BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLII
G
40
NAPOLI

II

Google

TITI PETRONII ARBITRI

SATYRICÔN QVAE SUPERSUNT

Cum integris Doctorum Virorum Commentariis;

& NOTIS

NICOLAI HEINSII & GUILIELMI GOESII

nunc primum editis.

Accedunt

JANI DOUSAE PRAECIDANEA,

D. JOS. ANT. GONSALI de SALAS COMMENTA,

Variae DISSERTATIONES & PRAEFATIONES,

quarum Index poſt praefationem exhibetur.

Curante

PETRO BURMANNO.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

TRAJECTI AD RHENUM,
Apud GUILIELMUM VANDE WATER.

cIↄ Iↄ ccix.

NAPOLI
Digitized by Google

Digitized by Google

VIRO
PERILLUSTRI ET NOBILISSIMO
THEODORO
A
VELTHUYSEN,

TOPARCHAE IN HEEMSTEEDE, WILLESKOP, KORTHEESWYK, COLLEGII PRIMARII TEMPLI CANONICO, ILLUSTRIBUS AC PRAEPOTENTIBUS CIVITATIS TRAJECTINAE ORDINIBUS PRIMI LOCI ADSCRIPTO, AD CONSESSUM ORDINUM FOEDERATI BELGII LEGATO. CONSILII UTRIUSQUE LECCANI SUPERIORIS ET INFERIORIS ADSESSORI, MERITIS IN REM PUBLICAM ET LITERARIAM CONSPICUO.

S D.

PETRUS BURMANNUS.

Nihil hominum, in eadem civitate & communi conſociatione viventium ſorte, conditione, vitae, munerum & ſententiarum varietate eſt diſſimilius, & diverſum magis: quae tamen ipſa, niſi intercederet diſtinctio, omnia brevi turbata collaberentur,

tur, neque diu ulla ſocietati ratio conſtaret. Ut vero tam diſpares fortunis & ſtudiis homines aequalitas quaedam neceſſitudinis & conjunctionis conciliaret & contineret, non aliud efficacius ad conſociandas mentes vinculum excogitari poteſt, quam ſi illi, quos & naſcendi felicitas, & deinde merita in primum locum & ordinem evexerunt, non potentiam ſuam in humiliores importune exerceant, aut opibus & honoribus ad inferiores premendos abutantur, ſed hunc unicum excellentiae & praeſtantiae ſuae fructum arbitrentur, ad tuendos illos, qui in fidem & clientelam eorum conceſſerunt, ſe componere, & omnibus, qui ad eos confugiunt, decus & praeſidium praeſtare. Hoc, ſi ulla umquam civitas ad felicitatem publicam facere poſſe intellexit, Romana certe, in arctiſſimo illo Patronorum & Clientum foedere oſtendit, & nihil antiquius, & ad concordiam civium conſervandam eſſe praeſentius, quam mutuum illud officiorum commercium re ipſa demonſtravit. Hoc admonebat potentiores ex uberrimo & ampliſſimo divitiarum & opum fonte largos in tenuiores cives rivos deducere; hoc viciſſim humiliorum multitudinem à vi & impetu reprimebat, & patronos, ſicut parentes, eſſe colendos praecipiebat. Quamvis vero haec praeclara clientelae jura & officia, non tam expreſſa in noſtra civitate obſerventur, videre tamen licet effictam ſatis hujus ſaluberrimi inſtituti imaginem: nemo enim honeſtioris ordinis civis reperitur, qui non quoſdam opibus & dignitate conſpicuos viros obſervet & colat; eorum in adminiſtranda republ. conſilia laudet, conatus adjuvet, & merita praedicet & commendet. Cum vero fieri nequeat, ut omnes, qui gubernacula rerump. tractent, eamdem ſectam ſequantur, ſed ſaepe in ſententiis de ſumma re ferendis graviter diſſideant, hinc etiam evenire ſolet, ut eadem ſtudiorum & voluntatum varietas inter cives propagetur, neque ſolae in curia factiones regnare videantur: plerumque vero plebis & ci-

vium

Digitized by Google

vium viliorum multitudo, impetum mentis, & externam rerum ſpeciem ſequentes, eos aſſectari conſuevit, qui populari aura abutentes, operam ſuam ventoſis & inanibus verbis venditant. Sanior vero & integrior populi portio bonis & optimatibus favere, unicum patriae amantis civis officium eſſe credit. Hos non ſibi, ſed communi ſaluti ſtudere; hos leges, quibus ipſa reipubl. fundamenta innituntur, tueri; hos inſtituta majorum, quae ſinceris adhuc temporibus fuerunt introducta, conſervare melius arbitratur. Talibus non Te modo, VIR PERILLUSTRIS, ego, ſed omnes qui Optimatium recte & fortiter rempublicam gerentium ſe clientes profeſſi ſunt, annumerandum jure tuo ſemper cenſuerunt, & hanc familiae Tuae ſplendidiſſimae nobilitatem, & ab ipſis libertatis noſtrae initiis praecipuam laudem fuiſſe agnoſcunt. Tulit gens Velthuſia, & patriae ſuae exhibuit, ſemper viros, non modo innocentia & ſanctitate vitae conſpicuos, ſed fortiſſimos & prudentiſſimos proceres, qui rempubl. non ex alieno arbitrio, aut impotentioribus addicti, ſed ex ſua ſententia geſſerunt, qui nullas à publicis ſeparatas rationes cum haberent, omnes animi & corporis vires ad commoda & ſalutem communem civium intendebant. Quibus meritis, etſi non aequam ſaepe mercedem reportaverint, conſtanter tamen propoſitum tenuerunt, neque à via, ſemel optimo conſilio inſtituta, deflectere vel declinare voluerunt. His domeſticis imaginibus, & exemplis à majoribus Tuis proditis, Tu Vir Perill. excitatus, cum ad rempublicam accederes, eo maxime tempore, quo graviſſima tempeſtas meliorem civitatis partem dejecerat, & in primis familiae tuae antiquum florem & ſplendorem foedaverat, talem Te univerſis ſtatim probaſti, ut omnes boni meliora & mitiora tempora ſibi dehinc ſponderent. Tanta aegram rempublicam ſolertia tractabas, tam docta manu ipſa vulnera conducebas, ut Tua praeſertim opera brevi in priſcam ſanitatem coitura viderentur. Et

cum multi poſt tam vehementes motus, vix ſibi promittere auderent tranquilliorem ſtatum, ſed augurarentur fere omnes, tot procellis quaſſatam navem, tot fluctibus jactatam, non evaſuram naufragium, Tu prudenter tempori ſerviendo, prohibuiſti, ne praeceps in profundum abiret, et manu gubernaculo admota, elaboraſti, ut ſenſim et cunctanter eluctaretur et emergeret. Apertius autem ſe egregrie erga patriam adfectae mentis argumenta prodiderunt, cum laeta nobis illa illuceſcerent tempora, quibus Magiſtratus, omni gravioris imperii metu ſoluti, libere ſuam de ſumma republica ſententiam oſtendere potuerunt. Tu novum quaſi libertatis reviviſcentis ſignum, quod eo tempore erigebatur, et ad quod certatim omnes in dignitate conſtituti viri convolabant, non modo ſequendum, ſed ita eſſe vindicandum et propugnandum oſtendebas, ut nulla iniquitas temporum, nullae malorum machinationes denuo illud è manibus cuſtodum evellere auderent. Neque, quamvis ex tam felici rerum converſione, maxima Tibi dignitatis et auctoritatis fieret acceſſio, hoc tempus captandum eſſe putabas, ut illis, qui proſpero rerum ſuarum curſu ablati, potentia ſua, non ſine aliorum detrimentis, abuſi fuerant, vices rependerentur. Omnibus, qui Tecum manus ad recreandam rempubl. conſociabant, auctor eras, nullam praeteritarum injuriarum memoriam, nullam ulciſcendi contumelias libidinem, praeſentem debere reipubl. ſtatum turbare. Leniſſima eſſe incedendum via, et ut omnes motuum et ſeditionum cauſſae praeciderentur, acta potius priorum temporum eſſe confirmanda, quam, intempeſtivo ardore, ipſa malo graviorem medicinam adhibendam. Alia enim ſemper fuit factioſorum coetuum, alia Optimatium, qui concordi animo in communem ſalutem conſpirant, ratio. Hi tantam ab omnibus ſuae potentiae, et opum, quas in curia et conventibus publicis parant, ſuavitatem ſentiri volunt, ut non modo boni, qui ſub jugo olim gemebant, recreentur, ſed ut illi ipſi qui prae-

ſenti

Digitized by Google

ſenti rerum ſtatu non contenti eſſe creduntur, ab omni metu dominationis ſibi adverſae liberentur, et, ſi legibus aequiſſimis parere velint, ſub procerum praeſidio, tamquam ſub grata quadam umbra recubare poſſint. Et experti ſumus omnes, cum vicinas jam civitates peſtilens quoddam ſidus adflaret, ſummam, in maxima rerum converſione, quietem, cum nemo Ultrajectinorum Procerum inveniretur, qui ambitione, iniquitate, aut crudelitate bonam cauſſam corrumperet; Imo ita odia omnia detumuiſſe videbantur, ut nullas umquam aliquis injurias paſſus videretur. Certe Te, Vir Perill. et omnes tibi ſanguinis vinculo conjunctos, moderationis eximiae documenta edidiſſe, omnes fatentur, qui norunt, nulli primariarum familiarum majorem calamitatem incubuiſſe, quam Velthuſiae. Contempletur, qui me haec temere adfirmare credet, inſignia illa duo Tuae gentis ſidera, Wernerum et Lambertum, Fratres mutuo inter ſe amore, et communibus in patriam ſtudiis conjunctiſſimos, qui in acerba illa et luctuoſa tempeſtate de gubernaculis republicae, cum omnibus cognatis et amicis, dejecti fuerunt. Sed cum ipſi illi Viri fortiter hanc fortunae ſaevitiam ſuſtinuerint, et tela illa ad bene in utramque partem praeparata pectora non attigiſſe, aut laeſiſſe teſtati ſint, quid, quaeſo, cauſſae eſſet, ut eorum gentiles et cognati vindicandam hanc temporis magis, quam civium iniquitatem eſſe cenſerent. Donandam Reipubl. non perſequendam eſſe ipſi, alto et magno animo, non modo ſemper prae ſe tulerunt, ſed re ipſa praeſtiterunt, et tam quietae et tranquillae vitae, ad quam jam olim praeſidia in ipſis proſperis, aſſiduo ſapientiae ſtudio, ſibi paraverant, ſe dediderunt, ut auguſtiores apparerent privati, quam olim in honoribus et purpura effulſerant. Quibus et quam efficacibus ſolatiis non tam ſuam, quam patriae calamitatem levarent, Socraticae illa ſapientiae plena Lamberti ad Fratrem epiſtola, quam operibus ſuis, aeternum victu-

ris, praeſcripſit, ignaros docere poteſt; quae cum vim et civitati univerſae à ſociis et foederatis factam, et injuriam honeſtiſſimis civibus ab hoſpitibus et peregrinis illatam perſpicue ante oculos ponat, ſimul conſcientiae talium virorum integritatem, et ab omni criminum ſuſpicione immunitatem demonſtrat. Sed refricare haec vulnera non lubet; quamvis nullum periculum ſit, quae tua eſt animi manſuetudo, ex illa commemoratione exulcerari mentem tuam poſſe, qui ſemper recte judicaſti, feliciores fuiſſe, qui injuriam paſſi fuerunt, ipſis illis, qui intulerunt. Hoc vero unicum, VIR PERILLUSTRIS, à me adjici ne graveris, hanc, tam inſignibus Viris et Familiae tuae impoſitam calamitatem, nulli umquam luctuoſiorem et magis illaetabilem viſam fuiſſe, quam Parenti meo, qui tam arcte, et amicitiae vinculo, et ſimilium erga rempubl. ſtudiorum conſenſione, Lamberto et reliquis Velthuſiis erat conjunctus, ut omnia cum illis ſemper, ſive proſpera, ſive adverſa, communia ſibi duxerit. Nam ex quo tempore primum huic urbi pedem intulerat, cum videret ſe objici, et furentium Theologorum contra Magiſtratus rabiei, et calumniis civium contra ſuae, quam profitebatur, diſciplinae integritatem, ad quos ſe tutius adplicaret, quam ad fidiſſimos et fortiſſimos navis publicae gubernatores? Ad quorum nutum, tamquam certiſſimum aſtrum, curſum ſuum dirigeret, et quibus operam ſuam, Eccleſiae et Academiae addictam, approbare malebat; quam pullatae plebi ſe Tribuniciis concionibus venditare. Gratius enim Deo ipſi fore ſibi perſuadebat, promptum legibus et Magiſtratibus obſequium praeſtare, quam infrenem turbam, inani ſanctitatis et pietatis opinione ſibi prius conciliatam, invidioſa oratione in proceres concitare, et ex falſis optimatium criminationibus imperitae multitudinis applauſum captare. Hanc vitae ſectam cum conſtanter ſequeretur, et innocentia ſumma et ſimplicitate ipſos calumniatores, qui nihil jure in eo culpan-

pandum reperire poterant, irritaret; quid quaeſo, ipſi exſpectandum erat, ſubmotis et dejectis, qui contra omnes injurias ipſi ſemper egregie adfuerant, patronis. Quam ſi providere ulla mentis ſagacitas potuiſſet procellam, quanto rectius numquam pedem in hanc urbem, perpetuam ſibi palaeſtram futuram, intuliſſet, aut in rem ſuam melius conſuluiſſet, ſi ſedes dudum mutaſſet, et diſcordem Trajectum, ut commodiſſima ſe bis terve oſtentabat occaſio, reliquiſſet ſua in viſcera ſaevientem? Sed retinuerat eam ſuaviſſima illa Velthuſii ſui et aliorum ſibi faventium Rectorum conſuetudo, et, qua florebat apud eos, gratia moleſtias omnes facile abſtergebat. Sed cum illorum ruinae involutus, et praeter omne jus, commodorum bona parte fraudatus, quotidie non à viris, ſed primae lanuginis adoleſcentibus, et pueris, qui omnibus ejus actis publicis obſtrepebant, vexatus, omni calumniarum genere, immiſſis et ſubornatis falſis criminatoribus, quaſi neque vitam ſancte ageret, neque recte de religionis capitibus ſentiret, agitatus, aegram et laboribus incredibilibus exhauſtam in luctu animam trahere cogeretur; quae poterat in hac urbe voluptas, quae jucunditas recreare? Sibi omnia, etiam debita, maligne praeberi, imberbes et immeritos, ideo tantum, quia in Burmanno vexando impudentiae caninae ſingularia ſpecimina ediderant, honorari cernebat. Quid faceret? non erant Velthuſii, non alii; ad quos deſpectus et contemtus decurreret; unicum, et id ne quidem ſatis tutum, ſupererat, communem cum illis calamitatem tacite deflere, et Deo cauſſam ſuam et omnium bonorum committere. Vides, vir Illuſtriſſime, quam non longe ſit arceſſenda cauſſa et origo, meae ergo Velthuſiam gentem, in cujus clientelam ſe jam olim Pater addixerat, venerationis, quam à parente traditam conſtantiſſime ſemper cuſtodivi. Puer, et vix quid res humanae ferrent prudens, millies ab Illuſtri illo Lamberto Velthuſio, quotidie in aedibus paternis verſante, ad virtutis

et ſapientiae ſtudia inflammatus, poſt etiam Patris, laborum aſſiduorum onere, et ſcaevae fortunae ictibus proſtrati, immaturam mortem, ab eo ſuſceptus, et quotidianis adloquiis excitatus, quid aliud menti meae inculcari poterat, quam nihil mihi antiquius habendum, nihil prius eſſe annitendum, quam ut talem me paternis amicis approbarem, qualem illum cognoverant et amaverant? Et licet forte ardentior illa adoleſcentiae efferveſcentis vis, proniorem me in talium virorum cauſſam impulerit, quam quidem alii, qui prudentiae nimiae ſub ſpecie languere malunt, probarent, in iſtam potius partem me peccaſſe non poenitet, neque umquam, ſpero, poenitebit: Ejurare enim, ut nec nomen paternum licet, ita nec mores et inſtituta libet, et cum procul ab omni ambitione in literario otio ſemper vitam agere, ab ipſa pueritia, mihi propoſuerim, hoc libertatis mihi reliquum fore ſemper confido, tales colere et obſervare, quos vere patriae amantes, recti juſtique cuſtodes, et doctorum Maecenates eſſe mihi perſuaſero. Inter illos autem Te, in primis Vir Perill. ut ſemper feci, venerabor; Tu enim, familiae et nominis Velthuſiani ſemper ſtudioſiſſimum, quam primum in publicam lucem, me, quaecumque ea ſint, ſtudia et famae primordia protulerunt, prolixe amplexus es: Tu favore, amore, et, ſi liceat tantum mihi ſumere, familiaritate quadam ita me devinxiſti, ut cui in hac civitate, praeter Te, plura debeam, neminem agnoſcam. Patere ergo, quaeſo, quae inſignis Tua eſt humanitas, hanc à me Tibi publicam gratae mentis et officii teſtificationem offerri, neque dedignare Clientis tui, ſi qua egeat, tutelam ſuſcipere. Non vero is ſum, qui tam ſplendore dignitatis, quae tamen in Te ſumma eſt, nec tam pupurae Tuae fulgore, qui late ſplendet, ut vilis adulator trahor, mox iterum, ſi forte illa fortunae ornamenta, ut fieri ſolet et poteſt, exciderint, turpiter deſerto patrono, ad alios me collaturus. Rapiunt, et ſemper rapuerunt, me in Tui venerationem

tionem ſingularis illa et conſtans de patria bene merendi voluntas, animus ad omnia, quae pulchra et honeſta ſunt, pro libertate et bona cauſſa audendi, paratiſſimus, ſuſceptum ſemel, et in quo permanes, conſilium omnes bonos et Tibi probatos protegendi et ornandi. Denique me inſignis illa ſemper adfecit in omni vitae parte moderatio, quod in ampliſſimis honoribus, quibus merito ornaris, nulla impotentiae aut effrenatioris animi ſigna prodas; quod in maximis divitiis et adfluentibus vitae privatae commoditatibus, nullum intemperantiae, nullum luxuriae argumentum oſtendas. Quod raram illam, et paucis divitibus conceſſam, fruendi opibus artem, tam prudenter et praeclare exerceas, ut neque in profundendo nimius, neque in ſtrangulandis intra arcam nummis adſtrictus et tenax, auream illam mediocritatem, et veram liberalitatem exhibeas. Te pauperes et egeni beneficum, amici prolixum et comem, omnes Te bonum et tantis opibus dignum ſentiunt et praedicant. Has in Te dotes, Vir Perill. etiam ſi omnes dignitatum et honorum phaleras Tibi inſperata temporum iniquitas detraheret, perpetuas et proprias agnoſceremus, et meritis laudibus proſequeremur. Et facile me ita vere, et ex animo ſentire, fidem Tibi facturum confido, qui me noveris minime ad adulandum aut blandiendum factum, ſed apertum, et ultra forte, quam expedit, liberiorem. Numquam ego tam callidus fui, ut aliud pectore clauſum, aliud ore et verbis praeferre, prudentiam et ſapientiam ſummam eſſe crediderim; ſed Batavicae illius ſimplicitatis amantiſſimus, ex animi ſententia intimos mentis ſenſus aperire ſoleo. Novi optime hac via multorum odium parari, neque ad magnifica quaeque et ſplendida, quae venantur homines, perveniri: Sed cum nulla umquam me tentaverit ambitio, nulla ampliora, quam quae conſecutus ſum, obtinendi cupiditas, neque ſpes improbas alam, quid cauſſae quaeſo eſſet, cur in turpem me alicui ſervitutem

traderem. Contentus mea, quam Deus dedit, ſorte, ſi iis, quae poſſideo, tranquille frui, ſi libertate, omnibus civibus communi, uti, ſi ſtatum illum, in quo me collocavit, non emendicatus Procerum favor, aut cognatorum, quos in hac urbe nullos in Magiſtratibus umquam habui, potentia, ſed aliqua diligentiae et induſtriae fama, et auctoritas et commendatio ſummi Graevii (cujus ſuffragatio me non plane ad eam adminiſtrandam provinciam ineptum eſſe, aequis literarum aeſtimatoribus perſuadebit) retinere, et partes mihi creditas alacriter obire et ornare concedetur, omnium mortalium me beatiſſimum judicabo: ſin adverſa inciderint tempora, et calumniis atrociſſimis, et injuriis ita me vexari et inquietari videam, ut tranquillitatem illam, quae ad ſtudia noſtra excolenda perneceſſaria eſt, turbent hæreditarii nominis mei hoſtes, non cedere, ſed fortia ſceleratis et facinoroſis hominibus pectora opponere, et omnia prius perdere decretum eſt, quam permittere, ut de fama et adquiſito honeſtiſſimis artibus ſplendore, vel minimum deteratur. Sin minus; tam laetum mihi tempus et fauſtum olim appariturum voveo et opto, quo Fortunae et Spei valedicens, et reſignans, ſi qua dederint, muſaeo meo ita me includam, ut nec ipſum Atridarum nomen exaudiam, et ſolae me, à quibus me nunc invitum toties avocant innumerae curae, et res non magni ſaepe momenti, literae delectent et occupent; quo recolere et celebrare illa ſtudia, in quae ab ipſa pueritia me ardor ſummus tulit, in otio tranquilliſſimo licebit. Interim ad Te, Vir Perilluſtris, qui ſummum ſemper ſtudiis honorem et amorem exhibuiſti, qui me in amicitiam, imo fidem et clientelam recipere dignatus es, decurro, patrocinium tuum, ſi quando eo opus ſit, contra juratos et capitales hoſtes imploro, et ne pati velis, innocentis hominis famam, calumniis et maledictis hominum, omnibus flagitiis et ſceleribus coopertorum, vexari et lacerari, precor.

Neque

Neque tamen, ut pro Cliente tuo ullam publice ſuſcipias cauſſam peto, aut aliquid tibi pro me conandi laborem imponas; unicum, quod animum mihi explere poterit, et ſimul invidos vanas ſpes foviſſe oſtendet, rogo, ne antiquum, quo me ſemper complexus es, favorem erga me meoſque intermittas: ipſos enim calumniatores in ruborem ituros ſatis ſcio, ubi viderint nihil apud Te et alios bonos, quorum favorem mihi invident, calumnias illas effeciſſe, neque, quod forte intendunt, me gratia optimorum virorum et Procerum excidiſſe animadverterint. Triumphaſſe mihi videbor, ubi priſtinum, quem adhuc tenere potui, locum apud Te tueri licuerit, ſecurus, quid diverſarum partium aſſeclae de me confingant, et ferreo illo, quo conſpiciuntur, ore mentiantur, et per omnem, non modo urbem, ſed Belgicam differant. Excitabit etiam nova in vitae meae conſuetudinem et mores, haec, quam ſcriptori huic Satyrico impendi, opera, dicteria; et quod ex magna veterum ſcriptorum copia hunc potiſſimum elegerim, in quem vires ingenii et eruditionis periclitarer, ſemidocti quidam magiſtelli me, et in libidines pronum, et linguae procacis hominem eſſe, arguent. Quas malignorum criminationes et detrectantium mendacia, non hodie demum in me vibrata, jam diu contemnere didici; ea proficiſci à talibus gnarus, qui verum ſibi dici numquam libenter audiunt, et malunt caſti haberi, quam vivere: qui ſuam in Petronio imaginem expreſſam, et vivis coloribus depictam deprehendentes, indignantur libere nimis ſeculi depravati mores exponi. Exprobrari ſibi à viris doctis ignaviam et juventutis corruptelam, Paedagogi potius viles, quam bonarum artium Profeſſores habendi, toties arbitrantur, quoties aliquid vere et candide in corruptas ſtudiorum vias, à doctioribus, ſive in orationibus publicis, ſive in ſcriptis commentariisve dici audiverint vel legerint; et communes publicaſque omnis aevi Eruditorum querelas, et expoſtulationes, in ſe

prae-

Digitized by Google

praecipue vibrari exiſtimant. Sed cum Tu, Vir Perilluſt. ſemper ingentem ſeveriorum Muſarum amorem prae te tuleris, et hos plebejos juventutis praeceptores, qui extra dictata ſibi à magiſtris tradita, ne hilum quidem ſapiunt, non magno in honore habeas, ad quem potius Patronum ſolidae et antiquae eruditionis cultores decurrerent? quem praeter Te laborum ſuorum et lucubrationum judicem expoſcerent? Certe ego, ut Tibi et omnibus bonis in reliqua vita innocentiam et integritatem approbare malo, quam à tumidis et inani ſanctitatis ſpecie conſpicuis cenſoribus laudari, ita malo quoque mea, qualiacumque ea ſint, ſcripta et commentationes Tibi non abjicienda videri, quam ſi univerſus Marſyarum grex mihi incondito quodam murmure adplauderet. Si Magiſtratibus, quibus ſolis rationem mei muneris reddendam puto, diligentiam et induſtriam, ſi Viris literarum noſtrarum peritis, et extra omnes partes per univerſum orbem poſitis, nomen meum commendare, et eorum amorem mereri contigerit, nihil mihi cum invido illo, et maligno Momorum choro negotii ſupereſſe credam. Si illuſtriſſimi et unici praeceptoris mei Graevii veſtigiis inſiſtendo, Academiae noſtrae commoda et gloriam augere et promovere licuerit, coelum ipſum attigiſſe videbor; denique ſi Tu, Vir Perilluſt. prolixum illum erga literas et literatos favorem et voluntatem, qua olim Graevium merito ſuo es amplexus, in me propagare et extendere volueris, efficiam, ut beneficia in minime ingratum hominem collata intelligas. Tua me benevolentia, ad majorem in recolendis ſtudiis alacritatem incendet et exſtimulabit. Faxit modo Deus, ut diu Populo Batavo et Trajectino ſalvus et incolumis interſis et praeſis, ut literae noſtrae, non modo Te Maecenatem prolixum et benevolum obſervent, ſed univerſa reſpublica Te libertatis avitae et legum aequiſſimarum tutorem et vindicem veneretur. Nec cives et incolae Te ſolum in turbulentis et motuum bellicorum plenis tem-

tempeſtatibus publicae navis peritiſſimum et cautiſſimum gubernatorem laudent, ſed Pacis tam diu exſpectatae, et ad quam conciliandam operam et conſilium ſemper attuliſti, adſertorem praedicent, et extollant. Sic denique cum meritis honor et dignitas Tibi creſcat et amplietur, ſic auctoritas, ſimul cum uſu rerum et aetatis maturioris gravitate, Tibi augeatur, ut non praeſens modo aetas laudes tuas debitis praeconiis celebret, ſed etiam grata poſteritas Velthuſiani nominis memoriam ſeris nepotibus perenni commemoratione commendet. Dabam Trajecti Batavorum Kalendis Juniis cIↄ Iↄ ccix.

*** P R AE-

Digitized by Google

PRAEFATIO
BENEVOLO LECTORI S.

Poſt tot Praefationes & Diſſertationes, huic editioni adjectas, quibus Viri Doctiſſimi, quisque pro ſuo ingenio & viribus, Petronium, ejusque fata & ſcripta excutere conati ſunt, ſupervacuum videri poſſet, te in ipſo limine nova iterum Praefatione morari. Uſurpandi tamen moris cauſſa, antequam ad ipſum Scriptorem legendum te accingas, quaedam praemonenda duxi, quibus & meam de hoc libro ſententiam, ſed breviter, & rationem, quam in recenſendo Petronio habui, aperiam, omiſſis iis, quae bis terve ſaepe in diverſorum diſſertationibus repetita leguntur, quas tamen nobis mutilare nefas viſum fuit. De ipſo Petronio, quis fuerit, vel quo potiſſimum tempore vixerit, prima lis eſt, neque facile dijudicanda. Tot enim Petronios, & praecipue, licet antiquior fuerit gens, ab Auguſti tempore, ex vetuſtis monumentis producunt Viri Docti, ut incerti ipſi, & inter ſe diſcordes eſſe cogantur de vero huic foetui parente adſignando. Plurimorum tamen ſuffragia tulit ille, ſive Cajus, ſive Titus, Petronius, Plinio & Tacito Neronis tempore celebratus, nobilis lautitiae & elegantis luxuriae Arbiter, cujus vitæ & morum hic libellus verum eſſet indicium, & qui, a Nerone mori coactus, ejus flagitia, ſub nomine exoletorum faeminarumque, codicillis, paulo ante mortem, perſcripſit, & obſignata Principi miſit. Hanc ſententiam & plurima in hoc ſcripto, quae Neroni & ejus amicis convenire videntur, & Arbitri cognomen, quod Petronio ex arbitrio elegantiae inditum videtur, firmare videntur. Fuerunt tamen quidam, & inter eos Octavius Ferrarius lib. 1. Elect. cap. 7. quibus aliter viſum fuit; praecipue hoc argumento inducti, quod ſi Neronem tangere inſtituiſſet Petronius, praecipuam inter omnia ejus flagitia crudelitatem, parricidium, caedes amicorum & incendium Romanae urbis, nullo modo ſilentio praeterire potuiſſet. Quibus libens ego meum adjicio calculum, & nihil in toto hoc opere deprehendi poſſe puto, quod in ſolum & praecipuum Neronem vibratum eſſe, videri merito poſſit: ſive enim Trimalchionis perſonam ſpectemus, libertus, ſenex jam calvus, fatuitate & inepta lautitiae & eruditionis oſtentatione conſpicuus inducitur, cum Nero juvenis, ex nobiliſſima gente, neque tam ingenio, quam moribus abſurdis fuiſſe prodatur. Sed quod praecipue me movet, eſt, quod expreſſis verbis Tacitus narret, illum Petronium, non data opera libellum quemdam, aut volumina aliquot, cura quadam & diligenti labore conſcripſiſſe, quibus illa flagitia traduceret, ſed ſub mortem, more illo tempore frequentiſſimo, codicillos quoſdam perſcripſiſſe, quibus, non ut alii, Neronem, aut quem alium potentem adulatus eſt, ſed exoletorum & faeminarum ſtupra & libidines conſignavit: *Codicilli* vero, ut ipſa vox ſatis efficit, codices minuti, & pugillares tabulæ, cera illitae erant, quas ad quotidianum uſum ſecum fere circumferre & ad manum habere ſolebant, quibus illa, quae ſubito in mentem veniebant, ſtilo impreſſo inſcribebant, & aliis, ad quos ea res pertinebat, mittebant, ut vices Epiſtolarum,

vel

Digitized by Google

vel mandatorum agerent. Sic narrat Suetonius in Oth. cap. X. illum, cum ſibi manus jam illaturus eſſet, *ſecreto captato, binos codicillos exaraſſe ad ſororem conſolatorios*, quos longi ſermonis capaces fuiſſe, neque temporis, inſtante jam fato Othonis, neque ipſa conſolationis ratio ſuadere videtur; Immo binos Otho ideo impleſſe videtur, quia unius modus non caperet integram, quam conſcriberet in hoc temporis articulo, conſolationem. Eadem ratio erat mandatorum, quae Imperatores, non magno ambitu verborum, Tribunis militum & miniſtris, codicillis conſignata dare conſueverant, ut apparet ex eodem Suetonio in Tiber. cap. XXII. Praeterea frequentiſſimum horum codicillorum uſum, ad brevia quaedam & ſubita verba inſcribenda, docet ipſe Petronius, qui cap. LV. Trimalchionem, Poëtam & Philoſophum agentem, inducit *Codicillos poſcentem*, quibus verſus quosdam, *non diu cogitatione diſtorta* inſcriptos, ſtatim recitavit. Inter amantes etiam creberrimus codicillorum uſus, quos ad amicas, eadem in urbe haerentes, mittebant, & quibus vel noctem petebant, ut Ovidius lib. I. amor. Eleg. II. & 12, vel alias blanditias committebant, ut ex noſtri Satyrici cap. CXXIX. apparet, ubi Chryſis dominae ſuae codicillos reddit, & Polyaenos codicillis verba, quibus iratam Circen mitigare tentat, imponit. Tales erant etiam illi apud Catullum Carm. XLII.

Moecha putida redde codicillos,

quos eodem in carmine *pugillaria* appellat, a pungendo nimirum, quia ſtilo impreſſo puncta in cera facere conſueverant, quae etiam verſo eodem ſtilo facile deleri poterant, quod *lituram* vocabant, a *linendo*, id eſt, aequando, delendo; ut Ovidius lib. I. ex Pont. Eleg. 5.

Cum relego ſcripſiſſe pudet, quia plurima cerno
Me quoque, qui ſcripſi, judice digna lini:

Tales erant illi *codicilli* Memmii, quas *Curtius Nicias ad Pompeji uxorem de ſtupro pertuliſſe* narratur, a Tranquillo in lib. de Illuſt. Gram. cap. XIV. ſimiles quoque credendi ſunt fuiſſe illi cauſſidicorum, quibus graves obambulabant, ut ridet talem Martialis lib. V. Epigr. 52. neque his inſcripta cuſtodiri diu fuiſſe ſolita, aut ad poſteros prodita vero ſimile eſt, ſed ſi quid majoris momenti ſubita meditatio ſuggereret, quod aevum ferre poſſe credebatur, inde deſcriptum in chartam vel membranam transferebatur. Hinc narrat Suetonius in Tiber. cap. LI. illum graviter tuliſſe, *codicillos Auguſti, de acerbitate & intolerantia morum Tiberii a Livia ex ſacrario prolatos, & recitatos, tam diu cuſtoditos fuiſſe.* Hanc quoque cauſſam fuiſſe puto, cur præcipua appellatione a Juriſconſultis *codicilli* vocati fuerint, minus ſolemnia ultimae voluntatis mandata; quia Teſtamenta legitima, ad plures paginas produci ſolerent, & illorum verba codicillis capi nequirent, qui brevi ſcriptura, ſingularem modo rem, quam Teſtator poſt mortem fieri vellet, comprehendebant. Hinc quoque toties codicilli, pro Epiſtolis, non longis, ſed brevioribus, quae non ad abſentes, ſed in eadem urbe, vel certe ſuburbano morantes mitti moris erat, reperiuntur. Sed ne plura de his agendo moleſti evadamus, ad Manutium te remittimus, qui ad Cicero n. lib. IV. Epiſt. Fam. 12. & lib. IX. Ep. ult. hoc luculenter demonſtravit. Minime ergo Petronius ille moriturus codicillis ſuis potuit omne hoc, cujus fragmenta modo nobis ſuperſunt, Satyricum ſcriptum comprehendere, cum illi nec Epiſtolae longiori ſufficerent. Neque etiam elaboratiſſima hujus libri ſcriptio patitur, ut ex tempore a morti proximo effuſum credamus. Praeterea ait Tacitus, eos codicil-

los ſub nominibus exoletorum & faeminarum, ſcilicet eo tempore nobilium, flagitia exhibuiſſe; hic omnia ficta & ad arbitrium excogitata nomina. Denique cum hi codicilli obſignati ipſi Principi miſſi fuerint, non eos, ut poſteritati traderentur, ſervaſſe, ſed protinus vel igni dediſſe, vel alio modo tollendos juſſiſſe credibile eſt. Quod cum luce meridiana ſit clarius, nihil hinc præſidii petitur illis, qui Neronem, ejusque amicos & potentes hic traduci adſeverant.

Ab hac communi perſuaſione, neſcio autem an his rationibus inducti, diſceſſerunt Fratres Valeſii, qui ad longe inferiora Nerone tempora Petronium detrudere, & ſub Antoninis vixiſſe, probare conati ſunt: qui etiam natione Gallum ex Maſſilienſium agro ortum volunt, ex noto illo Sidonii loco: nullo etiam fundamento Sponius miſcell. Erud. pag. 208. contendit natum in pago ad fl. Druentiam olim C. Petronii dicto, nunc *Peyrvis.* Valeſiorum auctoritate motus quoque Statilius fuit. Quorum nulla ſpecie veri commendabilem opinionem duo mihi potiſſimum ſubvertere videntur; ſtili Petroniani elegantia & nitor, & morum, quos refert, corruptela. Quem enim nobis adducere poterunt, aevi Commodiani ſcriptorem, in quo tam expreſſa priſcae eloquentiae & munditiae veſtigia deprehendant, non in uno aut aliquo hujus ſcripti membro, ſed per omnem libellum aequali tenore diffuſa? Unicum modo hac laude Petronio ſimilem nobis oſtendant, & victas dabimus manus. Quod vero contendant in coena illa Trimalchionis creberrime, & in aliis quibuſdam partibus aliquot vocabula & loquendi modos reperiri, quæ ſequiora ſecula referunt, id temere jactari in commentariis ad ſuſpecta illa loca, à viris doctiſſimis, & á nobis quoque data opera ſaepe eſt demonſtratum; & non aevo jam barbarie inquinato, ſed judicio Petronii eſſe adſcribendum, qui in colonia Campana, viliſſimos homines, ruſticos, libertos, mercenarios, ſemigraecos, ſua ſtribligine & balbutie notabiles, in ſcenam inducit. Non tamen diffitemur pauca quaedam hic illic occurrere, in illa libri parte, ubi Petronius ipſe ſui ſermonis eſt auctor, quae ſingularia, & nullo veterum exemplo illuſtrari poſſint, imo quaedam eſſe, communia intimo aevo, ut talia adnotavit ex noſtro Barthius lib. XII. Adv. c. I. ſed facilis ad talia reſponſio, cum nullus ſit in omni antiquitate ſcriptor, qui non ſibi quaedam propria & peculiaria tam in vocibus ſingulis, quam univerſa dictione habeat. In Livio Patavinitatem deprehendebat Pollio, de Ciceronis ſingularibus librum ſcripſit Statilius Maximus. Immo vero potius conjicere licet, ſi quae ad Petronii exemplum apud medii aevi ſcriptores occurrant, illos diligentius Petronium, quam reliquos ex antiquitate legiſſe, & hunc auctorem, vitio humanae mentis, quae ad laſciviora & luſus pronior eſt, familiariorem fuiſſe poſteriorum ſeculorum literatis; Et cum ſoli fere eſſent monachi, apud quos ulla adhuc eruditionis veſtigia ſupererant, quis non credat prurientes illos nebulones, qui in publico magnam pietatis ſpeciem mentiebantur, intra clauſtra ſua, laſciviſſimum quemque ſcriptorem aſſidue verſaſſe? ut ipſe Barthius hoc recte ſuſpicatur lib. VII. Advers. cap. 5. immo horum otioſorum turpi diligentiae adſcribendum puto, quod non integer ad nos Petronius pervenerit, ſed illae tantum partes, quae monachis tentigine ruptis, laſciviae & libidinoſae proterviae manifeſtiſſimis argumentis blandiebantur: nam minime aſſentiri poſſum Petro Danieli in praefatione, & Rittershuſio in notis ad Phaedr. lib. IV. fab. 13. aliiſque, qui propter nimiam obſcaenitatem, & argumenta laſciviis plena, plurima ex hoc ſcripto intercidiſſe credunt. Qualis enim eſſet haec exſcriptorum.

Digitized by Google

ptorum cenſenda religio, & ſanctitas, cum quae ſuperſunt, majorem partem omnes laſciviae numeros impleant, & nihil ſcripſiſſe latinius & apertius Petronium umquam putem, quam illa, quae ex reliquo corpore reſecta, ad nos transmiſſa fuerunt. Hoc egregie ſummus ille Salmaſius in praefatione ad L. Ampelium, his verbis, quae adponere non pigebit, oſtendit. *Ita conſervatus eſt elegantium nequitiarum curioſis Petronius Arbiter. Quod enim ex ejus ſatyrico habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui, quae ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodem, quo opus legebat, ordine adverſariis ſuis commendavit ac commiſit. Qui putant á monachis ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis haec eſſet caſtratio, quae, reſectis á reliquo corpore membris, vel potius ipſo corpore abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? certe qua deſiderantur, vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe, his, quae relicta ſunt. Immo iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολὴν, vel ipſis lenonibus uſurpandam, reliquam faciunt.* Alterum quod non patitur, ad Commodi aut inferiora tempora hoc ſcriptum detrudi, ſunt ipſa rerum, quas vituperat & traducit, argumenta. Videmus Eloquentiae nuper demum corruptae, Picturae modo deficientis exitum, Poeſeos in affectationem & tumorem a naturali pulchritudine deſciſcentis fortunas deplorari, & ineptos declamatores, Poetas miſeros & jejunos derideri. Quod, quaeſo, an ulli magis aevo competere poteſt, quam proximo ab Auguſto vel Tiberio, quo omnes diſciplinas, & bonas artes ita praecipites, & retro lapſas eſſe conſtat, ut omnibus, quibus adhuc antiquae eloquentiae quidam guſtus erat, ampla querendi & ſatyrico ſale vitia ingruentia perfricandi materia praeberetur; ſed hoc nemo, humanioris diſciplinae non penitus rudis, ſibi amplius probandum expoſcet, & in notis & commentariis ad ipſum Petronium jam operoſe ſatis actum fuit. Quis vero umquam ſub Commodo aut poſterioribus Principibus, cum jam barbaries & vitioſa oratio ſibi jus fecerat, animum inducere potuiſſet, Eloquentiae ruinam & labem ante oculos ponere, ſi non ſimul ipſe nitidioris & melioris orationis ſpecimen edere poſſet? Quis illo tempore ad Lucani, quem tamen ab antiquis illis ſeculi Auguſtei Heroibus longe ſecernendum exiſtimo, gloriam aut famam proceſſit, cum ſi Valerium Flaccum, ipſi fere aequalem, ſed laude ingenii & caſtigatae dictionis longe ſuperiorem, omnes adhuc intolerabilius inſanuerint? Qua ratione ergo in tumido illo Poeta inſignia vitia animadvertere ipſi, longe gravioribus obnoxii, potuiſſent? immo quo Deo inſpirante carmina illa, quae per hoc opus ſparſa leguntur, & praecipue illud belli civilis ſpecimen, egerere valuiſſent? jam ſi reliqua, quae tangit noſter, Paedagogorum impuritatem, quae ſub Eumolpi nomine, matronarum & virginum levitatem, quae ſub Tryphaenae, Epheſiae matronae & Circes imagine, captatorum & haeredipetarum audacia, & fraudes, & alia capita hujus ſcripti, diligenter excutiamus, in quae quaeſo ſecula harum omnium corruptelarum primordia, niſi in illa, quae diximus, ſunt referenda? non diffiteor, illa omnia ſub Nerone viguiſſe vitia & flagitia, immo jam majus robur cepiſſe, & convaluiſſe ſcio, & ſenſim exoleſcente omni gravitate & virtute Romana, nullam gentem deinceps corruptiorem exſtitiſſe agnoſco: ſed Satyrica hujus generis, ut eſt Petronii, ſcripta, contendo tunc potiſſimum edi & conſcribi ſolere, cum nondum omnia peſſum abiiſſent, & ipſa vitiorum conſuetudo jam eorum turpitudinem obliteraviſſet; ſed cum adhuc ſupereſſent antiquae ſectae & ſeveritatis quaedam reliquiae, cum a labe illa communi adhuc integri viri, ferre non poſſent graſſantem illam morum luem., ſed omni modo ruentem diſciplinam ſiſtere & con-

tinere conarentur, talibus commentariis praecipue puto locum, & occaſionem fuiſſe. Et talem fuiſſe Petronium noſtrum exiſtimo, non notae luxuriae & elegantiae Arbitrum illum a Tacito merito ſuo notatum, ſed virum ſanctiſſimum, qui ad ſeverioris artis effectum per eam viam, quam ipſe initio libri ſui oſtendit, ductus, ſummum Eloquentiae faſtigium cum attigiſſet, ferre non potuit ſuae aetatis declamatores moleſtos, & poëtaſtros ridiculos: qui moribus quoque exacta lege frugalitatis politis, vitam ad antiquorum virorum ſanctitatem inſtituens, ſtomachari non deſinebat libidinem, & proterviam invaleſcentem. Qui continentiae priſcorum Quiritium ſtudioſiſſimus, lautos epularum apparatus, nepotinos ſumptus, & coquorum ingenia, ſtili ſui acumine notare, & confodere non ceſſabat; Qui libertatis antiquae memor, & amiſſam illam per ignaviam luxurioſorum & decoctorum dolens, adulatores & cultores non Principum modo, ſed ſervorum & libertorum domus Auguſtae vilia mancipia, ut monſtra, abominabatur. Qui denique ſua ſorte contentus, nec inhians alienae praedae, captatores illos haereditatum & orbis inſidiantes, ut vultures & corvos cadavera lacerantes deteſtabatur. Talem fuiſſe Petronium judico, neque umquam mentem meam ſubire cogitatio poteſt, ſcriptum huic noſtro ſimile, a viro omnibus illis vitiis, quae cenſorio opere damnat, contaminato proficiſci potuiſſe. Et mecum facere gaudeo diligentiſſimum Barthium, qui egregie de Petronii moribus & inſtituto judicare mihi videtur, ad Claud. Conſ. Olybr. v. 40. & lib. II. in Rufin. 475. Et hoc perpetua ſermonis puritas, licet impuriſſimas ſui temporis libidines deſcribat, probat: nullum enim in toto hoc ſcripto ſotadicum & obſcaenum origine & prima ſignificatione verbum deprehendas, ſed tranſlatis ſemper & honeſtiſſimis verbis ad nequitias exprimendas, ſumma cum verecundia utitur; aliter ac Martialis, Catullus & alii, apud quos & rebus & verbis omnis abeſt pudor, & qui ſimplici & improbo ſermone naturae opus nudum exhibere non erubuerunt. His omnibus ergo rite penſitatis, Tiberii, Caligulae & Claudii imperia attigiſſe Petronium puto, imo Auguſti adhuc felicia tempora vidiſſe, qui moderatiſſimus Princeps, & omni vitae parte civilis, luxuriae & lautitiarum maculam nullam ſubiit, ſed a cujus optimo inſtituto & diſciplina immenſum diſceſſit Tiberius, qui libidine omni impurus, rapinis & crudelitate reipubl. gravis, hydram illam & peſtem generis humani Caligulam, quo ſui etiam deſiderium eſſet, reliquit, quo ſublato, fatuus ille & inſulſus Claudius, Uxorum, ſervorum & libertorum ſuorum ſervus, ita varietate morum, & virtutum vitiorumque mixtura turbavit & confudit civitatem Romanam, ut omnia veſtigia pene priſcorum morum deleret. Dominabantur & per omnes Imperii Romani Provincias graſſabantur, ſubmotis, ſi qui ex nobilibus gentibus & familiis ſupererant, viris, liberti; hi ipſo Imperatore locupletiores opes, quas rapinis & nundinationibus corraſerant, incredibili luxu oſtentabant & profundebant. Hujus temporis imaginem ut poſteris expreſſam relinqueret, indignatio impulit, quisquis ille fuerit, Petronium noſtrum, & initio facto a corruptis ſtudiis, libidinem exoletorum, & virginum, libertorum & humiliorum ſordidas & fatuas lautitias, & reliqua flagitia numquam ſatis laudando ingenio & arte commemoravit. Claudium ergo, & potentium ſub eo Libertorum crimina & ſcelera materiem præcipuam ſibi ſumſiſſe plane mihi perſuadeo. Neque temere in hanc ſententiam me deſcendiſſe patebit, ſi quis vitam Claudii a Suetonio conſcriptam, ſi Tacitum, Dionem & Senecam, qui acta hujus monſtri, & hominis, quem incho-

inchoaverat, non perfecerat natura, prodiderunt, diligenter perluſtrare voluerit. Sed praecipue cum Petronio noſtro lepidiſſimus ille Senecae ludus de morte Claudii comparatus manifeſte evincet, plurima in Trimalchione Petronii deprehendi Claudio convenientiſſima. Senex, ut revera erat, Petronio; Senecae caput aſſidue movens & dextrum pedem trahens, inducitur. Mercurium ejus ingenio delectatum Seneca; Petronius a Mercurio in Tribunal raptum, & ejus Dei vigilantia & beneficio ad ſummas opes perveniſſe fingit. Mathematicos de ejus exitu quotidie conjectaſſe Philoſophus ait, quos illum maxime curantem, & artis vanae oſtentatione ridiculum exhibet Satyricus: Philologiae & literarum interiorum inepte & intempeſtive ſtudioſum uterque ridet. Incomptos & ruſticos mores, incontinentiam alvi, & ſonitum emiſſum ea parte, qua facilius loquebatur, lepide ab utroque notata deprehendimus, & plura, quae ad ipſa Petronii verba animadvertenda notavimus, inter ſe ſimilia ita congruunt, ut ovum ovo non melius reſpondeat. Neque movere debet quemquam, quod Libertum faciat Trimalchionem, & ita, ut ſupra diximus, cum de Nerone diſputaremus, minus recte hanc perſonam ipſi imponere videatur Petronius; cum revera libertorum ſuorum non libertus modo, ſed ſervus fuerit Claudius, ad quorum nutum & arbitrium ſe componere cogebatur. Nihil quoque prohibet in Trimalchione (qui ex ſcriptoris mente plures, quam unius, perſonas ſuſtinet,) libertorum quaſi principe, & reliquis ejus collibertis ſuccoſis, ut ait noſter, & pecunioſis, potentium aliorum imaginem referri; & Calliſtum, Poſidem, Pallantem, Narciſſum & alios, quos Suetonius cap. XXVIII. Seneca, Tacitus, & Dion paſſim memorant, intelligi: hi enim omnes ad tantas opes & potentiam pervenerant, ut latifundiis, praetoriis, inſulis, ſupellectile, auro, argento & caetero apparatu regias aequarent divitias. Ita Plinius lib. XXXIII. 10. narrat, ſe multos ſub Claudii principatu, & tres praecipue Pallantem, Calliſtum & Narciſſum ipſo Craſſo opulentiores, rerum potiri cognoviſſe; capite ſequenti ait Druſillum Rotundum, ſervum Claudii, & diſpenſatorem Hiſpaniae citerioris, quingenariam lancem, & alia inauditae lautitiae inſtrumenta poſſediſſe. Lib. XXXVI. cap. 7. Calliſtum ex onyche columnis triginta caenationem ornatam habuiſſe, & lib. XXXV. in fine, *ex venalitiis gregibus quosdam potiri rerum, & Praetoria ornamenta decreta libertis Caeſaris* ſe vidiſſe, & *tantum non cum laureatis faſcibus remitti illo, unde cretatis pedibus adveniſſent*, indignatur. Quae eleganter illuſtrant illa, quae noſter cap. XXIX. de Trimalchionis adventu in urbem inter venalitios, & cap. XXX. de faſcibus in poſtibus fixis narrat. Sed his in clariore luce collocandis integer libellus, non Praefatio, eſſet impendendus. Neque quod Trimalchio non videatur ipſius Caeſaris libertus, ſed cujuſdam Pompeji, ut ad cap. XXX. oſtendimus, fuiſſe, haec infirmari puto. nam cum Satyricis ſcriptoribus jus ſit, fictis pro arbitrio perſonis uti, ſi modo illa, quae illis adfingunt, ex notis vulgo intelligi poſſint; credibile eſt noſtrum, ne ſibi praeſens periculum, ſub tam infirmo & non ſui arbitrii, Imperatore, apud quem omnia liberti poterant, crearet, ſtudioſe id egiſſe, ne nominatim Caeſaris libertos tangeret, ut contra Petronium illum Taciti feciſſe oſtendimus; ſed tutius putaſſe, ſi alterius potentis hominis libertum in ſcenam produceret, ſub cujus imagine omnis libertorum grex conſpiceretur. Praecipue cum eodem illo tempore etiam praeter Caeſaris libertos, alii nobiles eſſent opibus & luxuria, qui ad honores & potentiam evecti, ſe Caeſaris libertis adoptarent, ut de

Marcelli

Marcelli AEſernini liberto ait Plinius lib. XII. cap. 1. Quidquid ſit, liceb haec omnia, quae adſeveramus, tam manifeſte demonſtrari nequeant, ut nihil, quod opponi poſſet, ſuperſit, ſedet tamen mihi, non infra Claudii tempora hoc opus eſſe demittendum, quae praeter alia, his flagitiis inſignia fuere. Nam quid Torrentium quoque moverit, exputare non poſſum, qui ad Horat. lib. II. od. 12. Martiale juniorem ſtatuere Petronium videtur. Si illa pars hujus libri ſupereſſet, qua *Albuciam*, quam *Petronianam* vocat Fulgentius in praefatione Mythologici, traducit, dijudicare liceret, an eadem eſſet, atque *Albucilla* illa Taciti, lib. VI. annal. cap. 47. *multorum amoribus famoſa*, quæ ſub Tiberii extrema tempora floruit, inſignis libidine & infamia mulier. Sed de hac nihil adfirmo, cum eodem jure rejici, quæcumque adducerentur, poſſent, quo adfirmari. Subiit quoque aliquando animum meum ſuſpicio, Petronium Arbitrum illum fruſtra fortaſſe tam anxie quaeri; cum inter omnes Petronios, nullus hoc cognomine inſignitus reperiatur; & dubitavi aliquoties, an non ipſius libelli hujus Satyrici titulus fuiſſet *Petronius Arbiter*, eodem modo ut *Apicius* inſcribuntur illi libri de re culinaria, quos nullus umquam Apiciorum conſcripſit, ut *Cato* libellus ille diſtichorum, quae á nullo Catone relicta fuerunt; & quae id genus plura. Quos indices ideo quidam ſolebant imponere ſuis libris, quod ejus artis aut diſciplinae praecepta traderent, qua viri illi celebres fuerant, quia vero ille Petronius, Tacito memoratus, non gentilitium aut hereditarium, ſed ex ſtudio & arte illa, qua in lautitiis & elegantiis diſponendis eminebat, cognomen illud *Arbitri* eſſet conſecutus, quicumque fuit auctor huic libro, ejus nomen proſcripſiſſe potuit; ſed huic conjecturae nimium tribuere nolo. De titulo vero *Satyrici*, qui vulgo nomini Petronii ſubjicitur, leviter quoque diſſident Eruditi. Caſaubonus de Satyrica Poeſi lib. II. cap. IV. *Satyricum* dictum contendet, ut *commentarius*, & ſimilia, pro Satyrico libello; nos vero ſecuti ſumus illorum ſententiam, qui non uno volumine contractum, ſed in plura hoc opus digeſtum credunt, & *Satyricôn*, ex Graeco Σατυρικῶν inſcribunt, quemadmodum & Ovidii *metamorphoſeôn* libros, & alios eadem ratione fuiſſe inſignitos docuit Nicolaus Heinſius, qui ſolemnem hanc, ad exemplum Graecorum, multis ſcriptoribus conſuetudinem probat. Alterum, de quo tecum, Lector amice, agendum erat, eſt, ut de variis hujus operis editionibus, & virorum doctorum notis & commentariis (quorum ſtruicibus hunc libellum obrutum pronuntiavit jam olim maximus Gronovius lib. I. Obſerv. cap. 23) pauca quaedam commentemur, & ſimul quid noſtrâ operâ Petronio exornando acceſſerit. Codices mss. hic longo ordine recenſere non licet, cum rariſſimi illi à renatis literis fuerint, & pauci a viris doctis, ut videmus, in conſilium adhibiti. Praeter eos autem, qui ab editoribus laudantur, video Britannicum codicem Palmerio in ſpicilegio. Tom. IV. Theſaur. Crit. pag. 693 memorari, qualis autem ille, vel cujus fuerit, ignoro. Editionum quoque priſcarum non omnium copiam conſequi potuimus, ut quid audax correctorum natio in hoc ſcriptore ſibi permiſerit, indagare penitus liceret. Prima omnium, quam adhibuimus, eſt Veneta, per Bernardinum Venetum de Vitalibus anno MCCCCXCIX. excuſa, quæ ſimul cum Dionis Chryſoſtomi Oratione de Ilio non capto, ex Francisci Filelſi verſione prodiit. Infinitae in ea lacunae, & majori parte defectum Fragmentum potius, quam liber exhibetur; quaedam tamen loca ſincerius praefert, quam ſecutae deinde editiones. An huic proxima ſit Mediolanenſis, cujus nota quae-

Digitized by Google

dam Goldaſti prolegomenis pag. 259. ſubjecta meminit, adfirmare non audeo, cum nuſquam alias eam laudatam audiverim, vel ipſe viderim. Sed anno proximo M. D. Lipſiae per Jacobum Thanner Herbipolenſem, curante Hermanno Buſchio Monaſterienſi, Poëta & oratore, ut notat Reines. ad Petron. cap. 78. iteratam editionem idem Goldaſtus & alii adſeverant, ſed qua nos quoque carere coacti fuimus. Excepit hanc Pariſienſis, anno MDXX. á Reginaldo Chalderio curata, quam ad unicum exemplar, ſive Mediolanenſe illud, ut conjicit quisquis ille ſit, ſive, ut ego puto, manu exaratum codicem, expreſſam ſubjecta calci adnotatio Typographi fatetur; & hanc Sambucus in Praefatione ſua reſpexiſſe exiſtimo, quamvis non recte principem editionem credidiſſe videatur, in qua opinione fuit, forte quoque Sambucum ducem ſequens, Voſſius lib. VII. Art. Grammat. cap. 62. hanc Tornaeſius quoque ad ſuam exornandam adhibuiſſe ſe ſcribit, nobis vero ea felicitas minime adfuit: non puto vero has multum inter ſe diſſimiles, aut unam alia locupletiorem; ſed primum, qui nova quaedam lacero huic ſcripto fragmenta adjecit, fuiſſe credo Sambucum, cujus meritis plurimum debet reſpublica literaria, qui integriorem codicem nactus Typis Plantinianis emiſit, anno MDLXV Draudius vero in bibliotheca Cláſſica, anno MDLXXIV. Commelinianis typis, ex Bibliotheca Theodori Pulmanni prodiſſe adfirmat, quam nos quoque editionem numquam vidimus. Sed certius conſtat Joannem Tornaeſium eruditiſſimum Typographum Lugdunenſem Petronium edidiſſe anno MDLXXV. duobus codicibus inſtructum, quos à viris, quorum tamen nomina nobis invidit, doctiſſimis accepit, & qui adjutus fuit opera Eruditiſſimi viri Dionyſii Lebei-Batillii, Juris conſulti celeberrimi, & Regii poſtea Mediomatricum praeſidis, cujus vitam & merita Boiſſardus poſteris prodidit tom. II. Iconum Viror. Illuſtr. pag. 41. & cui Tornaeſius editionem hanc inſcripſit: dubito vero an non unus ex codicibus, quem adhibuiſſe ſcribit, fuerit viri Clariſſimi Erici Memmii, Senatoris Regii, (quem Emmium in editionibus poſterioribus dici video, & anno 1563. conjecturas conſcripſiſſe in margine Lotichianae adnotari) ex quo ſe quaedam deſcripſiſſe profitetur Lebei Praeceptor Dionyſius Lambinus ad Horatii Epod. v. cujus commentarii ante Tornaeſii editionem jam ter quaterve excuſi fuerunt. Horum curae ſucceſſiſſe videtur labor viri Illuſtriſſimi Jani Douſae, Hollandicae nobilitatis luminis & ornamenti ſingularis, qui à perſona ſua non alienum, aut indignum faſtigio ſuo putavit, doctiſſima pro Petronii Satyrico praecidanea publicare, quae tamen hodie, ſi à quoquam ſcriberentur, nec rigidorum cenſorum notas, nec Gorallorum ferulas & convicia effugerent, per hos enim non licet hodie unicuique pro arbitrio ſuo commentarios ſcribere, & libertate, quae in republica literaria ſumma eſſe deberet, frui. Quo tamen anno prodierint vix definire audeo, cum in Lippenii bibliotheca jam Antverpiae Anno MDLXXXIII. exiiſſe dicantur, ego vero nullam antiquiorem editionem viderim illa, quae Lugduni typis Paetſianis Anno MDLXXXV excuſa fuerit, ſed poſtea repetita fuit. Douſianam ſequitur Patiſſoniana, nitidiſſima ſane & emendatior omnibus, quae eam anteceſſerunt, niſi & illa antiquior ſit. De quo ut dubitem facit partim annus, praefationi Patiſſonii ad Pithoeum in Douſae & Erhardi editionibus additus MDLXXV. partim quod haec Pithoei cura & notis ornata, nova quaedam augmenta exhibeat, (ex codice, ut videtur Pithoei, qui pleniorem ſe habuiſſe teſtatur lib. I. Lection. ſubſeciv. cap. 2.) quae & Douſa exhibuit: mea tamen, quam habeo, Patiſſonii edi-

tio annum praefert MDLXXXVII. quem & Joh. Tilebomenus in judicio ſuo de Traguriensi Fragmento exhibet: adjectae & huic notae Chriſtophori Richardi, quas Pariſiis jam anno MDLXXV. prodiiſſe Lippenius idem adfirmat. Manum deinde Petronio admovit Joannes Wouwerius Hamburgenſis, cujus prima editio, ut puto, Lugduni Batavorum anno MDXCV. Typis Raphelengianis prodiit, quem praeferunt Scaligero inſcripta dedicatio, & praefatio in variorum obſervationes à ſe digeſtas; Index tamen annum MDXCVI. exhibet. Secuta hanc eſt Pariſienſis anni MDCI. cui Chriſtophorus Beys Typographus praefationem praemiſit, & deinde altera Raphelengiana anno MDCIIII. ſucceſſit: cum tot jam certatim viri, laude doctrinae inſignes ſymbolas ad Petronium contuliſſent, vir doctiſſimus, qui ſibi Georgii Erhardi nomen impoſuit, illas in unum volumen contractas exhibuit anno, MDCX. urbis quoque Francofurti nomine ex medii aevi monumentis renovato: Helenopolim enim vocari juſſit. Quis vero hic Erhardus ſit, non ſatis conſtat, licet fictum ſibi induiſſe nomen, quisquis fuerit, omnes viri docti fateantur. Latere hic Michäelem Caſparem Lundorpium Francofurtenſem, communis fama fuit, cujus nomen quoque Lotichii editio ὁμολογουμένοις, ejecto Georgii Erhardi, proſcripſit, & nota Teſtimoniis in Lundorpianis omiſſis adjecta pag. hujus editionis, 279 Lundorpio adſerit, & iteratae editioni jam illum ſe paraſſe adfirmat, ſed pag. 280. Goldaſto tribuit diſſertationem de ſcriptis Petronii, quae ſub Lundorpii nomine exierat. Sed quicumque ille fuerit obſcurus homo, non videtur harum notarum parens, ſed curator & editor fuiſſe, & vero ſimile eſt, Goldaſtum, neſcio quo puerili metu, ne cenſores & melanchlaenos in ſe irritaret, mutato nomine inſcriptas notas Lundurpio edendas commendaſſe; nam praeterquam, quod fama id diu diſtulerit inter eruditos, ipſæ ſatis notae probant, quae niſi á viro & juris, & Hiſtoriae, praeſertim medii aevi & poſteriorum temporum, peritiſſimo proficiſci non potuerunt. Hanc autem Goldaſti praecipuam fuiſſe gloriam & eruditionis ſummam, nemo qui umquam ejus ſcripta attigit, diffiteri poterit: ipſae etiam notae non obſcura praebent indicia, cum paſſim Goldaſtus in illis laudetur, ejus emendationes proferantur, & de *ſuo jure* conmmentari inducatur, & praeſertim ubi talia adducuntur, quæ ſibi conſcius erat Lundorpius, vel quisquis fuit, ex ſuo penu non eſſe prompta: vide pag. 5. 6. 21. 22. 27. 30. 44. 59. 271. & 416. & paſſim. Praeterea in notis ſuis auctores medii aevi, eruditiſſimis etiam viris, nedum Lundorpio ignotiſſimos, quos Vir ille maximus, excuſſis ubique bibliothecis, habebat paratiſſimos, citat, ut fere in aliis Goldaſti ſcriptis idem obſervare licet. Juris peritiſſimum ſe quoque ubique probat, vide pag. 5. 6. 78 & alibi, cujus ſtudio an Ludimagiſter illè Francofurtenſis adeo attenderit, vehementer dubito: praeterea has notas à Goldaſto profectas, licet non acceperint ultimam manum, credibile facit immenſus labor, quem huic ſcriptori impendit: ex omnibus enim fere, quos legerat, libris collectanea locorum communium ad Petronii Arbitri Satyricum, ceu generis humani vel mundi ſpeculum, ut vocat, inſtituit & concinnavit, ut memoriae ejus inſervirent; quae collectanea hodie in bibliotheca publica civitatis celeberrimae Bremenſis ſervantur, & in qua ante viginti & unum annos ingentis molis duo volumina, manu Goldaſti conſcripta non ſine horrore, & laboris incredibilis admiratione tractavi. Sed cum non pateretur tunc temporis ratio, diligentius ea excutere, hoc nuper nobis officium praeſtitit, vir humaniſſimus Godefridus Jungſtius, cui Bibliothecae iſtius cura mandata eſt,

& pa-

& paginas aliquot, ex immenſo iſto opere deſcriptas tranſmiſit, quae ad ſingulas fere Petronii voces, quae quidem mereantur animadverti, obſervationes plurimas, undique decerptas continent; unde colligo, Goldaſtum ex rudi hac ſilva, materiem quandam, ſibi tunc paratiſſimam viſam, legiſſe, & ſub Erhardi nomine edendam amico commiſiſſe, quae enim in editis leguntur, in adverſariis iſtis pleraque fere exhibentur, & praeter ea infinita plura. Hanc editionem poſtea Frellonus Lugduni MDCXVIII. Schouwetterus, Schleichius & alii repetiverunt, & adhuc inter pleniſſimas & uſui quotidiano accommodatiſſimas prima habita fuit. Novam deinde Gallis ſuis editionem dedit Joannes Bourdelotius, quam ipſam cum numquam viderim, neque, quidquid operae & laboris inſumſerim, conſequi potuerim, quo primum anno prodierit, non niſi ex Lippenii bibliotheca mihi conſtat, qui MDCXVIII. ipſi adſignat: repetita quidem poſtea in Belgio per Rutgerum quemdam Hermannidem fuit, anno 1663. ex qua nos, notas in noſtram editionem tranſcribi curavimus. Sed merito dubitamus, an bona fide Bourdelotii editionem expreſſerit: cum & in notis, quas tamen ipſe Bourdelotius confeciſſe credendus eſt, interpolatoris manus recenſeat quasdam Bourdelotianae editionis lectiones, ut ad cap. 24. verba *contubernali meo melius*. cap. 29. *pica varia*. cap. 81. *Quid ille altera* cap. 126. *arena aliquas* 129. *Circe Polyeno* & paſſim. ſed neque ipſas notas integras ex Pariſienſi editione eſſe tranſlatas ſuſpicionem mihi fecit Freinshemius ad Curt. lib. III. cap. 6. qui ex illis quaedam profert, quae in Amſtelaedamenſi editione nuſquam comparent, ut notavi ad Petron. cap. 132. raram vero primam editionem eſſe oportet, cum ipſi Pariſienſes, qui anno 1677. Bourdelotii notas denuo recudi curarunt, Batavam expreſſerint, etiam a Rutgero interpolatam, niſi quod praefixerint praefationem Michaelis Hadrianidae, ne monito quidem lectore, unde ſumſerint, aut Hadrianidae minima mentione facta; quod fraudi operis noſtris fuit, qui eam, tamquam Bourdelotii praefationem exhibent inter Praefationes pag. 301. cujus levioris commiſſi gratiam non rigidum nimis cenſorem facturum facile confido. Annus deinde MDCXXIX. multiplici novarum editionum proventu fertilis magis, quam felix fuit. Genevae enim Theodorus aliquis de Juges, collegit fere omnes notas, quas Erhardus in unum volumen conjecerat, & ſingulis capitibus, in quae an primus digeſſerit Petronium neſchio, attribuit: de ſe vero nihil addidit. Et utinam tam modeſte de ſe ſenſiſſet eodem anno magnae & inutilis, dimidiam certe partem, molis libro ſeculum onerans, Jo. Petrus Lotichius medicinae doctor, & in Academia Rintelana Profeſſor, qui à Goldaſto perſuaſus, ut ad lectionem veterum medicorum ſe adplicaret, ejus ſtudii ſpecimen in inſano hoc labore edere voluit, & ex Calepino, Cornu copiae, Textoris officina, & neſcio quibus Gorallianis inſtrumentis & promptuariis, hoc monſtruoſum & horrendum commentum peperit, ut ipſe Goldaſtus ad Hofmannum anno 1631. perſcripſit; quae epiſtola legitur in mantiſſa ſecunda, adjecta Richterianis pagin. 555. Alteram vero voluminis partem meliori mente adminiſtravit: exhibuit enim quasdam Joannis Alexandri Braſſicani, Errici Emmii (ſive Memmii) Alphonſi Delbeni, & Weytſii notas, quas tamen unde acceperit, ne verbo quidem monuit; niſi quod Braſſicani ſcholia Guilhelmum Canterum olim habuiſſe, qui Grutero edenda commiſit, narret, poſt cujus mortem ab heredibus emta Johannes Bergens cum Lotichio communicavit; docuit etiam Hadriani Junii ſub nomine editas emendationes, eſſe Joannis Aurati, ex teſtimonio Bongarſii: certe Junii non videntur, cujus

jus conjecturas, jam diu ante Sambuco Pulmannus transmiſerat. Addit vero eſſe quoſdam, qui ad AEmarum Ranconetum, alios, qui ad. Theodorum Bezam Veſelium, eo tempore Lauſannae linguam graecam docentem, referre malint, eo maxime argumento, quia Henricus Stephanus in praefatione ſuarum emendationum, quae fere eaedem ſunt, ab amico quodam ſuo, qui ſe nominari non patitur, ſe eas accepiſſe profitetur: quod ſi verum ſit, prudenter ille Beza, gnarus conſortium ſuorum ingenii & morum, fecit; numquam enim dignum cenſuiſſent ea ſtatione, quam poſtea tanta cum laude obtinuit, & ſola hæc Petronio opera impenſa, omnia ejus in eccleſiam merita obſcuraſſet. Certe, ſi hodie idem quis ex gravi illo Theologorum ordine tentaret, (adeo ſunt integra & ſincera tempora) omnem ſpem Provinciae Eccleſiaſticae ut abjiceret, ſuaderem. Et tamen haec humanitatis ſtudia, & auctorum veterum familiaritas ita Bezam ſupra commune Theologorum vulgus extulerunt, ut nomen & famam ampliſſimam conſecutus, unus nobis millium inſtar habeatur, & nullius umquam Theologi in ſacras ſcripturas commentarii nobis tam impenſe placuerint. Leguntur & in Lotichii editione Caſparis Schioppii Sirenes, ſed quae revera non dulce canunt, nec delicias, ſed meras glandes exhibent, quae praeter ſocios Ulixis neminem attrahere poſſent: nudae enim Phraſes cum Germanica verſione, quaſi pueris ediſcendae eſſent datae, connectuntur. Ipſius autem Lotichii notas, & excurſus Medico-Philoſophicos, metu faſtidii & nauſeae, ne quidem attingere auſi fuimus, ſed has dapes aliis libentes reliquimus. Idem praeterea annus in ſcenam literariam produxit virum, ex parte orbis raro literatorum Virorum proventu celebri, Illuſtrem, & antiqua generis proſapia, & literarum quoque ſtudiis eminentem D. Joſephum Antonium Gonſalium de Salas, qui perpetuo & uberi commentario Petronium illuſtrare adgreſſus fuit; nec infeliciter, ſi modicum librum maluiſſet, quam grandem extrudere, conſuluiſſet gloriae ſuae: nunc cum ſaepe intermiſceat vulgaria nimis, & ante jam Viris Doctis animadverſa, ab aliquibus inclementer exceptus, & faſtum Hiſpanicum, nimiam fiduciam, & plagii crimen ſibi intentari, audire coactus fuit. Vide Barthium ad Statii III. Theb. 661. & Gronov. Obſervation. IV. cap. 13. Gonſalium autem multa, & ipſam illam confidentiam, a Schioppio, cui forte operam dedit, hauſiſſe ſuſpicor: cum eo certe contuliſſe ſe fatetur in notis ad cap. XVIII. & hinc forte ſymbola critica ipſi edenda commiſit idem Schioppius, quae editioni iſti adjiciuntur. Unde vero Vir diligentiſſimus Fabricius in nova bibliothecae Latinae editione acceperit, Gonſalii commentarium Lotichianae editioni ſubjunctum, & deinde Gonſalii commenta anno 1643 prodiiſſe, me neſcire fateor; feſelliſſe virum eruditum puto, quod Lotichii & Gonſalii editiones eodem anno, in eadem urbe, ex eadem officina Wolſgangi Hofmanni prodierint; forma autem & modus libri diverſa prohibent, ne uno umquam volumine comprehendi poſſint, ſi quam vero Gonſalii vidit anno 1643 inſcriptam, Typographis, aliquando indices novos veteribus editionibus praefigentibus, adſcribendum opinor. Anno deinde MDCLIV. in hac urbe novam editionem adornavit Simon Abbes Gabbema, ſed qua facile careremus, nihil enim novi aut bonae frugis continet; praeter has vero nullas vidi.

Ad hoc uſque tempus nulla nova acceſſione tot iteratae editiones ſe commendabant, ſed circa annum 1662 Marinus Statileus Traguerienſis, in Bibliotheca Nicolai Cippici, amici ſui, invenit codicem manu ſcriptum, in quo una cum Horatii carminibus erant etiam Petronii quaedam; qui re cum Joanne Rhodio communicata, partem illam

illam, quae caenam Trimalchionis exhibebat, in Italiam miſit, quae Patavii anno 1664. fuit excuſa, quam editionem ad nos Vir Illuſtris, & non ſolum eruditione, ſed officiis erga omnes literatos per totum terrarum orbem celeberrimus, Antonius Magliabechus tranſmiſit. Hoc fragmentum cum publicatum eſſet, magnas ſtatim in republica literaria turbas concitavit, & eruditos in partes diſcedere coëgit. Cum enim Patavinae editionis exemplaria Pariſios eſſent perlata, Hadrianus Valeſius & Joh. Chriſtophorus Wagenſeilius anno 1666 fragmento illi controverſiam moverunt, & diſſertationibus ſuis conati ſunt oſtendere, illud ſuſpectum, imo ſpurium & ſuppoſititium omnibus habendum. Sed acriter ſe oppoſuit, & Petronio verum & genuinum foetum aſſeruit Marinus Statileus, qui edita reſponſione ad Valeſii & Wagenſeilii diſſertationes, & Apologia pro Fragmento Petronii, egregie impetus hos retudit: Ferebat autem fama, haec non ab ipſo Statileo proficiſci, ſed ab eruditiſſimo viro Stephano Gradio, Vaticanae bibliothecae praefecto; quod veroſimile facit teſtimonium Viri clariſſimi Juſti Ryckii, qui, dum Romae eſſet, familiariter eo uſus fuit, & qui ad Taciti lib. XVI. Annal. cap. 19 hos libellos ipſi adtribuit, ut jam ante eum fecerat Samuel Tennulius ad Front. lib. IV. cap. VII. §. 31. Ardente vero hac lite, quae inſpecto a viris peritiſſimis ipſo codice, unde deſcriptum hoc fragmentum fuerat, facile potuiſſet ſedari, autoritate Antonii Priuli Delmatiae praeſidis, & Antonii Grimani Veneti apud Pontificem legati, Statileus exoratus, ipſum manu exaratum exemplar Romam tranſmittit, quod nova recenſione inſtituta a Joanne Lucio Delmata, viro nobiliſſimo & eruditiſſimo (qui de patria ſua egregie meritus, edita Delmatia Illuſtrata Typis Blauianis Amſtel. anno 1666 nomen inter literatos inſigne meruit) iterum recuditur anno 1668 & 1669, tanta cum religione, ut omnes manuſcripti apices redderentur. Quod exemplar Joannes Blaeuius eadem cura anno MDC LXX. ſuis typis expreſſit. Dum haec in Italia & Gallia gererentur, Patavina editio a Nicolao Heinſio ad Joannem Schefferum erat miſſa, qui Upſaliae anno 1665 fragmentum edit, & notis quibuſdam illuſtrat, quibus poſtea ſpicilegium adjecit, quod lectionibus ejus Academicis fuit adjectum. Thomas quoque Reineſius, omnium Germanorum ſui temporis in literis princeps, Schefferianis notis adjecta ſua diſſertatione & Scholiis, Lipſiae anno 1666, & deinde Chriſt. Arnoldus Norimbergae 1667 additis variis eruditorum judiciis, protulerunt. quae omnia huic noſtrae editioni adjuncta, plenius temporis illius acta edocere poterunt. Sed, antequam ad reliqua pergam, officium viri humaniſſimi Juſti Fontanini, qui tanta cum laude hodie Romae ſtudia noſtra illuſtrat, & editis aliquot inſignibus libris nomen ſibi trans Alpes egregium paravit, memorare fas eſt, qui monitus ab Illuſtri Magliabecho, me parare novam Petronii editionem ampliſſime ad me acta illius temporis perſcripſit, & ſimul duas Hieronymi Aleandri Epiſtolas, ad Petronii quaedam loca obſervationes doctiſſimas continentes, tranſmiſit. quas hac eadem opera cum erudito orbe communicare decreveramus, niſi caſus quidam interceſſiſſet moleſtus. Cum enim ante duos fere annos, hae literae ad me perlatae eſſent, obiter lectas in ſcrinio quodam repoſui, inde eas ubi tempus eſſet, promturus, nunc autem ſaepius excuſſo ſcrinio, numquam eas reperire potui, ita ut forte in alia bibliothecae meae parte lateant, (quamvis nullum angulum, quem non diligenter luſtraverim, reliquerim) poſtea, ut ſpero, ſponte ſe mihi oblaturae. hoc monere viſum fuit, ne Vir ille Amiciſſimus me indigna illa monumenta, quae publicentur, cenſere credat. De ipſo vero hoc Traguriano Fragmen-

to, poſt tot diſſertationes agere ſupervacuum, cum hodie, lite illa dijudicata, nemo ſuperſit, qui de ejus veritate dubitet, & communibus Eruditorum ſuffragiis pro Petronii legitima prole ſit agnitum. Praeſertim vero in hanc ſententiam impulit Viros doctos ipſe codex inſpectus, qui cum omnes notas, quae ſuſpicionem eximere poſſint, referat, diu Romae omnibus expoſitus fuit; ſed ad Statileum poſtea rediiſſe diſcimus, quod Carolus Sponius anno 1675. iter in Graeciam inſtituens, & Tragurii ad ipſum Statileum inviſens, accuratius codicem perluſtraverit, & ejus molem, formam & quaecumque continet, diligenter in Itinerarii ſui parte I. pag. 73. deſcripſerit. in eo vero Patavinos erraſſe addit, quod Horatii carmina eodem volumine comprehendi adfirment, cum Tibulli, Catulli & Propertii ſint, & pagina 179 ejus codicis adſcriptus ſit annus 1423 & dies 20 Novemb. quo exaratus fuit. Hic codex deinde a Laurentio Statileo, forte Marini filio, in Italiam reductus fuit, ut ex Mabilloni Itinere Italico tom. 1. pag. 202 conſtat, ubi narrat ſe, poſtquam Mutina diſceſſerat, literis a Statileo certiorem factum, penes ſe eſſe illum codicem, quem tamen poſtea in Bibliothecam Regiam Pariſios delatum accepimus. Flagrante hac controverſia idem Blaeuius anno 1669 integrum, quatenus nobis nimirum ſupereſt, Petronium ediderat, & antea editis hoc quoque fragmentum ſuo loco inſeruerat. Splendida & accurata ſatis haec editio, ſed quam neſcio cur Michaeli cuidam Hadrianidae curandam commiſerit, quem ego hominem, quis qualiſve fuerit, minime novi, ſed ſtultitia & ineptiis inſignem fuiſſe ex notis ejus facile perſpexi. quare ex illis pauca admodum excerpſimus, & praecipue ea, ubi ex neſcio quo Anonymo & Douſae adnotationibus manuſcriptis quaedam profert. Reliqua fere neglexịmus, quia ſermonem contortum & pravum vix aſſequi potuimus. Laudat ille ſaepe editionem Gabbemae poſteriorem, & ex ejus notis quaedam profert, quae nuſquam in Gabbemiana priore deprehendi, quare ſuſpicor illam alteram editionem exitum non habuiſſe. Praefationem quoque hujus Hadrianidae, ex centonibus & pannis undique conſutam, aberrantes, ut jam monui, operae ſub Bourdelotii nomine excuderunt, quia editioni Pariſienſi noviſſimae praefixa legebatur. Ultimus, qui ante nos, aliquid in Petronium contulit, eſt Joannes Boſchius, aeque mihi, atque Hadrianides ignotus, qui minimae formae Petronium Amſtel. 1677 cum paucis notis, quas omnes fere familiari ſermone a Nicolao Heinſio exceperat, edidit. Quae editio his annis 111. volum. adjectis Reineſii & Schefferi notis repetita, ſed mendis typographicis mirifice contaminata. Ab eo tempore, nihil amplius a Viris doctis in Petronio exornando laboratum: ſufficere enim videbantur, tot numero editiones, & tam immenſa notarum & commentariorum moles. Statuerat tamen, ultimis vitae ſuae temporibus, Petronium, & praecipue Traguriánum hoc fragmentum, illuſtrare Vir ingentibus in rempubl. literariam meritis inſignis Nicolaus Heinſius, ſed morte praeventus cum fuiſſet, Vir Ampliſſ. Guilielmus Goeſius, affinis ſui ſcedas dum excutit, & in ordinem ejus adnotata digerit, ipſe quaedam adlinit, quae ne ederet, fato quoque occupatur. Quae omnia Viri Ampliſſimi Caroli Crucii, Fratris cariſſimi. beneficio accepta in hanc quoque editionem congeſſi. Agnoſcere etiam Viri Ampliſſimi Cuperi prolixam in me & literas voluntatem par eſt, qui ſuum codicem, cui olim Petronii lectioni intentus, quaedam non vulgaria adſcripſerat, mihi transmiſit, & jus fecit, pro arbitrio inde excerpendi; qua libertate uſus, ejus notas quaſdam reliquis adjeci; quas tamen poſt Fragmentum Traguriánum jam excuſum, (eo enim demum tempore

pore copia earum nobis facta eſt)videbis. Celeberrimi etiam viri, Theod. Janſſ. ab Almeloveen & Franciſcus Heſſelius, editionis Douſianae quisque unum exemplar conceſſit, cujus margini quaedam ignota mihi manu erant adſcripta, quae pleraque cum publico communicavi. Heſſelii codicem olim Petri Junii Hadriani F. fuiſſe ejus manus teſtatur, ſed an ab ipſo, an patre ejus, vel alio quocumque ſint profectae notulae, dijudicare non potui. Cum vero omnes Viri Docti deſperarent amplius quidquam ex Petronii reliquis erui poſſe; exortus eſt ante viginti fere annos ferox quidam miles Gallus, qui cum nullum fere bonarum literarum uſum haberet, reliquos univerſi Orbis eruditos aeque deſipientes, & tam craſſi palati credidit, ut impune illos, pro deliciis Petronianis, inſulſis eſcis appoſitis deciperet. Is eſt Franciſcus Nodotius, qui compoſita lepide fabula, imperitioribus illuſit, quaſi in expugnatione Albae Graecae, a quodam Du Pin repertus eſſet integer Petronius, qui omnes vetuſtatis notas prae ſe ferret; ſed literis lectu difficillimis exaratus, & ab aliquo deſcriptus, Francofurtum perlatus ad quemdam ſine nomine mercatorem, qui eum in Galliam tranſmiſit ad Nodotium. Plena, mehercle! fraudis, & ſuſpicionis narratio, cum nec ipſe umquam codex ille fuerit, neque quisquam producatur, qui eum viderit; librarii etiam reticeatur nomen, qui tranſcripſit, & qui in tractandis codicibus & difficillimis characteribus exprimendis, rara dexteritate in illis terris, ubi vix literarum nomen notum eſt, fuiſſe debuerit, cum in toto illo Petronio tam paucae aberrationes, & corruptae lectiones, & nullae lacunae deprehendantur. Verum autem hunc Petronii foetum eſſe, Nodotium perſuadere Academicis, ut appellant, Nemauſenſibus & Arelatenſibus potuiſſe, qui hic a Tyronibus noſtris, & diſcipulis ſtatim ſubditus adgnoſceretur, & exploderetur, quis non miretur? & omnia ſtudia ſeveriora, in eo regno, quod olim principibus in literis Viris ſe ſupra reliquas orbis partes efferebat, ita exoleviſſe non indignetur & doleat. Bonum tamen factum, nullum Gallorum, apud quos adhuc fugam ex Gallia parantes Muſae morantur (illuſtrem Huetium, Poetam inſignem Commirium, & ſimiles intelligo) ſuffragium ſuum his fraudibus adjeciſſe. Fuiſſe etiam non fatuum, quamvis id Thraſonica jactatione perſuadere nobis conetur Nodotius, Pariſiis quemdam Ludimagiſtrum, qui libello edito, barbariem & ſtribliginem ſtili, novo Petronio adficti, Galliciſmos & ineptae adfectationis putiditatem oſtendere conatus ſit, ex reſponſione Nodotii, quam ſolam vidi, intelligo. De qua recte judicans celeberrimus Fabricius, poſtquam eruditiſſimos alia in parte orbis viros recenſuiſſet, qui Plani hujus audaciam retuderant, addit, nihil adferri a Nodotio, ad Pſeudo-Petronium ſuum adſerendum, ſolidi & firmi. Sed quid opus eſt verbis? inſpiciat mihi quis, non plane in Latinis literis hoſpes, illum Petronium, & aures ſuas veterum lectione imbutas rudi huic ſtridori accommodet, ſi non ad prima verba exhorreſcant, ego me ſtupidiſſimum libens profitebor. In ipſo ſtatim limine quis non offendat, ubi legerit? *Ita vobis pollicitus ſum, ut promiſſis ſtare decreverim*; *Ad explicandas ſcientias*; Ad *hilaria colloquia fabulis jucundioribus animanda opportune congregatis*? quis haec ferre, quis pati poterit? ſaltem dixiſſet, *ſeveriora colloquia fabulis jucundioribus animanda.* Si enim *hilariora* ſunt, quid quaeſo opus ea animare? ſed quis non Gallum in τῷ *animare* adgnoſcit? qua voce veteres de re, quae *anima* ſeu *vita* inſpiratur, utuntur, numquam eo ſenſu, quo galliciſſans noſter Petronius. cum ſcriberet vero *congregatis oportune ad ſcientias explicandas*, pio ſcilicet militi, in mentem veniebant illa, ex vulgata ſua verſione, *ubi duo tresve in meo*

nomine

nomine congregati fuerint, & ideo tam impenſe placuit haec locutio, ut poſtea iterum repetat. Sed quis illum docuit, *ſcientias explicare* latine dici, niſi forte ſimilis impoſtor, qui Etruſcarum antiquitatum fragmenta confinxit, & prima ſtatim pagina narrat, *Eſarem ſe docuiſſe omnes ſcientias*, quod ut vitioſum, & ſubdititiae ſcriptionis notam, recte jam Allatius in animadverſionibus capite 1. §. 13. obſervavit. Sed praeterea, an non ſe prodit ſtatim Gallus in initio ipſo, quod certe multo amplius fingere debuiſſet, ut recte cum jam vulgatis connecteretur, & inducere hominem cum Declamatoribus ſimili furore inſanientem? Sed quia, ſcilicet, in Gallia noverat illos proprie *declamatorum* titulo infamari, qui quotidie in templis de rebus ſacris ineptos & inconditos clamores effundunt, finxit nobis Vejentonem (qui in toto hoc libello ſolus vero ſuo nomine inſigniretur, cum aliis ficta nomina impoſuerit Petronius) de *erroribus religionis ingenioſe locutum* (mera iterum peregrinitas, & Chriſtiani Galli balbuties), & *detexiſſe, quo doloſo vaticinandi furore ſacerdotes myſteria illis*, (pro *ſibi*) *ignota, audacter publicant.* quaſi eo tempore Romae quotidie ad populum ex cathedra in templis à ſacerdotibus conciones, in quibus myſteria populo exponerentur, haberi moris fuiſſet, ut hodie à Monachis & Sacerdotibus ſuis fieri videbat Nodotius. Certe ſi hoc eſt *ingenioſe loqui*, & mentiri, numquam palmam auferet Nodotius; ſed ſi ſingulas paginas excutere eſſet animus, liber mihi creſceret, neque tanti eſſe puto hunc hominem, ut refutatione egeat. Ipſe, per te ſatis ridebis, lector, ubi videas amantes ex conſuetudine ad *ornamentum matutinum amicarum urbaniſſime aſſidere*, (quae verba, quaeſo, confer cum iis, quae Salmaſius, haud paullo doctior Gallus notat ad Pollion. Gallien. cap. 14. ubi docet *urbane* ſeculo ſequiore, idem notare, quod Gallis *courtoiſement*, & ſimul reſpice loca noſtri Petronii, quibus haec vox antiqua ſignificatione toties occurrit) videbis praeterea Latrones, ut Pariſiis, marſupiorum exenteratores, queri ſermone ſordidiſſimo, *in aeſtivis temporibus Urbem ſterilem eſſe, rus eſſe fortunatius*; & inde ad *caſtella* amicorum (*chateaux*) qualia in Italia tota eo tempore nulla erant, abire, & plane Gallico modo excipi, & infinita talia. Jam barbariſmi, idiotiſmi, & ſoloeciſmi paſſim ſe exſerunt, nuſquam naturalis illa Petronianae orationis pulchritudo. Sed quod omnem fidem impudenti lenoni, qui hanc meretricem produxit, eripit, eſt, quod in codice ſuo tam difficili lectu charactere, ut ipſe profitetur, exarato, rariſſime depravata lectio aliqua occurrat, & cum in Traguriano ad ſingulos verſus haerendum fuerit viris eruditis, hic omnia quadrata (ut ait Petronius) currunt, imo vero ipſas Virorum doctorum, qui ante ſeculum floruerunt, conjecturas & emendationes expreſſas ſaepe hic eſt videre. Sed relinquamus ſuae ſtoliditati militem, & ne nimis excreſcat praefatio, modum adhibeamus. Mirati tamen vehementer ſumus has ſordes Nodotianas, ab omnibus viris doctis faſtiditas, adhuc placere inficetis quibusdam Germanis potuiſſe, ut ex Bibliotheca Latina Fabricii didicimus, qui Jenae anno 1700 ediderunt Petronium ab omni obſcaenitate liberatum, cum brevibus notis, excerptis & poſtumis Jo. Andreae Boſii. Non licuit hujus editionis exemplar nanciſci, ut quid his Catonibus obſcaenitatis nomine accipiatur, arbitrari poſſim. Sed ſi ita graſſari liceat in autores, qui res turpiſſimas, non verbis foedis & pudendis (a quibus ſtudioſe Petronium abſtinuiſſe ſupra jam vidimus) ſed honeſta & gravi oratione expoſuerunt, jam cultrum & falcem immittant ſanctiſſimo cuique Scriptori; ipſam nobis ſacram Scripturam, vaticinia Prophetarum & Epiſtolas Pauli contaminent & mutilent, imo vero ſibi potius eas partes,

quibus

Digitized by Google

quibus peccandi eſt facultas, praecidant. Horum inſtitutum, etſi maxime id velle quosdam ſaepe audivi, minime nobis ſe probare potuit, qui, poſthabita omni obtrectationis invidia, Petronium integrum, & qui nullius libidinis in caſto pectore concitare ſua culpa ſtimulum, ſed potius deteſtationem tot flagitiorum poſſit, exhibere non erubeſcimus; & cum paedagogicam hanc ſanctitatem & ſupercilium numquam unius aſſis fecerimus, recta ibimus, & tractare haec vetuſtatis veneranda monumenta ſacro quodam horrore non deſiſtemus, nec indignos nomine meo & munere, quos Petronio impendi, labores exiſtimabimus. Arrodant & detrectent, ſuo ſibi jure, mores & ſtudiorum noſtrorum rationem, quibus fama non ex ſimili opera, ſed ex ficto & compoſito vultu quaeritur; anteſignanos obliquarum detrectationum ſe praebeant, falſo eruditionis titulo ſibi placentes, qui cum omnem aetatem in puerilibus exercitationibus, & compendiorum anguſtiis, contriverint, quidquid ſeveriori lege politum adoleſcentibus proponitur, lacerare, hac vel illa ſub ſpecie, atro dente conſueverunt. Obſervant etiam quotidie, & explorant univerſa vitae meae acta maligni quidam inſidiatores, & ita me cuſtodiunt, ut ne inter pocula quidem & geniales menſas liberiores jocos effundere liceat: ut nulli amicorum, nec ipſorum Collegarum conventui interſim, quin adpoſitum mihi cuſtodem & diligentem exploratorem intelligam; qui dicta & facta omnia in pejorem partem detorqueat & interpretetur. Immo in id conſpiraſſe aliqui videntur, ut omni modo acerbam mihi vitam efficiant. Quid enim moleſtius cuiquam accidere poteſt, quam bonorum, jucundorum & ſui amantium Virorum conſuetudine per alienum ſcelus privari? ſi enim nihil aptius vitae, ut recte feſtiviſſimus ille & commodiſſimus conviva, in jocos & ſeria promptus, Cicero ait, nihil ad bene vivendum accommodatius communitate vitae atque victus, & remiſſione animorum, quae maxime ſermone familiari efficitur; ſi nihil dulcius convivalibus facetiis & jocis, nihil minus compoſitum & fictum, quam frons exporrecta, & ad lubentiam & hilaritatem diffuſa, quid in honeſtum hominem crudelius & perfidius machinari poſſent ſceleſtiſſimi nebulones, quam ſacra illa menſae inſigni impietate violare? quam aperti pectoris & candidi congerronis, (qui nulla ſuſpicione, ſe inter proditores, non amicos verſari, captus, ſe largius aliquando invitat) ſermones captari, & poſtridie detortos in malignum ſenſum alienis inſuſurrari auribus, ut tacito murmure & incerto auctore differantur per urbem? Deteſtabiles & digni, qui furcillis foras, ſi pedes honeſtorum conſortiis inferre vellent, expellantur, & qui, ut memores compotores, univerſi generis humani odium mereantur. Sed nefariis illis, improbis, perfidis & malitioſis ſive amicis, ſive Collegis inſidiatoribus latus nudum, ecce, praebeo; feriant ſuo me jure, & linguae maledicae tela, veneno illita, in me torqueant, non tamen efficient, ut fucis inertibus, qui a praeſepibus & praemiis ſtudiorum laborioſos arcere omni ambitione conantur, blandiar, & ignaviae illi, quae omnia ſtudia hodie in praeceps agit, patrocinium praeſtem. Non deterrebunt minacibus ſuis & invidioſis ſermonibus, quo minus Poëtas, & quicumque ex antiquitate nobis ſuperſunt ſcriptores, diligenti cura & aſſiduo labore eſſe volvendos & tractandos adoleſcentibus perſuadere tentem. Non a recto tramite me deducet quorundam inſolentia, & immanitas tanta, ut non modo vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſint ferre cujusquam. Egone a ſummo Graevio, per veſtigia a Principibus Literatorum calcata ductus, patiar, facilitatis ſub titulo, & brevioris viae ſpecie adoleſcentes curae meae creditos, a regia via, & limpidis & peren-

Digitized by Google

nibus fluviis, ad compendia & coenoſas lacunas deduci? Id faciant, per me licet, tales, quibus omnis apparatus & theſaurus eruditionis, in jejunis quibusdam dictatis, per manus a prioribus magiſtris traditis, conſtat, & qui, ubi a quotidianis illis penſis, quae quotannis in orbem redeunt, ad alias eruditionis partes ſe convertere coguntur, turpiſſime nuditatem ſuam oſtendunt. Qui, ubi neceſſitas quaedam verba illis Latina pro concione faciendi imponitur, vel ex aliis deſcriptas orationes, vel pueriles nobis Chrias recitare ſolent. Qui, veluti annuo vectigali conſtituto, Profeſſoris titulo beati, cum paucas, in recocta millies crambe repetenda, & ex ſcripto, a quo oculos dimovere non audent, recitandis tralatitiis quibusdam artis praeceptis, horas perdiderunt, reliquam vitam in otio & ludo conſumunt, & ideo nobis ſanctiores & caſtiores videri volunt, quia ſaepius, ut tempus fallant, (quo etiam dicto nos infamare conantur) mulierculárum otioſarum ritu, ad templa ruunt. Nos tamen vitae noſtrae, cujus rationem ſoli Deo, nulli vero, quicumque demum ſit, mortalium reddendam cenſemus, conſuetudinem in illorum gratiam minime mutabimus; neque muneris, cujus ſolos exactores Magiſtratus, mihi nondum iniquos, ſed benevolentiſſimos, adgnoſco, adminiſtrationem in meum commodum, & ſtudiorum perniciem umquam convertam. Quae ſi conſilia vis major turbet, quid ſit in ſtudiis libenter conquieſcere, & non modo inimicorum conatus diſcutere, ſed dubiorum amicorum infideli ſocietate facile carere poſſe, me recte noviſſe oſtendam. Hanc quoque, quam nunc pro ratione vitae & ſtudiorum meorum inſtituo, defenſionem, non modo hoſtes, ſed minus etiam certos & firmos amicos, culpaturos praevideo, & plurimos,leniſſimi magiſtri & deceſſoris mei Graevii manſuetudinem mihi deeſſe, ut ſaepe faciunt, nunc praeſertim jactaturos. Cerno enim omnia, quae umquam, etiam applaudentibus & ſtimulos addentibus multis, publice, ſive dixi, ſive ſcripſi, malignis obtrectationibus infamari; & nihil donari ſincero, quo in patriae libertatem feror, animo; nihil officio boni civis, in quo numquam reprehendi potui; nihil ardori laudabili, quo ſtudia, quotidie retro labentia, inſtaurare & renovare contendo. Effugere me non poſſe video nonnullorum acute aut facete dictorum offenſionem, niſi omnem ingenii famam abjiciam, quod ſi poſſem, non recuſarem; modo ne umquam vel ſtulte, vel temere aliquid contra potentes me dixiſſe aut feciſſe, ut mihi conſcius ſum, rabulis forenſibus latrare liceret. Quibus omnibus obtrectatoribus quid reſpondeam, ne ſe hoc gladio me jugulaſſe glorientur, ſupereſt ſatis. Profiteor enim, & prae me fero, laudabilem non modo mihi ſemper eam animi lenitatem viſam, quam in ſummo Graevio, in meam invidiam magis, quam in ejus laudem, praedicant, ſed aemulari quoque me conatum fuiſſe, ſi per hoſtes acerbiſſimos tam felici mihi eſſe licuiſſet. Numquam enim, quod ſciam, primus quemquam laceſſere fui auſus; aut laceſſitus, nebulonum ritu, famam alicujus arroſi. Sed diverſa plane fuit ſummi illius Viri per omnem ejus vitam, & mea ſors. Ille ex longinquis regionibus in hanc urbem arceſſitus, nullis factionibus immixtus, mira commoditate & obſequio omnes ſibi facile conciliabat. Ego in hac urbe natus, Patre, qui difficillimis temporibus, frendentibus & obnitentibus factioſiſſimis hominibus, Academiae & Eccleſiae admotus, omni genere injuriarum & contumeliarum vexatus, nulla manſuetudine, nulla patientia odium, quod huc veniens experiebatur, vincere potuit: ſed tamen qui nullis umquam adverſariorum minis aut machinis expugnatus, nulla in concertatione manus victas dare coactus, continuis certaminibus & calumniis atrociſſimis exhauſtus & fatigatus, ante

diem

Digitized by Google

diem laborioſam vitam finivit; ex cujus bonis praecipuum nihil tuli, niſi odii paterni haereditatem, quod in primis auctum & accenſum fuit, ubi acriori me juventutis calore ferventem, & non ad deſidiam, ſed impigrum laborem ferri viderent. Si ignavia & ſocordia obſoleſcere Burmannianum nomen paſſus fuiſſem, ſi in turba latere placuiſſet, ſolo contemtu inimicorum defungi mihi licuiſſet. Sed ſimul ac protractus in Academicam lucem, non ſponte, ſed diu multumque a Celeberrimo Graevio, certiſſimo Patris mei viventis amico, & memoriae ejus ſtudioſiſſimo, (qui id agi noverat, ut ſibi, prae aetate ſenſim deficienti, non tam gratus Collega adponeretur) perſuaſus & expugnatus, opinionem multorum, qui me non reſponſurum Patronorum meorum ſpei jactaverant, fefelli, ſtatim conviciis, maledictis & libellis famoſis adpetitus fui. Omnia, quae publice privatimque a me magna, id unum fateor, pro ingenio meo libertate, ſed nulla umquam acerbitate, dicebantur vel ſcribebantur, malignis ſermonibus etiam ab iis, qui ſe amicos fingebant, carpebantur, & quae in hominem procacis linguae, ſacrorum & legum contemptorem, invidia comminiſci poterat, vibrabantur, & in ſimilem Ciceroni caſum & fraudem (de qua ille cum Paeto ſuo agit lib. IX. Ep. 16) incidiſſe me videbam. Ego his omnibus ſurdas opponere aures, ſoli muneris adminiſtrationi incumbens, cujus nullas umquam partes (infenſiſſimos provoco hoſtes) neglexi, ſed ſumma religione & adſiduitate obii, hoc ſemper intendens, ut quoniam ad eruditionem Graevianae parem adſpirare me non poſſe viderem, induſtriae ſaltem & diligentiae laudem reportarem. In domeſticis praeterea ſcholis, & publicis concionibus (fateor hoc quoque lubens) ſaepe acerbandi illius odii cauſſas praebui, quod non tralatitia inſtituendi via incedens velificari communi corruptelae vellem, & juvenes per prona & facilia compendia ſtudia ſua feſtinare, docuerim. Semper enim aperte, & ſine ulla diſſimulatione profeſſus fui arduum & difficile ad doctrinam eſſe iter, ad quod conficiendum tempore longo ſudandum, & labore ſummo eſſet connitendum. Decipere incautos adoleſcentes, & circumforaneis Agyrtis eſſe pejores, qui facilitatem literarum jactant; pecuniam modo diſcipulorum captare, qui, intra exigui temporis ſpatium, ſe ad eruditionem adoleſcentes perducere poſſe promittunt. Haec ſi crimina ſunt, habeo ſocios omnium temporum ſummos Viros & Literatorum Principes, quos per omnem quoque vitam a ludimagiſtris & ſemidoctis eſſe vexatos, in facili eſſet oſtendere. Solus vero hanc a me culpam graviſſimus, quem nunc edo, Petronius deprecabitur. Sed his omnibus acceſſit implacabilis & dura Theologorum quorumdam cohors, qui cum internecino odio Patrem meum proſecuti eſſent, & tandem media aetate excarnificatum confeciſſent, me dolebant vindicem paterni nominis tam acrem exſurgere. Scilicet optimae indolis adoleſcentem me praedicaſſent, ſi aequo animo paſſus fuiſſem, a viliſſimo & atro homine impietatis crimen Patri meo impune intentari; ſi, me vivente & vidente, plebejus aliquis concionator, qui publice dicendi & ſcribendi licentia ad lacerandos inſontes abutitur, inſultaret cineribus & oſſibus parentis. Non ita degenerem animum gerere me fateor, & ſi id vitium ſit, fateor quoque, me eo carere nolle, ſed quamdiu ſanguis & vires ſufficiant, promitto me meam Patriſque innocentiam contra quoſcumque calumniatores propugnaturum; & cum mihi conſcius ſim, nullam umquam a me profectam eſſe in aliquem injuriam, tranquillo animo & ſerena mente, omnia quae in me, meumque nomen torquentur tela, repulſurum, & pietatem in Parentem omnibus aliis officiis, quae me reliquis hominibus obligare poſſunt, praepoſiturum. Imo, ſi irritare pergant, ex

Digitized by Google

actis & commentariis domeſticis, quos diligentiſſime confecit Parens, omnes odiorum cauſſas & origines, & ingentia ſacri illius ordinis flagitia univerſo orbi, quicumque demum me caſus maneat, expoſiturum polliceor. Neque Patri ſolum defuncto, ſi quis manibus eſt ſenſus, talem probare me contendam, ſed, cujus memoria poſt paternam mihi prima ſemper erit, ſummo quoque Graevio, qui me puerum decennem, Patre orbatum, ſuſcepit, ſua manu & lingua formavit, contra inficetos Momos, qui vivo non pepercerunt modo, ſed adulati fuerunt, idem officium praeſtabo. Non impune feret, quisquis ille fuerit Gorallus, qui tanto Viro nihil animi inſignem illam lenitatem, qua vivens excellebat, prodeſſe cupit, qui omnia ejus merita in rempubl. literariam deprimere ſacrilego ore conatur; qui nihil illum fere memoria dignum in literis elaboraſſe, ſed libellos quosdam tantum raros, & in his oris non obvios collegiſſe, & editos dedicationibus ornaſſe, ut rem inde faceret, non erubeſcit mentiri, ipſe Typographorum mercenarius, & qui omne, unde vivit, minime ingenuae operae acceptum referre poteſt; qui in Ephemeridibus ſuis, ea tantum mente, ut quaeſtum faciat & famae ſuae fundamenta maximorum virorum ruinis ſuperſtruat, confectis, cenſorium opus in omnes exercet, & doctiſſimos quosque viros Grammaticorum & Pedantum (venia ſit voci) nomine ſemper appellare conſuevit. An hoc quoque ad me minime pertinere, & me quaerere odiorum ſemina jactabunt invidi? & inde animum meum in convicia promptum & cinctoriam mentem exprobrabunt? an nullius gravioris dicti gratiam mihi facient, qui tamdiu hanc impotentiam in Gallulo, qui ad noſtrum litus ejectus, & Batava munificentia recreatus, illos, quorum ſinu fovetur, quotidie mordet & lacerat, tolerarunt? an patientur ſua libertate abuti extraneum, qui paterna diſciplina ejurata, ad ſectam, quae nulli fere fores opponit, ſe ideo contulit, ut de ſanctiſſimis religionis capitibus, abſurda quaeque & impia impune in vulgus efferret? An me intolerabilis procaciae virum exiſtimare non deſiſtent, ſi luce meridiana manifeſtius oſtendero, nullum eſſe alicujus nominis Eruditum, non in Belgio ſolum, ſed in Gallia, Britannia, Germania & ubique fere, quem non ille Theonino dente adroſerit, & quocum non manus conſeruerit. Si denique demonſtravero eumdem Gallulum foede, dum viveret, Graevio, & Jano Brouckhuſio, Viro Fratris in loco mihi ſemper dilecto, adulatum, quamprimum animam reddiderint, inſanum & ſtolidum in modum cadavera eorum involaſſe; &, ut amicis familiaribus cauſſam vilis & degeneris hujus odii, in Brouckhuſium praeſertim, probaret, praetexuiſſe maledictis titulum ridendum; Quod ſcilicet Brouckhuſius, ultimis vitae temporibus in laudes Doctorum Virorum pronior (quod miratur etiam in Bibliotheca ſelecta, ille omnes carpere ſolitus Gorallus) Burmannum & Hoogſtratanum indignis praeconiis extulerit. O ignavum pecus! aequis oculis aſpicere non potes, has judicii Brouckhuſiani & voluntatis erga nos amicae teſtificationes, quae nobis, etſi ipſas laudes pro modeſtia non adgnoſcamus, ſunt gratiſſimae, & qui ab uno Brouckhuſio, quam a centum Gorallis, praedicari malumus. Sed dolebas te praeteritum, & qui toties ejus favorem fruſta captaveras, non ferre poteras judicio ſuo frui hominem minime ineptum. Sed faxo, ſi manes & cineres revellere pergas, ſcias, quid de te & Parrhaſianorum tuorum ſtoliditate & ferocia Vir ille ſenſerit. Lineas enim jam duxerat, ad quas opuſculum elaboraſſet, ſi otium & valetudo ipſi contigiſſet, quo perlecto, ſummo cum rubore (ſi modo erubeſcere poſſis) vidiſſes, quam miſere & maligne de Poëtis judicaveris. Has ſchedulas, mihi ante mortem commiſſas, diligenter.

Digitized by Google

ter ſervo, neque ſemper literato orbi invidebo. Interim ne pergas in literis noſtris, ad quarum ne principia quidem attigiſti, ferocire, & ex lexicis & theſauris conſarcinatis notis veteres Scriptores conſpurcare, monere te placet, cautius Poëtas tractes, &, ut jam ineptas & compilatas explicationes praeteream, ſaltem ab emendandis verbis Auctorum manum contineas, antequam te ludimagiſtro in diſciplinam tradideris, qui ſyllabarum modum te edoceat: nam hunc edoctus non poteris dubitare, an in Elegiae, quam tu falſo Albinovano adſcribis, in Maecenatis obitum, verſu 41. ſit reſcribendum

Illum piſcoſi viderunt vada Pelori.

Neque ſi proſodiam Smetii inſpicere tibi catenati in ergaſtulo tuo labores permiſiſſent, in Severi Aetna vers 280, pro

Unde repente quies, & multo foedere pax ſit,

libentius legeres, *& inito foedere*. Neque, ſi legiſſes umquam in eclogis Virgilii illum verſiculum

Namque canebat uti magnum per inane &c.

tu pro imperio juſſiſſes operas exturbare voculam *ubi* in verſu Corneliano 350: nec in ipſo textu ignorantiae tuae exemplum ſignaſſes, edendo

Sparſa liquore manus ſacros uti ventilat ignes.

Non indulgeres quoque incertae admodum conjecturae, ad Albinovani verſum 388 corruptiſſimum, a quo caute manum abſtinuit Heinſius, qui nullum dedecus cenſebat, non omnia ſanare ſe poſſe ulcera, & *Apulum* urbem Daciae ibi intelligi ſuſpicareris; ſi modo a Ptolemaeo, quem ipſe adducis, Ἄπυλον dici, & ideo mediam ſyllabam producendam eſſe, ſi ulla tibi Proſodiae ratio eſſet, vidiſſes; ſed haec leviora, & Grammaticis, qui circa res minutas inſaniunt, tu majoribus deſtrictus Philoſophus & Theologus, relinquenda clamabis. Sed quis cogit, quaeſo, te ſublime illud ingenium ad Grammaticas & Poëticas ineptias demittere? an vero id agis, ut cirratis tuis perſuadeas, te magno illi Grotio, & paucis aliis Heroibus, qui in omnium diſciplinarum partibus verſati miraculo eſſe meruerunt, comparandum variae eruditionis opibus eſſe. Sed hi, ingenti literarum flumine inundati, opus illud adgreſſi, tu ex Lexicis & Theſauris, (quia, ut inter tuos jactas, *haec ſacra aliter non conſtant*) non ex ipſis antiquitatis fontibus, rivos tuos deducis; Tu Poëtas Graecos & Romanos tractas, antiqui temporis, ejusque conſuetudinum & rituum plane rudis. Quod ne me temere affirmare credas, nunc breviter, forte alias id planius demonſtraturus, oſtendam. Ad Albinovani verſum 297 frigus Poetae, male ſaepe a te accepto, objicis, alieno quoque loco diſticha poſita, vitio furoris Poetici, notas, & vocem *aliquis*, ut bilem ſcilicet moveres Grammaticis, de Livia vel Antonia exponis. Unde tibi vero tam elegans nota, niſi ex craſſiſſima ignorantia moris Romani? & quia neſciebas quinam hi Druſi *comites* eſſent, quos tu funus proſequentes fingis; cum vel pueri norint, *Comites* eſſe cohortem illam amicorum, qui Imperatores in Provinciis comitabantur, & qui nunc, exſtincto Druſo, ſquallebant, & corpus, in urbem jam ex Germania ferri inſtitutum, piis lacrymis proſequebantur. Hanc *Comitum* appellationem, ſi operoſe tibi nunc probarem, te ipſo putidior eſſem. Sed ut diſcas etiam, quam male leges tuas in explicandis auctoribus, quas ipſe in Artis criticae Part. 1. cap. 1. §. 11. ſanxiſti, obſerves, relege, quaeſo, quae in Parrhaſianis tuis pagin. 12. in Virgilio immerito culpas: docuiſti enim reſpiciendam ſemper in exponendis ſcriptoribus

Digitized by Google

bus, conſuetudinem temporum, quibus ſcripſerunt, & recte quidem. Sed an ergo latere tibi debebat, apud omnes ſuperſtitioſae religioni addictas gentes, nihil magis pium & religioſum habitum fuiſſe, quam interfectorum manibus parentare, & vindictam ſanguine hoſtili, ſi copia eſſet, ſin minus ſervorum aliquot, aut vilium capitum peragere. Hoc nulli Tyroni ignotum, & millibus, non ex Poëtis modo, ſed Hiſtoricis graviſſimis exemplis a viris doctis demonſtratum, nonne aperte oſtendit, hoc quoque titulo *Pium* fuiſſe Aenean cenſendum, qui captivo ſanguine, ex perſuaſionis communis ritu, umbras placat? nihil hic crudele, nihil barbarum commiſit Aeneas, niſi & Alexandrum, qui ad tumulum Patris plurimos occidit, niſi ipſum Auguſtum, qui ad aram D. Julio exſtructam trecentos ex dedititiis hoſtium more mactavit, teſte Suetonio cap. xv. (ſed qui modum in numero exceſſit, & crudelius agere viſus, quia dedititios, quibus parcere moris erat, occidit) niſi infinitos, qui ita manibus litarunt, eadem ſub cauſſa obruere velis: rectius ergo ipſam ſuperſtitionem, & crudelia illa ſacra, Romanis ab antiquioribus tradita, exemplo Tertulliani lib. de Spectacul cap. 12. quam Poëtam, qui decorum optime ſervat, & nihil Romanis inuſitatum poemati ſuo inſeruit, acerbo tuo calamo notaſses. An ignorare tantum Theologum decebat, ideo praecipue Chriſtum & Apoſtolos tanto ſtudio vindictae cupiditatem, qua nulla blandior animi adfectio, & quae gentilibus non modo alti animi argumentum, ſed praecipuae pietatis opus videbatur, ex hominum mentibus eradicare, & perſuaſionem hanc, quae totum orbem pervaſerat, delere ex pectoribus mortalium conatos fuiſse? praeterea an Romanis hoc tam triſte & ſaevum videri poterat, qui omnibus Triumphis innumeram captivorum turbam, & ipſos Reges & Duces victos, poſtquam traducti per ora populi fuerant, trucidari, & ut victimas immolari, ſumma cum alacritate & gaudio ſpectare conſueverat? Nonne pudor eſt, haec, pueris etiam notiſſima, tanto cenſori Poëtarum ignorari? Sed quod omnibus probabit, te nihil curare ipſas, quas dixiſti leges, eodem illo loco artis Criticae, quo illas tuliſti, violas, dum Matthaei verba ex cap. VIII. vers 12. (non 22 ut tu citas) ex hodierno more illuſtras, & coenas veterum, ut nunc, noctu ſumtas (quod a te probatum videre vellem) audacter adfirmas, & deinde de voce ἐπιούσιος agens, illius vim ab extraordinaria Romanorum Imperatorum liberalitate, de qua Chriſtum cogitaſſe quis ſanus adfirmabit? arceſſis. Sed miſſum te faciamus, neque, Praefationem nos ſcribere, non libellum cogitantes, quid in Hiſtoriae priſcae cognitione profligaveris, cum id in ſe ſuſceperit celeberrimus Periſonius, quem tu quoque ut Grammaticum, ſuperbe tractaſti, neque etiam quanta tibi Orientis linguarum & ſacrae Geographiae ſit peritia, quam princeps in his literis Clariſſimus Rhenferdius tibi falſam jactationem eripere jam coepit, nunc ſubnectam; alias forte literato orbi, pro viribus meis, tua merita in rempublicam literariam producturus. Campum tibi jam latum aperiri vides, in quem maledicentia & obtrectatio tua exſpatiari poſſet, & Bibliothecae tuae, ſi Petronium noſtrum recenſere volueris, largam materiem natam; qua nos quoque ſummis Viris, quos quotidie detrectas, adjungas. Non deerunt in noſtris notis, non in hac praefatione, in quae dentem tuum figas, cave modo ne ſolido impingas. Sin vero amice monere errantem, ſi humaniter memoriae, vel etiam feſtinationis, qua ſaepe ablatum me non accurate ſatis quaedam efferre, lubens fateor & ſponte agnoſco, vitia oſtenderis; ſi a Viris, quos ſuſpicio & veneror, lacerandis, manum abſtineas, me inter primos, qui diligentiam & labores

Digitized by Google

labores tuos laudant, habebis. Nihil fere poſt haec, quod Te, Amice Lector, ſcire intereſt, ſupereſſe puto: nam de noſtris notis aut labore Petronio impenſo, malo alios exiſtimare. Nollem tamen Te ignorare, Lector, in adornanda hac editione maxime adjutum & ſublevatum me fuiſſe opera Juvenis, eruditionis ſingularis laude & modeſtiae rarae florentis Arnoldi Drakenborchii; qui cum ſocio, egregio quoque & optimae ſpei adoleſcente, Joanne Watero, Typographi noſtri filio, in recenſendis & diſponendis notis & commentationibus aliorum, in Indice Gonſalii locupletando & emendando, moleſtiſſimas in ſe partes ſuſceperunt. Alterum praeterea, ne quis editionem hanc non integram putet, quod moneam, supereſt: nimirum omiſſa ſtudio & certo judicio eſſe omnia illa carmina, quae vulgo catalecta Petronii a Viris doctis appellantur, & quae plerisque editionibus ſubjecta leguntur. Ad hoc duae nos potiſſimum rationes impulerunt, cum quod nullum certum exſtet argumentum, quo a Petronio quaedam ex illis conſcripta eſſe, probari poſſet; tum quod nobis conſilium ſit, ſi aetatem & vires Deus dederit, ſingulari volumine illa non modo edere, quae publicata ſunt, ſed ipſa Catalecta Pithoei & Scaligeri nova acceſſione ineditorum epigrammatum & carminum, quorum ingentem copiam in ſcriniis Heinſianis repperi, locupletare, & omnia illa in certa capita, ut majori harum Poëticarum elegantiarum ſtudioſis uſui eſse poſſint, diuiſa edere. Quod ideo praemonendum duxi, quia jam malignam & calumniae atrae plenam famam differri audio, me ante aliter conſtituiſse, ſed nunc ab obſcaenis & liberis carminibus, quae plurima in hac farragine occurrunt, ideo manum abſtinere, ne ſiniſtros & parum ſecundos calumniatorum ſermones alam & augeam. imo ſcurras quosdam mendaciſſimos jactare accepi, plurima me primis hujus editionis paginis, jam a tribus fere annis excudi coeptis, commiſiſſe, quae nunc mutari juſſerim. Quas meras eſſe calumnias, ipſe ille, qui Typographo noſtro in emendandis operarum erroribus laborem ſuum locavit, & qui calumniatoribus notiſſimis ab intimis eſt conſiliis, teſtari poterit. Omnes etiam facile deprehendent mendacii vanitatem librarii negotiatores, ad quos Petronius deferetur, qui ſi vel unicam paginam inciſam, inductam vel mutilatam exhibere poterunt, me his ipſis calumniatoribus magis deteſtandum eſſe ſponte adgnoſcam. Ignorare ingenium meum tales oportet, quaſi tam parum conſtantis animi eſſem, ut ſi quid liberius tum a me ſcriptum fuiſſet, nunc puerili metu, propter inſanos inimicorum in me impetus, iterum illud inducerem aut abolerem. Quaecumque, non hoc modo in libro, ſed alias, ſcripſi & publicavi, fremant licet & arrodant illa maligni, nondum ſcripſiſſe poenitet, niſi in quibus vel ſponte mea reſipiſcens, vel amice monitus erraſſe me comperiam. Non etiam, quodcumque fuerit, edendi Catalecta illa conſilium eam ob cauſſam abjiciam, quia laſcivioris argumenti carmina quam plurima illis comprehendantur, quae jam ante a Scaligero, at quo Viro! & aliis ſine ulla criminatione honeſtiſſimi cujusque fuere producta, & quae Cenſores illos domi tacitos avidius, quam ipſam literatorum nationem, quae quotidie illa verſat, devorare credo. Solae poſſent retardare haec, quae promitto, occupationes, quibus premor, publicae, & curae aliis ſtudiis forte addicendae. Sed hoc polliceri poſſum, etſi triſte illud ſupercilium, quod Gorallus ille in praefatione ad Albinovani & Severi carmina oſtentat, non ſim exhibiturus, me tamen ſimiles ejus notis numquam compilaturum, nec quae ad unumquemque Scriptorem, ſi modo eadem verba occurrant, poſſunt allini; vel in quovis lexico reperiri, ſingulis paginis obtruſurum

rum; quod in praefatione, & Bibliotheca ſelecta, qua veritate ſe caviſſe jactet, Spudaeum conſulat rogo, qui ſi hoc agendum eſſet, planius per omnem ejus commentarium hoc explicare facile poſſet: Quod ſi aliis rigidioris & exercitati vultus Paedagogis, neque hi in Petronium labores placeant, neque ea, quae deinceps ſum producturus, ſed omnia illa recte & ex animo damnanda cenſeant, ne legant, moneo; imo ne oculos contaminent, non Petronium modo & haec catalecta, ſed nullum Veterum Poëtarum ſibi parent, & ne invitis forte ſpurci aliquid offeratur, ſciant, a me nullum, qui hoc faſtidium prae ſe ferat, tali munere in fraudem deductum iri. Tu, Lector, qui ſapis, & lepidis his & utilibus ſimul libellis caperis, fruere, & vale.

* * * * * * *

SECUNDA PARTE CONTINENTUR

Jani Douſæ praecidanea. pag. 1.
Gonsalii de Salas commenta. 63.
Sambuci praefatio & vita Petronii. 215.
Tornaesii praefatio. 252.
Lilius Gregorius Gyraldus de Petronii vita. 252.
P. Guirandi Alosiani Epiſtola ad Arnaudum 253.
Ex Roberti Titii praelectione ſuperiori Epiſtolae opponenda. 253.
Patissonii praefatio. 254.
De Petronio & ejus ſcriptis veteres auctorum loci. 254.
Petri Danielis praefatio. 256.
Claudii Bineti praefatio. 257.
Goldasti prolegomena. 257.
Joannis a Wouweren dedicatio Joſepho Scaligero. 267.
Ejuſdem praefatio. 268.
Ejuſdem praefatio in obſervationes variorum a ſe digeſtas. 269.
Barthii epiſtola ad Goldaſtum. 269.
Lotichii vita Petronii. 269.
Michaelis Casparis Lundorpii ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ. 270.
Teſtimonia in Lundorpianis omiſſa. 277.
Casparis Barthii diſſertatio de Petronio. 281.
Gonsalii de Salas praeludia. 286.
Praefatio Hadrianidae, male Bourdeloтio adſcripta. 301.
Patavina praefatio. 305.
Blaeuii Epiſt. ad Principem Condaeum. 306.
Joannis Lucii Epiſtola ad Blaeuios. 307.
Jo. Caji Tilebomeni (id eſt Jacobi Mentelii) judicium de Fragmento Traguriano. 308.
Joh. Chr. Wagenseilii diſſertatio de cena Trimalcionis. 309.
Hadriani Valesii diſſertatio de cena Trimalcionis. 317.
Marini Statilei Reſponſio ad ſuperiores diſſertationes. 324.
——— ——— Apologi ad patres conſcriptos reipub. literariae. 342.
Jo. Schefferi diſſertatio de Fragmenti Traguriani vero auctore. 356.
Tho. Reinesii dedicatio. 359.
——— ——— praefatio. 361.
Epiſtolae variorum de Fragmento Traguriano ad Chr. Arnoldum. 364.
Joannis Boschii praefatio. 368.

INDICES TRES.

I. Omnium vocum & locutionum Petronianarum.
II. Rerum & verborum, quae in notis explicantur.
III. Auctorum, in notis emendatorum aut explicatorum.

T. PETRON.

Digitized by Google

TITI PETRONII ARBITRI, EQUITIS ROMANI, SATYRICÔN.

T. Petronii Arbitri.] Ita legit Lambinus Comment. ad Lucret. lib. 4. in vulgatis quibuſdam editionibus legitur C. Petronii Arbitri; apud Scaligerum in Catalect. C. Petronii Arbitri Afranii. Juſt. Lipſius ad lib. 16. Annal. Tacit. c 18. *De C. Petronio*] *Quem viri docti eum cenſent, cujus fragmenta hodie puriſſima impuritatis. De quo etiam delibero: ſicut & de prænomine, quod apud Plinium lib. 37. cap. 2.* Titus *eſt, itemque Plutarchum.* Lambinianam lectionem, ut veriorem, comprobat atque confirmat Dn. Goldaſtus. Porro de Petronio ſcribit Scaliger in Priapeia diverſor. Poëtar. *Scripſerunt hujus argumenti poemata plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius. Petronius Arbiter, alii. Itaque ex illorum Epigrammatis totus hic liber concinnatus eſt, & conflatus ab eo, qui Epigramma libro præpoſuit*, &c. *Sane Petronium hujuſce argumenti & nominis quadam laſiſſe auctor Sidonius:*

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis, Arbiter, colonum
Helleſpontiaco parem Priapo. ERH.

Satyricon.] Quale ſit hoc ſcribendi genus, Fabius ſic expreſſit: Satyra *quidem tota noſtra eſt: in qua primus inſignem laudem adeptus eſt Lucilius, qui quoſdam ita deditos ſibi adhuc habet amatores, ut eam non ejuſdem modo operis auctoribus, ſed omnibus Poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio diſſentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & eſſe aliquid, quod tollere poſſis, putat. Nam & eruditio in eo mira & libertas, atque inde acerbitas, & abunde ſalis. Multo eſt terſior, ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Alterum illud eſt, & prius Satyræ genus, quod non ſola carminum varietate mixtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditiſſimus.* Hactenus M. Fabius. Hujus eſt generis hic liber, itemque Martiani ſeptem artes, quarum in veteribus pleriſque membranis titulus eſt, *Martiani Minei Felicis Capellæ Afri Carthaginenſis Satyricôn lib.* VII. *de nuptiis Philologiæ, lib.* II. Sed & ipſe ſub finem libri ſic canit:

Habes ſenilem Martiane fabulam,
Miſtella luſit quam lucernis ſamine
Satyra Pelaſgo, dum docere nititur
Artis creagris vix amicas Atticis.

Tractum eſt hoc nomen à Satyra cibi, vel ut Acron ait, lancis gen re ex variis rebus condito: à quo & *per Satyram aliquid dici* vel *fieri* veteres uſurparunt: quod & Diomedes latius perſequitur lib. III. Cæterum quod Fabius ait de Satyris Varronis, ad Menippeas pertinet, de quibus eſt & hic Ciceronis locus lib. 1. Acad. quæſt. ſub perſona ipſius Varronis: *Et tamen in illis veteribus noſtris, quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conſperſimus, multa admixta ex intima philoſophia, multa Dialectice dicta, quæ quo facilius minus docti intelligerent, jucunditate quadam ad legendum invitati*, &c. Ex his etiam apparet, falli potuiſſe eos, qui inter veterum poëtarum carmina paſſim retulerunt quæcumque ex Menippeis Varronis à veteribus adducta ſunt, fruſtraque alios tentare omnia omnino ad poëtices normam exigere. P. PITH. Quale ſit hoc ſcribendi genus Fabius expreſſit lib. 10. Inſtitut. & ſic docet Diomedes lib. 3. *Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc* (for. *non*) *quidem apud Græcos maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archææ comœdiæ charactere compoſitum, quales ſcripſerunt Lucilius & Horatius & Perſius; & olim carmen, quod ex variis poëmatibus conſtabat, Satyra vocabatur, quales ſcripſerunt Pacuvius & Ennius. Satyra autem dicta ſive à ſatyris, quod ſimiliter in hoc carmine ridicula res pudendaque dicuntur, quæ velut à Satyris proferuntur, & fiunt; ſive à ſatyra lance, quæ referta variis multiſque primitiis in ſacris diſcordis* (for. *Cereris*) *inferebatur, & à copia & à ſaturitate rei ſatyra vocabatur, cujus generis lancium & Virgilius in Georgicis meminit, cum hoc modo dicit;*

Lancibus & pandis ſumantia reddimus exta,
Et ——— *lanceſque & liba feremus;*

Sive à quodam genere farciminis, quod multis rebus refertum ſatyram Varro vocitat. Eſt autem hoc poſitum in lib. 2. Plautinarum quæſtionum; Satyra eſt uva paſſa & polenta & nuclei pini ex mulſo conſparſi: ad hæc alii addunt & de (for. *e*) *malo punico grana. Alii autem dictam putant à Lege Satyra, quæ uno rogatu multa ſimul comprehendat, quod ſcilicet ſatyrâ carmina multa ſimul & poemata comprehenduntur, cujus Legis Lucilius meminit in primo; Per ſatyram ædilem factum, qui legibus ſolvat. & Saluſtius in Jugurtha; Deinde quaſi per Satyram ſententiis exquiſitis in deditionem accipitur.* P. DANIEL. *Satyra dicitur genus lancis, id eſt, diſcus vel clarnus, multis ac variis frugum generibus plena, quæ ſacrificiis Veneris conſuevit inferri, dicta à ſaturitate, id eſt, abundantia, vel eo, quod ſit plena conviciis & reprehenſionibus hominum, & nulli parcat.* Hæc Sæbius Janens vetus Perſii Interpres, quem in membrana ſcriptum nobis ex copi & feſtiva ſua Biblio-

CAPUT I.

Num alio genere furiarum declamatores inquietantur? qui clamant:

a ENCOLPIUS.

bliotheca nobiliſſimus ſimul & eruditiſſimus Goldaſtus commodavit. *Satyricon appellatur, in quo quaſi per Satyram varia argumenta vario ac multiplici ſtili genere pertractantur, cujuſmodi ſunt Petronii Arbitri, Marciani Capellæ, & Boethii de Conſolatione Philoſophiæ libelli:* ut ſcribit Scioppius præfat. in Element. Philoſoph. Stoic. moral. Sidonius Apollinaris lib. 8. epiſt. 11. *Nunc flammant Satyræ* --- & lib. 1. epiſt. ult. *Paonius exarſit, cui Satyricus ille morſum dentis igniti impreſſerat.* Ennius Satyr. lib. 3.

Enni Poëta ſalve, qui mortalibus
Verſus propinas flammeos medullitus,

Id eſt, mordaces & ſatyricos. Siſenna lib. 2. *Non dignus, in quem debeam ſatyram calente vi adingerere.* Interpres Juvenal. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quaſi lucernam admovent, & ut adurant, & ut oſtendant crimina.* &c.

Hæc Savaro Notis in Sidon. lib. 8. epiſt. 11, *Petronii libellus mera eſt ſatura Varroniana, ut ſuo loco dictum. ipſe tamen Satiricum ſive Satiricum maluit inſcribere: quomodo Commentarium dicitur pro Commentario libro; Apologeticus pro Apologetico libro. At qui Satyricon titulum Petronii reliquiis impoſuerunt, ii ſine dubio Græcam vocis Satira originem ſpectabant; cujus rei nunquam auctori veniſſe in mentem pro certo habeo:* verba ſunt Caſauboni de Satyra lib. 2. cap. 4. fin. *Petronius Arbiter cur opuſculum ſuum, quo Neronis & aliorum Procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit, Satiricum potius, quam Satyram, inſcribere maluerit, fruſtra fortaſſe quæſierimus: neque eſt tanti:* ut ait idem lib. 2. c. 2. in fin. In hoc Satiricon epigrammate luſit quidam Julius, quod extat in prolegomenis. ERH.

Num alio genere furiarum] multa videntur deeſſe. hæc, quæ initio poſita ſunt, declamationis ſunt fragmenta. SAMBUC. Eadem ferè reperies apud Tacitum in Dialog. de Clar. Oratorib. Plinium in Panegyr. Fabium lib. 2. cap. 10. & lib. 1. cap. 12. BONG. *Contra delicatos lectores Petronius in primo Satyrarum, & Perſius in illa Satyra; Nempe hoc aſſidue, & Plinius lib. 2. Ep. 19.* Ex vet. Grammatico P. DANIEL. A nocturnis lemuribus & Empuſis traductum. Salluſtius: *animus impurus, Diis hominibuſque infeſtus neque vigiliis, neque quietibus ſedari poterat.* Egeſippus lib. 1. cap. VII. *tanti ſceleris immanitas mentem exulcerabat, non ſomnus oculis, non quies animo dabatur.* Vide D. Hieron. in vita Joan. Mon. Horat. Epod. V. & ejus Comment. Suet. Neron. XXXIV. Ovid. in Ibin BARTH. Vide eundem lib. XXV. Adv. c. X. Vetus Pariſienſis, uti & Sambuci, *Cum.* PATISS. Scripti conſtanter cum prima editione, *cum alio.* opinor *Tum* fuiſſe. Nimirum videntur complura præceſſiſſe, quibus cauſſidicos & rabulas forenſes exagitabat Petronius, à quibus nunc tranſit ad declamatores, in quos ſalſe ludit Antonius Julianus Rhetor apud A. Gellium. l. IX. c. XV. Noct. Attic. id præſertim feſtive ab illo ibi dictum in juvenem incondite controverſias declamantem, *Hic juvenis ſine controverſia diſertus eſt.* HEINS. *Cum alio genere* Manuſcripti codices. Nob. Nicolaus Heinſius legit, *Tum alio genere:* Pars enim eſt Encolpianæ declamationis, in porticu habitæ, in qua videntur præceſſiſſe nonnulla in cauſſidicos illorum temporum ac oratores dicta, à quorum vitiis carpendis ſe continuiſſe noſtrum, ex propoſito hoc agentem, ut cujuſcumque ordinis ac profeſſionis hominum peccata tangat, non ſit veriſimile. BOSCH. Ego prætuli interrogationem *Num,* quæ & orationi elegantiam confert, & oſtendit ſimul alia præceſſiſſe, ut recte vidit *de Salas:* Sed nimis eum ſubtilem fuiſſe puto in explicandis verbis *alio genere furiarum*, quibus Tiſiphonen intelligi vult; cum furiæ hic inſaniam, & ejus omnia genera, quibus agitantur homines, notent. Ita *Furias doloris* Ovid. VI. Metam. v. 595. *Scelerum.* Virg. l. III. Æn. v. 331. & infinita talia apud Poëtas, qui omnem vehementiorem animi impetum, qui homines extra ſe quaſi ponit, Furiarum agitationi adſcribunt: Unde & *juſtas furias* Maro dixit l. VIII. Æn. v. 494. quas poſtea vocat *juſtum dolorem.* BURM.

Furiarum] *Furiis agitari* dicuntur, & qui nihil ordine faciunt, & qui flagitiorum conſcientia parum apud ſe ſunt. Feſtiviſſimum eſt hoc, quod in Græcis Epigrammatis dicitur, quoſdam non jam à Muſis, ſed à Furiis potius agitari. Sunt enim, ut ille dicit, μανίαι δ' οὐ πᾶσαι ὁμοῖαι. De *Furiis* impiorum eleganter ſcribit Cicero pro S. Roſcio Amerino, in Piſonem, & 1. lib. de Legib. Unde toties Plutarch. ἐπελαύνια τῶν ἐριννύων; &, ὑπὸ ἐριννύων εἰσελαυνόμενοι. Heliodorus Æthiopic. α. Ἐριννὺς ἐλαύνει Euripid. Iphigenia in Tauris; περιπολῶν εἰσέρων ἐριννύων. Ovid. eleganter lib. 10. Metamorph. de Myrrha, & Suetonius Nerone. BRASSIC.

Declamatores,] Qui forenſes actiones meditantur, cauſſiſque fictis ſe exercent. GLOSS. De Advocatorum degenere genere vid. Auctor. Dialog. de Oratoribus, & Plin. lib. 2. epiſt. 3. & Ammianum Marcellinum. DELB. *Declamatio judiciorum imago.* Quintil. lib. 1. cap. X. *Forenſium actionum meditatio.* lib. IV. cap. 11. Eumenius Rhetor pro reſtaur. Sch. c. 2. *Neque enim tantum me aut negligentia aut confidentia tenet, ut neſciam, quanta ſit inter hanc aciem fori & noſtra illa ſecreta ſtudiorum exercitia diverſitas. Ibi armantur ingenia, hic præliantur; ibi præluſio, hic pugna committitur.* Seneca lib. III. Exc. Contr. Præf. *Ita arbitratum eſt ſcholam quaſi ludum, forum quaſi arenam eſſe.* Acceſſere ad hoc exercitationis genus perſonæ principes. Suetonius Nerone cap. X. Spartian. Severo c. 1. Capitolinus Gordiano c. 3. *In Athenæo controverſias declamavit*

Digitized by Google

mant: Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam ſucciſi poplites

mante. Cicero I. Tuſcul. Quæſt. cap. 4. *Declamitabam cauſſas.* lib. IX. ad Pætum Ep. 16. *Hirtium & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros. Puto te audiſſe, illos apud me declamare, me apud illos cœnare.* hos innuit Seneca Controverſ. procem. l. I. *Potuiſſem audiſſe* (Ciceronem) *in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos*, cujus indicium fecit Suetonius libr. de Claris Rhetor. Cicero Bruto: *Commentabar declamitans cum M. Piſone, aut cum aliquo quotidie.* hinc *quotidiana declamatio.* l. XVI. ep. XXI. Et *quotidiana* ſunt commentarii puerorum, in quos ea, quæ aliis declamantibus laudata erant, regerebant, ut ait Quintil. libr. II. Colloquiis priſcis: βιβλίον ἔλαβον, ἔγραψα καθημερινά. Sero declamandi exercitatio ad Romanos venit, prorſus diverſum iter ad eloquentiam antiquitus. Auctor dialogi de Oratorib. Quintil. lib. II. c. IV. *Fictas ad imitationem fori materias apud Græcos dicere circa Demetrium Phalerea inſtitutum. Latinos dicendi præceptores extremis L. Craſſi temporibus cœpiſſe Cicero auctor.* Quem vide lib. III. de Orat. Suetonius de L. Plotio. *Cicero refert: Memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cœpiſſe L. Plotium.* Ergo quæ circa Demetrii Phalerei tempora in ſcholis frequentari cœperunt exercitationes, poſtea Romanis Cicerone puero uſurpatæ, Cauſſæ ſeu Controverſiæ dictæ. Sen. Contr. l. I. Procem. *Declamabat Cicero non quales nunc controverſias dicimus, nec tales quidem, quales ante Ciceronem, quas Theſes vocabant. Hoc enim genus materiæ, quo nos exercemur, adeo novum eſt, ut nomen quoque novum ſit. Controverſias nos dicimus, Cicero cauſſas vocabat.* Nam veteres ex morali parte materias petebant, ut virtutum vitiorumque laudes & vituperia. Sueton. de claris Rhet. *interdum Græcorum ſcripta convertere, ac viros illuſtres laudare vel vituperare. Quædam ad uſum communis vitæ inſtituta tum utilia & neceſſaria, tum pernicioſa & ſupervacanea oſtendere. Quod genus Θέσεις & ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς Græci vocant, donec ſenſim ad Controverſiam ventum eſt.* Dialog. de Oratorib. *Ad hæc efficienda veteres intelligebant opus eſſe, non ut fictis controverſiis linguam modo & vocem exercerent, ſed ut his artibus pectus implerent, in quibus de bonis & malis, de honeſto, de turpi diſputatur.* Seneca libr. 2. Controverſ. 10. *Declamabat Naſo controverſias ethicas.* Itaque aut ex morali parte, *veteres controverſiæ, aut ex hiſtoriis trahebantur, aut ex veritate ac re, ſi qua forte recens accidiſſent, eas Græci ὑποθέσεις vocabant.* Sueton. de claris Rhetor. Poſt ingenia faſtidire conſueta, diverſa à forenſibus cauſſis tractare, imo ad mera nugamenta deflecti; quo pertinet hæc Petronii indignatio. Ridet eandem inſaniam Quintil. multis locis. Syneſius περὶ ἐνυπνίων, & ejus Scholiaſtes. Hujus generis vero controverſiæ Senecæ, Quintiliani Declamationes, & paſſim apud Rhetores Græcos. Et quamvis recta declamandi ratio ita celebrata, ut pleriſque ad formandam eloquentiam videretur vel ſola ſufficere, Quintil. lib. II. c. X. tamen Craſſo & Domitio Cenſoribus ludum impudentiæ claudere juſſi ſunt. Auctor Dialogi de Oratoribus c. 35. S. C. forma apud Gellium lib. XV. cap. XI. Sueton. de claris Rhetor. Atque hæc illuſtrando huic loco, non rei. à WOUWEREN. Aſſidue enim in ſcholis Rhetorum auditores declamationibus cauſſiſque fictis exercebantur; quibus Rhetoribus hoc loco iraſcitur Petronius, quod miſſis neceſſariis inutilia conſectarentur, genuſque dicendi nimis pompoſum & turgidum, & à forenſi conſuetudine alienum affectarent. Juſtæ exercitationis uſum, utilitatem, neceſſitatem exponit Fabius, Juvenal. &c. Raderus ad Martial. lib. 10. epigr. 60. ERHARD.

Inquietantur] Balbus Catholic. *Inquietare, id eſt moleſtare, inquietum facere.* WEITZ. Id eſt, (ut verbo minus Latino explicem) circumamiciuntur. Sciopp. Element. Philoſoph. Stoic. moral. c. 132. ERH.

Hæc vulnera] Quintil. lib. 6. cap. I. à WOUWEREN. His verbis declamationes illas intelligit, quæ referebant candidatos, qui ambientes & prenſantes ſine tunica, vel certe ea diducta, oſtendebant vulnera & cicatrices in præliis acceptas, ut apparet ex Plutarchi Coriolano. Verba autem hæc ſolennia videntur fuiſſe. Cicer. pro Sext. cap. 10. *Subeunda pro patria pericula, vulnera excipienda, mortem oppetendam.* BURM.

Succiſi poplites] vid. Merul. ad Enn. l. VIII. Ann. p. 476. Ἰγνύα Heſychio, eſt τὸ τοῦ γόνατος ὀπίσθιον μέρος, *poſterior genu pars*, qui Latinis *poples* dicitur. nam & ipſum eſſe oppoſitam genu partem ex his phraſibus patet: *Terga ferire ac poplites cædere: Contendere poplitem: Flexo poplite ſedere: duplicato poplite ad terram incidere: Submittere poplitem.* Item, *Defectus poples, Succiduus poples, Lapſus poples:* cui oppoſita, *Firmus poples, Tenſus poples.* Eſt enim ea pars nervoſa. Sic Plutarch. in Artaxerxe dicit Cyrum τῆς περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναῤῥαγείσης cecidiſſe. Et in Galba, τυφθεὶς τὰς ἰγνύας ἔπεσε, *cæſis poplitibus cecidit.* Hen. Stephanus Theſaur. Ling. Græc. indice. Gualterus Alexandreid. 3. v. 51.

--- *Poblitibus* (ita mſc.) *ambo cecidere remiſſis.*

Severus Endeleichus Bucolic. v. 66.

Errat ſucciduo bucula poplite. WEITZ.

Sidon. carm. 5. *Pars poplite ſecto Mortis ad invidiam vivit*, --- Savaro in Notis. ERH. Suſpicatur de Salas hic carpi Lucanum; ſed neque adhuc ſatis conſtat, an Panegyricum illud carmen Lucanum auctorem habeat: neque etiam locutio illa, *Succiſi poplites*, meretur cenſuram, quum & illa ſolennis in hac re ſit, & maxime milites in præliis ſtuderent adverſariis ſuccidere poplites. Ita Virgil. l. IX. Æn. v. 762.

tes membra non ſuſtinent. Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo

Principio Phalerim, & ſucciſo poplite Cygen
Excipit.

Ovid. l. VIII. Metam. v. 363.

--- Trepidantem & terga parantem
Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nervi.

Dict. Cretenſ. l. III. c. 7. *Ingreſſus hoſtem complectitur, manu dextera poplitem ſuccidens.* Quia autem tali vulnere inhabiles militiæ fiebant, hinc quoque deſertoribus Caſſius *crura & poplites incidit*, teſte Volcat. Gallic. in ejus vita c. IV. BURM.

Hæc tolerabilia eſſent.] Eodem modo in Fragmento Traguriano. *Et hæc quidem tolerabilia erant, ſi non ferculum longe monſtroſius effeciſſet, ut vel fame perire maluiſſemus.* BURM.

Ad eloquentiam ituris.] Infra c. 118. *Ceteri aut non viderunt viam, qua itetur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare.* Sueton. de illuſtribus Grammat. cap. 11. *Viſus eſt peridoneus præceptor maxime ad poëticam tendentibus.* Porro *viam facerent*, id eſt, viam conſequendæ eloquentiæ oſtenderent. ERH.

Viam facerent.] Salvianus lib. 1. de Gubernat. Dei, *Viam facinori ſternens.* Plinius Panegyric. *Non inſtruendum illis iter ad bonam famam.* WEITZ.

Rerum tumore] Abundantia. GLOSS. De hac re diximus & in Salvianum noſtrum, ſcriptorem optimum. Seneca lib. 1. de Ira: 16. *Tumor eſt, nec corporibus vitioſi humoris copiâ intenſit, morbus incrementum eſt, ſed peſtilens abundantia.* Et lib. 9. Declamation. *Qui tument, habent plus corporis.* Et Controverſiar. 5. *Semper ad ſanitatem proclivis eſt, qui poteſt detractione curari.* *Detractionem* autem ex placitis medicorum ἀιμάτῳ ἀφαίρεσιν vocat. Idem lib. 5. Controverſ. 30. *Albutius dicebat, illas Latronis ſententias magis eſſe tumidas, quam fortes.* Quintilian. in 2. putat *eſſe meliorem ſpem luxuriantis ingenii, quam immodice frugalis.* Deminuto enim non tam facile addas, quam nimio detraxeris. Nam & Ariſtoteles dixit: ἀπὸ μὲν τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν ὑγίειαν γίνονται μεταβολαί, ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀδύνατον. Cicero l. 4. ad Herennium: *Corporis bonam habitudinem tumor imitatur ſæpe.* Certe fœcunditatem in ingeniis non damnant boni ſcriptores: maciem elevant, tumorem damnant. Nunc, quod ille canit,

Inter utrunque tene, & melius moderabere puppim. BRASS. Alii *verborum tumore*. Simile in Seneca l. 2. de Benef. quamvis diſſimili notione: *Quid opus arrogantia vultus, quid tumore verborum?* J. DOUS. F. Peſſime mutant. Focas in vit. Virg. *Quis tantum eloqui potuiſſet ferre tumorem.* Seneca Pat. *tumor & abundantia Sermonis.* Quintilian. lib. IX. c. IV. *Itaque, ubi eſt neceſſe, etiam tumorem adfectamus.* Minut. Felix. *Sententiam non eloquentia tumore, ſed rerum ipſarum ſoliditate libremus.* Fulgentius Myth. *nec immemor cujus verboſas fabulas propter ſcholaribus rudimentis tumidas ferulis geſtaveram palmas.* BART. quem etiam vide l. XXV. Adverſ. c. X. Sublime dicendi genus etiam *grande* dicitur. Perſio vero in vitio ponitur hæc vox, & orationis ideam non vere grandem denotat, ſed vægrandem, id eſt, tumidam & falſa ſpecie ſublimitatis blandientem. quia enim apex facultatis dicendi, ſeu verſu ſeu proſa, eſt magniloquentia, atque, ut Longinus ait, ἀκρότης καὶ ἐξοχή τις λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη: ideo multi Petronii & Perſii ætate, non quod magnarum virium ſibi eſſent conſcii, ſed aviditate gloriæ eum characterem affectabant. Recte autem Quintilianus judicat, cum pronuntiat: *quo quiſque ingenio minus valet, hoc ſe magis attollere & dilatare conari:* ut ſtatura brevi in digitos eriguntur & plura infirmi minantur. Caſaubon. Comment. in Perſium. Ab hoc ſtudio dicendi videtur Martialis carpere Mathonem cauſſidicum, qui ſuum ſtudium referebat eo, non ut bene, ſed ut belle diceret, quod quid ſit, oſtendit Perſius Sat. 1,

--- crimina raſis
Librat in antithetis: doctas poſuiſſe figuras
Laudatur: bellum hoc: hoc bellum? ---

Bellum, inquit Perſ. hoc putant Oratores, cum ſchemata oratoria & antitheta, figuraſque oratorias & ſententias oſtentant, & nihil de cauſſa dicunt? non eſt bellum, non eſt. Idem factitabat Matho, qui conabatur belle dicere, artem Rhetoricam, & artis omnia lenocinia expromere, quod Martialis ait *belle* non bene fieri. *Dic aliquando* non *belle*, ſed *bene*, de re nempe propoſita, nec artem ſemper, ſed rei naturam inſpice. *Dic male*, neglige artis fucos & præcepta, quod ipſum eſt nonnunquam bene dicere, cum tali ratione male dicis. Sicut in ipſo neglectu quidam cultus eſt, & in contemptu artis artificium. Hæc eſt vera Martialis mens, quam illuſtrat hoc loco Petronius. Rader. ad Martial. lib. 10. epigr. 42. ERH. Tangit argumentum & theſes, de quibus antea. Igitur male qui reſcribunt, *verborum tumore*. Pro rerum vel verborum tumore ſimpliciter *tumorem* dixerunt Juſtinus lib. 11. Arnobius lib. 2. Caſſiodor. Præfatione lib. 1. Gerbertus epiſtol. 32. BOURD. Ego præferrem, quod in quibuſdam Codicibus eſt, *Verborum tumore*; in iis enim proprie tumor & affectata illa ſublimitas cernitur. Neque ſatisfacit Barth. Adverſ. XXV. c. 10. Nam in locis citatis ab eo manifeſte tumor verbis & orationi adſcribitur, nullo rerum pondere ſubnixus. Et ita Gloſſarium recte explicat per *abundantiam*, quæ in ſolis verbis ſita eſt. Ex Traguriano Codice ediderant *humore*, quod forte illuſtrari poſſet ex Gellii verbis l. 1. c. XV. *Qui ſunt leves & importuni locutores, quique nullo rerum pondere innixi verbis humidis & lapſantibus diffluunt.* Et ita *ſicci* & *ſani* Oratores Ciceroni laudantur Brut. c. LV. & de Optim. Gener. Orator. c. III. BURM.

Sen-

Digitized by Google

ſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, ut quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adoleſcentulos exiſti-

Sententiarum vaniſſimo ſtrepitu.] Inanes ſententiæ, fabuloſa ſententiarum commenta. GLOSS. Quid ſi *inaniſſimo* legas? ſic poſtea: *Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quadam excitando.* Auguſtus Cæſar apud Suetonium: *an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda.* J.DOUS.F. Mox c. x. *an audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Quintil. lib. IX. cap. V. *Lumina præcipue in clauſulis poſita ſententias vocamus. Quæ minus crebra apud antiquos, noſtris temporibus modo carent.* Hieronymus ad Pammach. *More puerorum argutas ſententiolas in clauſulis ſtruis.* Idem ad Nepotianum: *Ne à me quæras pueriles declamationes, ſententiarum floſculos, & per fines capitulorum acuta quædam breviterque concluſa.* Sueton. Aug. cap. LXXXVI. à WOUWEREN. Douſa F. *inaniſſimo.* Ovid. lib. V. Met. v. 678.

Raucaque garrulitas, ſtudiumque inane loquendi.

Ita M.S. & male Cioſ. qui mutat. BARTH. Sic infra, *Audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Item; *Fabuloſum ſententiarum tormentum.* Juvenal. Satyr. 8. v. 125.

Quod modo propoſui, non eſt ſententia, verum eſt. Interpres vetus; *Non ſunt nuda verba.* P. Pithœus Notis in Juvenal. Adde & hoc Petronii; *Dum ergo juvenes ſententias rident.* ſimiliter & iſtoc; *Credentes facilius poëma exſtrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam.* Douza F. corrigit, *inaniſſimo ſtrepitu.* quod non placet. Quod ad rem. Bucerus in Matthæum capite 5. v. 2. in fin. *Ridiculum eſt, ſi nos quicquam de ſalute, citra rationem, eamque ductam ex verbis Dei, ſtatuamus; & non paulo plus ridiculum, quam ſi in rebus aliis puer aut adoleſcentulus judicet in dicendo, & quodammodo præcipiat, hoc eſt, creber ſit in ſententiis, id quod Quintilianus non ferendum putat. Nam uti ſententiis decet eos, in quibus eſt authoritas, ut rei pondus etiam perſona confirmet: jam nullus puer eſt vel adoleſcentulus, qui in graviſſimis etiam ſæculi rebus, non plus veri tenere poſſit, quam ſapientiſſimi quique in rebus Dei.* Hæc ille. ERH. Aſſentior Douzæ legenti *inaniſſimo.* Illuſtrat hoc locus Ciceronis à Gellio l. 1. c. XV. adductus. *Quid enim eſt tam furioſum, quam verborum vel optimorum atque ornatiſſimorum ſonitus inanis, nulla ſubjecta ſententia nec ſcientia*: ubi videmus eundem furorem a Cicerone notari. quo hic inquietantur Declamatores, & qui docet, principium hujus Satyrici recte per interrogationem concipi, *Num alio* &c. Et ita paſſim *inania verba*, & ſimilia occurrunt: non tamen cum Barthio ingratis Muſis, & contra legem Pediam adſcriberem Ovidio *ſtudium inane loquendi*: quum vel puero pateat *inmane* ibi legendum eſſe. BURM.

Strepitu.] Horat. IV. Carm. III. *teſtudinis aureæ ſtrepitum* dicit. Virgil. Ecl. IX. v. 36.

--- *argutos interſtrepere Anſer olores.* BARTH.

Hoc tantum proficiunt.] Cicero ad Attic. *Qui ut nihil aliud, hoc tamen proficiet, dedit ei dolorem.* ERHARD.

In alium terrarum orbem.] Quintilianus in 1. *Deinde cum proferenda ſunt ſtudia, caligat in Sole.* Et lib. 10. de Portio Latrone: *Ut ſubſellia in baſilicam transferrentur, ita illi cælum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur.* Seneca lib. 4. Controverſ. Præf. *Portius Latro, cum pro reo Ruſtico Porcio in Hiſpania diceret, uſque eo confuſus fuit, ut à ſolœciſmo inciperet, nec antea potuit confirmari jam parietes deſiderans, quam impetraret ut judicium ex foro in baſilicam transferretur. Uſque eo ingenia in Scholaſticis exercitationibus delicate nutriuntur, ut clamorem, ſilentium, riſum, cælum denique pati neſciant,* &c. Sic Themiſtius περὶ φιλίας, λόγους εἰς τὸ φῶς. &c. Plinius l. 6. cap. 22. BRASS. Seneca in prooemio l. 2. Controverſiarum: *Itaque velut ex umbroſo & obſcuro prodeuntes loco clara lucis fulgor obcæcat: Sic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam nova & inuſitata perturbant.* FR. PITH. Seneca l. 3. Exc. Contr. *Agedum produc iſtos declamatores à ſchola in forum, cum loco mutabuntur, velut aſſueta claſſi, & delicata umbra corpora ſub dio ſtare non poſſunt. Non enim imbrem ferre, non ſolem ſciunt, vix ſe inveniunt. Aſſueverunt enim ſuo arbitrio diſerti eſſe, cum in forum ventum, aut deficiunt, aut labant.* à WOUWEREN. Vide Hieronymi Groſlotii epiſtolam ad Jac. Lectium JC. quæ exſtat Philolog. epiſtolar. Centur. 1. Ep. 84. & de noſtrorum Juris interpretum vitioſo & ab ipſis Imperatoribus interdicto docendi modo Goldaſti præfationem in Rationale Conſtitut. Imperial. De cauſſidicis Mathonianis pulcherrimus hic Petronii locus; & totæ paginæ primæ ſunt intelligendæ. in quibus mirifice exagitatur declamatorum, atque tota Rhetorum natio. Raderus ad Martial. libro 4. epigr. 66. & libro 10. epigr. 49. ERHARD. Vide Eraſmum Proverb. *in alio mundo.* WEITZ. Vide Quintil. l. 11. cap. x. BURM.

Ideo ego adoleſcentulos, &c.] quia conſueta faſtidiuntur, diverſa à forenſi rerum uſu tractantur, imo ad mera nugamenta antiquitatum & ſophiſmatum deflectitur. Nonne enim & hodie diſputationes noſtrorum Academicorum pari eodemque modo juvenum animos ad magna ſurgentes deterunt atque corrumpunt? *Ne in ſutoria quidem*, inquit Caſelius, *magiſter tyronem ferat ſibi obloquentem: quin dicto ſibi audientem eſſe jubet: interrogandi forte ei poteſtatem faciat, ſi humanior ſit. In paulo honeſtioribus, diu docent, diu exercent alumnos: nec iis judicii partes infimas permittunt, ubi tamen in ſenſus incurrunt omnia. Pythagoras idem fecit. Hinc diſputationes tyronum non minus ridi-*

exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in litore ſtantes, & tyrannos edicta ſcribentes, quibus imperent filiis, ut patrum ſuorum capita præcidant; ſed reſponſa in peſtilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur; ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta,

cula videntur, quam inſtructa acies gruum & Pygmæorum, de qua Poeta fabulantur: ac male noviter conſulunt, qui eos in acie diſputationum collocant, quaſi egregia facinora deſignaturos, qui nec clypeum tenere, nec haſtam vibrare, ac ne pedibus quidem firmiter conſiſtere valeant. in Παιδιδασκάλῳ: ubi per omnes artes progrediens docet, de quam paucis poſſit diſputari, idque tantum inter ſeniores. Declamatores quoque noſtri juveniles nonne eundem errorem cum antiquis iſtis Petronianis errant? Videte mihi & Junii themata, & Jeſuitarum gymnaſmata, & Claſſicorum exercitia, in quibus fere nihil ex iis, quæ in uſu habemus, aut legitur, aut videtur, aut auditur. In Logicorum ſive Dialecticorum λεπτολογίας (hoc eſt, Ramiſtarum ſyllogiſticationes) & Scholaſticorum Doctorum ineptias, quibus generoſa ingenia, velut peſtilenti quodam ſidere afflaverunt, jam olim ſcripſit Felix Faber Monachus Dominicanus Hiſtor. Suevor. libro primo, cap. 11. ubi inter cætera; *Univerſitatibus*, inquit, *noſtris oratoria & poetica penitus incognita eſt, & omne ſtudium juvenum in elenchis eſt vaniſque cavillationibus. Sic periit à nobis ornata oratio, & habundat vana & ſterilis cavillatio, qua nihil ſolidum, nihil delectabile, nihil verum apparet, etiamſi ſit veriſſimum.* De Criticorum levibus atque inanibus ſtudiis, quibus ludibria quædam excitando hoc tantum proficiunt, ut cum anni ad teſſeram venerunt, nullam ad rem bonam apti atque idonei habeantur. De quo hominum genere non injuria illud Ciceronis de Amicit. uſurpavero; *Nihil altum, nihil magnificum ac divinum ſuſcipere poſſunt, qui ſuas omnes cogitationes abjecerunt in rem tam humilem, atque contemptam.* Porro de prava Scholaſticorum & Ludimagiſtrorum inſtitutione, quam hoc loco Petronius perſtringit, eleganter agit Goldaſtus in Notis ad Hieroclis Ἀστεῖα, quem conſule. ERH. *Te ego* non agnoſcit vet. cod. neque id abhorret: ſic enim infra Quartilla cap. 17. *Et ideo medicinam ſomno petii.* BOSCH.

Quia nihil ex iis, &c.] Vide Dialogum de Corrupta eloquentia. à WOUWEREN.

Piratas cum catenis, &c.] Hujus thematis Controv. IV. apud Senec. libr. IX. alludit Sidonius ep. VIII. ad Lupum.

Nunc flammant Satyræ: & tyrannicarum
Declamatio controverſiarum. à WOUW.

Et tyrannos.] Rectius legas cum Leid. Cod. *Sed tyrannos.* BOSCH.

Edicta] *Baſilica diagrammata*, Plaut. vocat. Scriptores juris Canonici *cæleſtia ſcripta.* Eſt & in Codic. Juſtinian. BRASS.

Imperent] Trag. *increpent.*

Reſponſa in peſtilentia data.] Oraculi reſponſum in remedium Epidemici mali. GLOSS. Corn. Tacitus, ſive quis alius author Dialogi de Oratoribus c. 35 *Sic fit ut tyrannicidarum præmia, aut vitiatarum electiones, aut peſtilentiæ remedia, aut inceſta matrum, aut quicquid in ſchola agitur quotidie, in foro vel raro vel numquam ingentibus verbis perſequantur.* FR. PITH. Illuſt. Scaliger legit *reſponſa in peſtilentia data.* Quint. l. 11. cap. x. *Sint ergo & ipſa materia, quæ fingentur, quam ſimillima veritati. Nam magos, & in peſtilentia reſponſa, aliaque magis adhuc fabuloſa fruſtra inter ſponſiones & interdicta quæremus.* Ita potius ſcribo; non ut vulgo: *Et peſtilentiam & reſponſa.* à WOUWEREN. Non corrigendum *peſtilentia*, ut voluit vir Ill. Nam & hoc genus phraſeos ſæpe uſurpatur bonis & idoneis auctoribus. Vel in jure noſtro quoties comparet? l. 11. §. XXXI. de O. Jur. L. IX. de Acquir. Poſſeſſ. l. XIV. de Probat. L. XXXV. de O. & A. L. XL. de Adopt. L. III. de ſuis, & leg. BARTH. Auctor de Orator. c. 35. *Sic fit ut tyrannicidarum præmia, aut vitiatarum electiones aut peſtilentiæ remedia, aut inceſta matrum, aut quidquid in ſchola quotidie agitur, in foro vel raro vel numquam, ingentibus verbis perſequantur.* Curt. Pichena Notis ad Tacitum de Orator. cap. 53. ERH. *Peſtilentia* Traguerienſis codex & meliores. BOSCH. Ego prætuli *in peſtilentia*, id eſt, cum ea infeſtaret gentes & urbes, quæ ad oracula decurrere, ut remedium quærerent, ſolebant. Vide Antonin. Liberal. Metamorph. cap. XXV. ubi Virgines inmolandas reſpondet oraculum. Infr. c. 116. *videbitis oppidum, tanquam in peſtilentia campos, in quibus nihil aliud niſi cadavera, quæ lacerantur, aut corvi, qui lacerant.* BURM.

Ut virgines tres, &c.] Quintilianus Declam. CCCXXXIV. *In peſtilentia reſponſum eſt virginem immolandam, forte ductam pater virginem negavit, magiſtratus immolavit, non finiebatur peſtilentia. iterum ſortiti ſunt, altera immolata eſt.* Vide Declam. CCCXXVI. à WOUWEREN.

Sed mellitos.] Vetus C. *& mellitos.* à WOUWEREN.

Mellitos verborum globulos.] Eloquii facilitas & volubilitas: à guſtu ad auditum ſuavitas mellis trahitur. GLOSS. A genere cupediarum, quod deſcribit Cato de RR. cap. LXXIX. unde ductum Chiani quod de papavere & melle hic dicitur. Mirum hoc nemini obſervatum. BART. quem etiam vide l. XXV. Adver. cap. X. l. XXII.

dicta, factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa.

II. Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam bene olere, qui in culina habitant. Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquen-

xxii. cap. xiii. Eleganter à guſtu ad auditum ſuavitas mellis trahitur. Barth. ad Claudian. n. 1339. *Mellitos*, id eſt, ſuaves, dulces. Ariſtophan. Avibus, μελιγλώσσων ἐπέων, id eſt, *mellitorum carminum*, ut Horat. dixit *poëtica mella*, & Tertullian. de Anima *mella facundiæ*. ad quam conditionem μελίθροος κύκνος, & μελίχρους Σοφοκλῆς in Epigrammat. appellantur. μελίφθογγοι, qui voce ſunt mellita & dulci. γλυκυμείλιχος, dulciſſimus. Homer. Iliad. α.

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. Cicer. de Seneƈt. *Ex ejus lingua melle dulcior fluebat oratio*, μελιγάρυες ὕμνοι, id eſt, dulciſoni. Pindar. Olymp. ια. An inde μέλος pro Cantico modulato, ab ejus carminis ſuavitate ac dulcedine? Ita videtur Goldaſto. Quos Petron. *mellitos globulos*, Cic. lib. 1. ad Attic. dixit ληκύθους, quaſi dicas, uncta verba & oleo ſparſa, & neſcio quis ληκύθους λόγων. *Globuli* autem placentulæ erant ab orbiculari figura vocatæ. Muret. Var. lect. 17. c. 15. *melliti*, melle & ſaccaro conditi, Zuckerknödlin. ERHARD. Ita Theocritus Idyll. 1. v. 146. Πλῆρές τοι μέλιτος τὸ καλὸν στόμα Θύρσι γένοιτο. Et apud Tryphiodorum Minerva Ἀνέρος ἐπιχέουσα μελίχροϊ νέκταρι φωνήν, *vocem Ulyſſis inungit mellito nectare*. qui etiam οἷος ἀπὸ πηγῆς ἐξέχεε μέγα κῦμα μελισταγὲς ὑψιτόοιο. Auſon. ad Symmach. *Modo intelligo, quam mellea res ſit oratio, quam delinifica, & quam ſuada facundia*. Symmach. lib. 1. epiſt. 91. *Tu quoque ita paginam melle erudit iſſimi oris obliveras*. Et lib. 9. ep. 87. *Litteræ adfluebant multo melle facundiæ*. Nonnus Dionyſiac. l. 41. v. 250. εἴποτε κεῖνο Λαρυτίῳ σίμβλοιο μελίρρυτον ἤπυε φωνὴν Ἡδυεπής. Hæc notata mihi olim ad Theocritum. WEITZ.

Globulos] τολύπαι Clementis Alexandrini Protreptic. plane ſunt Petronii *melliti globuli*. Nam melle cum papavere mixto in condiendis dulciariis uſos, auctor eſt Helenius Acro in Horat. de Arte, ubi ait: *Mel cum papavere mixtum in placenta ſæpe offendere*. Joh. à Wouwer ad Minuc. pag. 132. Had. Junius Cent. 7. adag. 48. *nectar ſpirat*. WEITZ.

Papavere & ſeſamo ſparſa.] Fucata rabularum facundia, qua quaſi melle & ſeſamo auditorum oblinunt ora, ut nuda verborum oratio gratior fiat. GLOSS. Vet. *ſeſamo*. DELBEN. Impreſſi cod. habent *ſanſuco*. ego veterem lectionem maxime probo, quæ rationem habet. Significat autem ſoporifera & aurium delinifica. In uno ex veteribus ſcriptum eſt *ſiſamo*, ut & apud Plinium pluribus in locis. Plautus in Pœnulo. PUTEAN. Recte. Quidam codices *ſanſuco*, id eſt, ſampſycho. Scal. ‡ WOUWEREN. Cato c. 95. *eos melle unguito, papaver infriato, ita ponito*. Adi & Luciani locum, Græci Petronii, Lexiph. μὴ δέ σε θελγέτωσαν αἱ ἀσπασίαι τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῶν ἀθλητῶν νόμον ἡ στερεὰ σοι τροφὴ συνήθης ἔστω. Litem tamen de diſcrimine Anemonæ & papaveris non faciamus. BARTH. & xxv. Adv. cap. 2. Ovid. 4. Faſt.

Nec pigeat tutum niveo cum lacte papaver
Sumere, & expreſſis mella liquata favis.

Rob. Titius Aſſertinn. l. 9. c. 14. Villiomarus Animadverſ. l. 9. animad. 17. Antiqui videntur operibus, præſertim dulciariis & placentis, interdum palati gratia ſeſamum aſperſiſſe. Homerus Batrachomyom.

Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλὴν σησαμίδα.

Turneb. Adverſar. l. 19. c. 6. *Seſamum*, principem locum inter bellaria obtinuiſſe, ex hoc Petronii loco, Athenæo & Polluce notiſſimum eſt. Muret. Var. lect. l. 17. cap. 15. inter condimentarias herbas papaver & ſeſamum non poſtremum locum tenebant. Multa de vario eſu papaveris Galenus lib. 7. de facult. ſimpl. medic. Ideo cum aliquid ſtudioſe politum ſignificare vellent, σησαμίδας & *papavere ac ſeſamo ſparſum* dicebant. Caſaub. Animadverſ. in Athen. l. 3. c. 27. Plautus Pœnulo; *Seſamum papaveremque tritum*. ubi valde cæcutit Lambinus de *ſeſamo*. Recte tamen Muretus dicto loco. Jungermannus. Ipſe Petronius infra de cœna Trimalcionis; *Glires melle & papavere ſparſos*. Adde Dalechampii annotat. in Plin. lib. 21. cap. 25. ERHARD.

Seſamo] Joh. Bapt. Porta l. 11. Villæ, c. 37. agens de ſeſamo: *Dioſcorides oleum Ægyptios ex eo conficere, ut nunc apud Græcos & Turcas in maxima copia paratur in cibum, ſecundum locorum bonitatem. Nunc condiendis panibus inſpergitur, & præſertim buccellatis, qui ex Cypro Venetias afferuntur. Nullus Orienti frequentior cibus, quam ſeſamum.* Vide & Martin. Mylium in Horto Philoſophic. pag. 427. WEITZ.

Inter hæc.] Leg. ex vet. cod. *hac tantum nutriuntur*. RITTERSH.

In culina] Proprie hic ſumitur, non pro latrina; nam enim ſunt culinariæ ſordes ex pinguedine aliiſque purgamentis. GLOSS. Unus ex veterib. lib. *Curia*. PUT. Uſurpat hoc Joh. Salisberienſis lib. 3. Policrat. c. 10. ſub finem non laudato auctore. Sidon. epiſt. 11. lib. 8. BONG. Joannes Salisberienſis Epiſcopus de Nugis Curial. lib. 3. cap. 10. *Unum tamen certum eſt illis, qui huic vitio dediti ſunt, non magis placere virum, quam illos bene olere, qui in culina habitant.* Iſidorus Gloſſ. *Culina, latrina, ſeceſſum.* Scaliger caſtigat. ad Feſtum. *Culina*, eſt privatum & ſella familiarica. Gloſſ. ἀπόπατος, *culina*. *Culinæ* tetrum odorem ut plurimum exhalant. Palladius de Re Ruſt. tit. 37. *Ab apium caſtris longe ſint omnia odoris horrendi, balnea, ſtabula, coquina, ſuſoria.* Sidon. lib. 8. ep. 11.

Et

loquentiam perdidiſtis. Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur, & caderet. Nondum juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles, aut Euri-

Et claudens geminas ſubinde nares
Propter ſumificas gemam culinas.

Hinc Plautus Moſtellar. Actu 1. Scen. III. v. 189. de vetulis incruſtatis & interpolibus: Savaro Notis ad Sidon. lib. 8. ep. 11. ERHARD. Peſſime quicunque iſti, qui *culinam* ſpurce latrinam interpretantur. Hic locus ex Plautina imitatione, Moſtell. Act. 1. Sc. III. v. 119.

Ubi ſeſe ſudor cum unguentis conſociavit, ilico
Itidem olent, quaſi quum unà multa jura confudit coquus.
Quid oleas neſcias, niſi id unum, ut male olere intelligas. BOURD.

Non ſunt audiendi, qui culinam hic interpretantur *latrinam*, ex Gloſſariis antiquis, quos inter magnus Scaliger ad Feſtum. Salmaſius præfatione ad libros de *modo uſurarum*, aſſeverat in codicibus Petronii ſcriptis *coria* hic legi, unde caſtigandum contendit *in coriaria*, perperam. Unus Altiſſiodurenſis liber non magnæ rei *coria* hic agnoſcit quidem, ſed omnes ii, etiam quibus uſus eſt Scaliger, ſi unum excipis, in quo *curia*, vulgatam amplectuntur, & merito, quam ego ad Trimalchionis cænam pluribus vindicavi. HEINS. Salmaſ. d. Uſur. c. XVIII. contendit legendum eſſe *in coriaria*, quem refutat Valeſius in Valeſian. pag. 65. qui tamen male capit de *latrina*, ut & alii fecerant; vel ſi de culina accipiendum ſit, explicat de ipſis coquis, qui pingui & adipe turpes male olebant. Ego puto, hic Satyricum adoleſcentium ſui temporis perverſa ſtudia inſectari, qui arti coquinariæ tam inſane operam dabant, ut deſertis Rhetorum & Philoſophorum ſcholis totos dies in culinis deſiderent: quam corruptelam graviter Petroniani loci interpres Seneca caſtigat Epiſt. XCV. *Innumerabiles eſſe morbos non miraberis; coquos numera. Ceſſat omne ſtudium: & liberalia profeſſi ſine ulla frequentia deſertis angulis praſident. In Rhetorum ac Philoſophorum ſcholis ſolitudo eſt: At quam celebres culinæ ſunt, quanta circa nepotum focos juventus premit?* Eleganter autem dicit eos *habitare in culina*, quia totos dies ibi terebant, & huic uni arti addiſcendæ vacabant. Eodem modo ut *in foro habitare* dixit Cic. pro Muren. cap. IX. ubi vide quæ viri docti notarunt. Jocum vero noſter capiat in ambigua vocis *ſapere* ſignificatione. BURM.

Pace veſtra] Plinius 34. 11. BONG. Ovidius lib. 3. de Pont. eleg. 1. *Pace tua dixiſſe velim*. WEITZ. Hoc eſt, venia; quas voces conjungit Arnobius lib. 1. adv. Gent. *Cum pace hoc veſtra, & cum bona venia dixerim.* BOSCH. Auctor de cauſ. corr. eloq. c. 31. 34. & 35. HEINS.

Primi omnium eloq.] Unus ex veterib. *primi eloq.* CL. PUTEAN. Quintil. l. 11. c. x. *Eo quidem res iſta culpa docentium recidit, ut inter præcipuas, quæ corrumperent eloquentiam, cauſſas licentia atque inſcitia declamantium fuerit.* Ill. Scal. ex V. L. *Primi omnium.* à WOUWEREN. Tragur. *primitus omnium.* forte *primi vos omnium.* HEINS.

Levibus ſonis] Forte *lenibus*. SAMB. Omnino alluſum ad proverbium: *Fluctus in ſimpulo excitare.* Scaliger. à WOUWEREN. Forte. *levibus.* ut *volubilitas & tolutiloquentia* Nævii fiat: Sic D. Auguſtus ad Antonium: *an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* Exſtant in Suet. c. LXXXVI. & ipſe Cæſar jungit *inane & volubile ſermonis genus.* BARTH. v. eund. XXV. Adverſ. c. X. *Levibus* retinui. Eſt enim *levis ſonus* hic idem, quem paulo ante *inanem ſtrepitum* dixit. Et ita auctor Dialogi de Orator. c. XXVI. *laſciviam verborum & levitatem ſententiarum* jungit. *Lenitas* autem virtus orationis potius eſſet, quam ut reprehenſionem mereretur. BURM.

Enervaretur] Νευροκοπεῖν ἢ ἐκνευρίζειν, *enervare*, eſt debilitare, convellere, atque ſubvertere. Apud Suidam: διὰ τῶν Ἐπικούρου λόγων τὴν ψυχὴν ἐκνευρισθεὶς καὶ θῆλυς γενόμενος, *Epicuri librorum lectione enervatus animo atque effeminatus.* Plutarch. 6. Sympoſ. ἐκτέμνων τὰ νεῦρα. Hadr. Junius Cent. 5. adag. 74. Paullo ante; *Succiſi poplites.* WEITZ.

Caderet] Omnia quæ ab ordine & conſtantia vacillant aut degenerant *cadere* dicuntur. GLOSS. Seneca Controverſ. IX. *Præmium pulcherrima rei cecidit.* Lactant. lib. 4. cap. 1. *in totum ſapientia ceciderat.* à WOUW. Sen. Pater. *nec dii tantum mali permittant, ut cadat Eloquentia.* Priſcian. præf. Gramm. *cadentibus ſtudiis litterarum.* BARTH. quem etiam vide XXV. Adv. c. X. & ad Claudian. numer. 2824. Forte & *areret.* Aridam orationem culpari frequenter à Quintiliano ac cæteris oratoriæ artis magiſtris ignorari haud quaquam poteſt. HEINS. Ingenioſa Heinſii eſt conjectura: & ita locutos veteres certum eſt. Cic. l. VII. ad famil. Ep. XXXI. *Vides enim exaruiſſe jam veterem urbanitatem.* Ubi vid. Manutii Notas. ſed tamen lectionem vulgatam retinui, quia melius reſpondere præcedentibus videtur, & exempla à Joh. à Wouweren & aliis adducta eam ſtabiliunt. Enerves enim ſtare non poſſunt, ſed cadere debent. BURM.

Continebantur] Detineri, hoc eſt, exerceri. GLOSS. Fab. lib. 5. cap. 12. BONG. Fort. *conterebantur.* RITTERSH. Ritterſhuſ. corrigit, *conterebantur.* ſic *in cauſis conteri*, apud Cic. eſt *ne faire autre choſe que plaider, & en eſtre quaſi tout uſé. Oratione aliquem conterere, ennuyer de parolles.* Robert. Stephanus in Dictionario Latino Gallico. adde eundem in Theſauro

Digitized by Google

Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, quum Pindarus novemque Lyrici Homericis

ſturo Ling. Lat. Vulgatam lectionem comprobare imitatione videtur Eryc. Puteanus Suad. Auſpic. orat. 4. quem non audimus. ERH. An Petronianum ſit *continuabantur*, quod rrponit Swartius, valde dubito: *contineri* verò & Ciceronianum, & aliorum minime negandum. BOURD. Malo *conterebantur*, ſic *foro & litibus conteri* apud Plin. lib. 7. ep. 5. *litibus teri*. lib. 2. ep. 33. & lib. 8. ep. 12. *tantus artifex in tam parva materia multum ac diu fruſtra terebatur*. Ut recte jam è membranis caſtigatum eſt à Colero. Apud Juſtin. lib. 9. c. 1. *ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur*. S. Auguſtinus Confeſſionum libro VIII. c. VI. *Et forte ſupra menſam luſoriam, quæ ante nos erat, attendit codicem; tulit, aperuit, invenit Paulum Apoſtolum inopinate ſane; putaverat enim aliquid de libris, quorum profeſſio me conterebat*. HEINS. Male hoc verbum ſollicitant viri eruditi: egregie enim exprimit frequentem exercitationem declamandi & diſciplinam, qua ſub magiſtris dicendi quotidie cogebantur declamare. *Continere* enim proprium diſciplinæ & coërcitionis verbum. Cic. lib. VII. ad fam. ep. XIX. *Exercitatione conſequere, in qua quidem nos te continebimus*. Valer. Max. l. IV. c. III. ex. II. *atqui iſta patientiſſime ſuperior Cato toleravit, quia iſtum grata frugalitatis conſuetudo in hoc genere vitæ cum ſumma dulcedine continebat*. Et ita recte illa Phædri lib. II. prolog. acceperunt viri docti,

Exemplis continetur Æſopi genus.

ubi vide Schefferi & aliorum annotata, & Clariſſimi Grævii notas ad Cic. I. d. Offic. c. VI. Barthius ad Claudian. Conſul. Olybr. & Probin. capit pro *compeſcere*, ne evaderent limites illos ſcholaſticos, à vitioſis declamatoribus præfinitos. Non male; certe melius, quam poſtea pro abſolvi, conſummari capit. vid. Adverſ. ejus l. X. c. III. Ridicule vero Swart. I. Analect. IX. pædagogici cerebri ſordes pro puriſſimæ Latinitatis deliciis venditat, qui ſubſtituit verbum, quod ipſe finxit, *contineabantur*: neque melius conjicit poſſe & *contendebantur* legi. BURM.

Quum Sophocles aut Euripides] Vide Cicer. de Orat. à WOUWEREN. Forte *ac*. HEINS.

Deberent loqui] Unus ex veteribus, *deberemus*. PUTEAN. In vet. Gloſſario S. Dionyſii, *loqui debemus*. DANIEL.

Umbraticus doctor] Scholaſticus, qui in umbra ſub tecto vitam agit otioſam. GLOSS. Scholaſticus, videntur enim in umbris erudiri, cum nunquam in forum procedant. apud Senec. Procem. contr. lib. IV. Plin. lib. 9. Epiſt. 2. ſic Juvenalis Satyr. 7.

Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab umbra.

Seneca apud Tacit. Annal. lib. XIV. c. 53. à WOUWEREN. Sic *umbraticum negotium*, Gellio lib. 3. cap. I. *umbratilis miles*, Ammiano lib. 18. *umbratile imperium*, lib. 21. *umbratilis conſul*, Adoni Viennenſi in Chron. Savaro Not. ad Sidon. l. 2. ep. 10. *umbraticus doctor*, ſcholaſticus, pedanto. Senec. in procem. Controverſ. lib. 4. *Uſque eò ingenia in ſcholaſticis exercitationibus delicata nutriuntur; ut clamorem, ſilentium, riſum, cœlum denique pati neſciant*. Et paulo infra: *Velut ex umbroſo & obſcuro prodeuntes loco, clara lucis fulgor obcæcat, ſic iſtos à ſcholis in forum transeuntes, omnia tamquam nova & inuſitata perturbant*. Plin. lib. 9. ep. 2. *Volumus ſcholaſticas tibi atque (ut ita dicam) umbraticas litteras mittere*. Tacit. lib. 14. Annal. cap. 53. *Ego quid aliud adhibere potui, quam ſtudia, ut ſic dixerim, in umbra educata*. ubi per *umbram* ſcholam declamatorum intelligit Pichena. ERHARDUS.

Ingenia deleverat] Forte *dolaverat*. SAMBUC. & RITTERSH. Nec ſenſus, nec ratio ſana reſcribentium *dolaverat* patet legenti. De umbratico ſtudio Juvenalis. BOURDEL. Sambuc. & Rittersh. malunt *dolaverat*, neſcio quo ſenſu; quum obvium ſit *delere*, pro extinguère; quæ duo verba aliquoties Cicero conjungit.

Pindarus novemque Lyrici] Auſonius tres tantum vult. GLOSS. Senec. ep. 27. in Hygini Mytholog. nudum lemma *Septem Lyrici*: quod falſum eſt. Auſonius gripho ternarii numeri:

Et Lyrici vates numero ſunt Mnemoſynarum.

à WOUWEREN. Male hæc viros doctos ſollicitos habent: Inprimis ſudat De Salas, ut decimum Lyricum quærat; quum nihil frequentius utriuſque linguæ ſcriptoribus, quam principem alicujus collegii vel ſocietatis ſolum nominare, reliquos numero exprimere; neque ideo plures fuiſſe ſignificant. Vide vindicantem hæc Gronov. Diatr. Statian. c. XLVII. Rutgerſ. l. II. Variar. c. VIII. Barth. VI. Adverſ. c. XXVI. Ita Cicer. Philipp. XIII. c. XIII. *Hoc igitur fretus ſenatu Pompejanum ſenatum deſpicis, in quo decem ſumus conſulares*. Et tamen cap. XIV. cum ipſo undecim enumerat. Hujus vero obſervationis magnam partem debemus Jano Brorkhuſio, cui literæ noſtræ, & in primis ego, plurimum debemus. BURM.

Homericis verſibus canere timuerant] Infra c. 118. *Cæteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare*. ERHARD. Cur vero canere timuerunt? agit de grandi & ſublimi oratione noſter, ut liquet ex ſequentibus; quo in genere poſt epicos, quorum Princeps Homerus, præcipue regnabant Tragici ac Lyrici. Hoc cum in confeſſo ſit, multiſque tradatur inter alios à Longino *περὶ ὕψους*, non video, quo ſpectent illa *canere timuerunt*, niſi reponamus *non timuerunt*, vel *ſuſtinuerunt*. Præterea unus

 e codi-

ricis verſibus canere timuerunt. Et ne poëtas quidem ad teſtimonium citem, certe neque Platona, neque Demoſthenem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video. Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non eſt

è codicibus, queis uſus eſt Scaliger, *tonere* non *canere* habet, & hoc eſt *tonare*: ergo legendum *tonare ſuſtinuerunt*: non enim *tonere* Arbitrum dixiſſe credamus, quo Varro uſus, *tibi tympana tonimus*: ſic Demoſthenes a Columella in præf. *tonare* dictus & Plin. l. 1 Ep. 10. *Non enim amputata oratio & abſciſſa, ſed lata & excelſa tonat, fulgurat, omnia denique perturbat ac miſcet*, apud Propertium 3. 15. appoſite omnino. *Qualis Pindarico ſpiritus ore tonat.* Plinius Præfat. in Hiſt. Nat. *qualiter in ore patris laudes tonas. Homericos* vero *verſus* pro præſtantiſſimis ponit: ſic *Homerica eloquentia*, de Platone Quinctilianus, *Eloquendi facultate divina quadam & Homerica.* Idem ubi de lyricis Græcis agit lib. x. cap. 1. (qui locus non parum confirmat τὸ *tonare ſuſtinuerunt*.) *Epici carminis onera lyra ſuſtinentem Steſichorum*, dicit, ac, *ſi tenuiſſet modum, æmulari Homerum potuiſſe*: tum de Alcæo: *Homero ſimilis, ſed in luſus & amores deſcendit.* ſed & noſter inferius Lyricos cum Homero conjungit. Valerius Max. lib. 8. cap. 14. de Scipione Africano. *Vir Homerico, quam rudi & impolito, præconio dignior.* Inter Tragicos Sophocles ſublimi oratione eminet præcipue, qui, quod Homericis loquendi modis utitur, frequenter, φιλόμηρος dicitur, teſte in Homerum Euſtathio, quomodo & Alexander ille magnus ob eximium Homeri cultum. facit illuſtrando huic loco & Longinus Περὶ ὕψους cap. 13. ὁ γὰρ μόνος Ἡρόδοτος Ὁμηρικώτατος ἐγένετο, Στησίχορος ἔτι πρότερον, ὅ τε Ἀρχίλοχος, πάντων δὲ τούτων μάλιστα ὁ Πλάτων. *Magniloquus* Homerus apud Statium in ſilvis. *Homeri magniloquentia* apud Tull. lib. 13. Epiſt. 15. HEINS. Egregia & palmaria Heinſii emendatio. Ita & Propert. lib. 11. El. 1.

Sed neque Phlegræos Jovis Enceladique tumultus
Intonet anguſto pectore Callimachus.

ubi vid. Paſſer. Phocas inter epigrammata vetera p. 57.

Et Rutilum tonuit.

Sidon. Apoll. carm. XXIII.

Torrens Herodotus, tonans Homerus. BURM.

Et ne Poetas quidem] Impreſſi *Poetas ſolum*. PUTEAN. *Et ne Poetas ſolum* in codicibus Scaligeri. HEINS. Leid. Codex. *Et ne Poetas quidem ſolum* probe. Hic locus in mentem mihi revocat alterum Juſtini exſtantem l. 4. c. 4. *Ab his mittitur Gylippus, ſolus quidem, ſed qui inſtar omnium auxiliorum erat.* Sic totus locus ex MS. codicis auctoritate ſcribendus; hanc etiam lectionem video præterre M. Iſingrinii editionem Baſileæ anno 1539. procuratam, quam nobis dono dedit præſtantiſſ. Phil. Monkerus, Vir, inter cæteras eruditi ingenii ſui eximias dotes, ad juvandam remp. literariam unice natus. BOSCHIUS.

Ad teſtimonium citem] Macrob. Saturn. 1. cap. 4. DOUZA F. Macrob. l. 1. Saturn. c. 4. *Et ut ipſos quoque grammaticos ad teſtimonium citem.* I S. Pontanus Not. in Macrob. ERHARD.

Certe neque Platona] Leg. *Certum neque Platona* AURAT. Forr. *certe neque Plato, neque Demoſthenes acceſſiſſet.* SAMBUC. Fort. *certe neque Plato, neque Demoſthenes ad hoc genus exercitationis acceſſiſſet. nam grandis.* RITTERSH. Scribe, *Platonem.* BRASSIC.

Ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe] Ita veteres editiones. *certe* cum infinitivo, ut *ſcilicet*, *videlicet*, *fortaſſe*. Schioppius Veriſim. l. 1. c. 16. Sed pravato deceptus codice. *acceſſiſſe video* primus reſtituit Turneb. quum in Memmii cod. reperiſſet, *acceſſiſſe & ideo*, Adverſar. l. 19. c. 6. ERHARD. Hic aliquid deeſſe videtur, aut certè corruptus eſt locus. Unuſquiſque pro ingenio aut emendabit, aut ſupplebit, aut interpretabitur. PUTEAN. Ubi *verum eſt*. Gronov. Obſerv. 3. cap. 9. locum pro mutilato habet. Turneb. adv. 19. 6. è Memmiano codice, *Et ideo ne Poëtas ad teſtimonium citem, certe video, neque Platona*, &c. ſcribendum *certe neque Platona, neque Demoſthenem* (ita codices Scaligeri) *ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video*: nam illa *& ideo* parum hic ad rem faciunt. vulgatam tuetur Voſſius de conſtructione cap. 62. HEINS.

Et jam grandis &c.] Ita vetus codex, vulgatus, *grandis & velut.* SAMB. Leg. *etiam grandes video & ut ita dicam.* DELB. Impreſſ. *& jam.* PUT.

Grandis, & ut ita dicam, pudica] Auctor Dial. de Orat. c. XXI. *Oratio, ſicut corpus hominis, ea demum pulchra eſt, in qua non eminent venæ, nec oſſa numerantur: ſed temperatus ac bonus ſanguis implet membra, & exſurgit toris; ipſos quoque nervos rubor tegit, & decor commendat.* Vide Juvenal. ſat. VIII. Quintilian. lib. 11. cap. XI. lib. V. cap. XII. lib XII. cap. VI. F. PITH. Sic *caſtitatem arrogantiæ*, (ut Petr. *granditatem & pudicitiam*) opponit Vitruv. lib. 1. cap. 1. de impudica oratione Auctor de Orat. ſive de cauſis Corr. Eloq. cap. XXVI. *adeo malim oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis veſtibus inſignire.... Neque enim oratorius iſte, imo hercule ne virilis quidem cultus eſt*, &c. Is ſcriptor ex profeſſo docet, quæ Petron. aliud agens tangit. BARTH. Quem vide etiam lib. XXV. Adv. cap. X. Infra cap. IV. *Jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſuæ pondus.* Et paulo poſt cap. V.

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.

ERHARD.

Pudica Oratio] Placet quod aliis in mentem venit: *Poëtica oratio*. Cic. in Bruto: *Grandis, & ut ita dicam, tragicus Orator.* SCIOPP. Schioppium, *Poetica* hic

eſt maculoſa, nec turgida, ſed naturali pulchritudine exſurgit. Nuper ventoſa iſthaec & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere afflavit,

hic ſubſtituentem, egregie reprehendit vir & honoribus & meritis in rempublicam literariam inſignis Cuper; l. 1. Obſerv. c. 11.

Maculoſa] Contra, *puram* dicit Cæſar apud Sueton. vita Terentii. BARTH. *Maculoſa* oratio hic locum non habet, neque opus erat nobis monitore Petronio, *grandem orationem non debere eſſe maculoſam*, Cum omnis *macula* a *tenui* ac *mediocri* genere dicendi, æque ac à *grandi*, procul ſit habenda. Hærebam jam olim in hoc loco, cum tandem me expedivit unus è codicibus ſcriptis, in quo exaratum erat *Maſculoſa*. ſcribendum videlicet *muſculoſa* Celſ. lib. 5. cap. 20. *ſi nervoſus aut muſculoſus locus eſt*. Idem *loca muſculoſa preluta*. Muſculi enim, ut protuberant eminentque in corpore humano, ita iidem orationis corpus quodammodo reddunt inæquale turgidumque; proinde artis oratoriæ præceptores, ut in tenui oratione *oſſa nervosque* non ferunt apparere, ita nec in grandi oratione *muſculos*; quos hiſtoriæ magis convenire, quam orationi Plinius contendit lib. 5. ep. 8. *Habet quidem oratio & hiſtoria multa communia, narrat illa, narrat hæc ſed aliter, hanc ſæpius oſſa, muſculi, nervi, illam tori quidam & quaſi jubæ decent*. Auctor de cauſ. corrup. Eloq. cap. 21. *Oratio autem, ſicut corpus hominis, ea demum pulchra eſt, in qua non eminent venæ, nec oſſa numerantur*, (de ſua agit oratione) *ſed temperatus ac bonus ſanguis implet membra, & exſurgit toris, ipſos quoque nervos rubor tegit & decor commendat*. Ita ſcribendum, non *robor tegit*, uti nunc circumfertur; ut eadem dicat, quæ Petronius hoc loco, omnia videlicet in pulchra oratione debere eſſe æqualia, nec macilenta nimis, nec nimis pinguia, *rubor tegit* confirmatur Quinctiliani loco ex inſtitutionibus oratoriis. *Non tumidos & corruptos & tinnulos, & quocunque alio genere cacozeliae peccantes certum habeo, non virium, ſed infirmitatis vitio laborare, ut corpora non robore, ſed valetudine inflantur*. *Molem robuſtam* pro robore dixit S. Cyprianus Epiſtola 51. ubi de gladiatoribus. *Impletur in ſaccum cibis fortioribus corpus, & in toris membrorum moles robuſta pingueſcit, ut ſaginatus in pœnam carius pereat*. *exſurgere* autem *toris* dictum, ut apud Maronem *Luxuriatque toris animoſum pectus*. Celſus lib. 7. *tori inæquales*. Valer. Flaccus lib. IV. v. 244.

. . . Spatioſa pectoris oſſa

Protulit, horrendoſque toris informibus artus. HEINS. Heinſius non male ſubſtituit *Muſculoſa*. Sic *Pompejus muſculoſus* apud Gruter. pag. CCCCXXXVII. unde apparet vocem hanc latis Latinam. BURM.

Naturali pulchritudine exſurgit] Seneca lib. 9. Excerpt. Controverſ. *omnia uſque ad ultimum ſumerent perducta; ut non extra ſanitatem, ſed extra naturam eſſent*. à WOUWEREN.

Nuper ventoſa iſthac & enorm. loq. Athen. ex Aſia comm.] Cicero paſſim lib. Orator. Quinctil. lib. 10. cap. 10. Emporius Rhetor, aliique. Julius Severianus Syntom. Rhetor. p. 303. Ed. Pith. *An ſequenda Atticorum actio, qui breves aſtrictique ſunt & acres? an imitanda nobis Aſianorum licentia, qui vagi ac fuſi?* Hieron. ad Ruſticum: *Aſianum tumorem Attico ſiccabant ſale*. à WOUWER. Hinc effici poteſt, Petronii ætatem non multum infra Claudii tempora collocandam, cum Aſiatica illa loquacitas jam Ciceronis ævo cœpiſſet invaleſcere, qui eam ſæpe exagitat. vid. ejus Brut. cap. XIII. & cap. XCV. Egregie autem hunc locum illuſtrat Sueton. Aug. cap. LXXXVI. *An potius Aſiaticorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* BURM.

Loquacitas ventoſa & enormis] Turgida & vana Aſiaticorum dicendi licentia. GLOSS. Ful. Myth. *Apud Rhetores vero aliud profuſo & libero curſu effrenata loquacitas, aliud conſtricta virtutis indagabile curioſa nexilitas*. FR. PITHÆUS. Ἀφροδιτοχης, ſubliloqua, & in dicendo ſuperba, ut cum quis

Projicit ampullas & ſeſquipedalia verba.

Suidas; Ἀφροδιτοχης, ὑψηλὸς ἐν τῷ λέγειν. Themiſtio ὑψηλογεῖσθαι & βομβεῖσθαι in Sophiſta; Ἀκηκοατε τινος τῶν ἡμῶν ἐπιτηδείων ὑψηλαγορουντος καὶ βομβουμενου ἐπὶ τοῖς σχηνικοῖς και ἐμετικοῖς in *Sophiſta*, inquam, id eſt, Scholaſtico ſive Rhetorico declamatore, de quibus hoc loco Petronius. ERHARD. Καὶ ὁ ψυχαγωγος ... ἐμπεπλησμενων: Eunap. Sardianus Livius lib. 42. *Ventoſum ingenium*, id eſt, mobile. Horat. lib. 1. epiſt. 19. *Ventoſæ plebis ſuffragia venari*. WEITZ.

Athenas] Auctor. de cauſ. corr. eloq. c. 15. *video etiam Græcis accidiſſe, ut longius abſit Æſchine & Demoſthene ſacerdos iſte Nicetes, & ſi quis alius Epheſum vel Mitylenas concentu ſcholaſticorum clamoribus quatit, quam Afer, aut Africanus aut vos ipſi à Cicerone aut Aſinio receſſiſtis*. HEINS.

Commigravit] In aliis libris apud Scaligerum *emigravit*. HEINS.

Animos juvenum ad magna ſurgentes] *Animoſque juvenum ad magna ſurgentes* legit. Deweq. DANIEL. Sidon. carm. 7.

Surgentes animi Muſis formantur. ERHARD.

Peſtilenti quodam ſidere afflavit] Metaphora ducta à morbo plantarum, *ſideratio* dicto, quo, humore per nimium æſtum abſumto, vel totæ, vel aliqua ſui parte ſubito exareſcunt. GLOSSÆ. Nonnunquam quaſi ex ipſis ſtellis ignes defluunt, qui fulminum modo animalia ferire ſolent & arbuſta; vel videntur

quaſi

vit, ſimulque corruptae eloquentiae regula ſtetit, & obtinuit. Quis poſtea ad ſummam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam proceſſit? ac ne carmen

quaſi ipſæ ſtellæ decidere aut tranſilire, quod tamen putidum exiſtimare: nam infra iſtas hæc naſcuntur. huc ſane reſpexit Petron. Apulejus Mileſ. 8. *Velut gravi tonitru procellaque ſideris, vel ipſo Diali fulmine percuſſis.* Martialis lib. 7. epig. 93.

Hoc opus eſt, ſubito fias ut ſidere mutus.

Libro 2. epig. 86.

Sidere percuſſa eſt ſubito tibi Zoile lingua.

Hi autem, qui perculſi ſunt, vocantur *ſideraſi.* Gloſſæ: *Sideraſius, ἀςροπλὴξ, ἐπιληπτικός.* In arboribus *ſideratio.* Plin. lib. 7. cap. 24. Auctor γεωπονικῶν, lib. 10. Ἀςροπλῆγα δένδρα μὴν ποτιζόμενα ἀναζῇ. Quanquam *ſideratio* etiam τὸ ῥῆμα τοῦ ἀνθρώπου. Firmicus lib. 4. cap. 13. lib. 6. cap. 29. à WOUWEREN. Vide Raderum Comment. in Martial. lib. 7. epigr. 75. Barth. ad Claudian. num. 2440, Bucer. Comment. in Matth. v. 24. ERHARD.

Afflavit] Livius lib. 8. *Peſtifero ſidere icti.* Græci, ἄςτροις τυφῶσι βλαβείς. Servius ad Virg. 11. Aen. v. 649. Auctor ad Herennium lib. IV. cap. XLIX. *Cui aliquid mali faucibus afflare poſſit.* BRASSICAN. De fulminibus proprie. Spartian. Hadriano: *Fulmen decidens hoſtiam & victimarium afflavit.* à WOUWEREN. Sueton. Tiber. c. LXIX. *Turbatiore cælo nunquam non coronam lauream geſtavit, quod fulmine adflari negetur id genus frondis.* vid. Barth. ad Claudian. de Rapt. Proſerp. v. 1. BURM.

Simulque corrupta eloquentia regula] V. C. MS. *ſemelque.* DANIEL. Lege *incorrupta eloquentiæ regula ſubſtitit.* AURAT. Vide Vell. Patercul. ſub finem lib. 1. F. PITHÆUS. Lege *ſemelque corrupta eloquentia regula ſtetit & obtinuit*; ſeu, *ſimulque.* quod rectum inſequentia probant. Adi Senecæ Controverſ. lib. 1. proœm. *eloquentia regula*, ut Martial. lib. 6. *regula morum.* à WOUWEREN. Sic Novatiano de Trinit. in princ. *regula veritatis.* Chriſtoph. Pflugius pro *corrupta*, legendum cenſet *correpta*; quam cenſuram non admittimus. Jungerman. malit, *ſimulque corrupta eloquentia regula* in ablativo caſu, ut verba, *ſtetit & obtinuit*, ad *loquacitas* referantur. ERHARD. Juvenal. Sat. VII.

Ut præceptori verborum regula conſtet.

Sic *morum regula* Manil. lib. II. *Juris regula* Cic. 1. de LL. *recti regula.* Minut. Felix. Similia & in Theognide. BARTH. Quem vide etiam ad Claudian. l. II. in Eutrop. v. 202. & lib. XXV. Adverſ. c. X. Ego mallem, *corrupta eloquentia regula ſtetit & obtinuit.* Eloquentiam enim a tempore Tiberii corruptam fuiſſe, infinita monumenta teſtantur, & perſuadere poſſunt ea, quæ eruditiſſimus *Schultingius* congeſſit ad Senec. Suaſor. 1. nova ergo regula ſtetit, id eſt, obſervari & uſitari cœpit à declamatoribus & ſcholaſticis; nullum enim ſenſum mihi videtur habere vulgata lectio; an enim regula obmuteſcere poteſt? eleganter vero *ſtare* & *obtinere* dicuntur, quæ obſervantur. Curtius III. 2. *Et ne auri argentique ſtudio teneri putetis, adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſtetit.* Cicer. II. verr. 56. *is, quod videbat iſtius cenſum ſtare nullo modo poſſe, eum cenſum obſervari juſſit, qui Peducao Prætore habitus eſſet.* ubi male viri docti corrigunt. Ita & Terent. in prolog. Hecyræ ſe *ſtetiſſe*, id eſt, placuiſſe dicit, quæ locutiones à præliis & forenſibus certaminibus deductæ ſunt, ubi victores ſtare & obtinere cauſſam ſuam paſſim dicuntur. BURM.

Quis poſtea ad ſummam Thucydidis.] *Summam* abſolute uſurpat pro perfectione, & conſummatione, & abſolutione. Quod novitate quidem blanda conciliatrice placet intelligenti: non attendenti ſurdum & inane vocabulum eſt. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. Jurctus ad Symmachum lib. 3. Epiſt. 40. Intra Petron. cap. LV. *Diuque ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt* ERHARD.

Carmen ſani coloris] forſan, *caloris*: nam is proximus inſaniæ, de qua loquitur Ovid.

Eſt deus in nobis, agitante caleſcimus illo.

Stat. 1. Thebaid.

Pierius menti calor incidit.

Nec minus tamen & illud bonum, quare non ſollicitamus. BARTH. *Sanum* appellabant quicquid rectum, moderatum, caſtigatum & ſincerum erat. Quo ſenſu Cicero de Clar. Orat. dixit. *Aſiaticos oratores nimis redundantes, Rhodios ſaniores.* Et alio loco; *Atticos oratores ſanos & ſiccos.* Juret. ad Symmach. l. 8. epiſt. 48. ERHARD. Sic MSS. & ratio. Fruſtra qui ſubſtituunt *caloris.* BOURDEL. Non debuerat dubitare Barthius. Locutio hæc enim à corpore humano, ut & ante fecit, quum de naturali pulchritudine egit, deſumpta eſt, cujus ſanitas ex colore intelligitur. Ita Terent. Eunuch. Act. II. Sc. III. puellam eximiam deſcribit, cui erat *color verus, corpus ſolidum, & ſucci plenum.* Ita & oratio & carmen eſſe debet, ut erat Cottæ oratio, *in qua nihil niſi ſincerum, nihil niſi ſiccum atque ſanum*, teſte Cicer. Bruto cap. LV. Quinctil. lib. X. Inſtit. cap. 1. *alii preſſa & tenuia, & quæ minimum ab uſu quotidiano recedant, ſana & vere Attica putant.* Cicero de optim. Gen. orator, cap. III. comparans oratores cum Palæſtritis, *qui, cum careant omni vitio, non ſunt contenti quaſi bona valetudine, ſed vires, lacertos, ſanguinem quærunt, quandam etiam ſuavitatem coloris.* Iterum Cicero in Bruto cap XIII. *Ut ſemel è Piræeo eloquentia evecta eſt, omnes peragravit inſulas, atque ita peregrinata tota Aſia eſt, ut ſe externis oblineret moribus, omnemque illam ſalubritatem Atticæ dictionis, quaſi ſanitatem,* perde-

carmen quidem ſani coloris enituit: ſed omnia quaſi eodem cibo paſta, non potuerunt uſque ad ſenectutem caneſcere. Pictura quoque non alium exitum fecit, poſtquam AEgyptiorum audacia tam magnae artis compendiariam invenit. III. Non

perderet, ac loqui pæne dediſceret. Qui locus egregie docet, Aſiaticam illam loquacitatem Atticam eloquentiam peſſumdediſſe, & effeciſſe, ut prima illa ſtaret & obtineret. vide ſequentia. Facit forte illuſtrandæ quoque huic Metaphoræ Servius, ad Virgilii II. Georg. v. 178. verba

Quis color, & quæ ſit rebus natura ferendis

Ita commentans, *quæ ſpecies: quomodo dicimus, quo colore ille Recitavit?* Videtur & hinc jocum captaſſe Martial. l. VII. ep. III.

Eſſet, Caſtrice, cum mali coloris,
Verſus ſcribere cœpit Oppianus.

Quamvis aliorſum trahi poſſe minime diffitear. BURMAN.

Enituit] Tralate. *Nitor*, ſagina eſt corporis. Hinc *nitidus* pro bene curato & bene habito corpore; qualis Delphis eſt apud Theocrit. Idyll. 2. quem λιπαρόχρων Simætha nuncupat, id eſt εὐπαθῆ, benè curatum, nitida cute. Sic Virgil. 6. Æneid. *equos nitentes.* Inde *nitor eloquii* Ovid. 2. Pont. 2. v. 49. Salvianus præfat. lib. de Gubernat. Dei, *nitore verborum illuſtrare.* Symmach. lib. 2. epiſt. 86. *nitore ſermonis illuminare.* WEITZ. Egregie Weitzius hinc metaphoram illuſtravit. Vide ad Phaedr. l. III. fab. VII. Lambin. ad Horat. l. III. od. XII. BURM.

Eodem cibo paſta] Eunapii ſimilem locum notavit Junius in Adagiis. BARTH. Lege *eodem tabo depaſta* ex *a* factum eſt *ci* in *cibo*, *abo* pro *tabo*. Virgil.

. . . Miſeros tabo depaſcitur artus.

vel forte melius *eodem cibo farta*, id eſt, diſtenta, & refer ad cruditatem. Gloſſæ Labbæi *offercio* ἐμπλῆθω; rurſus ἐμπλήθω, *offercio, expleo. Hæreditas offertiſſima.* & *offertiſſimæ opimitates* apud Plautum. HEINS. Locus Eunapii à Barthio adductus indicat, ſectatores Epicuri ex eodem præcepi paſtos. vid. Adagia Eraſmi in *ſimilitudinem*, pag. 648. BURM.

Uſque ad ſenectutem] Ad juſtam ſenectutem perdurare. apud Cic. lib. I. de Leg. *Caneſcet ſeclis innumerabilibus.* WOUWEREN. To *uſque* omittunt quidam codices. BURM.

Pictura quoque] Ea ſolita jungi artibus liberalibus. Pacatus panegyr. *recte profecto germana illa Pictorum Poëtarumque commenta victoriam finxere pennatam.* Lucianus de Imaginibus: καὶ τοι παλαιὸς ἐστὶν ὁ λόγος ἀνυπευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας. Horat. art. Poët. BARTH. Quem vide etiam l. XXI. Adv. c. X. Ariſtot. Problem. cap. 10. ὅτι ἐπὶ τῶν ἀρχαίων γραφέων καὶ ἀνδριαντοποιῶν σκοπεῖ τὰ ἔργα. οὐ γὰρ ἦν πώποτε οὐδαμῇ γραφὴ σπουδαία, οὐδὲ ἀνδριάς. Φαῦλα δὲ ἦν. Ipſe Petronius infra cap. LXXXVIII. *Conſulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, ſimulque cauſſam deſidiæ præſentis excutere, cur pulcherrimæ artes periiſſent, inter quas pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. Tum ille; Pecunia, inquit, cupiditas hæc tropica inſtituit.* & quæ ſequuntur. Felix Faber Monachus Ulmenſis in Hiſt. Suevor. l. I. c. 8. *Revixit in Germania ſcientia & eloquentia, & ex conſequenti quoque ingenioſæ artes, ut pictura & ſculptura. Amant enim ſe artes hæ ad invicem. Ingenium pictura expetit; ingenium eloquentia cupit non vulgare, ſed altum & ſummum. Mirabile dictu eſt, dum viguit eloquentia, viguit pictura, ſicut Demoſthenis & Ciceronis tempora docent. poſtquam cecidit facundia, jacuit & pictura. Vidimus picturas & ſculpturas ac ſcripturas ducentorum annorum nulla prorſus arte politas, nec hominum ſed monſtrorum portentorumque facies. Scripta illius ætatis rudia ſunt, inepta, incompta. priſcis vero ſeculis Apellem, atque Zeuxim, Pollicretum, Phidiam, & Praxitelem magnos fuiſſe comperimus; & de ſtatuariis, ſculptoribus & pictoribus Dorem Liddum.* &c. ERHARD.

Exitum fecit] Forte *Cepit.* HEINS. Heinſ. mallet *cepit*: ſed contra fidem MSS. *Exitum facere* pro mori, perire, Latinum eſt ſatis. Suet. Neron. cap. XLVI. *Cum ex oratione ejus recitaretur in ſenatu, daturos pœnas ſceleratos, ac brevi dignum exitum facturos, conclamatum eſt ab univerſis, tu facies Auguſte.* Ad quem locum plura exempla adducit Caſaubon. BURM.

Ægyptiorum audacia] Tacent hic interpretes præter De Salas, qui compendiariam hanc pingendi artem eam eſſe, quam *Plinius* lib. XXXV. cap. XI. deſcribit, ex ſuggeſtione Johannis de Fonſeca credidit. Barth. Adverſ. XIII. cap. V. pro *Ægyptiorum* legit *Glypticorum.* Voſſius ad Catulli Epithalam. Pelei & Thetid. p. 199. intelligit de pictura illa, qua Judæi & Ægyptii monſtroſa & fabuloſa animalia velis & aulæis illinebant. Sed cum vir in pictura veterum excutienda diligentiſſimus Franc. Junius l. II. de Pict. veter. c. XI. fateatur hic ignorantiam ſuam, nihil noſtræ quoque exiſtimationi decedere poterit, ſi illis virorum doctorum conjecturis minime acquieſcamus, & ampliandum cenſeamus. BURM.

Compendiariam] *Compendiaria* conciſa brevitas, Græce συντομία. GLOSS. Varro: *Hoc dico, compendiariâ, ſine ulla ſollicitudine ac moleſtia dicundi, ad eandem voluptatem perveniri poſſe.* Seneca Epiſt. 26. *Hanc compendiariam invenit.* à WOUWEREN. Philoxenus Gloſſ. *Compendiaria*, συντομία. Cyrillus Gloſſ. συντέμνω, *concido, compendio.* Tertullian. lib. 4. adverſus Marcionem; *Compendiatum eſt novum teſtamentum.* ERHARD. Contra Plinium, veritatem rei, & MSS. faciunt, qui reponunt *compendia jam invenit.* BOURDELOT.

Digitized by Google

III. Non eſt paſſus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipſe in ſchola ſudaverat: ſed Adoleſcens, [a] inquit, quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, &, quod rariſſimum eſt, amas bonam mentem, non fraudabo te arte ſecreta. Minimum in his exercitationibus doctores peccant, qui neceſſe habent cum inſanientibus furere. Nam niſi dixe-

[a] AGAMEMNON.

Non eſt paſſus Agamemnon] Infra cap. LXXX. *Sed veritus ne Menelaus etiam anteſcholanus.* Juven. Sat. VII. v. 115.

- - - Surget tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate. F. PITH.

Imitatur aperte Lactantius Inſtit. divin. l. 1. c. 1. *Non eſt paſſus hominem Deus lumen ſapientiæ requirentem diutius oberrare.* ERHARD.

Agamemnon] Agamemnona Regem prædicat Homerus corporis proceritate omnes heroas Græcos antecelluiſſe, tum oratione gravem fuiſſe & vehementem. Hinc perſonam Agamemnonis inducebant declamatores, ut magni & conſtantis patroni: quod ex noſtro Arbitro licet colligere, & Varronis Virgula divina. Auſon. Popma Conjectan. ad Varron. Frequens apud optimos auctores, ut ſub perſonis Homericis alios intelligant. Læv. Torrentius in Suetonii Tiber. cap. 61. De hoc etiam mediæ ætatis more vetera nomina adſciſcendi quædam notavit Hen. Caniſius Antiq. lect. tom. 1. in Not. ad Alcuini epiſt. 3. & 46. Goldaſtus in Suevicar. rer. ſcriptorib. de Vellejo Gallo. Sic infra cap. 28. *Cum Agamemnone ad januam pervenimus.* Et cap. 83. *Recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem.* Iterum cap. 117. *Quicquid Lycurgi villa graſſantibus præbuiſſet*: ad Lycurgi crudelitatem reſpiciens. ERHARD.

In porticu] *Porticus* locus, in quo declamationes fiebant. GLOSS. Habuit enim in auditorio orationem ſuaſoriam. Ergo non idem *porticus* ac *ſchola*, ut interpres putat, locum iſtunc, qui bene ſe habet, emendans. *Schola* eſt auditorium, in quo fiunt ἀκροάσεις & recitationes: *Porticus* ante ſcholam, ut in Academia Altorphiana. Sueton. in Tiberio cap. 11. Infra cap. VI. *ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat.* in ſchola ſcilicet. Auctor Dialog. de Orat. *Non ut Rhetorum ſcholis declamarent.* Wouw. corrigit, *qua ipſe in ſchola.* Pflugius, *quis ipſe in ſchola litigarat.* uterque contra mentem auctoris. Nec ante ſcholas tantum, ſed & ante pinacothecas *porticus* habebant. infra cap. XC. *Ex his qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt.* Chriſtiani etiam ante templa, quas Scriptores Eccleſiaſtici *ambitus* vocant, nos *Creutzgang.* ERHARD

Quam ipſe in ſchola] Unus ex veteribus, *quam ipſe*, fortaiſe, *qua ipſe.* PUTEAN. Lege *qua ipſe.* WOUWEREN.

Sudaverat] Elegans verbum, quo declamatoris ineptam vehementiam & affectatum laborem deridet. utimur enim de eo, qui anxius & dubius de eventu laboris ſui hæret. Ita Cicer. III. ad fam. Ep. 12. *vides ſudare me jamdudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda ſunt, & te non offendam.* v. Torrent. ad Horat. 1. Sat. IX. 10. BURM.

Sermonem publici ſaporis] Venuſta ſermonis gratia, ad publicam jucunditatem faciens. GLOSS. Juvenal. Sat. VII. 53.

Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nihil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.

Ubi vide Scholiaſten. Ovid. l. IV. ex Ponto El. XIII.

Unde ſalutaris, color hic tibi protinus index,
Et ſtructura mei carminis eſſe poteſt.
Non quia mirifica eſt, ſed quod nec publica certe;
Qualis enim cumque eſt, non latet eſſe meam. BURM.

Quod rariſſimum] *Quia*, legit SAMBUCUS.

Amas bonam mentem] Suſpicatus ſum aliquando legendum *amas bona* (vel *bene*) *monentem.* quod non alienum erat à ſerie & ordine orationis: & laudantur ab Heſiodo in verſibus vulgo notiſſimis etiam hi, qui recta monentes audiunt. Sed fortaſſe non malè retineri poteſt vulgata, quia alter ſuperiore tota declamatione conquerebatur de corruptione animorum in juvenibus. ER. EMMIUS. Seneca Ep. 17. & Procem. lib. 3. Natural. Quæſt. à WOUWEREN.

Arte ſecreta.] Alii leg. *artes ſecreto.*

Nimirum in his] Lege *Minimum in his.* Nihil, ait, aut minimum peccare magiſtros; plurimum parentes. nam ſequitur; *Quid ergo eſt? parentes objurgatione digni ſunt.* Gulielmus Plaut. quæſt. in Epid. cap. ult. vel lege, *Non mirum ſi in his*, ex ſequentibus. Jungermannus. ſed profecto neutrum dum concoquere poſſum. ERHARD.

Doctores peccant] Vid. Wouwer. Polymath. cap. 30. ERHARD.

Neceſſe habet cum inſanientibus furere] Horat. lib. II. Sat. 3.

- - - Pudor, inquit, te malus urget,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.

Sympoſius Ænig. in Præfat.

Inſanos inter ſanum non eſſe neceſſe eſt. BARTH.

Quia ὁ τοῖς μαινομένοις μὴ συμμαινόμενος, οὗτος μαίνεται. RITTERSH. Et ita Theognis in ſent. v. 313. Ἐν μαινομένοις μαίνεσθαι. WEITZ.

Nam niſi] Impreſſi *nam qui.* PUTEAN.

Adole-

Digitized by Google

dixerint, quae adoleſcentuli probent, ut ait Cicero, ſoli in ſcholis relinquentur; ſicut ficti adulatores, quum coenas divitum captant, nihil prius meditantur, quam id quod putant gratiſſimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint): ſic eloquentiae magiſter, niſi, tamquam piſcator, eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe praedae moratur in ſcopulo.

IV. Quid

Adoleſcentuli probent] *Improbent* legit AURATUS. Quid hoc aliud, quam quod apud A. Gellium Taurus Philoſophus conqueritur, legem diſcipulos dare, qua diſcant? *Alius ait, hoc me primum doce: item alius, hoc volo, inquit, diſſere, iſtud nolo. Hic à ſympoſio Platonis incipere geſtit propter Alcibiadis comeſſationem: ille à Phadro propter Lyſia orationem.* Putean. Suad. Auſpic. Orat. 2. ERHARD.

Ut ait Cicero] Cicero pro Cœlio cap. XVII. *Illud unum ad laudem cum labore directum iter qui probaverunt, prope jam ſibi in ſcholis ſunt relicti.* DANIEL. Al. *Citio.* ſic c. 5. pro *Ciceronis* in 3. MSS. conſtanter legitur *Titionis*, menda ex compendio ſcribendi nata. Sunt enim hæc Ciceronis verba in Orat. pro Cœlio, cap. XVII. ERHARD.

Ficti adulatores, &c.] Vide Plautum, ubi Paraſitus inſpicit librum ſuum, ut unum de dictis melioribus inde depromat. RITTERSH. Adducitur hic locus à Thoma Hibernico in Floribus Patrum ex Caſſiodori Epiſtolis, legiturque hunc ad modum; *quam illud, quod putant gratiſſimum auditoribus fore. nam nec aliter impetrabunt quod petunt. niſi quaſdam inſidias auditoribus fecerint*, &c. Quæ eodem pacto & in quadam Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi Epiſtola leguntur. Jacobus Magni Sopholog. lib. 4. cap. 13. *Qui ſapiens eſt, adulatoribus minime credat. Fictis enim ſermonibus adulantur homines, ſicut prætextu pabuli hamo capiuntur piſces. Unde Petronius: Adulatores ficti cum cœnas divitum captant, nihil prius vel poſterius meditantur, quam id, quod gratiſſimum adulatoribus putant fore.* Sidon. in Epiſt. lib. 2. *Sectator epularum laudabilem profert ſententiam, non de bene vivente, ſed de bene paſcente. Tales enim cum aliquid volunt, prius laudant; poſtmodum poſtulant.* Seneca Epiſt. 123. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum ſectator, quas improbitate linguæ merebatur.* Adde Auſon. Popmam in Varronem pag. 159. ERHARD.

Cœnas captant] Martial. l. VI. Ep. XVIII.

Capto tuam (pudet heu) ſed capto, Maxime, cœnam. BARTH. Mox cap. 5. *clientiſque cœnas impotentium captat.* & cap. CVI.

Quam quod] *Quam id quod* Leid. & Trag. cod. melius. BOSCH.

Auditoribus fore] Editio Lugdunenſis in vetere codice ſcriptum eſſe teſtatur, *auribus*; quod ego emendatius puto, quam *auditoribus*. RICHARD. Non placet illud *auribus*, quia mox ſequitur.

Sic eloquentia magiſter] Impreſſi *ſic eloquentia magiſter*. unus ex veteribus, *ſic eloquentia magiſtri, tanquam piſcator, qui non eam:* quod valde probo. PUTEAN. Tornæſ. ex MS. exhibet, *ſic eloquentia magiſtri, tanquam piſcator, qui niſi eam*, &c.

Tamquam piſcator] Sic aliquoties Martial. munera piſcationibus componit. lib. V. Ep. XVIII. *imitantur hamos dona* lib. VI. cap. LXIII.

Munera magna tamen miſit, ſed miſit in hamo,
Et piſcatorem piſcis amare poteſt? BARTH.

Eam impoſuerit hamis eſcam] Τὸ δέλεαρ τῷ ἀγκίστρῳ περιθεῖναι, *hamos eſcam circumponere*, proverbialis eſt locutio, pro, inſidiis aliquem circumvenire, & blanditiis verborum in errorem inducere. Hadrian. Junius in Adag. ERHARD. Sareſberienſis lib. 7. cap. 23. *Sunt, qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant, & ſub prætextu eleemoſynæ quærunt divitias: quæ magis venatio appellanda eſt, quam eleemoſyna. Sic beſtiæ, ſic aves, ſic capiuntur & piſces. Modica eſca in hamo ponitur, ut in eo matronarum ſacculi protrahantur.* Infra cap. CXL. *Niſi aut locellos, aut ſonantes ære ſacellos pro hamis in turbam mitterent.* WEITZ.

Moratur in ſcopulo] Oppian. III. Halieut. v. 229.

Ἔνθα δ' ἔπειθ' ὁ μὲν αὐτὸς ἀκαμάτῳ ποτὶ πέτρῃ
Στήσεται, οὐδ' αὐτοῖο ἐν ὄσσοι, οὐδ' ἀπολήγει
Δείματα φέρων.

ſimile quid in ejuſdem Cyneg. II. v. 72. BARTH. Quem etiam vide l. XXV. Adv. c. X. Homer. Iliad. π. BRASS. Variant mire libri. alii enim *moriatur*, alii *moritur*; neſcio an ulli *moratur*. Vide ergo ſi remotius verbum excidit; & fortaſſe fuit, *ſine ſpe prada in ſcopulo molitur. Moliri* enim operari, & induſtrie aliquid conari, aut tractare eſt. Sic Virgil. l. I. Georg. v. 271. dixit *inſidias avibus moliri*, ita videlicet, ut hic Petron. piſcibus. Utitur iterum interius pari venuſtate cap. CVII. *Si gratiam à legato moliebantur.* Ita Gulielm. in Epidic. cap. ult. ego vulgatam lectionem improbare nondum audeo. ERHARD. In ſcopulis olim piſcatores exercebant piſcatum. Theocrit. Idyll. I. v. 39.

Τοῖς δὲ μέτα, γριπεύς τε γέρων πέτρα τε τέτυκται
Λεπρὰς, ἐφ' ᾇ σπεύδων μέγα δίκτυον ἐς βόλον ἕλκει.

Idyll. 22.

Digitized by Google

IV. Quid ergo eſt? parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas ambitioni donant: deinde, quum ad vota properant, cruda

. . . ὑδον ἐμαυτὸν
Ἐν πέτρῃ μεμαῶτα καθεζόμενος δὲ δέκτην
Ἰχθύας, ἐκ καλάμου δὲ πλάνον κατέτεινον ἰδωδήν.

Ovidius lib. 3. Metamorphoſ. v. 590.

. . . Morienſque mihi nihil ille reliquit
Prater aquas; unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iiſdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carina
Flectere . . .

Hinc Plautus Rudent. *Piſcatum ſaxatilem* dixit. Meurſius ad Lycophron. Caſſandr. v. 46. Auſonius in Moſella. v. 247.

Ille autem ſcopulis ſubjectas pronus in undas
Inclinat lenta convexa cacumina virga,
Indutos eſcis jaciens lethalibus hamos.

Ibi Freherus in Not. WEITZ. Male repoſuerunt *moriatur*. Legendi Heſiodus in ſcuto Herc. Theocritus Idyll. 1, 3. & 21. Hinc capio locum obſcuriſſimum Lucilii, qui, cum ait, *piſcmenſiſque receſque*, intelligit morabundum ſive ſpeculatorem piſcium, ἰχθύων σκοπευτὴν, ut eſt in colloquiis Græcis. BOURDELOTT. In ſcopulis ut plurimum piſcabantur. vid. Meurſ. ad Lycophron. Alexand. Ariſtæn. lib. 1. ep. VII. παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐσυνέτι μοι κατὰ πέτρας, καὶ τῷ ἀγκίστρῳ προσπεπηγότα κάλλιστον ἰχθὺν ἀνασπῶντι, τῷ καλάμῳ κυρτουμένῳ τῷ βάρει, προσῆν δέ τις ἐνπρόσωπος κόρη. verba ſunt piſcatoris. HEINS. In codice Traguriano eſt *morabitur*. ad rem Senec. Herc. Furent. 154.

Hic exeſis pendens ſcopulis,
Aut deceptos inſtruit hamos
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Præmia dextra, ſentit tremulum
Linea piſcem.

HERMANN. Vide Barth. ad Statium IV. Theb. 528. in ſcopulis vero piſcatores fere inſidias piſcibus facere ſolitos, præter Ælian Var. Hiſt. 1. 1. oculis noſtris monſtrare poterit elegantiſſimus nummus Carteiæ in Theſauro Brandenburgico tom. III. p. 74. qui loci e Seneca adducti interpres clariſſimus. BURM.

Quid ergo eſt?] Ita Cicero pro Quintio: *Quid ergo eſt? primum magnitudo periculi* &c. Ad Famil. lib. 10. epiſt 23. *Lepidum enim pulcre noram. Quid ergo eſt? pudor me, qui in illo maximè eſt periculoſus, hunc caſum coegit ſubire*. Infra cap. CXXIX. *Quid ergo eſt? etiamſi gravem injuriam accepi &c.* WEITZ. Formula noſtro familiaris infr. cap. XX. *Quid ergo? inquit, non ſum dignus qui bibam?* cap. CII. *Quid ergo? ſi diutius aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas* cap. CXVII. *Quid ergo? inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere?* Non tamen aſſentior Munckero cap. XXX. legenti *quid ergo eſt? dono vobis*. Sed ibi *quicquid* retineo. BURM.

Parentes objurgatione digni] Tacitus de orator. multis. WOUWEREN. A doctoribus eloquentiæ in parentes culpam transfert. qua de re videndus Caſaubon. in Perſium Satyr. 1. Juſtinianus Imp. *in conſtit. ad Anteceſſores, qua ante ff. legitur*, diſcipulis definit quinquennium, quo ſcilicet dent operam audiendis profeſſoribus, & perlegendis libris conditorum juris. (Olim erat definitum quadriennium) nec, niſi qui probaſſet tantum ſe temporis legum ſtudiis impendiſſe, admittebatur in numerum advocatorum, l. 3. & 5. *C. de advocat div. judicum*. Si quinquennium vel quadriennium illa ætate, qua mores & jura & verba civilia ſane erant notiora aut facilia perceptu; quid non erubeſcimus iſtâ? qua horrere ſpinis omnibus videntur omnia, quæcunque de jure ab antiquis prodita ſunt, vix tamen in eis nos tranſigere triennium, plurimum vitio parentum, qui, ut hoc loco Petronius ait, *cum ad vota properant* &c. Cujac. Obſervat. lib. 12. cap. 20. Adi ejuſdem præfat. in Paratit. Cod. ERHARD.

Severa lege] Ita poſtea *ſevera lectione*, & *artis ſevera effectus*: quæ omnia indulgentiæ ſtultæ opponunt diſciplinam certam & exactam. Plin. III. Ep. 3. *jam ſtudia ejus extra limen proferenda ſunt, jam circumſpiciendus Rhetor Latinus, cujus ſchola ſeveritas, pudor inprimis ac caſtitas, conſtet.* idem canit Horatius. lib. III. od. 25.

. . . Tenera nimis
Mentes aſperioribus
Formanda ſtudiis.

Ita diſciplinam militarem Statius lib. V. Theb. verſ. 7. vocat *legem ſeveri ordinis*. BURM.

Ambitione donant] *Ditant* legit Gruter. Suſpicion. lib. 2. cap. 10. ſed admodum inepte. ERHARD. Id eſt, liberos ſuos, nec conjecturis hic locus eſt. Egregie, ut ſolet, hoc illuſtravit Gronovius obſervat. lib. 3. cap. 23. HEINS. Sic omnino legendum. *Spes*, ipſos hic liberos vocat, ut ſæpe Auctores, propter ſpem

cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur, pueris induunt adhuc naſcentibus. Quod ſi paterentur laborum

ſpem ſcilicet, quam de liberis habent parentes. Sic apud Silium Italicum ad filium ſuum Annibal: *ſpes ô Carthaginis alta.* Et apud Virgilium ad Turnum Amata regina:

- - - Spes tu nunc una ſenectæ,
Tu requies miſera. - - - BOSCH.

Barth. legit, *domant.* idem tamen lib. XXV. Adv. cap. X. vulgatam tuetur, & explicat. ſcrinia vero ejus compilat, ut ſolet, Swarth. II. analect. cap. 9.

Quum ad vota properant] Vide Sueton. de Illuſtr. Grammat. cap. IX. Perſ. Saty. 2. à WOUWEREN.

Cruda adhuc ſtudia in forum propellunt] Theon Sophiſta c. I. Progymn. Οἱ μὲν παλαιοὶ τῶν ῥητόρων οὐχ ᾤοντο δεῖν ἐφάπτεσθαι τρόπον τινὰ τῆς ῥητορικῆς, πρὶν ἀμεταγγίστως ἅψασθαι φιλοσοφίας. Νῦν δὲ οἱ πλεῖστοι τοσοῦτο δέουσι τῶν τοιούτων ἐπαΐειν, ὥστε οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων καλουμένων μαθημάτων ὁτιοῦν μεταλαμβάνοντες, ἅπτονται ἐπὶ τὸ λέγειν. Καὶ τὸ πάντων ἀγροικότατον, ὅτι οὐδὲ οἷς προσῆκεν ἔστιν ἐγγυμνασάμενοι, ἐπὶ τὰς δικανικὰς καὶ δημηγορικὰς ἴενται ὑποθέσεις. à WOUWER. Stat. lib. II. Achill. v. 78.

Obſtat genitorque roganti
Nutritorque ingens, & cruda exordia magnæ
Indolis.

Et lib. III. Achill. v. 81.

——— *Cujus ab ortu*
Cruda rudimenta & teneros formaverat annos
Centaurus.

Tertul. de cult. Fœm: I. 2. *mulieres adhuc incultæ & incompoſitæ, & (ut ita dixerim) crudæ, & rudes Angelos moverant.* BURM.

In forum propellunt] MSS. Tornæſii & Codex Traguríanus *impellunt*, quod recipiendum puto; *propellere* enim magis removendi vim, quam intrudendi, habet. Ita Cicero *impellere in caſum, mentem, fraudem* & ſimilia dixit. Verum autem eſſe, quod hic reprehendit Satyricus, exemplo Criſpini, qui ſedecim annorum adoleſcentulus capitalem cauſſam ſuſtinebat. docet Barthius ad Stat. lib. V. Sylv. II. verſ. 102. BURM.

Qua nihil eſſe majus] *Et quia.* DELBEN. Lege *qua nihil prodeſſe magis confitentur.* AURAT. Unus ex veteribus *magis.* PUTEAN. In Cod. Traguriano deſunt illa, *& eloquentiam*

Pueris adhuc naſcentibus] Sic Claudian. *triumphis induit.* Barth. n. 2335. Deinde pro *naſcentibus*, lege aut *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, & poſtremum illud proxime accedere videtur ad vulgatæ ſcripturæ literas pronuntiationemque. Gruterus Suſpic. l. 2. c. 10. Acumen Criticum! Lege *paſcentibus*, ita omnino imbibi exaratum Arbitro. *naſcentibus* enim enormis eſſet figura ac oppido intempeſtiva: quod aliis quoque viſum. Deinde literæ *p.* facilem & crebrum eſſe deflexum in *n.* annotavi aliquot locis in Veterum ſcriptis. Iſ. Pontanus Not. in Macrob. lib. 7. cap. 16. imo lege *naſcentibus*, quod nihil aliud eſt, quam, quemadmodum dixit Arnobius lib. I. *Cui non ſit ingenitum, imo ipſis pæne in genitalibus matris non impreſſum.* Meurſius Crit. Arnobian. lib. 2. cap. II. vel, adhuc locis matrum involutis. Wouwer. in Polymath. cap. 30. ERHARD. MSS. *adhuc innocentibus.* utraque lectio tolerabilis. BOURDEL. *naſcentibus* meliores. *Innocentibus* unus ex ſcriptis. Pontanus & Gruterus legunt *paſcentibus*. Alii *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus*, alii denique *creſcentibus*: fruſtra. Nil muto, optime *naſcentibus*: hoc eſt, infantibus admodum; quomodo apud Cic. lib. II. Acad. Quæſt. cap. 5. *Quod ſi illi tum in novis rebus, quaſi modo naſcentes haſitaverunt, nihilne tot ſæculis ſummis ingeniis, maximis ſtudiis, explicatum putamus?* BOSCH.

Induunt] *Induunt* AURAT. Barthius adv. XXV. 10. *indicunt* mavult, ut uno velut ictu pueris eloquentiam impingere voluiſſe parentes indicet, nec velle laborum gradus fieri. Sed lib. LIII. adv. 9. vulgatam iterum defendit, quæ certe eleganter oſtendit, pueris ut veſtibus, ita & eloquentia à primo ævo indui. corrigendus ita & Modeſtinus in lege XI. §. 4. ff. *de muner. & honor. Eos, qui primis literis pueros induunt, non habere vacationem Divus Antoninus reſcripſit*: nunc *inducunt* circumfertur. Quintil. l. I. c. I. *nihil pejus iis, qui paulum aliquid ultra primas literas progreſſi, falſam ſibi ſcientiæ perſuaſionem induunt.* Ita & Lutatius corrigendus ad Stat. lib. VI. Theb. verſ. 738. *Pollux hoc exercitio, dum inter mortales eſſet, delectabatur, & hoc Alcidamas induit.* male Barthius *imbuit.* Ita & recte Claudianum in ſecundo Conſulat. Stilic. verſ. 121, correxit Heinſius:

- - - Teneroſque his moribus induit annos.

Et VI. Conſ. Honor. verſ. 67.

- - - Parvumque Triumphis
Induit.

Has enim voces ſæpe confuſas, docere te poſſunt ejuſdem Heinſii notæ ad Ovid. lib. II. ex Pont. El. I. verſ. 65. & ad Claud. lib. II. de rapt. Proſerp. verſ. 93. eadem figura Ælianus lib. V. Var. cap. IX. de Ariſtotele dixit ἅπα ἔξω περιεβάλετο, ὧν μετὰ ταῦτα ἐκτήσατο. BURM.

Quod ſi paterentur] Auctor dialogi de oratorib. c. XXIX. *Nec in auctoribus cognoſcendis*, nec in *evolvenda antiquitate, nec in notitia vel rerum vel hominum vel temporum ſatis opera inſumitur: ſed expetuntur quos Rhetoras vocant.* FR. PITHÆUS.

Laborum gradus] Ut paulatim comprendi poſſent, à ſcutis deductum. Hilarius

Progenies ſequitur, gradibus per crimina creſcens.

C Pater-

laborum gradus fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigarentur, ut ſapientiae praeceptis animos componerent, ut verba atroci ſtilo effoderent, ut quod vellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſet magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſuae pondus. Nunc pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro: & quod utroque turpius eſt, quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe ſchedium Lucilianae impro-

Paterculus lib. II. BARTH. Ut recte Hierocles Pythagoræus; τὰ δὲ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἐστὶν ἐν τάξει τοῖς ἀνιοῦσι: ita nec Philoſophia de plano adiri poteſt, per gradus ad illam enitendum eſt, & quod Syneſius in Dione, οὐδὲ παρασκευάζεσθαι, καὶ κλιμακηδὸν ἀνιέναι. Ardua & excelſa non petimus aditu expedito. Auguſtinus de Ordine lib. 2. *Hinc ſe illa ratio ad rerum divinarum contemplationem rapere voluit. Sed ne de alto caderet, quæſivit gradus, atque ipſa ſibi viam per poſſeſſiones molita eſt.* Ita in ipſis artibus certi gradus. Wouwer. in Polymath. cap. 26. quem vide ſis. ERH.

Et Studioſi] MS. Tornæſii & Tragur. *ut ſtudioſi.* Barth. xxv. adv. 10. mallet *furioſi.* infeliciter. BURM.

Mitigarentur] Impreſſi & veteres *irrigarentur;* quod non adeo placet. PUTEAN. Severianus: *Veteres Oratores legendi ſunt, & præſentes audiendi. Super hac frequenter ſcribendum, agendum & declamandum.* vide Tacitum Dialog. de Orator. WOUWEREN. Sic Plato dixit in fine lib. 3. de Repub loquens περὶ τῶν ἐπικούρων ſuæ Reipub. quos & φύλακας appellat: ὁ μέντοι ἄρτι ἐλέγομεν ἄξιον (διισχυρίζεσθαι) ὅτι δεῖ αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς τυχεῖν παιδείας, ἥτις ποτέ ἐστιν, εἰ μέλλουσι τὸ μέγιστον ἔχειν πρὸς τὸ (ita enim ſcribendum eſſe contendo, non τοῦ) ἥμεροι εἶναι αὐτοῖς τε καὶ τοῖς φυλαττομένοις ὑπ' αὐτῶν. Et Ovid. de Ponto lib. 2. El. 9.

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Et alibi;

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt,
Pectora molleſcunt, aſperitaſque fugit.

Hen. Stephanus Schediaſmat. l. 3. c. 11. ERHARD. Alii *irrigarentur;* poſſis & *initiarentur.* Sed præſtat quod recepimus: ita apud Gell. l. 13. c. 2. *relinquendum igitur viſum eſt in ingenio, quod dies atque ætas mitificat.* Ubi & ingenia cruda cum acerbis comparat pomis. HEINS. *Irrigarentur* Leid. cod. & tres alii. Doctiſſ. M. Oeveringius putat legendum eſſe *initiarentur;* quia paullò poſt ſequitur, *diu audirent,* quod Pythagoricum ſilentium ſpectare videtur. BOSCH.

Sapientia præceptis] Ut viverent ſecundum præcepta melius. RITTERSH. Optimus horum verborum interpres eſt auctor Dialog. de orator. cap. 31.

Stilus atrox.] Acumen ſtili. Stilo ſcribebant in cerata tabula, cujus ſtili pars, qua ſcribebant, *acumen* dicebatur: altera pars erat obtuſa, qua, quæ non placebant, delebant, & complanabant ceram. GLOSS. Stilo ſcribebant in cerata tabella, cujus ſtili pars, qua ſcribebant, *acumen* dicebatur. Cic. *omnia ſub acumen ſtili ſubeant.* Altera pars erat obtuſa, qua in cera, quæ non placebant, verba delebant, ac ceram rurſum complanabant, ut eſt in Prudent. περὶ στεφάνων, hymn. 10. Hinc Horat. Satyra 10. lib. 1. *Sæpe ſtilum vertas. Vertit ſtilum,* qui, cum ante ejus acumine ſcriberet, vertit, & alteram ad delendum partem adhibet. Turneb. adverſar. lib. 14. cap. 24. ERHARD. Inclementi. Non memini alibi obſervare hoc vocabulum tam clementi ſignificatu. In Plauto tamen, *atrox aſtutia,* pro inſigni Capt. Actu 3. Scen. 4. BARTH. Et tamen lib. xxv. adv. cap. 10. non poteſt concoquere *Atrocem ſtilum,* & mallet *acriorem* reponere. Sed recte de Salas expoſuit *atrocem,* rigidum, cenſorium, qui nihil indulget vitioſo juvenum ſcribendi calori. quo ſenſu *Atrocem Catonem* Horat. II. od. 1. dixit. Et ita Suet. Tiber. LVIII. *Atrociſſime leges exercere* dixit, cum nullius criminis gratia fiat cuiquam. BURM.

Quod vellent] Impreſſi quidam, *quem.* CL. PUTEAN.

Sibi nihil eſſet magnificum] *Ibi nihil* legit Pflugius. veteres editiones *jam ſibi nihil;* quod forte interponendum, aut legendum *ſibique nihil,* vel *ut ſibi nihil.* ERHARD. *Eſſe* prima editio. *magnificum* recte pro præſtanti & excellenti capit Colvius ad Apulej. de dogm. Plat. p. 204.

Placeret] *Placuit* quidam codices.

Quiſquis] Impreſſi quidam, *quiſque.* BOSCH.

Perperam diſcit] Lege *puer jam diſcit.* Nicol. Faber. DANIEL. Claudianus Mamertus lib. 1. de ſtatu animæ: *Tenellis adhuc infantia quondam ſua perſuaſionibus in ſenectute putreſcunt.* WOUWEREN. Locus antea vitioſus à virgulis, quem nunc ſanum eſſe judico. Sophocles Ædipo Col. BOURDEL. Recte Douza Horatianam imitationem hic vidit. expreſſit idem quoque Arnob. contra gentes lib. VI. p. 197. *quod ſemel ſine ratione feciſtis, ne videamini aliquando neſciſſe, defenditis.* BURM.

Improbaſſe ſchedium Lucilianæ improbitatis] *Schedium* eſt inelaboratum opus, & extemporanea ſcriptio. GLOSS. Imo *Lucilliana.* nam & Satyras ſcripſit Lucillius.

improbitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam:

V. *Artis ſeverae ſiquis hamat effectus,*
Mentemque magnis applicat, prius mores

Fruga-

llius. Turneb. legit, *Lucilliana humilitatis.* nam in v. c. legitur *Luciniana.* DANIEL. Apul. Apolog. 1. *Omniſariam noveritis, & in iſto, ut ait Lucilius, ſchedio experimini.* FR. PITHÆUS. Impreſſi *Luciana improbitatis.* idem pene error eſt apud L. Apulejum Apolog. 1. & in loco Sidonii, quem alibi de Sidonio adſcripſimus. PUTEAN. Forte, *probaſſe ſtudium Aſiana.* AURAT. Forte, *Liciniana.* RITTERSH. Ita correxi. olim legebatur, *ſtudium Luciniana humilitatis:* in aliis editur, *Luciana improbitatis.* *Lucillius* in Satyris interdum ſe ad humilitatem jamborum demittebat. hodieque in Grammaticis quidam ejus jambici reperiuntur, Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. & Scalig. Auſon. lect. lib. *Schedium* eſt inconditum exemplar & inelaboratum, Sidon. lib. 8. ep. 3. *Apollonii Pythagorici vitam, non ut Nicomachus ſenior è Philoſtrati, ſed ut Taſcius Victorianus è Nicomachi ſchedio exſcripſit.* Savaro in Not. ad Sidon. Vide tamen Caſaubon. de hoc loco lib. 2. de Satyr. cap. 3. In v. c. Pithœi legitur, *Luciliana improbitatis.* An accipiendum pro *inhumanitate*, eo ſenſu, quo Horat. dixit;

Surge & inhumana ſenium depone Camœna?

ERHARD. *Studium Luciliana vel improbitatis vel humilitatis.* Leid. cod. unde Nob. Heinſio legendum videbatur, *ſchedium Luciliana humilitatis præparatum.* BOSCH. Ego prætuli *ſchedium Luciliana improbitatis*, nam illud *humilitatis* præter auctoritatem codicum MSS. eſt intruſum. Vult autem Petronius indicare, ſe quoque poſſe extemporale aliquod carmen, nec elaboratum facere ad morem Lucilii, qui in uno pede ſtans ducentos verſus effundebat in hora, teſte Horat. 1. Sat. IV. & X. Schedium enim in Gloſſis redditur *ex tempore dictum.* plura de ſignificatione vocis ſchedii vide apud Barth. II. Adv. 3. Colv. ad Apul. de Deo Socrat. initio. Guilandini Papyrum p. 52. *improbitatem* autem *Lucilii* vocat, quia ille multo ſale urbem perfricuit, ut eo ſenſu forte Mart. III. 20. dixit *improbos Phædri jocos.* id eſt audaces. BURM.

Artis ſevera ſi quis amat effectus] Lego ex V. C.

Amat ſevera ſi quis artis effectus.

Vide Turnebum. DELBEN. Forte, *ardet effectus*, ut alterum ſit ex gloſſa. SAMBUC. Alii, *ambit.* Stephanus, *ardet.* TORNÆS. Mirum tam diu hæc non probabili ſaltim conjectura tentata. Lege *artis ſevere ſi quis ardet affectu*, Vel ſane *effectus* retineatur, quod pro ſumma ſcientiæ poſitum. Vitruv. lib. 1. cap. 1. *non tantum Architecti non poſſunt in omnibus rebus habere ſummum effectum.* Sic *ſalutis effectus* apud Boeth. lib. III. de Conſ. proſ. X. BARTH. Sunt jambici: & eſt protrepticon. alii *ſi qui hamat.* ſic intra in v. cod. legitur,

Hos inter fluctus qui raptis evocat armis?

pro, *quis raptis.* Et ſupra in MS. cod. Bongarſiano, *Qui poſtea ad ſummam Thucydides* pro *quis.* E.RHARD. Lege *Hamat effectus*, elegantiſſime, ut Cicero apud Nonium, *adhamare honores.* Quod mira elegantia enuntiatum. Contra quam frigidum eſſet *adamare*? neque ſane latinum eſt *adamare honores*, pro captare honores. Quare qui Nonium reprehendunt, ipſi potius reprehendendi. SCALIG. ad Catalecta p. 286. MSS. *Artis ſecreta.* Dixerat enim prius, *Non te fraudabo artis ſecreto.* Poteſt tamen retineri *ſevera*, ſi reſpicias ad ea, quæ dixit, *Ut juvenes ſevera lectione mitigarentur.* Quoniam tamen aliam lectionem habent MSS. hanc elegi. BOURDEL. Scaligeri conjecturam probat Heinſius in notis ad Ovid. de medicam. faciei. v. 25. Quod & fecerat Rutgerſius III. Var. 3. Barthius, ut erat miræ inconſtantiæ, ad Stat. v. Theb. 7. & Adv. XXIV. 17. legit *ardet.* Ad Paullini vero Euchariſticum verſu 6. *adamat*, pro quo verbo tanquam pro aris & focis dimicat contra Scaligerum ad Claudian. II. in Rufin. 360. ego Scaligeri lectionem prætuli. *Adamat*, *ardet*, aut *ambit* ex ingenio eruditorum provenerunt. *Amat*, eſt in MSS. & prima editione, & in Traguriano. Omiſſas vero ſæpiſſime adſpirationes quis quæſo ignorat? & ita verſui ſatiſfit. *effectus* autem *artis* ſive *eloquentiæ* eſt, ut Cicer. loquitur II. Tuſc. 1. *audientium approbatio*, hanc autem orator, ut piſcator, debet conſequi auribus inſidias faciendo. BURM.

Prius more] Priſco more. GLOSS. Scribendum eſt fortaſſe uno verbo, *prius-more*: hoc eſt, more priſco, & veterum Poëtarum conſuetudine, ut apud Propertium, *prius-domina*, *ante-cupidinibus*, *ante-lino*, *nunc-dea*, apud Plautum in Truculento.

Ut ante-parta demus poſt-partoribus.

apud Terentium, *ſemper-lenitas*, & alia id genus trecenta. *Palleat* vero, quod eſt in c. v. magis placet, quam *polleat.* id enim ſentit; ei, qui velit magnum aliquod moliri & efficere in litteris, more veterum exacte colendam eſſe frugalitatem, ita ut eam rem pallor indicet ex ſtudiorum collectus vigiliis. Caſſius Parmenſis de Orpheo:

- - - omnis & illuc
Perditus incumbens Muſa pallebat amore.

Tenebricoſus Satyricus.

At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.

Idem,

Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles.

RICHARD. Unus ex veteribus, *Mera.* ſed hi ſunt Scazontes. PUTEAN. Legi *morem*, & dein *pellat* menſura verſus poſtulat, nec improbat ſententia. Tur-

neb.

Digitized by Google

Frugalitatis lege poliat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Clienſque coenas impotentium captet:

Nec

neb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. ita & Scalig. ad Catalecta, & interpretatur, morem luxus pellat nova frugalitate. Leg. *more Frugalitatis lege polleat exacta. More*, eſt vitæ qua jam honeſta ratione atque inſtituto. Horat. lib. 4. Od. V. v. 22. *Mos & lex maculoſum edomuit nefas.* Varro apud Macrob. lib. 3. Saturn. *Mos eſt in judicio animi, quem ſequi debet conſuetudo*, id eſt, cultus moris. Edict. Dioclet. & Maximiani Cæſ. *ſi cunctos ſub imperio noſtro agentes caſtam in omnibus more colere perſpexerimus vitam.* Pet. Pithæus Not. ad Collat. Moſaic. & Rom. leg. tit. vi. Lege

Artis ſevera ſi quis amat effectus,
Mentemque magnis aptat, prius amore
Frugalitatis legem pellat exactam.

Et videtur idem voluiſſe Poëta Venuſinus ad Mæcenatem;

Faſtidioſam deſere copiam.

Legem enim *exactam*, diætæ exactum illud ſive plenum, ut ita dicam, dimenſum intelligo. Meminit etiam alibi Petron. *Vellem tam innocens eſſet frugalitatis mea hoſtis.* ſed aptiſſime huic loco Romanæ philoſophiæ Siren Seneca. *Non poteſt ſtudium ſalutare fieri ſine frugalitatis cura.* If. Pontan. Not. in Macrob. lib. 7. cap. 3. Lege

- - - prius morem
Frugalitatis lege calleat exacta.

morem pro virtute aut diſciplina poſuit. Barthius in Ceir. Virgil. num. 10. Richardus legit, juncto verbo, *prius-more*, hoc eſt, more priſco & veterum poëtarum, ut infra,

- - - prius-veſtigia luſit.

id eſt, priora. & alibi, *Contubernali-modo*, ſi vera eſt ejuſdem Richardi emendatio, de qua dubitare licet. ſic *prope-vicinus* in Catull. Priapo:

Vicinus prope dives eſt. - - -

Et §. 2. Inſtit. de donation. *retro-principes*, id eſt, ſuperiores vel anteriores. ERHARD. Totum carmen hoc mirifice mendoſum, ut Petroniana omnia, quod ita emendatum ac priſtino nitori reſtitutum debes, Candide lector, illuſtri Nicolai Heinſii ingenio. Primo verſu tranſponendæ voces, ut conſtet numerus,

Amat ſevera ſi quis artis effectus,

tum pro iis, quæ mox ſubſequuntur, & variis conjecturis tentata ſunt jam pridem, repone,

- - - prius mores
Frugalitatis lege poliat exacta. BOSCH.

Hujus loci correctio debetur Heinſio ad Ovid. Medic. faciei. v. 25. Barth. Adv. xxiv. 17. legit

—— prius morem
Frugalitatis lege calleat exacta,

ad Claudian. vero in Rufin. ii. 360.

- - - primis morem
Frugalitatis lege polleat exacta.

Frugalitatis lege polleat exacta] Jul. Severianus. *Oratoris artibus nemo inſtrui poteſt, niſi cui ingenium, & frequens ſtudium. Primum animi ſit quadam naturalis potentia. Tum vox, latus, decor, frugalitas, laboris patientia.* WOUWEREN.

Nec curat alto] Gronov. ad Senec. de tranq. anim. cap. 1. hunc locum expoſuit.

Impotentium] Valde potentium, vel ad invidiam potentium. GLOSS.

Impotentum ne captet] Sic nos emendavimus. veteres libri habent, *Impotentum captet.* At ſi quis malit *impotentium*, illud, *nec*, ex priore verſu hic tacite repetatur. PUTEAN. Lege *ne potentium.* Turneb. Adverſ. lib. 19. cap. 6. Vel,

Clienſve cœnas impotentium captet. Aut:
Clienſque cœnas ne impotentium captet.

Nam in v. c. eſt:

Clienſque cœnas impotentium ne captet,

repugnante verſu. *Impotens* eſſe videtur ad invidiam potens, περισθενὴς, ut & Donatus docet. Grotius in Februis ad Capellam, lib. 5. pag. 137. Imo *impotentium*, id eſt, valde potentium, quemadmodum obſervavit Soſipater Chariſius lib. 2. ubi admonet præpoſitionem *in* eſſe modo derogativam, modo adjectivam. Servius ad 1. Æn. Virg. v. 502. *Impotens, & ſatis, & minus, & nihil potens ſignificat. Impotentiſſimi Principes* M. Tullio lib. 10. epiſt. 1. Exempla multo plurima notarunt Juretus ad Symmachum lib. 2. epiſt. 95. Savaro ad Sidonium lib. 5. epiſt. 12. Ach. Statius ad Catul. epig. 36. Sic *inutilis* pro valde utili: Interpres Sapientiæ cap. 13. *Diligenter fabricet vas inutile in converſationem vitæ.* quod ſive Philo ſive Septuaginta dixerant χρήσιμον σκεῦος. Lyranus vetuſtiſſimis codd. eam lectionem eſſe adſerit; ſed in eo erravit, quod divellendam vocem exiſtimarit: cujus auctoritate falſus Dionyſ. Richelius expoſuit *intus utile.* Fr. Lucas in Notationib. teſtatur quidem, ſe in vetuſtiſſimis & optimis libris reperiſſe, *inutile*, & à Gloſſematis exponi, *valde utile*, recipere tamen dubitavit. Per me nunc licet confidentiam ſumat, & Interpreti ſuam ſibi vocem redonet, quam ne quidem Auctor Mammotracti auſus fuit damnare; cogiterque ad eandem faciem Tertulliano *inbonum*, Ciceroni *infractum*, aliis alia eſſe dicta. Huguitio: *Imprudens, non prudens, vel valde prudens; in quo ſenſu raro invenitur. Virg. in Georg.*

—— Numquam imprudentibus imber
Obfuit. ERHARD.

Nec

Digitized by Google

Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plauſor in ſcena
Sedeat redemptus hiſtrioniae addictus.

Sed

Nec perditis] Forte *nec in popinis abditus.* AURAT. & STEPHAN. Sic habet unus ex veterib. & impr. Alter, *Nec prædictis abdictus.* quod rectum non videtur. PUTEAN. Memmii liber *Ne perditis addictus* ſine dubitatione eleganter & integre ſcribit. vulgo *perdictis addictus.* Turneb. Adverſ. lib. 19. cap. 6. ERHARD. Lege *perditus.* Douſa interpretatur nequam & diſſolutus. WOUWEREN. Hanc lectionem ab Arbitri manu profluxiſſe, præſertim cum varient ac turbent codices ſcripti, vix videtur. Perditorum enim hominum conſuetudinem non tantum ſtudioſo literarum ac artium bonarum, ſed honeſto cuicumque fugiendam eſſe quis neſcit? In Traguriano *Nec perdictis abditis.* In aliis exemplaribus haberi monent homines eruditi, *perdictis addictus* vel *abditus.* Franciſcus Daniel è ſuo codice, *Nec pradictis addictui.* Unde minima mutatione concinnari poteſt, *Nec prædiis abductus.* Certe *addictus* cum mox infra repetatur denuo importune, hoc loco tolerari vix poteſt. *Abductus*; à ſtudiis nimirum. Quomodo veteres frequenter locuti, Cicero in primis ac Terentius. Tale eſt Tullianum illud epiſtolis ad Q. Fratrem, *Abduco me ab omni reip. cura.* Cæterum ſeceſſus prædiorum nni otio, ſtudiis promovendis perquam inimico, ut plurimum dicatus, quod Genio compotationibuſque ac venatui illic indulgerent. Unde *rus geniale* apud poëtas frequenter occurrit. De compotatione rem & Arbiter hic loci tangit, qui nullis deliciarum illecebris avocari aut interrumpi ſtudia patitur; ſed iis aſſidue inhærendum monet. BOSCH. Varie vexatus locus, concinnator editionis Blauianæ, neſcio unde exhibet *perditis applicitus*, quam conjecturam Gronovio tribuit manus quædam docta, in margine editionis de Salas, quam poſſideo, exiſtens. Sed nimis à codicibus abit. ego vulgatam probo *perditis addictus*, & amplector Douzæ interpretationem. Ita Juſtin. XXI. 6. de Dionyſio *cum perditiſſimo quoque de minimis rebus diſceptare.* Appoſite Sueton. Calig. LV. *Praſinæ factioni ita addictus & deditus, ut cœnaret in ſtabulo aſſidue & maneret.* Si vero toties medica manus eſſet adhibenda, quoties eadem vox parvo intervallo recurrat apud auctores, excederet, credo, medicina modum. Quare *addictus* & hic & poſtea retinui. BURM.

Obruat] Eleganter & ex Cicerone expreſſum. III. Philipp. 12. *Epulantur milites, ipſe autem ſe, ut fratrem imitetur, obruit vino.* Cujus loci indicium debeo Eruditiſſimo Brouckhuſio, decori & ornamento literarum. In hac autem locutione eadem vis eſt, quæ in alia Poëtis uſitatiſſima, qui ebrios *vino ſepultos* dicunt: *obruere* enim frequentiſſime pro ſepelire ponunt. *Mentis* vero *calor*, licet fervidiſſimus, à vino quotidie ultra modum aſſumto extinguitur, & eo ſenſu res una aliam *obruit*, quam obſcurat. Ita Valer. Flac. lib. I. Arg. v. 319.

Obruat Idæam quantum tuba Martia buxum.

ad quem locum forte alias plura. *Mentis calorem rumpi* vero alio ſenſu dicit Claudianus II. in Rufin. 287. BURM.

Sedeat redemptus hiſtrionia] Vetus unus, *Sedeat redimitus hiſtrioni.* Impreſſi *hiſtrionea*, niſi quis malit *hiſtrionia* legere, quo verbo Plautus uſus eſt. Ceterum quod habet *redimitus*, non caret ratione: atque ideo rejiciendum non eſt. Coronæ enim Spectatoribus dabantur, ſedebantque plerumque coronati, qui ludis aderant, maximè factionis auctores & plauſores. PUTEAN. Tacitus Dial. de Orator. cap. XXIX. *Jam vero propria & peculiaris hujus urbis vitia pene in ipſo utero matris mihi concipi videntur. hiſtrionalis favor, & gladiatorum equorumque ſtudia, quibus occupatus animus quantulum loci bonis relinquit?* WOUWEREN. Alia, quam vulgo fortaſſis, hæc *hiſtrionia.* Sic *hiſtrionales modos* agnoſcit Auctor Dial. de Orator. cap. XXVI. quem vide multis. BARTH. Quem & vide lib. XXIV. Adv. cap. 17. Alii *hiſtrionis addictus.* ita lego magna fiducia, cum in Memmiano repererim, *hiſtriones addictus.* *Addictus* autem non participatio, ſed vocabulum erit. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. An *hiſtrioniæ addictus* eſt ſtudioſus & amans, ut dicimus *doctus hiſtrioniæ, litterarum,* &c. quemadmodum Goldaſto placet? an vero legendum *additus*, id eſt, præſens & moleſtus? Lucil. apud Gellium; *Si mihi non prætor ſiet additus.* Aſcon. in Cic. 2. Verrin. *Adſiduum, moleſtum, additum.* ERHARD. Hæc valde mendoſa ſunt. Inter avocamenta ſtudiorum recte recenſet Arbiter vitam aulicam, cœnas magnatum, ſeceſſum ruris, ac ſpectacula urbana, quæ multum temporis auferebant. De Spectaculis ac ludis hiſtrionicis nunc agit loco poſtremo. Sed in *ſcena* ſpectatores non ſedebant. Deinde cur *redemtos* eos vocat? Redemti enim proprie ſervi homines, hoc eſt hiſtriones ipſi. Lege ſic totum locum,

Nec prædiis abductus obruat vino
Mentis calorem, neve plauſor in ſcenam
Sedeat redemtis hiſtrionicam addictus.

Addictus ſpectator & obnoxius ſedebat redemtis in ſcenam hiſtrionicam, hoc eſt, ut dicebam modo, ipſis hiſtrionibus, quorum opera ad hoc ipſum redimebatur, præterquam quod ſervilis eſſent ac viliſſimæ conditionis. BOSCH. Et hunc locum fruſtra ſollicitari credo, nec opus ulla correctione, quæ verba planiſſima reddat difficillima. Reſpicit ad corruptelam

 lam

Sed ſive armigerae rident Tritonidis arces,
Seu Lacedaemonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, det primos verſibus annos,
Maeonium-

jam ejus temporis, qua invaluerat pecunia plauſores conducere, de qua vide Bern. Ferrarium de Acclam. Veter. II. 9. & id jam notaverat Douza in centurionatu l. 1. c. 1. idem vitium invaluiſſe tribunalia centum-virorum notat Plin. II. Epiſt. 14. *ſequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redempti mancipes, convenitur in media Baſilica, ubi tam palam ſportulae, quam in triclinio dantur.* De furore vero, quo adoleſcentes Romani hac ætate agitabantur, & Hiſtrionibus ſe addicebant, ſæpe Seneca agit. Ep. XLVII. *oſtendam nobiliſſimos juvenes mancipia Pantomimorum.* Et paſſim ſcriptores eorum temporum: ut autem *Hiſtrioniam* noſter, ita eodem modo dixit Juſtin. 1. 7. *cauponias artes exercere*; nam hic etiam *Hiſtrionia ars* debet intelligi. Vide ibi Schefferum & Grævium. BURM.

Sive Armigera] MS. *ſeu crinigera*. TORNÆS. Et PUTEAN. Biturig. *Armigena*. Alii *crinigera arrident*. Pith. PATISSON.

Arrident] Ita ex conjectura, Vulgo *rident*. SAMB. Lege *arrident*. AURAT. Lege *arrident*. Athenæ πόλις Παλλάδος. BARTH. Qui & lib. XXIV. Adv, 17. *Athenas*, hic pro eloquentia Attica poni docet. Sed male movetur loco τὸ *rident*. Horat. II. Od. VI, *Ille terrarum mihi præter omnes angulus ridet.*

Tritonidis arces] Athenas, quarum Minerva conditrix & tutela. Barth. ad Claudian. lib. II. d. Rapt. Proſerp. v. 19. Auſon. *Præſes Tritonia bellis.* Claudian. de Minerva in Raptu Proſerp. lib. 2. v. 19.

Et Pandionias quæ cuſpide protegit arces
——— *triſtibus aſpera bellis*
——— *Tritonia caſſide fulva*
Calatum Typhona gerit ———

Arces antiqui Minervæ conſecraverunt, quod eam mundi mentem atque in ſummo capite ſedem habere crederent; ſive quod ratio, quæ per eam deſignatur, Reſpublicas & Urbes amplificet, ut ait Capella. Plato ſcribit, in mediis editiſque locis oppidi ſolitos ædes ponere Jovi, Veſtæ, Minervæ, ſub quorum tutela credebant urbes eſſe. Jan. Parrhaſius Comment. in Claudian. de Raptu Proſerpin. Virg. Eclog. 2.

——— *Pallas, quas condidit arces,*
Ipſa colat ———

ubi Servius; *Ideo dea artium Minerva dicitur, non quia de capite Jovis nata eſt, ſed quia dea eſt artium & ingenii, ideo iſta fingimtur. Nihil enim eſt excellentius ingenio, quippe quo reguntur univerſa.* Locum adſcripſi, ut à Goldaſto eſt reſtitutus, Probus; *Pallas primum ædificationem inveniſſe ſcribitur.* Idem. ad. 6. Eclog. *Templum in arce Minervæ conditum.* ERHARD.

Seu Lacedæmonio tellus habitata colono] De ipſa Lacedæmone capiunt interpretes. Sed ego Romanorum pueros abiiſſe ſtudiorum gratia Spartam, quæ armorum & Martis ſemper ſtudioſior, quam literarum & Palladis fuit, numquam legi. Quare Tarentum indicari puto, quæ & otio habilis & *Lacedæmonia* Horat. III. Od. V. vocatur, nam colonia Spartana fuit: huc, & Neapolim, ut in amœnos ſeceſſus & ſtudiis aptos, abiiſſe Romanos docet præter alios Seneca Epiſt. 68. *Ille Tarentum ſe abdidit, ille Neapoli incluſus eſt.* Horat. I, Ep. VII. 44.

——— *Mihi jam non regia Roma*
Sed vacuum Tibur placet, atque imbelle Tarentum.

Idem Seneca de Tranquil. animi cap. 2. *Tarentum petatur, laudatuſque portus & hiberna cæli mitioris.* BURM.

Det primos verſibus annos] Servius in Virgil. Eclog. 4. v. 26. *Bono ordine* (inquit) *primo poetas, deinde hiſtoricos, deinde philoſophos legendos dicit.* PITHÆUS, Lucianus Lexiph. ἀρξάμενος δ' ἀπὸ τῶν ἀρίστων ποιητῶν, καὶ ὑπὸ διδασκάλοις αὐτοὺς ἀναγνοὺς, μέτιθι ἐπὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τῇ ἐκείνων φωνῇ συντραφεὶς, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου, καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μέτιθι. Severianus: *Neceſſaria orationum frequens lectio, & Hiſtoriarum & Carminum.* WOUWEREN. Hic erat ordo veteris inſtitutionis, ut primum poëticam auſpicarentur, à poëtica ad Rhetoricam, a Rhetorica ad Hiſtoriam gradus eſſet. Videatur tamen Eryci Puteani Suad. auſpical. orat. 1. ſive Panegyr. 1. ad Senatum Mediolanenſem, ubi de ſtudiorum inſtituto ad juventutem agit. ERHARD. In Poëtis ſtudiorum puerilium rudimenta poſuiſſe veteres, non ſine ratione factum, partim quia credebant illos optimos morum & virtutum magiſtros, præcipue vero in Homero perfectam & conſummatam omnium diſciplinarum cognitionem fuiſſe ſtatuebant, & in carminibus ejus principia & ſemina omnis doctrinæ abſcondita, quare ejus verſibus in unaquaque re, tamquam præceptis, & canonibus utebantur: infigendi ergo illi erant pueris. Præterea eos movit, quod omnis Deorum & religionis ratio Poëtarum fabulis comprehendebatur, ideoque pueri prius imbuendi erant hujus Theologiæ cognitione, antequam ad graviora ſtudia tranſirent: accedebat quod ex Poëtarum commercio ſtili elegantiam & eloquentiam optime conciliari poſſe credebant. Homero addebant comitem Heſiodum, ut ex Cicer. VI. ad Famil. 18. apparet, ubi Cicero jubet *Leptam Fuerum ediſcere Heſiodum.* Quin & Menandri fabulas pueris prælectas docet Ovid. II. Triſt. 369.

Fabula jucundi nulla eſt ſine amore Menandri,
Et ſolet hic pueris virginibuſque legi.

Non tamen omnes ejus ſententiæ tutæ oſtendit Plinius

Maeoniumque bibat felici pectore fontem;
Mox & Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, & ingentis quatiat Demoſthenis arma.

Hinc

nius lib. II. Ep. 14. ubi queritur graviſſimas cauſſas, quæ coram centumviris agebantur, ab Adoleſcentibus & Tyronibus tractari. *Perpauci*, inquit, *cum quibus juvet dicere, ceteri audaces atque etiam magna ex parte adoleſcentuli obſcuri à declamando huc tranſeunt, tam irreverenter & temere, ut mihi Attilius noſter expreſſe dixiſſe videatur, ſic in foro pueros à centumviralibus cauſſis auſpicari, ut ab Homero in ſcholis.* BURM.

Fontem] Omnis enim ab eo Poëtarum poſteritas. unde *Pater vatum* Claudiano. Vide Manil. lib. II. Quintil. lib. x. cap. I. BARTH. Quem & vide Adverſ. XXIV. 17. imitatio autem eſt Ovidii, lib. III. Amor. Eleg. 9.

Adjice Maeoniden, à quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

Plenus Socratico grege, mutet habenas] Fonte Socratico. GLOSS. Forte, *Socraticum, plenaſque immittat habenas.* AURAT. & STEPH. Impreſſi *imites.* male. PUTEAN. Lege *plenus immittat habenas.* Præceſſit enim:

Maeoniumque bibat felici pectore fontem.

Itaque ἀπὸ κοινοῦ repetitur τὸ *fonte. Mox & Socratico fonte plenus.* Ad illa verba: *Mox & Socratico plenus.* adſcripſerat quidam ad marginem, *Græce*; id, & propter ſimilitudinem, & ut numeris fieret ſatis, abiit in *Grege.* Ordinem enim ſtudiorum Petronius hunc facit, ut Poëtice initium ſit: Tum Philoſophia: Mox oratores Græci: dehine ad eloquentiam Latinam veniatur, ubi aut verti de Græco, aut controverſias atque orationes componi cenſet, quod ex ſequentibus verſibus apparet. PALMER. in Spicil. pag. 816. Janus Guilielmus, quique ſecuti ſunt, *mutet habenas*, delibero tamen. BOURDEL. Palmerium tacito nomine perſtringit Guilielmus, legitque ex Sambuci cod. *mittet habenas.* Mutare habenas jubet adoleſcentem philoſophia imbutum, & è curriculo poëtarum in Oratorium tranſcendere. vid. ejus Plaut. quæſt. in Epid. cap. ult. Sed *mittat habenas*, verum eſt & elegans, ut apud Corn. Severum in Ætna, v. 343. *flexit habenas.* metaphora eſt à re equeſtri, & proverbialis quædam locutio. Scalig. Comment. in Ætnam. p. 124. Sicut Petron. retinendæ eloquentiæ & *immittenda habenas* commentus eſt, ita ejus exemplo Fulgentius *effrenatam loquacitatem* Mythol. lib. 3. cap. 10. dixiſſe viſus. Barth. Animadverſ. ad Claudian. d. Nupt. Honor. & Mariæ, v. 200. ERHARD. *Grege* non comparet in ſcriptis, cujus loco libri veteres *immittat*, vel *immutet.* Scio dici *immittere habenas*; ſed hic malo, ut rectius metricæ legi conſulatur, *ſine mittat*, vel *ſine mutet.* Mox loco τῶν

——— *Et modo Grajo*
Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem.

Lege

——— *Oraque Graji*
* *Exonerata ſoni mutent ſuffuſa ſaporem.* HEINS.

Τὸ *grege* non exhibetur in ſcriptis, quorum plerique, *plenus immittat habenas. Immittere habenas* elegans & Poetis uſitatum. Neque eſt, quod quem ſyllaba præter legem metricam producta offendat, cum in hiſce talibus frequens ſit Maro & ipſe. *Socratico* refert ad *fontem*, quod proxime præceſſit. Nam ut Homerus poëtarum fons dictus antiquis, ſic Philoſophorum Socrates. Exemplis haud paucis id confirmari poſſet, ni ſtuderemus brevitati. BOSCH. Non concoquo illud *plenus grege*, nec perſuadet gloſſator vetus *grege* pro *fonte* poni: quod & offendit Barth. Adv. XXIV. 17. certe in hac voce videtur latere ulcus. Deſidero autem aliam, quæ ad potum referri poteſt, ut in Epigrammate veteri in Platonem lib. I. Anthol. cap. 86. Socratici poculi ſit mentio.

Σωκρατικῷ Σάμιον κεράσας κρητῆρι φρόνημα
Κάλλιςον σημεῖον σῆμα διχοςασίης.
Socratico crateri Samiam prudentiam miſcuiſti
Pulcherrimum veneranda diſſenſionis ſignum.

Quamvis illud *grege* ex loco Ciceronis mox producendo firmari poſſet, & mox *Romana manus* eodem ſenſu ſequatur; *Plenus immittat* ne probem, facit, quod politiſſimum Poëtam nuſquam ſibi tantum indulſiſſe video, ut brevem ſyllabam produceret; forte *permittat*, ut vult Brouckhuſius. elegantiſſime autem docet poſt Poëtarum lectionem operam dandam eſſe Philoſophis, qui fere à Socrate omnes in diverſas familias diſceſſere, & tamen communi nomine *Socratici* dicti; ut in elegantiſſima Epiſtola ad Majoragium docuit Nizolius, quæ inter Gudianas legitur n. 47. hinc Cicero I. de Orat. 10. *Urgerent Philoſophorum greges, jam ab illo fonte & capite Socrate.* Vellej. Pater. I. 16. *Philoſophorum quoque ingenia Socratico ore defluentia.* & Quint. appoſite ad Petronii ſenſum lib. x. Inſtit. cap. I. *Oratorum quoque ingenia Socratico ore defluentia.* Horat. I. Od. 29. *Socraticam domum* dixit. ubi vide Torrentium, & Leon. Allatium de ſcriptis Socratis pag. 92. BURM.

Demoſthenis arma] Arma eloquentiæ, quibus vel petebat vel defendebat. GLOSS. Propert. lib. III. Eleg. XX. verſ. 27.

Perſequar aut ſtudium linguæ, Demoſthenis arma.

FR. PITH. Sic *arma Eloquentiæ* auct. Dial. de Orator. Severus apud Senecam Suaſor. VII. de Cicerone.

Publica vox cujus æternum obmutuit armis. BART. Quem vide lib. VI. Adv. cap. 9. lib. XXII. cap. 13. & XXIV.

Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo
Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem:
Interdum ſubducta foro det pagina curſum,

Et

XXIV. cap. 17. *Arma* dicuntur, quod iis inſtructa cauſa neceſſitatem quandam cognoſcentibus afferat, ut pro iis judicent, hinc *exarmare accuſationem* dixit Plin. lib. 3. Franc. Polletus Hiſt. Fori Rom. lib. 4. cap. 14. Symmachus lib. 7. epiſt 9. *Quatere arma facundia.* ubi Juretus in Miſcellan. Alanus Anticlaudiano lib. 2.

—— *noſtri Demoſthenis iras.*

Sidon. lib. 4. epiſt. 3. *ut Demoſthenes iraſcitur.* ubi Savaro. ERHARD. Recte viri docti docuerunt *arma*, ut uniuscujuſque artis inſtrumenta & munimenta, ita & eloquentiæ dici. vide Servium ad Virg. Æneid. lib. 1. v. 119. & l. 11. v. 99. quare & in verſu illo lib. 1. v. 542.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma.

recte *arma* exponit conſilia; & ita Cicero de ſua eloquentia pro Quintio c. 13. *poſſumus aliquando, depoſitis armis, ſine periculo fortunarum de re pecuniaria diſceptare.* Ubi vide quæ notat Paſſeratius, & ad Propert. lib. 11. El. xx. ubi plura de ſimilitudine fori & belli adducit. Rufinus de metris inter Grammaticos veteres à Putſchio editos p. 2713.

Rhetoras Auſonios & Grajos dactylus armat.
Dactylus armavit Ciceronem, armavit Iambus.

Male vero Barthius Corn. Severi carmen hic adducit, nam ibi *arma* pro civilibus bellis capienda, quibus obticuit & obmutuit ejus vox. Verſus autem Severi corruptus eſt, quem ita reſtituit Heinſius:

Publica vox diris æternum obmutuit armis.

Gronovius vero ex Scaligeri conjectura *ſævis obmutuit armis.* BURM.

Hinc Romana manus circumfluat] Suſpicor legendum, *Circumſtruat*, hoc eſt, Romani homines coronam faciant; in corona Romanorum hominum Latine dicatur. PALMER. in Spicileg. p. 816. Locus turbatiſſimus: hæc enim, ut nunc leguntur, nil ſani aut Latini præ ſe ferunt. Feſtinans Librarius videtur omiſiſſe τὸ *ora* quod cognatio literarum in *Grajo* & in *exonerata* abſorpſerit; ut dediſſe videatur Petronius,

Hinc Romana manus circumfluat, oraque Grajo
Exonerata ſono mutent ſuffuſa ſaporem.

Vel *Exonerante ſono.* Os ſapore Graji ſermonis ſuffuſum Latine omnino & eleganter dicitur, ut *os ſuffuſum veneno*, & *rubore* Naſoni. Hinc patet, quod Quintilianus aliique veterum confirmant, Romanos in ſcholis auſpicatos ſtudia à Græcis literis, & quidem poëticis, atque ab ipſo Homero. BOSCH. Cl. Puteanus ex veteri codice *huc* adducit, Tragurianus habet *hunc*. Mihi hic ſunt meræ tenebræ, nam correctio Heinſii, quam Boſſchius ipſi ſublegit, longius recedit à MSS. præterea non videtur mihi commodior ſenſus exire, quam ante fuit in vulgatis. Illud *circumſtruat* Palmerii plane ineptum, manet enim perpetuo Poëta in translatione ab aqua & fonte. Si audaciæ venia, in loco tam deſperato, refingerem

Hinc Romana manus circumfluat, & modo Grajo
Exornata ſono, mutet ſtructura ſaporem.

ut *ſtructuram* caperem eo ſenſu, quo *ſtruere carmen* dixit Ovidius lib. 11. ex pont. El. v. verſ. 19. ubi nihil opus Heinſiana conjectura. Et appoſite lib. IV. Eleg. 13. quem locum & ſupra adduximus:

Unde ſaluteris, color hic tibi protinus index,
Et ſtructura mei carminis eſſe poteſt.

Ita Cicero ſæpe *ſtructuram verborum* in libro qui inſcribitur Orator. Imo ipſe Petronius noſter infr. cap. 128. *credentes facilius poema extrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam.* Si quem vox hæc offendat, reponat *ſcriptura*, per me licet. *Exornata* aliquem ad marginem codicis ſui jam adſcripſiſſe docet Gabbemæ editio. Omnia nunc aperta ſunt: poſt Græcorum meditationem, transferat Tiro ſe ad Domeſticos ſcriptores, & jam Græca eloquentia ornatus, genium Romanum redoleat & ſapiat ſtilus. BURM.

Interdum ſubducta] *Pagina* commentationem domeſticam, ſeu ſcriptionem privatam alicujus thematis notat. BARTH. XXIV. Ad. 17. Hæc quoque inquinata ſunt. Forte,

Interdum ſubducta foro det pagina verſum,
Et furtiva ſonet celeri diſtincta meatu.

Ut *pagina diſtincta* opponatur legibus metricis alligatæ & poeticæ, cujus prior verſus meminerat. Nam τὸ *curſum* nihili eſt: ni *curſim* mavis, ut ſchedia properata, in quibus monet non eſſe diu inhærendum, intelligantur. Atque ita *diſtincta pagina* poſſit etiam capi pro excurrente in varia argumenta. BOSCH. Valde blanditur Heinſii emendatio *det pagina verſum*. Quid enim, quæſo, notat *det pagina curſum?* Idem autem innuit noſter infr. 118. *ſic forenſibus miniſteriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem tanquam ad portum faciliorem refugerunt.* & Auctor Dial. de Orator. cap. IV. *Quo latior magis oblatum nobis judicem, qui me vel in futurum vetet verſus facere, vel, quod jam pridem ipſe, ſua quoque auctoritate compellat, ut omiſſis forenſium muſarum anguſtiis, in quibus ſatis mihi ſuperque ſudatum eſt, ſanctiorem iſtam & auguſtiorem eloquentiam colam.* In quo loco, *forenſes* illæ *muſæ* vix tolerabiles ſunt. Quis enim eas novit? & certe non amant venuſtæ illæ & placidæ Deæ inter inſana illa jurgia verſari. Lege *forenſium cauſſarum anguſtiis.* Heinſius in notis ineditis malebat *curarum*, vel *tricarum*. BURM.

Et

Et fortuna ſonet celeri diſcincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore:
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.
His animum ſuccinge bonis, ſic flumine largo

Plenus

Et fortuna ſonet celeri diſtincta] Lege, *Et cortina ſonet. Cortinam Theatri* Severus quoque dixit in Ætna. Sed & *cortinam*, locum, in quo dicatur, Corn. Tacitus in Dialog. de Orator. cap. 19 *Nec mirum: erant enim hac nova & incognita, & ipſorum quoque oratorum pauciſſimi precepta Rhetorum aut Philoſophorum placita cognoverant. At hercle pervulgatis jam omnibus, cum vix in cortina quiſquam adſiſtat, quin elementis ſtudiorum etſi non inſtructus, at certe imbutus ſit, novis & exquiſitis eloquentia luminibus opus eſt:* niſi cortinas vilium operarum intelligit. Acutius quidem & plauſibilius enarrari eum Tacit. locum, ut item verius ſit, non putem poſſe. PALM. Specileg. p. 816. omnino lege. *diſcincta*, libera. BARTH. Quem & vide XXIV. Adverſ. cap. 17. Et hic ſudant interpretes; & merito. Quis enim hic locus *fortuna?* & quid, quæſo, ſignificat fortuna *diſcincta*, vel *diſtincta celeri meatu? Cortinam* recte, puto, Palmerium reſtituiſſe. Illa enim, ut Apollini ſacra, recte adhibetur in Poëticæ facultatis inſtitutione, & de ea nos aliquando plura ad Valer. Flac. 1. initio. *Diſtricta* voluit Gabbema. ſed, ut planior ſit hic verſus, legendum cenſeo, exigua ſane mutatione,

Et cortina ſonet celeri deſtricta meatu.

id eſt, faciat aliquando, tanquam in tranſcurſu, aliud agens, & ſe à forenſibus moleſtiis recreans, verſus, & ita ſonet cortina deſtricta à prætervolante quaſi, non inſidente ei, Poëta. Sic Ovid. lib. IV. met. 561.

Æquora deſtringunt ſummis Iſmenides alis.

ut ibi recte Heinſius legit: *deſtringere* enim eſt leviter tangere; ut præclare docuit vir, meritis in literariam rempublicam plurimis inſignis, Gisb. Cuperus lib. IV. Obſ. 5. *meatus* autem vox Poëtis frequentiſſima de volucribus, ut oſtendit Nubiliſſimus Heinſ. ad Claudian. II. de Rapt. Proſerp. 74. & ita ipſe Petron. in carmine de bello Civil. *pepulitque meatibus auras.* BURM.

Dent epulas & bella] Quæ in Poëtis grandioribus totos libros faciunt. BARTH. Recte omnes priores editiones, *dent epulas.* Deturbarunt correctores nuperi. *Epulas* Tragœdiam interpretor; Perſius *prandia* dixit Sat. 1.

Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum.

Sic accipiu eundem Perſium Sat. 5. ubi *robuſti carminis offas* interpretor Tragœdiam, & epicum carmen. Quos refellit Perſius, addens exempla tragœdiarum. Quid in hoc carmine eſſet offa, videtur vir clariſſimus Iſaacus Caſaubonus neſciſſe, cum *ἰδίων* interpretatur. Offæ ſunt, ut hic *epula*, & *olla Thyeſta* in eodem Perſio, & *cana*, & *prandia* & *menſa* eadem Sat. 5. apud Martialem lib. 4. ep. 49.

——— *qui ſcribit prandia ſavi*
Tereos, aut canam, crude Thyeſta, tuam.

Epulæ iſtæ ſolita Tragœdorum materia, Ælian. 2. Var. cap. 11. Tangit Comicus Rudent. Act. 2. ſc. 2. BOURDELOT. *Dein epulas* codices nonnulli. *epulas* autem pro quacumque poni Tragœdia contendunt. Sed ut demus in Tereo ac Thyeſte Tragœdiis locum fuiſſe epulis, ut fuit, an ideo in omnibus Tragœdiis epulæ inſtructæ? aut epulæ pro Tragœdiis ſumendæ? Haud opinor. Multo minus Arbitrum velle, ut in epulis deſcribendis, hoc eſt argumento ludicro, adoleſcentes exerceantur, quos artis ſeveræ ſeriæque ſtudiis imbutos cupit. Quid igitur? Cenſeo ſcribendum,

Dein det epos, det bella truci memorata canore,
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.

Referenda enim hæc quoque ad *paginam*, quæ proxime præceſſerat. Epici autem carminis præcipuum argumentum eſſe bella, nemo diffitebitur. BOSCH.

Memorata canore] Legit *Catone* N. Faber. P. DANIEL. *Petr. Daniel* notat, Nicolaum Fabrum legiſſe *Catone*; ſed an Cato ſcripſit Epica carmina, tam illuſtria, ut illa mereantur in exemplum proponi? quare retinui vulgatam; præfero tamen *memoranda*, ut officium Epici Poëtæ indicet. ita Ovidius pro *truci canore*, ſæpe *magno ore ſonare* & *canere* dixit de hoc genere carminis, lib. 1. art. Amat. v. 225.

Auguror en! vinces, votivaque carmina reddam,
Et magno nobis ore ſonandus eris.

lib. IV. ex Ponto El. 10.

Qui quamquam eſt factis ingens, & conditur à te
Vir tanto, quanto debuit ore cani. BURM.

Grandia minetur] Legit *mitetur* N. Faber. P. DANIEL. Martialis, *Loqueris, ſonaſque grandibus minax verbis.* FR. PITH. *Minari*, promittere, Comm. Horatii lib. 2. Sat. 3. BARTH. Ego crederem hunc verſum tranſpoſitum, & legendum ſuo loco hoc modo.

Exornata ſono mutet ſtructura ſaporem,
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.
Interdum &c.

videtur enim debere præcedere forenſis meditatio: nam aliter inepte ſuaderet auctor, ut interdum foro ſubduceret ſe, & carmini pangendo operam daret. in vulgato etiam ordine hoc vitioſum eſt, quod tam abrupte conjungat bella, ſive epicum carmen, & grandia Ciceronis verba, Mihi certe non cohærere videntur. BURM.

Digitized by Google

Plenus, Pierio deſundes pectore verba.

VI. [a] Dum haec diligentius audio, non notavi mihi Aſcylti fugam: &

a ENCOLPIUS.

Plenus Pierio] Auctor Dialogi de orator. c. 31. *Hæc ſibi illi veteres perſuadebant, ad hæc efficienda intelligebant opus eſſe, non ut Rhetorum ſcholis declamarent, nec ut fictis, nec ullo modo ad veritatem accedentibus controverſiis linguam modo & vocem exercerent: ſed ut iis artibus pectus implerent, in quibus de bonis ac malis, de honeſto ac turpi, de juſto & injuſto diſputatur.* &c. PITHÆUS. Et hæc hactenus male habent. Lege, *Pierio deſundes nectare verba. Deſundere, diffundere,* ut *decernere, diſcernere* apud Frontin. 1. de aquæ duct. Nectar autem carmen quam ſuaviſſimum. Paulinus:

Referenſque paucos de tuis ſcriptis logos,
Quaſi labra melle ſparſerit,
Sic de ſavorum mihi tuorum guttulis
Dulciſſimum guſtum effluens, &c.

Calpurn. Ecl. IV.

Tam liquidum, tam dulce canit, ut non ego malim,
Quod Peligna ſolent examina lambere, nectar.

Seneca in Epigram.

Cujus Cecropio pectora melle madent.

Germana autem verba apud Varron. Atacin.

Pierio liquidam perfundis nectare mentem.

Qui verſus de correctione Petronii vix ſinit dubitare. Sic Græci ſæpe. Ariſtænet. Heliod. Achill. Tat. Lucian. Imag. καὶ τὸ, γλυκεῖαν ἀπὸ τῆς γλώττης ῥεῖν αὐτῆς μᾶλλον, ἢ περὶ τοῦ Πυλίου γέροντος ἐκεῖνος, ὁ Ὅμηρος ἀνίηκε. Heliod. Theogon. verſ. 96.

——— ὁ δ' ὄλβιος, ὅντινα Μοῦσαι
Φιλῶνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.

Theocritus:

Μολπαὶ ταὶ Μῶσαι μοὶ ἀεὶ ποθεινόταται ᾠδαί
Ταὶ γλυκεραὶ μολπαί. ———

Lucret. lib. 1. verſ. 945.

Et quaſi Muſæo dulci contingere melle.

Nectar autem, quia omnium ſuaviſſimum putabatur, ad cantus dulcedinem tranſlatum. Pindarus Olympionic. od. VII.

Καὶ ἐγὼ νέκταρ χυτὸν,
Μοισᾶν δόσιν, ἀεθλοφόροις
Ἀνδράσι πέμπων, γλυκὺν καρ-
πὸν φρενὸς,

Theocritus Thalyſiis, ſeu Ecl. VII. verſ. 82.

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ Μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.

Schol. αἱ Μοῦσαι αὐτῷ γλυκύτατον τραγῳδεῖν ἐποίησαν. δηλοῖ δὲ διὰ τοῦ νέκταρος ὑπερβολικῶς τὴν μελιχρότητα, ἢ τὴν γλυκυφωνίαν, &c. Sic è Latinis alii non pauci. Capella lib. IX. de Muſica p. 308. *poſt hos Lemniacior fontigenarum virginum chorus Pegaſea vocis nectare diffluebat.* Licentius ad Auguſtin.

Scripta ſalutiferi ſermonis, & illa priorum
Æquiparanda favis reputans, quæ pectore in alto
Conceptum in lucem vomuiſti nectareum mel.

Sic transfertur & ad odorem, ut notavit Giſan. & addo locum Marii Victoris, lib. 1.

Unum ex diverſo nectar permiſcet odore. BARTH. Quem & vide lib. 24. Adv. cap. 17. & ad Claudiani Conſ. Manlii verſ. 21. Homerus de Neſtore:

Τοῦ γὰρ ἀπὸ γλώσσης γλυκίων μέλιτος ῥέεν αὐδή.

Alluſit pro M. Marcello Cicero: *Nullius tantum eſt flumen ingenii.* Apud Juvenal. eſt *torrens dicendi copia.* Hieronymus Livium *lacteo eloquentiæ fonte manare* dicit. Nicephorus eloquentiam *lac aureum* appellat. Ovid. 1. Faſt. v. 23.

——— *Scimus*
Ingenii currant flumina quanta tui.

Flumen ingenii eſt eloquentia potens & uberans, inquit elegantiſſimus noſter Barthius, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, lib. 41. Adverſar. cap. 2. Unde *fluere verſus* ſuos ſummi Poëtæ affirmant. Auſonius Epiſt. 16. ad Probum: *Adjuro benevolentiam verecundiæ meæ teſtem, eos mihi ſubita perſuaſione fluxiſſe.* Statius Papin. in præfat. lib. 1. Silvar. *An hos libellos, qui mihi ſubito calore, & quadam feſtinandi voluptate fluxerunt.* Sidon. Apollinaris libro 1. epiſt. 1. *Ut quæ literæ paulo politiores varia occaſione fluxerunt.* Et libro 2. epiſt. 10. *Petis, ut ſi qui verſiculi mihi fluxerint.* ubi admirandæ eruditionis & numeroſæ lectionis Præſes Ampliſſ. Savaro in Not. WEITZ. Male pro *pectore* ſubſtituunt *nectare.* BOURDELOT. Eadem ratione paulo ante dixerat *plenus Socratico fonte.* & inf. cap. 118. *ingenti flumine literarum inundata mens.* & paulo poſt, *plenus literis. Nectare* probat Heinſius.

Dum hæc diligentius audio] Supple; *Dum hæc diligentius audio, & dum hoc dictorum æſtu motus inceo, non notavi,* &c. P. DANIEL. Alii, *cum hæc diligentius.* TORNÆS. Alii, *hunc.* Veteres, *hoc.* PATISS. Alii *hoc, hunc, homo,* forte *dum hominem.* HEINS. Senec. III. de Benef. 27. *fuerunt qui illa diligentius audirent,* ubi captatoriam & inſidioſam diligentiam, ut deferant, notat. quomodo & Cicer. pro Quinct. c. 2. *Ita diligenter Sext. Nævii ſtudio & cupiditati morem gerunt.* ubi vide Paſſer. BURM.

Non notavi mihi] Ita legendum, quomodo etiam poſtea legitur. PUTEAN. Gell. lib. 17. cap. 2. *hæc verba, quæ meminiſſe potui, mihi notavi.* Sic ibi ex quinque Codicibus legendum eſt. ERHARD. Obvia hæc paſſim elegantia, & à plurimis viris doctis notata. vid. Serv. ad Virgil. 1. Georg. 45. & 1. Æneid. 258. Manut. ad Cicer. IX. ad Famil. 2. Terent. Phorm. Act. V. ſc. ult. verſ. 21.

Aſcylti fugam] De Aſcylto nulla ante mentio, unde perſpicuum eſt, deeſſe multa. SAMB. Scribe ex Vet. Cod. *Aſcylta;* ut mox, *Aſcyltan,* pro *Aſcytan.* BRASSICAN. Ut hoc ſemel moneam, in uno ex vet. libris & eo quidem integriore, conſtantiſſime ſcriptum eſt *Aſchiltos* & *Gnuon.* PUTEAN,

Digitized by Google

& dum in hoc dictorum aeſtu totus incedo, ingens ſcholaſticorum turba in

In hoc dictum aſtu] Juſtinus lib. 23. *In hoc aſtu periculorum tutiſſimus portus.* Ammianus lib. 15. *In hoc aſtu mentis ancipitis* (ſic leg. Goldaſtus) *ad effectum tendens conſilium occulta ſcrutabamur indagine.* quod annotare libuit adverſus Douſæ interpolationem. Vetus Edit. pro *motus*, habet *in hortis.* Bartholom. Schobinger emendabat, *immotus*, præ ſtupore ſcilicet, id eſt, cogitabundos. In Joach. Vadiani codice ad marginem ſcriptum repperi, *intortus*, id eſt, nullam in partem me flectens. Josn. Sichardus legebat, *inſons*, ἀντὶ τοῦ ſolus. Barthius, *totus incendor*: quod omnes adfectus æquiperentur ignibus, in Ceir. Virg. n. 436. Palmer. Specileg. p. 819. *totus incedo*, ut Horat.

Neſcio quid meditans nugarum, totus in illis,

quod quidem non eſt ſententia, ſed verum eſt. Sic enim & infra loquitur Petron. cap. 128.

Atque in præterita ſe totus imagine verſat. ERHARD. Impreſſ. *in hortis.* juxta veterum ſcholas hortos fuiſſe notum eſt. PUTEAN. Forte *dum hoc dictorum aſtu totus incendor.* HEINS. Recte retinent Viri eruditi præpoſitionem *in.* Terent. Adelph. Act. IV. Scen. 2. *in amore totus eſt.* & ita Græci utuntur τοῦ ὅλος. Polybius lib. V. de Antiocho. ὅλος καὶ πᾶς ἦν πρὸς ἐπὶ τῇ Πτολεμαίων παρασκευῇ. Scoppius lib. 1. veriſ. IV. retinet τὸ *motus*, refutatus à Munckero ad Hygin. Fab. 112. Non negligenda tamen Venetæ editionis *in hortis*, quam & habet Tragurienſis codex, *in ottis* exhibens, & quam non improbare videtur Puteanus. & certe Encolpius non æſtuavit, ſed declamator ille, quem in æſtu illo dictorum relinquebat Encolpius, qui quiete per hortos incedebat. Et hoc ipſa vox *incedere* notat. Senec. VII. Quæſt. Natur. 31. *Non ambulamus, ſed incedimus.* Horat. l. 1, Sat. VI. v. 112. *quacumque libido eſt, incedo ſolus.* & lib. 1. Od. XVIII. ad Faunum; *lenis incedas.* Præterea porticus illa, in quam turba illa veniebat, videtur ad latus Hortorum fuiſſe. BURM.

Scholaſticorum] Scholaſtici, declamatores ſeu ſophiſtæ. GLOSS. Infra cap. X. *Tanquam ſcholaſtici ad cœnam promiſimus. Scholaſtici* ſunt declamatores, qui & *ſophiſtæ*; Antoninus Imperator lib. de vita ſua: καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστὴς, μήτε ὅτι οὐερνάκλος: μήτε ὅτι σχολαστικὸς, ἀλλὰ ὅτι ἀνὴρ πέπειρος. & *Rhetores*, Lucianus Rhetor. præcept. Ἐμπᾶς, ὅπως ἂν ῥήτωρ γένοιο, καὶ τὸ πάνδημον ὄνομα σοφιστὴς εἶναι δόξῃς. Auct. Dialogi de Orator. c. XXXV. *Adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcolaſticorum, qui rhetores vocantur.* Ideo coniungit Tertullian. de pallio cap. ult. circa fin. *Primus informator litterarum, Grammaticus, & rhetor & ſophiſta.* Marius Victorinus Commentar. ad lib. 1. Ciceronis de Invent. ita definit: *Rhetor eſt, qui docet literas, atque artes tradit eloquentiæ. Sophiſta eſt, apud quem dicendi exercitium diſcitur.* Advocati etiam *ſcholaſtici.* leg. 11. Cod. Th. de concuſ. advoc. leg. 2. Cod. de lucr. advocat. Scholaſticis vero omnis virtus in ſola ſententiarum verborumque cultura; quod ſtringit Petronius cap. 1. *ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque*, &c. adeo, ut communi convicio *ſcholaſtici*, quibus omnis oratio ſola verborum virtute ſtaret. Suetonius de Albutio: *Declamaris modo ſplendide atque ornate, tum ne uſquequaque ſcholaſticus exiſtimaretur, circumciſe & ſordide, ac tantum non trivialibus verbis.* Salvianus lib. 1. *Non id facere adnisi, ut ſalubres & ſalutiferi; ſed ut ſcholaſtici ac diſerti haberentur.* Hieron. ad Nepotian. *Calentibus adhuc rhetorum doctrinis, quadam ſcholaſtico flore depinximus.* Vegetius de re veterinaria lib. 3. *Collegi, pedeſtrique ſermone in libellum contuli: cujus erit præcipua felicitas, ſi eum nec ſcholaſticus faſtidiat.* WOUWEREN. Auguſtin. lib. 6. Confeſſ. *Ecce adoleſcens quidam ex numero ſcholaſticorum*, &c. In Paſſione S. Valentini Epiſcopi Interamnenſis; *Athenienſes quidam nobiliter nati, Proculus, Ephebus & Apollonius, ſcholaſtici viri, apud Græcos Latina ſtudia deſiderantes, apud Cratonem civem ſuum, oratorem utriuſque linguæ, in urbe Roma hoſpitabantur, cujus & magiſterio & hoſpitio fovebantur. Factum eſt autem, ut unicus Cratonis filius, Chæremon nomine, juvenis ſcholaſticus*, &c. Ergo *ſcholaſtici* proprie Rhetores dicti; hinc *Epiphanius Scholaſticus, Evagrius Scholaſticus*, &c. Apud Græcos veteriores etiam *ſophiſtæ*, id eſt, λογογράφοι καὶ ῥήτορες: ut *Theon Sophiſta*, &c. Reperio tamen & advocatos dici *ſcholaſticos.* Iſidorus Gloſſ. *Juraticus, ſcholaſticus, legiſperitus.* Poſtrema ætate, id eſt, ante annos CCCC præter propter, *ſcholaſtici* dici cœpti ſunt ſapientiæ & philoſophiæ profeſſores ac doctores; unde nata illa nomina, *Theologia ſcholaſtica, Philoſophia ſcholaſtica, Doctores ſcholaſtici*, quorum auctor atque princeps Petrus Lombardus fuit, vulgo *Magiſter ſententiarum* dictus. Nam & *Magiſtri* vocitati. Hinc Petrus Comeſtor, *Hiſtoriæ Scholaſticæ* auctor, κατ' ἐξοχὴν *Magiſter* dicitur, propter illam hiſtoriam, ut puto, id eſt, Commentarium in ſacra Biblia, quo ſenſum S. Scripturæ hiſtorialem perſequitur: *Commentum Scholaſticum* nonnulli appellant. unde & *Commentatores* appellati philoſophi ſcholaſtici: opinor, quod nihil de ſuo excogitarent, ſed Ariſtotelem tantum & Lombardum commentarentur. Nec apud Latinos modo, verum etiam Arabas, quibus Aben-roes ſive (ut imperitum vulgus vocat) Averroës ſecundum excellentiam *Commentator* nuncupatur. Apud Hebræos vero, qui nobis Doctores & Magiſtri ſcholaſtici, nominantur *Rabbini*, quos διδασκάλους reddiderunt Græci, & exempla Euangeliſtæ exhibent. Quin *Rabboni* ita in Synagoga Judæorum inoleverat, ut honoris & dignitatis ergo hac compellatione ſalutari gauderent, non aliter atque in Univerſitate ſcholaſticorum Chriſtianorum, *Magiſter noſter.* Joannes Euangelii cap. 20. verſ. 17. *Converſa illa dicit*

D 2

in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat. Dum ergo juvenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportune ſubduxi me,

dicit ei; Rabboni, quod dicitur Magiſter: Ex recepta nimirum vulgo conſuetudine. Tantum de his. ERH.

In porticum venit] Subaudi palæſtræ ſive gymnaſii. BONGARS. Quia porticus loco, ubi recitabant, adjuncta, Plinius lib. 36. cap. 5. apertum ex his Martialis lib. 3. Epigr. 20.

An otioſus in ſchola Poetarum
Lepore tinctos Attico ſales narrat?
Hinc ſi receſſit, porticum terit templi.

Colloquiis puerilibus: περιῆλθον καλῇ κλήδονι, ἀκολουθοῦντός μοι παιδαγωγοῦ ὀρθῶς διὰ τῆς στοᾶς, ἥτις ἄγει ἐς τὴν σχολήν. Tertullian. adverſus Hermogenem cap. 11. Petron. infra cap. 90. WOUWEREN.

Ut apparebat, ab extemporali declamatione] Ὑστερον πρότερον συντακτικόν, pro eo, quod dicere ſolemus, *ab extemporali (ut apparebat) declam.* Talis conſtructio eſt & apud Cic. in Paradox. *Nec non ſæpe laudabo ſapientem illum Biantem, ut opinor, qui numeratur inter ſeptem ſapientes.* pro, *qui numeratur (ut opinor) inter,* &c. ERHARD. Vid. Barth. XXIV. adverſar. cap. 17.

Ab extemporali declamatione] D. Hieronymus præfat. in librum Eſter; *Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum ſinibus trahit, addens ea, quæ ex tempore dici poterant & audiri, ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis ſumpto themate excogitare, quibus verbis uti potuit, qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit.* D. Auguſtinus lib. 6. Confeſſion. *Cum medio die Alypius cogitaret in foro, quod recitaturus erat, ſicut exerceri ſcholaſtici ſolent.* Jacobus Gaudenſis lib. 3. Ærarii aur. Poët. *Extemporales dicebantur Oratores, qui reſponderunt, ac ſi meditati eſſent.* Ergo *Extemporalis declamatio* eſt αὐτοσχεδιασμὸς videndus Cellarius in Lexic. ERHARD. Tangit hic Satyricus ſui ævi corruptelam, quo ſolebat ſumma laudis poni in eo, ſi quis ex tempore poterat declamare, vel verſus aliquot magno numero fundere, quod Catullus elegantur carmine CXVI. in Hortenſio, Horatius paſſim in Lucilio culpabat. Sed non potuere iſti viri, qui mordaci lima ſua ſcripta poliebant, prohibere, quo minus poſtea minorum gentium Poëtæ Martialis, Statius & reliqui, hac dote præcipue Principibus viris placerent. Immo hæc inſania & impetus ita placebat Hadriano, ut Antimachum Homero præferre non dubitaret. Spartian. ejus vita. cap. 16. Laudamus quidem & felicia prædicamus iſtiuſmodi ingenia, quæ, ut erat Titus imperator, teſte Sueton. cap. 3. *promta & facilia ad extemporalitatem uſque* ſunt, ſed tamen cum Auguſto non facile ea naturæ facilitate uteremur, ſed, quotieſcumque publice verba eſſent facienda, *meditatam & compoſitam orationem* requireremus. Quare ineptos illos Oratores & Poëtas merito ridemus, qui cacatis ſuis chartis adſcribunt temporis ſpatium, intra quod evomuerunt ſcripta, vel loca minus apta ſtudiis deſignant; & ſe vel inter equitandum, vel navigandum, vel aliis occupatos negotiis effutiiſſe ſua ſtatim moritura verba jactant. Solis rabulis forenſibus cum Quintiliano lib. X. Inſtit. 4. hanc lauream non invidemus. BURM.

Neſcio cujus] Et hæc Satyrico ſale verba conſperſa, obſcurum & vili de grege declamatorem notant. Quod obvium exemplis congeſtis confirmare putidum eſſet. Vide Barth. III. adverſ. 7. monendum tamen eſt, Venetam editionem exhibere *neſcio cur quis Agamemnonis*, & Tragurienſem codicem *neſcio cur qui.* Auratus vero legit *neſcio eorum quis.*

Suaſoriam] Duo genera materiarum apud Rhetores tractantur; *ſuaſoria*, quæ pueris; & *Controverſia*, quæ robuſtioribus aſſignantur. GLOSS. Hæc deſcripta ex Auctore Dialogi de Oratoribus, quem Wouwerius adduxit.

Ergo juvenes] Scribo, *juvenis.* Nam de illo declamatore ſermo eſt. BARTT. Neſcio cur hic repoſuerint *juvenis*, mirorque hujus dictionis interpretamentum. Juvenes illi ſcholaſtici ſuaſoriæ Agamemnonis ſententias ridebant, quoniam non dixerat, quæ probare ſoliti auditores. Perſ. Sat. 3.

His populus ridet, multumque toroſa juventus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos. BOURDELOT.

Supervacuum eſt τὸ *juvenes.* nam *ſcholaſticos* dixerat paulo ante. Forte *jejunas ſententias rident*, hoc eſt, inanes, exiles. *jejunum & anguſtum animum conjungit* in Philippicis Cicero. Idem lib. 3. de oratore, etiam orationi dat *jejunitatem. Si quis aut Antonium jejuniorem, aut Craſſum pleniorem putet. Jejune & exiliter diſputare* eidem non ſemel. *Jejunitas ſententiarum* cum Petronio, idem Tuſculanis. *Cum obruerentur copia ſententiarum, atque verborum jejunitatem & famem ſe malle, quam ubertatem dicerent.* In Bruto *jejunitas & ſiccitas & inopia orationis.* Quintil. Inſtit. Orat. lib. 8. cap. 3. *Proinde quædam hebes, ſordida, jejuna, triſtis, ingrata, vilis oratio eſt.* A. Gell. lib. 7. cap. 14. de tribus orationis generibus, *ſqualentes & jejuni dicti pro gracilibus* Nec repugno tamen ſi quis *inanes* malit, quomodo apud Gellium. 12. c. 2. *ſententia inepto inanique impetu.* Sententiæ autem proprie in controverſiis dictæ, qualis illa apud Gellium cap. ult. lib. 9. ex Plinio. *ſi placet lex, redde: ſi non placet, redde.* addit Gellius. *Fugit autem Plinium, ſententiolam iſtam, quam putavit eſſe argutiſſimam, vitio non carere.* HEINS.

Infamant] conviciantur, explodunt. Vincentius Lirinenſis: *quæ ſilentio ſepeliri oportebat, rediviva opinione*

Digitized by Google

me, & curſim Aſcylton perſequi coepi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque quocumque ieram, eodem

nione diffamant. Hieron. Hilarionis vita: *Adverſarius hoc ipſum irridens diffamaverat.* BARTH. Quem vide lib. 25. adv. cap. 2. & ad Stat. 7. Theb. verſ. 417. & lib. IX. verſ. 66. Cicero lib. IX. ad fam. Ep. 12. *Tu velim animo ſapienti fortique ſis: ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam.* Ovid. III. ex Pont. VI. 43.

Deſine mitem animam vano infamare timore.

Senec. Epiſt. 99. *Infamant præcepta noſtra duritia.*

Dictionis] Vide Barth. lib. XXII. adv. 13. qui hac voce declamationem notari docet recte: ita enim & Cicero & probatiſſimi quique auctores vocarunt totum orationis filum, & dicendi rationem: non ut barbarizantes hodierni, qui unum vocabulum *dictionem* vocant. Unde & bellam illam vocem *dictionarii* cuderunt. Cicer. I. de Orat. 6. *Græcos à ceteris dictionibus ſepoſuiſſe eam partem dicendi, quæ in forenſibus diſceptationibus judiciorum verſatur.* Et cap. 12. *fatebor equidem in his magis adſidue verſari hanc noſtram dictionem.* Apulej. Apolog. *Zeno antiquus Velia oriundus, qui primus omnium dictionem ſolertiſſimo artificio ambifariam diſſolvit.* BURM.

Curſim Aſcylton perſequi cœpi] Sic infra cap. 7. *cœpit me præcedere*, ubi adeundus Fr. Pithæus in Collectan. Savaro Not. ad Sidon. lib. 4. ep. 24. Rigaltius Not. ad Phædrum fab. 2. Iterum Petronius cap. 7. *per medium lupanar fugere cœpi*, id eſt, fugi. Sic Plaut. Bacchid. Act. 2. ſc. 3. verſ. 25. *Inficias ire cœpit filio*, id eſt, inficiatus eſt. Scopp. in explanation. Hoc genus loquendi nec Hebræis eſt inſolens. Eſdras Junior lib. 2. (qui vulgo 4.) cap. 4. *Quam magnam aream incipient facere.* & cap. 6. *Cœperunt dominari noſtri.* & cap. 9. *Inchoavi dicere coram Altiſſimo.* Lucas in Act. Apoſtol. cap. 1. ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν: Latinus: *Quæ Jeſus cœpit facere & docere*, hoc eſt, quæ fecit & docuit. Tale videtur & illud ejuſdem Eſdræ d. l. cap. 8. *Initium verborum Eſdræ*, hoc eſt, ſequuntur verba Eſdræ, quorum initium hoc erit. Et illud Marci 1. ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου, *initium Evangelii.* ubi Seb. Caſtalio in Annotation. *Incipere* pro facere uſurpat, ut *inceptum*, eſt factum Virgilio. Sic Salluſt. *ſævire Fortuna ac miſcere omnia cœpit.* Barthius in Ceir. Virg. n. 456. ERHARD.

Diligenter tenebam] Τὸ *diligenter* proprie & eleganter uſurpat. RITTERSH. Petroniana phraſis, pro accurate, infr. cap. 20. *Pſyche lodiculam in pavimento diligenter extendit.* cap. 29. *omnia diligenter curioſus pictor reddiderat.* cap. 92. *diligentiſſime ſpeculari cœpi.* & paſſim. *Tenebam* vero, eſt in memoria habebam, ſciebam. Ut apud Virgil. Ecl. IX.

——— *numeros memini, ſi verba tenerem.*

Vid. Græv. ad Cicer. pro Sylla cap. 10. BURM.

Nec quo ſtabulum] Libentius legerim, *quin nec quo loco.* RICHARD. Scribe *qua*, id eſt, ubi. RITTERSH. Alias, *quo ſtabulum.* lege, *ubi ſtabulum.* BRASSIC. Lege, *nec qua ſtabulum. Qua* pro ubi. Schopp. Veriſim. lib. I. cap. 16. & in Arte Crit. Non placet. Notant in nonnullis codd. omitti τὸ *loco.* Si quid ergo mutandum ſit, malim legere, *nec quo ſtabulum eſſet.* Beda de Orthographia; *Quo aliquando pro ubi ponitur. Auguſtinus: invenis domum famoſam, quo boni habitant: id eſt*, ubi habitant. Sed nihil neceſſe eſt interpolatione. ERHARD. Τὸ *loco* Douſæ P. conjectura eſt, quam nullus codex agnoſcit. *Quia nec quo ſ. e.* Leid. cod. malit Nob. Heinſius *nec qua ſ. e.* optime. ſic Propertius lib. I. Eleg. I.

Qua non ulla meum femina norit iter.

Virgil. Eclog. IX.

——— *qua ſe ſubducere colles*
Incipiunt.

Horat. lib. II. od. 3.

——— *qua medius liquor*
Secernit Europen ab Afro:
Qua tumidus rigat arva Nilus. BOSSCH.

Stabulum eſſet] Cap. 8. *quo loco ſtabulum reliquiſſem.* eſt cauponium, ſeu diverſorium. Apul. Mileſ. 1. *Quod ingreſſu primum fuerit ſtabulum.* Cyprian. ad Stephanum: *ſtabula in itinere appetunt tutiora.* ea notione Tertullian. Apolog. cap. 42. Auguſt. lib. 21. de civitate Dei. apud D. Lucam cap. 10. ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον. recte vertit Euſeb. Emiſſenus: *Duxit eum in ſtabulum.* hinc *ſtabularius, caupo.* πανδοχεύς. in Gloſſis. *Stabularii qui cauponam & ſtabulum exercent*, ait Ulp. tit. ff. Nautæ Caup. Stab. Seneca de Benefic. lib. I. c. 14 *Nemo ſe ſtabularii hoſpitem judicat.* Apul. Mileſ. 1. *Manſionis pretio ſtabulario perſoluto*, hoc eſt, locario ſoluto. Varro 4. de Lingua Latina: *Locarium, quod datur in ſtabulo & taberna, ubi conſiſtant.* apud D. Lucam: δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ. Interpr. *Duos denarios dedit ſtabulario. Stabulum* πανδοχεῖον exponunt Gloſſæ, quæ vox cauponis & meretricis domum notat. ergo non οἰκίας aut σταθμὸν tantum, ſed lupanar. ita uſurpat Plautus Pœnulo: *Qua tibi colant ſtabulum.* nam in hoſpitiis etiam meritoria. Gloſſæ Iſidori: *Meritoria, loca tabernarum, ubi adulteria committuntur.* nec perperam *ſtabularii* lenones dicuntur. hinc *proſtibulum.* Nonius. *Proſtibulum, quod ante ſtabulum ſtet, quæſtus diurni ac nocturni gratia.* Scholiaſtes Ariſtoph. in Equitib. Καταλῶάδις ἑταῖραί εἰσιν, αἱ ἀεὶ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων ἑστῶσαι, ἐπὶ μισθῷ παρέχουσι τοῖς βουλομένοις. *Stabulum* ergo, ut Varro, quod inibi conſiſtant, uti & *ſtatio*, & *ſtare* recte de lupis. Horat.

——— *nullam niſi olenti fornice ſtantem.*

apud Senecam Controv. *Meretrix vocata es, in communi*

eodem revertebar. donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens, accedo aniculam quandam, quae agreſte olus vendebat:

VII. Te rogo, inquam, mater, numquid ſcis, ubi ego habitem? Delectata illa urbanitate tam ſtulta, &, [a] Quidni ſciam? inquit. conſurrexit-

[a] Anus.

mni loco ſteriſti, ſteriſti puella in lupanari, ſteriſti cum meretricibus. Tertull. lupanar *conſiſtorium libidinum* vocat. lib. 3. ad uxorem: *Procedat de janua laureata & lucernata, ut de novo conſiſtorio libidinum publicarum.* Tamen non ſemper ſteterunt meretrices; interdum enim ſellis inſidebant. vide Plautus Pœnulo:

Proſedas, ſervilicolas, ſordidas,
Quæ tibi olent ſtabulum, ſtatum, ſellam & ſeſſibulum merum.

Ubi utrumque notari vides: in V. C. legitur *cellam*, haud male. Juvenalis Satyr. 3.

Et dubitas alta Chionem deducere ſella.

Comment. *Inde ſellariæ dicuntur: unam meretricem à ſella ſua abducere cunctaris, cum alii adulteri ement.* Vide Feſtum. WOUWEREN Diverſorium, πανδοχεῖον. Chr. Colerus Parerg. cap. 8. *Stabulum* non ſolum ſignificat receptaculum equorum & jumentorum, ut vulgo dicitur, ſed etiam pro caupona & hoſpitio accipitur, à ſtando. Stuckius Antiquitat. convival. lib. 1. cap. 28. quod ante eum annotarunt Henric. Bebelius de Abuſion. ling. Lat. cap. 24. & Jac. Pamelius Annotat. in Cyprian. epiſt. ad Stephanum. Baccharius de Recipiend. lapſ. *Magiſter noſter à latronibus vulneratum non ſolum cura dignum judicat, verum etiam ad ſtabulum ſuum reſtituit, ac datis ſtabulario duobus denariis, majus ei præmium pollicetur.* ita Goldaſtus emendavit iſtum locum, qui vulgo peſſime interpunctus & interpolatus legebatur. σταθμὸς Græcis eodem ſenſu uſurpari, docebit te Suidas. ERHARD.

Quocumque ieram, eodem revertebar] Idem accidit Cnemoni apud Heliodorum lib. 5. in domo Nauſiclis ſibi ignota. ERHARD.

In curſu] Impreſſi, *& curſu.* PUTEAN. Alii libri, *donec ex curſu fatigatus:* probo: ut apud Ciceronem. *feſſus de via*, & apud Plautum, *ex curſura anhelitum ducere.* Alteram tamen lectionem, *in curſu fatigatus*, hoc Ciceronis exemplo tueri licet, in Topicis, *Nam & verberibus tortí, & in igni fatigati quæ dicunt, ea videtur veritas ipſa dicere.* RICHARD. Mallem cum Leid. cod. *donec & curſu fatigatus*, ſequitur enim *& ſudore jam madens.* BOSCH. Vide Munker. ad Lactant. narrat. lib. 3. fab. 6.

Sudore madens] Apulejus lib. 1. *Hac ut ego accepi, ſudore frigido miſer perfluo.* Et lib. 2. *Frigido ſudore defluens evado.* Ovid. 9. Metamorph. verſ. 173.

Cæruleuſque fluit toto de corpore ſudor.

Theocrit. Idyll. 2. verſ. 106.

——— ἐκ δέ μετώπω
Ἱδρὼς μευ κοχύεσκεν ἴσον νοτίαισιν ἐέρσαις. WEITZ.

Accedo aniculam, quæ agreſte olus vendebat] Quam *foraciam* dixere, vide Calepinum in Dictionario voce *Foracia.* Porro locum hunc tranſtulit & expreſſit Lud. Vives in exercitat. ling. Lat. dialog. IV. ERH. Gloſſ. λαχανοπώλης, *holerator.* λαχανοπωλεῖον, *holitorium.* Hinc *forum olitorium, Krautmarckt*, Hadr. Junius in Nomenclat. Joh. Thomas Freigius in Not. ad Lud. Vivis Colloquia. WEITZ.

Et, rogo, inquam, mater, numquid ſcis] Lege *Te rogo, inquam, mater, ecquid ſcis.* Formula blande adeuntium eſt, *Te rogo*, cum quid exquiſituri veniunt. Guilelm. Plaut. quæſt. in Pſeudol. cap. 4. Plaut. *Ecquem in angiportu hominem noviſti, te rogo?* nihil tamen in Petronio mutandum eſt. ERHARD. *Te rogo* Leid. cod. & quinque alii, probe: venuſtam hanc & rogantium & adeuntium formulam perperam hic mutarunt nonnulli, qua ſæpe aliis tamen locis noſter uſus eſt. Etiam Plautus Pſeud. Act. IV. Sc. II. verſu 15.

Et quem in angiportu hoc hominem tu noviſti? te rogo.

Vetus inſcriptio, quam ex Joſephi Scaligeri MSS. quæ intra Leidenſis Bibliothecæ penetralia aſſervantur, deſcripſi:

LAGGE FILI
BENE QVIESCAS
MATER TVA ROGAT
TE VT ME AD TE
RECIPIAS. VALE.
P. Q. XV. BOSCH.

In cap. 20. *rogo inquam domina.* cap. 137. *tum ego, Rogo, inquam, noli clamare.* & paulo poſt. *Rogo, inquam, expiare manus pretio licet.* Et alibi ſæpius BURMAN.

Mater] Solemnis formula adeuntium, cum quid exquiſituri ſunt, *matres* ſalutare. GLOSS. Solemne videtur compellantibus *Matres* ſalutare. Apul. 1. Met. Plaut. Rud. & alii. WOUWEREN. *Mater*, Plautinum eſt. BRASS. Apulej. 1. Met. *ſemoto, inquam, joco, parens optima dic, oro, cujatis ſit* & lib. IV. *parce, inquit, mi parens:* ubi vide Pricaeum. Lucian. in Aſino. μανθάνω, ἔφην, ὦ μῆτερ, τοῦτο εἶπας. BURM.

Habitem] Vulgo *habito.* SAMBUC.

Cœpit me præcedere] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS. Sic mox. *& per medium lupanar fugere cœpi.* Et rurſus: *Cœpit rogare ſtuprum, & cœpitque mihi velle pudorem extorquere.* Item *& me coepit non perfunctorie verberare.* Item *diligentius conſiderare pallium coepit.* & infra *præcluſiſque foribus ridere, acumen non minus concionum, quam calumnian-*

tium

rexitque, & coepit me praecedere. Divinam ego [b] putabam. at ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, centonem anus urbana rejecit: &, Hic,

trum coepimus. FR. PITH. Vide paulo ſuperius notata.

Divinam] *Divina*, fatidica, vates, divinatrix. GLOSS. Veteres, *divinam ego.* communem lectionem *ducturam ego* probo. Sic intra: *Putares ab eadem avia eſſe deductum.* DELBEN. Turnebus legit, *divinam*, lib. 19. adv. cap. 6. DANIEL. Fatidicam. Martial.

Non ſum divinus, ſed ſcio quid facias.

Seneca de vita beata, cap. 27. *Cum aliqua per viam genibus repens ululat, laurumque linteatus ſenex praeferens clamat iratum aliquem deorum, concurritis & divinum eſſe affirmatis.* Apulejus lib. 1. *parce in foeminam divinam.* WOUWEREN. Vatem, divinatricem: Juvenal. Sat. x.

Exta & candiduli divina tomacula porci.

Auct. Querol. *Secreta queroli ac familiaria tamquam divinus loquitur.* Arnob. lib. VI. *Apollo divinus* Idem. lib. V. *res divina.* Claud. *divinum pectus*, BARTH. Quem & vide lib. 24. adv. cap. 17. praeſagam. Barth. ad Claudian. num. 2361. quae ſciret omnia, Pflugius. Dicit enim ſe exiſtimaſſe eam ſcire divinitus. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. ERHARD. Adv. Turnebus, & Petr. Daniel reponebant *ducturam*; ſed adſcripta lectio ſanior eſt, *divina*, maga; ut multis dico ad Heliodorum. BOURD. Recepi tot calculis eruditorum probatam vocem. Tragur. codex habet *duci nam putabam*, quae ad veram lectionem proxime accedunt. divinam credebat anum, quae hominibus ſuperſtitioſis operam ſuam conjiciendi ſomnia, interpretandi omina & ſimilia locabat; quales Romae viri & foeminae in circo, foro & aliis celeberrimis locis. Horat. 1. Sat. VI. verſ. 113.

Fallacem circum veſpertinumque pererro
Saepe forum, adſiſto divinis.

Cicer. de fato. *Hoc loco Chryſippus aeſtuans falli ſperat Chaldaeos, ceteroſque divinos.* Liv. 1. 36. Tarquinius auguri Navio, *Agedum, inquit, divine tu, inaugura.* BURMAN.

Putabam. at ſubinde] Lege, *putabam: & ſubſequor. inde ut in locum ſecretum.* RITTERSH. Alii, *& ſubinde.* forte *& ſubſequor. inde ut*, &c. Gulielm. Plaut. quaeſt. in Epid. cap. ult. tametſi nihil admodum affirmet. ERHARD.

Centonem injecit] *Cento*, velum, quo cubiculorum januae tegebantur, ne per rimas inſpicere poſſent cucuriosi, quid intus ageretur. GLOSS. Lege, *Centonem manum.* AURAT. Impreſſi, *rejecit.* PUTEAN. *Cento* Juvenal. Briſſon. de ritu nupt. vel jure connubiorum, ubi emendat Petronii locum. DANIEL. Doſitheus magiſter in arte: καὶ ὅταν ἤρξεν κέντρων ἐπιλαθοῦ, καὶ πάντοι ἐπιπτυχθὲν καθηγηταί. Virgil.

——— *duplicem ex humeris rejecit amictum*,

FR. PITHÆUS. Alii, *iniecit*, quaſi velit Eucolpium induere legitimum habitum eorum, qui in lupanari degunt, ſcilicet ut intelligat ſe in fornicem deductum. Nam moechi & ii, qui luſtrabantur, obnupto capite eſſe ex Sueton. Caligul. notum. Capitolinus Vero: *In tantum vitiorum Cajanorum & Neronianorum fuiſſe aemulum, ut vagaretur nocte per tabernas & lupanaria obtecto capite cucullo vulgari.* C. Fortunatianus lib. 1. Rhetor. *Invenit filius adulterum obvoluto capite, nec eum occidit.* Et hoc ritu forte Naevius, apud Gellium lib. 6. cap. 8.

--- *Eum ſuus pater cum pallio uno ab amica abduxit.*

Vide Iſidor. lib. 19. cap. 26. huc reſpexit Seneca de vita beata cap. 13. *Non timide nec obſcure luxuriatur, etiam inoperto capite.* Imo & meretrices obnuptae. Juvenal. Satyr. 6.

Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos:
Sed nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Tertullian. de cultu foeminarum cap. 12. *Thamar illa, quia ſe expinxerat, idcirco Juda ſuſpicione viſa eſt quaeſtus ſedere adeo, quia ſub velamento latebat, habitus qualitate quaeſtuariam mentiente*, &c. multa Petronii ex hoc ritu exaudienda, quae tamen interpretes ad alia trahunt. WOUWEREN. Eum ſcilicet centonem, quo amictus erat Eucolpius. Itaque poſtea refugiens ait, *opertus caput.* BARTH. Lege, *rejecit*, eſt eſt, ſublatum rejecit à tergo, ut intraremus. Hiſpane, *hecho la antepuerta.* Mart. lib 1. epig. 34.

At meretrix abigit teſtem veloque ſeraque.

Et lib. 2. epigr. 46.

Intraſti quoties inſcriptae limina cellae,
Seu puer arriſit ſive puella tibi:
Contentus non eſt foribus veloque ſeraque.

Hoc *velum* ex centonibus conficiebatur, & *cento* appellabatur: erantque plurimi centones in lupanari, tam in quaque cella, quam in ipſa majori lupanaris janua. Diſco id ex veteri Juvenalis ſcholiaſte ad illum locum Sat. 6. verſ. 21.

Intravit calidum veteri centone lupanar.

Vetere, inquit, *centone, ut velo ex pannis facto.* Legerem ibi, *veteri velo ex pannis facto.* Suffragabatur hic Petronii locus. Ejuſmodi velis cubiculorum januae tegebantur, & eo ponebantur, ne ſcilicet per forium rimas inſpicere poſſent curioſi, quid intus ageretur. Juvenal. Sat. 9. verſ. 105.

——— *Claude feneſtras,*
Vela tegant rimas, junge oſtia, tollite lumen
E medio ———

Ramirez. Hypomnem. ad Martial. lib. 1. epig. 25. n. 5. An *Centonem rejecit*, eſt quod infra dicit de Quartilla *Retexit pallio caput.* Feminae enim in publico obnuptae apud

Hic, inquit, [a] debes habitare, [b] Quum ego negarem me cognoſcere domum, video quoſdam inter titulos, nudaſque meretrices furtim conſpatiantes.

a ANUS. *b* ENCOLPIUS.

apud Orientales gentes. in Geneſi cap. 24. verſ. 65. de Rebecca; *At illa tollens cito pallium, operuit ſe.* qui mos durat hodieque apud Turcas & Perſas. nec honeſtæ tantum matronæ ac virgines, verum etiam meretrices, Ibidem cap. 38. verſ. 15. de Thamare ad viam proſtante; *Quam cum vidiſſet Judas ſuſpicatus eſt eſſe meretricem. operuerat enim vultum ſuum* Fingit autem Petronius, hæc in urbe Græca contigiſſe & Græci moris. ERHARD. Egregie hæc explicat & illuſtrat Ferrar. de re Veſtiar. part. 1. lib. 1. cap. 11.

Hic debes habitare] Male ad obſcœnum ſenſum detorquet Martialis Epigramma lib. XIV. 77. Gabbema. ſed Catullus ſimiles ſibi, Camerium quærenti, inſidias factas narrat carmine LVI.

Femellas omnes amice prendi,
Quas vultu vidi tamen ſereno,
Has vel te ſic ipſe flagitabam,
Camerium mihi peſſimæ puellæ.
Quædam, inquit, nudum ſinum reducens,
Et hic in roſeis latet papillis. BURM.

Inter titulos] *Tituli* nomina ſcortorum, & ſtupri pretium cellis inſcripta. GLOSS. Veteres *internuculos*; forte *internuncii*, vel *internunciolos*. DELBEN. V. C. Pithæi, *inter titulos*, alii *vitulos*, alii *puellulos*. fortaſſis *titulos*, ut tabernarum meretriciarum inſcriptiones intelligat. TORNÆS. Impreſſi habent, *inter vitulos*. Vetus liber, quo ſolo hac in parte uti potui, habet *inter titulos*. PUTEAN. Citans hunc quoque locum Turneb. lib. Adverſ. 21. cap. 28. *inter nuculos*, legit duobus verbis. An legendum *quaſdam in interniculis nudas meretrices*. *Interniculus* vel *Interniculum* eſt ſtabulum: quo verbo uſus eſt Plin. lib. 8. Nat. hiſt. cap. 44. in fine his verbis; *Mulum LXXX. annis vixiſſe, Athenienſium monumentis apparet. Eo gaviſi cum templum in arce facerent, quod derelictus ſenecta, cadentia jumenta comitatu niſuque exhortaretur, decretum fecere, quo caveretur, ne frumentarii negociatores ab interniculis eum arcerent.* In impreſſo codice legitur *interniculis*. Budæus ἀπὸ τῶν πυλῶν interpretatur in Comment. Ling. Græcæ, fol. 615. Vide exempl. vetus D. Salignari & Mamati. DANIEL. In v. c. reperi *internuculos*, ut & apud Apulejum de Deo Socrat *Internuculos recens cognitos*. Sed utrumque locum corruptum exiſtimo. P. Pithæus Subſec. ſive Adverſar. lib. 2. cap. 10. Sic dicebant impudicos: omne enim medium *nucleum* vocabant. *Internuculi* ergo impudici, impudicati. intercutibus ſtupris flagitati, intercutiti, ſtuprati. Scalig. ad Priapeia. Cenſeam potius duabus vocibus; *inter nuculos* legendum, & meritorios ſignificari pueros, concubinos, qui nondum reliquere nuces, ſed etiamnum inter eas verſantur. Nam à Catullo in epithal. Jul. & Mallii ſcribitur *Concubine da nuces*. Turneb. Adverſar. lib. 21. cap. 28. Forte legendum *quoſdam Trunculos*. Colvius Not. ad Apul. de Deo Socrat. ſed titubandi animo. Lege *inter Scitulos*; id eſt, pueros. pueri enim *Sciti* dicuntur. Pflugius v. c. *quoſdam inter titulos, nudaſque meretrices*. Ita eſſe reſtituendum aſſerit etiam Pithœus. Fornices enim titulis inſcriptæ, ut ex Juvenali & Seneca notum: in Not. ad Collat. Moſaic. & Rom. leg. tit. de *Falſo teſtimonio*, & cellæ inſcriptæ nominibus meretricum. Tertullian. de Pudicit. lib. 1. *ſub ipſis libidinum titulis*. Ramirez Hypomnem ad Martial. lib. 1. epig. 35. n. 5. Quid ſi legamus, *quoſdam intercutulos?* ut intelligat παιδικὰ vel ſcorta maſcula, qui ſe intercutiri patiuntur. Balbus Catholico; *Cutitus, ſtupratus, corruptus*. Iſidorus in Gloſſ. *Subcus, ſubcutaneus, ſubcutatus, intercus, intercutaneus, intercutatus, ſubtercus, ſubtercutaneus*. ERHARD. Libri Mſſ. *inter angulos*, quam lectionem confirmat τὸ *locum ſecretiorem*, & *furtim ſpatiantes*. Qui *titulos* legi malunt, accipiunt non de titulis meretriciis, qui quidem ſatis elucidati ab aliis Petronii interpretibus; ſed de juvenibus Venerem languentem ſcortis cujuſcumque ſexus irritantibus. Hos Titulos ſcorta excipiebant antecœnio libidinis, ut fortiora prælium Cupidinis tentarent. Juvenes illos *Titulos* dici patet, ex Cornuto ad illos Perſii Sat. 1.

Ingentes trepidare Titos ———

Locus autem, ubi proſtabant Tituli iſti, dicebatur ab ætate titulorum *Ephebia*, ut patet apud D. Hieronymum. Locum illum ſic nondum intellectum illucidavit V. C. Jo. Savaro. Sunt & *Ephebia* apud Vitruvium non longe ab his diverſa, in quibus pueri exercebantur. ep. 11. lib. 3. BOURDELOT. *Internuculos* Leid. cod. *inteſticulos* vet. cod. Legit Nob. Heinſius *video quoſdam inter hyſtriculos*, hoc eſt, pueros ſtupratos, & jam propter ætatem obſoletos; aut, ut cum noſtro loquar, ſtupro liberos ac ingenuos, quorum anni ad teſſeram venerunt. Nam & hi, æque ac meretrices, in lupanaribus proſtabant. Calpurnius Ecloga VI. verſ. 12.

——— *pallidus alter*
Venit, & hirſuta ſpinoſior hyſtrice barba;
Candidus alter erat, lævique decentior ævo.

Et Feſto hanc vocem reddendam eſſe me docuit vir Illuſtris, quam perperam, ut ſolet alias mutilator iſte Paulus, exſcripſit *Hircipili;* legendum itaque, *Hyſtriculi, durorum pilorum homines*. Atque ſic ſcribendum exiſtimo apud Arnobium lib. V. adv. Gent. ubi *iſtriculi* MS. cod. *Facit ſumere*, inquit, *habitum puerorem, & in ſpeciem levigari nondum duri atque hyſtriculi puſionis*. Non ignoro hic CL. virum ad Tertulliani Pallium aliter ſentire. BOSSCH. Heraldus ad Martialem

tiantes. Tarde, imo jam ſero intellexi, me in fornicem eſſe deductum. execratus itaque aniculae inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere coepi in aliam partem. quum ecce in ipſo aditu occurrit mihi aeque laſſus,

lem xi. ep. 46. legit *intus titulos, nudaſque meretrices conſertim ſpatiantes.* ego cum Colvio ad Apulej. de Deo Socrat, p. 221. amplius deliberandum cenſeo.

Nudaſque meretrices] Alii, *udaſque.* TORNÆS. Stabant nudæ meretrices ante lupanar, Xiphilin. Avit. p. 405. BONGARS. Tacitus Annal. lib. 15. *Scorta viſebantur nudis corporibus.* Cyprianus de ſpect. cap. 6. *Per proſtitutarum nuda corpora.* Artemidorus lib. 11. ἡ δ᾽ ὅλη γυμνὴ, (Ἀφροδίτη) ἑταίραις καὶ μίμοις ἀγαθὴ, καὶ ἐργασίας σημαντική. Philemon;

Στῆσαι πριάμενον γυναῖκας κατὰ τόπους
Κοινὰς ἅπασι, καὶ κατεσκευασμένας
Ἑστᾶσι γυμναὶ ——— WOUWEREN.

Imo jam ſero intellexi] *Imo jam ſero ſenſi, intellexi* Leid. cod. quo duplex ſcriptura codicum vetuſtorum deſignatur. BOSCH.

In fornicem] Fornix, πορνεῖα, luſtrales cellæ arcuatæ, ubi publicæ meretrices proſternebantur. GLOSS. Lupanarium. Bernartius Schol. ad Statium lib. 1. Theb. Haymo Halberſtadenſis in epiſt. ad Rom. cap. 1. *Fornicatio à fornicibus, id eſt, arcuatis domibus dicitur, quæ fornices appellantur, ubi publicæ meretrices proſternebantur.* Erant autem loca abdita & occulta. Euagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 39. *Impoſitum fuit cum aliis compluribus, qui quæſtu victum ſibi quærebant, tum meretricibus, quæ corporis pulcritudinem habebant venalem, & effuſe ac libidinoſe ſtupris in abditis & occultis locis civitatis, id eſt, ganeis, ſe dedebant, tum præterea omnibus, quos ſcortari non pudebat.* Apoſtolus Paulus vocat *cubilia: Non in cubilibus,* &c. ad Rom. 13. ERHARD. Gloſſ. πορνεῖον, *fornix, ganeum, lupanarium.* Balbus Cathol. *Fornix à fornax, arcus lapideus, quod curvatus & arcuatus ſit, ut fornax. Et quia meretrices ſolent meretricari in hujuſmodi fornicibus, ideo etiam fornix quaſi formam necans, id eſt animum, quæ eſt forma noſtra.* Nicol. Perottus Archiepiſcop. Sipuntinus in Cornucop. Neſtor Novarienſ. in Vocabular. WEITZ.

Operui caput] Cap. 90. *operuit caput, extraque templum profugit.* Plaut. Moſtell. *Capite obvoluto ut fugiat cum ſummo metu.* &, *Cave reſpexis, fuge atque operi caput.* Nævius: *Amborum uxores noctu Troade exibant, capitibus opertis flentes ambæ, abeuntes lachrimis cum multis.* FR. PITHÆUS. *Socrates in oratione parum pudica caput operuit pallio:* A. Gellius lib. 9. cap. 19. ex Phædro Platonis. Homerus Odyſſ. ὁ κάλυψε δὲ καλὰ πρόσωπα. BRASSIC. Balbus Catholico; *Ludix quædam veſtis eſt, & dicitur à ludo, & dicuntur ludices veſtes à ludis theatri. Quum enim egrediebantur de ludi proſtibulo juvenes, harum velamento tegebant caput & faciem, ne cognoſcerentur: quia ſolebat erubeſcere, qui lupanar intravit.* Euagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 1. cap. 21. de Monachis Palæſtinæ; *Adeo etiam ſine delectatione cibum capiunt, atque ea re tam auſteram exercent diſciplinam, ut ſive ad cauponam, ſive ad lupanar eos divertere cogat neceſſitas, nec locum refugiant, nec operiant faciem, nec quicquam prorſus erubeſcant.* Aimoinus de Geſt. Francor. lib. 3. cap. 71. *Quin potius operto, ne agnoſcaris, capite feſtinus ſilvam pete.* De ritu veterum velandi & operiendi ſe propter ſubitam, creperam, & deſperatam aliquam rem, vide Jac. Schegkium Præmetlor. cap. 10. Gul. Ranchinum Variar. lect. lib. 1. cap. 3. Taubmannum ad Plaut. Captiv. Act. 3. ſcen. 1. Barth. ad Claudian. n. 1208. ERHARD. *Capitis operiendi* conſuetudinem, præter Petronii commentatores, illuſtrarunt Ferrar. part. 1. de Re Veſtiar. lib. 1. cap. 10. & 11. Freinsh. ad Curt. IV. 10. & alii magno numero; ejuſque præclarum exemplum eſt in Apoſtolo Petro, qui, cum prodidiſſet ſervatorem ſuum, ἐπιβαλὼν ἔκλαιε: quæ verba, miſere ab interpretibus vexata, recte expoſuit ex hoc ritu, præter alios, Salmas. de Fœner. Trapezit. pag. 272. & ſeqq. ita utitur ea voce Græca Theoph. περὶ κολακείας. Καὶ ἐρωτῆσαι, μὴ ῥιγοῖ, καὶ εἰ ἐπιβαλέσθαι βούλεται, καὶ ἔτι περιστεῖλαι αὐτόν. *Et rogat num frigeat, & num velit caput involvi, & amplius amiciri.* Ita & περὶ λογοποιίας. Καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν, μὴ λέγεταί τι καινότερον. Quod varie exponi poſſe, ut & Marci verba, Caſaubonus docet: at nihil definit. ſed cur non, *& caput involvens veſte rogare, nihilne novi?* plura vide apud diligentiæ ſingularis virum Bynæum de morte Chriſti lib. 11. cap. 6. BURM.

Fugere coepi] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS.

In aliam partem] Autiſiod. *alteram*: Pith. PATISSON.

Æque lapſus ac moriens] Id eſt, qui, ut ego, aberraverat. SAMBUC. Interpretantur vulgo, id eſt, qui, ut ego, aberraverat: ſed tamen falſam eſſe interpretationem, licet conjicere ex ſequentibus in manuſcripto, cum Gyton de Aſcylta conqueritur apud Encolpum: *Tuus, inquit, frater ac comes paulo ante in conductum accurrit, coepitque mihi velle pudorem extorquere.* Ex quibus quis non videt, non lapſum eſſe Aſcyltam & eo abductum, ſed de induſtria? Puto legendum *æque laſſus ac moriens.* Nam de ſeipſo Gyton paulo ante dixerat: *Donec & curſu defatigatus, & ſudore jam madens,* &c. Et mox iterum; *Sudorem ille manibus deterſit,* &c. Sed ſuſpectus eſt locus ille alter, *in conductum accurrit*: nec ſatis intelligo. EMMIUS. Forte, *laſſus.* DOUZA F. Lege *laſſus ac moriens.*

laſſus, ac moriens Aſcyltos. putares, ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque ut ridens eum conſalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quaeſivi.

VIII. Sudorem ille manibus deterſit, &, [a] Si ſcires, inquit, quæ mihi acciderunt. [b] Quid novi? inquam ego. at ille deficiens, [c] Quum errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit. per amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc locum me perduxit, prolatoque peculio coepit rogare ſtuprum. Jam pro cella

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS. [c] ASCYLTOS.

Palmer. in Spicileg. Barth. ad Claud. l. I. in Ruf. v. 276. vel *laſſus ac madens*, quia ſequitur; *ſudorem ille manibus deterſit*. Meurſius Animadverſion. miſcell. 3. c. 7. *Laſſus ac moriens* eſt feſſus & laſſitudine confectus & tabeſcens. Idem Barthius in Ceir. Virgil. num. 236. & ad Claudianum num. 62. Quare hunc locum non bono exemplo mutavit Laur. Ramirez de Prado Commentar. in Martialem. ERHARD.

Ac moriens] Laſſitudine confectus & tabeſcens. GLOSS. Lege, *marens Aſcyltas*. BRASSICAN. & AURAT. Non ſollicitandus locus: *moriens* enim eſt, quod mox *deficiens* dixit; & ita recte explicat Paſſer. ad Propert. 1. eleg. 10. vide & Gronov. ad Livium lib. XXVIII. 34.

Putares ab eadem anicula eſſe deductum] Ita eleganter ſecunda perſona utuntur, cum quid generatim de omnibus exprimunt. Sic infra cap. 91. *Video puerum parieti applicitum: ſcires non libenter ſervire.* Schopp. Explanat. in Plaut. Moſtell a. 1. ſc. 3. Micch. Piccartus epiſt. ad Goldaſtum. & Periculor. Criticorum cap. 8. Iterum Petronius cap. 31. *Pantomimorum non patrisfamilia triclinium crederes.* Valer. Maximus lib. 5. cap. 1. de Piſiſtrato convitiis Thraſippi inter cœnam lacerato; *Ita & animam & vocem ab ira cohibuit, ut putares ſatellitem à tyranno male audire.* Sulpitius Severus in Vita S. Martini lib. 2. cap. 3. *Jamque ſe malum ſerpentis per omnia membra diffuderat, cerneres omnibus venis inflatam cutem.* Guilhelmus Malmesburienſis in lib. de Pontificib. *Terra omnis frugum optima, &c, ut quemvis tædioſum provocet ad laboris illecebram, ubi centuplicato fœnore reſpondeat copia. Cernas tramites publicos veſtitos pomiferis arboribus.* ERHARD. Senec. Apocolynth. *putares omnes illius eſſe libertos.* ſæpius addit noſter particulam *ut*. Infr. cap. 23. & 26. & 127. 136. BURM.

Deductum] Omnino exiſtimat Doctiſſ. Tho. Munekerus, *ſeductum*, legendum eſſe. BOSCH.

In loco tam deformi] Nihil potuiſſet dici rectius. Seneca vocat *locum communem*; & *miſericordis populi beneficium*: Quintilian. Declamat. 15. *Triſtiſſimam ſtationem.* Idem Declamat. 14. docet, quare ſint inventæ meretrices. Solon autem primus inſtituit lupanaria, ut eſt apud Harpocrationem. Artemidorus Oneirocritic lib. α. cap. π. Κοινὸς γὰρ ὁ τόπος οὗτος καλεῖται, ὡς καὶ ὁ τῆς ἀγορᾶς δεχόμενος, καὶ πολλῶν σπερμάτων ἀνθρωπίνων ἐνταῦθα γίνεται φθορά. BRASSIC.

Per totam civitatem] mallem, ſi per codices liceret, *per ignotam civitatem*.

Stabulum] Cauponium, diverſorium. GLOSS.

Acceſſit ad me paterfamilias] Aliæ editones & MS. *paterfamilia*. ad quam conditionem & infra de Trimalcione cap. 27. *Ipſe paterfamilia*, &c. Et poſtea cap. 31. Puto tamen hoc loco Grajam inflexionem à Petronio ſervatam ἐυφωνίας ἕνεκα. ERHARD.

Et ducem ſe itineris] *Et ſe ducem itineris* Mem. cod. recte. BOSCH.

Amfractus] Amfractus, obliqui viarum flexus in ſe recurrentes. GLOSS.

Deinde] *Dehinc*. Leid. cod. placet. BOSCH.

Egreſſus] Lege *ingreſſus*. Jungermannus vulgaræ lectioni favet. quod infra legatur, *per tenebroſum & ſordidum egreſſum extraho Gytona*. ERHARD.

Perduxit] MS. *produxit*. TORNÆS. Vetus codex *produxit*: quod rectum eſt, ſive hoc verbum ſimpliciter accipias, ſive cum emphaſi: Nam ut de mimis ſcenicisque, ita & de proſtitutis uſurpatur, ut & paulo poſt. PUTEAN. Juſtin, 1. 8. *refugiens Cyrum ad anguſtias uſque produxit.*

Peculio] Peculium inter Romanæ nequitiæ vocabula uſurpatur pro ea parte, qua viri ſumus. GLOSS. Ita vet. cod. vulgo *pecuo*. forte *peniculo*. SAMBUC. Sic in obſcœno carmine ad calcem Virgilii,

Pulcre penſilibus peculiati.

Ita & apud Lamprid. Heliogab. DELBEN. Recte *peculio*. Unde apud auctorem Priap. *peculiatus*. Obſcœnum enim eſt verbum & apud Plautum in Pſeudolo Act. IV. ſc. VII. verſ. 91. DANIEL. Vetus Lexicon *Peculium pro aſſe vel denario ponitur. Petronius; Prolatoque peculio.* Infra; *Jovem quoque peculio exorat.* Lamprid. in Heliogab. *Homines ad exercendas libidines bene vaſatos, & majoris peculi opponit.* In Priapejis & apud Plautum, BONGARS. Vulgo, *pecuo*. Sambucus conjicit, *peniculo*. ſed *peculium* eſt optimum. nam *peculium* eſt τὸ αἰδοῖον, ut & infra, & apud Plautum. RITTERSH. *Peculium* etiam ad eam rem uſurpatur à Plaut. in Pſeud. Act. IV. ſc. VII. verſ. 91.

... *Mea*

cella meretrix aſſem exegerat, jam ille mihi injecerat manum, & niſi valen-

——— *Mea quidem hac habeo omnia*
Meo peculio empta. BA. nempe quod femina ſumma ſuſtinent.

Lamprid. in Heliogab. Hi vocantur *pulchre peculiati* Priap. Scalig. in Catalect. ad Priap. *Peculium* inter Romana nequitiæ vocabula uſurpatum antiquis, teſtimonio eſt illud è Carmine libero;

Pulcre penſilibus peculiati:

ubi de vaſatis probe ac mutoniatis eſt ſermo. Douza Centurion. lib. 4. cap. 9. *Peculium* proprie dicitur id quo viri ſumus. Schopp Explanat. in Moſtell. a. 1. ſc. 3. *Prolatoque peculio*, id eſt, mentula. hinc *peculiare* aliquem pro ſtuprare dixit Plaut. Perſa: & *peculiati* ſunt peculio inſtructi ſive mentulati, in Priap. carmine 52. ubi idem Scopp. in Comment. ERHARD.

Coepit rogare] Genus loquendi frequens Petronio. GLOSS.

Pro cella] *Cella* locus liber, in quo venerei homines & voluptuarii nequam faciebant, eas à lenonibus conduci mos erat. GLOSS. Briſſonius libro de jure Connub. legit, *Proſeda meretrix*. ſed nihil mutandum puto. Meretricis enim *ſella* proprie dicitur. Juvenal. ſat. 3.

Et dubitas alta Chionem deducere ſella.

Deinde *proſeda* meretricem ſignificat, ut non fuerit opus ad eam exprimendam & denotandam ſubſtantivo altero idem valente, cum hoc otioſum eſſet & πακίλλον, quod vitium incidiſſe diſertiſſimum Petronium non eſt veriſimile. Scribendum vero *procella*, per c. Juvenal. ſat. VI. verſ. 121.

Intravit calidum veteri centone lupanar
Et cellam vacuam atque ſuam. &c.

Et paulo poſt verſ. 127.

——— *tamen ultima cellam*
Clauſit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ.

DANIEL. Οἴκημα. in cujus aditu ſcorta proſtabant. titulis inſcriptam. ideo Martialis *inſcripta limina cellæ*. In Senecæ controv. lib. 1. *Superpoſitus eſt cellæ tuæ titulus*. Tertull. de Pudic. lib. 1. *Sub ipſis libidinum titulis*. Juvenalis Satyr. 6. *Intravit cellam*. Interpres: *non ſellam. quoniam in cellis nomina meretricum ſupra ſcripta erant.* unde apparet, quid *tituli* appellatione notent, nimirum ſtupri precium, & nomen meretricis. Seneca lib. 1. Controv. *Nomen tuum pependit in fronte, ſtetiſti cum meretricibus.* Inſcriptionum inſigne exemplum in Hiſtoria Apollonii Tyrii: *Puella proſternit ſe ad pedes: Miſerere virginitatis meæ, ne proſtituas hoc corpus ſub tam turpi titulo. Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, ſcribatur ei titulus: Quicunque Tarſiam defloraverit, mediam libram dabit, poſtea populo patebit ad ſingulos ſolidos.* vide Senec. lib. 1. Controverſ. 11. Πορνεῖα, ſeu ut Plautus, *luſtrales cellæ* arcuatæ erant. Iſidorus libro 10. *Fornicatrix eſt cujus corpus publicum. Hæ ſub arcuatis proſternebantur, quæ loca fornices dicuntur.* Gloſſæ: *Fornicaria*, πόρνη ἀπὸ καμάρας, ἢ ἵσταται. Hinc Martial. *monumenta*, quod adinſtar hypogæorum. lib. 1. epigr. 35.

A Chione ſaltem vel Laide diſce pudorem.
Abſcondunt turpes hæc monumenta lupas.

Quamquam loca ædilem metuentia remota & aditus obſcuri. Petron. cap. 7. *at ſubinde ut in locum ſecretiorem venimus.* Hoc cap. *per anfractus obſcuriſſimos in hunc locum perduxit.* Iſidorus lib. 10. *Ganeo. luxurioſus, & tamquam in occultis degens, quæ ganea Græci vocant.* WOUWEREN. Camera, lupanari, in quam ſe à pulliſpremo quodam Aſcyltos deductum ait, ubi pœnas penitas, prompto præſertim in rem præſentem peculio, daturus fuerat. Porro talibus cellis ejus, qui eas conduxerat, nomen, quem *titulum* vocat Seneca, inſcribebant, ut docet Douza. Schoppius in Miſcellan. In aliis legitur, *jam pro ſella meretrix*. unde Briſſonius *jam proſeda*, ex Plauti Pœnulo; lib. de Jure connub. cap. 6. Poteſt etiam retineri *procella* juncto vocabulo, ut dicatur ſicut *proſtibulum*, quod ante ſtabulum ſtet, ita *procella* quod ante cellam: quemadmodum & *ancillam* dictam volunt, quaſi ante cellam. In ſcriptis Patrum ancillas obſervamus concubinarum munia ſubiiſſe: ſed & *ancillam* pro meretrice poſitam. Symphoſianus in Hiſt. Apollonii Tyrii; *Leno vocavit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, ſcribatur ei titulus. Quicumque Tarſiam deſloraverit*, &c. Nihil tamen muto. ERHARD. De cellis hujuſmodi copioſe Torrentius ad Suetonii Tiberium cap. 43. Mos natus ab obſcœnitatis lupa. quem morem hic pluribus explicat Jul. Firmicus Maternus de error. profan. Relig. *Statuiſſe etiam, ut quicumque initiari vellet ſecreto Veneris ſibi tradito, aſſem unum mercedis nomine Deæ daret.* Quidam hic legunt, *proſella*, unde *Sellaria* Tiberii loc. citant. BOURDELOT. Vide Ferrar. lib. 2. elector. cap. 18.

Aſſem exegerat] Quadrans lavationis pretium, & merces fuit As; ut ex hoc loco apparet, cellæ meretriciæ. Sane locus Plutarchi in Cicerone ad proſtibuli mercedem mihi pertinere videtur. Sic infra cap. xcv. *Vos me hercule ne mercedem cellæ daretis*, &c. Briſſon. emendat in lib. de Jure connub. male. PUTEAN. Arnob. 5. *Cypriæ Veneris abſtruſa illa initia prætereamus, quorum conditor indicatur Cyniras rex fuiſſe: in quibus ſumentes ea certas ſtipes inferunt ut meretrici.* Clemens, νόμισμα δ' ἐπιφέρουσιν αὐτῇ οἱ μυούμενοι ὡς ἑταίρᾳ ἐρασταί. FR. PITHÆUS. Juvenal. Satyr 6.

Excepit blanda intrantes, atque æra popoſcit.

Seneca lib 1. Controv. *pretia ſtupri accepiſti.* Notandum illud Tertull. *Ipſa etiam proſtibula publicæ libidinis hoſtiæ in ſcena proferuntur, locus, ſtipes, elogium etiam, quibus opus non eſt, prædicantur.* WOUWEREN. Infra cap. xcv. Hinc *mulritola* dictæ meretrices. Jo-

valentior fuiſſem poenas dediſſem. * adeo ubique omnes mihi videbantur ſatyrion bibiſſe. * * * junctis viribus moleſtum contempſimus. * * *.

IX. [a] Quaſi per caliginem vidi Gitona in crepidine ſemitae ſtantem, &

ENCOLPIUS.

ſus Sirachides cap. 9. *Nec reſpicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.* ERHARD. *Aſſem exegerat.* hæc non tam vulgarium proſtibulorum merces fuit, quam Lenarum, quæ pro cella illam exigebant. Quod egregie docet inſcriptio apud Gruter DCLII, 1.

VIBIAE. Ↄ. L. CALYBENI. LIBERTAE. LENAE. AB. ASSE. QUAESITUM. LUCRO. SUO. SINE. FRAUDE. ALIORUM.

Et ita capio illud in Fragmento Tragur. cap. 43. *ab aſſe crevit.* Meretricum vero capturam etiam certam fuiſſe, & titulo adſcriptam docet Ovidius 1 am. 10.

Stat meretrix curvis certo mercabilis ære. BURM

Injecerat manum] Solemnis ex jure locutio, ubi quis vi aliquem in jus trahebat, vel rem ſuam vindicabat. v. Serv. ad Virg. x. Æn. verſ. 419. & leg. x. §. 1. ff. de in jus vocando. Horat. 1. od. 17.

—— Nec metuens protervum
Suſpecta Cyrum, ne male diſpari
Incontinentes injiciat manus.

Ovid. Epiſt. XII. 158.

Clamarem, meus eſt, injiceremque manus.

Epiſt. VIII. 16.

Injice non timidas in tua jura manus.

Illud autem *poenas dediſſem*, obſcœnum habet ſenſum. BURM.

Valentior] Ovid.

Inſequitur, fugio: fortior ille fuit. FR. PITH.

Dediſſem poenas] Priap. carm. LI.

Nimirum apertam convolatis ad poenam.

Et carm. LXI.

Furatum venis huc amore poena.

Mart. IX. 6.

Immatura dabant infandas corpora poenas. F. PITH.

Satyrion bibiſſe] Ad libidinem incitari vi illius herbæ. GLOSS. Plinius Satyrion Venerem, etiam ſi omnino manu teneatur radix, ſtimulare ſcribit. & paulo poſt ſubjicit; *In totum quidem Græci, cum concitationem hanc volunt ſignificare, Satyrion appellant.* Quod de Satyrio alii ſcripſerunt, non eſt hic neceſſe reſcribere. PUTEAN. Heſychius: σατύριον πόα τις συνεργὸς πρὸς τὰς ἀφροδισίας ὁρμάς. Cælius Aurelianus lib. III. *Satyriaſis eſt vehemens Veneris appetentia. Vocatur autem ab herba virtute, quam Satyrion vocant. Hanc enim accipientes in Venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium. Sed antecedentis iſtius paſſionis ſunt epota medicamina ob uſum Venereum excitandum, quæ ſatyrica vocant, quæ ſunt acria atque incentiva & nervis improba.* WOUWEREN. Ad libidinem eſſe incitatos & inflammatos è vi illius herbæ. Turneb. Adverſ. lib. 19. cap. 6. Petronius infra cap. XXI. *Illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat.* Theodorus Priſcianus lib. 2. Logic. cap. 11. *Satyriaſis, gonorrhæa vel priapiſmus, quibus ſimilis eſt ſub immoderata patratione moleſtia, his accidentibus diſterminantur. Gonorrhæa ſine veretri extenſione vel uſus veneris deſiderio, ſpermatis affluentiſſima ſub effuſione corpora debilitat, & per chronica tempora producitur. Satyriaſis vero ex certa corporis incommoditate, quæ etiam mulieribus aliquando contingit, quam metromaniam aliqui appellaverunt, & deſiderium inſatiabile, & tenſionem particula cum aſſidua patratione facit. hanc paſſionem priapiſmum aliqui appellaverunt.* Apulejus Medicus de Herbis cap. 15. *Græcis dicitur ſatyrion, Itali priapiſcon, alii orminalem, alii teſticulum leporinum nominant.* An igitur ex herba iſta potus ejuſmodi confectus, quo frigentibus ad officium virile membris mederentur? An ipſius herbæ expreſſus ſuccus ei rei faciebat? Idem Apulejus ibidem; *Si quis mulierem ſubagitare non poterit, herbæ priapiſci radicem, id eſt, teſticulum dextrum, quia major eſt,* &c. Vide omnino Iſidor. Etymolog. lib. 17. cap. 9. ERHARD.

Quaſi per caliginem] V. C. habet interiectum nomen ENCOLPIUS. quaſi quæ ſequuntur, ſint ex perſona Encolpii. Scal. WOUWEREN. V. C. habet hic præpoſitum nomen ENCOLPIUS. Sed Encolpii perſona in toto hoc Satyrico loquitur ſub auctoris facie, ſicut Aſinus in Mileſiis ſub Apuleji. ERHARD. Cicer. Philipp. XII. *quod videbam equidem, ſed quaſi per caliginem præſtrinxerat aciem animi Bruti ſalus.* Et lib. 5. de finib. *Vis naturæ per caliginem cernitur.* Plin. lib. 5. Ep. 8. *adhuc tamen per caliginem video.* SCHIOPP.

Vidi Gitona in crepidine] Sic ſcripſimus, cum ſequutæ Scaligerum Editiones poſtremæ invitis MSS. *Gitona* ſuppoſuiſſent. Scimus quid hæc dictio ſonet in Lycophrone, apud quem ſolum me reperiſſe fateor. Sed & ſcripti, & impreſſi plerique codices, lectionem noſtram tutantur. Amoris nomen illud, ut amoris origo, vicinia, patet apud Ovidium fabulatorem narratione Pyrami. Solent autem Latini in ejuſmodi nominibus vocalem literam elidere. Unde miror virum illum trimegiſtum Iſ. Caſaubonum ſcripſiſſe ad illud Perſ. Sat. 5.

—— lapidoſa Chiragra.

melius, inquit, *Cheragra*, ob metrum: Nam primam in eadem dictione ſyllabam corripuit Martial.

Sed nil patrono porrigit, hæc Chiragra eſt.

primam item in *Phidia*:

Lyſippi lego, Phidiæ putavi.

Ita & Auſon. Secundam in *Orichalco*, Virg. 8. Æn. Stat. Thebaid. 2. ſecundam in *Epirota* Auſonius. Copioſe

Digitized by Google

& in eumdem locum me conjeci. * Quum quaererem, Num quid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit puer ſuper lectum, & manantes lacrymas pollice exterſit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidiſſet, quaeſivi. at ille tarde quidem & invitus, ſed poſtquam precibus & iracundiam miſcui: [a] Tuus, inquit, iſte frater, ſeu comes, paullo ante in conductum adcucurrit, coepitque mihi velle pudorem extorquere. Quum ego

[a] GITON.

pioſe de ablatione literæ è Marcell. & Hermol. ad Plinium, Scaliger ad Auſonium. BOURDELOT.

Crepidine] Crepidines viarum, ipſæ eminentiæ dextra ſiniſtraque, vel ubi viæ conveniunt. GLOSS. Ita Servius. FR. PITHÆUS. Ugnitio; *Crepido ponitur quandoque pro caverna, ubi via conveniunt, in qua ſolent pauperes latitare vel mendicare.* Unde Juvenal.

Nulla crepido vacat. ———

Sed hoc loco *crepido* eſt locus excelſior. In Hiſtoria Judith. cap. 7. *Et venerunt per crepidinem montis uſque ad apicem, qui reſpicit ſuper Dothain.* Hinc & *crepida* dictæ ſoleæ eminentiores. ERHARD. Ita Curtius IV. 5. dixit *crepidinem portus.*

Numquid] Scribe, *num quid*, ut habent alii cod. Pith. PATISSON. V. C. *num quid*, recte, diſperſis nimirum vocibus, pro, num aliquid. ERHARD.

In prandium] Ita Terent. And. II, 2. *olera & piſciculos minutos ferre obolo in caenam.*

Frater] Hic pro amaſio, ſive pueri, ſive puellæ. GLOSS.

Lacrymas pollice expreſſit] An potius *exterſit*? Ovid. XIII. Met. 745.

——— *& lacryma vocem impediere loquentis,*
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo.

Idem: IX. Met. 395.

Eurytidos lacrimas admoto pollice ſiccat
Alcmene. ———

Catull. LXVI. 30.

——— *ut terſti lumina ſæpe manu* FR. PITH.

Scio quid interpretamenti adferant Scholiaſtæ; ſed fortaſſe non abſurde à Terentio lucem accipiet, ſc. 1. Act. 1. Eunuch.

——— *Una mehercule falſa lacrymula,*
Quam oculos terendo, miſera, vix vi expreſſerit.

Adrian. Behotius Apophoret. lib. 3. cap. 14. Lege *Pollice exterſit*, quod puerorum eſſe quiſque novit, Piccartus Periculor. Crit. cap. 17. Hinc totum effictum eſt illud Martialis epigramma: lib. 1. 93.

Sæpe mihi queritur non ſiccis Caſtus ocellis,
Tangi ſe digito Mammuriane tuo.

Ant. Parthenius in Catulli epigr. ad Aurelium. ERHARD. In aliis *expreſſit*. utraque lectio tolerabilis; poſſit enim illa Ovidii & aliorum, hæc vero ipſius Terentii defendi. Forſan Giton puer meretricum more, quæ decenter coactis oculis lacrymare didicerunt, etiam lacrymas ad oſtentationem doloris exprimere voluit. BOSCH.

Fratris] Scholiaſtes Lycoph. Τὰς ξένας ἀδελφὰς τὰ ἐρωτικὰ ποιοῦσιν οἱ γὰρ ἐρῶντες φιλαλλήλως λέγουσιν, ἀδελφός μου ἢ συγγενής μου ἐστι. FR. PITHÆUS. Lege *ego. Habitu* dixit, modo loquendi Romano, qui *habitum* corporis & univerſi corporis diſpoſitionem vocant. Puteanus in Genial. ſerm. & Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. ERHARD.

Tuus iſte] pronomen hoc odium & contemtum notat. v. Donat. ad Terent. Eun. 1. 2. *cum milite iſto præſens, abſens ut ſies.* appoſite Ovidius 1. amor. El. 8.

Ecce quid iſte tuus præter nova carmina vates
Donat?

v. Barth. ad Stat. IV. Theb. 430. & XI. 289. BURM.

In conductum] In hoſpitium. Sidon. lib. 5. epiſt. 17. *Placuit ad conductorium Syagrii Conſulis civium primi coire. Conductor*, hoſpes & ſtabularius. Rutilius;

Hoſpite conductor durior Antiphate.

Savaro Notis ad Sidon. ERHARD. Cicero pro Cluent. 62. *ſolebat enim extra portam aliquid habere conducti.* Ita Juriſconſulti paſſim *in conducto habitare. leg.* 1. §. 9. de his qui effuder. BURM.

Accucurrit] Alii *aucucurrit.* forte *obcucurrit.* Lucret. lib. 4.

——— *Nobis obcurrit imago.*

Virg. 3. Æn.

Vittis & ſacro redimitus tempora lauro
Obcurrit ———

pro, accurrit. *ob* pro *ad* poni notum eſt. ERHARD.

Coepit velle] Hygin. cap. 4. *coepit velle filios ejus necare.* BARTH. Quem & vide lib. 12. adv. cap. 1.

Pudorem extorquere] *Pellere pudicitiam* dixit Plautus Epidic. *Plane hic ille eſt, qui mihi primus in Epidauro pudicitiam pepulit.* Sic *ruptam virginitatem* dixit Fabius Declamat. 248. Infra cap. XXV. *Devirginetur Pannychis noſtra.* WEITZ.

Cum ego proclamarem] Apul. lib. 1. Met. Ulp. leg. 4. § 2. ad L. Corneliam de ſicar. *Plane ſi ipſi, qui hanc injuriam paſſi ſunt, proclamaverint, audire eos Præſes Provinciæ debet.* Atque ita proclamare *Quiritare* dicitur, hoc eſt, Quiritium fidem invocare, ut Petron. cap. XXI. Tertull. adverſus Valentin. cap. XIV. *Ut etiam inclamarit, quaſi Porro Quirites, aut fidem Cæſaris.* Lucianus: ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὦ Καῖσαρ ἀναβοῶντας ἐπεθύμουν, ἢ ὀγκώμην, καὶ τὸ μὲν ὦ ἰδίων, τὸ δὲ Καίσαρ οὐκ ἐπικαλοῦσι. Sed hæc vulgatiſſima. Inde *proquiritare legem*, promulgare, verbum decemvirale. Sidonius lib. VIII. ep. VI. WOUWEREN. Lege, *porro*

ego proclamarem, gladium ſtrinxit; &, ſi Lucretia es, inquit, Tarquinium inveniſti. *Quibus ego auditis, intentavi in oculos Aſcylti manus, &, quid dicis, inquam, muliebris patientiæ ſcortum, cujus ne ſpiritus purus eſt? Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos; mox ſublatis fortius manibus,

ENCOLPIUS.

ro clamarem. Volebat Eucolpius quiritare, ſive *Porro Quirites* clamare, ſed impetu Aſcylti interveniente priorem tantum dictionem abſolvit. *Porro Quirites*, clamabant opem Quiritium ſeu civium Romanorum implorantes. Schopp. Veriſimil. lib. I. cap. 16. ſed inepte, vide Wouwer. hoc loco, & Coler. in Parerg. (ubi tacito nomine Schoppium flagellat) & Scip. Gentilem in Apuleji Apolog. ERHARD. Ex MSS. & Virgilio reſcripſimus, *quum ego clamarem.* Idem poſtea, *longe majore niſu clamavit.* BOURDELOT. Non movenda vox. Apulej. VII. Met. *ejulans & exinde proclamans ſtabulum erumpit meum.* Et I. Met. *proclamares ſaltem ſuppetiatum, ſi reſiſtere vir tantus mulieri nequibas.* Quinctil. declam. IV. *Proclamo, teſtor.* BURM.

Gladium ſtrinxit] Gloſſ. ἐσπάσατο ξίφος, *ſtrinxit enſem.* Infra cap. 80. *At ille gladium parricidali manu ſtrinxit.* Euripid. Iphigen. Aulid.

——— ὀξὺ χεῖρι φάσγανον σπάσας κολεῶν ἄπο

Homer. Iliad. α. verſ. 194.

Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος.

Idem Odyſſ. κ. verſ. 439.

Σπασσάμενος ταμίνας ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ.

Nonnus Dionyſiac. lib. 23. verſ. 61. ἄορ ἐκ γυμνώσας. WEITZ.

Intentavi in oculos Aſcylti manus] Sueton. Cæſare cap. 14. *Strictos gladios uſque eo intentans.* Virgil. III. Æneid.

Præſentemque viris intentant omnia mortem.

Pacuvius Atalanta: *Mortem intentant, regno expellunt, conſanguineum me eſſe abdicant.* Ita lege apud Nonium *Abdicare.* WOUWEREN. Infra cap. XCV. *Vero extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat.* & cap. CVIII. *Intentans in oculos Tryphænæ manus.* ERHARD.

Muliebris patientiæ ſcortum] qui patitur, quæ mulieres pati conſueverant, præpoſteris libidinum ardoribus. GLOSS. Vide Auſonii epig. CXXIII. Firmicus Aſtr. lib. 3. cap. 7. *Patiantur, quæ mulieres pati conſueverunt, præpoſteris libidinum ardoribus.* WOUWEREN Sic vocat extremæ mollitiæ arguens. Sic Claudianus Eunuchum vocat *feminam* à mollitie, non ſexu. Sic *femineas querelas*, quæ non deceant virum, Statius dixit. & ſimilia, quæ congeſſit Barth. ad Claudian. n. 1478. Petron. infra cap. CXIX.

Quæque virum quærunt. ——— ERHARD.

De viro pathico etiam Juſtinus lib. IX. 7. *Pauſaniam Attalus non ſua tantum, verum & convivarum libidini, velut ſcortum vile ſubjecerat.* Quintil. Decl. III. *Ecce cum maxime hoc agitur, ut inter Romanorum Legionum manipulos ſcorta deligere, & ad ſtuprum trahere ſacramento rogatos poſſibat liceat ex decreto ſuo.* BURM.

Cujus ne ſpiritus purus eſt] Sueton. Neron. *Ex nonnullis comperi, perſuaſiſſimum habuiſſe eum, neminem hominum pudicum, aut ulla parte corporis purum eſſe.* FR. PITHÆUS. Cic. III. Verr. c. 28. *Apronium hominem vix liberum, contaminatum, perditum, flagitioſum, qui non modo animum integrum, ſed ne animam quidem puram conſervare voluiſſet.* Ubi licet notes hallucinationem viri magni, qui animæ facultatem hic innui exiſtimat animi appellatione. Quod in Tuſculana clarius dixerat: *Animus anima continetur.* Etenim longe aliud & flagitioſum quidam atque *impurum* intelligitur per animæ impuritatem. DOUZA F. Propter fellationem, aut oris ſtuprum, ut loquitur Arnob. lib. II. Minut. Oct. *Qui medios viros lambunt, libidinoſo ore, inguinibus inhæreſcunt.* Seneca de ira lib. 2. cap. 8. *Rapitur ad ſtupra, & ne os quidem libidini exceptum.* Petron. mox. *Qui ne tum quidem, cum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti. Non pura mulier*, eſt fellatrix. Catull.

——— *Pura impura puelle*
Savia comminxit ſpurca ſaliva tua.

Juvenalis Satyra X.

——— *Quot longa viros abſorbeat uno*
Maura die.

Comment. *Hanc oſtendit ore fuiſſe impuram.* eandem innui puto à Firm. lib. 3. cap. 7. *Erit impure libidinoſa.* Adde Martial. lib. VII. ep 66. WOUWEREN. Propter fellationem ſcilicet. ita intelligo quod infra de cynædo ait, *baſiis olidiſſimis inquinavit*; hinc fellatores dicuntur homines *mala lingua*, id eſt, fœtidæ & male olentis, Martiali & Minutio. *Spiritus* & *anima* pro oris halitu & odore. Plaut. Mercat. *Jam plenus ætatis, animaque foetida ſenex hircoſus.* Tertullian. de Spectac. *Harenarios illos amantiſſimos, quibus viles animas feminæ, aut ipſi etiam corporis ſubſternunt.* Flagitium ipſum ſpurcidicum & immemorabile quidem, expreſſit tamen Arnobius lib. 2. *Nihil pati renuentes, ad oris ſtuprum parata.* Et ejus diſcipulus Lactantius lib. 6. cap. 23. *Quorum teterrima libido & execrabilis furor ne capiti quidem parcit.* vide Wouwerii Not. ad Minutium, Elmenhorſt. ad Arnobium, Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 2. epigramm. 61. num. 6. ERHARD. Ad Leid. cod. oram Joſ. Scaliger, *nec.* probe. BOSCH. *Spiritus* recte viri docti de anima ſive gravi oris odore capiunt, per fellationem impuro. Cicer. in Piſon. 9. *neque tam fui timidus, ut frontes tua imbeculam, tum collega tui contaminatum*

Digitized by Google

bus, longe majore niſu clamavit: [a] Non taces, inquit, gladiator obſcoene, quem de ruina arena dimiſit? Non taces nocturne percuſſor, qui ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti? cujus eadem

[a] ASCYLTOS.

tum ſpiritum pertimeſceret. Tales notat Juvenal. Sat. VI. 50.

Pauca adeo Cereris vittas contingere digna
Quarum non timeat pater oſcula.

Et Sat. X. 238.

——— *tantum artificis valet halitus oris*
Quod ſteterat multis in carcere fornicis annis.

Ubi recte Scholiaſtes dicit *impuram* demonſtrari, BURM.

Longe majore riſu clamavit] Legendum *niſu*, hoc eſt, conatu, impetu vehementiore. Gulielm. Plaut. quæſt. in Epid. cap. ult. ERHARD.

Gladiator obſcœne] Fugitivus in arenam damnatus, & cum fœda aliqua muliere commiſſus, quæ præter ſpem ruina pegmatis evaſit. GLOSS.

Quem de ruina arena dimiſit] Scribe *arena ruina dimiſit.* RITTERSH. Sic legendum dixi Veriſimil. I. cap. 16. Oſtendit Auctor animadverſionum in Martialem lib. I. Ep. 69. hanc conjecturam non ſibi diſplicere, quippe quam ſuam eſſe, videri quidem certe ſuam maluerit. SCIOPP. Pegmata machinæ è ligno, quibus uſus in theatris, in quibus varia inventa & ſtupendi luſus ingeniorum creſcebant in ſublime: ſubſidebant eadem, quin interdum chaſmate & ruina ſubita dehiſcebant, ſive tota pegmata, ſive homines, qui impoſiti, de hominibus hic Petronii locus. Significat enim aperte, fugitivum illum in arenam damnatum, & cum fœda muliere aliqua commiſſum, ruina pegmatis præter ſpem evaſiſſe. Lipſ. de Amphitheatr. cap. 23. Lege trajectis voculis, *de arena ruina dimiſit.* Pegmati impoſiti ſi forte præcipitati eſſent, & incolumes evaſiſſent tamen, vitam cum libertate quodam populi favore dono quaſi acceperunt. talem Eucolpium hunc fuiſſe ait Aſcylius. Schopp. Veriſim. lib. I. cap. 16. Vide tamen Scalig. ad Manilium, & quæ infra adſcripſimus ad illa verba cap. LXXXI. *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* ERHARD. Vide Caſaubon. ad Sueton. Caligul. cap. 26.

Nocturne percuſſor] Petron. cap. LXXXII. *Notavit me miles, ſive ille planus fuit, ſive nocturnus graſſator.* Plinius panegyr. Trajan. *Vidimus delatorum judicium quaſi graſsatorum, quaſi latronum.* Phocas in vita Virgilii;

——— *quem vox armabat in umbris*
Graſſari ſolitum ———

Graſſatores ſunt λωποδύται. ſic optime explicat Gloſſarium; *λωποδύτης, graſſator, λωποδυσία, graſſatura.* Fr. Lindenborg. Not. in Catalect. ERHARD.

Cum fortiter faceres] Apul. lib. 2. de Aſin. *Abi erge, ac te prapara, tota enim nocte tecum fortiter & ex animo praliabor.* & alio loco: *Praliare, inquit, & fortiter praliare. Nec enim tibi cedam, nec terga vertam.* FR. PITH. à Militari diſciplina, ubi audens aliquid magnanimum, *FORTITER facit.* Martial. lib. XI. 57.

Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

Servius ad illa Virgil. lib. IV. Georg. v. 561. *Caſar ad altum Fulminat Euphratem bello*, explicat *fortiter facit.* Quintil. Decl. CLXXXVII. CCXCIII. CCXCIV. CCCIII. Rufinus Hiſt. Eccleſ. lib. XI. cap. XXXIII. Ammian. lib. XXXI. BARTH. Quem & vide lib. 25. adv. cap. 2. *Fortiter facere*, pugnare, frequens apud Rhetores. Senec. lib. I. Declam. 8. *Qui ter fortiter fecit, militia vacet.* probe vero, ut multa à re militari. ergo *fortiter faceres*, ſeu *praliari*, *ἀφροδισιάζειν.* WOUWEREN. recte oſtenderunt viri docti à Martis ad Veneris certamina transductam locutionem. Ita & ſimpliciter *facere.* Plaut. Pſeud. IV. VII. 82. *etiamne facere ſolitus es.* noſter infra cap. 87. *quare non facimus* & in cap. II. *nec adhuc quidem omnia erant facta.* Et neſcio an non huc referri poſſet illud, quod frequens eſt in titulis ſepulchralibus veterum, *Fecit cum marito*, ut facit Guther. lib. II. de jur. man. 27. quamvis aliter capiant Reineſ. ad inſc. claſ. XX. 216. & Fabrett. inſc. cap. IV. inſc. 119. qui illud abhorrere à veterum Chriſtianorum caſtitate putat. Sed an non plura ex gentilitate Chriſtiani receperunt, in quibus ſi cenſorio opere uteremur, non omnino ratio conſtaret? & quî quæſo honeſtius conſuetudinem illam circumſcribere potuere? ſed ad rem. eadem quoque ratio eſt vocis *pugnare*, quæ mox ſequitur. Ita Donatus ad Terent. Eunuch. v. 2. Explicat hæc verba, *dabit hic aliquam pugnam denuo*, & exemplis aliquot firmat. *Pralia* quoque pro coïtu dixiſſe Virgilium notant Servius & Philargyrius ad illa Virgilii III. Georg. 97.

——— *Si quando ad praclia ventum eſt.*

Et cui non notum eſt, Poëtas in hac metaphora paſſim luxuriare, & Veneris opus imaginem Martii certaminis facere. BURM.

Viridario] *Viridaria, ἄλση*, loca graminibus arbuſtiſque conſita. Plin. lib. V. ep. VI. Macr. Saturn. lib. I. cap. IV. in Pandectis Florentinis leg. 13. §. 4. D. de uſufruct. *viridia.* leg. 79. §. ult. D. de verb. ſignif. *viridia.* WOUWEREN. Pro prato diſtinctis florum & arborum coloribus variegato, *Luſtgarten*, Columellæ quoque, Plinio, Spartiano & Capitolino. Barthius ad Muſæum num. 60. *Viridaria*, quæ & *viridia*, *ἄλση*, loca graminibus arbuſtiſque conſita. Briſſon. de verb. ſignific. lib. 19. Gothofred. ad leg. 26. in princ. D. de inſtruct. & ad leg. 79. §. ult. D. de V. S. ERHARD. Vide ad Phædri lib. 2. fab. 5.

Eadem

eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in deverſorio puer eſt? [a] Subduxiſti te, inquam, à praeceptoris colloquio.

X. [b] Quid ego, homo ſtultiſſime, facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta, & ſomniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu hercule, qui, ut foris coenares, Poëtam laudaſti. [c] Itaque ex turpiſſima lite in riſum diffuſi, pacatius ad reliqua ſeceſſimus. * Rurſus in memoriam revocatus injuriæ, Aſcylte, in-

[a] ENCOLPIUS. [b] ASCYLTOS. [c] ENCOLPIUS.

Eadem ratione] Martial. IV. 7. *Here qui puer Hyle fuiſti, Dic nobis hodie qua ratione Vir es.* FR. PITHÆUS.

In deverſorio puer] Seneca, *Tota nocte pervigilat, quam inter ebrietatem domini, ac libidinem dividit. & in cubiculo vir, in convivio puer.* FR. PITHÆUS. Fugit hanc ſcripturam ratio. Non enim tam humiliter de ſe ſentit bene peculiatus iſte furcifer. Legam, unica littera tranſpoſita, & paullum immutata: *qua nunc in diverſorio pueri es.* Sic digna exibit hominis arrogantia ſententia. BARTH. Quem & vide lib. 25. adv. 2. Hæc vox apud ſcriptores ubique corrupta, præter unicum, Philoxenum (in gloſſis) qui tamen ſemel male, πανδοχεύς, *diverſorarius.* Idem ubique bene, ut paulo anterius, πανδοχεῖον, *cauponium, deverſorium*, V. C. Jo. Savaro ad Sidonium vult legi *diverſorium*, corrupte. Idem Philoxenus originationis viam pandit: *deverticulum*, ἐκτροπή, ἔκνευσις, καταγώγιον. Idem καταλύω, κατάγομαι, *devertor*, ſcilicet ad hoſpitium temporarium, ad quod devertunt advenæ. Aliam tangit originationem Iſidorus, ſed debilis eſt. Marcellus etiam in mendo eſt, niſi legas, *deverſoria*, à *devertendo*. Omnino autem improbanda eſt me judice Barthii lectio, *In diverſorio pueri es*; quaſi diverſorium eſſet unius Gitonis. BOURDELOT Recte obſervat Bourdelotus hanc vocem ubique fere à librariis corruptam; & *devertere*, *deverſorium*, &c. ſcribendum eſſe, idem obſervarunt Lambinus & Cl. Grævius ad Cicer. 1. Verrin. 25. Gebhardus ad Cicer. Epiſt. ad fam. VII. 18, & Salmaſ. ad Capitol. Ver. 4. Tertullian. de Jejunio. V. I. *ubi cum in ſpelunca devertiſſet, quam familiari congreſſu Dei exceptus eſt*? Et ita in Pandectis Florentinis exaratum fuit *devertere* leg. VI. ff. Naut. Caupon. *deverſorium* l. XIII. §. ult. ff. de Uſufruct. & ubique emendatiores codices hanc vocem eo ſenſu poſitam ita exhibent. Ita & Faernus in antiquis Terentii membranis Eunuch. Act. IV. 2. *deverticulum* repperit. BURM.

Subduxiſti te à præceptoris colloquio] Ut Piſtoclerus apud Plautum Bacchid. act. 5. ſc. 2. quem vide ſis, quia oppido ad hunc Petronii locum facit illuſtrandum. ERHARD.

Quid ergo] Alii, *quod ego.* TORNÆS.

Cum fame morerer] Hinc proverbialis locutio. *pro pane rogare aliquam*, id eſt, de ſtupro compellare, apud Bebelium in Facetiis, ubi hi verſus non nuperi, ſed antiquitus facti leguntur;

MONACHI.

En ſumus hic nos tres, vos tres pro pane rogantes;
Nos ſumus ex illis, qui tundimus illud in illis.

MONIALES.

Adſumus & nos tres, vos tres ſupponite nos tres:
Nos ſumus ex illis, qui cludimus illud in illis.

ERHARD. Non amo nimis ingenioſos. an non ſimpliciter hæc verba capere præſtat de Aſcylto, cujus animus in patinis eſſet, dum alii toti in declamationibus audiendis erant? & diem jam in veſperam inclinatum fuiſſe docet ſequens caput. BURM.

Vitrea fracta] Xiphil. in Claud. ὥστε καὶ τὸ λογοποιηθῆναι ὅτι καὶ ὑάλινα σκεύη δύο συντετριμμένα τινὰ, πολίτας εἶναι. FR. PITHÆUS. Ita lepide & urbane legitur. Res nihili frivolæque, & nugæ, perquam ſcite a veteribus dictæ ſunt, *vitrea fracta*: & adhuc hodie moris eſt Gallis, de neglectis dicere, *Non darem vitreum fractum.* Martial. *ſulphurata fractis permutat vitreis.* Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. Gilbert. Cognatus in Adagior. συλλογῇ, Raderus Martial. lib. 1. epigr. 35. & lib. 10. epigr. 3. ERHARD. Vide Barth. ad Stat. lib. 1. Sylv. 6. 74.

Somniorum interpretamenta] Recte ita vocat ineptas & inanes declamationes. Ita paſſim Latini *ſomnia*, & Græci ὀνείρατα vocant vanos & nibil frugis habentes ſermones. Terent. Phor. Act. V. ſc. 6. v. Plautum Amphit. II. II. 65. & 106. & paſſim. Lucian. Harmonide πάντα ἐκεῖνα ὑπνίμια ὀνείρατα φασι, καὶ ἐπῶν σκιαί. BURM.

Qui, ut foris coenares, Poëtam laudaſti] Corrogabant Romani auditores, & impenſis cœnarum ſuffragia illorum redimebant, quod & in cauſidicis notat Juvenal. Satyr. 13. Vide Caſaubon. Commentar. in Perſii Satyr. 1. De Poëtarum recitationibus, auditoribus & acclamationibus, de recitationum origine, uſu, & conſuetudine tam apud Græcos quam Romanos fuſiſſime diſſertat Raderus Commentar. in Martial. lib. 10. epig. 60. quem vide. ERHARD.

Diffuſi] Proprium lætitiæ verbum, de quo plura infra. cap. 71. Apulej. 11. Met. *ego inſperato lucro diffuſus in gaudium.*

Rurſus in memoriam revocatus injuriæ] Juſtinus l. 7

Revo-

inquam, intelligo nobis convenire non poſſe, itaque communes ſarcinulas partiamur, ac paupertatem noſtram privatis quaeſtibus temptemus expellere. Et tu literas ſcis, & ego, ne quaeſtibus tuis obſtem, aliquid aliud promittam. alioqui mille cauſſae nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus different. Non recuſavit Aſcyltos, &, [a] Hodie, inquit, quia tamquam ſcholaſtici ad cœnam promiſimus, non perdamus

Ascyltos.

Revocatus in memoriam oraculi. Idem lib. 1. *In memoriam ſomnii reſponſique revocatur.* ERHARD.

Intelligo nobis convenire non poſſe] Modeſtinus in l. 1. §. 1. D. pro ſocio: *Diſſociamur renunciatione.* Hujus formula hic apud Petronium, & Apul. Mileſiar. x. *Si tibi ſocietas iſta diſplicet, poſſumus omnia quidem cætera fratres manere, ab iſto tamen nexu communionis diſcedere.* Sic amicitia renunciabatur, & inimicitiæ denunciabantur. Sueton. Caligula. Tacit. v. Annal. quos adducit Durantius Variar. lib. 11. cap. x1. præter eos Livius lib. xxv1. Sueton. Auguſt. cap. lxv1. Cicer. pro Flacco. vide Lipſ. ad Taciti Annal. lib. 11. WOUWER. Vide infr. ad illud cap. 79. *Res tuas ocius tolle.* ERHARD.

Nobis convenire] Infra; cap. 49. *Vide quam non conveniat his moribus.* Et cap. 98. *Si perirem, conveniret inimicis.* Sic Martialis dixit; *Miror, non bene convenire vobis.* Rader. ad Mart. lib. 8. epig. 35. ERHARD.

Privatis quaeſtibus temptemus expellere] *Privatis*, id eſt, ſinguli ſuis, quod veteres dicebant *privis*, ut docet Feſtus. Papias, *Privus, privatus, vel proprius. Privatim, proprie, ſingulatim, ad verbum diſcretivum.* Cic. 3. de Finib. *Verbis in dicendo quaſi privatis utuntur & ſuis.* ERHARD.

Quaeſtibus tentemus] Alii, *quaeſtionibus conemur.* PATISSON. Forte *quaeſtus rationibus.* HEINS.

Temptemus] *Temptare*, idem quod tentare. GLOSS.

Literas ſcis] Non de ſtudiis & artibus liberalibus, ſed de primis ſcribendi elementis, ſive ut Capitolin. in Pertinace cap. 1. vocat, *literis elementariis*, capi debet hæc locutio; quæ idem notat, quod ludimagiſter eſſe potes, ad quem quæſtum ex magna fortuna delapſi ſæpe ſe conferebant, ut Dionyſii exemplo ſatis conſtat. Eo ſenſu Nero optabat, ſe *neſcire literas*, Suet. cap. 10. & Cæſar de Sylla dicebat, eum *neſciſſe literas*, quia dictatura, id eſt magiſterio populi, ſe abdicaverat. Sueton. cap. 83. infr. cap. 46. *Literis ſatis inquinatus eſt.* Et Juriſconſultus l. 11. §. 4. ff. de muneribus. *Qui primis literis pueros induunt.* Vitruv. 1. 1. *Architectum literas ſcire oportet.* Et frequentem illam JCtis locutionem docent Duarer. anniverſ. diſp. 1. 3. & Nerius Analect. 11, 12, & hinc ludimagiſtros *literatores* & *literatos* dictos docet Wouwer. de Polymath. iv. quo ſenſu Columell. 1, cap. 8. *illiteratum villicum* dixit. BURM.

Aliquid aliud promittam] Qui profeſſores ſunt artium, *promittere* dicuntur: id eſt, aliquam aliam artem pollicebor. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. imo, profitebor, ne, ſi & ipſe literas doceam, lucro tuo obſim atque officiam. ERHARD. Aptum verbum arrogantibus & pædagogico faſtu tumentibus ludimagiſtris, & quicumque artem aliquam venditant, ut egregie oſtendit Gebhard. lib. 1. Crepund. cap. 14. Ita Horat. lib. 11. Epiſt. 1. verſ. 115.

—— *Quod medicorum eſt,*
Promittunt medici.

Et in art. Poet. verſ. 136.

Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu.

Celſus lib. 1. de Re medica, princip. *ſanitatem ægris medicina promittit.* BURM.

Rumoribus different] Ut venti nubes. Pflugius. Oroſius lib. 3. cap. 1. *Differt ut proditorem.* Bongarſius Not. in Juſtinum lib. 6. ERHARD. Vide quæ notavit Weitzius ad Terent. Heaut. Prolog. Plauto etiam frequens loquendi genus. v. Trinum. Act. 111. ſc. 11. verſ. 63. ea vox quoque reſtituenda Q. Septimio de bello Trojano lib. 1. cap. 3. *Expugnatam quippe domum regis, everſumque regnum, & alia in talem modum ſinguli differebant.* Nunc circumferuntur *differebant.* præceſſit autem *fama in majus divulgatur.* BURM.

Tamquam ſcholaſtici] Perſius Satyr. 1. *Ingentes trepidare Titos.* ubi Cornutus; *Dicti Titi à membri virilis magnitudine: συνεκδοχικῶς autem Titos ſcholaſticos, quod ſint vagi, neque uno magiſtro contenti, & ad libidinem proni, ſicuti aves, quibus comparantur.* P. DANIEL. *Scholaſtica lege*, quod alibi à me lectum memini. FR. PITHÆUS.

Ad cœnam promiſimus] Declamatores, ut auditorum laudibus & probationum ſignis diſertiſſimi haberentur, cœnas exhibebant, aut ſportulas aut nummos dabant. ſupra hoc cap. *Quid ego facere debui, cum fame morerer? an videlicet audirem ſententias?* Plinius ep. xiv. lib. x1. *Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redempti mancipes: convenitur in media baſilica, ubi tam palam ſportula quam in triclinio dantur. Ex judicio in judicium pari mercede tranſitur. Inde jam non inurbane σοφοκλεῖς vocantur; iiſdem Latinum nomen impoſitum eſt laudiceni: Heri duo nomenclatores mei ternis denariis ad laudandum trahebantur: tanti conſtat, ut ſis diſertiſſimus.* vide integrum locum. Hunc morbum etiam poetas tenuiſſe ex Horat.

mus noctem. cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem. [a] Tardum eſt, inquam, differre quod placet. * Hanc tam praecipitem diviſionem libido faciebat. Jam dudum enim cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum, ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.

XI. ** Poſtquam luſtravi oculis totam urbem, in cellulam redii, oſculiſque tandem bona fide exactis, alligo arctiſſimis complexibus puerum, fruor-

a ENCOLPIUS.

Martial. aliiſque notum: quo reſpexit Petronius cap CXXXVII.

Quiſquis habet nummos, ſecura naviget aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſſas.

Vide Juvenal. Satyr. VII. eo ventum, ut auditores, & locum conduxerint. Tacitus Dial. de Orator. WOUWEREN. *Promittere ad cœnam*, eſt promittere te alicui fore convivam, in cœnam adfuturum. Sic Plaut. Moſtell. Act. IV. ſc. III. verſ 12. Menæch. Act. V. ſc. II. v. 43. Stich. Act. IV. ſc. II. v. 16. Senec. II. Suas. *Sabinus Aſidius venuſtiſſimus inter Rhetores ſcurra cum hanc ſententiam Leonida retuliſſet, ait, ego illi ad prandium promiſiſſem, ad cœnam renuntiaſſem.* Alludebat illa ὥτας ἀκούειν, ὡς ἐν ᾠδῇ διατρίβοντες. Plin. lib. I. Epiſt. XV. *Heus tu. promittis ad cœnam, nec venis? dicitur jus: ad aſſem impendium reddes, nec id modicum.* Sic *promittere ad aliquem* Plaut. Stich. Act. IV. ſc. I. verſ. 9. Cic. lib. II. de Orat. cap. VII. *Ni prius à vobis impetraro. Quidnam, inquit Catullus? ut hic ſitis hodie. Tum cum ille dubitaret, quod ad fratrem promiſerat; ego, inquit Julius, pro utroque reſpondeo: ſic faciemus* ſic *promittere foras*, condicere foras. Plaut. Moſtell. Act. IV. ſc. III. verſ. 12. GABBEMA.

Proſpiciam aliquem fratrem] Turpil. in Paraterusa. *Dum ego conixi ſomno, hic ſibi proſpexit vigilans virginem.* SCIOPP. Valer. Max. lib. IV. cap. IX. I. *naves etiam ut proſpicerentur, quibus ſe bene ac tuto cum ſuis in Africam trajiceret.*

Tardum eſt] Seneca, *affectus non ſuſtinet moram.* FR. PITHÆUS. Similis ſententia in Polyb. lib. 4. Senec. Agam. *Omnis nimium longa properanti mora eſt.* BARTH. Quem & vide l. 25. adv. cap. I.

Quod places] Alia omnia exemplaria, *habes*; pro, *ares* Pith. PATISSON. Vet. Loiſel. *quod habes.* Pithœus *ares.* idem enim apud Senecam Controverſ. BONGARSIUS.

Amoliri] Propric. Donatus ad illa Terentii Andr. Act. IV. ſc. 2. *Vos hinc amolimini. Amoliri dicuntur ea, quæ cum magna difficultate, & molimine ſummoventur, & tolluntur è medio, ſic dixit. quaſi de odioſo & moleſto*, &c. BURM.

Cuſtodem] Juvenal. Sat. VI. verſ. 347.

Quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes? cauta eſt & ab illis incipit uxor.

BARTH. *Cuſtodem* pro exploratore moleſto ponit. v. Sueton. in Cæſ. 43. in Tib. 12 & Senec. lib. I. de Clem. cap. 19. *Vota non ſub cuſtode nuncupanda.* Ita & *cuſtodire.* Quint. decl. V. *tu cuſtodies, utrum frequentius oſculer.* & XVIII. *hujus oculos ſuſpiriaque cuſtodi.* v. Muret. ad Tacit. III. ann. c. 28. & Schultingium ad Senecæ Suaſor. 6. BURM.

Rationem deducerem] Pacat. *Cum ductam etiam rationem ipſorum videamus annorum.* Martial. lib. 12. *accipe rationem.* Senec. I. de clem. *Hodie Diis immortalibus, ſi à me rationem repetant, annumerare genus humanum paratus ſum.* BARTH. Quem & vide lib. 25. adv. 2. Neſcio quam hoc Latinum iis videatur, qui ſic ediderunt, omnino legendum *deducerem*, id eſt, ſubducerem, ac viderem, quantum mihi ex ratiuncula oſculorum atque complexuum reliqui apud ipſum eſſet. hoc eſt, ut inter nos tantum eſſet commercium, ut ſoli viveremus, ſic ſtatim. *oſculis bona fide exactis*, id eſt, poſt deductam rationem. SCIOPP. *Deducerem* legi ratio trititſima. Hinc jocus apud Suetonium in Julio, & Macrobium Saturnal. lib. 2. cap. 2. *Tertia deducta eſt.* Scio tamen, quid hac in re *deducere.* BOURD. Scribe *deducerem* cum Leid. cod. hoc eſt, agerem quæ ſolitus, ut interpretatur CL. Gronovius lib. II. Obſervat. cap. X. BOSCH. Cicero I. de off. 18. *Conſuetudo exercitatioque capienda, ut boni ratiocinatores officiorum eſſe poſſimus, & addendo deducendoque videre, quæ reliqui ſumma fiat.* ubi videantur, quæ annotarunt viri docti.

Veterem rationem] Infra idem Encolpius: *vetuſtiſſimam conſuetudinem:* & alibi, *veteris amicitiæ nomen*, Gitonis ſui familiaritatem appellat. ERHARD.

Bona fide] Serio; vel, ut ſignificantius verbis noſtris dicam, *à bon eſcient.* hac voce etiam poſtea aliquotiens uſus eſt. PUTEAN. Alibi: cap. 110. *Tunc primum bona fide puero baſium dedit.* Item cap. 91. *Optima fide reviviſcentem amicitiam toto pectore adſtrinxi.* Laberius: *Tollet bona fide vos Orcus nudas.* Florus, lib. II. cap. I. *P. R. cum bona fide adoleviſſet.* Plinius lib. XIV. cap. ult. *Optima fide non reſpiraſſe in hauriendo.* FR. PITHÆUS. To *fides*, venereum. infra cap. 114. *Per fidem miſerere, quemadmodum quidem ſoles.* RITTERSH. Id eſt, ſine fraude. ERH.

Ita

Digitized by Google

fruorque votis uſque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Aſcyltos furtim ſe foribus admovit, diſcuſſiſque fortiſſime clauſtris, invenit me cum fratre ludentem. riſu itaque plauſuque cellu-

Ita & cape illa Ovidii Epiſt. XIX. verſ. 67.

Firmius ô cupidi tandem coeamus amantes,
Nec careant vera gaudia noſtra fide.

Reſpondet autem hæc formula ei, quod antea dixerat, *rationem deducerem*, qua deducta, tamquam debitum ex reliquis, exigit à Gitone oſcula, & omnia. Ita enim à JCtis frequentari hanc locutionem egregie oſtendit P. Faber. 1. Semeſtr. 24 BURM.

Alligo artiſſimis amplexibus] Apul lib. 2. *Artius eam amplexus cœpi ſaviari.* carm. V. in Priapeiis.

Prendam te tamen, & tenebo prenſam,
Totamque hanc ſine fraude, quantacumque eſt,
Tormento citharaque tenſiorem,
Ad coſtam tibi ſeptimam recondam. ERHARD.

Fruor votis felicibus] Heſychius Illuſtrius, ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ παίζουσαις. Propert. lib. 2.

——— *Fruar, ô, ſolus amore meo.*

Lucretius lib. 4.

Denique cum membris conlatis flore fruuntur
Ætatis ———

Barth. ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. v. 366. Sic infra in luſu cum Circe; *Totoque corpore in amplexum ejus immiſſus, non precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor.* Conſimilis eſt Eumolpi nequitia cum diſcipulo; *in unum omnia vota conjunxi.* ERHARD.

Uſque ad invidiam] Plaut. Moſtell.

Ph. *Age accumbe igitur. cedo aquam manibus puer, appone hic menſulam.*

Ph. *Qui invident, ne umquam eorum quiſquam invideat prorſus commodis.*

Catull. carm. V.

Dein cum millia multa fecerimus
Conturbabimus, illa ne ſciamus.
Aut ne quis malus invidere poſſit,
Cum tantum ſciat eſſe baſiorum.

Martial.

Hoc tua, ſæve puer Diadumene, baſia flagrant.
Quid, ſi tota dares illa ſine invidia:

FR. PITH. Egeſipp. lib. 1. cap. XVII. *In multis apud Magnum ſupra libertorum modum uſque ad invidiam excellens.* Paraphraſis in illo Boëth. l. 1. de Conſol. Phil. *abite Sirenes, uſque in exitium dulces.* BARTH. Quem etiam vide lib. XXV. Adverſ. cap. 11.

Felicibus] Alii *frequentibus*, alii *ferventibus*. PATISSON.

Nec adhuc quidem omnia erant facta] Alibi, *Forſitan dum omnia concupiſco.* Catull. carm. XXI. *Hærens ad latus, omnia experiris fruſtra.* Ovid. Epiſt. XV. verſ. 133.

Ulteriora pudet narrare: ſed omnia fiunt.

FR. PITH. Proverbialis locutio. ſic infra; *Quid ita omnia feciſti, ut, quos tuebaris, abſconderes.* exempla plurima collegit Barthius in Ceir. Virgil. num. 188. ERHARD.

Invenit me cum fratre] Sub fratrum ſororumve nominibus, olim amaſios amaſiaſve ſuas intelligebant veteres; ut hic noſter, & multis aliis in locis. Qua de re ſic Minutius Felix. *Occultis ſe notis & inſignibus noſcunt, & amant mutuo pene antequam noverint paſſim etiam inter eos quadam libidinum religio miſcetur: ac ſe promiſcue appellant fratres, & ſorores, ut etiam non inſolens ſtuprum interceſſione ſacri nominis fiat inceſtum. Ita eorum vana & demens ſuperſtitio ſceleribus gloriatur.* Tibullus lib III. Eleg. 1.

Hæc tibi vir quondam, nunc frater, caſta Neæra,
Mittit, & accipias munera parva rogat.

BOSCH.

Ludentem] *Ludere*, congredi, honeſta turpiculæ rei periphraſis. GLOSS. Nequam vox, ut obſervatum doctis. Adjice iſta Maximiani.

Cum media tantum dilexi ludere forma.

Juppiter apud Lucian. ἔτι γὰρ σὺ μέμνησαι ἐκεῖνα, ἥν τι ἐγὼ ἔπαιζα ἐς τὴν γῆν κατελθών. Sulpicius Severus Sacræ Hiſt. lib. 1. BARTH. Quem vide lib. 25. adv. cap. 2. Συμπαίζοντα. Quo ſignificatu & infra dicit; *Luſumque puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia*, id eſt, congreſſum & συνουσίαν Githonis cum Pannychide. Galienus Imp. in Epithalamio;

Ite, agite, ô juvenes, pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos. non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ:
Ludite, ſed vigiles nolite extinguere lychnos, &c.

Maximianus Etruſcus Eleg. 4. de amica ad venerem invitante amorem;

Quin potius placito noli, inquit, parcere ludo;
Parcite triſtitias & renovate jocos.

Sic accipe in Sardanapali epitaphio;

Ede, bibe, lude, poſt mortem nulla voluptas.

Et in illo Monaſtico verſu barbaro, quem referunt Gardinerus & Neander in Proverbiis antiquis;

Ludere cum ſchollis res eſt pergrata puellis.

Vetus Interpres Bibliorum pro eo dixit *jocari.* Geneſ. 26. verſ. 8. de Iſaaco; *Proſpiciens Abimelech Rex Palæſtinorum per feneſtram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore ſua. Et accerſito eo ait; perſpicuum eſt, quod uxor tua ſit: cur mentitus es eam ſororem tuam eſſe?* ERHARD. Apta nequitiæ & impudicæ contrectationis vox. Senec. controv. 2. *Novimus iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiam ſi primam virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Et ita paſſim Ovidius, Propertius, & Horatius. Ita & Græci utuntur παίζειν. Ariſt. Plut. IV. V. verſ. 14.

cellulam implevit, opertum me amiculo evolvit, & [a] Quid agebas, inquit, frater ſanctiſſime? quid veſticontubernium facis? [b] nec ſe ſolum intra verba continuit, ſed lorum de pera ſolvit, & me coepit non per-

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS.

Βάλλει διὰ χειῶν πρός με παῖδας: quare & illa tria, *Edi, bibi, ludi*, ut Sardanapali ſepulchro inciſa erant. Athenæus XIII. 7. transfert *ἔπιον, ἔφαγον, ἠφροδιϲίαϲα*. & Plaut. Pſeudolo IV. 7. *Qui ſe ætatemque ſuam bene curant, edunt, bibunt, ſcortantur.* Et ita capienda illa verba Exod. XXXII. 6. *Et ſedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*, ubi LXX. interpretes *παίζειν*: nam errant, qui de ſaltatione vel alio luſu innocuo capiunt: conjunguntur enim ex ſolemni formula hæc tria, quæ voluptariam vitam numeris ſuis abſolvunt. Et ita recte explicat Tertullian. lib. II. contra Marcion. cap. 17. *Agnoſce ſimul & comitibus gulæ, libidini ſcilicet atque luxuriæ proſpectum, quæ fere ventris caſtigatione frigeſcunt. Manducaverat enim populus & biberat & ſurrexerat ludere.* Et clarius de je uniis cap. VI. *Manducavit populus, & bibit, & ſurrexerunt ludere. Intellige ſancta ſcriptura verecundiam, lusum, niſi impudicum, non denotaſſet.* BURM.

Opertam] Gloſſarium S. Dionyſii, *opertum*. DAN.

Veſticontubernium] Qui ſub eadem veſte cubant. GLOSS. Vet. Cod. *Verticontubernium*. Pith. PATISS. Sic *veſti-cibaria* Cæſari. FR. PITH. *Veſticontubernium* nolim mutari. Sic modo Lucretiæ caſtiſſimæ fœminæ in mediis impuritatibus meminit. Eſt *contubernium* nonnumquam concubitus. Sueton. Calig. cap. XXXVI. *Valerius Catullus conſulari familia juvenis ſtupratum à ſe, ac latera ſibi contubernio ejus defeſſa etiam vociferatus eſt.* Niſi malis junctam obſcænarum rerum gratia ibi habitationem intelligere. *Contubernium* alias ſervorum. Impp. Diocletianus & Maximianus l. 2. C. ad l. Jul. d. Adult. *Servi ob violatum contubernium ſuum adulterii crimine accuſari non poſſunt.* Petronius autem ad militare contubernium potius videtur reſpicere. Nam hominem infandum alibi *commilitonem* quoque appellat. Eſt vero *contubernium* cohabitatio militaris. Severus Sulpit. in vita Martini, *Nec tamen ſtatim militiæ renuntiavit Tribuni ſui precibus evictus, cui contubernium familiare præſtabat.* Noſter infra *commilitonem* ſuum eumdem vocat. BARTH. Quem etiam vid. l. XXV. Adverſ. c. 11. Verbo juncto de iis, qui ſub eadem veſte cubant. Turneb. Adverſ. lib. 19. cap. 6. aut etiam ſuper eamdem veſtem. Ovidius I. amor. eleg. 4.

Veſte ſub injecta dulce peregit opus.

Goldaſt. in Pervigilio Veneris. quod à nobili ac docto adoleſcente Hieronymo Groſlotio Liſlæo integrum alicubi in Gallia extare comperi;

Nemo tenuis mentulus det, nemo nervis otium:
Ecce paſſeres ſalaces, ecce ravi turtures
Hæ ſuper virente myrto nos amoris admonent:
Cum puellis dulce inire veſticontubernium.

Hoc quid ſit, explicat Epigrammatarius Græcus;

Ἤδη δ' καὶ ὀχέται κρύφη μια τὶς φιλέοιτας
Χλαῖνα. ———

Douſa F. Comment. in Pervigil. Veneris Catulli Urbicarii. ERHARD. De monſtroſa hac voce & de *contubernio*, quod promiſi nuper me teſtimoniis idonei auctoris planum facturum, ea voce non tantum intelligi contubernalium cœtum, ſed & tentorium ipſum, ſive tabernaculum ſub quo contubernales, Tacitum tibi, quo id evincam, allegabo. Nec meliorem puto requires. lib. I. Annal. *Non obtrectari à ſe urbanas excubias, ſibi tamen apud horridas gentes è contuberniis hoſtem aſpici.* An non hic *contubernia* ſunt tabernacula militum? Eodem lib. *Progredimur contubernio.* Et paulo inferius: *Irrumpunt contubernia.* Annal. 15. *At illi vix contuberniis extracti.* Nempe tentoriis. Sed planiſſime idem auctor Hiſt. l. I. caſam publici ſervi *contubernium* appellavit. *Piſo*, inquit, *in ædem Veſtæ pervaſit, exceptuſque miſericordia publici ſervi, & contubernio ejus abditus, non religione nec cærimoniis ſed latebra imminens exitium differebat.* Hinc liquet, quid ſit apud Arbitrum *veſta contubernium facere*, pro quo Criticis noſtris male feriatis placuit *veſticontubernium*; quam vocem elegantiarum Arbiter merito ſpernat. Inde ſumpſit auctor fragmenti ſuppoſititii,

Cum puellis dulce inire veſticontubernium.

Quod procuſum eſſe ab eo, qui primus prodidit, tam ſum certus, quam me vivere. SALMAS. in editione Gabbemiana poſteriore. Fruſtra ſollicitant optimam, immo peſſimam dictionem, ſed quam agnoſcit Pervigilium Veneris Groſlatianum. Qui ſub eadem veſte jacent, dicuntur *veſticontubernium facere*. Sic Ariſtoteles apud Athenæum lib. I. Inde dicebatur Socrates eum Alcibiade veſticontubernium facere. Idem Athenæus lib. 5. cap. 13. Ipſe Socrates apud Lucianum. Apulejus lib. 2. Florid. quo loci nos plura. BOURDEL. Lege *Veſta contubernium* cum Pithœi, Sambuci, Memmii, aliiſque optimis codicibus: ut præcedenti ironiæ reſpondeat, qua Encolpium *fratrem* ſcilicet *ſanctiſſimum* appellarat Aſcyltos. BOSCH. Hanc vocem recepi ex ſuffragiis plurimorum. idem notat Propert. I. IV.

Et quæ
Gaudia ſub tacita ducere veſte licet.

Et huc referenda illa Donati expoſitio verborum Terentii Hecyr. Act. IV. ſc. IV. verſ. 34. *Si ſe mecum eſſe nuptam vellet. Quaſi tectam & opertam uno cubiculo mecum; nubere enim eſt operiri tegique.* Ubi mallem *opertam uno amiculo*, ut hoc loco dixit Petronius. *opertum me amiculo evolvit. Contubernii* vox obſcæno ſenſu

Digitized by Google

perfunctorie verberare, adjectis etiam petulantibus dictis. *a* Sic dividere cum fratre nolito. * * *

XII. *b* Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem precioſarum, ſed tamen, quarum fidem male ambulantem obſcuritas temporis facillime tegeret. Quum ergo

a ASCYLTOS. *b* ENCOLPIUS.

ſu iterum occurrit infra cap. 92. & apud Suet. Cæſ. XLIX. BURM.

Perfunctorie] Egeſippus lib. 1. cap. 17. *non perfunctorie itaque in ipſo prælio juvit hoſtes ſuorum.* Vinceotius Lirinenſis: *Sed hac forſitan perfunctorie prolocutus eſt. Perfunctoria ſalutatio* Optat. Afer. l. 4. BARTH. Quem vide lib. 25. adv. cap. 2. Accurate, non obiter. ERHARD.

Adjectis petulantibus dictis: ſic dividere] *Petulantia dicta*, verba ad omne genus nequitiæ accommodata, quale illud *dividere*, quod inter turpia & obſcœna. Plaut. Aul.

ST. *edixit mihi*
Ut diſpartirem obſonium hic biſariam,
Cog. *Me tu quidem hercle, dicam palam, non divides.*
ST. *Bellum & pudicum vero proſtibulum popli.*
Poſt ſi quis velles te, haud non velles dividi.
Atque ego iſtuc Anthrax aliovorſum dixeram.
Non iſtuc quod tu inſimulas. WOUWEREN.

De his petulantibus dictis conſule Cujacium Obſervat. lib. 8. cap. 7. & lib. 13. cap. 3. Contium ad leg. 13. §. ult. D. de jurejur. & Gothofredum ad leg. 16. C. ex quib. cauſ. infam. irrogat. Inter cædendum enim præco pœnæ cauſam dicere ſolebat. quem morem obſervavit Aſcyltos. ERHARD.

Dictis petulantibus] *Dicta* ſunt convicia, alibi interpretata. Prudent.

——— *In vocem dictis ſe fundit amaris.*

BARTH. Lib. XXV. Adverſ. cap. 11.

Dividere] Obſcœnæ nequitiæ locutio, cædere hillas. GLOSS. Subobſcœna eſt alluſio. Cic. lib. 9. ad fam. Ep. 20. Plaut. in Aulul. Vide caput Puteaoi. BONGARS *Dividere* μίαν eſt. Pompon. *Tamquam frater mihi ſit, medium abdomen cum dividam.* Plaut. Aulular. Act. IV. Scen. 1. FR PITHÆUS. Sane oon adeo hic impium, ut volunt, ſed ut Seneca lib. 1. de Ben. cap. 14. *Meretrix ita inter multos ſe dividit, ut nemo non aliquod ſignum familiaris animi ferat* BARTH. Quem & vide adv. 35. cap 2. Latet ſpurcities, ioquit Douza. ſed Ciceronis verba ab eo adducta prorſus aliter interpretatur Scaliger, cujus vide Caſtigation. in Catull. ERHARD. Lego *ſic dividere fratrem voluiſti?* ſpectat ad id, quod præceſſit, ob injuriam ſe Aſcylti communes cum eo ſarcinulas partiri, & privos quæſtus ſequi voluiſſe. Itaque hoc, inquit, erat, quod dividere tu volebas? verumtamen qui mali *ſi dividere cum fratre voluiſti?* me non pugnante taciet, dum ſciat idem hoc ſpectari: Laberius *cædere billas dixit*. PALMER. In ſpecil. pag. 776. non eſt movenda lectio; eſt enim locutio hæc detorta in turpem ſenſum ab hæreditate, quam fratres inter ſe dividunt: quod manifeſtum ex Senecæ Ep. 88. qui proprie uſurpat. *Quid mihi prodeſt ſcire agellum in partes dividere, ſi neſcio cum fratre dividere?* BURM.

Veniebamus in forum deficiente jam die] Puto rerum furtivarum forum intelligi, quæ in Saburra, deficiente jam die, venales proponerentur. Horat. libro 1. Sat. VI. verſ. 113.

Fallacem circum, veſpertinumque pererro
Sæpe forum. ———

quod interpretes de Saburra majore accipiunt, in qua veſperi furtivæ res veoundabantur. hinc Plaut. Milit. Act. IV. ſc. 2. *veſperi ſuo vivere*, pro furtis ſuis vitam ſibi parare. ea de cauſſa Propert. *vigilacem Saburram* dixit. Durantius Var. lect. lib. 1. cap. 5. ERHARD.

Fidem male ambulantem] Forte, *furem.* DANIEL. Alluſit fortaſſe ad ambulatores illos, de quibus Martial. lib. 1. epig. 42.

Hoc quod Tranſtiberinus ambulator;
Qui pallentia ſulphurata fractis
Permutat vitreis. FR. PITHÆUS.

Id eſt, furtivæ & mala fide poſſeſſæ. RITTERSH. Scite dicit *male ambulantem fidem*, quæ rerum furtivarum erat; & *mali* voce in furtivis ſæpe uſi auctores. Junge hunc locum iis, quæ ad Calpurnii Eclogam II. ootamus. Nocturnum autem tempus pro furibus. Auctor Queroli: *Sed ubinam fures ipſos modo requiram, ubi inveſtigem, neſcio: Ubinam eſt illa cohors fuliginoſa, vulcanoſa, atra, quæ de die ſub terras habitant, nocte in tectis ambulant.* Calpurn.

Ut mala nocturni religavit brachia Mopſi
Tityrus, & medio furem ſuſpendit ovili.

BARTH. Lib. XXV. Adverſ. cap. 11. Meurſius Animadv. miſc. lib. 4. cap. 6. legit *quarum furem.* ERHARD. Meurſius critico Arnobiaoo. & ad Catonem de R. R. legit *furem male ambulantem.* Sed non perſuadet. leve *fidem male labantem.* Tacit. lib. 1. hiſt. *Poſtquam vulgatum eſſet, labare Germanici exercitus fidem.* Liv. lib. 32. cap 30. *Suberat tamen quædam ſuſpicio animis. labare fidem ſociorum.* & lib. 27. *Negligentiam ducis augebat ſpes ea, quod labare iis adverſus Pœnum fidem ſenſerat.* lib. 22. ſub finem. *Fides ſociorum, quæ eum ad diem firma ſteterat, labare cœpit:* ex reſtitutione Gronoviana. ſic *ſtare fides* dicitur. *Stat parum fides* apud Plaut. Pſeudol. ut in ſuperiore Livii loco

Digitized by Google

ergo & ipſi raptum latrocinio pallium detuliſſemus, uti occaſione opportuniſſima cœpimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, ſi quem forte emptorem ſplendida veſtis poſſet adducere. Nec diu moratus ruſticus quidam, familiaris oculis meis cum muliercula comite propius acceſſit, ac diligentius conſiderare pallium cœpit. invicem Aſcyltos

loco, & contra *labare* dicebatur. Poſſit & *laborare*, quod vetuſti codices MS. præferunt. Fuit cum legerem *fidem male vacillantem*, ſed hoc longius abit, etſi ita locuti JCti veteres. HEINS. Non litat hic Divæ criticæ Meurſius, quid enim eſt *fur male ambulans?* neque Douzæ *fide male ambulantem* intelligo. Sed *fidem male ambulantem* interpretor *claudicantem*, & de mercibus vitio corruptis, quas obſcuritas tegebat, capio, qualia ſunt *frivola*, quæ Feſtus dicit eſſe *vaſa fictilia quaſſa, unde & dicta verba frivola, quæ minus ſunt fide ſubnixa.* Et appoſite Silius Ital. lib. XIII. 33. quamquam in alia re

Lætus opum, ſed clauda fides, ſeſeque calenti
Addiderat Pæno, Latiæ diſſiſus habenæ.

& ita paſſim apud Ciceronem & alios *claudicare* amicitia, officium & ſimilia dicuntur. BURM.

Raptum latrocinio pallium] Nempe in villa Lycurgi, quam compilarunt Encolpius & Aſcyltus, & ex qua videtur fuiſſe ruſticus ille, de quo ſtatim. Vide infra cap. 117. SCHOPP.

Detuliſſemus] Proprium in hac re verbum de re venali, quæ proponitur. v. Salmaſ. ad Tertull. de Pallio. p. 454. & Gronov. Mantiſſ. pecun. Veter. cap. 5. BURM.

In quodam angulo] V. edit. *in remoto angulo.* quod omnino non diſplicet, ſi alicujus ſcripti codicis auctoritate confirmetur. ERHARD.

Laciniam extremam] *Lacinia extrema*, eſt extimum ſeu extrema ora veſtimenti. Gloſſæ: *Lacinia κράσπεδον.* Idem Gloſſarium: *Inſtita ἀνάζωμα*, non *Iſtita. Fimbria, limbus, inſtita κράσπεδον.* ergo hæc eadem. certe nihil aliud, quam faſciæ veſtimentis adſutæ ad ornatum. at inſtita licet adſuta veſti non ſit, recte faſciola quævis appellatur, non autem lacinia aut limbus. itaque infr. cap. XX. *Duas inſtitas protulit de ſinu, alteraque pedes noſtros alligavit, altera manus.* In V. Gloſſ. *protulit de ſura.* quod indubie rectius. interpretor faſcias crurales; ut eſt apud Ulp. leg. 25. §. 4. D. de aur. & arg. leg. Horat. lib. I. Sat. II. verſ. 29.

Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte.

Acro: *Inſtita dicitur περιπόδιον, quod ſtolæ ſubſuebatur, qua matronæ utebantur. erat enim tenuiſſima faſciola, quæ prætextæ adjiciebatur.* Sed & Gloſſ. *Limbus, περιπόδιον.* intuitur enim ea parte, qua pedes tangit. unde Ovid. de arte amandi lib. I. verſ. 32.

Quæque tegis medios, inſtita longa, pedes.

Iſidorus. *Limbus eſt, quam nos ornaturam dicimus: faſciola contexta aut ex filis, aut auro, adjuntaque extrinſecus in extrema parte veſtimenti.* Ulp. leg. 23. §. 1. D. de auro & arg. leg. *Inſtitæ, picturæ clavique, quæ veſti injunguntur. Picturæ*, Iſidoro *ornaturæ*, hoc eſt, limbi. Sane Lutatius ad illa Statii lib. VI. Theb.

——— *picto diſcingit pectora limbo,*

Limbus, inquit, *faſcia picta dicitur.* In Iſidori Gloſſ. *Limbus, clavus in veſte regia*, adeo ut limbus, non tantum quod oræ veſtis, ſed quod ornatus cauſſa aſſuitur, notet. WOUWEREN. Scribendum arbitror *laciniæ extremæ:* qui enim concutit, lacinia ſolet apprehendere. Quomodo vero veſtis ſplendida emptorem lacinia, præſertim in angulo, poſſit adducere, neſcio. BARTH. Lib. XXV. Adverſ. cap. 11. *Lacinia*, ora, ſive extimum veſtis aut panni, κράσπεδον. Cujac. Obſervat. lib. 12. cap. 24. Quæ forſan in hoc pallio ex auro vel purpura, *ſeydin oder guldin paſament Porten.* nam infra vocatur *pretioſiſſima veſtis.* Helvetii vocant *plegam*, quam Latini *laciniam*, à verbo (ut opinor) *belegen.* Ergo *concutere laciniam* eſt, concutiendo pulverem detergere, atque ærugine diſcuſſa ſplendorem inducere. ERHARD.

Concutere] Ita infra cap. 138. *Excuſſit vexatam ſolo veſtem.*

Splendida veſtis] MS. *ſplendor veſtis.* TORNÆS. Alii *ſplendor veſtis*, quod magis arridet, & ſenſus exigit. ERHARD. *Splendor veſtis* vet. & Leid. cod. pro diverſa lectione. Pro *adducere* mallet hic Nob. N. Heinſius *inducere*, hoc eſt, fallere: ingenioſe, ut ſolet. BOSCH.

Adducere] Non opus correctione; frequentiſſime enim Cicero & alii hac voce utuntur, pro perſuadere, inducere. v. Vavaſſ. de vi & uſu quorumdam verborum. pag. 5.

Familiaris oculis meis] Quem vidiſſe alias mihi videbar. GLOSS. In veteri exemplari erat, *oculis tenuis.* puto: *oculis teneris*, ut μύωπα intelligat, & luſcitioſum; qui propterea oculos propius admovebat ad inſpiciendum pallium. Scalig. WOUWEREN. Id eſt, quem vidiſſe alias videbar mihi, quique oculis meis haud tunc ignorabilis objiciebatur. Infra; *Vox pene auribus meis familiaris*, hoc eſt, non ignota. Nam ibidem mox ſequitur; *notiſſima voce.* & poſtibi; *familiari ſono.* Ergo *familiaris* hoc loco eſt γνώριμος, nec audimus Scaligeri emendationem. ERHARD

Cum muliercula comite] Infra: *Mulier illa, quæ paulo ante cum ruſtico ſteterat.* P. DANIEL.

Ac conſiderare] MS. *ac diligentius conſiderare.* TORNÆS. *Conſiderare* dicitur pro diligentiſſime aſpi-

Aſcyltos injecit contemplationem ſuper humeros ruſtici emptoris, ac ſubito exanimatus conticuit. Ac ne ipſe quidem ſine aliquo motu hominem conſpexi: nam videbatur ille mihi eſſe, qui tuniculam in ſolitudine invenerat. plane is ipſe erat. Sed quum Aſcyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emtor propius acceſſit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit.

XIII. O luſum fortunae mirabilem! Nam adhuc nec futurae quidem attulerat ruſticus curioſas manus, ſed tamquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe vendi-

aſpicere. Schopp. Explanat. in Epidic. Act. 5. ſc. 1. ERHARD.

Invicem injecit contemplationem] *Invicem* hic dicitur, pro ex altera parte. Plaut. eodem modo verbo *viciſſim* utitur. Idem in Moſtellar. Act. 5. ſc. 2. Petronius iterum; *Specta invicem, quod me ſpectare voluiſti.* ERHARD. Dividendam hanc vocem puto *in vicem*, pro ab altera parte, nam & *in vices* dicebant. Horat. III. od. 26. ex codice optimo, quem olim habuit clariſſimus Græviu.

Nos cantabimus in vices
Neptunum

Lucan. I. 16.

Inque vicem gens omnis amet.

Ovid. Epiſt. XVII. 180.

Inque vicem tua me, me tua forma capit. BURM.

Contemplationem] Eleganter hanc vocem ſubjungit ſimili *conſiderare*: utriuſque enim eadem vis & ratio, quæ ab iis, qui diligenter aſtra & cælum ſpectant, deducitur. Vide Feſtum in *conſiderare* & *contemplari*. Plaut. Epid. Act. V. ſc. 1. verſ. 18. *Contempla Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima. Eſtne? conſidera: ſignum pictum pulchre videris* Cicer. IV. Verr. cap. 15. *Contemplari unumquodque otioſe, & conſiderare capit.* Et ita noſter aliquoties his vocibus utitur. BURM.

Exanimatus conticuit] Subito timore incidente conticere aliquem, non eſt inuſitatum. Pacat. Paneg. *Animos enim noſtros ſubit affectibus impares perinde lætitia ac dolor, ſi deprehendas, externat.* Simillime Valer. Flacc. lib. V. Argon.

——— *Attonito quamquam pavor ore ſilentem*
Exanimet.

Apollon. lib. III. Argonaut. verſ. 503.

——— Καὶ ἄναυδοι ἐς ἀλλήλους ὁρόωντο.

Alia exempla vide apud Minutium in Octav. Claudian. lib. III. de Rapt. Proſerp. Symm. in Epiſtol. & alios. In Petronio vero non fortaſſis inepte voculam deeſſe ſuſpiceris: niſi ſi properam exanimationem abrupta quoque ſententia dicas depictam. BARTH. Quem etiam vide lib. XXV. Adverſ. cap. 11. Ita emendavi. vulgo *Examinatus*. P. DANIEL.

Aliquo motu] MS. *metu*. TORNÆS. *Metu*, quatuor Cod. BOSCH. Non movenda vox. eadem varietas in codicibus MSS. eſt apud Sueton. Oth. 1. *Auſus etiam eſt in Illyrico milites quoſdam, quod motu Camilli ex pœnitentia præpoſitos ſuos, quaſi defectionis adverſus Claudium auctores, occiderant, capite punire.* Ubi Caſaubonus *metu* habere quoſdam libros notat. BURM.

Sed cum Aſcyltos timeret fidem oculorum] Sic Livius. l. 33. *Suarum aurium fidei minimum credentes, proximos interrogabant.* SCHIOPP.

Prius tamquam emptor propius acceſſit] Simile quid apud Martialem legere memini. ERHARD.

Diligentius tenuit] Scio quomodo hæc poſſint explicari. Sed ego credo fuiſſe *tentvit*, quæ vox cum per compendium ſcripta eſſet pro *tentavit*, corrupta eſt. Aſcyltos manibus pertrectat tunicam, & explorat tactu, an inſuti aurei adhuc ineſſent. Ita infr. c. 131. *Admotis manibus tentare capit inguinum vires.* Et paulo poſt. *Rogas, inquam ego, potius quam tentas.* Et 140. *Acceſſi tentaturus an pateretur injuriam.* Apulej. 2. Metam. *His dictis perterritus tentare formam adgredior.* Phædr. III. fab. 10.

——— *Tentat in tenebris caput.*

ubi vide notata. Ovid. Epiſt. X. 11.

Nullus erat: referoque manus, iterumque retento. BURM.

O luſum fortuna] V. Barth. ad Stat. XII. Theb. 35.

Nec Sutura] MS. *nec furtiva* TORNÆS. Sic habet vetus exemplar, quo uno hac in parte, ut in aliis pluribus, uſi ſumus. fortaſſe legendum eſt, *nec furtive.* PUTEAN. *Sutura*, *ſutella*, id eſt, aſtutia. DANIEL. Recte *futura* reſtituit Scaliger, nam aurei illi inſuti erant tunicæ, quam nondum ruſticus totam pertrectaverat. Ita Apulej. 1. Metamorph. dixit *futilem centunculum.* & appoſite ad hunc locum lib. VII. in initio. *Sed ille, qui commodum falſam de me notoriam pertulerat, expromtis mille aureis, quos inſutos lacinia contexerat*, ut recte eum locum conſtituerunt viri docti. BURM.

Faſtidioſe] Ex mente Petronii debet hæc vox notare, tamquam faſtidiret, ut rem vilem: cum aliter poſſet capi, quaſi non omnes emptores admitteret, ſed faſtidio quodam & ſuperbia dedignaretur rem pretioſam unicuique addicere, nec multum curaret, an venderet nec ne, ut apud Phædr. III. Præf.

Faſti-

Digitized by Google

venditabat. Aſcyltos, poſtquam depoſitum eſſe inviolatum vidit, & perſonam vendentis contemptam, ſeduxit me paullulum à turba: &, [a] Scis, inquit, frater, rediiſſe ad nos theſaurum, de quo querebar? Illa eſt tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus; aut quo jure rem noſtram vindicamus? [b] Exhilaratus ego, non tantum quia praedam videbam, ſed etiam, quod fortuna me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat, negavi circuitu agendum, ſed plane jure civili dimicandum, ut, ſi nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

XIV. *Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat,*

Aut

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS.

Faſtidioſe tamen in cœtum recipior. Senec. lib. 11. de Benef. cap. 24. *Alius accipit faſtidioſe* Et lib. 1. de Benef. cap. 11. *Faſtidioſus æſtimator.* & ita opponitur faſtidioſus facili. Cicer. in Bruto cap. 57. *Facilis in cauſſis recipiendis erat Antonius, faſtidioſior Craſſus.* BURM.

Depoſitum] Mandatum. DANIEL. Tunicam, quam apud Encolpium depoſuerat, unde nata erat ſuſpicio, quæ ſequitur. ERHARD.

De quo querebar] *Queri* verbum juris eſt, pro agere, accuſare. unde *querela*, pro actione, accuſatione. Infra cap. XV. *Poſtero die judex querelam inſpiceret.* Et, mox eod. cap. *Et liberatos querela juſſit pallium deponere.* Eſt autem *queri*, quod Gallis *complaindre.* unde *complaignant* & *complaincte* pro actore & actione. ERHARD. *Querebatur* Mem. cod. BOSCH.

Intactis aureis] Horat. lib. III. od. XXIV. *Intactis opulentior theſauris Arabum.* WOUWEREN.

Vindicamus] Poſt hoc verba quædam, ſed pauca deeſſe videntur, & in veteri codice, teſte Heinſio, aſteriſci hic erant poſiti.

Circuitu] Martial. l. 4. ep. 16.

Nec per circuitus loquatur illam. BARTH.

Jure Civili] Cujac. l. 5. obſervat. c 17. hunc locum aliter citat. DANIEL. *Interdicta* non ſunt juris civilis, ſed juris prætorii. At Petronius prætorium civile jus facit, opponens ei ſcilicet jus naturale vel gentium. WOUWEREN. Atqui tribuuntur *interdicta* juri Prætorio. Sed Petron. jus civile pro Prætoris ordinario jure uſurpat, ut M. Tullius pro Cecina. Cujac. Obſerv. lib. 5. cap. 17. ERHARD.

Alienam rem reddere] *Rem domino reddere.* MS. TORNES. Sic reſtituimus hanc vocem, quæ aliis deeſt. PATISSON.

Ad interdictum veniret] Venire in jus ad Prætorem, ordinario agere. GLOSS. Hoc valde mihi novum eſt. Nam jure civili rei mobilis nomine nullum reciperandæ poſſeſſionis edictum proditum eſt. Nam *unde vi* ad res tantum immobiles pertinet, l. 1. §. *illud*, ff. Unde vi. *Utrubi* autem retinendæ eſt poſſeſſionis, non reciperandæ. PUTEAN. Infr. cap. LXXXIII. *Si venturum ad interdictum Herculem credidiſſet. Ad interdictum venire*, eſt jure ordinario agere. Frontinus de limitibus agrorum: *De poſſeſſione controverſia eſt, de qua ad interdictum, hoc eſt, jure ordinario litigatur.* WOUWEREN. Bene, Latine etiam, pro in jus ad Prætorem. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 6. ERHARD.

Quid faciant] Al. *faciunt.* PATISSON. Sulpicius Servaſtus Lupercus Junior apud Scaliger. in Catalect. pag. 228.

Quis metus hic legum, quave eſt reverentia veri,
Creſcenti nummo ſi mage cura ſubeſt?

Omnia namque cum pretio hodie, ſed nec cras aliquid ſine pretio obtinebis, ut ſcribit Sariſberienſis lib. 6. cap. 24. Ejuſmodi judices δωροφάγους, qui jura ad ſuam utilitatem nundinantur, *nummarios judices* vocat Cicero lib. 1. ad Attic. epiſt. 13. Et pro Cæcina recte idem: *Quod ſi*, inquit, *jus civile inflecti gratia, perfringi potentia, aut adulterari pecunia poſſit, nihil eſt, quod quiſquam ſe habere certum, aut à patre accepturum, aut relicturum putet.* In tales judices capitis pœnam ſtatuit Plato lib. 12. de legibus. Aliam pœnam decernunt Jura, in l. 38. §. 10. ff. de pœnis. De aliis judicis corrupti pœnis l. 3. & ſeqq. C. ad Leg. Jul. repetund. & Novell. 8. Sententia quoque à judice corrupto lata, eſt ipſo jure nulla, leg. 7. C. quando provocare non eſt neceſſe. Quare inter ea, quæ in moribus ad Regiam adminiſtrationem maxime neceſſariis requiruntur, numeratur τὸ συντηρεῖν αὑτὸν ἀδωροδόκητον, ut quis ſe ſervet immunem ab omnium munerum corruptela. Bochius in Pſal. XIV. Zehnerus Cent. 2. adag. 80. Sariſberienſis lib. 5. Policr. cap. 10. WEITZ. In avaritiam & pecuniæ ſtudium. Scalig. in Catalect. Gualtherus Alexandreid. lib. 1.

Munus enim à norma recti diſtorquet acumen
Judicis, & tetra involvit caligine mentem.

Item;

Peſtis avaritiæ, quæ ſola incarcerat omnes
Virtutum ſpecies, ſpreto moderamine juris
Curritur in facinus, nec leges curia curat.

Ligatur

Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
Ipſi, qui Cynica traducunt tempora coena,
Nonnumquam nummis vendere verba ſolent.
Ergo judicium nihil eſt, niſi publica merces,

Atque

Ligatur juſtus, abſolvit curia mendax
Injuſtos. &c. ———

Et lib. 7.

——— *Cenſor iniquus*
Avertit ſurdas à cauſa pauperis aures,
Et fovet injuſtam corruptus munere cauſſam.

Jacob. Magni Sopholog. lib. 5. cap. 3. Porro principium hujus epigrammatis petitum eſt ex imitatione Virgilii in princip. Georg.

Quid faciat laetas ſegetes. ERHARD.

Elegans ejuſdem fere ſententiæ epigramma conferri cum hoc debet, inter catalecta Pithæi. p. 26.

Nil artes, nil pura fides. &c.

Ubi] Elegans uſus hujus particulæ, pro *ſi* vel *cum*, Valer. Max. v. III. Exter. 2, *Quid alia faciant urbes, ubi etiam illa, quæ conſtantia & moderationis & gravitatis eximiam ſibi laudem vindicat, tam ingrata adverſus tam bene meritum extitit.* ubi vide Vorſtii notas. Formula autem illa *quid faciant* uſitatiſſima, ubi quid inutile eſſe dicamus. Terent. Adel. III. III. *verum quid facias?* Ovid. Metam. VI.

Quid faciat Philomela?

Regnat] J. Scaliger ad Leid. cod. oram notarat, alii *pugnat*. V. C. BOSCH.

Nulla] MS. *nuda*. TORNÆS. Lege

Haud ubi paupertas vincere nuda poteſt.

Nuda eſt in ſcriptis. HEINS.

Ipſi qui Cynica traducunt tempore coena] Qui viliſſimis cibariis ſe ſuſtentant, more Cynicorum. GLOSS. Impr. *cena*, non *cera*. PUTEAN. V. C. *ſera*. fortaſſe, *ſella*. quod valde placet Scal. WOUWER. Verſus eſt in primis elegans, quo quidem eos ſignificari puto, qui miſere vivunt, ut ſiliquis & leguminibus, quique viliſſimis cibariis ſe tolerant atque ſuſtentant. nam talis erat Cynicorum Philoſophorum victus, quod è Luciano in Dialog. mortuorum intelligi poteſt. Turneb. Adverſar. lib. 1. cap. 15. Hinc *Cynice vivere* in proverbium abiit de iis, qui miſere victitant. Gilbert. Cognatus in Adagior. ſylloge. ERHARD. *Cera* Leid. cod. *Pera* hic legendum eſſe me docuit Nob. Heinſius. Supra cap. 11. *Sed lorum de pera ſolvit*, Infra cap. 117. *Non me hercules peram iſtam diu ferrem* De quo loco vide Notas. De *pera Cynica* res eſt notiſſima. BOSCH. *Cera*, ſcripti plerique. Nimirum, *pera* eſt ſcribendum, quam Cynici circumferebant, tamquam penum, & in qua repoſitam habebant eſcam, nec Cynici tantum, ſed mendici propemodum omnes & errones. hinc apud Homerum, Minerva Ulixem inſtruens, Odyſſ. ρ. verſ. 197.

——— Καὶ ἀμφ’ ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην.

hinc *peratim* & *ſollutim ductitare*, oppoſita ſunt apud Plautum Epidico: cum folles complecti nummos ſoleant hominibus in uſua, peræ mendicorum portent victum egentiſſimum. HEINS. Celeberrimus Jo. Fr. Gronovius putabat capi poſſe duplici ſenſu, vel tranſigunt placide ætatem otioſam, vel infamant, culpant, allatrant & convitia faciunt ſuis temporibus & moribus, oſtentatione frugalitatis. Nec ab hac ultima explicatione abhorret decus & præſidium noſtrum, Janus Brouckhuſius: ita & noſter *traducendi* voce utitur mox cap. XVII. & infr. cap. 133. *Ut traduceres annos primo florentes vigore*, & ita Suetonius, Martialis, Propertius, & alii. & non diſſimilis eſt ſenſus horum verborum apud Juvenalem. II. Sat. 38.

Atque ita ſubridens, felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt

Et Tertullian. lib. de Pallio cap. 5. id vocavit *adigere cauterem ambitioni*. Ita vir ille egregius.

Nonnumquam nummis vendere &c.] Alter ex veteribus.

Nonnumquam nummis verba ſolent emere.

PUTEAN. Sic Autiſiodor. optime. Pith. alii. *vendere verba ſolent*. PATISS. Steph. *verba ſolent emere*. TORNÆS. Mart. lib. 5. cap. 17.

Sollicitiſque velim vendere verba reis.

Seneca, Herc. Furente: 172.

Hic clamoſi rabioſa fori
Jurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. ——— WOUWEREN.

Vide quæ ad Manil. in lib. Ablegm. Incertus Poëta.

Jus ruit, ordo perit, ſceleri placet ora manuſque
Vendere ——— BARTH.

Ergo judicium] Alii, *jam nunc judicium*. TORNÆS. Uſurpatur Sariſber. lib. 5. cap. 5. BONGARS. Corrupta Romanorum judicia taxat, ut & Martialis hoc verſu,

Et judex petit, & petit patronus, &c.

Raderus ad Martial. lib. 2. epigr. 11. Notat judices leves & iniquos, qui non judicant ex præſcripto juris & legum, ſed corrupti muneribus, judiciorum religionem, quaſi mercem, vendunt: de quibus etiam Varro in Sexageſ. Auſon. Popma in Conjectan. Vide Sariſberienſem de Nug. Curial. lib. 5. cap. 16. & Jac. Magnum Sopholog. lib. 8. cap. 1. *Non poſſum, neque debeo ſilentio præterire aviditatem ingluviemque quorumdam legulejorum, quo jura venditant, quo pauperes opprimunt, inopis cauſam derelinquunt, cum judice corrupto clam conjurant, & palam conſentiunt, apud egentes*

Digitized by Google

Atque Eques, in cauſſa qui ſedet, empta probat.

Contra Aſcyltos leges timebat: &, [a] quis, ajebat, hoc loco nos novit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamvis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & parvo aere recuperare potius theſaurum, quam in ambiguam litem deſcendere. [b] Sed praeter unum dupondium, quo cicer lupinoſque deſtinaveramus mercari, nihil ad manum erat.

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS.

& nil æris habentes ſe mutos reddunt, occupatos ſe clamant, collum faſciis obſtringunt, morbum Demoſthenis fingentes, adverſus hanc corruptelam Petronius cecinit Arbiter. Amore juſtitiæ nequaquam excitantur ad operam, ſed talpa ſegniores virtutis vexillum ut deſertores fugiunt. Ubi autem lucrum apparuerit, ſplendor auri doloſusque nummus refulſerit, ubi ſapor vini & pretioſi muneris adorea narium fores pulſarit, non ſolum codices & chartas, ſed & pedes, manus, os, linguam, totamque corporis ſubſtantiam promittunt, &c. Jacobus Locher Philomuſus præfat. in Udalrici Tengleri Speculum Laicorum, (*Layenſpiegel*) vernacula lingua confectum. ERHARD.

Atque eques in cauſa, &c.] Alter ex veteribus.

Atque eques in cera, qui probat empta, ſedet.

PUTEAN. Conſilium innuit. Ulp. fragment. tit. 1. *in conſilium adhibentur Romæ quinque ſenatores, & quinque equites Rom. in provinciis viginti recuperatores.* Theoph. Gr. interpr. κοινωνοῦσι ἐπὶ συνέδριον φανερῶν ἀνδρῶν. *Recuperatores*, quia per eos jus ſuum quiſque recipiebat. proprie itaque cap. ſeq. *recuperato, ut putabamus, theſauro.* Vide Feſt. Gloſſ. δικαστής, *judex, recuperator.* Plautus in Bacch. *Prætor recuperatores dedit.* WOUWEREN. *Cauſa* eſt δικαστήριον, locus, in quo judices ſedent ac jus dicunt, quem ᾠδεῖον dici Suidas annotavit. Hinc forte capiendus Xenophon Hellen. 2. ἐξεκάλεσεν δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ ᾠδείῳ. ERHARD. Ritterſhuſ. in Commentar. ad Plinii Epiſtol. p. 174. legit:

Atque eques, in cavea qui ſedet. ———

Ita Ulpian. *in cavea publica ſedere*, leg. 13. §. 7. D. de injuriis. Quibus in locis *cavea* eſt area in theatri medio, à cavo ſeu cavitate dicta, quæ contecta velis inſtar eſſet cujuſdam caveæ. Ibi vero Equites ſua habebant ſubſellia, è quibus ſpectarent ludos. WEITZ. Apage *ceram* vel *caveam*, cum ſimpliciter *in cauſa ſedere* eſt ad litem dijudicandam ſedere. Gell. 11. 4. *in aliis quidem cauſſis judex ſequi ſoles*, & ita paſſim auctores. BURM.

Sedet] Proprium eſt judicum, *ſedere*. Deinde nota Equites ſolitos judicia exercere. RITTERSH. Id, ut alia hujus ſcriptoris, mutuavit Cyprianus epiſt. ad Donat. *Judex? ſed ſententiam vendit, qui ſedet crimina vindicaturus, admittit.* IS. Pontan. Analect. lib. 2. cap. 17. ERHARD. Vide commentatores ad Phædr. lib. 1. fab. 10.

Quis hoc loco nos novit] Plautus Pœn.

Quid me hac re facere deceat, egomet mecum cogito,
Si volo hunc ulciſci, lites in alieno oppido ſequar.

PITH.

In ambiguam litem deſcendere] In Sophologio Jac. Magni lib. v. cap. v. ex Petronio (ut puto) quem paulo ante citat: *Tutius eſt parvo ære rem perditam recuperare, quam jus ambigua præbere liti.* Sed Vincentius in Specul. hiſtor. cap. xxv. lib. xx. ſic citat, ut hic eſt. DANIEL. Videndus Juretus in Symmach. l. 7. epiſt. 129. ERHARD.

Dupondium quo cicer lupinoſque] *Dupondium* pendet dragmas duas. *Sicel* unciæ pondus habet, ſcrupula decem. GLOSS. Erat hoc ita emendatum in vet. libro. Quid ſi legatur, *dupondium, quibus ſicelion lupinoſque*: vel, *quibus ſiſer lupinoſque*, quod longe verius puto. Imo legendum *dupondium ſicel lupinoſque. Sicel* autem pro *ſiclus* poſitum. Gloſſæ in libros Bibliorum; *Sicel, qui Latino ſermone ſiclus corrupte dicitur, Hebræum nomen eſt, habens apud eos unciæ pondus. apud Latinos vero & Græcos quarta pars unciæ eſt & ſtateris medietas, dragmas appendens duas. unde cum in divinis libris legitur ſiclus, uncia eſt; cum vero in gentilium, quarta pars unciæ eſt.* PUTEAN. Turneb. lib. 19. Adverſar. cap. 7. pro *ſicel* legendum putat *ſcilicet*. Vide Cujac. lib. 12. Obſervat. cap. 40. In quodam Lexico legitur; *Siclus, id eſt, ſtator, qui habet obolos XX. Stater ſive ſiclus dragmas IV. Dragma VIII Latinam unciam faciunt: ita ut unus* (vetus, verus) *panis X. uncias habere dicatur, quo trahitur magis anima quam ſuſtineatur, cibi aqua auget ſterilitas. Hinc menſura eſt Hebraica, duos chois Atticos facit, quos nos poſſumus appellare duos ſextarios Italicos, ita ut in menſura ſint* (*ſit*) *Judaici ſextarii noſtrique caſtenſis, cujus ſexta pars facit tertiam partem ſextarii Italici, qui potius juxta inclitum Oratorem, non vires tribuit, ſed mortem prohibet. A tempore uſque ad tempus comedes & bibes illud, id eſt, uſque ad veſperam à veſpere. LXX. ſicli minam faciunt. Statera Hebraice dicitur mozene. In his autem intelligitur, quæ appenduntur. Eſa Hebraice, quæ corto dicitur in Græco aſi, ad menſuram pertinet variarum frugum, tritici, ordei & leguminum. eſt autem decima pars cori, in ſpeciebus quæ modio menſurantur, id eſt, tres modii. ſicut bath, qui vocatur batus ſive vadus, idem eſt, quod & aſi, decima pars cori in ſpeciebus liquidis vini & olei & iſtiuſmodi.* Paulinus pag. 79. *ſiclus pondus regale.* DANIEL. Alii *cicer*. ſed magis

Digitized by Google

erat. Itaque ne interim praeda diſcederet, vel minoris pallium addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam. Quum primum ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quae cum ruſtico ſteterat, inſpectis diligentius ſignis, injecit utramque laciniae manum, magnaque vociferatione, latrones tenere, clamavit. Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipſi ſciſſam & ſordidam

magis placet *ſicel.* vide Cujacium lib. 12. Obſervat. cap. 40. An legendum, *dipondium ac ſicilium, quibus lupinos deſtinaveramus mercari, nihil ad manus erat. Itaque, ne interim præda diſcederet, vel minoris?* ita habent quidam cod. TORNÆS. Recta lectio aliorum codicum, *præter unum dipondium ſicilicum, quibus lupinos.* id eſt, dipondium cum ſicilico. ita loquebantur. vel ſine dubio legendum, *præter dipondium ſicilicumque, quibus lupinos.* Scaliger. Gloſſarium: *Dipondium* διπλοῦς χρύσινος, ἤγουν ὀβολός. Διώβολον. *Dipondius. Dupondium,* δισσάριον. hinc contemptim viliores, *dipondii.* Sen. controv. 1. lib. 10. *Itane peribunt decem juvenes propter dupondios tuos.* Gloſſæ, *Sicilicum* ἀγκίας τέταρτον. D. Eucherius l. 11. Inſtruct. *Sicel, qui corrupte ſiclus, unciæ pondus habet, ſcrupula decem.* Vide Voluſium Metianum. WOUWER. Vide Rhemnium de Pondd. Cæterum in hac periodo illuſtre mendum, cui exſtirpando nunc non ſumus. BARTH. Quem etiam vid. l. XXI. Adv. c. VI. In antiquitus cuſis, *unum deſponendum ſicel*: ſed tamen non minus falſa eſt iſta ſcriptura, quam lupinaria moneta: ac ſi conjecturæ conceditur venia, legendum crediderim, *unum dupondium ſcilicet lupinoſque.* Lupinos autem ex Horatio Plautoque alibi docuimus, veros aſſimilare nummos, id quod & hic locus confirmat. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. *Dipondium* à vilitate, quod penderet drachmas duas, ita per contemptum *Dupondii* appellati, primo anno novi auditores juris. Hieronym. *Qui te oro dupondii ſupputabit?* Seneca epiſt. *dupondio ſatur,* id eſt, exiguo ſumptu. Cujac. obſervat. lib. 12. cap. 40. ERHARD. Mire hic variant ſcripti. Lege, *ſed præter unum dupondium, quo cicer lupinoſque deſtinaveramus mercari.* Sic hunc locum emendaverunt & Anonymus in MSS. juxta Douſæ P. manum ad editionem Tornæſianam; quo ante me codice præſtantiſſimi viri Theodori Hillensbergii beneficio uſus eſt M. Hadrianides, qui illum (Anonymum dico) male omnibus locis, ſcripturæ, ut hariolor, imperitia, Petrum Scriverium appellat, & CL. Gronovius lib. IV. de Pec. vet. cap. XII. quem adi. *Cicer* & *Lupinus* tenuiorum eſca fuere, qualis erat Cynicorum victus. Præter Horatium & Martialem has ipſe voces conjungit Noſter infr. cap. LXVI. Ubi Trimalchioni dicit Habinnas, quid habuerit in cœna. *Itaque,* inquit, *de ſcriblita quidem non minimum edi, de melle nuſquam tetigi: circa cicer & lupinum; calva arbitratu, & mala ſingula,* &c. Sic illi loco medicinam facit Illuſtris Heinſius. (cui & hujus medela debetur) *Calva* enim vox, ut ille me docuit, non hic proprium cujuſdam feminæ nomen eſt, ſed nuces ſunt, ut ex Catonis de R. R. lib. cap. 8. diſcere eſt: ubi *nuces calvas* inter alia earum genera nominat. BOSCH.

Mercari] Nota proprietatem hujus verbi, pro negotiari vel lucri cauſa merces emere, quæ deinde carius diſtrahantur. ERHARD.

Ne interim præda diſcederet] Optimus Codex habebat, *ne viritim.* Luxata autem hæc ſunt ſuo loco. Continuentur igitur cum ſuperioribus ita; *quam in ambiguam litem deſcendere, ne viritim præda diſcederet,* id eſt; ne præda divideretur ex eventu litis. Hæc Ill. Scal. quæ quidem certa & indubitata eſſe quiſquis ſanæ mentis fateatur oportet. WOUWEREN. *Viritim* opt. cod. quod omnino cum J. Scaligero probandum. BOSCH.

Addicere] Proprium in emptionibus. Sueton. Julio cap. L. *Ampliſſima prædia nummo addixit.* paſſim apud J. C. Firmicus: *Pudorem ſuum quotidiana pecuniæ gratia lenoni addicent.* WOUWEREN.

Pretium majoris, &c.] Jo. F. Gron. legendum putat *levior jactura,* hoc ſenſu, ut parvâ jacturâ, in pallio minoris addicto, comparemus pecuniam ad redimendam tunicam aureis plenam, unde majus lucrum. Idem quoque placuit Bynæo lib. 1. de Calceis Hebræor. cap. VIII. ſed forte legendum, ut *ſpes majoris compendii leviorem faceret jacturam.* BURM.

Explicuimus] *Explicare* aptum verbum de mercibus, quæ evolvuntur, cum venum exponuntur. *Expedire* dixit Ovidius l. 1. art. am. verſ. 421.

Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,
Expediet merces, teque ſedente, ſuas. BURM.

Mulier aperto capite] Omnino lege *operto,* ut infra cap. XVI. *Mulier autem erat operto capite, illa ſcilicet, quæ paulo ante cum ruſtico ſteterat.* Feminas in publico opertas fuiſſe dixi ſupra. ERHARD.

Injecit utramque laciniæ manum] *Injicere manum* proprio antiquo verbo juris eſt, quoties nulla judicis exſpectata auctoritate rem nobis debitam, aut etiam noſtram vindicamus: quod Tertullianus dixit, *manu injecta detinere.* Andr. Hoyus in Proverbial. Tertulliani formulis, cap. 123. ERHARD.

Latrones tenere] Lege, *tenete.* HEINS.

Nihil agere] Ocioſi eſſe. Demoſthen. Ἐκ τοῦ μηδὲν ποιοῦντας ἀκούομεν πάντα ταῦτα. Vide, ſi tanti, quæ ad Claud. l. 1. in Eutrop. verſ. 470. notamus. BARTH.

dam tenere coepimus tunicam, atque eadem invidia proclamare, noſtra eſſe ſpolia, quae illi poſſiderent. Sed nullo genere par erat cauſſa noſtra, & conciones, quae ad clamorem confluxerant, noſtram, ſcilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretioſiſſimam veſtem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hinc Aſcyltos pene riſum diſcuſſit: qui, ſilentio facto.

XV. [a] Videmus, inquit, ſuam cuique rem eſſe cariſſimam, reddant nobis tunicam noſtram, & pallium ſuum recipiant. [b] Etſi ruſtico, mulierique placebat permutatio, advocati tamen jam pene nocturni, qui volebant

a ASCYLTOS. b ENCOLPIUS.

Sæpe in *nihili* vocabulo antiquorum luſum fecit ingenioſitas. Vetus eſt; *Nihil agendo homines male agere diſcunt.* Terentius; *Valde occupatus in nihil agendo.* Arnob. lib. 6. *Uni tantummodo exauditi abeant ſoli, nihil egerint cæteri.* Auſon. *Ut quum agis nihil, hæc legas; &, ne nihil agas, defendas.* Quæ omnia in ſpeciem tantum *nihil* illud præferunt, cum & is, qui otioſus ſit, non poſſit nihil agere, nec qui irritis conatibus oravit, non oravit minus, nec qui legit, quod frivolum eſt, minus legit. Barth. ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. verſ. 470. Idem tamen alibi notavit, *nihil agere* Petronio uſurpari pro affluentia otii, Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 8. ERHARD.

Eadem invidia] Sic ſtatim hoc capite. *noſtram, ſcilicet de more, ridebant invidiam. Invidia* plerumque apud Petronium eſt, virulenta quædam publici privatique odii concitatio. Sic Tacit. libro 4. Annal. cap. LIII. *Profuſis diu ac per ſilentium lacrymis, mox invidiam & preces orditur.* Pichena Not. ad Tacit. 3. Annal. cap. LXVII. Familiaris hæc Petronio phraſis. Quintilian. declam. 279. *Non vociferatione ſaltem invidiam facere apud populum conatus eſt. vociferare* dixit, quod Petron. *proclamare.* Savaro Not. ad Sidon. l. 1. epiſt. 7. Infra cap. 97. *Amolitur Aſcyltos invidiam, &, ſe vero nihil aliud quam fugitivum ſuum dixit quærere,* &c. Et inferius cap. 101. *Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deaſque, neque ſe ſcire quid acciderit,* &c. ERHARD. Vera ſunt quæ Erhardus de hac voce notat, ſed interdum etiam de eo qui reſiſtit, & prohibet, ne quid fiat, *invidia* dicitur. Virgil. IV. Æneid. 349.

Quæ tandem Auſonia Teucros conſiſtere terra,
Invidia eſt.

Et ita *invidere.* Ovid. 1. Triſt. 1.

Parve, nec invideo, ſine me liber ibis in urbem.

Id eſt, non repugno, non impedio, non prohibeo. Ita capio illud Virgilii VIII. Æn. 506.

Sed mihi tarda gelu ſecliſque effæta ſenectus
Invidet imperium.

Et ita apud Græcos *μεγαίρω* ſumitur. Apollon. Rhod. Argon. III. 485.

Ὦ πέπον, εἴ νύ τοι αὐτῷ ἐφανδάνει, ὅττι μεγαίρω

& IV. 420. BURM.

Nullo genere] Id eſt, nullo modo. GLOSS. Julius Firmicus, *ſed nullo genere matris dolor vincitur.* PITHÆUS. Nullo modo, *οὐδενὶ τρόπῳ.* Cicer. ad Atticum, *Quod optimo genere facere non licuit.* WOUWEREN. Infr. c. 26. *cum mœſti deliberaremus, quonam genere præſentem evitaremus procellam.* Quintil. decl. XXVII. *ceterum defendamus illud, quod nullo genere licet facere ſpecie neceſſitatis.* vid. infra cap. 26.

Cauſa noſtra, & conciones] *Cauſa, nam & conciones* Leid. cod. Lego, *cauſſa noſtra, nam & conciones.* BOSCH.

Conciones] Multitudo populi adſiſtentis. GLOSS. Salmaſius legit *cociones*, qui quales erant, late docet in libro de uſuris p. 344.

Ridebant invidiam] Alii *inſcitiam.* TORNÆS. Lege, *noſtra ridebant invidia.* HEINS.

Quod pro illa parte vindicabant] *Quod*, id eſt, eo quod, ideo quod, propterea quod. eſt particula Comica Plauto ac Terentio familiaris. ERHARD.

Pannuciam] *Pannucia* diverſis pannis obſita. GLOSS. *Pannucia nuncupata, quod ſit diverſis pannis obſita.* Iſidor. PITHÆUS. Perſ. Satyr. VI.

Dum ne deterius ſapiat pannucea Baucis.

Martial. lib. 11. epigr. 47. WOUWEREN. Vide Pet. Petrenonium Animadverſ. & Var. lect. lib. 1. cap. 13. ERHARD.

Pene diſcuſſit] Jungermann. legit, *bene.* Optime. ERHARD. Barth. XXI. adv. 6. legit *pene riſu riſum diſcuſſit.* Gronovium legere *Aſcyltos periculum diſcuſſit* notavit manus viri docti in codice, quem poſſideo. BURM.

Videamus] Lege, *videmus.* RITTERSH. Jungerm. legendum cenſet *videmus.* quod & ipſum comprobo. ERHARD.

Suam cuique rem eſſe cariſſimam] Plaut. *meus mihi, ſuus cuique cariſſimus eſt.* PITH. Valer. Flacc. lib. 5. verſ. 642.

Eſt amor & rerum cunctis tutela ſuarum. WEITZ.

Advocati jam pene nocturni] Pro furibus graſſantur. GLOSS.

bant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud ſe utraque deponerentur, ac poſtero die Judex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quae viderentur, in controverſiam eſſe, ſed longe aliud quaeri, in utra parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur. Jam ſequeſtri placebant, & neſcio quis ex concionibus, calvus, tuberoſiſſimae frontis, qui ſolebat aliquando

GLOSS. Leucipp. *Καλῶς γε καὶ νυκτερινὸς δικανικ.* Calpur.

Ut mala nocturni religavit brachia Mopſi
Tityrus, & medio furem ſuſpendit ovili.

Senec. de Brev. Vit. *Non eſt quod me ſolos putes dicere occupatos, quos à Baſilica emiſſi demum canes ejiciunt*, ſic legeodum. PITH. Auctor Dial. de Orat. cap. XXXVI. *Hinc leges aſſiduæ, hinc conciones magiſtratuum pene pernoctantium in roſtris, hinc accuſationes potentium reorum.* WOUWEREN. Lege *bene nocturni*, id eſt, qui jam ſero & multam in noctem ambulant. eſt enim αὐξητικὴ hæc particula. Schopp. Veriſim. lib. 1. cap. 16. *Nocturnos* pro furibus dixit, quod & noctu graſſantur fures, & atrociores fures nocturni habentur. id de advocatis dicit, qui veſtes avertere conabantur. Hoc autem eo eſt lepidius & urbaoius, quod jam adveſperaverat, ut ambiguitatis ſenſus duplici gratia augeſcat, & advocatorum nocturnorum & nocturnorum furum. Turneb. Adverſar. lib. 1. cap. 7. Vide Scaligeri Caſtigation. ad Catull. ERHARD. Turnebus & Scaliger *advocatos nocturnos* interpretantur fures; ſed Petronius hoc voluit, advocati cum jam pæne nox eſſet, ſic recte Gronov. 1. obſ. c. 1. *Anus nocturna* in cœna Trimalchionis, quæ noctu volant. Facete autem, ut ſolet Arbiter, hoc ipſo obliquum in modum deſignat, advocatos prædæ ac lucro inhiaſſe, ſol enim occaſus juridicundo ſuprema tempeſtas erat ex lege XII. tabularum; unde oec Senatusconſultum id ratum habebatur, quod factum eſſet poſt occaſum ſolem, teſte Varrone apud Gell. 14. c. 7. HEINS. *Advocati pene nocturni*, recte explicant Gronovius & Heinſius, & ante utrumque ita cepit Scipiò Gentilis in Origin. voce *Triumviri nocturni* & Pithæus ad Dialog. de Orator. cap. 36. ſimili ratione Cicero IV. Verr. 43. dixit *nocturnos milites*. Et ſupra cap. 9. *nocturno percuſſor*. præterea ex hoc loco diſcimus togatos illos vultures in foro obambulaſſe, ut prædæ alicui ſemper inhiarent, & inter mercantea rixas & diſcordias ſererent, unde lucrum facerent. Terent. Eunuch. IV. 6. *Tranſcurro ad forum, volo ego adeſſe hic advocatos nobis in turba hac.* Ubi vide quæ Liodeobrogius adootat. rapacitatem autem advocatorum deſcribit Gellius 11. 12. *Nunc pleraque pars utrinſque amici, quaſi probe faciant, duo litigantes deſtituunt & relinquunt, deduntque eos advocatis malevolis aut avaris, qui lites animoſque eorum inflamment, aut odii ſtudio, aut lucri.* BURM.

Inſpiceret] Id eſt, cognoſceret. ERHARD. Priom de judicibus verbum. Valer. Max. V. VIII. 3. *Nequid ante de ea re ſtatuerent, quam ipſe Macedonum filiique ſui cauſſam inſpexiſſet.* Et VI. 11. Exter. 1. *Cauſſaque diligentius inſpecta, juſtiorem ſententiam ferre cœpit.* Ita & Juſtinus dixit *legatos mittere ad inſpiciendam rem* 11. 15. & XXXVIII. 8. BURM.

Videretur] Alii, *viderentur*. PATISSON.

In controverſia eſſe] Legendum ex Memmii cod. *in controverſiam eſſe*, pereleganter Ciceroniſque modo, pro controverſum eſſe & litigioſum. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. ERHARD. Scripti *in controverſiam*: nec motari debuit. vide Voſſ. de conſtruct. cap. 65. HEINS.

Longe aliud quari] Alii *quæri, quod in utraque*. TORNÆS.

In utraque parte] Malim, *in utra parte*. DANIEL. Lege, *in utra parte*. WOUWEREN.

Suſpicio haberetur] Ita Corn. Nep. Epam. 5. *habebat enim Menecides ſuſpicionem adulterii.* Vegetius de mulomedicina. III. 2. *Animalia, quæ levem habent ſuſpicionem*, id eſt, quæ de morbo ſuſpecta ſuot. BURMAN.

Jam ſequeſtri placebant] Plaut. Rudente, Act. IV. ſcen. III.

Non probare pernegando mihi potis et, niſi pars datur,
Aut ad arbitrum itur, aut ſequeſtro ponitur.

Vide totam ſcenam, & cum hac confer. PITH. Vide leg. 109. D. de V. S. & Juris interpretes. Eſt hoc elegans exemplum ſequeſtratioois conventionalis, de qua in leg. 39. D. de ſolution. leg. 39. D. de acquir. vel amitt. poſſeſſ. ERHARD.

Placebant] Sc. ruſtico & mulieri, ex una 1 poſtea ſequitur, *idem plane & nos volebamus*, hoc eſt, & nobis quoque ſequeſtri placebant, ex altera parte. ERHARD.

Neſcio quis ex concionibus] Ex homioibus, qui ad coociooem & turbam confluxerant. Paulo aote cap. præced. *Conciones, quæ ad clamorem confluxerant.* Et paulo infra hoc cap. *Ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium cœpimus.* Ad eum modum, quo *ſervitia, miniſteria, officia, virtutes*, & ſexcenta tanta, pro ſervis, miniſtris, officioſis, virtuoſis, ab aliis frequentantur. ERHARD. Id eſt, ex auditoribus. Tullius in Oratore; *Conciones ſæpe exclamare vidi, cum apte verba cecidiſſent.* De varia ejus vocabuli ſigoificatione vide Gell. noct. Att. 18. 7. HEINS.

Aliquando] Alii, *alioqui*. TORNÆS.

G 3 Quid

quando & cauſſas agere , invaſerat pallium , exhibiturumque craſtino die adſirmabat. Caeterum adparebat nihil aliud quaeri , niſi ut ſemel depoſita veſtis inter praedones ſtrangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad conſtitutum. Idem plane & nos volebamus. Itaque utriuſque partis votum caſus adjuvit. Indignatus enim ruſticus, quod nos centonem exhibendum poſtularemus , miſit in faciem Aſcylti tunicam , & liberatos querela juſſit pallium deponere , quod ſolum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, theſauro in deverſorium praecipites abimus, praecluſiſque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium , coepimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidiſſent.

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere,

Nec

Qui ſolebat & cauſſas agere] Alii, *& ad cauſſas agere.* alii. *ad cauſſas agere.* dictum ut Propertio: *Paſtorem ad baculum.* Scal. WOUWEREN. Alii *ad cauſas*: per contemptum. nam *agere ad cauſas* minus eſt, quam *agere cauſas.* ERHARD. Ita infr. cap. 62. *Homo meus capit ad ſtellas facere.*

Depoſita veſtis inter pradones] Lege *Depoſita veſte, is inter pradones.* Scalig. WOUWEREN.

Strangularetur] *Strangulari*, abdi & recondi veſtem. GLOSS. Id eſt, abderetur & reconderetur, ſicut *ſtrangulare divitias in arca* apud Statium lib. 2. Silv. 2. verſ. 152. eſt perpetuo clauſas ſervare. Schopp. veriſim. lib. 1. cap. 16. vide Bernartii Comment. in Stat. ad dict. locum. Excuſa namque lectio optima eſt. nec adſequor, quid velit ſua emendatione Scaliger. Jungermannus. ERHARD. Vide Gronov. Diatr. Stat. cap. 27. eadem figura dixit Cor. Nep. Themiſt. *Ne pecunia publica largitione magiſtratuum quotannis interiret.* & elegantiſſime Lucianus in Timone pag. 85. dicit Plutum ἀποπνίγεσθαι ἐν πολλῷ τῷ σκότῳ.

Metu criminis] Id eſt, propter commiſſum crimen vel pœnam criminis. Sic *crimen* pro pœna dixit Juſtinianus Imp. in Conſt. de confirmat. Digeſt. §. 19. *niſi temerator velit falſitatis crimini ſubjectus*, &c. quod §. 22. *eamdem pœnam falſitatis conſtituimus*, &c. Eſt vero Græcorum κρίμα, quod ἀντὶ τοῦ κατάκριμα ſive ποινὴ poni, obſervavit Goldaſtus. ERHARD.

Non veniremus ad conſtitutum] *Ad conſtitutum venire*, condicto & adſignato die ad jus experiundum venire. GLOSS. Varro, *Alius conviciatus eſſet, qui tam fero veniſſet ad conſtitutum.* PITH. Putat S. hic nonnulla deſiderari. RITTERSH. Id eſt, ut vadimonium deſereremus. P. Pithœus Subſec. ſive Adverſ. lib. 1. cap. 18. *Conſtitutum*, pro conflictu aut litigatione forenſi. Tertulliano *conſtitutio*, de Præſcript. adverſus Hæret. ubi cauſſam reddit cur cum hæreticis non ſit diſputandum; *Hoc de conſilio diffidentia, aut de ſtudio aliter ineunda conſtitutionis induxerim, niſi ratio conſtiterit, in primis illa, quod fides noſtra obſequium Apoſtolo debeat, prohibenti quaſtiones inire, Hæreticum poſt unam correptionem convenire, non poſt diſputationem.* Petronius infra, cap. XVIII. *Facio inducias vobiſcum, & à conſtituta lite dimitto.* ERHARD. Vide Gronov. 1. Obſerv. 1. Hygin. fab. CXLVIII. *Ille cum ad conſtitutum veniſſet.* Flor. II. 6. Et *Eurus ab oriente ſemper quaſi ad conſtitutum*, quod male Freinſhemius in indice exponit, ad ſcopum.

Utriuſque partis votum caſus adjuvit] Sic ſcribendum puto. Cic. 4. Verr. *Videte quis Sthenii cauſam caſus adjuverit.* infra capite LXII. SCIOPP. Infra cap. 62. *Contentus ſum, ſi nos deſcendentes adjuverit caſus.* Frontinus lib. II. Stratagemat. cap. 5. ex. 30. *Caſus adjuvit Lucullum.* (ubi vide notas Tennulii) BOSCH.

Exhibendum] Vide tit. dig. *ad exhibendum.* ERHARD.

Juſſit pallium deponere] Id eſt, ſequeſtrare. vide tit. D. *Depoſiti & contra.* ERHARD.

Litem faciebat] Curius Fortunat. *Quod prima pars proponit, quæ litem facit:* Fab. 7. 2. PITH.

Et recuperato] Putſchius legit, *ergo recuperato.* ERHARD.

Pracipites abimus] Nimis feſtinanter. GLOSS.

Calumniantium] Alii, *criminantium.* PATISSON. & TORNÆS. Malos cauſidicos loquaces & rabulas *calumniantes* ſive *calumniatores* appellabant. In proœm. Inſtitut. *Calumniantium iniquitates pellat.* Donat. in Phorm. act. II. ſc. 3. *Multa calumniatores declamandi cauſa dicunt & vociferandi, ut ipſo ſtrepitu terreant.* Poſterioribus temporibus *clamatores* dicti, ut in LL. Karoli Magni. BONGARS.

Calliditate] Emendat Oeveringius noſter, *caliditate.* BOSCH.

Nolo quod cupio] Quomodo potiundum ſit. Scalig. in Catalect. vide Jac. Magni Sopholog. lib 5. cap. 5. Barth. ad Claudian. n. 870. ERHARD. De hoc Piccartus

Nec victoria mî placet parata.

* * * * *

XVI. Sed ut primum beneficio Gitonis praeparata nos implevimus coena, oſtium ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit. Quum & ipſi ergo pallidi rogaremus, Quis eſſet; [a] Aperi, inquit, jam ſcies. [b] Dum loquimur, ſera ſua ſponte delapſa cecidit, recluſaeque ſubito fores admiſerunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa ſcilicet, quae paullo ante cum ruſtico ſteterat: [c] & Me deriſiſſe, inquit, vos putabatis.

a Psyche. b Encolpius. c Psyche.

cartus, limati vir judicii, & amicus olim noſter *τιμαλφέστατος*, Obſervat. Hiſtorico politic. dec. 13. cap. 4. WEITZ.

Victoria parata] Facilis & parabilis. Barthius ad Claudianum Commentar. num. 2339. ERHARD. Talis eſt quam *impulverem* vocat Gell. 5, 6. Ovid. Ep. VIII. 82.

Ecce Neoptolemo præda parata fui.

Apud Livium lib. v. cap. 6. etiam legendum puto: *inſueſcere militem noſtrum, non ſolum parata victoria frui, ſed, ſi res etiam lentior ſit, pati tædium, & quamvis ſera ſpei exitum exſpectare.* nunc *parta* circumfertur. Cæterum an ſuo loco hi verſiculi poſiti ſint, ut dubitem, facit, quod vulgatæ editiones repetant infra cap. 93. BURM.

Gitonis] Hoc nomen non eſt Græcum. Legendum *Gnythen.* Γνύθων. Nam ſemper vetus exemplar habet *Gniton.* Scalig. WOUWEREN. Scalig. legit. *Gnythonis.* Sane Lexicographi habent, Γυθίωνι, Διαφέρων. Jungerman. ERHARD.

Non ſatis audaci] *Non* videtur abundare. TORNÆS. & WOUW. *To non* officere ſenſui recte vidit doctiſſ. Wouw. itaque id delet: Ne tam audaces ſimus lege *Oſtiolum ſatis.* BARTH. Quem & vide lib. 21. cap. 6. & lib. 36. cap. 9. Quo ultimo loco vulgatum tuetur.

Impulſum] Apulej. 1. Metam. *impulſu majore janua reſerantur, imo vero fractis & evulſis funditus cardinibus proſternuntur. Impellere* enim vim majorem notat, qua aliquid evertitur & proſternitur. v. Gronov. ad Senec. Herc. Oetæum verſ. 1686. BURM.

Exſonuit] Infra, cap. XIX. *Omnia nimio riſu exſonuerant.* Et cap. CIX. *Exſonat cantibus totum navigium. Exſonuit*, ἐξήχησε, vel ἐξηχῆται, quo verbo in eadem notione Chryſoſtomum uti animadvertit Car. Perrotus in ſuis ad eum Annotationibus. ERHARD.

Cum & ipſi ergo pallidi] Forte, *cum & ipſe & ego pallidi.* Nam de nemine hactenus timente locutus eſt. BARTH.

Dum loquimur] Infra, cap. CXXXI. *Dicto citius nervi paruerunt imperio.* quo pacto & Apulejus amat loqui, vel *cum dicto.* Petron. cap. XCIV. *Dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Sic Marci cap. 1. verſ. 42. de Jeſu leproſum ſanante; *Ait illi; Volo mundare. Et cum dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra*: hoc eſt, ut loquitur Petronius cap. XXX. *Statim ab extrema parte verbi* diſceſſit. Vide quæ notamus infra, cap. XXIV. ad illud, *Ab hac voce.* ERHARD.

Sera ſua ſponte delapſa] Ovid. & Proſper de Providentia. *Demere ſeram* dixit Ovid. lib. 1. Faſtorum verſ. 265. DANIEL. Ovid. lib. 1. Faſtor. verſ. 265.

Et jam contigerant portam, Saturnia cujus
Dempſerat appoſitas invidioſa ſeras.

Ibidem verſ. 280.

Tota patet dempta janua noſtra ſera.

Nonius. Patibulum, *ſera, qua oſtia occluduntur, quod hac remota valva pateant.* PITHÆUS. Sic videntur antiquorum ſeræ fores occluſiſſe, ut exemptiles eſſent, & quoties fores reſerarentur, ſeræ removerentur, liberarentque è catena pendentes: cum non ita, ut nunc, impagibus oſtiorum uncis adfixæ ferreis hærerent. Ovid. 1. Amor. eleg. 6. *Excute poſte ſeram.* Hoc eo admonendum duxi, ne juvenes, cum legerent, mirarentur & obſtupeſcerent attoniti, cum ad veteris non ad hujus temporis conſuetudinem & memoriam iſta revocanda ſint. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. Mihi Petronius videtur notare ſagam iſtam ſacerdotem, quæ magico artificio & incantamento ſeram removerit. Ergo venefica fuit Quartilla, & ad conciliandam ſibi auctoritatem religionis hoc artificio uſa eſt. Reſpexiſſe etiam ad illud Virgilii videtur; lib. VI. 81.

Oſtia jamque domus patuere ingentia centum
Sponte ſua.

Homerus Iliad. ε.

Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ. ERHARD. *Sera jam ſua ſponte* Mem. cod. BOSCH.

Delapſa cecidit] Duo hæc verba conjungere amant auctores, ut docuit Gronov. ad Senec. Herc. Oetæum verſ. 63.

Recluſaque] Unus ex veteribus, *remiſſaque.* PUTEAN. *Remiſſaque* Leid. & Trag. cod. melius. BOSCH.

Mulier erat operte capite, qua cum ruſtico ſteterat] Cap. XIV. *mulier aperto capite, qua cum ruſtico ſteterat*, aut gloſſema eſt, aut legendum *operto capite.* WOUWEREN.

Et me deriſiſſe] Forte, *ecce me deriſiſſe.* HEINS.

Cujus

tis. Ego ſum ancilla Quartillae, cujus vos ſacram ante cryptam turbaſtis. Ecce ipſa venit ad ſtabulum, petitque, ut vobiſcum liceat loqui. nolite perturbari, nec accuſat errorem veſtrum, nec punit. imo potius miratur, quis Deus juvenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit.

XVII. [a] Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectentibus, intravit ipſa una comitata virgine, ſedenſque ſuper torum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, ſed attoniti exſpectavimus lacrymas ad oſtentationem doloris paratas. Ut

[a] ENCOLPIUS.

Cujus vos] Alii *cur*. PATISSON. Lego *cujus vos*. Sic ſupra recte emendatus eſt error ſimilis cap. VI. *Neſcio cur quis Agamemnonis ſuaſoriam excepit*, ſic, *neſcio cujus, qui*. FR. EMMIUS.

Sacram cryptam] *Crypta* Neapolitana ſcilicet, ubi ſacellum Priapi & ſacra abdita. GLOSS. Autiſiod. & alii *ſacrum*. Pith. PATISSON. *Crypta* eſt ciſta, in qua Priapi ſacra abdita. κρύπτειν enim eſt abdere & recondere. Jam vero Deorum quorumdam ſacra myſtica erant, nec cuiquam ea fas enuntiare, ſicut Horat. de Baccho lib. 1. od. 18. Sic in libro Sapientiæ cap. 14. verſ. 23. de gentili impietate; ἢ κρύφια μυστήρια ἄγοντες. Myſtica autem & arcana Priapi quoque ſacra fuiſſe, infra docemur. Dicit ergo ancilla, Encolpion & Aſcylton turbas ante cryptam illam ſacram dediſſe, *Turbaſtis* enim abſolute dictum, pro turbas dediſtis, excitaſtis. Schop. Veriſim. lib. 2. cap. 2. Num audiemus ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta? ubi etiam Germanicus Interpres, cujus auctoritatem laudat, eſt Lutherus, quem nominare profanis iſtis nefas. ERHARD. *Sacram ante cryptam*. Leid. cod. non male, hoc eſt, ante hac inviolatam: *To ante* adverbium eſt, teſte Gronovio lib. 1. Obſerv. cap. 15. Legit Nob. Heinſius *ſacra ante cryptica*. BOSCH. Salmaſ. ad Spartian. vitam Hadrian. cap. 13. Legit *ſacra inante crypta*, ut intelligitur ſacra ante hoc tempus ſecreta & occulta. Barth. XXI. adv. 6. legit *ſacrum ante cryptam*, ſed egregie hæc explicantem & emendantem vide Gronov. 1. obſ. 15. qui legit *ſacram ante cryptam*: antrum enim illud ſive fornix antea ſacer, nuuc profanatus erat. In tali autem crypta, ſive occulto & arcano antro, ſpecie ſacrorum, flagitia omnia propudioſiſſima peragebantur, ut in Bacchanalibus apud Liv. XXXIX. cap. 9. & ſeqq. Ita & ſacra Deæ matris Val. Flac 11. 625.

——— *Nec arcanis Phrygius furor intrebit antris.*

Eodem ergo modo in pervigiliis Veneris & Priapi nocturnos cœtus in fornicibus celebrabant.

Ad ſtabulum] Cauponium ſeu diverſorium. GLOSSÆ.

Aſſentationem] *Aſſentatio*, aſſenſio. GLOSS. Alii, *aſſenſionem* alii *aſſentionem*. TORNÆS. Sincerius arbitror, *aſſenſionem*. Gulielmus Plaut. quæſt. in Epid. cap. ult. imo *aſſentationem* dixit pro aſſenſione. Sic *aſſentari* pro aſſentiri uſurpavit Plaut. Moſtell. act. 1. ſc. 3. ubi Schopp. contra Lambin. qui pro *aſſentari* apud Plaut. ſemper *aſſentiri* ſubſtituit: peſſime, ut etiam Douza oſtendit. Quo verbo & Tertullian in eo ſenſu utitur, & in lib. adverſus Hermogen. *aſſentator mali*, eſt qui malo conſentit, ut recte ibi adnotavit Rhenanus. Sic Anonymus, ſed vetus auctor, de Origine Suevor. *Huic aſſentationi quidam Anshelmus intererat*, id eſt, conſenſui Procerum. Et poſt; *Nil ei poſſe reſpondere, niſi Principum ſuorum aſſentatione*. Ad eandem faciem ſtatim Petron. *oſtentationem doloris*, pro oſtenſione dixit. ERHARD.

Una comitata virgine] Juven. Satyr. 6.

——— *comite non amplius una.*

Non prodibant ſine pediſſequis. in Plauti Caſina Murrhina ait:

Sequimini comites in proximum me huc.

Myron apud Rutilium Lupum: *Ornatus ejus opibus abundabat, magnus ancillarum, quæ ſequebantur, comitatus. nunc gravi caſu afflicta, vix mediocris ancillæ dignitatem retinet*, ne meretrices quidem. Lucian. ἑταιρ. διαλ. Ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς, οἷα πρόεισι, χρυσία, ἐσθῆτες, ἱματίοις, καὶ θεράπαιναι τέσσαρες. WOUWEREN.

Expectavimus] Forte, *ſpectavimus*. SAMBUC. & RITTERSH. Contrariantia hæc. forte *exputavimus*. ut de lacrymis Quartillæ non ſuis & ſocii loquatur juvenis. quas ſcilicet non ad dolorem, ſed ejus frivolam oſtentationem dixerit paratas. BARTH. Ut in nimia conſternatione oboriri ſolent. Barth. ad Claudian. num. 2796. Leg. *aſpectavimus*. Gruterus Suſpicion. lib. 8. cap. 8. at nihil neceſſe eſſe interpolatione Goldaſtus docet. ERHARD. Cum illis facio, qui *ſpectavimus* reſcribunt, quam vocem ſæpe à librariis cum *exſpectare* confuſam eſſe docere ea poſſunt, quæ notavit doctiſſimus Munkerus ad Hygin. Aſtronom. 1. 6. BURM.

Ad oſtentationem] *Ad oſtenſionem*, alii. PUTEAN. & PATISSON. Senec. Ep. 99. *Plus oſtentatio doloris exigit, quam dolor*. Plin. 4. Ep. 2. *Nec dolor erat ille, ſed oſtentatio doloris*. SCIOPP.

De-

Digitized by Google

Ut ergo tam ambitioſus detonuit imber, retexit ſuperbum pallio caput, & manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritis, [a] Quaenam eſt,

a QUARTILLA.

Detonuit imber] Quia *AMBITIOSUM* dixit, placuit viro docto *DETUMVIT*, quod verbum quamquam eodem modo in Prudentio. Statio, Plinio, Gellio, lectum, hic tamen non recipimus. Quis enim neſcire poteſt ſocia eſſe imbres & tonitrua? BARTH. Quem & vide lib. XXI. adv. cap. VI. & lib. XXII. cap. XIII. Ubi *detumuit* mavult, & ad Stat. lib. III. Theb. verſ. 459. ubi vulgatum defendit. Lege *detumuit*. Similitudo eſt à fluminibus, quam aliter proſequitur infra cap. 113. *Innundavere pectus lacrimæ dolore paratæ.* Gruter. Suſpicion. lib. 8. cap. 8. Imo tralatio eſt à tempeſtate, quum imber ſequitur tonitrua. Hieronymus Stridonenſ. *Et cum perſecutionis detonaret procella, in villam remotiorem ſeceſſit.* Nota eſt fabula de Socrate, qui ab uxore rixoſa perfuſus; *Sciebam*, inquit, *poſt tantum tonitru venturam pluviam.* ERHARD. Pro hac lectione Solinus cap. 14. *In quo bellorum civilium detonuerunt procellæ.* *Imber* pro lacrymis, notum, & Poëtiæ omnibus paginis. BOURDEL. Florus lib. 2. cap. 6. de Bello Punico: *Ac primi quidem impetus turbo inter Padum & Ticinum valido ſtatim fragore detonuit.* WEITZ.

Imber] Similitudo à fluminibus vel à tempeſtate, quum imber ſequitur tonitrua. GLOSS. Catull.

Triſtique imbre maducre genæ.

Seneca Troad.

——— *irrigat fletus genas,*
Imberque victo ſubitus à vultu cadit.

Statius Sylv. lib. v.

——— *Oculis uxorius inſtat*
Imber. WOUWEREN.

Poëticus hic ſermo. Infr. cap. 137.

——— *Oculis nec deſuit imber.*

Senec. Thyeſt. verſ. 950. *Imber vultu nolente cadit.* Et Oedip. 91. *ſubitus & vultus gravat infuſus imber.*

Retexit ſuperbum pallio caput] Cur ſuperbum? quia detegere caput reverentiæ ſignum tam in fœminis, quam in viris; quod fieri, cum intraret, à Quartilla oportuit: ſolebant autem palliolis in publico operire caput, etiam vulgivagæ. Ancilla Quartillæ *capite operto* paulo ante intraverat. apud Valer. Max. lib. 6. cap. 7. *C. Sulpitius Gallus uxorem dimiſit, quod eam operto capite foris verſatam cognoverat.* Etiam lecticam, in qua ferebantur in publicum, operiebant; Plutarch. in Demetrio Pompeji Magni liberto id, ut ſuperbum notat, quod epulaturus apud Patronum locum ſummum occuparat in triclinio, & quidem caput palliolo ad aures uſque obtectus, dum Pompejus ipſe convivas cæteros ſtans operiretur. HEINS. *Superbum* non puto ideo, ut voluit Heinſius, quia intrans non ſalutaret, ſed quia increpitura, vultum ad ſeveritatem & ſuperbiam componit: contritio etiam illa digitorum imperioſi, ſuperbi, & irati hominis ſignum, de quo, præter quæ hic Douza & alii habent, v. Commentar. ad Tibull. I. II. 34. Propert. II. III. 3. Pricæum, & Colv. ad Apulej. Metam. II. ex quorum locorum collatione apparet, hic melius *crepitum*, quam *ſtrepitum* legi poſſe. Et ita Brouckhuſius noſter emendaverat, quem & de hoc more vide ad Propert. IV. VII. 12. BURM.

Manibus inter ſe uſque ad articulorum] *Interitus in articulorum.* TORNÆS. Dictum, ut eſt cap. XXIII. *qui ut infractis manibus congemuit.* malo tamen, *conſtrictis*: ut in Tholoſ. exempl. RICHARD. Videtur moris fuiſſe, ut hujuſmodi ſignis dicturi audientiam pararent. Hieron. ad Ruſticum; *Teſtudineo Grunnius ad dicendum incedebat gradu, & per intervalla quædam vix verba carpebat. Et tamen cum menſa poſita, adducto ſupercilio, contractis naribus, duobus digitulis concrepabat. hoc ſigno ad audiendum diſcipulos provocans.* WOUWEREN. Infra; cap. XXIII. Geſtus erat componentium ſe ad dicendum. Propert. lib. IV. eleg. 7.

——— *at illi*
Pollicibus fragiles increpuere manus.

Ubi vide Scaligerum. Ex more veterum, qui hujuſmodi ſignis ſive crepitibus audientiam dicturi præparabant. Idem iiſdem; imo & nobis iſtud ſignum frequens & in proclivi ad judicandum, vocandum, aut revocandum. ſic apud hunc noſtrum infra cap. XXVII. *Trimalchio lautiſſimus homo digitos concrepuit, ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit.* Puteanus in Genial. ſerm. Malim autem legere, quod in aliis eſt, *conſtrictis.* Laërtius in Socrate; πολλάκις δὲ βιαιότερον ἐν ταῖς ζητήσεσι διαλεγόμενον κονδυλίζεσθαι καὶ παρατίλλεσθαι, τὸ πλέον τε γελᾶσθαι καταφρονούμενον. An id eſt ἀνδωλάζειν apud Heſychium? Signum autem, quo ad audiendum vocabant, non erat conſtrictio digitorum utriuſque manus, ſed duorum digitorum unius concrepatio. Vid. Hieronym. ad Ruſticum; Silentium autem & faventia auditorum extenſione manus conciliabatur. Lucas in Actis Apoſtol. cap. 19. verſ. 33. *Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.* ubi Græcus codex; κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. Ibidem cap. 26. in princip. *Agrippa ad Paulum ait; Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenſa manu cœpit rationem reddere.* Cap. 12. verſ. 17. de Petro; *Annuens eis manu ut tacerent, narravit,* &c. Cap. 13. verſ. 16. *Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait,* &c. Cap. 21. in fin. *Rogo te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens,* &c.

eſt, inquit, haec audacia? aut ubi & fabulas anteceſſura latrocinia didiciſtis? miſereor me-Dius Fidius veſtri: neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit. utique noſtra regio tam praeſentibus plena eſt

Adde Fr. Raguellum Indice des droicts Royaux & Seigneuriaux, verbum, *Bouche*. ERHARD. Melius *crepitum*, quod Ciceronis, Propertii, Martialis, Senecæ & aliorum exemplis tueri poſſet: etiam ipſius Arbitri, nam cap. 27. *Trimalchio*, inquit, *lautiſſimus homo digitos concrepuit*. BOSCH.

Conſtrictus] Scaliger ad d. Propertii locum citat hoc modo, *manibus internis in articulorum ſtrepitum conſtrictus*. Alii præferunt *contritus*: & ſane ſolemnis harum vocum eſt confuſio, à *tero* & *ſtringo* derivatarum. Ita apud Claudian. lib. 1. Rapt. Proſ. verſ. 13. *Colla levant attrita jugis*, editio Parrhaſii & Heinſiani codices aliquot habent *adſtricta*. Ovid. VIII. Met. 369.

Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritus.

Ubi codices multi habent *ſtrictus*, & ita paſſim. hic vero præferrem *conſtrictus*; quod inde crepitus magis oriatur. Codex Tragur. *ſtrictus* habet. BURM

Hæc audacia] *Hæc*, alii ignorant. PATISSON. Lege, *iſta*. HEINS.

Aut ubi fabulas & anteceſſura] Alias *etiam anteceſſuras*: rectius. PUTEAN. Alii *etiam anteceſſuras*. PATISSON. MS. *etiam. anteceſſuras*. TORNÆS. Latet aliquid propter fractum Satyricon hoc. ſuſpiciendum, non ſciendum. At dubio procul, *dedidiciſtis*. Miratur enim in hominibus paulo ante perditæ audaciæ tantam jam puſillanimitatem. Lege *ante ſævura latrocinia dedidiciſtis*. Sic Sulpicius Lupercus,

Ante feri cervis ſubmittent corda leones
Savaque dediſcet praeda torvus aper. BARTH.

Quem & vide ad Stat. 2. Theb. 409. & adv. 21. 6. lib. 22. cap. 13. lib. 17. cap. 9. & ad Claudian. Præf. 1. Rapt. Proſ. 10. Vet. cod. *Aut ubi fabulas etiam anteceſſuras latrocinia didiciſtis*. Ita omnino leg. Scalig. WOUWEREN. Ubinam iſta mendacia & furta didiciſtis, de quibus ſupra? Quare lege *& anteceſſa eas latrocinia*. *Anteceſſus* pro eo qui anteceſſit. Schop. Veriſim. lib. 2. cap. 2. Nobis legendum conſtat; *ubi ante exercita latrocinia dedidiciſtis?* Barthius ad Claudian. de Rapt. Proſerp. lib. 2. in Præf. ERHARD. Veriſimilium lib. 2. cap. 2. tentabam corrigere, *& anteceſſa eas latrocinia*. *Anteceſſus* pro eo, qui anteceſſit. Gloſſæ Philoxeni. *Anteceſſus* ἔμπροσθεν βαδίζων. Sic *Conſultus* apud Lucr. qui conſuluit, *congregatus*. Priſcianus lib. 9. docet multa apud veteres prolata fuiſſe participia præterita à neutralibus verbis, ut à *Seneo*, *ſenectus*, *a*, *um*, ὁ γηράσας: *diſcedo*, *diſceſſus*, ὁ ἀναχωρήσας. Cælius: *Cuſtodibus diſceſſis multi interfiſiuntur*. Sic ab *intereo*, *interitus*, *obeo*, *obitus*; *decreſco*, *decretus*. Sic *emerſus* in gloſſis ἀναδὺς, ἀναπηδήσας, *qui emerſit*. Sed Scaliger omnino legendum cenſet: *fabulas etiam anteceſſuras latrocinia*. Ego verius puto: *& arte ceſſura latrocinia*, id eſt, *artificioſe vobis ſucceſſura*. Revera enim latrocinium illud ſeu rapina pallii artificioſe & ex voto ipſis ſucceſſerat. adeoque miratur Quartilla, quis Deus juvenes tam urbanos in regionem ſuam detulerit: ſic infra cap. CXXXII. *Verberum notas arte contexi*. Terent. Heaut. act. II. ſc. 3. *Hac arte tractabat virum*. SCIOPP. Variant codices. ſed tranſponantur vocabula, *ubi & fabulas anteceſſura latrocinia didiciſtis*; *&* pro *etiam* non intellectum loco interpolando occaſionem dedit, unde variis conjecturis aberratum à ſcopo; Sciopp. in veroſimil. ſubſcribente Voſſ. de analog. lib. 4. cap. 13. *ubi anteceſſa latrocinia didiciſtis?* HEINS. *Aut ubi fabulas etiam anteceſſura latrocinia didiciſtis*. Leid. cod. tranſpone vocem (indicante Nob. Heinſio) & ſcribe: *aut ubi & fabulas anteceſſura latrocinia didiciſtis*. BOSCH. Miſere vexatus à criticis locus. Gronovius IV. obſ. 13. legit *aut ubi fabulas etiam anteceſſura latrocinia didiciſtis*, & recte explicat tanta latrocinia, ut ne quidem ſimile quid in fabulis Poëtarum, ad prodigium & exaggerationem rerum fictis, cognitura ſit poſteritas, & egregiis exemplis illuſtrat. facilior tamen medela Heinſii, quæ eumdem ſenſum exhibet. Ita Seneca hoc verbo *antecedere* utitur. VII. Natur. Quæſt. 31. *muliebres munditias anteceſſimus*. Male autem hic *fabulas*, ſermones interpretantur. recte Gronovius poëtarum fictas hiſtorias. Ita Juſtin. XI. 3. *adjiciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverint*. Gellius X. 18. *Artemiſia Mauſolum virum amaſſe fertur ſupra omnes amorum fabulas*. *Novercarum fabulas* Quintil. Declam. 327. dixit. BURM.

Latrocinia] Sic Salluſt. in Jugurth. *Furtim & per latrocinia potius, quam bonis artibus ad imperia & honores nituntur*. ERHARD.

Impune adſpexit] Ovid.

O ſacros vultus Baccho, vel Apolline, dignos,
Quos vir, quos tuto fœmina nulla videt. PITH.

Callimachus. Hym. in Pall. 100.

——— Κρόνιοι δ' ὧδε λέγοντι νόμοι
Ὅς κέ τιν' ἀθανάτων, ὅκα μὴ θεὸς αὐτὸς ἕληται,
Ἀθρήσῃ, μισθῷ τοῦτον ἰδεῖν μεγάλῳ.

Viderant autem Priapi ſecretum in crypta iſti. BARTH. Quem & vide ad Stat. 2. Theb. 240. Tibull. lib. 1. El. VI.

At, mihi ſi credas, illum ſequar unus ad aras,
Tunc mihi non oculis ſit timuiſſe timor.

Vid. Douz. lib. 1. Præcid. cap. XV. Ex eadem ſuperſtitione mox cap. XX. *Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet, periculoſum eſſe alienis intervenire ſecretis*.

Regio]

eſt numinibus, ut facilius poſſis Deum, quam hominem invenire. ac ne me putetis ultionis cauſſa huc veniſſe, aetate magis veſtra commoveor, quam injuria mea. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidem illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianae etiam impetum timerem. & ideo medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire. Sed de remedio non tam valde laboro. Major enim

Regio] Bitur. *regia.* Pith. PATISSON.

Plena numinibus, ut facilius, &c.] *Major Coelitum populus, quam hominum.* Plinius lib. 2. cap. 7. BRASSICAN. Mox ſtatim; *Deorumque conſilia proferatis in publicum.* vide Den. in Diſſertatione de idolo Hallenſi Juſti Lipſii, pag. 50. & Goldaſtum in præfation. Decretorum Imperial. de Cultu Imaginum. ERHARD. Locis & regionibus omnibus Genios præeſſe credebant; Græci vocant ἐγχωρίους θεοὺς, δαίμονας, ἥρωας. Vide hæc latius apud Meurſium eruditiſſimum ad Lycophron. Caſſandr. verſ. 1473. WEITZ. Ante hanc clauſulam aſteriſcum adpingo, non ſolum meo judicio prorſus neceſſarium, ſed MSS. auctoribus huic loco debitum. BOURDELOT. Carpit hic Satyricus Apotheoſes, etiam minime meritorum, cui concinit Senec. Apocolynth. *Olim res magna erat Deum fieri, jam fama nummum fecit, etiam peſſimum quemque illum adſectare.* BURM.

Ac ne me putetis] Obſerva elegantem formulam, quam & in Apulejo notavit Pricæus. ſic enim ille Metam. lib. III, *Nec me putetis privatis ſimultatibus inſtinctum odio proprio ſævire.* BURM.

Ætate magis veſtra commoveor] *Veſtra* Mem. col. non male, ut eleganter ſubaudiatur *cauſa.* BOSCH. Alii, *ætatis veſtra*, in his Scaligeri codex: ſed legendum, *ætatis magis veſtra flore commoveor.* Sic ſolent veteres. M. Tullius pro Cœlio. *Nemo hunc M. Cælium in illo ætatis flore vidit, niſi cum patre aut mecum.* Liv. lib 31. cap. 11. *Flore ætatis primo, ut creditur, Amilcari conciliatus.* Et mox, *florem ætatis Aſdrubal patri Annibalis fruendam dedit.* Lib. 28. cap. 22. *Robore major, minor flore ætatis, ferox.* Lib 8. cap. 28. *florem ætatis ejus fructum adventitium crediti ratus.* Juſtin. lib. 5. de Alcibiade. *Erat enim & ætatis flore & formæ veneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienſes inſignis.* Lib. 11. cap. 6. *Non juvenes robuſtos, nec primum florem ætatis, ſed veteranos pleroſque elegit.* Lib 13. cap. 1. de Alexando. *Extinctus in ipſo ætatis & victoriarum flore.* Curt. lib. 4. cap. 8. *Hector Parmenionis filius eximio ætatis flore, in paucis Alexandro carus.* Lib. 7. cap. 2. *primo ætatis flore pubeſcens.* HEINS.

Imprudentes enim, ut adhuc puto] Id eſt, ignorantes & inſcii. Infra cap. LXXIX. *Accedebat ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura.* Et inferius cap. CVI. *Imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium.* Sic de Trimalcione cap. XXXII. *Poſituſque in cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum:* id eſt, nobis ignaris, qui non prius videramus. Sic Terentius: Prolog. Eunuch. *Peccatum imprudentia eſt.* ERHARD.

Vexata] *Vexare* eſt inter nupta; Ovidius Epiſt. VIII. 13.

Parcius Andromachen vexavit Achaia victrix.

Latro in Catil. *cædes civium, domorum incendia, vexationes virginum.* Idem *Servate pudicitiam neceſſitudinum veſtrarum à teterrimis vexationibus.* BARTH. Quaſi vero non ſatis nuptorum vocabulorum in Petronio eſſet, & invito auctori obſcœniores ubique eſſent ſenſus adſcribendi: certe Ovidium in d. loco cogitaſſe de tali vexatione, numquam perſuadebit Barthius. Opportunius adduxiſſet Martialis epigramma LXXXII. libri XI.

Impetum] Hoc nomen, ut & *horrorem*, proprie de acceſſione morbi dici docuit Ampliſſ. Cuperus. lib. II. obſ. cap. 15.

Timerem] Autiſiod. *timeam.* Pith. alii *timebam.* PATISSON.

Medicinam ſomno petii] Suetonius in Veſpaſ. cap. VII. *E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, ſedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudini, demonſtratam à Serapide per quietem: reſtituturum oculos, ſi inſpuiſſet.* PITH. Per quietem à Diis monſtrata medicina. Xiphilinus Veſpaſiano, pag. 217. Τυφλόν τέ τινα καὶ ἕτερον χεῖρα ἀσθενῆ ἔχοντα, προσελθόντας οἱ ἐξ ὄψεως ὀνειράτων, ὑγιεῖς ἀπέφηνε. Itaque ægrotantes in templo Æſculapii cubare ſolebant, ubi ſomniantibus medicina indicata. Philoſtratus de Vita Apollonii Tyan. lib. I. Ὕδερω δ' ἄρα εἴχετο, καὶ μέθῃ χαίρων, ἀνιχνεῦ ἠμέλει· ἠμελεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ ταῦτα, καὶ οὐδ' ὄναρ αὐτῷ ἐφοίτα. Vide Plaut. Curcul. act. 2. ſcen. 1. hinc fortaſſis apud Artemid. lib. 1. ἐν ἱερῷ δὲ καθεύδειν δοκεῖν, τοσοῦτοι ὑγείαν προαγορεύει. Antoninus Imp. τὸ δὲ ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν. Herodian. lib. IV. cap. VIII. Ἠπείχθη ἐς Πέργαμον τῆς Ἀσίας, χρήσασθαι βουλόμενος θεραπείαις τοῦ Ἀσκληπιοῦ. ἀφικόμενος δὴ ἐκεῖ, καὶ ἐς ὅσον ἠβούλετο τῶν ὀνειράτων ἐμφορηθεὶς, ἧκεν ἐς Ἴλιον. WOUWEREN. Suetonius in Veſpaſ. cap. VII. Vide Ariſtophanem in Pluto. ibique Scholiaſten & Interpretes. ERHARD V. Thomaſin. de Donar. cap. 34.

Subtilitate] Forte, *utilitate.* ERHARD. Lege *ſalubri-*

enim in praecordiis dolor ſaevit, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit. ne ſcilicet juvenili impulſi licentia, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, Deorumque conſilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones jocum riſumque faciatis; neve traducere velitis tot annorum ſecreta, quae mille vix homines noverunt.

[a] XVIII. Se-

lubritate. HEINS. *Salubritate* legit Nob. Heinſius. optime. Infra cap. 140. *Qui praeceptis etiam ſalubribus inſtruere juvenes quotidie poſſet*. BOSCH. Nihil muta. *Subtilitas* eſt ab ingenio excogitato remedio. vide infr. cap. 31.

Major in pracordiis dolor ſavit] Silius lib. 1. de Annib.

Romanum ſævit puerili in pectore bellum.

BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6.

Juvenili impulſi] Alii *juvenili impulſu licentiam*, *quam* &c. PATISSON. Tacit. lib. XIII. cap XLVII. *quidam per juvenilem licentiam, qua tunc paſſim exercebatur, inanem motum fecerant*. PITH. Vide Pichen. ad Tacit. XIII. Annal. cap. XLVII. ERHARD. *Ne ſcilicet juvenili impulſu licentiam quam* &c. Leid. cod. utraque lectio tolerabilis. BOSCH.

Conſilia] Lege, *concilia*. HEINS.

Proferatis in populum] Geminus huic locus Valer. Flacc. lib. II. verſ. 340.

Hactenus in populos, Mater Samothraca, diemque
Miſſa mane, ſacriſque metum ſervemus opertum.

Ut eum conſtituit Gronov. lib. 1. Obſerv. cap. XV. quem vide.

Protendo igitur] Alii *obtendo*. PATISSON. MS. *obtendo jugiter*. TORNÆS.

Supinas manus] Virg. 4. Æn.

Multa Jovem manibus ſupplex oraſſe ſupinis.

Apollon. Arg.

Πολλὰ μάλ' ἀθανάτοισιν ἐς αἰθέρα χεῖρας ἀείρων
Εὐχόμενος.

Vide Ariſtotelem, & Apul. περὶ κόσμου. BARTH.

Nocturnas religiones] Sacrum nocturnum & penetrale in ſacello Priapi, à ſequiori ſexu, ex ritu & diſciplina perpetratum. GLOSS.

Riſumque faciatis] Sambuc. & alii *referatis*. PATISSON. Puto omiſſum eſſe, *publicum*. RITTERSH. Græciſmus: ὕθλον καὶ παιδιάν. Porro connecte his Horatiana: Epod. XVII.

Inultus ut tu riſeris Cocytia
Vulgata, ſacrum liberi Cupidinis.

Illuſt. Scal. WOUWEREN. Itali dicunt, *diventar favola & riſo del mondo*, id eſt, dar dir & dar direr à tutti, *abire in ora hominum*, dicit Livius. Pflugius. vide Goldaſti Not. in Baſilii Admonitiones. part. 1. Paræneticor. veter. ERHARD. Terent. Eunuch. 2. 3.

Hic vero eſt, qui ſi amare occepit, ludum iocumque dicet
Fuiſſe illum alterum.

Græcorum proverbium eſt, cum duorum alterum alteri longe anteponunt, παιδιὰ φαίνοιτο ἂν ἐκεῖνος, vel λῆρος. Caſaubon. ad Athen. lib. 1. cap. 25. WEITZ. Vide Gronov. IV. obſ. 10.

Traducere velitis] Diffamare, ſic cap. 87. Martial. lib. 1. Epigr. LIII.

Qua tua traducunt manifeſto carmina furto.

BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. 6. Id eſt, ne manifeſta faciatis ſecreta, & in pompam palam irridenda ducatis. Metaphora à damnatis ducta, qui *traduci* dicuntur, cum populo ſpectandi ignominiæ cauſſa exhibentur. Ramirez ad Martial. Amphitheatr. epigramm. 4. num. 1. Infra cap. LXXXVII. *Deceptum ſe & deriſum, traductumque inter diſcipulos*. Et cap. CXXVI. *Hiſtrio ſcena oſtentatione traductus*. Matth. 1. verſ. 19. de Joſepho D. Mariam virginem ſibi deſponſatam & de Spiritu ſancto gravidam relicturo; *Cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere*, &c. ubi adeundus Theod. Beza in Annotat. majoribus eruditiſſime de hoc verbo diſſertans. ERHARD.

Velitis] Elegantem uſum verbi *velle* in precibus & obteſtationibus oſtendit Gudius ad Phædr. 1. fab. 29.

Tot annorum ſecreta] Alii, *ſecreta conſilia* PATISS. Forte, *animorum*. DELBEN.

Qua mille vix homines] Alii, *qua nulli vix homines*. PATISSON. Locus ſuſpectus mihi: fortaſſe legi poſſet, *qua vix ulli homines*. EMMIUS. Alii, *vix nulli* Sch. *vix ulli*. RITTERSH. Alii, *vix nulli*, malim, *vix ulli*. DOUZA F. Reſcribo, *qua myſta vix omnes norunt*. Nam licet initiati, non tamen ſimul omnia ſacra tradebantur, nec arcana promiſcue omnibus patebant, ſed reducta, & in intimo ſacrario clauſa. Seneca Natur. Quæſt. lib. VII. cap. XXXI. *Non ſemel quadam ſacra traduntur. Eleuſis ſervat, quod oſtendat reviſentibus*. Tertull. adverſus Valentin. cap. 1. *Nam & illa Eleuſinia, hæreſis & ipſa Attica ſuperſtitionis, quod tacent pudor eſt. Idcirco & aditum prius cruciant, diutius initiant, quam conſignant, cum & portas ante quinquennium inſtituunt, ut opinionem ſuſpendio cognitionis ædificent*. Quæ ſane vel doctiſſimos non intelligere arbitror, niſi legas *cum epoptas ante quinquennium inſtituunt*. Ita omnino Tertull. ſcripſiſſe contendam. Hoc tu me docuiſti Ill. J. Scalig. qui per incomparabilem eruditionem facilius ad quævis è re

nata

[a] XVIII. Secundum hanc deprecationem lacrymas rurſus effudit, gemitibuſque largis concuſſa, tota facie ac pectore torum meum preſſit Ego eodem tempore & miſericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam juſſi, & de utroque eſſe ſecuram.. Nam neque ſacra quemquam vulgaturum, &, ſi quod praeterea aliud remedium ad tertianam Deus illi monſtraſſet, adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo noſtro. Hilaiior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiavit me ſpiſſius, & ex lacrymis in riſum mota, deſcendentes ab aure capillos meos

[a] ENCOLPIUS.

nata reſpondes, quam nos interrogamus. Quid autem ἐποπτείας, & ἐποπτικὰ in ſacris. neminem ignorare puto. WOUWEREN. Vera lectio *mille vix homines*, firmatur à Martial. I. 66.

Secreta quare carmina, & rudes curas,
Quas novit unus. BARTH.

Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Legendum, *myſta vix omnes noverunt*. Scaliger. veriſſime. Interpres Juvenal. Satyr. 6. *Sacerdotes ſive myſtæ.* Ibidem; *Sic enim Symmyſtæ quando Oſirim quærunt.* Sidon. carm. 19. Sacerdotes Bacchi vocat *myſtas*, ubi videndus Savaro. *Myſta* etiam Senecæ Tragœdo pro ſacerdote uſurpatus. Petronio ſunt ſacerdotes Priapi. *Secreta* autem ſunt, quæ aliis *myſteria*, id eſt, ſacra. Sic enim ipſemet interpretatur poſt paulo cap. ſeq. *neque ſacra quemquam vulgaturum.* Itaque recte Leunclavius Notator. lib. I. cap. I. pro illis verbis in leg. 2. C. de ſumma Triait. *Nullus hæreticis miniſteriorum locus*, legit *myſteriorum*. Et quæ Græci Chriſtiani vocant μυστήρια, Latini reddiderunt *ſacramenta*. Dicta autem *myſteria*, quod oporteat μύειν τὸ στόμα. huc reſpexit Petronius. ERHARD. Scaliger, *myſta*. forte, *myſtæ vix omnes*. HEINS. *Quæ myſtæ vix omnes noverunt*, meliores membranæ. BOSCH.

Secundum hanc deprecationem] *Secundum*, pro poſt. Infra cap. CXVII. *Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo.* Salluſt. in Jugurth. *Secundum ea*, id eſt, poſt ea. ERHARD.

Concuſſa] Schop. *confuſa*. infra cap. XCIV. *confuſus hac denuntiatione.* Et cap. CXXVI. *perfuſus pulvere mulio.* RITTERSH. Capella lib. I. *tanta gratulatione alacritateque concutitur.* BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6.

Torum meum preſſit] Infra cap. 132. *Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum torum.* Ovid. II. art. amator. 712.

Cum premeret mollem laſſus ab hoſte torum.

Et lib. II. Faſtor. 795.

Utque torum preſſit, ferrum, Lucretia, mecum eſt.

Item, lib. III. amor. eleg 14.

Cur preſſus prior eſt interiorque torus. PITH.

Bonum animum habere] Sic infra cap. CXV. *Jubemuſque bonam habere mentem.* Itali dicunt, *haver buon animo*, id eſt, buona ſperanza, confidere animo & bene ſperare, Pflugius. Etiam Germani, *gut Hertz haben.* ERHARD.

Deus] Æſculapius ſcilicet. ERHARD.

Adjuvaturos] Pro, *adjuturos*. ERHARD. Quamquam ſint, qui hanc verbi hujus flexionem tueantur, ego vel *adjuturos* vel *adjutaturos* legendum putem: nam quod ex Salluſtii Jogurt. cap. 47. *juvaturum* producat Voſſius lib. III. de Analog. cap. 20. Gruterus & Rivius teſtantur, à primis editionibus & MSS. hæc verba *juvaturum exercitum* abeſſe: apud Plinium tamen IV. Epiſt. 15. *juvaturi* occurrit, ſed ille jam cadente latinitate ſcripſit. In Manilio *juvavit*, obſervavit Voſſius, & ideo ad Theodoſii tempora eum Poëtam refert. Sed vellem locum deſignaſſet. BURMAN.

Divinam prudentiam] Forte legendum *providentiam:* quia ipſa dicebat, *Se juſſam eſſe eos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire.* EMMIUS. V. C. *prudentiam.* Lactaotius lib. 2. cap. 9. *Cum eſſet Deus ad excogitandum prudentiſſimus, ad faciendum ſolertiſſimus.* Ita V. C. vulgo *providentiſſimus.* ERHARD.

Periculo] Forte, *peculio*, ut ſupra. RITTERSH.

Poſt hanc pollicitationem] Vide tit. D. de Pollicitationibus. ERHARD.

Spiſſius] Id eſt, crebrius. GLOSS. Id eſt, crebrios. Sic infra cap. CXI. *ſpiſſare officium*, id eſt, freqoentare, denſare: *Exhortabatur Caraca.. ut ſpiſſaret officium.* RITTERSH. Nequitiæ vocabulum: infr. cap. 31. *ſpiſſiſſima baſia.*

Deſcendentes ab aure capillos] Παρωτίδας. Pollux. lib. II. Varro παπιάπαππα, περὶ ὀγκωμίου. *Anteaures modo ex ſobolibus parvuli intorti demittebantur.* Hieronymus de vitando ſuſpecto contubernio. *Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt.* Sidonius lib. I. Epiſt. 2. *Aurium legula, ſicut mos eſt gentis, crinium ſuperjacentium flagellis operiuntur.* *Legula* vel *Ligula aurium* ſunt, quæ Arnobio *lamna*. lib. II. *lamnas pertunderent aurium* Gloſſar. λοβὸς ὠτίου. *Lamna.* WOUWEREN. Ante aures demittebantur capilli parvuli, velut cincinni, intorti ex illis capillis. qui in ima parte temporum juxta aures adnaſcuntur. Hos vocabant *ſoboles*, à ſtolonibus ſumpta metaphora, quos veteres ſolebant criſpare; quemadmodum etiam hodie plerique

meos dentata manu duxit: &, [a] Facio, inquit, inducias vobiſcum, & à con-

a QUARTILLA.

que Germaniæ & Belgiæ populi faciunt. *Antias* vocant Feſtus, Philoxenus, & Iſidorus. Auſ. Popma in Varron. Ab aure pronos & pendulos capillos veteres demiſerunt. Senec. Natur. quæſt. lib. I, cap. ult. *Conjugum manu crines ille, quem effundere olim mos viris fuit, attrectabatur.* Quæ Wouwer. hic affert ex Varron. de mulierum cirris & ſenis capillis intelligenda ſunt, non de virorum cincinnis ab aure pendulis. Savaro in Sidon. l. I. ep. 2. ERHARD. Nicol. Heinſius conjecerat *lapillos*. Sed nihil neceſſe; ſunt enim quos Apulej. v. Metam. vocat *antependulos crines*, qui per colla & humeros fluebant. Ovidius XII. Met. 395.

——— ——— *Aureaque*

Ex humeris medios coma dependebat in armos.

Ubi codex Strozzæ & Moreti, quos conſuluit Heinſius, eleganter exhibent *deſcendebat*, quod crinem *in gradus formatum*, ut Sueton. in Neron. cap. 51. loquitur, nobis repræſentat. Et appoſite Ariſtænetus lib. I. Epiſt. II. Ἱκανὴ δὲ καὶ ἡ κόμη, καλὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν οὖσα, ἔτι δὲ καλλίων περιπλεκομένη μὲν τῷ μετώπῳ, συγκατιοῦσα δὲ τῶν ἰούλων παρὰ τὸ οὖς. *Sed & hæc capillus quidem pulchra per ſe, ſed pulchrior circumfuſa fronti, deinde juxta aures deſcendens mixta lanugini.* Quam deſcriptionem ex Philoſtrati Amphione tranſtuliſſe Ariſtænetum notat Mercerus. De cura autem circa crines impudicorum puerorum paſſim hoc opus teſtatur. Inter blandimenta vero amatoria erat capillos tractare, mulcere, & formare, Propert. lib. I. Eleg. III.

Et modo gaudebam lapſos formare capillos.

Ad quem locum Paſſeratius Petronii hæc verba adducit, & præfert *tenta manu*. Gonſales autem huic blandimento perperam accommodat illud Plaut. Moſtel. I. III. 6. *capere crines*, quod Turnebus interpretatur blandiri & mulcente manu delinire. Sed longe aliud Plautum velle, vel Lipſius vel Gruterus apud Taubmannum ad ea verba docere poſſunt, quamquam ille locus nondum ſatis explicatus mihi videatur. BURM.

Tentata manu] Forte *dentata*. DELBEN. Forte, *lenta*, ſuſpenſa, vel *lentata*. Paneg. vide Putean. BONGARS. Alii, *temperata*; alii, *tentante*. TORNÆS. Legit vir doctus, *lentata*: ego una ſyllaba minus, *lenta*: ut cap. XXVI. Et cap. CXXXVIII. RICHARD. Recte qui *dentata* legit. BARTH. (Qui tamen lib. 21. adv. cap. 6. Probat *tentata*; ſed ad Stat. I. Achill. 482. *dentata* ipſi præplacet.) Lege *lentata manu*; id eſt, γναμπτῇ. Scalig. WOUWER. Alii *lenta manu traxit*; quod eſt, manu tenaci & hærente; ut apud Flaccum Epod. 15.

Lentis adhærentes brachiis:

quod eſt, ſequacibus, inhærentibus. At apud Flaccum lib. I. Satyr. 9.

Et preſſare manu lentiſſima brachia ———

valet, pigra, tarda, ſurda, ſegnia, nihil commota meo preſſu, ut ab Ovid. epiſt. I. ſcriptum eſt;

Aut ubi lentus abes ———

Veteres tamen interpretes pro *lentiſſime*, quod erit tenaciſſime & preſſiſſime, audiunt, nomine adverbii vicario. Turneb. Adverſar. lib. I. cap. 15. Lege, *dentata manu duxit*, id eſt, in modum pectinis dentatim formata. Lipſius Antiquar. lect. lib. I. cap. I. Elegans eſt emendatio iſta, nam pectinis & dentis metaphora eſt reciproca, quorum alterum de altero mutuu dicitur. Zinzerlingus Miſcellan. Critic. lib. 2. cap. 14. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 22. Ego vero illud, *lenta manu duxit*, quod quidam codd. præferunt, ajo elegantius eſſe ac probius, hoc eſt, molli & blandiente, non dura, ſed ſtudioſe & ſuaviter compoſita. Auctorem dabo ipſum Petronium cap. CXXXVIII. *Perfuſiſque inguinibus*, inquit, *meis viridis urtica faſcem comprehendit, omniaque infra umbilicum cœpit lenta manu cadere.* Et de hac ipſa Quartilla ait Eucolpius cap. XXVI. *Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit.* ERHARD. *Tentata* in omnibus ſcripium. Olim legebam *temerata*, non intelligens quid eſſet *tentata*: ſed idem eſſe ac *temerata* docent Gloſſæ veteres, in quibus *temtatum* ἐσκυλμένον, ἀμαρτηθέν. Recte quidem ille: nam *temtare* verbum flagitii. Sic poſtea. cap. CXL. *acceſſi temtaturus an pateretur injuriam.* Jacob. MSS. in vita Sanctorum; *de opere illicito me temtavit.* Alii legunt *lenta*, alii, *lentata*, alii *dentata*, alii aliter: omnes perperam. BOURDEL. *Tentata* Leid. & Trag. cod. *lenta* alii. optime Lipſius *dentata*, hoc eſt, manu in modum pectinis dentatim formata. BOSCH. *Dentatam manum* hic probavimus, id eſt manum in modum pectinis formatam: quod eleganter Ovidius, licet in alia re, exprimit Metam. IX. 299.

——— *Digitis inter ſe pectine junctis.*

Ubi ambæ dentatæ manus inter ſe conjunctæ erant. Pectini autem paſſim dentes Poëtæ tribuunt. Claudian. Bell. Gildon. verſ. 138.

——— *laterò crinales vertice dentes*

Effictum pendebat ebur.

Et Idyllio de Nilo verſ. 22. vocat *dentes eburnos*. Et lib. II. de Laud. Stilic. verſ. 256. Ovidius quoque pectini textorio *dentes* tribuit lib. VI. Met. verſ. 57.

——— *atque inter ſtamina ductum*

Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.

Ita ut nullum mihi ſit dubium, hic *dentata* eſſe recipiendum. Sed inepta & acumine Hiſpanico digna interpretatio Martini de Roa, qui lib. VI. ſingular. cap. 16. exponit lævem, nitidam, mollem ad mulcendum, & reſpexiſſe Arbitrum ad candorem & nitorem. Papæ! quantum eſt ſapere ſupra vulgus. Præterea elegans eſt verbum *duxit*, quo utitur auctor noſter, quod eſt, ductim vel tractim mulcere & pectere,

à conſtituta lite dimitto. Quod ſi non adjuviſſetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in craſtinum turba, quae & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe eſt; legem donare ſuperbum.

Hoc

re, ut teneretur crinis; pro quo Ovidius *deducit* Met. lib. IV. verſ. 311.

Sæpe Citoriaco deducit pectine crines.

De qua locutione v. Gronov. Diatrib. Statiana cap. IX. unde quoque à textrina, in qua ſolenne eſt *deducere lanam*, ſumpta metaphora *deducere carmen*, paſſim apud Poëtas occurrit. v. Serv. ad Virgil. Eclog. VI. 5. & Vorſt. ad Val. Max. III. VII. Exter. I. BURM.

Annuiſſetis] MS. *admiſſetis*. TORNÆS. Lege, *adjuviſſetis*. Scalig. Caſtigat. in Catull. carm. 33. Sic apud Plautum prolog. Amphitr.

Hæc ut me voltis approbare, adnuere
Lucrum ut perenne vobis ſemper ſuppetet.

Merula ad Ennium ex V. C, reponit *adnuvere*. unde poſtea Schoppius exædificavit ſuum bellum illud *ac duvere*. At vide, an non multis partibus præſtabilior ſit Goldaſti noſtri emendatio, *approbare*, *adjuvere*. Quamvis ad Petronium pro *adjuviſſetis* malim ſcribere *adnuiſſetis*, dictitante ac jubente eum ſententia loci, tum uſu ſermonis Latini. ERHARD. *Adjuviſſetis*. Leid. cod. BOSCH. *Adjuviſſetis* habet etiam codex Tragurianus. Sed utriuſque verbi inſolens conſtructio. Nam *annuere aliquid*, vel *alicui*, *adjuvare in aliquo*, vel *in aliqua re* dixerunt veteres. Exemplum requiro, ubi vel *adnuere* vel *adjuvare de re aliqua* dicimus. Si ratio Linguæ Latinæ permitteret, præferrem *adjuviſſetis*, quia *juvare* proprie dicuntur medici, & remedia, quæ morbos levant. Horat. lib. I. Ep. 11.

——— *Juvant fomenta podagram.*

Præterea præceſſit hoc verbum, cui nunc Quartilla reſpondet. Ponatur ergo inter ſingularia Petronii noſtri, *adjuvare de medicina*. BURM.

Turba] Quo ſenſu apud comicos paſſim pro rixa, conviciis, perturbatione ſumitur.

Contemni turpe eſt] Pacatus, *Cujus quidem ita majores noſtros ſemper pertæſum eſt, ut graviorem putaverint ſervitute contemtum.* Cæterum epigramma optime emendavit magnus Turneb. Clauſula eſt. *victorem etiam eum haberi & palmam referre certaminis, qui non jugulet ſtatim, ut ſuperarit, adverſarium:* Par quodammodo ſententia in epigrammate Senecæ,

Deſere confoſſum, victor, vulnus iniquo
Mortiferum impreſſit mortua ſæpe manus.

BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Imitatus eſt hunc locum Plinius Junior lib. 6. ep. 21. *Neque enim tam jucundum vindicari, quam deſpici miſerum.* Corruperunt, qui ſenſum non capiebant. BOURDELOT.

Legem donare, ſuperbum] Lege, *Regem donare.* quaſi dicas, ſummæ eſſe ſuperbiæ, Regi quid donare, & hoc dono ejus ſibi amicitiam comparare velle: videtur verſus ſequens id ipſum confirmare, in quo tamen legerim,

——— *quo poſſum qua libet ire via.*

ut dicat illud ſe ſolum amare, quod ad impetrandum facile ſit. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 14. qui, ſi ineptiat, ſuaſim facit ſcilicet. Lege *legi damnare*, pro *lege*, ἀρχαϊκῶς. Barthius in Ceir. Virgil. num. 189. vel, *legem damnare*, Jungermannus. quod placet impendio. ERHARD. *Regem donare ſuperbum*, olim legendum conjeceram in Veriſimil. ac ne vana videretur divinatio mea, ſic poſtea apud Serv. in 10. Æn. inveni. *Qui in Virgilium declamationes ſcripſit, de hoc loco ſic ait ex perſona Æneæ: Improbus es, qui aut Regi dones, aut filios exheredes.* SCIOPP. Varie hoc epigramma exercuit eruditos. Gronovius III. Obſerv. 23. ita conſtituit primum verſum

Contemni turpe eſt: læſum damnare ſuperbum:

ſed quæſo, an *læſum damnare* ſignificat non accipere ſatisfactionem? quis ita locutus eſt? Ego *legem donare*, quod omnes codices & editiones habent, retineo. Servandam, docet Quartilla, eſſe mediocritatem, neque lites eſſe refugiendas, quæ nos à contemtu vindicant; nam & ſapientia eſt, cum contemnimur, jurgia vel lites nectere, *ne ignavis etiam jocus ſimus; in caſu gravi*, ut ait Phædrus I. 21. Neque etiam ita inciviliter nos efferre debere. ut inferioribus ita ſuperbe & arroganter gratiam faciamus delictorum, quaſi lege nobis non opus eſſet, quæ unicuique civi remedium præſtat contra injurias. Et ita *donare legem*, eſt remittere actionem lege datam; exemplum nobis ipſe Petronius dat infra cap. 30. in diſpenſatore, qui cum poſſet ſervum propter ſubducta veſtimenta jure punire. *ſuperbum tollens vultum*, inquit, *quidquid ergo eſt, dono vobis.* Plura exempla ſuppeditabit ipſe Gronovius dicto capite Obſervationum, ubi videbitis *iras*, *injurias*, &c. *donari*. Hoc autem eleganter dicit *ſuperbum eſſe*, quod proprie dicitur de illis, qui ſe inciviliter & ſupra leges efferunt. Terent. Hecyr. I. II. 80. *Repudiare, cui tu nihil dicas vitii, ſuperbum.* Cicer. IV. Verr. 20. *Superbum eſt enim, dices, & non ferendum, dicere Prætorem in provincia homini honeſto, locupleti, ſplendido, vende mihi vaſa cælata, hoc eſt enim dicere, non es dignus qui habeas, quæ tam bene facta ſunt, meæ dignitatis iſta ſunt.* Egregie hic locus Petronium explicat; ſuperbum eſt dicere, tu non dignus eſt, à quo injuriam vindicem, & dignitatem; ut paulo ante Quartilla dixit. Et hinc proprie *ſuperbi* reges dicti. Senec. Troad. 5.

Quum

Hoc amo, quod poſſum qua libet ire via.
Nam ſane & ſapiens contemptus jurgia nectit;
Et, qui non jugulat, victor abire dolet.

[a] Comploſis deinde manibus in tantum repente riſum effuſa eſt, ut timeremus. Idem ex altera parte & ancilla fecit, quae prior venerat. Idem virguncula, quae una intraverat.

XIX. Omnia mimico riſu exſonuerant, quum interim nos, quae tam repentina eſſet mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmet ipſos, modo mulieres intueremur. * [b] Ideo vetui, hodie in hoc deverſorio

[a] ENCOLPIUS. [b] QUARTILLA.

Quam fragili loco ſtarent ſuperbi.
v. Gronov. ad Oedip. 804. Liv. XXXII. 23. *Ad hoc ille ſuperbo & regio animo, neminem equidem timeo praeter Deos immortales.* BURM.

Hoc amo quod poſſum qualibet ire via] Lege, *aequaliter ire via:* vel commodius, *utralibet ire via.* Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. Aliter, quam bene. Marq. Freherus putat id dici ex formula manumiſſionis, *Liber eſto, atque abito, quo voles*, de qua Cujac. Obſervat. lib. 14. cap. 27. ut innuat ſcilicet ſe liberam eſſe. Sic infra cap. CVII. *Patimini liberos homines ire ſine injuria, quo deſtinant.* ERHARD. Lege, *quo poſſim.* HEINS. Retineo hanc lectionem niſi quod disjungerem, *qua libet.* dicit ſe probare viam utramque, & pro re nata poſſe vel intendere actionem & litem, vel remittere. Similiter Propert. II. XIX. 15.
Unuſquiſque ſua noverit ire via. BURM.

Nam ſane & ſapiens] Lege *Sane ſapiens Sane ſapere*, pro ſaniter & ut homines ſani ſolent. quale illud Plauti; *Sane ſapio & ſentio.* Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 14. Alcuinus Caroli M. Imperatoris magiſter in Grammat. *Quis ſanum ſapiens haec eſſe tranſitoria ignorat?* Helleniſmo oratio propior. eſt ὑγιῶς φρονῶν. Henr. Caniſius Antiquae lect. tom. 5. part. 2. pag. 989. ERHARD. Gronovius legit
Nam ſape & ſapiens contemtus jurgia nectit.
Lege
Non ſana & ſapiens contemtus jurgia flectit.
HEINS.

Contemtus jurgia flectit] *Flectit* legendum puto, non *nectit.* AURAT. Homeric. Iliad. α. στρεπτοὶ δὲ καὶ θεοὶ αὐτοί. & lib. ο. BRASSICAN. Forte *plectit*, id eſt, nectit. ita Ovidius lib. 2. Amor. *nectere jurgia* dixit. SAMBUC. Alii, *nectit.* TORN. Bonam non interpretatur ſententiam, credo ob ſcripturae vitium. Quod ſi *pro contemtus, cum tempus*, ſcribatur, nemo (ut opinor) de ſenſu merito queretur. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. *Tempus* pro occaſione. Barthius in Ceir. Virgil. num. 336. Quod quidem ut verum eſt, ita hic locus ſane ſapit, nec ullum vitium patitur. ERHARD. *Nectit* cum plurimis viris doctis praeiuli; hoc enim exemplum eſt ſapientis ſe à contemtu vindicantis; ſequens eſt ſuperbi, comparati cum Gladiatore, qui cum poſſet proſtratum jugulare, tamen ut indigno irae ſuae ſuperbe parcit: legerem autem cum Heinſio, *victor abire dolet*, id eſt indignatur ſe viciſſe tam imbellem & ignavum adverſarium, ex cujus jugulatione nullam ſibi gloriam parari poſſe exiſtimat. BURM.

Et qui non jugulat, victor abire ſolet] Scio quam ex his verbis ſententiam eliciant alii: neque etiam me latet mutata interpunctione longe diverſam effici.
Et qui non jugulat victor, obire ſolet.
Nam in editione Plantini legitur, *obire*, quamquam *abire* idem valere poteſt, ut è Feſto, & aliis notum eſt. RICHARD. Id eſt, contentus viciſſe, ſanguine abſtinet. Freherus in Cecropiſtromachia. ERHARD.

Solet] *Dolet* vet. cod. ſic legendum eſſe dudum me monuerat Nob. Heinſius. BOSCH.

Comploſis manibus in riſum] Leucipp. ἀνακροτήσας ἐν τὰς χεῖρας ἐξεγέλασε. PITH. Sic repoſuimus, veterea editiones ſecuti. Germana & Lugdunenſis editio minus commode *compoſitis.* Ut in ſummo gaudio, ſic in dolore ſummo manus complodebant, ut patet apud Senecam lib. 1. de Ira. Lucian. ſomnio, &c. BOURDELOT.

In riſum effuſa eſt] Sueton. Calig. cap. 32. BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Apulej. 11. Met. *nos omnes circumſecus aſtantes in clarum cachinnum videret effuſos.*

Ut timeremus.] Forte, *ut Thymelicum veremur* vel *crederemus.* HEINS.

Mimico riſu] *Mimicus riſus*, ſimulatus. GLOSS. Sic Autiſiod. alii, *nimio.* Pith. PATISSON. Apulej. 10. Met. *Interim convivium ſummo riſu perſonabat.* DOUZA F. Pacatus. *Cuncta cantu & crotalis perſonabant.* BARTH. Ita recte conſtituerunt viri docti, quamquam & Tragur. cod. *nimio* habet. Ita infra cap. 94. *mimica mors.* Et cap. 106. *mimicae artes.*

Ideo vetui] Simile fere quiddam Heliodor. ἐπιτείλαντα πρότερον τὴν θυραρὸν εἴ τις βούλοιτο παριέναι μηδαμῶς ἐπιτρέπειν. PITH.

In hoc deverſorio quemquam admitti] Dictum, ut illud in LL. XII. Tab. *In eo pecuniaque ejus poteſtas eſto,*

Digitized by Google

verſorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianae ſine interpellatione à vobis acciperem. [a] Ut haec dixit Quartilla, Aſcyltos quidem paullisper obſtupuit: ego autem frigidior hieme Gallica factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid triſtius exſpectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculae, ſiquid vellent conari, infirmiſſimae, ſcilicet contra nos, quibus ſi nil aliud virile, ſexus eſſet, quod auxi-

a ENCOLPIUS.

iſto, pro, in eum, &c. Piccartus Pericul. Crit. cap. 18. Sic infra Petron. *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* ERHARD.

Sine interpellatione] Lege cum duobus codicibus, *ſine ulla interpellatione.* BOSCH.

Ut hac dixit Quartilla] Malim, *Quadrantilla;* ut apud Quinctilianum *Quadrantaria*, quæ ob quadrantem ſui copiam faceret. TORNÆS. Alii, *Quadratilla*, ut apud Quinctil. *Quadrantaria*, quæ ob quadrantem ſui copiam faceret. PATISS.

Frigidior hieme gallica] Gallia, quæ ad ſeptentrionem, horridiorem experitur hiemem. GLOSS. *Gallica hiemes* proverbio notæ ſunt. Eunap. BONGARS. Servius ad Virgil. Ecl. x. verſ. 47. *Qua amatorem* (inquit) *ſpernis*, *& Gallicana potes frigora ſuſtinere.* PITH. Tale illud Theocriti:

Πᾶσα μὲν ἐψύχθην χιόνος πλέον. ———

Eunapius: *ἀνυπόδητος τρυφῆς πειρατείαν ἐπίδετο τοὺς Γαλατικοὺς χειμῶνας.* WOUWEREN. Ovid. Epiſt. XIII. Heroid. verſ. 35.

Sanguis abit, mentemque calor corpuſque relinquit,
Inque novo jacui frigida facta toro.

BARTH. Elegans proverbium. Gallia enim, quæ ad Septentriones tota pene vergit, horridiorem & ſæviorem experitur hiemem. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. Gilb. Cognatus in Adagior. ſylloge. Imo Galliam hic intelligit eam Galliarum partem, quæ tum potiſſima, ſi qua Cæſari fides, Helvetia dicta, nunc Suetia ſive Suicia, regio frigidiſſima. ERHARD. Ovidius Epiſt. 10. Heroid. verſ. 34.

Fregidior glacie ſemianimiſque fui.

Epiſt. 1. verſ. 22.

Frigidius glacie pectus amantis erat.

Epiſt. 12. verſ. 144.

——— *In toto pectore frigus erat.*

Seneca Oedipo verſ. 585.

——— *Gelidus in venis ſtetit*
Haſitque ſanguis.

Infra cap. CXXXII.

Namque illa metu Frigidior rigente bruma.

Ad ſenſum faciunt illa apud Achillem Tatium lib. 3. de Clitophont. & Leucipp. amor. pag. 191. Ed. Salm. *Ἐγὼ δὲ ἐκ παραλόγου καθήμενος ἐθεώμην· τὸ δὲ ἦν ἔκπληξις, μέτρον γὰρ οὐκ ἔχον τὸ κακὸν ἐπεφοιτηκεί μοι, καὶ τάχα ὁ τῆς Νιόβης μῦθος οὐκ ἦν ψευδής, ἀλλὰ κἀκείνη τοιοῦτόν τι παθοῦσα ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἀπωλείᾳ, δόξαν παρέσχεν ἐκ τῆς ἀκινησίας ὡς λίθος γενομένη.* WEITZ.

Nullam potui verbum emittere] Apollonius lib. 3. verſ. 503.

——— *καὶ ἄναυδοι ἐς ἀλλήλους ὁρόωντο*
Ἄτῃ ἀμηχανίῃ τε κατηφέες. ———

Minutius Felix; *Cum Octavius peroraſſet, aliquamdiu nos ad ſilentium ſtupefacti, intentis vultus tenebamus.* Similia apud Claudianum notavit Barthius in Animadverſion. n. 2797. ERHARD.

Emittere] Forte *emutire*, ut apud Plautum. ERHARD. Non mutandum verbum. Valer. Max. III. II. 23. *Dubium reliquiſti, inter undas ne pugnam fortiorem ediderit, an in terra vocem emiſeris.* Ubi Vorſt. ex codice ſuo *miſeris*, quod eodem redit. Liv. lib. v. cap. 51. *Quam ſpreta vox calo emiſſa de adventu Gallorum?* & ita ſæpe Livius, Cicero & alii. Vide ad Phædr. IV. fab. 10. Flor. IV. 10. *Adeo res miraculo fuit, ut unus ex Barbaris miſerit vocem, Ite*, &c. Propert. IV. eleg. VII. 11.

Spirantiſque animos & vocem miſit. BURM.

Ne quid triſtius] Vide Gronov. ad Tacit. 1. ann. 41.

Scilicet contra nos, &c.] Miror non viſum eſſe, quod ſubeſt. Lege, *ſcilicet contra quas, ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet.* Piccart. Pericul. Critic. cap. XVII. ERHARD. Douza edidit. *contra nos, quibus, ſi nil aliud, virilis ſexus eſſet. quod auxiliaretur;* quæ duo ultima verba ignorant antiquæ editiones, ſed Tornæſius margini adjecit. Adſcripſerat autem codici ſuo Douza legendum *virile*, quod qua ratione Frellon. aut Schonwetterus Typographus in textum recipere potuerint, cum in præcidaneis nulla τοῦ *virile* mentio fiat, miratur Hadrianides, niſi quod iſta editio fit curata à viro, qui familiariter Douzâ utebatur. tres autem voculas, *ſcilicet contra nos*, ut Gloſſema ejicit Rutgerſ. lib. VI. Var. Lect. cap. 8. & legit. *ſi quid vellent conari infirmiſſima. ſi nihil aliud, certe virilis ſexus eſſet.* Barth. Adverſ. lib. XXI. cap. 16. ejicit ſolam vocem *nos*, & legit *ſcilicet contra, ſi nihil aliud, virilis ſexus eſſet;* quem & vide ad Stat. lib. IX. Theb. verſ. 609. An autem mox *ſexus* an *ſecus* præſtet v. Gronov. ad Liv. lib. XXVI. cap. 47. & Gell. lib. 11. cap. 13. & Pincier. parerg. lib. IV. cap. 31. Ad rem facit Apuleji locus lib. 1. Metam. *Proclamares ſaltem ſuppetiatum, ſi reſiſtere vir natus mulieri nequibas;* Ita enim legendum, non *vir tantus*; *natus* enim ſexum notat. BURM.

Virilis ſexus eſſet] Alii *virilis ſexus. ſed & præcincti.* Pith.

auxiliaretur. Et praecincti certe altius eramus: imo ego ſic jam paria compoſueram, ut, ſi depugnandum foret, ipſe cum Quartilla conſiſterem, Aſcyltos cum ancilla, Giton cum virgine. * * Tunc vero excidit omnis conſtantia attonitis, & mors non dubia miſerorum oculos coepit obducere.

XX. *Rogo,

Pith. alii, *at præcincti*. PATISSON. Alii, *eſſet, quod illis auxiliaretur. Et*. TORNÆS. *Secus* citra ullam dubitationem legendum eſt. Videatur Scaliger lib. 1. Auſon. lection. cap. 27. & Elias Vinetus Comment. ad Auſon. WEITZ. *Virile ſecus*, ex ſcriptis unus: quadrat utraque lectio. Varro lib. VI. de L.L. *Secus pro ſexus, neutrius generis & unius caſus*. Chariſius: *Secus neutrius generis nomen: unde & Salluſtius virile ſecus dixit, hoc eſt virilis ſexus, quod per omnes caſus integra forma declinatur*. Exſtat iſte Salluſtii locus apud Macrobium lib. II. Sat. cap. 9. *At Metellus in ulteriorem Hiſpaniam poſt annum regreſſus, magna gloria, concurrentibus undique virile ac muliebre ſecus, per vias & tecta omnium viſebatur*. Apul. lib. II. de Habit. Doct. Plat. *Et qui de talibus nuptiis erunt orti, ſtudiis congruentibus imbuentur & optimis diſciplinis communi præceptorum magiſterio docebuntur, non virile ſecus modo, verum etiam feminarum*. Plaut. Rud. Act. 1. ſc. 2. verſ. 19. *Virile ſecus numquam ullum habui*. Sed mallem hic legere *virile ſexus*, ſic Juntarum editio; & Priſcianus lib. v. ubi locum hunc citat. Janus etiam Gruterus ad oram Plauti Taubmanni, quem poſſideo, propria manu ſcripſit: MSS. *Pall. diſertim præferunt virile ſecus*. Legendum & diſtinguendum hunc Petronii locum puto, *Quibus ſi nil aliud, virile ſecus eſſet, quod auxiliaretur*. BOSCH.

Præcincti certe altius eramus] Parati ad pugnam. Servius ad Virgil. VIII. Æn. 724. *diſcinctos Afros. Diſcinctos dixit inhabiles militiæ. Omnes enim, qui militant, cincti ſunt*. Feſt. Iſidor. Horatius. 1. Sat. v. *Altius ac nos præcinctis*, hoc eſt, expeditioribus. Ruſious: *Militia cingulum non daro, niſi immolantibus, juſſit*, hoc eſt, jus militandi: nam apud Herodianum lib. XI. cap. XIII. Ubi milites exauctoratione puniuntur, στρατιώτας κελεύει ἀποζῶσαι ὑμᾶς. & paſſim apud eumdem ἀπέζωσε, exauctoravit. Hieronymus epitap. Nepot. *Quod alteri militaverit, & ad hoc habuerit cingulum, ut miſeris ſubveniret*. Sane & Græcis εὔζωνος ſtrenuus, & ἐνδῦναι τὰ ὅπλα οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν, ζώννυσθαι. WOUWEREN. Laſcivientes, parati ad opus, alte cincti. Sic infra cap. XXII. *Cinædus ſupervenit myrta ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus*. Ibidemque cap. XXI. *Quartilla alte cincta juſſit infelicibus dari miſſionem*. Artemidorus lib. 4. Ἔδοξέ τις ἀναστὰς ἀμέσως τὴν γυναῖκα ἐπιδυκνύειν αὐτῷ αἰδοῖον. Rigaltius Not. ad Phædrum lib. 2. fab 36. ERHARD. Hyginus fab. IX. *Quod illa cincta viri cultu eſſet*. ad quem locum vide Doctiſſ. Munckeri notas. BOSCH.

Paria compoſueram] Plinius: lib. VIII. cap. 13. *Naturam ſpectaculum ſibi ac paria componentem*. PITH. Proprie de gladiatoribus. Horat. lib. 1. Sat. VII.

——— *Bruto prætore tenente*
Ditem Aſiam, Rupili, & Perſi par pugnat, uti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius. ———

Minut. Felix: *Hic eorum paria compoſuit*. Seneca lib. III. Controv. *Componis in domo par*. WOUWEREN. Quintil. II. Inſtit. cap. 17. *Gladiatores ſub eodem magiſtro inſtituti inter ſe componuntur*. Ita cape illa infr. cap. 127. *In hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis luſimus*. & eo ſenſu, *comparare paria* dixerunt quoque Juſtinus, & alii, ut obſervavit Lipſius, & alii. BURM.

Depugnandum] Huic verbo & *conſiſtere* aliquid obſcæni & Venerei ſubeſſe nullus dubito, ut ſupra cap. IX. de τῷ *pugnare* docuimus. Ita ad hunc locum accommodatiſſime Plinius lib. XXI. cap. 8. *Paria componuntur, & natura atque luxuria depugnant*. *Depugnare* autem proprium arenæ & Gladiatoribus verbum. Suet. Cæſ. XXXIX. *Munere in foro depugnavit Furius Leptinus*. Caligul. XIV. *Non defuerunt, qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri voverent*. Cicer. V. Philip. 7. *Aderat L. Frater Gladiator Aſiaticus, qui Mirmillo Mylaſis depugnarat*. Quintil. VIII. Inſt. cap. 5. *Sic enim auditur, ut depugares*. Etiam *ludricâ pugnâ certare*, notare docet Manutius ad Cicer. X. ad Famil. 31. *Conſiſtere* etiam proprie Gladiatores & pugnatores in vera pugna dicuntur. Quintil. Decl. III. *Pro aris & focis conſiſtimus*. Ovid. I. art. 207.

Conſiſtes, aciemque meis hortabere verbis.

Tertul. Apolog. cap. III. *De legibus prius conſiſtam vobiſcum*. Et de Idolol. III. *De hoc quidem primo conſiſtam*. Ita & ad judicia tranſlata vox hæc. leg. 53. ff. de *judiciis*. *Vix certis ex cauſſis adverſus dominos ſervis conſiſtere permiſſum eſt*. His contrarium eſt, *diſcedere de gradu* apud Tertull. de pudicitia cap. VII. de qua voce *gradus*, poſtea plura. BURM.

Attonitis] Rei novitate. Sen. Apoc. *Stupebant omnes novitate rei attoniti*. BARTH. Symphoſianus in Hiſt. Apollonii Tyrii: *Excidit illi pietas*. Petronius infra nomine Eumolpi de bello civili. cap. CXIX.

——— *Senibus quoque libera virtus*
Exciderat. ERHARD.

Mors non dubia] Ovid. *Non dubia eſt Ithaci prudentia*. BARTH. Cicer. I. Tuſc. quæſt. *Quoties non modo ductores noſtri, ſed univerſi etiam exercitus ad non dubiam mortem concurrunt*. SCIOPP. *Indubitatam* mor-

XX. * Rogo, inquam, domina, ſi quid triſtius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admiſimus, ut debeamus torti perire. * * Ancilla, quae Pſyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit. * Sollicitavit inguina mea mille jam mortibus frigida.

mortem dixit Juſtinus lib. XX. cap. 8. ut recte corriguot viri docti. Ut & lib. XII. 12.

Obducere] Alii, *abducere*. PATISSON. Alii *obducere*. TORNÆS. Putſchius legit *abducere*, ut habent quidam codices. ERHARD. Neſcio quid ſibi Putſchius velit cum ſuo *abducere*; cum nullum dubium ſit *obducere* legendum eſſe, id eſt caligine & æternis tenebris tegere. Lucan. lib. III. verſ. 735.

Nox ſubit, atque oculos vaſta obduxere tenebræ.

Ita Ovidius, licet alia io re, lib. II. Met. verſ. 229.

Nam pater obductos luctu miſerabilis ægro
Condiderat vultus.

Et ita tenebræ proprie *obducere*, id eſt tegere & obſcurare dicuntur. v. Paſſer. ad Propert. lib. III. El. 16. pag. 505. BURM.

Rogo, inquam, domina] Forte legendum *Te rogo, inquam, domina*, ut ſupra cap. 7. *Te rogo, inquam, mater*, vide quæ nos ibi. BOSCH.

Paras] Proprium in mala re & ſopplicio verbum. Phædr. fab. 35. *pernicies tibi paratur.* v. Donat. ad Terent. Andr. IV. I. 32. & IV. II. 7. Virgil. lib. I. Æn. verſ. 120. *Cui fata parent.* Ita ſæpe Horatius III. od. V. & paſſim.

Confice] Et hoc verbum ex arena ad Veneris palæſtram turpem tranſlatum eſt. Vid. Donat. ad Terent. Eunuch. V. 4. & inde *confectores ferarum* apud Suet. Neron. 12. ſimilem obſcænitatem ſubeſſe quidam volunt verbis • Suetonii in Neron. 29. *genus luſus excogitavit, quo feræ pelle contectus emitteretur è cavea, virorumque ac feminarum ad ſtipitem deligatorum inguina invaderet, & cum affatim deſævisſet, conficeretur à Doryphoro liberto.* BURM.

Torti perire] Alii. *tenti perire*. TORNÆS. Alii. *tenti*. PATISSON. Lege, *torti abire*, id eſt, mori. petit ne diu ſe torquere velit. Feſt. *Abitionem antiqui dicebant mortem.* Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 14. & in Arte Critica. An *torti*, id eſt, in tortura! an ex v. c. qui habet *tenti*, legendum eſt *lenti*, ut opponatur τῷ *celerius*, quod præceſſit? Deinde apageſis, Schoppi, cum tuo *abire*, aut abi in malam crucem. *Perire* eſt mori, ſed morte violenta. Docet nos Plautinus iſte verſus. Captiv. act. III. Scen. 5.

Qui per virtutem peritat, pol non interit.

ERHARD. Cum MSS. cod. *tenti perire* edi curavimus. Videbat enim Aſcyltos ancillam, quæ volebat in pavimento lodiculam extendere. *Extendi in lodicula* ſupplicium eſt, quod vocant, *tympanum*: de quo nos copioſe in ſingulari libro *de ſuppliciis*. BOURDEL. V. Barth ad Stat. lib. IV. Theb. v. 615. & lib. XLI. Adverſ. cap. 11.

Pſyche] De Pſyche vide Fulgent. Mythol. & Apul. in Metamorph. DANIEL.

Lodiculam in pavimento extendit] Cubilia quippe antiquorum veſtibus & tapetibus ſolum ſternebantur. Multa paſſim exempla, quæ ſuo loco illuſtrabuntur. Barth. ad Claudianum n. 1173. ERHARD.

Sollicitavit inguina mea] Martial. lib. XI. ep. 123.

——— *inguina ſaltem*
Parce fututrici ſollicitare manu.

Ovidius III. Amor. Eleg. VIII. verſ. 44.

Molliter admota ſollicitare manu.

Horatius lib. IV. od. 13.

Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum ſollicitas. WOUWEREN.

Verbum proprium io hac iocitandi ad Venerem notione. Martial. lib VI. Epigr. 71.

Tendere quæ tremulum Pelian, Hecubæque maritum
Poſſet ad Hectoreos ſollicitare toros.

Ramirez ad Martial. lib. 3. epig. 75. n. 3. Maximianus Etruſcus Eleg. 4.

Contrectare manu cœpit flagrantia membra,
Meque etiam digitis ſollicitare ſuis. ERHARD.

Mille jam mortibus] *Mortes* capio pro mortis generibus. Et ad hunc locum reſpexit Salisberienſis lib. 6. de Nug. Cur. cap. 3. *Et quiſque mortes mille circa tempora ſua erraſſe gloriatur.* Zinzerling. Miſcellan. Critic. lib. 5. cap. 4. Lege *mille jam motibus*, proprio militiæ Venereæ verbo. Ovid. lib 2. eleg. 10.

At mihi contingat Veneris langueſcere motu.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 3. epig. 75. n. 3. Imo *mortibus*, id eſt, coitibus, ſtragibus Venereis. Sic infra cap. CXXIX. eadem tranſlatione uſus inquit; *Vulnerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram*, id eſt, inutilis ad Venerem reddita. Martial. lib. 3. epig. 75.

Sic quoque non vivit ſollicitata Venus.

ERHARD. Corrigunt *motibus*. Sed mihi *mortibus* arridet, in quo verbo latet languor ille Venereus, & impotentia. Ovid. lib. III. amor. 7.

Noſtra tamen jacuere, velut præmortua, membra.

Propert. lib. I. El. 10.

Cum te complexa morientem, Galle, puella
Vidimus.

Ubi vide, quæ ootat Paſſeratius, & quæ Gonſales infra ad caput 129. BURM.

Frigida] Vide titulos juris canonici *de frigidis & maleficiatis*. ERHARD. Et hoc conveniens nomen languori. Virgil. III. Geor. 97. *Frigidus in Venerem.* ubi v. Cerdam. ita Ovid. II. am. I. *non frigida virgo*, BURM.

gida. * Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet, periculoſum eſſe alienis intervenire ſecretis. * duas inſtitas ancilla protulit de ſinu alteraque pedes noſtros alligavit, altera manus. * Aſcyltos, jam deficiente fabularum contextu, [a] Quid ergo? inquit, non ſum dignus, qui bibam? [b] Ancilla riſu meo prodita comploſit manus, & [c] Adpoſui quidem, inquit, adoleſcens: ſolus tantum medicamentum ebibiſti? [d] Itane eſt, inquit, Quartilla? quidquid ſatyrii fuit, Encolpius ebibit? * [e] non indecenti riſu latera commovit. * Ac ne Giton quidem ultimo riſum tenuit, utique poſtquam virguncula cervicem ejus invaſit, & non repugnanti pucro innumerabilia oſcula dedit.

[a] ASCYLTOS [b] ENCOLPIUS. [c] PSYCHE. [d] QUARTILLA. [e] ENCOLPIUS.

XXI. * Vo-

Admonitus] A quo? ſed hæc hujus verbi vis & uſus, ut notemus alicui, re aliqua viſa vel audita, in memoriam præterita revocari. Vide egregie Gronov. Diatrib. Stat. cap. 49. BURM.

Periculoſum eſſe alienis intereſſe ſecretis] MS. *alienis intervenire ſecretis.* ita & quædam editiones legunt. TORNÆS. Alii *periculoſum eſſe alienis* Pithœus. alii *periculoſum intereſſe alienis ſecretis.* PATISSON. Pomponius lib. 36 ff. de Regul. Jur. *Culpa eſt, immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti.* BOSCH.

Inſtitas] Segmenta & limbi, ſive ſint aſſuti veſtibus, ſive non ſint: item faſciæ, quibus lectus tenditur. GLOSS. In veteri Lexico ſcriptum eſt. *de ſura*; atque, *inſtitam interdum ſignificare, qua manus ligant vel pedes, ut de Lazaro in Euangelio ſcribitur. Prodiit ligatus pedes & manus inſtitis.* Vid. Papiam & Fratris notas. PUTEAN. *Inſtitas* dicimus ſegmenta & limbus, ſive ſint aſſuti veſtibus, ſive non ſint, ut Scribonius Largus dixit, *Ventrem conſtringendum inſtita bona.* Et Hieronym. *Lazarus inſtitis vinctis jacueras in ſepulchro.* Cujac. Obſervat. lib. IX. cap. 24. Johannis cap. 11. *Ligatus manus & pedes inſtitis.* Irenæus Lugdunenſis lib. 4. cap. 49. *Exivit mortuus colligatus pedes & manus inſtitis.* Papias; *Sunt parva linteola, qua mortuum involvunt.* ERHARD. Onomaſticon: *Inſtita, κειρία.* Arnoldus Bonævallenſis de Operibus ſex dierum: *Hac prima anima mors, qua, deſerente eam Deo, ipſa quaſi criminum inſtitis connexa remanet & ſepulta.* Græci περιχειρίδιον appellant, quod togæ ſubſuebatur. Hac honeſtæ matronæ utebantur. Horat. 1. Sermon. Satyr. 2.

—— Sunt, qui nolint tetigiſſe, niſi illas,
Quarum ſubſuta talos tegit inſtita veſte.

Et Ovidius lib. 1. de Arte amandi, verſ. 31.

Eſte procul vitta tenues, inſigne pudoris,
Quaque tegis medios, inſtita longa, pedes.

Et iterum lib. 2. verſ. 599.

En iterum teſtor; nihil hic, niſi lege remiſſum.
Luditur in noſtris inſtita nulla jocis. WEITZ.

De ſinu] Alii, *de ſura.* TORNÆS. Legunt aliqui *de ſura*; ſed male. Non enim diceret Latiniſſimus auctor, *protulit de ſura*, ſed *ſolvit.* Infra, cap. CXXXI. *Illa de ſinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam.* Multa in ſinum condebant, quæ ſecum portare erat neceſſe. Ramirez ad Martial. lib. 1. epig. 6. n. 4. ERHARD. Conſentiunt MSS. Cod. cum hac Lectione, quam qui mutare auſi, indignum facinus commiſerunt. Retinui autem lectionem priſcam *de ſinu*, cum alias *de ſura* legatur. BOURDELOT. *De ſura* alii: Leid. & tres alii *protulit de ſinu*, ubi infra cap. CXXXI. & cap. LI. *Deinde martulum de ſinu protulit.* Mallem hic *marculum*, quod in aliis; & ab Iſidoro, pro malleo puſillo dici, obſervatum eſt. BOSCH.

Quid ergo] Forte, *quid ego.* ERHARD. Male; v. ſupra ad cap. 4.

Comploſit manus] Supra cap. XVIII. *Comploſis deinde manibus.* Infra cap. XXIV. *Comploſit illa teneriùs manus.* Iterum cap. XXXIV. *Comploſit Trimalcio manus.* Ubi male alias, *compoſuit.* Geſtus eſt aliquid dicturi, aut orationem orſuri. ERHARD.

Et, Appoſui quidem adoleſcens] Lege, *& Appoſui quidem adoleſcens. Solus tamen medicamentum ebibiſti.* Sine dubio vera lectio. Appoſui, inquit, potionem, quam tu totam obduxiſti. WOUWEREN. Scribendum, *& appoſite equidem, Adoleſcens, ſolus tantam medicamenti ebibiſti.* Cur appoſite medicamentum hic dicatur ebibiſſe, è ſuperioribus liquet, ubi frigebat ad venerem Encolpius; *appoſite*, ut apud Gell. lib. 12. cap. 23. *Quod Menander praclare & appoſite, & facete ſcripſit, id Cacilius nequaquam potuit enarrare.* HEINS. Non potui probare Heinſii intempeſtivam medicinam. *Appoſui*, ſcilicet Satyrium, ut omnibus facultas eſſet inde bibendi. *Pono* autem, & *appono*, verba propria ſunt in vinis & aliis, quæ potanda convivis dantur. Vid. Serv. ad Virg. lib. 1. Æn. verſ. 706. & Heinſ. ad Ovid. lib. 1. art. amat. verſ. 231. Cicer. IV. Verr. 22. *Appoſuit patellam, in qua ſigna erant egregia.* BURM.

Tantum] Alii, *tamen.* PATISSON.

Satyrii] Vid. P. Æginet. lib. 1. cap. 36. BARTH.

Ultimo riſum tenuit] Samb. *ultimus riſit.* PATISS.

Ultimo,

Digitized by Google

XXI. * Volebamus miſeri exclamare, ſed nec in auxilio erat quiſquam, & hinc Pſyche acu comatoria cupienti mihi invocare Quiritum fidem malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat. * Ultimo cinaedus ſupervenit myrtea ſubornatus

Ultimo, id eſt, tandem, denique. ERHARD.

In auxilio] Petroniana locutio: infr. cap. 79. *Neque fax ulla in præſidio erat.* BURM.

Et huic Pſyche] MS. *& hinc Pſyche.* TORNÆS.

Acu comatoria] *Acus comatoria*, aut crinalis, calamiſtratorium, ad crines diſtinguendos in mundo muliebri. GLOSS. Apul. *Acus crinalis*, lib. VIII. Mil. *Acu crinali de capite prompta.* Martiano Capell. *crinalis ſpica.* Varii uſus hæ aciculæ: nam aco caput ſcalpebant. Feſtus, *Cnaſonas, acus, qua mulieres ſcalpunt caput.* Acu crines fingebant, quæ καλαμὶς Juvenalis Satyr. II. verſ. 93.

Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos ———

Vide Ovid. Amor. lib. I. Eleg. 14. In Iſidori Gloſſis: *Acus, calamiſtratorium.* Xiphilinus: Βελόνη, ἡ τὰς τρίχας ἀσκεῖν. Martialis lib. 6. epig. 66.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Anulus, incerta non bene fixus acu.

Iſidorus libro 19. *Acus ſunt, quibus in fœminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant.* Lucill. *Diſcerniculum.* Tertull. de Pœnitentia. cap. XI. *Cedo acum crinibus diſtinguendis.* Hieronymus adverſus Rufinum: *Fecerunt hoc & Fulvia in Ciceronem, & Herodias in Joannem, quia veritatem non poterant audire, & linguam veriloquam acu diſcriminali confodiebant.* Ergo acum diſcriminalem innuit Xiphilinus, qui de eadem Fulvia: καὶ ταῖς βελόναις, ἃς ἐς τὴν κεφαλὴν ἴχετο, κατεκέντησε. Acus illas gemmis ornabant. Ulp. leg. 25. § 10. D. de aur. & arg. leg. WOUWEREN. Quintilian. lib. 2. cap. 5. BARTH. Quem etiam vide lib. 21. adv. 6. Acus ad crines diſtinguendos in mundo muliebri. Colvius Notis ad Apulej. 8. Metamorph. qua ornatrix utitur. Cujac. Obſervat. lib. 12. cap. 16. Claudianus de Rapt. Proſerp. lib. 3.

Illi multiplices crinis ſinuatur in orbes
Idalia diviſus acu ———

Juvenal. Sat. VI. verſ. 498.

Emerita quæ ceſſat acu.

id eſt, ab officio coſmetæ & ornatricis, quæ crines acu concinnat. Parrhaſius in Claudian. Vide Bernartium in Statii Silv. lib. 1. Sylv. 2. Scalig. ad Feſtum, Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 21. ERHARD. *Acus*, poſita inter ornamenta muliebria in leg. 25. §. 10. ff. de auro & argent. leg. Ea eſt, qua, ut inquit Feſtus, *ſarcinatrix vel ornatrix utitur.* Nam ea eſt in duplici uſu mulieribus; tum ut veſtes & hujuſmodi ornamenta conſarcinentur (quæ vulgaris eſt ſignificatio) tum ut capilli diſcernantur. Ovid. lib. I. de Arte verſ. 519.

——— *Minoida Theſeus*
Abſtulit à nullâ tempora comtus acu.

Et lib. I. Amor. eleg. 14.

Non acus abrupit, non vallum pectinis illos:
Ornatrix tuto corpore ſemper erat.

Et paulo poſt:

Erudit admotas ipſe capillus acus.

Et Martialis lib. 14. Epigr. 24.

Tenuia ne madidos violent bombycina crines,
Figat acus tortas ſuſtineatque comas.

Ideoque *acus crinalis* dicitur Apulejo lib. 8. Metamorphoſ. & *diſcriminalis* D. Hieronymo adverſus Rufinum. Idem in cap. 3. Eſaiæ: *Habent acus mulieres, quibus ornatorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & in ſparſos diſſipentur capillos.* WEITZ.

Comatoria] Suidas: Κομμωτίζω, τὸ ἐπιμελοῦμαι. Κομμὸς, περίεργος κόσμησις. Vetus Gloſſarium MS. Κομμὸς, ἡ μεγαλοφροσύνη, καὶ ἡ περιφάνεια. Κομμοῦν, τὸ σῶμα ἀσκεῖν, ἐπεὶ καὶ κομμωτικὴν λέγουσι τὴν κοσμοῦσαν καὶ ἐπιπλέκουσαν. Rigaltius ad Artemidor. p. 8. & p. 59. Æmil. Portus Not. in Suidam. WEITZ.

Invocare Quiritium fidem] Cum in extrema calamitate conſtituti populi opem & auxilium implorare vellent, clamabant, *Porro Quirites.* cujus rei exempla protulit Turneb. in Adverſar. lib. XIII. cap. 32. & Theod. Canterus Var. Lect. lib. I. cap. 3. ERHARD.

Acu pungebat] Forte, *pingebat; acu pingere*, Juvenal. Sat. II. verſ. 94. DANIEL. Male P. Daniel *pingebat* mavult: hoc enim rectum eſſet, ſi de ornatice ageretur. Sed cum hic de tormentis & malis modis, quibus fœminæ viros accipiebant, agatur, *pungebat* eſt retinendum. An opus eſſet *Quiritium fidem* invocare, quia pingerentur acu? BURM.

Penicillo, quod] Dicitur enim *penicillus*, & *penicillum*, in utroque genere flexionis ſecundæ. ERHARD.

Myrtea ſubornatus gauſapila] Horat. lib. III. Od. XIV. verſ. 22.

Myrteum nodo cohibere crinem.

Porphyrio; *Colorem myrteum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius eſt inter flavum & nigrum.* non autem in crinibus ſolum dicebatur, ſed in aliis quoque rebus. Scalig. in Catull. *Myrtea* dicitur de colore fructus myrtei maturi. *Myrteus* etiam color in equis à Palladio lib. 4. cap. 13. numeratur. Iſidor. lib. 12.

Digitized by Google

ornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus, modo extortis nos clunibus cecidit, modo baſiis olidiſſimis inquinavit; donec Quartilla balenariam tenens virgam, alteque ſuccincta, juſſit infelicibus dari miſſionem. * Uterque

cap. I. explicat *colorem preſſura in purpura*. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. ERHARD.

Subornatus] Ornatus, eſt inſtructus. Cic. I. de Legib. *Homo à natura ſubornatus in vitam venit*. Tertullian. de Præſcript. adverſus Hæret. *Ipſa denique hæreſes à Philoſophia ſubornantur*. ERHARD. Vide infr. cap. 40.

Gauſapila] Straguli genus, inter flavum & nigrum. GLOSS. Alii *Gauſapina*. PATISSON. Gloſſar. *Gauſapa*, βαξάμιον πάλλιον. Martial. mappa: lib. XIV. epig. 138.

Nobilius villoſa tegant tibi gauſapa citrum.

Horat. Sat. 8. lib. 2.

Gauſape purpureo menſam perterſit.

Sed hoc pueri norunt. WOUWEREN. Jungerman. legit, *gauſapina*, ut apud Martialem. Putſchius, *gauſapa*, quod apud Priſcianum reperitur, illi adſtipulantur veteres quidam codices, & Jacob. Gaudenſis lib. 3. Ærar. aurei; *Gauſapina*, *penula*. hinc ipſe Petronius de Trimalcione. cap. XXVIII. *Involutus coccina gauſapa*. Quoddam exemplar etiam habet *gauſapia*. Priſcianus lib. 4. *Antiquiſſimi & hic gauſapes, & hæc gauſapa, & hoc gauſape, & plurale neutri hæc gauſapa, quaſi à nominativo gauſapum protuliſſe inveniuntur*. Huguitio in Dictionar. *Gauſape, pis, neutro genere mantile, & invenitur pro quodam genere pallii. & quum deberet regulariter facere ablativum in i, frequens uſus habet ut faciat in e tantum & ab iſto ablativo fit plurale gauſapa. nam à gauſapi gauſapia deberet eſſe & non gauſapa*. Vide mihi imperitiam & barbariem jam illius ſæculi. ERHARD. Romæ plebs fuſcis pænulis, vel lacernis ibat induta vulgo; milites vero & famuli lautiores ruffis. Martialis de Canuſinis lacernis vel pænulis. lib. XIV. Epig. 127.

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia ruffis!
Et placet hic pueris militibuſque color.

Servi enim eodem habitu, quo milites, ſaltem honeſtiorum. Seneca III. de Benef. cap. 28. *Quo te pænulati iſti in militum quidem non vulgarem cultum ſubornati; quo, inquam, te iſti efferunt?* Cæterum pænulæ illæ militares, & ſerviles, & plebejæ omnes cinctæ. Hinc apud Gellium lib. XIII. cap. 20. *Piguit ſaltem vos pænulatos cinctoſque eſſe*. Petronius hic; qui *gauſapinam*, pænulam intelligit. Salmaſ. Not. in Spart. Hadr. cap. III. & Lamprid. Diadum. cap. II. docet, pænulas *gauſapinas* eſſe dictas, quod in modum gauſaparum textæ eſſent. WEITZ. Vide Ferrar. de Re Veſtiar. part. II. lib. II. cap. 6. Subornatus tunica gauſapina villoſa, myrtei coloris: Tunica enim induti ſuccincta exoletis ut plurimum miniſtrabant. Senec. de Brevit. Vit. cap. XII. *Cum videam quam ſolliciti argentum ordinent, quam diligenter exoletorum ſuorum tunicas ſuccingant*. HEINS.

Cinguloque ſuccinctus] Seneca de brevi. vitæ cap. 12. WOUWEREN. In Geſtis Romanorum, quæ vocantur, cap. 60. de Roſimunda curiatrice; *Abibat ante eam, zonam de ſerico projecit. Quam cum vidiſſet, inclinavit ſe & eam levavit, ſe ſuccinxit*. Alluſit Gregorius Magnus in Moral. *Succingite lumbos veſtros in caſtitate*. ERHARD.

Extortis clunibus] Alii, *extectis*. TORNÆS. Arnob. *Laſcivia*, inquit, *deinde luxuriantis adſumpta, huc atque illuc clunes torquens*. PITH. Quidam libri habent, *extectis*. puto legendum *exertis*. Putſchius. ERHARD. *Contortis*, eſt luxatis, ita ut nulla opus ſit correctione. Contrarium eſt ſequenti capite, *clune agili*. Infra Fragm. Tragur. cap. 48. *De Ulixe, quemadmodum illi cyclops pollicem penicillo extorſit*. Seneca æqualis noſtro auctori, Epiſt. 104. *Fregit aliquis crus, aut extorſit articulum*. v. Munck. ad Hygin. fab. 57. BURM.

Cecidit] Verbum prætextatum v. Schiopp. ad Pricipeia, carm. 12. & 25.

Baſiis olidiſſimis] Propter oris ſtuprum & fellationem. Martial. lib. 12. epigr. 59. *Hircoſo premit oſculo*. Petron. infra de altero cinædo. cap. XXIII. *Immundiſſimo me baſio conſpuit*. Dixi ſupra. ERHARD.

Ballenariam virgam] Quæ è cartilagine balenarum fit, qua Athletarum reliquæque hujuſmodi certationes dirimebantur. GLOSS. Alii *belluatam* Alii *venenatam*. Quid ſi *balenatam*, e balenæ ſetis contectam, quales in Gallia & Batavia geſtari ſolent à nobilibus fœminis equo vectis; *Venenatam*, φαρμακώδη. Noricis *Belenus*, Deus. Pithœus cap. 4 lib. I. TORN. Quid ſi, *Ballenariam?* Nimirum ut ab arena *arenarius*: à verbena, *verbenarius*: ſic à balena, *balenarius*. RICHARD. Hygin. lib. II. Aſtronom. cap. 7. *Nonnulli, cum faciunt caduceos, duos dracones implicitos virgula faciunt: quod initium Mercurio fuerat pacis. Ejus exemplo & athletæ, & in reliquis hujuſmodi certationibus virgula utuntur*. Serv. ad Virg. IV. Æneid. verſ. 242. *Hodieque* (inquit) *tam athletarum, quam gladiatorum certamina virga dirimuntur: & præfecti gentium Maurorum cum fiunt, virgam accipiunt & geſtant*. PITH. Alii, *balenatam tenens virgam*, quæ (ut opinor) è cartilagine balenæ fit, qualia videmus calatorum Eccleſiæ commentacula, ut veteres appellabant. Turneb. lib. XV. cap. 7. Mos iſte athletarum & gladiatorum certamina virgis dirimendi hodieque durat. vide Savaronem in Sidonii lib. 2. ep. 2. ERHARD.

Miſſionem dari] Ad victos gladiatores pertinebat: illius effectus, ut ab imminenti periculo & in eum diem

Digitized by Google

que noſtrum religioſiſſimis juravit verbis, inter nos periturum eſſe tam horribile ſecretum, * * Intraverunt palaeſtricae quamplures, & nos legitimo perfuſos oleo refecerunt. Utcumque igitur laſſitudine abjecta, coenatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus: in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum apparatus ſplendidiſſime expoſitus.

diem duntaxat liberarentur. GLOSS. Apul. lib. 11. Metam. PITH. Livius, *Gladiatores dando, modo vulneribus etiam, modo ſine miſſione*, ſic apud Apul. lib. 2. Fotis; *Graßare gnaviter, & occide moriturus: Hodierna pugna non habet miſſionem*. in re ſimili. Petron. infra cap. CVIII. *Inhibuit Tryphana facinus, non diſſimulata miſſione*. Lipſius Saturnal. lib. 2. cap. 21. Florus lib. 3. cap. 20. de bello adverſus Spartacum ſervilis motus ducem; *Et, quod ſub gladiatore duce oportuit, ſine miſſione pugnatum eſt*. ERHARD.

Horribile ſecretum] Sacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quamdam à ſe religionem incutit. GLOSS. Sacrum & ſanctum. M. Victor. lib. 3.

——— *attonitum venerabilis attrahit horror*.

Claud. 6. Conſ. Honor. verſ. 32.

Tunc ſacer horror aquis ———

Lucan. 3.

Arboribus ſuus horror ineſt. BARTH.

Palaſtrica] *Palaſtrica*, quæ motus geſtuſque corporis format. GLOSS. Alii *Palaſtrita*. PATISS. *Palaſtrita* Leid. cod. recte. Sic ſcribendum eſſe, dudum me, antequam illum vidiſſem codicem, monuit Doctiſſ. Th. Munckerus. BOSCH. Non mutandum in *palaſtritas*, qui ſunt, qui ſe exercent in palæſtra, de quibus hic non agitur: ſed *palaſtrica* ſunt miniſtræ, ancillæ, quæ oleo perfundunt certantes. Perſius Sat. IV. 38. de athletis.

Quinque Palaſtrita licet hac plantaria vellant.

BURM.

Quamplures] Idem quod *complures*, cum qua ut notiorem vocem hanc ſæpe commutarunt librarii. Hygin. II. Aſtron. I. *Hoc ſignum, ut quamplures dixerunt, non occidit*. vide ibi Munckerum. BURM.

Legitimo] Alii, *lecythi*. PATISSON. Alii, *lecythi*. Lege, *lecythino perfuſos oleo*, id eſt, balneari. λήκυθος, vas olearium. Gloſſ. Iſidor: *Lecythus, ampulla olearia*. Scholiaſtes Theocriti: ὄλπαν. ἴσως τὴν λήκυθον, τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλαιον, ἐχρῶντο ἐν ταῖς παλαίστραις.

Lecythi iſthæc forma: Hac figura in veteribus monumentis & lapidibus conſpici, indicium fecit illuſtris Scaliger. Quod oleo uncti dimicaturi, Scholiaſtes Theocriti: ad Idyll. II. v. 51. λιπαρὰν δὲ λέγει παλαίστραν, ἐπεὶ οἱ παλαίοντες ἐλαίῳ πρότερον ἠλείφοντο, εἶτα ἐπάλαιον. Hujus moris ratio apud Clem. Alex. Pædag. lib. II. cap. II. Καὶ τὸ ἔλαιον αὐτὸ ταῖς μελίτταις καὶ τοῖς ἐντόμοις ἐστὶ πολέμιον ζώοις; ἀνθρώπων δὲ, τοὺς μὲν ὀνησει,

ἔστι δὲ οὓς ἐς μάχην ἐξεκαλέσατο, καὶ τοὺς πρότερον φίλους ἀλληλιμμένους τοῦτο ἐν τοῖς σταδίοις ἐκτρέπει εἰς τὸ τῆς ἀγωνίας πάμμαχον. Servius ineditus ex Annalib. citat. *Confricati oleo, jentati, paratique ad arma:* quod Livio *pranſi paratique ad pugnam*. Nam pugnaturi cibis vires excitabant. Petron. cap. LXXXII. *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires*. Pollio Gallienis: *Militare prandium, quod dictum ab eo, quod milites ad bellum paret*. Juvenal. Satyr. XI.

——— *Sic veniunt ad miſcellanea ludi*.

Ubi Commentat. *Miſcellanea cibus gladiatorum, id eſt, ultima cœna*. WOUWEREN. Unguento. Nec perfundi tantum unguentis, ſed & leniri convivæ ſolebant. Vide Bezam in Annotat. ad Marc. 14. verſ. 3. & Luc. cap. 7. Petron. infra cap. CV. *Apud communem amicam conſumpſerunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentiſque perfuſos*. ERHARD. Hic ſcripſerunt correctores *lecythino*, duplici errore. *Legitimum oleum* quidam interpretantur, ceroma; Interpretor, maſculum. Callimachus in Lavacro Palladis verſ. 29.

Τῷ καὶ νῦν ἄρσενι κομίσσατε μῶνον ἔλαιον.

Maſculum, σκληρὸν, ἢ πεπαλαιωμένον. Theophraſtus περὶ ὀδμῶν. Sic *cera legitima* apud Ciceronem Verrina I. Legendus ad Horatium V. C. Daniel Heinſius. BOURDELOT. Recte expoſuit hunc locum vir ſummus Gronovius Diatr. Stat. cap. 25. Perfudit nos oleo, eodem ritu & modo, quo ſolebant athletas ex lege palæſtræ ungere. Infra cap. 136. *Tribus potionibus è lege ſiccatis*. Cicer. VII. famil. 6. *In omnibus meis epiſtolis, quas ad Cæſarem aut ad Balbum mitto, legitima quadam eſt acceſſio commendationis tua*. Id eſt ordinaria, uſitata, ut Manutius explicat. idem de fato, cap. 2. *Prima illa, qua erant quotidiana & quaſi legitima nobis, de pace & de otio*. Suet. Aug. 45. BURM.

Utcumque igitur] Alii, *utrumque igitur*. TORNÆS.

Cœnatoria] Veſtis cœnatoria, cum qua diſcumbere in conviviis ſolebant, alias toga triclinaris. GLOSS. Alii, *cœnacula*. TORNÆS. *Cœnatoria*, ſunt veſtes, quibus in cœna antiqui utebantur, ut & apud Martial. lib. 10. epigr. 87.

Cœnatoria mittit advocato.

Turneb. Adverſ. lib. 19. cap. 7. Lipſ. Saturnal. lib. 1. cap. 2. veſtes epulares. Savaro ad Sidon. lib. 1. epiſt. 11. Pomponius in l. 33. de Aur. arg. mund. &c. leg. Dig. Imo *cœnatoria*, id eſt, διαιτητικάς. Rader. ad Mart. lib. 10. epig. 73. ERHARD.

Guſta-

ſitus. Juſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis, quum laberemur in ſomnum; [a] itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, quum ſciatis Priapi genio pervigilium deberi?

XXII. [b] Quum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quae injuria depulſa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non ſentientis labra humeroſque ſcopionibus pinxit. Jam ego etiam

a QUARTILLA. b ENCOLPIUS.

Guſtatione mirifica] Guſtus ante cœnæ exordium, ſeu prima pars cœnæ. GLOSS. Porphyrio ad illud Hor. libro II. Satyr. XI. *Ab ovo uſque ad mala. Ab initio cœna ad finem. Ovum enim hodie initium cœna, quippe cum in guſtu ſtatim à balneis offeratur.* Apul. lib. 9. *Ut primum antecurſoriam potionem, & incboatum guſtum extremis labiis contigerat. Antecurſoria potio*, ut Ammianus libro XXII. *libamenta pracurſoria*, eſt autem πρόπομα. Athen. lib. 11. προπομάτι πρὸ τῦ δείπνυ περιεφέρετο, καθὼς ἰώθει τὸ πρῶτον. WOUWER. *Guſtatio*, ſeu, ut Martial. *guſtus*, prima pars cœnæ, quæ aliis *antecœna*. Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. Lipſius Antiq. lect. lib. 3. Stuckius Antiquit. convIv. lib. 3. cap. 1. Hæc erat potio in principio menſæ, quæ Apulejo *antecurſoria potio*. Metamor. lib. 9. Colvius in Not. ERHARD. *Myrrhiſtica* Nob. Heinſius, pro *mirifica*; optime; Myrrham enim vino etiam infundebant veteres. Noſter in Fragmentis Satyr. *Ad libidinis incitamentum Myrrhinum ſe poculum bibiſſe.* Plinius lib. XIV. cap. 13. *Laudatiſſima apud priſcos vina erant myrrha odore condita.* BOSCH.

Inundamur vino] Tranſlatio à fluminibus. GLOSS. *inundabamur* Memm. codex. BOSCH.

Excepti ferculis] Sic correxi in veriſimilibus. SCIOPP.

Cum laberemur in ſomnum] Lege, *dum laberemur*, id eſt, uſque dum. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 14. nugæ. Hoc dicit; cum laſſitudine veneris & ſatietate cibi dormitamus, tum ad nos converſa Quartilla inquit, &c. Scis, Schoppi, & experientia doctus didiciſti, qui humanam laſſitudinem & ſatietatem tentare ſomnus ſoleat: & quam verum ſit verbum illud patrium. *Bey leerem Bauch iſt nicht gut ſchlaffen.* ERHARD.

Etiam vobis dormire] Eleganter objurgationi inſervit particula *etiam*. Infr. cap. 95. *Exclamat Eumolpus, etiam minaris?* Et cap. 137. *Scelerate, inquit, etiam loqueris?*

In mente eſt] Forte, *in mentem eſt*. RITTERSH. Tertullian. de habit. Mil. cap. 1. *Et adornari tibi in mente eſt?* SCIOPP.

Pervigilium] Sacrum nocturnum, quo vigiliæ indicuntur, quibus Deos colebant. GLOSS. Pervigiliis deos colebant. Plautus Curcul. Act. 1. ſcen. 3. *Veneri pervigilare voviſti.* Aulul. Prolog. verſ. 36. *Qui illam ſtupravit noctu Veneris pervigiliis.* Gell. lib. 11. cap. 23. *In pervigilio vitiata eſt.* Suet. Calig. cap. 4. Arnobius lib. 5. WOUWEREN. *Pervigilium*, παννυχὶς. Henr. Stephanus in Theſaur. ling. Græc. Hujus pervigilii magna pars deſideratur. Debebatur & Veneri, quam Plautus Curcul. act. 1. ſc. 3. facete *Noctuvigilam* appellavit, triduanum: Petrus Pithœus Not. in Pervigil. Vener. Elmenhorſt. Not. in Arnob. lib. 5. Taubmannus in Plaut. Curcul. Act. 1. ſc. 3. Petronius Afranius in Epigr.

Cum me ſuavis amor prenſum ſurſumque capillis
Excitat, & lacerum pervigilare jubet. ERH

Illa qua injuria depulſa fuerat ancilla] Opinor excidiſſe vocabulum, & ſcribi debere, *illa, qua invitata injuria repulſa fuerat. Repulſa* certe hic locus eſt, uti liquet è ſuperioribus; ſic apud Columellam libro 9. cap. 9. *Sin autem defuit cuſtos, velut injuria repulſa; peregrinam regionem petit.* Ita vulgati: codex pervetuſtus, quo uſus ſum, *repulſam*. Videtur reliquiſſe Columella, *velut irritata injuria repulſa.* Ita *apes injuria contriſtata profugiunt*, Eidem eodem libro. cap. 14. HEINS. Anonymus in editione Hadrianidis, *qua injuriam repulſa tulerat.*

Totam faciem ejus longa fuligine perfricuit] Videatur Budæus annotat. in Pand. & Alciatus. lexic. Plautin. in *Sublinere*. De his autem jocoſis in dormientes contumeliis Ramirez. Hypomn. ad Martial. lib. 3. epig. 42. num. 2. ERHARD.

Fuligine longa] Lege, *larga*. Jungermannus. *Longus* pro multo & copioſo, ut μακρὸς ἀντὶ τῦ πολύς. Ariſtotel. in Politic. οἱ μακρὰς ὀυσίας κεκτημένοι. videndus Suidas & Etymologus. In Juvenal. Sat. 5.

——— *Multa veteris fuligine teſtes.*

Ad rem eſt, quod infra legitur cap. CVIII. *Omnia lineamenta fuliginea nube confudit.* ERHARD.

Non ſentientis labra] Quia ebrii. Infra de Gnythone in lectum Aſcylti tranſlato cap. LXXXIV. *ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante.* Geneſ. 19. verſic. 33. de Loti filiabus: *Dederunt patri ſuo bibere vinum nocte illa: & ingreſſa eſt major, dormivitque cum patre, at ille non ſenſit, nec quando accubuit filia, nec quando ſurrexit.* Et ſtatim verſic. 35. *Dederunt & illa nocte patri ſuo bibere vinum, ingreſſaque minor filia, dormivit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.* ERHARD.

Sopi-

etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque familia fecerat: atque alii circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipſo limine conjunctis marcebant capitibus: lucernae quoque humore defectae, tenue, &

Sopiti titionibus] Ut è contra, *vigilantes* ſeu ardentes. GLOSS. Alii *ſcriptionibus ſopiti*. TORNÆS. Locus eſt mendoſus. forte *ſcriptionibus* legendum. Nam *manus* & *frontem ſcribere* Catull. dixit, & Plaut. & Auſonius multis locis. Ad hunc pertinet locum, quod Nonius obſervavit in voce *ſublevit: Sublevit*, inquit, *ſignificat illuſit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* &c. EMMIUS. Sic ex conjectura ante multos annos reſtitueram, eamque ſibi probari Janus Douza Filius per amiciſſimum mihi hominem Ignatium Danielem J.C. renunciavit. Gruterus mavult *ſopitis titionibus*. *Sopitum* ſic quoque dixit infra cap. LXXXVII. *Itaque excitavit me ſopitum.* SCIOPP. Lege *ſopitis titionibus*, ut *ſopiti titiones* contrarii ſint ardentibus & vigilantibus. Gruterus Suſpic. lib. 2. cap. 3. vel *ſopitis titionibus.* τὸ TI, quod ter ſcribendum erat, bis à librario neglectum loco depravando fuit. Humeros *ſopiti* ſive dormientis Aſcylti ancilla carbonibus pinxit. Catullus:

Frontem tabernæ titionibus ſcribam,

id eſt, elogiorum carbonibus implebo. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 14. Recte Gruterus. *ſopiti titiones* ſunt carbones. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 3. epig. 42. num. 2. ERHARD. Alii *ſopitis titionibus*. Olim cum aliis legendum putabam *ſopiti titionibus*, hoc eſt, dormientis Aſcylti, ut reſpondeat præcedenti *non ſentientis*: Verum Nob. Nicolaus Heinſius me docuit hic legendum eſſe *ſcopionibus*: quomodo & apud Catullum Carm. 38. ad Contubernales.

Frontem tabernæ ſcopionibus pingam. BOSCH.

Locus admodum vexatus, vulgati *ſopitionibus*, pro qua acriter pugnat Franc. Ferdinandus de Cordoua. Didaſcal. cap. 23. Verum Martinus Del Roa, tom. 1. lib. VI. ſingularium cap. 17. legit *ſublitionibus*, à ſublinendo; prorſus infeliciter. Neque illorum interpretatio, qui *ſopiti* pro dormientis capiunt, placet: jam enim ſufficiebat *non ſentientis*, quod præceſſerat. Heinſium malle *ſcopionibus* dicit Boſchius: ſed in notis ad Ovid. Metam. VII. verſ. 186. videtur probare *ſopitis titionibus*. Quomodo etiam auctor veterum gloſſarum legiſſe videtur, & probat Gruterus. Voſſius ad Catulli carmen 38. legit *ſopionibus pinxit*. Sed rectius putem *ſcopionibus*, qui ſunt pediculi in vitibus, quibus adhærent acina, ut explicat Auſ. Popma ad Catonem de Re Ruſtica cap. CXIII. & ibi emendata duo Columellæ ex libro XII. 30. à Scaligero loca adfert, ubi pro *ſcopionibus* male *ſcipionibus* legebatur. Apud eumdem autorem lib. XI. cap. 13. eadem vox corrupta eſt in *ſcorpiones*. *Deinde cum ſpinam fecerit, collectis ſeminibus ipſis, ſcopiones, ita uti ſunt, in ſuo loco perurendi ſunt.* His ergo ſcopionibus, jam peruſtis & exſtinctis, ut & fuligine, ancilla pinxit Aſcylton. Uſitatiſſimus autem ille jocus & luſus fuligine & atro carbone per petulantiam aliquem pingere. Ita ipſe Mercurius à Callimacho Hymn. in Dianam, verſ. 69. σποδιῇ κεχρημένος αἰθῇ, *atro carbone oblitus* inducitur, ut puellam contumacem terreret, & matri morigeram efficeret; ubi v. Illuſtr. Spanhemium. Ita narrat Ælianus II. Variar. 15. Clazomenios Spartam venientes per laſciviam thronos Ephororum fuligine inunxiſſe. BURM.

Somni guſtum hauſeram] Male in commentario ad hunc locum de Salas explicare locum Propertii lib. III. eleg. VIII. verſ. 25. docuit ibi Muſarum amor & noſter Brouckhuſius.

Jacebant] Varro apud Servium ineditum: *in lecto temulentos jacere, ebrios cubare conſueſcere.* WOUWEREN.

Marcebant] Alii, *manebant*. PATISSON. *Manebant*, Cod. Leid. nil muta. BOSCH. Non ſimpliciter dormiebant, ut de Salas exponit, ſed more ebriorum, qui languent & flaccidi ſunt vino. Ita ſæpe Statius hoc verbo utitur. v. Barth. ad lib. IV. Theb. verſ. 652. lib. VIII. verſ. 230. & verſ. 265. Senec. Medea verſ. 69.

Huc incede gradu marcidus ebrio.

Apul. l. 1. Metam. non abſimili à noſtro caſu. *Ille furioſus dum importune irrumpit, credo ſtudio aliquid rapiendi, clamore vaſto marcidum alioquin me altiſſimo ſomno excuſſit.* BURM.

Conjunctis capitibus] *Jungere capita*, locutio de venerea conſuetudine uſitata. Ovid. III. Epiſt. 107.

Perque tuum noſtrumque caput, quæ junximus una.

Ubi vide, quæ notat Heinſius. Idem eſt, quod *Limare caput* apud Plautum, & *poſitum cum aliquo caput habere* apud Propertium. vide Turneb. lib. XV. adv. cap. 6. & Barth. lib. III. adv. cap. 18. BURM.

Lucerna quoque humore defecta] Lucernas non extinguebant, ſed eas ſinebant langueſcere. Plin. Plutarch. Galienus Imp. Epithal. PITH. Paulus Silentiarius Anthol. lib. VII. Epigr. LII.

—— Οὐ τρίτος ἄρχεται ἤδη
Λύχνος ὑποκλάζειν, ἦκα μαραινόμενος.

DOUZA F. Eadem narratio de eadem re apud Propert. lib. IV. El. VIII. verſ. 43.

Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis,
Decidit inque ſuos menſa ſupina pedes.

Scaliger ad Propertium. *Humore*, id eſt, oleo. ERHARD. Vide de hac voce copioſe agentem Gudium & alios ad Phædr. lib. 1. fab. 21.

& extremum lumen ſpargebant, quum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt: dumque inter argentum avidius rixantur, diductam frege-

Extremum lumen] Id eſt, minimum. RITTERSH. Infra cap. CVI. *Haberemus vel extremum ſolatium.* Cic. pro Flacco. *Salus noſtra, quæ ſpe exigua extremaque pendet.* SCIOPP. Quem vide lib. I. veriſ. cap. 18. Eleganter, ut & Propert. lib. III. El. VI. verſ. 1.

Dulcis ad extremas fuerat mihi rixa lucernas.

Ut recte eum locum conſtituit decus literarum Brouckhuſius, & hia Petronii verbis illuſtravit. Virgilius lib. IX. Æn. verſ. 351.

Jamque ad Meſſapi ſocios tendebat, ubi ignem
Deficere extremum, & religatos rite videbat
Carpere gramen equos.

Ovidius lib. II. Met. verſ. 117.

Cornuaque extrema velut evaneſcere lunæ.

Valer. Flacc. lib. VII. verſ. 538.

Sic fata profugit,
Seque ſub extremis in mama retulit umbris.

BURMAN.

Duo Syri] In Copa, *Syriſci.* Vet. *portantias.* BONGARS. Martial. lib. VII. epig. 52.

Munera quæ grandes octo tulere Syri. PITH.

Expilaturi lagenam intraverunt, dumque inter argentum avidius rixantur] Duas hic voces, utramque ſine Venere & Gratiis repetitam, ſuſpectas habere ultro profiteor. Primum *expilare lagenam* quid ſit, non capio. Deinde *argentum* in menſa poſitum everſum eſt, inter quod ſane illi non rixabantur. Tertio loco inter argentum rixari nec ſumme bene dictum arbitror. Quod primum & maximum potui, non *lagenam*, ſed *ſaginam* ſcribendum arbitror. Non ſecus enim, quam ſaginæ deſtinati porci, jacebant in triclinio, itaque expilaturi neglectam ſupellectilem, in ſagina diſperſam, intrarunt duo illi furunculi. Secundo reponam, *dumque inter trahendum avidius rixantur.* Tractam enim in diverſa ſupellectilem oportet, quæ rupta ſcilicet. Utramque emaculationem auſim credere eſſe genuinæ lectionis reſtitutricem, niſi noſtræ eſſent. BARTH. Lib. XXI. Adverſ. cap. VI. Nihil certe infelicius inſigni critico in mentem veniſſe umquam puto: quis enim ſtupor, non intelligere, quid ſit *expilare lagenam?* an ergo neque, apud Ciceronem pro Cluent. cap. 64. legens *expilatum armarium* caperet, non *expilare templa & fana* apud eumdem lib. III. de Nat. Deor. 34. & Sueton. Cæſ. 54. certe, quæ mea eſt ingenii tarditas, ego, quid *expilare ſaginam* ſit, non poſſum exputare. hoccine eſt neglectam ſupellectilem in triclinio, id eſt ſaginam, diſperſam expilare? *ſaginam cellariam* apud Plaut. Mil. III. 2. novi, & totam domum, in qua homines, ut porci, quotidie ventri operam darent, ab eodem Moſtel. I. 3. *Saginam* diei probe ſcio; & ſimilia quæ opportunius Barthius adducere potuiſſet, apud ſcriptores veteres occurrere planum eſt. Sed pro triclinio poni, in quo vino ſepulti marcebant, adhuc ignoro: alterum illud *inter argentum rixantur*, quod offendit delicatas Barthii aures, mihi ſanum & egregium videtur. Nam hi duo Syri (id eſt ſervi, ita dicti, vel quia natione Syri, vel quia id nomen familiare mancipiis erat, ut ex Terentii Adelphis, ex Martiali lib. VII. 52. & IX. 3. patet) non venerant ad ſurripiendam ſupellectilem, aut argentum furandum, ſed ut, dormientibus convivis & vino compoſitis, ex lagenis reliquias vini exhaurirent. Quæ cum poſitæ eſſent in menſa, ſive miniſterio, in quo argentea pocula & vaſa erant expoſita, utroque anſam apprehendente, lagena rumpitur, & ita everſa fuit menſa. Lagena autem vas erat, in quo ſemper vinum paratum habebant in triclinio, & ex quo pocula implebant, ut infinitis apud Martialem locis conſtat, ubi toties lagenæ fit mentio. Et hinc ſervi *à lagena* vel *laguna*, in antiquis lapidibus apud Sponium Miſcell. Erud. pag. 209. Et Gruterum aliquoties. vide pag. DXLVI. 4. ubi tamen dubito, an *lagena* vas ſit illud, quod inter duas inverſas faces conſpicitur; cum ejus forma ex veterum deſcriptionibus alia concipi debeat; quæ optime ex Phædri illa fabula, qua Vulpis & Ciconiæ mutua ad convivium vocatio refertur, & quam oculis exhibet gemma in Gorlæi Dactyl. Tom. II. pag. 512. intelligitur, & unde patet anguſtum fuiſſe collum. Apulej. lib II. dicit fuiſſe *orificio ceſſim dehiſcente*, vel, ut alii legunt, *ſenſim.* Non multum abludit à Lagenæ forma illa, quæ apud eumdem Gorlæum tom. II. n. 23. occurrit, quæ anſata eſt, qualem noſtram fuiſſe neceſſe eſt, & qualem ſtatuit Begerus in nummo Heroïs ſui Patræi tom. I. Theſaur. Brandenb. p. 283. quam hic exprimendam curavimus.

Porro lagenæ erant plerumque fictiles, unde à Martiali ſæpe teſtarum nomine inſigniuntur. vid. lib. VI. ep. 89. ſed & vitreæ erant, ut illa *Syra lagena* eidem lib. IV. epig 46. & hinc facile, ſi temere haberentur, diffringi poterant: ita in cæna Naſidieni apud Horatium lib. II. Satyr. ultima.

... *Vibi-*

fregerunt lagenam. cecidit etiam menſa cum argento, & ancillae ſuper torum marcentis excuſſum forte altius poculum caput fregit. ad quem ictum

——— ——— Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula. ———

Et ſolemnia fuiſſe hæc furta ſervis, qui expilabant lagenas, & ideo diligentes matres & patresfamilias convivio dimiſſo obſignare ſolitos lagenas docet Cicer. lib. XVI. ad fam. ep. 26. *Plane te rogo, ſicut olim matrem noſtram facere memini, quæ lagenas etiam manes obſignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ.* ubi Manutius egregie lagenas illuſtrat. In primis facit huc lepidum Epigramma Martialis lib. IX. 89.

Septem poſt calices Opimiani,
Denſo cum jaceam triente blæſus,
Affers neſcio quas mihi tabellas,
Et dicis, modo liberum eſſe juſſi.
Zenas ſervulus eſt mihi paternus:
Signa. Cras melius, Luperce, fiet.
Nunc ſignat meus annulus lagenam. BURM.

Dumque] Alii, *cumque*. PATISSON.

Inter argentum avidius rixantur] Id eſt, inter argentea vaſa. Horat. lib. I. Sat. 4. 28. *Hunc capit argenti ſplendor.* Interp. *argenteæ vaſa delectant.* Cicero in Verrem 4. *Expoſuit multum argentum, non pauca pocula ex auro.* Auctor Rhet. ad Herenn. lib. 4. leg. 12. §. 28. D. de Inſtruct. vel Inſtr. leg. WOUWER.

Diductam] Id eſt, in duas partes ductam. Infra cap. XXVI. *per rimam improbe diductam.* Pulmannus in Hor. carm. 3. od. 28. ERHARD.

Cecidit etiam menſa cum argento] Menſæ, quæ abaci, poſitæ, in quibus omnis generis præclarique artificii vaſa, aurea, argentea, cryſtallina expoſita, ad uſum ſimul & ſplendorem. Lucianus Lexiph. *ποτήρια δ' ἔκειτο παντοῖα ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης.* Sidonius lib. I. Ep. 2. *Non ibi impolitam congeriem liventis argenti menſis ſedentibus ſuſpirioſus miniſter imponit.* Quæ in MS. ita leg. *Non ibi politam congeriem liventis argenti menſis cadentibus.* Hæ menſæ *delphica* dicebantur. Martialis lib. XII. Epigr. 66.

Argentum atque aurum non ſimplex delphica portat.

Gloſſæ: *Abaci, delphica, μονοπόδιον, ὡς Ἰουβενάλιος.* In iiſdem alibi: *Deluca μονοπόδιον.* Lege *Delphica.* Juvenalis Satyr. 3.

——— Urceoli ſex
Ornamentum abaci ———

ubi Comment. *Quod nos delficam dicimus.* Horatius I. Sat. VI. verſ. 116.

——— & lapis albus
Pocula cum cyathis duo ſuſtinet.

Acro: *Lapis albus, menſa marmorea, quam nos delphicam dicimus,* Paul. libr. 3. Sent. Tit. 3. §. instructa domo. Procopius: *Ἐν παλατίῳ τῷ ἐπὶ Ῥώμης, ἔνθα σιτίζεσθαι τοὺς βασιλέας εἰώθει, τρίποδος ἐκ παλαιοῦ ἑστῶτος, ἐφ' οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνοχόοι ἐτίθεντο. Δέλφικα δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν Δελφοῖς γέγονε.* Quem locum ſuggeſſit mihi Ill. Scaliger, vir per omnia Diis, quam hominibus, ſimilior. WOUWEREN. *Menſa* eſt abacus, *buffet*, *dreſſoir*. Jac. Lectius. ERHARD.

Caput fregit] Nihil eſt mutandum. Locutio hæc Plautina eſt ac elegans, Terentio quoque & aliis uſitata. Marcellus de Medicam. cap. I. *Fracto capiti tela aranei ex olea & aceto impoſita non recedit, niſi ſanaverit.* Petron. infra cap. CXXXIV. *Niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet.* Quod quid ſit, explicat Cap. XC hiſce verbis; *Ego ſinum meum ſaxis onerabo, ut ſanguinem tibi à capite mittam.* Hinc illud Plauto familiare, *væ capiti tuo.* Ergo *caput frangere* eſt vulnerare. Habet autem proverbii ſpeciem, Gallis noſtris non ignotam, apud quos minitantes dicere ſolent; *je te rompray la tête.* Cujus originem ex novo orbe traxit Joan. Lerius Hiſt. navigat. in Braſiliam cap. 15. ubi hunc ad modum ſcribit; *Nonnumquam inter colloquendum mactator, qui præſto adeſt, clava lignea utraque manu in altum ſublata, orbiculo extremo capiti caput totis ferit viribus, adeo ut pauciſſimo ſanguine effuſo altero ictu non ſit opus. Hinc proverbium illorum, quod jam apud Gallos noſtros erat in uſu, Confringam tibi caput, pro eo quod ſolent altercantes milites adverſario minitari his verbis, Ego te confodiam.* ſed falſo, ut ea, quæ commemoravimus, edocent. ERHARD. Scribendem utique *capiti infregit*, vel *impegit*, quod tantumdum eſt: ſed illud malo, niſi quod *fregerunt lagenam* modo præceſſit. Tull. 3. Tuſc. quæſt. *Quid? huic calix mulſi impingendus eſt, ut plorare deſinat.* Plinius lib. 14. cap. 23. *Scyphus M. Agrippæ à temulento Cicerone Marci filio impactus eſt.* Prudent. Martyrio Caſſiani.

Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis.

De tabulis puerorum, quemadmodum Plautus Bacchidibus. *Extemplo puer Pædagogi tabula dirrumpit caput*; appoſite Propert. lib. 2. el. 7. verſ. 11.

Aſpera Centauros eadem dementia juſſit
Frangere in adverſum pocula Pirithoum.

Quibus vulgatam tueri poſſes, ſed noſtra illa multo elegantior. *Infringere* vero Terentianum eſt, in Adelph. act. 2. ſc. I. *Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi:* ubi Donatus *infregit*, *illiſit*, *inflixit*. *Infringere digitos lyra* Papinius in Achill. *Infigere* dixit Lucilius lib. VI. Satyr. apud Priſcianum libro 3. *Scutam ligneolam cerebro infixit*; niſi *inflixit* malis.

ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad praedam, poſtquam ſe deprehenſos intellexerunt, pariter ſecundum lectum conciderunt, ut putares hoc conveniſſe, & ſtertere tamquam olim dormientes coeperunt. Jam & tricliniarches experrectus lucernis occidentibus oleum infuderat; & pueri, deterſis pauliſper oculis, redierant ad miniſterium, quum intrans cymbaliſtria, & concrepans aera, omnes excitavit.

XXIII. Refectum igitur eſt convivium, & rurſus Quartilla ab bibendum revo-

Scuta pro ſcutella dictum. tale quid voluit & de teſta capiti illiſa Juventius apud Chariſium, *caput ei teſtatim defregero.* Quo etiam vulgatam tueri in Arbitro poſſes, ſed conjecturam noſtram veriorem puto. HEINS.

Secundum lectum conciderunt] *Secundum*, id eſt, juxta. Infra cap. CXI. *ſecundum illam eamdem caſulam.* Livius: *Vulnus ſecundum aurem accepit.* vide Priſcianum. ERHARD.

Huc conveniſſe] Lege, *hos conveniſſe.* DANIEL. Recte Gronov. I. obſ. c. I. legit, *hoc conveniſſe.*

Flectere] Lege *ſtertere*, pro *flectere*, optimo ſenſu, ut opinor. EMMIUS.

Olim] Id eſt, jam diu. RITTERSH. *Olim*, pro diu. Infra cap. XCIX. *Mercenarium ſuum jam olim dormientem exire cum ſarcinis jubet.* ERHARD.

*Cœperunt * jam &*] Non eſt aſteriſcus in veteri codice. TORNÆS.

Tricliniarches] Præfectus, cui inſtruendi ornandique triclinii cura incumbit. GLOSS. Δειπνάρχος. vetus inſcriptio apud Gruter. pag. DLXXVIII. I. M. VLPIO. AVG. LIB. DIVI. TRAIANI. AVG. A. POTIONE. ITEM. A. LAGVNA. ET. TRICLINIARCH. WOUWEREN.

Lucernis occidentibus] Eleganter à vita humana multa ad ignem & viciſſim referuntur. Sic vivere, mori, ali, foveri, paſci, languere, vigere, flere, florere, trepidare dicitur flamma; quorum bonam partem invenies apud Prudentium luculento carmine ad accenſum cerei Paſchalis. BARTH. Lib. XXI. Adverſ. cap. VI. Eleganter notat Scalig. veterum ſuperſtitionem, qui ignem, velut animatum quid, exſtinguere religionem ducebant, ſed oleo infuſo ſaturitate, cum volebant, obruebant, elidebantque quaſi ſpiritum flammæ. Barthius in Ceir. Virgil. num. 344. Adde Weitzium Indic. in Dracontii Hexaëm. *Flamma moritur, reſurgit.* ERHARD. Perpetua, Poetis præſertim, metaphora, qua *vivere*, *mori* & ſimilia de igne & lucernis dicunt. v. Heinſ. ad Ovid. lib. VII. Met. verſ. 78. Eleganter Curtius VI. 6. *Barbari ſuppliciorum ultimum, ſi qua intermoreretur ignis, effugere ſtudebant.* De ſuperſtitioſa autem cura, ne exſtinguerentur lucernæ, capienda illa Ovid. Epiſt. XIX. 151.

Ecce merum nutrix fauſtos inſtillat in ignes.

Et verſ. 195.

Namque ſub auroram jam dormitante Lucerna, &c.

Ubi neſcio, an non præferam Palatini codicis lectionem, *Jam deficiente lucerna,* ut noſter mox ſupra dixit *lucernas defectas*: contra Tiberius apud Suet. ejus vit. c. XIX. *Prælia aliquanto conſtantius inibat, quoties lucubrante ſe, ſubito ac nullo propellente, decideret lumen & exſtingueretur, confidens, ut ajebat, oſtento, ſibi ac majoribus in omni ducatu expertiſſimo.* vid. & Ovid. Epiſt. XXI. 159. BURM.

Pueri] Nihil opus addere illis, quibus de Salas probat, *pueros* pro ſervis poni, quæ notiſſima, etiam pueris; ſed quod nobis ſe obſervare jactat, eodem ſenſu ab Ovidio lib. III. Art. Am. verſ. 85. *juvenem* pro ſervo poni, egregie fallitur. Verba Poetæ ſunt

Ancillæ puerive manus ferat apta tabellas,
Pignora nec juveni credite veſtra novo.

Non urgebo omnium ſcriptorum conſenſum, qui *puero* ibi habent. Sed quia id præceſſit proximo verſu, retinebo *juveni*, verum cum Heinſio capiam non de ſervo, ſed de novo amante; quod Poetæ menti eſt convenientiſſimum. Minor ſpecies eſt in lib. V. Amor. Eleg. V.

Jamque frequens ierat menſa conviva remota,
Compoſiti juvenes unus & alter erant.

Ubi manifeſte juvenes illi, non miniſtrantes debent intelligi, ſed convivæ ebrii, vino & ſomno ſepulti & compoſiti. BURM.

Deterſis oculis] Apul. lib. 2. Mileſ. *Perfrictis oculis, & obarmatis ad vigilias.* Cleomedes lib. 2. ἵνα ἔτι καὶ τὰ ὄμματα ἐγειρόμενος. WOUWEREN.

Cymbaliſtria] Quæ cymbalis crotaliſque canit. GLOSS.

Concrepans æra] *Concrepare* eleganter uſurpatur de inſtrumentis tinnulis. vide quæ notavit Douza. ERHARD.

Rurſus Quartilla ad bibendum revocavit] Τὸ *rurſus* videtur abundare. Giphanius in Obſervat. Ling. Lat. Vel lege *invitavit*, pro *revocavit*. Pflugius. *Rurſus revocare* eleganter dictum, ſicut *rurſum recipere*, *rurſus repetere*, *rurſus reſcribere*, *rurſus reticere*, & ſimilia. Schop. Explanation. in Bacchid. Act. 3. ſc. 3. & ante eum Caſaubon. in Sueton. J. Cæſar. cap. 2. Petronius

Digitized by Google

revocavit. adjuvit hilaritatem comiſſantis cymbaliſtria. * Intrat cinaedus homo omnium inſulſiſſimus, & plane illa domo dignus, qui, ut infractis manibus congemuit, ejuſmodi carmina effudit:

* *Huc huc convenite nunc ſpatalocinaedi,*
Pede tendite, curſum addite, convolate planta,
Femore facili, clune agili, & manu procaces,

Molles,

Embasicoetas.

tronius ante cap. x. *Rurſus in memoriam revocatus injuria.* ERHARD.

Cinadus] Qui patitur muliebria; item ſaltatores & pantomimi ſic dicti apud veteres. GLOSS. Clemens Pæd. lib. III. cap. 4. Ἀνδρογύνων συνουσίαις ἥδονται, παρεισρέουσι δὲ ἔνδον κιναίδων ὄχλοι ἀθυρόγλωσσοι, μιαροὶ μὲν τὰ σώματα, μιαροὶ δὲ τὰ φθέγματα, εἰς ὑπουργίας ἀκολάστους ἐνδρόμενοι, μοιχείας διάκονοι, κιχλίζοντες καὶ ψιθυρίζοντες, καὶ τὸ πορνικὸν ἀναιδῶς εἰς ἀσέλγειαν διὰ ῥινῶν ἐπιψοφοῦντες ἐπικοπιάζοντα, ἀκόλαστοι ῥήμασι καὶ σχήμασι τέρψιν πορίζομενοι, καὶ εἰς γέλωτα ἐκκαλούμενοι πορνείας πάρεδρον. Quæ mirifice hæc Petronii illuſtrant. WOUWEREN. *Cinadi* dicti ſunt apud veteres ſaltatores vel pantomimi, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα, ut vult Nonius, vel, ut Bulengerus mavult, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὴν αἰδῶ, vel τὰ αἰδοῖα, quod *pudenda* commoverent, de Theatro lib. I. cap. 43. ERHARD.

Qui ut infractis manibus congemuit] Scio hoc trahi ad habitum componentium ſe ad dicendum, quamquam in conviviis digitis crepantes luſerint. Lucianus Lexiph. Ὁ μέν τις ἐπὶ τὴν κατήλιφα ἀναρριχησάμενος, ἐπεφόρημα ἐζήτει, ὁ δὲ λεκίδα ἔπαιζεν. ἄλλος ἐρρικνοῦτο σὺν γέλωτι τὴν ὀσφύν. Quid innuat τὸ *congemuit*, ex Clement. verbis hauriendum. WOUWEREN. Non hæc ad ſilentium conciliandum, ſed idem habitus atque ille, quem ſupra capite XVII. ad illa verba *manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum conſtrictis*, notavimus. De voce *infringere* modo egit Heinſius, quem & vide ad Ovid. lib. V. Metam. verſ. 83. BURM.

Ejuſmodi carmen] MS. *carmina*. TORNÆS. Plaut. Stich. act. V. ſc. 5. *Suavem cantionem occipito cinædicam, ut perpruriſcamus uſque ex unguiculis.* PITH. Introducebant cinædos, aut alia mancipia huic operi deſtinata, qui laſcivis carminibus, impudico corporis motu, Venerem excitarent, aut ſpaltrias, quæ numeris obſcœnis motibus reſpondebant. Arnobius libr. II. *Et ſymphonicas agerent & fiſtulatorias artes, cantionibus ut prærent obſcœnis numeroſiter, & ſcabillorum contrepationibus ſonoris, quibus animarum alia laſciviens multitudo incompoſitos corporum diſſolverentur in motus, & ad ultimum clunibus & coxendicibus ſublevatis lumborum criſpitudine fluctuaret.* Sed hæc proprie de laſcivia mimorum. Juvenal. Sat. XI. verſ. 162,

——— *Ut Gaditana canoro*
Incipiat prurire choro, plauſuque probata
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ
Irritamentum Veneris languentis. WOUWER.

Convenite] Lege, *convenite nunc*. Pith. PATISS. Luſus Sotadicus. Scalig. in Catal. ſic in Carm. libero Priapi;

Huc huc, quiſquis es, in Dei ſalacis
Deverti grave ne puta ſacellum. ERHARD.

Spatalocinadi] Laſcivientes cinædi, ἀπὸ τοῦ σπαλᾶν. GLOSS. Gloſſæ: *Delicatus*, σπάταλος, ἀπὸ τοῦ σπαθᾶν. unde & *ſpathalium*. Tertullian. *Manus ſpathalio circumdari ſolito. ſpatalocinædi*, qua licentia Lucil. *Machocinædi*. WOUWEREN. Non abſurde de Salas legit *Batalo-cinadi*; ſed neque ſenſu caret *ſpatalocinadi*, ut explicat Wouwerius: Σπατάλη enim delicias cibarias notat, Epigramma vetus in Anthol. lib. II. cap. 31.

Μηδείς μοι ταύτην Ἐρασίστρατε τὴν σπατάλην σου
Πέμψαι θεῶν, ἢ σὺ κατασπαταλᾷς

Ita Heſychius σπαταλᾷ exponit τρυφᾷ. Apud Suidam etiam σπατάλη male in editis redditur ἡ τροφὴ, cibus; legendum enim τρυφὴ, deliciæ, quod requirit exemplum ex epigrammate veteri adductum. BURM.

Femore facili] Eſt ad verbum fere Naſonianum lib. III. Amor. Eleg. VII. verſ. 10.

Laſcivum femori ſuppoſuitque femur. BARTH. lib. XXI. Adverſ. 6.

Clune agili] Arnobius lib. II. *Laſcivia deinde luxuriantis adſumpta, huc atque illuc clunes torquet.* Juvenal, Sat. II.

——— *Et de virtute locuti*
Clunem agitant. ——— WOUWEREN.

v. Arnob. lib. 5. BARTH.

Manu procaces] An legendum *procace*, ut ſit cum illo, quod in fragmentis legitur;

Manu puer loquaci.

An *procaces*. ut in primo carmine libero,

Carminis incompti luſus lecture procaces.

id eſt, laſcivos & impudicos? An vero intelligit libidinantes, id eſt, λαικάζοντας & maſturbantes, de quibus apud Catullum, Martialem, & in Priapeiis. Joan. Antonius Campanus Epiſcopus Interamnenſis epigram. ad Gravalonum maſtupratorem;

Non damnoſa mihi gratis manus ipſa placebit,
Inque meis digitis hermaphroditus erit.

O pudicum Epiſcopum & Romano ſcorto dignum! At luſit, inquis, in nequam illum fututorem. At non decebat, inquio, gravitatem Epiſcopi, cujus eſt officii, ſeveritatem in caſtigando adhibere, non riſum jocumque facere. An neſcivit, quod univerſa Theologorum natio dictat, hujuſcemodi *manu procaces* ab

 Apoſtolo

Mollcs, veteres, Deliaci manu reciſi.

ª Con-

Apoſto!o *molles* vocari ? neque etiam quid idem illis minctur ? *Neque molles*, inquit, *regnum Dei poſſidebunt.* 1. Corinth. 5. verſ. 9. ubi *molles* Syrus Paraphraſtes, interprete Eman. Tremellio, exponit, *corruptores ſui ipſorum.* Quo eodem dictum quoddam Salomonis trahere videtur S. Epiphanius in lib. adverſus Valeſios, qui ſe ipſos caſtrabant, ubi infit; *Salomon exprimens Eunuchorum turpitudinem dicit; Beatus eunuchus, qui non operatur in manu ſcelus, neque cogitat malum adverſus Dominum.* Loquitur de eunuchorum titillanti laſcivia & impudicitia apud Anaſtaſium Nicænum quæſt. 79. in Scripturam. Adde Vincentium Belvacenſem Epiſcopum in Speculo Naturali. Et quoniam ſemel occœpi, pergam exſequi, & aliquid addere de civili pœna, quod non paucos fugere videtur, qui hoc flagitium elevare, quod in ſe eſt, ſtudent. Angel. Aretinus in tract. de Maleficiis num. 53. cenſet eum, *qui propriis manibus fellat, pœna capitis afficiendum*, ſuffragante etiam M. Antonio Delrio in Miſcellan. ad leg. 31. Cod. ad L. Jul. de adult. Joan. Gerſon in tract. de confeſſion. molliciei ſcribit, *leges publicas pœnam ignis infligere.* B. quoque Bernardus Claræ vallenſis Abbas, cum eoque idem Gerſon ſermon. in ſolennit. omn. Sanctor. mittunt *ad latrones, ad latrones, ad ignem, ad ignem.* Mitius tamen cum illis agendum Jodoc. Damhouderius, magnus ille quondam maximi Cæſaris Caroli V. Conſiliarius, cenſet, dum ſcribit; *Primam ſpeciem Sodomiticam committunt, quicumque ſecum Venerea ſecreto exercent, quod crimen Apoſtolus mollitiem vocat, Latini vero magis proprie maſtuprationem nominant. Hos itaque maſtupratores damnant propter fœdam enormitatem aut exilio, aut alia pœna extraordinaria:* in Prax. rer. criminal. cap. 96. num. 5. ERHARD. De his cape Epigrammata Martialis IX. 42. XI. 59. ut corrigit ejus ultimum diſtichon Scaliger, & ibidem 74.

Molles] Effeminati, qui barbam non habent. GLOSS. Martial. lib. III. Epig. 73.

Mollem credere te virum volebam,
Sed rumor negat eſſe te cinædum.

Vib. Sequeſt. *Salmacis Cariæ, ex quo qui bibit molleſcit, id eſt, obſcœnus fit.* PITH. Gloſſæ: *Mollis, effeminatus, aut qui barbam non habet.* Juvenal. Sat. 6. *Moduliona criſſantis.* Interp. *Criſſare mulierum: cevere virorum eſt. Hinc Cevetes molles, & obſcæni vocantur.* Tertull. adverſ. Valent. cap. 15. *Et Salmacis unde ſe ſolverit, quæ maſculos molles facit.* Vitruv. lib. II. cap. 8. *Salmacidis fons putatur Venereo morbo implicare eos, qui ex eo biberunt,* &c. *Non enim molles & impudicos ex ea fieri aqua.* WOUWER. Cinædi, qui proprie *molles.* Barth. ad Claudian. lib. I. Eutr. verſ. 252. pathici ſeu (ut Petronius loquitur) muliebris patientiæ ſcorta. Benedictus Magiſter in Grammat. *Mollis à mollio derivatur, quia vigorem ſexus enervat corporis dedecorat, ut quaſi mulier emolliatur.* Arnobius lib. 5. *Enervatis iſtis molleſque.* ERHARD.

Veteres] exoleti, obſcœni. GLOSS. Mart. lib. I. Epig. 42.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi. quid ergo? verna es &c.
Quod bucca eſt vetuli dicax cinædi.

Sed & *Cevetes* quidem molles & obſcœni dicuntur: & vetus exemplar hoc loco habet *Vet. es.* PITH. Exoleti. vide Lamprid. in Elagab. WOUWEREN. Lege *molles, cevetes.* Schol. Juvenal. Sat. VI. *Cevetes & obſcœni appellantur.* BARTH. Apage *veteres.* Lege *teretes.* Par illud Martialis,

Iſtos non pueros, ſed uniones.

Horatius. Epod. XI.

Aut teretis pueri
Longam renodantis comam.

Teres brachiolum laudatur Catull.

——— *mitto brachiolum teres.*

Teres collum in Eleg. quas ex Corn. Gallo puto quemdam Maximinum contraxiſſe, unam certe vel alteram, & mille talia. Poterat *cevetes* videri genuinum ex eo, quod tradit Scholiaſt. Pithœanus in Juven. Sat. VI. verſ. 320. Sed nobis ſuperius magis arridet. IDEM lib. XXI. Adv. cap. VI. quem etiam vid. ad Stat. lib. III. Thebaid. verſ. 263. Interpretantur exoletos. neſcio quomodo hoc conveniat epitheton ſuperioribus: *Pede tendite*, &c. *Femore facili.* Perpende ſis mecum, an locum habere non poſſit, *teretes*, id eſt, rotundi, cujuſmodi homines agiles, in vulgus jam notum, Horat. lib. II. od. 4.

Brachia & vultum tereteſque furas
Integer laudo ———

Virgil. 6. Æneid. *teretes circumdare humeros.* Manſit illud linguæ noſtræ. Commendaturi enim hominem viribus moribuſque, etiam forma egregium, dicere ſolemus, *das iſt ein runder Kerle.* Piccartus Pericul. Crit. cap. 17. ERHARD. Nihil hic erat mutandum. *Veteres* illi ſunt, qui *Veterani* in Catalectis:

Parce, premendus erit, cum Veteranus erit.

Cevetes tamen quædam Editiones retinent contra MSS. fidem. De *Deliaco* dico ad Pauſaniam. *Reciſi* dicti & *Præciſi.* ut in incompto carmine, & apud Senecam de providentia cap. 5. BOURDELOT. Ita Terent. Eun. IV. IV. 21.

Hic eſt vietus, vetus, veternoſus ſenex.

Corrigunt viri docti *Cevetes* vel *Teretes*; ſed nihil opus, neque, quod Piccartum movet, male convenit hoc epitheton ſuperioribus; non enim tam ætate veteres, quam quia virilia amiſerant, citius ſeneſcebant, & facies rugoſior illis, quam æqualium, qui integri erant. Ut in hoc cinædo, inter cujus rugas erat creta, apparet: & ita mox *puer vetulus* Trimalchionis. BURM.

Deliaci

Digitized by Google

[a] Conſumtis verſibus ſuis, immundiſſimo me baſio conſpuit: mox & ſuper lectum venit, atque omni vi detexit recuſantes. Super inguina mea diu multumque fruſtra moluit. Perfluebant per frontem ſudantis acaciae rivi,

[a] ENCOLPIUS.

Deliaci manu receſſi] Spadones, nam capones Deliaci (curatoris gallinarum) manu caſtrabantur. GLOSS. Scaliger in Varronem. TORNÆS. *Deliaci* fuere mercatores, qui Delum frequentabant, ubi nobiliſſimus erat mercatus. Sic Cic. pru Cornelio ſcripſit; *Neque vero ornamenta iſta villarum, quibus L. Paulum & L. Mummium, qui rebus his urbem Italiamque omnem referſerant, ab aliquo video perfacile Deliaco aut Syro potuiſſe ſuperari.* Fortaſſe igitur ex iis molles multi fuerunt: ſed verius ſit, illic etiam venditos fuiſſe eunuchos & molles. *Deliacorum* etiam *gallinariorum* Columella meminit lib. 8. cap. 2. & Cic. lib. IV. Acad. Quæſt. cap. 26. *An tibi quærendus annullarius aliquis, quoniam gallinarium inveniſti Deliacum illum, qui ova cognoſceret.* Turneb. Adverſar. lib. 19. cap. 7. quem tacito nomine reprehendens Scaliger ſcribit; *Deliaci manu receſſi* ſunt ſpadones. Nam capones Deliaci manu caſtrantur. *Deliacus* enim pro curatore gallinarum. Plinius lib. 10. cap. 50. *Gallinas ſaginare Deliaci cœperunt.* ad Varron. de Re ruſt. ERHARD. Recte ex Turneb. lib. XIX. adv. cap. 7. Erhardus; *Deliacus* eſt mango & caſtrator ſpadonum, unde & Deliaci pueri, qui eodem modo, ut Alexandrini, in deliciis erant, præcipue ſaltandi arte excellebant, & in Delo nulla ſacra ſine choris horum puerorum peragebantur. v. Illuſtr. Spanhemium ad Callimachi hymnum in Delum. v. 312. Ita & *Deliacos* educandi & caſtrandi gallos gallinaceos ſcientia excelluiſſe teſtatur, præter Columellam, Cicer. lib. IV. Acad. quæſt. cap. 18. *Videſne ut in proverbio ſit ovorum inter ſe ſimilitudo, tamen hoc accepimus Deli fuiſſe complures (ſalvis rebus illis) qui Gallinas alere quæſtus cauſſa ſolerent; hi cum ovum inſpexerant, quæ id Gallina peperiſſet, dicere ſolebant.* BURM.

Me baſio conſpuit] Catullus Epigr. LXXVII.

——— *quod pura pura puella*
Suavia comminxit ſpurca ſaliva tua. PITH.

Lucret. lib. 5.

Adfigunt avide corpus junguntque ſalivas
Oris.

WOUWEREN. Catull. carm. XCVII.

Tanquam commincta ſpurca ſaliva lupa.

Scaliger ad Catull. epig. 79. ERHARD.

Detexit recuſantes] Forte verbum illud obſcœnum *depſuit*, quod apud Catull. reſtitui, carm. LXXV.

——— *Patruus perdepſuit ipſam*
Uxorem, & patruum reddidit Harpocratem,

hic non male legeretur. Hoc verbum apud Apulejum Apolog. 2. videtur quoque reſtituendum in his verbis; *Olim in pueritia, priuſquam iſto calvitio deformaretur, emaſculatoribus ſuis ad omnia infanda morigerus, mox in juventute ſaltandis fabulis exoſſis plane & enervis, ſed (ut audio) indocta & rudi mollitia. Negatur enim quidquam hiſtrionis habuiſſe præter impudicitiam. In hac etiam ætate, qua nunc eſt, qui illum deperduint multi ſunt:* ibi pro *deperduint* forte *depſuerint* legendum. EMMIUS. Non alienus ſum ab Emmii conjectura, *depſerit*, quia *moleret* ſequitur. Vide de hoc verbo Commentarios ad Catulli carm. LXXV. & Pontan. Anal. lib. III. cap. 13. *Molere* autem inter venerea vocabula eſſe docet Lucilli fragmentum ex l. VII. apud Non. in *evannetur*,

Hanc molere, illam autem ut frumentum vannere
lumbis.

Vel ut Junius & Douza ediderunt *vannere cunnis.* BURM.

Recuſantes] Alii, *recuſantem.* PATISSON. Omnino ex vet. cod. legendum *recuſantem*, ſcilicet me. ERHARD. Lego cum Leid. cod. *recuſantem*, Encolpium ſcilicet. BOSCH.

Diu multumque] l'articulæ à Plauto mutuatæ Moſtell.

Recordatus multum & diu cogitavi. ERHARD.

Apulej. 11. Met. *Multumque & diu deoſculata.* Notæ Tironis pag. 41. *diu multumque.*

Fruſtra moluit] Hinc *moltus* in illo Catulli Joco. carm. 13.

Moltus homo es Naſo, neque tecum moltus homo: ſed
Deſcendis Naſo. moltus es & Pathicus. PITH.

Molere, ſubagitare. Horat. lib. I. Sat. II. verſ. 35.

Hac juvenes æquum eſt deſcendere: non alienas
Permolere Uxores. ———

Auſon.

Deglubit, fellat, molitur per utramque cavernam.

Lucill. Scalig. in Auſon. lect. Palmerius in Spicileg. Petronius intra cap. XCV. *Quid ſibi vult tam furtiva molitio.* Petrus Comeſtor, vulgo Magiſter dictus, in Hiſt. Scholaſt. ad illa libri Judic verba; *Samſonem clauſum in carcere molere fecerunt: Molere*, inquit, *fecerunt, quaſi opere ſervili eum affligentes: nam molere eſt terere, ſicut triticum vel aliam annonam. Hebræi tamen tradunt, quod Philiſtæi fecerunt eum dormire cum mulieribus robuſtis, ut ex eo prolem robuſtam ſuſciperent. nam molere etiam eſt ſubagitare, vel coire. & eſt tracta hæc ſignificatio à prædicta. qui enim coit, quaſi molere & terere videtur.* ERHARD. Μύλλω, *molere*, vocabulum eſt, quale ad ſacra ſua Bona Dea numquam admittat. Theocrit. Idyll. 4. verſ. 58. Joh. Baptiſta Pius Annotat. poſter. cap. 64. Joh. Heringius in tract. de Molendin. quæſt. 3. num. 13. WEITZ.

Acacia rivi] Unguentum ex *Acacia*, quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur. GLOSS. Eubulus apud Athen. lib. 13. circa principium:

Mà

Digitized by Google

rivi, & inter rugas malarum tantum erat cretae, ut putares detectum parietem nimbo laborare.

XXIV. Non

Μὰ Δί' οὐχὶ περιπεπλασμέναι ψιμμυθίοις,
Οὐδ' ὥσπερ ὑμεῖς συκαμίνῳ τὰς γνάθους κεχριμέναι,
Κἂν ἐξίητε τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑδρορρόαι
Δύο ῥέουσι μέλανος, ἐκ δὲ τῶν γνάθων
Ἱδρὼς ἐπὶ τὸν τράχηλον ἄλοκα μιλτώδη ποιεῖ.

Vide Xenophont. Oeconom. WOUWEREN. Sidon. lib. 4. epiſt. 8.

Nam cum dignatur regina hic tingere vultus,
Candor in argentum mittitur in faciem.

ubi Savaro in Notis. Felix Fabri Hiſt. Suevor. l. cap. 9. *In aliis regionibus feminæ fucis utuntur, dealbant & colorant facies*, &c. *Fucus* proprie eſt color, quo panni & lanæ inficiuntur, l. 1. C. quæ res vend. non poſ. Hinc pro medicamento ſeu colore illo ponitur, quo facies pingitur, ut ſpecioſior videatur. Ab Hebræis appellatur *puc*, à verbo *baphac*, quod eſt invertere vel immutare. Et ſane vera & elegans eſt etymologia; quoniam hujuſmodi picturis vultus & facies vertuntur ac immutantur, cum longe aliæ appareant, quam ſint naturali conſtitutione. Græce autem generali vocabulo hæc appellantur καλλωπίσματα, quod faciunt ad ornamenta & mundum muliebrem. Dicunt etiam φῦκον, unde Latinis *fucum* deductum arbitror: non autem ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, ut quidam opinati ſunt. Speciatim vero *ceruſſam* vocant ψιμμύθιον & στίμμι, quod nos *ſtibium* nominamus: *purpuriſſam* vero ἀνδρίκελον *calliblepharum*, cujus meminit Plinius lib. 23. cap. 4. nec non Tertull. lib. de Cultu femin. inde dictum, quod palpebras & ſupercilia venuſtet. Finis horum lenociniorum eſt, conciliare pulchritudinem, ac faciem immutare, quo videatur ornatior, & tegantur vitia, vel inducatur melior forma, quam à natura habetur. Colores vero præcipui ſunt, aut albor, quem præbet *ceruſſa*: aut rubor, qui *purpuriſſo* quæritur: vel nigror, uſitatus ad palpebras & ſupercilia, quem præbet *ſtibium*. Petr. Matyr Locor. Commun. tom. 1. Claſſ. 2. loc. 11. num. 58. ſeq. De Ceruſſa ergo accipiendus hic Petronii locus. De Stibio autem illa verba Cypriani ſerm. 5. de Lapſis; *Nigro pulvere lineamenta oculorum pingis, cum te Deus aliter fecerit.* Et forte etiam hic Petronii locus, quoniam dicit *per frontem*. Ridiculum autem eſt, quod de Americanis feminis narrat Lerius, neque enim me piget locum appingere. *Facies*, inquit, *hunc adhibent cultum. Accerſita ad hoc miniſterium ſocia vel vicina circulum penicillo in media gena delineat, in cochlea vero formam fucum cæruleum flavum, rubrum tantiſper circumducit, dum univerſam faciem colorib. illis diſtinxerit ac variarit, quin etiam palpebrarum ac ſuperciliorum locum (quod feminas parum pudicas in Gallia factitare audio) penicillo oblinit.* ERHARD.

Sudantes] Alii *ſudantis*. TORNÆS. Recte emendatum *ſudantis*. ποζῶντος, μαχλῶντος, καπρῶντος, ὀργώσης συνουσίας, Scholiaſtes Ariſtophanis ad Plutum. Et tamen me nolente Chalcographi veterem retinuere. Faciiis nobis ex ſequentibus fuit animus reſcribendi *ſubantis*: quam etiam correctionem antea Petronio neceſſariam viderat. V. C. Th. Marcilius. BOURDEL. *Marcilius* in notis ad Horat. Epod. XII. hunc locum explicat, & de *ſubare* & *Acacia* agit: quare nihil eſt, quod Barthius ad Statii lib. VI. Thebaid. verſ. 871. de hac voce amplius dubitet. De Salas vero Marcilium & Bourdelotium ſibi hæc ſublegiſſe queritur. ego tamen hic *ſudantis* retinerem, quod adſtruit de Salas. Eleganter autem per ſudorem rivi de malis fluebant; ut Statius, nimius fere ſemper in exaggerando, dicto loco *fluvium ſudoris* dixit, & de ſanguine manante per caput, eodem libro verſ. 780.

It cruor, & tepido ſignantur tempora rivo. BURM.

Tantum erat creta] Mulieres terra Chia ſe incruſtabant. GLOSS. Horat. Epod. 12.

——— *cum pene ſoluto*
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Jam manat humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili. ———

PITH. & BONGARS. Alii *tantum erat porriginis*. TORNÆS. Mulieres terra Chia ſe incruſtabant. Plin. lib. 35. cap. 16. WOUWEREN. Martial. l. 2. Epigr. 41. l. 8. Epigr. 33. BARTH. Quem & vide lib. 21. adv. cap. 6. Utilem eſſe ad hoc *cretam* docent etiam alii, quod fieri ſolebat & *tomento*, ut eſt apud Martial. lib. 3. epig. 42. *Tomento rugas uteri*, &c. Ramirez in Hypomnemat. ERHARD.

Detectum parietem] Tectorio ſolutum. Quod fit, cum nimbo perpluit. *Tectoria*, κονιάματα, τῶν τειχῶν παραχρίσματα, id fiebat calce macerata. Vitruv. lib. VI. cap. II. III. Plin. lib. XXXVI. cap. XXIV. At tectorum etiam parietes incruſtare, imo quodcumque ad politionem perficere. Vitruv. lib. VI, cap. III. IX. leg. 27. §. ult. D. ad leg. Aquil. hoc opus *albarium* dicitur. Vitruv. lib. 5. cap. X. Palladius lib. 1. cap. XIV. & *album opus*. Vitruv. lib. 8. cap. 3. κονιᾶται, *Albini*. L. 1. Cod. de exc. artif. & *albarii tectores*. Tertull. *Scit albarius tector & tecta ſarcire, & tectoria inducere, & ciſternam liare, & cymatia diſtendere, & multa alia ornamenta parietibus incruſtare.* Forte l. *ciſternam litare*. niſi quod in Apicii lib. V. cap. 1. *permiſces, & lias, ut quaſi ſuccus videatur.* κυμάτια vero αἱ ὑπεροχαὶ παρὰ τέκτοσι καὶ λιθοξόοις, ait Heſychius. WOUWER. Perflui tecto rimato. Plaut. Moſtel. act. 1. ſc. 2.

Venit imber, lavit parietes, perpluunt
Tigna ———

Salomon Eccleſiaſt. 10. cap. 17. *In infirmitate manuum perſtillabit domus.* ERHARD.

Embaſi-

Digitized by Google

XXIV. Non tenui ego diutius lacrymas : ſed ad ultimam perductus triſtitiam, Quaeſo, inquam, domina, certe Embaſicoetam juſſeras dari. Comploſit illa tenerius manus, &, [a] O, inquit, hominem acutum, atque urbanitatis vernulae fontem ! Quid? tu non intellexeras cinaedum Embaſicoetam vocari? [b] Deinde, ne contubernali meo melius ſuccederet, Per fidem, inquam, veſtram, Aſcyltos in hoc triclinio ſolus ferias agit? [c] Ita? inquit Quartilla, & Aſcylto Embaſicoetas detur. [d] Ab hac voce equum cinaedus mutavit, tranſituque ad comitem meum facto, clunibus

[a] QUARTILLA. [b] ENCOLPIUS. [c] QUARTILLA. [d] ENCOLPIUS.

Embaſicoetam] Qui, vel quæ frequenter dat baſia. Item incubus, qui inſcendit grabatum. GLOSS. Vet. Lex. *Embaſicoetam* interpretatur, *qui, vel quæ frequenter dat baſia*. BONGARS. Alii, ἐμβασικοίτην. PATISSON. Lege *embaſicoetan*. Vet. Lexicon, *Embaſicoeta, qui vel quæ frequentur dat baſia*. ἐμβασικοίτη, quæ inſcendis grabatum, inſcenſtrix grabati, inſcenſtrix. DANIEL. Embaſicoetam, ἐμβασικοίτην. Cinœdum. TORNÆS. Vet. Lex. *Embaſicoetas, qui, vel quæ frequenter dat baſia* PITH. Ἐμβατεύω, idem quod ἐμβαίνω· unde ἐμβασικοίτης, incubus, quod nomen cynædo huic, & in eo jocus, quod promiſſo incubo repræſentetur cynædus, cui id nominis, ſicut in Carpo ſciſſore infra. Nam cynædi ſane alii ab incubis. Joſ. Mercerus Not. ad Ariſtænetum, lib. 2. ep. 22. Ἐμβασικοῖται, aut ἐμβασικοίτας, à verbo βῆναι, pro quo Latini *perambulare*. Catul. *Perambulabit omnium cubilia*. Scalig. ad Catullum. Athenæus lib. 11. Ἔφοβος, τὸ καλούμενον ποτήριον ἐμβασικοίταν οὕτως φησὶ καλεῖσθαι Φιλήμων. Euſtathius legit, ἐμβασιδύταν, quod ſum miratus. nam & membranæ, & excerpta, & hoc loco Petronius ἐμβασικοίταν tuentur. Caſaubon. Animadverſ. libr. 11. cap. 5. ἐμβασικοίτης dicitur, quod faciat ἐμβαίνειν εἰς τὰς κοίτας, & ad libidinis concitamentum adhibetur. Janus Kottericus. Dictus, ut ἀρσενοκοίτης. Joann. Lerius Hiſt. navigat. in Braſiliam, cap. 17. de Americis; *Memini eos nonnunquam inter rixandum convitium hoc, Tyvire, hoc eſt, ἀρσενοκοίτας, mutuo ſibi objicere ſolitos, ex quo conjicere eſt, flagitium illud apud eos locum habere*. ERHARD. Vide de Salas, qui ſolus hujus loci elegantiam cepit, & Caſaubonum ad Athenæum lib. xi. cap. 5.

Hominem acutum] Roman. Aquila. *Inventio rerum cum acutis hominibus communis eſt*. BARTH.

Urbanitatis vernulæ] *Vernula urbanitas*, ſalibus lepidis condita, ſeu vernarum jocularia dicacitas. GLOSS. Lege *vernilia*. *Vernilius*, vernilis; *vulgarius*, vulgaris. Scal. WOUWEREN. *Urbanitatis fons* alibi à nobis declaratus eſt, nec enim *frons* ſcribendum, quod video non ineptis hominibus placere. *Vernula* vero à laſcivia vernarum ductum eſt. Juvenal. Sat. xi.

——— *Laſcivi ludebant ruris alumni.*

BARTH. Lib. xxi. Adverſ. cap. vi. Placet, *vernacula*, Tac. 2. Hiſt. *Incurioſos milites vernacula urbanitate quidam ſpoliavere*. SCIOPP. *Vernulæ frontem* ex fide Veterum MSS. retinui, quæ in *Vernilia* & in *fontem* deformaverant. Scurrarum proprie frons urbana. Horat. lib. 1. Ep. ix. verſ. 11.

Frontis ad urbana deſcendi præmia. ———

BOURDELOT. *Vernacula* recte legit CL. Gronovius lib. iv. de Pec. Vet. cap. 10. BOSCH.

Non intellexeras] MS. *non intelligis*. TORNÆS.

Contubernali meo] *Contubernalis*, frater vel amaſius. GLOSS. Pro *meo*, MS. *modo*. TORNÆS. Non eſt aſpernanda v. c. lectio, *Contubernali modo*, quia nuper Aſcyltos ejus contubernalis fuerat, & eſſe deſierat. ita enim loquitur ipſe Aſcyltos ſupra cap. 10. *Cras autem, quia hoc placet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem*. RICHARD. Melius, *ne contubernali meo non melius ſuccederet*. Senſus ſiquidem poſtulabat, ut hanc negationem interponeres. Expreſſimus autem ſcripturam Codicum MSS. nec te moveat duplex negatio, vim enim unius obtinet. Marcellus in *Negativas* & in lege 24. ff. *de damno infecto*. Qui volunt hæc ironice accipi, animum ad loquentem Encolpium non advertunt. BOURDELOT.

Ab hoc voce] Infra cap. 80, *Statim ab extrema parte verbi conſurrexit*. vide quæ ſupra notavimus ad illud *Dum loquimur*. ERHARD. Ovidius lib. iii. Met. verſ. 273. *Surgit ab his ſolio*. Et lib. iv. verſ. 329. *Nais ab his tacuit*. Livius lib. xxiv. cap. 22. *Ab hac concione dimiſſi legati*.

Equum mutavit] Metaphora à vertumnis, hoc eſt, equorum deſultoribus. res flagitioſa, quæ tacenda. GLOSS. Obſcænitas ſumma à ſolentibus autoribus *equis* aſſimilatur. Martialis; lib. xi. 105.

Hectoreo quoties ſedeat uxor equo.

Hinc *inequitare* obſcœnum Arnobio. & multa talia ab equis ad res Veneris tralata, apud Barthium Anim. adv. in Claudian. Epigr. xi. ERH. Multas obſcœnas dictiones ab equis mutuatos veteres, docuerunt jam viri docti. Horat. lib. ii. Sat. vii. verſ. 55.

Clunibus aut agitavit equum laſciva ſupinum.

ubi v. Acron. & Lambin. Swart. Analect. lib. iii. cap. 1. Barth. lib. xi. adverſ. cap. 15. & Loenſ. Miſcell. lib. ii. cap. 15. Ita & capienda illa Ovidii iii. art. Amat. verſ. 777.

bus eum baſiiſque diſtrivit. Stabat inter haec Giton, & riſu diſſolvebat ilia ſua. Itaque conſpicata eum Quartilla, cujus eſſet puer diligentiſſima ſciſcitatione quaeſivit. Quum ego fratrem meum eſſe dixiſſem, [a] Quare ergo, inquit, me non baſiavit? [b] vocatumque ad ſe in oſculum applicuit: mox manum etiam demiſit in ſinum, & pertrectato vaſculo tam rudi, [c] Hoc, inquit, belle cras in promulſide libidinis noſtrae militabit: hodie

a QUARTILLA. *b* ENCOLPIUS. *c* QUARTILLA.

Parva vehatur equo: quod erat longiſſima, numquam
Thebais Hectoreo nupta reſedit equo. BURM.

Stabat inter hac Giton] Lege juncta & una voce, *interhac*, ſicut *interea* pro interim, *poſthac*, *poſthac*, *poſtilla*, *propterea*, &c. ERHARD.

Riſu diſſolvebat ilia] Immoderate & diſſolute ridebat. GLOSS.

Vocatumque ad ſe] Alii *ad ſe Gytonem.* PATISS.

Mox manum demiſit in ſinum] Lucian. Ἔστε ἡ δεξιὰ κατὰ κόλπου δῦσα, &c. PITH. Alii, *demiſit.* MS. *manum etiam demiſit.* TORNÆS. Hinc apparet, ſinum uſque ad pudenda fuiſſe demiſſum, quæ tegebat: locis à de Salas adductis adde Juvenalem IX. Sat. 32.

——— *Fatum eſt in partibus illis,*
Quas ſinus abſcondit. ———

ubi Scholiaſtes *penem* intelligit. BURM.

Et pertracto vaſculo] Pars ea, quæ inter res ſerias nominari non debet, Medicis ϰωῦϑ. GLOSS. *Permutato*, primum nequitiæ verbum legimus; deinde interpretamur *puellum*, ſive pullum rebus Venereis nondum initiatum, &c. Magnam porro à me inibit gratiam, qui docuerit, qua ratione impulſi correctores, τὸ *pertractato* in tot prodigii monſtra muraverint. Autor enim centonis notæque impudicæ Petronius voluit uti verbo rei convenienti Sic poſtea cap. 79. *Pertrectavi gaudio diſpoliatum torum.* Sic in Auſonio,

——— *totum bene conſcia lectum*
Pertrectat ſecura manus.

Et alibi. *Pertrectare*, *attrectare*. *tractare*. ejuſdem ſunt ponderis in tractatione *ponderis* obſcæni. Proh pudor! cur te violo? BOURDELOT. Lege, *& protracto vaſculo, Tam rude hoc, inquit, belle. Vaſculum*, ea pars, quæ inter res ſerias nominari non debet. Plaut. Pœnul.

Facio quod manifeſti moechi haud ſolent,
Refero vaſa ſalva.

Lipſius Antiq. lect. lib. I. Græcorum imitatio: nam apud medicos ea pars ϰωῦϑ. Scalig. ad Priap. Lege, *rude hac. inquit, belli cras in promulſide. Rudis* laniſtarum ac gladiatorum eſt, qua illi gladiorum vicem ad pugnam exercebantur. ergo *vaſculum* illud *rudem* vocat, qua in primo coïtu libido ceu pugna irritaretur. Palmer. in Spicileg. *protracto vaſculo, Hoc tam rude, inquit.* Ludit in promulſidis voce nimium argute Seortillum, quæ protracto peculio pueri Gitonis, ſignificat illum pueri peniculum parvum quaſi anteludium ſibi fore ad robuſtam libidinem concitandam. Stuckius Antiquitat. convivial. lib. 3. cap. I. ERHARD. *Pertrectato* nolim mutari, ſed eum illis facerem, qui impudicæ attrectationi hoc verbum proprium faciunt, ut Plauti & aliorum exempla demonſtrant. nihil etiam mutandum in reliquis; *Rude vaſculum* vocat, quod nondum Veneri initiatum erat, eodem modo, ut Plinium Medicum, *cacabum rudem*, dixiſſe docet Barth. I. adv. 14. BURM.

Tam rudi hoc] Alii, *tum rudi hac.* TORNÆS. Catalect. *Sed lignum rude.* &. *Utetur veris uſibus haſta rudis.* PITH. Apul. lib. 9. *Commodum novis amplexibus amori rudi litabant, commodum prima ſtipendia Veneri militabant novi & rudi milites.* SCIOPP. Emendat Nob. Heinſius: *& protracto vaſculo, tam rude, hoc, inquit, belli cras*, &c. Digniſſima me-dius fidius Petronio emendatio, *rude belli*, hoc eſt, *rude ad Veneris furtum*, ut loquitur Ovidius in epiſtola Helenæ Paridi XI. verſ. 141. Florus lib. IV. cap. 2. *Ejus Elephantes bellorum rudes, & nuper à ſylvis.* &c. Horatius lib. II. epiſt. 2. verſ. 47.

Civiliſque rudem belli tulit æſtus in arma.

Rudem belli, Acron *Tyronem & ignarum* interpretatur. BOSCH.

Hoc inquit] Alii, *hac.* PATISSON *Hac* ex membranis corrigit Gronovius de pecunia veteri lib. III. cad. 15. Sententia vero hujus loci eadem eſt, quæ iſtorum Senecæ lib. II, controv. 9. *Dominica libidinis paparium facere*. ut ibi docuit vir ſummus. Neſcio cur autem vox *militabit* hic diſpliceat docto Gallo Chevræo, qui in Miſcellaneis ſuis Fabro perſuadere voluit, non convenire *vaſculo* τὸ *militare*, & ideo legitimi *litabit.* Nonne militum impedimenta *vaſorum* nomine venire noverat? & ita hanc militiam Veneream male ſuccedere, niſi bene vaſatis. BURM.

Belle cras] Lege *belli.* HEINS.

Promulſide] Gladiatoriæ Veneris antecœniæ, ſeu anteludium ad robuſtam libidinem concitandam. GLOSS. Infra de cœna Trimalcionis, *in promulſidari*, & in leg. XVIII. *de auro & arg. leg.* Turn. d. tom. I. BONGARS. Apul. *Proluvium libidinis ſuſcitarem.* PITH. Apul. lib. II. Mil. *Gladiatoria Veneris antecoena.* Seneca Controv. *paparium libidinis.* WOUWEREN. Significat, pueri vaſculum minutum, quaſi in antecœnam ſibi fore, ad libidinem robuſtam concitandam. *Promulſis* autem antecœnia, ideo quod daretur ante mulſum. Lipſius Antiq. Lect. lib. 3. Stuckius Antiq.

hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.

XXV. [a] Quum hoc diceret, ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit, & quum dixiſſet neſcio quid, [b] Ita, ita, inquit Quartilla, bene admonuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, devirginetur Pannychis noſtra? [c] Continuoque producta eſt puella ſatis bella, & quae non plus quam ſeptem

[a] ENCOLPIUS. [b] QUARTILLA. [c] ENCOLPIUS.

Antiq. convivial. libro 3. cap. 1. Roſinus Antiquitat. Romanar. lib. 5. cap. 29. Simili tralatione Andreas Hieroſolymitanus ſermon. εἰς τὸν εὐαγγελισμόν; Ἐπειδὴ ἡ ἀνθρώπου φύσις χαρᾶς προοίμια δέχεται. ERHARD.

Poſt aſellum diaria non ſumo] Vide Palmerium in Spicileg. *Aſelli* enim bene peculiati. Rigaltius ad Phædrum fab. 29. *Diaria*, diurna cibaria. Hadr. Junius in Nomenclat. Iſidorus Gloſ. *Diaria*, *cibus unius diei*, quorum dimenſa ſervis & ancillabus aſſigna bantur, prout ſe fidos præſtabant. Beza in Matth. cap. 24. verſ. 51. Jocus ergo eſt in ambiguitate verbi *aſellus*. Gloſſ. vet. ὀνίσκος, ἰχθύς, *aſellus*; & in delitiis maxime erant *aſelli Peſſinuntii*, ut ſcribit A. Gellius. Hoc itaque dicit, ſe poſt tam lautum ferculum viles iſtos & minutos cibos non deſiderare, *auff einen guten Salmen ſchmecken keine Schneiderfiſch*. Aliter Scal. hæc interpretatur apud Wouwer. ad illud infra, *Aſellus erat Corinthius*. ERHARD. Vide Hadrian. Junium, cent. 4. adag. 51. *Aſello piſci ſimilis*. WEITZ. Et hic ambiguitas in voce *aſelli*, qui & cibus delicatus, ut recte Erhardus, & ſimul libidinoſum animal, à quo, ut mox de equis vidimus, plurimæ locutionea obſcœnæ deductæ. Ita & intelligendus Lamprid. Commod. x. *Habuit & hominem pene prominentem ultra modum animalium, quem Onon appellabat*. Vide ibi Caſaubonum. BURM.

Diaria] Cibi ſerviles unius diei, quorum dimenſa illia aſſignabatur, prout ſe fidos præſtabant. GLOSS.

Quum hoc diceret] Scribe *hac*, ſic Leid. cod. infra cap. 92. *Hac Eumolpo dicente*. BOSCH. *Hac* Trag. cod. quoque.

Neſcio quid] Catull. carm. 11.

Carum neſcio quid lubet jocari.

Maximian.

Neſcio quid Græco murmure dulce canens.

Mart. lib. v. epig. 62.

Neſcio quid dominæ teneram qui garrit in aurem.

PITH.

Devirginetur] *Devirginare*, depudicare, virginitatem eripere. GLOSS. Gloſſæ: *Devirginare*, διαπαρθενεύω. Hyginus Mytholog. *Medeam noctu in antro devirginavit*. Paul. l. ult. D. de offi. præſid. Laberius *depudicavit*. Gell. lib. XVI. cap. VII. Pollux lib. III. τὸ δὲ παρθενίας ἀφίλασθαι διακορῆσαι λέγουσι, καὶ διαπαρθενεύσασθαι Ἡρόδοτος εἶπε. Homerus Il. λ.

Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην.

Gloſſæ, ἀντὶ τοῦ διαπαρθένευσε. optime. nam zonam, qua præcincta nova nupta, ſolvebat maritus. Catul. Feſt. Varro apud Auguſt. *Virgini uxori zona ſolvitur*. Plutarch. ἔλυε τὴν ζώνην ὁ νυμφίος. quod Theocrit Idyll. x. λῦσε μίτρην. ut Muſæus;

——— οὐδ' αὐτίκα λύσατο μίτρην.

Interpres Hiſtoriæ, quæ Apollon. Tyrio contigerunt, vertit; *nodum virginitatis ſolvit*. WOUWEREN. Depudicetur. utitur & JCtus in leg. 21. D. de off. Præſ. & D. Hieronymus. Alb. Gentilis de Latinitat. vet. Biblior. verſionis. *Devirginare* dicitur pro virginitatem eripere. Nam non augendi ſolum vim, ſed & minuendi τὸ DE habet. Bernartius Schol. ad Statium lib. 1. Achilleid. & Chriſtian. Becmanus de Originib. Lat. ling. verbo *Plenus*. ERHARD.

Pannichidis] Scribe, *Pannychis*. BRASSICAN. Biturig. *Parrathis*. alii *Pannichidis*. Pith. alii *Panychis*. PATISSON.

Continuoque] Codex Tragur. *continueque*.

Producta eſt puella] Infr. cap. 126. *Ut in platanona produceret dominam*. Donatus in illud Terent. Heaut. 1. 1. *Produxi ac vendidi*. PITH. Infr. cap. 126. Juvenalis Satyra 6.

Filiolam turpi vetula producere.

Comm. *Producere meretricem*. hinc *productor*, προαγωγός. Gloſſ. προαγωγός, πορνοβοσκός, *Lenocinator*. Aconius in 1. contra Verr. cap. 12. *Lenones ſunt ſcortorum, perductores etiam invitarum perſonarum, & in quibus ſtupra exercita legibus vindicantur*. Tertull. Apolog. cap. 43. *Lenones, perductores, aquarioli*. Itaque *perductores*, aut *productores* dicas, rectum eſt, nam *per* & *pro*, ut Græci περὶ & παρὰ utuntur. WOUWER. *Produci* verbum eſt nuptiale. Barth. Animadverſ. ad Claud. III. Conſ. Honor. verſ. 156. ERHARD.

Et qua non plus quam ſeptem annos habere] Alii, *quia*. PATISSON. Forte, *& qua*, non *quia*. SAMB. Immaturior ſcilicet, quam hodie ſint Mombaſiæ puellæ, quæ ante decimum ætatis annum ad viros non producuntur, ſed eo anno devirginatæ deinceps cum quovis voluptari libere audent. Lectum id à me in Hiſtoria navigationis in Indiam Gallice ab anonymo inſtituta, libro 1. cap. 14. de Nairorum (ita Æthiopes Indi ſuos Nobiles appellant) filiabus; *Hæ poſtquam annum attigerunt decimum, & jam ejus ætatis eſſent, ut muliebris patientia legem poſſent accipere, cognati ad adoleſcentem quempiam extra fines regni habitantem mittunt, qui eum multis & donis & precibus exorent, ut cognatam ſuam velit devirginatum venire. Qui cum venit, multis geſtibus multaque lætitia accipitur*

ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa, quae primum cum Quartilla in cellam venerat noſtram. Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus, nuptias fecerunt. Obſtupui ego, & nec Gitona, verecundiſſimum puerum, ſufficere huic petulantiae adfirmavi; nec puellam ejus aetatis eſſe, ut muliebris patientiae legem poſſet accipere. [a] Ita? inquit Quartilla; minor eſt iſta, quam ego fui, quum primum virum paſſa ſum? Junonem meam iratam

a QUARTILLA.

tur. Puella, quam defloravit, egregium quoddam & pretioſum relinquit clinodium, quod illa de collo ſuſpenſum omnem vitam ſuam ſuperbe & oſtentabunde circumgeſtat, eſt enim inſigne licentiæ, qua corpus ſuum proſtituere cuilibet licet. Nam hoc ritu non peracto, conjungi homini nato nemini poteſt. ERHARD.

Et ea ipſa] Forte, *ut ea ipſa*. SAMBUC.

Quæ primum cum] To *primum*, abeſt à codice Tragur.

Nuptias fecerunt] *Nuptias facere*. συννυμφίαζειν. Hoc obſcæne dicitur: unde & *nupta verba*, id eſt, obſcæna. GLOSS. Muſæus

Ἀλλὰ λίχ⊕ ϛορέσασα τελεσσιγάμοιστιν ἐν ὥραις.

Eryeius; ἐς γάμον ἐκ ἑτοῖμον. Plautus; Caſin. prol. 86.

Ultro ibit nuptum, non manebit auſpices.

Idem Aulul. II. III. 83.

Sed nuptias hodie quin facimus? PITH.

Infr. cap. CXII. *Jacuerunt una non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt. Nuptias facere*, το συννυμφιάζειν. inde Feſto *nupta verba*, obſcœna. Lipſius Antiquar. lect. lib. 2. cap. 9. Barthius Commentar. in Muſæum. Eodem ſenſu Germanis *brauten* obſcæne dici cœpit, cum verbum eſſet multo honeſtiſſimum. Saxo Grammaticus in Hiſtor. Danor. de informi urſi cujuſdam cum puella congreſſu; *Nuptiarum deformitatem ſeminis aptitudine coloraret.* In Proteuangelio Jacobi; Τὴν παρθένον, ἣν παρέλαβεν ἐκ ναῦ κυρίου, ἐμίανεν αὐτὴν, καὶ ἔκλεψε τοὺς γάμους αὐτῆς. Hinc partum D. Mariæ Deiparæ Sempervirginis, Methodius Iconii Epiſcopus vocat. ἐς λέχος ἀνυμφογάμον, homilia ἐς ὑπαπάντην. ERH.

Muliebris patientiæ legem accipere] Viri potentem eſſe, ſcire fœmineam paſſionem. GLOSS. Plaut. *Fertne jugum?* Et Lactantius: *Quævis muliere patentior.* BRASSICAN. Supra cap. 9. *Muliebris patientiæ ſcortum.* Infra cap. 87. *Annis ad patiendum geſtientibus.* Iſidor. Etymolog. lib. 11. cap. 2. *Virgo ab incorruptione, quaſi virago, quod ignoret fæmineam paſſionem.* ERHARD. *Pati* proprium in hac re verbum ut mox, *virum paſſa*. Tertull. de Virginib. veland. cap. XI. *Sed ſi propter angelos velanda eſt, ſine dubio ab ea ætate lex velaminis operabitur, à qua potuerunt filiæ hominum concupiſcentiam ſui adducere, & nuptias pati.*

Ita? inquit] Alii, *itaque*. Alii, *itane*. PATISSON. Lege, *itane!* Putean. DANIEL. & HEINS. *Itaque*, Codex Tragur.

Virum paſſa] *Virum pati* dicitur virgo, cum devirginatur. GLOSS. Tertull. exhort. ad Caſtit. cap. 13. *Invita alium virum paſſa eſt.* WOUWEREN. *Primum virum pati* dicitur puella, quum devirginatur. Infra cap. CXXVII. *Feminam hornam & hoc primum anno virum expertam.* Contra *virum facere* puella, quæ prima ſui corporis copiam illi præſtat. Martial. lib. VIII. Ep. 46.

Et quæ te faciet prima puella virum.

Itaque Pannychis Gythonem & primum virum paſſa eſt, & primum virum fecit. Schoppius in Miſcellan. Inepte: nam *cum primum* particulæ ſunt adverbiales, Petronio familiares, pro, quando primum, poſtquam primo. Supra cap. XIV. *Cum primum ergo explicuimus mercem*, id eſt, ſimulatque. Alibi pro eo *ut primum* dicit, cap. XVI. *Ut primum beneficio Gytonis præparata nos implevimus cæna.* Sed & ἁπλῶς το *primum* adverbialiter amat ponere. quo modo accipiendum eſt in illo ipſo ab Schoppio adducto cap. CXXVII. *Hoc primum anno virum experta.* Et hoc capite; *Ea ipſa, quæ primum cum Quartilla in cellam venerat noſtram.* *Vir* autem dicitur non tantum maritus, aut is qui venit ad virilem ætatem, ſed omnis, etiam puer, qui virilia cum femellis facit. Petronius infra cap. LXXXI. *Quem tamquam puellam conduxit, etiam qui virum putavit.* Auguſtinus ſerm. de Decem chordis: *Si quis extitit, qui dicat ſe caſtum, non facere adulterium, notum autem ſit, quod non faciat, erubeſcit accedere ad itos non ſui ſimiles, ne inſultent, ne irrideant, ne dicant non eſſe virum. Ad hoc delapſa eſt humana perverſitas, ut vir habeatur victus à libidine, & vir non habeatur victor libidinis. Triumphantes exultant, & non ſunt viri: jacent proſtrati, & viri ſunt?* Balbus Catholico; *Puber*, id eſt, *puer pubem jam habens vel emittens, ſcilicet qui generare poteſt. hic vir incipit eſſe à quatuordecim annis: ſed femina incipit eſſe viripotens ab annis duodecim.* Inſuper is etiam *vir* dicitur, qui habet id, quo viri dicimur & ſumus, de quo inferius. Benedictus Magiſter in Grammat. *Vir diſcernit ſexum, ut quum dicitur, Dubium eſt, an iſte ſit vir, an femina.* Verſus antiquus apud Balbum in Catholico & Gardinerum in Proverb. vet.

Vir notat ætatem, ſponſum, ſexum, probitatem.

ERHARDUS. Iterum ignorat το *primum* codex Tragur.

Junonem meam iratam] Tibullus lib. 3. Eleg. 7.

Junonemque ſuam, perque ſuam Venerem.

Et

iratam habeam, ſi umquam me meminerim virginem fuiſſe. nam & infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde, prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc aetatem perveni. Hinc etiam puto proverbium natum illud, ut dicatur, Poſſe taurum tollere, quae vitulum

Et in 4. Eleg. 13.

Hae per ſancta tua Junonis numina juro.

BRASSICAN. Turneb. lib. Adverſar. 3. cap. 20. & Britannicus in Juvenalem, Sat. 2. DANIEL. Junonem Genitalem, quæ ſexui illi ſequiori lucis primum tuendæ copiam dediſſe cenſebatur; non pudicitiæ tantum matronali Præſes ac præſes, ſed etiam meretriciæ libidini. Douza Præcidan. pro Tibull. cap. 18. Videndus Politianus Miſcellan. cap. 89. ERHARD. Apud Romanos viri Genio natalem ſuum acceptum referebant. Arnobius lib. 2. *Toga ſternitis lectulos, & maritorum Genios advocatis.* Mulieres vero Junoni. Inde Tibullus: lib. IV. eleg. 13.

Hac per ſancta tua Junonis numina juro,
Qua ſola ante alios eſt mihi magna Deos.

Et lib. 3. Eleg. 7.

Etſi perque ſuos fallax juravit ocellos,
Junonemque ſuam, perque ſuam Venerem.

Et hic Quartilla illa impudica. Meurſ. ad Theocrit. Idyll. 4. WEITZ. Non jurabant per Junonem mulieres laſcivæ, tamquam illa etiam meretriciæ libidini eſſet præſtes, ſed quia, ut notarunt abunde homines docti, quod viris erat Genius, fœminis erat Juno. Senec. Epiſt. CX. *Singulis enim & genium & Junonem dederant* Plinius l. 11. c. 7. *ſinguli quoque ex ſemetipſis totidem deos faciunt, Junones Geniosque adoptando ſibi.* Unde in priſcis lapidibus ſepulchrorum, quibus vir & uxor compoſiti ſunt, ſæpe reperitur hic titulus *Genio* & *Junoni*, ille virum, hæc mulierem reſpiciens. v. Spon. Miſcell. Erud. antiquit. p. 63. & ita intellige Juvenalis verſum, Sat. 11. verſ. 98.

Et per Junonem domini jurante miniſtro.

Vide Eruditiſſimi Brouckhuſii notas ad Propertii II. eleg. IV. 17. BURM.

Si me umquam meminerim virginem fuiſſe] Adi Val. Guil. Forſterum in Obſervat. cap. 15. & Alber. Gentilem in Virgil. lect. cap. 11. ERHARD. *Me* abeſt à codice Tragur. & forte ex prima ſequentis vocis ſyllaba geminata repetita vox eſt. Mox *& infans*. Idem codex particulam *&* omittit.

Et infans cum paribus] vide Barth. adverſ. l. VII. c. 5.

Cum paribus] Σὺν ἡλικιώταις, cum æqualibus. In Priapejis carm. 50.

Totam cum paribus, Priape, noſtris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Ita enim illic Schopp. legit & interpretatur in commentariis. ERHARD.

Prodeuntibus] Legendum *procedentibus*, ex Vet. cod. BRASSICAN. Forte *prōcedentibus*. HEINS.

Ut dicatur] Sic Autiſiod. quæ verba in aliis non ſunt. Pith. alii *proverbium illud dicatum*. PATISSON. Eraſmus, *illud ut poſſe dicatur*. SAMBUC. Lege *dicatur ut poſſe*. Putean. DANIEL.

Taurum tollere] Obſcœnum eſt, & virile membrum ſignificat, ut Diomedes lib. 2. & Suidas ſcribunt. Proverbii origo eſt apud Fabium lib. 1. cap. 9. BONGARS. Ne pueri, ne tam ſpurca a teneris aſſueſcite Horat. lib. 2. od. 5. verſ. 3.

——— *Nec tauri ruentis*
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes eſt animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æſtum, nunc in udo
Ludere cum vitulis ſalicto
Prægeſtientis.

Taurus etiam Græcis ac Latinis dicitur αἰδοῖον, ſicut & *Vitulus*. Nequiter vero meretrix inflectit Proverbium, *Poſſe aliquem taurum tollere, quem vitulum tulerit.* Phavorin. Γραῦν τινὰ φασὶν μόσχον μικρὸν ἀραμένην, καὶ τῦτο καθ' ἡμέραν ποιῦσαν λαθεῖν βοῦν φέρυσαν. Lucian. Μηδὲ ἐλπίζε ὀυχ' ὅπως ταῦρον ἔτι ἀράσθαι δυνάμενος. Quintil. lib. 1. cap. 9. *Milo quem vitulum aſſueverat ferre, taurum ferebat.* PITHÆUS. Adagium in fornice natum, ubi videtur, ſed quod ad uſum verecundiorem commode torqueri poſſit, ſi quando ſignificabimus, majora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus aſſueverit. Non abſurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot ſtadiis geſtare ſolitus, eumdem taurum factum citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrat in eos, qui paulatim rebus etiam maximis aſſueſcunt. Eraſmus in Chiliad. adag. ERHARD. Stobæus Serm. 29. ex Favorino meminit aniculæ, quæ cum cottidie parvum vitulum ſublatum geſtaret, & nullum diem intermitteret, tandem quoque bovem geſtavit. WEITZ. Recte hoc proverbium ex Horatio illuſtrarunt viri docti; ad cujus Epod. XII. Porphyrio notat, *Taurum pro valido & forti coitu* dici: eleganter vero Diomedes lib. II. de Oratione & Partib. p. 444. *Fit per homonymiam, ut cum dicimus taurum, nec ſcias utrum de armento, an obſcœnam partem corporis, an montem, qui eſt in Cilicia, an, qui eſt in ſideribus, taurum dicamus.* Ad quadruplicem autem illam Tauri ſignificationem alludit Sympoſius ænigmate XXXII.

Mœchus eram Regis, ſed lignea membra ſequebar;
Et Cilicum mons ſum, ſed non ſum nomine ſolo,
Et vehor in cælis, & in ipſis ambulo terris.

Verſus ſecundus ſine dubio corruptus: ex vulgatis enim verbis fruſtra hanc obſcœniorem ſignificatio-

lum ſuſtulerit. [a] Igitur ne majorem injuriam in ſecreto frater acciperet, conſurrexi ad officium nuptiale.

XXVI. Jam

[a] ENCOLPIUS.

nem deprehendas. Barth. ad Claudian. Rufin. II. 34. legebat,

Et Cilicum immenſus mons ſum, & mens nomine polo.

Ut *polo* ſit pro *paullo*, & indicet, *mentulam*, quæ à *mente* diminutiva vox eſt. In codice Leidenſi, & Salmaſii, quos contulit Heinſius, legitur

Et Cilicum mons ſum, ſed mons ſum nomine ſolo.

latet adhuc ulcus: nam cui perſuadere poterit vir induſtrius & doctus illud caſcum *polo* pro *paullo*, & id demum pro *parvo*, quæ omnia nimis à vulgi uſu remota, quam ut huic ænigmatum Poetæ triviali, in mentem venire potuerint. Ego legendum cenſerem

Et Cilicum ſum mons, & mens ſub nomine colis.

Tò *ſum* ab ultima ſyllaba præcedentis vocis *Cilicum* abſorpta fuit, & cum tamen ad ſenſum requireretur, à librario alieno loco fuit repoſitum, & quia metri ratio non patiebatur voculam & ſequi, ſuppoſuerunt *ſed*, & ita quarta ſui parte ænigma mulctarunt; poſſet & legi, *& mentis nomine coles*, ſive *colis*. Nam hanc vocem eam partem notare, quæ Græcis ταῦρος dicitur, ex Celſo & aliis manifeſtum eſt; deducitur autem illa a Græca καυλός, (unde & *caulis* & *colis* in Braſſicis & Vitibus, de quibus Voſſ. lib. I. de Anal. cap. 29.) quæ idem notat, quod ταῦρος; teſte Polluce lib. VI. n. 171. & quamvis alii exiſtiment, ταῦρον eam partem vocari, quæ eſt inter penem & anum, latius tamen patere, & pro ipſa parte, qua viri cenſemur, capi docuerunt viri docti, & præcipue Foeſius in Oeconomia Hippocratis in πηχίδιον: hinc à Græci hanc Tauri ſignificationem habuere Latini, & in ambigua vocis Tauri ſignificatione ludos facientes, huic ænigmati, occaſionem dedere. A *Mente* autem derivatam Sympoſius indicare voluit hanc verendam partem, ut fecere etiam alii. v. Voſſ. Etymol. ſed à *menta* herba deducere Ciceronem docuit me amiciſſimus Brouckhuſius. Ita enim ille lib. IX. ad famil. ep. 22. *Ruta & menta, recte utrumque. Volo mentam puſillam ita appellare, ut rutulam: non licet.* Sed ad rem. ab hac vocis ταῦρος ſignificatione, puella nondum virum experta Suidæ notatur dici ἀταυρώτη, quod multis illuſtravit vir illuſtris Ezech. Spanhemius ad Callimach. Hymn. in Dianam. verſ. 6. & inde non hoc modo Petronio uſurpatum proverbium, ſed & alterum natum ἴσα καὶ ταῦρος ἀφ᾽ ὕλας. de quo vide Eraſmum in titulo *Amicitia;* ubi plurima, & ad hanc rem præclare facientia habet; Immo hinc quoque fabulam illam de Paſiphae à Tauro compreſſa natam docuit Luiſinus Parerg. lib. I. cap. 25. &, qui præterito ejus nomine, hoc, ut ab ingenio ſuo excogitatum, orbi erudito expoſuit, Borremanſius. lib. I. Variar. Lection. cap. 10. BURM.

In ſecreto] Impreſſi *in furto*, alii *in ſcorto*. Male. PUTEAN. Probabilior eſt lectio, quam excudit Plantin. *in ſcorto*: non abſimili ſententia, qua ſcripſit Virgil. lib. IV. Æneid. verſ. 172.

Conjugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.

Et Ovidius lib. VII. Metam. 69.

Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpæ
Impones Medea tuæ?

M. Antonius in epiſtola quadam ad Auguſtum. *Quid te mutavit? quod Reginam ineo? uxor mea eſt. Nunc cœpi, an abhinc annos novem? Tu deinde, ſolam Druſillam inis? ita valeas, uti tu hanc epiſtolam cum leges, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Ruſillam, aut Salviam Titiſceniam, aut omnes. An refert ubi, & in quam arrigas?* Hæc leguntur apud Suetonium in Auguſto, cap. 69. quibus ſibi ſpecie matrimonii detractam, imponere collegæ ignominiam, & infamiam conatur Antonius. *Injuriam* autem uſurpaſſe Petronium apparet pro infamia: nempe genus pro ſpecie, ſi modo recte definitur injuria in lib. 4 Rhet. ad Herennium: *Injuria eſt quæ, aut pulſatione corpus, aut convicio aures, aut aliqua turpitudine vitam cujuspiam violat.* RICHARD.

Injuriam] Recte accepit hanc vocem de Salas de ſtupro; ita Juſtin. IX. 6. *Hic primis annis ſtuprum per injuriam paſſus ab Attalo fuerat.* Plaut. Aulul. IV. X. 64. *Ego me injuriam feciſſe filiæ tuæ fateor.* Et ita Juris prudentes uſos. & Græcam vocem ὕβριν expreſſiſſe docet erudite Heraldus Animadv. in Salmaſ. lib V. cap. XVIII. §. 15. Male autem ſollicitant *in ſecreto* quidam interpretes, timebat enim Encolpius, ne ſub prætextu nuptiarum cum Pannychide Giton ab Embaſicœta ſtupraretur; quare ne in cubiculum deductus præda eſſet voraci cinædo, ſurgit ille quaſi ad officium ſolenne. Unde ſimul apparet, recte de Salas reprehendere eos, qui illud officium ad nequitiam, ſive opus Venerium, quod ipſe Encolpius meditabatur, detorquent, ut Barthius ad Claudian. I. in Eutrop. 368. ex quo Erhardus & Weitzius. Et non vanum fuiſſe hunc Encolpii timorem temporum iſtorum deteſtabilis nequitia demonſtrat, contra quam ſæpe Seneca cenſorio animo & ore tonat; & præcipue Epiſt. XCV. *Tranſeo puerorum infelicium greges, quos poſt tranſacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ exſpectant.* Ubi *contumeliæ cubiculi* ſunt eædem, quas noſter *in ſecreto injuriam* vocat. BURM.

Officium nuptiale] Frequens huic rei verbum GLOSS. Apul. in Apolog. *Nuptiæne illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an convivium tempeſtivum?* Juvenal. Sat. 2. verſ. 132.

——— officium cras
Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ cauſſa officii? quid quæris? nubit amicus.

PITHÆUS.

XXVI. Jam Pſyche puellae caput involverat flammeolo , jam Embaſi-

PITHÆUS. Frequens huic rei verbum. Suetonius Calig. cap. 25. *Liviam Oreſtilam L. Piſoni nubentem, cum ad officium & ipſe veniſſet , ad ſe deduci imperavit.* Apul. 4. Metam. *Specioſus adoleſcens nuncupatus ad nuptias officio frequenti cognatorum ſtipatus , templis & ædibus publicis victimas immolabat.* WOUWEREN. Ovid. Amor. 3. eleg. 6.

Ter Libas officio continuata meo eſt.

Barthius ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. verſ. 368. ERHARD. Paullo ante hoc capite *nuptias fecerunt.* Martial. lib. 7. epigr. 17. *Acceſſi quoties ad opus.* Hoc eſt, quod Ulpianus dixit: *In ipſis rebus Veneris:* quod Solon & Draco dixerunt, ἐν ἔργῳ, leg. 23. D. ad L. Jul. de adult. Harmenopulus : ἐν αὐτῷ ἔργῳ τῆς μοιχίας. ἐν συμπλοκῇ. Tertullian. lib. de Anima, cap. 27. *In ſolenni ſexuum officio , quod marem ac feminam miſcet. In concubitu communi. In illo ipſo voluptatis ultima æſtu.* Ovidius: *In Veneris gaudiis.* Papinianus lib. Reſponſor. tit. 26. *Ita ut unum ſint, & ſeſe commiſceant.* Catullus, *truſantes.* Hyginus in Fabul. *venerantes.* Fabius Declamat. 291. *Dum rem faciunt maritorum.* Martianus Felix lib. 1. *In maritali vacatione.* Rigalt. ad Artemidor. pag. 62. & ſeq. Vide intra WEITZ.

Conſurrexi] Alii *conſurrexit.* PATISSON.

Puella caput] Lege *puella.* AURAT.

Flammeo caput involverat] Flammeum vitta nuptiarum tenuis & rubea , qua utebantur nubentes ad deſignandum pudoris læſionem , operientes vultum cum ea. GLOSS. Alii, *flammeolo embaſico : ætas præferebat facem.* PATISSON. Lege, *tam è baſilica materna ætas.* BRASSICAN. Forte *flammeolum baſicum.* SAMBUC. Scholiaſtes Juvenalis Satyra 6. *Flammeum genus amicti, quo ſe coöperiunt mulieres die nuptiarum. Eſt enim ſanguineum propter ruborem cuſtodiendum.* Tertullian. adverſus Valentin. cap. 36. Feſtus. Plinius, lib. 21. cap. 9. Gloſſæ: *Flammeum mavorte virginale. Mavorte* poſterior ætas quodvis operimentum capitum mulierum vocat. Gloſſæ Iſidori: *Mavorte, operimentum capitis muliebris.* In geſtis Collat. Cæcilii & Felic. *Tunica muliebres* XXCII. *mavortea* XXXVIII. Nonius: *Ricinium , quod nunc mavurtium dicimus.* WOUWER. In vet. ed. *flammeo jam embaſico. ætas præferebat* unde legendum *flammeolum baſicum. Octas*, &c. Rob. Titius Loc. Controverſ. l. 9. c. 19. quem reprehendit Yvo Villiomarus Animadverſ. lib. 9. cap. 21. cum quid *baſicum* ſit , & quod animal *Octas* , à Titio non explicetur. Defendit ſe Titius Aſſertion. lib. 9. cap. 19. ſed ita, ut oſtendat , quam difficile ſit pertinaciter à mendacio ſtare contra veritatem. Huguitio; *Flameum à flama dicitur vitta ſive inſula nuptiarum tenuis & rubea, qua utebantur nubentes ad deſignandum pudoris læſionem , operientes vultum cum ea.* unde Lucanus lib. 11. 361.

Lutea demiſſos velarunt flammea vultus.

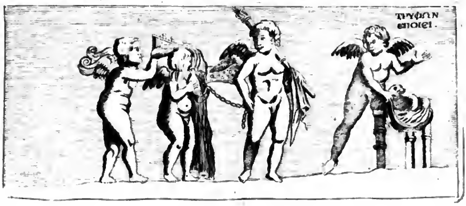
Sulpitius Severus Sacræ Hiſt. lib. 2. de Nerone; *Poſt etiam Pythagoræ cuidam in modum ſolemnium conjugiorum nuberet , inditumque Imperatori flammeum, dos, & genialis thorus , & faces nuptiales , cuncta denique, quæ vel in fœminis non ſine verecundia conſpiciuntur.* Quidam codd. habent *flammeolo* apud Petron. & recte puellulæque convenienter. Juvenal. Sat. 10.

—— Sedet illa parato
Flammeolo ——

Prudent. Pſychom.

Flameolum , ſtrophium , diadema , monile. ——

Adde Briſſonium Select. antiquitat. lib. 2. cap. 18. Tiraquellum de Ritu nuptiar. Roſinum Antiquitat. Rom. lib. 2. cap 37. ERHARD. Notus ſatis & ad faſtidium uſque illuſtratus obnuptarum ſponſarum mos, ſed quem eleganter oculis ſubjicit pompa nuptiarum Cupidinis & Pſyches, quam ex gemma Petri Ligorii edidit Sponius Miſcell. Erudit. Antiquit. Sectione 1. articul. 111. ubi & prælatam facem, & velatam puellam non modo capite, ſed toto corpore videmus.

baſicoetas præferebat facem ; jam ebriæ mulieres longum agmen plaudentes fecerant , thalamumque inceſta exornaverant veſte : Tum Quartilla

Ille autem , qui ſtat ante facem gerentem , videtur thalamum ingeſta veſte ornare. Quid ultimus manu teneat ſuper Cupidinis caput, vix conjicio, niſi nuces ſint, quas ſolere ſpargi ex Ariſtophanis Pluto & aliis notiſſimum eſt. BURM.

Facem] *Μητέρας ἐν τοῖς γάμοις δᾳδουχεῖν.* Euripid. Phœniſſis & Troadib. Theocritus Epitaphio Adonidis, Plutarch. de Exilio , Homer. in Clypeo & Odyſſ. α. &c. Heliodorus lib. β. Æthiopic. valde eleganter. Seneca Octavia : *Præferat tædas*, &c. Et Martia is lib. 12. de Calliſtrato & Afro, Ovidius lib. 10. Metamorphoſ. ab exordio. BRASSICAN. Plinius libro 16. cap. 18. Apulejus lib. 10. Mileſiarum : *Faces nuptiales ſuos illuminarunt thalamos.* lib. 10. *Velut nuptiales epulas obtura domina prælucebant facibus.* Seneca libro 7. Controverſia 6. *Cum infelici face ad dotalem ſuum nova nupta deduceretur.* Heliodorus libro 2. Καὶ δᾷδες, αἱ τὸ γαμήλιον ἐκλάμψαται φῶς. &c. Faces præferebant patrimi & matrimi pueri : qui ἀμφιθαλεῖς , hoc eſt, interprete Zoſimo hiſtor. lib. 2. ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἔχοντες περιόντας. uti & Sybilla apud eumdem, & Heſychius. Sed apud Græcos nubentium matres. Apollonius Argonaut. lib. 4. verſ. 808.

——— Ἀυτὴ δ᾽ σέλας χείρεσσιν ἀνέσχον
Νυμφίδιον, κείνης ἀγανόφρονος εἵνεκα τιμῆς

Scholiaſtes : ὅτι τὸ παλαιὸν τὰς μητέρας τῶν γαμουμένων ἐν τοῖς γάμοις δᾳδουχεῖν ἔθος ἦν , καὶ Εὐριπίδης ἐν Φοινίσσαις φησίν: Ἐγὼ δ᾽ οὔτε σοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον ἐν γάμοις , ὡς πρέπει ματρὶ μακαρίᾳ. Plutarchus Quæſt. Roman. 20. auctor , quinque faces præferri ſolitas. reperio tamen nonnumquam quatuor adhibitas. Lapis Patavinus : COS. AVO. PVBL. CLAVD. QVÆS. ABR. ANTONINAM. VOLVMNIAM. VIRGINEM. VOLENT. AVSPI. E. PARENT. SVIS. COEMIT, ET. IIII. FAC. IN. DO. DVXIT. WOUWEREN.

Jam Embaſicoetas præferebat facem] Novæ nuptæ faces, (quæ nuptiales recte dicuntur, quoniam nocte virgo deducebatur ad ſponſum , nuptiæque fiebant) matres olim ſolere præferre, multis e locis tum Græcorum tum Latinorum oſtendi poteſt , quamquam Catullus paullo ſentit aliter. Quocirca quod in V. C. *embaſico atat præſ.* ita propemodum auſim corrigere, *è baſilico mater præſ. fac.* Ac *baſilicum* dicere videtur, quam alii *baſilicam* : cui reſpondet Græcorum *prytaneum.* Gul. Canterus. Novar. lect. lib. 3. cap. 14. Faces nuptiales , νυμφικαί. Heliodor. lib. 2. Τοιαύτας ἐπὶ σοὶ λαμπάδας ἀντὶ τῶν νυμφικῶν τοῦ δαίμονος ἀψάντος. Et libr. 4. Τὴν πρώτην μοι καὶ γνησίαν, ὡς ἐστι, θυγατέρα ταῖς νυμφικαῖς λαμπάσι συναπτίσαντι. Item δᾷδες γαμήλιοι eidem Heliodoro lib. 10. faces in nuptiis prælatæ. Achilles Tatius lib. 1. de nuptiarum παρασκευῇ. Βωμὸς αὐλῇ, ἐκλάμπει στίχος, πυρσῶν δᾳδουχία. ibidem ſponſum Chariclem triſte pereuntem deflens pater ; Τάφος μέν σοι, τέκνον, ὁ θάλαμος. γάμος δὲ ὁ θάνατος. θρῆνος ὁ ὑμέναιος· ὁ δὲ κωκυτὸς τῶν γάμων, ἦτον ᾠδαί: ἄλλο σοι, τέκνον, προσεδόκων πῦρ ἀνάψαι, &c. ἡ νυμφική σοι δᾳδουχία ταφὴ γίγνεται. Joan. Saliſburienſis lib. 1. Polycrat. cap. 4. *Legitima amoris gaudia ſolennes lucis ſua præferent tædas.* Has faces videtur pater ſponſæ accendiſſe. Balbus Catholico : *Quia tædæ & faces ſolebant fieri ardentes ante nubentes ; ideo tæda ponitur ſæpe pro nuptiis vel conjugio.* Pamphilus de Amore eleg. 27.

Res ut teſtatur, Galathea tæda paratur.

Achil. Tatius de Clitoph. lib. 2. ubi Hippias filio ſuo filiam ex alia uxore deſponſans habet triſte ἐνύπνιον ἰδεῖν , ait, ἄγειν ἡμᾶς τοὺς γάμους , ἤδη δὲ ἀψάντων αὐτοῦ τὰς δᾷδας ἀποσβεσθῆναι τὸ πῦρ , &c. Jungermannus. Claudian. de Raptu Proſerp. lib. 1.

Jam vicina toro plenis adoleverat annis
Virginitas , tenerum jam profuga flamma pudorem
Sollicitat ———

Idem lib. 2. de nuptiis Plutonis & Proſerp. vocat *feſtas tædas*,

Ac feſtas alio ſuccedunt lumine tædas.

Parrhaſius in Comment. vide Euagrium Hiſt. Eccleſ. lib. 6. cap. 1. ubi de Mauritii Imp. nuptiis. Adde Muretum ad 5. Catull. Anton. Hotomannum de Ritu nuptiar. cap. 15. Beat. Rhenanum in Tertullian. lib. adverſus Valentin. cap. 32. Bern. Briſſonium de Ritu nuptiar. Tiraquellum de Nupt. Roſinum Antiq. Rom. lib. 2. cap. 27. Barth ad Claudian. III. Conſ. Honor. verſ. 155. ERHARD. Ritus ſatis vulgatus ; ſed non prælatas iis faces, qui non ſolenniter nubebant, docet Vir Ampliſſimus Cuper. 1. obſerv. 16.

Longum agmen plaudentes fecerant] Artemid. lib. 2. Καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει , τῷ τε γαμοῦντι καὶ ἀποθνήσκοντι οἷον παραπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Hieronymus ad Demetriadem : *Quam habitura pronubam , quo deducenda comitatu ? Stridor Punicæ linguæ procacia tibi Feſcennina cantabit.* WOUWEREN.

Thalamumque] Scholiaſtes Pindari: Olym. v. 30. Θάλαμος κυρίως ἐστὶν οἶκος, ἐν ᾧ κατακλείονται αἱ νυμφευόμεναι. Lucianus Æthiop. Θάλαμός ἐστι περικαλλής , καὶ κλίνη νυμφική. Ambroſius lib. de Viduis: *Cum accenſis funalibus nox ducitur , nonne pompa funebris exequias magis putat quam thalamum præparari ?* Θάλαμος Latinis *lectus Genialis* , Seneca lib. 6. Controv. 6. *Verſæ ſunt in exequias nuptiæ, genialiſque lectus mutatus in funebrem.* Juvenalis Satyra 10.

——— *Sedet illa parato*
Flammeolo , Tyriuſque palam genialis in hortis
Sternitur.

Strueba-

tilla jocantium quoque libidine accenſa, & ipſa ſurrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem triſtis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, quum incluſi jacerent, conſedimus ante limen thalami, & in primis Quartilla per rimam improbe diductam adplicuerat oculum curioſum, luſumque puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia. Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit: & quia conſiderantium haeſerant vultus, quidquid à ſpe-

Struebatur autem in atrio exadverſum januæ, unde *lectus adverſus* Propertio. hinc quæ ſternunt thorum *Janitrices*, Græcis θαλαμεύτριαι. Pollux lib. 3. Gloſſæ: *Janitrices*, δύο ἀδελφῶν γυναῖκες, σύννυμφοι. probe vero. nam harum munus ſternere lectum genialem. Non auſculto Iſidoro libro 9. *Duorum inter ſe fratrum uxores janitrices vocantur, quaſi eamdem januam terentes, vel per eamdem iter habentes.* quod ſane ridiculum. WOUWER. Claudian. 2. de Raptu Proſerp. v. 320.

——— *alii prætexere ramis*
Limina & in thalamum cultas extollere veſtes.

BARTH.

Ingeſta veſte] Lege, *intexta.* AURAT. Ill. Scalig. legit *ingeſta.* Lucanus, lib. 11. verſ. 357.

Stat thorus, & picto veſtes diſcriminat auro

Arnob. lib. 11. *Cum in matrimonium convenietis, toga ſternitis lectulos.* WOUWEREN. Lege *ingeſta.* Thoros nuptiales purpureis olim veſtibus conſterni ſolitos multis exemplis clarum eſt. Barth. ad Claudian. lib. 1. de Laud. Stil. v. 80. & lib. 11. d. Rapt. Proſerpin. verſ. 321. ERHARD. Vide Meurſ. ad Theocrit. Idyll. 18. pag 99. WEITZ. Lege, *injecta.* HEINS. Præter laudatos à commentatoribus v. Torrent. ad Horat. 1. Epiſt. 1. 87. Digladiantur vero commentatores de lectione hujus loci, certe *inceſta veſtis* non convenit. Optimus Mercurialium virorum Brouckhuſius mallet *feſta*, ut paſſim *feſta frondes*, & ſimilia in ſolemnitate nuptiarum. Si quid ego videre poſſum, vere. BURM.

Jocantium] Biturig. *vocantium.* Pith. PATISSON.

Nomen nuptiarum] Homer. Odyſſ. ζ.

Αἴδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι ———

BRASSICAN. Non ſine ſale, quia modeſtæ virgines ſemper, vel vere ad nuptiarum nomen horrebant, vel, ut pudoris & verecundiæ famam aucuparentur, ſe horrere fingebant. Hæc autem tam matura Veneris victima etiam pudorem jam decoxerat in prima ætate. v. Barth. ad Stat. 1. Silv. 11. 211. adde Theocrit. Idyll. XXIX. verſ. 69.

Itaque cum incluſi jacerent] Nuptias facientes includebantur, ut reſtinctus eſſet omnis pudor, quem forte præſentia aliorum incuteret. Apul. lib. X. *Nec domina voluptates diutina ſua præſentia morati, clauſis cubiculi foribus faceſſunt.* Itaque & diligenter cellarum fores occludebant. Seneca lib. 1. controv. 11. de ſacerdote proſtituta. *Quid incluſa feceris, nec quærere debemus nec ſcire poſſumus.* vide Martial. lib. XI. epig. XLVI. WOUWEREN. Ex verecundia humanitatis communis & more nuptiali, quem tangit D. Auguſtinus de Civ. Dei lib. 13. cap. 18. *Quid concubitus conjugalis, qui, ſecundum matrimonialium præſcripta tabularum, procreandorum fit cauſa liberorum? Nonne & ipſe, quamquam ſit licitus & honeſtus, remotum ab arbitris cubile requirit? Nonne omnes famulos, atque ipſos etiam paranymphos, & quoſcumque ingredi qualibet neceſſitudo permiſerat, ante mitti foras, quam vel blandiri conjunx conjugi incipiat,* &c. Vide Hiſtoriam S. Eugeniæ. ERHARD. Thalamos Veneri operanſium fuiſſe clauſos, præter ea quæ Erhardus & Wouwerius habet, docet & Ovidius 11. art. 703.

Conſcius ecce duos accepit lectus amantes,
Ad thalami clauſas, Muſa, reſiſte fores.

Conſedimus ante limen thalami] An ex more veteri, quo receptum, ut quiſpiam ex ſponſi amicis conſideret, qui compeſceret mulieres novæ nuptæ conclamantes? Pollux libro III. Καλεῖται δέ τις τῶν νυμφίου φίλων καὶ θυρωρὸς, ὁ ταῖς θύραις ἐφεστηκὼς, καὶ εἴργων τὰς γυναῖκας βοηθεῖν τῇ νύμφῃ βοώσῃ. Ideo autem acclamabant, ne novæ nuptæ patientis vox audiretur. Scholiaſtes Theocriti: τὸ ἐπιθαλάμιον ᾄδουσιν αἱ παρθένοι πρὸ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται. WOUWEREN.

Deductam] Alii *diductam.* TORNÆS. Alii, *deductam.* alii, *ductam.* PATISSON. Abeſt hæc vox à prima editione, & editione Trag.

Oculum curioſum] Apul. lib. 11. Mil. *Cuncta curioſis oculis arbitrabar.* & paſſim alii. WOUWEREN. Ita Valer. Max. VI. VIII. exempl. 7. *Reſtis furtivum egreſſum ſervus ab eo vinculorum poena coërcitus, &c. curioſis ſpeculatus oculis.*

Speculabatur] Alii, *ſpectabat.* PATISSON.

Lenta manu] Alii *lentam.* AURAT. Doct. Munckerus in ſuis ad me literis legit: *injecta manu traxit;* ut infra cap. 133. *extraque veſtibulum me injecta manu duxit.* BOSCH. Retinenda lectio, præ qua ſordet illa *injecta manu.* Tu vide Voſſium ad Catullum pag. 213. & Torrent. ad Horatii Epod. XV. 6. Sed qui memoriæ fiducia male hunc locum, quaſi *lentis brachiis* legeretur, adducit. Non tamen cum Torrentio & Turnebo 3. adverſ. 15. pro pertinaciter inhærente,

à ſpectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tamquam furtivis ſubinde oſculis verberabat. * Abjecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem. *** „ Venerat jam tertius dies, id eſt, exſpectatio liberae coenae.

„ Sed

;, Fra. Tra.

ſed cum Voſſio mallem, pro placida, molli manu capere, quæ, quaſi aliud ageret, molliter ducebat ad ſpectaculum. Vide etiam de hac voce plura apud Heinſium ad Ovid. xv. Heroid. verſ. 169. & Epiſt. XIX. verſ. 81. BURM.

Quia conſiderantium baſerant] Forte, *qui conſiderans inbaſerat.* AURAT. Sc. Quartillæ & meus, qui junctis capitibus novos nuptos per eamdem rimam conſiderabamus. ERHARD.

A ſpectaculo] Id eſt, ab ipſa ſpectandi actione. ut cap. ſequenti. *Nec tam pueri nos ad ſpectaculum duxerant.* Livius XXIV. 39. *Adſueti & ante ſpectaculis concionum.* Valer. Max. VI. IX. 3. *Tempore ſupplicii ad arbitrium & ſpectaculum muliercula electo.* Juſt. IX. 6. *Sed neque ludorum magnificentia deerat, ad quorum ſpectaculum Philippus dum ſine cuſtodibus contenderet.* Idem eſt, ac ſi dixiſſet, ad quos ſpectandos. BURM.

Obiter] Alii, *valgiter.* PATISSON. *Obiter*, id eſt, interim; ſic apud Juvenalem accipi notat Cornutus ipſius Interpres. DANIEL. Alii, *valgiter labra.* quod non improbo. Quid autem ſit *valgiter oſculari* exprimit Lucianus: ἑταιρ. διαλ. Ἐφίλει μὲ τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἄνδρες, οὐκ αὐτὰ μόνον προσαρμόζουσα τὰ χείλη, ἀλλ' ὑπανοίγουσα τὸ στόμα. atque ita valgiter oſculantes colliſione linguarum ludebant: Apul. Mileſ. VI. *Accepturus ab ipſa Venere ſeptem ſavia, & unum blandientis linguæ adpulſum longe mellitum.* Idem lib. II. *Artius eam complexus cœpi ſaviari, jamque patentis oris inhalatu cinnameo, & occurſantis linguæ illiſu nectareo prona cupidine adlubeſcente.* Tibullus:

Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
Oſcula ———

hoc graphice Cn. Matius: *Columbatimque labra conſerens labris.* unde Mecænas: *Si quis fœmina cirro criſpata labris columbatur.* WOUWEREN. Alii *oculis.* Hic *commovet labra*, qui laſcivi oris motu ad amorem allicit, & ſic conformat os, ut baſiari velit. Nam & talis oris habitus *ſuavium* dicitur, cum ita figuratur labris promiſſis, aut lingua prolata, ut cum mulieres ſuaviantur amatores. Unde & Plaut. in Aſin. Act. IV. ſc. 1. verſ. 49. ſcripſit.

——— *Nec ſic tuſſiat*
Ut cuiquam linguam in tuſſiendo proferat.

Iterum ibidem verſ. 52.

——— *Tu labellum abſtergeas,*
Potius quam cuiquam ſuavium faciat palam.

Id eſt, quam ſic comparet & formet, ut ad baſiandum aliquem invitet. Quod tamen Petronius ſcribit, eſſe videtur potius ſignum innuentis, & invitatiunculam amoris ſignificantis, quam ad baſium vocantis. Turneb. Adverſ. lib. 1. cap. 15. Lege ex Fulgent. *commovebat valgiter labra.* Palmerius in Spicileg. Plautus Milit. act. 2. ſc. 1. verſ. 15.

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis ſaviis.

Quod neſcio quis apud A. Gellium dixit *ſemihiulco ſuavio ſuaviari.* Meurſius Animadverſ. miſcell. lib. 3. cap. 12. ERHARD. Immo, *commovebat valgiter labra.* Locus alius dicendi de hoc poppyſmate. BOURDELOT. Recte *valgiter* reſtituerunt viri docti, ſed, cum Fulgentius ad Chalcidium in voce *Exercitus* dicat, Petronium ſcripſiſſe, *obtorto valgiter labello*, ego crederem à Petronii manu fuiſſe, *quidquid à ſpectaculo vacabat, obtorto valgiter labello, me tamquam furtivis ſubinde verberabat oſculis*, teſte enim Nonio *valgum eſt proprie intortum.* De *ſuaviis valgis* vid. Turneb. VII. adver. VI. BURM.

Furtivis oſculis] Ita vetus codex. vulgo *oculis.* SAMBUC. Turneb. *oculis*, & rectius eſt. DANIEL. Sic furtim oſculantem ſuam amicam componit Agathias libr. 7. Antholog. ſic Ovid. *furtiva voluptas.* ſic γαμοκλοπεῖν, pro furtivo concubitu frui, dixit Phocylides. Barthius in Muſæum num. 182. ERHARD. *Oculis* prima editio & codex Traguriensis, quod Turnebus probat. ſed perperam. Claudian. Feſcenn. od. 1. verſ. 24.

Quot æſtuantes ancipiti gradu
Furtiva carpent oſcula Naides. BURM.

Abjecti in lectis] Apulejus III. Metam. *Abjectus in lectulo meo, quæ geſta fuerant, ſingula moeſtus recordabar.*

Libera coena] Apprime cœna Trimalcionis *libera* dicitur, tum quod liberum eſſet cuivis accumbere menſæ, tum quod in ea, quidquid vellent, convivæ, facerent aut dicerent; illic enim omnimoda & Decembris, quam vocat Horatius, libertas erat. TILEBOMENUS ſive JAC. MENTELIUS. Quia illo die tertio expectabatur libera cœna. Sed quænam eſt hic *coena libera?* num, quam accipiunt, qui hactenus fuere captivi? Sic conjectare licet ex ſequentibus, in quibus mentio vulnerum, & fugæ. An, in qua liberius & ſolutius vivitur? quomodo Plautus *liberas ædes, liberum locum* in Caſinæ III. ſc. 2. & ſeqq. (adde Pſeud. V. ſc. 2. verſ. 2. Pœn. III. ſc. 3. 25. & 44.) Propertiuſque *liberam* vocat *togam?* Conſule & Lampridium in Heliogabalo, capite XI. SCHEFFER. Vir ſummus & ſingulare ſæculi noſtri ornamentum Henricus Valeſius, in præfatione ad paſſionem B. Perpetuæ & Felicitatis docet, gladiatoribus ad arenam, damnatis pridie decertationis liberam cœnam dari ſolitam è pu-

blico,

Digitized by Google

blico, quo hæc trahit. Verba ſunt Paſſionis : *Pridie quoque cum illa coena, quam liberam vocant, quantum in iſtis erat, non coenam liberam, ſed agapen coenarent.* Apud Tertullianum Apolog. *liberalia* vocantur : *miſcellanea* apud Juvenalem, ſi quid antiquo ejus ſcholiaſti credendum. De *libera coena* gladiatoribus data, amplector obſervationem pereruditam, quam aliis veterum locis, ſi id ageretur, fulcire nunc poſſem. Sed Petronii hæc eo referenda minime exiſtimo. Fateor ex aliis hujus Satyræ Petronianæ fragmentis ſuſpicionem iniri poſſe, unde colligamus, unum alterumve hujus conſortii operam laniſtæ venditaſſe, aut ad arenam damnatos fuiſſe; atque eo veriſimiliorem eſſe viri præſtantiſſimi obſervationem, quia Capuæ, ubi celebratur hoc convivium, ludus, qnem Lentuli vocaverunt, fuerit gladiatorius, per ſæcula complura celeberrimus, cujus mentio in vita Didii Juliani apud Spartianum, cap. VIII. Cæterum cum in tota cœna ne γρῦ quidem occurrat de hac arenarum damnatinne, quamquam multis cætera hic convitiis lacerentur Aſcyltos & Giton à convivarum non nemine, qui Aſcylton equitem Romanum eſſe fatetur, & ſcholaſticum vocat, non diſſimulaturus damnationis ignominiam, ſi qua foret inuſta, Agamemnonem etiam Trimalchio nunc magiſtrum, nunc cariſſimum, ut probe ſibi cognitum appellet, potius, ut *liberam coenam* placeat interpretari, de cœna, ad quam quilibet promiſcue admitteretur. Nam neque Aſcylton, neque cæteros conſortes eſſe ad hanc cœnam rogatos conſtat: ne Habinnam quidem, qui cum uxore ex alia digreſſus cœna, etiam potus, cœnantibus ſupervenit. Quid? quod ipſi Trimalchionis ſervi admittuntur ad hunc convictum? Sic *liberum vitium*, per quod liber omnibus acceſſus patet, Senecæ epiſt. XXVI. Poteſt & hæc Trimalchionis cœna *libera* dicta eſſe, quod Liberalibus, vel ſub vindemiam inſtituatur, vel qnod detur in gratiam ſervi unius & alterius, qui libertate inter cœnandum donatur. Horum præcipuum *Dionyſium* & *Liberum patrem* appellat ipſe convivii dominus. Sic *Barbatoriam* eodem die celebratam à ſervo ſuo jactat Trimalchio in ſubſequentibus. HEINS. In variis de hac cœna ſententiis nos eam credimus veriorem, quæ ſtatuit *liberam* eſſe dictam à licentia & libertate omnibus legibus ſoluta, qua hæc eſſet peragenda, in qua nullis jocis, etiam laſcivioribus, nulli actui, gravioribus viris pudendo, eſſet abſtinendi pudor, & in quod nullum cenſoriæ notæ jus erat, juxta quam teſte Plutarcho in Catone p. 345. *Ουτε συμπόσιον ὤοντο δεῖν ἄκριτον καὶ ἀνεξέταστον, ὡς ἑκάστῳ ἐπιθυμίας ἔχοι καὶ προαιρέσεως ἀφεῖσθαι. Neque convivium ſolutum & liberum indagine, qua cujuſque libido & inſtitutum ſit, arbitrabantur prætermittendum.* Quo ſenſu Elagabalus *liberam vindemiam* ſe celebrare ait apud Lampridium, ut recte notat Schefferus. Et ita forte apud Senecam Thyeſte verſ. 62. capienda illa verba

Epula inſtruantur, non novi ſceleris tibi
Conviva venies; liberum dedimus diem.

quamvis aliter explicari poſſe non negemus. Ita & Horatius I. od. 36. dixit *libero pede pulſandam tellurem.* Ita *libera nequitia verba* Prop. III. 9. & *libertas vivendi* in Antonini uxore apud Capitolin cap. 3. ut *liberius vivere* Terent. Andr. I. I. Corn. Nep. Themiſt. I. & *liberior vita* Ovid. III. faſt. 778. & infinita alia, de quibus uberius agit Gronov. III. obſ. IV. Talis libertatis jam infinita exempla ipſa cœna præſtat, cum in dicacitate, compotatione larga, tum in ventris crepitu ſine pudore edendo, & reliquis laſciviæ modis. Eodem jure Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. c. ultimo legit, *Denique cum omnibus gentibus advocatis Diocletianus daret ludos, parciſſime uſus libertate, dicens caſtiores eſſe oportere ludos ſpectante Cenſore*: cum antea legeretur *liberalitate*, quæ nihil ad Cenſorem facit; Sed *libertas* ludorum eſt editio libera & jocoſa, unde multa ridendi & laſciviendi materia, ut recte explicat Vir ſummus, & plurimis adſtruit. Tales ludi liberi Florales, de quibus Ovidius IV. Faſt. 331.

Quærere conabar, quare laſcivia major
His foret in ludis, liberiorque jocus.

Sed, dum hæc commentamur, incidit non levis ſuſpicio, cœnam liberam, quam neſcio apud quem exſpectabant, ideo dictam, quia tertio die Saturnalium eſſet danda, quo die videntur maxime Romani cœnam lautam & apparatam dediſſe, cui & convivæ, qui modo vellent, & ipſi liberti & ſervi adhibebantur. Ita ad hanc rem accommodatiſſimus Ciceronis locus ex libro XIII. epiſt. ad Att. ult. ubi narrat Cæſarem ex Hiſpania reducem veniſſe ſecundis Saturnalibus ad Philippum Octavii, poſtea Auguſti, vitricum, ut tertia Saturnalia ibi celebraret. Et quia ſecum duceret duo millia hominum, commotum ſe fuiſſe, quid futurum eſſet poſtridie. Tertiis autem Saturnalibus Cæſarem apud Philippum fuiſſe, *poſt horam octavam in balneum, inde unctum accubuiſſe, ediſſe & bibiſſe ἀδεῶς & jucunde, opipare ſane & apparate, nec id ſolum, ſed bene cocto & condito ſermone bono, & ſi quæris libenter: præterea tribus tricliniis acceptos τοὺς περὶ αὐτὸν valde copioſe. Libertis minus lautis ſervisque nihil defuiſſe, nam lautiores eleganter accepti, quid multa? homines viſi ſumus.* Quæ ſi bene excutiantur, videbimus plurima huic cœnæ communia, balneum, unctionem, accubitum, neque libertos, neque ſervos neglectos. Nam quia Saturnalia referebant imaginem & memoriam aurei ſæculi, hoc feſto eodem fere jure fruebantur ſervi, & adhibebantur cœnæ, quia, ut ſtultus noſter Trimalchio non inepte ajebat cap. 71. *homines erant, & unum lac biberunt*: ſed præcipue, quia Cicero addit in ea cœna fuiſſe *σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone, φιλόλογα multa.* Id eſt, nihil ſerii de rebus publicis fuiſſe actum, ſed ex elegantiori eruditione quaſdam fabulas & ſermones celebratos. Eodem modo, ut in ridiculi hujus convivio inepti illi ſermones de Ulixe, ære Corinthiaco, de fabro vitriario, & reliquis, quæ memorantur

rantur

„Sed tot vulneribus confoſſis fuga magis placebat, quam quies. Ita„que, cum moeſti deliberaremus, quonam genere praeſentem evitare„mus procellam, unus ſervus Agamemnonis interpellavit trepidantes: „&, Quid? vos, inquit, neſcitis hodie apud quem fiat? Trimalchio „lau-

rantur capite 48. & ſeqq. imo quia, ut ipſe Trimalchio cap. 39. ajebat, *Oportet etiam inter coenandum Philologiam noſſe.* Et capit 64. Trimalchio exclamat *interdiu ſevera, nunc hilaria.* jam autem hanc liberam cœnam hyeme, menſe Decembri fuiſſe agitatam, docent plurima, ſi recte attendantur. Primum quod cap. 41. frigus habuiſſe ſe conviva tantum dicat, ut vix balneum calefecerit, dein quod toties mentio calidæ potionis fiat, præterea quod cap. 72. per errorem in piſcinam incidentes Aſcyltos & Encolpius algentes inde extracti, & balneum fervens intraverint. Ipſis autem Saturnalibus fuiſſe datam cœnam multa demonſtrant. Ita capite 44. dicit Phileros majores maxillas ſemper Saturnalia agere, cum ſibi & aliis vilioribus hæc modo celebrentur. Cap. 58. unus ex collibertis Gitoni convicians exclamat. *O Saturnalia! Rogo, menſis December eſt?* Quaſi diceret, jam tibi libertas illa Saturnalium prodeſt, quod tam impune me irrides. Cap. 69. Encolpius videns monſtroſum illud ferculum credebat eſſe omnia defricta, aut certe de luto, quia *Romæ Saturnalibus ejuſmodi coenarum imaginem fieri viderat*, & ideo putabat hac in colonia ſimilia eſſe. Præterea larva illa, ſuper menſam, & ludus calculorum, tempus Saturnaliorum demonſtrant, cum notum ſit ex Martiali & Suetonii Auguſto maxime hoc feſto alcatorium forum calefactum; & ita Lambecius ad vetus Calendarium notat in Bucheriana imagine menſis Decembris eſſe larvam & fritillum. & in veteri Calendario ſub Conſtantino edito, idem fritillum apparet. Et denique omnia plena licentiæ & libertatis, etiam ſervis permiſſæ, illud aperte docent. Neque opus eſt hic multis agere de illa *libertate Decembri* (ut vocat Horat. II. Satyr. 7.) cum vulgo ſint notiſſima. Quamvis autem non una fuerit ſententia veterum de numero dierum, quibus Saturnalia deberent celebrari, quas omnes recenſet Macrobius lib. 1. Satur. cap. 10. conſtat tamen tres dies fere his fuiſſe datos. Ita & idem Cicero lib. V. ad Att. epiſt. 5. dicit ſe Saturnalibus cepiſſe Pindeniſſum Eleuthero-Cilicum oppidum, & hinc *Hilara fuiſſe Saturnalia. Militibus, equis exceptis, reliquam prædam conceſſiſſe & mancipia, veniſſe tertiis Saturnalibus.* Intricatam autem, de numero dierum, quibus Saturnalia celebrabantur, controverſiam hic excutere non vacat. v. Lipſ. I. Saturn. 3. & Fabrett. inſc. cap. VI. p. 482. BURM.

Sed tot vulneribus] Hic apparet capitale illud ingenium Galli interpolatoris, qui cum non ſciret, vulnera hic eſſe capienda illa, quæ ab Embaſicætis in pervigilio illo Veneris acceperant, finxit veram pugnam præceſſiſſe, inter hos Veneris Athletas, & *raptores* eorum, (vides elegantiam) in qua Encolpius erat vulneratus: ſed an tam cito ſine medica manu oblviſci poterant omnium malorum, ad ſolam cœnæ mentionem factam? BURM.

Moeſti] Forte *incerti.* HEINS.

Quonam genere] Id eſt, quonam modo. Seneca 2. de Benef. 8. *Omni genere quod des, quo ſit acceptius adornandum eſt.* cap. X. *Date, quo genere accipienti maxime profuturum ſit.* Ep. XXXVI. *Felicitas movet cerebrum non uno genere.* Ep. LVII. *Nullo genere poſſe perire animam.* Seneca pater controverſ. XXV. *Nec de ſervo quidem aut captivo omni loco, aut omni genere ſupplicium ſumi fas eſt.* HEINS. V. ſupra ad cap. XIV.

Unus ſervus] Optime, pro, quidam, aliquis. Cicero XV. epiſt. 16. fam. *Quamquam, quicum loquor? cum uno fortiſſimo viro. qui poſtea quam forum attigiſti, nihil feciſti, niſi pleniſſimum ampliſſima dignitatis.* Et in 1. de Or. *Sicut unus paterfamilias his de rebus loquar.* Plaut. Moſtell. III. ſ. 2. 147. *Iterum jam ad unum ſaxum me fluctus ferunt.* Infra. cap. LXXXVIII. *Unus præcipue ſervus libitinarii.* Adde Scioppi Animad. in Voſſ. §. 51. SCHEFF. Fuit cum mallem *Eunus ſervus*, quod ſervile nomen apud Auſonium; ſed vulgata lectio optime defendi poteſt. Vide Schefferum. *Unus miles Sulla*, apud Jul. Obſequentem de prodigiis cap. LV. Livius libro XXV. cap. XXIII. *Servus unus exulum pro transfuga.* HEINS. Recte vindicat hujus vocis uſum, & Statilejus & Schefferus: quibus adde Vorſt. de falſo & merito ſuſpecta Latinitate variis locis, & Gujet. ad Ter. Andr. I. 1. Pricæum ad Matth. VIII. 19. Valer. Max. III. II. 12. *Virgam in unius Barbari oculum direxit.*

Et quid &c.] Iſtud *quid*, videtur hic non ſuo poſitum loco; videtur enim ita auctor ſcripſiſſe. *Et vos, inquit, neſcitis quid hodie, apud quem fiat?* GOESIUS. Nihil hic mutandum: *Quid* enim ſæpe, ita nude poſitum, eleganter interrogationis plenioris vicem fungitur. Terent. Phorm. IV. 1. *Quid? qua profectus cauſſa hinc es Lemnum Chremes?* Horat. II. od. XIV. 23.

Quid? quod uſque proximos
Revellis agri terminos.

Et III. od. IX.

Quid? ſi priſca redit Venus.

Ovid. 1. Met. 498.

Et quid? ſi comantur ait.

Infr. cap. 49. *Quid? quid, inquit, porcus hic non eſt exenteratus:* & paſſim. BURM.

Apud quem fiat?] Non placet punctum interrogationis. Potius ponendum poſt *quid* videtur. Quid ait, deliberatis ita? Scilicet vos neſcitis, apud quem fiat. Illud

Digitized by Google

„lautiſſimus homo, horologium in triclinio & buccinatorem habet ſub„ornatum, ut ſubinde ſciat quantum de vita perdiderit. Amicimur ergo „diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentiſſime ſervile of„ficium tuentem uſque hoc jubemus in balneo ſequi.

XXVII. Nos

Illud *fiat* accipiendum arbitror de cœna, repetenda ex ſuperioribus. *Fit cæna*, contrarium τῷ *facit coenam*, quod habet Plautus in Caſin. III. ſc. 6. *Ego jam intus ero, facite mihi cænam.* Et Cicero lib. IX. ep. 27. *Obliviſcare coenulas facere.* Martialis II. de Selio epig. 27. *facta eſt jam tibi coena.* Τῷ *fieri* ſic abſolutè uſus & Terentius in Phormione A. II. ſc. 2. Verba vulgo ita habent:

Tene aſymbolum venire, unctum, atque lotum è balneis,
Otioſum ab animo? cum ille cura & ſumptu abſumitur,
Dum tibi ſit, quod placeat.

Sed Janus Gulielmus in Plautinis Quæſtionibus ad Captiv. c. 4. *Membrana Verdenſes habent, dum tibi ſit. Verbo non multum, ſententia permagna elegantia accedit. FIERI, in conviviis, cum delicia inſtruuntur. Plaut. Trucul. Mane, jam aliquid fiet.* SCHEFFER. Recte explicuit Schefferus. Vide & eumdem infra ad cap. 47. Propert. II. 16. Dixit plene,

Nunc ſine me plena fiunt convivia menſa.

Facere *cænam* dixit Plinius lib. VII. Epiſt. 3.

Lautiſſimus homo] Ita dicti qui opipare cœnabant. Juvenalis:

Atticus, eximie ſi coenat, lautus habetur.

HEINS. Recte Heinſius, Cicer. IX. ad Fam. 20. *Sed ad illam tuam lautitiam veterem dico, cum in ſumptu haberes.* Ita Suetonius in Cæſare *lautitiarum ſtudium* laudat cap. XLVI. Auguſtum vero effugiſſe *invidiam lautitiarum* refert cap. LXXI. Hinc *lauta culina* Horat. II. Sat. IV. vid. Cicer. in Piſon. cap. 27. & paſſim. BURMAN.

Horologium.] Signum lautitiæ, cum Romæ olim nullum, & non niſi poſt annos CCCCL. fuerit Romæ horarum diſcrimen cognitum. Vide Plin. VII. 60. jam autem ſtatuto horologio illi, qui horam ſcire deſiderabant, pueros habebant, quos ſubinde in forum mittebant, ut inſpecto horologio nuntiarent. Juvenal. X. 216.

——— *Clamore opus eſt, ut ſentiat auris,*
Quem dicat veniſſe puer, quot nuntiet horas.

Ubi v. Grangæi notas. Noſter autem privatim ſibi habebat in triclinio. Addit & buccinatorem habuiſſe, quaſi imitaretur imperatores, qui vigiliarum tempora buccina indicabant, Prop. IV. II.

Et jam quarta canit venturam buccina lucem.

v. Liv. VII. 35. Frontin. I. V. 17. Ita Perſarum reges quoque profectionis ſignum buccina dabant. Curt. III. 3. præterea in pagis ſignum buccina dabatur viciniæ. Vide Propert. IV. & ita infr. cap. 74. Gallum *buccinum* vocat, qui ſignum daret lucis adventantis. An autem in ipſa urbe Roma etiam horarum ſpatia buccina, ſigno ex loco aliquo edito dato, populo diſtinguenda indicabantur, affirmare non auſim. Quamvis ex Senec. Præfat. lib. III. Controverſiar. illud fieri ſolitum ſuſpicatus eſt elegantis ingenii juvenis Arnoldus Drakenborgius, de quo reſpublica literaria ſibi ſumma quæque ſpondere poterit. Dicit Rhetor Albutio declamante *ter ſæpe buccinaviſſe*, quod quidam explicant, illum tres horas declamando exemiſſe, alii ad meridiem uſque protraxiſſe. Quod veroſimilius: ſi enim ſtatuamus ad exemplum caſtrorum buccinam ceciniſſe in urbe, dies in quatuor partes debuit dividi, ut nox in totidem vigilias. Prima buccina ad ſolis ortum, ſecunda hora tertia, & tertia ad meridiem vel ſextam, quæ quies erat laſſis Oratoribus; ſed nihil adhuc de illis Senecæ verbis audeo certi decernere. BURMAN.

Subornatum] Ad hoc Inſtructum, ut buccina det horæ ſignum. Optime. Cicero. I. de Leg. c. 22. *Intelliget, quemadmodum a natura ſubornatus in vitam venerit*, id eſt, inſtructus, paratus. Simplex. pro compoſito *ornatus.* Tertullianus in de Præſc. *Ipſa denique hæreſes à philoſophia ſubornantur.* SCHEFFER. V. Gronov. ad Senec. Epiſt. XXIV.

Diligenter obliti] Vere Petronianum. Sic enim ſtatim ab initio cap. VI. *Sed nec vitam diligenter tenebam.* Martialis lib. VII. 26.

O quam Regule diligenter erras. SCHEFFER.

Male hæc ſeparat Schefferus: non enim diligentia erat opus ad obliviſcendum malorum, ſed ad amictum decore componendum. Hæc enim vis ineſt voci *amicire*, ut non tam veſtire, quam habitum certa & apta conformatione componere ſignificet, ut notavit egregie Vavaſſor de vi & uſu quorumdam verborum. pag. 44. BURM.

Tuentem] Expedientem, obeuntem. Cicero XI. ep. II. *Quod reliquum eſt, tuum munus tuere* SCHEF.

Uſque hoc] Optime, pro *hoc uſque.* Vulgo ſcribitur, *hucuſque*, quia *hoc* & *huc* promiſcue dicebant veteres. Vide Virgil. VIII. Æn. v. 423. ibique Servium. Nempe ſicuti uſurpabant *uſque quo*, & *quo uſque.* Eſt autem genus ellipticum, intelligendum *ad*, & *tempus*, ut ſit plene, *uſque ad hoc tempus.* Cicero de Inven. II. *Ab ultimo principio hujus præceptionis uſque ad hoc tempus.* SCHEFFER Pro, *huc uſque.* Sic & alibi exaratum in hoc libello offendas; quae ſcribendi ratio & in Maronis codicibus vetuſtis obtinet. HEINS. Te-

M 3 ren-

XXVII. „Nos interim veſtiti errare coepimus, imo jocari magis, & „circulis ludentem accedere; cum ſubito videmus ſenem calvum tunica veſtitum ruſſea, inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operae precium, ad ſpectaculum duxerant,

quam

rentius amat dicere *uſque adhuc.* Andr. I. v. 26. & Adelph. IV. IV. 22.

In balneo ſequi] Etiam hoc optime, & plane ex conſuetudine Petronii. Ut in pridem editis cap. CXXXVI. *ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.* Et in noſtris, infra cap. XLIX. *voca cocum in medio.* Item cap. XIX. *Vetus in hoc diverſorio quemquam admitti.* Phædrus noſter lib. V. c. 2. *in conſpectu meo audet venire.* Ubi vide, quæ notavi. SCHEFFER.

Circulis ludentem] Adſcripſerat ſuo codici Nobiliſſ. N. Heinſius, *ludentum*, quod ſine dubio eſt rectum. SCHEFFER. Lege *ludentum.* Deinde pro *jocari*, quod modo præceſſit, *otiari* malim, litteris tranſpoſitis: Otiantium enim eſt, ſpectare alios ludentes. *Jocari* pro ludere, & pro ludo *jocus* ponuntur nonnumquam apud ſcriptores Latinos, ſed hic ſpectabant ludum alienum otioſi, non ludebant ipſi, HEINS.

Videmus ſenem] Saliſber. lib. 8. Policrat. cap. 7. cœnæ Trimalcionis apud Petronium meminit: & apud Martial. lib. 3. epig. 40. Malchionis cœna prope eadem. An *Trimalcio*, ter Malcio, ut apud eumdem de *Hermete* & *ter unus.* Multa enim inter ſe hi communia habent, ut; *Ingenioſa gula eſt.* BONGARS.

Senem calvum] Infra cap. XXXII. vocat *adraſum*; *Pallio coccino adraſum incluſerat caput.* Videndus Rader. ad Martial. lib 8. epig. 46. Ad hanc vero Trimalcionis hiſtoriam illuſtrandam facit inſcriptio antiqua apud M. Velſerum in Monumentis Auguſtæ Vindel. ultima. ubi inter cætera;

Urſumque canite voce concor di ſenem,
Hilarem, jocoſum, pilicrepum, ſcholaſticum, &c.

ERHARD.

Tunica ruſſea] Rubea vel ruſa. GLOSS. Vide Chariſium lib. I. WOUWEREN. Gloſſ. Græco Lat. πυῤῥος, *ruſſeus, rubeus, ruſus.* Apul. lib. 2. Metamorph. *ruſſea faſciola.* Colvius ibidem in Notis. Anton. Thyleſius de Colorib. cap. 6. putat ruſticam eſſe vocem, urbanis ignotam: dicique *ruſſeum*, qui plane ruſſus non ſit, ſed aliquanto minus ruboris habeat. Alii *ruſſa*, & placet. verbum eſt vetus & probum. Apul. Apol. *Dentem atque ruſſam pumicare gingivam.* Schopp. in Miſcellan. ERHARD. Chariſius lib. I. *Ruſſeum non magis dicendum Grammatici putant, quam albeum, aut praſineum, ſed ruſſum, album & praſinum.* Nihil magis ergo, quam Petronius, Grammaticos audivit Palladius lib. XIV. tit. XIII. *Colores hi præcipui, Badius, Aureus, Albineus, Ruſſeus. Ruſſeum* ergo æque bene dicitur, ac *ruſſum*, ut *lautinum* & *lautineum* in notis Tyronis, pag. CLIX. *coccinum* & *coccineum* ibidem pag. XLIX. *carbaſinum* & *carbaſineum*, apud Nunium. *Aprinum* & *aprineum*, apud Hyginum cap. LXIX. quo modo *aprugna* & *apruginеum* (lege *aprugneum*) viſitur ſcriptum in notis Tyronis pag. CLXXV. Hæc ad me Munkerus. Adde vetuſtam inſcriptionem, quam publico dedit Cl. Sirmundus ad Sidonium carmine XXIII. verſ. 323. ubi M. Aur. Polynices viciſſe dicitur palmas in ruſſeo, n. DCLV. & XV. Aurelius Mollicius in ruſſeo LXXXVIII. HEINS. V. Munker. ad Hygini fab. LXIX.

Pueros capillatos] *Capillati pueri* impuberes, & ad generationem inepti: comam enim alebant in ſignum impubertatis. GLOSS. Comam nutrire pueros ſolitos, qui in deliciis habebantur, ex Petronio, Catullo, Plinio, aliiſque quam plurimis auctoribus notum eſt. Martial. lib. III. epigr. 58.

Et pædagogo injubente laſcivi
Parere gaudent villico capillati.

Ambroſius lib. 6. Hexamer. *Haud inſcitum extat adagium; Nullus comatus, qui non idem cynædus.* quod tane eſt Syneſii: ut autem viri pueros, ita mulieres puellullas comatas in deliciis habuiſſe indicat. l. 49. D. de legat. 3. ſi modo ut Florent. legatur. PUTEAN. Quibus ſimilia notaverat PITHÆUS. Sic vocat impuberes ſive eos, qui ad generationem inepti. Nam pueri olim non radebantur, ſed comam alebant: ſignum impubertatis, ſic infra hoc capite, *Digitoſque paullulum aſperſos in capite pueri terſit.* Perſius Sat. III. verſ. 54.

——— *Quibus indetonſa juventus*
Invigilat ſiliquis, & grandi paſta polenta.

indetonſam vocat *juventutem*, haud dubie impuberes aut proximos pubertati. Putean. in Genial. ſerm. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 2. epig. 57. num. 4. Satyrice Trimalcioni illudit, quod ſenex calvus inter pueros ludat pila, nec enim ſenum eſt exercitium pilæ luſus, ſed juvenum. Savaro Not. in Sidon. lib. I. ep. 8. ERHARD.

Inter pueros] Vetus codex Scaligeri, *inter puellos.* Suet. Caligula cap. 8. *Antiqui ut puellas pueras, ſic pueros puellos dictitabant.* HEINS. Notum eſt delicatos hos puſiones inſignes capillis peculiari ratione tonſis fuiſſe. Vide Caſaubon. ad Sueton. Auguſt. XLV. & Dion. Chryſoſtom. Orat. II, p. 21.

Ludentem pila] Sidon. lib. I. epiſt. 8. dum omnium rerum ordinem perverti ſignificat; *Student*, inquit, *pila ſenes, alea juvenes, armis eunuchi.* BONGARS. Hiſt. Apoll. Tyrii: *Cum rex ludum ſphæra cum ſervis ſuis exerceret.* WOUWEREN.

Duxerant] Malim, *induxerant.* HEINS.

Solea-

Digitized by Google

quam ipſe paterfamiliae, qui ſoleatus pila praſina exercebatur. nec eam amplius repetebat, quae terram contigerat, ſed follem plenum habebat ſervus; ſufficiebatque ludentibus. Notavimus etiam res novas. Nam duo ſpadones

Soleatus] Veteres cum à balneo ad cœnam pergerent, ſoleas aptabant. GLOSS. Martial. lib. XII. Ep. 84.

—— Referet lapſum de pulvere follem,
Et ſi jam lotus, jam ſoleatus erit. PITHÆUS.

Deſcribit ſcenam omnia inſolenter, & præter hominum morem facientem, & inter alia hoc ipſum, nempe ſoleatum pila luſiſſe poſt lotionem. Erat enim inſolens negotium poſt lavationem aptatis ſoleis iterum ludere. Nam luſus pilæ erat ante lavationem. Martial, lib. 7. epig. 31.

Non pila, non follis, non te paganica thermis
Præparat ——

Et quidem in ipſis thermis, ubi lavabantur, exercebantur etiam pila, ut ex Martiali & Papinio notum. A balneo autem cum ad cœnam pergerent, ſoleas aptaſſe pedibus, & ſoleatos è balneo exiviſſe probat aliquot locis idem Martialis, de quibus adeundus Ramirez in Hypomnemat. ad l. 3. epig. 50. num. 1. & de luſu pilæ in balneo ante lavationem ad l. 4. epigr. 8. ERHARD. Indecorum id in publico. objectum Verri à Cicerone, quod *ſoleatus in publico ſtetiſſet, ſoccatus in judicio ſederet.* vid. V. Verr. cap. 33. Quo nomine & Caligula notatur apud Senecam lib. II. de benef. cap. XII. Eidem objicit lib. III. de Ira, *quod ſenatores populi Romani ſoleatus occideret.* HEINS.

Pila ſparſina] Sic dicitur vel à numero, figura, vel ſitu ludentium. GLOSS. Quam in ludentum juvenum turbam ſpargeret & mitteret. TORNÆS. Sidon. lib. I. Ep. VIII. *Student pilæ ſenes, aleæ juvenes, armis Eunuchi.* PITH. Artemidorus lib. IV. Φιλονίκως γὰρ οἱ σφαιρίζοντες παίζουσι. ὁσάκις δ' ἂν λάβωσι τὴν σφαῖραν, τοσαυτάκις ἀντικρούουσι. WOUWEREN. Lege, *ſparſiva.* videndus Hieron. Mercurialis de Arte gymnaſt. lib. 2. cap. 5. An *pila ſparſiva* fuit *trigonalis*, quæ parva erat, non triquetra figura, ſed à loco trigono, vel à numero, figura, ſitu ludentium: ſtabant enim tres eo ordine, ut trigonum ſeu triangulum redderent; ut ex nummis M. Aurelii Antonini apud Byzantios percuſſis apparet, quorum figuram in libris poſuit Mercurialis. Raderus ad Martial. l. 4. epig. 14. ERHARD. Corrige, *ſparſina*, vel *ſparſiva*, uti habent vulgati, non *praſina* SCHEFFER. *Sparſiva* an *ſparſina* dixeris, haud refert. Quod ideo hic moneo, quia cum hunc locum liguriſſem in epiſtola quadam, nonnulli turpiter carpere auſi ſunt, & *ſparſivum* ſolum dici aſſeruerunt. BOURDEL. Optime liber Tragurianus *pila praſina*, nam hactenus, *pila ſparſiva* legebatur perperam; ſcripti complures *ſparſina.* Pilas ut plurimum vitrei coloris Salmaſius contendit ad Hiſt. Aug. Sed Lipſius ad Senecam & Velſerus ad Inſcriptionem antiquam è vitro factas eſſe notarunt. Cæterum hic praſinis pilis ludit Trimalchio, in contemptum factionis praſinæ, cui adverſabatur, ut liquet ex ſequentibus, cap. LXX. ubi ille ad ſervum: *Etſi praſinus eſt famoſus*; & ipſe ſervus, eodem capite *cœpit dominum ſponſione provocare, ſi praſinus proximis circenſibus palmam.* Oſtiarius ejus quoque *praſinatus*, cap. XXVIII. & *catella involuta faſciis praſinis*, cap. LXIV. Pila igitur praſina ludens Trimalchio ſuperbiſſimus ſtolidiſſimuſque hoc ipſo ſibi videbatur praſinis inſultare. Sic, *Di homines habent tamquam pilas.* quamquam & ad luxum Trimalchionis poſſit referri. Sic apud Martialem cœnanti: III. epig. 82.

Et æſtuanti tenue ventilat frigus
Supina praſino concubina flabello.

Atque hac puto de cauſſa amabat noſter colorem coccineum vel ruſſeum. Paulo ante: *Tunica veſtitus ruſſea* introducitur Trimalchio. Mox idem *involvitur coccina gauſapa* cap. ſeq. Et rurſus infra cap. XXXII. de eodem, *pallio enim coccineo adraſum excluſerat caput.* At contra in Circenſibus ſpectaculis, qui praſinæ venetæve factioni ſtudebant, veſtimenta viridia aut cærulea induebant quandoque: atque ita in reliquis. Appoſite Martialis Apophoretis Epigr. CXXIX. *Lacerna coccinea*, vel *coccina*, ut malo cum Thuaneo Codice:

Si Veneto Praſinoque faves, quid coccina ſumis?
Ne fias iſta transfuga forte, vide.

Cæterum, ut praſinis intentus Trimalchio, ſic Nero horum ſtudioſiſſimus. Ut vel hoc uno argumento per Trimalchionem Nero hac in Satyra intelligi non poſſit. De hiſce factionum ſtudiis unde ſeditiones frequenter exortæ, plura, qui de ludis circenſibus ex profeſſo agunt. HEINS. *Sparſiva* legit etiam Paſſeratius ad Propert. III. El. XIV. pag. 494. ſed vide Ferrar. de re Veſtiar. part. II. lib. IV. cap. 17. & Elect. 1. 7. Pila autem ludentem inducit Trimalchionem, forte ut imitationem ineptam Mæcenatis, quam Trimalchio affectabat, rideret. v. Horat. 1. Sat. v. 49. BURM.

Contingerat] Lege *contigerat.* ERHARD.

Follem plenum] Vide Guther. de Jur. Man. 3. cap. 10.

Sufficiebatque] Hic ſervus dator dicitur Plauto Curcul. act. 2. ſc. 1. v. 18.

Res novas] Ante non viſas. Proſper.

Inſolitum ſi quid labentia tempora promunt,
Hoc mirum mundus dicit, habetque novum.

Eurip. ἄπιστ' ἄπιστα καινὰ δέρκομαι BARTH.

Spadones] *Spado* hic Eunuchus, qui aquariam hanc provinciam ſuſtinebat, alias Laſanophori dicti. GLOSS.

Cir-

ſpadones in diverſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quae inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quae in terram decidebant. Quum has miraremur lautitias, "accurrit Menelaus, &, Hic eſt, inquit, apud „ quem cubitum ponitis; & quid? jam principium coenae videtis? Etiamnum „ loquebatur

Circuli] Sphæriſterii. PUTEAN. Iſidor. Orig. lib. XVIII. cap. ultim. de pila, *dum ex circulo adſtantium ſpectantiumque emiſſa*. PITH. Plinius lib. V. Epiſt. VI. *Apodyterio ſuperpoſitum eſt ſphæriſterium, quod plura genera exercitationis pluresque circulos capit.* WOUWEREN.

Matellam argenteam] Abominanda luxuries, quam merito ridet Clemens Pæd. lib. II. cap. II. χλιδῶν γ, καὶ γέλως, πλατὺς, ὑφοδόχας ἀργυρᾶς, καὶ ἀμίδας ὑαλᾶς ἐπιφέρεσθαι τοὺς ἄνδρας. WOUWEREN. Luxum tangit & Ariſtophan. in Acharn. Κἀχέζον ὅλας ἡμέρας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν, *in aureis laſanis*. ERHARD. Signum lautitiæ & luxuriæ. Lamprid. de Elagabalo cap. 32. *Onus ventris auro excepit, in Myrrhinis & Onychinis minxit.* Et hunc reprehendere luxum puto Tertullianum lib. I. de cultu fœmin. cap 5. *Viderit, ſi etiam ad ſpurca, auri & argenti copia deſerat.* Matellas vero in cœnam allatas docet Caſaubonus ad Athen. I. cap. 14. ſed luxus notabilior in Trimalchione, quod Tiberius leges ſumptuarias exercuerit, & argenti & auri uſum ad antiquam frugalitatem retrahere ſtuduerit. Vide Tacit. III. Annal. 53. & ſeqq. Sed ſub Claudio, cujus tempora noſter perſtringit, liberti ſupellectile pretioſiſſima ſuperbire iterum cœperant. v. Plin. XXXIII. acp. II. BURM.

Numerabat pilas] Senec. epiſt. 56. *Si vero pilicrepus ſupervenerit, & numerare cœperit pilas.* PITH.

Quæ inter manus luxu expellente vibrabant] Locus eſt ſuſpectus. Opinor forte legendum *luſu expellentes vibrabant*. EMMIUS. Alii, *luſu expellentes*. PATISS. Lege, *luſu expellente*. DANIEL. Alii, *luſu expellentes vibrabantur*. TORNÆS. Lege *quas inter manus luſu expellentes vibrabant.* Jungermannus Tria ſunt in ludo pilæ notanda. *Raptim ludere*, quod fit quum cadentes pilæ è pulvere rapiuntur, & poſtquam ſolum percuſſere & ſaltu aſſurrexere, revocantur, quod Lucanus in Paneg. dicit *revocare cadentem pilam*. Tum *Datatim ludere*, quando inter multos in corona vel choro luditur, ut alius alii pilam det, & ſæpe fallat, nam cum geſtu ſignificet ſe alicui jacere, jacit alii, qui ſecurus eſt in choro. Idem Lucanus dicit, *reddere fugientem non ſperato geſtu*, id eſt, quando videtur pila prætervolatura ludentem, eam reddere eo corporis geſtu & membrorum poſitione, quam nemo ſuſpicaretur aut ſperaret. Denique *Expulſim ludere*, quod erat, quando jacta pila ſe invicem luſores, ne eam poſſent rapere, expellebant: Lucano *geminare volantem pilam*, id eſt, reddere dum ipſa volat, nec adhuc decidit. Varro apud Nonium; *Purgatum ſcito, quoniam videbis Romæ in foro ante lanienas pila expulſim ludere.* Quod narrat de Lacedæmoniis in theatro ludentibus Lucianus in Anacharſi, ſub Solonis perſona. & Jul. Pollux lib. 4. Onomaſt. meminit hujus ludi. Hinc eſt quod JC. Alphenus in leg. 52. §. ult. D. ad leg. Aquil. ſic caſum quemdam deciderit; *Cum pila complures luderent, quidam ex his ſervulum, cum pilam recipere conaretur, impulit, ſervus cecidit, & crus fregit. Quærebatur an dominus ſervuli lege Aquilia cum eo, cujus impulſu ceciderat, agere poſſet. Reſpondi non poſſe: cum magis caſu quam culpa videtur factum.* ubi nota illam impulſionem de ludi ratione fuiſſe, caſu autem fregiſſe crus, & non culpa impellentis, cum qui expulſim luderent, & lege ludi ſe invicem impellerent. Sed Trimalcio iſte præ mollicie rapere nolebat decidentes pilas. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 4 epig. 19. num. 7. ERHARD. Ita codex Traguriaus. vid. Turneb. adverſ. VI. 4. Martial. lib. XIV. Ep. 46. cujus lemma *Pila Trigonalis*.

Si me nobilibus ſcis expulſare ſiniſtris
Sum tua, ſi neſcis, ruſtice, redde pilam.

Vibrabant] Pro *vibrabantur*. Latine & eleganter, ut infra cap. XLVII. *ejuſmodi fabula vibrabant*, de convivarum ſermonibus. HEINS.

Quum has miraremur lauticias] Scribe *cum has ergo miraremur lauticias*. ſic Trag. cod. BOSCH. & TILEBOM.

Cubitum ponitis] Mallem, *ponetis*. *Cubitum ponere* eſt idem, ac cœnare, quoniam cœnantium is fuit habitus, ut poſito cubito ſe erigerent paulisper, atque ſuſtentarent. Unde infra cap. LXV. *repoſui cubitum*. *Premere cubitum* dixit Horatius I. Car. od. 27.

Et cubito remanete preſſo. SCHEFFER.

Id eſt, apud quem cœnabitis. Infra cap. LXV. *Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum*, cum intranti ſeviro Habinnæ ſurrexiſſet. HEINS. Scribendum ita diſtinguendo. *cubitum ponitis. Et quid? jam principium cœnæ*, &c. TILEBOM. Horat. II. Sat. IV. 39.

Languidus in cubitum ſeſe conviva reponet.

Calpurn. eclog. V. 71.

Seu reſidere libet, dabit ecce ſedilia Tophus,
Ponere ſeu cubitum, melior viret herba tapetis.

vide Ferrar. II. elect. IV. BURM.

Et quid jam] Scribe, *Et quid? jam*. Ita ſupra cap. præced. *Et quid? vos, inquit, neſcitis.* Sic enim legendum dixi. SCHEFFER.

Et jam non loquebatur] Perperam. emenda, *etiam nunc*

Digitized by Google

„loquebatur Menelaus, cum Trimalchio lautiſſimus homo digitos concrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit. Exonerata ille veſica, aquam popoſcit ad manus, digitoſque paullulum adſperſos in

nunc loquebatur. Terentius in Eunucho. *Etiam nunc hic ſtas Parmeno?* SCHEFFER. *Etiamnum* ſcribe. Recte autem *principium cœnæ* vocat hunc pilæ luſum, quia ante cœnam pila aut trocho ſeſe exercebant veteres. Hinc ibant ad balneum, atque inde ad cœnam. HEINS.

Trimalchio] Trimalchio videtur dictus quaſi *τρὶς μαλακός*. TORNÆS. Fortaſſe *ter Malchio* ille, de quo Val. Martial. Ut Varronis *ſeſqui-Ulyſſes* & *Triſmegiſtus*, & *Triparcus*, Plaut, in Perſ. Ad Trimalchionis vero cœnam pertinet Senec. Epiſt. 47. & 57. PITH. Vetus inſcriptio: C. ASINIVS. MALCHIO. CONIVGI. Martialis lib. III. ep. XXXII.

Hos Malchionis patimur improbi faſtus.

Malchio, eſt mollis. Gloſſæ: *Malchio*, *ἀηδής*. *Trimalcio*, ut tricorpor, triparcus. WOUWEREN. Sic appellatus, quemadmodum *trifur*, *triſcurrium*, *tricongius*. In Gloſſ. *Malchio*, *ἀηδής*. Eſt vero Syriaca vox, & *Regem* proprie deſignat. Meurſius Animadverſ. Miſcell. lib. I. cap. II. An ſic etiam *Tercouſul* in vetere inſcriptione apud Velſerum.

Sum victus, ipſe fateor, à Tercouſulo
Vero patrono, &c.?

Sic *Tertullius* apud Tacitum, unde *Tertullianus*. ERHARD. An iſta poſtrema non gloſſemata? BARTH. Quem vide XXI. adv. 6. Duas dictiones ultimas non eſſe gloſſema, ut quibuſdam viſum eſt, & præcedentia & ſequentia probant, confirmant etiam eas MSS. Falluntur etiam, qui Trimalcionis nomen aſpirant, ſi fides numiſmatis ſervanda ſit. Servant adhuc nomen hoc vetera numiſmata; in quorum parte C. NERO AUGUST. IMP. in altera, TRIMALCIO. Ex hoc video eos longe falli, qui Senecam cœnamque ejus deſcribi à Petronio arbitrantur. BOURDELOT. In ipſo codice MS. ſicut publicare fecit Marinus Statilius Amſtelodami apud Johannem Blaeuw Anno MDCLXX. ſemper ſcribitur Tr*imalchio*, quod putamus rectiſſimum. Gonſalii expoſitio ſi deberet ſtare, non Tr*imalcio*, ſed Tr*imalacio* dicendus eſſet. Nam à *μαλακός* eſt *malacio*, non *malcio*, quomodo ab eodem eſt *malacia*, item *malacus* & *malacum*, & id genus. *Malchio* idem eſt ac *Malchus*, de quo Ritterſhuſius ad Malchum in Paralip. ad pag. 13. l. 11. & Holſtenius in vita & ſcriptis Porphyrii cap. 11. SCHEFFER.

Digitos concrepuit] Crepitu digitorum vel ſolo nutu poſcebant domini vilius aliquid imperantes. GLOSS. Martial. lib. 14. Ep. 117. de matella.

Dum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur.

PITH. Tibullus lib. I. eleg. 2.

Et vocet ad digiti me taciturna ſonum.

Clemens Pæd. lib. II. cap. 7. ποππυσμοὶ δὲ καὶ συριγμοὶ, καὶ οἱ διὰ τῶν δακτύλων ψόφοι τῶν οἰκετῶν οἱ προκλητικοὶ, ἄλογοι σημαντικαὶ ὄντες, λογικοῖς ἀνθρώποις ἐκκλιτέον. WOUWEREN. Nota verbum *concrepo* cum accuſandi caſu. Putean. in Genial. ſerm. Crepitu digitorum poſcebant Domini vilius aliquid imperantes. Rader. ad Martial. lib. 6 epig. 89. Ramirez ad eumdem lib. 3. epig. 82. num. 8. ERHARD. Sic optimo ſæculo loquebantur, de quo nos ad Naſonem: ut *increpare lyram*, & ſimilia. Sed & homines ſuperbi, cum quid imperarent ſervis, crepitu digitorum utebantur:

Digiti crepantis ſigna novit eunuchus,
Et delicatæ ſuſcitator urinæ
Domini bibentis ebrium regit penem:

Ut eſt apud Martialem lib. III. Epig. 82. apud eumdem in apophoretis Epigr. CXVII. *Matella fictilis.*

Dum poſcor crepitu digitorum & verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mihi eſt!

Apud Tacitum XIII. Annal. XXIIS. notatur Pallantis ſuperbia, qui ſervis atque ipſis libertis nutu aut ſcripto omnia, nihil voce, eſſet ſolitus imperare & ſignificare. HEINS. Hinc forte natum proverbium *ne crepitu quidem digiti dignum:* de quo vide Eraſm. proverb. titulo *Contemptus.* pag. 130.

Ludenti ſuppoſuit] Alii *jubenti*. TORNÆS. Hi dicebantur laſanophori à laſano vaſculo. Horatius lib. I. Satyra VI.

——— *quinque ſequuntur.*
Te pueri laſanum portantes œnophorumque.

Puta autem ſordidum & vile hoc miniſterium. Arian. Diſſert. Epict. lib. I. cap. 3. Epicrates: τί γὰρ ἔχθιον ἢ παῖ παῖ καλεῖσθαι παρὰ πότοις, καὶ τὴν ἀμίδα φέρειν. WOUWEREN. Malo cum Traguerienſi *ſubjecit*, quam *ſuppoſuit*, quod in aliis exhibetur. Infra cap. 59. Diana *cervam ſubjecit*. *Subjicere ova matribus*, Columella. Seneca II. de beneficiis X. *Pulvino ignorantis ſacculum ſubjecit*. HEINS.

Exonerata illa veſica] MS. *exonerata ille veſica*. TORN. Rectius MSS. *exonerata illa veſica*. & magis hoc ad acumen Satyrici. *Exonerare* hoc ſignificatu poſtea, Sueton. in Claudio cap. 13. Paſſim Medici. BOURDELOT.

Aquam popoſcit ad manus] Infra cap. 94. *Tamquam aquam peteret*. Sidon. *Retrorſuſque converſus tamquam manibus aquam peteret*. Caper, *In manus aquam poſcimus. Veteres autem manibus pedibuſque dixerunt*. PITH. Latini manus lavaturi, *aquam in manus* dicebant, uti & Græci Ariſtoph. Veſpis: Ὕδωρ κατὰ χειρὸς μετὰ τραπέζας εἰσφέρειν. Plutarchus lib. Πῶς ἄν τις διακρίνοι τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Ἀλλὰ μὴ τοὺς αὐτοληκύθους τούτους λεγομένους, καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους κόλακας νομίζωμεν. Athenæus lib. IX. Παρὰ γὰρ τοῖς

in capite pueri terſit.

XXVIII. Longum erat, ſingula excipere. Itaque intravimus balneum,

πολλαῖς τὸ μὲν πρὸ ἀρίστου καὶ δεῖπνου λέγεσθαι κατὰ χεῖρας, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπονίψασθαι. WOUWER. *Poſcere* proprium & uſitatum in hac re verbum. Savaro ad Sidon. lib. 1. epiſt. xi. Rader. ad Martial. lib. 8. epig. 68. ERHARD. Notandus ritus antiquus. Sed partes obſcœnas poſt veſicam exoneratam, aut dejectam alvum, etiam poſt rem Veneream, aqua abluebant, quod *aquam ſumere*, dicebant. De hoc ritu nos ad Naſonem curis ſecundis complura. Meretriculæ vagæ hac de cauſa habebant, qui aquam ſibi, in publicum prodeuntibus, circumferrent, quos *Aquariolos* & *Baccariones* vocabant, viliſſimum contemptiſſimumque mancipiorum genus. Lampridius in Commodo cap. 1. *Aquam geſſit, ut lenonum miniſter.* Quem locum fruſtra interpolabat magnus Turnebus. Plura illic Caſaubonus ὁ πάνυ ad rem. Unde *Aquarioli* pro lenonibus nonnumquam dicti. HEINS. Hinc infra cap. 47. Trimalchio convivis licentiam non continendi dans, dicit *omnia foras parata eſſe, aquam, laſanum & cætera minutalia*; de altero obſcœno uſu aquæ, ab Heinſio notatis adde Illuſtr. Spanhem. ad Callimachi hymn. in Pallad. verſ. 45. Et hinc inter viliſſima ſervorum miniſteria erat, aquam ad obſcœnos uſus dominis vel meretricibus ſubminiſtrare, & inde Tertull. Apologet. 43. conjungit *Lenones, perductores, aquariolos.* Plaut. Pœnul. 1. 2. *Bina ſingulis quæ data nobis ancillæ, ea nos lavando eluendo operam dederunt, aggerundaque aquam ſunt viri duo defeſſi:* Et hinc queritur Frontin. lib. 11. de aquæduct. *Ipſam Martiam ſplendore & rigore gratiſſimam balneis ac fullonicis, & relatu quoque fœdis miniſteriis deprehendi ſervientem.* BURM.

In capite pueri terſit] Superbe factum. HEINS. Barthius ad Statii ix. Theb. 375. narrat ſe vidiſſe puellam regiam, ad quotidianas epulas manus capillis formoſiſſimi pueri deſiccantem, quam Petronium legiſſe putemus. Vide optimum virorum Brouckhuſium ad Propert. 11. eleg. viii. 51. Cæterum ſæpe comis ſuis hoc miniſterium obiiſſe apud veteres ſervos & ancillas docere poſſunt exempla mulieris illius, quæ Chriſti uncti pedes capillis ſiccavit. apud Johan. xi. 2. & adulteræ apud Lucam. vii. 38. ad quod tamen nihil facere ritum illum aras & templa crinibus verrendi, putamus. Sed inſolentius multo, ad hoc miniſterium ſibi adſtantem puerum habere, ut hic Trimalchio. vid. infr. cap. 57. BURM.

Longum erat excipere. * *Itaque*] Non eſt nota in Veteri codice. TORNÆS. Fortaſſe eſt hoc exſcriptoris, non auctoris. PUTEAN. Seneca de brevit. vitæ. BONGARS. Sic infra cap. xxxvii. *converſus ad eum ut plurima exciperem, longe arceſſere fabulas cœpi.* ERHARD. Formula ſatis frequens. Ovidius lib. vi. Faſt. verſ. 325.

Nec licet, & longum eſt, epulas narrare Deorum.

Idem lib. v. Faſt. verſ. 95. Sueton. in Tiber. cap. 61. in Galb. cap. 2. Cicer. iii. Catilin. cap. 5. Fulgent. Mythol. iii. *longum eſt, omnia perſequi*, & paſſim. *Erat* autem eleganti enallage pro eſſet. Ovidius 1. Ep. Heroid. verſ. 108.

Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.

Horat. lib. 1. od. 37.

——— nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, ſodales.

ubi vide Lambinum. Ovid. Ep. Heroid. xix. 130.

Nullus erat ventis impediendus amor. BURM.

Excipere] *Exigere* malim, proprio in hac re verbo, hoc eſt oculis perluſtrare. Apud Naſonem Canace Epiſt. xi. verſ. 7.

Ipſe necis cuperem noſtræ ſpectator adeſſet,
Auctoriſque oculis exigeretur opus. HEINS.

Nihil muta. Infra cap. 37. *Converſus ad eum, ut quamplurima exciperem, longe arceſſere fabulas cœpi.* vid. & cap. 52. BURM.

Intravimus balneum] Antiqui, poſtquam ſe exercuiſſent, ad balnea, à balneis ad cœnam ibant. GLOSS. Antiqui poſtquam ſe exercuiſſent ad balnea ibant. Plaut. Sticho Act. iv. ſc. 1. verſ. 62. *Poſtea ibo lavatum à pila.* à balneis ad cœnas, quæ impreſſe ingerit Petr. Artemidorus: νῦν δὲ οἱ μὲν οὐ πρότερον ἐσθίουσι, εἰ μὴ λούσαιντο οἱ δὲ, καὶ ἐμφαγόντες εἶτα δὴ λούονται μέλλοντες δειπνήσειν, καὶ ἔστι νῦν τὸ βαλανεῖον οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὁδὸς ἐπὶ τροφήν. WOUWEREN.

Sudore calefacti ad frigidam eximus] Inſolens locutio; niſi legas *madefacti.* cap. vi. *ſudore madens.* Tres ædes ſeu cellæ in balneis. Prima eſt caldaria, τὸ λακωνικόν. Vitruv. lib. 5. cap. x. Dioni lib. LIII. πυριατήριον. Senec. *ſudatorium*, nam ſicco calore in eo ſudorem eliciebant. Secunda eſt media, quæ & tepidaria. Tertia eſt frigidaria. num ergo Petronius à ſudatoriis ſtatim ad frigidaria exiiſſe, an potius provocato tantum ſudore frigida perfuſos? Seneca ep. LXXXIV. *Ab hac fatigatione in frigidam deſcendi.* nam frigida κατ' ἐξοχὴν, frigida aqua. Seneca Nat. Quæſt. libro iv. *Animo relictos frigida ſpargimus.* Plin. ep. *poſt Solem frigida lavabatur.* Itaque lucem ei pete ex Celſi lib. 1. cap. 4. WOUWER. In Caldaico ſc. quod Thalmudicis Judæorum מרחשת, à verbo רחש, id eſt, fervet & ebulliit. Bucerus in Pſal. 45. verſ. 2. ERHARD. Inſolens locutio, ut recte ab aliis notatum. Unus ex ſcriptis habet *at ſudore*, unde lego, *& ad ſudorem calefacti.* Nam in cella caldaria, aliis ſudatoria dicta, ſeſe calefaciebant cives delicatiores, antequam in tepidariam & frigidariam intrabant. BOSCH.

Et

Digitized by Google

neum, & ſudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſima lana factis. Tres interim jatraliptae in conſpectu ejus falernum potabant: „ & cum plurimum rixantes effunderent, Trimalchio hoc ſuum „ propinaſſe

Et in ſudorem calefacti, diu eſt quod legendum vidi. Nec male Boſchius, *ad ſudorem.* E balneo ad frigidariam exibant nataturi in lacu, qui balneo vicinus erat in ædibus hominum lautiorum. HEINS.

Momento temporis] Daniel cap. ult. v. ult. *intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo:* id eſt, ſtatim, illico. Infra Petron. cap. XCII. *Ut ſolum hoſpitem vidi, momento recepi.* Et cap. XCVII: *Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus.* ERHARD.

Ad frigidam eximus] Veteres poſt caldarism, in frigidariam cellam deſcendere ſolebant, ut corpus ſolidarent. Plin. lib. 5. epiſt. 6. *In proximo puteus, ex quo poſſis rurſus adſtringi, ſi pœniteat teporis.* Sidon. carm. 9.

Intrato algentes poſt balnea torrida fluctus,
Ut ſolidet calidam frigore lympha cutem.

Sen. ep. 86. Auſon. Moſella. Cor. Celſus de re med. lib. 1. cap. 4. idem Sidon. lib. 2. ep. 9. ubi Savaro. ERHARD. Auſonius in Moſella verſ. 341. ibique Freherus: Exeuntes thermis recreabant ſe lacubus & piſcinis gelidis ſolidandæ cuti. Sidonius carm. IX. ſuper piſcinam; ubi plura ad hanc rem Savaro. WEITZ.

Trimalcio unguento perfuſus] Ἐλαίῳ ἐχρίοντο οἱ λουόμενοι. Nonnumquam uncti lavabantur. Plaut. Pœn. act. III. ſc. III. verſ. 89. *Quid multa verba? faciam ubi tu laveris, ibi ut balneator faciat unguentariam.* Celſus lib. 1. cap. 11. *Exercitationem recte ſequitur modo unctio, modo balneum.* WOUWEREN. Sozomenus Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 13. de S. Antonio; *Oleo ungi, balneis & ſimilibus rebus uti recuſavit, quippe corporis firmitudinem ejuſmodi rebus humidis in mollitiem mutari ſolere cenſuit.* ERHARD.

Tergebatur non linteis] Apul. lib. 1. Mil. *Oleum unctus, lintea terſus, & cætera huc eidem uſui profer.* Juvenal. Satyra III.

—— jam ſonat unctis
Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.

vide Lucian. Lexiph. WOUWEREN. Sed infra cap. 91. *Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus.* Apul. lib. 1. Metamorph. ubi vid. Colvium in Notis. Ammianus lib. 28. cap. 4. de balneari ævi ſui luxuria; *Cum è Silvani vel Mammææ aquis venitant ſoſpitalibus, ut quiſquam eorum egreſſus tenuiſſimis ſe terſerit linteis, ſolutis preſſoriis veſtes luce nitentes arbitra diligenter explorat, quæ una portantur ſufficientes ad juvandos homines undecim: tandemque electis aliquot involutus, receptis anulis, quos, ne violentur humoribus, famulo tradiderat, digitis ut metatis abit,* ERHARD.

Palliis ex molliſſima lana] Ergo *pallium* proprie ex lana. Balbus Catholico; *Dicitur pallium à pellibus, unde fiebat prius: ſed modo dicitur pallium quoddam genus panni ex ſerico, & quilibet mantellus.* ERHARD.

Jatralipta] *Jatralipta* medicus, unguentarius, qui unguentis & perfrictionibus curat. GLOSS. Plinius lib. XXIX. cap. 1. vertit *unctores medicorum.* puto deſignari unctores Trimalchionis. nam homo lautus eos adhibuit, qui cum cura & ex arte id facerent. alioquin ungendi officio ſervi functi, qui Aliptæ, Senec. Juvenal. Satyr. 6. WOUWER. Medicinæ artis olim pars fuit *aliptice.* Nec in gymnaſtica tantum noti *alipta*, ſed etiam in Jatrice: qui non ſolum ad conſervandam valetudinem, vires adquirendas, bonumque colorem conciliandum adhibebantur, ſed etiam interdum ad recuperandam ſanitatem. Nam & extitere olim nonnulli, qui longos morbos aliptis tractandos curandoſque traderent. Hinc ex medico & unctore compoſitum nomen *ἰατραλείπτης.* Plinius lib. 29. cap. 1. *Prodicus Selymbria natus, diſcipulus ejus, inſtituens, quam vocant, jatralipticen, unctoribus quoque medicorum & mediaſtinis vectigalia invenit.* *Jatraliptas*, reddit *unctores medicorum.* Salmaſius Not. in Vopiſc. Vit. Saturnin. cap. 8. WEITZ.

Trimalchio hoc ſuum propinaſſe dicebat] Id eſt, dicebat ſe ipſis propinaſſe hoc vinum ſuum. Vocat *ſuum*, quia ipſe tali, nec alio utebatur. *Dominicum* eſt infra apud Petronium cap. XXXI. *Propinaſſe.* poſitum eſt abſolute, ut in illo Martialis: lib. 1. epig. 69.

Cœnat, propinat, poſcit, negat, invitat.

SCHEFFER. Cur vero *ſuum propinaſſe*? Locus eſt haud dubie vitioſus. In quo, ſi quid video, ſolemni errore librarius vocem unicam omiſit. Nempe poſt *ſuum*, interſeri oportuit, *Genium.* Deinde ſcribe, *propitiaſſe.* Sic paulo ante Tragurianus, in *argentea*, omiſſa, *lance:* & ſic paſſim peccat is codex. *Trimalchio hoc ſuum genium propitiaſſe dicebat*, & quidem pro cætera arrogantia ſua. Alludit enim ad libationes in conviviis, quæ geniis Principis aut Diis dabantur, effuſo in menſam aut terram modico vino. Quem ritum noſter infra tangit cap. LX. *Unus pateram circumferens, Dii propitii clamabat.* Auctor dialogi de oratoribus ad rem præſentem commode cap. IX. *Laudavimus nuper ut miram & eximiam Veſpaſiani liberalitatem, quod quingenta ſeſtertia Baſſo donaſſet, pulchrum id quidem, indulgentiam principis ingenio mereri, quanto tamen pulchrius, ſi ita res familiaris exigat, ſe ipſum colere* (ſcilicet quam principem) *ſuum genium propitiare, ſuam experiri liberalitatem;* Vides eumdem lo-

Digitized by Google

,, propinaſſe dicebat. Hinc, involutus coccina gauſapa, lecticae impoſitus eſt, praecedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & chiramaxio, in

quendi modum. Sed & in hoc ipſo convivio, Trimalchio noſter infra Cap. LXXIV. *Ita Genium meum propitium habeam.* Tum Scintilla, *Gajum per Genium ejus orando, rogare coepit.* Et convivarum neſcio quis. Cap. LVII. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam.* ubi, per *tutelam loci hujus*, deſignari puto Genium Trimalchionis. Contra ſervus in crucem actus eſt, quia Gaji noſtri Genio maledixerat. De libatione in terram Euſebius Pamphilus lib. VII. De mandato domini à Jac. Sirmondo editus ex antiqua verſione: *Cum aliquis vocatus fuerit ad coenam gentilium, & perrexerit, vinum autem viderit in terram effundi & libari.* Græci libabant Jovi Liberatori menſis ſecundis: quo Seneca moriturus alludit apud Tacitum Ann. XV. cap. LXIV. *Poſtremo ſtagnum calida aqua introit, aſpergens proximos ſervorum, addita voce, libare ſe liquorem illum Jovi Liberatori.* Tum & Thraſea apud eumdem Ann. XVI. c. XXXV. *Præfectiſque* (ſic ſcribe) *utriuſque brachii venis, poſtquam cruorem effudit, humum ſuperſpargens, libemus, inquit, Jovi Liberatori.* Utroque loco libamenta in terram vides ſparſa uti hic à Jatraliptis. Cæterum, quemadmodum homines liberi per Genium Principis jurabant, ita ſervi per Genium Dominorum. Lygdamus ſervus apud Propertium. lib. IV. Eleg. 8.

Exuitur, Geniumque meum proſtratus adorat.

Seneca Ep. XII. de villico ſuo: *Jurato per Genium meum, ſe omnia facere, in nulla re ceſſare curam ſuam.* Ubi alii Codices parum probe, *per Genium ſuum.* HEINS. Ego Schefferi explicationem ſequor; erat indignatus Trimalchio nequam illos jatraliptas vinum effundere non vile, ſed quale ipſe ſemper potare conſueverat: Niſi inſolentis eſſe velis, qui ne jactura quidem optimi vini moveretur, ſed ut liberalitatem oſtenderet, ingerebat, nihil damni eſſe, etſi eſſet vinum dominicum. De quo mox ad caput XXXI. BURM.

Coccina gauſapa] Gloſſ. *Gauſapa*, βαρβαρικὸν παλλίον. Tiraquell. Connubial. lib. 3. pag. 56. *Gauſapa, veſtes villoſæ, quæ hiemali tempore geſtantur:* quorum meminit Plinius lib. 8. cap. 48. Martial. lib. 14. non ſemel, & Perſius Satyr. 4. verſ. 36. ubi Caſaubonus: *Gauſape fuit genus veſtis craſſæ & villis hirtæ.* Et Satyr. 6. verſ. 46. Ovid. 2. de Arte verſ. 300.

Gauſapa ſi ſumſit, gauſapa ſumta proba.

Coccinam autem appellat *gauſapam*, quæ cocco eſt infecta. Martial. lib. 2. epig. 39.

Coccina famoſæ donas & ianthina moechæ.

Juvenalis: Sat. III. verſ. 283.

—— *Quem coccina læna*

Vitari jubet, & comitum longiſſimus ordo.

Lazar. Baytius lib. de Re veſtiaria cap. 3. Infra cap. XXXII. *Pallio coccineo adraſum incluſerat caput.* Qui in campo ſe vel gymnaſio exercebant, cætera nudi, τὸ αἰδοῖον campeſtri tegebant: aut ſi corpore infirmiore erant, gauſapam, vel pallam, vel lodiculam, vel ſabana ſumebant. Itaque plurimus horum uſus fuit in gymnaſiis & balneis. Sic apud Petronium Trimalcio involutus *coccina gauſapa* lecticæ imponitur, poſt curatum in balneo corpus. Et Senecæ Epiſt. 54. Pſychrolutes *gauſapatus* dicitur, qui aqua exiens poſt natationem gauſapa ſe involvebat, &c. Hæc Caſaubonus ad Suetonium Aug. cap. 83. WEITZ. Vide Salmaſ. ad Spartian. Hadrian. cap. 3. & Lamprid. Alex. Sever. cap. 27.

Lecticæ impoſitus eſt] De earum uſu, forma, diſcrimine, Lipſius Elector. lib. 1. cap. 19. ERHARD.

Præcedentibus phaleratis curſoribus IV.] Phalerati curſores erant ſervi, qui in itinere faciendo vel deambulando per urbem, rhedam, vel equos vel pedites in comitatu præcedebant. GLOSS. Cæſarius: ἀποκρίσις ρϛ'. Νῦν ἢ ὅπερ ἐπὶ τῶν βασιλέων δρᾶσθαι πέφυκε. φασὶ μὲν καὶ προηγεῖται ὁ θεῖος κήρυξ ἐπὶ τὸν βασιλέα τρέχειν· ἐπειδὰν δ' ἐπὶ τῆς πόλεως τῶν πλατειῶν πλατυτέρων γένηται, ἀφίησι τοὺς κληθέντας ἐπὶ τῶν προαυλίων ἑστάναι, μέχρις ἂν μηνύσῃ τῷ βασιλεῖ τὴν αὐτῶν παρουσίαν. PITH. Antiqui in comitatu curſores ſervos habuerunt. Martial. lib. 11. Epig. 47.

Nec feriatus ibat ante carrucam.

Sed tuta foeno curſor ova portabat. WOUWER.

Seneca Epiſt. 87. BARTH. *Curſores*, ſervi vocabantur, qui in itinere faciendo vel deambulando per urbem, rhedam vel equos, pedites præcedebant in comitatu, quos Galli *Laquais* & inde nos Hiſpani *Lacajos*, vocamus. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 3. epig. 47. num. 9. Petronius cap. ſeq. *Notavi in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem.* Germanis *Lackeyen*. Balbus Cathol. *Curſor à currendo, ut curſor Domini Papæ.* ERHARD. Senec. ep. 123. *Omnes jam ſic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen curſorum antecedat.*

Quatuor curſoribus phaleratis] At Mæcenas, ad cujus ſe exemplum componit, non niſi duobus comitatus ſpadonibus in publicum prodire erat ſolitus, teſte Senec. Epiſt. CXIII. HEINS.

Chiramaxio] *Chiramaxium* genus modici plauſtri, unius hominis tantum capax, ſolitum à ſervis trahi. GLOSS. Geſtatoria ſella. TORNÆS. Χειραμάξιον, quod manu ducebatur, proprium pueri geſtatorium. WOUWEREN. Videtur eſſe genus modici plauſtri, quo homo tantum geſtari poterat, & à ſervis, non à mannis trahebatur, unde vocabatur *chiramaxion*. Scalig. ad Feſt. *Arcuma*. In tali vehiculo catamiti oblita facie, ut Seneca loquitur, id eſt, *maſquez*, vectari

Digitized by Google

in quo deliciae ejus vehebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. Quum ergo auferretur, ad caput ejus cum minimis ſymphoniacus tibiis acceſſit, & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione ſaturi, & cum Aga-

ctari conſueverunt, ne ſol aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perſtringeret. ERHARD. Vide Scheffer. de re Vehicul. lib. 11. cap. 18.

Deliciæ ejus] Pueri amati, παίγνια. GLOSS. Cicero: *Amores autem, & ea, quæ deliciæ appellantur.* PITH. Plutarchus Anton. Ὁ δὲ Σάρμεντος ἦν τῶν καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ἃ δηλίκια Ῥωμαῖοι καλοῦσι. Senec. ep. XII. *Ego ſum Philoſiti villici filius deliciolum tuum factum.* Virgil. *Alexin Delicias domini.* WOUW. Παιδάρια, παίγνια; pueri amati. Socrates Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 19. interprete Epiphanio Scholaſtico; *Adrianusque ipſe Antinoum, ſuas delicias, in Deos repoſuit.* in Caſſiodori Tripartita Hiſtor. Cicero. Recte, *Amores*, qui Græcis ἐρώμενοι, amaſii, τὰ παιδικά. ERHARD.

Vehebantur] Codex Scaligeri, *ferebantur.*

Puer vetulus] Exoletus. vide Senec. ep. XCVI. hi *Catulaſtri* dicebantur. Gloſſ. *Catulaſter* βουπαῖς. à Catuliendo. *Catulire*, incitari ad Venerem, oſtendere ſe velle maritari. Varro lib. 11. de re ruſt. cap. 9. τοιοῦτον πάθος καλεῖται σκυζᾶν τὰς κύνας. Ariſtoph. κυαμίζειν. ἄλλοι δὲ κυαμίζουσιν αὐτῶν. WOUWEREN.

Cum ergo aſſerretur] Lege *efferretur*, ſcilcet ex balneo. Putſchius. vulgatam comprobat ipſe Petron. in eo, qui ſequitur, loco cap. XXXII. *In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt.* ERHARD. MS. *auferretur*, quod eſt rectiſſimum. Impoſitus eſt Lecticæ & ablatus, ab eo ſcilicet loco, ubi luſerat pila, ad triclinium, ubi parata erat cœna. Fruſtra pro *afferre* adducit Hadrianides verba poſt ſequentia, *ipſe Trimalchio ad ſymphoniam allatus eſt.* Quia ſermo ibi non de loco hoc, ſed alio. Ab hoc auferebatur, quod cuivis attentiori manifeſtum eſt. SCHEFFERER. *Efferretur* Mem. cod. Nob. Hienſius *inferretur* legit: Sic de Tiberio Suetonius cap. 30. *lectica quondam introlatus æger.* CL. Schefferus probat ex Trag. cod. *auferretur*; ex quo eum eodem mox pro *Symphoniacis* lego *Symphoniacus.* Forſan tamen proba Memmii codicis lectio, *efferretur.* Senec. de Brev. Vit. cap. 12. *Audio quendam ex delicatis (ſi modo deliciæ vocandæ ſunt, vitam & conſuetudinem humanam dediſcere) cum ex balneo inter manus elatus, & in ſella poſitus eſſet, dixiſſe interrogando, jam ſedeo?* BOSCH. Tragurianus *auferretur*, malim tamen, *cum auferetur.* HEINS.

Cum minimis ſymphoniacis tibiis acceſſit] Cicero pro Milone. *Milo, qui numquam, tum caſu pueros ſymphoniacos ſecum ducebat & ancillarum greges; ille qui ſemper ſecum ſcorta, ſemper exoletos ducebat, tum nemi*nem. WOUWEREN. Sueton. de Caligulæ luxuriis, cap. 37. *Fabricavit & de cedris liburnicas*, &c. *quibus diſcumbens de die inter choros ac ſymphonias, litora Campaniæ peragraret.* Prorſus ut in Euangelio D. Lucæ cap. 15. *Audivit ſymphoniam & chorum.* Saliſberienſis pag. 165. *Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excepit, & teneris manibus tibias tractat.* Quid ſunt autem *minimæ ſymphoniacæ tibiæ?* an legendum *mimicis?* ſic enim infra de pueris in miniſterio cantillantibus: cap. XXXI. *Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes.* ERHARD. Quis acceſſit? hoc vero textus non oſtendit, ſicut nunc eſt editus. Corrigendus igitur ex MS. Dalmatico, legendumque *Symphoniacus.* De pueris ſymphoniacis res eſt nota, docuitque pridem Pignorius. Sed quæ *tibiæ minimæ?* putant quidam *mimicas* legendum. Verum mimicæ tibiæ alibi non leguntur, neque habuerunt mimi aliquas peculiares, verba quoque in ſequentibus *pantomimorum, non patrisfamiliæ triclinium crederes*, ad tibias nil pertinent. Recte igitur *minimæ*, quæ minutum edebant ſonum, oppoſitæ longis. Itaque ſequitur, *tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret*, quod manifeſte minimas oſtendit. Nam majoribus profecto ſi cantaſſet, talis non potuiſſet videri. SCHEFF. *Symphoniacus*, recte idem Tragurianus. Nec tentandæ ſunt *minimæ tibiæ*, quamquam dubitabam olim de *geminis tibiis.* Sic in Catalectis Pithæi. carmine de novem Muſis:

Euterpe geminis loquitur cava tibia ventis,

Id eſt, geminis flatibus. Niſi malis *avenis geminis* ſcribi. *Geminæ tibiæ* monaulo opponuntur. Sed nihil, ut dixi, tentandum. Sophocles apud Longinum περὶ ὕψους. Μικροῖς μὲν αὐλίσκοισι φορβειᾶς δ' ἄτερ. Profert eundem verſum Cicero ad Atticum. Cæterum, in toto quoque Trimalchionis epulo omnia ad ſymphoniam miniſtrantur: & hoc ad imitationem Mæcenatis, quam æmulari homo inſulſiſſimus volebat videri. Unde & in epitaphio ſuo ſe Mæcenatianum vocabit infra. De Mæcenate Seneca libro de providentia cap. III. *Feliciorem tu ergo Mæcenatem putas, cui amoribus anxio, & moroſæ uxoris quotidiana repudia deflenti, ſomnus per ſymphoniarum cantum, ex longinquo lene reſonantium, quæritur?* HEINS. Proba lectio, quo referendum proverbium illud ab Othone apud Sueton. cap. 7. jactatum: τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, & huc recte verſum Sophoclis adduxit Heinſius. quem plenius exhibet Cicero ad Atticum 11. Epiſt. 16. ubi vide commentato es. BURM.

Acceſſit] Improprie de eo, qui vehitur. ERHARD.

Cantavit] Scilicet tibiis. ERHARD. Magis appo-

Agamemnone ad januam pervenimus, "in cujus poſte libellus erat, cum „hac inſcriptione fixus: QUISQUIS. SERVUS. SINE. DOMINI-„CO. JUSSU. FORAS. EXIERIT. ACCIPIET. PLAGAS. CEN-„TUM. In aditu autem ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in lance argentea piſum purgabat. Super limen autem

ſite legeretur, *baſiavit.* TILEBOM.

Admiratione] Plaut. prol. Pſeudoli, vel quiſquis auctor. BARTH.

Cum Agamemnone] Trimalcione regio faſtu incedente. TORNÆS.

Libellus] Tabella. Sic uſurpavit Seneca de Benef. IV. cap. 12. *Suſpenſum amici bonis libellum dejicio.* SCHEFFER. Cicero pro Quintio. cap. 15. *De quo libelli in celeberrimis locis proponuntur, huic ne perire certe, tacite, obſcureque permittitur.* Et cap. 19. *Dejecit libellos Alphenus.* Quos libellos *tabulas* vocat. II. contra Rullum 25. & II. Philipp. 29. BURM.

Dominico juſſu] Domini juſſu. Sic Columella. IX. præf. *Subjecta dominicis habitationibus ponebat vivaria.* SCHEFFER.

Accipiet plagas C.] Ut edicti loco ſit libellus iſte propoſitus, malim equidem, *accipiat*, quomodo in legibus paſſim antiquis. Idque Trimalchionis majeſtate ac ſupercilio dignius omnino. HEINS.

In aditu ipſo] Athenæus 4. Δεῖ δὲ πρῶτον εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐρχόμενον μὴ γαστριζόμενον εὐθὺς ἐπὶ τὸ συμπόσιον χωρεῖν, ἀλλὰ τι δεῖναι πρότερον τῷ φιλοθεάμονι καὶ κατανοῆσαι τὴν οἰκίαν, οὐ δὴ γὰρ τοῦτο παρέλιπε ὁ ποιητὴς, αὐτοὶ δ' ἐσῆλθον θεῖον δόμον. οἱ δὲ ἰδόντες θαύμαζον. PITH. Id eſt, in veſtibulo. Cicero pro Cæcina. *Primo aditu veſtibuloque prohibere.* Idem II. de oratore: *oportet, ut ædibus & templis veſtibula & aditus, ſic cauſis principia proportione rerum præponere.* Ibi autem ſtabant vel ambulabant qui intromitti in ædes volebant. Plaut. Moſtell. III. II. *Viden' veſtibulum ante ædis hoc, & ambulacrum quojuſmodi?* Ubi ambulacrum non eſt aliud, quam ipſum veſtibulum. GOESIUS.

Oſtiarius praſinatus] Servus qui ad limen obſervabat, janitor erat in catenis: Praſinatus autem dictus à colore veſtimenti nimirum viridi. GLOSS. Servus qui ad limen obſervabat, Janitor, aut oſtiarius: is erat in catenis. Columella lib. I. *An putem fortunatius à catenato repulſum iri janitore?* Sueton. L. *Otacilius ſerviſſe dicitur, atque etiam hoſtiarius in catena fuiſſe.* Idque priſco inſtituto, quod ex Ovid. Faſtor. I. claret, ille apud Plautum Trinum. oſtiarium alloquitur: *heus æquus foribus tutelam gerit.* hoc enim ejus munus, quod Ovid.

——— *egreſſus introituſque videt.*

Idem oſtiarium monuit lib. III. Amor.

Excubus clauſam ſervus ut ante domum.

WOUWEREN. Janitor catena ſolitus oſtio alligari. Sueton. Clar. Rhetor. Ovid. I. Amor, Nonius *tinnire*, BARTH. In circo erant factiones diviſæ in partes coloribus diſtinctas, Caſſiodor. Var. lib. 3. ep. I. *Tranſit praſinus, pars populi moeret; procedit venetus, & potior turba civitatis affligitur.* ubi haud dubie legendum *procedit venetus*, pro, occumbit. Hinc aurigæ nomina ſortiti, ut illi dicantur *praſinati*, hi *venetiani*. Nec in circo ſolum, ſed in ſcena quoque factiones iſtæ. Exſertim Caſſiodor. lib. I. epiſt. 2. 27. & 33. ubi inquit, *Partis praſini* (leg. *praſinæ*) *inſinuatione comperimus ſeditiones turbulentas imitari, & cauſam lætitiæ publicæ ad furoris certamina prorupiſſe. Quapropter, &c. à vobis praſinis pantomimus conſtituatur.* Et Antoninus Imp. in vita ſua; τὸ μήτε πράσινος, μήτε βενετιανὸς, μήτε παρμουλάριος intelligo eos, qui factioni ſtudebant praſinæ aut venetæ. Fuiſſe Neronis praſinum agitatorem ſcribit Sueton. in Neron. cap. 22. & Spartianus, qui eum inſuper praſinæ parti faviſſe tradit. Satyrice ergo Petronius Neronem ſub Trimalcionis nomine perſtringit, quod vel extra ludum & circum ſervos haberet praſinatos, qui à ſe videtur addidiſſe ceraſinum cingulum, id eſt, ruſſeum, ſtudio, opinor, innovandæ factionis à ſe Claudianæ dictæ. ERHARD. Pro more conſueto, obſervans eos, qui atrium ingrediebantur, egrediebanturve; hinc ridicule Plautus *Atrienſem ſub janua* vocat Caſin. act. II. ſcen. 8.

Idem me pridem cum ei advorſum veneram,
Facere Atrienſem voluerat ſub janua.

Senex cum Stalimoni ſervo, vel ad flagitioſiſſima obſequentiſſimo villæ præfecturam detuliſſet, Chalino adverſanti ſibi urbanam provinciam pollicetur, & quidem verbo præſtantiſſimam, Atrienſem enim ſe eum facturum ait; at dum illud munus januæ alligat, revera rem viliſſimam ei adſignat, utpote cane catenato vix futuro potiori. Quare & oſtiarium Senec. III. de ira cap. 37. vocavit *mancipium extremum*, id eſt, ſortis extremæ & abjectiſſimæ. GOES. De hujus generis ſervo ſatis multa eruditi congeſſerunt. Sed puto male confundi cum *Atrienſi*, de quo noſter mox verba faciet, & qui honeſtioris ordinis erat; oſtiarius enim canis comes & contubernalis limen & januam ſervabat, Atrienſis vero totius Atrii, imaginum, & aliarum rerum curam gerebat: itaque recte diſtinguit Pignorius in libro de ſervis. Sed confundit hic Goeſius & Reineſ. ad inſc. claſ. XI. 39. dignitatem vero Atrienſis vindicavit Fabrett. ad inſcrip. cap. I. pag. 9. BURM.

Ceraſino cingulo] *Ceraſinum* ruſſeum à colore ejus fructus

Digitized by Google

autem cavea pendebat aurea; in qua pica varia intrantes ſalutabat.

XXIX. Caeterum ego, dum omnia ſtupeo, pene reſupinatus crura mea

fructus. GLOSS. Anton. Thyleſius de Colorib. cap. 7. Alemannis *Schiler*. Ergo ut *praſinatus* eſt à Græco *πράσον*, ita *ceraſinus* eſt à *κέρασος*. utrumque à colore ejus fructus: illo viridis, hoc ruffeus notatur. ERH.

In argentea] Sie habet Codex noſter omiſſo *lance*, quod eſt in vulgatis, nec abeſſe debet. SCHEFFER. Supplendum ex editis, *in lance argentea*. Niſi id inculcatum à mala manu, ac ipſe dederit Petronius: *in vanno argentea*. HEINS. Et in his inſaniebant liberti Claudiani oſtentandis. egregie Tertullianus de Pallio. cap. VI. *Item quantis facultatibus aſtimavere ligneas maculas! item qua lances centenarii ponderis Sulla molitur. Vereor ſane ne parva ſit iſta trutina, cum Druſillanus equidem, ſervus Claudii, quingenariam promulſidem adſitat.* vid. Plin. XXXIII. cap. 11. ubi de Druſillano Rotundo Claudii ſervo, qui quingenariam lancem habuit. vid. inf. 31. BURM.

Piſum purgabat] Sic infra cap. CXXXV. *partem leguminis ſuper menſam effudit, juſſitque me diligenter purgare.* ERHARD. & TILEBOM.

Super limen] Nempe ſuperius januæ ſupraſcriptæ, qua è veſtibulo in atrium eundum erat. GOES.

Cavea pendebat aurea.] Rader. ad Martialem lib. 14. epig. 68. ERHARD.

Pica varia] Genus picæ longa inſignis cauda & famoſa garrulitate amabilis. GLOSS. Quam Galli *Gajum*, Itali *Picam glandariam* vocant. WOUWEREN. Douzæ dicitur famoſa garrulitate nobilis: ſed puto ſic dici, ut apud Lucret. plerumque *varia volucres*, vel *diſſimiles*, vel *varii coloris*. Plin. lib. 10. cap. 29. *Picarum genera, qua longa inſignes cauda varia appellantur.* Interpretes hoc loco confundunt *picam variam* cum *gaio*, niſi fallor, perperam. *Pica varia* eſt, quæ Alemannis *agerſta*, Francis Orientalibus *alſtera*, Occidentalibus ſive Galliis *agaſſa* vel *agacha*. de qua eſt capiendus verſus ille Monaſticus apud Gardinerum in Proverb. antiq.

Nomen abeſt pica, niſi quid varii tenet in ſe.

Et ille alter apud Balbum in Catholico;

Nigrior una pica, pars altera candida pica.

Videndus Dialogiſmus de pica in Epigram. vet. lib. 4. pag. 128. Vincentius Belvacenſ. in Spec. nat. Albertus Magnus, Rob. Conſtantinus in Supplem. ling. Latin. Conrad. Geſnerus in Hiſt. avium, & diligentiſſimus harum rerum & omnis antiquitatis perſcrutator Uliſ. Aldrovandus in Ornitholog. *Gajus* à ſono vocis ſic dictus, quem Galli hodie *gay*, Latini *graculum*, Germani *Heer* nuncupant. Quem enim Alemanni *gey* vel *gay* appellant, eſt ex genere larorum pectora rubicantium, capita ſuperius nigricantium: quo de accipiendus Eucherius Lugdunenſis in Interpret. nom. Bibl. cap. 11. ſcribens; *Larus in Pentateucho, gaviam ſignificat.* *Picus martius* Gallis eſt *pimart*: *picus viridis*, *piverd*, *Grunſpecht*. nam & *Specht* noſtrum à Latino *picus* originem habet. ERHARD. MSS. *Vario*. quod ferri poteſt. De his autem ſalutationibus & vocibus legendus C. V. Iſ. Caſaubonus ad Perſii Prologum. BOURDELOT. Verſicolor. Sic, *varia* dictæ pantheræ; lupus, *piſcis varius* Columellæ, & *apes varia*, *varia oves*: Infra noſter cap. XLV. *Ruſticus varium porcum amiſerat.* Martialis de pica, Apophoretis epig. LXXIV.

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto.

HEINS. Ovid. Epiſt. XV. *Et variis alba junguntur ſape columba.* Sed & luxum Trimalchionis hæc avis oſtendit, quæ Romæ rara erat, & paulo ante Plinii tempora nota: ut ex Plinii loco ab Erhardo adducto intelligitur; ſed ex quibus patet male Bourdelotium *vario* legere. De voce *varia* vide Munkerum ad Hygin. fabul. 223. Cæterum hanc eſſe *avem illam pictam, qua urbi Pictavorum contulit nomen, levitatem gentis colore & voce præfigurantem*, teſte Joanne Sariſbur. de nugis curalium lib. 1. cap. 13. puto. Quam Gothofredus Jungermannus ignorabat, & quænam eſſet conſulebat Goldaſtum. vid. Epiſtolam XCIV. BURM.

Intrantes ſalutabat] Martial. lib. 7. epiſt. 86.

Pica ſalutatrix ſi tibi Lauſe places

libro 9. epigr. 56. Et in diſtichis:

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto.

De his picis accipiendum illud Perſii in prolog.

Quis pſittaco expedivit ſuum χαῖρε,

Picaſque docuit verba noſtra conari? WOUWER.

Iſidorus Gloſſ. *Chare Caſar, amicos.* Corrigit Goldaſt. *à pſittaco*, ut ſit illud Martialis;

Hoc didici per me dicere, Caſar ave.

& illud in Philom. Ovidii:

Atque ſuo domino Chare valeque ſonat.

Benedictus Magiſter apud Balbum; *Pica verba in diſcrimine vocis exprimunt, ut homo, & ſi linguas in ſermone explicare nequeunt, ſonum tamen humana vocis imitantur.* Vide Phil. Camerarium Horar. ſucciſivar. Centur. 3. cap. 71. Pierium in Hieroglyph. Raderum ad Martial. lib. 14. epig. 67. ERHARD. Proprio verbo, quo χαῖρε illud Picarum exprimit. Ovidius V. Met. 295.

Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis. BURM.

Dum omnia ſtupeo] *Dum ad omnia ſtupeo*, Latinius dixiſſet. HEINS Satis Latine. Valer. Flacc. 1. 149.

Hac quamquam miranda viris ſtupet Æſone natus.

II. 620.

——— *ſtupuitque fragorem*

Camus.

II. 510.

Surâ

mea fregi: ad ſiniſtram enim intrantibus, non longe ab oſtiarii cella, canis ingens, catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperque quadrata litera ſcriptum, CAVE. CANEM. Et collegae quidem mei riſerunt. Ego autem, collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalchio capillatus caduceum

Surgentemque toris ſtupet, immanemque paratu Æacidem.

Et ita Virgilius & alii locuti. BURM.

Reſupinatus] Vide me ad Terent. Phormion. 5. 6. Scholiaſten Juvenal. ad Satyr. 3. & Stuckium Antiquit. convivial. lib. 2. cap. 3. WEITZ.

Ad ſiniſtram] In ipſo aditu ſive veſtibulo, ut opinor. Ibi enim janitoris cella, ad cujus fores vulgo canis catenarius, qui hic pictus loco veri canis. vide Senec. III. de Ira XXXVII. Suet. Vitellio cap. XVI. GOES.

Hoſtiarii cella] Πυλώνιον, οἴκημα πυλωρῶν. Poll. lib. 1. num. 77. WOUWEREN. Cellam atrienſem dicit, ubi vinctus janitor cuſtodiam januæ gerebat. Rader. & Martial. libro 9. epig. 55. Memoria opinor lapſus. non enim ſervus vinctus ſervabat, ſed canis: ipſe ſervus liber à vinculis erat, ut ex Plauto diſcimus. ERHARD. Erhardum hic errare oſtendit Sagittarius de Januis veterum, cap. XVI. §. 19.

Canis ingens catena vinctus] Antipater; ὡς θυρωρὸς Ἐν πυλῶν ὄντι κύων ἐν προθύροις δέδεται. hujuſmodi canes, Senecæ de Ira lib. III. cap. XXXVII. *catenarii canes*: Græcis δέσμιοι. Artemidorus lib. III. Τῶν μὲν κυνῶν οἱ μὲν ἐπὶ θύραις τρέφονται, οἱ δ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν κτημάτων, ὡς οἰκετικοὺς, καὶ δεσμίους λέγομεν. WOUWEREN. Catenarius canis, Senec. 3. de ira cap. 37. BARTH. Quem & vide lib. XXI. adv. 6. Senecæ *catenarius*, Artemidoro δέσμιος, Phædr. l. III. c. 7. *à catena collum detritum canis*. Ritterſhuſ. in Not. More veterum canes ad oſtium non vivi modo, ſed & ſculpti, ut in regia Alcinoi;

Χρύσειοι δ' ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν
Δῶμα φυλασσέμεναι. ——

vel picti in pariete, ut hic in Petronio. Auſon. Popma ad Varron. vide Douzæ Præcidan. Tibull. cap. 1. Caſauboni Comment. ad Theophraſti Character. ERHARD. Neque id fieri inſolens. Nam de ſimili cane Plautus Moſtellaria III. II. CLXV. *tam placida eſt, quam eſt aqua; vise, ire intro audacter licet*. GOES.

Quadrata litera] Litera Capitali. GLOSS. *Quadratas literas*, vulgo capitales vocamus. Sed illis priſcis ſæculis nullæ aliæ erant literæ, præter quas vocamus capitales. Quas ergo *quadratas literas* vocat, quæramus. Scalig. WOUWEREN. Petronii & ante temporibus jam inventæ erant aliæ literarum formæ, teſte Quintiliano lib. 1. cap. 7. inter quem & Petronium non adeo multum ævi interfuit, ut non earumdem literarum formis uti potuerint: quæ formæ erant quadratæ. Meurſius Animadverſ. miſc. libro. 3. cap. 18. Vide tamen Cujacium. ERHARD. V. Leon. Allatii Animadverſiones in antiquitates Etruſcas. §. 29. & 36.

CAVE CANEM] Hæc pertinent ad illuſtrationem illius loci Varronis, qui ab Nonio citatur in voce *Prabitio*: *Quod eo die mea erat prabitio, in januam CAVE CANEM inſcribi jubeo.* quem morem Turnebus cap. 4. lib. 15. Græcis acceptum refert. EMMIUS. Nonius in verbo *Albicatur* citat Varronem, *Cave canem*, qui fabulæ (ut opinor) titulus eſt. Notum eſt Baſſi apud Senecam illud; *Si canem ad oſtium alligaſſet*. Controverſ. 30. BONGARS. Varro Eumenid. apud Non. in voce *Prabitio*. Notum illud Baſſi apud M. Senecam. *Si canem ad oſtium alligaſſet*. PITH. Vinctos canes ad ædes habebant, ut & tabernas. Januæ autem vel parietes inſcribebantur, ut caveret, ſi quis introiret, hac formula, *Cave, cave canem*, Ch. Colerus Parerg. cap. 16. Rader. ad Martial. lib. 11. epigram. 17. Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *Hoſtiarii*. Quem morem antiquum tangit etiam Puteanus principio Genialium Serm. Alioqui teneretur lege Aquilia Dominus, cujus canis damnum feciſſet, argum. l. 28. §. ult. l. 31. D. ad legem Aquil. ubi Doctores. Sic & equitantes *debent cavere & admonere gentem, alta voce clamando*, CAVE, CAVE, ut ſcribit Vitallinus de Malefic. tit. Damno-dato, num. 45. & Geminianus in cap. ſi duo, & cap. ſæpe, diſtinct. 50. ſcribit, *quod ita debet acclamare, quod evitari poſſit*. Hippolytus Bonacoſſa tractat. in Mater. Equor quæſt. 178. Varro in Eumenid. & titulus Menip. *Cave canem* Hoc uti conveniet, quoties monebimus, cavendum ab homine maledico & obtrectatore, vel ab hoſpite inhumano. Auſon. Popma ad Varron. ERHARD. CAVE, CAVE CANEM Leid. cod & vett. BOSCH. Rectius membranæ Scaligeri, *cave, cave canem*. Ejuſmodi verborum geminationes infra frequenter occurrunt. *Modo, modo videor cum illo loqui. Baba, baba. Vero, vero. Glyco, Glyco dedit ſuas*. HEINS. Briſſon. de formul. l. 8. pag. 736. WEITZ. Adde Caſaubonum ad Theophraſti caracteres περὶ ἀγροικίας.

Totum parietem] Qui nimirum habebat januam & canem pictum; GOES.

Venalitium titulis pictum] Tituli non ſolum in venalitio jungi ſoliti, ſed etiam collo aptari vendundi mancipii. GLOSS. Id eſt, ut quidem ego exiſtimo, grex venalium, quod uſurpatur in l. ultima, De ædilit. edict,

Digitized by Google

ceum tenebat, Minervaque ducente Romam intrabat. Hinc quemadmodum

edict. & l. 5. §. 1. D. de jur. deliberand. *Venalitium* etiam dicitur in l. 4. C. de proximis ſacror. ſcrin. *Vectigal rerum venalium*, l. inter cetera, §. primo, D. de verb. ſignif. Atque ita accipiendum puto hoc verbum in l. 1. C. de nundin. ut & *proponendorum* in l. 1. Cod. de veter. qui locus in omnibus libris admodum corruptus eſt. Nam & in l. 9. C. de Judæis; *Nemo*, inquit, *precia ſtatuit, cum venalia proponuntur.* Eſſe vero hanc ſiliqualem præſtationem indicat Caſſiodorus lib. 4. Variar. PUTEAN. Cataſtorum grex cum titulis, cujus regionis, ætatis, artis, pretii eſſent. TORNÆS. *Venalitium* vocat δωλεμπορεῖον. *tituli* autem non ſolum in venalitio pingi ſoliti, ſed etiam collo aptari vendundi mancipii. Propertius lib. IV. El. V. verſ. 51.

At quorum titulus per barbara colla pependit,
Cælati medio cum ſaltere foro.

Scalig. ad Propert. Ranchinus Var. lect. lib. 1. cap. 4. ERHARD. Locus in quo vendebantur ſervi. Huc referendum quod apud Gruterum eſt, pag. V. 1. 2. & pag. VIII. 3. 5. GENIO VENALICI. Qui autem ſervos vendebat, *mercator venalitiarius* & *venalitius* vocatur. Cicero Oratore cap. 70. *Neque me divitiæ movent, quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitii mercatoresque ſuperarent.* Ita legendum. Lambinus & Patricius corrigunt *venalitiarii*; ſed vide Gruteri inſcriptiones pag. CCCCXI. 1. & DCXXXVII. 5. quibus ZABOÆ. MERCATORIS. VENALICI. mentio. Tamen *venalicius* eſt & is, qui venum exponitur, qui & *venalis* dicitur Senecæ ep. LXXX. *Detrahis veſtimenta venalibus, ne qua vitia corporis lateant.* de benef. IV XIII. *Mercator urbibus prodeſt, medicus ægris, mango venalibus.* HEINS. Dubito an ſatis recte procedat Heinſiana expoſitio, & *venalicium* dici poſſit locus, in quo vendebantur ſervi: neque etiam apparet Trimalchionem mangonium feciſſe. Sed veroſimile eſt, hominem jam beatum & opulentum priorem ſortem ſuam non diſſimulaſſe, & in porticu pingi curaſſe gregem illum ſervorum venalium, quos aliquis olim Romam duxerat, & inter quos ipſe fuerat. Ita *venalicium* eſſet turba venalium ſervorum, ut *ſervitium* pro ſervis, & mox *pœdagogia* pro pueris delicatis ipſe capit Heinſius, & hoc clare patet ex l. ult. ff. de ædilitio edicto, quam jam Puteanus adduxit, *Quicumque ex venalicio noviciorum emptus, alicui miniſterio præpoſitus eſt.* Ubi male Gothofredus *venalicium* pro *venaliciario* ſumit: tunc enim ICtus debuiſſet *à venalicio emptus* dicere. Sed erat emptus ex turba venalium nuper advectorum. Quod clare docet leg. XI. ff. de Negot. Geſt. ubi *venales novicii* dicuntur, ita & in lege V. §. 1. ff. de jure deliberandi, junguntur *jumenta & venalicia.* vide Torrentium ad Sueton. Aug. 42. hæc egregie explicantem. hinc Cicero & Suetonius *greges venalium* vocant, & Plin. XXXV. 18. *greges venalitios*, quia mangones undique ex provinciis hos ſervos, ut pecora, in greges coactos Romam ducebant. præcipue autem ex Galatia, Cappadocia, Syria & vicinis iſtis regionibus. v. Horat. 1. Epiſt. VI. verſ. 39. & ibi Lambin. & Ammian. Marcellin. XXII. cap. VII. & ibi Valeſium. An autem *venalitius* poſſit dici pro venali ſervo, quod negat Torrentius, ait Heinſius, nondum dijudico; certe ab Heinſio adducta loca probant eos *venales* dici, non *venalicios.* v. Clariſ. Græv. ad Cicer. Orat. poſt. redit. in Senat. cap. VI. de venalitio vectigali egi in diſſertatione de Vectigalibus cap. V. BURMAN.

Et ipſe Trimalchio] Notum, viros principes in veteri Republica Romana majorum imagines habuiſſe in atriis: quod cum Trimalchio præſtare non poſſet, ejus rei loco Fortunæ ſuæ infantiam, ut ita dicam, exhibuit, graduſque præterea, quibus ad iſtam felicitatem ſuam eſt evectus. GOES.

Capillatus] Hinc apparet in primo flore ætatis Trimalchionem ad delicias fuiſſe venalem. vide ſupr. cap. 27. Eodem modo unus ex conlibertis Trimalchionis, infr. cap. 27. *Annis XL. ſervivi, nemo tamen ſcit, utrum ſervus eſſem, an liber, & puer capillatus in hanc coloniam veni.* Et ipſe Trimalchio cap. 76. *Tam magnus ex Aſia veni, quam hic eſt candelabrus ad ſummam.*

Caduceum] Caduceus virga & inſigne Mercurii. GLOSS. Athenæus lib. XII. Sueton. Calig. cap. LII. *Plerumque vero aurea barba fulmen tenens aut fuſcinam, aut caduceum, Deorum inſignia, atque etiam Veneris cultu conſpectus eſt.* PITH. In his quoque, & ſequentibus verbis, ubi Mercurii eſt mentio, latenter carpi Claudium nullus dubitationi locus relinquitur, ſi conferamus Senecæ ludum de morte Claudii, ubi dicit *Mercurium ſemper ejus ingenio delectatum*, &c. quod hic mox ſubjungitur de Parcis aurea penſa torquentibus, itidem Seneca his verbis notat.

——— *mirantur penſa ſorores,*
Mutatur vilis pretioſo lana metallo. BURM.

Minervaque ducente tænia intrabat] Delicatiores prehenſis laciniis ducuntur. GLOSS. Veteres *tenia vitabat.* PITH. Alii *temena.* PATISS. *tænia* TORN. Forte, *thermas intrabat.* DANIEL. Forte legendum *Minervaque ducente tænia inter.* inducto aſteriſco. Videmus delicatiores prehenſis laciniis duci. WOUWEREN. Aſteriſcum exſtirpa: teniæ autem ſolennes in imaginibus, ita hominem tænia comprehenſum introducebat Dea. Pauſanias Att. Ἀπόλλωνα ἀναδούμενον ταινίᾳ τὴν κόμην. Lucianus Philopſeude, *de ſtatua Pelichi*: διαδούμενον τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ. Paulo poſt Εἶδον τοῦ ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ Κρόνου ταινίας καὶ στεφάνους ξηροὺς ἔχοντα. Ælianus Poicil. lib. 9. cap. 39. ubi adoleſcens amans ſtatuam bonæ fortunæ: ἀναδήσας πολλαῖς ταινίαις καὶ στεφανώσας τὸ ἄγαλμα ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. Sic

O amato-

dum ratiocinari didiciſſet, dein diſpenſator factus eſſet, omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente vero jam porticu

amatores Atheois amaſias teniis incinxiſſe, indicio adfectus, ex eo more clarum, quem ad Theocritum illuſtrat D. Heinſius, *ὁ θαυμάσιος* cap. VI. Lect. Theocr. BARTH. Tollatur aſteriſcus. Haud dubie reſpicit Petronius ad illud Senatusconſultum, *quo ſtatutum aureum Minervæ ſimulacrum in Curia, & juxta Principis imago*, Tacitus Aonalium 14. Reginas autem ambulare ſolitas tæniis ductis à ſpadonum vel juveoum grege, notum. BOURDELOT. *Mœnia* legendum eſſe me monuit Nob. Heinſius. Capuana ſcilicet, nam ibi ſervum egit Trimalchio, ut io ſequentibus patet. BOSCH. Vulgati habeot *tenia*, quod ſunt, qui probant, quia hic reſpiciatur Senatusconſultum, quo *ſtatutum aureum Minervæ ſimulacrum in Curia*, *& juxta Principis imago*, ſicut refert Tacitus: reginæ quoque ambulare ſolitæ, tæniis ductis a ſpadonum vel juveoum grege. Sed hoc ego non intelligo. Ecquid enim volunt iſta, *taniis ductis?* quid eſt, *tanias ducere?* num tenebant illas tænias reginæ? noo exiſtimo. ſpadones hoc faciebant, iiſque ducebant reginas. Quas ſi referre debuit hoc loco Mioerva, illa ducenda fuit à Trimalcione. At hic contra fit. Minerva ducit Trimalcionem, cujus nulla intelligitur apte tænia. In libro Puteani *tema* legitur cum ſuperſcripta lineola, quam puto eſſe indicem proprii nomiuis, & mox, *vitabat*, non *intrabat*. Quare ſuſpicor, lectionem eſſe veram, *romam itabat*. Fuit nempe primo conjunctim ſcriptum, *romamitabat*, iode factum, *roma mitabat*, poſt *rema vitabat*, & *tenia vitabat*. SCHEFFER. Nondum nobis diſplicet Codicis Traguriensis lectio *Romam*. Quod ſi quis à vulgata non putaret recedeodum, legi poſſet *mœnia intrabat*, credique illud *Romam* oatum ex gloſſa, qua quis vocem *mœnia* explicaverat. IDEM. Hæc interpolata ſunt; liquet enim ex ſubſequentibus, nec uoo loco, Capuæ, non Romæ Trimalchionem ſemper ſerviiſſe. *tema vitabat*, codex habet Scaligeri: alii *temena*, ſed repetitum ex ultima ſyllaba vocis præcedentis. Recte omoino, *mœnia intrabat*, Capuana nempe. HEINS. Varie vexatus locus, & prima lis de vera lectione, altera de ejus ſenſu. Ego *Romam* cum Traguriano codice & Scheffero prætulit licet enim Capuæ hanc ſcenam agi demus, non ideo pictura illa debebat Trimalchionem Capuæ mœnia intraotem exhibere, qui puer venalis Romam videtur fuiſſe primum ductus, & ibi ſerviiſſe. Quod autem Minerva eum ducere fingebatur, in eo Trimalchionis noſtri urbane ſtolidi ingenium elucet, qui cum ſe bono omine & auſpicio intraſſe urbem, in qua mox ad tantam fortunam provehendus erat, indicare vellet, a Minerva ſe ductum pingi fecit, ut apud Homerum Odyſſ. 311. in principio Telemachus à Pallade Pylum fuit ductus: ſed præſertim clara erat Piſiſtrati Hiſtoria apud Herodotum lib. 1. cap. 60. qui reſtitutus in Tyrannidem à Phya, ſub ſpecie Minervæ, adorante & applaudeote populo, erat in urbem reductus. Et ita paſſim Poëtæ Minervam comitatam & duxiſſe felices fingunt. v. Barth. ad Stat. Theb. VIII. verſ. 502. & 757. qui tamen *taniis* retinet. Adverſariorum vero lib. IV. cap. 22. hinc effici dicit, *felices manu deorum levari*, quæ melius ſequentibus cooveniunt, ubi Mercurius levatum in tribunal rapit. BURM.

Ratiocinari] Cicer. lib. I. De Offic. cap. XVIII. *Ut boni ratiocinatores officiorum eſſe poſſimus.*

Denique diſpenſator factus] Alii Codices habent *dein*, quod rectius; nam *deinque* alias mihi lectum haud memini. HEINS.

Pictor] Alii, *ſcriptor*. PATISSON. Is mos erat, ut adjicerent, quid pictura notaret, maxime rudi & impolito ſeculo. Ælianus lib. X. Var. cap. X. Ὅτι ὑπερχίτο ἡ γραφικὴ τέχνη, οὕτως ἄρα ἀτέχνως εἴκαζον τὰ ζῶα, ὥστε ἐπεγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος. WOUWEREN. Vide Plinium in epiſt. fol. 176. ERHARD.

In deficiente] *To in* præſtiterit abeſſe, ni mavis, *hinc*. HEINS. Quod ſi recte hæc ſe habent, *deficiens porticus* erit, extrema porticus pars, quo modo an veteres loquuti ſint, neſcio, mihi certe nullum occurrit ejus exemplum. Dein, quomodo hæc omnia, quæ ſequuntur, Trimalchio nempe à Mercurio raptus, Fortuna, tres Parcæ, grex curſorum, grande armarium, ædicula, quomodo, inquam, hæc omnia in extrema, ſive, ſi ita vis, in deficiente porticus parte, cum longe ſupereot ea, quæ ante relata ſunt? Qua propter, hæc ego corrupta cenſeo, cum ſcriptum videatur fuiſſe, *Ingredientem vero jam porticum.* Nam in aditu ſive veſtibulo, non longe ab oſtiarii cella, caois ingens apparebat pictus. Ibique pictum quoque venalicium, & Trimalchio à Minerva deductus, diſcens ratiocinari, & diſpenſator factus. At per atrium iogrediuntur porticum, ubi vident Trimalchionem à Mercurio raptum, & reliqua, quæ ſequuntur: & ex porticu denique ingrediuntur triclinium. Sic Vitruv. lib. VI. cap. IV. *Uti igitur ordine procedamus in atriis deſignandis, & ſymmetriis eorum diſponendis*, ait, *quam primum ad Ichnographiam eſſe deveniendum, & lineis atrium eſſe deſcribendum, ſecundum longitudinem & latitudinem.* Et paulo poſt, *unde alæ deſignantur, quæ ſunt dextra & ſiniſtra, & ſunt porticus vel columnationes*, &c. GOES. Non video, quo minus extrema pars *porticus deficiens* dici poſſet, atque *ignis*, cum late vagatus in parte aliqua minuitur & extinguitur, apud Virgilium IX. Æneid. 355. Et ita Plinius 11. 10. dixit *figuram in mucronem deficere*

porticu, levatum mento in tribunal excelſum Mercurius rapiebat. Praeſto erat Fortuna cornu abundanti copioſa, & tres Parcae aurea penſa torquentes. Notavi etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Praeterea grande armarium in angulo vidi, in cujus aedicula

cere pro deſinete; Deinde non omnia, quæ enumerat Goeſius, in extrema parte porticus erant picta, ſed tantum ejus levatio in Tribunal, adſtante Fortuna & Parcis; quæ ſequuntur, ea in ipſa porticu erant, & Encolpius, revocans quaſi gradum, ea, quæ oblitus narrare erat, refert ſe in ipſa porticu vidiſſe, ut gregem curſorum, & in aliquo angulo armarium. Deinde regreditur ad mediam, ubi Ilias & Odyſſea. BURMAN.

Levatum mento in tribunal excelſum Mercurius capiebat] Fallor? an legendum, *rapiebat?* Quemadmodum enim *raptus ab alite ſacro* Ganymedes dicitur in obſcœno carmine, ſic Trimalcio raptus à Mercurio dicitur, qui *Deus ales* ibidem carmine 8. vocatur. Sic certe Horat. ſe raptum quoque à Mercurio & è medio belli periculo ereptum ſignificat his verſiculis lib. II. od. VII. verſ. 13.

Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo paventem ſuſtulit aëre.

Dictum autem à Petronio, *levatum rapiebat*, ut è Plauto, Terentio, Virgilio, *rapere ſublimem.* RICHARD. Lege *rapiebat.* Fulgent. Myth. *ſequax ſi fueris, celeriter raptum ex mortali cœleſtem efficient.* BARTH. Quem & vide XXI. adv. 6. *Mento* levatum dicit Satyricus, ut ſimul oſtenderet, eum faſtu & arrogantia auctum, cum jam ad magiſtratus dignitatem à Mercurio fuerit provectus. Seviratum enim Trimalchionis hic indicari puto. Infr. cap. 43. *quod ille mentum ſuſtulit, hereditatem accepit.*

Fortuna cornu abundanti] Qualis in numiſmatis Cæſarum Romanorum antiquis exhibetur frequentiſſime. De *Parcis, aurea fila torquentibus*, Poetæ paſſim. HEINS.

Copioſa] Hæc gloſſa videtur, præcedens verbum explicans. Expungendum ergo; ni mavis, *abundanter copioſa.* GOES.

Aurea penſa] Felicia Parcarum omina, ideo rebus lætis illa Parcis dabant: triſtibus autem pulla. GLOSS. Rebus lætis ea Parcis dabant. Sidon. Senec. Apocol. Triſtibus autem pulla. Horat. Martial. BARTH. Quem & vide XXI. adv. 6. Sidon. carm. 7.

Aurea concordes traxerunt fila ſorores.

Savaro in Notis. Alludit autem ad diſciplinam Hetruſcorum. Germanus Valens Guel. Pomp. ad Virgil. Eclog. 4. *Aurea penſa* ſunt felicia Parcarum omina. Sidon. carm 15.

——— *probat Atropos omen,*
Fulvaque concordes junxerunt fila ſorores.

Rader. ad Martial. lib. 6. epigram. 2. ERHARD.

Etiam in porticu] Hæc verba *in porticu*, hic delenda videntur, repetita temere ex ſuperioribus. GOES.

Gregem curſorum] Neſcio quis locus hic curſoribus iſtis. Aut fallor, aut voluit Petronius *gregem cirratorum;* pueros nempe delicatos innuit è Trimalchionis familia, cum pædagogo ſe exercentes. *Cirrorum* primo contracte exaratum fuit. Inde *curſorum* perperam factum. Capillatos vocat alibi frequenter. Et ſupra hoc capite. *Ipſe Trimalchio capillatus caduceum tenebat.* Item cap. 27. *Videmus ſenem inter puellos capillatos, ludentem pila.* Et infra cap. 70. *Pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi.* Et cap. 34. *Intraverant duo Æthiopes capillati.* Apud Martialem lib. 3. Ep. 58. verſ. 30.

Et, Pædagogo non jubente, laſcivi
Parere gaudent villico capillati.

De cirratis idem Martialis lib. 9. epig. 30.

Et matutini cirrata caterva miniſtri.

Pueris delicatis ſive capillatis proceres Romani, & ad horum exemplum Trimalchio, conſtituebant Pædagogos, qui eos cuſtodirent, ſimulque erudirent. Hinc ipſi pueri ſub *Pædagogii* nomine apud ſcriptores antiquos deſignantur admodum frequenter. Inter officia domus Auguſti *Pædagogi puerorum*, & *præfecti Pædagogiorum.* Recte autem *cum magiſtro ſe exercentem.* A. Gellius IX. Noct. Att. XV. *Erat adoleſcens tum quiſpiam ex ditioribus cum utriuſque linguæ magiſtris meditans & exercens.* De Pædagogiis divitum plura Lipſius ad XVI. Hiſt. Taciti. HEINS.

Grande armarium] Locus, ubi cibaria, veſtes, libri & ſimilia reponebantur. GLOSS. Gloſſæ Labbæi. *Armarium*, πυργίσκος, πυργίσμος, πυργισκάριον ἄβαξ. Et Ἄβαξ, *Abacus*, *Armarium.* Cato: *Armarium, promptuarium*, vide ibi Popmam. In marmore antiquo apud Gruterum pag. CCCLXXXIII. 4. *Armarii diſtegi*, ſepulchro appoſiti fit mentio. HEINS. Suſpecta mihi hæc eſt lectio. Non enim videtur convenire, ut in porticus angulo tale armarium poſitum putemus. Tablinum forte huic rei deputavit Trimalchio, quod tamen pro certo aſſerere non poſſum. Sed hoc ſcio, deſtitutum Trimalchionem fuiſſe iis, quæ veteres in hac ædium parte ſervabant: an vero iſta ſigna, aliaque, quæ hic recenſentur, ibi repoſuerit, haud temere dixero. vid. quæ noto infra cap. 37. GOES. Ex Cicerone videtur adumbratum pro Cœlio cap. XXI. *tune aurum ex armario tuo promere auſa es? tune Venerem illam tuam ſpoliatricem ſpoliare ornamentis*, ubi v. Abrahami notas. Ædiculæ tales vero in omnium fere domibus. Plin. XXXVI. 5. *ædiculam columnis adornatam*

cula erant Lares argentei poſiti, Venerisque ſignum marmoreum, & pyxis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant. Interrogare ego atrienſem coepi, quas in media porticu picturas haberent? * Iliada

natam in Palatio habuit Auguſtus in honorem Octavii patris. Ita *Nemeſes quindecim ædiculis incluſas* idem memorat eodem libro, cap. 13. Imo in caſtris Auguſtorum ædiculam habebant. v. Gruter. CLXXXIII. 12. *ædiculam Priapi* ibidem XCV. 2 & paſſim. BURM.

Ædicula] Sacellum, lararium, quæ in magnatum domibus fuerunt. GLOSS. Θήκη ſimulacri. Tertul. de Idol. cap. VIII. *Nec enim differt an exſtruas, an exornes, ſi templum, ſi ædiculam eius inſtruxeris.* WOUWEREN. Pretioſioribus effigierum ædiculas faciebant. Pauſan. Corint. Ἑρμοῦ δ' ἐστὶν ἀγάλματα χαλκᾶ μὲν καὶ ὀρθὰ ἀμφότερα· τῷ δὲ ἑτέρῳ καὶ ναὸς πεποίηται. Herodot. Euter. Τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ καταχεχρυσωμένῳ προσκομίζουσι. Tibullus

——— *paupere cultu*

Stabat in exigua ligneus æde Deus.

Juvenal. Sat. VIII. verſ. 110.

Ipſi deinde lares, ſi quod ſpectabile ſignum,

Si quis in ædicula Deus unicus. BARTH.

Quem & vide XXI. adv. 6. Sacello, ſacrario, larario, quæ in Magnatum domibus fuiſſe notavit Barth. ad Claudian. num. 480. ERHARD. Sic in ædicula, ſtabulo inſerta, apud Apulejum, Eponæ ſignum aſſervabatur. Cujuſmodi ædiculæ ſive Lararia in domibus lautiorum non raro extabant. Naſo in Ponticis teſtatur, imaginem Cæſaris domi ſuæ fuiſſe dedicatam in ſimili ædicula, quam *ſacrum Cæſaris* appellat. Sacrarium eſt Suetonio in Tiberio cap. LI. ubi conſulendus Caſaubonus. HEINS.

Pares argentei &c.] Locus eſt mendoſus, opinor, forte *Paridis argentei poſiti*, &c. ut non temere Veneris Paridiſque ſigna ſimul conjuncta ſint propter judicium Paridis. ita legendum eſſe indicant, quæ ſequuntur; *Et pixis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant.* nam de viro aliquo loquutum fuiſſe neceſſe eſt. Sic Plinius lib. 34. cap. 7. *Ab Euphranore ſculptum ære Paridis judicium refertur.* Hic autem *argentei poſiti*, id. eſt. ſculpti, interpretor: ſicuti apud Horat. lib. 4. Od. VIII. verſ. 7.

Hic ſaxo, liquidis ille coloribus,

Sollers nunc hominem ponere nunc Deum.

EMMIUS. Inſcriptio apud Sponium Miſcell. Erud. Antiq. pag. 114.

GENIO. DOMNOR. CERERI.
T. POBLICIVS. CRESCENS. LARIBVS.
PVBLICIS. DEDIT. IMAGINES. ARGENTEAS. DVAS.

Apud Gruter. CLXXIV. 7. quidam Municipibus Rheginis legat inter alia, *Lares argenteos ſeptem*, & ita intelligenda illa apud Marcellum l. 6. in f. ff. de auro & argent. leg. *Heredem meum volo fideique ejus committo, ut in patriam meam faciat porticum publicum, in qua poni volo imagines argenteas, jam marmoreas.* Et in leg. XIX. eodem, *ſed nec candelabra, nec lucerna argentea, vel ſigilla, quæ in domo repoſita ſunt, vel imagines argentea argenti appellatione continebantur.* Neſcio autem, quid Emmium impulerit, ut hæc verba corrupta eſſe crederet, & hinc abſurda correctione tentaverit ſanare, quæ nullo modo adfecta erant. Neque vox *ejus*, cum *barba* juncta ad aliquod ſignum in ædicula poſitum, aut ad Venerem eſt referenda, ut fecit Bongarejus; ſed ad ipſum Trimalchionem, cujus barbam pyxide conditam narrat. BURM.

Marmoreum poſitum] Dele *poſitum*, ut gloſſema; & vocem inutilem. TILEBOM. *To poſitum* redundat, ac delendum eſt, temere repetitum ex ſuperioribus. HEINS.

Pixis aurea] Scribe *pyxis*. Sueton. Neron. cap. XII. TORNÆS. Suet. Neron. cap. XII. *Inter Buthyſia apparatum barbam primam poſuit, conditamque in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam Capitolio conſecravit.* Xiphilinus. PITH. Lucianus de Dea Syria circa finem. Τοὺς δὲ νέους πλοκάμους ἱροὺς ἐκ γενετῆς ἀπιᾶσι, τούς, ἐπεὰν ἐν τῷ ἱρῷ γένωνται, ταμόντες, καὶ ἐς ἄγγεα καταθέντες, οἱ μὲν ἀργύρεα, πολλοὶ δὲ χρύσεα, ἐν τῷ νηῷ προσηλώσαντες, ἀπιᾶσι, ἐπιγράψαντες ἕκαστοι τὰ οὐνόματα. WOUWEREN. Hunc ritum mire illuſtrat carmen in ſilvis Papinianis de coma Earini, in pyxide aurea miſſa Pergamum, ac Æſculapio dedicata. Cæterum pyxis proprie è buxo, unde & nomen ſortitur. Seneca V. de Benef. XIII. *Quædam, etiamſi vera non ſunt, propter ſimilitudinem, eodem vocabulo comprehenſa ſunt. Sic pyxidem & argenteam & auream dicimus.* HEINS.

In qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant] Veneris ſcilicet. Macrob. lib. 3. cap. 8. *Signum etiam Veneris eſt Cypri barbatum corpore, ſed veſte muliebri, cum ſceptro ac ſtatura viri, & putant eundem marem & feminam eſſe*, &c. BONGARS. Vulgaris ac notiſſima veterum conſuetudo deponendæ barbæ multis teſtimoniis confirmata a Criticis noſtris. Lipſio ad Tacitum. Annal. lib. 14. Torrentio ad Sueton. Neron. cap. 12. Alexandro Neapolitan. Genial dier. lib. 5. cap. 18. Tiraquello ibidem in Addition. Radero ad Martial. lib. 3. ep. 5. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 5. epig. 6. ERHARD. Sueton. in Neron. cap. 12. Dio de Nerone: Καὶ τὰς τρίχας ἐς σφαιρίον χρυσοῦν ἐμβαλὼν, ἀνέθηκε τῷ Διὶ Καπιτωλίῳ. Caſaub. ad Sueton. WEITZ.

In medica] Alii *in media*, id eſt, *in porticu.* TORNÆS. Lege *quas in media picturas habebat.* Gloſſæ: *Tullia, media vel regia.* hoc eſt, aula vel atrium, in

* Iliada & Odyſſeam, inquit, „ac Laenatis gladiatorium munus.

XXX.

ATRIENSIS, quotabulæ pictæ exponebantur; ideo ex atrienſe quæ-rit. Verum Ill. Scaliger *Medicam* vocari putat porticum, inſtar *τοῦς ποικίλης* Athenis, quæ ita potuit vocari à pictura Medorum, id eſt, à pictis Perſis à Miltiade devictis

——— *braccatis illita Medis*
Porticus. ———

WOUWEREN.

Lege: *quas in porticu picturas haberent? Iliada & Odyſſeam; reſpondit.* BARTH. At lib. XIII. adv. cap. V. legit, *in poetica*, vide &, l. XXI. c. VI. Lege *in media*, ſcilicet porticu. Moris erat apud Romanos, hiſtorias, fabulas, & alia multa porticibus depingere, ſubſcriptis Poëtarum verſibus, quos deinde otioſi ſolebant ſpatiantes relegere. Ramirez ad Martial. libro 3. epigram. 20. num. 5. ERHARD. Et hoc loco ſuperfluus aſteriſcus. *quas in medica picturas habebat*, recte ſic libri MSS. quos ſecutus Scaliger. BOURDELOT. Vulgo legunt, *in medica*; Scaligerumque ajunt probare. Vellem ſcire cauſam, nam Scaligerum quidem ipſum hactenus non vidi. Mihi potior Wouwerii ſententia. qui de porticu accipit hunc locum, atque *media* legit. SCHEFFER. Illud *haberent* eſt in omnibus. At præcedit tantum de uno pariete, unaque porticu. An hæc duo ſingularia reſpicit, num referendum ad homines, ſicut ſolemus in Germanico: *Er fragte, was ſie da vor Gemalte hatten.* IDEM Scribe, atque ita diſtingue, *cæpi: quas in medio picturas haberent?* TILEBOM. *In medica*, codex Scaligeri aliique complures. Scribe in *adicla*, ut paſſim apud noſtrum *oſſa, picla*, & ſimilia. Per cancellos aut feneſtras ædiculæ quidem apparebant Lares argentei, & Veneris ſignum marmoreum cum pyxide aurea, in ipſo pariete ædiculæ minus apparebant, quod oſtium ædiculæ eſſet occluſum. Mox bene codex Scaligeri, *Iliada & Odyſſeam*. HEINS. Male hæc *de medica porticu* accipiunt, ut & fecit Kuchen. ad Nepot. Miltiad. cap. VI.

Iliada & Odyſſeam] Vide Philoſtr. Icon. Scamandri. WOUWEREN. MS. Tragurianum *Odixeam*, quod non eſt contemnendum. *Ulyxes*, pro *Ulyſſes*, reperitur ſæpe in Codicibus antiquis, & apud noſtrum in ſequentibus: ſic *notus Ulyxes*. SCHEFFER. Mirum ſi hæc omnia in una ædicula, quæ vel ædes ampliſſimas implere poſſunt. Quapropter malo retinere lectionem vulgatam, *in medio*, quæ commodo ſenſu non deſtituitur. Picturæ enim, quæ habentur *in medio*, non ſunt aliæ, quam quæ ſunt ad manum, in propatulo, viſui expoſitæ, & non reconditæ in pinacothecis. Virg. lib. 12. Æn. verſ. 533.

——— *Quamquam in media jam morte tenetur.*

Id eſt, manifeſta. & infr. cap. 49. *voca cocum in medio.* GOES.

Ac Lanatis Gladiatorium munus, &c.] Locus inſigniter depravatus, quem ita reſtituendum eſſe putarem; *ac dantes gladiatorium munus non licebat multoties conſiderare:* ne videlicet horror & metus ab inflictis vulneribus & effuſo cruore gladiatorum aſpectantes inceſſeret. TILEBOM. Hæc prodigioſa ſunt, nec emendatu facilia. Suſpicor nihilominus, ſcripſiſſe noſtrum: *ac læva, bis gladiatorium munus. Non licebat multa etiam conſiderare.* Continuat atrienſis verba ſua, & poſtquam de Iliade ac Odyſſea picta memoraſſet, pergit, inque læva porticus parte ait cerni bis pictum munus gladiatorium, quod à ſe datum, credo, Trimalcio memoriæ cauſa ibi juſſit depingi, pro illorum temporum conſuetudine, de qua dico in opuſculo *de Pictoria*. Niſi mavis cum Cl. Gronovio inſiſtere tenacius lectioni veteri, legereque, *ac Lænatis*, & accipere de munere nonneminis ſic appellati, Cum Lænatis Conſulis ſit mentio apud Ciceronem III. de Legibus, alibi quoque crebro nomen hoc occurrat. Subdit poſtea Encolpius, non fuiſſe ſibi tantum temporis, ut hæc omnia ſpectare poſſet diligentius. *Multa conſiderare* dictum eſt, ut apud Virgilium, *multa reluctari*,

——— ——— *& ſpiritus oris*
Multa reluctantis obſtruitur ———

ait IV. Georg. Ubi Servius: *multa, pro multum, nomen eſt pro adverbio.* Mallem ego genus dicere ellipticum, integreque eſſe. *ad multa negocia uſque*, vel, *ad multa tempora uſque*, cum ne *multum* quidem ſit adverbium, quod abunde Schoppius in Paradoxis comprobavit. Illud *etiam* reſpicit ſuperius, *non deſtiti perſequi parietem*, celeriter videlicet ac curſim perluſtrando. Vult enim, etſi ita perluſtrarit, conſiderare etiam ſingula cum cura haud potuiſſe. De *conſiderandi* voce dixi alibi ad Phædrum. SCHEFFER. Quis ille Lænas fuerit, cujus munus ineptus noſter Trimalchio juxta Iliada & Odyſſeam depingi in porticu ſua voluerit, difficile dictu eſt; hoc cognomen autem aliquot gentibus, fuit commune, ut Popiliæ, Octaviæ, Ulpianiæ, & Pontianæ, ſed proximus his temporibus fuit C. Octavius Lænas, quem A. U. C. 786. Curatorem aquarum fuiſſe ſcribit Frontinus lib. II. de Aquæductib. non tamen puto ad hunc referendam hanc picturam, ſed ad aliquem libertum, forte familiæ Octaviæ vel alius, quæ id cognomen gerebat; qui in hac colonia ſumptuoſiſſimum munus ediderat, & cujus memoriam ejuſdem loci & ordinis homo noſter lautiſſimus æternitati commendaverat. De jure edendi munera in coloniis agemus infra cap. XLV. Præterea hic locus etiam temporis, quod Petronius toto ſuo Satyrico perſtringit, notam egregiam habet. Hæc enim inſania totos parietes pingendi maxime circa hanc ætatem Romæ increbuit. Plin. lib. XXXV. cap. 10. *Non parietes excolebant dominis tantum, nec domos uno in loco manſuras, quæ ex incendiis rapi non poſſent. Caſula Protogenes contentus erat in hortulo ſuo; Nulla in Apellis tectoriis pictura erat. Nondum libebat parietes*

XXX. „Non licebat multa etiam conſiderare. Nos, jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte prima procurator rationes accipiebat: &

totos pingere. Et eodem libro cap. 7. dicit *Libertum Neronis, cum daret Antii munus Gladiatorium, publicas porticus inveſtiviſſe pictura gladiatorum, miniſtrorumque, omnium veris imaginibus redditis. Hic multis jam ſæculis ſummus animus in pictura.* Quæ verba ultima & Dalecampius male interpretatur, nec felicius eum reprehendere mihi videtur Harduinus. Nihil enim dicere voluit aliud Plinius, quam omne ſtudium illos poſuiſſe in pictura excolenda, ei uni arti animum omnem & cogitationes adplicuiſſe, ut Terentiani illius militis ſervus Eunuch. act. IV. ſc. 7. *animus erat in patinis.* Schefferi autem emendationem, quam ut codicis ſui veram lectionem Gallicus mango recepit, *læva bis gladiatorium munus*, rejiciendam omnino cenſeo. Saltem Petronius dixiſſet ſe ad lævam vel à læva vidiſſe *duo gladiatoria* picta, nam idem munus bis in eodem loco pingere ipſam Trimalchionis inſaniam ſuperaret. Si quid conjecturæ locus eſſet, tentari poſſet, an non ſcripſerit *ac Mæcenatis gladiatorium munus.* Nam illa *læva lanatis* facile ex Mæcenatis nomine potuere conflari, hujus autem ſectam ſtudioſiſſime effingebat Trimalchio, ita ut & inde Mæcenatiani cognomen adſumſerit, ut infra cap. LXXI. videbimus. Sed nihil adfirmo. BURM.

Non licebat multaciam conſiderare] Opinor, *multa ad aciam conſiderare.* Addantur quæ notamus infra cap. LXXVI. ad verba *Ab acu & acia omnia expoſuit.* Gloſſæ veteres, *Acia, ῥάμμα.* Hinc *aciarium.* Gloſſæ Labbæi ‘Ραφιδοθήκη, *Aciarium, Acularium.* Poteram reſtituere: *Non licebat per otium multa conſiderare*, ſed longius abit. Deinde ſcribe: *Nam nos ad triclinium perveneramus.* HEINS. Ego vero hunc locum ita conſtituendum exiſtimo: *Non licebat mi ultra eam conſiderare, nam nos ad triclinium perveneramus.* GOES.

Conſiderare] Vide ſupr. ad cap. XII.

Veneramus] Ita editiones priores; Traguerienſis codex *perveneramus.*

In cujus parte prima] In cujus parte prima? an triclinii? id ſane verba, ut hic exſtant, non obſcure indicant. Sed licet ad triclinium pervenerant, nondum intraverant tamen, imo ne intrare quidem conati fuere, adeoque nec perſpicere potuerunt, quid rerum ibi ageretur: ut arbitrari liceat extra triclinium rationes eſſe acceptas. Cum vero Servius ſcribat, veteres in atriis ſuas habuiſſe pecunias & cenſus, facile inducor ut exiſtimem, ibi procuratorem etiam rationes accepiſſe. Hoc autem cum verba, prout ea hic habemus, non admittant, reſtituenda pauca, quæ excidiſſe videntur, exiſtimo in hunc modum: *Nam nos ad triclinium perveneramus, emenſo portico atrioque, in cujus parte prima procurator*, &c. HEINS. Nempe, quæ lectis menſaque non occupabatur. Nam *tricliniorum quanta latitudo erat, bis tanta longitudo eſſe ſolebat*, ut ex Vitruv. diſcimus lib. VI. cap. V. GOES. Hæc pars non in ipſo Triclinio erat, ſed in atrio, ubi ante Triclinium & ei juncta videtur fuiſſe cella, vel cubiculum aliquod procuratoris, quæ quaſi pars Triclinii erat; nondum enim intraverant Triclinium, ut recte obſervavit Heinſius, & docet Servius ad Virgilii Æneid. lib. I. verſ. 726. *in atriis habuiſſe pecunias*, & ad lib. IX. verſ. 648. *cenſus etiam omnes illic ſervabant.* Et hinc explicanda verba Lucæ cap. XI. verſ. 21. Ὅταν δὲ ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Ubi perperam contendit Beza *aulam* eſſe vertendam eo ſenſu, ut *regiam* notet, cum vulgatus interpres optime reddiderit *atrium*, in quo nempe opes ejus erant reconditæ. Et ita reddendum docet alter Lucæ locus XXII. 55. ubi ignis ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς *in medio atrio* erat, ad quem adſedit Petrus, & ita ſemper hanc vocem reddit interpres vetus. Ita Virgil. lib. III. Æneid. verſ. 354.

Illos porticibus Rex accipiebat in amplis,
Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Horat. I. Epiſt. I. 87.

——— *Lectus genialis in aula eſt.*

Et paſſim. Et circa atrium, ut porticus, ita etiam cubicula quædam & membra domus erant, quarum Januæ in atrium exibant. Ita Servius d. l. docet culinam ibi fuiſſe, & epulatos in atrio veteres, certe non ſub dio, ſed in triclinio atrio adjuncto. BURM.

Procurator rationes] Veteres, *procurſator rationis.* Pith. PATISSON. Pith. *procurator rationes*, &c. TORNÆS. & PUTEAN. Colum. lib. I. cap. 6. *Procuratori ſupra januam ſit habitatio, ut intrantium exeuntiumque conſpectum habeat.* BONGARS. Plaut. Pſeudol. Act. II. ſcen. 2. *Condus promus ſum, procurator peni*, &c. *Mihi hercle vero, qui dies rationeſque heri Ballionis curo, argentum accepto expenſo.* PITH. Infra hoc capite, *Diſpenſatorem in precario aureos numerantem deprecati ſumus.* Ex quo videtur Petronius *Diſpenſatorem* alium facere à *Procuratore.* *Diſpenſator* eſt, quem nos hodie *theſaurarium* vel *camerarium* dicimus, toti fiſco dominico præpoſitus: *Procurator* autem, quem nos *fiſcalem* & *rationalem*, *Rechenherr und Zahlmeiſter.* Matth. cap. XX. verſ. 8. *Dicit dominus vineæ procuratori ſuo: voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos.* Sic infra; *procurator inſulæ Bargates*, qui ſervus fuit inſulæ, ſive domus adminiſtrator. Petrus Diaconus in vita B. Gregorii Papæ; *Cum ergo Gregorius ei ſex argenteos dari feciſſet, & abiiſſet, eadem die iterum rediit*, &c. *Sed Gregorius, cum à procuratore ſui monaſterii didiciſſet nihil*

Digitized by Google

&, quod præcipue miratus ſum, in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi embolum navis aeneum finiebat, in quo erat ſcriptum, G. POMPEJO. TRIMALCHIONI. VI. VIRO. AUGUSTALI. CINNAMUS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo,

hil dandum (leg. *tandem*) *præter ſcutellam argenteam; quam mater ſua cum leguminibus mittere ſolebat, in monaſterio remanſiſſe, illam ſtatim dari præcepit.* vide §. 43. Inſtitut. de rer. diviſ. De *diſpenſatore* Papias ſcribit; *Diſpenſator, cui creditur adminiſtratio pecuniarum: quia prius, qui dabant pecuniam, non numerabant, ſed appendebant eam.* ERHARD. Senec. Epiſt. XIV. *Oblitus eſt uſus, rationes accipit, forum conterit, Kalendarium verſat, fit ex domino procurator.*

In poſtibus triclinii &c.] Ad terrorem & ſupplicium ſervorum. TORNÆS. Non de nihilo eſt, quod ſe dicit admiratum in poſtibus triclinii faſces, ſecures, embolum navis. Hæc enim erant, quibus ſuperbiebat & triumphabat Trimalchio; cum veteres illi Romanorum viri Principes affigerent hoſtium ſpolia, non in domus parte interiore, ſed foris circa limina, quæ nec emptori refigere liceret, ut triumpharent etiam mutatis dominis ipſæ domus: quemadmodum id refert Plinius lib. XXXV. cap. II. GOES.

Unam partem] Lege *imam partem*. *Faſces*; bacilli aliquot teretes, loro colligati in modum faſcis. *Secures* & *faſces* inſignia magiſtratus, quibus à lictoribus prælatæ, Duumviris autem, Ædilibus Quinquennalibus, Sexviris (qui magiſtratus municipales) lictores præibant: non cum faſcibus, ſed nudis virgis, aut bacillis. ideo miratur adoleſcens, quia inſolens & præter morem. Lipſius Elect. lib. I. cap. 23. Muris autem adfigi faſces poſtibus liminum Magiſtratus, de quo Barth. ad Claud. IV. Conſ. Honor. verſ. 3. ERHARD. Malim, *imam partem*. GOES.

Embolum navis] *τὸ χάλκωμα τὸ περιτιθέμενον κατὰ τὴν πρῷραν.* PITH. Scholiaſtes Pindari: ad Pyth. od. IV. verſ. 341. *ἔμβολον δέ φησι τὸ ξύλον, ᾧ ἀναδεσμοῦσι τὴν ἄγκυραν.* Gloſſarium: *Roſtra*, *ἔμβολα*. Falſus Gyraldus, qui libello de re Nautica, cap. XI. arbitratur embolum l. X. C. de ſacroſ. Eccl. eſſe genus navis velociſſimæ, cum ſit ſtata illatio ſpecierum, cujus fit mentio in Edict. Juſt. 13. cap. 7. L, de navib. excuſ. Novel. 163. WOUWEREN. Embolum aduncum erat. Hinc in Catalect.

——— *Puppis adunca cucurrit.*

Propertius, Statius, & alii, *curvam navem* dicunt. Et propterea *roſtrum* à Latinis ſcriptoribus vocatur. Petronius Græcam vocem retinuit. Ex hac forma *Roſtrum* in foro *ἔμβολον* nominant. Appianus; *καὶ αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐν ἀγορᾷ πρὸ τῶν ἐμβόλων θέμενος.* Lindenbrog. Not. in Catalect. pag. 322. Adde Bayſium de Re navali. ERHARD. *Ambulum* codex noſter. In vulgatis *embolum* ſcribitur. Dicam hac de re nonnihil amplius in Curis ſecundis librorum de Militia navali. SCHEFFER. Vide Bayſium, Schefferum & alios. GOES.

Navis aneum] MS. *navis treum.* Puto lectionem veram *navis areum.* SCHEFFER.

C. N. POMPEJO.] Non Cneus, ſed Gajus noſter ubique vocatur toto hoc opere, millies credo. Scribendum igitur *G. Pompejo.* Poſſit nihilominus fieri, ut G. N. *Gajo noſtro* ſint interpretanda, quomodo paulo poſt *G. Noſter.* Sic *Cæſar* N. ſive *Noſter*, ſæpe in Inſcriptionibus. Senatus apud Lampridium Alexandro Severo: *Cæſar noſter, Auguſtus noſter, Imperator noſter, Dii te ſervent.* Atque ita apud Plautum Terentiumque ſervi paſſim de dominis ſuis. HEINS. Editi ac MSS. omnes habent, *G. POMPEJO.* Vellet ſane altero modo Douſa in Præcidaneis, ſed fruſtra eſt. Vide quæ notabo in ſequentibus. SCHEFFER. MS. Tragurianum, *cum noſter.* Subeſt aliquod, quod non ſtatim liquet. Sane illud *Cnejus noſter*, quod habent editi, nimis humile videtur. Suſpicor ſcribendum litteris quadratis C. V. M. NOSTER, atque explicandum, *cum voto memoriæ*, vel *contra votum memoriæ*, aut ſimili aliquo modo. IDEM. Non dubito, quin C. id eſt, *Cajus* vel *G. Gajus*, dictus fuerit noſter Trimalchio; quamvis enim Pompejo Magno & aliis *Cnæi* prænomen fuerit, ex eadem tamen gente alii fuere Caji dicti. Ita ſub Claudio conſul fuit A. U. C. 802. *C. Pompejus Longinus.* Tacit. XII. ann. 5. ubi vid. Ryckium. & in Gruteri & Reineſii inſcriptionibus plurimi hoc prænomine occurrunt. ut indices inſpicientibus patebit. inter quos etiam eſt p. CCCCLV. 7. C. POMPEJUS DIOGENES IIIIII. VIR. AUG. ut noſter, & quo nomine alter collibertus Trimalchionis occurrit, infr. cap. XXXVII. unde liceret dubitare, an non Conſulis iſtius, vel alterius ex eadem familia fuerint liberti. Sed hæc incerta. BURM.

VIRO AUGUSTALI] Pith. VI. *VIRO.* TORN. Sic Vet. lego *VI. VIRO AUG.* PUTEAN. Sæpe in Inſcriptionibus. Gruter. pag. CXLIX. 6.

PUBLIUS ANTHUS
VI VIR AUGUSTALIS.

Et pag. CCCIX. 5.

FAUSTUS.
VI VIR ET AUGUSTALIS.
QUI INTER PRIMOS
AUGUSTALES
A DECURIONIBUS
AUGUSTALIS FACTUS EST. WOUWEREN.

Horum

tituło, etiam lucerna bilychnis de camara pendebat, & duae tabulae in utroque poſte defixae; quarum altera, ſi bene memini, hoc habebat inſcriptum:

III. ET.

Horum mentio frequentiſſima apud Gruterum in magno Inſcriptionum opere. Quæ loca ne huc congeramus, adeundus index xv. & xvii. Aliquando ſimpliciter *Auguſtales* dicebantur Seviri. & eorum munus *Auguſtalitas*. Sic *onus Auguſtalitatis* pag. ccxv. 2. & *Auguſtalitatis munus*, eadem pag. ccxv. 2. Creabantur Auguſtales à Decurionibus. Vetus inſcriptio: *Auguſtalis inter primos Auguſtales à Decurionibus factus*. Idque gratuito nonnumquam, ut infra dicemus, quandoque compellebantur inviti ad munus ſuſcipiendum. Gruter. pag. ccxv. 2. HEINS. Multa de hoc honore viri docti. Sed Reineſius in Epiſt. xxxi. ad Rupert. & ad Inſcript. Claſ. 1. 99. contendit fuiſſe magiſtratus municipales, mandatu & auctoritate Præſidum ab Auguſtis impoſitorum creatos, ex quibus deinceps duumviri crearentur, & diverſos ab aliis Seviris, qui in municipiis & coloniis fuiſſe dicuntur. Sed rectius Noriſius ad Cenotaphia Piſana Diſſert. 1. cap. 6. oſtendit, non fuiſſe magiſtratus, ſed Sacerdotes, quales primum à Tiberio in honorem Auguſti Romæ creati ſunt, teſte Tacito lib. 1. Annal. cap. 54. & lib. 1. Hiſt. cap. 95. deinde in coloniis & municipiis, ad exemplum urbis Romanæ, inſtituta collegia fuere Auguſtalium, quorum ſex primi Seviri Auguſtales dicebantur. Hi autem ex decurionibus ſumebantur, & in Juniores & Seniores diſtinguebantur. Sed hæc melius apud Noriſium legi poſſunt. præterea hinc apparet, quare præcipue miratus ſit Encolpius, faſces cum ſecuribus in poſtibus fuiſſe fixos, cum Sevir tantum eſſet Trimalchio, neque ullo magiſtratus jure eos ſibi vindicare poſſet, cum Duumviris in coloniis tantum bacilli darentur, licet Capuani Duumviri, pro inſita genti ſuperbia, ſe & *Pratores* vocaverint & faſces ſumſerint aliquando, teſte Cicerone Orat. 1. agrar. cap. 34. unde, ſi ſcena hæc Capuæ, vel alibi in Campinia ſit ponenda, apparet, quam apte huic Campano Auguſtali faſtum hunc adſcripſerit Petronius. Poſteriori tamen ævo magiſtratibus municipalibus faſces conceſſos docet Apulejus x. Metam. *Gradatim permenſis honoribus, quinquennali magiſtratus fuerat deſtinatus, & ut ſplendori capeſſendarum reſponderet faſcium, munus gladiatorium triduani ſpectaculi pollicitus latius munificentiam ſuam proſcribebat.* Et ita in lege 174. Cod. Theodoſ. (quæ eſt 53. Juſtinianei) de Decurionibus, *poteſtas faſcium* Duumviris datur, ſed quam *non licet extollere extra metam territorii*. BURM.

Etiam] *Et* codex Traguríenſis.

Lucerna bilychnis] Lucerna penſilis, duplici lychno. GLOSS. Forte legendum *bilychnis*. quod epithetum aptius convenit lucernæ, quam *bilignis*. EMMIUS. Tertull. Apolog. cap. 35. *Cur die læto non laureis poſtes obumbramus, nec lucernis diem infringimus? honeſta res eſt, ſolemnitate publica exigente, inducere domui tuæ habitum alicujus novi lupanaris.* Græco autem ſermone uſus eſt, ne vile aliquid intro ferret: ut Virgil. 1. Æneid. 726.

—— *Pendent lychni laquearibus aureis.* PITH. Quia catenis ſuſpenſæ. In Geſtis purgationis Cæciliani & Felicis: *Lucerna undecim cum catenis ſuis.* has catenas innuit Statius Thebaid. lib. 1. verſ. 510.

Aſt alii tenebras, & opacam vincere noctem
Aggreſſi, tendunt auratis vincula lychnis.

Arrian. diſſ. Epict. Ἐσχίσας τις οἶκον, ἐμβαλὼν λύχνους ἐκ[illegible]. WOUWEREN. Candelabrorum, priſcis in cœnis, nullus uſus. Noctis tenebras lucernis penſilibus diſpellebant. Bernart. Scholiis in Stat. lib. 1. Thebaid. Sidon. lib. 9. epiſt. 13.

Laquearibus coruſcis
Camera in ſuperna lychnus.

Savaro in Not. ERHARD. Apud Gruterum pag. ccxv. 2. in veteri teſtamento, *candelabra & lucerna bilychnes*. Occurrunt & ſæpe in veterum ſcriptis. HEINS.

De camera] *Camara* ſcribendum ubique cenſet Salmaſius; diverſam autem à laqueari eſſe docet ad Vopiſci Aurelian. cap. 46. quod & ex Plinii lib. xxxiii. 3. & xxxv. 12. apparet. *camaram* quoque ſcribit Feſtus. & Gudius ad Phædr. iv. fab. 24. & ita optimus codex S. Germani Columellæ, lib. 1. cap. 2. quem conſuluit Heinſius, *horreum camara contectum*. Ita & legendum apud Sidonium ix. Epiſt. 13.

Numeroſus erigatur
Laquearibus coruſcis
Camara in ſuperna lychnus.

Quem locum Erhardus adduxit, & infra in hac cœna cap. 40. *ſublatis ad camaram manibus*. Apud Ciceronem quoque lib. iii. ad Q. Fratr. epiſt. 1. meliores codices & editiones *camaras quaſdam non probavi, mutarive juſſi*. Cæterum hæc camara docet, procuratorem, non in atrio ſub divo, ſed in cella ſibi propria ſediſſe, & per quam in Triclinium ibatur. BURM.

In utroque poſte] Sed jam ſupra dictum eſt: *in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus.* Quapropter, cum ea ratione poſtes illi jam ſint occupati, magis eſt ut putem, legendum hic eſſe, *ab utroque poſte*, id eſt, ad utriuſque latus. GOES.

Si bene memini] Formula ſolemnis, de qua vide Paſſeratium ad Propertii lib. ii. eleg. 1. verſ. 51. quamvis in ipſo Propertii loco melius legatur,

Sed memini, ſolet illa leves culpare puellas.

ut monuit ejus vatis unicus interpres Broeckhuſius. BURM.

G. No-

III. ET. PRIDIE. KAL. JAN.
G. NOSTER. FORAS. COENAT.

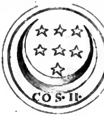
altera Lunae curſum, Stellarumque VII. imagines pictas; &, qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bulla notabantur. ,, His ,, repleti

G. Noſter] *Cum noſter*, Traguriaaum MS. Subeſt aliquid, quod oon ſtatim liquet, ſane illud *Cnejus noſter*, quod habent editi, nimis humile videtur. Suſpicor ſcribendum literis quadratis. C. V. M. NOSTER. Atque explicandum, *cum voto memoria*, vel *contra votum memoria*, aut ſimili aliquo modo. SCHEFFER.

COENAT.] Erudiriſſimus Brouckhuſios putat COENAVIT legendum, quaſi rei tam inſolitæ memoria in ſecula titulo & inſeriptione eſſet mittenda. Sed & vulgata retioeri poteſt, ut indicetur hac inſcriptione, reliquis diebus anni ad Trimalchionis cœnam patere convivis aditum, his diebus, quos neſcio qua de cauſſa amicis ſuis, quibus toto anno non dignabatur condicere cœnam, tribuebat. Videtis lautiſſimi hominis faſtum. Præterea legerem *foris cœnat*. nam male de Salas capit. quaſi io publieo cœnaret iis diebus. Sed *foris* cœnare eſt apud amicum cœnare, noo domi, ut Martial. II. ep. 53. & 69. & paſſim, ſupr. cap. x. BURM.

Stellarumque VII.] Pro *Planetarum*, ERHARD. Neſcio an planetas intelligat Petronios, quæ numerum ſeptenarium ſioe Sole & Luna conficere oon poſſunt. Et videtur hic aliquid ſuperſtitionis & ominis latere, quod me intelligere oondum fateor. Sed ut aliquid ſuſpicer, faciunt nummi plurimi; in quibus conſpicitur Luna creſcens, & ſeptem ſtellæ, quod quo pertineat, nec Urſinus neque Vaillaotius in Geote Clodia explicuerunt, ſed in Hadriani nummo Triſtanua tom. I. p. 459. & Severi tom. II. p. 64. rationem reddere tentavit. Neque planetas eſſe docet alter nummus gentis Lucretiæ. in quo Lucretius Trio legitur, & Luna corniculata inter ſeptem ſtellas, quas ſeptem triones eſſe cogoomen Viri monſtrat. Quamvis ille numerus etiam aliquando Pleiadas exhibeat: ut in oummo Claudii, ubi Jupiter ſtans ſeptem ſtellis cingitur, apud Triſtao. t. I. p. 185. qui & videndus p. 346. præterea, niſi exacte numerum illum ſeptenarium ſervatum videremus, poſſemus fingere Lunam ex Poetarum deſcriptione exhiberi ionumerabilibus cinctam ſideribus, ut loquitur noſter infra cap. xe. & Poetæ paſſim. BURM.

Et qui boni, quique incommodi] Ante hæc verba diſtinguendum. Ita quoque Propert. II. eleg. XX. verſ. 62.

Quæritis & cælo Phœnicum inventa ſereno,
Quæ ſit ſtella homini commoda, quæque mala.

ubi videatur Paſſeratius. Apulej. II. Metam. *Cerdo quidam negotiator acceſſit eum, diem commodum peregrinationi ſibi cupiens providere*, ut io codicibus MSS. ille locus exhibetur. Vide Celeber. Græv. Lect. Heſiod. cap. XVII. BURM.

Diſtinguente bulla] Bullati clavi, quorum in tabulis affixis (ut perpetuis calendariis, ut vocant hodie) ad ootandos dies erat uſus. GLOSS. Bullatos clavos intelligit, quibus portæ configuntur, unde *bulla oſtiorum* apud Plautum. Clavis autem in oſtio fixis annos & dies notari ſolitos teſtis obſervatio antiquitatis de Dictatoribus clavo pangendo creandis. WOUWER. Non in oſtio, ut vult Wouwer. ſed tabula affixa, ut nos hodie *Faſtos noſtros*, id eſt, Calendaria ſolemus illa, quæ perpetua vocantur, & diſtinguente bulla notari amant. ERHARD. Male in Editionibus, quotquot ego vidi, verba iſthæc commate ſeparant à præcedentibus. Mallem ego dividere puncto, quia non cohærcot. Nec enim *pictas notabantur* quiſquam dixerit. SCHEFFER. Non video quis bullæ hic uſus. Quare hie legendum arbitror, *diſtinguente tabula*, ſive *tabella*; aut certe, *diſtinguente pullo*, hoc eſt, atro colore, qui diebus ioſeſtis conveniens. Nam faſti rubro colore deſignabantur, unde *picti faſti*, apud Naſonem. Sic *pullum* pro veſte pulla apud Florum lib. IV. cap. IV. *Dux ipſe cum pullo (neſas) apud principia conſpectus eſt*. Sic *album*, pro albo colore apud Curtium

„ repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit „ unus ex pueris, qui ſuper hoc officium erat poſitus: Dextro pede. Si- „ ne dubio pauliſper trepidavimus, ne contra praeceptum aliquis no- „ ſtrum tranſiret. Caeterum, ut pariter movimus dextros greſſus, ſervus nobis deſpoliatus procubuit ante pedes, & rogare coepit, ut ſe poenae eriperemus: nec magnum eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur. Subducta enim ſibi veſtimenta diſpenſatoris in balneo, quae vix

tium libro III. Et ſic Columella in cultu hortorum, ſi per librarios licuiſſet:

Tum qua pallet humi, qua frondes purpurat albo.
Ponatur viola, & nimium roſa plena pudoris.

Nam in optimis S. Germani membranis exaratum offendi *purpurat tabo.* Vulgati, *purpurat auro*, quod manifeſto falſum. Malim praeterea, *Tum qua pullat humi*, ne bis idem dicat. & praeterea, *minus roſa plena pudoris*, vel, *nimio pudore*. HEINS. Non ſollicitarem vocem *Bulla*, cum notiſſimum ſit januas & poſtes bullis aureis & argenteis ornatas. Cicer. IV. Verr. cap. 56. *Bullas aureas ex his valvis, qua erant & multa, & graves, non dubitavit auferre.* Et apposite Fulgent. in libri I. prologo *Bullatum Æthera* dixit; ubi vide Muncker. Et quod hæ bullæ non in oſtio, ſed in tabulis, erant, ſingulare Trimalchionis ingenium indicat, qui has tabulas ut ornamenta poſtium fixerat. De bullis vid. Sagittarium de Januis Veterum cap. XXV. de *bullis* aureis & argenteis, quibus balthei ornabantur, vide Salmaſ. ad Pollionis Salonin. cap. 2. BURM.

Super hoc officium] Optime. ita Curtius lib. VI. cap. 7. *Nobili juveni ſuper armentarium poſito, indicat.* Sic infra. SCHEFFER. Ita & infra cap. LVI. *Puerque ſuper hoc poſitus officium apophoreta recitavit.* Reineſ. inſer. Claſ. IX. 17.

CYDNUS
TIB. GERMANICI
SVPRA HORTOS.

Vide & Gruter. pag. DXCIX. num. 8. *ſupra velarios* & MCXI. I. *ſupra cubuclarios*, de quibus vide Caſaubonum ad Sueton. Claud. 2. Horat. III. od. VIII. de Mæcenate Præfecto urbi,

Mitte civiles ſuper urbe curas, BURM.

Dextro pede.] Refer ad ſuperſtitionem veterum, qui mali ominis rebantur, ſi quis pedem ſiniſtrum proferret ultra limen, aut intra: aut etiam pede offenderet in ipſum limen. HEINS. Atque inde Vitruvius lib. III. cap. III. *Gradus in fronte conſtituendi ſunt, ut ſemper ſint impares; namque, cum dextro pede primus gradus aſcenditur, idem in ſummo templo primus erit ponendus.* Vide ibi D. Barbarum. Et noſtri architecti, cum intelligunt Vitruvio imparem graduum numerum placuiſſe, ab eo recedendum non putant, ignari, quæ ratio, quiſve error huc eum adegerit. GOES.

Sine dubio] Vere Petronianum; ſupra cap. XXVI. *Sine dubio non repugnaverat puer.* Senec. ep. 99. *Sine dubio multum Philoſophia profecit.* SCHEFFER.

Aliquis noſtrum tranſiret] Ita codex Traguriānus. Male Patavina & Pariſina Editio, *noſtrum limen tranſiret.*

Dextros greſſus] Paulo poſt, *dextros pedes*, quomodo & Seneca locutus eſt. DANIEL. V. Barth. ad Stat. IV. Theb. 671. & lib. II. Adverſ. cap. X.

Diſpoliatus] *Deſpoliatus* mallet Brouckhuſius: Nudatus enim erat ad accipienda virgarum verbera. Ita Plautus Caſina. IV. IV. 4.

Vir te veſtiat, tu virum deſpolies.

Et apposite Epidic. I. Scen. II. 84.

——— *Ubi Senex ſenſerit*
Sibi data eſſe verba, virgis dorſum deſpoliet meum.

Ubi nihil opus eſt *depoliet* cum Palmerio legere; ſed recte Boxhornius explicare mihi videtur. v. inf. cap. 49. BURM.

Ante pedes] Ritu ſupplicum.

Caſaris ante pedes ſupplex ſimiliſque roganti
Concidit.

Martial. Spect. epig. 30. BARTH. *Ad pedes* codex Traguriānus. Utriuſque locutionis exempla obvia.

Rogare cœpit, ut ſe pœna eriperemus] Inter legitimos modos, quibus ſervi pœna liberabantur, is fuit, nempe, ſi alii intercederent, ut remitteretur eis pœna, qui *deprecatores.* Terent. *Nec tu aram tibi, nec precatorem pararis.* Leg. 43. §. 1. D. de æd. edict. Tertul. Apolog. cap. XI. *Deprecatores Dei eſſe cœperunt.* WOUWEREN.

In balneo] Hic igitur erat ſervus capſarius, de quo in lib. I. *de Offic. Pr. vigilum*, & apud Epiphanium lib. 2. tit. I. contra Adamianos. PUTEAN. Quia mire frequentes in balneis fures, qui veſtimenta ſubripiebant. Plautus Rud. act. II. ſc. III. verſ. 51.

——— *qui it lavatum*
In balneas, ibi cum ſedulo ſua veſtimenta ſervat,
Tamen ſurripiuntur ———

Hi *fures balneares.* Gloſſ. *Fur balnearius*, βαλανοκλέπτης. Tertull. de fuga in perſec. *Inter tabernarios & fures balneariorum.* Apolog. cap. XLIV. *Quis illic ſicarius, manticularius, aut lavantium prædo.* Vide D. de fur. baln. Ideo adducebant ſervos, qui veſtes ſervarent, Græcis ἱματιοφύλακες. cui muneri inſervit hic diſpo-

Digitized by Google

vix fuiſſent X. H. S. Retulimus ergo dextros pedes, diſpenſatoremque in precario aureos numerantem deprecati ſumus, ut ſervo remitteret poenam.

diſpoliatus. Lucian. Hippia: *τί ἂν σοὶ ἐπὶ τούτῳ λέγοιμι, παλαίστρας, καὶ τὰς κοινὰς τῶν ἱματιοφυλακήσιων κατασκευάς.* Latinis *Capſarii*: Paull. l. 3. D. off. præf. vigil. Quos nonnumquam mercede conducebant. nec capſarii tantum veſtimenta ſervant, ſed variis balneaticis muneribus funguntur; puta, fricant, & ungunt, ſi vera ſunt, quæ ſcribit Comm. in Juvenal. Satyr. III. verſ. 263. *Gutto ab eo, quia guttam mittit, quos habent capſarii.* WOUWEREN. Quas in apodyterio, ubi veſtes lavaturi reponebant, negligenter cuſtodierat. Fuiſſe apodyteria juxta balneas, ipſe uſus etiam hodie docet. Rader. ad Mart. lib. 12. epig. 58. ERHARD. De furibus balneariis vide Hering. de Molendinis quæſt. 37. num. 12. WEITZ. Plura ad rem notat Mercurialis art. Gymn 1. cap. 10. & de furibus balneariis commentatores ad Martial. XII. epig. 70.

X. H. S.] Sic veteres, non ſuperducta virgula, quæ millenarii nota eſt. Pith. PATISSON.

Diſpenſatoremque] Inſcriptio, (apud Gruter. pag. DXCVI. 6.) CN. CORNELIO. CAPITOLINO. NEPOTI. DULCISS. AVG. N. VER. DISP. VIX. AN. VI. M. VI. D. VI. Diſpenſator ἐστὶν ὁ οἰκέτης, ὃς ἔωθεν ἐκδανείζειν τὰ δεσποτικὰ χρήματα, ait Græcus interpres Inſt. lib. III. tit. De mandato. Cicero Hortenſ. *Cum rationem accipis à diſpenſatore.* Suet. Galba cap. XII. *Diſpenſatori breviarium rationum offerenti.* Macrob. Saturn. lib. II. cap. III. Gloſſæ Iſidori: *Arcarius; diſpenſator.* quod verum exiſtimo. Gloſſarium: *Arcaria, τραπεζιτικά.* Vetus Inſcript. D. FABIO. D. P. ARCARIO. L. 41. §. 17. D. de fideicomm. libert. *Stichus arcarius probante domino nomina fecit.* ex quibus recte interpretatum Theoph. liquet. nam & Petron. *aureos numerantem diſpenſatorem* dicit: adeo ut minime putem diſpenſatoris munus his finibus concluſum fuiſſe, ſervis cibaria mandare, quod tamen adſerit Clariſſ. I. C. Actores vero in multis ejuſdem functionis, ſed digniores. Theophilus actorem, διοικητὴν πάσης οὐσίας, hoc eſt, ut Plaut. Aſinar. act. II. ſcen. 4. *cui omnium rerum herus ſummam credidit.* Arcarii vero etiam λαρνακοί. Gloſſæ: *Arcarius, βυχάτημα.* Fortaſſe: μηχανηματοποιός. WOUWEREN.

Precario] Sacrario. GLOSS. Forte *in preciario*, vel *imprecarium*, ut referatur ad diſpenſatorem, id eſt, qui precari & flecti non poſſit: vel *precarios*, id eſt, mutuatos. DANIEL. Lege *prætorio*. Auſon. Moſell. verſ. 286.

——— *Alternas comunt prætoria ripas.*

quod me monuit Ill. Scaliger. Tertull. de Idol. *Voluptatis deſervientia prætoria.* ad Scapul. cap. III. & paſſim apud I. C. Gloſſæ: *Prætoria, domuncula in navi.* WOUWEREN. *Sacrarium* in ædibus ſuis agnoſcit Auſon. Ephem. Puto idem eſſe. Cicer. Fam. libro 13. epiſt. 2. BARTH. Quem etiam vide ad Claudian. IV. Conſul. Honor. verſ. 3. Lege *in prætorio*. TILEBOM. Locum vitioſum eſſe dudum videre eruditi, unde edidere *in prætorio*. Nob. Heinſius emendat *in primore atrio*. Aulus Gellius lib. 26. cap. 5. *Animadverti enim, quoſdam haudquaquam indoctos viros opinari, veſtibulum eſſe partem domus primorem, quam vulgus atrium vocat.* Conſtat ex Catone, priſcos pecunias & cætera pretioſiora in atriis ſervaſſe, iiſque præpoſuiſſe ſervos ex Atrienſibus honoratiores. Olim legendum hariolabar *in cellario*. Notum enim eſt cum ex Donato, tum ex aliis, *cella* & *cellarium* dici. Paulo ante & Arbiter hoc capite. *Nos jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte prima* (hoc eſt *cella*, *cellario*) *procurator rationes accipiebat.* BOSCH. Sic veteres plerique omnes, ex quo fecerunt *in prætorio*. Sed ſcribendum eſt junctim *inprecario*, eſt enim adverbium ab *in* & *precario*, in quo *in* adjectum auget ſenſum, & attollit, ſicut fit in aliis. Vult, multis precibus oraſſe atrienſem. Cicero ſic uſus eſt ſimplici in Verrina V. cap. 23. his verbis: *Quo tempore in tanta inopia navium, tantaque calamitate provinciæ, etiamſi precario eſſent rogandi, tamen ab his impetraretur. Precario rogare* Ciceronis, eſt Noſtri *inprecario deprecari.* SCHEFF. Manet adhuc corruptus hic locus, neque placet amplius illud *imprecario deprecantem*, tamquam revera ingratum, nec genio noſtri ſatis aptum. MS. habet *mirantem* non *numerantem*. At quomodo miretur aureos diſpenſator? An ſcribendum *aurea. Smirantem*, id eſt, *aurea ſigna mirantem?* Signa certe, eaque aurea, convenirent precario, ſi precarium eſt orarium, ſeu Sacrarium, ut Barthius volebat. Cur autem miretur & illa, quæ familiaris & domeſticus pridem poterat, & ſæpius, vidiſſe? Dicas, ergo *numerabat aureos* ſervandum. Verum eſt & hic nonnulla difficultas. Cur enim numerat in precario vel ſacrario? Cur aureos numerat, & non quamlibet aliam pecuniam? An erogabat ſolos aureos in quotidianos ſumptus familiæ? Quid ergo? Videtur mihi noſter ſcripſiſſe *taureas minatur*, idque homines imperitos, cum, quid eſſent taureæ, neſcirent, legerentque diſpenſatorem, vertiſſe in aureos, utque verbum conveniret nomini pro *minatur*, feciſſe *numeratur*. Quæ conjectura ſi eſt vera, retinendum erit *in prætorio*, intelligenduſque locus, ubi privatim quoque ac domi jus dicebatur familiæ delinquenti vel litiganti. Habuiſſe enim inſtar fori veteres domi ſuæ, qui familiam alebant numeroſam, cum ex aliis, tum ex ipſo noſtro certum eſt. Cæterum *taurea* quid ſit, oſtenſum pridem nobis eſt in Notis ad Mauritium, & copioſius in de Re Vehiculari lib. 1. cap. 14. IDEM. Sic conſtanter ſcripti, ſed mendoſe omnino: omiſſæ videlicet à ſupino

libra-

Digitized by Google

poenam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &, [a] Non tam jactura me movet, inquit, quam negligentia nequiſſimi ſervi. Veſtimenta mea accubitoria perdidit,

[a] DISPENSATOR.

librario literæ complures, quod & alibi haud infrequenter factum. Scribe, *in primore atrio.* Inſolens hoc illa tempeſtate, quamquam Servius ad Maronem obſervat, ab antiquis pecuniam in atrio domus aſſervari fuiſſe ſolitam: Gellius ait lib. XVI. cap. V. *Veſtibulum partem domus primorem eſſe, quam vulgus vocat atrium.* Vide Feſtum in *Atrio.* huc alluſiſſe Symmachus poteſt videri lib. IV. Ep. XLVI. *Eos in primore congreſſu penetrali familiaritate dignare.* HEINS. Licet ita omnes Codices, corrupta tamen hæc eſt ſcriptura: forte autem legendum erit *imperatorio*, nempe ſervo, id eſt, villico, qui fundo familiæque ruſticæ præponitur: cuique ejus committitur magiſterium, præfectura, & imperium. Ita enim loqui mihi fas ſit, cum hic operas à cæteris exigeret, & negligentes puniret. In quam rem videndi Cato, Columella, & Pignorius de Servis. Non autem præter rem hic dicitur villico diſpenſator aureos numerare, cum ad illum pertineat procurare, quæ ad luitionem familiæ emi parari que oportet. Imo forte rectius *in pec. erario*, id eſt, *in peculiari ærario*, niſi ſcripſerit *in priv. ærario*, ut ſit in *privato ærario.* Eſt quidem ærarium proprie locus, in quo pecunia publica reponitur, ſed Trimalchionem privatum ærarium conſtituiſſe, non eſt mirum, qui omnia ſua ad inſtar reipublicæ ordinabat, ut ex iis liquet, quæ infra de Actore referentur. GOES. *In precario* tuetur Barth. ad Claudian. IV. conſ. Honor. verſ. 3 ad Statii vero lib. IV. Theb. 761. conjicit *prothyrio.* Sed ſine dubio vox corrupta. Neque *prætorio* hic locus, nec exempla à Wouwerio adducta huc faciunt, ibi enim *prætoria* villas magnificas notant. Non diſplicet Heinſii correctio *in primore atrio*, certe aliquam vocem per compendium ſcriptam *atrio* præceſſiſſe mihi perſuaſum eſt. Nam cæteræ emendationes vix unius aſſis ſunt, & Schefferi *inprecario*, ſibilum potius, quam applauſum meretur. Pro *numerantem*, *mirantem* habet codex Traguerienſis. Et mox *ut ſervo remitteret pœnam.* BURM.

Servo remitteret pœnam] Proprie locutus eſt. Apud Naſonem amatoria arte: lib II. verſ. 291.

Si pœnam ſervo, ſi vincula dura remittis,
Quod facturus eras, debeat illa tibi. HEINS.

Superbus ille ſuſtulit vultum] Quid ſi legas: *Superbum?* ſic ſupra dixerat cap. XVII. *retexit ſuperbum pallio caput.* DOUZA F. Mallem *ſuperbum.* Encolpius ſupra cap. 17. Sic cap. 15. *convertit ille ſolutum gaudio vultum*, cap. 73. *ſed iratum commovens caput.* & paulo poſt: *Interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum.* BOSCH. Forte *ſuperbius. Subducto procedere vultu* Propertio II. VIII. 13. faſtum deſignat. *Tollere ſupercilium* pari modo dicebant. Noſter infra cap. XCI. *Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilium altius ſuſtulit.* Et cap. 43. *Et quod illius mentum ſuſtulit, hæreditatem accepit.* Cicero in Piſonem, cap. 6. *Altero ad frontem ſublato, altero ad mentum depreſſo ſupercilio. Subducere ſupercilium* eodem modo dicebant, hinc *ſubducti ſupercilii carptores* Lævio apud Gellium lib. XIX. 7. Lucianus bis in accuſato. τὰς ὀφρῦς ἐπάρας καὶ μεγαλοφρονήσας, ἐμοῦ μὲν ἠμέλησε, μᾶλλον δὲ τέλεον ἀπεῖπεν. Et in Timone deſcribit Philoſophum neſcio quem ἐκπετάσαντα τὸν πώγωνα καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείναντα. Catullus carm. LXVII. 45.

Præterea addebat quemdam, quem dicere nolo,
Nomine, ne tollat rubra ſupercilia. HEINS.

Quamvis Pet. Victorius VIII. variarum, capite I. *ſupercilia tollere* ſignum hominis triſtis & ſeveri eſſe exiſtimet, atque id ipſum Diphili Comici auctoritate probet, cenſet tamen in illis Catulli verſibus hominis irati notam eſſe. GOES. Accedo Douzæ legenti *ſuperbum.* Ovidius VI. Met. 169.

Conſtitit, utque oculos circumtulit alta ſuperbos.

Non tam jactura me movet] Catull. carm. XII.

Quod me non movet æſtimatione,
Verum eſt Mnemoſynum mei ſodalis. WOUWER.

Sic Auctor Liberi carminis. carm. LV.

Nec movet amiſſi tam me jactura, pudorque,
Quam præbent juſtos altera tela metus.

Et infra cap. CXVII. *Nec illum jactura moveri, ſed deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem ſuam.* SCIOPP.

Veſtimenta mea cubitoria] Cænatoria veſtis. Romanis enim alia veſtis domeſtica, alia forenſis; inter domeſticas cænatoria, quam non fas videre publicam lucem. GLOSS. Lege *accubitoria.* Martial. in apophoretis, Epigr. CXXIII. cui lemma *Cænatoria;*

Nec fora ſunt nobis, nec ſunt vadimonia nota:
Hoc opus eſt, pictis accubuiſſe thoris.

Lipſ. Saturnal. lib. I. cap. 2. At Petron. *cubitoria* voluit, ut Plaut. Aſin. & identidem *cubare* pro *accubare.* *Cubitoria veſtimenta*, ut *cænatoria veſtes*, Capitolino in Maximin. *tricliniaria.* Theod. Marcilius ad Perſ. Sat. I. vide Bayfium de Re veſtiaria. ERHARD. Omnia ad faſtum & ſuperbiam herilem compoſita. Primo, quod jactat veſtimenta ſua *accubitoria* (nam ita legendum) quaſi frequens conviva: deinde, ea ſibi donata, & quidem à cliente quodam, tamquam longe plures haberet clientelæ ſuæ obnoxios: tum ea veſtimenta Tyria fuiſſe, & quidem ſine dubio, quaſi convenientem ſibi hunc colorem, utcumque pretioſiſſimum. Sic ille glorioſus apud Martialem lib. IV. Ep LXI.

——— *Millibus decem dixti*
Emptas lacernas munus eſſe Pompillæ,

ſingula excutiamus. Habebant Romani veteres *veſtimenta*

didit, quae mihi natali meo cliens quidam donaverat, Tyria ſine dubio,

menta forenſia, ſive togam: habebant *cœnatoria*, ut ab aliis vocantur, quæ noſtro ſunt *accubitoria*, Syntheſin puta, aut pallium, aut lænam, promiſcue ſcriptoribus priſcis dicta, cum nihil differant: an diſtent ab ea, quam *veſtem domeſticam* appellabant quidam, nunc non diſputamus. Hanc in una eademque cœna homines lauti & delicati variabant, nonnulli plus vice ſimplici. Talis apud Martialem Zoïlus, cui ille lib. v. epig. 80.

Et mutata tibi eſt Syntheſis undecies.

Cæterum ex hoc loco videtur liquere, ſyntheſinatos etiam adiiſſe balnea antiquos ante cœnam, ac proinde ſyntheſin, ſive veſtem accubitoriam nihil differre à *veſte balneari*, cujus Lampridius in Alexandro Severo meminit. *Balneari veſte ad palatium revertens.* Quam *lacernam coccineam* eſſe, mox diſertim deſignat. Idem ibidem veſtes domeſticas à balnearibus diverſas facit, nec meminit *cœnatoriarum*, ut ſub balnearibus eas videatur complexus. Et certe Trimalchio recta è balneo defertur in cœnam. Nec à togatis, nec à calceatis adiri ſolitas balneas, è Ciceronis Oratione pro Cælio ſit manifeſtum. Cæterum, quod contendit doctiſſimus Raderus ad Martialis librum XIV. Ep. I. Syntheſibus tantum Senatores Equiteſque Romanos uſos, id hoc Petronii loco ſatis ac ſuper refellitur, de diſpenſatore ſervo ſyntheſinato. Male audiebat Nero apud Suetonium cap. 51. quod ſyntheſinatus prodiret in publicum, cum togatus debuiſſet. Notatur & Cornelius Fronto Orator apud Dionem in Hadriano, lib. LXIX. pag. 796. quod in ſyntheſi tribunal adiiſſet. Ubi ſyntheſin στολὴν δειπνῖτιν appellat. Cæterum, coloris non unius fuiſſe ſyntheſes vel inde evincas, quod quemadmodum Tyriam hic habes, ſic praſinam memoret Martialis lib. x. epig. 29.

De noſtra praſina ſyntheſis empta toga.

Tyriam lacernam in homine libertino Juvenalis perſtringit. Illud etiam hinc liquet, Neronianis temporibus uſu Tyriæ veſtis non interdictum fuiſſe, nec obſervatas leges eam in rem à Divo Julio Cæſare & Auguſto latas. Suetonius Neron. cap. 32. tradit, *vetita purpura Matronam cultam, ſpectaculis detractam* Neronis juſſu. Unde colligas & ab illo hac de re latam legem. Quod ſi ſic res ſe habet, ante latam hanc à Nerone legem Petronii Satyrica fuiſſe ſcripta oportet. Mitius certe benigniuſque Tiberius apud Dionem lib. LVII. qui, ne quis vetita uteretur purpura in ſpectaculis, ipſe lacernam pullam ſumebat. Quo effecit, ut & alii hoc ſequerentur exemplum. Sed verius eſt, iſtas leges de veſte Tyria dibapha eſſe intelligendas, & locum Petronii de veſte Tyria, ſemel tincta, capi oportere. Sic apud Naſonem arte amatoria lib. II. verſ. 297. meretricibus datur veſtis Tyria:

Sive eris in Tyriis, Tyrios laudabis amictus.

cum tamen lib. III. verſ. 169. dibapham excludat,

——— *Non vos ſegmenta requiro,*
Nec qua bis Tyrio murice lana rubes.

Ut quidem is locus caſtigandus eſt ex membranis. Adde quod Tyriæ veſtis notio late patebat, cum in Tyriis coloribus alius alio longe pretioſior eſſet. Vide Ferrarium de re veſtiaria. Confirmat præterea hic Petronii locus, quod ab aliis jam proditum eſt, ingenuos à ſervis veſtitus forma & genere non diſcrepaſſe, niſi ſola toga. Qua de re Appianus Alexandrinus gravem alicubi querelam inſtituit. Porro Juſto Lipſio, viro clariſſimo, lib. I. cap. II. Saturnalium jam viſum quoque reponi in hoc Arbitri loco debere, *veſtimenta accubitoria*, ſerius deprehendi. Sed, quod idem emendat, *haud ſemel lota*, ut de veſtimentis dibaphis intelligatur, in eo aberravit à ſcopo. Voluit enim Arbiter, à fullone jam ſemel lota. Sic apud Martialem cave aliter interpreteris illa lib. x. Ep. XI. quem locum Raderus, Gruterus, Scriverius perperam alio detorquent:

Donavit tamen, inquis, amico millia quinque,
Et lotam ut multum terque quaterque togam.

Quo & illud Propertii trahebam lib. IV. Elegia IX.

Imperat & lotas iterum mutare lacernas,
Terque meum tetigit ſulphuris igne caput.

Perperam *totas lacernas* ſcripti editique nunc paſſim exhibent. Fullones enim dealbandis veſtibus ſulfur æque ac cretam adhibuiſſe certum eſt. Vide Oct. Ferrarium de re veſtiaria partis ſecundæ lib. IV. cap. XIII. Titinnius apud Nonium: *Terra hæc eſt, non aqua, ubi tu ſolitus argutarier pedibus, cretam dum compeſcis, veſtimentaque lavas. Abluere veſtem*, dixit Plinius Hiſt. Nat. lib. XXXV. cap. XVII. *Ergo ordo hic eſt, primum abluitur veſtis Sarda* (quæ cretæ ſpecies) *dein ſulſure ſuffitur, mox deſquamatur cimolia, quæ eſt coloris veri.* Sed & veſtimenta recens contexta, & ipſa lana ante texturam lavabatur. Hinc habes apud Martialem lib. IV. epig. 28.

Et lotam tepido togam Galæſo.

Sed uſus cretæ ſulphuriſque ad candorem conciliandum togis tunicis que, quod albæ eſſent ut plurimum, adhiberi ſolitus. In veſtitu diverſi coloris loto à fullonibus locum habuiſſe vix videtur. HEINS.

Natali meo] Martial. lib. VIII. epig. 64.

Ut poſcas Clyte munus, exigaſque,
Uno naſceris octies in anno.
Et ſolas puto, treſve, quatuorve
Non natalitias habes Kalendas. PITH.

Tyria] Pro veſte tricliniari molliore, & coloris exquiſiti. In dibapha enim purpura, & coccinis, aut hyacinthinis diſcumbebant. GLOSS. Veſtis triclinaris mollior & coloris exquiſiti argumentum eſt ſolutorum morum. Satis conſtat, ea ætate, qui elegantiores videri volebant, cœnatoria & univerſam veſtem tricliniarem ſplendidiſſimam habuiſſe. In dibapha igitur

Digitized by Google

bio, ſed jam ſemel lota. Quidquid ergo eſt, dono vobis.

XXXI. [a] Obligati tam grandi beneficio, quum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus, pro quo rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtrae. Ad ſummam, [b] ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt. [c] Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexan-

a ENCOLPIUS. *b* SERVUS. *c* ENCOLPIUS.

purpura, & in coccinis, aut hyacinthinis diſcumbelant. Caſaub. Comm. in Perſium Sat. I. ERHARD.

Sine dubio] Portius Latr. *Athenienſibus urbi ſine dubio doctiſſima.* BARTH.

Sed jam ſemel lota] Alii, *ſed tantum ſemel*, nempe non dibapha. TORNÆS. Quaſi tanti non æſtimet acſi dibapha; ideo facilius culpæ ignoſci. ea mens ſcriptoris. *ſemel lota*, ut notet dibapham non eſſe, de qua Virgil. Culice.

Si non Aſſyrio fuerint bis tincta colore.

Plin. lib. IX. cap. XXXIX. WOUWEREN. Lege *ſed ſemel lota*, ut dibapha ſignificet Lipſ. Saturn. lib. I. cap. 2. Ita ille mutat. contra Petronianus iſte nugo vult, Tyria quidem eſſe, non tamen dibapha. Et intellige, *ſed jam ſemel*, id eſt, *ſed tamen*, ut L. Senec. cap. 6. *Intelligo, Lucili, non emendari me tantum, ſed transfigurari. Nec hoc promitto jam, aut ſpero, nihil in me ſupereſſe, quod mutandum ſit.* &c. pro, *nec hoc promitto tamen*, &c. Extenuat diſpenſator iſte rem civiliter. itaque & ſequitur; *Quicquid ergo eſt, dono vobis.* Marcilius ad Perſ. Satyr. I. *Sed jam ſemel lota*, id eſt, non bis tincta murice, ſeu purpura, Barthius exploſa Lipſiana emendatione ad Claud. num. 1958. ERHARD. Recte Heinſius explicat. Lamprid. Elagab. 26. *linteamentum lotum numquam attigit, mendicos dicens, qui linteis lotis uterentur.* Horat. II. Sat. IV. 84.

Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes.

Pontanus ad Macrob. VI. Saturn. cap. I. legit *Tyria ſine eluvie, ſed jam ſemel lota.* Et interpretatur Tyria pura, nec ſordidata, infeliciter mehercule! nam præterquam quod viri docti demonſtrarint, illud *ſine dubio* genium Petronianum redolere, hoc addit diſpenſator, ut venditaret luxuriam ſuam: veſtimenta enim ſua eſſe vera Tyria, ex ſucco conchæ marinæ tincta, non vero fuiſſe colore quodam, qui Tyriam purpuram mentiebatur, infecta: nam cum diverſæ eſſent ſpecies purpuræ, præſtantiſſima erat Tyria ardenti ſimilis mari, minoris pretii erat Amethyſtini, & viliſſima conchylii coloris. Vide Plin. XXI. 8. conchylii vero adhuc tres erant ſpecies, vide eumdem lib. IX. cap. 36. his dilutioris coloris purpuris lotium admiſcebant, poſtea vero omnis Tyria purpura evanuit & perdita eſt, & conchyliatæ cum Tyriis confuſæ: ut ex codice Juſtianeo multis locis patet. BURM.

Quidquid ergo eſt] Ita legendum puto. Veteres *quid ergo eſt?* Pith. PATISSON. Vide ſupra ad cap. IV.

Dono vobis enim] Ita Tragurianus, ſed ſcribo, *reum.* Quod certe diſpenſatoris arrogantiæ congruum. HEINS.

Pro quo rogaveramus] Latine hoc dici, contra Scioppium oſtendit Schefferus ad Phædr. lib. III. fab. 2. Ita & *orare* Juſtin. XI. cap. 4. *Nec jam pro civibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare, ſed pro innoxio patriæ ſolo, & urbe.*

Spiſſiſſima baſia] Creberrima oſcula. GLOSS.

An ſummam] Συλλήβδην. Vitruv. lib. 7. *Ad ſummam, mors ejus ut parricidii damnati varie narratur.* BARTH. Et hæc Petronianæ locutionis formula. cap. 37. *Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet.* cap. 134 *Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit.* Et cap. 140. *Ad ſummam relinquere ſe pueros in domo Eumolpi.* Ubi *ad ſummum* male quidam edunt, & ita ſæpe alibi. Sic & Seneca Apocolynt. *Ad ſummam tria verba cito dicat, & ſervum me ducat.* Plinius in epiſtolis *in ſumma* ſæpe utitur: ſed lib. II. Epiſt. XI. codex Mediceus, quem Heinſius vidit, habet *in ſummam*, & ita aliquot aliis locis. Vide infra ad cap. XXXVI. BURM.

Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt] Inſcriptio Romana apud Velſerum in Monument. Auguſtæ;

——— *Merum profundite*
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut Cæcubum,
Vivo ac volenti de apotheca dominica. ERHARD.

Elegans & verum proverbium, unde liquet, non omnibus convivia dari ſolitum unum idemque cum convivatore vinum. Superbi enim illi Trimalchiones aliud ſibi, aliud convivis, præſertim tenuioribus, vinum miniſtrari curabant, quod *Libertinum* vocabatur. Veterem querelam habes in Satyra Juvenalis V. Meminit & Plinius in epiſtolis lib. II. De Malchionis convivio audi Martialem. lib. III. ep. 82.

Ligurumque nobis ſaxa cum miniſtrentur,
Vel cocta fumis muſta Maſſilianis,
Opimianum morionibus nectar
Cryſtallinisque myrrhinis propinat. HEINS.

Egregie Heinſius hæc illuſtravit. Martial. IV. 86.

Nos bibimus vitro, tu myrrha, Pontice: quare?
Prodat perſpicuus ne duo vina calix.

Et eo alludit lib. VI. Ep. II.

Quod non ſit Pylades hoc tempore, non ſit Oreſtes
Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.
Nec melior panis, turdusve dabatur Oreſti,
Sed par atque eadem cœna duobus erat.

vide

Digitized by Google

Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus, aliiſque inſequen-

vide & libro x. Ep. 49. unde & cibos dominicos, & panem fuiſſe alium convivis patet. Ita Suetonius narrat, Cæſarem *piſtorem alium, quam ſibi, convivis panem ſubjicientem compedibus vinxiſſe*: in vita ejus cap. XLVIII. ne ſcilicet avaritiæ & ſuperbiæ accuſaretur, cum nequam illi piſtores inde compendium facerent. De Hadriano narrat Spartianus, *illum ad deprehendendas obſonatorum fraudes ſæpe ſibi fercula ab aliis, etiam ultimis menſis, juſſiſſe apponi*, cap. XVII. & hinc apparet, recte ſupra retineri vulgatam lectionem *hoc ſuum propinaſſe*. Nam in eo humanitas erat ſita, ſi propinaret idem vinum. Ita & Anacreon ode IX.

Πῶν δέ μοι δίδωσι
Τὸν οἶνον, ὃν προπίνει.

ubi vide quæ de Græcis & Orientis populis notat Barneſius. BURM.

Miniſtratoris gratia eſt] Hinc apparet, ſervum hunc, qui modo capſarius in balneo fuerat diſpenſatoris, in cœna fuiſſe pincernam & pocillatorem, qui ita poterat diſpenſare vinum dominicum pro lubitu. Proprie autem *miniſtrare* & *miniſtratores* de ſervis ad cyathos uſurpatur. Juſtin. XII. 14. *Ad occupandum regem Caſſandrum filium dato veneno ſubornat, qui cum fratribus Philippo & Jolla miniſtrare regi ſolebat*. Lapis vetus apud Sponium in Miſcell. Erudit. Antiq. p. 213.

D. M.
ZOSIMO CAESARIS
VERNAE
MINISTRATORI

Ubi recte ex hoc Petronii & altero Senecæ id adnotavit vir eruditus. Neque Begerus (qui, dum vivebat, hoc ſibi negotium datum credebat, ut omnes arroderet, & quem opportuna mors noſtræ indignationi ſubtraxit: oſtendiſſemus enim illi, quam non impune ſummi Grævii manibus inſultaſſet, homo vix inter mediaſtinos eruditorum numerandus) in ſpicilegio ſuo antiquitatis p. 112. obloqui debebat. Nam in locis ab eo adductis non agitur de ſervis, ſed de liberis miniſterium ſuum exhibentibus, quo ſenſu *miniſtratores* dici poſſe non negamus; ſed proprie dictos *miniſtratores*, qui pocula miſcebant, extra controverſiam eſt, & ita ſæpius in lapidibus veteribus. Conſule indicem Gruteri. *Miniſtrum* vocat Horatius lib. I. ode ultima. vide Barth. II. adverſ. 16. Et hinc *miniſterium*, abacus dicebatur, in quo vaſa menſæ inſervientia exponebantur, ut docuit Caſaubon. ad Lampr. Alex. Sever. cap. 34. & Salm. ad Capitol. Anton. 17. & Obſerv. ad jus Atticum pag. 449. vide præterea Gronov. II. obſ. 24. BURM.

Pueris Alexandrinis] Ægyptii, deliciæ veterum, delecti huic muneri ætate grandiores. GLOSS. Capit. in Vero cap. VIII. *Adduxerat ſecum & fidicinas, & tibicines, & hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate*. PITH. Deliciæ veterum. Lucianus περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Ἰωνικὰ ξυνίεμεν Ἀλεξανδρειωτικὸς ἀνθρωπίσκος. Delecti huic muneri ætate grandiores, ſed καλοῦνται παῖδες οἱ δοῦλοι, κἂν ὦσι πρεσβύτεροι, ait Pollux. Miniſtratores plene deſcribit Philo περὶ βίου θεωρητ. καὶ πορείας ἐπισημαντικῶν ἀνδρῶν ἐκφρεζόμενα διακονικὰ ἀνδράποδα εὐμορφότατα, καὶ περικαλλέστατα. τούτων οἱ μὲν παῖδες ἔτι ὄντες οἰνοχοοῦσι, ὑδροφοροῦσι. οἱ μὲν βούπαιδες λελουμένοι, καὶ λελειασμένοι, τά τε πρόσωπα ἐντρίβοντες, καὶ ὑπογράφοντες, καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας εὖ πως διαπλέκοντες σφηκούμενοι, βαθυχαῖται γάρ εἰσιν. ἢ μὴ κειρόμενοι, &c. Quæ commodum illuſtrant illa cap. XXVII. *inter pueros capillatos*. Impendio enim curabant, ut haberent calamiſtratos in miniſterio. Seneca epiſt. CXX. *Si pertinere ad te judicet, quam crinitus puer poculum tibi porrigat*. Hieronymus ad Sabinam: *Non ambulet juxta te calamiſtratus procurator*. Apulejus de deo Socratis: *Familias calamiſtratas*. Quod præter Juven. Lucian. Apul. Hor. quoque libr. II. Satyr. VIII.

—— *ut omnes*
Præcincti pueri recte comtique miniſtrent.

Cæterum, quod Petr. cap. XXVII. *Nec tam pueri nos, quamquam erat opera pretium, ad ſpectaculum duxerant*. & Julianus Miſop. οὐ κρεῖττον ἦν ἀποδιδόναι μύρον τὴν ἀγορὰν, βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλοὺς, εἰς οὓς ἀποβλέψουσιν οἱ πολῖται. Alebant enim priſci cœtus puerorum, quos *Pædagogia* dicebant. Ulp. l. 12. §. 32. D. de inſt. vel inſtrum. leg. deligebant elegantes & eximia ſpecie; ſane quam ſollicite eos habuerint, docet Seneca epiſt. CXXIII. quanta cura culti idem epiſt. CXI. *Hinc puerorum perſpicuos cultu atque forma greges*. De vita beata: *Quare pædagogium precioſa veſte ſuccingitur*. vide de Tranq. vitæ lib. I. cap. I. epiſt. CXX. XCVI. Apul. Mil. lib. II. Erant autem deliciæ dominorum, ad varia miniſteria, imo illicita. Pædagogiani pueri etiam miniſtratores. Ulp. dict. l. Cicero II. de finibus: *Adſint etiam formoſi pueri, qui miniſtrent*. Lucianus Aſino I καὶ παῖδες ἡμῖν παρειστήκεσαν οἰνοχόοι καλοί. Gell. lib. XI. cap. XII. Clem. Alexand, Pædag. lib. III. cap. IV. Juven. Saty. IX.

—— *puerum te,*
Et pulcrum & dignum cyatho ——

Tertull. de Jejun. cap. IX *Fratres ejus potum præferentes œnophoris regiis, atque exinde formoſiores, ne qui de ſpecie quoque corpuſculi metuat*. Legimus & puellas miniſtraſſe. Apul. Mil. II. *puella ſcitula miniſtrantes*. Hieron. ad Ruſtic. *Simul mire convivia, ancillas juvenes habere in miniſterio*. Pherecrates:

Κόραι δ' ἐν ἀμπεχόναισι τριχάπτοις ἀρτίως
Ἡβυλλιῶσαι, καὶ τὰ ῥόδα κεκαρμέναι,
Πλήρεις κύλικας οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου
Ἤντλουν διὰ χώνης τοῖσι βουλομένοισι πιεῖν. WOUWEREN. Ægyptiis, quos infra vocat, Æthiopibus. vide

ſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac

de Goldaſti Animadver. ad Winsbeck. par. 1. Parænetic. vet. ERHARD. Qui omnium maximo in pretio, ob dicacitatem præſertim. Statius Epicedio Vernæ poeri in ſylvarum quinto. Infra, *Puer Alexandrinus, qui calidam miniſtrabat.* HEINS. Notatis à doctiſſimis interpretibus adde Barth. ad Stat. v. Silv. v. verſ. 66. & Behot. Apophor. 11. 16.

Aquam nivatam] *Aqua nivata*, ex nive cocta. decoquebat veterum luxuria nives, eaſque percolabat, rurſuſque in nivem mergebant. GLOSS. *Multa nive incluſam, ut rigore*, inquit Seneca, *refrigeraretur aliено.* PITH. Vel ex nive coctam. Decoquebat veterum luxuria nives, eaſque percolabat. unde *nivarium colum* Pomponio in L. 21. in princ. D. de aur. & argent. leg. & Martiali lib. 14. lemm. 103. eidemque *nivarius ſaccus*, lemm. 104. quibus nives attenuabant. Plinius lib. 19. cap. 4. *Decoquunt alias (nives) quas mox & illas hiemant.* Decoctas quippe nives, & ſpiſſis vimine qualis incluſas, aut infuſas vitro, rurſus in nivem mergebant. unde *decocta* dicta aqua nivata, quæ Martiali *nivei cocta.* Eſt autem Neronis inventum. Plin. lib. 31. cap. 3. *Neronis principis inventum eſt, decoquere aquam, vitroque demiſſam in nives refrigerare.* quem ſub perſona Trimalcionis Satyrice irridet Petronius. Savaro ad Sidon. lib. 2. Epiſt. 2. And. Baccius de Vinor. hiſtor. lib. 6. Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 107. & 108. In uſu lavatio fuit olim, & jam eſt: etſi diverſo atque alio ritu. Nos ante menſam lavamus, ſed tantummodo manus: antiqui (ni quidem in balneis fuiſſent, tunc enim non lavabant) in ipſo quoque convivio, atque etiam pedes. Putean. in Genial. ſermon. Utriuſque lotionis exempla in ſacris. Videndus Petr. Ciacconius in lib de Triclinio, & Fulv. Urſinus in Notis ad eumdem lib. Veratius in Pontificali; *Cum jam manus pranſores lavarent.* Phariſæi manus ſuas lavabant ad cubitum uſque, quod Marcus cap. 7. verſ. 3. vocat, πυγμῇ, & Theophraſtus exponit, ἄχρι τοῦ ἀγκῶνος. quam expoſitionem rejicit Beza, uſque ſummo ſtudio affectatas fuiſſe iſtas ablutiones à Judæis, ut facere ſolent, qui manum manui affricant, & pugnum inferunt alterius palmæ, cui adſentitur Syrus Interpres, qui πυγμῇ vertit דבטילאית *dabbetilaith*, id eſt, ſedulo & accurate. Munſterus Annotat. in Deuteron. cap. 8. ex Hebræo Centum Benedictionum libro; *Tradunt manus primum abluendas & tergendas, alioqui panis, qui comeditur, immundus judicatur.* Et mox: *Fundenda eſt aqua tribus vicibus ſuper manus: in prima fuſione ſunt, digiti ſurſum levandi, in poſterioribus demittendi ſunt manus ſimul lavandæ, non una poſt alteram. denique opus eſt, ut in ablutione manuum ſiniſtra tamquam famula ſubſerviat dextræ.* Nec ſolum ante promulſidem & antecœnium, ſed etiam per ſingulos miſſus abluebant manus. Lipſ. Saturn. lib. 2. cap. 1. Savaro Not. ad Sidon. lib. 1. ep. 11. ERHARD. Sic & aquam nivatam potabant refrigerandi cauſſâ. HEINS.

Inſequentibus ad pedes] Joh. Sarisber. ex antiquo, ut videtur, ſcriptore: *Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excipit, nitorem invidens meretrici, hiſtrionis habitum, cultum proci, virginibus ornatum, triumphalem quoque Principibus apparatum: & in aliorum conſpectu pedes, &, ne plus dicam, teneris manibus tibias tractat.* PITH. Veteres accubituri manus pedeſque lavabant. Fab. Pictor: *Aquam manibus pedibuſque dato.* utrumque hic tactum Petron. innuit. nam *pedibus* & *ad pedes*, ut *manibus*, & *ad manus aquam dare* dicebant veteres. WOUWER. Vetuſtiſſimus mos ante epulas pedum lotio. Geneſ. 43. BARTH. Scilicet pueris aquam in pedes infundentibus. Sic enim & ſupra loquitur; *Aquam popoſcit ad manus*, ſcilicet infundendam. Caper de Verb. dubiis. ERHARD. Non ad lavandos pedes, ſed ut diſcumbentibus ad pedes ſtarent, & cyathos miniſtrarent, ut recte Heinſius.

Paronychia] Reduviæ unguium. Item pedum vel aurium ſordes. GLOSS. Malim ſcribere *paronichia.* PUTEAN. Alii *paronychia*, ſordes unguibus adhæreſcentes, non ſubluviem, aut reduvias. TORNÆS. Gloſſarium: παρωνυχία, *reduvia.* vide Feſt. WOUWEREN. Παρωνυχία. Paul. Ægineta lib. 3. ἡ παρωνυχία ἀπόστημά τι ἐστι παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον. Balbus Catholico; *Pedora, pedum vel aurium ſordes.* vide Hen. Stephanum in Theſaur. Lingæ Græcæ pag. 1345. tom. 2. Hujus miniſterii exempla habes in antiquis monimentis apud Janum Boiſſardum in libb. Antiquit. Roman. expreſſa. ERHARD. Gloſſæ Labbei: παρωνυχία, *redubia.* παρωνυχίς. *Reduvia*, παρωνυχίς. *Reduvia* παρωνυχία. Feſtus: *Reduviam quidam, alii que reluvium appellant, cum circa ungues cutis ſe reſolvit, quia luere eſt ſolvere.* Videtur in proverbium abiiſſe, *curare reduviam*, pro re minimi momenti curare. Cicero pro Roſcio Amerino: *Intelligo, me ante tempus, judices, hæc ſcrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sex. Roſcii mederi debeam, reduviam curem. Meminerit reduviarum*, Plinius non ſemel. Pro reliquiis eſcæ crocodili dentibus inhærentis eſt apud Solinum de Trochilo. Cæterum, hiatus erat hic in Codice Traguriano, *inſequentibus ad ped. . . . ad paronychia.* Sed codex Scaligeri, aliique e ſcriptis, *ad pedes & paronychia.* Forte, *ad pedum curam*, vel *ad pedes curandos.* Niſi *ad pedes* dictum volumus, ut *puer ad cyathos*, quod verum puto. Cæterum, hoc è loco colligamus licet, veteres accubuiſſe nudis pedibus. Infra: *Tentavit aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre.* Et poſtea: *Et nudis conſurrexit pedibus.* Soleas enim inter cœnandum ſervis dabant aſſervandas. Apud Horatium cœna Naſidieni, *Et ſoleas poſcit*, ſurrecturus ex accubitorio. HEINS. Unde erroris manifeſti convincitur Salmaſius, qui ad Tertullianum de pallio

Digitized by Google

Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio , ſed obiter cantabant. Ego experiri volui , an tota familia cantaret. Itaque potionem popoſci : paratiſſimus puer non minus me acido cantico excepit : & quiſ-

Pallio p. 357. ſcripſit, *Romanos ad menſam accubituros ſoleas, depoſitis calceis, ſumſiſſe.* Diverſum enim conſtat ex eo, quod infra dicitur, cap. LXV. *tentavi aſſurgere, & nudos pedes in terram deferre.* Et cap. LXXII. *vero vero, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil malo nudiſque conſurrexit pedibus.* Et Martialis illud lib. III. Ep. L.

Depoſui ſoleas, affertur protinus ingens
Inter lactucas oxygarumque liber.

Ubi videndus eſt Ramireſius , & Interpretes ad illud Horatii : *& ſoleas poſcit.* GOES. Egregie Heinſius. Unde patet, hos ſervos ad pedes, detractis calceis purgare ſolitos unguium ſordes ingenti ſubtilitate, id eſt, dexteritate & peritia, ut ſupra cap. 17. *monſtrata ſubtilitate.* & Plin. XXXI. 3. *certior ſubtilitas inter pares meliorem eſſe, qua calefiat refrigeretur que celerius.* Celſ. 1. cap. 1. *ſubtilior medicina ratio. Leniter* dixit Horatius, quod noſter *ſubtiliter.* lib. 1. Epiſt. VII. 51.

Cultello proprios purgantem leniter ungues.

vide Ferrar. 1. Elector. cap. 7. de voce παρωνυχία vero Foeſ. Oeconomiam Hippocratis.

Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant] Receptum hoc ab antiquo fuit , ut delicatiorum conviviis cantatores & ſymphoniaci intereſſent. Claudian de Laudib. Stilicon. lib. 2. verſ. 141.

——— *Nullo cithara convivia cantu,*
Non pueri laſciva ſonant. ———

Vide Clementem Alexandr. Pædag. lib. 2. cap. 4. Nec ſolum in hoc eorum luxus ſtetit , imo etiam fercula ad ſymphoniam inferre mos erat. Petronius infra cap. XXXIV. *ſubito ſignum ſymphonia datur , & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Serenus Sammon. in fragmentis apud Macrob. Lindenbrog. Not. in Catalect. Dicam infra. ERHARD.

Ego experire volui] *Ergo*, maluerim , ut ſæpe alias noſter. De ſymphonia inter cœnandum plenus hic libellus , & hoc pro luxu eorum temporum. Seneca de Vita Beata cap. XI. ubi Nomentanum & Apicium perſtringit: *Vide hos eoſdem è lectis ſuis ſpectantes popinam ſuam, aures vocum ſono, ſpectaculis oculos, ſaporibus palatum ſuum delectantes, & ne nares interim ceſſent, odoribus variis inficitur locus.* HEINS.

Familia cantaret] Satis ſuperque viri docti de cantoribus ſuper cœnam. Adde Salmaſ. & Caſaub. ad Lamprid. Sever. cap. 34. Barth. ad Claud. II. de Laud. Stilic. verſ. 141.

Itaque potionem popoſci] Lege , *Itaque ut potionem popoſci, paratiſſimus puer,* &c. HEINS.

Acido cantico] Lege, *arido* , quoniam aſſa voce caneretur. TORNÆS. Neſcio operarumne hoc typographicarum mendum ſit, neque enim dubium eſt, *arido* legi debere. Lucret. lib. VI. verſ. 118.

Aridus unde aures terget ſonus ille.

Virgilius lib. 1. Georg. verſ. 356.

——— *& aridus altis*
Montibus audiri fragor

Sic & Homerus καρφαλέον, hoc eſt, *aridum*, uſurpat, Ιλ. ν. cum dicit, clypeum reſonuiſſe *aridum.* SCIOPP. Forte *acuto cantico.* Martianus Capella ; *Vox aut acuta eſt, aut gravis, Sonus gravis eſt cum ex intimo ſpiritus trahitur: acutus , cum ex ſuperficie oris emittitur.* Statius 6. Thebaid.

Et lituis aures circumpulſantur acutis.

Sic infra , cap. XXXV. *Ægyptius puer, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpiciario mimo canticum extorquet :* cenſeo corrigendum , *tenerrima voce* , pro , gracillima, qualis eſſe puerorum ſolet, quod & Wouwerum notaſſe video. ERHARD. Ordo verborum hic turbatus videtur, quem ego ita reſtituendum puto, *puer me acido cantico excepit, & non minus quiſquis aliquid rogatus erat.* GOES. Legerem *non minus me acido ac cantico excepit.* Illud *ac* abſorptum à literis eildem concurrentibus ; vult autem dicere , puerum & ſimul cantaſſe, & porrexiſſe potionem acidam: nam *acidum canticum* quæſo quid notat ? *acidum* autem eſt potus, qui acretudine ſua ſtomachum excitat. Infra cap 92. *Siccatoque avide poculo negat ſibi umquam acidius fuiſſe;* unde male Barth. lib. v. adverſ. 17. de ingrata potione hæc verba intellixit. Ita *acutos & acres cibos* vocat Plinius lib. VII. Epiſt. 3. *Ut enim ſi cœnam tibi facerem, dulcibus cibis acres acutoſque miſcerem, ut obtuſus illis & oblitus ſtomachus his excitaretur.* Heinſius ad oram codicis conjecerat *acres acidoſque.* opponitur ergo acida potio dulci. Ita Fulgentius de continenta Virgiliana tranſlate. *Ego vero, Chryſippi ellebori rancidulo acrore poſtpoſito, cum Muſis aliquid blandius fabulabor.* Ita Plin. X. 70. *Culices acida petunt , ad dulcia non advolant.* & XIV. 15. *Pyra acidulo ſapore jucunda.* Infra cap. 56. *ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies*, & paſſim. Quia ergo nondum cibus eſſet allatus, acida potione excitandæ famis ergo uti volebat noſter. *Propomata* ea appellari docuit Lipſius ad Senec. Epiſtol. 122. vid. Athen. II. cap. 17. & ibi Caſaub. Et hæc eſt *altera* illa *potio , quam jejuno gutture ingerere gula mancipia* dicit idem Seneca Epiſtol. XV. ubi videatur Lipſius & Obſopeus : de matutina autem potandi conſuetudine vide præterea Ælianum XII. Var. 30. & ibi commentatores. Hinc etiam apparet quam falſa illa calumnia, qua Apoſtolos die Pentecoſtes impii Judæi appetebant , fuerit , cum eos diceret γλεύκους μεμεστωμένους , *dulci vino inebriatos* ; ſaltem *acido* dixiſſent ; & quis neſcit, hodie Bacchi impigros cultores mane ſtomachi cruditatem vino , abſinthio con-

Digitized by Google

quiſquis aliquid rogatus erat, ut daret. Pantomimorum, non patrisfamiliae, triclinium crederes. Adlata eſt tum guſtatio valde lauta: Nam jam omnes diſcubuerant, praeter unum Trimalchionem, cui locus, novo more,

dito. emendare ſolere, quod & veteribus in deliciis & luxuriæ apparatu fuiſſe, docet Lamprid. in Elagab. xxi. Præterea ſuſpicari liceret, fuiſſe vinum myrrhæ odore conditum, ut amarum eſſet. De quo vide eruditos interpretes Æliani xii. Var. 31. BURM.

Pantomimorum] Symphoniaci pueri, & cantatores, qui delicatiorum conviviis intererant. GLOSS. Antiquorum epulis varia adhibita oblectamenta, ut cantorum, ludionum, & id genus. Manilius lib. v. verſ. 327.

Ille dabit cantus inter convivia lætus.

Seneca de vit. beata cap. xi. de Apicii & Nomentani luxu: *Vides hos è ſuis lectis ſpectantes popinam ſuam, aures vocum ſono, ſpectaculis oculos oblectantes.* Idem in ep. *In comeſſationibus noſtris plus cantorum eſt, quam in theatris ſpectatorum.* lib. ix. Controv. ii. *Si tribunal conſcenderit conviviali veſte, ſi, cum claſſicum canere debet, ſymphoniam canere juſſit.* Sidonius lib. i. ep. ii. de Theodorici conviviis: *Sic tamen, quod illic nec organa hydraulica ſonant, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama ſimul intonat. Nullus ibi lyriſtes*, &c. Lege ex v. c. *vocalium concentus meditatum.* In hoc convivio nihil, niſi ſymphonia ſtrepente, agitur. Servi cantores, *ſymphoniaci*: Macrob. lib. ii. cap. iv. *Delectatus inter cœnam pueris ſymphoniacis.* Cicero in Piſon. & pro Milone. Ludionum vero varia genera. Capitol. Vero cap. viii. *Adduxerat ſecum & fidicines, & tibicines, & hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate.* Sidonius epiſt. 13. libro 1. *Sane intromittuntur inter cœnandum mimici ſales, ita ut nullus conviva mordacis linguæ felle feriatur.* Clemens Pæd. lib. iii. cap. iv. Καὶ συνανακλίνονται τοῖς φορτικοῖς παίζουσι, σινίνοις τήμασι γανύμενοι, καὶ τὸν μὲν Θερσίτην ἀκούοντες, γελῶντο. Therſiten appellat mancipium, quod ſcommatis & dicteriis ludebat. nam Pæd. libr. ii. cap. vii. καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ φωνῇ ἀνελευθερίας μεταδοτέον, τοὺς τι κεκράκτας ἐπισομίζον ταύτῃ γὰρ καὶ τὸν Θερσίτην πληγαῖς ἠκίσατο ὁ σώφρων Ὀδυσσεύς. Nec tantum dicaces ſervi adhibiti, ſed etiam alii, quorum ars mordaci ſale ludere. Seneca epiſt cxxiii. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum aſſectator, quas improbitate linguæ merebatur.* ſalis ille apud Juven. Saty. ix.

——— *conviva joco mordente facetus,*

Et ſalibus vehemens. ———

Hujuſmodi autem cœnarum affectatores, *Aſſeculæ.* Juven. Sat. ix. Gloſſ. Iſidori *Aſſecula, buccellarius.* Juven. Saty. iii. *bucca.*

Perpetui comites, notaque per oppida bucca.

Iſidorus in gloſſ. *Scurra, paraſitus, buccellarius.* At Orig. lib. x. *Iſcurra, qui cauſa cibi quemlibet conſectatur.* Græcis τρεχέδειπνοι. vide Heſych. WOUWEREN. Convivarum ad Symphoniam clarum poſt aliis notatum ex Heliodoro lib. 3. Lucian. περὶ Ὀρχ. BARTH. Rigaltius Not. ad Phædrum l. 5 fab. 88. Adeo vero priſci illi ſymphoniaci pueri in delitiis, ut etiam nomen proprium invenerint. Gloſſæ veteres *Fabiarii, cantores.* ERHARD. *Pantomimichorum* Traguirienſis, quæ vox in duo dividenda; ut cuique patet. *Pantomimi chorum.*

Allata eſt tum guſtatio valde lauta] Aliis *guſtus*, eſt exordium cœnæ, ſeu antecœna. Rader. ad Martial. lib. ii. epig. 16. Roſinus Antiquitat. Roman. lib. 5. cap. 29. ERHARD. Scribe cum Trag. cod. *tamen*, hoc eſt, tandem: quomodo & intra meliores codices habent, cap. 29. *quid tamen agas, quæro. & an tuis pedibus perveneris domum?* Nonius: *Tamen ſignificat tandem. Pacuvius Peribœa:*

Tamen obſirmato animo miteſcit metus.

Saluſt. Hiſt lib. 3. Nam, qui enare conati fuerant, icti ſæpe ferramentis navium, aut vulnerati à ſuis, aut afflicti alveos undarum vi, multato fœde corpore, poſtremo tamen periere. Quo ſenſu & Apulejus lib. v. Metam. *Tamen memineris meæ ſeræ monitionis, cum cœperis ſero pœnitere.* BOSCH. Opinor: *Allata eſt tandem guſtatio valde lauta. Guſtationem mirificam*, alibi dixit. HEINS.

Jam omnes jam diſcubuerant] Ita Tragur. Forte, *jam omnes una diſcubuerant.* HEINS.

Cui locus novo more primus ſervabatur] Locus obſcurus propter inſolens vocabulum *novomora*, & dubito ne valde hoc nomen corruptum ſit: verumtamen dum quid melius edocear, ita legendum ſuſpicor, *nova mora locus*; in eam ſententiam, ut dicat, quod Domino Trimalcioni locus poſtremus ſit relictus, id eſt, ante quem omnes alii diſcumberent (ut loquitur) ipſe autem noviſſimus omnium. qui honos etiam ſolet exhiberi iis, quibus honos defertur hodie. EMMIUS. Priſco enim more ὁ τῆς τρίτης πρῶτος μάλιστα τοῦ ἑστιῶντός ἐστι. Plutarch. Συμποσ. γ. TORNÆS. Vide Plutarch. l. 1. Quæſt. Conv. Quæſt. iii. WOUWEREN. Regio ſcilicet & Imperatorio more. Feſtus; *In conviviis ſolus Rex ſupra omnes accubat.* Ditmarus Merſpurgenſis in Othone Imp. libr. 4. Chronic. vide Savaronem ad Sidoni. lib. 1. epiſt xi. ERHARD. Primus ille locus dictus fuerit *conſularis*, alterum ab hoc exiſtimem dictum fuiſſe *prætorium*, quem occupaſſe Habinnam Sevirum, infra leges. GOES. Vide egregie de digniſſimo loco diſputantem Salmaſium in exercit. Plinianis pag. 885. Neſſelius autem in Catalogo Bibliothecæ Vindobonenſis tomo primo, n. xxxi. p. 88.

Digitized by Google

more, primus ſervabatur. Caeterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat olivas, in altera parte albas, in altera

p. 88. & Lambecius lib. 11. Comment. p. 1009. exhibent antiqniſſimam imaginem convivii Pharaonis ad ſigma, ſive ſemicircularem menſam, ubi rex ima parte triclinii accumbit. Quamvis mihi videatur lectus ita diſpoſitus, ut eodem juri dici poſſet, Regem primo & ſummo loco accumbere. Nam in ſtibadio locus ſummus erat primus in cornu dextro, in quo hic Rex pingitur, ut Imperator Majorianus apud Sidonium 1. epiſt. x1. BURM.

Promulſidari] *Promulſidare*, cibus, qui in guſtum datnr. GLOSS. Quæ ſequuntur in manuſcripto Codice de ultimo ſerculo, quod conſtabat *aſello Corinthio cum biſaccio poſito, qui habebat olivas*, &c. valet ad explicationem illius proverbii, quod apud eumdem Petronium excuſum extat in illis verbis cap. xxiv. *Mox manum demiſit in ſinum, & pertractato vaſculo tam rudi, hoc, inquit, belle cras in promulſide noſtra libidinis militabit, hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.* Quod proverbium nondum explicatum (ut opinor) eam habet ſententiam, ſe poſt noviſſima fercula non cibos diurnos & conſuetos accepturam. Nam in ea ſignificatione *diariorum* nomen extat apud Horat. lib. 1. Epiſtol. xiv. verſ. 40.

Cum ſervis urbana diaria rodere mavis.

Erant enim cibi diurni ſoliti dari ſervis aut militibus. Quod proverbium in obſcœnum ſenſum traxit meretrix, & quaſi per allegoriam ſententiam produxit. nam quia dixerat, *in promulſide libidinis noſtra*, continuavit orationis allegoriam in illo proverbio. nam promulſidem habuiſſe aliquid commune cum aſelli ferculo (forte tamquam condimentum) indicant verba manuſcripti codicis hoc loco: *Caterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus*, &c. quæ verba tamen corrupta credo, & levi mutatione ita reſtituenda, *caterum in promulſide ei aſellus erat*, &c. EMMIUS. Forte *promulſidario.* DANIEL. Forte *promulſide danda.* TORNÆS. *Promulſidario.* Gloſſæ Iſidori: *Pranſorium, promulſidarium.* WOUWEREN. Id eſt, in guſtu. Rader. ad Martial. lib. 11. epig. 16. Deſcribitur hic guſtationis laterculum, ſive προπομα. Vide Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. 2. cap. 17. In aliis *in promulſide danda.* Lege *in promulſidario.* Ulpian. leg. 19. §. 10. D. de aur. & arg. leg. *promulſidaria vaſa* appellat. hic *promulſidaris* intelligit cibos, qui in guſtu. Lipſ. Epiſtol. quæſt. lib. 3. ep. 2. Ulpian. autem vaſa, quibus cibos vel promulſidem apponebant. Bayfius. Lege *in promulſidare*, eo exemplo, quo poſtea cap. xxxv. *Nos ut triſtiores ad tam viles cibos acceſſimus, ſuadeo, inquit Trimalcio, cœnemus. hoc eſt, in jus coena.* eodem modo dicimus *eſſe aliquid in panem*, Græca ſcilicet forma. Gell. lib. ix. cap. 11. *Petit ut ſibi dari* εἰς ἄρτους. Ea facie eſt, quod Cicero & Æmilius Probus, ſi is auctor eſt, dicunt in more fuiſſe Perſarum regibus, bene meritis dono dare aliquot urbium reditus, *in panem, in veſtem, in vinum.* Palmer. in Spicileg. pag. 718. ERHARD. Primus ad Tertulliani Pallium docuit CL. Salmaſius, *promulſidare* hic nihil bibendi edendique cauſſa paratum continere, ſed vaſa tantum ſuſtinere, hocque ex Ulpiano, leg. 19. §. 10. D. de auro & arg. legat. *Sed cui vaſa* (Sic codd. non *ſed ſi cui vaſa*, ut vulgo citatur) *ſint legata, non ſolum ea continentur, qua aliquid in ſe recipiant edendi bibendique cauſſa paratum, ſed & qua aliquid ſuſtineant: & ideo ſcutellas vel promulſidaria contineri.* BOSCH. Lege *promulſidario.* TILEBOM. Hinc corrigendæ Iſidori Gloſſæ, *pranſorium, promulſarium*; lege, *promulſidarium.* Quin & in Digeſtis de auro & argento legato, leg. 19. §. 10. Ex quo loco liquet, promullidarium non ex iis vaſis eſſe, quæ aliquid recipiant edendi bibendique cauſa paratum, ſed quæ aliquid ſuſtineant. GOES. Menſam intellige, quam & *guſtatoriam* vocant. Cœna lautiſſima deſcribitur, cujus *guſtatio* ſive *promulſis* menſæ ita fuerit exhibita. Deinde, *remota menſa* ſequitur *ferculum*, quod ita exhibetur, *Repoſitorium rotundum*, &c. Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. 74. WEITZ.

Aſellus Corinthius] Ex ære Corinthio factus, à forma ſic dictus, onuſtus duobus hinc & inde ſaccis, quibus ferculorum lances, & paropſides in menſa apponebantur. GLOSS. *Aſellus* vas, ut apparet, geſtans promulſidem, ſive guſtationem, de quo ſupra cap. 24. *poſt aſellum diaria non ſumo.* id eſt, poſt opiparam guſtationem non opus eſt mihi cibariis ſervilibus. Scaliger. WOUWEREN. Vix adſentior Scaligero, aſellum fuiſſe vas; ſequentia verba Petronii aliud mihi dicunt. Jungerman. ERHARD. Miror fuiſſe, qui aſellum putant in guſtatione appoſitum pro cibo. Aſellus ex ære Corinthio ad ornatum menſæ ſimul ac uſum. Apud Martialem Apophoretis, lemma epigrammatis CLXX. *Sauroctonos Corinthius*, hoc eſt, ex ære Corinthio; & ſic epigr. XLI. *candelabrum Corinthium.* Talis *Hercules Epitrapezius* apud Papinium, qui ornamento menſæ dicabatur. Salmaſius ad Pallium Tertulliani cenſet, hunc Aſellum fuiſſe vas mulſarinum, quam ſententiam ſatis refellit biſaccium cum olivis. HEINS. Fingit Salmaſ. ad Tertull. de pallio p. 408. præter hunc aſellum ſuſtinuiſſe promulſidarium lances illas duas, quæ aſellum tegebant; quod plane eſt præter auctoris mentem. GOES.

Biſaccio] Forte *Byzantio*, aut *gemino ſacco.* TORNÆS. Pro *Corinthius* lege *Corinthus.* *Corinthia* autem pro vaſis Corinthiis, ſic *ferum*, ſic *Numidicas*, ſic *Africanas*, concreta pro abſtractis dicimus. Sic quidem & *Lunenſe* dicimus. hoc amplius marmor intelli-

Digitized by Google

altera nigras. Tegebant aſellum duae lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inſcriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle & papavere ſparſos. Fuerunt & tomacula

telligimus. Sueton. in Neron. cap. L. *In eo monumento ſolium Porphyretici marmoris. ſuperſtante è Lunenſi ara, circumſeptum eſt lapide Thaſio.* Qui locus Suetonii mendoſe excuditur. Apud Plautum *puras*, pro noctes puras, audimus in Aſinaria. *Si forte pure velle habere dixerit, tot reddat ſpurcas, quot puras habuerit.* Palmer. in Spicileg. pag. 718. Perperam. *Aſellus Corinthius* eſt ex ære Corinthio factus, à forma ſic dictus, onuſtus duobus hinc & inde ſaccis, quibus ferculorum lances & paropſides in menſa imponebantur. Cujuſmodi eſt, quam nos Germani *geiſam*, hoc eſt, capram, ſimiliter à forma dicimus, propter cornuum bigam, quaſi δίκερον. Apud Helvetios eidem uſui deſtinatum vas, *Biſuſz* dicitur: interim etiam *Biſack*, plane ut hoc loco apud Petronium. *Biſaccium* intellexit Ovid. VIII. Metamorph. verſ. 664. in re gemina germana;

Ponitur hic bicolor ſincera bacca Minervæ.

Gallis hodie & Alemannis *Biſack* etiam dicuntur aſſuti utrimque more noſtro ſacci manicarum & femoralium. Salomo Conſtantienſis Epiſcopus, vel potius Iſo Magiſter Sanctgallenſis, Salomonis (ut Goldaſtus noſter in Alemannicis docuit) præceptor, in Lexico; *Mantica, bulgila, viſaccia.* ERHARD. Doctiſſimorum hominum ſtudia, curæ, & labores, quos, non ſine jucunda æmulatione, Petronio jam diu ulceroſo & deformi ſanando & ornando contuliſſe laudamus, multa optimæ frugis eruerunt, bonamque copiam verarum lectionum, eruditarum expoſitionum, & pulcherrimarum obſervationum nobis paraverunt; ſed pericopen tamen hanc fere prætererunt. Conſtat aſellum vas fuiſſe ex ære Corinthio; de ejus uſu, quod eſſet inter promulſidaria, in quibus guſtatio ſoleret exhiberi, pariter; de forma, unde biſaccium intelligeremus, turbant Annotationes, Commentarii, Conjecturæ, & quicquid eſt Symbolarum. *Aſellum duobus hinc & inde ſaccis onuſtum* nobis oſtendunt, & *carnes pulli aſinini*, hoc eſt, *aſellum pro obſonio* offerunt; ſunt autem deliciæ illæ petitæ longius, Corinthiis etiam, contra quam volunt, ignotæ; nihil quidem iſtud ad Petronianas. Tum *hiſce ſaccis lances ferculorum & paropſides in menſa impoſitas fuiſſe* comminiſcuntur; at hic Petronium prorſus deſerunt, loquunturque incomperta. Quid enim lances facerent in biſaccio olivis continendis fabricato? Non geſtavit aſellus vel ſuſtinuit, quod putant illi, lances, ſed ſua baſi nixus duabus lancibus tectus fuit. Petronio igitur recte intelligendo ſimpliciſſimum obviumque eſt vaſi forma aſelli figurato utrimque adfixum à fabro loculamentum, inſtar ſportulæ vel bulgæ, recipiendis & continendis ſpeciebus fuiſſe ἡμίτομον, ſic ut in altera ejus parte albæ, in altera nigræ olivæ circumferri & adponi convivis potuerint; hæc nimirum μίμησις Petronianæ meos eſt; nihil præter eam fingendum. *Biſaccii* vocabulum à Latinis in ſuam Provincialem linguam receperunt Itali, cum adpellant *biſacciam*, *viſacciam*, quam nos *taſcam*, id eſt, peram, manticam, caſſidile, vidulum, bulgam; itemque Galli, quibus *biſſac*, *beſace* idem, & *beſacier*, qui portat valiſiam, bulgarius. Eadem ſignificatione Δισάκκιον dicit recentior Græcia peram vel manticam duplicem, cujus pars una ante, altera retro, æquali tumore & pondere, penderet: & Scholiaſtes Ariſtot. 3. Rhet. XI. Philamona, quem Poeta ζυγομαχεῖν τῷ Κωρύκῳ ſcripſerat, ἐοικέναι τῷ δισακκίῳ, quod dimidio corporis in antrum Coryceum irrepſiſſet, altero extra hæreret, interpretatur. REINES.

Olivas in altera parte albas] Olivarum albarum meminere Plinius, & Celſus, nigrarum Diphilus. PITH. Ovidius VIII. 64. Metam.

Ponitur hic bicolor ſincera bacca Minervæ.

Varro de Re ruſt. lib. I. cap. 66. WOUWEREN. Vide de his Columellam lib. XII. cap. XLVIII. & ſeqq. Nonnium de re cibaria lib. I. cap. 42. ubi docet in guſtu olivas fuiſſe.

Tegebant Aſellum duæ lances] Latus aſelli claudebant. Sic apud Statium.

Hunc tegit Jaſiuſque pater, placiduſque Phoroneus.

Aliis eſt, *latus tegere*. Nam cum aſellus ad ornatum menſæ pertinebat, non eſt credibile, aliàs illi patinas fuiſſe impoſitas. Non ergo aſellus ille mulſum continebat, nec poculi genus erat, ſi tegebatur à duabus lancibus. Sed nec recte interpretatur Salmaſius ad Pallium illa Petronii noſtri, *Poſt aſellum diaria non ſumo.* In abaco enim pocula reponebantur, non in ipſa menſa. HEINS.

In quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum] Lucian. Hermotimo. Plaut Rud. *Nam hæc* (urna) *literata eſt, ab ſe cantat cuja ſiet.* ita & pocula litterata Græcis γραμματικὰ ποτήρια, ut Athenæus tradit. WOUWEREN.

Ponticuli ferruminati] Juncti, conſolidati. GLOSS.

Glires] Ammian. Marcell. lib. 28. Varro de re ruſt. lib. 3. cap. 15. Apicius de re culinar. WOUWEREN. De his Apicius lib. VIII. cap. ult. Plinius lib. XXXVI. cap. I. *Extant cenſoriæ leges glandia in cœnis gliresque vetantes.* Et lib. VIII. cap. LVII. *Glires cenſoriæ leges, princepſque M. Scaurus in conſulatu non alio modo cœnis ademere, quam conchylia, aut ex alio orbe convectas aves.* HEINS. Non domeſticos glires, ſed ſilveſtres, quos in deliciis fuiſſe docet Nonnius de re cibar. lib. II. cap. II.

Melle

Digitized by Google

macula ſupra craticulam ferventia argenteam poſita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.

XXXII. In his eramus lautitiis, quum ipſe Trimalchio ad ſymphoniam adlatus eſt, poſituſque inter cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum. Pallio enim coccineo adraſum excluſerat caput, circaque

Melle & papavere ſparſos] Vide Athen. lib. 3. WOUWEREN.

Tomacula] Vetus exemplum *tumatula*. Pith. alii, *trimatula*. alii *trimetalla*. PATISSON. Alii *tomacula*; alii *trimetalla*, ex ære, auro, argento, qua mixtura fit orichalcum. Lege, *trimetalla ferventia ſupra craticulam argenteam poſita*. *Trimetalla* alii malunt vaſa Corinthia, ſic dicta ab eorum trium metallorum confuſione, de qua Muretus cap. 5. lib. 3. Var. lect. TORNÆS. Martial lib. 1. Epigr. XLI.

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis cocus popinis. PITH.

Juvenal. Satyr. 10. *tomacula porci*. Comment. *pinguia viſcera*. Martial. lib. 14. WOUWEREN. Martialis lib 14. Platina Cremonenſ. lib. 6. *biſitium* appellat, quod cum deſcripſiſſet, ſubjicit; *Tomacula hæc vulgus appellat, quæ fortaſſe melius omaculæ, cum involuta omento fiant, dicerentur, vel tomacula, ut Martiali placet.* Sed, non placet *omacula* pro tomaculis dici: Raderus ad Martial. l. 1, epig. 35. Item Martialis l. 14. epig. 191.

Parva tibi curva craticula ſudet oſella.

Oſellas pro tomaculis poſuit, quæ craticulis imponuntur torrenda. Idem Rader. in Comment. ERH. Vide Nonnium de re cibar. lib. 2. cap. 14.

craticulam argenteam] Clemens Pæd. lib. 2. cap. 3. WOUWEREN. Scribe, *poſita infra craticulam*. TILEBOM.

Syriaca pruna] Quæ olim Latinis Græciſque, & Gallis hodie, *Damaſcena*. Rader. ad Martial. lib. 13. epig. 19. ERHARD. Vide Nonnium de re cibar. lib. 1. cap. 32.

Cum granis Punici mali] V. Nonnium de re cibar. lib. 1. cap 37.

In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalchio, &c.] More Octaviani Auguſti, de quo Sueton. cap. 74. *Convivia nonnumquam & ſerius inibat, & maturius relinquebat: cum convivæ & cœnare inciperent, priuſquam ille diſcumberet, & permanerent digreſſo eo.* ERHARD.

Ad ſymphoniam adlatus eſt] Sed & ad Symphoniam efferebantur a cœna. Seneca Epiſt XII. *Pacuvius, qui Syriam uſu ſuam fecit, cum vino, & illis funereis epulis ſe ſepeiſſet, quaſi ſibi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur a cœna, ut inter plauſus exoletorum hoc ad Symphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non ſe die extulit.* PITH.

Poſitus] *Ponere* convivale verbum. Juven. Sat. 1. verſ. 149.

——— *quanta eſt gula, quæ ſibi totos*
Ponit apros.

Idem XI. verſ. 89.

——— *natalitium convivis ponere lardum.*

Tale *MITTERE* apud Apic. & *miſſus* pro ferculo, quod & *PATINAM* idem vocat. BARTH.

Inter cervicalia minutiſſima] Quia vulgo uno tantum pulvinari utebantur. Apulejus lib. 7. *Et in ſummo pulvinari locatus cœna & poculis magnis inaugurat.* Quod & *Capitale*. In Vitis Patrum lib. 4. *Videns eum Ægyptius veſtitum mollibus rebus, & mattam de papyro, & pellem ſtratam ſub ipſo, & modicum capitale ſub capite ejus.* Si Encolpius hodie ad Suevos Algovios, & Helvetios Turgovios veniat, apud quos tenuiſſima ſubtiliſſimaque texuntur lina, quid putas, quæſo, dicturus ſit, ubi videat in lectis ſtruem minutiſſimorum cervicalium ſex, octo, decem, interdum etiam plurium, ad oſtentationem lautitiarum paratorum? Jacobus Gaudenſis Monachus in Aerar. aureo Poetar. *Analectides dicuntur modici cuſſini, ad exaltandos humeros apti.* ERHARD. Prætereo hanc lectionem vulgatæ, in qua eſt *in cervicalia*. Nempe vocis *inter* ſyllaba poſterior à ſequentis vocabuli prima ob ſimilitudinem litterarum eſt abſorpta. Sane nemo ponebatur in cervicalia; non hic eorum uſus, ſed, ut ſuffulcirent caput ac cervicem circumpoſita, non ſubjecta. Unde Martialis lib. III. in Zoilum. Epig. 82.

Effultus oſtro, ſericiſque pulvinis.

optime *effultus*, ut de eo, qui eſt inter eos, non qui ponitur in eis. SCHEFFER. Tali cultu Theſmopolis, Philoſophus vetulus & cauſarius, in convivio opulenti diſcipuli ſui Eucratis fuit: quinque enim ſervi eum menſæ impoſuerunt, ὑπαυχένια περιθέντες αὐτῷ πάντοθεν *undiquaque conſtipantes pulvinis & cervicalibus*; at cui fini? ὡς διαμένοι ἐν τῷ σχήματι καὶ ἐπὶ πολὺ καρτερεῖν δύναιτο. Luc. in Gallo REINES. Infra cap. LXXVIII. *Fultus cervicalibus multis extendit ſe ſupra torum extremum.* Nam & horum uſus inter epulandum. Martialis Apophoretis:

Unge caput Coſmi folio, cervical olebit.

Et apud eumdem Malchio inter cœnandum fulcitur *ſericis pulvinis*. HEINS. Munkerus in notis ad Hygin. tab. 41. prima editione probabat, *poſitus in cervicalia minutiſſima*, ſed mutaſſe ſententiam videtur, cum in ſecunda editione hæc omiſerit.

Minutiſſima] Scribe *minutiſſima*, ut eſt in editis. SCHEFFER.

Pallio coccineo] *Pallium coccineum*, cocco tinctum,

caque oneratas veſte cervices laticlaviam immiſerat mappam , fimbriis hinc

vel quod cocci colorem refert: qui delicatiores erant, incedebant capite palliolato. GLOSS. Seneca Ep. cxiv. de Mæcenate, *in omni publico loco ſic apparuit , ut pallio velaretur caput , excluſis utrimque auriculis.* PITH. Quod etiam Seneca de Mæcenate homine luxurioſo & molli notat, Epiſt. cxiv. BONG. Nonnumquam palliati accubuere. Spartianus Hadrian. cap. xxii. *Aut pallio tectus diſcubuit , aut toga ſubmiſſa.* Severo: *Cum togatus ad coenam Imperatoriam palliatus veniſſet , qui togatus venire debuerat.* WOUWEREN. Capitolinus Clodio Albino, *Commodus Cæſarium ei nomen obtulit , & dandi ſtipendii facultatem , & pallii coccinei utendi.* Et paulo ante in litteris Commodi: *Ut tibi inſigne aliquod imperialis majeſtatis accedat , habebis utendi pallii coccinei facultatem , me præſente.* Ergo uſus pallii coccinei coram Imperatore Romano ſolis Cæſaribus conceſſus illa tempeſtate. HEINS. Vid. Salmaſ. ad Spart. Adrian. 22. & Ferrar. de re veſtiaria. part. 1. lib. 1. cap. 11. & Lipſium de Amphitheatr. cap. 20.

Adraſum caput] Servos, cum libertate donarentur, radi ſolere , jam alii annotarunt. Hinc vero colligas licet, libertos in omni vita capite fuiſſe adraſo. HEINS. Horat. 1. Epiſt. vii. verſ. 5.

Adraſum quemdam vacua tonſoris in umbra.

Incluſerat caput] Græci Romanique capite intecto, qui delicatiores, capite incedebant palliolato, non ſine ſuſpicione luxus. Senec. de Mæcenate Ep. cxiv. *Hunc eſſe , qui in omni publico coetu ſic apparuerit , ut pallio velaretur caput , excluſis utrimque auriculis.* Plutarchus ſuperbiam Demetrii taxans ; *Domino ſtante* , inquit, *ipſus accumbebat.* ἴχαν δ᾽ αὐτὸν κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον. Lipſ. de Amphith. cap. 20. ERHARD. Lectio *excluſerat* præſtantior videtur. Quomodo enim *adraſum* videre poterant caput, ſi id incluſerat? Ergo potius habebat exertum paulisper extra pallium , quod in medio cervicalium ambientium, & pallii purpurei, nudum, ac pæne calvum, non potuit non ridiculum videri. *Excluſum* tali ſenſu adhibuit & Seneca, de Mæcenate agens Ep. cxiv. *ſic apparuit , ut pallio velaretur caput , excluſis utrimque auriculis.* SCHEFFER. Supra cap. 28. *coccina gauſapa involutus.* nunc excludit caput coram convivis, quod incluſum ſpectari ab illis & riſum exprimere non potuit. Nota obiter elegantem loquendi modum; ſic *Excludere aures* Seneca ep. cxiv. ubi de Mæcenate: *Hunc eſſe , qui in tribunali , in roſtris , in omni publico coetu ſic apparuerit , ut pallio velaretur caput , excluſis utrimque auribus , non aliter quam in Mimo Divites fugitivi ſolent.* HEINS.

Oneratas veſte cervices] Ita Curtius vi. cap. 6. *Amicos vero & equites Perſicis oneraverat veſtibus* , ut Modius recte legit: vulgo *ornaverat.*

Laticlaviam mappam] *Laticlavia*, clavis purpureis, vel aureis variegata , quibus honoris cauſa Senatores utebantur: non erant conſuti clavi iſti, ſed ſupra veſtimentum demiſſi in pectus uſque. GLOSS. Sueton. Cæſar. cap. xlv. *Etiam cultu notabiliorem ferunt. Uſum enim lato clavo ad manum fimbriato , nec ut umquam aliter , quam ſuper eum , cingeretur.* PITH. *Clavi*, quibus honoris cauſſa utebantur ſenatores , vel tribuni, vel equites , non erant conſuti veſti , ſed ſupra eam demiſſi in pectus uſque, alii arctius, alii latius, ut recte Horatius dixerit 1 Sat. vi. 28.

——— *Latum demiſit pectore clavum.*

Acro ad illa verba ; *Prætextam , & latum clavum. Latum clavum purpuram dicit , quæ in pectore extenditur Senatorum. Græci τὸν κολόβιον vocant. uſum ejus retinent Principes , injicientes veſti a cervice ad pectus indumentum ex purpura , vel pellibus pretioſis muris Pontici , vel aliis , dum regio habitu prodeunt in publicum.* Cujac. Obſervat. lib. 12. cap. 39. *Clavi* non tunicis ſolum adſuebantur, ſed & ſupellectili, præſertim tricliniari. Linteorum toralium, duos clavos habentium latiſſimos, meminit lib. 16. Ammianus. cap. 8. Linteorum & mantilium clavatorum in Alexandro Lampridius. facitque duo genera cocco vel auro clavatorum, fiebant enim clavi, qui acceſſionis loco veſtibus cedebant. ut ſcribit Ulpianus, è cocco , vel purpura , vel auro. Hieronym. in Eſaiam lib. 1. *Tunicam μεσοπόρφυρον , id eſt , clavatam purpurá.* Caſaubon. in Ael. Lamprid. Alexandr. Sever. cap. xxxvii. Martialis lib. 4. epig. 46.

Et lato variata mappa clavo.

id eſt, clavis purpureis vel aureis variegata. *Clavi* in veſte, vel *lati* , vel *anguſti* ; unde *latus clavus* Senatoria, *anguſtus* Equeſtris veſtis ; & *latus clavus* , pro Senatoria dignitate, & *anguſtus clavus* pro Equeſtri. Hinc irriſorie noſter *laticlaviam mappam* dicit Trimalcioni fuiſſe lautiſſimo & ſuperbiſſimo diviti , quaſi non ei homini competentem , ſed Senatori. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib 4. epigr. 46. num. 7. Alii aliter ſcripſerunt. vide Torrentium ad Sueton. Adi Manutium N. Quæſit. per epiſtol. lib. 2. cap. 2. Sigonium lib. 3. de judiciis. Roſinum Antiquit. Roman. lib. 5. cap. 31. ERHARD. Unde apparet faſtus noſtri libertini Trimalchionis, qui clavis ornatas purpureis mappas habebat. Ammian. Marc. xvi. 8. *Veterator quidam ad lautum convivium rogatus , & mundum , qualia ſunt in his regionibus plurima , cum vidiſſet linteorum toralium par , duos clavos ita latiſſimos , ut ſibi viciſſim arte miniſtrantium cohærerent , menſamque operimentis paribus tectam* , &c. ubi v. Valeſium.

Immiſerat] Pro ſtraverat, non communi notione, ut apud Æl. Lampridium in Alexand. Sever. cap. xxxvii. *Convivium neque optimum , neque nimis parcum , ſed nitoris ſummi fuit : ita tamen , ut pura mantilia mitterentur , ſæpius cocco clavata , aurata vero numquam.* Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. iv. Ep. xlvi. ERHARD.

Fim.

Digitized by Google

hinc atque illinc pendentibus. Habebat etiam in minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem ſubauratum; extremo vero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed plane ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et, ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplen-

Fimbriis hinc atque illinc pendentibus] Fimbriæ, extrema veſtimentorum. GLOSS. *Fimbria* inter ea, per quæ veſti ornatus accedit & pretium. Sic paludamenta Ducum *fimbriata* erant. Plutarch. Lucullo, κροσσωτὸν ἐφεστρίδα vocat. Sic & mappis additæ fimbriæ. Petronius enim hic inter Trimalcionis delicias recenſet *mappam laticlaviam fimbriis hinc atque illinc pendentibus*. Nam *mappas* quoque purpura & auro clavatas fuiſſe conſtat. Caſaubon. ad Sueton. Cæſar. cap. XLV. Vide & Tiraquell. Connubial. 3. pag. 55. Eraſmum in Chiliad. adag. *e fimbria de texto judico*. WEITZ. *Dependentibus* rectius dixiſſet. Apud Phædrum, lib. II. Fab. V. verſ. 13. *Atrienſis cirris dependentibus*. De fimbriis hiſce ſive cirris multa congeſſit Salmaſius ad Spartianum, in vita Pertinacis cap. VIII. Cæterum merito riſum convivis expreſſit Trimalchio, qui ſine toga, ſine calceis, contra morem Romanum accederet ad convivium, & quidem non iret, ſed ferretur. HEINS.

Habebat in minimo digito annulum grandem] Mirum, quod in minimo digito grandem habuerit, cum Pollux ſcribat lib. 5. cap. XVI. Περὶ δὲ τῷ σμικρῷ δακτύλῳ ἐφόρουν, ὃ ἀκαρὲς ἐκάλουν διὰ σμικρότητα, ſed ideo tribuit, quia notat hominem lautiſſime divitem; nam & Lucianus de hujuſmodi ἑταιρ. διαλ. εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς Παρμένων δακτύλιον ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ μέγιστον, πολύγωνον, καὶ ψῆφος ἐνεβέβλητο τῶν τριχρώμων, ἐρυθρὰ δὲ ἦν ἐπιπολῆς. WOUWER. Apud Jul. Pollucem lib. 2. cap. 1. annulus, qui minimo geſtatur, vocatur ob parvitatem ἀκαρὲς, ſicut κορίανον, quo index ornatur. ERHARD. Vid. Kirchmann. de annulis cap. 4. & 17.

Extremo vero articulo] Clemens Pæd. lib. 3. cap. 2. ἀλλὰ δὲ καὶ τὸν δακτύλιον οὐκ ἐπ' ἄρθρῳ φορητέον τοῖς ἀνδράσι· γυναικεῖον γὰρ τοῦτο· εἰς δὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον, καὶ τοῦτο εἰς τοὔσχατον καθιέναι. *Multitudo annulorum*, inquit Acro ad illa Horatii lib. 2. Sat. VII. *ſæpe notatus cum tribus anellis*, *ejus vitioſa*. Seneca Nat. Quæſt. lib. 7. cap. 31. *Exornamus annulis digitos*, *& in omni articulo gemma diſponitur*. WOUWEREN.

totum aureum] Adhibita ferruminatio, quia libertis & plebeis hominibus non licebat uti annulis aureis, niſi in equeſtrem ordinem eſſent tranſlati poſt acceptam libertatem. De libertis ad equeſtria tranſlatis vide commentatores ad lib. 1. Hiſt. Tacit. cap. XIII. Et Statium Epicedi Etruſci. De annulis Plinium lib. XXXIII. cap. 1. HEINS.

Velut ſtellis ferruminatum] Samothracium. PITH. Vide Plin. libro 33. cap. 1. Ejuſcemodi annulos aureos ſtellis ferreis ferruminatos in manibus Abrah. Gorlæi Ultrajecti, item Maſſiliæ aliquot vidiſſe ſe teſtatur Ill. Scalig. Stellis autem ornatus cauſſa etiam alia inſigniri ſolita; hinc apud Trebell. Poll. in Salonino Galien. cap. 2. *Aureos conſtellatoſque baltheos rapuiſſe dicitur*. WOUWEREN. Græci hanc artem τέχνην ἐμπαιστικὴν nominarunt. Athenæus lib. XI. pag. 490. in fabrica Neſtorei poculi, Οἱ μὲν οὖν λέγουσιν ἔξωθεν δεῖν ἐμπεπάσθαι τοὺς χρυσοῦς ἥλους τῷ ἀργυρῷ ἐκπώματι κατὰ τὴν ἐμπαιστικὴν τέχνην. Idem meminit poculi, ut videtur, argentei, ἔχοντος κύκλῳ γράμματα ἐνδικα χρυσοῦ θαυμασίως, & aliorum ſimilis artificii. Sueton. in Octav. Auguſto cap. VII. *Nactus puerilem imagunculam ejus aream veterem, ferreis ac poene jam exoleſcentibus literis, hoc nomine inſcriptam*. Caſaubon ad Sueton. Auguſt. c. 7. WEITZ. Gloſſæ Labbæi: *Ferruminatio*, *quod plumbatura dicitur*, σιδήρου ἕνωσις ἐκτὸς μολίβδου. *Ferruminatus*, χαλκοκόλλητος. HEINS. De hoc artificio vide Salmaſ. ad Pollion. Gallien. cap. 8. & Salonin. cap. 2. & Claud. cap. 17.

Lacertum armilla aurea cultum] Athen. lib. XII. pag. 525. Περὶ δὲ τῆς Σαμίων τρυφῆς Δοῦρις ἱστορῶν παρατίθεται Ἀσίου ποιήματα, ὅτι ἐφόρουν χλιδῶνας περὶ τοῖς βραχίοσι. PITH. Hinc arbitror in Gloſſ. ψέλιον ἀνδρὸς, *Brachionarium*. WOUWEREN. *Armillæ* fuerunt rotundi circuli ex argento vel auro, quibus ſummum brachium cingebant, idque ornatus cauſſa. Atque olim ſane armillæ iſtæ in uſu, ſed, ut videtur, per luxum. De Sabinis Livius lib. 1. cap. XI. in arcis proditione: *Quod vulgo Sabini aureas armillas magni ponderis brachio lævo habuerint*. Ac poſteriore etiam ævo armillæ per delicias geſtatæ. Petronius hic de ſuo Trimalcione. Athenæus lib. 12. in reliquo Sabinorum luxu pag. 525. Vocabantur & *brachiales*, Græcis βραχιονιστῆρες aut βραχιονήρια, *viriola*, *dextralia*, *dextrocheria*, uti fuſe & docte docet Antverpiæ illud decus Philip. Rubenius l. 1. Elector. c. 38. Vide & Iſidorum Hiſpalenſ. in Etymolog. Joan. Balbum Januenſ. in Catholic. Neſtorem Novarienſ. in Vocabular. Budæum in Comment. ling. Græc. in ψέλιον. Tiraquellum 3. Connubial. pag. 39. Hadr. Junium in Nomenclat. WEITZ. *Cultum*, id eſt, ornatum. Sic apud Naſonem Met. 11.

—— Ebore & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos.

Curtius VIII. IX. *Lapilli ex auribus pendent*, *brachia quoque & lacertos auro colunt*. *Auro culti pueri*, apud Senecam de vita tranquilla, Claudianus bello Getico verſ. 223:

Cul.

ſplendente connexum. Ut deinde ſpina argentea dentes perfodit.

XXXIII. [a] Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed, ne abſentivus morae vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi: Permitti-

a TRIMALCHIO'

Cultaque deſpiciens auro laquearia dives.
Sic ſcribe, non *Fultaque*. Noſter infra cap. XLVII. *Tres albi ſues in triclinium adducti ſunt, capiſtris & tintinnabulis culti.* Cæterum, armillæ, etſi antiquis geſtatæ Sabinis, ac inter dona numeratæ militaria, tamen mollitiem deſignabant quodammodo & teſtabantur gerentium. Seneca cap. XVIII. De conſtantia ſapientis: *Hac ipſe perlucidus, crepidatus, armillatus.* De Caligula ſermo eſt, de quo & Suetonius, in ejus Vita, cap. LII. *Manuleatus & armillatus in publicum proceſſit.* Feſto *ſpinther, armillæ genus, quod mulieres geſtare ſolebant in brachio ſiniſtro.* Id pro armilla apud Plautum ſæpe occurrit. HEINS.

Eboreo circulo lamina ſplendente] Tertull. de habitu mul. cap. II. *Circulos ex auro, quibus brachia artantur.* WOUWEREN. Lege *ſplendens*, quæ videtur Capitolino dici *coſtula*, in Maximino Juniore, cap. I. *Dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor.* Caſaubon. in Lamprid. *Splendente* refertur ad *circulo* non ad *lamina*, quæ videtur fuiſſe aurea. *Ebur* namque auro ſubornari ſolitum diſcimus ex verſu illo, quem non procul à fine hujus Satirici habes cap. CXXXV.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhaſerat auro.
ERHARD. *Eburneum* Poëtæ dixiſſe malunt, propter ſecundam ſyllabam in *eboreo* brevem. HEINS. Ego *ſplendente lamina* probum puto; aurum enim & argentum quoties non à Poëtis *fulgere* & *ſplendere* dicitur? Horat. II. od. 2.

Nullus argento color eſt, avaris
Abdita terris inimice lamnæ,
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

& paſſim. BURM.

Ut deinde] Alii *& deinde.* TORNÆS.

Spina argentea] Penna quoque dentes levabantur. Martial. lib. III. epig. 82.

——— ſuggeritque ructanti
Pennas rubentes, cuſpideſque lentiſci.

Et lib. XIV. Ep. XXII.

Lentiſcum melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna levare poteſt. PITH.

Omnia hic ad luxum comparata: nam alii lentiſco aut penna dentes levabant. Martialis diſt. Lemmate, *Dentiſcalpium.* lib. XIV. epig. XXII. WOUWEREN. Raderus ad Martial. lib. 14. epig. 11. ERHARD. Vide eumdem ad lib. VII. 52. Apud Martialem Malchio aliquanto modeſtius III. ep. 82.

Stat exoletus, ſuggeritque ructanti
Pennas rubentes, cuſpideſque lentiſci. HEINS.

Et *penna* & *ſpina* ad dentes ſcalpendos & purgandos utebantur. Plin. XXX. IV. *penna vulturis ſi ſcalpantur dentes, acidum halitum faciunt. Hoc idem Hyſtricis ſpina feciſſe, ad firmitatem pertinet.*

Nondum mihi ſuave erat in triclinium abſens more vobis venire] Hæc conturbata ſunt: ſcribe, *Nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne diutius abſentivus* (vel *abſens*) *mora vobis eſſem, voluptatem omnem mihi negavi. Abſentivus*, ut *vacativus* in vita Alexandri Severi apud Spartianum, cap. 14. monente Salmaſio, & *jacentiva arbores*, in legibus Longobardorum. HEINS.

Abſentivus] Diutius abſens. GLOSS. Vet. *ne diutius abſentibus eſſem.* Pith. PATISSON. Alii *diutius abſens.* TORNÆS. Alii *abſentius eſſem.* Lege *abſens diutius eſſem.* ERHARD. *Diutius abſentius* Mem. cod. *abſentivus* Pithœi & Leidenſis cod. *more vobis* interponit MS. Trag. Unde non dubitavi, quin cum Doctiſſ. Gronovio legendum eſſet, *ſed ne abſentivus mora vobis eſſem.* Nob. Heinſius malit, *ſed ne abſens diutius mora vobis eſſem.* BOSCH. Hæc quid ſibi velint, non excogito. Continent fortaſſe cauſam, quare nondum venire voluerit. Et quia non intelliguntur, etiam ab aliis omiſſa ſunt. Gronovius, vir ſummus, cenſet iſta verba alieno loco eſſe intruſa, illudque *abſens*, ex gloſſa vocis *abſentivus*, natum, atque ideo cuncta eſſe ſic legenda; *Nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed, ne abſentivus mora vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi.* Quam correctionem judico doctiſſimam. SCHEFF. Frellon. edit. Wouwer. alii, ut ex diverſo charactere patet, *nondum mihi* ſuave *erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus eſſem, omnem voluptatem mihi negavi.* Editio Tornæſii, *ſed ne abſentius eſſem.* in margine, & Varr. lect. alii, *ſed ne diutius abſens.* Ubi Douſa: *diutius abſens.* Sic & c. M. excepto quod pro *abſens*, *abſentius* (hoc eſt, *diutius abſentius*) illic legatur. Scriverius ibidem. *abſentivus* codex Pithœi. MS. Tragur. *nundum mihi ſuave erat in triclinium abſens more vobis venire, ſed ne diutius abſentivos eſſem, voluptatem mihi negavi. Permittitis* (Patav edit. *permittis*) *tamen. Abſentivos* ſeu *vus* retinui propter concordantes tot codices, & æqualitatem lexeos Trimalchianæ, ac collibertorum; habita alias, ſiqua umquam, optima occaſione hoc cum *abſens* commutare. Sed non feci, nec commutandum cenſeo. HADRIANID.

Mihi negavi] Eleganter, & ex Horatio expreſſum, lib. I. Sat. I. 74.

Panis ematur, olus, vini ſextarius, adde
Queis humana ſibi doleat natura negatis.

Permittitis tamen finiri luſum] Inter cœnam ludebant alea. Sueton. Auguſt. cap. 71. *Inter cœnam luſimus γεροντικῶς & heri & hodie*, ubi de aleæ luſu, qui ſenum

Digitized by Google

mittitis tamen finiri luſum. ᵃ Sequebatur puer cum tabula terebinthina, & cryſtallinis teſſeris: notavique rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis, ac nigris, aureos, argenteoſque habebat denarios. Interim dum ille omnium teſtorum * inter luſum conſumit, guſtantibus adhuc nobis,

a Encolpius.

ſenum eſt, uode Cic. de Seneƈt. *Nobis relinquat talos & teſſeras.* Savaro ad Sidon. lib. 1. epiſt. 1. ERHARD. Ampliſſimus Cuper. 1. obſ. 1, legit, *Iniri luſum.*

Cum tabula terebinthina] *Tabula* erat alveolus, in quem calculos ſive teſſeras jaciebant. Savaro ad Sidon. lib. 5. ep. 17. & lib. 8. ep. 12 ERHARD. Ita calices ex Terebintho torno à Thericle factos laudat Plin. lib. xvi. cap. 40. unde *Thericlea* illa pocula in maximo precio, teſte Athenæo, lib. xi. cap. 6. quæ Trimalchio, ſemper aliquid inſoliti oſtentans, ſupergreſſus, tabulam ex terebintho habebat. Non vero credendum, totam ex Terebintho fuiſſe tabulam, ſed tabulis Terebinthiis aliam materiam tectam, ut adhuc moris eſt inducere luſorias tabulas, & veſtire ebore, ligno nuceo, vel alio: nam Plin. lib. xvi. c. 41, Terebinthum *numerat inter arbores, quæ in laminas ſecantur, & quarum operimento veſtiatur alia materies.* Et poſtea addit, etiam teſtudinem ſectam pingi colore terebinthini ligni, quam artem ab ingeniis portentoſis principatu Neronis inventam dicit; forte & talis hæc terebinthina fuerit. Luxum circa tabulas luſorias notavit & Plinius, lib. xxxvii. 2. ubi narrat, Pompejum in triumpho *tranſtuliſſe alveum cum teſſeris luſorium è gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor.* De tabula autem luſoria accurate egit Salmaſius ad Vopiſci Proculum cap. xiii. BURM.

Cryſtallinis teſſeris] *Latrunculi* quoque fiebant ut plurimum ex vitro. Lucan. in Panegyr.

——— *Vitreo peraguntur milite bella.*

Martialis lib. vii. Epigr. lxxi. *Vitreo latrone cluſos* Fr. Lindebrog. Not. in Cataleƈt. ERHARD.

Delicatiſſimam.] Hoc verbo omnia, quæ ad luxum, mollitiam, & pompam erant compoſita, notari docuit vir Ampliſſimus Cuper. Obſerv. 1. cap. 8. ita *delicatos hortulos* Phædrus lib. iv. fab. 4. ubi vide adnotata.

Interim dum ille omnium teſtorum interclusum conſumit] neſcio quid ſibi velit nomen *teſtorum.* Forte aliquid deeſt. Quid ſi legamus, *omnem teſſeram?* quia ſupra meminerat cryſtallinarum teſſerarum: aut forte, *omnem theſaurum inter luſum conſumit*, ut referatur ad denarios. EMMIUS. Alii *teſſ rum*, PATISSON. Locum corruptiſſimum ſic emendari poſſe autumo, *Interim dum ille omnium numerum teſſerarum inter luſum conſumit.* Loquutus eſt autem de terebinthinis & cryſtallinis teſſeris. Hæc audacius protuli, quod interpretes ſilere, atque Æſculapium rogare animadverterem. BOURDEL. Olim legendum putabam, *Interim dum ille omnes teſſeras inter luſum conſumit.* Ut infra cap. 88. *Democritus ætatem inter experimenta conſumpſit.* CL. J. F. Gronovius emendat: *Interim dum ille omnium teſtorum iter luſu conſumit.* Adi lib. III. de Pec. vet. cap. 13. MS. Trag. habet *omnium textorum dicta*, unde minima mutatione Nob. Heinſio legendum videtur, *omnia textorum dicta.* Non dubito, quin hæc ipſiſſima vexatiſſimi loci lectio. BOSCH. Sunt & hæc deſperatè mendoſa. Illud *dicta* vulgati non agnoſcunt. Pro *textorum*, alii habent *teſtorum*, alii *teſtarum*, quod ſunt, qui ita ſupplent ac corrigunt, *omnium numerum teſſerarum*; alii ita: *omnium agmen teſtorum.* Verùm manent adhuc depravata. Quid ſi ſcribatur, *omnium teſtorum electa?* nam omnino non de teſſeris, ſed ferculis ſermonem puto eſſe, de quibus anteceſſit, cùm propter illud *conſumit*, quod ad ludum teſſerarum non ſatis apte poteſt accommodari, tum propter vocem *teſtorum*, quæ & alias noſtro vas ſervando igni, cui deinde cibi imponantur. Sic enim infra cap. 136. *animadverto Enotheam cum teſto ignis pleno venientem.* Et hic anteceſſerat de tomaculis ſuper craticulam ferventibus. Poſtremo & *electa* noſter dixit alibi ſelectiores melioreſque cibos. *Res*, inquit, *electiſſimas ridentes aggredimur.* Ut ſint *electa teſtorum*, optimum ac delicatiſſimum quodque ferculorum, quod erat teſtis impoſitum. Sed de hoc alii judicent. SCHEFFER. Variis modis ſollicitatus hic locus, ſed in quo fruſtra viri ſummi operam poſuerunt. Veram enim ſcripturam, quam exhibemus, codex Tragurianus ſervavit nobis. Si quid mutandum tamen, reſcribam, *omnia textorum dicta.* *Dicta* pro dicteriis, quæ vocant, cape, de quibus nos ad Faſtos Ovidianos olim complura. *Dicta, textorum* quæ textoribus & infimæ plebi in uſu. Et hodieque aleatores noſtri inter ludendum dictis aut facetiis raro ſibi temperant. *Conſumere dicta*, ut infra cap. xli. *Poſtquam omnes baceologias conſumpſi.* HEINS. Locus deſperatus: de Salas *agmen* interſeruit, quod non modo recepit Gallicus impoſtor, ſed & *omnium calculorum agmen* pro *teſtorum* ſuppoſuit. Heinſii emendationi ne accedam, facit, quod *dicta* illa *textorum* nullis antiquorum ſcriptorum teſtimoniis illuſtret, & probet in proverbium abiiſſe. Et præterea, cum veſtes unaquæque familia ab ancillis ſibi conficiendas curaret, non credendum eſt, eo tempore textores Romæ, aut in Italia, tam frequentes fuiſſe, ut eorum dicta celebrarentur; ſi *tonſorum* dicta, qui loquacitate ſua erant celebres, Petronius ſcripſiſſet, facilius reciperem, ſed non video, quare Textores, præ cæteris artificibus ex vili plebe, hic eſſent nominandi. Barthius lib. xiii. Adverſ. cap. v. legit *dum ille officium ſectorum inter luxum conſumit*, & *officium* in exaratis codibus fuiſſe notat. Sed, an Trimalchio ſimul ludebat, & ſectoris munere

nobis, repoſitorium adlatum eſt cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent, quae incubant ova. Acceſſere continuo duo ſervi, &, ſymphonia ſtrepente, ſcrutari paleam coepe-

ungens carpebat & dividebat ferculum? præterea nondum cibus erat adlatus, quem ſecari oporteret. Guſtatio tantum Olivæ, Glires, Tomacula jam minuta, & ſimilia erant in Aſello, quæ dividi, non ſecari debebant. Ne vero Schefferi *teſtorum electa conſumit* probem, facit, quod Trimalchio in triclinium venerat, non ut ipſe guſtaret, ſed ne amicis in mora eſſet, quorum jam animus erat in patinis: ipſe vero diſcumbit quidem, ſed luſum non intermittit, niſi demum capite ſequenti: deinde an teſta illata erant in lautiſſimi hominis menſam, qui argentea & Corinthia vaſa ſua oſtentabat? Gronovii emendatio, quæ certe ingenioſa eſt, hoc habet incommodi, quod illud *iter teſtorum*, pro calculorum, dici poſſe non oſtenderit. Non enim teſtacei Trimalchionis calculi, ſed erant aurei & argentei denarii, neque huc facit illa *teſta* Minucii Felicis, quæ erat vera teſta, non calculus, quo in alveo luſorio uterentur. Communiter vero calculus è vitro factos docet Plin. XXXVI 26. Sed facilius refellere alienas Interpretationes, quam veram dare. Si *omnium* vel *omnia luſorum dicta* liceret reſtituere, ſenſus commodus emergeret: Trimalchionem nimirum inter ludendum dicta, luſoribus ordinaria, omnia effutiiſſe: ſolent enim luſores ad ſingulos aleæ vel talorum jactus dicta quædam & formulas ſolemnes, quibus vel infelicem jactum deteſtantur, vel fauſtum extollunt, in promptu habere. Sed nobis animus non eſt tam violentam medicinam adhibere, & ulcus intactum relinquere malumus, quam inutilibus conjecturis tentare male adfectum locum. Elegantiſſimus autem uſus eſt vocis *conſumere*, quam ad cibos accommodari intempeſtive hic vult Schefferus, ſed quæ notat, omnia illa dicta effundit, ut ne unum quidem indictum maneret, ut ne unius quidem obliviſceretur. Ovid. VIII. Metam. 106.

Conſumtis precibus violentam tranſit in iram.

Terent. Andr. I. 1. *Sceleratus Davus ſiquid conſilii habet, ut conſumat nunc.* Cicer. 1. in Verr. 44. *Quid eſt dignius, in quo omnis noſtra diligentia indulgentiaque conſumatur?* Ita *conſumere miſericordiam*, Curtius VI. cap. 8. & *Gloriam* IX. 6. Eadem elegantia dixit & *ſupremum munus conſumere* Senec. Hippol. 949. ita ſupra, capite 23. *conſumptis verſibus*. BURM.

Guſtantibus adhuc nobis] Dictum, ſicut *jentantibus*, *prandentibus*, *cœnantibus*. ERHARD.

Repoſitorium] Idem quod guſtatorium, in quo anticœnium apponebatur. Item quævis menſa, in qua ſtruices patinarum ædificantur. GLOSS. Vide Favorinum apud Gell. lib. 15. cap. 8. WOUWEREN. Sic ſtatim, cap. XXXV. *Repoſitorium rotundum XII. habebat ſigna*, &c. Plin. lib. 18. extremo; *Nec non & conviviis, menſiſque noſtris, vaſa, quibus eſculentum additur, ſudorem repoſitoriis linquentia, diras tempeſtates prænunciant.* Græcis dicitur ἐγγυθήκη, ut Callixeno apud Athenæum. Gloſſæ antiquæ; *Enceteria, machina lignea, qua amphora ſuſtinetur.* Videntur uſi voce Græca, *engetheca*, quæ hic leviter corrupta. Romani priſci vocabant *incitegam*, ut ad Feſtum ſuum obſervavit Scaliger. Javolenus βάσιν, in leg. 10. D. de legat. III. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. 5. cap. 13. ERHARD. Infra cap. XL. *Secutum eſt hoc repoſitorium, in quo poſitus erat primæ magnitudinis aper.* Et cap. XLIX. *repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupavit.* Et cap. LX. *jam illic repoſitorium cum placentis aliquot erat poſitum.* Seneca Ep. LXXVIII. *O infelicem ægrum, edet quantum concoquat. non jacebit in conſpectu aper, ut vilis caro, à menſa relegatus, nec in repoſitorio ejus pectora avium, totas enim videre faſtidium eſt, congeſta ponentur.* HEINS. V. Ferrar. II. elect. 18.

Corbe] Alii, *orbe*. PATISSON.

In quo] Nota; *corbem* maſculine poni. Vulgo habent, *qua*, neſcio, an non vitio correctorum. Nempe rarius hoc genere reperitur. Legas tamen apud Priſcianum, & alios. SCHEFFER. Recte Tragurienſis, *in quo*. vide Voſſium. de Analog. I. cap. 29.

Gallina erat lignea] Ariſt. περὶ ζώων. Ταῖς δ' ἀλεκτορίσιν ὑποτιθέασιν αὐτῶν τὰ ᾠὰ ἐπῳάζειν οἱ τρέφοντες. PITH.

Patentibus in orbem alis] Hæc non damno, ſi Gallinæ incubantes orbicularem referunt figuram. Opinor tamen, Petronium ſcripſiſſe, *patentibus in corbem alis*, quoniam ſuperiore dixit verſiculo, *repoſitorium allatum eſt cum corbe*. RICHARD.

Incumbunt] Lego *incubant*. EMMIUS. & PATISS. Mutant in *incubant* ſine lege Dictatoris. Cujus audi edictum infra propoſitum cap. LXXX. *Non frueris hac præda, ſuper quam ſolus incumbis.* ERHARD. Vulgo, *quales eſſe ſolent, quæ incumbunt.* Puto *incubant* noſtrum eſſe præferendum. *Incubant* habetur etiam in aliis codicibus, ut notavit Patiſſonus. Varro lib. III. de R. R. cap. 9. *Quæ velis incubet, negant plus viginti quinque oportere ova incubare.* Et paulo poſt: *ova, quæ incubantur.* SCHEFFER. Sine dubio Traguirienſis codicis ſcriptura hæc recipienda, quæ in hac re frequens rei ruſticæ ſcriptoribus. vide Columell. VIII. 2. & 5. & paſſim. Sueton. Tiber. cap. 14. *eſſe ſolent*, neque Traguirienſis neque Scaligeri codex agnoſcit. BURM.

Symphonia ſtrepente] *Adſtrepente* malim. HEINS.

Scrutari paleam] In qua ova jacebant abdita. TORNÆS. Et ita ſolebant cubilia gallinarum ſterni. Columell. VIII. cap. 5. *Cura autem debebit eſſe cuſtodi,* tum

Digitized by Google

coeperunt ; erutaque ſubinde pavonina ova diviſere convivis. Convertit ad hanc ſcenam Trimalchio vultum : &, [a] Amici, ait, pavonis ova gallinae juſſi ſupponi. Et, me-Hercules, timeo, ne jam concepta ſint ; temptemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt. [b] Accipimus nos cochlearia non minus

[a] Trimalchio. [b] Encolpius.

cum parturient aves, ut habeant quam mundiſſimis paleis conſtrata cubilia, eaque ſubinde convertat, & alia ſtramenta quam recentiſſima reponat; & eodem capite iterum palearum fit mentio, & ſequenti *ova paleis obruere*. BURM.

Erutaque ſubinde pavonina ova] Cenſeo legendum, *erutaque ſub nido pavonina ova*. Hoc enim exigere videntur præcedentia : *Repoſitorium allatum eſt cum corbe, in quo gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales quæ incubant ova. Et ſervi paleam ſcrutari coeperunt*. GOES. Aptum verbum, & quod reſpondet τῷ *ſcrutari*. Cicero 1. Tuſc. Quæſt. cap. 13. *Si vero ſcrutari vetera, & ex his ea, quæ ſcriptores Græciæ prodiderunt, eruere coner*. lib. 11. de Orat. cap. 34. *Neque, ut quæque res delata ad nos erit, tum denique ſcrutari locos, ex quibus argumenta eruamus*. BURM.

Pavonina ova] Athen. Ἐπαινεῖ δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Συρακούσιος, ἐν ὀψαρτυτικῷ τῶν ᾠῶν, φησὶ πρωτεῖα τὰ τῶν ταῶν. PITH. Athen. lib. 11. Plin. lib. 10. cap. 59. WOUWEREN.

Diviſere] In lautorum hominum cœnis peculiares ad hoc officium ſervi, qui *diribitores* dicti. Apulej. lib. 11. Metam. *Diribitores pluſculi ſplendide amicti, fercula copioſa, puellæ ſcitule miniſtrantes, pueri calamiſtrati pulchre induſiati*. Ubi videatur Colvius. Pauperiores patresfamilias ipſi partes convivis dividebant. Apulej. lib. ix. Metam. *Accepto ferro, quo commodum inter ſuos epulones caſeum, atque alias prandii partes diviſerat*. BURM.

Convertit ad hanc cœnam vultum Trimalchio] An hic *cœna* eſt pars cœnæ? An potius ſcribendum eſt, *ſcenam?* ut cap. cxvii. *Utinam quidem ſufficeret largior ſcena*. Eadem illa Petronius *mimum* interpretatur, cap. eodem. *Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere? ludos* etiam vocat cap. xxxvi. *At ille, qui ſæpius ejuſmodi ludos ſpectaverat*. Suetonius quoque in Caligula, cap. 15. pro ſpecie & pompa, ſcenam dixit. *Confeſtim Pandatariam, & Pontias ad transferendos matris fratriſque cineres feſtinavit, tempeſtate turbida, quo magis pietas emineret : aditque venerabundus, ac per ſemet in urnas condidit. Nec minore ſcena. Oſtiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi ſubvectos, per ſplendidiſſimum quemque equeſtris ordinis, medio ac frequenti die, duobus ferculis Mauſoleo intulit*. Auſonius in Protreptico ad nepotem :

Pompa tibi, & vani fugiatur ſcena timoris. RICHARD.

Amici] Convivæ, convictores. GLOSS. Supra hoc capite : *Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire*. Vet. lap. *Amici, dum vivimus, vivamus*. Tiberius apud Senecam ; *Amici, inquit, omnia me fallunt, niſi iſtum mullum aut Apicius emerit, aut P. Octavius*. Titus apud Sueton. cap. viii. *Amici, diem perdidi*. PITH.

Pavonis] Quod ſolenne erat ruſticæ rei ſtudioſis, quia tunc pavones matres excuſatæ ab incubatione tribus vicibus per annum fœtus edunt ; vide Varron. iii. de R. R. cap. 6. Pallad. de R. R. lib. 1. Titulo 28. & Columell. viii. cap. 5. Hæc autem ova principatum ſibi vindicabant, teſte Athenæo. lib. 11. cap. 16. BURM.

Concepta] *Conceptum* pro fœtu in utero materno memini legere apud Plinium & Columellam. Quæ noſtro *ova* ſunt *concepta*, Martial. vi. Ep. lxxxxiii. extulit,

Pullus abortivo nec cum putreſcit in ovo.

Ova pullina videntur dici in hiſtoria Auguſta apud Lampridium, vita Heliogabali, cap. xxii. ubi de ſortibus Apophoreticis, *Alius decem libras auri, alius decem plumbi, alius decem ſtruthiones, alius decem ova pullina*. Ad quem locum & Salmaſio & Caſaubono ſiletur. Sed *pullina ova* ſunt, *in pullum jam coëuntia*, ut noſter mox loquitur. HEINS. Verum non legendum hic *concepta*, ſed, ut Tragurianus, *concepti ſint* ; non enim volebat Trimalchio videri timere, an concepta eſſent ova, quæ jam ut edita apponebantur : ſed an non pulli pavonini forent concepti, & in iſtis putaminibus formati. Sic quippe dicimus, *conceptum animo crimen, concepti venti*, & ſexcenta alia. GOES. *concepta* olim editi ; *concepti* Tragurienſis. v. Munker. ad Lactant. argum. Ovid. Metam. lib. x. cap. 10.

Temptemus tamen] *Temptare* idem quod *tentare*. GLOSS. Alii *temptemus igitur*. TORNÆS.

Si] Valet *an*, Propert. l. 2. el. ult. Gratius Cyneg. BARTH.

Si adhuc ſorbilia ſunt, ſorberi poſſunt] *Sorberi poſſunt* expungenda, ut gloſſa manifeſtiſſima illorum, *ſi adhuc ſorbilia ſunt*. Cl. Munkerus tamen hoc quoque referebat inter ſtulte dicta Trimalchionis, ut qui bis idem ingereret convivis. HEINS. Ego tamen tueri me commode hunc locum poſſe puto, una tantum adjecta ſyllaba, ſi nimirum legamus, *ſi adhuc ſorbilia ſunt, ſorberique poſſunt*. Qualia & apud alios auctores occurrunt. Plautus Mercatore v. 1.

Ego mihi alios Deos Penates perſequar, alium larem,
Aliam urbem, aliam civitatem.

Ubi quoque unum bis dictum, Lar & Penates, urbs & civitas. GOES. Celſus iv. de Re medica. 3. *ſorbitionibus utendum, itemque Ovis ſorbilibus, aut à pullis*

quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, pinguiſſimam ficedulam inveni piperato vitello circumdatam.

XXXIV.

vel, ut Galli vocant, *un bon vivant*, *un homme qui aime les plaiſirs de la table*; & eo ſenſu ab Ovidio lib. II. Triſtium. 359. *Terentium convivam* vocatum me docuit certiſſimus noſtrarum literarum interpres Brouckhuſius, & non apte ſatis elegantiſſimum & honeſtiſſimum Poëtam paraſitum poſſe dici, ut volebat Rutgerſius Venuſin. Lection. cap. XIII. cenſebat, ſed *convivam*. Quia creberrima in ejus Poëtæ fabulis mentio conviviorum & epularum, & tot loca, ubi lubentiam illam convivalem & accumbentium remiſſum animum egregie depingere tentat, mentis indicium facere videbantur. Quæ hic congerere nihil attinet, ſed ubique cœnarum & conviviorum mentionem fieri videmus. Et, ut Donatus notat ad prologum Eunuchi, v. 37. *ſcortari & convivari eſt omnis materia Comicorum*, quam artificioſe ſemper oſtendit Poëta, cum in paraſitorum Gnathonis & Phormionis, tum in juvenum, & etiam ſenum perſonis. Hinc in Andriæ principio ſtatim cocus inducitur, narratur apud Chryſidem ex ſymbolis quotidie cœnari, & in reliqua comœdia parcus obſonator Simo à ſervo traducitur, in Eunucho autem omnis fabulæ feſtivitas in commeſſatione & conviviis vertitur. In Heautontimorumeno Dionyſia agitantur, Clitipho Cliniam ad cœnam adventitiam vocat, Chremes vicinos laute excipit, & domum adventu Bacchidis & Antiphilæ commodis convivis plenam videt, de Adelphis, & Phormione nihil opus addere, cum unicuique eas excutienti in oculos incurrant hilaritates meræ, & homines, qui vitam in otio & conviviis agere ſtudent. Paraſiti autem quin & illi *convivæ* dici poſſint, minime dubitarem, cum recte ſectæ hujus cibariæ conditores & principes vocari poſſent, & cum perpetuo cum fame conflictantur, nihil beatius ducebant, quam ſi regem aliquem invenirent, apud quem paſcerent ventres ſuos. ſed Terentius, ex Ovidii mente, *conviva* eſſet vocandus, ſi ex ejus libro de moribus eſſet judicandum, quia nullam omittit occaſionem, qua memorare convivantium lubentiam poſſit. Præterea à paraſito aperte convivam deſtinguit Auſonius Epiſtol. IX.

Hac tibi non vates, non hiſtoricus, neque toto
Orbe vagus conviva loquor, ſed tradita multis.

Poſtea addens

Hac non per vulgum mihi cognita, perque popinas,
Aut paraſitorum collegia Plautinorum.

Terentium autem libenter bene victitaſſe ſuſpicionem injicit Porcius, apud Suetonium in ejus vita

Cum ad Furium ſe cœnitare, & Lalium pulchrum putat

Recte ergo Encolpius rudis conviva & tiro conſulit prudentiorem, & veteranum epulonem. BURM.

Hic neſcio quid boni debet eſſe] Obſervo uſum verbi *debere* pro veriſimile eſſe. Cic. pro Quintio: *Id teſtibus me pollicitus ſum planum facturum, qui & ſcire deberent, & cauſam, cur mentirentur, non haberent.* Et ad Appium. *Certorum hominum, quos debes jam ſuſpicari*. id eſt, ſine dubio ſuſpicaris. SCIOPP. Verbum *debet* eleganter uſurpavit, pro neceſſe eſt, ut inſit. Sic & Lucret. crebro uſurpat, ut Plautus verbum *oportet*. Schopp. Explanat. in Moſtell. Act. 4. ſc. 2. ERHARD. Id eſt, quantum certis conjecturis aſſequi poſſum, ſi me non fallit ſcientia iſta cibaria, ut elegantem hunc idiotiſmum illuſtrarunt Viri Doctiſſimi, Schultingius ad Senecæ ſuaſoriam II. & celeberrimus Grævius ad Cicer. VI. ad fam. 6. & præfationem Juſtini. BURM.

Neſcio quid boni] Phædrus lib. II. fab. 5.

Id ut putavit eſſe neſcio quid boni

ubi v. Rigalt. & Scheffer. *boni* autem hic notat cibi delicatiſſimi, dapis electiſſimæ, quo ſenſu P. Syrus dixit

Bonarum rerum conſuetudo peſſima.

vide quæ olim notavimus ad Phœdri lib. IV. fab. 23. Ita mox cape *eſſe bene*, quemadmodum & Græcos ἀγαθὰ vocaſſe ex Herodoti lib. I. cap. 71. & 207. & Ariſtophane in ἐκκλησ. me docuit vir Ampliſſimus Cuperus. BURM.

Perſecutus] Forte *perſcrutatus*. GOES.

Ficedulam piperato] Ficedula enim ſine pipere fatui eſt ſaporis. GLOSS. Martial. lib. XIII. Epigr. V. PITH. Martialis lib. 13. epig. 5.

Cerea, quæ patulo lucet ficedula lumbo,
Cum tibi forte datur, ſi ſapis, adde piper.

ſine pipere enim fatui eſt ſaporis. *Ceream* dicit, quam hoc loco Petron. *pinguiſſimam*, μετωνυμικῶς. pinguia enim cerea videntur, & mollia. Rader. in Comment. ad Martial. ERHARD. De hujus avis, delicatorum hominum unica voluptate, vide Ludov. Nonnium de re cibar. lib. III. cap. 31.

Piperatam] *Circumdatam* Trag. cod. quod in textum recepimus: Doctiſſ. Munckerus *præparatam* forte noſtrum ſcripſiſſe exiſtimat, hoc quoniam culinare verbum, ut diſcere eſt vel ex uno Apitio. BOSCH. Vulgati, *vitellio piperatam.* Sed videant alii, an concinnum ſatis ſit, *piperato piperatam.* SCHEFFER. Ita optime Tragurianus: Prius legebatur, *piperato vitello piperatam.* Scaliger ad Varron. de Re Ruſt. pag. 194. volebat, *opiperatam.* Vides *ficedulas farina circumdatas*, ita ſolebant Romani lautiores. Habes non diſſimilia apud Apicium. Macrobius de cœna Metelli Saturnal. II. cap. IX. inter alia recenſet *altilia ex farina involuta*, quomodo apud noſtrum, *ova ex farina pingui figurata.* HEINS.

Vitelio] Pro *vitello.* TORNÆS.

Digitized by Google

XXXIV. Jam Trimalchio eadem omnia, luſu intermiſſo, popoſcerat; feceratque poteſtatem, clara voce, ſiquis noſtrum iterum vellet, mulſum ſumere: quum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Caeterum inter tumultum, quum forte parapſis excidiſſet, & puer jacentem ſuſtuliſſet, animadvertit Trimalchio, colaphiſque

Jam Trimalcio eadem omnia luſu intermiſſo popoſcerat] Fors eſt, ut rectius legatur, certe elegantius, *alia omnia*, quæ locutio proverbii ſpeciem habet, ut ab aliis eſt obſervatum. ERHRD.

Iterum vellet] Atqui nulla mentio in præcedentibus mulſi jam ſumti, quare forte legendum *interim*. BURM.

Mulſum ſumere] Et in antecœna mulſum, & iterum etiam in ſecunda apponebatur. GLOSS. More antiquo dixit: quia veteribus non in manus dabantur pocula, ſed menſis appunebantur, ut hodie apud plures pocula in caniſtris argenteis apponuntur: quæ caniſtra, *ficaria*, dicuntur. Servius. PITH. In Antecœna mulſum, aut mel cum vino ad conficiendum mulſum, ponitur, deinde etiam in menſa ſecunda: ideo adjecit, *iterum*. Cato: *Nunc in conviviis pone video ſal & mel.* Varro de Re ruſt. lib. 3. *Mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* WOUWEREN. Mutant in *ſumeret*, imperite; *fecerat poteſtatem ſumere*, eſt Græciſmus, pro *ſumendi*. Sic loquitur & Juſtinianus Imperator ſive potius Tribonianus in Inſtit. Juris §. 2. in fin. de Donation. *Licentiam præſtitimus certis ex cauſis eas revocare.* §. 2. Per quas perſon. cuiq. acq. *Ut etiam eſſet eis licentia alii filio, vel extraneo donare, vel vendere, vel, quocumque modo voluerant, adplicare.* Et ibidem; *Tertiam partem retinere licentiam habebat.* Et §. 10. in fin. de Teſtam. ordin. *Nec haredi, neque aliis perſonis licentiam concedimus, ſibi quodammodo teſtimonia præſtare.* ERH.

Signum ſymphonia datur] Symphoniæ ſigno dato inferebatur & auferebatur cœna. GLOSS. Hippolochus de Carani convivio: ἐπειδὴ δ' οἱ παῖδες εἰς ἐντυχίας σπυρίδας ὡς ἐκάλεσαν τὸ εἶδος τῶ πλάκος διέπειν σημεῖον. In Romanis etiam caſtris buccina convivium dimittebatur. Tacit. PITH. Seneca: *Aderit miniſtrorum turba linteis ſuccincta, per quos ſigno dato ad inferendam cœnam haud obſtrepenter diſcurritur.* vide epiſt. 96. & de brev. vitæ, cap. 12. WOUWER. Symphoniæ ſigno dato inferebatur & auferebatur cœna. Sammonicus Serenus ad Severum Principem, apud Macrob. lib. 11. Sat. cap. x11. *Quippe qui dignatione veſtra cum interſum convivio ſacro animadvertam hunc piſcem à coronatis miniſtris cum tibicine introferri.* Savaro Not. ad Sidon. lib. 1. ep. 2. Dixi ſupra. ERH. Ad ſignum datum repoſitoria ſolebant tolli. & famuli ad officia concurrere. Seneca de brevitate vitæ cap. x11. *Quanta celeritate, ſigno dato, glabri ad miniſteria diſcurrunt.* Sic idem & aliis locis. HEINS.

Guſtatoria] In quibus cibus, ſeu antecœna apponebatur. GLOSS.

A choro cantante rapiuntur] Ad ſymphoniam quoque illata cœna. Serenus Sammonicus apud Macrob. Saturn lib. 11. cap. x11. WOUWEREN.

Parapſis] Argentea fuerunt iſta vaſa. GLOSS. Etiam *parapſis* in veteri codice legitur. TORNÆS. Adi Savaronis (& Colvii) Not. ad Sidon. lib. 2. epig. 9. Rader. ad Martial. lib. 11. epig. 16. Argenteas fuiſſe parapſides patet ex leg. 19. §. 3. D. de aur. & arg. leg. ERHARD. Lege *parapſidem*. TILEBOM. Notanda ſcribendi ratio antiqua. *Parapſis* enim, non *paropſis*, in membranis ut plurimum, quod ad Prudentii Pſychom. verſ. 532. jam monuimus. Sic infra cap. L. *catilla & parapſides*, ut quidem apud Iſiodorum Orig. lib xv1. cap. x1x. is locus ſcribitur. HEINS.

Excidiſſet] Pro cecidiſſet apud Naſonem in Faſtis:

Excidit, & lævo fixa ſagitta pede eſt. HEINS.

Eſt pro *ex manibus excidiſſet*, quod ſæpe addunt alii; Proper. 111 v.

Nam dum te ſequitur, primo miſer excidit ævo.

nimirum e navi in mare cecidit. BURM.

Colaphis objurgare] Cicero lib. 11. epiſt. 1. ad Attic. *Molli brachio objurgare.* Suetonius Calig. cap. 21. *Niſi ferulis objurgari maluiſſent.* Othon. cap. 11. *Ut ſæpe flagris objurgaretur.* Mira ſævities dominorum in ſervos miniſtrantes impoſite. Plutarchus περὶ ἀοργησίας. Seneca de Ira lib. 11. cap. xxv. Nec contenti colaphis objurgaſſe, in aquam præcipitarunt. Lucian. Saturnal. Καὶ διακονουμένων τὺς μὲν ἄλλως ἐς τὸ ὕδωρ ἐμπεσεῖν, τῦτο γὰρ τοὐπιτίμιον τῆς ἀδίκου διακονίας. WOUWEREN. MS. *colaphis objurgari*, quod ſine dubio eſt rectum. Si enim *objurgare puerum* juſſiſſet, puer ipſe debuiſſet hoc facere, at voluit eum colaphis puniri. SCHEFF. *Objurgari* Trag. cod. recte, alıter ſe ipſum puer colaphis objurgaſſe debuiſſet, quod optime etiam à Cl. Scheffero obſervatum video. BOSCH. Sic recte apud Senecam de beneficiis, lib 1v. cap. xxxv1. *Mæcenas, non committam, ut ſeſtertio centies objurgandus ſim*; hoc eſt, plectendus Lib. 111. de ira cap. x11. *Tu Speuſippe puerulum iſtum verberibus objurga.* HEINS. Vide de hac locutione Cl. Græv. ad Flor. 1. cap. 1. & Rupertum ad Valer. Max. lib. 1v. cap. 1.

Ac projicere prorſus] Alii habent *rurſus*, ſed mihi valde placet illud *prorſus*. Antea profecto non projecerat, ut nunc rurſus poſſet projicere, ſed invito erat elapſa. Ergo recte *prorſus*, & ut hac ultronea, plana, & omnimoda projectione monſtraret, quam

Digitized by Google

que objurgare puerum, ac projicere rurſus parapſidem juſſit. Inſecutus eſt lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis coepit verrere. ,, Subinde

quam iſta fiant parvi à Trimalchione tanta rerum copia abundante. SCHEFFEREN. Illud *rurſus*, non eſt ſollicitandum, quia ſuſtulerat puer, juſſus eſt iterum projicere. Apud Tacitum Hiſt. I I. cap. XLIII. *Primani ſtratu una & unetſimanorum principiis, Aquilam abſtulere; quo dolore accenſa legio, impulit rurſus Primanos.* HEINS. Tragur. *prorſus.*

Inſecutus eſt lectarius] *Lecticarius* qui ſupellectilem curat. GLOSS. *Supellecticarius* alii legunt. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 72. ERHARD. *Lecticarius* duo cod. Nob. Heinſius legit, *Analecta micarius*, hoc eſt, ſervus analecta colligens. De his agit Seneca epiſt. 47. ubi de ſervorum abuſu: *Quod cum ad cœnandum diſcubuimus, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit.* Neque aliter legendum infra cap. LXXIII. ubi de ſervo ſuo ipſe Trimalchio, *homo præfiſcini, frugi, & micarius.* Eleganter Martialis lib. 8. Epigr. 20.

Colligere longa turpe nec putat dextra
Analecta, quidquid & canes reliquerunt.

Idem in Apophor. Epigr. 80.

In pretio ſcopas teſtatur palma fuiſſe,
Otia ſed ſcopis nunc analecta dabant.

Etiam Horatius lib. 2. Sat. 8.

His ubi ſublatis, puer alte cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, & alter,
Sublegit quodcumque jaceret inutile, quodque
Poſſet cœnantes offendere. BOSCH.

Inſecutuſque eſt, codex Scaligeri. deinde pro *lecticarius*, alii *ſupellecticarius.* Neutrum recte. Truncatum haud dubie vocabulum, ſcribendumque, *analecta micarius*, Martiali *analecta*, hoc eſt, qui ſcopis colligebat quidquid purgamenti & reliquiarum procidiſſet à menſa inter cœnandum, lib. VIII. ep. XX.

Analecta quidquid & canes reliquerunt.

Idem appoſite Analectis Epigrammate LXXX.

Otia ſed ſcopis nunc analecta dabit.

Seneca Ep. XXVII. *Suaſit illi Satellius Quadratus, ut Grammaticos haberet analectas.* Quod pari modo capiendum. *Micarius* à micis colligendis. Infra cap. LXXIII *homo præfiſcini, frugi, & micarius.* Ubi *micarius* homo qui victum ſibi comparat de micis, è menſa projectis herili, ne ad emendationes illic cum Reineſio aliiſque confugiamus. Infra cap. XLII. *quinque dies aquam in os non conjecit, non micam panis.* Sulpitius Severus de virtute Monachorum Orientalium, Dial. II. cap. VII *fragmenta panis abſumti micaſque collegit.* Hinc & *mica* pro atomis Epicureis apud Senecam de Beneficiis. Et item *mica* pro parva cœnatione, ut ex Martiali diſcimus, lib. II. epig. 59.

Mica vocor, quid ſim cernis, cœnatio parva,
Ex me Cæſareum proſpicis, ecce, tholum.

Erat *aurea mica* Domitiani, in qua cum paucis cœnare erat ſolitus. Plinius lib. V. Ep. 6. *Eſt in hac diæta dormitorium cubiculum, quod diem, clamorem, ſonum excludit, junctaque & quotidiana amicorum cœnatio.* Cur *amicorum* potius, quam ſuam cœnationem dicit? cum non amicos tantum, ſed libertos etiam ad menſam ſuam Plinius, quod alibi etiam teſtatur, ſolitus eſſet admittere? opinor, *junctaque ei quotidiana mica*, ſive, *quotidiana meorum mica*, hoc eſt, ſervorum, ut *cœnatio*, ex gloſſemate irrepſerit. Deinde ſcribo, *quod diem, calorem, ſonum, excludit.* Nam *clamor* & *ſonus* aut nihil differunt, aut parum. De *mica* cœnationis plura Lipſius ad Senecæ epiſtolam LI De *analecta* Horatius lib. II. Sat. VIII. in Naſidieni cœna:

His ubi ſublatis puer alte cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, & alter
Sublegit, quodcumque jaceret inutile. HEINS.

Lecticarius Tragurienſis codex, & omnes editi. ſed hic locum nullum habere poteſt quia illius cura *lectica*, non *triclinium* erat, & talis apud Reineſ. claſ. XI. inſc. 104. & Gruterum aliquoties in lapidibus occurrit. *Supellecticarius*, quod ſuppoſuit Douza, lib. I. Præcid. cap. 16. eſt contra fidem manuſcriptorum. *Lectuarius* vel *Lectularius* legit Barth. XII. adv. I. & explicat lectiſternio & triclinio purgandis deſtinatum, ſed, ex qua moneta hujus vocis forma prodierit, non oſtendit. Heinſii conjectura ingenio ſolo blanditur. Sed exempla deſidero, ubi quis *analecta-micarius* dicatur: de *mica* quidem omnia ſunt aperta, ſed hoc triclinium, quod tot convivas capere ſolebat, *micam* dici poſſe non puto; neque tam anguſta cœnatio liberæ cœnæ diu exſpectatæ conveniebat, v. cap. 65. ubi Habinna Sevir intrat cum ingenti frequentia. Et capite 70. tota familia triclinium occupat. Si *Analectarius* in uſu eſſet, id libenter amplecterer, nam de analectis agi manifeſtum eſt. Sed contra fidem codicum nihil innovandum; & ut pleraque in hoc convivio inſolentia, ita & lecticario mandatum videtur ſcoparii munus, ne ſcilicet vilius illud mancipium in honeſtorum virorum conſpectum veniret. Cæterum ad analecta hæc & ſcopas ſpectat elegantiſſimum Epigramma in Anthologia lib. II. cap 31. Epigr. 3.

Καὶ τρώγεις ὅσα πέντε λύκοι, Γάμε, καὶ τὰ περισσὰ
Οὐ τὰ σὰ, τῶν δὲ πέριξ, πάντα δίδως ὀπίσω
Πλὴν μετὰ τοῦ κοφίνου τοῦ πρὸς ποσὶν οἰκέτην ἴσχει,
Ψιχίσματα καὶ σπόγγον καὶ σάρον ἔνδον ἔχων.

Et voras quantum quinque Lupi, Game, & reliquias, non tuas, ſed eorum, qui circa te ſunt, das retro, ſed cras veni cum caniſtro ſervi, qui ad pedes ſtat, habens micas ſpongiam & ſcopas. Ubi videantur doctiſſimi Brodæi adnotata; & Martialis lib. VII. epig 19. voraciorem adhuc & avariorem Sanctram egregiis coloribus depingit. Huc etiam refer illa Horatii lib. II. Sat. IV 81.

Vili-

Digitized by Google

,,Subinde intraverunt duo Æthiopes capillati, cum puſillis utribus, ,,quales ſolent eſſe, qui arenam in amphitheatro ſpargunt, vinumque ,,dedere in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, [a] Æquum, inquit, Mars amat: [b] itaque juſſit ſenex ſuam

a TRIMALCHIO. b ENCOL. IUS.

Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe quantus
Conſiſtit ſumtus? BURM.

Argentumque inter reliqua purgamenta] Agatarchides narrat: ὡς οἱ ἰδιῶται Ἀλεξ. ἐμοὶ τῷ Φιλίππου τῶν φίλων τὸ μέλλον παρατίθεσθαι τῶν τραγημάτων περιεχρύσουν. ὅτι δὲ θέλοιεν ἀναλίσκειν περιβάλλοντες τὸν χρυσὸν, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ἐξέβαλλον, ἵνα τῆς μὲν πολυτελείας οἱ φίλοι θεαταὶ γίνωνται, οἱ δὲ οἰκέται κύριοι. Seneca pater Controverſ. xxv. *Inter purgamenta & ſcobem humanus ſanguis everritur.* Ubi agit de Flaminii cœna. Ibidem: *Inter temulentas ebriorum reliquias, humanum everritur caput. Purgamenta cœnæ* Plinio in Epiſtolis. HEINS

Scopis cœpit verrere] Huic miniſterio inſervientes *ſcoparis*, hoc eſt, μεταῖδα σκεῦεις, ut interpretantur Græci. vide leg. 8. D. de inſtr. leg. WOUWEREN. Scopis pavimenta ſeu aſſarota negant verri, quod ex Juvenali & Plinio refutat Domit. Calderinus. Sed Calderinum refellit Alexander Neapolit. cap. 21. Verior tamen Calderini ſententia, pro quo apertus eſt hic Petronii locus. Rader. ad Martial. lib. 14. epigr. 72. Gruter. ad Senec. epiſt. 27. ERHARD. De voce *ſcopis* vid. Barth. VI adv. 17.

Verrere] Forte *everrere*. Verrebatur nimirum pavimentum, ſed everrebantur purgamenta, & cum his paropſis. GOES.

Subinde] Deinde. Petronianum verbum. Sic enim & in editis cap. VII. *At ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, centonem anus rejecit.* Atque ita locis aliis. SCHEFFER. Non dubito legendum, *ſub id inde intraverunt*, &c. GOES.

Qui arenam) An legendum, *quis?* ut eſſet, *queis* vel *quibus*, referreturque ad præcedens, *utribus*. Malo retinere lectionem vulgatam, & referre ad *Æthiopes*. non quod genere tales ſemper eſſent, verum vultu facieque, qui hoc negocium conficiebant, peruſti ſcilicet coloratique multo ſole. Plautus agens de eadem re in Pœnulo A. V. ſcen. 5.

Ita replebo atritate, atrior multo ut ſiet,
Quam Ægyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt. SCHEFFER.

Spargunt] Aquam ſcilicet, quam in iſtis utribus habebant contra pulverem caloreſque. Verbum eſt ſolemne in hoc negotio. Plaut. in Fragm. Incert. *Exi tu Dave, age, ſparge.* Hinc Salluſtius apud Macrob. II. Sat. 9. ubi de cœna Metelli. *Simul croco ſparſa humus.* & in lege 4. de his, qui not. inf. *Xyſtici, agitatores, qui aquam equis ſpargunt.* Adde Lipſ. in Amphit. Item Theſaurum noſtrum lib. II. tab. 6. & Suetonium in Cajo cap. 43. Utitur & alibi noſter. ut cap. CXXXVIII. *Hoc creduliſſima anus ſpargit ſubinde humore ſemina mea.* SCHEFFER.

Vinumque dedere in manus] Celſus ad eumdem modum lib. III. cap. 15. *Si minus, miſta his aqua in alvum datur.* Illud *in manus* placet noſtro etiam alias. Ut paulo ante cap. XXXI. *pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus.* SCHEFFER. Videtur excidiſſe ſyllaba, ſcriptumque *deſudere*, pro *ſudere*. Cæterum, aliud eſt, *vina deſundere*, aliud *diffundere*. *Diffunduntur* vina, cum colantur, aut ex uno vaſe in aliud transfunduntur. HEINS. Singulis convivarum ſcilicet, & quidem, ut videtur, æqualibus poculis. Quo reſpexiſſe Trimalchionem puto in ſequentibus, cum dixit. *Æquum Mars amat*, ſignificavit enim, ut in bello paribus certandum armis (ſunt enim, quibus in bello juſto & legitimo uti non licet) ita & in hoc conviviatorio certamine paribus poculis. Quo enim aliter Trimalchionis verba referenda forent, non video. GOES. Non debebant hæc Reineſium inducere ut Petronio abdicaret, quia antea jam nivata aqua in manus erat data: recte enim Hadrianides notat, Guſtatione jam finita, ipſam jam cœnam inchoari, ad quam antequam ſe accingerent, lautitiæ Trimalchionis conveniebat, iterum manus abluere, non aqua, quod plebejum erat, ſed vino: ut autem *dare in manus* hic, ita in colloquiis ſcholaſticis colloq. 5. δότε ὕδωρ εἰς χεῖρας. BURM.

Laudatus propter elegantias dominus] Infra cap. XXXV. *Laudationem ferculum eſt inſecutum.* Seneca de brev. vitæ, cap. 12. *Quanta arte ſcindantur aves in fruſta non enormia, quam curioſe infelices pueri ebriorum ſputa detergant. Ex his elegantiæ, lautitiaque fama captatur, & uſque eo in omnes vitæ ſucceſſus mala ſua illos ſequuntur, ut nec edant nec bibant ſine ambitione.* Plin. lib. II. epiſt. V. *Nam & in ratione conviviorum, quamvis à pleriſque cibis ſinguli temperemus, tamen cœnam omnes laudare ſolemus.* Philo. περὶ βίου θεωρ. multis. Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντ. WOUWEREN.

Equum Mars amat] Alii *Æquum*. TORNÆS. Varie diſputant hic de *equo*, & quærunt, quomodo conveniant cum ſequentibus. Mihi ſimpliciſſimum convenientiſſimumque videtur, ut pro eo ſcribamus *æquum*. Nempe tum eſt verum certamen, cum utrimque paribus certatur viribus, quod proinde Mars dicitur amare. SCHEFFER. Ita omnino legendum, non equum, Sic *communis Deus* in Catalectis dicitur, quod æqualitatem inter pugnaturos amat. BOSCH. Ita ſcribendum cum Scaligeri Codice. Adagium militare, quale apud

ſuam cuique menſam aſſignari. obiter, [a] ait, paedidiſſimi; ſervi minorem nobis

[a] TRIMALCHIO.

apud Tacitum lib. I. Annal. 68. *Æquis locis æquos Deos.* Et apud Maronem lib. X. 450. *forti Pater æquus utrique eſt.* Et lib. V. 809. *Nec Dis, nec viribus æquis.* Seneca de ira lib. I. cap. XII. *In armis obliviſcimur, Martem eſſe communem.* Livius XLII. *Martem communem, ſed eventum incertum belli.* Amare vult Martem, ut æquis viribus concurratur. Sequentia confirmant de ſua cuique menſa aſſignanda. HEINS. *Equum* Traguricnſis, ſed in illo codice ſemper voces, quæ *æ* requirunt, per ſimplex *e* ſcribuntur. Quare retinemus *æquum*, & amplectimur ioterpretationem Scheſferi, & Heinſii. Neque Rutgerſio III. Var. 5. credimus, hic luſiſſe ridicule facetum Trimalchionem in ſono vocis ambiguo, cum in ſequentibus nihil ſequatur, unde colligi iſtud poſſit. Nam, ſi *equum* etiam intelligi in dubia pronuntiatione voluiſſet, aliquid certe deberet oſtendi, quod ad illud animal ſpectaret, ut recte de Salas animadvertit. Præterea non idem erat ſonus τῦ *æ* & ſimplicis *e*; illam enim diphthoogum more Græco ut *ai* pronuntiaſſe veteres notius eſt, quam ut probari debeat. Ergo facile potuiſſent convivæ diſtioguere has duas voces, quas in eamdem periodum conjecit Varro Sexageſi apud Nonium in *æquimentum*. *An ſi EQUAM emiſſes quadrupedem, ut meo aſino Reatino admitteres, quantum popoſciſſem, dediſſes ÆQUIMENTI.* Mirum eſt, viros doctos non adduxiſſe *Equiria* Marti ſacra, teſte Feſto, & Ovid. II. Faſt 857. & *equum Marti*, ut Animal, *cujus genere delectabatur*, immolatum ex Feſto in *equus*; quæ hanc ambiguitatem oſtenderent; ſed certum mihi eſt, alludi ad Martem communem, & utrique parti æquum, quod egregie illuſtrat Barth. ad Statii XI. Theb. 282. & adv. XIII. 5. & hinc toties apud Hiſtoricos, *æquo marte diſcedere.* hoc etiam reſpicit Ovidius, ioitio lib. III. Artis Amatoriæ:

Arma dedi Danais in Amazonas, arma ſuperſunt,
Quæ tibi dem & turma, Pentheſilea, tua.
Ite in bella pares: &c. BURM.

Itaque juſſit ſuam cuique menſam] Cicero in Piſon. cap. 27. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquiſitum, &c. Græci ſtipati quini in lectulis, ſæpe plures, ipſe ſolus.* PITH. Inſerunt vulgati, *ſenex*, quod ego ſuſpicor ex gloſſa eſſe, cum præcedat, *dominus.* SCHEFFER. Scaligeri codex: *Itaque juſſit ſenex ſuam*, non male. Nam & ſupra Trimalchionem vocavit ſenem. Sua cuique menſa aſſignata eſt, etſi rarius, apud antiquos. Vetus Scholiaſtes Homeri. HEINS. Non adjicitur, qui illi ſint, quibus ſua adſignatur menſa: an, nimirum, convivæ, an vero ſint ſervi, quorum ſingulis, cui miniſtrarent, adſignaverit menſam. Prius plane non fuit, cum omnibus ſimul convivis repoſitoria ſingula ſint allata, in quibus ingens aper, ſus, & reliqua, quæ infra narrantur. Quapropter hoc potius intelligendum de ſervis, quorum pleroſque juſſit exire, paucis exceptis, qui miniſterio vacarent. Quud exiſtimem præcipue, cum ſequatur: *Ob id ergo, ait, putidiſſimi ſervi minorem nobis æſtum infrequentia ſua facient.* Nam ita plane, cum vulgo legatur *obiter & pudiſſimi ſervi*, &c. GOES. Credit Goeſius, hoc non ita poſſe capi, quaſi ſingulis convivis accumbentibut peculiaris menſa fuerit adſignata, quia aper, & ſimilia in repoſitoriis poſita ſingula, noo ſingulis adferebantur. Sed ego menſas capio hic pro lancibus, vel ferculis, vel ſimili aliquo inſtrumento, in quod unusquiſque conviva accipiebat partes ſuas æquales. Ita cap. 40. jubet *ſinum cuique referri*, & pueri *dividunt ad numerum cœnantibus.* Vide Turneb. adv. XXIII. cap. 22. & Dalecamp. ad Plin. XXVIII. 2. Una ergo erat revera tantum menſa, quæ repoſitoria illa majora recipiebat. ut patet ex capite 40. 49. 60. 64. & paſſim, ſed unusquisque conviva menſam, id eſt, ſeparatam aliquam tabulam, vel lancem, vel ſimile quid habebat, io quod partes a diribitoribus diviſæ ponebantur. Ita cap. 47. *menſæ omnes mundantur.* cap. 68. *ſervi omnes menſas tollunt, & alias adferunt.* vide Ferrar. II. elect. 8. Et videtur inſulſus Trimalchio Heroici temporis imaginem voluiſſe referre, ubi unicuique Heroi ſua menſa. Ergo hoc erat primum; deinde verum puto, quod Goeſius adnotat, unicuique convivæ adſignatum quoque ſervum, qui ipſi miniſtraret. Quod colligi poteſt ex capite 64. ubi jubet Trimalchio *camellam grandem miſceri, & potiones dividi omnibus ſervis, qui ad pedes ſedebant.* Et cap. 68. *ſervus qui ad pedes Habinnæ ſedebat.* Ita diſpoſitis convivis & ſervis, ſubinde tameo intrabant alii, qui fercula inferebant, & digrediebantur iterum, ſolis ad pedes maneotibus; in quibus illud ſingulare erat, quod ſedebant, cum alias *ſtare* ſemper tales pueri dicantur. BURM.

Obiter ait prædidiſſimi ſervi, &c.] Vetus unicum hac in parte exemplar Pith. *Obit ei.* alii *& per diſceſſum.* PATISSON. Alii, *abiter & per diſceſſum.* TORNÆS. Quinam Amphilo & Tropho adeundi fuerint ad loci deſperati medicinam, patebit ei, qui remedium morbo propoſuerit. Interim, ut aliquid, tanquam ex ſomnio promam, bonâ veniâ Criticorum Deæ, legebam, *minorem nobis æſtum ſua frequentia facient: Obediunt ei paratiſſimi ſervi.* His hunc in modum tranſpoſitis, aliquis videtur ſenſus elici poſſe. Sed tamen interpretatione lenienda eſt correctionis auſteritas. Non moror, quid Gruterus, aliique viri doctiſſimi hoc de loco ſentiant. Refero iſta ad menſas cuique aſſignatas, minorem æſtum ſuâ frequentiâ facturas, ſi convivæ ſcilicet propriam peculiaremque menſam haberent. Ex hac interpretatione in poſtremis hiſce Petronii verbis nihil eſſe mutandum perſpicuum eſt. Reſpicit autem in aſſignanda cuique menſa Heroum, ſive Homeri tempora, quibus ſolita cui-

Digitized by Google

treae diligenter gypſatae, quarum in cervicibus pittacia erant adfixa, cum hoc titulo, FALERNUM. OPIMIANUM. ANNORUM. CENTUM. Dum titulos

νις ἐμαρτύρησαν, &c. quæ etiam in Suida legimus, & ſæpe in Demoſthene, ut in Orat. μετὰ Ὀλυμπιοδώρου: Τὰ δ᾽ ἀντίγραφα ἐμβάλλεσθαι εἰς τὸν ἐχῖνον. Moſcopulus: ἐχῖνος, σκεῦος τι παρ᾽ Ἀττικοῖς χαλκοῦν τῆς δικαστικῆς τραπέζης, ἐν ᾧ τὰ γραμματεῖα ἀπετίθεσαν. Heſychius vero σκεῦος μαγειρικόν: quem vide. Scorteas ampullas *pilaſcas* vocabat poſterior ætas. Iſidori gloſſæ: *Pilaſca, vas vinarium ex corio.* Græcis ὄλπαι. Scholiaſtes Theocr. Pharm. ὄλπη κυρίως, ἡ δερμάτινη λήκυθος. Hinc lucem do Plauto, Rud. Act. III. ſcen. IV. verſ. 51.

Niſi erit tam ſincerum, ut quivis dicat ampullarius,
Optimum eſſe operi faciundo corium. ———

Varro apud Non. Cupas: *Antiquiſſimi in conviviis utres vini primo, poſtea tinas ponebant.* Lege in Lucill. apud Non. Cuia, *terginus calix*, nòn *troginus*. D. Matth. cap. 9. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. Apul. 7. Mil. *vinarios utres ferentes* Artemidorus lib. 5. ἀπὸ νεκρῶν σαρκῶν ὁ ἀσκὸς γίνεται, καὶ ὑγρῶν ἐστὶ δεκτικός: & Polluci ἀσκός inter vaſa vini conditoria; tametſi ſacco uſi ad eliquanda, ſeu percolanda vina. WOUWER.

Gypſata] Lagenæ picabantur, vel gypſo illinebantur, ne anima vini reconditi exſpiraret. GLOSS. Hoc eſt, *gypſo lita.* Porphyrio ad od. 20. Horat. lib. I. carm. TORNÆS. Gypſo vaſa illita. Auctor γεωπονικῶν. Horat. Carm. lib. I. od. 30. *Græca quod ego ipſe teſta Conditum levi.* Porphyrio: *Dicit hoc vinum per ſemet ipſum inveteratum, leviſſe ergo ſe gypſo utique vult intelligi.* Marcellus de Medicam. *Operculo ſuperſito, & clauſo, vel gypſato diligenter de argilla.* WOUWEREN. Nuce, pice, & reſina oblita & clauſa, amphoræ ſeu lagenæ picabantur, ne anima vini reconditi exſpiraret, vinumque fugeret. Rader. ad Martial. lib. II. epig. 14. ERHARD. Ita infra cap. 71. *Amphoras copioſas, gypſatas, ne effluat vinum.* Et ita paſſim apud Rei Ruſticæ ſcriptores. *Gypſare vinum*, Columel. XII. 36. & *Lagenam gypſare*, ibidem. cap. 41. & ita vaſa etiam aliis uſibus deſtinata, ut *pulli conditi in vaſis gypſo litis*, apud eumdem lib. VIII. cap. 8. BURM.

Pittacia] Schedula de membrana exciſa, affixa ampullis, cui inſcripta ætas vini. GLOSS. Suſpicor leg. πινάκια, id eſt, tabellæ quædam, quæ ſolebant etiam in hornis vinis apponi, ut, cujus eſſent notæ, indicarent, quod annotavit Brodæus. EMMIUS. Gloſſæ: πιττάκιον, *Pittacium, Brevis.* Gloſſæ Iſidori: *Pictacia, epiſtola brevis & modica.* quid vero brevis, expreſſit Juvenalis Satyra 7.

——— *magno comites in faſce libelli.*

Com. *Breves, intelligit.* *Pittacia* Lamprid. in Alex. Sever. λευκώματα. *album* Senec. Petron. ſcedium affixum ampullis, cui inſcripta ætas vini. Horat. *notas* vocat, lib. I. Sat. 10.

——— *Ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.*

Acro: *Nota: Ideo, quod aut vina notantur in lagenis, aut Conſules.* Plautus appellat *litteratas epiſtolas* Pœnulo, act. IV. ſc. II. verſ. 14.

Ibi tu videas litteratas fictiles epiſtolas
Pice ſignatas, nomina inſunt cubitum longis litteris,
Ita vinariorum habemus noſtra delectum domi.

WOUWEREN. Balbus Catholico; *Pictacium, epiſtola brevis & modica: item ſcedula de membrana exciſa.* Iſidorus Gloſſis; *Pictaciuncula, membranula.* Britto in Vocabulario. ERHARD. Pittaciis Conſulum nomina, ad vini ſc. ætatem indicandam, inſcribebat antiquitas. Eleganter apud Plautum in Pœnulo Syncераſtus ſervus Act. IV. ſc. II. verſ. 14. BOSCH. Schedas è membrana fuiſſe vult Barth. XII. adverſ. I. tabellas vero Caſaubonus ad Sueton. Auguſt. cap. 89. Celſus lib. III. cap. 10. *Pittacia*, quæ intincta aceto, & aliis liquoribus, imponantur fronti contra capitis dolorem in febribus, memorat. Quæ emplaſtra fuiſſe recte cenſet vir eruditiſſimus Jacob. Gothofredus ad leg. 2. Cod. Theodoſ. de Erogat. Militar. Annon. ubi plura de hac voce adnotat. BURM.

Cum hoc titulo] Galenus alibi: Nec enim liber ad manum eſt. PITH. Juven. Satyr. 5.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque ſenectus
Delevit, multa veteris fuligine teſta. WOUWER.

Amphoris titulos appoſitos, vel Juvenal. verſibus Sat. 5. ſatis liquet; eorum formulam prodit hic Petronius. Briſſonius lib. 8. de Formul. in quibus Galeno teſte, ſcripta erat ætas. id eſt, quo tempore, quibusve conſulibus vinum eſſet conditum. Brodæus Miſcell. lib. I. cap. 3. Rader. ad Martial. lib. 9. epig. 74. ERHARD.

Falernum Opimianum] L. Opimio Conſule Vini optimi copia provenit, quod diffuſum & conditum dictum eſt Opimianum, cujuſcumque generis eſſet. GLOSS. Cicero Brut. cap. 83. *Ut ſi quis Falerno vino delectetur, ſed eo nec ita novo, ut proximis Coſſ. natum velis, nec rurſus ita vetere, ut Opimium, aut Anicium Conſ. quæras.* Sed cur titulo non admodum convenienter additum eſt, ANNORUM CENTUM? PITH. L. Opimio Cos. A. V. C. DCXXXIII. vini optimi copia provenit; quod diffuſum & conditum dictum eſt Opimianum, cujuſcumque generis eſſet. Rader. ad Martial. lib. I. epig. 24. & lib. 7. epig. 65. & lib. 13. epig. 106. quod eſt de *Falerno.* ERHARD.

ANNORUM CENTUM] Impudens mendacium jactabundi & inſciti Trimalchionis, ſtudioſe à Petronio productum, ut ignorantiam ejus ubique traduceret. Nam ad Neroniana tempora a conſulatu Opimii, anni ferme ducenti fuerunt. Negat Vellejus Paterculus, ſua ætate vinum Opimianum ſuperfuiſſe, etſi Plinius

nius

titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & [a] Heu, Heu, inquit, ergo diutius vivit „vinum, quam homuncio! Quare tangomenas „facia-

[a] TRIMALPHIO.

nius & Martialis contrarium ſentire videantur. Sed Plinii locus, lib. XIV. cap. IV. ubi agit de vinis, menda liberandus eſt: *Annoſa fuit omnium generum bonitatis C. Opimio Conſule.* Vulgati habent: *anno fuit omnium generum bonitas.* Multus Romanorum luxus in vinis ejuſmodi veterrimis. Seneca de vita beata cap. XVII. *Cur apud te vinum, ætate tua vetuſtius, bibitur?* HEINS. Mos veteribus, ætatem vini, tabellis ad cados amphoraſque ſuſpenſis, notare. Horatius, Theocritus, Juvenalis, alii multi. Vide Lambin. ad Horat. 2. carm. 3. Hodie Rhenenſium œnopolarum moribus ſolent tabellæ nigræ ad januas ædium appendi, in quibus cretatæ notantur literæ. F. W. id eſt, *Firnen Wein, vetus vinum:* N. W. *Nieuwen Wein, novum vinum,* cum ſubſignato precii numero. WEITZ. Lautior Trimalchio Cottâ, quem Martiales reprehendit lib. X. Epig. 45.

Cum potes amethyſtinos trientes,
Et nigro madeas Opimiano,
Propinas modo conditum Sabinum.

Noſter vero omnibus convivis Opimianum propinat, recte autem Heinſius jactantiam ſtulti ſenis notat, in numero annorum titulo expreſſorum, neque hic hærere debuerat Pithæus, neque numerum corruptum cenſere. vid. Barth. ad Stat. IV. Silv. IV. verſ. 7.

Heu, Heu, inquit, ergo diutius vivit vinum, quam homuncio] Pro quibus vetus habet, *Heu, inquit. Ergo diutius vivit verum eſt.* Utrumque quis pariter non videt ab eodem fonte profectum, ſed alterum, ſcilicet noſtrum, perfecte, alterum vero perverſe. TILEBOM. *Et eheu*, puto, ut & infra, *eheu nos miſeros.* HEINS. Melius, *en, inquit*, intelligi vult bonum tactum, quia vivit, ut nunc occaſio ſit ei moriendi, & ut funus ei nunc fiat. MARCILIUS ad Horat. de art. Poet. verſ. 329.

Vinum vivit] Ut è contra jugulari & mori dicitur. GLOSS. Martial. lib. I. epig. 19.

——— *ſcelus eſt jugulare Falernum:*
Conviva meruere cui fortaſſe perire,
Amphora non meruit tam pretioſa mori. PITH.

Vivere dicitur *vinum*, ut contra *jugulari, mori, & veneno necari*, per metaphoram. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 19. ERHARD. Præter locum Martialis, quem Erhardus indicavit, alibi etiam idem Poeta *vetulum* vocat, ut lib. XI. Epigr. 27.

Baſia da nobis vetulo puer uda Falerno.

Et VIII. 77.

Candida nigreſcunt vetulo cryſtalla Falerno.

Et ita apud Horatium lib. III. od. 55. quidam legunt

Nec poti vetula face tenus cadi.

v. Canter. VI. Nov. Lect. 14. Ita Juvenalis quoque Sat. XVI. 39. *vetulum libum* dixiſſet, ſi per librarios licuiſſet, quorum vitio nunc editur

Quod mea cum patulo coluit puls annua libo.

Sed codex Rottendorfii antiquiſſimus, quem contulit Heinſius, habet *vetulo. Immortale Falernum* dixit quoque Martial. lib. IX 95. & XI. 37. BURM.

Tangomenas faciamus] An non *Tingomenas* ſcribendum? crediderim. Hanc eamdem loquendi formulam & animum refert Arbiter cap. 73. Quæ ſane verba non vulgaria ſunt, ſed, quid hic velit, perſpicuum; ſcilicet illud, quod Græci dicunt in ſuis conviviis κοτταβίζωμεν, & quod in ſcribendo curioſe felix Horatius. hæredem, ubi ad plures abieris, pari cum tripudio, liceat dixiſſe, mentis, facturum exſultat Od. 14. lib. 2. Carminum.

——— ——— *& mero*
Tinget pavimentum ſuperbo
Pontificum potiore cœnis. TILEBOM.

Ad eumdem modum ſcribitur hoc vocabulum & in ſequentibus. Sed quid eſt, *tangomenas facere*? nihil aliud, exiſtimo, quam vino poculiſque liberius indulgere. Quæ vero ratio hujus ſit vocabuli, licet nobis non deſint conjecturæ, tamen diſcere malumus ab aliis. SCHEFFER. Hic vero manifeſtiſſima eſt Petronianorum non tam corruptela, quam interpolatio. Cum enim ſententiæ, quam Editiones noſtræ exhibent, nihil deſit, quiſque eam perfectam concipimus: iſta una cum aliis quamplurimis, notandis in loco, pro gloſſemate, & inofficioſo additamento merito habentur, niſi conjecturâ, duas hujus Satyrici ἐκδόσεις à Petronio, quod ab aliis quoque ſcriptoribus factum meminimus, elaboratas fuiſſe, uti voluerimus. Finguntur autem verba eſſe Trimalcionis, & repetuntur ab eodem adclamante convivatores ſuos, cap. LXXIII. *Itaque, amici, tangomenas faciamus, & uſque in lucem cœnemus.* Eſt e more priſco hoc; nam & Alcæi celeuſma iſtud: Πίνωμεν· τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν; & Leonides Grammaticus ad compotores ſuos, Κρατηρίζωμεν, ἄνδρες φίλοι, cum majorem ſcyphum popoſciſſet, dixerat apud Athen. lib. X. Ion etiam Chius: Πίνωμεν, Παίζωμεν, ἴτω διὰ νυκτὸς ἀοιδή. Verbum etiam à priſcis tractum; potum enim liberaliorem ſic circumloquitur ille apud Suidam ἀνώνυμος, (eſt autem Alcæus) οἴνῳ τέγγε πνεύμονα. τέγγε. & Eratoſthenes apud Macrob. 7. Sat. 15. καὶ βαθὺν ἀκρήτῳ πνεύμονα τεγγόμενος. Phraſis autem & conſtructio, ne quidem à ſemipriſco ſcriptore, ſed à Græciſſante Latino ejus ſeculi, quo in Græcis, quo minus ea intelligerent, eo magis graſſabantur, ridiculoſque ludos edebant; intra ſeptem à ſeptimo ſecula infelix ea literatura decurrit. Τεγξομένας *faciamus*, inquit; quod Arbiter, Græce locuturus, ut ſolet, docte & venuſtâ alluſione dixiſſet, Τεγξώμεθα. Τεγξώμεθα, id eſt, *Madidemus nos, Rigemus nos,* ...

vitem us

„faciamus; vita vinum eſt; Verum Opimianum praeſto: heri non tam bonum poſui, & multo honeſtiores coenabant. [a] Potantibus ergo, & accuratiſſimas nobis lauticias mirantibus, larvam argenteam attulit ſervus ſic

a ENCOLPIUS.

vitemus nos, verbo Plautino; neque puto quemquam fore, qui iſtam ineptiam *tangomenas faciamus* ſcriptori Romano tribuere porro volet. Fortaſſis de reconditis iſtis *tangomenis* aliud ſentit alius; non impedio; ſaltem eas nunc mitto, ne chartam ultra maculent. REINES. Vix dubito, quin ſit vera conjectura Cl. Vorſtii *tengomenos nos* legentis. Sunt enim *τεγγόμενοι*, ſeu *tengomeni*, madidi. Ita ſententia erit, faciamus nos madidos, vel inebriemus nos vino. Quamquam illud, faciamus nos madidos, honeſte hic dicatur: præſertim, ſi referatur ad præcedentia, quaſi medicamentum quoddam ſit longius proferendæ vitæ. Si enim vinum vivit longius, ergo, inquit, vino faciamus nos madidos, immergamuſque totos, ut beneficio ipſius vitam conſequamur longiorem. Hæc enim ſubtilitas Trimalchionis eſt. SCHEFFER. De hoc loco dicemus infra. HEINS.

Vita vinum eſt] Totus hic locus mutilate ita legitur in editis: *Heu*, inquit, *ergo diutius vivit! verum eſt*, *vinum Opimianum præſto*, e quibus non ſatis commode ſe extricarunt eruditi. Vita vinum eſſe dicitur, quia nutrit augetque vitam. Vetus eſt jambus: *Mens eſt anima vinum, vinum anima corpori eſt*. Et in Inſcriptione veteri apud Gruter. p. 912. *Vitam faciunt, balnea, vina, venus*. SCHEFFER. Fuit, cum legerem, *vitale vinum eſt*: ſic *vinum annoſæ bonitatis*, apud Plinium, paulo ante. Codex Scaligeri *vita verum eſt vinum*. Forte, *quare tangomenas faciamus vita. Verum eſſe vinum Opimianum præſto*. Fuit & cum legerem, *Avitum ac vinum verum eſſe Opimianum præſto*. Ut apud Naſonem: lib. II. art. amator. 695.

Qui properat, nova muſta bibat, mihi fundat avitum
Conſulibus priſcis condita teſta merum.

Horat. od. XXXVII. lib. I.

Ante hac neſas depromere Cæcubum
Cellis avitis. HEINS.

Ego vero, mutato verborum ordine, legere malo: *Vinum vita eſt*, ſimili modo, quo Terentius Phormione: *pauper, cui opera vita erat*. Sic & Belgice dicimus: *De Wyn is hem zyn leven*. GOES.

Verum eſt vinum Opimianum præſto] Vellem illud, *præſto*, abeſſet, vel ea conditione, ut in illius locum, *profecto*, ſuccederet. RICHARD. Lege *Verum eſſe vinum Opimianum præſto*, id eſt, ἐγγυῶμαι. Scalig. WOUWEREN. Pro miro, eum ſua ætate jam non dicat fuiſſe Vellej. lib. 2. BARTH. Retinuimus hanc lectionem, quam MSS. firmant, & Scaliger. Quidam τὸ ἐγγυῶμαι Scaligeri, veramque hujus loci notam rejicientes, legunt, *præſtans*: quod idem valet ac *valens*; ut apud Cornelium Celſum, lib. 2. cap. 18. vinum, aut muſtum magnæ vetuſtatis *valentiſſimi generis* eſſe dicit. De Opimiano Vellej. Paterc. lib. 2. *Hic eſt Opimius, à quo Conſule celeberrimum Opimiani nomen*. Poſteriores editiones, invita Velleji mente & brevitate appinxerunt *vini*, ut & Petroniani critici hoc loco. BOURDELOTT. Non movenda lectio, & Scaligeri expoſitio proba eſt, *præſtare ſe verum* dicebat, hoc eſt, affirmabat & in ſe recipiebat, tamquam pro eo ſponderet, eſſe Opimianum, ut nemo deberet dubitare, quam hujus verbi vim eſſe docuit Manut. ad Cicer. 1. ad famil. Epiſt. 3. Eo fere ſenſu dixit Suetonius de Tiberio, cap. 33. *paullatim Principem exeruit præſtititque*. BURM.

Heri non tam bonum poſui] Martialis, libro VII. epig. 78.

Potavi modo conſulare vinum,
Quæris, quam vetus atque liberale?
Ipſo conſule conditum: ſed ipſe,
Qui ponebat, erat, Severe, conſul. WOUWEREN.

Ponere vinum etiam Martial. dixit lib. 4. epig. 56.

Tu Setina bibis ſemper, vel Maſſica ponis.

Raderus in Commentar. Pocula enim vino plena in menſis unicuique convivæ ponebantur: nec vini tantum, ſed frequentiſſime ferculorum appoſitionem apud Martialem hoc verbum ſignificat. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1. epig. 44 num. 4. lib. 2. epig. 1. num. 4. ERHARD. Hoc verbum *ponere* recte notant eruditi *ex more antiquo* eſſe, *quia veteribus non in manus dabantur pocula, ſed menſis apponebantur*, ut ait Servius ad Virgil. 1. Æneid. 706. vide exemplorum magnam copiam in notis Heinſii ad Ovidii art. amat. lib. 1. verſ. 231. de aliis vaſibus & ferculis idem verbum uſurpari docuit Tollius ad Auſon. Epig. VIII. BURM.

Curatiſſime] Veteres habebant, *accuratiſſime*. Tac. XIV. An. cap. 21. *Ludos curatius editos*, & ſic alibi. SCHEFF. *Accuratiſſime* nonnulli, nil muta. BOSCH.

Larvam argenteam] Sceletum, ſic aptum, & coagmentatum, ut articuli vertibulæque, quibus commiſſum erat, in omnem partem flecterentur, & figurarum omne genus exprimerent: ideo in convivium inferebatur, quo inconſtantiæ & brevitatis vitæ monerentur. GLOSS. Plutarchus in Convivio Sept. Sapient. ait, Ægyptios oſſeum cadaver poſt epulas ita proponere ſolitos. BONGARS. Herodotus lib. II. cap. 78. de Ægyptiorum inſtitutis: Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι, τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει, Ἐς τοῦτον ὁρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν

terentur. Hanc quum ſuper menſam ſemel iterumque abjeciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

[a] Heu, heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus.

Ergo

[a] Trimalchio.

apta jungi, quæ ultima verba corrupta ſunt. Sic ſæpe utitur Lucretius lib. II.

——— *pergam connectere rem, qua*
Ex hoc apta fidem ducat.

v. Giſanii indicem: venit autem ab antiqno verbo *apere*, quod *comprehendere vinculo*, *ligare*, veteres dicebant, teſte Feſto in *apex*, & huc referunt Servius, & alii illud Virgilii lib. IV. 482.

——— *ſtellis ardentibus aptus.*

Ubi videantur à viris eruditis adnotata, & ita Scaligerum ſenſiſſe docent prima Scaligerana. Nonius quoque in voce *aptus* pluribus exemplis hanc originem vocis & ſignificationem docet. Et ita Sidon. Apoll. præfat. panegyr. Anthem.

Tunc Faunis Dryades, Satyriſque Mimallones apta.

ut legendum docuere. Colvius, & Savaro. BURM.

Articuli ejus vertebraque] Lucilius apud Feſtum;

Hares verticulis adfixum in poſteriore
Parte, atque articulis, ut nobis talus, genuſque eſt.

Vertebra generaliter dixit pro σπόνδυλον. Titius Aſſertion. lib. 2. cap. 21. Sic & Auſon. *vertibulas* vocat vel σχαστηρίας, vel ſimile quid, in eleganti oſcillorum deſcriptione; *Harum vertibularum*, inquit, *variis coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum, elephantus bellua, aut aper beſtia, anſer volans*, &c. Caſaub. Animadverſ. in Athen. lib. 4. ERHARD.

Laxata in omnem partem verterentur] Editi præferebant, *locata*, &, *flecterentur*. Sed noſtrum *laxata* ſine dubio præſtantius, & ſequitur, *catenatio mobilis*. SCHEFFER. Rectius codex Scaligeri, aliique, *flecterentur*, nam & *vertebra* ab vertendo dictæ. Pro *laxatis* etiam *luxatas* malim, *locata* codex Scaligeri. *Reſoluta vertebra* apud Senecam Controverſ. XXXIII. HEINS.

Semel iterumque abjeciſſet] *Semel atque iterum* Mem. cod. prior arridet: quia ſic ſolet noſter, ut infra cap. 94. *Et, ſemel iterumque cervice perculſa, ante pedes collabitur noſtros.* & cap. CXXXV. *Ac me ſemel iterumque baſiavit.* Poteſt autem poſterior Ciceronis aliorumque exemplis defendi. BOSCH.

Catenatio mobilis] Neuroſpaſta, Cœlius lib. 4. cap. 16. vide Gellium & infra Petronium cap. 140. *Oſcillatio* Bud. in Comment. Ariſtotel. de Mundo. Seneca vocat *pagmata*, lib. 13. ep. 89. BONGARS. Ejuſmodi ſimulacra vocantur αὐτόματα, & αὐτοκίνητα à Græcis, quorum vel ſingula, vel univerſa membra certis nervis vel fidiculis, vel catenulis in hanc vel illam partem, cum quadam venuſtate & convenientia, ſua ſponte movebantur. De quibus Herodotus in Euterpe; Ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα, ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας αἱ γυναῖκες. Et Lucian. de Dea Syria; Φαλλοὺς Ἕλληνες τῷ Διονύσῳ ἐγείρουσι, ἐπὶ τῶν καὶ τοιόνδε τι φέρουσι, ἄνδρας μικροὺς ἐκ ξύλου πεποιημένους, μεγάλα αἰδοῖα ἔχοντας. καλέεται δὲ τάδε νευρόσπαστα. Ergo αὐτόματα ſunt νευρόσπαστα ἀγάλματα, de quibus & Horatius lib. 2. Sat. 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.

Qui ejuſmodi ſimulacra oſtendebant, νευροσπάσται dicti. Ariſtotel. de Mundo; Καὶ οἱ νευροσπάσται, μίαν μήρινθον ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὦμον, καὶ ὀφθαλμόν, ἔστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη μετά τινος εὐρυθμίας. Apulejus de Mundo; *Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris geſtus movent, quando filum membri, quod agitare ſolent, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad miniſterium praſto erunt, nec inVenuſte totus videbitur vivere.* Budæus in Commentar. Leg. Græc. Hen. Stephanus in Theſaur. L. Gr. Vulcanius ad Apul. de Mundo. ERHARD.

Heu, heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt
Quam fragilis tenero flamine vita cadit.]

Hunc verſum, aut alium conſimilem, interponendum puto. TORNÆS. Hos tres verſus ita etiam junctim citat Jac. Magni in Sopholog. lib. 7. cap. 1. quem vide. ERHARD. Pindarus Pyth. 8. τί δέ τις, τί δ' οὔτις, σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος WEITZ. Hos tres verſus continuari debere certum eſt, & quem in Tornæſiano margine quidam adpoſuit,

Quam fragilis tenero flamine vita cadit.

recepit in textum, qui nobis integrum Petronium obtrudere voluit, Gallus. An in codice ſuo id reppererit, an vero, quia diverſo charactere exprimi voluit, Petronianæ venæ judicaverit, non dijudico. Ego certe in illis nihil elegantiæ video, quid eſt *tenerum flamen?* ſaltem *tenui flamine* dixiſſet, vel *tenere flamme*. Præterea vita melius *extingui flamine* diceretur, quam *cadere*. BURM.

Quam totus] Alii *quia totus*. PATISSON.

Sic erimus cuncti] In Sophologii dicto loco legitur, *Nil erimus:* mendoſe. Scalig. putavit deeſſe verſum pentametrum, itaque interpoſuit aſteriſcos hoc modo;

Heu heu nos miſeros, quia totus homuncio nil eſt,
* * * *
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferat Orcus;
Ergo vivamus, &c.

in

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

XXXV. [a] Laudationem ferculum eſt inſecutum, plane non pro exſpectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repoſitorium

[a] Encolpius in Catalect. contra fidem antiquorum codicum, & conſenſum conſtantiſſimum. ERHARD. In quam ſententiam diſſerit Clarus Bonarſcius, ſive Carol. Scribanius, in Ampitheat. honor. lib. 2. cap. 1. Alicubi oſſuariis hæc inſcribuntur verba:

Quod fuimus, eſtis; quod ſumus, vos eritis.

Aut etiam: QUOD TU ES, EGO FUI: QUOD EGO SUM, TU ERIS. Nathan Chytræus in Delic. itiner. C. Plautianus in vet. Inſcript. *Vixi, dum vixi, bene jam mea peracta, mox veſtra agetur fabula.* Refert Stephan. Zamoſius in Analect. Daciæ antiquit. cap. 10. WEITZ.

Orcus] Pluto. Sic Plautus ſæpe. Ut Aſin. VIII, III. XVS. *Apud Orcum te videbo.* Capt. II. II. XXXIII. *Ad Orcum ſcire oportet.* Epidic. II, I. VII. *Sacrificas ilico Orco hoſtiis.* Similia ſunt plura alia. GOES. Vide Clariſſimi Grævii Lect. Heſiod. cap. XVII. ubi oſtendit, Plutonem, & omnes Inferos, *Orcum* dici. Horat. II. od. 3. *victima nil miſerantis orci:* pro ſepulchro quoque poni Scaliger notavit. Et ita explicat Boxhorn. cap. X. Quæſtionum Romanarum, titulum antiqui Lapidis apud Gruter. DCCCLII. 5.

ORCO PEREGRINO.

Cui tamen non adſentimus, ita ſepulchrum alienum dici, nam peregrinus non niſi ille qui jure civitatis non fruebatur, dicitur, & ita Ennius, civis Romanus, in ſepulchrum Scipionis illatus, in orcum peregrinum migraſſe dici nequit. BURM.

Ergo vivamus] Hoc ſermone laceſſebant lætitiam. Inſcript. *Amici, dum vivimus, vivamus.* Lipſius in Saturnal. Hac dictione, *vivamus*, utimur, quoties aliquem ad fruendas nobiſcum voluptates cohortamur: eaque poetis eſt perfamiliaris, & inter pocula uſitatiſſima, pro, genialiter vivamus, & *vitam* eam demum vocant poetæ, quæ voluptuaria eſt. Gilb. Cognatus in Adag. Apud Hebræos vero *vivendi* vox pro beate vivendi per antonomaſiam ponitur. Eſaias 26. *Morientes non vivant, gigantes non reſurgant. Gigantes* vocat homines violentos & tyrannos, quos ad beatam vitam ait non reſurrecturos. Zuinglius Apolog. Complanat. Iſaiæ cap. 26. Hic autem extremus verſus non eſt Petronii, quem multi ſequius accipiunt, quam auctori ſuo ſcriptum eſt, illi in bonam & piam partem, hic in deterrimam vertit. Nam *vivere* poëtis eſt, genio, voluptatibus, commeſſationibus, potationibus aſſidue vacare & indulgere, ut exemplis Catulli, Cæcilii, Lucilii, Varronis, Anacreontis, & Amphidis docet Raderus ad Martial. lib. 1. epig. 15. & lib. 2. ep. 44. Vide Joan. Brodæum in Annotat. ad Antholog. lib. 1. epigram. Palladæ *in πλοχὰς.* & Vincent. Obſopœum ibidem. Anton. Parthenium, Pallad. Fuſcum, Muretum, Achil. Statium ad Catul. epigr. 5. ERHARD. Hanc ſolemnem in conviviis acclamationem fuiſſe, docet Valeſius ad Ammian. Marcell. XVI. cap. 8. Gruter. inſcr. p. DCIX. 3.

AMICI
DVM VIVIMVS
VIVAMVS.

Eſſe bene] Γινικᾶς, vitam omnem voluptuariam compectitur. GLOSS. Miſeret me illorum, qui hunc verſum emendare conati ſunt, mihi quidem perſuaſum eſt, non eſſe Petronii, ſed inepti cujuſdam verſificatoris, qui falſo putabat, non eſſe abſolutam duobus ſuperioribus verſiculis ſententiam. RICHARD. Γυικᾶς omnem vitam voluptuariam complectitur. Plautus, Bacchid. & Captiv. RITTERSH. Male interpungitur vulgo, & plane tollenda ὑποστιγμὴ poſt *eſſe*,

—— *dum licet eſſe bene.*

Bene eſſe, γυικᾶς, vitam omnem voluptuariam complectitur. Origo formulæ, quod, cui omnia ſecunda vellent, ei precarentur, *bene eſſe.* Gulielm. Plaut. quæſt. in Epidic. cap. ult. Etiam apud Hebræos. David Pſalm. 16. in princip. *Præter te non eſt mihi bene:* id eſt, ſine te nihil mihi volupe eſt, non poſſum vivere. ERHARD. *Fugitiva gaudia carpe*, ait Martialis. Grut. inſcript. pag. DCCXCIX.

VIVE. HOSPES. DUM. LICET.
ATQUE. VALE.

Iterum ille ad Julium lib. XI. epig 16.

Sera nimis vita eſt craſtina, vive hodie. BOSCH.

Luſit dilogia, dum licet eſſe in vita, aut edere: peccant, qui mutavere, *dum licet, eſtque bene.* MARCILIUS ad Horat. II. Epiſt. I. verſ. 144. nihil mutandum hic cenſet quoque amor noſter Janus Brouckhuſius, quia veteres ita numquam loquebantur. Plaut. Menæchm. act. III. ſc. II. verſ. 20 *Minore nuſquam bene fui diſpendio*, Cicer. pro Dejotaro. c. VII. *Cum in convivio comiter & jucunde fuiſſes, tum illuc iſti, ut dixeras.* Quæ loca ſuggeſſit nobis vir amiciſſimus. BURM.

Laudationem] Poſſit hic capi pro *laudatione funebri*, quam ſtolidus Trimalchio, ad larvæ conſpectum, verſibus iſtis peregit.

Ferculum inſecutum eſt] *Ferculum* pro miſſu carnium. Stuckius Antiquit. convival. lib. 3. cap. 1. Duobus ferculis inſtructum erat convivium, unum jurulentarum carnium, alterum aſſarum. Cato; *Et in atrio, & duobus ferculis epulabantur antiqui.* Sidon. lib. 2. ep. 9 *Convivium per edulia, nunc jurulenta, nunc aſſa, varietur.* Servius in lib. 1. verſ. 638. Portunianus apud Saliſberienſ. in Polycrat. lib. 8. cap. 7. Savaro Not. in Sidon. lib. 2. epig. 9. ERHARD.

Plane non pro exſpectatione magnum] Infra dicit; *Triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos.* ERHARD.

Repoſi-

torium enim rotundum duodecim habebat Signa in orbe diſpoſita, ſuper quae proprium convenientemque materiae ſtructor impoſuerat cibum: ſuper Arietem, cicer arietinum: ſuper Taurum, bubale fruſtum: ſuper Geminos, teſticulos, ac rienes: ſuper Cancrum, coronam: ſuper Virginem,

Repoſitorium] Idem, quod guſtatorium, in quo antecœnium apponebatur. Item quævis menſa, in qua ſtruices patinarum ædificantur. GLOSS. *Repoſitorium* idem, quod *guſtatorium*, in quo guſtus ſeu antecœna apponebatur. Supra cap. præcedenti, *Cum ſubito ſignum ſymphoniæ datur, & guſtatoria pariter à choro rapiuntur. Guſtatoria* cupilia ſunt: *Repoſitoria* pro quavis menſa accipiuntur, ſtruiceſque patinarum ædificabantur in eiſdem. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 78. ERHARD. Gloſſæ Labbaei: *Repoſitorium*, *παράθεμα*, θήκη. Rurſus, *παράθεμα*, *repoſitorium*, *depoſitorium*: *παράθεμα*, *ploteum*, *plateus*, *παράθεσις*, *adpoſitio*, *παραθέτης*, *ſtructor*, *infertor*. HEINS.

Duodecim habebat ſigna] Alexis. apud Athen. l. 2. c. 18.

—— Ἀλλὰ παρετίθη
Ὑπερήφανος ὄζουσα τῶν ὡρῶν λοπάς.
Τὸ τοῦ πόλου τοῦ παντὸς ἡμισφαίριον
Ἅπαντ᾽ ἐνῆν τἀκεῖ γὰρ ἐν ταύτῃ καλά.
Ἰχθῦς, ἔριφοι· διέτρεχε τούτων σκορπίος.
Ὑπέφαινον ὠῶν ἡμίτομοι τοὺς ἀστέρας.
Ἐπιβάλλομεν τὰς χεῖρας. PITH.

Fuiſſe lances puto quæ figuram ſignorum habebant, vel certe repoſitorio quaſi brachia infixa, quæ ſigna illa exprimebant: nam & lances repoſitoriis impoſitas, & aliquando ipſi repoſitorio in varias figuras formato cibos ipſos ſine lancibus impoſitos fuiſſe docet Ferrarius III. elector. 18.

In orbe diſpoſita, ſuperque convenientem] Legendum *in orbem diſpoſita, ſuper qua*, ſcilicet ſigna. Caſaub. in Sueton. An eſt tmeſis, conſtruendumque *ſuperimpoſuerat*, uno verbo, quod & alibi legiſſe memini? ERHARD. An *in orbem*, ut ſupra cap. XXXIII. *Patentibus in orbem malis.* & cap. CII. *Crura in orbem pandere.* Juſtinus lib. XLIV. cap. 1. *Hiſpania Pirenæi montis dorſo adhæret Galliæ, reliquis partibus undique in orbem mari cingitur.* HEINS.

Superque] Malim equidem, *ſuper quoque* (vel, *ſuper quo cuique*) *proprium convenientemque materia ſtructor impoſuerat cibum.* HEINS.

Structor] Qui fercula puerorum manibus allata commode diſponit. GLOSS. Servius ad Virgil. I Æneid. 704. *Struere, ordinare, componere, unde & ſtructores dicuntur ferculorum compoſitores.* PITH. Lamprid. Eleg. cap. 27. *Ut quacumque coqui de diverſis edulis exhibuiſſent, vel ſtructores, vel pomarii, illi de lactariis exhiberent.* Juven. Sat. 7.

—— *qui fercula docte*
Componat. ——

Comment. *Structura, ut cocus*, hinc Plauto Menæch. I. I. *ſtruices patinariæ:* Lucill. *exſtructa menſa.* Columel. lib. I. *fercula ſtruentes.* Structor Athen. τραπεζοκόμος, Clementi & Polluci τραπεζοποιός. nam, ut idem Pollux, Τραπέζας ἐκάλει καὶ τὰ σιτία τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν τιθέμενα, uti & Latinis, in Virgil. 3. Æneid. verſ. 257. *abſumere menſas.* Heſychius vero, Τραπεζοποιός, οὐχ ὁ μάγειρος, ἀλλ᾽ ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. WOUWEREN. *Structores*, qui fercula puerorum manibus allata commode diſponunt. Juven. Sat. 6.

Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Salſantem ſpectas. ——

Lipſius Saturnal. ſerm. lib. 2. cap. 2. Rader. ad Martial. lib. 10. epig. 44. Titus Popma de Oper. ſervor. Ammianus lib. 16. cap. 8. *Menſamque operimentis paribus tectam, anteriorem chlamydis partem utraque manu vehens, intrinſecus ſtructuram omnem, ut amictus adornaverat, principaleſque res evertit.* ERHARD. Structori hic proprie locus.

Qua non indigeant ferro ſtructoris ofellæ.

apud Satyricum. Vetus inſcriptio apud Gruterum DLXXXIII. 2. CHIO. AUG. JUBATIANO. STRUCT. HEINS. Vide Urſin. append. ad Ciaccon. de Triclinio pag. 344. & Salmaſ. ad Capit. Verum cap. 2.

Materia] Eduliorum. ERHARD.

Cicer arietinum] Species leguminis; aliud à vulgari ſativo. GLOSS. Meminere Theophraſtus & Athenæus. PITH. Nigrum, quod capiti arietino ſit ſimile. vide Nonn. de re Cibaria, lib. I. cap. 10. Columella de Re Ruſt. lib. II. cap. 10. vocat *arietillum*, ut ibi habet optimus codex. v. Plin. XVIII. 12.

Bubale fruſtum] Fruſtum bovis aſſatum. GLOSS. Alii, *bubula*. PATISSON. Forte *bubulum*. DANIEL. Scalig. legit, *bubula*. illud vero & Caſaub. retinet. Balbus Cathulic. *Bubalus, & Bubalis in eadem ſignificatione, ſcilicet ad bubalum pertinens, vel de bubalo exiſtens.* Inepte. Vetus interpres Regum libro 2, cap. 6. *Aſſaturam bubalæ carnis unam.* Strabus Gloſſator; *id eſt, fruſtum bovis aſſatum.* ERHARD. *Bubula* recte in MSS. & ita legebat Scaliger. Cur bubulæ fruſtum ponat inter viles cibos non video, cum apponatur principum menſis, niſi comparatione facta ad elegantias & luxum. Inter viles etiam cibos carnem bubulam legas apud Lampridium in Heliogabalo. BOURDEL. Vulgo *bubale*, ſed *bubula* eſt in aliis codicibus. SCHEFFER.

Super geminos teſticulos acriones] Optime P. Dan. legit, *ac lienes*. fortaſſe etiam, *renes* legi poſſet, in quibus ſita eſt libidinis cupiditas. EMMIUS. Καὶ ὄρχεις

ὄνθων,

nem, ſtericulam: ſuper Libram, ſtateram, in cujus altera parte ſcriblita erat,

ἤσθιον, ὡς καὶ νέφρους ἐκάλουν. Athen. PITH. Bene *rienes* ex more antiquo Trагurianus. *Glaber tanquam rien*, apud Plautum. Gloſſæ Labbei: *Rien*, νεφρός. *Rienoſus*, νεφριτικός. Νεφριτικός, *Renoſus*, *renenoſus*, *reniroſus*. Νεφρός, *Ren*, *renis*, *Ren*. Lege, *Ren*, *renis*, *rien*. HEINS. Hos inter elegantiorum cibos, & qui Venerem excitare credebantur, gratiam inveniſſe docet Nonn. de re cibar. lib. II. cap. XIII.

Super cancrum coronam] Turdorum; nam cum Sol cancrum permeat, coronarum frequens uſus eſt. TORNÆS. Martial. lib. 13. ep. 51. de turdorum corona;

Texta roſis fortaſſe tibi, vel divite nardo,
At mihi de turdis facta corona placet. ERH.

Horum verborum interpretatio ſumi debet è loco Arati, ubi agit de ortu Cancri, qui ita incipit: *οὐ οἱ ἀφαυρότατοι, ὅτε καρκίνος*, &c. ubi vetus Scholiaſtes ait: *Cum Cancer inibi eſt, ut exoriatur, mediam partem Coronæ videre eſt ſuper terram, alteram partem occaſus occupat & obſcurat, Corona deſcendente in occaſum.* Ergo Corona præit Cancro. Ad cujus rei imitationem ſtructor convivii inter illa fercula, quæ imitabantur duodecim ſigna Zodiaci, *Coronam* collocavit ſuper Cancrum, nempe ſervato in ferculis ordine cæleſti. Carol. Paſchalius in admirabili de Coronis opere, lib. 2. cap. 3. WEITZ. Nihil hic muto, licet dixerit, ſtructorem materiæ proprium convenientemque cibum impoſuiſſe. Sic enim ipſe cap. XXXIX. quod ante me à M. Hadrianide obſervatum video: *In Cancro ego natus ſum; ideo multis pedibus ſto, in mari & in terra multa poſſideo. Nam cancer & hoc & illoc quadrat, & ideo jam dudum nihil ſuper illum poſui, ne geneſin meam premerem.* BOSCII. Nec de ſidere, *corona* dicto, capio; nam ineptum eſſet uni ſideri alterum imponere, cur enim idem non reliquis ſignis, quæ vicina ſidera quoque habent, factum fuit? neque de *turdorum* corona, cum poſtea dicat, nihil ſe poſuiſſe cibi ſupra cancrum, intelligo. Sed ſimpliciter coronam convivalem fuiſſe puto; de qua, ut nihil adjiciam, fecerunt tot obſervationes virorum doctorum, quos compilare non eſt noſtrum. BURM.

Super leonem, ficum Africanam] Hinc illuſtrari multa auctorum loca poſſunt, qui *feras Africanas* abſolute ponunt, contra interpretum varias ſententias. Certum eſt enim, nullas alias feras, quam leones intelligi debere. Phil. Pareus in Notab. Palatinis. ERH. Hujus inter genera ficorum in Italiam perlatarum meminit Cato de R. R. cap. 8. Plin. XV. 18. Varro de Re Ruſt. l. I. c. 41. & Columel. V. 10. & alii. vid. Rader. ad Martial. lib. IV. epig. 46. Has Leoni, ut Africæ familiariſſimo animali, imponit, ſed inde effici *Africanas*, ubi ſimpliciter ponuntur, ſemper Leones notare, non crediderim, cum eo nomine Tigres & Pantheras etiam notari certum ſit. Ita Plin. lib. VIII. cap. 17. dicit, *Senatusconſultum fuiſſe vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere:* ubi Pantheras intelligi contra Lipſium recte oſtendit Salmaſius ad Vopiſci Aurelian. cap. 33. & hoc docet noſter Petronius infra, cap. 119.

Quæritur in ſilvis Mauris fera & ultimus Ammon
Afrorum excutitur; ne deſit bellua dente
Ad mortes pretioſa ſuas, premit advena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.

ubi hæc luxuria, contra veteres mores, carpitur. Et tam Leones, quam Pantheras, hoc nomine inſignit Plinius, lib. XXXVI. 5. *Accidit ei, cum in navalibus, ubi feræ Africanæ erant, per caveam intuens leonem cælaret, ut ex alia cavea panthera erumperet.* vid. Suet. Claud. cap. 21. BURM.

Sterculam] Alii *ſericulam*, alii, *ficedulam* PATISS. Nempe ſerotinam, quæ Auguſto matureſcit, alii *ficedulam*, MS. *ſterculam*. TORNÆS. Etſi variæ adduci poſſent conjecturæ, ut deſperatiſſimo loco mederetur, veluti ſi legas *ruſticulam*, quæ ex perdicum genere. Martial. lib. XIII. epig. 76. vel, quod in gloſſ. Iſidori, *Suericulum*, edule, vel *hiſtriculum*, quia de virgine ſermo; notat autem puerum grandiorem: tamen deſipere puto his ſomniis veram lectionem quærere; erui poteſt ope MS. Satius eſt illud quoque ignorare, *ſuper ſagittarium odopetam;* ne nihil agam, lego *oropetam*. Gloſſæ: *Auritus ὠτοκίτης.* ut canem venaticum innuat, quia is competens ſagittario, ſed per fidem nugæ & ineptiæ meræ. WOUWEREN. Quærendus Æſculapius, qui deſperato loco medeatur, ut & illi, *ſuper ſagittarium*, *Odopetum*. Nolo enim ex ſimplici conjectura quidquam aſſerere. Quod ſi aliorum interpretamentum valet, non per me ſtabit, quin, lector, tibi placeat. BOURDELOT. Optime *ſterilicularn*, vulgo eſt, *ſtericulam* per compendium ſcripturæ, ut exiſtimo; vulvam intelligit ex ſue caſtrata. Celſus II. cap. 23. ubi de rebus ſtomacho idoneis: *Ex ſue, ungula, roſtra, aures, vulva, ſterileſque.* Ita habet vetuſtiſſima editio, vulgo edunt, *vulvaque ſteriles*, contra mentem ſcriptoris, qui probat vulvas, etiam ſteriles. Ab hoc *ſteriles* apud noſtrum ſunt *ſterilicula* per diminutionem, in qua vulvæ ſunt intelligendæ. SCHEFFER. Non adſentior Viro docto, cui iſta Arbitri, quia obſcura, varie corrupta, & emendari deſperata, mera ſomnia videntur. Uſque adeo nihil contemno, quod Petroniani ſaporis eſt, ſed cura mea dignor. Vera lectio, *ſtericulam;* at per compendium ſcripturæ ſic nominari *ſterilicularn* haud credam. *Stericula* mihi diminutivum ſecundi gradus eſt, quod genus valde amat *Petronius*, à *ſterula*, hoc à *ſtera*. Ita *olla*, *ollula*, *ollicula: ſilva*, *ſilvula*, *ſilvicula: Servus*, *ſervulus*, *ſerviculus; glomus*, *glomulus*, *glomicellus*; quæ bonis auctoribus in uſu. *Stera* autem in manuſcriptis veteribus, præſertim rei medicæ, Græcum ὑστέρα, id eſt, uterus, matrix, vulva; inde *ſtericapnix* Silvat. Pand. cap. 376. *hyſterica*

ta erat, in altera placenta: ſuper Scorpionem, piſciculum marinum: ſuper

rica pnica Theod. in Gynæc. cap. 1. ὑστερικὴ πνὶξ, id eſt, matricis præfocatio, ex utero ſuffocatio: *Steras dynaſtba* Int. veteri Γυναικείων Moſchionis, pro *ſteras dioptra*, id eſt, uteri ſpeculum; de quo Albucaſis lib. 2. Chirurg. cap. 77. Paræus lib. 23. Chir. cap. 62. Vid. lib. 2. Chirurg. cap. 3. Μῆτραι vulvæ, præſertim ſuum, in deliciis veterum. Plin. lib. XI. cap. 37. Plut. 3. Symp. 9. Athen lib. 3. Ex in triplici differentia; ejecticiæ, ἐκβολάδες, quæ ejecto fœtu; porcariæ, quæ edito fœtu; ἐκτοκάδες: ſteriles, quæ de virgine porca, ut loquitur Mart. lib. 13. epigram. 56. ſeu caſtrata, vetere Germanico idiotiſmo, *nonna*, ſumerentur. Signo autem Virginis impoſita fuerat ſtericula, ſeu uterculus ex ejuſdem generis porca, quæ nondum conceperat, vel pepererat. In eamdem quidem ſententiam lectio altera cum ſua interpretatione collimat, ſed tum fingenda eſt ellipſis ſubſtantivi; quod licere dubito. Certe nemo, puto, concipiet, ſi *ſteriliculam* abſolute nominavero, Virginis porcæ matricem; eſt enim adjectivum iſtud indifferens ad alia quoque animalia. REINES. Sic diu vidi caſtigandum, ut è Traguriano Cl. Schefferus eſt amplexus. *Vulvam de virgine porca*, dixit Martialis, aliis *ſterilis* dicitur. Sic *virgines buculæ* Arnobio lib. VII. & *virgo vitula*, & *virgines beſtiæ*. Martialis epigramma ecce, quod in Xeniis eſt tertium & quinquageſimum, atque ita è veſtigiis membranarum veterum caſtigandum:

Te fortaſſe magis capiat de virgine porca,
Me mater gravida de ſue vulva capit.

Sed in vulgatiſſimis minus eleganter:

Me materna gravi de ſue vulva capit. HEINS.

Stericula ſine dubio vera lectio. Vide de delicato hoc cibi genere Nonn. de re cibar. 11. cap. 4. ubi oſtendit, hanc vulvam ſterilem fuiſſe rariorem, quia ratio, qua ex virgine porca eximeretur, erat difficilior; ille autem caſtratione factum putat.

Stateram] Inſtrumentum, quo res ſine lancibus ponderatur. GLOSS.

Scriblita] Ἀπὸ τοῦ στρεβλοῦν, torquere, ideo quod in circuitu torqueatur reſtis in modum, unde nos *tortam* dicimus. GLOSS. Scribe *ſtriblita*. DANIEL. Lege *ſcribilita*, ut apud Plautum, & Catonem; nam κατὰ συγκοπὴν *ſcriblita*. Poëtis metri cauſſa dicitur. alii legunt, *ſtribilita*, ἀπὸ τοῦ στρεβλοῦν, quod eſt torquere: ideo, quod in circuitu torqueatur, reſtis in modum, unde nos *tortam* dicimus. Ramirez ad Martial. lib. 3. epigr. 17. num. 1. Vera ſcriptura eſt *ſtribilita*, eſt enim, στρεπτὸς ἄρτος, quem Græci στρέμμα, nos hodieque *ſtrible* vocamus, voce ſive Græca, ſive Latina utcumque retenta. ERH. Lege potius *ſtriblita*. Sicque reponendum apud Plautum, prologo Pænuli. BOURDELOT. Hanc ſcripturam retinet Caſaubonus ad Athen. lib. XIV. 15. Tragurianus codex *ſcribillita*. Et Taubmannus ad Plauti Pænulum codices omnes *ſcriblitam* exhibere notat. In Tironis notis pag. 176. *ſcerbilita* legitur, inter edulia.

Super ſcorpionem, piſciculum] Lego, *ſuper ſcorpionem, ſcorpionem piſciculum.* Librarius ineptus male repetitum *ſcorpionis* vocabulum putavit. In quibuſdam editis mutilate legitur, *ſuper ſcorpium*, cum aſteriſco. Sed *ſcorpionem* habet etiam Plinius, qui & juris ex eo facit mentionem his verbis: *Omnium piſcium jus alvum emollit, ſed optimum fit è ſcorpionibus.* SCHEFF. Non video, quid ſcorpioni commune ſit cum piſciculo marino. Deinde, cur piſciculum dixiſſe maluit, quam piſciculos, ne expreſſa quidem ſpecie piſciculorum? Omitto, quod hiſce piſciculis non erat locus inter curatiſſimas lautitias. Scribendum utique, *Iſicium marinum*, vel, quod malim, *Iſicium cammarinum*, quia *marina locuſta* mox ſubſequitur. Quamquam de *Iſicio marino & cammarino* res eodem recidit, quod *marinum Iſicium* de cammaris fiebat plerumque, cammarus autem de genere cancrino, ut Scorpioni conveniat quodammodo. De *Iſicio marino* videndus auctor de obſoniis, qui ſub nomine Apicii circumfertur, præſertim libro ſecundo, ubi multus eſt in hoc obſonio. Inventum *Iſicii marini* Lampridius Heliogabalo adſcribit, cap. XIX. *Primus fecit de piſcibus iſicia, primus de oſtreis, & lithoſtreis, & aliis hujuſcemodi marinis conchis, & locuſtis, & cammaris, & ſquillis.* Ubi de iſiciis plura Caſaubonus, & Salmaſius. Quod ſi primum inventa ſunt iſicia marina ab Heliogabalo, ut aſſeverat hic Spartianus, accipiamus licet hoc Petronii commentum eſſe, ut erat mire ingenioſus, teſte Tacito, ad hæc talia excogitanda, qui fingit id genus epularum à Trimalchione appoſitum, quod nuſquam in uſu eſſet. Sed, cum idem Lampridius eumdem Heliogabalum *menſas, & capſas argenteas, cacaboſque* habuiſſe primum contendat ibidem loci, quod eſt tamen falſiſſimum, id ipſum quoque de *Iſiciis marinis* credamus licet. Quamquam de menſis capſiſque argenteis locum eſſe mendoſum homines eruditi, ex veſtigiis codicis veterrimi jam monuerunt. Tutiſſimum igitur erit, ut de genere quodam peculiari iſicii marini ſit intelligendus Spartianus, inventi ab Heliogabalo. Auctor certe rei culinariæ, qui ſub Apicii circumfertur nomine, quicumque tandem is eſt, Heliogabalo enim vix putandus recentior, haud parcum ſe præſtat in Iſicii marini, ſua ætate cognitiſſimi, generibus deſcribendis, libro, uti jam diximus, ſecundo. *Iſicium* autem nihil aliud, quam caro minutatim concila, dictum ab *inſecando*, Varrone teſte. libris de lingua Latina. Græcis etiam ἰσίκια dicuntur, quamquam *inſicia* nonnulli malint ſcribere. Hinc ὑποκοριστικῶς *iſiciola*, quæ apud eumdem Apicium frequenter occurrunt. Hinc *iſiciarii*, qui iſicia conficiunt. Quod vocabulum occurrit in teſtamento M. Grunnii Corocottæ procelli, ſed male

Digitized by Google

per Sagittarium otopetam: ſuper Capricornum, in quo cornua erant, locu-

illic *eſiciariis* legitur. HEINS. Non perſuadet, licet ingenioſa ſit, Heinſii conjectura, nam neque probare poteſt *iſicium* jam Petronii ætate frequentatum, & deinde, non convenit ſcorpioni, cum tale eſculentum ex variis cibis poſſet confici: quod Schefferus repetat vocem *ſcorpionem*, nihil eſt neceſſe. per *piſciculum* autem intelligi illum puto, quem Plinius lib. IX. cap. 15. deſcribit: *animal eſt parvum, ſcorpionis effigie, araneæ magnitudine; hoc ſe & Thynno, & ei, qui gladius vocatur, crebro delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna adfigit aculeo, tantoque infeſtat dolore, ut in naves ſæpe numero exſiliant.* Ubi videmus neque Plinium ejus nomen exprimere; ſed Ariſtoteles lib. VIII. de Animal. cap. XXV. Sectione 220. vocat οἶστρος, ut & Oppian. Halicut. II. 508. Latinos *aſilum* vocare notat ibi Rittersbuſius ex Virgilio III. Geor. 147. quamquam ego duplex hoc animalculum putem, terreſtre & marinum, illud, quod Virgilius dicit per ſilvas volare & jumenta infeſtare, unde & Valerio Flac. III. 581. vocatur *volucre aſilum*, hoc, quod Plinius & Ariſtoteles & Oppianus deſcribunt, & inter piſces ponunt, & nomen forte terreſtri animalculo debet, cui ſimilem aculeum habet, quem in Thynnos immittit. BURM.

Super ſagittarium] Deeſt forraſſis, *ſuper ſcorpium*, ejuſdem nominis piſcem. TORNÆS. Ante hæc verba reponendum eſſe aſteriſcum, miror neminem monuiſſe, præter ultimam editionem. Signum ſcilicet excidit, ſcilicet *Scorpius*, cum convenienti cibo, qui qualis fuerit, quærendum. BOURDELOT.

Otopetam] *Otopeta*, lampetra. Sic vocatur quia eſt aurita: vel *otopeta* ab ὠτοπέτης, auritus, & ſic pro lepore vel cane venatico, ſagittario competentibus. GLOSS. Eſt *odopeta*, quæ lampetra vocatur; aurita enim eſt lampetra, & auribus foraminata. Savaro ad Sidon. lib. 8. ep. 12. Pro *odopetam*, conſtanter *otopetam* lego, nec fruſtra Gloſſæ; *Auritus*, ὠτοπέτης. Leporem autem hic intelligo, qui *Auritus* dicitur Germanico, Phœnomenis:

Auritum leporem ſequitur canis, & fugit ille.

Nec inconcinne *ſuper ſagittarium*. Hic enim inſtar Centauri pingitur, niſi quod cum arcu: at Centaurus è thyrſo dependentem gerit leporem, in Hygini imaginibus. Niſi tamen magis arrideat *otopetam* de oto vel otide intelligi, de qua ave Athenæus lib. 9. cap. 10. Φασὶ δ' αὐτὸν καὶ τὴν τροφὴν ἀναμηρυκᾶσθαι, ἥδεσθαί τε ἵππῳ. εἰ γοῦν τις δορὰν ἵππου περιθοῖτο, θηρεύσεις ἴσους ἂν θέλῃ· προσίενται γάρ. Plane ad Sagittarium, cujus maxima pars equina. Sed ne *auriti* vocabulum requiramus, talis Otus, & hinc dicitur. Idem Athenæus, & ibidem, ex Ariſtotele; ἔχει τὰ παρὰ τὰ ὦτα πτερύγια, διὸ καὶ ὦτος καλεῖται. Pariter Plinius lib. 10. cap. 23. *Otus bubone minor, noctua major, auribus plumeis eminentibus: unde & nomen illi.* Addit: *Quidam Latine aſionem appellant.* Annon ab auribus ſic exertis? Geſnerus adnotavit. Jam vero quam ad fercula hæc avis faciat, pauca item Athenæi verba docent: τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἡδέα ἐστί. Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD. Vulgari habent, *odopetam*. Savaro legit *otopetam*. & exponit *auritum*, ſeu *leporem*, Græce ὠτοπέτην. Sed non video, qua ratione Sagittario conveniat, qui profecto non venatur piſces. Divinent alii in loco hoc deſperato. SCHEFFER. Locus à Viris doctiſſimis tentatus varie, tandem habitus pro deſperato, quique ex aliis reſtitui non potuit hactenus, ex hoc Codicis Traguerienſis, quem vel hoc ſolo nomine precioſum habemus, facillime, ſi quid video, poteſt. Iſtud enim *oclopetam* ad veram, primævam, Petronii ingenio & ſtilo convenientem lectionem manu me ducit. Scripſerat *ſclopetam* vel *ſtlopetam*; *c* enim & *t* in Longobardica permutantur; a quo quam minimum aberrarunt manus librariorum, qui capitalem *s* in *o* mutarunt & duas *c l* in unam *d* proclivi errore contraxerunt in Editionibus aliis. *Sclopeta* vero novatum à Petronio eſt, uti alia nonnulla, cum inſigni gratia & venuſtate, cenſumque Latinorum inopem belle locupletat. Neque enim elegantius, διεγέστερον, ἐμφατικώτερον, καὶ ἰδιωτικώτερον exprimas puerile iſtud ludicrum inſtrumentum, quando cannæ, ligno emedullato vel etiam calamo craſſiori pedali cubitalive aptant bacillum ligneum, eoque vi quadam intruſo globulum è ſtuppa, lana, linteo concerpto, vel charta conculcata explodunt, unde ſonitus: (quem ὀνοματοπεποιημένως vocant *ſclopum*, *ſtloppum*) adpellant idiomate noſtro, *eine Klatſchbuchſe*. Cur Sagittario *ſclopetam* impoſuerint ſatis lucet, nimirum arcum hujus, quo metam ferire inſtituit, ea repræſentari, ut paulo ante ſignum Libræ ſtatera, voluit Trimalcio. REINES. Reineſius poſt omnes aliorum divinationes legit *Sclopetam*, accipitque de inſtrumento puerorum ludicro, cum cannæ aptant piſtillum, interctumque ex charta maſticata globum cum fragore excutiunt. Sed refellunt hanc ſententiam aperte verba præcedentia. *Superque proprium convenientemque materiæ ſtructor impoſuerat cibum.* Oſtendunt *cibum* fuiſſe, ut alibi, ita hic impoſitum ſuper ſignum Sagittarii, non inſtrumentum ludicrum puerorum. Quid ergo dicendum? Mihi certiſſimum videtur, ſcripſiſſe noſtrum *alopecam*. Alopex, Græce ἀλώπηξ, caro muſculoſa eſt circa clunes, aut interiores lumbos, uti Pollux atque Athenæus teſtantur. Eam ergo partem impoſuerat ſagittario, quia alopex ſimul denotat vulpeculam, ſagittario convenientem, ut quam debeat venari. Alopecam ergo convenientiſſimam vocabulo tributam ſibi à ſtructore habebat, revera partem illam ex bove, vel animali alio, quam dixi. SCHEFFER. Nob. Heinſius putat legendum forte *ocypoda* vel *ſcolopacem*. Erycius Puteanus ſcribendum eſſe monuit *otopetam*. vet. Gloſſ. ὠτοπέτης *auritus*, lepus ſc.

ſic

locuſtam marinam: ſuper Aquarium, anſerem: ſuper Piſces, duos mullos. In medio autem ceſpes cum herbis exciſus favum ſuſtinebat: circumferebat AEgyptius puer clibano argenteo panem, atque ipſe etiam teter-

ſic Virgilius 1. Georg. verſ. 308. *Auritoſque ſequi leporet*, Et Germ. Phœnom.

Auritum leporem ſequitur canis, & fugit ille.

Doctiſſ. Munkerus in ſuis ad me literis lubens legeret *daſipoda*, quæ præda optime venatori conveniret; nam pro lepore, & cuniculo (quo ſenſu hic ſumendum eſſet, quia paullo poſt. de lepore in medio pinnis ſubornato, fit mentio) hanc vocem uſurpavit Plinius lib. 10. cap. 63. Inter aſtrorum imagines quas ex antiquo codice vulgavit Grotius, lepus à Sagittario portatur. Firmat hanc quoque conjecturam Germanici Scholiaſtes: *Nam ut venatorem*, ſcribit, *eum aliqua de cauſſa, ita leporem ei ad pedes fugientem finxerunt*. BOSCH.

In quo cornua erant] Scribo: *in qua*, ſcilicet *locuſta*; dicit, ideo Capricorno aſſignaſſe locuſtam, quoniam & ipſa habeat cornua, eaque fuiſſe relicta in locuſta illa, quæ tum apponebatur. SCHEFFER. Illa, *in quo cornua erant*, videntur gloſſa. GOES.

Locuſtam marinam] Locuſtam marinam Capricorno ideo videtur aſſignare, quod id genus adverſis cornibus inter ſe dimicet arietum modo. Plin. lib. IX. cap. 30. *Locuſta reptantium modo fluitant: ſi nullus ingruat metus, recto meatu, cornibus, quæ ſunt propria rotunditate præpilata, ad latera porrectis: iiſdem erectis in pavore oblique in latera procedunt. Cornibus inter ſe dimicant.* DOUZA F. Gloſſæ: *Locuſta marina* κάραβος. Cur autem locuſta marina Capricorno conveniens, eſt apud Ariſtotelem de hiſtoria Animal. libro VIII. cap. 11. Μάχονται δὲ οἱ κάραβοι πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ οἱ κριοί, τοῖς κέρασιν, ἐξαίροντες καὶ τύπτοντες. ὁρῶνται δὲ μετ' ἀλλήλων πολλάκις καὶ ἀθρόοι, ὥσπερ ἀγέλη. WOUWEREN. *Locuſta* ſunt piſces marini è genere cancrorum, ab illis cauda diſtantes. Plinius lib. 9. cap. 31. ubi *carabi* dicuntur ex Græco. Gloſſæ; *Locuſta*, κάραβος. Ariſtot. de Natur. Animal. lib. 8. cap. 2. Sidon. lib. 8 ep. 12. ubi Savaro in Not. Caſtronus Cretenſis in Lexico ſecundom ſtichea; Κάραβος, *locuſta, piſcis*, ἰχθύς. Balbus Catholico; *Locuſta, dicitur, quia pedibus ſit longis, ſicut haſta: unde & eam Græci tam maritimam quam terreſtrem aſtaton appellant.* Vide Robert. Conſtantinum in ſupplement. Ling. Lat. ERHARD. V. Nonn. de re cibar. lib. III. cap. 36.

Super Aquarium, anſerem] *Anſer* veteribus inter ea vocabula, quæ ſine præfatione honoris vix nominata, unde infra Petron. cap. CXXXVII. *Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimam.* Et ideo ſuper *Aquarium* arbitror *anſerem* impoſitum, quod ille non tam aquarius ab aqua pura, quam inceſta, Jovis ſc. pullus. Plane *Anſerem* ſcorta dicta docet Artemidorus lib. 2. cap. 73. item lib. 4. cap. 85. curque id nomen ſortita ſint, prodit idem lib. 1. cap. 21. & 17. Gruterus apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. act. 1. ſc. 1. ERHARD. Non ideo Aquario adſignatum putem, quia aqua inceſta utebantur meretrices, ſed quia animal aquaticum, & in ſummis deliciis & præcipue ejus jecur. v. Nonn. de re cibar lib. II. cap. 34.

Mulos] Lege *mullos*. WOUWEREN.

In medio favum] Ovid. lib. VIII. Met. verſ. 677.

Et de purpureis collecta vitibus uva,
Candidus in medio favus eſt.

Varro de re ruſtic. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* PITH. Melli etiam locus in conviviis. Varro lib. II. de poëmat. *Num vides in conviviis ita poni ſal & mel.* Apud Naſonem in pauperculæ Baucidis cœnula lib. VIII. Metam. 677.

Candidus in medio favus eſt. ———

Et ſic noſter infra. cap. CXXXV.

Hinc mellis ſtillare favus de caudice lento
Viminea lancis, cumulataque teſta Lyæo.

Sic verſus mendoſiſſimi videntur in integrum reſtituendi. HEINS.

Circumferebat Ægyptius puer] Zenobius, Ἐν τοῖς γάμοις ἔθος ἦν ἀμφιθαλῆ παῖδα ἀκάνθαις μετὰ δρυΐνων καρπῶν στέφεσθαι καὶ λίκνον ἄρτων πλῆρες περιφέροντα λέγειν, ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. PITH. Æthiops. Feſtus: *Ægyptiacos, Æthiopas.* Pueri Æthiopes veteribus in deliciis. Auctor ad Herenn. *Ut ab avunculo rogetur Æthiops, qui ad balneas veniat.* Athenæus πᾶσι δὲ λαμπτηροφόρους παῖδας Αἰθίοπας παρίστησιν. Mart. lib. 4. ep. 42. WOUWEREN. Pueri Ægyptii magno in pretio, Alexandrini potiſſimum, idque ob dicacitatem. Noſter ſupra cap. XXXI. *Pueris Alexandrinis aquam in manus infundentibus.* Videndus Statius Sylvarum V. in epicedio vernæ. Seneca epiſt. LXXXIII. *Progymnaſtas meos quæris? Unus mihi ſufficit Pharius puer, ut ſcis, amabilis.* Ubi alii, *Earinus puer*. HEINS.

Clibano argenteo] Furnus mobilis placentis & pani coquendis aptus, alias è teſta, ferro, vel ære fiebat. GLOSS. Moſchopulus: Κλίβανος σκεῦός τι σιδηροῦν, ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ὀπτῶσι πῦρ ὑποκαύσαντες, καὶ πυρακτώσαντες αὐτόν. WOUWEREN. Erat clibanarius panis facilioris digeſtionis, quam coctus in furno. Vide Athen. lib. III. & Pollucem. Ferebatur autem ad menſam in ipſo clibano, quod omnia calentia, imo ardentia Romanis lurconibus eſſent gratiora. Sic infra cocus cochleas in craticula fert ad menſam, & potiones dantur ferventiſſimæ. Sed & inter Medicos antiquos fuere, qui panem, à coctura adhuc calentem, ſalubriorem ſtatuerent eſſe, quam pridianum. HEINS. Recte Heinſius notat lautiores ſolitos eſſe ardentes & calentes

teterrima voce de laſerpitiario mimo canticum extorquet. Nos, ut triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, [a] ſuadeo, inquit, Trimalchio, coenemus; hoc eſt jus coenae.

XXXVI. [b] Haec ut dixit, ad ſymphoniam IIII tripudiantes procurrerunt;

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

calentes cibos, ſimul cum igne, intuliſſe menſis. Hanc luxuriam caſtigat Seneca. Epiſt. LXXVIII. *infelicem! quia non oſtrea illi Lucrina in ipſa menſa aperiuntur, quia non circa cœnationem ejus tumultus coquorum eſt, ipſos cum obſoniis focos transferentium; hoc enim jam luxuria commenta eſt, ne quis intepeſcat cibus, ne quid palato jam calloſo parum ferveat, cœnam culina proſequitur*, &c. Vide Caſaubon. ad Athen. lib. 1. cap. 6. panem autem quam recentiſſimum edere, delicati eſſe notat Donatus ad illa Terentii Eunuch. act. v. ſc. 4. *Quo pacto ex jure heſterno panem atrum vorant*, ſcribens, *apparet ſordidum eſſe, & quaſi atrum, durumque panem, qui ex jure heſterno ſit comedendus. Cui contrarium Salluſtius poſuit, de deliciis militum loquens, panes enim in dies mercari, inquit*: & recentiorem ſalubriorem eſſe pridiano docet Nonn. de Re Cibaria, lib. 1. cap. 6. *Clibano* etiam ad ſudores eliciendos uſos docet Celſus, lib. III. de re medica cap. 21. BURM.

Teterrima voce] Lege *tenerrima*. nam Ægyptiaci pueri ſuavitate cantionum commendantur. Martial.

Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurret. WOUWEREN. Sic antea, *acido cantico*. Falluntur, qui aliter legunt: patet ſiquidem, retinendam veterem lectionem, ex dictione ſequenti, *extorquet*, BOURDELOT. Optime hic *teterrima*, non *tenerrima*; pro ludibrio enim ubicumque ſervorum canticum habet, ut infra cap. XLI. *poemata domini ſui acidiſſima voce traduxit*. Legendum porro *laſerpitiato domini* (indicante Nob. Nicolao Heinſio) ut condimentum ex laſerpitio intelligatur. BOSCH.

Laſerpitiario mimo] Laſerpitiarius mimus, qui tibiam ex caule, vel radice Laſerpitii habebat voci expurgandæ. GLOSS. Alii *laſerpitio &*, alii *de laſerpicio mineo*. PATISSON. Legendum puto, *de laſerpitiario mimo canticum extorquet; mimus* autem *laſerpitiarius*, qui tibiam ex caule, vel radice laſerpitii habebat voci expurgandæ. *Laſerpitium* enim, ut Dioſcorides ſcribit lib. 3. cap. 94. *veteribus faucium ſcabritiis opitulatur, gravem ſubitoque irrauceſcentem vocem dilutum aqua ſorbitione confeſtim expedit*. Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD. Lege, *de laſerpiciario milio*. Hunc locum primi nos ita emendavimus, veritatem ſecuti: nec indignamur, imo favemus, ac plaudimus meliorem lectionem reponentibus. Quis uſus fuerit Laſerpitii, tangit Theophraſt. lib. 6. Hiſt. plant. cap. 3. Dioſcorid. lib. 3. cap. 94. Celſ. lib 4. Interpretes Catulli. BOURDEL. Varie hic locus ſcribitur in vulgatis, nec à doctis modo eodem emendatur. Nos hanc noſtri lectionem non exiſtimamus contemnendam. Ordo hic eſt: *ipſe extorſit canticum mimo*, quale canticum? *de laſerpicario, teterrima voce. Canticum de laſerpicario*, expono canticum in laudes laſerpicarii. *Laſerpicarium* id, quod eſt conditum laſerpitio. Laſerpitii uſum in cibis fuiſſe creberrimum commendatiſſimumque, docet Caſaubonus pluribus ad Athenæum. Itaque ut laudes aliarum rerum, vini puta, & ſimilium, ſic plane laſerpitii credo cantilena expreſſiſſe, quam proinde mimus iſte debuit cantare. Quamquam, cum nullius mimi ante ſit facta mentio, rectius hæc acceperimus de ipſo puero, cantionem iſtam à ſe extorquente, quoniam cantabat voce teterrima; *extorquente* autem *mimo*, id eſt, geſticulatione quadam. *Mimus enim*, teſte Diomede, *ſermonis cujuslibet motuſque ſine reverentia, vel factorum turpium cum laſcivia imitatio*. SCHEFFER. Verus codex Dalmaticus habet *de laſerpitiari omino*. Non poſſum dubitare, quin lectio veriſſima ſit, *de laſerpitiario vino*. Argumentum cantici fuit vinum, laſerpitio conditum, quod hic vocat *laſerpitiarium. Mimi* locus hic eſt nullus. At de Vino canebat apte, qui circumferebat panem. IDEM. Vir doctus legendum putat, *vino*, veriorem tamen illuſtris Viri emendationem exiſtimo: quamquam apud Columellam bujus mentionem exſtare non ſum neſcius. lib. v. de R. Ruſt. cap. IX. *Nos exiguum ad modum* (de malo Punico ſerendo loquitur) *laſeris vino diluimus, & ita cacumina arboris ſumma obſevimus, ea res emendabit acorem malorum*. Locum ideo in medium protuli, ut ex illo alteri medicinam facerem, extanti lib. de Arborib. cap. XXIII. ubi de eodem iiſdem fere verbis: *Nos exiguum ad modum* (ſic ſcribendum, non junctim, *admodum*, ut perperam hactenus in vulgatis) *laſer Cyrenaicum vino diluimus, & ita cacumina arboris ſumma oblevimus, ea res emendavit acorem malorum*. Mallem hic, *emendabit*, ut priore loco ipſe Columella, quem locum ſic emendandum eſſe probavit eruditiſſimus Wilhelmus Goeſius, ſpectatiſſimum illud Senatorum decus. BOSCH. De Laſere, ſive Silphio vide copioſe agentem Illuſtrem Spanhemium de uſu & præſt. numiſm. diſſert. VI. ſectione 1.

Minio] Lege *mimo*. Scaliger ex v. C. WOUWER.

Extorquet] Alii, *intorquet*. TORN. *extorſit* Tragur.

Hoc eſt in cœna] V. C. *jus cœna*. Unde ſcribendum conjicio, *hoc eſt hujus cœna*, hoc eſt, quod in cœnam nobis hic jam apponitur. GOES. *In cœna* Tragurianus, *in jus cœna*, ex vetere codice Britannico, legit Palmer. ſpicileg. p. 718. ut dicimus *in panem*.

Ad ſymphoniam] Juvenal. Sat. v. verſ. 120.

Structo-

Digitized by Google

rerunt, ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt, quo facto, videmus infra, ſcilicet in altero ferculo, altilia, & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam circa angulos repoſitorii Marſyas IIII, ex quorum utriculis garum piperatum

Structorem interea, nequa indignatio deſit,
Saltantem ſpectes, & cheironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magiſtri
Omnia: nec minimo ſane diſcrimine refert,
Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur. PITH.

Percurrerunt] Lege, *procurrerunt*. TILEBOM. *Procurrerunt*, habent editi. Ego temere nil muto: nam & infra noſter cap. LII. *Ille dimiſſus circa menſam percucurrit. Percucurrerunt*, eſt, *cucurrerunt*. SCHEFFER.

Videmus infra, ſcilicet in altero ferculo] Legendum *ferculo*. Supra cap. præcedenti *laudationem ferculum inſecutum eſt*. Primum ſcilicet, ſub quo erat alterum iſthoc. Romani namque vetuſtiſſimi, ut modo dictum, epulas magnificas binis ferculis diſtinguebant, non ſingularibus patinis, ut perperam exiſtimavit Stuckius, ſed patinarum ſtruicibus. Eam frugalitatem Cato prædicat: cujus ævo jam tum luxuriæ rictu Martis marcebant mœnia. De Auguſto ſcribit Sueton. cap. 74. *Cœnam trinis ferculis, aut, cum abundantiſſime, ſenis, præbebat, ut non nimio ſumtu, ita ſumma comitate.* Ergo *ferculum*, quod hodie in Aulis *Ein gang. Primum ferculum, der erſt Gang. Alterum ferculum, der ander Gang.* apud plebejos etiam *ein Auff. ſtall.* Ex quo patet, quantula particula tantum de luxurioſiſſima iſta Trimalcionis cœna ſuperſit, quippe cujus præter guſtationem & bina iſta fercula nihil reliqui habeamus. Numeroſa autem fuiſſe appoſita haud dubie credentibus perſuaderi facile poteſt, & Saliſberienſis omnem ſcrupulum eximit. ERHARD.

Sumina] Venter ſuillus infra umbilicum cum uberibus in deliciis Romæ olim habitus. GLOSS. Non ultimum hæc locum inter delicias habere oſtendit Nonnius lib. 15. de re Cibaria. capit. 4.

Marſyas] Marſyæ, perſonæ ſeu ſigilla, ex quorum roſtris aut alia corporis parte aqua ſalire ſolet, varie efficta: in fontibus & puteis Putealia appellantur. GLOSS. Puto intelligendum de perſonis ſeu ſigillis, quorum mentio apud Ulp. lege 17. §. 9. D. de action. empt. & vend. Quæ perſonæ ſeu ſigilla, ex quorum roſtris aut alia parte corporia aqua ſalire ſolet, varie efficta. Aut enim Marſyas fingebant, uti hic, aut Satyros, unde in Gloſſ. *Silvanus, fons, tubus.* Feſtus *Silanus* ſcribit, quem vide in *Tullios*, & Celſ. lib. 2. cap. 19. aut Atlantes, de quibus eſt apud Martial. lib. 6. epig. 77. aut Chirones, de quibus Juven. Satyr. 3. aut Hermas. Cicero ſæpe epiſt. ad Attic. Juven. Sat. 8. Lege autem in Petronio, *ex quorum veretillis*, aut, *vereticulis*. Nam ſigilla in fontibus, & puteis, quæ putealia appellantur, ita fieri videmus, ut ex eorum roſtris aut verendis aqua fluat. Hujuſmodi ſigna in theatro fuiſſe ad ſparſiones croci, colligere eſt ex his Lucani lib. 9. verſ. 809.

Utque ſolet pariter totis ſe effundere ſignis,
Corycii preſſura croci. ———

Niſi quiſpiam aſſerat, Marſyas in modum aſcaularum effigiatos fuiſſe. WOUWEREN. Romani dupliciter ducebant aquam, aut per ſubterraneos cuniculos, aut opere arcuato. In his vero aquæ ductibus erant quædam receptacula, *caſtella* dicta, eaque ut plurimum plumbea, leg. 38. §. ult. D. de action. emt. ex quibus ad omnes viarum anfractus aqua per uncias, & digitos dividebatur; quique iſtiuſmodi caſtellis præerant, *caſtellarii* dicebantur. Præterea ubi aquæ per hos cuniculos ita ductæ ad ſalientes, hoc, eſt lapides, ſive lapideas perſonas, perveniſſent, tunc ex illis per roſtra, verenda, aut aliam partem corporis in terram, vel ciſtam lapideam ſaliebant. Quæ perſonæ, modo *Marſya*, modo *Satyri*, modo *Atlantes*, modo *Hermæ*, modo *Chirones*, modo *Silani*, ſive *Tullii*, vocabantur: leg. 57. §. 8. & 9. D. de act. emt. Feſtus in *Tullios*, Juvenal. Satyr. 3. & 8. Corn. Celſus, lib. 2. cap. 19. Martial. lib. 6. epigr. 77. Petron. hic, Jacob. Cujacius lib. 2. Obſerv. cap. 2. & lib. 13. cap. 3. Joh. Heringius de Molendin. quæſt. 6. num. 27. 28. 29. & de Jure Burgor. §. 4. n. 32. Vide quoque Mouchemberg Argenid. continuatæ part. 2. lib. 7. cap. 2. WEITZ. Potuit Trimalchio has figuras exprimere ad ſimulitudinem Tulliorum & Silanorum, de quibus agit abunde Wouwerius. Sed quia hæc cœna libera erat, forte ſimul elegantis ſtultitiæ homo ad ſtatuas Marſyæ reſpexit, quæ in liberis urbibus in foro conſpiciebantur, libertatis indicium facientes. Servius ad Virgil. III. Æn. verſ. 20. *Apud majores, aut ſtipendiaria erant, aut fœderata, aut libera civitates. Sed in liberis civitatibus ſimulachrum Marſyæ erat, qui in tutela Liberi patris eſt.* Et ad lib. IV. Æn. verſ. 58. *Pater Lyæus apte urbibus libertatis eſt Deus, unde etiam Marſyas, miniſter ejus, per civitates in foro poſitus, libertatis indicium eſt, qui erecta manu teſtatur, nihil urbi deeſſe.* Alia autem iſta Marſyæ ſtatua fuit Romæ ad roſtra, de qua Horatius lib. I. Sat. VI. Senec. de benef. lib. VI. cap. 32. quæ ibi neſcio quo caſu poſita, nihil ad lites & judicia faciebat, aut aliquid ſymbolici continebat, ne quidem, ut litigator temerarius exemplo pœnæ, Marſyæ irrogatæ, deterreretur à contendendo. Nam ſtatuam illam à cauſſidicis, & illis, qui cauſſam obtinuerant, coronatam fuiſſe, ſine ulla auctoritate dici puto. Neque corona illa, quam ejus ſtatuæ detraxit Munacius, teſte Plinio lib. XXI. cap. 3. alia fuit, atque

tum currebat ſuper piſces, qui in Euripo natabant. Damus omnes plauſum

que illa Juliæ, ex more ſatis noto meretricum, quo Priapum & alios Deos coronabant. Libertatis vero indicium fuiſſe ideo negare, quia neque Athenis, neque in aliis liberis civitatibus conſpiciebantur, mihi videtur infirmum, cum non loquatur Servius de talibus rebuſpublicis, ſed de illis, quæ armis ſubjectæ, neque in provinciæ formam redigebantur, neque tributo onerabantur, ſed libertatem & *αὐτονομίαν* conſequebantur. de quibus egregie egit illuſtris Spanhemius, de uſu & præſtant. numiſm. diſſert. IX. ſect. 7. Sed has ſtatuas diverſas fuiſſe puto ab illis, quibus detracto corio exponebatur, vel jam ligatus & pœnæ proximus Marſyas, qualem videre eſt in tomo prim. Antiquit. Græcar. & in gemmis veterum, & quale Celænis fuiſſe narrat Herodot. lib. VII. cap. 26. ubi ſola cutis fuit ſuſpenſa, conformata in utrem, ut verba Herodoti innuunt, id eſt, ita ſuſpenſa, ut interior, quæ vacaret carne & oſſibus, utris vice poſſet fungi; non vero erat pellis illa expanſa, ſed tamquam ſaccus & uter ſuſpenſa. Nam licet *ἀσκὸς* pellem notare poſſit, non tamen puto extenſam pellem, hominis excoriati ita vocari poſſe, ſed recte, ſi ita ſit ſuſpenſa, ut interius utris formam habeat, & talem fuiſſe hanc pellem Marſyæ docent præter Herodotem auctor de fluminibus, Plutarchus vulgo habitus, in Marſya, &c. qui iiſdem verbis utitur, Euſtath. ad Dionyſ. Perieg. v. 321. ſed hæc ſigna Silenorum etiam formâ Marſyas expreſſiſſe puto: nam & Marſyas Silenus vocatur à Pauſania lib. I. cap. 24. & Herodoto d. l. & forte tibiis canentes effecti Marſyæ, quia omnia hic ad ſymphoniam fiebant. Qualis Mantineæ fuit, in baſi ſtatuæ Latonæ & ejus liberorum, teſte Pauſan. lib. VIII. cap. 9. & lib. X. cap. 30. ubi ejus merita recenſet. Potuerunt & Satyrorum formis hi Marſyæ fuiſſe, nam hi ſæpe à Poëtis confunduntur, & Satyrum *Marſyam* vocat Ovidius VI. Metam. 385. & Plutarch. de fluminibus p. 36. dicit ex Marſyæ ſanguine Satyros fuiſſe natos. Nam tales ſtatuas in privatorum domibus ad delicias poſitas fuiſſe docere poteſt Celſus lib. III. cap. 18. ubi agit de inſania, qua Phrenetici ſomnum capere impediuntur. *Confert etiam aliquid ad ſomnum Silanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum & noctu, maximeque ſuſpenſi lecti motus.* Ubi quidam legunt *ſaliens juxta cadens;* ſed *Silani* erant tales aquarum projectiones, quos & *Tullios* vocabant, *Silani* dicebantur, quia per ſtatuas ita projiciebatur aqua, ſive per veretrum, ſive per aliud membrum. *Silani* autem & *Sileni* & *Satyra* & *Marſya*, ejuſdem generis ſtatuæ erant, & ita in notis Tyronis pag. CLXXI. inter Panes, Faunos & Satyros *Silanus* quoque reponitur. Et hinc in Gloſſis *Silanum ὑδρίον*, melius legeretur *Silanus: ὑδρίον* autem aquulam, id eſt, talem proſilientem aquam notare ibi videtur. Vide Keuchenium ad Frontin. de aquæduct. p. 378. & ita in lege XVII. §. 9. ff. de act. empt. perſonas, ex quarum roſtris aqua ſalire ſolet, interpretatus eſt Cujacius lib. XI. obſ. 2. & XIV. 13. BURMAN.

Utriculis] Vet. *inſiculis*, non, *utriculis*. Pith. alii *interulis*. PATISSON. Alii *ex quorum interulis aquatum currebat*. MS. *ex quorum interculis garum piperatum currebat*. TORNÆS. *Interculis* MS. *interulis* alii. Joſ. Scaliger ad Leid. cod. oram ſcripſerat *veretriculis*, ingenioſe. BOSCH. *Veretriculis* alii. Apulejus in Apologia *veretillum* dixit. HEINS. Non moverem *utriculis*, per quos videtur inferioris ventris partem intellexiſſe, quæ & *aqualiculus* dicebatur. v. Caſaubon. ad Perſ. Sat. I. verſ. 57.

Garum piperatum] Condiri ſolitum aromatis aliiſque, pro ratione cibi. GLOSS. Alii, *quarum*. alii, *aquarum*. PATISSON. Quid *garum*, dividiæ Inter ſcriptores. Strabo lib. 3. Dioſcor. lib. 2. cap. 11. Artemidor. lib. 1. ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο ὁ γάρος, ἢ σηπεδών. probe vero Manil. lib. 5. verſ. 671.

Hinc ſanies precioſa fluit, floremque cruoris
Evomit, & miſto guſtum ſale temperat oris.

Seneca ep. 96. *Garum, precioſam malorum piſcium ſaniem.* Cur *precioſam ſaniem* vacarint, Plinius docet lib. 31, cap. 3. hinc Martialis, *nobile garum & faſtoſum.* *Garum* autem *piperatum*, quia condiri ſolitum aromatis aliiſque pro ratione cibi videtur, nam in Gloſſario legitur ἐλαιόγαρον *Oleum & liquamen.* WOUWEREN. Vid Nonnium de Re cibaria lib. III. cap. 44.

Piperatum] Colloq. Scholaſt. col. VI. ἴδε εἰ ἔχεις πεπέρατον.

Super piſces] Garo piſces conditi. Lucian. Aſin. λοπάδας, ἰχθῦς. τούτους μὲν γάρῳ καὶ ἐλαίῳ καταπιμέλους, Horat. Sat. 8. lib. 2.

Affertur ſquillas inter muræna natantes;
His miſtum jus eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi.

addo & ova. Martial.

——— *ſcombri temperet ova liquor.* WOUWER.

In Euripo] In latiore repoſitorii ſeu patinæ fundo poſiti. GLOSS. De Euripo & ejus fluxu Plinius, Strabo, alii: ab eo quemvis rivum Euripum vocat Plin. lib. 1. Epiſt. 3. nam & lacus ſeu foſſæ, quibus ad munimentum arena circumdata, Euripi. Suet. Cæſ. cap. 39. Tertull. adverſus Hermog. *Civitas extruxit theatrum, ſcena erat talis, & ſtatua ſuper Euripum,* &c. Ita feſtive Petr. *Euripum* appellavit, latiorem repoſitorii ſeu patinæ fundum. WOUWEREN. Sidon. carm. 22. verſ. 208.

Fuſilis Euripus propter: cadit unda ſuperne
Ante fores pendente lacu, venamque ſecuti
Undoſa inveniunt nantes cœnacula piſces.

Eſt ergo Euripus, ductus & conceptaculum aquarum, ita uſurpant Cicero, Vitruvius lib. 7. cap. 5. Frontinus

Digitized by Google

ſum à familia inceptum, & res electiſſimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalchio ejuſmodi methodio laetus, [a] Carpe, inquit. [b] Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium, ut

a TRIMALCHIO, *b* ENCOLPIUS.

nus de Aquæduct. lib. 2. Ammianus lib. 22. *Vetus inde ſons Euripis prægelidus.* Savaro Not. ad Sidon. Recte ergo Heſychius. ἔυριπος, ἀρχὴ τῶν ὑδάτων. ERHARD. Tragur. *quicumque Euripo natabat.*

Damus plauſum] Horat. lib. I. Od. XX. verſ. 3. *datus in theatro cum tibi plauſus.* BARTH.

Res electiſſimas] Apul. lib. X. Metam. *Partes electiores ſurripuit.* Idem paulo poſt. *partes electibiles comparere unſquam.* Plaut. Moſtel. act. III. ſc. II. v. 41.

Vino & victu probo, piſcatu electili.

In eadem fabula, act. I. ſc. I. verſ. 43.

Neque tam facetis, quam tu vivis, victibus,

repono ex V. C. Florentino: *Neque tam ſelectis.* WOUWEREN. Cibos. Juven. XI. verſ. 130.

Convivam caveo, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas. ———

Publius.

Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt.

Non aliter hoc exponendum, quod crux fuit nupero Criticorum perduelli. BARTH. Recte cepit Barthius, quem & vide Adverſ. VI. cap. 17. Phædr. lib. IV. fab. 7.

Hæc cum tentaret, ſi qua res eſſet cibi.

Memoriæ vero, credo, vitio Pricæus ad Apuleji X. Mileſior. pag. 614. citat *res electibiles*; longe ab iſta barbarie fuit elegantiſſimus Arbiter BURM.

Methodio] *Methodus*, id eſt, fictio, ſeu ludificatio: vel *metodio*, id eſt, interjecto cantico. GLOSS. Alii *methodo.* PATISS. *Methodio, tranſitu.* TORNÆS. Lege *metodio.* μετῳδίῳ, id eſt, interjecto cantico. WOUWER. Hunc integrum locum ſic puto poſſe legi, *Non minus Trimalchio lætus, ejuſmodi methodio Carpe, inquit.* Methodium in *Carpe.* *Methodium* & *Methodum* explicat Scaliger ad Auſonium Epigrammate in Theonem. Sed ibi Scaliger Auſonium corrumpit, nam pro *methodo* Scaligeri retinendum eſt *metocho*, ut in MSS. & editione Vineti. Sententia Satyrici ſatis rotunda, ſed verba, ſi verum amamus, neutiquam. BOURDEL. In notis Tyronis, pag. 173. *methodia* inter ludi genera recenſentur, uti monuit Cl. Munkerus. HEINS.

Carpe, inquit] A carpendo carpus, unde & carptores apud Juvenalem Sat. 9. verſ. 110. *librarius, archimagiri, carptores.* Ubi Scholiaſtes, *Inſertores, qui illata carpunt.* Inſertores ab inferendo, unde & fercula, ſive fericula. HEINS. *Carpere* proprium huic rei verbum eſſe docuit Paſſeratius ad Propert. II. eleg. 5. pag. 267. Captatus autem jocus ex nomine proprio *Carpi*, quod fuiſſe olim quibuſdam hominibus impoſitum, docent antiqui lapides apud Malvaſiam in Marmor. Felſin. cap. VI. pag. 419. Ubi duo *M' Cornelii Carpi* memorantur. Et cap. VII. pag. 422, *T. Flavius Carpus*: & apud Gruterum plurimi, ut ex indice cuivis poteſt patere. Et Johannes Sariſber. de nugis curialium lib. V. cap. 17. meminit *Publii* vel *Publici Carpi*, quem ignorabilem hominem Barthius in Sariſberienſi non poteſt illuſtris ſententiæ auctorem ferre, ſed corrigit *Publius ſeu Carpus*, & ad Publium Mimum, & hunc Carpum ſciſſorem noſtri Trimalchionis alludi putat. Vide eum Adverſ. VII. cap. 5. Cæterum, an non hoc in frigido joco, ex ambiguitate nominis captato, Claudii imperatoris ſtultum acumen liceret colligere. Nam Sueton. in ejus vita cap. 21. dicit, *eum immiſcuiſſe interdum frigidos & arceſſitos jocos, qualis fuit, cum Palumbum poſtulantibus, daturum ſe promiſit, ſi captus eſſet.* Populus Palumbum gladiatorem poſtulat, ille, quaſi de ave ageretur, ſi captus eſſet, reſpondit. BURM.

Sciſſor] Scindendi obſonii magiſter. GLOSS. Juvenali Sat. 5. verſ. 121. *Cheironomon* vocatur.

Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectes, & Cheironomonta volanti
Cultello. ——— BONGARS.

Scindendi obſonii magiſter. Senec. Mart.

Unguentum fateor bonum dediſti
Convivis here, ſed nihil ſcidiſti. PITH.

Clemens Pæd. lib. III. cap. 2. *Φύγοντες γὰρ αὐτουργίαν, καὶ αὐτοδιακονίαν, ἐπὶ τοὺς θεράποντας καταφεύγουσι, ὀψοποιῶν καὶ τραπεζοποιῶν, καὶ τῶν ἐντέχνως ἐς μοίρας κατατεμνόντων τὰ κρέα.* Lucianus, *περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντ. Τετμημένος μὲν γὰρ ἐν τῷ μέτρῳ σοὶ ὑπογάστριον χρὴ ἐκ παντὸς τὸν διανέμοντα ἐλθεῖν ἔχειν.* Ubi perperam vertunt, *ſtructorem.* WOUWEREN. *Sciſſor*, quem poſt *Carpum*, Juvenal. *carptor*, qui, ut Sidonius, eumdem *cheironomanta* cur dixerit Sat. 5. verſ. 122. indicat hic locus Petron. & alter Senecæ Epiſt. XLVII. *Cum ad cœnandum diſcumbimus, alius ſputa detergit, alius pretioſas aves, per pectus & clunes certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit.* Eos ipſos *diribitores* Apul. lib. 2. Lipſius Saturnal. lib. 2. cap. 2. eumque ſecutus Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *ſtructores.* Quos perſtringens Joſ. Mercerus de *chironomis* hunc ad modum ſcribit. Tranſlati iſti artifices à theatro ad convivium, ubi ad numerum ſaltarent, & moverent ſciſſorium illum gladium; quod Petron. hoc loco dixit, *ad ſymphoniam geſticulatus lacerabat obſonium.* Impoſuit viro magno locus Juvenalis, quaſi *ſtructor* dictus fuiſſet etiam *Chironomon.* At in eo ſcriptum eſt, *Saltantem & Chironomonta ſuſpicimus*, non ſtructorem & chironomonta: quod nomen Carpo huic Petroniano non magis adſtruit Juvenalis ille locus, quam Sidonii ille alter, quem addit, *Inter Apicios & Byzantinos chironomontes.* Nam & ibi nihil

ut putares eſſedarium hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimal-

aliud, quam ſaltantes. Not. ad Ariſtænetum lib. I. ep. 26. eidemque ſubſcribens Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 39. num. I. Juvenalis verba imitatus eſt Joh. Saliſberienſis lib. I. cap. 4. *Suum habet opificem chironomonta joculanti cultello.* Balbus Catholico, *chironomonta. joculator quilibet, qui manibus ſuis ludit movendo eas cum cultellis. Invenitur & in eodem ſenſu chironomon, qui dictus eſt joculator proprio nomine, quaſi per excellentiam leccacitatis & joculationis.* ERHARD. Senec. de Brevit. vitæ. cap. XII. *Quam ſuſpenſi ſint, quomodo aper à coco exeat, quanta celeritate, ſigno dato, glabri ad miniſteria diſcurrant: quanta arte ſcindantur aves in fruſtra non enormia.*

Ita geſticulatus] Pith. *geſticulatus, ita.* TORNÆS.

Ut putares eſſem Darium] Suſpicabar ſcripſiſſe, *ut putares Beſſum in Darium hydraule cantante pugnare.* Notum eſt ex Curtio Beſſi facinus. *Beſſus*, ait, *& cæteri facinoris ejus participes vehiculum Darii aſſecuti, ira accenſi tela injiciunt in Regem, multiſque confoſſum vulneribus relinquunt.* Huc alluſiſſe videbatur, plane ſicut Martialis lib. XI. ep. 32. in Cæcilium alluſit ad Thyeſtæ fabulam in re ſimili, ubi ait:

Atreus Cæcilius cucurbitarum
Sic illas, quaſi filios Tyeſtæ,
In partes lacerat ſecatque mille.

Verum ſuadet Cl. Gronovius, *ut putares eſſedarium*, pro *eſſem Darium.* Id quod vehementer placet, propter additum *hydraulem*, eujus neſcio an ſit locus ſatis in lectione altera idoneus. SCHEFFER. *Eſſedarium* ex conjectura Gronovii. Infra etiam, cap. XLV. *mulier eſſedaria* exhibetur in arena. Alludi autem videtur ad ſpectaculum, illa tempeſtate exhibitum in arena, quo eſſedarii ad numerum decertabant. Ad tibiam Sybaritæ equos erudierant. De Laconibus quid ſimile veteres narrant. Vid. Val. Max. Cæterum Eſſedarii primo in arena exhibiti videntur à D. Julio poſt apertas Britannias. Britannici enim moris erat, ex eſſedo pugnare. HEINS. Hujus generis gladiatores tempore Claudii frequentes fuiſſe, docet Sueton. ejus vita, cap. XXI. vide & in Vita Calig. XXXV. ſed quid ſciſſori cum eſſedario? puto, ideo eos inter ſe componi, quia ſumma eſſedarii ars erat in agilitate & celeri mobilitate, quam in veris eſſedariis eleganter deſcribit Cæſar, lib. IV. de Bell. Gall. cap. 33. *Mobilitatem equitum, ſtabilitatem peditum in præliis præſtant; ac tantum uſu quotidiano & exercitatione efficiunt, ut in declivi, ac præcipiti loco incitatos equos ſuſtinere, & brevi moderari ac flectere, & per temonem percurrere & in jugo inſiſtere, & inde ſe in currus citiſſime recipere conſueverint.* Sic ergo ſciſſor mira mobilitate totius repoſitorii partes agili manu percurrebat, & quaſi ad ſymphoniam artificioſas manus movebat; huc ſpectat & locus iſte Senec. Epiſt. XXIX. varie à viris doctis vexatus, *Oſtendes mihi lepidum Philoſophum Ariſtonem, qui in geſtatione diſſerebat, hoc enim ad edendas operas tempus acceperat. De cujus ſecta cum quæreretur Scaurus, ait, utique Peripateticus non eſt. De eodem cum conſuleretur Julius Græcinus, vir egregius, quid ſentiret: non poſſum, inquit, tibi dicere: neſcio enim quid de gradu faciat, tamquam de eſſedario interrogaretur.* Ubi Gruterus notat codices eodem modo, ut hic Traguerienſis, exhibere hanc vocem diviſim ſcriptam *eſſe dario*, ſed eo dicto Græcinus nihil aliud indicare voluit, quam ſe non poſſe judicare de Ariſtone molliter in Eſſedo ſuo cubante & diſſerente, ut neque de gladiatore, dum adhuc geſtatur in eſſedo, ſed ubi cominus ventum eſt, & ille ſtatu præliantis compoſito agilitate ſumma admirationem omnium in ſe convertit, tunc poſſe de Eſſedario judicum ferri. Nam *gradus* propria vox eſt Gladiatoribus, quæ ſtatum pugnandi notat, & gradus erat præcipue ex illis, quibus tam miles, quam Gladiator æſtimabatur, ut egregie eruditiſſimus Gronovius obſervavit ad Senec. Agamemn. verſ. 515. vide & Gebh. ad Corn. Nepot. Themiſtocl. cap. 5. & ad Petronium infr. cap. LXXX. adnotata. *de gradu* autem eſt, poſtquam *gradum compoſuit*, quod Ariſto numquam faciebat, ſed in eſſedo ſuo quietus manebat, nec in ſchola vel porticu cum adverſariis congrediebatur. Ita *de via, itinere* dici docuit idem Gronovius ad Liv. XXVIII. 7. *de prandio* Plautus Moſtell. de *ſanguine* Virgil. II. 662. & ſimilia. BURM.

Hydraule] Hydraules, qui organo iſto Muſico, in decurſu aquæ ſonum reddente, canit. GLOSS. Organario. PITH. *Organario*, explicant voce ſequioris ævi, quæ apud Firmicum lib. IV. cap. 7. & alibi occurrit, ſed cave capias de illis, quæ noſtris, quorum uſus in templis, ſimilia ſunt. Quomodo enim talia inſtrumenta in arenam poſſent deduci, & Eſſedarium pugnantem, & vage diſcurrentem comitari. Intelligit enim Tibicinem, qui fiſtula, cujus canales aqua implebantur, canebat, & Eſſedarium quaſi claſſico incendebat, cujus inventor Cteſibius Alexandrinus fuit: vide Salmaſ. ad Solinum pag. 449. Et hinc in gloſſis *Fiſtularius* ὀργανάριος, & *Fiſtula* ὄργανον, & hanc reſpicit Venantius in hymno de reſurrectione Domini verſ. 29.

Hinc Philomela ſuis attemperat organa cannis,
Fitque repercuſſo dulcior aura melo.

Quod male Buchnerus explicat de organis, qualia hodie in templis ſunt; cum ſenſus Poetæ ſit, novo vere Philomelam ſuum cantum aſſociare fiſtulis paſtoritiis: non enim dici poteſt luſcinia organis in templis poſitis accinere. Et nos hic Ultrajectinæ amænitatis conſcii & participes, ſcimus, quam adhuc hodie per hydraulica hæc inſtrumenta, lucro ſordidiſſimo inhiantes homines, luſcinias decipere & capere callide noverint, & quam facile, ad ſonitum organi

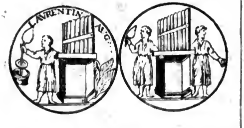
talis

Trimalchio lentiſſima voce, Carpe, Carpe. Ego ſuſpicatus, ad aliquam urbanitatem toties iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſaepius ejuſmodi ludos ſpectaverat, [a] Vides, inquit, illum, qui obſonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotieſcumque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat.

XXXVII. [b] Non potui amplius quidquam guſtare; ſed converſus ad eum, ut quam plurima exciperem, longe arceſſere fabulas coepi, ſciſcitarique

[a] Conviva. [b] Encolpius.

talis aquarii, minime vafræ aves poſſint in fraudem illici. Quare & edictis publicis ſecuritati aviculæ ad dulcedinem & delicias humanas natæ in hac civitate diligenter cautum eſt. Venantii verbis non abſimilia ſunt Fulgentii Mytholog. lib. 1. pag. 10. *Nam me avium quadam vernilitas, qua fragili quadam dulcedine criſpantes ſibilos corneis edunt organulis.* Cæterum in conviviis luxurioſis hydraulica admiſſa docet etiam Sidonius, lib. 1. epiſt. 2. de Theodorico, *ſane intromittuntur, (quamquam raro) inter cœnandum mimici ſales, ita ut nullus conviva mordacis linguæ felle feriatur: Sic tamen quod illic nec organa hydraulica ſonant, nec ſub Phonaſco vocalium concentus meditatum acroama ſimul intonat; nullus ibi Lyriſtes, Choraules, Meſochorus, tympaniſtria, pſaltria canit;* ad quem locum vid. Eruditiſſimi Savaronis notas. Sed, quod propius noſtri auctoris tempora notat, narrat Suetonius cap. 41. Neronem in ſummo periculo *diei partem per organa hydraulica novi & ignoti generis circumduxiſſe*, quæ etiam nummi à Patino adducti demonſtrant, & quæ Triſtanus, tom. 1. p. 218. erudite explicuit, & oſtendit illa non diſſimilia hodiernis organis, quibus in templis utimur. BURM.

Ingerebat] Elegans hujus vocis uſus, quo ſæpius repetere, &, quaſi non audirent aut animadverterent præſentes, ſolemus geminare eadem verba, unde poſtea dicit *toties iteratam vocem.* Ita capio infr. cap. 140. *Anus floris exſtincti, filium filiamque ingerebat orbis ſenibus.* Id eſt, ſæpe eorum mentionem faciebat, ſæpe dicens, ſe habere pulchrum filium, & filiam, ut orbos ſenes captaret. Claudian. III. de Rapt. Proſerp. verſ. 220.

Prima Venus campos Hennaaque rura maligno
Ingerit afflatu; vicinos callida flores
Ingeminat, meritumque loci, velut inſcia, quærit.

Ubi Heinſius *Afflatu* ex ſuis codicibus præfert. Paulum alio ſenſu, ſed non plane abhorrente, Senec. 1. de benef. cap. 12. *Ingrati quoque memoria cum ipſo munere incurrit, ubi ante oculos eſt, & oblivisci ſui non ſinit; ſed auctorem ſuum ingerit & inculcat.* Apulej. v. Metam. *& imprimens oſcula ſuaſoria, & ingerens verba mulcentia, & jungens membra cohibentia.* BURM.

Lentiſſima voce] Apud Ramirezium in Hypomnemat. ad Martial. lib. 1. ep. 51. legitur *tentiſſima.* an legendum *leniſſima*? Sed illud magis congruit imperanti, cujus vox eſſe ſolet clara, & intentior, ſeu vehementior. ERHARD.

Carpe] Elegantius Traguerienſis codex geminat vocem *Carpe, Carpe.*

Aliquam urbanitatam] Ita meus. ſed addendum, *ad aliquam*, ut habent editi. SCHEFFER. To *ad* abeſt à Traguriano libro.

Vides illum] Capite ſequenti, *Vide, qui in imo imus recumbit.*

Carpus] Idem fere quod ſciſſor, quod allata carpit, id eſt, lacerat; aliter, archimagirus, item Chironomanta. GLOSS. Juvenal. Sat. 9. *Archimagiri, Carptores.* Comment. *Inferrores, qui inlata carpunt.* WOUWEREN. Similis plane luſus eſt in *Miſtyllis* nomine apud Martialem, quod Æmilianus coco & ſciſſori ſuo impoſuit, ut, quoties vocaret cocum, imperaret etiam, ut ſecaret vel ſcinderet obſonia. Videndus Ramirez Hypomnemat. ad Martial. lib. 1. ep. 51. ERHARD.

Plurima] Tragur. *quamplurima.*

Exciperem] Vide ſupra, cap. 38.

Longe arceſſere fabulas] Elegans loquendi genus. Ita infra, cap. 139. *Cum diu mecum eſſet locuta, & me arceſſito ſermone laſſaſſet.* Senec. 1. contr. 6. *Buteo longe arceſſito colore uſus eſt.* Suet. Claud. 21. *Immiſtis interdum frigidis, & arceſſitis jocis.* Apulej. lib. 1. Metam. princ. *Jam hac equidem ipſa vocis immutatio deſultoriæ ſcientiæ, ſtilo, quem arceſſimus, reſpondet.* Et ita legendum apud Juſtinum, lib. IV. cap. 4. *Legatos mittunt,*

V 2 qui

Digitized by Google

tarique: quae eſſet illa mulier, quae huc atque illuc diſcurreret: [a] Uxor, inquit, Trimalchionis; Fortunata appellatur, quae nummos modio metitur. Et modo, modo quid fuit? Ignoſcet mihi Genius tuus, noluiſſes de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in coelum abiit,

[a] CONVIVA.

qui ſordida veſte, capillo, barbaque promiſſit, & omni ſqualoris habitu ad miſericordiam commovendam arceſſito, concionem deformes adeunt. Ita enim fuiſſe in editis olim Schefferus teſtatur. qui male fluctuat. ut & Clariſſimus Græviius. *Arceſſere* omnia illa dicimur, quæ adfectamus, & aliunde petimus, quæ neque naturalia, neque propria, & ordinaria nobis ſunt, ita venuſte *arceſſitus ſomnus*, qui vino & ebrietate paratur. Propertius lib. III. eleg. XV. 13.

Quod ſi, Bacche, tuis per fervida tempora donis
Arceſſitus erit ſomnus in oſſa mea.

Quod autem noſter dixit *arceſſere ſabulas*, hoc Terentius Eunuch. act. III. ſcen. III. dixit *ſermonem quærere*. Eodem modo, ut Celſus lib. III. cap. 18. dixit *multa frictione ſomnum quærere*, quem Propertius *arceſſitum* dixit: quæſita enim eadem, quæ arceſſita. Vid. infr. cap. 119. verſ. 10. *arceſſitam commendationem* egregie Plinius lib. XIII. cap. 1. dixit de unguentis, quibus homines emendant & *exſtinguunt ingluvie natum virus*. BURM.

Tabulas] Lego *ſabulas*. EMMIUS.

Huc atque illuc diſcurreret] Senec. in Apocolynth. *Hercules enim, qui videret ferrum ſuum in igne eſſe, modo huc, modo illuc curſabat.* BURM.

Nummos modio metitur] Modio dimenſa dicuntur, quæ large copioſeque præbentur. GLOSS. *Modius*, menſuræ genus maxime capax, unde in proverbii conſuetudinem venit, ut modio dimenſa dicantur, quæ large copioſeque præbentur. Auſ. Pompa. Conjectao. io Varron. ERHARD. Ita Annibal apud Cannas per Romanos annulos cædes ſuas modio metiebatur. Florus lib. 2. cap. 6. Oroſius lib. 4. cap. 16. Plinius lib. 33. cap. 1. Val. Maximus lib. 7. cap. 2. Auguſtinus de Civit. Dei lib. 3. cap. 19. Ideoque apud Lucian. idem jactat, ſe uno die tot Romanos interfeciſſe, ὥστε τοὺς δακτυλίους αὐτῶν μεδίμνοις ἀπομετρῆσαι. Hinc Plaut. Prolog. Menæchm. verſ. 14.

Nunc argumentum vobis demenſum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipſo horreo.

De *modio* adi eruditiſſimi Waſeri lib. 2. de Antiq. menſur. Hebræor. cap. 1. ſect. 1. & cap. 4. ſect. 5. & ſeq. WEITZ. Lucian. Dialog. meretric. pag. 537. Τὸ μὲν γὰρ ἀργύριον μὴ ἐν ἀριθμῷ ἄγειν αὐτὸν, ἀλλὰ μεδίμνῳ ἀπομεμετρημένον πολλοὺς μεδίμνους. *Nam argentum quidem adferre ipſum dicebat, non ad numerum, ſed ad menſuram multos videlicet modios.* Ubi vide Bourdelotii notas, & Eraſmum in proverbio *modio dimetiar*. pag. 471. & Abrahamum ad Ciceron. II. Philipp. cap. 38. BURM.

Et modo quid fuit] Tragurienſis codex *& modo, modo quid fuit?*

Genius tuus] Apul. in Apolog.

Carmina dono tibi, ſerta tuo genio. BARTH.

Nunc nec quid nec quare] *Quoique ce ſoit, & de quelque cauſe que cela vienne.* BONGARS. Epigrammat. ἀγαπῶμαι τίς ἐν, καὶ τίς, καὶ πῶς, ἢ θεὸς οἶδε μόνος. &c. τοῦ ἐκ τινος, ἢ ποτε καὶ πῶς, οὐκ οἶδα. PITH. Lege *Nunc nequis negari, in cælum abiit.* Hoc dicit, ante fuiſſe pauperculam, nunc beatam, & quaſi in cœlo collocatam, ipſumque adeo maritum Trimalcionem ex lubidine ſua ludificari. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 14. Gerræ Siculæ. Huic, *in cælum abiit*, confine eſt, *in cælo eſt*, pro eo, quod eſt ſupra modum fortunatum eſſe, ac glorioſum. M. Tullius ad Attic. libr. 2. Epiſt. 19. *Bibulus in cælo eſt, nec quare ſcio: ſed ita laudatur, quaſi unus homo nobis cunctando reſtituat rem.* Idem alibi ad eundem: *Si vero, quæ de me pacta ſunt, ea non ſervantur, in cælo ſum.* Eraſm. in Chiliad. adag. Vide infra ad illa verba, *in cælo poſitum ad inferos traheres.* ERHARD. MS. Dalmaticum, *nunc necquid*, &c. Mihi totus locus ita videtur legendus, *nunc vero quid? nec quare, in cælum abiit.* Fingit interrogantem, at quid nunc eſt, quantum ejus mutata fortuna? Reſpondetque, non opus eſt, ut diu quæras, verbo dicam, abiit in cœlum; facta eſt tam magna, dives, ac beata, ut Diis ipſis ſit ſimilis. Illud, *nec quare*, admodum eſt elegans, occurritque longiori dubitationi, plane ſicut & Germani ſolent: *frage nicht einmahl, du bedarffſt nicht zu fragen.* SCHEFFER. Elegans formula, qua videntur præfati fuiſſe, quum rem dicturi eſſent, quæ nec opinantibus evenerit. Mox aſſentior Lipſio, ſcribenti, *Trimalchioni τὰ πάντα eſt.* Conſule Epiſt. Quæſt. lib. 3. ep. 2. BOSCH. Lege *nec qui, nec quare*, id eſt, nec quo modo, nec quam ob cauſam, nempe ſcio, *in cælum abiit*, ſive pro Dea habita eſt Trimalchioni. GOES. Varie hæc ſollicitant viri docti. Marcilius ad Horat. I. Satyr. 1. legit *nunc nec ſcit*. Sed vulgatam recte defendit Barthius ad Statii lib. 1. Thebaid. verſ. 181. & Adverſ. XLII. cap. 24. credo autem hanc locutionem fuiſſe proverbialem de homine, qui præter meritum ad fortunam pervenit. Nam & Cicero fere in eumdem modum lib. II. ad Att. epiſt. 19. Quem locum & Erhardus adduxit. Locutio vero illa frequentiſſima Latinis ſcriptoribus, *in cælum abiit*, nihil aliud notat, quam ſummam felicitatem. Infra capite 132. *hoc de te merui, ut me in cælo poſitum ad inferos traheres.* vide Barthium ad Statii lib. III. Thebaid. verſ. 155. & Clau-

abiit, & Trimalchionis tapanta eſt. Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. „ Ipſe neſcit quid habeat , adeo zaplutus „eſt ;

Claudian. lib. IV. de Laudib. Stilic. ſive bello Getico, verſ. 341. BURM.

Tapanta] Τὰ πάντα, omnia. GLOSS. Locus valde mendoſus, forte legendum Græce, ἐν τῷ παντὶ, id eſt, omnino, omni ex parte, ut loquuntur Græci. EMMIUS. *C'eſt ſon fac totum*. BONG. Alii *hierophanta*. PATISS. Heliodor. Æthiop. lib. VII. Εἰμὶ γάρ τοι τῇ δεσποίνῃ τὰ πάντα. καὶ μόνον οὐκ ἀναπνεῖ μὲ καὶ ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνη, καὶ ὦτα, καὶ πάντα τυγχάνω. Achill. Tat. de Amor. Leucipp. lib. 5. Ὡς πάντα νομίζειν ἐκεῖνον αὐτῷ. & libro octavo: Οὗ γενόμενος ἔτος πάντα ἑαυτῷ γίνεται, δῆμος, βουλὴ, πρόεδρος, στρατηγός. Ovid. Epiſt. XII. verſ. 161.

Deſeror (amiſſis regno, patriaque, domoque)
Conjuge, qui nobis omnia ſolus erat. PITH.

Quinctil. *Principes in Cæſaris amicitia agunt, fueruntque cuncta*. Lucian. Περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς. Προφήτης, καὶ ξυναγωγεὺς. καὶ τὰ πάντα μόνος αὐτὸς ὤν. & ἑταιρ. διαλ. Ἀνὴρ, δεσπότης, πάντ' ἦν ἐγώ. WOUWER. Valeat cum *Sycophanta* alter. Lipſii lectio probiſſima τὰ πάντα eſt. Ejus exemplis iſta adjice. Auſon. Grat. Act. *ſenatus, curia, unus mihi omnia Gratianus*. Plin. Paneg *omnia pariter ac ſtatim factus*. Heliodorus lib. 7. Lucianus ἑταιρ. Διαλ. Achilles Tatius lib. 5. Lucan. lib. 3. *Omnia Cæſar erat*. Proſper contra Ingratos,

——— *Dum nulla ſibi tribuit bona, fit Deus illi*
Omnia ———

Macrob. 3. Sat. 11. *At hic veſter, flamen, & pontifex, & omnia*. Paterculus lib. 2. *Id unum dixero, quam ille omnibus omnia fuerit*. Sic Triſmegiſtus etiam in Poemandro. ERHARD. Lege *ſycophanta*, ex iis, quæ modo diximus. Schoppius d. loco. vel, *hierophanta*. If. Pontanus in Macrob. lib. 2. cap. 3. Nugæ. Lege, *Trimalcionis τὰ πάντα eſt*. Varro Seſqui-Ulyſſe; *Hic omnia erat, item ſacerdos, prætor, parochus*. Demoſthen. πᾶν ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Lucian. καὶ οἱ πάντα Κόμβαβος ἦν. Lipſius epiſtol. quæſt. lib. 3. ep. 2. *Tapanta, das fac totum*, ut Germanicum verbum habet. ERHARD. Lege, *topanta eſt, ſcio. ad ſummam*. TILEBOM. Lege, *Trimalchionis τὰ πάντα eſt*, quomodo apud Livium lib. XL. cap. XI. *Demetrius iis unus omnia eſt*. In vetuſto marmore apud Gruterum, pag. LXXXII 2. TE. TIBI. VNA. QVAE. ES. OMNIA. DEA. ISIS. ARRIUS. BALBINVS. V. C. Apud Apulejum non diſſimilia de Iſide. Sic & marmor exſtat pag. 1. 3. PANTHEO. AUG. SACRVM. Quaſi Auguſtus Cæſar ſuo ſub numine Deos omnes complecteretur. HEINS. Sine dubio hæc vera lectio, multis à Barthio, tam hic, quam ad Claudian. lib. 1. in Eutrop. verſ. 22. illuſtrata, neque opus eſt Græcis literis exprimere, cum hic homo de media plebe, illa voce, ut Latina, utatur, eodem modo ut & hodie nullum, etiam ultimæ ſortis hominem, ignorare videmus, quid ſit *fac totum*, quo hanc vocem reddidere eruditi. Vide præterea Gudium ad Phædr. lib. III. fab. 19. & Boxhornium ad Lampridi Antonin. Diadumenum, cap. 1. &, qui omnibus antiquior, Victorium lib. XXIII. variar. cap. 14. quorum obſervationibus accedat locus Luciani in Tyrannicida, pag. 695. Καὶ πάντα ὁ παῖς ἦν αὐτῷ, καὶ ἐκείνῳ ἐπείθετο. *Et filius ipſi erat omnia, & filio parebat pater*. Theocrit. Idyll. XIV. verſ. 44.

Ἁ δὲ Λύκῳ νῦν πάντα, Λύκῳ καὶ νυκτὸς ἀνῷκται.
Illa vero nunc Lyco eſt omnia. Lyco etiam nocte patet.

Et Euripidis Oreſte verſ. 730.

——— Τί πράσσεις, φίλτατε, ἥλικων ἐμοὶ
Καὶ φίλων, καὶ συγγενείας; πάντα γὰρ τάδ' εἶ σύ μοι.
Quid agis chariſſime meorum æqualium
Et amicorum, & cognatorum, tu enim mihi & iſta omnia.

Quem, ut in plurimis aliis, expreſſit Ovidius loco à Pithæo jam adducto, ex epiſtola Medeæ. BURM.

Mero meridie] Titinnius apud Nonium in *delicere*. *Quod ea paraſitus habeat, qui illum ſciat delicere, & noctem facere poſſit de die*. SCIOPP. Contra Plaut. Bacchidib. act 4. ſc. 4.

CH. Quid dixit? MN. ſi tu illum ſolem, ſibi ſolem eſſe dixeris,
Se illam lunam credere eſſe, & noctem, qui nunc eſt dies. ERHARD.

Quid habeat] Quam dives ſit. Eleganter iſto ſenſu *habendi curam* dixit Phædrus noſter in præf. lib. III. & Seneca *ſyngraphas* vocavit *vacua habendi ſimulacra*, VII. Ben. 10. SCHEFFER. Vide Cl. Græv. ad Cicer. VII. ad famil. ep. 29.

Saplutus] Puto ſcribendum: *adeo ſane Plutus eſt*. Plutum poſuit pro cœco. Notum illud, ὁ τυφλὸς πλοῦτος: & vide Lucianum, itemque Ariſtophanem. Eleganter tamen, *Plutum*, quia Plutus ſimul auri largitor, atque opum. Adde Phædrum noſtrum, lib. 4. cap. 2. Eſt itaque ludus in ambigua ſignificatione Pluti, quia & divitem ſignificat, & cœcum. Clariſſimus Gronovius volebat, *Zaplutus*, à Græco Ζάπλουτος, *valde dives*, & hoc proximum ſcripturæ divulgatæ. Quamquam ſit in Gloſſis Tulli Tyronis, *Saplutus*, ſenſu parili, ut credo. v. p. 158. SCHEFFER Ζάπλουτος, multum dives, alii jam monuerunt. Ζαπλουτεῖν, *multum diteſcere*. HEINS. minime dubitandum de hac voce. Heſychius, Ζάπλουτος, πλούσιος πάνυ, & occurrit apud Euripidem in Andromache verſ. 1282. & Pollucem lib. III. cap. 20. ut Lexicographi animadverterunt. BURM.

„eſt; ſed haec eupatria providet omnia, &, ubi non putes, eſt. Sicca, ſobria,

Eupatria] Locus admodum vitioſus; puto tamen ſcribendum: *ſed hac lupa ebrio providet omnia, & , ubi non putes, eſt. Sicca*, &c. *Lupam* vocat per convitium Fortunatam; ait, *providere omnia*, hoc eſt, curare. Quomodo eſt apud Vellejum, *providere ſupplementum*, l. II. c. 130. & apud Cæſarem, *providere rem frumentariam* lib. VI. B. G. Dicit autem, facere hoc, *ebrio* Trimalcione, dum ipſe poculis indulget; denique eſſe, ubi nemo putet, induſtria videlicet, proviſione, inſpectione. Reſpicit, quod anteceſſit, *huc atque illuc diſcurſare*. SCHEFFER. Sunt iſta de Fortunata Trimalcionis uxore; convitio hic dici *lupam* non feram; commendatur enim ejus οἰκουρία pariter ac cap. LXVII. Legam igitur *eupatria*; nimirum laudat eam, quaſi à natalibus, ut alto ſanguine cretam: quam alias Græci εὐπατέρειαν dicunt. *Philo de libert.* Ἀμφιθαλεῖς καὶ τῷ ὄντι εὐπατρίδας adpellat, ὧν οὐ γονεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ πάπποι, καὶ πρόγονοι μέχρι τῶν ἀρχηγετῶν καὶ πρὸς ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν ἐπιφανέστατοι γνώριμοι. *Arrianus lib. 4. Epictet. cap. 11.* Πάντων τῶν εὐπατριδῶν καὶ πλουσίων ἀταραχώτερον διάγω, καὶ εὐρωστότερον. REINES. Hadrianides, qui ſe reddere nobis bona fide MS. Dalmaticum gloriatur, contra eam ſcribit *Eupatria*, unius Reineſii ſecutus auctoritatem. Cum tamen in ſequentibus ipſe agnoſcat Reineſius, non convenire cæteris, cum ſublata dicatur de Mactrilla, non debere illud *Eupatria*, niſi per antiphraſin, intelligi. At quid opus antiphraſi, nonne æque commode lupa dici potuit. Nam ſi cæteræ laudationi ejus non potuit obſtare, quod diceret, *modo quid fuit? noluiſſes de manu ejus panem accipere.* Cur *lupa* obſtet vocabulum, cum præſertim joco ita dici potuerit, ſine propoſito convitiandi. SCHEFFER. Non dubito, quin legendum ſit, *lupa trita*. Juvenal. Satyr. IX. *Uda terit inguina barba*. Noſter cap. XXIV. *Clunibus eum baſiisque diſtrivit*. GOES. Nollem Scheffero & Goeſio hanc mulierem, quæ quidem in trivio concepta & educata ſtercore erat, ſed tamen laudatur à diligentia rei familiaris, Lupam viſam fuiſſe; quia ſcilicet codex Tragurienſis *Lupatria* exhibet. Quid enim faciiius, quam E in L tranſire? ſervat idem decorum Petronius, &, ut hominem vilem induxerat Græcarum literarum ſcientiam adfectantem, cum ſuo *Tapanta*, & *Zaplutus*, ita idem nunc *Eupatriam* vocantem per Ironiam exhibet ultimæ ſortis fœminam. Εὐπατρίδαι enim apud Athenienſes erant, qui apud Romanos Patricii, unde in Gloſſis hæc vox vertitur per *Patricios*. Et ut ibi tres ordines, Patriciorum, Equitum, & Plebis erant, ita apud Athenienſes Εὐπατρίδαι, Γεώμοροι, & Δημιουργοί, ut ex Polluce, Dionyſio, & aliis docuit Perion. de Græcor. & Roman. Magiſtratibus lib. 1. & Meurſius in Theſeo, cap. XVIII. *Eupatriam* autem vocat non *Eupatrida*, à Græca voce Εὐπατέρεια, quam Suidas explicat καλὸν πατέρα ἔχουσα. Unde hoc epitheto ab Homero Helena & Tyro ornantur, & Apollonio Rhodio, lib. 1. verſ. 570. Diana εὐπατέρεια dicitur, ubi Holzlinus putat, eas hoc nomine deſignari, quarum pater erat matre clarior. Sed & Δίκη ſive Aſtræa παρθένος Εὐπατέρεια vocatur in lepidiſſimo epigrammate: lib. II. Anthol. cap. XL. quo Macedonius defendit Poëtas, qui pecuniam ob carmina ſua accipiebant, & quibus fere alii expertes hujus ſuavitatis muſicæ invidere, & ſanctiſſimos viros calumniari & traducere ſolent, quaſi ſola ſpe nummorum magnatum laudes componere ſoleant. Hæc certe virgo matre Themide nobiliſſima edita fuit, ſed à patre, quia fere ſtemmata deducuntur, hæc quoque appellatio fuit derivata. Comparans ergo ſordidiſſimam hanc fœminam cum Homericis Heroinis, egregie irridet. Niſi ſub hac voce lepidum præterea ſcomma latere voluerit doctiſſimus Petronius, & obſcuram ſimul ejus originem indicare, quam nunc beata, & diviti libertino nupta, omni modo diſſimulabat, ut ſolet id genus hominum, ubi ad fortunam perveniunt, etiam antiquis ſe imaginibus, quas numquam habuerent, jactare. Nam & inter Athenienſes *Eupatrides* vocabantur illi, qui αὐτόχθονες, & terræ filii credi volebant, eodem innati ſolo, non advenæ, ut Juſtinus lib. II. 6. memorat; & ita in gloſſis etiam Εὐπατρίδαι αὐτόχθονες redditur, & hoc docet Scholiaſtes Sophoclis ad Electram, ad dictum Suidæ locum ab Eruditiſſimo & diligentiſſimo Neocoro adductus. Eupatriam ergo, id eſt, veram terræ filiam & ignotis parentibus ortam, eruditiſſime indicat, voce plebi uſitatiſſima, qua primarias mulieres deſignabant. BURM.

Ubi non putes, eſt] Ita Plautus Amph. III. ſc. 3. *jam hic ero, cum illic cenſebis eſſe me.* SCHEFFER. Legendum utique, *& ubi non putes*. GOES.

Eſt ſicca] Ita Lucilius Sat. VI. ut teſtatur Nonius, voce *Abſtinemus*.

Laniſicam dici, ſiccam, atque abſtemiam, ubi audit. SCHEFFER.

Interpretatur ſemet ipſum. *Siccos* madidis Plautus, vinoſis opponit Tullius.

Siccaque de lana cogitat uſque ſua.

Apud Nasonem, lib. II. Art. am. verſ. 686. puella rebus Veneriis abſtinens. Et,

Propoſuit ſiccis omnia dura Deus.

Apud Horatium, lib. 1. od. 18. & idem lib. IV. od. 5.

——— *Dicimus integro*

Sicci mane die, dicimus uvidi. HEINS.

Illud *ſobria*, ut irreptitium ex marginali gloſſa, hinc plane expellendum eſt. Recte enim dixeris, Fortunatam eſſe *ſiccam bonorum conſiliorum*, id eſt, bonorum conſiliorum inanem, ut apud Virgilium, *ſiccum ſanguine guttur*, quod naturali ſuo ſanguine deſtituitur. Unde recte dixit Nonius, *ſiccum dicitur aridum & ſine humore*; ſic itaque Fortunata ſicca, arida & inanis bono-

Digitized by Google

„ſobria, bonorum conſiliorum. Tantum auri vides; eſt tamen malae „linguae, pica pulvinaris: quem amat, amat: quem non amat, non „amat. Ipſe Trimalchio fundos habet, quam milvi volent, nummo-„rum

bonorum conſiliorum. At non ita dixeris, eam eſſe *bonorum conſiliorum ſobriam.* Sobrius enim, etſi non ſit madidus neque uvidus, non tamen naturali humiditate deſtituitur. GOES. Fuit, cum arbitrarer *Sobria* ex Gloſſa irrepſiſſe, quod nunc diſplicet, cum legam apud Senecam Epiſt. XVIII. *Ebrio & vomitante populo ſiccum & ſobrium eſſe;* non tantum, ſed & Epiſt. CXIV. *Ingenium ſiccum & ſobrium.* Item de vita beata cap. XII. *Voluptas Epicuri quam ſicca & ſobria ſit.* IDEM. Pro abſtinente à vino quin ſumi poſſit, nullus dubito; nam ita apud Horatium IV. od. 5. opponuntur *ſicci* uvidis, & apud Cicer. IV. Academ. 27. vinolentis, & ita paſſim apud Plautum. Sed cum *ſobria* adjiciatur, quæ vox eamdem fere ſignificationem habet, an non ſuſpicari liceret, convivam hunc ambiguo vocabulo etiam pudicitiam ejus laudare; nam, cum mulieres olim, ut notiſſimum, poſt coitum aqua ſe lavarent, & ita, quæ raro ſe pure haberent, frequenti aqua madidæ eſſent, ſicca etiam dicit poteſt pudica. Ita Martialis lib. XI. epig. 82. de quadam, quæ contra ſpem & votum ſicca erat.

Cum ſene communem vexat ſpado Dindymus Aglen,
Et jacet in medio ſicca puella toro.

Et ita capere poſſimus verba Plauti, Milit. act. III. ſc. I. 192. quæ exercent interpretes:

PE. Lautam vis, an quæ nondum ſit lauta? SA. ſiccam, ſuccidam,
Quam lepidiſſimam potes, quamque adoleſcentem maxume.

vult ſiccam, id eſt, quæ non diu quæſtum occeperat, & nondum ſæpe madefacta fuerat frequenti coitu; ſed ne intelligeret ejus verba pater, quaſi macram vellet, addit *ſuccidam*, vel ſucci plenam, lepidam & adoleſcentem. BURM.

bonorum conſiliorum] Antiquum marmor in opere Gruteri. pag. DCII. 5. *C. Vergilius. Martanus. Colonus. Agri. Cali. Ænei. Anulena. Certa. Colona. Agri. SS. anorum* XXII. *Cojugi. Cojugali. Caſta. Cara. Bonæ. Pia. Fideli. Dulci. Care. Amantiſſima. Deſideratiſſima.*

Sodaliciaria. Conſili. Boni. B. M. HEINS.

Ita contra Terentius Andr. act. III. ſcen. 5. *quandoquidem tam iners, tam nulli conſilii ſum.* Datames vero a Nepote cap. I. dicitur *vir maximi conſilii.* BURM.

Tantum auri] Præceſſiſſe aliqua hic cenſeo. SCHEFFER. Hæc ſunt nihili. opinor, *tantum uni fides.* Huic uni credit omnia. Tacit. Hiſt. II. c. XXXIII. *Otho, cui uni apud militem fides, dum & ipſe non niſi militibus credit.* Vel, quod malo, *tantum in auri* pro *in aure*) *huic uni fides.* Vide quæ infra *de ſervis auricularii*, HEINS. Non dubito ſcriptum fuiſſe, *tantum auri providens.* Convenit enim cum hoc, quod modo præcedit, de eadem illa, *nummos modio metitur.* Hic ſcilicet recte proſpicit, cætera bonorum conſiliorum, ſicca & inanis, vel, ut Plautus loquitur, Pſeudolo I. IV. *Quoi non parata gutta certi conſilii.* GOES. Nec deeſſe quidquam, nec mutari debere puto, ſed hæc verba non ſuo loco poſita à librario, & referenda infra hoc modo, *tantum auri vides, nummorum nummos,* &c. Recte autem cohærent *bonorum conſiliorum, eſt tamen mala lingua,* &c. BURM.

Mala lingua pica] *Picam* vocat Fortunatam ob garrulitatem; *mala lingua*, ob traducendi & convitiandi ſtudium. De garrulitate notum vulgo, itemque ex Martiale, Plinio, & aliis, qui *loquacem picam garrulamque* vocant. SCHEFFER. Hæc ita diſtinguenda ſunt, ut linguoſam, πρόγλωσσον, & maledicam fuiſſe intelligas; tum ſolitam de pulvino concionari. Picæ humana voce loquentes caveis tenentur; iſta ſedens in pulvino παρακρίνουσα jurgando & nugas garriendo totos dies conſumit. REINES. Hanc avem garrulitatis ſymbolum, & ideo Baccho ſacratam, quia præ nimio vino omnia effutiunt ebrii, cenſet Pierius Valer. Hieroglyph. lib. XXIII. cap. 16. Quid illud *pulvinaris* ſit, fateor me ignorare, niſi ad garrulitatem, quam inter cœnandum pulvino ſuo incumbens, graviter exercet, referendum ſit. BURM.

Pulvinaris] Valde mihi hoc ſuſpectum. Nec enim cohærent, *pulvinaris pica.* Puto illud *naris* ſeorſum oportere ſcribi. Reliquum alii excogitent. SCHEFF.

Quem amat, amat] Plebejo hoc ſermone idem indicatur, quod Publius Syrus egregie de vehementi in utramque partem mulierum affectione ait:

Aut amat, aut odit mulier, nil eſt tertium. BURM.

Qua milvi volant] Legendum eſt, *quam milvi volant.* Illud *quam* eſt *quantum.* Scholiaſtes vetus ad illud Perſii, Sat. IV. verſ. 25.

——— *arat Curibus, quantum non milvus oberret:*

Secundum, ait, *proverbium: quantum milvi volant. Quam*, pro *quantum* poſuit optime. Terent. in Hec. IV. ſc. 4. *turbent porro, quam velint.* Donatus eo loco: *Quam non eſt generis feminini, ſed eſt, quantum.* Reperitur eadem locutio apud Ciceronem etiam, & alios. SCHEFFER. Ecce aliud proverbium è media plebe. Fuit cum arbitrarer ſcribendum eſſe, *qua milvi vix volant*, ex illo Perſiano Sat. IV.

Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret,

Nunc vulgatæ lectioni inhæreo, *qua* pro quantum. Scholiaſtes Perſii ad illa, *Licini campos, fundos quantum milvi volant.* Juvenalis Sat. IX.

——— *Tot milvos intra tua paſcua laſſos.*

Ubi ſcholia antiqua: *ut nec milvi ea transvolare poſſint.* HEINS.

„rum nummos: argentum in hoſtiarii illius cella plus jacet, quam quiſ-„quam in fortunis habet. Familia vero babae! babae! non me-Hercules „puto decumam partem eſſe, quae dominum ſuum novit. Ad ſummam, „quemvis ex iſtis babaccalis in rutae folium conjiciet.

XXXVIII.

HEINS. Ego ſcriptum arbitror: *quaqua milvi volant. quaqua*, ut *ubi ubi*, *quo quo*, &c. Nam non in una regione fundos Trimalchio poſſidebat, ſed quocumque ſe converteret, ſuos ille habebat. Unde ipſe illos cap. 49. commemorat in ſuburbanis, Sicilia, Africa. Actuarius etiam cap 53. adjicit prædium Cumanum, & hortos Pompejanos. GOES. *Quam* Schefferi præfero, pro *quantum*. vide Heinſii notas ad Claud. lib. I. in Eutrop. verſ. 65. & ad Valer. Flacc. lib. I. verſ. 173.

Nummorum nummos] An hæc gloſſa ejus, quod ſequitur, *argentum?* num potius fœnus ingens denotant? SCHEFFER. Inepte. Scribo, *nummorum cumulos*. Curtius de Perſepoli capta, lib. v. *aurum argentumque cumulatum erat*. Alii *acervos*. HEINS. Statilejus in apologia mavult *nummorum modios*.

Argentum in oſtiarii illius cella plus] Bene *argentum plus*, id eſt, amplius, majus, copioſius, adjective. Ita Lampridius in Alex. Sev. cap. 41. *Et quum argentum in miniſterio plus ducentis libris non haberet*. Florus IV. cap. 2. *ut non recte tantum civile* (bellum) *dicatur, ſed potius plus, quam bellum*. Bellum plus, quam bellum, eſt majus, pejus. Vide infra. SCHEFFER. Servando argento armarium vulgo erat deſtinatum, Plautus Epidico II. III.

——— *Ex occluſo atque obſignato armario,*
Decutio argentum tantum, quantum mihi lubet.

Sic patresfamilias frugi & rebus ſuis conſulentes; ſecus illi, quos copia rerum ſuarum minus fecit ſatagentes. Quod & notavit Seneca III. de ira III. *Lubet intueri fiſcos in angulo jacentes*. Et de tranquill. animi cap. I. *Divitiis per omnes angulos diſſipatis*. GOES. Eodem modo Virg. 3. Æn. dixit, *multum lacrymas fundit*. v. Egregii Broukhuſii notas ad Propert. 2. eleg. 16. verſ. 8.

Non me Hercles puto decimam partem familiæ eſſe, quæ dominum ſuum novit] Luxus vel inſaniæ hanc ſpeciem, quod ſervos multos poſſidere beatudini imputarent, Græcis Romaniſque familiarem deſcriptam lege apud Athen. lib. VI. extremo. C. Cæcilius Claudius Iſidorus, etſi bello civili multa perdidiſſet, ſervorum quatuor millia centum ſedecim relinquere teſtamento ſuo edixit. Plin lib. XXXIII. cap. X. Etiam deplorat L. Seneca lib. VII. de Benefic. cap. X. *O miſerum, ſi quem delectat familia bellicis nationibus major*. Et Conſolat. ad Helv. cap. XI. *ſervorum turbam, quæ, quamvis magnam, domum anguſtet*. Parens autem Controv. IX. *Non me delectant*, inquit, *ignoti domino ſervorum greges, nec ſonantia laxi juris ergaſtula*. REINES. Seneca controverſia IX. vide etiam Epitomen Controverſiæ v. lib. v. ejuſdem. HEINS.

Ad ſummam] Sic in editis ſupra cap. XXXI. *Ad ſummam ſtatim ſcietis*. Senec. VII. Ben. 13. *Ad ſummam, puta, cum captus eſſet, me pecuniam mutuatum*. SCHEFFER. Familiare habet hoc, cum claudere vult ſermonem, & præmiſſis cumulum addere, repetit cap. LXXI. Plin. lib. 5. ep. 6. *In ſumma*. Marc. Empir. cap. 9. *ad ſummam*: itaque Sen. ep. 31. Græci τὸ δὲ ὅλον. Theophr. 2. hiſt. plant. cap. I. ὅλως Ariſtot. 2. Rhet. Lucian. in bis accuſ. item καθόλου, τὸ κεφάλαιον, συνελόντι, ἐν ἐπιτομῇ. REINES.

Babacalis in rute folium conjiciet] Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *baba! ſatis in*, &c. *Satis*, eſt *bene*. Ita Phædrus noſter IV. cap. 23. *ſatis profecto retudi ſuperbiam*. Terent. III. Adelph. 3. *Si ſatis cerno, is hercle eſt*. Cl. Gronovius cenſet, *babacalos* eſſe hauſtos ex Arnobio Salmaſiano lib. IV. ubi *babacali adoleſcentes* memorantur pro libidinoſis, à βάβαξ, vel potius βαβάζω. Illud, *conjicere in ruta folium*, proverbii habet ſpeciem, & notare obſequium ſervorum videtur, quaſi in ſpatium minimum cogi contrahique poſſint; quale occupat rutæ folium. Pari ſenſu etiam in ſequentibus repetitur. Idem Gron. *ruta folium* formatum alluſione ad μεταλλευτικὴν, ſed errore convivantis pro πέταλον ἐλαίας, quod eſt apud Diodorum lib. XI. cap. 8. dictum *ruta folium* exiſtimat. SCHEFFER. Etiam hic contra fidem Hadrianides edidit, *Bacelis*. Non poteſt eſſe dubium, quin in ſumma iſta familiæ multitudine ſimul ſummum ejus obſequendi ſtudium noſter attollat: huc vero nihil faciunt *Baceli*, qui per convitium ita dicuntur. IDEM. Loquitur de familia Trimalcionis, quam caram habeat. An legendum *babaculis*, ut ſervos ſic adpellet in flore ætatis, formato nomine diminutivi Latini modulo, è Græco Βάβαξ, quod & Βάβης: quæ ſervilis adpellatio eſt apud Pollux. lib. 5. cap. 5. Verior lectio, *berbeculis*; berbex, vervex, ψυχικὸν, pro homine ſtupido. *Berbeculi adoleſcentes* apud Arnob. lib. 4. ſunt ventri penique dediti. *Babaculos*, quos *Salmaſius* ἀπὸ τοῦ βαβάζειν dictos ſupponit, non emam titivillitio. Vide quæ dico ad cap. LXVII. Proverbialem ῥῆσιν, *in ruta folium conjicere*, interpretor de molli curatione, indulgentiaque, & diligenti cuſtodia: quaſi dicat, ita caros habet famulos ſuos, adeoque curat tenerrime, ut *ruta* foliis (nos *roſam* adhiberi diceremus) involvere, & in ſubſtratis collocare quemvis ex iſtis non dubitet. Capiunt hæc lucem, & reddunt vieiſſim iſtis Martial. lib. XI. ep. 32. ubi Cæcilii cujuſdam, qui e cucurbita, re vili, & inter eſcas plebis, varios cibos, & diverſi generis

XXXVIII. „ Nec eſt, quod putes, illum quidquam emere; omnia do„ mi naſcuntur: lana, credrae, piper, lacte gallinaceum, ſi quaeſieris, inve„ nies.

neris fercula, imitantia dapes delicatas & ſumtuoſas, pro amicis paraverat, unumque aſſem tot ferculis impenderat, tenacitatem & ſordes irridet, addens tandem:

Hinc cellarius experitur artes,
Ut condat vario vafer ſapore
In rutæ folium Capellianæ.

Exquiſita illa leitamenta & multiformes cupedias, quæ è paupertina cucurbita doctiſſimo coco exiiſſent. REINES. Quæ de rutæ folio dixi necdum diſplicent. Nam, quod Reineſius exiſtimat, agere convivam de Trimalchionis charitate erga famulos, ut rutæ foliis, ceu roſæ, ſubſtratis eos collocare non dubitet, nullo modo poteſt convenire. Præcedit quippe, *puto non decimam partem eſſe, quæ dominum ſuum novit*. Si tot ſervi ignorarunt dominum, quot contra dominum putamus ignoraſſe ſervos? unde ergo illa charitas in ignotos, & à ſe partem maximam non viſos? ſed & contrarium conſtat ex cap. XLVII. & LII. Ad poſtremum, toto hoc loco memorantur facultates Trimalchionis, opes, potentia; ad quæ quo pacto poſſit pertinere illa charitas? at vero ſervorum obſequia non parum ea declarant. SCHEFFER. De *babacalis* nos infra cap. 67. *Sic nos babacali deſpoliamur. In rutæ folium conjicere*, proverbii loco eſt, redigere ad anguſtias. De quo & infra cap. LVIII. *Nec ſurſum nec deorſum non creſco, niſi dominum tuum in rutæ folium non conjeci*. Exſtat & apud Martialem ſimilis loquendi modus lib. XI. Ep. XXXII. HEINS. Ego opinor *Bacelis*, id eſt, fatuis, ſtultis. Ita Gloſſæ βάκηλος, *Barbo*, *Baroſus*. Sed ſcribendum *Baro*, quæ vox apud Cic. IX. ad fam. epiſt. ult. pro ſtulto ponitur; vide, quæ ibi viri eruditi adnotarunt, & ad noſtrum infr. cap. 53. & 63. Suidas βάκηλον magnum quidem, ſed ſtultum notare ait, unde & proverbium βάκηλος εἶ; de quo vide Schott. ad Zenob. Centur. I. 62. & Suid. Cent. IV. 7. Iidem Scriptores notant & hac voce ſpadones & effæminatos ſignari, qua ratione & hic poſſet accipi; agit enim de immenſa multitudine ſervorum, qui quotannis in contuberniis ſuis prolem fœcundam, & vernaculam turbam domino ſuo proferebant. Sed ait illum non curare hanc copiam, quin quemvis ex iſtis mulieroſis in rutæ folium conjiceret, id eſt, medicamentis ſteriles faceret, hanc enim vim rutæ eſſe docet præter alios Plinius lib. XX. cap. 13. unde & πήγανον Græci dixerunt à πηγνύειν τὸ σπέρμα, quod coagulet ſperma, hoc medicamine ergo faciet illos βακήλους, id eſt, ineptos veneri. v. Etymolog. in βακήλους. vid. infr. ad cap. 41. & ita oſtentabundo & glorioſo Trimalchioni conveniebat, qui faſtidioſe de illa copia ſervorum loquitur, quaſi nimia ſibi quotannis proveniret vernarum multitudo. BURM.

Omnis domi naſcuntur] Et hoc proverbii locum obtinebat apud veteres. Senec. Ep. XXIII. *Nolo tibi deeſſe lætitiam, volo illam domi tibi naſci*. Recte autem *domi*: Nam & apes Atticæ & oves Tarentinæ curam requirebant maximam, & ideo domi plerumque alebantur à lautioribus. De ovibus Tarentinis Columella lib. VII. cap. 4. *Raro foris, plerumque domi alitur id pecus*. cauſas ibidem pluribus exſequitur. HEINS. Recte Heinſius proverbii ſpeciem hanc locutionem referre notavit. Cicer. I. ad Attic. Epiſt. 19. *Quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα exſpectem, cum hæc domi naſcantur*. Idem II. in Verr. cap. 2. de Sicilia. *Ut, quidquid ex ſeſe poſſit efferre, id non apud eos naſci, ſed domi noſtræ conditum jam putaremus*. Celſus de re medica lib. II. cap. 18. *animal quadrupes domi natum*. Eo alludit Terent. Adelph. Act. III. ſcen. IV. *domi habuit, unde diſceret*. Et ſæpe Plautus. v. Taubman. ad Milit. Glor. Act. II. ſcen. II. verſ. 38. ubi egregia exempla habet. Siſenna apud Chariſium lib. II. Inſtit. Gramm. pag. 175. *Proin dato aliquid, quod domi habebis, inquit, quod tibi non magno ſtabit*. BURM.

Lana: credra: ſuper] Lege *lana, cedria, piper*. TILEBOM. Quid eſt, *credra*? Scribo abſque diſtinctione, *lana erithra*. De his lanis vide Columellam lib. VII. cap. 2. & Plin. lib. VIII. cap. 48. ubi precioſiſſimas, & ex Aſia petitas ſcribunt. SCHEFFER. Lego, cum venia, *lana, poledra*. Prædicat magnificentiam & nobilitatem domini, quod eſſet ἱπποτρόφος, & aleret in prædiis ſuis præter greges ovarios equitium in ſobolem; Latino-B. dixere *equaritiam, ſtodium, ſtuodium, ſtotariam* è Germanico *Stuteren*. Poledrus, pullus equinus, eſt in Legis Sal. t. 44. in Alemann. t. 73. §. 7. poledrus anniculus vel bimus. Polletrus in Weſegoth. l. 8. t. 4. §. 5. E Græco πῶλος unde & noſtrum, *Fohlen, Fullen*. Conatus ſum, fortaſſis nihil extrico. REINES. Dixi, *lana erythra* legendum videri. Mallet Reineſius, *poledra*, ut ſignentur greges equorum. Mihi non perſuadet. Scilicet de rebus peregrinis rariſque ſermo eſt hoc loco, quod apparet ex pipere & lacte gallinaceo. Dicit, ea, quæ ab aliis è regionibus longe diſſitis petuntur, Trimalchionem omnia habere nata domi ſuæ. At cui naſci equos domi ſuæ, quam poſſit habere admirationem? Longe minus iſtuc quadrant *creta*, quas in textum etiam aſſumſit Hadrianides contra MSS. fidem. Cretarum enim vulgatiſſimus in iis locis ſemper fuit uſus, neque peregre accerſebant. SCHEFFER. *Cera* ſcribendum confirmant ſubſequentia de Tarentinis arietibus, & apibus Atticis. HEINS. *Credræ* Tragurienſis. Munker. ad Hygin. fab. 138. conjiciebat *cedria*, quæ eſt reſina ex cedro, ſed tamen Heinſianum *ceram* approbat. Hadrianides *creta* præferebat, quod bonus ille Gallus

„ nies. Ad ſummam, parum illi bona lana naſcebatur, arietes à Taren„ to emit, & eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi naſceretur, „ apes ab Athenis juſſit adferri: obiter ut, vernaculae quae ſunt, me„ liuſculae

Petronii noſtri interpolator, quaſi in ſuo codice exſtaret, expreſſit. Nos ampliamus. BURM.

Lac gallinaceum] MSS. Tragurienſe habet *lacte*; unde arbitror tranſpoſitis literis legendum, *lac & gallinaceum*; idque eo magis, quia illi *&* ineſt emphaſis huic loco apta & prope neceſſaria. SCHEFFER. Proverbium de iis, apud quos adfluebant omnia, antiquis uſitatum, conſervavit nobis Plinius Hiſtoriæ naturalis Præfatione. *Inſcriptionis apud Græcos mira felicitas: κηρίον inſcripſere, quod volebant intelligi favum; alii κέρας Ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, ut vel lactis gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum.* Ubi monuit magnus Turnebus, non abludere Græcorum proverbium, *Φέρει ὀρνίθων γάλα*, quod de Sami fecunditate apud Strabonem exſtet. HEINS. Traguricnſis *lacte*, quomodo Plautus & priores amabant efferre.

Parum illi bona lana naſcebatur] Legebam aliquando, *parum in ovili bona lana naſcebantur.* Poteſt tamen & vulgata tolerari. HEINS.

Arietes à Tarento] Id eſt, Tarentinos. Tarentinarum ovium magna celebritas ob mollitiem lanarum; vide Columell. III. cap. 2. Conjunguntur autem hic, *emit à Tarento*, ut mox: *juſſit afferri ab Athenis.* SCHEFFER. Locutio ſæpe à viris doctis jam obſervata, & à Buchnero ad Theſaurum Fabri multis exemplis illuſtrata. Hygin. fab. 190. *à mari pirata.* Flor. IV. 2. *Elephanti à ſilva.* Cicero pro Muren. 30. *noſtri illi à Platone & Ariſtotele*, id eſt, Platonici & Ariſtotelici. Cæterum Tarentinum pecus plurimi olim factum paſſim Rei ruſticæ auctores docent, & commentatores ad illa Horatii, lib. II. od. VI.

Unde ſi Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galeſi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalantho. BURM.

Eos curavit in gregem] Nil hic cenſeo mutandum; *curavit* eos, eſt procuravit, *in gregem*, eſt ad gregem, gregis cauſa, ut eam reparent. SCHEFFER. Hæreo hic. Forte primum hic exaratum fuit, *accula-vit* pro *accumulavit.* Sic carmine de bello civili: *Hinc Numidæ acculant*, vitioſe pro *accumulant*: *cumulare trecenteſimum annum*, Valerio Maximo lib. VIII. cap. 13. Ni excidit τὸ *admitti*, vel quid ſimile: ut legas, *& eos curavit admitti in gregem.* Cæterum Tarentinas oves omnium optimas habitas, & propter inſignem lanæ mollitiem, ne ea vepretis exponeretur obnoxia, ſuperinductis pellibus tectas paſci ſolitas ex antiquis auctoribus abunde notum eſt. HEINS. Quod ſi τὸ *in* præmiſeris verbo *curavit*, exigua mutatione fiet, *eis incolavit gregem.* Id eſt, eis inivit gregem. Quæ vera eſt ſententia, atque ita auctorem ſcripſiſſe plane aſſererem, ſi conſtaret à *coles* derivaſſe veteres *colare* & *incolare*. Nunc autem cum exemplis deſtituar, pro vera lectione meam conjecturam lectori obtrudere nolo. GOES. *Culavit* Traguricnſis, ſed *curavit* rectum videtur. Id eſt, juſſit adferri, & aggregari ad gregem domeſticum; quo ſenſu *curare literas* & alia dicuntur. Cicer. pro Quinct. cap. 4. *Cum æris alieni aliquantulum eſſet relictum, quibus nominibus pecuniam Romæ curari oporteret, auctionem in Gallia ſe facturum eſſe proſcribit.* Ubi vide Hottom. & Paſſerat. Varro de Re Ruſt. 2. cap. 5. dixit. *Tauros in gregem redigere*, & *in gregem reſicere* Tertullian. de pudicit. cap. VII. Forte ita uſus eſt verbo *curare* Sedulius in Epiſtola ad Macedonium; *quatuor Evangeliſtarum dicta congregans curavi*, ut MSS. Pulmanni habent, teſte Barthio lib. XII. adverſ. cap. 19. quamquam ipſe *adunavi* probet, vulgati autem *ordinavi* habent, quæ omnia Gloſſatorum interpretamenta ſunt. BURM.

Ab Athenis] Nihil frequentius, & Poetis celebratius, quam mel Atticum ex monte Hymetto. vid. Martial. XI. ep. 43. imo Syneſius Epiſtol. 136. ſcribit ſuo tempore, cum omnis eruditio ex Athenis migraverit, domicilium illud ſapientium celebrari ab Apiariis. BURM.

Obiter, & vernacula] Scribo: *obiter ut, vernacula quæ ſunt, meliuſcula à Græculis fiant.* Dicit, ideo quoque apes accerſiviſſe ex Græcia, ut junctæ vernaculis domeſticiſque redderent ipſas quoque meliores. De præſtantia mellis Attici apumque, res eſt vulgo notiſſima. SCHEFFER. Scriptum fuiſſe exiſtimo, *juſſit afferri ob id, ut & vernacula.* GOES.

Vernacula] Cicer. III. de Orat. 24. *Apparatu nobis opus eſt, & rebus exquiſitis undique & collectis, arceſſitis, comportatis, ut tibi, Cæſar, faciendum eſt ad annum, ut ego in ædilitate laboravi, quod quotidianis & vernaculis rebus ſatisfacere me poſſe huic populo non putabam.* De vernaculis apibus vide Columell. lib. IX. cap. 9. qui & capite 8. docet, *non intermiſcendas degeneres, quæ infamant generoſas:* ut forte ſtultus noſter Trimalchio contra rationem fecerit, quod ille Atticas nobiliſſimas vernaculis velit miſcere, ut meliuſculæ fiant, cum potius Atticæ ab illis corrumperentur. BURMAN.

Meliuſcula] Seneca de Beneficiis lib. I. cap. III. *Gratias eſſe ætate minores quam Horas, ſed facie meliuſcula. Color meliuſculus* Columellæ lib. IV. cap. 3. Deinde totum locum ſic conſtitue: *Mel Atticum ut domi naſceretur, apes ab Athenis juſſit adferri obiter: ut vernacula quæ ſunt, meliuſcula à Græculis fierent. quæ ſunt* tamen videtur redundare. *Vernaculas* voca-

Digitized by Google

„ liuſculae à Graeculis fiant. Ecce intra hos dies ſcripſit, ut illi ex In„ dia ſemen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, „ quae non ex onagro nata ſit. Vides, tot culcitas? Nulla non aut „ conchiliatum, aut coccineum tomentum habet. Tanta eſt animi bea„ titudo! Reliquos autem collibertos ejus cave contemnas, valde ſucc oſi „ ſunt.

vocabant in ſuo fundo natas: ſic Columella de ovibus, lib. VII. cap. 3. *Vernaculum pecus peregrino longe eſt utilius. Vernacula gallina* eidem lib. VIII. cap. 1. & cap. 14. *Gallina vernaculi generis.* HEINS.

A Graculis fient] Legendum *à Graculis fient.* Amat quippe Arbiter loqui ſæpe cum veteribus & caſcis. TILEBOM.

Intra hos dies] Id eſt, proximos, modo exactos. vide Scheffer. ad Phædr. I. fab. I. & Hottom. ad Cicer. Action. I. in Verr. 6. Suet. Cæſar. 66. *Scitote pauciſſimis his diebus regem adfuturum cum X. legionibus.* Ita & Græci Act. Apoſt. v. 36. Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς. *ante paucos hos dies.* Et cap I. verſ. 5. οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. *non multos poſt hos dies.* BURM.

Ex India ſemen boletorum] Hæc dicuntur joco, ſicut ſupra *lac gallinaceum.* Nam boleti neque ſemen habent, nec ex India petebantur. SCHEFFER. Cum ex fungorum genere ſint, ſtulte ſemen illos habere dicitur: naſcuntur enim circa radices arborum ſponte. Plin. lib. XVI. cap. 8. Et origo eorum & cauſſa è limo, & aceſcente ſucco madentis terræ, aut radicis fere glandiferæ. Plin. lib. XXII. cap. 23. Quanti autem gulones hos fecerint, vide apud Nonn. de re cibaria lib. I. cap. 27.

Ex onagro] Quod animal præcipue in Phrygia & Lycaonia reperitur. *Mula autem ex equa & onagra manſuefacta velox in curſu, duritia eximia pedum, verum ſtrigoſo corpore, indomito animo. Sed generator, onagro & aſina genitus, omnes antecellit.* Plin. lib. VIII. cap. 44. ubi vide Harduini notas. *Onagros* autem beatis in deliciis fuiſſe docet & Cicer. VI. ad Attic. Epiſt. I. agens de Vedii Pollionis apparatiſſimo itinere. *Nec deerant onagri.* BURM.

Tot culcitras] Perperam. Emenda, *culcitas.* SCHEFFER.

Conchiliatum aut coccineum tomentum] Lanam conchilio vel cocco tinctam, qua ſunt farctæ. Vulgo ad hoc pilis ciliciis utebantur, aut ſtramine conciſo. SCHEFFER.

Tomentum] Suet. Tiber. 54. *Druſo adeo alimenta ſubducta, ut tomentum è culcita tentaverit mandere.* Ubi etiam vulgati olim ante Torrentium *culcitra* habebant. Tomentum vero erat duplex, vel lingonicum ex lana de pannis raſa, vel circenſe ex arundinibus conciſis. Martial. XIV. epig. 159. & 160 Seneca de vita beata c. 25. *Nihilo miſerior ero, ſi laſſa cervix mea in manipulo fœni acquieſcet, ſi ſuper Circenſe tomentum, per ſarturas veteris lintei effluens incubabo.* v. Plin. XVI. 36. BURM.

Tanta eſt animi beatitudo] Illud *animi* ſuſpectum mihi eſt, gloſſemaque ſapere videtur. SCHEFFER. Lege *homini.* REINES.

Collibertos] Plautus Pœnulo Act. IV. ſc. 2. *Qum hercle collibertus meus ſaxo eris, ſi Di volent.* SCHEFFER.

Succoſi] Pingues ac ſucci pleni. Sic appellat joco, opulentiores, quia fere cutim curare conſueverunt, & quia pecunia quaſi ſuccus quidam eſt in vita. Unde *exſugere* dicuntur, qui pecunias eripiunt. Vide Plautum in Epid. II. ſc. 2. 5. Neque ſenſu multum diſſimili Cicero lib. VII. Att. epiſt. 13. uſurpavit *succones.* Vide Boſium ad eam p. m. 93. Invenitur autem vox hæc, quamquam ſuo ſenſu, etiam apud alios. Columella IV. cap. 29. *In aliis ſtirpium generibus, quæ firmioris & ſuccoſioris libri ſunt.* C. Serenus, cap. 6.

Aut tu ſuccoſa cinerem perducito lana. SCHEFF. An melius *lucroſi?* id eſt, divites, ἔχοντας, Habentii, Abundantii. Proprie ſuccoſam lanam, id eſt, οἰσυπον, Q. Serenus cap. 57. humidos & ſuccoſos cibos, Gæriop. l. de febr. cap. 14. Non damnem Metaphoricum iſtud; ſed alterum præfero, quod ſic artes Libertorum, & quibus fucis, concuſſionibus & ſycophantiis rem facere ſolebant, propius tangentur. Redeant ad memoriam illi temporum Claudianorum prædivites & magnipotentes ſtigmatiæ Calliſtus, Helicon, Narciſſus, Pallas, Polycletus, Patrobius, Polybius, Maſſa, Carus. REINES. Id eſt, divites. Sic, *corpus ſucci plenum,* & *ſucci plena oratio.* D. Ambroſius de officiis *vocem ſucci plenam,* pro maſcula dixit. Contra *aridi*, pauperes. Sic *arida reſtis* apud Martialem lib. IV. Ep. LXX.

Nihil Ammiano præter aridam reſtem.

Moriens reliquit ultimis pater ceris. HEINS.

Ut omnes erant liberti Claudii, ita ut in proverbium abierit *libertini patrimonium.* Senec. epiſt. 27. de Calviſio Sabino, *noſtra memoria fuit dives, & patrimonium habebat libertini & ingenium: numquam vidi hominem beatum indecentius;* vide reliqua, & plurima cum noſtro Trimalchione communia deprehendes. Adde Sueton. Claud. 28. ubi poſtquam de libertis ipſo domino ditioribus egiſſet, ait, *querente eo de fiſci exiguitate, non abſurde dictum fuiſſe, abundaturum eum, ſi à duobus libertis in conſortium reciperetur.* BURM.

,, ſunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit? hodie ſua octingenta ,, poſſidet; de nihilo crevit: ſolebat collo modo ſuo ligna portare. Sed, ,, quomodo dicunt, ego nihil ſcio, ſed audivi, quomodo incuboni pi-,, leum rapuiſſet, & theſaurum invenit. Ego nemini invideo, ſiquo Deus ,, dedit; eſt tamen ſub alapa, & non vult ſibi male. Itaque proxime ,, cum

Vides illum] Infr. cap. 46. *Vides Phileronem cauſſidicum.*

In imo imus] Illud *imus* mihi ſuſpectum eſt, velut ſit gloſſa præcedentis, *in imo*. SCHEFFER. *In imo imus* recte ſe habet: in imo enim lecto jacebat ultimo loco. Senec. de conſt. ſapient. cap. 10. *non in medio me lecto, ſed imo collocavit.* Horat. II. Sat. VIII. *imi conviva lecti.* Pro *qui* Tragur. habet *quia in immo immus*. BURM.

Sua octingenta poſſidet] Seſtertia ſubintellige. Ridicule *ſuos octingenta* præferunt editiones nonnullæ. Infra, *Is ſeſtertium ſuum vidit decies.* Opinor etiam ſcribi oportere, *ſua octoginta.* Nimis enim immenſa altera ſumma, cum *trecenta* tantum *ſeſtertia* poſſidere ſeſe glorietur opulentus ille Trimalchio. HEINS. Nihil mutem, cum illa non incredibilis videri debeat in libertino ſumma, quæ cenſum equeſtrem qui quadringenta erat, duplo tantum ſuperabat.

Nihilo] Quomodo Ovidius, *de tenui origine.* Juvenalis poſuit *è nihilo* in re ſimili, Sat. V. verſ. 132.

Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis Dis,
Aut major fato donaret homuncio, quantus
E nihilo fieres. ——— SCHEFFER.

Sic infra, *ab aſſe crevit*, &, *crevit tamquam favus*, &, *ita patrimonio creſcam, non corpore.* Hac ſignificatione Seneca Ep. LXXXVI. verbis Scipionis: *Exeo patria, ſi plus, quam tibi expedit, crevi.* HEINS.

Sed quomodo] Locus valde corruptus, quem ſic reſtituendum cenſeo. *Sed (quomodo dicunt, ego nihil ſcio, ſed audivi) quum modo incuboni pileum rapuiſſet, theſaurum invenit.* Illud, *quomodo dicunt*, formula eſt ejus, qui appellat famam popularem in obſcuro dubiove negotio. Cicero in Piſonem cap. 28. quamquam alio ſignificatu. *Iſte claudus (quomodo ajunt,) pilam retinere.* Quod ſequitur, *incuboni pileum rapuiſſet*, intelligendum eſt ex ſuperſtitione veteri, cujus hodieque paſſim exſtant reliquiæ, velut incubones ſint ornati pileis, quibus ſurreptis compellantur ad obſequium in indicandis pecuniis reconditis. Incubones enim dicti veteribus illi quicumque, qui theſauris abſconditis incumbunt, eoſque cuſtodiunt. Pomponius Sabinus ad II. Georg. verſ. 507. *Incubat, invigilat, poſtquam invenit; inde, incubones, qui theſauris invigilant. Rapuiſſet*, eſt, *eripuiſſet*, plane ſicuti infr. cap. CIX.

O fallax natura Deum! quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis. SCHEFF.

Dicunt] Lege *dteſcunt*. HEINS. Nihil muta, ſed conſilio Petronius induxit hunc plebejum ταυτόλογον, quia viles illi congerrones ſermonibus ſuis eaſdem ſæpe vocalas intermiſcent, & ita fere omnium convivarum ſermo in hac cœna.

Quomodo incuboni] Gloſſæ Labbei: *Incubones* ἰκνυκυφῖται; puto, *quod modo incuboni pileum cum rapuiſſet, theſaurum invenit.* Ad Orci galeam videtur alluſiſſe, ſed imperite, ut ſolent in hoc convivio libertini: credebant autem Orci galea inſtructos non modo latere, ſed etiam omni felicitate adfluere. Hinc Plato lib. X. de republic. Orci galeam cum Gygis annulo conjungit: *Petaſum Ditis* Auſonius appellat. HEINS.

Si qua Deus] MS. ſæpe dictus, *ſi quo Deus.* An vera lectio, *ſi quod Deus?* SCHEFFER. Lege, *ſi quoi Deus.* GOES.

Eſt tamen ſub alapa] Hoc proverbii habet ſpeciem. Sed quid hoc loco, *alapa?* Num reſpicitur ad eam conſuetudinem, qua libertas dabatur, memorata Phædro noſtro lib. II. fab. 6. Atqui ſupra mentio eſt libertorum, non ſervorum. Quare cenſeo accipiendum de ea, quam perferre cogebantur à patrono ſuo, quotiens ludere durius vellet ac jocari. SCHEFFER. Eodem modo hoc dictum, quomodo Tertullianus ad Scapulam de præſidibus provinciarum dixit, *& vos ſub gladio eſtis.* Huc vero minime pertinet illud Phædri:

Multo majoris alapæ mecum veneunt.

Sicut nec ejus generis alia, quæ alapam manumiſſionis ſpectant. Videtur autem indicari, eum à creditoribus urgeri, quoniam ſequitur, *Itaque proxime proſcripſit*, ut ſederit ſub alapa creditorum. Etſi enim octingenta poſſideat, debet tamen plurimum. GOES. Viri docti cenſent hoc ad manumiſſionem referri non poſſe, quia jam libertus erat. Goeſius *ſub alapa* de creditoribus capit, quia *proſcripſit* ſequitur; ſed hoc oſtendit, non eum plurimum debere, ſed incrementum & divitias, qui jam cœnaculum, in quo pauper habitaverat, vendere vult, cum ipſe domum emerit. Quare ego capio de liberto, qui manumiſſus quidem erat, ſed nondum juſtam libertatem erat conſecutus, qui vel inter amicos, vel per epiſtolam, vel adhibitione convivii erat liber factus. Hi, cum Latini modo fierent juris, in ſervitutem poterant revocari, quia, ut ait Tacit. XIII. ann. 27. *ut relinqueretur pœnitentiæ aut novo beneficio locus, vindicta patronus non liberaverat, velut vinculo ſervitutis attinebantur.* poterant autem ita manumiſſi denuo vindicta, in qua alapæ locus erat, manumitti. Aperte Plinius

„cum hoc titulo proſcripſit : C. POMPEJUS. DIOGENES. EX. „KALENDIS. JULIIS. COENACULUM. LOCAT. IPSE. E- „NIM. DOMUM. EMIT. Quid ille, qui libertini loco jacet? quam „bene

Plinius lib. vII. epiſt. 16. *Si voles vindicta liberare, quos proxime inter amicos manumiſiſti, nihil eſt quod verearis.* Et ita apud Terentium Adel. Act. v. ſcen. 9. *Syre accede ad me. liber eſto.* Syr. *bene facis, omnibus gratiam habeo, & ſeorſum tibi Demea.* D. *Gaudeo.* Æ. *& ego.* S. *credo. utinam perpetuum fiat gaudium.* id eſt, utinam, quem nunc inter amicos manumittis, vindicta liberes. Plaut. Menæchm. Act. v. ſc. 9. *Sed meliore opus eſt auſpicio, liber perpetuo ut ſim.* Niſi quis hæc verba *ſub alapa* capiat, quod ſit paraſitus, & ditiorum turpis ſectator, quales in conviviis petulantiæ & alapis Regum ſuorum erant obnoxii, ut antiqua illa ſecta paraſitorum, qui *ridiculi eſſe & plagas pati* debebant, quam repudiaverat novæ diſciplinæ conditor Gnato apud Terent. Eunuch. Act. II. ſcen. 2. vid. Plaut. in Captiv. Act. I. ſcen. 1. Perſ. Act. v. ſcen. 2. & paſſim. Sed placet prior expoſitio. BURM.

Non vult ſibi male] Legi poſſet: *non vult ſibi melius*; licet non improbem poſitam lectionem. TILEBOM. Ea facit, quæ ad commodum ſuum, & voluptatem pertinent. Plautus Aſin. Act. v. ſc. 1. 13. *Utinam, male qui mihi volunt, ſic rideant.* Cicero. ep. ad Att. *Antonio, quam nunc eſt. volo pejus eſſe.* SCHEFFER. Forte, *etſi non conſulit ſibi male.* Quo pertinet, quod ſtatim ſequitur: *Itaque &c.* ut ſe expediret à creditoribus *proſcriptis.* GOES. Id eſt, ipſi favet & vovet ampliores fortunas. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 3. *utinam ſic ſiut, qui mihi male volunt.* ita *bene velle* Heaut. Act. v. ſc. 2. *Niſi quod tibi bene ex animo volo.* Et ita Plautus & Cicero ſæpe locuti. BURM.

Cum hoc titulo] Tabula, libello. Plin. vII. ep. 27. in re ſimili. *Venit Athenas Philoſophus Athenodorus, legit titulum.* Et in colloquio vetuſto: *Steterunt ad titulum*, ἱστάθησαν πρὸς τὸν πίνακα. Sic infra. SCHEFF.

Proſcripſit] Abſolute. Cicero in Orat. pro Quint. cap. Iv. *Auctionem in Gallia Publius hic Quintius Narbonæ ſe eſſe facturum proſcribit.* SCHEFFER. Nihil vulgatius apud auctores, quam ædes, agros mancipia proſcribere, id eſt, publice venum exponere; ſed hic ponitur abſolute. GOES. Id eſt, tabella publice adfixa ſignificavit. Idem *inſcribere* dicebant. Terent. Heaut. Act. I. ſc. 1. *inſcripſi illico mercede ædes.* Plin. lib. vII. ep. 2. *hæreditarios agros, quod ego juſſerim proſcribi.* Vide eumdem epiſtola 27. & l. xI. §. 1. ff. de Inſtit. action. & paſſim. Cicero in oratione pro Quintio ſæpe; vide Ampliſſ. Cuper. I. obſerv. cap. 17. BURM.

C. Pompejus] Vid. Sup. cap. 30.

Ex Calendis Juliis] Docte. Hoc enim fuit ſolemne elocandarum ædium tempus. Conſule leg. 60. ff. locat. cond. itemque 41. ff. de Contr. Empt. & quos ibi laudat Gothofredus. SCHEFFER. Recte ex jure Romano illiſtrat hæc Schefferus. quibus adde leg. IX. ff. qui potiores in pignore. Suet. Tib. 35. *Senatori latum clavum ademit, cum cognoviſſet ſub Kalend. Julii demigraſſe in hortos, quo vilius poſt diem ædes in urbe conduceret.* Ubi v. Torrent. & Reineſ. ad inſcr. Claſſ. vII. inſc. 34. Et ita in Urbanis ædibus fuit obſervatum: ſed ruſticorum prædiorum penſiones menſe Martio inferebantur. leg. 58. ff. de uſur. ubi vide Gothofr. & leg. 15. de publican. & hinc Cujacius ad l. 98. de verbor. ſignif. ex Feſto probat *Mercedonias Kalendas* dictas à mercede ſolvenda, quia menſis ille Mercedonius intercalabatur poſt Februarium. Sed de hoc nondum liquet, ob diverſas veterum ſententias. BURM.

Cænaculum] Egregie: hoc enim pauperiores habitabant, divites in domibus. Martial. lib. I. Epigr. 109.

Eſt tibi, ſitque precor, multos creſcatque per annos
Pulchra quidem, verum Transtiberina domus.
At mea Vipſanas ſpectant coenacula laurus,
Factus in hac ego ſum jam regione ſenex.

Sueton. Vitell. 7. *Satis conſtat exituro viaticum defuiſſe tanta egeſtate rei familiaris, ut uxore & liberis, quos Romæ relinquebat, meritorio cœnaculo abditis, domum in reliquam partem anni ablocaret.* Ubi vide Torrent. & ad Horat. lib. I. Epiſt. I. 91. & paſſim in Juris libris. In hæc cænacula per ſcalas, quæ in viam publicam exibant, adſcendebatur: Martialis lib. I. Ep. 118. *& ſcalis habito tribus ſed altis.* vid. Livium xxxIx. 14. & Ciceron. pro Milon. xv. Male Reineſius ad Claſſ. vII. inſcr. 34. hoc cœnaculum partem ipſius domus, quam emit hic libertus, facit. BURM.

Locat] Lege, *locabit.* GOES.

Quid ille] *Illi* Tragurianus; & mox *non impropero illi, ſextertium*, &c.

Libertini loco] Ergo fuit quoque certus libertini locus. Sed quis libertinus iſte, cujus peculiarem eſſe voluerunt locum in menſa, & ab ipſo nominare? Credo Libertinum ſeu libertum Cæſaris intelligi. Fuiſſe hos libertos ſæpe miſſos in Provincias à Cæſaribus aliorum atque aliorum gratia negotiorum, res eſt nota. Hinc eorum non exigua apud Provinciales auctoritas. Unde puto factum, ut, ſicut Romæ haberent locum *Conſularem* dictum, quia is dabatur Conſuli, ſi præſens eſſet in convivio, ſic in Provinciis Coloniiſque locum *Libertinum*, qui dabatur liberto ſeu libertino Cæſaris, item *Prætorium*, qui Prætori, ut deinceps audiemus. SCHEFFER. *Libertino loco* lege. Loco, quo libertini ſolent jacere. Libertini pro libertis ſæpe apud Tacitum & alios. Sic, *in imo recumbere* apud Senecam Suaſoria vII. *Interrogabat, quis iſte vocaretur,*

„bene ſe habuit? non impropero illi. ſeſtertium ſuum vidit decies; ſed „male vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec me-Her- „cules ſua culpa, ipſo enim homo melior non eſt, ſed liberti ſcelerati, „qui omnia ad ſe fecerunt. Scito autem, ſociorum olla male fervet, & „ubi

caretur, qui in imo recumberet. Noſter paullo ante. *Vides iſtum qui in imo imus recumbit.* Liberti, ſi admitterentur ad Patronorum menſam, infimum occupabant locum. Vide Plinium lib. II. cap. v. HEINS.

Jaces] Accumbit. Probe. Juvenalis Sat. I.

——— *vacuiſque toris tantum ipſe jacebit.*

Sidonius lib. I. ep. II. *Primum jacebat cornu ſiniſtro conſul ordinarius.* SCHEFFER.

Bene ſe habuit] Tractavit, in reſpectu ad victum, & ſimilia. Contrarium habes apud Terent. Act. I. Adelph. ſc. I. *Ruri agere vitam, ſemper parce ac duriter ſe habere.* SCHEFFER. Infr. c. 58.

Non impropero] Objicio, & velut incuſo. Citant Lexicographi huc vocabulum ex Plauto, ac exſtare dicunt in Rudente Act. III. ſc. 4. verſ. 28. verum ibi Douſæ, optimaque Gronovii editio habent, *etiam vim opprobas.* Video nihilominus Gryphium edidiſſe, *vim improperas,* ut anceps hæream, nec diſpiciam ſatis, quid de loco præſenti judicare debeam. Philoxenus profecto laudat *Improperium*, ὄνειδος. *improperat*, ὀνειδίζει. SCHEFFER. Verbum cadentis latinitatis, unde *improperium*, pro dedecore, convitio, quo verbo ſæpe uti veterem interpretem Bibliorum notat Du Cange in Gloſſario. Infra cap. 43 *nec improbo* dixit.

Ille ſextertium ſuum vidit decies] Optime. Seneca II. de Benef. cap. 27. *Hic quater millies ſeſtertium ſuum vidit.* SCHEFFER. Notandus loquendi elegans modus, quo uſus etiam eſt Seneca, lib. II. de benefic. cap. XXVII. *C. Lentulus augur, divitiarum maximum exemplum, antequam liberti pauperem eum facerent, hic quater millies H. S. ſuum vidit: proprie dixi, nihil enim amplius quam vidit.* HEINS.

Male vacillavit] Eleganter de eo, cujus fides conſumtis aut perditis rebus dubia eſt facta. Cic. in Catilin. II. *partim male gerendo negotio, partim etiam ſumtibus in vetere ære alieno vacillant.* SCHEFFER.

Capillos liberos] Inſtar proverbii hoc eſt, de obærato, ſeque ac ſua omnia debente aliis. SCHEFFER.

Ipſo] Tragur. *ipſe*. ſed in margine *ipſo* legitur.

Liberti ſcelerati] Nihil deeſt. Supplendum enim *fuerunt in culpa*, vel ſimile quid. BURM.

Ad ſe fecerunt] Melius, *à ſe fecerunt.* TILEBOM. Quomodo, *fecerunt*, in plurali, cum antecedat, *culpa liberti ſcelerati;* in ſingulari? Puto hic abeſſe aliqua, & idcirco aſteriſcum his præmitti oportere, SCHEFFER. Hic nihil videtur deeſſe; modo cætera recte habeant. Senſus eſt; *ſed liberti* (qui liberti) *ſcelerati, hi omnia ad ſe fecerunt. Ad ſe facere*, parum eſt Latine, pro corradere aut in ſinum ſuum conjicere. Verum meminerimus candidiſſimum pectus Petronium noſtrum nihil diſſimulantem, ſed aperte omnia prodentem, cum vituperio ac deteſtatione ſuis locis (modo id attendatur, quod eſt pretioſiſſimum in hoc opere) in talibus non phraſiologiam, ſed noſcendos hominum mores ſpectare levitatemque in dicendo & agendo (quæ ſe fere comitantur) Satyrice notare. HADRIANIDES. Dixi, aliquid videre deeſſe. Negat Hadrianides, & verba, *liberti ſcelerati* putat eſſe plurativa: nempe reſpicit illud ſequens, *ad ſe fecerunt.* At hoc non reſpondet verbis *liberti ſcelerati*, verum pronomini *qui*, quod ſi abeſſet, id, quod vult Hadrianides, procederet. Nunc cum adſit, debebit is oſtendere, à quo regetur τὸ *liberti ſcelerati*, nam ſi ab eo, quod præcedit, *non ſua culpa*, quod arbitror, *liberti* utique non poteſt eſſe numeri pluralis. SCHEFFER. Puto, *ad aſſem ſecuerunt.* Sic, *impendium ad aſſem reddere*, Plinio lib. I. ep. XV. *ab aſſe crevit*, intra. HEINS. Veriſimile eſt, ſcriptum fuiſſe, *adederunt.* Notum autem eſt, quid ſit, adedere patrimonium, bona, facultates. Totum ergo locum, ſic lege & diſtingue: *Nec mehercules ſua culpa, ipſo enim homo melior non eſt, ſed liberti* (nempe, *ſunt*) *ſcelerati, qui omnia adederunt.* Seneca ſecundo de beneficiis: *Cn. Lentulus antequam liberti pauperem facerent, &c.* GOES. *Ad ſe facere* ſermone plebejo eſt abradere alterius bonis, & ſuis aggregare; ita *facere* pro corradere, colligere ſumi, docuit vir ſummus Grævius ad Flor. I. I. BURM.

Scito autem ſociorum olla male fervet] Scribe, *cito*. Reliquum eſt ex proverbio. Nam *fervere olla* dicitur, cum amici patinarii colunt & ſectantur amicos ſuos. Græci hoc ſic efferunt: *ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, cum fervet olla, vivit amicitia.* Hinc *male fervere olla* dicitur, cum amicitia illa incipit langueſcere. Id quod facile fit inter ſocios, quos conciliavit luxus, voluptas, vel quæſtus alius, ceſſante iſto quæſtu, & deficiente re familiari. SCHEFF. Et hoc in antiquis proverbiis habendum. Gellius lib. XVII. cap. VIII. *Dum hac Taurus, interea puer venerat, & aula deferbuerat, tempuſque eſſe cœperat & edendi & tacendi.* HEINS. Mutant in *cito*, neſcio an bene; cum enim plebeja ſit hæc confabulatio, quidni tales voculas, quibus illi attentionem, ad egregiam aliquam ſententiam, excitarent, relinquamus. Ita infra cap. 75. *ſcitis quid dicam:* ſequenti capite, *ſcis, magna navis magnam fortitudinem habet*, eodem modo ſæpe hac in cœna occurrunt, *vides, vide*, & ſimilia, quibus attentos convivas ſibi plebeji faciunt, BURM.

Olla

„ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. Et quam honeſtam nego- „tiationem exercuit, quod illum ſic vides? ecce libitinarius fuit. So- „lebat ſic coenare, quomodo Rex! apros gauſapatos, opera piſtoria, „viſco-

Olla fervet] V. Eraſmi adagia titulo Amicitiæ pag. 47. multa in banc rem Ovidius libris ſois Triſtium & ex Ponto habet.

Res inclinata] Fortuna facta eſt adverſa, Cic. I. Att. ep. I. *laboratur vehementer, inclinata res eſt.* Sæpe Cicero hac locutione utitur. Vide x ad Att. 8, 11. ad famil. epiſt. 16. *Qui ab excitata fortuna ad inclinatam & prope jacentem deſciſcerem.* Noſter infra hoc cap.

Amici de medio] Puta *recedunt*, ut hanc formulam ſupplet Cicero in Or. pro Sexto Roſc. cap. 38. *Recede de medio, per alium tranſigam.* Elegans ellipſis, quæ celeritatem diſceſſus illius oſtendit. De re ipſa ſæpe habes apud Ovid. in Triſt. SCHEFFER. Solemnis locutio, pro recedunt, non conſpiciuntur, ubi antea frequentes erant. Terent. Adelph. III. 4. *Mater virginis eſt in medio.* Hecyr. IV. 3. *è medio excedere æquum eſt.* Suet. Cæſ. 1.

Et quam boneſtam negotiationem] Scribe. *Et quam honeſtam negotiationem exercuit*, &c. TILEBOM.

Sic vides exe....] Legerem non invitus. *ſic vides exeri?* vel *extolli*, vel *efferri.* TILEBOM. Talem, qui fuerit tam opulentus. Terentius in Phorm. I. Act. 2. *deſinas, ſic eſt ingenium.* Ita ſæpe alii. Noſter infra cap. LVIII. *Ego, quod me ſic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.* SCHEFFER. Id eſt, in ea conditione, qua nunc eſt. Propert. II. eleg. 10.

Hic me tam graciles docuit contemnere Muſas,
Juſſit & Aſcræum ſic habitare nemus.

Senec. Trag. Phœniſſ. verſ. 8. *Gnata quam tanti eſt mihi genuiſſe vel ſic.* Et verſ. 338. *ſic eſtis orti.* Terent. Phorm. III. 2. *ſic ſum: ſi placeo, utere.* & alibi. BURM.

Exe] Corrige *ſic vides? ecce, libitinarius fuit.* Libitinarii viles habiti & abjecti. Vide Senec. VI. Benef. cap. 37. SCHEFFER.

Sic cœnare, quomodo rex] Regio ſplendore, opulentia regia. Senec. ep. 87. *Pecunia ſic in quoſdam homines, quomodo denarius in cloacam, cadit.* SCHEFF.

Apros gauſapatos] Gauſapa contectos, ornamenti gratia. Sic in ſequentibus habes & pileatos. SCHEFF. Quid? an apros gauſape veſtitos? quis credat? Mendoſa potius hæc habeantur. Dederat primum, puto, librarii ſupini aberrans manus, *gauneapatos*, vel *gaunapatos*; unde faciendum reor, litteris tranſpoſitis, *apros gaunea paſtos*, id eſt, *caunea*, vel *gauna*. *Caunna* enim & *caunea* dicebatur pro ficu Carica. Infra cap. XLIV. *Ædilis trium caunearum.* Dignum hoc luxu Romano, ut ficu pro glande apri paſcantur. Infra cap. XL. Trimalchio Caryotis Thebaïciſque aprum, quem convivis apponit, vult credi paſtum. *Appoſitus primæ magnitudinis aper è cujus dentibus ſportellæ dependebant duæ, palmulis textæ, altera Caryotis, altera Thebaicis repleta.* Ad quæ Trimalchio: *Videte, quam porcus ille ſilvaticus totam glandem comederit.* Tum, *pueri Caryotas Thebaicaſque diviſere cœnantibus.* Atque huc forte alluſit Seneca libro de providentia, ubi *prima forma feras ingenti pomorum ſtrue cinctas* apponit, Apros deſignans, tamquam pomis hiſce ſolitos paſci. Porro, de ſuibus fico paſtis audiendus & Plinius Hiſt. Natur. lib. VIII. cap. LI. *Adhibetur & ars jecori fœminarum, ſicut anſerum, inventum M. Apicii, fico carica ſaginatis, ac ſatie necatis, repente mulſi potu dato.* Similis prodigalitas & in aliis notatur. Apud Julium Capitolinum in L. Vero cap. VI. *Volucri equo praſino aureum ſimulacrum fecerat, quod ſecum portabat, cui uvas paſſas & nucleos, in vicem hordei, in præſepe ponebat:* Ubi nucleos nucum pinearum intellige. Lampridius Heliogabalo cap. XXI. *Miſit & uvas Apamenas in præſepia equis ſuis, & pſittacis atque Phaſianis leones pavit.* HEINS.

Opera piſtoria, viſcovos, piſtores] Lege inquirendo: *vis cocos, piſtores?* TILEBOM. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *opera piſtoria, avis, cocos. Avis*, pro, *aves*, ſicut ſæpe, in quo prima littera deëſt ob ſimilitudinem antecedentis. Aves apud veteres fuiſſe in deliciis, ignorat nemo, & videat, qui volet, Meurſium in libro de luxu Rom. cap. 15. & Nonnum Rei cibariæ lib. 2. cap. 20. SCHEFFER. Locus fœde mutilatus. Primo narrabatur, quomodo is libertus cœnare eſſet ſolitus, deinde ad familiam ejus recenſendam tranſibatur. Veriſimile igitur, poſt *opera piſtoria* alia ſcitamenta gulæ in medium eſſe prolata, quibus veſci homo delicatus conſueſſet. Sed & è familia ejus non pauci ſervi deſiderantor. Scribo, *Opera piſtoria, aucupes, coquos, piſtores.* Sic infra etiam cap. XL. aucupes in Trimalchionis familia. *Parati aucupes cum arundinibus fuerunt.* Smyndirides, belluo notiſſimus inter Sybaritas apud Athenæum lib. VI. aucupes, piſcatores, & coquos mille, domo proficiſcens, circumducebat in privatum luxum. Ut fortaſſe Petronii hoc in loco *piſcatores* quoque, pro *piſtoribus* ſint ſubſtituendi. *Opera* autem *piſtoria* occurrunt etiam apud Suetonium vita Tiberii cap. XXXIV. Celſus lib. II. cap. 27. *Lac, mel, adeoque lactaria atque omne piſtorium opus.* Sic & *dulciarium opus*, & *opus lactarium*, Spartiano in vita Heliogabali. HEINS. Horum mancipiorum olim non multus uſus Romæ, & coqui iidem qui piſtores, unde *coquere panem* dicebant. Vide Plin. lib. XVIII. Hiſt. Nat. cap. 2. deinde lautiores diſtinxerunt, & coqui adhibiti cibis lautioribus, piſtores qui pinſendo frumentum frangebant, & panificia

„viſcovos, piſtores! Plus vini ſub menſa effundebatur, quam ali-„quis in cella habet. Phantaſia, non homo. Inclinatis quoque rebus ſuis,

ficia curabant. Vide Nonium in *Pinſere.* Serv. ad Virg. lib. I. Georg. verſ. 267. & ad lib. I. Æneid. verſ. 179. Ad bellum cum Perſeo Macedonum Rege Romanos ignoraſſe piſtores, cum mulieres id muneris obierint, docet Plinius d. l. & Livius lib. XXXIV. cap. 6. deinde, invaleſcente luxu, in familia lautiorum coqui & piſtores ſemper numerantur. Cicer. pro Roſc. Amerino cap. 46. & lib. II. de finib. cap. 8. Et eleganter contra hunc luxum & numerum coquorum invehitur Seneca Epiſt 94. & 95. inter piſtores *Dulciaris* adhuc eminebant: de quibus Apulej. Metam. lib. X. ubi v. Colv. & Beroald. BURM.

Sub menſa] Capio hæc de more quo homines faſtidioſi & lauti vinum guſtantes, nec ſatis palato gratum exſpuebant, vel effundebant, quod *pytiſſare* vocabant. Terent. Heaut. III. I. *Pytiſſando modo mihi quid vini adſumſit.* Vitruv. lib. VII. cap. 4. *Ita conviviis eorum & quod poculis & pytiſmatis effunditur ſimul atque cadit, ſicceſſit.* Imo ludus erat ad certum ſcopum vinum jaculari, de quo plurima viri docti ad vexatum illum Juvenalis locum, Sat. XI. verſ. 173.

Et Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.

Quo autem lautiores erant conviviorum præbitores, eo plus vini effundebatur, quo reſpicit Horat. II. od. 14.

——— ——— *& mero*
Tinget pavimentum ſuperbum
Pontificum potiore cœnis.

ubi Lambinus, ad mentionem amicarum vinum in humum effuſum docet; & egregia de hac luxuriantium profuſione, ex Græcis & Latinis ſcriptoribus, adnotavit. Præterea poculis non omnino exſiccatis, quod ſupererat, humo illidebant, qui mos nondum inter ſtrenuos bibones hodie exolevit. Docet id exemplum Theramenis apud Valer. Max. III. cap. II. exempl. exter. 6. quod κοτταβίζειν Græci vocabant. Aquam etiam ſub menſa effuſam ad avertendum omen, ſi quis inter cœnandum male ominatis verbis uteretur, quibus hilaritas & feſtivitas interpellari videbatur, docet Plinius lib. XXVIII. Hiſt. Nat. cap. 2. *Incendia inter epulas nominata aquis ſub menſis profuſis abominamur.* Ubi quoſdam codices *ſub menſa*, alios *ſub menſam* habere notant viri docti. credibile vero eſt, & noſtrum libertum ſimilia omina vino, loco aquæ effuſo, avertiſſe. Infr. cap. 74. *Gallus gallinaceus cantavit, qua voce confuſus, Trimalchio vinum ſub menſa juſſit effundi.* BURM.

Phantaſia, non homo] Legendum arbitror, *phantaſma.* Eſt autem phantaſma, viſus nocturnus, ſive ſpectrum, ut ex Plinii lib. VII. ep. 27. Macrobii lib. I. cap. 3. & aliis manifeſtum eſt. Poſſis tamen retinere iſtoc ſenſu etiam vulgatum. Carſilides in reſponſis ſuis: τί ἄνθρωπος; Ὀλιγοχρόνιον φάντασμα. Pro his interpres vetus: *Quid homo? Minimi temporis fantaſia.* φάντασμα Græcum eſt, Latinum *fantaſia.* Sed quæ ratio, quod eum vocet *phantaſma?* Credo, quod & hæc interdum per noctem videantur agitare convivia, omnique rerum pretioſiſſimarum copia abundare, cum mox illuceſcente die illarum rerum nil appareat. Neque aliæ ſunt *tempeſtates rerum læta*, quas cum illis ſpectris memorat Macrobius. Quia ergo hic quoque vivebat in ſumma affluentia, ſed vivebat brevi tempore, paulo poſt privatus rebus omnibus, joco eum ita appellare volebat. Cæterum ad eumdem modum infra cap. 43. *Diſcordia, non homo.* Catullus carm. 113. *Non homo, ſed vere mentula.* Apulejus VIII. Metam. *Vervecem, non aſinum vides.* SCHEFF. Gellius lib. XIX. cap. I. *Viſa animi, quas φαντασίας Philoſophi appellant.* Gloſſæ Labbæi: Φαντασία. *Vana viſio, imago, vanitas:* ſed & eædem illæ: Φάντασμα, *Larva, viſio vana, oſtentum.* HEINS. Tragur. Cod. *fantaſia:* quam vocem male ſollicitant, id eſt, ſimulachrum hominis, ſpecies, non homo; vide ad Cicer. XV. ad famil. epiſt. 16. Poſſet & exponi *ſomnium, non homo*, ut apud Terent. Adelph. III, 4. *tu nihil niſi ſapientia es, ille ſomnium;* quod forte ex Homerico illo Odyſ. κ. verſ. 494. adumbratum:

Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

Unde & Ovid. lib. XI. Met. verſ. 641. Inter ſomni Dei filios unum *Phantaſon* appellat, qui ſpecies & imagines ſomniantibus objicit: ſed præterea φαντασία poſſet explicari, homo jactabundus, qui ſe venditat & ſuperbe oſtentat: ut Actor. cap. XXV. verſ. 25. Agrippa & Berenice dicuntur veniſſe μετὰ πολλῆς φαντασίας. Quod erudite vetus interpres reddit *cum multa ambitione.* Ut Nepos Dion. cap. 2. *Magna etiam ambitione Syracuſas perduxit.* De hac ſignificatione vocis φαντασίας egregia eruditiſſimus Gatakerus ad Antonin. lib. I, §. 7. adduxit; ad eumdem autem Petronio modum dicit Ammian. Marcell. lib. XVII. cap. II. *In odium venit cum victoriis ſuis capella, non homo.* Et Cicer. in Piſonem apud Servium ad Virgil. lib. VIII. Æneid. verſ. 139. *Quis te belluam ex utero, non hominem fudit.* Infra cap. 74. *Codex non mulier.* & cap. 44. *Piper non homo.* Et ita illa formula apud Comicos frequens, *ſi homo eſſes* capienda, qua & Cicero utitur. vide Manut. ad lib. XIII. ad Attic. ep. ult. & adpoſite ad ſtultitiam, quam hic tangit Satyricus, hujus liberti idem Cicer. pro Cluentio. cap. 70. *Cujus ea ſtultitia eſt, ut eam nemo hominem appellare poſſit, qua ſibi præter formam nihil ad ſimilitudinem hominis reſervavit.* Et ita ſequenti capite, *hominem me inter homines voluit eſſe.* Vide & cap. 47. & 74. BURM.

Cen-

Digitized by Google

„ ſuis , cum timeret , ne creditores illum conturbare exiſtimarent , hoc „ titulo auctionem proſcripſit. JULIUS. PROCULUS. AUCTIO- „ NEM. FACIET. RERUM. SUPERVACUARUM.

XXXIX. „ [a] Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio ; nam jam „ ſublatum erat ferculum , hilareſque convivae vino , ſermonibuſque publi- „ catis

[a] Encolpius.

Conturbare] Ita noſter cap. LXXXI. *Qui poſtquam conturbavit & libidinis ſuæ ſolum vertit.* SCHEFFER. Proprium de decoctoribus & ære alieno oppreſſis, ut jam ſæpius docuerunt viri docti. v. Turneb. adverſ. lib. IV. cap. 15. & lib. XXII. cap. 23. & Hadrianum Cardinalem de lingua Latina , in hac voce. Cur autem hæc vox id ſignificet, docuit Manutius ad Cicer. lib. IV. ad Att. 17. nempe, quod ſoleant, omiſſis veteribus creditoribus, ſatisfacere iis, qui poſterius crediderunt, & ita conturbent rationes. BURM.

Cautionem proſcripſit] Lege *auctionem proſcripſit.* Cicero lib. XIII. ad Attic. Ep. 5. *Si tibi videtur, appelles Balbum de auctione proſcribenda.* SCHEFFER. *Proſcribere* proprium in hac re verbum. Seneca de beneficiis lib. IV. cap. XII. *Spondeo pro judicato , & ſuſpenſum amici bonis libellum dejicio , creditoribus ejus me obligaturus , ut poſſim ſervare proſcriptum. ipſe proſcriptionis periculum adeo. Titulus* autem vocabatur tabella proſcriptionis. Unde apud Naſonem :

Sub titulum noſtros miſit avara Lares.

Et apud Tibullum lib. II. eleg. IV.

Ite ſub imperium, ſub titulumque Lares. HEINS.

Julius Proculus] Nominis hujus fuiſſe plures docent veteres lapides , in quibus ſæpius occurunt. vide Gruter. pag. LXXXVII. 10. CCI. 5. & MLXXVI. 5. Reineſ. Claſſ. I. inſcr. 280. VI. 122. & XII. 51. Quorum nullum, cujus hic libertus fuiſſet, ad hæc tempora referri poſſe puto. Meminit & Martialis lib. XI. epigr. 37. *C. Julii Proculi* , & alterius *Julii Proculi* inter viros honoratos à Commodo interfectos Lampridius ejus vitæ cap. VIII. circa Petronii vero tempora vixit *Proculus* celeberrimus ille Juriſconſultus , & ſectæ Proculejanæ conditor. de cujus nomine inter viros eruditos non conſtat. Bertrandus eum *Licinium Proculum* dictum eſſe vult, & Præfectum Prætorio ſub Othone fuiſſe. Sed *Sempronium Proculum* appellatum oſtenderunt Grotius, & Schottus lib. V. Obſerv. cap. 30. & Ryckius ad Tacit. lib. I. Hiſtor. cap. 46. fuiſſe tamen qui Juriſconſultum etiam *Julium Proculum* vocaverint, dicit Reineſius, & refutat ad Claſſ. VI. inſcr. 122. *Proculum* quemdam inter Poetas elegiographos ſui temporis memorat & Ovidius IV. ex Pont. eleg. 16. omnium vero horum Proculorum , qui Juliæ gentis fuere, principem fuiſſe illum Julium Proculum , ad cujus teſtimonium Romulus inter Deos relatus eſt, vero ſimile eſt, etſi nullam ab eo familiam & poſteritatem relictam velit Glandorpius in Familia Julia. BURM.

Auctionem faciet rerum ſupervacuarum] Lepide Satyricus immenſum faſtum & arrogantiam locupletis liberti hac proſcriptione oſtendit. Nam moris erat illis, qui pecunia & opibus abundabant, & quibus, ut Horatius lib. I. Ep. VI. ait

Exilis domus eſt , ubi non & multa ſuperſint ,

vendere res ſupervacuas. Quod præcipue à quibuſdam Imperatoribus ſæpe frequentatum ; ab his , ut ſubvenirent inopiæ publicæ , ab illis , ut ſumptibus deperditis exhauſtum fiſcum ſublevarent. Ita Capitolinus de Antonino Philoſopho cap. XVII. narrat , *Ne extra ordinem provincialibus aliquid imperaret , in foro Divi Trajani auctionem ornamentorum Imperialium feciſſe , & vendidiſſe aurea pocula , & cryſtallina , & myrrhina , vaſa regia , & alia.* ubi vide Caſaubonum. Idem de Trajano prædicat Plinius Panegyr. cap. 50. *Circumfertur ſub nomine Cæſaris tabula ingens rerum venalium , quo ſit deteſtanda avaritia illius , qui tam multa concupiſcebat , cum haberet ſupervacua tam multa.* Ubi per Cæſarem Caligulam libenter intelligerem , non Nervam , ut Lipſius & Caſaubonus fecerunt: nam , teſte Suetonio cap. 39. *Ille auctione propoſita reliquias omnium ſpectaculorum ſubjecit & vendidit* , & paulo poſt , *invitatus lucro quidquid inſtrumenti veteris aulæ erat ab urbe repetiit & in Gallia vendidit.* de Antonino Pio Capitolin. cap. 7. *Species Imperatorias ſuperfluas , & prædia vendidit.* Vide quam non plebejum fuerit tales auctiones proſcribere, quibus divitias ſuas, & ſuperfluam ſupellectilem jactabant. BURM.

Publicatis] Publice prolatis , ut à cæteris convivis poſſent exaudiri. Opponuntur tacitis ac ſecretis colloquiis, qualia fere ab initio cœnæ habent inter ſe vicini. Sic *publicare fortunam ſuam* , Seneca dixit. SCHEFFER. Suſpicor ſcriptum fuiſſe , *ſermonibuſque publice jactatis , cœpimus operam dare.* GOES. Recte exponit Schefferus ; nec opus inutili conjectura : creſcente enim vino , ſermones clariores & clamores per triclinium : unde toties Horatius clamorum & ſtrepitus in vino meminit. Appoſite autem Apulej. lib. II. Mileſiar. *Jam illatis luminibus epularis ſermo percrebuit , jam riſus adfluens , & joci liberales , & cavillus hinc inde.* Quæ in hac Trimalchionis cœna eadem , niſi quod joci illiberaliores ſint. Vide ad eum locum Pricæum p. 107. Offendit Goeſium illud *publicatis* , ſed ego idem fere notare puto, quod *publicis* : ſermones autem publici ſunt ordinarii , ſolemnes , & conſueti iis ibus convivis & Hoſpiti , cum mero iocaleſcere incipiunt. Ut illud, *vinum oportet ſuave faciatis , piſces natare oportet* , &c. Qui

„ catis operam coeperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, [a] Hoc vi„ num, inquit, vos oportet ſuave faciatis. piſces natare oportet. Rogo, „ me putatis illa coena eſſe contentum, quam in theca repoſitorii vide„ ratis? ſic notus Ulixes? quid ergo eſt? oportet etiam inter coenandum „ Philologiam noſſe. Patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me homi„ nem

[a] TRIMALCHIO.

vulgares verborum honores & formulæ erant, ut & adhuc hodie. Ita Ovid. lib. III. Amor. eleg. 7.

Et mihi blanditias dixit, dominumque vocavit,
Et quæ præterea publica verba juvant.

Et lib. III. art. am. verſ. 479.

Munda, ſed è medio, conſuetaque verba, puellæ
Scribite, ſermonis publica forma placet.

Quem imitatus Quintilianus lib. I. Inſtit. cap. 6. *conſuetudo vero certiſſima loquendi magiſtra, utendumque plane ſermone, ut nummo, cui publica forma eſt.* Et eodem ſenſu eſt apud Sueton. Auguſt. cap. x. *jus publicum & tralatitium.* Et Tiber. cap. L. & ita ſæpe Senecæ memorantur *voces publicæ.* vid. Ep. 31. & 33. BURM.

Vos oportet ſuave faciatis] Scilicet per ſuavia hæc veſtra colloquia. Sic loquitur. Trimalcio per ſuperbam oſtentationem ſub ſpecie modeſtiæ, quaſi vinum eſſet vilius, ac id circo tali opus haberet condimento. Vide infra cap. XLVIII. ubi ait, *vinum bonum faciatis*, ſenſu ſimili. SCHEFFER. Imo ſcribe: *Hoc vinum vos oportet ſuaves faciat. Bis piſces natare oportet.* GOES. Publicam hanc formulam fuiſſe docet Martialis lib. V. epig. 79. *Vinum tu facies bonum bibendo.* quæ male explicat Heraldus obſervat. cap. v. *Quod tu bibes tamquam bonum, cum non habeas melius, bonum facies.* quæ quid velint, vix intelligo. Sed recte Schefferus exponit, ſermonibus & jocis velut condimento vinum mediocre corrigi. BURM.

Natare oportet] In vino ſcilicet, ad quod eos adhortatur iſtoc proverbio. Nempe frigidioris humidioriſque naturæ piſces ſunt, & ſic debent corrigi. SCHEFFER.

Rogo, me putatis] Petronianum. Sic cap. XCV. *Rogo, ebrii eſtis, an fugitivi?* item cap. XC. *Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo?* item cap. CXXXVII. *Rogo, expiare manus precio licet.* SCHEFFER. Vide infr. cap. 58.

Theca repoſitorii] Repoſitorium, quod paulo ante ferculum, & deſcripſit in ſuperioribus latiſſime. Hujus theca, opinor, in qua cibi ſinguli reponuntur. SCHEFF. *Theca repoſitorii* hic eſt, quæ cap. XXXVI. *ſuperior pars repoſitorii* dicitur, quæ duodecim habebat ſigna, & alterum tegebat ferculum, in quo *altilia, & ſumina*, reliquaque, quæ ibi referuntur. GOES.

Sic notus Ulixes?] *Notus*, eſt, celebris ac clarus. Senſus ergo; an ſic, & hoc modo, hac ſimplicitate clarum factum putatis? Altius & callidius quid ſubeſt, quod conveniat cum calliditate Ulyſſis, ut mox audictis. Videtur ſpeciem proverbii habere, de eo, cui ſubeſt occulta, & nec opinata ratio cauſſaque. Iſta excuſa erant, cum me docet Nobil. Heinſius exſtare hoc in Virg. II. Æn. verſ. 44. hemiſtichion. Porro id liquet eſſe hunc verborum ſenſum: An ego vobis non melius ſum notus? an putatis me eſſe tam ſimplicem rerumque imperitum? SCHEFFER. *Ulixes* reſcripſimus, quia ita optimi quique codices Virgilii & Ovidii, teſte Heinſio & Cioſano, ſemper exhibent, & in Traguriano erat *Ulixes* tam hic, quam cap. 50.

Oportet etiam inter coenandum philologiam noſſe] Seneca Epiſt. VIII. *Cum Ciceronis libros de republica hinc prehendit philologus aliquis, hinc grammaticus, hinc philoſophiæ deditus, alius alio curam ſuam mittit. Philoſophus admiratur contra juſtitiam tam multa dici potuiſſe. Cum ad hanc eamdem lectionem philologus acceſſit, hoc ſubnotat, duos Romanos Reges eſſe, quorum alter patrem non habet, alter matrem. Nam de Servii matre dubitatur. Anci pater nullus, Numæ nepos dicitur. Præterea notat eum, quem nos Dictatorem dicimus, & in hiſtoriis ita nominari legimus, apud antiquos magiſtrum populi vocatum.* Unde liquet, Philologis curæ præcipue fuiſſe, ritus veteres hiſtoriaſque indagare. Quæſtiones philologicas, utpote amœnioris argumenti, inter cœnandum agitari ſolitas, docuit Tullius lib. XVI. Ep. XXI. *Quid ego de Bruttio dicam? quem nullo tempore à me patior decedere: cujus cum frugi ſeveraque eſt vita, tum etiam jucundiſſima convictio. Non eſt enim ſejunctus jocus à Philologia & quotidiana συζητήσει.* Et ſub finem epiſtolæ: *Tu velim in primis ut valeas, ut una συμφιλολογεῖν poſſimus.* HEINS. Vide Wouwer, de Polymathia, cap. XX. & Ciceronis ex Epiſtolis ad Atticum lib. XIII. ult. locum, quem ſupra ad cap. 26. adduximus. Affectat autem hic Trimalchio eruditos ſermones ſuper cœnam, imitaturus Tiberium, de quo vide Sueton. cap. 56. & 70. Claudium autem eruditum ſatis fuiſſe principem, ſed ineptum, & ad ridiculas res & ſermonem ſordidum delabi ſolitum ſcribit Suetonius cap. 40. & ſeqq.

Patrono meo oſſa bene quieſcant] In antiquis Inſcriptionibus apud Gruterum pag. DCXCVI. 5. O. E. B. Q. C. hoc eſt, *oſſa ejus bene quieſcant.* pag. DLXIX 9. *Arcadi oſſa bene quieſcant.* DCCXV. 10. *oſſa mea in aram mixta cum filia una requieſcant.* Apud Naſonem Ep. VII. Heroid verſ. 162.

Sic ſenis Anchiſæ molliter oſſa cubant.

Et alibi:

Oſſa ſepultæ, precor, tuta requieſcite in urna. HEINS.

Ho-

Digitized by Google

,, nem inter homines voluit eſſe. Nam mihi nihil poteſt adferri; ſicut ,, illi fericuluſta: mel habuit praxim. Coelus hic, in quo duodecim Dii ,, habitant, in totidem ſe figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque ,, quiſquis naſcitur illo ſigno, multa pecora habet, multum lanae: caput ,, prae-

Hominem inter homines] Significanter *hominem* uſurpat de libero, & ingenuo. Sic plane Nero apud Sueton. cap. 31. poſtquam aureas ſuas ædificaſſet ædes, *quaſi hominem tandem habitare cœpiſſe*, ajebat. SCHEFFER. Quia ſcilicet Neronem hic traduci ſibi perſuaſerat Schefferus, adducendum erat ejus dictum de domo aurea, quæ certe cum his Trimalchionis verbis nihil habet commune. Sed quia ſervi vix inter homines reputabantur, vel certe quaſi ſecundum hominum genus habebantur, ſe manumiſſum, verum eſſe hominem jactat. Vide Freinshem. ad Flor. lib. III. cap. 20. Et infr. ad cap. 57. BURM.

Fericuluſta mel habuit praxim] Lege, *Sophiſta, mellis habuit praxim.* TILEBOM. Hæc prodigioſa ſunt. Suſpicor, ſcripſiſſe: *ſicut ille ſericulus tamen habuit praxim.* Puto autem reſpicere Ulyſſem, ſenſumque eſſe, licet viſus fuerit aſperior, tamen uſu edoctum potuiſſe afferre grata. *Sericulum* exiſtimo vocari à *ſerio*, ſicuti à *blando* eſt *blandiculus*, & *blandicule*, quod habet Apulejus: niſi malis legere, *ſeroculus*. *Praxim*, ſive *praxin habere*, eſt tenere uſum rei alicujus. Quomodo Cicero in I. de Fin *habere artem diſſerendi*, Cæſar IV. B. G. *habere uſum belli.* Cl. Gronovius legit, *offerri, ſicut iſte ferculus tamen habuit gratiam*, vel *graxim* è prologo Aſinariæ, ubi aliquando lectum *graxis*, pro *gratiis.* SCHEFF. Lege *Sericulus tamen*, id eſt, ὀψιμαθὴς; etſi ſero diſcere inceperit, peritiam tamen habet. *Sericulus*, ut *acriculus* apud Cic. 3. Tuſc. 17. REINES. Dixi, *Sericulus* videri legendum, accipiendumque de homine alias ſerio & gravi, nec jocis multum dedito, qualis dicitur Ulyſſes fuiſſe. Reineſius τὸ *Sericulus* amplectitur quidem, ſed exponit de eo, qui ſero incipit diſcere. At hoc quomodo vel in locum hunc, vel omnino in Ulyſſem quadrat, fateor me non intelligere. Hermannides edidit: *ſicut illi ſericulo: melleam habuit praxim*, quod nec cum MS. convenit, nec idoneum ullum habet ſenſum. SCHEFFER. Locus prodigioſe corruptus, quem tamen videor mihi in integrum reſtituiſſe, opera haud ſupervacanea dum corrigo: *ſicut ille ſericulus lucem à me habuit proxime.* *Fericulus* pro ferculo etiam alibi occurrit apud noſtrum. Referenda hæc ad duodecim ſigna cœleſtia uno in ferìculo, ſuperius exhibita, & ad interpretamentum Trimalchionis nugatorium, quo ferculum illuſtravit. HEINS. Locus deſperatus at varie tentatus. Neſcio autem unde Gallicus novi Petronii locupletator hauſerit ſuam lectionem; *omnium, ſicut ille, melleam habeo praxim*, & gallice verterit, *je goute la douceur de poſſeder tout ce que je ſouhaite, ainſi qu'il faiſoit lui même:* in quibus nihil fere eſt, quod Latinis verbis reſpondeat. Itane fas eſt auctores temerare? nonne præſtaret profiteri, ſe hic nihil intelligere? ut ego ingenue fateor. Niſi quod in ultimis verbis ad Homericum Neſtora adludi putem, cujus ex ore melle dulcior fluebat oratio de quo ſatis adnotatum ad caput v. quod ut clarius ſit, mallem reſingere *melleam* vel *mellis habuit baxim.* Βάξις Græcis eſt ſermo, oratio gravior; unde & pro oraculo utitur Æſchylus Promet. Vinct. verſ. 664. BURM.

Cœlus hic] Ita Ennius, Varro, alii. Bene autem, *cœlus*, uti qui Philologiam hic oſtentet. SCHEFFER. Si verum eſſet, quod Columna ad Ennii lib. I. annal. pag. 30. poſt Servium ad Virgil. lib. v. Æneid. verſ. 801. adnotat, *coelus* notare ipſum Deum Patrem Saturni, *coelum* vero ſedem deorum, major imperitia eſſet Trimalchionis, qui dicit *coelus* hic, in quo duodecim Dii habitant. Sed dubito de hac obſervatione, cum alter locus Ennii apud Nonium & Chariſium, ubi *coelus profundus* dicitur, de ſede Deorum debeat capi. Apud Gruter. p. IV. 12. eſt

OPTIMUS. MAXIMUS.
CAELUS. AETERNUS. JUPPITER.

Et hinc pluralis, *coeli*, in uſu fuit, non tantum Poëtica licentia, ut Voſſius lib. 1. de Analog. cap. 41. opinatur; ſed & oratoribus frequentiſſime ita uſurpatur, ut docuit Vavaſſor de vi & uſu quorumdam verborum pag. 36. infr. quoque cap. 45. *ubique medius coelus eſt.* BURM.

Naſcitur illo ſigno] Urbanus hic Mathematicus genituras ſtultiſſimas, non ex ipſa arte illa vaniſſima petitas, ſed quæ naturæ animalium, quæ ſignis illis adfinxit antiquitas, conveniunt. Lepidum in Aſtrologos Epigramma in Anthol. lib. II. cap. 6. non poſſum, quin hic adducam, ubi ſimili modo genitura ex Arietis, Geminorum, & Piſcium, ingenio ducitur:

Ἀντικράτης ᾔδει τὰ σφαιρικὰ μᾶλλον Ἀράτου
Πολλῷ, τὴν δ' ἰδίαν οὐκ ἴσατο γένεσιν.
Διστάζειν γάρ, ἔφη, πότερ' ἐν κριῷ γεγένηται,
Ἢ διδύμοις, ἢ τοῖς ἰχθύσιν ἀμφοτέροις.
Εὕρηται δὲ σαφῶς ἐν τοῖς τρισί. καὶ γὰρ ὀχευτὴς
Καὶ μωρός, μαλακός τ' ἐστὶ καὶ ὀψοφάγος.

Anticrates novit multo melius ſphærica Arato,
Sed propriam geneſim non intelligit.
Ambigere enim, ait, utrum in Ariete ſit natus,
An in geminis, an in duobus piſcibus.
Inventus vero eſt plane in tribus. nam & admiſſarius,
Et ſtultus, & mollis eſt, belluo piſcium.

Ubi in Ariete natum docet venereum, qualem noſter *Arietinum* vel *Arietillum* vocat; in Geminis ſtultum & mollem,

„praeterea durum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc „ſigno ſcholaſtici naſcuntur, & arietini. Laudamus urbanitatem Ma„thematici, itaque adjecit. Deinde totus coelus Taurulus fit. Itaque „tunc calcitroſi naſcuntur, & bubulci, & qui ſe ipſi paſcunt. In Ge„minis autem naſcuntur bigae, & boves, & colei, & qui utroſque pa„rietes linunt. In Cancro ego natus ſum; ideo multis pedibus ſto, & „in mari, & in terra multa poſſideo. nam cancer, & hoc, & illoc „qua-

mollem, ut noſter *boves*, id eſt ſtupidum, & *coleum*, id eſt, molles; in piſcibus helluonem, ut noſter *obſonatorem*. quæ pulchre ſibi conveniunt. Firmicus, qui totam hanc diſciplinam certis canonibus compoſuit, lib. v. cap. 6. natos, ſi Mars fuerit in ariete inventus, *amoris laqueis impeditos fore* ait. vid. & Manil. lib. IV. verſ. 124. ubi præclare multa de *lana* habet, quæ noſtrum illuſtrant. BURM.

Caput durum] Idem eſt, quod *os durum*: quo apud Terentium Eunuch. Act. IV. ſcen. 7. & paſſim apud alios impudens notatur, tales Græcis [illegible] v. Schott. ad Stromat. verſ. 300. ita infra cap. XLIII. *dura bucca fuit*. BURM.

* *Frontem expudoratam*] Eſt in Gloſſis Iſidori, *expudoratus*, *impudicus*, quod à Voſſio, ut barbarum, rejicitur. Itaque de eo amplius hic cogitandum. SCHEFFER. Sic *expectorare*, & ſimilia apud antiquos. Cyprianus de frugalitate Clericorum, monente Munckero: *veneranda*, *pudica*, *pudorata cum foeminis otia peregere*. HEINS.

Cornu acutum] Quo petant feriantque alios: per figuram uſurpatur de contentioſis, ac paratis alios lædere. Plautus in Pſeudolo: *formido male*, *ne m re ſecunda nunc mihi obvertet cornua*. Vide Horat. ſer. 1. & alios. SCHEFFER. Notum eſt *cornu* potentiæ, pugnacis animi, & iracundi hominis eſſe ſymbolum, & ita Firmicus in libro v. capite 1. & ſeqq. In ariete natos *coronarum inſulis adornatos*, *ſceleratos*, *crudeles*, *jurgiis diſſidentes*, *in certaminibus victores*, *imperioſos*, *fortes*, *qui ſe ſuper alios contendant extollere*, *ad arma paratos*, & ſimiles fore docet. Quia autem aries eſt quaſi princeps aſtrorum, ideo in nummis Cæſarum ejus effigiem quoque conſpici, ut indicaret eorum ſupra reliquos nobilitatem & potentiam, docuit Triſtanus tom. 1. Commentar. pag. 322. BURM.

Hoc ſigno ſcholaſtici] Qui pugnaciſſimi ob rem exilem, quæ inter eos controvertitur. GOES. Manil. lib. IV. verſ. 140. muſicos, cantores, otii amantes, & Aſtronomos naſci docet.

Arieti illi] Scribo, *arieti illi ſubjecti*. TILEBOM. Mallem, *arietini*. Arietinum, eſt ſimile arietibus, quomodo Columellæ *cicer arietinum*. Tangit lites ac contentiones eorum, qui in literis verſantur. SCHEFFER. Lege *arietilli*. Contemtim ſic vocat ſcholaſticorum diſcipulos, tamquam petulantes, feroces, & incurſaces, vel etiam tamquam hebetioris ingenii ſtupidos & ſimplices; Galenus 6. m. m. cap. 3. è Cercida Comico [illegible] eodem ſenſu dixit. REINES. Scribendum *arietilli*. *Cicer arietillum* habes apud Columellam lib. II. cap. X. Dictum autem arietillum, ut *bovillum* & *ovillum pecus*, quod & *oviaricum* dicebant. Ut apud Gruterum pag. DXIII. 1. CONDUCTORES GREGUM OVIARICORUM. HEINS. Forte *& arietini illius laudamus urbanitatem Mathematici*. Qui nempe hæc obſervavit. Ego hunc locum conſtituendum interpungendumque puto in hunc modum. *Plurimi hoc ſigno ſcholaſtici naſcuntur. Ut arietilli laudamus urbanitatem mathematici*, *utique adjecit*, &c. Non inepte autem hunc Mathematicum, nempe Trimalchionem, arietillum nominat, non tantum quod arietis cœleſtis naturam tam probe ſeſe noſſe jactaret, verum vel præcipue, quod in illum tam belle conveniret, quæ ipſe tribuebat natis ſub arietis ſigno. Ut multa pecora habere, multum lanæ, caput durum, & vel maxime frontem expudoratam, qua ille multa confidentia effutiebat, quæ nec cœlum nec terram attingerent. GOES.

Taurulus] Sic feſtive loquitur. Nempe laudabant urbanitatem ejus, ſicut præcedit. SCHEFFER.

Qui ſe ipſi paſcunt] Id eſt, non agunt vitam paraſiticam, vel, ut Plautus loquitur Perſ. 1. 2. *qui paraſitando paſcunt ventres ſuos*, & non à regibus ſuis paſcuntur, (de qua voce cap. 57. agendi locus erit). Plane ita Firmicus lib. v. cap. 3. ſi Saturnus in Tauro erit inventus, dicit naſci *qui per ſemet ipſos magna ſibi quærant ſubſtantiæ facultatem*. BURM.

In geminis] V. Manil. 4. verſ. 152.

Boves] Quare boves? an quoniam & ipſi junguntur bini ad vehicula vel aratra in opere? Hinc apud Varronem in fragmentis, *biga cornuta*. SCHEFFER.

Colei] Infr. cap. 44 *ſi nos coleos haberemus*. v. Manut. ad Cicer. IX. ad fam. 22.

Utroſque parietes linunt] Græcum reſpicit proverbium, quod eſt δὶς τοίχους ἀλείφειν, uſurpaturque de iis, qui apud omnes, etiam adverſos inter ſe, gratiam inire quærunt. SCHEFFER. V. Schott. ad Suidæ proverbia Centur. v. 91.

In cancro] Manil. IV. 162. ſub cancro mercatores, & fœneratores edi vult.

Multa poſſideo] In hac quoque geneſi Firmicus lib. v. cap. 5. *patrimonia & honores*: & cap. 9. *divites* &

Digitized by Google

„quadrat; & ideo jam dudum nihil ſuper illum poſui, ne geneſim meam „premerem. In Leone cataphagae naſcuntur, & imperioſi. In Virgine „mulieres, & fugitivi, & compediti, In Libra laniones, & unguen- „tarii, & quicumque aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & „per-

& locupletes promittit. Sed quod noſter addit de mari & terra, & pedibus, eſt ex Mathematici noſtri urbanitate, reſpicientis ad animalis pedes, & duplicem in aqua & terra vitam. BURM.

Et hoc, & illoc] Antique, pro *huc*, & *illuc*. Plautus in Merc. *non hoc voluntas me impolit.* Ita ſupra, *uſque hoc*, SCHEFFER. Virgil. lib. VIII. Æneid. verſ. 423.

Hoc tunc ignipotens coelo deſcendit ab alto

Serv. *hoc, pro huc, poſuit ſecundum antiquum morem, nam antea* hoc *adverbium loci fuit, quod nunc abolevit.* Vide & Pierium. Ita & veteres membranæ apud Ciceron. lib. X. ad fam. ep. 21. *hoc me venire:* ubi vide viri ſummi Grævii adnotationes. BURM.

Super illum poſui] Nullum cibum impoſui ſigno illius in repoſitorio. Nam alioquin ſupra mentio fit coronæ ſuper eum, ob hanc cauſam. SCHEFFER.

Geneſim] Ut ſupra, *praxim*. Intelligit autem fatum ex ſigno illo ſibi impendens. Nam, ut ait Cicero II. Divin. 12. *Vim quamdam eſſe ajunt ſignifero in orbe, qui Græce ζωδιακὸς dicitur, talem, ut ejus orbis una quæque pars alio modo moveat immutetque coelum, perinde ut quæque ſtella in iis finitimiſque partibus ſint quoque tempore, eamque vim varie moveri ab iis ſyderibus, quæ vocantur errantia.* Cæterum hoc modo *geneſin imperatoriam* dixit Suetonius, *geneſes mortalium* Cenſorinus atque alii. SCHEFFER.

In Leone] Manil. lib. IV. 176. venatores, ferarum confectores, iraſci faciles, ſed placabiles, huic ſigno adtribuit.

Cataphage] Corrige, *cataphagi*, hoc eſt, helluones. Gloſſæ veteres. Καταφαγᾶς. *Nepos, comiſator, vorax, comeſor.* SCHEFFER. Lego *cataphaga*. Græcis enim καταφαγᾶς, καταφαγῆς: pravum eſt καταφαγός. Gloſſ. *Ganeo*. Λίχνος, καταφαγῆς, λαπελύτης, λιμβ⊕, λαιμαργός. Ebræorum quoque ſententia leo pro voraciſſimo animali habitus fuit; quod adparet ex ænigmate Samſonis Judic. XIV. qui cum *comedentem*, vel vorando conſumentem diceret, leonem intelligi volebat. REINES. Recte Reineſius ex Gloſſario. Ita & Pollux lib. VI. cap. 7. καταφάγας. Capio autem non tam de Helluone proprie dicto, quam de prodigo, qui paterna bona abligurit: ita enim geneſin hanc quoque Firmicus explicat lib. V. cap. 4. *Erunt felices, ac per ſemet ipſos felicitatis inſignia conſequentur, poſtquam patrimonium paternum fuerit amiſſum.* Et cap. III. *à parentibus nihil accipient, aut ſi quid acceperint perdent.* Et proprie καταφαγεῖν τὴν οὐσίαν Græcos dicere, ut *comedere* Latinos, docuit Lambinus & alii ad Horat. lib. I. Ep. XV. 40. vide infra cap. 44. *jam pannos meos comedi.* Gloſſ. καταφαγάς, *nepos.* Præterea ſub hoc ſigno naſci docet Firmicus ubique potentes, claros, imperioſos: & ita intelligendum quod infra cap. 44. *domi Leones, foras vulpes.* Sed quid prohibet, addere alterum epigramma, quod in Anthologiæ lib. II. cap. VI. lepidiſſimæ ſententiæ exſtat de Aſtrologis, qui in Tauro vel Leone natos homines ſemper fingebant, ut eo felicior nativitas exiret:

Πάντες ὅσοι τὸν Ἄρη καὶ τὸν Κρόνον ὡροθετοῦσιν
Ἄξιοί εἰσι τυχεῖν πάντες ἑνὸς τυπάνου.
Ὄψομαι οὐ μακρὰν αὐτοὺς τυχὸν εἰδότας ὄντας
Καὶ τί ποιεῖ ταῦρος, καὶ τί Λέων δύναται.

Omnes quotquot Martem & Saturnum in Horoſcopum ponunt,
Digni ſunt conſequi omnes unum ſupplicium.
Videbo eos paulo poſt forte ſcientes revera,
Et quid Taurus, & quid Leo poſſit

Nimirum, cum objecti erint beſtiis his feris. BURM.

In Virgine] Manil. ibid. verſ. 189. doctos, oratores, ſcribas, prodire notat in hoc ſigno.

In Libra] Menſores, ponderatores, calculatores, juris peritos, & magiſtratus in libra naſci Idem docet verſ. 203.

Laniones] Ergo poſthac non magis probum erit *Lanio, lanionis*, quam *lanius, lanii*, ſi quid pollebit fragmenti hujus auctoritas. Negaverat Voſſius lib. III. de Vitiis ſer. Lat. Sed & in Gloſſis antiquis: κρεοπώλης, *lanio.* & Paulus JCtus leg. 18. ff. de Inſtruct. & Inſtr. *Cum de lanionis inſtrumento quæritur*, &c. SCHEFF. Locis aliis à me allatis pro hac lectione adde Caprum, qui ſic in libello de Ortograph. *Dixerunt tamen & veteres lanio in nomine.* SCHEFEER. Hos in libra naſci vult Mathematicus noſter, quia carnes appenſas lance vendebant, quod cum in deſuetudinem abiiſſet, & micandi conſuetudo digitis conludentibus eſſet inducta, Turcua Apronianus Præfectus urbis ſub Valentiniano edicto iterum revocavit; quod exhibet Gruterus pag. DCXLVII. 6. & illuſtrat Briſſon. Select. Antiquit. lib. I. cap. 6. BURM.

Aliquid expediunt] Ingenii judiciique ſui trutina, puta: ideo enim naſci tales facit in libra. Ita habes apud Phædrum noſtrum lib. III. fab. 15. *expedi, quid fecerim.* Plautus in Prologo Captiv. *hic hodie expediet hanc docte fallaciam.* SCHEFFER. Res exigere videtur ut legamus, *& quicumque hujus aliquid expediunt.* GOES. Puto male explicare Schefferum, ſed, ſi ſana ſit hæc vox, *expedire*, capienda eſt de inſtitoribus, & qui tabernas vel viliores negotiationes exerce-

„ percuſſores. In Sagittario ſtrabones, qui holera ſpectant, lardum tol-
„ lunt. In Capricorno aerumnoſi, quibus prae mala ſua cornua naſcuntur.
„ In

ercebant, quales noſtrates vocant *Krämers*. Ita Ovid. lib. I. Art. amator. verſ. 421.

Inſtitor ad Dominam veniet diſcinctus emacem,
Expediet merces, teque ſedente, ſuas.

Quos *nugivendos* vocavit Plautus in Aulularia, teſte Nonio Qui explicat, *qui aliquid mulieribus vendunt*, ut hic *aliquid expediunt*. Ita ſupr. cap. XIV. dixit *explicare mercem*. Poſſet & quis ad fœneratores & menſarios, qui expediunt nomina, & rem pecuniariam tractant, referre: ſed ego præfero priorem interpretationem. vehementer tamen dubito, an non legendum ſit, *qui aliquid expendunt*, ut comprehendat omnes negotiatores, qui merces pondere vendunt. Cogitent acutiores. BURM.

In ſcorpione] Manilius ibid. verſ. 217. milites, venatores, gladiatores, & ludicra exercentes certamina huic ſigno adſcribit.

Venenarii, percuſſores] Hos ſub ſcorpione ponit, forte quia vulgo homines aſperitate & acritudine morum deteſtabiles *ſcorpiones* vulgus appellat, teſte Apulejo lib. IX. Metamorph. ubi vide egregie hæc illuſtrantem Pricæum, pag. 511. & ita Firmicus lib. v. cap. 7. *Si Venus in ſcorpione fuerit inventa, dicit naſci, qui nullo habito reſpectu honeſtatis, aut æquitatis, res concupitas conabuntur ex aliorum manibus violenter extrahere, hacque de cauſſa non curabunt aliquando ad interfectiones hominum uſque deſcendere.* Et cap. 9. *ſi luna fuerit in ſcorpione erunt homines mali, aſperi, & crudeles.* BURM.

In Sagittario] Aurigas, domitores ferarum, & equorum naſci ait in hoc ſigno Manil. verſ. 230.

Strabones] Ideo, quia collineantes, cum arcum tetenderint, unum fere oculum clauſum habeant, & transverſa tueantur.

Qui holera ſpectant, lardum tollunt] Ad inſtar proverbii de iis uſurpat, qui aliud ſimulant, aliud faciunt, ſicut ſtrabones aliud notare oculis, aliud præhendere manibus videntur. Fures cumprimis notat, & invidos. Conſule Nonium, voce *ſtrabones*, ibique Varronis & Lucilii loca. SCHEFFER.

In Capricorno] Metallorum fuſores, fabros, piſtores, inſtitores veſtium, leves & Veneri deditos in Capricorno produci docet Manil. verſ. 243.

Ærumnoſi] Sub hoc ſigno Firmicus lib. v. cap. 3. miſerrimos quoque naſci putat, ut & cap. 8. *pauperes, debiles, ignobiles, omnibus facultatibus denudatos, valetudinarios, membris vitiatos, ac longis laboribus vitaque impedimentis continue fatigatos.* Per *ærumnoſos* Schefferus hic, & lib. II. de re vehicul. cap. 2. præcipue Bajulos, & qui onera portant iniqua, intelligit, quia, auctore Feſto, *ærumnulæ* vocantur *furcillæ, quibus religatas ſarcinas viatores gerunt.* Quamquam & ex Manilii doctrina *ærumnoſi* dici poſſent metallorum ſcrutatores, quibus multæ ærumnæ ſub terra in inquirendis auri, argenti & reliquorum metallorum venis ſunt exhauriendæ. Cæterum hoc ſigno horoſcopante natus fuit Auguſtus *qui tantam fati fiduciam habuit, ut Thema ſuum vulgaverit, nummumque argenteum ſigno capricorni, quo natus eſt, percuſſerit.* Sueton. cap. 94. unde apparet non modo ærumnoſos hoc ſigno naſci, ſed & felices. Ita & Firmicus lib. v cap. 6. *Homines regios, potentes, maximis tropæis, & pluriмо victoriarum genere honeſtatos hoc ſigno naſci.* In capite ſequenti *magna fama aliique nomine reges fore cenſet, qui omnia mala minoribus imminentia prohibere conentur, nec ſinat potentiores in populum deſævire.* Quorum primum in Auguſtum ſatis quadrat, ſed poſterius minime: vide Triſtan. tom. I. pag. 70. opinionem quoque vulgi fuiſſe hoc ſigno Tyrannos naſci docet Lambinus ad illa Horatii lib. II. cap. 17.

Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horæ, ſeu Tyrannus
Heſperiæ Capricornus undæ, BURM.

Quibus præ mala ſua, & cornua naſcuntur] Puto plane ſcripſiſſe noſtrum, *quibus præ mole ſua & cornua naſcuntur. Præ mole*, eſt, propter molem, ſicut Plautus, *præ tremore*, Cicero, *præ lacrymis*, & alii. noſter ipſe infra, *præ literis. Molem* intelligit ſarcinæ, ſimulque figurate malorum. Qua ratione Cicero quoque in Catilinaria III. dixit, *moli molem à cervicibus ſuis depellere.* Ludit in ærumnoſos, hoc eſt, eos proprie, qui ærumnis utuntur ad ferenda onera, figurate vero in miſeros & laborantes variis difficultatibus, aitque ipſis ex eo, quod tam gravia ferant onera, cornua naſci. Non profecto imperite, quando & qui onera iſtiuſmodi ſuſtinent, magna ſpiritus contentione cerebrum diducunt veluti, & viam cornibus aperiunt, & ærumnoſi melancholici juxta ſunt, copiaque materiæ, unde cornua proveniunt, abundant. SCHEFFER. In MS. eſt *premala*. Suſpicor lectionem veram eſſe, *quibus per mala ſua cornua naſcuntur. Per mala* eſt propter mala. id eſt, calamitates, damna ſua, vel labores ærumnoſos. Illud *cornua naſcuntur* ſpeciem proverbii habet de iis, qui incidunt in ægritudines graves ob multiplices curas. SCHEFF. *Præ mala ſua*, pro *præ malis ſuis*. Sic vulgus loquebatur, ut alibi monemus. Vetus verſio Coſmographiæ à Gothofredo editæ pag. 19. *præ omnem mundum.* HEINS. Hæc non intelligo, neque ſcio cornua indicium malorum & ærumnarum eſſe, ſed ſymbola fuiſſe potentiæ & honoris. Quare latent hic forte Tyranni & reges, ſed nihil expedio.

In

„In Aquario copones, & cucurbitae. In Piſcibus obſonatores, & rhe„tores. Sic orbis vertitur, tamquam mola: & ſemper aliquid mali fa„cit; ut homines aut naſcantur, aut pereant. Quod autem in medio „ceſpitem videtis, & ſuper ceſpitem favum; nihil ſine ratione facto. „Terra mater eſt in medio, quaſi ovum corrotundata, & omnia bona „in

In Aquario] Manilius d. l. verſ. 259. Aquileges, aquæductuum fabricatores, minime avaros naſci ſub hoc ſigno ait.

Caupones] Lepide; quia illi aqua vinum ſuum inficere ſolent; quam fraudem eleganter perſtringit Martial. lib. I. ep. 57.

Continuis vexata madet vindemia nimbis
Non potes, ut cupias, vendere caupo merum.

Et lib. III. epig. 57.

Callidus impoſuit nuper mihi caupo Ravennæ,
Cum peterem mixtum, vendidit ille merum.

& hinc grammatici Græci volunt κάπηλον dictum παρὰ τὸ κακύνειν τὸν πηλὸν, ἤγουν οἶνον ab adulterando vino. Vide Weitz. ad Virgilii Copam initio, &, quos ille laudat, auctores. Et Ariſtoph. Plut. II. ſcen. IV. verſ. 21. & IV. ſcen. 5. verſ. 22. Et ita quidam explicant illa Pauli II. ad Corinth. cap. 2. 17. οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ubi vetus interpres *non adulterantes.* vide ibi eruditiſſimum, & ſupra vulgus eorum, qui illotis manibus literas ſacras tractant, ſapientem Bezam. & eodem modo Euripid. Hippolyt. 952.

Ἤδη νῦν αὔχει, καὶ δι᾽ ἀψύχου βορᾶς
Σίτοις καπήλευε.

ubi vide Scholiaſtem. Firmicus non caupones quidem ſub hoc ſigno naſci agnoſcit, ſed lib. V. cap. 5. *epulones & bibones & Epicureos*; capite vero ſequenti *malos & perfidos.* Sed præterea altera ratio adduxit forte Trimalchionem, cur caupones in Aquario collocaret. Quod nempe apud veteres *cauponæ* erant infames, quia lupanaria & meritoriæ tabernæ erant. Vide viros doctos ad Ælian. III. Variar. 14. & XI. 9. & IX. 19. aquarii autem & aquarioli erant infamis miniſterii mancipia, qui aquam ad turpes uſus ſubminiſtrabant. De quibus ſupra. cap. 27. BURM.

Cucurbita] Quia hæ, teſte Plinio lib. IX. cap. 5. *amant rigua.* cucurbitas etiam homines ſtolidos ſignificare notum vulgo eſt. BURM.

In piſcibus] Manilius ibid. verſ. 273. ſub Piſcibus naſci maris & navigationum ſtudioſos, gubernatores, remiges, piſcatores, fæcundos, & inconſtantes docet. BURM.

Obſonatores] De his epigramma ſupra adductum ſatis docet. Firmicus quoque in hoc ſigno tam ludis joculationibus & cantibus deditos, quam doctos, legum peritos agnoſcit. v. lib. III. cap. 5. 6. 7. & 8. BURM.

Aliquid mali] Atqui ſequitur, *aut naſcantur.* Nempe hic philoſophiam ſuam Trimalcio oſtentat, quando inter mala numerat naſci. Sententia eſt Theognidis apud Stobæum ſerm. 99. quam habes & inter editas à Grutero: *Optimum, non naſci, aut natum quam citiſſime mori.* Cæterum *aliquid mali* intelligo, *res aliqua mala, aliquod malum* efficit, ut hoc ita fiat. SCHEFFER. Non video quid hæc ſibi velint. Opinor corrigendum, *ſemper quid anomali facit.* De anomalia Gellius Noctium Attic. lib. II. cap. XXV. Eſt autem ἀνώμαλον *inæquale*, & ἀνωμαλία *inæqualitas* Gloſſarium vetus ἀνωμαλία τῆς ὁδοῦ *ſalebra, aſperitas.* HEINS. Non erravero, ſi dixero ex Trimalchionis ſententia, *orbis*, qui vertitur tamquam mola, *ſemper aliquid analogi facit.* Non enim operatur alia, quam naturæ ſuæ ſimilia, & in quas ſe figuras vertit, tales producit homines. Ut cum fit aries, homines ſi non naſcuntur toti arietini, ſaltem habentes aliquid arietilli. Et ſimiliter cum cœlus fit taurulus, aut aliud ſuſcipit ſignum, omnes qui ſub eo naſcuntur, de ejus natura participant, atque illi aliquid analogi patiuntur, ſicut *orbis ſemper aliquid analogi facit.* Quapropter ſi & ita ſcriptum arbitratus fuero, à Trimalchionis ſententia non abiero. GOES.

Ut homines aut naſcantur, au pereant] Legendum cenſeo; *uti homines aut naſcantur, aut pereant.* GOES.

Ceſpitem videtis) An, *videbatis?* Nam repoſitorium, de quo agebatur, jam ſublatum erat. HEINS.

Nihil ſine ratione facto] Recte. *Facto* enim frequentativum à *facio.* Feſtus è membranis in *Nare. Natare igitur eſt ſæpius nare; ut dictare, factare, ventare*, habes apud eundem. *Scriptare*, & *lectare* apud Horatium, I. Sat. VI. verſ 122. HEINS. Traguriensis *facto*; quod rectum, pro *factito.* & notat facere ſoleo, quod majorem arrogantiam indicat. Vide Munker. ad Fulgent. expoſit. ſerm. antiq. p. 174.

Terra mater] Sic terram appellabant. *Omniparentem* dixerat Maro Æn. VI. & Plinius Hiſt. Natur. lib. XVIII. cap. I. *cunctorum parentem.* Nota Bruti interpretatio de oſculo matri ferendo, ut & Deucalionis de oſſibus poſt tergum jaciendis. HEINS. Ita dicta, *quia cunctis animantibus victum ſufficiat.* Arnob. lib. II. & III. vide Lactant. II. cap. 10. & Lucret. paſſim: ſed præcipue lib. II. verſ. 992. & ſeqq. ſed hæc obvia, & vulgo notiſſima.

Corrotundata quaſi ovum] Rotunda facta. Seneca IV. Q. N. 3. *Poteſt, etiamſi non fuerit grando talis, cum defertur, corrotundari & toties per ſpatium aeris denſi devoluta æqualiter atque in orbem teri.* Adde & epiſto-

Digitized by Google

„ in ſe habet, tamquam favus.

XL. „ [a] Sophos univerſi clamamus, & ſublatis manibus ad camaram,

a. ENCOLPIUS.

epiſtolam illius 113. Philoxenus in Gloſſis: *Corrotundat*, στρογγυλοῖ. Lexicon Cyrilli: στρογγυλίζω, *corrotundo, rotundo*. Cicero ſic uſurpavit ſimplex *rotundare* in libro de Univerſo. SCHEFFER. Uſi ſunt hoc verbo Seneca epiſt. CXIII, & Vegetius. *Rotundare* etiam apud alios. HEINS. Ita Plin. lib. XV, Hiſt. Nat. cap. 21. *ovatam ſpeciem* vocat. Quod autem gloſſæ hanc vocem reddant per στρογγύλιω & στρογγυλίζω, exprimit ipſam figuram ovi. Ita, quod Plinius lib. XI. Hiſt. Nat. cap. 25. dicit *ſcorpiones, terreſtres vermiculos, ovorum ſpecie parere*, Ariſtoteles lib. V. Hiſtor. Animal. cap. 52. vocat ἐπιστρόγγυλα σκωλήκια μικρὰ, ut adnotavit Harduinus: & ita Nicomachus apud Athenæum lib. II. cap. 16. de prodigo lepide dixit:

Ὀυσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι τοῦ πατρὸς
Οὕτω συνεστρογγύλικα κἀξεκέκικα
Ἐν μησὶν ὀλίγοις ὥσπερ ὠὸν τις ῥοφῶν.
Rei paullulum mihi cum reliquiſſet pater,
Sic corrotundavi, & effudi paucis menſibus
Ut ſi quis ovum ſorbeat.

De qua locutione vide Victor. lib. XXIII. Var. lect. cap. 18. BURM.

Sophos] Σοφῶς. Martialis. lib. VI. epigr. 48.

Quod tam grande ſophos clamet tibi turba togata.

SCHEFFER. De acclamationibus ſupra cap. V. & X. jam egerunt commentatores. Σοφῶς autem Græco modo; *belle, bene, ſapienter*, Latinis ſonis adclamabant: vide Scipion. Gentil. ad Apulej. Apolog. num. 642. Uſos fuiſſe & particula φεῦ, *Pheu*, docet Tertullianus Adverſ. Valentinianos cap. VIII. *In ſcholis Carthaginienſibus fuit quidam frigidiſſimus orator Latinus, Phoſphorus nomine. quum virum fortem perorаret, venio, inquit, ad vos, optimi cives, cum victoria mea, cum felicitate veſtra, ampliatus, glorioſus, fortunatus, maximus, triumphalis. Et ſcholaſtici ſtatim, familia Phoſpori Pheu! audiſti Fortunatam, & Hedonem, & Acinetum, & Theletum. acclama familia Ptolomei Pheu!* Ita paullatim crevit hæc inſania, ut cum Cicero & ejus temporis oratores ſubobſcura & ſecunda admurmuratione auditorum probari verba à ſuis gauderent, (vide Action. I. in Verr. cap. 15. & ibi Hottom.) poſterioris ſæculi declamatores inſanos clamores & magnum & tergeminum Sophos deſiderarent. v. Bern. Ferrar. de Acclamation. & Plauſu lib. III. cap. 15. BURM.

Ad camaram] Ad tectum. Noſter cap. XXX. *bilychnis de camera pendebat.* Sed & *camara* per *a* eſt rectum, imo præfert alteri Verrius, & Chariſius. Porro, *ſublatis manibus ad camaram* hic dictum, ut *ſublatis manibus ad cælum*, quod eſt frequens. SCHEFF. Ita plerumque in vetuſtiſſimis exemplaribus invenias ſcriptum, non *camera*. Nec aliter pervetuſtus Columellæ codex S. Germani. Porro, notandus hic veterum ritus, qui admirabundi tollebant manus. Sic & infra cap. LVII. Aſcyltos, quaſi admirari ſe ſimulans apophoreta, tam ingenioſe ſcilicet excogitata, tollit manus, eum revera derideret. *Ceterum Aſcyltos intemperantis licentia, cum omnia ſublatis manibus eluderet.* Ita illa ſunt intelligenda. Horat. Sat. V. lib. II.

Importunus amat laudari, donec, ohe, jam
Ad cælum manibus ſublatis dixerit. ———

Catullus Epigrammate LIV.

Admirans ait hæc, manuſque tollens,
Dii magni ſalaputium diſertum!

Cicero in Academicis Quæſt. lib. IV. cap. 19. *Hortenſius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo loquente Lucullo fecerat, ut etiam manus ſæpe tolleret.* Et ad Cæſarem lib. VII. ep. V. *Suſtulimus manus ego & Balbus, tanta fuit oportunitas, ut illud, neſcio quid, non fortuitum, ſed divinum videretur.* (Ubi vide Manutium) Addam Arnobii locum, ſed fœdiſſime interpolatum à librariis. Is eſt lib. VII. ubi agit de theatralium operarum ſtudiis. *Jam vero ſi viderint, in foemineas mollitudines enervare ſe viros, vociferari hos* (*hoc* V. C.) *fruſtra, ſine culpa alios curſitare, amicitiarum fide ſalva contundere ſe alios, & crudis mutilare ſe* (malo *de*, nam *ſe* jam præceſſerat) *caſtibus, certare hos ſpiritu, buccas vento diſtendere, votiſque inanibus concrepare, manus ad coelum tollunt, rebus admirabilibus mox proſiliunt, exclamant, in gratiam cum hominibus redeunt.* Ubi primo fateor me neſcire, quid ſibi velint iſta, *ſine culpa alios curſitare*, niſi ſcribimus, *in pulpita alios curſitare.* Plinius lib. VII. ep. XXIV. *At hercule alieniſſimi homines in honorem Quadratillæ per adulationis officium in theatrum curſitabant, exſultabant, plaudebant, mirabantur, ac deinde ſingulos geſtus dominæ cum canticis reddebant.* Plura Interpretes ad illa Naſtri cap. V.

——— *Neve plauſor in ſcenam,*
Sedeat, redemtus hiſtrionicam addictus.

quomodo illa ſcribenda. Pro, *certare hos ſpiritu*, forte reponendum, *artare os ſpiritu*, quod fit inflando genas. Pro, *votiſque inanibus concrepare*, liber Regius, qui Arnobium conſervavit nobis, *votiſque inmanibus*. Unde Salmaſius, *cavatiſque manibus*; ſed de manibus mox ſubſequitur, ut iis hic non ſit locus. Suſpicari licet, relictum nobis ab Arnobio, *ſtloppiſque manibus*, ad imitationem Perſiani loci.

Nec ſtloppo tumidas intendis rumpere buccas.

Heraldus hæc male tranſponebat, & perperam interpretabatur, *manus tollere.* Quem eſſe geſtum admirantium, jam vidimus. HEINS. Unde & profluxit noſter loquendi modus. *Een gat in den Hemel ſlaen.*

Id

„ram, juramus Hipparchum Aratumque comparandos illi homines non „fuiſſe; donec advenerunt miniſtri, ac toralia propoſuerunt toris, in „quibus retia erant picta, ſubſeſſoreſque cum venabulis, & totus vena- „tionis apparatus. Nec dum ſciebamus, mitteremus ſuſpiciones no- „ſtras, cum extra triclinium clamor ſublatus eſt ingens: & ecce canes „laconici etiam circa menſam diſcurrere coeperunt.. Secutum eſt hos „repoſitorium, in quo poſitus erat primae magnitudinis aper, & qui- „dem

Id enim ſublatis manibus quodammodum fieri videtur. GOES.

Aratum] Similis huic irriſio & jocus eſt in Epigrammate, antiquo lib. II. Anthol. cap. 5. ſupra jam adducto.

Illi homines] Lege, *illi homini.* HEINS.

Tolaria propoſuerunt] Lege *toralia propoſuerunt.* TILEBOM. Emendo, *toralia propoſuerunt toris.* Varro; *torale, quod ante torum.* Quia ante torum, ideo noſter *propoſuerunt toris*, id eſt, ante ea poſuerunt. SCHEFFER. Sana hæc ſunt. Tacitus Annal. III. cap. v. *Ubi illa veterum inſtituta? propoſitam toro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina.* Uti illic legendum cum magno Grotio. Idem Tacitus Hiſt. I. cap. LXXVIII. *Fuere qui imagines Neronis proponerent.* Ubi videndus Gronovius. Gloſſæ Labbæi: *Torale*, περίκλινον, πορφυρὶς, περικλίντρον *Toral*, στρωμνὴ. Lampridius in Heliogabalo cap. XIX. *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* Occurrunt & *toralia* apud Horatium & apud Conſidium Grammaticum. HEINS. De toralibus vide Lambinum & Torrentium ad Horat. libr. II. Sat. IV. verſ. 84.

Picta] Acu ſcilicet. Erant enim veſtes, variis ornatæ imaginibus, quibus torum ornabant, undiquaque circumpoſitis; errantque vehementer, qui accipiunt pro eis, quibus torus involvitur, aut inſternitur, & quæ *linceul* à Gallis appellantur; nam omnino torum lectumque ambibant. Gloſſæ veteres, *torale*, περίκλινον. Iſidorus optime ad hanc mentem: *toralia, longa perpetuaque mappa*, quales ſcilicet conviviis inſerviebant, nam præcedit apud eumdem: *mappa convivii & epularum appoſitarum ſunt.* Sicut autem hic ſunt pictæ, ita apud Lampridium in Heliogabalo cap. XIX. aureæ: *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* SCHEFFER.

Subſeſſoreſque] Optime ſic vocat venatores dolo captantes feras. Servius ad Virgilii XI. verſ. 268. *Subſeſſores dicuntur, qui in inſidiis tauros interimunt.* Habes quoque apud Auſonium in præfatione Centonis, ſed verba etiam poſt Scaligerum male diſtincta ſunt: *& mirmillo in armis ſubſidens: venator: & latrans canis.* tu ſcribe: *in armis: ſubſidens venator:* SCHEFFER. Recte explicat Schefferus, cui adde Paſſeratium ad Propert. lib. I. eleg. 8. pag. 180. *ſubſidere* dicuntur etiam milites, Græcis ἐφεδρεύειν, cum poſt virgultam, aut maceriam, aut collem, inſidias ſtruentes occultantur. Valeſius ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 3. vide Salmaſium de Re militari cap. XIII. & Scheffer ad Phædr. lib. III. fab. 10. BURM.

Cum venabulis] *Venerabilis* codex Traguerienſis.

Nec dum ſciebamus mitteremus] Lege, *ſciebamus, quo mitteremus*, ut in quibuſdam jam editis. GOES.

Canes laconici] Aliis Spartani dicti, qui cum Moloſſis, Cretenſibuſque, ac Brittannicis, inter venationi aptiſſimos habebantur. HEINS. Hi inter ſagaces primum locum obtinebant. vide Vlitium ad Gratium verſ. 241. & ad Nemeſian. verſ. 107. Senec. Hipp. verſ. 34.

Et Spartanos (genus eſt audax,
Avidumque feræ) nodo cautus
Propiore liga.

ubi v. Delr. Claudian. III. in laud. Stilich. verſ. 300.

Hirſutaque fremunt Creſſa tenueſque Lacæna.

BURMAN.

Etiam circa menſam] Pulchre, ac cum admiratione ponit illud *etiam.* Quomodo Petronius cap. XIII. *Tamquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe venditabat.* SCHEFFER.

Poſitus] Proprie de cibis. Juvenal. I. Sat.

——— *quanta eſt gula, quæ ſibi totos*
Ponit apros ——— ———

Plinius X. cap. 50. *Ne quid volucrum poneretur, præter unam gallinam.* Similiter Horatius, Ovidius, alii. SCHEFFER. V. ſupra cap. 34.

Primæ magnitudinis aper] *Primæ magnitudinis ſtella*, apud Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ. Seneca de providentia cap. III. *Ingenti pomorum ſtrue cingebat primæ formæ feras, captas multa cæde venantium.* Ubi probabili conjectura Lipſius, *ingenti obſoniorum ſtrue.* Ni mavis; *ingenti apophoretorum ſtrue.* Ut noſter infra hoc capite de porcellis è copto factis. *Et hi quidem pro apophoretis fuerunt.* Sed & *pomorum ſtrues* ferri poteſt: *Aprum millenariam*, hoc eſt, mille librarum, pro apro primæ magnitudinis poſuit Seneca Ep. CX. *Miræ magnitudinis* Hygino Fabula CLXXIV. *Eximiæ magnitudinis*, Valerio Maximo lib. VI. cap. III. *Præcipuæ magnitudinis & eximiæ formæ vacca*, apud eumdem lib. VII. cap. III. In veterrimo codice Martialis excerptorum Thuanæ Bibliothecæ, luſuum amphitheatra-

„ dem pileatus, è cujus dentibus ſportellae dependebant duae palmulis
„ textae, altera caryotis, altera Thebaicis repleta. Circa autem minores
„ porcelli ex coptoplacentis facti, quaſi uberibus imminerent; ſcropham
„ eſſe poſitam ſignificabant: & hi quidem apophoreta fuerunt. Caete-
„ rum

theatralium epigrammatis ſexti tale eſt lemma; *de venatrice, qua leonem prima forma venabulo excepit.* Ubi elegans hoc & proprium, *excepit.* Sic Curtius lib. VIII. cap. 1. *Feram non excepit modo, ſed uno vulnere occidit.* Ut autem dicimus, *prima magnitudinis*, ſic &, *ſecunda. Taurus mons ſecundæ magnitudinis.* Curtio lib. VII. cap. III. HEINS. Lactant. argum. Ovidii Met. lib. X. fab. 4. *Ganymedes Trois filius prima forma;* ubi v. Muncker. Columella lib XII. cap. 50. *prima nota.* Veget. Art. Veter. IV. I. *prima forma.* Terentius Eunuch. Act. III. ſc. 5. verſ. 9. *primam* (ſc. formam) *dices. ſcio, ſi videris.* Martial. XII. 67.

Gemmantes prima fulgent teſtudine lecti.

ubi male Raderus. Ita & ſæpe Livius. lib. VIII. *bellator primus.* vid. & lib. IX. cap. I. & lib. XXII. cap. 29. & ita contra *ſecunda* dicebantur viliora. Senec. Epiſt. XLII. *ſcis quem nunc virum bonum dicam? hujus ſecundæ notæ.* Epiſt. LII. *Egregium hoc quoque, ſed ſecundæ ſortis ingenium.* Horat. I. Sat. II.

Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda.

Juvenal. IX. Sat. 31.

——— *tenue argentum, venaque ſecunda.*

Plin. XXXV. 6. *ſecundæ auctoritatis*, ita & Græci *δαίμονας δευτέρους* dixerunt, & ſimilia, de quibus vide decus & præſidium noſtrum, dum fata Deuſque ſinebant, Grævium lection. Heſiod. cap. IV. BURM.

Pileatus] In ſignum manumiſſionis pridianæ, quia ſervi manumiſſi recens ornabantur pileis. Sequitur enim, *tamquam libertus in convivium venit.* Servire tamen Pileus Dionyſio manumittendo debebat, ut liquet ex ſequentibus. Atque hæc inventi novi ratio ingenioſa ſcilicet. SCHEFFER.

Sportulæ duæ palmulis textæ] Apicius lib. I. cap. IV. *Folia citri viridia in ſportella palmea in dolium muſti mittes.* Ubi Humelbergius: *Sporta è palmæ foliis contexta, quæ ad funes vitiliumque nexus ſunt convenientiſſima.* Cæterum *palmulæ* ſunt, & fructus arboris Suetonio, qui in Auguſto: *Nos in eſſedo palmulas guſtavimus.* Caryotæ Thebaicæque & ipſæ palmulæ, ſed de nota præſtantiori, de quibus inter alia Athenæus & Plinius. HEINS. Palmulas vocare videtur dactylos, ſive Palmarum fructus, cum raro apud alios ſcriptorea eo ſenſu hæc vox occurrat. qui *palmulas* vocant *extremam remorum partem, in modum palmæ protentam.* v. Servium & alios ad Virgil. lib. V. Æneid. verſ. 168. Plinius lib. IX. Hiſt. Nat. cap. 30. *Tranquillo vectorem demiſſis palmulis ferire, ut remis.* Sed præter Suetonii locum ab Heinſio adductum, cui & alter ex Claudii vita cap. 8. addi poteſt, utitur quoque Varro lib. I. de Re ruſtic. cap. 67. *Nucem juglandem, palmulam, & ficum Sabinam, quanto citius promas, jucundiore utare.* Et lib. II. cap. I. *Non ſcitis palmulas Caryotas in Syria parere in Judæa, in Italia non poſſe*, ubi pro ipſa arbore ſumere videtur. Et forte hic *palmulis textas ſportellas* capere poſſemus, quæ eſſent ex palmularum ramis contextæ, ut Apicii locus docet. Nam ex his & tegetes, quæ & ex ſparto, junco & ſimili materia, vulgo fiebant. conficiebantur. Ita Columell. lib. V. cap. 5. *Palmeis tegetibus vineas adumbrari* dicit. Duplex autem hoc genus palmularum maxime inter ſe diſtabat: nam teſte Plinio lib. XIII. cap. 4. Caryotæ, præſertim præſtantioris generis, optimi ſucci. Thebaicæ ex Ægypto macro corpore, exiles, & aſſiduo vapore torrentes, cruſtam verius, quam cutem obducentea. BURM.

Thebaicaſque & Caryotas] Palmarum fructum ſeu dactylos. palmulas ſic etiam diſtinxit Galenus 2. de alim. fac. cap. 25. ut Ægyptias ſiccas & adſtringentes; Syriacas vel Judaicas caryotas ſeu nucales Dioſcor. lib. I. cap. I. 49. *καρυώτιδες*, molles, tumidas & dulces eſſe adfirmaret: quem ſequuntur plerique Bruyer. lib. XI. cap. 14. & L. Nonn. lib. I. de re cib. cap. 39. Multo plura de utraque ſpecie Theoph. 2. Hiſt. plant. 8. & ibi Scal. Conſtant. Bodæus. Genera quadraginta novem numerat Plinius lib. 13. cap. 4. Sed cum multa, dum veteres non ſemper intelligeret, vel perperam excerperet, digereretque in tanta rerum copia, perturbatione. Marcellus d. Empir. cap. 20. palmulas caryotas & Thebaicas pro iiſdem accipit. REINES.

Ex coptoplacentis] Scribes, *copti placentis.* TILEBOM. Scribe junctim, *coptoplacentis.* Athenæus lib. XIV. cap. 15. ubi de placentis Romanorum: *Sunt & alia placentarum genera, coptoplacenta, oſtracitis*, &c. In Græco hic omiſſum eſt id vocabulum, ſequitur tamen longiuſcule poſt, *κοπτοπλάκους.* SCHEFFER. *Coptoplacenta* unum vocabulum, *copta* autem dicitur, non coptos. Ita Martialis non ſemel, ut in Apophoretis *copta Rhodia.* Gloſſæ Labbæi; *κοπτὴ, copta.* Coptoplacentæ vocabulum conſervavit nobis auctor poëmatis de judicio coci & piſtoris, in Catalectis Pithœanis.

Nos facimus populo ſtudioſe coptoplacentas. HEINS.

Imminerent] Lege *imminentes.* TILEBOM.

Significabant & hi quidem] Scribendum, *ſignificabant. Et hi quidem.* TILEBOM. Traguriensis *& hi quidem Apophoreti fuere.*

Et hi quidem apophoreti fuerunt] *Et hi quidem pro apophoretis fuerunt*, ſi quid video. Apud Horatium *aprum appoſitum rapula, lactuca, radices cingunt.* Apud noſtrum

Digitized by Google

,, rum ad ſcindendum aprum non ille Carpus acceſſit, qui altilia lace-
,, raverat; ſed barbatus ingens, faſciis cruralibus alligatus, & alicula
,, ſubornatus polymita, ſtrictoque venatorio cultro latus apri vehemen-
,, ter

noſtrum in novemdialis cœnæ deſcriptione cap. LXVI. *habuimus in primo ferculo porcum poculo coronatum, & circa ſaucunculum & gigaria optime facta, & ex aceto betam, & panem autopyrum.* HEINS. Intra cap. LX. *Dum hac apophoreta jubemur ſumere.* GOES.

Ad ſcindendum aprum] Martialis lib. III. Epiſt. LXIV.

Eſſe negas coctum leporem, poſciſque flagella;
Mavis Ruſe cocum ſcindere, quam leporem.

Ubi in codice Modiano inveni, *cadere*; quo modo, *cadere ſagittam*, etſi Martialis & alibi, *ſed nihil ſcidiſti*, in obſonatorem minime lautum. HEINS. Senec. Epiſt. 46. *cum ad cœnandum diſcubuimus, alius ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius precioſas aves ſcindit, pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum, in fruſta excutit. Infelix qui huic uni rei vivit, ut altilia decenter ſecet. Niſi quod miſerior eſt, qui hoc voluptatis cauſſa docet, quam qui neceſſitatis diſcit.*

Barbatus ingens] Diſtingendum puto, *Barbatus, ingens.* BURM.

Faſciis cruralibus alligatus] Facete propter molem harum faſciarum, quaſi faſciæ non tam cruribus alligatæ fuiſſent barbati illius, quam alligatus ipſe faſciis. Notus Ciceronis jocus. *Quis alligavit generum meum gladio?* HEINS. V. Caſaubonum ad Sueton. Aug. LXXXII. & Salmaſium ad Lamprid. Alex. Sever. cap. XL.

Alicula] Veſtis brevior, quæ humeris aliſque ſolet injici. Ita docet manifeſte Velius Longus: *Aliculam exiſtimant dictam, quod alas nobis injecta contineat.* Itaque non aſſentior viro ſummo, qui à Græco ἄλλιξ derivabat, hæc enim erat tunica, eaque manuleata: tunica autem non *injicitur*, quod uſurpat Velius de alicula, cum veſtis ſit interior. Potius erat craſſior veſtis, velut collare, aut ſcapulare, frigori arcendo ab alis & cervicibus. unde Martialis lib. XII. ep. 83.,

Brumæ diebus, feriiſque Saturni
Mittebat Umber aliculam mihi pauper.

Mittit aliculam brumæ diebus, eo fine, ſicut dixi. Cæterum non dubito, quin habitus, qui hic deſcribitur, ſit venatorius, propter ea, quæ ſequuntur, atque antecedunt. Quod notandum fuerit, ne ex Ulpiano ſolis pueris aliculam attribuamus. SCHEFFER. V. Cujacium X. obſerv. 18. male vero apud Martialem *Aliculam* de cibo interpretatur Raderus & alii. Chlamydem, venatoriam veſtem fuiſſe obſervat Victorius lib. II. Var. Lect. cap. 21. egregiam venatoris habitus, ſive alicula', ſive chlamys illa ſit, imaginem ex antiquis monumentis dedit Jo. Rhodius ad Scribonii Compoſit. XIII. ubi & cultri venatorii forma conſpicitur. Illam hic aere exprimi curavimus. BURM.

Digitized by Google

„ter percuſſit, ex cujus plaga turdi evolaverunt. Parati aucupes cum „arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento ex„ceperunt. Inde, cum ſuum cuique juſſiſſet referri: Trimalchio adjecit: „[a] Etiam videte, quam porcus ille ſilvaticus totam comederit glan„dem. [b] Statim pueri ad ſportellas acceſſerunt, quae pendebant è den„tibus, Thebaicaſque, & caryotas ad numerum diviſere coenantibus.

XLI. „In-

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

Subornatus] Vere Petronianum, ut ſupra cap. XXI. *ultimo cinædus ſupervenit, myrtea ſubornatus gauſapila.* SCHEFFER.

Polymita] Id eſt, craſſa, ſpiſſis filis & liciis texta, cui opponitur λιπτόμιτος apud Euripid. Androm. verſ. 831. cum alias venatores ex præcepto Xenophontis tenues veſtes & levem amictum gererent, ſagum vel Chlamydem levem, & veſtem ſupra genu recinctam: ut in monumentis veterum ſæpe occurrunt. v. Ill. Spanhemium ad Callimachi Hym. in Dianam verſ. 11. & ſeqq. & verſ. 216. & præclare exhibet antiquum marmor apud Sponium Miſcell. Erud. Antiquit. pag. 312. BURM.

Cultro venatorio] Ita proprie dictus gladius minor, quo ad hoſtias & feras jugulandas utebantur. Martial. XIV. 31. cujus lemma *culter venatorius*:

Si dejecta geres longo venabula roſtro,
Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

Gratius Cyneget. verſ. 341.

Ima Toletano præcingant ilia cultro

Senec. Hypol. 53.

Tu jam victor curvo
Solves viſcera ferro.

Parati aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos] Interpolata hæc videntur. Melius utique procedet oratio demtis iis *fuerunt &*. Puto itaque: *Parati aucupes cum arundinibus eos, circa triclinium volitantes, momento exceperunt*, ni mavis *adſuerunt* pro *fuerunt*. Lampridius Alexandro Severo cap. XLI. *Voluptates ſcenicas in convivio numquam habuit, ſed ſumma illa* (in alio illi) *oblectatio fuit, ut catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter ſe pugnarent, aut aves parvulæ ſurſum & deorſum volarent.* HEINS.

Cum arundinibus] De his conſule Plautum in Bacch. I. ſc. 1. 17. & quæ ibi ὁ πάνυ Gronovius. SCHEFF. Refer id ad Viſcatas arundines, quarum aſſiduus uſus apud antiquos in aucupio. De iis nos alibi. HEINS. De hoc genere aucupii multis egerunt viri ſummi. Salmaſius ad Solinum p. 83. & 765. & Gronovius lib. III. obſerv. cap. 18. Valer. Flac. VI. 260.

Qualem populea fidentem nexibus umbra
Si quis avem ſummis deducat ab aere rami,
Ante manu tacita, cui plurima crevit arundo,
Ille dolis viſcoque ſuper correpta ſequaci
Implorat ramos, atque irrita concitat alas.

De quo loco vide Zinzerl. promulſ. crit. cap. X. vide infra ad cap. 109. BURM.

Suum cuique] Eadem æquitate, qua ſupra cap. 34. *ſuas cuique menſas* juſſerat adſignari.

Etiam videte] Num ſcribendum diviſim, *& jam videte?* Sed ſic & in ſequentibus, ubi vide. SCHEFFER. *Adjecit etiam videte.* Ita hæc ſunt diſtinguenda. HEINS. Recte ſe tuetur hæc particula: eſt enim hortantis, ut *eja*. vide Servium ad Virgil. Æneid. XI. 373. apud Comicos exempla obvia.

Quam porcus ille ſilvaticus totam comederit glandem] Lege *quam porcus ille ſilvaticus tandem comederit glandem.* Volebat oſtentator docere convivas, ſe porcum illum palmulis ſeu dactylis, non glande & ſiliquis, ut vulgus, paviſſe, ut plurimæ in Oriente gentes ſolerent, quibus è palmis quadrupedum, ſuum inprimis, cibus, teſte Plinio lib. 13. cap. 4. eoque eas è ſportellis de dentibus porci ſuſpenſis, promi à pueris & dividi cœnantibus juſſit. REINES. Dignum & hoc Trimalchione, cum *aprum* dixiſſe debuiſſet. Deinde malebat Thomas Munkerus, *lotam* glandem, hoc eſt, lautam, ſic *coda*, *copones*, aliaque apud noſtrum. Ut voluerit Trimalchio caricis Thebaiciſque aprum fuiſſe paſtum. De quo luxu nos paulo ante. HEINS. Ita Phædro lib. II. fab. IV. *ſus nemoricultrix*: cæterum Porcum fuiſſe ſolemnem Saturnalitiis cænis dapem docet Martialis XIV. 70. Deinde *lotam comederit glandem* conjicit Munckerus ad Hygin. fab. 126. & ad Alberic. Philoſophum de Deorum Imaginibus cap. XXII. pag. 325. *lotam* autem pro *lautam* poſitum vult.

Ad numerum] Omnibus, quotquot erant, convivis. SCtum vetus apud Ciceronem lib. VIII. ep. 8. quæ eſt Cœlii. *Si ex eo numero, quos ex S. C. in provincias ire oporteret, ad numerum non eſſent, qui in eas provincias proficiſcerentur, tum uti quodque collegium primum Prætorum fuiſſet, neque in provincias profecti eſſent, ita ſorte in provincias proficiſcerentur. ſi ad numerum ii non eſſent*, &c. SCHEFFER. An ad geſticulationem dividentium referendum, ut tripudiantes diviſerint, quomodo ſupra. Sic:

——— *ad numerum rapido qui colligit ungues,*
Venit ab auriferis gentibus, Aſtur equus,

Martiali in Apophoretis. Naſoni Metam. XIV.

Ad numerum motis pedibus duxere choreas.

An potius dicemus, unicuique convivarum æqualem numerum eſſe diviſum? verum ad ſymphoniam referri malo. HEINS. Ego quoque cum Heinſio ad ſymphoniam referre malo, & eamdem locutionis vim

eſſe

Digitized by Google

XLI. „Interim ego, qui privatum habebam ſeceſſum, in multas co-„gitationes diductus ſum, quare aper pileatus intraſſet. Poſtquam ita-„que omnes bacaluſias conſumpſi, duravi interrogare illum interpretem „meum, quid me torqueret. At ille: *a* Plane etiam hoc ſervus tuus in-„dicare poteſt. Non enim aenigma eſt, ſed res aperta. Hic aper, cum „heri

CONVIVA.

eſſe puto. quæ alterius *in numerum*, qua Virgilius uſus Eclog. VI. verſ. 27.

Tum vero in numerum Faunoſque feraſque videres Ludere.

unde & proverbii ſpeciem induit *in numerum*. vide Manut. ad Cicer. IV. in Verr. c. 9. ita *extra numerum ſe movere Hiſtrio* dicitur Ciceroni Paradox. 3. BURM.

Privatum babebam receſſum] Mallem ego, *privatim*. id eſt, ſeorſum, pro me peculiariter. *Seceſſum habere*, ita puto dictum, ut *habere conſilium*, de eo, qui quid ſecreto ſecum volvit animo. *Secedere in ſe* hoc ſenſu dixit Seneca ep. 25. *Tum præcipue in te ipſe ſecede, cum eſſe cogeris in turba.* SCHEFFER.

Intraſſet] Illatus eſſet. Varro lib. III. R. R. cap. 9. de gallinis Africanis: *Hæ noviſſime in triclinium ganearium introierunt è culina.* SCHEFFER.

Omnes bacaluſias] Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *omnes bæcelogias*. Notum eſt ex Suetonio, uſurpaſſe Auguſtum *bacelum* pro *ſtulto*, à Græco βάκηλος. Hinc credo *bacelogia*, βακηλογίαι, id eſt, ratiocinationes cogitationeſque ineptæ. SCHEFFER. Lege *bucoleſias*, βυκολέσιας, id eſt, inanes & falſos conceptus, variaſque imaginationes, & meditationes, mentis agitationes & animi nuſquam reſidentis volutationes, βυκολεῖν eſt decipere: inde βυκολέτης, ἀπατεών Heſychio. Lucianus in Tragopod. ἐλπίσι ματαίαις βυκολούμενοι, *ſpe vana deluſi.* In Lege Attica τῆς βασιλέως adpellata, ἄνευ βυκολίας eſt *ſine dolo*, ut recte vidit Petitus Miſcell. lib. 6. cap. 2. & comment ad LL. Att. l. 1. tit. 2. Theophyl Simocattes ep. Tettigonis ad Porphyr. οἴμοι! βεβυκόλημαι ὁ δείλαιος: *beu! deluſus ſum miſer.* Nimis adfectatum eſt, & fortaſſis obtruſum Petronio à ſemi-Græco quodam; dubitoque à Latinorum quoquam præterea receptum umquam. Crediderim autem veteres, qui *decollo*, *decolo*, dixere pro decipio, Diom. lib. 1. exſtatque ea ſignificatione apud Plautum in Aulul. in Caſina act. II. ſcen. IV. 28. in Capt. a. 3. ſc. 1. id formaſſe è Græco βουκολεῖν. Quo ſtante, ceſſare poterunt Grammaticorum ἀψιμαχίαι, quorum plerique derivant à *collo*, & varia, ut rem utcumque explicent, comminiſci neceſſe habent. REINES. *Bacelogias* videtur ſcribendum. Nam *Bacelogia* à Bacelo. Vide Eraſmum in adagiis; *Bacelo ſimilis.* Gloſſæ Labbæi, Βάκηλος *barbo*, *baroſus.* Lege *baro.* quod & apud noſtrum hoc convivio, & Ciceronem frequenter occurrit. Rurſus ſimili mendo in iiſdem Gloſſis: *Barbo*, βάκηλος. Gloſſæ MSS. *Bacerus*, *bareſactus* (lego, *Bacelus*, *baro*, *fatuus*) *Gabarus inſulſus*, *barbarus. Unde & gabares mortuorum.* De bacelis Victorius in Ciceronem p. 65. ed. Grypb. Apud Suetonium Auguſto cap. LXXXVII. *baceolus* conſtanter legitur, etiam in codice veterrimo Memmiano. Quæ ſcriptura, ſi ſana eſt, & hic *baceologia* fortaſſis ſit ſcribenda. HEINS. De *Bacelo* egi ſupra ad cap. 37. ſed hic neſcio an huic voci locus ſit, cum quia codex Traguirienſis habet *Bacaluſias*, quæ vox quid ſit ignoro, tum quia voces illæ inſolitæ ex Græcis formatæ in hoc convivio non Encolpio ex decoro tribuuntur: non enim ille hic deridendus traducitur, ſed ubique recto & puro ſermone utitur. Hac affectata eruditione ſibi placebant liberti illi, & plebis imæ ſordes, ad lautiorem fortunam erecti. Quare ſuſpicer unam, vel forte duas Latinas voces latere, quæ in unam coïerunt. Sed nondum mihi tam dexter adfuit Apollo, ut divinare potuerim. BURM.

Duravi interrogare] Eleganter, *duravi*, pro *firmavi*, meipſum ſcilicet, animumque meum, anceps dubiuſque ante, num honeſte poſſem totiens interrogationibus meis illi moleſtus eſſe. Pomponius Mela 1. cap. 19. *Mentes accedentium primo aſpectu conſternat, ubi contemplari duravere, non ſatiet.* Sic Salmaſius, nam vulgati habent, *contemplati.* SCHEFFER. Recte, quod jam antea oſtendi. Sunt, qui *τὸ durare* non ſatis Latine putant apponi verbo alii. Sed refellit eos Silius, qui ſic lib. XV. verſ. 213.

Haud ulli durant viſus æquare volentem. IDEM.

Interpretem meum] Elegans uſus hujus pronominis, quod indicat hominem, de quo ante jam mentio facta fuit. Ita infra cap. 62. *Homo meus cœpit ad ſtellas facere.* & paulo poſt, *jacebat miles meus in lecto.* Phædr. lib. V. fab. 7.

——— *Homo meus ſe in pulpito*
Totum proſternit.

ubi v. Schoppium & Scheffer. BURM.

Plane etiam hoc] Ita Plautus Epid. Act. IV. ſc. 1. *Plane hic ille eſt, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam pepulit.* SCHEFFER. Ex uſu elegantioris latinitatis hac particula utitur. Ter. Hecyr. Act. V. ſc. 4. *Plane hic divinat. nam id eſt.* Noſter ſupra cap. XII. *plane is ipſe erat.* & XV. *idem plane & nos volebamus*, & alibi. BURM.

Hoc ſervus tuus indicare poteſt] Legendum cenſeo; *hoc ſervus hujus*, nempe Trimalchionis, *indicare poteſt*, qui mox porco pileum detrahet. GOES. Intempeſtiva hic Goeſii correctio: proverbii ſpeciem habet reſponſio, cane tu ignoras, quæ vel ſervus tuus ſcire

 poteſt

„heri ſummam coenam vindicaſſet, à convivis dimiſſus: Itaque hodie „tamquam libertus in convivium revertitur. [a] Damnavi ego ſtuporem „meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer numquam inter hone- „ſtos coenaſſe. Dum haec loquimur, puer ſpecioſus, vitibus, hederiſ- „que

a ENCOLPIUS.

poteſt? nam ſi de Trimalchinnis ſervo agere voluiſſet, nihil præterea adjeciſſet, qun hoc ænigma explicaret, ſed cum Encolpium ad ſervum rejeciſſet, exſpectaſſet donec detraxiſſet pileum puer ille. Præterea illum puerum nondum Triclinium intraſſe puto, dum Encolpius cum conviva illn ſermones cædit, & jam ſtupor ejus ceſſaverat, antequam puer pileum detraxiſſet. BURM.

Sibi ſummam cœnam vindicaſſet] Summam cœnam accipin, prn ſumma cœnæ, id eſt parte præcipua, præcipuo cibn. Quomodn cap. LV. *ſumma carminis*, pro præcipus laude ejus. *Dm ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt*. SCHEFFER. Forte: *cum heri ſumma cœna vindicaſſet ſeſe à convivis, dimiſſus eſt*. Hinc apparet, alıis cibis lautioribus ſatiatos convivas aprum intactum dimiſiſſe è menſa, quod fiebat quandoque. Seneca Ep. LXXVIII. *O infelicem ægrum: edet quantum concoquat. Non jacebit in conſpectu aper, ut vilis caro, à menſa relegatus*, Apud Martialem lib. III. ep. XIII. in re ſimili liberandus à menda locus eſt. En ipſum epigramma.

Dum non vis leporem, dum non vis carpere mullos,
Et plus quam patri, Nævia, parcis apro,
Accuſas rumpiſque cocum, tamquam omnia cruda
Attulerit. Numquam ſic ego crudus ero.

Scribendum, inquam, ſecundo verſu:

Et pluſquam putri, Nævia, parcis apro,

De *patre*, ut vulgo, meræ nugæ ſunt. Solebant etiam quandoque plures apri ſimul apponi. Plinius lib. VIII. cap. LI. *Solidum aprum Romanorum primus in epulis appoſuit* P. *Servilius Rullus, pater ejus Rulli, qui Ciceronis conſulatu legem Agrariam promulgavit. Tam propinqua origo nunc quotidiana res eſt Et hoc annales notarunt, horum ſcilicet ad emendationem morum: quibus notata quidem cœna, ſed in principio, bini ternique pariter mandantur apri*. At Coranus apud Athenæum unicuique convivarum ſuum aprum apponebat. HEINS. Non repugno, quin intelligatur aper hic fuiſſe caput heſternæ cœnæ. Sed quid ſignificat *ſummam cœnam vindicare?* nam illud *ſibi*, quod in Schefferi notis apparet, non legitur in Petronii verbis, ideoque Heinſii correctionem amplector. & adludi puto ad manumiſſionem, quæ vindicta fiebat. Cum vero ſordidum videri poſſet heſternos cibos iterum adponere, lautus Trimalchin hanc maculam nova quadam urbanitate à ſe remnvet, Aprum pileatum novo plane habitu, in menſam inferendo. Quod autem dixi ſordidi eſſe hominis heſternas dapes apponere, dncet Terentius Eunuch. Act. v. ſc. 4. ubi meretrices *ex jure heſterno panem atrum vorare* ait: & ita paraſitus apud Plaut. Perſ. Act. 1. ſcen. 2. *nunc huc introibo, viſam heſternas reliquias*. Et ita ille apud Apulej. Metam. lib. IX. qui hoſpitem ſubito ſupervenientem comiter pro tempore excipit, menſam adponit, *qua reliquias prandii gerebat*. Et contra lautus ille aſini dominus lib. x. animali illi ſibi placenti, *menſa poſita, omne genus edulium ſolidorum, & illibata fercula juſſit apponi*. BURM.

A convivis dimiſſus] Mallem, *à convivis eſt dimiſſus*. Vult autem, non tangere, aut diſcindere eum voluiſſe, quia fuit quaſi decus menſæ atque ornamentum. Sed ludit in voce *dimiſſus*, quia & ſervi dicuntur *dimitti*, quando manumittuntur, & filii. Ulpianus in tit. *ſi moriente avo pater eorum aut jam deceſſit, aut de poteſtate dimiſſus eſt*. Etiam ad conſuetudinem veterem reſpicit, ex qus manumittere ſervos ſolebant in menſa, & adhibitione convivii. Gajos in Inſtit. tit. 1. *Latini ſunt* (liberti) *qui aut per epiſtolam, aut inter amicos, aut convivii adhibitione manumittuntur*. SCHEFFER.

Damnavi ego] Sic cap. 83. *Damnabat Apollo noxias manus*; etiam alibi ſic loquitur. SCHEFFER. Cap. 104. Ne *videamur divinæ mentis opera damnare*. & 117. *Nemo auſus eſt artem damnare nihil auferentem*.

Inter honeſtos] Optime; ſicut Cicero Catil. 2. *Dico te priori nocte veniſſe inter ſalcarios in M. Lecca domum*. Cæterum *honeſtos* ſic vocavit etiam cap. XXXIV. *Et multo honeſtiores cœnabant*. SCHEFFER.

Puer ſpecioſus] Ita decebat. Bacchum enim pulcherrrimum & ſemper puerum pingebant, vitibus & hederis redimitum. Ovid. IV. Metam. princ.

——— Tibi enim inconſumta juventas,
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris coelo. &c.

Ubi varia etiam ejus cognomina recenſentur. Erat enim ſuper alios præcipue πολυώνυμος hic Deus, ut vocatur à Sophocle Antignne verſ. 1127. De habitu autem hujus temulenti numinis obvia apud Poëtas nmnia. vide Valer Flacc. lib. II. verſ. 265. Stat. lib. VII. Theb. verſ. 652. & ibi Barth. & ad Claudian. libr. 1. de Rapt. verſ. 17. ubi & Parrhaſius videndus. Legenda etiam erudititſſimi Propertii elegia XV. libri III. hæc autem inſania Deos ſub eorum habitu & ſpecie æmulandi, non erat nnva: nam & Antonius ſe Bacchi veſtitu ſæpe exhibuit, & *Bacchus minor* dictus, teſte Plutarcho. pag. 944. & Antiochus ille, ſive Alexandri Balæ, ſive Gryphi filius, (de quo vide Illuſtrem Spanhemium de præſtant Numiſm Diſſert. VI. Sectione III. § 6.) dictus *Dionyſius*, & alii, quns Lucianus pro imaginibus refert, & ex illo hanc inſaniam veterum regum illuſtrat vir Ampliſſimus Cuperus

,, que redimitus, modo Bromium, interdum Lyaeum, Eviumque con-
,, feſſus, calathiſco uvas circumtulit, & poëmata domini ſui acutiſſima
,, voce

rus in monumentis Antiquis pag. 188. & docet imitatos etiam fuiſſe ſæpius Deorum nomina, ſed aliter flexa, ut non *Dionyſi*, ſed *Dionyſii* dicerentur, quamquam & vera nomina etiam ſibi vindicaſſe variis exemplis probat, & hic puer oſtendit. Sed præcipue ad rem faciunt illorum exempla, qui ventri & epulis dediti hoc per luxuriam ſibi nomen & ſimul ejus Dei habitum, vites, hederas & ſimilia induerunt, ut Mithridates, & Antigonus apud exteros; Marius, Pompejus, & Caligula apud Romanos, quorum Catalogum texuit Schottus lib. III. obſervat. cap. 3. inter quos, qui huic ſtultitiæ Trimalchionis forte exemplar fuit, memorabilis eſt Nicias, de quo narrat Plutarchus. pag. 524. in choragio quodam ſervum ejus forma & proceritate eximium & imberbem, Bacchi perſonam induiſſe; &, cum Populus huic ſcenæ applauderet, ſervum illum manumiſiſſe, quia nefas erat, ut corpus, quod Deo omnium vocibus eſſet ſimile judicatum, in ſervitute teneretur. Non abludit quoque ab hoc tempore Marcelli Eſernini libertus, *qui ſe potentia cauſſa Claudii libertis adoptabat, & qui merito quoque Dionyſius dici poſſet.* Plin. lib. XII. I. BURM.

Euchiumque] Apud Lucretium, Horatium, & alios, eſt *Eubyus*. SCHEFEER. Lege *Eviumque*, quod inter Bacchi nomina, & plerumque mendoſium exhibetur in codicibus vetuſtis. HEINS. Celebre hoc inter cognomina Liberi patris, ſed quomodo ſcribendum ſit, non una ſententia. *Eubyum* in melioribus membranis reperiri teſtatur Torrentius ad Horat. I. od. 18. & Giphanius in indice Lucretiano, & addunt Grammatici, originem ejus cognominis eſſe à Græco εὖ υἱὲ, ſed refellit hos decus quondam ingens noſtræ patriæ Adr. Junius Animadverſ. lib. IV. cap. I. qui contendit *Evius* eſſe exarandum, ab *Evoe* ſive εὐοῖ Bacchantium voce, vide & Heinſii Ariſtarch. Sacr. cap. I. Et ita reſtituit Ciceroni hanc vocem in oratione pro Flacco cap. 25. poſt alios, Clariſſimus Grævius. *Mithridatem Deum, illum patrem, illum conſervatorem Aſiæ, illum Evium, Dionyſum, Bacchum, Liberum nominabant.* Et ex voce Syriaca *Evam*, quæ ſerpentem notat, deducit hoc nomen Vir illuſtris Dan. Huetius Demonſtr. Evangel. propoſit. IV. §. 43. quanta porro librariorum, in hoc nomine effingendo, ſit varietas, lector doceri poteſt ex notis Nobiliſſimi Heinſii ad Ovid. I. art. Amator. verſ. 563. BURM.

Confeſſus] Nihil melius, aut eruditius. Virgilius II. Æneid. 591.

——— pura per noctem in luce refulſit
Alma parens, confeſſa deam, qualiſque videri
Cœlicolis, & quanta ſolet ———

Servius ad hæc verba: *confeſſa deam, divino habitu, quia in primo venatricis habitu ſe obtulerat.* Sic itaque hoc loco, *confeſſus Euchium*, qui refert habitum ejus. SCHEFFER. *Confeſſus* pro adſimilans, & referens, eleganter, & ſic non ſemel Naſo, in libris Metamorphoſeon. HEINS. Ovid. III. Metamorph.

Jamque Deus poſita fallacis imagine Tauri
Se confeſſus erat.

ubi v. Ciofani notas. Apulej. lib. II. Metam. *Matronam profecto confitebor.* & eodem ſenſu Ovidius lib. II. Metam. 731. *Nec ſe diſſimulat.* BURM.

Calathiſco] De quo egregie vide diſputantem virum illuſtrem Spanhemium ad Callim. Hymn. in Cerer. verſ. I. ubi ex antiquo marmore ejus formam exhibet. Similem Theſaurus Brandenburgicus tom. III. pag. 257. in capite Satyri refert, ubi Begerus alium uvis plenum à Satyro geſtari in ſtatuis Romanis pag. 19. notat. Quem hic exhiberi curavimus,

Ita in elegantiſſima gemma, quam vir Præſtantiſſimus Jacobus de Wilde edidit numero 57. duo pueri in capite calathiſcos cum uvis ſuſtinere videntur. BURM.

Poëmata domini ſui] Nam Poëtices ſtudium Trimalchio adfectabat: unde infra cap. 55. extemporale diſtichon recitat.

Acutiſſima voce traduxit] *Acidiſſima voce*; nam acuta vox laudi ducitur, ut apud Horatium:

Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phoebi.

Suetonius de Julio Cæſare cap. LV. *Pronunciaſſe autem dicitur, voce acuta, ardenti motu, geſtuque non ſine venuſtate.* Quamquam acuta vox Eunuchis tribuitur nonnumquam. Gloſſæ Labbæi *Acidus*, ὀξύθυμος. Infra cap. LXVIII. *Nullus ſonus umquam acidior percuſſit aures meas.* Supra cap. XXXI. *Puer paratiſſimus acido cantu me excepit.* Et cap. XCII. *acidius ſibi umquam fuiſſe negat. Acida & amara nuptia*, Apulejo Metam. V. *Homo acida lingua & nimis liber*, apud Senecam controverſia XXXIV. *Aceſcens ſtomacho eſca*, apud Sidonium Apollinarem. Et *aceſcunt vina bibenti*, in Eclogis Calpurnii. *Acidus* pro acerbo Senecæ de ira lib. III. cap.

„ voce traduxit; ad quem ſonum converſus Trimalchio: [a] Dionyſe, in„ quit, LIBER ESTO. [b] Puer detraxit pileum apro, capitique ſuo „ impoſuit. Tum Trimalchio rurſus adjecit: [c] Non negabitis me, inquit, „ habere Liberum patrem. [d] Laudavimus dictum Trimalchionis & ci„ cumeuntem puerum ſane perbaſiamus. Ab hoc ferculo Trimalchio ad „ laſanum

a. Trimalchio. b Encolpius. c Trimalchio. d Encolpius.

III. cap. XLIII. *Quid illum oblatrantem tibi, humilem quidem & contemtum, ſed ſuperioribus acidum & moleſtum. exterere viribus tuis tentas?* Ipſe Petronius, quid hic velit, infra manifeſtum facit: *cocus cochleas attulit, & tremula teterrimaque voce cantavit.* HEINS.

Traduxit] Per convivium oſtentavit. Ita Tacitus lib. XII. Ann. cap. 36. *phaleræ torqueſque, quæque externis bellis quæſierat, traducta.* Ipſe noſter cap. CXXVI. *Aut hiſtrio ſcena oſtentatione traductus.* Peſſime Gonſalus, *infamia notatus*, eſt enim *hiſtrio traductus*, omnibus factus notus, & monſtratus quaſi, quomodo Suetonius in Tito cap. 8. de delatoribus: *Hos aſſidue in foro flagellis ac fuſtibus cæſos, ac noviſſime traductos per amphitheatri harenam, ſubjici in ſervos imperavit.* SCHEFFER. Papias vocabuliſta, *traducere, detegere, publicare.* Quod Belgice diceremus, *ten toon ſtellen.* GOES. Vide ſupra ad cap. XVII.

Liber eſto] Solennis formula manumittentis. Vide Briſſonium, itemque Rævardum de Auctor. Prudentem cap. 7. SCHEFFER.

Capitique ſuo impoſuit] More manumiſſorum. Servius ad Virg. VIII. Æneid. verſ. 564. *Cum ſervi manumittebantur, raſo capite pileum accipiebant.* SCHEFF.

Non negabitis] Verbum valde frequens noſtro, etiam in editis, ut cap. CVI. *Tryphæna mutata negas ſe interpellare ſupplicium*, & ſic aliis locis pluribus. SCHEFFER.

Liberum patrem] Id eſt, Bacchum, quem *habere* ſe dicit, quia puer eum referens Trimalcionis fuit ſervus. *Liberum* tamen, quia eumdem manumiſerat, liberumque eſſe juſſerat. Hoc illud eſt acumen ſcilicet, quod laudant. SCHEFFER. Non abſimile Martialis acumini lib. IX. epigr. 74.

Circumeuntes puerum] Corrigo, *circumeuntem puerum*, nec enim veriſimile eſt, convivas ſurrexiſſe ad hoc officium. Adde quod ne quidem ſic quadraret *circumeuntes* verbum, cum potius adiſſent. Denique præceſſit. *circumtulit*, quod oſtendit ſatis, ſic legendum eſſe. SCHEFFER. MS. Traguriense *circumeuntem puerum*, quod eſt rectiſſimum. IDEM.

Puerum ſane perbaſiamus] *Inſane*, opinor, id eſt, multum baſiamus: & confirmat *perbaſiare*, quod plus eſt, quam baſiare. Cave enim reponas, *ter baſiamus*. *Porticus inſane bona*, & *negotium inſane magnum*, Plauto. Juvenalis Sat. V.

——— *Mullum ſex millibus emit,*
Æquantem inſane paribus ſeſtertia libris.

Ita enim videtur locus ille conſtituendus, cum vulgo, *ſane*, circumferatur, nullo ſenſu. Merito addit *inſane*; prodigii enim inſtar res, mullus ſex librarum, quos raro exceſſiſſe binas libras Plinius. lib. IX. Hiſtor. Natural. teſtatur. Apud Martialem tamen mullus occurrit librarum quatuor, libro X. qui pompa & caput cœnæ. Apud Senecam ep. XCV. Hiſtoriam habes de mullo, vendito à Tiberio Cæſare quinque millibus, qui pendebat quatuor pondo & ad ſelibram. Quamquam illud majoris inſaniæ, ſi ſeptem millibus, ut Plinius refert, unum mullum ſub Caio principe emerit Aſinius Celer, ſed errorem commiſſum in numero verius eſt, quoniam & cum Juvenale Tertullianus congruit, qui libro de pallio: *Aſinius Celer mulli unius obſonium* VI. *H. S. detulit.* HEINS.

Perbaſiamus] Mallet Reineſius, *ter baſiamus*, quia verbum *baſiare* alias cum præpoſitione tali junctum non legitur. Atque multa apud noſtrum, quæ & ipſa non leguntur alibi. Nec adverſatur ratio, cum ſic *perbibo* apud Plautum, *perdeſpuo* apud Catullum reperiantur. Ipſe noſter tali modo uſurpavit *percoquo*. SCHEFFER. Sic *peroſculari* apud Martialem lib. VIII. ep. LXXXI.

Hos amplectitur, hos peroſculatur.

Ita ſcripſi, non *deoſculatur*, quod olim editos occupavit codices. Et apud Noſtrum infra, *percolaphare*, ubi plura. HEINS.

Ab hoc ferculo] Petronius cap. XXIV. *Ab hac voce equum cinædus mutavit.* SCHEFFER.

Ad laſammum] Non dubito, quin ſcribi debeat, *ad laſanum*, id eſt, ſellam familiaricam, exonerando alvo. Horatius I. Sat. 6.

Te pueri laſanum portantes œnophorumque.

ad laſanum, eſt, propter laſanum, laſani cauſa, ut ſe illuc conferret. Livius lib. I. cap. 7. *Cum boves quædam ad deſiderium cæterarum mugiſſent.* SCHEFF. Hoc *deſurgere* vocat Horatius lib. II. Sat. II. 76.

——— *Vides, ut pallidus omnis*
Cœna deſurgat dubia?

vide Turneb. lib. XVII. Adverſ. cap. 17. apud Plinium lib. XXVIII. cap. 14. hæc vox immerito loco mota eſt. *Teneſmos, id eſt, crebra & inanis voluntas deſurgendi tollitur poto lacte aſinino.* Ita MSS. codices habere Harduinus oſtendit, & egregie illuſtrat, vulgati *egerendi*, quod eſt à Gloſſatore. aliter exprimit Amm. Marcell. XXX. I. *Ipſo domino convivii per ſimulationem naturalis cujuſque urgentis egreſſo.* BURM.

Sitne

Digitized by Google

,, laſanum ſurrexit. Nos libertatem ſine tyranno nacti, cœpimus invitare ,, convivarum ſermones. Clamat itaque primus, cum pataracina popoſciſſet. ,, [a] Dies,

[a] *Sine tyranno*] Ita eleganter Trimalchionem vocat, quia, dum ejus ineptias attente audire cogerentur, vix proloqui auderent: & ita reges & arbitros conviviorum, qui leges impotenter convivis dicebant, Tyrannos vocari, docuit Barth. lib. VII. adverſ. cap. 3. BURM.

Invitare convivarum ſermones] Provocare, allectare. Optime. quomodo Horatius Epod. 2.

Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus
Somnos quod invitet leves. SCHEFFER.

Hoc eſt, provocare colloquendo. Superbi enim Cœnatores iſti ſilentio reverentiam ſibi à convivis præſtari amabant. In convivio Malchionis apud Martialem:

Septunce multo deinde perditus ſtertit,
Nos accubamus, & ſilentium ronchis
Præſtare juſſi, nutibus propinamus. HEINS.

Cum pataracina popoſciſſet] Num legendum, *patera acina*, pro *pataracina*, quoniam præcedit de uvis? ſed quid ita tandem poſcit pateram? num ut ei imponantur? at vero pateræ potui inſerviebant. Delibe- rent melius alii. Cl. Gronovius ſuſpicatur *amaracina*. SCHEFFER. Lego, *par duracina*, & intelligo Perſica: Videantur Plinius & Diætetici. REINES. Reineſius in litteris ad Nob. Heinſium, præter ea, quæ publice ſunt edita, ſic habet: *Legebam* par duracina, *intelligens* perſica. *Sed cum hujus convivatoris ebrii ſermonem, clamantis*, diem nihil eſſe; dum te verſas, nox fit; itaque nihil melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire, *accuratius expendo, apparet, queri eum de nimis cito diei & ſimul cœnæ tranſitu. Jam enim ſurrexerat Trimalcio, & videbatur quoque convivis faciendum idem. Quare velut abiturus ſe convivio* pataracina, *vel* ἐπικεκτημένως *pataricana, intellige calceamenta vel ſandalia, nimirum quæ accubiturus ex more depoſuerat, popoſcit. Ita Naſidienus cœnæ pater apud Horatium* II. Sat. 8. *ſoleas*; *& Dinarchus ſurgens è convivio apud Plautum* Truc. II. ſc. 4. verſ. 12. Cedo ſoleas mihi, properate, auferte menſam, *inquit. ſunt autem* ἐκ πατάρων σανδάλια, σανδάλια παταρικὰ, *Pataris Lyciæ confecta, quod genus* ἐπίχρυσα *fuiſſe notamus apud Lucianum in Dial.* ἑταιρ. *Dorionis & Myrtales. Scilicet adjectivum neutro genere poſitum ſubſtantivaſcit, quod in re veſtium ſcriptoribus uſu venit. Pataracina igitur ut calceamenta ſubintelligantur, dicuntur ut apud Lucilium, Lucret. lib.* 4. *Cornif. ad Herenn. lib.* 4. *cap.* 3. *juxta lectionem editam & Virg. in Ceir. verſ.* 169. Sicyonia. *pro calceis Sicyoniis, quos Cic. de Orat. & Luc. l. d.* ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος *appellavit: & ut Martialis lib.* 4. *ep.* 50. Vetera Corinthia, *pro vaſis Corinthiis veteribus, & apud Senecam de Tranq. cap.* 11. Patricia, *pro calceamentis propriis patriciorum. Obſervandum ſimul, pataricana accipi* συνεκδοχικῶς, *nomine ſpeciali in generalis locum adhibito, pro ſoccis, in quibus ibant diſcubitum.* Hæc prolixe ſatis Reineſius, verum fruſtra. Certe omnia contrario ſe habebant modo in cœna, quam ipſe prodit. Exit quidem Trimalchio, ſed ut nemini ſuſpicio poſſit eſſe finiti convivii, Trimalchioniſque non reverſuri. Menſa plena erat ciborum, nec quales circa finem cœnæ, ſed initio vel medio apponi ſolebant. Quædam fercula recens habebant illata. Deinde præcedit manifeſte, *nos cœpimus invitare convivarum ſermones.* Antea proximi ſolum inter ſe locuti erant. Nunc omnium incipiunt miſceri ſermones, nemo cogitat de abitu. Denique hic ipſe ſtatim queritur, tempus cœnarum breve eſſe; cur ergo ante alios feſtinet, poſcatque ſandalia, priuſquam id faceret alius? debuiſſet pro ingenio ſuo exſpectaſſe ſaltem abitum reliquorum. Quare melius, quod ante conjectaverat de duracinis. Quanquam *par duracina* pro *par duracinorum*, quomodo Reineſius tueri valeat, non videam. Mallem ego illud *pa* in *pataracina*, quod MS. habet, credere ſcriptum eſſe per compendium, & pro eo *poma* legi oportere, ut ſint *poma duracina*, genus perſicorum: niſi quis malit *poma Taracina*, vel *Tarracina*, & intelligere nata in Tarracina, Campaniæ oppido, cujus mentio apud Livium occurrit. Licet horum pomorum apud alios, quantum ego potui obſervare, altum ſit ſilentium. Juvat conjecturam hanc, quod Trimalchio inferius dicatur habere prædium *Tarracinenſibus* confine. SCHEFFER. Locus mire corruptus. Primo deſideratur nomen convivæ, neſco cujus. Qua propter ſcribo: *Damas itaque primus.* Sic libertus è ſervo factus apud Perſium, *Marcus Dama*. Horatius:

Viſne tegam ſpurco Damæ latus? ——

Et alibi:

—— *Prodis ex judice Dama*
Turpis ——

Nam *Damas* & *Dama*, Græcis Δῆμας. Quod Varro lib. VIII. de L. L. docet eſſe contractum ex Δημήτριος, ut Aretas ex Artemidoro, Menas ex Menodoro, & ſimilia. Δῆμας Æolice & Dorice Δᾶμας, unde *Damas* & *Dama* Romanis. Similis huic fere totus grex convivarum; Ganymedes, Phileros, Seleucus, Echion centenarius, Hermeros lapidarius, Niceros, Plocrimos. Deinde corrigendum reor, *cum patera capaci vina popoſciſſet*; vel, *una popoſciſſent.* Quomodo apud Ciceronem Verrina tertia. *Diſcumbitur, fit ſermo inter eos, & invitatio, ut Græco more biberetur: hoſpes hortatur: poſcunt majoribus poculis: celebratur omnium ſermone lætitiaque convivium.* D. Ambroſius libro de Elia & jejunio: *Ubi res calere cœpit, poſcunt majoribus poculis.* Quæ ex Cicerone hauſit. *Capaci pa-*

„ᵃ Dies, inquit, nihil eſt; dum verſas te, nox fit: itaque nihil eſt me„lius, quam de cubiculo recta in triclinium ire. Et mundum frigus ha„buimus. vix me balneus calfecit; tamen calda potio veſtiarius eſt. Sta„mina-

ᵃ Conviva.

tera, ut infra cap. LXV. *Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipſe popoſcit capaciorem ſcyphum.* Horatius Epod. IX.

Capaciores adfer huc puer ſcyphos.

Idem lib. II. Sat. VIII.

——— *Tum Vibidius Balatroni*
Nos niſi damnoſe bibimus, moriemur inulti.
Et calices poſcit majores.

Mox:

——— *Vibidius dum*
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula. ———

Gemmam capacem dixit Seneca de beneficiis lib. VIII. cap. IX. *Video murrhina pocula, parum ſcilicet luxuria magno fuit, niſi, quod vomant, capacibus gemmis inter ſe propinarent.* Ubi murrhina vaſa in gemmis numerari videa. Drepan. in Panegyrico: *Niſi æſtivam in gemmis capacibus glaciem Falerna fregiſſent.* HEINS, Non capio illud Reineſii *par duracina.* dixiſſet ſaltem *par duracinum* vel *duracinorum.* Neque, quis adhuc locus Perſicis illis ſit, video, cum agat de *calda potione*: Neque melius idem vir doctus ad Claſſ. IX, inſcr. 78. corrigit *Patariciana*, & capit de ſandaliis, quæ conviva hic à cœna ſurgens ſibi dari poſcit; nullum enim indicium eſt ſurrexiſſe, ſed cubito preſſo remanſiſſe ad confabulandum. Heinſii conjectura longius abit. Schefferi non eſt aliena à vulgatis verbis, ſed ipſe explicare nequit, quare & hic ampliemus. an autem aliquid lateat de vino *acinato*, de quo egit Nonnius de re cibaria lib. IV. cap. 13. & quod Palladius lib. I. Tit. 6. vocat *acinaticium*, dubito. Sed accuratius locum inſpicienti non operoſa correctione opus eſſe puto, ſi modo vox *pataracina* dividatur in *pater acina.* Puerum Bacchi ſpecie, quem Liberum patrem per jocum Trimalchio dixerat, compellat hic conviva, & poſcit ut ſibi *acina* daret, id eſt, uvas, quas in calathiſco gerebat. Lege ergo *Damas* (nam tale aliquod nomen latere puto) *itaque, primus cum, PATER, ACINA popoſciſſet*, id eſt, clamaſſet, Pater Bacche, *da acina*; Acina autem notant ipſas uvas, ſive baccas tam vitis, quam aliarum frugum; ut docuit Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. 76. ubi Auguſtus ſcribit, *ſe panis unciam cum paucis uvæ duracinæ acinis comediſſe.* Sed aliter uſurpaſſe videtur *acini* voce Cicero pro nucleo ſive grano uvæ, de Senectut. cap. 15. *Quæ ex fici tantulo grano, aut ex acino vinaceo, aut ex ceterarum frugum ac ſtirpium minutiſſimis ſeminibus tantos truncos ramoſque procreat.* vid. Scholiaſt. ad Horat. II. Sat. VI. 85. Cæterum hæc acina condita capere oportet, nam hyems erat (mox enim de frigore queritur) & in condendis his uvis multa erat cura & lautiorum hominum luxuria. Vide egregie Columell. lib. XII. cap. 43. BURM.

Nihil eſt] Propter brevitatem ſuam, quia tranſit celerrime. Plautus in Milite Act. 1. ſc. 1. *PY. iſtuc quidem edepol nihil eſt. AR. nihil hercle quidem hoc.* Horat. II. Sat. 3.

Mille cadis; nihil eſt, tercentum millibus. ——— SCHEFFER.

Dum verſas te] Mallem ego, *dum vertis te*, niſi *verſas* quis accipiat pro, *cito vertis*: notat enim brevitatem temporis. Ut cap. XCIX. *dum loqueris, levis pruina dilabitur.* Horatius lib. I. Od. XI. verſ. 7. *Dum loquimur fugerit invida Aetas.* SCHEFFER. Seneca de ira lib. III. ſub finem: *Dum reſpicimus, quod ajunt, verſamuſque nos, jam mortalitas aderit.* HEINS.

De cubiculo recta in triclinium] Paraſiticum hoc plane, ſicut & iſtud apud Plautum Perſa. Act 1. ſc. 3.

Dum mane eſt, omnes eſſe mortalis docet. GOES.

Mundum frigus] An non? *multum frigus.* TILEBOM. Hæc ſine dubio corrupta ſunt, nec, quomodo ſanari queant, nunc quidem diſpicio. Cl. Gronovius è Martiali cenſet captum, qui lib. III. ep. 58. *famem mundam* uſurpavit. SCHEFFER. Poſt conjecturas omnes puto locum ſic legendum: *nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire, & munctum. Frigus habuimus.* Exiſtimat balneum, & unctionem, quæ ſolebat cœnæ præmitti, poſſe negligi, quo longior fiat cœna. Firmant conjecturam verba convivæ alterius, *& ego non cotidie lavor.* IDEM. Optime hæc tuetur, Gronovius Martialis loco, ubi *mundam famem* habes. Opinor tamen, *ut mundum frigus habuimus.* De balneo querela eſt parum calente. *Mundum frigus*, pro mero frigore. Sic in vita Severi Alexandri apud Spartianum cap. XLII. *annonas mundas*, pro mero pane habemus. *Annonas binas aut ternas accipiebant, ita ut mundas conſequerentur.* Mundas, ſine aliis eduliis. Sed male Caſaubonus è ῥύπῳ ſordido pani mundas illic annonas vult opponi. Sic *panis ſiccus*, ſine aliis obſoniis. HEINS. Si ſana ſunt verba, capio de frigore quod cœlo ſereno eſt intenſiſſimum; ut ita *purum cœlum* ſæpe apud veteres occurrat.

Balneus calfecit] Lego *balneum calfecit.* TILEBOM. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *vix me balneis calfeci.* poſtrema littera, in vocabulo *calfecit*, adnata eſt ex ſequenti *tamen.* Noſter alio loco, cap. XXVIII. ad quem reſpicitur fortaſſis hiſce verbis: *Itaque intravimus balneum, & ſudore calefacti momento temporis, ad frigidam eximus.* Sic diſtinguenda cenſeo hæc verba. Nam quod ait, *vix me calfeci*, exponit illud, *calefacti momento temporis*, quod in allato loco occurrit. SCHEFFER. Et tamen, ſicuti ad ignem accedimus cale-

Digitized by Google

„minarias duxi, & plane matus ſum; vinus mihi in cerebrum abiit.

XLII. [a] Ex-

calefiendi gratia, ſic etiam ejus ergo Romani olim deſcendebant in balneum. Seneca de benef. VI. c. XV. *Quanti aſtimas in ſolitudine hoſpitium, in imbre tectum, in frigore balneum, aut ignem.* GOES.

Tamen calda potio] Ita bene uſurpat illud *tamen*. Cato in Bimargo: *Atavi noſtri cum allium ac cepe eorum verba olerent, tamen optime animati erant.* Cicero in Rullum. *Hereditatum obeundarum cauſa quibus vos legationes dediſtis, qui ad negotium exierunt, non maximis opibus præditi: tamen auditis profecto, quam graves eorum adventus ſociis veſtris eſſe ſoleant.* SCHEFF.

Calda potio] Inepte. Non enim calda potio vicem veſtis præbet, ſed balneum, ſi ferveat. Scriptum itaque forte, *calda lotio veſtiarius, ſed Stamnatas duxi.* Quamvis non ſciam ita veteres locutos. Sunt enim plura præter eorum uſum dicta in hoc libello. Caldum autem poſt balneum potabant in thermopolio. Plautus Curculione Act. II. ſc. 155.

Quos ſemper videas bibentes eſſe in thermopolio.
Ubi quid ſubripuere, operto capitulo calidum bibunt.

Idem Rudente II. VI.

Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum veſtimentis poſtquam abs te abii, algeo.
Ne thermopolium quidem ullum ille inſtruit.

Hoc autem faciebant eo, ut, ſicut balneo refecerant exteriora, ita & interiora reficerent in thermopolio. GOES.

Veſtiarius eſt] Jlocalariter, quaſi probat, dum calefacit. SCHEFF. *Veſtiarius*, Ἱματοφύλαξ, ἐσθητοπώλης. *Veſtiarium*, ἱματοφυλάκιον ἱματιοθήκη ἀμφίασμα. Et ſic *veſtiarium*, in Aureliani vita, apud Vopiſcum ponitur. Gloſſæ MSS. *Induſiarius, veſtiarius. Veſtiarium*, pro veſte, ut *cibarium*, pro cibo. Seneca de benef. cap. XXI. *Eſt aliquid, quod Dominus ſervo præſtare debeat, ut cibarium, veſtiarium.* Ubi Lipſius minus recte interpretatur pecuniam, quæ pro veſte datur. Idem de Tranquillitate animi cap. VI. *Familia veſtiarium petit victumque.* Sic & Columella lib. I. cap. VIII. & Veteres Juriſconſulti. Fuit & veſtiarium in Eccleſiis antiquis locus. Sed hic *veſtiarius* ponitur, ut mox cap. XLII. *fullo. Baliſcus enim fullo eſt.* HEINS. Elegans jocus, quia ipſa calida contra frigus utebantur, & ita loco veſtis erat. De caldæ uſu vide Freinshem. de potu calidæ, capite ultimo. Veſtiarii vero ſunt, qui veſtes conficiunt; & ſæpe in antiquis lapidibus occurrunt. Vide Indicem Gruteri, & Porphyr. ad Horat. I. Ep. I. v. 94. Dubito tamen an non cum Goeſio præſtaret legere, *lotio*, ut carpat hic Satyricus immenſum horum temporum luxum, quo libertini illi Claudiani in inſanas Balneorum, quibus calidis plerumque uterentur, ſubſtructiones immenſam pecuniam profundebant. Vide Senec. epiſt. LXXXVI. ubi inter alia narrat *ſuffundi aquam, & recentem currere ſemper, velut ex calido fonte*, & alia incredibilia, quæ ibi legi poſſunt. Balnea autem ferventia maxime probabant luxurioſi, non tam ut ſudore, velut medicina uterentur, ſed ut ebrietatem & cruditatem diſcuterent. vide infr. cap. 72. & 73. Plinius XIV. cap. 22. *cautiſſimos ex his balneis coqui videmus exanimeſque efferri.* De his inter ſchedas Heinſianas ineditum epigramma, diſticho modo circumſcriptum, tale eſt,

Una ſalus homini eſt calidum captare lavacrum,
Ne tepidus reddat morbida membra vapor.

BURMAN.

Staminatas duxi] Putavi veſtes, quas veſtiarius ille præbebat, eſſe *ſtaminatas*, id eſt eodem manentes ſtanteſque loco; nunc intelligo ambulatorias eſſe, quoniam in cerebrum abeunt. Ludit in voce *ſtaminatas*, nam *ſtaminatæ veſtes*, quæ factæ ſunt ex ſtamine, ſicut nempe vulgo veſtes omnes ex ſtamine & ſubtegmine. Sed quia ſtamen eſt à *ſtando*, dicit, veſtes eas crediddiſſe ſe ſtaturas, hoc eſt, putaſſe calidam & vinum manſurum uno loco, nunc vero longe aliud ſe intelligere, ac ſentire id in cerebro errans & vagabundum. Gronov. legit *geminatas* ſeu *heminarias*, ſex Cyathorum potione. SCHEFFER. Subintelligo *potiones*, ut cap. CXXXVII. *Volabant meraca potiones:* ſequitur enim, *vinum mihi in cerebrum abiit.* Legendum vero *ſtamniatas*, id eſt, hauſtus liberaliores, urnales & amphorales. ςαμνὸς, ςαμνίον, hama, amphora, urna, ſeria, multilibris aqualis, crater urnæ capax Juven. Sat. 12. puteus argenteus, vas potorium majus, dignum ſitiente Pholo, quod vel jumento potando ſufficeret: potiones ſtamniatæ *Kubſüffe*. REINES. *Steminatas*, opinor, à veteri ſcriptura fuiſſe, ut duæ litteræ priores è voce præcedenti geminatæ ſint, ſolenni librariorum errore. *Heminatas* igitur, ſive *eminatas duxi*, ſubintellige potiones, niſi *eminarias* mavis. Ita mox cap. ſequenti: *Mulſi pultarium obduxi.* Apud Senecam: *Propinavit ille heminam Cæſar.* Apud Catonem non ſemel *mina* pro *hemina* ſive *emina* contracte legitur ut cap. CXXIV. ubi videatur Meurſius. Thomas Munkerus, vir eruditiſſimus, *ſtaminarias* malebat, voce deducta à ſtamine, ut continuata oratione figurata ſic appellet potiones meracas, cum caldas paulo ante *veſtiarium* dicat. Laudat in *ſtaminariis* Laberium Gellius libro XVI. cap. VII. At *ſtamnatas*, à ςαμνὸς, urceus, quod Scheffero curis ſecundis videbatur, propius, puto, accedit ad ſcriptam lectionem, & ad mentem Noſtri. HEINS.

Duxi] Id eſt, hauſi, bibi: nihil frequentius Horatio & aliis. Vide Lambinum, & alios ad Horatium lib. I. od. 17.

Matus ſum] Lege cum duplici *t mattus ſum*, ut habet vetuſtiſſimum Gloſſarium MS. noſtrum Remenſe. TILEBOM. Lege *plane mataus ſum. Mataus* eſt μάταιος. Etiam hic jocus ineſt. Nam μάταιος & *fruſtraneus* eſt, & *ineptus*, ut dupliciter poſſit accipi, &

XLII. „[a] Excepit Seleucus fabulae partem: [b] Et ego, inquit, non „cotidie lavor; Baliſcus enim fullo eſt. Aqua dentes habet, & cor „noſtrum cotidie liqueſcit; ſed cum mulſi pultarium obduxi, frigori „laeca-

[a] ENCOLPIUS. [b] SELEUCUS.

pro *fruſtraneus ſum*, nec ita evenit res, ut putaram; & pro *ineptus ſum*, vino cerebrum lædente. Heſychius. Μάταιος, ἠλίθιος, τάλας. Gloſſarium vetus, μάτην, *fruſtra*, *nequicquam*. Gron. legit, *madidus*. SCHEFFER. Nihil hic mutandum. *Matus*, eſt *humidus*, *madidus*. Gloſſæ Iſidori, *matum eſt*, *humectum eſt*, *emollitum*, *infectum*. SCHEFF. Fuit, eum pro *matus*, *maduſa* reponerem è Feſto, qui ebrium interpretatur: *Madulla* Plauto eſt & membranis Feſti. Nunc audio celeberrimum Schefferum, qui vulgatum tuetur è Gloſſis Iſidori. Salmaſius Ciceroni ad Atticum lib. XVI. ep. XIII. quoque eam vocem reddidit. *Via matta*, pro lutoſa & humecta. vulgo excuditur, *via inepta*; quod ineptum eſt. Locus Salmaſii eſt ad Proculum Vopiſci cap. 13. HEINS.

Vinum mihi] MS. Dalmaticum habet, *Vinus*, quod non contemno, vel propter Græcum οἶνος, unde formatum eſt. Nam ut Græci uſurparunt οἶνος & οἶνον, cur non fecerint & Latini, dixerintque *vinus* & *vinum*. SCHEFFER. *Vinus* Traguricnſis, quod retinendum, nam inepti homines, ut eruditi viderentur, ad originem vocis alludebant: ab οἶνος enim *vinus* deſcendit. vide Munker ad Hygin. fab. CXXIX. BURM.

In cerebrum abiit] Plaut. Perſ. I. ſc. 3. *Nolo in veſicam quod eat, in ventrem volo*. SCHEFFER.

Seleucus] *Selucus* Traguricnſ.

Non quotidie lavor] Differentiam ſtatuunt grammatici inter *lavare* & *lavari*. Sed hanc non perpetuam docet Munckerus ad Hygin. fab. CXCIX. lautiores autem Romæ quotidie lavabantur, ut ſordes, ex laneis veſtibus contractas, eluerent, quod obvium & notum. Sed Seleucus non quotidie ſe lavari dicebat, non quia parcebat ſumptibus, ſed quia Baliſcus Fullo erat, qui togas ejus ſæpius mundas faciebat, ita ut non opus haberet; & ita latenter jactat lautitiam, qui mallet veſtes ſæpe Fulloni purgandas mittere, quod pluris conſtabat, quam quotidie moleſtiam lavandi, quod minoris erat pretii, obire; & quamdiu ille fullo ſupereſt, non opus Balneo, nam aqua dentes habet. Id eſt, quotidie aliquid derodit de corpore, nec, licet videatur juvare Balneum, ſæpe uſurpatum eſt ſalubre. BURM.

Baliſcus] Haud mendacem eſſe conjecturam crederim meam, ſi *baliſcus* vice, legatur *baliſmus*. TILEBOM. Gronov. legit *balneus*. SCHEFFER. Sermo omnis eſt de virtute ſeu effectibus balnearum. Permaxime ſolens Petronio uti Diminutivis, quæ diminutive tamen non ſignificent: Sic *ſteriliculam*. cap. XXXV. *berbeculos*, cap. XXXVII. *taurulum*, cap. XXXIX. *ollulam*, cap. XL. *corneolum*, cap. XLIII. *glebulas*, *lamellulas*, *utriculos*, cap. LVII. *ſtatuncula*, cap. L. *epatia*, *lucunculum*, cap. LXVI. *mactrillam*. cap. LXXIV. *Corcillum*, cap. LXXV. *cerebellum*. cap. LXXVI. dixit. Legendum vero revocata ſyllaba, quæ effugerat manum deſcriptoris vel typographi, *balaniſcus*, id eſt, balneator: hoc formatum e Græco βαλανεύς: hujus Fœmininum βαλανὶς, & paragogice βαλάνισσα: ut βασιλεύς, βασίλισσα, βασιλὶς, βασίλισσα. κοιτωνεύς, κοιτωνίσκος, κοιτωνὶς: νεανίης, & νεανίας, νεανίσκος, νεανὶς: etſi alii malint νεᾶνις, quod eſt in LXX. Dan. XI. verſ. 6. In eo vero, quod *balneum* vocat balneatorem, προσωποποιΐαν agnoſcimus. REINES. Veram cenſeo ſcripturam, *balniſcus*, ut ſit diminutivum à *balneus*, ſicut à *calatus* eſt *calatiſcus*. SCHEFFER. Sub *Baliſco* aliud nomen latet. Forte *Baliſtus*, qualis eſt apud Reineſ. I. Claſ. inſc. CCLXI. quamvis ille ibi *Kaliſtus* malit, quod eſt magis obvium. Sed *Baliſta* Laniſta ille Virgilii epitaphio notus eſt, & alter memoratur in leg. 32 ff. ad SCtum Trebellian. BURMAN.

Fullo eſt] Ad inſtar proverbii uſurpat de eo, qui quotidie balneis utitur. Nempe quia proprium fullonum, degere in aquis, ut qui veſtes lavent aqua urinis permixta. Vide, quæ notavit maximus Gronovius ad Plauti Aſin. V. ſc. 2. 57. SCHEFFER.

Dentes habet] Arrodit nos, facit corpus mollius ac fluidius. & hoc habet ſpeciem proverbii. SCHEFFER. Hoc interpretamentum eſſe poterit iſtius Hippocratici effati 6. Epidem 4. n. 18. Ὕδωρ βορρόν. *Aqua vorax*; quod homines voraces reddat diutina in aquis manſio, vel circa aquas habitatio; quod Galenus in Comment. etiam de frigidæ potu adfirmat, ὡς τὰς ὀρέξεις αὐξάνοντι καὶ γυμνοῦντι; additque Græcos omnes in Aſia βορροὺς adpellare τοὺς πολλὰ δυναμένους ἐσθίειν. REINES.

Cor liqueſcit] Reſpicit forte ad Balneas illas ardentes, *quibus perſuadebant ſibi cibos in corporibus coqui*. v. Plin. XXIX. 1.

Mulſipultarium] Lego diviſim, *mulſi pultarium*, id eſt, vas plenum mulſi. Plinius lib. VII. cap. 33. *Edita cœna, calidam potionem in pultario popoſcit*. SCHEFFER. Pultarii vaſis Celſus & Plinius Hiſtoria Naturali meminerunt. HEINS. Et hoc decet libertinæ conditionis hominem, qui mulſum ex pultario, vaſe alii uſui deſtinato, biberet.

Obduxi] Seneca de Providentia cap. 3. *Male tractatum Socratem judicat, quod illam potionem, publice mixtam, non aliter quam medicamentum mortalitatis obduxit*. HEINS. Elegans verbum & quod aviditatem ſitientis notat, quod in Tuſcul. Quæſt. 1. cap. 40. reſtituit Victorius Ciceroni. *venenum, ut ſitiens, obduxit*. Senec. Troad. verſ. 1162.

non

Digitized by Google

„ laecaſim dico; nec ſane lavare potui, fui enim hodie in funus. Homo „ bellus, tam bonus Chryſanthus animam ebulliit: modo, modo me ad„ pellavit:

——— *non fletit ſuſus cruor,*
Humove ſumma fluxit. Obduxit ſtatim,
Saxuſque totum ſanguinem tumulus bibit.

Ita *obſorbere* Hygino fab. 125. reddidit Munckerus. BURM.

Frigori lacaſim dico] Hæc prodigioſa ſunt. Suſpicor ſcripſiſſe noſtrum, *frigori lœcos indico. Lœcos*, eſt Græcum λοιγὸς, mutato γ in c. ut ab ἀμοργὴ, eſt *amurca*, à γαμήλιος *Camela*. Porro λοιγὸς mors eſt, vel exitium, ut *lœcos indicere* ſit nunciare alicui exitium & mortem. Quomodo apud Tacitum xv. cap. 61. *Ergo regredi, & indicere mortem jubetur*. Neque obſtat, quod illud λοιγὸς apud Græcos generis ſit maſculini, cum nec ſemper obſervetur genus idem utraque lingua, & iſta à temulento hoc in loco proferantur. Hæc ſcripſeram, cum Cl. Gronovius nos hic remittit ad Martialem, apud quem lib. 11. ep. 59. occurrit,

Λαιχάζειν cupida dicet avaritia. SCHEFFER.

Hæc pulcherrime etiam adſtruit è Martiale Gronovius. HEINS. Λαιχάζειν, quod hic ex Martiale reſtituit Gronovius, Scriverius Græcam vocem non putat, & Douzæ & Scaligeri αἰάζειν recipit. Sed in Gloſſis λαιχάζω, *fello* vertitur. Poſſet etiam propius ad lectionem codicis Traguriani legi λαικάζειν, ſive Latinis literis *Lacaſin*: quod & *decipere* & *ſcortari* vertitur. Sed prior interpretatio magis hic commoda. Ubi ego mulſi pultarium exhauſi, frigori dico, ut alios decipiat, & ſubeat; ego enim me præmunivi contra ejus vim. BURM.

Fui enim in funus] Optime ſuſpicatur Nob. Heinſius *ivi*. To *ivi* pictum erat litera majuſcula à capite, inde natum vitium. *Ire* verbum ſolenne hujus rei. Donatus ad Andriam Terentii Act. 1. ſcen. 1. *Ire proprie ad exequias. Virgilius, Ite, ait, egregias animas,* &c. Porro *ire in funus*, ut, *accedere*, *venire in funus*. Cic. de LL. II. *Pittacus omnino accedere quemquam vetat in funus.* Valens l. 10. ff. de Legat. III. *qui ex tribus liberis meis in funus meum venerit.* & ſic alii. SCHEFFER. Pro, *in funere*. Poſſis alioquin, *ivi enim hodie in funus*; ſed nihil neceſſe. Noſter cap. xv. *res quæ viderentur in controverſiam eſſe.* Sic *eſſe in poteſtatem*, ſimiliaque; de quibus ab A. Gellio obſervantur complura Atticarum noct. lib. 1. cap. VII. & lib. XVII. cap. 11. etiam à philologis temporum noſtrorum, HEINS. Nihil inſolentiæ hæc locutio habet, nam *eſſe* pro *ire*, *venire*, ita ſolebant veteres conſtruere. Ita Caſaubonus Suetonio Aug. cap. 16. reſtituit. *Ac militibus in conſpectum fuiſſe.* Modius Curtio lib. VI. cap. 5. *Atque ut primum res in conſpectum fuit.* Cicer. xv. ad Att. ep. 4. *Quo die in Tuſculanum eſſem futurus.* Propert. lib. III. eleg. VII. verſ. 59.

Hoc mihi, Mæcenas, laudis concedis: & à te eſt,
Quod ferar in partes ipſe fuiſſe tuas. BURM.

Homo bellus, tam bonus Cryſanthus] Quid eſt hic, *tam bonus?* quo refertur illud *tam?* Scribo plane, *jam bonus*, & expono, *jam beatus*, qui nunc vivit non in terris, ſed inter beatos. *Bonos* enim appellare defunctos ſolebant. Inſcriptio vetus apud Gruterum pag. 474.

HAVE. HERME. HOMO. BONE.

Alia inſcriptio apud eumdem 6. pag. 284.

CONSTANTINO
ET
CONSTANTIO.
BB. BEATISSIMIS
QVE CAESS.

Id eſt. *Bonis, beatiſſimiſque.* Item pag. 349. 2.

AEMILIO. VALERIO. CHORINTHO.
HOMINI. BONO.
QVI. VIXIT. ANN. XXXX. SCHEFF.

Bonum hic pro defuncto poni nihili obſervatio eſt; Inſcriptiones etiam, quæ in hanc rem adhibentur, aliud prorſus docent; nimirum jacet τὸ *Bonus* pro epitheto. B. B. (id eſt, Optimi) & Beatiſſimi Cæſares Conſtantinus & Conſtantius in 6. CCLXXXIV. apud *Gruterum* vocantur, cum adhuc viverent. Non ergo cippus ſepulcralis iſte eſt; & quomodo una memoria honorari potuiſſent, quorum exitus triginta amplius annis diſtabant? ſed vivorum honori erectum monimentum. Mihi in *ſicu* iſta ellipſis placet τοῦ *quam*, ſive comparative ſive copulative ſumatur. Quod autem Romani defunctos adpellarint χρηστοὺς, quo de eſt in Quæſt. Rom. & Græc. Plut. iſti negotio male adplicabitur. REINES. Puto hæc corrupta, & ſic corrigenda diſtinguendaque: *Fui enim hodie in funus. Homo bulla eſt. Jam bonus Chryſantus animam ebulliit.* Præceſſiſſe quid de bulla, docet verbum *ebulliit*, & quod ſtatim ſequitur, *non pluris ſumus, quam bulla.* Sed & vocabulum *homo* prope otioſum eſt, niſi ita legas, cum mox Chryſanthus nominetur. SCHEFFER. Pro *Criſantus* lege *Chryſanthus. Bellus*, apud Ciceronem lib. II. De finibus. *Bellus & humanus homo.* Sic Martialis non ſemel:

Sed qui bellus homo eſt, Cotta, puſillus homo eſt.

HEINS. Recte Reineſius refutat Schefferi ſententiam de voce *bonus*. Sed tamen non agnoſco ellipſim hic τοῦ *quam*. ſed cum dixiſſet *homo bellus*, addit quaſi ſe corrigens, & plus laudis in defunctum volens congerere, *tam bonus*. Nam *bellus homo*, non erat admodum ad laudem, quia idem eſt quod ἀστεῖος, urbanus, feſtivus, quod aliquando in vitium poteſt degenerare: ſed *bonus homo* eſt, *omnibus virtutibus inſtructus & ornatus*. Cicer. v. Tuſcul, cap. 10. & *bellus*

„pellavit: videor mihi cum illo loqui. Hei eſt, Hei! Utres inflati am-„bulamus, minores quam muſcae ſumus; tamen aliquam virtutem ha-„bent

eſt diminutivum vocis *bonus*. Vide Caſaubon. ad Cicer. I. ad Att. ep. I. *Chryſanthi* autem nomen in Gruteri corpore ſæpius conſpicitur. BURM.

Ebuliit] Corrige, *ebullit*. Seneca in Apocolocynt. quem fortaſſis locum noſter habuit in animo: *Et ille quidem animam ebullit, & eo deſiit vivere videri.* SCHEFFER. *Animam ebullire*, habes etiam apud Senecam Apocolocynthoſi. Perſius Sat. II. verſ. 9.

—— —— *O ſi*

Ebullit patrui præclarum funus? ——

ſive, *Ebullit patruus*, per epexegeſin, rectius: ut ego in optimis membranis inveni. HEINS. Infr. cap. 62. *pene animam ebullivi.* Apulej. lib. I. Metam. *Cum ille impetu teli præſecata gula, vocem imo ſtridorem incertum per vulnus effunderet, & ſpiritum rebulliret.* BURM.

Modo, modo] Tempus breviſſimum notat. Noſter infra cap. 46. *modo, modo collo ſuo circumferebat onera.* SCHEFFER. Elegans loquendi modus & Plinio in Epiſtolis quoque uſitatus lib. III. ep. VII. *An non tibi videtur Nero modo, modo fuiſſe?* Ita enim recte codex veterrimus Mediceus. Videor & in Apulejo idem legiſſe, quod Martiali tamen infeliciter reſtitutum ivit Cl. Salmaſius de fœnore trapezitico. Locus Martialis eſt lib. II. Ep. LVII.

Oppignoravit ad modo Claudi menſam
Vel octo nummis annulum, unde cœnaret.

Qui verſus cum peccet in leges metricas, ſcribebat ille:

Oppignoravit modo, modo ad Claudi menſam.

Dure profecto & invitis Muſis, ac genio præſtantiſſimi Poëtæ. Scripti potiores, quos vidi, *modo ad Claudi menſam.* Lege:

Oppignoravit Claudiam modo ad menſam.

Hanc ipſam, ni fallor, Claudiam menſam, alibi is ipſe Neronianam vocat. Sic *ubi ubi.* de quo videatur Cl. Gronovius ad Livii librum II. cap. 5. & *fine, fine.* de quo idem lib. II. cap. 40. Noſter in hoc ipſo libro, *vero, vero.* & *baba, baba.* Ennius apud A. Gellium lib. X. cap. ult.

Atque atque accedit muros Romana juventus.

HEINS. Non diſſimile eſt, quod apud Senecam: *jam enim jam.* GOES.

Hei eſt, hei] Mallem, *heu, aſt, heu, utres,* &c. quaſi diceret, etiamſi qui vixerunt modo, tam celeriter moriantur, nos tamen, tanquam magnum aliquid eſſemus, ſuperbimus. SCHEFFER. Puto, *heu! ſis! heu!* HEINS.

Utres inflati] Incipit philoſophari, ut ſolent aliqui, per ebrietatem. Epicharmus: *φύσις ἀνθρώπων ἀσκοὶ πεφυσημένοι. homines natura utres vento inflati.* Simile eſt dictum Socratis. SCHEFFER. Apud Apulejum lib. III. lepida ſcena exhibetur; cum enim Lucius ſe tres homines occidiſſe crederet: *cadavera illa*, poſtquam detexerat, *jugulatorum hominum erant utres inflati.* Præterea venuſte utres hic vocat libertus genio ſuo indulgens, quia homines ſe cibo vinoque ingurgitantes hoc nomine inſignire amabant. Græcis itidem ἀσκοὶ & θύλακοι eo ſenſu erat in uſu; vide Caſaubonum ad Theophr. character. περὶ ἀλαζονείας. Quamvis & de tumido & arrogante poſſit ſumi, ut Horat. II. Sat. V. verſ. 98.

Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem. BURM.

Minores quam muſcæ, ſin is tamen] Scribes, *quam muſcæ ſumus. Tamen,* &c. TILEBOM. Mallem, *minoris.* Ita mox: *nos non pluris ſumus, quam bullæ.* Horatius I. Sat. 9.

—— —— *Pluris*

Hoc, inquam, mihi eris —— SCHEFF.

Hic locus male ſanus à nemine melius quam à medico curabitur: nimirum legendum *minoris*, ſcilicet precii ſumus, *quam muſca: Cinis tamen* earum *aliquam virtutem habet*; ſcilicet capillorum defluvium, calvitiem, alopecias & cognata vitia curandi. Docemur à Plinio lib. 29. cap. 6. *muſcarum capita recentia prius folio ficulneo aſperatas* alopecias *replere: alii* addit *ſanguine muſcarum utuntur: alii decem diebus cinerem earum illinunt, cum cinere charta vel nucum, ita ut ſit tertia pars è muſcis.* Aetius tetr. 2. ſ. 2. c. 12. & Nicol. Alex. Antidot. ſ. 38. num. 83. commendat medicamentum ex alcyonio & ſulphure uſtis, toſtis muſcis cum felle ſuillo & aceto compoſitum ad eaſdem. Marcellus Empir. c. 6. *muſcarum capita combuſta & cum melle trita capitique illita mire alopecias tollunt.* Experimentum Meſuei à Joh. Anglico narratur hoc: Accipe muſcas; exſiccentur, abſciſſis capitibus & cum avellanis aſſis & adipe caprino aut urſino fiat linimentum ſuper locum depilatum, & efficaciter creſcent. Prior hiſce omnibus Aſclepiades muſcarum recens captarum capita præraſis alopeciæ locis adfricare juſſit & ſanguine earum oblinere, referente Galeno I. de Comp. med. ſ. l. c. 9. Cleopatra etiam jubet *μυιῶν κεφαλὰς ἀποβαλὼν καὶ ἀνατρίβειν* ibid. c. 7. Eadem leguntur apud Dioſcor. eupor. c. 96. & Theodorum Priſc. Seleuci Philoſophia iſta deprimentis hominem infra muſcas talis eſt, quod harum in cineres redactarum aliquis uſus ſit homini; hominis, uti bullæ, mox cum adparuit diſſilientis, nullus. REINES. *To muſca* repetendum. *Muſcæ tamen aliquam virtutem habent.* HEINS.

Similis tamen] Hoc valde corruptum eſt. Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *fimus tamen.* Notum eſt, conferri fimo ſtercorique hominem. Eo intuitu ait, videri ſibi majorem vim ineſſe ſtercori fimoque, quam homini. SCHEFFER.

Digitized by Google

„ bent: nos non pluris ſumus, quam bullae. Et quid? ſi non abſtinax „ fuiſſet? quinque dies aquam in os ſuum non conjecit, non micam panis, „ tamen abiit. At plures medici illum perdiderunt, imo magis malus fa- „ tus

SCHEFFER. Reineſio placet *cinis tamen*, explicatque de cinere muſcarum, explente alopecias, alioſque curante morbos. Vereor ne ſic fiat doctior ſermo, quam ut Seleuco competat. Quid? quod ambiguam & dubiam habet ſententiam? Ecquis enim, quando legit *cinis*, de muſcarum cinere hic ſtatim accipiat? In Dalmatico eſt *ſuus*, ex quo Patavinus fecit *ſumus*. Ego arbitror ſcribendum, *ſumus*, eſſe. Vitam humanam fumo comparari tam eſt frequens, quam quod eſt frequentiſſimum. IDEM.

Aliquam virtutem] Sæpe hoc ſenſu *virtus* apud Plinium occurrit. lib. XVIII. 8. de ſiligine. *Candor eſt, & ſine virtute & ſine pondere*, XXXI. 2. *Theophraſtus hoc idem fieri in Æthiopia ejuſdem virtutis fonte*. XXXV. 4. *Suſpicatus aliquid in tabula virtutis, quod ipſe neſciret.* Et l. XXXVI. c. ult. *Quando ipſe carbo vires habere incipit reſtinctus, atque interiiſſe creditus, majoris fit virtutis.*

Quam bulla] Reſpondet hoc præcedenti *animam ebulliit*. Varro I. de re ruſt. I. *Cogitans eſſe properandum, quod (ut dicitur) ſi eſt homo bulla, eo magis ſenex.* Vide egregie Eraſmi adagia titulo, *Vita hominis miſera & brevis*, pag. 712. BURM.

Abſtinax] Non contemno hoc verbum. Nam ut *tenax* dicimus, & *pertinax*, cur non & *abſtinax*? Sic eſt *vigilax* apud Propertium. Apud alios alia, non diſſimilia. SCHEFFER. Vox parum Latina, ut *abſentivus*, ſupra cap. XXXIII. & aliæ in hoc libello non paucæ. Simili derivatione *currax*, apud Gratium; *Vigilax*, de quo nos ad Naſonem, *curax* à curando Caio leg XVIII. D. de Ædilit. edict. HEINS. Et cur comtemneremus in plebejis his fabulis inſolentiora vocabula, & pro arbitrio formata? cum ſimilis notæ adjectiva plurima ſcriptoribus vetuſtis uſurpata docuerit vir Nobiliſſimus Heinſius ad Ovid. II. Amor. eleg. VI. quamvis credam, aliquando nimis largum eum fuiſſe in his vocibus Ovidio redonandis. Vide & Pincier. Parerg. lib. II. cap. 34. BURM.

Quinque dies aquam] Pro, *per quinque dies*. Livius lib. II. cap. 7. *Matrona annum, ut parentem, eum luxerunt.* SCHEFFER.

In os ſuum conjicit] Cicero de Or. *Conjectis in os calculis, ſumma voce verſus multos uno ſpiritu pronunciare conſueſcebat.* Habes infra quoque cap. LXVII. *Aquam in os ſuum non conjiciet.* SCHEFFER.

Tamen abiit. At plures medici] Poſſis intelligere de medicis multis, qui vulgo putantur diverſitate ſententiarum ægroto obeſſe. Vix tamen dubito, quin legi debeat, *abiit ad plures. Medici* &c. Plautus Trinum. II. ſc. 2. verſ. 13. *Quin prius me ad plures penetravi, plures*, ſunt mortui. vide Scaligerum ad Varronem. SCHEFFER. *Ire* & *abire* pro mori. *Ibimus, ibimus*, apud Horatium. *Abitionem antiqui dicebant mortem*, teſte Feſto, ubi videndus Scaliger. & ad Lucretium Giſanius. Idem *exire*, de quo Holſtenius. HEINS. Diſtinguendum eſt poſt *abiit*. *abire* enim ſimpliciter poſitum *mori* notat. Lucret. II.

Quam, quo decurſum prope jam ſiet, ire & abire. vide Barth. ad Stat. VII. Theb. verſ. 785.

Plures medici eum perdiderunt] Alluditur ad iſta Menandri. Πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν· HEINS. Firmat hanc lectionem Plinius lib. XXIX. cap. I. *Hinc illa circa ægrotos miſera ſententiarum concertationes, nullo idem cenſente, ne videatur acceſſio alterius. Hinc illa infelicis monumenti inſcriptio, turba ſe medicorum periiſſe.* Et pervulgatum illud dictum fuiſſe docet Hadriani vox, qui morti proximus, teſte Xiphilino, dixit πολλοὶ ἰατροὶ βασιλέα ἀπώλεσαν. egregie has medicorum loquacium intempeſtivas concertationes, dum interim perit ægrotus, traduxit in ſcena feſtiviſſimus Molierius, Plautus noſtri ſeculi. BURM.

Malus fatus] Neſcio an *malum fatum* ſcribi debeat; ita enim ſemper legitur in jam editis. At hoc modo eſt in noſtris etiam inferius. Nec analogia repugnat. Eſt enim *fatus, fata, fatum* adjectivum, quod pro varietate ſubſtantivi, ſub eo intellecti, poteſt eſſe alterius generis, atque alterius. Atque ita non magis *fatum* erit rectum, ſubaudito *verbum*, quam *fatus*, ſubaudito *ſermo*. Inſcriptio vetus in foro Trajani apud ſtatuarium, pag. 661. Grut. Op.

FRUCTUM. ALIUM. MERI
TORUM. SUOR. REPORTARE
FATUS. MALUS. NEGAVIT.

& alia extra portam Collatinam, in ejuſdem Operis pag. 663.

VIRGINEM. ERIPUIT. FATUS
MALUS.

SCHEFFER. Sic *cælus* & *vinus* paulo ante. Apud Gruterum pag. DCIXI. Et pag. DCLXIII. Sic apud eundem habes pag. MCXXXIII. *hunc monumentum*, & pag. DCCCCXL. *eum ſepulchrum*. HEINS. Similia occurrunt ſæpe in monumentis. ita apud Fabrett. cap. III. pag. 123. O FATUM INFELICEM Idem cap. II. pag. 110. *hunc ſepulchrum*. pag. 154. *hunc monumentum*. Quod & in Gruteri corpore reperitur pag. 777. 6. & apud eumdem *Cubiculus* pag. 172. 8. & ſimilia: quæ docent hanc ſtribliginem, primum à plebejis hominibus ortam, ex ſermone etiam in lapides, qui ab imperitioribus lapidariis inſcribebantur, migraſſe. BURM.

Animi

Digitized by Google

,, tus; medicus enim nihil aliud eſt, quam animi conſolatio. tamen bene ,, elatus eſt, vitali lecto, ſtragulis bonis; planctus eſt optime, manumiſit ,, aliquot, etiamſi maligne illum ploravit uxor. Quid, ſi non illam optime ,, accepiſſet?

Animi conſolatio] Solatur animum, & ſpem illi facit longioris vitæ, cum de cætero poſſit nihil contra fatum. SCHEFFER. Non ita honorifice ſapiens hic, triobolaris potius ſcurra, Seleucus exſtimavit de Medicis, ut eos pro animorum conſolatoribus prædicaret. Senſus poſcit, ut legamus *mimi* vel *mimica conſolatio*; conclamatos enim, τὺς ἰπὶ δυσμαῖς ὄντας, bonæ ſpei figmento ſtrophis & χρηστολογίαις ſuſtentant & decipiunt, qui aliter quam fuco medici nomen tueri poſſe deſperant; hoc cacoëthes, hos θῶπας τρόπυς medicæ gravitati contrarios tangit iſte. REINES. Nihil patior hic mutari. Vult quidem Reineſius *mimica conſolatio*. Nam, ait, *conclamatos bona ſpei figmento ſuſtentant*. At, ſi ſuſtentant, quomodo ſunt *mimica conſolatio*? *Mimicum* enim intelligo, quod, tametſi verum imitetur, verum tamen non eſt. Ita *mimica conſolatio* non erit conſolatio, licet conſolationem imitetur. Si medici tantum ſunt *mimica conſolatio*, id eſt, non conſolatio, quomodo poſſunt ſuſtentare? debet, qui ſuſtentare vult, veras, non mimicas, afferre ſuſtentationis cauſas. Quare à ſcriptura vetere non recedo. Nam ut male cenſeamus de Seleuco, cauſa nulla eſt. Plane noſter dicit, quod Fabius declamat. 8. *Fato vivimus, languemus, convaleſcimus, morimur: Medicinæ quid praſtat, niſi ut juxta te nemo deſperet?* SCHEFF. Scribendum videbatur pridem, *quam animi vana conſolatio*. Sed ſane *conſolatio* videtur poni pro fruſtratione & vana ſpe, ludente animos, ut Agraria II. apud Ciceronem: *Quaſo, nolite voſmet ipſos conſolari.* Cl. Reineſius hic fruſtra laborabat. Quintilianus appoſite declamatione VIII. ut recte monebat Munckerus: HEINS.

Vitali lecto] Quid eſt, *lectus vitalis*? an is cujus uſus fuit in vita? Ita ſane *ſaculum vitale* uſurpavit Lucretius, pro eo, quo quis vivit.

Multaque vivendo vitalia vincere ſacla.

Reperio etiam, in uſu fuiſſe aliquibus, ut adhiberi vellent in funere, quibus utebantur in vita. Inſcriptio vetus apud Briſſonium lib. VII. Form. pag. 750. *Mortuum. me. quoque. funerari. juſſi. rebus. lugubris. quibus. vivos. paravi. lecto. ſtragulis. forenſis. pænula. nigris. omnibus.* Gron. legit, *vitato*, id eſt, commiſtrato. SCHEFFER. Sic ominis cauſa lectum mortualem appellabant. Lactantius Elegia de Phœnice:

Vitalique toro membra vieta levat.

Sic ſcribe, non *membra quieta*. Ubi argute ludit in vitali toro. Nam torus mortualis Phœnici revera eſt pro vitali, quod hinc renaſcatur. Videndus Scaliger ad Feſtum in *Abitione*. HEINS. Hinc emendandus videtur Seneca Ep. 99. ubi ita vulgo. *Quam multis vitalia eruuntur?* Legendum enim videtur: *Quam multi vitali avertuntur?* GOES. Ita puto appellari lectum, in quo ſolebat vivus in triclinio adcumbere, & in quo nunc mortuus fuit elatus; quod confirmant *bona ſtragula*, quibus idem ille fuit ſtratus. Ita infra cap. 50. *interim, Stiche, profer vitalia, in quibus volo me efferri.* Vide ſequentia. Sic quoque Tacitus XIV. ann. 9. dicit Agrippinam *crematam convivali lecto, & vilibus exequiis.* Ut autem *vivere, vivamus*, & ſimilia ſupra vidimus, de lubentia convivali dici, ita *vitalem lectum*, pro *convivali* poſitum arbitror. Honeſtiores autem lecticis, quæ & *lecti*, & *tori*, eodem modo vocantur, ut accubitorii (v. Heinſ. ad Ovid. II. Amor. eleg. 14.) viliores ſandapila vel arca efferebantur. v. Noriſ. ad Cenot. Piſan. Diſſert. III. cap. 4. Kirchman. de funer. lib. II. cap. 9.

Planctus eſt optime] Sine lacrymis enim & planctu requieſcere non credebantur animæ. Hæc obvia vide apud Kirchman. lib. II. cap. XI. Ita infra cap. 72. jam fletur vivus Trimalchio, quaſi mortuus. Tragurienſis codex habet *plautus eſt*.

Manumiſit aliquod] Lege *aliquot*, cum Nob. Heinſio. SCHEFFER.

Maligne illum ploravit] Mallem ego, *plorarit*. Porro, *maligne*, eſt *parce*, *parum*. quomodo apud Livium lib. XXXIX. *Maligne prabere. Maligne omnia prabentibus ſuis meretricula munificentia ſuſtentabatur.* Adde Pricæum ad Apul. Mileſ. I. p. m. 54. SCHEFFER. Senec. ep. XVI, II. *Certos habebat dies ille magiſter voluptatis Epicurus, quibus famem maligne exſtingueret.* Ep. LXV. *Malignum & precarium lumen.* Idem VI. de benef. XVI. *Nec qua ſciebat maligne diſpenſavit.* GOES.

Optime accepiſſet] Id eſt, excepiſſet, tractaſſet, reſpectu alimentorum rerumque cæterarum neceſſariarum ad vitam. Terent. Eunuch. V. ſc. 8. verſ. 52. *Accipit hominem nemo melius prorſus, neque prolixius.* Donatus erudite: *accipit, paſcit.* Adde Senec. ep. 21. & Sidon. II. ep. 9. ibique Savaronem. SCHEFFER. Nihil mutandum. Terentius Eunucho Act. V. ſc. VIII. Ubi Donatus. *Accipit, paſcit, juvat.* Et addit ex Virgilio:

Illos porticibus rex accipiebat in amplis.

Atque ibi Servius, *Accipiebat, paſcebat*; additque Terentii locum, quem jam indicavimus. GOES. Horat. II. Sat. 8.

Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine diſtrictum?

Valer. Flacc. lib. VI. 487.

Inſtituere toros, mediiſque tapetibus ipſum
Accepere.

Sueton. in Vit. Oth. cap. 4. *Quoties cœna principem acciperet.* BURM.

Sed

Digitized by Google

„ accepiſſet? ſed mulier, quae mulier, milvinum genus. neminem nihil „ boni facere oportet; aeque eſt enim ac ſi in puteum conjicias. ſed an„ tiquus amor carcer eſt.

XLIII. [a] Mo-

Sed mulier milvinum genus] MS. codex habet, *ſed mulier qua mulier milvinum genus.* Puto veram eſſe lectionem, modo ita diſtinguatur. *Sed mulier qua. Mulier milvinum genus.* Verba, *ſed mulier qua* cum apoſiopeſi proferuntur, omiſſis quæ debebant ſequi. Integre eſſent, *ſed mulier quanam, qua verum ſuum ex toto pectore plores?* SCHEFFER. Non male doctiſſimus Munkerus: *ſed mulier quaque mulier.* HEINS. Scriptum forte primitus, *ſed mulier quaque aque mulier.* Terentius Hecyra. Ut *omnes mulieres eadem aque ſtudeant velintque omnia.* Et mox, *Viris eſſe adverſas aque ſtudium eſt, ſimilis pertinacia eſt.* GOES. Hæc mulier maligne eum ploravit, quod ſervos manumiſerat, & ita eam fraudaverat parte patrimonii: Et ideo aſſimulat milvio, quæ avis rapaciſſima & famelica. Plin. lib. x. cap. 10. Vide Pierii Hieroglyph. lib. XVII. cap. 39. Ita Lucian. Timon. pag. 160. *προαρπάζων ὥσπερ ἰκῖνος τὰ ὄψα. Præripiens tamquam Milvius obſonia.* Et Epigramma vetus lib. II. cap. 14.

— — *ἔτας ἴχει γὰρ*
Ἅρπαγος ἰκτίνου χεῖρα κρατεροτέρην
Ἀκνίσου βωμοῖο νεωκόρος· ἢν τελέσῃ δὲ
Τὴν πόμπην, ὤσας ᾤχεθ' ἅπαντα πάλιν.
— — *hic enim habet*
Rapacis milvi manum tenaciorem
Nidore carentis ara adituus, ubi vero
Pompam perfecerit omnibus ſublatis abit.

Ubi alludi puto, ad illa, quæ Plinius d. l. de milvio narrat, illam avem, licet rapacem, abſtinere à ferculis funebribus, & quæ in ara Olympiæ apponuntur. hic autem Arrius erat ipſa ave rapacior, qui Phœbo adpoſita & oblata omnia ſtatim ex ara abripiebat. retinui autem Tragur. Cod. lectionem *mulier, qua mulier*, id eſt, quæ revera eſt mulier, & ab ingenio muliebri non abit. BURM.

Nihil boni] Pro *aliquid*, vel *quidpiam boni.* Nempe *nihil* eſt per apocopen à *nihilum*, at *nihilum* diviſim eſt, *ne hilum;* etiam *ne* hic valet *non*, ita tota phraſis erit: *nemini non hilum boni facere oportet*, quod eſt ſimile Plautino illi in Milite: *Jura, te non nociturum eſſe homini hac de re nemini.* Noſter infra cap. LXXVI. *Nemini tamen nihil ſatis eſt.* Jam olim Lucilius Sat. XVII. apud Nonium, voce *Proprium.*

— *Proprium vero nil neminem habere.*

SCHEFFER. Videntur duo negativa plebi, imo & aliis ex antiquioribus, frequenter fuiſſe in uſu. Infra cap. LXXVI. Tum cap. LVIII. *Nec ſurſum nec deorſum non creſco.* Cicero in Bruto: *Eloquentia quidem neſcio an parem habuiſſet neminem.* Terentius Heautont. *Agrum meliorem neque pretii majoris nemo habet.* Feſtus in *Neminis* citat ex Catone: *ſunt multi corde, quos non miſeret neminis.* Et ex Ennio, *Lapideo ſunt corde multi, quos non miſeret neminis.* Virgilius in Eclogis,

— *Nulla neque amnem*
Libavit quadrupes.

Et Nonius in *Negativas duas*, ex Varrone citat: *Qua non modo ignoraſſe me clamat, ſed omnino omnis heroas negat neſciſſe.* Et poſt ex eodem: *Qua abſtinentia viri mulieresque Romana fuerint, quod à Rege munera eorum noluerit nemo accipere.* HEINS. Et hæc ad cibarias delicias referenda: ut ſupra cap. 33. Plaut. Caſin. III. ſc. 8. verſ. 31. *ut mihi bona multa faciam?*

In puteum conjicias] Ita ſupra hoc capite. *Aquam in os ſuum conjecit.* Sed hic deeſt, *aquam*, & neſcio, utrum non à prima manu fuerit hoc loco, *aquam ac ſi*, & illud *aquam*, compendio ſcriptum, idem viſum ſit cum ſequenti *ac*, & iccirco, velut abundans fuerit rejectum. SCHEFFER. Locus eſt integer. *In puteum quid conjicere*, locutio proverbialis de iis, quæ perduntur, unde nullus fructus ſperari poteſt: quomodo Germani de ſpe, quæ decollavit, *ſie iſt in den Brunnen gefallen. delapſa eſt in puteum.* IDEM.

Antiquus amor carcer eſt] Per modum proverbii traducit fæminarum ſtudia mutandi matrimonii. Iis, ait, quæ diu una vixerunt cum uno, unum amarunt, amorem illum habent pro carcere, quo concludantur, & iccirco nec ægre poſſunt ferre, ſi mariti morte ab eo liberentur. Sed ita liquet, corrigendum eſſe, *& antiquus amor.* *S* accrevit voci *&* ex fine vocis præcedentis, ita deinde factum *ſed.* SCHEFFER. Hoc etiam perſuaſum fæminis Chriſtianis aliquando ex cauſa; in alium vero finem, non ut mutarent maritos, ſed ut carerent *ἀπόκοιτοι* prorſus. Bertha filia Ducis Lotharingiæ, nuptiarum Robolai (niſi *Rodoldus* eſt) Ducis Pagani pertæſa Deo voverat in corde ſuo, ut ſi ab illo liberaretur, thalamo alterius viri non adſociaretur: *O, ô*, dicebat, *quando liberabor de occupatione ſeculi hujus, qua animo meo & corpori meo amarus carcer eſt!* S. Hildeg. Abbat. extra Bingam, in vita S. Roberti Confeſſoris. REINES. Cur *amor antiquus?* Suſpicor excidiſſe litteram unam atque alteram, ut exaratum olim fuerit, *ſed fanatiquus amor carcer eſt.* Sic *quotidie* & *cotidie*, *iniquus* & *inicus*, ac mille talia in antiquis Codicibus. *Fanaticus amor* Maroni *amor veſanus*, & *inſanus amor* paſſim ſcriptoribus: *amentes amantes* Auſonio. HEINS. Ego vero hic retinere mallem ſcripturam Codicis Tragurienſis, qui habet, *antiquus amor cancer eſt.* Nam amor cancri ſimilis eſt, qui ſemel animo conceptus, ſerpere non deſinit, donec totum pervaſerit, infeceritque hominem. Et quo cancer eſt antiquior, eo pejor quoque. Eo uſque, ut hujuſmodi morbo infecti non videant, nec ſentiant comedi ſeſe, imo ut uxorum flagitia & adulteria ſtupidi amanteſque prætervideant.

XLIII. „[a] Moleſtus fuit Phileros, qui proclamavit, [b] Vivorum meminerimus: ille habet, quod ſibi debebatur: honeſte vixit, honeſte „obiit. quid habet quod queratur? ab aſſe crevit, & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. Itaque crevit, quidquid crevit, „tamquam favus. Puto me Hercules illum reliquiſſe ſolida centum, & „omnia

[a] ENCOLPIUS. [b] PHILEROS.

Quapropter nihil hic ego mutaverim: aut ſi quid mutandum, reſcriberem, *ſed antiquus amor antiquus cancer.* GOES.

Moleſtus fuit Phileros] Senſus poſtulat ut ſcribamus *moleſtus fuit Philero*, vel, ſi *Phileros Phileroti*s faciat, *Phileroti*: nam Seleucus, mentione mortui facta, moleſtus erat huic, qui omen avertere volebat. Infr. cap. 46. *Quid iſte argutat moleſtus.* & ita Senec. epiſt. XXI. *Tu tibi ipſe moleſtus es.* Teret. Andr. IV. 1. *Moleſtus certe ei fuero.* Phædrus lib. IV. fab. 25.

Superſunt mihi, quæ ſcribam; ſed parco ſciens,
Primum eſſe ne tibi videar moleſtior.

Ubi magnum ſcelus accidit, quod ſcilicet in editione nupera trajectæ ſint voces, & non exhibitum, *eſſe tibi ne*, ut in Rhemenſi codice. Quaſi vero non mollior ſit medicina, trajectione vocum ſuccurrere verſui laboranti, quam intrudere vocem minime convenientem, & de qua Phædrus ne per ſomnium quidem cogitavit. *Philero* vero legendum patet, quia nihil moleſtius veteribus viſum, quam ſuper cœnam de mortuis loqui. Elegans in hunc ſenſum Epigramma in Anthologia l. 11. cap. 47. ubi aliquis ſuper cœnam divitias Crœſi optat: ſed videns Nicanora Pollinctorem, & loculos, quos mortuis parat, totam Aſiam mutare cyathis & unguentis vult. Eodem capite plura in hunc ſenſum occurrunt. v. Bonifac. Hiſtor. Ludicram lib. X. cap. 21. 22, & 23. & alio quoque tempore odioſam mortis mentionem docet Herald. ad Arnob. lib. II. pag. 101. Et hinc ominata verba, *fuit, vixit, abiit*, & ſimilia. Cæterum hic collibertus forte Trimalchionis dictus *Pompejus Phileros*, quo nomine Q. POMPEJUS PHILEROS in antiquo lapide eſt apud Fabrett. cap. 3. pag. 155. BURM.

Vivorum meminerimus] Infr. cap. 75. ubi Scheffer.

Debebatur] Nimirum exſequias & juſta, quæ ut debita manibus veteres exiſtimabant.

Abax ſecrevit] Lego plane, *abace crevit.* An *ab aſſe crevit*, ut viro cuidam docto in mentem venit? TILEBOM. Scribendum eſt, *ab aſſe crevit*, id eſt, cum initio vix haberet aſſem, factus avaritia & tenacitate poſtea eſt tam dives. Supra cap. XXXVIII. *de nihilo crevit.* SCHEFFER. Illuſtravimus hæc ſupra ad cap. VIII. egregia Lapidis veteris auctoritate. Elegans vero verbum de iis, qui augentur & ditantur aliqua re. Liv. 1. cap. 46. *Criminandi Servii apud Patres creſcendique in curia ſibi occaſionem datam ratus eſt* Cicer. lib. V. in Verr. cap. 67. *Si videor hic, id quod ego non quæſivi, de uno iſto voluiſſe creſcere, iſto abſoluto, quod ſine multorum ſcelere fieri non poteſt, de multis mihi creſcere licebit.* Et ita paſſim, de eruditione, fama, divitiis, honoribus, quibus aliquis provehitur & augetur. Infr. cap. 46. *Creſcit tibi diſcipulus.* BURM.

Quadrantem de ſtercore mordicus tollere] Morſu, ipſiſque adeo dentibus. Sic plane Lucilius Sat. XXVII. teſte Nonio in *mordicus.*

Mordicus petere aurum è flamma expediat, è cœno cibum.

Dictum eſt in ſordidiſſime avaros, quique contrarii ſunt illi, qui, ut ait Perſius Sat. V.

In luto fixum poſſit tranſcendere nummum. SCHEFF.

Ut Veſpaſiano omnis odor lucri gratus erat, etiam ex urina. Et huc forte adcommodare proverbium, *Bos Cyprius* poſſemus, de homine ſordido & parco, qui ſtercore veſcitur, ut boves in Cypro. Diogenian. Cent. V. 80. & eo refer fabulam Phædri lib. 1. 27. in, avaros de cane, qui *educatus ſtercore*, & trivio conceptus, opes regales concupierat. Canis enim, qui *naribus ſcrutatur eſcam in ſtercore*, eidem Phædr. lib. IV. fab. 17. ſordium & avaritiæ ſymbolum aptiſſimum. BURM.

Quidquid] *Quit quit* Tragurienſis. Ita apud Gruter. pag. CCXLII. NEVE. QVIT. OB. EAM. REM. POPULO. DARE. DEBETO. & ita QVOT paſſim in antiquis monumentis. BURM.

Tamquam favus] Id eſt, paulatim & tarde, minimis adjiciendo minima, hoc enim modo ſolent creſcere, ut eſt notum. Infra cap. LXXVI. *quicquid tangebam, creſcebat tanquam favus.* SCHEFFER.

Reliquiſſe ſolida centum] Non dubito, quin noſter ſcripſerit, *reliquiſſe HS. ſolida centum*, id eſt, ſeſtertia ſolida centum. Nota pecuniaria omiſſa fuit propter præcedentia proxime. *Seſtertia ſolida centum* ſunt integra & plena, ſic ut illi numero nil deſit. Iſto modo *ſolidum* uſurpatur ſæpe in re nummaria, & notarunt pridem eruditi iſtas formulas, *ſolida proprietas, ſolidum legatum, capere ſolidum*. & alia id genus iſta ſignificatione. Cl. Gronov. *ſolida centum* aut affectato ſolœciſmo dici, aut ſcribendum eſſe *ſolidum centiens*. SCHEFFER. *Solida* hic explico illibata, integra, unde nihil eſt abraſum, aut expendi debet propter æs alienum. Et ita *ſolida & illibata edulia & fercula* apud Apulejum lib. X. Metam. egregie illuſtravit Colvius pag. 140. & ad hanc vocis *ſolidi* ſignificationem egregius eſt Horatii locus lib. 1. od. 1.

Nec partem ſolido demere de die.

& Senec. ep LXXXIV. *Hodiernus dies ſolidus eſt, nemo ex illo quidquam mihi eripuit.* JCtis vero frequentiſſimam

„ omnia in nummis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui lin-
„ guam caninam comedi. Durae buccae fuit, linguoſus, diſcordia, non
„ homo. Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu uncta, plena menſa.
„ Et

mam hanc vocem nemo ignorat. ſed adcommodata huic loco ſunt verba Ulpiani in leg. VI. §. 1. ff. de peculio legato. *Plane ſi proponas legatarium nactum poſſeſſionem rerum, exceptione doli adverſus haredem vindicantem uti poteſt, habet enim in ſolidis rebus voluntatem æris alieni non deducendi.* Et leg. 20. §. 2. ff. de poſſeſſ. bonor. cont. tabulas. *Legata tamen ex parte ſua emancipatus liberis & parentibus praſtare cogetur, non ſolida, ſed diminuta in dimidium.* Et ita paſſim. ſed neque ſolœcum eſſe *HS. centum ſolida*, docere nos poteſt Aſcooius Pedianus ad Cicer. I. Verr. cap. 46. *Quomodo ex decies HS. ſexcenta ſint facta, quomodo* DC. *eodem modo quadrarint, ut illa de Cn. Carbonis pecunia reliqua, HS. ſexcenta facta ſint.* ubi exponit *HS. ſexcenta quadrarint*, id eſt, *ſolida facta ſint ut neque plus quidquam, neque minus inveniatur in ſumma; ubi enim ratio ſine fraude eſt, difficile eſt ſexcenta detractis quadringentis quadrare, & ſolidare vel ſolida fieri, quin aut minus, aut plus aliquid reperiatur.* Unde docemur, hunc Chryſanthum ita ſolidatis & ſubductis rationibus eſſe mortuum, ut reliquerit ſolida HS. centum. & inde explicanda verba mox ſequentia, *facile eſt autem ubi omnia quadrata currant*, id eſt, ubi à patrefamilias diligente ſubducuotur rationes exacte. BURM.

In nummis habuit] Non in ſuppellectile, aut bonis aliis, ſed parata pecunia. Gronov. dicit Ciceroni deberi, qui ſic loquitur VIII. ad Attic. ep. 10. SCHEFF. Apud Ciceronem legitur in emendatioribus libris *in nominibus habere;* non tamen reprobarem *in nummis*, quamvis nunc exempla non ſuccurrant.

De re] Id eſt, de re ipſa, non ſpectando ejus opes, ſed conſiderando ingenium ejus. Sic dicimus, *de cætero, de reliquo.* SCHEFF. Forte, *vere tamen ego verum dicam. Veriora veris* habes apud Martialem. Sed nec vulgatam cenſeo temere ſollicitandam. HEINS.

Linguam caninam comedi] Ego vero nihil uſquam iſtiuſmodi reperio de lingua canina, quare dubito de hoc loco. Forſitan de herba ejus nominis accipiendus eſt. Sed & de illa nihil tale proditur, quod ſciam. Doceant nos alii. SCHEFFER. Videtur hoc de iis dici, qui liberioris ſunt oris, neminique parcunt, ſicut omini canis, omnes promiſcue allatrans. *comedi* autem ideo, quia vulgo creditur, qualia edimus, tales nos fieri. *Linguam* autem *caninam comedere*, ita dictum videtur, ut Plautus dixit Aulularia Act. 3. ſcen. 6. verſ. 1. *Nimium libenter edi ſermonem tuum.* Quia, quæ edimus, aſſumimus ſcilicet penitus; ita & alia, quæ ex alieno propria facimus, figurate dicimur *edere.* Nec omoino diſſimile eſt, quod idem habet io Ciſtellaria Act. 4. ſc. 2. verſ. 54. *Iſtuc mihi cibus eſt, quod fabulare.* Et Moſtellar. Act. V. ſc. I. verſ. 15. *guſtare ego ejus ſermonem volo.* GOES. Plebem ſapit hoc proverbium; ideoque à nullo celebrari honeſtioris ordinis ſcriptore reperitur. Quod autem Schefferus ſuſpicatur de herba ita nominata, rectum forte eſt; licet perperam talem non prodi dicat: nam *cynogloſſos*, caninas lingas imitans, memoratur Dioſcoridi lib. IV. cap. 129. & Plin. XXV. 8. & quæ à Celſo lib. V. cap. 27. vocatur *canina lingua*: ſed quænam revera illa herba ſit, inter Herbariæ rei peritos nondum conſtare, ait Harduinus ad dictum Plinii locum. Forte imperitus hic Phileros confudit cum *bugloſſa*, quam vim inditam animi, voluptates & lubentiam convivalem augere Dioſcorides ibidem cap. 128. & Plinius teſtatur, unde & *Euphroſinum* vocatur. Nam hic de canina maledicentia aliquid ſuſpicari eſſet abſonum: Noo enim ipſe ſe Phileros illa maledicendi arte pollere jactare voluiſſet. BURM.

Dura bucca] Quomodo *duri oris* apud Naſonem, & apud Livium. *Os probum* ac *durum* opponit Plinius Hiſt. Nat. lib. XI. cap. XXXVII. HEINS. Et hic ſermo plebejus, pro quo alii dicerent *duri oris*, ut recte Heinſius ex Ovidio, & Plinio. Terentius quoque Eunucho Act. IV. ſc. 7. *os durum. Oculos duros* ut inſaniæ ſignum Plautus Menæch. Act. V. ſc. V. habet. Vide ſupr. ad cap. 39. BURM.

Linguoſus] Garrulus, dicax, rixoſus. Vocabulum alibi non facile lectum, vide infra. SCHEFFER. *Linguare* etiam videntur dixiſſe Gloſſæ Labbæi: *Linguo*, γλωσσοτομῶ. HEINS. Hujus formæ plurimas voces poſterior ætas in latinum ſermonem invexit, proculdubio apud plebem jam diu ante uſitatas: Infr. cap. 63. & ita *ſtigmoſus* ipſe Petronius in antea editis cap. CIX. aliquot collegit Salmaſius ad Vopiſci *Bonoſum*, quem à *Bono* ita dictum contendit. *Linguoſitas* pro multiloquio citatur ex Urſo, à doctiſſimo Cangio in Gloſſario. *linguatam civitatem* dixit Tertull. de anima. cap. 3. BURM.

Amicus amico] Terent. Phorm. III. ſc. 7. *Solus eſt homo amico amicus.* SCHEFFER.

Manu uncta, plena menſa] Hoc ſic interpretor, fuiſſe beneficum & liberalem, & amicis libenter convivia præbuiſſe. SCHEFFER. Invertandum cenſet Reineſius, in literis ad Nob. Henſium. *Deſcribit*, ait *hominem εὐεργετικὸν, liberalem & largitorem, ſimul ἑστιάτορα & hoſpitalem, φιλοδειπνιστὴν: ſed prædicata non conſentiunt ſubjectis, niſi permutentur: Lege igitur*, fuit manu plena, cœna uncta. *Manus plena apud Ciceronem quoque & Senecam. Prius illud* (ut parca manus *apud Martial. lib.* XII. *ep.* 63. *avarum & reſtrictum*) *cœna uncta poſterius dixit.* Unctum *Horatio de arte*

„ Et inter initia malam parram pilavit ; ſed recorrexit coſtas illius pri-
„ ma

*verſ.*422. *eſt lautum, delicatum, opimum.* Unctior cœna *Martialis lib* v. *Ep.* 45. *pro inſtructa electiſſimis cibis, quam ibidem* eulinam majorem, popinam divitem *appellat, Et Perſio Sat.*4. *verſ.*12. uncta vixiſſe patella ſemper, *eſt* ἰναχεῖσθαι, *ἰυφραίνεσθαι καθ' ἡμέραν, ſplendide & opipare jentare, prandere, cœnare.* Sic Reineſius. Sed fortaſſe nulla cauſa neceſſaria, quæ nos ad hanc tranſpoſitionem compellat, Poteſt enim *manus uncta* intelligi aptiſſime lubrica, & quæ ſinat effluere, quidquid accipiat. IDEM. Leg. *manu plena, uncta menſa.* HEINS. *Manus uncta*, idem eſt, quod lauta, liberalis. Terent. Heaut, Act. IV. ſc. V. *omnes te in lauta & bene uncta parte putant*, ut recte correxerunt viri docti: Frigidum enim eſt *bene aucta*. Firmat alter locus Phormion. Act. II. ſcen. II. *Teno aſymbolum venire, unctum atque lautum à balneis.* Et obvia ſunt de unguentorum uſu apud lautiores. Neſcio autem cur *manus uncta* diſpliceat Heinſio, cum notet illum omnem fere ætatem convivando tranſegiſſe. Ita Horat. I. Epiſt. XVI. 21.

Neu. ſi te populus ſanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem ſub tempus edendi
Diſſimules: donec manibus tremor incidat unctis.

Et lib. II. Sat. IV. verſ. 77. puero ad Cyathum unctas manus dat.

Magna movent ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit.

ubi tamen de pinguedine ex cibo furtim ablato & devorato fœdatis manibus poſſet capi. Ut lib. II. od. I. *arma uncta cruoribus* dixit, & *unctam popinam* lib. I. Epiſt. 14. BURM.

Plena menſa] Virgil. XI. Æn. 738.

Exſpectare dapes, & plena pocula menſa.

ubi vide Cerdam, qui non tam de dapibus opimis repleta, quam convivis accumbentibus frequenti capit. Ut *plenum convivium* apud Sueton. in vit. Cæſ. cap. 49. & Aug. 51. & 76. Et ita hic ſumi debet: laudat enim Cœnipeta hic hominem, qui prolixe convivas accipiebat. Et, ut Saluſtius dicit in Bell. Jugurt. cap. IV. *conviviis gratiam quærebat.* BURM.

Inter initia] Sueton. Tib. 26. *Civilem admodum inter initia, ac paullo minus quam principem egit.* Ita *inter cœnam*, & ſimilia, apud eumdem.

Malam parram pilavit] Hoc fœdiſſime depravatum eſt: ſuſpicor ſcripſiſſe vel, *male parcum pilavit*, vel *male imparem pilavit. Male pilare*, eſt improbe furtis exhaurire, dictum, ſicut *male perdere*, ac ſimilia. Feſtus: *Pilare, & compilare à Græco trahitur. Græci enim fures piletas dicunt.* Sed fortaſſe fuerit melius, certe à ſcriptura minus receſſerimus antiqua, ſi legamus *malam parum pilavit*, id eſt, parum ſuſtinuit erectum vultum. quod eo magis placet, quia ſtatim ſequitur *illius mentum ſuſtulit* phraſi æquivalente. *Pilare*, eſt quaſi pilis ſuffultum ſuſtentare. Servius ad Poëtæ XII. Æneid. verſ. 121. *Græci res denſas & artas πιλεῖν dicunt, Ennius Saturarum* II.

Inde loci liquidas, pilataſque ætherias
Contemplor.

Cum firmas & ſtabiles ſignificaret, & quaſi pilis fultas. Sic igitur *pilare malam* dictum fuerit, ſicut apud Plautum, *columnam mento ſuffulcire*, item *os columnare.* Verba ejus ſunt in Milite Act. II. ſc. 2.

Ecce autem ædificat: columnam mento ſuffulſit ſuo.
Apage, non placet profecto mihi illa inædificatio.
Nam os columnatum poëtæ eſſe inaudivi barbaro.

De cætero id noſter videtur innuere, non ſublato inceſſiſſe vultu, ſed demiſſo, terramque reſpiciente, ut ſolent, quibus res parum ſuccedunt ex voto. Puto autem, ante illud, *& inter*, ponendum eſſe punctum, ut hæc verba pertineant non ad fratrem, ſed Chryſanthum ipſum. SCHEFFER. Adſcribam & quæ de hoc loco cenſuit Reineſius. *Vera* inquit *ſcriptura, & lectio ad mentem auctoris fuerit*, male porro ambulavit, *quod* cap. XXXVII. *dixerat*, male vacillavit, *figurate de eo, cujus res & fides dubia erat, & inclinari potius ac trepidare, quam ſtare, videbatur: firmat hanc lectionem tam id, quod præceſſit, de ejus manu & cœna, quam id, quod ſequitur de* recorrectis coſtis, *quo rem ejus ſuſtentatam reſtitutamque fuiſſe perceptis uberis vindemia ſignificatur. Totum autem hoc ex anatome humani corporis explicari & intelligi prorſus poteſt. Spina ἡ ῥάχις canalis oſſeus, conſtituens dorſum; eſt id cujus beneficio animal ſtat, movetur, graditur, flectitur, curvatur, obliquatur eamque ideo carinæ in navi comparat Galenus 3. de uſu part. 2. tanquam fundamentum 12. de uſ. part. 13. cap. 3. Cum autem Spinæ vertebris annexa ſint per diarthroſin coſtæ, fieri non poteſt, quin, quocunque modo oblaſa, luxata, contorta ea, etiam hæ naturalem ſuam conſtitutionem uſumque amittant, & hinc animalis inceſſus, progreſſus, ſtatio, flexio vitietur: ſequuntur autem gibbi, claudicatio, & alii circa motum ſive defectus, ſive deformitates, quæ tamen ſola repoſitione luxatorum, & diſtortorum rectificatu corriguntur. Hæc ſi applicentur verbis noſtri tropicis, ſimpliciſſimum optimumque reddent ſenſum, quem propoſui.* Reineſiana iſta quamvis longiora volui apponere, quia paucis adhuc viſa, cum Appendix noſtra ad notas Petronianas in pauciſſimorum venerit manus. Quamquam nobis quidem iſta emendatio haud placeat. Et qui probabit illud *porro* doctis auribus Reineſius? quam hoc loco habebit ſententiam? Præterea *illius mentum ſuſtulit*, quod ſequitur, intelligi vix poteſt, niſi quid præmiſſum habeatur de mento demiſſo. Puto igitur pro *& inter* legendum, *At inter*, facta nova periodo, ut ſint verba objicientis & velut refutantis præcedentia. Niſi quis rectius exiſtimet, *at initio male portam pilavit.* IDEM. Parra avis inter inominatas. Videndi Interpretes ad illa

,,ma vindemia ; vendidit enim vinum quantum ipſe voluit: &, quod ,, illius

illa Horatii lib. III. od. 27.

Impios parra recinentis omen
Ducat.

Emenda locum Plauti Poenulo : *parra avis ceventium*, ubi peſſime, *Sarrapis ſementium*. *Pilare avem* pro depilare aut deplumare, veteres dixerunt. Hinc *ſtrutio camelus deplumatus* Cornelius Fidus, Naſonis gener, per convitium dictus eſt apud Senecam de Conſt. Sap. cap. XVII. Apicius lib. VI. cap. III. *Coctura ma defactam depilabis perdicem.* *Pilare* igitur, ut dixi pro depilare. *Alipilus* eſt apud Senecam Epiſt. LVI. is, qui in balneo alas pilabat. HEINS. Nullus dubito, quin recte Heinſius expoſuerit. *Mala parra* infauſti ominis, ut paſſim *bona* & *mala ales* occurrunt. *Pilare* autem pro deſpoliare à noſtro poni patet, quia mox capite ſequenti *ſingulos pilabat* occurret. Amm. Marcell. XIV. 2. *Cognitis enim pilatorum caſorumque funeribus, nemo deinde ad has ſtationes appulit navem.* Ubi vide eruditionis omnigenæ ſummum virum Valeſium: nihil autem huc faciunt Philetæ, fures ab Ægyptiis dicti: nam eos à φιλος derivari docet Seneca epiſt. 51. & Feſtus falſus eſt. Et unde in hodierna lingua Gallica remanſiſſe vocabula *filou*, & *piller*, putat Triſtan. tom. I. Comment. pag. 555. Melius mox idem Feſtus *pilare* dicit poni, pro *detrabere pilos*. Ita utitur Martial. lib. X. ep. 48.

Nuntiat octavam Pharia ſua turba juvenca,
Atque pilata redit, jamque ſubitque cohors.

Ubi *pilata cohors*, ſunt calvi & depiles Sacerdotes Iſidis. Quamvis ſciam probe, quid alii de illo loco ſentiant. Eodem ſenſu lib. V. ep. 56.

Exſtirpa mihi crede pilos de corpore toto,
Teque pilare tuos teſtificare nates.

v. Nonium in *ſuppilare*. ita quidem verbis conſtat ſua auctoritas; ſed quid adagii iſtud ſit *malam parram pilare*, me cum ignariſſimis neſcire lubens profiteor, BURM.

Recorrexit coſtas] Pro ſimplici *correxit*. Seneca ep. 50. *Si modo ante animum noſtrum formare incipimus, & recorrigere, quam indureſcat pravitas ejus.* Eſt autem *recorrigere*, erigere, ac in rectum dare, quod ante fuit incurvum atque inclinatum. Ut *recorrigere coſtas* hic is dicatur, qui, cum ante ambulaſſet proclivis, toto corpore curvo, deinde incipit erectus incedere, uſurpeturque de eo, qui humilis ac demiſſus ab initio, poſtea factus eſt elatus. SCHEFFER. Quod erecto corpore incedimus, non coſtis debemus, ſed coxis, ſive quod tantundem eſt, coxendicibus. Nonius ex Lucilio: *collo caput ſuſtentatur, truncus ſuſtinetur à coxendicibus.* Unde & illud Mæcenatis, quod eſt apud Senecam epiſt. CI.

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxa.

non autem, *coſta*, quod ineptum foret. Quapropter & hic *coxas* erit reſtituendum. Neque id ſolum, ſed & antecedens verbum, plane corrigendum cenſeo. Voluit enim, ſi quid video, auctor dicere, primam vindemiam collapſas & inclinatas ejus coxas erexiſſe: erigimus enim vel collapſa, vel quæ ruinam minantur. Sic apud Senecam de benef. lib. VI. cap. VIII. *Adverſarius meus, dum contraria dicit, & judicem ſuperbia offendit, & unum teſtem temere dimittit, cauſam meam erexit.* Et de Ira lib. III. cap. III. *Caduca ſiniſtraque ſunt vires, & in malum ſuum valida, in quas ægrum morbus & acceſſio erexit.* Scribo itaque *retro erexit coſtas illius.* Cicero de Divinatione libro primo: *Tum & Deus præcepit, ut pergeret protinus, quid retro atque à tergo fieret, ne reſpiceret.* Debilis & caduci corporis coxendices igitur ſuo collapſu in poſteriora ſe vergunt, unde iterum ſunt reducendi, ſi truncum in ſtatum priſtinum reducere velis. Hoc autem, ut reor, non inepte dicitur, *retro erigere coxas.* Id eſt, quæ retro contra naturam eminebant, in priorem ſtatum reduxit. GOES. De *coxis* Ampliſſimo Viro aſſentiri facile poſſem, quamvis & in coſtis, ſive lateribus etiam magna corporis ſit firmitas. Sed illud *retro erexit*, neutiquam probare poſſum, cum recte doceat Schefferus, *recorrigere*, pro ſimplici *corrigere* poſitum, notare *erigere*, & de membris humani corporis lapſis, aut incurvatis, κυριολογίᾳ quadam ſumi. Sueton. in vita Auguſti cap. 99. *Supremo identidem exquirens, an jam de ſe tumultus foris eſſet, petito ſpeculo capillum ſibi comi, ac malas labantes corrigi præcepit.* Quam Auguſti curam malas corrigendi ex ſuperſtitione antiqua veniſſe docet Homerus Odyſſ. Λ. verſ. 424. ubi umbra Agamemnonis de ſævitia Clytemneſtræ querens dicit:

——— οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς Ἀΐδαο
Χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.
——— *Neque mihi eunti ad inferos*
Voluit oculos claudere, aut os corrigere,

Sed ad rem. Plinius lib. VII. Hiſtor. Natur. cap. 20. *C. Milonem Athletam, cum conſtitiſſet, nemo veſtigio educebat, malum tenenti nemo digitum corrigebat.* Ubi elegantia exempla adduxit Harduinus. Ita apud Tertullianum lib. II. de cult. Fœmin. cap. IV. legendum puto. *In illum enim delinquunt, quæ cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine corrigunt.* Vulgo *porrigunt*, & de ſuperciliis intelligunt. Sed ego puto illum velle, languentes & non patrantes ſatis oculos illo nigrore vegetiores facere puellas. An vero gratias agentem ob recorrectas coſtas hominem referat Gemma apud Gorlæum tom. II. num. 599. dijudicent doctiores, ego non puto; ſed è naufragio liberatum, & nudum in litore ejectum oſtendi ſuſpicor. BURM.

Quantum ipſe] Suſpicor ſcribendum, *quanti tum ipſe voluit.* SCHEFFER. *Quantum* fortaſſe ſcriptum

,, illius mentum ſuſtulit, hereditatem accepit, ex qua plus involavit, ,, quam illi relictum eſt. Et ille ſtips, dum fratri ſuo iraſcitur, neſcio ,, cui terrae filio patrimonium elegavit. Longe fugit, quiſquis ſuos fu- ,, git. Habuit autem oricularios ſervos, qui illum peſſum dederunt. ,, Num-

à Petronio, pro *quanti*, ut vulgi inconditum ſermonem æmularetur. HEINS.

Illius mentum ſuſtulit] Supra cap. XXIX. *Levatum mento Mercurius in excelſum tribunal rapiebat.* HEINS. Locutio ea, quam hic habemus, à ſuperiori, *coxas erigere*, non multum diſtat. Nam qui caduco & quaſſo ſunt corpore, præ infirmitate, inclinato etiam incedunt capite. Quod ſi his vires reſtituantur & redeat antiquus vigor, ut caput, ſic & mentum tollunt. Huic, de quo ſermo, prima vindemia erexit coxas, ut erecto inceſſerit trunco. Sed hoc non totum erexit hominem; nam collum oneri ferendo impar, caput grave propendere, & mentum pectori adducere ſinebat. Succeſſit ergo luculenta hereditas, quæ mentum ei ſuſtulit, & caput collo erexit, ut priſtino redditus nitori, totus inceſſerit rectus ac vegetus. GOES. Ita proletarii videntur locuti, cum honeſtioris ordinis *vultum* vel *animos tollere* dicerent. Eſt vero eadem ſententia, quam Terentius Hecyr. Act. III. ſcen. 3. *quia paullulum vobis acceſſit pecunia, ſublati animi ſunt.* BURMAN.

Involavit] Infra cap. 58. *Niſi me judicas annulos buxeos curare, quos amica tua involaſti.* vid. & cap. 63. Nonius; *ſuppilare eſt involare vel rapere.* Servius ad illa Virgilii lib. III. Æneid. verſ. 233.

Turba ſonans prædam pedibus circumvolat uncis.

Aut circum prædam, dixit, volat uncis pedibus, aut intra volam interiorem manus amplectitur prædam. Unde & involare dicimus, intra volam tenere. Cicero lib. III. de Orat. cap. 31. *Iſta prudentia doctrinaque poſſeſſio, in quam homines, caducam quaſi atque vacuam, abundantes otio, nobis occupatis, involaverunt.* Vel, ut Nonius in *involare* citat, *involuerunt*. BURMAN.

Stips] Lege, *ſtipes*, id eſt, ſtultus, plumbeus: vel *ſtips*, id eſt, quod medicantibus datur, unde ſtipendium, ut ſcribit Varro. TILEBOM. Gloſſæ Græcæ στύπος, *ſtips*. Putat vir magnus, legendum eſſe *ſtipes*. Sed contrarium noſter facile docuerit. SCHEFFER. Pro *ſtipes*, præter uſum. Sic *ſeps*, quæ *ſepes* aliis ſcriptoribus, hoc eſt ſeptum vel ſtabulum: apud Valerium Flaccum lib. VI. verſ. 537.

——— ———. *Non paſcua, nec ſeps*

Hic tibi nocturnis, mitte hæc ſimulacra, rapinis.

Ita enim ſcripti Codices, qui meliores, conſtanter. Idque Ciceronis factum auctoritate, ſi Auſonio credimus:

Bucolico ſepes dixit Maro, cur Cicero, ſeps? HEINS.

Elegavit] Pro extra familiam ſuam legavit; ſic *elocare*, *enubere*, & ſimilia. HEINS.

Longe fugit, qui ſuos fugit] Eſt hoc deſumtum ex Satyris Varronianis, in quibus una cum hoc titulo. Liquet autem dici hoc in illos, qui exiſtunt iniquiores erga ſuos, iiſque peregrinos anteferunt: contra quam expoſuerunt hactenus viri eruditi. SCHEFFER. Titulus Varronianæ Satyræ, à Nonio Marcello citatæ in *ervum* & *convenire*. Sic & *cave canem*, quod ſupra habuimus, ſimiliter è titulo Varronianæ Satyræ eſt mutuatum. HEINS. Recte Schefferus, ſed videtur Marcilium ante oculos habuiſſe, qui ad Horat. lib. II. od. 16. *ſuos fugit* exponit, ſe fugit, quem vide. Lipſius lib. I. Variar. cap. 17. *ſuos* interpretatur, ſui ſimiles, genus humanum fugere, ubi etiam præter rem ſollicitat Varronis verba ex hac Satyra *æquus vel ad Ædilicium modium*. Sed de illo loco mox agendi erit occaſio. BURM.

Oracularios ſervos] Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum *orcularios*, non *oracularios*. Orcæ vaſa ſunt vinaria prægrandia, in quibus vina ſervabant recentia. Meminit Varro libr. I. R. R. cap. 13. *Sæpe ubi conditum vinum novum, orca in Hiſpania fervore muſti rupta.* Hinc ergo *ſervi orcularii*, qui vaſa illa vinaria curabant, à quibus ſcribit deceptum. SCHEFFER. Lege, *oricularios*, id eſt, ὠτακουστὰς, auſcultatores, emiſſarios, per quos cognoſceret occulta, quæ vellet: quia ſequitur, *nequaquam enim recte faciet, qui cito credit*, ut emendatius habetur in Editionibus. Præcepti hujus veritatem probat fabula Phædri XLIX. de auriculario Liberto. *Oricula* autem *auricula* eſt; L. Calviſius P. F. Oricula in lapide Veronenſi 9. MLXIX. C. Coruncanio C. F. Oriculæ, in Rom. 10. CCCXCVIII. Sic infra, *coda*, *plodo*, *copo*. REINES. Nihil puto hic mutandum. *Servi Oracularii* videntur dici, qui oracula fundunt, futuraque prænuntiant, quorum fidem eſt ſecutus in inſtituenda mercatura. Et habuiſſe veteres ejuſmodi quandoque ſua in familia vel ex ſacris novimus. Ita namque legitur in Actis cap. 16. *Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.* Reineſius voluit *oricularios*, quod Hadrianides contra fidem MS. Dalmatici recepit in textum. SCHEFFER. Scribendum, *oricularios ſervos*, pro *auricularios*. Gloſſæ Labbæi: *oricula*. ὠτίον: *auricularius* ὠτακουστής. Oricularii ſervi Petronio ſunt, qui domino ſemper in aurem garriunt, ut loquitur Martialis. *Imula oricella*, eſt apud Catullum: ſic *coda* & *cauda*, *codex* & *caudex*, *cotes* & *cautes*, ac mille talia. HEINS. Recte hæc expoſuit Reineſius hic, & ad Inſcr. Claſſ. VIII. inſc. I. Capta-

bat

„ Numquam autem recte faciet , qui cito credit ; utique homo nego-„ tians. tamen verum , quod frunitus eſt , quam diu vixit : cui datum „ eſt ,

bat ille per hos ſervos exploratores, quid frater ageret, & illorum delationi temere credens , exheredem facit. Acumen autem hujus urbani, ex media fæce & libertinæ conditionis hominis, quæſitum eſt à medicia auriculariis, qualis memoratur in leg. 1. §. 3. ff de extraord. cognitionibus. *Medicus ſortaſſe quis accipiet etiam eos, qui alicujus partis corporis , vel certi doloris ſacultatem pollicentur, ut puta ſi auricularius, ſi fiſtula, vel dentium.* Ubi nihil neceſſe contra fidem ſcriptorum librorum *ocularium* legere cum Perrenon. 1. Animadv. 25. venit enim ab *auricula* , cujus *dolori* medetur, ut vocatur in leg. 4. §. 6 ff. de Ædilit. edicto. & infinita remedia, à Plinio paſſim & Celſo lib. VI. cap. 7. contra vitia auribus præſcripta , docent hanc minime neglectam medicinæ partem fuiſſe. *Auricularius clyſter* apud Celſum lib. V. cap. 28. & lib. VI. cap. 7. occurrit. BURM.

Qui illum peſſum dederunt.] Seneca ep. XXVII. *ſtultorum divitum arroſor , & quod ſequitur arriſor, & quod duobus his adjunctum eſt , deriſor.* GOES. Proprie enim eſt adfligere & ad terram dare , projicere. *peſſum* enim fundum notat , unde *peſſum dare* pro *in peſſum dare.* Plaut. Rudent. Act. II. ſc. 2. *Nunc eum cum navi ſcilicet abiviſſe peſſum in altum.* in Trucul. Act. 1. ſc. 1. *quaſi in Piſcinam rete qui jaculum parat , quando abiit rete peſſum , tum adducam ſunum.* Male adverbium ſtatuunt ; eſt enim *peſſum ire* , ut *exſequias ire*, & ſimilia. Vide Voſſium in Etymolog. qui recte inde *peſſimus* deducit , quod origine ſua nihil aliud notat, quam vilem , plebejum. Spartianus in vita Adriani cap. 7. *Ad honores non ſolum amicis, ſed etiam peſſimis aliquantis multa largitus eſt.* Et ita Salluſtius in bello Jugurthino *peſſimos* opponit *primis.* Hinc quoque *panis peſſimus* pro ſecundario & vili, in l. 1. Cod. Theod. de canon. Frument. Urb. Romæ, & l. 9. de ſuariis. & ita l. 1. Cod. Theod. ad L. Jul. Repetund. capiendam docuit Vir omnium JCtorum doctiſſimus Jacobus Gothofredus . ex quo hæc fere deſcripſimus *Judices , qui ſe furtis & ſceleribus maculaſſe convicti , ablatis codicillorum inſignibus , & honore exuti , inter peſſimos quoſque & plebejos habeantur.* Et ita, ut Gloſſæ *peſſimum* ἔσχατος, κάκιστος reddunt, apud Homerum Euſtathius ſæpe κακὸν interpretatur δυσγενῆ & ταπεινόν. Eo alludit & Florus lib. III. cap. 20. *Illi infima ſortis homines, hi peſſima.* BURM.

Nequaquam recte faciet , qui cito credit] MS. *numquam.* TORÆS Alii *Numquam recte faciet , qui cito credit.* Jeſus Sirach 19. *Qui cito credit, levis eſt corde.* Calixtus P. P. ad Epiſcopos Galliæ; *Innocens dum credit facile, cito labitur.* Plura conſignarunt Savaro ad Sidon. lib. 8. ep. 11. & Goldaſtus ad Columban. cap. 7. verſ. 40. Plancus lib. 10. Epiſtol. famil. ad Cicer. *Credulitas error eſt magis quam culpa.* Juſtinus lib. 11. *Quicquid in eo ſit , credulitatis , non perfidia , culpam eſſe, cujus tamen jam magna ſe ſupplicia pependiſſe.* Jacobus Magni Sopholog. lib. 5. cap. 21. poſt Petronii verba ; *Prudentis eſt ut de facili non credat , cum non petat maturitas levitatem congruens prudentibus. Namque qui cito credit , cito fertur inconſultus. itaque ſapienter non vivit. Prudentis igitur credulitas nec ſuſpicionis modum habeat , ſicut opinio ; nec certitudinem mox accipiat , ſed more medio ſe gerat : quia , teſte Varrone in ſuis Sententiis , fides eſt media & opinionis & ſcientia , neutrum attingens. Prudens igitur de facili non credat.* ERHARD. Hæc ſententia exſtat in jam editis, ſed in iis pro *numquam*, eſt *nequaquam*. SCHEFFER. Mallem, *qui his cito credit ;* nempe oriculariis iis , de quibus ſermo. v. Reineſ. inſcr. cl. VIII. 1. GOES. Ovidius III. Art. Amat. verſ. 685.

Nec cito credideris : quantum cito credere lædat ,
Exemplum vobis non leve Procris erit.

Utique homo] Et uſu antiquo & eleganti. Liv. II. 30. *Rurſus Virginii Largiique exemplo haud ſalubres ſententiæ : utique Largii, quæ totam fidem tolleret.* cap. 34. *Ventum ad interitum ſervitiorum , utique & plebis, eſſet.* lib. III. cap. 1. *Tribuni rem contra conſules ſæpe tentatam, adjutore utique conſule, obtineri poſſe rati.* Celſus 1. de re medica , cap. 2. *Commode vero exercet clara lectio, arma , pila , curſus , ambulatio , atque hæc non utique plana commodior eſt* Cælius ad Ciceron. lib. VIII. Epiſt. 8. *Neve quid conjunctim de ea re referretur à conſulibus , utique ejus rei cauſſa per dies comitiales ſenatum haberent.* Vide & intr. cap. 54. unde patet male hodie hac particula vulgus abuti. BURM.

Homo negotians] Et hoc elegantiæ veteris. Ita apud Apulej. lib. 11. Metam. *Cerdo quidam homo negotiator acceſſit.* ut correxit Gruterus lib. IV. ſuſpicion. cap. 2. ut apud Plautum & Terentium *mulier meretrix. Homo amans.* Plaut. Pœnul. III. 1. *homo ſervus.* Epidic. Act. III. ſc. 1. BURM.

Frunitus eſt] Fructum ex eo retulit. Lucilius lib. IX. apud Chariſium : *atque hac fruniſcor ego , ac tu.* SCHEFFER. *Fruniſci* dixiſſe veteres pro *frui* , teſtatur Feſtus. Occurrit & apud Gellium lib. XVII. cap. 2. & apud Commodianum commonitorio carm. 15. *vita fruniſci* : & in veteri inſcriptione apud Gruterum pag. MXLIX. 16. vetus etiam inſcriptio in via Appia ex ſchedis Pyrrhi Ligorii :

CLAVDIA AGAPOMENE
FILIIS SVIS INFELICISSIMIS QVI AETATE
SUA NON SVNT FRVNITI.

Apud Nonium pro *fruiſcor* opinor ſcribi convenire, *fruniſcor*, vel *fruiniſcor*. Vide Feſtum in *fruinor* & *fruiniſcor*.

Digitized by Google

„eſt, non cui deſtinatum. Plane fortunae filius, in manu illius plum-
„bum aurum fiebat. Facile eſt autem, ubi omnia quadrata currunt.
„Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta; & ſupra. ſed
„cor-

niſcor. HEINS. Eadem ſententia quæ illorum Terentii Act. III. ſc. V. *Sane homo voluptati obſequens fuit dum vixit, & qui ſic ſunt haud multum hæredem juvant; ſibi vero hanc laudem relinquunt; vixit, dum vixit, bene.* Sed ſi de Chryſantho hæc ſunt capienda, ut Schefferus voluit, quomodo hæc præcedentibus reſpondent, ubi avariſſimum fuiſſe, & qui de ſtercore mordicus quadrantem tolleret, narrat? Quare totam narrationem à verbis illis *Frater ejus*, ad Fratrem Chryſanthi pertinere puto, quem ante Chryſanthum mortuum oſtendit vox *fuit*, cum alter *modo, modo* animam ebullierit. Frater autem ille ſordidum & avarum illum Chryſanthum, à ſervis ſuis quotidianis convitiis laceratum, exheredavit. BURM.

Cui datum] Puto, locum totum ita diſtinguendum: *Tamen verum (quod fruniscus eſt, quamdiu vixit) cui datum eſt, non cui deſtinatum.* Sententia, verum eſt, quod ſit illi, res familiaris ſcilicet, pecuniæ multum, cui datum eſt, non cui deſtinatum. Datur nempe ſecundum ipſius ſententiam à fortuna, deſtinatur à fato. Id quod datur eo ipſo, quia datur etiam habetur. At vero id, quod deſtinatur, nondum habetur, ſed ſperatur tantum. Poſſunt autem plurima intervenire, quæ ſpem eam evertant, & deſtinationes reddant irritas. SCHEFFER. Videtur proverbium de iis uſurpatum, qui lautius vivendo malebant hæredem defraudare, quam genium ſuum. Munkerus malebat; *cui datum eſt, datum eſt.* HEINS. Ego vero tentandum puto, an non convenientius ſit reſcribere: *veruntamen, quod frunitus eſt, quamdiu vixit, quod ei datum eſt, non cui deſtinatum.* Deſtinatum enumerat hæredi; interim antequam ad eum perveniret, uſum fructumque percepit Chryſanthi frater, de quo hic ſermo. Videtur illuc reſpexiſſe, quo & Seneca ep. LXXXVIII. *Non dominus illo, ſed colonus intraſti. cujus colonus es? ſi bene tecum agitur, heredis.* Huic igitur deſtinatum, quo ille frunitus eſt. GOES.

Plumbum aurum fiebat] Hoc proverbium ex fabula Midæ in vulgus emanaſſe arbitror, cui attrectanti omnia aurum fiebant. Et quid ni auricularii illi ſervi etiam eodem referri poſſint, cum Lucianus in libello, cui index, *non eſſe facile credendum delatoribus*, (quod & Phileros noſter hic carpit) dicat Midam habuiſſe plurimos ſervos tales auricularios, ὠτακουστὰς qui omnia explorarent, & Regi deferrent, unde *Midæ aures* abierunt in proverbium. vide infr. cap. 76. *quidquid tangebat, creſcebat tamquam favus.* BURM.

Ubi omnia quadrata currunt] Elegans proverbium de eo, cujus arbitrio ac nutui omnia ſe accommodant, contra ipſam etiam indolem quaſi ac naturam ſuam. Quadratorum hoc eſt proprium, ut ſint fixa, & ſtabilia, unde quoque apud Ariſtotelem beatus eſt τετράγωνος, ut quem nihil facile dejiciat à ſemel capto gradu. Contra, quæ rotundam habent figuram, ipſa illa rotunditate figuræ ſuæ circumvolvuntur, curruntque. Ubi ergo illud quoque evenit ex voto, quod credere nemo aut ſperare poterat, currere eleganter dicuntur omnia quadrata. SCHEFFER. *Cui omnia*, malim. Quadrata autem, quæ omni ex parte æqualia. Hinc & *quadrare*, habile eſſe, convenire. *Corpora animalium quadrata*, ſæpe apud Columellam. In paſſione ſancti Bonifacii, quam Holſtenio debemus; *Vir eſt quadratus, craſſus, robuſtus, capillo compoſitus.* HEINS. Non cepiſſe mihi vim horum verborum videntur viri eruditi. Et quæ de voce *quadratus* notant εἶδει πρὸς ἵππον: nam certe rotunda facilius quadratis currunt. *Quadrata* enim hic vocat, quæ ſupra *ſolida*. Quadrata ſunt omnia, ubi ratio eſt ſubducta, & expenſa acceptis reſpondent; cui contrarium eſt *conturbare*, quod ſupra habuimus fine cap. XXXVII. Ita *quadrare* apud Ciceron. I. Verr. cap. 36. exponere Aſconium modo vidimus. Ubi ergo omnia talia quadrata currunt, id eſt, expedita ſunt, (qua locutione forte adluſit ad proverbium apud Græcos uſitatum πάντα θεῶν ἐλαύνεται, ut Apoſtolius Centur. XV. 60. vel πάντα θεῶν κ' ἐλαύνεται, ut Ariſtænetus lib. I. Epiſt. 14. refert, ubi v. Mercer.) ibi *facile eſt*, id eſt, ibi commode & in omni rerum copia vivitur. Cum contra negligente patrefamilias & rationes conturbante egeſtas, ære alieno contracta, ſit exſpectanda. *Facile* autem *eſſe*, & *vivere*, egregie illuſtravit noſtrum olim Decus Celeberrimus Grævius ad Cicer. lib. III. ad famil. Epiſt. 12. ex animi ſententia, ſine moleſtiis cum ſumtuum tolerandorum, tum aliarum rerum vivere. Ita Phædr. lib. III. fab. 7.

Quanto eſt facilius mihi, ſub tecto vivere,
Et otioſum largo ſatiari cibo. ———

Ubi opponitur alteri qui aſperam vitam in ſilvis trahit. Et ita contra *difficile vivere*, & *difficultas*, pro inopia, obvia & vulgata ſunt. Theophr. περὶ ἀδολεσχίας ὡς χαλεπὸν ἐστι τὸ ζῆν. BURM.

Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta] Scribendum atque diſtinguendum ſic exiſtimo. *Ecquot putas illum annos tuliſſe? ſeptuaginta & ſupra.* TILEBOM. Hæc ſic ſcribenda diſtinguendaque ſunt: *Et quid? Putes illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta, & ſupra?* An, ait, tu exiſtimes, & perſuadere tibi poſſis, fuiſſe tam provectæ ætatis? nempe ſenium bene ferebat, nec apparebat ejus ſignum aliquod in vultu, in capillis, in reliquo corporis habitu. SCHEFF. Lego & diſtinguo. *Et quod putas illum annos ſecum tuliſſe ſeptuaginta; & ſupra. ſed corneolus*, &c. Phileros

„ corneolus fuit, aetatem bene ferebat, niger tamquam corvus. Nove-
„ ram hominem olim oliorum; & adhuc ſalax erat; non me-Hercules
„ illum puto in domo canem reliquiſſe. Imo etiam puellarius erat; omnis
„ Miner-

leros illis, qui admirari ſolebant hominem ſeptuaginta annorum, adhuc viridis ætatis, ut magis mirentur nunc addit, illos non bene exputaſſe: enim ætatem illam ſupergreſſum eſſe, & tamen adhuc corneolum fuiſſe. Sæpe ita Cicero incipit periodos, *quod ſcribis*, *quod exiſtimas*, &c. BURM.

Secum tuliſſe] Hoc eſt, vixiſſe. optime, ac ex Formula ſolenni. Inſcriptio Vetus Veronæ ad D. Clement. DCCLIX. 2. *Qua. vixit. mecum. ſine. ulla. controverſia. An.* XVII. M. II. D. VIII. *qua. tulit. ſecum. An.* XXXXVI. Alia apud Gruterum p. DCCCXI. I. *tulit. annos. quot. potuit.* SCHEFFER. Ita hæc conſtituenda ſunt. *Et quot putas illum annos ſecum tuliſſe?* *Ferre annos* apud Gruterum pag. DCCCCXLVII, n. 9.

L. MVSSIVS.
TROPHIMVS.
CALLITYCHE. LIB.
ET. CONIVGI. SVAE.
OPTIME. ET. MERITIS.
SVIS. CARISSIMAE.
CVM. QVA. VIXIT. ANNIS.
XXXII. TVLIT.
ANNOS. LII.
ET. SIBI. HEINS.

Præter laudatos lapides eſt in Epigrammate veteri inter Catalecta Pithæi pag. 123. & apud Gruter. DCCLXVI. 7.

Quadraginta duos mecum fero flebilis annos.

Et Fabrett. cap. IV. Syntagmatis Inſcript. p. 325. qui explicat, quaſi ſit eos ſecum ducere, vel fatis properantibus rapere. BURM.

Corneolus] Durus, adverſus quem ſenectus parum valeret. Cic. II. de N. D. ubi loquitur de auribus: *Duros & quaſi corneolos habet introitus.* Habes quoque apud Catullum Ep. 20.

Atque corpora ſicciora cornu
Habetis. SCHEFFER.

Homines duri dicebantur *cornei*. Sic & *cornea fibra* pro dura. Plinius lib. VII. Hiſt. Natur. cap. XIX. *Quibus natura concreta ſunt oſſa, cornei vocantur.* HEINS Recte pro duro exponunt. Sed ego hic præterea quid obſcœni latere puto: duram nimirum iſti fuiſſe illam partem, qua ea ætate ſenes minime ſunt duri. Infra cap. 135. *Niſi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.* Cæterum *corneus* pro duro dixit & Plin. lib. XXXI. Hiſt. Natur. 9. *Itaque cornea videmus corpora piſcatorum.* Et Sidonius lib. I. ep. 2. Theodorico Gothorum regi dicit *corneum* fuiſſe *femur*. BURM.

Ætatem bene ferebat] Hanc locutionem per jocum uſurpari de homine, qui, cum ſenex ſit, adſpectu tamen juvenis apparet clarum eſt. Sed proprie de vino generoſo dici, quod non evaneſcit ætate, aut in vappam & acetum degenerat, docuit præclare P. Ciaconius de Triclinio pag. 66. Plin. lib. XIV. Hiſt. Nat. cap. 2. *Tolerat & annos Marica.* Columell. lib. II. cap. 10. de Lupino, *Repoſitum in granario patitur ævum.* Eamdem locutionem Martiali lib. XI. ep. 51. reſtituere conatus eſt Barth. I. adverſ. cap. 6. in verſibus corruptiſſimis, quos ita legit:

Filius optata ſuccurrere cenſuit umbra:
Filius ætatem non minus ipſe tulit.

Sed Lipſius jam, ſuffragantibus fere omnibus, ex MSS. legit

Filius & vatem, non minor ipſe, colit.

Heinſius vero ad Sabini Epiſtol. Demoph. verſ. 10. totum diſtichon ita conſtituit:

Filius Andinæ ſuccurrere cenſuit umbra,
Filius en vatem, non minor ipſe, colit. BURM.

Niger tamquam corvus] Rarum hoc in ſene, quod canos non haberet.

Hominem olim oliorum] An non *oliorum* in locum, recte ſubſtitueris, *fullonem?* Num potius *libidinoſum*, vel *otioſum?* certe non ſine re. Quid enim, amabo, deſignat id verbi *oliorum?* TILEBOM. Puto fuiſſe, *olim moliarium*, ſuperſcripta lineola. Eſt enim *moliarius* compendioſe, pro *molierario*. *Molierarius*, ſeu *mulierarius*, qui nimio ſtudio ſectatur mulieres, eaſque appetit. Capitolinus in Clodio Albino cap. 11. *Mulierarius inter primos amatores.* Legitur & apud ipſum Ciceronem, ſenſu tamen fortaſſis diverſo paulisper, *manus mulieraria*. Verba ſunt pro M. Cœl. *Quæro cur fugere cunantem mulieraria manus iſta de manibus emiſerit?* SCHEFFER. Puto adhuc rectum eſſe, *molierarium* Gloſſæ Iſiodori: *Femellarius: feminis deditus, quem antiqui mulierarium vocant.* IDEM. Scribe, *olim mulieroſum*. Gloſſæ Labbæi: *Mulieroſus: φιλογύνης.* Cicero de fato, *Hominem ebrioſum & mulieroſum* dixit. Aliis eſt *mulierarius*. Gloſſæ MSS. *Femellarius, feminis deditus, quem antiqui mulierarium appellabant.* HEINS.

Non me Hercules illum puto in domo canem reliquiſſe] Vopiſcus in vita Aureliani cap. XXII. *Cum Thyanam veniſſet, eamque occluſam inveniſſet, iratus dixiſſe fertur, canem in hoc oppido non relinquam.* HEINS. Procul dubio deficit hic aliquid; ſcribendum enim non ambigo, *Non me-Hercules illum puto in domo canem reliquiſſe intactam.* Catullus carmine nuptiali:

Virgo dum intacta manet, dum inculta ſeneſcit.

Cornelius Gallus elegia III.

Salve ſancta, inquam, ſemperque intacta maneto,
Virginitas, per me plena pudoris eris. GOES.

Imo etiam puellarius erat] *Puellarius* à verbo puellitari,

,, Minervae homo: nec improbo: hoc ſolum enim ſecum tulit.

XLIV. ,, [a] Haec Phileros dixit ; iſta Ganymedes : [b] Narratis , quod ,, nec ad coelum , nec ad terram pertinet ; cum interim nemo curat , quid ,, annonam mordet. Non me-Hercules hodie buccam panis invenire po- ,, tui.

[a] ENCOLPIUS. [b] GANYMEDES.

litari, quod eſt rem cum vetulis. Ah pudor, cur te violem? Non ſum Stoicus : verecundiæ litare cogor. An legendum *puellaris*, an *puerarius?* TILEBOM. Ita dici poſſe turpem amatorem puerorum non negaverim, puto tamen à manu Petronii eſſe *Pullarius*. Quæ vox in Gloſſis redditur ὁ παιδεραστής. v. Auſonii Epigramma LXX. & quæ ibi Scaliger notat. BURM.

Omnis Minerva homo nec improbo] Sic diſtinctio inſtituatur. *omnis Minerva homo. Nec improbo* TILEBOM. Hoc proverbium puto uſurpatum vulgo de ingenioſo, variarumque artium capace. Minerva enim artium & ingeniorum dea, ſicut notum. At hic ambigue poſitum, notat eum, qui cum quavis virgine rem habere ſtudet. Eo modo, ſicut *omnium hominum homo*, *paucorum hominum homo* uſurpatur de eo, qui omnes vel paucos quærit, admittitve amicos. Nempe & *Minerva* virgo fingitur, & *homo* ſæpe notat ſervum aut famulum, ut ſit Minervæ homo, qui virgini ſervit, qui ejus adipiſcendæ gratia ad obſequia quævis, etiam ſervilia, ſe ſubmittit. SCHEFFER.

Secum tulit] Ita Cicero refert lib. II. de Fin. gloriatum de Sardanapallo in epigrammate, *ſe omnes ſecum libidinum voluptates abſtuliſſe*. Habes epigramma apud eumdem lib. V. Tuſc. Quæſt.

Hæc habeo, quæ edi, quæque exſaturata libido
Hauſit, at illa jacent multa & præclara relicta.

Atque ad hujuſmodi aliquid noſter iſtis verbis reſpexit. SCHEFFER.

Dixit] Verbum hoc elegantius abeſſet, & videtur è Gloſſa irrepſiſſe. HEINS.

Narrat is] Legendum *narratis;* non enim de ſolo Philerote, ſed de Seleuco & primo illo fabulatore Ganimedes agit.

Nec ad cœlum] Hoc de eo uſurpatur, qui de re nemini utili verba facit. Vult, ſermones de defunctis, & qui deſierint inter nos verſari, eſſe ſupervacuos. Vide Eraſmi Chil. c. v. 44. SCHEFFER. Id eſt, aliena à propoſito, abſurda, inutilia, ἀπροσδιόνυσα. Lucianus in Pſeudom. Ὅλα μοι χρησμὸν ἐπεμψεν, ὅτι γῆς, φασιν, ὄντι ὑρανοῦ ἀπλομένας. REINES.

Quid annona mordet] Scribe, *quid annonam artet*. *Annonam artare* vel *arctare*, eſt caram eam facere. Hinc *annona arcta* ſæpe apud Suetonium. SCHEFF. Prodigioſe hæc corrupta ſunt, ſed quæ mutatione minima in integrum reſtitui poſſunt, hoc modo : *cum interim nemo curat, inquit, annonam ordei. Quid pro, inquit*, etiam alibi apud Noſtrum occurrit. Cæterum hic locus Petroni falſiſſimus eſt, & elegantiſſimus, ſi quis alius. Injecta enim ab ſe mentione de annona ordei, inter tantas lautitias, intempeſtiva Ganymedes oblique teſtatur, ſe viliſſimo cibo, hoc ipſo nimirum ordeo (*ordeum* enim pro *hordeo* paſſim in membranis vetuſtiſſimis) ſolitum victitare. Confirmant ſequentia, ubi negat buccam ſe invenire potuiſſe homo famelicus. Plinius lib. XVIII. Hiſt. Nat. cap. VII. *Panem ex ordeo, antiquis uſitatum, vita damnavit, quadrupedumque tradidit reſectibus*. Ponit & Seneca ep. 18. *panem hordeacium* pro viliſſimo. Hinc inter ſupplicia militaria, *ordeo paſci*. De quo inter alios Suetonius in vita Auguſti cap. XXIV. Porro, *Rhetor ordearius*, pro vili apud Suetonium de claris Rhetoribus, & *Gladiatores ordearii* apud Plinium Nat. Hiſt. libro XVIII. cap. VII. HEINS. Intempeſtivæ virorum doctorum conjecturæ. Schefferi longius abit, Heinſii minime veroſimilis. Quid ? an hi libertini, adſueti bene vivere, quererentur de hordeo, quod potius jumentis, quam hominibus, dabatur, aut certe viliſſimis erat in cibo, & militibus pro pœna daretur ? alter, qui edidit Petronium cum variorum notis, *quod annona mordet*, quod non intelligo. Quare lego geminata modo literam, *quid annonam mordet:* quæ locutio ſtudin captata à garrulo Ganymede, idem notat, quod minuat, conſumat, ita ut nihil fere ſit reliqui. non diſſimili ſenſu Horatius libro I. Epiſt. VIII.

——— ——— *quia grando*
Contuderit vites, oleamque momorderit æſtus.

Ut ibi æſtus, ita hic ſiccitas, de qua mox ſequitur. Cæterum egregie Satyricus hic garrulum hominem in ſcenam producit, eodem fere modo, ut Theophraſtus περὶ ἀδολεσχίας inter caracteres garrulitatis ponit, ſi quis frumenta in foro vili pretio veniſſe, &, ſi Jupiter pluerit, meliorem fore proventum, & ſimilia, ignotis etiam narret: & excellens ille morum humanorum effictor Terentius in Andria Act. IV. ſc. IV. Davum inducit ſimili ſermone utentem. *Dii veſtram fidem, quid turba eſt apud forum ? quid illic hominum litigant, tum annona cara eſt. Quid dicam aliud ? neſcio.* BURM.

Buccam panis] Corrige, *buceam panis*. Nam & hoc modo ſcribebant, unde *bucella*. Gloſſæ veteres. *Bucella*, ψώμιον. Similiter reperias in Cyrilli Gloſſario. Apud Suetonium eſt *buccea* in vita Auguſti cap. 76. *Poſt horam primam noctis duas bucceas manducavi prius, quam ungi inciperem*. SCHEFFER. Martialis lib. X. Ep. 5.

Oret caninas panis improbi buccas.

Hinc *bucella*. Idem Martialis: lib. VI. 75.

Buccellas miſiſſe tuas te, Pontia, dicis.

Apud

Digitized by Google

„ tui. Et quomodo? ſiccitas perſeverat. jam annum eſurio. fuit. AEdiles „ male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt: ſerva me, ſervabo te. Ita- „ que

Apud Ammianum Marcellinum lib. XVII. *Frumentum ad uſus diuturnitatem excoctum, buccellatum* vocari affirmatur. HEINS.

Et quomodo] Hæc ſuſpicor ſic eſſe diſtinguenda. *Et quomodo? ſiccitas perſeverat. Jam annum eſurio.* Quomodo ait, hoc ita fit? cur non inveni? Nempe perſeverat ſiccitas, dicunt illi annonæ flagellatores, caritatis & inopiæ cauſa. At totus eſt annus, ex quo nil ex ea caritate remittitur. SCHEFFER. Non capiendum, quaſi vellet, quomodo hoc ita fit; ſed quomodo invenire potuiſſem panis buccam? cum & ſiccitas perſeveret, & Ædiles cum piſtoribus colludant. BURM.

Annum eſurio] Id eſt, diu. Terent. Heaut. II. 2.

Dum moliuntur, dum comuntur annus eſt.

Juven. Sat. XVI. verſ. 42.

Exſpectandus erit, qui lites inchoet, annus.

Fuit. ædiles male eveniat] Ita MS. Dalmaticum. Non dubito, quin legendum ſit, *jam annum eſurio fui. Id ædilibus male eveniat.* Plautus Perſa 1. 3. 23. *Eſurio venio, non ſaturio.* SCHEFFER. Scriptus, *fuit. Ædiles male eveniat*, quæ interpolata. Emendo, *futiles ædiles male eveniat.* Similia ſolœca paſſim occurrunt toto hoc convivio: ſic cap. XLVI. *Aliqua die te perſuadeam.* Et ibidem: *ſcimus te præ litteras fatuum eſſe*, & plura. HEINS. Quid ſi legamus? *Puduit ædilis. Male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt.* GOES. Tragurienſis codex, *Fuit. Ædiles male eveniat*, à quo nimis irreligioſe diſcedunt viri docti. Forte hic interjectio quædam in *fuit* tranſiit, & legendum *hui Ædiles! male eveniat, qui cum piſtoribus colludunt.* Qualis ſæpe apud noſtrum, ut *baba!* ſupra. Quas conjungit Plaut. Perſ. V. 2. *hui, baba!* & alibi etiam Terentius. Poſſes & *hey, hey.* quod mox ſequitur, niſi quis malit, quod & magis placet *hu! hu!* ut Græci ὖ ὖ: quæ eſt olfacientis particula, ut ex Ariſtoph. Plut. Act. IV. ſc. III. patet. & ita apud Plautum Milit. Act. IV. ſc. 6. *hu! hu! olet profecto*: vel *hy! hy!* ut eſt in quibuſdam codicibus, & agnoſcit Douza & Palmerius, quamquam rejiciat Gruterus, quia verſus id reſpuit. Sed apud comicos has interjectiones extra menſuram verſuum poni, jam diu demonſtratum eſt. Naſutus ergo noſter Ganymedes & loquax primo cauſſam arctæ annonæ in ſiccitatem contulit, ſed nunc, more plebejis uſitato, qui primo, ubi de magiſtratibus male dicere volunt, timide incipiunt, oſtendit illo ſono, ſe jam olfeciſſe veram cauſſam, & culpam eſſe penes ædiles. Abrumpit autem ſermonem poſt *ædiles*: ne ſcilicet malum ſibi arceſſeret. Sed pergit, jam imprecari illis (quaſi nollet ædilibus mala optare) qui colludunt. Poſſet & legi *Fy, Fy*, à Græco φυ, φυ, quod ſæpe geminatum Lucianus in Philopatride habet. Et Horat. libr. II. Sat. V. verſ. 38.

——— *Fy cognitor ipſe.*

quod propius ad *fuit* accedit. In reliquis eſt ellipſis, & poſitum pro *male eveniat illis, qui colludunt.* Eſt autem conciſa illa & elliptica oratio frequens etiam optimis ſcriptoribus, quam multis exemplis illuſtravit, & ſæpe corrumpendis locis occaſionem imperitis librariis dediſſe, docuit vir ſummus Gronovius ad Livium lib. XXIII. cap. 15. & XXIV. cap. 38. & ſæpe pronomina *ille, is*, omiſſa, etiam juris auctoribus, & aliis, ut oſtendit Petrus Faber ad Tit. de origine juris pag. 35. Hoc non obſervatum obſcuravit Horatii locum lib. III. od. 27.

——— *Ego, cui timebo,*
Providus auſpex,
Antequam &c.

Pro, ego ei, cui timebo ſuſcitabo oſcinem corvum, ut recte Paſſeratius explicuit. BURM.

Ædiles] Recte hujus magiſtratus facit mentionem, quia non modo fori & annonæ illis erat cura commiſſa, ſed præſertim menſuras & pondera inſpicere debebant, ne iniqua eſſent, & ita populo fieret fraus. Eo enim reſpexiſſe noſtrum puto. ædiles piſtoribus in ſiccitate & difficultate annonæ permiſiſſe, ut iniquioribus menſuris & pondere panem & opera piſtoria & farinam venderent. Et præterea, illos pretium ſtatuiſſe ex commodo Piſtorum, non vero civium. Apulej. I. Metam. *Annonam curamus & ædilem gerimus.* vide Plaut. Pſeud. I. 2. 53. Liv. X. II. Plin. XV. Hiſtor. Natur. cap. I. leg. XVII. ff. de compenſat. de menſuris Juvenal. Sat. X. 99. & Perſius Sat. I. verſ. 129. Et ita capiendus Varro apud Nonium in *convenire. Æquus vel ad ædilitium modium*, quæ verba fruſtra ſollicitant Lipſius & alii. Neque, quod hæc ſcena non Romæ, ſed in municipio quodam Campaniæ, vel ipſa Capua poni debeat, infirmantur illa. Nam & Perſius, Juvenalis & Apulejus de Ædilibus talibus loquuntur. vide Noriſ. ad Cenotaph. Piſan. cap. I. diſſert. 3. Imo in quibuſdam oppidis ſummi magiſtratus erat nomen. vide Ampliſſ. Cuperi monumenta antiqua pag. 214. BURM.

Serva me, ſervabo te] Solennia iſtiuſmodi colluſorum dicta. *ſerva*, eſt, adjuva promovere res meas. SCHEFFER. Ne ex lege contra me agas, ecce munera. Corruptos ædiles indicat, non quaſi litium ædidilibus ob male curatam annonam intentatarum impenſas in ſe ſuſciperent: ſimile iſtud Senecæ in Apocolynth. *Noli mihi invidere, mea res agitur, deinde, ſi quid volueris, invicem faciam, manus manum lavat.* BURM.

„que populus minutus laborat; nam iſti majores maxillae ſemper Satur-„nalia agunt. O ſi haberemus illos leones, quos ego hic inveni, cum „primum ex Aſia veni! Illud erat vivere. Similia Sicilia interiores & lar-

Populus minutus laborat] Horatius lib. III. od. VIII. ad Mæcenatem Præfectum urbi:

Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere.

Iſti majores maxillæ] An legendum *iſtæ*, propter ſequens *maxillæ*? vix opinor, quia reſpicit ædiles, potiuſque eſt Sylleplis, ut in iſto Livii. *capita conjurationis virgis caſi*. SCHEFFER. *Lentas maxillas* vocabat Auguſtus Tiberii crudelitatem apud Suetonium in Tiber. cap. XXI. HEINS. Manifeſte hæc tempora Claudiana & proxima reſpiciunt, quibus Saturnalia, id eſt, convivia perpetua, non per menſem Decembrem, ſed totum annum erant. Senec. Apocolynth. *ſi mehercules à Saturno petiſſet hoc beneficium, cujus menſem toto anno celebravit, ſaturnalia ejus princeps non tuliſſet.* Ubi tamen *ſaturnalia* ejus videtur à gloſſatoris manu ex margine irrepſiſſe. Suffecerat enim dicere *Saturni menſem* (id eſt, *Saturnalia*, ut adnotaverat interpres aliquis) toto anno celebraſſe. Alii legunt *Saturnalitius Princeps*. vide Ruperti Epiſtolam XXXIV. ad Reineſium. Et ibidem: *Dicebam vobis, non ſemper ſaturnalia erunt. Majores maxillas* vocat autem ridiculi cauſſa, quia præcipue hanc corporis partem exercebant. BURM.

Saturnalia agunt] Laute ac opipare cœnant; ſic enim fiebat in feſto Saturnalium. vide Senec. ep. 18. Porro *agere Saturnalia*, ut *agere ferias* apud Plautum, *agere diem natalem* apud Tullium, & ſimilia. SCHEFF.

Illos leones] Ita infra hoc capite *nunc populus eſt domi leones*. Unde conjicio, per *Leones* intelligere hic animi promti cordatique homines ex vulgo, qui audebant conqueri de iſtis Ædilium injuriis, & ad pœnam eos depoſcere. Plautus Menæchm. V. ſc. 2. *Ut ego hunc proteram leonem Gætulum*. SCHEFFER.

Erat vivere] Tum omnia jucunda lautaque erant. Sic illo *vivere* noſter eſt uſus cap. XXXIV.

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

Varro in Sat. Væ victis: *Properate vivere pueræ, quas ſinit ætatula ludere, eſſe, amare.* Pro *vivere* Plautus ita uſurpavit *vitam* in Moſtell. III. ſc. 2. *Vita antehac erat, nunc nobis omnia hic exciderunt.* SCHEFFER. Id eſt, tunc abundantia erat victus, annona tunc erat vilis. Ita Græci utuntur ζῆν, ut notavit Caſaubonus ad Theophr. περὶ ἀδολεσχίας pag. 129. ubi ex Caſſiodoro affert *quale fuit, rogo, tunc miſeris vivere.* vide ſupra ad illa. *ergo vivamus*, cap. 34. BURM.

Similia Sicilia interiores & larvas, ſic iſtos peridopabant] Non capio. Ex his autem partim verbis, partim ſerie orationis, ita ſenſum elicio. *Similes Siciliæ interiores larvas, ſic perdeſpuebat.* TILEBOM. Locus fœdiſſime depravatus, quem tamen poſſe ſic reſtitui, exiſtimo. *Similia Siciliæ interior. Sed larvas ſic iſtas perite aptabant, ut illis Jupiter iratus ſi eſſet.* Hoc, credo, vult, ſimilia pertuliſſe Siciliam, ſed fuiſſe, qui iſtis famis publicæ auctoribus irent obviam magno animo, eoſque componerent, velut ſi Jupiter larvas. *Sicilia interior*, quomodo apud Ciceronem *Africa interior*, apud alios alia ejuſmodi. *Perite aptabant*, quomodo apud noſtrum cap. CXXXV. *dentibus folliculos perite ſpoliat*. Illud *aptare* quoque uſurpavit in cap. XXXIV. noſter, &, quod hic notandum eſt, peculiariter de larvis. Poteſtque videri reſpexiſſe hoc loco ad iſta. *larvam argenteam*, ait, *attulit ſervus ſic aptatam, ut articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem flecterentur.* Voluit, opinor, dicere, feciſſe quidvis ex larvis iſtis in Sicilia, ſicut ſolebant ex larvis illis in menſa, quandoquidem perterritos minis audaciaque ſua ſibi habebant obnoxios. De larvis illis Auſonius in epiſtola Centoni præfixa, ſicut emendatur à Scaligero: *Harum vertibularum variis coagmentatis ſimulantur ſpecies mille formarum, elephantus bellua, aut aper beſtia, anſer volans, & mirmillo in armis ſubſidens: venator: & latrans canis: quin & turris, & cantharus: & alia hujuſmodi innumerabilium figurarum, quæ alius alio ſcientius variegat.* Nihil credo loco huic intelligendo aptius. Nam ut Jupiter, peritus rerum omnium, neſcio quid non per iram faceret ex tali larva, ſic iſti ex annonæ flagellatoribus. SCHEFFER. Scriptum puto, *Similia Siciliæ interioris*, nempe, omnia erant. Ut enim Sicilia fuerit frugum feraciſſima, nihilominus tamen non tam vili omnia comparabantur in tractu maritimo, quam quidem in mediterranea regione. Atque hac felicitate etiam uſam fuiſſe coloniam ſignificat, cum eos haberet, quos prædicat, leunes. GOES. Locus deſperatus, quem ego malui exhibere, ut codex Traguricnſis eum nobis dedit, quam lectori conjecturas incertas obtrudere. Quamvis illud *percolopabant* Heinſii veriſſimum eſſe putem. *Larvas iſtos* eodem modo dixit, ut *iſtos maxillas* paulo ſuperius. Et eleganter ſive ædiles, ſive quoſcumque magiſtratus, *larvas* vocat, quia perſonam illam gerebant, cætera nihil civibus reliquis meliores, ut plebs amat loqui. Vide infra cap. LXXX. epigramma in hanc rem. Plaut. Merc. Act. V. ſc. 4. *etiam loquere larva?* & Caſin. III. ſc. 4. ubi maſculino conjungit, ut hic Petronius:

Viſo huc, amator ſi à foro rediit domum,
Qui me atque uxorem ludificatus eſt larva.

Poſſet & capi hoc convicium eo ſenſu, quo Phædri fabula VII. dicit, illos eſſe perſonas tragicas, *quibus honorem & gloriam fortuna tribuit, ſenſum communem abſtulit.* Et Horatius I. od. 18.

Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem. BURM.

Per-

Digitized by Google

„larvas ſic iſtos percolopabant, ut illis Jupiter iratus eſſet. Sed memini „Safinium, tunc habitabat ad arcum veterem me puero, piper, non ho„mo. Is, quacumque ibat, terram adurebat; ſed rectus, ſed certus, ami„cus

Peridopabant] MS. Dalmaticum: *percolopabant*, an ſcribendum eſt, *percolaphabant*? ut ſenſus ſit, depalmabant pugnis. Videntur *à colapho* potuiſſe formare verbum *colaphare*, quomodo à *pugno*, *pugnare*. Ita *percolaphare* eſſet frequenter colaphis percutere. SCHEFFER. Scribe: *ut larvas, ſic iſtos percolophabant*. De larvis comicis quis neſcit? His alapæ infractæ, magnum ſonitum edebant. Gloſſæ Labbæi: *ῥαπίζω. expalmo, alapo. κολαφίζομαι. calefıcor.* lege, *colaficor.* Ad larvas iſtas comicas, & alapas iis infractas, refer iſta Martialis lib. II. ep. 72.

Os tibi percifſum, quanto non ipſe Latinus,
Vilia Panniculi percutit ora ſono.

Apud Juvenalem Sat. VIII. 191.

Planipedes audit Fabios, ridere poteſt qui
Mamercorum alapas. HEINS.

Illi, nempe leones, ita iſti, majores maxillæ, quos larvis comparat. GOES.

Ut iſtis Jupiter] Malim, *ut ſi Jupiter illis iratus eſſet. Et ſi* Schefferus. GOES. Hæc verba confirmare illud *percolaphabant* puto: nam ex vulgari ſermone hoc deſumtum eſſe nos docebit Horatius lib. I. Satyr. I.

Quid cauſſa eſt, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet, neque ſe fore poſthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem.

Ad quem locum multa interpretes; ſed nihil ad rem pertinent, quæ de arrogantia aut ira adducunt, cujus ſignum inflatæ buccæ eſſent. Sed τὸ *illis* cum *inflaret buccas* jungendum eo ſenſu: quid cauſſæ, quin Jupiter iratus colaphos illis infligat, & contemtiſſimos mortalium reddat; nam ita ſolebant, quos alapis tundebant, prius buccas inflare jubere, quod *os præbere* dicit Terent. Adelph. Act. II. ſcen. 2. & Cicer I. ad Att. 17. Liv. IV 36. & alii. Vide Ramirez ad Martial. II. 72. ubi tamen male illud *os præbere* ex Eunucho laudat, & ad obſcœniorem ſenſum detorquet Et eo forte referri poſſet ille luſus puerilis, quem infra memorat cap. 64. ubi puer, Trimalchionis dorſo inequitans, ſcapulas ſubinde verberat & clamat *bucca, bucca*, id eſt, præbe buccam, & infla Et hoc hodie hiſtriones & ridiculos homines in ſcenis facere videmus. Aliter Horatii verba explicat Barthius lib. VI. adverſ. cap. 14. De locutione vero illa, *Jupiter iratus*, ſatis ad faſtidium egerunt viri docti. Imprecationi autem inſervire docet & noſter infra cap. 58. *curabo jam tibi Jovis iratus ſit.* BURM.

Sed memini] Puto, illud *Sed* abundare, hucque tranſſumtum eſſe ex poſtrema ſyllaba verbi præcedentis. SCHEFFER. Ita Apulejus lib. III. Metam. *Honorum talium parem gratiam memini*, Et lib. IX. *Gratas gratias aſino meo memini.* vide Muncker. ad Anton. Liber. Metam. cap. 29. BURM.

Safinium] Nomen hoc in marmoribus antiquis obvium. v. indicem Gruteri. Non longe ab his temporibus remotus *L. Safinius Hilarus* libertus, qui Neapoli temporibus Auguſti vixit, ut conſules C. Cæſar & Paullus indicant, qui A. U. C. 754. fuere, apud Gruter. pag. MLXXV. 2. Sub Veſpaſiano *C. Safinius* in lapide apud Fabrettum pag. 485. memoratur. BURM.

Ad arcum veterem] Vel inſigne loci & domus ejus fuit, ut *ad capita bubula*, apud Suet. in vit. Auguſt. cap. 5. *ad Gallinas* in vit. Galb. cap. I. & paſſim: aut revera fuit arcus quidam Triumphalis vetuſtate collapſus, unde vico iſti nomen. Ita ad *veteres fagos* apud Virgil. Eclog. 3. BURM.

Piper] Propter aſperam acremque dicendi libertatem. D. Hieronym. ep. ad Euſtochium: *Dulcedo arte mutata eſt, & quadam, ut ita dicam, piperis auſteritate condita.* Item: *Itaque ut te aliquid piperis mordeat*, Habet ſpeciem proverbii. Quomodo ſupra cap. præcedenti. *Diſcordia, non homo.* SCHEFFER. Ita ob acrimoniam linguæ eum vocaſſe puto. Sidonius lib. V. epiſt. 8. *Deus bone! quid illic ineſſe mellis, leporis, piperataque facundiæ minime tacitus inſpexi.* Ubi videndæ Savaronis notæ. Idem lib. VIII. Epiſt. 8. *Quod ad Epigrammata ſpectat, non copia, ſed acumine placere, quæ nec brevius diſticho, nec longius tetraſticho finiebantur; eademque cum non pauca piperata, mellea multa conſpiceres, omnia tamen ſalſa cernebas.* Ut autem piper ingenio calidum, & urit, ideo mox dicit ubique aduſſiſſe terram, quod egregie illuſtrat Schefferus. Ceterum an huc referendum ſit *piperata manus* Autolyci apud Martialem lib. VIII. Ep. 59. dubito. Vide Barth. ad Claud. lib. II. in Rufin. verſ. 438. & lib. XIV. adverſ. cap. 14. BURM.

Terram adurebat] Pulcre, quia præceſſit de planta, ideo manet in ea loquendi ratione. Plantæ namque ac ſativa quædam *urere* vel *adurere terras* dicuntur, cum emaciant eas fervore ſuo. Virgilius I. Georg. v. 77.

Urit enim lini campum ſeges, urit avena.

Columella II. cap. 14. *Putat aliis ſtercorari & juvari agros, aliis rurſum peruri & emaciari.* Adde reliqua. Plinius de cicere lib. XVIII. Hiſtor. Natur. cap. 12. *ideo ſolum urit.* SCHEFFER.

Rectus] Ita proprie dicitur, qui ſimulare nequit. Cicer. lib. XII. ad fam. Epiſt. 5. *Erat firmiſſimus Senatus, exceptis Conſularibus, ex quibus unus L. Cæſar firmus eſt, & rectus.* Deinde addit *certus*, quod eſt firmus, conſtans, qui non facile amicitiæ jura prodit, ſpectatus, & cognitus fide. Cicer. Orat. pro Quint.

Digitized by Google

„cus amico, cum quo audacter poſſes in tenebris micare. In curia au-
„tem quomodo? ſingulos vel pilabat, tractabat. nec ſchemas loqueba-
„tur, ſed dilectum cum ageret. Porro, in foro, ſic illius vox creſcebat,
„tam-

cap. 3. *Sex. Navius vir bonus, verum tamen non ita inſtitutus, ut jura ſocietatis, & officia certe patrisfamilias noſſe poſſet.* Ubi vide ſummum Græviuin. Idem lib. v. ad Attic. Epiſt. ult. *L. Voluſium, tui Tiberii generum, certum hominem, ſed mirifice abſtinentem, miſi in Cyprum.* Et in vulgato illo dicto Ennii:

Amicus certus in re incerta cernitur.

alio ſenſu pro veraci infra cap. 63. occurrit. BURM.

Cum quo audacter poſſis in tenebris micare.] Meminit hujus proverbii & D. Auguſtinus lib. VIII. De Trin. cap. V. *Nam ubi id volumus, facile habemus, ut alea omittam, vel micando digitis tribus. Porro cum quo micas in tenebris, ei liberum eſt, ſi velit, fallere.* Meminit & Varro hujus luſus, qui frequens adhuc in Italia. HEINS. Notum hoc, & Ciceroni quoque lib. III. de Offic. cap. 19. uſurpatum proverbium, qui à ruſticis natum docet. Nempe ex illo genere divinationis, quæ ſublatis digitis ad numerum fiebat. Vide Caſaubon. ad Suet. Aug. cap. XIII. Et Modium Novant. Lect. Epiſt. CV. De quo ludicro etiam Calpurn. Eclog. II.

Et nunc alternos magis ut diſtinguere cantus
Poſſitis, ter quiſque manus jactate micantes.
Nec mora, diſcernunt digitis: prior incipit Idas.

Cicer. lib. II. de divin. cap. 41. *Quid enim ſors eſt? idem propemodum, quod micare, quod talos jacere, quod teſſeras.* Ita lib. III. de Offic. cap. 3. *Nullum erit certamen, ſed quaſi ſorte, aut micando victus, alteri cedat alter.* Ita recte pro *dimicando* repoſitum à viris doctis. BURM.

Tractabat, nec ſchemas loquebatur, ſed] Lege, *jactabat: ſed ſchemas loquebatur, dilectum cum*, &c. TILEBOM. Suſpicor, ſcripſiſſe noſtrum, *quomodo ſingulos, vah! pilabat*, ſequens autem *tractabat*, præcedentis *pilabat* interpretamentum eſſe, ac ex gloſſa irrepſiſſe cenſeo. *Pilare*, eſt nudare pilis, calvum facere, uſurpaturque hoc loco per figuram de eo, qui acerbe duriterque alterum tractat, quomodo & *calvare* uſurparunt. Feſtus: *Pilat, pilos habere incipit, alias pro detrahit pilos.* SCHEFFER. Scribe: *velut pilas tractabat*, vel *jactabat*. Sic Martialis libr. ſpectac. Epigr. XXII.

Jactat ut impoſitas taurus ad aſtra pilas.

Pilas intellige, ſtramentitias hominum imagines, vel laneas. Vide Feſtum in *Pila*: & *lanea effigies*. & illic Scaligerum. HEINS. Lege omnino: *quomodo ſingulos vellicabat! Nec ſchemas*, &c. Quippe illud *tractabat*, è gloſſa in textum irrepſit. GOES. Lectio ſcripti codici eſt *vel pilabat, tractabat*: pro qua recentiores Schefferi conjecturam, ut paſſim fecerunt, pro Petronii verbis receperunt. Mihi tantum licuiſſe non putavi, & malo vitioſam lectionem relinquere; ſi quid mutandum eſſet, tranſponerem τὸ *vel*. *quomodo vel ſingulos pilabat, tractabat*; ubi *vel* eſt *etiam*, ut jam ſupra occurrit, & paſſim. De *pilare* antea egimus: *tractabat* autem venuſte dicitur de aliquo, qui ſimpliciori illudit, & eum pro arbitrio ſuo blandis dictis & ſpe inani lactat. Terent. Heaut. Act. II. ſc. 3. *Hac arte tractabat virum.* & Act. III. ſcen. 2. *Na ego te magnifice tractare poſſum.* Apulejus lib. VIII. Mileſ. *Sic præco lucronem tractabat dicacule, ſed ille cognito cavillatu, ſimulis indignantis.* Ubi tamen Heinſius non male ſuſpicatur *ductabat* legendum, quia in optimo codice *dictabat* erat, & in Florentino uno ita legi Elmenhorſtius teſtatur. BURM.

Nec ſcemas loquebatur] Mallem *ſchemas*, etſi & alterum poſſit ſtare, cum in talibus *h* litera quandoque omittatur. ut, in *ſiccus*, pro σικχος, in *orcus*, pro ὀρχός. *Schemas* autem, pro *ſchemata*, quomodo Plautus in Prologo Amph. *Ego huc proceſſi ſic cum ſervili ſchema.* atque ita etiam Suetonius, & alii. Ipſe noſter cap. CXXVI. *Riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema.* Ubi habes pari ratione ſcriptum, ut in noſtris. *Schemas* vero *loqui*, eſt ambigue & latenter, formuliſque obſcuris alicui convicium facere. Pro quo Spartianus in Severo uſurpavit *figurata dicere.* Ita enim cap. 14. *Damnabantur plerique, alii, cur figurata dixiſſent, ut, quod eſſet imperator vere nominis ſui, vere Pertinax, vere Severus.* Sic hunc locum legit Caſaubonus. Quod de ſchemis dixi, nemo melius docuerit Quintiliano, qui ſic lib. IX. cap. 2. *Jam ad id genus, quod frequentiſſimum eſt, & exſpectari maxime credo, veniendum eſt: in quo per quamdam ſuſpicionem, quod non dicimus, accipi volumus, non utique contrarium, ut in ironia, ſed aliud latens, & auditori quaſi inveniendum, quod jam fere ſolum SCHEMA à noſtris vocatur.* Adde cætera. Martialis lib. III. Ep. LXVIII.

Schemate nec dubio, ſed aperte nominat illam.

SCHEFFER. Id eſt, figurate. Et Latino modo hoc verbum Plautus extulit Amphitryonis prologo: *cum ſervili ſchema*: apud eumdem in Perſa, *lepida ſchema.* Apud Cæcilium Hippolyto: *hilaris ſchema*, citante Priſciano. Et ſic hoc verbo uſus eſt Suetonius Tiberio cap. XLIII. *Ne cui in opera edenda exemplar imperata ſchema deeſſet.* HEINS. Ita Apulej. lib. IV. Metam. *Scenam denique, quam ſponte ſumſerat, cum anima retinens, nunc fugiens, nunc reſiſtens, variis corporis ſui ſchemis ac motibus, tandem domo prolapſus eſt.* Ad quæ vide Colvii adnotata; & Schott. lib. I. obſerv. cap. 5. Qui primum etiam vocabulum in *ſchemam* mutat. BURM.

Sed dilectum cum ageret] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ſed dilectum ceu ageret.* Exiſtimo reſpicere ad ſeveritatem adhibitam apud Romanos in dilectu. Cognoſce-

„ tamquam tuba ; nec ſudavit umquam , nec exſpuit. Puto eum , neſcio quid Aſia

gnoſcebantur quippe cauſæ cujuſque , an militare poſſet , vel non poſſet , num jure liberaretur à militia , nec ne , & quæ alia ſunt ejuſmodi , & quidem cura ſumma citra metum vel adulationem. Niſi mavis intelligere de dilectu Senatorum, qualem inſtituit Auguſtus memorante Suetonio cap. 35. SCHEFFER. Lege *ſed directim*. Hoc Livius dixit lib. I. cap. XLI. *directo. Sunt qui eam ex pacto tradendi , quod in ſiniſtris manibus eſſet , directo petiſſe arma dicunt.* Ita illic meliores ſcripti : recte: nec aliud quid latet. *Directo*, aperte; quod noſter *directim* dixit , alii dicerent, *directe*. Sic *confuſim* Plinius , *occultim* Solinus ; *perplexim* Plautus, Afranius *reſtrictim* , & id genus alia, quibus accuratius colligendis nunc ſuperſedemus. Sed quod Noſtro eſt *directim* , id Martiali *aperte* lib. III. Epigr. LXVIII.

Schemate , nec dubio , ſed aperte nominat illam ,
Quam recipit ſexto menſe ſuperba Venus. HEINS.

Directim, non abſurda certe conjectura , legit Heinſius. Quæ vox in uno Apuleji libello de habit. Doctr. Plat. Philoſ. ſæpius occurrit.

Nec ſudavit , nec exſpuit] Licet vox creſceret, ut in illa ipſa contentione ineſſet ſimul ſuavitas , quod eſt rariſſimum. SCHEFFER. An putemus hunc libertum tam eruditum, & gentium ubique terrarum naturam & ingenium noviſſe, ut illud ſingulare in Perſis his verbis reſpicere debuerit ? Ego , ut omnia hic plebeja ſunt, ita hoc quoque è medio populo dictum puto : qui oratores & declamatores vehementius cauſſas agentes, & vocem intendentes , cernebant ſudare & exſpuere , quod tamen vulgo vitioſum habebatur. Ita ſupra cap. III. Agamemnon *in ſchola ſudaverat.* Quam fœdum autem fuerit crebro ſpuere, docet magnus Oratoris formator Quintil. lib. XI. Inſt. cap. I. qui inter vitia pronunciationis recenſet. *Tuſſire , & exſpuere crebro , & ab imo pulmone pituitam trochleis adducere , & oris humore proximos ſpargere , & majorem partem ſpiritus in eloquendo per nares effundere.* Putares Quintilianum noſtri temporis clamatores vidiſſe, qui , cum omnem ætatem publice verbis faciendis à pueritia deſtinaverint , nihil tamen minus diſcere volunt in adoleſcentia , quam bene dicere & recte pronuntiare : & putant inepti illi præcones ſe Deum iratum habituros , ſi ſublimes & cœleſtes ſermones, dicendi gravitate & decore ornarent. Immo quotidie videre eſt , qui adfectant hæc intolerabilia bonis auribus vitia, ejulare, cantare, muliebriter vociferari , & omnes voces torquere per narium cavitatem; quod ſanctimoniæ quiddam ſingularis habere turbæ plebejæ jactant. Exſpuere autem & auditores proximos rore quodam ex immundo ore ſpargere, ſæpe querentes audivi mulieres, (hæ enim propiores illis eſſe ſolent) quæ ſuum mundum madidum domum referebant. Alios cernas (qua oſtentatione Scenica Gallici noſtri Roſcii excellunt) ſudario centies abſtergere faciem adhuc ſiccam , & emungere nares minime mucoſas. Sed valeant moleſti illi concionatores, & ad fatigandas aures bonas nati; nos ad Petronium, qui ne in hac quidem conviviali & ſæpe inepta confabulatione omittit occaſionem oratorem facundum & verum formandi. Neque in oratore ſolum hanc exſpuendi frequentiam patienter ferebant, ſed & in communi ſermone id vitioſum habuiſſe docet Catullus carm. XLIII. à quo lepida, ſcilicet, puella viris coloribus depingitur hoc modo:

—— Nec nimio puella naſo ,
Nec bello pede , nec nigris ocellis ,
Nec longis digitis , nec ore ſicco ,
Nec ſane nimis elegante lingua.

Et Juvenalis Satyr. VI. 147. inter cauſſas divortii maritum nimiam emunctionem naris prætexentem facit.

Jam gravis es nobis, & ſæpe emungeris , exi
Ocyus, & propera , ſicco venit altera naſo.

Vel, ut ex optimo codice repoſuit Heinſ. ad Claud. II. in Stilic. 327. *ut ſæpe emungeris !* quaſi deteſtaretur ipſo geſtu fœditatem hanc. BURM.

Puto enim neſcio quid Aſia DIs habuiſſe] Scribe, *puto eum neſcio quid in Aſia cum DIs habuiſſe.* TILEBOM. Lego , *neſcio quid daſi à dis habuiſſe.* Illud *daſi* eſt Græcum δασὺ , & de contentione ac vigore ſpiritus uſurpatur. Hinc enim & apud Grammaticos δασὺ πνεῦμα, quem ſpiritum aſperum reddidere. Vult igitur , tributam ei à diis ſingularem facultatem vocis ſpirituſque, ut numquam deficeret , etiam cum diutiſſime , ac maxima cum contentione loqueretur. SCHEFFER. Hoc vere Petronianum τεμάχιον eſt, ſed à manu mala fœdatum. Auctor ſcripſerat : *Puto eum neſcio quid Aſiatici habuiſſe* : itáque legendum eſt. Reſpexit autem ad Perſas qui λιτότητι τῶν βίων καὶ σωφροσύνῃ, id eſt, victu frugali , ſobrietate & exercitiis ſanitatem & firmitudinem corporibus, ſic ut nec ſputis , nec ſudore diffluerent , nec flatibus turgerent, conciliaſſe feruntur. Φυλάττονται, inquit Suidas, πολλὰ πτύειν καὶ ὑρεῖν, καὶ ἀπομύττεσθαι *Perſæ propter exercitationes pueriles modicas eam ſunt conſecuti corporis ſiccitatem, ut neque ſpuerent , neque emungerentur , ſufflatove corpore eſſent:* verba ſunt M. Varronis in Catone ſeu de liberis educ. apud Nonium in *Siccam*. Primus id dixerat Xenophon in I. Κύρ. παιδ. Αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις, καὶ τὸ ἀποπτύειν καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστὸς φαίνεσθαι. meminit etiam Cic. 2. de fin. & 5. Tuſcul. Quotidianum Perſis Mediſque ὑπότριμμα , ſcitamentum ſeu edulium *abyrtace* fuit concinnata è porro , naſturtio & aliis ; Suid. in ἀβυρτ. Porris autem & naſturtiis calefaciendi , ſiccandi & extenuandi virtus ſingularis, eademque, quæ aeruminibus allio, cœpis, raphano, erucæ , ſinapi , quæ de facultatibus dictis commendantur à medicis. Tale eſt

„ Aſia dis habuiſſe. Et quam benignus ? reſalutare , nomina omnium „ reddere , tamquam unus de nobis. Itaque illo tempore annona pro „ luto

eſt iſtud *Aſiaticum* Petronio reſtitutum. REINES. Reineſius putabat, *quid Aſiatici*, quod ſine cauſa Hadrianides recepit in textum. Dicit quidem Reineſius, reſpicere Perſas, qui frugalitate victus conſecuti erant, ut nequidem exſpuerent. At tam docta ebrio Phileroti veniri potuiſſe in mentem , quis crediderit ? Nam ipſius quidem ætate iſtam Perſarum vulgarem fuiſſe frugalitatem , neutiquam perſuadeor. Dein, cur vocaret Aſiaticum , quod privatim erat Perſarum , & æque facile *Perſicum* dici poterat ? cum præſertim *Aſiaticum* illa tempeſtate ſignificaret contrarium, luxu nempe diffluens, molle, effeminatum, quod jam pridem Paroemiographi docuerunt. SCHEFFER. Lego, *Puto enim* (vel, *puto eum*) *neſcio quid Aſiades babuiſſe*, pro Aſiaticum. Ἀσιάδις τι. Sed & *Aſiadis* pro Aſiatici, vel in Aſia nati. HEINS. Non dubito, quin ſcripſerit auctor : *Puto enim , neſcio quid , Aſin à Dis babuiſſe*. GOES. Non placent manus medicæ virorum doctorum: in hoc tamen loco hæreo, & puto in illis literis *Aſi* aliquid latere , quod a Diis ad firmitatem illam corporis tuendam acceperat. Et forte, geminata modo litera *S* in voce *Aſi*, poſſet conjici fuiſſe, *neſcio quid aſſi à Diis babuiſſe*. Quid *aſſi* vox ſit docere minime neceſſe puto. *Aſſum*, teſte Nonio, eſt, *ut in obſoniis ſine admiſtione ſaporis alieni, quemadmodum merum dicitur ſolum*; unde *aſſa caro*, ab elixa differt, quia illa ſola ſine aqua igni adponitur. Et ita *aſſa ſudatio* ſine balneo, ſine aqua calida. Ita hic noſter cujus vox erat *tamquam tuba*, habebat aliquid *Aſſi*, id eſt, calidi intra viſcera ſua , quod & ſudorem & ſalivam conſumeret. Qui melius conjecerit , melior haruſpex eſto. BURM.

Et quam benignus reſalutare] Diſtingue. *& quam benignus ? reſalutare , nomina omnium reddere. Benignus* vero eſt blandus, communis, liberalis. Horat. lib. 1. Sat. 2. 4.

Quippe benignus erat. ——

Et ibidem verſ. 51.

—— *Vellet bonus atque benignus*
Eſſe.

Quæ duo etiam Terentius jungit , Phorm. 5. 2. Et ita Cicero hanc vocem ſæpe cum comi , ſuavi , & ſimilibus conjungit, quæ notant artes, quibus allicimus multitudinis animos. Sed ad hunc Petronii locum egregie facit ille Ciceronis XIII. Philipp. cap. 2. *Salutabunt benigne , comiter appellabunt unumquemque noſtrum.* Plaut. Aulul. Act. 1. ſcen. 2. *Benignius omnes me ſalutant.* BURM.

Reſalutare , nomina omnium] Hoc Romæ maximæ civilitatis argumentum , ſine nomenclatore obvios ſalutare : quod ex præcepto illo Naſonis apparet lib. II. art. Amat. verſ. 251.

Nomine quemque ſuo (nulla eſt jactura) ſaluta,
Junge tuis humiles, ambitioſe, manus.

Hinc viri illuſtres & ipſi Imperatores hac ambitione, ut noſter Safinius , ſe plebi & militibus commendabant. Trajanus *ſine monitore Equeſtris ordinis decorn honore nominum ſignabnt.* Plin. paneg. cap. 23. *Et omnes prope milites nomine appellabat.* Ibid. cap. 15. Quod & de Hannibale Livius lib. XXX. 32. Et Silius I. 454. De Petrejo Salluſt. Catilin. 59. De Othone Tacit. I. Hiſtor. 23. narrant. Vide Heinſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. 555. Præterea hoc decus egregie obſervantem Terentium notat ad Adelph. Act. II. ſc. 2. 2. Donatus. Sed præcipua blanditiarum gratia erat, ſi prænomine , quo molles auriculæ gaudebant, appellarent. Horat. II. Satyr. 5. Contra vero ſuperiorem proprio nomine appellare erat arrogantis , & ſibi nimium placentis. Vid. Serv. ad Virgil. lib. IV. Georg. verſ. 310. lib. I. Æneid. verſ 76. & lib. XII. verſ. 652. Martial. lib. II. Ep. 68.

Quod te nomine jam tuo ſaluto,
Quem regem & dominum prius vocabam,
Ne me dixeris eſſe contumacem.

vide Suet. in vita Veſpaſ. cap. 15. Tacit. lib. XII. ann. cap. 41. Jam autem ſuo tempore fuiſſe, *quibus maxima induſtria videbatur ſalutare plebem* , dicit Salluſt. Jug. cap. 4. BURM.

Unus de nobis] Sicut Cicero, *unus de multis* I. Off. & Horat. III, od. 11. SCHEFFER. Neſcio certe, quos Latinos auctores legerint , qui ex hac locutione vitioſa , ut exiſtimant, hoc fragmentum voluerunt ſuſpectum reddere. Sed egregie vindicavit Statilejus in reſponſione ſua : & ita optimi quiſque ævi ſcriptor. Horat. III, od. XI.

Una de multis face nuptiali
Digna.

vide eumdem lib. I. Epiſt. XVI. verſ. 55. lib. II. Ep. II. verſ. 212. Ovid. lib. I. Metam. verſ. 325.

Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum.
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam.

Apulej. lib. II. Mileſ. *De famulis tuis unum putate.* Quæ eadem locutio in initio libri VIII. ſed ibi quædam editiones *unus ex famulis* male , notante Colvio. Ita *unus de populo* auctori de claris Orat. cap. 21. Spartian. in Julian. cap. 8. *Unus de praefectis.* Lamprid. in Alex. Sever. cap. 4. *Unus de ſenatoribus.* Et appoſite idem cap. 11. Severus ſenatoribus, qui nomen Magni ipſi deferre volebant , recuſans inquit , *Quieſcite venerandi patres , & vos ipſi magnifici , unum me de vobis eſſe cenſete potius , quam Magni nomen ingerite.* Unde apparet proverbii formam habuiſſe hæc verba. *Unus è nobis* decies & ultra Arnobius lib. I. geminavit.

„ luto erat. Aſſe panem, quem emiſſes, non potuiſſes cum altero devo-
„ rare; nunc oculum bubulum vidi majorem. Hei, Hei, quotidie pejus:
„ haec Colonia retroverſus creſcit, tamquam coda vituli. Sed quare
„ non? habemus aedilem trium caunearum: qui ſibi mavult aſſem, quam
„ vitam noſtram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit,
„ quam alter patrimonium habet. Jam ſcio unde acceperit denarios mille
„ aureos,

vit. Sed hæc jam nimis. Verum ſemel expugnandum erat faſtidium. BURM.

Pro luto erat] Tam vilis, ob precii ſui exiguitatem. Quomodo apud Plautum in Trucul. Act. II. ſcen. 7. Amator *bona ſua pro ſtercore habet*. Ita infra cap. 67. *Aurum pro luto haberemus*. SCHEFFER.

Devorare] Sic Celſus II. cap. 6. *Qui ſine ullo tremore ſebricitant, devorare ſalivam ſuam non poteſt*. Plinius x. cap. 50. *Peſtis exorta, opimas aves, & ſuopte corpore unctas devorandi*. SCHEFF. Hoc verbo utitur, ut oſtenderet, ne duos quidem, os licet avidiſſimi, panem illum *integrum* potuiſſe *devorare*, ut Cato de re ruſt. cap. 78. loquitur: & *totum devorare* Plin. lib. xxx. Hiſt. Nat. cap. II. aviditatem ſummam enim notat. Juſtin. xxI. 5. *Quod emere non poterat, oculis devorare*.

Pejus hac colonia retroverſus creſcit] *Retroverſus* integre pro eo, quod contracte vulgo eſt *retrorſus*, niſi quis exiſtimet diviſim *retro verſus* legendum, quomodo eſt apud Donatum ad Terentii Adelph. I. ſcen. I. ubi ait: *Rurſum, eſt retro verſum, ut prorſum, prius verſum*. Cicero in Partit. *Idem quaſi ſurſum verſus retroque dicatur*. Cæterum *retroverſus creſcere*, eſt *decreſcere, minui*, quodque ſequitur de coda vituli, joci gratia adjicitur. SCHEFFER. Illud *pejus* è gloſſa eſt, ideoque rejiciendum è textu: Quæ enim retro vel retroverſus eunt, eunt in pejus, Virgilius lib. II. verſ. 169.

Ex illo fluere & retro ſublapſa referri
Spes Danaum.

Seneca Epiſt. cxxII. *Nolunt ſolita peccare, quibus peccandi præmium infamia eſt. Hanc petunt omnes iſti, qui, ut ita dicam, retro vivunt*. GOES. Diſtingue, *quotidie pejus; hac colonia retroverſus creſcit*, &c. *Pejus* autem ſimpliciter poſitum pro pejus eſt, fit. Plaut. Moſtell. III. II. 21. *Pejus poſthac fore, quam fuit mihi*. Stich. Act. I. ſc. II. verſ. 68. *Et illa, quæ æquo animo patietur ſibi eſſe pejus, quam fuit*. recte autem Goeſius adduxit Virgilii locum, qui ſplendidius idem effert, quod hic ruſticana illa parœmia. Adde alterum I. Georg. 200,

——— *Sic omnia fatis*
In pejus ruere, & retro ſublapſa referri. BURM.

Sed quare non habemus.] Legendum, *ſed quare nos habemus?* TILEBOM. Iſthæc puto ſic legenda: *ſed quare? Non habemus ædilem trium caunearum*. Cauneæ ſunt caricæ, id eſt, ficus, ut nos docet Plinius & Columella fine lib x. Hinc *trium caunearum homo*, ſicut apud Plautum in Pœnul. Act. II. ſcen. I. *homo triobolí*, de eo, qui eſt pretii nullius. SCHEFFER. Lege *ſed quare? nos habemus ædilem*. REINES. Reineſius, *nos habemus*; verum haud perſuadet. Nempe trium caunearum ædilis, vilis ille quidem, ſed tamen trium caunearum. At vult noſter agere de viliſſimo ac pretii nullius, ne quidem minimi, ne quidem trium caunearum. Plane ut Germani, *der nicht drey heller werth is*. SCHEFFER. Hic quoque diſtinctione ſanari poteſt locus, *ſed quare non? habemus*. Scilicet, quid prohiberet, cur non in pejus rueret hæc colonia, cui ædilis tam rapax & negligens civium vitam præeſt? BURM.

Trium Cauniarum] Id eſt, ficuum. Sed, an non *Civium Cauniorum?* Caunii autem Cariæ Populi tanta barbarie, tantaque ad ſervitutem animi propenſione feruntur exſtitiſſe, ut vitam vel exiguæ mercedi, ſeu lucello, poſthaberent. Hincque proverbium duceret ſuum Petronius in perſona Phileri; quo ſui temporis ædiles improbat ac deteſtatur, exactionis cognomine. TILEBOM. Hoc proverbium ad ſimilitudinem aliorum inter viliores uſitatum ſuſpicor; cum aliter, *hominem triobolí*, ut Plautus in Pœnulo, *treſſem*, ut Perſius, *Aſſis, teruncii non facio*, & ſimilia jactarent. Potuit & alludere ad *hominem trium literarum*.

Noſtram vitam] Explico victum, commeatum, annonam, ut Græcorum imitatione ſæpe *vitam* ſumi docuit Vir Ampliſſ. Cuperus lib. I. obſerv. cap. 17.

Domi gaudet] Idem notare puto quod in ſinu gaudet, remotis arbitris genio indulget. Horat. I. Sat. I.

——— *Populus me ſibilat, at mihi plaudo*
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.

BURM.

Jam ſcio] His verbis illum corruptum à piſtoribus, aut negotiatoribus frumentariis, cum quibus colludebat ædilis, indicat, Efficaciæ autem ſingularis eſt particula *jam*. quod numquam deprehendere potui, ſed ſemper ſuſpicatus ſum, jam verum eſſe deprehendi. Iot. cap. 58. *Jam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe*. Terent. Andr. Act. v. ſc. 4. *Nam ego quæ dico, vera an falſa audieris, jam ſciri poteſt*. Prolog. Eunuch. *Id ita eſſe, vos jam judicare poteritis*. Ubi *jam* eſt, poſt tantas turbas, tantam dubitationem. Et ita recte Donatus ad Andr. I. 2. 19. *Redeat jam in viam*, notat, *Jam tarditatis eſſe ſignum*: eſt vero idem quod *tandem*,

„ aureos; ſed, ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc „ populus eſt, domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet, jam „ pannos meos comedi, &, ſi perſeverat haec annona, caſulas meas ven- „ dam. Quid enim futurum eſt, ſi nec Dii, nec homines ejus coloniae miſe-

dem. Et ita ſæpe apud eumdem comicum *jam ſcibo*, Adel. III. III. 7. & v. II. 5. ita ut uſu plebejo trita fuerit hæc formula. Eodem modo utuntur particula *nunc*. Terent. Eunuch. I. I. *Nunc ego & illam ſcele-ſtam eſſe, & me miſerum, ſentio.* Ubi Donatus, *id eſt ſero, ut Virgil. Ecl. VIII. nunc ſcio quid ſit amor, nunc Augur Apollo. Et, Nunc Lycia ſortes* Ex lib. IV. Æneid. 376. BURM.

Si nos coleos haberemus] Hoc eſt, ſi quid in nobis virilis roboris remaneret.

——— *Si teſticuli vena ulla paterni*
Viveret in nobis.

Quemadmodum loquitur Perſius, vel, ut alibi Auctor hic noſter, *ſi quid ingenui ſanguinis haberemus.* TILEBOM. Si eſſemus viri. Perſius Sat. I. SCHEFFER. Ruſtice & aperte nimis hi homines ſordidi efferunt, neque minus Latine Perſius; ſed honeſtius expreſſit Ovidius Epiſt. XVI. 291.

——— *Si ſint vires in ſemine avorum.*

Unde tamen apparet, rem eamdem varie à diverſæ ſortis hominibus quotidianis ſermonibus jactari.

Tantum ſibi placeret] Petronianum. Sic enim cap. 126. *Nolo tibi tam valde placeat.* SCHEFFER. Uſitata locutio de arrogantibus & ſuperbis jactatoribus. Flor. II. 8. *Ne ſibi placeant Athenæ, in Antiocho vicimus Xerxem.* Tertull. de Idolol. cap. XI. *Ille quidem ſi exluſerit dæmonium, non ſibi placeat de fide.* Ovid. II. Metam. 58.

——— *Placeat ſibi quiſque licebit.*

Vid. Infr. cap. 46. BURM.

Populus eſt, domi leones] Hoc proverbium ex Græco tractum, cujus meminit Plutarchus in Sylla: οἶκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. Conſule Eraſmum. SCHEFFER. Non abludunt illa Tertulliani de corona militis cap. I. *Novi & paſtores eorum, in pace leones, in prælio cervos.* Atque ſimile occurrit apud Sidonium Apollinarem: *Cum ſunt in prætoriis leones, in caſtris lepores.* Cæterum non *foras* ſed *foris* dixiſſe debuit. Verum data opera ſolœciſmum captavit, ſicut fecit & alibi. HEINS. Ex Ariſtophanis pace pag. 714. Οἶκοι λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. Quod Ælianus lib. XIII. Var. cap. IX. Lamiæ meretrici tribuit, quæ in Lyſandrum, in Jonia mollitie & vitæ cultu luxuriantem, dixit Οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ γεγόνασιν ἀλώπεκες. Sed recte Celeberrimus Perizonius antiquius hoc dictum Lamia meretrice oſtendit. Notat autem proverbium jactatores, qui, ubi nullum eſt periculum, inſtar militum glorioſorum, minacibus verbis utuntur, ubi adeſt hoſtis, vel aliquod diſcrimen, ignavi deprehenduntur. Ita de Ætolis ait Liv. lib. XXXV. cap. 49. *Eorum omnem ferociam in verbis, non in factis, & in conciliis magis concionibuſque, quam in acie, apparere.* Vectius Meſſius Volſcos ſuos increpans apud eumdem lib. IV. cap. 28. *In otio tumultuoſos, in bello ſegnes* dicit. Et Sulpicius Dictator Romanos milites, & Tullium increpans *in caſtris feroces, in acie pavidos.* Livius lib. VII. cap. 15. Et talis à Juſtino Xerxes deſcribitur lib. II. cap. 10. *In periculis timidus, ſicubi metus abeſſet, inflatus.* BURM.

Pannos meos] Eleganter per figuram diminutionis rem, ſuppellectilem, veſtes meas, vult dicere, ut Germani, *mein Armütlein.* Nihil ergo hic mutandum. SCHEFFER. Sic apud Ciceronem lib. IX. ep. XVIII. *Potes mulo iſto, quem tibi reliquum dicis eſſe, cum cantherium comedisti, Romam pervehi.* HEINS. *Comedere* frequens in hac ſignificatione Plauto vox. Vide Torrentium & Lambinum ad Horat. lib. I. Epiſt. XV. verſ. 40. Ita ſupra capite 39. in Leone *Cataphagas* id eſt, prodigos naſci dixit.

Hac annona] Δεικτικῶς illud *hac* accipiendum, pro tali, tam arcta & cara. SCHEFFER. Id eſt, quæ hoc tempore tam eſt difficilis. Livius VII. 25. *Quem nunc novum exercitum, ſi qua externa vis ingruat, hæ vires Populi Romani, quas vix terrarum orbis capit, contractæ in unum haud facile efficiant. Hæ vires* ſunt temporis illius, quo ſcribit Livius. Ita contra *ille* ad præterita refertur, ut ſupra *illud erat vivere.* Vide Gronov. ad Senec. Herc. Oet. verſ. 387. BURM.

Quid enim futurum eſt?] In re deſperata hæc formula loquendi erat frequens. Flor. III. cap. 21. *quid futurum fuit, ſi annum conſulares impleſſet.* Ubi mallem *conſularem*: ultimæ literæ *em* à primis in *implere* fuere abſorptæ. *Conſul* legit Voſſ. ad Vellej. lib. II. cap. 51. Terent. Heaut. III. I. *quid te futurum cenſes, quem aſſidue exedent.* Plaut. Trucul. II. IV. 63.

Quid me futurum eſt, quando miles venerit?
Relictuſne abs te vivam?

Ita utuntur & *quid me fiet*, vel *quid mihi fiet*: de qua formula vide Behot. Apophor. lib. 2. cap. 17. BURM.

Ejus colonia] Mallem ego, *hujus colonia.* Sic enim & in præcedentibus: *hac colonia retroverſus creſcit.* SCHEFFER. Capuam intelligit, quæ bello Punico ſecundo in formam præfecturæ redacta, annis circiter centum quinquaginta duobus poſt conſulatum Cæſaris colonia facta eſt, teſte Vellejo Paterculo lib. II. cap. XLIV. HEINS. Sed & coloniam eo deductam à

Divo

Digitized by Google

„ miſerentur? Ita meos fruniſcar, ut ego puto omnia illa aedilibus fieri. Nemo enim coelum coelum putat, nemo jejunium ſervat, nemo Jovem pili

Divo Auguſto auctor eſt Plinius lib. XVIII. cap. II. GOES.

Ita meos fruniſcar] Vetus jurandi formula, pro, ita ſalvos mihi habeam meos. SCHEFFER. Nihil frequentius, quam hac forma concipere vota & jusjurandum, qua ſalutem ſuis propinquis, & ſibi ſimul optabant. Ovid. lib. IV. faſt. verſ. 519.

Soſpes eas, ſemperque parens; mihi filia rapta eſt.

Et poſt:

Sic tibi, quam raptam quereris, ſit filia ſoſpes.

Terent. Hecyr. Act. II. ſc. I. *Ita me dii bene ament, mi Laches, itaque una inter nos agere ætatem liceat.* Concipiebatur autem hoc jujurandum per particulas *ita* & *ut*. Senec. IX. Contr. 4. *Ita mihi ſuperſtite filio mori liceat, ut ego illum, qui mori maluit, parricidam vocari.* Terent. Heaut. Act. V. 4. *Ita mihi atque huic ſis ſuperſtes, ut ex me atque hoc natus es.* Vide celeberrimo Grævio notata ad Cicer. lib. X. ad Famil. ep. 9. ubi ex Catilinaria IV. ſimile noſtro jusjurandum adfert. *Ita mihi ſalva republ. vobiſcum perfrui liceat*, &c. Ex eadem opinione felicitatis hujus, qua, ſi ſuis frui diu liceret, animum ſuum mulcebat, profluxit ſingularis illa imprecatio, quam lapidi inciſam refert Sponius Miſcell. Erudit. pag. XI. & Fabrettus pag. 4.

QVISQVIS
HOC. SVSTVLERIT
AVT. JVSSERIT
VLTIMVS. SVO
RVM. MORIATVR. BURM.

Ædilibus fieri] Lege *fieri* TILEBOM. Hæc inepta ſunt, neque video, quis hic locus ſit ædilibus. Suſpicor plane, ſcripſiſſe noſtrum, *à cælitibus fieri*. SCHEFF. Nondum videre poſſum, quid ædiles hic faciant. Explicatio Hadrianidis eſt inconveniens huic loco. Quomodo enim cohæreant, ædiles ſunt in culpa, nemo enim cœlum cœlum putat? An, quia nemo cœlum putat cœlum, ideo fit per ædiles, ut ſit caritas annonæ. Poſſet tamen pro *ædilibus* legi non *cælitibus*, ſed *à ditibus*, hac ſententia: Ita mihi meiſque bene eveniat, ut ego puto omnia hæc, quæ nobis annonam reddunt arctam, fieri à divitibus, lucrum ſuum captantibus, cum ſumma numinis negligentia & contemtu. SCHEFFER. Lege *Ædilibus deberi*. Poſſis &, *damna illa ædilibus deberi*, qui rem annonariam male curabant, & profani erant. Nam & ſequentia ad ædiles videntur referenda. Ædilium Cerealium ter quaterve occurrit mentio in Gruteriano Inſcriptionum opere. HEINS. Offendit merito hæc vox, licet poſſet capi dictum pro *ab Ædilibus fieri*, ſed quia præceſſit de colluſione cum piſtoribus, & denariis aureis mille, quibus ædiles ut mercede injuſta erant corrupti, & ita reliqui coloni ad paupertatem redigebantur hac caritate annonæ, & ſoli ædiles diteſcerent, qui domi gaudebant, ſuſpicor ſcriptum fuiſſe *omnia hæc ædilibus ferri*. Illi enim ex damnis & impenſis colonorum creſcebant opibus. *Fieri* & *ferri*, quam facile à librariis potuerint confundi, docebunt te ea, quæ Victorius habet lib. XXII. Var. 7. BURM.

Nemo cælum putat] Deum. Claud.

——— providus æther,

Noluit humano titulos auferre labori. BARTH.

Id eſt, fata & providentiam divinam, quæ cœlitus deſtinantur. Infra cap. CXXVII. *Habeo tamen quod cælo imputem, ſi nos fata conjunxerint.* ERHARD. Hæc verba leguntur in jam editis, ſed iſto modo: *nemo cælum putat, nemo jusjurandum ſervat, nemo Jovem pluris facit. Cælum putat* eſt, æſtimat ut cœlum, à quo hæc bona proveniant. SCHEFFER. Nemo cœlum tanquam Deorum domicilium conſiderat, ſed tanquam numine vacuum & inane. Martialis lib. IV. ep. XXI.

Nullos eſſe Deos, inane cælum
Affirmat Selius, probatque, quod ſe
Factum, dum negat hoc, videt beatum. GOES.

Nihil aliud hæc verba continent, quam vulgatam illam veterum impietatem, qui, cum viderent impunita ſcelera, Deos eſſe negare ſolebant: cujus exempla collegit ſatis multa Paſſerat. ad Propert. I. eleg. 6. & ſunt ubivis obvia. *Cælum* pro Diis ipſis poni vulgatum eſt, & Barthio ad Statii Theb. I. verſ. 650. hoc etiam Petronii loco adducto, obſervatum. Senec. Agamemn. verſ. 543.

——— Juvat
Viciſſe coelum, Palladem, fulmen, mare.

Ovidius lib. III. Amor. eleg. 3. quæ tota in hanc impiam deteſtationem ſcripta:

Quid queror, & toti facio convicia coelo. BURM.

Nemo jusjurandum ſervat] Benedictinum vetus Floriacenſe, unicum hac in parte, exemplar, *nemo jejunium ſervat.* ἀνεκτῶ. Pith. PATISSON. Vet. lib. quo unico hac in parte uſi ſumus, habet *nemo jejunium ſervat*. Cæterum ut id, quod ſentio, libere dicam, vereor, ne hoc nobis verbum Monachus exſcriptor pro *jusjurandum* ex ingenio repoſuerit. PUTEAN. M.S. *jejunium.* TORNÆS. Optime *jejunium*. Sic enim ſolebant in ſiccitate magna. Adſcribam verba Tertulliani, quæ mire faciunt ad intellectum hujus loci, ex libello ejus de Jejunio cap. XVC *Sed & omnem ταπεινοφρόνησιν ethnici agnoſcunt; cum ſtupet coelum, & aret annus, nudipedalia denunciantur. magiſtratus purpuras ponunt, faſces retro avertunt, precem indigitant, hoſtiam inſtaurant. Apud quaſdam vero colonias præterea annuo ritu ſaccis velati, & cinere conſperſi idolis ſuis invidiam ſupplicem objiciunt, balnea & tabernacula in nonam uſque*

pili facit; ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. Antea ſtolatae „ibant nudis pedibus, in clivum, paſſis capillis, mentibus puris, & „Jovem

cluduntur. Unus in publico ignis apud aras, aqua nec in lancibus, Nimriticum credo juſtitium, Judaicum certe jejunium ubique celebratur. Habes, ecce, hic *jejunium* ſolenne, ex prædicta cauſa, habes quoque *nudipedalia*, de quibus apud noſtrum ſtatim in ſequentibus. SCHEFFER.

Nemo Jovem pluris facit] Adhibendus eſt geſtus, ut intelligas γνωμολογοῦντα. Sic in illo Publii.

A morte ſemper homines tantumdem abſumus.

Ita in ſacris litteris. Eſaiæ LI. verſ. VI. οἱ δὲ κατοικοῦντες ὥσπερ ταῦτα ἀποθανοῦνται. BARTH. Hæc intelligenda ſunt & exprimenda cum geſtu, qualis verſus ille Publii Syri Barthio adductus. BOURDEL. Ut Catullus: *Non faciunt pili cohortem.* Itaque fruſtra exponunt illud *pluris*, quod eſt in vulgatis, quaſi intelligendum ſit cum geſtu. SCHEFFER.

Omnes opertis oculis bona ſua computant] Jac. Magni Sopholog. lib. 5. cap. 13. *Nec ſolum homines peccata propria non intelligunt, ſed etiam, bona quædam ſi fecerint, ſublimare valde contendunt: juxta illud Petronii; Omnes apertis oculis bona ſua computant* Verior tamen lectio eſt *opertis*. ERHARD. Non reſpiciunt ad hanc cœlorum Joviſque iram, unde ſiccitas iſta provenit, ſed ad opes tantum ſuas attendunt, & ut ſufficere poſſint, dant operam, ut quoquo modo augeant, quo fiant pares faciendo ſumtui. Hoc eſt *computare* iſto in loco, plane ut in iſto Tacit I. Hiſtor. cap. 22. *Conjectura jam & rumore ſenium Galbæ & juventam Othonis computantium.* Sicut hic, *computare ſenium Galbæ & juventam Othonis* eſt conferre inter ſe, ac calculatione videre, quam ſint diſparia, ſic *computare bona*, numerando videre, num ſufficiant, num ſint paria rebus neceſſariis & uſibus quotidianis. Vulgo aliter hæc verba exponunt, ſed hanc mentem eorum puto eſſe veram. SCHEFFER. Si hæc lectio retinenda eſt, ſenſus erit: qui Deos non reſpiciunt, bonorum ſuorum, induſtria quaſi ſua partorum, calculum ineunt, & ita ſe beatos abſque Diis exiſtimant, ſicut de Solio dixit Martialis loco jam indicato. Verum hoc menti auctoris non videtur convenire, ut patet ex ſequentibus: *Itaque Dii pedes lanatos habent, quia nos religioſi non ſumus, agri jacent.* Diverſum igitur plane voluit, nempe cum Deos non reſpicerent, fortunas ſe ſuas turbare & evertere: quapropter legendum omnino: *opertis oculis bona ſua confutant.* Ita plane hoc *confutandi* verbo uſus eſt Cato, quod exſtat apud Gellium Noctium Attic. lib. VII. cap. III. *Ne quid in conſulendo adverſi eveniat, quod noſtras ſecundas res confutet*, id eſt, evertat. Et Tiro Tullius ibidem loci: *ſenſus in injuriis & imperioſis minationibus confutare.* Item Titinnius Setina apud Nonium: *Cocus magnum anum, quando fervit, paula confutat trua.* Cocus, dum varias ſpecies miſcet, ſingulas perdit. GOES. Hæc proverbii ſpeciem habere docet Seneca lib. IV. de benefic. cap. 37. *Multa Reges, præſertim in bello, opertis oculis donant.* Et lib. V. cap. ult. *Opertis oculis ineſt acies, ſed ſine uſu, quam lumen à Diis immiſſum ad miniſteria ſua evocat.* v. Eraſmi adagium, *oculis clauſis agere.* Ita Cicero pro Milone cap. 31. *Tu Latiaris ſancte Jupiter, cujus ille lacus, nemora, fineſque ſæpe omni nefario ſtupro, & ſcelere macularat, aliquando ad eum puniendum oculos aperuiſti.* Non poteſt ergo hujus loci ſenſus eſſe, clam Deos precantur, ut ad tantas & tales divitias perveniant quibuscumque artibus, ut voluit Barth. ad Stat. lib. VI. Thebaid. verſ. 632. Neque ille, quem Schefferus adfinxit, multo etiam minus probamus Goeſii valde alienum ab hoc loco *confutant*, quæ vox plane huc nihil facit; ſed adprime accommodata eſt *computant*, quo utimur de iis, qui ſollicite reditus ſuos & vectigalia articulis ſuis computant, ut videant, quid lucri fecerint, ut eleganter Ovid. lib. II. ex Pont. Epiſt. 3.

At reditus jam quiſque ſuos amat, & ſibi quid ſit
Utile, ſollicitis computat articulis.

Plaut. Mil. Act. II. ſc. 2. *dextera digitis rationem computat, feriens femur.* Tertull. de pudicit. 8. *qui non computaverint dominum, & qui dereliquerint dominum,* capit. ſequenti *computa, puta* & quæ plura exempla obvia ſunt. Hoc igitur vult, impios hos ædiles & quoſcumque alios, oculis clauſis contemnere Deorum vindictam, negligere religionem, nec quærere quæ aliis ſint utilia, ſed modo ſollicitos eſſe de opibus ſibi aggerandis. BURM.

In clivum) Capitolinum videlicet. Ergo Capitolium quoque, ut in pleriſque urbibus majoribus. Sic cum *Saxum* dicebant, intelligebatur Tarpejum. Ita, *de ſaxo dejicere*, apud Senecam de benef. lib. VIII. cap. VII. Et *Tarpejum*, pro *ſaxo Tarpejo*, apud eundem de ira lib. I. cap. XVI. HEINS.

Paſſis capillis] Pro ſparſis. Sic Naſo aliique ex Poëtis frequenter, etiam Livius, ut præferunt membranæ vetuſtiores. HEINS.

Mentibus puris] Quod requirebant ſacra: apud Tibullum: *Pura cum mente venite.* HEINS. Impoſuit memoria viro Nobiliſſimo: Tibullus enim lib. II. eleg. I. *pura cum veſte venite* habet, non *mente.* Sed noſter ut ſcilicet religioſior videretur, hanc omnibus ſacris dictam legem *caſte Deos adeunto*, quam plerique corporis caſtimonia ſervata bene cuſtodiri putabant, ad mentem applicuit. Egregie Cicero lib. II. de Legib. cap. 10. *Caſte lex jubet adire ad Deos, animo videlicet, in quo ſunt omnia. Nec tollit caſtimoniam corporis, ſed hoc oportet intelligi, cum multum animus corpori præſtet, obſerveturque, ut caſto corpore adeatur, multo eſſe*

Digitized by Google

„Jovem aquam exorabant; itaque ſtatim urceatim plovebat, aut tunc, aut

eſſe in animis id præſtandum magis: nam illud vel aſpergine aquæ, vel dierum numero tollitur, animi labes nec diuturnitate evaneſcere, nec amnibus ullis elui poteſt. Et ita ille, quicunque ſit, auctor diſtichorum, quæ ſub Catonis nomine falſo circumferuntur,

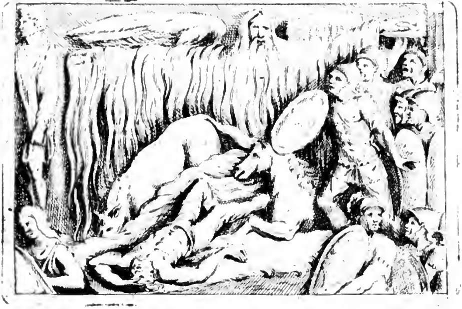
Si Deus eſt animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipue ſit pura mente colendus.

Ita Cicero *puram & integram* mentem conjungit Oratione pro Milone cap. 23. ut Horatius:

Integrum vitæ ſceleriſque purum.

Et idem Cicer. lib. I. de Divin. cap. 53. *caſtum animum & purum.* Et ita omnia, quæ ſacris adferri debebant, *pura* eſſe debebant, veſtes, manus, & reliqua. Propria enim ſacris religionum cerimoniis hæc vox. v. Gronov. ad Senec. Medeam verſ. 901. & Heinſ. ad Ovid. lib. IX. Met. verſ. 701. BURM.

Jovem aquam exorabant] Hic græculus noſter, ſuper vulgus ſapiens & religioſus, ad conſuetam vulgo formulam reſpicit, quam Theophraſtus opportune admodum περὶ ἀδολεσχίας, Garrulo tribuit. Εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ. *ſi Jupiter aquam fecerit*, id eſt, pluerit, quod egregie ex Ariſtophane illuſtrat Caſaubonus, & plebis Atticæ ſolemnem formulam fuiſſe docet, ποιεῖ Ζεὺς ὕδωρ. Imperator autem Antoninus lib. v. de rebus ſuis §. 7. dicit Athenienſium votum fuiſſe ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. *Plue, Plue, care Jupiter, ſuper Athenienſium arva & prata.* Ubi de Jove Pluvio egregia habet magnum illud quondam Britanniæ decus Gatakerus. Et nos aliqua contulimus in Jove noſtro Fulgeratore cap. v. præclare quoque cultum Jovis Pluvii illuſtravit Vir, ſupra invidiam omnem poſitus, Janus Brouckhuſius, cujus erudititiſſimæ in Tibullum notæ, hoc ipſo, quo hæc ſcribebamus, tempore exierunt: vide eum ad lib. I. eleg. VIII. verſ. 26. unde apparet, quam recte hic garrulus ſiccitatis præcipuam cauſſam dicat, neglectum illum religioſæ exorationis Jovis Pluvii, utpote unde bonus vel malus proventus debebat ſperari vel timeri. Et hinc videre licet, quam appoſite Divus Paullus Actor. XIV. 17. Lycaonas deterrere ſtudeat, ne ſibi & comiti divinos honores tribuant, ſed vero Deo, qui benevolentiæ ſuæ ſigna etiam impiis & Idololatris dedit per pluviam, & felicem frugum ubertatem, implens omnium animos cibo & lubentia. Et hinc illuſtrari illud de ſubito imbre, quo Antonini exercitus, undique ab aquis excluſus, fuit recreatus, quod perverſa Chriſtianorum pietas Legioni Fulminatrici, fabuloſæ plane, perperam adſcripſit, cum ipſe Marcus Jovi ſuo Pluvio id acceptum tulerit, ut apparet ex Columna Antoniniana pag. 15. ubi egregia Jovis Pluvii imago conſpicitur, quam hic expreſſimus, BURM.

Digitized by Google

„ aut numquam : & omnes ridebant , ut Dii tamquam mures. Itaque „ Dii pedes lanatos habent. quia nos religioſi non ſumus, agri jacent.

XLV.

Itaque ſtatim, &c.] Locus hic turbatus videtur, quem in hunc modum reſtituendum cenſeo : *Itaque ſtatim urceatim plovebat , & omnes rodebant avidi tanquam mures. At tunc, nunc numquam. Itaque Dii lanatos pedes habent.* GOES.

Urceatim plovebat] *Urceatim pluere* eſt , quaſi plenis urceis effuſis. Quomodo apud Apulejum lib. IV. de Aſin. aureo legas , *fiſtulatim fimum excutere*. Sic ab *acervus* eſt *acervatim*, à *cuneus*, *cuneatim*. *Plovebat* autem, pro *pluebat*, ſicut apud Plautum in Prolog. Menæchm. *Nam rus ut ibat , forte ut multum pluverat.* SCHEFFER. Pro *pluebat*. Nota rationem verbi antiqui. *Plovo*, ſive *pluvo*. Ita enim dicebant vetuſtiores, unde *pluvia*. Deinde τὸ *u* literam non geminabant. Sic in antiquis ſcriptis Codicibus. *Divos*, *Volcanus*, *volgus*, *volnus*, & mille talia. Noſter infra , *mavolt* pro *mavult*. Plautus prologo Menæchmorum : *Nam rus ut ibat , forte multum ploverat*. Nam ita ſcribendum , & ſæculi Plautini mos & lex metrica poſtulant. etſi in ſcriptis *pluerat*, unde *pluverat* fecerunt , ut metro conſuleretur. HEINS.

Aut tunc] Hæc & ſcripta, & diſtincta male , ſic emendo: *urceatim plovebat. At nunc, aut numquam ita omnes ridebantur dii, tanquam mures.* Nunc, inquit, in hac ſiccitate, adeo deſcitum eſt à conſuetudine ac pietate veteri, *tanquam mures*, puto dictum in reſpectu ad illud vetus , quod habet Horatius in libro de Arte:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Hoc vult, non magis æſtimari deos, quam mures, quorum iram riſu ulciſcimur. Conſule Athenæum lib. XIV. cap. 2. SCHEFFER. *aut tunc*, Pluebat ſcilicet, ad preces & ſacrificia piorum , quæ ſi Dii non curarent, nulla alia ſpes pluviæ ſupererat.

Omnes ridebant. ut Dii tanquam mures.] Levi mutatione corrigendum : *omnes rodebant avidi , tanquam mures.* Cicero lib. II. de divinatione cap. 27. *Quaſi quicquam interſit, mures diem noctem aliquid rodentes ſcuta , an cribra , corroſerint.* Apud Juvenalem Sat. III. verſ. 207.

Et divina opici rodebant carmina mures. HEINS.

Et quamquam *rodere* muribus ſit proprium, transfertur tamen ad homines. Horatius epiſtola ad Villicum lib. I. Epiſt. XIV. 40.

Cum ſervis urbana diaria rodere mavis.

Seneca ep. XCV. de fœminarum vita ſui temporis: *Non minus pervigilant , non minus potant , & oleo & mero viros provocant. æque invitis ingeſta viſceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remetiuntur: æque nivem rodunt, ſolatium ſtomachi æſtuantis.* GOES. Lego. *Et omnes videbant* , nimirum Deos precibus iſtis moveri, & pietate. *At ii tamquam mures*, id eſt, illi ædiles arrodunt omnia , tamquam mures, qui ſi frequentes ſint, ſterilitatem agrorum efficiunt, ita ædiles nunc omnia ad ſe faciunt , & , ſi quid supereſt, colludendo cum Piſtoribus annonam incendunt. *Videre* & *ridere* à librariis confunduntur ſæpe in antiquis libris. Ovid. Epiſt. XX. 97. *Adſuit & vidit*, ubi non male Voſſiana excerpta habent *Adſuit & riſit.* Et ita capite ſequenti Heinſius pro *videbis*, *ridebis*, corrigit. Schefferi expoſitio plane mihi inconveniens videtur : quis enim umquam audivit , aliquem rideri, ut murem? & in Athenæi loco ab eo laudato nihil prorſus occurrit, quod huc faciat, agitur enim ibi de Tibicinæ inventione & laude , nullum verbum de *mure* ibi legitur. BURM.

Pedes lavatos habent] Scribe, *pedes lanatos habent* : vel potius, *laneos*. Parœmiæ enim vox ipſa eſt. TILEBOM. Optime N. Heinſius, *lanatos*. Sunt autem *pedes lanati*, quaſi conſtricti vinculis, pertinetque hoc privatim ad pedes Deorum. Locus eſt Macrobii, qui hæc explicat , lib. I. Sat. cap. 5. *Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo , & ſolvi ad diem ſibi feſtum, id eſt , menſe hoc Decembri , atque inde proverbium ductum, Deos laneos pedes habere.* Ex his verbis liquet, *lanatos pedes* eſſe velut conſtrictos, qui tarde veniunt , ſed poſtremo tamen veniunt, dignoque ſupplicio afficiunt ſontes. Proverbium hoc integrum refert & Porphyrio ad Horatii III. Od. 2. hiſce verbis. *Dii irati pedes habent lanatos*, ubi ſimul explicationem vide. SCHEFFER. Vide Gebhard. lib. 2. crepund. cap. 15.

Agri jacent] Squalidi nimirum ac deſerti. Virgilius III. Georg. 354.

Sed jacet aggeribus niveis informis & alto
Terra gelu late ——— SCHEFFER.

Eleganter . nam agri *jacere* dicuntur, cum aut non excoluntur , aut frugem non ferunt. Curtius lib. IV. cap. VII. *ſteriles arenæ jacent , quas ubi vapor ſolis accendit , intolerabilis æſtus exiſtit.* Seneca Nat. Quæſt. lib. III. cap. VI. de Africa : *Itaque ſine arbore, itaque ſine cultore arenæ jacent.* Et lib. IV. cap. II. de Nilo: *Juvat agros duabus ex cauſis , & quod inundat , & quod oblimat. Itaque, quidquid non adiit, ſterile & ſqualidum jacet.* HEINS. Non tam caperem de agris deſertis & incultis ; erant enim culti , ſed ſiccitate nimia nihil reddebant dominis, unde pretium eorum erat diminutum. Cicer. pro Roſc. Com. cap. XII. *Accepit enim agrum temporibus iis , cum jacerent pretia prædiorum.* Ubi vide Paſſeratio adnotata. & ita omnia *jacere* dicuntur, quæ vilia & contemta ſunt. Vide Gifanii indicem Lucretianum , & commentatores ad Cicer. pro Muræna cap. VIII. Ita Græcis διάκειμαι. Ariſtoph. Plut. Act. I. ſcen II.

Σὺ

XLV. „[a] Oro te, inquit Echion centonarius, melius loquere. Modo „ſic,

Echion.

Σὺ Πλῦτος, ὅτως ἀθλίως διακείμενος.
Tune Plutus, qui tam miſere jaces? BURM.

Oro te] Apulej. I. Metam. *Oro te, inquam, auleum tragicum dimoveto.* Senec. de Clement. libr. I. cap. 25. *Quid enim intereſt, oro te, Alexander, Leoni Lyſimachum objicias, an ipſe laceres dentibus tuis?* Eodem modo, *rogo*, & *rogo te*, apud unum Petronium centies. BURM.

Echion] Ut omnia fere hic nomina, ex antiquitate repetita, Ganymedes. Seleucus, Agamemnon, Menelaus, & neſcio quæ, ita hoc ab Echione Argonauta eſſe petitum credo, omnibus, qui expeditionem illam prodiderunt, memorato, niſi ſoli Apollonio; ſed ille in catalogo illo mutilos eſt. BURM.

Centenarius] Quid hic *centenarius*? Leguntur in reſcripto quodam Conſtantini *centenarii*, quos eruditiſſimi viri exponunt eos, qui centeſimam hæreditatem exigunt. *Centenarios* exponit Salmaſius ad Capitolini Pertinacem cap. 2. procuratores, qui ſtipendii nomioe centena ſeſtertia accipiebant. Sed exiſtimo magis eſſe, ut intelligamus de eo, qui cenſum habet centum millium, quomodo *liberti centenarii* leguntur in leg. 16. ff. de jure Pat. SCHEFFER. Conſtitutio Conſtantini, quam Schefferus innuit, eſt lex 1. Cod. de Exactionibus, vel lex 11. Cod. Theodoſ. eod. ad quam accurate de centenariis, ducenariis, & ſimilibus egit Jacobus Gothofredus. Sed neſcio quos Schefferus viros eruditos intelligat, qui exactores centeſimæ Hæreditatis fuiſſe veliot; cum certom ſit, oumquam illam in republ. Romana cognitam, ſed viceſimam pro hæreditate exactam omnes uoo ore tradant, & de qua pro mediocritate noſtra egimus in diſſertatione de vectigalibus Populi Romani cap. XI. Neque veroſimile in hoc Satyrico memorari ceoteoarium, quales demum ſub Conſtantino noti fuere; ſed illuſtrandus hic locus ex Claudianis temporibus, ſub quo Ducenarios reperimus apud Sueton. in ejus vita cap. XXIV. qui Procuratores Cæſaris erant. Unde autem ita dicti, ingens inter viros doctos eſt concertatio: plerique ab exactione ducenteſimæ vel centeſimæ, de quo vectigali egi in eodem libello cap. V. deduxerunt nominis rationem. Ita cepere Cujacius, Briſſonius & Spon. Miſcell. Erud. pag. 275. & Scaliger ad Manil. lib. II. pag. 150. & viri docti ad Apuleji lib. VII. Metam. & alii. Sed recte jam Torrentius & Caſaubonus ad Suetonii dictum locom docuerunt, ita a ſtipendio ducentorum vel centum ſeſtertiorum dictos fuiſſe, quos deinde Salmaſius ſecutus eſt. Hinc & Treceoarii in antiquo Lapide apud Fabrettum p. 634. & ita porro ſexagenarii, &c. Quia tamen codex Traguriaous habet *centonarius*, non putavi repudiandam hanc vocem, quæ magis arridet, quia io hoc coovivium plebis infimæ homines erant fere admiſſi. *Centonariorum* autem, qui à centonibus nomen habent, frequeos in antiquis inſcriptionibus eſt mentio, & eorum collegium erat in pleriſque coloniis & municipiis, & fere cum Fabris, & Dendrophoris conjunguntur, ut indices Gruteri & Reineſii excutienti cuivis facile patebit. Sed quales fuerint, inter viros eruditos non conſtat: cum quidam dictos putent à centonibus, quibus iocendia ſolebant reſtinguere ex Vegetio, alii qui militibus vela cilicia, tentoria, & omnem ſupellectilem caſtrenſem ſuppeditabant. vide Spoo, Miſcell. Erudit. Antiq. pag. 58. Sed Jacobus Gothofredus ad Leg. 5. Cod. Theod. de Centonariis & Dendrophoris primum cenſet, illos occupatos fuiſſe circa domos & ædificia, ut ea ſarta tecta haberent. Tandem vero mavult, *centenarios* dictos à majoribus materiis, qui centenarias cædebant, parabant, & venundabant. Sed ultima illa ſententia merito diſplicet; tum quia conſtaoter lapides & ſcripti codices *centonarios* exhibent, tum quia ſi tales fabri fuiſſent, qui materias centenarias cæderent, etiam oportet fuiſſe, qui minores cæderent, & inde *quinquagenarii*, & porro nominari potuiſſent. Neque ita dictos, à ſuppellectile caſtrenſi ſuppeditanda crediderim, cum plerumque in municipiis & coloniis Italiæ occurrant, raro in provinciis, ubi tamen cum exercitus Romani numeroſiores eſſent, quam in Italia, neceſſario debuiſſent centonariorum collegia inſtitui. Quare nos adhuc amplius deliberamus, quia apud Auctores veteres nulla fere horum mentio, & inſcriptiones plurimæ nihil habeant, unde de eorum opere & artificio aliquid poſſumus ſtatuere. Sed ſi jam Fabris adcenſeri debeant, quod neceſſe videtur, quia illis fere ſemper conjunguntur, veroſimile eſt fuiſſe id genus Fabrorum, qui ex materia, jam ab aliis Fabris præparata & polita, unum aliquod opus exſtruebant, ut ex variis centonibus, & pannis alii veſtes hominibus plebejis & pauperibus conſuebant. Et eo alludere credimus Tertullianum de præſcript. Hæretic. cap. XXXIX. *Homerocentones etiam vocari ſolent, qui de carminibus Homeri propriis opera, more centonario, ex multis hinc inde compoſitis in unum ſarciunt corpus.* Sed ſatis de his, io quibus tameo me adhuc hærere ingenue fateor, ut & fecit doctiſſimus Du Cange in Gloſſario mediæ Latinitatis BURM.

Melius loquere] Formula abominantis. Dixerat Ganymedes, Deos laneos habere pedes. Id hic abominatur Echion. Eſt autem eadem hæc formula cum illa, *melius ominare*, item *bona verba*, de qua pluribus Briſſonius. SCHEFFER. Avertendi ominis formula, Terent. Heaut. Act. III. ſc. 2. *optata loquere* Apulej. I. Metam. *meliora ominare*, ubi vide Priceum Græci εὔφημα φώνει. Sophocl. Ajac. v. 361. & 592. & Elect. 1214. & paſſim, BURM.

Modo

Digitized by Google

„ſic, modo ſic, inquit ruſticus ; varium porcum perdiderat. quod ho-
„die non eſt, cras erit; ſic vita truditur. Non me-Hercules patria me-
„lior dici poteſt, ſi homines haberet ; ſed laborat hoc tempore, nec
„haec ſua. non debemus delicati eſſe: ubique medius coelus eſt. Tu, ſi
„aliubi fueris, dices hic porcos coctos ambulare. Et ecce habituri ſumus
„munus

Modo ſit, modo ſit, inquit. Ruſticus varium porcum perdiderat] Nunc res ſeſe iſto habent modo, nunc rurſum alio. Sed verba male ſunt diſtincta, &, ut cenſeo, ſic corrigenda: *Modo ſic, modo ſic, inquit ruſticus: varium porcum perdiderat.* Eſt alluſio ad fabulam de quodam ruſtico, qui perdiderat purcum, & cum recipere non poſſet, iſtis ſeſe conſolatus erat verbis, quæ deinde in dicterium vulgi abivere. *Porcum varium* appellat, qui eſt non unius coloris, joci cauſa, & quia hoc genus deterius habetur. Quaſi tanta ſit hæc jactura, ut de ea tantopere queratur Ganymedes. Varro II. de R. R. 4. *Qui ſuum gregem vult habere idoneum, eligere oportet primum bona ætate, ſecundo bona forma: ea eſt cum amplitudine membrorum, præterquam pedibus, capite, unicolores potius quam varias.* SCHEFFER. *Varius porcus*, ut ſupra cap. XXVIII. *pica varia*, diverſi coloris. Puto autem: *Modo ſic, modo ſic inquit ruſticus: varium porcum perdiderat.* Videtur ortum proverbium à ruſtico, qui cum porcum quæreret amiſſum rogatus, cujus eſſet coloris porcus, reſpondit, *modo ſic, modo ſic*, cum vellet deſignare, non unum ei colorem eſſe. HEINS.

Cras erit] Perſius Satyr. 5.

Cras hoc fiet: idem cras fiet ——

Ovid.

Dicunt aſſidue: cras quoque fiet idem.

Vide Clariſſ. Caſaubon. ad Perſ. pag. 397. & ſeq. Ovidius de Arte amand.

Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit. WEITZ.

Corvus apud Suetonium cap. XXIV.

Eſt bene non potuit dicere, dixit erit.

Ubi *cras* ſubintelligendum corvorum ſonus. HEINS. Contra ſemper fere idem eſſe Lucretius ait V. 1134.

Nec magis id nunc eſt, nec erit mox, quam fuit ante.

Sic vita truditur] Inſcriptio pag. DCCCXCVIII. I.

VIXI. VT. VIVIS.
MORIERIS. VT. SVM. MORTVVS.
SIC. VITA. TRVDITVR.

WOUWEREN. *Truditur dies die.* Apud Horatium lib. II. od. XVIII. verſ. 15. apud Terentium Andr. IV. IV. 38. *Fallacia alia aliam trudit.* HEINS. Ad dictum Horatii locum Torrentius elegantem tranſlationem ab undis ſibi ſuccedentibus illuſtrat. Sic Ovid. XV. Metam. 179.

Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen, &c.

Ita & felicia ab infelicibus temporibus excipiuntur, ut unus dies alium ſequitur. Idem Horat. Epod. XVII. dixit:

Urget diem nox & dies noctem. BURM.

Patria melior dici poteſt.] Idiotiſmus plebejus. HEINS.

Si homines haberet] Illud *homines* ſignificanter ponitur, pro iis, qui probe ac humaniter cum aliis verſantur. Hoc vult, non poteſt dici patria melior fuiſſe ſuperioribus temporibus, quam nunc eſt. Eadem manet cœli indoles, eadem terræ fertilitas, ſi modo homines humano viverent modo, nec ut feræ ſe mutuo per avaritiam, & rapiendi libidinem dilaniarent. Ita ſupra, *diſcordia, non homo.* SCHEFFER. Vide ſupra cap. 38.

Nec hæc ſua] Videtur deeſſe quidpiam. Forte ſcripſit noſter: *nec hoc ſua culpa.* SCHEFFER. Puto illud *ſua* eſſe poſitum pro propriis, pertinentibus ad cujuſque naturam, ut in illo *ſuum cuique pulchrum*, & apud noſtrum *ſuus heres.* Ut ſit ſenſus: non ſunt hæc propria regionis hujus coloniæ, ſed potius morbi, quo nunc laborat, culpa opulentiorum, qui & lucri ſui cauſa egenos premunt, & Deos ipſos impiiſſime contemnunt. IDEM. Scriptus *nec hac ſua.* Opinor, *nec eſt ſua.* Hoc eſt, non eſt, qualis olim fuerat. Aliquando & ſumitur quaſi non ſui juris. De quo loquendi modo videnda, quæ ad Naſonis Metamorphoſes copioſe notamus. HEINS.

Ubique medius cælus eſt] Hoc eſt, eodem ubique modo ſeſe habent res humanæ, fruſtraque conquerimur de moleſtiis in hac aut iſta regione; ſicut, ubicumque fuerimus in toto terrarum orbe, cœli mediam partem ſupra nos eſſe intelligemus. SCHEFFER.

Si alicubi fueris] Mallem ego, *aliubi.* Puto autem eſſe hanc ſententiam verborum: Tu ſi veneris alium in locum, perinde illum reprehendes, uti hunc reprehendis, & præ iſto miris modis hunc attolles. SCHEFFER.

Porcos coctos ambulare] Ita loquuntur de terra ſeu regione beata. Volant ibi aſſæ aves, natant piſces toſti, flumina vehunt mella, & vina, &c. SCHEFF. Omnia hic expoſita videas, nec ullo labore comparari Ridiculum proverbium, cui ſimilia de lacteis melleiſque aurei ſæculi fluminibus Poetæ fingunt, & tellure inarata ſegetem proferente. Pro *dices*, poſſit reponi, *diceres*, haud male. HEINS.

Digitized by Google

,, munus excellente inter duo, die feſta, familia non laniſtitia, ſed plurimi ,, liberti. Et Titus noſter magnum animum habet, & eſt caldicer, ebrius; ,, aut

Excellente inter duo] Corruptum hoc eſt, & ſcribendum, *excellens*. Illud *inter duo*, cenſeo ſic dictum, ſicut dicimus, *inter paucos diſertus*. SCHEFFER. Scribo plane, *excellens & inter duo*, hoc eſt, licet tantum darentur duo, illud tamen excellens eſſet. Conjunctio *&* hic valde emphatica litteris converſis adnexa eſt vocabulo præcedenti, ex quo corrector fecit *excellente*. SCHEFFER. Forte *excellenter*. HEINS. Nihil muta, vide infra ad caput LXVI.

Inter duo] Forte, *in triduo*, ſicut apud Plautum Captiv. I. 2. verſ. 63.

——— Illum confido domum
In his diebus me reconciliaſſere.

Et Terentius Andria I. 2. verſ. 77. *In diebus paucis, quibus hac acta ſunt.* Cic. Verr. IV. *Non, opinor, id aget, ut iſta pecunia in quinquennio conſumatur.* Plaut. Perſ. *In triduo hoc.* Plin. 9. 51. circa finem: *catera fœmina in triduo excludunt.* HEINS. Hæc correctio videtur amplectenda, nam Schefferi explicatio nullius, credo, aſſenſum merebitur, &c, unde mango Gallicus ſuum *inter dies feſtos* depromſerit, neſcio. Certe ſcio, non ex codice ſuo, quem jactat: ille enim nuſquam eſt. Si autem ſtatuamus liberam hanc cœnam datam tertiis Saturnalibus, quæ eadem erant Opalia, XIV. Kalendas Januarias; in triduo erant Divalia ſive Angeronalia, quibus feriæ erant, & ſacrum fiebat Deæ Volupiæ, quod propiciata angores & animorum ſollicitudines depelleret. Macrob. I. Sat. cap. 10. ſi quis aliter triduum computare velit, addit Macrobius XI. Kalend. Januarias eſſe Ferias Laribus conſecratas. Hoc ergo, vel illo die feſto munus daturus erat Titus. Ut autem Romæ ſolis magiſtratibus munera erat permiſſum dare, ita in coloniis & municipiis unuſquiſque, qui ad decurionatum aſpiraverat, vel mudo affectabat, ſumtuoſiſſima munera edebat, ut plebem ſuam faceret, imprimis libertini, donec Tiberii tempore Senatusconſulto fuciis cautum, *ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorum millium res eſſet.* Tacit. IV. Annal. c. 64. quod recte Lipſius & Caſaubonus ad Suet. Claud. cap. 28. intelligunt de ludis in municipiis & coloniis editis, quia nihil opus erat vetare in urbe, ubi libertinis numquam adhuc hoc conceſſum eo tempore legitur. Gratum ergo Capuanæ plebi hoc munus eſſe debebat, cum jam primum invaleſcere cœpiſſet hic mos edendi munera, quæ ante Tiberii tempora rara erant per Italiam. vide Caſaubon. ad Suet. Aug. cap. 44. ſed invaleſcente libertinorum potentia & divitiis, crebra poſtea fuere, ut docent lapides infiniti, in quibus Decuriones Auguſtales, & alii magiſtratus municipales munera dabant ſuis municipibus. vide Noriſ. ad Cenotaph, Piſan. diſſert. I. cap. 3. pag. 48. & diſſert. III. cap. III. pag. 377. quamvis etiam viles homines opum oſtentandarum cauſſa edidiſſe doceat Martialis lib. III. ep. 16. de Cerdone Bononienſi:

Das Gladiatores, ſutorum regule, Cerdo,
Quodque tibi tribuit ſubula, ſica rapit.

Et eodem libro ep. LIX.

Sutor cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus;
Fullo dedit Mutina: nunc ubi caupo dabit?

maxime autem celebrabantur, ſi de ſuo hæc munera ederent; nam & aliquando ipſa colonia ſolebat partem impenſarum ferre, ut docuit Noriſius. Si vero editores omnem ſumtum præberent, *diem privatum* edere dicebantur. v. Gruter. CCCCLXXV. 3. ſed etiam opus fuiſſe indulgentia Imperatorum docent plurima marmora. v. Gruter. CCCCIV. 2. BURM.

Familia laniſticia] Sic appellat eam, quam habebant laniſtæ emtam, & ſuam ad hos ludos, quæ conditionis fuit ſervilis, & inſtituta tali fine. Suetonius in Auguſto cap. 42. *laniſtarum familiam* appellat. SCHEFF.

Plurimi liberti] Malim, *primuli*, vel *primulum liberti*. Nam ſimiles facile inter ſe congruunt. Et ſic videmus etiam Synagogam Libertinorum Actorum Ap. cap. VI. IX. Quin & ita ſervi inter ſe conveniunt. Plaut. Sticho III. II.

Atque id ne vos miremini, homines ſervolos
Potare, amare, atque ad cœnam condicere.
Licet hoc Athenis nobis.

Si itaque ita ſervi inter ſe congruunt, non mirum ſi & liberti. GOES. Neſcio quid ſibi velit vir Ampliſſimus, neque ſenſum capio: non hic enim de conſenſu libertorum inter ſe agitur, ſed vult inter gladiatores, qui ſpectabuntur, plurimos libertos fore, quo hujus municipii, ſive Decurio, ſive Sevir fuerit, inſolentiam & faſtum oſtendat, qui libertos ad ferrum, non è ludo auctoratos exhibiturus eſſet, ut Cæſaris munere Vir è ſtirpe prætoria, & Senator pugnarunt. Sueton. in ejus vit. cap. 39. BURM.

Eſt caldicer, ebrius] Suſpicor, ſcribendum *caldior*, quod habet Varro quoque, pro *calidior*, & expono, *vehementior*, qui non facile remittit, quod propoſuit. Vide infra ad cap. LVII. I. SCHEFF. Lege *caldicor*, caldicors, caldicordis; θερμοκάρδιος, ὀξύθυμος, ὀξύχολος. REINES. Reineſius vult *caldicor*, & exponit eum, qui ſit θερμοκάρδιος, quod haud placet, quoniam analogiæ ratio eſt nulla. Non autem dubito, quin ſcribi debeat, *caldi cerebri*, nam *ebrii* vox hic otioſa eſt. *Caldi cerebri*, qui una voce alias eſt *cerebroſus*. SCHEFFER. E duabus vocibus unum vocabulum continuandum eſt, *caldicerebrius*, cerebroſus & calidi cerebri. Sic intra cap. LVIII. *caldus cicerius.* In Gloſſis Labbæi non diſſimili modo formatum occurrit *oripuſidus*, HEINS. Scopo auctoris forte non

Ee diſcon-

„aut hoc, aut illud erit: quod utique: nam illi domeſticus ſum. non „eſt mixcix. Ferrum optimum daturus eſt, ſine fuga; carnarium in me„dio,

diſconveniet, ſi ſcribamus *caldi egregius*, ſicut Silius Italicus dixit *egregius lingua*, ſimili ratione, qua dicimus *largus opum*, *parcus cruoris*, & ſimilia alia. Erit autem, ſi eam lectionem recipimus, Synecdoche partis, ut ex caldi exhibitione intelligamus ipſum convivium. Nam veteribus aquæ calidæ potionem ita fuiſſe in deliciis, ut vel maxime in conviviis exhiberetur, jam pridem aliis fuit obſervatum. Unde & infra cap. LXV Habinnas convivis inſertus, *continuo vinum & caldam popoſcit*. GOES. Nihil faciunt ad Bacchum, quæ hic adferunt viri docti; ſolum huic deſperato loco ſanando Heinſii ingenium par fuiſſe, & ita locutum hunc centonarium credo, quod ſequentia demonſtrant. Non enim *ebrius* huic poterat loco convenire; ſed ille libertos ſuos cogebat depugnare, nec accipiebat eorum excuſationes, quia *calidus juventa*, ut Horatius, erat & cerebroſus, qui non facile remittebat. Ita inf. cap. 75. *Experietur cerebrum meum.* Erat hic Titus, ut Cicero de Bruto ajebat, eo ingenio, ut *quidquid vellet, valde vellet*: & Plinius de Aſinio Pollione lib. XXXVI. 5. *erat acris vehementia.* Sed pergit Echion; non multum refert, munus tamen dabit, & ſive ex familia laniſticia, ſive ex libertis, gladiatores. & hoc certo futurum adfirmabat, quia ejus mores noverat, nam illi domeſticus erat. BURM.

Aut hoc, aut illud erit] Aut munus, aut dies feſtus. Utriuſque enim ſpem jam injecerat. GOES.

Erit] Eſſe oportet. Ita Phædrus noſter III. fab. 11. *Erit ille notus, quem per te cognoveris.* Plautus Moſtell. II. ſcen. I. Phil. *Ubi ego ero? T. Ubi maxime eſſe vis.* SCHEFFER.

Quod utique] Hic abeſſe quædam arbitror. SCHEFFER. Hoc vitioſum eſt. Sententia eſt clara, dicit, ſe hoc certo poſſe de eo tradere, ut qui ſit domeſticus ipſius, adeoque cognitos ipſius habeat mores. Sed quia hoc non volunt verba, ſicut nunc leguntur, ideo hic ſuſpicor, aliquid abeſſe. IDEM. Lege *quid* pro *aliquid*. Quod & Munkero veniebat in mentem. HEINS.

Non eſt mixcix] Scribendum exiſtimo, *micarius*. TILEBOM. Neſcio an non ſcribendum ſit, *mittix*, quomodo dicitur *plix*, unde *complix*, item *pendix*, & *pernix*, & intelligendus is, qui mittit facile. *Mittere* namque proprie dicimur gladiatores, cum diſcedendi eis concedimus libertatem, nec depugnare ad mortem cogimus. & ſequitur ſtatim de ferro optimo, itemque carnario, unde haud difficulter iſta conjicias. Num potius faciendum *mixias*. Heſychius: Μίξιας, ὁ μιγνύων, quaſi qui nil miſceat, ſed aut hoc velit, aut illud. SCHEFFER. Novato vocabulo deſcribit hominem inſociabilem, inadcommodum, incompoſitum, ſingularem, ſui ſenſus & juris, quem Græci eleganter ἄμικτον, ἀνάρμοστον, ἀσύμβατον, ἀσύμπλοκον, ἀκοινώνητον, & ἰδιότροπον adpellant. Malim autem pro monſtroſo iſto reponere *mixtilis* vel *miſtilis*: X enim huic ſcribæ pro ſ pingi ſolet. Quod autem ſimul pro vocula triſyllaba diſſyllabum dedit, factum eſt ab eliſu literæ *i* in ultima; quæ cum in uno brevi vocabulo ter occurreret, ſemel ab incurioſo neglecta eſt; recte autem, ut puto, revocata. *Miſtile*, *mixtile*, ut textile, nexile, mictile, flexile. Sin librario de ejecta ſyllaba nihil imputari debet, utique nec neceſſe id eſt, τὸ *mixcix* commode exponam per *miſcus*, qui & *miſcuus* & *miſculus*, id eſt, vulgaris, κοινὸς, popularis: non miſcus, ἀκοινώνητος, non ſentiens cum reliquis, non ſtudens in commune, ſed ſibi ſuiſque. Contra κοινονοημοσύνη ea modeſtia, moderatio & virtus eſt, qua quis communi cum cæteris jure cenſeri æquo animo patitur. REINES. An ſcribendum *comixtus*, ut ſententia ſit, non eſt garrulus, vel nugator, qui multa dicat in vanum. Gloſſæ Iſidori *comixus*, *verboſus*, *loquax*. SCHEFFER. Nec ipſe ſatis video, quomodo locus peſſime habitus ſit reſtituendus in integrum, nec aliorum conjecturis do manus. Thomas Munkerus legebat, *non eſt cimbix*. Quid ſi legamus, *non eſt cimex*. Horat. I. Sat. X.

Men' moveat cimex Pantilius. ——— HEINS.

Monſtrum vocis. Sed ego legendum cenſeo *non eſt Myxus*, id eſt, non eſt de glorioſis, ut infra loquitur cap. 75. Alludit autem ad Græcorum proverbium, Βαῦκοι Μύξος, quod Diogenianus habet Cent. III. 65. & reliqui parœmiographi: & quod egregie eruditiſſimus ille Anglorum Gatakerus explicuit ad Antonini Librum IX. §. 29. & Salmaſius ad Tertull. Pall. pag. 332. Hoc vult ergo innuere, certe daturum eſſe Titum munus, non enim eſſe Glorioſum, qui omnia magnifice promittit, & nihil vel exiguum præſtat. BURMAN.

Ferrum optimum daturus eſt] De ferro Gladiatorio adeatur Lipſius vir ſummus, excurſibus ad lib. III. Annalium Taciti, littera G. HEINS.

Sine fuca] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ſine fuga*, ut ſit ſenſus, non fore locum fugæ, omnibus pugnaturis ſine miſſione ad mortem. Senec. Contr. 29. *Abſciſſa miſſione, gladiator, quem armatus fugeret, nudus inſequitur.* SCHEFFER. Scribe *ſine fuga*. HEINS.

Carnarium in medio] Ordo: ut amphitheatrum videat carnarium in medio. *Amphitheatrum*, pro iis, qui ſpectant in amphitheatro. SCHEFFER. Scribe, *harenarium in medio, ut amphitheatrum videatur.* Harenarium id fuiſſe circumſeptum palis ligneis, cratibusve, aut aliis ſepimentis, apparet, ne effugium daretur pugnaturis. *Harenarium* pro harena, aut loco gladiatoribus decertaturis præparato. Sic & *Harenarius* pro gladia-

Digitized by Google

„dio, ut amphitheatrum videat: & habet unde. Relictum eſt illi ſeſter-
„tium tricenties; deceſſit illius pater. Male ut quadringenta impendat
„non ſentiet patrimonium illius, & ſempiterno nominabitur. Jam man-
„nos aliquot habet, & mulierem eſſedariam, & diſpenſatorem Glyconis,
„qui

tore, infra cap. CXXVI. & in Pandectis Juris Civilis. HEINS. Non mutarem hic aliquid, ſed caperem de machina, quæ erecta in media arena ſpeciem carnarii præbebat, quale noſter refert infr. cap. 95. & 135. & 136. & à Plauto Curcul. II. ſc. III. 45. & auctori Moreti verſ. 56. memoratur, in quo repoſita erat viſceratio, vel carnes, quas dic muneris ſui Plebi eſſet diviſurus: ita enim moris fuiſſe, ut lauti muneratores ſpectaculis epulas, panem, vinum, cruſtula, mulſum, & ſimilia adjicerent, infiniti lapidea teſtantur. Nova hac & inuſitata ſcena municipalis noſter Titus Populum delectabat, qui lardum, & omnis generis carnem ibi ſuſpenſam videbat. Dubito tamen, an non melius legeretur, ut *Amphitheatrum videat:* poſtquam nimirum ſanguineo illo Gladiatorum ſpectaculo ſatiatus eſſet, feſtiviori ludo delectaretur. Præſertim in tanta commeatus inopia, ut alter panem non oculo bubulo majorem ægre reperire potuiſſet, quamvis *videat* tolerari poſſit. Ideo enim in medio fuit, ut omnes poſſent videre. Hæc jam bene ſequentibus reſpondent *habet unde.* Quia extra ordinem populo liberalitatem exhibebat. BURM.

Et habet, unde relictum] Diſtingue: *& habet unde. Relictum eſt illi. Habet, unde*, brevites eſt dictum, pro habet, unde ſumtum faciat in illud munus. Terentius ſimili modo in Adelph. I, ſc. 2. *Eſt, dis gratia, & unde hæc fiant.* Plaut. Captiv. IV. ſc. 2. *Scis bene eſſe, ſi ſit unde.* SCHEFFER. Hic ordinem turbatum cenſeo: rectius enim conſtitues in hunc modum: *Deceſſit illius pater male, ſed habet unde: Relictum eſt illi ſeſtertium tricies. Ut quadringenta impendat, non ſentiet patrimonium illius.* GOES.

Relictum eſt illi] Proprie de hæreditate paterna Martial. X. epig. 47.

Res non parta labore, ſed relicta.

Ovid. lib. IV. de Pont. El. 18.

Quaque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes.

BURMAN.

Deceſſit illius pater male] Etiam hæc perperam diſtincta puto, & ſic emendanda: *deceſſit illius pater. Male ut quadrigenta impendat. Male ut impendat*, licet impendat male, & in re non uſque adeo commendabili pecuniam iſtam inſumat. SCHEFFER. Recepimus deſtinctionem Schefferi; *male* eſt damnoſe, ut *male emere*. Plaut. Moſt. III, 2. Et contra *bene emere* Cicer. lib. I. ad Att. Ep. 10. & Suet. in vit. Jul. Cæſ. cap. 50. Ita cape & illa Ovid. lib. I. Amor. El, 10.

Pro male conducto gratia nulla toro.

Et apud Terent. Eun. IV. 4. *male conciliate*, ubi Donatus explicat *magno emte.* BURM.

Sempiterno] Sic *æterno* apud Naſonem in Amoribus, è membranis lib. III. eleg. III, 11. HEINS.

Jam manos] Quid hoc eſt, *manios*? an ſcribendum *manias*? Aſinius Capito apud Feſtum; *Maniæ dicuntur deformes perſonæ.* Sed *maniæ* proprie, quæ & *larvæ*. Martianus lib. II. de Lemuribus loquens: *Si autem depravantur ex corpore, Larvæ perhibentur ac Maniæ.* Quare ſuſpicor, ſcribendum *nanos.* Et habebant aliquando tales. Statius in Domitiani ludis lib. I. Sylv. VI. verſ. 61.

Hic audax ſubit ordo pumilonum,
Quos Natura, brevi ſtatu peracto,
Nodoſum ſemel in globum ligavit:
Edunt vulnera, conſeruntque dextras.

Adde Lipſium Saturn. II. cap. 4. SCHEFFER. Legē *mannos*, id eſt, equos minores, ſive pumilos ob ea, quæ ſequuntur, *mulierem eſſedariam*; talia enim divitibus delicias faciebant. Vocabulum à Gallis acceptum Horatio, Senecæ, Plinio: Hieron. in Eccleſ. cap. 10. & Paulin. ep. ad Severum de Melania, vulgo *buricos* vocari ſcribunt. Burichus autem eſt βρικὸς: ita Cyrenæos aſinum vocare adnotavit Heſychius: hoc ab Ebræo ברקום *bricom*: inde Βύῤῥιχος inferioris Græciæ, non Πύῤῥιχος, ut putat Vir magnus: & βυῤῥιχίδια, pro ſtratis equorum mannorumve, in teſtam. Greg. Naz. & Chron. Alex. REINES. Reineſius putat, *mannos*, id eſt, equulos, burichas, quod & Hadrianides recepit in textum. Sed improvide, ut non pauca alia. Nam loquitur noſter de rebus omnimodo diſtinctis, quod conjunctionis repetitio teſtatur. Itaque nec dici poterit, quod pertinuerint ad eſſedum. Et diverſum nos oſtendimus in libro II. de re vehicul. cap. 23. habuiſſe nempe junctos equos vel mulos, ubi & cætera hujus loci explicavimus. SCHEFFER. Scripſit forte, *nanulos*, vel *naniolos*, niſi *nanios* dixerit, quod verius. Nam Gloſſæ Labbæi; *Nanior, pupus.* Apud Papinium Statium etiam nanuli in arenam producti ſpectaculo Cæſaris. *Mannis* ſive *mannulis* hic locus nullus, quamvis *nannos* pro nanos apud Arnobium in vetuſto Codice Regio. Apud Senecam quoque ep. LXXVI. Codices ſcripti plerique, *magnus pumilio.* Ubi Juretus contendit legendum, *manus*, e ſcripta Arnobii lectione. Qui Deos recenſet *nonnullos manos, longos, medios, macilentos, pingues, craſſos.* Sed in Senecæ loco æque, ut Arnobiano, *nanos*, reſtitui oportere cenſeo. HEINS. Cum Reineſio facio, & *mannos* lego, qui delicatis & lautis

 maxi-

„qui deprehenſus eſt, cum dominam ſuam delectaretur. videbis populi „rixam inter zelotypos, & amaſiunculos. Glyco autem, ſeſtertiarius ho„mo, diſpenſatorem ad beſtias dedit. Hoc eſt, ſe ipſum traducere. Quid „ſervus peccavit, qui coactus eſt facere? Magis illa matella digna fuit, „quam taurus jactaret. Sed qui aſinum non poteſt, ſtratum caedit. Quid „autem

maxime appetebantur, ut ex Horatio notiſſimum. Plin. lib. IV. ep. I. *Habebat puer mannulos multos. & vinctos & ligatos.* Burichos poſtea vocatos à colore rufo, quaſi πυῤῥίχους cenſet Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. ult.

Mulierem eſſedariam] Ex eſſeda (vehiculum id fuit bellicum) pugnaturam. Vide Lipſ. Saturn. ubi ſimul habes plura de mulieribus gladiatoriis. SCHEFFER.

Deprehenſus] Proprie. Horat. I. Sat. II. *Deprendi miſerum eſt.* Et ita alii.

Domina ſua delectaretur] Id eſt, rem cum ea haberet. *Delectari* verbum pertinens ad rem veneream. Apulejus IX. Aſ. *puer adhuc adulteros ipſe delectans.* Petronius ipſe cap. LXXXVII. *At ipſe non indelectatus nequitia mea.* Atque hinc *delicia*, apud Catullum & alios ſæpiſſime. *Oblectari* ſenſu parili uſurpavit Terentius. SCHEFFER. Antiquus codex *delectaretur*, & recte, pro *delectares*: ut *ridero*, pro *ridere*: *ſomniari*, pro *ſomniare*: *delectari*, pro delectare, & ſimilia apud Noſtrum. HEINS.

Videbis] An *ridebis*? ut apud Senecam de ira lib. III. cap. 43. *Ridere ſolemus inter matutina arenæ ſpectacula.* HEINS.

Seſtertiarius homo] Sic exiſtimo vocari eum, qui cenſum habet, ſive patrimonium, mille nummos: ita dictum, ſicut ſupra *centenarius*, à ſeſtertio non nummo, verum pondere, quod valebat nummos mille. Quæ ſumma cum ſit plane vilis, iſto titulo hominem & inopem, & in illa paupertate mire arrogantem ac ſuperbum, indigitare exiſtimo. *Seſtertiarii* vocabulum habes & in Gloſſis Tyronis pag. 67. SCHEFFER. Hoc dictum, ut *dupondiarius*. Sic mox *gladiatores* quoque habes *ſeſtertiarios*. HEINS.

Ad beſtias dedit] Tertullianus de reſurrectione carnis dixit id ipſum, *pronunciare ad beſtias*, ut & in Apologetico cap. XLVI. ſed altera loquutio vulgarior, quam & habes in l. 12. ff. de pœnis, & in paſſione B. Perpetuæ: *Quia ſciebam me ad beſtias datam eſſe, mirabar quod non mitterentur mihi beſtiæ.* Ubi malim *immitterentur*. HEINS. Solemnis locutio, ut *dare ad remum* Sueton. Aug. 16. & Livius XXXIV. 6. Plaut. Aſin. III. III.

Poſtea ad piſtores dabo, ut ibi cruciere currens. BURM.

Se ipſum traducere] Id eſt, ludibrio exponere. Et ſic hæc loquendi ratio apud Senecam de Beneficiis lib. II. cap. XVII. & libr. IV. cap. XXXII. de ira libr. I. cap. VI. de Providentia cap. V. GOES.

Coactus eſt facere] Habet in animo ſimile quid illi, quod Haterius apud Senec. præf. IV. Contr. dixit, cum libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuiſſet: *Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas.* Noſter infra in ſimili argumento: *nec turpe eſt, quod dominus jubet.* Illud *facere* ſenſum habet ambiguum, ut fere ſolet noſter tali modo ludere, & propius ſpectat ad *hoc* negotium. Infra apud noſtrum cap. LXXXVII. *pungere me manu cœpit. & dicere, quare non facimus* Item: *ſi quid vis, fac iterum.* SCHEFFER. Vide ſupra cap. XI.

Magis illa matella] Legendum, *magis illa maſtigia digna.* TILEBOM. Sic appellat proprio convicio impudicam mulierem, quaſi quæ ſubdat ſe cujuslibet libidini exercendæ. SCHEFFER. Simile convicium apud Plautum Perſ. IV. 3. *Numquam ego tam matulam credidi.*

Taurus jactaret] Etiam hoc eſt ambiguum. *Jactare taurus* dicitur, quod cornibus in ſublime tollit ac projicit: habebantque pilas in theatris eo fine. Martialis in Spectac. Dom. Epigr. 21.

Namque gravem gemino cornu ſic extulit urſum,
Jactat ut impoſitas taurus in aſtra pilas.

Cæterum ut pilas iſtas, ſic ſæpe feras aliis ſecum commiſſas jactabat, ut teſtatur Martialis idem in eopſe libro. Quia igitur præceſſit apud noſtrum, diſpenſatorem dediſſe ad beſtias, id eſt, certamen cum beſtiis in amphitheatro, ideo hic ſubditur, mulierem iſtam impudicam meruiſſe potius ejuſmodi ſupplicium. Eſt tamen quoque *taurus* inter improba vocabula. Diomedes lib. II. *Amphibologia fit & per homonymiam, cum dicimus taurum, & neſcias, utrum de armento, an obſcœnam corporis partem dicamus.* SCHEFFER. Proprie locutus eſt. Martialis de Spectac. Epigr. XXI.

Jactat ut impoſitas taurus ad aſtra pilas.

Paſſio S. Perpetuæ: *Puellis ferociſſimam vaccam præparavit: prior Perpetua jactata eſt.* Rufinus in hiſtoria eccleſiaſtica: *Cum à tauro ferociter inſtigata fuiſſet, innumeris ictibus laceſſita, & toto arenæ ambitu jactata, nihil læditur.* HEINS.

Stratum cadit] Veſtem aut pellem, quæ inſternebatur equis, ante uſum ſellarum. Plin. VII. cap. 56. *Frenos & ſtrata equorum Peletronium inveniſſe dicunt.* Eſt autem proverbium in eos, qui alios puniunt, alios pœna illa digniores à delinquendo quærunt abſterrere. SCHEFFER. Male hoc proverbium explicare puto Schefferum; innuit, quia in verum auctorem iram ſuam evomere non poteſt, in innocentem omnem effun-

,, autem Glycon putabat Hermogenis filicem umquam bonum exitum fa-
,, cturam ? Ille milvo volanti poterat ungues reſecare Colubra reſtem
,, non parit. Glyco, Glyco, dedit ſuas: itaque, quamdiu vixerit, ha-
,, bebit

effundit. Illa uxor Hermogenis viri in colonia potentis filia forte erat, in quam non audebat Glyco injuriam vindicare. Itaque ut tamen oſtenderet indignationem, ſervum ad beſtias dat. Sed hoc facto ſe quoque traducit, & boni & facilis mariti notam contrahebat, qui adulteram non audebat repudiare. BURMAN.

Hermogenis filiam] Quam nempe Glyco ille habebat in matrimonio, ipſa iſta, quæ ſe ſervo ſuo ſubjecit, modo deſcripta. SCHEFFER. Liber antiquus habet *filicem*, non *filiam*. Nam filix quidem herba eſt, *curvis inviſa aratris*, ut Maro tradit, ſed transfertur tamen ad res animatas. Apud Horatium lib. I. Sat. III. verſ 37.

Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Et apud Perſium Sat. IV. verſ. 41.

Non tamen illa filix ullo manſueſcit aratro.

A *filix* autem eſt, *filicare*, unde & *patera filicati operis*, de quibus videndus Feſtus in *Filicare*, & Victorius ad Ciceronem. HEINS.

Exitum facturam] Bene ac honeſte ad finem ſe geſturam, & idcirco ei eventura omnia feliciter ac decore. Seneca ep. 115. *Exſpectarent; viderentque, quem admirator auri exitum faceret.* Locutio vere Petroniana; ſic enim ſtatim ab initio Satyrici cap. II. *Pictura quoque non alium exitum fecit.* SCHEFFER.

Ille Milvo] Hermogenem intelligit. Eſt autem dictum, ut opinor, in eos, qui nimium arti ac ingenio ſuo fidunt, & ob id facturos quidvis ſe, etiam quod impoſſibile eſt, putant. Ideo exiſtimo, poſt *reſecare*, punctum interrogationis eſſe ſcribendum, quaſi diceret: num putavit ſe facturum id, quod fieri ratione nulla potuit? SCHEFFER. Legendum non eſt *ille*, ſed *illa*, nempe Hermogenis ſive filia, ſive filix: illa, inquam, erat, quæ milvo volanti ungues reſecabat, id eſt, exarmabat. Nam milvus nihil habet, quo valeat, præter ungues, cætera imbellis. Huic autem comparat ſola libidine fortes, qui magno involant impetu, quos illa, ut venerant, quamlibet æſtuoſos & fervidos, exiguo laſſos & languentes dimittebat domum. GOES. Puto hoc proverbio indicari mulierem libidinoſam, quæ ſtupra & adulteria poterat committere, non ſentiente olim patre ejus, neque nunc marito. Quare Glyco non debuiſſet illam ducere, cum jam ante inquinata eſſet, & præterea ex patre nequam eſſet nata. Si *ille* legatur, ad Hermogenem aſtutum & fallacem referendum, qui Glyconi filiam ſuam obtruderit, quam ipſe ſciebat peſſimam. Hoc autem blanditiis & artibus tam dextre Glyconi perſuaſit, ut ille crederet, ſe Penelopen ducere, quæ revera Thais erat. Et huc magis inclino. BURM.

Colubra reſtem non parit] Id eſt, non eſt diſſimilis filia parentibus. Convenit dictum Theognidis *è ſquilla roſa non naſcitur, aut hyacinthus.* Adde Horatium in Odis. SCHEFFER. Lege *piſcem*: hoc enim poſcit oppoſitio duorum inter ſe aliqua ſimilium; eademque eſt apud Matth. VII. 10. REINES. Non video, quid *reſtis* faciat ad colubram. Opinor, *colubra preſtem non parit.* Similia generari a ſimilibus vult Noſter. Πρῆστις eſt Græcis, quæ *piſtrix* Latine, vel *piſtris*. Nam Voſſius de Analogia dubitat, an *piſtrix* dicatur, quod Maronis, Sidonii, aliorum Codices *piſtris*, non *piſtrix*, habeant. HEINS. Neſcio, cur mutandum plebejum hoc proverbium, etſi alibi non lectum, cum enim colubra, temere jacens, reſtis ſive funis figuram referens, ignarum poſſet fallere, & forte aliquis imperitior colubræ pullum pro reſte ſuſtuliſſet, poteſt hinc nata eſſe parœmia, quæ aliter ferebatur, *è vipera naſcitur vipera*, quam Junius adduxit ex Stobæo.

Ἐκ τῶ κακῶ γὰρ ἡ φύσις τίκτει κακὸν,
Ὡς ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἔχιδνα γίνεται.
Ex malo enim natura gignit malum,
Ut vipera iterum naſcitur de vipera.

Colubram autem æque ac *colubrum* dici docuit Schefferus ad Phædri lib. IV. fab. 18. Et ita Ovidio reſtituit Heinſius ex veteribus libris, quem vide ad lib. IV. Metam. verſ. 474. & verſ. 491. ita & apud Horat. lib. I. od. 17. emendatiores codices habere teſtantur viri docti:

Nec virides metuunt colubras. BURM.

Glyco, Glyco, dedit ſuas] Puto plane legendum, *ſuos*. Intelligit enim & diſpenſatorem ejus, & una cum ipſo conjugem, quorum illum quidem dedit ad beſtias, hanc vero ad perpetuam apud omnes infamiam. Sic enim *dediſſe* hic intelligendus eſt. SCHEFFER. Deêſt aliquid. Forte *Glyco exitio dedit*: quamquam repetitio ejuſdem vocabuli familiaris eſt Arbitro. *Ita, ita; vero, vero; modo, modo*; & ſimilia. HEINS. Imo ne huic id ſolum, ſed & aliis, atque inprimis Terentio, ut in Heautont. Act. II, ſcen. III, *Syre, Syre, inquam, heus, heus, Syre.* Et mox, *redi, redi.* Act. III. ſcen. I. *Satis jam ſatis pater durus fui.* item Act. III. ſcen. III. *Qua, qua fortuna.* tum in Phormione Act. I. ſcen. V. *Non, non ſic futurum eſt.* Et eleganter inverſo verborum ordine Act. II. ſcen. II.

Negat Phanium eſſe hanc ſibi cognatam Demipho,
Hanc Demipho negat eſſe cognatam.

Et alibi ſæpius. Ego tamen huc non confugiendum puto, cum exiſtimem ſcriptum fuiſſe *Glyconi Glycones edidit ſuas*, id eſt, peperit filias nempe moribus ſibi ſimiles. vid. Ezechiel. cap. XVI. Comment. 44. Terent. Heautont. Act. V. ſcen. III. verſ. 17.

Digitized by Google

„ bebit ſtigmam, nec illam niſi Orcus delebit. ſed ſibi quiſque peccat.
„ Sed ſubolfacio, quod nobis epulum daturus eſt Mammea; binos de-
„ narios mihi, & meis. Quod ſi hoc fecerit, eripiat Norbano totum
„ favorem: ſcias oportet, plenis velis hunc vinciturum. Et re vera,
„ quid ille nobis boni fecit? Dedit gladiatores ſeſtertiarios, jam decrepitos,
„ quos

Id quod eſt conſimilis moribus,
Convinces facile ex te natum: nam tui ſimilis eſt probe:
Nam illi nihil vitii eſt relictum, quin ſit & idem tibi.
Tum praterea talem, niſi tu, nulla pareret filium. GOES.

Nullus in his verbis ſenſus, poſſet ſubintelligi *ſuas pœnas*, quas ejus ſtultitia merebatur: niſi mallet quis legere *ladit ſuas*. Forte filias tantum ſuſtulerat ex hac adultera, quæ hac imprudentia patris, qui matrem hoc diſpenſatore ad beſtias dando flagitiis nobilitabat, lædebantur. Vel *ladit ſuos*, ut & ad filios referatur, ſi habuerit; nihil aliud hinc extrico. BURM.

Quamdiu vixerit] Nempe, Glyco. GOES.

Nec illam niſi Orcus] Scribe, *nec illud niſi Orcus*, &c. TILEBOM. Puta. *ſtigmam*, quomodo ſupra cap. XCIV. *ſcemas loquebatur*. Sic Laberius: *Pythagoream dogmam*. SCHEFFER.

Niſi Orcus] Pluto, ſive mors. Paulo poſt cap. ſequenti, *Quod illi auferre non poſſit, niſi Orcus*: & ſupra cap. XXXIV. *poſtquam nos auferet Orcus*. Inſcriptio Gruteriana pag. 689. 4. *Orcus eripuit mihi*. SCHEFF.

Sed ſibi quiſque peccat] Imo, *ſed nec ſibi quiſque peccat*. Peccabant enim Hermogenis filia ejuſque filiæ Glyconi, unde illi ſtigma. GOES. Minime ſollicitandus locus. Garrulus hic, volens novo ſermone moleſtus eſſe, priorem narrationem communi clauſula finit, *ſed quid hoc ad nos*, ſibi hanc ignominiam adſcribere debet, nihil inde ad nos incommodi aut damni redibit. Locutio autem eſt ſimilis illi Terentianæ Adelph. Act. I. ſcen. 2. *Si quid peccat, mihi peccat*. inquit Mitio Demeæ. id eſt, omnis infamia & damnum ad me redit. At in Heautont. Act. V. ſcen. 2. *Qua amentia eſt, quod peccavi, id obeſſe huic*. Cicer. libr. III. ad Att. Ep. 15. *Si quid in te peccavi, ac potius quoniam peccavi ignoſce, in me enim ipſum peccavi vehementius*. BURM.

Subolfacio] Hoc plebejum; Latinius dixiſſet, *ſuboluit mihi*. Capitolinus in Gordianis cap. XI. *Præfectus urbis cui, neſcio quid, redoluerat, à conventu ſe abſtinuit*. *Subodorari* dixit Cicero in epiſtolis ad Atticum, & alibi. Cæterum ut hic habemus *ſubolfacere*, ſic *abolefacere* dixit Tertullianus Apologetici cap. XXXV. HEINS.

Mammea] Metuo ut recte ſe habeat *Mammea* nomen. Infra etiam corruptum videtur, *Ipſum Mammeam debatuere*. Eſt enim ſemper fœmininum apud Romanos, quantum licet recordari. Sic Julia Mammea Alexandri Severi. HEINS. Inſolens hoc viri nomen forte corruptum pro *Mamma*, vel *Mammas*; quod & una litera minus *Mama* occurrit apud Gruter. DCCCCLV. 5. & libertus qui jam *Mamas*, p. LXXIV. I.

Binos denarios] Loco ſportularum, vel apophoretorum. Nam & illa pecuniâ fuiſſe data docet Sueton. Caligul. cap. LV. qui dicit illum *comiſſatione quadam agitatori Eutycho in Apophoretis vicies H S. contuliſſe*. Infr. cap. LXXI. *ſcis enim quod epulum dedi & binos denarios*. BURM.

Eripiat Norbano] Forte rectius, *eripiet*. Hoc vult, non ſic porro publice amatum iri Norbanum, ut hactenus, ſi tali liberalitate commendare ſeſe valet Mammea. SCHEFFER. *Norbanus* & hic libertus fuit; forte C. Norbani Flacci qui conſul ſub Tiberio fuit collega Druſi A. U. C. DCCLXVIII. Tacit. I. ann. 55. ſive L. Norbani Flacci qui anno DCCLXXII. fuit conſul cum Silano.

Favorem eripiat] Quem plauſu ſuo in ſpectaculo teſtarentur. Res vulgo notiſſima. Ita Cicero dixit *eripere laudem alicui* lib. II. Tuſcul. cap. 2. & *amicos alicui* Matius ad Cicer. lib. XI. Ad fam. Epiſt. 28. Ovid. I. Faſt. I. verſ. 621. *Mox honor eripitur*.

Plenis velis hunc vinciturum] Fuit cum illud *vinciturum* mutandum putarem, nunc non mutari placet. Eſt enim archaiſmus pro *victurum*. Sic *feſellitus ſum*, & alia multa contra rationem caſtigati ſermonis. Legebam olim, *plenis velis hunc iturum*. Sic infra cap. LXXI. *Rogo, facias etiam naves monumenti mei plenis velis euntes*. HEINS. Vulgare dictum, ſed quod conjungi cum τῷ *navigare* aut ſimili verbo ſolet, ut Cicero fecit pro domo cap. X. *Ipſe archipirata cum grege prædonum impuriſſimo pleniſſimis velis navigares*. Virgil. lib. I. Æn. ver. 400.

Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia velo.

Non inepte tamen Petronius hanc locutionem homini plebejo tribuit, quia & proprie ille favor & rumor Theatralis, quo applauſu & acclamatione proſequebantur editores, vel certantes, *aura popularis* dicitur, & *aurarii* ipſi fautores, vel favitores, ut notat Servius ad Virg. lib. VI. Æn. verſ. 204. & verſ. 817. ubi videatur & Cerda. BURM.

Gladiatores ſeſtertiarios] Paullo aliter ponuntur hic, *gladiatores ſeſtertiarii*, ac ſupra *ſeſtertiarius homo*. Sunt enim plane hic, opinione mea, ſeſtertiarii gladiatores, qui ſeſtertio, vel mille nummis, vendunt ſuam operam in arena. Ubi ſimul, quia hos ceu peſſimos viliſſi-

Digitized by Google

„ quos ſi ſufflaſſes cecidiſſent ; jam meliores beſtiarios vidi. occidit de lucer-
„ na equites.

viliſſimoſque exagitat, nonnihil de ipſorum precio conjectsri poteſt. SCHEFFER.

Quos ſi ſufflaſſes] Spiritu vehementiore paulo adflaſſes. Loquitur ad illum pæne modum, quo apud Plautum Artotrogus, Mil. I. 1. *Quoius tu legiones diſſlaviſti ſpiritu, quaſi ventus folia.* SCHEFFER. Latinius utique foret, *quod ſi ſufflaſſes*, ſed plebeiſmum Petronius expreſſit. Sic *inſufflare* & *exſufflare* cum quarto conjunctum caſu ſæpe occurrit apud ſcriptores Chriſtianos. Prudentius Paſſione S. Romani. verſ. 919.

Ingreſſus ille, ut hos paratûs perſpicit,
Inſufflat ipſos, ceu videret dæmonas.

Sulpitius Severus lib. III. Vitæ S. Martini. *Vidit poſt tergum dæmonem miræ magnitudinis aſſidentem, quem eminus (ut verbo, quia ita neceſſe eſt, parum Latino utamur) exſufflans, Avitianus ſe exſufflari exiſtimans, Quid me, inquit, ſancte, ſic aſpicis?* Verſio antiqua Irenæi lib. I. cap. IX. *Quædam ex fideliſſimis mulieribus exſufflantes & anathemizantes, ſeparaverunt ſe ab ejuſmodi inſano.* HEINS. *Sufflare* eſt ſpiritum pleno ore conceptum efflare. Plin. lib. XXXIV. Hiſt. Nat. cap. 8. *Eleuthereus Lycius Myronis diſcipulus fuit, qui fecit dignum præceptore puerum ſufflantem languidos ignes.* Idem de Ranis lib. XI. cap. 18. *per fores ſufflant.* Et hinc Plaut. Bacch. IV. 2.

Sufflatus ille huc veniet. P. diruptum velim.

Alludens ad Ranæ fabulam, quæ legitur etiam apud Phædr. I. 24. & quo noſter infra cap. XLVII. *inflat ſe tanquam Rana*, reſpicit. Hinc jam hoc vocabulum poſterior ætas pro deſpicere, contemnere præ ſe, poſuit, & ejus compoſita *inſufflare* & *exſufflare*, ut docuit Caſaubonus ad Sueton. Calig. cap. XXXVIII, Quibus adde egregium locum Tertull. de Idolol. cap. XI. *Quo ore Chriſtianus Turarius, ſi per templa tranſibit, fumantes aras deſpuet, & exſufflabit, quibus ipſe proſpexit.* Quæ ſequuntur vel corrupta admodum ſunt, vel iis obſcura, ut inutilibus conjecturis ea tentare nihil attineat. Nos Codicis Traguricnſis ſcripturam exhibuimus, BURM.

Jam] Id eſt, præterea.

Jam meliores beſtiarios] Legendumne putes, *meliores buſtiarios?* non abnuo tamen, *beſtiarios*. TILEBOM. Hinc ergo ſcire licet, deteriores habitos beſtiarios, quam gladiatores. SCHEFFER. Lege *buſtuarios*, qui ante ſepulcra virorum illuſtrium placandis eorum manibus dimicabant die inferiarum. REINES. Male *buſtiarios* reponunt. Hinc liquet, homines non valde peritos artis gladiatoriæ cum beſtiis in arena congredi juſſos, qui ludo matutino congrediebantur, Senec. ep. LXX. HEINS.

Occidit de lucerna equites] Hoc dictum cenſeo, pro, *ad lucernam*, quomodo Plautus in Moſtellaria III. ſc. 2. *de exemplo ædificare* dixit, quod vulgo *ad exemplum* ſolemus. Sic *de tertia vigilia* habet Livius IX. cap. 44. ubi vide Cl. Gronovium. Intelligit autem eos adhibitos in convivio, quomodo Horatius lib. II. Ep. II. verſ. 97. exponente Lipſio:

Cædimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem
Lento Samnites ad lumina prima duello.

Quod addit de Equitibus, manifeſte tangit Neronem. Vide Suetonium in vita ejus cap. 12. SCHEFFER. Quomodo, qui gladiatores ſua impenſa dederat, eoſdem occiderit? Imo ſequitur *omnes poſtea ſectos fuiſſe*, Legendum igitur, ut in membro præcedente *Dedit*, ita hic *Addidit*, *Addixit*: vel, quod ſcripto propius, *Exibuit*. Arenæ vel gladiaturæ verbum eſt *addicere*, pari notione cum verbis *dedere*, *tradere caput in mortem & funus arena*: Suet. Ner. cap. 12. hoc idem dixit, *exhibere ad ferrum*. Iſtud *de lucerna* capiamus interim de tempore, quo nimirum lychni ſolebant inferri, & de convivio. *Equites* quid hic faciant, non adparet, præſertim qui pro *gallis gallinaceis* pugnantibus *haberentur*: ſunt à Librario; vera ſcriptura *pedites*: per hos autem ſecutorem & retiarium, vel Thracem & mirmillonem, (hæc enim genera gladiatorum ſolebant in arena committi) intelligimus, quos in plano conſiſtentes, erectos, inclines, ſubſidentes, depugnaſſe notum eſt. Hunc ſenſum eſſe *juris* Petronianæ, manifeſtiſſimum adparet ex iis, quæ de atis & loripede, nimirum male pedatis, ſequuntur. Decepit autem librarium conceptus ille, quo putabat, Neronem Equites Romanos occidentem à Scriptore hic tangi: quod ſecus eſt. REINES. Reineſius vult, *exhibuit de lucerna pedites*. Nimis immutantur multa, & lubet ſcire, quid ita dicantur *pedites*, qui ſimpliciter intelligi debent gladiatores? Nemo ſane unquam *pedites* pro gladiatoribus uſurpavit. Quare maneo in mea ſententia, & locum ita ſcribo diſtinguoque: *jam meliores beſtiarios vidi (occidit & de lucerna equites, putares eos gallos gallinaceos) alter burdubaſta*, &c. Occaſione gladiatorum etiam hoc memorat de equitibus, velut quod ei revocatum ita eſſet in memoriam, ſed in parentheſi, dicitque, pugnam cædemque eorum non eſſe factam pluris, quam ſi galli gallinacei ad pugnam inter ſe dati occiſive fuiſſent. SCHEFFER. Ne id interpreteris, *ad lucernam*. Aliud enim eſt, *de lucerna*, aliud *ad lucernam*: ut infra cap. LXXV. *de lucerna labra ungebam*. Sed aliud voluit noſter. Scribo, *occidit de ſilicernio equites*, jam ſcilicet decrepitos. HEINS. Quid ſi legamus, *luce cernua*, id eſt, inclinata, *epidos*, ſive ſupernumerarios præter promiſſa paria, exhibitos. Ἐπιδίδωμι, *inſuper do*. GOES.

Equites] Aut equo congreſſos gladiatores, aut revera equites Romanos, quod in uſu frequenti ſub hæc tempora. v. Tacit. Hiſt. II, cap. LXII. in ludis tamen privatorum, qualis hic deſcribitur, vix uſitatum. HEINS.

Puta-

,, na equites. putares eos gallos gallinaceos: alter burdubaſta, alter lori-,, pes: tertiarius mortuus pro mortuo, qui habuit nervia praeciſa. Unus ,, alicujus ſtaturæ fuit Traex, qui & ipſe ad dictata pugnavit; ad ſummam,

Putares] Vide ſupra cap. VII.

Gallos gallinaceos] Pugnantes inter ſe, quod frequentiſſimum fuit apud veteres ſpectaculum. SCHEFFER.

Burdubaſta] Num ſcribendum, *buttubata*? Feſtus. *Buttubata Navius pro nugatore poſuit, hoc eſt, nullius dignationis.* SCHEFFER. Vera lectio fuerit, *gurdus atta.* Subſannat gladiatores pugnæ in arena, ad quam emti erogatique fuerant, ineptos ideo, quia eſſent male pedati: nimirum alter *atta*, voce vetere Sabina, ἀπὸ τοῦ ἄττειν; qui primis plantis vel etiam talis ambularet, &, cum terram leviter attingeret, eo ipſo ſubſiliret; alter loripes, qui crura potius traheret, ſerperetque, quam graderetur; quæ crurum vitia erectum ὀρθοστάδην & firmiter inſiſtere ſolo impediunt, gradu autem facile moveri, quod imprimis cavendum gladiatoribus, quippe ut ἀνίζωτοι eſſent unice curantibus, faciunt. De attis iſti docent Feſtus, & Grammatici veteres alii: etiam Caſaub. ad Suet. Tib. cap. I. de loripede nota res eſt, neque reſtat quicquam, recte ſic emendatum eſſe Petronium, eique ſuam ex Antiquitate elegantiam redditam, dubii. Quod autem ſimul adpellat *gurdum*, eo animi vitium opprobrare ei videri poteſt: *gurdos* enim pro ſtolidis accipere vulgus, ait Quinctil. lib. I. cap. 9. & ex Hiſpania ducere originem; idque haurire potuit è Laberii mimo Cacomemnone, quem laudat Gell. lib. 16. cap. 7. Iſid. in Gl. *Gurdus, lentus, inutilis, &, Brutus, gurdus.* Notæ Tironis: *Fatuus, Morio, Gurridus*, extenſo vocabulo. REINES. Multum hic locus exercuit viros eruditos. Non multum permiſſurus mihi, ſcribo, *burdobatta*, vel, *burdibatta*, ſive unicum vocabulum, ſive duplex, depromtum haud dubie è comœdia veteri, neſcio qua, ut complura alia hoc in libello. Batta burdonum victus, hoc eſt, ſentes. Hominem ſentum & aridum deſignat, qualis *batta*. Gloſſæ Labbæi: *Batta, βάτος. Βάτος, hic rubus, ruſcus, batta, ſintex* (hoc eſt, *ſentex*, hinc *ſenticeta*) *ruſci. Baſta* pro *batta*. Ut infra, *villicus Naſta*, pro *Natta*. Nec magis mirum, hominem aridum & exſuccum vocari *burdobattam*, quam hoc ipſo convictu hominem nequam vocari *corvorum cibaria*, & *crucis offam*. Ad hoc burdonum vel aſinorum pabulum alluſit Plautus Captivis, ubi, cum dixiſſet unus, *Aſper meus victus eſt*, reponit alter, *Senteſne eſitas? Horridior ruſco & aſperior tribulis* Galathea Polyphemo apud Naſonem dicta, quæ à Theocrito eſt mutuatus. *Uvis aridior puella paſſis*, in Priapeis. Cæterum *Baſtum* & *Baſtus* pro baculo dicebatur poſterioris ævi ſcriptoribus. Etiam pro clitellis uſurpatum quandoque; Lexicon antiquum, *Sagma, ſella, quam vulgus baſtum vocant, ſuper quo componuntur Sarcina, clitellas alii vocant.* An huc trahendum, *burdibaſta*? HEINS. Puto retinendum *Burdibaſta*, & explicandum *Aſini ſtratum*, quod viliſſimum erat. Nam *Baſts* ita dici docet Du Cange in Gloſſario. Burdi autem & Burdones aſini. vide eumdem & Salmaſ. ad Lampr. Elagabalum cap. XXI. ubi Baſternas inde dictas docet, & Baſtum dici clitellas, quæ Burdis imponebantur ad gerendas Baſternas. Quare hunc equitem per contemtum *Burdibaſtam* vocare potuit, ut non juſti equitis numerum implentem, ſed tantum Burdum, ſive aſinum, imo ne aſinum quidem, ſed tantum baſtum, ſive clitellam, ſive quod eſſet gibboſus & deformis, ut videretur in dorſo clitellas gerere. & hoc ſuadent ſequentia de Thrace alicujus ſtaturæ. Sed quid huc equites illi faciant, nondum exputare potui. BURM.

Tertiarius mortuus] Dabantur, ut nos docet Lipſius, gladiatores, quorum alter ſuccedebat alteri interfecto. Hinc *tertiarius*, qui ſuccedit cæſis aliis duobus. Gloſſæ: ἔφεδρος *tertiarius*. Et quoniam ſuccedit cæſo ante ſe, hinc ait fuiſſe illum *pro mortuo*, ſubſtitutum ſcilicet, ſed & ipſum mortuum, propter ignaviam, & id, quod ſequitur. SCHEFFER. Tertiarius eſt, qui alteri gladiatori jam jugulato ſuccedebat. Lepide ergo tertiarium male vivum, & nervis vix inſiſtentem, *mortuum pro mortuo* ſupponi ait. Hic loci hujus eſt ſenſus. Sic & Seneca ludit de villici ſui filio jam decrepito ep. XII. *Quis eſt, inquam, iſte decrepitus? quid te delectavit, alienum mortuum tollere?* & Plautus *hominem decrepitum, ſepulchrum vetus* vocat.

Ex hoc ſepulchro vetere viginti minas effodiam hodie. HEINS.

Pro mortuo] Lege *pro Marte*. TILEBOM.

Nervia praciſa] Id eſt, nervos. Verum vide, num legendum, *nervias praciſas*. Varro: *ſcientia doceat, quemadmodum in pſalterio tendamus nervias.* Item alibi. *ejus nervias tractare ſolebat*. Ego nil decerno. Nam in Nonii Codd. quibuſdam pro *nervias*, *nervia*, eſt reperire in Varronis hiſce verbis. Pro *habet*, *habuit* ſcribendum. SCHEFFER. Pro *nervos praciſos*, ut Urbaniores dixiſſent: ita *ſucciſi poplites* ſupra capite I. dixit, ubi vide.

Alicujus ſtatura fuit] Non hic de proceritate corporis accipio *ſtaturam*, ſed de ſtatu, quem obſervabant gladiatores, ut *ſtatura eſſe* hoc in loco ſit, conſtantem eſſe, ſtare poſſe. Nam opponit hunc primum illi, cujus erant nervia præciſa, ut ſtare non poſſet; deinde cæteris, de quibus ſequitur, *fuga mera*. Itaque *ſtatura alicujus eſſe* ita dictum, ſicut *indolis bona eſſe*. *Statura* idem eſt, ac *ſtatio*, ſicut *ſcriptio* & *ſcriptura*, *menſio* & *menſura*. SCHEFFER. Neſcio cur non

,,mam, omnes poſtea ſecti ſunt, adeo de magna turba adhebete acceſſe-,,rant, plane fugae merae. Munus tamen, inquit, tibi dedi. Et ego ,,tibi

non de corporis recto habitu & proceritate velit capi Schefferus. nam opponitur hic Burdibaſtæ & loripedi, qui omoino indigni, ut in arenam prodirent; hic vero Thrax alicujus erat ſtaturæ, id eſt mediocris, quæ poſſit commendare gladiatorem. Ea vis enim vocis *alicujus*. Ovid. II. Metam. verſ. 232.

——— *Aliquiſque malo fuit uſus in illo.*

Trax autem habet Tragurienſis codex, pro *Thrax*, ut ſcribebant & loquebantur olim. Ita Feſtus *Thraces gladiatores à ſimilitudine Palmularum Thraciarum.* Et ita Cruequius teſtatur omoes codices ſeripτos habere apud Horat. II. Satyr. VI. 44. & ita paſſim apud Horatium ſcriptum Torrentius & Lambious annotarunt. vid. ad lib. III. od. IX. Lapis apud Fabrettum cap. III. pag. 189. THREPTION CAES. N. DOCTOR THRAEC. & ita *Threcus* & *Threcius* pro *Thracus* & *Thracius* plurimis locis vindicavit Heinſios. Quem vide ad Ovid. XIX. Epiſt. Her. verſ. 26. & IV. Triſt. I. verſ. 21. ubi & in Ciceronis codicibus MS. ita obſervaſſe viros doctos monet, quos vid. ad ejus lib. II. de Officiis cap. 7. BURM.

Ad dictata] Hoc eſt, ut opinor, non ſponte ſua, ſed prout imperabatur ipſi à ſpectatoribus, qood fuit proprium gladiatorum ignavorum. Vide Lipſ. II. Sat. cap. 22. SCHEFFER. Ergo, non ad digitum, quod erat indicium pugnæ ſine miſſione. Sic capio Martialis vexatiſſimum locum:

Lex erat, ad digitum poſita concurrere palma.

HEINS. Ego vero hac de re ita cenſeo; ut ſunt aliarum artium dictata, ad quæ diſcentes ſeſe componant, ita & eſſe athleticæ ſive gladiatoriæ, ut manifeſte liquet ex Suetonii Cæſare cap. XXVI. Quæ dabantur noo modo à magiſtris & præpoſitis, ſed ſæpe etiam à ſpectatore populo, dum in arena periclitantur pugnantes. In quam rem inſigne teſtimonium Tertulliani eſt ad Martyras. Ita quippe ibi ille circa initium: *Et gladiatores perfectiſſimos non tantum magiſtri & præpoſiti ſui, ſed etiam idiotæ & ſupervacui quique adhortantur de longinquo, ut ſæpe de ipſo populo Dictata ſuggeſta profuerint.* Hoc ergo eſt quod dicit: quanquam Thrax ille alicujus fuerit ſtaturæ & juſtam gladiatoris formam prætulerit, non tamen fuiſſe, ut oportebat, in arte probe exercitatum, ut qui à ſpectatoribus ad dictata revocandus fuerit. GOES. Explico, illum pugnaſſe tamquam Tyronem, non autem ut veteranum & ſpectatum gladiatorem, qui arti ſuæ & peritiæ confiſus, audacter in adverſarium ruit, & in arena conſilium capit. aliter Tyrones, qui ne latum qoidem unguem à dictatis Laniſtarum recedere audent, aut, ut ita loquar, ſine cortice natare. De dictatis vero vide Caſaubon. ad Sueton. Cæſ. 26. BURMAN.

Secti ſunt] Quid hoc eſt? num idem, ac *vulnerati ſunt?* num legendum, *interfecti ſunt?* Placet alterum: ſic enim proprie locuti de gladiatoribus videntur, eratque proprium huic ludo, ut poſt ſectionem iſtam impetrarent veniam. Juvenal. II. Sat.

——— *Sergiolus jam radere guttur*
Cœperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.

SCHEFFER. Venditi, diſtracti. Sic *ſectiones exercere apud ærarium* Tacito Ann. XIII. XXIII. HEINS. An hoc notet illos fuiſſe caſtratos? certe *ſecari* ſimpliciter pro *vulnerari*, mihi hic poni non placet; neque etiam prius. Crediderim legendum *necti* ſunt, quod diſertus hic noſter centonarius eodem jure dicere potuit, quo reliqua, quæ non modo rus, ſed tabernarum ſordes olent. Sine miſſione pugnatum eſſe dicere voluit. Et ſequentia verba ſignificare voluot, de tam magna turba neminem ſuperfuiſſe, etſi lin. corruptiſſima. BURM.

De magna turba adhebete acceperant] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *ac bebete acceſſerant*. Dicit, non fuiſſe gladiatores ſelectos, ſed vulgares ex turba gladiatorum, eoſque peſſimos. SCHEFFER. Legendum, *athleta acceſſerant*. Præpoſitio DE ſæpe abundat in oratione pure Latina; ſic in iſto Ter. Ad. a. 5. ſc. 3. *id de lucro eſſe.* Sic apud Lucretium frequenter, & Catullum, Appulejum, Lampridium, Prudentium, Symmachum. Omoium frequentiſſime apud Medicos ſemipriſcos Theodorum Priſcanum, Marcellum Empiricum, Guarimpotum, qui æquivalentem Præpoſitioni *cum* inſtrumentali ſolent adhibere. REINES. Locus peſſime adfectus. Videtur velle paucos de tanto numero occiſos. Tentabam aliquando, & nec dum plane pœnitet, *Adeo de magna turba andabatæ pauci erant.* Quaſi & hoc reprehendat, in tanto numero gladiatorum andabatas paucos fuiſſe exhibitos, & hos quidem ſeſe ſtatim in fugam conjeciſſe. Nam in ſpectaculis hiſce, quo plures cadebant, eo ſplendidiora ipſa ſpectacula habebantur; quo pauciores, eo viliora & contemtiora. Plurimum autem malignitatis obliquæ ſubeſt narrationi. HEINS. Scripſit forte auctor: *Adeo de magna turba athleta acceſſerant, plane fuga mera.* GOES.

Fuga mera] Hoc eſt, qui nil poſſent, niſi fugere. Sic Cicero *nugas meras* dixit lib. VI. ad Att. ep. 3. *Quid eſt igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas.* SCHEFFER. Ignavi enim gladiatores, cum viderent adverſarium urgere, per totam arenam fugiebant, donec deprenſi à victore jugularentur. Ciceronis loco à Scheffero laudato adde Apulej. I. Metam. *ſolia ſunt artis & nugæ meræ.* Et lib. II. *ineptias mihi narras, & nugas meras.* vid. Nonium in *merum*. BURM.

Digitized by Google

„tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi, manus manum „lavat.

XLVI. „Videris mihi, Agamemnon, dicere: Quid iſte argutat moleſtus? Quia tu, qui potes loquere, non loquis. Non es noſtrae faſciae, „& ideo paupreorum verba derides. Scimus te prae litteras fatuum eſſe. „Quid

Ego tibi plodo] Applaudo. Liquet autem ex hoc loco, in muneribus plauſu proſequi conſueviſſe munerum illorum auctores. SCHEFFER.

Computa] De hoc verbo modo egimus, ſed notandus lepidus character hujus certe ſortis & faſciæ hominis, qui, ſi Norbanus ipſi vellet imputare munus, plauſu in amphitheatro dato penſatum ſatis credebat, & ideo eum ad calculos vocat. Eodem modo ut Avarus apud Juvenal. IX. 39.

Hac tribus, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, ac cevet. ponatur calculus, adſint
Cum tabula pueri. BURM.

Manus manum lavat] Ab Epicharmo vel Menandro τὸ χεὶρ χεῖρα νίπτει, χεὶρ χεῖρα νίζει, accepit: Etiam eadem ætate Seneca in ludo de morte Claudii. Hujus uſus gratia Galenus I. de uſu part. 5. Σύμμαχοι ἑκατέρῃ τῇ ἑτέρᾳ χεῖρα ἡ φύσις ἐποίησε, inquit: ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γίγνονται, καὶ πάντα πεφύκασιν ἴσαι. REINES. Seneca Ludo de morte Claudii: *Noli mihi invidere, mea res agitur. Deinde ſi quid volueris, invicem faciam, manus manum lavat.* HEINS.

Videris mihi dicere] Seneca de benefic. lib. VI. cap. V. *Videris mihi dicere, perdis operam.* Et cap. VII. *Videris mihi dicere, quo tantum mihi dexter abis?* cap. XXV. *Hoc dicere videris, quanto iſto cavebo.* HEINS.

Argutat] Nugatur. Propertius lib. I. El. 6.

Illa mihi totis argutat noctibus ignes. SCHEFF.

Egregie de homine ſibi in garrulitate placenti, quaſi neſcio quæ acumine & ingenio plena narraret. Plaut. Amphit. I. I. 193. *Pergin' argutarier.* Nonius: *Argutarier dicitur loquacium proloqui.* Ita habet Merceri editio. Sed Gothofredi & Junii *loquaciter proloqui.* forte fuit *loquacium more proloqui.* optime autem vocis vis intelligitur ex verbis Novii. *Quando ad ludos venit, alii cum tacent, totum diem argutatur quaſi Cicada.* Cicadæ enim acutum & continuum ſonum edunt, unde *rauca* à Virgilio dicuntur. Et hinc malos Poëtas & cantores *cicadas*, ſive τέττιγας à Græcis dictos docet Caſaubonus ad Athen. lib. XV. cap. 8. & tanta hujus animalis eſt fritinniendi lubido, ut Ovidius παροιμιῶδες dixerit lib. I. Art. Am. verſ. 271.

Vere prius volucres taceant, æſtate cicada.

Et hinc à Martiali lib. XI. ep. 19. *arguta* vocatur, Et ut noſter loquacitate ſua erat *moleſtus*, ita *inhumanas cicadas*, ab eodem lib. X. 58. appellari, quia perpetuo cantu, & ſtridore ſunt moleſtæ, recte adnotavit Scriverius, unde *obſtreperum carmen* quoque illis tribuit Apulej. Florid. XIII. ſed hæc longius abeunt. BURM.

Qui pote loquere non loqui] Ordo verborum a librario ſupino eſt turbatus. Scribo, *qui potes loqui, non loquere.* SCHEFFER. Non immutatum credo ordinem verborum, ſed Barbariſmos ſuos continuantem Echionem puto decoro ſibi ſermoni eſſe reſtituendum, *quia tu, qui potes loquere, non loquis.* BURMAN.

Noſtra, faſcia] Conjunge *noſtra faſcia.* Sic proverbiali genere vocat eum, qui eſt alienus ab ipſorum conſortio. *Unius faſcia* dicuntur generis unius, unius ſocietatis. forſitan, quod in militia ſignum militare eſſet faſcia, quam deinde *bandum* appellarunt, ſocique forent ac conjuncti inter ſe, qui ſub eodem militabant ſigno. Vide tamen, num legendum ſit *farina* Perſius V. verſ. 115.

——— *cum fuerit noſtra paulo ante farina.*

SCHEFFER. Id eſt, noſtræ ſortis, genituræ, & educationis; tractum à more infantes faſciis involvendi, vel appenſis crepundiis inſigniendi. Græce ἐκ σπαργάνων, quod eſt apud Philonem de libert. & de Abrah. id eſt, à faſciis, à bulla: inde ſignificat idem cum illo ἀπὸ βρέφους, à teneris, à cunis; ab ipſa cunabulari vita, ut loquitur Dudo Quint. præf. Norm. ὁμογάλακτοι, ὁμοτίτθιοι, collactii, qui idem lac ſuxerunt, ὁμοσπάργανοι, (σπάρξαι enim de re eadem eſt apud Hom. hymn. in Apollinem.) iiſdem faſciis involuti, iiſdem crepundiis ornati, iiſdem cunis agitati. REINES. Reineſius has faſcias acccipiendas putat de faſciis infantum. Fruſtra. Locutio deſumta eſt à mercatorum conſuetudine, qui unius generis merces una faſcia includunt. Res eſt hodie quoque receptiſſima. Plinius lib. XV. cap. 17. *Liguria uvas ſole ſiccatas junci faſciis involvit.* SCHEFFER. Nihil equidem movendum puto, etſi enim nobis plebeji hujus proverbii ratio non ſatis conſtat, non tamen à faſciis, quibus infantes involvantur, deſumtum putarim, ſed potius à faſciis cruralibus, vel alterius membri, quas ex purpura & pretioſiore materia ditiores geſtabant, humiles ex centonibus & pannis ſibi aptaſſe veroſimile eſt. Sed hæc nondum ſatis clara luce perfuſa ſunt. BURM.

Pauperorum] Nil mutandum: ita enim loquebantur veteres. TILEBOM. Mallem ego, *pauperiorum.* SCHEFFER. Alii, *pauperiorum.* HEINS. Neſcio cur vel editores in *pauperum* mutarint, vel viri docti *pauperiorum* maluerint reſcribere, cum non id agi hic debeat, ut Latine loquantur hi Semigræculi, ſed ut ſtribligini modo analogia ſua conſtet. *Pauper* autem ita inflecti ſolitum fuiſſe, docet ejus fœmininum *paupera,*

„Quid ergo eſt? Aliqua die te perſuadeam, ut ad villam venias, & vi„deas caſulas noſtras; inveniemus, quod manducemus: pullum, ova. „Belle erit; etiamſi omnis hoc anno tempeſtas diſpare pallavit. Invenie„mus ergo unde ſaturi fiamus. Etiam tibi diſcipulus creſcit Cicaro meus, „jam

pera, quod Plautus in vidularia habuiſſe dicitur, & Fabricius Terentio Andr. Act. IV. ſc. 5. voluit obtrudere. Sed facilius id Echioni Centonario, quam caſtigatiſſimo auctori, uſurpatum credidero. Unde Servius ad Virgil. XII. Æneid. 519. dicit uſurpativum eſſe. BURM.

Præ literas] Scribendum eſt, *præ litteris*. Ita ſupra, *præ mole ſua*, ubi vide, quæ notavi. SCHEFFER. Et hic nihil moverem. Nam ſolœciſſantem & Barbarie mera ridiculum hunc Echionem voluit Satyricus inducere, ut ſupra Græciſſantem.

Fatuum eſſe] Ludit ambiguitate vocis, more ſuo. Dixerat ſuperius ad Agamemnonem, poſſe loqui, etiamſi non loquatur. Id repetit hoc loco, addita cauſſa, quia ſit inſtructus literis, & doctus. Sed repetit vocabulo ambiguo, *Fatuus* enim eſt, & qui fari poteſt, & qui eſt ineptus ſtolidusque. Omnino enim *fatui* vox honeſta fuit, itaque omnes dicti ſunt initio *vates*, nec hi tantum, ſed & pueri, qui didiciſſent fari. Volunt verba Varronis lib. v. de LL. *Fatur is, qui primum homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo, antequam ita faciant, pueri dicuntur infantes, cum id faciunt, jam fari: cum hoc vocabulum à ſimilitudine vocis pueri, ac fatuus, fari ſit dictum.* Ita ſcribo non *fari id dictum*, ut eſt in vulgatis. Sententia eſt iſta, puerum infantem dici, quamdiu non loquatur, poſtquam loqui ac fari didicerit, vocari fatuum. Fatuus ergo, qui ſcit loqui. Donatus ad Eunuch. Terent. Act. v. ſcen. 8. *A fando fatuus dicitur.* Sed quia fere, qui loquuntur multum, ſunt inepti ſtolidique, hinc de ipſis quoque uſurpatum hoc vocabulum. Quo proinde ludit noſter, nec modo litteratos loqui multa poſſe innuit, ſed & ex litteris quandoque ſtolidos fieri. Id quod proverbio circumlatum intelligimus etiam ex iſto Feſti ad Paulum Actor. cap. 26. *Inſanis Paule, multa te littera ad inſaniam convertunt.* SCHEFFER.

Quid ergo eſt] Vid. ſup. cap. IV.

Te perſuadeam] Lege *tibi perſuadeam*, quanquam etiam tolerabilis hæc ſit ſcriptura. TILEBOM. Ennius apud Servium P. Danielis. *Quis te perſuaſit?* Vide Merulæ fragm. pag. 39. Apulejus lib. IX. *Tunc uxorem ejus ſuaſi, ac denique perſuaſi, ſecederet paululum.* Idem paulo poſt: *identidem ſuadebat maritum, temporius quieti decedere.* Non obſervarunt etiam recentiſſimi editores, ideoque poſt *ſuadebat*, perperam poſuere comma. Ad eumdem modum verbo ſimplici eſt uſus Tertullianus in de hab. mul. *Tu es, quæ eum ſuaſiſti, quem diabolus aggredi non valuit.* De Eva loquitur, cui manducationem pomi diabolus perſuaſerat. Noſter infra iterum cap. LXII. *perſuadeo hoſpitem noſtrum.* Cæterum *perſuadeam* videtur poſitum, ut apud Symmachum, *exhibeam*; apud Sidonium *taceam, indulgeam, gaudeam, ſtudeam*, & alia id genus, de quibus conſulendus Voſſius III. Anal. cap. 34. Niſi quis exiſtimet, poſt, *noſtras*, collocandam eſſe interrogationem: id quod mihi non diſpliceret. SCHEFFER. Tertull. de habitu mulierum lib. I. *Tu es, quæ eum ſuaſiſti, quem Diabolus aggredi non valuit*, Qui locus non eſt ſollicitandus, eſt enim Græciſmus. In paſſione Tarachi, Probi & Andronici, quam luce donatam Emerico Bigotio V. C. debemus. *Tarrachus dixit: Non me perſuadebis in nullo.* Paſſio S. Bonifacii ab Holſtenio edita. *Suſcipe in pace animam meam, ut me non impediat peſtifer & interfector ſua Draco malignitate, & ne ſuadeat me in fallacia ſua.* Sic *nocere* cum *quarto* caſu junxit Milite glorioſo Plautus: *Jura te non nociturum eſſe hominem.* HEINS. Egi de hac conſtructione ad Phædrum lib. I. fab. XV. Ita apud Ovidium Epiſt. XVII. 185. Oxonienſis & Regius codex exhibent:

Quam male perſuades, utinam bene cogere poſſes.

In hoc ergo non vitioſa dictio, ſed τὸ *perſuadeam* plebem olet, pro *perſuadebo*. BURM.

Belle erit] Scilicet nobis, vivemus jucunde ac hilater. SCHEFFER. Ita modeſte loquitur pro mediocritate ſua: ſupra cap. 34. *bene eſſe* vidimus.

Diſpare pallavit] Legendum: *diſſiparit*, vel, *diſſipavit*. HEINS. Fecerant *paravit* editores Patavini, cum in codice Traguriano aliter exhiberetur. Sed credo, hic quoque Echionem balbutire, qui voluit efferre *diſpallavit*, quo ille verbo activa forma uſus eſt, pro inſolentia ſua, ſed cum lingua, vel mero ſaucia, vel, ut fieri ſolet, nimio curſu loquendi præcipitata, aberraret. *diſpara* primum dixit, ultimas ſyllabas deinde ſe corrigens *pallavit* effutiit. BURM.

Inveniemus ergo] Illud *ergo* non placet. forſitan ſcribendum atque diſtinguendum eſt: *inveniemus large, unde ſaturi fiamus.* Sed nil definio. SCHEFFER.

Etiam tibi diſcipulus creſcit] Ita ſupra cap. XL. *etiam videte, quam porcus ille comederit.* Plaut. Aulul. II. ſc. 75. *Quid nunc? etiam mihi deſpondes filiam? Creſcit tibi*, ut mox evadat tuus, ut tu eum habeas diſcipulum. Noſter cap. LV. *Paſcitur gallina tibi, gallus ſpado.* Plautus Bacch. III. ſc. 3. *Mihi diſcipulus, tibi ſodalis periit.* SCHEFFER. Elegans, etiam rudi garrulo, locutio de Tyrone, qui primis elementis literariis imbuitur à Triviali ludimagiſtro, ut poſtea Rhetori Agamemnoni tradatur in diſciplinam. Juſt. XII. 16. de Alexandro

Digitized by Google

„jam quatuor partis dicit; ſi vixerit, habebis ad latus ſervulum. Nam, „quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit: ingenioſus eſt, & „bono

dro *per quinquennium ſub Ariſtotele doctore inclyto crevit.* Virgil. VII. ecl. *creſcentem ornate Poetam.* BURMAN.

Cicaro] Sic dixiſſe videtur pravam plebejorum pronuntiationem imitatus, data opera, pro *Cicero*. Nam ne de mendo ſuſpicari poſſimus, etiam ita infra occurrit cap. LXXI. *Ad dexteram pones ſtatuam Fortunata mea & catellam cingulo alligatam, & Cicaronem meum.* Videtur autem uſitatum plebi, ut pueros indolis eximiæ Cicerones vel Cicarones, ut ridicule noſter, appellarent: quemadmodum in plebe noſtra obtinet, ut tales Eraſmos dicant. De Tullio Quintilianus libro X. *Apud poſteros id conſequutus eſt, ut Cicero non jam hominis nomen, ſed eloquentia habeatur.* HEINS.

Parti] Lege *partes.* TILEBOM. Infra, cap. 58. *decem partes dicit.* Itaque hic ſcribe, *partis*, id eſt, *partes*, quomodo ſolet etiam in aliis. Sed quænam ſunt hæ partes quatuor? Exiſtimo, de partibus Grammaticæ ſermonem eſſe, quas fuiſſe quatuor apud veteres docet nos J. Gerh. Voſſius. SCHEFF. Loquitur de Cicaronis ſui apud Magiſtrum Latinum literas diſcentis in Grammatica profectu. Sic de alio puero cap. XLV. *decem partes dicit: librum ab oculo legit*: itemque alibi *partes centum dico.* Hinc interpretor inſcriptionem apud Gruterum 8. DCXXV. quæ eſt de C. Terentii Fructi ſervo ATTICO: LITERATUS GRÆCIS ET LATINIS LIBRARIUS. PARTIS (ſic emendo quod edidere PONTES; habereque ita ſchedas Verderii annotant) DIXIT. CCC. Per *Partes* non intelligi poſſunt partes Grammaticæ, vel etiam Orationis: ſed ſententiæ particulares & γνωμάδη τινα Latinis verbis expreſſa, quæ tironibus pro exercitio Græcæ Linguæ ediſcenda proponi ſolebant. Idque adparet è libris de tota re Grammat. Doſithei magiſtri tribus, uti dixi in Defenſ. Variarum contra cenſuram Poetæ L. p. 96. REINES. Verus Codex Dalmaticus, *jam quatuor parti dicit.* Ex quo colligo, ſcribendum, *jam quatuor par didicit.* Hoc eſt, didicit, quatuor, ſeu numerum quaternarium eſſe par, ſeu parem. Incipiebat ex more veteri à mathematicis & arithmeticis, diſcebatque qui eſſent pares numeri, qui impares. Quæ Reineſius hic habet, ad rem parum faciunt. SCHEFF. Schefferi approbo emendationem, qui reſtituit: *quatuor partes didicit.* GOES.

Habebis ad latus] Hoc ita dicitur, ut *habebis ad manus.* Bene autem, *ad latus*, ſic enim proprie de diſcipulis. Cic. in Lælio: *Ego à patre ita eram deductus ad Scævolam, ſumta virili toga, ut quoad poſſem & liceret, à ſenis latere numquam diſcederem.* SCHEFFER. Ridicule. Servuli ad Latus catamiti. De tali capiendus Martialis lib. 6. ep. 63.

——— *Ille tuum, Caſtrice, dulce latus.* HEINS. Id eſt, perpetuum comitem. *A latere* inde amici Regii vocantur Curtio lib. III. cap. 5. *quum ad perniciem ejus etiam à latere ipſius pecunia ſollicitaret hoſtis.* Et ita Livium lib. XXIV. cap. 5. locutum notat Freinshemius in indice: dubito autem an Catamitum filium ſuum fieri voluerit Echion.

Caput de tabula non tollit] Per proverbii modum de aſſiduo uſurpatur. tabulam ſeu librum continuo inſpicit. Similiter *manum de menſa tollere* dixit Varro II. Prometh. SCHEFFER. Intelligit tabulam puerilem, qua in ludis literariis artem ratiocinandi & computandi docebantur, & præterea literas effingere. Nam ſimul *literis elementariis & calculo imbuebantur* pueri. Capitul. Pertin. I. Plinius XXXIV. 8. *Leontinus fecit puerum tenentem tabellam.* Et Horat. I. Satyr. VI. 72.

Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis è centurionibus orti
Lævo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto
Ibant octonis referentes idibus æra.

Ubi Acro tabulam interpretatur *Buxum, in quo meditantur ſcribere.* Et Lambinus adducit Juvenalis locum Satyr IX. 40.

Computat, ac cevet ponatur calculus. Adſint
Cum tabula pueri.

Varr. de R. R. lib. III. cap. 5. *locus deformatus in tabulæ literariæ ſpeciem.* Juſtinus lib. XXIII. cap. IV. de Hierone. *Eidem in ludo inter æquales diſcenti lupus tabulam, in turba puerorum repente conſpectus, eripuit.* Epigramma antiquum inter catalecta Pithœi pag. 136. de magiſtro ludi negligenti:

Indoctus teneram ſuſcepit Caeculo pubem,
Quam cogat primas diſcere literulas.
Sed cum diſcipulos nullo terrore coërcet,
Et ferulis culpas tollere ceſſat iners,
Projectis pueri tabulis floralia ludunt,
Jam nomen ludi rite magiſter habet.

Ita ex veteribus codicibus, quos vidit Heinſius, reſcribendum; paulo aliter vulgo circumfertur. Hic autem malim de calculis ineundis accommodata tabula capere, unde *calculatores, tabularii* dicuntur in l. 1. §. 6. ff. de extraord. cognit, quia præceſſit, *dicit partes quatuor*, quas neque de grammatices partibus, neque de ſententiis particularibus, intelligere fas eſt, ſed de partibus, in quas pueri docebantur dividere aſſem Romanum, ut ad ejus rationem uſuras, & alia quæque exigerent. Horat. Art. Poët. v. 325.

Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere, &c.

ridicule ergo hic Echion puerum ſuum plurimum profeciſſe jactat, quia jam quatuor partes dicit, quas puer, recens in ludum miſſus, una hora ediſceret. Nam

vero-

Digitized by Google

„bono filo, etiamſi in naves morboſus eſt. Ego illi jam tres cardueles „occidi, & dixi, quod muſtela comedit; invenit tamen alias nervas. „& libentiſſime pingit; Caeterum jam Graeculis calcem impingit, & „Latinas

verofimile eſt, illos incepiſſe à majoribus illis partibus ſive unciis duodecim, in quas as dividebatur, ut erant uncia, ſextaos, quadrans, &c. BURM.

Bono filo] Bona ſpecie ac forma. Lucret. IV.

Sunt igitur jam formarum veſtigia certa,
Quæ vulgo volitant ſubtili prædita filo.

Plautus Merc. IV. ſceo. 4. *Satis ſcitum filum mulieris.* Confer Gellium I. cap. 9. & XIV. cap. 4. SCHEFF. Elegaoter & Latine Lucretius lib. II.

——— *Debent non omnibus omnia prorſum*
Eſſe pari filo.

Gellius lib. I. cap. IX. *habitum & corporis filum* conjunxit. HEINS. Ita lineamenta vocabant, vide Salmaſ. ad Maximin. Junior. cap. I. & exercit. Plin. pag. 465.

Etiamſi tum naves] Corrigo: *etiamſi tam navus.* Sententia, licet ſit tam diligens & aſſiduus in libris, tamen bono filo eſt. Attendit ad id, quod vulgo lucubrationes nimiæ pertinaxque ſtudium pallidos & macilentos reddit. SCHEFFER. Lege *etiam cum nauſeat, morboſus eſt.* Bona corporis conſtitutione & firma cum eſſe dicit; ſed cum nauſea & inadpetentia laborat iorerdum, morboſi quid & ſuſpecti oſtendere. REINES. Reineſius *etiamſi cum nauſeat,* Hadriaoides, *etiamſi in nave,* quod & in textum recepit. Sed ſunt omnia ab hoc alieniſſima. Scribo & diſtinguo: *Et bono filo etiam. Sin aves, morboſus eſt.* Illud *aves* maoifeſte probant ſequentia, *ego illi jam tres cardueles occidi,* nec poſſunt intelligi, aut cohærere ſuperioribus, niſi ad hunc modum emendentur. *Naves* & *nauſea* huc nil faciunt. At *ſin* poteſt habere dubitatiooem, licet etiam in MS. Dalmatico legatur, *& bono filo etiamſi in naves,* unde illud *ſin* haud ægre conficitur, cum totidem exſtet litteris. Nempe dura eſt hic reticentia, & ellipſis verbi *adimo* vel *renuo,* ſuſpicorque potius, oon integrum eſſe locum SCHEFFER. Quæ de nave & morboſo hic poſſent dici, præſtat omitti. GOES. Tragurienſis *etiamſi in naves morboſus eſt,* unde variæ correctiones natæ. *In nave* Hadrianides, & interpretatur *ſcilicet cum mecum navigat,* quia hi liberti erant mercatores. Sed noſtrum Echionem libertum fuiſſe ejus conditionis, ut mercaturæ exercendæ gratia mare ſæpe ingrederetur, nullum eſt indicium, cum centonarius pauper eſſet, qui io caſula viveret; quare ego putarem legendum *in nares morboſus eſt.* Locutione iterum inſolenti, pro laborat vitio aliquo in naribus. Quod noo obeſſe dicit, quo minus tamen bono filo eſſet. Niſi præſtet *in nave,* id eſt, Mariſcas habet *navis* eſt podex ficoſus. Varro *navem ſi divides, perdes:* lege *navem ſi divides, pedes.* BURM.

Morboſus eſt] An hic abeſt oegatio, *non morboſus eſt?* SCHEFFER.

Tres Cardeles] Scribe, *tres cardueles.* TILEBOM. Vix dubito, quin rectum ſit, *tres cardueles.* Sane cardueles etiam apud veteres Romanos fuiſſe in deliciis, artes varias efficere, & imitari voces edoctas, licet facile ex Plinio colligere. Vide lib. VII. cap. 42. SCHEFFER. Pro *cardueles.* Gloſſæ vett. *Cardelis,* ἀκανθυλλὶς. Sic *cardus* pro *carduo.* HEINS. Ita ruſtico ſermone cardueles vocat, quas occidiſſe ſe jactat puero, ne iis avocaretur à ſtudiis, notiſſimum enim illud adagium verſu non optimo expreſſum: *Per piſces & aves, multi periere ſcholares.* Has vero aves Cardueles pueri deliciarum cauſſa alebant, *quia imperata faciunt, nec voce tantum, ſed pedibus, & ore pro manibus,* teſte Plinio lib. X. cap. 42. BURM.

Et dixi, quod muſtella] Optime. Cooſule Voſſium in de Conſtr. cap. 62. SCHEFFFER.

Muſtella] Felis, ut quidem putat Rigaltius ad Phædrum lib. IV. fab. I. Sed poſſumus de muſtela vera hic accipere. *Muſtela* dico. Sic enim malo, quam *muſtella,* ut hic legitur. SCHEFFER.

Invenit tamen alias nervas] Lege, *invenit tamen alias nervias.* TILEBOM. Corrigo, *alias novas,* puta, *cardueles.* Sequitur deinde oova periodo: *Et libententiſſime pingit:* ubi *&* eſt *etiam.* SCHEFF. Scribe, *alias vernulas:* alias cardueles, ruri noſtro natas. Sic *vernula avis* Rutilio in Itinerario lib. I. verſ. 112. qui locus non eſt ſollicitandus.

Quid loquar incluſas inter laquearia ſilvas,
Vernula quæ vario carmine ludat avis?

Pari ſenſu, *apes vernæ,* & *verna tuberes,* &c. HEINS.

Græculis] Ita per contemtum moris erat Romanis omnia vocare, quæ à Græcis veniebant, quos ut homines leves & arrogantes, majeſtas & gravitas Romana deſpiciebat. Ita Florus *Græculam civitatem* Maſſiliam vocat lib. IV. cap. 2. *Græculum ferrum* lib. II. cap. 7. *Græculum & ineptum negotium* Cicer. lib. I. Tuſc. cap. 35. & ita capiendus jocus Ciceron. lib. VII. ad fam. Ep. 18. *Itaque quando veſtræ cautiones infirmæ ſunt, Græculam tibi miſi cautionem chirographi mei,* quem oon intellexeruot Victorius & Manutius, qui interpretantur commendationem, Græce ſcriptam. Sed cum Trebatio Juriſconſulto jocatur, & quia juriſprudentum cautiones admodum infirmæ & ſubdolæ ſunt, in quibus non multum præſidii ſit clientibus, dicit, ſe eodem modo leviter & perfunctorie commendaſſe Trebatium Cæſari, quam tamen commendationem renovabit tempore. Et ita mox huic Græculæ commendationi opponit Romanam. *Ego te Balbo, cum ad vos proficiſceretur, more Romano commendabo.*

„ Latinas coepit non male appetere, etiamſi magiſter ejus ſibi placens ſit; „ nec uno loco conſiſtit, ſed venit, dem literas, ſed non vult laborare. „ Eſt

Et hinc proverbium illud *Græca fide*, quali hæ cautiones erant. Plura de voce *Græculus* vide apud Freinsh. indic. in Florum. Barth. XI. Adverſ. 19. Meurſ. Auctar. Philolog. cap. VII. qui docent, *Græculos* etiam dici, qui adfectabant Græcorum ſtudia. Cæterum affectat hic ex fæce plebis homuncio majorum gentium mores, qui pueros utriuſque linguæ cognitione à prima pueritia imbuendos ludimagiſtris tradebant. Ita de Maximino Juniore Capitol. ejus vita cap. I. *Literis & Græcis & Latinis imbutus ad primam diſciplinam*: ubi male mihi videtur Salmaſius, *primam diſciplinam*, præcipuam interpretari. Et ita Ovidius adoleſcentes Romanos inſtruendos docet lib. II. Art. Amat. verſ. 121.

Nec levis ingenuas pectus coluiſſe per artes
Cura ſit, & linguas ediduciſſe duas.

Et ita Horat. lib. III. od. VIII. ipſum Mæcenatem vocat, *doctum utriuſque linguæ*. & elegantiſſimus lapis apud Reineſ. Claſ. XII. inſc. 96. de puero annorum XVII. qui dicitur EDUCATUS LITERIS GRÆCIS QUAM ET LATINIS. BURM.

Calcem impingit] Dimittit eas à ſe, quaſi jam ſatis didicerit. Eſt enim hæc per faſtidium rejicientis quidpiam conſuetudo. SCHEFFER. Sic *pugnum alicui impingere*. Plauto non ſemel, *impingere compedes*, & *laqueum impingere*, Senecæ de brevitate vitæ. *Impingere calicem mulſi*, Ciceroni tertio Tuſculanarum, & *impingere ſcyphum*, Plinio lib. XIV. cap. XXII. HEINS.

Sibi placens] Munkerus è Gloſſis Philoxeni illuſtrabat, in quibus, *ſibi placens*, αὐθάδης. HEINS. Res certa eſt, & negari non poteſt, iſtos magiſtellos plerumque glorioſos eſſe, & in minutiis illis, quas tractant, pernimium ſibi placere, verum hoc nihil ad rem præſentem. Duos enim Noſter hic commemorat magiſtros, quorum alterum, cujus ſtatim fiet mentio, laudat; alterum, ad quem hæc ſpectant verba, vituperat. Ejus, quem laudat, hæc virtus eſt, ut *plus doceat*, ſi ita dicere licet, *quam ſcit*, ſitque ſimilis fido iſti magiſtro, de quo Seneca VI. de benef. XVI. qui illa, *quæ ſciebat, non maligne diſpenſavit, quo diutius eſſet neceſſarius. Sed cupiit, ſi poſſet, univerſa transfundere.* Cui conveniens videtur, ut in altero vitium huic virtuti contrarium notet. Eum eſſe nimirum callide malignum, & deceptorem, qui vel avare, vel obſcure diſciplinæ ſuæ præcepta diſcipulo tradat. Atque ea propter hic ſcriptum fuiſſe ſuſpicor: *etiamſi magiſter ejus ibi lacens ſit*. Feſtus: *Lacit, decipiendo inducit, Lax enim fraus eſt.* Lucretius libro IV. verſ. 1200.

Quod facerent numquam, niſi mutua gaudia noſſent,
Quæ lacere in fraudem poſſent, vinctoſque tenerent.

Quamvis igitur magiſter ille ſiniſtre cum ſuo diſcipulo agat, non male tamen cœpit litteras latinas appetere. Ex quo pueri ingenium clarius eluceſcit, qui etiam ſub iniquo non male proficit. GOES. Longe à ſcopo Satyrici abeſſe acutam magis, quam veram Ampliſſimi Viri explicationem & correctionem judico. *Sibi placere*, proprie de homine triviali, & pædagogico faſtu, qui inde in proverbium abiit, tumente, ſupra cap. 44. explicuimus. Et vide Eraſmum in proverbio *Suum cuique pulchrum*. Et certe gens hæc madens ſermone pingui, tam ſibi placere ſolet, ut primi ordinis eruditos præ ſe non modo contemnat, ſed ferulam dum geſtat, ſceptrum ſibi regium datum videri cupit. BURM.

Nec uno loco conſiſtit] Non abſolvit, quæ inchoavit, ſed ſaltuatim huc & illuc diſcurrit, quod diſcentibus plurimum incommodat. GOES. Hoc, ut argumento hominis vagæ mentis, & deſultoriæ, utitur. Nam Seneca Epiſt. II. dicit *primum argumentum compoſitæ mentis eſſe, poſſe conſiſtere.* Et ita ingenioſiſſimus Satyricus, etiam Ruſtico & plebejo ſcurræ ea verba tribuit, quæ, ſi ab alio prolata eſſent, graviſſimæ objurgationis numeros abſolverent: quid enim magis deteſtabile in juventutis magiſtris, quam non certo & compoſito ordine per gradus omnium diſciplinarum Tirones ducere. Novit & noſtra ætas, non Pædagogos modo, ſed primi ordinis doctores, qui publica largitate ad corrumpendos juvenes auctorantur, & qui, cum præ corporis mobilitate adeo nuſquam conſiſtere poſſint, ut ne pictoribus quidem facultas ſit eorum effigies exprimendi, ita neque mente certa conſiſtunt, ſed magnifica promittentes, diſcipulos per omnes doctrinarum partes ſaltare docent, ut picas, & ne diſciplinas quidem graviores certa methodo tradere poſſunt, quia ipſi ſibi placent, & omnia ſcire jactant. Sed hæc hactenus. Porro *conſiſtere* proprie dicitur, pro certo loco manere & quieſcere. Juſtinus lib. XLI. cap. 3. de Parthis: *Equis omni tempore vectantur, illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt, ſuper illos ire, conſiſtere, mercari, colloqui.* Curtius lib. VIII. cap. 4. *Attonitiſque auribus ſtupens agmen nec progredi nec conſiſtere audebat*, ut recte Acidalius & Freinshemius legunt. vid. & Suet. Aug. 40. BURM.

Sed venit dem literas] Mutilus hic locus eſt, nec divinando facile reſtituetur. Tamen neſcio, annon id ipſum continuerit, quod ſequitur, *ſed non vult laborare.* Mihi certe gloſſam ſapit, vel propter iſtam inconcinnam conjunctionis ejuſdem repetitionem. SCHEFFER. Suſpicor legendum, *ſed vendit identidem literas, & non vult laborare.* Senſus apertiſſimus. Bene autem *vendit litteras*, & in oppoſito ad ſequens, *quicquid dederis, contentus eſt*, IDEM. Forte, *licet venum dedit litteras.* Id eſt, licet pretio conſtituto litteria

Digitized by Google

„ Eſt & alter, non quidem doctus, ſed curioſus, qui plus docet, quam „ ſcit. Itaque feriatis diebus ſolet domum venire, & quidquid dederis „ contentus eſt. Emi ego nunc puero aliquot libra rubricata, quia volo „ illum·, ad domus ionem, aliquid de jure guſtare. Habet haec res pa- „ nem.

litteris Latiois imbuturum ſe penitus puerum recepe-rit. GOES. Corruptiſſimus locus, in quo oullus ſenſus io vulgata lectione. *Venit* pro *vehit* poſitum ſuſpicor, & aliquid requiri puto, quo noſter deſultor non incedere pedibus, ſed tamquam equo, vel curru, vehi dicatur? forte *vehit idem literas*, ut Theſpis Poëmata plauſtris vexiſſe dicitur Horat. Art. Poët. 276. quod ſi oon ſit rectum, aliud cogitent acutiores. BURM.

Sed non vult laborare] Non vult operam adhibere & diligentiam, quam adhibere ex fide bona magiſtrum decet. GOES.

Sed curioſus] Delectatur voce hac Petronius frequenter, etiam in editis. Unum locum adducam, ooſtro non multum abſimilem cap. CXXVII. *neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcat.* Eſt hic *curioſus*, qui noviſſe quærit facta ipſorum. Sic in ooſtris, qui noo quidem doctus, ſcire tamen multa & recondita, diſcereque paratus eſt. SCHEFFER. Cic. *Curioſus & negotiis plenus*. GOES. Vox hæc varie accepta à veteribus, & io bonam & in malam partem, incertos nos facit, quomodo hic capienda. Ego oppooi hic curioſum deſultori illi, qui nolebat laborare puto: *Curioſus* enim à *cura* cum deducatur, ootare poteſt aliquem, qui ſua, quæ novit, multa cura expolit, & meditatione frequenti coquit. Ita Terent. Hecyr. I. II. 117. *niſi ſane cura eſt, quorſum eventurum hoc ſiet.* Ubi Donatus bene, *quia curioſus eſt Parmeno, & garrulus.* Ita Sueton. Tib. 70. dicit eum ex *tempore quam à cura fuiſſe praſtantiorem.* vide Acidalium ad Dialog. de Orat. cap. VI. inde ergo *curioſus*, qui diligenter inquirit in diſciplinas, & cura egregia elaborat ſua. Quæ ſi nimia eſt, ioepta multa & moroſæ obſcuritatis producit. hinc & *curioſus* pro eo, qui vult omnia ſcire, etiam minima. Apulej. lib. I. Metam. *impertite ſermone non quidem curioſum, ſed qui velim ſcire vel cuncta, vel certe plurima.* De quo vide Gruter. III. ſuſpic. 12. & hinc *curioſi* vanarum artium, ut Aſtrologiæ, magiæ, & ſimilium ſtudioſi, qui revera plus docent, quam ſciunt. Horat. Epod. ult.

Ut ipſe noſti curioſus. ———

Et eo ſenſu Claudianus VI. conſ. Honor. 18.

Namque velut ſtellas Babylonia cura ſalubres
Optima tunc ſpendet mortalibus edere facta.

Et ita egregie Stephanus Schediaſm. lib. II. cap. 28. explicat τα περίεργα πράξαντες in Actis Apoſtol. cap XIX. verſ. 18. ubi vetus interpres, *qui fuerant curioſa ſectati*, alii *curioſas artes*. Περίεργα ergo hic magiſter diſcipulis ſuis tradebat, non, ut decebat, vera ἔργα. BURM.

Quam ſcit] Hæc joco dicuntur, ab homine ebrio. SCHEFFER.

Feriatis diebus] Quibus, ob *ſolemnem diem, ludus arctatur*, ut inquit iofra cap. 85. & quia ſequitur, *Quidquid dederis. contentus eſt*, forte de diebus illis, quibus minerval ſoleret ludimagiſtris ſolvi, ut Quinquatrubus, poſſet intelligi, *domum* autem, ſcilicet meam. BURM.

Libra rubricata] Corrige, *libros rubricatos*, vel *rubricata*, ut ſubaudiatur, *legis*, ſitque ita dictum, ſicut apud Juvenalem Sat. XIV. verſ. 192. ponuntur *rubra leges.*

Scribe puer, vigila, cauſſas age, perlege rubras
Majorum leges ———

Porro *rubricata leges*, vel *libri rubricati* ita dicti ſunt, quia capita & tituli librorum juris mioio fuerunt notati. Unde rubricarum frequens mentio, & apud Perſium Sat. V. *Rubrica Maſuri*, ſcripta Conſultiſſimi ejus viri Juridica. SCHEFFER. Ita videtur loqui cum plebe. Quamvis autem id omnibus contingat voluminibus, ut tituli minio ootentur, potiſſimum tamen id videtur locum ſibi vindicaſſe in libris legum & Auctorum juris. Ut etiam ſimplici prolatione *rubrica* libros juris nonnulli intelligant. Sic ſane Quintil. lib. XII. cap. III. *Alii ſe ad Album ac rubricas tranſtulerunt.* Quemadmodum enim per *Album* auctor intelligit album Prætoris, ita per *rubricas* oon aliud quam legum libros intelligit. *Libra rubricata* ergo noo ſunt hic aliud, quam quæ jus cootioent, ut & ex ſequentibus apparet. GOES. Non debet latinius loqui hic Echioo, quam Satyricus voluit. Tota enim hæc garruli hominis oratio inquinata debet eſſe. *Libra* forte hic dixit, Græcæ originis Campanus, quia Græci βίϐλια dicebant. BURM.

Ad domus ionem] Excidit litterarum nonnihil: unde fecerunt, *ad domus rationem*: Ego, *ad domus tuitionem.* Tuitionis verbum in jure haud raro occurrit etiam in veteri marmore apud Gruterum opere inſcriptionum pag. CCCXLVIII. I. OB LOCVM ET TVITIONEM STATVÆ. HEINS.

Aliquid de jure guſtare] Urbanus hic conviva hac phraſi alludere ad jus, quod in menſa apponitur, videtur, quod proprie guſtamus. quamvis probatus etiam optimis ſcriptoribus hic loquendi modus; ita Cicer. XIII. ad Att. 40. *At vellem aliquid deguſtaſſe de fabulis.* Et ita paſſim. BURM.

Habet hac res panem] Ad eumdem modum iſtoc dicitur, ut *res habet offenſionem, periculum, uſum*, & id genus. Sidooius V. Car. *Otia frigus habent.* SCHEFFER. Certum mihi eſt reſpici ad proverbium, ᾄδειν πρὸς τ' ἄλφιτα, quo uſus Ariſtophanes in Nebulis: nam ſale Satyrico Petronius rabulas & vultures forenſes, ut

„nem. Nam literis ſatis inquinatus eſt; quod ſi reſilierit, deſtinavi illum „artificii docere, aut tonſtrinum, aut praeconem, aut certe cauſidicum, „quod

ut jam ſupr. cap. xv. fecerat, perſtringit, qui per ſe ingratum, & Venere nulla, qua ſe commendet, dotatum Juris ſtudium à nemine excoli oſtendit, niſi pecuniæ corradendæ aviditate; cum reliquæ artes, ut Poëtice, & Eloquentia, bonam mentem quidem dent, ſed paupertatis ſororem efficiant. Plena ſimilium dictorum Ovidii & aliorum vatum divina carmina. vide Naſonis lib. I. eleg. ult. & lib. IV. Triſt. eleg. 10. Et certe non alia etiam hodie hujus ſtudii ratio eſt, cum, & qui docent, & qui foro vocem ſuam proſtituunt, omnem illam diſciplinam in quæſtu habeant, qui ſi abeſſet, nemo vel labris primoribus eam guſtare dignaretur, cum unica in ea voluptas ſit diſcipulos & clientes pecunia emungere. Nemo autem melioribus coloribus hujus *κακοτεχνίας* & *ſellulariæ artis* alumnos depinxit Ammiano lib. XXX. cap. 4. ubi diverſa genera Advocatorum deſcribens inter alia poſtremum genus ita deſcribit: *Eſt genus impudens, pervicax, & indoctum eorum, qui, cum immature è literariis eruperint ludis, per angulos civitatum diſcurrunt*, &c. paulo poſt. *Qui cum ſemel umbraticis lucris & inhianda undique pecuniæ ſeſe dediderint, litigare fruſtra quoslibet innocentes hortantur*, &c. Et deinceps addit. *Repertos nonnullos tam rudes, ut numquam codices habuiſſe ſe meminerint, & ſi in circulo doctorum, Auctoris alicujus veteris nomen inciderit, piſcis aut eduli peregrinum vocabulum arbitrantur.* An non imaginem noſtri ſeculi videre licet, quo pleroſque juris prudentes reliquarum artium, etiam earum, ſine quibus jus addiſci nequit, tam imperitos cernimus, ut nihil mirum ſit, ſi librorum nomina ignorent, qui intra compendia, & quoſdam rubricatos codices, omnem ætatem tranſegerunt. BURM.

Literis] Peculiari notione, prout notant ſcientiam nonnullam ſcribendi ac dicendi, ex qua *litteratorum* nomen, oppoſitum *eruditorum* nomini Sueton. in lib. de Ill. Gramm. cap 4. *Cornelius Nepos in libello, quo diſtinguit literatum ab erudito, literatos vulgo ait appellari eos, qui aliquid diligenter & acute ſcienterque poſſint aut dicere, aut ſcribere.* SCHEFFER. Quarum cognitione non ex fide, & ut oportuit, magiſter eum imbuit. Inquinamenti enim rationem obtinet omnis defectus, qui negligentia magiſtri ei etiam nunc adhæret. GOES. Non ad magiſtri negligentiam referenda hæc, ſed ad faſtidium hujus plebeji, quem ita loquentem inducit Satyricus, ut Parentes illos defricet ſale ſuo, qui putant, liberos ſuos pollui & inquinari, ſi bonis quidem, ſed inutilibus ad panem, artibus diutius inhæreant, & ideo ſpes ſuas ſtatim ambitioni vel lucro donant. Quod ferendum in indoctis & plebejis patribus; ſed quis ferat ipſos doctores hanc parentum inſaniam adjuvare? cum pueros impuberes, ex ipſis ludis literariis, ubi elementa ipſa linguarum levi & præcipiti opera hauſerunt, raptos, ilico ad ipſum juris ſtudium præcipites ire compellant, &, ne ſcholæ ſuæ numerum non habeant, malint corrumpere & perdere juvenum ſtudia, quam exſpectare diſcipulos, qui prius ſevera lege profecerunt. Sed talibus diſcipulis, qui antea literis, & hiſtoriæ & antiquitatis cognitione accurata præparati eſſent ad graviores diſciplinas, præter putida illa artis compendia, aliud quid eſſet præcipiendum, quo ulterius ſapere diſcerent. Sed ingenui ſcilicet ſunt noſtri, nolunt plus docere quam ſciunt, ideo etiam inquinatos literis non amant, ſed puros & nudos, id eſt, ignaros, ſuæ diſciplinæ aptiſſimos judicant. BURM.

Quod ſi reſilierit] Nempe, à libris rubricatis & cognitione Juris? GOES. Eadem loquendi ratio, quæ ſupra *in calcem impingit*, à bovibus calcitrantibus & reſilientibus deſumta. Si ergo juri operam dare non vult, quod panem habet ſolum ex nobilioribus artibus, ſi liberali manu tractetur, ad ſellularias & quæſtuarias eum transferam; & ita uno ordine juris ſtudium habet, & artificia illa vilia quidem, ſed pecunioſa, Satyricus. BURM.

Deſtinavi illum] Hæc verba ſatis depravata ſunt, &, ut cenſeo, ſic emendanda: *deſtinavi, illum artificium docere, aut tonſtreinum, aut præconem*, &c. *Deſtinavi, docere illum*, eſt, deſtinavi, ut doceat illum. Nam *deſtinare* hic eſt abſolute poſitum, pro *conſtituere apud ſe* Quomodo Vellejus II. cap. 110. *pars ſuis ſedibus præſidium eſſe deſtinaverat.* Sed quid illud *tonſtreinum*? Puto eſſe à *tonſtrinus*, & intelligi tonſorem, quem ſic cenſeo vocatum, quod ſit in tonſtrina. Sicuti *cupedicinus* eſt in gloſſis pro eo, *qui cupede eſt in canis*. Martialis lib. V. ep. LVI. ad Lupum, ratione non multum diſſimili.

Artes diſcere vult pecunioſas,
Fac diſcat citharœdus, aut choraules, &c.

SCHEFFER. Lege, *deſtinavi nonnihilum artificii docere.* HEINS.

Artificii] Recte. Nam diſciplinis opponuntur artes. Ulpian. l. 27. §. 2. ff. de uſufructu *ſi ſervum diſciplinis vel arte inſtituerit.* Quod autem *Artificii* legatur, balbutienti Echioni, non librario debet adtribui. BURMAN.

Tonſtrinum] Scribe, *aut Tonſtrinam.* TILEBOM. Videtur peccaſſe Librarius tranſpoſitu vocalium *e* & *i*, legendumque *tonſtrineum*, ſubintelligendo artificium: *tonſtrineus* a tonſtrina, ut ſpineus à ſpina. *Tonſtrinum* pro tonſore dici & accipi poſſe dubito. REINES. Hadrianides in textu edidit *tonſorium*, quod miror: qui enim artificium *tonſorium* docere voluerit illum filium ſuum, antequam didiciſſet? Deinde, quomodo

con-

Digitized by Google

„quod illi auferre non poſſit, niſi Orcus. Ideo illi cotidie clamo: Pri-
„migeni, crede mihi, quidquid diſcis, tibi diſcis. Vides Phileronem
„cauſi-

conveniunt, *tonſorium & pracenem?* Sicut *praconem* ſubſtantivum ſequitur, ita ſubſtantivum aliud oportet præceſſiſſe, quod illi reſpondebat, ut vel ex conjunctione manifeſtum eſt. Itaque non video, cur illud *tonſtrineum* debeam repudiare. SCHEFFER. Pro præconium docere, ut apud Martialem lib. v. Epigr. LVI.

Fac diſcat citharœdus, aut choraules.

Quod non eſt ſollicitandum. Scholiaſtes Juvenalis: *didicit à patre luxurioſus & guloſus*, pro luxuriam & gulam. HEINS.

Aut praconem] Debuiſſet *praconium* dicere, quia *tonſtrinum* præceſſerat, ſed ſervavit in hac voce uſum vulgarem, quo dicebant *docere praconem* & ſimilia, pro arte ipſa. Ita Gajus l. 28. ff. de Rei vindic. *forte quod pictorem aut librarium docueris*. Quam locutionem his ipſis à Scheffero & Heinſio adductis Gellii & Martialis locis illuſtravit Mercerus ad Ariſtænet. lib. I. Epiſt. 19. & ad Non. Marcell. in voce *Tolutim*. Sed, quod notare neglexerunt Viri eruditi, urbane iterum Petronius noſter, ubique mordax, & arrodens ſui ſeculi ineptos homines, conjungit Præcones & Cauſſidicos, quibus unicus quæſtus ex proſtitutione vocis. Eleganter Cicer. pro Quint. cap. 3. de Sex. Nævio neque parum faceto ſcurra, neque inhumano præcone. *Cui cum natura nihil melius, quam vocem, dediſſet, pater nihil præter libertatem reliquiſſet, vocem in quæſtum contulit, libertate uſus eſt, quo impunius dicax eſſet.* Ubi vide, quæ notant Viri Docti. Juven. Sat. VII. verſ. 6.

——— *Nec turpe putarunt*
Pracones fieri.

Cauſſidici vero per contemtum vocabantur rabulæ quidam illiterati, qui ipſius juris, in quo verſabantur, non ſatis periti erant, ſed qui in ſola voce omne præſidium ſibi & clientibus habebant, qualem ſupra capite XV. qui *ſolebat aliquando cauſſas agere*, introduxit. Egregie Cicer. I. de Orator. cap. 46. *Non enim cauſſidicum neſcio quem, neque proclamatorem, aut rabulam hoc ſermone noſtro conquirimus, ſed eum virum, qui ſit ejus artis antiſtes*, &c. Et talem Lyſiam vocat in Oratore cap. 9. quem ut Græculum otioſum & loquacem, qui, cum in ſchola aſſediſſet, juberet ex magna frequentia hominum dicere, ſi quis quid quæreret, ſe paratum denuntians ad omnia, de quibus quiſque audire vellet, deſcribit lib. I. de Orat. cap. 22. rapax hoc genus hominum ſæpe bilem movit Juvenali. vide ejus Sat. I. 32. VII. 106. & ſeqq. & alibi. Neque intacti abierunt Martiali, qui ſæpius eos perfricat. vid. IV. Epigr. 46. & paſſim. Columella quoque præfat. lib. I. de Re Ruſt. eos cum ludicris artibus conjungit, inquiens, *ſine ludicris artibus, atque etiam cauſſidicis olim ſatis felices fuere, futuræque ſunt urbes, at ſine agricultoribus, nec conſiſtere mortales, nec ali poſſe manifeſtum eſt.* Et hinc voce *Oratorum* hi rabulæ indigni, ut auctor Dialogi de Orator. cap. I. docet, & à Juriſconſultis eos diſtingit & ſeparat Lactantius de Mortib. perſecut. cap. 22. Majoris tamen pretii præcones, licet viliſſimos, habitos lepido epigrammate docet Martialis lib. VI. Ep. 8. ubi Pater puellam, quam

Pratores duo, quatuor Tribuni,
Septem cauſſidici, decem Poeta.

petebant, Præconi collocare maluit. Merito ergo ſuo par illud nobile à Petronio hic jungitur, ut & à Juvenale Sat. VI. 438.

Nec cauſſidicus, nec præco loquatur.

Uterque enim garrulitate inſignis. Ex his omnibus hoc unum patet, ſæpe noſtrum idem genus hominum, & eamdem eloquentiæ corruptelam, & vitia ejuſdem ſeculi, à Tempore Auguſti in ineptias & ſtudiorum perniciem ruentis, carpere, quæ Juvenalis, Martialis, & Dialogi præſtantiſſimi auctor, poſt noſtrum, traducere non deſtiterunt. BURM.

Quotidie clamo] Id eſt, frequenter dico, inculco, ἀναλογῶ, Seneca Epiſt. 27. *Sic itaque me audi, tamquam mecum loquar: clamo mihi ipſe.* REINES. Objurgantis modo. Terent. Adel. III. ſcen. 4. *Mihi quidem non placent, & clamo ſæpe, ſalſamenta hæc, Stephanio, fac macerentur pulchre.* Et Act. IV. ſc. 7. *Dic mihi, non clamas? non inſanis?* BURM.

Primigeni] Nomen pueri, qui ante Cicaro. Eſt autem id fere ſervorum vel libertorum. Gruterus inſcriptionum pag. DLXXVIII. III.

DIS MANIBVS
JVLIAE ISIADI
PRIMIGENIVS AUG.
SER. VESTI. . . . .
CONIVGI OPTVMAE.

Et pag. DLXXXIX. I.

PRIMIGENIVS AUG. L.
TABVLARIVS PATRIMONII
TVTOR.

Quamquam ſciam, & Fortunam Primigeniam & Herculem Primigenium exhiberi eiſdem inſcriptionibus. GOES.

Quicquid diſcis, tibi diſcis] Privati quod diſcunt, ſibi diſcunt, viri principes quod diſcunt, diſcunt in publicos uſus. Hinc Theodoſius Aug. ad Honorium filium: *Diſce orbi, quod quiſque ſibi.* HEINS.

Phileronem] Gruterus inſcriptionum opere p. CCI. 3.

PER. HANC
VIAM. FUNDO
C. MARCI. C. L.
PHILERONIS
ITER. ACTVS
DEBETVR. HEINS.

„ cauſidicum, ſi non didiciſſet, hodie famem à labris non abigeret. Modo, modo collo ſuo circumferebat onera venalia: nunc etiam adverſus „ Norbanum ſe extendit. Literae theſaurum eſt, & artificium numquam „ moritur.

XLVII. „ [a] Ejuſmodi fabulae vibrabant, cum Trimalchio intravit, &, „ deterſa

[a] ENCOLPIUS.

Circumferebat onera venalia] Quænam erant illa onera? Puto ego, bajulum fuiſſe circumforanei alicujus, ejuſque res venales circumtuliſſe per plateas: Niſi malis, *olera venalia*: nam *onera* non ſatis placet. SCHEFFER. Id eſt, erat in ordine infimo laturariorum, *Φορτοβαστάκης, ὁ τὰ ἀγώγιμα ἐκ φορτίων κερδαίνων*, quæſtum faciens bajulandis mercibus. Onera venalia ſunt faſces, ſcorteæ, manticæ, valiſiæ & quælibet volucra; nobis *Ballen*: collo, vel loris collo dependentibus, ferri ſolita. REINES. Simile refert A. Gellius lib. v. cap. III. *Protagoram* nimirum, *virum in ſtudiis doctrinarum egregium* in adoleſcentia, *victus quærendi gratia, in mercedem miſſum, vecturaſque onerum corpore ſuo factaviſſe*. Malim tamen hoc loco, *olera*, non onera, propter illud quod adjungitur, *venalia*. HEINS. Ego nihil audeo movere, quia nihil tam ineptum ſpecie eſſe poteſt, quod non hic garrulus effutire potuit. Quare cum Reineſio capio, illum fuiſſe *Bajulum*, vel *Gerulum*, ut jam olim explicui in diſſertatione de vectigalibus cap. XII. apud Feſtum autem legere mallem, *Bajulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus onerarios*. Gloſſæ, *onerarius φορτικός*. vide Scheffer. de Re vehicul. lib. II. cap. 2. hi poſtea etiam *Saccarii* dicti fuerunt, quo nomine & apud noſtrates inſignes ſunt, & inde Ammonius ille celeberrimus Philoſophus, Plotini magiſter, *Saccas* cognominatus, quia etiam mercibus ex portu Alexandrino portandis vitam tolerabat, notante Valeſio ad Amm. Marcell. XXII. cap. 16. BURM.

Se extendit] Puto divitem, multiſque agris inſtructum innuere. nam *extendere ſe* hoc loco, ſicut ego arbitror, *proferre res ſuas & amplificare*. *Adverſum Norbanum* accipio, pro è regione ejus, ex adverſo prædiorum Norbani, vicini fortaſſis hujus Phileronis, atque divitis. SCHEFFER. Elegans loquendi modus. Senec. ep. XX. *Quidam domi ſe contrahunt, dilatant foris & extendunt*. HEINS. Non, ut Schefferus voluit, de ejus latifundiis capiendum, ſed de celebritate, & fama, &, quæ illam conſequitur, arrogantia & faſtu, quem in veſtibus, apparatu, & epulis oſtendebat, quibus elatus, ſe nihilo minorem Norbano credebat. Ita obvium eſt *nomen, famam extendere*, apud Virgilium & Horatium. *Se* autem *extendere* eſt, ac ſi dixiſſet, *inflat ſe tamquam Rana*, ut infra capite 74. eodem fere modo Livius lib. XXXIV. cap. 4. *vultis hoc certamen uxoribus veſtris injicere, ut divites id habere velint, quod nulla alia poſſit; pauperes, ne ob hoc ipſum contemnantur, ſupra vires ſe extendant*. Ille Norbanus autem jam colonos ſuos munere, ut apparet ex hoc capite, delectaverat, forte idem meditabatur Philero jam dives factus, ut Rana contra Bovem ſe inflans ſupra vires impenſas faceret. BURM.

Theſaurum eſt] An hoc retinendum? Plautus Aulul. II. ſc. 2.

> *Credo ego jam illum inaudiſſe, mihi eſſe theſaurum*
> *domi,*
> *Id inhiat.* ——

Scio, Voſſium cenſere, illud *Id* hic poni pro *ideo*, ut fit alio loco, verum haud ſatisfacit. Adſcribam, quod obſervat Barthius lib. XXXI. Adverſ. cap. 6. Dicit ibi, codicem ſe habuiſſe Plauti MS. qui Taubmanni quondam fuerat, ex eo ita notat: *Auri theſaurum clam omnis, in medio foco. MS. gloſſam iſtam præfert: Nota, theſaurum neutro genere dici. Sane futilem non eſſe puto, & reſpexiſſe ad illud, quod ſequitur: Nunquam indicare id filio voluit ſuo. Sed & tertio loco, ubi vulgo legitur; quam cum theſaurum commonſtrares filio. MS. quam id theſaurum. Quod ego interpolatum ab iis arbitror, qui verſum in veteri ſcriptura claudicare putaverunt. Cum verius ſit, τὸ M more Plauti & Comico non elidatur.* Hæc, ut dixi, Barthius, quæ non parum noſtra firmant. SCHEFFER. Quæ antea ſcripſi de voce *theſaurum*, confirmantur & à Capro, in de Ortogr. ubi habet ita. *Theſaurum dicendum eſt, & theſaurus*. IDEM. Litteræ *theſaurus* ſunt, debuiſſet dicere. Sed *theſaurum*, ut *codicillum* infra, & ſimilia. Plautus Aulularia Act. II. ſc. II. HEINS.

Ejuſmodi fabula vibrabant] Scribe, *ejuſmodi fabulas vibrabant*. TILEBOM. Neutraliter, pro, hinc inde jactatæ ſonabant. Elegans & appoſitum verbum, unde *vibrans oratio* apud Tullium Bruto cap. 95. *vibrantes ſententiæ* apud Fabium lib. X. cap. 1. Sed & noſter adhibet in talibus, ut conſtat ex jam ante publicatis. Et in re alia parili modo cap. XXVIII. *pila inter manus luſu expellente, vibrabant*. SCHEFFER. Seneca de providentia cap. III. *Inter multa magnifica Demetrii noſtri & hæc vox eſt, à qua recens ſum. ſonat adhuc & vibrat in auribus meis*. HEINS. Ita retinui, quia & codicis Traguriani eſt ſcriptura, & hoc vocabulum ita apud ejus ævi ſcriptores reperitur poſitum. Silius Italic. lib. I. 539.

> *Ultrix injuſti vibravit lancea belli.*

ad quem verſum vide Heinſii crepundia; & magis adpoſite ad Petronii verba Val. Max. lib. V. cap. III. §. 1. *Priore adhuc querela vibrante, alia deinceps exſurgit*. Eleganter Plinius lib. XV. cap. II. de malis Cydoniis, quæ

Digitized by Google

„ deterſa fronte unguento, manus lavit, ſpacioque minimo interpoſito:
„ [a] Ignoſcite mihi (inquit) amici, multis jam diebus venter mihi non
„ reſpondit: nec medici ſe inveniunt. profuit mihi tamen malicorium,
„ &

[a] Trimalchio.

quæ odorem gratum emittunt, *minora ex eodem genere ſtruthea odoratius vibrant.* BURM.

Deterſa fronte unguento, manus lavit] Non ſatis hoc intelligo. Quomodo enim frons detergitur unguento? Alibi fit ſpongia, vel pallio apud noſtrum, non unguento. Credo ſcripſiſſe, *deterſo fronte unguento.* Deterſo fronte, eſt, terſo de fronte. Quomodo in editis cap. 5. *Pierio defundes pectore verba*, pro, fundes de pectore Pierio. Item cap. 13. *detraxit humeris laciniam*, pro. traxit de humeris. SCHEFFER.

Manus lavit] Quia ſcilicet alvum exoneraverat. ſupr. cap. 27. *exonerata ille veſica aquam popoſcit ad manus.* Frontem autem cur detergit unguento, ut vulgata ſcriptura innuit, vix eſt ut conjiciamus; niſi ſtatuamus, illum velle convivis ſuis oſtendiſſe, multum in nitendo ſudaſſe. & durum cacaſſe, ut cum Martiali loquar. hunc vero ſudorem detergit unguento, quo frontem ſolebant perfricare genio indulgentes. Cicer. Verr. ſ. ſ. I. 25. *cum interea Apronius caput atque os ſuum unguento perfricaret.* Et quæ plura paſſim obvia. niſi quis legere mallet diſtinctione alia; *Deterſa fronte, unguento manus lavit*, ut aquam ungoentatam ſumſerit hic beatus homo, ut Roſaceam hodie lautiores ad manus lavandas adhibent, quod non ab elegantia Trimalchionis abhorrere videtur, ut manus tam impuro miniſterio fœdatas odorata aqua mundet. Et. quamvis jam non ſuccurrat ſimilis luxuriæ exemplum, de Trimalchione tamen ut ſimile quid ſuſpicemur, faciunt tot nova & mira lautitiarum in hac cœna exempla. *In potum autem addidiſſe unguenta* Plinius teſtatur lib. XII. 27. & XIII. cap. 3. quid ni ergo & in aquam? cum & infra cap. 70. unguento pedes unguntur. BURM.

Venter mihi non reſpondit] Non fecit officium ſuum, non exſolvit debitum ſuum. Tracta ratio loquendi à debitoribus, qui cum omittunt facere, quod debent, *non reſpondere* dicuntur. Cic. lib. XVI. ep. 2. *fit ſæpe, ut ii, qui debent, non reſpondeant ad tempus.* Quia itaque venter ei erat lubricus, nec continebat cibos, ſicut oportuerat, *non reſpondiſſe* dicitur. Atque ita forte non incommode explicare licet iſta verba. Magis tamen inclino, ut exiſtimem hoc ita poſitum, ut apud Suetonium, *villa non reſpondet.* Exſtant verba vita Julii cap. 46. *villa non tota ad animum ei reſponderat.* Fuſcus apud Sen. Contr. 9. *quod pius ſim, ad manum argumentum eſt; nempe quia abdicanti reſpondeo.* Ennodius I. ep. 6. *non reſpondentia cultoribus arva.* SCHEFFER. Eleganter. Sic ager *non reſpondere* dicitur, qui fructum non fert. Seneca ep. XXXII. *In alto latet metalli vena, aſſidue plenius reſponſura fodienti.* Et ep. LXXXI. *Non reſponderant potius, quam non dentur,* de beneficiis. HEINS. Non, quia erat lubricus, ſed contra, quia adſtrictus venter. Neque tam locutionem ab agris aut debitoribus deſumtam, quam ab ipſis medicis, qui remedia *reſpondere* proprie dicebant, ſi adjuvarent. quam locutionem inſulſus Trimalchio à remediis ad ventrem transfert. Celſus lib. I. præfat. *Cum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inveniat, quod non utique fortaſſe, ſed ſæpius tamen etiam reſpondeat.* Et lib. V. cap. 18. *Eo plura eſſe tentata, quæ in perſonis varie reſponderunt.* Et ita ille auctor paſſim. Si vero placet ab agris deducere, ita capiendum eſt, ut venter, poſt tot medicamenta jam aſſumta, non protulerit fructum ſperatum. & hinc poſtea dicit, ventrem jam ſe pudere, quod toties dominum fefellerit. Simili fere modo dixit Celſus lib. II. cap. 7. *ſi venter nihil reddit.* BURM.

Nec Medici ſe inveniunt] Similis eſt loquendi ratio apud eumdem Petronium in Poëmate de Mutatione Reipublicæ Romanæ cap. CXIX. *Quærit ſe natura, nec invenit.* TILEBOM. Bene, opinor. Medici ſe non inveniunt, cum quærunt mederi alicui, ſed medicinam nullam reperiunt efficacem ac idoneam. Nam vocabulum *medici* ſignificanter ponitur, & cum efficacia pro iis, qui re vera medentur, non ſolum illis, qui medendi profitentur artem. Quaſi diceret, quæſiviſſe quidem ſatisfacere nomini ac profeſſioni ſuæ, voluiſſeque ipſo opere eſſe, ſed non inveniſſe ſeſe tales medicos. Sic hunc locum explico. Petronius de bello Civ. cap. CXIX. Ovid. Epiſt. Sapphus. *Poſtquam ſe dolor invenit.* Sic enim ibi habere MSS. optima, Gronovius docuit. Ruricius II. ep. 9. *cum me in me non inveniam.* SCHEFFER. Vim elegantiæ iſtius optime intelligemus ex hiſce M. Senecæ præf. lib. 3. controv. ubi de declamatoribus in ludo tironibus, *velut adſueta claſſi & dilecta umbra corpora ſub dio ſtare non poſſunt, non imbrem ferre, non ſolem ſciunt: vix ſe inveniunt*, id eſt, cum diſerti ſuo arbitrio eſſent, intraque ſepta ſcholæ ventilantes magnum ſpirarent, nihil minus quam diſertos ſe eſſe agnoſcunt, & vix mutiunt rhetoriſci, cum in forum venerint pugnaturi. Hic *medici ſe non invenire* dicuntur, qui, cum medici eſſe, & ſtare primo loco, vel à ſe ipſis, vel à vulgo, putarentur, in arenam, in ægrorum clinas protracti λογοθεώρητοι ſunt, & cum impoſtoria ſua loquentia, promiſſorumque multa caligine & ambage involutorum vanitate, non expediunt, quod ægrotis ſit uſui, nullos explicant. Verbum *invenire* eadem venuſtate de inanimatis dixere quoque veteres; *dolorem ſe invenire* de eo, qui, cum ante non ſentiratur, emicare incipit & gliſcere, Ovid. ep. Her. 15. Tranſumtaque eſt iſta latinitas in noſtram etiam popularem, cum

Digitized by Google

,, & taeda ex aceto. Spero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit, ,, alioquin circa ſtomachum mihi ſonat, putes taurum. Itaque, ſi quis ,, veſtrum voluerit ſua re cauſſa facere, non eſt, quod illum pudeatur. ,, Nemo

eum ſe invenire dicimus, qui, quod ante neſcire videbatur, ejus nunc ſe ſatis ſcium eſſe oſtendit; & cum qualitatem, V. G. *ſaporem*, *odorem*, *bonitatem*, *malitiam*, *ſe invenire*, quæ ante non obſervata nunc ſe erigit, exſerit, & erumpit. REINES. Noſter ipſe de bello Civili cap. CXIX. Seneca procemio lib. III. controverſ. Alter Seneca v. de benefic. cap. XII. *Feliciſſimus itaque opulentiſſimiſque plurimum aſtus ſubeſt, minuſque ſe inveniunt.* Sappho apud Naſonem Epiſt. XV. Her.

Poſtquam ſe dolor invenit, mea pectora planxi.

Quæ ante nos mendoſa circumferebantur. Noſter in fragmentis editis olim cap. XCI. *Diu neuter vocem invenit.* HEINS. Nempe medicos. Id eſt, eorum cognitio & ars hic ceſſat, ut ſe ne quidem hic medicos eſſe cognoſcant. Nam *invenire* etiam eſt *cognoſcere*, monente Donato ad illud Terentii in Eunucho Act. v. ſc. VIII.

Scis Phamphilam meam inventam civem?

Et ſimile eſt illud Senecæ in Præf. lib. III. Contr. *Vix ſe inveniunt.* Id eſt, vix imbecillitatem ſuam cognoſcunt. GOES.

Maleicorum, & tada, ex aceto] Scribe, *maleicorium.* Tædæ decoctæ in aceto meminit Plinius, ſed contra dentium dolores, non hunc morbum. SCHEFFER. Malicorium, cortex mali Punici. v. Plin. lib. XXIII. VI. HEINS. *Corticem mali* vocat Scribonius compoſitione CCXLVII. qui & in aceto decoqui jubet, & compoſit. XLI. *Aceti acris ſextarii duo, incoquuntur mala granata, quibus coriarii utuntur, quia ſemper valida ſunt*, ubi hujus medicamenti uſum contra aurium dolorem & vitia eſſe, teſtatur, ut & Plinius lib. XXIII. II. BURM.

Tada ex aceto] Forte, *beta ex aceto.* HEINS. Plinil loco à Scheffero adducto adde Scribon. compoſ. LVIII. qui etiam contra dolores dentium tedam facere docet. BURM.

Spero tamen jam ventrem, pudorem ſibi imponit] Sic lege. *ſpero tamen, quod jam venter pudorem ſibi imponat.* TILEBOM. Forte, *veterem.* HEINS. Nihil muto, quia plebejo huic ſermoni elegantiam conciliare, & , ut omnia Latinitatis venuſtati reſpondeant, efficere velle, præter Satyrici mentem eſſe puto. Neſcio autem, unde Schefferus conjecerit, Trimalchionem de alvo fluxiore queri, cum omnia ſuadeant, illam fuiſſe adſtrictam. Nam addit *alioquin* (id eſt, *alias*) ſoleo crebros ventre crepitus emittere, & torminibus, ut Celſus lib. I. cap. I. loquitur, laborare, quæ edant in vacuo ventre murmura, ut crederes, mugire taurum. Veram hercle Claudii imaginem, quod ex licentia, quam convivis dat, libere emittendi crepitum, luce meridiana eſt clarius. Quod edictum, ne exiret, Claudius prohibitus forte fuit, ab iis, qui in crepitu ventris aliquid ominoſi eſſe, ex veteri religione autumabant: nam non modo contra bonos mores eam fœditatem crediſiſſe, ſed aliquid religioſi in eo fuiſſe, docere poteſt Catonis fragmentum ex oratione, quam ſcripſit de ſacrilegio commiſſo; quod ſervavit Feſtus in *prohibere comitia. Domi cum auſpicamus, honorem me Deum immortalium velim habuiſſe, ſervi, ancilla, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit.* Unde colligere licet, crepitum talem turbaſſe auſpicia, & ideo ſervos ſtudioſe continuiſſe, &, ſi nequirent, clam ſub centone crepuiſſe, ne audiretur ſonitus infauſtus. BURM.

Pudorem ſibi imponit] Suſpicor, *pudere, ni ſibi imponit.* Illud *pudere*, poſitum eſt abſolute, ut in illo Ciceronis I. de Orat. *Quem non pudet, hunc pœna dignum judico.* Sibi imponere ventrem dicit, quando non continet, quia novis aliis atque aliis, ipſiſque ingratiſſimis, remediis ac potionibus onerabitur. SCHEFFER.

Putes Taurum, Itaque] Legendum, *putes Taurum mugire, Itaque.* TILEBOM. Scilicet, *ſonare*, & mugitum edere. Niſi velis legere, *putes eſſe taurum*, & potuit ob literarum ſimilitudinem excidiſſe iſta vocula. Cæterum Plautus, *crepitat mihi venter vacuus, crepant tibi inteſtina.* SCHEFFER.

Sua re cauſſa] Illud, *cauſa*, gloſſema videtur. *Sua re* eſt, *ex ſua re*, omiſſa præpoſitione, vide infra SCHEFFER. Hic jam oblique tangit edictum Claudianum de ventris crepitu libere emittendo in conviviis, cujus meminit Suetonius, & multis ludit Seneca hac de re Ludo de morte Claudii. Cæterum, *ſua rei cauſa*, ſcribendum, ut & infra, *&c, cum mea rei cauſa facio, non ploro:* ubi pari modo peccatur. Livius lib. XLII. cap. XXX. *arma, milites, claſſem ejus rei cauſa comparaſſe.* HEINS.

Facere] Scilicet, quod natura exigit. Sic infra cap. LXII. *cœpit ad ſtellas facere.* Suſpicor ſic uſurpaſſe Plautum Pſeud. IV. ſc. 7. verſ. 81. ubi ait:

——— tunc etiam cubitare ſolitus es in cunis puer?

SI, Scilicet. BA, etiamne facere ſolitus es? ſcin, quid loquar?

Novi aliter hoc explicare doctos, ſcilicet ut turpiculum quid denotet; nec repugno. Tantum illa ipſa verbi ambiguitate puto ludi, ut non infrequens eſt Plauto. Conveniunt utique, cubitare in cunis, atque facere illo, quo dicebam, ſenſu. SCHEFFER.

Solide

Digitized by Google

,, Nemo noſtrum ſolide natus eſt. Ego nullum puto tam magnum tor-
,, mentum eſſe, quam continere. Hoc ſolum vetare ne Jovis poteſt.
,, Rides Fortunata? quae ſoles me nocte deſomnem facere. Nec tamen
,, in triclinio ullum vetui facere, quod ſe juvet. Et medici vetant conti-
,, nere: vel, ſi quid plus venit, omnia foras parata ſunt: aqua, laſanum,
,, &

Solide natus eſt] Sic compacte, ut nihil intus ſit ſpirituum, qui ſubinde deſiderant exire. Vere Petronianum. Sic enim in editis cap. CI. *Ita vero, inquam ego, tamquam ſolidos alligaturus, quibus non ſoleat venter injuriam facere.* SCHEFFER.

Nullum puto tam magnum tormentum, quam continere] Stoicæ, vel, ſi mavis, Cynicæ ſectæ, fuiſſe ſtudioſum Trimalchionem oportet, qui nihil turpe, quod natura jubente fieret, putabat. Elegans de crepitu ventris Epigramma ex Antholog. lib. II. cap. 44. apponam:

Πορδὴ ἀποκλείουσα πολλοὺς ἀδιέξοδος ἦσε,
  Πορδὴ καὶ σώζει τραυλὸν ἱεῖσα μέλος.
Οὐκοῦν εἰ σώζει καὶ ἀποκτείνει πάλι πορδή,
  Τοῖς βασιλεῦσιν ἴσην πορδὴ ἔχει δύναμιν.

Quod ita vertit Obſopæus

Et crepitus multos, nequiens erumpere, perdit,
  Et ſervat, balbum quando dat ore ſonum.
Ergo, ſi ſervat crepitus, jugulatque ſonando,
  Regibus hunc magnis quis neget eſſe parem?

Sed ruſticitatis, ut nunc, ita olim fuit character honeſtis auribus oppedere, &, quia ditiores & laſcivi palam id ſæpe faciebant, vel ad oſtentandam, præ inferioribus, ſortis ſuæ felicitatem, vel ad inſultandum humilioribus, hinc Græci πέρδω & καταπέρδω, de homine dixerunt, qui huic fœditati & ſuperbiæ eſt obnoxius, ut ex Ariſtophanis Pluto Act. I. ſcen. 2. & Act. II. ſcen. 5. & ejus Scholiaſte apparet. hinc jocus intelligendus Martialis lib. X. Epiſt. 14.

Nil aliud video, quo te credamus amicum,
  Quam quod me coram pedere, Criſpe, ſoles.

Continere autem proprium in hac re vocabulum. Celſus I. cap. I. *Si profluvio laborat, continendum.* BURMAN.

Quam continere] Abſolute: Ita mox, *medici vetant continere.* Sic *continentiam* abſolute poſuit Suetonius in Claudio cap. 32. *Dicitur meditatus edictum, quo veniam daret flatum crepitumque ventris in convivio emittendi: cum periclitatum quemdam præ pudore ex continentia repperiſſet.* SCHEFFER.

Ne Jovis poteſt] Scribe, *ne Jovis quidem poteſt.* TILEBOM. Lege, *nec Jovis poteſt. Jovis* pro Jupiter & apud alios occurrit. ſic Accium, Cæcilium, Ennium loquutos Diomedes & Priſcianus docent. *Quem tremit ipſe Jovis*, apud Apulejum. Hyginus fabula XCII. *Jovis, cum Thetis Peleo nuberet, ad epulum dicitur omnes Deos convocaſſe.* Et ſic idem ſæpius alibi. HEINS. *Nec Jovis* mavult Heinſius & Munckerus ad Hygin. fab. CCXX. qui cum ipſe exempla adducat, ubi *ne* ponatur pro *ne quidem*, non video, quid opus ſit contra ſcriptum codicem innovare. Ita noſter ſupr. cap. 9. *cujus ne ſpiritus purus eſt.* cæterum proverbii ſpeciem hoc dictum habet. Propert. II. eleg. 7.

——— *Quamvis diducere amantes*
Non queat invitos Jupiter ipſe duos.

Ubi vide quæ notat diligentiſſimus Paſſeratius, & ad Phædri lib. V. fab. VIII. Praſchius. BURM.

Deſomnem facere] Eripere mihi ſomnum, bombis tuis. Sic *depilis*, *deplumis* exſtat apud alios. SCHEFFER.

Si quid plus venit] Forte, *evenit.* GOES. Nihil muta. Honeſte ſibi videtur velare fœdam rem, ſi quis non modo crepitum edere, ſed ipſas alvi ſordes vult ejicere.

Omnia foras] Ita ſupra cap. XLIV. *domi leones, foras vulpes.* Et cap. XXX. *C. noſter foras cœnat.* SCHEFF.

Aqua, laſſant] Lege, *aqua, lana.* TILEBOM. Scribe, *aqua, laſanum, & cætera minutalia.* Per *minutalia* intelligit cum alia, tum lignum, cum adhærente ſpongia, de qua Seneca ep. 70. *Lignum, quod ad emundanda obſcœna adhærente ſpongia poſitum eſt, totum in gulam farſit.* Sunt autem *minutalia* dicta à *minutal*, quod ſignificat minutum qualecumque, habeſque *minutalia* etiam in Gloſſis Tyronis cap. 10. pag. 51. SCHEFFER. Id eſt, Minutias. *Minutal* proprie carnis eſt, vel rei cujuslibet alterius, minutim inciſæ, in re culinaria. Poſtea omnes minutiæ ſic appellari cœptæ. HEINS. Recepimus certiſſimam Schefferi emendationem. Nam ſupra cap. 41. dixit Trimalchionem ſurrexiſſe ad laſanum, & triclinio egreſſum. *Minutalia* ſunt res frivolæ, non integræ, ſed truncatæ. Tertullianus de cultu femin. lib. I. cap. 6. *Sed & lapillos iſtos, quicum ſuperbiam jungunt, quid aliter interpretor, niſi lapillos & calculos & ejuſdem terræ minutalia.* Cicero res minutas dixit, pro Cluent. cap. 64. *Recordatus eſt, ſe nuper in auctione quadam vidiſſe in rebus minutis, aduncam ex omni parte dentium & tortuoſam venire ſerrulam.* Hic autem intelligit, linteamina vel alia parata ad detergendas nates, quæ pro ejus luxuria non vilia fuiſſe oportet, licet faſtidioſe minutalia appellet. Pauperiores autem has ſordes lapillis, vel ligno, vel herbis, abſtergebant, unde domino ſuo divitiis aucto Carion apud Ariſtoph. Plut. Act. IV. ſcen. I. dicit, ſervos non podicem lapillis detergere ſed alliis, & id ſæpe facere deliciarum cauſſa. BURM.

„ & caetera minutalia. credite mihi, anathymiaſis ſi in cerebrum it, in toto „ corpore fluctum facit. Multos ſcio ſic periiſſe, dum nolunt ſibi verum „ dicere. [a] Gratias agimus liberalitati, indulgentiaeque ejus, & ſubinde „ caſtigamus crebris potiunculis riſum. Nec adhuc ſciebamus, nos in „ medio lautitiarum, quod ajunt, clivo laborare. Nam cummundatis „ ad

a Encolpius.

Mihi, anathimias is, ſi in cerebrum it, & in toto corpore] Scribe, *mihi anathymiaſis, ſi in cerebrum it: toto corpore*, &c. TILEBOM. Mire hæc corrupta ſunt. Scribe confidenter cum Cl. Gronovio, *anathymiaſis in cerebrum it*. Ἀναθυμίασις Græce, vapor eſt, & exhalatio, quæ hic de ventris flatibus intelligenda. *In cerebrum it*, ad eumdem modum, ſicut ſupra cap. XLI. *vinum mihi in cerebrum abiit*. SCHEFFER. Græci hoc dicunt βλάπτεσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεως, Athen. l. 2. *Anathymiaſis* vero, pro vapore ſeu exhalatione, medicorum Latinitatis corruptæ vocabulum eſt. Octav. Horat. lib. 2. euporiſt. cap. 1. *Quibus ex anathymiaſi caput fuerit inquietatum*. Guarimpotus Petro Damiani æqualis ſeculo undecimo lib. 1. Paſſionarii cap. 2. ſic: *Quod ſi ex ſtomacho fuerit anathymiaſis in cerebro*; & lib. 2. cap. 18. *Anathymiaſis eſt ſtomachi reſolutio ex fumoſitate*. & ſeculo tertio decimo Math. Sylvaticus med. de Salerno Pandect. cap. 43. *anathymiaſis, antimiaſis, delatio fumi ſurſum à ſtomacho ad corpus*. Paulo doctius proximus ab hoc Joh. Anton. Campanus lib. 9. ep. 44. *dicunt medici, ægrotare me ſtomachi fumo, quem & Græci anathimiaſim vocant*. REINES.

Fluctum facit] Ita eleganter illos flatuum diſcurſus cum boatu ſeu mugitu, fluctuum inſtar, deſcribit. SCHEFFER. Val. Maximus lib. IX. cap. III. *Ira quoque & odium in pectoribus humanis magnos fluctus excitant*. HEINS. Deducenda hæc vox a *fluere*, ut dicuntur medicis proprie corpora, quæ ſudore vel profluvio alvi, vel alio modo, diffluunt. Celſus lib. 1. cap. 1. *Morborum tria genera, unum adſtrictum, alterum fluens, tertium mixtum*. Et paſſim. ex vaporibus ergo ſudores toto corpore erumpere ait, ludens in ambigua voce *fluctus*. BURM.

Sibi verum dicere] Quid? an ſcribendum, *dici*: Sed exiſtimo cohærere, *nolunt dicere verum ſibi*. Illud *ſibi* eleganter ponitur pro eo, quod ad uſus commodaque eorum valet. Senſus eſt, etiamſi ſentiant, quid exigat natura, nolunt tamen illud fateri, ac ſic palam dicere verum, quod ipſis tamen foret utile. SCHEFF. Imo, *dicier*. HEINS. Non mutarem. Et idem eſſe putarem, ac volunt ſe fallere, etſi ſciant, vera eſſe illa remedia, nec continendum eſſe, tamen timore quodam, ut ruſticitatis notam effugiant, ſe ipſi decipiunt.

Gratias agimus libera liberalitati] Forte, *gratias agimus liberali liberalitatis*. GOES. In codice Tragurienſi erat *libera liberalitati*, ſed proculdubio librario illa geminatio tribuenda, loquitur enim jam rurſus Encolpius, cui nulla ſtribligo & ſermonis ineptiæ ſunt tribuendæ.

Caſtigamus crebris potiunculis riſum] Erumpentem coërcemus atque impedimus. Eleganter. Statius lib. IX. Theb. 63. de equo loquens: *nodis & caſtigata jubarum libertas*. SCHEFFER. Elegantiæ ſingularis locutio, pro *moderamur*, ne nimis diffunderemus nos, & cachinnis immodeſtioribus propter ineptiſſimorum hominum ſtolidas fabulas concuteremur; ita *dolorem caſtigatum* dixit Cicer. lib. II. Tuſcul. cap. 21. ut hic *riſum caſtigatum*; & ita *caſtigare* ad alia transfertur, pro impedire, ne luxurient. Ita Statii locum opportune adduxit Schefferus, ubi recte Barthius explicat, *caſtigare* nos dici, quidquid intra modum & ſuum decorem redigimus, & recte ita *caſtigatas mammas* apud Samonicum interpretatur, quas male Mercurialis V. Var. 3. acceperat. Ita idem Stat. lib. II. Sylv. 1. verſ. 43.

Et caſtigata collecta modeſtia frontis.

Ad quæ verba v. Gevartium. *Temperare joco*, dixit Juſtinus lib. VII. 3. quamvis ibi non vino, ſed ferro, caſtigaretur laſcivia. BURM.

Quo ajunt, divo] N. Heinſius: *quod ajunt, clivo*: rectiſſime. Porro *laborare in medio clivo rei*, ille dicitur, cui pars illius maxima ſupereſt conficienda. SCHEFFER. Neſcio unde *divo* ediderint Patavini, cum certiſſimum ſit *clivo* legendum, quod proverbii ſpeciem præfert. Ovidius Epiſt. XX. 41.

Mille doli reſtant, clivo ſudamus in imo.

Ubi Heinſius in ſecundis curis, quas nos aliquando publici juris faciemus, pluribus exemplis hanc locutionem illuſtravit. Senec. Epiſt. 31. *Tanto melior ſurge & reſpira, & clivum iſtum uno, ſi potes, ſpiritu exſupera*. Recte autem *in medio clivo* ſe laborare ait, quia hæ lautitiæ moleſtæ erant & nimiæ Encolpio. BURM.

Nam cum mundatis] Perperam. Legendum, *namque mundatis*, aut quid ſimile. Proxime abierimus à ſcriptura veteri, ſi legerimus, *tum*. SCHEFF. *Cummundatis* ſcribe. Apud Catonem de R. R. cap. CXVIII. in nonnullis exemplaribus: *Oleæ albæ, antequam nigræ fiant, commundentur, & in aquam dejiciantur*. Columella lib. XII. cap. XVIII. *Omnia vaſa aqua dulci eluenda ſunt & commundanda*: Julius Obſequens: *cubile commundatum, ſupplicationibus habitis, priſtino ſplendori reſtituit*. Occurrit idem verbum in notis Tyronis pag. 163. HEINS. Totum autem locum ita reſtituendum judico: *Nec adhuc ſciebamus nos, in medio lauti-*

Digitized by Google

„ ad ſymphoniam menſis tres albi ſues in triclinium adducti ſunt, capi-
„ ſtris, & tintinabulis culti, quorum unum bimum nomenculator eſſe
„ dicebat, alterum trimum, tertium vero jam ſenem. Ego putabam pe-
„ tauriſtarios intraſſe, & porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua
„ facturos. Sed Trimalchio exſpectatione diſcuſſa: [a] Quem, inquit, ex
„ eis

[a] TRIMALCHIO.

lauticiarum, quo, quod ajunt, clivo laborаremus, cum cummundatis ad ſymphoniam menſis, &c. GOES. Ita ſolebant beatiores, cum nova fercula inferrentur. Horat. II. Sat. VIII. 10.

His ubi ſublatis, puer alte cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam deterſit.

Tres albi ſues] Etiam hoc pro ſupercilio Trimalcionis rem magnificat: tali enim colore fuiſſe ſuem Calydonium eſt in Cleomenis Meleagro apud Athen. lib. 9. Varicolores habebantur pro deterioribus. Cæterum, pompa iſta ſuum tintinnabulatorum an ſit è veteribus Romanis una, neſcio; poterat videri ad XII. illos D. Antonii dictos cum tintinnabulis per vicos Lutetiæ libere vagantes conficta eſſe; nihil tamen adfirmo. REINES. Ridiculum & hoc, De mullis in convivium adduci ſolitis, & in conſpectu civium mori juſſis, elegans eſt narratio Senecæ Nat. Quæſt. XVII. & XVIII. Tangit & rem Plinius Naturali Hiſtoria lib. IX. & Juvcoalis Sat. V. Hic vero videtur alluſiſſe ad hiſtoriam de Carano, quam Athenæus nobis conſervavit initio lib. IV. Illud vero oppido facetum de nomenclatore, quaſi etiam porcis ſuus nomenclator apud Trimalchionem fuiſſet. HEINS.

Capiſtris] Ad ora revinctis, quibus poſſent, quo eſſet lubitum, deduci. Martialis lib. I. epigr. 105.

Paret purpureis aper capiſtris. SCHEFFER.

Tintinabulis] Ad collum adpenſis, quibus ad ſpectaculum ipſarum vulgo traherentur. Hunc enim puto fuiſſe ſcopum iſtorum tintinabulorum. Ita habes aſinum *tintinabulis perargutis exornatum* apud Apulejum lib. X. SCHEFFER. Hæc, ut & capiſtra, propria equorum inſtrumenta, vide Scheffer. de Re vehic. lib. I. cap. 13.

Culti] Vide ſupra cap. 32.

Nomenclator] Tangit egregie Satyricus inſaniam Trimalchionis, qui convivium tot numero ferculis, & in his plurimis novis, & antea non viſis, inſtrueret, ut his nomenclator eſſet adhibendus, qui ea convivis exponeret & explicaret. Sic capi quoque poſſent verba Plinii lib. XXXII. cap. 6. de oſtreis & eorum variis generibus agentis. *Nec non inter nos Nepotis cujuſdam Nomenclator tridacna appellavit, tantæ amplitudinis intelligi cupiens, ut ter mordenda eſſent.* BURM.

Porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua facturos] Ludos, & cumprimis ſaltus admirandos per rotas, & id genus, quod alias petauriſtæ ipſi facere conſueverunt, & ſurſum deorſum per aëra ſe librare, volitantium inſtar, perque orbes cito ſaltu ſe tranſmittere. De quo Manilius lib. V. verſ. 433.

Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem
Corpora, quæ valido ſaliunt excuſſa petauro,
Alternoſque cient motus: elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille,
Membraque per flammas orbeſque emiſſa flagrantes,
Molliter ut liquidis per humum ponuntur in undis.
Delphinumque ſuo per inane imitantia motu
Et viduata volant pennis & in aëre ludunt.

Hæc ergo talia interdum & quadrupedes docebant facere, populoque in circulis oſtentabant, quæ res duravit ad noſtra uſque tempora, meminimuſque nus equulei, capræ, catulorum, qui hac arte plebem oblectarent. SCHEFF. Circuli ſunt in viis publicis, ubi hi Petauriſtarii, & ludicra illa edentes, cœtum Populi in circuli modum circumſtantis faciunt. Quintil. lib. VI. Inſtit. cap. 3. *Urbanus homo erit, cujus multa bene dicta reſponſaque erunt, & qui in ſermonibus, circulis, conviviis, item in concionibus, omni denique loco, ridicule commodeque dicet.* Tacit. in vita Agric. cap. 43. *Vulgus quoque, & hic aliud agens Populus, & ventitavere ad domum, & per fora & circulos locuti ſunt.* Et ita ſæpe Cicero, Livius, & alii. Et hinc *circulatores* dicti Agyrtæ, dlvini, & quicumque ſpectaculis ridiculis & vanis ſermonibus vulgus delectarent. Cicer. lib. X. ad fam. Epiſt. 32. & leg. ult. ff. de extraord. cognit. Gloſſæ *Circulator.* Ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης. Celſ. lib. V. de re medica cap. 27. *Ideoque colubra ipſa tuto eſtur, ictus ejus occidit, & ſi ſtupente ea (quod per quadam medicamenta Circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ea ſaliva noxa eſt.* Prudent. Hym. in Romanum verſ. 303. *Quos ſæpe falſus circulator decipit.* ubi Gloſſ. Iſonis Magiſtri *deceptor, quia alios quodam circulo erroris involvit & decipit.* Vides acumen iſtius ſeculi, vid. iofr. cap. 68. Theophr. περὶ λογοποιίας, vocat περιπάτους ποιουμένους. Male Torrentius quoque Suetonii verba in Cæſar. cap. 84. ubi dicit, *exterarum gentium multitudinem circulatim ſuo quemque more lamentatum eſſe*, exponit *in gyrum, per vices*, cum nihil aliud velit, quam variis locis urbis concurriſſe & circulos feciſſe, in quibus mortem Cæſaris deflebant. De circulis, quos Philoſophi, Græculi præſertim, in publico diſputantes faciebant Senec. Epiſt. 40. & 52. videndus. BURM.

Diſcuſſa] Petronianæ elegantiæ verbum. ſupr. cap. 14. *Hinc Aſcyltos pene riſum diſcuſſit.* Et intr. cap. 111. *Diſcuſſo muliebri errore.* Et frequens hujus verbi uſus de iis, quæ evaneſcunt, & removentur. Ita
Livius

Google

„eis vultis in coenam ſtatim fieri? Gallum enim gallinaceum, penthiacum, & ejuſmodi naenias ruſtici faciunt: mei coci etiam vitulos aeno coctos ſolent facere. [a] Continuoque cocum vocari juſſit, & non exſpectata electione noſtra maximum natu juſſit occidi: & clara voce. [b] Ex quota decuria es? [c] cum ille ex quadrageſima reſpondiſſet: [d] Emtitius

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] TRIMALCHIO.

Livius II. 51. *Periculum diſcutere.* Flor. III. 18. *Nefas proditione diſcuſſum.* Prop. II. el. 20. *Quum mihi diſcuſſit talia viſa metus.* Apulej. XI. Metam. *Confeſtim diſcuſſa pigra quiete, alacer exſurgo.* vide egregii Brouckhuſii notas ad Propert. III. eleg. VIII. verſ. 13. BURM.

Statim fieri] Grandius, pro parari, mactari. quomodo victimæ dicuntur *fieri*, cum mactantur Diis. vide Briſſon. Niſi malimus, culinare verbum eſſe, proprieque de præparatione ciborum uſurpari, quod mihi placet. Ut intelligatur, *coctum fieri*, quod uſurpat noſter in ſequentibus. Plautus Aulul. III. ſcen. 3. *Coquite, facite, feſtinate nunc jam, quantum lubet.* Male corrigunt nonnulli, *farcite*, Martialis XIII. ep. 54. de perna:

Cerretana mihi fiet, vel maſſa licebit
De Menapis; lauti de petaſone vorent.

SCHEFFER. Val. Maximus lib. VIII. cap. 1. *Non ſupprimenda illius quoque damnatio, qui puerili ſui amore corruptus* (*correptus* malim) *rogatus ab eo ruri, ut omaſum in cœnam fieri juberet, cum bubulæ carnis in propinquo emendæ nulla facultas eſſet, domito bove occiſo, deſiderium ejus explevit.* Atque ita accipiendum illud Martialis lib. XIII. Ep. 54. Ut *fiat* ſit paretur in cœnam. Noſter ſupra cap. XXVI. *Quid, neſcitis, apud quem hodie fiat?* Id eſt, apud quem cœna detur libera. HEINS.

In cœnam] Ad cœnam inde inſtruendam. Terent. Andr. II. 2. *olera & piſciculos ferre in cœnam.*

Penthiacum] Lege, *pentaplum*. TILEBOM. Hoc quid ſit, non aſſequor. Putes, *penthicum* ſcribendum & jungendum gallinaceo eſſe, ut ſit πυθικὸς gallinaceus, forte quia Nocti ſacer. SCHEFFER. Superbus jactator ſuæ culinæ lauticias extollit, quæ in aliorum, etiam regum, menſis è remotis locis petita ponuntur, conſpuit & deprecat. Quem *penthiacum* dicit, eum *h* trajecta *phaſiacum* eſſe putem, ſcilicet gallum: æquantur enim phaſiani generi gallinaceo alendi facultate, ſapore præſtant. Idem Petronio cap. XCIII. quoque celebratur:

Ales Phaſiacis petita Colchis.

Quod propius abiit à ſcripto, quam quod dedi, excuſſis omnium Cœnarum elenchis, vix reperietur. REINES. Reineſius ſuſpicatur *Phaſiacum*, id quod & in textum recepit Hadrianides. At ego ruſticos apponere umquam Phaſiscos conſueviſſe, ſaltem per Italiam, ubi hæc finguntur geſta, hodie haud crediderim. Subeſt aliud genus cibi ruſtici & vulgaris, forte *denticem* aut *encitum*. SCHEFFER. Minime ſollicitandus hic locus. *Penthiacus* vocabulum artis opinor culinariæ, cocis uſitatum de gallo gallinaceo lacerato in fruſtra, quomodo Pentheus olim à Bacchis diſcerptus fuit. E Vidularia Plauti citatur à Grammaticis:

Ejuſdem Bacchæ fecerunt noſtram navim Pentheum.

Exſtat & in Catalectis Pithœanis *judicium coci & piſtoris*, uti inſcribitur id carmen, ubi inter alia.

Eſt Bromio Pentheus, eſt & mihi de bove Pentheus, HEINS.

Ruſtici faciunt] Apparant. Mox, *mei coci etiam vitulos aheno coctos ſolent facere.* Nam ſic lege. Nec aliter paſſim auctor rei culinariæ, qui ſub nomine Cælii Apitii circumfertur. HEINS.

Eno cocto] Pone, *æno coctos*. TILEBOM.

Ex quota decuria es? cum ille ſe ex quadrageſima reſpondiſſet.] Artificum Collegia habebant ſuos Patronos, Quinquennales, qui & Magiſtri, Decuriones: unius cujuſque etiam eorum Corporati in Decurias diſtributi erant: quo de plura ad Inſcr. 19. Cl. 1. Transferri vero ex una in aliam modo honorificum & lucroſum, modo ignominioſum non minus, quam ſi militi gradus mutaretur, ut è digniore loco ad ſtatum Equitis ſeu Tironis retrojiceretur; eodemque modo minatur hic Trimalcio coco ſuo, ſi diligenter non poſuerit, ſe eum in Decuriam Viatorum conjecturum. Cenſenda autem iſta ſunt ad morem Urbis, in qua tot coquorum Decuriæ; in Colonia, ubi reliqua agi fingit Petronius, Corpora tot capitum, quæ quadraginta Decurias implerent, fuiſſe non potuerunt. REINES. Qui numeroſam familiam habebant, ſervos redigebant in decurias, etiam operas ruſticas. Columella ſub finem libri primi de re ruſtica: *Separandi ſunt aratores à vinitoribus, & ab aratoribus atque* (ſic lege è V. C.) *mediaſtini. Claſſes etiam non majores quam denum hominum facienda, quas decurias appellaverunt antiqui, & maxime probaverunt.* HEINS. Stolida jactatio, qua convivis familiæ ſuæ multitudinem volebat oſtentare; nam de coloniæ, in qua tota hujus fabulæ ſcena agitur, decuriis male cepit Reineſius; rectius Heinſius. Luxum autem illum ſæpe Seneca graviter carpit. vide præcipue epiſt. 95. & Tacit. lib. III. Ann. cap. 52. & mirum non eſt, Trimalchionem ignorare hunc ſervum, quia decima pars familiæ vix dominum ſuum noverat. ſup. cap. 37. & poterat, pro reliqua ſua inſolentia, nomenclatore egere, qui ipſi ſervorum nomina & decurias dictaret. Ita enim Plinius lib. XXXIII. cap. 1. *Hoc profecere manci-*

Digitized by Google

„ titius, an, inquit, domi natus es? [a] Neutrum, inquit cocus, ſed teſtamento Panſae tibi relictus ſum. [b] Vide ergo, ait, ut diligenter ponas, „ ſi non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. [c] Et quidem cocum „ potentiae admonitum in culinam obſonium duxit.

XLVIII. „ Trimalchio autem miti ad nos vultu reſpexit: [d] Et vinum, „ inquit, ſi non placet, mutabo, vos illud oportet bonum faciatis. Deo„ rum beneficio non emo, ſed nunc quidquid ad ſalivam facit in ſuburbano „ naſci-

a COCUS b TRIMALCHIO. c ENCOLPIUS. d TRIMALCHIO.

mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſervorum quoque cauſſa nomenclator adhibendus. Et Senec. de Tranquil. cap. VIII. de Demetrio Pompeji liberto, *numerus illi quotidie ſervorum, ut Imperatori exercitus, referebatur.* vide infr. cap. 53. BURM.

Ex quadrageſima] Ex hoc Petronii loco fit manifeſtum, Trimalchionem ſervos ad minimum quadringentos habuiſſe, totidem Pedanium Coſtam apud Tacitum Annalium XIV. Athænæo ſi eredimus, nonnumquam decem aut viginti millia ſervorum apud Romanos uni famulabantur domino. Locus eſt lib. VI. cap. VII. HEINS.

Diligenter ponas] Etiam hoc culinare verbum; pertinetque ad coquos, præparantes cibos. Martialis lib. XI. ep. 86.

Hinc exit varium coco minutal,
Ut lentem poſitam, fabamque credas. SCHEFF.

Si non te jubebo] Ita diſtingue, *ſi non, te jubebo.* TILEBOM.

In decuriam viatorum] Viatores ſervi publici. Quapropter non video, quomodo inter familiam Trimalchionis locum poſſint habere. Scribebam igitur *vietorum*, quod refer ad ſervos præ ſenio inutiles & decrepitos. HEINS. An talis, ſive apud Trimalchionem, ſive apud alios, fuerit ſervorum decuria, ignoro. Verum ſi fuerit, fuit non coquorum deterior, ſed melior; utpote, qui ſervitio ex fide peracto, vacationem impetraverant, quemadmodum in militia emeriti. Quorum proinde melior, non durior, fuit conditio, qualem tamen coquo minatur Trimalchio. Quapropter videtur vulgata lectio retineri poſſe, quoniam viatores ſunt, qui pedibus iter faciunt, teſte Cujacio obſervationum libro XI. cap. XIII. intelligamuſque illos, qui alibi *curſores* vocantur. Paulus JCtus leg. 99. §. ult. ff. de leg. III. *ſi alii vernæ, alii curſores legati ſunt, ſi quidam & vernæ & curſores ſint, curſoribus cedent.* Nec mirum, Trimalchionem hos vocaſſe viatores, qui rem familiarem ſuam inſtituebat ad inſtar Reip. Unde infra: *Actuarius*, qui tamquam urbis acta recitavit. GOES. Cum hic minetur coco ſuo pœnam, conſequi videri poſſet, viatores fuiſſe deterioris ordinis; ſed, ut hæc admodum dubia ſunt, ego potius ſtolidam jactationem Trimalchionis à Satyrico notari putem, qui, ut convivæ ſcirent, quantus eſſet, qui more reipublicæ domum ſuam ordinaret, intempeſtive *viatorum* decuriæ mentionem injicit, eum revera talibus careret. Ut ſæpe inſulſos homines videmus minime opportune captare occaſiones ſe venditandi. Unde neque ſequentia, *potentia admonitum*, Satyrico ſale carent. BURM.

Et quidem cocum potentia admonitum] Scribe, *Tum quidem coquus potentia admonitus.* TILEBOM. Hoc eſt, potenter, valide, vehementer, ut ſit ablativus. Verum ego mallem, *potentia admonitum*, iſto ſenſu: fuiſſe coquum admonitum per iſta heri verba potentiæ, quam herus in ipſum haberet, metuque ejus. Cic. in Top. *ut veni Veliam, tuaque & tuos vidi, admonitus hujus æris alieni, nolui deeſſe ne tacitæ quidem flagitationi tuæ.* SCHEFFER. Senec. de conſt. ſapient. cap. XII. *Aliquando illos tamquam pueros malo pœnaque admonet, & adficit.* Ita *admonere flagello* Columella lib. II. cap. 2. Cæterum corruptum hunc eſſe locum, certus ſum; nulla enim ſtribligo Encolpio debet adſcribi, qui ubique Petroniana Venere ſe commendat, & his colonorum ſordibus eximit. Quare cum Tilebomeno partim faciens, legerem *cocus potentia admonitus*, vel ulcus latens nondum perſpicere me fateor.

In culinam obſònium duxi] Locus proculdubio corruptus, qui ita videtur reſtituendus: *in culinam ad obſonandum eduxit.* GOES.

Ad nos vultu reſpexit] Petronianum. Ut cap. 96. *reſpiciens ad Eumolpum.* SCHEFFER. Ita infr. cap. 60. *reſpiciens ad menſam.* & cap. 84.

Reſpicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus.

& paſſim.

Bonum faciatis] Hoc non bene intelligo, ſuſpicorque legendum: *boni nunc faciatis.* Illud, *boni nunc*, una voce atque junctim fuit ſcriptum, ita ex *nunc* facta ſyllaba poſterior in *bonum.* Sed tamen melius fuerit retinere lectionem veterem. Sic enim & Martialis lib. V. ep. ad Turanium Ep. 79.

Vinum tu facies bonum bibendo.

Formula eſt modeſte excuſantis tenuitatem rei appoſitæ. SCHEFFER. Videtur hic locus ita conſtituendus: *& vinum, inquit, illud vos boni faciatis: ſi non placet, mutabo. Deorum*, &c. Cæterum eruditiſſimus Schefferus ante nos vidit hic legendum *boni faciatis.* GOES. Vide ſupra cap. 39.

„ naſcitur eo, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine eſſe Taracinenſi-
„ bus, & Tarentinis; nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut, cum Afri-
„ cam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi, Agamemnon,
„ quam controverſiam hodie declamaſti. Ego autem ſi cauſſas non ago,
„ in diviſione tamen literas didici; &, ne me putes ſtudia faſtiditum, tres
„ biblio-

Ad ſalivam facit] Id eſt, ad guſtum. Plin libro XIV. 6. *Divus Auguſtus Setinum prætulit cunctis, & fere ſecuti Principes, confeſſa propter experimenta, non temere cruditatibus noxiis ab ea ſaliva.* Iterum libro XXIII. Hiſt. Natur. cap. I. *Sua cuique vino ſaliva innocentiſſima, ſua cuique ætas gratiſſima.* Propert. IV. 8: 37.

Et Methymnæi Graia ſaliva meri.

vide Caſaubon. ad Perſii Satyr. VI. 13 BURM.

Suburbano eo] Forte, *ſuburbano meo.* GOES.

Taracinentibus] Num legendum, *Taracinenſibus?* Pomponius Mela II. cap. 4. *Sinueſſa. Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, Taracina, Circes domus.* De Neronis profuſione in prædiis inſtruendis dilatandiſque, qua de agitur hoc loco, Suetonius abunde, & plerique veteres. SCHEFFER. Hic plurimum ineptit, eum ſuburbanum confine dicit Tarracinæ & Tarento, locis plurimum a ſe diſſitis. GOES.

Conjungere agellis Siciliam] Ita faſtidioſe agellos vocat homo jactabundus latifundia, quæ ipſe non noverat. Perſtringitur autem à Satyrico *inſana illa libido agros continuandi*, ut Livius vocat lib XXXIV. cap. 4. qua hoc tempore præcipue lauti homines flagrabant, quam ſæpe Seneca quoque graviter reprehendit. appoſite autem ad noſtrum Trimalchionem Epiſt. 89. *Quouſque fines poſſeſſionum propagabitis? ager uni domino, qui populum cepit, anguſtus eſt. Quouſque arationes veſtras porrigetis, ne provinciarum quidem ſatione contenti circumſcribere prædiorum modum? Illuſtrium fluminum per privatum decurſus, & omnes magni magnarumque gentium termini uſque ad oſtium à fonte veſtri ſunt. Hoc quoque parum eſt, niſi latifundiis veſtris maria cinxiſtis, niſi trans Hadriam, & Ionium, Ægæumque, villicus regnet*, &c. Arnobius lib. II. Adverſ. Gentes. *Poſſeſſionum ſemper producerent fines, & quamvis provincias totas, rus facerent unum.* ubi v. Herald. & Plinium lib. XVIII. cap. 2. & 6. Sed jam illa inſatiabilis cupiditas Horatii ævo regnare cœperat; quam ille ſæpe inſectatur. lib. II. od. II.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Vide & lib. III. od. 16. Fatuus autem noſter Trimalchio etiam naturam rerum ſibi ſubjungere velle jactat, aggere per fretum ducto. ut continui agri ſint ad Africam, Herculis ritu ſe efferens, qui ita à Seneca inducitur Herc. Oet. 80.

——— *Siculus Heſperium latus*
Tangat Pelorus, una jam tellus erit.
Illinc fugabo maria. ſi jungi jubes,
Committat undas Iſthmus. & juncto ſalo
Nova ferantur Attica puppes via. BURM.

Per meos fines navigem] Putide ſuis finibus annumerat mare, quod Italiam & Siciliam interjacet. HEINS.

Ego autem] Hic *autem* eſt *enim*. Quale quid & apud veteres Juriſconſultos obſervaſſe ſe Briſſonius commemorat. Infra noſter cap. LXI. *In anguſtiis autem amici apparent.* SCHEFFER.

Si cauſſas non ago, in diviſione] Non exiſtimo ſe bene hæc habere. Quid enim, *in diviſione?* Scio, *diviſionem* partem eſſe declamationis, exercitiive, apud Rhetores, & jam pridem dixi aliqua in opuſculo de Stylo. Verum ea non pertinet ad literas, ſed cauſas. Puto igitur, oportere diſtingui: *ſi cauſas non ago in diviſione, tamen literas didici.* Cauſas agi in diviſione puto, cum ad diviſionem factam ſingulæ illarum explicantur partes. SCHEFFER. Malim, *etſi cauſas non ago.* Tum mox, *ſine diviſione*, pro, *in diviſione.* Negat ſe ſcholaſtico declamandi ſtudio non exercitum. De *diviſione* paſſim Seneca in Suaſoriis & Controverſiis. HEINS. *Diviſio* apud Rhetores proprie dicitur, cum ex præcipua quæſtione inveniunt minores quæſtiones, quæ in præcipuam incidunt, quas acute admodum ſolebant a prima ſeparare, & hinc etiam futuræ declamationis pompa, ſive ſermo, qui à declamatoribus præmittebatur, diviſio proprie dictus eſt. Ut egregie docuit N. Faber. ad Senec. Controverſ. I. jactat ergo fatuus, ſe non quidem cauſſas agere, ſed olim partem quamdam artis declamatoriæ attigiſſe, non tamen intricata controverſiarum capita, ζητήματα & κεφάλαια, quæ nihil facere ad Eloquentiam videntur Urbano homini, ſed tantum diviſioni, ſive procemio, in quo latus exercendæ facundiæ & ſermonis elegantioris campus eſt, operam dediſſe, quia, ſcilicet beatus ſatis, partes ſtudiorum nobiliores attingere voluerat, reliquas illis, qui victum ſibi ex cauſſis agendis quærebant, reliquerat. Sed inſolens locutio, *in diviſione literas diſcere*, nulli niſi Trimalchioni permitti poterit. BURM.

Faſtiditum] Non mutandum; eſt enim eodem modo, ut ſupra, *pudeatur, delectaretur*, & ſimilia. deduxit ille à *faſtidior*, pro *faſtidio.* Non ergo, ut reliqui divites & lauti ſolent, ut indigna perſona ſua faſtidiſſe ſe ſtudia jactat.

Tres

Digitized by Google

,, bibliothecas habeo, unam Graecam, alteram Latinam. Dic ergo, ſi
,, me amas, periſtaſin declamationis tuae. [a] Cum dixiſſet Agamemnon,
,, [b] Pauper, & dives inimici erant; ait Trimalchio, [c] Quid eſt Pauper?
,, Urbane, inquit Agamemnon, & neſcio quam controverſiam expoſuit.
,, Statim Trimalchio: Hoc, inquit, ſi factum eſt, controverſia non eſt;
,, ſi factum non eſt, nihil eſt. [d] Haec, aliaque, cum effuſiſſimis proſeque-
,, remur laudationibus, [e] Rogo, inquit, Agamemnon mihi cariſſime, num-
,, quid duodecim aerumnas Herculis tenes, aut de Ulixe fabulam, quem-
,, admodum illi Cyclops pollicem penicillo extorſit: Solebam haec ego

[a] ENCOLPIUS. [b] AGAMEMNON. [c] TRIMALCHIO. [d] ENCOLPIUS. [e] TRIMALCHIO. ,, puer

Tres Bibliothecas habeo] Lege, *duas Bibliothecas habeo*. TILEBOM. Homines lauti apud Romanos, atque adeo Cæſares ipſi, duas tantum habebant Bibliocas, Græcam alteram, alteram Latinam. Hinc in veteribus à Grutero collectis inſcriptionibus, in capite *de officiis domus Auguſtæ*, A BIBLIOTHECA GRÆCA, & A BIBLIOTHECA LATINA. Trimalchio, ut eſt mirum in modum glorioſus, tres habere ſe Bibliothecas cum mentiatur, non niſi duas, oblitus ſui, enumerat tamen. Et hoc ridiculi cauſa à Petronio narrari, quis non videt? Reſpondet autem hic locus luxui temporum illorum, quibus homines, etiam illiterati, ad ſolam oſtentationem Bibliothecas inſtruebant. Vide Senecam de tranquillitate animi cap. IX. HEINS. Egregie Heinſius, qui pervidit Petronii mentem. Tres autem ſe Bibliothecas poſſidere jactat, credo, ut ſimul & Auguſti, qui duas, Octaviam & Palatinam, & Aſinii Pollionis, qui primam in Atrio libertatis publicaverat, ſumtus æquaſſe illum putarent convivæ. Studium autem illud fatuorum hominum, qui inter tot millia librorum oſcitantes deſident, non ideo improbandum admodum puto, quia, ut recte Lipſius, ſemper inde aliquid boni ad Eruditos redire ſolet; niſi ſint tam fatui, ut ipſi libros ſuos non cognoſcant, & pretium eorum minui ſuſpicentur, ſi vel eruditior aliquis eorum uſum in paucas horas petierit, qui ut Dracones Theſauris ſibi inutilibus incubantes, Herculem quemdam, qui eos deſpoliet, merentur.

Alteram latinam] Mallem, *alteras latinas*, quia ſermo eſt de bibliothecis tribus. SCHEFFER.

Periſtaſin declamationis] Περιστάσεις, quas & *attributa*, & *elementa* vocant, ſunt ea omnia, quæ ad perſonam, rem, locum, tempus, modum, cauſſam pertinent alicujus facti, ut oſtendimus in Notis ad Anonymi Rhetorica p. 49. Ergo, *dicere periſtaſin declamationis*, nil eſt aliud, quam explicare, ſeu enarrare factum, cum omnibus ſuis circumſtantiis, de quo habenda declamatio. Ideo & ſtatim poſt ſic incipit Agamemnon: *Pauper & dives inimici erant*. Vult narrare factum, & ſic tradere argumentum declamationis. SCHEFF.

Pauper & dives inimici erant] Frequentiſſime in hoc argumento inimicitiarum divitis & pauperis experiri conſueverunt Rhetores, ſic Quintil. Declam. VII. IX. XI. iſta noſtri referam ad M. Senecæ lib. V. Controv. ſecundam, vel etiam quintam. REINES. Similis argumenti declamationem etiamnum habemus in iis, quæ ſub nomine Quinctiliani circumferuntur. Videndus & Seneca lib. V. Controverſ. I. HEINS.

Urbane] Quid ita? quia per hoc, dum neſcire ſeſe ait Trimalcio, quid ſit pauper, divitias ſuas inſinuat, quæ ſcilicet non ſinant eum hoc noviſſe. SCHEFFER.

Quam controverſiam] *Cauſas* ætate Ciceronis has vocabant controverſias. Seneca præfatione libri primi controverſiarum. HEINS.

Hoc inquit, ſi factum eſt, controverſia non eſt] Nugatur ſolemnem in modum Trimalchio: neque enim omnes controverſiæ fictæ. Teſtes Parrhaſius & Flaminius patri Senecæ, ut alias omittam. HEINS.

Nihil eſt] Controverſia nempe. Nam ſi revera ita factum, ſicut tu tunc memoras, quis erit locus controverſiæ? Poſtulat enim ea rem dubiam, ſive in perſona, ſive in tempore, ſive in loco, ſive in re quapiam alia. At tu iſta profers, tamquam indubia. Hunc puto eſſe loci ſenſum. Plaut. Captiv. Act. II. ſcen. II. verſ. 94.

At nihil eſt, ignotum ad illum mittere, operam luſerit. SCHEFFER.

Agamemnon mihi cariſſime] Lege, *mi cariſſime*. HEINS.

Tenes] Vide ſupra cap. VI.

Illi Cyclops pollicem porricino extorſit] Scribendum ex Homeri ipſius Odyſſ. 9. *ille Cyclopi Polyphemo oculum extorſit*. TILEBOM. Ulyſſes *poricinus*, hic eſt, opinor, ab antiquo *porico*, pro quo deinde dixerunt *porigo*, & *porrigo*, quanquam forte rectius ſit *poricivo*, quomodo à *cado*, eſt *cadivus*; atque ita accipi de eo poteſt, qui porrexit quidpiam Cyclopi, vinum forte, nam fabula, quam reſpicit, ignota eſt: nec apud Homerum exſtat, quod cum his conveniat. Poſtremo credi poteſt, tale quid finxiſſe Trimalcion, ut ſolent præſidentes, & jactabundi, licet imperiti rerum, nam & quod ſequitur de Sibylla Cumana, alias non legitur, & mox *inſolentem*

,, puer aput Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipſe ,, oculis meis vidi in ampolla pendere; &, cum illi pueri dicerent. Σι-
,, βύλλα,

Trimalcionis expreſſe notatur. SCHEFFER. Petronio præ Homericis reliquis placuit fabula de Cyclope & Ulyſſe, ut patet ex editis olim. Et cum ignota ſit iſta de *poricino*, difficilis quoque & lubrica circa eam erit divinatio noſtra, quam ideo cum venia proponimus. Ulyſſes ad Cyclopem ἀίδρια πελώριον, & monſtroſæ vaſtitatis, *modice humiles collectus in artus* ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς, Hom. Od. 10. res contemtibilis; Ei igitur Cyclops *pollicem extorſit*, id eſt, luxavit, ejecit, non vecte, conto, fuſte, ῥόπαλον, ſive clava, quam Polyphemo geſtamen tribuit Poeta loco dicto: ſed *penicillo*, id eſt, aſſula, virgula vel feſtuca, χειρίδιον Polluc. l. 5. περὶ ἐνιάσχων. *Peniculus*, quidquid dependet, velut extremum rei; leve ideo & violentis ictibus inferendis minime aptum. *E poricino* vero facere *penicillo* non eſt violentia, ſi præſertim lineas duas breves, è quibus litera *n* conſtat, in duas longiores *ll* extendi cogites. Hic forte ſenſus eſt fabulæ inter ſe batuentium Ulyſſis & Cyclopis, quam præter Poetas ludens confinxit narrator jactanticulus, & in oculis ſuis ſapiens. REINES. Reineſius vult *penicillo*, quod aſſulam exponit, & recepit in textum Hadrianides. Sed *extorquere pollicem penicillo* pro *luxare aſſula*, miror Reineſium cuiquam potuiſſe approbare. Adde quod *penicillo* a *poricino* abeat longiſſimum, quod ne ipſe quidem non agnovit Reineſius. Quare mallem credere, ſcripſiſſe noſtrum *emporicino*, vocabulo compoſito ab ἔμπορος & κοινὸς, quod viatorem per mare facientem iter, eumque converſatione gaudentem ſignificat, aptiſſimeque quadrat in Ulyſſem. *Em* in *emporicino* abſorpſit ſyllaba ultima vocis præcedentis. SCHEFFER. Opinor *ſoricino*. *Soricinus*, ut *noctuinus* in Catalectis Maronianis, convitii loco. Gloſſæ Labbæi: *Soricinus* μύιος. Denuo, μύιος *ſoricinus*. *Soricina nænia* apud Plautum. *Extorquere pollicem*, ut *extorquere talum*, loco Plautino apud Feſtum in *crocotilum*, ubi tamen alii Grammatici, pro *extortis talis*, citant *extritis talis*. HEINS.

Extorſit] Egimus ſupra cap. 21. de hac voce, qua & utitur Juvenalis Satyr. VIII. verſ. 33. ſed loco, ut mihi equidem apparet, extorto & depravato.

——— *nanum cujuſdam Atlanta vocamus,*
Aethiopem Cygnum, parvam extortamque puellam
Europen ———

Ego legendum puto *pravam extortamque puellam. prava puella* eſt cujus membra quædam curva & diſtorta. Cicer. lib. IV. Tuſc. Quæſt. cap. 13. *Vitium eſt, cum partes corporis inter ſe diſſident, ex quo pravitas membrorum, diſtortio, deformitas.* Ita contra *recta puella* Catull. Carm. 86. & Propert. II. eleg. 34. Horat. I. Sat. II. verſ. 123. & ita Horat. *recto talo ſtare* dixit lib. II. Ep. I. verſ. 176. & contra *pravis talis fultus, & diſtortis cruribus* lib. I, Sat. III. verſ. 48, BURM.

Solebam hæc ego apud Homerum puer legere] Ab Homero enim plerumque pueri in ſcholis auſpicabantur ſtudia: Noſter cap. V.

Mæoniumque bibat felici pectore fontem. HEINS.

Itane Trimalchio, qui capillatus puer, ut deliciis ditiorum ſervires, Romam intraſti, Tu Homerum, unde ingenuos auſpicari ſtudia ſolitos vidimus ad caput 5. legiſſe te jactas? cui tamen arrogantiæ color poteſt hinc dari, quod Romani etiam ſervos, quos ingenio & indole valere videbant, liberalibus aliquando diſciplinis imbuebant, ut exempla Terentii, Phædri, Hygini, & aliorum oſtendunt. Ulpianus leg. 27. §. 2. ff. de uſufruct. *ſi ſervi uſusfructus legatus eſt, cujus teſtator, quaſi miniſterio vacuo utebatur, ſi eum diſciplinis vel arte inſtituerit uſufructuarius, arte ejus, vel peritia, utetur.* Et tales forte fuere illi Homeriſtæ, quos cap. 59. induxit in convivium; adfectabat enim maximum Homeri ſtudium Trimalchio. BURM.

Aput] Ita codex Traguriānus. Quæ ſcribendi ratio in antiquis marmoribus ſæpe obſervatur, ut indicem Gruteriani Theſauri inſpicientibus patebit.

In ampulla pendere] Adſcribam verba Juſtini Martyris de hac Sibylla, ut oſtendant hominis libertatem loquendi. Exſtant in Cohortatione ejus iſto ſenſu: *Hanc Sibyllam Babylone ortam ad Campaniæ oras neſcio quomodo perveniſſe ferunt, ubi reſponſa dedit in urbe, cui Cumæ nomen eſt, ſexto à Bajis lapide. Vidimus ſane, ea in urbe cum eſſemus, locum quendam, ubi Baſilicam ingentem uno fabrefactam ſaxo conſpeximus. In media baſilica nobis oſtenderunt tria ſolia, ex eodem exciſa lapide, quibus aqua repletis laviſſe ibi eam, & ſtola ſumta in penitiſſimam ſe baſilicæ ædem, eodem exſtructam ſaxo, abdere, atque in media ea æde ſuper ſublimiore gradu & throno conſidere ſolitam, & ſortes ad eum modum promulgaſſe dixerunt.* Hic plane nulla mentio ampullæ. Neque ſcio, quomodo pependerit in ampulla, niſi forte, ſicut cineres in urnis, ſuſpenſa fuerit in ea ad tectum illius baſilicæ, quam Juſtinus deſcribit. SCHEFFER. Reineſius in litteris ad N. Heinſium: *Lege*, embolo. Ἔμβολος, ἔμβολον, *eſt omne, quod è plani ſuperficie, velut ei inſertum immiſſumve tignum, eminet & protuberat, eoque, ut de eo ſuſpendi poſſint, quæ velimus, aptum, mutulus, palus, paxillus. Sicut ambo, qui parieti adſtructus eſt, exſtatque ſuper eo figura rotunda, vel cunei forma, in ſpecie roſtrum navis ære munitum, quo adverſaria tam extra aquam, quam ſub ea vulnerari ſolent,* ἔμβολον *Polluci l. 1. c. 9. Suida & noſtro cap.* XXX. embolum navis æneum, τῆς νεὼς τὸ πολέμιον σιδήριον *Varino, item in machina hydraulica apud Vitruvium lib.* X. *cap.* 12. *aliud de trabe pependiſſe ſibyllam in ſimulacro, & reſpondiſſe ſciſcitantibus paulo veriſimilius, quam incluſam merſamve ampulla.* Hæc Reineſius, quæ tamen omnia refelluntur

ipſo

Digitized by Google

„ Σιβύλλα, τί θέλεις? reſpondebat illa, ἀποθανεῖν θέλω.

XLIX. „ [a] Nondum efflaverat omnia, cum repoſitorium cum ſue in-
„ genti menſam occupavit. Mirari nos celeritatem coepimus, & jurare, ne
„ gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuiſſe; tanto quidem
„ magis, quod longe major nobis porcus videbatur eſſe, quam paullo
„ ante aper fuerat. Deinde magis magiſque Trimalchio intuens eum:
„ [b] Quid? Quid, inquit, porcus hic non eſt exenteratus? Non, me-Her-
„ cules, eſt. Voca, voca cocum in medio. [c] Cum conſtitiſſet ad menſam
„ cocus triſtis, & diceret ſe oblitum eſſe exenterare. [d] Quid oblitus? Tri-
„ malchio exclamat: putes illum piper & cuminum non conjeciſſe? de-
„ ſpolia.

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] TRIMALCHIO.

ipſo genere ſermonis. Quomodo enim in *embolo* dici poſſit *pendere*, quæ, ut ipſe ait Reineſius, pendebat de trabe? Differunt iſta toto cœlo. *pendere de embolo* & *pendere in embolo*. *In embolo pendere* non potuit, quia embolum non fuit cavum, ut in eo poſſet recondi. Nec *de embolo*, quia clare noſter, *in ampulla*. Nondum itaque à vulgatis recedo, cum præſertim MS. ipſum eis faveat, habeatque *ampolla*, minima mutatione, neque ſit tam inſolens, ut in urnis, ſic in ampullis oſſa cineresve defunctorum condere, ut Reineſius velle videtur. SCHEFFER. Similem de Sibylla fabulam tangit L. Ampelius capite de miraculis mundi, quem locum ſuggeſſit Th. Munkerus. HEINS. Tragurienſis codex habet *ampolla*. Ridicule autem Trimalchio hoc ſe vidiſſe ait, cujus nemo veterum meminit: ſed fabula forte fuit inter vulgum, Sibyllam ibi ſervari in Ampulla oleo plena, ne putreſceret. Nam ampulla proprium olei vas erat, quod ex varia materia fiebat, ut Caſaubonus docuit ad Theophraſt. περὶ ἀγροικίας. Sed forte hæc vitrea fuit, ut Populi ſpectaculo ita exhiberi Sibylla poſſet, nam oculis ſuis vidiſſe ait Trimalchio. Sic ampullæ vitreæ meminit Scribonius Compoſ. XLI. & Plinius lib. XX. Hiſt. Nat. cap. 14. BURM.

Sibylla thetilis] Scribe τί θέλεις. Hic, hic eſt, ubi videas plane, quod in judicio ante noſtro attigimus, Amanuenſem nempe multos errores infudiſſe in hanc ludicram Petronii Arbitri cœnæ Trimalchionis diſpunctionem, ut qui, neque Græce, neque Latine, bene ſcierit. TILEBOM. Corrige: *Sibylla, ti theleis?* Σιβύλλα, τί θέλεις? hoc eſt, *Sibylla, quid cupis?* SCHEFFER.

Apothanin belo] Scribe, ἀποθανεῖν θέλω. TILEBOM. Scribe: *Apothanin thelo*, ἀποθανεῖν θέλω, hoc eſt, *mori deſidero*. SCHEFFER.

Effluerat omnia] Lege *effutierat omnia* HEINS. Neſcio, cur vox *efflaverat* diſpliceat Heinſio, quam Patavini receperunt. Traguriensis enim codex *effluerat*, unica extrita litera. mihi præcipuam fatuo huic loquacitatem inanem, & arrogans ingenium hac voce egregie oſtendi, videtur; metaphora enim à vento, cui *efflare* proprium, & inde *ventoſi* homines, ut ſupra cap. 2. *ventoſam & enormem loquacitatem* dixit, & alii paſſim ita locuti. BURM.

Quam paulo ante aper fuit] Certe numquam aper fuerat. Ridicule quidem Trimalchio alibi *porcum ſilveſtrem* dixit pro apro, ſed hic iſta locum non habent: caſtigandum utique, *quam paulo ante apparuerat*. HEINS. Non ſollicitanda lectio. non enim de eodem porco hic agitur, ſed de illo, qui primæ magnitudinis erat; ſupr. cap. 40. illo apro etiam major erat hæc ſus.

Intuens eum] Scribe, ut ſibi conſtet oratio, *intuens ſævum*. In ſuperioribus cap. præced. contra. *Trimalchio autem miti ad nos vultu reſpexit*. Dictum autem, *ut magnum inclamare*, *perfidum ridere*, & ſimilia. HEINS.

Exinteratus] Sic ſcribendum, & pronuntiandum monet Caper Grammaticus, cum tamen τὰ ἔντερα dictionem Græcam agnoſcat Pierius, & cum eo Manutius in Orthographia. GOES. Vera ratio ſcribendi eſt *exenteratus*, ut ad Juſtini lib. 1. cap. 5. & Plautum Epidic. act. II. ſcen. 2. & alibi viri docti monuerunt.

Putes illum] Forte, *putas tantillum*. GOES.

Cuminum non conjeciſſe] Abſolute, pro conjeciſſe in porcum coctum. Hoc autem volunt iſta verba, coquum hoc excuſare per oblivionem ſuam, quaſi res ſit minuta, quæ oblivioni poſſit tradi, ut piper omiſſum eſſet, aut cuminum. SCHEFFER. Pipere & cumino fere omnia edulia, alicujus ſaporis, condiebantur. Ita conjungit Perſius Sat. V. verſ. 55.

Rugoſum piper & pallentis grana cumini.

Ejus autem præcipua dos erat, inflationes & tormina diſcutere, quare non inepte Trimalchionem ejus mentionem facere putandum eſt, cui *ſæpe circa ſtomachum ſonaret, putes taurum*. vide Plin. lib. XX. Hiſtor. Nat. cap. 14. *Cuminatum*, quod pipere & aliis condimentis apparabatur, memorat Apitius lib. 1. cap. 8. BURMAN.

Conjeciſſe] Proprium quoque culinæ & coquinariæ verbum. Cato de Re Ruſt. cap. 156. *Poſtea conjicito & contundito*. & poſt, *conjicito in aquam calidam, coquito*

,, ſpolia. [a]Non ſit mora : deſpoliatur cocus , atque inter duos tortores ,, moeſtus conſiſtit. Deprecari tamen omnes coeperunt, & dicere: Solet ,, fieri, rogamus mittas ; poſtea ſi fecerit, nemo noſtrum pro illo rogabit. Ego crudeliſſimae ſeveritatis non potui me tenere, ſed inclinatus ,, ad aurem Agamemnonis: Plane, inquam, hic debet ſervus eſſe nequiſſimus? aliquis obliviſceretur porcum exenterare? non me-Hercules illi ,, ignoſcerem, ſi piſcem praeteriſſet. At non Trimalchio, qui relaxato ,, in

[a] Excolitus,

quito. & paſſim. vide Rhodii Lexicon Scribonianum. BURM.

Deſpolia] Verbum non dominis tantum, ſed & Prætoribus uſitatum, cum aliqui eſſent cædendi. Paſſio SS. martyrum Tarachi Probi & Andronici: *Deſpoliate illum, cingite & ſuſpendite.* HEINS. Vide ſupra cap. 30.

Deprecari] Petronius ſupra cap. xxx. *Diſpenſatoremque deprecati ſumus, ſervo remitteret pœnam.* SCHEFF.

Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere: ſolet fieri: rogamus, mittas: poſtea ſi fecerit, nemo noſtrum pro illo rogabit] Poteſt videri hoc mutuatus à Terentio, qui ſic in Phormione Act. I. ſc. 1.

——— *Ad precatorem adeam, credo qui mihi*
Sic oret: Nunc amitte, quæſo, hunc; ceterum
Poſt hac ſi quicquam, nihil precor. GOES.

Solet fieri] Rurſum Petronius cap. 129. *Solent, inquit, hæc fieri, & præcipue in hac civitate.* Seneca in Apoc. *Hoc fieri ſolet?* Martial. VI. Ep. ad Tuccam LXV.

Tucca, ſolet fieri, denique, Tucca, licet. SCHEFF.

Formula antiqua. Seneca filius ep. XCVI. *Si damna, vulnera, labores, metus incurrerunt, ſolet fieri.* Seneca pater controverſ. XIV. *Faciant, ſi non quod oportet fieri, at quod ſolet.* HEINS. Cicer. II. in Verr. cap. 38. *& licere & fieri ſolere.* Sueton. vita Claud. cap. 15. *& tamen fieri ſolet.* Phædr. lib. III. fab. X.

E populo ſic, neſcio quis, ut fieri ſolet.

Ita utebantur & formula *amat fieri*, de qua Schott. lib. III. obſerv. cap. 40. In Senecæ vero loco ex Apocolynt. à Scheffero adducto malim legere, *hic fieri ſolet, in cœlo non fit.* BURM.

Rogamus mittes] *Mittas*, id eſt, miſſum facias. HEINS. Ex Terentio adumbratum in Eun. Act. V. ſc. a. *unam hanc noxiam dimitte: ſi aliam admiſero umquam, occidito*, ubi quidam codices *omitte*, alii *mitte*, ut hic legitur.

Pro illo rogabit] Optime. Phædrus noſter lib. III. fab. 3. *Damnum haud recuſant, tantum pro vita rogant.* Ubi vide, quæ notavi. SCHEFFER. Recte contra Scioppium hanc loquendi rationem defendit Schefferus; vid. ſup. cap. 31.

Crudeliſſimæ ſeveritatis non potui me tenere] Et hoc bene: nam ſubaudiendum, *cauſſa*, quaſi diceret, propter ſeveritatem illam crudeliſſimam non potui. Salluſtius: *Exercitum opprimendæ libertatis habet.* Cic. 2. de Or. *Cum ille ſe cuſtodiæ diceret in caſtris remanſiſſe.* SCHEFFER. Videtur hic excidiſſe, *metu*, vel *re*, vel *ſpectaculo*. Vel ſcribendum: *crudeliſſima ergo ſeveritatis.* HEINS Ego autem ſupplendum non dubito: *Ego plenus crudeliſſimæ ſeveritatis.* Sequitur enim: *Plane, inquam, hic ſervus debet eſſe nequiſſimus, non illi ignoſcerem.* Et mox: *At non Trimalchio* nempe plenus erat tam crudeliſſimæ ſeveritatis, ſicut ipſe. GOES. Recte Schefferus ſtatuit, hic aliis quoque ſcriptoribus uſitatam ellipſin τοῦ *cauſſa* vel *gratia*, cujus plura exempla reperies apud Gerard. Voſſium in notis ad Vell. Paterc. I. cap. 12. & conjunctiſſimum nobis olim collegam Baudrium ad Lact. de mortib. perſec. in initio. reliqua autem locutio *tenere me non potui* eſt latiniſſima, & qua Cicero & alii ſæpe utuntur, pro qua & alia forma dicunt *teneri non potui.* vid. Vorſt. ad Juſtin. lib. VI. cap. 7. BURM.

Hic debet ſervus eſſe nequiſſimus] Ita ſolet Petronius, ut cap. XXXIII. *hic neſcio quid boni debet eſſe.* Pro, eſt ſine ullo dubio. Sulpitius Severus Ep. I. *Hic homo debet homicida eſſe.* SCHEFFER.

Aliquis obliviſceretur] Eleganter, omiſſa interrogationis particula, *an.* Vide infra. SCHEFFER.

Extenterare] Corrige, *exenterare*, ut ſupra. SCHEFFER.

Si piſcem præteriſſet] Ita locum hunc formarunt viri eruditi, cum in autographo eſſet *pretiſſet.* Fors fuerit *ſi ipſcem teruntii perdidiſſet*, vel, *ſi piſcem treſſis perdidiſſet.* HEINS. Sed propius ad antiquam ſcripturam accedamus, ſi reſtituerimus: *ſi ſic piſcem depretiiſſet.* Depretiandi autem verbo utitur & Paulus l. 22. §. I. ff. ad legem Aquiliam: *Si quis ex comœdis, aut ſymphoniacis, aut gemellis, aut quadriga, aut ex pari mularum unum, vel unam, occiderit, non ſolum peremti corporis æſtimatio facienda eſt, ſed & ejus ratio haberi debet, quo cætera corpora depretiata ſunt.* GOES. cum Patavinis hanc lectionem retinui, quæ mihi melius ex *pretiſſet* per compendium ſcripturæ naſci videtur, quam violentæ illæ doctorum virorum emendationes. Et certe ex *depretiare*, verbo non Petroniani ævi, quis *depretiiſſet* deduceret; ſaltem *depretiaſſet* dicendum eſſet. *Præterire* autem hic eſt obliviſci, quo ſenſu optimus quiſque Latinitatis auctor utitur. Terent. Adelph. prol. *qui locus prætéritus eſt negligentia.* Cicer. IV. Academ. 20. Lucullus

Digitized by Google

„in hilaritatem vultu : [b] Ergo, inquit, quia tam malae memoriae es, „palam nobis illum exentera [c] Recepta cocus tunica cultrum arripuit, „porcique ventrem hinc, atque illinc, timida manu ſecuit. Nec mora, „ex plagis, ponderis inclinatione creſcentibus, tomacula cum botulis „effuſa ſunt.

[b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS.

L. „Plau-

Lucullus *doctus*, *& copioſus*, *& paratur*, *& nihil prætersent eorum*, *quæ pro illa cauſſa dici poſſent*. Et ita alibi ſæpe. vult ergo Encolpius, ſe non ignoſcere poſſe ſervo, qui piſcem exenterare neglexiſſet, nedum ſi Aprum primæ magnitudinis. BURM.

Tam mala memoria] Infr. cap. LXVI. *Dicam ſi potero, non tam bona memoria ſum, ut frequenter nomen meum obliviſcar*. Ita & locutus Seneca ep. 50.

Hinc atque illinc] Ab hac atque illa parte. Florus IV. cap. 2. *Trecenta amplius millia hinc vel illinc, præter auxilia regum*. SCHEFFER.

Nec mora, ex plagis, &c.] Porci iſtius, ut ita vocem, Trojani, qui Trimalchionis menſæ apponitur, meminit Joannes Sariſberienſis, Epiſcopus quondam Carnotenſis, Ludovico VII. in Galliis rerum potiunte, Policratici ſui libri octavi cap. 7. his verbis. *Cœnam Trimalchionis apud Petronium, ſi potes, ingredere, & porcum ſic gravidari poſſe miraberis: niſi forte admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollet*. TILEBOM.

Thumatula cum betuleis] Corrige, *cum botulis*; vel *botellis*. Botuli ex inteſtinis. Itaque præbebant ſpeciem porci non exenterati. Erant autem in deliciis apud veteres, ut notum. SCHEFFER. Porcus botulis farctus, itemque aper, in cujus ventrem turdi vivi clauſi fuerunt cap. XL. non eſt porcus Trojanus Quiritium, de quo providit Lex Fannia. V. Macr. l. 3. Sat. 13. ſed inſtar ejus; neque idem cum iſto χοῖρος ὅπλος τὴν γαστέρα δικνὺς ἄνω πλήρη ὕστατ πολλῶν ἀγαθῶν ex Hippolochi Macedonis epiſtola, qua Carani nuptiale epulum deſcripſit apud Athen. IV. cap. I. neque ille ſemiaſſus, ſemielixus, ἀπφακτος γεμιστὸς χοῖρος apud eumdem l. IX. Eſt enim inter hoſce & iſtum Romanorum veterum pluſculum differentiæ; id quod fraudi fuit curioſitati Sariſberienſis, qui lib. 8. Polycrat. cap. 7. de porco in cœna Trimalcionis ſic loquitur, tanquam Trojanus iſte fuiſſet. Quod ſi cui durum videtur ei memoriæ erratum imputare, alienum & quidem integrius exemplar, in quo Trojanum iſtum repererit, eum lectitaſſe, probabiliter adfirmari poteſt. *De anſere, qui intra ſe capit cupedia* (ita lege pro *cupia* & *aucupia*) *prandit*, id eſt olus, iſiciatum, turdum, turturem, alias aves. Poëta anonymus:

Plura ſaginato concluſit fercula capſo
Cupedia & pulpas ducere docta manus.

Et,

Una capit totas anſeris arca dapes. REINES.

Vix ſero animadverto, Dominum Reineſium efficaciſſime huic fragmento patrocinari; In ſequentibus enim dicet, *verba noſtri ex Sariſberienſe eſſe ſubſtricta*. Ergo noſter Sariſberienſem legit, verba & res inde mutuavit, ut ſuum interpolaret. Qui igitur fit, quod, Sariſberienſe porcum nobis Trojanum tot aliis animalibus gravidum in cœna Trimalchionis promittente, hic duos quidem apponat porcos, ſed priori vivis tantiſper turdis clauſis, uſquedum voluptatis cauſſa erumperent, & triclinium pervolitarent, altero botulis ſolum diſtento. Næ ſi noſter Sariſberienſem legiſſet, aliter vel alterutrum farſiſſet porcum. Unde mihi firmiter perſuadeo, ei numquam Nugas Curiales Sariſberienſis viſas. Quidquid etiam ſit, & Praſchius *caute*, inquit, *ſefellit*. Stolidi hoc eſſet, non cauti. verba exſcribere, & materiem. ſub qua tutiſſime latere poſſis, uſque habere. Quo ex Gellio tendit, an fragmentum moribus ingenii atque linguæ Petronii conſentiat, ad alia paſſim reſpondetur; nec non paulo infra, vel ob ſummam æqualitatem ſtyli verba fragmenti ex Sariſberienſe non eſſe ſublecta. HADRIANID. *Botulos* minus Latine dici notat A. Gellius, quod vocabulum tamen apud optimos auctores occurrit. HEINS. De Tomaculis ſupr. cap. 31. de iis & Botulis agit Nonnus de Re Cibaria l. 11. c. 14. Cæterum hunc lautis hominibus morem fuiſſe, ut animali, quod integrum in menſam inferebatur, alias dapes intercirent, ſive iſicia, ſive tomacula, docet non illepidum Epigramma ineditum de Anſere, *qui intra ſe capit cupia prandit*, ut titulus ipſi eſt. & cujus duo priora diſticha olim vulgavit Salmaſius ad Lampridii Elagabalum cap. XIX. & Reineſius hic unum adduxit; ſed quod hic ex ſchedis Heinſianis integrum exhibere à re non videbatur alienum:

Eminet impletus pullorum carnibus anſer,
Et varias menſa torridus ambit opes.
Inguinibus nam portat olus, ventriſque ſoluti
Truditur è medio eſiciata viteus.
Fulgit utrumque latus turdus cum turture pinguis,
Multaque penniferum corpore pandit opus.
Quis non credat ecum Grajam celaſſe falangem,
Si parvus tantas anſer habet latebras.
Plura ſaginato concluſit fercula capto,
Hoc cupiat pulpas ducere docta manus.
Intus ineſt quodcumque placet, creſcitque voluptas,
Cum ſiſſo multas pectore prodit apes.
Cedat Cecropii lyſibaus bucula fabri,
Qua conſuerat amor claudere Paſſifaen.
Cedat & ille dolos ſollers quem ſtruxit Eſeos,
Qui gravidus bellis Pergama ſolvit equus.

Majora

L. „ Plauſum poſt hoc automatum familia dedit, & Gajo feliciter „ conclamavit: nec non cocus potione oneratus eſt, etiam argentea co„ rona, poculumque in lance accepit Corinthia, quam cum Agamem„ non propius conſideraret, ait Trimalchio: [a] Solus ſum, qui vera Co„ rinthia habeam. [b] Exſpectabam, ut pro reliqua inſolentia diceret, ſibi „ vaſa Corintho adferri. Sed ille melius: Et [c] forſitan, inquit, quaeris, „ quare ſolus Corinthia vera poſſideam? quia ſcilicet aerarius, à quo „ emo

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS. [c] TRIMALCHIO.

Majora in parva hac monſtrat fabrica tegna,
Una capit totas anſeris arca dapes.

Ita Schedæ illæ exhibent, ſed, in quibuſdam verbis malam manum eſſe verſatam, quilibet facile adgnoſcit. Verſu quarto Heinſius malet *Truditur è nido*. Sequenti *Fulcit utrumque latus*. Septimo *ecum* pro *equum* ſcriptum. Duodecimo idem corrigebat in margine *prodit opes*. Sequenti *laſcibans* eſt pro *laſcivant*. Quinto decimo *dolo ſollers* malebat. ubi & equo Trojano comparatur ille anſer, ut forte Sariſberienſis hunc porcum *Trojanum* vocavit. Et quia nunc occaſio, publicemus & alterum, ſed brevius, de gallina, quæ ovis erat farta. Titulus

De Obata Donati

Oborum copioſa falanx in ventre tumentis
Conditur, & membris creſcit Gallina repletis,
Mortua concepit, quantum nec viva crearit.

Obata & *oborum*, eſt pro *ovata*, & *ovorum*. auctor hujus epigrammatis dicitur V. C. *Coronatus*. Subjungebantur & alia ejuſdem argumenti; ſed hæc jam ſufficiant. BURM.

Poſt hoc automaton] Optime. Intelligendum autem eſt *automaton* de facto coci, quod ipſe proprio inſtinctu, nemine petente, aut ſuggerente, ſuſceperat. Gloſſæ veteres eruditiſſimæ, *αὐτόματος*, *per ſe*, *injuſſus*, *ſponte*. SCHEFF. Malim, *automation*. HEINS. Non de coci facto, ſed de porco gravidato, capiendum, quem, ut *automaton* aliquod, ſive machinam, quæ ſponte ſua effunderet tomacula, hic Encolpius aptiſſime exhibet. v. Torrent. ad Sueton. in vita Claud. cap. XXXIV. & Horat. lib. II. Sat. 9. & infr. cap. 54.

Gajo feliciter] Bene precantur Trimalcioni, hoc enim prænomen ejus fuit. Neque aliter habent pridem editi. Inſcriptio poſtis tricliniaris, ſupra memorata cap. XXX. *G. POMPEJO.* item paulo poſt eodem cap. *G. NOSTER.* (Ita habent libri veteres conſenſu maximo, non, ut noſter, CN.) Semper prænomen ejus per G. ſignatur, quod *Gajum* denotat. Vide Probum à Cl. Ernſtio publicatum. Putat quidem Janus Douza lib. I. Præc. cap. 14. CN. utrobique oportere ſcribi, quia *Cneus* fuerit Pompei Prænomen. Sed non magis *Cnei*, quam *Gai*, ſive *Cai*, dicti ſunt Pompei, uti liquet ex Inſcriptionibus apud Gruterum ſatis multis. Quare fruſtra hic de mutatione cogitatur. De *Feliciter* Briſſonius videri debet, & Phædrus noſter lib. V. fab. 2. SCHEFFER. Horat. lib. II. Sat. V. verſ. 32.

——— *Gaudent prænomine molles*
Auricula ———

Et tamen Caligula iratus fuit Herennio Macro, quod illum Cajum ſalutaſſet. Seneca de conſtant. Sap. cap. 18. GOES. Vide quæ ſupra ad cap. 44. notavimus. & de prænomine Caji ad cap. 30.

Potione oneratus] Mallem ego, *honoratus*, hoc enim quærebatur potione iſta, non ut ebrius evaderet. Petronius cap. LXXXIII. *Apollo lyram modo nato flore honorabat.* Vereor, ne hoc vitium recurrat inferius cap. LXV. ubi legitur: *oneratusque aliquot coronis*. Quia ſequitur, *unguento fluente*, ceu illo ipſo tempore. SCHEFFER. Sic, *onerare muneribus* paſſim, apud Poetas non tantum, ſed & apud Tac. lib. I. Hiſtor. cap. XXV. *Poſtquam callidos audaceſque cognovit, pretio & promiſſis onerat.* Poſſis alioquin, *potione honoratus eſt*. HEINS. Vid ad Phædr. lib. 5. fab. 5. de potionis honore v. infr. cap. 69.

Argentea corona] Quæ habebat folia ex argento. Plinius lib. XXI. Hiſt. Nat. cap. 3. *Craſſus dives, primus argento auroque folia imitatus, ludis ſuis coronas dedit.* SCHEFFER.

Poculumque] Potionem. Lamprid. in Heliog. cap. XIX. *Denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur.* De maſticato, pulejato, & ſimilibus vinis loquitur. Eſt vere Petronianum. Sic enim in fragmentis editis: *ad libidinis incitamentum Myrrhinum ſe poculum bibiſſe.* SCHEFFER. Recte Schefferus. Apulej. lib. II. Metam. *Meque reſpiciens ſorbillat dulciter, ſequens & tertium inter nos viciſſim & frequens alternat poculum.* Et paulo poſt, *poculis interdum laſſitudinem refoventes.*

Exſpectabam, ut] Prorſus eleganter Senec. ep. 96. *Exſpecto jam, ut manducata ponantur.* SCHEFFER. Cicer. Orat. cap. 50. *id enim exſpectant aures, ut verbis colligentur ſententia.* Ovid. Epiſt. XVI. Heroid. verſ. 9.

Si tamen exſpectas, vocem quoque rebus ut addam.

Quaeris quare ſolus vera Corinthia poſſideam] Vide ridiculam vanitatem & arrogantam hominis, ut cui vera dicuntur Corinthia, non à materia, ſed à nomine auctoris: & qui ſolus ſe habere fabulatur, quæ ille Ærarius cuique vendebat de populo; quique illum fa-

Digitized by Google

„ emo, Corinthus vocatur; quid eſt autem Corintheum, niſi quis Corinthum habeat? Et, ne me putetis neſapium eſſe, valde bene ſcio, unde „ primum Corinthea nata ſint. Cum Ilium captum eſt, Annibal homo „ vafer, & magnus ſcelero omnes ſtatuas aeneas, & aureas, & argenteas „ in unum rogum congeſſit, & eas incendit; factae ſunt in unum aera „ miſcellanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla, „ & paropſides, ſtatuncula. Sic Corinthea nata ſunt ex omnibus „ in

fabrum ſe poſſidere jactabat, à quo vaſa nonnulla ære ſuo redemerat. Imo in quo vel totam Corinthum ſe tenere vult videri, &, eum emerit, ut ipſe profitetur, ab ærario fabro, vulgare æs tractante, ob nomen tamen Fabri, ea vult eſſe Corinthia. Alius tamen à fabro ærario eſt Corinthiacus. Vetus inſcriptio apud Gruterum pag. DCXXXIX. 8.

LVCRINAE IVCVNDAE
P. LVCRINVS. P. L. THALAMVS.
A. CORINTHIS. FABER.

Legendum autem io ſequentibus: *Quoi eſt autem Corinthium, niſi qui Corinthum habeat?* vulgo legitur. *Quid eſt autem*, &c. GOES.

Quid eſt autem Corinthum, niſi quis Corinthum habeat] Lege, *Quid eſt Corinthus, niſi qui Corinthium habeat.* Cæterum, cum mecum ipſe reputo hunc locum Petronii, atque cum his comparo, quæ Marc. Ant. Muretus enarrat de ære Corinthio Var. Lect. lib. 3. cap. 5. libenter contenderem, huc illum mentem & oculos advertiſſe, ac oovum iſtud fragmentum alias coofuluiſſe. TILEBOM. Puto emendandum, *niſi quia Corinthum*, oon aliam ob cauſam vas dicitur Corinthium, oiſi ob eam, quia quid habet ex Corintho. Tereot. Eunuch. v. ſc. 6. *Non dubium eſt, quin mihi magnum ex hac re ſit malum, niſi quia neceſſe fuit hoc facere.* SCHEFF. Forte *niſi ſi quis Cor.* Vult enim dicere Trimalchion, non alium quem jactare poſſe Corinthia ſe habere, niſi qui habeat fabrum *Corinthum* dictum. Hoc autem nomen non inſolens erat, & io lapidibus antiquis frequens, ut ex indice Gruteri apparet. Inter illos autem pag. DLXXVII. 6. memoratur *Tib. Claudius, Aug. Libertus, Corinthus*, qui ab his temporibus oon multum remotus videtur: quamvis, quod dicatur *à veſte regia* fuiſſe, ad poſteriora tempora, cum Regis nomen non formidarent admodum Imperatores, poſſet reſpicere. Apud Fabret. cap. III. p. 156. *C. Sempronius Corinthus.* & pag. 159. *Q. Ceſſutius Corinthus* memorantur. BURM.

Neſapium] Inſipientem: ſicut dicitur, *neſcius*, *nefarius*, & ſimilia. Laudat Salmaſius in Exercitationibus Plinianis hoc vocabulum, ſed ſcribit, *neſapus*. Atque ita Scaurus: *Ne, pro non, poſitum eſt apud antiquos, ut nefrendes porcos, qui fabam frendere non poſſunt, neſapus, qui non ſapit.* Sed hoc puto mious analogiæ convenire, imo *neſapius* legi oportere. SCHEFF.

Valde bene ſcio] Cic. XV. ep. 21. *De ingenio ejus valde exiſtimavi bene.* SCHEFFER. Cicer. lib. 1. famil. Epiſt. 8. *Rem te valde bene geſſiſſe rumor eſt.*

Hannibal] Hic Satyricum perſtringere ſermonis & rerum negligentiam, qua inſignis fuit fatuus ille Claudius, mihi perſuaſiſſimum eſt, qui oeque indoctus erat, ſed ſæpe memoriæ vitio aliena loqueretur à re. Simile Calviſii quoque ingenium, *qui memoria tam mala erat, ut illi modo Ulixis nomen excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene noverat, quam pædagogos noſtros novimus*, teſte Senec. ep. XXVII. ejuſdem geoeris ſunt fabulæ, quas iofra cap. 59. jactat, & quas modo capite 48. vidimus. BURM.

Magnus ſcelio] Haud memini, me umquam apud bonos auctorea quidquam ſimile huic voci viſiſſe, ſic ut arbitrer, vice *Scbelio*, ſcribendum eſſe *Ardelio*. Nam quod de voce *Scbetlius* ſomniabat quidam, minus placet. TILEBOM. Magnus prædo. *Scelio* Græce σκυλῶν, à σκυλάω. Niſi mavis à σκύλος, *præda*. Quomodo ab αὐλὸς *tibia*, factus eſt *aulio*, tibicen, quod in Gloſſis legitur. SCHEFFER. Lege *ſcelero*, quod Ciceroni ad Atticum reſtituerunt. Terent. in Eun. Act. 4. ſcen. 7. *Hic nebulo magnus eſt.* REINES. Legendum *ſtelio*, hoc eſt, *ſtellio*. Nam Hannibal vaferrimus & callidiſſimus, ut notum ex Livio, Floro, aliis. Vide Salmaſ. ad Spartianum in Peſc. Nigr. c. III. HEINS.

Omnes ſtatuas aneas] Oportune me mouuit vir præſtantiſſimus Th. Munkerus, hæc ſibi lecta habuiſſe in animo Iſidorum Originum lib. XVI. cap. XIX. Ubi ita ille: *Corintheum eſt commixtio omnium metallorum; quod caſus primum miſcuit, Corintho, cum caperetur, incenſa. Nam, dum Hannibal hanc civitatem cepiſſet, omnes ſtatuas aneas & aureas & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit. Ita ex hac commixtione fabri ſuſtulerunt & fecerunt parapſides. Sic Corinthia nata ſunt, ex omnibus unum, nec hoc, nec illud.* Vide quam periculoſa ſit ars compilatoria. Nam de Corintho ab Haonibale expugnata ferendus in Trimalchione eſt ſtupor inſcitiæ, qui in Iſidoro noo eſt excuſandus. HEINS.

Et paropſides, ſtatuncula] Scribe, *& ſtatunculas.* Nam in fæminino geoere extulit & Cyprianus. Potuitque facile deleri littera poſtrema, propter ſimilem ſubſequentem. Video tamen citatum Voſſio in Gloſſ. ex vita S. Concordii. *venientes ad eum ſatellites cum*

Digitized by Google

„in unum, nec hoc, nec illud. Ignoſcetis mihi quid dixero: ego malo „mihi vitrea. certe nolunt. Quod ſi non frangerentur, mallem mihi „quam aurum; nunc autem vilia ſunt.

LI.

a Faber fuit, qui vitrea vaſa fecit tenacitatis tantae, ut non magis, quam aurea vel argentea, frangerentur. Quum ergo phialam hujuſmodi de vitro puriſſimo, & ſolo, ut putabat, dignam Caeſare fabricaſſet, cum munere ſuo Caeſarem adiens admiſſus eſt. Laudata eſt ſpecies muneris, commendata manus artificis, acceptata eſt devotio donantis. Faber vero, ut admirationem intuentium verteret in ſtuporem, & ſibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Caeſaris phialam recepit, eamque validius projecit in pauimentum tanto impetu, ut nec ſolidiſſima & conſtantiſſima aeris materia maneret inlaeſa. Caeſar autem ad haec non magis ſtupuit, quam expavit. At ille de terra ſuſtulit phialam; quae quidem non fracta erat, ſed conliſa, ac ſi aeris ſubſtantia vitri ſpeciem induiſſet. Deinde, martiolum de ſinu proferens, vitrum correxit aptiſſime, & tamquam conliſum vas aeneum crebris ictibus reparavit. Quo facto ſe coelum Jovis tenere arbitratus eſt, eo quod familiaritatem Caeſaris & admirationem omnium ſe promeruiſſe credebat. Sed ſecus accidit. Quaeſivit enim Caeſar, an alius ſciret hanc condituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari praecepit Imperator, dicens: quia, ſi hoc artificium innoteſceret, aurum & argentum vileſcerent quaſi lutum.

ſtatunculo Jovis. Ut hic forte nil mutandum ſit, nec rejiciendum id vocabulum; denique in nominativo ejus non *ſtatunculus*, in maſculino genere, quod facit Voſſius, ſed *ſtatunculum* in neutrali pronunciandum. SCHEFFER. Ut à *ſtatua* eſt *ſtaticulum* Tertull. Adverſ. Gentes, *comminuetis ſtaticula eorum*, ſic & magis *ſtatunculum*. HADRIANIDES. Monuit Th. Munkerus in Gloſſario, quod apud Barthium eſt, Adverſar. lib. XXVIII. cap. XIX. legi *Iconiſma*, *vel ſcoſma*, *ſtaticulum*, *ſigma*. Ubi ille deletis, *vel ſcoſma*, legendum cenſet: *Iconiſma*, *ſtatunculum*, *ſignum*. HEINS. Placere ſatis poteſt hæc vox, quia inſolentiam Trimalchionis velle emendare periculoſum eſt. *Staticulum*, quod etiam dixerunt, egregie ab inepta Interpretatione vindicat Scheffer. de re vehicul. lib. I. cap. 16. ſed quia hic non tam de ſtatuis ſollicitus videri debeat beatus noſter Trimalchio, quam de vaſibus, quibus ad menſam uteretur, conjicerem, eum dixiſſe *laguncutas*, quæ cum catillis & paraplidibus melius junguntur. De hoc autem vaſe ſatis copioſe egimus ſupra ad cap. 22. ultima litera *ſ* abſorpta eſt à prima ſequentis vocis *ſic*. Si vero *laguncula* quis mallet, adſcribenda erit vox Trimalchionis balbutiei, qui &, *catilla*, novo more dicit. pro *catillos*. Diminutivis autem utitur, ut oſtendat pretium æris Corinthiaci, unde non niſi minuta vaſa fiebant, cum majora, vel fictilia, vel vitrea eſſent. Nam, catillos ex fragili materia vulgo fuiſſe, docere poteſt Horat. lib. I. Satyr. III. verſ. 90. vide infr. cap. 66. memorantur etiam *catilli* à Plinio lib. XXXIII. Hiſt. Natur. cap. 5. in vaginis enſium, qui admodum exercent interpretes, cum plerique *Batillos* emendent, Harduinus pro *catellis*, ſive catenis brevibus, capiat. Ego vero putem lamellas fuiſſe in formam catillorum, quibus vaginæ ornabantur, nam & *Balteos laminis crepitare* addit. BURM.

In unum] Puta, mixtis vel confuſis: ut paulo ante, hoc capite *Facta ſunt in unum*. Senec. ep. 59. *Coguntur in unum ſapores*. SCHEFFFR.

Ignoſcetis mihi, quid dixero] Vix dubito, ſcripſiſſe noſtrum, *qui dixero*. Adhæſit litera poſtrema ex proximo vocabulo. SCHEFFER. Th. Munkerus: *quod dixero*. HEINS. Forte *ſi quidem dixero*. GOES.

Malo mihi] Tertull. de Reſurr. cap 8. *Malo mihi ſalutem peccatoris*. SCHEFFER. At Gallienus, ut refert Trebellius Pollio, aſpernatus eſt pocula vitrea, dicens, iis nihil eſſe communius: communiora autem etiam fierent, ſi non frangerentur. GOES.

Certe nolunt] Hæc non ſunt ſana. Suſpicabar olim *cæteri nolunt*, nunc hæreo, vereorque, altius ſubeſſe malum. SCHEFFER. Lege, *cæteri nolunt*. Utcumque *cæteri nolunt*, brevis loquendi modus, è medio petitus vulgo. HEINS.

Admiſſus

a Hiſtoria Fabri vitri ductilis ex Joanne Sarisberienſe, lib. IV. cap. 5. à Jano Douſa, Satyrico dudum edito inſerta.

LI. „[a] Fuit tamen faber, qui fecit fialam vitream, quae non frangebatur. Admiſſus ergo Caeſarem eſt cum ſuo munere. deinde fecit reporrigere Caeſari, & illam in pavimentum projecit. Caeſar non pote validius, quam expaverit; at ille ſuſtulit fialam de terra: conliſa erat, tamquam vaſum aeneum. Deinde marculum de ſinu protulit,

Admiſſus ergo Cæſarem] An ſcribendum *ergo ad Cæſarem eſt?* Non opinor. Ita enim ſolent veteres, omiſſa præpoſitione, quæ eſt in verbo. Ut Horatius lib. II. Sat. 3.

Abſtinuit vim Uxore & nato ———

Lucilius XXVI. *Suſpendatne ſe, an gladium incumbat.* Plautus in Pſeud. *Nunc adeo hanc edictionem niſi animum advortitis omnes.* Adde Schoppium Suſpect. Lect. III. ep. 15. SCHEFFER. *Ad Cæſarem eſt*, Puto. HEINS. Cum Scheffero manum etiam contineo, nam in omni Trimalchionis oratione, etſi non tam ſolœca, ut in aliorum convivarum, ſordes tamen & adfectatio adparent; ſic licet exemplis aliis hanc locutionem defendere facile eſt, eſt tamen durior & inſolentior. Et hæc eſt ratio, cur Sariſberienſis narratio à Petronii diſſideat, cum ille voluerit eam floridiorem & magis exactam reddere. Sic quod ruſtice inquit Trimalchio *fecit reporrigere* (quod etiam contra moroſos cenſores vindicari poſſet) elegantiori multo circumlocutione extulit Johannes, & ita reliqua. Si qua alicujus elegantiæ occrrunt, ſunt adfectata, ut *non pote*, quod comicum eſt, & obſoletum, ut & *vaſum;* quæ inter ſe collata, nobis oſtendunt, quid de hoc ſcribendi genere ſenſerint viri omnis ævi eruditi, qui ideo non abjudicant ſtatim opus aliquod Auctori, præſertim Satyrico, qui omne genus ridiculorum hominum traducit, etſi quædam repererint, non reliquis membris reſpondentia. Sed hæc jam nimia. BURM.

Deinde fecit reporrigere Cæſari] An civilius ſcribendum? *Deinde petiit, ut reporrigeret Cæſar.* Ante hoc tempus, ductilis, & flecti cerei Vitri iſtius Petronii Hiſtoriam, ſtudio & operæ Jani Douſæ, ea Sariſberienſis Policratico, debebamus. Nunc (quod Majoribus imputare jure poſſumus) nobis ex ipſo fonte licet haurire. TILEBOM. Emenda, *reporrigere Cæſarem.* Plautus Trucul. I. ſc. 2. *corda amare facitis amantes.* Idem Epid. III. ſc. 3. *Ut ille fidicinam fecit neſcire prorſus, ſe eſſe emtam tibi.* Illud *reporrigere* dictum eſt, ut apud Ciceronem, *repromittere;* apud Jureconſultos veteres, *reconducere*, *redaportare*, & ſimilia. SCHEFFER. Forte, *petiit reporrigere Cæſari.* HEINS.

Non pote validius, quam expavit] Ellipſis elegantiſſima, pro, *non pote eſt validius quem expaveſcere, quam expavit.* *Non pote eſt*, id eſt, impoſſibile eſt. Varro in Mænio: *viget, veget, utpote, plurimum.* Terent. Eunuch. Act. V. ſcen. 8. *Non pote ſatis narrari.* SCHEFFER.

Vaſum aenum] Plautus Trucul. I. ſc. I. *Aut aliquod vaſum argenteum, aut vaſum aenum aliquod.* Sic Lucretius, Cato, alii. SCHEFFER. Antiquorum loca, qui hac forma hoc nomine uſi ſunt, quos putidus noſter adfectator hic æmulatur, collegit Laurembergius in Antiquario.

Martiolum] Ita plane legitur in Sareſberienſe, licet ibi notent, in nonnullis aliis haberi, *marculum.* Quamquam veru ratio analogiæ poſtulare videatur, *marteolum*, cum legatur, *martellus*, tamen ego nihil cenſeo mutandum. SCHEFFER. Iſid. 16. Orig. cap. 15. *malleum* vocat: *martiolum* Sareſb. lib. 4. cap. 5. è cujus *ſὑπῳ* effigiatam eſſe noſtram prorſus adparet. Veteres *marculum* dixere: Plin. lib. 7. cap. 56. Mart. lib. 12. ep. 57. *ærariorum marculi.* Iſid. 19. Orig. cap. 7. *Marcus, malleus major: marcellus, mediocris: Marculus, malleus puſillus.* Martellorum vox ſeculo ſeptimo recepta fuit; ad cujus formam fecerunt *martiolos*, Petrus tamen Damiani in eadem hiſtoria *vaſculum* dixit lib. 4. ep. ult. ubi *marculum* recte reponemus. REINES. Non eſt vero ſimile, Trimalchionem voce uſum, quæ ſequentibus demum ſeculis fuit recepta, ſed *marculum* dixiſſe, Joannem vero Sariſberienſem ex ſui temporis uſu *marteolum* ſuppoſuiſſe, vel ejus librarios, qui *marculum* apud eum repperant, antiquatam vocem in recentiorem commutaſſe. Præterea in Trimalchionis oratione antiquarum ſemper vocum ſtudium & affectatio eſt. Ita Lucilius dixerat:

Et velut in fabricam fervens cum marculu' ferrum
Multorum magnis tuditantium ictibu' tundit.

Gloſſæ *κόπανον marculus: martulum* tamen in omnibus ſcriptis Plinii codicibus ſe repperiſſe notat Harduinus ad lib. VII. cap. 56. cui an fides habenda ſit dubito, cum antiquiſſimæ etiam editiones ex MSS. expreſſæ *marculum* præferant. Ita Parmenſis anni 1481. & aliæ recentiores. Neque etiam, quod ex Capro adfert, *martuli* ſcripturam firmat, cum ille diſtinguat *martulum* Sacerdotem, qui à Marte dicitur, & *marculum*, quod eo non pertinet. v. Veter. Gramm. pag. 2246. & fortaſſe hinc cognomen *Marcellorum* tot inſignibus

[a] *Eadem hiſtoria de Frbro. prout legitur in Fragmento hoc Traguerienſi, Patavii A. 1660. primum in lucem edito.*

Digitized by Google

„lit, & fialam otio belle correxit, hoc facto putabat ſe ſolium Jovis „tenere. Utique, poſtquam illi dixit: Numquid alius ſcit hanc con„dituram vitreorum? Vide modo. Poſtquam negavit, juſſit illum Cae„ſar decollari; quia enim, ſi ſcitum eſſet, aurum pro luto habere„mus.

LII.

ſignibus gentibus Romanis adhæſit, ut *Malleoli* Publiciæ, *Aciſculi* Valeriæ, quæ omnia à non diſſimilibus inter ſe fabrilis artis inſtrumentis deſcendunt. Vide Meurſ. Exercit. Critic. part. II. l. I. c. 10. & Illuſtr. Spanh. Diſſertat. VI. Nam, quod Plutarchus interpretetur *Marcellum* 'Αρήιον, & Sigonius *Marcellum*, pro *Martellum*, à Marte, quaſi parvum Martem dictum velint, mihi non perſuadent. Sed de hoc amplius cogitandum. BURM.

De ſinu] Vide ſupra cap. XX. BOSCH.

Otio] Pro, *in otio*, *per otium*. Quomodo verſum Phædri noſtri lib. I. fab. 25. putabat emendandum Rigaltius, *quamlibet lambe otio*. Sed ignoro, annon & hic rectius legatur, *ocyus*. Quale enim poſſumus hic intelligere otium, in præſentia Imperatoris, eventus expectatione ſuſpenſi? Potius feſtinavit ille, quiſquis denique, monſtrare artem ſuam. Et uſurpat illud *ocyus* noſter infra cap. XCIV. ut, *ocyus foras exi*, &c. Nihil tamen apud noſtrum muto. Pæne enim ad eumdem modum Apulejus X. Metam. *Non ulla tamen ego ratione conterritus, otioſe grandiſſimum illum calicem uno hauſtu perhauſi*: Pricæus eo loco. *Otioſe*, ἠρέμα, *ſecure*, quod eſt rectiſſimum. SCHEFFER. *Otio*, pro *in otio*, *otioſe*, videtur dictum. Sic apud Phædrum lib. I. fab. XXV. *Quamlibet lambe otio*. HEINS Vide Gudium ad dictum Phædri locum. Recte autem explicat Schefferus, pro, *commodo ſuo*, *ſine ulla trepidatione & metu*, ne Cæſar iraſceretur propter audaciam, quo ſenſu ſæpe apud Terentium. Sic in Adelph. Act. II. ſcen. I. *Otioſe, nunc jam illico hic conſiſte, quid reſpectas, nihil pericli eſt*, & alibi. Ita quoque Plautus, qui & Aſinar. Act. II. ſcen. I. verſ. 5. dixit *dormitare in otio*, quod Terent. Heaut. Act. II. ſc. 3. *dormire otioſe in utramvis aurem*. Non tamen probo Gudii explicationem lapidis antiqui, ubi *ſummoto incedere* legitur; quod non eſt *ſummo otio*, ſed *ſummoto populo*, ut ſolebant lictores præeuntes magiſtratus populum ſummovere. Vide Liv. XXVIII. cap. 27. BURMAN.

Se coleum Jovis tenere] Corrige, *ſe cælum Jovis*, ita enim apud Sareſberienſem legitur. Seneca l. I. de benef. cap. 13. quem laudat Gonſalus. *Tanquam Cælum, quod mente vaniſſima complectebatur, teneret.* Cicero ſic uſurpavit, *cælum attingere*. ut in V. Tuſc. *Alia enim divina illa longe lateque ſe pandunt, cælumque attingunt*. & lib. II. ad Attic. ep. I. *Noſtri autem principes digito ſe coelum putant attingere, ſi mulli barbati in piſcinis ſint*. SCHEFFER. Malim *ſolium* Jovis, ut apud Statium Sylv. I. lib. 3. verſ. 25.

——— *Solium Jovis & virtute parata*
Aſtra tenes. HEINS.

Adſentior Heinſii emendationi, quis enim dixit *coelum Jovis tenere*, cum ſimpliciter *coelum tangere*, *tenere*, & ſimilia occurrant. Sed *Jovis*, qui Rex Deorum, *ſolium tenere*, inſignem animi elationem notat. Horat. I. Epiſt. XVII. 34.

Attingit ſolium Jovis, & celeſtia tentat.

BURM.

Poſtquam illi dixit] Rectius ſit, *ille dixit*, Cæſar nimirum. HEINS.

Conditaram vitreorum] Puta, vaſorum. Ita ſupra: *ego mihi malo vitrea*. Sed Iſidorus, apud quem leguntur cætera, habet hic *vitrorum*. Verba ita ſunt: *Hoc facto Cæſar dixit artifici: numquid alius ſcit hanc conditaram vitrorum.* Etiam apud Sareſberienſem ita legas: *Quæſivit enim Cæſar, an alius ſciret hanc conditaram vitrorum.* Verum utrobique forſan *vitreorum* eſt ſcribendum. Petronius ſupra cap. X. *an audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta, & ſomniorum interpretamenta?* Porro *conditaram* Iſidorus in prædicti loci verbis præcedentibus vocat *temperamentum*, hoc eſt, ſuccum, ſive aliud quodcumque denique, quo imbuebat vaſa iſta, ut lenteſcerent. Vox ex medica culinarive re deſumta. Columella XII. cap. 7. *Hæc omnia una conditura commode ſervantur.* SCHEFFER.

Vide modo] Verba ſunt Cæſaris comminantis, monentiſque, ne quid dicat, præter verum. Plaut. Merc. V. ſc. 4. LY. *at, quæſo hercle, etiam vide.* EU. *Non mihi credis?* Cœlius VIII. ep. 2. ad Ciceronem. *Vide modo; inquis. Non mehercules.* SCHEFFER.

Decollari] Decollandi verbo, hac ſignificatione, Diomedes Grammaticus obſervat ex Feneſtella. Occurrit & apud Suetonium Caligula cap. XXXII. In excerptis Senecæ: *Decollaberis. Quid intereſt, utrum caſim moriar, an punctim?* Et in ludo de morte Claudii: *Illo geſtu ſoluta manu, & ad hoc unum ſatis firma, quo decollare homines ſolebat.* HEINS. Iterum nota temporis, quo Petronius ſcripſit. Hac enim voce, ut neque genere ſupplicii caput enſe amputandi, non utebantur ſub Auguſto, ſed, vel Tiberii ævo, vel demum à Caligulæ imperio, cœpit uſitari; cum olim ſecuribus ſolebant noxios mactare hoſtiarum ritu. Vide Caſaub. ad Suet. Aug. cap. 15. & Caligul. cap.

LII. „In argento plane ſtudioſus ſum. Habeo ſcyphos urnales plus „minus, quemadmodum Caſſandra occidit filios ſuos, & pueri mortui „jacent ſic, uti vere putes. Habeo capidem, quam reliquit patronorum „meus,

cap. 32. Et egregie vir Ampliſſimus Cuperus ad Lactant. de Mortib. Perſec. pag. 187. obſervat, hoc originem inde trahere, quia ſub republica lictorum opera uterentur; Imperatores vero per milites ſupplicia exigerent. Vide & Lipſium ad Tacit. lib. xv. ann. cap. 67. BURM.

Quia enim] Plautos in Amphitr. II. ſc. 2. AM. *Qui tibi iſtuc in mentem venit? SO. quia enim ſero advenimus.* Ita ſæpe. SCHEFFER.

Si ſeitum eſſet: Aurum] Lego, *quia enim ſi ſcitum eſſet, inquit, aurum.* TILEBOM. Si divulgatum fuiſſet, & eamdem artem didiciſſent alii. Terent. Adelph. I. ſc. I. *Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet.* SCHEFFER.

Aurum pro luto haberemus] Similiter Iſidorus: *ne, dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur.* Sic in ſuperioribus, ubi vide. Sareſberienſis interpolavit clariore, ut putabat, ſententia: *aurum & argentum vileſcerent, quaſi lutum.* SCHEFFER.

In argento plane ſtudioſus ſum] Pro, *ſtudeo illi.* Bene. Quomodo Gellius lib. XI. cap. II. *ſi quis in ea re ſtudebat.* SCHEFFER. Hujus conſtructionis etſi rariora ſint exempla, non tamen eam repudiandam puto. *Studioſus* autem proprie dicitur, qui delectatur aliqua re, & ea præcipue conſpicuus eſſe cupit. Ut *ſtudium* dicitur pro eo, quod noſtrates *lief hebberye* vocant. Cicer. lib. IV. in Verr. cap. I. *Venio nunc ad iſtius, quemadmodum ipſe appellat, ſtudium, ut amici ejus, morbum & inſaniam, ut Siculi, latrocinium.* ubi vide Hottomanni notas. Ita Juſtinus lib. IX. cap. 8. de Philippo. *Fuit Rex armorum, quam conviviorum, apparatibus ſtudioſior.* Terent. Andr. Act. I, ſc. I.

Quod plerique omnes faciunt adoleſcentuli
Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant, aut equos
Alere, aut canes ad venandum, aut ad Philoſophos,
Horum ille nihil egregie præter cetera
Studebat. BURM.

Urnales plus minus] Qui urnam circiter capiunt magnitudine ſua. SCHEFFER. Forte excidit numerus ſcyphorum. HEINS. Et non ille tantum numerus, ſed quoque *quibus effictum*, vel ſimile. GOES.

Plus minus] Frequentiſſima hæc formula in antiquis lapidibus. *Vixit annos plus minus* XXIX. & ſimilia. Sæpius exprimitur his notis PL. M. vel P. M. ſed errare Sponium, qui ad ſeculum poſt Chriſtum quartum hujus locutionis uſum refert, oſtendit doctiſſimus Fabrettus cap. VIII. inſcriptionum pag. 588. BURM.

Quemadmodum Caſſandra] Hic iterum impingit ſolens in hiſtoriam, dum Caſſandræ tribuit, quod Medeæ debebatur, ut mox Nioben & equum Trojanum ponit pro Paſiphaë & tauro ligneo. HEINS.

Jacent, ſicuti vere putes] Corrige, *jacent ſic, uti vere putes*, ſcilicet, jacere. Cornelius Nepos vita Dionis cap. IX. *His dat negotium, ut ad Dionem eant inermes ſic, ut conveniendi ejus gratia viderentur venire.* SCHEFFER. Scripſerat puto Petronius. *ſic, uti vivere putes.* Quæ affabre & artificioſe effecta aut depincta erant, dicebantur animata & viva. Apud Martialem lib. III. epig. 41.

Lacerta vivit, & timetur argentum.

De quo nos pluribus ad Prudentii Apoth. verſ. 722. HEINS. Veterem tamen retinere lectionem conſultius puto. Quoniam, ut eximii artificii eſt, *ſpirantia ſigna*, ut Poëta loquitur, poſſe exhibere, quoties vivum repræſentant hominem, ita non minoris eſt, quoties mortuum repræſentant, eam vivacitatem poſſe detrahere, & cadaveri mortuo ſimilem reddere. GOES.

Capidem] Meminerunt hujus vaſculi præter Feſtum, Plinius & Livius, quorum Livius quidem jungit lituo, & ſic ad ſacra pertinuiſſe demonſtrat; Feſtus autem poculum appellat. Eſt autem omnino hæc capis illa Neronis, de qua Plinius lib. XXXVII. cap. 2. *Sed Nero, ut par erat principem, vicit omnes, CCC. ſeſtertiis capidem unam parando. Memoranda res, tanti imperatorem patremque patriæ bibiſſe.* Patet ex his verbis, poculum intelligi apud noſtrum oportere. SCHEFFER. Non ad ſacra modo hoc vas, ſed ad menſam adhibebatur, ut ex eo biberent. Apulej. II. Metam. *Hic vitrum fabre ſigillatum, ibi cryſtallum impunctum, argentum alibi clarum, & aurum fulgurans, & ſuccinum mire cavatum in capides, ut bibas;* ut recte repoſuit Gruterus ſuſpicion. lib. V. cap. 2. antea *lapides* legebatur: quem librariis familiarem fuiſſe errorem teſtatur leg. 32. §. I. ff. de aur. arg. leg. *aurea emblemata, quæ in lapidibus apſidibus argenteis eſſent, & replumbari poſſent, deberi Gallus ait.* Juriſconſultorum omnium, qui fuerunt, vel erunt umquam, doctiſſimus Cujacius lib. VI. obſerv. cap. 31. vocem *lapides* ejiciendam putabat. Sed quam parva unius literulæ mutatione *capides* ſubſtituendo ſanatus eſt locus. Ita conjecit doctiſſimus Juvenis Evaldus Rulaeus, qui anno 1677. Harderovici doctiſſimam ad hæc verba diſſertationem emiſit, qua periculum Juris Civilis fecit, inter cujus doctores referri volebat. Nihil vero cauſſæ video, cur Laurembergius in antiquario ſuo, hanc quoque vocem inter caſcas & antiquatas retulerit. Sed plura ille liber continet optimæ monetæ vocabula, quæ non merebantur inter exoleta cenſeri. Præterea lex illa docet, in capidibus ſigna & emblemata fuiſſe,

„meus, ubi Daedalus Nyobam in equum Trojanum includit. Nam hemerotis pugnaſſet petranctis in poculis. Habeo omnia ponderoſa; meum „enim

ut in noſtra Trimalchionis, quæ Niobes, ut ille inſolenter jactabat, hiſtoriam expreſſam gerebat. Sed hunc morem ſatis illuſtravit Reineſius & alii. BURM.

Quas reliquit patronorum meus] Volebam, *quam reliquit patrono meo Mys:* qui celeberrimus & antiquiſſimus artifex, cujus labor in poculis argenteis, ut Mentoris quoque ac Myronis, plurimi fiebat, vel uno teſte Martiali lib. VIII. ep. 51. ne quid alios nunc ad partes vocem, apud quem Mys inter varios auctores primo loco collocatur.

Quis labor in phiala? docti Myos, anne Myronis?
Mentoris hac manus eſt, an, Polyclete, tua?

Et in Apophoretis epigr. XCV.

Quamvis Callaico rubeam generoſa metallo,
Glorior arte magis: nam Myos iſte labor:

Ubi *meus* etiam pro *Myos* ante Scriverium legebatur. Sed, quod ad rem præcipue facit, en alterum Martialis epigramma lib. 8. Ep. 34. in ſimillimum Trimalchionis jactatorem:

Archetypum Myos argentum te dicis habere,
Quid? ſi à te factum eſt? hoc magis archetypum eſt.

Sic enim caſtigandum videtur: Nam, quod vulgati codices exhibent, *Quod ſine te factum eſt*, nullum omnino præ ſe fert acumen. HEINS. Legi poſſet, *patronorum unus*, quoniam conſtat, libertum plures patronos habere poſſe ex leg. 21. §. 2. ff. de Jure patronatus, l. 3. §. 7. l. 12. ff. de Adſignandis libertis. Niſi ipſe infra indicaret, unum ſe tantum patronum habuiſſe. GOES. Sine dubio mendoſus eſt codex Tragurienſis. Sed, quod Patavini ediderunt, *quam reliquit patronus meus*, non puto convenire Trimalchionis oſtentationi, qui hic certe aliquem virum celebrem nominavit, (cujus nomen latet in ultima ſyllaba *patronorum*, *rum* & *meus*. Quæ debent conjungi, ſed quale inde formari nomen debeat, acutioribus excogitandum relinquo) qui patrono ſuo hanc capidem reliquit. Acute Heinſius *Mys*, divinabat, an vere, non adfirmo: nam vox *reliquit* oſtendit hæreditate, vel legati jure, ad eum capidem perveniſſe, nec veroſimile Patronum Trimalchionis à Mye, artifice Græco, & ætate longius ab hoc tempore remoto, capidem accepiſſe, niſi Trimalchionem omnia ſtulte confundentem ſtatuamus. BURM.

Dædalus Niobem] Dixi ante, Trimalcionem hic nugari, meraque commenta ſua proferre, per & inſolentiam, quod noſter ipſe notaverat, & ebrietatem. Itaque hic fruſtra quidquam exigas ad narrationes aliorum. SCHEFFER. Sine dubio Trimalcio hic nugator decumanus eſt, & fabulas ineptioribus fabulis farcit. Scriptor reſpexit id, quod heroum pateris & poculis varia antiqui operis inſculpi conſueverint. Herculei crateris quæ fuerint anaglypha enumerat Papinius lib. 6. Theb. verſ. 535. & ſeqq. nimirum ſigilla ex auro exſtantis Centaurorum & Lapitharum in nuptiis Pirithoi ſuper mero pugnantium: In Adraſti phiala Perſeus cum capite Gorgonis fictus erat: Neſtoris poculum cum clavis aureis adactis & infixis quatuorque cum columbis deſcribit Hom. Il. λ. explicantque Grammatici apud Athen. lib. XI. nonnullorum aliis ſignis fuere charaxata. Aliorum etiam exemtilibus emblematibus ſeu inſertis ornata. Ulyſſes & Diomedes erant in phialæ emblemate Palladium ſurripientes; fecerat Pitheas: Plin. lib 33. cap. 12. Neroni ſcyphi duo, in quibus cœlata carmina Homeri: Suet. REINES.

Nam hamerotes pugnaſſent petraitis in poculis] Hæc verba deſperate ſunt corrupta. Neque fatigabo me in ſuſpicionibus, quales manebunt tamen, cujuſcumque generis fuerint. SCHEFFER. Hæc prodigioſe corrupta ſunt, fortaſſis inſuper etiam mutila; extundam, quod veroſimile videri poſſit, & rem exhibeat. Legerim, *nam hermerotes ſigna eſſent veritatis in poculis.* De hermeroſi ne tantillum quidem dubito; nimirum ſimulacrum Mercurii & Cupidinis ab artificibus jungi ſolebat ſic, ut Mercurii cum Minervæ in dicto Hermathena Ciceronis. Hermerotas Tauriſci Tralliani ſtatuarii laudat Plinius lib. 36. cap. 5. In poculorum igitur ornatus & cœlaturas adſumi potuiſſe mirum non eſt. Sed, cum ignoremus quid potiſſimum illa Mercurii & Cupidinis conjunctione ſpectarint veteres; neque enim licet hic comminiſci quidquid velis; neque, ludatne ſcriptor hic an ſerio rem agat, divinare facile ſit: iſtud *veritatis*, quod literarum in ſcripto ductus & familiaris huic librario literarum trajectio ſuppeditat, tolerari interim poteſt, dum aptius aliud excogitetur. Fortaſſis in iſta cœlatura hermerotum ſenſus profunditas hæc, ut ſignificaretur vulgare iſtud, *In vino veritas*: Plin. lib. 14, cap. 22, Athen. lib. 2. REINES. Nimis confidenter Hadrianides, Reineſii ſecutus conjecturam, in textu fecit, *Hemerotes ſigna eſſent veritatis in poculis.* Ecquis enim, quæſo, ſenſus fuerit horum verborum? MS. Dalmaticum habet, *Nam Hemerotis pugnaſſet petranctis in poculis*, in quibus manifeſta ſatis *pugnas ſed.* Cætera non aſſequor. SCHEFFER. *Hermerotes* Reineſii ab Ἑρμῆς Mercurius, & Ἔρως Amor, Cupido. Apud Plinium, de operibus loquentem artificum in marmore, in vetuſta editione Egidii de Gourmont ſic lego. *Oceanus & Jupiter Enthochi: Hippiades Hermerothes, Tauriſci Tralliani.* HADRIANIDES. Scribendum videtur: *Jam Hermerotis.* Quod nomen Græcum, compoſitum ex Herma & Erote. REINES. Deſperatus locus, ſed quem fruſtra tentavit, & violenter tractavit Reineſius: credo, hic

Digitized by Google

„enim intelligere nulla pecunia vendo. [a] Haec dum refert, puer calicem projecit; ad quem reſpiciens Trimalchio: [b] Cito, inquit, te ipſum caede, quia nugax es. [c] ſtatim puer demiſſo labro orare. At ille, [d] Quid me, inquit, rogas? tamquam ego tibi moleſtus ſim: ſuadeo, à te impetres, ne ſis nugax. [e] Tandem ergo exoratus à nobis miſſionem dedit puero. Ille dimiſſus circa menſam percucurrit, &, Aquam foras, vinum intro, clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes

[a] Encolpius. [b] Trimalchio. [c] Encolpius. [d] Trimalchio. [e] Encolpius.

„Aga-

hic munera quædam Gladiatoria à libertis ejus temporis edita indicari, quæ noſter Trimalchio poculis ſuis inſculpi curaverat. Et prima quidem verba ita conſtitui poſſent, ex veſtigiis codicis Traguriani, *nam Hermerotis pugnas, &, ... in poculis habeo*: ut dicat habeo capidem, quæ Nioben exhibet.; in poculis autem munera Hermerotis, quod nomen familiare libertis fuit, ut ex indice Gruteri patet: occurrit inter eos unus *Hermeros Tib. Claudii Cæſaris Libertus à marmoribus, & magiſter Feroniæ* pag. xxv. 12. & alter Auguſti Libertus dlxxxvii. 9. & apud Reineſ. Claſſ. ix. 29. ſed hæc facile ſe probabit lectio: ſequentis autem hominis nomen obſcurius: nam in *Petraitis*, vel *Petranctis* etiam latere viri appellationem apparet ex capite lxxi. ubi Trimalchio Habinnæ monumenti ſui formam præſcribit, in quo etiam *Petraitis omnes pugnas* inter alia pingi imperat. Sed quale hoc ſit, non aſſequor. Studium vero illud munera gladiatoria pingendi etiam ſupra oſtendit Trimalchio cap. 29. cum Lænatis munus in porticu juſſerat pingi. BURM.

Meum enim intelligere] Sicut Perſius: *ſcire tuum*. item: *velle ſuum cuique eſt*. SCHEFFER. Nihil hic deeſt. Senſus enim eſt, tanti facere intelligentiam hiſtoriarum his vaſis expreſſarum, ut nulla pecunia eam vendat. GOES. Non debent hæc verba de eruditione vel Hiſtoriarum cognitione capi. Sed idem eſt, quod ſupra dixit, *ſe ſtudioſum eſſe in argento: intelligere* enim proprie dicuntur periti picturarum, ſignorum, ſtatuarum, & ſimilium operum, qui artificium cognoſcunt, quo ſenſu ſæpius apud Ciceronem in Verrina quarta occurrit. Ita cap. 2. *Signa pulcherrima, quæ non modo iſtum hominem ingenioſum atque intelligentem, verum etiam quemvis noſtrum, quos iſte idiotas appellat, delectare poſſent*. cap. 14. *Tametſi hoc, neſcio quid nugatorium ſciebam eſſe iſta intelligere*. Et paullo poſt, *Ut putetur in hiſce rebus intelligens eſſe*. cap. 21. *Ut intelligatis, in homine intelligentiam eſſe, non avaritiam, artificii cupidum, non argenti, fuiſſe*. cap. 43. *Tametſi non tam multum in iſtis rebus intelligo*. Et paſſim. vide Gronov. Diatrib. Statian. cap. xliii. BURM.

Te ipſum cade] Verbera, num potius, occide? Puto tamen alterum, quia ſequitur, *ſuadeo à te impetres, ne ſis nugax*. Quis enim ſuadendi locus apud occiſum? Noſter cap. cxxxviii. *omniaque infra umbilicum cœpit lenta manu cadere*. SCHEFFER. Se ipſum cædere, non alterius, quam furioſi, eſt, vel à malo ſpiritu obſiti, qualis ille Gadereus, de quo in Euangeliis. Cum ergo Trimalchio puerum ſemet cædere jubeat, ob id, quod ſit nugax, magnum ſtultitiæ ſuæ in eo exhibet documentum. GOES.

Nugax] Putris, putidus, ineptus. Gloſſæ Philoxeni: *nugax*, σαπρός. Aliæ gloſſæ. σαπρὸς, *nugatorius, nugax, fœdus*. SCHEFFER.

Demiſſo labrare] Credo ſcripſiſſe, *demiſſo labro orare*. Nempe ſolent triſtes, & vultum, & oculos, & os dimittere. Porro *labrum*, pro *labium*, ſæpe apud noſtrum, cum eſt ſermo de hominibus. Plinius xi. Hiſt. Nat. cap. 37. de ranis: *inferiore labro demiſſo ululatus ejicitur*. To *demiſſo* ita habes etiam apud Terentium Eunuch. ii. ſcen. 3. *tremulus, labiis demiſſis, gemens*. SCHEFFER. Lege *demiſſo labro orare*, vel *labio*. Quod veriſſimum & etiam monitum à Scheffero. Apulejus Mileſ. iii. *Quod ſolum poteram, poſtrema dejecta labia, languidis tamen oculis, obliquum reſpiciens ad illam, tacitus expoſtulabam*. HEINS.

Tamquam ego tibi moleſtus ſim] Petronius cap. cxv. *Tamquam interſit, periturum corpus quæ ratio conſumat. Tamquam melius ignis accipiat*. Etiam illud *moleſtus* ſic ei uſurpatur, pro eo, qui malum aut damnum infert. ut cap. viii. *Junctis viribus moleſtum contempſimus*. SCHEFFER.

Miſſionem dedit] dimiſit, impunitum videlicet. Iterum noſter cap. 21. *Juſſit infelicibus dari miſſionem*. SCHEFFER.

Percucurrit] Neſcio, an bene dicatur *circa menſam percurrere*, neque in Encolpii verbis aliquid ineſſe debet, quod non elegantiæ Petronianæ reſpondeat. Forte ſcripſit *ter cucurrit*, ut, quaſi expians facinus & peccatum ſuum, luſtrantium modo, ter menſam circumiret. Hunc autem numerum ratio luſtrationis exigit, ut docet Servius ad Virg. vi. Æn. 229. & vulgo eſt notiſſimum. BURM.

Aquam foras] Hanc puto fuiſſe formulam ſolennem, cum ad potiones meracas ſe mutuo invitarent. SCHEFFER.

Excipimus] Auſcultamus. Petronius cap. xxxvii. *Converſus ad eum, ut plurima exciperem*. SCHEFFER.

Qui

Digitized by Google

„ Agamemnon, qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad coenam. Ceterum laudatus Trimalchio, hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, „[a] nemo, inquit, veſtrum rogat Fortunatam meam, ut ſaltet? credite „ mihi, cordacem nemo melius ducit. [b] Atque ipſe erectis ſupra frontem manibus Syrum hiſtrionem exhibebat, concinente tota familia: „[c] Ma Dia, perite, ma Dia. [d] & prodiſſet in medium, niſi Fortunata ad „ aurem acceſſiſſet: & , credo, dixerit, non decere gravitatem ejus tam „ humiles ineptias. Nihil autem tam inaequale erat: nam modo Fortunatam ſuam reverebatur, modo ad naturam.

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS. [c] FAMILIA. [d] ENCOLPIUS.

LIII. „ Et

Qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam.] *Revocari* eſt iterum vocari, altera vice invitari. Exceperant, id eſt, laudaverant orbanitatem jocantis Trimalcionis convivæ, inprimis Agamemnon, qui adulatione gratiam hoſpitis obtineri & obſeqoio noverat, exſpectabatque ſic alio quoque tempore invitari. Alio ſenſu Phædrus fab. 26. dixit *revocare* de eo, qoi ante vocatus & hoſpes fuerat; quod Græce *ἀντικαλεῖν*, *contravocare*. REINES. Recte Reineſius, & plurima ſunt verba, quæ ex particula illa *re* compoſita ſunt, quæ ſignificant, aliquid denuo, & iterato facere, ut *recinere* Horatio lib. II. od. 27. *revincere* eidem IV. od. 4. *repetere* Sueton. Aug. 16. & 32. *repoſcere* eidem Aug. 42. BURM.

Etiam ebrio proximus] Non puto iſta bene diſtingui, ſic enim ſuſpicor ſcribenda. *Trimalcio hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, veſtrum*, &c. Illud *Etiam* ſic uſurpat quoque in ſuperioribus cap. XLVI. *Etiam tibi diſcipulas creſcit.* cap. XL. *Etiam videte, quam porcus ille commederit.* SCHEFFER. Forte, *& jam ebrio proximus*. HEINS.

Cordacem] Saltationis genus laſcivum, & ideo probroſum, nec fere uſurpatum, niſi ebriis. Vide Meurſium in Orcheſtra. SCHEFFER. Hinc *Cordaciſta* apud Martianum Capellam lib. IX. *Pſaltas, Cordaciſtas, Sambucos, Hydraulas, per totum orbem, ad commodum humanæ utilitatis invens.* Vide Orcheſtram Meurſii in *κόρδαξ*. HEINS.

Ducit: atque ipſe] Sic diſtingue, *ducit. Atque ipſe.* TILEBOM.

Madeia, permadeia] Corrige, *ma deia, perite, ma deia.* Græcum eſt, *μὰ δία*, hoc eſt, per Jovem. Demoſthenes' *ὦ μὰ τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεάς*. Illud, *perite*, ſolenne verbum eſt applaudentium. SCHEFFER. Lege *ma Dia, perii! ma Dia.* REINES. Reineſius *perii ma dia.* Miror profecto, viro doctiſſimo potuiſſe hoc excidere. Quomodo enim iotegra familia diceret, *perii?* Deinde, qui dicit *perii*, qua ratione feratur *concinere*. Qui concinit, debet uti fauſto jucundoque vocabulo, quale profecto non eſt *perii*. SCHEFF. Omnino verum eſt, *μὰ δία perite, μὰ δία*. Sic *perite audire Neronem* dicuntur Tacito Annal. XIV. cap. XX. qui ei in ſcena applaudebant modulato cum concentu. HEINS. Nihil verius Schefferi emendatione. Ariſtæn. lib. II. ep. 21. Πολύευκτος διατιθᾶ πρὸς τὰ γύναια παντὰχῆ μὰ δία, ὃν ἵνα τούτου ἄψωμαι.

Ad aurem acceſſiſſet: & credo dixerit] Simillimum illi, in cap. XXV. *ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit, & quum dixiſſet, neſcio quid.* SCHEFFER.

Revertebatur, modo ad naturam] Omiſſum aliquid hoc loco. Scribe: *Fortunatam reverebatur, revertebatur modo ad naturam.* Similitudo utriuſque vocabuli effecit, ut alterum omitteretur. *Reverti ad naturam*, pro, ad indolem animumque ſuum, ſicut Cicero X. ad Famil. ep. 28. *ad illum animum meum reverti priſtinum.* Traducitur hoc loco mirum Neronis ſtudium ſaltandi, de quo Dio & Suetonius prolixe. SCHEFF. Lege, *modo Fortunatam verebatur, modo revertebatur ad naturam.* Ita Cyclops ad Galateam ſuam apud Naſonem Metam. XIII. verſ. 857. è membranis optimis:

Quique Jovem & Coelum ſperno & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſævior ira eſt.

Seneca de ira lib. II. *Quibuſdam timeamus iraſci, quibuſdam vereamur, quibuſdam timeamus. Vereri* enim dicimur illos, quibus reverentiam præſtamus, ut liberi parentibus. Tacitus Hiſt. I. cap. V. *Haud minus vitia principum amarent, quam olim virtutes verebantur.* Ubi fruſtra cum Acidalio & Pichena reponas *reverebantur. Vereri & diligi* opponontur apud Pontium Diaconum in vita B. Cypriani: *Ut eſſet ambigere, vereri plus, an diligi, mereretur.* Ubi *vereri* paſſive ponitur. Afranius apud Gellium pari modo Noct. Att. lib. XV. cap. XIII.

Hem iſtac parentum eſt vita vilis liberis,
Ubi malunt metus, quam vereri ſe à ſuis. HEINS.

Nulla opus puto repetitione. Sed ſemel ſcribendum *reverebatur*, ut edidit Hadrianides. *modo ad naturam*, familiari ellipſi τοῦ *redibat*, vel ſimilis vocis. Unde Terentius Adel. Act. I. ſcen. I. idem exprimens dicit *ad ingenium redit. Natura* autem hic eſt indoles, ingenium: idem vero in eadem fabula inquit Act. 5. ſcen. 5. *Jam nunc hac tria primum addidi præter naturam.*

LIII. „ Et plane interpellavit ſaltationis libidinem actuarius, qui tamquam Urbis acta recitavit. [a] VII. Kal. Sextilis in praedio Cumano, „ quod eſt Trimalchionis, nati ſunt pueri XXX, puellae XL: ſublata „ in orreum ex area tritici millia modiûm quingenta: boves domiti quin„ genti. Eodem die Mithridates ſervus in crucem actus eſt, quia Gai noſtri

[a] Actuarius.

turam. Vide eruditiſſimi & amiciſſimi mihi Brouckhuſii adnotata ad Propertii lib. II. eleg. 16. & Eraſmum in adagio, *Naturam expellas furca, tamen uſque recurres*, pag. 387. BURM.

Saltationis libidinem actuarius] Poſt *libidinem* poni debet aſteriſcus, eſt enim hiatus hic verſuum nonnullorum. SCHEFFER. Nihil deeſſe puto, cum ſenſus ſit perfectiſſimus. Actuarius enim eo momento intravit triclinium, & Trimalchionis impetum ſaltandi reprimebat, recitans acta, ex quibus nova ſe efferendi impulſo homini materies naſceretur. Ita ſupra cap. 39. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio.* Et ita ſæpius in editis hoc verbum occurrit. vide cap. 94. 106. 107. & 108. BURM.

Actuarius] De actuariis Lipſius lib. v. excurſ. 5. ad annales Taciti, Torrentius ad Suetonium vita Cæſ. cap. 55. Langlæus in ſemeſtribus. Iidem & *actores* dicti, qui in villis rationibus præeſſent, ut è Columella liquet lib. I. cap. VIII. Cum autem acta ſint publica, pro adagio dixit Seneca controverſ. x. *Acta alicui in aurem legere*, de iis qui nota pro arcanis haberi volunt. HEINS. Diverſi ab his actuarii apud Sueton. Cæſ. 55. ubi pro *notariis* & *exceptoribus* ſumuntur. Diverſi etiam *actuarii* in re militari, qui rationes numerorum militarium & annonæ tractabant. Ut apud Gruter. CCLX. I. *Actuarius Legionis* VII. *Gem.* vide Valeſ. ad Amm. Marcell. XX. cap. 5. & Jac. Gothofr. ad lib. XI. Cod. Theol. de erogat. milit. annonæ. Trimalchionis autem actuarius erat ſimilis ei, qui Urbis Romæ acta curabat, de quibus ſatis multa viri docti. BURM.

VII. Kal. Sext.] Tot illi uno die, & quidem uno in prædio, quis credat? veriſimilius, ſi ſcribamus, *ad VII. Kal. Sext.* Id eſt, à ratiociniis noviſſimis uſque ad VII. Kal. Quæ lectio ſi recipietur, rem faciet paulo veriſimiliorem. GOES. Non video neceſſe eſſe, ut ſtatuamus, uno die tot infantes natos eſſe. ſed potuit Actuarius ille ad illum diem rationes præteriti temporis, quod effluxerat ab eo die, quo proximas rationes deduxerat, retuliſſe. Et hic Actuarius non videtur in agro Cumano rationes domini curaſſe, ſed in domo Trimalchionis, & ad eum ex variis fundis fuiſſe ab inferioris ordinis ſervis actuariis relata, quæ in ſingulis prædiis, diverſis locis & tempore acciderant. Nam mox Pompejanorum hortorum meminit, & ſaltuariorum, qui non omnes in uno loco erant. Quamquam quid obſtat, cum omnia magnifica, & ſupra communem ſortem, à Trimalchione oſtentarentur, quin dicamus, uno die tot natos ex mancipiis vernas? cum tamquam Urbis acta recitarentur, & greges numeroſiſſimos aleret noſter beatus; & qui pro luxuria eorum temporum, *quotidie ſibi jubebat numerum ſervorum referri, ut Imperatori exercitus*, ut ait Seneca de Tranquill. anim. c. 8. Decore autem Satyricus in actis primo loco memorat natos infantes, ex ſolemni more, de quo vide Servium ad Virgil. lib. II. Georg. verſ. 502. & alios apud Lipſium dicto excurſu. Ubi & de divortiis & judiciis & reliquis. BURM.

XXX. pueri & XL. puellæ] Vere Naturæ conſultum egit Petronius, dum iſtud in Actis privatis hominis ſui Trimalcionis perſcriptum fuiſſe finxit. Perpetuum enim eſt, plures naſci femellas, quam maſculos. REINES.

Sublata in orreum ex area] Apud Naſonem, Metam. v. verſ. 131. *Tollere farris acervos.* quapropter proprie loquutus eſt actuarius. HEINS. Proprie de frugibus. Columell. lib. II. cap. 10. *Hoc quidem ſemen Ciliciæ Syriaque regionibus ipſe vidi menſe Junio Julioque conſeri, & per autumnum, cum permaturuerit, tolli.* ne miremur vero ingentem tritici copiam, facit, quod Cumanus ager totius Campaniæ fertiliſſimus eſſet, ut dicit Dionyſ. Halicarn. lib. VII. cap. 3. Unde etiam omnis fuit villis & Prætoriis Romanorum occupatus, &, ut Florus dicit, erat Cereris & Bacchi certamen. BURM.

Millia modium] Scribe cum accentu circumflexo, *millia modiûm*. TILEBOM. Numerus frumenti, quamvis magnus, non tamen fidem ſuperat, ſi conferatur cum iis, quæ dicit Seneca Ep. LX. *Quamdiu implebimus magnarum urbium campos? Quamdiu nobis populus metet? Quamdiu unius menſæ frumentum multa navigia, & quidem non ex uno mari, ſubvehent.* GOES.

Boves quingenti] Incredibilis numerus. Cum nec tot boves exigere poſſit ulla villa, etiam ampliſſima, neque facile tot ſimul domari potuerint. Præcipue, cum in Campania, ubi *terra eſt levis, etiam vaccis & aſinis* ararent, & onera portarent, teſte Varrone lib. I. de R. R. cap 20. Boves vero Campani erant exiliores reliquis in Italia bobus, & coloris albi, Columel. lib. VI. cap. I. inſignis ergo hæc jactantia Trimalchionis. Niſi, ut mox diximus, capiamus de diverſis prædiis. BURM.

In crucem actus eſt] Judicio proculdubio conſervorum, inſcio etiam, ut videtur, Trimalchione. Capitale quidem judicium Cato permittebat conſervis, ſed ut ipſe de iis ſupplicium ſumeret, ut auctor eſt Plutarchus.

„noſtri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum eſt, quod collocari non potuit, ſeſtertium centies. Eodem die incendium factum eſt „in ortis Pompejanis, ortum ex aedibus Naſtae villici. [a] Quid? inquit „Trimalchio: Quando mihi Pompejani horti emti ſunt? Anno priore, „inquit actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt. Excanduit „Trimalchio: & Quicumque, inquit, mihi fundi emti fuerint, niſi „intra ſextum menſem ſciero, in rationes meas inferri veto. [b] Jam etiam „edicta Aedilium recitabantur, & ſaltuariorum teſtamenta, quibus Tri- „malchio

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

tarchus. Et Seneca Epiſt. XLVII. *Majores instituerunt diem feſtum, quo non tantum domini cum ſervis veſcerentur, ſed quo utique honores illis in domo gerere, & jus dicere permiſerunt.* Quod igitur alii definito tempore, aut modo, ſervis permiſere, id abſolute, & omni modo, ſuis permiſiſſe videtur Trimalchio. GOES.

Genio male dixerat] Inſignis crudelitas, cum nec perjurium per genium, aut fortunam Principis (quæ jurisjurandi formula ab Auguſti temporibus fuit frequentiſſima; vide Sueton. in vita Calig. cap. 27.) ab Imperatoribus ſoleret capite puniri. Dion Caſſ. lib. LVII. pag. 608. & l. 13. §. 6. ff. de jurejur. Trimalchio autem ſervos propter maledictum graviſſima crucis pœna adfici patitur. BURM.

Collocari non potuit] Impendi ad uſus villæ neceſſarios. Tacitus VI. An. cap. 45. *Millies ſeſtertium ea munificentia collocatum.* SCHEFFER. In fœnus nempe. Brevis & elegans loquendi modus, quo & uſus Plinius ad Trajanum lib. X. & alii. Ita & *ponere*, apud Horatium Ep. 2. verſ. 69.

Omnem relegit idibus pecuniam
Quærit Kalendis ponere. HEINS.

Suet. vita Tiber. cap. 48. *Sanxit, ut fœneratores duas patrimonii partes in ſolo collocarent.* Plaut. Moſtell. III. 1. *Bene res noſtra collocata eſt iſtoc mercimonio*, & ita Cicero aliquoties.

Ex ædibus nocte villici] Tranſpoſitio ingrata, mallem *villici nocte*. *Nocte*, pro, *de nocte*, id eſt, nocturno tempore. Noſter cap. XCV. *fugere nocte in publicum voluiſti.* Ita ſæpe. SCHEFFER. MS. Dalmaticum *naſte*. Latet nomen proprium ejus villici ſub hoc vocabulo. Scribo *Naſſæ*. SCHEFFER. Vir doctiſſimus Thomas Munkerus *Naſta villici* legebat, quod ſervile nomen & apud Martialem eſt lib. IX. ep. LXXXVII. *Modo liberum eſſe juſſi Naſtam.* Ita enim optimi Codices, teſte Scriverio, ubi ſcribo:

——— *Modo liberum eſſe juſſi*
Naſtam, Servulus is mihi paternus. HEINS.

Traguerienſis *Naſte*, qui ſemper diphthongum *æ* per *e* ſimplex exhibet. Unde certiſſima eſt Munkeri lectio *Naſta villici*. Ita apud Gruter. pag. DCCCCXCVIII. 5. M. TURRANIUS. M. L. NASTA. BURM.

Quando horti Pompejani mihi emti ſunt] Et hoc pro luxu Romanorum, quod ignorabat Trimalchio, quos fundos poſſideret. Supra cap. XLVIII. *In ſuburbano naſcitur eo, quod ego adhuc non novi.* Seneca de vita beata cap. XVII. *Cur trans mare poſſides? cur plura, quam noſti, poſſides?* Pompejanos hortos refer ad oppidum Campaniæ Pompejos, non ad Pompejum Trimalchionis patronum, aut alium ejus nominis quemcumque. Sic apud Ciceronem lib. VII. Ep. IV. *In Cumanum veni cum Libone tuo, in Pompejanum ſtatim cogito.* HEINS.

Anno priore] Quam nempe fuit illud incendium. Cicero 1. ad fam. Ep. 9. *Quod de Q. Fratris negocio ſcribis, de priore æſtate quod morbo impeditus in Ciliciam non tranſieris, conficere non potuiſſe.* SCHEFFER.

In rationes inferri] Solemnis quoque hæc formula, quamquam Sueton. in vit. Cæſ. cap. 47. & Columell. lib. 1. cap. 7. *rationibus inferre* dicere maluerint. *Referre rationibus* Suet. in vit. Veſpaſ. cap. 22. ubi tamen Torrentius teſtatur, duos codices, *inferre*, habere. BURMAN.

Edicta ædilium] Interpretor id de ædilibus à Trimalchione privatim conſtitutis. GOES. Vellem Vir ampliſſimus idoneo aliquo teſtimonio ædiles ſuos privatos nobis approbaſſet: cum agi hic videatur de coloniarum & municipiorum ædilibus, de quibus abunde ſupra, cap. 44. quorum edicta, circa mancipia & alia venalia; ideo in actis Trimalchionis videntur relata, ut ne contra hæc committerent aliquid ejus diſpenſatores, & rem dominicam adminiſtrantes, & ut ſemper exemplar iſtorum ad manum eſſet ſervis vel libertis mercaturam exercentibus. BURM.

Teſtamenta] Saltuariorum etiam mentio in jure, ubi cum inſulariis conjunguntur. HEINS. Conjunguntur hac ratione, quod uterque cuſtodiæ cauſa adhibetur, hic ædium, ille fundi. Locus, qui deſignatus eſt in l. 16. §. 1. ff. de uſu & habitatione. *Dominus proprietatis, etiam invito uſufructuario vel uſuario, fundum vel ædes per ſaltuarium vel inſularium cuſtodire poteſt.* Hi vero inſtitorum nomine etiam comprehenduntur, & in ſolidum obligant, qui eos huic rei præpoſuerunt. De quo videnda lex 5. §. 1. ff. de inſtitor. Act. In numero autem ſervorum eſſe, licet colligere ex l. 60. §. 3. ff. de Legat. 3. Quæritur ibi, an legato

„malchio cum elogio exhæredabatur: jam nomina villicorum, & repu-
„diata à circumitore liberta, in balneatoris contubernio deprehenſa:
„ actienſis

legato cedant, quod perquam ineptum foret, ſi aut liberi aut liberti forent. Sed debuit Trimalchio huic curæ, præter morem, liberos præfeciſſe homines, vel ſaltem libertinos. Nam & hi teſtamenti factionem habent; quamvis ex lege Papia cogantur partem patronis relinquere. GOES.

Cum elogio exhæredabatur] Quintilianus VII. cap. 4. *Nonnunquam etiam reus hic totius ſummam conſtituit, ſi exhæredatum à ſe filium pater teſtatus fuerit elogio.* Eſt autem *elogium* quæcumque denique exhæredationis cauſſa, ſcripto ſignificata, & hoc quidem loco ea, quæ ad laudem Trimalcionis pertinebat. Quales interdum proponi conſueviſſe ex copia Fabio aliiſque notum, pridemque obſervatum eſt. SCHEFFER. Scribendum plane, *elogio*. Nuſquam autem *eulogium*, quod Manutius & Lambinus ad Ciceronem amplectuntur, neque item *eclogium*, quod aliis placebat, ut videre eſt apud Muret. Variar. lect. XI. cap. XIII. cum autem nunc in bonam, nunc in malam, ſumatur partem, hic in bonam partem accipi malo, ut cum honoris præfatione & laude exhæredatus fuerit Trimalchio. Aliter apud Quintilian. Declam. II. *Non eſt judices, quod putetis, ideo nullum adjectum ad exhæredationem juvenis elogium, quia de ſcelere conſtaret.* Inſtitution. Orat. lib VIII. cap. IV. *Exhæredatum à ſe filium pater teſtatus elogio, propterea quod is meretricem amaverit.* Apulejus Apologia: *Elogium graviſſimum jam totum, medius fidius, perſcriptum, ut aboleret, impenſis precibus oravi.* Præceſſerat: *Dea renſus ſum, ne hunc ob tot inſignes contumelias, ob tot injurias, exhæredaret.* Et me non præterit libertas illa, qua ſupremis tabulis apud antiquos maledicta, quandoque & convitia, congerebantur in exhæredatos. Qua de re videndus Suetonius in vita Auguſti cap. LVI. & Tacitus Annal. lib. VI. cap. XXXVIII. HEINS. Ego vero elogium exhæredationis, cum laude & præfatione honoris, nuſquam conſpici opinor. Niſi forte illud Ironice ſit prolatum. Eſt enim exhæredatio ſolemnis atteſtatio, qua hæreditate privatum volumus, qui ad eam jure vocatur. At, ut hæreditate indignum judicemus, qui de nobis male meritus non ſit, neutiquam eſt veriſimile. Male meritos ergo dumtaxat hæreditate privamus, ejuſque exprimimus cauſſam. Patronis igitur cum deberetur pars hæreditatis ex lege Papia, ut conſtat ex inſtitutionibus tit. de ſucceſſ. libert. §. 2. qua ratione videri poſſunt eos illa privaſſe cum præfatione honoris? GOES. *Exerdabatur* codex Traguerienſis. Sed Heinſio hic exhæredationem cum elogio in bonam partem interpretanti accedere nequeo, antequam ejus exemplum quis ex probato auctore attulerit. Contrarium docere poſſunt ea, quæ collegerunt doctiſſimi JCti Pancirollus lib. I. Var. lect. cap. 37. & Herald. obſerv. cap. 28. ſi quis honoris cauſſa in teſtamento nominetur, ille plane non exhæredatur, neque præfatio honoris cauſſa *elogium* appellari in hac re conſuevit. Ita ſæpe in lapidibus veteribus occurrit, *quos teſtamento meo honoravero, quibus honorem habuero*, & ſimilia, de quibus vide Fabrett. Inſcr. cap. III. pag. 152. ſed in his teſtamentis hic ſcrupulus reſtat, ſi ſaltuarii illi ſervi fuerint, ut eos fuiſſe docent lex. 8. §. 1. & lex. 12. §. 4. ff. de inſtr. & inſtr. leg. qua ratione teſtamenti faciendi illis jus datum fuerit, & ſi jam ſtatuamus, ſtulta indulgentia & facilitate domini, cujus paſſim argumenta in hac cœna exſiſtunt, id illis conceſſum, an dominum cum elogio exhæredarent? Liberos vero vel libertos fuiſſe, ut Goeſius credit, ne putemus, facit nulla apud veteres ſaltuariorum liberorum mentio. Si liberti fuerint, recte legem Papiam hic iterum nos morari notat Goeſius. Cogitent acutiores, an in hujus ſtulti familia omnia ad juris normam ſint exigenda. Cæterum neſcio, unde Gallicus Petronii interpolator, elegantem illam lectionem, *quibus Trimalchionem cum elogio exhæredem ſtatuebant*, acceperit. BURM.

Nomina villicorum] Si quis in catalogum conjecta villicorum plurium nomina, ut inde opes & latifundia Trimalchionis à convivis æſtimari poſſent, & hic recitata velit intelligere, cum eo non contendam; quia tamen hic fere crimina ſervorum & damna recenſentur, malim *nomina*, pro ære alieno, quod villici rem male adminiſtrantes Trimalchioni conflaverant, accipere: nam inter præcipua villicorum officia erat, negotiationem exercere, fruges vendere, inſtrumenta viciſſim ruſtica, & alia neceſſaria, mercari, unde inter ea, quæ Cato de R. R. cap. 5. villico obſervanda præcipit, eſt, *Injuſſu domini credat nemini, quod dominus crediderit exigat. Rationem cum domino crebro putet.* Et ideo Columella lib. I. cap. 8. etiam illiteratum villicum haberi poſſe dicit, quia *ſæpius nummos, quam librum, adfert.* Et præterea monet, ne *negotietur ſibi*, ſed domino, *nec pecuniam domini aut animalibus, aut aliis rebus promercalibus, occupet.* Similia & lib. XI. cap. I. habet idem ſcriptor. Credibile ergo eſt, villicos Trimalchionis negligentioris ad rem familiarem, & qui pœne ignorabat, quæ poſſideret, nomina feciſſe. BURM.

A circumitore] Puto hic intelligi cuſtodem villæ, ad exemplum eorum, qui circuire urbem ſolebant. SCHEFFER. *Circuitores* ſive *circitores* ſunt, qui in caſtris vigilias circumeunt, & renuntiant, ſi qua emerſerit culpa. Veget. lib. III. cap. VIII. Tales & rure adhibere ſolitos, liquet ex Priapeis Carm. 16.

Quid mecum tibi circitor moleſte,
Ad me qui prohibes venire furem?

Sic enim lego. Recte autem, in *contubernio*, quia balneatores erant ſervi. HEINS. *Circitorem* ſcribendum

,, atrienſis Bajas relegatus : jam reus factus diſpenſator : & judicium inter cubicularios actum. Petauriſtarii autem tandem venerunt : baro inſulſiſſimus cum ſcalis conſtitit, puerumque juſſit per gradus, & in ſumma parte, odaria ſaltare ; circulos deinde ardentes tranſire, & dentibus amphoram ſuſtinere. Mirabatur haec ſolus Trimalchio, dicebatque, ingratum artificium eſſe. Caeterum, duo eſſe in rebus humanis, quae ,, liben-

contendit Gujetus ad Terent. Andr. Act. 1. ſc. 2. quod eodem redit. Poſteriori ævo etiam *circatores* dixiſſe docuerunt Scaliger & Brouckhuſius ad Propertii l. IV. eleg. 9. verſ. 35. & Jacob. Gothofr. ad l. 3. C. Theod. de Agentib. in rebus & l. 2. de filiis militarium. Eoſdem eſſe, qui à JCto in lege 92. ff. de leg. 3. *cuſtodes fundorum* dicuntur, puto, qui circumire ſæpe non villam modo, ſed fundos, debebant, ut inſpicerent mancipia opus facientia, & cuſtodirent fruges, ne mala manus eas tangeret. BURM.

Bajas relegatus] Cum Bajæ Cumis ſint vicinæ, ridicula hæc eſt relegatio, præſertim in locum longe amœniſſimum. HEINS. Omni modo ridicula pœna, & loci ratione, ut Heinſius obſervat, qui amæniſſimus totius Italiæ, imo orbis terrarum, &, ut Seneca lib. II. de Clem. cap. 15. loquitur *delicatum erat exilium*, & ipſius relegationis. Nam, ſi domeſtici ſervi deliquiſſent, ſolebant ex domo & urbe rus extrudi, ut ibi catenati opus facerent, & verberibus edomarentur, cibaria malignius, quam domi, acciperent, & reliqua paterentur, quæ Juriſconſultus eruditiſſimus Petrus Faber lib. II. Semeſtr. cap. 5. congeſſit. Deinde improprie voce *relegatus* utitur per inanem potentiæ oſtentationem, quaſi veræ relegationis inſtar faceret in ſua familia Trimalchio, cum propter crimina ſervi relegari à magiſtratibus aut Principe non ſolerent, ſed in opus damnari, ut idem Faber egregie oſtendit. BURM.

Judicium inter cubicularios actum] Ita Plin. IX. cap. 35. *Poſtero die, quo judicium agebatur.* SCHEFFER. Id eſt, de cubicularis, ſive in cauſſis cubiculariorum. Cic. pro Cluent. cap. 53. *Quæſtio M. Plectorii & C. Flaminii inter ſicarios.* Et lib. II. de Finib. cap. 16. *Cum Prætor quæſtionem inter ſicarios exercuiſſet.* GOES.

Petauriſtarii] Iidem & Petauriſtæ. Uſus hoc vocabulo Julius Firmicus. HEINS. Jam ſupra cap. 47. horum mentio injecta. & de illis plura Mercurialis de Gymnaſt. lib. III. cap. 8. hi ſunt, quos Græci *θαυματοποιὰς* vocant, quos potentiorum cœnis adhibitos, ut mirandis his ludicris convivas delectarent, docere poteſt Alexandri convivium, in ejus & amicorum nuptiis cum Perſarum devictorum uxoribus & filiabus celebratum, & ab Æliano lib. VIII. Variar. cap. 7. deſcriptum, ubi videndæ celeberrimi Perizonii notæ. Gloſſæ *θαυματοποιὸς*, *mirificus*. Quo ſenſu *mirifica* dixit Plinius lib. VII. cap. 20. de Julio Valente, *qui vehicula onuſta culleis, donec exinanirentur, ſuſtinere ſolitus erat, & carpenta una manu retinere obnixus contra nitentibus jumentis.* BURM.

Baro inſulſiſſimus] Scribe, *baro inſulſiſſimus.* Baronem pro ſtolido uſurpavit Cicero, & Perſius. SCHEFFER.

Cum ſcalis conſtitit, puerumque juſſit] Conveniunt his verſus Martialis lib. II. epig. 85.

Quid ſi per graciles vias petauri
Invitum jubeas ſubire Ladam? SCHEFFER.

Proprie, certo loco, ita conſtanter ſtetit, nec labebatur. Vide ſupra cap. XLVI. Et hoc ludicrum noſtra ætate à circulatoribus mirifica corporis agilitate exhiberi vidimus, qui in ſcalarum gradibus inſiſtentes ſaltabant, & in ſummum gradum eniti poterant ; digni mehercule nebulones, qui cervices frangant, ſi meritam cultoribus gratiam artificium hoc ingratum referret.

Puerumque juſſit per gradus] Videtur ſcribendum, *puerumque juſſit per gradus erigi*, aut *ferri*, vel, quod Munkero placebat, *ire per gradus.* HEINS.

Odaria ſaltare] Quomodo Ovidius v. Triſt. El. 6.

Carmina quod pleno ſaltari noſtra Theatro,

odarium, à Græco eſt. Gloſſæ, *ᾠδάριον*, *cantilena.* SCHEFFER. Id verbum vel nuſquam vel raro occurrit. HEINS. Hinc in inſcriptione antiqua apud Fabrett. pag. 716. *Magiſter odariarius* memoratur. BURM.

Circulos deinde ardentes tranſire] Convenit Manilius V. verſ. 437.

Membraque per flammas orbeſque emiſſa flagrantes. SCHEFFER.

Tranſilire, malim. HEINS.

Ingratum artificium] Quomodo ? cum mox idem dicat, ſe hos artifices libentiſſime ſpectare. Credo *ingratum* hic active accipiendum, quod gratiam non referat auctori ſuo, tantam puta, quantam Trimalcio volebat promereri, qui tranſiliendo iſtos circulos immittat ſe in diſcrimen vitæ manifeſtum. Sidon. lib. IV ep. 11. *Huic jam, ut eſt illud Maronianum, cineri ingrato, id eſt, gratiam non relaturo, naniam condidimus.* SCHEFFER. Quomodo ingratum cum hæc ipſe miraretur, & libentiſſime ſpectaret ? Emendo itaque, *intemperatum artificium eſſe.* GOES. Eodem ſenſu Ovidius lib. I. Amor. eleg. 15. dixit

Ingrato vocem proſtituiſſe foro,

Et Martial. lib. V. Ep. 19.

In

„ libentiſſime ſpectaret; petauriſtarios, & cornices, reliqua animalia cromataricas meras eſſe. ª Nam & comoedos, inquit, emcram, & malui „ illos

ª TRIMALCHIO.

Quod colit ingratas pauper amicitias.

In rebus humanis] Faſtidioſe hæc proferebat fatuus ſenex, quaſi in omni rerum natura nihil illum delectare poſſet, præter has nugas. *Res humanas* autem cum dicit, ſublimi ſe dicendi genere uti & magnifice locutum eſſe putabat; ut oſtenderet, illas eſſe fluxas & infidas; &, cum Philoſophus aliquis, poſt hæc verba enontiaſſet gravem aliquam ſententiam, & convivæ exſpectarent duas res graviſſimas & ſerias, quibus delectaretur, hic, qui numquam Philoſophum audiverat, *παρὰ προσδοκίαν* ſubjicit petauriſtarios & cornices, quaſi in iis ſpectandis ſola vitæ voluptas conſiſteret. Hoc eſt Petronii noſtri ſal atticum. Virgil. x, 152.

——— *Humanis quæ ſit fiducia rebus*
Admonet.

Lucret. lib. iv. verſ. 1184.

Et ſi bello animo eſt, & non odioſa viciſſim;
Prætermittet te humanis concedere rebus.

Senec. præfat. lib. iii. Quæſt. Natur. *Quid præcipuum in rebus humanis eſt? non claſſibus maria compleſſe, nec in rubri maris litore ſigna fixiſſe, nec deficiente terra ad injurias aliorum erraſſe in oceano, ignota quærentem, ſed animo omne vidiſſe, &, qua nulla eſt major victoria, vitia domuiſſe.* Et noſter mox capite ſeq. *quam in præcipiti res humanæ eſſent.* Infra cap. 98. *Deum humanarum rerum arbitrum* Eumolpum agnoſcentem inducit, quia ſcilicet puer ſternutaverat. Et cap. 106. *Deos rerum humanarum curam agere.* BURM.

Cornices] Num ſcribendum, *cornicines?* non arbitror, quandoquidem præcedit, *ſpectaret.* At cornicines non ſpectantur. Quid, ſi *cernices?* ut ſint à *cernix*, pro quo vulgo *cernuus.* Ita ſupra fuit, *mixix*, vel, ut ego putabam, *mitrix.* Puto plane *coturnices* ſcribendum. De coturnicum certamine, ſicut gallinaceorum, docet nos abunde Pollux, & nec Romanis ignotum fuiſſe teſtatur Herodianus. Ovid. ii. Amor. 6.

Ecce, coturnices inter ſua prælia vivunt. SCHEFF. Inepte. Scribo, *cornicines.* Nam & hi introducti quoque in convivium. Infra cap. LXXVIII. *conſonuere cornicines funebri ſtrepitu.* Ubi pari modo mendoſe *cornices* exhibentur. Et eodem cap. *Trimalchio, ebrietate turpiſſima gravis, novum acroama, cornicines in triclinium juſſit adduci.* HEINS. Lege omnino, *coturnices*, quorum nota pugnacitas, &, tamquam gladiatorum ſpectacula, Athenis præcipue frequentata. GOES. In hic & ſequentibus nihil extrico. Crederem tamen, *coturnices* nullo jure hic admitti, cum & *cornices* animalia ſint, quibus videndis cur noſter Trimalchio delectaretur, difficile divinatu eſt: niſi hic iterum aliquod oſtentandæ ſapientiæ ſtudium lateat, cum hæ aves diuturnæ vitæ eſſe dicantur, ut ideo eas, boni ominis cauſſa, libentiſſime ſpectaret; vel, quia noſter Fortunatam ſuam verebatur, & hæ aves ad mortem uſque obſervare pertinaciter dicantur legem conjugii, & inde concordiæ & ſocietatis connubialis ſint ſymbolum, ut ex Oro Apolline oſtendit Hadr. Junius lib. i. Obſerv. cap. 1. & hinc in ſepulchris veterum frequenter inſculptæ conſpiciantur, tamquam amoris conjugalis argumentum, ut egregie docuit Vir Ampliſſimus Cuperus in monumentis antiquis pag. 238. quidquid ſit, ego malo veteris codicis ſcripturam ſervare, donec quis certiora adferat. BURM.

Reliqua animalia cromataricas meras eſſe] Hoc vero monſtrum verbi quid ſibi velit, ego non excogito. An ſcribendum: *animalia ac acroamata tricas meras?* Tricæ ſunt res viles. Martialis xiv.

Sunt apinæ tricæque, & ſi quid vilius iſtis.

SCHEFFER. Vice hujus lectionis lege, *Reliqua animalia & oramata tricas meras eſſe*, Ὁράματα res, quæ videntur, ſpectacula. Aſperum initio ſpiritum non expreſſi, imitatus Æolas, incolaſque magnæ Græciæ, teſte Quinctiliano, ubi fere verſamur ac convivimus. HADRIANIDES. Hadrianides vult, *animalia & oramata*, quam ſuam conjecturam, tamquam certam, recipis & in textum. Ego veram Lectionem puto, *animalia ac tomata caricas meras eſſe.* Primum *tomata* vocat, quæ alias ſunt *taumata* Græcis θαύματα, res viſu mirabiles, aptiſſimo huic loco verbo. *Taumata* & *tomata* promiſcue poſſunt dici, ut *aula* & *olla*, *caudex*, *codex*, *caupo*, *copo*. Deinde *caricæ* ſunt *ficus.* Porro ficubus ludebant pueri. Ergo *caricæ meræ* proverbiali genere dicuntur res ludicræ ac pueriles, pueris convenientes. Id quod iterum huic loco eſt aptiſſimum. Alios putat Trimalchio poſſe oblectare ſe minutis rebus, tamquam pueros, ſe vero virum, & intelligentem talium, capi ſolis gravioribus illis, in quibus ſcilicet conſiſtat ars vera atque abſoluta. SCHEFFER. Locus inquinatiſſimus, cui tamen videtur haud magno negotio ſuccurri poſſe: *reliqua amba acroamata ac tricas meras eſſe.* Ut ad *Nanias* nobiles videatur alluſiſſe. Poſſis etiam: *reliqua anomala acroamata ac tricas meras eſſe.* De anomalis, quæ analogiæ contraria, Gellius videatur lib. ii. Noct. Att. cap. xxv. *Tricas meras eſſe*, ut infra: *Non didici Geometricas tricas, & alogia nanias.* Quæ etiam fœdiſſimis nævis inquinata circumferebantur. HEINS. Codex Tragurianus *cromataricas*, quæ vox quin corrupta ſit nullus dubito. Sed ratio ſanandi non apparet. Nec ſatisfaciunt virorum doctorum conjecturæ, niſi quod *acroamata* hic cum Heinſio latere credam, ſed *animalia* ſollicitari nolim, & legerem *reliqua animalia ac acroamata tricas meras eſſe.* Sed cogitent acutiores. BURM.

Digitized by Google

„ illos Atellam facere, & choraulem meum juſſi Latine cantare.

LIV. „ [a] Cum maxime haec dicente Gajo, puer Trimalchionis delapſus „ eſt. Conclamavit familia, nec minus convivae, non propter hominem „ tam putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidiſſent, ſed pro- „ pter malum exitum coenae, ne neceſſe haberent alienum mortuum plo- „ rare. Ipſe Trimalchio cum graviter ingemuiſſet, ſuperque brachium „ tamquam laeſum incubuiſſet, concurrere medici, & inter primos For- „ tunata crinibus paſſis, cum ſcypho, miſeramque ſe, atque infelicem, „ proclamavit. Nam puer quidem, qui ceciderat, circumibat jam du- „ dum pedes noſtros, & miſſionem rogabat. Peſſime mihi erat, ne his „ precibus periculo aliquid cataſtropha quaereretur. Nec enim adhuc „ exciderat

a ENCOLPIUS.

Attellam] Scribe, *Attellanam*, ſeu *Atellanam*, & intellige, fabulam. De Attellanis habes prolixe apud Voſſium in Inſtit. Poët. Porro *facere ludum*, hoc eſt, ludere, & agere. SCHEFFER. *Atellanam* puto, niſi *Atellam* pro Atellana dixit. Fuit & cum arbitrarer, ſcribi oportere: *ſed malui illos Atellam facesſere;* quomodo apud Livium: *Faceſſe hinc Tarquinios.* HEINS. Ut ſcilicet ſe ſtudioſum Romanæ antiquitatis, homo Græcæ forte, vel certe peregrinæ, originis, probaret. Atellana enim propria Romanis; quare & choraulem ſuum Latine juſſit cantare. v. Inf. cap. 59. De choraule vide Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. XIX.

Cum maxime hæc dicente Gajo, puer] Scribe, *diceret Gajus.* TILEBOM. Poſt *puer*, puto deeſſe aliqua, quæ ſignificabant lapſum ejus pueri in brachium Trimalcionis. Eſt enim ille puer, qui ſupra juſſus eſt in ſumma ſcalarum parte odaria ſaltare, à quibus hic delabitur. SCHEFFER. Nihil hic deëſſe puto, neque opus reſcribere *diceret Gajus.* Quod Tilebomenus volebat. Ignoraſſe videtur ille uſum formulæ elegantiſſimæ *cum maxime*, quæ duo verba conjuncta non requirunt ſubjunctivi modi verbum. Vide Livinej. ad Mamert. Panegyr. Maximiano dictum cap. 2. ſed hoc reliquis docti viri meritis condonamus; ſed quis in inepto Petronii corruptore ferat, totam periodum ex ignorantia linguæ Latinæ ita conſtitui? *cum maxima hac diceret, puer in eum delapſus eſt.* Quæ ſunt illa, quæſo; *maxima?* & τὸ *Gajo* quo jure extruſa eſt, & *in eum*, manu audaci & violenta intruſa. BURM.

Conclamavit] Lugubri nimirum illo fletu, qui morientibus in æde aliqua, à circumſtantibus tolli ſolebat. Res vulgo notiſſima.

Nec minus] Veræ elegantiæ Latinæ formula. Pro pariter, ſimul ſæpe noſtro frequentata. vide cap. 98. 132. 133. Propert. I. eleg. III, 5.

Nec minus aſſiduis Edonis feſſa choreis.

Ubi vide diligentiſſimo Paſſeratio adnotata.

Putidum] Codex Trag. *puditum*, ſed in margine erat *putidum*. Patavini ediderunt *perditum*, male. Infr. cap. 73. *ac ne ſic quidem putidiſſimam actionem licuit effugere.* ubi vide quæ notamus. Putidi homines qui nimia diligentia ſunt moleſti, ut illi, qui periculoſa & inania illa artificia nimia ſolertia exercent, quam melius in rebus utilioribus occuparent. BURM.

Alienum mortuum plorare] Lucilius Sat. XXII. de Præficis eodem modo: *conducta flent alieno in funere.* Statius quoque lib. V. Sylv. III. verſ. 245. *non ſua funera plorant.* SCHEFFER. Apud Senecam Ep. XII. *Unde iſthunc nactus es? quid te delectavit alienum mortuum tollere?* De Clementia lib. II. cap. VI. *Hanc qui à ſapiente exigit, prope eſt, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Huc alludit Apulejus Metam. 2. *Et cantatrices anicula in ipſo momento choragii funeris* (malo, *funebris*) *perpeti celeritate, alienam ſepulturam antevertunt.* HEINS.

Super brachium tamquam læſum incubuiſſet] Petronius cap. LXXX. *Non frueris hac præda, ſuper quam ſolus incumbis.* SCHEFFER.

Cum ſcypho] Non, ut puto, ex quo potabant convivæ, ſed in quo vel aquam, vel liquorem aliquem ferebant, qui læſæ parti mederetur. Nam inter ſupellectilem argenteam ſcyphos fuiſſe, ad alios uſus, quam ut inde biberent, docet Plutarch. in Antonio p. 916. qui narrat, patrem Antonii juſſiſſe aquam ſcypho adferri, ut raderet barbam. BURM.

Miſſionem rogabat] Ut ſupra cap. LII. *miſſionem dedit.* Sed cur miſſionem rogat is, qui delapſus erat? An, quod iſtu caſu ſuo læſerat Trimalcionem? At de ea re præcedit nihil. Quare puto inter iſta duo vocabula, *dicente Gajo*, aliquid abeſſe, uti dixi. SCHEFFER.

Peſſime mihi erat ne] Metuebam. SCHEFFER. Idem notat, quod Plautus Curcul. Act. V. ſc. 3. dixit *peſſume metui.*

Periculo aliquid cataſtropha] Lego, *aliquid cataſtrophe.* Senſus eſt: timebam, ne ideo inſtituerentur hæ preces, ut earum occaſione periculum imminens mutetur in haud opinatum gaudium, ſicut ante acciderat.

Digitized by Google

„ exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumſpicere triclinium coepi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique poſtquam ſervus verberari coepit, qui brachium domini contuſum alba potius, quam conchyliata, involverat lana. Nec longe aberravit ſuſpicio mea, in vicem enim poenae venit decretum Trimalchionis, quo puerum juſſit liberum eſſe, ne quis poſſet dicere, tantum virum eſſe à ſervo liberatum.

LV. „ Com-

derat. SCHEFFER. Omnino caſtigandum, *ne his precibus perridicula aliquid cataſtropha quereretur.* Quales jam plures ſupra habuimus, de coquo præſertim. HEINS.

Exciderat] Eleganter, pro oblitus eram. Quintil. XI. Inſtit. 3. *palam moneri, excidentis, aut legere.* vide Paſſerat. ad Propert. III. eleg. 2.

Automatum aliquod] Hinc *automatarii* in veteri apud Gruterum Inſcriptione pag. 642. 5.

SATURNINO
FABRO
AVTOMATARIO.

HEINS. Et apud Fabrett. pag. 717.

Conchiliata, lana] Id eſt, conchylio marino, murice, purpura tincta. Noſter ſupra cap. XXXVIII. *cultitas habere tomentum conchyliatum;* ſcilicet tamquam precioſius. Cic. 4. Verr. *Nihil niſi conchylio tinctum.* Plin. lib. II. cap. 7. *Conchylio infectam lanam,* & Suet. Jul. cap. 23. *Conchyliatam veſtem* dixit. Seculo quarto uſurpavit id voculæ Plin. Valer. lib. I. cap. 9. factis infuſionibus in auriculas dolentes, *mox,* inquit, *lana conquiliata obturanda ſunt.* Sequitur hunc Marcellus Burdegal. quem Empiricum vulgo adpellant, cap. 9. jubens *aurem conchyliata lana claudere:* mox, *lana purpurea:* item *purpura;* & *lana marina Conchylio infecta.* Quod *conchyliata tapetia* è Plauti Pſeud. Act. I. ſc. 2. verſ. 14. petere poſſe videntur, id vero nihil eſt. A Camerarii enim conjectura veneruut; veteres vero manuſcriptæ membranæ eo ducunt, ut potius legamus *conſuta;* quod etiam Sticho Act. 4. ſc. 3. de re eadem Editiones veteres ſervant, probatumque à Grutero, & recte receptum à Taubmanno, amplectimur. Jam, quod conchyliata potius, quam alba, nigra, vel pulla lana brachium læſum involvi Tryphon voluerit, ea ratione factum, quod iſti colori magnam adeo auctoritatem in curandis morbis perhiberent; quæ vanitas nec dum exolevit. Audias enim medicaſtras, etiam in aulis, promittere credulis podagrarum ſolutiones, ſi textis è filo laneo lineove purpureo tibialibus crura obducantur: & putari majoris efficaciæ emplaſtra, ſi corio purpureo vel rubro inſtrata adplicentur ægrotis: qui error è non intellecta *parte* Scribonii Largi medic. 267. etiam Hier. Mercuriali obrepſit, ut lib. 2. Var. cap. ult. *Fœnicium* Interpretetur de aluta coloris punicei, cum *Fœnicium* eo loco ſit φοινίκιον, φοινίκιον δέρμα, quod à Phœnicibus ſeu Pœnis paratum erat. Pœnorum enim, Libyum, & Carthaginenſium βυρσοδεψικὰ opera maxime probabantur: probavi de Græcis in de Lingua Punica cap. XI. n. 9. & 10. REINES. Pro purpura. Cicero Philipp. II. *conchiliatis Cn. Pompei periſtromatis ſervorum lectos in cellis ſtratos videres.* Seneca ep. LXII. *Demetrium virorum optimum mecum circumfero, & relictis conchiliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* Ubi *conchiliati* ſunt veſte purpurea induti. HEINS.

In vicem cœna] Sic & Manuſcriptum. Sed plane legendum puto *pœna.* Patet ex præcedentibus *miſſionem rogabat, peſſime mihi erat.* Nec *cœna*, ſed *pœna* & *libertas* opponuntur. HADRIANIDES. Recepimus *pœna*, ut Hadrianides conjiciebat, quia & Heinſio id placuiſſe video, qui margini codicis ſui adſcripſerat. Et poſtulat id ſenſus.

A ſervo liberatum] Quomodo, *liberatum?* Puto, *vulneratum* oportere ſcribi, nam de eo præcedit. Primam ſyllabam abſumſit ultima in vocabulo. *ſervo.* Idem video & N. Heinſio placere. SCHEFFER. De puero iſta non poſſunt intelligi; nec enim adparet, qui puer dominum liberaverit. Viri ſummi, ut de puero exponere poſſent, legere maluerunt *vulneratum;* atqui nec hoc adparet: non enim, quod videntur putaſſe, in dominum ex alto ceciderat puer, multo vero minus vulneraverat; Sed Trimalcio pueri præcipitantis caſu conſternatus *ſuper brachium tamquam laſum incubuerat.* Quid igitur? Fiat via; legamus, *ſervum juſſit liberum eſſe;* nimirum cum medicus domino fuerat, lanaque brachium ejus involverat. Quod autem iſta manumiſſione tumultuaria cavère ſe exiſtimavit, ne à ſervo beneficium accepiſſe dici poſſet, hoc à Stoa decerptum eſt; inter cujus placita etiam hoc, ſervum eo loco conditionem ſuam poſuiſſe, ut nihil eorum, quæcumque præſtat, ſuperiori imputetur; miniſteria eſſe ſervi, non beneficia, non officia; niſi, cum plus præſtat, quam à ſervo exigi ſolet, & in adfectum amici tranſiit. Accurate excutitur iſta κυρία à L. Sen. l. 3. de benef. c. 18. & ſeqq. ERINES. *Laſum* pro MSS. & Patav. *liberatum*, ſummorumque virorum, *vulneratum*, aut mutatione præcedentis *puerum* in *ſervum.* Placuit autem *laſum*, quod antecedit, ut & *contuſum:* quæ quidem facile in tam delicato patiente in vulnus coire poterant. *Servus* vero

LV. Comprobamus nos factum, &, quam in praecipiti res humanae eſſent, vario ſermone garrimus. „[a] Ita, inquit Trimalchio, non oportet „ hunc caſum ſine inſcriptione tranſire; [b] ſtatimque codicillos popoſcit, „ & non diu cogitatione diſtorta haec recitavit:

„[c] *Quod non exſpectes, ex transverſo fit,*
„ *Et ſuper nos fortuna negotia curat,*
„ *Quare da nobis vina Falerna puer.*

[d] Ab hoc epigrammate coepit poëtarum eſſe mentio, diuque ſumma carminis

a TRIMALCHIO. *b* ENCOLPIUS. *c* TRIMALCHIO. *d* ENCOLPIUS.

c Diſtichon Trimalchionis eſt cum elego ſuo.

vero *unde dominum liberavit?* non à vulnere: nec ſaltem à contuſione: quia hoc, quidquid erat, ſervus non abſtulit, ſed obligando modo curare cœpit. Atque id imperite *lanam albam* pro *conchyliata* applicando, unde etiam vapulavit. Nec ſcio, an unquam turpe fuerit habitum, etiam ipſis Stoicis, dominum in diſcrimine conſtitutum à ſervo liberari; certe *lædi*, deſeri, prodi, crimini ſemper datum, ſummumque fuit nefas. Et quorſum *concurrere medici*, niſi quantum pote ut liberarent dominum, non per modum beneficii, ſed miniſterii. Quamquam nec medici per ſe à morbo liberent, ſed per accidens, docente Ariſtotele, & uſu. HADRIANIDES. *Liberatum* hic non quadrat. Quid ſi, *vulneratum?* vel, *ſervulo vili verberatum?* Non quod vere verberatus eſſet, ſed, ne quis cavillaretur id factum. HEINS.

Vario ſermone garrimus] Deeſſe quid videtur. SAMBUC. Proprie, ut in conviviis ſolet, ubi non ſolent uni materiæ inhærere diutius. Statius lib. VIII. Theb. verſ. 609.

——— *Vario miſcent ſermone querelas.*

Ut recte emendavit Barthius, & his Petronii verbis illuſtravit. Paullo alio ſenſu dixit Ovidius lib. IX. Met. verſ. 418.

——— *Vario ſuperi ſermone fremebant.*

Catull. carm. X.

Hic ut venimus, incidere nobis,
Sermones varii.

Et ita bis terve etiam Virgilius. Apposite autem Varro apud Nonium in *tempeſtas*. *Dum ſermone cantilam variamus, interea tonuit bene tempeſtate ſerena.* Valer. Flacc. lib. II. 664.

——— *Haſque inter variis nox plurima dictis*
Rapta vices.

Poſt τὸ *garrimus* prima editio habet. *Et Poëtarum cœpit eſſe mentio.* BURM.

Quod non exſpectes ex transverſo fit] Auctor Queroli; *Numquid ex tranſverſo quiſpiam me heredem inſtituet?* Quintilian. in Declamat. *Deorum numen rebus humanis, etiam quæ non apparet, intervenit.* BONGARS. Similis ſententia apud Plaut. Moſtell. Act. I. ſcen. I. in fin.

——— *Sed unum hoc ſcite, nimio celerius*
Venire quod moleſtum eſt, quam id quod cupide
petas.

ubi Lambinus in Comment. ERHARD. Plautus Moſtellar. Act. I. ſc. III. *Inſperata accidunt magis ſæpe, quam quæ ſperes.* Pindar. Olymp. 12. πολλὰ δ᾽ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν, ἔμπαλιν μὲν τέρψιος. WEITZ. Hæc ſic debent ſcribi: *Quod non exſpectes, ex tranſverſo fit, & ſuper nos:*

——— *Fortuna negotia curat.*

Quare da nobis:

——— *Vina Falerna puer.*

Sunt duo hemiſtichia, quæ ideo notanda, ut intelligatur, quæ fuerit cauſa, quod facta ſit mentio poëtarum. SCHEFFER. Ut Hexametri fiant, addi poſſet verſui priori, *ubique*. poſteriori, *noſtra*, hoc modo:

Quod non exſpectes ex transverſo fit ubique,
Noſtra & ſupra nos fortuna negotia curat.

Supra nos, ut apud Senecam ep. XII. *ſæpe jam fortuna ſupra te fuit.* Sed *ruit* ibi maluerim. Ep. XCIV. *Hæc ſupra nos natura diſponit.* HEINS. Hæc in editis olim inter quædam fragmenta legebantur Infr. cap. 82. Barthius vero ad Statii lib. V. Theb. 456. memoriæ nimium confidens citat, ac ſi ſcripſiſſet *ſciunt numina, quæ ſupra nos negotium curant.* *Ex tranſverſo* autem eleganter fieri dicuntur, quæ præter opinionem caſu infelici eveniunt. Scribon. Larg. comp. XC. §. 231. hæc *calamitas ex tranſverſo incidit.* Et ita *tranſverſum neceſſitatis curſum* dixit Laberius apud Macrob. II. Satur. 7. Vid. Barth. ad Stat. I. Thebaid. verſ. 348. BURM.

Ex trans verſo] Vetus codex *tranſverſe*. DANIEL.

Quare da nobis] Plane ejuſdem ſententiæ Horatiana ode XI. lib. I. qui & ſæpius eamdem cantilenam repetit, Epicuri de grege porcus.

Diſticon] Hæc verba ſunt delenda, irrepſerunt enim è margine in textum. SCHEFFER. Hæc opinor è margine in textum irrepſiſſe. HEINS.

Sub hoc epigrammate] Ita codex Traguriànus. nec video cur mutaverint editores in *ab*, eſt enim ſtatim atque hoc epigramma fuerit recitatum, ejus occaſione mentio cœpit fieri poëtarum. Ita Plinius lib. II. Epiſt.

Digitized by Google

minis penes Morſum Trachem memorata eſt, donec Trimalchio: a Rogo, inquit, magiſter, quid putas inter Ciceronem & Publium intereſſe? Ego

a TRIMALCHIO.

Epiſt. 6. *Convenit autem amori in te meo, quoties tale aliquid inciderit, ſub exemplo præmonere, quid debeas fugere*, id eſt, ſtatim ac res talis aliqua accidit, ejus exemplo præmonere. Cum quarto caſu Livius XXV. 7. *ſub hac dicta ad genua Marcelli procubuere*, id eſt, ſtatim atque hæc dicta eſſent. BURM.

Cœpit poëtarum eſſe mentio] Perſ. Sat. 2. WOUWER. Perſius Sat. 1.

——— *Ecce inter pocula quærunt*
Romulidæ ſaturi, quid dia poemata narrent.

Juvenal. Sat. 6. verſ. 433.

——— *Cum diſcumbere cœpit,*
Laudat Virgilium ———

In carmine Publii notata quæpiam alibi publicavimus. BARTH.

Summa carminis] Vide ad cap. 2. dicitur eodem modo, ut, *ſumma belli penes aliquem eſſe*. Tacit. 11. ann. cap. 45.

Penes Mopſum Thracem] Alii, *Morſum*. An Domitium Marſum intelligit, de quo Ovidius & Martialis? PATISSON. Forte *Mopſum Tragicum*. AURAT. Forte *Mopſum*. SAMBUC. Impreſſi, *Morſum*, male. PUTEAN. Alii *Morſum*. Sunt qui legant *Marſum*, & intelligunt *Domitium Marſum*, cujus Ovid. & Sueton. meminere, & de quo Martialis eſt verſus:

Quam levis in tota Marſus Amazonide.

Conr. Geſnerus in Bibliothecæ Epitoma. ERHARDUS. Mopſum ex Thracia oriundum fuiſſe numquam legi, neque Domitium Marſum, cujus non veriſimile eſt ineptos oſtentatores eruditionis rationem habuiſſe, ut recentioris & Latini Poëtæ, cum mihi magis videantur hi convivæ ſemigræci antiquum aliquem ex Græcis poëtam laudaſſe, ut ſapere viderentur ſupra vulgus, & tamen miſere judicio ſuo lapſos, ut qui ſummam carminis tribuerint Poëtæ alicui non primi ordinis. Cum vero antiquæ editiones, codex Scaligeri & alii habeant *Morſum*, Tragurienſis quoque codex & prima editio *Trachem* exhibebant, & Auratus jam *tragicum* legendum cenſuerit, latere alterius Poëtæ nomen crediderim, & conjectura ductus legendum putavero, *penes Morſimum Tragicum*. Scripſerat librarius per compendium *Morſum*. id eſt, *Morſimum*. Morſimus autem ineptiſſimus Poëta, teſte Suida, Tragœdus ὑπόψυχρος, filius Philoclis, qui ab Ariſtophane in Ranis Act. 1. ſcen. 2. deriſus, proverbio locum fecit, *ſi quis vel verbum è Morſimo exſcripſerit*, de quo vide Eraſm. Adag. titulo *Abſurda*, pag 22. Tangit & eum idem Ariſtophanes in Equit. pag. 311. & in Pace pag. 684. ubi videndi Scholiaſtæ, & Suidas in Μόρσιμος. Ita ergo credere fas eſt ineptiiſſe Græculos, cum Trimalchio, qui, ut mox notavimus, Romanus videri affectabat, abrupte ſermonem converterit ad Latinos, & multo abſurdius componit Ciceronem cum Publio. Præterea Satyricus luxuria diffluentem ſenem egregie inducit verſus Publii contra luxuriam laudantem & recitantem. In quo acumen & urbanitas Petronii perſpicitur. Deinde Satyrici leporis eſt Publium hic adducere, tamquam gravem & cenſorium luxuriæ objurgatorem, qui & ipſe luxuria diffluxit, & cujus nulla. *poſtquam ſervitutem exuerat, cœna fuit, ſine abdomine, etiam vocabulo ſuminis ab eo impoſito*, teſte Plinio lib. VIII. cap. 51. BURM.

Memorata eſt] *Eſt* deeſt in exemplari Biturig. Pith. PATISSON. Deeſt, *eſt*, in Vet. Cod. Brit. TORNÆS. Melius editio Plantini, *commorata eſt*. RICHARD. Lege *immorata eſt*. Lipſius Epiſtol. Quæſt. lib. 3. ep. 2. Forte *remorata eſt*, ut habet V. C. probo ſenſu. ERHARD. Lege, *memorata*. Duæ literæ priores adhæſerant huic dictioni ex præcedenti. BOURDELOTT. *Remorata* Vet. Cod. Lipſius legit *immorata*, Salluſtiano verbo; malo cum Samb. & Leid. cod. *commorata*, quod & Richardo placuiſſe video: etiam in ſuis ad me literis Doct. Munckero. BOSCH. Scribi oportet, *morata*, vel, *remorata eſt*. HEINS.

Rogo, inquit, Magiſter] Alloquitur Grammaticum, aut cenſorem quemdam poëtarum. nam & Eumolpum compellat Encolpius cap. XCIX. *Omnem ſcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice.* Aut βασιλέα συμποσιάρχην. qui Varr. *modimperator*: nam & is *magiſter*. Lamprid. Elagab. cap. 20. *Præfectum Urbicum ad potandum vocabat, adhibitis & Præfectis Prætorio, ut, ſi recuſarent, Magiſtri eos cogerent*. Martial. lib. XII. Epig. 48. *magiſter cœnæ*. WOUWEREN. Indubie alloquitur Grammaticum Criticum. nam Grammaticos *Magiſtros* & *Profeſſores* appellari ſolitos docent veteres Inſcriptiones, & illa apud Sueton. de Illuſtr. Gramm. cap XXIII. in Palæm. *Vis tu, inquit, magiſter, quoties feſtinantem aliquem vides; abligurire?* Et cap. XXIV. in Probo: *Numquam ita docuit, ut magiſtri perſonam ſuſtineret.* Wower. Polymath. cap. 4. Adeo ut inde etiam cognomina illis ceſſerint, ut dicerentur, *Doſitheus Magiſter*, *Thomas Magiſter*, *Benedictus Magiſter*, &c. quorum libri circumferuntur. Nec *Magiſtri* tantum, ſed etiam *Grammatici*: unde diſertiſſimus Daniæ Hiſtoriographus, *Saxo Grammaticus*, nomen inveniet. Qui hodie dicantur *Magiſtri*, notum eſt: de cujus nominis origine ſupra aliquid retulimus, ut & de *Scholaſticorum*, de quibus multa valde eleganter Goldaſt. in Not. ad Hieroclis Facetias. ERHARD. Sic ſolebant cum è Rhetore vel Grammatico quid ſciſcitabantur. Fronto apud Gellium XIX. cap. X. ita ad Grammaticum, *Imne magiſter?* Et mox: *Audiſtine, magiſter optime, Ennium*

Ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. Quid enim his melius dici poteſt?

a *Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia.*

Tuo

a *Verſus ex Publio Syro mimographo.*

præter propter. Idemque Fronto ad Sulpicium Apollinarem lib. XVI. cap. VI. *Doceſne, inquam, nos, magiſter, cur bidentes dicantur.* HEINS. Elegantiſſimam de hac & aliis vocis *magiſtri* ſignificationibus, & uſu, habuit quondam orationem Matthias Berneggerus, quæ inter editas ab ejus filio Tobia Argentorati ann. 1640. eſt prima.

Inter Ciceronem & Publium] Idem exemplar Biturig. *Publicum.* Pub. PATISSON. Veteres libri Impreſſi, *Publicum.* Quid ſi de Publio Mimo intelligas? PUTEAN. Sic ſolebant, cum Publium Syrum deſignabant. Tullius lib. XII. ep. XVIII. *Equidem ſic tum obdurui, ut ludis Cæſaris noſtri æquiſſimo animo viderem Plancum, audirem Laberii & Publii poemata.* Plinius lib. VIII. cap. LI. *Ut tamen Publii, mimorum Poetæ cœna, poſtquam ſervitutem exuerat, nulla memoretur.* Ubi tamen lego, *ſervitutem exuerat.* Senec. ep. VIII. *Quam multa Publii, non excalceatis, ſed cothurnatis, dicenda ſunt.* Et ſic Seneca pater controverſ. XVIII. non ſemel. Et Gell. lib. XVII. cap. XIV. non ſemel quoque. HEINS.

Alterum honeſtiorem] Scilicet Publium. SAMBUC.

Honeſtiorem] Elegantiorem, meliorem, terſiorem, nitidiorem. Columbanus,

——— *ſermonis honeſti.*

ubi Goldaſtus in Notis. ERH. Ita Servius ad Virgil. I. Æneid. verſ. 148. de antiquis, qui inverſo ordine præpoſitionem detractam nomini jungebant verbo, dicit, illos *feciſſe honeſtam elocutionem.* Alio ſenſu Terentius & Cicero *honeſtam orationem* dixere pro ſpecioſa, & quæ prætexebat aliquid honeſti. Sed Trimalchionem ad honeſtiorem, ſive elegantiorem, orationem hic reſpicere mihi non perſuadeo, niſi quatenus honorati, & in dignitate conſtituti, elegantiori ſermone utuntur: nihil enim ſalis Satyrici ineſſet, ſed tantum ſtulta fatuitas Senis noſtri lauti appareret, qui Syri eloquentiam Ciceronis præferret. Sed hoc videtur voluiſſe, ſe facile Ciceroni concedere palmam eloquentiæ, ſed illum, tamquam è ſchola hominem, & fece magiſtrorum, non comparari debere cum Publio, qui multo honeſtior Cicerone, & eruditioris luxus erat, qui apparare doctius cœnam, ut mox ex Plinio vidimus, qui fercula miro dilectu variare poterat, & artem paſcendi ventres rectius intelligebat. Hos enim ſolos honeſtos noſter exiſtimat, reliquos, qui antiqua parcimonia & frugalitate vivebant, ruſticos & viles, & ut nos vocamus *Pedanten.* Eo ſenſu ſupra cap. 43. dixit *inter honeſtos cœnare.* Et cap. 43. *honeſte vixit, honeſte obiit.* Et Infra cap. 78. *ſervus libitinarii illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat;* ridiculum autem eſt, libertum, ut fuit Publius, honeſtiorem Cicerone Conſule cenſere; ſed tale judicium decebat Trimalchionem. Quod non animadverſum omnem leporem Satyricæ ſcriptionis demit: nam *honeſti* ipſis ingenuis ſunt meliores, & ita tantum vocantur, qui inter ingenuos honoribus, aut à ſe, aut à majoribus, geſtis gloriam & dignitatem adepti ſunt. Plinius l. XXXV. c. 10. *Semper quidem honos picturæ fuit, ut ingenui exercerent, mox ut honeſti, perpetuo interdicto, ne ſervitia docerentur.* Ita & Sueton. Aug. 46. & apud Ciceronem paſſim. Vid. Manut. ad lib. XI. fam. Ep. 3. ita & capienda lex XXVII. ff. de Hær. petit. *in multorum honeſtorum virorum prædiis lupanaria exercentur.* Et l. 1. ff. de concubin. & l. 41. de ritu nupt. quas ineptum eſt de honeſtate morum & virtute capere, cum de ſola dignitate & diſcrimine fortunæ & honorum ſint intelligendæ. BURM.

Luxuria rictu] Alii, *luxuria & victu:* alii *ritu.* TORNAES. Forte *luxuria & victu.* AURAT. Publii verſus. SAMBUC. Reperio in variis lectionibus *ritu,* item *luxuria victu:* & poſterius probo, mutata litera, hoc pacto:

Luxurie victa Martis marcent mœnia. RICHARD. Vetus Interpres Juvenalis in illud Sat. XI. *Sed laudem ſiliquas; ideo,* inquit, *ſiliquas poſuit luxuria victu.* Sic habet antiquiſſimum exemplar. PITH. Publii Syri Mimi in luxum Romanorum. Scalig. in Catalect. Invehitur in Romæ luxus. H. Junius Animadverſ. lib. 6. cap. 15. Juvenalis Sat. 1. verſ. 139.

——— *Quis feret iſtas*
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Pœna tamen præſens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas:
Hinc ſubitæ mortes, atque inteſtata ſenectus.

Hinc Varro quoque Satyram περὶ ἐδεσμάτων ſcripſit. Puteanus Genial. ſermonum libro. ERHARD. Hadr. Junius Cent. 8. Adag. 31. *argentea fame conviviari.* WEITZ. Scripti plerique, etiam Codex Scaligeri, *Luxuria rictu.* Utique corrigendum, *Luxuria Victu, Victus luxuria,* ut *luxuria domus,* apud Phædrum lib. IV. fab. 4. ubi Schefferus adeundus. *Luxuria pretia,* in culice Maronis. *Luxuria ſinus Bajanus* Symmacho Epiſt. XXIV. lib. VIII. HEINS. *Rictu* antiquæ editiones, & ſcripti codices, quam vocem Barth. x. Adverſ. cap. 2. explicat *oſcitantiam & marcorem, quæ peſtes bona excitataque mentis luxuriam prodigalitatemque ſequi ſolent.* Quæ cum ſcriberet, ipſe credo ſomniculoſus oſcitabat: quis enim ita umquam locutus fuit? alii *victu* corrigunt, quod æque intempeſtivum puto. Et aliud

Digitized by Google

Tuo palato clauſus pavo paſcitur,

Plumato

aliud eſſe *luxuria domum*, apud Phædrum, & quæ ibi adducta ſunt, patebit ſatis, ſi conſideremus, *victum* proprie dici, non de delicatis & exquiſitis cibis, neque de ornatu muliebri ſumtuoſo, quæ proprie luxuriæ nomen merentur, & de quibus in hoc epigrammate agitur, ſed de neceſſariis ad vitam ſuſtinendam, parvis, & aridis alimoniis, teſte Donato ad Terent. Andr. Act. I. ſcen. I. verſ. 48. unde Virgil. II. Georg. verſ. 459. *facilem victum*, Silius III. 280. *malignum*, & Cicero, Horatius & alii, ſæpe *tenuem*, *exilem* & *quotidianum* dixerunt. *Parum autem eſt luxuriæ, quod naturæ eſt ſatis*, ut dixit Seneca de vita beat. cap. 13. Et hæc ratio olim fuit, cur *victus* non comprehenderit veſtitum, nec habitationem, ſed ea ſolum, quæ ad vivendum ſunt plane neceſſaria, ut ex Terentii Heaut. Act. V. ſcen. 2. Cicer. pro Quinct. cap. 15. & lib. I. de off. cap. 4. & aliis locis apparet; quamvis poſtea auctoritate Labeonis vocis hujus ſignificatio ad alia fuerit prolata. vid. l. 43. & 44. ff. de V. S. quare præferrem conjecturam Richardi, quam & Heinſius margini ſui codicis adſcripſerat, (miror autem, cur in notis diverſum cenſuerit,)

Luxuriæ victa Martis marcent moenia.

egregio ſenſu; illam Romam Martiam, quam invictam armis & bellis paſſim prædicant ſcriptores, victam eſſe à luxurie; ita egregie Manlius apud Livium, XXXVIII. 17. ad milites. *Vobis mehercule Martis viris cavenda, ac fugienda amoenitas eſt Aſiæ, tantum hæ peregrina voluptates ad exſtinguendum vigorem animorum poſſunt*. &c. & ita paſſim ſcriptores Romani queruntur, Romam per Aſiaticas divitias & delicias victam & debilitatam. vide Florum lib. III. cap. 12. Saluſt. Catil. cap. 12. Juvenal. Sat. VI. 291.

——— *Sævior armis*

Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.

& paſſim. Et ut hic victos luxuria Romanos dicit Publius, ita Florus lib. II. cap. 8. dixit, Antiochum *ſua luxuria debellatum*, eodem ſenſu. Idem de Hannibale dicit lib. II. cap. 6. *Quem indomitum armis Campaniæ ſoles ſubegerant*. Ubi opportune adduxerunt viri docti Marcelli verba ad milites ex Livio lib. XXIII. cap. 45. *Illos, qui pugnant, marcere Campana luxuria, vino, & ſcortis, omnibuſque luſtris per totam hyemem confectos*. Sed hæc jam nimia in re manifeſta. BURMAN.

Martis marcent moenia] Nemo ex interpretibus vidiſſe videtur, *moenia* veteri ſcriptura *munia* hoc loco ſignificare, ut queratur Publius, Martis munia, Romanis antehac decus & gloriam parientia, luxuriæ viribus proruta torpere. Cujus generis querelæ ex Satyra Sulpitiæ, Gratii Cynegetico, Juven. Sat. 6. Sulpitio Severo, & Claudiano, notæ. Si tamen illud vulgare magis placet, *Martis moenia*, nulli dubium, quin Romam ſignificet, quam & Erinna Lesbia hoc verſu adloquitur:

Χαῖρέ μοι Ῥώμα θυγάτηρ Ἄρηος.

Et Juvenal. in eadem materia dixit Sat. 6.

Paupertas Romana perit. ———

Barthius Ablegmin. Critic. lib 2. cap. 18. cujus poſteriorem explicationem comprobamus. ERHARD.

Clauſus pavo paſcitur] Alii *lautus pavo naſcitur*. PATISSON. Alii *excluſus*, alii *cautus*. TORNÆS. Forte, *excluſus*. AURAT. Adſtipulatorem me habent, qui reponunt, *paſcitur:* loquitur enim de ſaginatione pavonum, de qua Plinius cap. 20. lib. 10. RICHARD. Lege *lautus pavo naſcitur*. Scalig. in Catalect. vel, *Samius pavo paſcitur*. Cum de iis ſermonem inſtituerit Publius, quæ procul allata, deque longinquis regionibus accerſita, luxuriam Romanorum inſtruebant, convenienter *Samium pavonem* nominat. eos autem ab Samo petitos, facile fidem fecerit Varro de R. R. lib. 3. cap. 6. Barthius Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 18. Acutius, quam probabilius. Nam pavones olim caveis incluſi, ut hodie anſeres in Germania, paſcebantur: quos cum Romani in delitiis quidem, ſed extra cibum, initio haberent, ut nos hodie papagejos & pſittacos, primus menſæ inferre auſus eſt Hortenſius. Tertullian. de Pallio; *Præſidam gulam, qua Hortenſius Orator primus pavum cibi cauſſa potuit occidere*. In Judæam ex India primus induxit Salomo Rex, de quo 3. Reg. 3. ſic legitur; *Claſſis Salomonis deferebat aurum, argentum, dentes elephantorum, ſimias, & pavos*. ERHARD. *Paſcitur*, Scaliger probabili conjectura. Quamquam & *naſcitur* haud quaquam cenſeo damnandum. Sic apud Naſonem:

Non ego natus equo, non fortibus utilis armis.

Cæterum, pro *cluſus pavo* (ita enim in vetuſtioribus membranis exhibetur, non *clauſus*) opinor relictum ab ipſo Publio, *oculeus pavo*. De oculis caudæ pavoninæ tum alii, tum Gronovius in Obſervationibus. Præivit nobis ad hanc emendationem Plautus Aulularia Act. III. ſcen. 6. *Quod ſi Argus ſervet, qui oculeus totus fuit*. Quo alluſit Feſtus: *Argus oculeus. Argus eſt nomen hominis, qui fuiſſe fingitur oculis plenus*. Vide eumdem in *Oculatus*, & *Oculiſſimus*. & *Oculitus*. *Stellatus oculis Argus* Nemeſiano in Cynegeticis. Apud Apulejum Metam. II. *Perſpicaciorem Lynceo, vel Argo, & oculeum totum*. Marcianus Capella initio lib. VIII. *Et ecce ſubito proſilit quædam gemmata, nec minus totis artubus decenter oculea*. HEINS. Mihi nullum dubium, quin *clauſus* ſcripſerit Publius, & ad inſtitutam ab Aufidio pavonum ſaginam, ab Hortenſio autem etiam coenis appoſitas aves, adluſiſſe. Vide Nonnium de re cibaria lib. II. cap. 24. Qua ratione autem clauderentur Pavones, docet Varro lib. III. de re ruſtic. cap. 6. Illud *oculeus* Heinſii neſcio an alicui probari poſſet, quamvis non diſſimili multum conjectura tentantem hæc Publii verba ducem habuerit Salmaſium ad Tertull. de Pallio cap. III. qui legit,

Tuo

Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado,

Ciconia

Tuo palato oculoſus pavo naſcitur.

Prætulimus etiam *paſcitur*, quia hæc vox magis accommodata luxuriæ; & præcedenti *Luxuria* convenientior. paſcitur enim ſive ſaginatur eruditis illis helluonum palatis. Horat. I. Epiſt. III, 36.

Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

Idem lib. III. od. 23.

Nam quæ nivali paſcitur Algido
Devota, &c.

Et hinc ὀρνιθοβοσκεῖον dixit Varro lib. II. de re ruſt. cap. 9. BURM.

Plumato amictus aureo Babylonico] Tertull. de pallio. *Pavo pluma veſtis, & quidem cataclitis, imo omni conchylio depreſſior, qua colla florent. & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* proprie igitur cum de ave. At delicatioribus etiam veſtes ex variis plumis contextæ. Senecæ epiſt. XC. *Non avium pluma in uſum veſtis conſeritur*: & graphice Prudent. Hamartig. v. 293.

——— *hunc videas laſcivas prapete curſu,*
Venantem tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem plumea pennis.

hinc ipſi textores *Plumarii.* Varro de liber. educ. *Nulla, quæ non didicit pingere, poteſt judicare, quid ſit bene pictum à plumario.* Firm. lib. 3. Aſtron. *Linteones, aut Plumarii, vel colorum inventores*, cap. 13. *Linteones, vel tunicarum textores, tum plumarios.* & Conſtant. Imp. in lib. I. de excuſ. artif. Quamquam aliter Gloſſæ: *Plumarius*, πτιλοπλόκος. WOUWEREN.

Aureo Babylonico] Plin. & Martial. l. XIV. ep. 150.

——— *Victa eſt*
Pectine Niliaco jam Babylonis acus. BRASSICAN.

Gloſſæ: *Babulonicum*, ψιλὰ πολύμιτος. Martial. lib. VIII. ep. 28. *Babylonica picta ſuperbe texta.* Nobiles enim hoc artificio Babylonii. Tertull. de habitu mulier. *Phryges inſuerunt, & Babylonii intexerunt.* Clem. Alex. Pæd. lib. I a. cap. X. *aureo Babylonico*, quia auro picta varie ea opera. Hieron. ad Lætam: *in quibus non auri & pellis Babylonica vermiculata pictura.* Hipparchus Comicus: ἐσχίδιον ἐν ἀγάπητοι ποικίλον Πέρσας ἔχον, καὶ γρῦπας. unde Plaut. *Alexandrina belluata conſutaque tapetia.* WOUWER. Lege *plumato amictus auleo Babylonico* optime. cum, quid *aureum Babylonicum* ſit, ne Sphinx quidem cum ſuo Oedipo ſit conjectura. De *Babylonicis tapetibus* plurimi. Martial. lib. 8. epig. 28. *Plumato* autem amictum pavonem elegantiſſime dixit, cum nihil illi deſit ad exprimendum *auleum*, præter quod plumis veſtitus ſit. Plumatas nomine veſtes, veteribus etiam uſitatas docet hoc loco Wouwer. Barthius Ablegm. Critic. lib. 2. cap. 18. & Animadverſ. ad Claudian. *Plumatas* veſtes innuit, quarum artifices *Plumarios* vocant. qui ex plumis avium veſtimenta conficiunt, aut acu variegatim pingunt. Pancirollus de Magiſtratibus municipal. cap. ult. Weitzius Not. in Prudentii Hamartig. verſic. 294.

Aureum pro pulchro & ſplendido ſumi, jam pueri norunt, & docebunt te Apuleji interpretes. etiam χρυσοῦν apud Græcos. unde χρυσῆ Ἀφροδίτη, *aurea Venus.* Si oculi tui nihil credunt, niſi quod vident, inſpice ſodes pavonem, & reſplendebit tibi ſplendorem plane aureum, aurumque maxime fulvum imitantem. Et *aureum* eſſe pavi epitheton ex Officina Raviſii Textoris didicimus. Totum Petronii verſum explicat hiſce elegantiſſimis verbis Tertullianus de Pallio; *Pavo pluma (Lege plumea) veſtis & quidem cataclitis, imo omni conchylio depreſſior, qua colla florent. & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* Quibus verbis nihil ad rem afferri aut dici poterat accommodatius. ERHARD. Piſides Hexaëm. verſ. 1217.

Ὢ πῶς ἰδών τις τὸν ταὼν μὴ θαυμάσει
Τὸν χρυσὸν ὡς σάπφειρον ἐμπεπλεγμένον,
Καὶ τὴν πλευρὰν ἐν σμαράγδῳ πορφύραν,
Τὰς πολυμόρφους συνθέσεις τῶν χρωμάτων,
Ὅλας ἀσυγχύτους τε καὶ μεμιγμένας.

Vide Phil. Hiſt. animal. cap. 7. περὶ ταῶνος, Oppian. 2. Cyneget. verſ. 589. & lib. 3. verſ. 344. Ovid. I. Metamorph. verſ. 721. Claudian 2. de Rapt. Proſerp. verſ 97. Geſnerum lib. 3. Hiſt. animal. Aldrovandum in Ornitholog. Theocritus:

Ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθεῖ χροιῇ.

Syneſius Dionem Sophiſtam ait in juvenilibus quibuſdam ſuis ſcriptis ὑπτιάζειν καὶ ὡραΐζεσθαι καθάπερ τὸν ταὼν περιαθροῦντα ἑαυτὸν, καὶ οἷον γανύμενον ἐπὶ ταῖς ἀγλαΐαις τοῦ λόγου. Hinc proverbium, *der Pfaw hat ein Engliſch gwand, ein Teufeliſchen gſang, und ein hoffertigen Gang.* Ταὼς, id eſt, *Pavones*, appellant Græci nitidius cultos, & diverſicoloribus amictos, ut *attagas* ſervos ſtigmatias: Eraſmus in Chiliad. WEITZ.

Aureo, ſcripti complures. HEINS. Editiones primæ & codices ſcripti *aureo*, niſi quod Tragurienſis habeat *auro.* Salmaſius ad Tertull. Pallium & ad Vopiſc. Carin. cap. 20. *aureo* defendit. Pro *auleo* vero contendit Barth. in ablegminibus, & ad Stat. lib. II. Theb. verſ. 91. de Babylonico vide eumdem Salmaſ. ad Pollionis triginta Tyran. cap. 14. & Ampliſſimi Cuperi Obſerv. lib. II. cap. 12. Iſidor. Gloſſ. *Flammeum. Babilonicum.*

Gallina tibi Numidica] Impreſſi, *Mumicida*, alii, *Municida.* PUTEAN. Martial. lib. 3. ep. 58. WOUWEREN. Videndus Ulyſſes Aldrovandus Ornitholog. lib. 14. cap. 4. ERHARD. Quam & Africanam dixerunt, & quam Varro lib. III. de R. R. cap. 9. dicit *noviſſimam in triclinium ganearum è culina introiſſe, & propter penuriam magno venire.* vide & Columell. VIII. cap. 2. & Nonnium de Re Cibaria lib. II. cap. 25.

qui

Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria,

qui Numidicas ab Africanis etiam diverſas fuiſſe habitas docet.

Gallus ſpado] Capus GLOSSÆ. Capo, Martial. lib. 3. ep. 63. WOUWEREN. Capus. Hadr. Junius in Nomenclat. Sunt, qui *barbur* Hebraicam vocem capum interpretentur; ſed hi capum cum gallo confuderunt, ut alii etiam nonnulli parum Latini fecerunt, cum tamen, teſte Varrone, in gallinaceo genere villatico *capi ſemimares* dicuntur, quod ſunt caſtrati. Quare inepte ab Iſidoro ſcriptum eſt, *gallum à caſtratione* vocari. Nititur autem eo ſolum argumento, quod veteres abſciſſos vocarent *Gallos*, vel ex male intellecto Martiale, qui ait lib. XIII. ep. 63.

Ne nimis exhauſto macreſceret inguine gallus,
Amiſit teſtes: nunc mihi Gallus erit:

hoc eſt, caſtratus. ut erant Cybeles ſacerdotes, *Galli* appellati. Unde idem rurſus, epig. 64.

Succumbit ſterili fruſtra gallina marito,
Hanc matris Cybeles eſſe decebat avem:

hoc eſt, hanc potius Cybelæ dicare decebat, nempe caſtratum, cujus caſtrati etiam eſſent ſacerdotes, quam gallum: non autem, ut Ornithologus (videtur Geſnerum notare) exponit, hæc potius & proprie debebat vocari *Gallus*. Nam, quod capus hic a Petron *gallus* dicitur, fit cum additione *ſpadonis*. Ulyſſ. Aldrovandus Ornitholog. lib. 14. cap. 17. Poſterius enim vocabulum tollit prius, ſicut quum dicimus, *virgo corrupta, nummus adulterinus*. Papias; *Capo vel capus ex gallo gallinacio fit caſtratus*. Balbus Catholico; *Capo, gallus caſtratus*. Marbodeus de Lapidib. pretioſ. cap. 4. ex Evacis libro ad Neronem;

Ventriculo galli, qui teſtibus eſt viduatus,
Cum tribus ut minimum factus ſpado vixerit annis. ERHARD.

Eſt *Deliacus*, quia in inſula Delo præcipue caſtrabantur. Vide ſupr. ad cap. 23. & Nonnium lib. 11. de Re Cibaria cap. 22.

Ciconia etiam] Hadr. Junius lib. 6. cap. 15. Crinit. lib. 4. cap. 13. Nos à veteri exemplari in exſcribendis his verſibus numquam diſceſſimus. PUTEAN. Plin. lib. 10. cap. 23, Horat. lib. 2. Sat. 2. WOUWEREN. Et hæc tempore Auguſti, auctore Ruffo Prætorio, menſæ illata. Vide Nonnium lib 11, de Re Cibaria cap. 33.

Grata] Alii, *Græca*. alii, *Graja*. PATISSON. Alii *peregrina grata*. alii, *Græca*. TORNÆS. Scalig. in Catalect. edidit *Græca*; quod, quale ſit, ego non capio, niſi quod ad ſimplicitatem priſcam dictum, quæ omnia tranſmarina *Græca* putabat. placet vulgaris lectio. Barthius Ablegm. Critic. lib. 2. cap. 18. ERHARD. *Graja*, non *grata*. Salmaſ. ad Tertull. de Pall. HEINS.

Peregrino] Crinitus *peregrina*. PUTEAN. Sic & Phædrus vocat ciconiam *peregrinam volucrem* lib. 1. fab. 26. quam Varro *advenam* dicit de Re Ruſt. lib. 3. cap. 5. Rittershuſ. in Not. Barthius Ableg. Critic. lib. 2. cap. 18. Lege *grata peregrino, hoſpita*. Raviſ. Textor in Epithet. vel ſine diſtinctione, *grata peregrino hoſpita*. Crinitus de Honeſt. Diſcipl. lib. 4. cap. 13. Douza hoc loco. Rob. Titius Aſſertion. lib. 7. cap. 5. prorſus inepte. ERHARD.

Hoſpita] Ita Varro apud Arnob. lib. VI. *hirundines hoſpitas* vocat. WOUWEREN. Pro *hoſpes*, ad quam inflexionem etiam *ſoſpita* & *antiſtita* reperiuntur, ut ex Servio notat Joan. Braſſicanus in Inſtitution. Grammatic. de gener. nomin. *in Es breve*. WEITZ.

Pietaticultrix] Cultrix pietatis, unde vulgatum eſt, ἀντιπελαργεῖν, de ingenio & pietate ciconiæ erga parentes. GLOSSÆ. Legendum *Pietaticultrix, gracilipes, Choraliſtria*. BRASSICAN. Crinitus *pietatis cultrix*, & Cælius lib. 12. Antiq. Lect. cap. 66. PUTEAN. Plin. Cicero, aliique complures. multis Philo περὶ τῶν δέκα λόγων. Ariſtot. de hiſtor. Anim. lib. 6. cap. 13. WOUWEREN. Lege ex lib. vulg. *pietatis cultrix*. H. Junius Animadverſ. lib. 6. cap. 15. Raviſ. Textor in Epithet. Rectius, *pietaticultrix*, ſicut *nemoricultrix* Phædro, *ſilvicultrix* Catullo. Rittershuſ. Not. in Phædr. De pietate ciconiæ S. Epiphanius Phyſiolog. cap. 25. τὸ γὰρ ὄρνιον τοῦτο τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐυσεβεῖ θαυμασίως γηροβοσκεῖ. & Philes in Jambis. Barthius Ablegm. Crit. lib. 2. cap. 18. Non deſunt apud veteres, qui referant, ipſam ciconiæ imaginem exſculpi olim ſolitam ſuper ſceptris Regum, quo eorum pietas atque juſtitia indicaretur. Illud enim vetus ἀντιπελαργεῖν vulgatum eſt, de ingenio atque pietate ciconiæ erga parentes: quod etiam D. Ambroſius confirmat, qui, *Romanorum*, inquit, *uſu aliitem hanc pietatis nomine honeſtatam*. Crinit. de Honeſt. diſcipl. lib. 4. cap. 13. Adde Cæl. Rhodiginum lib. 23 cap. 34. Ambroſii verba ſunt lib. 5. Hexamer. *Romanorum uſu pia avis vocatur: &c. quod vix uni Imperatori conſulto ſenatus delatum dicitur, hoc iſta aves in commune meruerunt*. Balbus Cathol. *Scias, quod hæc avis à quibuſdam appellatur pia avis, propter pietatem, quam erga parentes oſtendit*. ERHARD. Baſilius Magnus Hexaëm. homil. 8. pag. 36. Cæl Rhodigin. lib. 23. Antiq. lection. cap. 34. Turneb. lib. 8. Adverſar. cap. 18. Scholiaſtes Juven. Satyr. 1. pag. 96. Philip. Camerarius Meditat. Hiſt. Cent. c. 66. WEITZ. Sic eſſe legendum, patet apud Caſſiodorum lib. 2. epiſt. 14, Ælian. hiſt. anim. lib. 3. cap. 25. lib. 8. cap. 22. Sic apud Phædrum, *nemoricultrix*, ut *ſylvicultrix* apud Horatium. Retinuimus in hoc poëmatio, *grata, peregrina*. BOURDELOTT. Vide nummum Antonini, PIETAS.

Avis exſul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.

Quo

Gracilis pes è tota liſtria] Forte, *Hiſtria*. AURAT. *Gracilipes* vetus liber. SAMBUC. Hos verſus citat Gellius & Hadr. Junius in Animadverſion. Vide & Turneb. DELBEN. Antea legebatur, *gracilis pes è tota liſtria*. Lege *choraliſtria*. Crinit. de Hon. Diſc. lib. 4. cap. 14. Raviſ. Textor in Epithet. vel, *glotoriſtria*, aut (ut Crinit. mavult) *choraliſtria*. H. Junius Animadv. lib. 6. cap 15. *choraliſtria, id eſt, joculatrix*. Jacob. Gaudenſis libro 3. Ærarii aur. Poëtar. Vulgo *coraliſtria* ſcribitur. quod quid ſibi velit, nullo modo aſſequor. *Cretaliſtria* emendandum exiſtimavi, à crotalis, quorum ſtrepitum imitatur *crepitante ciconia roſtro*, ut Poëta Ovid. 6. Metamorph. ſcribit, & Juvenal. Satyr. 1.

Quaque ſalutato crepitat Concordia nido.

Nam, etſi mihi non placent eorum inventa, qui à Politiano cap. 67. Miſcell. diſſentiunt, cornicem enim Concordiæ imaginem Politianus cenſet, tamen auſim affirmare, à Satyrico Poëta ciconiam intelligi, ut illi interpretantur. Exiſtimo autem, ætate Juvenalis, in faſtigio templi Concordiæ nidum ciconiarum fuiſſe: ut & hac ætate in quibuſdam templis aliquando Lutetiæ vidimus, nec ſenſum aliquem exquiſitiorem & ſubtiliorem hoc in verſu latere cenſeo. Ita cum obviam ſententiam non amplectimur, in avia auferimur & rapimur, multumque nobis moleſtiæ creamus. Videte autem quorſum prorumpat audacia mea, audeo enim affirmare, in Propertio etiam *coraliſtria* male ſcriptum eſſe, pro *crotaliſtria*, lib. 4. eleg. 9. hoc verſu:

Nile tuus tibicen erat, crotaliſtria Phyllis.

Turneb. Adverſar. lib. 8. cap. 18. *Crotaliſtriam* longe elegantiſſime vocat, quod crotalum quoddam glocitando, ſi ita loqui licet, imitatur, vel *glotorat*, ut auctor Philomelæ loquitur, quod verbum cum hoc epitheto Publii & re ipſa optime congruit. Barthius Ablegm. Critic. lib. 2. cap. 18. ERHARD.

Crotaliſtria] A crotalis, quorum ſtrepitum imitatur. GLOSSÆ. Sic verſus poſcit, non *coraliſtria*, & melius. & apud Propertium ſic emendandum videtur lib. 4. eleg 9. id eſt, ὀρχήστρια, quæ cum crotalis ſaltat. Macrob. TORNÆS. Hadr. Junius *glotoriſtia*. Crinit. & Cælius *choraliſtria*. Impreſſi, *è tota lyſtria*. veteris libri lectio rectiſſima eſt. PUTEAN. Jo. Saliſber. lib. 8. policr. cap. 12. *Croton*, &c. *muſicum notat inſtrumentum, quod in ſono vocem ciconia imitatur. Nam ipſa apud Ægyptios Crotalus dicitur*. PITH. & WEITZ.

Avis exſul hiemis] Plin. lib. x. cap. XIII. Ariſt. de hiſt. Anim. lib. VIII. cap. 15. WOUWEREN. Lege *exſulhyemis*, nominandi caſu, ut ciconiam appellarit *exſulhyemem* una dictione, qua facie & *pietaticultricem* dixit. Crinit. de Honeſt. Diſc. lib. 4. cap. 14. ERHARD. Non puto in unam vocem eſſe contrahendas duas; nam familiaris hæc veteribus conſtructio. Ita Horat. II. od. XVI. *patria exſul*. Ovid. VI. Metam. 199. *exſul mundi* Senec. controverſ. 22. *Accuſator civium me fecit exſulem, filius etiam meorum*. Ita Florus lib. III. cap. I. *Rex finium ſuorum regnique fugitivum*. Et lib. III. 22. *Profugus feralis tabulæ*. BURM.

Titulus trepidi temporis] Forte *tepidi*. AURAT. Impreſſi, *trepidi*. male. PUTEAN. Id eſt, index. BONGARS. Junius emendavit *tepidi*, cum antea eſſet, *trepidi temporis*; Animadverſ. lib. 6. cap. 15. Veris nuncia ciconia eſt. Ambroſ. Hexamer. lib. 5. cap. 14. Caſſiod. lib. 2. epiſt. 14. Claudian. Mamercus de ſtatu animæ lib. 1. cap. 21. Sidon. lib. 2. ep. 14. ubi Savaro. *Titulum* pro indicio ſive gloria poſuit. Sic Cremutius Cordus apud Senec. Suaſor. 6. de Cicerone; *Brevi ante princeps ſenatus, Romanique nominis titulus, tum pretium interfectoris ſui*. Quare remittimus de calore veteris noſtræ conjectatiunculæ, qua *vitulum* longis multiſque ambagibus hic reponere annitebamur. Barthius Ablegm. Crit. lib. 2. cap. 18. *Titulus*, id eſt, index, nec opus ullo ambitu. ERHARD. Lego, *pipulus*. Caſſiodorus lib. 2. ep. 14. *lætitiam verni temporis introducens*. Ibi olim legebam *teporis*. Totam enim hanc epiſtolam pius & eruditus ſcriptor videtur à Petronio mutuaſſe. Pacatus Panegyrico ad Theodoſium vocavit, *peregrinam aeris volucrem, alieni temporis florem*. Talis hirundo, & luſcinia dicitur *veris nuntia*. BOURDELOTT. Titulus eſt, quia adventu ſuo monet, adeſſe prope vernum tempus. Bourdelotius hic *pipulo* excipi & differri meretur.

Nequitia] Hoc loco pro luxuria in victu, alias in Venere. GLOSSÆ. Luxuriæ. WOUWEREN. Luxuriæ in victu: alias in venere, ut inferius dicetur. ERHARD. Propria vox nepotinis ſumptibus, & luxurioſæ prodigalitati. Unde Ciceroni ſæpius *frugalitas* opponitur. vid. lib. III. Tuſcul. Quæſt. cap. 8. & cap. 17. libr. III. de finib. cap. 8. vid. & Gell. libr. VII. cap. 11.

Nidum] Rob. Titius Aſſertion. libr. VII. cap. 5. contra Turnebum, & Yvonem Villiomarum, ſive Scaligerum, docere conatur, ciconias in altis turribus nidum ponere, non conſueviſſe. Quare? quia Petronius hic ait;

Nequitia nidum in cacabo fecit meo.

Belle vero, ut ſolet, argumentatur. Ciconias Romani in luxum paverunt: Ergo ciconiæ nidos non habuerunt in turribus. Hunc παραλογισμὸν Ariſto. vocat σόφισμα παρὰ τὸ ἑπόμενον. Auctor Philomelæ, qui nonnullis Ovid. dicitur;

Gloterat immenſo de turre ciconia roſtro.

non

Quo margarita cara tribacca Indica?

non apud Germanos tantum & Gallos, verum ipſos etiam Italos tuos, Titi. Juvencus Cælius Calanus Dalmata in Hiſt. de Attila Hunnorum Rege; *Conſpexit ciconias aves, quæ in altis urbis turribus nidificaverant ex more naturæ, exportantes pullos ſuos de nidis earum foris civitatem ad loca campeſtria, & in arboribus nidos contra morem exſtruere.* Et mox ibidem; *Aves, quarum natura eſt ſummis in urbium manibus nidificare,* &c. I nunc Titi, & perge ſummates virorum per imperitiam tuam petulcam impetere. Et, ſicubi audimus, aut legimus, ciconias in arboribus nidificaſſe, ſcilicet feciſſe defectu turrium aut faſtigiorum, aut cum depreſſa faſtigio ſuperantur ab arboribus. Nam & Pſaltes lib. 4. Pſalm. 104. verſ. 16. canit: *Satiantur arbores Jehovæ,* (id eſt, ingentes & maxime excelſæ, ſicut omnia magna *divina* dicuntur) *Cedri Libani, quas plantavit, quod ibi nidificent volucres, ciconia, quarum domus abietes:* & in Helvetiis Alpibus, earumque radicibus, ubi humilia ſunt ædificia, ciconias in arboribus nidos ponere, & quidem nuciferis, confirmavit mihi αὐτόπτης & quotidianus arbiter, Goldaſtus. Conſule gentilem tuum Ulyſſem Aldrovandum in Ornitholog. ERHARD.

Cacabo] Gloſſ. *Cacabum*, χύτρον. Vas, quod igni appoſitum. hoc ex multis Scribonii Largi locis colligere eſt. hinc lucet, unde Tertull. de Jejuniis: *Apud te agape in cacabis fervet, fides in culinis calet.* Paul. l. 18. D. de inſtruct. vel inſtrument. leg. *Nec multum refert inter cacabos & aenam, quod ſupra focum pendet: his aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* ex quis verum ejus uſum haurimus. Iſid. *Enulum, caldarium.* Gloſſ. *Æneum*, λέβης. Lege *aënum*. Ad eamdem rem miliario uſi: Athen. το μιλιάριον καλούμενον ὑπὸ Ῥωμαίων το ἐπὶ θερμοῦ ὕδατος κατεσκευασμένον κατατεινόμενον Gloſſ. *Miliarium*, θερμοφόρ. & alibi τιθρμάντηρ. Lege θερμαντήρ, Comment. Juven. *Cacabum patinam* interpretatur, & Satyr. XI. *baſcaudas, vaſa, ubi calices lavabantur, & cacabos,* minus recte. WOUWEREN. Huguitio; *Cacabus, lebes. à ſono ferroris dictus eſt: fervendo enim exprimit hunc ſonum, cacaca.* Papias; *Cacabus vas de terra, & etiam de æramento.* Perperam: nam *cacabus* proprie ex ære; *Olla* ex terra vel luto. Sirach. cap. 13. *Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringentur.* In Vitis Patrum lib. 4. de Abbate Machario; *Adducentes ad vicum appenderunt in collo meo cacabos, & ollas, & anſas vaſorum. & miſerunt me circumire in vico illo per viam,* &c *Cacabatus*, fuligine nigratus. Eodem lib. de Abbate Moyſe, qui erat Indianus, & Æthiops; *Bene tibi fecerunt, cineroſe & cacabate: quia, cum homo non ſis, quare te in medio hominum dare præſumſiſti?* ERHARD. De mendo ſuſpicari licet. Nam cur non, *in cacabo fecit tuo*, ut ſuperioribus hæc reſpondeant? Forte;

Nequitia nidum in cacabo fecit mera.

Ejuſdem argumenti exſtat apud Scholiaſten Horatii epigramma, cujos initium, *Ciconiarum Rufus eſt conditor.* HEINS.

Margarita] Circa margaritas ardebat inſana mulierum ſuperbia. GLOSSÆ. Nam circa margaritas ardebat inſana mulierum ſuperbia. de qua re Rigaltius ad Phædrum lib. 5. fab. 51. ERHARD. Pluralis numeri eſt, ut monuit Douſa P. *Margaritum* dixit noſter cap. LXIII. & Tacit. in vita Agricolæ cap. 12. *Gignit & Oceanus margarita, ſed ſubfuſca & liventia.* Et ſæpe D. Hieronymus, qui à Chriſtianorum infirmioribus magis olim Ciceronianus, quam Chriſtianus, audiebat; ut ad Pammachium ſuper obitu Paulinæ uxoris: *Fractum eſt*, inquit, *precioſiſſimum margaritum.* Et paullo poſt: *Lucet margaritum in ſordibus, & fulgor gemma puriſſima, etiam in luto, radiat.* Optimi etiam Latinæ Linguæ Auctores poſt Τὸ *quo* quartum caſum ponebant: unde etiam Nob. Heinſius mox mallet:

—— *tibi baccam Indicam?*

Ovidius II. Amor. El. IV.

Quo tibi formoſam, ſi non niſi caſta placebat?

Horat. lib. I. ep. 5.

Quo mihi fortunam, ſi non conceditur uti?

Martialis lib. V. ep. 53.

Quo tibi vel Nioben, Baſſe, vel Andromachen?

Phædrus lib. III. Fab. 18.

Quo mi, inquit, mutam ſpeciem, ſi vincor ſono?

BOSCH.

Cara] Proprium margaritis epitheton, ut docuit Heinſius ad Claudian. Epithal. Honor. verſ. 165.

Tribacca margarita Indica] Quæ tribus baccis ſeu unionibus conſtant. GLOSSÆ. Biturig. *tibi bacca.* Pith. PATISSON. Forte *tibi bacca Indica.* AURAT. Lege *cara tibi, bacca Indica.* Scalig. *Bacca*, unio. Horat. lib. 2. Sat. 3. *Diluit inſignem baccam.* WOUWEREN. Quæ tribus baccis unionibuſque inauri inſertis conſtabat. Plin lib. 10. cap. 35. *Hos digito ſuſpendere, & binos ac ternos auribus feminarum gloria eſt.* At *baccarum* appellatio pro unionibus vel in illo Virgilii eluceſcit lib. I. verſ. 654. *Colloque monile Baccatum.* Had. Junius Animadverſ. lib. 6. cap. 15. Alcimus Avitus de Conſolatoria laude caſtitatis:

Nec tibi transfoſſis fixerunt auribus aurum,

Quæ compenſarent pendentes vulnera, baccæ.

Barthius ad Claudian. IV. Conſul. Honor. verſ. 528. multus. Papias, *Invenitur etiam bacca pro gemma pretioſa. & inde baccatus, id eſt, baccis lapidibus adornatus.* Avienus vel (ut eſt in vetuſtis codd.) Avianus in Fabul.

Quid nitido pretium cortice bacca daret? ERH.

Virgilio *bacca Indi maris.* Nam, Plinio teſte lib. 9. cap. 35. *margaritas Indicas maxime mittit Oceanus.* Unde

Digitized by Google

An ut matrona, ornata phaleris pelagiis,
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo?

Sma-

eas Tertullian. lib. de Reſurrect. Chriſti, *rubentis maris grana candentia* appellat. D. Hieronymus *rubri maris grana.* Martialis lib. 10. epigr. 76. *Erythraos lapillos:*

Quidquid Erythrai niger invenit Indus in alga.

Margarita autem in conchis conceptu roſcido generantur. Unde *margaritifera concha* apud Plinium. Margaritam autem Perſius Satyr. 2. nuncupat *baccam concha*: Plinius *nucleum* dixit: Tertullian. *concharum puſtulam rotundam & verrucam:* infimæ Latinitatis auctores *perulos;* quod nomen idioma noſtrum ſervavit. Caſaubon. ad Perſ. p. 218. Taubman ad Culic. verſ. 67. Vide Zehner. Cent. 2. adag 11. Baſil. Fabrum in Theſaur. erud. Scholaſt. WEITZ. *Tribacca* Sambuci cod. & ſex edit. Uniones enim non ſingulos ſingulis auribus comparatos jungebant Romanorum feminæ, ſed binos, etiam ternos. De il a mulierum inſania Claudianus VI. Hon. Conſ. verſ. 527.

Subſtringitque comam gemmis, & colla monili
Circuit, & baccis oneras candentibus aures. BOSCH.

Alii, cum codicibus duobus Scaligeri: *tibi bacca Indica.* Fuit, cum arbitrarer caſtigandum, *tricata Indica*, ut referatur ad monile, vel.

Quo margarita bacca tricata Indica.

Tricata bacca, pertuſæ & in lineam redactæ filo tranſſuto: contra, *extricata bacca* in jure veteri occurrunt. Salmaſius ad Poll. XXX. Tyran. cap. 32. legit *unibacca Indica.* Ego arbitror à Publio eſſe:

Quo margarita cara tibi baccam Indicam.

Sic, *Quo tibi fortunam*, apud Horatium. Seneca Controverſ. 11. *Quo mihi Sacerdotem, cum precaria caſtitas eſt?* Nec aliter Naſo locis compluribus, ut nos ex optimis Membranis primi reſtituimus. *Tribacca* tuetur ſe quodammodo Senecæ loco de benef. lib VII. cap. IX. de unionibus ex aure pendentibus: *video uniones non ſingulos ſingulis auribus comparatos; jam enim exercitata aures oneri ferendo ſunt. Junguntur inter ſe, & inſuper alii binis ſuperponuntur. Non ſatis muliebris inſania viros ſubjecerat, niſi bina ac terna patrimonia auribus ſingulis pependiſſent.* Ubi plura ad rem Lipſius. HEINS. Prima editio, & codex Tragurianus *tribaca.* Unde *tribaccam* fecere, quod verſus ratio reſpuit. Et tamen tale quid requirit luxuria eorum temporum, quo fœminæ binis margaritis tertiam imponebant, & ita tribaccam inaurem gerebant, ut ex Plinii & Senecæ locis viri docti ad h. l. & Meurſius de Luxu Roman. cap. 5. docuerunt. Quare & verſui & menti Mimographi ſatisfiet, ſi ſcribamus:

Quo margarita tibi cara, tribacca, Indica.

Margaritum etiam veteres dixiſſe ex Valgio antiquo Poëta probat Chariſius lib. 1. Inſtit. Gramm. pag. 84. BURM.

Aut ut matrona] Impr. *aut ut matrona ornata.* Cæterum & vetus exemplar *pelagus* habuit, ſed *pelagiis* legendum eſſe ratio carminis ſuadet. PUTEAN.

Onerata] Alii, *ornata.* PATISSON. Efficacius ad luxuriam depingendam, &, quod locis à Meurſio & aliis adductis magis reſpondeat, eſt *onerata*, quod aliquot editiones exhibent. Et ſolemnis eſt iſtorum verborum commutatio. vid. Heinſ. ad Val. Flac. III. 9. Ita Horat. Epod. VIII. admodum adpoſite:

Nec ſit marita, qua rotundioribus
Onuſta baccis ambulet.

Senec. VII. de benefic. 9. *video uniones non ſingulis auribus comparatos: jam enim exercitata aures oneri ferendo ſunt.* vid. inf. cap. 67. BURM.

Phaleris pelagiis] Ornamentis marinis. GLOSSÆ. Alii, *patagiis.* PATISSON. Forte *pelagi.* AURAT. Lege *phaleris pelagi.* Tiberius apud Corn. Tacitum lib. 3. *Atque illa fœminarum propria, quis lapidum cauſa pecunia noſtra ad externas aut hoſtiles gentes transferuntur.* BRASSICAN. Hieron. *ut taceam de maurium preciis, candore margaritarum rubri maris profunda teſtantium, Smaragdorum virore, Cerauniorum flammis, Hyacinthorum pelago,* &c. Manil. lib. 5.

Vix quiſquam eſt locuples, oneratur terra profundo. BARTH.

Marinis. Infra cap. CIX. *per antemnam pelagia conſederant volucres.* ERHARD. Neſcio unde Dreſemius ad Iſcan. de Bell. Trojan. lib. III. verſ. 394. *Phalegiis* illud ſuum habeat, niſi vitio Typothetarum id ſit adtribuendum.

Tollat pedes] Vide Manutium in Epiſt. Ciceron. & Turneb. in locis lib. II. de Oratore. PUTEAN. Plaut. *ſuſtolli ſolent.* Cicer. ad Attic. PITH. Mart. lib. 11. epigr. 72.

Protinus accedunt medici, medicæque recedunt.
Tolunturque pedes: o medicina gravis!

WOUWEREN.

Indomita] Ob libidinem equæ indomitæ ſimilis. Horat. de eadem libidine.

Indomitam properat rabiem ſedare. ——

Attius apud Non.

Tereus indomito more atque animo barbaro
Conſpexit in eam Amore vecors flammeo. BARTH.

In ſtrato] Autiſiod. *ſi rato.* Pith. PATISSON. Lege juncta voce, *inſtrato*, ex Vet. cod. BRASSIC. Vetera exemplaria duo, *in Sirato. Sira* in Gloſſ. τὸ αἰδοῖον dicitur. PITH. Neſcio, cur Pithæus attendere voluerit corruptæ lectioni *ſirato*, quia *ſira* in Gloſſis τὸ αἰδοῖον dicitur, cum *ſira* à Græco σειρὰ derivetur, quod notet funem, unde & in Gloſſis πλεκτὴ redditur. Ex hac ſignificatione potuit per metaphoram traduci ad pudenda. Neque à *ſira ſiratum* quis formare

Smaragdum ad quam rem viridem, pretioſum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Niſi ut ſcintillent? probitas eſt carbunculus.
Æquum eſt induere nuptam ventum textilem,

Palam

mare vellet, cui ſana mens conſtat; cur autem obvia ſpernamus, & extraneum ſtratum, pro toro alieno, quem adultera conſcendat, capere recuſemus? Ita Juvenalis Satyr. VI. dixit *alienum lectum concutere*, & ſimilia alii, BURM.

Smaragdum ad quam rei] Forte, *ad quam rem.* AURAT. Alias, *ad quam rem.* BRASSICAN.

Smaragdum ad quam rem] Varro ταφῇ Μενίππου. *Ad quam rem nobis conflavium, ad quam rem urnarium.* PITH. Quo bonum. BONGARS.

Viridem] Proprium Zmaragdo fulgorem & nitorem exprimens epitheton. Seren. Sammon. cap. LIII.

Ne dubites illi virides miſcere Zmaragdos.

Plin. XXXVII. cap. 5. *Zmaragdos tanto libentius ſpectamus, quoniam nihil omnino viridius comparatum illis viret.* Lutatius ad illa Statii lib. II. Thebaid. 276.

——— *Arcana florentes igne Zmaragdos.*

Virides lapides, quemadmodum glaucum, pro viridi, ſic ignem pro ſplendore poſuit. Unde dubito, an merito repudiaverit vulgatam apud Ovidium lib. II. Amor. eleg. 6. lectionem N. Heinſius.

Tu poteras virides pennis hebetare Zmaragdos.

& ſuppoſuerit *fragiles*, cui epitheto ibi locus nullus eſt, cum non reſpondeat τῷ *hebetare*. Inde & aurum, & quæcumque ſplendore ardent, *viride* & *virere* à Poëtis dicuntur. Claudian. II. de raptu verſ. 291.

Fulgentes viridi ramos curvata metallo.

ubi vide Heinſii notas. Ita & apud Ovidium lib. IV. Metam. verſ. 636. quidam ſcripti codices habent.

Arborea frondes auro radiante virentes.

pro quo vulgo minus eleganter *nitentes* circumfertur. Vide Scriver. ad Martial. XII. 32. Ita & de marmore Statius I. Sylv. II. 148.

——— *Hic dura Laconum*
Saxa virent.

Et ita *viridem avem* dixit Ovidius Epiſt. Heroid. XV. 38. Cæterum *Zmaragdum* ſcribendum ſemper, certiſſimus auctor Brouckhuſius docuit ad Tibul. II. IV. 27. BURM.

Pretioſum vitrum] Ita non modo appellat, quia erant maxime pellucidi, ſed quia & iis uterentur ad ſpecula, loco vitri. Vide Plin. XXXVII. 5. & ibi Harduinum. BURM.

Carchedonios] Flagrantia & igniti fulgores gemmarum. GLOSSÆ. Lege, *Quo Carchedonios.* AURAT. *Quo*, id eſt, cur. Barth. ad Claudianum. imo *quo*, valet, ad quam rem, in quem finem. ERHARD. Ita genus carbunculorum vocarunt, *propter opulentiam Carthaginis magnæ.* Plin. XXXVII. 7.

Niſi ut ſcintillet] Primo maluerim *portas*, quam *optas*. Sic, *portare rugas in fronte*, Naſoni in Amoribus. Deinde ſcribe, *niſi ut ſcintilles*. Alii Codices longius abeunt à vero; in quibus, *ſcintillent*. Denique mox maluerim, *æquum eſtne inducere nuptam.* HEINS.

Ignes lapideos] Manil. lib. V. verſ. 511.

- - - - *Phœbeis certantia lumina flammis,*
Gemmarumque illis radiantes lucibus ignes.

Claud. Paneg. in IV. Hon. Conſ.

Quis junxit lapides oſtro? quis miſcuit ignes
Sidonii rubrique maris? - - - -

Hieron. ad Demetriad. *Ardentes gemmæ redduntur ſcrinüs.* WOUWEREN. Fulgores gemmarum. Claudian. VI. Conſ. Honor. 51.

- - - - *Acies ſtupet igne metalli.*

Martial. lib. XII. epig. 15.

Miratur Scythicas virentis auri
Flammas Juppiter.

Lapides, gemmæ; Ovid.

Elapſuſque cava fingitur aure lapis.

Manil. lib. 4.

Nec lapidum pretio pelagus cepiſſe pigebit. BARTH. Quem vide etiam ad Stat. II. Theb. 276.

Niſi ut ſcintillet?] Lege *ſcintillent*? ſcilicet ignes lapidei Carchedonii. ERHARD.

Probitas eſt] Autiſiod. *probita ſe.* Pith. PATISSON. Impreſſi, *eſt carbunculus.* quod probe, ſi ita legatur,

Niſi ut ſcintilles? probitas eſt carbunculus. PUTEAN.

Ut Theogonetus: ϲοφίαι δὲ κρύϲταλλοϲ. & ipſe Publius: *Frugalitas eſt inſerta famæ bonæ.* nam *inſerta*, ἐμβλήματα, emblemata vero, quæ ex auro & gemmis, argento infixa. ut apud Xiphilinum Tiberio: τὰ ἀργυρᾶ χρυϲοῦν τι ἔμβλημα ἔχοντα. Paull. lib. 7. Sententiarum tit. 6. WOUWEREN. Idem Publius apud Macrobium;

Frugalitas inſerta eſt rumoris boni.

Jacobus Pontanus in Macrobium lib. 2. cap. 7. Nam *inſerta*, ἐμβλήματα, ut hoc loco Wouwerius annotavit, tacito auctoris, unde didicit, Scaligeri nomine, quemadmodum Scaliger de ipſo queritur in ſuis ad Publ. Syrum Mimum Notis. ERHARD. Ἀρχικὸν color carbunculi judicium eſt probitatis, ut patet apud Auctorem Librorum Sacrorum Moſem, & graviſſimum ſcriptorem Philonem Judæum, ubi loquitur de habitu Eſſæorum; tangit Laertius lib. 6. BOURDEL. Lege *carbunculus.* TILEBON.

Induere] Veteres *inducere*. Pith. PATISSON. Forte,

Aequum eſt induere nuptam ad ventum textilem
Pallam, proſtare nudam in thalamis lectulo. AURAT.

Palam proſtare nudam in nebula linea.

LVI. „Quod autem, inquit, putamus ſecundum literas difficillimum „eſſe artificium? Ego puto medicum, & nummularium. medicus, qui „ſcit,

Inducere legendum ſuadet ratio carminis. Vulgo„ *inducere* SAMBUC. Quia id meretricum Horat. lib. 1. Satyr. 2.

Altera nil obſtat; Cois tibi pene videre eſt,
Ut nudam ——

Propert. lib. 4 eleg. 2.

Indue me Cois, fiam non dura puella.

Ventum vero pro tenui veſte, etiam Tibull. lib. tertio, Eleg. 2.

Poſt hac carbaſeis humorem tollere ventis.

WOUWEREN.

Ventum textilem] Veſtis eſt tenuiſſima, æquans propemodum ſubtilitate ventum. GLOSSÆ. Alii *ventum texti pala?* TORNÆS. Veſtem ventoſam & tenuiſſimam, æquantemque propemodum ſubtilitate ventos. Turneb. Adverſar. lib. 1. cap. 15. quod ſeq. verſ. dicit *nebulam lineam*, id eſt, linum, ſeu linteum tenuiſſimum. Irenæus Poliander apud Taubmannum Diſſertat. de ling. Latin. *Ventum* ea notione extulit quoque Tibullus lib. 3. Eleg. 2. Et Propert. lib. 1, Eleg. 6.

Oſculaque oppoſito ditat ſibi dedita vento;

id eſt, veſte ſive velamine tenui. If. Pontanus Analect. lib. 3. cap. 9. ERHARD. Taubmann. in Diſſert. Lat. Ling. pag. 70. pro lino aut linteo tenuiſſimo accipit, uti & *lineam nebulam.* Zehner. in Nomenclat. lib. 5. cap. 40. reddit *Spinneweb.* Quo nomine Germani appellant ſericum tenuiſſimum, & aranearum telis conforme. WEITZ. Ennodius Epigr. XLVIII.

Contulit hic ventos pretioſi fila metalli. HEINS.

Nebula linea] Tenue amiculum lineum, quod nec panni celebritatem, nec telæ denſitatem, ſed nebulæ tenuitatem æmulatur pellucidam. GLOSSÆ. Veteres *luna.* Pith. PATISSON. Horat. lib. 1. Sat. 2. Dio: γυμνὸς τι ἀεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτῶ ἱστὼς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ σιδήρεον χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον διασείων. Lucian. ἔρωτ. Ovid.

Vellera mollibat nebulas æquantia tactu. PITH.

Plautus in Caſina: *nebula haud eſt mollis atque eius ejus eſt.* BONGARS. Plinius lib. 11. de Coa: *Ut denudet feminas veſtis.* Hieron. ad Lætam: *Veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur.* ad Helvid. *Ingrediuntur expolita libidinum victima, & tenuitate veſtium nuda oculis ingeruntur;* meminit etiam in Marcellæ vid. epitaph. Seneca 2. Contr. 6. *Veſtem nihil in matrona tecturam concupivit.* Controv. 8. *Ut tenui veſte perſpicua ſit.* Philemon apud Clement. Alex. ἱμάτια διαφαίνοντα. Tibull. Senec. *pellucida.* Tertull. Pall. *Texta pellucido tegendo nudavit.* Fulgentius Mythol. lib. 1. *Aſtiterant itaque ſyrmate nebuloſo lucida terna viragines.* WOUWEREN. Vide Turneb. Adverſ. lib. 1. cap. 15. ERHARD. In Gloſſ. Petron. pro *celebritatem*, forte ſcribendum, *crebritatem.* Eleganter de his mulieribus L. A. Seneca lib. VII. de Benef. cap. 9. *Video*, ſcribit, *ſericas veſtes, ſi veſtes vocandæ ſunt, in quibus nil eſt, quo defendi aut corpus, aut denique pudor poſſit, quibus ſumtis, mulier parum liquido nudam ſe non eſſe jurabit.* BOSCH. Quidquid pertenue, *nebulam* dicebant. *Nebula* pro auri bractea apud Martialem. Apud Ennodium Epigr. XLVII.

Aurea per nebulam diſſolvit fila magiſter.

Maroni *aura auri* pro bractea ponitur Æneidos ſexto. Uti & eidem Ennodio Epigr. XLIX.

Stringitur artatis digitorum nexibus aura HEINS.

Servius ineditus, quem vidit Heinſius, ad Virgil. 1. Georg. 403.

Tenuia nec lanæ per cœlum vellera ferri.

Nebula dicuntur, quæ imminente tempeſtate ob nimiam levitatem in aëre vento jactantur. Item vellera nubes dixit; tenuia aranearum textura, quæ imminente tempeſtate per aëra raptatur. Varro in Epimenide, nubes vellera lanæ ſtabunt. Sic & Aratus. Ovidius lib. VI. Met. verſ. 21.

Vellera mollibat nebulas æquantia tractu

Forte & ita *nebula* apud eumdem poëtam lib. v. Faſt. verſ. 269 capienda.

Vina quoque in magnis operoſe condita cellis
Florent, & nebula dolia ſumma tegunt.

Cæterum adſcribam hic epigramma ineditum, quod inter Schedas Heinſianas repperi, quo ſimilis tenuitatis veſtis deſcribitur. titulus eſt

VERBA AMATORIS AD PICTOREM.

Pinge, precor, pictor, tali candore puellam,
Qualem pinxit Amor, qualem meus ignis anhelat.
Nil pingendo neges, tegat omnia ſerica veſtis,
Quæ totum prodat tenui velamine corpus.
Te quoque pulſit Amor. cruciant pigmenta medullas,
Si bonus eſt pictor, miſeri ſuſpiria pinge.

penultimo verſu *pulſet*, & ultimo *es pictor*, Heinſius legebat. Plura de hoc genere veſtium vide apud Eruditiſſimum Triſtanum, tom. 1. pag. 313. Egregie quoque illuſtravit Publii has argutias unicus poetarum interpres Brouckhuſius ad Tibull. lib. III. eleg. 2. verſ. 21. BURM.

Secundum] Pro, *poſt*, vid. ad cap. 18.

Medicum & nummularium] Scilicet artificium. SCHEFFER. Non opus cum Scheffero hic *artificium* ſubintelligere, cum poſitum ſit pro *medicorum* & *nummulariorum*, locutione etiam aliis ſcriptoribus uſitata. Juſtin. lib. 11. cap. 14. *Atheninienſium virtus ceteris prælata.* Et lib. IV. cap. 3. *Auſi facinus nulli Tyranno comparandum.* Vide utrobique Vorſtium. ſimilis fere

&

Digitized by Google

„ ſcit, quid homunciones intra praecordia ſua habeant, & quando febris „ veniat. Etiamſi illos odi peſſime, qui mihi jubent ſaepe anatinam pa- „ rari. nummularius, qui per argentum aes videt. Nam mutae beſtiae labo-

& illa locutio apud Juſtinum XVIII. 3. *Sacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat,* pro *cujus*. v. Gronov. ad Liv. XXIII. 11. BURM.

Febris veniat] Celſus III. cap. 12. *Incertum eſt, quando febris ventura ſit.* Plaut. Capt. III. ſc. 4. *Illic iſti, qui ſputatur, morbus interdum venit.* SCHEFF.

Jubent] Proprie enim medici, cum remedia præſcribunt, *jubere* & *imperare* dicuntur. Martial. lib. II. Ep. 40.

Omnes Tongilium medici juſſere lavari.

Ovid. Epiſt. XX. Heroid. verſ. 132.

Me miſerum! quod non medicorum juſſa miniſtro.

Terent. Andr. III. 2. *quod juſſi dare bibere. & quantum imperavi, date* Ita Græcis προσάττειν. Ælian. Var. Hiſtor. lib. II. cap. 37. BURM.

Anatinam parari] Lege, *Anatinam parare*, id eſt, juſculis ex Anatum carne conficiendis operam impendere. Plutarchus in Catone Majore notat, illum familiam ſuam, ubi ægrotaret, ex Anatum, palumborum, & leporum, carne ſalubriter alere conſueviſſe, quam ajebat κοῦφοι εἶναι καὶ προσφίλειν ἀσθενοῦσι. In quo etiam Catoni cum Medicis male conveniebat, qui aſſerunt, id genus cibi mali eſſe ſucci, durum ac ſtomacho alienum. Niſi repoſueris, ægrotantibus ideo prodeſſe, quia parum nutriat, nec per copiam naturæ negotium faceſſat. TILEBOM. Hoc ſuſpectum mihi. Scio quidem apud Plautum *anatinam fortunam*, verum, quid huc faciat, non video. Magis forſan eſt, ut accipiamus de medicamento ad tenendum anum, ſive alvum. Nam de eo fuit quidpiam in præcedentibus. SCHEFFER. Abhorrent plerique medicos, quod tetri ſaporis medicamenta propinare ægrotis ſoleant, ex abſinthio, centaurio, gentiana, aloe, colocynthide. Ex iſtis etiam Trimalcio, adſuetus dulcibus mellitiſque, oſor amarorum, etſi ſalubrium, corrupto judicio. Velim igitur, quod ex edito commodiſſime exit, legere *aloetinam*, vel *aloëticam*, & ſubintelligere *potionem*. Aloën enim in uſu quotidiano habitam olim haberique conſervandæ ſanitati, roborando tono viſcerum, humorum vitiis corrigendis, & putredinibus quibuſvis prohibendis & expiandis, notum eſt: V. Gal. l. 6. de ſimpl. med. fac. Paulus lib. 7. cap. 3. & 4. Minder. in aloëdario: Freit. lib. 2. aurora Med. cap. 5. REINES. Vomitiones matutinæ veteribus multum in uſu ex præſcripto medicorum. Martialis lib. IX. epigr. XCII. ubi hominum lautiorum incommoda recenſet:

Quod nec mane vomis, nec lingis, Condyle.

Ita ſcribendum ſit: *mane vomitinam parari.* Gloſſæ Labbæi: *vomitina*, ἐμετὸς. ἔμετος, *vomitina*. Sed iſtis locis *vomitinam* in *vomitivam* cenſeo mutandam. HEINS. *Anatinam* ego retinendum cenſeo, & miror Reineſium, in antiquorum medicorum ſcriptis verſatiſſimum, non potuiſſe medicamentum, ad cujus confectionem Anatis ſanguis vel caro adhibebatur, reperire, cum in celebri iſtius Antidoti Mithridatici confectione Anatum Ponticarum ſanguinem fuiſſe mixtum tradat Gellius lib. XVII. cap. 16. & Plinius lib. XXV. cap. 2. & contra venena valere ſanguinem Anatum tradiderunt omnes medici veteres. vide Scribon. Larg. Comp. CLXXVII. & ibi Rhodium. Sed, cum illius tantum uſus fuerit in Antidotis, non puto huc reſpicere Trimalchionem, neque etiam potionem aliquam innuere, ſed *anatinam* dici pro carne anatina, ut ſupra *bubulam* dixit, & vulgo *ſuilla*, *ovina*, &c. dicitur. intelligit ergo medicos, non qui præſcribebant remedia, ſed regebant victum ejus, & alimenta ſana ipſi imperabant. anatina autem caro mali ſucci eſt, neque erudito & luxurioſo palato ſatisfaciebat. Unde & Varro III. de R. R. cap. 11. dicit, *eos non ſaginari propter ſuavitatem*; & hinc delicatiores tantum pectus & cervicem, abjectis reliquis, guſtabant. Martial. XIII. 52.

Tota quidem ponatur Anas; ſed pectore tantum,
Et cervice ſapit: cætera redde coco.

Vide Nonnium de re cibar. lib. II. cap. 34. & Bruijer. lib. 15. cap. 31. Cæterum Trimalchioni forte ideo præſcribebant medici, quia excrementoſa hæc caro creditur, & contra tormina valere. quantum autem tormentum crediderit Trimalchio continere, ſupra vidimus. Et Plinius lib. XXX. cap. 7. dicit, *quod præterea traditur in torminibus, mirum eſt, Anate appoſita ventri tranſire morbum, anatemque emori.* Imo Columella lib. VI. de R. R. cap. 7. dicit de pecore, *ventris & inteſtinorum dolorem ſedari viſu anatis, quam ſi conſpexerit, cui inteſtinum dolet, celeriter tormento liberatur*: ex quibus poteſt confici, Trimalchionem, cui aliquando circa ſtomachum ſonabat, putes Taurum, invitum Anatinam comedere, ut à torminibus liberaretur. Ex Plutarcho quoque notat Nonnius & Tilebomenus Catonem ſolitum familiam ægrotantem aluiſſe anatum & leporum carne. BURM.

Parari] Et hoc medicorum verbum pro præparari. Scrib. Larg. §. 107. *Quamobrem utraque parata debent eſſe medicamenta.* Ovid. Remed. Amor. v. 91.

Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras. BURM.

Per argentum æs videt] Novit nummum probum diſcernere ab improbo & ſubærato. SCHEFF. Accipe de nummis adulterinis & ſubæratis, quales adhuc inveniuntur plurimi apud rei antiquæ ſtudioſos Romæ. HEINS.

„laborioſiſſimae, boves, & oves: boves, quorum beneficio panem man„ducamus: oves, quod lana illae nos glorioſos faciunt. Et, facinus in„dignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet. Apes enim ego divi„nas beſtias puto, quae mel vomunt, etiamſi dicuntur illud à Jove ad„ferre; ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum „inve-

Nam muta] Lego, *ſunt muta.* TILEBOM.

Laborioſiſſima] Quid? an oves etiam laborioſiſſimæ? quis id umquam vel dixit, vel vidit? veriſimilius itaque eſt, auctorem ſcripſiſſe, *officioſiſſima.* Hoc enim tam ad oves, quam boves, referri poteſt. GOES. Non mutem. Non enim novum, duabus diverſis rebus, unum verbum modo adponi, quod alterutri modo convenit. Neque inepti Trimalchionis verba ad ſtateram exigenda; in hoc vero ſermone, ſtultus oſtentator Pythagoricum dogma, de non occidendis animalibus, videtur venditare. Quod patebit, ſiquis hæc conferat cum Pythagoræ oratione apud Ovidium lib. xv. Metam. verſ. 116.

Quid meruiſtis, oves, placidum genus, inque tuendos
Natum homines?

Et mox:

Quid meruere boves, animal ſine fraude doliſque
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?

Ubi laborioſas boves, & oves, ex quarum lana tunicæ & veſtes fiunt, eodem fere modo, ſed multo digniore, deſcriptas videmus. BURM.

Manducare] Cum faſtidio hæc vox prolata, quia lautus ille homo, & delicatiſſimis cibis aſſuetus, lentis dentibus conficiebat panem, cum alter ille libertus ſupra cap. 44. in fame & annonæ difficultate, *panem devorare*, dixerit.

Lana] Caſus ultimus, cum lana, per lanam, id eſt, velle è lana. SCHEFFER.

Nos glorioſos faciunt] Faciunt gloriari nos illis atque ſuperbire. Plautus Pſeud. Act. II. ſc. 3. *Atque ego nunc me ut glorioſum faciam.* SCHEFFER.

Et facinus] Lege *& facinus.* TILEBOM.

Aliquis Ovillam eſſet tunicam habet] Legendum putarem. *Aliquis admitteret, ſi ovillam tunicam haberet.* TILEBOM. Scribe totum locum iſto modo: *Et, facinus indignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet.* Dicit, rem indignam eſſe, quod in cibum abutamur ovibus, cum illæ veſtes nobis præbeant. SCHEFFER. Scribe, *aliquis ovillam eſt, & tunicam habet!* Vidit ex parte Statilius. *Eſſe* pro edere frequentiſſimo in uſu antiquis. Similis querela apud Martialem in Xeniis, lemmate *Murices.*

Sanguine de noſtro tinctas, ingrate, lacernas
Induis, & non eſt hoc ſatis, eſca ſumus.

Idem in Apophoretis, lemmate *caput arietinum.*

Mollia Phryxei ſecuiſti colla mariti,
Hoc meruit, tunicam qui tibi ſæpe dedit!

patet hinc, tunicas ex lana fieri ſolere. HEINS.

Apes enim ego divinas &c.] Hæc ſi compares cum verbis, quæ, velut ex naufragio erepta & male diſpoſita, leguntur in fragmento veteri & jam dudum vulgato Petronii: ubi, poſtquam dixit: *Quod non exſpectas, ex tranſverſo fit, & ſuper nos fortuna negotium curat.* Subdit, *Apes ideo pungunt, quia, ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies: ſemper in hac re, qui vincitur, vincit, &c.* Hæc, inquam, ſi conferas, non dubitabis profecto prædicare ilico non alterius Scriptoris, quam hujus ipſius hoc opuſculum eſſe & haberi debere. TILEBOM. Præter Ariſtotelem & ſcriptores de re ruſtica, apum naturam diligentiſſime exſecutus eſt Plinius lib. XI. capp. quindecim: poſt hunc infiniti alii. Quintilianus Petronio φυσικεύοντι περὶ μελισσῶν proxime accedit, declam. XIII. *Cum ingenia noſtra, quæ nos ſcilicet ambitioſi noſtri æſtimatores proxima divinis credimus, ad percipiendas diſciplinas multo labore deſudent, nulla apis niſi artifex naſcitur: quid credas aliud, quam divinæ partem mentis, his ineſſe?* & *quid non divinum habent, niſi quod moriuntur?* REINES.

Quæ mel vomunt] Plinius XI. cap. 12. de ſucco, unde mel conficitur. *In utriculos congeſtus apum (ore enim vomunt) ad hæc ſucco florum corruptus, &c.* SCHEFFER. Colum. IX. 2. *Utrum evomant liquorem mellis, an alia parte reddant.*

A Jove adferre] Pertinet huc illud Virgilii initio IV. Georg.

Protinus aërii mellis cœleſtia dona
Exſequar.

Columella IX. cap. 2. *Euhemerus poëta dicit, crabronibus & Sole genitas apes, quas Nymphæ Phryxonides educaverint, mox Dictæo ſpecu Jovis exſtitiſſe nutrices, eaſque pabula munere Dei ſortitas.* SCHEFFER. *Afferre*, ſi quid video. *Aeris mellis cœleſtia dona*, apud Maronem, ubi & interpretes conſulendi. v. & Plin. lib. II. cap. XIV. HEINS. Proprie. Senec. Epiſt. LXXXIV. *Apes debemus imitari, quæ vagantur, & flores ad mel conficiendum aptos carpunt, deinde, quidquid attulerunt, diſponunt & per favos digerunt.*

Apes ideo pungunt] Apul. *Ubi mel, ibi fel; ubi uber, ibi tuber.* BONGARS. Claudian. Feſceon. v. 105.

Non quiſquam fruitur veris odoribus,
Hyblæos latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos;
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes. BARTH.

Claudian. Feſcenn. verſ. 108. *Mella tegunt apes.* Vide Boëth. lib. III. Metr. VII. Barth. ad Claudian. dict. locum. Similis ſententia apud Gregorium Magnum in

„invenies. [a] Jam etiam philoſophos de negotio dejiciebat, cum pittacia in ſcypho circumferri cœperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium apophoreta recitavit: Argentum ſceleratum: adlata eſt perna, ſupra

a ENCOLPIUS.

in Moralib. Et vulgo dici amat; *ubi mel, ibi fel*, ex Apulejo. ERHARD.

Acidum] Id eſt, amarum, *ſaur.* Infra cap. XCII. *Siccitoque avide poculo negat, umquam ſibi acidius fuiſſe.* ERHARD.

De negotio dejiciebat] Non permittebat eis ſuum facere negocium, ſed id ſumebat ſibi. Reſpicit quæſtiones modo à Trimalcione allatas, de quibus Philoſophi agere debebant potius, ut ad quos propius pertinerent. Dictum autem hoc, quomodo apud Ciceronem, *dejicere de ſermone.* SCHEFFER. Nota elegantem loquendi modum Seneca ep. LXXXVIII. *Zenon Eleates omnia negotia de negotio dejecit.* Ubi cave, audias codices nonnullos Pinciani, tollentes illa: *de negotio.* HEINS. Eodem modo dictum puto, quo *de gradu, de ſtatu, de poſſeſſione dejicere,* & ſimilia, quæ paſſim obvia. *Negotium* autem ponitur hic pro re, de qua agitur. Ut ergo Trimalchio antea de Poëtis ſententiam tulerat, nunc occaſione mutarum beſtiarum Philoſophos de negotio dejiciebat, id eſt, tam arroganter decidebat, & ſententiam quaſi ſupremus magiſtratus de re quadam civili ferebat, ut nihil eſſet, quod poſtea exercere Philoſophos poſſet, cum ille (de quo, ut de Pythagora ajebant, αὐτὸς ἔφα poſſent dicere) hoc negotium confeciſſet. Non abſimili ſententia in *l.* 69. *ff. pro ſocio* dicitur *à negotio dimittere*, quod ita capio, unum ex ſociis in ſe recepiſſe ex pacto, certo pretio præſtationem nundinarum, id eſt, ut ego puto, iſtius lucri, ſive damni quod ſpe & animo præſumſerant illis nundinis ſe facturos: (nam illa, *id eſt epulas* gloſſema eſſe certus ſum) & ita reliquos ſocios ab omni negotio emendi & vendendi illis nundinis liberos præſtabat, recepto totius ſocietatis negotio in ſe; cum vero poſtea, ſive forte non tantum, ut ſperaverat, lucrum feciſſet, ſive alia de cauſſa non ſolveret ſocietati illud, quod convenerat, Actione pro ſocio poterat conveniri ex ſocietatis vinculo nata, & etiam ex vendito, quia res, quas emerat, ex natura quidem ſocietatis cogebatur communicare cum ſociis reliquis, *l.* 74. *ff. eod.* ſed, interveniente hoc contractu, ut ſociis præſtaret nundinas, videbantur illi vendidiſſe res communes uni illi, qui reliquos à negotio hoc dimiſerat. Eſt ergo *præſtare nundinas*, dictum eodem modo, ut præſtare caſum, damnum, periculum, dolum, culpam, & ſimilia apud Ciceronem obvia, id eſt, exitum alicujus rei in ſe ſuſcipere. Vide Manut. ad Ciceron. lib. 1. ad famil. Ep 4. *A negotio* autem *dimittere*, eſt nullas partes illis aſſignare, ut fieri ſolet in ſocietate, ſed omne negotium in ſe recipere. Ita contra, *mittere in negotium*, Cicero pro C. Rabir. Poſt. cap. 2. dixit. *Nec interea locupletare amicos umquam ſuos deſtitit, mittere in negotium, dare partes.* Id eſt, eos recipere in ſocietatem, & dare partem aliquam adminiſtrandam, & ad negotiandum mittere in varia loca. Quod Iſocrates in Areopagit. pag. 146. in ſimili caſu de divitibus, qui locupletare tenuiores amicos ſuos conantur, καὶ ἐμπορίας ἐκπέμπειν, dixit. BURM.

Pittacia] Vid. ſupra ad cap. 34. Unice autem hæc illuſtrat locus Suetonii mox à Scheffero adductus, & quæ ibi Caſaubonus de titulis illis Apophoretorum. Et hæc præbere argumentum poſſunt, hanc cœnam liberam Saturnalibus fuiſſe celebratam.

Super hoc poſitus officium] Curtius: *Nobili Juveni Metroni ſuper armamentarium poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. At ne in vicniam quidem diverſorii quemquam commilitonum receptum eſſe, ſed per diſpoſitos, quos ſupra ſomnum habebat, omnes procul relegatos.* Sic ſcripti præſtantiores; vulgo, *ad ſomnum.* HEINS.

Apophoreta] Munera, nominata in iſtis pittaciis, quæ non ſolum in feſto Saturnaliorum, ſed & alias, quotiens magnum haberetur convivium, dabantur. D. Ambroſius in Exhort. ad Virg. *Qui ad convivium magnum invitantur, Apophoreta ſecum reportare conſueverunt.* SCHEFFER.

Argentum ſceleratum] Sic fuit inſcriptum uni ex pittaciis illis, titulus apophoreti, quo ſignificabatur id, quod ſequitur, perna ſcilicet, & cætera, ſed obſcure, ac ambigue, ut ſolebat aliquando in talibus. Sueton. Auguſt. cap. 75. *Saturnalibus, &c. ſi quando alias libuiſſet, modo munera dividebat, veſtem, & aurum, & argentum, modo nummos omnis notæ, etiam veteres regios & peregrinos: interdum nihil, præter cilicia, & ſpongias, & rutabula, & forpices, atque alia id genus, titulis obſcuris & ambiguis.* SCHEFF. Quid hoc monſtri? Opinor, *argentum ſceleratum*, ut ad argentum in ſceleti formam reductum (quale ſupra exhibitum in cœna) alludetur. HEINS. Etſi non plane capiam, cur ita dictum ſit argentum, non tamen ſollicitaverim vocem, & in plane inauditam *ſceletatum* refingerem. Forte *ſceleratum* vocavit eo ſenſu, quo porta, caſtra, & ſimilia *ſcelerata* dicta fuere, in quibus aliquid infelicitatis acciderat: ſic forte Argentum ſceleratum, quia domino inde aliquid mali obveniret, vel, quia cauſſa luxuriæ, vel ſimile quid, ut *ſceleratus amor habendi* Ovidio, *ſcelerata ſitis* Claudiano 1. in Rufin. 220. ubi egregia de hac voce notat Barthius Ubi & ſumi docet de unaquaque re, quæ horrenda eſt, & moleſta. Ita ut & ratione ponderis ſui ſceleratum dici poſſet; ut *immenſum argenti pondus* Horat. 1. Sat. 1. quæ ſi non quadrare alicui videantur, meminerit oportet, plurima in hac cœna

„pra quam accitabula erant poſita, cervical, offla, colaris. Adlata eſt „ ſeriſapia, & contumelia aecrophagiae, ſaeldate ſunt, & centus cum „ malo,

inſolentia eſſe, quæ, quia nos non capimus, fruſtra critica manu ſollicitari puto, ut in ſequentibus verbis, vel corruptis, vel extraordinariis, manifeſtum eſt. Argentum vero inter munera Saturnalitia fuiſſe docet Mart. IV. 89. & V. 20. & alibi. BURM.

Acitabula] Scribe, *acetabula*. TILEBOM. Poſſunt commode de vaſis genere noto capi, niſi quis malit *Ipſa pernarum acetabula*, ut vocat Plin. XXVIII. 11. intelligere. Tragurienſis codex habet *acetabula*, ut edi curavimus.

Offla] Ita mox, *offlam & tabulas*. & aliquanto inferius, *crucis offla*. Num utroque loco corrigendum, *offula*? SCHEFFER.

Colaſis] Κόλασις. Sic enim putet aliquis ſcribendum, quamquam in ipſo codice ſit *colaris*, non *colaſis*. Ut valde dubitem, cum præſertim hi tituli ſic ſint formati obſcure, ut nil certi de iis dici queat. SCHEFFER. Hæc prodigioſe corrupta. Nam paulo poſt etiam *offla* recurrit, quia autem præcedit *cervical*, hic intempeſtive ſubjungi *offam* vel *offulam* puto. κόλασις Schefferi vero plane inepta. Scripſit forte *infula collaris*, ut ſit *focale*, ſive faſcia, qua male adfecti fauces & collum muniebant, ut ex Horatio & Martiali ſatis notum. Ita quoque in Gloſſis *τίμμα offula*, ubi certe reſcribendum unicuique patet *infula*, ut eædem Gloſſæ reddunt. Et hæc conveniunt Trimalchioni optime, quem vidimus cap. 32. inter cervicalia minutiſſima poſitum, & circa cervices laticlavia mappa & veſte oneratum. BURM.

Seriſapia] Suſpicor, ſcribendum, *feria ſapa*. Seria, vas eſt vinarium, cujus meminit Terentius, Columella, alii. De ſapa Varro I. de Vita P. R. *Sapam appellabant, quod de muſto ad mediam partem decoxerant*. SCHEFFER. Conjecto, vilem potum *feri lactis* innui: dictum, ut ſupra, *feriſapius*, pro inſipido. *Seriſapia* vero potus reſpondet appoſite, *contumelia arophagia*, *edulio* ſcilicet ex *Lolio*. Sic pro Patav. *feri ſapia:* in MS. uno verbo poteſt legi. HADRIANIDES. Et hic locus eſt perdifficilis. Scribo: *ſeviſapia & contumelia, aſchiophagia ſola data ſunt*. Sapones ex ſevo fiebant, teſte Plinio in hiſtoria naturali. Hos vulgus videtur appellaſſe *ſeviſapia*. Fiebant & è ſevo adipata, & in res obſcœnas formabantur. Martialis in Apophoretis.

Si vis eſſe ſatur, noſtrum potes eſſe Priapum,
Ipſa licet rodas inguina, purus eris.

Vides, cur ludat nugator Trimalchio in ſeviſapiorum & contumeliæ nomine. HEINS. Non diſplicet Schefferi conjectura *ſeria ſapa*, nam, ſapam inter Saturnalitia munera & apophoreta fuiſſe, docet Martial. VII. 52.

Et Laletana nigra lagena ſapa.

Et contumelia] Quid hoc loco facit, *contumelia*? Num legendum, *centum melca*? Melca ſane genus eſt lactarii operis, notiſſimum quondam apud Romanos, ut ex Galeno, Paulo Ægineta, aliiſque novimus. Sed nil definio. SCHEFFER.

Æcrophagia ſaldata ſunt] An non legendum, *arophagia ſimul data*, vel, *acrapala*? TILEBOM. In his rurſum latere titulum novi apophoreti exiſtimo. Ac primum, illud *data ſunt*, diſtinctim à cæteris videtur ſcribendum, ut reſpondeat ſuperiori, *allata eſt*. Pro cæteris vero, neſcio, an legi poſſit, *acrophagias bylo*, vel potius, *acrophagia*, ſeorſum, ut illud *dare* ſit, neſcio quid, quod titulus iſte innuebat dandum. SCHEFFER. Lege *arophagia ſimul data ſunt & cenchrides*, pro Patav. *acrophagia, ſaledata ſunt, & tenſus*. Et MS. *acrophigia ſaldata ſunt, & centus*. Quid *arophagia*, proxime dictum; *Cenchrides* genus accipitrum, alias *tinnunculi*, & *triſtunculi*; nec his cum, *flagello, littorali mure, rana*, &c., ut ſequitur, male convenire exiſtimo. Eſt vero aliquid ponendum pro nihilo, ut ſic via fiat, & triſtis deſperatorum vox deinceps non toties audiatur. Nec invideo gloriam, quibus ad talia, habituris juxta tot Interpretum ſententias, nobile jam adminiculum collationis MS. & edit. Patav. plus mediorum & temporis ſuppetit. Schefferi quod is ſuppeditaturus *ceraſum* pro *cenſus* vix fero in Lipſienſi editione, cum ego Upſalienſi ante uterer, expreſſum animadverti. Sed nec conſtructio favet, licet *ſimul data* legamus; ſentioque verbo numeri multitudinis nomen ſubjectum plurale fuiſſe, tanto magis quod *ceraſa* voluit dicere non ceraſum, (quomodo ſi quis emendare audeat, ſimulque *malis* per me licet) ac in MS. poſt *malo* ſit (·) deinde obſcurum quid lateat ſub *malo*, acriculis *porris*, & *perſicis*, ſeu Perſarum angariis. Cenchrides vero ante & poſt conſimiles ſibi paratas quaſi harpyias inveniunt. HADRIANIDES. Monſtra verborum, forte, *ac creophagia allata ſunt*, quæ minime mihi à vulgatis abire videntur, ſed in obſcuris his titulis & apophoretis certi quid conſtituere periculoſum. Certe, quæ Hadrianides hic ſomniat, nugæ meræ. In reliquis quædam ſunt plana, & quæ in Apophoretis Martialis etiam occurrunt. Ut *cervical* epigr. 146. *Focale* epig. 143. *flagellum* epig. 55. & 79. *culter* epigr. 31. *muſcaria* epig. 66. & 71. *cœnatoria* epigr. 135. *tabula*, ſive, ut puto, *pugillares* epigr. 3. & ſeqq. *ſolea* epig. 65. inter Xenia vero *Porri* epig. 18. & 19. *murana* epig. 80. *Lepus* epig. 92. reliqua, pro noſtri Trimalchionis lautitia ſingularia & extra ordinem data. Hæc autem omnia apud Petronium valde ſunt mendoſa, & laborant pleraque prava diſtinctione, qua confunduntur tituli, & ipſa Apophoreta, quæ diſcernere etiam difficile puto. Flagellum autem

„ malo, porri, & perſica, flagellum, & cultrum accepit, paſſeres, & „ muſcarium, uvam paſſam, & mel Atticum, coenatoria & forenſia, „ offlam, & tabulas: accepit canalem, & pedale: lepus, & ſolea eſt adlata: muraenam, & litteram, murem cum rana adligatum; faſcemque „ betae. diu riſimus: ſexcenta hujuſmodi fuerunt, quae jam ceciderunt „ memoriae meae.

LVII. „ Caeterum Aſcyltos intemperantis licentiae, cum omnia ſublatis manibus eluderet, & uſque ad lacrymas rideret, unus ex conlibertis

autem & cultrum ad *contumelia* titulum referri oportere puto. BURM.

Et centus] Forte legendum *ceraſum*. SCHEFF.

Et cultrum] Ergo *cultrum* quoque rectum eſt in neutro. Citant ſaoe Lexicographi hoc hoe verſum Propertii ex lib. IV. El. 5.

Cum ſallenda meo pollice cultra forent.

Sed pro *cultra* apud Gryphium eſt *clauſtra*. Alii habent *clatra*, quod & Scaliger retinuit, qui in MS. ſuo legi ait *culta*. Denique vix cultris locus eſt in illo verſu, ut hoc teſtimonium non multum valeat. Obſervo tamen in antiquis gloſſis, titulo de Ferramentis, *Cultrum* μάχαιρα & in Gloſſis aliis: μαχαίρια κυλίας. *cultra*. Habet quoque Gloſſarium Tyronis & Senecæ, ut appellant. SCHEFFER.

Accepit paſſeres] Non habet illud *accepit*, quo poſſit referri. Ergo mutilum & hunc, & ſequentem alium huic ſimilem exiſtimo locum. SCHEFFER. Male hæc diſtincta videntur. Scribo: *cultrum accepit. Paſſeres & muſcarium: uvam paſſam & mel atticum. Cenatoria & forenſia: offlam & tabulas accepit.* Illud *paſſeres & muſcarium* ſunt titulus apophoreti; ſequitur deinde ipſum apophoretum, uva paſſa nempe, quæ intelligebatur per paſſeres, & mel Atticum, quod intelligebatur per muſcarium, quia fit per muſcas. Apes enim ſpeciem muſcarum præ ſe ferunt, & vice verſa Heliogabalus muſcas, *apes manſuetas* appellavit. Sic alius titulus, *cœnatoria & forenſia*, apophoretum offla, quæ intelligebatur per cœnatoria, quia offula pars cœnæ, & tabulæ, quæ intelligebantur per forenſia, quia tabularum uſus eſt in foro. Verbum, *accepit*, ad utrumque apophoretum refertur, neque deeſt aliquid hoc loco. SCHEFFER.

Cœnatoria] Scilicet veſtimenta. Petron. cap. XXI. *cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus.* Adde Martial. Apoph. Epigr. 135. SCHEFFER.

Forenſia] Et hic veſtimenta ſunt intelligenda, Sueton. Aug. 73 *Et forenſia autem, & calceos numquam non intra cubiculum habuit.* Adde & Calig. cap. 17. & Columell. XII. cap. 4. SCHEFFER.

Et pedalem] Quid? *pedalem*. An rectius, *pedulem*: eſt enim hoc inter tegumenta pedum. Cætera, quæ ſequuntur, plane mutilata ſunt. SCHEFFER. Etiam hæc ſic diſtinguenda: *Canalem & pedalem: lepus & ſolea, eſt allata. Murenam & litteram: murem cum rana alligatam, faſcemque beta.* De cætero ſunt integra, & exponenda, ut ſuperiora. *Canalis* dictum quod ad canes ſpectat, ſicut *pedalis*, quod ad pedes. Illo innuebatur lepus, hoc ſolea. Canalem & pedalem ergo habemus titulum apophoreti. Similis titulus eſt *murenam & litteram*. Per *murenam* innuebatur mus cum rana. Quia mus rana differt una tantum littera à murena. Per *litteram* faſciculus Betæ, quia beta inter litteras. Notum illud Juvenalis *Alpha & Beta puella*. Fruſtra ſeſe torquent, qui hæc emendant, vel aliter interpretantur. Omnia ad jocum erant facta. Tituli erant joco conficti, his reſpondebant apophoreta, ſed & ipſa non niſi jocoſa explicatione. SCHEFF. MS. & Patav. *& pedalem. Pedale* ποδεκμαγεῖον, πόδιον. Gloſſ. Philox. id eſt, quo pedes exterguntur. In Gloſſ. Cyrilli: ποδεκμάγιον, *pedale*. *Pedale* eſt ſocculus, qui pedi inducitur. Corn. Fronto de vocabul. differ. *Pedale* eſt menſura pedis. *Pedula* vero, quod pedibus præſtat utilitatem, ut ſcabellum, pedules faſciæ. De la Cerda. HADRIANIDES. Per *canalem* intelligere poſſimus inſtrumentum aliquod, in fiſtulæ modum factum, quali utebantur in oleo conficiendo. Columell. XII. 50. ubi cum *ſolea* conjungitur, quæ dubito an & huc faciat. Cum ea potius ad pedum ſoleam referri poſſit. Vel *canalis*, qualem deſcribit Celſus lib. VIII. cap. 7. quo crura fracta continentur, & ita cervicali & focali conveniret. *Pedalem* vero ſive *pedulem* faſciam, puto, qua pes involvebatur, de qua late egit Salmaſius ad Lamprid. Alex. Sever. cap. 40. ſed hæc admodum obſcura adhuc eſſe exiſtimo. BURM.

Murenam & literam] Scriberem, *murenam accipit & murem*, &c. TILEBOM. Lege *litoralem*: hoc enim genus ranis vicinum eſt. Alludere autem ad βατραχομυομαχίαν Homeri voluiſſe inſtituto hujus apophoreti nec ipſum incredibile eſt. REINES.

Faſcemque beta] Columell. lib. X. 251.

Nomine tam Grajo, ceu litera proxima prima.

Sexcenta] Solemnis numerus, de multitudine. Vide Gudium ad Phædri lib. I. fab. 25.

Ceciderunt memoria mea] Hoc Patavinus finxit è MS. *ceciderunt memoriæ meæ*. An ut dicimus *cadere cauſa*,

„ tis Trimalchionis excanduit, is ipſe, qui ſupra me diſcumbebat, &, „ [a] Quid rides, inquit, berbex? an tibi non placent lautitiae domini mei? „ tu enim beatior es, & convivare melius ſoles. Ita tutelam hujus loci „ habeam propitiam, ut ego, ſi ſecundum illum diſcumberem, jam illi „ balatum duxiſſem. Bellum pomum, qui rideatur alios. larifuga neſcio „ quis

[a] CONLIBERTUS.

cauſa, id eſt, à cauſa; ſic *ceciderunt memoria*, pro è memoria? vel potius legendum, *exciderunt memoria mea*, vel *memoria mea?* HADRIANIDES. Supra cap. LIV. *Nondum mihi exciderat coquus*. HEINS.

Cum omnia ſublatis manibus eluderet] *Sublatis manibus* admirantis eſt. Sed hic per ironiam Aſcyltos hoc geſtu uſus eſt. HEINS. Vide ſupra ad cap. 40.

Supra me] Vide ſupra cap. 37.

Berbex] Hoc eſt, *vervex*. Gloſſæ. *πρόβατον*, *berbex*. Hinc habeas *berbicem*, pro *vervecem* in libris optimis Vopiſci. vita Aurel. in fine, quod Salmaſius notavit. SCHEFF. Antiqua ſcriptura *berbex*. Sic apud Martialem in Apophoretis, codex veterrimus bibliothecæ Thuanæ lemma epigram. CCX. exhibet, *caput berbecinum:* in Putaneo & Rottorphiano; *caput verbicinum*, vidi exaratum. HEINS. Scribebant *verbex* & *berbex*, ita in inſcriptionibus Fratrum Arvalium apud Gruter. pag. CXXI. *Verbex:* ut & in illa, quam edidit nuper Philippus à Turre, in cujus tamen ſecunda Tabula pag. 389. BERBECES II. occurrit, convicium autem hoc illuſtravit Taubmann. ad Plaut. Perſ. Act. II. ſcen. II. verſ. 2. & Bacchid. Act. V. ſcen. II. verſ. 3. BURM.

Beatior] Opulentior, ditior. Ut apud Martialem x. epig. 82.

Sed ſi non fias, quadrante beatior uno.

Item lib. x. Ep. 87.

Certent muneribus beatiores.

Seneca ep. 45. *Beatum vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit*. SCHEFFER.

Convivare] Lege *convivari*. TILEBOM. Convivia lautius facere, & plus impendere in ea ſoles. Ennius in Sat. *Malo Hercle ſuo magno conviviat ſine modo*. Sic & alii. SCHEFFER. Vide Voſſii de Analog. lib. 3. cap. 7.

Tutelam hujus loci] Deum tutelarem. Eſt autem *tutela loci* dicta, ut *tutela navigii* infra cap. CVIII. Inſcriptio vetus apud Gruterum, pag. 105.

DEO TUTEL.
GENIO. LOCI.

SCHEFF. Trimalchionem. HEINS. Inſcriptio vetus apud Fabrett. cap. II. pag. 79.

TUTELE LOCI.
CL. SERGIANUS. &c.

cujus notæ adeantur. Inſcriptio alia Fratrum Arvalium apud Philipp. à Turre pag. 389. SIVE DEO SIVE DEAE IN CVIVS TVTELA HIC LVCVS LOCVSVE EST. Similem nuper produxit Vir eruditiſſimus Joannes Vignolius, qui egregie columnam Antonini nuper effoſſam illuſtravit, in Inſcriptionibus ſelectis:

DEO
IN CVIVS TVTELA
DOMVS EST.

Eſt autem Genius Gaji, ſive Trimalchionis, ut dicitur cap. 53. Et ita in numinis conſpicitur ſæpe tutela, effigie mulieris ſedentis. Ut egregius Nervæ apud Triſtan. tom. I. pag. 361. ubi *Italia tutela* conſpicitur, & à Triſtano doctiſſime explicatur. BURM.

Secundum illum] Juxta, apud illum. Petronius infra cap. CXXXI. *Deinde ut remotis omnibus ſecundum invitantem conſedi*. SCHEFFER.

Jam illi balatum duxiſſem] Corrige: *jam illi alapam tum duxiſſem*, vel *dudum duxiſſem*. *Ducere alapam*, habes apud Phædrum noſtrum v. cap. 4. cæteroſque, quos ibi notavimus. SCHEFFER. Opinor, *jam illum balatum interdixiſſem*. Ut vulgari ac plebejo more dictum ſit. Nam ſcriptores terſi dixiſſent, *balatu interdixiſſem*. *Vervecem* antea dixerat, cui nunc *balatum* aſſignat. Varro rei ruſticæ lib. II. *Cui Coſſinius, quoniam, inquit, ſatis balaſti, ò Fauſtule*. Arnobius lib. III. pag. LXXII. *Si novenarius numerus cognomen Novenſilium ducit, Cornificius balare convincitur*. Ubi, neſcio quo jure, Elmenhorſtius *labare* reponit. Sed longius hæc emendatio abit. Verius eſt, voluiſſe Arbitrum, *jam alapatum illi duxiſſem*, pro alapam. Sic apud Quintilianum lib. VI. *colaphum tibi ducam: & formulam ſcribam, quod caput durum habeas*. *Alapare*, *ῥαπίζειν* interpretantur Gloſſæ veteres Græco-Latinæ. Hinc *alapa* & *alapatus* pro colapho. Papias, *Alapare*; *alapas minari*, quod in aliis Gloſſis eſt *alapizare*.

„qui non valet lotium ſuum. ad ſummam, ſi circumminxero illum, ne-„ſciet qua fúgiat. Non me-Herculem ſoleo orto fervere, ſed in molle „carne vermes naſcuntur. Ridet. quid habet, quod rideat? Numquid „pater faetum emit? Lana, eques Romanus es. & ego Regis filius. Qua „re

zare. *Alapator*, *gloriator*, *jactator*, in aliis Gloſſis, quod à mimis tractum. In Catholico Iohannis de Janua, *Alapus*, *qui alapas patiendo ſibi victum parat.* HEINS.

Bellum pomum] Suſpicatur N. Heinſius, *promum.* placet, ut ſit reſpectus ad liberalitatem ampliorem, de qua ſupra. SCHEFFER. Scio φυτὸν, *plantam*, hominem dici: ut & dialecto noſtra *in* ψόγοις, fructum, *eine Frucht* ſed hic præferam legere χλευαστικῶς prolatum, *Bellum Momum!* quaſi diceret redivivum Momum, qui quoſvis carpere & ridere ſolens, *& quatis adſpergere cunctos.* REINES. Reineſius vult, *Momum.* Sed ſequitur *lariſuga* in primo caſu, ex quo veriſimile, tali caſu & hoc poſitum fuiſſe. At vero *momum* quarti caſus eſt. Manet ergo locus ſententia mea corruptus Nam nec *promum* noſtrum amplius placere poteſt. SCHEFFER. Illud *pomum* hic non fero, & ejus loco *Comum* reponendum cenſeo. Comus commeſſationum Deus, unde comus hic loci pro convivatore, A Como etiam comœdiæ dictæ ſecundum quoſdam, quod in iis crebræ commeſſationes. Atque huc referenda illa Naſonis Triſtium ſecundo, loco non ſatis intellecto:

Accius eſſet atrox, conviva Terentius eſſet,
Eſſent pugnaces, qui fera bella canunt.

Tabellæ comicæ, in quibus comeſſationes depictæ, apud Plinium Nat. Hiſt. lib xxxv. cap. x. Varro de L. L. vi. *Comiter*, *hilare atque luculenter*, *cujus origo Græca* κῶμος, *inde Latine comiſſatio dicta*: *à Græcis*, *ut quidam dicunt*, *comædia.* HEINS. Etſi nobis plebeji hujus convicii ratio & uſus non conſtet, nihil tamen contra codicis Traguſienſis auctoritatem moverem. Nam, ut Plautus *caſſa nuce non emere*, & alii fere eodem modo dixerunt, de homine vili, & quem contemnebant. cur non & ex pomo putri vel vili potuerit vulgus ſimile adagium ducere. Braſſicanus, cujus adagia Eraſmi adjuncta leguntur, ex Athenæo lib. iii. cap. 7. adducit φαυλότερος φαύλου μήλου. BURMAN.

Qui rideatur alios] Pro, *rideat*, etiam infra habemus cap. 61. *Etſi timeo ſcholaſticos illos*, *ne me derideant. tu videris*, *narrabo tamen*, *quid enim mihi auſert*, *qui ridetur.* Id eſt, *qui ridet.* HEINS. Codex Trag. *rideatur.* Nec mutandum: nam ſimilia ſupra vidimus. Et ita infra cap 61. ut notavit Heinſius.

Lariſuga] Mallem, *luciſuga*, ut *transfuga.* Niſi quis exſtimet, lariſugam accipiendum, pro deſertore laris domuſque ſuæ, vagabundo, errone. SCHEFFER. Diſtinguerem, *lariſuga neſcio quis*; *nocturnus*, *qui non valet lotium ſuum. nocturnus* eſt fur. Horat. I. Sat. 3. 117.

Et qui nocturnus divûm ſacra legerit. BURM.

Non valet lotium ſuum] Optime: quomodo Varro iv. de LL. *denarii*, *quod denos æris valebant.* Eſt autem quaſi proverbiali genere dictum de homine nullius precii. SCHEFFER.

Circumminxero] Paulo poſt: *at ille circumminxit veſtimenta ſua.* Sic enim conjunctim lego ibi, ut hoc loco. Nam & in pridem editis Petronius ad hoc exemplum uſurpavit *circumamictus*, *circumtonſus*, *circumtumulatus*, &c. SCHEFFER.

Non meherculem ſoleo orto fervere] Lege, *non mehercule mi ſolet cor cito fervere. Sed in molli carne vermes naſcuntur*: Seneca de ira lib. ii. cap. xix. *Volunt itaque quidam ex noſtris iram in pectore moveri*, *effervente circa cor ſanguine.* Apud Naſonem:

Et fervent multo linguaque corque mero. HEINS.

Sed in molli carne vermes naſcuntur] Hoc eſt, ſi nimium ſumus remiſſi languidique, perdimur. *Mollis caro* eſt flaccida, & humoribus abundans. Quomodo *corpus molle* Celſo uſurpatur. Ut lib. ii. cap. 2. *ſubeunt lippitudines*, *tormina*, *febres*, *maximeque in mollioribus corporibus. ideoque præcipue in mulieribus.* Eodem modo *pecus molliſſimum* oves appellavit Columella lib. vii. cap. 2. SCHEFFER.

Foetum] Leg. *foenum.* TILEBOM. Prava eſt hæc diſtinctio, quid enim, *lana eques es?* Itaque illud *lanæ* conjungendum antecedentibus. Porro *foetum lanæ emere* hic ponitur pro, rem facere ineptam ac ridiculam, credo, quod lanarum cauſſa fœtus habeantur educenturque. hic enim fructus eſt ovilli pecoris, ut notum. SCHEFFER. Hæc nihili ſunt. Forte, *numquid pares fatuum me? Itane*, *eques Romanus es? Pares* pro appares, quod eo ſignificatu ſæpe occurrit apud auctores de limitibus regundis, & Martialem non ſemel. Nec aliter Maroniana illa veteres Grammatici interpretantur: *coeli cui ſidera parent.* HEINS.

Lana Eques Romanus es] Lege *Lamia*, & ſic alibi cognomen Æliorum, à Lamo rege, qui Formiis & Minturnis imperavit, deſcendentium: Horat. lib. 3. Od. xvi. REINES. Reineſius vult *Lamia*, quia cognomentum hoc in familia Ælia. Sed ſermo eſt de Aſclyto. Quomodo ergo nunc fit Lamia, vel in familiam venit Æliam? totus locus hic eſt valde obſcurus & corruptus; quid enim vult illud *pater*, quod præcedit? quis eſt pater ille, aut cujus eſt pater? ego ſcribam feſtinantem per compendia puto primum ſic ſcripſiſſe; *numquid G. inter foetum emit l. a. n. a, ex eo deinde foetum eſt*, quod nunc præfe-

Digitized by Google

„re ergo ſerviviſti? quia ipſe me dedi in ſervitutem; & malui civis Ro„manus eſſe, quam tributarius: & nunc ſpero me ſic vivere, ut nemini „jocus ſim. Homo inter homines ſuos, capite aperto ambulo: aſſem aera„rium

rınt Codicea. *G. inter*, vel *ga. ter.* eſt *Gajus Noſter*, quomodo & in ſuperioribus Trimalchionem vocant. *l. a. n. a.* ſignificant *quinquaginta nummos aureos*, Ut ſic locus totus integre videatur ſcribendus: *Num quid Gajus noſter foetum emit quinquaginta nummis aureis? at eques Romanus es?* SCHEFFER. Interlinearis MS. lectio *leva* (forſan *lana*) ſuper *lana* emendationem hanc non ſiſtit, nam infra io ſimili, pro *lana*, nec *lave* nec *lana* locum habet: videnturque non unius eſſe hæ tales notæ, quæ non ſemper ſibi conſtant, ut conferenti patebit. HADRIANIDES.

Et ego] Iſta mihi lectio non placet. Scribo: *At ego Regis filius*. Sententia: Tu gloriaris, eſſe te Romanum equitem; ego vero nihilo ſum minor, cum ſim regia filius. Sed objiciea fortaſſis, atque dices, ſi es regis filius, quare ergo ſerviviſti? Hoc factum eo, quia civis eſſe malui Romanus, quam rex tributarius. SCHEFFER. Oblique hic Pallantem Claudii libertum perſtringit, ut reor, qui ab Arcadiæ Regibus (credo, quod Evandro Pallas erat filius) oriundum ſe ferebat. Quo nomine quam putide Scipio illi ſit adulatus, ſine rubore legi vix poteſt apud Tacitum XII. Annal. cap. LIII. ſed & Acte liberta, Nerooi in deliciis, ab Attalo Rege ſe genus ducere jactabat, apud eumdem Tacitum, Suetonium & Xiphilinum, ſolita libertinia arrogantia. HEINS. Recte Heinſius jactationem libertorum hic tangi notat, quo & referas illa Horatii lib. II. od. 4.

Neſcias, an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes,
Regium certe genus & penates
Moeret iniquos. BURM.

Quare ergo ſerviviſti] Forte, *quare, roges, ſerviiſti?* GOES.

Civis Romanus] Nimirum per manumiſſionem, quæ cum libertate ſimul dabat civitatem. De qua vide Illuſtr. Spanh. Orbem Romanum Exerc. I. cap. 3. & Exerc. II. cap. 5. Hac arte vero peregrini emebant civitatem Romanam, dando ſe in ſervitutem Romano, adjecto pacto, ut manumitterentur. Sed inanem & mendacem hanc eſſe hominis nequam jactatiooem patet ex iis, quæ addit, ſe quadraginta annos ſerviſſe, & capillatum puerum veniſſe in coloniam. Mereretur fidem, ſi major natu ſe mancipaſſet Civi Romano, & poſt breviſſimam ſervitutem manumiſſus fuiſſet. BURM.

Nemini jocus ſim] Horatius II. Sat. 5.

——— *Hac mea cura eſt*
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus ———

Cicero Or. pro Flacco: *Num illos putatis, quibus jusjurandum jocus eſt.* SCHEFFER. Phædr. I. Fab. 21.

Quicumque amiſit dignitatem priſtinam,
Ignavis etiam jocus eſt in caſu gravi,

ubi v. Scioppii notas.

Inter homines ſuos] Scribendum arbitror, *inter homines vos*. ſenſus eſt, non minus homo ſum, quam vos eſtis. Illud *homo* ſignificanter de libero eſt poſitum, ut ſupra, *me hominem inter homines voluit eſſe*. Servos olim vix in hominum numero habitos, non uno loco Seneca conqueritur: & adde Macrob. I. Sat. cap. 11. SCHEFFER. Sic recte: & *ſuos* intellige liberos, qui ſui juris ſunt. Sic id verbi accipitur l. 7. §. 9. ff. ex quibus cauſis io poſſeſſ. eatur. *Adeo autem latitatio animum & affectum latitantis deſiderat, ut recte dictum ſit, furioſum hinc venditionem pati non poſſe, quia ſe non occultat, qui ſuus non eſt.* Similiter *meus*, mei juris, ut apud Perſium.

Poſtquam meus à Prætore receſſi,

Ubi vetus interpres; *Meus* dicit, *id eſt, liber, mei juris.* GOES. Nimis acuta eſt Goeſii explicatio. Lege *homo inter homines ſum, capite aperto ambulo.* Non autem cum Scheffero ad ſtigmata à ſervia celari ſolita reſpexiſſe magis crederem, quam ad luxuriantes & libidinantes, qui tecto capite obibant ganeas & loca ædilem metuentia, quos *furtim conſpatiantes* vocavit ſupra cap. 7. ubi vide quæ de centone & pallio, quo ſe velabant, & obvolvebant caput, viri docti congeſſerunt, & ita, ſe neque eſſe lari ugam neſcio quem, id eſt, vagantem, neque nocturnum, indicabat. BURM.

Capite aperto] Libere, ut me conſpicere poſſint atque contueri omnes. Plaut. Captiv. III. ſcen. I. *In tribu aperto capite ſontes condemnant reos.* Vult, condemnare libere, abſque verecuodia, vel metu. Solebant nempe flagitioſi, præſertim vero ſervi, ob flagitia notati in fronte, velare ſe, quoquo poſſent modo. Ita Gyton & Encolpius finguntur aluiſſe crines iſto fine, hinc Eumolpua cap. CV. *Quia nocentes horridoſque habebant capillos, juſſi ſqualorem damnatis auferri, ſimul ut nota quoque literarum, non adumbrata comarum præſidio, tota ad oculos legentium accederent.* Advocati apud Plautum faciunt id veſte, Act. III. ſc. 4. Pœnuli.

Adeſte quaſo, Ad. quippini quia ſi voles
Operire capita, ne nos leno noverit,
Qui illi mala rei tanta fuimus illices. SCHEFF.

Aſſem ærarium] Hoc intelligo. Suſpicor, ſcribendum, *aſſem, ceratium*, quaſi diceret, non aſſem, imo ne ceratium quidem. De ceratio nummo habea apud Hottomannum Rei Num. p. 115. Imo potius, *aſſem ærarium*, arbitror legeodum. *Aſſis ærarius* dicitur, (ut apud Ciceronem pro Quintio, *æraria ratio*) io,

qui

„ rium nemini debeo. conſtitutum habui numquam : nemo mihi in foro „ dixit. Redde quod debes. Glebulas emi ; lamellulas paravi : viginti „ ven-

qui eſt æris alieni , unde *ærati* & *obærati* dicimur. Ciceronis verba hæc ſunt : *Hoc eo per ſe agebatur , quod propter ærariam rationem non ſatis erat in tabulis inſpexiſſe , niſi ad Caſtoris quæſiſſes , quantum ſolveretur.* Sicut hic *æraria* illa eſt de alieno ære , quantum ſolvendum, ſic *aſſis ærarius* , qui de alieno , pecuniaque mutuo accepta SCHEFFER.

Conſtitutum habui numquam] Puta , diem , quo cui litem intenderem. Cic. in ep. ad Marium : *Si quod conſtitutum habes cum podagra , fac in alium diem differas.* SCHEFFER. Vide ſupra ad cap. xv.

Redde quod debes.] Formula eſt apud Senecam 3. de benef. cap. 14. *Æquiſſima vox eſt , jus gentium præ ſe ferens , Redde quod debes :* Item ep. 18. Apud eumdem lib. 7. cap. 21. Pythagoricus ad ſutoris, cui quatuor denarios debebat, mortui tabernam reverſus, *Ille tibi vivit* , inquit ad ſeipſum, *tu illi redde quod debes*, inſeruitque per cloſtrum denarios , exigens à ſe pœnas improbæ cupiditatis, ne alieno adſueſceret. Uſus eadem ſervus, repoſco acerbior, apud D. Matthæum cap. 18, 28. ἀπόδος μοι ὅτι ὀφείλεις. REINES.

Glebulas] Agellos. Juvenalis Sat. xiv.

——— *Saturabat glebula talis*

Patrem ipſum ———

Apulejus ix. Aſ. *Jamque totam frugalitate ſpoliatum ipſis etiam glebulis exterminare geſtiebat.* SCHEFFER. Id eſt , terrulas, lib. 6. C. Th. de patrocin. Vic. & Oper. Publ. Græce γνίδια , poſſeſſiones , tenementa; nobis *Landerey*. Inde glebalis functio, præſtatio, penſio , munus glebale , id eſt , onus quod ſequebatur glebam in Legibus Codicum ; Vetus enim Jus Romanum ignorat hoc vocabuli ea ſignificatione. Græci etiam mediorum ſeculorum βῶλον appellant ; unde in Juliani ep. xi. & Syneſii ep. 38. πατρῷα βῶλος , id eſt , prædium ſeu caſamentum paternum. Antiqui glebam dixerunt terram ligatam , ſeu ceſpitem cum herba. Verſificator lexicus manuſcr. de Verbis raris: Iſidorus *glebam terram vocat ; inde glebones* : id eſt, γηπόνοι, terricolæ , ruſtici, aratores. REINES.

Lamellulas paravi] Has ego lamellulas hic non intelligo. An ſcripſit, *etiam cellulas paravi ?* Num potius legendum , *ſamellulas ?* ut ſit diminutivi *ſamella* diminutivum , quomodo mox *pedicellum* uſurpat. SCHEFFER. Dediminutivum *lamellula* à lamella , lamula , hoc à denominativo *lama ;* lama vero lacuna major , lacus , foſſa , aquarum conceptaculum , vel collectaculum. In fundorum cenſu etiam lacus, piſcinæ , vivaria erant. In antiquis piarum Traditionum chartis ſimul exprimuntur *area vel ariales terra , terra araturia cum campis , jugeribus , bubbis , de pratis carrada cum cultis & incultis , viis & in viis , exitibus & reditibus , paſcuis , ſilvis , aquis , aquarumque decurſibus , molinis ; cum domibus , ædificiis , cum omnibus adjacentiis , cum mancipiis & omni eorum ſupellectile* : hæc enim ſunt quæ villam fundumve perficiunt. Glebulis igitur vel terris emtis etiam lamas adjecit Trimalcio. More ſuo, quo frequenter Diminutivis utitur, de quo ad cap. xxxv. Etiam hic dicit *glebulas , lamellulas* , & mox *pedicellum*. Eum vero è Stoicorum ſchola accepiſſe videri poteſt, qui, ut rerum mediarum contemtum aliis perſuaderent, etiam ea , quæ magna putarentur τοῖς πολλοῖς & expetibilia, adpellationibus minutivis extenuabant. Hinc illa apud Epictetum & in libris Marci Imp. ψυχάριον , σωμάτιον , αἱμάτιον , σαρκίον , ἀγρίδιον , οἰκίδιον , ἱππάριον , δουλάριον, δοξάριον. Aliud ſpectavit Ariſtoteles jubens in talibus τὸ μέτριον παρατηρῆσαι , 3. Rhet. 2. nimirum dum format Oratorem. REINES. De lama ſeu lamis , unde Dn. Reineſius *lamellulas* deducit & neſcio quibus non promtis formularibus ac Legendis fragmentum hoc paſſim in diſcrimen non neceſſario adducit, ſic Voſſius in Etymol. *Lama* πηλώδεις τόποι, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Similiterque Feſtus: *Lacuna* ; inquit, *aquæ collectio , quam alii lamam , alii luſtrum dicunt.* De eadem voce ſic vetus Interpres ad illud Horat. Epiſt. 13. lib. 1.

Utribus uteris per clivos , flumina , lamas.

Lama , inquit , *lacuna majores continentes aquam , pluviam* , &c. Ennius:

Silvarum ſaltus , latebras , lamaſque lutoſas.

Sed mihi non videntur *Lamellulæ* noſtræ eſſe à *lama* , ſed potius à *lamina* , unde *lamella* , hinc *lamellula* ; *lamina* autem quemvis metalli fructum bractea craſſius in latitudinem ductum ſignificat, poſſentque hic *lamellulæ* pro argenteis, æreis , & id genus vaſis ac ſuppellectili accipi. Quintil. lib. 4. cap. 2. *Tenuem laminam ducere , quam cælatura altior rumpat.* Vitruv. lib. 3. cap. 3. *Speculum argenteum tenui lamellula ductum.* Seu, *majorem dies partem in æruginoſis lamellis conſumit.* Neque hic Trimalchio loquitur, ut Reineſius tradit , ſed alius Sevir. quanquam par omnium ratio ſeu Stylus. HADRIANIDES. Hadrianides putat, poſitas has lamellulas pro argenteis, æreis, & id genus vaſis ac ſuppellectile , quod mihi non perſuadet, nimis enim dura eſt figura. Reineſius exponit lacus, piſcinas, vivaria à lamis. Sed qui agros ac glebas emit, habet has fere ſociatas, nec parantur ſeorſum, ſaltem lamellulæ pro piſcinis durum eſt, cum ne ipſæ lamæ quidem tale quid ſignificent , verum loca depreſſa , in quæ aquæ pluviæ concurrunt. Putem ergo, ſcripſiſſe noſtrum , *ſamellulas* , & intellexiſſe ſemina, quibus ulmaria fiunt, Columellæ deſcripta lib. v. cap. 6. *Samellula* eſt à *ſamera* , ſicut *puellula* à *puera*. Nam à *puera* eſt *puella* , & *puellula* , ſic ergo & à *ſamera* ,

 ſamella

Digitized by Google

,, ventres paſco, & canem: contubernalem meam redemi, ne quis in il-
,, lius manus tergeret: mille denarios pro capite ſolvi: Sevir gratis factus
,, ſum:

umella, & *ſamellula*. Hoc itaque vult, ſe emiſſe ſibi terræ aliquam portionem, & in ea feciſſe ulmarium, conſeviſſe ſpatium illud ulmis. SCHEFFER. Per *glebulas*, Furcifer fundos deſignat, per *lamellulas* paratam pecuniam. Seneca de benef. lib. VIII. cap. X. *Nunc volo tuas opes recognoſcere, laminas utriuſque materia, ad quas cupiditas noſtra caligat.* Per *laminas utriuſque materia* aurum & argentum deſignat. Idem Seneca de vita beata cap. XXI. *Saculum illud, in quo cenſorium crimen erat pauca argenti lamella.* Dixerat jam antea Naſo:

Et levis argenti lamina crimen erat. HEINS.

Certiſſima Heinſii expoſitio, ſi modo capiat de pecuniæ loco paratis maſſis, non ſi de ſignata pecunia; & meræ nugæ, quæ de lacubus, cellulis, femellulis, ſamellulis, comminiſcuntur. Lamina de argenti & auri maſſis dicitur, Horat. II. od. 2.

Nullus argento color eſt, avaris
Abdita terris inimice lamna,
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

Ovid. XI. Met. 124.

Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.

L. 27. §. 6. ff. de Aur. Arg. & mundo. *Argentum factum recte quis ita definierat, quod neque in maſſa, neque in lamna, neque in ſignato, neque in mundo, neque in ſuppellectili, neque in ornamentis inſit.* Unde apparet, male hic quoſdam lamellulas intelligere ſupellectilem, vel pecuniam ſignatam capere, cum ditiores in Theſauris ſuis auri & argenti maſſis repoſitas haberent. Maſſam vocat Ovidius lib. III. Amor. eleg. 8.

Æraque & argentum, cumque auro pondera ferri
Manibus admorat: nullaque maſſa fuit. BURM.

Viginti ventres paſco] Plautus Perſa I. ſc. 2. *Numquam quiſquam meorum majorum fuit, quin paraſitando paverint ventres ſuos.* Sen. ep. 17. *Facile eſt paſcere paucos ventres.* SCHEFFER. Hoc de ſe jactitat, qui herè ſervus fuerat, aliqua ſimilis Demetrio Pompei Magni Liberto, qui τότε πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώπων εἰς Πομπήιον ἀποβλεπόντων ἐθεραπεύετο παρ' ἀξίαν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενος. Plut. Cat. min. de quo Seneca de tranquill. an. cap. 8. *numerus illi quotidie ſervorum, velut Imperatori exercitus, referebatur, cui jamdudum divitia eſſe debuerant duo Vicarii, & cella laxior.* Idem ep. XVII. *Turba ſervorum, ad quos paſcendos tranſmarinarum regionum eſt optanda felicitas. Facile eſt paſcere paucos ventres, & bene inſtitutos, & nihil aliud deſiderantes quam impleri.* REINES. Diſtingue, *viginti ventres paſco, & canem: contubernalem meam,* &c. HEINS. Faſtidioſe, & arroganter. *Paſcere* enim proprie dicebantur illi, qui aliis quotidie convivia & cœnas dabant, qui Reges dicti à paraſitis ſuis. Spart. Adrian. cap. 17. *Ad deprehendendas obſonatorum fraudes, cum cumplurimis ſummatibus paſceret fercula de aliis menſis juſſit apponi.* Ubi v. Salmaſ. & ad Lampr. Sever. cap. 41. Et ita Porphyr. ad Horatium lib. III. od. 21. verſ. 7. notat, Poëtam *ſignificare, ſe Corvinum paſcere,* quod Acro reddidit *invitare ad cœnam.* Et uterque lib. I. Sat. 4. verſ. 88. *Qui prabet aquam* interpretatur, *qui paſcit, qui prandium exhibet, convivatorem.* Et ita hoc loco poſſet capi, hunc hominem lautum viginti ſibi paraſitos, (quos elegantiſſime à voracitate *ventres* vocat, ut apud Terent. Phorm. Act. V. ſcen. VII. verſ. 7.) aſſeclas & menſæ conſortes habere. Quamvis etiam de viginti ſervis capi poſſe minime diffitear, quos etiam proprie *paſcere* dicuntur domini, ut docuit Caſaubonus ad Spart. Adrian. cap. XI. Apulej. I. Met. de Milone dite, ſed avaro, *neque prater unicam paſcit ancillulam.* Ubi videndæ Pricæi notæ, in utroque autem ſenſu elegans tranſlatio eſt à beſtiis, quas ſaginabant. Paraſiti enim nihil ſervis meliores, hi vero fere beſtiarum numero in familiis veterum habiti, quare & lepide Satyricus ventribus his viginti canem, ut ejuſdem loci & ordinis animal, addit. BURM.

Contubernalem meam] Quæ, cum ſervirem, mihi juncta contubernio fuiſſet. Unde apparet, ſi manumitterentur ſervi, eorum contubernales non ſimul fuiſſe liberatas, ſed manſiſſe in ſervitutis conditione. Et ita multas inſcriptiones, quas congerit Fabrettus cap. IV. pag. 315. de libertis, qui contubernalibus ſuis titulos poſuere, capiendas exiſtimo, quamquam & libertas jam factas contubernalium nomen retinuiſſe etiam veroſimile eſſe poſſit ex quibuſdam ibidem lapidibus. Et hinc in lege 81. ff. de condit. & demonſt. JCtus de hac formula, *Stichus ſi rationes reddiderit, cum contubernali ſua liber eſto,* diſquirit, unde apparet ſervos ſæpe ſine contubernali libertate donatos. Vide & l. 31. ff. de ſtatuliberis. Et in l. 20. ff. de aliment. & cibar. legat. Stichus manumittitur, & ei jam libero contubernalis legatur, & in l. 41. §. 2. ff. de legat. 2. *omnibus libertis meis, & quos vivus, & quos his codicillis manumiſi, vel poſtea manu miſero, contubernales ſuas, item filios, filias lego.* Unde efficitur, tales libertos nullum jus in contubernales & filios ex iis natos habuiſſe, antequam liberalitate Patroni ſui vinculo etiam ſervitutis eximerentur. Noſter autem ſuis nummis redemerat, & pro capite, id eſt, libertate (nam ſervos caput non habere notiſſimum eſt) M. denarios ſolverat. BURM.

In illius manus tergeret] Abeſt quidpiam. Quid? ſi legamus, *in villis illius manus tergeret?* Illud *villis* potuit omiſſum eſſe ob ſimilitudinem ſequentis vocabuli,

Digitized by Google

„ſum: ſpero ſic moriar, ut mortuus non erubeſcam. tu autem tam labo-„rioſus es, ut poſt te non reſpicias? in alio peduculum vides, in te ri-„cium non vides? tibi ſoli ridiclei videmur? Ecce magiſter tuus, homo „major natus; placemus illi: tu laeticuloſus, nec mu nec ma argutas? vaſus

buli, *illius.* Et villos memorat in cane Columella VII. cap. 12. laudatque eum, qui eſt *amplo villoſoque pectore.* Porro crines vice mantilium fuiſſe conſtat vel ex alio noſtri loco cap. XXVII. ubi ait: *digitoſque paululum aſperſos in capite pueri terſit,* SCHEFFER. Mirum, ſi contubernalem iſte canem habuit, in cujus villis manus tergeri poſſent. A librario iſtud eſt; nos legamus, *Canem contubernalem* habuiſſe, eam redemiſſe, *ne quis in illius capite manus tergeret:* (hoc enim ſolebant domini, hoc Trimalcio in pueri capite fecerat cap. 27.) mille denarios pro ea ſolviſſe: nimirum τὸ *capite* loco ſuo exciderat, in eumque revocandum eſt. *Canis,* Κανὶς autem, quaſi diceret *Novella*, muliebre nomen ex hiſtoria ſumtum. Fuit hoc nomine Liberta Antoniæ, eique à manu, dilecta Veſpaſiano, Suet. cap. 3. 21. & Domit. cap. 12. παλλακὴν adpellat Xiphilinus. In lapidibus notavi Cænidas, *Æliam, Aſiniam, Aureliam, Flaviam, Viniciam.* REINES. Recte Reineſius, quod & mihi in mentem venerat, niſi ſcripſerit *in illius ſinu manu tergeret.* Sic fovere manum in ſinu alterius, Senecæ de providentia cap. III. *Quid ergo? felicior eſſet, ſi in ſinu amica foveret manum?* HEINS. Videri poteſt, ſcripſiſſe Petronium: *ne quis in illius mammas manus tergeret.* Martial. III. LIII. ad Chloen.

Et vultu poteram tuo carere,
Et collo, manibuſque, cruribuſque
Et mammis, natibuſque clunibuſque.

Vicinitas duarum vocum, *mammas,* & *manus,* effecit, ut una abſorberetur ab altera. GOES.

Sevir gratis factus ſum] Quo reſpexit Mamertus in Panegyr. *refertur nuntius, conſulem me creatum ſine impendio.* Anonym. in litt. Lucii Roma. HADRIANID. Erant enim functiones ejuſcemodi libertis pretio emendæ. Gruter. in opere inſcriptionum p. CCCC. 7.

P. DECIMIVS. P. L. EROS.
MERVLA MEDICVS
CLINICVS. CHIRVRGVS
OCVLARIVS. VI VIR
HIC. PRO. LIBERTATE. DEDIT. HS. IↃↃↃ.
HIC. PRO. SEVIRATV. IN. REM. P.
DEDIT. HS. CIↃ CIↃ. HEINS.

Egregie illuſtrat hæc lapis productus ab Octavio Rubeo in libro, qui inſcribitur *Le memorie Breſciane.* pag. 270. & repetitus à Fabretto. pag. 403.

C. IVLIO. PAVLINO
ANDRAGATHO
VI. VIR. AVGVST.
GRATVIT.
C. IVLIVS. AQVILINVS
PATRI.

Ita & *Gratuitus Quinquennalis* apud Gruter. pag. CCCCLXXIX. 1. & *Decurio* CCCCLXXV. 3. 4. vid. & CCCCXXXII. 3. BURM.

Spero ſic moriar] Pro, *ſpero, quod ſic moriar,* per ellipſin Terent. Heaut. III. ſc. 2 *Non uſus veniet, ſpero.* SCHEFFER.

Tam laborioſus es] Forte, *glorioſus es,* talem enim hunc hominem deſignavit in antecedentibus. Et glorioſi, ſi qui alii, maxime ſunt Seviri, ut, quæ retro ſunt, non reſpiciant. GOES.

Pedicellum] Minimum pediculum. Sic à *catinus* eſt *catinulus*, contracte *catillus*, indeque *catinellus*. SCHEFFER. Ut ratio oppoſitionis ſibi conſtet, lege *ricinum*, quod inſectum canibus eorumque plurimum auriculis pertinaciter inhæret & ſanguinem ligurit, tinea canis Oct. Horat. l. de phyſ. ſc. ex emendatione noſtra: Græcis κρότων, Ariſtoteli 5. h. an. cap. 26. κυνοῤῥαίστης (ῥαίουσι γὰρ τοὺς κύνας πίνοντες τὸ αἷμα αὐτῶν Schol. Hom. ad Od. 12.) infeſtat etiam pecus armentitium, majus fœdiuſque pediculo; eoque ſignificatio proverbii eadem, quæ illius apud Scriptores ſacros Matth. 7. & Luc. 6. de feſtuca & trabe in oculo, ubi κάρφος de minore, δοκὸς de grandiore vitio dicitur. Horatius eodem ſenſu *verrucas* & *tubera* oppoſuit: Seneca l. de vita beat. *papulas* & *ulcera.* Idem lib. 2. de Ira. cap 8. *aliena vitia in oculis habemus; à tergo noſtra nobis ſunt:* quæ φιλαυτία hominum eſt. REINES.

In te ricium] Scribe, *in te ricinum.* TILEBOM.

Ridiculi] Codex Tragurienſes *rediclei* pro *ridicli*, ut ſæpe. Ita *adicla, oſla, pediclum* & ſimilia in eodem codice.

Magiſter tuus] Agamemnon. vide ſupra cap. 55.

Homo major natu] Ita ediderunt, ſed Tragurienſis codex habet *natus*, quod non repudiarem. Ita Corn. Nepos. Reg. 2. *major annos ſexaginta natus deceſſit.* Et in Hannib. cap. 3. *minor quinque & viginti annis natus.* Lambinus utrobique *natu* reſtituere volebat, ſed tu vide Boſium. Etymol. Iſidor. *Adaſia, ovis major nata.* male tamen quidam addubitarunt, an Latinum ſit *major natu*, & recte hoc adſtruxit Vavaſſor. de vi & uſu quorumd. verbor. pag. 51. quibus plura addere facile foret. Apud Suetonium Aug. 53. Torrentius in MSS. repperit *grandi jam natu.* BURM.

Laticuloſus] An, ut à *metus, meticuloſus*, ita & à *latus, laticuloſus?* non exiſtimo, nec eſt ſimilis analogia, præterea ſenſus quoque inconveniens. Cur enim

„ vaſus fictilis, imo lorus in aqua, lentior non melior. tu beatior es? bis „ prande, bis coena. Ego fidem meam malo, quam theſauros. ad ſummam; quiſquam me bis popoſcit? Annis quadraginta ſervivi, nemo „ tamen ſcit, utrum ſervus eſſem, an liber; & puer capillatus in hanc „ coloniam veni: adhuc Baſilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut „ domino ſatisfacerem, homini mali iſto, & dignitoſſo, cujus pluris erat „ unguis,

enim Aſelytos dicatur hic libenter lætari? Puto plane *lacticuloſus* eſſe ſcribendum. Gloſſæ veteres. λιπογάλακτος, *lacticularius*, *lacticuloſus*. Philoxenus. *lacticuloſus*, λιπογάλακτος. Eſt autem λιπογάλακτος, ſicut λιπόσαρκος, quem recens nuperque lac deſtituit, qui ab uberibus cœpit ſubmoveri, erratque Laurenbergius, quando exponit *ſubrumem* in gloſſario, cum hoc contrarium denotet. Quamquam cum huc induxerit Philoxenus, apud quem *lactiguloſus*, pro *lacticuloſus* legitur. Quod cum fiat C in G mutato, ſicut ſæpe ſolet, ipſe vocabulum à *lacte* & *galoſo* compoſitum putabat. SCHEFFER. Opinor *tu lendiculoſus*, à lende & lendicula, ut à pede & pediculo *pediculoſus*. Deinde, *vaſus fictilis*, *imo lorus in aqua*, *Vaſus* & *lorus* ſolemni modo noſter, cum utrumque generis neutrius ſit. Gloſſæ Labbæi, ἱμὰς, *habena*, *lorus*, *corrigia*, *hoc lorum*, Et *lorus* apud Apulejum quoque. HEINS.

Nec mu, nec ma] An non legendum, *Menechma*? TILEBOM. Scribo diviſim, *nec mu*, *nec ma*, & expono de eo, qui nil poſſit, nil valeat; quaſi diceret; tu, qui puer es, & vix ablactatus, nec vales quidquam, audes hæc ridere? *Mu* & *ma* ſunt Syllabæ ſic à ſono formatæ, quas infantes primum edunt. Hinc *mu facere*, quod Chariſius exponit *mutire*. Lucilius; *non laudare hominem quemquam, neque mu facere umquam.* SCHEFFER.

Arguta ſuaſus fictilis] Corrige: *argutas? vaſus fictilis*. Illud *argutas*, hic eſt ab *arguo*, pro, traducis, accuſas. Novius. *quando ad ludos venis, alii cum tacent, totum diem argutatur, quaſi cicada*. Plaut. Amph. III. ſc. 2. *Stupri, dedecoris à viro argutam meo.* At *vaſus* habes in antiquis gloſſis: σκεῦος, *vaſus*, *vaſum*, *vaſa*. SCHEFFER. Ut ſupra cap. XLVI. *Quid moleſtus ille argutat?* Propertius lib. I. eleg. 6.

Illa mihi totis argutat noctibus ignes.

Argutari pedibus, Titinius, pro pedes frequenter movere, vel ſtrepere pedibus. *Terra hac eſt, non aqua, ubi tu ſolitus argutari pedibus.* HEINS.

Lorus in aqua] Petronius cap. CXXXIV. *lorum in aqua, non inguina habet.* Gloſſæ veteres: ἱμὰς, *habena*, *lorus*, *corrigia*, *hoc lorum*. SCHEFFER. Scholiaſtes Juvenal. Sat. V. verſ. 480. *Scutica, lorus latus, corium non confectum.*

Bis prandebis cœna] Perperam. Emenda: *tu beatior es? bis prande, bis cœna.* Si tu, ait, es beatior & opulentior, ergo bis prande, bis cœna, quod nempe fieri non poteſt. Videtur in animo habere illud Horatii I. ſer. I.

Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus.

SCHEFFER.

Ad ſummam, quiſquam me bis popoſcit] Hic ita mihi legendum videtur, *ad ſummam, non quiſquam me bis popoſcit.* TILEBOM. Poſt, *popoſcit*, punctum interrogationis eſt ſcribendum. *Quiſquam* eſt, quiſquamne? an quiſquam? Virgilius lib. X. *quiſquam merito fœdiſſime pulſum Arguet?* Illud *poſcere* abſolutum eſt, pro pecuniam, aut nummos poſcere; quod uſurpavit Cicero in Verrinis: *Magiſtrum Sicyonum nummos popoſcit.* SCHEFFER. Lege *quiſquam*. HEINS.

Tamen ſcit] Mallem. *ſcis*, hoc eſt, *ſcis*, *ſcivis*. SCHEFFER. Lege *ſcivit*. HEINS.

Capillatus] Videtur hic, quicumque denique, probare velle, domi quoque pro ingenuo ſe habitum. Nam vulgo ſervis nutrire comam nefas fuit, quod jam alii notarunt. Subeſt tamen id quoque, quod ſic ejus erga Trimalcionem officium declaretur, quando *capillati* fere, qui erant in deliciis. SCHEFFER.

Satisfacerem] Latet nequitia, de qua infra Petronius cap. LXXXVII. *rogare cœpi, ut paterentur ſatisfieri ſibi, & cætera, quæ libido diſtenſa dictat.* Et cap. LXXV. *ipſi mea domina ſatisfaciebam.* SCHEFFER.

Mali iſto & dignitoſſo] Corrigendus eſt ita hic locus, *magnifico & digniſſimo.* TILEBOM. Hoc corruptum eſt. Suſpicor, ſcripſiſſe, *maliſto*, id eſt, maximo à μάλιστος. SCHEFFER. Iſta ſervus de domino ſuo: intelligemus quid dicat, ſi legerimus *macariſto*. Μακαριστὸν vocat opulentum & Fortunæ bonis ornatum abundantemque, & ea re ab omnibus prædicandum beatum. Talis Xenoph. in apol. Sacr. ἀξιομακαριστότατος. *Dignitoſus* eſt, qui aliis *dignitarius*, *axiomaticus*, ὁ ἐν τέλει, ἀνὴρ τῶν λογάδων. Utitur Aldhelmus de laude virginit. cap. 28. pro eximio, ſingulari; *dignitoſa innocentia palma*; ubi de Abele. Ut à vocabulo *Dignitas dignitoſus* ſequioribus ſeculis; ita à *dignus dignoſus*, à *dignatio dignatioſus* formavere, dixereque pro æſtimato, honorato, culto, τιμῆς μεστῷ. *Dignatio* vero pro precio, æſtimatione, honore, gradu dignitatis, auctoritate, puræ latinitatis vocabulum eſt apud Cicer. ad Att. Plin. lib. 14. cap. 7. lib. 35. cap. 10. Sen. controv. 2. Tac. I. hiſt. 53. 3. 81. Sueton. Galba cap. 7. Symm. lib. 2. ep. 62. 67. lib. 9. ep. 110. Ennod. lib. II. ep. 18. REINES. Ex *mali iſto* facile fit *maliſto*, non

„unguis, quam tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem op-„ponerent hac, illac, tamen (genio illius gratias) enatavi. Haec eſt „vera athla: nam in ingenuum naſci tam facile eſt, quam accede iſtoc. „Quid nunc ſtupes, tamquam hircus inervilia.

LVIII. „[a] Poſt hoc dictum Giton, qui ad pedes ſtabat, riſum jam „diu compreſſum etiam indecenter effudit; quod cum animadvertiſſet „adverſarius Aſcylti, flexit convicium in puerum: &, [b] Tu autem, in-„quit,

[a] Encolpius. [b] Conlibertus.

non ita *macariſto*, quod vult Reineſius. Et dicit mox unguem ejus pluris fuiſſe, quam alterum totum. Debebat ergo eſſe *maliſtos*, ut enim unguis meus ſuperet alterum totum, oportet me eſſe multo majorem altero, nec huc facit τὸ μακάριστον. SCHEFFER. Aſſentior Thomæ Munckero ſcribenti: *homini majeſto*, ab eadem origine, qua *Deus Majus*, id eſt, Jupiter, & *majeſtas*, & *Majeſta*, Vulcani Uxor. Qua de re vide Macrobium lib. I. Saturnal, cap. XII. HEINS.

Dignitoſo] Philoxenus: *dignitoſus*, ἀξιωματικός. SCHEFFER. In dignitate conſtituto. De verbis autem hujuſcemodi inclinamenti vide Gellium lib. IV. cap. IX. HEINS. Vide Du Cange Gloſſarium.

Cujus pluris erat unguis, quam tu totus es.] Simile huic iſtud Rabbinorum priſcos ad novos æſtimantium in l. *Joma*; *melior eſt unguis priorum, quam venter poſteriorum*. REINES.

Pedem opponerent] Supplantare me ſtuderent. Ovidius IV. de Ponto El. 6.

Perſtat enim Fortuna tenax, votiſque malignum
Opponit noſtris inſidioſa pedem. SCHEFF.

Hæc ſunt vera, athlanam] Scribe: *Hæc ſunt vera athla. Nam*, &c. Ἆθλα, munera, quæ victoribus certaminum publicorum dabantur. Nempe præceſſerat de ſupplantatione. SCHEFFER. *Athla* plurale eſt neutrius generis. Ampelius libello memoriali: *ſunt, qui dicant Herculem & Theſea, quod ſimilia athla ſunt adepti.* Hic tamen tamquam ſingulare generis fœminini ponitur, qualia multa in uſu apud vulgus. Sic *Schema, Trama*, & ſimilia apud Plautum, etiam apud Noſtrum. HEINS.

In ingenuum naſci] Neſcio, an prius *in* abundet. Nam & Tertull. de Carne Chriſt. cap. 3. *Deus naſci in carnem erubeſcit?* Suetonius hac forma *ſubjici in ſervos* dixit vita Titi cap. 8. SCHEFFER.

Quam accede iſtoc] Puto corrigendum, *quam accedere iſtoc* SCHEFFER. Non mutandum, ſed geſtu adjuvandum. Proverbium videtur plebejum & ruſticum, ut plurima in hac cœna, quo aliquis digito monſtrat locum vicinum, & quo facile quis perveniat. *Iſtoc* autem antiquo more pro *iſtuc*, ut *hoc* pro *huc*, de quo ſupra cap. 39.

Hircus Mercuilia?] Scribe, *Hircus ad Mercurium?* TILEBOM. Quid hic eſt, *Mercuilia?* Subdubito, annon fuerit, *Mercurialia*. Invenio enim *Mercuriale*, pro eo, quod Græci vocant ἑρμαῖον, acervumque lapidum ſignificat in via publica, vel ſaxum, quo indigitatur rectum iter. Sic proverbium erit de eo, qui ad rem ignotam ſtupet. SCHEFF. Scriptura vetuſti Codicis eſt, *hircus in ervilia*, & quidem genuina haud dubie. *Ervilia* & *Ervum* eadem. v. Dodon. Erviliæ non uno loco occurrunt apud Columellam & in Varrone apud Nonium, & tum fabæ ſubintelliguntur. *Faba ervilia* apud Plinium Naturali Hiſtoria, etſi Codices vetuſti, *ervillam*, etiam agnoſcant. HEINS. *Ervum* autem perhibetur non modo hominibus, ſed & pecudi, ſaporis admodum ingrati, quamvis bubulæ utile adeo, ut & eo ſaginetur. Verum non aliter exhibetur bubus, quam elixum vel freſum, & aqua maceratum. Hac enim ratione uſi videntur agricolæ in Italia, Græca illa, ut videre eſt apud Columellam lib. VI. cap. III. & Diſcoridem lib. II. cap. CXXXI. II. Dodon. lib. 17. cap. 17. Nam vel hoc vel illo modo temperatum amarorem deponit, & ad ſaginam commode aſſumitur. At, ita non præparatum cum eſſet, nec ita appetiiſſe videntur pecudes, ſed averſatæ potius, ut videre potuerit ad illa obſtupuiſſe, quemadmodum ad hæc convitia obſtupuit Aſcyltus. GOES. Legendum *Ervilia*: *Ervilia* eſt enim ſpecies *ervi*. Feſtus *Ervum & ervilia à Græco dicta ſunt, quia illi ervum ὄροβον, Ervilia ὀρόβινον appellant*, qui *ervilia* pluralis generis facere videtur. Aliis ſingularis ſecundæ declinationis, ut noſtro; quidam etiam *ervillam* dixere Varr. I. de Re Ruſt. cap. 32. *ſerendum viciam, lentem, cicerculam, ervillam, cæteraque, quæ legumina appellant.* Apud Columell. lib. II. cap. 14. *Ervilia* eſt in codice S. Germani: *ſtercorari lupino, faba, vicia, ervilia, lenti, cicercula, piſo.* Vulgo legitur *ervo, lente.* Et ita Plinius lib. XVIII. cap. 9. & lib. XIX. cap. 3. BURMAN.

Tu autem] Apulejus IX. *Tu autem, inquit, tam mollis ac tener, mulieres appetis?* SCHEFFER. Inſervit hæc particula aliquoties apud comicos graviori & concitatæ orationi. v. Plaut. Aulular. II, verſ. 2. Captiv. III, IV. 24. Epid. I.I.23. & paſſim: Ita & cum aliis voculis, *ecce, porro, tum*, conjungi ſolere docuit Gronovius ad Liv. lib. VII. cap. 35. Eidem uſui inſervit particula ſequens *etiam*. Infra cap. 95. *etiam minaris*,

Capa

Digitized by Google

„quit, etiam tu rides cepa pirrata? O Saturnalia! Rogo, menſis De„cember eſt; Quando viceſimam numeraſti? Quid faciat crucis offla? „cor-

Cæpa pirrata] Leg. *pyrrbata*. TILEBOM. Hoc eſt pretii nullius. An ſcribendum, *cepa capitata*? Plinius XIX. cap. 6. ubi loquitur de cepis: *Alterum genus capitata, quæ ab æquinoctio autumni ſeritur.* Num potius *pirra*, à Græco πυῤῥὰ, hoc eſt, *rufa*. Mallem ego, *cepa piperata*. SCHEFFER. Trajectus conſonantium & *p* in vocula diſſyllaba factus à librario eſt; Petronius ſcripſerat, *pica cirrata*, quod eſt convicium geminum in puerum jactum ab irato; alterum à moribus, quod eſſet garrulus & importunus blatero; alterum à cultu, ſeu habitu, quod cirros geſtaret: utrumque adoleſcentibus ſcholaſticis proprium, Ἀδολεσχοῦσι enim & libenter nugas garriunt. Martialis hoc dicit de *matutini magiſtri cirrata caterva* lib. 9. ep. 30. Iidem φιλόκομοι & φιλόκοσμοι cirros amabant, & ſic diſtinguebantur ab ignobilibus vulgaribus; ideo *cirratos* dixit Perſius Sat. I. verſ. 29. Sunt autem cirri crines plexi tortique, in botryonem collecti, & nodo in vertice religati. Græci hoc ornatus capillitii genus μαλλὸν, in fœminis κόρυμβον, in viris κρωβύλον, in pueris σκορπίον nominarunt. REINES. Reineſius nimis confidenter, ut ubique fere ſolet, *pica cirrata*. Ego puto lectionem iſtam poſſe retineri; ſi *pirrata* explicitur de induta aut veſtita *pirro* ſive *birro*. *Pirrus* ſive *birrus* (utraque ſcriptura reperitur) eſt de genere lacernarum, ſic dictarum à colore, de quo ſatis, qui veſtimenta veterum expoſuere. Ab hoc *pirro* videtur formatum *pirratum*, ſicut è *pileo*, *pileatum*, à *calceo*, *calceatum*. Et habebant iſtiuſmodi lacernas pueri ſervique etiam, ut ex lucis veterum eſt manifeſtum. Ita *cepa pirrata* erit cepa quidem per convitium ob acrimoniam & vitium odioſiſſimum, pirrata tamen, ob lacernam, qua utebatur. SCHEFFER. Non male Reineſius, *etiam tu rides pica cirrata?* quomodo & ſupra *picam pulvinarem*, dictam Fortunatam vidimus à garrulitate, & ipſum Gytonem mox infra, *volſam picam* per convitium nominari; cum tamen *cepa* æque ac *cepe* dicatur, ut apud Naſonem in Faſtis:

Cædenda eſt hortis eruta cepa meis.

Idque apud Columellam, Plinium, Apicium, alios, omnium autem frequentiſſime apud Cœlium Apicium occurrit, videndum tamen, ne ſcriptura vulgata recte habeat ſeſe, dum modo ſcribamus *cepa cirrata*, quomodo *tunicatum cepe* Perſio, aut *cepa piperata*, nam cepam aceto piperato condiri ſolitam teſtis eſt Columella lib. XII. Ita ſupra, *piper, non homo*, & *cicerejus* pro calidæ naturæ homine ſeu caldicerebrio, ut ipſe loqui amat. HEINS. Illud *cepa* mutandum non putem, nam cum ita dicta fuerit a forma capitis, ut Auctor moreti:

——— *Capitis nomen debentia porra.*

Ut Scaliger edidit, pro *cape*, veroſimile eſt libertum convitium duxiſſe à cepa, & in comtum & criſpum Gytonis caput deflexiſſe. Nam puer hic erat *criſpus*. Infra cap. 97. & ita paſſim delicati & capillati pueri in hoc convivio, de quibus ſupra. Unde credibile eſt, *cirrata* hic pro, *pirrata*, eſſe legendum; quæ vox nauci eſt, & nimis arceſſita eſt Schefferi explicatio, à *birro* eam vocem deducentis. Prior admitti aliquo modo poſſet a Græco [illegible], quia *cepa rubens* ab eodem Auctore moreti dicitur, & flavis capillis eſſent inſignes pueri. Sed præſtat *cirrata*: Martian. Capell. lib. III. in fine. *Nam ſi rythmicum quid metricumque ſicut inter cirratos audet, aſſumpſeris.* Ubi perperam Grotius Grammaticos interpretatur, ut apud Perſium, cum intelligendi ſunt pueri, ut recte Caſaubonus. Vide & Valeſium ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 6. & Lipſi. excurſ. D. ad Tacit. lib. III. Annal. BURM.

O Saturnalia] Scribendum, *Io Saturnalia*. Ita nempe Saturnalibus ſervi per urbem diſcurſantes clamitabant. Romæque veteres è plumbo nummos, quibus *Io Saturnalia* inſcriptum, memini videre. Saturnalibus & pileum geſtabant. Hinc *pileata turba* apud Senecam epiſt. XVIII. HEINS. Non diſplicet Heinſii conjectura. Ita enim & Martialis lib. XI. 2.

Clamant, ecce, mei, Io Saturnalia verſus.

Quamvis vulgata lectio eleganter indignationem hujus liberti exprimat, cui jam non liceret punire dicacitatem pueri, qui libertate Decembri utens impune deridebat libertum, nihilominus exprobat ipſi ſervilem conditionem, ut qui ſibi majori, utpote liberto, qui jam viceſimam numeraverat, neque indigebat Saturnalitia libertate, male diceret. *Rogo*, hic interjectionis & exclamationis vim habet, qua indignitatem rei exprimit. ſupr. cap. 20 *Rogo, inquam, domina. Rogo, inquam, noli clamare.* Et paſſim in hoc fragmento. vide ſupr. Schetier. ad cap. 39. BURM.

Rogo, December eſt.] Decembri Saturnalia agebantur, quæ nihil aliud erant, quam privatæ publicæque epulæ, & continuæ inter omnem licentiam laſciviamque comeſſationes. Sen. ep. 18. *December eſt menſis, quo maxime Civitas deſudat. Jus luxuriæ publicæ datum eſt, ingenti adparatu ſonant omnia.* Servi tum liberrime agebant: vid. eumdem ep. 47. REINES.

Quando viceſimam numeraſti?] Quænam hæc viceſima? num menſis Decembris, de quo antecelſit? Puto plane, quia illa die Saturnalia finiebantur. Ut ſit ſenſus: quando tibi tandem deſinunt eſſe Saturnalia? SCHEFFER. Reinelius hæc accipit de conſtituto viceſimæ canone, pendi ſolito propter eos, qui manu mittebantur ex lege Manliana, de qua Livius lib. 7. cap. 12. quod ſignificavit mihi plurimum. Rev. & Doctiſſ. Do. Arnoldus. Verum, ut hæc docte cogitantur,

Digitized by Google

„corvorum cibaria. Curabo, jam tibi Jovis iratus ſit, & iſti, qui tibi „non imperat. Ita ſatur pane ſiam, ut ego iſtud conliberto meo dono; „alioquin jam tibi depraeſentiarum reddidiſſem. Bene nos habemus, aut „iſti

tantur, ita loco huic nil ſunt accommodata. Vult nempe Reineſius, hanc eſſe verborum iſtorum ſententiam: quamdiu eſt, quod es factus libertus? At hoc liberto libertus ipſe in præſentia aliorum, credo, objiceret. Deiode, quomodo cohærent iſta, O Saturnalia! Rogo, menſis December eſt? Quando factus es libertus? Quid ad liberti factionem meoſis December & Saturnalia pertinent? Denique, quomodo facit ad dicendi libertatem, ut quis cito vel ſero fiat libertus, cum & ſervuli ipſi eſſent dicaciſſimi. Poſtremo Gyton à Petronio inducitur, non ut libertus, verum ſervus, atque puerile ſcortum. Verba ſunt Petronii, ipſius in cap. XCI. *Video Gytona cum linteis & ſtrigilibus parieti applicitum, triſtem, confuſumque, ſcires, non libenter ſervire.* SCHEFF. Oblique carpit Gytonis petulantiam, tamquam homini ſervo, qualem is ſe ferebat hoc convivio, parum convenientem. Ac proinde quærit, puteroe eſſe Saturnalia, quibus nimirum plurimum licebat ſervis. Aut, ſi in libertatem aſſertus, quando viceſimam numerarit, hoc eſt, liber ſit factus. Nam *viceſimam* ad eam refer pecuniam, quam pro libertate ſervi pendebant. Livius libro VII. de Cn. Manlio Coſ. Anno V. C. CCCXCVII. *Ab altero Conſule nihil memorabile geſtum, niſi quod legem, novo exemplo, ad Sutrium in caſtris tributim de viceſima eorum, qui manumitterentur, tulit.* Idque ut plurimum domini ipſi pro ſervis, qui manumittebantur, pendebant. In ſupremis Trimalchionis tabulis infra cap. LXXI. *Philargyro etiam fundum lego, Carrioni quoque inſulam & viceſimam & lectum ſtratum.* Hoc vectigal qui colligebant, *viceſimarii* dicti. Noſter iterum infra cap. LXV. *ſciſſa lautam novemdialem ſervo ſuo miſello faciebat, quem mortuum manumiſerat, & puto, cum viceſimariis magnam mantiſſam habet.* Quamquam & aliæ fuerint viceſimæ, ut hereditatis. HEINS. Hunc locum à Schefferi prava interpretatione vindicavimus olim in diſſertatione de Vectigalibus P. R. cap. X. necdum eo tempore Reineſium & Heinſium nobiſcum facere liquebat; cui expoſitioni miror Schefferum in curis ſecundis non conceſſiſſe, cum ſententia emergat egregia, ſi de vectigali viceſimæ capiatur, inepta, ſi de die Decembris vigeſimo; nam primo, nondum probavit, die vigeſimo finita Saturnalia, cum illa XVI. Calend. Januarias inciperent, neque ſatis conſtet adhuc, per quot dies agitarentur, ut ſupra ad caput XXVI. indicavimus. Præterea, quis in Italia dies menſium, noſtro more, à primo ad ultimum ordine numeratos credat, qui ſciat, per Nonas, Idus, & Kalendas diviſos fuiſſe menſes. Objicit ergo hic libertus, ſibi aliquid eſſe viſus, Gytoni ſervilem ſortem, qui jam munere Saturnalium quidem libere dicax eſſet, ſed ſimul tamen admonet conditionis ſuæ, rogans, quando tu libertus es factus, qui hic æquo jure mecum agere & deridere me audes. BURM.

Quid faciat crucis offla] Neſcio, an reſcribi debeat: *quid facias, crucis offla? corvorum cibaria?* SCHEFF. Convicia ſunt in hominem perditum perdendumque: an à noſtris accepta, qui talem patibulo victimam & corvis eſcam deſtinari dicunt? Plautus tamen fere talibus uſus eſt. Alioquin iſta maſtigiæ temulenti invectiva ruſtica inſulſa prorſus & illiberalis eſt, jociſque ad obſcœnitatem uſque petulans: ſpargit ſimul ænigmata, nimirum cum rhetoricari mox incipit ſcurra, quibus quærendus Oedipus, ſi tanti viſa fuerint. Ad ea vero ulcera, quæ ſanis librarius adfricuit, alius pelvim & ſpongiam poſceret, ne ita male cohærentibus, diffluxis, & diffractis concinnandis operam ponere cogatur. REINES. Sic *jungla* pro jungula, *ungla* pro ungula, *vincla, pocla*, & ſimilia. HEINS. Nil muta. Senſus eſt, quid aliter facere poſſet furcifer, niſi ut dignum ſua ſorte & ſcelerata mente facinus deſignet? à tali nebulone, crucis mancipio, nihil aliud exſpectes, niſi erga honeſtos homines petulantiam & contumeliam; de ſolemni illa formula, *Quid faciat*, ſupra egimus ad cap. XIV. quamvis ibi paulum alio ſenſu uſurpetur, utrobique autem factum aliquod excuſat, hic tamen ironice, quaſi non iraſcendum ſit nebuloni, cui mala mens, & malus eſt animus. BURM.

Corvorum] Horat. I. Ep. XVI. verſ. 48.

——— *Non paſces in cruce corvos.*

Et hinc vulgaris illa apud comicos imprecatio ἐς κόρακας.

Jovis] Ita Plautus, Apulejus, Martianus, alii. Vocabularium vetus, titulo, *Deorum nomina. Jovis*. Ζεὺς. SCHEFFER. Vid. ſupr. ad cap. XLIV. pro *tibi* Tragurienſis exhibebat *ubi*, vitio librarii.

Et iſti] Ita per contemtum Aſcylton deſignat. vid. ſupra ad cap. IX.

Cum liberto meo dono] Scribe, *conliberto meo dono*. id eſt, ipſius gratia te nunc non accuſo, apud Jovem, id eſt, Herum. Noſter ſupra cap. XXX. *quidquid ergo eſt, dono vobis.* SCHEFFER.

De præſentiarum] *Depræſentiarum*, voce unica & adverbialiter ſumta hoc intelligendum. Sic apud Æmil. Probum, ſeu Cornel. Nepotem, illum, quem Muretus appellat mundiſſimum & caſtigatiſſimum Scriptorem, in Vita Hannibalis, *inpræſentiarum* ſumitur. *Cum hoc, inquit, exhauſtis jam patriæ facultatibus, cupiunt inpræſentiarum bellum componere, quo valentior poſtea congrederetur.* Et ita Cornelius Tacitus, Aul. Gellius, alii. TILEBOM. Quid eſt, *de præſentiarum?* an formatur ita, ut, *inpræſentiarum?* num ſcribendum, *tibi*

Digitized by Google

„ iſti geuge, qui tibi non imperant; plane, qualis dominus, talis & ſervus. „ Vix me teneo; & ſum natura caldus, cicerejus; cum coepi, matrem „ meam

idem præſentarium reddidiſſem? Plautus Moſtell. III. ſc. 3. *nunc ferat ſex talenta magna argenti pro iſtis præſentaria.* Ita alibi. Sed *de præſentiarum* habet & inferius, ut nil temere ſit mutandum. SCHEFFER. Latinum non eſt, ſed plebi uſitatum tamen. Sic infra, ubi *de præſentia* habes. HEINS. Legendum cenſeo, *reddidiſſem vicem.* Veteri Epigrammate, quod neſcio an adhuc vulgatum ſit, ſimiliter, *redde vicem.* Integrum apponam.

Formoſa es, fateor, dives, generoſa, venuſta:
Confitear, ſi vis, omnia, redde vicem.
Nempe parum caſta es, nempe es deprenſa, negabis.
Res venit ad lites, rurſus & illa nego.
Dic potius, ſed nempe ſemel, ſed nempe puella,
Et cum deprenſa quis niſi frater eras?
Frater eras, nihil eſt, fecit quia Juppiter illud,
Sed quod non fecit Juppiter, hoc facitis. GOES.

Valde blanditur Goeſii conjectura & potuit vox *vicem* ab ultimis ſyllabis τῦ *reddidiſſem* abſorpta eſſe. Ita noſter in olim editis cap. 95. *redditaque ſcordalo vice, ſine amulo ſcilicet, & cella utor & nocte.* Ovid. I. Amor. Eleg. VI.

Redde vicem meritis, grato licet eſſe, quod optas.

Capitol. Gordiano. cap. 27. *Miſitheo eminenti viro &c. vicem reddidit.* Eo ſenſu infra in carmine de bello civili verſ. 171.

——— *Reddenda eſt gratia vobis.*

Quamvis etiam, ſi tam elegantem hunc libertum fingere liberet, *reddidiſſem* ſimpliciter capere liceret, pro retterrem tibi par pari, ut Terentius Eunuch. V. ſcen. 6. *reddam hercle.* BURM.

Bene nos habemus] Suſpicor abeſſe quidpiam, & ſcribi oportere, *bene nos non habemus, aut.* Quomodo Martial. II. ep. 4. *Ne valeam, ſi non,* &c. formula comminantis: aut male agetur nobiſcum, aut hoc efficiemus. Seneca ep. 24. de Scipione: *ferro ſe tranſverberavit, & quærentibus, ubi Imperator eſſet: Imperator, inquit, bene ſe habet.* SCHEFFER.

Aut iſti geuge] Hoc quid ſit, haud excogito: convitium latere aliquod videtur. SCHEFFER. Minatur non puero corrixanti tantum, ſed & dominis ejus, quos ironice vocant *gennaos,* γενναίους: niſi Pluralis jacet pro Singulari. Legendum enim, *aut iſti gennai, qui tibi non imperant,* id eſt, qui non prohibent, qui indulgent tibi, ut te mihi opponas. Γενναῖοι, Γενναῖδαι dicuntur cum ſale, ut Egregii: eademque figura, qua θαυμάσιον Syneſius, & θεσπέσιον Theophyl. Simoc. in Epp. καλὸν & δαιμόνιον alii, quem deriſum carptumque volebant, adpellarunt. REINES. Legendum *imperat,* unus enim tantum fuit, quem reſpicit. Sic ſupra, *& iſti, qui tibi non imperat.* Sed quid *geuge*? Reineſius putat *Geta.* At hoc nimis longe abit. MS. Dalmaticum habet *geuge,* è quo tamen nihil exſculpo, niſi quod convitium ex Græco formatum videtur. SCHEFFER. Lege *haud iſti agaga,* vel *agagula,* quod verbum & infra quoque occurrit. *Agagulam. lenonem* Iſidori Gloſſæ interpretantur. Et ſic Gloſſæ Scaligeri MSS. *Agagula, lenocinator.* Aliæ, *Agagula, lenocinator, pantomimus.* HEINS. Hæc mire obſcura, neque placent interpretum commenta, ſed pro *aut* legendum *at* puto, ut oppoſitio appareat, & totus deinde hic ſermo abruptus ſit. *Bene nos habemus: at iſti Geuga, qui tibi non imperant.* Deeſt verbum, quo grave aliquod in eos diceret, & puto ſeorſum eſſe, nos ſatis in re lauta ſumus, ſed tuus dominus pauperior. Nam ita ſupr. c. 38. *quam bene ſe habuit;* neque opus eſt *imperat* refingere, cum in convitiis & exprobrationibus major vis & invidia ſit in plurali, licet agamus de uno tantum homine. vid. Donat. ad Terent. Andr. Act. III. ſc. III. verſ. 26. & Eunuch. Act. I. ſc. I. verſ. 3. quid illud *Geuga* (nam ita legendum ex MS. eſt) velit, non ſatis diſpicio, niſi à γεύω, pro quo vulgus γεύγω utebatur, ut Meurſius in Gloſſario Græco-Barbaro docet, veniat, & *Geuga* dicatur, qui cum faſtidio deguſtat dapes, ſeu cui nulla ſatis placet; & ita libertus hic, ſibi ſobrius & facili victu contentus viſus, ut qui ſe bene habebat, & modo juraverat, *ita ſatur pane fiam,* Aſcylto, ut in præcedenti capite, hoc vocabulo exprobret faſtidium, cui non *placerent Trimalchionis lautitiæ,* quia *beatior eſſet, & melius convivare ſoleret.* BURM.

Qualis Dominus] Vide Sidon. II. epiſt. II. ibique Savaronem. SCHEFFER. Terent Eunuch. Act. III. ſc. II. verſ. 43. *Quid tibi ego multa dicam? domini ſimilis es.* Ubi notabilia verba Donati: *ineptus jocus, in quo ſervus injuriæ vice domino comparatur,* unde liquet Petronii judicium, quo libertis his inſulſos & ineptos ſermones & proverbia tribuit. BURM.

Caldus] Iracundus. Horatius I. Sat. 3.

Caldior eſt: acres inter numeretur. ———

SCHEFFER.

Cicer ejus cum cæpi matrem meam.] Scribendum. *cicer ejus cum cæpi: Matrem meam.* TILEBOM. De cicere ſic Plinius lib. XVIII. cap. 12. *Ciceris natura eſt, gigni cum ſalſilagine, ideo ſolum urit.* An, quia hoc proprium ciceris, ut ſolum urat, ideo hic, *cicer capere,* eſt materiam irarum habere? Vix perſuadeo mihi, & de lectione iſta vehementer dubito. SCHEFF. Prædicat homuncio ſui animi generoſitatem, τὸ ἀκμαῖον, ſtrenuitatem, & fervorem in omnibus (etiam τοῖς ἀφροδισίοις) quem creſcere ſibi dicit à ſumto jure ciceris; hoc enim ſic incaleſcere, ut neminem timeat, reſpiciat neminem, ne matrem quidem ſuam. Sic igitur conſtituenda lectio eſt; *Cicer ajus cum cæpi.*

(accepi.)

Digitized by Google

„ meam dupondii non facio. Recte; videbo te in publicum: mus, imo „terrae tuber. Nec ſurſum nec deorſum non creſco, niſi dominum „tuum in rutae folium non conjecit, nec tibi par ero, licet me-Hercu- „les

(accepi.) Cicer, Cicera, διάλεκτον πληθυντικῶς, cicera, ciceres. Τῷ *Cicera* ἑνικῶς utitur Colum. lib. 22. cap. 11. & ſervarunt Ruellius lib. 2. de Nat. ſtirp. 36. Bruyerin. 7. de re cib. cap. 5. L. Nonn. 1. cap. 10. Ejus facultates, præter cætera, generare flatus, valde nutrire, eſſe ζημωτικὴν τῆς σαρκὸς, id eſt, facere, ut intumeſcant carnes, ſecundum Dioclem apud Athen. in 2. augere proventum genituræ. & Venerem ſtimulare. Ideoque perorigæ cicer ſolent objicere equis admiſſariis ἐν ὥρᾳ ὀχείας, ut eo cibatu roborati operi ſufficiant: notavit Galenus 1. de alim. facultat. Satis pellucet ex Arbitri genio hujus cœni nequitia: non opus eſt rimatu. REINES. Lege *caldus, cicerejus*. A cicere *cicerejus*, caldus, ut cicer. Adagium ruſticum, qualia hic complura occurrunt. Cicer terram, in qua naſcitur, adurit. Plin. lib. XVIII. cap. XII. ſic ſupra cap. XLV. *Caldicerebrius*. & cap. XLIV. *piper, non homo, is, quacumque ibat, terram adurebat. Cicerejus* Latinum eſſe, *gens Cicereia* evincit. Caji Cicereii, prætorii & triumphalis viri, apud Livium mentio. *Caldus* Cœliæ gentis cognomen, quo videtur alluſiſſe noſter. HEINS.

Cum cæpi] Nempe incaleſcere & iraſci. HEINS.

Matrem meam dupondii non facio] Neminem reſpicio, aut curo, ne ipſam quidem matrem meam. Ita Plautus Captiv. III. 1, *Neque ridiculos jam teruncii faciunt*. SCHEFFER.

*Recte videbo te ſtu ** publicum Mus: Imo terra tuber. nec*] Sic putarim id eſſe legendum. *Recte videbo te ſtupere: publice mus, imo terra tuber. Nec.* TILEBOM. Lego, *Recte videbo te, ſtuprum publicum*; culcitam vulgarem & muliebris patientiæ maſculum ſcortum dicit; tum mus, etiam hoc in contemtum: mures enim opici, & curantur à nemine; tantum ſunt ut obterantur; liceat tamen etiam interpretari lutum, limum: mus enim terra. Iſid. Orig. 20. cap. 3. *terra tuber*, vel pro fungo, qui terræ ἔκτρωμα potius quoddam eſt, quam verum ἀπογέννημα, vel pro vomica & abſceſſu, qui corporis naturalem ὄγκον & habitum deformat & vitiat, capi poteſt. REINES. *Recte*, ſeparari debet à reliquis, & eſt ex illis vocibus, quas plebeji & etiam ebrii ſæpe ſolent in ſermone geminare, ſine neceſſitate, ut, mox iterum *recte, venies ſub dentem*. Ita aliqui moris hoc habent, ut *bene* ſæpe repetant, & ſimilia. *Videbo te in publicum*, ut habet Traguriaanus, videtur provocandi ſpeciem habere, quaſi jam convivium turbare nollet, & petulantiam Aſcylti & Gytonis cohibere, ſed poſtea, ubi in publico eos deprehenderit, minatur vindictam; nam pugnacem fuiſſe hunc libertum declarant illa capitis præcedentis. *Ita tutelam hujus loci habeam, ſi ſecundum illum diſcumberem, jam illi balatum duxiſſem.* Loci ergo intervallo, & reverentia menſæ, prohibitus differt vindictam in aliud tempus. BURM.

Terra tuber] Fungus. Petronius cap. CIX. *at nunc levior are, vel rotundo horti tubere*, Martiali memorantur frequentiſſime. SCHEFFER. *Mus* pro convitio legere haud memini. Inter blanditias amatorias occurrit haud raro: ut apud Martialem lib. XI. epigr. XXX. in membranis præſtantioribus.

Nam, cur me Murem, cur me tua lumina dicis?

Vide & Ælianum Hiſt. Anim. XII. cap. X. ſic, *turturilla* apud Senecam, ep. XCVI. loco vexatiſſimo. *Columbulus albulus*, apud Plautum. Sed hic forte ſcriptum *fimus*, vel, quod malo. *pus. Rupuli pus*, apud Horatium. Sic *vomicas & carcinomata* Auguſtus apud Suetonium filiam neptemque nominat. *Vomica* etiam C. Marcio vati apud Livium in uſu. De tubere rectum eſt. In Floridis Apulei adagium eſt, *ubi uber, ibi tuber. Glabrior horti tubere*, Noſter in fragmentis. Lemma epigrammatis quinquageſimi apud Martialem Xeniis, *Terra tubera*, ſic enim ſcripti Codices conſtanter, cum *tubera* tantum in editis pleriſque exhibeatur. HEINS. Heinſius numquam pro convicio *murem* legit, ſed apud Plautum Capt. Act. 1. ſc. 1. & Perſ. Act. 1. ſc. 2. Paraſiti, *quaſi mures ſemper edentes alienum cibum*, traducuntur, & notum illud Diogenis de muribus ſuas micas legentibus apophthegma. Neſcio tamen, an paraſitandi artem objicere voluerit Gitoni, & non potius libidinem & ſalacitatem exprobrare, ut apud Martialem, loco ab Heinſio laudato, *mus* ſumitur. Quod enim ibi blanditiis, hic convicio & contumeliæ inſervire poteſt. Munckerus ad Heinſium ſcribebat, ſibi videri Iſidorum lib. XX. cap. 3. ex male intellecto hoc loco ſcripſiſſe, *mus eſt terra, unde & humus*. BURMAN.

Nec ſurſum nec deorſum non creſco] rurſus formula, ſub exſecratione ſui comminantis. Itaque negative debet accipi. Ut in illo Virgilii Ecl. IV.

Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus.

SCHEFFER. Ex vulgari uſu hæ particulæ ſæpe junctæ, Lucilius lib. XXV. *Modo ſurſum, modo deorſum, tamquam collus cernui*, vid. infra cap. LXIII. Terent. Eunuch. Act. II. ſc. 2. *Ne ſurſum deorſum curſites.* ἄνω κάτω. v. Eraſm. Adagia in *Conatu*. p. 120. & *inconſtantia*. p. 359. *Non creſco*, geminat hic negativam Traguſienſis, ut & mox, *niſi dominum non conjecit*, quæ male mutantur, ſtudio enim hæc loquendi ineptia à Petronio libertis tribuitur. BURM.

In ruta folium non conjecit, nec tibi par] Scribas velim, *ruta folium conjeceris, nec non tibi par*. TILEBOM. Senſus poſtulat, *conjeci*, SCHEFFER, De rutæ folio

„les Jovem Olimpium clames : curabo , longe tibi ſit comula iſta beſ-
„ſalis, & dominus duponduarius. Recte, venies ſub dentem ; aut ego
„non me novi, aut non deridebis, licet barbam auream habeas. Sathana
„tibi

eſt etiam apud Martialem. Porro, lege, *conjeci*, niſi malis, *conjicio*, vel *conjecero*. HEINS.

Nec tibi par ero] Interrogationis ſignum hic ponendum poſt *ero*. Quid, ait, ergo, qui dominum tuum coërcui, & obſequentem mihi ad omnia feci, an te compellere ad officium nequeam? SCHEFFER. Lego, *nec tibi parſero*: omnia enim iſta minantis ſunt. REINES.

Jovem Olympum] *Olympum* aliquando pro Jove poni notum eſt, ſed hic lege, *Olympium*. SCHEFF.

Clames] Pro *inclames*, apud Naſonem,

Clamabat ſuperos Leda ſuumque Jovem. HEINS. V. Feſtum in *plorare*.

Longe tibi ſit] Abſit abs te, ea careas, ea priveris. Martialis lib. 1. epig. 70. de Novio.

Tam longe eſt mihi, quam Terentianus,
Qui nunc Niliacam regit Syenen. SCHEFFER.

Iſta betalis] Hoc quid tibi velit, aliis cogitandum relinquo. SCHEFFER. *Betalis* an denominativum à *beta*? *betizare* apud Sueton. Aug. cap. 87. *langueſcere*, *effœminari*, & *betæ* homines *molles* atque *Cinædi* Diogeni. Unde Catullus,

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.

Nam *betaceus*, quod hodie adjectivum, pro *parva beta* ſubſtantive uſurpatum. G. J. Voſſ. ex Chariſ. & Priſc. lib. 2. Analog. cap. 29. HADRIANID. Id eſt, faciam, comatule calamiſtrate, ne ultra tibi ſic placeas, vel ſuperbias, ob comam iſtam tuam ſimilem betæ; poſſumus intelligere vel criſpam (confundit enim hic ſcriptor, quas medici accurate diſtinguunt, betam & braſſicam: hujus ſpeciem quamdam criſpam vocant ob folium, Plin. lib. 19. cap. 8.) vel mollem, diffuſam, & pendulam; quo ſenſu Tibullus 2. El. 3. *molles capillos*, & Mart. lib. 4. ep. 42. *molles comas* dixit. Betæ etiam virtus primaria mollire. Sin legamus *pedalis*, promiſſam illam & muliebrem interpretabimur. REINES. *Comula beſſalis* ſcribe. *Non treſſis agaſo*, apud Perſium Sat. v. atque iterum.

Et centum Græcos curto centuſſe licere.

Sic *diobolares* & *triobolares* apud Plautum. Vatinius Ciceroni in Epiſtolis: *Simius, non ſemiſſus homo.* Et plenus horum noſter ſic cap. XLIV. *Ædilis trium cauniarum* cap. XLV. *Hermogenes homo ſeſtertiarius*, & ibidem, *Gladiatores ſeſtertiarii.* HEINS. Tragur. codex *beſatis*, unde recte Heinſius *Beſſalis*, quod reſpondet melius ſequenti *dupondiario*; nam, quid *besalis coma* ſit, credo, nemo facile explicabit. Illud autem *longe ſit*, non notat, ut ea careas, vel priveris. Sed curabo, ne te juvet, ne ejus præſidio ferox ſis, inſolens & protervus. Ut enim *adeſſe* eſt juvare, ſic *abeſſe* & *longe eſſe*, contrarium, ut ex Virgilio, Floro & aliis dudum docuerunt Viri Doctiſſimi, Paſſerat. ad Propert. lib. 1. eleg. 7. Muret. x. Var. 4. Gronov. ad Senec. Hippol. 974. &, qui illuſtrarunt Florum, Gruterus, & Freinshemius ad lib. 11. cap. 2. nuperrime etiam elegantiſſimus Brouckhuſius, in notis eruditiſſimis ad Tibull. lib. 1. eleg. verſ. 2. BURM.

Recte venies ſub dentem] Illud, *recte*, eſt vere, omnino, penitus. Ut in illo Plauti Bachid. Act. II. ſc. 2. *Ille eſt oneratus recte, & plus juſto vehit.* At venire *ſub dentem* ille intelligitur, qui incidit in iratum, & mordentem. Pene illo modo, quo Auguſtus *eſſe ſub maxillis* dixit apud Sueton. in Tiber. cap. 21. *Miſerum populum Romanum, qui ſub tam lentis maxillis erit.* SCHEFFER.

Non deridebis] Abſolute. Terentius Adel. Act. v. ſc. 3. Mic. *Deridet fortunatus, qui iſtoc animo ſiet.* SCHEFFER. Idem in Heautont. Act. v. ſc. 1. *Derides? merito mihi nunc ego ſuccenſeo.* Et ita ſæpe Plautus in Amphitr. Act. III. ſc. 3. verſ. 8. Curcul. Act. 1. ſc. 1. verſ. 18. & paſſim. Ita & *deludis* idem Aulular. Act. v. verſ. 11. & alibi.

Licet barbam auream habeas] Id eſt, deus ſis. Nam deorum ſimulachris barbas addere ſolebant aureas. Sic habes barbam auream Æſculapii apud Val. Maximum lib. 1. cap. 2. Jovis apud Sueton. Calig. cap. 52. Perſius communiter commemorat in omnibus, ſi quid feciſſent gratum & honore dignum, Sat. II. verſ. 58,

Præcipui, ait, *ſunto, ſitque illis aurea barba.*

SCHEFFER. V. Eraſmi adagia in *dignitate*, p. 190.

Sathana] Nomen mulieris. SCHEFFER. Stupor Librarius Satanam cogitavit, fortaſſis parum meminens DEI, & pœne nobis, ut Petronium hunc inter Chriſtianos numeraremus, perſuaſerat. Sed bene habet mala ejus ſcriptura; ſatis intelligimus artes, quas ubique prodit. *Saganam* debuit dare. Minatur ſervus alteri iras & maleficia Saganæ, quæ venefica erat, potens nimirum *carminibus verſare atque venenis humanos animos*, ipſis quoque corporibus inferre noxas: traxit hoc Petronius ab *Horatio*, qui Saganam Canidiæ, ſagæ non minus famoſæ & terribili, ſociam jungit 1. Sat. 8. & Epod. 5. REINES. Reineſius vult *Sagana* ex Horatio, qui facit aliquam hoc nomine ſociam Canidiæ ſagæ. Ac conveniebat in veneficam nomen à *ſaga* derivatum. Verum alia eſt ratio hujus loci. Mallem *Satuna* à *ſatu* & *ſerendo*, quia meretriculæ convenientius: niſi quis præferat *Athara* nomen Phœnicium & Syrorum, Derceti olim tributum, quo valde inclino. SCHEFFER. Locus vexatiſſimus, quem tamen expedies, ſi primam litteram, quæ ex præcedenti vocabulo huic adhæſit, rejicias, *Athana tibi irata ſit*, dixit Dorica enunciatione, quæ per Campa-
niam

Digitized by Google

„tibi irata ſit curabo, & qui te primus decuro defecit : non didici geo-
„metrias, cretica, & alogias, naenias, ſed lapidarias literas ſcio, par-
„tes

niam omnem, ac proinde & Capuæ, ubi hæc cœna celebratur, obtinebat, cum Palladem illi iratam, (eſt enim hæc Dea diſcipulis æque ac magiſtris præcipuo in cultu) imprecari vellet. De irata Pallade nonnihil à nobis dictum ad Faſtos Naſonianos. ἐργάνη dicta hæc quoque Dea ab artibus inventis. Naſoni in Faſtis, *Mille Dea eſt operum.* Sic & noſter ſupra cap. XLIII. *Omnis Minerva homo.* Et Trimalchio *Minerva ducente*, tamquam fortunas ejus auſpicante, *mœnia intrabat*, ſupra cap. XXIX. HEINS.

Et qui te primus decero defecit] Hæc ſunt peſſime corrupta, nec, quid ſibi velint, nunc excogito. SCHEFFER. Lege, *iratam Saganam curabo, & ei qui te primus condocefecit.* Præcipue enim, ut patet è ſeqq. magiſtro hujus diſcipuli indignatur, ut qui talem formaſſet cum inconcinnis moribus, & petulante lingua. Eſt autem Verbum iſtud dignum Petronio, quippe Ciceroni in V. Tuſc. & I. de nat. D. uſurpatum, relatumque à Nonio M. cap. 2. quod librarius corrupit ſic, ut tamen veræ lectionis manifeſta veſtigia in depravata obſervari poſſent. REINES. Reineſius, *qui te primus condocefecit.* Sed quid hæc ſibi volunt ? Curabo, ut iratus tibi ſit, qui te primus condocefecit? MS. Dalmaticum verum habet ita, *qui te primus decuro defecit.* An ſcribendum, *qui te primus de curvo refecit?* hoc eſt, qui te primus erexit, fecit, ut, cum ante curvus eſſes, ſpectares terram, vilis ſcilicet, humilis, & abjectus, poſt auderes te erigere. Dictum eſſet eo prope modo, quo ſupra cap. XLIII. *coſta recorrecta.* SCHEFF. Forte, *& ei, qui te primus de cerebro dejecit.* GOES. Habet Traguſienſis *decuro defecit*: unde Patavini *decero* fecerunt, Pariſini *de cetero:* quæ cum nihil notent, receperunt editiones illud Reineſii *condocefecit*: ſed mihi religio eſt ita graſſari in ea, quæ non intelligimus, & malui corruptam exhibere, quamvis nullus dubitem, quin in illo *decuro* lateat Græca vox quædam, forte οἰκουρὸς *oecurus*, id eſt, domi cuſtos, cujus prima litera *o*, quæ dimidiata *d* eſt, potuit parte augeri. *Qui te primus oecuro defecit*, ergo eſſet, qui te primus ſine cuſtode juſſit eſſe, quum tam petulans puer deberet ſevera contineri diſciplina. Qui melius conjecerit, vincat. BURM.

Geometrias, Cretica, & alogias menias] Lege, *Geometriam, Criticen, & alogias meras.* Ubique, & veteris & novi hujuſce Fragmenti, ſui ſemper ſimilis exiſtit Petronius, Ætatis ſuæ barbariem ſeu ingenuarum Diſciplinarum contemtum, adeoque mores ab antiquis mutatos peſſime, perſequendo atque deprimendo: Illic, poſtquam Eumolpus pulcberrimarum Artium vicem doluit, ita emovetur & quærit cap. LXXXVIII. *ubi eſt Dialectica? ubi Aſtronomia? ubi Sapientia conſultiſſima via? Quis umquam venit in Templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis ſi Philoſophia fontem inveniſſet? Nec mirum: cum iis omnibus formoſior maſſa auri videretur, &c.* Hic vero, hoc eſt in Novo, eaſdem Artes ſubſannat puer, ſeu Servus, atque Geometriam & Criticen; gloriaturque, ſe *lapidarias tantum ſcire Literas*, parteſque centum ad æs dicere, ad pondus, ad nummum. Ita ſcilicet & eo fine, ni fallor, fiebat, uti Principis & Amicorum ſuorum vitia laterent, *Litera enim* (quemadmodum referebat quidam vir doctus, Majorum Temporibus) *ſunt quædam veluti Specula, quibus Malorum vita obverſa atque admota, cum eſt turpis, flagitioſa, & ſcelerata; talis etiam conſpiciatur. Hoc eos male habet: Atque hoc potiſſimum nomine Literas & Literatos non modo dente rodunt, verum etiam omnibus machinis expugnant. Nam viri boni & abſtinentes & juſti & innocentes & integri & puri literas amant atque amplectuntur: Literatis favent ac ſuffragantur. Improbi, injuſti, prædones, ſicarii, avari, ſacrilegi, impuri*, Omnes hi metuunt verſus, odére Poetas, *inquit Horatius. Omnes hi literis & doctis hominibus bellum inexpiabile ſemper indicunt. Quo magis*, inquit Tacit. Annal. 4. *ſocordiam eorum irridere lubet, qui præſenti potentia credunt exſtingui poſſe etiam ſequentis ævi memoriam. Nam contra, punitis ingeniis, gliſcit auctoritas: Neque ii, qui male vixerunt, aliud, niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam, peperere.* Porro critice, cujus hic meminit Petronius, ad Grammaticam pertinet: cujus quidem tres ſunt Partes: prima, τεχνικὴ vocatur: ἱστορικὴ autem ſecunda: tertia ἰδιαίτερα: Et illa non omnium, ſed pauciorum eſt. Neque in quibuslibet auctoribus verſatur, ſed in nobiliſſimis, ut alicubi diſputat eruditorum ocellus Juſtus Joſephus Scaliger. TILEBOM. Quid hoc eſt verborum? An legendum, *geometricas, creticas, & alogas nænias.* De Geometrarum paradoxis res eſt nota, Cretenſium fabulæ mendaciaque proverbio circumferuntur. SCHEFFER. Forte *Geometria ſecreta, & alogas nænias.* Sic ſupra cap. LIII. *Cætera acroamata tricas meras eſſe.* Pro *næniis* poſſis & *maniis* legere, qua voce Plautus uſus eſt, vel, *manias*, quod Latinis æque in uſu teſtatur Cicero, & alicubi in Arnobio Salmaſius ivit reſtitutum, ſed fruſtra. HEINS. Non hæc, ut omnia hujus liberti verba, à ſtribligine ſunt vindicanda, quem Petronius ſtudio ſolœcum & balbutientem Latine inducit Neque ſcio, unde editores tantum ſibi permiſerint in his vocibus permutandis nos Traguſienſem codicem ſequimur, niſi, ubi unius vel alterius literulæ mutatio veram vocem nobis offerat. *Geometrias* dixit plurali numero pro geometriam, *cretica*, pro *criticen.* Hæc duo ſe dixit non didiciſſe, ſequentia, *alogias*, *nænias*, priora reſpiciunt,

,,tes centum dico, ad aes, ad pondus, ad nummum: ad ſummam, ſi ,,quid vis, ego & tu, ſponſiunculam exi, deſero lanna. Jam ſcies, pa-
,,trem

Geometriam enim *alogias*, criticen *nænias* eſſe cenſes. *alogias* dixit etiam Seneca de morte Claudii. *Citius mihi verum, ne tibi alogias excutiam.* Quid næniæ ſint, notiſſimum puto. Sanus ergo erit locus, ſi modo tranſponatur τὸ *&*, *non didici geometrias & critica, alogias, nænias.* BURM.

Lapidarias literas ſcio] Per *Lapidarias literas* quid velit hic auctor, ſi quærat aliquis, dicam; meo quidem judicio, nihil aliud nempe, quam Baſilicas, domos præclaras, inſulas, villas ruſticas, nummos, & ſimilia id genus, illum innuere. TILEBOM. Eas, puto, intelligit, quas lapidarii incidunt ſaxis ac lapidibus. SCHEFFER. In MS. vero legitur *lipidarias*. Nondum igitur hic locus ita ſeſe habet, ut oportet, cum præſertim illæ lapidariæ literæ, quas ſubjecerunt nobis emendatores, commode ſatis, locoque huic convenienter, nequeant exponi. SCHEFFER. Literæ etiam pro ſtudiis ſumuntur, unde & utrumque conjunxit Cicero, unum per aliud explicans. Dicit itaque, rei lapidariæ peritiam habere, ac per hoc, ut ex ſequentibus liquet, architecturæ etiam ſibi cognitionem vindicat. Ait enim, *partes*, architecturæ ſcilicet, *decenter dico*, (Ita hæc namque legenda cenſemus) & dico, partes eas *ad as*, ſive ad pretium, *ad pondus* plumbi, ferri, æris, *ad numerum* tignorum, aſſerum, lapidum, reliquorumque, quæ ars ædificatoria deſiderat. Et hoc intra hoc capite vocat *artificium ſuum, propter quod Diis gratias agit.* Architecti autem olim præcipue in Græcia in honore fuere. Hæc mihi mens & ſententia videtur loci hujus obſcuriſſimi, qui viros erudiſſimos exercet. GOES. Supra cap. x. explicuimus, quid ſit *literas ſcire*. Ergo hæc non de ipſa architectura capio, ſed cum Schefferode literis, quæ lapidibus inſculpi ſolebant, quas *quadratas* ſupra cap. 29. vocavit. Innuit ergo libertus, ſe didiciſſe artificium titulos lapidibus inſcribendi. Ita LAPIDARIUS in inſcriptione apud Gruter, DXL. 5. non eſt, qui lapides ex terræ viſceribus excidit, ſed qui exciſos format ad ſtructuram ædium vel monumentorum, *een Steenhouwer*, ut & in l. 5. §. 7. ff. commod. ubi *faber dicitur* & l. ult. ff. de jure immun. & l. 1. C. Theod. de excuſ. artific. videntur autem ab his lapidariis diverſi artifices fuiſſe, qui monumentis illis literas inſculpebant, & eleganter eas formabant. hoc artificium ſe didiciſſe jactat hic libertus. Quamvis & lapidarios ipſos titulum inſcripſiſſe non negem, ut infra cap. LXXI. ex Habinna lapidario, cui Trimalchio monumenti ſui ædificationem, ornatum, & titulum commendat, deſumi poſſit. Sed hic, ut ineptior jactantia liberti appareat, ſeparanda mihi literas ſcalpendi ars, à lapidario artificio videtur. De *partibus* egimus ſupr. ad cap. 46. BURMAN.

Partes centum dico, ad as, ad pondus] Integra hæc eſſe vehementer dubito. ſenſum certe extrico nullum. SCHEFFER.

Ad as] Credo *ad as* dixiſſe ſemilatinum hominem, pro *ad aſſem*, quod quid ſit ſupra docuimus. Arithmeticam indicat, quæ aſſem docebat dividere in infinitas partes, quod inſignem uſum in omnibus rebus civilibus & domeſticis, ubi diviſio erat inſtituenda, habebat; *ad pondus* autem dividere & partes facere illis, qui merces venales proponebant, ſerviebat, *ad nummum* argentariis, & qui pecuniam tractabant. BURM.

Ego & tu ſponſiunculam exi deſero lana] Hic neque pedem neque caput animadverto, confuſa omnia. Eritne aliquid lucis, ſi legas? *Exi tu. & ego ſponſiunculam deſero, Lana. Qui ἀγχινοίᾳ* præpollent vegetiore atque præſentiore, ſummam adhibeant. TILEBOM. Corrige, ac diſtingue: *ſi quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce deſero. Sane, jam ſcies.* Si, ait, vis, certabimus ego & tu inter nos, deſero ſponſionem. *Deferre ſponſionem* puto dici, ut *deferre optionem*. Alterum habet Plautus Aulul. Act. II. ſcen. I. *impera, ſi quid vis.* Item, *ſi quid vis, roga.* SCHEFFER. Videtur reſtituendum, *exi, deſero lamnam. Exi* provocantis formula, quam ſollicitandam non puto, apud Plautum:

Deinde utrinque Imperatores in medium exeunt.

Deſero lamnam, refero ad tabellam ſive laminam plumbeam, quæ hominibus infimæ ſortis pugillarium loco erat, in qua conciperetur ſponſionis formula. Nam aut pignore depoſito fiebant hujuſmodi ſponſiones, aut, ubi de pretio convenerat, formula ſponſionis in tabella referebatur. Libellum vocat Naſo, ubi de ſponſione Circenſi agit, arte Amatoria, lib. I. verſ. 167.

Dum loquitur, tangitque manu, poſcitque libellum,
Et quærit, poſito pignore, vincat uter.

Lana pro *lanna* in codicibus exaratum haud raro invenias, idque pro *lamna* vel *lamina*. Sic codex Regius apud Arnobium lib. II. *lannas pertundere aurium* Gloſſæ Labbæi: *Lanna*, λᾶοι. apud Naſonem Amorum lib. III. El. VII. verſ. 79.

Aut te trajectis Aeæa venefica lanis
Devovet, aut alio laſſus amore venis.

Ita quidem nunc circumfertur, ſed ego curis ad hunc poëtam ſecundis evincam, ſpero, ſcribendum eſſe, *trajectis lamnis*, capiendumque de laminis plumbeis, quibus magicæ ſuperſtitioni homines dediti nomen illius, quem ſibi devovendum ſumerent, inſcribebant, acuque defigebant, aut ſtilo cum diris inprecationum carminibus. Sed hæc non ſunt hujus loci: *Lamnæ* ſi minus placent in hoc Petronii loco, poſſumus, *deſero*
annu-

Digitized by Google

„trem tuum mercedes perdidiſſe: quamvis & Rhetoricam ſcio. Ecce „quidem nobis longe nemo: late venio. Solve me. dicam tibi, qui de „nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis creſcit, & minor „fit. Curris, ſtupes, ſatagis, tamquam mus in matella. Ergo aut tace, „aut

annulum. Ulp. leg. XVII. de præſcript. verb. *ſi inhoneſta ſponſionis cauſa erit, annuli duntaxat repetitio erit.* Ubi vides annulos in ſponſione oppignoratos. Sed altera ſcriptura ad vetuſtam propius accedit. HEINS. Hæc prodigioſe corrupta ſunt, &. quia Traguerienſis codex *de fero* habet ſeparata, forte hic proverbium, vel ænigma aliquod ruſticum, latet, *lana de fero*, quæ de ovibus & mitioribus animalibus ferri ſolet, non de equo, cervo, vel alio, quod nomine *feri* ſolet indicari. Sed nihil definio. *Ego & tu ſponſiunculam*, eſt oratio, quæ parte ſua deficitur, ut hic plurima. ſubintellige *ineamus.* BURM.

Lana] Reineſius hinc facit *Lamiam*, quomodo nempe & in ſuperioribus putabat uſurpatum, cap. LVIII. verbis, *Lamia eques Romanus, &c.* Atqui eo loco nomen honoratum, quomodo ergo hic per convitium ponitur? MS. Dalmaticum habet *lanna.* Puto ſcribendum *Sanna*: Gloſſæ veteres: *Sanna, ſubſannator, Μῶκος.* SCHEFFER.

Jam ſciet] Inſultantis & minantis formula, ut mox *jam ſcies, hoc ferrum fidem habere.* Ita & *tū ſciat* utuntur Lib. 1. 12. *Jam ſciant longe aliud eſſe virgines rapere, aliud pugnare cum viris*, ut legendum puto, vulgo *ſciunt* circumfertur. Apulej. 5. Metam. *ſciat ſe non ancillas, ſed ſorores habere majores.* BURM.

Mercedes perdidiſſe] Scilicet, quas magiſtris & doctoribus ſuis perſolvit. v. inf. ad cap. 81.

Quamvis & Rhetoricam ſcio] Lege, *neſcio.* Cum enim certum ſit, ut patet multis apud Petronium, tum in vetere Satirico, cum in hoc novo opuſculo, Trimalcionem odiſſe Philoſophiam, bonas artes, nobiliaque & illuſtria quæque ingenia, taleſque ſervos eſſe, quales dominos eſſe videmus, ut alicubi refert ipſe Petronius: nulli non videbitur idonea hæc emendatio noſtra, quantumvis toto à ſcripta lectione diſſet plus cœlo. TILEBOM. Forte *ſcias.* GOES.

Ecce quidem vobis] Non placet illud *quidem.* Suſpicor ſcribendum. *Ecce, qui dem vobis, longe venio.* Illud, *qui dem vobis*, ponitur ambigue, quoniam præceſſerat & de ſponſione, & de pœnis; nam & pecunia, & malum dicitur cui dari. *longe venio*, ut *longe ſum*, apud Cæſarem, Virgilium, Ovidium, alios. Vide Muretum x. Var. cap. 4. SCHEFF. Forte, *Ecce quid dem vobis, longe non eo, lente venio.* Quamquam, ſi quis retinere velit, *late venio*, non repugnavero. GOES.

Solve me dicam tibi] Etiam hæc valde ſunt obſcura. Puto autem ante illud *ſolve*, punctum oportere ſcribi, & mox comma. *Solve me, dicam*, pro, ſolve me, & dicam; ſi tu me ſolves, dicam. *Solve* dicitur hoc loco, ut opinor, qui, cum ante teneret ſe, nec loqueretur, provocatur quacumque de cauſſa ad ſermonem. Ita *ſolvere ora* dixit Ovid. 1. Metam. verſ. 181.

Talibus inde modis ora indignantia ſolvit. SCHEFF. Obtulerat ſponſionem, nec reſponderat Gyton, ut Hermeros, qui hæc loquitur, ſponſionemque obtulerat, hæreret in medio. Quapropter urget reſponſionem, &, vult ſi Gyton conditionem non accipiat, ut dicat ſaltem, eam ſibi non placere, atque ut ita ſe liberet & ſolvat. Licet enim juris effectu Hermeros ex ſponſu non teneretur, attamen, uſque dum Gyton poterat reſpondere, ipſe non erat plane ſolutus. GOES. Dictum ruſtice, pro ſolve mihi ænigma, quod proponam. Ipſum autem ænigma Oedipus expediat, ego me hic nihil intelligere fateor.

Qui de nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis creſcit, & minor fit] Lego, *eſt de nobis, qui currit.* Id eſt, noſtrum eſt unus, qui currit: tu nimirum. Et hæc, ut verba ſonant, vera eſſe non poſſunt. ut neceſſe ſit figuratam eſſe loquutionem. At quæ illa? Dicam, ſi potero. Utitur ſimilitudine gemina, quarum prima ſumta eſt de curſu, altera de incremento, quod creſcendo cuiquam accedit. Igitur curſu non male comparatur motus quilibet, etiam animi, qui ordinario & vulgari ſit concitatior, qualis indecens ille riſus, qui ſupra in Gytone narratur: hoc autem eum non moveri loco dicit eo, quod ita agendo nihil Gyton proficiebat: ut, qui non obeſſet ſibi, non patrocinaretur Aſcylto. Et hæc illa prior de curſu ſimilitudo. Altera incrementi eumdem illum riſum effrenatum reſpicit, ſed, quatenus ſignum eſt animi efferentis & extollentis ſeſe ſupra modum, imo ſupra ſe ipſum. Hoc enim vult, adeo Gytonem non extolli, ut etiam ſeipſo fiat minor. Pluris enim eum fuiſſe apud æquos rerum æſtimatores, cum ſilebat, quam cum riſu tam immodice efferebatur. GOES.

Curris, ſtupes, ſatagis] Curris, dum tam inſolenter quaſi triumphator rides, ſtupes, dum ſiles, nec eſt, quod reſpondeas; Satagis, dum tecum animo volvis & verſaris, quomodo te ex hoc labyrintho evolvas. GOES.

Satagis] Eleganter vim verbi explicat Quintilianus lib. VI. cap. 4. *Afer venuſte Manlium Suram, multum agendo diſcurſantem, ſalientem, manus jactantem, togam dejicientem, & reponentem, non agere dixit, ſed ſatagere.* Idem repetit lib. XI. cap. 3. lepide autem comparat muri in matella deprehenſo, qui, ut exeat, currit & ſatagit, ſed non expedire ſe poteſt; quod proverbium & hodie efferre ſolent, *hæret, ut mus in pice:*

Digitized by Google

„aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat; niſi, ſi me judi-
„cas anulos buxeos curare, quos amicae tuae involaſti. Occuponem
„pro-

pice: ſed elegantius *in matella* dixit, forte ruſtico proverbio. Nam & hodie mures diſpoſitis vaſis fictilibus circa granaria & horrea agreſtes capere conſueverunt, in quibus, cum exſilire nequeant, vivi deprehenduntur. BURM.

Matella] Nonius in de generibus vaſorum: *Matella, aquarium vas.* SCHEFFER.

Meliorem] Fortiorem, valentiorem. Tac. de morib. Germ. cap. 32. *Excipit filius, non ut cætera, maximus natu, ſed, prout ferox bello, & melior.* SCHEFFER. Non ad fortitudinem, ſed ad conditionem, qua Libertinus & Servus differebant, referendum. Mox *Cave majorem maledicas* dixit, nam, licet Saturnalibus æquata omnium ſors videretur, non fert tamen Gitonis petulantiam Hermeros. ita capite præcedenti. *Tu melius cænare ſoles.* Valer. Fl. lib. v. verſ. 490.

——— *Nec melior parere recuſo.*

& ita paſſim, *boni*, divites & nobiles dicti. Et hunc ſequentia, *qui te natum non putat*, ſenſum exigunt. BURM.

Moleſtare] Uſurpatur hoc in fragmento teſtamenti veteris, quod laudat Modeſtinus lib. x. Reſponſorum. Vide l. 20. ff. de liber. legat. Gloſſæ, ὀχλῶ. *Inquieto, moleſto.* SCHEFFER. Verbum ſequioris Latinitatis, quod, ut pleraque degenerantia antiquam venuſtatem, primo apud ruſticos & plebejos uſitatum, & ita hic decore à Petronio viliſſimo homini tributum, poſtea cœpit etiam à ſcriptoribus uſurpari. Vide Borrichii cogitationes in hoc verbo, qui tamen fœdo errore illud Obſequenti adſcribit, cujus caput XLII. laudat, cum illud deperditum ſit, & à Lycoſthene ſit conſcriptum, cujus auctoritas certe non meretur, ut adducatur, neque is illuſtrior Modeſtino JCto huic verbo patronus commendetur. Melius hoc fragmentum noſtri Petronii, apud Fulgentium facit, *nam centum me vernales allucita moleſtabant*, de quo poſtea videbimus. BURM.

Qui te natum non putat] Id eſt, qui te hominem non curat, non æſtimat. *Natum* pro homine poſuit & Plautus in Pſeud. Act. 1. ſc. 3. *qui ſuum repetunt, alienum reddunt nato nemini.* At *putare* pro æſtimare habet Cic. pro Roſc. *Neminem præ ſe putat.* SCHEFFER. *Illud natum*, non hominem, ſed *puerum infantem* puto nunc explicandum. Comparat ſe cum altero, ſe virum; illum eſſe ait puerum, nec dignum, quocum eat in certamen. *Gloſſa: Nati & natus,* τίκνα. *Non putat eſſe*, non reputat, non æſtimat, facit te nihili. SCHEFFER. Neque hominem, neque puerum hic notat. Sed, qui te obſcurum & tam vilem putat, ut nemo ſciat, te natum. Senec. Apocolynth. *Horam ejus nemo novit, nemo enim illum natum putavit.* Martial. x. epig. 27.

Natali, Diodore, tuo conviva Senatus
Accubat, & rarus non adhibetur eques.
Et tua tricenos largitur ſportula nummos,
Nemo tamen natum te, Diodore, putat.

Vide Voſſium ad Catull. pag. 306. eadem fere formula *liberum quem non putaro* dicitur de qua infr. cap. cap. 81. BURM.

Niſi ſi] Terentius Andr. Act. 1. ſc. 1. *Niſi ſi id eſt, quod ſuſpicor.* Et ſic alibi Tertull. de fuga in Perſ. cap. 5. *Niſi ſi vis confiteri, pati non vis.* SCHEFFER. V. Heinſ. ad Ovid. epiſt. Heroid. ep. 4. verſ. 111.

Annulos buxeos] Sic per contemtum puto nominare aureos, quia buxei ſint coloris. Quomodo Varro in Sexageſ. anates appellat *buxeis roſtris pecudes*, & Martialis, putidos dentes, *buxeos.* SCHEFFER. Hinc liquet, Gytonem annulos aureos in digitis geſtaſſe, quamvis ſervi officio fungeretur. Quod ordinis equeſtris proprium, nec libertis permiſſum, ſervis multo minus. Supra cap. præcedenti, ad Gytonis dominum: *Eques Romanus es*, quod haud dubie ex annulis colligebat; ipſe de ſe mox, *jam ſcies, hoc ferrum fidem habere.* Nam cave aliter interpretare *annulos buxeos*, quos ita contemtim vocat, quod non ex obryzo eſſent, ſed ex auro pallenti. *Ora buxo pallidiora* apud Naſonem, & *pallor buxeo ſimillimus. Color Buxeus* apud Plinium lib. 11. cap. VII. & *dentes buxei*, apud Martialem. HEINS. Non Gytonem credo aureos annulos geſtaſſe, ſed ejus dominum Aſcylton equitem R, ad quem libertus hic reſpicit.

Quos amica tua involaſti] Eripuiſti, ſubduxiſti. Gloſſæ veteres: *Involo*, κλέπτω, *furo*, *involo.* SCHEFF. Sic cap. LXIII. *jam ſtriga puerum involaverant.* Catullianum eſt hoc verbi a vola manus deductum furandi ſignificatione: exſtitit & apud Vitruvium prooem. lib. VII. ſed corruperunt in Editionibus; legamus poſthac: *qui invidis moribus aliena ſcripta involantes gloriantur*; paulo ante *furantes* dixerat. REINES. Nonius: *ſuppilare eſt involare, vel rapere.* Serv. ad Virgil. lib. III. Æn. verſ. 233. ad illa, *pedibus circumvolat uncis. Aut circum prædam dixit volat uncis pedibus, aut intra volam interiorem manus amplectitur prædam, unde & involare dicimus intra volam tenere.* Sed grammatico acumini magis, quam veritati Etymon a *vola* deductum adſcribo. Cum recte à *volare, involare*, pro irruere in rem alterius, & ita auferre, poſſit derivari, ut infra cap. 63. BURM.

Occuponem propitium] Primo aſpectu mihi viſus ἀνίατος hic locus; ſed, cum poſtea mente revolverem, quanta ſemper fuiſſet Petronio proclivitas ad nova verba cudenda, ſtatim putavi diſtinctione tantum levi opus eſſe, ita legendo, *o, Occuponem propitium!*

„ propitium! eamus in forum, & pecunias mutuemur. jam ſcies, hoc fer-
„ rum fidem habere. Vah! bella res eſt volpis uda. ita lucrum faciam,
„ & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, niſi te toga
„ ubi-

eamus. TILEBOM. Scilicet, *tibi opto*. quomodo cui optabant Jovem propitium. Porro *Occuponem* hic accipio pro Deo eorum, qui quid occupant forſitan, & acquirunt furto. videturque hoc cognomento celebratus Mercurius, furum deus, velut mitiore ac honeſtiore. Ac, quia furto alter annulum ſubduxerat; hic ei optat propitium Mercurium Occuponem, ut prodeſſe illi faciat, uſumque ipſius proſpere ſuccedere. SCHEFFER. Certum eſt, Mercurium, qui foro & mercimonio præeſſe, furum etiam artes fovere & provehere, credebatur, hic deſignari; ſed *Occuponem* dictum fictumque à Petronio vix credidero. Eſt enim hoc verbi, perinde ut ſimplicis *capiendi*, honeſtius, & de licitis plerumque intelligitur, eoque actum vitioſum & infamen furti non repræſentat. Exiſtimem autem, Petronium, in cujus omni ſermone πολλὴ χάρις καὶ Ἀφροδίτη ἐπανθεῖ, à Latino Verbo *clepere* venuſte formato nomine *Cleponem* dixiſſe, quem Græci Κλῶπα & κλέπτην. Mercurio enim Deo, ſive furatrinæ, ſive furatrino, hanc adpellationem impoſuiſſe Græcos, vel inde patet, quia Pana, quod Mercurio ſatus haberetur, κλωποπάτορα vocavit Theocritus. Et legam igitur, *ô cleponem propitium!* Certe exclamatio abeſſe non poteſt, & orationem mire perficit & exornat. Si quis autem *cleponem* accuſare velit, tamquam vitio creatum, ei, alia ejuſdem formæ, à verbi Præſente ducta, propria, ornatiſſima, & optima, bonis autoribus uſurpata, judicando, puto, ſatisfecero. Dixerunt *appetones*, *combulones*, *colones*, *comedones*, *conviviones*, *fabulones*, *sucubones*, *lurcones*, *machinones*, *manducones*, *nugones*, *palpones*, *rapones*, *repoſcones*, *ſuſurrones*, *verberones*, *vituperones*. Ipſum Verbale nomen *clepo* non ignoraſſe Latinos, ſive veteres, ſive medios, è ſeculi undecimi Grammatico Gallo Petro Helia audire jucundum erit. Ejus in Lexico metrico manuſcr. hic verſus eſt:

Vult clepo, furari, clepo, clepſis, clepſydra dici.

in quo Nomina à Verbo manantia tria; primum hoc ipſum Petronianum eſt; ſed, quod in vulgatis ſeculo decimo quarto Dictionariis male, ultima vocali in ſibilum corrupta, in *cleps* mutarunt, fortaſſis habito ad τὸ κλὼψ Græcum reſpectu. REINES. *Occuponem* hic licet, non pro infamia & vitioſi actus præſide, ſed in bonam partem, accipiamus, qui utrique periculum facturo mutuo à monetario ſumendæ pecuniæ, illi ad ſuum aureum annulum, huic ad fidem ferrei propitius optatur. Sic textus ſervatur, & analogia voci favet. HADRIANID. Scribo, *ô Bucconem*. Gloſſæ Iſiodori: *Bucco, garrulus, quod cæteros loquacitate, non ſenſu exſuperet, ruſticus, ſtultus.* Afranius & Pomponius citantur à Grammaticis in *Buccone adoptato*, hic etiam in *Buccone auctorato*. *Macci & Buccones* apud Apulejum. Vide Salmaſium ad Solinum, & ad Lampr. Alex. Sev. cap. LXI. *Buccones* videntur dicti à dura bucca. Supra cap. XLIII. *Dura bucca fuit & linguoſus.* HEINS. Non hic de Petroniani ſtili venere & gratia quærendum, ſed, quo ſermone viles hi & plebeji homines utentes decore induci in ſcenam debuerint. Itaque recte Mercurium *occuponem* vocari puto ab Hermerote, qui religione abſterritus non audebat Furem dicere, ſed molliori appellatione invocat occuponem, cujus præſidio tutum annulos aureos involaſſe Aſcylto exprobat; eadem forma Amm. Marcel. lib. XXII, cap. 16. Ægyptios dicit *repoſcones acerrimos*. BURM.

Hoc ferrum fidem habere] Per, *ferrum*, annulum intelligit ferreum, quem habebat in manu, quem comparat cum annulo alterius aureo. Plinius XXXIII. cap. 8. *Memoria avorum multi, pratura quoque functi, in ferro conſenuerunt.* Et aliquanto ante: *Siniſtra maximam auctoritatem conciliavere auro, non quidem Romana, quorum more ferrum id erat.* Ita habent libri veteres. *Fidem habere* intelligit apud menſarium, qui in foro expoſitos habebat nummos, ut daret mutuo, accepta ſyngrapha, quæ ſubſignabatur annulo. SCHEFFER. Præ tuis nimirum annulis buxeis. GOES. Id eſt mihi, etſi plebejo, & in annulo ferreo, tamen credi. Quo ſenſu *fidem habere* aliquando ſumi docuit Vavaſſ. de vi & uſu quor. verb. pag. 6. & Paſſer. ad Propert. III. eleg. V. verſ. 6. quamvis locum ipſum Propertii meliori auſpicio interpretatus ſit ſummus amicus, & literarum decus Brouckhuſius.

Res eſt volpis uda] Scribes, *eſt volpes*, pro, *vulpes*. TILEBOM. Divide *volpis uda*, id eſt, madida vulpes. Sic autem, velut proverbio, vocat eum, qui ab adverſario male eſt habitus, victuſque erubeſcit, quæritque latebras. SCHEFFER. Videntur tranſponendæ eſſe litteræ, unde eliciamus, *volſa picla*. *Volſi* pro cinædis. Sic, *volſi carpenta nepotis*, apud Propertium lib. IV. El. VIII. verſ. 23. & *glabrior, quam volſus ludius*, apud Plautum Aulul. Act. II. ſcen. IX. verſ. 6. *Volſa picla*, ut offla, pediclus, ridiclus, ædicla, & plura talia. HEINS. Vide quæ olim ad Phæd. lib. I. Fab. VII. notavimus. Quamvis Servius ad Virg. lib. XI. Æneid. verſ. 522. *vulpes* præferat, quia diminutivum eſt *vulpecula*, non *vulpicula*

Aut populus per exitum] Hanc periodum ita conſtituendam puto: *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut ita populus per exitum meum juret, niſi te,* &c. GOES.

Te toga ubique perverſa fuero perſecutus] Quænam hic eſt *toga perverſa*? Mentio fit *veſtis perverſa* apud

Pp unum

„ ubique perverſa fuero perſecutus. Bella res, & iſte, qui te haec docet, mu-
„ frius,

unum Senecam lib. 1. de ira cap. 16. Ubi de adminiſtratione ſuppliciorum: *Etſi perverſa induenda magiſtratui veſtis, & convocanda claſſico concio eſt; procedam in tribunal non furens.* Hoc loco varie exponunt veſtem perverſam. Muretus accipit de prætexta inverſa. Lipſius, Faber, & alii, de veſte plebeja, tunica, toga ſordida & pulla. Quoquo autem modo accipias, non video, ut huc pertineat. Nam nec inverſa, nec ſordida pullave veſtis quicquam facit ad perſecutionem. Adde, quod hic Aſclyti adverſarius non videtur fuiſſe in Magiſtratu, & conlibertus dicitur, in præcedentibus, Trimalcionis. SCHEFFER. Reineſius legendum putat *præverſa.* Sic enim ait in litteris ad N. Heinſium: *Cum togæ eſſent alares, nec adſtricta corpori, ut tunica linea, & greſſum celeriorem curſumque eo impedirent, fiebat. ut, qui currere vellent, eas ſuſpenſas retraherent ante ſe ad pectus, (ut pallium in caput, vel collum, conjicere ſolebant ſervi properantes & furtivi in comœdia) in rugas contractas: quo ſchemate togas in anteriora verſus adductas & complicitas fuiſſe nemo non intelligit. Et, ut hoc voluiſſe Petronium capiamus, omnino legendum eſt,* præverſa. *Præverſa, proverſa toga, quæ & prorſa & anteverſa, (nam & ſic* ſurſum, *eſt ſuſverſum,* rurſum, *reverſum,* retrorſum, *retraverſum) fugientem alterum naviter perſequitur, qui, adducta ad anteriora veſte laxa & lacinioſa, totum corpus involvente crura ad greſſum curſumque libera ſibi & expedita reddit, uti utrumque brachium in convivio illi, qui togam ideo ſubmittebat. Idem ſenſus ζωνίας Auctor. ad* Herenn. lib. 4. Conſorta toga cum pluribus aliis ire celeriter cœpit: *quod non poterat in veſte fluente & fuſa, actuoſum & navum remorante.* Hæc Reineſius. Sed non pauca obſtant huic interpretationi. Primo dicit, retraxiſſe in pectus, item in anteriora verſam adduxiſſe. Quod quo modo debeat intelligi, non video. Ut toga verteretur in anteriora, nil neceſſe fuit, quia & anteriora & poſteriora ſemper tegebat. Voluit fortaſſis dicere, *in anterioribus,* Sed quomodo ibi verteretur? Suſpenſa, inquit, erat ad pectus. Vellem ſcire, unde igitur pependerit, ſi ſuſpenſa fuit, & ſimul verſa. Poterat fortaſſis tunica ſic ſuſpendi ad cingulum. Toga, quæ fuit veſtis extima, quomodo ſic potuerit ſuſpendi, non excogito. Jam faciamus verſam ita, ut anguli alarum pertinerent ad pectus, non poterat ea res feſtinantem multum facere liberiorem, cum toga veſtis eſſet multum demiſſa, & ad ipſos prope pedes pertinens. Imo per iſtam verſionem circa genua & femora facta fuiſſet duplex, id eſt, feſtinanti moleſtior propemodum, quam ante fuerat. Igitur non approbare poſſumus ipſum illud *præverſa* Reineſii, contra togam perverſam accipio de rejecta in humeros & tergum, eo modo, ſicut hodie videmus pallia ſua, maxime ſi ſint longiora, rejicere in humeros, ut brachia, pectus, & anteriora omnia habeant libera. Sic plane exiſtimo, togam in anterioribus collectam, ſubductam ad ſuperiora, & mox, omne ejus, quod alias à pectore deſcendere ultra genua ad pedes uſque ſolebat, rejectum ſuper unum humerum. Iſta enim rejectione toga vere pervertebatur, id eſt, quod ante dependebat ad pedes, verſum ad collum & caput habebat. Quo ſenſu & *perverſi faſces* leguntur apud Jul. Obſequentem cap. 130. ubi ait. *Luſtratione lictor perverſis faſcibus lauream impoſuit.* Sunt enim *perverſi* hoc loco, qui alias *verſi*, aut *inverſi*, cum eorum pars ſuperior vertitur, ut fiat inferior, quod in notis dixi. Idem apud Plautum eſt *pervertere aulas:* verba extant in Caſina Act. IV. ſc. I. verſ. 16. ubi de coquis, diſſimulantibus ſe parare cœnam, ut ſubmoveant Senem ab ea:

Aulas pervortunt, ignem reſtinguunt aqua.

Peſſime Lambinus, *ollas dejiciunt, percellunt.* Nec enim hoc faciebant coqui, ſed ollas invertebant, ſicut hodieque ſolent coqui & coquæ: poſtquam aqua expurgarunt, vacuas & inverſas reponunt ſuo loco, donec iterum adhibendæ ad coquendum. SCHEFFER. Sic apud Naſonem, arte amatoria lib. III. verſ. 245.

Dictus eram ſubito cuidam veniſſe puellæ:
Turbida perverſas induit illa comas.

Perverſa veſtis apud Senecam lib. 1. de ira cap. XVI. *Itaque, etſi perverſa induenda magiſtratui veſtis, & convocanda claſſica concio eſt, procedam in tribunal.* Quem locum unice huc facientem & alii jam viderunt. HEINS.

Muffrius] Quid verbi ſit *Muffrius*, plane neſcio. An non ejus loco belle ſubſtitueretur *Meſapus.* TILEBOM. Hoc quale ſit, haud ſane dixerim. SCHEFFER. Si editionem hic ſibi relictam &, uti optima maxima eſt ſequamur, recipiamuſque *muſtrum*, fieri aliter non poteſt, quam ut pericopen hanc à Veneti vel Dalmatæ, unius ex illis, qui de Turcarum religione ritibuſque undecunque aliquid cognoverant, manu eſſe adfirmemus. Verum abſit ea ſimplicitas, ut fucum luſcitioſi Librarii non agnoſcat. Unius negativæ trajectu in ſuum locum rem compoſuero, nimirum ſi legero, *qui te hæc docet, non muſteus magiſter*, id eſt, non novicius, ἐν νεανίαν, non imperitus, vulgaris, & pergulanus; ſed veteranus, trebax, ἐμπειρό-μ@. Valeat tantumdem hæc conjectura, quantum mereri videbitur; mihi nec temere ea nata eſt, nec facile dimittetur: Petronium enim mihi reddit, quem à Librarii illiberali facinore amiſeram. REINES. Reineſius trajecte legit, *non muſteus magiſter.* Scilicet putavit *muſſius*, eſſe ſcriptum, atque ita citavit. Sed *mufrius* eſt etiam in Dalmatico MS. Deinde, quid ſignificare debeat, *non muſteus magiſter*, hic non video. Loquentem convitia profundere, res ipſa, totuſque locus oſtendit. At *magiſter non muſteus* ne ipſi quidem Reine-

„ ſrius, non magiſter. didicimus; dicebat enim magiſter, ſunt veſtra: Salvo, „ recta domum, cave circumſpicias; cave majorem maledicas; aut numera „ mappalia. Nemo dupondium evadit. Ego, quod me ſic vides, propter „ artificium meum Diis gratias ago.

LIX. „ [a] Coeperat Aſcyltos reſpondere convitio, ſed Trimalchio de- „ lectatus conliberti eloquentia: [b] Agite, inquit, ſcordalias de medio; „ ſuaviter ſit potius, & tu Hermeros, parce adoleſcentulo: ſanguen illi „ fer-

a ENCOLPIUS. b TRIMALCHIO.

Reineſio convitium eſt. Fit quoque oppoſitio inter illum mufrium quemcumque denique & magiſtrum. Ideo ſequitur: *dicebat enim magiſter*, contra ſcilicet, quam faciebat mufrius, qui propterea magiſter eſſe nequit. Poteſt videri ſcriptum fuiſſe apud noſtrum *muſtorius*, id eſt, nuphthorius, νυφθοριὸς, quod corruptorem mentis animique ſignificat. Senſus ſane peraccomodatus eſt. De lectione quiſque ſentiat, quod volet. SCHEFFER. Volebat Munkerus, *rus merum, non magiſter*, haud ſane invita Minerva. Poſſet tentari, ao non legendum eſſet, *Muricidus*, aut *Muger verius*, aut *Murgiſo verius, non magiſter*. Feſtus: *Muger dici ſolet à caſtrenſium hominibus quaſi muccoſus, qui talis male ludit*. Idem: *Mugiſo, mers, deſidioſus*. Gloſſæ Iſidori: *Murgiſo, callidus murmurator*. Apud eumdem Feſtum: *Murricidus, ignavus, ſtultus*. Ubi videndus Scaliger. Adeatur idem Feſtus in *Murcius*. Poſſis &, *Murcer verius*. Gloſſæ Labbæi: *Murcer*, ναθρὸς. Vide Salmaſium in Solinum p. 637. HEINS.

Didicimus] Puta, ex hoc facto tuo, te non habuiſſe idoneum magiſtrum. Sic accipere verbum iſtoc licet. Quamquam mihi locus iſte totus valde ſit ſuſpectus. SCHEFFER. Abſolute dicitur, pro oeque nos ſumus ſine diſciplioa, ſed ſub magiſtro profecimus. iofra cap. 68. *Et numquid didicit*. Ita & Ovidius I. Art. Am. 428.

Litera poſcetur, ne didiciſſe juvet.

Et II. Triſt. verſ. 342.

Hei mihi, cur didici, cur me docuere parentes?

Et Cicer. Bruto cap. LXXI. de Marcello. *Vehementer placet, nec vero ſine cauſſa: nam & didicit, &, omiſſis ceteris ſtudiis, unum id egit* BURM.

Dicebat] Suſpicor, *docebat*. SCHEFFER.

Sunt veſtra ſalva] Puto, verbis iſtis contineri præcepta Magiſtri, quæ dare quotidie diſcipulis ſolebat. Ergo ſcribo: *Sunt veſtra, Salve*, hoc eſt, veſtrum officium eſt, occurrentibus dicere, Salve, nec ſtare ac nugari diu, verum recta contendere domum. SCHEFFER.

Majorem maledicas] Petronius cap. XCVI. *maledic illam verſibus, ut habeat pudorem*. Imitatus quoque eſt Tertullianus lib. Adverſ. Praxeam: *Nos autem, dicentes Chriſtum crucifixum, non maledicimus illum*. SCHEFFER. Forte, *cave morionem maledicas*. GOES. Græciſmus eſt adfectatus, Theoph. περὶ ὑπερηφανίας. Συγγνώμην ἔχειν τοῖς κακῶς αὐτὸν λέγουσι. Ita & noſter infra cap. 74. *Maledicere Trimalchionem cœpit*. Sæpe Tertullianus. de Idolol. cap. 4. *Quorum cultores maledicit & damnat*. Et paſſim. vid. Barth. ad Hermæ Paſtorem pag. 923. MSS. Traguriaous habebat *cave majorem maledicas*. BURM.

Aut munera mapalia] Suſpicor ſcripſiſſe, *haud numera mapalia*: id eſt, ne ſiogulas pergulas in via inſpice, velut numerum omnium deberes ioire. Gloſſæ. *Mappalia*, καλύβαι. Alio loco. καλύβη, *caſa, tugurium, pergula* SCHEFFER.

Dupondium] Lege, *dupondius*. TILEBOM. Lego, *nemo dupondium evadit*. Poſtquam retuliſſet hactenus, quæ ſint præcepta probi Magiſtri, & quomodo ad ea ſe componant diſcipuli idonei, ſubdit, nemioem poſſe evadere puerum ullius precii, qualis nempe ſit Gytoo, qui riſu ac contumeliis omoes afficiat. Sic Plinius. *Evadere ſermonem malignorum*, uſurpavit in epiſt. SCHEFFER.

Sic vides] Plautus Amph. II. ſc. I. *Sic ſum, ut vides*. Terent. Hecyr. III. ſc. 5. *Qui ſic ſunt, haud multum heredem adjuvant*. SCHEFF. Vide ſupra cap. 38.

Scordalias] Rixas & cootentiones fœdas, quales eſſe ſoleot nautarum: eſt eoim à σκόροδον, *allium*, quo frequenter nautæ utebantur. Petronius cap. XCV. ſic uſurpavit *ſcordali* vocem: *redditaque ſcordalo vice*. Gloſſæ Petronianæ: *Scordalus, homo alliatus, & illuvie ſqualoreque fœdus, ſordidus, impurus*. Beoe *alliatus*, ut dixi, & vocabantur ita, cum alii, tum præſertim nautæ, qui cum aſperis eſſent moribus, hinc *ſcordali*, ferociores quicumque ac contentioſi. Iſidori Gloſſæ: *Scordalus, ferox*. Ad eumdem modum aliud Gloſſarium, Turnebo laudatum. Cumprimis vero eos denotat, qui litigant inter pocula. Vide Senec. epiſt. 56. & 83. itemque Senecam Rhetorem ſuaſoria ultima, & quæ ibi Lipſio & Scriverio notantur. SCHEFF. Non inepte ita vocat rixas, quæ fiunt inter pocula, ut Seoeca de Tullio Cimbro dixit, fuiſſe *eum nimium in vino & ſcordalum*. Hanc vocem celeberrimus Grævius redonavit Suetonii Auguſto cap. 65. *Agrippam ob ingenium ſcordalam ac ferox abdicavit*. Et Schultiogius ad Senec. ſuaſor VII. vide Fulgeot. de contioentia Virgiliana. & Swarth. Aoalect. lib. III. cap. 18. BURM.

Suaviter ſit potius] Sitis potius hilares. SCHEFFER. Infra cap. 65. *Et me Hercules bene ſuit*. & paulo poſt. *Sed tamen ſuaviter ſuit*. Horat. I. Sat. 9.

Digitized by Google

„ fervet, tu melior eſto. Semper in hac re qui vincitur, vincit. Et tu, „ cum eſſes capo, coco, coco, atque cor non habeas. Simus ergo, quod „ melius eſt, a primitis hiliares, & Homeriſtas ſperemus. a Intravit factio „ ſtatim, haſtiſque ſcuta concrepuit: ipſe Trimalchio in pulvino con„ſedit, & „ cum Homeriſtae Graecis verſibus colloquerentur, ut inſolen„ter

a ENCOLPIUS.

Suaviter, ut nunc eſt.

Sanguen illi fervet] Iracundus eſt. Cicero. V. fin. *Quotuſquiſque eſt, cum mors appropinquat, cui non fugiat timido ſanguen.* SCHEFFER. Ennius: *O ſanguinem Dis oriundum.* Lucret: *ſanguen & oſſa.* v. Nonium in *ſanguis.* HEINS. Antiqua forma. vide diligentiſſimi Barthii notas ad Statii Theb. IV. verſ. 464.

Fervet] Perſ. Sat. III. verſ. 116.

Nunc face ſuppoſita ferveſcit ſanguis, & ira
Scintillant oculi.

Vid. ſupr. cap. 57.

Melior] Hic eſt ſedatior, humanior, magis ſapiens & moderatus. Horat. Epod. XVI.

Aut pars indocili melior grege. ———

Eo fere ſenſu Cicer. pro Quinct. cap. I. dixit *meliore mente audire*, pro æquiore.

Semper in hac re; qui vincit, vicitur] De jurgio. TORNÆS. Recte; nam

Si jurgiis provoces te, da manus:
In jurgiis eſt victor is, qui vincitur. RITTERSH.

Quam bene hic quadret, & apte locata ſit, atque ex diverſo in Satyrico vetere, quam male aberret hæcce ſententia Trimalcionis, dum conſidero, mihi nullatenus in animum inducere queo, eruditos fore unquam, qui negent, amœniſſimam pariter & elegantiſſimam illam, quam excutimus, cœnæ Trimalcionis deſcriptionem, noſtro Arbitro acceptam eſſe referendam. TILEBOM.

Capo, coco, coco] Lege, *capo, coco, cocio*, quam poſtremam vocem habes apud Sextum Pompejum in *Arilator*. TILEBOM. Cum eſſes alterius ætatis generiſque, tuo iſto tunc ingenio vivebas. *Capo* eſt, quem Petronius in editis appellat *gallum ſpadonem*. Is voce utitur non gallinacei ſono, ſed gallinæ, quem refert illud *coco*. Subeſt porro quid turpiculi his verbis, oſtendunt enim licentiam ejuſmodi conceſſam pueris, qualis Aſclytos hic fuit. SCHEFFER. Lege, *cum eſſes calo coco, aque cor non habebas.* HEINS.

Habeas] Scribe, *habebas*. TILEBOM.

A primitis] Lege, *a primitus*, eodem modo, ut ſupra *de præſentiarum*, & *in præſentiarum*. TILEBOM. Hoc *primitus* eſt nihili. Suſpicor, *apti, mites, hilares*. Probe, *apti*, hoc eſt, ſociales, qui ſe jungere aliis vivereque conjuncti poſſunt. Cic. in Cornif. *O hominem ſemper quidem mihi aptum, nunc vero etiam ſuavem.* SCHEFFER. Forte *apprimitus*; voce nova, ut in hoc fragmento plurima, *apprime* meliores dicerent.

Homeriſtas] Hi ſunt, qui carmina Homeri recitare voce canora ſolebant in conviviis, *Rhapſodi* etiam vocati, ut ex Athenæi lib. XIV. cap. 3. colligitur. Diomedes lib. III. *Rhapſodi, quod partes Homerici carminis in theatralibus circulis cum baculo, id eſt virga, pronunciabant, qui ab eodem Homero dicti ſunt Homeriſtæ.* SCHEFFER. Sic Enniániſtæ ab Gellio lib. XVIII. 5. v. dicti, qui Ennianos verſus in theatris populo legebant. Homeriſtas autem & Rhapſodos ab Ariſtotele vocatos, monet Athenæus lib. XIV. de Rhapſodis autem in Theatro certare ſolitis, videndus Meurſius Ceramici gemini cap. VI. HEINS.

Speremus] Ita Tragur. & recte: jactabundus enim Trimalchio, ut componat rixantes, promittit novum aliquod acroama, quod delectare poſſet. *ſpectemus* à Patavinis eſt. Solent vero à librariis hæc verba confundi.

Factio] Caterva, multitudo, bono ſenſu. Feſtus: *Factio, & factioſus, initio honeſta vocabula erant, unde adhuc factiones hiſtrionum & quadrigariorum dicuntur.* SCHEFFER.

Haſtiſque ſcuta concrepuit] Livius præpoſitionem addit lib. XXVIII. cap. 29. *Exercitus gladiis ad ſcuta concrepuit.* SCHEFFER. Ita enim Homerus & antiqui inducunt præparantes ſe pugnæ. Iliad. Δ. 447.

Σὺν ῥ' ἔβαλον ῥινὺς, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων. ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει

Hoc fiebat, ut explorarent arma, unde ἐγχέσπαλοι ab Homero dicuntur. teſte Scholiaſte ad Iliad. β. verſ. 531. Apollon. Rhod. lib. I. 1136.

Καὶ σάκεα ξιφέεσσιν ἐπέκτυπον ———

Et hinc ad ſaltationem militarem & bellicrepam hoc tranſlatum, unde & Salii Romani, & deinde ipſi milites hoc habuere. v. Illuſtr. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Del. verſ. 136. & Lindenbr. ad Ammian. Marcell. XIV. cap. 2. infra cap. 89. *commovent orbes manus.* BURM.

Colloquerentur] Fruſtra forſan hæc exigimus ad conſuetudinem Homeriſtarum, quando hi alio fine fuerunt adducti, ut liquet facile ex ſequentibus. SCHEFFER. Fuerunt Aretalogi, qui centonibus Homericis inter ſe colloquebantur, & ſententias jactabant. Dum interim inſolens Trimalchio Latinum Poëtam cantaret. Vid. Caſaubon. & Salmaſ. ad Sueton. Aug. 75. & Gramm. 2. Hic enim mos lautioribus erat tales ludos exhibere convivis. appoſite Juvenalis Sat. XI. 177.

Noſtra dabunt alios hodie convivia ludos;
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis

Altiſoni

„ ter ſolent, ille canora voce Latine legebat librum. Mox ſilentio facto: „[a] Scitis, inquit, quam fabulam agant? Diomedes & Ganimedes duo „ fratres fuerunt, horum ſoror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, „ & Dianae cervam ſubjecit. Ita nunc Homeros dicit, quemadmodum „ inter ſe pugnent Trojani, & Parentini. Vicit ſcilicet, & Efigeniam „ filiam ſuam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Aiax inſanit, & ſtatim „ argumentum explicabit. [b] Haec ut dixit Trimalchio, clamorem Ho- „ meriſtae ſuſtulerunt, interque familiam diſcurrentem vitulus in lance „ dunaria elixus adlatus eſt, & quidem galeatus. Secutus eſt Ajax, ſtricto- „ que

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

Altiſoni dubiam facientia carmina palmam;
Quid refert, tales verſus qua voce legantur.

Huc ſpectat & epigramma in Grammaticos in Antholog lib. 11. cap. 10.

Τούτοις τοῖς παρὰ δεῖπνον ἀοιδομάχοις λογολέσχαις
Ταῖς ἀπ' Ἀριστάρχου γραμματολικριφίσιν,
Οἷς οὐ σκῶμμα λέγειν, οὐ πεῖν φίλον, ἀλλ' ἀνάκεινται
Νηπυτινευόμενοι Νέστορι καὶ Πριάμῳ.
Μή με βάλῃς κατὰ λέξιν ἕλωρ καὶ κύρμα γίνεσθαι,
Σήμερον οὐ δειπνῶ, μῆνιν ἄειδε θεά.

Quod Latine vertere, eſſet omni venere & lepore privare. BURM.

Inſolenter] Raro. Cic. de Inv. 1. *Evenire vulgo ſoleat, an inſolenter, & raro.* SCHEFFER. Mutato ordine verborum: *ut ſolent, inſolenter ille canora voce Latine legebat librum.* HEINS.

Diomedes & Ganymedes] Sunt hæc rurſum ſuperioribus ſimilia, nec cum hiſtoria convenientia, eam ob cauſam, quam ante dixi. SCHEFFER. Fratres fuere, ſcilicet, ut elegantis ingenii Trimalchio conjiciebat, quia ultimæ ſyllabæ ejuſdem ſoni eſſent.

Parentini] Mallem, *Tarentini.* SCHEFFER.

Vicit ſcilicet] Quis? An Agamemnon? Num deeſt vocabulum illius, qui victoriam obtinuit? SCHEFFER.

Inter familiam diſcurrentem] Sicut Phædrus noſter lib. v. fab. 7. *inter manus ſublatus.* SCHEFFER.

Vitulus] Quid? vitulus, & is elixus hic apponitur? Atqui viri docti notant, apud veteres fuiſſe rariorem vitulinæ uſum. Exſtitit profecto olim conſtitutio Valentis, qua prohibebatur populis Orientis. Hieron. cont. Jov. 11. *Imperator Valens nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus veſceretur, utilitati agriculturæ providens.* Sed hæc ipſa conſtitutio ſubinnuit, non fuiſſe penitus ignotum, ſaltem per Orientem. Cicero quoque mentionem facit vitulinæ, licet aſſæ. Ita enim lib. IX. ep. 20. *Itaque uſque ad aſſum vitulinum opera perducitur.* Et in veteri colloquio nominatur *vitulinum*, μόσχιον. Denique apud Plautum habes in macello, unde comparare ſibi quærit Euclio ad filiæ ſuæ nuptias. Verba ſunt in Aulularia Act. II. ſc. 8.

Venio ad macellum, rogito piſces. indicant,
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam. —— SCHEFF.

Vide Nonn. de re cibar. lib. 2. cap. 5.

In lance clunaria] Scribe, *in lance culinaria.* TILEBOM. Quænam eſt hæc *lanx clunaria?* num à *clunibus* ſic dicitur? At quæ derivationis & denominationis hujus ratio? Suſpicabar, *clumaria*, quaſi qua cluma ſeparari poſſit à frumento, vanni inſtar. Nam & apud Nonium eſt *cluma* loco *gluma*, ut à *cluma* ſit *clumarius*, quemadmodum à *pluma*, *plumarius*. Quin imo apud Philoxenum reperio *clunar*, κριθῆς λέπυρον, quod cum lectione prima quadrat optime. Sed vereor, ne & hic *clumar* ſcribi debeat. Denique apud ipſum Petronium cap. XXVIII. eſt *lanx argentea, in qua purgatur piſum*, forte non multum diſſimilis ab hac noſtra. SCHEFF. Scripturæ compendio factum *Clunaria*, exprimendum lectione *Centenaria.* Nimirum C. librario hic eſt nota numeri. Omnes aliæ ariolationes vanæ ſunt præ lectione data. Ante bellum Syllanum lances è centenis libris argenti ſuper quingentas fuiſſe in Urbe, auctor Plinius lib. 33 cap. 11. Elagabulum vaſa (coquinaria, ſeu eſcaria) centenaria argentea habuiſſe Lampridius. REINES. *Decumana*, id eſt, magna, ut, *decumana ova, decumanus acipenſer*, &c. Sic pro Patav. *clunaria*, & MS. teſtante ſimul varietate lectionum Roma miſſa, *dunaria*, incumbente inſuper ultimo *a* compendiolo, quaſi *dunariam* legendum, ſimilive modo ampliandum, nec tamen ſuper τῷ *i* punctulo conſpicuo. HADRIANID. Nimis temerarie Hadrianides *in lance decumana* in ipſum etiam textum recepit. Quæ enim vocis utriuſque eſt ſimilido? Reineſii *centenaria* magis placet. Verum intercedit nonnihil MS. in quo legitur *dunariam.* Deinde agitur hoc loco de Lancis magnitudine, ea vero non ſtatim cognoſcitur ex pondere. Poſſunt enim & minora eſſe ponderoſiora, & minus ponderoſa majora. Itaque nondum deſero priorem conjecturam meam. SCHEFFER. Scribendum omnino *in lance clibanaria.* Lancis genus ita ſtructum, ut clibanum haberet ſuppoſitum, ne cibus lance comprehenſus frigeſceret. Nam Reineſianum illud, de lance centenaria, longe re-

„que gladio, tamquam inſaniret, concidit, ac modo verſa, modo ſupina, geſticulatus mucrone, fruſta collegit, mirantibuſque vitulum partitus eſt.

LX. „Nec diu mirari licuit tam elegantes ſtrophas. Nam repente lacunaria ſonare coeperunt, totumque triclinium intremuit. Conſternatus ego exſurrexi, & timui, ne per tectum petauriſtarius aliquis deſcenderet: nec minus reliqui convivae mirantes erexere vultus, exſpectantes, quid novi de coelo nuntiaretur. Ecce autem deductus lacunaribus ſubito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excuſſus, demittitur, cujus per totum orbem coronae aureae cum alabaſtris unguenti pendebant.

cedit à veteri ſcriptura ſupra cap. XXXV. *puer Ægyptius panem Clibano circumferebat.* Unde compertum habemus, etiam clibanos ad menſam ſolitos perferri. HEINS. Quid hoc monſtri? nec ſatisfaciunt virorum doctorum correctiones. Forte ſcripſit *denaria*, ſi modo decem pondo Laox ſufficere potuerit, vel Trimalchioois oſtentationi, vel toti vitulo ſuſtinendo. Si nimis levis videatur, poterit refingi, *ducenaria*, quæ vox per compendium ſcripta fuit *dunaria*, *denariam* autem vel *ducenariam* fuiſſe ſcire poterat Encolpius, quia in Lancibus Trimalchionis poodos erat inſcriptum. vid. ſupr. cap. 31. *clunaria*, *clumaria*, & ſimilia, hinc procul ableganda; oarrat enim hæc Encolpius, cui verba nota, & ſuæ venæ, tribuit ſemper Petrooius, ut jam aliquoties ootavimos. BURM.

Modo ſpuma] Lege, *modo palma.* TILEBOM. Emenda. & diſtingue ſimul: *modo verſa*, *modo ſupina*, *geſticulatus mucrone*, *fruſtra collegit.* Collegit fruſta, quæ jacebant, alia verſa, alia ſupina. mucrooe cultri, quem flectebat in gyros atque huc illud movebat. *Colligere*, opioor, hic eſt, *ſtruere*, id eſt, congerere decenter partes, & cuique ſuas præbere, onde & *ſtructores*, quos in editis facere alios à ſciſſoribus Petronius videtur. SCHEFFER. Scribendum videtur, quod alii ex parte jam monueruot, *modo obverſa*, *vel averſa*, *modo ſupina*, *geſticulatus mucrone*, *fruſta collegit.* Senec. ep. XLVII. de hac arte: *Alius pretioſas aves ſcidit per pectus & clunes*, *certis ductibus circumferens eruditam manum.* HEINS. Neſcio an noo ſcripſerit Petronius *modo verſo*, *modo ſupino*, *geſticulatus mucrone*, ut artificium ſuum dextre vibrandi gladii, ſive cultri ſciſſorii, oſtenderet hic Ajax: nam illa verſa & ſupina fruſta oon arrident.

Elegantes ſtrophas] Quibus ſub perſona Ajacis introductus in triclinium Sciſſor eſt. SCHEFFER. Vox hoc ævo, ut videtur, recepta, pro fallaciis. Senec. ep. XXVI. *Non timide itaque componor ad illum diem, quo, remotis ſtrophis, ac fucis, de me judicaturus ſum, utrum loquar fortia, an ſentiam.* Utuntur & Martialis & Plinius.

Lacunaria] Scribe, *laquearia.* TILEBOM. Triclinia verſatilia inventum habentur Neronis, de quibus in ejus vita Suetonius cap. XXXI. & ad Athenæum Caſaubonus, Seneca ep. XC. & Lampridius Heliogabalo cap. XXI. Apud Macrobium tamen Saturnalium lib. II. cap. IX. habes de Metello Pio, ex hiſtoriis Salluſtii ad cœnam C. Urbini invitato: *Exornatis aedibus per aulaea & inſignia, ſceniſque ad oſtentationem hiſtrionum fabricatis, ſimul croco ſparſa humus, & alia, in modum templi celeberrimi, praeterea cum ſedenti in tranſenna demiſſum Victoriae ſimulachrum cum machinato ſtrepitu tonitruum coronam ei imponebat.* Sed appoſite magis ad hunc Petronii locum Val. Maximus, de luxo ejuſdem Metelli. lib. IX. cap. I. *cum Attalicis aulais contectos penates laeto animo intuebatur, cum immaniſſimis epulis apparatiſſimos interponi ludos ſinebat. Cum palmata veſte convivia celebrabat, demiſſaſque laquearibus aureas coronas velut cœleſti capite recipiebat.* HEINS. Vid. Kobierzyk. de Luxu Romao. lib. II. cap. 7.

Deductus lacunaribus] Corrige, *deductis lacunaribus.* Tangi videtur illud, quod eſt apud Suetonium, Neroois cap. 31. *Coenationes laqueatae tabulis eburneis verſatilibus, ut flores, fiſtulis ut unguenta deſuper ſpargerentur*, SCHEFFER. Habet Tragurienſis *deductus*, quod ferri poteſt, circulus enim ex lacunaribus deducebatur & deſcendebat. Quamquam *deductis*, elegantiorem ſenſum faciat, cum *demittitur* ſequatur.

Circulus] Ita vocatus orbis ille, vel annulus, quo dolia conſtringuntur. Virgilius & Plinius ita uſi ſunt, unde apud Gallos adhuc hodie *cercle* dici docuit Menagius in originibus linguæ Francicæ. *Cupa* autem proprie eſt, vas vinarium majus, quod diſtinguendum à *cuppa*, quæ eſt vas minus, ſive poculum, unde bibitur, docuit ὁ πανὺ Salmaſius ad Capitol. Maxim. cap. 22.

Corona aurea] Coronas ex ſolido auro convivis datas, omnem excedit fidem. Forte lemniſcis aureis ornatas intellexerit Noſter: & ſic capio illud ſupra de Coco, donato corona argeotea. Capitolinus in vita L. Veri Antonini, cap. 5. *Coronas quin etiam convivis datas lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus.*

Digitized by Google

,,bant. Dum haec apophoreta jubemur ſumere, reſpiciens ad menſam,
,,jam illic repoſitorium cum placentis aliquot erat poſitum, quod me-
,,dium Priapus à piſtore factus tenebat, gremioque ſatis amplo omnis
,,generis poma & uvas ſuſtinebat, more vulgato. Avidius ad pompam
,,manus porreximus, & repente nova ludorum remiſſio hilaritatem hic
,,refecit. Omnes enim placentae, omniaque poma, etiam minima vexa-
,,tione

floribus. Tertullianus de corona Militis, ex reſtitutione Salmaſii: *Triumphi laurea foliis ſtruitur, hinc aureis lemniſcis inornatur, ac muſtis unguentis delibuitur.* Sic inquam Salmaſius ad hiſtoriam Auguſtam. Sed, cum in ſcriptis editiſque exemplaribus, *ambuſtis unguentis*, exhibeatur, fors ſit, ut dederit Tertullianus, *alabaſtris unguenti.* Quæ conjectura hoc Petronii loco adſtruitur. HEINS. Neſcio, cur in lautiſſimi hujus liberti profuſiſſima cœna non liceret credere datas coronas ex auro ſolido: cum enim reges & ditiſſimos proceres non æmulari modo, ſed ſuperare ſtuderet, veroſimile eſt, fuiſſe veras aureas. Ut apud Tacit. 11. Annal. 58. in convivio Regis Nabatæorum, *corona aurea magno pondere Cæſari & Agrippinæ, leves Piſoni & ceteris offeruntur*, ubi de his coronis videndus Lipſius. Præterea illæ coronæ, apud Capitolinum lemniſcis aureis ornatæ, non dicuntur aureæ fuiſſe, ſed tantum diſtinctæ aureis lemniſcis. Et ſi ita capere neceſſe eſſet omnia loca veterum, ubi mentio coronarum aurearum in conviviis, etiam ita interpretandi eſſent veteres ſcriptores, ubi agunt de coronis aureis alia occaſione datis, ut cum pro præmio rei bene geſtæ darentur, vel in titulum gratulationis mitterentur, vel denique cum honoris cauſſa hoc ornamento viros egregios proſequerentur: de quibus abunde egerunt Lipſius in Epiſt. ad Belgas Centur. 11. ep. 100. & Freinshem. ad Curtii lib. IV. cap. 5. & Comment. ad Nepot. Alcib. 6. BURM.

Alabaſtris unguenti] Et hæc verba Wagenſelius ut ſumpta in Lucæ Euangelio, tamquam indicia fragmenti hujus ſuppoſitionis, notavit immerito, & recte vindicavit Statileus exemplo Horatii, qui *Nardi onycem* dixit ſimili forma. *Alabaſter* autem *unguenti*, idem eſt, ac *plenus unguenti*, ut Cicero locutus, teſte Nonio in *Alabaſter*. Ita Servius ad Virgil. Æneid. III. verſ. 279. *Donatus ab eo unguenti alabaſtro.* Ex quibus recte Petronium contra Wagenſelium defendit Munckerus ad Hygin. fab. XLI. De Alabaſtro, & unde illud vas ita fuerit dictum, vide Mauſſac. ad Harpocrat. pag. 23. Periz. ad Ælian. XII. Var. cap. 18. BURM.

Reſpiciens] Forte, *reſpicientibus*. GOES. Munckerus ad Hygini fab. CLXIV. legit *ut reſpicimus*. Sed cum conſtans ſit lectio MSS. cur non ſatius eſt ſtatuere ἀνακόλουθον, ſæpe ſcriptoribus, non quidem ſtudio, ut puto, ſed feſtinatione & imprudentia, frequentatum, cum initio nominandi caſum poſuerunt, poſtea vero ſubjiciunt verbum, quod alium poſtulat. v. Donat. ad Terent. Hecyr. Act. III. ſcen. 1. verſ. 6. & ita aliquoties Juſtinus abſolute nominativum ponit, qui ad nullum verbum referri poteſt. Græcis nihil eſſe familiarius ad Euripidem docuit ſæpe Barneſ. v. Phœniſſ. verſ. 290. Eurip. Med. 11. Hippol. verſ. 23. Alceſt. 284. & 291. & plurimis exemplis adſtruxit Cl. Periz. ad Ælian. Var. lib. II. cap. 11. & lib. X. cap. 18. BURM.

Quod] Lege *quorum*. TILEBOM.

Priapus tenebat] Mirum, ni medium repoſitorium Priapum tenuerit, non Priapus repoſitorium. Nam ipſe Priapus gremio ſuſtinebat poma. GOES. Neſcio quid hic tricetur vir Ampliſſimus, cum recte Priapus dicatur medium repoſitorium tenere, in cujus medio ejus ſtatua erat poſita. Ita Virgil. III. Georg. 16.

In medio mihi Cæſar erit, templumque tenebit.

Ubi Philargyrus recte *poſſidebit* explicat. & ita in alio Virgilii verſu mox cap. 68. à noſtro adducto ex lib. V. Æneid. princ.

Interea medium Æneas jam claſſe tenebat.

Certus iter. BURM.

A piſtore factus] Qualem memorat & Martialis lib. XIV. inter apophoreta, & *Priapum ſiligineum* appellat. SCHEFFER.

Gremioque ſatis amplo] Meminit & Phurnutus Priapi, *geſtantis omnium fructuum miſcellaneam ſinu.* Et apud Piſonem in de Nummis antiquis Gallice conſcriptis commentario habes effigiem ipſius proprie ac peculiariter huc facientem. SCHEFFER.

Omnis generis poma] Hunc enim Deum colebant ut genitorem & parentem tam hominum quam frugum, unde & cum Pane ſæpe confunditur, imo ipſum ſolem eſſe Priapum, cujus vi omnia naſcuntur, ex Macrobio & aliis eruditiſſime oſtendit Voſſius de origine & progreſſu Idololatriæ lib. II. cap. 7. Unde & in Lapide veteri apud Gruter. pag. XCV. 1. dicitur *Pantheos*, & apud Boiſſardum tom. VI. pag. 36. ad ſtatuam ejus duo corbes, in quibus omnis generia poma, quæ hic gremio ſuſtinet, videntur. BURM.

Et repente] Forte, *en repente*. HEINS.

Minima vexatione] Id eſt, attrectatione. Ita Plinius lib. XVII. Hiſt. Nat. cap. 23. *Namque orbitas vinculi ſentiunt vexatione non dubia.* Ovidius I. Amor. eleg. 14.

Heu

„tione contacta, coeperunt effundere crocum, & uſque ad nos moleſtus „humor accedere. Rati ergo, ſacrum eſſe periculum tam religioſo appa„ratu perfuſum, conſurreximus altius, & Auguſto Patri Patriae Feliciter „diximus: quibuſdam tamen, etiam poſt hanc venerationem, poma ra„pientibus, & ipſius mappas implevimus. Ego praecipue, qui nullo „ſatis amplo munere putabam me onerare Gitonis ſinum. Inter haec tres „pueri

Heu male vexata quanta tulere coma!

Sueton. Aug. LIII. *in turba quondam ſponſaliorum die vexatus.* Ita *intactus* & *vexatus* opponuntur inter ſe à Martiali lib. XI. epigr. 90.

Intactas quare mittis mihi, Polla, coronas?
A te vexatas malo tenere roſas.

Unde & venereum eſſe verbum, & de impudica attrectatione ſumi, ſupra ad cap. XVII. eſt animadverſum. BURM.

Sacrum eſſe periculum] Hoc non aſſequor. Puto, plane vocem *periculum* præcedentis *ſacrum* gloſſema eſſe. Horat. II. Sat. 3.

——— *metuenſque velut contingere ſacrum.*

SCHEFFER. Petronio, quippe φιλαρχαίῳ, convenit, ut ſcripſerit *ferculum*: ex hoc poſt fecerunt κατὰ συγκοπὴν *ferculum*. Sane *placenta & poma*, quæ exhibebantur, pro ferculo erant. *Sacrum* vero dicit ob *crocum*, cujus uſus in ſacris & ad pulvinaria Deorum, ob fragrantiæ excellentiam. REINES. Reineſius vult *fericulum*, idque ſuo more, id eſt, temere in textum recepit Hadrianides. Ego non dubito, cum *periculum* ſit & in MS. Dalmatico, quin legi debeat *peniculum*. Nempe de Priapo præceſſit. ſolebat autem formari cum membro enormi ſexus maſculini, eratque membrum illud vel præcipue ſacrum, quod eſt notiſſimum. Hinc ergo *ſacrum peniculum*, à pene, membro iſto, quaſi ſacram mentulam diceres, qua nempe Priapus unice cenſebatur, ſuamque tuebatur divinitatem. Ut ſit ſententia: rati ſumus, illum Priapum cum peniculo ſeu mentula ſua eſſe rem ſacram, ſicut ſimulacra Deorum eſſe ſolent. *Peniculum* ſignificare penem ſive mentulam, ex Plauto, atque ipſo Cicerone, certiſſimum eſt. SCHEFFER. Valde veroſimilis eſt Reineſii emendatio, certe præferenda *peniculo* Schefferi: non enim agitur hic de Priapi ſolo membro, quod perfundebatur croco, ſed de toto repoſitorio. Nondum tamen *fericulum* recipere auſus fui, cum *periculum* vocare potuerit totam hanc pompam, quæ, ſi ſine juſta veneratione tranſmitteretur, negligentibus nocere poſſet. Ita dixit Plin. lib XXXV. Hiſtor. Natur. cap. 7. *pericula expingimus*, id eſt, naves, in quibus periclitamur. Arcanum ergo & ſymbolicum erat hoc repoſitorium, quod violare erat periculoſum. Unde addit, quoſdam poſtea audaciores factos *etiam poſt venerationem rapuiſſe poma.* Quia erant apophoreta, ſed quæ, antequam Auguſto feliciter dixiſſent, attingere & diripere nefas eſſet. BURM.

Conſurreximus altius] Munckerus in epiſtolis ad Heinſium mavult *ocyus.* Sed nihil neceſſe: è toris enim more bene precantum, ſurgentes, manibus ſublatis, feliciter dicunt: Heinſius etiam in ora codicis notaverat, legendum ſibi videri, *religioſo apparatu perfuſi conſurreximus altius.*

Et Auguſto patri feliciter diximus] Liquet hinc, ſub Imperatoribus conſcriptam hanc Satyram. Notandus autem ritus. Seneca pater Controverſ. XXVII. *Non bene intellexerunt Græci, ſed bene precati Cæſari petebant, ut honorem Sabinus & tertio gereret.* Ubi videndus Andreas Schottus. HEINS.

Feliciter] Suet. in vit. Domit. cap. XIII. *Acclamari etiam in Amphitheatro epulari die libenter audiit domino & dominæ feliciter.* Ubi *epularis dies* eſt, quo plebi epulum, forte in ipſo amphitheatro, dedit, & quæ inter epulas acclamabat *feliciter.*

Venerationem] Ita recte Patavinos excudiſſe puto. cum Tragurienſis codex haberet *venationem*, cui hic nullus locus eſt. Quia autem Priapi, ut Dei, omnium ſemina in ſe habentis, & productoris, ſtatua hic convivas admonebat, ut Auguſto feliciter dicerent, proprie uti videtur voce *venerationis*, qua præcipue utebantur, cum vota facerent, & precarentur Deos, qui producendis frugibus & aliis præſunt, ut felicem & uberem proventum præſtarent. Ita Horat. libr. II. Sat. II.

Et venerata Ceres, culmo ut conſurgeret alto.

Tibull. lib. I. eleg. I.

Nam veneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agris.

Virg. I. Georg. verſ. 338.

In primis venerare Deos.

Valer. Max. lib. I. cap. I. exempl. I. *Cererem quoque more Græco venerari inſtituerant.* Quamvis non negem, etiam aliis de cauſſis veneratos olim Deos. Sed hoc notandum, hanc vocem religionem quamdam ſubitam, & ſine ſolemni apparatu precationem, quæ ſemper & ubique, ſine hoſtiis, ſimplici verborum formula fieri conſuevit. vid. Serv. ad Virgil. I. Æneid. verſ. 49. & ad Æneid. verſ. 84. & Ampliſſ. Cuper. obſerv. lib. II. cap. I. BURM.

Et ipſius mappas implevimus] Legendum, *& ipſis iis mappas implevimus.* Similia complura habes apud Martialem de mappa. HEINS.

Satis amplo] recte ita vocat munus, non *magnum*, quia

„pueri candidas ſuccinti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bul-
„latos ſuper menſam poſuerunt, unus, pateram vini circumferens, Dii
„propitii, clamabat. Ajebat autem, unum Cerdonem, alterum Felicio-
„nem, tertium Lucionem vocari. Nos etiam veram imaginem ipſius Tri-
„malchionis, cum jam omnes baſiarent, erubuimus praeterire.

LX.

quia omnis generis pomis onerabat ſinum. *Magnum* enim poteſt eſſe munus, ex uno genere rerum, ſed *amplum* eſt, quod ex variis & diverſis rebus congeritur. Vide Manut. ad Cicer. Epiſt. ad famil. libr. 1. Epiſt. 3. Cicer. 1. Verr. cap. 5. *Non vereor. ne aut à me ullum munus ædilitatis amplius, aut gratius Populo Romano eſſe poſſit.* vid. Barth. ad Stat. IX. Theb. verſ. 615. & hinc *amplos homines* divites interpretatur Philargyrus ad Virgil. Eclog. VII. Cæterum de more illo, quo ſervis ad pedes tradebant obſonia domum ferenda v. Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. XIX. & ipſos in mappa adligata ſuſtuliſſe convivas patet ex cap. 66. infr. BURM.

Onerare Cytonis ſinum] Scribe, *onerare poſſe Cytonis ſinum.* TILEBOM.

Candidas ſuccinctis tunicas] Ovid. x. Met. verſ. 536.

Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Diana. SCHEFF.

Lares bullatos] Quaſi lares ipſi culti bullis fuerint. Sane bullas laribus ſuſpendi ſolitas docet Perſius Sat. v. verſ. 31.

Bullaque ſubcinctis laribus donata pependit.

SCHEFFER.

Super menſam poſuerunt] Hunc ritum egregie illuſtravit Vir Ampliſſ. Cuperus lib. II. Obſerv. cap. 3. Statuis autem in menſa poſitis, libatio ex patera fiebat, & Dei propitiabantur. Vide Torr. ad Horat. lib. IV. od. 5. Serv. ad Virg. I. Æneid. 730. & alios.

Cerdonem] A Græco *κέρδος*, arbitror, quod ſignificat *lucrum.* At vero ſequitur *Lucronem.* Quid igitur, ſi ſcribamus *Certonem*, à certando formatum, quia certavit, velut Trimalcio cum aliis, quos deinde ſuperavit felicitate, atque lucro, unde facta nomina ſequentia. Quæ, cum ſint Latina, vix hoc Græcæ originis erit ſtatuendum. SCHEFFER. Ἀπὸ κέρδους. Mox alius hujus farinæ *Lucro* vel *Lucrio*, eadem ſignificatione. Nihil impedit autem, ejuſdem domini ſervos alterum Græco, alterum Latino, vocabulo fuiſſe; eoque nihil mutandum eſt. Quin etiam fratribus Græca & Latina cognomina impoſita legimus eadem poteſtate, ut alter Eutyches eſſet, alter Felix. De cognominibus *Cerdo* & *Lucro* eſt in Eponymologico. REINES. Adhuc ſuſpicor, mendoſum eſſe hoc vocabulum, nec me liberat à dubio Reineſius, quod dicat, non fuiſſe inſolens, unum ex fratribus Græco, alterum Latino, idem ſignificante, vocabulo compellare. Liquet nempe, illud agi per vocabula propoſita, ut conſtaret, unde Trimalchio factus eſſet tam dives, eoque nomine Laribus agerentur gratiæ. Huc autem nil facit nomen idem ſignificans, bis repetitum. Quare puto, noſtrum ſcripſiſſe potius *Credonem.* Sicut a lucrando *lucro*, ita plane à *credendo Credo* poterat formari, atque is intelligi, qui multum credat aliis. Habuiſſe namque hoc in more poſitum Trimalchionem, liquet ex verbis actuarii, ubi ait cap. LIII. *Eodem die in arcam relatum eſt, quod collocari non potuit, ſeſtertium centies.* Et eſt ordo conveniens, ut primo ſit *Credo*, per quem pecuniæ credantur, deinde *Felicio*, qui creditum reddat felix per bonæ fidei debitores, tum *Lucro*, qui ex illis creditis lucrum dominæ afferat. SCHEFFER. Servile nomen: vetus inſcriptio, pag. 186. 4. *L. Vitruvius L. L. Cerdo Architectus.* HEINS. Hoc nomen, & duo ſequentia, *Felicio* & *Lucrio*, ſæpe in antiquis occurrunt marmoribus, ut ex indice Gruteri apparet: & *Lucrio* ſervus eſt in l. 37. §. 3. ff. de legat. 3. nihil autem cauſſæ video, cur aliquid eſſet mutandum in priori nomine. Nam, cum Græca vox *κέρδος*, præter lucrum, etiam teſte Heſychio notet *τέχνην, σοφίαν, πανουργίαν*, & ſimilia, hic poſſet capi, ut aſtutia & calliditas in acquirendis divitiis notetur primo puero, altero felix ſucceſſus, & tertio lucrum & divitiæ, quas ex negotiationibus, quas poſtea jactabit, fecit Trimalchio. Et hinc Mercurius, Deus negotiantium & furum, *κερδῷος* dictus, ut docuit Meurſius ad Lycophr. Alexandr. verſ. 208. BURMAN.

Felicionem] Idem nomen capſellæ aureæ, infra cap. LXVII. Apud Senecam ep. XII. Puſio verna, villici filius, etiam *Felicio* vocatur. HEINS.

Lucionem] Lege, *Lucrionem.* HEINS.

Nos etiam veram imaginem ipſius Trimalcionis, cum jam omnes baſiarent, erubuimus præterire.] Cum, non uili veri, & ad vivum expreſſi effictique, vultus dominorum in armariis diſponi, tum promi, exhiberi & circumferri in conviviis ſolerent, inepta locutus fuerit Petronius, ſi lectionem editam ſequamur. Neceſſum ergo, eam corrigi; veriuſque videtur, in vocabulo *veram* latere nomen materiæ, è qua formata imago; nimirum ſcripſit, puto, Petronius: *Nos etiam ceream imaginem ipſius Trimalcionis, cum eam omnes baſiarent, erubuimus præterire.* Ejuſmodi thoracæ, *θωρακίδες, στηθάρια*, ſive *προτομαί*, thorace tenus effigiatæ è cera comitari ſolebant funera gentilitia, & ſemper defuncto aliquo, totus familiæ ejus, qui umquam fuerat, cum celebri pompa populus aderat. REINES. Exiſtimo, tacitum convitium latere in *τῷ veram.* Neque enim de Trimalchione perinde honorifice noſter

LXI. „Poſtquam ergo omnes bonam mentem bonamque valetudinem „ſibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem reſpexit, &, [a] Solebas, in„quit, ſuavius eſſe in convictu; neſcio quid; nunc taces, nec mutis. Oro „te, ſic felicem me videas, narra illud, quod tibi uſu venit. [b] Niceros „delectatus affabilitate amici: [c] Omne me, inquit, lucrum tranſeat, niſi „jam dudum gaudimonio diſſilio, quod te talem video. Itaque hilaria „mera

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS [c] NICEROS.

loquitur; habuimus cap. XLIX. *Nondum efflaverat omnia.* cap. L. *Pro reliqua inſolentia.* habebimus cap. LXXIII. *Diduxit uſque ad cameram os ebrium.* cap. LXXVIII. *Ebrietate turpiſſima gravis.* & erat deformis Trimalchio; ſupra cap. XXVIII. *Puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior.* HADRIANID. Putat Hadrianides, hic tacitum latere convitium, quia de Trimalchione noſter alias honorifice non loquatur. Quaſi hoc in loco aliquid ad honorem ejus dicat. *Erubuimus*, inquit, *præterire*, quod abunde oſtendit, quam difficulter ac invite venerint ad hoc officium. Reineſius vult *ceream* pro *veram*, cauſa, quia omnes iſtius modi imagines in armariis fuerunt veræ. Sed ſic dici poſſet, etiam cereas omnes in armariis fuiſſe. Deinde ſermo eſt de Laribus allatis, non imaginibus cereis, quales habebant repoſitas in armariis. Jam vero Larium nulla ſpecies, exhibens hujus illiusve vultum. Itaque tamquam ſingulare quidpiam notatur, quod inter Lares eos fuerit, qui referret veram imaginem Trimalchionis. Quem cum cæteri tamquam Larem ſolenni oſculo honoraſſent, ſe quoque non fuiſſe auſos hoc officium denegare, licet manifeſte viderent, eſſe Trimalchionis effigiem, qui ſub ſpecie nomineque laris cultu divino velit honorari. SCHEFFER. Cum Scheffero puto fuiſſe inter lares ipſam Trimalchionis imaginem; quod inſolens & arrogans, cum adhuc viveret; inter lares vero mortuorum tantum, vel Heroum, ſtatuæ colebantur, ut omnibus ſatis notum.

Bonam mentem] Sic ſolebant veteres in fine convivii. Notavit ſtrictim Urſinus in Appendice ad Ciacconium de Triclinio pag. 371. SCHEFFER. Seneca ep. X. *Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Perſ. Sat. II.

Mens bona, fama, fides, hæc clare, & ut audiat hoſpes

Seneca Controverſ. XXV. *ut ſalva provincia ſit, optamus meretrici bonam mentem.* HEINS. Recte hæc, duo, *bonam mentem, bonamque valetudinem*, conjungit. Nam bona mens animæ quaſi valetudo & *ſanitas* (ut Phædro dicitur lib. IV. fab. ult.) ut hæc corporis. Unde, quibus mala mens erat, non magis ſapere & recte facere poſſe credebantur, quam ambulare & opus facere, quibus corporis erat imbecillitas. Et hinc Mentem ut deam colebant, quam &, pueris recens natis, venerabantur, ut illis faceret bonam mentem. Auguſtin. lib. VII. de Civ. Dei cap. 3. Horat. lib. I. od. 31.

Frui paratis & valido mihi
Latoë dones, &, precor, integra
Cum mente.

Et quæ plurima apud ſcriptores obvia. Vide Ampl. Cuper. II. Obſerv. cap. 17.

Niceros] Et hic collibertus videtur fuiſſe Trimalchionis. Et forte *Pompejus Niceros* dictus, quo nomine obſcurus aliquis homo in lapide apud Gruterum pag. DCCCLXXXIV. 9. occurrit.

Suavius eſſe] Lege, *ſuaviorem eſſe.* TILEBOM. Iſtæc puto ſic legenda: *Solebas, inquit, ſuavis eſſe in convictu. Neſcio quid nunc taces, nec mutis.* Neſcio, quæ ſit cauſa, cur nunc ſic taceas, ac ne muſſites quidem. Infra cap. LXIV. *& ſolebas ſuavis eſſe, canturire.* SCHEFFER. Non faſtidiam hanc lectionem in ſcriptore archaiſmorum & rariorum quorumvis amante & curioſo. Ejus enim formæ Adjectiva δίκλιτα obſervamus eſſe; hinc *ſuavis, ſuavius* (dixere etiam *ſuavionem*, ſed ſubſtantive, alioque ſenſu) *induſtris*, apud Dudonem in Norm. aliquoties, Ælnotum de vita & paſſ. S. Canuti cap. 26. Mich. Scotum phyſiogn. cap. 10. *induſtrius: limis*, apud Amm. Marcell. lib. 20. *limibus oculis, limus: dapſilis, dapſilus: lepidis, lepidus, putris, putrus: opiparis* apud Apul. *opiparus: ſceleſtis* apud Paulin. Aquil. lib. 2. cont. Felicem Urgel. Ep. *ſceleſtus: auſteris.* in Notis Tiron. *auſterus.* REINES.

Nec taces] Ita Tragurienſis codex, neque puto, urbani noſtri Trimalchionis acumen Schefferi emendationem ferre: ſed diſtingenda credo hoc modo verba *neſcio quid. Nec taces, nec mutis.* Priora verba non debent conjungi cum reliquis. Nam illis Trimalchio, ſe admirari Nicerotis hunc inſolitum morem indicat, eodem fere modo, ut noſtrates dicere ſolent, *ik weet niet hoe ik het met u hebbe.* Tunc argutulus noſter ſubjicit, *nec taces, nec mutis*, id eſt, loqueris. Nam *mutire* eſt loqui, teſte Feſto, & ita Plautus Curcul. Act. I. ſcen. I *Numquam unum verbum mutit, quum aperitur, tacet.* Tragur. habet *mutes.* BURM.

Oro te] Vide ſupra cap. XLV.

Sic me felicem] Vulgata formula erat, *ita ſim felix.* Propert. I. eleg. 7. 3. alia forma mox reſpondet Niceros, *Omne me lucrum tranſeat*, id eſt, relinquat & deſtituat. Stat. V. Theb. 25.

Tranſierit fortuna licet. ———

Gaudimonio diſſilio] Illud *diſſilio* accipio, pro hinc ſalio, ut *diſcedo*, velut durare nequeat in loco, ſed coga-

Digitized by Google

„ mera ſint, etſi timeo iſtos ſcholaſticos, ne me derideant. Viderit. Nar-
„ rabo tamen; quid enim mihi aufert, qui ridetur? Satius eſt rideri,
„ quam derideri:

„ [a] *Haec*

cogatur exſilire. Apul. *vertibule eſſa diſſilierant.* Sic interius cap. LXXXV. *Felicitate diſſilio.* Etiam Iſidorus poſuiſſe pro mobili videtur lib. X. voce *gravis*, ubi ait: *Gravis pro conſilio & conſtantia dictus, quia non levi motu diſſilit, ſed fida conſtantia gravitate conſiſtit.* Niſi malis poni pro *rumpor*, quomodo Terentius dixit, *riſu emorior. Gaudimonium* ſic eſt dictum, ut *querimonia.* Hieron. in Procemio Proph. *Gaudimonium ejus erit in luctu.* SCHEFFER. Veram puto ultimam Schefferi interpretationem. Ita enim lætitia occupat mentem & circumfundit, ut, niſi erumpere liceat, periculum ſit, ne diſſiliat. Ita Chærea Terentianus poſtquam virgine potitus eſſet, incedens omnibus lætitiis, exclamat in Eunuch. Act. III. ſcen. V. *Jamne erumpere hoc licet mihi gaudium.* Neque diſſimilis illa Laodamiæ affectio. apud Ovid. Epiſt. XIII. 115.

Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida lætitia ſolvar ab ipſa mea?

Ut autem hic *gaudimonium*, ita mox capite ſeq. *triſtimonium* dixit. BURM.

Te talem videam] Id eſt, tantum, tam beatum; uſus enim hujus vocis frequens veteribus, cum excellentem & illuſtrem aliquem exprimere volunt. Vide quæ Scioppius & nos olim ad Phædri lib. III. fab. IX. notavimus. Cicer. pro Quint. cap. 20. *C. Aquilius, talis vir.* lib. III. ad fam. Ep. 13. *Quibus ego à tali viro contentus eram.* Flor. lib. IV. cap. 2. *Aderat Puella forma, & quæ duplicaretur ex illo, quod talis paſſa videbatur injuriam.* v. Ryckium ad Tacit lib. I. Annal. cap. 13. & ita Græcos uti voce τοῖος docuit Illuſtris Spanhemius ad Callimach. Hymn. in Dianam, verſ. 146. & Hœlz. ad Apollon. Argon. lib. I. verſ. 5. *qualis* etiam hoc modo eſt apud Valer. Flacc. lib. V. 507.

——— *Qualemque dabat te fama, videmus.*

BURM.

Hilaria mera ſint] Puto *mera* hic valere *vina.* SCHEFFER. Ego *hilaria* (*orum*. plur. proprie feſta Matris deum) ſynecdochice capio pro gaudiis; ſic & infra c. LXIV. *Interdum ſevera, nunc hilaria. hilaria mera* intelligo gaudia pura; his adverſatur quod ſequitur, *ne rideant.* Ἔτι γὰρ γελοῖον τοῦ αἰσχροῦ μόριον. καὶ ἁμάρτημά τι οὐ φθαρτικόν. *eſt enim ridiculum aliquo pacto peccatum, & turpitudo innoxia.* Ariſtor. Poët. 5. Ergo ſic rideri eſt turbari, & *metuere*, hic *ne rideant*, idem valet quod ne mera gaudia turbent. Differuntque hoc pacto *rideri*, & *derideri*, tamquam magis & minus. Quibus nihil obeſt, quod Cl. Schefferus in ſeqq. notat. Nam, quidni *favor* etiam ex turpitudine innoxia oriatur, & erratum voluptate compenſetur. HADRIANID. Male Schefferus. *Mera hilaria*, id eſt, ſine ulla ægritudinis, aut ſollicitudinis, mixtura. Ut ſupra *fugas meras* dixit cap. 45. & Apulej. lib. I. & 2. Metam. *nugas meras*, & ſimilia. porro *hilaria* hic vocat Saturnalitiam feſtivitatem, quæ omni hilaritate abſolvebatur. infra cap. 64. & hinc patet, male notare Salmaſium ad Vopiſc. Aurelian. cap. 1. *hilaria* non dici, niſi in Hilaribus Matris Deûm, de quo dubitaverat Caſaubonus ad Lampridii Alex. Sever. cap. 37.

Et ſi timeo] Junctim eſt ſcribendum, *etſi timeo.* Petronius: cap. 117. *nec minus liber ſum, quam vos, etſi pauperem pater me reliquit.* SCHEFFER.

Iſtos ſcholaſticos] Agamemnonem & Aſcylton intelligit, qui. hic inter libertos & plebejos cœnantes, eorum inſulſos ſermones vix ſine riſu audire poterant. vide ſupr. cap. 58.

Ne derideant] Legendum, *ne videant.* TILEBOM. Sequentia oſtendere videntur, quod hic rectum ſimplex ſit, *rideant.* SCHEFFER. *Ne me rideant*, ni fallor, ut requirunt ſequentia. *Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet. Satius eſt rideri, quam derideri.* Scholiaſticos vocabant homines bonis artibus & eruditioni ſtudentes. Suetonium Tranquillum, amicum ſuum, Plinius Junior in Epiſtolis *Grammaticum* vocat. Capitolinus ex litteris Alexandri Severi de Maximino Juniore in ejus vita cap. 3. *Quamvis ipſe adoleſcens & pulcher & ſcholaſticus ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur.* Scholaſtici tamen proprie. qui declamabant in ſcholis, qualis Agamemnon & ejus ſocii hac Satyra. Hinc paſſim Seneca pater ſcholaſticos opponit iis. qui cauſas dicebant in foro. Videnda præfatio ejus in librum controverſiarum quintum. Sic Curius Fortunatianus Rhetoricam inſcripſit *ſcholaſticam.* HEINS. *Ridere aliquem*, communiter eſt, *deridere*, aliquando tamen ſenſu medio capitur, ut idem ſit, quod facete alicujus dicta arridendo excipere, Plaut. Captiv. Act. 4. ſc. 1.

Quaſi muti ſedent, neque me rident. HADRIANID.

Viderit] Id eſt, ſi vel unus eorum nequiore ſenſu rideat, caveat, inquit, Hadrianides. Quaſi vero poſſit minari, qui paulo ante dixerat, *timeas iſtos ſcholaſticos.* Sunt itaque non nominantis, ſed contemtu ulciſcentis. Unde omnino neceſſe eſt, ut legamus, aut *viderint*, ſcilicet ſcholaſtici illi, aut *riſerint*, quod præferrem. SCHEFFER. Puto legendum *viderint*, ut Schefferus malebat, & Patavini ediderunt: eſt enim formula. qua nos, neglectis iis & poſthabitis, quæ à facto aliquo nos retrahere & deterrere poterant, decreviſſe & ſtatuiſſe nobiſcum illud agere declaramus. infra cap. ſeq. *viderint, qui de hoc aliter exopiniſſent.* Ovid. Epiſt. XII. 211.

Viderit iſta Deus, qui nunc mea pectora verſat.

„[a] *Haec ubi dicta dedit* ——
„talem fabulam exorſus eſt. [b] Cum adhuc ſervirem, habitabamus in vico „anguſto (nunc Gavillae domus eſt) ibi quomodo Dii volunt, amare „coepi uxorem Terentii coponis: noveratis Meliſſam Tarentinam, pul- „cherrimum bacciballum. Sed ego non me-Hercules corporaliter, aut „propter

[a] ENCOLPIUS [b] NECEROS.

Et ita idem Poëta alibi. v. infra cap. 87.

Quid enim mihi aufert] Nocet Petron. cap. 117. *Nemo auſus eſt artem damnare, nihil auferentem.* SCHEFFER.

Rideri, quam derideri] Differunt hæc duo, quia prius fit ex voluptate, poſterius ex averſatione eorum, quæ dicuntur, habetque alterum favorem, alterum contemtum ejus, ob quem ridemus. De voce *derideri* notum eſt, & docent veteres Grammatici. *Rideri* verbo ita uſus eſt Quintilianus lib. 1. cap. 3. ubi agit de noſcendo ingenio diſcipulorum: *Non*, ait, *dabit mihi ſpem bonæ indolis, qui hoc imitandi ſtudio petet, ut rideatur.* SCHEFFER.

Hac ubi dicta dedit] Eſt hemiſtichion Petronianum; ſic enim cap. CXXI.

Hac ubi dicta dedit, dextra conjungere dextram
Conatus.

Quamquam ante eum uſurparit jam Lucilius, ut ex Nonio, voce *Pauſa*, novimus. Ergo mallem ſeorſum, ad modum hemiſtichii, ſcribi. Puto autem, plane ex Virgilio deſumtum, qui ſic lib. 1. Æn. *Hac ubi dicta*, &c. SCHEFFER. Ex Virgil. lib. 6. Æneid. verſ. 628.

Gavillæ domus] A gente Gavia, Gavilla ὑποκοριστικῶς, ut in fœminarum nominibus apud Romanos ſolet. HEINS.

Quomodo dii volunt] facete, ac cum riſu quodam illa hic adhibita eſt formula. Supra cap. XXXVIII. *quomodo dicunt.* Infra cap. LXVII. *quomodo noſti* SCHEFFER. Hac formula idem vult indicare, quod Horatius lib. 1. od. 33. *Sic viſum Veneri*, qua cauſſam amoris ad Deos referebant, qui invitos etiam, vel certe non ſua ſponte in amorem pronos, inducebant ad amandum, & ita turpitudinis propriæ auctores Deos faciebant. Ita, ſi quid præter ſpem & meritum eveniebat, *diis aliter viſum* pronuntiabant. Vide Senec. ep. 98. & Virgil. lib. 11. Æneid. verſ. 428. BURM.

Noveratis Meliſſam] Forte, *noveratis in ea Meliſſam.* GOES.

Baciballum] Puto legendum, *Bacellum.* TILEBOM. Sed, quid per *bacellum* intelligat, ut alias ſæpe, non exprimit, nec credo, *bacelum* vello, quod paſſim habemus, explanatum. HADRIANID. Hoc quid ſibi velit, aliis relinquo cogitandum. SCHEFFER. Lege, gemina *ll* in *di* mutata *caſalbadium*, id eſt, ſcortillum. Κάσα, κάσσα, κασαρὶς, κασωρὶς, κασάυρα, κασαυρὰς, apud Ariſtoph. in Ἐκκλησιαζ. κασαλβὰς, apud Suidam, ſcortum ſignificat; ejus diminutivum κασαλβάδιον, ut τοῦ λαμπὰς, λαμπάδιον. τοῦ παλλὰς, παλλάδιον τοῦ ἰκὰς, ἰκάδιον, *Icadium* in ſaxis mulieris proprium nomen, τοῦ λεπὰς, λεπάδιον. Fortaſſis etiam à μαχλὰς, δρομὰς, τριβὰς, κυκλὰς formata fuere μαχλάδιον, δρομάδιον, τριβάδιον, κυκλάδιον: Puto veram lectionem dediſſe, nec ut ad iſtud in Not. Tir. *faſcinabulum, faſcinabellum*, quamvis nec ineptum huic loco, tranſeamus, neceſſarium eſſe. REINES. Hadrianides edidit *baſiballum* MS. Dalmaticum habet *bacciballum.* Neſcio, an non *baſcaniballum* ſit ſcribendum, ut ſignificet eam, quæ oſculis faſcinantia quaſi tela emittit: ſenſus ſaltem non inconveniens eſt huic loco. SCHEFFER. *Baci* vel *Bacci* pro *Bacchi* frequenter exaratum deprehendas in vetuſtiſſimis membranis. Illud quoque ſolemne librariis, ut, quoties ſyllabæ binæ ejuſdem ſoni è proximo concurrunt, altera harum intermittatur à feſtinantibus, aut operi minus intentis. Exempla ſuppeditat paſſim is ipſe, quem in manibus nunc habemus, libellus. Demus igitur, antiquam hujus loci ſcripturam fuiſſe, *pulcherrimum baci ciballum*, ſive *cymbalium*, ut Petronium nobis reliquiſſe ſit veriſimile. *Cymbalium*, ut *crotalium* infra cap. LXVII. & *tympanium* in Digeſtis, ὑποκοριστικῶς. Cæterum meminiſſe oportet, de Meliſſa, quæ copa eſſet, hunc ſermonem inſtitui. Copas autem, aut cymbaliſtrias ut plurimum antiquitus fuiſſe, aut tibicinas, aut aliis inſtrumentis muſicis edoctas cantare, ignorari non poteſt vel ab illis, qui copæ Maronianæ meminerunt, illa enim:

Criſpum ſub crotalo docta movere latus,
Ebria fumoſa ſaltat laſciva taberna,
Ad cubitum raucos excutiens calamos.

Nec hercule mirum magis, cymbaliſtriam copam cymbalum dici, quam Grammaticum Appionem à Tiberio Cæſare *cymbalum mundi* nominatum: eumdemque *famæ publicæ tympanum* dici à Plinio in Hiſtoriæ naturalis præfatione: aut *Cymbalum juventutis*, neſcio quem in Maronianis Catalectis, rhetorem. Potuit & hæc copa adhiberi ſacris Bacchicis ſolere, cui Deo accepta in primis cymbala, ut & Matri Ideæ. Quam in rem non poſſum præterire antiquam ex opere Gruteriano inſcriptionem, CCCXVIII. 12.

HIC. SITA. EST. PROPITIAE
PUPA. ET. FAMVLA BACCHI.
CYMBALIS. C. TITIVS. PHI
LODESPOTVS. VIX. AN. XIIX.

Ubi cave aliter interpreteris illud CYMBALIS, quam cymbaliſtriam, à quo tamen interpretamento, perperam

„propter res venerarias curavi; ſed magis, quod bene moriar, fuit, ſi „quid ab illa petii, numquam mihi negatum fecit: aſſem, ſemiſſem, „habui, in illius ſinum demandavi; nec umquam fefellitus ſum. Hujus „contubernalis ad villam ſupremum diem obiit. Itaque per ſcutum, „per

peram in Indice deflexit magnus Scaliger. HEINS. *Baſiballum*, vel *baſibolum*. *Baſibolum* dictum eſt, ut *καταβόλον*, locus, unde, aut quo, trajicitur, *λαγωβόλον*, lignum quo lepores feriuntur. *δροσοβόλος*, rorem ſpargens ſeu fundens, & ſimilia, *Βασιβόλον* à *βάσις* fulcimentum, & *βάλλω* figo, jacio, pono, immitto, condo. *Pulcherrimum baſibolum*, idonea ſubjici. Eandem vero & propius *baſiballum* dicere liceat, etſi analogia non perinde favet; in hoc tamen, qui *ſcholaſtices forſan riſures* præfatus, talia ferenda. Quamquam *caballus* à Gr. *καβάλλης*, hoc à *καταβάλλω*, ſeu Dorico *καβάλλω*, deſcendat. VOSSIUS apud HADRIANID.

Corporaliter] Uſurpavit hoc Ulpianus, licet ſenſu nonnihil diverſo. Etiam Arnobius lib. v. *Corporaliter prohibet univerſa nos exſequi*. & Tertullianus de Carne Chr. 11. *Niſi corporaliter exhiberetur*. SCHEFFER. Vox frequens deinde facta ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Ita ſæpe utitur Claudianus Mamercus. Vide Barthii Gloſſarium in eum ſcriptorem. Poſt hanc vocem MSS. Trag. habet *autem*, pro quo Munckerus ab fab. 75. legendum cenſet *eam*. Sed credo, librarium lapſum propter ſequens *aut*, & ideo delendam voculam.

Res venerarias] Scribendum, *res venerias*, ut liquet. SCHEFFER. Res venerariæ, *ἰδία Κύπριδος ἔργα*, in *ἀδεσπότῳ* lib. 3. anthol. t. 11. de Patrophila: jucundæ Veneris res Luc. lib. 4. Non ſollicitanda eſt ſcriptura iſta *venerarias*, nec eximenda ſyllaba *ra*. Eſt enim cadentis Latinitatis verbum *venerare*, pro eo quod verecunde *cognoſcere* dicunt, ut Latini, ſic Græci & Orientales. Eſt apud Hyginum, quem gloſſematis magiſtrorum ſeculis inferioribus fœdatum eſſe ſcimus, fab. 75. Tireſiam paſtorem dracones *venerantes* baculo percuſiſſe; eos Apollodor. lib. 3. *ὄφεις συνουσιάζοντας*, Phlegon *Θαυμασ.* cap. 4. *ὄφεις ὀχεύοντας* dixit. Sixtus II. Pont. R. ſerm. de divitiis: *Avaritia eo ab his* (amatoribus ſuis) *magis diligitur, quo magis augetur, & cum ſuis amatoribus venerata fuerit*. Gl. Latino-G. Haganoenſe: *Puber eſt puer, qui jam habet pubem, vel, qui jam venerare poteſt*. Sublectum tamen hoc è Balbi Catholico, in quo meliore ſenſu *generare* legitur. REINES. Recte cenſebat Thomas Munckerus fruſtra eſſe, *qui res venerias* reponunt, cum *venerari* ſit *ἀφροδισιάζειν*. Vide eum ad Hygini fabulam LXXV. HEINS.

Quod bene moriar fuit] Totus hic locus peſſime diſtinguitur. Sic autem emendari debet: *ſed magis, quod, bene moriar, ſi quid ab illa petii, numquam mihi negatum fuit*. Illud, *bene moriar*, formula jurantis eſt. Certe non pagani, ſed Chriſtiani. Sic paulo ante: *ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret*. SCHEFFER.

Numquam mihi negatum fecit] Ita recte, ſed diſtingue, *numquam mihi negatum, fecit*. GOES. Plane Tragurienſis *negatum fecit*: neque quid Patavinos induxerit, cur *fiat* reponerent, ſcio; laborat locus prava diſtinctione. Lege *numquam mihi negatum; fecit aſſem, ſemiſſem habui*; ſi caupona illa aſſem quæſtu ſuo lucrata fuerat, ſe ſemiſſem habuiſſe, & cum ea diviſiſſe lucrum, jactat. *Facere aſſem*, ut *facere rem* & ſimilia, de quibus ſupra. Neque tantum communem cum illa pecuniam habuiſſe, ſed & arcana ſua ipſi credidiſſe, dicit, ſed plebeja & inſolenti locutione, *in illius ſinum demandavi, nec umquam fefellitus ſum*. BURM.

Aſſem, ſemiſſem habui] Pro, *ſi aſſem, ſi ſemiſſem habui*. Bene. SCHEFFER.

In illius ſinum demandavi] Rarum genus locutionis, de quo amplius deliberandum. SCHEFFER. Placet, deliberandum. *In ſinum alicujus confugere*, Ciceronianum eſt. Valeſius in diſſertat. ſua illud *ad ſe fecerunt*, ſupra, explicat, *in ſinum ſuum conjecerunt*. ſimileſque forſan alibi analogæ phraſes reperientur. *Demandare*, eſt *committere*. HADRIANID.

Fefellitus ſum hujus] Scribendum, ac diſtinguendum eſt: *fefellitus ſum. Hujus contubernalis*. Verum illud *fefellitus* haud mihi quidem placet. Quid, ſi legatur, *fefellit uſum?* puta ejus aſſis, vel ſemiſſis, id eſt, fecit dolo, ut, cum neceſſe eſſet, uti eo non poſſem. *Fallere uſum*, ut *fallere ſpem*, *fallere judicium*, & ſimilia. SCHEFFER. Videntur opici iſti à *fallo* derivaſſe ſupinum *fefellitum*, pro *falſum*. Sed & cum ſecundo caſu jungebant, ut: *falſus rei es*, & *multum falleris ſpei tuæ*. HEINS.

Hujus contubernalis. Ad villam] Sic puto interpungendum, *Hujus contubernalis ad villam*. TILEBOM.

Ad villam] In villa. Cic. Philip. 11. *Pecunia utinam ad ædem Opis maneret*. Idem Or. pro Roſcio: *An amandarat hunc ſic, ut eſſet in agro, ac tantummodo aleretur ad villam*. Varro 11. R. R. 11. *Ad caſas inſtrumentum ſervare poſſunt*. Aſconius ad Cicer. Divin. *Ad urbem, in urbe*. SCHEFFER. *Ad villam*, id eſt, in villa. Et ſic Terentius Adelph. Act. 4. ſc. 1. eodem ſenſu dixit, *apud villam*. Ita enim illic Syrus. *apud villam eſt. nunc eum maxume operis aliquid facere credo*, Et Andria Act. IV. ſc. IV. *Dii voſtram fidem! quid turba eſt apud forum*. GOES.

Per ſcutum, per ocream egraginavi] Scribe, *per ocreas Egrummavi*. Plaut. Varro, id eſt, à menſura

„ per ocream egraginavi, quemadmodum ad illam pervenirem: in angu„ ſtiis autem amici apparent.

LXII. „ Forte Dominus Capuae exierat ad ſcruta ſcita expedienda. „ Nactus ego occaſionem perſuadeo hoſpitem noſtrum, ut mecum ad „ quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tamquam Orcus, „ apoculanius.

& recta via diſceſſi, uti interpretatur Georgius Alexandrinus. TILEBOM. Quid ſit illud *egraginavi*, non excogito. An ſcribendum: *ego agitavi*, Curtius, lib. VIII. cap. 5. *Quonam modo cæleſtes honores uſurparet, cœpit agitare.* SCHEFFER. Scutum & ocrea, non minus quam peræ, baculus, ampulla, & zona, Plaut. Mercat. Act. 5. ſc. 2. verſ. 84. 85. ſunt vaſa & in apparatu itinerantium. Tum lego, *ego aginavi*, id eſt, properavi quam potui maxime. Gl. Latino Gr. *Aginare, feſtinare.* Idem *Agenator ille eſt, qui rem ſuam celeriter peragit.* Formarunt è Græcis ἀγίνω, ἀγινῶ, ἀγινίσκω, quæ ſunt παραγωγικὰ, vel paragogica, τῦ ἄγω. REINES. Reineſius exiſtimat, *ſcutum & ocream* hic poni, tamquam inſtrumenta peregrinantium, quomodo eorundem ſunt & peræ & baculi. Sed lubet ſcire, cur *ocream* hic ſcribere maluerit, quam *ocreas* ſi illud voluiſſet. Ergo cenſeo, pro *ocream* ſcribendum *ocrem*, ſic enim veteres vocabant montem arduum & inæqualem. *Ocrem antiqui, ut Attejus Philologus in libro Gloſſematum refert, montem confragoſum vocabant, ut apud Livium: ſed qui ſunt hi qui aſcendunt altum ocrim.* At vero pro *ſcutum*, quod hic facit nihil, ſi legamus *ocrem*, puto ponendum eſſe *lutum*, & explicandum de loco depreſſo ac humili, quippe ubi fere colliguntur aquæ pluviæ, unde lutum: ut, *per lutum, per ocrem*, ſit locutio proverbialis, qualis ea, qua Germani utimur: *uber Berg und Thal.* Vel: *durch dick und dunne.* SCHEFFER. Forte, *ægre agitavi*, vel, *aginavi.* Gloſſæ Labbæi: *Aginat*, διαπράττεται, στρέφει, μηχανᾶται, στρατεύει. & Στρέφει, *vertit, aginat, verſat, detorquet.* HEINS.

In anguſtiis] Rebus anguſtis. Cic. in Læl. *Amicus certus in re incerta cernitur.* SCHEFFER.

Capua exierat] Mallem, *Capuam exierat*, nam loquitur de ſuo domino. Is autem eopſe commorabatur in oppido, ubi tum ſermones habebantur. Quod liquet, quoniam præcedit, *habitabamus in vico anguſto.* SCHEFFER. De hac locutione videndus eſt præſtantiſſimus Munckerus curis ſecundis ad Hygini fabulam CVIII. HEINS.

Scruta ſcita expedienda] Scribe *ſcruta ſcite expedienda.* Porro, *expedire ſcruta*, eſt, venalia proponere. Ovid. 1. Amor. 421.

Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem,
Expediet merces teque ſedente ſuas,
Quas illa, inſpicias, ſapere ut videare, rogabit.

SCHEFF. Neſcio, cur hic aliquid mutent viri docti, *ſcita ſcruta*, ſunt pulchra, vel ſaltem vulgatis meliora. Scruta enim cum ſint attritæ uſu veſtes, dimidiatæ ſtrigiles, ſoleæ jumentorum, refixi clavi, vaſa quaſſa & futilia, & ſimilia frivola, ut egregie docuit Parrhaſius ad Claudian. III. rapt. Proſerp. verſ. 163. quis neſcit inter hæc ſcruta eſſe ſæpe, quæ ita ſunt detrita & comminuta, ut vix uſui inſerviant. Sed noſter *ſcita*, id eſt, bella, & adhuc elegantia, expediebat. *Scitus puer* apud Terentium, *ſcitus arator* German. Arat. verſ. 13. & ſimilia vulgo obvia. BURM.

Perſuadeo hoſpitem] Vide ſupra cap. 46.

Ad quintum milliarium] Suet. Fl. Veſp. cap. 1. *Ad ſextum milliarium à Nurſia Spoletum euntibus.* SCHEFFER.

Tamquam Orcus] *Orcum* pro Plutone poſuit. Gloſſæ Labbæi: *Orcus*, χάρων, ἅδης. Hyginus fabula CXXXIX. *Saturnus Orcum ſub tartara dejecerat.* HEINS.

Apoculanius] Per Antiphraſin hoc dictum exiſtimo; aut certe demenda eſt particula *a*. Sic ut legendum ſit *Orcus poculanius.* quod non male à Gallis noſtris verteretur *un ſac à vin.* Niſi velis hic ſcribi: *Orcus epulonus*, Feſtus in *Epolonos.* TILEBOM. Hoc quid ſit, non aſſequor ſatis. Suſpicor nihilominus, locum totum ita oportere ſcribi, *tanquam Orcus. Apoculamus nos circa gallicinia (Luna lucebat tamquam meridie) venimus inter monumenta.* Illud, *apoculamus nos* ſic dicitur, ut cap. LXVII. *ego me apoculo. Apoculo* eſt Græcum ἀποκυλίω *avolvo, amoveo, removeo.* Livius ſic latine uſurpavit lib. I. cap. 47. *Faceſſe hinc Tarquinios, aut Corinthum: devolve te retro ad ſtirpem.* Ita cenſeo legendum, non *devolvere.* quod parum convenit cum præcedentibus. Horatius pro eo poſuit, *removeo*, lib. II. Sat. 6. iſto verſu:

Ergo, ubi me in montes & in arcem ex urbe removi.

Removi, eſt ἀπεκύλισα, *apoculavi.* Adde eumdem II. Sat. I. SCHEFFER. Comparat convivatorem ſuum militem Orco: &, cum Orcus, qui & Plutus, fingi ſoleat cæcus, vocat *apoculanium*, id eſt, oculis captum; talem Petrus Bleſ. ſerm. 18. & 43. *abocellum* dixit, ἀνόμματον, quem imitatus noſter non hoc ſolum, ſed & verbum, uti videri poteſt, *apoculo* cap. LXVII. finxit; quamquam in phraſi, *ego me apoculo*, quam adhibet pro *abeo, ſemoveo me, è conſpectu me ſurripio*, ellipſis verbi intelligi poſſit. *Ego me ab oculo*, ſcilicet, moveo ut cap. XXXVIII. *amici de medio*, ſcilicet fugerant. Infimæ barbariei iſta ſunt & ſuaviludium Petroniaſtrum ſapiunt. REINES. Satius videtur iſta ſic diſtinguere: *Apoculamus nos*, id eſt, diſcedimus, iter inimus. Quod enim de Orco cœco putabam,

Digitized by Google

,, apoculanius. nos circha gallicinia (luna lucebat, tamquam meridie) ,, venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad ſtellas facere, ſed ,, ego cantabundus; & ſtellas numero. deinde ut reſpexi ad comitem, ille ,, exuit ſe, & omnia veſtimenta ſecundum jam poſuit. Mihi in animo, ,, in

bam, nunc diſplicet. Interim iſta *abocellus* & *aboculare* ejuſdem ſeculi, ſed non Neroniani, verba eſſe conſtanter teneo. IDEM. Habet Traguríenſis *apoculanius*, quod neſcio cur ſit repudiandum, quamquam nobis de hoc cognomine Orci, quod apud plebem habebat, nihil conſtet. Heinſius in ora libri ſui notaverat, *Orcus Pacuvianus*, id eſt, qualem in tragœdia quadam Pacuvius introduxerat, eodem modo ut Plautus Rudenti Act. I. ſc. I. dixit *Alcmenam Euripidi*. Sed hæc longius abeunt. Forte ridiculum hoc nomen à plebe fictum, quia à *poculis* homines trahit in ſepulchrum & inferos. Sed præſtat nihil definire. Proverbium autem hoc, *fortis tamquam Orcus*, potuit apud Plebem frequentatum eſſe, propter Proſerpinæ raptum quæ à Pluto violenter matri abrepta fuit: nam Plutum *Orcum*, dici ſupr. ad cap. XXXIV. oſtendimus. Et eo alludit Cicero lib. IV. in Verrem. cap. 50. *Hic dolor erat tantus, ut Verres, alter Orcus, veniſſe Ennam, & non Proſerpinam aſportaſſe, ſed ipſam abripuiſſe Cererem videretur.* Quamvis ego putem, melius adagio hoc ſignificari mortis vim, quam nemo vel fortiſſimus effugit, unde Orcus, (quo nomine mors, inferi, ſepulchrum, & ſimilia, veniunt) *nil miſerans* & *rapax* Horatio, *Pluto illachrymabilis* eidem, *immitis* Virgilio dicitur, & quæ ſunt id genus plurima. Similia vero huic proverbio ſunt illa Salomonis Cantic. VIII. verſ. 6. *Fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio.* Ubi LXX. interpretes ᾅδης habent, quo nomine ſæpe Pluto indicatur (vid. Scholia ad Eurip. Hecub. verſ. 2.) & Tertullianum *Orcum* vertiſſe teſtatur Delrio, in commentario ad illa verba, imo ᾅδης ipſa mors dicitur apud Euripid. Alceſtid. verſ. 13. in qua Fabula θάνατος inducitur, quem recte *Orcum* Barneſius vertit. BURM.

Luna lucebat, tamquam meridie] Hæc verba parentheſi includenda. Senſus eſt, lunæ lumen feciſſe tam clara omnia, tamquam merus eſſet dies. De phraſi tamen cogitandum, quando luna utique meridie non lucet, *luna* eſſe ablativum cauſſæ, ac *lucebat* poni abſolute. SCHEFFER.

Homo meus] Vide ſupra ad cap. 41.

Ad ſtellas facere] Forte, *ad ſtellas verba facere. Sed ego eo &c.* Vel potius, *verba jacere*. Ovid. *ad ſtellas aliquis talia verba jacit.* HEINS. Vide ſupra ad cap. 15.

Sed ego cantabundus] Suſpicor ſcribendum, *ſedeo ego contabundus*, id eſt, exſpecto ipſum. SCHEFFER. Proverbii vim habet, & capitur de hominis otioſi labore inutili, & in quo nihil proficiat; ſup. cap. LVIII. dixerat hoc, *numerare mapalia*, quod Perſius corvos, aves, ſectari. Græce τὸν πετόμενον διώκειν. Corœbus, quod fluctus maris numeraret, traductus inter ſtultiſſimos. Serv. ex Euphorione. REINES. Munckerus Heinſio ſcribebat, ſibi *cacabundus* videri legendum, Quia in monimenta ſæpe ſecedebant cacandi cauſſa, ut patet ex capite 71. Heinſius vero, margini adſcripſerat, *ſed ego eo cantabundus*. Ego vero Schefferi correctionem probo, *ſedeo cantabundus, & ſtellas numero*, quæ egregia otioſi & ſecuri hominis eſt deſcriptio, ut alio proverbio dixere *fluctus numerare*, quo & Ciceronem ad Atticum uſum notat Eraſmus. Innuit ergo, ſe nihil mali ſuſpicatum adhuc eſſe, ſed animi cauſſa ſtellas numeraſſe, quam ſecuritatem etiam notat verbum *ſedeo*, ut Virgil. XII. Æneid. 15.

—— *Sedeant ſpectentque Latini.*

& paſſim. Potuit & Niceros, religione aliqua erga ſidera motus, ea numeraſſe ut veneraretur, ut Cicero III. de Nat. Deor. cap. 16. Philoſopho objicit. *Singulas enim ſtellas numeras Deos, eoſque aut belluarum nomine appellas, aut rerum inanimatarum.* BURM.

Secundum jam poſuit mihi in animo in naſo eſſe] Senſus nullus. Unde ſic libenter legerem. *Secundum jam poſuit. Is mihi in animo, in naſo, eſſe videbatur.* TILIBOM. An, *ſecundum viam poſuit?* SCHEFFER.

Mihi in animo] Ante hæc verba cenſeo abeſſe quædam, quæ oſtendebant mutationem ejus. SCHEFF. Perfecta oratio eſt, nec cogitandum de ſupplemento. Hoc vult, *Mihi in animo* erat (ἐν θυμῷ εἶχον, ἐνεθυμήθην, ἐλόγιζον, ὑπήρχετό μοι, putabam) *inſanum eſſe*; nimirum colligebat hoc ex abſurdis ejus actionibus. REINES. Tentat hoc explicare Reineſius, ſed nemo non videt, eſſe frigidam explicationem ejus. Lego, *mihi in animo, ô in caſa eſſes.* Senſus, cogitabam ego mecum in animo, utinam nunc eſſes in caſa & tugurio, longe ab hoc verſipelli. Verba ſunt ſe ipſum alloquentis, ex timore, cum voto. SCHEFFER. Legebam, *mihi en anima* (vel *animus*) *in ano eſſe.* Teſtis eſt A. Gellius Noct. Att. lib. XIX. cap. IV. Ariſtotelem in problematis Phyſicis diſputaſſe, quamobrem eveniat, ut, quibus invaſit repentinus rei magnæ timor, plerumque ſtatim alvo cita fiant. Probabilius tamen eſt, *mihi en animus* (*vel anima*) *in naſo eſſe.* Idque propius accedit ad membranas. Omnis pene adfectus animi in naribus collocatur à ſcriptoribus antiquis. De ira videndus magnus Caſaubonus ad illud Theocriti Idylio primo:

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται,

De riſu & ſubſannatione Perſius:

Ira

,, in naſo eſſe: ſtabam, tamquam mortuus. at ille circum minxit veſtimen-
,, ta ſua, & ſubito lupus factus eſt. Nolite me jocari putare; ut men-
,, tiar, nullius patrimonium tanti facio; ſed, quod coeperam dicere,
,, poſtquam lupus factus eſt, ululare coepit, & in ſilvas fugit. Ego pri-
,, mitus neſciebam, ubi eſſem! deinde acceſſi ut veſtimenta ejus tollerem,
,, illa autem lapidea facta ſunt. Qui mori timore, niſi ego? Gladium
,, tamen ſtrinxi, & matavita tau umbras cecidi donec ad villam amicae
,, meae

——— *Ira cadat naſo rugoſaque ſanna.*
——— *Naſo ſuſpendere adunco.*
——— *Tremulos naſo criſpante cachinnos.*
——— *Excuſſo populum ſuſpendere naſo.* HEINS.
Egregia eſt Munkeri emendatio, quam cum Heinſio per literas communicaverat, *mihi anima in naſo eſſe*, quod proverbium jam Anacreonta ode VII. uſum docebat.

Κραδίη δὲ ῥινὸς ἄχρις
Ἀνέβαινε. Κἂν ἀπέσβην.

Ubi κραδίην pro animo poni jam Faber annotaverat. Male autem Anacreonta de vehementis doloris ſtimulo id intelligere explicat Martinus Variar. Lect. lib. 1. cap. 9. ubi plura de naſo, quæ iræ quoque ſedes eſt, habet. BURM.

Stabam] Virg. in Ætna. verſ. 62.

Et Mavors ſævus, & cætera turba deorum
Stant utrinque metu ——— SCHEFFER.

Recte Schefferus κυριολογίαν τοῦ *ſtare* notavit. Val. Flacc. lib. IV. verſ. 639.

——— *Stant ora metu, nec ſeſſa recedunt,*
Lumina.

Stat. lib. XI. Theb. verſ. 673.

Horruit inſtinctu rabido, ſteterantque trementes
Ceu viſu præſente, genæ.

Et lib X. 683.

——— *Steterantque ambo & vox hæſit utrique*
Dejectaque genæ. BURM.

Circum minxit] Mallem junctim ſcribere, *circumminxit.* Sic eſt, *circumcire*, *circumtondere*, apud Petronium. SCHEFF. Supra cap, LVIII. *ſi circumminxero illum.* Uſus eſt Apulejus hoc verbo. HEINS.

Nolite me jocari putare ut mentiar] Forte, *nolite me jocari putare, putareve ut mentiar.* GOES.

Quod cœperam] Tragur. *Quod, quod cœperam.*

Ubi eſſem] Terent. Heaut. II. ſc. 2. *Ubi ſim, neſcio*, SCHEFFER.

Mataritata] Sua tulit etiam Latina Lingua, quamvis gravis. fictitia effutitiaque verba: Quæ aliquando quidem lætitiam & animi exhilarationem ſignificabant, ut duobus in locis expreſſe noſter Petronius per voces *Madia Perimadia*, & ſuam *Gingilipho* geminatam: Non ſecus, ac Plautus, per ſuum *lyrælyra.* Aliquando vero referunt ſonum, aut imaginem rei, quam gerimus; & actus quem agimus, ut cum tubæ clangorem Ennius, ſuo *Taratantara*: & hic noſter nudum enſem motitando, voce *Mataritata.* TILEBOM. Vocabulum peſſime corruptum. An ſcribendum, *male vitatas umbras?* num potius, *male irritatas umbras?* SCHEFFER. Reſoluta *m* exit præpoſitio *in*; & lego igitur, *in alacritate:* excogitavi, puto, quod in rem erat, neque fallor. Habet autem Propoſitio hoc loco periphraſin Adverbii qualitatis; ut apud Ebræos τὸ ב, & τὸ ἐν apud Græcos. *In alacritate*, id eſt, alacre, alacriter; ut ἐν δυνάμει, potenter: ἐν δόξῃ, glorioſe: ἐν ἀγαλλιάσει, exſultanter. REINES. Reineſius, *in alacritate umbras*, quod abit quam longiſſime à ſcriptura vera MS. quæ eſt *mata vita tau umbras.* Et qui poſſit apta eſſe iſta emendatio, cum præcedat, *qui mori, niſi ego?* Sed & ſtatim ſequitur, *pene animum ebullivi.* Non fuit igitur ea alacritas, ſed ex morte imminente ſumma deſperatio. Mallem, *& in tota via umbras.* SCHEFFER. *Matavitatau* ſonat quaſi μὰ, τὰ, βῆτα, ταῦ, intellectu Latino: *Profecto tua* (*res agitur,*) *vita tau.* ſcilicet litera τ in militia vitalis, ut θ mortis index. Quæ ſimul congruerent ſententiæ Tilebomeni, & magis, ſi μὰ per aphæreſin pro ἐμὰ accipias; intelligeretur enim: *mea, tua* (*res* ſcilicet *periclitatur,*) *vita* τ. HADRIANID. Monſtro hæc ſimillima ſic videntur concinnari poſſe: *& matutinas umbras cecidi.* Sub gallicinium enim hæc geſta jam antea dixerat. *Cecidit umbras*, ut apud Maronem:

——— *Haſta volans noctis diverberat umbras.*

Hoc & *ventilare* dixerunt, hoc eſt, vanis ictibus aërem & auras percutere. Apud Martialem lib. V. ep. XXXI.

Currit, & in tota ventilat arma bove.

Seneca Ep. CXVII. *Quam ſtultum eſt, ubi ſignum pugnæ acceperis, ventilare, remove iſta luſtria arma.* HEINS. Minus à veteri ſcriptura abieris, ſi reſtitueris hoc modo: *Gladium tamen ſtrinxi, & motavi ita, tamquam umbras ceciderim.* GOES.

Umbras cecidi] Virg. 6. Æn. verſ. 260. ubi Sylla Æneæ:

Tuque invade viam vaginaque eripe ferrum.

Et poſt verſ. 290.

Corripit hic ſubita trepidus formidine ferrum
Æneas, ſtrictamque aciem venientibus offert;
Et ni docta comes tenues ſine corpore vitas
Admoneat volitare cava ſub imagine formæ,
Irruat, & fruſtra ferro diverberet umbras.

Ad

„meae pervenirem. In larvam intravi ; pone animam ebullivi : ſudor „mihi per bifurcum volabat : oculi mortui ; vix umquam refectus ſum. „Meliſſa mea mirari coepit, quod tam ſero ambularem : &, ſi ante, in„quit, veniſſes, ſaltem nobis adjutaſſes ; lupus enim villam intravit, & „omnia pecora : tamquam lanius ſanguinem illis miſit. nec tamen deri- „ſit,

Ad primum horum verſuum Naſcimbenus notat : *Qui agitare Dæmones moliuntur, ex Platonis diſciplina enſes & tela ſibi parent, neceſſe eſt.* Et ex Homero Ulyſſis exemplum profert, in mortuorum umbras gladium educentis. Et, Hortenſius ad eumdem locum : *Multi aſſerunt, Dæmones ferri aciem formidare. Et novi, quibus hoc ipſum nocturnis horis acciderit, ſed cum magna poſtea adverſæ valetudinis conflictatione. Qui Dæmones infeſtare ſtudent, magno animo ferrum & tela objiciunt, neque temere cedunt illi quidem, niſi ferrum impactum diſſiliat.* Vide Cæl. Rhodiginum Lect. Antiq. 2. 8. ubi & hunc verſum profert, & multa de Dæmonum corporibus eorumque ſenſu tradit, quibus non temere fidem adhibeas. GOES.

In larvam intravi] Scribo, *januam intravi.* Petronius cap. CXXXIX. *heſterno die mulier quædam haud inculta januam intravit.* Adde Phædrum noſtrum lib. III. fab. 10. SCHEFFER. Lege *ibi januam intravi.* REINES. Scribe, *ut in aream intravi.* HEINS. *Minori variatione* legi poſſet, *in haram intravi.* Eſt autem hara locus, in quo pecora ſtabulantur, *ſuile*, in quo ſuos. GOES.

Animam ebullivi] Vide ſupra ad cap. 42.

Per bifurcum volabat] *Bifurcum* eſt, quicquid in partes duas, velut furcam, eſt diviſum. Quomodo Columella lib. III. cap. 18. *paſtinum* appellat *ferramentum bifurcum.* At hoc neſcio quid faciat iſto loco. Ideoque cenſeo, deeſſe quidpiam, præſertim cum nec verbum *volare* conveniat ſudori. SCHEFFER. A concepto terrore ſubitaneo, à labore etiam, ſudor manare ſolet. *Bifurcum* vero adpellat utraque femora & crura, quæ in homine furcam adſimulant. Tum lego *colabat*, id eſt, ſtillabat, defluebat ex habitu, tamquam per colum tranſmiſſus. Eſt enim hoc Verbi liquidorum proprium, ut *cribrari* aridorum. Colabat autem pro colabatur, Activo pro paſſionis ſignificationem habente Verbo : de quo elegantiæ genere Gellius lib. 18. cap. 12. Schopp. 2. Veroſim. 2. Juretus ad Symm. lib. 8. ep. 42. Ego Variar. lib. 3. cap. 11. pag. 516. 526. REINES. non femora & crura hac voce notari exiſtimo, ſed partem interiorem maxillarum uſque ad gulam : docet hoc de jumentis Vegetius lib. II. artis veterinar. cap. XL. *Duæ à capite venæ deſcendunt, & conveniunt ſe ſub maxillis uſque ad gulam, inde à geminis venis inferius quatuor digitis ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & jumentum occidas.* Munckerus in Epiſtola ad Heinſium per nates & crura explicat. Et Horatii illa lib. 1. Sat. 9. *mihi ſudor ad imos manabat talos*, huc trahit. BURM.

Sudor volabat] Elegans eſt, nec ulli mendo obnoxium. Seneca Oedipo Actu 5.

—— *Gelidos volat*
Sudor per artus. HEINS. Non damno hanc in plebejo homine locutionem, ſed apud Senecam, quem Heinſius laudat, conſtanter *fluit* habent editiones. Ennius tamen apud Feſtum in *Tullii* :

Miſſo ſanguine tepido Tullii efflantes volant.

Vix umquam] Vix tandem. Illud *umquam* ita uſurpari apud alios non recordor. Noſter infra rurſum cap. LXVIII. *Vix oculo mortuo umquam illum emi.* SCHEFFER.

Meliſſa mea] Hæc ideo Meliſſa, quia Meliſſam illam Tarentinam æquabat, ut dicti *Roſcii*, qui Roſcium æquabant, & ſupra, *Cicero*, puer ille, qui, Primigenius cum vocaretur, alter quaſi Cicero dicitur. GOES.

Ante] Prius, citius. Terent. Andr. Act. 1. ſcen. 5. *Nonne oportuit præſciſſe me ante.* SCHEFFER.

Nobis adjutaſſes] Pacuvius in Chriſe, citante Donato ad Terentii Adelph. Prolog. *Adjuta mihi.* SCHEFF. Archaiſmo iſto, à Pacuvio inde, uſum fuiſſe Petronium, præſertim ludentem, facile adducor ut credam. Obſervans enim veteris Romæ cum Ennio, Catone, & Comicis iſtius ſeculi, libenter loquitur. Eumdem amarunt ſeculis incomtis male-Latinis ; ſic Alcuinus l. 2. adv. Elipanti epiſtolam f. 949. edit. Pariſ. *In tantam ignorantiæ caliginem errabundus devolveris, ut ea, quæ tuis ſine dubio ſenſibus contraria ſunt, tuis etiam partibus adjuvare æſtimaveris* : niſi vernaculæ ſuæ Latinam attemperaſſe in talibus potius dicendi ſunt ; nam & noſtra puriore tertium caſum adſciſcit Verbum *Helffen.* REINES. Ita Salmaſius Spartiano in Ælio Vero cap. IV. hunc archaiſmum ex veteri codice & editione Mediolanenſi reſtituit. *Sed ejus conſilio juvit eventus.* Aliquantum diſſimile illud Terentii Hecyr. Act. III. ſc. 2.

Tu pueris curre Parmeno obviam, atque his onera adjuta.

Et Gellii lib. II. cap. 19. *Roges, veniant, operamque mutuam dent, & meſſem hanc nobis adjuvent.* BURM.

Et omnia pecora tamquam lanius] Scribe, *& omnia pecora turbavit, ac tamquam lanius.* TILEBOM. Poſt *pecora* ſcribendam ſtellulam puto, deſunt enim aliqua ; niſi mavis, illa, tamquam minus auſpicata, reticeri, quod mihi rectius videtur, atque ideo mox,

„ſit, etiamſi fugit; ſervus enim noſter lancea collum ejus trajecit. Haec „ut audivi, operire oculos amplius non potui, ſed luce clara hac noſtri „domum fugi, tamquam copo compilatus: &, poſtquam veni in illum „locum, in quo lapidea veſtimenta erant facta, nihil inveni, niſi ſan„guinem. Ut vero domum veni, jacebat miles meus in lecto, tamquam „bovis, & collum illius medicus curabat. Intellexi, illum verſipellem „eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui; non, ſi me occidiſſes. „Viderint, qui hoc de alibi exopiniſſent; ego, ſi mentior, Genios „veſtros iratos habeam.

LXIII.

miſiſſet, ſcribi oportere. Porro *ſanguinem miſiſſe* dicitur, quia non necavit, ſed vulneravit morſu, ſicut ſolent lupi, cum in gregem veniunt, neminem invulneratum relinquunt. SCHEFF. Forte, *& omnia pecora invadens, tamquam*, &c. HEINS. Cum ſimilia etiam optimis ſcriptoribus quandoque ſponte, aliquando incogitantibus, exciderint, quid miremur, ſi huic plebejo ſimile accidiſſe videamus? Quare non opus hiantem orationem fulcire. Terent. Heaut. Act. I. ſc. I. verſ. 79.

Sed gnatum unicum, quem pariter uti his decuit,
Eum ego hinc ejeci miſerum.

Apulej. Princip. Apologiæ, *Calumniam magiæ, quæ facilius infamatur, quam probatur, eam ſolum ſibi delegit ad accuſandum:* Ubi mallem legere *qua facilius infamatur*. Vide ibi Caſaubonum, qui Helleniſmum eſſe notavit, cujus exempla etiam dedit Celeberrimus Perizonius ad Ælian. lib. XII. cap. 52. plura vide apud Gronovium ad Liv. XXV. cap. 27. BURM.

Operire oculos] Claudere, contrarium τῶ *aperire*. Petronius cap. XLIV. *oculis opertis bona ſua computant*. SCHEFFER.

Hac noſtri domum] Suſpicor ſcribendum, *huc*. SCHEFFER. Legendum arbitror, *ſed luce clara, hoc noctis, domum fugi*. Ubi lux clara eſt, quam luna ſuppeditabat. GOES.

Copo compilatus] *Copo* eſt *caupo*, atque ita etiam apud Ciceronem habent veteres membranæ non uno loco. Philoxenus: *Copo & caupo*, κάπηλος. At *compilatus* dicitur, qui furto læſus eſt. Nonius in voce *Suppilare*. *Suppilare eſt involare, vel rapere. à pilorum raptu, unde & furtum paſſi compilati dicuntur*. Solent autem hi curſu ſtudioque perſequi ſummo, quos ex hoſpitibus mane cognoverunt furtum feciſſe. Quo reſpicitur hoc dicto. SCHEFFER.

Bovis] Scaliger ad Feſtum voce, *Aſſeres, Axis, Axeris, ut ſuis, ſueris, Jovis, Joveris, bovis, boveris*. Adde Varronem lib. VII. de L.L. unde ſua Scaliger deſumſit. SCHEFFER. *Bovis boveris*, & *ſuis ſueris*, dixiſſe veteres ad Feſtum Scaliger obſervat. HEINS.

Curabat] Medicorum verbum. Terent. Hecyr. Act. II. ſcen. 2. *Si metuit, ſatis ut mea domi curetur diligenter*. Noſter infra cap. 140. *curavi diligentius noxioſiſſimum corpus*. Et ita vetus interpres Lucæ cap. VIII. verſ. 2. τεθεραπευμένας recte vertit *curatas*. BURM.

Verſipellem] Proprie ſic appellat, qui ex homine fieri ſolet lupus. Plinius VIII. cap. 22. *Homines in lupos verti, rurſumque reſtitui ſibi, falſum eſſe, confidenter exiſtimare debemus. Unde tamen iſta vulgo infixa ſit fama in tantum, ut in maledictis verſipelles habeat, indicabitur*. Philoxenus, *verſipellio*, χαμαιλέων καὶ λυκάνθρωπος. SCHEFFER. Verſipellis eſt, qui pellem, & per id figuram aut formam mutat. Plautus Amphitruonis prologo:

Nam meus pater intus nunc eſt, eccum Jupiter
In Amphitruonis vortit ſeſe imaginem,
Omneſque eum eſſe cenſent ſervi, qui vident.
Ita verſipellem ſe facit, quando lubet. GOES.

Vide Harduinum ad Plinii locum a Scheffero adductum.

Non ſi] Terent. And. IV. 2. *Non, ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines*. SCHEFFER. Vide Ryckji notas ad Tacit. 12. ann. cap. 37.

viderint] Retulimus codicis Traguriani ſcripturam. Quæ etſi forte non ſit proba, oſtendit tamen hic libertus his verbis, ſe fidem habere huic prodigio, nec curare, quid alii de λυκανθρωπίας illa ſentiant, ſibi conſtare, verſipelles dari. v. de voce *viderint* ſup. cap. 62.

Alibi exopiniſſent] Libenter ex Feſto, *in poſtliminio*, ſcriberem: *aliter in opinione ſunt*. TILEBOM. Hæc corrupta ſunt, nec quid ſibi velint, ſatis diſpicio. SCHEFFER. Lege, *qui hoc de alio eſſe opiniſcent*. Latino-Barbarum eſt *opiniſcere, opiniſſere*. (*& opiniſſare* paragogicum τῶ *opinari*:) è quibus illud Deſiderativis, hoc Meditativis, adſcribendum. Bene tamen Latina hujus formæ & antiqua ſunt, *petiſſo, expetiſſo, incipiſſo*. REINES. Reineſius, *qui hoc de alio eſſe opiniſcent*. Verum non intelligo quid velit id, *de alio*. Sententia loci, ut exiſtimo, eſt talis: debere illos, qui hac de re opiniones omnium examinarunt, videre, utrum poſſit fieri, nec ne, ut nimirum homo con-

LXIII. „[a] Attonitis admiratione univerſis: [b] Salvo, inquit, tuo ſer- „mone, Trimalchio, ſi qua fides eſt, ut mihi pili inhorruerunt; quia „ſcio, Nicerotem nihil nugarum narrare. imo certus eſt, & minime lin- „guoſus; nam & ipſe vobis rem orribilem narrabo. Aſinus in tegulis: „Cum adhuc capillatus eſſem, (nam à puero vitam chiam geſſi) ipim „noſtri

a Encolpius. b Trimalchio.

convertatur in lupum. Ad quam exprimendam rectius fortaſſe ſcriberetur, *qui hoc de alibi exopini ſunt*. Poteſt ſane *exopinus* intelligi, qui non opinatur amplius, ſed rem tenet certam exploratamque, ab *opinus*, quod à Phædro uſurpatur. SCHEFFER. Legendum, *viderint, quid de hoc alii exopinaſſent*. *Exopino* & *exopinor* pro opinor: *exopinaſſent*, pro exopinati fuerunt, archaicum. Sic *excantaſſint*, & ſimilia in lege XII. tabularum. Item *prohibeſſit*, pro prohibuerit, apud Ciceronem, *liceſſit*, pro licuerit, apud Plautum. Atque hinc infinitiva, *opinaſſere*, *impugnaſſere*, & ſimilia alia. Veteres autem *opino* dixiſſe pro *opinor*, teſtis eſt Priſcianus, adſtruiturque Plauti, Pacuvii, Ennii, exemplis. HEINS.

Salvo, inquit, tuo ſermone, Trimalchio] Tranſpoſitio unico verbo, legendum potius, *ſalvo tuo honore, inquit Trimalchio*. Nam quæ ſequitur, narratio Trimalchionis eſt. GOES. Nil muta. Formula eſt excuſantis, quod interpellat, ut & hodie urbanioribus eſt mos. Juvenal. Sat. V. verſ. 72.

Salva ſit artopta reverentia ——

Idem vero notat, quod *pace veſtra, cum bona venia*, & ſimilia. Vide Valeſium ad Ammian. Marcell. lib. XVI. cap. 12. mux, *ſalvum ſit, quod tango*.

Si qua fides] Et hæc uſitata, in rebus incredibilibus, formula, qua nobis credi poſtulamus. Ovidius IX. Met. verſ. 55.

Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur,) impoſito preſſus mihi monte videtur.

Et verſ. 371.

Si qua fides miſeris, hoc me, per numina juro,
Non meruiſſe nefas.

Et paſſim etiam alii, noſter infra cap. 65. *ſi qua eſt dicenti fides*.

Niceronem] Scribe, *Nicerotem*. TILEBOM. Supra hunc vocavit *Nicerotem*, ut, aut hic, aut ibi, aliquid vitii eſſe neceſſe ſit. GOES.

Certus eſt] Vid. ſupr. cap. 44. quamquam hic videatur mendaci opponi.

Linguoſus] Garrulus, λάλος. Uſurpavit hoc vocabulum Hieronymus tali ſenſu ſæpe, ut docet Caſaubonus in Characteribus Theophraſti. SCHEFFER. Vide ſupra cap. 43.

Aſinus in tegulis, cum adhuc capillatus eſſem, nam à puero vitam chiam geſſi i p i m noſtri delicatus] Sic diſtinguendum atque legendum eſſe arbitror huncce locum, *Aſinus in tegulis. Cum adhuc capillatus eſſem, (nam à puero vitam chiam geſſi) ipſe noſter delicatus deceſſit, mehercules, Margaritum*. TILEBOM. Ita præſcribit proverbio fabulam, quam narraturus eſt; nimirum, rem novam, inſolitam, ſimul horribilem, de ſtrigibus παιδοκτονούσαις. Videri tamen etiam ſcholion marginale poteſt: quale etiam hoc, *Ecce, alius ludus* cap. LXVIII. REINES. Non diſſimilia alii. Capitolinus Pertinace: *Equus pullus ea hora, qua natus eſt, in tegulas adſcendit, atque ibi brevi commoratus decidens exſpiravit*. Liv. lib. XXXVI. *Boves duos domitos in Carinis per ſcalas perveniſſe in tegulas ædificii, proditum memoriæ eſt*. Sic *Oſtrea reperire in tegulis*, apud Valerium Maximum lib. IX. cap. 1. HEINS. Hæc verba per ſe conſiſtunt, & ſpectant ad notam illa tempeſtate fabulam, ad quam, allato hoc ejus initio, alludit, tamquam quid illi ſimile adlaturus. Scilicet in ea memorabatur aſinus in ſumma parte ædium ipſoque tecto ambulans, quod ſtupendum omnibus ac prodigioſum videbatur. Quomodo apud Lucianum admirationi aſinus eſt παρακύπτων ἐκ τῶν ὑπερῴων, *oſtentans ſe ex ſuperiore tabulato*, quem eſt imitatus Apulejus lib. X. Omnium vero optime clariſſimeque hæc cognoſcitur ex Terentio, qui ſic loquentem facit Lachetem Act. IV. Hecyr. ſc. 3.

Jam nos fabula
Sumus Pamphile, ſenex atque anus.

Donatus eo loco. *Senex atque anus: Hæc duo nomina, ut poſita ſunt, caput indicant & incæptum hujuſmodi fabularum*. Idem paulo poſt, *pronuncia: ſenex atque anus, quaſi initium fabulæ*. Et ita Cicero *Bos Clitellas* apud Quintilian. lib. V. cap. 11. SCHEFF. Lib. II. de re Vehicul. cap. 2. Egregie Schefferus, & hoc non obſervatum plurima Poëtarum & aliorum loca obſcuravit, qui tangunt duobus tribuſve verbis notas vulgo fabulas. Ita Horatium lib. I. Epiſt. II. verſ. 42. ad fabulam alludere docuit Gronov. de pecun. vet. lib. I. cap. 1. & lib. I. Sat. VII. verſ. 27. Acro eodem modo, ad notas cantilenas, & loca quædam celebria veterum comicorum Accii, Pacuvii, Ennii & aliorum adludunt. v. Acr. & Torr. ad Horat. I. Sat. II. verſ. 107. Plurimus in his Cicero, & præſertim in literis ad Atticum. Et hinc factum ut prima illa, ſive fabularum, ſive cantilenarum, ſive celebriorum quorumdam locorum, verba in proverbia abierint. Tale eſt illud *Rideo, inquit Galba, cauterio*. Quod interpretatur Feſtus, ſine quo nemo hoc hodie intelligeret, ut nec ſcimus, onde natum hoc ſit *aſinus in tegulis*. BURM.

Vitam chiam] Delicatam intelligo, mullem, jucundam, quomodo & *riſus chius* dictus eſt proverbio, de

„ noſtri delicatus deceſſit, me-Hercules margaritum, caccitus, & omnium „ numerum.

quo, qui Adagia compilarunt. SCHEFFER. Vita Chia pro molli, qualem Comœdiæ deſcribunt. *vitam geſſi*, pro egi: & ſic loquebantur non numquam. HEINS. Chii notati proverbio χῖοι κακοί. Anthol. lib. 11. cap 43.

Καὶ τόδε Δημοδόκου, Χῖοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ,
Πάντες πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ Χῖος.

Vide Eraſmum in proverbio *Leris mali*. Sed, quia Niceros hæc ſubjungit voci *capillatus*, qualem ſe fuiſſe fatetur, id eſt, ſervum jam à puero, *vitam chiam gerere* ſimpliciter capio, pro ſervire, quod ille, nunc libertus, & antiquitatum, ut ſibi videbatur, peritus, honeſta hac locutione circumſcribebat, & ita prioris vitæ ſordes quaſi tegebat. Nata autem hæc locutio videtur inde, quod Chii primi omnium inter Græcos fuiſſe dicantur, qui ſervis pecunia emtis uterentur, cum aliis populis turpe hoc commercium videretur, & nullos ſervos, niſi bello captos, unde mancipia dicta, haberent: ut egregie hoc docet Athenæus lib. VII. cap. 18. *Gerere* autem *vitam* pro agere recte dici, præter ea, quæ Schefferus & Gronovius adducunt, probant exempla, quæ Cl. Grævius ad Cicer. IV. ad famil. epiſt. 5. adduxit. BURM.

Geſſi ipſimi] Puto ſcribendum: *geſſi ipſimi*. *To ipſimus* uſurpat etiam in ſequentibus: *femina ipſimi domino ſua*, ubi vide. *Geſſi*, eſt *egi*. Quomodo B. Cyprianus in orat. ſub martyrii horam: *Tibi gratias & laudem gero, Deus*. Livius XXXIX. cap. 54. *Neque illos recte geſſiſſe, quum in Italiam veniret*. Ita Optimus Gronovius lib. IV. Obſ. cap. 14. ubi vide plura. Plautus Pſeud. I. ſc. 2. *Sed tace, atque hanc rem gere*. SCHEFFER.

Monſtri delicatus] Scribo, *noſtri delicatus*. Quomodo apud Spartianum in Adrian. cap. 4. *delicati Trajani*, hoc eſt, οἱ ἐρώμενοι. Vide Caſaubonum eo loco. SCHEFFER. Opinor, *Iphis en noſtri delicatus*. Iphis nomen utrique ſexui conveniens, ut apud Naſonem in libris Metamorphoſeon, ac proinde catamito convenienter impoſitum. *Noſtri*. nimirum heri. Sic Plautus & Terentius non ſemel. Supra cap. XXX. *Cajus noſter foras cœnat*. Pueros autem, quoſquos in deliciis habebant, *delicatos* eſſe dictos, *deliciaſque heriles*, ut Alexis apud Maronem in Bucolicis, ſatis ſuperque manifeſtum eſt Inſcriptione Gruteri pag. DCLXI.

EUTUCHETI. PUERO
DELICATO. B. M.
L. FUFIDIUS. SPORUS
DOMINUS. FECIT
BREVIS. VOLUPTAS
FUIT HEINS.

Nullus quoque dubito, quin hic lateat nomen pueri delicati, ſed difficile illud conjectare. *Noſtri* recte Heinſius explicuit, & pluribus exemplis uſum hujus pronominis adſtruxit Ampliſſimus Cuper. I. Obſerv. 19. Talia autem noſſe oportuerat bonum illum Gallum, qui nobis Petronium integrum obtrudere voluit, & non hæc verba capere, quaſi ipſe Niceros adhoc capillatus, & puer, delicatum hunc amaſſet; cum veroſimilius ſit, illum ea ætate nondum virum egiſſe, ſed paſſum fuiſſe. Sed, talia ſi obſervare vacaret; nulla mihi, ſine hujus impoſtoris nota, pagina conſcribi poſſet. Saltem, *delicatos* turpes pueros & pathicos vocari, vulgo cum ſit notiſſimum, ignorare non potuiſſet, ſi umquam vetera monimenta tractaſſet. Sine tamen probri ſuſpicione *delicatos* pueros à parentibus & aliis dici, docuit Fabrettus cap V. Inſcr. pag. 362. qualis forte hic fuit, quia de ejus *matre* ſequitur. *Ancillas delicatas* etiam innocue dictas docent tituli, quos Heræ illis poſuerunt. v. Gruter. CCCXI. 6. & Fabrett. d. l. aliter vero capio lapidem apud Gruter. CCCXLIV. 13. ubi Æbutia *liberta ſua Delicata* titulum fieri juſſit. & DCLXI. 15. BURM.

Cacritus, & omnium numerum] An legendum, *caritus & omnium numerum*? Poſſet *caritus* accipi pro eo, qui ex cæra eſt formatus, ut ſic notaretur pulchritudo ejus. Num potius *cirratus*, quod inverſe poſitæ fuerint literæ? ut intelligatur cincinnatus, comtulus. Tales enim amabant. Vide Senec. ep. 93. *Numerum*, eſt *numerorum*. Omnium numerorum eſſe dicitur, qui habet omnes numeros, id eſt, perfectus atque abſolutus eſt: ſicut eſſe bonæ indolis, & habere bonam indolem uſurpamus. Cicer. de offic. I. *Illud autem officium, quod rectum appellant, perfectum atque abſolutum eſt, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet*. Noſter infra cap. LXVIII. *Duo tamen vitia habet, quæ ſi non haberet, eſſet omnium numerorum*. Sic enim legendum ibi, non *nummorum*. SCHEFFER. Lege *eccritus*. ἔκκριτος, pro ſelecto, eximio, egregio. Philo aquilarum pullos eos, qui contra ſolem tuentur, vocat φιλτάτους καὶ ἐκκρίτους. Schol. Rhet. Ariſt. lib. I, οἱ ἔκκριτοι τῶν Αἰτωλῶν ſunt proceres, ſelecti Ætolorum. Heliod. lib 9. Æthiop. cap. 3. dixit ἄνδρα ἔκκριτον καὶ τοῦ σώματος ἰσχὺν ἐπίλεκτον. REINES. Caſtigandum *margaritum Ielyacinthus*. Nota illa ſunt Auguſti ad Mæcenatem, quæ Macrobius conſervavit nobis Saturnalium. II. cap. IV. *Vale mel gentium, melcule ebur ex Etruria, laſer Aretinum, adamas ſupernas, Tiberinum Margaritum*. Et in marmore antiquo apud Gruterum pag. CCCXXXII. 2.

DIS. MANIBUS
MEMORIAE. C. REGULI. MORIBUS
DECORE. NATALIBUS. D. D. HYACINTHO
VEL. NARCISSO. COMPARANDI. QUI
VIXIT. AN. XII. M. III.

Et apud Martialem lib. VIII. epigr. LXIII.

Theſtylon Aulus amat, ſed nec minus ardet Alexin,
Forſitan & noſtrum ſic Hyacinthon amat.

HEINS.

Et

Digitized by Google

„ numerum. Cum ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures „ in triſtimonio eſſemus, ſubito ſtrigae coeperunt, putares canem lepo- „ rem perſequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, val- „ de audaculum, & qui valebat poterat Jovem iratum tollere. Hic au- „ dacter ſtricto gladio extra oſtium praecucurrit, involuta manu ſiniſtra „ curioſe, & mulierem, tamquam hoc loco, (ſalvum ſit quod tango) me- „ diam

Et nos tum plures] Scribe ; *& noſtrum plures.* HEINS.

In triſtimonio] Scribe, *triſtimonia.* Nævius apud Feſtum in Colace : *Triſtimoniam deturbat ex animo.* SCHEFFER. *Triſtimonium*, ut *alimonium* apud Tacit. xi. Annal. xvi. & ſupra, *gaudimonium.* HEINS.

Hominem Cappadocem] Servum iotelligere oportet : ex Cappadocia enim. Galatia, & vicinis regionibus quotannis venalium greges in Italiam ductos, ſupia ad cap. xxix. docuimus, *homo* sutem ſæpe ſervum notare, ad Cicer. pro Quint. cap. 19. notavit Paſſeratius, & Fileſacus lib. i. Select. cap. 17. Stat. lib. v. Silv. a. verſ. 91.

——— *Hominum cui cura ſuorum.*

In jure ita paſſim vocantur. v. l. xli. §. 10. de legat. 3. & alibi. *Hominem* ſimpliciter etiam pro paraſito, ſcurra, dici, adfirmat Salmaſ. ad Poll. xxx.; Tyrao. cap. 30. BURM.

Valde audaculum] Repono, *valde audacem.* TILEBOM.

Et qui valebat poterat Jovem iratum tollere] Scribe, *& qui, ſi volebat, poterat Jovem iratum tollere.* Quod & Munckero placebat. HEINS. *Valebat poterat*, Tragurienſis; ſed ultimum Gloſſema videtur.

Jovem iratum tollere] Sicut *taurum tollere* Petronius cap. xxv. SCHEFFER.

Percucurrit] Forte, *procucurrit.* HIENS.

Curioſe] Diligenter. Petrooius iterum cap. cxxxv. *deterſiſque curioſe manibus inclinavit ſe in lectum.* Loquitur autem de manu involuta veſte, clypei loco. De qua conſuetudine Petron. cap. lxxx. *Intorto circa brachium pallio, compoſui ad præliandum gradum.* SCHEFFER. Videtur aliquid deeſſe : ut puta, *involuta læna manu ſiniſtra*, vel *amiculo*, vel *lacerna*, vel *pallio*, vel *lacinia.* Talis nimirum erat habitus componentium ſe ad pugnam : niſi volumus lænam aut lacernam ſubintelligi. Sed tot locis tam male alibi exceptus Petronius facit, ut verius rear, excidiſſe nonnihil hic loci, librariorum culpa : præſertim cum alibi loquatur aliter, ut cap. lxxx. *Intorto circa brachium pallio compoſui ad præliandum gradum.* Similiter & alii. Apulejus Met. xi. *Accurrunt meſti ſuppetias, obvolutiſque lacinia lævis manibus, lapidum crebris jactibus propugnare fratri, atque abigere canes, aggredior.* Ubi caſtigandum, *propulſare fratri.* Tacit. Hiſt. v. cap. xxii. *Ruunt per vias pauci armati militariter, pleri-que circum brachia torta veſte, & ſtrictis mucronibus.* Livius lib. xxvi. cap. xvi. *Inter hæc dicta paludamento circa lævum brachium intorto (nam ne ſcuta quidem ſecum extulerant) in hoſtes impetum fecit.* Antoninus liberalis fabula xii. ὁ δὲ φίλιππος περιβαλὼν τὸν βραχίονα τῇ ἐσθῆτι, ἣν ἐφόρει, ἔφραξε τὸ στόμα τοῦ λέοντος. Quod Pacuvius Hermiona dixit *clupeare brachium chlamyde contorta*, ut eſt apud Nonium. Val. Maximus lib. iii. cap. ii. *Tum Scipio Naſica lævam manum aperta toga circumdedit.* Ubi homines eruditi quærunt, quo modo *toga aperta* dicitur, quæ clauſum ſit veſtimentum. Vir elegantiſſimus Octavius Ferrarius lib. i. cap. v. Rei veſtiariæ, interpretari & rem expedire conatur, ſed vereor ut fruſtra. Scribebam ego, *lævam manum obtorta (vel intorta) toga circumdedit.* Sic *torta veſtis*, Tacito, *intortum paludamentum*, Livio, & *torta chlamys*, Valerio Flacco. Si quis tamen apud Val. Maximum malit, *parte toga circumdedit*, quod ſcripti Codices ut plurimum exhibent, non multum obnitor. Porro, ad iſtum pugnantium ſtatum videri poſſunt & iſta Catulli reſpexiſſe :

Quare nos tela iſta tua evitamus amictu.

Ut & Senecæ de conſtantia Sapientis cap. vii. *Telum oppoſita veſte eludere.* HEINS.

Salvum ſit, quod tango] Formula eſt ejus, qui avertit omen, quod in ſe ex narratione mali alieni valere poſſe pertimeſcit. Itaque hic parentheſi debet includi. Nam præcedens *hoc loco* demonſtrative debet intelligi, quia ſimul cum his verbis intenderat digitum in ſui propriique corporis eum locum, in quo corpus mulieris fuerat vulneratum. SCHEFFER. Tangebat autem menſam, ut jurantes precanteſve ſolebant. Sic mox : *oſculatique menſam rogamus nocturnas.* Apud Naſonem lib. i. Amor. Eleg. iv. verſ. 27.

Tange manu Menſam, tangunt quo more precantes,
Optabis merito cum mala multa viro.

Quo loco vir ſummus Juſtus Lipſius nollem correxiſſet, *Tange manu mentum.* Nam, ut aræ pro Deorum menſis, ſic ſacrata menſa & aræ loco habita. De ſacratis autem menſis complura eruditum in modum congeſſit Gronovius obſervationum lib. iv. cap. iv. HEINS. Minime hic menſam tangebat, neque ſuum corpus, ſed aliquem convivarum proxime ipſi accumbentem, eo loco, quo Cappadox ille mulierem trajecerat, ut ſolent fere facere, qui ſermonibus ſuis geſticulationes adjungunt. Petit ergo veniam, quod

,, diam trajecit. Audimus gemitum; & plane (non mentiar) ipſas non ,, vidimus: baro autem noſter intro verſus ſe projecit in lectum, & corpus totum lividum habebat, quaſi flagellis caeſus, quod ſcilicet illum ,, tetigerat mala manus. Nos cluſo oſtio redimus iterum ad officium: ſed ,, dum mater amplexaret corpus filii ſui, tangit, & videt manuciolum de ,, ſtramentis factum: non cor habebat: non inteſtina: non quidquam: ,, ſcilicet jam ſtrigae puerum involaverant, & ſuppoſuerant ſtramentitium ,, vavatonem

tangat convivæ pectus, vel aliam partem. Cæterum narratio hæc admodum intricata, neque, quam mulierem intelligat, apparet, niſi ſtriga fuerit mulier, de qua mox.

Et plane non mentior] Mallem ſcribere ac diſtinguere, *at plane, non mentiar, ipſas non vidimus*. SCHEFFER.

Ipſas non vidimus] Legendum *ipſam*, quoniam ſermo eſt de una. SCHEFFER.

Introverſus] Divide, *intro verſus*, nempe intra oſtium, extra quod cucurrerat ante. quomodo *retroverſam aciem* dixit Horatius. SCHEFFER. Lege omnino, *intro reverſus*. HEINS.

Illum tetigerat mala manus] Venefica, magicaque arte armata. Sic *malum carmen* habemus apud Plinium & alios iſto ſenſu. Inſcriptio vetus apud Gruter. pag. 586. *Quo. tempore. vivere. debuimus. à. mala. manu. diſparati. ſumus.* Plaut. Amphitr. Act. II. ſcen. I. *Huic homini neſcio quid eſt mali mala objectum manu.* SCHEFFER. *Tangere* pro percutere dixere veteres per μείωσιν, ſive imminutionem. ut notavit Muretus ad Catulli epigramma illud, cujus initium eſt: *Aureli pater eſuritionum.* Atque ita accipiendum apud Horatium lib. III. od. 26.

——— Sublimi flagello
Tange Cholen ſemel arrogantem.

Cujus vim verbi non intellexit Jul. Cæſar Scaliger Hypercritico, cum Horatium notat, tamquam voce uſum non ſatis gravi. *Mala manus* autem pro magica. Plautus Amphitruone Act. II. ſcen. I. HEINS. *Mala* eſt, magica. Vide Ampl. Cuper. II. Obſerv. cap. 17. & Brouckh. ad Propert. III. eleg. 5. verſ. 20.

Officium] Scilicet plangendi, flendi, & quæ alia luctus poſtulat. Ita *officium nuptiale* dixit ſupra cap. 25. ubi vide.

Amplexaret] Puto, melius ſic ſcribi: *dum mater amplexat, & corpus filii ſui tangit, en videt*, &c. Illud *amplexare* active ſic poſuerunt alii quoque, interque illos ipſe Cicero. SCHEFFER.

Manuciolum] Puto, faſciculum denotari, nec eſſe multum à *manicillio* diverſum, quod in Gloſſis legitur, Græceque χειρίδιον redditur, hoc eſt, neſcio quid, repurgandis pavimenti parietumque ſordibus accommodatum, uti à Polluce docemur. SCHEFF. Forte *manipiolum*. HEINS. Recte Schefferus putat, faſciculum fuiſſe: eo gloſſæ alludunt, quæ habent *manicium*, χειρὶς. *manicula*, χείριον, unde noſter fecit *manicıolum* vel *manuciolum*. Idem autem eſt quod *manipulus*. in Iſidori Gloſſis eſt *manua, manipuli*, quod latius explicat du Cange.

Striga] Lege, *ſtriges*. Diſcrimen enim luculentum eſt, referente Scaligero, inter *ſtriges* & *ſtrigas*, licet plerique illa confundant, & promiſcue uſurpent. SCHEFFER. Meminit Petronius cap. CXXXIV. *Quæ ſtriges comederunt nervos tuos?* Porro ex hoc loco ſuſpicor, ſcribendum eſſe *ſtriges*. Quanquam & Philoxenus: *Striga*, γυνὴ φαρμακίς. De ſtrigibus hiſce habes alias non pauca huc ſpectantia apud Apulejum lib. II. Aſini, cui poteſt addi Plautus Pſeud. II. ſc. 2. SCHEFFER. Recte *ſtriga* Tragurienſis. Et ita veroſimile eſt ſcriptum fuiſſe apud Feſtum, cujus verba ſunt mutilata. Ita Keuchenius teſtatur in membranis Pithœanis apud Seren. Sammonicum cap. LX. fuiſſe *ſtriga*, pro *ſtrige*, & ex Gloſſariis quoque probat. De ſtrigibus late Ovidius lib. VI. Faſtor. verſ. 131. ubi involare cunas & infantum viſcera & ſanguinem epotare credi narrat. Has autem ſtrigas putabant eſſe mulieres ſagas, quæ nocte in aves verſæ volabant per tenebras, ut ex Iſidoro & Feſto patet. Ovid. I. Amor. VI. 13.

Nec mora, venit amor, non umbras nocte volantes,
Non timeo ſtrictas in mea fata manus.

Et Ovid. lib. I. Am. Eleg. VIII.

Hanc ego nocturnas ſuetam volitare per umbras
Suſpicor, & plumis corpus anile tegi.

Vide & Torrentium ad Horat. Epod. V. & Tibull. II. El. VI. verſ. 15. nondum vero hæ aniles fabulæ in Germaniæ quibuſdam partibus, & alibi, fidem ſuam amiſerunt. BURM.

Involaverant] Supra cap. 58. de hoc verbo quædam adnotavimus, hic autem proprie uſurpatur de *ſtrigis*, quæ *volaticæ* dictæ, teſte Feſto & aliis.

Vaccatonem] Sic fortaſſis à vacando dictum, quod eſſet vacuus inaniſque, ac deſtitutus inteſtinis. Licet vocabulum hoc alias non lectum nobis ſit. SCHEFF. Lege *vacantonem*. Vacanto, faſcis, manipulus, cento, voluerum corpore alio vacuum: vacantivus, βακαντίβος, vacans. Fortaſſis rectius dixerimus *Vacantionem* à Participio activo, ut *Creſcentionem*, *Servantionem*, *Valentionem*. REINES. Hic plenis velis in Barbariam navi-

Digitized by Google

,, vavatonem. Rogo vos, oportet credatis, ſunt mulieres plus ſciae, ,, ſunt nocturnae, & quod ſurſum eſt deorſum faciunt. Caeterum baro ,, ille longus, poſt hoc factum, numquam coloris ſui fuit; imo poſt pau- ,, cos dies freneticus periit.

LXIV. ,, [a] Miramur nos, & pariter credimus; oſculatique menſam ,, rogamus nocturnas, ut ſuis ſe teneant, dum redimus à coena. Et ſane ,, jam

[a] Encolpius.

navigatur; ſed dixi, ſupra, propter ſingula verba Fragmentum hoc non poſſe deſtitui, qui hoc agit, integras ſententias & narrationes proſcribat, me minus pugnaturo quam pro ſingulis verborum. Video MSm: deprehendi fabricatorem, & promotores Hiſp. *martelli* ſeu *martioli* (dolus autem, vel quaſi, quo ſubtilior verique magis ſpeciem præbet, eo odioſior) pro *marculo* aut *martulo*, quid ni eadem via *vaccatonem* productum ſtatuam? Quæ mea mens de ſingulis, HADRIANIDES. Non dubito, quin legi oporteat: *vacationem rogo vos oportet*, &c. Manuciolum vel manipiolum illud vacationem & ferias exhibiturum erat rogo, ut pote non comburendum tamquam cadaver, ut quod nec cadaver eſſet. GOES. Quæ huc Viri docti conferunt ſunt nauci. Heinſium admodum exercuiſſe hanc vocem docuerunt me mutuæ ejus cum Munkero Epiſtolæ, ſed non potuiſſe ſibi ſatisfacere ipſe teſtatur, & quod nihil in notas transtulerit apparet. Munkerus conjiciebat *Bobatorem*, à *bobari*, quod à Græco βαυβᾶν, id eſt, ὀλολύζειν, derivabat. Gloſſ. Philox. *Bobantes*, βοῶντες: præterea poſſe etiam legi ſibi videbatur *Blaſonem*, ut prima ſyllaba fuerit perperam geminata. Heinſius, in hoc fragmento Oſca quædam & Campana vocabula occurrere ſibi perſuadens, malebat *vavatorem*, quæ vox ex ſono, quem infantes recens nati primum edunt, *va*, *va*, formata eſt. Unde & *vagire*, & *vaticanus ager* & *Deus* dictus. Vid. Gell. XVI. cap. 17. in alia epiſtola pro *vavatore* mavult *babactonem*, ἀπὸ τοῦ βαβάζειν, & inde putat Italos hodie ἀπὸ τοῦ βαμβαίνειν, ejuſdem ſignificationis voce, infantem nominare *Bambino*. In margine vero codicis adnotaverat hæc ſequentia. Forte vulgus Campanum ἀπὸ τοῦ βαυβάζειν, vagire, formarunt vocabulum *babaſonem* ſive *babazonem*, vel, mutato Z in T, *babatonem*. Quid ſi ſcribimus tamen *ſtramentitium Balatronem*, quo verbo etiam uſus Lucretius, etſi loco in vulgatis libris mendoſo. Sic *Barones*, *Babacali*, *Bacels*, & ſimilia apud noſtrum. *Balatrones* etſi pro hominibus nihili vulgo accipiuntur, Feſtus tamen interpretatur *Bullas luti ex itineribus, aut, quod calceamentorum ſoleis eraditur.* Interpretes Horatiani *Balatrones à balatu & vaniloquentia* dictos volunt, & *Balatrones* quaſi *Blaterones*, quod *Blaterent*, *& clament ſine ratione*, nam *Blaterare* eſt inepte clamare. Gloſſæ Labbæi, *Balatro* ἄσωτος, eædem ἄσωτος, *Ganearius*, *Laſcivus*, *Luxurioſus*, *prodigus*, *profuſus*, *ſumtuoſus*, *Helluo*, *Balatro*. Munkerus autem legebat *Atacionem*, ut alludatur ad Satyram Varronis *Atax ſtramentitius*. *Atacio*, ὑποκοριστικὸν ab *Atace*, ut *Senecio* à *Sene*. Sed ego in Varrone puto eſſe *Ajacem*. Hæc Heinſius. Sed non noſtrum hos fluctus componere. *Baratro* autem & *balatro* quid ſit, v. Spelmanni Gloſſ. in *Barator*, & *Balatro*. BURM.

Rogo vos] Vide ſupra cap. 39.

Scia] Scientes, doctæ. Pacuvius, citante Priſciano: *Neque quemquam invenit ſcium.* Gloſſæ veteres: ἴδρις, *ſcius*. Nempe, ſicut dicuntur *ſaga*, à ſagiendo, quod multa ſentiant, intelligantque, ita *ſcia*, quod multa ſciant. A *ſcio* eſt diminutivum *ſciolus*. SCHEFFER. Id eſt, ſcientiores. Munkerus malebat *plures ſcia*, vel, *quam plures ſcia*. Feſtus in Querquetulanæ, *ſed fæminas antiquus, quas ſcias dicimus, viros appellabant.* Ubi Scaliger *quas nunc dicimus*. Barth. II. adverſ. cap. 3. *quas incientes dicimus*. Sed *quas ſcias dicimus* Munkerus mavult, quem & vide ad Hygin. fab. XCII.

Nocturna] Sic appellat, propter ſacra magica, quæ noctu ſolent celebrare, artemque ipſam, quam exercent noctu. SCHEFFER. Obvia paſſim apud Poetas, è quibus ſagas & veneficas nocte ſacris ſuis operatas diſcimus. Ita *Nocturna ſtrigis* Horat. Epod. V, & mox capite ſequenti *nocturnos rogamus*.

Quod ſurſum eſt deorſum faciunt] Græciſmo dixit. Mneſimachus in Hippotrapho apud Athen. l. 9. πάντες δ' ἄνω τὰ κάτω ποιοῦσιν, ſcilicet ποιοῦσι, de familia diſcurſante in domo & ſatagente. Seneca ex parte ep. 44. *Omnia iſta longa vetuſtas miſcuit, & ſurſum deorſum Fortuna verſavit.* REINES. Vide ſupra ad cap. 58.

Coloris ſui] Elegantius hoc, quam pro Trimalchionis perſona dictum. Ovidius XI. Metam. 403.

—— *Qua poſtquam firma, ſuique*
Roboris eſſe videt.

l. 3. C. de Teſtam. tutel. *Quamquam unus veſtrum ſuæ ætatis factus ſit.* Id eſt, ejus ætatis, quæ puberem oſtendit, BURM.

Oſculatique menſam] Velut rem ſacram. Sic enim habitas fuiſſe docent veteres. SCHEFFER.

Suis ſe teneant] Puta, *finibus*. Cicero III. fin. 1. *Quare illam quidem dimittamus, & ſuis ſe finibus tenere jubeamus.* SCHEFFER. Non *finibus*, ſed *ſedibus*, ſubintelligendum arbitror. Hac enim precatione ſolemni avertebant infauſtum occurſum Lemurum, Larvarum, & omnium nocturnarum imaginum; ſuperſtiti

,, jam lucernae mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium eſſe ,, mutatum, cum Trimalchio, [a] Tibi dico, inquit, Plocrime, nihil ,, narras? nihil nos delectaris? & ſolebas ſuavis eſſe, canturire belle ,, deverbia adicere melica. Heu! heu! abiſtis dulcis caricae. [b] Jam, in- ,, quit

[a] TRIMALCHIO. [b] PLOCRIMUS.

ſtitio enim illa valida invaſerat olim, ſtrigas, animos, animas, & umbras nocte ex ſepulchris & ipſis inferis evolare, & vias infeſtare. Ovid. II. faſt. verſ. 551.

Vix equidem credo: buſtis exiſſe feruntur.
Et tacita queſti tempore noctis avi.
Perque vias Urbis, Latioſque ululaſſe per agros
Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Eleganter Valer. Flaccus lib. III. verſ. 447. deprecationem & luſtrificum cantum nobis exhibet.

——— Ite peremti,
Ac memores abolete animas: ſint otia vobis.
Sit ſtygia jam ſedis amor, procul agmine noſtro
Et procul eſte mari, cunctiſque abſiſtite bellis.
Vos ego nec Grajas umquam contendere ad urbes
Nec trivii ululare velim, pecorisque ſatiſque
Nulla adeo peſtes, nec luctifer ingruat annus.

Vide & Senec. Thyeſt. 668. Tibull. IV. eleg. 7. Horat. Epod. V. Ovid. V. faſt. 29. & alios paſſim. Cæterum de ſacris. & ritibus. quibus vel manes ciebant, vel ſepulchro compeſcere & tenere conabantur, egit ad Tibull. l. 1. eleg. 2. Broukhuſius noſter, qui & ad l. 1. El. VI. 15. Imprecationem ſolemnem, qua animarum & ſtrigum occurſum & cantum, alicui optabant, uberrime illuſtravit. Dum hæc vero commentamur, triſtiſſimus ad nos venit nuncius, charum illud Muſis & omnibus humaniorum literarum cultoribus caput immatura morte nobis ereptum, & ita rempublicam literariam unico præſidio & decore ſuo orbatam; qui dolor cum me propius tangat, qui ſub ejus ductu & conſilio, quo mihi ſemper adfuit & adjuvit, diu militavi, non poſſum non, quin publicum dolorem privatis querelis augeam & incendam: cum eo enim Poëſeos Latinæ omnis laudem apud Batavos concidiſſe & ſepultam exiſtimo. Sed erit alius locus hujus viri merita & dotes celebrandi. BURM.

Lucerna mihi plures videbantur ardere] Hoc eſt, ebrius eram. Ita enim fit in ebrietate. Horatius II. Sat. 1.

——— Saltat Milonius, ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numeruſque lucernis.

Habes ſimilia apud Lucretium atque Juvenalem. SCHEFFER.

Tibi dico] Formula excitantis. Terent. Hecyr. IV. ſc. 1. *Quid ais, Myrrhina? heus, tibi dico.* SCHEFF. Non modo excitantis, ſed & increpantis & ſtomachabundi hæc formula, vide quæ Schefferus & ipſe quoque olim ad Phædr. lib. IV. fab. 19. notavimus. Ovid. IX. Met. 121.

——— Tibi, Neſſe biformis,
Dicimus. BURM.

Plocrime] Lege, *Plocame:* adpellatio ſervi hæc eſt & vere Romana, nota è lapidibus: doceo in Epon. REINES.

Nihil nos delectaris] *Delector* nonnulli deponens crediderunt, quia non admittat ablativum cum præpoſitione *a*, vel *ab*, omnibus paſſivis communem. *Nos delectaris*, ego tolerabile judicem conſtructione & ellipſi Græca. *Nihil nos delectaris?* id eſt, πρὸς ἡμᾶς, id eſt, propter nos, vel cauſa noſtri, nobis, qui & ipſe ſolebas ſuavis eſſe, ut ſequitur, *canturire*, &c. ἥδεσθαι πρός τι, *delectari aliqua re* HADRIANID.

Et ſolebas] Mallem, *at ſolebas.* SCHEFFER. Id eſt, *nam, quia*, Virgil. Bucolic. *Audieras, & fama fuit.* HADRIANID.

Canturire] Facilis eſſe ad cantus, Philoxenus: *canturit*, ψιθυρίζει. SCHEFFER.

Deverbia] Hunc totum locum ſic conjicio legendum: *belle deverbia dicere, melicave. Heu, heu! abiſtis dulcis carica?* Quærit, *an abivistis carica dulces?* Caricæ, pro re quavis grata & ſuavi, quia caricarum apud veteres longe maxima æſtimatio. *Dulcis*, eſt pro *dulces*, ſicut ſolet locis aliis. *Abiſtis* pro *abiviſtis*, deſiiſtis, ceſſaſtis eſſe. Cicero in epiſtol. *Illa mea, qua ſolebas antea laudare, abierunt.* *Deverbia* ſunt Comœdiarum partes, quales recitare conſueverunt in convivio. Diomedes lib. III. *Diverbia ſunt partes comœdiarum, in quibus diverſorum perſona verſantur.* De Comœdiis per partes recitari ſolitis in convivio, res nota eſt. *Melica*, Lyrica ſunt carmina. SCHEFFER. Legam, *melitari: heu! heu! abiſtis dulces caryca. Melitari* factum è Græco μελετᾶν: μελέται vero ſunt exercitationes, rhetorum declamationes; inde *melitari* idem, quod perorare, declamare, recitare. Diomedes l. 1. è Plinio (eundem laudat Chariſius in primo: ejus librum tertium Artis Gramm. Gregor. Turon. præf. l. 1. Vit. Patr. & Salamon. Ep. Conſtantienſis in Lexico paſſim) docet *meditantem eſſe, ſecum cogitantem, melitantem, voce dicentem.* In reliquis deplorat ſe jucundis ejus narrationibus nunc carere, quaſi diceret, ἔῤῥετε, ὀλώλατε, ἀστεῖοι μοὶ συμπότικοὶ καὶ διηγήματα παγγελοῖα; periiſtis, quæ nos exhilarare ſolebatis. Vocat autem id genus per metaphoram *carycas*, id eſt, ſcitamenta conditanea. Proprie καρύκη, καρυκεία, καρύκευμα, Hippocrati & Galeno eſt edulium, intritum, ſeu miſcella ex variis condimentis delicatis adparata, ἐκ πλειόνων ἀρτυμάτων συντιθέμενον ὑποτρίμματος εἶδος. Erot. Lydorum inventum eſſe è Timonis

,, quit ille, quadrigae meae decucurrerunt, ex quo podagricus factus ſum,
,, alioquin, cum eſſem adoleſcentulus, cantando pene tiſicus factus
,, ſum. quid ſaltare? quid deverbia? quid tonſtrinum? quem parem ha-
,, bui, niſi unum Appelletem? [a] oppoſitaque ad os manu neſcio quid te-
,, trum exſibilavit, quod poſtea Graecum eſſe adfirmabat: nec non Tri-
,, malchio ipſe, cum tubicines eſſet imitatus, ad delicias ſuas reſpexit,
,, quem Croeſum adpellabat. Puer autem lippus, ſordidiſſimus, denti-
,, bus catellam nigram, atque indecenter pinguem praſina involvebat
,, faſcia, panemque ſemiſſem ponebat ſupra torum, atque hac, nauſia
,, recuſantem ſaginabat; quo admonitus officio Trimalchio Scylacem
,, juſſit adduci, praeſidium domus, familiaeque. Nec mora, ingentis
,, formae

[a] Encolpius.

nis Sillis refert. Athen. l. 4. & 12. & à ſcriptoribus *τῶν ὀψαρτυτικῶν* celebrari; nominat Lucianus in Conv. *χυμοὺς καὶ πέμματα καὶ καρυκείας*: Max. Tyrius diſſ. 11. *ἐδέσματα, τροφὴν ποικίλην, καρυκείας*: Baſilius Cæſarienſis apud Theodor. 4. Hiſt. Eccl. 19. Præpoſitum culinæ: *Σόν ἐστι τῆς τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν*. *tuum eſt juſculorum condituras curare*: & Nilus Conſtantinop. menſam *ἄκακον* ſimplicem *ἀδαπάνητον* ſolis oleribus, radiculis, & horariis fructibus conſtantem dixit *ἀκαρύκευτον καὶ ἄτεχνον*. Poteram etiam de *Caricis*, quæ ſunt ſiccatæ ficus, *ἰσχάδες*, dulci ſapore commendabiles maxime. & inter mitiores cibos primæ omnium receptæ à mortalibus, exponere; ſed quod dixi videtur elegantius & Petronio *φιλελληνικωτάτῳ* dignius. REINES. In melicis diverbia nulla habeo comperta, quibus in comœdia ſuus eſt locus. Quare reor corrigi debere, *belle diverbia adjicere Thymelica*. Auſonius Idyllio ad Nepotem:

Tu quoque, qui Latium lecto ſermone, Terenti,
Comis, & adſtricto percurris pulpita ſocco,
Ad nova vox memorem diverbia coge ſenectam.

HEINS. Quid ſi, tranſpoſitis tantummodo verbis, legamus: *canturire belle melicam, diverbia adjicere?* canturire melicam, nempe poëſin. GOES.

Abiſtis dulcis carica] Lege, *ubi eſtis dulcis carica*. HEINS.

Quadriga mea] Videtur ex circo proverbium tranſlatum, & idem notare, quod *quondam ſtrenui Mileſii*, & ſimilia adagia: *decurrere* autem cœpio pro currere deſierunt, ut particulam *de*, multis verbis juncta, eam vim habere oſtendit Bernard. ad Stat. 1. Achill. verſ. 8.

Phthiſicus] Traguerienſis codex *tiſicus*.

Tonſtrinum] In quo garruli ac loquaces ſolebant convenire. Docuit pridem Caſaubonus ad Theophraſti Characteres p. m. 243. Nos quoque olim ea de re egimus ad Æliani noſtri lib. VI. Var. Hiſt. cap. 12. SCHEFFER. An, *quid tom hiſtrionum*. HEINS. Neſcio, unde editiones recentiores *tonſtrinam* habeant. Subintelligitur autem *artificium*. vid. ſupra cap. 46.

Apelletem] Lege, *Apellem*, ſi velis. TILEBOM.

Oppoſitaque] Lege, *appoſitaque*. HEINS.

Exſibilavit] Imitatus Fiſtulæ Sonum, ut mox Trimalchio, ſcilicet ut eum vinceret, Tubicines imitatur. Gloſſæ Iſidori *fiſtulor, ſibilo*. & *ſibilum* proprie de fiſtula dici, docuit Salmaſ. ad Lamprid. Commod. cap. 1.

Sordidiſſimus, dentibus] Scribe *ſordidiſſimis dentibus*, & de puero intellige. SCHEFFER.

Panemque ſemiſſem] Illud *ſemiſſem* abſque dubio vitioſum eſt. Ecquid namque *panis ſemiſſis?* Latet nomen generis peculiaris, ex quo fuit panis iſte, vel embammatis, quo fuit intinctus. Id vero quale ſit, haud promtum nobis divinare. SCHEFFER. Lege, *ſemeſtrem*, hoc eſt, durum. Seneca ep. XVIII. *Grabatus ille verus ſit, & ſagum, & panis durus, ac ſordidus.* Ubi legendum, *& grabatus ille ferreus ſit.* Nam in ſcriptis compluribus, *ſerus*. Ita panem illum vocat pro nautico pane, cujus Plinius meminit lib. XXII. cap. XXV. *Vetus ac nauticus panis tuſus, aut iterum coctus, ſiſtit alvum.* Romani autem lautiores panem veterem averſabantur. Hinc eſt, quod eum adhuc ferventem cum ipſo clibano ſupra vidimus in menſa allatum. HEINS.

Nauſea] Ratio requirit, ut ſcribatur, *hac nauſea*, panem nempe iſtum. Puto autem hic deeſſe ea, quibus ſaginaverit catellam, & icciro poſt *recuſantem* aſteriſcum oportere ſcribi. SCHEFFER. *Sagina Margarita* (hoc catellæ nomen) erat panis ſed forſan autopyros, poteratque accedere jus; qua ratione invitatus Trimalchio mox *Scylacem* ſiligineo excepit pane. HADRIANIDES.

Scylacem jubet adduci, præſidium domus familiaque] Et mox de eo, *nemo me plus in domo mea amat.* Theoph. in Charact. hominem ruſticum deſcribit, quod vocato cane & roſtro ejus prehenſo, *οὗτος φυλάττει τὸ χωρίον καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον*, dicit. Expreſſit iſtam adverſus canem, comitem domini & ſocium in venatu, humanitatem Nonnus lib. 16. Dion. ubi Liber ſuum prædicans.

Digitized by Google

,, formae adductus eſt canis catena vinctus, admonituſque oſtiarii calce ,, ut cubaret, ante menſam ſe poſuit. Tum Trimalchio jactans candi- ,, dum panem: nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus ,, puer, quod Scylacem tam effuſe laudaret, catellam in terram depo- ,, ſuit: hortatuſque, ut ad rixam properaret: Scylax, canino ſcilicet uſus ,, ingenio, teterrimo latratu triclinium implevit, Margaritamque Croeſi ,, pene laceravit. Nec intra rixam tumultus conſtitit, ſed candelabrum ,, etiam ſupra menſam everſum, & vaſa omnia cryſtallina comminuit, & ,, oleo ferventi aliquot convivas reſperſit. Trimalchio, ne videretur jactu- ,, ra motus, baſiavit puerum, ac juſſit ſupra dorſum adſcendere ſuum. Non ,, moratus ille, uſus equo, manuque plena ſcapulas ejus ſubinde verberavit, ,, inter quam riſum proclamavit: bucca, bucca, quot ſunt hic? Repreſſus ,, ergo aliquamdiu Trimalchio camellam grandem juſſit miſceri, potio- ,, nes dividi omnibus ſervis, qui ad pedes ſedebant, adjecta exceptione:

,, [a] Si

Ἐστι, inquit, καὶ ἐν σκυλάκεσσιν ἐχέφρονες, ὥστε Κρεσίων Ἀνδρομάχη φιλαδῶς, καὶ ὁ Ζεβτίου περὶ φωνήν. REINES.

Jactans candidum panem] Phædrus noſter lib. III. fab. 8. *fruſta jactat familia.* Dicam ibi amplius in coris ſecundis. SCHEFFER.

Hortatuſque] Proprie dictum eſt hoc, *hortari canes*, de quo nos ad Naſonem plura Metam. III. fabula Actæonis verſ. 241. ubi à venatoribus loquendi modum notamus. HEINS.

Canino ſubiret uſus ingenio] Lego *Scylax canino ſub irate uſus ingenio*, id eſt, nonnihil fuit iratus pro ingenio canino, ſicut ſolent canes, præſertim tales, faciles iraſci. *Uſus ingenio*, ut apud Petronium vulgatum, *uſus beneficio, conſilio, viribus.* Curt. VII. cap. 8. SCHEFFER. Eineodo, converſa ſyllaba *ret* & lego *ſubiter*, id eſt, ſubito. Adverbium enim iſtud ſub eadem ſignificatione terminationis geminæ, uti alia plura. REINES.

Margaritamque] Catellam pueri. SCHEFFER.

Reſperſit] Cod. Trag. *reſpexit.*

Non moratus ille uſus equo] An ſcribendum *non moratus ille, & uſus equo?* Equum intelligo Trimalcionem, quia juſſerat puerum ſupra dorſum ſuum adſcendere. SCHEFFER. Malim, *non moratus, illo uſus equo.* GOES.

Manuque plena] Mihi non eſt dubium, quin *manu plana* legi debeat, id eſt, non pugno, ſed palma. SCHEFFER. Eleganter, *manu plena*, pro *manu tota.* HEINS.

Inter quam riſum] Forte, *inter quem luſum.* GOES. *interque ea cum riſu* Munckerus in literis ad Heinſium.

Bucca, bucca, quot ſunt hic] Arridet mihi *Buco, Buco.* TILEBOM. Puto innui genus ludicri, quod hodieque paſſim frequentatur pueris. Clauduntur uni oculi, cæteri palmis feriunt ſcapulas, mox digitum imponunt, jubentque divinare, quis ſit, pollexne, an index, num alius quiſquam. Sed pro eo, quod hic digitus imponitur, veteres micando uſi videntur, id eſt, ſic protenſis digitis, ut, nunc hunc, nunc alium referrent numerum, quem cogebatur divinare, qui oculos habebat tectos. Cæterum, illud *bucca* quid ſit, non definio. Poteſt vox formata joco eſſe, ut in talibus conſuevit. Poteſt & ſcurram denotare. Quomodo apud Juvenalem Sat. XI. *Curtius & Metbo bucca* leguntur. Niſi putes *bucco* ſcribi oportere, accipique pro ſtulto. Quomodo apud Plautum in Bacchid. V. ſ. 1. ſunt *ſtulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.* SCHEFFER. Forte, *bucco, bucco*, quod convitium eſt. *Macci* & *buccones* ſtupidi: Apulejus Apologia: *Si cum hac una Rufini fallacia contendatur, macci prorſus & buccones videbuntur.* HEINS. *Bucco*, Gloſſæ Iſidori. *Garrulus, ruſticus, ſtultus.*

Camellam grandem juſſit miſceri] Conſentaneum magis, *juſſit afferri.* TILEBOM. Compleri vino. Virgil. I. Georg. verſ. 9.

Poculaque inventis Acheloia miſcuit uvis.

Martialis lib. XI. Ep. 6.

Miſce dimidios puer trientes.

Et lib. VI. Ep. 54.

Miſceri ſibi protinus deunces,
Sed crebros, jubet ——— SCHEFFER.

Vide de hoc vaſe infra ad cap. 134. Gooſalium.

Ad pedes ſedebant] Cur *ſedebant?* Officium eorum alias, ut ſtarent. Ita, præter multa veterum loca, videas in ipſis imaginibus monumentorum. An legendum, *ad pedes ſedebant?* Et fortaſſis ideo jubet eis dari vinum & miſcere Trimalchio. Sed tamen & paulo poſt: *Servus, qui ad pedes Habinnæ ſedebat*, ut nil ſit mutandum. SCHEFFER. Non autem accumbebant, ut convivæ cæteri, ſed ad lectorum pedes in ſub-

Digitized by Google

„ [a] Si quis, inquit, noluerit accipere, caput illi perfunde. interdiu ſe„vera, nunc hilaria.

LXV. „ [a] Hanc humanitatem inſecutae ſunt matteae, quarum etiam „recordatio me, ſi qua eſt dicenti fides, offendit. Singulae enim galli„nae altiles pro turdis circumlatae ſunt, & ova anſerina pileata, quae „ut comeſſemus, ambitioſiſſime à nobis Trimalchio petiit, dicens, ex„oſſatas eſſe gallinas. Inter haec triclinii valvas lictor percuſſit, amictuſ„que veſte alba, cum ingenti frequentia comiſſator intravit. Ego maje„ſtate

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO.

ſubſelliis ſeſſitabant. Quos non tam convivarum loco habebant, quam ut convivas jocis ludiſque reficerent, quales paraſiti, & ridiculi omnes. Quare & ſervus apud Plautum in Sticho v. IV. 21. *Potius in ſubſellio Cynice accipiemur, quam in lectis.* Vide ibi interpret. & Torrentium ad illud Horatii lib. III. Sat. VIII. verſ. 40. *ſecutis omnibus imis*, & ad Sueton. Aug. cap. 65. GOES. Vide quæ notavimus ſupr. ad cap. 34. hoc nimirum lautitiæ Trimalchionis conveniebat, ut unicuique convivæ ſuum ſervum aſſignaret, qui ad pedes ſederet, quos nunc quoque potione honorat, erant enim Saturnalia.

Interdiu] Vox nibili. Quid enim eſt, *ſevera interdiu?* Legendum ſine ambiguitate, *inter diu ſevera, nunc hilaria.* Hactenus, vult dicere, ſatisfactum eſt ſeveritati ſolitæ, nunc ad hilaritatem vos invito. SCHEFFER. Non capio mentem Schefferi, neque, quid illud *inter* à *diu* ſeparatum velit, intelligo. Si dixiſſet *ſatis diu ſevera*, ſententia, quam dat, emergeret. Vox autem *interdiu* idem eſt quod *interdius*, id eſt, *dum dies eſt*, ut egregie oſtendit ὁ πάνυ Gronovius ad Livium lib. XXIX. cap. 14. Ita Gloſſæ *interdiu*, μεθ' ἡμέραν, δι' ἡμέρας, ἐν ἡμέρᾳ. Vult ergo dicere, ſervos, dum dies eſt, debere officium ſuum facere, nunc vero, cum nox ſit genialis, hilaria eſſe debere. Fragmentum Gloſſarii antiqui, quod protulit Barthius lib. XXIX. Adverſ. cap. 19. *interdiu*, idem quod *diu* ſignificare docet. de Hilaribus vide ſupr. cap. 61. BURM.

Mattea] Bellaria. Meminit & Suetonius in Cajo cap. 38. Nam, cum vulgo ibi legant *mactea*, Memmianus aliique libri rectius habent *mattea*. SCHEFF. Gallinæ altiles hic *mattea* dicuntur, quia pro turdis circumferebantur, qui primam inter aves gloriam obtinebant. Martialis, ut à viris eruditis reſtitutus eſt:

Inter aves turdus, ſi quid, me judice, certum eſt,
Inter quadrupedes mattea prima lepus.

Sive, *mattya*, ut aliis videtur ſcribendum. Hinc ματτυάζειν, pro delicate vivere. Huc ſpectat jocus Julii Sabini in Turdum hominem inviſum & infantem apud Senecam Controverſ. XXVII. *Cum multitudo poſtularet, ut Romam Sabinus cum Turdo proficiſceretur, Sabinus, ſilentio facto, ait, Ego ad Cæſarem non ſum iturus cum mattea.* Vides ludi in nomine Turdi, quod turdus inter matteas. Perperam is locus ſollicitatur à Joh. Petrejo, niſi quod malim, *non ſum iturus cum hac mattea*, cum homine tam probroſæ vitæ. HEINS. Tertull. de Teſtim. Anim. cap. IV. *Vocas porro ſecuros, ſi quando extra portam, cum obſoniis & mattyis tibi potius parentans, ad buſta recedis.* Infra cap. 74.

Si qua fides] Vide ſupra cap. 63.

Singula enim gallina] Dictum hoc pro ſingulis convivis gallina altilis eſt data. Ita enim amabant loqui veteres. Suet. in Auguſt. cap. XL. *Fabianis & Scaptienſibus Tribulibus ſuis, die comitiorum ſingula millia nummûm à ſe dividebat*, in Tiber. cap. XLVIII. *Militi nihil unquam largitus eſt, præterquam ſingula millia denariorum Prætorianis.* Livius lib. VII. cap. 37. *Milites ſingulis bobus donavit.* Et alibi. Mox infra cap. 66. *poma ſingula & cochleas ſingulas.* BURM.

Circulata ſunt] Scribe, *circumlata ſunt*. Quamquam iſto modo & infra. SCHEFFER.

Ova anſerina pileata] Quomodo, *pileata?* An, ut ſupra *aper pileatus* eſt appoſitus? At hoc vix convenit in ova. Suſpicor, hic mendam latere, aut etiam abeſſe quidpiam. Sed ſic habes quoque infra cap. LXVI. ut ſit amplius cogitandum. SCHEFFER. Forte, *pilata.* GOES.

Ambitioſiſſime nobis Trimalcio petiit] Suſpicor, abeſſe præpoſitionem, ſcribique oportere, *ambitioſiſſime à nobis.* Ellipſin profecto talem obſervare non recordor. SCHEFFER.

Exoſſatas] Lucretius lib. IV.

Atque exoſſato ciet omni pectore fluctus. SCHEFF.

Percuſſit] Virga, ex more, ad ſignificandum magiſtratus publici adventum. Habes latius apud Lipſium I. Elect. 23. SCHEFFER.

Amictus] Forte *amicitus*. Prætextatus. Nam & in Coloniis prætextæ jus habebant, qui magiſtratu fungebantur. Vide Orationem L. Valerii Trib. Pleb. apud Livium lib. XXX. cap. IV. HEINS.

Amictuſque veſte alba] Commiſſator Habinnas, Sevir ejus Coloniæ, ut mox audiemus, veſte alba amictus, propter feſtum, cui interfuit, convivium. Horatius lib. II. Sat. II. verſ. 60.

Ille repotia, natales, alioſque dierum
Feſtos albatus celebret ———

Cicero Or. in Vatinium. *Quum ipſe epuli dominus Q.*

„ ſtate conterritus Praetorem putabam veniſſe. Itaque tentavi aſſurgere, „ &

Arius albatus eſſet, &c. Eſt autem *alba veſtis*, recens, nova, nec ſordibus maculata. Vide Lipſium 1. Elect. cap. 13. & quæ nos olim ad Pacati cap. 37. SCHEFFER. Quo uti ſolebant magiſtratus. De albis veſtibus copioſe Ferrarius de re veſtiaria lib. 1. cap. XXII. Habinnam autem alba indutum opinor fuiſſe ob honorem, quo fungebatur. Juvenalis Sat. III. verſ. 178.

——— Clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ ſummis Ædilibus albæ.

Solebat tamen albus color, non ſacrificiis tantum, ſed & conviviis ſolennioribus, adbiberi. Hinc Cicero objicit Vatinio Oratione adverſus illnm habita. quod in funebri epulo M. Arrii cum toga pulla accubuiſſet. HEINS.

Commiſſator] Lege, *commeſſator*. TILEBOM. Proprium hac in re vocabulum, quo Terentius, Cicero alii, uſu ſunt. *Commiſſator libellus* apud Martialem, qui de conviviis & commiſſationibus agit. Apulejus Apologia: *Habes crimen meum, Maxime, quaſi improbi comiſſatoris, de ſertis & Canticis compoſitum.* Et poſtea: *Triclinium commiſſatoribus inquietum.* HEINS. Ita proprie, quia jam cœna apud Sciſſam peracta. Poſt eam enim ſi poculis vellent indulgere, hoc *comiſſari* vocabant. Sed de origine & Orthographia hujus vocis inter eruditos non conſtat: qui *comeſſari* ſcribunt, à *comeſum* deducunt, ut Torrent. ad Suet. Vitell. cap. XIII. qui *comiſſari*, deducunt à Græca voce κώμη, vel potius κῶμος. v. Feſtum. Sunt & qui *comaſſare* à Græco κωμάζειν deducunt. v. Caſaub. De Satyr. Poëſ. pag. 150. nos cum iis facimus, qui *comiſſare* rectum putant. qnia ita in Antiquiſſimis Terentii & aliorum membranis fuit repertnm. Cæterum notanda hic temporum Claudianorum corruptela, quibus non comiſſationes modo poſt cœnam erant frequentiſſimæ, ſed homines genium ſuum plus æquo curantes, non contenti apud aliquem cœnaſſe. nocte turmatim per vias publicas vagabantur, & apud alios comiſſatum ibant. Senec. lib. VI. de benef. cap. 32. *Admiſſos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comiſſationibus civitatem*, &c. De Apicio comiſſatorum omnium coryphæo vide eumdem conſol. ad Helv. cap. 10. imo Epiſtol. CXXII. narrat. plurimos ſuo tempore ita pervertiſſe officia diurna & nocturna, ut diem ſomno, noctem vino & unguento, exigerent, nec orientem ſolem nec occidentem viderent, quos feſtive Antipodas vocat. Gellius quoque lib. IV. cap. 14. narrat, Mancinum comiſſatorem ad ædes ſuas veniſſe, &, cum nollet eum recipere, vi voluiſſe irrumpere; ſed lapidibus fuiſſe depulſum. Româ autem in colonias hanc luxurioſorum ſectam tranſiiſſe hic notat Satyricus. BURM.

Prætorem putabam veniſſe] Ergo Prætor Capuæ. Atqui in coloniis & municipiis nec conſules, nec prætores, ſed horum loco duumviri. Nihil certius. Patebat igitur hic loci ampliſſimus campus pugnandi adverſus hoc ipſum Petronii fragmentum illis, qui id eſſe ſuppoſititium & confictum credi voluerunt. Sed, ut Arbitrum vindicemus ab omni ſuſpicione temeraria, Capuanos memores priſtinæ fortunæ, etſi redactos in coloniam, Duumviros ſuos Prætorum nomine indigitaſſe, contra quam alibi in coloniis fieri ſolebat, è Cicerone docendum eſt: qui locus Agraria ſecunda prorſus eſt ſingularis, egregiumque in modum hæc Petroniana illuſtrat: *Cum veniſſem Capuam coloniam deductam, L. Conſidio, Sex. Saltio, quemadmodum ipſi loquebantur, Prætoribus; ut intelligatis, quantam locus ipſe adferat ſuperbiam, quæ paucis diebus, quibus illo colonia deducta ſuit, perſpici atque intelligi potuit. Nam primum, id quod dixi, cum cæteris in coloniis Duumviri appellentur, hi ſe Prætores appellari volebant. Quibus primus annus hanc cupiditatem attuliſſet, nonne arbitramini paucis annis fuiſſe Conſulum nomen appetituros? Deinde anteibant lictores non cum bacillis, ſed, ut hic Prætoribus anteeunt, cum faſcibus duobus.* Plura ad eam rem ſequuntur in eadem Ciceronis oratione. Loquitur autem de Sullanis temporibus, quibus colonia Capuam erat à Bruto deducta. Sed id, ut alia non pauca, videtur dein ex actis Sullanis reſciſſum. Nam haud multo poſt eodem coloniam deduxit Divus Julius. Duumviri igitur Capuæ Prætores dicebantur, duoſque cum faſcibus adbibebant hi lictores. At Seviri Auguſtales ibi uno tantum lictore, quod ex hoc Petronii loco manifeſtum fit, utebantur. Prætorem tamen pro duumviro Livius poſuiſſe poſſit videri libro. XXIII. *Prænestini, cum Prætore ſuo Manlio, ſcriba is antea fuerat, Præneſte incolumes redierunt.* Sed hoc antiquis temporibus; quod ut intermitteretur Romanæ urbis reverentia coloniis ac municipiis, puto, poſt expreſſit. Nam apud Horatium Satyrici ſalis eſt lib. 1. Sat. v.

Fundos, Aufidio Luſco Prætore, libenter
Linquimus, inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.

Ubi rectius fortaſſe ſcripſeris; *prunæque bacillum*, quod olim nonnullis viſum quidem, ſed damnatum à Lambino. Cæterum hujuſmodi magiſtratus municipales non tantum prætextati cum lato clavo procedebant in publicum, ſed hoc veſtitu efferebantur etiam mortui, uti liquet ex iis, quæ infra: ubi Trimalchio jubet proferri prætextam, in qua volebat efferri. HEINS. Reineſ. inſcript. Claſſ. 6. *PRAET. CLAUD.* Id eſt, Prætor Coloniæ Claudiæ. GOES. Verum eſt quod Heinſius notat, in quibuſdam municipiis *Prætores* dictos fuiſſe ad exemplum Romæ: ita Spartianus cap. XIX. dicit, Hadrianum *in Etruria præturam geſſiſſe*. Eodem modo in coloniis dicebantur στρατηγοὶ τῶν πόλεων ut vocat Modeſtinus in leg. VI. §. 16. &

Digitized by Google

„ & nudos pedes in terram deferre. Riſit hanc trepidationem Agamemnon, [a] &, contine te, inquit, homo ſtultiſſime. Habinnas Sevir eſt, „ idemque lapidarius, qui videretur monumenta optime facere. [b] Recreatus hoc ſermone repoſui cubitum, Habinnamque intrantem cum „ admiratione ingenti ſpectabam. Ille autem jam ebrius uxoris ſuae humeris impoſuerat manus, oneratuſque aliquot coronis, & unguento „ per frontem in oculos fluente, Praetorio loco ſe poſuit, continuoque „ vinum & caldam popoſcit. Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & „ ipſe capaciorem popoſcit ſcyphum, quaeſivitque, quomodo acceptus „ eſſet? [b] Omnia inquit, habuimus, praeter te, oculi enim mei hic erant: „ &

[a] AGAMEMNON. [b] ENCOLPIUS.

& leg. xv. §. 9. ff. de excuſat. & Lucas Actor. XVI. 20. & 35. Unde & patet lictores habuiſſe, & hinc in coloniis erat *Prætorium*, ubi jus dicebat Prætor. Ita in lapide antiquo apud Gruter. pag. CLXVIII. 4. *Prætorium in urbe Munda*. hoc Græci *στρατήγιον*, vel *στρατηγῖον* vocabant. quam vocem apud Julium Obſequentem cap. CXVI. corruptam eſſe, me docuit Vir Ampliſſimus Cuperus. *Stratopedo, ubi ſenatus haberi ſolet, corvi vulturem tundendo roſtris occiderunt*. Legendum enim *ſtrategeo*, vel *ſtategio*. palam eſt, ſi cum laudata modo inſcriptione conferatur hic locus. Gloſſæ quoque *στρατηγῖον, prætorium*. BURM.

Tentavi aſſurgere] Petronius cap. CXI. *Tentavit muliercula dare cibum. Aſſurgere* eſt, loco cedere honoris gratia. Quod ſic abſolute uſurpavit quoque Cicero de Senect. cap. XVIII. *Hæc enim ipſa ſunt honorabilia, quæ videntur levia atque communia; ſalutari, appeti, decedi, aſſurgi*. SCHEFFER. Ita optimus quiſque ſcriptor. Ovid. III. Met. verſ. 663.

Velaque deducunt, geminaque ope currere tentant.

Et hanc vocem à librariis ſæpe cum *pugnare*, & *certare*, commutatam fuiſſe, docere te poſſunt notæ Heinſii ad Claudian. II. de Rapt. verſ. 196. & ad Ovid. lib. III. Faſt. verſ. 307. & alibi. BURM.

Contine te] Id eſt, mane. SCHEFFER. Suet. Cæſ. 81. *cunctatus, an ſe contineret*. Celſus lib. I. cap. 2. *Qui crudum ſine præcordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere, & ſe nihilominus continere*. BURM.

Sevir] Qualis fuit & Trimalcio, ut inſcriptio ipſius triclinii poſtibus affixa docet in jam editis. Fuerunt porro Seviri magiſtratus colonici, ſacris in honorem Auguſtorum faciendis præfecti, atque ob id *Auguſtalium* elogio ornati, creati à Decurionibus, ſicut docent veteres apud Gruterum Inſcriptiones. Et, quia magiſtratus erant, habent lictores ſuos, ſicut hic Habinnas, & in præcedentibus Trimalcio. Ad lictores enim referendi faſces illi cum ſecuribus in poſtibus prædictis. Quamquam hoc ab ipſis arroganter magis, quam ex jure, factum fuerit, ut in ante indicato Electorum loco Lipſius teſtatur. SCHEFFER. Honores quandoque cum artis profeſſione fuiſſe conjunctos habemus in lapidum memoriis, apud Gruter. pag. MLXVII. Inſcr. 8. ubi pariter de Auguſtali, qui *veſtiarius* tenuiarius fuerat. Vide tamen ibi ſeriem in Atellano lapide. HADRIANID.

Videretur] Puto, *videtur*, ſcribendum. SCHEFFER. Puto, *qui ſibi videretur*, vel. *qui ſe retur*. HEINS.

Repoſui cubitum] Ut ſupra cap. XXVII. *Hic eſt, apud quem cubitum ponetis*. Alii dicerent, *repoſui me in cubitum*, ut apud Horatium lib. II. Sat. IV. verſ. 39.

Languidus in cubitum cum ſe conviva reponit.

HEINS.

Ille autem jam ebrius uxoris humeris impoſuerat manus] Theſmopolin Philoſophum convivio interfuturum, *ἐπιστηριζόμενον καὶ τοῖς οἰκέταις*, fingit Lucianus, id vero è ſenio & *κορυζίᾳ*. In fœminarum rei lautæ famulitio erant *ὑπωρίδες* Athen. lib. 6. vel, quod verius videtur *ὑπωμιστρίδες*: *ὑπωμίστριαι* quæ dominabus terga humerosve ſupponerent, ſuccollatrices. Euſtath. lib. 10. de Amor. Iſm. *Soſtrati filiam Iſmenes* ancillæ *manibus innixam veniſſe narrat*. REINES.

Prætorio loco] Summo, quem occupare Prætor in Colonia ſolebat, ſi quando eſſet præſens, qua de re ſupra quoque dixi; quamquam nihil tale obſervarim apud alios, quod recorder. Cl. Gronovius, inepta imitatione *loci Conſularis*, arbitratur dictum. SCHEFF.

Capaciorem ſcyphum] Horat. Ep. IX. 33.

Capaciores affer huc, puer, ſcyphos,

ſupra cap. 52. *ſcyphos urnales* jactavit.

Acceptus] Vide ſupra ad cap. 42.

Omnia habuimus præter te] Tale illud Horatianum lib. I. Ep. X.

Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ,
Excepto quod non ſimul eſſes, cætera lætus.

HEINS.

Oculi mei] Niſi his verbis Trimalchionem ipſum ſignificet, cui adulatur, & eum oculos ſuos, ut rem chariſſimam, vocet, neſcio quid ſibi velit. nam, ſi ſe non libenter ibi fuiſſe, ſed præoptaviſſe liberæ huic cœnæ intereſſe, indicare voluiſſet, dixiſſet, credo, *meus*, vel *animus meus hic erat*.

„ &, me-Hercules, bene fuit. Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo miſello „ faciebat, quem mortuum manumiſerat: & puto cum vicenſimariis ma- „ gnam

Bene fuit] Scilicet nobis, quomodo apud Plautum Merc. II. ſcen. 2. *bene ſit tibi*: quamquam ibi ſit formula abeuntis & valedicentis. SCHEFFER. Vid. ſupr. ad cap. 34. Horat. II. Sat. VIII. 3.

——— *Ut mihi numquam*
In vita fuerit melius.

Sciſſa laucum novendialem ſervo ſuo] Scribes, *Sciſſa*, ſive potius, *Sylla ſacrum novendiale ſervo ſuo*. TILEBOM. Cenſeo ſcribendum: *Sciſſa ſacrum novendiale ſervo ſuo faciebat*. De ſacro novendiali in honorem defuncti habes abunde apud Kirchmannum lib. 4. cap. 3. SCHEFFER. Lege *Scilla*, vel *Sylla*, *ſacrum novendiale cum Myſtillo*: hoc apud Mart. l. 1. ep. 51. REINES. Nondum contemno, *ſacrum novendiale*. Sed, quia in Dalmatico eſt *laucum novendialem*, poteſt videri auctor ſcripſiſſe *ludum novendialem*, cum illi ſacro ludos quoque addere conſueverint. Vide Guttherium. SCHEFFER. Scribe, *lautam novemdialem*, nempe *cœnam*, ſicut cum ritus ipſe mœroris in nonum diem continuati dictus Auguſtino in Quæſt. ſuper Gen. Deinde poſſis etiam, *miſellus faciebat*, ut ad Scillam referatur. De ſacra cœna novendiali copioſe in excurſibus ad Tacitum Lipſius, & ante eum in Adverſariis Turnebus. HEINS.

Miſello] Hoc credo nomen ſervi fuiſſe. SCHEFF. Ut dubitem, an fuerit nomen ſervi, facit Tertullianus de Teſtimon. Animal. cap. IV. *Cum alicujus defuncti recordaris, miſellum vocas eum, non, utique de bono vitæ ereptum, ſed ut pœna & judicio jam adſcriptum.* Et libro de Coron. cap. XIII. Archemorum, qui infans perierat, *miſellum* vocat. *Miſeros* ergo & *miſellos* proprie mortuos appellabant. Gruter. inſcr. p. DCCXV. 4.

MEMORIAE MISERRIMORVM.

hunc autem ſervum puerum adhuc fuiſſe puto, quare *miſellum* dicit, & poſtea *oſſicula* ejus, non *oſſa*. BURMAN.

Quem mortuum manumiſerat] Cui autem fini hoc, cum nec dominus Patroni nomen adipiſci ſic poſſet, niſi quadam fictione, nec ſervus ſentire beneficium? an cenſendum cum reliquis, quæ magno numero nugantur iſti convivatores moribus Romanis inſolentia? Cum ſuum à manu Demetrium moribundum manumiſit Martialis lib. 1. ep. 102. inde & è domino Patronus factus eſt alter, alter è ſervo Libertus mori potuit. REINES. Videor mihi ingenium Arbitri noſtri hic videre. *Manumiſit*; quia mortuus. *viceſimarias accepit*; quia peculium tot millium ad dominum devolutum. *Mantiſſa* ad reliqua affingitur; vultque dicere, peculium hoc plane liberum ad dominum rediiſſe, nullis Actionibus gravatum. Certe manumiſſio mortui ne quidem fictionis, niſi fictio inter vivos retraheretur; nec tamen ſic aliis ullum jus pareret, priuſquam dominus per epiſtolam, inter amicos, ſimilive modo, id ſe feciſſe & facere ratumque habiturum teſtaretur. Id vero Arbitri non erat, ſic nude proponere. Bene autem *manumiſerat* pluſquam perfecto, quia à domino hoc non perfectum. Niſi ſenſus ſit, quem *manumiſerat* manumittendo in articulo mortis, nunc *mortuum*. nam, ſi plane ad jocum hæc ſpectarent, puto dixiſſet *mortuum manumiſit*; ſi vera & proprie loqui voluiſſet, dicendum fuiſſet *moribundum* vel *moriturum manumiſit*, vix manumiſerat. Hæc ſic in utramque partem, quia video Dn. Reineſium tantum de altera cogitaſſe. HADRIANID. Dices, quorſum iſtud? Dicam. Morte filii aut ſervi, poteſtas vel patria, vel domini, non penitus exſtinguitur. Nam remanet cadaver ſervile in jure, cujus & antea fuerat. Meum enim eſt, quod ex re mea ſupereſt, cujus & jus vindicandi habeo. Huc hæc manumiſſio ſpectabat, ut funere, homine libero dignum quod ſit, efferreretur, nec conjiceretur in puticulum, putredine conſumendum, ut ſervilia ſolebant cadavera. Quo ſpectat illud Horatii lib. I. Sat. VIII.

Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vilis portanda locabat in arca,

Funus ergo curabat ipſe Sciſſa, & curabat ut homine libero dignum. Neque enim inauditum, defunctos novo honore affici. Honori ergo ſervi licet defuncti, conſultum voluit. Hadrianus mortui Trajani imaginem triumphi honore decoravit, ut auctor eſt Spartianus. Cujus generis & honores alii Imperatoribus poſt mortem decreti. GOES.

Et puto cum vicenſimariis] Iſta lego ad hunc modum, *& puto, cum viceſimariis. magnam mantiſſam habet.* Intelligo de Sciſſa, cum ait habere viceſimarias, & una cum illis mantiſſam magnam, puta ex bonis manumiſſi Miſelli. *Viceſimarias* expono pecunias, quæ dependebantur patronis ab illis, qui erant manumiſſi. Quomodo & apud Livium occurrit *aurum viceſimarium*. At *mantiſſa* eſt, quidquid additur rei principali, ut hoc loco alia quævis, præter debitas illas pecunias. SCHEFFER. Nota antiquam ſcribendi rationem, ſic *thenſaurus* & ſimilia. HEINS. Egimus de hoc Petronii loco in diſſertatione de Vectigalibus Populi Romani cap. X. cujus expoſitionis nos nondum pœnitet, cum Schefferi plane ſit inepta, unde enim, quæſo, docebit, Patronos viceſimas tuliſſe ex bonis libertorum? Aperte agitur de vectigalis viceſimæ exactoribus. Si quid porro, ut Celeberrimus Grævius volebat, mutandum ſit, propius ad literarum ductum accedere puto, ſi legamus, *cum viceſimariis magnam rixam habet.* Ita Cicer. IX. ad famil. 32. *Etſi Academia noſtra cum eo magna rixa eſt.* BURM.

Man-

Digitized by Google

„gnam mantiſſam habet. quinquaginta enim millibus exiſtimant mortuum. Sed tamen ſuaviter fuit, etiamſi coacti ſumus dimidias potiones ſuper oſſicula ejus effundere.

LXVI. „[a] Tamen, inquit, Trimalchio, quid habuiſtis in coena? „[b] Dicam, inquit, ſi potuero: nam tam bonae memoriae ſum: ut frequenter nomen meum obliviſcar. Habuimus tamen in primo porcum „poculo coronatum, & circa lucunculum, & gigeria optime facta, & „certe

a ENCOLPIUS. b HABINNAS.

Mantiſſam habet] *Mantiſſa* Feſto, lingua Tuſca, additamentum, quod ponderi adjicitur. HEINS.

Habet] Lege, *habuit*. TILEBOM.

Exiſtimant mortuum] Putant defunctum tot millia poſſediſſe. *Exiſtimant* eſt *aſtimant*, *cenſent*. Cicero de Orat. *Nonnulli, dum operam ſuam magnam exiſtimari volunt*. SCHEFFER.

Coacti ſuimus] Egregius ſtrenui potatoris character, cui dolebat ex poculis bonam ſe partem vini perdere, quo rogum adſpergeret. Notus nimis ſatis ille mos eſt, quam ut à me illuſtrari debeat. Vide Kirchm. lib. III. de Funerib. cap. 6. eleganter Anicetus ille apud Gruter. DCCCCXLVIII. 10.

Oſſibus infundam quæ numquam vina bibiſti.

Cæterum de his epulis ad tumulum defuncti, & circumpotationibus, egregia quædam notavit Douza centurionatu lib. I. cap. XI. BURM.

Tamen] Optime. Senec. ep. 96. *Tamen tu indignaris aliquid*. SCHEFFER. Senec. Apocol. *Tamen inter ſextum & ſeptimum erat*. Juvenal. Sat. V. verſ. 24.

Qualis cœna tamen.

Vide Scheffer. ad Phædr. lib. III. fab. 7. BURM.

Non tam bona] Lege, *Nam tam bona memoria ſum*. Et puero hoc perſpicuum. Joco enim iſta in ſe dicit Habinnas. REINES. MS. Dalmaticum, *nam tam bona*, quod eſt rectum. Atque ita conjectaveram, priuſquam id pervenerat ad meas manus. SCHEFF. Quod de M. Meſſalla, ſummo illo Oratore, teſtatur Plinius Nat. Hiſt. lib. VII. cap XXIV. Simile quid de Orbilio Beneventano Grammatico, plagoſo illo Horatii Poëtæ magiſtro, narrant, qui propterea dictus ſit, *litterarum oblivio*. Seneca ep. XXVII. narrat, Calviſium Sabinum libertum, cætera eruditum, tam malæ fuiſſe memoriæ, ut illi modo nomen Ulixis, & Priami, modo Achillis, exciderit. HEINS. Vide ſupra ad c. 49. Schol. Juvenal. ad Satyr. V. verſ. 3. de Sarmento ? *bona ſe memoria eſſe perdita*. Ita legitur vulgo. Rutgerſius Venuſin. lect. cap. XVIs. legit *bona memoria eſſe praditum*. Sed videtur deeſſe vocula *re*, vel ſimilis. *Se bona memoriæ eſſe perdita re*: jocus fortaſſe inde ſumtus fuit, quia jam profligatis bonis tabulas accepti & expenſi conficere non neceſſe erat, ſed memoria omnium bonorum & facultatum conditionem comprehendebat, & ideo ſe aptiſſimum ad ſcribæ partes agendas judicabat, *perdita* autem *re* etiam Terentius dixit Eunuch. Act. II. ſc. 2. *quibus & re ſalva & perdita profueram*. Perdiderat ergo Sarmentus rem, ſed memoriam ſervaverat. BURM.

In primo porcum poculo] Scribe: *in primo porcum ferculo*. nam ſequitur mox: *Sequens ferculum fuit* SCHEFFER. Puto pro *poculo* ſcribendum *epulo*, & præterea, non *porcum*, ſed *porculum*. Nam in tota narratione hujus cœnæ omnia maligne extenuat. Porculum dixit Gellius lib. IV. cap. XI. Hinc *porcellus* alterum diminutivum. *Porculator*, qui porcellos curat, & *porculatio* apud Rei Ruſt. ſcriptores. HEINS. Hæc vox nihili eſt. Quomodo autem aper poterat coronari *poculo*? Proxime accedit *globulo*, qui genus edulii erat ex caſeo & alica, melle unctum, & papavere infriato conditum. Ita deſcribit Cato de R. Ruſt. cap. 79. Habinnas vero cum faſtidio & deſpectu de hac cœna loquens dapes has ruſticas & vulgares commemorat. BURM.

Sauncunculum.] Hoc quid ſit, ægre divinavero. SCHEFFER. Diphthongus jacet pro ſimplice: *au* pro *u* vel *o*: imo in pronunciando ſic confundebant; inde *Claudius*, *Clodius*: *Aulus*. *Olus*. Lege *laucunculum*, *lucunculum*, id eſt, lucanicam. Alias lucunculus eſt γλυκωτὸς, ſcilicet ἄρτος vel πλακοῦς. Apul. 10. Metam. *panes cruſtula, lucunculos*. REINES. *Lucuntem* (edulii id genus erat) ita dixere, λευκῶντα, vel λευκωτῆμα, quia farina, quæ *alba* eſt, adſpergeretur. Meminit ejus Varro apud Nonium. Indeque *lucunculus*. Afranius Fratriis apud Nonium:

Piſtori non: at, cur non ſcriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos?

Legas & apud Tertullian. de Spectacul. *Voſſius*. Si cui non placet *lucanica*, quam Dn. Reineſius ſuggeſſit, is aliquando aliud, modo in legitima ſua ſignificatione, ſubſtituat; *lucunculum* vero opus piſtorium huc vix facere video: cogitaveram alias ex Catonis cap. 84. de *ſaviolo* ſeu *ſavillo*. HADRIANID. Forte, hoc depravatum è *lucunculo*, uti & Munkerus ſuſpicabatur, aut *lucunte*, quæ ſunt dulciarii operis: de quibus videndus Salmaſius ad Lampridium in Elagab. cap. 32. & Bulengerus de conviviis antiquis. Verius tamen exiſtimo, *ſaucunculum* vulgo Romano contracte dictum pro *ſavilucunculo*, niſi librarii peccatum eſt. Ita *ſavium* & *ſaviari* pro *ſuaviari* veteres dicebant

„certe betam, & panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quam „candidum, & vires facit, & cum mea re cauſſa facio non ploro. Se-„quens

bant. *ſavillum* pro *ſuavillo* apud Catonem eſt de Re Ruſt. HEINS.

Gizeria] Mallem, *gigeria*. Nonius: *Gigeria, inteſtina gallinarum, cum iſſitiis cocta.* Feſtus: *Gigeria, ex multis opſoniis decerpta.* Quod non puto repugnare, falſumve eſſe, propter iſitia, ceu putabat Scaliger. SCHEFFER. Nota ſcribendi rationem, nam aliis *gigeria* ſunt, ut Apicio lib. IV. cap. II. *Gigeria pullorum coques.* Sic *zinziber* pleriſque, quod Græcis ζιγγίβερις. In vetuſto Apicii exemplari legi ad illud caput II. notat Humelbergius *Gizeria*. HEINS.

Facta] Id eſt, apparata, vide ſupra cap. 47.

Et certe betam] Sub iſto *certe* latet vox alterius cibi. SCHEFFER. Sub iſto *certe* latere vocem alterius cibi recte vidit Notator doctiſſimus. Imo vero latet, ſed ſub utroque, *certe betam*: è quibus junctis & à librarii corruptela vindicatis exit mihi *cicerbitam*. Ita adpellant ſonchum, quem inter ἐδώδιμα reponit Gal. 8 de ſimpl. med. fac. χλωρὸν ἔτι καὶ ἁπαλὸν, & Plin. lib. 22. cap. 22. Theſeo peregrino ab Hecale hoſpita Attica adpoſitum fuiſſe ſcribit. Eſt autem σόγχος veterum, quæ hodie lactucella, à ſucco, quo ſcatet, inter cichoracea. Gu. Rivus ad Dioſcor. lib. 2. cap. 130. de endivia Officinarum exponit. Ruellius lib. 1. de nat. ſtirp. cap. 20. & lib. 2. cap. 63. ſonchum adpellatione *cicerbita* in Hetruria hodieque notum, *neque à Latinis eam uſurpari, nec legitima moneta percuſſam, nec è priſco Latinitatis penu depromtam eſſe*, ſcribit: quæ fortaſſis non ſcribere melius erat. Exſtat enim in Nothis Dioſcoridæ, quæ vocant, id eſt, Synonymis herbarum Dioſcoridis libro ante aliquot ſæcula adjectis, Romanos ſonchum aſperum nominare κικέρβιταν ἀγρίμιν: & recepta fuit à nobiliſſimis Botanices ſcriptoribus, Cordo, Manardo, Cornario, Matthiolo, Amato Luſitano, Lobelio, Bauhino, Bodæo. Marcellus quoque Virgilius Florentinus, Comm. ad Dioſcor. lib. 2. cap. 11. 8. à ſuis *Cicerbitam* vocari ſcribit, ſed non eſſe id ejus antiquum nomen; in quo ſine dubio fallitur. Sæculo enim quarto cognitam habuit *Cicerbita* nomenclaturam Marcellus d. Empir. cap 8. qui ad dentium dolorem leniendum commendat maſticatum radicis *cicerbita* (male in Editis legitur *cucurbita*) *quam Græci ſonchon adpellant*: præſtareque id poteſt vi, quæ ipſi tribuitur, ſubadſtringente. Etſi vero Notha illa ἀδέσποτα ſint, & incertæ ætatis ſcriptoris Græci cum genuinis Dioſcorideis præpoſtero hominum ſtudio confuſa fuerint olim, qua de re queruntur Marc. Verg. & Dion. Corronius præf. in Dioſcor. non prorſus tamen, poſtquam ſeparata hodie ea legimus, reprobanda ſunt, quod in iis multa ſerventur, quæ ipſis verbis apud Plinium, Appulejum herbarium, & Oribaſium reperiuntur; agnoſci quoque poteſt, ea ſubinde ab Arabibus, Serapione, Rhaſe; Sim. Januenſe etiam, & M. Silvatico laudari, ut ante hoſce elaborata fuiſſe neceſſe ſit, eſſeque vetuſtiora, quam vulgo putantur, & cognitu digna, etſi faſtidioſa & gregaria ingenia in ſummo natantium οὐκ ἐς βάθος ὁρώντων, οὐδὲ φιλοπονούντων τὰ τοιαῦτα fere negligant. REINES. Heinſius in margine codicis ſui notaverat forte *ex aceto beta*, ut & ſupra cap. 47 correxerat.

Et panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quam candidum, & vires facit, & cum mea re cauſa facio, non ploro] Locus hic perobſcurus. Ut igitur lucem aliquam illi commodem, ſic legendum puto, *Et panem autopyrum, quem ego malo, quam candidum: hic & vires facit, &, cum mea rem cauſa facio, non ploro.* Fallitur porro hic Habinnas, dum putat, viribus comparandis autopyrum panem candido, ſeu ſiligineus ille ſit, ſeu ſimilaceus, præferendum eſſe, contra communem Medicorum omnium ſententiam, qui mordicus tenent, non tantæ firmitudinis alimentariæ autopyrum eſſe, quam ſit ſiligineus aut ſimilaceus. Confirmat hoc Cornel. Celſus de re Medica lib. 2. cap. 17. *Ex tritico firmiſſima ſiligo, deinde ſimila, deinde, cui nihil ademtum eſt, (quod αὐτόπυρος Græci vocant) infirmior eſt ex polline, infirmiſſimus cibarius panis.* Ita enim, qui laborat in Editis, Celſi locus ſanandus eſt. TILEBOM. Factum ex farina, cui nil furfuris eſt detractum. Meminit Plinius, & quandoque fermentatum fuiſſe oſtendit lib. XXII. cap. 25. *Ad omnia autem hæc fermentatus, qui vocatur autopyros, utilior.* SCHEFFER. Poterat videri ſcholion, τὸ autopyrum. HADRIANID.

De ſuo ſibi] Sic Apicius lib. V. *ſuffundis jus de ſuo ſibi.* Item: *de ſuo ſibi jure pertangis.* & ſic alibi. SCHEFFER. Id eſt, integer, purus, ut eleganter hanc locutionem explicuit Reineſ. ad Claſſ. XIII. inſcr. 63. Frequens hæc locutio Apulejo. lib. 1. Met. *Domus infortunium novarum nuptiarum gaudiis à ſuis ſibi parentibus hilarare compellitur.* Paulo poſt: *Cunctos in ſuis ſibi domibus clauſit.* lib. VIII *In ſuo ſibi provoluta ſanguine.* Et alibi. Gruter. DCCV. 3. IN. SVO. SIBI. POSITI. Panem autem autopyrum, candido inferiorem, & minus quidem alere, ſed magis alvum movere docet Nonnius de re cibar. lib. 1. cap. 6. Et hoc vult noſter iſtis verbis, *cum mea re cauſſa facio, non ploro.* pro *vires facit*, Traguerienſis habebat *vices*. BURM.

Cum mea re cauſſa facio] Supra cap. XLVII. *ſi quis veſtrum voluerit ſua cauſſa facere*; ubi nihil corrigendum liquet ex hoc præſenti loco. *Mea re cauſſa*, eſt, *è mea re, velut cauſſa.* SCHEFFER. Ordo verborum, ut puto, turbatus videtur effeciſſe, cur à recta lectione longius recederetur. Repone primum, *& cum mea cauſa re facio*, & ſic exigua mutatione efficies,

&

,, quens ferculum fuit ſciribilita frigida, & ſupra mel caldum infuſum excellente Hiſpanum. Itaque de ſciribilita quidem non minimum edi. De melle me uſque tetigi. circa, cicer, & lupinum, calvae, arbitratu, & mala ſingula; ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa adligata habeo:

& cum me eo caſu reficio, non ploro. Panis enim autopyrus vulgo Dominis non apponebatur, ſed candidus. Juvenalis Satyra v.

> *Nam tener & niveus, molli ſiligine factus,*
> *Servatur Domino.* GOES.

Non ploro] Reſpicit ad illos, qui duram & adſtrictam alvum habentes, niti adeo coguntur, ut lacrymæ ex oculis cadant.

Scriblita frigida] Si recte attendis, tota hæc narratiu characterem exhibet nobis ad vivum maligni & libertini in Habinna ingenii; quale & Echionis centonarii ſupra, qui de munere Norbani gladiatorio perquam ſplendido contemtiſſimum loquitur in modum, Uterque locus plus artificii occulti tegit, quam prima fronte pollicetur. Scriblitas calidiſſimas apponi ſolere, Martialis locus non unus teſtatur. Is præcipue, qui libro III. epigr. XVIII. exſtat.

> *Circumlata diu menſis ſcriblita ſecundis*
> *Urebat niveo ſæva calore manus.*

His calidis mel frigidum affundebatur. hic omnia contraria & præter uſum, cum innuat mel calidum ſcriblitæ frigidæ ſuperfuſum fuiſſe. HEINS.

Mel caldum] Egregie Heinſius malignitatem Habinnæ hic notavit. Nam ex præcepto Catonis de R. R. cap. 78. ſcriblita fiebat fere ad eundem modum, quo placenta, ſed ſine melle.

Excellente Hiſpanum] Ratio poſtulat, ut ſcribatur, *excellens & Hiſpanum.* SCHEFFER, Legendum cenſeo, *& ſupra melle, caldum infuſum, ſuperante Hiſpanum.* Sequens ferculum erat ſcriblita frigida, ſed ſupra melle, quod caldum infuſum erat opertum. Ipſum autem mel bonitate ſuperabat Hiſpanum, quod venenatum produci in ea Provincia Plinius refert libro XXI. cap. XIII. GOES. Non audeo corrigere, licet ratio Latinæ Linguæ aliud poſtulet. Quis enim nobis cavebit, Petronium non ſtudio ita loquentem Habinnam induxiſſe? ut ſupra alios vidimus ſolœciſſantes convivas, præcipue cum ita hanc ipſam vocem extolerit ſupra cap. 45. ideoque ſcripturam ſcripti codicis ſervare in his omnibus decrevi. Non autem Plinius, loco ab Ampliſſ. Goeſſio adducto, dicit, Hiſpanicum eſſe venenatum, ſed illud, quod Heracleæ in Ponto fit. Corſicum mel amarius, & fere infame fuiſſe novi, non Hiſpanicum. Juſtinus lib. XLIV. cap. I. dicit, ex Hiſpania non *frumenti tantum magnam copiam, ſed & vini, mellis & olei*, in Italiam & Romam transvehi; & Strabo lib III. ex Turditania ceram, mel, picem, & coccum, inter cetera, exportari ait. Non ergo ipſum mel Habinnas carpit, ſed, quia ſcriblitæ infuſum erat, contra morem; quare de ſcriblita non minimum, (id eſt, ne minimum quidem, ut cap. XLVII. *vetare ne Jovis poteſt* cap. 9. *cujus ne ſpiritus purus eſt.* pro ne quidem) edit. ſed de melle ſe tetigiſſe ait. Verba autem illa, *de melle me uſque tetigi*, ſunt corruptiſſima, ſed certum eſt, poſt *tetigi* diſtinguendum. BURM.

De melle me uſque tetigi circa cicer & lupinum, calve arbitratu, & mala ſingula] Hujus loci eluminationem otio majore fruentibus, & literarum flumine ampliori inundatis, relinquo. TILEBOM. Forſan hæc tam corrupta ſic reſtituenda ſunt. *De melle melius. Qua tetigi circa, cicer & lupinum. Calva arbitratu, & mala ſingula.* De melle, ait, melius aliquando edi, quam de ſcriblita, nempe, quia excellens fuit: quæ tetigi ex cibis circa poſitis cicere videlicet ac lupino, feci arbitratu Calvæ, quæ me orabat, non quod mihi placerent. Nempe inter viliores erant cibos. Vide Martialem lib. V. ep. ad Turanium. Ne ergo videretur dedignari, uxor ſic oravit. SCHEFF. Forte, *de melle nuſquam tetigi.* HEINS. Schefferus, *de melle melius, qua tetigi circa cicer & lupinum.* Malim, *de melle melius, qua circa tetigi, cicer & lupinum.* GOES.

Cicer, & lupinum] Cibus viliſſimus. HEINS. Supra ad cap. 15.

Calva arbitratu, & mala ſingula] Male hæc hactenus ſunt intellecta. *Calva* ſunt *nuces calva.* Harum, quantum quiſque convivarum vellet, pro arbitrio poterat ſumere, cum magna copia apponerentur, at mala ſingula, hoc eſt, totidem mala, quot convivæ, ut unicuique ſuum malum obtingeret. In cœnis enim veterum unicuique ſua portio, quam *partem* vel *partes* appellabant, deſignabatur. Sic nos habebimus *ſingulas cochleas.* Pari modo apud Plinium in apparatu cœnæ frugalis lib. I. ep. 15. *Parata erant lactuca ſingula, cochlea terna, ova bina, alica cum mulſo & nive, oliva, betaces, cucurbita, bulbi, alia mille non minus lauta.* Sic ſcribe è membranis, vulgo *oliva Bœtica.* De betaceis Salmaſius ad Hiſtoriam Auguſtam. At bonus Habinnas, ut ſuam impudentiam ſuomet prodat indicio, bina nihilominus mala ſe fatetur inde ſuſtuliſſe: quod indecorum. Sed de calvis videamus: Gloſſæ Veteres, *calva*, ποντικὰ πεφρυγμένα. Gloſſæ Labbæi ποντικόν, *nux avellana.* Cato de Re Ruſt. cap. VIII. *Nuces calvas, avellanas, prœneſtinas & Græcas, hæc facito, uti ſerantur.* Porro, *arbitratu*, breviter dictum, pro *ſuo quiſque arbitratu.* HEINS. Egregie Heinſius *calvas nuces* huic epulo reſtituit. De iis men-

,, beo: nam, ſi aliquid muneris meo vernulae non tulero, habebo convi-
,, cium. Bene me admonet domina mea: in proſpectu habuimus urſinae
,, fruſtum, de quo cum imprudens Scintilla guſtaſſet, pene inteſtina ſua
,, vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam ipſum aprum ſapiebat.
,, Et ſi, inquam, urſus homuncionem comeſt, quanto magis homuncio
,, debet urſum comeſſe? In ſummo, habuimus caſeum mollem, & ſa-
,, pa, & cochleas ſingulas, & cordae fruſta, & epatia in catillis, &
,, ova

tio quoque fieri videtur in Priapejis carmine LI.

Nutemve longam, qua votatur & colva.

ut Scaliger emendavit ex editionibus antiquis, in quibus legebatur *qua vocatur alva*. in voce *arbitratu* mendum adhuc latere ſuſpicor. BURM.

In mappa] Martialis lib. II. ep. 30.

Hac cum condita ſunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda. SCHEFFER.

Habebo convicium] Convicio me proſequetur. Petronius: cap. 84. *Propter morum differentiam odium habet.* Livius I. cap. 10. *Ni parcat patri, habiturum infortunium eſſe.* Plaut. Amph. II. ſc. 2. *Tu magnum malum habebis.* SCHEFFER. Infra cap. XCVI. *maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.* ſimilis locutio *habere ſuſpicionem*, de qua egimus ad cap. XV.

Me admonet] Mallem, *admonuit*, ut referatur ad Scintillam, quæ juſſerit eum iſta capere hoc fine. Nam Scintilla *domina* Habinnæ, id eſt, uxor, uti liquet ex ſequentibus. Uxores enim appellaſſe dominas, eruditi pridem docuere. Quanquam & ſervata ſcriptione veteri poſſit intelligi de præſenti admonitione, qua rogabat Habinnam Scintilla narrare, quæ ſequuntur de carne urſina. SCHEFFER. Sic uxores ſuas etiam homines plebeji appellabant. Vetus inſcriptio pag. DCCCXL. 8. apud Gruter.

L. VIRIVS. HELIVS.
CONIVGI. DVLCISS.
FAVE. DOMINA. VALE. DOMINA.

HEINS. Nihil muta. Nam nutu ſuo Scintilla in memoriam revocabat, ſe pene vomuiſſe, & geſtum ita conformabat, ut adhuc quaſi nauſearet.

In proſpectu habuimus] Suſpicor, *inproſpectum* conjunctim ſcribi oportere, ut ſit, *improviſum*. SCHEFF. Seneca ep. LXXVIII. *Non jacebit in conſpectu aper, ut vilis caro, à menſa relegatus.* HEINS.

Urſina fruſtum] Olaus Magnus libro XVIII. cap. XXX. *Carnes urſina, ſale condita, quaſi ſuilla aſſervari ſolent.* GOES.

Imprudens] His lautitiis non adſueta, ſed ignara, quid eſſet. Vide de hac voce Gonſalium ſupra ad cap. 32.

Inteſtina ſua vomuit] *Evomuit*, malim. Sed quod frequenter inculcandum mihi, terſæ Latinitatis ratio parum obſervatur à Noſtro, quoties Trimalchio, aut ſocienni ejus libertini verba faciunt. HEINS.

Plus libram] Pro *plus quam libram*, ellipſi etiam optimo cuique ſcriptori familiariſſima. Vide Gujetum ad Terent. Eunuch. Act 1. ſc. 2.

Sapiebat, & ſi] Scribe, *ſapiebat. Et ſi.* TILEBOM. Tam boni ſaporis erat, ac ſi apruna fuiſſet. ſimili fere modo *ſapere hircum* Plautus Pſeudolo Act. II. ſcen. 4.

Sed iſtic ſervos, qui ex Caryſto advenit,
Quid ſapit? Ch. Hircum ab alis

Ita è vetuſtiſſimis Schedis Turnebus. Ubi vides, *ſapere*, etiam ad odoratum referri. Sed, quod Arbitrum præcipue illuſtrat, ecce apud Senecam lib. Natural. Quæſt. III. cap. XVIII. *Mirabantur, tantum in illis eſſe faſtidium, ut nollent attingere, niſi captum eodem die piſcem, qui, ut ajunt, ſaperet ipſum mare.* Aliter apud Perſium illa ſe habent, *cum ſapimus patruos*. qualia & apud Ennium, Plautum, alios. HEINS. Ita ſæpe Plinius lib. XIII. cap. 7. *Lesbium mare ſapit.* lib. XVIII. cap. 5. *Unguenta meliora, qua terram, quam qua crocum, ſapiunt.* lib. IX. cap. 35. *Ut experiretur in gloria palati, quid ſaperent margarita.*

Habuimus caſeum mollem, & corde fruſta] Caſeum mollem, id eſt, χλωρὸν Ariſtophani. Gal. 10. de alim. fac. νέος eſt, Paulo lib. 3. πεπαγὼς καὶ μαλακὸς, item πρόσφατος lib. 1. recens, viridis, qualem maxime probabant. Tum lege *chorda*. Χορδὴ inter cibos apud Athen. lib. 3. ex Antiphane, & lib 9. ex Epicharmo. REINES. Id eſt, ut puto, recentem. *caſeum molle*, Pomponius dixit, teſte Chariſio lib. I. p. 60. HEINS. Ita & Nonius *molles caſtaneas* apud Virgil. Eclog. I. interpretatur *recentes, novas*. Tales caſeos molles optime noverunt Trajectenſes noſtri, qui æſtate media his avide fruuntur.

Sapa] Scribe, *ſapam*. TILEBOM. Plinius lib. XIII. cap. 3. *Vino cognata res ſapa eſt, muſto decocta, donec tertia pars ſuperſit.* Sed, quomodo hic ſapa inter cibos? Mallem legere, *rapa*, niſi & de his mox ſequeretur. Forte fuit ſapa inter embammata quoque, non ſola poculenta. SCHEFFER. *Et ſapam*, dixiſſe debuit, ſive hic librarii error eſt, ſive ipſius Habinnæ: de *ſapa* autem confectione videndi Rei Ruſt. ſcriptores. HEINS. Non inter cibos, quibus convivæ veſcerentur, ſed eodem modo, ut Porco ſupra cap. XL. ſportellæ caryotis repletæ adjunctæ, ut ejus eſca delicatior, loco glandis, oſtentaretur, ita hic cochleis
ſapa

„ova pileata, & rapam, & ſenape, & catillum concagatum, pax Pala-
„medes: etiam in alveo circumlata ſunt oxicomina, unde quidam etiam
„ impro-

ſapa appoſita. Ea enim ſaginabant eas, Teſtis eſt Varro lib. III. de Re R. cap. 14. vide Nonn. de re cibaria lib. II. cap. 11. BURM.

Corde fruſta] Lego, *cordis fruſta*. SCHEFFER. *Chorda* proprie *inteſtinum*, ut χορδαὶ ἐρίφων, ilia hœdorum, apud Athen. lib. 7. deinde *fides* ex inteſtino illo contorto & areſacto: HADRIANID. Scribe, *forda*. Forda, vacca gravida Naſoni in Faſtis, Varroni, Feſto, Gloſſæ Labbæi *Forda*, βοῦς ἔγκυμων. *Fordas*, ἐγκυμονούσας. Hinc *Fordicidia* apud Feſtum in Faſtis Romanis. HEINS.

Epatia] Horum meminit Lucilius lib. VIII. *Gigeria ſunt, ſive adeo hepatia*. Puto ita dicta, quod ex hepate fierent. SCHEFFER. Hepatia etiam Apulejo in Apologia. Gloſſæ Veteres, *Jecuſculum*, ἡπάτιον. E catillis autem homines viliſſimi veſcebantur, niſi hic *patellas* malumus, cum catilla mox denuo ſubſequantur, erant autem *catilla*, vaſa fictilia. HEINS. Forte Suilla intelligit, quæ inter dapes electiores habebantur, præcipue ſi ars Apicii, quam tradit Plinius lib. VIII. cap. 51. in iis ſaginandis eſſe adhibita.

Catillis] Vide ſupra cap. 50.

Ova pileata] Quæ & cap. LXV. interpretur de ovis pertuſis, ſic ut vitellus una cum albumine effuſus, inſperſo farinæ momento, circa putaminis globum exterius coctura cogatur & concreſcat, ipſique putamini uti pileolus inſideat, idque contegat, ambiatve. Alio ſenſu *aprum pileatum* dixit cap. XL. REINES.

Et ſenape] Pro *ſinapi*. In vetuſtiſſimo Codice Columellæ modo *ſinape*, modo *ſenapi*, exaratum offendo. Apud Apicium quoque *ſinape* paſſim. Ut autem in genere neutro *ſinapi*, ſic in fœminino *ſinapis*. Quomodo Plauto, Columellæ, Plinio, uſurpatur. HEINS.

Catillum congiarum, pax Palamedes] Lucem nullam hic video: ſed ne adhibeo, ampliandum. TILEBOM. Ex his nil idonei exſculpo, niſi quod id, *pax Palamedes*, referam inter exclamationes, putemque, hic adhibitum propter artem & ingeniolam cibi præparationem. Palamedem inventorum raritate celebrem fuiſſe apud veteres, vel ex proverbio eſt notum. Hinc ergo *pax Palamedes* fuerit, pro *pax ſit Palamedes*, hoc eſt, pace tua fiat, pace tua dixerim. Cicero in Somnio: *Ne me è ſomno excitetis, & pax ſit rebus*. SCHEFFER. Malim legere *congelatum per pelamidas*. Gelarinæ culinariæ artis noſtris quoque menſis notæ ſunt, tam è carnibus & trunculis, quam è piſcibus factæ. Πηλαμὶς è thynnorum genere thynnis, è qua delicatiſſimi cibi parari ſolebant Athen. l. 7. 8. REINES. *Catillum concagatum* tantiſper intelligo *congiarium*. Neque quem terreat deminutivum *catillum*. Nam, ſi *catinum* Gloſſæ eſt vas eſcarium immenſum, quidni *catillus* congiarius? Tres vero *congios* uno hauſtu ſiccavit Novellius Torquatus, ſpectante Tiberio. Plin. lib. 4. cap. 22. Aut *conchatum*. potuit enim fieri, ut ſaltem in margine varia arte eſſet incurvatum: quemadmodum videmus, vaſa, à propoſita forma, quoad exteriora, miris flexibus ſæpe recedere, ſicque una via ad conjecturam Cl. Schefferi, quod ſequitur *oxygonia* pro *oxycomina* legentis, muniretur, quippe τῷ *conchatum* alluderetur ſimul ad formam, & ad cibum. Novimus enim tot ludentis in conchis naturæ figuras orbiculatas, mucronatas, cuniculatas, reticulatas, de quibus Plin. lib. 9. cap. 33. vel ſimplicius *concharum*, quarum delicias deſcribit Athenæus lib. 3. In quibus omnibus locus ingenio Palamedis, is adeo & menſurarum repertor creditur. Hæc ſic in rapido tranſcurſu ab occupatiſſimo. Exſpecto vero novos Machaonas, Douzas, Wouwerios, Erhardos, &c. qui poſt præclaram Cl. Schefferi operam idem in tergendo hoc Fragmento præſtituri, quod illi in parte Satyrici dudum edita. Hic enim plurima laureola repoſita. Pro *congagatum* elegi *congiarium*, ne à notis literarum longius recederem. Exiſtimo autem, *catillum* hic minime talem, ſed vaſtum catinum ſignari. Quum & alias Petronio deminutis pro primis uti familiare, ut infra *cerebellum* pro *cerebro*, & plura alia, quæ pleraque congeſſit ſupra Reineſius. Quippe alveo impoſita *circumlata* fuere, pluraque plures inde ceperunt; & novimus, oſtreacea majus fere ſpatium occupare. *unde quidam*. Quidam, id eſt, ex oxygoniis illis *murices, echini*, &c. (per Syntheſin generis, non ad vocem, ſed ſenſum, reſpiciendo) utque quaſi intento digito hos monſtret. Potuiſſet etiam manere *quidem*. Salva ſemper meliore ſententia, in his omnibuſque aliis. HADRIANID. Et hic locus merito numerandus inter mendoſiſſimos. Primo proponam conjecturam meam, deinde videbimus de ſingulis. Caſtigabam igitur: *& catillum congcla* (hoc eſt conchiclæ) *tum pax! pelamides*. Pergit abjectiſſimos cibos enumerare. *conchis*, unde *conchicla* ſive *conchicula*, faba cum cortice ſuo decocta, edulium. Nota ſunt illa apud Juvenalem Sat. III. 293.

Cujus conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi vervecis labra, comedit?

Tum apud Martialem illa lib. V. epig. 40.

Cræſo divitior licet fuiſſem,
Iro pauperior forem, Charine,
Si conchem toties meam comeſſes.

Apud Naſonem in Faſtis lib. V. verſ. 509.

Stant calices: minus inde fabas, olus alter habebat.

Quæ ad conchem refer. Conchicla autem faba, faba integra, opponitur freſſæ fabæ. Et hæc quidem de *catillo conchicla*. Sequitur nunc (*pax*) *pelamides*. *Pax* interjectio eſt, qua Terentius & Plautus nonnumquam utun-

„improbiter nos pugno ſuſtulerunt: nam pernae miſſionem dedimus.

LXVII. „Sed narra mihi, Gai, rogo, Fortunata quare non recum„bit? [a] Quomodo? noſti, inquit, illam, Trimalchio, niſi argentum com„poſuerit,

[a] ENCOLPIUS.

utuntur. Vide Voſſium de hac interjectione lib. IV. cap. XXVIII. Pelamidum partus cordilla, teſte Plinio, ipſæ Pelamides, cum annuum exceſſere tempus. thynoi appellantur, piſciculus eſt ſale conditus. Hinc Juvenalis Sat. VII. 119.

——— Siccus petaſunculus, & vas
Pelamidum.

De conchicla tamen & variis ejus ſpeciebus videodus Apicius lib. V. cap. IV. HEINS. Forte, *pax Pegaſides*. Non ſecus etenim, ac ſi Muſa dictante cœnam Sciſſæ enarraſſet, hic ubi appoſita omnia enarratio ſpectat, ſilentium ſcilicet Muſis indicit, ne forte plus enunticnt, quam appoſitum. Nam *pax* interjectio eſt, quæ interponitur ad interpellandum vel truncandum ſermonem, ut notavit Scaliger ad Auſonium, & Voſſius loco jam indicato. GOES. Monſtri ſimilis hæc lectio. Forte in catillo hoc edulium quoddam fuit, quod liquidum, & ſtercoris ſpeciem referebat, unde facili mutatione legi poſſet *catillum concacatum:* quia autem hoc pronuntiaos cootra decorum peccare ſibi videtur, & nauſeam convivis creare, interjectiooe *pax Palamedes!* veniam fœditati huic precatur.

Oxicomina] Suſpicor, *oxigonia*, & de neſcio quo aculeato genere cibi, quale eſt, quod tribulus vocatur, accipio. SCHEFFER. Legendum, *ſycamina:* ea vero mora ſuot: de iis Theophr. 6. hiſt. pl. 7. & Athen. lib. 3. REINES. *Tribulus*, herba aculeata, duplicis generis; de altera Ovid. lib. 3. Metam.

——— Lolium tribulique fatigant
Triticeas meſſes.

Et Virg. 2. Georg.

——— Lappa, tribulique, interque nitentia culta,
Infelix lolium & ſteriles dominantur avena.

Alterum nonniſi in amnibus naſcens, & aculeos condens. Nec credo inter lautitias, quæ hoc catillo oſtenduntur, habere locum. Conſule Plin. lib. 21. cap. 16. & Dioſcorid. lib. 4. cap. 15. oiſi per *tribulos*, *murices* intelligamus; murices oon eos, quos Graci à trinis cuſpidibus τριβόλους nuncupant, machinulas videlicet ferreas quaqua ſui parte prorectas, tres aculeos protendentes, ſed *murices concharum genus*, qui & buccina. Voſſius in Etymol. Plin. l. 9. c. 36. & c. 33. *Murices*, conchæ aculeatæ; à quibus prædictæ machinulæ ferreæ ſic nominatæ. Innuunt id verba Plioii de conchis loquentis lib. 9 cap. 33. *Quibuſdam vertex muricatim intortus, margine in mucronem emiſſo*. Idem de pernæ concharum genere lib. 32. cap. ult. *Cibum venantur, dentes in circuitu marginum habent pectinatim ſpiſſatos*. Et notum quid de Lacone Ælianus lib. 3. echinum una cum aculeis deglutiente, & cooquerente referat: *O ſceleſtum*, exclamabat, *edulium*, *neque ego nunc te ceu mollis animi dimittam*, *nec poſthac iterum ſumam*. Non igitur fruſtra concharum oſtreorumve ſpecies unguium, pectinum, pinnarum, muricum, erioaceorum, & id genus nominibus inſigoitæ; nimirum, quod quaſi pugno imperite aut avide veſcentes *tollant* & repellant. *Cochlea* quæ præcedunt ex genere ſunt concharum, domicilio ſeſe jam exſerentium, duobus corniculis protenſis, jam condentium. Plin. lib. 9. cap. 32. 33. *Limaces* dicuntur Varroni lib. 5. de L. L. & Colum. lib. 1. Aliis limaces nudæ ſunt, non conchis incluſæ. Etiam infra earum mentio *fiet*; quin & io hoc Fragmento in epidipnide Trimalchionis: *Ingenioſus cocus in craticula argentea cochleas attulit*. *Oſtrea* (in quibus forlan *echinus* ſeu erinaceus), & *concha*, differunt tantum teſtis aſperis, & glabris, utraque dura, & generaliter idem, Ovid.

Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis.

Gloſſæ: *Oſtreum*, *conchylium* (à *concha*) HADRIANID. Obſerva alveum poni pro vaſe ligneo concavo, quomodo apud Livium, & Naſonem in Faſtis, *alveus* dicitur, quo Romulus & Remus expoſiti. Nam vas illud, quo apes mellificant, *alvum*, non *alveum* dici oportere, vetuſtiſſimi Codices fidem faciunt, in quibus *alvus* ſemper nominatur, *alveus* numquam. *Alveus* ergo hic *vas*, *in quo manducatur*, ut Scholia Juvenalis antiqua interpretantur. *Oxycomina* ſive *oxycominia*, ut Plinio lib. XV. cap. 3. dicuntur, olivæ ſunt ſale conditæ. Sic oxygarum & ſimilia apud antiquos. HEINS.

Pugno ſuſtulerunt] Puto innuere, ſactu prædicti cibi quoſdam fuiſſe læſos. Verba quomodo emendem haud iovenio. SCHEFFER. Lego, *Unde quædam*, nimirum de moris, *etiam improbiter nos pugno ſuſtulimus*. *Improbiter*, id eſt, avidius & rapidius, quam modeſtos convivas decebat. *Pugno*, id eſt, πυγμῇ: quantum pugno, ἐπιλάβαν συγκλείουσι, comprehendere poteramus. REINES. Locus maniſeſte corruptus, quem tamen plerique taciti prætereunt. At is exigua mutatione, procul dubio, ita reſtituendus: *unde quædam*, *etiam improbiter*, *in os pugno ſuſtulerunt*. GOES. Nihil mutem. ſed ſenſum eſſe puto, Habinnam avide ad Alveum illum circumlatum manus extendiſſe, ſed aliquos ex reliquis convivis immodeſte pugnis illum prohibuiſſe & detruſiſſe, ne ex voto ſuo oxicominia poſſet capere.

Perna emiſſionem] Mendum Typographi ſic colles. *Perna miſſionem*. TILEBOM. Lege, *pernæ miſſionem*. SCHEFFER. Eleganter. Modus loquendi è ſpectaculo gladiatorio petitus. HEINS.

Quomodo noſti inquit illam] Diſtingue. *Quomodo? noſti*, *inquit*, *illam*, *Trimalcio*. HEINS. Recte Heinſius quo-

Digitized by Google

„poſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os ſuum non conji-
„ciet. Atqui, reſpondit Habinnas, niſi illa diſcumbit, ego me apocalo:
„& coeperat ſurgere, niſi ſigno dato Fortunata quater amplius à tota
„familia eſſet vocata. Venit ergo galbino ſuccincta cingillo, ita ut infra
„cerafina adpareret tunica, & periſcelides tortae, phoecaeſiaeque inauratae.
„Tunc

quomodo? noſti, inquit, illam. Quomodo ſæpius noſter utitur ſingolari modo, ut ſupra cap. XXXVIII. *Sed, quo modo dicunt, ego nihil ſcio* cap. 61. *Ibi, quomodo Dii volunt, amare cœpi Meliſſam*, hic poteſt ſuppleri quomodo rogas hoc, qui noſti ejus mores? BURM.

Argentum compoſuerit] Id eſt, decenti & eleganti ordine diſpoſuerit. & vaſa, quorum jam in convivio uſus amplius non deſiderabatur, ſed ablata erant, iterum incluſerit armariis. Eſt enim hic ejus verbi proprius uſus de rebus, quæ ordinantur & reſervantur. Unde Servius apud Virgilius lib. VIII. Æneid. verſ. 317.

Aut componere opes norant, aut parcere parto.

explicat *reſervare*, *ordinare*. Ad ornatum quoque ſpectat; quo ſenſu *crines componere* Virgilius, & Ovidius, *Togam* Horatius dixerunt. Ita mox cap. ſeq. *compoſita tunica*: hæc eſt ergo illa diligentia Matrisfamiliæ, quam mox Scintillæ jactat, & cujus excuſatione utitur, cur non diſcubuerit.

Reliquias] Proprie. Phædr. lib. I. fab. 22.

Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis.

Aquam in os] Vide ſupra cap. 41.

Me apoculo] Verbum hoc novum eſt, juxta cum multis, quæ habentur apud Petronium. Quo quidem ſignificatur, recedo à menſis & à poculis. Cæterum quid mirum, ſi Romano maxime vigente ſermone auſus ſit,

Signatum præſente nota producere nomen?

Sed obaudio, quoſdam hic aliter ſentire, & de una voce duas facere, cum Ellipſi, ut loquar cum Grammaticis, nempe figura, Arbitro noſtro perſamiliari. TILEBOM. In hoc quoque loco non parum ſe exercuerunt homines eruditi. *Apoculo* opinor corruptum eſſe ex *apoceplo*, id eſt, *ab hoc eplo* vel *epulo*. In ſuperioribus quoque *peculo* pro *epulo* legebatur cap. præcedenti. *Habuimus tamen in primo porcum poculo coronatum. Ego me ab hoc epulo* ſcilicet recipiam. Erat enim nefas menſas relinqui. De quo videndus Scaliger ad Feſtum in *Migrare*. Tales loquendi plures modi in hoc fragmento, ut infra cap. LXX. *Si praſinus proximis circenſibus primam palmam*, nempe. conſequatur. ſupra: *Ego & tu ſponſiunculam*. Aliaque id genus complura. HEINS. At ſi quid conjectura aſſequi poſſum, ſcripſit Petronius: *Ego me ἀποκλίνω*. Sic mox. *Dumque ſic coharent, Habinnas furtim conſurrexit*. GOES. Scribendum puto *apoculo*, verbo a poculis ficto, ut ſupra cap. 62. *Orcus Apoculamus*. Vellet forte tamen aliquis *apologo*, quo verbo utitur Seneca, Petronio noſtro æqualis Epiſt. XLVII. ſed ego præfero *apoculo*, quod huic parti convivii accommodatum, jam enim comiſſabantur. & poculis indulgebant fere ebrii hi comiſſatores. BURM.

Signo dato] Vide ſupra cap. 34.

Galbino] Viridi, luteo, χλωρῷ. Hinc apud Juvenalem, *aut galbina raſa*. Salmaſius prolixe de colore hoc in magno opere. SCHEFFER. Vide Salmaſ. ad Lampr. Alexandr. Sever, cap. XLI. & Vopiſc. Aurelian. cap. XXXIV.

Cingillo] Philoxenus. *Cingillum*, στρόφιον, ζώνιον. Aliud Lexicon vetus. *Cingillum*, ζωνάριον. Legitur & in Gloſſis Tullii Tyronis p. 158. Habes ad hoc exemplum *vaſcillum*, apud Macrobium, pro parvo vaſe. SCHEFFER.

Ceraſina] Sic cap. XXVIII. eſt *cingulum ceraſinum* oſtiarii. *Ceraſinus* autem color à ceraſo, ut à cera cerinus: à praſo praſinus: eſt vero dilute ruber. SCHEFFER.

Periſcelides tortæ] De his Reineſius. *Periſcelia Tertulliano ornamenta illa, armillæ, orbiculi, annuli circa crura feminarum fluitantes plebejis ex argento fuere Plin. l. 33 c. 12. Perſis, Medis, & Aſianis aliis, ψέλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ex oſſibus albis piſcis cujuſdam confecta, & prælata aureis è Charetis. Mityl lib. 7. Hiſt. Alex. Athen. lib. 3. potioribus Græcarum Romanarumque & Fortunatæ, ut patet è ſequentibus, ex auro. Quare ſine dubio pravum eſt* τὸ tortæ, *& legendum totidem ſimilibuſque brevibus literis* aureæ *prorſus ut ſupra* veram *ſcripſerat, pro* ceream. *Qui tortas defendere volet, non dicet materiam, qua tamen hic vel maxime attenditur. Vincula vero pedum, quæ ſimiliter ex auro, nimirum textili, ſeu per fila intorto, ſunt habenæ, quibus ſolearum vel calceorum anſæ conſtringebantur. Athen. lib. 12.* Χρυσοῖς ἀνασπαστοῖς *(niſi* ἀνασπαστὰ *petinis ſunt) vocat, quibus Parrhaſius pictor τῶν βλαυτῶν τὰς ἀναγωγίας adſtringebat, aliud igitur à cruralibus circulis, qui ex auro ſolido fuſi ductive.* Hæc Reineſius, ſed ſine aliqua neceſſitate. Quis enim cogitare poſſit, periſcelides argenteas in Fortunata, tam divite ac opulenta, uxoreque ejus, qui id agebat unice, ut divitias ſuas omnibus oſtentaret. Itaque mox quoque *armillæ craſſiſſimæ* nominantur, abſque mentione materiæ, quarum tamen eadem plane fuit ratio, quæ periſcelidum. Voluit nimirum aliquid haud vulgare in eis notare, quo non pertinebat, ſi dixiſſet aureas, idem factum in periſcelidibus. Ex, quod fuerunt aureæ, hoc commune habue-

,, Tunc ſudario manus tergens, quod in collo habebat, adplicat ſe illi ,, toro, in quo Scintilla Habinnae diſcumbebat uxor, oſculataque plau- ,, dentem, Eſt te, inquit, videre? Eo deinde perventum eſt, ut Fortu- ,, nata armillas ſuas craſſiſſimis detraheret lacertis, Scintillaeque miranti ,, oſtenderet. Ultimo & periſcelides reſolvit, & reticulum aureum, ,, quem ex obryzo eſſe dicebat. Notavit haec Trimalchio, juſſitque ,, adferri omnia: &c., ^a Videtis, inquit, mulieris compedes? Sic nos bar- ,, calae

a TRIMALCHIO.

runt cum multis, at quod *torta*, hoc prorſus ſingulare, quia vulgo erant ſimplices ac leves, cum contra tortæ funium referrent ſpeciem, ſtriis per ambitum ductis. SCHEFFER. Nota, & has Romanis fœminis in uſu fuiſſe, quod à Lydia, unde Etruſci originem trahunt, videntur mutuatæ. Omphalæ certe, Herculis amoribus, periſcelides Naſo in Faſtis & Seneca in Tragædiis aſſignant.

Crura diſtincto religavit auro.

Ubi obiter moneo ſcribendum, *diſtento auro*. Diſtendebantur periſcelides Omphales, cruribus Herculeis jam cratlis aptandæ. Quem locum alibi pluribus illuſtramus. Interim Naſonem audi: is conjecturæ noſtræ ſubſcribit:

Fregerat armillas, non illa ad brachia factas
Scandebant magni vincula parva pedes. HEINS.

Phæcaſiaque inaurata] Mallem, *phæcaſiaque inaurata*. Græcum enim genus calciamenti eſt. At his eſt *Φαικάσιον*, ut ex Heſychio, Polluce, etiam Plutarcho, novimus. Qui poſtremus facile oſtendit, non modo ruſticum, quod Heſychius volebat, ſed civicum urbanumve fuiſſe, quando tribuit Antonio per Gymnaſia una cum pallio ambulanti. Seneca commemorat in philoſopho, eoque Pythagorico, l. VII. Benef. c. 21. Appianus in Sacerdotibus Alexandrinis, ut virile magis, quam muliebre, fuiſſe appareat. Quo cum convenit, quod in Petronii exculis legitur. SCHEFFER. Vide infra cap. 82.

Adplicat ſe illi toro] Petronianum verbum, ſupra cap. XXII. *Alii parietibus applicitis.* cap. CXXVI. *Lateri meo applicat mulierem.* infr. cap. XCI.

Eſt te, inquit, videre] Reineſius: *ſupple, dulce vel volupe eſt te videre. Abſorpſerat librario oſcitante vox*, plaudentem, τὸ dulce, *vel* volupe, *in quibus eadem pene littera, alio ordine.* Omnia hæc ſunt fruſtranea. Formula eſt cum admiratione quadam compellantis aliquem, poſt diuturnam abſentiam; nec deſiderat quidquam. Colloquium vetus ſcholaſticum. *Et tenuit eum, & reſalutavit, dicens: Eſt te videre? quid agis?* Sententia, daturne tandem nobis facultas tui videndi? SCHEFFER. Recte Schefferus: Eſt enim idem, ac *licetne te videre?* vide Heinſ. ad Ovid. II. art. amand. verſ. 28. & Schulting. ad Senec. Suaſor. III. Heinſius in margine codicis ſui conjecerat legendum *eſtne inquit te videre?* Sed nihil opus; eſt enim hæc formula, non tam rogantis, quam accuſantis neglecti officii amicam, quam diu non viderat.

Τὸ deinde] Lego, *eo deinde*. GOES.

Craſſiſſimis] Suſpicor ſcribendum *craſſiſſimas*, ut reſpiciat, *armillas*. maxime cum mox ſequatur de pondere. SCHEFFER. Quid ni talibus ambubajis, quam de mactra depſentem Trimalchio conſortem aſſumſit? Ut in fine Fragmenti liquebit. HADRIANID.

Oſtenderet] Egregium Satyrici noſtri ingenium hæc produnt, qui muliebris vanitatis & jactationis inter æquales mores exprimit. & ita ſæpe mulieres, annulos, gemmas, & alia ornamenta, quibus erant cultæ, oſtendiſſe legimus; imo amatores, per cauſſam videndi hæc, tetigiſſe amicarum manus, inter artes amatorias refert Tibullus lib. I. eleg. VII.

Sæpe velut gemmas ejus ſignumve probarem,
Per cauſſam memini me tetigiſſe manum.

Ubi videantur, quæ Eruditiſſimus Brouckhuſius illuſtrando huic argumento contulit. BURM.

Et reticulum aureum, quem ex ſobruſſa eſſe dicebat.] Lege: *qua ex obryzo eſſe dicebat.* Ut etiam referatur ad perſicelides. Nam reticulum eſt generis neutrius. De reticulo aureo apud Juvenal. Sat. II. 46.

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.

HEINS. Vid. Salmaſ. ad Alex. Sev. cap. XLI. & obſerv. ad jus Attic. & Roman. pag. 161. Nihil vero opus hic τὸ *quem* loco movere, nam & *reticulus* eſt apud Plin. lib. XII. cap. 14. *Subligaria ſignantur artifici, perſona adjicitur capitis, denſuſque reticulus.* BURM.

Ex ſobruſſa] Lego, *obruſſo*, id eſt, *obryzo*. Auri obryzi, velut optimi puriſſimique, mentio frequens apud idoneos auctores. SCHEFFER.

Notavit hoc Trimalcio] Prorſus Petronianum hoc ſignificatione ſpectandi, obſervandi, animadvertendi. Sic infra cap. LXXIII. & cap. VI. *Non notavi mihi Aſcylti fugam.* Ita Valer. Fl. 2. Argon. verſ. 312.

——— *Procul validis Lemnon tendentia remis*
Arma notant.

Cic. 3. de Orat. lib. 9. ep. ad Pætum 16. de divinat. Gell. lib. 18. cap. 14. REINES.

Mulieres compedes] Lege, *mulieris*. TILEB. Corrige, *mulieris compedes. Sic nos baceli deſpoliamur.* De voce *baceli* alias dixi. *Deſpoliari* quoque notum Petronio. Sic enim in editis: *deſpoliatus ergo retro ad diverſorium tendo.* Per *compedes* indignabunda ironia intelligit annulos dictos. Manilius lib. V. verſ. 519.

Et

„calae deſpoliamur. Sex pondo & ſelibram debet habere ; & ipſe nihilo minus habeo decem pondo armillam , ex milleſimis Mercurii fa„ctam

Et pedibus niveis fulſerunt aurea vincla. SCHEFF. Philoſtr. ep. ad uxorem: Ὁ γὰρ καλλωπισμὸς ἐπιμεμπτὸν. & αἱ χρυσαῖ πέδαι Θαΐδ@, καὶ Ἀρισταγόρας, καὶ Λαΐδ@, φάρμακα. REINES. Lege *muliebres compedes.* HEINS. Iterum Satyricus non omittit hanc inſanam mulierum luxuriam notare, & Trimalchioni, qui ipſe diffluebat lautitiis, ridiculi cauſſa hanc cenſoriam orationem tribuere. Plinius lib. XXXIII. cap. 3. *Habeant fœminæ in armillis digitiſque totis, collo, auribus, ſpiris. diſcurrant catenæ circa latera,* &c. Et cap. XII. *Argentum ſuccedit aliquando & auro, luxu fœminarum plebis compedes ſibi ex eo facientium, quas induere aureas, mos tritior vetat.* Sed gravior illa Virginum Chriſtianarum objurgatio apud Cyprianum de Habitu Virginum. *Non inferantur auribus vulnera, nec brachia includat aut colla armillis & monilibus catena pretioſa, ſint à compedibus aureis pedes liberi.* BURM.

Sic nos barcalabe ſpoliamus] Trajectionem ſyllabæ *be* commiſit librarius, ut frequenter, & è venuſto eruditoque monſtruoſum effecit. Vera ſcriptura *berbeculi:* quaſi diceret Trimalcio: Sic nos ſimplices & mulierarii à dominabus noſtris, immodicorum ſemper affectuum, ſuperbis & ſumtuoſis, illudimur & emungimur: adi Phædrum fab. 33. Quin ad augendam turpitudinem nomine fœminini generis *berbecula* uſus videri poteſt; prorſus ut Poeta Ἀχαιΐδες οὐκ ἔτι Ἀχαιοί; Soſſius Antigonum regem ignavum victum & ſupplicem Ἀντιγόνην & Horat. I. Sat. 8. Pedatium Equitem mollitie infamem *Pedatiam* adpellavit. *Vervex, berbex,* cap. LVII. *vervecolus, berbeculus,* cap. XXXVII. ὡς ὑποκοριστικὸν denominatio eſt, ut & *pecus,* oblivioſi, ſtupidi, & ſtolidi. Talis apud Plautum in Perſa Act. 2. ſc. 2. *verveceum caput.* Adhæc habet etiam ſignificationem mulieroſi, exoleti tamen & inefficioli: quo ſenſu Plautus in Caſina Act. 3. ſcen. 2. *verveces vetulos* dixit, Arnob. lib. 5. Jovem *verveceum,* cum libidinoſum & ſtuprorum adulteriorumque flagitiis intentum vellet, notavit. REINES. Lege, *ſic nos babecali deſpoliamur.* Quod verbum & ſupra occurrit cap. 47. *Quemvis ex iſtis babecalis in ruta ſolum conjiciet:* & nobis conſervavit unicus ille regius Arnobii lib. IV. Nam à vulgaris editionibus, ſi unam excipias Leidenſem, quam Salmaſius recenſuit, neſcio quo fato, juſſum eſt exulare. Locum Arnobii ecce: *An uxore contentus haud una, concubinis, pellicibus, atque amiculis delectatus, impatientiam ſuam ſpargebat paſſim, ut babecali adoleſcentes ſolent.* De Jove ſermo eſt, ubi repoſuerunt: *uti Bacchari adoleſcentes ſolent.* Forte ſcribendum utroque loco, tam Petronii, quam Arnobii, *Babaculi,* ut ὑποκοριστικὸν ſit à *Baba* homine ſtolidiſſimo Claudianorum temporum, cujus ſemel iterumque fit mentio apud Senecam, ut ep. XV. *Quam tu nunc vitam dici exiſtimas ſtultam? Baba & Ixionis?* Hunc & Claudium ſub unum idemque fere tempus mortuos idem Apocolocuntoſi teſtatur. *Aperit tunc Clotho capſulam, & tres fuſos profert. Unus erat Augurini, alter Babæ, tertius Claudii.* HEINS. Non auſus fui mutare lectionem codicis Traguerienſis, quamvis quid vocis ſit non intelligam. retulit eam du Cange in Gloſſarium ſuum, ſed nulla addita interpretatione. idem Gloſſario Græco ex Conſtantino de adminiſtr. imperio cap. 21. notat Michaelem quemdam *Barcalam* dictum, quaſi βάρκας ἐλάτην, ſed hoc cognomen huc nihil facere puto. Celeberrimus vero Grævius, in notis ad Iſidori Gloſſarium in voce *Baburrus,* tam hic, quam ſupra cap. 47. mavult *babecula.* BURMAN.

Debet habere] Superiora requirunt, ut legamus, *debent.* SCHEFFER. Pro *habet.* Martialis Apophoretis epigr. XCV.

Grandia ne viola parvo Chryſendeta mullo:
Ut minimum libras debet habere duas. HEINS.

Legendum puto *debent habere.* Quoniam non reſpicitur ad armillam ſolam, ſed & ad reliqua hic recenſita. Imperator Valerianus, ut auctor eſt Treb. Pollio, in maxima liberalitate Claudio dederat brachialem unum unciarum ſeptem. Et tamen Trimalchio decem pondo armillam, pro ut ejus requirebat faſtus, ſibi fieri fecit. GOES. Neſcio, cur mutatum velint viri docti, cum omnia in Trimalchionis ſupellectile ponderoſa, & extra communem modum ſint; ita *cochlearia ſex libras pendentia* vidimus c. 33. *Lancem centenariam* c. LIX. & ſimilia: eodem modo, ut armilla Fortunatæ reſponderet ceteræ luxuriæ, debebat habere ſex pondo & ſelibram. Et licet vix tam graves alibi armillæ occurrant, in earum tamen mole & pondere mulieres laſciviſſe indicio eſt, quod compedibus & catenis compararint, & brachia incluſiſſe dicantur, ut paulo ante ex Cypriano & aliis vidimus. Deinde libertini faſtus homo, poſtquam reprehendiſſet hanc mulierum inſaniam, addit παρὰ προσδοκίαν, ſe nihilominus habere armillam decem pondo. Quæ Satyrici noſtri ingenium & feſtivitatem egregie produnt. BURM.

Milleſimis Mercurii] Hæ an alibi milleſimæ occurrant, ego me neſcire fateor. Deliberent hic eruditi. SCHEFFER. Mercurio inprimis devotus erat Trimalcio; patet è cap. XXIX. & LVIII. ubi Cleponem propitium, ſive invocat, ſive optat. Exercebat enim mercaturam & fœneratoriam; cap. LXXVI. Illæ igitur *milleſima Mercurii* recte exponentur de uſuris infra unciarias, ſeu minimo fœnoris modo, eo nimirum, quo milleſima ſortis pars quot menſibus ſolvitur, ut in centeſima pars capitis centeſima die menſtrua præſtatur à δανειζομένῳ, id eſt, duodeni annui pro centenis,

„ctam [a] Ultimo etiam, ne mentiri videretur, ſtateram juſſit adferri, & „circulatum adprobari pondus. Nec melior Scintilla, quae de cervice „ſua capſellam detraxit aureolam, quam Felicionem adpellabat, inde „duo crotalia protulit, & Fortunatae invicem conſideranda dedit: &, „Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora. [b] Quid? inquit „Habinnas, excatarriſſaſti me, ut tibi emerem fabam vitream. Plane, ſi „filiam

[a] ENCOLPIUS. [b] HABINNAS.

tenis. Seneca 3. de Ira cap. 33. *uſuram haud milleſimam* dixit, quæ milleſimam non attigiſſet, eſſetque ideo omnium leviſſima. Quia vero armillam, & quidem decem pondo, è milleſima parte ſortis confectam eſſe jactat, eo ipſo ſummæ capitalis pecuniarum aliis creditarum immanis dominum ſe oſtentat. Cui enim è milleſima uſura, quæ in mille menſibus ſortem æquat, decem pondo exierunt, ei è centeſima, quæ in centum menſibus par ſit ſorti, mille pondo auri provenient. Hoc de milleſimis Mercurii apud me certum eſt, de eo exiſtimet tamen quiſque, ut lubet, licet. REINES. Non puto, hæc de uſuris intelligi poſſe, ſed de voto milleſimarum ex quocumque lucro; ut decimæ erant vulgares, quas Herculi vovebant. v. Plutarch. Quæſt. Rom. XVII. Ita noſter Mercurio, Deo negotiantium, tantum milleſimas voverat, & poſtea, ut videtur, Deum adhuc defraudans, inde ſibi armillam fecerat. Ingens vero lucrum feciſſe oportet, qui ex milleſimis decem pondo armillam fecerat. Viceſimæ Apollini datæ meminit inſcriptio nuper publicata, à viro Doctiſſimo Joanne Vignolio, inter ſelectas inſcriptiones, quas eruditiſſimæ explicationi Columnæ Antonini Pii ſubjecit pag. 339.

M. MINDIOS. L. FI.
P. CONDETIOS. VA. FI.
ſc
AEDILES. VICESMA. PARTI.
APOLONES. DEDERI.

Circulatum] hic egregie falſus ſum, aut, vice *circulatum* poni debet, *ſingulorum*. TILEBOM. Rotundum, circuli in modum formatum, vix puto hic *circumlatum* legendum. HADRIANID. Scribe *circumlatum*. ſupra cap. LXVI. *In alveo circumlata ſunt oxycomina*. Et cap. XXXV. *circumferebat puer Ægyptius clibano argenteo panem*. Martialis lib. III. epig. 17.

Circumlata diu menſis ſcriblita ſecundis. HEINS. For. *Circulatim*.

Capſellam] Capſulam, ſic dictam, ut apud Plautum *ciſtella*, unde nomen *ciſtellaria* eſt factum. *Capſellas* habes apud Ulpianum l. 12. ff. de Inſtruct. vel Inſtrum. leg. SCHEFFER.

Felicionem] Obvium id nomen in antiquis inſcriptionibus, vernis & libertis impoſitum, propter bonum, ut puto, omen, ut ita ſupra Larum unum vidimus vocatum cap. 60. Heinſius tamen in margine libri ſui annotaverat, forte *filicionem*, ut *patera filicata* dicuntur à ſculptura.

Crotalia] Plinius lib. IX. cap. 35. de unionibus. *Hos digitis ſuſpendere, & binos ac ternos auribus, feminarum gloria eſt. Subeunt luxuriæ ejus nomina & tædia exquiſita perdito nepotatu: ſiquidem cum id fecere, crotalia appellant, ceu ſono quoque gaudeant, & colliſu ipſo margaritarum.* Unde videmus à ſimilitudine ſoni, quem crotala edunt, ita dictas margaritas. Pari modo *Tympania* dicta à forma *Tympani*, teſte eodem Plinio, & JCto in leg. XXXII. §. 8. ff. de auro & arg. leg. ſimilis luxuriæ inſtrumenta ſunt Elenchi & Cylindri: de quibus omnibus accurate egerunt Caſp. Bartholinus de inauribus veterum, & Meurſius de luxuria Roman. cap. V. invehitur in hanc mulierum inſaniam Cyprianus de Habitu Virginum. *An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus innocens adhuc infantia, & mali ſecularis ignara, crucietur, ut poſtea de aurium cicatricibus & cavernis, pretioſa grana dependeant gravia, etſi non ſuo pondere, tamen mercium quantitate?* BURM.

Invicem] Lege *in vicem*. TILEBOM. Vide ſupra ad cap. 12. ubi & de voce *conſiderare* egimus.

Et domini] Lege, *hac domini*. GOES.

Excatarrizaſti me] Verbum Petronii, id eſt, *obtudiſti*, catharrum induxiſti importunis tuis petitionibus. Quidam fortaſſe vellent, *excarnificaſti*, Comicis Poëtis verbum familiare; aut *exanimaſti*, tuis ſcilicet querelis. TILEBOM. Verbum hoc, ut ſuſpicor, formatum eſt à καταῤῥιζόω, id eſt, radices ago, ut *excatarriſſare* ſit, radices extrahere, hocque velit lucus, tu hoc impendio, quod faciendum mihi fuit in iſta crotalia, omnes pecuniarum vires abſumſiſti mihi. Niſi malis derivare à καταῤῥέω, quaſi diceret, omnem ſuccum & humorem irriguum abſtuliſſe. SCHEFFER. Familiare hoc habet ſcriba Dalmata *x* pro *c*, *ce*, *ſ*, *ß* pingere: ſic ſupra cap. XLV. & LXII. Hic igitur legam, *Ecce battariſaſti me*. Βατταρίζειν eſt impedite loqui, garrire, effutire, quæ tegere oportebat: utitur Cic. 6. Attic. 5. quod ante dixerat ἀλογιζόμενον παραφθέγγεσθαι, inconſiderate eloqui: ſignificat etiam fraudulenter agere. Βάτταρος, βατταρίς, vulpes. Hoc autem dicit Habinnas; importunis tuis flagitationibus extorſiſti, Plautino verbo, exterebraſti, vel etiam, lingua aſſentatrice, adulatoria tua arte eo me perpuliſti, ut emerem tibi iſta κοροκόσμια nugalia,

Digitized by Google

,,filiam haberem, auriculas illi praeciderem. Mulieres ſi non eſſent, ,,omnia pro luto haberemus. nunc hoc eſt caldum mejere, & frigidum ,,potare. ᵃInterim mulieres ſauciae inter ſe riſerunt, ebriaeque junxe- ,,runt oſcula: dum altera diligentiam matrisfamiliae jactat, altera deli- ,,cias, & indiligentiam viri. dumque ſic cohaerent, Habinnas furtim ,,conſurrexit, pedeſque Fortunatae correctos ſuper lectum immiſit. Au! ,,au! illa proclamavit, aberrante tunica ſuper genua compoſita. Ergo ,,in

a ENCOLPIUS.

galia, precioſum vitrum cap. LV. margaritas, quas à pertuſo auriculæ lobo ſuſpenderes. Vid. Sen. 7. de benef. cap. 9. REINES. Verbum plebejum, à Græco ἐκκαθαίρω. Sic apud Senecam *apologare* ep. XLVII. ex ἀπολέγειν, & LXVI. *malaciſſare* ex μαλακίζειν, vel μαλάσσειν. *plaſſare*, apud Apicium lib. II. cap. I. ex πλάσσειν. Item ex κωμάζειν *commiſſare*, ex πιτίζειν *pitiſſare*. HEINS.

Fabam vitream] Sic per indignationem quaſi vocat *crotalia* prius dicta, id eſt margaritas certas, ſic à ſono, quem edebant colliſæ, vocatas, ut eſt apud Plinium lib. IX. cap. 35. SCHEFFER. A forma ita unionem non verum, ſed vitreum dictum. De quo vide viros doctiſſimos ad Pollion. Gallien. cap. XII. BURM.

Si filiam haberem auriculas illi præciderem] Nimirum oneroſæ ſumtu futuræ, ſi auriculis utrimque bina vel terna patrimonia, ſecundum mores publicos, vellet dependere. REINES.

Omnia pro luto haberemus] Forte, *omnia ea pro luto*: Non enim hæc ad alia, quam ad mundum muliebrem, referenda ſunt. GOES.

Caldum mejere & frigidum potare] Significat, potiora erogari, quam acceperis. At, qui? Plurimum, vult dicere, expenditur in ornamenta muliebria, quum minus acceperis in uxore, quam innuit exigua dote concomitari. Sed, inquies, an aquâ potius eſt lotium? Non ita comparatio inſtituitur, ideoque nec horum verborum meminit, ſed calidi & frigidi. At frigido caldum, qua tale, eſt potius, utpote naturæ convenientius. Si vero quis etiam ipſum lotium aquamque reſpici exiſtimaverit, ſumtum id verbi à fullonibus videbitur, quibus majori in pretio eſt lotium, quam aqua, utpote quo caldo veſtes ſordibus recte mundant, cui rei tantundem aqua frigida confert neutiquam. GOES. Similitudo à fullonibus ſumta, qui, calidam ut mejunt, ita frigidam potant. Calidum autem lotium illis pluris eſt, utpote qua veſtes ſordidas mundant, quam aqua frigida, quam potant, & minori opera quam lotium comparatur. Ita vult dicere, pluris eſt, quæ in uxores expendimus, quam ea, quæ ad nos deferunt. IDEM.

Saucia] Vino, an, quod magis credo, his Habinnæ dicteriis tactæ læſæque? SCHEFF. Aut etiam ſauciæ amore, HADRIANID. Id eſt, ebriæ: ne bis idem dicat, variavit vocabulum. Martialis lib. III. Ep. LXVIII.

Hinc jam depoſito, poſt vina roſaſque, pudore,
Quid dicat, neſcit ſaucia Terpſicore.

Juſtinus lib. I. cap. 8. ut è libris ſcriptis jam caſtigatum eſt à Bongarſio: *Omiſſis hoſtibus inſuetos Barbaros vino ſe onerare patitur. Cognitis his, Cyrus, reverſus per noctem, ſaucios opprimit.* Et lib. XXIV. cap. 8. *Heſterno mero ſaucius.* HEINS.

Matriſfamilia] Scribe *matriſfamiliæ*. TILEBOM. & SCHEFFER. Non ſatis aſſequor, quid velit per illam diligentiam. HEINS. Mihi hanc velle opinor, quam Trimalchio in Fortunata commemoravit paullo ante: *Niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os non conjiciet.* Hoc enim, quod Trimalchio de Fortunata jam prædicaverat, id ipſum jactabunda effert hic ipſa apud Scintillam. Dum autem hæc Fortunata, altera, nempe Scintilla, viri delicias & indulgentiam; ut jam pridem eſt reſtitutum loco ejus, quod antea legebatur, *& indiligentiam viri.* GOES. Satis patet hic intelligi ſtudium illud bene adminiſtrandæ rei domeſticæ, quam ſupra cap. 37. in Fortunata laudaverat. Et ita poſtea viri indiligentiam altera jactat, qui non frugalis & parci patrisfamilias, ſed negligentis & prodigi numeros impleret. Vide celeberr. Grævium ad Cicer. Epiſt. ad famil. lib. III. Ep. 8. Terent. Phorm. Act. V. ſcen. 3. *Quia pol mei patris bene parta indiligenter tutatur.* Plin. lib. II. epiſt. 6. *Cœnarem apud quemdam, ut ſibi videbatur, lautum & diligentem, ut mihi, ſordidum ſimul, & ſumtuoſum.* Cicer. Oeconomic. princ. *In re familiari laborioſior eſt negligentia, quam diligentia.* Nihil hic ergo mutandum, nec *indulgentiam*, quam Patavini hic ediderant, recipiendum. BURM.

Cohærent] Petronius cap. CXIV. *Ne ſic cohærentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumveniens cinxit.* SCHEFFER.

Correctos] Lege, *collectos*. TILEBOM. Scribe, *correptos*. SCHEFFER. Eleganter. Valerius Maximus lib. VI. cap. V. *Inclinatam à Volſcis aciem correxit.* HEINS. Vide ſupra ad cap. 43.

Au, au, illa] Corrige, *Ah, ah!* Habes ſæpe apud Comicos. SCHEFFER.

Aberrante tunica] Lege *aberratne tunica?* TILEBOM. Hæc ita diſtingui malim: *aberrante tunica ſuper*

„ in gremio Scintillae indecens imam rubore faciem ſudario abſcondit.

LXVIII. „ Interpoſito deinde ſpatio, cum ſecundas menſas Trimal„chio juſſiſſet adferri, ſuſtulerunt ſervi omnes menſas, & alias attule„runt, ſcobemque croco & minio tinctam ſparſerunt, &, quod num„quam ante videram, ex lapide ſpeculari pulverem tritum. Statim Tri„malchio: [a] Poteram, inquit, hoc fericulo eſſe contentus, ſecundas „enim habetis menſas; ſi quid belli habes, adfer. [b] Interim puer Alex„andrinus, qui caldam miniſtrabat, luſcinias coepit imitari, clamante „Trimalchione ſubinde: Muta: Ecce alius ludus. Servus, qui ad pe„des Habinnae ſedebat, juſſus, credo, à domino ſuo, proclamavit ſu„bito, canora voce:

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS.

„ [a] *Interea*

per genua. Compoſita ergo in gremio Scintillæ: cum nudata petulantia Habinnæ genua oſtendiſſet Fortunata, recollegit ſe, & in gremio ſuæ ſodalis reſedit. REINES. Convenit Naſonianis iſtis, arte amatoria lib. 3. verſ. 153.

Pallia ſi nimium terra demiſſa jacebunt,
Collige, & immunda ſedulus effer humo.
Protinus officii pretium, patiente puella,
Contingent oculis crura videnda tuis. HEINS.

Vide ad cap. præced. Ovidius.

Nec niſi compoſitam ſe prius illa videt.

Imam rubore faciem] Τὸ *imam* pravum eſt. SCHEFFER. Lege *indecentiſſimam*, id eſt, deformem, aliam a nativa, ob intenſum ruborem ἀπρεπῆ. Quid ſi *incenſiſſimam*, vel *intenſiſſimam*? REINES. Recte jam reſtitutum, *indecentiſſimam faciem*. HEINS.

Scrobemque] Legendum, *ſcobemque*. Lampridius in Heliogab. cap. 31. *Scobe auri porticum ſtravit & argenti, dolens, quod non poſſet & electri: idque frequenter, quacunque fecit iter pedibus*. SCHEFFER.

Croco] Macrob. lib. II. Sat. IX. ex Salluſtii fragmento, de Metello Pio: *croco ſparſam humum*, illo epulante, narrat. HEINS. Quantum in croci uſu, ſive aqua vel vino croco diluto, luxuriaverint veteres, docebit te egregie Vir illuſtris Ez. Spanhemius ad Callim. Hymn. in Apollin. verſ. 83. ubi de pluribus rebus, quæ croco tingebantur, uberrime agit. Trimalchio autem inviſitatæ elegantiæ homo minium ſcobi addidit.

E ſpeculari lapide] Hæc manifeſte ætatem Petronii produnt, cum Seneca ſcribat Epiſtola 90. *ſua demum memoria prodiiſſe ſpecularum uſum*; quare egregie Satyricus Trimalchionem inducit novæ & antea non viſæ luxuriæ adfectatione ſe venditantem. De lapide vero ſpeculari vide Panciroll. lib. 1. rerum deperditarum, ubi tamen male confundit cum ſpeculari Phengitem, ex quo Neronem templum Fortunæ Sejæ conſtruxiſſe refert Plinius lib. XXXVI. cap. 22. & qui Nerone principe demum repertus eſt. Unde efficere eſt, ſi Neronem traducere voluiſſet Petronius, illum Trimalchionem inducturum fuiſſe pulvere ex Phengite nuper reperto triclinium ſpargi juſſiſſe, quia jam uſu trita erat ſpecularis lapidis luxuria. Cæterum Plinius ibidem addit, *Inveniſſe quoque aliquos uſum hujus lapidis in ramentis, Circum maximum ludis circenſibus ſternendi*, quæ ramenta nihil aliud ſunt, quam pulvis hic tritus. Minio autem jam Circum conſtraverat Caligula, teſte Suetonio cap. XVIII. quod & Neroni tribuere Plinium notat ibi Torrentius. An autem adhuc hodie ſuperſit lapis hic, contra Pancirollum diſputat Fort. Licetus in Quæſitis per Epiſtolam lib. 1. p. 115. BURM.

Habetis menſas, ſi quid] Poſt, *menſas*, pingendus eſt aſteriſcus. Deſunt enim hic aliqua. SCHEFFER. Senſus & connexio cum ſuperioribus exigit omnino, ut legatur: *ſed ſecundas etiam habebitis menſas*. GOES. Nihil hic deeſſe puto. Sed, ut Goeſius recte notat, convertit in ſequentibus ſermonem ad puerorum adſtantium aliquem. Menſas autem ipſas jam tolli jubet, non ſolum fercula & repoſitoria, quæ ter quaterque jam ablata fuerant. Vide ſupra ad cap. 34.

Si quid belli habes, affer] Sermo Trimalchionis ad familiam. GOES. Proprie de menſis ſecundis, quibus *bellaria* inferebantur. Terent. Adelph. Act. IV. ſcen. 2. *Nam jam adibo, atque unumquodque, quod quidem erit belliſſimum, carpam*. Ubi Donatus, *proprie* belliſſimum *dixit, unde & hujuſmodi ad irritandam gulam cibi* bellaria *dicuntur*. Vide Scaligerum ad Feſtum in *bellaria*. BURM.

Clamante Trimalcione ſubinde, Muta] Puero imitanti luſcinias adclamat, ut hortator ſimul & correptor, ut canat melius. φιλομηλοκαύτηρος: *muta*, id eſt, emenda, fac melius. Sic Horat. 1. Sat. 10.

Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci?

ubi Porphyrion: *Mutat pro emendat*. REINES. Explicat Reineſius, *emenda, fac melius*. Mihi ſecus videtur, exigiſſe nimirum Trimalchionem à puero, ut ſubinde cantum ederet alium, atque alium, more Philomelæ,

[a] *Interea medium Aeneas jam claſſe tenebat.*

,, [b] Nullus ſonus umquam acidior percuſſit aures meas. nam, praeter errantis barbarie aut adjectum, aut diminutum, clamorem, miſcebat Atellanicos verſus; ut tunc primum me & Virgilius offenderit. Laſſus tamen cum aliquando deſiſſet, adjecit Habinnas: [c] Et numquid didicit? Sed [d] ego: ad circulatores eum mittendum audiebatur. Itaque ,, parem

[a] Servus. [b] Encolpius. [c] Habinnas. [d] Encolpius.

lomelæ, quæ vocem innumeris modis ſolet variare. SCHEFFER. Ut alias puer aves quoque imitaretur, voluiſſe videtur Trimalchio. HEINS.

Sedebat] At eorum fuit proprium, *ſtare*. Sen. III. de Benef. *Servus, qui cœnanti ad pedes ſteterat.* Sed nimirum inter ebrios hic omnia confuſa, ſervique liberorum morem induunt, de quo Ciacconius prolixe. SCHEFFER.

Interea Æneas, &c.] Quo ſignificare voluit Trimalchio, ad medium cœnæ tum tantummodo perventum fuiſſe, adeo ut reſtet & pars altera, quamvis jam ſatis ſuperque potus. GOES.

Acidior] Petronius cap. XXXI. *Paratiſſimus puer non minus me acido cantico excepit.* SCHEFFER.

Percuſſit aures] Eodem modo ut Plautus dixit Amphitr. Act. I. ſc. I. verſ. 177. *Vox aures meas verberat.*

Præter errantis barbarie] Locum hunc corruptum puto ita emendandum: *Præter errantis barbaria aut adjectum aut deminutum clamorem, immiſcebat Attellanicos verſus.* Sane, ſi *barbarie* legamus, in caſu ſexto, illud *errantis* non habet, quo referatur. Dein *abjectus clamor* quis ſit, nemo dixerit, nec, quomodo reſpiciat *deminutam adjectus* autem ei eſt oppoſitus, ſignificatque locus totus, voces editas clamore, alias mutilas, alias auctas aliquot literis, ut barbari nimirum ſolent. SCHEFF. Opinor, *recitantis barbare*. Nam, teſte Donato, barbariſmus æque conſiſtit in pronunciatione, quam in locutione. Gellius lib. XVI. cap. VI. *Legebat barbare inſciteque Virgilii ſeptimum.* HEINS.

Aut abjectum aut diminutum clamorem] Legendum puto *adſectum*, id eſt, inchoatum, ut continuato tenore eum non ad finem perduceret. GOES. *Adjectum* Munckerus quoque in literis ſuis ad Heinſium, qui ita in oram libri ſui conjecerat, quia ſequitur *diminutum*. Quod rectum cenſeo; ſed cum Traguriano codice *barbarie* ſcribendum quoque exiſtimo. Nam ille ſonus vel adjectus vel diminutus barbariem iſtam declarabat. Teſte enim auctore ad Herennium lib. IV. cap. 12. *Barbariſmus eſt, cum verbum aliquod vitioſe effertur.* Accommodate Quintilianus lib. I. Inſt. Orat. cap. 5. agens de barbariſmo, *tertium eſt illud vitium barbariſmi, cujus exempla vulgo ſunt plurima, ſibi etiam quiſque fingere poteſt; ut verbo cui libebit adjiceat literam ſyllabamve, vel detrahat.* Et in ſequentibus plura adjectionis & detractionis exempla adfert. Auguſtin. lib. II. de Relig. Chriſt. cap. 13. *Barbariſmus quid aliud eſt, niſi verbum non iis literis vel ſono enuntiatum, quod ab iis, qui Latine ante nos locuti ſunt, memorari ſolet.* Ex his patet, optime eloquentiæ leges Petronium noviſſe, cujus & tam egregia ubique præcepta tradit. BURM.

Ut tunc primum] Petronius iterum: *Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempſi.* Alibi: *tunc primum bona fide pueri baſium dedit.* SCHEFFER.

Me & Virgilius offenderet] Malim, *memet Virgilius offenderit.* GOES. Quid opus mutatione, cum vel pueris notum ſit &, pro *etiam* millies ſumi, quare neque Patavini, neque eos ſecuti, hic *etiam* reponere debuiſſent.

Aliquando dediſſet] Corrige, *deſiiſſet*, vel *deſiſſet*. SCHEFFER.

Numquid didicit] Scribe, *numquid aliud didicit?* TILEBOM. Non opus adjectione, *diſcere* enim ſimpliciter poni ſupra docuimus cap. 47.

Mittendo, audibant] An melius, *mittens, bene audiebat.* TILEBOM. Hæc corrupta ſunt. Quid? ſi: *Sed ego, ad circulatores eum mitte.* Cætera non eluo, & ſequentia teſtantur, eſſe mutila. *Circulatores* ſunt, qui clamore magno in circulis multitudinis carmina recitant, aut res venditant. Gloſſæ *circulator*, ὁ χλαγωγὸς, ἀγύρτης. SCHEFFER. Cenſet Reineſius, cuncta hujus loci fore integra bonaque, ſi legatur, *mittens gaudebam.* Verum haud perſuadet. Præcedit nempe, *ſed ego*, quod oſtendit, aliam hic loqui perſonam, eamque Habinnæ, interroganti, *numquid didicit?* reſpondere. Fuit autem ſervus, de quo Habinnas interrogabat, proprius Habinnæ. Quare, qui reſpondet ei, non poteſt dicere ſe miſiſſe ipſum, & iccirco eſſe gaviſum. Mallem ego locum ita legere. *Sed ego: ad circulatores eum mitte, id audiebatur, itaque parem non habet.* Senſus eſt, Habinnam quæſiviſſe, utrum non recte didicerit ſervus artem: Reſpondiſſe paulo ſubmiſſiore voce quendam ex convivis, qui eam artem parum probabat, mitte eum ad circulatores potius. Hoc reſponſum contra, quam ſperaverat, eſſe exceptum ab Habinna, nam per indignationem repoſuiſſe, at ipſe parem non habet. Sunt omnia negocio convenientiſſima & apertiſſima: poſtremo, Lectioni MS. Dalmatici proxime inſiſtentia, quæ talis: *Sed ego ad circulatores eum mittendo*

audie-

„ parem non habet, ſive muliones volet, ſive circulatores imitari. deſpe-„ratus valde ingenioſus eſt. [a] Idem ſutor eſt, idem cocus, idem piſtor, „omnis Muſae mancipium. Duo tamen vitia habet, quae ſi non habe-„ret, eſſet omnium numerorum: recutitus eſt, & ſtertit; nam quod „ſtrabo-

a HABINNAS.

audiebatur, itaque parem non habet. SCHEFF. Exiſtimem, ſic diſtinguendum, & legendum. *Sed ego: ad circulatores eum mittendum audiebam. Itaque.* &c. Quæ eſt reſponſio Encolpii. Sic ego, antequam MSm Roma afferretur. HADRIANID. Locus, ſi quis alius, mendoſiſſimus, de quo ita cenſemus: *Circulatores* hic dici eos, qui in circulo ſua recitant. Nam & hanc ejus vocis ſignificationem eſſe Acron annotat ad illud Horatii Art. Poet. 136.

Nec ſic incipies, ut ſcriptor Cyclicus olim.

Ita enim ille ad hæc. *Cyclicus Poëta eſt, qui ordinem variare neſcit, qui carmina ſua circumfert, quaſi circumforaneus.* Hoc primum: deinde emendo, *ad circulatores eum mitte, tundendo adjutabitur. Tundendo,* id eſt, iterum iterumque monendo. Donatus ad Terentii Hecyram: Act. 1. ſc. 2. *Tundere eſt ſæpius idem repetere. tranſlatio à fabrorum malleo. Adjutare* autem ſive *adjuvare*, etiam pro corrigere veteres uſurpavere. Cicero ad Atticum: *ſed ferendus tibi in hoc meus error. ferendus? imo vero etiam adjutandus,* Id eſt, corrigendus eſt. GOES. De *circulatoribus* egimus ſupra cap. XLVII. Locus autem hic fœde depravatus. Apparet tamen, Habinnam velle, ſervum hunc nullo magiſtro uſum, ſed quotidie circulatores, qui ſimilibus ludis oblectabant populum, frequentando, ſponte profeciſſe, & expreſſiſſe eorum ludicra. Quare forte refingendum. *& numquam didicit, ſed ego ad circulatores eum mittendo, erudiebatur.* Inſolens quidem illa locutio, & cui multa deficiunt, *ego eum mittendo erudiebatur*, ſed jam tot ejus generis in hoc convivali confabulatione vidimus, ut nemini mirum videri debeat. Si quis *numquid* velit retinere per me licebit, ſed convenientius videtur *numquam didicit*, id eſt, nullo magiſtro ad eam rem peculiari uſus eſt, ut diximus. Et hæc ſequentia firmant, muliones & circulatores, quibus ſæpe adſtitit, illum imitari poſſe BURM.

Parem non habet] Lege, *parem non habebit*, nempe ſi ad circulatores mittetur. GOES.

Sive muliones volet, ſive circulatores] Genus hominum clamoſiſſimum. GOES. Nimirum, ut capite ſequenti, flagello crepitum quemdam modulatum edere, ſibila, & voces, quibus jumenta impellunt, coërcent, & ſimilia. certo quodam artificio exprimere. De mulionibus abunde egit Schefferus de re Vehicul lib. 1. cap. 17.

Deſperatus] Puto ſervi eſſe nomen. SCHEFFER. Eſt abuſio vocis *deſperatus*, pro *immoderate* aut effuſe, hujus rurſus pro *vehementer*; *vehementer* vero *valde* eſt pleonaſmus. Subeſt tamen ironia, licet ex mente Habinnæ. qui hic loqui denuo incipit, vel pergit, non tam ſit nequam, quod reliqui dicunt, quam ingenioſo propior & domino carus. Nomen hujus ſervi *Maſſa*, ut infra advertit Cl. Schefferus. HADRIANID. *Deſperatus* eſt non tantum, qui ipſe de ſe deſperat, ſed & de quo deſperant omnes alii. Cic. ad Atticum lib. XVI. Ep. 15. *Deſperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam.* Hac poſteriore ſignificatione hoc verbum hic poſitum eſt. de eo nempe, de quo nihil boni ſperare poteſt, quicumque recto judicio ducitur. Et hi, cum præ ſtupore animi ſint nullius rei bonæ capaces, omnia ſe poſſe ſibi perſuadent, quia nimirum exteriorem rei cujuſque ſpeciem, intrinſecam ejus naturam conſiderant. Et hinc ſi non aliis, ingenioſi ſibi tamen ipſis videntur. Sed quum ad rem ventum eſt, & optato effectu deſtituuntur, pari confidentia ad alia transvolant. Et ſic unus idemque modo ſutor, modo cocus, modo piſtor, omnis denique licet infelicis Muſæ mancipium. GOES. Dubito, an recte ſtatuat Schefferus, nomen ſervi eſſe: Heinſius in ora libri ſui malebat *ſive circulatos imitari deſperatos. Valde ingenioſus eſt.* Poſſes & capere, ut *deſperatus* ſit audax, improbus, ad omnia promtus, temerarius, ut Cicero in Catil. cap. V. Catilinæ exercitum *ex deſperatis ſenibus collectum* dicitur, eodem ſenſu ſæpe *perditos* homines idem, & alii dixerunt.

Idem ſutor, idem cocus] Videtur Satyricus noſter hic lepide tangere ſtultam illam de ſuo σοφῷ Stoicorum jactationem, quam & Horatius irridet lib. 1. Sat. 1. 24.

——— *Si dives, qui ſapiens eſt*
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex.

BURMAN.

Omnis Muſa mancipium] Sicut ſupra, *omnis Minerva homo*, de eo, qui facile artes diſcit quasvis. SCHEFFER. Sic dicebantur qui callebant artes liberales. Gellius lib. IX. cap. III. de Philippo. Alexandri Magni patre. *A liberali Muſa & à ſtudiis humanitatis afuit.* Cap. X. *Ammianus Poëta & plerique cum eo. ejuſdem Muſa viri.* Alibi apud eundem, *ejuſdem Muſa æmulus.* HEINS.

Duo vitia] Tragur. Cod. *duo vina.*

Omnium nummorum] Scribendum eſt *numerorum*, ut jam monui ſuperius, ubi vide. SCHEFFER.

Recutitus eſt & ſtertit.] Non habet locum inter morbos mancipii eſſe recutitum; quod gentile Judæorum nationi; nec de *intercutito* cogitandum eſt. Legerim *& cirritus eſt & ſtertit*: quo poſteriori alludit joco

Digitized by Google

„ſtrabonus eſt, non curo. ſicut Venus ſpectat, ideo nihil tacet, vix „oculo mortuo umquam illum emit retentis denariis.

LXIX. „Interpellavit loquentem Scintilla, &? [a] plane, inquit, non „omnia artificia ſervi nequam narras. agaga eſt; at curabo ſtigmam ha- „beat.

[a] SCINTILLA.

joco vitium prius. Ceriti, Cerriti, à Cerere irata percuſſi, ſanatici, & commotæ mentis. Ceres autem eadem quæ Ἐρινὺς, Furia. Nonius: *Cerriti & larvati, male ſani, & aut Cereris ira aut Larvarum incurſatione animo vexati.* Utitur Plautus Amph. Act. 2. ſc. 2. verſ. 144. in Men. Act. 5. ſc. 4. inter morbos recenſet, larvatum, cerritum eſſe, veternum, aquam intercutem, item Cic. 8. ad Att. 5. Horat. 2. Sat. 3. REINES. Reineſius vult, *Cerritus*, quia recutitum eſſe non habeat locum inter morbos mancipii. At hoc idem dixeris de ſtertente, id eſt, ronchos edente inter dormiendum, qualis hoc loco proprie intelligitor. Saltem inter formæ vitia referebatur, eſſe recutitum, quod ex Celſo noverat Reineſius, qui propterea modum curandi hujus vitii docet lib. IV. Itaque nil patior hic immutari. SCHEFFER. Neſcio cur deſpliceat Reineſio, *recutitus*: cum notum ſit, Romanos maxime verpos deteſtatos fuiſſe, unde apud Juvenalem & Martialem in illos ſcommata plura leguntur. vide Mart. VII. ep 29. & 81. Ridicule autem hæc duo vitia dicit, quaſi propter ea ex ædilitio edicto redhiberi poſſet, cum ea minime impediant miniſterium; ut neque ſtrabonem morboſum eſſe JCtus Trebatius ait, in vexata admodum leg. XII. § 4. ff. de ædilit. edicto. De qua vide Scip. Gentil. ad Apulej. Apolog. pag. 53. BURM.

Namque ſtrabo] Scribe, *nam quod.* TILEBOM. Lego, *nam quod ſtrabo bonus eſt, non curo.* Strabo eſt, cujus oculi ſunt diſtorti, ut notum. SCHEFFER. Lege *nam quod ſtrabonus eſt.* Non habet pro morboſo, & qui ideo redhiberi poſſit, ſervum ſtrabonem, ſed comparat eum Veneri, ſcilicet quæ pæta fingitur. Idem vero de iſto oculorum vitio reſponderat JCtus Trebatius, referente Ulpiano in l. qui clavum. D. de ædil. ed. *Strabus*, & *Strabo*, inter δίκλωτα; *Strabax* Comica licentia fictum; & *κατ' ἐπίκλασιν ſtrabonus.* Seculo Carolino ſolebant nomina in *o* purum maſculina augere ſyllaba; hinc qui ſute *ſtrabus* & *ſtrabo*, factus *ſtrabonus*: Sic *Orblonus*, *Ebbonus*, *Babonus*, *Drogonus*, *Walonus*, qui conciſius *Odilo*, *Ebbo*, *Babo*, *Druogo*, *Walo*; ad eandemque formam ſimilia propria nomina plurima. Tamen antiquos etiam ita conſueviſſe in quibuſdam arguendum inde, quod *Centurionus*, *Curionus*. *Decurionus* anteà dictus fuit, ut teſtatur Feſtus, qui nunc *Centurio*, *Curio*, *Decurio*. REINES. Lege, *ſtraboſus.* At vero pæta erat Venus, non ſtraba, ſed maligni ſtrabam dicebant, uti Palladem, quod glaucis erat oculis, ravam. Apud Lucianum Venus & Pallas ſibi invicem hoc quaſi oculorum vitium objectant. Tamen apud Theocritum Idyllio XX. *χαροπώτερα πολλὸν Ἀθάνας ὄμματα.* HEINS.

Non curo] Pro nihilo duco, nec pili facio. Vide doctiſſimi Brouckhuſii notas ad Tibull. 1. eleg. 1. verſ. 57.

Sicut Venus ſpectat] Habet oculos Veneri ſimiles. Nempe Venus quoque putabatur ſtraba, quam tamen honoris gratia dicere malebant pætam. Ovidius lib. II. artis Amat. verſ. 659. ubi agit de vitiis oculorum.

Si qua ſtraba eſt, Veneri ſimilis; ſi rava, Minerva.

Sic enim verſum illum erudite corrigit N. Heinſius, quem & de ſtraba Venere agentem pluribus ibi vide. Varro apud Priſc. lib. VI. *Non hac res de Venere pata, ſtrabam facis ἰστρέφθαλμον.* SCHEFFER. Malebat Munckerus, *ſic ut Venus ſpectat.*

Ideo nihil tacet] Lege, *ideo mihi places.* HEINS.

Oculo mortuo] Cœco, nil vidente. Sic, *Lacerti ſomnis athleta mortui*, apud Ciceronem in de Senect. SCHEFFER. Forte, *vix oculo irretorto numquam illum emi trecentis denariis.* HEINS.

Emit retentis] *Emi trecentis*, legendum eſſe liquet. SCHEFFER.

Plane non omnia artificia ſervi nequam narras.] Servum, qui ad magiſtrum mittebatur, Paulus 3. ſentent. 7. imo l. 78. D. de legat 3. dicit ſtudendi gratia alio transferri, deque artificio ejus, uti & peculio, ut pluris venderetur, non licebat venaliciario mentiri: idem l. a. t. 17. Quicquid dominus præſtare ſervo debet, non eſt beneficium; ſed cum indulſit, liberaliter educavit, artes, quibus erudiuntur juvenes, tradidit. Sen. 3. de beneficiis cap. 21. REINES.

Agaga eſt, at] An potius, *Harpaga eſt, at.* TILEBOM. Suſpicor ſcribendum, *apaga eſt*, ab ἀπάγειν, pro, fur eſt, aufert, abducit ſecum, quod poteſt. Niſi malis *agapa*, ἀγάπη, quia ſequitur ſtatim apud noſtrum, *Scintilla, noli Zelotypa eſſe.* Porro ſic innueretur domino ſuo fuiſſe in deliciis ſubinde. SCHEFFER. Intelligit πανοῦργον & veteranum mancipium, omniumque numerorum, & conſummatæ malitiæ. Iſidoro *agagola*, *agagula*, eſt lenocinator, pantomimus. Sweertio 1. Analect. 8. placuit eſſe Germanicum *Gauckeler*; ſed verius eſt, formaſſe hoc è Latino *Joculator* majores noſtros. In Conſtitut. Caroli M. *Coclearis*, item *cauculatores* cum maleficis & incantatoribus nominantur. REINES. Retineo adhuc illud *apaga*, vel propter ſequens *adcognoſce Cappadocem.* Niſi *agagola*, quod eſt in gloſſis Iſiodori, & diminutivum hujus eſt, magis cui arrideat. SCHEFF. *Agagas* lenones eſſe ſupra diximus. HEINS.

„beat. Riſit Trimalchio, [a] &, adcognoſco, inquit, Cappadocem: nihil ſibi defraudit: & me-Hercules laudo illum. hoc enim nemo parentat: tu autem Scintilla, noli zelotipa eſſe. Crede mihi, & vos novimus. Sic me ſalvum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſum Ammeam debattuere, ut etiam dominus ſuſpicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed tace lingua, dabo panem. [b] Tamquam laudatus eſſet „nequiſſimus ſervus, lucernam de ſinu fictilem protulit, & amplius ſemi-

[a] TRIMALCHIO. [b] ENCOLPIUS.

„hora

Adcognoſco] Philoxenus. *Adcognoſcit*, ἐπιγινώσκει. SCHEFFER. Celebratiſſimum eſt adagium antiquum: τρία κάππα κάκιστα. Quod ad Cappadoces, Cretenſes, & Cilices refertur. *Adcognoſco* autem etiam apud Tertullianum adverſus Marcionem lib. IV. cap. 20. *Quem adcognoverunt Dæmones.* Sic *adagnoſcere* dicebant. Labbæi Gloſſæ: *Adagnoſcis*, ἐπιγινώσκεις. Apud Senecam II. de beneficiis cap. XIII. *Hoc depreſſior es, oſtendiſque te non adagnoſcere iſta bona.* Ita ſcripti, nam in vulgatis, *agnoſcere.* HEINS. Fregens uſus verbi ſimplicis *adgnoſcere* pro deprehendere, & intelligere rem ita eſſe, ut vulgo fertur, vel revera eſt. Ita Hannibal videns fratris Aſdrubalis caput ante ſtationes ſuas projectum, *agnoſcere ſe fortunam Carthaginis fertur dixiſſe.* Livius lib. XXVII. cap. ult. Flor. II. 6. Alexander, mortem vicinam ſentiens, dixit, *agnoſcere ſe fatum domus majorum ſuorum.* Juſtin. XII. 15. Non vero ignota agnoſcimus, ſed ea, quæ antea jam vel ſcivimus, vel audivimus certe. vide Manut. ad Cicer. IV. ad famil. Epiſt. 4. Sic, quia Cappodoces erant celebres & nobiles aſtutia & malitia, hoc in ſervo hoc verum eſſe, quod vulgo de Cappadocibus jactabatur, experiebatur. Supra vero ad cap. XXIX. oſtendimus, greges venalium quotannis ex Cappadocia & vicinis regionibus Romam fuiſſe deportatas, ita ut fere Cappadox pro mancipio ſumatur, ut ex Horatio, Martiale, & aliis eſt notiſſimum. Cicero Orat. poſt. redit. in Senat. cap. VI. *Sine ſenſu, ſine ſapore, elinguem, tardum, inhumanum negotium, Cappadocem modo abreptum de grege venalium diceres.* Elegans in Cappadocum nequitiam eſt Epigramma in Anthol. lib. II. cap. XLIII. pag. 244. quod legi meretur. Et cap. XLVI. pag. 250. non tantum ſervos, ſed ex hac gente rhetoras etiam peſſimos eſſe docet:

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κοράκας, πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα Καππαδόκην. BURM.

Nihil ſibi defraudit] Hoc vero eſt nullius precii. An ſcribendum, *nihil ſibi detrahi audit*? Audit laudes ſuas ſine fuco plene integreque celebrari. Sic joco potuit dictum eſſe. SCHEFFER. Puto, *defrudat*, vel *defrudavit*, nam *defraudat* ne ipſi quidem Trimalchioni conceſſerim. Furacem autem eum eſſe, oblique deſignat. HEINS.

Hoc] Scribe, *huic.* TILEBOM.

Parentat] Quid hic eſt *parentat*? Legerem diviſim, *par exſtat*, hoc eſt, hac re nemo eſt par, illi nempe Capadoci. SCHEFFER. Legendum, *nemo par exſtat.* Quo modo & Schefferus. HEINS. Temere nimis codicis ſcripti lectionem abjiciunt viri docti. Si enim omnia, quæ non recte capimus in hac cœna, eſſent permutanda, novus plane nobis Petronius obtruderetur. Videtur autem urbanus Trimalchio alludere ad laudationes funebres, & in ſervo nequam & Agaga libidinoſum & lenonium ingenium laudare, quo ſibi conciliabat pathicos, & ſimul Scintillæ libidinem tangere videtur, quæ, cum infami ſervorum miniſterio ad turpes amores utebatur, neque uno contenta, etiam zelotypa non debebat eſſe, ſi ille alio amores transferret. Has, vel ſimiles, laudes cum nemo in parentatione prædicare ſoleret, Trimalchio in ſervum confert. Ita de hoc loco cenſeo. BURM.

Et vos novimus] Color ductus ex illo Virgilii Eclog. 3.

Novimus & qui te, transverſa tuentibus hircis,
Et quo, ſed faciles nymphæ riſere, ſacello.

Ipſum Ammeam] Hoc *Ammeam* ſuſpectum mihi eſt, nec tamen habeo. quod pro eo poſſim commodius ſubſtituere. SCHEFF. Puto, *ipſius Mammæam*, vel *ipſam Mammæam*: eſt enim fœminæ nomen Mammæa. Fuit Julia Mammæa Alexandri Severi mater. Hic uxorem innuit herilem. Vid. ſupra cap. 45. HEINS.

Debatuere] Gladiatorium eſt *batuere*, ſitque baculis per imaginarium certamen. Sueton. Calig. cap. 32. *Mirmillonem è ludo rudibus ſecum batuentem.* Hinc ergo *debatuere*, ut *depugnare*, *debellare*, ac ſimilia. SCHEFFER.

In villicationem relegavit] Supra capite 29. vidimus, Trimalchionem diſpenſatorem olim fuiſſe, quod honeſtiſſimum inter urbana ſervorum officia: inter ruſticos vero Villicus, qui rationes domini curabat, erat primi ordinis. Sed, cum Urbani deliquiſſent, pœnæ genus erat rus religari, ut viri docti dudum ex Plauto, Terentio, & aliis docuerunt. Vid. ad Horat. II. Sat. VII. verſ. ult. de villicis vero ubertim agunt rei ruſticæ ſcriptores.

Sed tace linguam] Lego, *ſed tene linguam.* TILEBOM. Ratio poſtulat, *tace lingua.* SCHEFFER. Forte ſcripſit, *lingua mi.* IDEM. Scribe, *ſed tace lingua, jam dabo panem.* Et hic loquendi modus apud

Plebem

,, hora tubicines imitatus eſt, ſuccinente Habina, & inferius labrum ma-
,, nu deprimente. Ultimo, & in medium proceſſit, & modo arundi-
,, nibus quaſſis choraulas imitatus eſt, modo lacernatus cum flagello mu-
,, lionum fata egit; donec vocatum ad ſe Habinnas baſiavit, potionem-
,, que illi porrexit, [a] &, tanto melior, inquit, Maſſa, dono tibi calligas.
,, [b] Nec ullus tot malorum finis fuiſſet, niſi epidipnis eſſet adlata, turdis
,, ſiligine, uvis paſſis, nucibuſque fartis. Inſecuta ſunt Cidonea etiam
,, mala ſpinis confixa, ut echinos efficerent; & haec quidem tolerabilia
,, erant, ſi non fericulum longe monſtruoſius effeciſſet, ut vel fame
,, perire

[a] Habinnas. [b] Encolpius.

Plebem videtur obtinuiſſe. *Tace lingua*, ut apud Naſonem,

Lingua ſile, non eſt horum memorabile quicquam. HEINS.

De ſinu] Vide ſupra ad cap. 20.

Succinente Habinna] Proprie dictum, tamquam ſecundas partes faciente in hoc choragio. HEINS.

Harundinibus quaſſis] Quaſſæ arundines ſunt rimoſæ, ut ollæ quaſſæ, naves quaſſæ, quaſſæ faces. His vapulabant ſervi nonnumquam. In Petroniania jam olim editis cap. CXXXIV. *Ac niſi harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet* (malo, *inhibuiſſet*) *forſan etiam brachia mea & caput fregiſſet.* HEINS.

Mulionum fata egit] Suſpicor, *mulionem fato egit.* Illud *fato* explico, ſermone, loquela, clamore, niſi malis, *fatu.* Mulas voce agi notum eſt, & docet eleganter iſtos mulionum clamores vel unicus Claudianus, in Epigr. de mulabus Gallicis,

Abſentis longinqua valent præcepta magiſtri,
Hac ſiſtit rapidas, hac properare facit.
Læva jubet, lævo deducunt limite greſſum.
Mutavit ſtrepitum, dexteriora petunt. SCHEFF.

Potionemque illi porrexit] Malim, *potionemque villi.* Sic & Terentius, pro vino Adel. Act. v. ſc. II. verſ. II. *In angulum abeam atque edormiſcam hoc villi.* Apud Martialem lib. IX. ep. XCII. in ſcriptis potioribus: *Quod nec villa vomis.* quod in *vina* mutatum à Scriverio non oportuit. Quanquam nec vulgatum illic temere ſollicitandum: *Quod nec mane vomis.* HEINS. Nulla opus correctione, cum *potio* ſæpe in hac cœna ſimpliciter de vino ponatur. Erat autem præmium ſervorum ob bene navatam operam. vid. ſupra cap. 50.

Tanto melior] Terent. Heaut. III. ſc. 2. *Tanto hercle melior.* SCHEFFER. Laudandi formulam hanc primus apud Ovid. 14. Metam. verſ. 657. obſervavit exactiſſimus Gronovius. & ſimul inepto diſticho, quod nullus manuſcriptorum agnoſcebat, Poëtam exoneravit lib. 2. Obſerv. cap. 21. Adhibuit eandem Senec. lib. de tranq. an. cap. 15. *Laudemus toties dignum laudibus, & dicamus, tanto fortior, tanto felicior! effugiſti caſus humanos, livorem, morbum.* Idem ep. 31. *Admirabor & clamabo, Tanto melior: ſurge & reſpira.* REINES. Similiter Terentius Heautont. Act. III. ſc. II. Sed & idem Adelph. IV. I. *Tanto nequior.* Plautus Pſeud. Act. v. ſc. v. *Tanto miſerior.* GOES. Quint. lib. VIII. Inſt. cap. 2. *Unde illa ſcilicet egregia laudatio, tanto melior.* Vide ad Phædr. lib. III. fab. 5.

Maſſa] Servi nomen. SCHEFFER.

Epidipnis] Ultima pars cœnæ. imo poſtcænium. Martialis XI. Epigr. 16.

Hinc ſeras epidipnidas parabit. SCHEFF.

Turdis iligine] Scribo, *turdis, ſiligine.* TILEBOM. Scribe, *turdis, ſiligine*, ut vult Nob. Heinſius. SCHEFF. Lege, *turdi ſiliginei uvis paſſis nucibuſque farti*, ſive *farſi*, ut vetuſtus liber. Sic *ventriculus farſus* Hygino, fabula CXXVI. *Turdi ſiliginei*, quia totum epidipnidis ferculum fictum. Turdi è ſiligine, echini ex malis Cydoniis, anſer, piſces, & omnium genera avium è porco. HEINS.

Farſis] Ita dixiſſe veteres oſtendit Muncker. ad Hygin. fab. 126. Ut autem hi ficti erant Turdi, ita veterum luxuria novit ſervos peculiares farciendis avibus deſtinatos, qui *Fartores* in antiquis lapidibus dicuntur. vid. Gruter. pag. DLXXX. 15. & Reineſ. Claſ. IX. inſc. 12. Gloſſ. *Fartor σιτευτής.* vid. Barth. lib. VIII. Adverſ. cap. 4. Idem eſt, notante Reineſio, qui *Aviarius Altiliarius* dicitur in lapide antiquo. Gloſſ. *Altiliarius ὀρνιθοτρόφος.* in Macello etiam fuiſſe fartores docet Terent. Eun. II. 2. ubi Fabricius eoſdem, qui *conditores* dicebantur, exiſtimat. BURM.

Ut echinos efficerent] Malo *effingerent*, nam *effeciſſet* mox denuo ſubſequitur. HEINS. Echinos in deliciis fuiſſe docet Nonnius de re Cibar. lib. III. cap. 38. ſed, præter veros Echinos, erat fartum aliquod, quod Echinum refert, de quo vide Barth. ad Claudian. lib. II. in Eutrop. pag. 448. BURM.

Tolerabilia erant] Vide ſupra cap. 1.

Monſtruoſius] Varro apud Gellium lib. III. cap. 16. dicit, *non recepiſſe hujuſmodi quaſi monſtruoſas raritates.* Sic enim ibi habent, teſte Voſſio, libri veteres, & confirmat meus in membrana. Gloſſæ *τερατώδης, monſtruoſus, portentuoſus.* Tertull. de Reſur. c. 9. *de poſteritate monſtruoſum.* Appulejus *mirati monſtruoſas aſini delicias.* SCHEFFER. Ita rectius, quam mon-

,, perire maluiſſemus. Nam, cum poſitus eſſet, ut nos putabamus, anſer ,, altilis, circaque piſces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio: ,, [a] Quidquid videtis hic poſitum, de uno corpore eſt factum. [b] Ego, ,, ſcilicet homo prudentiſſimus, ſtatim intellexi quid eſſet, & reſpiciens ,, Agamemnonem: mirabar, inquam, niſi omnia iſta defacta ſunt, aut ,, certe de luto: vidi Romae Saturnalibus ejuſmodi coenarum imagi- ,, nem fieri.

[a] ENCOLPIUS. TRIMALCHIO.

LXX.

monſtroſius, quod Poëtis magis familiare. *Monſtruoſum* etiam in optimis membranis apud alios ſcriptores inveni. *Novitas monſtruoſiſſima* apud Tertullianum lib. III. adverſus Marcionem, & *monſtruoſa ſuperſtitio.* cap. XI. lib. I. ad nationes. Apud Arnobium lib. V. *Perſonarum monſtruoſiſſima torvitates.* Sic *faſtuoſus* & *faſtoſus*, *montuoſus* & *montoſus*. HEINS. Recte. Tertull. Adverſ. Judæos: *novitas monſtruoſa*. Sic nimirum etiam apud Siculum Flaccum *locus ſaxuoſus* Apud Fauſtum & Valerium *ſaxuoſi limites*. GOES. Ita quoque apud Sueton. in Calig. cap. XVI. quamvis Salmaſii codex *monſtroſarum* habeat. Sed optimos Palatinos codices apud eumdem ſcriptorem in Tiber. cap. XLIII. *monſtruoſi* habere teſtatur Gruterus, & ita paſſim in MSS. reperiri. vid. egregie Dauſq. in Ortograph.

Factum] Jam bis terve ſupra notatus uſus hujus verbi in culinari opera; eleganter vero unum corpus vocat cibum unius generis, ut contra Apicius de re culin. lib. VII. cap. II. ex variis Dulciarium fieri docens, dicit, *ova tria lacte diſſolves, ita ut unum corpus facias*. BURM.

Prudentiſſimus] Id eſt, ut ſupra cap. 36. de veteri conviva dixit, *qui ſæpe ejuſmodi ludos ſpectaverat*, Infra cap. LXXXVIII. *conſulere prudentiorem cœpi.* Et cap. XV. *prudentiſſimus homo* eadem ironia. BURM.

Mirabar, inquam] Hæc ſic lego: *Mirabor, inquam, niſi omnia iſta de fricta ſunt.* Plaut. Amphit. I. ſc. I. *Mira ſunt, niſi invitavit ſeſe in cœna pluſculum.* Petronius ſimiliter, quamquam ſenſu contrario cap. XC. *Non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. De fricta*, puta *re*, quamquam mallem *fricto*. Gloſſæ. ταγανιστὸν, *frictum*: Philoxenus, *Fricta*, τηγανιστά. SCHEFFER. *Mirabar* ediderunt Patavini, & forte melius, quam *mirabor*. Virgil. Ecl. I.

Mirabar, quid moeſta Deos, Amarylli, vocares.

Propert. III. El. VIII. verſ. I.

Mirabar, quidnam miſiſſent mane Camoena.

Ovid. I. Amor. eleg. VI.

Mirabar, tenebris ſi quis iturus erat.

Vide Heinſ. ad Claudian Epithal. Pall. & Celer, verſ. 56. BURM.

Omnia iſta defricta ſunt] MS. Dalmaticum verum habet, *defracta ſunt.* Quo inducor, ut credam, ſcripſiſſe noſtrum *de karta ſunt*, pro *de charta.* Et cur non potuerit chartaceas habere cœnas, ſicut Heliogabalus cereas, vitreas, ligneas, & id genus? SCHEFF. Uno verbo à *defrico*, fricando purgo, ἀποψήχω. At MS. in margine *al. defuncta*, id eſt, *de cadavere*, pars pro toto: nam *defunctum*, more Græcorum, ſubſtantive *cadaver*. Sen. *defuncta nullis planctibus revocantur.* HADRIANID. Lege, *omnia iſta de cera ficta ſunt.* Lampridius Heliogabalo: *Paraſitis in ſecunda menſa ſæpe ceream coenam, ſæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam vel marmoream, vel lapideam exhibuit.* Narrat & Diogenes Laërtius lib. VII. Sphæro Philoſopho ceream cœnam à Ptolemæo fuiſſe appoſitam. In Priapæis epigr. XLII. *cerea* quoque *Poma* occurrunt. HEINS. Patavini *defricta* ediderunt, ſed hoc non reſpondet ſequentibus *de luto. Defuncta*, quod in margine Traguriani codicis erat, inepte interpretatur Hadrianides; quis enim umquam cibos illatos *defunctos*, vel *de cadavere* dixit factos? Forte ſcribendum *defarta*, verbo quidem raro, ſed quod, ut mille alia, quæ olim in uſu erant, non ſupereſt apud ſcriptores ullos, quod ſciam. Quod ſi non placet, legamus *deficta*; quo verbo Cato aliquoties utitur cap. LXXIV. de pane depſticio. *Ubi bene ſubegeris, defingito.* CXXI. *Ubi definxeris lauri folia addito.* Hoc autem optime reſpondet ſequentibus, aut *certe de luto*. Nam, ſi non deficta, id eſt, ex opere piſtorio eſſent, ex luto certe erant: nam de cera vel charta cogitare, quod ſemel modo iterumque factum legimus, non eſt veroſimile. Nam cum tam ſingularis ingenii fuerit illa Elagabali cœnarum præbitio, non apte Trimalchioni tribuitur. Et mihi Viri Docti ſæpe in eo nimii videntur, ut ubi quid inſolitum, & quod forte non niſi ſemel factum vel ſcriptum eſt, legerint, quærunt id ope intempeſtivæ emendationis, etiam aliis ſcriptoribus intrudere. *Opera* autem *Piſtoria* erant quotidiana Romæ, ita ut & venalia eſſent in popinis & ganeis. vid. Suet. in Tiber. cap. XXXIV. ubi recte Torrentius *Dulciaria* exponit. vid. Supr. cap. LX. Diverſas figuras, in quas Piſtores artifices hæc opera formabant, celebrat Martial. XIV. 222.

Mille tibi dulces operum manus iſta figuras
Exſtruit. huic uni parca laborat apis.

Plura vide apud Salm. ad Lamprid. Elagab. cap. 32. & Vopiſc. Tacit. cap. 5. & Colv. ad Apulej. lib. X. Met. BURM.

Vidi Roma Saturnalibus ejuſmodi coenarum imaginem

LXX. „Necdum finieram ſermonem, cum Trimalchio ait: [a] Ita „creſcam patrimonio; non corpore, ut iſta cocus meus de porco fecit. „Non poteſt eſſe precioſior homo. Volueris, de bulba faciet piſcem, de „lardo palumbum, de perna turturem, de colaepio gallinam; & ideo, „ingenio meo, impoſitum eſt illi nomen belliſſimum, nam Daedalus vo- „catur: &, quia bonam mentem habet, attuli illi Roma munus cultros „Norico

[a] TRIMALCHIO.

num fieri] E cera videlicet, vel luto. Hinc lucem mutuatur Martialis Apophoretis ep. CLXXXII. *in ſigillum Giberi fictile:*

Ebrius hac fecit terris, puto, ſigna Prometheus,
Saturnalitio luſit & ipſe luto.

Uterque locus ad ſigillariorum feſtum eſt referendus. quo cera lutove ſigilla aliaque fingebantur. HEINS.

Ita patrimonio creſcam] Ejuſdem generis ſordidi & avari hominis jusjurandum, ut ſupra cap. 58. *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar.* & cap. 61. *Sic felicem me videas.* & ibidem, *Omne me lucrum tranſeat.* Et ita moris erat per ea, quæ ardentea vovebant & optabant, ut, *Ita conſul fiam*, & ſimilia, jurisjurandi formulas concipere. De qua conſuetudine vide Valeſium ad Ammian. Marcell. lib. XXIV. cap. 3. Non abſimilis illa Ovidii ad durum janitorem obteſtatio lib. II. Amor. eleg. 2.

Sic tibi ſemper honos, ſic curta peculia creſcant.

Ridicule autem addit, *non corpore*, quia, ſi ſimpliciter dixiſſet *ita creſcam*, aliquis rudior ſcilicet de ſtatura accepiſſet; quia vero jam ſenex calvus erat, neceſſe erat, hanc ambiguitatem tollere, adjectis vocibus, *patrimonio*, *non corpore*: in quibus egregie Satyricus noſter ineptias Trimalchionis depingit. BURMAN.

Volueris] Pro, *ſi volueris*, elegans & optimis auctoribus uſurpatum. HEINS. Vide eruditiſſimi Brouckhuſii notas ad Tibull. II. eleg. VII. verſ. 43. & Manut. ad Cicer. V. Verrin. cap. 65.

De bulla] Quomodo, *de bulla?* Puto fuiſſe, *de bulba*, hoc eſt, *de vulva.* Ita ſupra fuit *berbex*, ſeu *bervix*, pro *vervex*. Nempe vulva porcæ in precio apud veteres; & hic omnia de porca in ſequentibus, lardum, perna, &c. SCHEFFER. Pro, *bulba*, id eſt, *vulva*, ut recte eruditiſſimus Schefferus. Fieri autem de vulvulis iſicia liquet ex Apicio lib. II. cap. III. ubi lego, *vulvula iſiciata.* Sunt autem vulvulæ botelli ſpecies, ab involvendo dictæ. Apud Lampridium in Heliogabalo cap. 21. *Sumina aprugna cum ſuis bulbis.* Nævius apud Macrobium lib. II. Saturn. cap. 14.

Quis heri apud te? Praneſtini & Lanuvini hoſpites.
Suopte utroſque decuit acceptos cibo,
Alteris inanem bulbam madidam dari,
Alteris nuces in proclive profundere. HEINS.

Vulgati Codices,

Alteris inanem bulbam madidam dari.

ſed Scriverius adſcripſerat in margine Codicis ſui, qui nunc ad me pervenit, *madidantem*, ex vetuſto, opinor, aliquo Codice; & inde emendavit, *inanem bulbam inadipatum dari.* quod non diſplicet. Eſt enim *inadipatum*, quod adipe inpinguatum non eſt, eoque nomine inane. GOES. Gloſſ. *bulba*, μήτρα. De luxu autem & inſania veterum in vulvis ſuillis vide Nonnium de re cibaria lib. II. cap. IV.

De colo ſuis] Scribe, *colophio.* TILEBOM. Hoc corruptum eſt. Num ſcribendum, *de colephio?* Coliphium eſt genus panis, cujus meminerunt Plautus & Juvenalis, ſicut quidem vulgo putant. At quid hic panis? Rectius Salmaſius, qui appellat partem animalis aridam maxime ac ſiccam, ut eſt femur, aitque, Græcis non κωλύφια ſolummodo & κωλῆνας, ſed & κωλήπια dici, quod cum noſtro convenit proxime. SCHEFFER. Sed, cum *perna*, ex qua *turtur*, coxam utramque, poſteriorem & priorem, parteſque ſuis maxime aridas & ſiccas complectatur, non video hic denuo *colepium* poſſe repeti. HADRIANID. Græcis κωλήπια. vide Suidam in κώληπα. Gloſſæ Iſidori, *pulpidinem*, *colophia.* Plautus Perſa Act. I. ſc. III.

Collyra facite ut madeant & coliphia.

Martialis lib. VII. ep. LXVII.

Cum Coliphia ſexdecim comedit.

Scholiaſtes Juvenalis: *Coliphia, pulmentum ſive*, (lege ex MS. *ſicut*) *membrum virile.* Ex hoc autem Petronii loco liquet, coliphia è ſuilla carne fieri ſolita. HEINS.

Ingenio meo] Recte, quia ubique à Petronio noſter inducitur adfectans magnam Mythicæ hiſtoriæ intelligentiam, ut ſupra jam ſæpe apparuit. Trimalchio autem de ſuo hoc coco multa ſupra fidem jactans recte exhibetur, cum illud genus hominum paſſim apud comicos artem ſuam extollens & glorioſum inducatur, ut ex Plauto & aliis oſtendit P. Victorius lib. XX. Variar. cap. 21.

Attulit illi Romam unus] Corrige, ut volebat N. Heinſius: *attuli illi Roma munus*, SCHEFFER. Puto, *attuli illi Roma munus*, *Norico ferro*, Ferri Norici apud veteres laudatiſſimi uſus haud infrequens. Horatius carminum primo Od. 16.

—— *Quas neque Noricus*
Deterret enſis, nec mare naufragum.

Et Epod. XVIII.

,, Norico ferro ; [a] quos ſtatim juſſit adferri, inſpectoſque miratus eſt, etiam
,, nobis poteſtatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus. Subito
,, intraverunt duo ſervi, tamquam qui rixam ad lacum feciſſent ; certe

[a] ENCOLPIUS.

,, in

Modo enſe pectus Norico recludere.

Apud Naſonem : lib. XIV. Metam. 712.

Durius & ferro, quod Noricus excoquit ignis.

Martialis Spectac. Epigramm. XXIII.

Norica quam certo venabula dirigit ictu?

Ubi *Dorica* nunc vulgo circumfertur perperam. Illud vero eleganter & proprie dictum *cultros Norico ferro*, pro *factos è Norico ferro*. Veteri lapide DEMETRIUS EQUO PUALSCO, ſcilicet merens. Sic *homo conſularibus ornamentis*, *multa eloquentia*, & innumera talia. HEINS. Recte : proprium hoc enim cocorum inſtrumentum, &c, ut Plautus Aulul. Act. III. ſcen. 2. *cocum decet cultrum habere.* vide Meurſii Auctar. Philolog. cap. XXII.

Norico ferro] Quod effoditur ex alpibus Noricis, in quibus venæ ferri optimæ. Plinius XXXIV. cap. 14. *Alicubi vena bonitatem hanc praſtat, ut in Noricis.* Adde Martialem IV. ep. 55. SCHEFFER.

Mucronem ad buccam probaremus] Quomodo apud Suetonium in de Cl. Rhetor. cap. 6. Sextum Clodium jocatum legimus, *Fulviam Antonii uxorem, cui altera bucca inflatior erat, acumen ſtyli tentare.* SCHEFFER. Quod Sueton. in Neron. cap. XLIX. dixit *tentare aciem* (ut noſter infra cap. 78. *tentare an bonis lanis eſſent confecta*) Et in Oth. cap. XI. *explorare aciem.* Sed & *probare*, quod perperam negavit Scioppius, Latine & eleganter dicitur pro experiri, & experimento capto cognoſcere, ut docuit, vir in literis noſtris olim Princeps, Grævius ad Ciceron. Verrin. III. cap. 30. BURM.

Rixam ad locum] Suſpicor, ſcribendum eſſe, *rixam ob lorum*, putoque, *lorum* illud intelligi, quo revinctam quiſque ad collum forte habebat amphoram. Nam, loris ſuſpenſa geſtaſſe iſtæc oneroſiora, & res docet ipſa, & exemplum lecticarum, de quibus videat Electa Lipſii, qui volet, nos quoque aliquando in de re vehicularia monſtrabimus. SCHEFFER. Omiſſa priori ſuſpicione, ſcribo, retentis omnibus, *ob lacum.* Porro *lacum* accipio de vaſe grandiori, continente aquam, cui fortaſſis habebant amphoras immiſſas, frigoris cauſſa. Gloſſæ *Lacus*, ὑδρίον. Itaque & in ſequentibus legendum : *certe in lacu adhuc amphoras habebant*, non, *in loco*. IDEM. *Ad lacum* tanquam aquam è lacu, ſive piſcina Trimalchionis domeſtica. amphoris hiſce hauſiſſent. Habebant enim lautiores homines hos lacus domi balneis vicinos. In hanc ipſam, puto, piſcinam prolabentur infra Aſcyltos & Encolpius. HEINS. Hanc retinendam eſſe ſcripturam cum Heinſio judico, non tamen de piſcina, aut lacu vicino Balneo, de quo infra cap. 72. videbimus, capio : ſed in domo noſtri Trimalchionis grande aliquod vas, ſive receptaculum, fuiſſe crediderim, ex quo ſervi amphoris vinum vilius hauriebant, quod familiæ miniſtrare deberent, cum dominicum eſſet in apothecis & amphoris diligenter gypſatis. Ita autem dictum illud receptaculum ad ſimilitudinem lacuum, qui in cellis vinariis & oleariis, quibus muſtum & oleum recens expreſſum, ex cupis effluens, excipiebatur, quorum multa mentio eſt apud Rei Ruſticæ auctores. Vide Caton. cap. 25. Columell. XII. 18. Pallad. lib. I. cap. 18. & paſſim, & nos olim notavimus in diſſertatione de vectigalib. P. R. cap. I. Et ita in genere *lacus* dici receptacula rerum liquidarum, & vaſa ampliora, docuit ſummus Voſſius in Etymologico, & recte vocem à Græca, λάκκος, deducit. Unde & fortaſſe etiam *laccum* Latini pronunciarunt. De tali vaſe capio leg. XXVII. §. ult. ff. ad L. Aquiliam. *Si tectori locaveris laccum vini plenum curandum, & ille eum pertudit, ut vinum ſit effuſum, Labeo ſcribit in factum agendum. Laccum* autem non recte *ciſternam* intelligere videtur Cujacius lib. X. Obſerv. cap. 9. & eamdem ciſternam vocari in l. XXI. §. 5. ff. de furtis. Qua enim ratione ciſterna vini plena, in terram depreſſa, à *tectore* (ita enim ſine dubio legendum eſt) curari poterit, ſi rimam duxerit, niſi prius extracto vino. Sed, ſi capiamus hunc laccum, ſive lacum, ex opere figulino fuiſſe, & in exteriori parte cœpiſſe dehiſcere & rimas ducere, locatum fuiſſe tectori, ut ille opere tectorio eum incruſtaret, & in ipſa curatione imperite malleo, vel alio inſtrumento adhibito, eum pertuderit, facillima legis erit ſpecies. Talem *laccum* etiam ciſternam vocari poſſe non nego, nam & Gloſſæ λάκκον, *ciſternam laccum*, reddunt, ſed de tali ciſterna capiendum contendo, quæ non in terram defoſſa, ſed ut vas amplum navibus onerariis imponitur, quale etiam à tectore pertundi facile potuerit. Et ita capiendam legem dictam de furtis cenſeo, & ejus quoque ſententiæ habeo ſuffragatorem virum Ampliſſimum Cuperum, qui de his lacubus per literas mihi eum conſulenti, ſe ita ſentire amice reſcripſit. Ex tali ergo lacu vinario vinum hauſturi hi ſervi ſimulantur rixam feciſſe. an vero vas illud, quod Romæ videtur, & à Boiſſardo tom. III. antiquit. cap. 145. conſpiciendum exhibetur, ſit lacus, ut dubitem, faciunt racemi vitium, quibus totum ornatur, quamvis Urnam eſſe velit Gudius apud Gruter pag. DCCCCXVIII. 17. & baſin ipſe Gruterus. Sed, ut judicent lectores, hic ex Boiſſardo exprimi curavi. BURM.

In

Digitized by Google

„ in loco adhuc amphoras habebant. Cum ergo Trimalchio jus inter liti-
„ gantes

In loco] Scribe, *in collo*. Supra: *collo ſuo circumferebat olera venalia*. Cato apud Servium ad Virgil. Æn. III. *Accipite hoc onus in colles veſtros*. Catullus:

At mi nullus erat, neque hic, neque illic,
Fractum qui veteris pedem grabati
In collo ſibi collocare poſſet. HEINS.

Munckerus in epiſtola ad N. Heinſium legit, *certe ambo adhuc a. b.* vel, quod verius putat, *in loco adhuc*. Heinſii conjectura videtur admittenda, quam unde Gallicus Petronii locupletator reſciverit neſcio, certe ejus editio exhibet, ut Heinſius conjecit, multos annos, antequam aliquis de novo hoc fuco ſomniaret.

„ gantes diceret, neuter ſententiam tulit decernentis, ſed alter alterius amphoram fuſte percuſſit. Conſternati nos inſolentia ebriorum, intentavimus oculos in praeliantes, notavimuſque oſtria, pectineſque è caſtris labentia, quae collecta puer lance circumtulit. Has lauticias aequavit ingenioſus cocus; in craticula enim argentea cocleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quae ſecuntur: inaudito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelve, „ pedeſque

Sententiam tulit] Sic videlicet, ut ea ſe contentum redderet. Sic *ferre conſilium* apud Martianum lib. I.

Conſilium vis ferre meum ——— SCHEFF.

Dictum eodem modo, ut *ſuffragia ferre*. Suetonius in Cæſ. cap. XIII. & alii dixerunt. *perferre ad ultimum vita finem conſenſum* Sueton. Aug. LVIII.

Alterius amphoram fuſte percuſſit] Crates auditori novicio Zenoni ollam lenticula cocta plenam ferendam per Ceramicum tradiderat; cujus miniſterii cum eum pudere animadverteret, παίσας τῇ βακτηρίᾳ κατέαξε τὴν χύτραν, Laërt. lib. 7. Arſen. in apophth. REINES. Emenda, *alter alterius amphoram fuſte percuſſit*. Simile mendum Juſtini Codices inſedit lib. VIII. cap. III. *Forte evenit, ut, cum duo fratres, reges Thracia, non contemplatione juſtitia ejus, ſed invicem metuentes, ne alter alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum judicem eligerent*. To *alter* minus bene abeſt à libris, qua editis, qua ſcriptis. Juſtinus lib. XV. cap. III. *dum auxilium ferre alter alteri volunt*. Apud Maronem lib. II. 667.

Alterum in alterius mactatos ſanguine cerno.

Apud Naſonem Ponticis lib. I. eleg. 5.

Alter ob alterius funera mæſtus erat. HEINS.

Plura hujus elegantiæ exempla collegit diligentiſſimus Cerda ad d. l. Virgilii.

E Caſtris labentia] Illud *caſtris* hic ineptum eſt. Puto *teſtis* ſcribendum. Et fuere fictiles amphoræ, ut notum. Niſi malis, *cruſtis*. Interpres vetus Horatii à Cruquio editus: *Cruſtas quando in feminino dicimus, fragmenta ſignificamus*. SCHEFFER. Miror, Reineſio hoc potuiſſe placere, ut ſignificetur quaſi locus prælii. Vera lectio eſt *è caſſis*. *Caſſa* dicuntur rupta, fracta verberibus & concuſſione. Plautus in Curcul. Act III. verſ. 25.

——— *Nam, quid id refert mea:*

An aula quaſſa cum cinere effoſſus fiet? IDEM.

Quæ hic de rixantibus primum, &, rejecta ſententia Trimalchionis, mox præliantibus ſervis narrantur, deſtinato ſic conſilio acciderunt, ut è *caſtris*, id eſt, loco prælii, pro miſſilibus lapidum, *oſtrea*, & *pectines*, volitarent; potuitque fieri, ut, vel inſtar caſtrorum aliquid ſubito emicaret, ſervis pugnantibus, vel ſocii utrinque accurrerint. Aut, ſi neutrum horum, nihilominus *è caſtris* recte poſitum autumo ad ſignificandum, ſic ferociter variaque arte pugnaſſe duos, quaſi eſſent plures, *intentatoſque* ſpectatorum *oculos* meruiſſe. Recte etiam locus pugnæ *caſtra* dicuntur, quandoquidem hoc, quidquid erat, per ſpeciem rebellionis contigit, quæ non alibi frequentior, quam in caſtris, aut ſtativis. Nec refert, ſi duo ſolum fuerint; *caſtra* hæc innotuere per conflictum, eratque in conſpectu Trimalchio imperator, qui tunc partem exercitus ſecum habebat, pars officium faciebat. *Fuſtibus* denique & ſaxis pugnare, antiquus bellandi modus. HADRIANID. Scribendum utique. *è gaſtris*, ut jam pridem vidi, idque notis ad Hyginum fab. 108. etiam monuit Th. Munckerus. HEINS. Videtur vera conjectura Munckeri; ſimilis vaſis meminit Nicander Theriac. verſ. 106.

——— Τὰ δ' ἐν πιριηγέϊ γάςρῃ

Θάλπε καταςπέρχων.

Hac amplo vaſe coque confuſa.

Qua collecta puer lance circumtulit] Ut in ipſa menſa à convivis aperirentur. Seneca ep. LXXXVIII. *O infelicem agrum! quare? quia non oſtrea illi Lucrina in ipſa menſa aperiuntur.* Illud vero appoſite & ex uſu Romanorum, quod cœna jam tantum non finita, oſtrea pectineſque afferuntur. Conchilibus enim claudebant cœnam. Noſter ipſe Carmine de bello civili:

——— *Inde Lucrinis*

Eruta littoribus condunt conchilia cænam. HEINS.

In Craticula argentea cocleas attulit] Inter argumenta luxuriæ Romanæ erat præcipuum, quod ardentem adhuc à foco cibum deglutirent, quem mox frigida vel nivatis potionibus reſtinguerent. Pleni hiſce veterum ſcripta. De boletis ardentibus in ventrem demiſſis videndus Seneca ſub finem lib. IV. Nat. Quæſt. & alibi paſſim. Huc refer, quod ſupra vidimus, panem in Clibano in menſam allatum, & ferventia tomacula in Craticula. De cochlearum conditura Apicius lib. VII. cap. XVI. HEINS. Vide ſupra cap. 31. & 35.

Tremula voce] Tibullus lib. I. eleg. V. verſ. 49.

Et ſibi blanditias tremula componere voce.

Ubi vide unicum literarum noſtrarum decus Janum Brouckhuſium. *Teterrimam* autem vocem dixit noſter ſupra cap. 35. ubi fruſtra *Tenerrimam* corrigunt viri docti.

Inaudito more] Quomodo *inaudito*? Athenis quidem mos fuit, καὶ τοὺς πόδας τῶν τρυφώντων ἐναλείφειν μύροις,

„ pedeſque recumbentium unxerunt, cum ante crura, pedeſque, taloſ-
„ que corollis vinxiſſent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque
„ lucernam, liquatum eſt infuſum. Jam coeperat Fortunata velle ſaltare:
„ jam Scintilla frequentius plaudebat, quam loquebatur. cum Trimal-
„ chio: [a] Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, & ſi praſianus es
„ famoſus, dic & Minophilae contubernali tuae diſcumbat. [b] Quid mul-
„ ta? pene de lectis dejecti ſumus, adeo totum triclinium familia occu-
„ paverat. Certe ego notavi ſuper me poſitum cocum, qui de porco
„ anſe-

[a] Trimalchio. [b] Encolpius.

μύρον, probatque è Cephiſodoro, Eubulo, Antiphane, & Anaxandride, Athenæus lib. 13. extr. de Arabibus, Syris, & Babyloniis alii. At etiam Romæ uſitatum id: *Vidimus*, inquit Plinius lib. 13. cap. 3. *etiam veſtigia pedum tingi*, (unguentis) *quod Othonem monſtraſſe Principi Neroni ferebant. Inauditum* igitur dixerit pro eo, quod novum eo tempore & primum receptum. REINES. Scilicet apud Romanos: nam, apud Judæos & Atheoienſes, id fuiſſe uſitatiſſimum docuit doctiſſimus Bynæus de morte Jeſu Chriſti lib. 1. cap. III. §. 33. Tragur. *inaudita* habet.

Pedeſque recumbentium unxerunt] Pro luxu eorum temporum. Plin. Hiſtor. Natur. lib. XIII. cap. III. HEINS.

Crura pedeſque] *Pedeſque*, hic repetitum eſt ex ſuperioribus, ac proinde expungendum. HEINS.

Coronis junxiſſent] Scribe, etiam ex N. Heinſii ſententia, *vinxiſſent*. Horatius 1. Carm. 7.

Tempora populea fertur vinxiſſe corona. SCHEFF.

Hinc ex eodem unguento in vinarium atque lucernam liquatum eſt infuſum] Scribe, *aliquantum eſt infuſum*. Infra cap. LXXVIII. *Nardini quid & in vinarium juſſit infundi*: ex caſtigatione noſtra: Plinius lib. XIII. cap. III. de unguentis: *At hercle jam quidem etiam in potus addunt*. De lucerna unguentata Lampridius in Heliogabalo: *Idem in lucernis balſamum exhibuit*. HEINS. Poſſet de vino capi, quod liquatum (de quo vide Lambinum & Torrentium ad Horat. 1. Od. XI.) lucernæ, ex more apud Poetas obvio, infundebatur; ſed malo de unguento liquato capere, ne nimis craſſum & denſum olei vicem obire non poſſet.

Jam cœperat Fortunata velle ſaltare] Id eſt, jam ſaltare cœperat. Peculiaris Verbi *Velle* ratio, ut adjunctum alteri verbo faciat pleonaſmum, & ſit ſuperfluum. Lucretio familiaris iſte uſus ejus: ut lib. 2.

——— *Indicium mortalibus edunt*,
Infidi maris inſidias vireſque dolumque
Ut vitare velint.

Ut mox:

——— *Prædicere ut armis*
Et virtute velint patriam defendere terram.

Tibullo lib. 1. el. 2. *Vidi ego.... manibus canas fingere velle comas*. Macrob. 5. Sat. 17. *Locus dignus eſt, ut eum velimus altius intueri*: & Jacobus Benevent. cap. 75. *Deus credita cum repetit, nemo dolere velit*: nimirum ut bonæ fidei debitor, ſed reddere non doleat, aut gravetur. REINES. Petronianæ formæ locutio. ſupra cap. IX. *Tuus iſte frater cœpit mihi velle pudorem extorquere*. Infra cap. XCVIII. *Si Gitona tuum amas, incipe velle ſervare*. Eleganter autem abundare illud verbum *velle* apud ſcriptores optimos oſtendit præter alios Eruditiſſimus Brouckhuſius ad Propertii lib. II. eleg. VIII. verſ. 13. & nuper ad Tibull. lib. 1. eleg. v. verſ. 50. BURM.

Permitto, inquit Philargire, &c.] Videtur hic locus nonnihil diſtortus, quem ita reſtitui poſſe opinor: *Permitto, inquit, Philargire diſcumbe, & tu Carrio (etſi Praſianus es famoſus) dic & Menophila contubernalis tua*. Hanc contubernalem autem exiſtimo fuiſſe Philargiri, de qua mox capit. ſeq. *Philargiro etiam fundum lego & contubernalem*. GOES.

Et ſi praſimanus] Corrige: *&, ſi praſinianus es*. Docent ſequentia abunde, ubi de praſinæ factionis victoria *Praſinianus*, qui praſinæ favet factioni. quanquam forte rectius ſit, *praſianus*. Antoninus vita ſua. Το μητὶ πρασιανὸς, μητὶ βενετιανός. Neronem mirum quantum faviſſe factioni praſinæ, res eſt notiſſima vel ex Suetonio. SCHEFFER.

Dic & Menophile] Suſpicor ſcribendum, *Menophila*. SCHEFFER. *Minophila* ſcribendum; in Traguriano enim ſemper ſimplex *e* pro diphtongo *æ* ſcriptum fuit, & male Patavini *contubernali tuo* ediderunt: permittit enim, ut cum ſua contubernali accumbat. Fortaſſe & *Menophila* ſcribendum; *Menophilus* enim frequens in antiquis lapidibus eſt nomen ſervile. Hoc nomine & Medicus apud Celſum lib VI. cap. 7. & Mithridatis Eunuchus apud Amm. Marc. lib. XVI. cap. 7. & Conſularis vir apud Capitol. in Maximin. cap. XXI. occurrunt. Et vernum Menophilum eleganter irridet Martialis lib. VII. cap. 81. an autem fuerit hæc Carrionis, an Philargyri, cui capite ſequenti legat ſuam, contubernalis, incertum facit ordo verborum, quamvis ego poſterioris credam. Philargyri autem nomen in antiquis inſcriptionibus eſt frequentiſſimum. BURM.

Diſcumbat] Lege, *diſcumbant*. TILEBOM.

,, anſerem fecerat , muria condimentiſque foetentem. Nec contentus ,, fuit recumbere, ſed continuo Epheſum Tragoedum coepit imitari; & ,, ſubinde dominum ſuum ſponſione provocare. Si praſinus proximis ,, Circenſibus primam palmam.

LXXI. ,, Diffuſus hac contentione Trimalchio , [a] Amici , inquit, ,, &

[a] TRIMALCHIO.

Muria condimentiſque fœtentem] Ad cocum refer, non ad anſerem. Evincit hic locus nihil eſſe mutandum initio Satyricon fragmentorum , etſi viris doctis aliter ſit viſum. Recte enim ibi : *Non magis ſapere poſſunt , quam bene olere , qui in Culina habitant.* Valeant igitur illi cum ſua *coriaria*, quam libris de modo uſurarum inculcant. Emenda autem Martialem lib. VI. ep. LXVI.

Quam multi tineas paſcunt blattaſque diſerti,
Et redimunt olidi carmina docta coci.

Ubi perperam, *& redimunt ſoli*, circumfertur. Hoc enim manifeſte falſum , quoniam & aromatarii, ſalſamentarii, aliique, redimebant carmina, ut iis merces ſuas involverent. Nota & illa Martialis lib. XIII. epig. 2.

Nec toga Cordyllis , vel penula deſit olivis.

Itemque illud lib. III. ep. II.

Ne nigram cito raptus in culinam
Cordyllas madida tegas papyro,
Vel thuris piperiſque ſis cucullus.

Male olent ergo coci , male culinæ. Seneca ep. CIV. *Ut primum gravitatem urbis exceſſi , & illum odorem culinarum fumantium , quæ motæ , quidquid peſtiferi vaporis obruerant , cum pulvere effundunt , protinus mutatam valetudinem ſenſi.* Non diſſimile illud ejuſdem Senecæ de tabernis unguentariis ep. CVIII. *Qui in unguentaria taberna reſederunt , & paulo diutius commorati ſunt , odorem ſecum loci ferunt.* Sed plus eſt *in culina habitare*, quam *reſidere* , aut *paulo diutius commorari.* Nemo, inquiunt, habitat in culinis. At, *habitare* poni pro frequenter & aſſidue morari aut verſari in culina, quis neſcit ? Quis, quæſo, habitat in ſubſelliis ? *In ſubſelliis* tamen *habitare* , uſurpatum Ciceroni. HEINS.

Cocus continuo Epheſum Tragoedum coepit imitari, & ſubinde dominum ſuum ſponſione provocare.] Librarius, more ſuo tranſponens literas, dedit *Epheſum*, quem ſine omni dubio Petronius omnis Antiquitatis , ſi quiſquam, peritus, *Theſpim* dixerat Tribu Icarienſem, æqualem Soloni:

Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camœnæ
Dicitur & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis ,
Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.

inquit Horatius art. Poët. verſ. 275. Imitatus autem Theſpim cocus eo, quod eſſet perſonatus , vel quovis modo velata facie : cujus rei inventor Theſpis. Perſonatus autem ideo, ut liberius agere poſſet cum domino, cum quo diſcubuerat. REINES. Credo, fuiſſe eo tempore notum quemdam hiſtrionem , ſed cujus memoria, ut mille talium, intercidit; apud Gruterum pag. CCL. occurrit C. IVLIVS. C. L. EPHESIVS. QVI. ET. MASCVTIVS.

Si Praſinus proximis Circenſibus primam palmam] In his procul dubio quidpiam deeſt. Sufficietne, ſi legis, *ſi praſinus ſis , ajebas , nonne proximis Circenſibus primam palmam habebis?* TILEBOM. Ex more convivarum , quorum plurimus ſuper cœnam de factionibus Circenſibus ſermo, &c, cum nullus fere eſſet his temporibus, quin alicui factioni faveret, frequentes hæ ſponſiones. Apposite Martialis lib. X. epig. 48.

De Praſino conviva meus , Venetoque , loquatur ,
Nec facient quemquam pocula noſtra reum.

De ſponſionibus illis vide Argoli notas ad Onuphr. de Ludis Circenſibus lib. I. cap. XI. Cæterum ipſam ſponſionis formulam ita concepiſſe ex ſolemni more cocum hunc puto , *ni Praſinus proximis Circenſibus palmam.* v. Briſſon. de Formul. lib. V. pag. 369.

Diffuſus] An liberior , effuſior factus , ut ad animum referatur ? Sic *diffuſionem animi* dixit Seneca de vita beata cap. 5. Inclino eo potius , ut accipiam pro *confuſus* , quod habet infra cap. LXXIV. in re non abſimili: *qua voce confuſus Trimalcio.* SCHEFFER. Lætatus, cui contrarium *adſtrictus*. Seneca ep. CVI. *Vide , an vultum nobis mutent , an frontem adſtringant, an faciem diffundant.* Apud Naſonem *diffundere animum.* lib. I. Art. Amand. verſ. 218.

Diffundetque animos omnibus illa dies.

Seneca ep. LVI. *Utraque res animum diffundit & mordet.* De vita beata cap. V. *Ex cognitione veri gaudium grande & diffuſio animi.* Quam Stoïcis Græcis διάχυσιν ψυχῆς dici, cui animi contractio opponitur, συστολὴ ψυχῆς, Muretus obſervavit. HEINS. Recte Heinſius, nec debuerat dubitare Schefferus. Multus hujus verbi uſus apud Ovidium III. Met. verſ. 318.

Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos,

lib. IV. verſ. 765.

Poſtquam epulis functi , generoſi munere Bacchi
Diffudere animos.

lib. XIV. verſ. 272.

Hac, ubi nos vidit , dicta acceptaque ſalute
Diffudit vultus,

lib. IV. ex Pont. ep. IV. verſ. 9.

Quæ , tamen inveni, vultum diffundere cauſſa
Poſſem,

Vid.

Digitized by Google

„ & ſervi homines ſunt , & aeque unum lactem biberunt , etiamſi illos „ malus fatus oppreſſerit: tamen, me ſalvo, cito aquam liberam guſtabunt. „ Ad ſummam, omnes illos in teſtamento meo manumitto. Philargyro etiam „ fundum lego , & contubernalem ſuam. Carrioni quoque inſulam , & „ viceſimam , & lectum ſtratum. Nam Fortunatam meam heredem facio, „ & commendo illam omnibus amicis meis: & haec omnia publico ideo, „ ut

Vid. plura apud Barthium ad Statii lib. II. Thebaid. verſ. 213. & Brouckh. ad Tibull. lib. 1. eleg. 11. verſ. 3. & ſupra ad cap. x. BURM.

Et ſervi homines ſunt , & aque unum lactem biberunt] *Si ab uno homine, quem Deus finxit, orimur, certe conſanguinei ſumus* , inquit Lact. 6. div. Inſt. 10. *eadem omnibus principia, eademque origo* L. Sen. 3. de benef. 28. Quintil. decl. XIII. & Julian. in ep. ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής. Hinc illæ de ſervis humane habendis præceptiones Sapientum , Philemonis , Catonis lib. 4. diſt. 44. S. Barnabæ in Epiſt. Sen. ep. 47. & Leges Poteſtatum : Aureus in hoc M. Seneca contr. lib. 7 declam. 6. lib. 1. de clem. cap. 18. & Iſidorus Peluſiota lib. I. ep. 471. Τοῖς οἰκέταις χρηστέον, ὡς ἑαυτοῖς, ἄνθρωποι γάρ εἰσι καθ' ἡμᾶς. ἡ γὰρ πρόληψις, ἢ τύχη πολέμου, ἢ τυραννὶς ὅπλων τούτους ἐποιήσατο κτήματα. ἀλλ' οἱ πάντες ἐν ἴσῳ εἰσὶ καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ πίστει, καὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει. nimirum, *cum ad exitum ventum eſt, omnes in aquo ſumus.* Philoſophaſter Trimalcion, qui Philoſophum ſe numquam audiviſſe gloriatur infra hoc capite , è ſchola Stoica iſtud ſublegit, uti & alia quædam, inprimis iſtud περὶ πορεῖς, cap. LXXVI. quod optime intelligi poteſt è Ciceronis ad Pœtum ep. 22. lib. IX. REINES. Hic jam *philoſophum* bona fide agit noſter Trimalchio. De ſervis enim ad cœnam quandoque vocandis , vide Senecam è Trimalchionis ſententia differentem ep. XLVII. ubi inter alia: *Vis tu cogitare iſtum , quem ſervum tuum vocas , ex iiſdem ſeminibus ortum , eodem frui coelo, aque ſpirare , aque vivere , aque mori?* vide Epictetum differt. XIII. HEINS. Florus lib. III. cap. 20. *Enim vero ſervilium armorum dedecus feras : nam & ipſi per fortunam in omnia obnoxii , tamen quaſi ſecundum hominum genus ſunt , & in bona libertatis noſtra adoptantur.* Ubi v. Freinshemium.

Unum lactem] Plaut. Bach. V. ſc. 2. *Nec lactem , nec lanam ullam , habent.* SCHEFFER. *Lacte* , & *lactem* dicebant antiquiores. nam *lac* pro *lacte* , contractum. Gloſſæ veteres ; *Lactem* , γάλα. hinc *lactes*. *Lacte* , Veteres dicebant, ut nos *lac*. Chariſius è Catone citat. *In Italia atras capras lacte album habere.* Sic Apulejus, ſic alii. Vide Nonium. HEINS. Vide ſupra cap. 38.

Malus fatus] Vide ſupra ad cap. 42.

Aquam liberam guſtabunt] Liberabuntur ex ſervitute, Ovid. 1. Amor. el. 6.

——— *Sic umquam longa relevere catena,*
Nec tibi perpetuo ſerva bibatur aqua. SCHEFF.

Illuſtrat hanc locutionem egregius Heſychii locus, quem ad Callimachii hymn. in Pallad. verſ. 46. adduxit & emendavit Illuſtris Spanhemius. Ἐλεύθερον ὕδωρ ἐν Ἄργει, ἀπὸ τῆς συναγκείας πίνουσι κρήνης ἐλευθερούμενοι τῶν οἰκετῶν, διὰ τὸ καὶ τὸν Κέρβερον κύνα ταύτῃ διαδρᾶναι καὶ ἐλευθερωθῆναι. BURM.

Omnes illos in teſtamento meo manumitto.] Hæc plena libertas erat , non minus quam illa , quæ apud Conſilium , aut apud Conſulem , Pro Coſ. Prætorem , Præſidem Provinciæ , Legatumve Cæſaris , vel alium magiſtratum , cui hujuſmodi jus eſſet , manumiſſione conferebatur. l. 5. 7. D. de manum. vind. l. 4. Cod. de vind. lib. & apud Conc. manum. Eadem vocabatur *juſta* , vindictæ impoſitione munita , l. 2. Cod. ſi adverſus libert. & quidem pro Tribunali ; à qua differebat *data inter amicos* : quam nominat Cajus Inſt. l. 1. & Sen. l. de vita beata c. 24. & altera *per menſam* dicta , quando libertatis capiendæ gratia ſervus convivio domini adhibebatur ; & de hac explicanda ſunt verba autoris initio hujus fragmenti : *Venerat jam tertius dies , id eſt, exſpectatio libera cœna* : nimirum, qua dominus liberam aquam guſtaturos eſſe mox promiſerat. REINES. Jactantia inſignis , cujus ſimilem ſepulchrali titulo inſculpi juſſit , forte ejuſdem ſortis libertus , Claudius Philargyrus Unguentarius apud Gruter. DCXXXVI. 9. FAMILIAM SVAM MANVMISIT. PECVNIAMQ. LEGAVIT.

Et contubernalem ſuam] Scribe omnino , *ſuam* : contubernales enim ſervis , quæ liberis hominibus uxores. ſupra : *Contubernalem meam redemi.* HEINS. Hoc neceſſe erat adjicere , quia aliter , ſervo manumiſſo, ejus contubernalis manere cogebatur in ſervitute l. 41. §. 15. de fideic. libert. *December , diſpenſator meus , Severus vilicus & Victorina vilica Severi contubernalis , in annos octo liberi ſunto.*

Et viceſimam] Quam nempe manumiſſus ipſe debebat ſolvere , eam nunc ab hærede præſtandam volo. Vide diſſertationem de Vectigal. Populi Romani cap. x. cui ridere volupe eſt , legat hic Galli noſtri , cui Petronium Gallicum debemus , elegantem notam , & an ille intellexerit , qualis hæc viceſima , & quid inſulæ fuerint , judicet. BURM.

Lectum ſtratum] Tricliniarem nempe , ſive , ut vocavit capite XLII. *Vitalem ſtragulis bonis.* Terentius quoque Heaut. Act. IV. ſc. 1. dixit *lectum veſtimentis ſtratum.*

Commenda illam] Solemne teſtamentorum verbum. l. 41.

„ut familia mea jam nunc ſic me amet, tamquam mortuum. [a] Gratias „agere omnes indulgentiae coeperant domini, cum ille, oblitus nugarum, „exemplar teſtamenti juſſit adferri, & totum à primo ad ultimum, in- „gemeſcente familia, recitavit. Reſpiciens deinde Habinnam: [b] Quid di- „cis, inquit, amice cariſſime? aedificas monumentum meum, quemad- „modum te juſſi? Valde te rogo, ut ſecundum pedes ſtatuae meae catel- „lam

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO.

l. 41. §. 15. ff. de fideic. libert. *Te autem, Severe, fili cariſſime, uti Decembrem & Severum commendatos habeas.*

Publice ideo] Supra *publicare ſermones*. HEINS.

Ut familia mea me nunc ſic amet] Stolide hoc, ut omnia, Trimalchio: Heri enim cautiores diſſimulabant, quos poſt mortem ſuam manumiſſos vellent, ne, ſpe melioris vitæ erecti, dominis fata clam inprecarentur, vel etiam maturarent. HEINS.

Jam nunc] Horat. III. Od. VI.

——— *Et fingitur artubus*
Jam nunc.

Livius lib. XXII. cap. 38. *Jam nunc locatus in urbe ſciret, qua ſibi agenda armato forent.* Et ita paſſim optimus quiſque ſcriptor. BURM.

Cum ille oblitus nugarum] Imo, *cum ille necdum oblitus nugarum.* Nam, quæ ſequuntur, nugæ plane ſunt nugaciſſimæ. GOES. Minime ſollicitandum: eſt enim formula ſolemnis & ironica de homine quid inſulſe agente. Agnoſcere libet in his Claudium noſtrum, de quo Seneca in Apocolocynth. *Claudius, ut vidit virum valentem, oblitus nugarum, intellexit, neminem parem ſibi Roma fuiſſe:* quaſi rem jam ſerio agere vellet, aut reſipiſceret & ad ſanam mentem rediret homo *nulli nugarum laude ſecundus*, ut loquitur Martial. IX. I. cum revera ſtultitia nova priorem cumularet. *Relinquere nugas* dixit Cicero VI. ad Att. 3 *Videaturne, aut pietatis eſſe mea fratrem relinquere, aut diligentia nugarum aliquid relinquere.* BURM.

Quid dicis] Hæc formula occultam objurgationem continet, quaſi Habinnas in ædificando monumento ejus nimium lentus eſſet, quod jam homini mori volenti debebat eſſe paratum. V. Barth. Gloſſarium in Claudianum Mamercum. Manifeſtior exſtat ſupra cap. 9. *Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ ſcortum?* BURM.

Quemadmodum te juſſi] Damnant hunc loquendi modum Gronovius ad lib. IX. Martial. LXVI. Voſſius conſtructionis cap. XXXVI. & Scioppius de ſtylo Hiſtorico. Tamen antiquiores ſic loquutos autumo, ut & tuetur Thomas Munckerus ad Hygini caput CXCVI. quem vide. HEINS. Dubito, an patrocinium ſuum, quod huic locutioni commodavit Munckerus, ſeveris judicibus probare poſſit, & an non potius illi ſecundum Voſſium & Scioppium litem dare malint. Nullum dubium, quin illa locutio admitti poſſit, ubi infinitivi modi verbum ſubaudiri poſſit, ut hoc loco, *quemadmodum te juſſi ædificare*: Ita Quintiliani verba, *juſſit me Tribunus*, ſcilicet *pati ſtuprum*. vel ſimile quid, capienda. Martialis quoque locus lib. IX. Ep. 67. ita intelligendus.

Sed tu juſſiſſes Euryſthea.

Scilicet ſervire, vel facere illa, quæ Herculem juſſit facere, quare neque mutandum ibi aliquid. Ita & Terentius Heaut. Act. IV. 5. *imo filium jube potius*, ſcilicet *deferre*, quod præceſſit. Cicer. V. ad Att. Ep. ult. *Et, hercle, ut me jubet Acaſtus, confido te jam valere*, ſcilicet *confidere*. Sed præcipua eſt controverſia an Latine dicatur, *jubeo te, ut facias*, ubi nulla ellipſis poteſt locum habere, quod negamus ulli bonæ ætatis ſcriptori uſurpatum: nam Auſonium, & Apulejum, & ſimiles, non moramur, neque eorum exemplis tueri ſe debebant viri literati: neque probioris notæ eſt altera illa conſtructio, *jubeo tibi*, quam ſummo jure extra Latii fines proſcripſit ſummus linguæ Romanæ vindex Gronovius ad Livii lib. XXVII. cap. 24. & quæ non, niſi corruptis auctorum locis, vel eorum, qui jam labe aliqua infecto ſermone uſi ſunt, defendi ſolet. Quare neque has delicias Statio, (ad cujus lib. VIS. verſ. 33. & 373. vide Barth.) neque Claudiano, neque Juriſconſultis, neque cuiquam poſterioris ſeculi, invidemus. Sed cultiſſimo Poetæ Ovidio hanc ſtribliginem adtribui ab unico ejus ſoſpitatore indignamur, qui unius ſui codicis auctoritatem tanti putavit, ut contra reliquos omnes, & editiones, quotquot exſtant, lib. VIII. Metam. verſ. 752. legere maluerit:

——— *Famuliſque jubet ſuccidere ſacrum*
Robur.

cum *famulos* certe ſcripſerit terſiſſimus Poëta. Major autem inconſiderantia eſt doctiſſimi Barthii, qui in commentario ad Claudian. II. in Rufin. verſ. 155. ad novam hanc omnino neque tritam rationem loquendi retulit verba hæc Salluſtii de Bell. Jugurth. cap. 84. *At Marius, ut ſupra diximus, cupientiſſima plebe conſul factus, poſtquam & provinciam Numidiam populus juſſit, antea jam infeſtus nobilitati, tum vero multus atque ferox inſtare.* Quis enim vel Tyro neſcit, recte & paſſim dici *jubere provinciam, legem*, & ſimilia, in quibus eſt ellipſis verborum *dari, ferri*. Ita Salluſtiana oratio ſupplenda, *poſtquam et Provinciam Populus dari juſſit*. ita quoque Livius lib. I. cap. 22. *Tullum Hoſtilium*

,, lam pingas, & coronas, & unguenta, & petraitis omnes pugnas, ut ,, mihi contingat tuo beneficio poſt mortem vivere. Præterea, ut ſint in ,, fronte pedes centum, in agrum pedes ducenti. Omne genus etiam po- ,, morum

ſtilium regem Populus juſſit, ſcilicet, *creari*, & ita in reliquis id genus loquendi modis. BURM.

Pingas] Hoc ſuſpectum eſt. Fuit nempe lapidarius Habinnas, uti liquet ex ſuperioribus. at lapidarii non pingunt. An legendum, *fingas?* nil definio. SCHEFFER. Lege, *fingas.* HEINS. Neſcio, cur mutari debeat, cum potuerint hæc ornamenta ſepulchri, quæ operi tectorio inducebantur, variis coloribus diſtingui. vid. inſcript. apud Fabrett. pag. 449. Egregie autem Satyricus Trimalchionis monumentum exornat, utpote ex quibus ante actæ vitæ inter convivia imaginem viator perſpiceret. Ea namque fere inſtrumenta inſculpta & picta in ſepulchris veterum conſpiciebantur, quæ artem defuncti oſtendebant. vid. Guther. de jure manium lib. II. cap. 28. & 29. Quod autem catellam & ſimilia jubeat pingi, ex more quoque, quo ſimiles deliciæ & ludicra inſculpebantur, qualia plurima apud Fabrett. cap. v. pag. 381. & ſeqq. videre licet. BURM.

Petractis omnes pugnas] Mallem pro, *petractis*, quod eſt nihili, *peractas omnes pugnas*. Quomodo apud Virgilium ſunt *peracta cædes*, apud Ovidium, *peracta bella*. SCHEFFER. Habetur etiam in ſuperioribus hoc vocabulum. Sic enim vulgati cap. LII. *Nam here motis pugnaſſent petraitis in poculis.* MS. Dalmaticum itidem *petraitis* habet hoc loco, at altero illo *petrancti*. Latere nomen quoddam proprium neceſſe eſt, ſed à Trimalchione fortaſſe confictum, ut, quale illud fuerit, difficillimum ſit divinare. Suſpicabar quidem *Paridis*, nunc vero animum ſuſpendo, & alterius exſpecto conjecturas faciliores. IDEM.

In fronte] Putes rectius, *in frontem*, quia ſequitur, *in agrum*. Sed ſic & Inſcriptio vetus apud Gruterum pag. 851. & Horat. I. Sat. 8.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum.

SCHEFFER. Scilicet, *præterea*, monumento meo inſcribas, *ut ſint in fronte pedes centum*, &c. GOES. Recte mutat ſententiam Schefferus, cum ſemper *in fronte* debeat ſcribi, quia latitudinem monumenti ſecus viam publicam notat, *in agrum* autem dicebant, quia in longitudinem à via in agrum introrſus extenſum ſepulchrum notat, ut erudite has ſolemnes notas explicuit Fabrett. capite III. pag. 176. & ſequentibus. Quamvis & *in agro* ſcripſiſſe docere poſſunt ibi allati tituli. Jactationis autem inſignis ſunt hi centum & ducenti pedes, cum pleraque monumenta vix viginti pedes in fronte aut in agrum patuiſſe docere poſſunt lapides à Fabretto adducti, quibus plurimi ex Grutero & aliis addi poterunt, qui docent raro longius aut latius produci. Apud Sponium pag. 293. frons pedum XXXIV. in agrum p. XXIV. reperitur, apud Horatium vero mille pedes in fronte, & trecentos in agrum dabat ille, ut eſſet locus publicus, & capax multorum funerum. Noſter vero ſibi privatum, quod hæredem non ſequatur, conſtituit ſine exemplo magnum monumentum. BURM.

Omne genus enim poma] Suſpicatur Nob. Heinſius, *pompa*. Quid? ſi *pomi*. Sane arbores ad ornatum ſepulchrorum adhibuiſſe, docent veteres. Vide Meurſium in Funere cap. 41. ubi de buxo & palmite. Auguſti Mauſoleum circa alnos habuit, ut Strabo auctor eſt lib. v. Poſtremo Ulpianus l. 73 §. 1. ff. de Contr. Empt. nominatim *intra materiam ſepulcrorum loca plura hortis, vel cæteris culturis, ſervata* commemorat. SCHEFFER. Lege *omne genus etiam*, quod reſpondet præmiſſo modo *præterea*, ut ſit loco ἐνδείξεως; nimirum iſtud volo, & hoc quoque. Solet alias τὸ *enim* abundare cum ſingulari gratia ſermonis; ut in iſtis Plauti Perſa Act. 2. ſc. 2. verſ. 46. *P. Male operam locas. S. qui? P. Quia enim nihil amas, cum ingratam amas:* & Terentii Andr. Act. 5. ſc. 2. verſ. 4. *Imo enim nunc quam maxime abs te poſtulo atque oro.* Sed hic locum non habet ea figura παρέλκοντος: ſequitur enim proximo membro orationis: *Valde enim ſalſum eſt.* Pro *poma* vero legendum *pomona*. Pomona eſt quod Græce ὀπώρα, id eſt, omnis generis fructus edules, qui autumno maturefcunt. Solinus cap. 22. de Thule: *larga & diutina pomona copioſa eſt:* quod Dicæarchus de Bœotia eſſe ἰχθύοπωροι καὶ θερινῆς ὀπώρας ἄφθονοι dixit. Vult igitur arboretum vel pomarium circa monumentum ſuum inſtrui, eſſeque ibi *vinearum largiter*. Maceriis, muris, ſeptis, ſepulcra claudi, ornari etiam ædificiis peritritum eſt; hortos iiſdem adjacere & adjici adparet ex Inſcr. Gratianenſi 12. MCXXX. apud Gruter. in qua Hermes quidam, *hi horti*, inquit, *uti optimi maximique ſunt, cineribus ſerviant meis: ex horum reditu Curatores veſcantur natali meo, & roſam præbeant in perpetuum.* De vineis teſtatur lapis Sanct-Andreanus, quem V. C. Carolus Sponius Med. Collegiatus Lugdun. in Sequanis mihi deſcripſit; in eo profitetur Rufius quidam Satyrus, quod ſuæ ſuorumque memoriæ ædificium cum vinea & muris, & ad tutelam ejus & ad cœnam omnibus incolis ponendam KL. Febr. ſicuti & rudecam in opus, ſcilicet vineæ, addiderit. Nimirum fiebant iſta tam in tutelam, cuſtodiam, cultumque monumenti, ut id integrum præſtaretur, per ſumtus refectioni neceſſarios, quam ut è proventibus annuis conſtitutæ profuſiones, erogationes, & ſparſiones miſſilium, exhiberi poſſent; ut pluribus doceo Comm. ad 12. Claſſis VI. REINES. Te enim deſignat, Trimalchionem C. pedes in fronte, CC. in agrum, velle converti in hortum.

Digitized by Google

„ morum volo ſint circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim
„ falſum eſt, vivo quidem domos cultas eſſe: non curari eas, ubi diu-
„ tius nobis habitandum eſt; & ideo ante omnia adjici volo: HOC.
„ MONUMENTUM. HEREDEM. NON. SEQUATUR. Cae-
„ terum erit mihi curae, ut teſtamento caveam, ne mortuus injuriam
„ accipiam! praeponam enim unum ex libertis ſepulcro meo, cuſtodiae
„ cauſſa, „

tum. Cujus ritus plena ſunt monumenta antiqua apud Gruterum. Ejus rei ratio. ſive, quod poma, & menſæ ſecundæ, ad ætatem genialiter agendam conducant, ſive, quod iis locus ſit in ſacris natalitiis, quæ fiebant ſine ſanguine. Sic marito ſacrum facturæ Laodamiæ, apud Hyginum fabula CIV, poma adferuntur. HEINS. Scriptura Traguirienſis codicis eſt, *pomorum*, quam Patavini mutarunt in *poma*, unde viri docti tentarunt variis conjecturis locum ſanum, & de hortis & arboribus monumento additis præter rem hic multa adduxerunt: cum certe, ſi hoc voluiſſet lautus Trimalchio, ſpatium monumenti ſui longe productius eſſe voluiſſet; quare capienda verba ſunt de ornamentis, quæ ipſi ſepulcro inſculpebantur, ut apud Boiſſardum occurrunt frequentia, in quibus pomorum omne genus, florum ſerta, vitium racemi, & ſimilia affabre ficta exhibentur. BURM.

Falſum eſt] Non concoquo: mallem, *ſalſum*. Cicero II. de Orat. *Valde hac ridentur: & hercle omnia, qua à prudentibus, quaſi per diſſimulationem non intelligendi, ſubabſurde ſalſeque dicuntur.* SCHEFFER. Id eſt, *vanum*, quodque veram humanitatis conſiderationem, & prudentiam agendi *mentitur*. HADRIANID. Scribatur meo periculo: *Valde enim inſulſum eſt, non curari eas, ubi diutius nobis habitandum eſt*. *Eas*, ſcilicet domos: nam *domum* pro ſepulcro dicebant veteres. Nec aliter capiendus Horatii locus vexatiſſimus, qui *domum exilem Plutoniam* dixit, pro ſepulcro. Ut & *domum* pro ſepulcro poſuit auctor Epicedii in Druſum:

Claudite jam, Parca, nimium reſerata ſepulcra,
Claudite, plus juſte jam domus illa patet.

In antiquis marmoribus paſſim, *Domus aterna*, *Domus aternalis*, *Domus perpetua*. HEINS. Recte Heinſius explicat *domos*. ita epigramma vetus apud Pithœum p. 140. ad mentem Trimalchionis:

Hac domus aterna eſt, hic ſum ſitus, hic ero ſemper.

Ovidius l. X. Met. v. 34. *hac eſt domus ultima.* Seneca Hippol. 1241. *recipe me aterna domo non exiturum.* Vide Fabrett. inſcr. cap. II. pag. 112. & ſeqq. Quod autem *domum exilem Plutoniam* apud Horatium pro ſepulcro capiat, ut & Rutgerſius fecit in Venuſinis lectionibus, & Voſſius Epiſt. 169. minime id menti Horatii convenire videtur, qui ipſum orcum, vel inferorum regionem ita vocavit, quia nihil niſi umbras continet, non vera corpora, & ita revera ſit *exilis domus, in qua non multa ſuperſunt*, ut idem vates dixit lib. I. Epiſt. 6. & Virgilius VI. Æneid.

Perque domos ditis vacuas & inania regna.

ut me docuit quondam, ſummus meus in his ſtudiis auſpex & dux, Janus Brouckhuſius. Ita & Statius lib. IV. Theb. verſ. 477.

Solvite pulſanti loca muta, & inane ſevera
Perſephones.

Valer. Flacc. lib. II. verſ. 603.

——— *Fruſtra vacui ſcrutaris Averni,*
Care, vias.

Ubi Bulæus duo etiam Statii & Claudiani loca apta adfert, ſed cauſſam locutionis perperam reddit. Jam autem Umbras paſſim *vacuas*, *tenues*, *nudas*, & *exiles*, à Poëtis dici, quis ignorat, aut ſibi probari poſceret? imo hinc Proſerpinam Ἀσίνω à Lycophrone Caſſandr. verſ. 49. dictam crediderim. Præterea paſſim inferorum regionem, etiam non addito illo *exilis* vel *vacua* epitheto, *domum ditis* vocari videmus. ita Euripid. Alceſt. 436.

Χαίρουσά μοι εἰν ἀΐδα δόμοισιν
Τὸν ἀνάλιον οἶκον οἰκετεύοις.

Senec. Medea. 740.

Et Chaos cacum, atque opacam Ditis umbroſi domum.

& ita alii. BURM.

Habitandum eſt] Unde infra cap. CXI. *domicilium* vocat.

Injuriam accipiam] Petronianæ formæ locutio. ſupra cap. 25. *Ne majorem injuriam in ſecrete frater acciperet.* Vide & infra cap. 94. & 130. *injuria* autem proprie hic de ſepulcro violato. Lapis apud Fabrettum pag. 661. NE QVIS VELIT LOCO INIVRIAM FECISSE. BURM.

Præponam enim unum ex libertis ſepulcro meo.] Neque id novum. Gruterus Inſcriptionum p. DCXXXVI. 12.

HI. HORTI. VTI. OPT. MAXIMIQ. SVNT.
CINERIBVS SERVIANT. MEIS.
NAM. CVRATORES. SVBSTITVAM. HEINS.

Cuſtodia cauſſa] Hæc ex more uſitato Romanis. Propert. lib. III. Eleg. XIV. verſ. 23.

Adferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulcrum
Ornabit cuſtos, ad mea buſta ſedens.

Ubi vide diligentiſſimi Paſſeratii adnotationes. Et Ramireſius de Prado in Pentecont. cap. XVII. obſervat, hos cuſtodes modo divitum ſepulcris appoſitos ex veteri Horatii commentatore ad Epod. XVII. verſ. 47.

Unde

Digitized by Google

„ cauſſa, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, „ ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tri- „ bunali ſedentem praetextatum, cum anulis aureis quinque, & nummos „ in publico de ſacculo effundentem; ſcis enim, quod epulum dedi, bi- „ nos denarios: faciatur, ſi tibi videtur, & triclinia: facies & totum „ populum ſibi ſuaviter facientem. Ad dexteram meam ponas ſtatuam „ Fortunatae meae columbam tenentem: & catellam cingulo adligatam „ ducat: & Cicaronem meum: & amphoras copioſas, gypſatas, ne effluant „ vinum:

Unde iterum faſtus noſtri liberti apparet. Præterea hujus cuſtodiæ cauſſa ſolebant Tabernas, & ædificium aliquod ſepulcro adſtruere, in quo cuſtodes illi habitarent. Lapis apud Fabrettum in notis ad cap. v, pag. 393.

D. M.
MINDIA. TYCHE. FECIT. SIBI. ET. SVIS. ET
LIBERTIS. LIBERTABUSQVE. POSTERISQ.
EORVM. CVM. AEDIFICIO. ET. TABERNA
CVSTODIAE. TVTELAEQVE. CAVSA.

Ubi plura de hac materia eruditiſſimus Fabrettus. Vide & cap. iv. pag. 320. & Guther. de jure manium lib. II. cap. 31. Qui tamen lapidem Gruterianum pag. DCXXIII. 8. ubi *ad culturam* legantur HS. VII. male mihi explicare videtur de purgatione veprium, & malarum herbarum, & erogationibus, cum melius de ornamentis ſepulcrorum, quæ inſculpebantur, & ſtatuis ſimilibus capienda videantor, ut noſter modo, *Vivo quidem domus cultas eſſe, non curari eas, ubi diutius habitandum eſt. Colere* enim ornare notat, ut vulgo notum. Vide ſupra ad cap. 32. Heinſii notas. BURM.

Populus cacatum currat] Loca enim ſacra nefas his inquinare ſordibus. Apud Perſium:

—— *Pueri, ſacer eſt locus, extra*
Mejite.

Inſcriptionum Gruteri pag. CCCXCII. I.

HOSPES. AD. HVNC. TVMVLVM.
NE. MEIAS. OSSA PRECANTVR.
TECTA. HOMINIS.

Similia habes in eodem opere Inſcriptionum. Ubi pag. CCCXXIX. inſcriptio extat jocoſa hiſtrionis Polenſis. HEINS. Lapidibus ab Heinſio productis adde alium Romæ anno 1603. effoſſum, quem edidit Malvaſia, in ſua Ælia Lælia Criſpi p. 133. & Mabillon. tom I. Itineris Italici p. 148.

QVI. HIC MIXERIT. AVT
CACARIT. HABEAT
DEOS. SVPEROS. ET
INFEROS. IRATOS. BURM.

Cum annulis aureis quinque] Hoc quoque ſtulte glorioſum: annuli enim exprimi potuerunt in marmore, annuli aurei non potuerunt. Illud autem pro luxu ſæculi, quod annulos ſibi quinque, hoc eſt, ſuum cuique digito aſſignat. Seneca ſub finem lib. VII. Nat. Quæſt. *Exornamus annulis digitos: in omni articulo gemma diſponitur.* Martialis lib. v. epig. II.

Sardonychas, onychas, adamantas, jaſpidas, uno
Portas in articulo Stella, Severe, meus.

Sic ſcribo, nam *ſmaragdos*, quod nunc circumfertur, vix admittit ratio carminis. Sed & illud pro cætero Trimalchionis faſtu, quod de annulis aureis ſubjungit, cum eorum uſu hominibus libertinis lege publica eſſet interdictum. HEINS.

Epulum dedi binos denarios] Conjunctio hic omiſſa videtur. SCHEFFER. Forte *in epulum dedi.* Plena hujus moris, de epulis funebribus annuis in publicum datis, marmora ſepulcbralia. Plinius libro VII. epiſt. XVIII. *Deliberas mecum, quemadmodum pecunia, quam municipibus noſtris in epulum obtuliſti, poſt te quoque ſalva ſit.* Vide J. Gutberium de jure manium lib. II. cap. x. HEINS. Omiſſa eſt conjunctio eodem jure, quo ſupra cap. 45. *Subolfacio quod nobis epulum daturus eſt Mammea; binos denarios mihi & meis.*

Faciatur & triclinia] Lege *faciantur*, nam ita loquuti Nigidius & Titionios. v. Nonium. GOES. Retinui Traguriensis codicis ſcripturam, & forte *triclinia* fœminini generis doctus noſter & Philologiæ ſtudioſus Trimalchio eſſe credidit.

Et catellam cingulo alligatam ducat & Cicaronem meum] Neſcio, an non ordo verborum hic turbatus ſit, legaturque verius: *Et Cicaronem meum, & catellam cingulo alligatam ducat.* Viſus enim mihi catellam Cicaroni attribuere, ot columbam Fortunatæ. Delicias enim ſuas his nequitiæ nominibus indigitabant, Plaut. Aſinar. III. III. verſ. 103. *Dic igitur me anaticulam, columbam, vel catellum, hirundinem, monedulam, paſſerculum, putillum* Plura his ſimilia apud alios. Quod igitur per columbam in Fortunata intelligi voluit, idem per catellam in Cicarone. GOES.

Amphoras copioſas] Vino refertas. Quomodo Petronius cap. XXIX. *Fortunam copioſam cornu abundanti* dixit. SCHEFFER.

Ne effluant vinum] Hæc vera ſcriptura. Apud Claudianum epigrammate in Jacobum magiſtrum equitum.

Digitized by Google

„vinum : & unam licet fractam ſculpas , & ſuper eam puerum ploran- „tem: horologium in medio, ut, quiſquis horas inſpiciet, velit, nolit, „nomen meum legat. Inſcriptio quoque, vide diligenter, ſi haec ſatis „idonea tibi videtur." C. POMPEJUS. TRIMALCHIO. MAECENATIANUS. HIC. REQUIESCIT. HUIC. SEVIRATUS. ABSENTI. DECRETUS. EST. CUM. POSSET. IN. OMNIBUS. DECURIIS. ROMAE. ESSE. TAMEN. NOLUIT. PIUS. FORTIS.

Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum,
Et tua perpetuo dolia vina fluant,

Ita enim codices nonnulli antiqui. Ad quem locum vide quæ congeſſi. HEINS. Græciſſat hic noſter Trimalchio. Nam Græcos ῥίω, & ſimilia verba, activa ſignificatione ponere docui in diſſertatione de Jove Fulgeratore cap. IV.

Et unam] Forte, *ſed unam*. HEINS.

Velit, nolit] Seneca in Apol. *Velit, nolit, neceſſe eſt illi omnia videre*. SCHEFFER.

Inſcriptio quoque, vide diligenter] Probarem magis, ut hic; *inſcriptionem*, legeretur, licet poſſit etiam ferri ſcripta lectio ac loquendi modus. TILEBOM. Titulus, quem ſepulcro ſuo imponi voluit glorioſus iſte verbero Mæcenatianus, prorſus ad formam priſci ritus factus eſt, accuratus & venuſtus; at clauſula VALE ET TU teſtatur de ſeculo non optimo, ut [illegible] videri poſſit; priora enim interim ipſius Arbitri ſunto; quia conſonant cum antecedentibus, quibus hunc hominem deſcripſerat. Dixi, quæ debebant, plura Comm. ad inſcr. 14. Cl. IV. Cæterum τὸ PLUS pravum eſt: lege PIUS. FORTIS. FIDELIS. *Pietatis* laudem ſibi rapit ſcelero, cujus ne micam quidem habebat, nec enim uſquam dicitur Deos, ſacra, templa, curaſſe; *fortitudinis*, nimirum ejus in tricliniis & cubiculis: *in præteritos annos ſe retro agens, & validus in voluptatibus, quaſi juvenis exſultabat*: fidelitatis, quam in cuſtodiendis, quæ domini incuria & ſtupore clepſerat, adhibebat. quippe παλίντριψ. Et hæc quidem poſſunt ſub ſchemate dicta capi; iſtud autem è vero quod NUNQUAM PHILOSOPHUM AUDIVERIT: quippe oſor erat omnis liberalis doctrinæ, *literis pueros inquinari, & fatuos reddi* delirabat, prorſus non *Mæcenatianus*. REINES.

MÆCENATIANUS] Cur vero *Mæcenatianus*? En nodum vindice dignum. Homo vaniſſimus Trimalchio, & terræ filius, moribus ac vitæ genere lautiſſimo, Mæcenatem, virum nobiliſſimum, videri volebat imitatus. Et hoc pro cætera ſua arrogantia. Hinc ipſa cœna ad ſymphoniam omnia miniſtrata, Mæcenatiano more. Unde etiam fit, ut & infra cap. LXXIII. pro iis de Trimalchione, *& cœpit Menecratis cantica lacerare*, caſtigandum opiner, *Mæcenatis cantica*. Scripſit enim Mæcenas cantica, è quibus fragmenta nonnulla proferuntur à Seneca & Grammaticis antiquis. Cæterum, qui ſe ſectæ alicujus dabant, ſive juriſperiti celebris, ſive medici, ſive Grammatici, ab eo nomen mutuabantur. Sic Caſſiani, à ſchola Juris Caſſiana, ab Hippocrate & Galeno Hippocratici & Galenici dicebantur. Sic Grammaticus Ariſtarchus, Poëta Virgilianus, Poëta Ovidianus, Oratores Iſocratici, vel Iſicratici, ut apud Gellium libro XVIII. cap. VIII. Apud Tertullianum occurrit item coquus Apicianus, tamquam coquus inſignis. Vixit autem lautiſſime delicatiſſimeque Mæcenas, unde ipſe quoque Seneca in illum frequenter invehitur, ut alios omittam. Hunc æmulatus Trimalchio Mæcenatianum ob id dici, ac tumulo inſcribi geſtiebat. Aliam hujus nominis probabilem magis rationem qui attulerit, huic ego venerabundus aſſurgam. HEINS. Nullum dubium, quin ſectam ſe Mæcenatis ſecutum hoc titulo jactaverit, qui in luſu pilæ, ſymphoniis, Philologiæ ſtudio, & Grammaticis & Rhetoribus paſcendis, eum æmulatus fuit, ut ſupra ſæpe annotatum eſt. Et ita Pantomimos, qui vel Pyladæ vel Bathylli diſciplinam ſequebantur, eorum nomina ſibi adſumſiſſe, & ſepulchris inſcripſiſſe, docet Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. cap. XIX. Ita interpretari licet ſævum Tiberii apud Sueton. cap. 57. jocum, qui, Pompejo cuidam, equiti Romano aliquid perneganti, vincla minans, *affirmavit fore, ut ex Pompejo Pompejanus fieret*. Id eſt, ſi vellet Imperatori obloqui, & ita ſectam Pompeji pro republica tueri perſeverare, fore ut capite truncaretur. Fabrett. inſcr. cap. IV. p. 318. derivata talia cognomina in *anus* eſſe in memoriam prioris domini, quem mutarunt alio, vel à quo manumiſſi poſtea fuerunt, cenſet. BURM.

HUIC SEVIRATUS ABSENTI DECRETUS EST] Auget ſplendorem hominis, abſenti decretum fuiſſe honorem, tamquam fugienti irrogaſſent. Eadem vero ratio Seviratus ſic collati, quæ GRATUITI, id eſt, gratiæ pro meritis referendæ, in lapidibus frequentiſſimi: ad 99. Claſſ. I. REINES. Glorioſum hoc in primis, ambitus enim, qui regnabat inter candidatos, apud abſentes locum habere vix poterat. HEINS.

CUM POSSET IN OMMINIBUS DECURIIS ROMÆ ESSE, TAMEN NOLUIT] Intelligendæ ſunt Decuriæ Quinque, in quas digeſti erant, quos Prætores Urbani è Civium potioribus, ut eſſent Judices cauſſarum planarum minutarumque, legebant. Earum unam fuiſſe Senatoriam, è Cicer. I. Verr. obſervamus.

TIS. FIDELIS. EX. PARVO. CREVIT. SEXSTERTIUM. RELIQUIT. TRECENTIES. NEC. UMQUAM. PHILOSOPHUM. AUDIVIT. VALE. ET. TU.

LXXII. „[a] Haec ut dixit Trimalchio, flere coepit ubertim; flebat „& Fortunata: flebat & Habinnas. tota denique familia, tamquam in „funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam coeperam „etiam ego plorare, cum Trimalchio: [b] Ergo, inquit, cum ſciamus, „nos morituros eſſe, quare non vivamus? Sic vos felices videam, con„jiciamus nos in balneum, meo periculo, non poenitebit. Sic calet, tam„quam

[a] ENCOLPUS. [b] TRIMALCHIO.

mus. Vocabantur illi ita lecti. miſſique in peculiare album, *Selecti*, *Selecti Judices*, *Judices de Selectis*, *Judices Selecti* ex V. Decuriis, ut oſtendo ad Inſcr. 113. Cl. VI. In ſaxis multa eorum mentio eſt; in libris, niſi ſi apud Ciceronem & Senecam, non fere reperiuntur. In Coloniis & Municipiis legiſſe tales videntur Duum Viri conſenſu Populi; vel etiam argumento 3. CCCCLXXV. & 2. MXCIX. apud Gruterum, Ordo Decurionum, Auguſtalium, & Plebs univerſa. REINES. Lege, *tamen noluit*, *pius* HEINS.

EX PARVO CREVIT. SESTERTIUM RELIQVIT TRECENTIES] Divitiarum famam aucupabantur etiam vilia capita. Supra cap. LXV. de ſervo. *quinquaginta millibus exiſtimant mortuum*. Stolidum autem maxime, quod ſummas patrimonii titulis ſepulcralibus inſeri curarent. Fecerat noſtro ſimilis Staberius, qui teſtamento id caviſſe, conſtituta in hæredes pœna, ni parerent, &, quantum quiſque accepiſſet, in marmore faterentur, dicitur. Præſtat de eo audire Horatium 2. Sat: 3. ita Philoſophantem:

—— —— *Quid ergo*
Senſit, cum ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Heredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nil acrius, ut, ſi
Forte minus locuples uno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior.

nimirum, ſolum divitem clarum, fortem, juſtum, ſapientem & regem, & quicquid volet, futurum; in pauperem iſta nequaquam cadere exiſtimaverat. REINES. Vide ſupra cap. 38. 43.

NEC UMQUAM PHILOSOPHUM AUDIVIT] Lepidiſſime. Sic vapulant Juriſconſulti in veteri marmore apud Gruterum pag. DCLXII.

DOLVS. MAL.
ABESTO. ET.
IVRISCONSVLT. HEINS.

Mira jactantia de homine, qui etiam ſupra Philoſophos de negotio dejiciebat cap. 56. quaſi ipſa naturæ ſuæ præſtantia ad rectam morum & vitæ rationem pervenerit. Plus Ennio adhuc ſapere voluit Trimalchio, qui Neoptolemum inducit dicentem:

Philoſophandum eſt paucis, nam omnino, haud placet.

Apud Ciceron. II. Tuſcul. initio. Irridere etiam videtur ſtultos ſcilicet parentes, qui adoleſcentes prima ætate ad Philoſophos audiendos mittebant, cum illo ſtudio, quod nihil ad panem faciat, opes ſibi parare nequeant, nec ad trecenties HS. pervenire poſſint. Et ita Satyricus ſimul traducit mores ſui ſeculi, quod neglectis artibus liberalibus pecunioſiores artes juvenes diſcebant. Vide egregie Martial. lib. V. ep. 57. & IX. 75. Et huc ſæpe noſter alludit, ut ſupra vidimus de Cicarone, & infra in Eumolpo Poeta. ſimilis argumenti aliquot epigrammata ſunt in Anthologia lib. I. cap. 17. BURM.

VALE ET TU] Forte, *Vale tu & vade*. Vetus inſcriptio apud Gruterum pag. CCCXXIX.

VALETE. ABITE. IN. REM. VESTRAM.

GOES. Frequens in monumentis illa formula, *have*, *vale*, *ſalve*. Gruter. DCCCIX. 4. HAVE. ET. TU. QUISQUIS. ES. VALE. Vide Reineſ. ad Claſſ. VI. inſcr. 117. qui tamen clauſulam VALE ET TU non cenſet Claudianorum eſſe temporum. Sed fuerit non uſurpata in ſeriis titulis, quid vetat ex ridiculi hominis perſona fingi à Petronio? ET. TU. aliis verbis quam VALE ſubjici ſolere, docent inſcriptiones duæ apud Fabrett. pag. 681. quem vide. BURM.

Cum ſciamus nos morituros eſſe, quare non vivamus?] Vibius Gallus Rhetor apud Sen. Contr. 14. *Convivæ certe tui dicunt: Bibamus: moriendum eſt*. REINES.

Quare non vivamus] Petronius cap. XXXIV.

Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus,
Ergo vivamus, dum licet eſſe bene. SCHEFF.

Ammianus Marcellinus lib. XVI. *Vivamus, pereundum eſt*. Senec. Controv. XIV. *Convivæ certe tui dicunt; vivamus. moriendum eſt*. Quæ caſtigatio Lipſiana multum hoc Petronii confirmatur. Plura ad eam rem Andr. Schottus. Noſter ſupra cap. 34. Adde illud è Copa:

Mors aurem vellens, vivite, ait, venio. HEINS.

Sic vos felices videam] Supra cap. 61. *ſic me felicem videas*.

Conjiciamus] Petron. cap. IX. *in eundem locum me conjeci*. SCHEFFER.

In Balneum] Eſt contra morem Romanorum hoc, qui loti cœnitarunt: ſupra cap. XXVIII. Sed memineri-

,, quam furnus. [a] Vero, vero, inquit Habinnas, de una die duas facere ,, nihil malo: [b] nudiſque conſurrexit pedibus, & Trimalchionem gau-,, dentem ſubſequi. Ego reſpiciens ad Aſcylton: Quid cogitas? inquam; ,, ego enim, ſi videro balneum, ſtatim exſpirabo. Aſſentemur, [c] ait ille, ,, &, dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus. [d] Cum haec pla-,, cuiſſent, ducente per porticum Gitone, ad januam venimus: ubi canis ,, catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Aſcyltos etiam in piſcinam ,, ceciderit: nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram ,, canem, dum natanti opem fero, in eumdem gurgitem tractus ſum. Ser-,, vavit nos tamen atrienſis, qui, interventu ſuo, & canem placavit, & ,, nos trementes extraxit in ſiccum. Et Giton quidem jam dudum ſe

[a] HABINNAS. [b] ENCOLPIUS. [c] ASCYLTOS. [d] ENCOLPIUS.

,, ratione

nerimus, à Petronio hic deſcribi hominem ἐξώλεστον, παράνομον, ἀντίνομον, αὐθάδη, ἄμικτον, & prorſus ſui ſenſus. REINES. Diſtingue: *conjiciamus nos in balneum meo periculo, non pœnitebit.* HEINS.

Calet, tamquam furnus] Pro more temporum iſtorum. Seneca ep. LXXXVI. ubi de balneis: *Nam hoc quoque nobiliſſimi ædiles fungebantur officio, exigendi munditias & utilem ac ſalubrem temperaturam: non hanc, quæ nuper inventa eſt, ſimilis incendio; adeo quidem, ut convictum in aliquo flagitio ſervum vivum lavari oporteat. Nihil videtur mihi jam intereſſe, ardeat balneum, an caleat.* Ad quem balnei calorem immodicum referenda quæ mox ſubjiciuntur: *Quid cogitas? inquam. Ego enim, ſi videro balneum, ſtatim exſpirabo.* HEINS.

Vero] Scio, apud Ciceronem, in de L. L. & Terent. Adelph. III. ſc. 2. illud *vero* poni etiam ab initio periodi; ſed hic vel repetitio demonſtrat, eſſe legendum, *vere, vere.* Reſpondetque hoc ſuperiori, *non pœnitebit.* SCHEFFER. *Vero*, hic eſt vere. Gellius: *Verone, an falſo, incertum.* & refertur ad præcedens, *quare non vivamus?* hoc ſenſu: *Vere, vere: cum ſciamus nos morituros, quare non vivamus?* ego certe meo loco *nihil malo*, quam tecum, ô Trimalchio! *de una die duos facere.* HADRIANID. Fruſtra lectionem hanc defendit Hadrianides, neque locus Gellii huc quidquam facit. Puto autem cuncta ſic legenda: *Vere, vere, inquit Habinnas, ac de una die duas facere. Nihil malo.* Dixerat Trimalchio, *non pœnitebit.* Reſpondet Habinnas, *vere, vere*, non pœnitebit, quod tu dicis ſcilicet, conjicere ſe in balneum, atque ita ſimul *de una die duas facere.* Nec eſt quidquam, quod ego malim facere. SCHEFFER. Pro, ita vero, ſic faciamus. Elegans hæc repetitio & Petroniani moris. Supra, *cave, cave canem:* & *baba, baba. modo, modo, cum illo videor loqui. Ita, ita, inquit Quartilla.* HEINS. Nihil muta, neque pro *vere* capias. Sed incepiſſe ſæpe periodos ab hac particula veteres, imo ipſum Ciceronem, docuit Giphanius appendice obſervat. pag. 285. ut Heinſium olim Munckerus per literas monuit.

De una die duas facere nihil malo] *Duos* in plurali dicerent bonæ Latinitatis ſcriptores. Sed hoc archaïeum. Deinde hæc perplexe dicta, pro *nihil malo, quam de una die duos facere.* HEINS. Poſſis & legere, *de una die duos facere mihi malo.* GOES.

Nihil malo] Suſpicio eſt, ſcripſiſſe noſtrum, *nihil metuo*, id eſt, non metuo, non adverſum mihi eſt. Sic Terentius, *nihil audio ipſum.* SCHEFFER.

Gaudentem ſubſequi] Puto recte ſe habere, ponique pro *ſubſequi cœpit*, vel *ſubſequebatur*, notiſſima narrantium figura. SCHEFFER. Lege *gradientem*, gradus moventem ad balneas. REINES. Nimirum, quia tam obſequentes convivas haberet, qui bis in die lavari vellent, & ita duos dies facere. Illud autem gaudium Trimalchio ipſo inceſſu oſtendebat & alacritate. Ita Virg. I. Æn. 690.

—— *Greſſu gaudens incedit Juli.*

Ubi MSS. Sprotii codex, quem contulit Heinſius, vitioſe habet *Gradiens*, quod hic quoque Reineſius vult ſubſtitui, illud autem *ſubſequi* hic nude poſitum in Encolpii oratione non concoquo, ſed deſiderari culpa librarii τὸ *cœpit* puto.

Nos in Turba] An *è Turba?* Quamquam eſt quoque cur non improbem illam ſcriptionem. TILEBOM. Eleganter & Latine, *turba*, pro confluxu populi, de quo loquendi modo nos ad Naſonem artis amatoriæ III. 417. Remedii verſ. 581, HEINS. Ovid. I. Art. verſ. 605.

Inſere te turba. ——

Et I. Amor. IV.

In medium turba fac memor agmen eas.

Mox capite ſequenti *ſine turba lavari*, & paſſim.

Canis catenarius] Supra cap. XXIX. *canis ingens catena vinctus.* Seneca de Ira lib. III. cap. XXXVII. Janitorem difficilem & moroſum *canem catenarium* vocat. Janitores enim, æque ac canes, catenati in limine domini excubare ſoliti. Vide Brodæum Miſcell. III. cap. III. HEINS.

Ser-

Digitized by Google

„ ratione acutiſſima redemerat à cane ; quidquid enim à nobis acceperat „ de coena, latranti ſparſerat, at ille avocatus cibo furorem ſuppreſſerat. „ Caeterum, cum algentes utique petiſſemus ab atrienſe, ut nos extra ja- „ nuam emitteret: [a] Erras, inquit, ſi putas te exire hac poſſe, qua ve- „ niſti. Nemo umquam convivarum per eamdem januam emiſſus eſt. alia „ intrant, alia exeunt.

LXXIII. „ [b] Quid faciamus: homines miſerrimi, & novi generis „ labyrintho incluſi, quibus lavari jam coeperat votum eſſe. Ultro ergo „ rogavimus, ut nos ad balneum duceret, projectiſque veſtimentis, quae „ Giton in aditu ſiccare coepit, balneum intravimus, anguſtum ſcilicet, „ & ciſternae frigidariae ſimile ; in qua Trimalchio rectus ſtabat; ac ne „ ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effugere: nam nihil melius „ eſſe

a ATRIENSIS. b ENCOLPIUS.

Servatione accutiſſima] Puto hic, *ſe ratione acutiſſima*, ſcribendum eſſe. Sane *ſe* requirit ſequens *redemerat*, quod cum altero vocabulo male junctum peperit præſentem lectionem. SCHEFFER. Scribe, *ſe ratione acutiſſima*. Et ita Schefferus. HEINS. Sed quodnam hic acumen? quis enim neſcit canes oſſa placare? Scripſit forte Petronius, *ratione accuratiſſima*, vel, *ſe ratione ac via tutiſſima*. GOES.

A nobis acceperat] Moris enim erat veteribus, cum ad convivium irent, ſervum (cujus officium hic tuebatur Giton. v. ſup. cap. 26.) aliquem ſecum adducere, qui hero adſtabat, & illi apophoreta, & edulia quædam, retro dabant domum portanda. Vide Caſaubonum ad Theophr. περὶ ἀναισχυντίας, & Salmaſium ad Vopiſc. Cario. cap. XIX.

Latranti ſparſerat] Cani objecerat. Horatius III. Carm. 15. *Deſine*
Stellis nebulam ſpargere candidis.
De *latrante* diximus ad Phædrum noſtrum. SCHEFF.

At ille] Rectius, *ita ille*. HEINS.

Evocatus cibo] Invitatus, allectus. Ita Silius lib. VII. verſ. 501.
Evocat e liquidis piſcem penetralibus eſca.
SCHEFFER. Lege *revocatus* à furore, avocatus à latratu, demulſus offarum jactu. REINES. Tragurienſis codicis ſcriptura eſt *avocatus*. Quam cur Patavini mutaverint neſcio, *avocatur* enim canis à rabie & furore objecta oſſa, non vero *evocatur*. De ipſo artificio vide notas virorum doctorum ad Phædr. lib. 1. fab. 23.

Nemo convivarum per eandem januam emiſſus eſt: alia intrant, alia exeunt.] Veteribus Sapientibus eſt traditum. *Portam ingredi nefas, qua exieris*: apud Cœl. lib. 1. Ant. cap. 7. alio vero ſenſu. Neque in balneo licebat exire, qua ingreſſi fuiſſent. Luc. in Hippia Λουσαμένῳ ἔξεστί σοι μὴ τὴν διὰ αὐτῶν εἰσιὼν αὖθις ἐπανιέναι. REINES.

Quid faciamus] Vide ſupra cap. 14.

Coeperat votum eſſe] Credo quia in piſcinam ceciderant. Sed non diſſimulabo, videri legendum, *vetum eſſe*, propter algorem nempe, ut ſe balneo calfacerent. SCHEFFER. Recte conjecit Schefferus *vetum*, ita enim exhibet Traguirienſis codex, quod male mutarunt Patavini.

Balneum intravimus anguſtum ſcilicet, & ciſterna frigidaria ſimile, in qua Trimalchio rectus ſtabat] Scribe *in qua Trimalchio nec rectus*, vel *vix rectus, ſtabat*. Salſe. Adeo anguſtum erat balneum, ut ne Trimalchio quidem, utcumque ſenio jam incurvus, & parvus cætera ſtaturæ, rectus conſiſteret, nedum ut aliis locus eſſet. *Rectus* pro *erectus*. Apud Martialem lib. II. Epigr. 53.
Liber eris, coenare foris ſi, Maxime, noles,
Si tua non rectus tecta ſubire potes.
Tale illud Naſonis in Faſtis lib. I. verſ. 201.
Juppiter anguſta vix totus ſtabat in Æde.
Cæterum hac tempeſtate inter argumenta luxus Romani, balnea late diffuſa & ſplendide ædificata, ut mirari poſſis, hoc balneum cætero Trimalchionis ſplendori non reſpondiſſe. Seneca ep. LXXXVI. ubi de villa Scipionis Literoenſi: *Vidi villam ſtructam lapide quadrato, ciſternam ædificiis ac viridibus ſubjunctam, quæ ſufficere in uſum vel exercitus poſſet, balneolum anguſtum, tenebricoſum ex conſuetudine antiqua. Non videbatur majoribus noſtris caldum, niſi obſcurum.* De balneis obſcuris ſalſe Martialis lib. II. ep. 14.
Nec Fortunati ſpernit, nec balnea Fauſti,
Nec Grylli tenebras, Æoliamque Lupi.
Ubi vides, comtemni balnea obſcura, & cum antro Æolio conferri. HEINS.

Rectus] Ovid. lib. III. Met. verſ. 78.
——— *Interdum longa trabe rectior exit.*
Ita *recto ſe tollere trunco* lib. II. Metam. verſ. 822. & *recto adſiſtere trunco* lib. VIII. Metam. verſ. 640.

Ac ne ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effugere.] Senſus poſcit, ut deleamus negativam, & legamus:

„eſſe dicebat, quam ſine turba lavari. & eo loco ipſo aliquando piſtri-
„num fuiſſe. Deinde, ut laſſatus conſedit, invitatus balnei ſono diduxit
„uſque

mus: *ac ſic quidem putidiſſimam ei actionem licuit effingere:* nimirum quod nudus in turba ſtaret & lavaret. Habebatur hoc autem inter Romanos flagitium, Cic. 9. ep. 22. ad Pætum. REINES. Locus ſane obſcurus; quem tamen diſtinctione juvi, cætera ſine mutatione ſic capiam: *Trimalchio rectus*, nimirum nudus, *ſtabat*, ac *ne ſic quidem* inſuper (vel juxta, æque, &c.) *putidam ei actionem licuit effugere*, id eſt, evitare. *Actionem* hic licet generaliſſime accipiamus, prout etiam verba complectitur, ut in *gratiarum actio*. Cic. pro Planco: *Quamquam à te nullam gratiarum actionem exſpectabam*. & ipſum *agere*, eſt gerere. HADRIANID. Reineſius delendum putat *ne*, poſtea ſcribendum *effingere*. Nam, inquit, nudus in turba lavabat, quod flagitium apud Romanos habebatur. An nudus laverit, an id flagitium fuerit habitum, etſi dubitari queat, nunc non inquiro: illud noſtrum voluiſſe, quod cenſet Reineſius, non perſuadeor. Et oſtendunt ſatis ſequentia, quam actionem intelligat, ſermonem ſcilicet ineptiſſimum, ſubdit enim, *nam nihil melius eſſe dicebat*. Quare omnia ſunt ſana. Ne ſic quidem, ait, ei Trimalchioni licuit effugere (evitare, cavere, omittendo ſcilicet) impudentiſſimam actionem. SCHEFF. Ni fallor: *putidiſſimam ejus jactationem licuit effugere*. HEINS. Probo utraque manu Heinſii conjecturam: in vulgatis enim nullus ſenſus mihi videtur. Et, quæ hic de nuditate fingit ſibi Reineſius, gratis dicuntur. Cum Petronius nudum eum lavaſſe non narret, neque vox, *putidiſſimam*, ad turpitudinem nudi hominis referri poteſt, ut fecit bonus ille Gallus Reineſii verba exſcribens, & de ſuo augens Petronium voce *nobis*; cum *putidi* proprie homines ſint, qui inepti, & nimia diligentia in ſermone auribus graves & moleſti ſunt. Cicer. lib. VII. ad fam. Ep. 5. *Simus enim putidiuſculi, quam per te vix licet*. Ubi v. Manutii notas. & Gronov. Obſervat. in ſcript. eccleſiaſt. cap. XIX. & ita capiendus jocus Martialis lib. IV. ep. 20.

Dicit ſe vetulam, cum ſit Cerelia puppa,
Puppam ſe dicit Gellia, cum ſit anus.
Ferre nec hanc poſſis, poſſis, Colline, nec illam,
Altera ridicula eſt, altera putidula.

Vide ſupra cap. 54. putida ergo erat jactantia, ſe libenter ſine turba lavari, & ideo balneum hoc anguſtius (nam diverſum erat ab alio, cujus mentio ſupra cap. 28. facta) ſibi in privatum uſum exſtruxiſſe, cum admitterentur, imo cogerentur fere; omnes convivæ in balneum ex triclinio venire. *effugere* vero mutandum minime eſt, nec de Trimalchione, pro *cavere omittendo*, ſed de Encolpio & ejus comite capiendum, quibus moleſta jam dudum fuerant jactabundi liberti putidiſſima verba, & exitum quærebant, Mart. lib. XI. ep. 99.

Effugere non eſt, Baſſe, baſiatores,

Et XII. 84.

Effugere in thermis, & circa balnea, non eſt
Menogenen, omni tu licet arte velis.

Ovid. II. Art. Am. 531.

Effugere hunc non eſt. BURM.

Nihil melius eſſe dicebat, quam ſine turba lavari.] Senſus poſtulat etiam hic, ipſaque ratio fabulæ, ut legamus, *in turba*; vocaverat enim convivas ſuos ad balneum, habebatque inde συλλουσομένους plures. REINES. Reineſius vult, *in turba*, quia convivas evocaverat in balneum, quorum numerus fuit non exiguus. Imo propter hoc ipſum *ſine turba* rectum eſt. Hæc enim una de putidiſſimis iſtis actionibus, quod, cum eſſet maxime in turba, diceret ſe ſine turba eſſe. SCHEFF.

Eo loco ipſo] Mallet Nob. Heinſius. *ipſi*. SCHEFF. MS. Dalmaticum, *ipſo*, quod probo. Debet enim intelligi cum emphaſi, in illo ipſo loco, ubi lavabat, fuiſſe piſtrinum olim. Et hæc una de putidiſſimis actionibus, quod piſtrini faceret mentionem, qui ipſe paulo ante ſervus loquebatur cum iis, qui ſimiliter ante ſervierant, quorum ſupplicium ſolenne piſtrinum fuit. IDEM. Lege, *eo ipſo loco*, vel, *eo loco ipſi*. HEINS.

Invitatus balnei ſono] Anguſti videlicet, ut præceſſit. Nam, teſte Horatio lib. I. Satyr. IV. verſ. 76.

Suave locus voci reſonat concluſus. HEINS.

Diduxit (in balneo) *uſque ad cameram os ebrium, & cœpit Menecratis cantica lacerare*] Camaram ſupra cap. XL. dixit pro tecto, laqueari, ſeu tabulato ſupero triclinii: hic oris pars ſuperior θολωτὴ, convexa, ſeu fornicata, intelligenda eſt, quam Græci Οὐρανὸν, Poll. lib. 2. & ὑπερῴαν, Latini *palatum* vocant. Cæterum inter characteres ruſtici habet Theophraſtus cap. 5. τὸ ἐν βαλανείῳ ᾄδειν. Vidimus nos, qui ſub novacula, modo caneret, modo ſibilaret, aſſo ſcilicet ore; erat autem quinquaginta annorum puer. De Menecrate Citharœdo, caro Neroni Aug. Suet. vit. Ner. c. 30. nihil curandum eſt; Mæcenatis, qui mollitiem veſtitu, inceſſu, victu cæteriſque, etiam in ſtylum admiſerat, carmina intelligenda ſunt, quorum aliquot libros conſcripſiſſe ferunt, qui fragmenta ejus cum ſolutæ tum ligatæ orationis collegerunt; exſtant multa apud Senecam, qui in hominem ambiguus eſt: ep. 19. 101. 114. 120. Bene. *Mæcenatis cantica blateravit ἄχορος*, & interfecti pudoris nebulo, qui Mæcenatianum ſe quoque præſcripſit in tabula, quæ ſuprema ejus contineret, cap. LXXI. cum tamen Mæcenati literatorum fautori eſſet diſſimillimus. REINES. Nota habitum, elata, & contenta voce, ſupinoque vultu, cantantis. *Diducere os*, habes apud Senecam quoque de clementia lib. II. cap. VI. ubi oſcitantem deſcribit. HEINS.

Mene-

Digitized by Google

„uſque ad camaram os ebrium, & coepit Menecratis cantica lacerare,
„ſicut illi dicebant, qui linguam ejus intelligebant. Caeteri convivae
„circa labrum manibus nexis currebant, & gingilipho ingenti clamore
„exſonabant: alii autem, aut reſtrictis manibus anulos de pavimento
„conabantur tollere, aut poſito genu cervices poſt terga flectere, & pe-
„dum extremos pollices tangere. Nos, dum alii ſibi ludos faciunt, in
„ſolio, quod Trimalchioni periiapatur, deſcendimus. Ergo, ebrietate
„diſcuſſa

Menecratis] Poëta Comicus. Suidas. HADRIANID. Opinor, *Mæcenatis cantica.* Nam & Mæcenas cantica conſcripſit, ut jam ſupra dictum. Cæterum, qui lavabantur in balneis, ut intentione vocis ſudorem provocarent, aut canebant, aut clamores ciebant. Quod inter balnearis exercitii genera. Unde maximi interdum in balneis ſtrepitus. Vide querelam hac de re Senecæ epiſt. 15. & 56. Mercurial. de arte Gymnaſt. lib. III. cap. VII. HEINS.

Lacerare] Ut *traducere* ſupra cap. XLI. *acidiſſima voce domini ſui poëmata traduxit.* HEINS.

Et gingilipho] Suſpicor, *gingiliſmo* ſcribi oportere. Heſych. γιγγλισμὸς, γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν, γέλως. SCHEFFER. Gingiliphus iſte qui ſit, quæritur, nec indagatur à viris eruditis. Vide ne exciderit ſyllaba, ut frequenter alias in hoc libello, ac proinde reſtituendum ſit, *& ſinguli ſophos ingenti clamore exſonabant.* Sic & ſupra cap. XL. convivæ *ſophos* Trimalchioni acclamant, ubi illi aſſentantur ac plaudunt, pro more ſæculi illius. Appoſite Martialis lib. VI. ep. XLVIII.

Quod tam grande ſophos clamat tibi turba togata,
Non tu, Pomponi, cæna diſerta tua eſt.

Hinc dicti σοφοκλεῖς ab hac acclamatione, & *Laudicæni* apud Plinium epiſtola XIII. lib. II. ut vir ſummus Joh. Gerardus Voſſius arbitratur, de conſtructione operis Grammatici cap. ultimo, á *laude dicendi.* Sed, quod verius videtur, *Laudicœni*, qui paraſiticis artibus inſtructi omnia Laudando atque aſſentando ad cœnas magnatum ea arte ſubreperent. *Laudicæni* ſive *Laodicæni*, nam utrumque Latine dictum, qui inter cœnandum Regis ſui dicta ac facta laudibus extollerent. Atque inde tranſiit ad plauſores quoſcumque, quales Poetæ & Rhetores ad plauſum redimebant. *Cenani* autem ſine diphthongo ut plurimum in antiquis lapidibus ſcribi monuit Aldus Manutius Orthographia. Quamquam Aldini Plinii editione *Laudicoeni* exhibentur. *Laudicoeni*, quomodo in eruditiſſimo Gloſſario veteri *Cupidicoenus*, τρεχέδειπνος. Sic ſcribendum, non *Cupidicinus.* HEINS.

Tollere] Malim, *vellere.* Nam annuli iſti ferrei, pavimento affixi, non tollebantur. Sed erat hoc inter exercitii genera. HEINS.

Poſito genu] Sic Latiniſſimi ſcriptores. dixi ad Claudianum de VI. Conſul. Honorii verſ. 71. HEINS. Quid hoc? poſito genu caput poſt terga reflectere, & extremos pedum pollices conari tangere, illudne eſt notatu dignum? Quis enim id non faciat, quod hic à convivarum nonnullis tentatum refert? Aliud ergo ſcripſit, quam quod nunc habemus, auctor noſter. Quid ergo illud? Hoc nempe, quoſdam convivarum conatos eſſe, *genu poſito, cervices poſt terga flectere, & pedum extremos pollices capite tangere.* Et hoc eſt, quod à pluribus tentari poteſt, quam perfici. Nos tamen, quod mirandum magis, vidimus. Hominem nimirum, qui humi orbe poſito, cujus diameter pedem vix æquabat, extremos calces extremæ ejus peripheriæ ſtans imponebat, & dein. cervicibus poſt terga reflexis, uſque ad terram caput demittebat, eoque adducebat, ut eandem orbis peripheriam parte calcibus oppoſita tangeret. GOES.

Sibi ludos faciunt] Verſus vetus apud Varronem, citante Nonio in *cernuus.* *Sibi paſtores ludos faciunt cernus.* SCHEFFER. Terent. Phorm. Act. V. ſcen. 7. *Ut ludos facit.*

In ſolo, quod Trimalcioni periiapatur] Videtur corrigendum: *in ſolio, quod Trimalcioni per duos aptatur, deſcendimus.* Illud, *in ſolio deſcendimus*, ſimile eſt *in balneo ſequi*, quod cap. XXVI. habuimus. *Per duos* autem cenſeo, quia poſt *per* in voce *periiaptatur* ſequuntur duo *i*, quæ puto eſſe numeralia. *Solium aptatur*, ut *convivium aptatur* apud Pomponium Nonio teſte. *Naves aptantur* apud Sueton. Tib. 94. SCHEFF. Vera ſcriptura, *pyriabatur*, id eſt, calefiebat, accendebatur pro Trimalcione. Πυριᾶν & πυριάζειν ἀπὸ πυρὸς Græci dixere pro eo, quod Latini fovere, fomentare, calorem exterius inducere. Πυριᾶν ſuffire, ſuffocare. Πυρία & πυρίασις fomentum, ſive ſiccum, ſive humidum, una θεραπειῶν medicarum & multi uſus. Vetus & bonum iſtud Græcum Latino-Barbari ſuum fecerunt, dixeruntque ſumta licentia *pyriare:* Sylvat. Pand. cap. 578. *Pyriare, fomentare, evaporare,* (in Edit. *pyriaſe* forte è πυριάσει) *Pyriaſis, fomentatio, evaporatio.* Vocarunt etiam *ſtuffam*, cum membra ſuffumigantur, vel fumum & calorem per embolum excipiunt: eſt apud Guain. tr. de ægr. matr. cap. 5. 17. 22. & lib. de baln. cap. 4. indeque verbum *ſtufare*, id eſt, vaporare. Gilbertus Pract. P. 7. de hydr. matr. *Stuphetur cum decocto diverſarum herbarum*: quod Græcis θυμιᾶν & ὑποθυμιᾶν. Per *ſolum* autem, vel *ſolium*, quod pyriabatur Trimalcioni, intelligenda eſt cella

Zz ſuda-

„ diſcuſſa, in aliud triclinium deducti ſumus, ubi Fortunata diſpoſuerat „ lauticias ſuas; ita ut ſupra lucernas, aeneoloſque piſcatores notaverim: & „ men-

ſudationis aſſæ, in quam loti ſe conferebant, ut vaporis calidi adpulſu corpora exſuctis humoribus otioſis deplerentur, & ad convenientem ſiccitatis temperiem redirent; eadem *vaporarium*, *æſtuarium*; veteribus, Celſo & Vitruvio, *Laconicum*, etiam *caldarium*; Luciano in Hippia, ubi de partibus balnearum, *ὑπόμα θερμὸν οἴκημα*. REINES. Legit Reineſius, *pyriabatur*, exponitque, calefiebat. Verum, ſolia in balneis ſeorſum calefieri, à nobis hactenus non eſt obſervatum. Deinde loquitur perſona ea, cujus verba proba, Latina, & elegantia, per hanc cœnam totam, ut ei tale vocabulum minime poſſit convenire SCHEFFER. *Solium* eſt, vel thronus, vel vas balneare; de utroque inferius, priore quidem ſignificatu hic in Fragm. de poſteriore cap. XCII. ad verba, *circa ſolium ſedentibus*. Poſſis in utravis accipere ſignificatione, propendeo tamen ad priorem. *Deſcendimus in ſolio*, id eſt, in loco, hoc eſt, locum, qui ſolium continebat, ut Virgil. *vina coronant*, id eſt, crateres: metonymia contenti pro continente. HADRIANID. Lege, *In ſolio, quod Trimalchioni præparabatur.* Niſi mavis, *temperabatur.* Nam Plinius lib. XXVI. *Temperare ſolia humano ſanguine.* De foliis balneariis & in ea deſcenſu copioſe Joh. Rhodius ad Scribonium Largum. *Cella ſolaris*, pro *ſolio*. Capitolino in Caracalla. HEINS. Vitioſa certe hæc lectio, cum vero ſolium unctioni & perfrictioni inſervierit, forte legi poſſet *in ſolio, quo Trimalchio perfricabatur*, quamvis nihil definiam. *In ſolio*, dixit pro *in ſolium*, ut ſæpe ſolent etiam optimi ſcriptores, & ad hunc auctorem ſæpe eſt jam antea adnotatum. *In ſolium deſcendere* ter quaterque Celſus dixit lib. 1. cap. 3. BURM.

Ergo Ebrietate] Num ſcribendum. *Ex eo Ebrietate*. ut reſpiciatur ſolium, de quo præceſſit. SCHEFF. Hiant iſta, quia deſunt quæ in pyriaterio, in quod deſcenderant, contigerint, & quomodo exierint. Ea vero ipſa quoque ſupplere debuit ille, qui integrum cum ſuis fabulis, ludis, & lavationibus, convivium nobis dare poſſe exiſtimavit, & Petroniano texto ſuos ſubinde pannos, non quidem vetuſtate commendabiles illos, ſed novitate barbara ſolum ſpectabiles, adſuit. REINES. Fallitur ſubinde, quod pace venerandi ſenis dixerim, ut vel ex præcedente Nota liquet. HADRIANID.

Æneoloſque piſcatores] Quid hic faciunt piſcatores? num & illi inter lautitias muliebres? Fateor, me hæc non expedire. SCHEFFER. Quid *piſcatores* faciant inter utenſilia muliebria, repoſita in cubiculo, nemo facile dixerit. Legendum putabam *naſcatores*. Medici Latini ex Italiciſmo *naſcalia*, *naſtalia*, vocant. Sylvat. Pand. cap. 562. Guilb. Varign. lib. 16. cap. 4. Anton. Guainer. tr. de ægrit. matr. cap. 13. 17. 34. quæ Hippocrates *προσθετὰ*, ſuppoſitoria, ſubditicia, Dioſc. lib. 1. cap. 25. *προσθέματα τὰ πρὸς τὴν μήτραν*, Paulus *κάθετα*, alii *πεσσοὺς*, *peſſos*, *peſſaria*. Sunt autem peſſi in coni ſeu cunei formam è ſpeciebus medicamentoſis coactis effigiati, teretes, certæ longitudinis & craſſitiei magdaleones, qui ſerico, pettiave linea, obducti loculis mulierum utero laborantium intruduntur; differunt autem pro ratione morbi, ut ſint alii emollientes, alii adſtringentes, alii aperientes, Paulus lib. 3. cap. 62. alii abſtergentes, alii anodyni, V. Nicol. Alex. antidotar. ſect. 83. Etiam *πεσσὸν φθόριον*, qui fœtum corrumpere & abortum accerſere poteſt, nominat Hippocrates ἐν Ὅρκῳ. Eos à ſimilitudine & uſu duciculorum, ſeu duccillorum, qui cunei ſunt lignei, æneive, doliorum foraminibus obdi ſoliti, *οἱ κοιλοδικοῦντες* adpellant *Mutter Zapffen*. Pudeat efferre clarius, cui fini inter ſcruta & mundum ſcilicet ſuum habuerit Hippia *ἀνδρομανὴς* & pruriens ejuſmodi peſſulos, nefanda nequiſſimarum *τριβάδων* chirurgia è ſpurcalibus Gentilium nota eſt Eruditis. Supereſt tamen de iſto loco aliud quoque ſuſpicari, ſed tendens eodem; fortaſſis *τὸ piſcatores* è Græco *priapiſcotos* corrupiſſe deſcriptorem. Inter *μοτῶν*, linamentorum, tentarum, ſeu turundarum, quæ vulnerum ulcerumque cavis induntur à Chirurgis, ſpecies eſt etiam *μοτὸς ὁ πριαπισκωτὸς* Galeno in Iſagog cap. ult. id eſt, in formam faſcini virilis faſtigiatus. & inde *τὸ aneolos*, ſubintellecto ſubſtantivo, referetur ad materiam, *τὸ priapiſcotos* formam indicabit; tale quid fuit id, quod Fortunata inter lautitias ſuas habuiſſe hoc loco dicitur, id eſt, *aneoli priapiſci*. Et hoc probabilius eſt priore illo de *naſcatoribus*, quod non eſſet Petronianum, quippe ſeculis natum proximis; *priapiſcotum* autem vetus & Petronio, ſummo Græcanicæ doctrinæ cupitore & feliciſſimo imitatore, dignum. REINES. *Lautitia* ſunt munditiies, aut magnificentia in veſtitu, ac epulis. Feſtus, Voſſius, alii. Notavit hic Encolpius *ſupra, lucernas, & aneolos piſcatores, & vinum in conſpectu ſacco defluens*, Videtur igitur ſaccus, aut colum hoc, ceu canalis, protenſus è lacu ſuperne vinifluo, in quo *piſcatores*. Tale quid ſupra cap. XXXVI. *quatuor Marſyas garum piperatum fundentes*, habuimus etiam in *circulo cupa*, de quo apophoreta pendebant, lacunari, tamquam cœlo, demiſſo. Et noti ſunt penſiles veterum horti, totæque fere Ægyptiæ Thebæ. HADRIANID. Fruſtra Hadrianides piſcatores hos defendit exemplo Marſyarum. Fruſtra eos Reineſius vertit in *naſcatores*. Lectio veriſſima eſt, *aneoloſque epiſtatores*. Sunt autem epiſtatores, tripodes, Græcis ἐπιστάται. Scholia Ariſtophanis in Avibus: ἐπιστάτη, χαλκοῦς, τρίπους, χυτρόποδος ἐοικὼς χρείαν. SCHEFFER, Lego, *aneolos quoque piſcatores*. Nam ſupra lucernas icun-

„menſas totas argenteas, caliceſque circa fictiles inauratos, & vinum „in conſpectu ſacco defluens. Tum Trimalchio: [a] Amici, inquit, ho-„die ſervus meus barbatoriam facit, homo praefiſcini, frugi, & mica-„rius

[a] Trimalchio.

icunculos effictos fuiſſe notum eſt: velut Sileni, Bacchi, Jovis, Palladis, aliorumque, ut videre eſt apud Licetum de lucernis. Supra lucernas itaque Fortunatæ icunculi ita quoque fuere forma piſcatorum. GOES.

Et vinum in conſpectu] Ante verba hæc puto punctum collocandum, nec enim pertinent ad præcedentia, cum id vinum non fuerit inter lauticias Fortunatæ. Deinde mallem. *Sed & vinum.* SCHEFFER. Seneca ep. XXVI. *Modo dicebam tibi, in conſpectu eſſe me ſenectutis: jam vereor, ne ſenectutem poſt me reliquerim.* Sic *in proſpectu*, ſupra cap. LXVI. *In proſpectu habuimus urſina fruſtum.* HEINS. Supra cap. XXVIII. *jatralipta in conſpectu ejus falernum bibebant*, infra cap. CXI. *nudatum pectus in conſpectu frequentia plangere.* & alibi. Terentius Phorm. Act. II. ſc. IV. *neque mihi in conſpectum prodis*, ubi *in conſpectu* Palatinum codicem habere teſtatur Paræus. Frontin. I. cap. XII. §. 10. *lapidibus in conſpectu omnium colliſis*, ubi contrario modo MSS. habent *in conſpectum.* Virg. lib. II. Æneid. verſ. 21.

Eſt in conſpectu Tenedos.

Ita *è conſpectu* pro, à longe, procul, ita tamen, ut conſpici poſſit, interpretatur Salmaſius ad Spart. Hadrian. cap. 21. *ſervum ſuum inter duos ſenatores è conſpectu ambulare vidit.*

Ex ſacco] Hoc vocabant *diffundere vina*, & *liquare*. vid. Commentatores ad Horat. lib. I, od. XI. & ad lib. I. Epiſt. V. verſ. 4. & alios.

Servus meus Barbatoriam facit] In optimarum vocum cenſum *Barbatoria* dictionem reponunt Gloſſæ veteres bonæ notæ, quam alibi præterea fruſtra quæſieris. Hanc porro, declinante tandem cum Imperio Linguæ Romanæ proprietate, atque nitore, ſequioris Ævi ſcriptores *Barbitondio* expreſſerunt. Porro *barbatoriam facere* idem ſonat, ac *barbam facere*. Ita Plautus *unguentariam*, ita Tullius *naviculariam facere*, pro unguenta & naves facere, dixerunt. Barbatoriam exercendi ſeu faciendi munus ſervi tantum implebant apud Romanos. Ut enim apud eos perſonæ ſplendidæ utebantur ſervis ad omne genus officii, Pignorio & T. Popma referentibus ex profeſſo, ſic etiam ad barbam, ex quo Mena venit in urbem, anno CCCCLIIII. Urbis conditæ, velut in fine lib. 3. R. R. Varro auctor eſt. Nec debet vox iſta intelligi tantum de prima barbæ raſura, quæ fiebat quidem ritu exquiſitiore; ſed & de cæteris, quas, quoties luberet (lubebat autem ſæpiſſime) inſtituebant: præcipue vero, cum apud ſuos hoſpitari, aut cum illis aliisve recumbere, convivari atque gaudere, volebant. TILEBOM. Etiam hoc aliis explicandum relinquo. Puto tamen, *barbatoriam* ſcribendum. Gloſſæ Philoxeni *Barbatoria*, πωγωνοκουρία. Intelligo hoc autem, de ſolenni barbæ raſura, cum primum ponitur, & conſecrator Deo, quod veroſimile eſt factum cum pompa & convivio. Imo docet aperte Juvenalis Sat. III. verſ. 186. Adde ibi interpretes, & quæ de ritu hoc notavit Hottomsnnus in de Barba cap. 6. SCHEFF. Videor idonee ſatis oſtendiſſe, quid ſit, *barbatoriam facere*. Tilebomenus putat, non de prima raſura, ſed omni, intelligendum. præcipue, cum recumbere cum aliis aut convivari vellent. Sed debebat locum hunc accomodaſſe interpretationi ſuæ, ac oſtendiſſe, quomodo potuerit dicere de ea ſola die, quod fecerit barbatoriam, quomodo ob eam rem convivas provocaverit ad hilaritatem. IDEM. Ut exquiſitum in modum eruditus Johannes Schefferus hunc locum illuſtravit de coovivio ſolemni, quod parentes dabant, cum liberi barbam poſuiſſent, adducto eam in rem Gregorii Turonenſis loco, quem & nos unice huc facientem ex adverſariis Ludovici de la Cerda diu eſt quod annotavimus, cap. CLXXXVIII. 17. pag. 4[illegible]8. At Trimalchio indulgentiam ſuam prorſus ridiculam hic jactat, apud quem ſervi etiam barbatoriam facerent. Turonenſis tamen locus mendoſum tinnit. Nam pro, *barbatorias in eo celebraverit*, videtur ſcribendum, *indecore celebraverit*. Cæterum falluntur, qui *barbatoriam* Latine dici negant. Exſtat enim id Vocabulum in Gloſſis Stephani & Labbæi antiquis non ſemel. *Barbatoria*, πωγωνοκουρία, πωγωνοκουρία. Rurſus πωγωνοκουρία, *barbatoria*, πωγωνοκουρεῖν, *barbatoria*. Nero, Dione teſte, ludos Juvenalium nomine inſtituit, cum barbam primam raſiſſet. Videndus Lipſius Excurſibus ad Taciti Annal. XIV. littera B. Apud Lamprid. Heliogabalo, *barbam novacula facere*. Ubi Salmaſius perperam *barbatoriam* in Gloſſis antiquis interpretatur officinam tonſorum. Sed de *barbatoria*, quantum video, copioſe egit vir ſummus Hadrianus Valeſius ad Panegyricum Berengarii. HEINS. Neſcio ubi Schefferus Gregorii Turonenſis locum Heinſio monſtraverit, certe in ejus notis non apparet, eſt vero ex lib. X. cap. 16. Spelmannus quoque in Gloſſario citat, & explicat artem tonſoriam, vel capilli barbæ cultum. An vero hic recte explicuerint viri ſummi *barbatoriam facere*, judicent eruditiores, mihi oondum conſtat. Cæterum, barbam poſuiſſe juvenes anno ætatis ſecundo & vigeſimo inchoato, cum ter ſeptenarium numerum impleviſſent, exiſtimat doctiſſimus Pagius in Criticis in Baronii Annales ad Anoum Chriſti LVI.

Et micarius] Suſpicor ſcribendum, *& mi carus*. *Mi* pro *mihi*. SCHEFFER. Lego, *amicarius*, & interpre-

Digitized by Google

„ rius. Itaque tangomenas faciamus, & uſque in lucem coenemus.

LXXIV. „ [a] Hacc dicente eo, gallus gallinaceus cantavit, qua voce „ confuſus Trimalchio vinum ſub menſa juſſit effundi, lucernamque „ & mero ſpargi; immo anulum trajecit in dexteram manum, &, [b] Non „ ſine

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO.

terpretor προαγωγὸν, προαγωγία, cui ſtudium & artificium eſt, amicas amatoribus conciliare, & vetitarum conventionum internuncium agere: ille ipſe ſcilicet quem cap. LXIX. *agagam* vocavit, id eſt, lenocinatorem, lenatorem. Exercebant enim lenoniam præ reliquis ſervi, & lenones ipſi, quid aliud, quam fex ſervilis? teſtis vetus iam Græca, quam Latina, Comœdia. Diomedea lib. I. Gramm. ἱερομυνοπάροχος, ἱερομυνοπώλης, ἱερομυναγοραστὴς, *amicarius*: poſſis πορνοκάπηλον, πορνοτρίβων, πορνοκόπον, ut Menander, dicere. Verbo *Amicare*, pro placare, amicum reddere, utitur Papinius 3. Theb. verſ. 470. M. Alanus Inſul. in de planctu Nat. ſæpiſſime; ſummæ de arte prædic. cap. 28. *quos honeſtis ſermonibus amicare debebas, veneno detractionis eis inimicare ſtudes:* lib. 4. anti-Claud, cap. 8.

——— *Inimicum ſidus amicat.*

Verſificator Lexicus manuſcr.

Cautus amicat eum, quem munere reddit amicum:
Si quis amicatur nobis, fit noſter amicus.

Contrarium *Inimicare* legimus apud Horat. l. 4. carm. ult. Auguſtin. I. Confeſſ. cap. 18. Sidon. lib. 5. ep. 19. P. Bleſenſem ſerm. 51. *qui fideli animæ inimicantur:* & M. Alanum l. d. frequenter, inprimis f. 319. a. Edit. Antv. *Ex oppoſito, veritati Falſitas inimicans ſtabat attentior.* REINES. Reineſius vult *amicarius*, explicatque lenocinatorem. At hoc ſcire velim, quomodo conſiſtat cum præcedenti *frugi?* Quomodo hoc ſic ad laudem ſervi pertineat, ut dicendum ſit præfiſcini? SCHEFFER. Micarium eſſe, qui victum ſibi pararet de micis è menſa herili projectis, jam ſupra monuimus, ut nullis conjecturis in loco ſano ſit opus. HEINS.

Tangomenas] Lege, *Tingomenas*, à tinguendo terram, ſeu pavimentum, mero, ut Horatiana pulſat canitque lyra. TILEBOM. Non refellam aliorum ſententias ſuper loco vexatiſſimo, quarum maxime probabilis illa Johannis Vorſtii, viri doctiſſimi, qui cenſebat legendum, *tengomenos nos faciamus.* Faciamus nos madidos, ſive ebrios. Suſpicabar ego, tangi canticum, neſcio quod, Græcum, cujus initium fuerit τέγξω μήνας, hoc eſt, lunam madefacio, ſive, totam noctem perpoto. Forte ex Anacreontis, aut alterius Poëtæ, luſibus depromtum. Unde τέγξιν μήνας abierit in proverbium inter pergræcatores. Quod ex prava plebis pronunciatione abierit in *tangomenas.* Τέγγω μήνας autem, ut in illo Alexi cantico apud Gell. XVII. cap. XI. τέγξω πνεύμονας οἴνῳ. Unde Cl. Munckerus ſuſpicabatur & hoc loco πνεύμονας eſſe reſtituendum. Hoc genus hominum noctem potando, diem ſtertendo, conſumebat. De ipſo noſtro Petronio Tacitus: *Illi dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ, tranſigebatur.* Seneca ep. CXXII. *Inter alia, ſunt qui officia lucis noctiſque pervertunt, nec ante diducunt oculos, heſternæ graves crapula, quam appetere nox capit.* De qua re illic copioſe, & alibi quoque is non ſemel. HEINS.

Gallus Gallinaceus] Cum jam ultra mediam noctem hoc convivium eſſet protractum, non potuit ex Galli cantu malum omen deſumi, niſi à ſtulto Trimalchione ridicula ſuperſtitione ita explicaretur. Nam cantus hujus avis, niſi intempeſtivi & veſpertini, ſunt felicis augurii. Plin. lib. X. cap. 21. *habent oſtenta, & præpoſteri eorum veſpertinique cantus. &, ſpem, iter, vel opus inchoantis promovere cantus Galli* ſcribit Sariſberienſis lib. I. cap. 13. Potuiſſet & noſter convivator in eo malum omen ponere, quod ad labores excitare ſoleat impigros homines hæc avis; ille vero, qui in lucem cœnare, imo de una die duas facere volebat, hac inauſpicata interpellatione confundebatur. Niſi dicamus, quod magis placet, alludi ad morem, quo buccina convivium ſoleret dimitti, de quo Lipſius & alii ad Tacit. XV. Annal. cap. 30. hoc ergo abominabatur Trimalchio. BURM.

Sub menſa] Vide ſupra ad cap. 38. adnotata: quibus adde locum Euſebii Pamphili lib VII. de mandato domini p. 254. à Sirmondo editi: *Cum aliquis vocatus fuerit ad cœnam gentilium, & perrexerit, necdum enim hoc prohibitum eſt, vinum autem viderit à cœnante in terram effundi & libari, & accenſo blaſphemio ab his, qui ea, quæ ſunt domini, ingrate manducant, cœperint blaſphemare in Deum,* &c. In lucernas autem vinum ominis cauſſa infundere, ex Ovidio & aliis Poëtis eſt notiſſimum.

Annulum trajecit in dextram manum] Tranſtulit. Cornel Nep. vita Att. cap. 3. *Ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari,* (Athenas) *magnam partem fortunarum trajecit.* SCHEFFER. Unde hanc omnia mali averruncationem didicerit Trimalchio, ignoro. Sed plebi fuiſſe perſuaſum, ſingultus comprimi, *ſi anulum è ſiniſtra in longiſſimum dextera digitum transferant, aut in aquam ferventem manus immergant,* docet Plinius lib XXVIII. cap. 6. BURM.

Hic buccinus ſignum dedit] Adſcribam, quod habet Barthius lib. XXXIX. Adverſ. 6. ex Iſidori libro MS. Differentiarum: *Mirum,* ait, *unde habeat, quod buccinum clangorem dicat.* Subdit deinde verba Iſidori. *Buccina eſt tuba, qua ſignum datur in hoſtem, buccinus eſt ipſe clangor,* Cogitent hic eruditi. Nam apud noſtrum *buccinus* non eſt canor, verum cantor, ſive is,

,,ſine cauſſa, inquit, hic bucinus ſignum dedit; nam, aut incendium
,,oportet fiat, aut aliquis in vicinia animam abjiciet. Longe à nobis;
,,itaque, quiſquis hunc indicem attulerit, corollarium accipiet. [a] Dicto
,,citius de vicinia gallus adlatus eſt, quem Trimalchio juſſit, ut aeno
,,coctus fieret. Laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco, qui paulo ante
,,aves piſceſque fecerat, in cacabum eſt conjectus; dumque Daedalus
,,potionem ferventiſſimam haurit, Fortunata mola buxea piper trivit.
,,Sumtis igitur matteis reſpiciens ad familiam Trimalchio: [b] Quid vos,
,,inquit, adhuc non coenaſtis? abite, ut alii veniant ad officium. [c] Su-
,,biit igitur alia claſſis, & illi quidem exclamavere, [d] Vale Gai, hi au-

[a] ENCOLPIUS. [b] TRIMALCHIO. [c] ENCOLPIUS. [d] FAMILIA.

,,tem,

is, qui canit. Sane, cum legatur *buccina*, & *buccinum*, uſurpeturque de re, non videtur repugnare *buccinus*, de perſona. Niſi plane putemus, ſcripſiſſe noſtrum, *hic buccinio ſignum dedit*, quod videtur rectius. SCHEFF. Proprie. *Signum dare* tibicines æneatoreſque dicebantur. Apud Naſonem lib. x. Metam. verſ. 652.

Signa tubæ dederant, cum carcere pronus uterque
Emicat.

Buccinus pro *buccinatore* in Gloſſis Labbæi quoque occurrit, & *buccinum* pro *buccina* dixit Plinius Naturali Hiſt. non ſemel. Gallum gallinaceum vero non invenuſte *buccinum* vocat, quod illis æque ut buccinatoribus ſolenne eſt noctu cantare. Ter enim cantabant, quod in totidem partes nox apud Romanos divideretur. HEINS. Idem, quod Iſidorus, fere tradit Velius Longus de Orthographia pag. 2243. *Bucina erit tuba, qua ſignum dat buccinator: bucinus ipſe canor ex hac editus.*

Incendium oportet fiat] Plinius Nat. Hiſt. lib. XXVIII. cap. II. *Incendia inter epulas nominata, aquis ſub menſis profuſis, abominamur.* Quod autem cæteri aquæ, id ille, pro ſolita ſibi profuſione, factitabat vino. GOES.

Oportet fiat] *Oportet* hic neceſſitatem ſignificat, jactat enim peritiam ſuam in augurando divinus noſter. Propert II. eleg. 7. verſ. 87.

Sed non effugies. Mecum moriaris, oportet.

ubi vide Paſſeratium.

Animam abjiciet] Seipſum ſpoliabit vita. Ita *vitam expellere* dixit Tacitus XVI. Ann. c. 19 SCHEFF. Non inepta hæc locutio; *expellere alicui animam* Ovidius lib. VI. Met. 617. *exuere animam* idem XIV. 777. dixit. Ita & *linquere animas* Virgilius III. Æneid. 140. quarum locutionum rationem reddit Servius, quod anima ſit perpetua, & tranſeat ad diverſa corpora, ſecundum Pythagoreos. Sed neſcio, cur non, ſalva eadem ſententia, anima nos relinquere dici poſſet, quæ corpus, quod ſolum eſt noſtrum, ut illi ajebant, deſtituit, & ideo nos relinquit, & in alia corpora tranſit: quare nimis acutum hic Grammaticum fuiſſe puto. Certe non dubitavit contraria locutione uti Cornelius Nepos Eumen. cap. IV. *Non prius diſtracti ſunt, quam alterum anima relinqueret.* Cæſar quoque lib. VI. de Bell. Gall. cap. 38. non quidem de morte, ſed de virium defectu, qui imago eſt mortis, dixit *animus reliquit Sextium.* BURM.

Longe à nobis] Formula antiqua, ut, *procul à nobis*. Seneca conſolatione ad Polybium: *Procul iſtud exemplum ab omni Romano viro, luctum ſuum intempeſtivis avocare luſibus.* HEINS.

Quem juſſit ut] Neque hic locus efficere poteſt, ut proba cenſeatur locutio, quam modo impugnavimus, *jubeo te ut facias*, cum hic ſubintelligi debeat, *quem occidi juſſit, ut fieret coctus.*

Ut aeno coctus fieret] *Fieri*, verbum coquinarium, de quo ſupra ad illud cap. XLVII. *Quem vultis in cœnam ſtatim fieri?* HEINS.

Laceratus] Sciſſus in partes. Supra cap. XL. *Cæterum ad ſcindendum aprum non ille Carpus acceſſit, qui altilia laceraverat.* Et ſic Petronius cap. XXXVI. *Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium.* SCHEFFER.

Doctiſſimo coco] Eleganter. *Doctus* enim, quicumque ſuæ artis, quam profitetur, peritus eſt. Inſcriptio vetus apud Fabrettum cap. III. p. 184.

Noverat hic docta fabricare monilia dextra,
Et molle in varias aurum diſponere gemmas.

Ita Columella lib. II. cap. 16. patruum ſuum *doctiſſimum & diligentiſſimum agricolam* laudat; ita Horatius, Ovidius, & alii paſſim. infra cap. 84. *Ipſis leonibus doctior.* BURM.

De porco aves] Ita ediderunt Patavini. Sed in Tragurienſi illa *de porco* non conſpiciuntur, itaque abeſſe juſſimus.

Mola] Iſidor. Gloſſ. *Fractillum ad frangendum piper.*

Matheis] Supra. *Matteis.* SCHEFFER.

Vale Gaji] Ridicule; quaſi duæ cœnæ datæ eſſent, & de uno die duo facti. *Vale* enim poſt cœnam abituri, *ave* advenientes & ſalutantes dicebant. vide Briſſon. de formul. lib. VIII. p. 743. & 747. utraque autem

ſalu-

„tem, Ave Gai. [a] Hinc primum hilaritas noſtra turbata eſt; nam, cum „puer non inſpecioſus inter novos intraſſet miniſtros, invaſit eum Trimalchio, & oſculari diutius coepit. Itaque Fortunata, ut ex aequo „jus firmum adprobaret, maledicere Trimalchionem coepit, & purga- „men-

[a] ENCOLPIUS.

ſalutatio ſæpe in monumentis reperitur, quare forte familia, quæ ex teſtamento manumittenda erat, ipſi mortem imprecatur.

Hinc] Scribe, *hic primum*.

Hilaritas turbata] Infra cap. 132. *Familia triſtis muſſat, quaritque, quis domina hilaritatem confuderit.*

Puer non inſpecioſus] Nove, ſed invenuſte & infabre formavit: (Papinius, *indecorem*: Tacitus *indecorum* dixiſſet τὸν δυσειδῆ, δύσμορφον) prorſus, ut *incupidum* Afranius, *inſtudioſum* pro ἀμαθεῖ, καὶ ἀμελῆ Appul. *inſincerum* Cyprianus, *inactuoſum* Auguſtinus, *inpromtum* Cœl. Aurel. & illa ſemi-Latinorum. *ineloquens*, *indeficuus*, *incurialis*, *infinibilis*, *infertilis*, *irruinabilis*. ejuſque monetæ alia. REINES. *Inſpecioſus*, mihi ſpecioſius videtur, quam *inſpeciatus* Tertulliani, cujus tamen emuncta latinitas, ſcimus, quanti fiat. HADRIANID. Supra, *puer ſpecioſus*. HEINS. Agnoſce Petronianam Phraſin. Infra cap. 87. *At ille non indelectatus nequitia mea.* Cap. 139. *Mulier haud inculta.* Cap. 20. *Non indecenti riſu latera commovit.*

Invaſit eum] Vere Petronianum. Supra cap. 20. *virguncula cervicem ejus invaſit.* Infra cap. 85. *ſimulantem aliquot baſiolis invaſi.* Vid. & cap. 91. & 139.

Ex quo jus firmum] *Ex aquo jus firmum* legit Heinſius, id eſt, ut probaret. id demum firmum eſſe jus, quod ſit æquum. SCHEFFER. Non video, quid hic ſit difficultatis. Fortunata ex ſubitaneo complexu & oſculis pueri firmiter ſua opinione probavit, id eſt, *approbavit*, jus conſuetudinis inter Trimalchionem & cinædum. Vel, immota ſtatuit, *firmum jus* durare inter pathicum hunc & maritum. *ut*, hic eſt *quippe*, ſimileſque prorſus modi loquendi apud Quintil. *Nec ignoro quos tranſeo, nec utique damno, ut qui dixerim, in omnibus eſſe utilitatis quid.* Cic. *Hoc quia perſpicue verum eſt, nihil attinet* approbari. HADRIANID. Recte Reineſius *ex aquo*, probatque MS. Dalmaticum verum. Sententiam vero mire explicat Hadrianides de jure conſuetudinis inter Trimalchionem & cinædum. Quaſi ullum jus ſit, quod tales inter ſeſe poſſit conjungere. Imo hoc vult noſter, Fortunatam, ut oſtenderet, illud demum jus matrimonii eſſe firmum, quod utrique conjugatorum æque competeret, quando una pars non plus licere ſibi credat, quam altera, quando maritus æque putat ſibi prohibitum, amare cinædum, ac mulier, amare adulterum, conviciis Trimalchionem proſcidiſſe. SCHEFF. Riſum debet viris doctis, quiſquis ille fuerit, Hadrianides: elegantiſſima enim locutio, quam recte Schefferus expoſuit, nullo modo ſollicitari debebat. *Ex aquo*, eſt eodem jure & modo, quo maritus ſibi aliquid licere credebat, illa quoque ſibi permiſit. Tibull. III. Eleg 6.

Convenit ex aquo, nec torvus Liber in illis,
Qui ſe, quique una vina jocoſa colunt.

Ovid. Epiſt xx. verſ. 123.

Torqueor ex aquo, vel te nubente, vel agra.

Lib. I. Amor. lib. x. verſ. 33.

Qua Venus ex aquo ventura eſt una duobus,
Altera cur illam vendit, & alter emit?

Iterum Epiſtol. XVII. verſ. 87.

Dixit, & ex aquo donis formaque probata,
Victorem calo retulit illa pedem.

Et paſſim. non diverſo ſenſu *ex aquo* aliquis *negotiari* pluribus locis dicitur à JCto l. 5. ff. ad municip. id eſt, non magis uno quam alio loco. *Jus* autem *firmum approbare*, eſt oſtendere & perſuadere convivis, ſibi non licentiam maledicendi uſurpatam, ſed illo mariti ſui facto indecoro jus certum & firmum conviciandi eſſe quæſitum. Ita *approbare* optimo cuique ſcriptori frequentatum. Suetonio paſſim. vide in Aug. VIII. XII. XVII. Galb. VI. Ita Senec. epiſt. XCIX. *lacrymas approbare. Imperia* lib. I. de Clement. 13. *gratum animum*. l. V. de benef. 4. *firmum* autem *jus* eſt, quod ipſo actu oſtendebat ſibi *firmum* competere: hujus juris colorem petas licet ex illis Juvenal. Sat. VI. 281.

——— *Olim convenerat, inquit.*
Ut faceres tu quod velles, nec non ego poſſem
Indulgere mihi.

licet de alia re agatur. BURM.

Maledicere Trimalchionem] Hoc unum eſt, quod in Encolpii verbis toto hoc libello poſſis carpere, quodque aures delicatas, tamquam parum Latine dictum, offendat. ſed fruſtra. Nam & noſter cap. XCVI. *contubernalis mea mihi faſtum facit, itaque, ſi me amas, maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.* Vulgatus Bibliorum interpres, & è Chriſtianis auctoribus complures, cum quarto caſu amant jungere. Tertullianus adverſus Praxeam: *Nos autem dicentes Chriſtum crucifixum, non maledicimus eum.* Sed & ſupra apud Arbitrum habuimus cap. 58. *Cave majorem maledicas.* Quæ illic libertini hominis verba inter alia id genus obſoleta referri poterant, niſi ex magiſtri ore prolata eſſent. Apud Capitolinum ſcripti codices conſtanter in Vita Pertinacis: *Male Pertinacem loquebantur*, non, *Pertinaci*. HEINS.

Et purgamentum dedecuſque pradicare] Puto, *& purgamentum domus, dedecuſque pradicare.* HEINS. Solenne convicium in abjectos & viles homines, quo ſenſu

,, mentum dedecuſque praedicare, qui non contineret libidinem ſuam.
,, Ultimo etiam adjecit, canis. [b] Trimalchio contra confuſus, offen-
,, ſus convitio, calicem in faciem Fortunatae immiſit. Illa, tamquam ocu-
,, lum perdidiſſet, exclamavit, manuſque trementes ad faciem ſuam ad-
,, movit. Conſternata eſt etiam Scintilla, trepidantemque ſinu ſuo texit:
,, imo puer quoque officioſus urceolum frigidum ad malam ejus admo-
,, vit, ſuper quem incumbens Fortunata gemere ac flere coepit. Con-

[a] ENCOLPIUS.

,, tra

ſenſu & ipſe Paullus Apoſtolus Ep. I. ad Corinth. cap. IV. dixit, Chriſtianos *ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου, καὶ πάντων περίψημα* eſſe: ubi exquiſita eruditione hanc locutionem illuſtravit Lambertus Bos, magna Græcæ apud nos penitus labentis diſciplinæ ſpes & incrementum, in exercitationibus ſuis Philologicis. Περίψημα quoque rectius interpretari videtur, quam Voſſius ad Catullum pag. 98. qui de ſpongia ad obſcænos uſus capit. Locutio enim ex piacularum victimarum καθάρμασι, quæ projiciebantur, eſt deſumta. Infra cap. 134. *Quod purgamentum nocte calcaſti in trivio.* Hinc quoque patet, minime opus eſſe addere *purgamentum domus*, cum melius *civitatis*, vel *orbis*, ſubintelligi poſſet. ſimili modo infra cap. 108. *Pharmacum* vocat, ubi v. Gonſalium. BURM.

Prædicare] Compellare, vocare, dicere. Plaut. Pſeud. I. ſc. 2. *Ut civitas nomen mihi commutet, meque ut prædices lenone ex Ballione, regem Jovem.* SCHEFF. In malam partem accipiendum; exempla ſuppeditabit Theſaurus Fabri.

Canis] Id eſt, impudens. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 7. *Ain' vero, canis? ſiccine agis?* SCHEFFER. Ingens convitium. Verris Satellites Cicero in Verrinis haud ſemel *canes* appellat. Quemadmodum & Sejani emiſſarios Seneca conſolatione ad Marciam cap. XXII. HEINS. Et non in viros modo, ſed & in fœminas jacitur. Plautus Menæchm. V. I.

—— Idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquem aſpexerat,
Itaque adeo jure cœpta eſt appellari Canis. GOES.

Hoc deerat adhuc viliſſimorum hominum convivio, ut è trivio & ima fæce petitis conviciis ſe laceſſerent: nam lautitiis quidem & ſtulto apparatu non æquare modo, ſed ſuperare honeſtos plebeji, ubi ad divitias pervenerunt, gaudent, ſed educationis & ſordium priſtinarum veſtigia ſemper apparent. *Canem* autem maritum vocat, propter libidinem, quam continere nequibat, ſed palam in conſpectu convivarum, more canum, exercebat. Alioqui hujus convicii acerbitas latius extendi poteſt, & maledici, obtrectatores, paraſiti, delatores, impudentes, viles, trivio concepti, & vulgo quæſiti, hoc elogio ornari. Vide Barth. Adverſ. VIII. cap. 14. Hottomann. & Manut. ad Ciceron. I. Verr. cap. 48. BURM.

Confuſus, offenſus] Hoc *offenſus* gloſſam puto eſſe τῦ *confuſus*. SCHEFFER. Delendum videtur τὸ *offenſus*, ex interpretatione alterius natum. Apud Naſonem lib. III. Amor. El. IX. verſ. 15.

Nec minus eſt confuſa Venus moriente Tibullo.

Sæpe hoc vocabulum occurrit apud Valerium Maximum. HEINS. Forte ſcripſit Arbiter: *confuſus offenſa convitii.* GOES.

Calicem] Et hoc ſolemne ebriis, & rixam in compotationibus amantibus. Horat. lib. I. Od. 27.

Natis in uſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare Thracum eſt. &c.

Vide Paſſeratium ad Propert. III. eleg. 7. & commentatores ad Juvenal. Sat. V. verſ. 26.

In faciem Fortunatæ immiſit] Conjecit. Petronius in de Reip. ſtatu turbato cap. CXXIV.

—— In medias immittite lampadas urbes.

SCHEFFER. Elegans illa & optimis ſcriptoribus frequentata geminatio præpoſitionis illius, cum qua verbum componitur, ut ſolemnis illa locutio, *ſe in medios hoſtes immittere*, Ciceroni, Livio, & aliis uſitata. Sed & eadem ratio aliorum verborum. Nepos Pelop. cap. 3. *epiſtolam, ſicut erat ſignata, ſub pulvinum ſubjiciens.* Ita olim ex MSS. ediderant, ſed recentiores mutarunt perperam & *in pulvinum* exhibuerunt. Alcibiad. I. *Ut omnes admirarentur, in uno homine tantam ineſſe diſſimilitudinem.* perperam quoque ibi *eſſe* quidam, pejus Magius & Schottus *tantam ineſſe*, delendum cenſent. Idem ſcriptor ſæpe *adire ad aliquem* dixit, & ſimilia paſſim obſervari poſſunt. Ita mox *ad faciem admovit*, & *ad malam admovit.* Cicer. III. Tuſcul. cap. 18. *Faſciculum ad nares admovebis*, & alibi ſæpius. BURM.

Urceolum frigidum] Suſpicabar primo, *urceolo frigidam.* Nunc nil muto. Admovet frigidum urceolum ad malam, ut tumorem deprimat, quem immiſſus faciebat calix. Nos hoc fine cultrum frigidum imponere ſolemus. SCHEFFER.

Super quem incumbens Fortunata] Satis hoc familiariter. præſente præſertim, & offenſo etiam marito. Niſi voluit Noſter, *ſuper quam*, hoc eſt, malam. Fit enim ipſo naturæ inſtinctu, ut læſæ parti incumbamus. Sic ſupra Trimalchio cap. LIV. *cum graviter ingemuiſſet, ſupraque brachium tamquam læſum incubuiſſet.* Seneca Conſolatione ad Helviam matrem: *Naturale eſt, manum ſæpius ad id referre, quod doleat.* HEINS.

Neſcio

,, tra Trimalchio: [a] Quid enim, inquit, ambubaja non me miſit, ſede ,, machillam illam ſuſtuli, hominem inter homines feci? at inflat ſe, tam- ,, quam rana, & in ſinum ſuum conſpuit? codex, non mulier. Sed hic, qui ,, in pergula natus eſt, aedes non ſomniatur. Ita Genium meum propi- ,, cium

[a] TRIMALCHIO.

Neſcio quid ſollicitum Heinſium hic habuerit, dicit enim, Fortunatam ſuper urceolum illum incubuiſſe, quem ipſi admoverat puer.

Non me miſit] Scribo pro his valde corruptis: *Quid enim, inquit Ambubaia, non me miſit, ſi de mactra illam ſuſtuli, hominem inter homines feci.* Dicit, ſuſtuliſſe illam *de mactra*, quod paupercula fuiſſet ante, ipſeque eam feciſſet divitem. Nam mulieres plebejæ ipſæ conficiebant panem. Plin. lib. XVIII. cap. 10. *Ipſi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat, ſicut etiam nunc in plurimis gentibus.* Imo erant inter ſervitia, *mulieres, quæ panem coquunt*, uti novimus ex Ulpiano l. 12. ff. de Inſtruct. vel inſtrum. leg. Qualis erat forte hæc ipſa Fortunata. *Miſit*, eſt, *omiſit, miſſum fecit*, ut ſæpe. *Si* eleganter, pro *ſiquidem*. Virgilius 1. Geor. verſ. 7.

Liber & alma Ceres, veſtro ſi munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit ariſta.

Servius ibi: *Si, ſiquidem.* Adde cætera. SCHEFFER. De ambubajæ vocabulo, quod & apud Horatium occurrit, è Syria Romam perlato, videndus inter cæteros in Hierozoïci parte ſecunda vir ſummus Samuel Bochartus. Reliqua ſic conſtituenda. *Quid enim, ambubaja non meminit ſe*, pro *meminit ſui*. Deinde, *de mactrilla illam ſuſtuli.* De *mactrilla*, jam video occupatam emendationem à Cl. Reineſio, ut & illam loci mox ſubſequentis: *curabo, domata ſit Kaſſura alicaria*, pro *Caſſandra caligaria*. Feſtus Pompejus: *Alicaria meretrices appellabantur in Campania, ſolitæ ante piſtrina Alicariorum verſari quæſtus gratia. Sicut hæ, quæ ante ſtabula ſedebant, dicebantur proſtibula.* Nihil magis appoſitum adduci poterat ad hunc Petronii locum. HEINS. Mallem tamen, *de mactrilla, en, illam ſuſtuli.* Ea vocula auditores quaſi in rem præſentem deducens, ſpectaotes eam velut etiam ounc ad mactrillam, GOES. Acutæ & forte veræ doctorum virorum conjecturæ, non tamen recipere eos auſus fui, ſed Tragurienſis codicis lectionem exhibui, ut & aliis cogitandi amplius ſit facultas.

Se de machillam illam ſuſtuli: hominem inter homines feci] Sic reſtituo hunc locum ſane corruptiſſimum. *ſede maxillam illi ſuſtuli. Hominem inter homines feci.* TILEBOM. Lege *ſi de mactrilla illam ſuſtuli. Mactrila* pro mactrula, mactra. Fuerat enim mulier à furno, vel panicoctaria, ut loquitur Petr. Chryſol, ſerm. 99. σιτοποιὸς Theophraſto; vel quod circa piſtrina, inter alicarios, quæſtus gratia, diverſabatur. REINES. De *mactrilla* ſatis, puto, liquidum feci; ſed nec premendum videtur quod interea cogitanti & recogitanti occurrit. Fortaſſis Petronius Græcum ματρυλλεῖον adhibuit, legendumque *de matrylleo*. Ματρυλλεῖον autem locus ἐν ᾧ γρᾶες διατρίβουσαι ἐδέχοντο τοὺς βουλομένους καταμιγνυσθῆναι, Suidas: id eſt, ganea, taberna, ubi eſtur & potatur. Specialius Heſychio ματρυλλεῖον τόπος τῶν πορνευόντων, τουτέστι πορνεῖον, ὅπου μαστρωποὶ ἤτοι μαυλιστρίαι διατρίβουσι. & utroque prior Pollux lib. 7. πορνεῖα, οἰκήματα, ματρυλλεῖα. Utramvis ſignificationem, utramvis lectionem recipiamus, conditio infelicis iſtus Fortunatæ, oimirum fuiſſe alumnam fornicis, extractamque è lupanari, ootabitur. IDEM.

Hominem] Vide ſupra ad cap. 38. 39.

Sed inflat ſe tamquam rana] Ad apologum ranæ Æſopiæ alluditur. HEINS.

In ſinum ſuum conſpuit] Malediceodo marito. Dicitur de eo. qui ſe ipſum lædit in aliis, qui ſibi ipſi nocet. SCHEFF. Id eſt, rem facit indecentem, & cujus eam, ſi homo ſit, pudeat. Tibullus lib. 1. Eleg. 5. de homine, ſeoili ætate, in laſciviam Veneream prolapſo:

Hunc puer, hunc iuvenis, turba circumſtetit arta,
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.

Quaſi pueri illi juveneſque ipſi pudore perfunderentur ob ſenis iſtius amentiam. Belgis noſtris in re oon abſimili dicere uſitatiſſimum eſt: *Ik ſchame my van zyner wegen.* Plinius lib. XXVIII. cap. IV. *Veniam quoque à Diis ſpei alicujus audacioris petimus, in ſinum ſpuendo.* Quicunque autem veniam petit, habet, cujus ſe pudeat. GOES. Non accurate ſatis explicant viri docti hanc proverbialem locutionem, quæ de homioe arrogaoti, & alios præ ſe cootemoeuti, proprie debet explicari. Cum eoim obvia ſibi quædam iofauſti ominis, vel faſcinum ſibi objectum à ſe avertere & regerere vellent, deſpuebant io ſinum; ita homioes ſibi placeotes viliores, ut portenta, & quorum occurſu & commercio quaſi contagione quadam inceſtarentur, deſpuendo abominabaotur. Vide D. Heinſii lectionum Theocritcarum cap. XI. & Harduinum ad Plinii lib. XXVIII. cap. IV. ante ab aliis dicta compilantem. BURMAN.

Codex] Stipes, ſtulta. Terent. Heaut. Act. 5. ſc. 1. *Quæ ſunt dicta in ſtultum, caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus.* SCHEFFER.

In pergula] Id eſt, cœnaculo, de quo egimus ſupra ad cap. 38.

Somniatur] Deponenter, pro *ſomniat*. Sed hoc nuſpiam eſt obſervatum. Quare ſuſpicor, poſtremam Syllabam male adglutinatam eſſe, & fortaſſe fuiſſe: *ſomniat*

Digitized by Google

„ cium habeam, curabo domata ſit Caſſandra caligaria. Et ego, homo „ dupon-

ſomniat. *Ac ita.* SCHEFFER. A contrario ſenſu, *neminem excelſi ingenii virum humilia delectant & ſordida.* Sen. ep. 39. REINES. Pro *ſomniat*: Sic & Noſter alibi: *delectatur* pro *delectat.* In veteri inſcriptione apud Gruterum pag. DCCXCIV.

DE. QVA. NIHIL. ALIVD.
DOLITVS. EST. NISI.
MORTEM.

Somniare autem pro cogitare etiam habes apud Columellam lib. I. cap. VIII. *Socors & ſomniculoſum genus id mancipiorum, otiis, campo, circo, theatris, alea, popina, lupanaribus conſuetum numquam non eaſdem ineptias ſomniat.* HEINS. Retinui Tragurienſis codicis ſcripturam: nam ſimilia jam ſupra aliquoties vidimus *faſtiditur, rideatur.* &c.

Curabo domata ſit.] Hoc anomalon, ut & præcedens *ſomniatur*, non abſolvi poſſent barbariſmo, niſi Florus *domaverunt*, & Tertullianus *edomator* dixiſſent. Habere tamen utrumque intra calcata & obſoleta rectum eſt. REINES. *Domaverunt* quod ex Fluro poſt Voſſium adfert Reineſius, non eſt à manu Flori, ſed locus eſt corruptus. Vide lib. III. cap. 22. & ibi Cl. Grævium. Certiora habet eruditiſſimus Brouckhuſius notis ad Tibull. lib. IV. Carm. I. verſ. 116. Eleganter vero hoc verbo uxorem ſuam, ut feram beſtiam, quæ domari debeat, traducit. Ita Chremes apud Terentium Phorm. Act. V. ſc. I. *Concluſam hic habeo uxorem ſævam.* Ubi Donatus *Illatenus ſævam, bene concluſam pratulit, ut ſi diceret feram.* Et ita Albius Tibullus lib. III. eleg. IV. verſ. 74. vocavit *ferum conjugium*, mulieris indomitæ & intractabilis ſocietatem, ut optime exponit & illuſtrat Muſarum caſtiſſimus ſacerdos Brouckhuſius. Et non diverſo ſenſu Horatius I. Od. XXVII.

Quæ te cumque domat venus. BURM.

Caſſandra caligaria] Caſſandra ob proterviam nota apud veteres, & eſt Tryphiodorus poëta, cui propterea κυνομυῖα dicitur in Excidio Trojano, ut alicubi notavit Junius. Itaque ſic vocat Fortunatam per convicium Trimalcio. *Caligariam* autem dicit, loco *militaris*, quaſi quæ ornata ſit caligis, proprio militum calceamento. *Caligarius* alias eſt apud Plinium lib. XXXIV. cap. 14. SCHEFFER. Convicium à ſtomachante marito jaci in uxorem intelligimus; at, quid ſignificet, & unde tractum, minus: neque enim antonomaſia hic locum habet, ut Caſſandræ, quæ fuerat filia Priami, virgo, σύνετος, ἔνθεος, παρθένος ἁγνὴ, ut eſt in Characteribus Trojanorum Iſ. Porphyrog. nomine eam adpellaverit. Quod autem Caſſandram pater Priamus apud Tryphiodorum in Il. ἁλώσει vocat κακόμαντιν θαρσαλέην κυνομυῖαν, ob vaticinii ingrati, &, quod falſum vellet, libertatem, eam corripit. & ἐπιθεσπίζει, nec inde ſequitur, ipſum Caſſandræ proprium nomen ea figura, qua Ulyſſem pro vafro, Neſtorem pro prudente, Catonem pro ſerio, Tanaquilem pro imperioſa fœmina, Ædonem pro παιδοφόντις, dixerunt, ab improbis moribus mulierem torquere voluiſſe Petronium. Librarii inſciti eſt, qui pro eo, quod non intelligebat, ſcripſit aliquid notum ſibi, & autoris elegantiam hac ſordicula ſua fœdavit. Primæva ſcriptura, *caſſauras alicaria.* Κασαῦρα, κασαυρὰς, κασωρὶς proſedam lupam ſignificat, dixi ad cap. LXI. *Alicaria*, quod vel piſtrino obnoxia fuiſſet, ut modo, vel eo ſenſu, quo apud Feſtum *alicariæ mulieres* exponuntur proſtibulæ. Data jam vera lectione non opus ultra habemus fingere, caligariam dici, quod *caligis*, habitu militari, *fuerit ornata* Fortunata. Imo ſupra cap. LXVII. ejus venientis in triclinium phæcaſias inauratas fuiſſe dixerat Petronius; qui ipſe cap. LXXXII. à militibus removet *phæcaſiatos eſſe*; & a Fortunata igitur etiam removendum, caligatam fuiſſe. Simul è Petronio corrigendus error Douzæ, qui lib I. Præcidan. cap. 20. phæcaſia muliebris calceamenti genus fuiſſe negat. REINES. Cum litteris evidentiſſimis, *Caſſandra caligaria*, ſcriptum ſit etiam in Codice Traguriensi, verbaque ſenſum habeant elegantiſſimum, quem antea expoſui, fruſtra Reineſius nobis ſuum *Caſauras alicaria* obtrudit. Et quid? Annon hodieque etiam per Germaniam noſtram de muliere imperioſa, & mariti ſui hera, dicimus *ſie hat die hoſen an.* Non quod vere veſtita ſit femoralibus, ſed quod ſe gerat eo modo, uti ſolent, qui ſic veſtiuntur. Pari modo igitur & Fortunata dicta eſt *caligaria*, quod ſe gereret more caligariorum, id eſt, militum ferocientium, non quod caligas geſtaverit, quod miror Reineſium credidiſſe me opinatum, ideoque cenſura ſua duxiſſe perſtringendum. Cum tamen dixerim QUASI *quæ ornata ſit.* Sed & Caſſandræ vox huc videtur quadrare plurimum, ſive illo explicemus modo, quo dixi alibi, ſive nudum ſpectemus vocabulum, cum κάσσα Græcis *Meretricem* ſignificet. SCHEFF. *Caſſandra*, quantum mihi conſtat, binæ celebrantur; *altera* Priami & Hecubæ filia, quæ, capto Ilio, occiſoque ſponſo, vitiata eſt ab Ajace Oïleo in templo Minervæ: in prædæ vero diviſione Agamemnoni ceſſit, cumque eo Clytemneſtræ & Ægiſthi inſidiis occiſa; *altera* Iobate nata, Bellerophontis conjux. Poſſuntque hæc varie torqueri. Nam, utræque fuerint caſtæ & extra animi maculam, tunc ſenſus foret: *tu Caſſandra vis videri, deberesque eſſe, ſed quæ illis caliga gregariorum in bello*, id eſt, *mores culpandi, minime adhæſerunt, tibi oppido hærent, ut vel ex hoc caligario tuo auſu, & invectiva in me, videre ſuit.* Collineo autem in *Caſſandra* ad antiphraſin (quaſi parum aut minime talis) non ad antonomaſiam. In MS. ſic legitur: *curabo domata ſi Caſſandra caligaria* HADRIANID. Admodum ingenioſa eſt Reineſii emendatio, quam & Heinſius ſibi in mentem veniſſe dicit; non tamen

Digitized by Google

„dupondiarius, ſeſtercium centies accipere potui. Scis tu me non men„tiri. Agato unguentarius here proxime ſeduxit me, &, Suadeo, in„quit,

auſus ſum ſollicitare Traguriensis codicis ſcripturam; nam, quamvis nihil oobis cooſtet de hac Caſſandra, quæ forte in illa colonia tam nobilis erat Viri ſui domitrix, & imperioſa mulier, & cujos nomen ita fuerit celebratum, ut abierit in omnium ſimili ingenio mulierum titulum; quam laudem quoque olim Tanaquil, Xantippe, & aliæ illuſtres Heroinæ retulerunt, quarum, ô Jupiter! utinam omoe genus periiſſet, neque hodie tot ſupereſſent Margaretæ, quæ Caſſandris illis dubiam palmam facerent. Non mirum autem, hujus Caſſaodræ res domi bellique geſtas, & parta de viro miſero, & qui

Stulta maritali porrexerat ora capiſtro.

tropæa, memoria excidiſſe, cum noo in tam illuſtrem regnaverit maritum, ut Xantippe & aliæ: caligaria enim erat, id eſt, caligas faciebat, & veodebat cum viro ſuo caligario, & γυναικοκρατουμένῳ, ita apud Reineſium Cl. XI. inſcr. 116. *Q. Lavius Eutychus Caligarius de vico Cyprio* memorator. Sed non magis nobis nota hæc Caſſandra, quam Appula, Tuccia, Maura, Ogulnia, Hippia, & aliæ à Juvenali celebratæ. BURM.

Dipondiarius] A *dipondio*, id eſt, aſſibus doobus, quod in veteribus Petronianis cap. XIV. legitur. Sic cap. XLV. *ſeſtertiarius*, ſic *centenarius* io ſuperioribus. SCHEFFER. Vide ſupra ad cap. 58. Traguriensis codex habebat *depondiarius*.

Accipere] Scilicet in dotem; ſic loquebaotur. Martialis lib. V. ep. 47.

Quid eſſe noſtro fortius poteſt Pæto?
Ducenties accepit, & tamen vivit.

ſed illic refer ſimul ad dotem & hæreditatem. HEINS. Recte notata ab Heinſio κυριολογία. Terent. Phorm. Act. II. ſc. III. *minas quinque accipe*, Ovid. Epiſt. VII. 149.

Hos potius populos in dotem, ambage remiſſa,
Accipe, & advectas Pygmalionis opes.

Et ita ſæpius Juris prudentes locuti, etſi frequeotius apud eos, pro hæreditate vel teſtamento conſequi. BURM.

Agato unguentaria] Lege *Agatha* vel *Agathoſa*, Agathuſa: dixi de tali nominum forma in Eponymol. lit. A. REINES. *Agatho* apud Senecam, ludo de morte Claudii, virile oomen eſt. *Agatho & pauci cauſſidici plorabant.* HEINS. Nomeo hoc io aotiquis lapidibus frequentiſſimum, ut io Iodice Gruteri conſpici poteſt. Sed neſcio, cur hic mulierem invito Petronio obtrudere voluerint Patavioi & Reioeſius, cum lectio Traguriensis virum deſignet, & ratio talem lauto homini & geoio quotidie indulgeoti Trimalchioni jure familiarem poſtulet; utpote qui ad multiplices uſus unguentum luxurioſiſſime adhiberet. Hoc autem hominum genus, quam reipublicæ grave & minime neceſſarium ſit, docere poteſt Lex Solonis, quæ cavit, ne quis civis Atticus Myrepſicam faceret. Vide Caſaubonum ad Theophr. Charact. περὶ ἀπονοίας. ubi & de Lacedæmone ejectis unguentariis monet. Sed in Italia præcipui nominis eraot unguenta Capuana; immo tanta ibi erat negotiatorum ungueotariorum copia, ut celeberrimus inde Urbis vicus *ſeplaſia* dictus fuerit, ut, præter Feſtum in *ſeplaſia*, (qui male forum ſtatuit, quem errorem alii errarunt) & Aſcon. Pedianum ad Cicer. in Piſonem, docet Valer. Maximus lib. IX. cap. I. *Campana luxuria, vigilantiſſimum ducem, exercitum acerrimum, dapibus largis, abundans vino, unguentorum fragrantia, veneris uſu laſciviore, ad ſomnum & delicias evocavit, ac tum demum fracta & contuſa Punica feritas eſt, cum Seplaſia & Albana, caſtra eſſe ceperunt.* Imo & *ſeplaſiarii* dicti ungueotarii, ita io lapide apud Gruterum DCXXXVI. 12. Vide Salmaſ. ad Elagabal. cap. 30. ad ſeplaſiariam quoque negotiationem reſpicit Plautus Rudeot, Act. III. ſc. II. 16. *teque oro & quaſo, ſi ſperas, tibi hoc anno multum futurum ſirpe & laſerpitium, eamque eventuram exagogam Capuam ſalvam & ſoſpitem*, ut obſervavit Capacius io Hiſtoria Neapolitana p. 826. & Plinius lib. XIII. cap. 3. poſt Ægyptum accommodatiſſimam unguentis Campaniam dicit, propter roſæ copiam. Recte ergo, ſi hæc ſceoa Capuæ, ot quidam credunt, eſt collocanda, uoguentarium noſter, conſilium utile Trimalchioni daotem, inducit; quamvis, ſi Neapoli vixerit ille, nec ibi defuiſſe id genus hominum credibile eſt, quos & Romæ frequentes fuiſſe, & luxuriam ſuam ganeones ex eorum officinis inſtruxiſſe, docet Horat. lib. II. Sat. III. verſ. 228. *Unguentarius vici Loreti* eſt apud Reioeſ. Claſ. XI. inſcr. 117. vide & iofra cap. 76. BURM.

Unguentaria] Unguentariam memorat Plioius lib. VIII. cap. 5. SCHEFFER.

Here] *Heri.* Ita Plautus locis pluribus, Juvenalis, alii. SCHEFFER. *Here* putabam eſſe *heri*. Malo nunc intelligere domioam, an ſcribere *hera*. IDEM. Mavult Schefferus *Hera*: ergo ungentarius Fortunatæ fuerit, quæ tamen mioime ungueota redolens inducitur à Petronio, ſed ſicca, ſobria, & quæ in culina habitabat, cujus ſordes diligens materfamilias magis olebat. *Here* vero ſanum eſt, ut in primis curis idem recte cenſuit, pro *heri*. Ovid. I. Amor. El. VIII.

Scis here te, mea lux, juveni placuiſſe beato.

lib. III. Faſtor. verſ. 852.

Hic here Phryxea vellera preſſit ovis.

Cum autem *here* vel *heri* ſæpe pro nuper, & indefioito tempore præterito, capiatur, ut docuit Heinſ. Lect. Theocrit. cap. VI. noſter putide loquax addidit *proxime*, oiſi id à manu gloſſatoris ſit, qui *here* ita explicandom hic cenſebat. BURM.

Proxime ſeduxit] Abduxit ſcorſum in proximum.

Petru-

Digitized by Google

„quit, non patiaris genus tuum interire. At ego, dum bonatus ago; „& nolo videri levis, ipſe mihi aſciam in crus impegi. Recte; curabo „me unguibus quaeras: &, ut depraeſentiarum intelligas, quid tibi fe-„ceris:

Petronius cap. XIII. *Seduxit me paululum à turba.* Sed ignoro, annon rectius ſit, *proximo*. SCHEFFER.

Dum bonatus ago] Hoc deſperate corruptum eſt. SCHEFFER. Quæritur de infelici matrimonio & incommoda uxore. Velim legere: *At ego, dum aporiatus ago*, id eſt, dum in angore animi & triſtitia vivo. Ἀπορία eſt in re difficili inopia conſilii, & περὶ πόρου, de evaſione, dubitatio, ſollicitudo, perplexitas, & ad hanc proxima deſperatio. Ἀπορεῖν, ἐξαπορεῖν, eſt ambigere, neſcire, quî ſe malo circumſtante quis expediat. Verbo *aporiari* hoc ſenſu uſus eſt vulgatus interpres Eſ. LIX. verſ. 16. & 2. ad Cor. 4. 8. Order. Vital. lib. 10. hiſt. Eccl. *Iſti nimiam egeſtatem in itinere pertulerunt, & pæne uſque ad mortem aporiati ſunt:* & lib. 13. *nimia penuria & fame, antequam proprios lares contigiſſent, aporiati ſunt.* Verbo *aporiare* ſignificatione depauperandi (pauper enim Latinis, qui Græcis βαίπορος, ἄπορος, πανάπορος) uſus eſt Petrus Bleſ. ſerm. 22. *Vernaculos & domeſticos tuos aporiabis;* & Philippus rex Franciæ in teſtamento an. 1190. apud Rigordum: *qui per tallias noſtras aporiati ſunt.* Proverbio vero dicit, ſe ſuo ſibi jumento malum accerſiviſſe, & , unde commoda ſperabat, ex eo contra animi ſententiam accepiſſe damnum. M. Seneca 3. Contr. 5. *In ſecurem incurris, & carnificem ultro vocas.* Illud tractum ex fabula de Lycurgo rege Edonorum in Thracia, qui, cum odio Bacchi vineta exſcinderet, immiſſo furore à Libero, *unum ſibi pedem amputavit*, Hyg. fab. 132. Variant, ut in talibus amat fieri; nam ſunt, qui filio Dryanti crura obtruncaſſe, etiam qui interfeciſſe narrant: Apollod. l. 3. Natalis Com. mythol. l. 5. c. 13. p. 485. 503. De hoc ipſo Lycurgo proverbium aliud Petronî, *Lycurgo crudelior*, exponendum eſt. Sævitiæ enim ejus modum, quod viatores hoſpiteſque comprehenſos ὡς μόρον ἔλαυν, mactare, eorumque capita, manus, pedeſque portis ſuis præfigere ſoleret, graphice depingit Nonnus Dionyſ. lib. 20. Sed hæc ſunto loco παρεγγραφήματος. REINES. Lege *Dum bona huic ago. Ago* pro *facio* apud Plautum ſæpe, & alios. Id eſt, dum, è re quod hujus eſt, facio, & lenitati ſtudeo, aſciam mihi, &c. An etiam, *at ego, dum blandus ago, & nolo videri levis, ipſe mihi, &c.* Quemadmodum dicimus *nudus ago*. HADRIANID. Reineſius *aporiatus*, quod recedit plurimum, nec convenientem habet ſenſum. Hadrianides *dum bona huic ago*, quod & recepit in textum. Verum *agere alicui bona*, pro *facere*, hactenus non obſervavi. Quid, ſi legas, *dum umbonatus ago*, pro, dum ago tegens me umbone tantum ac defendens, non, quod oportebat virum, impetum in Fortunatam faciens, eamque puniens ex merito. Poſſis &, *dum bona ratus ago*, id eſt, dum ago ea, quæ ratus ſum eſſe bona. Quæ lectio pœne plus placet. SCHEFFER. An dixit, *bonnatus* pro *benenato*? quomodo in Gloſſis Labbæi, *Bonifatus* εὐμοιρος. Sed ibi potius *Boni fati* legendum. Cogitabam & aliquando, *bonis prognatus*, vel, *natus*. Ne longe abeamus, quod poſtremum, ne nunc quidem diſplicet: ni maluimus, *bene natus*, pro, dum ago bene natum. HEINS. Legendum ego vix dubito: *At ego dum, ut bono natus ago.* Facili errore ex *bono natus*, omiſſa una ſyllaba, *bonatus* natum eſt: & ultima littera verbi *dum*, illud, *ut*, abſorpſit. Quod & in aliis evenit. Vult autem furcifer, in id ſe natum, & fatis ſcilicet deſtinatum, ut proſit & bona impertiat aliis ſe bis aſſimulans, ut Cicero loquutus pro Seſt. *qui ſe patriæ, qui ſuis civibus, qui laudi, qui gloriæ natos arbitrarentur.* Et huc quoque ſpectat, quod infra ſequitur, *Nemo umquam tibi parem gratiam refert.* Ob beneficia nempe, quæ in alios confert. GOES. Munckerus Heinſio ſcribebat, ſibi legendum videri; *dum bonus eſſe ſatago*: ſed ſine dubio latet ulcus adhuc. Gallicus noſter Petronii locupletator legit, *dum bonâ huic ago*, ſcilicet *fide*. Et gallice vertit *pendant que j'en agis de bonne foi avec cette femme*, quis non miretur tam ſubtile ingenium, quale fruſtra hic ad axem Arctoum quæras. Minime vero miror, ipſi numquam hærere aquam, qui omni nodo adhibeat Alexandri gladium. Sed hic Hadrianidem ſcilicet legerat.

Nolo videri levis] Haud dubie corrigendum: *& volo videri lenis.* SCHEFFER. Deceperunt Patavini Schefferum, qui pro Tragurienſi lectione, *levis*, ediderunt *lenis*. Sed perperam; reſpicit enim ad facultatem divortii cum ea faciendi, qua uti noluit, ne levis & inconſtans in amore videretur.

Mihi aſciam in crus impegi] Notum adagium. Apulejus Mileſ. III. *An, inquit, vulpinaris amaſio, meque ſponte aſciam cruribus meis illidere compelles.* HEINS. Vid. Muncker. ad Hygin. fab. 242.

Recte] Diſtinctionem poſui poſt hanc vocem. Vide ſupra cap. 58.

Curabo me unguibus] Lege, *curabo ne me unguibus.* TILEBOM. Omiſſa eſt conjunctio *ut*, ſicut ſolet ſæpe in talibus, *unguibus* porro *quærit*, qui unguibus ſtudet eruere ac effodere ſepultum è terra. SCHEFF. Rectius forte fuerit, *me unguibus eruas.* Apud Lampridium, in Acclamationibus Senatus poſt interfectum Commodum, occurrunt & illa: *Parricida ſepultos eruit, Parricida ſepultus eruatur.* Martialis lib. IX. Epig. 30.

Sit tibi terra levis, mollique tegaris arena,
Ne tua non poſſint eruere oſſa canes.

Antiquum marmor in Gruteri opere Inſcriptionum pag. CCCIV. I.

„ceris: Habinna, nolo ſtatuam ejus in monumento meo ponas, ne mortuus quidem lites habeam. Imo, ut ſciat me poſſe malum dare, nolo, me mortuum baſiet.

LXXV. „[a] Poſt hoc fulmen Habinnas rogare coepit, ut jam deſineret iraſci: [b]&, Nemo, inquit, non noſtrum peccat; homines ſumus, non Dei. [c] Idem & Scintilla flens dixit, ac per Genium ejus, Gajum appellando, rogare coepit, ut effrangeret. Non tenuit ultra lacrymas „Tri-

[a] ENCOLPIUS. [b] HABINNAS. [c] ENCOLPIUS.

— SECVS QVI. FECERIT. MITEM. ISIDEM. IRATAM.SENTIAT.ET.SVORVM.OSSA.ERVTA. ATQVE. DISPERSA. VIDEAT.

Unde vides, pœnæ loco ſemper reputatum eſſe ſepulchro erui. Sed vult ineptus Trimalchio, ſe unguibus à Fortunata fore erucodum, præ nimio ſui deſiderio. HEINS.

Mortuus quidem] Etiam poſt mortem. SCHEFF.

Lites habeam] Juvenalis Sat. VI. verſ. 26.

Semper habet lites alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.

HEINS.

Malum dare] Ita Plautus, Terentius, alii. SCHEFFER. Quis neſcit, neminem non eſſe, qui poſſit malum dare, & in primis hominem fatuum? Et io eo jam erat Trimalchio, ut malum daret, cum illa convitia immitteret in uxorem. Quapropter, non hoc eſt, quod vult Petronius. Quid ergo? *me poſſe mortuum malum dare*, hoc eſt, quod ab auctore ſcriptum omnino opinor. Nam præter alia mala, quæ dabit in vita, hoc etiam adjiciet mortuus, quod quam maxime eſt ridiculum. GOES.

Mortuum baſiet] Quod alias faciebant conjuges, cognati proximi, amici in ſignum priſtini amoris. Confer. Kirchmann. I. Fuoer. cap. 5. SCHEFFER.

Fulmen] Vide infra ad cap. 80.

Nemo noſtrum non peccat, homines ſumus, non Dii] Xenoph. παιδ. α. Τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας οὐδὲν οἶμαι θαυμαστόν. Et libro VI. Ὁρῶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐδένα ἀναμάρτητον διατελοῦντα. BARTH. Terent. Heaut. Act. I. ſc. I. verſ. 25. *Homo ſum, humani à me nihil alienum puto.* Juſtinianua Imp. in l. 2. §. 14. C. de vet. jur. enucl. *Penitus in nullo peccare, divinitatis magis quam mortalitatis eſt: quod & à majoribus dictum eſt.* Et in l. 3. §. 13. eodem tit. *In nullo aberrare, ſeu in omnibus irreprehenſibilem ſeu inemendabilem eſſe, divina utique ſolius, non autem mortalis eſt conſtantia, ſeu roboris, quemadmodum & à majoribus dictum eſt.* Dictum illud majorum forte tale fuit; μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῶν καὶ πάντα κατορθοῦν. Petronius infra cap. CXXX. *Fateor, me ſæpe peccaſſe nam & homo ſum, & adhuc juvenis.* Conſtantious M. Imp. Orat. ad Sanctorum cœtum cap. ult. *Humanum videtur aliquando errare: at in humanis erroribus Deus eſt omnino expers culpa.* Simonides; πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις Dionyſius Cato. io Diſtich.

——— *Nemo ſine crimine vivit.*

B. Jacobus Apoſtolus io Epiſt. ERHARD. Hæc ſententia pridem ponitur in editis SCHEFFER. Solemnis formula illis, qui vel ipſi depreoſi culpam deprecabantur, vel pro aliis excuſatione utereotur. Sed male Erhardus locum illum Terentii, *homo ſum, nihil humani à me alienum puto*, & qui omnibus fere in ore hodie etiam ſimili in caſu eſſe ſolet, huc adplicat. Ibi enim Chremes Menedemum ſe cruciaotem, ignoraos veras ſollicitudinum cauſſas, blande volens appellare, & ex eo diſcere, quid ſit, quod eum male habeat, dicit, ſe quoque eſſe ohooxium omoibus caſibus, & expoſitum fortunæ telis, quæ nemo homo evitare poteſt, vel, ut alii explicant, propter cognationem, quam natura inter homines cooſtituit, ſe miſereri fortunas vicioi ſui, quas ut ſuas, certe à ſe non alienas, exiſtimat. Rectius ergo accommodantur Petronianæ ſenteotiæ illa Juvenalis Satyr. VI. 283. de uxore à marito in turpi coitu deprehenſa:

——— *Clames licet, & mare cælo*
Confundas, homo ſum.

Ubi Schol *nata ut peccem.* Terent. Adel. IV. ſcen. II. *Vah, hercle cenſen' hominem me eſſe? erravi.* BURM.

Gajum] Quia ſcilicet *gaudent prænomine molles auriculæ*, de quibus blanditiis abunde Viri docti egerunt.

Ut effrangeretur] Mitigaretur, & pateretur ſe per tot preces ſuperari. Ovidius ſimplici ſic uſus eſt VIII. Met. verſ. 508.

Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.

Pariter Lucanus I. verſ. 364.

——— *Pietas, patriique penates,*
Quamquam cædc feras mentes animaſque tumentes
Frangunt. ——— SCHEFFER.

Rectius fuerit, *ut frangeretur.* apud Naſonem, Penelope:

Ille tamen pietate mea precibuſque pudicis
Frangitur.

Sed *effrangere* poſuiſſe poteſt videri pro *frangere.* HEINS. *Ut ſe frangeret* adſcripſerat margini codicis ſui Heinſius. Verbum hoc ſæpe de iratis, aut alia animi affectiooe turbatis, qui mitigantur & molliuotur, ſumitur. Propert. lib. II. Eleg XIV.

Frangitur in tacito femina ſæpe viro.

Et

Digitized by Google

„Trimalchio, &, ᵃ Rogo, inquit, Habinna, ſic peculium tuum fruni-
„ſcaris, ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. Puerum baſiavi
„frugaliſſimum, non propter formam, ſed quia frugi eſt, decem partes
„dicit:

a Trimalchio.

Et Eleg. xxi.

Frangitur & Juno, ſi qua puella perit.

Iterum Eleg. xxiv.

Lenta bibis: media nequeunt te frangere noctes.

Et ita alii paſſim. *Frangitur ira maris* Ovidius quoque dixit lib. II. Triſtium. & Valer. Flacc. lib. II. verſ. 315.

Ni Veneris ſævas fregiſſet Mulciber iras.

Stat. VIII. Theb. 534.

In latus iras

Frangit, & experta jam non venit obvius haſta.

Se frangere, licet de alia re Valer. Flacc. lib. I. verſ. 353.

——— *Magno veluti cum turbine ſeſe*

Ipſius Æolia frangunt in limine venti.

Varro lib. II. de R. R cap. 2. *Non ante quam calores aut frigora ſe fregerunt.* Et Cicer. lib. I. de Orat. cap. ult. *Scævola paululum conquieſcit, dum ſe calor frangat.* Et magis appoſite lib. IV. ad famil. ep. 6. *Cum jam frangerem ipſe me, cogeremque illa ferre toleranter.* BURM.

Non tenuit] Petroniana phraſis; ſupra cap. 24. *Non tenui ego diutius lacrymas.* cap. 115. *Non tenui igitur diutius lacrymas.* Hæc notanda ſunt, ut ubique ſibi ſimilem auctorem demonſtremus, ubi Encolpium narrantem inducit. In cæteris, ubi ſtylus eſt horridior, perſonis convenientem ſermonem videmus. *Non tenere lacrymas* etiam optimi ævi ſcriptores dixerunt. Ovidius IX. Met. 752. *Vixque tenens lacrymas, quis me manet exitus, inquit?* Cicer. 5. Verr. 67. *Paullo ante, judices, lacrymas in morte miſera, atque indigniſſima, navarchorum non tenebamus.* BURM.

Peculium] Si proprie ſumatur, ad Habinnæ conditionem, & Trimalchionis loquendi conſuetudinem referri poſſet, cum uterque ſervus olim, nunc libertini, peculium vocare jure poſſint patrimonium ſuum, quamvis peculii vocabulo venire ſoleat etiam ingenuorum patrimonium, quia olim in pecoribus conſtabat univerſa ſubſtantia, ut docet Servius ad Virgil. I. Ecl. verſ. 33. Quia autem faſtidioſe ſæpe locutos hos lautos libertos animadvertimus; ut *caſulas*, *lamellulas*, &c. ὑποκοριστικῶς appellarent, qui latifundia & inſulas ampliſſimas poſſiderent, ita & hoc loco Trimalchio intelligendus eſt loqui: nam docet Ulpianus in l. XVI. ff. ad SC. Trebellian. pleroſque ὑποκοριστικῶς *patrimonium ſuum peculium dicere*, & ita præſertim in ea Italiæ parte, quæ Gallia dicebatur, proprie *peculium* vocabant bona παράφερνα, teſte eodem JCto l. 9. ff. de jure dotium, ut recte expoſuit Menagius amœnit. Jur. Civil. cap. 3. vid. & infra cap. 88. Alia ratione *peculium* vocatur pecunia numerata, quam pater familias præſidii cauſſa ſeponit l. 79. §. 1. de legat. 3. quæ verba exercuerunt immerito viros doctos. Rævardus lib. V. Varior. cap. 17. & III. Conject. 6. intelligit nummos à ruſticis ſepoſitos, ut exercitui per eorum fines tranſeunti inde loco fructuum præſtarent collationes, vel, quod metu *præſidii*, id eſt, militum, abſcondunt. Perrenon. lib. II. Animadv. cap. 28. de collatione tributorum extraordinariorum ad ſumtus bellicos capit, ut patresfamilias paratam pecuniam haberent ad præſidia, id eſt, milites parandos & alendos. Sed fruſtra. *Præſidium* enim proprie dicitur parata pecunia: cum autem *pecunia* vox late pateat, & omne genus poſſeſſionum comprehendat, ruſtici dicebant, omnem pecuniam, id eſt, patrimonium rerum, ſive in fundis, ſive in ſupellectile, eſſe fragile & dubium, ſi non *peculium*, id eſt, parata pecunia, ad manum eſſet, quod omni in caſu certiſſimum ſit præſidium. Verum ſenſum JCti vidit vir ſummus Hieronymus Bignonius in notis ad Marculph. Formulas lib. II. cap. 10. Et ita utitur Plautus Perſ. Act. I. ſc. 3. voce præſidii. *Marſupium habeat, inibi paulum præſidii.* Pœnul. III. Act. III. *Trecentos nummos Philippos portat præſidii*, Auctor Queroli p. 18. *Ut, ſi quid tibi ſpes aut præſidii eſt, totum auferant*, ubi vide Rittershuſii notas p. 86. BURM.

In faciem meam inſpue] Seneca de ira lib. III. cap. XXXVIII. *Diogeni Philoſopho Stoico, de ira cum maxime diſſerenti, adoleſcens protervus inſpuit.* Et mox: *Catoni cum cauſſam agenti in frontem mediam, quantum poterat attracta, pingui ſaliva inſpuiſſet Lentulus.* Similia apud eum alia. HEINS. Notus ſatis contumeliæ modus, quo & Servatorem noſtrum milites vexaverunt. Senecæ locis ab Heinſio adductis adde duo alia ex libro de conſtantia ſapientis cap. 1. & 2. ubi Catonis *ſacrum os purgamentis aſperſum per contumelias* dicit. Et tertium ex conſolat. ad Helviam cap. XIII. de Ariſtide. *Inventus eſt tamen, qui in faciem ejus inſpueret*, ubi eſt eadem locutio. Vide infra cap. 132. BURM.

Quia frugi eſt] Propria laus ſervi. Vide Senecæ cont. XXI. HEINS. Gajus l. 18. pr. ff. de Ædilit. edict. inter præcipuas ſervi virtutes commemorat, quod *frugalitate ſua peculium ſibi comparavit.* Quo, ſi deceptus fuerit emtor, redhibitorio aut æſtimatorio agere poteſt. leg. 31. §. 21. ff. de Ædilit. Edict. & ibi Mornac. GOES. Horat. lib. II. Sat. VII.

——— *Davuſne? ita Davus, amicum*

Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis.

hinc apud Comicos formula ſolemnis, qua ſervos laudabant, *Frugi es.* Terent. Heaut. Act. III. ſcen. 3. 36. Adelph. V. IX. 2. & 25. & apud Plautum paſſim.

„dicit: librum ab oculo legit: pretium ſibi de diariis fecit: artiſſelium „ de

Decem partes dicit] Puto legendum, *decem partes didicit*. Cum autem orationis octo partes ſint, ex ſtupida ignorantia dixit decem. GOES.

Ab oculo] A primo aſpectu. SCHEFFER. Heinſius in margine notavit *libram abaculo legit*, quæ videtur mihi vera ſcriptura, partes enim illas, quas dicebat, ad aſſem & libram referri debere, non ad orationis partes, probavimus ſupra ad cap. 46. ridicula autem laudatio, quaſi multum profeciſſet puer, qui decem partes dicere memoriter poſſet, ſed totam libram non poſſet, niſi ex abaco recitare: nihil tamen mutavi. BURM.

Thretium ſibi de diariis fecit] Lego, *pretium ſibi de diariis fecit*. Litera initialis in voce *thretium* male ex fine præcedentis vocabuli adglutinata eſt, ſequens vero eſt inverſa illa, quam ſubſtituimus. *Pretium facere de diariis*, pro, *pretium diariorum facere*, quod dicitur, ut *pretium facere laboris*, *operæ*, ac ſimilium. Ovid. 1. Amor. 10.

Et pretium, quanti gaudeat, ipſa facit.

Diaria ſunt unius diei alimenta tenuia ſervorum, ut Petronius uſurpavit in pridem editis. Horum fiunt pretia, cum venduntur. Quod ſolebant ſervi frugi colligere genium defraudando ſuum. Vide Terent. Phorm. 1. ſc. 1. SCHEFF. Lege *teruncium*. HEINS. Emendationem Schefferi laudo, ſed explicationem vix admitto. Non enim, ſervum tantum laudat, quod diaria vendiderit, & frugalis fuerit Trimalchio, ſed tantum pecuniæ parcimonia & defraudatione genii ex diariis ſuis coëgiſſe & corraſiſſe dicit, ut ſibi pretium libertatis inde fecerit, id eſt, ſuis nummis ſe è ſervitute redemerit, & libertatem acquiſiverit: hoc enim pacto plurimi ſervi à dominis manumittebantur. Tacit. lib. XIV. Ann. cap. 42. *Pedanium Secundum ſervus interfecit, ſeu negata libertate, cui pretium pepigerat, ſive amore exoleti infenſus.* Ubi egregie Lipſius ex Seneca & aliis hoc illuſtrat: imo & ſolebant ſervi, ſi Patroni tale pactum cum illis inire recuſabant, alios ſubornare, qui nummis ſervi peculiaribus eum à domino emebant, & manumittebant, quam fidem ſi frangerent, ſervis querela dabatur. vid. l. 10. ff. de in jus vocando l. 45. §. 1. ff. de rit. nuptiar. Apud Athenienſes hoc ſervis licuiſſe, ut ex peculio aliquid dominis quotannis penderent, & etiam pro capite numerarent, ut ſervitutem exuerent, apud Romanos ſecus fuiſſe, neſcio qua auctoritate, adfirmat bonus ille Borremanſios cap. XIV. Var. Lection. Huc refer *gratuitam illam libertatem*, quam Veſpaſianus avaritia deteſtabili negabat ſeni bubulco, ſed nummos pro manumiſſione exigebat. Sueton. Veſpaſ. 16. Contra liberalitatem Auguſti perenni titulo celebravit Coſmus æditiuus Matris Deûm ab Imp. Auguſto *Gratis manumiſſus*. Apud Gruter. CCCVIII. 6. Sueton. de Illuſt. Grammat. cap. XVI. de Lenæo. *Traditur autem puer adhuc catenis ſubreptus refugiſſe in patriam, perceptiſque liberalibus diſciplinis pretium domino ſuo retuliſſe, verum ob ingenium & doctrinam gratis manumiſſus.* BURM.

Artiſſelium] Prodigioſa vox, de qua quid faciam, ignoro. Suſpicabar, *arciſolium*, intelligebamque inſtrumentum. Solis radiis arcendis, quod eſt alias *umbraculum*. Nunc relinquo aliis cogitandum. SCHEFF. Laudat artificium ſervi, quod in opere lignario excellat: lege *arciſellium*; arcuata ſella eſt. Arnob. lib. 2. *arquata ſella, acus, ſtrigil, polubrum, ſiliquaſtrum, trulla, lancicula.* De enallage literarum *c* & *t* modo dictum. Formarunt autem ut *bicellium*, quod pro domo duas habente cellas dixere, & ut *biſellium*; quod pro ſella duplice, vel duobus ſedilibus, prorſus ut Græci δίφρον, currum, quaſi δίφορον, quod in eo duo veherentur; exſtatque in Notis Tir. & Sen. Comm. 4. t. 3. procul dubio acceptum ex Inſcriptionibus. Ex his enim didicimus, HONOREM BISELLII proprium fuiſſe Coloniarum & Municipiorum, viriſque bene meritis ab Ordine & Populo conferri conſueviſſe. Hinc in Sueſſana 3. CCCCLXXV. C. Titio Chreſimo AUG. Liberto Ordo Decurionum & Auguſtalium & Plebs univerſa honorem Biſellii, quo quis optimo exemplo in Colonia habuit, decrevit, quod pro ſalute Imperatoris munus gladiatoriæ familiæ de pecunia ſua ſecundum dignitatem Coloniæ ediderit: & in Abellana 2. MXCIX. Cn. Plætorius Sevir Auguſtalis adpellatur BISELLIARIUS, quod in publico vel bigis vehi, ut volunt quidam, vel ſella duorum capace, vel duabus ſellis uti, id eſt, duobus locis ipſi, beneficio Ordinis, ſpectare liceret. Ab iſto more Laberius jocum in M. Tullium, quod duabus ſellis ſedere ſoleret, traxit: eſt in M. Sen. Contr. declam. 3. Macrob. lib. 2. Saturn. 3. & lib. 7. cap. 3. REINES. Puto, vocem hanc ſervandam, explicandamque de ſella, quæ ſimul poſſit arcæ vicem præſtare. Non eſt plane noſtris quoque moribus inſolitum, habere ſellas, & ſcamna intus cava, quæ janua vel operculo poſſunt claudi, ut ſimul ſint & ſellæ, & capſæ, ſive arcæ ſupellectili ſervandæ. Nec ineptum, ab *arca* & *ſella* parva fingere *arciſellium*. SCHEFFER. Non diſpliceret *artiſelium* pro *artiſylium*, ſi vel apud Latinos, vel Græcos (quorum Æoles fere υ in ο, υ in ι, mutant) exempla facile tranſeuntis *y* in *e* ſuppeterent: niſi forſan apud Latinos *mattea* ex ματτύη, pro quo tamen apud Suetonium alioſque corrupte *mactea*, & juxta Græcum *mattyas*, legas. HADRIANID. *Arciſellium* vera ſcriptura eſt. Sellam arcuatam deſignat. Tacitus Annalium lib. XV. cap. LVII. *Poſtero cum ad eoſdem cruciatus revocaretur, geſtamine ſellæ (nam diſſolutis membris inſiſtere nequibat) vinculo faſciæ, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum ſellæ reſtricto indidit cervicem.* Gloſſæ Labbæi, *ſella arcua-*

Digitized by Google

„de ſuo paravit, & duas trullas. Non eſt dignus, quem in oculis fe„ram? ſed Fortunata vetat: ita tibi videtur fulcipedia: Suadeo, bonum „tuum

arcuata, θρόνος. Rurſus θρόνος, *ſedis*, *tenſa*, *ſolium*, *ſolla*, (lege *ſella*) *arcuata*. Certe ſellam quandoque poni pro ſolio, liquet vel ex Antonino Capitolini, qui pro ſolio *ſellam* diait *regiam*. *Sellam Regiam Parthorum Regi repetenti, quam Trajanus ceperat, pernegavit.* Ejuſdem ſellæ meminit & Spartianus in vita Hadriani. A ſella derivatur *ſelliſternium* apud Tacit. lib. xv. Annal. cap. XLIV. Quod contra auctoritatem librorum ſcriptorum in *lectiſternium* mutaverunt perperam. *Selliſternium* eſt enim vocabulum elegans & Latinum, occurritque non modo in notis Tyronis, ſed & in Gloſſis Labbæi, ubi *ſelliſternium*, στιβάρχιον. Tertullianus ad nationes: *Regibus quidem etiam ſacerdotia adſcripta ſunt ſacrique apparatus, ut tenſa & currus & ſolisternia & lectiſternia*, à ſolio ſternendo. Sed fortaſſe rectius *ſelliſternia* reponantur. Sed & *ſoliſternium* Feſtus agnoſcit in *ſolla*. Ubi tamen Paulus Diaconus, Feſti abbreviator, in Codicibus nonnullis *ſelliſternium*. HEINS.

Et duas trullas] Nimirum è ligno tuticulas, quarum agitatu in ollis cibi conteruntur, & commiſcentur; Græcis τορύναι ſunt κινητήρια τῆς χύτρας. Alias ſignificationes, quæ plures ſunt & relatæ à Dalech. ad Plin. lib. 34. cap. 2. nihil huc faciunt; uti nec illa è gemma pergrandi excavata cum manubrio aureo Antiochi regis Syriæ potoria apud Cicer. 4. Verr. REINES. *Trullas* hic capio pro affabre factis vaſis ligneis, latis & profundis, ex quibus, utut parum aptis, potabant. Juvenal. Satyr. 3.

Si trulla inverſo crepitum dedit aurea fundo.

Et Horat. lib. 2. Sat. 3.

Qui Vejentanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis.

Ubi Dionyſ. Lambin. *trulla* genus eſt vaſis, ſeu poculi vinarii, ut declarat hic locus apud M. Tullium lib. IV. In Verrem cap. 27. *Erat etiam vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata cum manubrio aureo.* Adi Varron. lib. 4. de L. L. Nec video, cur non huc magis quadret, ac laudi detur, juxta *thronum*, quem H. Grotius ad Macrob. arcuatam ſellam ex Gloſſis (ſic quidem interpretamenta vocant, & Lexica) exponit, *vas* menſæ *potorium* ex arte feciſſe, quam culinarium tudiculæ inſtrumentum, *cochlear*. HADRIANID. Neſcio, quænam illæ *tuticula* Reineſii ſint, ſed *trulla* nomine veniunt inſtrumenta omnia ad hauriendum aliquid ex vaſe aliquo majore comparata, quæ variis nominibus inſigniebantur pro diverſo liquore, quem hauriebant, ut egregie docuit Caſaubon. ad Theophr. Charact. περὶ ἀναισχυντίας. Hic autem vas vinarium capiendum puto, quia *Campana trulla*, quibus hauriebant vinum, celebres fuere Horat. lib. II. Sat. III, 144. ubi Acron & ligneum & vimineum & fictile facit. Sed fictile fuiſſe patet, quia in Campania plurimæ figulinæ celebres erant. Idem Poëta lib. I. Sat. VI.

——— *Adſtat Echinus*
Vilis, cum patera guttus, Campana ſupellex.

Ubi Acron *Echinum vocat, in quo calices lavantur; vas aneum, quod modo Triſilla appellant.* Ubi forte *Truſilla* legendum, à *Trulla* vocabulo derivato. *Trullam myrrhinam* T. Petronii celebrat Plinius l. XXXVII. 2. BURM.

Ita tibi videtur fulcipedia] Etiam, quid hoc ſit, non diſpicio. Pars poſterior convenit cum Græco παιδία. Num ſcribendum, *dulcis pedia*. SCHEFFER. Lego, *falcipedia*. Trimalcion iratus invehit in uxorem à pedum vitio captata occaſione, nominatque falcipediam, δρεπανόποδα, ἁρπόποδα, hoc eſt, cui eſſent *crura; ſimulent qua cornua Luna*, ut jocatur Mart. 2. ep. 35. vel, quod crura in orbem panderet, ut loquitur Petronius, poplites habens divaricatos infra coëuntibus talis; adpellant tales *valgos*, βλαισοὺς, *Krumbein*. Analogia excuſabit τὸ *falcipedia*, etſi nuſquam præterea legeretur. Eſt enim apud Feſtum *acupedius*, *acuipedius*, *aquipedius*; *acipedius*, *cui pracipuum in currendo acumen*, & *acupes*, è Græco ὠκύπους. Item *quadrupedius*, quod eſt in Gloſſ. Latino-Germ. Haganoenſi. Et *tripedia*, τριπόδιον, τρίπους, ſcabellum tripedaneum i ſellulam ruſticanam adpellat Sulp. Severus dial. 2. quam Galli *tripediam*. Fortaſſis *Falco* apud Romanos cognomen etiam à crurum falcatorum forma, quaſi falcipes, falcipedius. REINES. *Fulcipedia*, credo, quaſi *pedibus fulcienda*, propter vitium continuum, vel temporaneum. Erat vero paulo ante Fortunata una cum Scintilla ebria, & vix nunc ebrietatem diſcuſſerant, ut ex ſuperioribus conſtat. *Fulcipedia*, ut ſtapes, ——— pia, à ſto & pes. HADRIANID. Formula ſolemnis. Terent. Phorm. Act. II. ſc. V. *Ego Cratinum cenſeo, ſi tibi videtur.* Et paulo poſt. *Mihi ſic hoc videtur.* Hecyr. Act. I. ſc. 2. *Credo, ita videri tibi*, & ita paſſim. Illud autem *fulcipedia* quid ſit, non comprehendo. Heinſius in ora libri ſui notaverat: forte *falcipedia*, ut Reineſius legerat. *Milvam* cur vocet, rationem reddidimus, ſupra ad cap. XLII. accommodatiſſima autem huic loco exprobratio, quæ verbo *concoquas* convenit: milvina enim cibi aviditas fere in proverbium abiit, ut oſtendit Jan. Guillelm. veriſ. lib. III. cap. 4. qui ingenioſa magis quam veriſimili conjectura Apulejo lib. III. Metam. hoc convitium tribuit. *Tune milvina non ceſſas ſubinde lectorum juvenum capillamenta ſubripere.* Vulgo legitur *tune ultima*, quod præferunt Elmenhorſtius & Barthius ad Calpurn. Eclog. III. verſ. 29. neque ego moverem loco. BURM.

Bonum

„ tuum concoquas, milva, & me non facies ringentem, amaſiuncula; ali-
„ quando experieris cerebrum meum. Noſti me, quod ſemel deſtinavi,
„ clavo tabulari fixum eſt. Sed vivorum meminerimus. Vos, rogo, ami-
„ ci, ut nobis ſuaviter ſit; nam ego quoque tam fui, quam vos eſtis;
„ ſed virtute mea ad hoc perveni. coricillum eſt, quod homines facit,
„ caetera quiſquilia omnia. bene emo; bene vendo. alius alia vobis dicet.
„ feli-

Bonum tuum concoquas] Felicitate tua utaris, eaque vivas contenta; illam patiaris. Ita Cicero τῷ *concoquere* utitur. SCHEFFER. An *bolum*, nam voraciſſimum animal eſt milvus. HEINS. Id eſt, moderate & non inſolenter fortunam tuam, tali viro, qui te de mactra ſuſtulit, nupta, feras. Metaphora eſt à cibis dulcibus & mattyis deſumta, quæ ſtomacho nocent, ſi immoderate appetantur. *Bonum* autem *tuum* eleganter eſt dictum, ut Plin. lib. XIV. cap. 14. *Apothecas fuiſſe, & diffundi vina ſolita Anno* DCXXXIII. *Urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, jam intelligente ſuum bonum Italia.* Cicer. VI. ad famil. Ep. 5. *Itaque ne punctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe violatum putaſſet.* Tertull. lib. I. de cult. Femin. cap. 2. *Qui cogitabant, unde cecidiſſent, illud ipſum bonum feminarum naturalis decoris, ut cauſam mali, ſic remuneraverunt, ne eis profuiſſet felicitas ſua.* Celſus medicus *bona ſua* dixit lib. II. cap. 2. *Si plenior aliquis & ſpecioſior & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet.* BURM.

Non facies] Lege, *non facias.* TILEBOM.

Amaſiuncula] Supra cap XLV. *Ridebis rixam inter zelotypos & amaſiunculos* Hic tamen malim, *Amazoniuncula;* tamquam viraginem & imperioſam perſtringit. Sed hoc jam alios monuiſſe video. Apud Tertullianum contra Marcionem lib. I. *Fœmina Amazone audacior.* HEINS.

Clavo tabulari] Magno, firmo, quo in conjungendis tabulis ligneis utimur. *Tabulare* namque, quod ad ligneas ſpectat tabulas, habeſque hoc vocabulum apud Plinium lib. XXXIV. cap. 9. Videtur in animo habuiſſe, quod legitur in Cicerone Ver. 5. *Ut hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clavo figeret.* Quamquam, cum hic ſit *trabalis clavus*, non *tabularis*, cogitandum fuerit, an ſe recte habeant noſtra. Nam & Horatius I. Carm. 35. v. 17. de Fortuna.

Te ſemper anteit ſæva Neceſſitas
Clavos trabales, & cuneos manu
Geſtans ahena. ——— SCHEFFER.

Vivorum meminerimus] Cicero de fin. V. *Veteris proverbii admonitu, vivorum memini.* SCHEFFER. Ominis mali avertendi cauſa. vide ſupra cap. 43.

Ut vobis ſuaviter ſit] Malim, *ita vobis ſuaviter ſit.* HEINS.

Tam fui, quam vos eſtis] Non eſt plena oratio. Putabam igitur excidiſſe τὸ *tenuis*, *Nam ego fui quoque tam tenuis.* *Tenuis* pro paupere; Suetonius Cæſare cap. 46. *Villam totam diruiſſe dicitur, quamquam tenuis adhuc & obaratus.* Symmachus lib. IV. ep. LI. *Homo tenuis, & labe patrimonii graviter exhauſtus.* Apulejus IX. Met. *Erat ei tamen uxorcula etiam quidem ſatis tenuis, & ipſa extrema tamen laſcivia.* HEINS. Nihil præterea addi debere mihi videtur. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. IV. *Parmenonis tam ſcio eſſe hanc technam, quam me vivere*, pro, tam certo. Plaut. Aulul. Act. III. ſc. 6. *Tam hoc ſcit me habere, quam egomet.* Stich. Act. III. ſc. 1. *Tam confido, quam poteſt.* Formula autem hæc ſe cum aliis æquandi uſitatiſſima in communi ſermone. Plautus Captiv. Act. II. ſc. 2. *Tam ego ſui liber, quam gnatus tuus, tam mihi, quam illi, libertatem hoſtilis eripuit manus. Tam ille apud nos ſervit, quam ego nunc hic apud te ſervio.* Et Act. III. ſcen. 4. *Equidem tam ſum ſervus, quam tu.* BURM.

Corcillum eſt, quod] Scribe, *Coricillum eſt, quod.* TILEBOM. Hoc non aſſequor: mallem, *corculum.* Plinius VII. cap. 31. *Cato corculos apud Romanos nominatos refert, qui ſapientia præpollebant.* Niſi vis, *corcillum*, ut ſit, *cor, corculum, corcillum*, ſicut *os, oſculum, oſcillum.* SCHEFFER. Tilebumeni *corycillum* eſt à corycus. Heſych. κώρυκος, θυλάκιον, id eſt, ſacculus. Diminutivum κωρύκιον, parva bulga. Quid jam innuat Trimalchio, intelligere pronum. HADRIANID. *Cor, corculum, corcillum*, ut *furca, furcula, furcilla.* GOES. Eſt a Trimalchione, ſibi ſapere viſo, fictum diminutivum, ut jam ſæpe per affectationem ita loquentem vidimus. Munckerus in literis ad Heinſium illuſtrabat loco Jobi cap. XII. verſ. 2. *Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia? & mihi eſt cor ſicut & vobis.*

Quiſquilia] Gloſſæ Philoxeni. *Quiſquilia*, σκύβαλα. SCHEFFER. Servius ad Virg. I. Georg. 85. ſtipulas, purgamenta terrarum, & alia inutilia ita dici notat.

Bene emo] Perite, docte. Sic, *aſſimulare bene*, apud Terent. in Andria. SCHEFFER. Imo vili pretio emo, neque lucri ſordidi cupidus care vendo. Sed lucello contentus modico negotiationem exerceo. Cicer. ad Att. lib. I. ep. 10. *Bene nos emiſſe judicati ſumus.* Sueton. Cæſ. cap. 50. *Quo melius emtam ſciatis, tertia deducta eſt.* Senec. Phœniſſ. verſ. ult.

Impe-

„ felicitate diſſilio. Tu autem, ſterteja, etiamnum ploras? jam curabo, „ fatum tuum plores. Sed, ut coeperam dicere, ad hanc me fortunam „ frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Aſia veni, quam hic can- „ delabrus eſt. Ad ſumma, quotidie me ſolebam ad illum metiri, &, ut „ celerius roſtrum barbatum haberem, labra de lucerna ungebam. tamen „ ad delicias femina ipſimi domino annos quatuordecim fui; nec turpe „ eſt

Imperia pretio quolibet conſtant bene.
Ita contra *male emtas ædes* dixit Plaut. Moſt. III. ſcen. 2. Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 4. *Male conciliatum ſervum*, & alii paſſim. BURM.

Alius alia vobis, dicet] Quæ ego ſcilicet dicere nolo, quia, ut infra hoc cap. dicit, non ſum de glorioſis. Alius autem alia majoraque dicet, quam me bene emere, bene vendere. GOES.

Felicitate diſſilio] Supra cap. 61. *gaudimonio diſſilio.*

Tu autem ſtertera] Hoc quid ſit verbi, plane ignoro. Probarem potius: *Tu autem ſtercoraria.* ſeu mavis *Quercera*: quomodo vocatur febris quartana. *jactas me*, inquit Lucilius, *ut febris quercera*, ſive *querquera*. TILEBOM. Convitium eſt, ex tempore per iram formatum, ut ſolet in talibus, & apud Plautum frequens eſt, à *ſtertendo*, quaſi quæ ignava ſit, & ſomnolenta. SCHEFFER. Huic nec analogia favet, nec auctoritas. Arbiter, puto, dixiſſet *ſtertoram* vel *ſtertoroſam*, id eſt, vel ſomniculoſam & ignavam, vel cum ingrato & crepero pectoris ſtridore, ſonitu & roncho, ſive dormientem, ſive reſpirantem, ſive loquentem. Κέρχνοι & κερχνασμοὶ apud Hipp. & Galenum ſunt ſoni in thorace ac ſtridores reddentes reſpirationem difficiliorem; quæ inde κερχνώδης ἀναπνοή: ipſi, qui ita laborant, κερχνώδεις & ῥεγχώδεις. Ejus formæ bene Latina plura laudari poſſent; ſed hæc nunc malui exhibere: *canoroſus*, *clamoroſus*, *coloroſus*, *doloroſus*, *fœtoroſus*, *fragoroſus*, *livoroſus*, *nidoroſus*, *pudoroſus*, *rigoroſus*, *ſaporoſus*, *ſonoroſus*, *ſqualoroſus*, *timoroſus*, *valoroſus*, *vaporoſus*, *vigoroſus*. REINES. Non video Fortunatam ignaviæ poſſe inſimulari. In ante editis Encolpius cap. XXXVII. *Cœpi ſciſcitari, quæ eſſet mulier, quæ huc atque illuc diſcurreret.* quæque ibi, & in Fragmento ſequuntur. Paullo ſupra Trimalchio cap. LXVII. *Niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os non conjiciet.* Ejus tamen mox eodem capite *Habinnas furtim conſurgens ebria pedes corripit, & ſuper lectum immittit.* A balneo ipſa *mola piper trivit*. ut non diſpiciam, *ſterteram* alio, quam ad ſomnolentiam ex potu, trahi poſſe. Multa ſunt in L. L. quorum terminatio vix exacta analogia ſubſiſtit; ut, *mulciber* à *mulceo*, non ſic *tuber* à *tumeo*, *faber* à *facio*, non ſic *fartor* à *farcio*? In ſubitaneis igitur ſuffecerit evidens ſignificatio, & qualiſqualis analoga terminatio, ut *gibbera*, *crepera*, *armigera*, ſic *ſtertera*. Eſtque aliud originatio, aliud derivatio HADRIANID. Nolim hoc ſollicitari. *Sterteja* à *ſtertendo*. Sic *mulier ſecutuleja*, apud Noſtrum cap. LXXXI. *Tanquam mulier ſecutuleja unius noctis tactu omnia vendidit.* Sic *locutulejus* apud Gellium lib. I. cap XV. *Petreja* Feſtu, *quæ pompam præcedens imitatur anum ebriam.* Et multa nomina Romana ſic deſinebant, ut Apulejus, & Barbulejus apud Salluſtium fragmentis hiſtoriarum. HEINS.

Candelabrus] Cæcilius apud Nonium. *Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.* SCHEFFER. Sic Veteres loquutos ſcimus ex Nonio. HEINS.

Ad ſumma] Lege, *Ad ſummam*. TILEBOM. Lege, *Ad ſummam*, & à præcedentibus ſepara per punctum. Non eſt alia frequentior formula in Petronio, etiam olim divulgato. Cæterum hoc vitium paulo poſt recurrit. SCHEFFER. Lege, *Ad ſummam*, ſæpe alias occurrit. In Plinii Epiſtolis optimæ Membranæ frequenter, *in ſummam*: *ad ſumma*, tamen hic imperite & vulgi de more dictum videri poteſt. HEINS.

Ad illum me uri] Corrige: *ad illum metiri*, candelabrum ſcilicet, ac ſic explorare incrementa meæ ſtaturæ. SCHEFFER.

Ut celerius roſtrum barbatum haberem] Os. Plautus Menæch. I. ſc. I. *Apud menſam plenam homini roſtrum deliges.* Varro Peripl. II. *Itaque videas barbato roſtro illum commentari.* Similiter Lucilius Sat. IX. Vide Nonium in *Roſtrum*. SCHEFFER. Ex antiqua Coſmetice hoc eſt, dignumque Arbitro, qui de Medicinæ peritia ſubinde tam joco quam ſerio oſtentata nobis cognitus, ut docuimus paſſim horum Scholiorum. De oleo vero lucernario eſt apud Aëtium tetr. I. ſ. I. lit. E. id curandæ τριχοῤῥοίᾳ & alopeciæ, producendiſque pilis, adhibuiſſe veteres teſtatur compoſitio medicamenti ex adipe urſino, adarce, muſcerda, pice liquida, & oleo è lucerna, apud Alexandrum Trall. lib. I cap. I. REINES. Pro mento: ſic veterum nonnullos locutos docet Nonius. Tauro dat *roſtrum* Ennodius Epigr. XXX. *roſtrum veſica* Apicio VIII. VII. HEINS. Plautus Menæch. I. I. *Apud menſam plenam homini roſtrum deliges.* GOES.

Fœmina fui] Muliebria paſſus ſum. Ut *mulier* & *fœmina* ita paſſim dicuntur. fuit ergo domini fœmina, & uxoris ejus vir. v. Sueton. Cæſar. cap. LII.

Ipſimi domino] in MS. vero exſtat; *ipſi mi domini.* Non eſt dubium, quin *ipſe mei domini* legendum ſit.

„ eſt quod dominus jubet. Ego tamen, & ipſi meae dominae ſatisfaciebam. „ ſcitis quid dicam. taceo, quia non ſum de glorioſis.

LXXVI. „ Caeterum, quemadmodum Di volunt, dominus in domo „ factus ſum; & ecce coepi ipſi mi cerebellum. quid multa? coheredem „ me Caeſari fecit, & accepi patrimonium laticlavium. Nemini tamen „ nihil ſatis eſt: concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque „ naves aedificavi: oneravi vineam, & tunc erat contra aurum: miſi Ro- „ mam.

Niſi quis exiſtimet, inter archaiſmos illud *ipſi*, pro *ipſe*, referendum eſſe, quia ſequitur ad eundem modum mox in MS. *ipſi mea domine*, & iterum cap. ſequenti: *Coepi ipſi mi cerebellum.* Et profecto ad eundem modum veteres pro *mane* dixerunt *mani.* Adde, quæ notavit Scioppius in arte Critica p. m. 49. SCHEFFER. Quid ſi, *ad delicias foemineas ipſiſſimi domini*, vel, *ipſiſſimo domino annos* XIV. *fui.* HEINS.

Nec turpe eſt quod dominus jubet] Supra cap. XLV. *Quid ſervus peccavit, qui coactus eſt facere?* Hauſit ab Oratore Q. Haterio, qui in defenſione Libertini, domino morem gerentis, dixerat, *Impudicitiam in ingenuo crimen eſſe, in ſervo neceſſitatem, in liberto officium.* REINES. Notum illis temporibus Q. Haterii Oratoris dictum, cujus & pater Seneca meminit: *Impudicitiam in ingenuo crimen eſſe, in ſervo neceſſitatem, in liberto officium.* HEINS. Alludit illud Plauti Captivis II. I. 6. *Indigna digna babenda ſunt, berus qua facit.* GOES.

Ipſi mea domina ſatisfaciebam] Honeſto vocabulo rem turpem eloquitur: ſic ſupra alibi. Eadem verecundia ex ore Pythagoræ ἰδεῖν dixit Jambl. in I. cap. 9. *ſcire*, Pollio de Zenobia; & χρηματίζειν de infando pueri miniſterio è Diocle Laërtius in Cratete. REINES. Vide ſupra ad cap. 57.

Taceo, quia non ſum de glorioſis] *De* pro *ex* poſuit: ita Sen. præf. 5. *non ſum de judicibus ſeveriſſimis*; ita Cicero, *Orator non ſane de minoribus*: ita auctor cap. LXXII. *de una die duas facere nihil malo*: cap. LXXIV. *Cocus de porco aves piſceſque fecerat.* Et cap. XLV. *athleta de magna turba*: quanquam hoc aliter quoque interpretari liceat. REINES.

Ipſimi cerebellum] Pro *ipſi mihi*, hoc eſt, in utilitates meas, ad mea commoda. Sic exponit illud *mihi* Scholiaſtes vetus Barthio laudatus ad III. Theb. Statii, ubi ſic Poëta, verſ. 14.

——— *raperent mihi funditus Argos.*

Mihi, ait, *meo commodo.* SCHEFFER. Id eſt, ad libitum meum cœpi vivere, non obſecutus alieno cerebro, ut ſervi ſolent. *Excerebrari vino*, apud Tertullianum adverſus Marcionem lib. IV. HEINS.

Cobaredem me Caſari fecit] Recte; ex more illorum temporum, quo plurimi in teſtamentis Cæſares hæredes ſcribebant. Vide Sueton. Aug. cap. LXVI. Tiber. XLIX. & paſſim.

Et accepit patrimonium laticlavium] Poſſis ad præcedens, *cerebellum* referre. Mihi tamen rectius videtur, *accepi.* Patrimonium *laticlavium* eſt, ſenatorium, quod ante Senatorii fuit. Cæterum, qui fuerint hi Senatorii, alias & Laticlavii vocati, docet prolixe Caſaubonus ad Suetonii Auguſtum cap. 38. cui ſimul addi poteſt Neronis cap. 26. Puto autem hoc velle, factum officioſitate ſua, ut poſt mortem domini ſubſtitueretur ipſe à Domina, fieret maritus ejus, & mox hæres una cum Cæſare bonorum anteceſſoris ſui ſimul atque domini, qui fuerat laticlavius. SCHEFFER. Plane puto, *feci & accepi*, legendum, ut ceteris cunctis oratio reſpondeat. IDEM. Lego *Accepi.* Non puto autem hinc effici, Trimalchionem duxiſſe domini ſui viduam, qui Fortunatæ ſuæ, paris cum eo conditionis, ſemper junctus fuit: ſed patrimonium à domino in dotem accepiſſe cum Fortunata, (quæ olim ejus conſerva fuit, deinde contubernalis, nunc uxor erat) quale ſenator vel laticlavii equites (de quibus vid. Rubenium de re veſtiar. cap. 14. & 15.) quibus cenſus eſſet Quadringenta, & jus annuli, habebant. Plinius XXXIII. cap. 2. *accepi* hic capiendum ut capite ſuperiori. BURM.

Nemini tamen nihil ſatis eſt.] Sen. conſol. ad Helv. cap. II. *Cupiditati nihil ſatis eſt, Natura ſatis etiam parum.* REINES. V. ſupra ad cap. XLII. *neminem nihil boni facere oportet.*

Oneravi vinum] Et mox, *oneravi vinum, lardum*, &c. pro, *oneravi naves vino, lardo.* An dicemus, Trimalchianam eſſe hypallagen, ut Virgiliana, *dare claſſibus auſtros*, pro *claſſes auſtris* ſive *ventis?* Miror Dn. Schefferum, qui primam fregit glaciem, hujus rigorem non ſenſiſſe. Dn. Valeſius hyemi Gallicæ tribuit. Videant, qui Romanos ſoles huic Fragmento mecum non invident, tenebras depellant, frigida diſſolvant. HADRIANID. In MS. Dalmatico eſt, *oneravi vineam*, ſed recte ediderunt *vinum.* Nam ſequitur mox in eodem MS. *oneravi rurſus vinum.* Porro recte, *oneravi vinum.* Hadrianides quidem: *An dicemus, Trimalchianam eſſe Hypallagen*, &c. Sed nil neceſſe eſt. Poterat ille & Valeſius meminiſſe illius Virgilii lib. I. verſ. 199.

Vina bonus qua deinde cadis onerarat Aceſtes.

Et jam pridem Turnebus lib. XXVII. cap. 20. *Onerarare Zamiam, quod proverbii ſpeciem babet, mutatione*

Græci

Digitized by Google

„ mam. putares me hoc juſſiſſe: omnes naves naufragarunt. Factum, non „ fabula: uno die Neptunus trecenties ſeſtertium devoravit. Putatis me de- „ feciſſe? non me Hercules mi haec jactura guſti fuit; tamquam nihil facti. „ alteras feci majores & meliores, & feliciores: ut nemo non me virum for- „ tem diceret. Scis; magna navis magnam fortitudinem habet. oneravi rur- „ ſus

Græci ſermonis mihi dictum videtur, ut ſit ἐπιβάλλειν, vel ἐπιτιθέναι ζημίαν. Eſt enim onerare, imponere, ut Æn. 1. Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes. Merces enim onerari dicuntur, cum illis navis aut jumentum oneratur. Ubi tamen fruſtra ζημίαν reddit, quæ eſt *σαμία*, navis ſcilicet ex Samo inſula, de qua in lib. de Mil. navali. Proverbium eſt apud Plautum in Aulul. Act. 11. ſc. 2. ubi vide, quæ pro iſto genere locutionis etiam Salmaſio notantur. SCHEFFER.

Et tunc erat contra aurum] Hoc eſt, venibat contra aurum, erat tam carum, ut compararetur æquale. Suſpicor tamen ſcripſiſſe noſtrum, *erat contra auro*, ultimamque literam ex ſequenti voce male ad hanc eſſe tranſlatam. Plautus Epidico 111. ſc. 3. *Non carus eſt auro contra.* Sic idem in Curcul. *Auro contra cedo modeſtum amatorem.* In milite: *Cedo treis mihi homines orichalco contra cum iſtis moribus.* In Pſeudolo: *orichalco contra non carum fuit meum mendacium.* SCHEFFER. Non mutaſſet hic aliquid Schefferus, ſi vera credidiſſet, quæ adnotat ſummus Scaliger ad Varron. lib. 1. de R. R. cap. 2.

Putares hoc me juſſiſſe] Cave ſollicites hunc locum. Adeo commotus non ſum hac jactura, ut putares, me volente & jubente rem geſtam. Et hoc pro cætera ſua ſuperbia. HEINS.

Naufragarunt] Naufragium fecerunt. Sic Sidonius 1v. ep. 21. *minus naufragas.* SCHEFFER. Rurſus idiotiſmum nota. Non enim in uſu ſcriptoribus Romanis. Habes tamen apud Cyprianum ſermone de oratione dominica *naufragare à fide.* In antiqua verſione admonitionum S. Baſilii a Goldaſto edita cum Paræneticis ſcriptoribus: *multi per mulierum ſpecies à via virtutis naufragarunt.* HEINS. Vox frequentiſſima ſcriptoribus ſequioris ævi, unde nihil contra hujus Fragmenti antiquitatem confici poteſt: nam, ut jam ſupra aliquoties oſtendimus, corruptela Latini ſermonis diu inter plebem invaluit, antequam inficeret etiam eruditos ſcriptores; & jam corruptiſſime, præcipue in Campania, & aliis oppidis & provinciis loquebantur, antequam omnis ſcribendi elegantia evaneſceret. Neque huic voci *naufragare*, licet jam barbaræ, ſpeciem antiquam ſaltem licuit obtinere, ſed labente in pejus adhuc vitio ſermonis, in *navrare*, unde *navratus*, & in Italicum idioma *naverare* & in Gallicum *navrer*, venit, ut docuere doctiſſimi Galli Cangius in Gloſſario mediæ Latinitatis, & Menagius in originibus Linguæ Gallicæ. Ut autem in antiquis Gloſſis *ναυαγίω naufragor* redditur, ita, ubi Pauli 11. Corinth. cap. 11. verſ. 25. *Τρὶς ἐναυάγησα* dicit, Salvianus lib. 111. de Gubernat. Dei pag. 69. reddit *ter naufragavi.* Et ipſe interpres vetus ita utitur Epiſt. 1. ad Timoth. cap. 1. 19. ut obſervat Voſſ. de vitiis ſermonis lib. 1v. cap. 14. BURM.

Factum, non fabula] Juvenalis Sat. v111. verſ. 125.

——— *Non eſt ſententia, verum eſt,*

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ. HEINS.

Neptunus] In MS. eſt *Neptuno*, verum puto à prima fuiſſe manu *Neptunos*, antique, ut ſolet Trimalchio hoc genere delectari, poſt ultimam literam adhæſiſſe ſequenti vocabulo. SCHEFFER.

Me defeciſſe] Vires omnes amiſiſſe, factum eſſe pauperem, poſt tot nummorum jacturam. Sic Petronius cap. cx1. de lumine: *Defecerat poſitum in monumento lumen.* SCHEFFER. Id eſt, animum deſpondiſſe. Flor. 11. cap. 2. *Nec deerant, qui ipſo Punici maris nomine ac terrore deficerent.*

Guſti fuit] Puto, *guſtus fuit.* hoc eſt, non guſtavi. SCHEFFER. Pro *guſtui fuit:* ſic Virgilius fere ſemper, Horatius, Naſo, alii. Vide Voſſium de analogia 11. cap. xv11. HEINS. Codex Tragurienſis *Guſti*, archaiſmus à Trimalchione affectatus, ut Salluſtius *Senati*, Terentius *Fructi*, & alii ſimilia nomina flexerunt.

Tanquam nihil facti] An ſcribendum, *tanquam nil factum*, puta, *mihi ſit*, tanquam nihil mihi acciderit, nullus caſus me afflixerit? SCHEFFER. Optimum fortaſſis fuerit, ſcribere *tanquam nihil facta*, ut ad cladem referantur. *Facta* eſt *æſtimata, habita*, quomodo quid magni aut parvi dicitur fieri. *Tanquam nihil*, eſt tanquam res nulla, tanquam nullum plane damnum. IDEM. Seneca ep. xx11. *Nemo quicquam habet facti: in futurum enim noſtra diſtulimus.* HEINS.

Magnam fortitudinem habet] Ludit ambiguitate. nam *fortitudinem habet*, eſt idem, ac, *fortis eſt.* Ut habet dignitatem, favorem, honorem, & ſimilia; juxta vero ſignificat & adjunctam habet fortitudinem, ſic ut oporteat eum eſſe forti animo ac magno, qui ædificare cupit magnam navem. SCHEFFER.

Seplaſium] Hoc non aſſequor. Video quidem, Voſſium in Gloſſario ſeu Lexico Originum ſic ſcribere: *Eſt ſeplaſiarii vox à ſeplaſia, vel ſeplaſium; quomodo vocari ſolent aromata, & ſimplicia medicamenta, ac unguentorum delicia. Ita uſi Varro, Plinius, & Auſonius.* Sed haud perſuadet: omnes enim hi de loco, ubi talia venduntur, non de rebus ipſis mercibuſve

 agunt.

Digitized by Google

,, ſus vinum, lardum, fabam, ſeplaſium, mancipia. Hoc loco Fortunata rem ,, piam fecit; omne enim aurum ſuum, omnia veſtimenta vendidit, & mi centum aureos in manu poſuit: hoc fuit peculii mei fermentum. cito fio, ,, quod

agunt. Varro Ἀνθρωπόπολις: *Doti dato inſulam Chium, agrum Cacubum, Seplaſia Capua.* & in Synepheb. *Hic narium Seplaſia.* Plinius XXXIV. cap. II. *Credunt Seplaſia, omnia fraudibus corrumpenti.* item. *fraus Seplaſia ſic quaritur ei.* & lib. XVI. cap. 10. *& inde fraus Seplaſia.* Auſonius Epigr. CXXIII.

Aere Seplaſia decipiare, cave.

Sed & cæteri, qui voce hac utuntur, nullum alium ejus norunt ſenſum. Unde adducor, ut exiſtimem, apud noſtrum eſſe compendium ſcripturæ, legique debêre, *ſeplaſiariam*, ut ſubintelligi poſſit *rem*. Eſt enim *ſeplaſiaria res*, ut *ſeplaſiarius homo*, ſignificatque illud omne, quod primis temporibus in Seplaſia, Capuæ foro, vendi ſolebat, ut ſunt pigmenta, thura, pharmaca, aromata, & id genus varia, quæ una voce *ſpecierum* hodieque appellantur. SCHEFFER. Recte. *Seplaſium* via Capuæ fuit, ubi vendebantur potiſſimum unguenta & aromata. Aſconius ad orationem Ciceronis contra Piſonem: *Dictum eſt in diſſuaſione legis agraria ad populum, plateam eſſe Capua, qua Seplaſia appellatur, in qua unguentarii negotiari ſunt ſoliti.* Sed & merces, quæ proſtabant in Seplaſia, Seplaſium & Seplaſia dictæ, Marcellus carmine de medicina.

Quodque ab Idumais vectum Seplaſia vendunt,
Et quicquid confert medicis Lagaa Cataplus.

Hinc *Seplaſiarius* in antiquo marmore apud Gruterum pag. DCXXXVI. 12.

T. VETTIVS. T. L.
HERMES
SEPLASIARIVS.

Vide Salmaſium ad Solinum, atque item ad Hiſtoriam Auguſtam. HEINS. Appoſite: Hæ enim merces præcipuæ Campaniæ: de vino nihil notius, nam *Liberi & Cereris certamen* inde à Flor. lib. I. cap. XVI. dicitur. Sidon. Apollin. Carm. V. verſ. 46. referens quos quæque regio fructus exponat, *fert*, inquit,

——— *Campanus Iacchum.*

Ita & ſupra cap. 43. *Vendidit vinum quantum voluit.* Et quis non veterum ubertatem Campaniæ celebravit. v. Cluver. Ital. Antiq. lib. IV. cap. I. Lardum autem ex Campania plurimum exportari, docet Lex III. Cod. Theod. de ſuariis, & ibi doctiſſimus interpres Jac. Gothofredus. *Fabas* ibi abundaſſe docet in eodem Codice l. 2. de equis curulibus, ubi Imperatores jubent *Campanos ex neceſſaria, ſolemni, & antiqua prabitione duo millia modiorum faba per ſingulas factiones ſtabulorum in urbe venerabili conferre.* Et hinc inter fabatias, celebres fuere Bajanæ, quarum apparatum docet Apicius lib. V. cap. 6. de Seplaſio omnia jam manifeſta, poſt ea, quæ Schefferus, & Reineſius, & nos ad cap. 74. congeſſimus; neque hic nodus in ſcirpo quærendus, an Trimalchio jure ſuo non potuerit *ſeplaſium* dicere. Venalitiaria autem negotiatio, ubi quæſo non exercebatur? BURM.

Hoc loco] Senec. ep. 16. *Hoc loco dicet aliquis, liquet immundiſſimos fuiſſe.* Sic alii ſæpe. SCHEFFER. Id eſt, hoc tempore, ut plurimi in hujus vocis uſu fuere optimi quique ſcriptores. v. Gronov. ad Liv. lib. XXVII. cap. 7. & Græv. ad Cicer. lib. IV. ad Att. Ep. 2.

Veſtimenta] Scilicet ſtragula, ut plerumque eo ſenſu hæc vox occurrit.

In manu poſuit] Dedit. Convenit Plautinum illud in Aſin. I. ſc. I. *Tene ego defraudem, quoi ipſi nihil eſt in manu.* item ſc. 3. *Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum.* Terentius quoque in Phorm. IV. ſc. 3. *eho dic, quid vis dari tibi in manum?* SCHEFF. Id eſt, præſentem & numeratam pecuniam dedit. *Pra manu dare* dixit Terent. Adelph. Act. V. ſc. ult. & ita quæcumque res præſentes, quæ adſunt, dicuntur *in manibus eſſe* Cic. lib. VI. ad Att. Ep. 3. *Quippe res eſt in manibus, ſi autem abeſt longe gentium.* Statius lib. X. Theb. verſ. 29.

In manibus merces; nuſquam capita ardua belli.

Ubi v. Barthii notas. Lucretius lib. IV. verſ. 816.

Fit quoque ut interdum non ſuppeditetur imago
Ejuſdem generis, ſed femina, qua fuit ante
In manibus, vir tum factus videatur adeſſe.

Ridicula autem hæc eſt pietatis Fortunatæ laudatio, quaſi ad Trecenties Sextertium jacturam reparandam centum aurei aliquid facere potuiſſent. Neque etiam oportet eo tempore multum ab uxore ſua deſpoliatum Trimalchionem, ut ſupra cap. 66. jactabat, neque Fortunatam compedes & armillas magni ponderis habuiſſe, unde tam puſilla pecunia confecta ſit. Et ideo addit etiam hoc fuiſſe *peculii ſui fermentum*, urbana locutione; quaſi hæc ſummula addita ejus peculio grandiori, incrementum dederit, ut fermenti exigua portio panis maſſæ addita eam inflat & auget. BURM.

Cito fio] Corrige, *cito fit.* SCHEFFER. Forte, *cito fit, quod Dii volunt.* Non diſſimile illud Livianum lib. I. *Evenit facile, quod Diis cordi eſt.* Noſter ſupra hoc capite. *Caterum, quemadmodum Dii volunt, dominus in domo factus ſum.* HEINS. Nil muto, ſcilicet dives, ut erat in fatis. Quamvis & τὸ *fit*, egregie Heinſius illuſtrat. Ovid. lib. VIII. Met. verſ. 619.

——— *Immenſa eſt, finemque potentia coeli*
Non habet, & quidquid ſuperi voluere, peractum eſt.

Et ita ſæpe alii. BURM.

Uno

Digitized by Google

,, quod Dii volunt: uno curſu centies ſeſtertium corrotundavi. Statim ,, redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant. aedifico domum. venalitia coëmo jumenta. quidquid tangebam, creſcebat tamquam favus. ,, Poſtquam coepi plus habere, quam tota patria mea habet, manum de ,, tabula, ſuſtuli me de negotiatione, & coepi libertos foenerare. Et

,, ſane

Uno Curſu] Eleganter pro navigatione, ut optimus quiſque Latinitatis autor loquitur. v. Lambin. ad Horat. 1. od. 28. verſ. ultimo.

Corrotundavi] Conglomeravi, conglobavi. Horatius ſic uſus ſimplici lib. 2. ep. 6.

Mille talenta rotundentur, totidem altera porro.

Scholiaſtes Cruquii, *rotundentur, id eſt, compleantur: omne enim, quod rotundum eſt, ab omni parte perfectum eſt.* Ipſe Cruquius: *rotundari, ut mihi videtur, eſt redire in circulum, ut, ſi dicamus mille talenta millies: aut, ſi mavis, rotundari eſt, in ſe redire, ut unitas in ſe redit ad numerum denarium.* Puto, nihil horum velle Horatium. Potius, quia ſpeciem rotundam habet acervus omnis, ideo, quicquid in acervum congeritur, *rotundari* dicitur, & *corrotundari*, non ſecus atque *conglobari*, quod à globo, pariter rotundo, proficiſcitur. Adde quæ ſuperius dixi ad cap. 39. SCHEFFER. *Corrotundare* hoc loco eſt corradere, coacervare, adquirere, reſpectu habito ad formam nomiſmatis rotundam. Proprie loquitur Seneca, cum lib. 7. Natural. 26. *Corpus Cometarum corrotundari, ſplendorem autem longum apparere* dicit: id Græci efferrent, συστρογγύλεται vel συστρογγυλοῦται & συσφαιροῦται. Activo συστρογγύλλειν utitur Alexis in Phædro apud Athen. l. 4. de eo, qui patrimonium diſſiparat, & in ventrem condiderat; σφαῖραν ἐποίησε τὴν πατρῴαν οὐσίαν. οὕτω συνεστρόγγυλεν ἰταμῶς καὶ ταχύ: id eſt, in rotundam ſcilicet pilæ formam redegit ſubſtantiam paternam; adeo impudenter & celeriter corrotundatam deglutiit, & Nicomachus apud eundem lib. 2. cap. xvi. abliguritorem rei paternæ hæc de ſe loquentem introducit:

Οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι τοῦ πατρὸς,
Οὕτω συνεστρογγύλικα, κἀξεκόκκισα
Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ᾠὸν τις ῥοφῶν.

Id eſt, *rem, quam pater mihi reliquerat, ſic corrotundavi, & egranavi paucis menſibus, ac ſi quis ovum exſorberet;* in quo nimirum a ſorbitione nihil remaner. Τὸ ἐξεκόκκυσα, quod legit Scal. ad Varr. nec ſatis explicat, non intelligo; ἐκκοκκίζειν vero quod eſt *egranare, exacinare, grana eximere*, rem planam reddit; quæ enim granis, ceu medulla, & fartura, ſpoliantur, ea relinquuntur inania. Et hoc inſinuat gloſſa apud Varinum: ἐκκοκκίσας, ἐρημώσας. Κόκκος granum, ſemen, inprimis globoſum: κοκκία globuli, pilulæ, corpora minuta. Inde κόκκυ, τὸ ἐλάχιστον Heſychius interpretatur; Varinus, τὸ ὀλίγον. Et ab eo formarunt Latini *ciccum*, quo utuntur pro re levi, & nihili, qualis floccus, κροκὺς, fili retrimentum, pluma, achne, hitta, παιπάλη, & quodvis λεπτὸν ξύσμα. REINES. Hoc verbo Vegetius, Seneca, & alii uſi ſunt. HEINS.

Quidquid tangebat] Vide ſupra ad cap. XLIII. *Crevit, quidquid crevit, tamquam favus;* & paullo poſt *Plane Fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat.* Seneca Epiſt. XCVIII. *Eadem intemperantia fingit ſibi perpetuam felicitatem, fingit ſibi creſcere debere, quæcumque contigerunt, non tantum durare.* BURM.

Creſcebat tamquam favus] Hoc dixit, vel quia creſcebat occulte, vel quia ſine impendio. Utrumque enim fit in favo. GOES.

Tota patria] Immenſa jactatio, ex Aſia enim ſe veniſſe modo dixit; an illam ergo divitiis ſuperaverit? niſi de colonia, quæ altera quaſi beati hujus patria eſſet, intelligamus.

Manum de tabula] Forte, *manum de tabula ſuſtuli, immo de negotiatione.* Ni mavis, *manum de tabula, & coepi*, &c. Ut illud. *ſuſtuli me de negotiatione*, è Gloſſa in contextum irrepſerit. Cicero lib. VII. ad fam. ep. XXV. *Sed heus! tu manum de tabula, magiſter adeſt.* HEINS. Explicat Eraſmus ex Apellis hiſtoria; ſed rectius Manutius ad Ciceronis locum de pueris, qui abſente magiſtro in tabula quid pingunt, & eo veniente manum tollunt, ne deprehenſi verberentur. *Suſtuli me de negotiatione* autem eſt genuina Petronii manus, ſupra cap. 66. *Unde quidem etiam improbiter nos pugno ſuſtulerunt.* cap. 74. *Suſtuli illam de machilla.* BURM.

Et coepi libertos foenerare] Puto plane, ſcribendum, *& coegi.* SCHEFFER. *Fœnerare* eſt mutuare, fœnorive dare. Utut vero Accuſativus perſonæ raro occurrat, eſt tamen in illo Martialis:

Hac ſapit, hac omnes fœnerat una Deos.

Id eſt, ab ipſorum gratia quaſi fœnus levat. Sic etiam hic dictum puto, *fœnerare coepi libertos*, pecuniam à negotiatione in fœnerationem tranſlatam, cumprimis libertis, hoc eſt, ut tales evaderent, vel jam libertis, ut rem facerent, nundinatus ſum, iis ſic revera meo magno cum quæſtu beneficium fœneratum præſtando. HADRIANID. Omnino ſcribendum, *coepi per libertos foenerare.* Quaſi infra dignitatem eſſet exercere fœnus, nebulo ſuperbiſſimus eas partes libertis ſuis demandavit. *Foenerare* autem pro fœnerari etiam Seneca dixit ep. XLI. *Multum ſerit, multum foenerat.* Et ep. LXXVI. *In homine nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum foeneret,* Plinius lib. III. ep.

„ſane nolente me negotium meum agere, exoravit mathematicus, qui „venerat forte in coloniam noſtram, Graeculio, Scrapa nomine, conſiliator „Deorum.

XIX. *Sum quidem prope totus in prædiis, aliquid tamen foenero;* ſic vetuſtiſſimus Codex. HEINS. Commodo ſenſu retineri poteſt Tragurienſis codicis ſcriptura. Nimirum jam dives factus, ex fructibus & annuis reditibus beate ſatis & facillime cum poſſet vivere, ſervos plurimos manumittere cœpit, & ita libertos fœnerare, id eſt, acquirere, lucrari, ſibi obnoxios & devinctos reddere. Gloria enim magna erat tam benigni ingenii eſſe, ut libertatem miſeris illis non invideret. Eo ſenſu Martial. 1. epig. 77. dixit de arca Minervæ, ſive Juriſprudentia:

——— *Hac omnes foenerat una Deos.*

ita Cicero de Amicit. cap. 9. *Liberales ſumus, ut non exigamus gratiam (neque enim beneficium foeneramus) ſed natura propenſi ad libertatem ſumus.* Senec. lib. 1. de benef. cap. 1. *Demus beneficium, non foeneremus.* Potuiſſet ergo dixiſſe Trimalchio, & cœpi libertos, ſola animi benignitate & voluntate motus, mihi adjungere & conciliare, ſed aptius ad ſordidam Trimalchionis & lucri cupidiſſimam naturam *foenerare* judicavit Petronius, qui ne beneficium quidem gratis, ſed in ſpem gratæ mentis & officiorum & operarum à libertis ipſi præſtandarum, dabat. Aliquid vidit Hadrianides, ſed ejus oratio ita contorta & obſcura eſt, ut, quid ſæpe velit, vix capiam. BURM.

Negocium meum agere, exoravit] Diſtinctio eſt ſupervacua. Hoc ait, obtinuiſſe precibus Mathematicum, etiam ab invito, ut in rem alterius multa diceret. Sed ſic ſcribendum erit: *nolentem me* exoravit, non *nolente*. SCHEFFER. *Nolente me negotium agere, exoravit* nolentem *mathematicus*. Quidni ſenſus & diſtinctio bona, cum nil facile mutandum? HADRIANID. Scribe, *nolentem me negotium meum agere exoravit mathematicus*. HEINS. Hiulca certe oratio eſt, ſed ſimilia jam toties in hac cœna vidimus, ut fruſtra in iis emendandis ſudemus, quamvis in promtu ſint etiam optimorum ſcriptorum exempla, ubi his ablativis, ut vocant, abſolutis non reſpondeat ſequens verbum. Sed hæc congerere hic non videtur operæ pretium; ſed quid opus erat exorare, ut deſiſteret à negotiatione, qui ipſe nolebat amplius negotiari? Fortaſſe *volente* ſcripſerat, vel, ut in margine legitur, *exortavit*, pro *exhortatus eſt*. Niſi & ſtulte dictum accipiamus, ut reliqua Trimalchionis. Exoravit autem Mathematicus, prædicendo nimirum futura damna, naufragia & ſimilia, cui ut fidem haberet, enumerat vanas quaſdam de rebus puerilibus prædictiones, quibus id genus impoſtorum apud ſtultum & credulum vulgus auctoritatem ſibi parat. Et ita eadem opera Satyricus noſter non intactos hos divinos dimittit. BURM.

Mathematicus] De Mathematicis, antea proſcriptis, ſub Nerone autem toleratis in urbe, adeundi interpretes ad Taciti hiſtoriarum librum 1. cap. XXII. De iiſdem multa ſcitu haud indigna Lipſius congeſſit excurſu ad Ann. Tacit. lib. II. littera G. Vanitatem horum peculiari libro aggreſſus eſt oppugnare Columella, quod de ſe teſtatur. Videndus & Aul. Gellius libro XIV. cap. 1. HEINS.

Graculus] In Manuſcripto vero eſt, *greculio*, quod oſtendit, lectionem vulgatam non eſſe veram. Et profecto Græculi per contemtum dicebantur. At iſte Mathematicus hic ſupra modum laudatur. Suſpicor ergo, nomen regionis vel urbis, unde venerat, hic latere, quod nunc non excogito. SCHEFFER. Malim duo contrahere & legere Serap-Ammon. Amarunt è duobus Numinum compoſita nomina Ægyptii & Αἰγυπτιάζοντες Græci: inde Hor-Apollon, Phœb-Ammon, Herm-Ammon, Heracl-Ammon, Herm-Apion, Herm-Eraclas. REINES. Scriptura vetuſti Codicis eſt *Greculio Serapa nomine*. Scribe, *Graculus, Serapio nomine*. Nam *Serapa* non videtur nomen Græcum, ſed eſt *Serapio*. Hoc autem nomine fuit Rhetor Græcus, qui Severum Alexandrum erudiit, & medicus in Græcis magni nominis. Et eodem nomine alius Philoſophus tempore Senecæ, de quo ille ep. XL. HEINS. Non auſus fui movere vocem, quam noſter formare potuit, pro more ſuo diminuendi vocabula etiam jam à primitivis hac forma deducta, nec obſtare puto, quod eum laudet. Nam talia, ἀσύστατα in Trimalchionis ſermonibus ὅτι κόνις. De Græculis vidimus ſupra cap. 46. Nomen etiam *Serapa*, licet apud Veteres non occurrat, non magis, quam alia quædam in hoc Fragmento, eſt repudiandum, cum cognatum ipſi *Serapio* vel *Serapion* pluribus fuerit inditum, ut Heinſius duos recenſet. Tertius eſt Geographus, cujus Cicero ad Atticum ſæpe meminit, & cujus libri milleſimam partem ſe vix intelligere ſcribit lib. II. Epiſt. 4. Alius Aſcalonites ſomniorum interpres, memoratus Fulgentio lib. 1. Mytholog. cap. 13. & Tertulliano de anima cap. 46. notante Munckero: & plures alii *Serapiaci*, ex antiquis lapidibus, in Gruteri indice reperiri poſſunt, & apud Reineſ. Cl. X. inſcr. 150. qui & Claſſ. XIV. inſcr. 150. *L. Cacilium Serapionem* habet. *Serapias* vero Fœminæ nomen in iiſdem monumentis obvium. BURM.

Concilsator deorum] Non placet. Lego, *conſiliator deorum*. & accipio de eo, qui conſilia deorum exquirit, hoc eſt, qui ex aſtris & ſimilibus colligit divinam voluntatem. Nam & hoc veteribus *conſiliare*. Hinc *conſiliantes divi*, apud Horatium, quorum alter alterius expetit conſilium. Cicero ſic uſurpavit *conſiliarii* vocem lib. III. de Leg. cap. 19. ubi de Augure. *Eſt autem boni auguris meminiſſe, Jovi optimo maximo*

ſe

Digitized by Google

„ Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quae oblitus eram, ab acia & acu „ mi omnia expoſuit, inteſtinas meas noverat, tantumque non dixerat, „ quid pridie coenaveram. putaſſes illum ſemper mecum habitaſſe.

LXXVII. „ Rogo, Habinna, puto, interfuiſti: tu dominam tuam de „ rebus illis feciſti: tu parum felix in amicos es: nemo umquam tibi „ parem gratiam refert: tu latifundia poſſides: tu viperam ſub ala nutri- „ cas.

ſe conſiliarium atque adminiſtrum datum. Habes alias *conſiliatoris* vocem apud Phædrum noſtrum, atque alios. SCHEFFER. Lege, *conſiliator*, non *conciliator*, quod occupavit editiones nonnullas. HEINS. Recte *conſiliator* legit Schefferus, ſed nequit hæc vox notare, qui exquirit conſilia, verum qui dat: ut ex Phædri loco lib. II. fab. 6. & quæ ibi notat Scheffer: manifeſtum eſt. *Conſiliandi* quidem verbum conſultare notat, & probæ notæ eſt, cum præter Cæſarem etiam Cicer. XV. ad Att. ep. 9. utatur, ſed *conſiliatorem* pro eo, qui rogat aliorum ſententias, occurrere, adhuc ignoro: neque decebat Trimalchionem, hunc ſuum Mathematicum in ordinem redigere, quaſi non ſaperet ſupra reliquos divinos, qui paſſim jactant, ſe rogare Deos, eorum mentem explorare, conſulere, & ſimilia; ſed hunc ipſi Dii in conſilium adhibebant, & fata ex ejus ſententia ſcribebant. Et fortaſſe hunc ineptus Trimalchio Mathematicum conſiliarium Deorum vocans, inter ſummos & Conſentes Deos locare voluit, qui ſemper Jovi adſidere & conſiliarii eſſe finguntur. Arnobius contra Gentes lib. III. pag. 133. dicit, eos *ſummos Jovis conſiliarios & principes exiſtimari.* Vide Auguſtin. de Civit. Dei lib. IV. cap. 23. Senec. de Natur. Quæſt. lib. II. cap. 41. *Senatores Deorum* vocat Martianus Capella lib. 1. pag. 15. Quomodo autem Poëtæ luxurient in vanorum horum augurum commercio cum Diis extollendo, ſi Deus vitam dederit, aliquando ad Valerii Flacc. lib. 1. verſ. 231 oſtendemus. BURM.

Abacia & acumi omnia] Lege, *abace & acumine omnia. acumine*, id eſt, ingenii perſpicacitate, ut boni quique loqui amant Auctores. TILEBOM. Scribo: *Ab acia & acu mi omnia expoſuit.* *Acia* eſt filum in acu. Titinnius apud Non. *Reliqui acus aciaſque hero atque hera noſtra.* Gloſſæ veteres: *ῥάμμα, acia.* Eodem modo & Philoxenus. *Mi* eſt *mihi.* Supra hoc capite. *non me hercules mi hac jactura guſti fuit.* SCHEFFER. *Mihi dixit*, hic temere inculcatum. Deinde ſic concinnandus cum Cl. Scheffero hic locus: *Hic etiam ea, quæ oblitus eram, ab acia & acu mi omnia expoſuit.* *Ab acu & acia omnia exponere*, elegans adagium. Titinnius apud Nonium. *Phrygio fui primo, beneque opus illud ſcivi: reliqui acum aciamque hero atque hera noſtra.* *Acum* pro re minuta Plautus etiam ponit Mænechmis: *Acum, credo, inveniſſes, ſi acum quæreres.* HEINS.

Inteſtina mea] Intima, ſecretiſſima cordis mei cogitata. SCHEFFER. Non erat mutandum in *inteſtina mea.* Poteſt enim & ad cogitationes inteſtinas referri, ut *inteſtina* referuntur ad Viſcera. Sed & apud Nonium *inteſtinus* agnoſcitur & *inteſtinum*, ut commentarius & commentarium, eventus & eventum, ſimiliaque alia. HEINS.

Tantumque non dixerat] Rectius in margine Codicis antiqui: *tantumque non mihi dixerat.* HEINS. Lege *tantum quod mihi non dixerat*, id eſt, hoc ſolum ejus ſcientiæ divinæ deerat, quod non dixerat quid pridie cœnaveram. Vide de hac locutione viros doctos ad Cicer. in Verr. lib. 1. cap. 45. idem vitium inſederat Suetonii verbis in vita Auguſt. 63. ſed à Torrentio & Caſaubono, recte emendatum fuit. BURM.

Mecum habitaſſe] Perſ. Sat. IV. *Tecum habita.* SCHEFFER.

Rogo, Habinna, puto interfuiſti] Repetenda ultima ſyllaba in *Habinna.* *Rogo, Habinna, nam puto interfuiſti.* HEINS.

Tu dominam] Sunt hæc verba Græculi illius, memorantis, quæ Trimalcio feciſſet olim ſecreto, ut hic: effeciſti ob res illas, ut domina uxor tua evaderet. Hic enim verborum ſenſus; & confer præcedentia. SCHEFFER. Primo ſcribendum, *de rebus puſillis*; gloriatur enim & alibi, ſe creviſſe de tenui. Deinde opinor, *dominium tuum*, vel *domum tuam.* Sed *dominium* malo, ne toties repetat, de domo ſua. HEINS.

Felix in amicos es] Lego: *felix in amicis es*, id eſt. inis amicitias infeliciter, cum eis ſcilicet, qui adverſus te non ita ſeſe gerunt, ut amicos decet. SCHEFF. Pro, *in amicis.* Vide Gellium lib. 1. cap. VII. Popmam in Catonem de R. R. HEINS.

Latifundia] Utitur hoc vocabolo Val. Maximus, Seneca, Plinius, alii. HEINS.

Viperam ſub ala nutricas] Ex Phædri, ſcriptoris mehercule perpoliti, & Petronio ætate paulo ſuperioris, hoc acute dictum ſive dicterium Trimalcio expiſcatum iviſſe videtur. Sic autem ille, libri ſuarum fabularum quarti Fab. 77.

Gelu rigentem quidam colubram ſuſtulit,
Sinuque fovit, contra ſe ipſe miſericors:
Namque, ut refecta eſt, necuit hominem protinus.

TILEBOM. Credo, alludere ad id, quod de Nerone apud Suetonium cap. 8. *Fabula exorta eſt, deprehenſis*

„ cas. Et quod vobis non dixerim, & nunc mi reſtare vitae annos tri-
„ ginta, & menſes quatuor, & dies duos? praeterea cito accipiam here-
„ ditatem. Hoc mihi dicit fatus meus; quod ſi contigerit fundos Apuliae
„ jungere,

henſis in lecto eius circum cervicalia ſerpentis exuviis, quas tamen aurea armilla ex voluntate matris incluſas dextro brachio geſtavit aliquamdiu. De ſerpentibus, quas in deliciis habuere, docet alioquin Seneca II. de Ira. c. 31. Martialis l. VII. epig. de Se. SCHEFF. Petronium ad id, quod de ſerpentis exuviis repertis in lecto Neronis pueri refert Sueton. cap. 8. alludere nunquam credam, neque ut iſtud eo trahatur tria helciariorum paria conficient: hoc ergo abierit. Uno verbo; verba ſunt Serap. Ammonis mathematici vaticinati de conjugio incommodo illo, ut ſupra obſervari potuit, à Fortunata Trimalcioni, ſcilicet ſerpentem in ſinu foturo cum eventu, quem ille Æſopi fruſtifiſſor fuerat expertus: notat Sen. ep. 42. hoc eſt, habituro refractariam, oblatratricem, exitialem, peſtem: ea Trimalcion hic repetit ad Habinnam. REINES. Aliis eſt, *Viperam in ſinu fovere.* Notus Æſopi apologus. *Nutricare* verbum antiquum Plautini Sæculi: *nutricari* Cicero dixiſſe maluit. HEINS. Eleganter Fortunatam *Viperam* vocat, ut ingratam, & crudelem, quam de mactriila ſuſtulerat. & ſumma cura nutricaverat. Juvenal. Sat. VI. verſ. 641.

Tune duos una ſæviſſima vipera cœna?

Et eo ſenſu Baptiſta Joannes Judæos vocat γεννήματα ἐχιδνῶν, & Euripides Alceſtide verſ. 309.

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.
Noverca enim uxori ſuccedens liberis eſt inimica
Prioribus, nihilo mitior quam vipera.

De proverbio vide Eraſmum in ὄφιν θάλπεις. pagin. 492. recte autem ad Neronis hiſtoriam hæc referri non poſſe vidit Reineſius. Sed accommodatius eſt dictum Tiberii de Caligula, qui *prædicabat, exitio ſuo omniumque Cajum vivere, & ſe natricem, (ſerpentis id genus) Populo Romano, Phaetontem orbi terrarum, educare.* Sueton. Calig. cap. XI. ad quod Phædrum fabula ſecunda libri primi reſpexiſſe autumat, non extra veri ſpeciem, doctiſſimus Triſtanus in commentariis Hiſtoricis Imperatorum tom. II. p. 303. quæ & ſententia fuit Marquardi Gudii. BURM.

Et cur vobis non dixerim] MS. habet: *& quod vobis.* Forte ſcripſit, *& quid? vobis non dixerim.* SCHEFFER. *Quo* ſcribendum, pro *cur.* HEINS.

Etiam nunc mi reſtare vita annos triginta, & menſes quatuor, & dies duos] Nimirum ariolus ille genethliacus ita viderat ſcriptum in diphthera Jovis, vel tamen in 'Ορόσεσι ſic repererat, quod de longitudine vitæ promitteret ſciſcitatori; eique igitur fidem non immerito habuit homo φιλόψυχος, vanus & ſtolidus. Similem tamen ſibi & in eodem curioſitatis credulitatiſque luto hærentem habuit poſt aliquot ſecula MATRINIANUM quendam EX-PROTECTORIBUS, qui cippo, quem ſibi poſuit, inſcripſerat, Vixiſſe IN SECULUM AN. LXI. ET SPERARE ſe VIVERE ADHUC ANN. LXXXXIX. MESES. VI. DIES III. ET H. DECEM: è Codice Alciati ſumma fide deſcriptum à Placido Puccinellio monacho Caſſinenſe recenſet Octavius Boldonius l. 2. Epigraphices f. 349. inde acceptum repeto & interpretor n. 446. Claſſis XX. Syntagmatis Inſcriptionum. REINES.

Hoc mihi dicit fatus meus] Sic recte: referendum enim ad id, quod ſequitur, è quo non eſt divellendum. Ut temere hic editiones quædam receperint, *Hac mihi dicit fatus meus.* GOES. Ita jam ſupra cap. XLII. vidimus *fatus*, pro fatum. Hoc tamen loco, quia de mathematico agit, mallem *fatuus meus*, quod magis ad Satyricam acrimoniam pertinet, ut ſimul Petronius ſtultitiam hujus artis indicet. *Fatuos* enim divinos & conjectores dici, nemo humanioribus literis imbutus ignorat: unde & uxor Fauni Fatua dicta eſt. v. Scalig. ad Varron de L. L. p. 54. BURM.

Quod ſi contigerit fundos Apuliæ conjungere] Inprimis ſtuduerunt οἱ πλουτοῦντες, ut fundos fundis aggerarent, & fines promoverent, & latifundiis cenſerentur. Idem Trimalcio de ſe ſupra cap. XLVIII. *Nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut, cum Africam libuerit ire, per meos fines navigem.* De eodem ſtudio Horat. 2. ep. 2. *Calabris ſaltibus Lucanos adjici* dixit. Deinde lege *ſatis dives.* an *divum* ſe nominat pro beato? REINES Hæc inquinatiſſima ſunt, in quibus tamen nonnihil videor videre. E *ſatis* eruo *ſi at HS.* nam numerus pecuniæ hic deſideratur. HS. cum linea ſuper appoſita, millies ſeſtertium ſignificat; *at* pro *ad* paſſim in antiquis marmoribus & Codicibus pervetuſtis exaratum occurrit. Totum locum ſic conſtitue: *Quid ſi contigerit fundos Apuliæ jungere, ſi ad HS. vivus pervenero? Jungere fundos Apuliæ*, eleganter & Latine dictum eſt, pro continuare ſuis poſſeſſionibus. *Si ad HS. vivus pervenero*, quomodo apud Noſtrum cap. 84 *Si ad HS. trecenties ſalvus pervenerit.* HEINS. Ego hunc locum ita conſtitui malim. *Hoc dicit fatus, quod ſi contigerit fundos Apuliæ jungere, ſatis vivos prævertero. Prævertere vivos*, ut *prævertere ventos*, apud Virgilium Æn. VII. 806.

——— ——— Prælia Virgo
Dura pati, curſuque pedum prævertere ventos.

Hoc ergo jactabundus dixit, in fatis eſſe, ſi fundos Apuliæ junxerit, felicitate anteceſſurum ſe omnes qui ſunt in vivis. GOES. Vide ſupra ad cap. 48.

Per-

„jungere, ſatis vivus pervenero. Interim dum Mercurius vigilat, ædifi-
„cavi hanc domum: ut ſcitis, caſa erat, nunc templum eſt. habet qua-
„tuor cænationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, ſuſum
„cella-

Pervenero] Munckerus in literis ad Heinſium, *ſatis vivus provenero*, legendum judicabat, id eſt crevero; ſed mox, ubi Heinſius ſuam cum eo emendationem communicaverat, eam ambabus ulnis amplexus eſt in alteris literis. Et certe ingenio tanto, ut Heinſii, digna eſt: vellem eam veram præſtare poſſet. Nam, cur non hoc ultimum votum ſibi propoſuiſſe potuit Trimalchio, ſi Apuliæ fundos jungeret, ſe tunc contentum fore, dum viveret? Illud autem, *vivus pervenero*, ex communi formula videtur ſumtum. Virgil. ecl. IX.

O Lycida, vivi pervenimus, advena noſtri
Quod numquam veriti ſumus, ut poſſeſſor agelli
Diceret; hæc mea ſunt, veteres migrate coloni.

BURMAN.

Mercurius vigilat] Tranſeunt hoc interpretes ſilentio; ſed videtur hic Trimalchio, cujus genio Mercurius ſemper delectatus fuit, & quem, ut negotiator, ſemper ſumma religione coluit, indicare pietatem ſuam, & viciſſim Dei curam erga ſe. Ut enim, bellum ſuſcepturi, Romani duces ſolebant intrare ſacrarium Martis, & motis Ancilibus & Haſta Dei dicere, *Mars vigila*, ita noſtrum Negotiaturum hoc ſolemni carmine Mercurium ſibi propitiare ſolitum fuiſſe veroſimile eſt. Vide Servium ad Virgil. VIII. Æneid. verſ. 3. Et eo reſpicere idem Poëta videtur lib. X. Æneid. 228.

——— *Vigilaſne, Deûm gens,*
Ænea? Vigila, & velis immitte rudentes.

Quamvis ibi Servius ad Virgines veſtales, quæ certa die ad Regem ſacrorum ibant, & dicebant, *Vigilaſne rex? vigila*, referat. Sed puto rectius ad *Mars vigila* reſpici. ergo dum Mercurius vigilat, id eſt, negotiationem mihi lucroſam & proſperam procurat, ego ædificavi hanc domum. BURM.

Caſa] Forte, *caſula erat*. Juvenali familiare vocabulum. Noſter etiam ſupra cap. XLIV. *ſi perſeverat hæc annona, caſulas meas vendam*. HEINS.

Templum] Abuſive, propter magnificentiam & ſplendorem, qualis eſſe templorum ſolebat. SCHEFFER.

Porticus marmoratis] Lege, *marmoratas*. In inſcriptionibus Gruterianis pag. XXXIX. 4.

AEDITVI. VENERIS. HORTORVM
SALLVSTIANORVM. BASEM. CVM
PAVIMENTO. MARMORATO
DEANAE.

Et pag. CXXIX. 1.

SEX. DVSSIVS. RVFINVS. EX. CONLATIONE
SVA. ET. MANIPVLARIVM. SVORVM
AEDICVLAM. MARMORAVIT.

Iterum pag. CLXXXI. 4.

FLAVIVS. CATVLLVS
TESTAMENTO. AD. MARMORAN
DVM. BALINEVM. LEGAVIT. R. P. X. LXXV.

Nec diſpar inſcriptio apud Rhodericum Carum Antiquitatibus Hiſpalenſibus idiomate Hiſpano editis lib. III. cap. 8. Ubi *porticus lapidea marmorata* exhibentur. Et ibidem lib. III. cap. 5. ubi *aream marmoravit* in lapide legitur. HEINS. Vid. Barth. ad Stat. Sylv. lib. IV. Sylv. III. verſ. 96.

Suſum] In ſuperiori parte ædium. Varro I. de R. R. cap. 6. *Qui colunt deorſum, magis æſtate laborant, qui ſuſum, magis hyeme.* Sic in decreto veteri de finibus inter Genuates & Veiturios apud Gruter. p. 204. in Pandectis Florentinis ſæpe, quod jam docti viri annotarunt. *Cellationem* autem valde mihi ſuſpectum eſt vocabulum. Quod enim? cellæne in ſuperiori ædium parte? SCHEFFER. *Cella* à celando dicta. Feſtus, Voſſius. Videturque res celanda ad ſe trahere cellæ locum. Sic *cellæ* vinariæ fere hypogæa ſunt, non ſic caldaria illa, qua de C. Plin. lib. 5. Ep. 6. cui ſol plus quam benigniſſime præſto erat, ac ne quidem penuaria, lignaria, farinaria, libraria, caſearia, &c. *Cellulas* vero columbarum, de quibus Columella, etiam altiſſimo videmus loco. Et *cella* hodie elauſtralium quidni in ſuperiore ædium parte, cellæ vero olim meretricum fere tantum in fornicibus, utrobique perſonæ celantur, ſed impari modo & fine. Itaque *cellatio* ſaltem pro conditoriis divitiarum & ſupellectilis, quæ ſic commode & ſicca alibi ſervari non poterat, hic poſſet accipi. HADRIANID. Vix præſtem ſanum hoc eſſe, quod Verbi, unde deſumere potuerint, nullus umquam fuerit, quantum memini, uſus: nec facile reperias à Nominibus formari ejuſmodi, quæ Verbalium appellatione communiter adficiuntur. Lege igitur *cellariolum*. id eſt, reliquiarium, promtuarium, vulgariter *Diſpenſa*, ταμιεῖον. cujus ſtructura commode in ſuperioribus ædium, loco perflabili & ſicco; in ſubterraneis enim conditoriis pleræque ſpecies & pars penoris madore corrumpuntur. Si quis maluerit *collationem*, ei plura demonſtranda erunt fortaſſis non ita facilia. REINES. Quaſi vero non conſtaret, *cellam* olim fuiſſe dictam *celam*; ante enim Ennium conſonæ non geminabantur: *cela* vero ab ipſo themate, *celo*. Cum igitur fingeret noſter *cellatio*, in mente erat, *celo*, dat *cela*, ergo *celatum*, *celatio*: liceretque nobis antiquario hic modo ſcribere *celatio*. Nec tamen actum ſignificaturi, ſed locum: quia, quemadmodum *præſens* locum dedit, ita eadem cogitanti dicentique etiam *ſupinum*, ac puto una cellatione plures cellas comprehendi. Ubi rurſum non tam

„cellationem, cubiculum in quo ipſe dormio, viperae hujus ſeſſorium, „hoſtiarii cellam perbonam, hoſpitium, hoſpites capit. ad ſumma, Scau-„rus cum huc venit, nuſquam mavoluit hoſpitari, & habet ad mare pa-„ternum

exacta omnibuſque communis analogia, quam analogia late ſpectanda. Sunt tamen plura hujus generis, ut, quod præceſſit proxime, *cænationes* pro *cænaculis*. Voſſius: Ejuſdem ſunt originis *cænatio*, & *cænaculum*. Utrumque locus fuit, in quo *cænabatur*; ſed *cænatio* erat divitum. Dicebaturque *cænatio* ea forma, qua *ambulatio* vocatur locus, in quo *ambulare* ſolent; & *geſtatio* locus, in quo ſanitatis cauſſa *geſtabantur*. HADRIANID. Quid? ſie & hic *coenationem* ſcribenbendum, ut perinde ipſam quoque habuerit pars ædium ſuperior, ſicut inferior, quemadmodum & cubiculum habuit. SCHEFFER. *Suſum* pro *ſurſum* ſcio occurrere non ſemel in vetuſtiſſimis D. Cypriani, Prudentii, aliorum, codicibus, ſed nihil id ad hunc locum. Pro *ſuſo* tamen addita unica littera habebis *ſuſtum*, idque pro *xuſtum*, ſive *xyſtum*, veteri ratione ſcribendi, ut *Æguptus*, *Dea Phrugia*, *Dea Suria*, & mille talia in antiquis marmoribus apud Gruterum pag. DXVI. 5. *Seſtus* pro *Sextus*, pag. CLXXIII. 5. *Prateſtatus* pro *Pratextatus*. DLIX. 5. *Conus* pro *Conjux*. Apud Maronem in Bucolicis Membranæ omnes, quas vidi, *Hylas* pro *Hylax*. *Hylax in limine latrat.* Exempla & alibi paſſim obvia. De xyſtis autem videndus Vitruvius. Per *cellationem*, verbo non ſatis obvio, deſignat ſeriem cellarum, in quibus aut ſervis cubilia ſternebantur; quo pertinet illud Senecæ Controverſ. XXI. de ſervo per nuptias filiæ herili juncto, *Ex cella migrabit in cubiculum ſua domina, vel domina ex cubiculo ſuo migrabit in cellam:* aut in quibus penus aſſervabatur, de quibus Donatus ad Terentii Adelph. Act. IV. ſc. II. *Cella & cellarium à reponendis celandiſque rebus eſculentis & poculentis dicitur.* HEINS.

Vipera hujus ſeſſorium] Viperam appellat Fortunatam per indignationem & iram, quia exſibilare ipſum ſolebat. Germanus ad Varum apud Florum lib. IV. cap. 12. recisa prius lingua ejus: *tandem vipera ſibilare deſiſte*. *Seſſorium* ſedes, habitatio, conclave. Sed hæc vox alibi non lecta eſt, & dubito de integritate ejus SCHEFF. Utitur pro φορεῖον, geſtorio, δίφρῳ καταστέγῳ, lectica, baſterna, Cœl. Aurel. I. Acut. 10. *ſella bajulatoria vel quolibet ſeſſorio veheretur*. Hic ſignificat γυναικῶνα, ſeu diætam matrisfamiliæ: γυναικωνῖτιν, ubi prandere, cœnareque ſolebat, Luciano in Somnio: vel etiam ſpeciatim κλιτμὸν, reclinarium, reclinatorium. REINES. Præter vulgata, Reineſius in literis ad N. Heinſium ſuſpicatur etiam *ceſſorium*, quod amplecteretur, ſi ulla niteretur auctoritate. *Nec*, inquit, *abludet ab edito, ſi legerimus* ceſſorium. *Intelligetur autem tum locus, in quem ſaturi ſecedunt, qui aliàs* ceſſale. *Hoc vero à Græco χαίζειν, χίζειν, formatum exiſtimari poteſt.* SCHEFFER. Sic, ut apud Plinium *dormitorium*, locus in quo dormitur. Plauti eſt *ſeſſibulum*, id, in quo ſedetur. Vitruvius habet *Deorum ſeſſimonium*, hoc eſt, loca, ubi dii quaſi ſedent, ſeu ſimulacra eorum reponuntur. HADRIANID. Viperæ convitium in fœminas conferri ſolitum. Livius lib. XXXIX. cap. XI. *Hiſpala concubitu carere eum decem noctes non poſſe, illius exterra delinimentis & venenis imbutum.* *Seſſorium* autem, quamquam vix putem dici, à *ſedendo*, unde & elegans vocabulum *domiſeda* in marmore nondum, quod ſciam, edito; quomodo *proſeda* pro *proſtibulis* apud Plautum.

HIC. SITA. EST. AMYMONE. MARCI.
OPTIMA. ET. PVLCHERRIMA. LANIFICA.
PIA. PVDICA. FRVGI. CASTA. DOMISEDA.

HEINS. Recte explicare Heinſium puto. *Sedere* enim proprie de matribus familias, quæ domum ſervabant, Propert. III. eleg. X.

Nec fruſtra: quia caſta domi perſederat uxor,
Vincet Penelopes Ælia Galla fidem.

Ubi vide Paſſeratio adnotata. Ovid. Ep. XVI. Heroid. verſ. 16.

Nec ſedeo ſervis dura ſupercilijs.

Quod neſcio cur non placeat Heinſio. In Catalectis Pithœi p. 121.

Domum ſervavit, lanam fecit. BURM.

Hoſtiarii cellam perbonam] Pervetus hoc eſt, nimirum tractum à Plauto, qui Moſtell. Act. 3. ſc. 2. verſ. 3. *prandium perbonum* dixit, & ib. ſc. 1. *peroptime*: quod imitatus ſcriptor ſeculi decimi quarti Rol. Capellutus tr. de peſtil. apoſtem. curat. REINES. Diſtinguit hanc cellam à cellatione, cujus ſupra meminit, cella enim janitoris prope januam domus, quæ ejus curæ, etiam nocturnæ, credebatur. HEINS.

Hoſpitium hoſpites capit] Scribe, *hoſpitium M. hoſpites capit.* Littera numeralis ob ſimilitudinem præcedentis perperam omiſſa eſt. *Hoſpitium* locus eſt in ædibus peculiaris, excipiendis hoſpitibus deſtinatus. Hoc ſenſu Florus Oſtiam appellavit *hoſpitium urbis*, quo totius *mundi opes reciperentur*. SCHEFF. Scribe, *Hoſpites C. capit.* hoc eſt, hoſpites centum. Apud Tacitum pari peccatur modo, cum pro C. Cæſari, qui eſt Caligula, Cæſar ſimpliciter legatur, Ann. lib. XI. cap. VIII. HEINS.

Ad ſumma] Vide ſupra ad cap. 75.

Nuſquam mavoluit hoſpitari] Lege, *mavolt*. Agnoſce & hic certum antiquitatis argumentum. In Pliniano veteri Codice pari modo inveni exaratum lib. VIII. cp. XXI. Et ſic Aldus è vetuſtiſſimis membranis illic exhibuit. Membranæ Maronianæ complures antiquitate ſpectatæ paſſim *volgus*, *volnus*, *Volcanus*, & ſimilia. Nummi Veteres DIVOS IVLIVS. HEINS.

Habes

Digitized by Google

„ternum hoſpitium, & multa alia ſunt, quae ſtatim vobis oſtendam. „Credite mihi: aſſem habeas, aſſem valeas: habes, habeberis. Sic ami„cus veſter, qui fuit rana, nunc eſt rex. Interim, Stiche, profer vitalia, „in quibus volo me efferri. profer & unguentum, & ex illa amphora „guſtum, ex qua jubeo lavari oſſa mea.

LXXVIII. „ [a] Non eſt moratus Stichus, ſed & ſtragulam albam, & „praetextam, in triclinium attulit, juſſitque nos tentare, an bonis lanis „eſſent

[a] ENCOLPIUS.

Habes, habeberis] Abſolute. Reſpexiſſe videtur, quod habet Lucilius 1. Sat. teſte Schol. Vet. ad Juven. III. iſto verſu:

Quantum habes, tanti ipſe ſies, tantique habearis.

SCHEFFER. Ita ſemper judicavit vulgus, omniumque primum quæſivit de cenſu,

——— *Quot paſcit ſervos, quot poſſidet agri*
Jugera, quam multa magnaque paropſide cœnat?

Strabo lib. 9. vocat κοινὸν λόγον, alius ὑμνηθὲν πάλαι iſtud:

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα
Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

& ab admiratore auri Tragico, apud Luc. in Somn. iſtud:

Ὦ χρυσὲ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς.
Οὗτος γὰρ ἴσον, ὃς βροτῶν ἔχει κράτη.

itemque ab alio hoc: *ubique tanti quiſque, quantum habuit, fuit.* nimirum, *ita Populus juſſit. Sed Populi ſcita ex magna parte Sapientes abrogant*: etſi concedant λυσιτελῶς λιμώττειν χρυσοῦ τὸ ἀνθρώπειον γένος, *utiliter aurum eſurire homines*; hinc enim artes inventas & in communem vitam inductas eſſe; hinc conditas urbes; hinc inſtitutas negotiationes; in ſumma, omni ordine & decore careret vita iſthæc, niſi aurum homines mutuis operis indigentes feciſſet: ut Philoſophatur Hermagoras ad Sopatrum, in Epp. Theoph. Simoc. REINES. Puto veram ſcripturam eſſe, *aves, avebe-ris*. Ut ſententia ſit, ſalutabis, etiam reſalutaberis. Nam in altera lectione idem bis dici videtur. Quamquam, ſi quis eam velit ſervare, non habebit me adverſum ſibi. SCHEFFER. Minime hæc ſollicitanda ſunt, bina enim ejuſdem ſenſus conjunxit adagia. *Habes, habeberis*: quantum habes, tanti habeberis. Quod verſibus tragicis ita Seneca epiſt. cxv.

An dives, omnes quærimus, nemo, an bonus:
Non quare, & unde: quid habeat, tantum rogant,
Ubique tantum quiſque, quantum habeat, fuit.

Qualia & apud alios plura. HEINS. *Habes* ſimpliciter poſitum, ut ſæpe, pro dives es, poſſides plurima, ut docuit celeberrimus Grævius ad Cicer. v. I. ad Fam. Ep. 29. Vide & ad Phædr. Prolog. lib. III. Ovid. lib. III. Art. Amat. verſ. 541.

Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi.

Aurelius Victor in Cæſaribus cap. 3. dixit *ſtudium habendi*, quod Græci πλεονεξίαν vocant. BURM.

Vitalia] Supra cap. 42. *Bene elatus eſt, vitali lecto*; ubi vide. *Vitalia* ſic uſurpaſſe cenſeo & Senecam ep. 99. *Quam multi cum maxime funus locatur? quam multi vitalia emunt?* Sic diſertim habet meus membranaceus optimæ notæ, non *multis* & *emuntur*, unde poſtea in editis fecerunt *eruuntur*, ac expoſuerunt, vel de exenteratis cadaveribus, vel de viſcerum tractatione in viventibus, ut fit in ruptis. Verum prius repugnare conſuetudini Romanæ recte Lipſius obſervat. Poſterius haud convenit cum cæteris ejus loci, qui de morte agit, non de morbis. Igitur non aliter accipio *vitalia*, quam quæ adornando funeri ſunt neceſſaria. Quæ ſic dicta fuerint ominis melioris gratia, pro *mortualibus*. Quomodo & *vitam* aliquando uſurpaſſe pro *morte* docet Caſaubonus ad Spartiani Hadrianum. Et ſunt ipſa Macrini verba apud Lampridium: *mihi non multum ſupereſſe videtur ad vitam*, quod is ipſe recte explicat, *ad mortem*. Ut ſic, *emere vitalia*, ſit, comparare ea, quæ ad mortem funuſque requiruntur. Ut ſunt veſtes funebres, ſtragula, & hujuſmodi. SCHEFFER.

In quibus volo me efferri] Nota idiotiſmum vulgi. Poterat enim elegantius dixiſſe: *in quibus volo efferri*. HEINS.

Et ſtragulam albam & prætextam] Nota ſepeliendi ritum. In toga efferri ſolitos Quirites, jam alii docuerunt, etiam plebejos. Unde apud Martialem.

Nec pallens toga mortui tribulis.

Nec Romæ tantum ſepeliebantur in toga, ſed in municipiis quoque. Juvenalis Sat. III.

Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus.

Sed prætextam ſoli magiſtratus mortui. En Livium huic loco Interpretem. Is lib. XXXIV. cap. VII. *Purpura viri utemur, prætextati in magiſtratibus, in ſacerdotiis: liberi noſtri prætextis purpura togis utentur; magiſtratibus in coloniis municipiiſque, hic Romæ infimo generi magiſtris vicorum toga habendæ prætextæ jus permittemus, nec id, ut vivi ſolum habeant tantum inſigne, ſed etiam, ut cum eo crementur mortui.* HEINS.

Tentare] Proprie manibus tangere & explorare. Phædr. lib. IV. fab. 7.

Hac cum tentaret, ſi qua res eſſet cibi.

Et lib. III. fab. 10,

Ad lectum accedit, tentat in tenebris caput.

 Ubi

Digitized by Google

„, eſſent confectae. Tum ſubridens : [a] Vide tu, inquit, Stiche, ne iſta „mures tangant, aut tineae; alioquin te vivum comburam. ego glorioſus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur. [b] Statim ampullam nardi aperuit, omneſque nos unxit: [d] &, Spero, inquit, futurum, ut aeque me mortuum juvet, tamquam vivum. [c] Nam vinum „quidem in vinarium juſſit infundi: &, Putate vos, ait, ad parentalia mea „invitatos eſſe. Ibat res ad ſummam nauſeam, cum Trimalchio, ebrietate turpiſſima gravis, novum acroama, cornicines in triclinium, juſſit „addu-

a TRIMALCHIO. b ENCOLPIUS. c TRIMALCHIO. d ENCOLPIUS.

Ubi vide adnotata, & Paſſerat. ad Propertii lib. 1. eleg. 3.

An bonis lanis eſſent confecta] *An è bonis lanis*, foret Latinius. HEINS.

Vide tu, inquit, Stiche] Poſſis etiam *Videto, inquit, Stiche*, ſed nihil neceſſe eſt. HEINS.

Alioquin te vivum comburam] Minæ hæ ſunt ventoſi & inſolentis domini, quales illæ Mercurii Plautini, *Evades numquam, quin te ſacrificem. Ignis pœnam graviſſimam credimus, cum ſervis iraſcimur.* Neque enim auditum, apud Romanos aliter animadverti in ſervos, quam virgis, flagellis, fuſtibus, crurifragio, cruce. *In ſervos quidem heris nihil non licere*, vetus dictum. Vid. Sen. 1. de Clem. c. 18. & Petr. Chryſol. ſerm. 141. ſed magiſtratus temperarunt licentiam: inprimis Athenienſes ſuper ſævitia in eos cognoſcere conſueverunt. Vid. Athen. lib. 6. ex Hyperide, Lycurgo, Demoſthene, & circumferuntur duo reſcripta D. Antonini Pii, alterum ad Ælium Marcianum Procos. Bæticæ, alterum ad Alfium Julianum, plena humanitatis, quibus atrocius jura dominationis exercere heri prohibentur: Coll. LL. Moſ. & Rom. tit. 3. REINES.

Ut totus mihi populus imprecetur] Ridicule, cum *imprecari* in malam partem ſumi ſoleat ex uſu Latini ſermonis. HEINS. Ita & Apulejus utitur lib. IX. Met. *Solito ſermone ſalutem ei imprecatus fuerat.*

Ampullam nardi aperuit, omneſque nos unxit] Ad quid unxiſſet adſtantes? unctionem vero ſibi, ut vivo, ſic mortuo profuturam ſperare dicit. Elota ergo menda lego, *ungueſque ſuos unxit.* At cur ungues? quia clauſulæ ſunt nervorum, ut loquitur Plinius: potius quia nervi, venæ, arteriæ, ad eos porriguntur; unde & extremorum inſignis ille cum membris principibus conſenſus, quorum robori facere putabant inunctiones unguium. Quin eos deaurari mos quoque erat: Serv. ad Æn. verum id non ſanitatis, ſed ornatus cauſſa & luxu. Græcorum ea curioſitas, quod privatim cuique parti corporis peculiare unguentum idoneum & ſalubre ſcirent; unde apud Antiphanem ille crura & pedes Ægyptio, buccas & mammam Phœnicino, utrumque brachium ſiſymbrino, ſupercilium & comam amaracino, cervicem & genua ſerpillino linebat. De nardini præſtantiâ, præterquam Scriptores ſacri, teſtatur Menander in Cecryphalo apud Athenæum lib. XV. Unctio autem iſta Trimalcionis recte cenſebitur inter *crapularias*, quas paraſitus Plautinus Stich. Act. 1. ſc. 3. verſ. 75. nominat: *ebrietate* enim *turpiſſima gravis* eam ſibi adhibuit. REINES. Reineſius *omneſque ungues*, quod recedit longius. Nec fortaſſis multum profuerat, unxiſſe ungues. Mallem *omneſque venas unxit*, nempe (ſicut ſolet) ad tempora, ad manus, & pectus, cum unguentis bene ſpirantibus etiam ægri ſunt refocillandi. Cum præſertim paullo ante pœne mortuum ſe ſimulaverat. SCHEFF. *Et* MSi eſt, quod Patav. omiſerat. Ut verba retineam, ſic intelligo: Omnes Trimalchio unxit, ſeu ungi juſſit, in memoriam communis mortis, quidque ipſe de unctione etiam mortui hominis ſentiret, exponit, *Spero*, inquiens, *futurum*, &c. An vero conſuetudinis Romanæ fuerit mortuos exenteratos, vel non exenteratos, ungendi, alii diſquirant. Dalecamp. ad Sen. Ep. 99. prius affirmat, ſeptemque dies, antequam cadavera cremarentur, exemtis viſceribus unctioni datos fuiſſe aſſerit; Lipſius ibid. negat, aut dubitat, quem laudat Scheffer. paullo ante ad, *vitalia.* HADRIANID. Omnium capiti nonnihil unguenti infuſum vult noſter. Miror Reineſium corrigentem, *ungueſque ſuos unxit.* HEINS.

In vinarium] Puta, vas, quomodo eſt integre apud Ciceronem. Gloſſæ Cyrilli, οἰνοφορεῖον, *vinarium.* SCHEFFER. Opinor voluiſſe Petronium, *Nardini quid inde in vinarium juſſit infundi.* Ut ad præcedentia referatur: *ſtatim ampullam Nardi aperuit, omneſque nos unxit.* De vinis unguentatis jam dixerunt alii. HEINS. Ego cenſeo, exigua mutatione reſtituendum eſſe: *Nam, ut vinum quidem, in vinarium juſſit infundi.* Vocula *ut*, quæ hic inſerta, abſorpta videtur per litteram extremam verbi præcedentis. Nam, quia volebat, ut nardinum illud ſe vivum juvaret, juſſit in vinarium, æque ut vinum, infundi, bibiturus inde vivus. Ut autem mortuum ſe juvaret, ſperabat futurum cura ejus, cui funus ſuum commiſerat. ſupra habuimus: *Sed tamen ſuaviter ſuis, etiamſi coacti ſumus dimidias potiones ſuper oſſicula ejus effundere.* GOES.

Gravis] Proprie. Ovid. lib. III. Met. verſ. 608.

Ille mero ſomnoque gravis titubare videtur.

Epiſt.

,,adduci, fultuſque cervicalibus multis extendit ſe ſupra torum extre-
,,mum: & [a] Fingite me, inquit, mortuum eſſe: dicite aliquid belli.
,,[b] Conſonuere cornicines funebri ſtrepitu. Unus praecipue ſervus libiti-
,,narii illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam valde intonuit, ut to-
,,tam

a Trimalchio. b Encolpius.

Epiſt. xiv. Heroid. verſ. 33.

Jamque cibo, vinoque graves, ſomnoque jacebant.

Ita Livius, Tacitus, & alii quoque locuti. infra cap. 99. BURM.

Torum extremum] Lectum funebrem intelligit, quem jam tum paratum habuit Trimalcio, ut liquet ex ſuperioribus. SCHEFFER. Pulchre. Sic enim appellabant lectum mortualem, quo efferebantur. Pari modo *extremus* & *ſupremus ignis*, pro rogo, apud Naſonem 1. Amor. eleg. ult.

Ergo etiam, cum me ſupremus adederis ignis,
Vivam.

Ultimum ignem alii dicunt. Seneca in Epigrammatis.

Non panis, non hauſtus aquæ, non ultimus ignis.

Quod autem hic Trimalchio, idem Turannius. Seneca de brevitate vitæ cap. xx. *Turannius exactæ diligentiæ ſenex, cum vacationem procurationis à C. Cæſare ultro accepiſſet, componi ſe in lecto, & velut exanimem, à circumſtante familia plangi juſſit.* HEINS. Non capio de lecto funebri, ſed de extrema parte lecti, in quo cum maxime accumbebat: nulla enim mentio illati in triclinium lecti funebris præceſſit, quod non omiſiſſet Petronius. ita *extremum lumen* ſupra cap. 22. ubi vide. BURM.

Dicite aliquid belli] Velut defuncti laudem. Solebant enim clamorem dare circumſtantes, brevibuſque dictis virtutes defuncti celebrare, pium, bonum, benignum, & id genus nuncupare. SCHEFFER. Quale nimirum in laudatione funebri ſolebat. De quo vide J. Guther. 1. de jure manium cap. xxv. GOES. Non tam de laudatione funebri, ſed de ſermonibus, qui haberi ſolent, cum quem mortuum fama differtur, quales vidimus ſupra cap 42. de Chryſanto, *Homo bellus, tam bonus, animam ebulliit*, &c. Volebat ipſe audire, quid poſt mortem de ſe opinarentur amici ejus. BURM.

Cornicines funebri ſtrepitu] Ergo & hos habebant in funeribus, non ſolos tubicines, quod miror omiſiſſe viros doctos, qui de funeribus egerunt, Seneca in Apocol. *Erat omnium formoſiſſimum Claudii funus, ut ſcires. Deum efferri, tibicinum cornicinumque, omniſque generis ſonatorum, tanta turba, ut etiam Claudius audire poſſet.* SCHEFFER. Quare conſonuere cornicines, cum imperarat, ut dicerent aliquid belli? Quia nimirum tibicinum cornicinumque priores partes in exſequiis erant, ſua modulatione attentionem ſpectatorum ad audiendum procurantes. Ita colligo è libello Senecæ de morte Claudii. Præmittit enim, *Erat* Claudii funus *omnium formoſiſſimum & impenſa cura plenum, ut ſcires deum efferri, tibicinum, cornicinum, omniſque generis æneatorum tanta turba, tantus conventus (forte concentus) ut etiam Claudius audire poſſet.* Deinde ſequitur: *Claudius, ut vidit funus ſuum, intellexit ſe mortuum eſſe, ingenti enim μεγαληγορίᾳ nænia cantabatur anapæſtis:*

Fundite fletus &c.

Ita ergo & hic cornicinum concentus indicium faciebat jam ſequuturæ laudationis, & belli illius encomii, quod Trimalchio imperarat. GOES.

Servus libertinarii] Corrige, *ſervos libitinarii.* Ulpianus l. 5. ff. de Inſt. Act. *Si libitinarius ſervum pollinctorem habuerit, iſque mortuum ſpoliaverit*, &c. Liquet, libitinarios habuiſſe ſervos ſuos, eoſque ad varia miniſteria funeris ornandi. SCHEFFER. Pollinctor forte. l. 5. §. 8. ff. de inſtitor. act. *Si libitinarius, quos Græci νεκροθάπτας vocant, ſervum Pollinctorem habuerit, iſque mortuum ſpoliaverit, dandam in eum quaſi inſtitoriam actionem.* Unde liquet, libitinarios liberos fuiſſe. Meminit Libitinariorum & Seneca lib. vi. de benef. cap. xxxviii. ubi eos cum *deſignatoribus* conjungit. videndus illic Lipſius. de pollinctore vero videndus Budæus ad d. l. 5. Turnebus lib. 28. Adverſ. cap. 31. & Alciatus ad l. 12. C. de excuſat. minor. HEINS. Ex hoc loco patet, libitinarios etiam in familia habuiſſe cornicines: an vero in ea habuerint omnes eos, quos illis Gutherius lib. 1. cap. xv. de jure manium adſcribit, merito dubites. Sed de his hic nunc non eſt locus. ſed & ex hoc loco patet, libitinarios homines fuiſſe liberos, ut & idem patet ex l. 5. §. 8. ff. de inſtitoria Act, lociſque pluribus aliis. An libertini generis fuerint, nec hic, nec alibi, quod ſciam, liquet. In ſordidis tamen numeratos eſſe, ex eo liquet, quoniam *nulli alii rei quam quæſtui vivebant.* Quod teſtimonium iis perhibet Valerius Maximus lib. v. cap. 11. GOES.

Tam valde] Cicero in ep. ad Attic. *Quid opus eſt de Dionyſio tam valde affirmare.* in de fin. v. *tam valde perhorreſcere.* SCHEFFER. Latine dici hoc oſtendit Munkerus ad Hygini fab. xLI. Dubito tamen, an non ſcripſerit *tam valide* Petronius.

Intonuit] Cornu videlicet ſuo, ſic & *tuba intonare.* Apud Martialem lib. viii. epigr. 56.

Nec quemquam tanta bella tonare tuba.

Apud Statium Achilleide ii. verſ. 201.

——— *Tum grande tuba, ſic juſſus Agyrtes,*
Inſonuit.

Ubi *grande inſonare* eſt *intonare.* HEINS.

„tam concitaret viciniam. Itaque vigiles, qui cuſtodiebant vicinam „regionem, rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam ſubi„to, & cum aqua, ſecuribuſque tumultuari ſuo jure coeperunt. Nos „occaſionem opportuniſſimam nacti Agammemnoni verba dedimus, ra„ptimque tam plane, quam ex incendio, fugimus.

LXXIX. Neque fax ulla in praeſidio erat, quae iter aperiret errantibus, nec ſilentium noctis jam mediae promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura. Itaque cum hora pene tota, per omnes ſcrupos, gaſtrorumque eminen-

Rati ardere Trimalchionis domum] Scilicet propter ſtrepitum intempeſta nocte excitatum. Nam & minori de cauſſa excitabatur eorum fervor & ſtudium in avertendo incendium. Seneca ep. CXIV. *Intervenerant quidam amici, propter quos major fumus fieret, non hic, qui erumpere ex lautorum culinis, & terrere vigiles ſolet, ſed hic modicus, qui hoſpites veniſſe ſignificat.* GOES.

Effregerunt januam, &c.] Ex his lucem accipit, quod Paulus JCtus dicit l. 3. ff. de officio Præfecti vigilum: *Sciendum eſt autem, Præfectum vigilum per totam noctem vigilare debere, & coerrare calciatum, cum hamis & dolabris.* Nam, quæ ſunt Paulo hamæ & dolabræ, ea Noſtro ſunt aqua & ſecuris. Adeoque recte jam olim Turnebus lib. XIX. Adverſ. cap. XXIII. è Columella hamam notavit apud Paulum eſſe vas aquarium. Intelligimus quin etiam ex hoc Petronii loco, quale quantumque ſit illud, quod præfecto vigilum ſit tributum, nempe, ut ſibi non ſit exſpectandum, quo ad uſque pulſanti fores aperiantur, ſed ut ſuo jure in ædes irruat foreſque effringat. Id enim cum facit, ſuo jure eum tumultuari Noſter dicit. GOES.

Suo jure] Elegantiſſima formula, quæ magis uſurpatum jus & conſuetudinem notat, quam ut hinc colligamus, datam lege quadam facultatem effringendi domum. ſed. quia vigilum ardor & ſtudium exſtinguendi incendia laudabile eſt, facile excuſatur, ſi quid inſolitum, & quod aliis illicitum eſſet, committerent. Eſt ergo quaſi jure, & quod ſibi pro more ſumebant. Plinius lib. VII. Ep 30. *Ruſtici, qui auribus meis poſt longum tempus ſuo jure abutuntur*; conſuetudine illa longi temporis illud jus uſurpaſſe dicit. Flor. III. cap. 18. *Equites interceptis vectigalibus ſuo jure peculabantur rempublicam.* Et ita Salmaſius recte eamdem locutionem reddidit Floro lib. I. cap. 17. & exponit *ſuo arbitrio.* Ita Tacitus lib. IV. Annal. cap. 53. *Afer primoribus oratorum additus, divulgato ingenio, & ſecuta adſeveratione Cæſaris, qua ſuo jure diſertum eum appellavit.* Ubi recte Freinshemius, *jure ſuo quid facere* dici aliquem, qui ſuo arbitrio jureque quid exſequitur, neque alienum mandatum & nutum reſpicere cogitur, ita *ſuo jure diſertus* eſt, qui jam multis documentis facundiæ editis in poſſeſſionem quaſi venit, neque ab ullo amplius fas ſit dubitari, an diſertus haberi debeat, nec ne. Senec. de Tranquillit. anim. cap. 3. *ſive ſpatiatur, & ſe utitur ſuo jure.* Ubi egregie Gronovius, nemine impediente. BURM.

Tam plane] Terent. Heaut. V. ſc. I. *Te miror, qui alia tam plane ſcias.* SCHEFFER. Finis hæc Cœnæ videbitur cohærere Editionum iſtis: *neque fax ulla in præſidio erat, qua iter aperiret errantibus: accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum.* Sed, ſi rem recte penſitemus, non cohæret. Cum enim paullo ante cap. LXXIII. *diſcuſſam ebrietatem* fuiſſe ſcripſerit, quomodo nunc *ebrietatem* fugitivis è domo Trimalcionis iter difficile reddidiſſe? Non poſſunt iſta ita facile conciliari, ut Petronium unum ſobrium permodico intervallo contraria ſcripſiſſe concipiamus: Neceſſe igitur eſt, ut vel duas unius ſcripti ἰδέας, quod dicebam, in unam confuſas eſſe, vel duos ejus ſcriptores agnoſcamus; & ſic [illegible] illa Petronii è Dalmatia, hæc Arbitri fuerit; exſtat enim ut geminum fragmentum in primum curata Satyrici hujus editione, quam Venetiis per *Bernardinum de Vitalibus* anno 1499. & anno ſequente Lipſiæ, faciente *Herm. Buſchio Monaſter.* poëta & Oratore, apud Jac. Thanner Herbopolenſem prodiiſſe accepimus. Hoc unum reſtat, ut ludicrum iſtud multæ eruditionis & ſinceræ Latinitatis habitu ſpecioſum æſtimare diſcamus; ſed, quæ ipſi notæ non optimæ à ſeculis infelicibus invenuſta paſſim obhæſerunt, curioſe & ſagaciter ſecreta ſuis autoribus remittamus. Et hunc colophona eſſe Cenſuræ meæ de iſto Fragmento volo; ex eo quoque omnia & dicta ante & ſenſa judicari. REINES.

Scirpos gaſtrorumque] *Scirpi*, junci, ex quibus fiunt tegetes. *Gaſter* vero vas fictile, rotundum, ventriculoſum. Item terræ petroſæ calculi. GLOSS. Stirpium, arundinum, ariſtarum. Lego, *caricum.* TORNÆS. Lego, *ſcruptos.* Apud Gellium lib. 12. cap. 6. veteres libri habent *ſcriptos*, ut & apud Fabium & Cicer. PUTEAN. Forte *caſtrorumque eminentium.* DANIEL. Lege *per omnes ſcrupos gaſtrorumque eminentium fragmenta. Gaſter* vas fictile rotundum, Ariſtoph. *gaſterium.* WOUWEREN. Alii *glarearumque eminentium* fra-

nentium fragmenta, traxiſſemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis ſumus. Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſque notaverat, certaque liniamenta evicerunt ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderunt errantibus viam. Quamvis non minus ſudoris habuimus, etiam poſtquam ad ſtabulum pervenimus. Anus enim ipſa inter deverſitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum ſenſiſſet: & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis interveniſſet x vehiculis dives. Non diu ergo tumul-

fragmenta. Bourdelotius edidit *per omnes ſcrupos grumorumque eminentium fragmenta*: atque hæc ejus nota eſt. Scio, quid alii repoſuerint. Propter MSS. ſcripturam, in quibus *grurumque*, non incommode videtur poſſe legi *grumorumque*. Et ita Scaliger. aliique poſt eum. Scio, quid proprie *Grumi, οἱ διορίζοντες τὰς ὅρυς λίθοι*, ut recte Gloſſarium vetus. ubi tamen male *Grimini* pro *Grumi*. Eædem enim Gloſſæ *Grumos τυμβὸς* interpretantur. quos Latini *pilas*, *obices*, *aras*, Cyrenenſes βωμὸς: Attici, μαρὺς vocant. Heſychius. qui etiam Θημῶνας nuncupant. Quid ſint *gaſtra*, alii interpretantur, ſcilicet, *vaſa urinarum*. Interpres vetus D. Chryſoſtomi Hom. 3. *Et contra grumos calcitrans ſuos pedes cruentat.* BOURDELOT. Apulej. l. 2. de aſin. in fin. *Vento repentino lumen, quo utebamur, extinguitur, ut vix improvida noctis caliginem liberati, digitis pedum detunſis ob lapides, hoſpitium defeſſi rediremus.* SCIOPP. Placet Doctiſſ. Munkeri emendatio *gaſtrarumque eminentia fragmenta.* Cl Gronovius legit *teſtorumque eminentium fragmenta*, lib. III. de Pec. vet. cap. 15. Γάστρα, ventroſum quoddam vas, vas Samium. *Gaſtræ* ergo amphoræ, & quidem tales, quales per angiportos, veſicam exonerantibus, erant collocatæ. Apud Macrobium, C. Titius lib. II. cap. 12. *Dum eunt, nulla eſt in angiporto amphora, quam non impleant, quippe qui veſicam plenam vini habeant.* Conſule Caſaub. ad Suet. pag. 305. Noſter in Frag. cap. LXX. Ubi de amphoris fuſte percuſſis agit. *Conſternati nos inſolentia ebriorum, intentavimus oculos in prœliantes, notavimuſque oſtrea, pectineſque, è gaſtris labentia, quæ collecta puer lance circumtulit.* Olim perperam hic *è caſtris*, ut monuit Munckerus in ſuis ad Hyginum notis, legebatur. BOSCH. Hanc vocem tuetur Caſaubon. ad Sueton. Veſpaſ. cap. 23.

Expliciti] Proprie: error enim implicat. vide Gronov. ad Liv. lib. 27. cap. 47.

Prudens enim prude] Sic vet. Puto legendum, *prudens enim pridie cum luce*, &c. *Prudens enim partis.* PUTEAN.

Pilas notaverat certaque] Sic vet. Lego, *notaverat creta, qua linea.* PUTEAN. *Pilæ* erant turriculæ & columellæ in viis publicis, quibus adfigebant venalium in domo mercium indicia. Martial. VII. ep. 60.

Nulla catenatis pila eſt præcincta lagenis,
Nec Prætor medio cogitur ire luto.

Vide Holſtenium de Pila Staſſilari. non vero credibile illum pridie creta notaſſe; quomodo enim conjectare poterat, ſe labyrintho illo aliter exire non poſſe? ſed vulgata retinenda eſt lectio, & ita explicanda: Gitona, cum pridie intraſſet, notaſſe, id eſt, oculis diligenter obſervaſſe, Pilas & Columnas in viis, ad quas iter dirigeret. Ita notare ſupra occurrit ſæpius; vide ad cap. VI. *certa* lineamenta vero ſunt, quæ non fallere poterant, quia pridie notaverat; eodem ſenſu, ut *certa ſidera* nautis notantur, ad quæ dirigunt curſus, Horat. lib. II. od. 16. & Tibull. I. eleg. X. verſ. 10. BURM.

Certaque] Sic vet. non *creta qua*. Pith. PATISSON. Alii, *creta qua lineamenta*. TORNÆS. Lege *Notaverat creta, qua lineamenta evicerant ſpiſſiſſimam noctem.* Sic Mem. cod. Nob. Heinſius ſcribit *lineamenta*. Doctiſſ. Munckerus *eaque lineamenta*. BOSCH.

Notabili candore] Ovidius I. Metam. 169.

Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.

Diverſitores] *Diverſitor*, qui in caupona diverſatur, diverſoriarius. GLOSS. Primum legendum eſt, *Anus*, deinde forte, *ne ſignum quidem*, ſcilicet eorum, qui pulſabant hoſtium, *ſenſiſſet*. quam interpretationem confirmare videntur, quæ ſequuntur; *& forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis veniſſet X. vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli januam effregit. non tumultuatus*, ſcilicet æque ac nos. Venit tamen in mentem alio referre ea verba, ut legamus, *ne ignem quidem admotum ſenſiſſet*, adeo ſcilicet ingurgitata erat. EMMIUS.

Diutius ingurgitata] Heinſius malebat *avidius*, quamquam & vulgata de protracta in ſeram noctem compotatione capi recte poteſt. Gellius eleganter lib. XV. cap. 2. *Ac ſimul inter ejuſmodi orationem crebris & ingentibus poculis omne ingenium ingurgitabat.*

Intercaſſet] Lego, *interveniſſet*. PUTEAN. Ampliſſimus Cuperus conjiciebat *iviſſet*.

X. vehiculis dives] Recte. jungitur enim cum genitivo & ablativo. Horat. lib. II. Ep II. verſ. 31. *Multarum divite rerum.* Idem lib. IV. Od. 8. *Divite me ſcilicet artium.* Schop. in Miſcellan. ERHARD. Servius ad Virgil. I. Æneid. verſ. 14. *Modo tantum dives* dici-

tumultuatus ſtabuli januam effregit, & nos per eamdem feneſtram admiſit. * * *

Qualis nox fuit illa, dii, deaeque!
Quam mollis torus! hæſimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. Valete curae!

Mor-

dicimus, antiqui adjungebant cujus rei. ut, dives equûm, dives pictas veſtis & auri, adjungentes tantum genitivo caſui. Et ad lib. II. Æn. verſ. 22. *Dives opum, hic genitivo jungit. Statius, quod rarum eſt, & ablativo, ut, ſatis oſtro dives & auro.* Cujus obſervationibus quantum in hac re ſit tribuendum, patet ex nota ejuſdem ad lib. VII. verſ. 537. *Auſoniis olim ditiſſimus arvis.* Ubi notat: *ſecundum antiquum morem. Horat. dives antiquo cenſu.* Niſi quis velit ibi capere, ditiſſimus in agris Auſoniis, vel in regione illa. Sed & lib. X. verſ. 201. *Mantua dives agris.* Et ita Horatius, Ovidius & alii locuti. BURM.

Non diu ergo tumultuatus, ſtabuli januam effregit, & nos per eandem terram admiſit] Quæ hæc eſt *per terram* admiſſio? Parum abeſt, quin audeam legere, *feſtram;* quod oſtium fuiſſe minuſculum in ſacrario, jam alii ex Macrobio docuerunt: & epitoma Feſti *feneſtram* interpretatur. Ab hoc autem non eſt alienus Virgilii locus in libro ſecundo Æn. verſ. 479.

Ipſe inter primos, correpta dura bipenni
Limina perrumpit, poſteſque à cardine vellit
Æratos: jamque, exciſa trabe, firma cavavit
Robora, & ingentem lato dedit ore feneſtram.

RICHARD. Legendum *ferram:* Pflugius. vel, *feſtram. Feſtra* eſt oſtium minutum. Schopp. Veriſimil. l. 2. c, 18. Nihil verius vel apud Sagram. ERHARD. Neſcio quis primus hunc locum corrupit, nec vidit *eandem* referendum ad januam effractam. Lege, *per eandem intro admiſit.* BOURDELOT. *Feneſtram* meliores: *Feneſtra* interdum etiam ſignificat foramen, aut apertum quid. Sceparnio ſervus apud Plaut. Rud. Act. I. ſc. I.

Non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi,
Ita omnis de tecto deturbavit tegulas:
Illuſtriores fecit, feneſtraſque indidit. BOSCH.

Manus docta in Almelovenii codice *per eandem etiam admiſit.*

Qualis nox fuit illa Dii] Apul. *Dii boni, qualis ille, quamque præclarus apparatus.* PITHÆUS. Formula admirandi, vel etiam exclamandi, quomodo etiam *ô Dii,* &. *Dii immortales,* dicunt. Schopp. Explanat. in Epidic. Act. 5. ſc. 1. Terent. *Dii boni, boni quid porto!* ERHARD.

Errantes animas] Crinitus & Plato in Epigr. infra c. 132. *corpora animarum mixturam fecerant.* BONG. Phavorin. τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσιν οἱ τῷ σώματι φιλοῦντες συνάπτουσι τὰς ψυχάς. Euſtath. καὶ ὅλην κατεδάκνον, καὶ ὅλην ἀνερρόφουν τοῖς χείλεσι. καὶ ὅλος ὅλῃ ὡς κιττὸς ξυνοῦχοι κυπαρίσσῳ ξυνεπλεκόμην τῇ κόρῃ, ζυνερριζούμενος αὐτῇ καὶ τὴν φύσιν ἐζήτουν κενώσασθαι. PITH. Similis affectus, quamvis a diverſa cauſa, apud Manil. lib. V. verſ. 623.

Pernocteſque patres cupiant extrema ſuorum
Oſcula, & in proprias animam transferre medullas.

DOUZA F. Deliciæ compotum Amoris ἐρωτῶν. Theocrit. Oariſt.

Εἰ τ' αὐτὰς δυνάμαι καὶ τὰν ψυχὰν ἐπιβάλλειν.

Bion. Epit. Adon.

Τοσοῦτον με φίλασον, ὅσον ζώει τὸ φίλαμα,
Ἄχρις ἀπὸ ψυχῆς ἐς ἐμὸν στόμα κ' ἐς ἐμὸν ἧπαρ
Πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ.

Sic Ariſtænet. Heliodor. Tacitus, Apulejus, Manil. lib. 5. verſ. 623. Vide Platonis verſus apud Gellium (ab ipſo fortaſſis) interpretatos, lib. XIX. cap. XI. Macrob. 2. Sat. cap. 2. BARTH. Recte; quia ita amantes in fruitione mutua depinguntur adfecti, ut mutuis oribus, ſi fieri poſſit, ipſarum animarum fierent commercia. Barth ad Claudian. Nupt. Hon. & Mar. verſ 5. Infra de Polyæno & Circe cap. CXXXII. *Jam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque mixturam fecerant,* &c. Catullus de puero Theotimo;

Aufugit mi animus: credo, ut ſolet, ad Theotimum
Devenit. ——

Apulejus ad Critiam;

Quod ſi animum inſpiret, dona jam carmina. ——

Vide Laberii carmen ex Platone, quod inter Pſeudographa Petronii legitur. Ovidius, ſive potius Leo Protonotarius Byzantinus, de Vetula lib. 1. cap. 13.

Jamque viderentur animas efflare viciſſim
Alter in alterius faciem. ——

Similia his apud Ariſtænetum in Epiſtol. Theocritum Eidyll. 28. Bionem Adonide, Macrobium Saturnal. libro 2. cap. 2. Gellium lib. 19. cap. 11. ERHARD. Propertius lib. 1. eleg. 13.

Et cupere optatis animam deponere labris.

Ubi vide quæ Paſſeratius, & muſarum noſtrarum gloria Brouckhuſius, adnotarunt. Quamvis forte Propertius ſcripſerit *aptatis,* id eſt, inter ſe connexis, &, ut priori diſticho ſcripſerat, *vinctis. Aptare* enim adnectere ſignificat, teſte Servio ad Virgil. IV. Æneid. 289. ita infra cap. CXIV. *Veluti lecto funebri aptatus.* Venit enim ab antiquo verbo *apere,* de quo egimus ad cap. 34. BURM.

Mor-

Digitized by Google

Mortalis ego ſic perire coepi.

Sine cauſſa gratulor mihi. Nam, quum ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus, Aſcyltos omnis injuriae inventor ſubduxit mihi nocte puerum, & in lectum tranſtulit ſuum; volutatuſque liberius cum fratre non ſuo, ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante, indormivit alienis amplexibus, oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gaudio deſpoliatum torum; ſi qua eſt amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, ſomnumque morti jungerem. Tutius demum ſe-

cutus

Mortalis ego ſic perire cœpi] Martial. l. 12. epigr. 18.

Sic me vivere, ſic juvat perire. BONGARS.

Alii, *Mortales.* PATISSON. Alii, *cura Mortales ego.* MSS. *cura, Mortales ego ſum.* TORNÆS. *Valete cura Mortalis.* Ita diſtingue. WOUWEREN. Verſum alium ſubſtituunt, ut ſolet, qui hunc non capiunt, & ſane cuivis ſatis facilis. Si quid ingenui ſanguinis haben, credo, Satyricum voluiſſe dicere, ſe non amplius mortalem eſſe. Perit mortalis, qui ἀποθνήσκων definit mortalis eſſe: divinatur autem, ſive ſit Deus, qui mortalitatem exuit. Itaque dixerat antea, *Valete cura.* Tangit ſcilicet gloriationes Venereorum, qui ex iſtis frivolis divinitatem metiuntur & mentiuntur. Plaut. Curcul. Act. 1. ſc. III. Terent. Heaut. Act. 4 Propert. alii. BOURDELOT. Scribe cum optimis codd.

—— *Valete cura*

Mortales: ego ſic perire cœpi. BOSCH.

Perire cœpi] Hoc eſt, *perii*, vel *pereo*. Salluſt *ſævire fortuna ac miſcere omnia coepit.* Phædr. *ſed quoniam grave omnino inſuetis onus, & coepiſſent queri.* Hoc genus hic Pithæo, in Phædro doctiſſ. Rigaltio notatum. Ita Græci. Diodor. Sicul. lib. XI. ἤρξατο δὲ ναυπηγεῖσθαι κατὰ πᾶσαν τὴν παραθαλάττιον, &c. BARTH. Quem etiam vide ſupra ad cap. IX.

Solutus mero] Sic infra cap. CIX. *Eumolpus & ipſe vino ſolutus.* Et inferius cap. CXXXVIII. *Anicula ſoluta mero ac libidine.* Etiam cap. CXI. *Quid proderit tibi, ſi ſoluta inedia fueris*; hoc eſt, ſi te inedia ingurgitaveris & inebriaveris, ut alii cibo & potu. Ut enim dicimus, *ebrius curis, fortuna, divitiis, ægritudine*, cujus rei exempla refert Muret. Var. lect. lib. 5. cap. 16. & Nathan Chytræus Scholiis in Buchanani Pſal. 84. ita *ſolutus* quoque eleganter ad alia tranſtulit Petronius. Infra de Gythone cap. XCI. *Convertit ille ſolutum gaudio vultum*; hoc eſt, plenum. In vita SS. Juliani & Baſiliſſæ *Venit ergo dies, quo vicini invitabantur ad nuptias: platea ſericis ornabantur: & aures omnium ſonis muſicorum & cantilenis virginum oblectabantur, ita ut, ſi homo etiam ferreus eſſet, luxuria ſolveretur.* vid. Douzam lib. 2. cap. 18. Pari eademque figura infra Petron. cap. LXXXVI. *Totoque corpore citra ſummam voluptatem me ingurgitavi.* ERHARD. Juſtin. lib. 9. cap. 6.

Volutatus] In ἀῤῥήτοις hoc verbum. Lucilius 30. *Quid tu iſtuc curas, ubi ego oblinar atque voluter.* Cic. 2. de Republ. *Cupido autem, & libenti, & libidinoſo, & volutabundo in voluptatibus* BARTH. Hoc verbum ſæpe à librariis in *voluptari* commutatum eſſe, docere poſſunt adnotata celeberrimo Grævio ad Juſtini lib. XII. cap. ult. à quo, licet invitum, diſſentire me facit proprietas, quæ major in *volutari* apparet, quam in altero verbo. Defendit egregie quoque Pricæus τὸ *volutari* ad Apulej. lib. IX. pag. 488. cujus teſtimoniis accedat Plinius lib. XXXV. cap. 11. *Pinxit Stratonicen volutantem cum piſcatore, quem amare ferebatur:* ita enim habere editos & ſcriptos teſtatur Harduinus. Apud Sueton. Calig. cap. 42. licet alio ſenſu, *Super immenſos aureorum acervos volutatus eſt*, ubi & Codex Salmaſii *voluptatus eſt.* infra cap. 95. BURM.

Indormitavit] MS. *indormivit.* TORNÆS. Horat. Epod. V. verſ. 69.

Indormit unctis omnium cubilibus

Oblivione pellicum. PITH.

Oblitus juris humani] Senec. de Benefic. *Quicquid erat, quo mihi cohærebat, interciſa juris humani ſocietas abſcidit.* SCIOPP. Id eſt, jus gentium, quod gentes humanæ ſibi ipſæ conſtituerunt, §. 2. Inſtitut. de Jur. Nat. gent. & civ. Ulp. l. 1. §. ult. & Hermogen. l. 5. D. de juſt. & jur. §. 11. Inſtit. de rer. diviſ. *Jus humanum* dicitur à Livio lib. 1. Senec. lib. 3. de benef. Tacito lib. III. Hiſtor. cap. LI. ERHARD.

Pertrectavi gaudio] Auſon. Ephemeride:

—— *Totum bene conſcia lectum*

Pertractat ſecura manus, probroſa recedit

Culpa tori. PITH.

Vide ſupra ad cap. 24. deinde male in editis legitur *diſpoliatum: deſpoliatum* enim ſcribendum ſupra etiam notavimus cap. 30.

Si qua eſt amantibus fides] Martial.

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit.

Ovid.

Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce

Quæritur,) &c. PITH.

Arell. Fuſcus apud Senec. VII. Controv. *Cum traditus eſſet mihi frater, imperatumque, ut ſumerem ſupplicium, ſi qua eſt fides, tentari me putavi, an facerem parricidium.* WOUWEREN. Vide ſupra ad cap. LXIII.

Digitized by Google

cutus conſilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Aſcylton autem truci intuens vultu, quoniam, inquam, fidem ſcelere violaſti, & communem amicitiam, RES TUAS OCYUS TOLLE, & alium locum, quem polluas, quære. Non repugnavit ille, ſed, poſtquam optima fide partiti manubias ſumus: [a] Age, inquit, nunc & puerum dividamus.

LXXX. [b] Jocari putabam diſcedentem. at ille gladium parricidali manu

[a] ASCYLTOS. [b] ENCOLPIUS.

Mortis ingererem] Alii *mortis*. TORNÆS. Alii libri: *ſomnumque mortis ingererem*. Sed prior lectio confirmatur cap. LXXXIX.

——— *Hic graves alius mero*
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos. ——— RICHARD.

Notum illud Gorgiæ. ἤδη με, ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τ' ἀδελφῷ. PITH. Hujus loci factum eſt Iphicratis, Athenienſium Ducis; qui, cum præſidio Corinthum teneret. & ſub adventum hoſtium ipſe vigilias circuiret, ac vigilem, quem dormientem viderat, cuſpide transfigeret. quod factum quibuſdam tanquam ſævum increpantibus; *Qualem*, inquit, *inveni, talem reliqui.* ac ſi nihil differat dormiens à mortuo: ut inter Strategemata retulit Frontinus lib. 3. cap. 12. Et de Siſara Sarisberienſ. ait lib. 8. cap. 20. *Qui ſoporem mortis ſocians defecit & mortuus eſt. Mortem* vero *ſomno* comparari, vide in Notis noſtris ad Prudent. 1. Cathemer. WEITZ.

Quoniam fidem ſcelere violaſti] Encolpius prædicatur Aſcylto ſocio, in ſtupro fratris Gytonis, id eſt, Cynædi ſive pulli ſui, deprehenſo, quaſi nuntium remittit & divortium facit. Durantius Var. lect. lib. 2. cap. 11. ERHARD.

Res tuas ocius tolle] Hæc verba videntur eſſe ſolennia in rumpendis & diſſolvendis ejuſmodi impuris & flagitioſis ſodalitiis. Ut contrahendæ ſocietatis, ſic etiam diſſolvendæ, ſunt quidam modi. Modeſtinus l. 4. ff. pro ſocio. *Societatem coire, & re, & verbis, & per nuntium, poſſe nos, dubium non eſt. Diſſociamur renuntiatione, morte, capitis diminutione, & egeſtate.* Equidem renuntiatione rumpitur, puta, ſi quis, cognitis ſocii dolis & circumſcriptionibus, vel damnoſæ ſocietatis tædio, ſocietatem renuntiet. Exſtat velut quædam diſtrahendæ ſocietatis formula ſupra cap. x. *Aſcylto, intelligo, nobis convenire non poſſe. Itaque communes ſarcinulas partiamur*, &c. Et alia apud Apulejum Mileſiæ fabulæ lib. 10. At vero, ut ſocietas, ſic etiam amicitia, renuntiabatur, & indicebantur capitales & immortales inimicitiæ. Mus quoque fuit Romanorum, ſi alicujus ſuſpectam & inviſam haberent amicitiam, renuntiare. Et, qui renuntiabant amicitiam, domo interdicebant; idque erat ex ſolennibus dirimendarum amicitiarum. Durantius Var. lect. lib. 2. cap. 11. Vide ſupra ad cap. x. ad verba, *Intelligo nobis convenire non poſſe.* ERHARD. Idem eſt quod migra: nam *ſublatis rebus* ſolemni locutione abire dicuntur, qui domicilia transferunt. Juſtin. lib. XXXVIII. cap. 3. *Primo igitur adventu Tigranis Ariobarzanes ſublatis rebus ſuis Romam contendit.* Liv. lib. 1. cap. 34. *Sublatis itaque rebus commigrant Romam.* BURM.

Et alium locum] *Locus*, pars inhoneſtior & turpis, in qua maſculam averſamque venerem ſubagitabant. GLOSSÆ. Sunt & qui impurum quid hic notant. Arnob. *Quæ cauſſa ratioque monſtrabitur, cur inſignita ſint his locis, quibus ſexus ſolent libidinum propriarum admonitionibus recognoſcere?* PITH. Putant, innui partem inhoneſtiorem. Cæl. Aurel. acut. paſſionum lib. 3. *Indecenter ipſa in loca manus mittunt, prurientibus verendis.* Tertull. de Anima. *Foetus in locis matris tumultuatur.* WOUWEREN. Subtiles ſunt, qui hic quid nequius imaginantur. *Loci* tamen talis intellectus creber apud Medicos. Prudent. Peri Steph. 14. Columell. lib. 8. cap. 7. lib. 7. cap. 3. lib. 6. cap. 27. &c. BARTH. *Locus* hic pro turpi & obſcœna illa corporis parte accipitur, in qua maſculam averſamque Venerem ſubagitarent. Ita in carmine libero manifeſte accipitur;

Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Ex his quoque verſibus conſtat, *locum* veteres pro muliebri uſurpaſſe natura, ut è Græcis τόπος. Durantius Var. lect. lib. 2. cap. 11. Apud Græcos ſic uſurpavit Ariſtot. lib. 6. Animal. Galen. lib. 1. de Locis affect. Dioſcor. lib. 1. cap. 59. Theodorus Priſcianus lib. 2. Logico cap. 11. *Quibus, ut ætatis vergentis defectione, aut morbis locis reſidentibus, veluti partes frigentes uſus Veneris officium pernegarint.* Utuntur Moſchion, Cleopatra, Tortula, ſive is Eros ſit, Albucaſes, alii. ERHARD. Ego nimis ſubtiles hic interpretes cum Barthio cenſeo, qui ubique obſcœniora venantur: intelligit enim ſimpliciter, aliud hoſpitium, ſtabulum, lupanar, vel ſimilem locum. Solemnis vero illa formula *alium quæras.* Ovid. II. Amor. eleg. ult.

Quin alium, quem tanta juvet patientia, quæris,

lib. v. Metam. verſ. 181.

Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit.

Tertullian. de pudicitia cap. VIII. *Quærant igitur alium Chriſtiani ſuum fratrem.* Terent. Phorm. II. ſcen. 1. *Quæreret alium virum.* Hecyr. v. 1. *Quære alium tibi amicum.* Nec diſſimilis illa apud eumdem formula Eunuch. Act. IV. ſc 7. *Quære, qui reſpondeat.* Et Stat. lib. VIII. Theb. verſ. 76.

Quære, Deis qui bella ferat. BURM.

Manu-

Digitized by Google

manu ſtrinxit, &, [a] non frueris, inquit, hac praeda, ſuper quam ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio contentus abſcindam. [b] Idem ego ex altera parte feci, &, intorto circa brachium pallio, compoſui ad praeliandum gradum. Inter hanc miſerorum demen-

a Ascyltos. b Encolpius.

Manubias] Ornamenta regum. GLOSS.

Solus incumbis] Ut draco ille in tabulis. Phædrus lib. 4. fab. 19. Sulpicius Severus lib. 1. Sacr. Hiſtor. *Inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant.* BARTH. Hinc & *incubi* dicti pædicones. Papias; *Incuba, qui, vel qua, ſemper incumbit, vel incubat.* Plaut. Perſa Act. 2. ſc. 4.

> *Video ego te, jam incubitatus es. PÆ. ita ſum. quid id attinet ad te?*
> *At non ſum ita, ut tu, gratis.* ———

Puer & ſervus invicem raptant pro illa re, quæ intelligi debet, & de qua apud Comicos convicia ſumere ſervi ſolent in ſervos. Ingenio Critico abutuntur, qui aliud ibi verbum de ſua liberalitate comminiſci ſtudent. ERHARD. Hinc, *Incuba, qui res alienas tenet.* Gloſſ. Iſidori. Quint. Declam. 12. *Ergo rabidi ſuper cadavera incubuimus.* CUPERUS. Cl. Grævius apud Iſidorum legit *incubat, qui res alienas tenet.* Reineſ. 1. Var. lect. 8. *incubo*, vel *incubator.* Gebhardus autem III. Crepund. 16. longius abit. *Incubare* vero proprium verbum de iis, qui Theſauros anxie cuſtodiunt, per vim & injuriam poſſident, docuere Elmenhorſtius ad Apulej. Metam. lib. IV. p. 192. & Pricæus p. 194. & Turneb. XXIV. Adverſ. 14. Idem cum *incumbere* ſæpe commutari, patuit ſupra cap. 33.

Gladio contentus] Alii, *gladio continuo.* TORNÆS. Mire dictum, ac ſi dixerit, in continenti, uno impetu. Germanicus Cæſar.

> *Subſequitur rapido contenta canicula paſſu.*

Rutilius lib. 1. verſ. 57.

> *Volvitur ipſe tibi, qui continet omnia, Phœbus.*

Id eſt, contento curſu emetitur. BARTH. Pro in continenti, vel perſeveranter, poni vix perſuadent, & in exemplis productis, *contentus* eſt, magna animi contentione, celeritate, quo ſenſu Valer. Flac. lib. III. verſ. 130. *contentam arundinem*, & lib. IV. verſ. 747. *contenta vela* dixit, & Manilius lib. 1. verſ. 269. *contentum arcum* dixerunt. Quare interpretor *contentus hoc gladio*, non aliis armis, ſed ſolo gladio meo uſurus, quod indicat particula *vel*; niſi quis malit legere *contemtus.* Ita capite 81. *Redeunte in animum ſolitudine & contemtu.* Sed placet prior expoſitio. BURM.

Intorto circa brachium pallio] Pacuvius, *Chlamyde contorta clypeat brachium.* PITH. Livius lib XXV. *Paludamento circum lævum brachium intorto in hoſtes impetum fecit.* WOUWEREN Cornific. 4. ad Herenn. Appian. Mithr. Liv. lib. 25. BARTH. Valerius Flacc. lib. III. verſ. 118.

> *Linquit & undantes menſas infectaque pernox*
> *Sacra Medon, chlamys imbelli circumvenit oſtro*
> *Torta manum, ſtrictoque vias præfulgerat enſe.*

Quem locum & Ampliſſimus Cuperus, & Brouckhuſius, codicum ſuorum oræ adſcripſerant, ut & ego jam olim feceram. Sed ſimul idem Cuperus adjecit hunc gradum optime illuſtrari nummis Demetrii Poliorcetæ, Demetriade cuſis, in quibus Neptunus circa ſiniſtrum brachium peplum torquet, & gradu præliantis ſtat, quorum unum ex Goltzii numiſmatibus Græciæ Tabul. XX. & XXXVIII. hic ſubjecimus.

Romanorum hunc fuiſſe habitum, ut, ad vim vel pugnam præparaturi ſe, lævo brachio circumdarent togam, docuit doctiſſimus Ferrarius de re veſtiaria lib. 1. cap. 5. & Illuſtris Schelius ad Hyginum pag. 6. vid. ſupra ad cap. LXIII. BURM.

Compoſui ad præliandum gradum] Statum præliantis componere; pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum perturbare poſſit. GLOSS. Sic alibi *ſtatum præliantis componit.* Pugnaturi ita ſe conſtituebant, ne adverſarius ſtatum conturbare poſſet. Senec. Conſ. ad Polyb. *Utrumne percuſſus arma ſubmiſeris, an in ſtatu & gradu ſteteris.* alluſit Hieron. ad Demetr. *Quaſi in procinctu & acie ſtemus ſemper ad pugnam. Vult nos loco movere hoſtis, & de gradu decedere, ſed ſolidanda ſunt veſtigia.* Lucifer. Caralit. *Hoc tu putaſti de gradu pellere, hoc proſternere,* Idem; *Vovimus Chriſtians nec proſperis nec adverſis de gradu dimoveri.* ut Laber. *Movere potuit de ſtatu.* Senec. lib. 2. de tranq. vitæ cap. 9. *Sane tanta cura ſunt in gradu conſtare, ut contenderint caſi eundem obtinere locum,* Plaut. Amphitr. Act. 1. ſc. 1.

mentiam infeliciſſimus puer tangebat utriuſque genua cum fletu, petebatque ſuppliciter, ne Thebanum par humilis taberna ſpectaret, neve ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis clariſſimae ſacra. Quod ſi utique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiae ſacramentum delevi. Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, [a] Ego, inquit, finem diſcordiae imponam. Puer ipſe, quem vult, ſequatur, ut ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalva libertas. [b] Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, imo conditionem praecipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verum ſtatim ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram ſine gladio, in lectulum

a ASCYLTOS. *b* ENCOLPIUS.

Quiſque, uti ſteterat, jacet, obtinetque ordinem. Sall. conjur. Catil. cap. 61. *Quem quiſque vivus pugnandi locum ceperat, eum, amiſſa anima, corpore tegebat.* WOUWEREN. A Gladiatoribus. Sen. de Prov. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi.* Lucan. lib. 3. de Argonaut.

Primaque cum ventis pelagique furentibus undis
Compoſuit mortale genus. ——— BARTH.

Ovid. lib. IX. Met. verſ. 43.

Digredimur paullum: rurſumque ad bella coimus
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere. ———

Gellius lib. IX. cap. 13. *Manlius ſtatum Galli conturbari.* Et paullo poſt, *de loco hominem dejecit; movere loco* Cicero dixit II. Catilinaria. hinc *gradum collige re*, quod Gellius d. l. dixit, iterum eodem pacto ſe conſtituere. Plaut. Amphitr. I. 1. *Sed in fugam nemo tamen convertitur, nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat. Animam omittunt, priuſquam loco demigrent.* Cic. lib. 1. de offic. *non perturbari in rebus aſperis, nec tumultuantem de gradu dejici, ut dicitur.* Hinc illæ locutiones, *depellere de ſtatu, de ſpe*, & ſimilia. vid. Gronov. ad Senec. Agamemn. verſ. 515. CUPERUS. vide & Gebhard. ad Nepot. Themiſtocl. cap. 5. & infra cap. 95.

Miſerorum] Ita omnes editi. Sed nuperus è Gallia novus interpres & interpolator edidit *furioſorum*; patet autem, hunc Petronii veri numquam genium aſſequi potuiſſe. ſupra cap. 20. *Mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducere.* Poſt: *Volebamus miſeri exclamare.* & ita paſſim. Imo & *miſeros* vocabant Latini ſceleſtos, & ideo infelices. v. Paſſerat. ad Propert. II. eleg. 28. p. 362. & alibi. BURM.

Tangebat genua] Supplicum more. Eurip. Hecub. ἅψω δ' γονάτων τῶν ἐμῶν, τέκνον ὤν. BARTH.

Thebanum par] A gladiatoribus, quorum paria dicuntur componi, GLOSS. Sidon. lib. 2, epiſt. 9. BARTH. Stat. lib. XI. Theb. verſ. 125.

Nunc par infandum, miſeriſque incognita terris
Pugna ſubeſt.

Ubi v. Barth & ad lib I. verſ. 2. de *paribus* gladiatorum vide ſupra ad cap. XIX. BURM.

Clariſſima] Ita editiones veteres, ſed Gonſalius, & eum ſecuti, *cariſſima*. nollem mutatum. Celebres enim hi fratres & omnibus noti familiaritatem inclytam colebant, cujus ſacra ſi pollerentur, metus erat, ne per totam urbem rumoribus differrentur, ut dixit Encolpius ſup. cap. 10.

Rapui] Feſtinantis, & tali conditione delectati. eſt verbum. *Arripere* dixit Terentius Eunuch. III. 5. *Submonuit me Parmeno ibi ſervus, quod ego arripui.* Ita Græci. Appianus de lege Graechi agraria. Ὁ Γράκχος ἁρπάσας τὸ λεχθὲν, ut notat P. Faber ad l. 169. ff. de Reg. Jur. Ælian. lib. III. Var. cap. 17. Ἐγὼ μὲν τὴν νῦν αὐτοῖς ἀπραγμοσύνην ἁρπάσαιμι, ἐπιδραμών. Heliodor. lib. VIII. p. 377. ἁρπαγμα τὸ ῥηθὲν ἐποιήσατο ἡ Ἀρσάκη. CUPERUS.

Ne deliberavit quidem] Contrarium ſenex ille apud Quintilian. Declam. 5. *Oderitis licet confeſſionem meam, deliberavi.* CUPERUS.

Ab extrema parte verbi] Ariſtænet. lib. II. epiſt. VII. Ἅμα ἔπος, ἅμα ἔργον. Vide CUM DICTO. Ind. Apul. BARTH. Vide ſupra ad cap. 24. Idem vero eſt *cum dicto*, ut Apulejum loqui notavit Brouckhuſius noſter. vide Barth. ad Stat. Theb. l. IV. v. 679.

Fulminatus] Territus, conſternatus. GLOSSÆ. Heliodorus lib. VI. Ὥσπερ βέλει τῷ ῥήματι βληθεὶς. WOUWER. Similiter Heliodorus lib. I. BARTH. Infra cap. 101. *Intremui poſt hoc fulmen attonitus.* Et cap. 100. *Uterque noſtrum tam inexſpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem.* Ammianus lib. 30. *Tamquam ictus è coelo, vitalique via voceque ſimul obſtructa.* Artemidor. lib. 2. cap. 8. Καὶ γὰρ τοὺς ἐκπλαγέντας ἐν τῇ συνηθείᾳ,

κερα-

lum decidi, & attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriae invidiſſem. Egreditur ſuperbus cum praemio Aſcyltos, & paullo ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunaeque etiam ſimilitudine parem, in loco peregrino deſtituit abjectum.

Nomen amicitiae, ſi quatenus expedit, haeret,

Cal-

κιραυνῶσθαι φαμέν. Quod Rigalt. huc tulit in Not. ad Artemidur. Ovid. I. Triſt. 3.

Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitae neſcius ipſe ſuae. WEITZ.

Supra cap. 75. *Poſt hoc fulmen.* Uſum hac voce Jul. Firmic. de error. prof. relig. p. 17. *Æſculapius alibi fulminatur*, notavit Ampl. Cuperus. & Cicer. IV. ad Att. 6. *ecce quarta fulmen.*

Pronuntiatione] Sententia. dixerat enim, *commiſi-que judici litem*, cujus proprium eſt *pronuntiare*. Non abſimiliter Juſtinus lib. I. *Hac denuntiatione optimates territi*, &c. Et infra Petron. cap. XCIV. *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* ERHARD.

Sicut eram ſine gladio] Quippe incinctus. paullo ante, *inbibuimus ferrum*. Infra cap. ſeq. *gladio latus cingor.* ERHARD. Senſus poſtulat, *cum gladio*. Anonym. MS. juxta M. Douzæ. HADRIANID. Recte *ſine gladio*, qui fulminato ex manibus ceciderat, vel quem antea depoſuerat.

Attuliſſem mihi damnatus manus] Legitur etiam, *damnatas*, quæ lectio Propertii verſu comprobatur lib. IV. El. VII. verſ. 46.

Duces damnatas ignea teſta manus. RICHARD.

Plaut. Caſina Act. II. ſc. VII. verſ. I.

Si nunc me ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et, præter operam, reſtim ſumtiſecerim,
Et meis inimicis voluptatem creaverim.

Gruterus Suſpic. lib. 8. cap. II. ERHARD. Eleganter, pro quo vulgare magis eſt *intuliſſem*. vide Heinſ. ad Ovid. XVII. Epiſt. Heroid. verſ. 21. *Damnatas* autem eleganter *manus* vocat, quia hac ſententia Gitonis gaudio ſuo erant privatæ, & ita damnatæ, quas modo ebrias in pertractatione impudica amiſerat. Ita infra cap. 83. *Apollo damnabat noxias manus.* non clare ſatis explicuit Gonſalius. BURM.

Si non inimici victoria invidiſſem] Sic ſunt humana ingenia, ut eorum, quos ſibi inimicos putant, rebus proſperis doleant, adverſis gaudeant. Græci uno verbo *ἐπιχαιρεκακίαν* vocant. Et apud Timoclem, citante Athenæo lib. 6. nomen eſt comœdiæ *Ἐπιχαιρέκακος*. Quod interpretatur Statius 2. Thebaid. verſ. 18.

Inſultare malis, rebuſque ægreſcere lætis.

Hinc Sophocles Ajace: *Οὐκοῦν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν.* Et in Philebo Plato: *Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν ἐχθρῶν κακοῖς οὔτε ἄδικον οὔτε φθονερόν ἐστι τὸ χαίρειν.* Joan. Bochius ad Pſalm. 24. Infra cap. XCII. *Injuriis ſcilicet inimici noſtri hilares, commodis triſtes.* WEITZ.

Præmio] Præda, ut paullo ante hoc capite. *Non frueris hac præda*, &c. ERHARD. *Præmium* interdum idem eſt, quod præda. Tibull. lib. I. El. II.

Nec finis, occurrat quiſquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veſte petat.

Virg. XI. Æneid. verſ. 78.

Multaque præterea Laurentis præmia pugnæ
Aggerat, & longo prædam jubet ordine duci.

Hinc *præmiari*, pro prædari, apud Sueton. Tit. cap. VII. unde & *præmiatores* nocturnos explicat prædones Nonius apud Nævium in Agrypunt. *Nam in ſcena vos nocturnos coepit præmiatores tollere.* S. A. GABBEMA. In bello civili cap. CXIX.

——— *Omniaque orbis*
Præmia correptis miles vagus exſtruit armis.

Ovid. lib. VI. Met. verſ. 518.

——— *Spectat ſua præmia raptor.*

Ipſa quoque vox *egreditur* habitum victoris, & inſultantis, notat. BURM.

Nomen amiciæ] Lege *amicitiæ*. AURAT. Joannes Saliſberienſis Policrat. lib. 3. cap. 7. lib. 8. cap. 3. Pith. PATISSON. Ipſa, quæ per nomen indicatur. Sic cap. ſeq. *Reliquit veteris amicitiæ nomen.* Auguſtin. de Civ. Dei lib. I. cap. XV. *Multo minus nomen criminandum eſt Chriſtianum.* Statius VI. Theb. verſ. 16.

——— *Quorumque ingentia tellus*
Aonis & Tyriæ ſuſpirant nomina matres.

Arnobius lib. I. (pag. 2. Ed. Salmaſ.) *Poſtquam nomen in terris Chriſtianæ religionis occoepit.* Stat. Achill. I. verſ. 12.

——— *Meque inter priſca parentum*
Nomina cumque ſuo memorant Amphione Thebæ.

lib. II. verſ. 124.

——— *Illic ingentia certant*
Nomina. BARTH.

In tot circulis ſæculorum, in tanto ætatum lapſu. in tanta multitudine & differentia perſonarum, vix (ut ait Lælius) tria inveniuntur, aut quatuor. paria in amore. Hoc ipſum Arbiter noſter ingemiſcit, etſi alterius videtur induiſſe perſonam. Ait enim; nomen amicitiæ, &c. Johan. Saliſberienſis Policrat. lib. 3. cap. 7. Huc pertinet illud Pindari in Nem. ᾠδ. ί. circa finem:

Οἴχεται τιμὰ φίλων ταπωμένῳ
Φωτί. παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτου μεταλαμβάνειν.

Et illud Senecæ in Hercul. Oetæo verſ. 602.

Nam rara fides, ubi jam melior
Fortuna ruit.

Digitized by Google

Calculus in tabula mobile ducit opus.
Quum fortuna manet, vultum ſervatis amici;

Quum

Delrio Adverſar. in Senec. ad hunc locum. Horum verſuum hæc eſt ſententia: ſi amicitiam utilitate potius metiri, quam honeſtate, volumus, hominum profecto vita ſimilis erit ludo calculorum, & calculi inter ſe armare videbuntur. Nam in ludo tabulæ ſic diviſi ſunt calculi in duas factiones, ut inter ſe quidam velut amici ſint, quidam hoſtes. Unde Martial. lib. 14. epigr. 20. ſcripſit:

Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit.

Quatenus autem utile eſt ludo, iſtam calculi amicitiam ſervant inter ſe. Igitur, ſi emolumentis amicitiam ponderamus, amicitiam, cujus tanta dignitas eſt & pretium, putemus exercere calculos in tabula. & nobile opus tuendæ amicitiæ ducere. Turneb. Adverſar. lib. 1. cap. 15. Syrach. cap. 37. *Omnis amicus dicit; Et ego amicitiam copulavi: ſed eſt amicus ſolo nomine amicus. Nomen amicitiæ* pro ipſa amicitia, ſermo eſt elegans, nec Latinis tantum, ſed Græcis quoque & Hebræis uſurpata. Intra Petron. in carm. de bello civili cap. CXXIII.

——— *Imperii deſerto nomine fugit.*

Dionyſius Cato in Diſtich. *Inimicum nomen amici*, id eſt, inimicus amicus, φίλος ἄφιλος. David Pſalmo 20. *Protegat te nomen Dei Jacob.* Et nuſquam non in Sacris Literis. Videndi Bucer. Enarrat. in Matth. cap. 7. verſ. 22. Scalig. in Catalect. ad Val. Catonis Diras pag. 176. & Notis ad Dionyſ. Catonis Diſticha, Rittershuſ. in Not. ad Gunther. lib. 5. verſ. 31. Lindenbrog. Comment. ad tit. Cod. Si quis Imp. maledixer. Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 304. ERHARD. Duos priores verſus ſic legit D. Munckerus:

Nomen amicitia ſic, quatenus expedit, hæret,
Calculus ut tabula mobile ludit opus. BOSCH.

Scribendum, ni fallor:

Nomen amicitia, niſi quatenus expedit, hærent;
Calculus ut tabula mobile ducit opus.

Ut ſit Epexegeſis; amicitiæ, quæ nil niſi nomen ſunt, ſic hærent, niſi quatenus expedit, ut calculus ducit opus mobile tabulæ. Latrunculi enim inſtabiles de uno loco in alium tranſeunt frequenter. Poſſis tamen & *nomen amicitia hæret;* ſed alterum elegantius, de quo mox plura. *Niſi quatenus expedit*, niſi quatenus eſt utile. De amicitiis paria apud Naſonem:

Nomen amicitia, nomen inane fides. HEINS.

Si quatenus] Intricatior eſt ſenſus hujus diſtichi. Scio *nomen amicitiæ* multis, & Ovidio etiam, & noſtro infra dici, ſed qua ratione *hærere* dici poſſet, vix capio. Quare forte ſcripſerit Petronius:

Nodus amicitiæ ſi, quatenus expedit, hæret,
Calculus in Tabula mobile ducit opus.

Quid hic *calculus* ſit, ſolus vidit vir ſummus Gronovius lib. III. de pecunia veteri cap. 15. Senſus jam apertus; ſi vinculum amicitiæ modo hæret, quatenus eſt utile, non eſt amicitia, ſed calculus tantum, ſive computatio ſordida, & mercatura amicitiæ, quæ quotidie pretium diverſum ſtatuit illis, quibus ut amici utimur, eodem modo ut in computationibus idem calculus nunc pro aſſe, nunc pro denario, deinde pro talento & myriade ponitur, & iterum tollitur. Eleganter Cicero de amicitia cap. 14. *Atque mihi quidem videntur, qui utilitatis cauſſa fingunt amicitias, amabiliſſimum nodum amicitiæ tollere. Quatenus expedit*, etiam Juſtinus dixit lib. XLI. cap. 3. de Parthis, *fides dictis promiſſiſque nulla, niſi quatenus expedit.* Quod ſi alicui audacior videatur conjectura, maneat *nomen amicitiæ. Ducit* autem *opus mobile*, elegantiſſime dictum pro rationes ita incertas facit, ut non poſſimus fidere talibus amicis: *Ducere* enim etiam proprium Arithmetices & ratiocinii verbum eſſe, erudite idem Vir magnus oſtendit lib. II. Obſerv. cap. 10. Cicer. I. Verr. cap. 41. *Debere eum, ajebat, ſuam quoque rationem ducere.* Ubi vide Hottomannum. omnia jam, credo, plana erunt. BURM.

Mobile] Sic vetus, non *nobile*. Pith. PATISSON. Scal. *mobile*. Turneb. legit, *nobile*. Ut hic excuſum eſt. DANIEL. Vetus liber *mobile*. Impreſſi, *nobile*, quod omnino rejicere non poſſum. PUTEAN.

Cum fortuna manet, &c.] Pœne affirmarim, pro, *cecidit*, legendum videri, *cedit*, hoc eſt, recedit. Iſta enim inter ſe comparantur, manet, cedit: venire, manere, abire, redire, recedere ac reviſere dicitur. Virgil. lib. XI. Æneid. verſ. 42.

Tene, inquit, miſerande puer, cum læta veniret,
Invidit fortuna mihi?

Horatius (de fortuna:) lib. III. od. XXIX. verſ. 53.

Laudo manentem, ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit.

Idem lib. II. Sat. III. verſ. 218.

Ut redeas miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Virgil. lib. III. Æneid. verſ. 53.

Illa, ut opes fracta Teucrûm, & fortuna receſſit.

Idem lib. XI. Æneid. verſ. 426.

——— *Multos alterna reviſens*
Luſit, & in ſolido rurſus Fortuna locavit.

RICHARD. Lambin. in Horat. p. 88. *ſi fortunam*, &c. DANIEL. Vide Ovid triſt. 1. El. 8. BARTH. Citat & illuſtrat Jac. Magni Sophololog. lib. 4. cap. 8. De vertumnis iſtis, qui amicitias utilitate probant, neque indignum putant, ſe fieri comites inſtantis in orbe Deæ. Venuſte Ovidius 2. de Ponto Epiſt. 3.

Diligitur nemo, niſi cui Fortuna ſecunda eſt:
Quæ, ſimul intonuit, proxima quæque fugat.

Huc etiam facit illud Boëthii de Conſolat. lib. 3. proſ. 5. *Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicum.*

Digitized by Google

Quum cedit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,

Filius

micum. ubi Sizmannus in Not. n. 677. ERHARD. Saresberienſ. lib. 8. Policrat. cap. 3. *Quæ (amicitia) venit à ſinceritate animi fidelis, certa, & fixa eſt; quæ ab arca, vel loculis, fluida, incerta, erronea, &, deficiente viatico, emarceſcit. Cum fortuna manet,* &c. Horat. 1. Carm. 35.

——— Diffugiunt cadis
Cum fæce ſiccatis amici,
Ferre jugum pariter doloſi.

Plautus Sticho Act. IV. ſc. 1. verſ. 16.

Ut cuique homini res parata eſt, firmi amici ſunt:
Si res labat, itidem amici collabaſcunt. res amicos invenit.

Lambin. ad Horatii locum D. Carmin. 35. adducit. Gyraldus tom. 2. pag. 472. Joan. Bochius ad Pſalm. 30. Vide & Ovid. 2. Pont. 3. & paſſim Theognidem. WEITZ. Fingitur vulgo lubrica & ſtans in orbe. Ovid. II. de Pont. Epiſt. III. verſ. 36. quare illa *manere* proprie vix dici poſſet. Sed & alteram coluere veteres *Manentem*, & conſtantem. Ita in nummis Imperatoris Commodi legitur apud Triſtan. tom. 1. pag. 413. FORTVNAE MANENTI & in Occonis nummis duo treſve occurrunt eo titulo, in quibus ſedet fortuna, e[illegible]m dextra tenens, ſiniſtra cornucopiam.

Talem Horatius ſibi optabat lib. III. od. 29.

Laudo manentem.

Ubi Torrentius ſcribit, ſe habere Hadriani Cæſaris nummos cum inſcriptione *Fortunæ manenti.* Neſcio, an non, memoriæ vitio lapſus, Commodi voluerit ſignificare. Hoc certe novi, Gallicum Horatii interpretem tales Hadriani nummos numquam vidiſſe: ſed, ut ſolent armenta ducem, qui pecori imperitat, ſequi, ita ille Torrentii hic fidei & auctoritati, more conſueto ignavis compilatoribus, acquievit. Egregie vero Lucretius lib. V. verſ. 1116. oſtendit, nequicquam homines manentem Fortunam velle ſibi conciliare, & ſimul ad honores & divitias contendere, cum illa non conveniat, niſi illis, qui parce & æquo animo vivunt.

Quod ſi quis vera vitam ratione gubernet,
Divitiæ grandes homini ſunt, vivere parce,
Æquo animo, neque enim 'ſt umquam penuria parvi:
At claros ſe homines voluere eſſe, atque potentes,
Ut fundamento ſtabili FORTUNA MANERET,
Et placidam poſſent opulenti degere vitam;
Nequiquam, &c.

Ovidius quoque, nullo Philoſopho inferior, & qui uſu didicerat Fortunæ volubilitatem, ejus inconſtantiam elegantiſſime deſcribit, paſſim in carminibus in exilio ſcriptis. Sed præſertim lib. V. Triſt. Eleg. 9.

Paſſibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et MANET in nullo certa tenaxque loco.
Sed modo læta MANET, modo vultus ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in levitate ſua eſt. BURM.

Cum recedit] Imo *cum cedit.* Sic legendum eſſe declarat dictio *manet*, Attico ſignificatu μένει. BOURDELOT. Recte Douzam correxiſſe *cedit*, probat, & eruditiſſime illuſtrat, ingens noſtrarum literarum Laus & Gloria, Brouckhuſius ad Tibul. lib. III. eleg. 6. verſ. 4.

Grex] Hoc nomine ludionum, juxta aut mancipiorum manipuli comprehenduntur. GLOSS. Lege, *grex agit.* AURAT. Ex *ait* fecimus *agit*, ut ſæpe alias. SAMBUC. Unus ex veteribus, *Grex ait*, ut & impreſſi. Ego legendum cenſeo, *Grex agit in ſcena mimum.* eſt in hoc eodem idem error duobus in locis apud Apul. libris Floridor. PUTEAN. Pithœus Subſec. lib. 1. cap. 17. *Grex agit.* Nam mendoſe vulgati. Pindarus; *Perithonos viro, qui privatur amicis, paucique mortalium in ærumna ſunt fideles, ita ut ſint participes laboris.* Noti huic rei confirmandæ Ovidiani loci lib. 1. Triſt. & libro 6. de Ponto, Iſocratis in Paræneſi; & Ariſtotelis lib. 7. Moral. ad numer. 602. *Gregis* nomine ludionum juxta ac mancipiorum manipuli comprehenduntur, cataſtorum præſertim, ac venalitiorum. Douſa Centurion. lib. 1. cap. 1. In qua editione & apud Saliſberienſ. legitur, *agit nimium*, perperam, & ipſo etiam quoque Epiſcopo refragante. Sic enim ejuſdem libri cap. 8. hunc & ſeqq. verſus explicat; *Et quidem eleganti utitur ſimilitudine; quia fere, quicquid in turba profana multitudinis agitur, Comœdiæ, quam rei geſtæ ſimilius eſt.* Vide totum locum, & de mimicis actoribus Bulenger. de Theatro libro 1. cap. 41. de aliis, quæ huc faciunt, Gulielmi Plaut. Quæſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. Artemidor. lib. 1. cap. 77. Βασιλικὰ μὲν πρόσωπα μιμεῖται, καὶ πολλοὺς ὑποκρίτας ἔχει ὁ ὀρχηστὴς, ἀλλὰ μετὰ τὸ δρᾶμα μόνος παραλείπεται. Rigalt. ibid. in Not. p. 37. Vide Læl. Bisciolam

Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

LXXXI.

lam tom. 1. Horar. ſubſiciv. lib. 1. cap. 2. Pet. Roverium in Notis ad Panegyric. pag. 98. Puteanum Promulſ. epiſt. 95. WEITZ. *Gregis* nomine merito colluvies illa viliſſimorum hominum inſignitur. vid. Terent. Prolog. Heautont. & Phormionis. Plautus etiam ſæpe ita Hiſtriones vocat. v. prolog. Aſinariæ & Caſinæ. Sic & in Antiquo lapide apud Gruter. pag. MXXIV. 5.

THEOCRITI
AUGG. LIB.
PYLADI
PANTOMIMO
HONORATO
SPLENDIDISSIMIS
CIVITATIB. ITALIAE
ORNAMENTIS
DECVRIONALIB. ORNA.
GREX
ROMANVS
OB. MERITA. EIVS.
TITVL. MEMORIAE
POSVIT

Græce honeſtius vocabant Σύνοδον. vide Salmaſium ad Spartian. Hadrian. cap. 14. Sententiam vero hujus diſtichi expreſſit etiam Epigrammatarius Græcus in Antholog. lib. 1. cap. 13.

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον, ἢ μάθε παίζειν
Τὴν σπουδὴν μεταθείς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.

BURMAN.

In ſcena Mimum] MS. *nimium*. TORNÆS. Scribe *mimum* pro *mimorum*. BRASSICAN. Malim, *mimum*, quamvis idem error ſit apud Salisberienſem, vide Vet. Cod. Salisberienſia BONGARS. Johan. Salisber. *Fere totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere.* Et. *Fere totus mundus juxta Petronium exercet hiſtrionem.* Pallad. σκηνὴ πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον. Et alius. ἴσκην θιάτρον. Ful. *Beatinus augur dicere ſolitus erat, diverſarum urbium honores ſomnialiter peragi urbicario mimologo, &c. Credo etiam, quod de Theophili Philoſophi ſententia legerat*, μῖμος ὁ βίος. PITH. Palmerius hic legendum vult, *Schema*: quod probare equidem haud auſim. Erat namque *ſcena*, Græco charactere σκηνὴ, veſtis Perſica oblonga, qualis hic deſignatur. Vide Pollucem lib. 7. Meurſium in Spicileg. Theocrit. ad Idyll. 10. Optime ſcriptor optimus Seneca Epiſt. 77. ad Lucill. *Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt, non magis, quam ex illis, quibus ſceptrum & chlamidem in ſcena fabula aſſignant: cum præſenti populo elati inceſſerunt & cothurnati, ſimul exierunt, excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.* Vide eumdem Epiſt. 81. WEITZ.

Dimittis ille tenet] Lege *divitis*. AURAT. Nomine *Divitis* inſcriptum fuiſſe mimum, è Seneca intelligere eſt, epiſtola 115. ubi ſuo more Mæcenatem exagitat: *Hunc eſſe, qui in tribunali, in roſtris, in omni publico coetu, ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrimque auribus, non aliter, quam in mimo Divitis fugitivi ſolet.* RICHARD.

Ridendas incluſit pagina partes] *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus foret, ut quicquid lacrymarum atque triſtitia coegiſſent ex Tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detergeret.* vetus interpres Perſii. PITH. In fine tabularum mimi riſum movebant ſalibus & facetiis, eaque dicteria, *exodia*, dicebantur; ſcurra, qui intrabat, ut ridiculus foret, *exodiarius*. Juven. Sat. VI. verſ. 71.

Urbicus exodio riſum movet Attellana.

Apul. Florid. lib. 11. *Si mimus eſt, riſeris: ſi comoedia, faveris.* ergo *ridendas partes*, extremas. Gloſſa Iſidori: *Exodium, cantio in theatris ludicra & ſcurrilis.* at in aliis Gloſſ. *Exodium, officium, Exodiarius, impoſitor officii*, de quis hercle impræſcitiarum amplandum cenſeo. WOUWEREN. Apud Lindenbrog. legitur; *Poſt ubi ridendas.* *Riſus* neque in comœdiis frequens. Obſervat. Var. lect. in Papinii Statii Silvar. lib. 3. epigr. in Claudiam. ERHARD. Verum hujus loci ſenſum aperuit ſummus Gronovius in diatribes Statianæ capite 29.

Pagina] Cicero pro Cœlio. *Exitus mimi*, &c. BRASSICAN. Scena. Ruffinus de metris Terent. *Eſt in Eunucho Terentii ſtatim in prima pagina hic verſus trimetrus: Excluſit, revocat, redeamne?* &c. WOUWEREN.

Partes] Aſconius ad illa Cic. in Verr. *Sæpe illum, qui eſt ſecundarum, & tertiarum partium. Comoedia quinque actus habet. Eſt ergo perſona primarum partium, quæ ſæpius de actis regreditur, & quæ ſubnectit.* Varro de Re Ruſt. lib. 2. *Cum accepiſſem conditionem, ut mea partes eſſent primæ.* Horatius lib. 1. Epiſt. XVIII. verſ. 14. *partes mimum tractare ſecundas.* Juvenalis Satyra IV. *eſt mihi ſæpe vocandus ad partes.* Comment. *Metaphora à Comoedia, quia ſcenici ad partes ſuas ſolent revocari.* WOUWEREN.

Vera redit facies] Seneca Epiſt. LXXVII. *Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt, non magis, quam ex illis, quibus ſceptrum & chlamydem in ſcena fabula aſſignant, cum præſente populo elati inceſſerunt & cothurnati ſimul exierunt, excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.* PITH. Vincentius Lirinenſis. *Cum actor Tragicus ſacerdotem effingit, aut regem, non eſt ſacerdos, aut rex. Nam, deſinente actu, ſimul & ea, quæ ſuſceperat, perſona, deſinunt.* BARTH. Senec. epiſt. XXIV.

Digitized by Google

LXXXI. Nec diu tum lacrymis indulſi, ſed veritus, ne Menelaus etiam aut ſcholanius, inter caetera mala, ſolum me in deverſorio inveniret, collegi ſarcinulas, locumque ſecretum, & proximum litori, moeſtus conduxi. Ibi triduo incluſus, redeunte in animum ſolitudine atque contemtu, verberabam aegrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruinâ terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, harenae

xxiv. *Non hominibus tantum, ſed & rebus, perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua.*

Diſſimulata] Optime reſcribunt, *aſſimilata*. BARTH. Malim cum Douza, *aſſimulata perit*. Bulenger. de Theatro lib. 1. cap. 41. An legendum *deſimulata*, ut *deformo, depingo, deſiguro*, & talia? Pontan. in Macrob. lib. 1. cap. 7. Forte, ſi τὸ *De* accipiatur ut αὐξητὸν, ut non στερητικόν. Barthius tamen veretur, ut hoc nimis ſit ingenioſum, malitque ſcribere, *aſſimilata*, ut apud Plaut. *aſſimilate amare*. Animadverſ. ad Claudian. lib. 11. in Rufin. verſ. 81. ERHARD. Relictis conjecturis, quæ locum hunc obruerant, legebam; *aſſimulata*. Dictio comica, & hujus rei. Virg. lib. 10. Æn. verſ. 639. *Divini aſſimulat capitis*, &c. BOURDELOT.

Nec diu tamen lacrymis indulſi] Videntur deeſſe nonnulla. SAMBUC. Impreſſi, *diu tum*. PUTEAN. Codex Tragur. *tum*.

Anteſcholanus] Proſcholus ſive ſubductor. GLOSS. MS. *etiam anteſcolanus*. TORNÆS. Sic Autiſiod. alii *aut ſcolanus, ſcolanus*. Pith. PATISSON. *Proſcholus, ſive ſubductor*, Auſonio: unde & *proſcholium* Doſitheo magiſtro. Καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἐπίθηκα βίρριον, καὶ κατέψηξα τρίχας. PITH. Impreſſi, *ſcholanius*. PUTEAN. Vide de hoc hominum genere Illuſt. Scalig. Auſon. lect. lib. 1. cap. 15. cujus ſcrinia Gonſalius compilavit. Traguriensis quoque codex, *aut ſcholanius*, forte *ſcholarius*, aliquis ex illis, quos in principio Satyrici declamationibus operam dediſſe vidimus.

Inveniret] Autiſiod. *invenire*. Pith. PATISSON.

Collegi ſarcinulas] Varro lib. 1. de re ruſt. Plautus: *Conſtringam ſarcinam*. Livius: *Conclamare vaſa*. Xenophon Ἀναβάσ. β. συσκευάσασθαι. Jureconſulti noſtri *ſarcinulas componere*. BRASSICAN. Juvenalis Sat. vi. verſ. 146.

Collige ſarcinulas, dicet libertus, & exi. BARTH.

Proximum litori] Unde *litora* locos ſolitarios & deſertos vocarunt Latini, ut adducto hoc Petronii loco oſtendit Voſſius ad Scylacis Periplum, in deſcriptione Lucaniæ & Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. 72. Hic porro locus magis Neapoli quam Capuæ omnem hujus Satyrici ſcenam eſſe collocandam ſuadere videtur, quod deinde confirmatur ex cap. xcix. ubi navem conſcendunt, quæ Capuæ fingi non poſſunt acta.

Incluſa] Forte, *incluſus*. SAMBUC.

Solitudine] Unus ex Vet. *ſollicitudine*, non tam bene. PUTEAN.

Verberabam planctibus pectus] Sic Q. Cicero *verberare aliquem conviciis*, fallitur, qui ſolennem lugentibus pulſum pectoris putat. BARTH. Imo vero de pulſatione pectoris capiendum. Propert. libr. 11. eleg. 7.

Candida veſana verberat ora manu.

Et certe planctus, ut infinita Poëtarum loca docent, manuum pulſationem, qua pectus tundebatur, indicat, non mentis ſolius concitationem. BURM.

Altiſſimos gemitus] Virgil. xi. Æneid. 95.

Subſtitit Æneas, gemituque hac edidit alto.

Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum innocentibus mare? aufugi, judicium harena impoſui] *Ruina* pro terræ hiatu. Rob. Titius Aſſertion. lib. 9. cap. 17. Apul. 8. Metamorph. *In profundam ruinam Cupidinis ſeſe paullatim neſcius præcipitaverat*. *Ruina*, ἀρχαϊκῶς, locus præcipitandi & ruendi, ut *labina*, locus labendi. Villiomarus Animadverſ. lib. 9. cap. 20. Lege *aufugi judicium, harena impoſui*. Tangit præteritas ſuas hiſtorias, *judicium* intelligit de adulterio, quo uxorem Lichæ corruperat. *Arena impoſui*, quia damnatus ad ferrum, neſcio qua fortuita ruina, evaſit, de qua antea cap. ix. *Non taces, gladiator obſcoene, quem de ruina arena dimiſit*. Certe ad hanc terræ ruinam etiam iſta pertinent. Lipſius Epiſt. Quæſt. lib. 5. ep. 19. Lege, *non etiam innocentibus mare aufugi? An fugi judicium, arena impoſui, hoſpitem occidi?* Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 28. neque vere, neque veriſimiliter. *Aufugere judicium* dixit etiam Valerianus Cimelenſis, vetus & probus auctor, ſerm. de bono diſciplin. De *ruina* vide quæ ſupra adſcripſimus ad illa verba cap. ix. *quem de ruina arena dimiſit*. ERHARD.

Non iratum] Alii *num iratum*. TORNÆS. & PATISSON.

Aufugi judicium] Hic ſermo non ſine exemplo. Propertius lib. 1. El. ix. verſ. 30.

Quiſquis es, aſſiduas aufuge blanditias.

Q. Cicero apud M. fratrem lib. 11. de Natura Dorum cap. xliii.

Andromeda aufugiens adſpectum moeſta parentis.

RICHARD. Huc pertinet, quod ſupra dixit Aſcyltos cap. ix. *quem de ruina arena dimiſit*. Sed totus ille locus deeſt. PUTEAN. Pro effugi. Cicero Fratri.

nae impoſui, hoſpitem occidi, ut inter audaciae nomina mendicus, exſul, in deverſorio Graecae urbis jacerem deſertus? Et quis hanc mihi ſolitudinem impoſuit? Adoleſcens omni libidine impurus, & ſua quoque confeſſione dignus exilio, ſtupro liber, ſtupro ingenuus, cujus anni ad teſſeram

Andromeda auſugiens adſpectum moeſta parentis,

BARTH. Scioppii emendationem probat doctiſſimus Brouckhuſius ad Propert. I. eleg. 9. verſ. 30. & docet, *auſugere* cum quarto caſu conjungi non poſſe, quod fruſtra ex iiſdem & corruptis veterum locis propugnat Muncker. ad Hygin. fab. CCLVIII. Emendationem Scioppi probat Horatii locus lib. I. Sat. IV. 99. à Gronovio monſtratus:

Quod tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit.

Graeca urbis] Neapolis. GLOSS. Tacitus XV. Annal. de Nerone cap. LIII. *Romae incipere ſcenas non auſus, Neapolin quaſi Graecam Urbem delegit.* In vet. Gloſſ. ex Petronio. *Satis conſtat, eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.* Et hoc eodem Satyrico cap. CVIII.

——— Non Troius hoſtis
Hac in claſſe vehit decepti munus Atridae.

Et in cap. CXIV. *Siciliam modo ventus dabat, ſaepiſſime Italici litoris poſſeſſor Aquilo*, &c. PITH. Juven. Sat. III. verſ. 61.

——— Non poſſum ferre, Quirites,
Graecam Urbem. WOUWEREN.

Neapolin intelligunt. atqui *Ancon* quoque *Graeca urbs* Straboni, Plinio, & Solino, quae *Dorica* Juvenali, quod idem valet. Eſt autem & Ancon in litore maris. Vide Pighium in Herc. Prodic. & Franciſc. Schottum in Itinerario Italiae lib. I. ERHARD. Neapolin indicari non repugno; imo magis puto, quam Capuam: ſed nomen hoc *Neapolis* accepiſſe, poſtquam à Longobardis vaſtata inſtaurari coeperit, quis Gonſalio aut conſtitutionibus Neapolitanis credet, qui à Polybio & omnibus antiquis ita jam appellatam ſciverit. vide Cluver. Ital. Ant. lib. IV. cap. 3. Ubi & coloniam Graecam, & Graecorum moribus vixiſſe Neapolitanos, probat.

Solicitudinem] Alii *ſolitudinem.* TORNAES. Alii legunt *ſolitudinem*, nimis multo rectius. ERHARD.

Adoleſcens omni libidine impurus] Scilicet, Aſcyltos. ERHARD. Eleganter dictum de flagitioſo juvene, qui omnium mulierum vir, & virorum mulier fuit, & impudicitiae & adulteriorum infamia flagrabat. Appoſite Cicero de Gabinio poſt redit. in Senat. cap. 5. *Quis enim ullam ullius boni ſpem haberet in eo, cujus primum tempus aetatis palam fuiſſet ad omnes libidines divulgatum? qui ne à ſanctiſſima quidem parte corporis potuiſſet hominum impuram intemperantiam propulſare?* Ita olim editi: ſed Gruterus ex duobus MSS. repoſuit *ad omnium libidines divulgatum*, quod odioſius putat; nos minime; major enim infamia ex duplici impuritate, quam in ſola mollitie. De voce *impurus*, vide ſupra ad cap. 9. quo eadem fere in Aſcyltum dedecora & probra jaciuntur, qui & in Encolpium retorquet, & hoc ſequentia verba docent, *quem tamquam puellam*, &c. BURM.

Dignus exilio] *Exitio* Douza P. optime. nam paullo ante cap. praecedenti infeliciſſimus ipſe puer proclamaverat: *Ego mori debeo, qui amicitiae ſacramentum delevi.* BOSCH.

Stupro liber] Geminum eſt illud Suetonii, quod apprime facit noſtro auctori explicando, in Aug. cap. 68. M. Antonius, *adoptionem avunculi ſtupro meritum eſſe*, dixit. CUPERUS.

Cujus anni ad teſſeram venerunt] Ad teſſeram venire, id eſt, ad eam aetatem venire, qua teſſeris ludere mos ſinebat: puerorum enim & adoleſcentum nuces, virorum & ſenum teſſerae erant. GLOSSAE. Ad aleam ſorte jactam. TORNAES. Tale fere illud Leucipp. lib. 8. Αὕτη δ' οὐχ' ὑπὸ σάλπιγξι μόνον, ἀλλὰ καὶ κήρυκι, μοιχᾶται. PITH. Terentius Andr. Act. I. ſc. I. verſ. 61. *ſymbolam dedit, coenavit.* BONGARS. Sic libri omnes. Id eſt, cujus anni creverunt inter teſſeras, vinum, ſcorta Ammian. Marc. lib. 28. *Omne, quod vivunt, vino & teſſeris impendunt.* Scio, quid de hoc loco reſcribant alii, atque de ſua lectione ſentiant. Sed non ſine fuco. Ita autem dediti Romae teſſeris à pueritia, ut nata eſſet *ars teſſeraria*; quae quoniam ſecretioribus quibuſdam notis diſcebatur, juncta eſt *magia.* Idem Marcellin. lib. 14. BOURDELOT. Lege *venierunt.* Lipſ. Epiſtol. Quaeſt. lib. 5. cap. 19. *Ad teſſeram venerunt*, explicare auſim *ad libertatem*, ſive eam aetatem, qua teſſeris ludere mos ſinebat. Nam puerorum & adoleſcentum nuces, virorum autem & ſenum teſſerae, id eſt, eorum, qui juris ſui erant, nuceſque reliquerant. Etenim *nuces relinquere* proverbium apud Perſium, de iis, qui virum adfectant, adſpirantque ad maturae vitae libertatem. Quid, ſi etiam aetas togae virili matura intelligatur, qui annus erat XVIII. Nam tribus olim teſſeris ludebatur, & jactus feliciſſimus ſummuſque, *ter ſex*, id eſt XVIII. Sane de *ſtola toga virilis* mox ſequitur. An reſcribi poteſt; *cujus anni ante cellam venierunt?* vel etiam, *cujus arma ante cellam venierunt*, pro obſcoenis? Explicari hoc ipſum ex alio Petronii loco poteſt cap. VIII. *In hunc locum me perduxit, prolatoque peculio coepit rogare ſtuprum. Jam pro cella meretrix aſſem exegerat.* An huc facit locus ille Macrobii lib. I. Saturn. cap. 10. *Ferunt enim, regnante Anco, adituum Herculis per ferias otiantem Deum teſſeris provocaſſe, ipſo utriuſque manum tuente, adjecta conditione, ut victus coena ſcortoque*

Digitized by Google

teſſeram venerunt, quem tamquam puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter die! qui tamquam togae virilis ſtolam ſumſit, qui

toque multaretur. Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD. Obſcurarunt hunc locum magis diverſæ virorum doctorum explicationes, quam ulla luce donarunt. Præter ipſos commentatores, quos hic ſubjecimus verbis Petronii, Ferrarius quoque lib. I. elect. cap. 7. de Gitone capit, cum aperte de Aſcylto loquatur auctor, & putat, ipſum Gitonem auctoraſſe ætatulam ſuam, & per teſſeram alicui contigiſſe, à quo voluptatis mercede liber factus ſit. Sed, cum ipſe ſuæ interpretationi diffidat, nos quoque nihil ei deferimus. Senſilebius nucum Saturnalitiarum capite VIII. legit, *cujus anus ad teſſeram venerunt*, ſenſu tam impuro, ut ipſe conſultius putet tacere, quam vel pauca etiam verba facere, quibus explicet. Abrahamus ad Ciceron. II. Philip. cap. 18. cum iis facit, qui emendant, *cujus anni ad teſſeram venierunt*. Sed omnia hæc nihil expediunt, forte ſimpliciſſimus ſenſus horum verborum eſt, quem Gloſſæ dant, qui jam ad ſenectutem pervenit, quia ſenes teſſeris ludere ſolebant, unde Auguſtus apud Suetonium cap. 71. *Inter coenam luſimus γεροντικῶς*. vide Rutgerſ. lib. II. Var. lect. cap. 12, non vero ita capiendum, quaſi revera ætate ſenex eſſet, qui modo Adoleſcens dicitur, ſed, quia exoletus erat, & jam diu ſe proſtituendo florem ætatis conſumſerat, per convitium ſenem vocat. ut ſupra cap. 28. deliciæ Trimalchionis *puer vetulus* dicitur, & cap. 23. *molles, veteres*, ubi vide quæ notavimus. BURM.

Venerunt] Pith. *Venierunt*. TORNÆS. & PUTEAN.

Tamquam puellam] Videtur legendum, *puellum*. BARTH.

Conduxit] Mercede pactus concubitum. Ovidius I. Amor. El. x.

Pro male conducto gratia nulla toro.

Ante dixerat de muliere:

Sola locat noctes, ſola locanda venit.

& *vendit quod utrumque juvat*. exprobrat ergo Aſcylto utramque libidinem, ut modo oſtendimus. BURMAN.

Quid ille alter] Miror Verbum. Ovid.

Tu quoque nomen habes cultos Narciſſe per hortos,
Infelix quod non alter & alter eras. PITH.

Addatur aſteriſci * nota. Pith. PATISSON. Quidam, *quid ille alter? proh dii!* Lipſius ex veſtigiis priſcæ lectionis, *ô Dii*. Vetus ſcriptura eſt, *quis illo altero die?* BOURDELOT. Scilicet, Guython puer. Lege *Quid ille alter, ô Dii? qui tanquam*. Lipſii Epiſt. Quæſt. lib. 5. cap. 19. Veriſſime. Plaut. Aulul. *Perii, ô dii:* antique, pro *Dii*. Gulielm. Plaut. Quæſt. in Aulul. cap. 4. ERHARD. Locus mire vexatus. Apparet, tale aliquid velle Petronium, quale Ciceronis illud è Philippica II. *ſumſiſti virilem togam, quam ſtatim ſtolam reddiſti*. Quare Octavius Ferrarius Vir Clariſſimus lib. III. de re veſtiaria cap. 17. qui ultimus Petroniano loco manus admovit, caſtigabat, *quid ille alter, qui, die toga virilis, ſtolam tamquam togam ſumſit?* ego, qui locum M. Tullii jam mihi adnotaveram, Ferrario nondum inſpecto, pridem eſt, quod hæc ſic conſtituebam: *Quid ille alter (ô dii!) quid? inquam; qui die toga virilis ſtolam ſumſit. To die* abſorbſerat *τὸ ô di* ſive, *dii. To quid, τὸ qui*. Et quia politiſſimus Ferrarius pollicetur, uberius acturum ſeſe de hoc loco in Electis ſuis, quæ hactenus in publicum non prodiere, nos de noſtro nonnihil addamus licet. *Quid ille alter?* ut apud Valerium Maximum lib. VIII. cap. II. *quid ille alter æque nobilis pictor? Dies toga virilis* idem lib. v. cap. 4. *M. Cotta, eo ipſo die, quo togam virilem ſumſit, Cn. Carbonem poſtulavit*. HEINS. *Die qui tanquam* Leid. Cod. Lege cum Nob. Heinſio, *Quid ille alter? quid, inquam, qui die toga virilis ſtolam ſumſit*. Suet. Calig. cap. 10. *Uno atque eodem die ſtolam ſumſit, barbamque poſuit*. BOSCH. Locus etiam hic miſere contortus & vexatus. Ferrarius in electis lib. I. cap. 7. nihil fere addit iis, quæ in libro de re veſtiaria dixerat; ſed male de Aſcylto capit, cum Gitonem hæc verba reſpiciant. Gatakerus ad Antonini l. I. §. 7. legit trajectis vocibus, *quid ille alter, qui toga virilis die ſtolam ſumſit?* facili & non abſurda medicina, niſi quod vocem *tamquam* reſecet. Abrahamus ad Ciceronis d. l. legit, *quid ille alter, qui tamquam die virilis toga ſtolam ſumſit*. Nobis Heinſii lectio maxime arridet, quæ ſenſum ſatis perſpicuum his verbis dat, ſed tamen editionum veterum veſtigia turbare non auſi ſumus. Neſcio autem, quid moverit Douzam, Gonſalium, & alios, ut hæc ultima Aſcylton, Gitonem vero priora, reſpicere velint, cum certum ſit, Gitonem primum tyrocinium, quo virum ſe probaret, in Pannychide devirginanda depoſuiſſe; quare ille omni libidine, ut explicuimus, impurus dici nequit, neque ejus anni ad teſſeram veniſſe, quæ Aſcylto optime conveniunt. Hæc autem & ſequentia Gitoni, qui Encolpium deſtituit, & unius noctis ebriæ tactu vendidit omnis. BURM.

Qui tamquam, &c.] Malim, *qui toga virilis die ſtolam ſumſit*, niſi *tamquam toga virilis* pro togæ virilis loco poſitum eſt. PUTEAN. Qui eo die, quo adoleſcentes prætextam ponunt, pro toga ſtolam induit, ut naturam concurreret, & cum ſexu luctaretur. WOUWEREN. Utut iſta maculoſa, non dubium tamen, quin reſpexerit ad Cic. Philip. II. *Sumſiſti virilem togam, quam ſtatim muliebrem ſtolam reddidiſti*. BARTH.

qui, ne vir eſſet, à matre perſuaſus eſt; qui opus muliebre in ergaſtulo fecit; qui, poſtquam conturbavit, & libidinis ſuae ſolum vertit, reliquit veteris amicitiae nomen, &, pro pudor! tamquam mulier ſecuteleja, unius noctis tactu omnia vendidit? Jacent nunc amatores obligati noctibus

Qui ne vir eſſet] *Fœmina cum non ſis, vir tamen eſſe nequis.* PITH. Alluſit ad fabulam Achillis. Notum, Achillem ſuaſu & ſollicitudine matris in virginem mutaſſe. WOUWEREN. Plane Eunuchum hic circumloquitur. BARTH. Male hanc Eunuchi circumlocutionem credit Barthius, Cum nec poſſet, vel vellet agere, à matre eſt perſuaſus, ut pati mallet, & opus muliebre facere. Hyperides apud Rutilium Lupum lib. II. de figuris ſententiarum. *Nonne vehementiſſime admiraretur, ſi quiſquam non gratiſſimum munus arbitraretur virum ſe natum, ſed depravato naturæ beneficio in mulierem convertere ſe properaſſet.*

A matre] Statim à nativitate. GLOSS. Statim à nativitate, Juvenal. Sat, VII, 196. *& adhuc à matre rubentem.* BARTH.

Opus] Ἄῤῥητον. Lucian. Dea Syr. Ἐσθῆτα δ' οὐκ ἔτι ἀνδρίην ἔχουσι, ἀλλὰ καὶ εἵματα τὰ γυναικήϊα φορέουσι, καὶ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέουσι. Longus Poem. IV. Ἐς Μιτυλήνην αὐτὴν ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζει. BARTH. Sic ſæpe circumloquuntur nequitias ſuas. Muſæus, κύπριδος ἔργα. Longus lib. 4. Poemen. Ὃς ἐς Μιτυλήνην αὐτὴν ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζει. Barthius in Muſæum n. 141. ERHARD. Millies ita Ovidius, vocavit ἔργον Ἀφροδίσιον. Horat. Epod. XII. *mihi ſemper ad unum mollis opus.* v. infra cap. 100. appoſite Epigramma Græcum in Antholog. lib. II. cap. 5.

Ἀνέρας ἠρνήσαντο, καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες,
Οὔτ' ἄνδρες γεγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν,
Οὐδὲ γυναῖκές ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν.
Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνέρσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Quod Epigramma melius etiam in Aſcyltum quadraret. In ſequenti etiam epigrammate dixit, κοινὰ πρὸς ἀμφοτέρους ἔργα σαλευόμενοι. Æſchylus quoque Agamemn. verſ. 1216.

Ἦ καὶ τέκνων εἰς ἔργον ἤλθετον νόμῳ.
An ad liberorum opus veniſtis lege.

Deducta eſt autem metaphora à ruſtico opere, unde tot locutiones ad muliebria arva traducta ſunt Græcis pariter & Latinis, ut mox in *ſolo libidinis* obſervat Gloſſator. BURM.

In ergaſtulo] Sic ſæpe circumloquuntur nequitias ſuas: vel eſt alluſio ad Herculem captum amore Omphales. GLOSS. Ut Hercules captus amore Omphales, quo alluſit. WOUWEREN.

Conturbavit] Decoquit. Servi, qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. GLOSSÆ. Plaut. Caſin. Act. II. ſcen. VIII. verſ. 25.

Hodie, hercle, opinor, hic conturbabit pedes.

PITHÆUS. *Conturbare*, decoquere. Servi, qui dominorum pecunias intervertunt, *conturbare* dicuntur. l. 5. §. 9. D. inſtitor. l. 16. D. de in rem verſo. Et apud Mart. *Conturbator Aper.* hinc ducta locutio WOUWEREN. Quidam Codicis locum mutilum ſubodorarunt. In MSS. *Conturbavit omnia.* ut Attius apud Marcellum:

Perturbat rem omnem, ac reſupinat, ſoror.

Terentius Andr. Act. 3. ſc. 4. *Jam perturbavi omnia:* Catullus Carm. 5. Et fortaſſe ſic reponendum: ſed non ſtatuo. BOURDELOT. Hoc verbum explicuimus gemina in ſignificatione cap. 38. Sed hic intelligendum, ea figura, qua ſupra cap. 6. *Ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.* Et poſtea, *oſculis bona fide exactis.*

Libidinis ſua ſolum vertit] *Solum* locus, qui aratur. Hoc loco *arvum* & *ſulcus* dicuntur muliebria, ut è contra *vomer* virilia. GLOSS. Alii, *libidinis.* TORNÆS. *Solum*, locus qui aratur: etiam pro αἰδοίῳ. eodem pacto ſupra luſit in ambiguitate verbi *Locus*, Sic *arvum* quoque & *ſulcus* dicuntur muliebria, ut è contra *vomer* virilia. Colvius, Douza, Schoppius ad Apuleji Anechom. Schickerath in Epiſt. Critic. ERHARD.

Secutuleia] Quæ virum appetit & ſectatur. GLOSS. Quæ amicum ſequitur. Virgil. Ecl. X. verſ. 22.

——— *Tua cura Lycoris*
Perque nives alium perque horrida caſtra ſecuta eſt.

Propert. lib. II. El. XXXV. verſ. 8.

——— *Et ignotum nonne ſecuta virum eſt?* PITH. Qui virum appetat & ſectetur; ſi recta lectio eſt. Quamquam & reſpectus forte aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitivi, quos inducit Arbiter, olim in arena. Lipſ. Saturn. ſerm. lib. 2. cap. 7. de ſecutore. At non Giython puer in arena fuit, de quo hic ſermo. Quare Fr. Pithœi explicatio magis eſt. ERHARD. Scribe *Secutuleja:* laſcivam puellam interpretatur Lotichius, quæ ſine ſede & lare certo ubicumque virum ſequitur: *cujus*, ut ait Martialis, *nequitias vincere nemo poteſt.* BOSCH. Proprie laſciva & viri appetens mulier *ſequi virum* dicitur, ut *Medeam ſequacem* dixit Propertius, vide Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. 34. pag. 392. honeſtiori paullulum ſenſu Claudianus I. de Rapt. Proſerp. verſ. 118.

——— *Qua tale ſequatur*
Conjugium, Stygioſque velit pro ſole receſſus.

Et de aliis rebus quibuſcumque, quas ſtudioſe appetimus, idem verbum uſurpari docuit magnus Gronovius ad Livium lib. XXVIII. cap. 18. BURM.

Unius noctis tactu omnia vendidit] Retinuimus hanc lectio-

noctibus totis, & forſitan mutuis libidinibus adtriti derident ſolitudinem meam. ſed non impune. Nam, aut vir ego liberque non ſum, aut noxio ſanguine parentabo injuriae meae.

LXXXII. Haec locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum proſilio, furentiſque more omnes circumeo porticus. Sed, dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam caedem & ſanguinem cogito, frequentiuſque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, ſive ille planus

lectionem, ſi MSS. ſequimur, probam: ſi ſenſum, improbam. Hiſpanus quidam (Don Ramirez de Prado) primus hanc corruperat, ignorans fortaſſe, in Martiale ſuo *tactum* & *tangere* eſſe impudica. Hinc Plaut. Dilog. in Aul. Juv. Sat. I. BOURDELOTT. Lege *unius noctis pacto*, Apul. *Cum ipſo de uxoris noctu paciſcuntur.* Macrob. *Unius pretium noctis.* Pontanus Notis in Macrob. lib. 2. cap. 2. Pro *tactu*, *pacto*, malim, & *paciſci noctes* mos & locutio vetus ſolebant, Er. Puteanus Epiſt. ad Goldaſtum. Ne longius à vulgata ſcriptura abeamus, an legendum *pactu?* ERHARD. Editiones veteres *tactu*, & probe novi, *tangere* quid in re venerea notet. Sed an Latine dicatur *unius noctis tactus* vehementer dubito. Quare admodum adridet Pontani conjectura *pacto*. Gallicus Petronii novus leno, *tractu*, neſcio qua auctoritate edidit. *Omnia* autem cape, ut ſupra capite II. *Nondum omnia erant facta.* *Vendidit* vero, ut cap. 144. *Neque puero, neque puella bona ſua vendere poteſt.* BURM.

Jacent] Propert. lib. I. El. XVI. verſ. 33.

Nunc jacet alterius felici nixa lacerto. WOUWER.

Mutuis libidinibus attriti] Sic infra cap. LXXXVII. de Eumolpi opere Venerio cum puero; *inter anhelitus ſudoreſque tritus.* *Attritis libidinibus*, λισπόπυγοι. Pollux lib. 2. οἱ δ' ἐνδεᾶς πυγὴν ἔχοντες, λίσποι, καὶ ὑπολίσποι καλοῦνται, καὶ λισπόπυγοι. nimirum nimia Veneris patientia atque affrictione detritas nates habentes: Horatio *Depuges*, Juvenali *Depyges*. Papias; *Mariſca, proprie veſica, qua circa podicem marium ex nimio fricatu & uſu agendi opus Zodomiticum ſolet eructare. Unde Juvenalis:* Sat. II. verſ. 12.

——— Si podice levi

Scinduntur tumidæ medico ridente mariſcæ. ERH.

Proprium in hac re verbi *tero*, & ex eo compoſitorum, uſum docuit Paſſerat. ad Propert. III. eleg. 10. pag. 470. *mutuis* etiam *libidinibus conſtupratum* dixit Sueton. Vitell. cap. XII. *mutui ſtupri commercium* Calig. XXXVI. ita *mutua gaudia* Ovidius II. Amor. eleg. 3. Lucret. IV. verſ. 1200. & V. verſ. 852.

Solicitudinem] Alii *ſolitudinem*. TORNÆS.

Nam aut vir ego] Apul. lib. 5. Metamor. *Nec ſum mulier ego, nec omnino ſpiro, niſi eam peſſum de tantis opibus dejecero.* WOUWEREN.

Liberque] Supra cap. 58.

Militiam perderet] Eleganter dictum, pro efficeret, ne utilitatem & fructum ex militia illa, quam aggrediebar, caperem. Ita ſupra cap. X. *Perdere noctem.* infra cap. 100. *Opus perdere anhelitu.* Et cap. LVIII. *Mercedem perdere*, & XCIV. *Verba perdere*, & alibi eo ſenſu. Ovidius I. Met. verſ. 531. *perdere blanditias.* lib. III. Amor. El. 2. *perdis bona vota puella.* Frequens ille verbi uſus poſterioris ævi ſcriptoribus, ſed non ſolis, ut cenſet Barthius ad Statii lib. V. Theb. verſ. 136. quem & vide ad lib. VIII. Theb. verſ. 415. IX. 58. & 393. eodem ſenſu *perire* dicuntur, ex quibus nulla ad nos utilitas redit. vide eumdem ad Stat. VI. Theb. verſ. 932. Senec. Thyeſt. verſ. 721.

Stetit ſui ſecurus, & non eſt preces
Perire fruſtra paſſus. BURM.

Cibis excito vires] MS. auctior, *largioribus cibis*, &c. TORNÆS. Cognovit Homerus, quod cibus det vires, ideo Odyſſ. 2. nuncupat ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν. Et ibid. lib. 20.

Ἄλφιτα τεύχουσι καὶ ἀλείφατα μυελὸν ἀνδρῶν.

Et Iliad. 9. ad fin.

Νῦν μὲν κοιμήσασθε, τεταρπόμενοι φίλον ἦτορ
Σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.

Virgilius lib. I. Æneid. verſ. 214.

Tum victu revocant vires, fuſique per herbam
Implentur veteris Bacchi. ———

Et Val. Flaccus lib. 2. Argonautic. verſ. 69.

——— Cereris tum munere feſſas
Reſtituunt vires, & parco corpora Baccho.

Tiraquell. de Nobilit. cap. 31. §. 178. WEITZ. Vide Barth. ad Stat. lib. 8. Theb. verſ. 169.

In publicum proſilio] Victorinus Maſſilienſis lib. 3. in Geneſ. verſ. 638.

Fœda manus vulgi, ſi fas dixiſſe, virilis
Proſilit. ——— WEITZ.

Nihil aliud quam] Vide infra ad cap. 86.

Ad capulum] Ut irati & minantes alicui cædem ſolebant. vide Sueton. Aug. cap. 26. Caligul. cap. 49. CUPERUS.

Quem devoveram] Euripides videtur vocare ὅρκιον ξίφος in Phæniſſ. verſ. 1671. Refer ad ritum, quem illuſtrat Lipſius ad Tacit. XV. Annal. cap. 74. & Juſtinus lib. IX. cap. 7. Sueton. in Vitell. cap. VIII. CUPERUS.

planus fuit, ſive nocturnus graſſator: &, [a] Quid tu, inquit, commilito, ex qua legione es, aut cujus centuriae? [b] Quum conſtantiſſime & centurionem & legionem eſſem ementitus: [c] Age ergo, inquit ille, in exercitu veſtro phaecaſiati milites ambulant? [d] Quum deinde vultu, atque ipſa trepidatione, mendacium prodidiſſem, ponere juſſit arma, & malo cavere.

a MILES. b ENCOLPIUS. c MILES. d ENCOLPIUS.

Notavit me miles] Sæpe ita loquitur cap. VI. XII. XXVII. XXXX. & alibi. BARTH.

Planus] Erro, vagabundus. qui diſcurrit ſine noxa aliorum. GLOSS. *Planus*, qui diſcurrit ſine noxa aliorum. *Graſſator*, qui cædem molitur, vel ex lubidine, vel propter præmia. unde proprie, prædones nocturni, *præmiatores*. Nonius. de his Manil. lib. 4. verſ. 184.

Sed pecorum membris media graſſentur in urbe,
Et laceros artus ſuſpendant fronte taberna,
Luxuriaque parent cadem, morteſque lucrentur.

Vide Plautum Amphitr. Act. 1. ſc. 1. Arnob. lib. 2. Apul. Mil. lib. 2. WOUWEREN. *Planus*, erro. Hinc *planoperipatetici*, ab Lactantio dicuntur Philoſophi Ariſtotelici, propter inconſtantiam differendi, & eorum erraticam ambulationem. Gulielm. Plaut. Quæſt. in Menæchm. cap. ult. Infra cap. CXIX. vocatur *vagus miles*,

——— *Miles vagus exſtruit armis.*

Planus ergo miles vagabundus & erraticus, ſeu erroneus, quales ſunt. quos hodie vocamus *Gardeknechs*, quaſi dicas, milites guardianos, qui guardiam, id eſt, præſidia, quærunt. quorum fraudes & impoſturæ locum tralationi dederunt, ut *planus* pro nebulone & impoſtore dici cœperit. ERHARD. Ita infra cap. 140. *Unde plani autem, unde levatores vivunt*. vide Stewech. ad Arnob. lib. 5. pag. 74. & Elmenh. pag. 81. CUPERUS. Ita Plinius lib. XXXV. cap. 10. *Planus regius*.

Nocturnus graſſator] Qui cædem molitur, vel ex libidine, vel propter præmia. GLOSSÆ. Impoſtor. BONGARS. Horum mentio apud Feſtum, Focam Virg. vita, Caton. apud Gell. lib. XI. cap. 11. Auſonium perioch. Iliad. X. BARTH. Abdias Propheta verſ. 5. *ſi te fures, ſi nocturni graſſatores, invaſiſſent*. ita Seb. Caſtalio expreſſit. hunc Petronii locum imitatus. Sic Gell. lib. 20. cap. 5. *Qui veſperi ſuo vivit*, ait Plautus. Philoxen. ἡμερόκοιτ☉, *Dormitator, fur nocturnus*. Hinc Sidon. lib. 1. ep. 8. *Vigilant fures, dormiunt poteſtates*. In Altercatione Hadriani Auguſti & Epicteti; *Quid eſt nox? Laboranti requies, graſſanti lucrum*. Savaro ad Sidon lib. 1. ep. 8. ERHARD. Vide ſupra ad cap. XV. de graſſatoribus vide Suet. Aug. cap. 32. & cap. 43. Calig. cap. 72. Quam acutum autem ſit, à *graſſando* deducere cognomen *Gradivi*, quo Mars ſæpe indigitatur, videant Philoſophi: Nam Grammatici vix tantum ſibi ſapere videntur, qui à gradu præliantis compoſito, de quo capite 80. vidimus, quæ eorum eſt ſimplicitas, accurate & perſpicue rationem explicari hujus cognominis putant, ipſos etiam nummos, quibus Mars in gradu ſtans, & *Gradivus* inde dictus, conſpicitur, ſibi id demonſtrare perſuadent. Sed forte arcanæ & magicæ vires, quas Logica bona, ut vocant, addit τοῖς σοφοῖς, aliter formant ſuos alumnos. nos ſenſu communi contenti vivere gaudemus. BURM.

Centuria] Veteres, *centuria*. Pith. PATISSON.

Conſtantiſſime] Intrepide. ERHARD. Ovid. lib. 1. Amor. eleg. V.

Cras mihi conſtanti voce dediſſe nega.

Et ita paſſim alii. Vide egregie hanc vocem illuſtratam à ſummo Gronovio ad Tacit. vitam Agricol. cap. 27.

Ementitus] Convenit hoc verbum conſtantiæ, quam ſimulabat. Nam recte obſervat Torrentius ad Sueton. Cæſ. cap. 66. neſcio quam jactantiam & confidentiam in fingendo & mentiendo ſignificare. Ita Cicer. Orat. 11. Phil. cap. 33. *Ementiri auſpicia*. Appoſite idem Orat. pro Fontej. cap. 14. *Quod ſi, aut quantam voluntatem habent ad hunc opprimendum, aut quantam ad maledicendum licentiam, tantam haberent, aut ad ementiendum animi, aut ad fingendum ingenii*. vide & Suet. Neron. 33. BURM.

Phæcaſiati] * Phæcaſium tegimen pedirusticum: militem autem non oportebat Phæcaſiatum, ſed caligatum eſſe. GLOSSÆ. *Phecaſiati*, Turneb. lib. 10. Adv. cap. ult. TORNÆS. Quid ſi legas, *phocalsiati*, id eſt, criſpatis capillis, à *focali*, id eſt, amictu armatorum, quanquam ineptum fortaſſe videri poſſit emendare quem, quod non intelligat. PUTEAN. *Phecaſium* eſt calceamentum ruſticum, non militare. BONGARS. Φαικάσιον, ὑπόδηματ☉ εἶδ☉ γεωργικοῦ. PITH. Lege *phæcaſiati*. Turneb. Adverſar. lib. 1. cap. 15. Calcei albi *phacaſia*. Appian. lib. 5. Senec. 7. de Benefic. cap. 21. apud quem emit *phacaſia* Pythagoricus, ut σεμνά. Hinc & inſolens, *miles phacaſiatus*, Petronio, ubi male *phocaſiatus* aut *phæcaſiatus*. Hæc veriora, quam quod Heſych. *phacaſium* eſſe ait tegimen pedis ruſticum. Appiani verba; ὑπόδημα ἦν αὐτῷ λευκὸν Ἀττικὸν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον. Marcilius ad Perſium Satyra quinta. ERHARD. *Phacaſiati* omnino legendum. Oppoſuit legionario militi phæcaſiatum, ut apud Ammianum Marcellinum *gregarius miles* opponitur *prætoriano militi*. BOURDELOT. Vide ſupra ad cap. 67.

Vultu atque ipſa trepidatione] Perinde atque Atreus apud

Google

cavere. Deſpoliatus ergo , imo praeciſa ultione , retro ad deverſorium tendo, paulatimque temeritate laxata, coepi graſſatoris audaciae gratias agere.

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit,

Tan-

apud Senec. teſtatur. Thyeſt. verſ. 329.

——— *Multa ſed trepidus ſolet*
Detegere vultus. ———

Eludant igitur, qui volunt, & ſuſque deque habeant leges ſcriptas, dummodo conſcientiæ non imponant, & ejus ſtimulos ſubſannent, cujus intimos cruciatus proditor vultus enunciat. Quod aſſerit & Pelignus Vates Metamor lib. 2. verſ. 447.

Heu, quam difficile eſt, crimen non prodere vultu!

Weitzius Not. in Prudentii Pſychomach. lib. 1. verſ. 702. ERHARD.

Ponere juſſit arma] Hinc colligimus, tantum milites arma portaſſe, cæteros inermes per vias inceſſiſſe. Et, ſi qui eum armis à milite deprehenſus fuerit, ab eo ſpoliatum & arma ponere juſſum. Infra de hoc eodem graſſatore ait Encolp. cap. XCIV. *Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abſtulit gladium.* Videtur autem hæc graſſantium & raptorum formula fuiſſe; *Pone arma, & malo cave.* Fortaſſis etiam apud Germanos, de quibus id innuere videtur Ratpertus Turegienſis in Caſib. Mon. S. Galli, ubi Gold. in Gloſſ. tom. 1. Alaman ſcript. ERHARD. Jure & ex legibus: non enim licebat cuiquam gladio cingi & pro milite ſe gerere. l. 27. §. 1. ff. ad L. Cornel. de falſ. *Qui ſe pro milite geſſit, vel illicitis inſignibus uſus eſt, vel falſo diplomate vias commearit, pro admiſſi qualitate graviſſime puniendus eſt.* Ubi, *pro milite ſe gerere*, eſt gladio accinctum per publicum ire, ut recte explicuit Panciroll. lib. 1. Var. lect. cap. 11. Graſſatores ergo & Latrones habebantur, qui ferro cincti incedebant, cum milites non eſſent. Suet. in Aug. cap. 32. *Graſſatorum plurimi palam ſe ferebant ſuccincti ferro, quaſi tuendi ſui cauſſa*, quos inhibuit Auguſtus. In urbe Roma vetitum quoque fuiſſe Gladio cinctum in publico conſpici, oſtendit ſæpius Cicero, qui Antonio objicit, illum ſtantes cum Gladiis in conſpectu Senatus adduxiſſe. v. Caſaubonum & Bernecc. ad Suet. Auguſt. cap. 26. BURM.

Malo cavere] Ponenda arma, & malo cavendum fuit. GLOSS. Plaut. Bacchid. Act. 1. ſc. 11. verſ. 39. *Omitte, Lyde, ac cave malo.* & alibi. *Cave malo, ac tace tu.* Catalect. in Priap. Carm. LII. *Quare qui ſapiet, malo cavebit.* PITH.

Temeritate laſſata] *Laxata* ſcribit Doct. Munckerus, ut infra cap. CVIII. *Nec tamen cujuſquam ira laxatur.* BOSCH. Veram credo Munckeri emendationem, cum, quia ſolemne librariis fuerit, has duas voces confundere, ut patet ex collatione variarum lectionum apud Ovid. Heroid. 11. Epiſt. verſ. 123. Stat. lib. IV. Sylv. IV. verſ. 13. & lib. IV. Theb. verſ. 879. & paſſim: tum, quia nullo ſenſu *temeritas* dici poſſit *laſſari*, ſed recte *laxari*, id eſt, remitti & languidior fieri, eodem ſenſu quo *iras laxare* dixit idem Statius lib. VI. Theb. verſ. 828. & noſter cap. 128. *Laxatum corpus.* BURM.

Non bibit inter aquas] Vincentius adducit in Specul. Hiſtor. lib. XX. cap. XXV. & ante eum Fulgentius Mytholog. lib. 2. in fab. de Tantalo, ubi legitur:

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit.

apud Vincentium vero legitur;

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit.

alias legitur, *poma patentia.* DANIEL. Alii, *Nec bibit, neque poma.* TORNÆS. In avaritiam & pecuniæ ſtudium. Scalig. in Catalect. Vide Boëthium de Conſolat. Philoſ. lib. 3. Metr. 12. ibique Thomam Aquinat. & Natalem Comitem in Mytholog. ERHARD. Ante hoc Epigramma delemus aſteriſcum. Ignoſcite; nihil hic deberi credimus: planus eſt & facilis ſenſus, ſi recte proxime præcedentia ponderentur. BOURDELOT. Vide notas noſtras ad Ovid. lib. 3. Amor. El. 6. verſ. 51. WEITZ. Hoc epigramma, ut nec ſequentia, huc non pertinere certus ſum, nihil enim præcedit, quo referri poſſet, ſed forte infra ad finem cap. 127. vel 132. reponendum, ubi Polyænos cupiens, pariter cupiente Circe, non potuit frui inguinis effæti parte juvante, nec voluptatem robuſtam invenire: unde ſe Tantalo comparavit. Nam imaginem Tyranni hic exhibere voluiſſe Satyricum, ut Gonſalius putabat, & Neronem indicari, minime credo; neque ullus in toto hoc Satyrico locus, ubi hæc Tyrannorum ſollicitudo perſtringitur, reperitur. At Ovidius lib. III. Am. eleg. 7. ejuſdem Tantali fabula utitur, ſimiliter in media voluptate deſtitutus:

Sic aret mediis taciti vulgator in undis,
Pomaque, quæ nullo tempore tangat, habet.

& Leander apud eumdem Epiſt. XVIII. verſ. 180. qui, cum pœne manu, quod amabat, tangebat, neque tamen frui poterat, ita queritur:

Velle quid eſt aliud fugientia prendere poma,
Spemque ſuo refugi fluminis ore ſequi.

BURMAN.

Poma pendentia] Alii, *nec poma pendentia*, alii, *aut poma natantia*, alii, *nec carpit pendula*, alii, *nec poma patentia.* Refertur à Fulgentio 11. Mytholog. Pith. PATISSON. Alii, *nec carpit pendula poma.* quod mihi quidem magis arridet. ERHARD. Hæc lectio minime mihi placet, pendent enim omnia omnino poma, non ſola illa Tantali, ſi *impendentia* capiti ejus dixiſſet,

Digitized by Google

Tantalus infelix, quem ſua vota premunt.
Divitis haec magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

* * * * * * *

[a] Nequaquam recte faciet, qui cito credit. *

[b] Nemo coelum putat, nemo jusjurandum ſervat, nemo Jovem pluris facit: ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. * *

[c] Quod

[a] PHILEROS. [b] IDEM PHIL.

dixiſſet, potuiſſet tolerari. Scaliger in Catalectis pag. 229. edidit

Nec bibit inter aquas, neque poma natantia ſumit.

Munckerus ad Fulgentii Mythol. lib. II. cap. 18. mallet, *poma aut fugientia carpit*, vel *nec poma fugacia carpit*. Nos credimus veram eſſe lectionem, quam ex Fulgentio recepimus, *nec poma patentia carpit*. *Patere* enim dicuntur obvia, expoſita, & quæ facile capere poſſumus. Propertius lib. I. El. IX.

Qui non ante patet, donec manus attigit oſſa.

Et ita Ovid. II. Amor. El. XIX. 25.

Pinguis amor nimiumque patens in tædia nobis
Vertitur.

Ut egregie emendavit ex Codicibus MSS. N. Heinſius, & docuit, ita Puellas etiam dici *patere*, quæ faciles amatoribus ſunt, & ad quas aditus non intercluditur. Martialis lib. XI. Epigr. 105.

At mihi nuda ſatis nulla puella patet.

Vide Brouckhuſii notas ad Propert. lib. IV. eleg. VII. verſ. 74. BURM.

Sua vota] Non ad Tantali propria vota, ut Gonſalius fecit, ſed ad ſolemnia avarorum & divitum, quorum imago hic Tantalus fuit, vota, refero, quæ mox capite LXXXVIII. enumerabit, *Si ad trecenties HS. pervenero*, &c. iterum cap. 115. *Hæc ſunt conſilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum*. Hæc vota premunt infelicem Tantalum, id eſt, avarum incumbentem congeſtis ſaccis: nihil enim inde ſibi demere audet, metu, ne ad tantas, quas ſibi vovet, divitias perveniat, ſi quid abradat; contra vero quotidie cumulat acervos, & in media pecunia pauper & eſuriens manet. Hunc eſſe ſenſum puto, quem & Barthius deprehendiſſe videtur, quamvis ejus diſtinctio duriorem verſum facere mihi videatur, ita enim legit ad Stat. lib. IV. Theb. verſ. 538.

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit
Tantalus. Infelix, quem ſua vota premunt.
Divitis, &c.

Ubi & hoc epigramma ante quinque ſecula à Silveſtro Giraldo, Hiberniæ ſcriptore, in teſtimonium vocatum docet, melior tamen illa deſtinctio alterâ, quam ad Claudiani I. in Rufin. verſ. 188. *Tantalus infelix. Quem ſua vota premunt, Divitis hic eſt.* BURM.

Divitis hæc magni faciet erit] Paulinus Natali IX. Fel.

——— *Urit*
Defectus miſeri metus & miſer ardor habendi,
Atque ita & inter opes inopes, quaſi Tantalus ille
Inter aquas, ſitiunt, nec habent, quod habere videntur.

BARTH. Cato.

Dilige denarium, ſed parce dilige, formam.

Illi enim parce denariorum formam diligunt, qui pro ſola neceſſitate quærunt. Sed formam illi deſiderant, qui denarios vendicant, non pro neceſſitate, ſed pro ſuperflua aviditate, quod faciunt divites, juxta illud Petronii;

Hoc magis ſitiens erit omnia cernens
Qui timet & ſicco, &c.

Jacobus Magni Sopholog. 6. cap. 8. ERHARD.

Omnia cernens] Alii, *omnia late Qui tenet*. Pith. PATISSON. Vide Hygin. fab. 82. BARTH. Nullus, ut mihi, quidem videtur, in his verbis ſenſus, qui apertiſſimus in lectione Fulgentiana: *late tenere* enim eſt divitem eſſe, poſſidere plurima latifundia. Egregie Ovidius lib. V. Met. verſ. 130.

Dives agri Dorylas, quo non poſſederat alter
Latius; aut totidem tollebat farris acervos.

Horat. III. od. 17.

Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps & innantem Maricæ
Litoribus tenuiſſe Lirim
Late Tyrannus.

Ubi *late* cum *tenuiſſe* jungendum, & recte *diffuſe* ab antiquo Scholiaſte exponitur, eſt enim hæc vox propria divitibus, qualem ſe Trimalchio jactabat, cujus patrimonium per multas regiones eſt diffuſum. Utitur, huc reſpiciens, ita idem Horatius lib. III. od. 16.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. jure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem.

Florus lib. III. cap. IX. *qua res latius ærarium P. R. quam ullus triumphus implevit*: noſter infra in bello civili verſ. 85. ——— *Aſpice late*
Luxuriam ſpoliorum, & cenſum in damna furentem.

Tenere autem eodem ſenſu mox iterum occurrit cap. 83. *Nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipſi tenent.* BURM.

Qua timet] Alii, *qui timet*. TORNÆS.

Concoquit] Quam alii cibis abigunt, hic ſicco ore, & nihil guſtans, eam conſumit.

Nequaquam] Hæc fragmenta præter ultimum, in Tra-

Digitized by Google

[c] Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur. * * *

[d] Quod non exſpectas, ex tranſverſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat. * * *

[e] Apes ideo pungunt, quia, ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies. * * *

[f] Semper hac in re, qui vincitur, vincit. * * *

[g] Nemo noſtrûm non peccat: homines ſumus, non Dii. * * *

Non multum oportet conſilio credere, quia ſuam habet Fortuna rationem. * * *

LXXXIII. [g] In pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem. nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas; & Protogenis rudimenta, cum ipſius naturae veritate certantia, non ſine quo-

[c] Echion. [d] Trimalchio. [e] Trimalchio. [f] Idem Trimalch. [g] Habinnas.

Traguriano codice ſuo loco exhibentur, & à nobis ibi collocata; hic tamen omittere noluimus, ut editionibus antiquis etiam noſtra reſponderet.

Non multum] Convenit cum illo Menandri,

'Ου παντος ἀγαθῦ, των πρόνοιαν ἀιτίαν
Κρίναι ἀν ὀρθῶς ὑπολαβεῖν τις μοὶ δοκεῖ
'Αλλ' ἐςι μὲν ταυτόματον ἰνίοτε χρήσιμον. COL.

Salluſt. ad Caſarem *ſæpe prava magis, quam bona conſilia proſpere eveniunt, quia pleraſque res fortuna ex conſilio ſuo agitat.* WOUWER.

Pinacothecam] Tablinum, ſeu locus, in quo tabulæ pictæ, ſtragula veſtis, & alia ornamenta reponi ſolebant. GLOSS. *Pinacotheca*, ſeu *tablinum*, locus, ubi tabulæ pictæ poſitæ. Varro de Re Ruſt. lib. 1. cap 2. *Cum ſpectatum veniunt villas, ut videant pinacothecas.* vide Feſt. WOUWEREN. Plin. lib. XXXV. Hiſt. Nat. cap. 2. *Et inter hac pinacothecas veteribus tabulis conſuunt, alienaſque effigies colunt, ipſi honorem non niſi in pretio ducentes.* A Tablino autem diverſam eſſe pinacothecam, & Scaliger ad Feſtum, & Bernardinus Baldus de Vitruvianorum verborum ſignificatione in *Pinacotheca*, & *Tablino*, docuerunt.

Fabularum] Alii, *tabularum.* TORNÆS.

Zeuxidos] De hoc Cicero, Plinius, Plautus Pœnulo, Feſtus in *Pictor*, Val. Maximus lib. 3. cap. 7. ERHARD.

Manus vidi] Syneſius epiſt. CLIV. Καὶ παραδεικνύνται τὶ τῆς ἀρχαίας χειρὸς. ὅσπερ τῶν ἀνδριάντων λέγεται ἰωθαμεν. WOUWEREN. Schol. Pindari. Olymp. χεῖρας ἀντὶ πράξεων. BARTH. Id eſt, picturas. Sic dicitur χεὶρ 'Απελλῦ, χεὶρ Πολυκλείτυ, apud Pollucem. *Manus* etiam pro ſcriptura: quia nimirum γράφειν Græcis & pingere notat & ſcribere. ERHARD. Ita vocabant ipſa artificum, ſtatuariorum, pictorum, & ſimilium, opera, ut docuerunt Barth. ad Stat. lib. 1. Sylv. III. verſ. 47. & ad lib. VIII. Theb. verſ. 305. Paſſeratius ad Propert. lib. II. eleg. VI. verſ. 27. & lib. II. eleg. XII. verſ. 2. Cerda ad Virgil. lib. 1. Æneid. verſ 455. & eodem ſenſu χεῖρας à Græcis dici docuerunt Falconerius ad Donarium Nicomedis Medici pag. 140. & Salmaſius de modo uſurar. pag. 391. Vellej. Pater. lib. 1. cap. 12. *Maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac ſtatuas*, dixit.

Victas] Eleganter. *Vinci* enim dicuntur opera, ædificia, moles, & ſimilia, quæ tempori & injuriis longæ ætatis cedunt. Propertius lib. III. eleg. 1. verſ. 61.

Aut illis flamma, aut imber, ſubducet honores,
Annorum aut ictu pondera victa ruent.

ubi vide Paſſeratio adnotata. Seren. Sammon. c. 30.

Aut Ceraſi victum longo jam tempore pomum.

& ita Valer. Flacc. lib. 1. verſ. 829.

——— *Victam ſi ſolvere molem*
Jupiter, & prima velit omnia reddere maſſa.

Ut ibi legendum eſſe, ad ipſum Poëtam aliquando pluribus oſtendemus. BURM.

Protogenis rudimenta cum ipſius natr·a veritate certantia] Cicero in Bruto. cap. XVIII. *Quis enim eorum, qui hac minora animadvertunt, non intelligit, Canachi ſigna rigidiora eſſe, quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, ſed tamen molliora, quam Canachi. Nondum Myronis ſatis ad veritatem adducta, jam tamen quæ non dubites pulcra dicere.* D.OUZA F. Pro *rudimenta* mallet Oeveringius noſter *lineamenta*, ut apud Cic. in Brut. 18. *Similis in pictura ratio eſt, in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timantem, & eorum, qui non ſunt uſi plus quam quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus. At in Aetione, Nicomacho, Protogene, Apelle, jam perfecta ſunt omnia, & neſcio, an reliquis in rebus omnibus idem eveniat.* BOSCH.

Cum ipſius natura certantia] Alii, *cum ipſa natura certantia.* MS. *cum ipſius natura veritate certantia.* TORNÆS. Plin. lib. 33. *Acceſſit ars picturæ. Didicit homo naturam provocare.* Cicero lib. II. de Invent. cap. 1. *Præbete ex iſtis formoſiſſimas, dum pingo, quod pollicitus ſum vobis, ut mutum in ſimulacrum ex animali exemplo veritas transferatur.* WOUWEREN. Douza legebat, *varietate*, aliter quam bene. *Veritas* opponitur rei fictæ; qualia Protogenis *rudimenta* Opponuntur enim inter ſe *veritas*, id eſt, res ipſa, & *rudimentum*, id eſt, imago & ſimulacrum. Unde Cicero po Q. Roſcio; *Quod eſt veritate falſum:* hoc eſt, reipſa. vide Caſtalionem in Annotat. ad cap. 1. Joan-

nis

quodam horrore tractavi. Jam vero Apellis , quam Graeci Monocnemon appellant , etiam adoravi. Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem praeciſae, ut crederes, etiam animorum eſſe picturam. Hinc aquila ferebat coelo ſublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naïda. Damnabat Apollo noxias manus , lyramque reſolutam modo nato flore honorabat. Inter quos etiam pictorum amantium vultus , tamquam in ſolitudine exclamavi : ergo amor etiam

nis Euangel. ERHARD. Errant , qui hoc loco ponunt , *natura varietate.* Etiam apud Statium lib. 2. Theb. verſ. 216.

——— *Vivis certantia vultibus æra.*

Corrumpunt locum , qui aliter legunt. Habet enim à Virgilio , apud quem *ſpirantia æra* , non *ora*. Sic Petronius poſtea cap. LXXXVIII. *Qui pene hominum animas ferarumque ære comprehenderat.* BOURDELOT.

Monochromon] Pictura Apellis intelligitur. GLOSS. Alii *monohemeron*, alii *monochromon*. TORNÆS. Forte legendum *monogrammon* , ut ſit pictura linearis Apellis. DANIEL. Veteres *Monocremon* non *Monochromon*, aut *Monochromada* , quod Hygemoni cognomen tribuit Plinius , qui celebriores Apellis tabulas quatuor coloribus conſtitiſſe notat. PITH. Lege *monocnemon*. Ut intelligatur pictura Apellis , in qua ἄνθρωπος μονόκνημος, id eſt, pictura λευκή. Ita longe corruptiſſimum recte emendat Scaliger. WOUWEREN. Hanc emendationem debemus Doctiſſimo Scaligero , nam ibi MSS. etiam in menda. Ferri enim poteſt τὸ *Monochromon , d'une couche.* Contra pictura Jalyſi tetrachromon. Vulgo male , *monocremon.* BOURDELOT.

Animorum picturam] Hoc Græci vocant Πάθος καὶ ἦθος. Ælian. IV. Var. cap. 3. & Plutarch. lib. II. de fortuna Alexandri. Et ita Polygnotus hominum mores exprimebat , Xeuxis vero nullos , teſte Ariſtotele cap. VI. de Art. Poët. ἔμψυχοι εἰκόνα vocat Ariſtæn. lib. I. ep. I. & Zenob. III. Centur. Proverb. 7. dicit Dædalum ita effinxiſſe animalia , ut crederent ἔμψυχα eſſe, & moveri, & ſonos edere. In ære ſi id fieret, *ſpirantia æra* dicebantur. Virgil. VI. Æn. 848. quod Servius explicat *animata* (quem & vide ad III. Georg. 34.) Statius in Surrentino Pollii:

Si quid Apellei gaudent animaſſe liquores.

Idem pietate Abaſcantii:

Si manus aut ſimiles docilis mihi fingere ceras ,
Aut ebur impreſſis auroque animare figuris.

Martialis: lib. VI. Ep. 13.

Candida non tacita reſpondet imagine Lygdos ,
Et placido fulget vivus in ore liquor.

ubi , *vivus liquor* , eſt ſuccus ille & ſanguis faciei , qui ſplendet è viventi ; viva veraque facie fulget in hac ſtatua : loqui putes & vivo ſucco os accendi , ut explicat recte Gronov. Diatr. Stat. cap. 25. CUPERUS. Adde Paſſeratium ad Propert. lib. II. eleg. 31. verſ. 8. lib. III. eleg. IX. verſ. 9. & Barth. ad Claudian. Bell. Get. verſ. 19.

Ferebat in terris] Alii. *in cœlis.* PATISSON.

Deum] Scilicet Ganymedem. In Priapejis;

Quodque Jovi dederat , qui raptus ab alite ſacra
Miſcet amatori pocula ſacra ſuo. ERHARD.

Improbam] Male intelligit de lenociniis Gonſalius, invitum enim rapuit Hylam Nympha. Eſt vero *improba* , audax , & quæ , amori ſuo non imperans , ipſius Herculis puerum non verebatur rapere. Ita *improbitatem* pro vehementi impetu mentis poni docuit Gronovius Diatr. Stat. cap. 29. ubi multis de hac ſignificatione. Ita *improbum amorem* dixit Virgilius Æneid. IV. 412. *improbam manum* mox noſter cap. 86. appoſite Ovidius I. Art. Amator. verſ. 665.

Pugnabit primo fortaſſis & , improbe , dicet.

Et mox:

Quæcumque eſt ſubita Veneris violata rapina ,
Gaudet ; & improbitas muneris inſtar habet.

Et ita paſſim. BURM.

Damnabat Apollo noxias manus] Quod Hyacinthum diſco interemiſſet. TORNÆS. Vide ſupra ad cap. 80.

Modo nato flore] Hyacintho. Elegantiſſime Coluthus de Rapt. Hel. BARTH. Paſchalius lib. 2. de Coronis cap. 14. ubi pro , *honorabat* , videtur legere *coronabat.* WEITZ.

Pictorum amantium] Melius fortaſſis , *divorum amantium*. BARTH. Ampl. Cuperus *Deorum* malebat. Sed retineri vulgata poteſt , ut hi *picti amantes* , etſi vivere viderentur , non prohiberent , quo minus Encolpius , tamquam in ſolitudine exclamaret : via eſt in particula *etiam* , niſi forte legendum ſit *fictorum* , ut ad ſe referat , qui verus amans eſſet , cum Jupiter , Nympha , & Apollo ficti eſſent , & ſibi raptus puer pulcherrimus , quem Ganymedi , Hylæ , & Hyacintho præferendum judicabat , qui fictis poëtarum carminibus famam ſuam debent. BURM.

Vultus] *Luſus* , Nob. Heinſius. BOSCH.

Tangit] Frequens Ovidio & aliis hoc ſenſu verbum ; lib. II. Amor. Eleg. I.

Et rudis ignoto tactus amore puer.

lib. VIII. Met. verſ. 184.

——— *Tactuſque ſoli natalis amore.*

& paſſim. Et ita de aliis animi affectionibus , dolore , ira ,

etiam deos tangit? Jupiter in coelo ſuo non invenit, quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha praedata, imperaſſet amori ſuo, ſi venturum ad interdictum Herculem crediſſet. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulae quoque habuerunt ſine aemulo complexus. At ego in ſocietatem recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem. Ecce autem, ego dum cum ventis litigo,

ira, &c. V. ad Cicer. II. Verr. cap. 34. Ovid. libr. VIII. Metam. verſ. 279.

Tangit & ira Deos.

V. ad Phædr. I. fab. 24. Schefferi notas, & Gronovii dictata, juris publici facta.

Juppiter in cælo ſuo non invenit quod eligeret, &c.] Similia apud Terentium in Eunucho. ERHARD.

Peccaturus] Adulteraturus, ſcortaturus: hæc eſt propriiſſima notio hujus verbi *peccare* pro pellicari, hoc eſt, ſcortari, mœchari. Balbus Catholico; *Peccare dicitur quaſi pellicari. & inde peccator: quod nomen antiquitus tantum flagitioſos & libidinoſos ſignificabat: ſed poſtea tranſivit in appellationem omnium iniquorum: & dicitur peccator, quaſi pellicator.* Hinc *peccatrix* pro meretrice. Auctor ad Cornel. Papam de Paſſione Chriſti; *Filio prodigo revertenti non improperas luxum: mulieri adulteræ non opponis proſtibulum: peccatrici publicæ non recuſas ſervitium.* Hinc & in ſacra Scriptura *peccatores* dicti prævaricatores divinorum præceptorum, quod, ſpreto & relicto thoro Chriſti cum alienis Diis adulterentur, &, caſtitate Eccleſiæ proſtituta cum carne, mundo & Diabolo libere voluptentur. ERHARD.

Nemini tamen] Lege, *talem*, cæteroqui falſiſſimum docent omnes fabulæ. BARTH. Fruſtra ſunt, qui reponunt *talem*. Nec attendunt ad amores Iovis, qui diſcedens deceptarum animos lætitia mulcebat. BOURDELOT. Sic recte legitur. Arbitri ſenſus eſt: non involavit alterius amores Jupiter, ſicut meos ſuperbus Aſcyltos. BOSCH.

Hilari Nympha] Alii, *Hylam Nympha*. TORNÆS. Veteres *hilari*. Pith. Alii *hylari*. PATISSON. Legendum puto, *& Hylam Nympha prædata*. PUTEAN.

Ad interdictum Herculem] Alii, *ad interceptum Herculem*. TORNÆS. Quodnam, quæſo, interdictum liberum hominem exhibere poſtulaſſet? PUTEAN. Vide ſupra ad cap. 14.

Et os fabula] Alii, *& hos tabula*. MS. *& os fabula*, quod forſan pro *omnes* ſcriptum eſt. TORNÆS. V. C. *& hos fabula*. Forte *& ſuos fabula*. ERHARD.

Recepi Lycurgo crudeliorem] MS. auctior, *recepi hoſpitem Lycurgo*. TORNÆS. Fuerit Lycurgus crudelis Homero, Virgilio, aliis. Hæc tamen potius referenda ad illum Lycurgum, de quo poſtea cap CXVII. *Et quicquid Lycurgi villa graſſantibus præbuiſſet.* quæ narratio deficit. PITH. Referunt interpretes ad eum Lycurgum, de quo infra cap. CXVII. legitur; *Quicquid Lycurgi villa graſſantibus exhibuiſſet.* Non recte, quomodo mihi perſuadeo. Nam illa graſſatio multo tempore poſt accidit, quam hæc fierent. Quare nihil dubito de Lycurgi illius crudelitate interpretari, quod & Ammianus lib. 22. *Judicibus Caſſiis triſtior & Lycurgis.* Et lib. 30. circa fin. *Judices numquam conſulto malignos elegit: ſed, ſi ſemel promotos agere didicit immaniter, Lycurgos inveniſſe ſe prædicabat & Caſſios.* ERHARD. Simile eſt illud Timonis Phliaſii apud Athenæum lib. 10. *Ferum bubulcum Lycurgo crudeliorem.* SCIOPP. De nullo alio, niſi de Thraciæ Tyranno Lycurgo, hoc proverbium ſumi poſſe, plane perſuadent ea, quæ Barthius tradit ad Stat. lib. V. Theb. verſ. 715.

——— Nec inhoſpita tecta Lycurgi
Præbuerant aditus.

Neque *hoſpite* cum Scioppio & Gonſalio legendum eſt; nam, ut cenſet optime Brouckhuſius meus, Aſcyltum hoſpitem vocat, & peregrinitatem objicit homini perfido, quem in hoſpitium receperat. BURM.

Cum ventis litigo] Haud abſimile apud Paulum ad Corinth. cap. 14. εἰς ἀέρα λαλοῦντες. Lucret. lib. 4.

——— Ne ventis verba profundam.

Propert. lib. 1, Eleg 16.

At mea nocturno verba cadunt Zephyro.

WOUWEREN. Proverbialis locutio, omnibus linguis & gentibus uſurpata. Job cap. 6. *Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis*: hoc eſt, inania, Φαῦλα, ſine pondere & effectu. Coluthus in Helenæ raptu;

Ὣς ἡ μὲν πολύδακρυς ἐς ἠέρα φωνήσασα,
Μητέρα μαστεύουσα μάτην ἐπλάζετο κούρη.

Hepidannus Junior Sanctgallenſis de Vita S. Wiboradæ lib. 1. cap. 25. *Ille afflictum clamitans, cum cognoviſſet, ſe preces in ventum fundere, ſurrexit.* Aleonora Angliæ Regina in Epiſt. ad Cæleſtinum Papam apud Petrum Bleſenſ. epiſt. 145. *Sed, quid talibus immoror? curro in incertum, & aera verbero, atque in ventos noſtri gemitus evaneſcunt.* Aul. Sabinus Eleg. 2. ſub perſona Demophoontis ad Phyllidem;

Nunc venti mea verba ferant, qui verba tulerunt.

Id eſt, evaneſcant, & nihil apud te proficiant. Suidas Ἀνεμοδιαλέγῃ, ἐπὶ τῶν ἀνηνύτων. Cui ſimile & iſthoc apud eumdem; Ἀνέμους γεωργεῖς, in caſſum niteris, fruſtra laboras. Sic *dare verba in ventos* dixit Ovid.

go, intravit pinacothecam ſenex canus, exercitati vultus, & qui videretur neſcio quid magnum promittere; ſed cultu non proinde ſpecioſus, ut facile adpareret, eum ex hac nota literatorum eſſe, quos odiſſe divites ſolent. Is ergo ad latus conſtitit meum, &, [a] ego, inquit, poëta ſum, &,

[a] ENCOLPIUS.

Ovid. Et *ventoſus* dicitur is, cujus promiſſa pro ſpiſſo eveniunt, aut in ventum abeunt, qui multa promittit, & pauca præſtat. Dionyſius Cato in Diſtich.

Ne ſis ventoſus, dum vis urbanus haberi.

Item vanus & mendax. Oſeæ cap. 9 verſ. 7. *virum ſpiritualem*, hoc eſt, ventoſum. Loquitur autem de vanis Prophetis. ERHARD.

Senex canus] Eumolpus. TORNÆS.

Exercitati vultus] Ob vigilias in ſtudiis pallidus & macilentus evadit vultus: hinc & imagines Poetarum macræ pingebantur. GLOSS. Rugoſi, auſteri. TORNÆS. Caper. *Exercitus laboribus*, *Exercitatus ſtudiis*. PITH. Vide Comm. Juven. Sat. VII.

Ut dignus venias hederis & imagine macra.

WOUWEREN. Ob vigilias in ſtudio ita pictos poëtas auctor Schol. Juven. BARTH. Ita vocant Poëtæ pallidum & macilentum vultum. Hine & imagines poëtarum macræ pingebantur Juvenal. Sat. 7. De pallore poëtarum, & ſtudioſorum hominum, ejuſque cauſſa, vide Rader. ad Martial. lib. 7. epigr. 3. ERHARD. Pallidi exponit Raderus ad Martialis lib. VII. epigr. 3. ſubtriſtis & ad ſeveritatem compoſiti Salmaſius ad Lamprid. Alex. Sever. cap. LIX. frontem, quæ honeſtum, firmum & exercitum hominem præferret, Gronovius lib. II. Obſervat. 4. quæ omnia fere eodem redeunt, & ad labores & ſtudiorum exercitationem referri debent: quo ſenſu jungitur ſæpe *laborioſus* & *exercitatus*. Suet. Tiber. cap. VI. *Infantiam pueritiamque habuit laborioſam & exercitatam*. Plin. Paneg. cap. LXXXVI. *Laborioſa & exercita ſtatione*. Alter Plin. lib. VIII. Hiſtor. Nat. cap. 8. de Agrippa *miſera juventa, exercito ævo, inter arma morteſque*. Et eo ſenſu *exercitum*, fatigatum ab exercitio interpretatur Nonius, & adducit ex Salluſtii Jugurthino bello, *Nihdalſa exercito corpore*; eſt autem *exercitatus vultus*, qui à Sueton. Neron. cap. 37. dicitur *Triſtis & Pædagogi vultus*. BURM.

Promittere] Προσδοκίαν παρασχεῖν. Juven. Sat. II.

——— *Dura per brachia ſata*

Promittunt atrocem animum. WOUWEREN.

Accipi poteſt *promittere* de vultu, quaſi ejus vultus aliquam eruditionem promitteret, hoc eſt, præ ſe ferret. Ritterſhuſius Not. in Phædrum. ERHARD. Supra ad cap. X. notavimus, proprie de arrogantibus ludimagiſtris hoc verbum uſurpari.

Cultu] Veſtitu. Plaut. *Exerce vocem, per quam vivis, & colis*. Lucanus X. Pharſ.

Divitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.

Tertull. de pallio? *Scytaloſagittipelliger ille, qui tam epitheti ſui ſortem cum muliebri cultu compenſavit*. WOUWEREN.

Proinde] Ex uſu optimæ latinitatis idem notat quod *perinde*, unde ſcioli ſæpe Librarii has voculas commutarunt. Vide ſummi Grævii notas ad Cicer. lib. X. ad Famil. epiſt. 24. & Manut. ad ejuſdem libri epiſt. 34. pro *ſpecioſus* Heinſius ad oram libri conjecerat *ſpecioſo*, ſed nihil neceſſe. Nihil enim magis obvium, quam bene ornatos & pulchros *ſpecioſos* dici, ſpecies enim veſtibus & ornamentis conciliatur. Ita Ovidius lib. III. Met. verſ. 20.

——— *Tollens ſpecioſam cornibus altis*

Ad cælum frontem.

Ubi tamen Heinſius *ſpatioſam* mavult. Sed hæ voces ſolemni librariorum errore commutantur. Eadem etiam varietas lib. XIV. Met. verſ. 661.

Ulmus erat contra ſpecioſa tumentibus uvis.

Ubi etiam *ſpatioſa* præfert Heinſius; ſed mihi magis convenire conſtructioni cum ſexto caſu, *ſpecioſa*, videtur. Noſter in cœna Trimalchionis puerum *non inſpecioſum* dixit cap. 74. & *Juvenis ſpecioſus* bis terve Apulejo, *mulier ſpecioſa* Ovidio III. Art. Am. verſ. 321. ut autem *ſpecioſum cultu* noſter, ita Suetonius Cæſ. 45. *cultu notabilem* dixit. BURM.

Eum ex hac nota literatum eſſe, quos odiſſe, &c.] Ipſo vultu Eumolpum ex eo genere hominum adgnoſcit, quod odiſſe divites ſoleant, ſcil. Poëtam. Barthius in Ceir. Virgil. num. 1. Lege, *eum ex hac nota literatorum eſſe*, intelligit Poetas. *Ex hac nota*, id eſt, talis notæ, phraſi Petroniana. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 18. ERHARD. Antiquæ editiones omnes *eum hac nota literarum eſſe*. Sed recte correxit Scioppius *ex hac nota*, infra cap. 126. *Ex hac nota eſt domina mea*. Nam elegans uſus propoſitionis hujus. Cicero pro Mureo. 36. *Fuit eodem ex ſtudio vir eruditus apud patres noſtros, & honeſtus homo, & nobilis, Q. Tubero*. Ubi v. Cl. Grævium. Terent. Hecyr. Act. V. ſcen. I. verſ. 30. *Si alia eſſet ex hoc quæſtu, non faceret*. Florus lib. I. cap. 13. *Virgines ex ſacerdotio Veſtæ*. Cæterum locutionem hanc tranſlatam à notis amphorarum Vinariarum, notaverat Ampl. Cuperus, & Senecam duobus locis uſum, de Conſt. cap. III. *Ex hac tibi nota ſapientem exhibeo*. III. de benef. cap. 9. *Quædam non ſunt ex hac vulgari nota*. tertium ad Phædri lib. IV. fab. 23. adduxit Schefferus ex Epiſt. 52. *Nos ex illa prima nota non ſumus*. BURM.

Quos odiſſe divites ſolent] Alii, *quod odiſſe*. TORNÆS. Horat. lib. I. Sat. 4. WOUWEREN.

Ad latus conſtitit meum] Vide ne interpretamentum

&, ut ſpero, non humillimi ſpiritus, ſi modo coronis aliquid credendum eſt, quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet. Quare ergo, inquis, tam male veſtitus es ? Propter hoc ipſum : amor ingenii neminem umquam divitem fecit.

Qui pelago credit, magno ſe foenore tollit;
Qui pugnas & caſtra petit, praecingitur auro;
Vilis adulator picto jacet ebrius oſtro;

Et

tum ſit, & ſcirpſerit. Arbiter, *ſecundum me*, vel *propter me*. Anonym. MS. juxta man. Douſæ ad edit. Tornæſ. HADRIANID. Τὸ & ignorant editiones. Forte, *is ergo, ut ad latus conſtitis meum, ego, inquit.* Neſcio autem, cur, *ad latus conſiſtere*, placere non debeat.

Si quid coronis credendum] Sueton. Neron. cap. xii. *Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ more Græco triplex, Muſicum, Gymnicum, Equeſtre.* In iis certaminibus oratores, Poëtæ, & omne genus artificum de coronis contendebat, uti & in agonibus Capitolinis, qui, exemplo ludorum Olympicorum à Domitiano inſtituti. Sueton. cap. iv. Vetus Inſcriptio apud Gruter. pag. cccxxxii. 3. L. VALERIO PVDENT. HIC. CVM. ESSET ANNORVM. XIII. ROMÆ. CERTAMINE. IOVIS. CAPITOLINI. LVSTRO. SEXTO. CLARITATE INGENII. CORONATVS. EST. INTER. POETAS. LATINOS. OMNIBVS SENTENTIIS. IVDICVM. Tacitus Annal. xvi. cap. 4. *Senatus, propinquo jam luſtrali certamine, ut dedecus averteret, offert Imperatori victoriam cantus, adjicit facundiæ coronam, qua ludicra deformitas velaretur.* Idem refert Sueton. Neron. cap. xii. Quo forte ille morſus: *Quas nonnumquam ad imperitos gratia deferre ſolet.* WOUWEREN. Philoſophi coronati in theatro. Synesius ad Pæon. ὗτοι μὲν ἐν ἴσαν λαμπροὶ, καὶ τοῖς θεάτροις ἐστεφανοῦνθω. Jungerman. Sed hic locus de coronis Poeticis capiendus eſt, ſuper quibus multa P. Faber in Agoniſtic. Jacobus Pontanus ad Virgil. Eclog. 7. Claudius Minos ad Alciati Emblema 204. Raderus ad Martial. lib. 8. epigr. ult. ERHARD.

Gratia ad imperitos] Non magis hæc querela Neronem tangit, quam omnis ævi Principes. Perpetua enim hæc famelicorum Poëtarum exprobratio fuit, quaſi ſeculum, quo viverent, eos non intelligeret, & indoctiores præferret & præmiis honoraret. Quod & factum ſæpe, docebit te Gellius lib. xvii. cap. 4.

Quare ergo, inquis] Alii, *inquit*. Pflug. *inquio*. Sed nihil mutandum: eſt enim præoccupatio. ERHARD. Legendum, *inquio*. Simile autem illud Carionis apud Ariſtophanem Pluto Act. 2. ſc. 1. cum enim cœcus dixiſſet, ſe eſſe Plutum, dicit Cario,

Σὺ πλοῦτος, ὕτως ἀθλίως διακείμενος. BOURDEL.

Quare ergo tam male veſtitus] Mart. lib. vi. epig. 82,

Tune es, tune, ait ille, Martialis:
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?

Et lib. xi. 38,

Inſanis: omnes, gelidis quicunque lacernis,
Sunt tibi, Naſones, Virgilioſque vides. PITH.

Neminem inquam] Quid ſi legas, *unquam?* PUTEAN. Sic mox cap. ſeq. *Neſcio quomodo bonæ mentis ſoror eſt paupertas.* Cujus rei cauſſam inquirit Ariſtotel. Problem. 4. ſect. 29. Rittershuſius ad Phædr.

——— *Virtus laudatur & alget.*

Tilemannus in Diſcurſu Philolog. de Hiſtoricor. delectu, pag. 100. Dicta in hanc ſententiam vetuſta congeſſit Taubmannus Comment. in Plautum Stich. Act. 2. ſcena 1. ERHARD.

Qui pelago credit] In tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catalect. ERHARD.

Magno ſe fœnore tollit] Ita loquitur Caſſius Parmenſis.

Non levis adſcenſus, ſi quis petit ardua, ſudor
Plurimus hunc tollit. —— BARTH.

Id eſt, inflatus magni lucri ſpe, ne curet pelagus ſæviens. Barth. Claudian. lib. 1. in Rufin. verſ. 22.

Præcingitur auro] MS. *oſtro*. TORNÆS. Militare verbum: militiam ſequitur auri amore. PITH. Eleganter: quia in zona res pretioſæ, ut aurum, argentum, &c. Sueton. Vitell. *Zona ſe aureorum plena circumdedit.* Hinc Egeſippus lib. 5. cap. 24. *auro & argento ſuccinctos* dixit. Perrenonius Animadverſion. & Var. lect. lib. 1. cap. 13. ERHARD. Barthius & hic in racemationibus, & ad Claudiani lib. 1. in Rufin. verſ. 22. deſerere communem interpretationem hujus loci voluit, quam tamen etiam probavit Salmaſius ad Vulcat. Caſſium cap. 1. & Spart. Peſcenn. cap. x. Sed, ut Barthii expoſitionem non probo, ita neque poſſum credere, *auro præcingi*, eſſe, Zona plena auro cingi: ſed cum *præcinctura* ſit mollioris & effæminati viri, vel pueri delicati, indicium, ut patet ex Sueton. Cæſ. cap. 45. & Macrob. lib. ii. Saturn. cap. 3. turpitudo illa augetur, ſi tunica & veſtes auro ſplendeant. Ita enim ornatas luxurioſorum tunicas fuiſſe, docet Ferrarius lib. iii. de re veſtiaria c. 15. BURM.

Vilis adulator] Saliſber. lib. 3. cap. 13. non laudato auctore citat. BONGARS. Menand.

Ἄνθρωπος ἐὰν ᾖ χρηςὸς, εὐγενὴς, σφόδρα
Γενναῖος, οὐδὲν ὠφελος ἐν τῷ νῦν γένει.
Πράττει δ' ὁ κόλαξ ἄριστα πάντων. PITH.

Lucianus de Paraſito: Ὁ μὲν βίος τοῦ παρασίτου κρείττων

 ἐστὶ

Et qui ſollicitat nuptas, ad praemia peccat:
Sola pruinoſis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua deſertas invocat artes.

LXXXIV. Non dubie ita eſt. Sed qui, vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitae coepit inſpicere, primum propter morum differentiam odium

ἐπὶ τῶ τῶν ῥητόρων, καὶ τῶν φιλοσόφων. WOUWEREN. Salisberienſis de Nugis Curial. lib. 3. cap. 13. Raviſ. Textor in Epithet. ERHARD.

Oſtio ebrius] Dementatus, & mentis ob rem aliquam nimio immodicam haud compos. GLOSS. MS. *auro*. TORNÆS. Innuit, paraſitos & adulatores, ad ampliſſimas fortunas Principum ſtoliditate evectos, priorum vitæ ſordium non amplius memores, reliquos præ ſe deſpicere, rerum ſucceſſu elatos. Ita enim *ebrius* interdum metaphorice capitur pro dementato & mentis ob rem aliquam nimio immodicam haud compote, quia *ebrietas* mentem alienat & expectorat ob immodicum potum. H. Junius Animadverſion. lib. 3 cap. 6. & fuſius Gilb. Cognatus in Adagior. ſylloge. ERHARD. Interpretatur hoc recte Barthius ad Stat. lib. VI. Theb. verſ. 540. de ſtragula veſte auro variegata, Phrygio opere. *Ebrium* vero ego de mentis haud compote non caperem, ſed proprie de adulatore, ſe ad regum menſas inebriante, & vino nimis indulgente.

Sollicitat nuptas] Hinc *ſollicitatores* Paullo JCto. V. Sent. IV. 6 BARTH. Vide & Barthium ad Hermæ Paſtorem pag 930.

Peccat] *Spectat*, Scaliger ad oram Leid. Cod. BOSCH. Dictum, ut apud Propertium lib. II. eleg. 16.

Numquam venales eſſent ad munus amica.

ubi vide Paſſeratii notas. ex peccato ergo præmia & mercedem petunt, non gratis ſunt flagitioſi. Senec. epiſt. 122. *Quibus peccandi præmium eſt infamia*, de alio genere luxurioſorum dixit.

Pruinoſis pannis] Squalidis & horridis. GLOSSÆ. Lege *pruinoſis*. AURAT. Hanc lectionem agnoſcit & Puteanus, Epiſtolar. fercul. ſecund. epiſt. 3. Ammianus lib. 22. de Scythis; *Squalentes & pruinoſas ferarum tetro ritu veſcuntur*, id mox declarat; *Aquilone caditur & pruinis*. ERHARD. *Hirtam togam* dixit auctor Dialog. de Corr. Eloq. cap 26. *Adeo malim oratorem, vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis veſtibus inſignire. Algentem togam* vocavit Martialis lib XII. ep. 36 & XIV. Epigr. 137. CUPER. Cæterum, *horret*, mihi videtur aptius convenire pannis pruinoſis, quam *haret*, quod habet prima editio, & Tragurienſis codex. *Horrere* enim pro algere, & *horrorem* pro *frigore* dicebant. Vide Heinſ. ad Ovid. lib. II. Art. Amat. verſ. 213. ita & *horridus* pro frigido, idem ad lib. II. Amor Eleg XVI. verſ. 19 & lib I. Faſtor, verſ. 495. ubi etiam apud Lucanum *harent*, pro *horrent*, perperam legi oſtendit. Eodem modo variant codices Pliniani lib. XIV. 1. *Eadem medici hominis altitudine adminiculata ſudibus horrent vineamque faciunt.* Ubi alii *harent*. Sed probum eſt *horrent*, id eſt, rigent, & ut arbores, quæ trunco valido nituntur, ſtant. De *pannis* vero vide Caſaubonum ad Sueton. Auguſt. 20 BURM.

Horret] Ita V. C. vulgo, *haret*. SAMBUC. Alias legitur, *ſola pruinoſis horret prudentia pannis* BRASSICAN.

Atque inopi lingua diſertas invocat artes] MS. *diſertas*. Apud Henricum Stephanum ſequuntur octo verſus hic præteriti TORNÆS. Vet. unus, *deſertas*. Quod poſtulat carminis ratio. PUTEAN

Non dubie ita eſt] Alii codices *non dubie*, ut infra cap. CXXIV. *Haud dubie credentibus indicavimus*. ERHARD. Reduxi primæ editionis lectionem *non dubie ita eſt. Sed qui vitiorum*, &c. Quæ & Traguirienſis codicis eſt, niſi quod ille habeat, *ſed quis*. vulgata vix admittit ſenſum aptum Plin. lib. V. epiſt. 14. *Erit fortaſſe, imo non dubie, hujus propoſiti mei & minor laus & obſcurior fama.* Livium *haud dubie, nec dubie*, innumeris locis poſuiſſe notant lexicographi. Plinius quoque non ſemel lib. XVII. Hiſt Nat. cap 12. *Non dubie venenum eſt*, lib XXI. cap. 18. *Non dubie mederi*, & paſſim in Pandectis quoque obvia formula. *Ita eſt*, vero affirmantis formula, millies apud comicos occurrit.

Rectum iter vita] Firmic. lib. 3. cap 1. *Ut rectum iter vita mortalitas ingreſſa.* WOUWEREN.

Inſpicere] Alias, *inſiſtere*. BRASSIC. Legendum, *inſiſtere*. WOUWEREN. Forte *inſiſtere*. RITTERS. & BARTH. Omnibus fere commentatoribus damnata vox *inſpicere*, & communi ſuffragio ſubſtituta *inſiſtere*, & ita Terentium & alios locutos certum eſt. Religio tamen mihi eſt recedere à primis editionibus & MSS Codicibus, præſertim, cum commode explicari poſſit: *inſpicere* enim eſt examinare, cognoſcere, ut ſupra ad cap. XV. oſtendimus. Non abſimilis eſt illa Terentiani Demeæ Adelph. Act. III. ſc. III. philoſophandi ratio. *Denique inſpicere, tamquam in ſpeculum, in vitas omnium jubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.* Ita vulgo legitur, ſed antiquæ editiones exhibent *inſpicere tamquam in ſpeculum vitas omnium.* Quod firmari poteſt Ciceronis in Piſonem cap. 29. loco, qui Terentium ſuum ante oculos habuiſſe videtur. *In quibus verſibus, ſi quis velit, poſſit iſtius tamquam in ſpeculo vitam intueri.* BURM.

Propter morum differentiam] Vide Boëth. de Conſ. lib. 1.

odium habet (quis enim poteſt probare diverſa?) deinde, qui ſolas exſtruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipſi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione poſſunt, literarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam poſiti. *

Neſcio quo modo bonae mentis ſoror eſt paupertas. *

Vellem tam innocens eſſet frugalitatis meae hoſtis, ut deliniri poſſet. Nunc veteranus eſt latro, & ipſis lenonibus doctior. * * *

LXXXV.

reipſa. vide Caſtalionem in Annotat. ad cap. 1. Joan- lib. 1. proſ. 111. BARTH. In eumdem ſenſum Boëthius de Conſolat. Philoſoph. lib. 1. proſ. 3. *Quod noſtris moribus inſtituti, ſtudiis improborum diſſimillimi videbamur.* ubi Sitzmanus in Notis num. 70. ERH.

Habet odium] Id eſt, ſibi conflat, & ab omnibus odio habetur. Senec. Epiſt. 105. *Quidam odium habuerunt, nec inimicum.* eo ſenſu ſupra cap. LXVI. dixit. *Habebo convitium.* vid. & ad cap. XV. Cæterum ingenioſa eſt Heinſii, quam codici ſuo adſcripſerat, conjectura, *præmium, propter morumdifferentiam, odium habet*: eo ſenſu, quo Terentianus Demea Adelph. Act. V. ſc. IV. qui vitam dure & parciter agens, & conterens in quærendo vitam atque ætatem, *nunc exacta ætate hoc fructi pro labore à filiis ferebat, odium.* BURM.

Diverſa] Neſcio, an non verior Memmii Cod. lectio *Univerſa.* BOSCH. Traguirienſis codex *diviſa*, mendoſe. Neque *univerſa* Memmiani codicis melior; *diverſa* ſunt contraria, diſſimilia, ut vel tironibus notum eſt. reſpicit autem illud Horatii lib. I. Sat. 1. 3.

Qui fit, ut nemo laudet diverſa ſequentes.

Et verſ. 109.

——— *Nemon' ut avarus*

Se probet, ac potius laudet diverſa ſequentes.

Vellej. Pater. lib. II. cap. 60. *Inter naturaliter diſſimillimos, ac diverſa volentes, creſcebat odium.* BURM.

Sola exſtruere divitias] Lege *ſolas.* AURAT. Biturig. *inſtruere*, Pith. PATISSON. Jo. Saliſber. ex hoc loco: *Qui ſolas divitias congerere curant, nihil in vita potius credi volunt via, quam cæteris prætulerunt.* PITH. Pari elegantia Phædrus *exaggerare opes*, & Cicer. *exaggerare rem familiarem.* Rittershuſius ad Phædrum. Dicuntur autem pulcherrime *incubones*, ἐπικαθήμενοι, qui toti in opes & divitias incumbunt. ERH. Horatium imitatur, qui lib. II. Od. 3. dixit

——— *Et exſtructis in altum*

Divitiis potietur hæres.

Vide ad Phædr. lib. III. fab. XIX. Ita *congerere* Tibullus I. eleg. 1.

Divitias alius fulvo ſibi congerat auro.

ubi v. Gebhardi notas. Cyprian. epiſt. 1. *Pecuniarum ingentium exſtructos aggeres*, dixit.

Curant] Hic eſt, ſumma ope nituntur: ut eleganter hac voce uſos ſcriptores cum veteres, tum præcipue Chriſtianos ævi ſequentis, docuit Barthius ad Stat. lib. II. Theb. verſ. 360. & Claudian. lib. II. in Rufin. verſ. 198.

Tenent] Poſſident, vide ad cap. 82.

Quacumque ratione poſſunt] Ita vetus codex: vulgo *quacumque poſſunt.* SAMBUC. Lege *quacumque rationes poſcunt.* BARTH.

Infra pecuniam] Id eſt, minoris haberi. Ita Terent. Eunuch. III. ſc. 2. *Tace tu, quem ego eſſe infra infimos omnes puto.* Apud Florum quoque lib. IV. cap. XI. editiones exhibent, *ſed pulchritudo infra pudicitiam principis fuit.* Ubi tamen cum Grutero & Freinshemio mallem *intra* legere. Infra capite 100. *infra fiduciam poſitus.* BURM.

Neſcio quo modo] Q. Cic.

Neſcio quo pacto res mala facta bona eſt. BARTH.

Vet. Cod. *quo non.* Sed vincentii in ſpeculo legit *quomodo.* P. DANIEL.

Bonæ mentis ſoror] Menander, Μακάριος, ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει. PITH. Vid. Apulejum Apolog. Æneam Gazæum, alios. BARTH. Quæ Apulejo in Apolog. *Philoſophiæ vernacula*: Chryſoſtomo in Acta Apoſtol. Hom. 16. *mater ſanitatis.* Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog num. 243. ERHARD. Idem dixit Crates apud Julianum Orat. VI.

Χαῖρε θεὰ δέσποινα, σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα,

Εὐτελίη, κλεινῆς ἔγγονε σωφροσύνης.

Et ita Lucian. in Nigrin. φιλοσοφίαν & πενίαν jungit. Democritus divitias onus bonæ mentis exiſtimabat teſte Senec. de providentia cap. VI. Et ita alii plures ſenſerunt. *Sororem* autem vocat eleganter, quia ſimilis & conjuncta ſemper eſt bonæ menti paupertas, ut Plaut. Pœnul. *Hanc per dextram ſororemque lævam*: & ſimili ratione, ἀδελφὰ Græcia ſunt ὅμοια, οἰκεῖα, ἁρμόζοντα, πρέποντα, in Gloſſis, & Etymolog. magno. Ælian. lib. II. Var. cap. 18. Λόγος δὲ καὶ ἐκεῖνος ὁ ἀδελφὸς τοῦ προειρημένου. Et lib. XII. cap. 1. & alibi. CUPERUS.

Veteranus eſt latro] *Veteranus* hic is, qui longa annorum ſerie & experientia peritus, aſtutus; quomodo apud Livium lib. 1. *Pœnum, hoſtem veteranum, trium & viginti annorum militia duriſſima, inter Hiſpanas gentes ſemper victorem.* Sic hoc ſenſu *vetus* ſæpe apud Tacitum. BOSCH. Ita *veterana meretrix* apud Fulgentium Mythol. HEINS.

Lenonibus Alii *latronibus*. TORNÆS.

Doctior]

LXXXV. In Aſiam quum à Quaeſtore eſſem ſtipendio eductus, hoſpitium Pergami accepi: ubi quum libenter habitarem, non ſolum propter cultum aedicularum, ſed etiam propter hoſpitis formoſiſſimum filium, excogitavi rationem, qua non eſſem patrifamiliae ſuſpectus amator. Quotieſcumque enim in convivio de uſu formoſorum mentio facta eſt, tam vehementer excandui, tam ſevera triſtitia violari aures meas obſcaeno ſermone nolui, ut me mater praecipue, tamquam unum ex Philoſophis, intueretur. Jam ergo coeperam ephebum in gymnaſium deducere:

Doctior] Aſtutior, fraudulentior. verbum Comicum Plauto & Terentio perpetuum. videndus Schopp. Explanat. in Moſtell. ERHARD. Vide ſupra ad cap. 74.

Stipendio conductus] MS. *eductus*. TORNÆS. Ex more magiſtratuum Romanorum, qui ſæpe in cohorte amicorum doctos & Poëtas ſecum in provincias ducebant, ut Ennium ſecum habuit Fulvius Nobilior. v. Claudiani Præfat. ad lib. III. de laud. Stilicon.

Quotieſcumque] Sic fit, teſte Victore in Auguſto. *Cumque eſſet luxuria ſerviens, erat tamen otii & vitii ſeveriſſimus ultor*, &c. AITTIRSH.

Uſu formoſorum] Qui uſum ſui dent Viris. GLOSS. Ovid. lib X. Met. 286. *ipſoque fit utilis uſu*. Salvianus lib. VII. de Gub. *Quis credere aut etiam audire poſſit, convertiſſe in muliebrem tolerantiam viros, non uſum ſuum tantum atque naturam, ſed etiam vultum*, &c. Saxo Grammat. lib. V. Dan. Hiſt. BARTH Qui uſum ſui dent viris. Sic Hieronymus quoque in Vita Joannis Monachi. Val. Maximus lib. VI. cap. III. Plautus, atque alii, *uſum* in muliere eodem modo accepere. Barthius Ablegmin. Critic. libro 2. cap. 1. Pamphilus ad Galateam apud Maurilianum;

En, laſciva Venus nos ad ſua gaudia cogit,
Inque ſuos uſus non jubet ire ſimul.

Plautus pro *uſu* dixit *uſuram*. unde *uſurarius*, cujus uſuram capimus, vel quo utimur, ad eam faciem, ſicut *commodatarius*, *mandatarius*, &c. In Prolog. Amphitruon. de Jove adultero;

Alcumenam uxorem cepit uſurariam.

de qua vide Goldaſtum docte eleganterque diſſertantem contra interpretum nugas, Plautin. lection. lib. I. cap. 4. ERHARD. Tibul. I. eleg. X. verſ. 55.

Et, cum furtivo juvenem laſſaverit uſu,
Tecum interpoſita languida veſte cubet.

Tam ſevera triſtitia] Terent. *Triſtis ſeveritas*. PITH. Severitate. Arnobius lib. VI. *Formas, quæ cunctis triſtes eſſe poſſint deriſui*. Imp. in præf. Cod. Theod. Pacatus pan. *Severi patres hi, quos plus diligunt, triſtiores ſunt*. BARTH. Argumentum hujus fabulæ, ſive Hiſtoriæ verius, quale eſt Satyræ 2. apud Juvenal. in principio, videlicet oretenus & pallio philoſophari hypocritas, aut ſcientiam rerum præferre memorabilium: poſtmodo, cum ſoli ſint, facere paria Cybeles apud Apulejum Gallis, aut Petroniano huic Eumolpo. Barth. ad Claudian. Epigr. in Curetium tertio. *Severa triſtitia*, id eſt, triſtiore & pædagogico vultu, ſive (ut hodie dicere licet) Monaſtico, hoc eſt, hypocritico. Sueton. Nerone cap. 37 *Paeto Thraſea* (ſcilicet mortis cauſſa fuit) *triſtior & pædagogi vultus*. De cujuſmodi ſimulatoribus Sidonius Apollinaris lib. 3. ep. 13. *Facilius obtingit, ut quiſpiam ſeria loquens vivat obſcœne, quam valeat oſtendi, qui pariter exiſtat improbus dictis, & probus moribus*. Theobaldus Epiſcopus in Phyſiologo, de Syrene loquens;

Utpote ſunt multi, qui de virtute locuti
Clunibus indulgent. ———

Ex illo Juvenal. Sat. 2.

——— *Et de virtute locuti*
Clunem agitant. ——— ERHARD.

Violari aures meas obſcœno ſermone nolui] Lege, *dolui*. Gruter Suſpicion. lib 5. cap. 12. Improbe. imitatur enim Varronem Agathone; *Virgo de convivio abducatur ideo, quod majores noſtri virginis acerba aures Veneris vocabulis imbui noluerunt*. ERHARD. *Nolui* veteres membranæ. Forte *docui*. Nam, ut ait Phædrus Prolog. lib. IV.

——— *Decipit*
Frons prima multos, rara mens intelligit,
Quod interiore condidit cura angulo BOSCH.

Tamquam unum ex Philoſophis] Bene cum genere humano ageretur, ſi Eumolpus poſtremus fuiſſet eorum, quibus Philoſophia in ore. nunc hodie pleroſque numeres,

Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt.

Gruter. Suſpic. lib. 5. cap. 12. ERHARD.

Jam ergo] Lege, *jam ego*. Sic Memm. codex. BOSCH.

In Gymnaſium ducere] Hoc Pædagogorum officium. Gloſſ. Iſidori *Pappas, Pædagogus, qui ſequitur Studentes*. Neque in Gymnaſia tantum & ludos ducebant, ſed ſemper comitabantur. v. Valer. Max. III. cap. I. Exempl. 2. & infra cap. 94. Pædagogos autem ſæpe corrumpendis ſibi traditis liberis operam dediſſe docebit aliud exemplum apud Valerium Max. lib. VI. cap. I. ex. 3. Et hinc præceptorem ſanctiſſimum quemque eligendum, docet Quintilianus lib. I. Inſt. Orat. cap. 2. & Plinius lib. III. Epiſt. III. Corelliæ conſilium

Digitized by Google

ducere: ego ſtudia ejus ordinare, ego docere, ac praecipere, ne quis praedator corporis admitteretur in domum. Forte quum in triclinio jaceremus, quia dies ſolemnis ludum arctaverat, pigritiamque recedendi impoſuerat hilaritas longior, fere circa mediam noctem intellexi, puerum vigilare. Itaque timidiſſimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus

lium dans de filii ſtudiis inſtituendis, ait, *Adhuc illum pueritia ratio intra contubernium tuum tenuit, praeceptores domi habuit, ubi eſt vel erroribus modica, vel etiam nulla materia. Jam ſtudia ejus extra limen proferenda ſunt, jam circumſpiciendus Rhetor Latinus, cujus ſchola ſeveritas, pudor, in primis caſtitas conſtet; adeſt enim adoleſcenti noſtro, cum ceteris natura fortunaque dotibus, eximia corporis pulchritudo: cui in hoc lubrico ætatis non præceptor modo, ſed cuſtos etiam rectorque quærendus eſt.* Quæ duo loca indicio Ampliſſ. Cuperi debeo. Hinc patet, in vulgari illa Epheborum corruptela, quam ſollicite parentes debuerint circumſpicere ſanctos pædagogos. BURM.

Prædator corporis] Adtemptator pudicitiæ. GLOSS. Supra cap. LXXX. *Non frueris, inquit, hac præda.* Athen. Τῦτοις καὶ τὸν τῦ σώματος κόσμον ὑπὸ τῦ πάθους ἐξαγόμενοι καὶ σκυλεύοντες, ἑαυτοὺς ἀνατιθέασι. Heliodor. Τί δὲ τὸ ἀναφρόδιτον νέος ὄντα καὶ καλὸς καὶ ἀκμαῖος γυναῖκα ὁμοίαν καὶ προσετηκυῖαν ἀποθεῖται καὶ οὐχ᾽ ἅρπαγμα οὐδὲ ἕρμαιον ἡγεῖται τὸ πρᾶγμα. PITH. Felis pullaria. Sic cap. LXXXIII. *Hylam Nympha prædata eſt.* BARTH. Adtemptator pudicitiæ. ſic ſupra dixit cap. LXXX. *Egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltos:* hoc eſt, præda, ſcilicet Gnythone. ERHARD.

Dies ſolemnis] Poteſt de aliquo anniverſario & feſto die capi, quibus ludi claudebantur. ut Romæ quinquatribus fiebat, cum minerval ſolverent. Unde Plin. lib XXXV. Hiſt. Nat. cap. 11. *Juvenem requieſcentem, & quinquatrus celebrantem* dixit. Suet. Neron. XXXIV. *Solemnia quinquatruum.* Mira autem locutio *arctare ludum* pro claudere. annotavit Ampliſſimus Cuperus ad codicem ſuum, Virgilium lib. I. Æneid. verſ. 293. *artas compages* dixiſſe,

—— *Diræ ferro & compagibus artis*
Claudentur belli portæ.

Ita contrario ſenſu idem Poëta dixit lib. II. Æn. v. 269.

Laxat clauſtra Sinon.

Et noſter infra cap. 97. *Clauſtrorum firmitatem laxavit;* & mox in Haloſi Trojæ, *Danai relaxant clauſtra.* Forte huc referre liceret corruptiſſimum Ciceronis locum pro Rabirio Poſtumo cap. 14. *Quibus* (mercibus) *cum multæ naves referta fuiſſent, una non patuit, parva artata.* Senſus autem eſſet, ſi hæc lectio antiquorum codicum ſervanda ſit, ne unam quidem, nec parvam etiam patuiſſe, ſed arctatam & clauſam fuiſſe, ne videri poſſet, qua merce onerata eſſet. Sed illa verba adhuc obſcura & in mendo cubant, ideoque nihil hinc conficio. Melius hujus verbi uſus ex Lucano illuſtratur, qui cum *claudere* conjungit lib. IV. 369.

Aera non paſſus vacuis diſcurrere venis
Arctavit, clauſitque animam. BURM.

Ludum] Scilicet literarium. ERHARD.

Pigritiamque recedendi] Otium, ut apud Martialem lib. 12. epigr. 4.

Tu facis ingenium, tu, ſi quid poſſe videmur,
Tu das ingenua munera pigritiæ.

Id eſt, otio liberali, à quo literati dicuntur *Scholaſtici* & *Otioſi.* Petronii ſententiam Germanicis verbis optime exprimimus. *Als wir faul und müde waren, und der Jung ſchlaffen begert.* Deinde *recitandi* legit Jungermannus. Puto, *recedendi*, intelligi & tolerari poſſe. Putean. epiſtola ad Goldaſtum. ERHARD. Recte Gonſalius reprehendit eos, qui *pigritiam* hic otium liberale interpretantur. Senſus manifeſtus eſt, convivio in noctem protracto, illos manſiſſe in lecto tricliniari, neque libuiſſe ex triclinio recedere in cubiculum, ut lecto ſe imponerent. ut ſupra conviva ille cap. XLI. *Dies nihil eſt, dum verſas te, nox eſt. Itaque nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in triclinium ire.* Qui in multam lucem dormiens, querebatur de brevitate diei, & ideo ſurgens ſtatim menſæ accubabat: noſtri vero in triclinio permanſerant ſublatis menſis, præ pigritia & vino liberalius hauſto, quo marcebant. Eodem modo ſupra in pervigilio Veneris cap. XXII. in ſomnum labuntur. Proprie vero utitur *recedendi* voce, quæ notat in interius membrum & conclave abire; cubicula enim in parte domus interiori, triclinia ad atrium, ut ſupra vidimus. *Concedere* dixit Terentius Heaut. III. ſc. III. ubi pater filium objurgans, quod in triclinio, in vino immodeſtus, ſubagitaverat, ut credebat, amicam alienam, dicit, *at certe concedas hinc aliquo ab ore eorum*, id eſt, in interiorem domus partem, ut fecit poſtea apud Menedemum Clitipho, paterni moniti memor, cum in ultimis ædibus in conclavi lectus erat latus, ut amica frueretur. Act. V. ſc. I. & ita *receſſus* vocabant ipſa conclavia. Ovid. I. Met. verſ. 177.

Ergo ubi marmoreo ſuperi ſedere receſſu.

Ubi interius membrum intelligitur, *atria* enim præceſſerunt. Idem lib. I. Faſt. verſ. 555.

Proque domo, longis ſpelunca receſſibus ingens
Abdita, vix ipſis invenienda feris.

noſter mox in haloſi Trojana *receſſus* vocat latebras. BURM.

Murmure votum feci] Superſtitio veterum, qua ſemper taciti aut murmurantes vota faciebant. GLOSS.

Venus, ſi ego hunc puerum baſiavero, ita ut ille non ſentiat, cras illi par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer ſtertere coepit. Itaque adgreſſus ſimulantem aliquot baſiolis invaſi. Contentus hoc principio, bene mane ſurrexi, electumque par columbarum adtuli exſpectanti, ac me voto exſolvi.

LXXXVI. Proxima nocte, quum idem liceret, mutavi optionem: &

Superſtitio veterum, quæ ſemper taciti aut murmurantes vota faciebant. Juven. Sat. x.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater.

Perſ. Satyra 2.

Haud cuivis promtum eſt murmur taciteſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto,

vid. Senec. ep. x. WOUWEREN. Qui cupide & ardenter aliquid à Diis petebant, tacitos ac murmurantes vota facere ſolitos, ab aliis annotatum eſt. Ejus rei exſtat exemplum & in Sacra Hiſtoria 1 Reg. 1. verſ. 10. & ſeqq. de Anna Elcanæ uxore votum in templo pro apertione vulvæ ſuæ faciente: & quidem verſ. 13. ſic legitur; *Porro Anna loquebatur in corde ſuo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur*, &c. ERHARD. Illuſtravit hunc votorum ritum egregie optimus ille virorum Brouckhuſius noſter ad Tibull. lib. IV. eleg. 5. verſ. 17. & olim Barthius ad Statii Theb. lib. V. verſ. 632. & Schottus II. Obſerv. cap. 11. *Murmur* autem vox propria in arcanis his votis, & omnibus ſacris, quæ fiebant nocte, ut, præter loca à Wouwerio adducta, docet Valer. Flacc. VII. 464.

——— *Totum ſepteno murmure fertur*
Per clypeum.

Ovidius lib. VII. Met. verſ. 251.

Quos ubi placavit precibuſque & murmure longo.

Sidon. Apoll. Carm. II. verſ. 86.

Pontificum de more ſenex arcana peregit
Murmura.

Ubi vide doctiſſimi Savaronis notas. BURM.

Domina Venus] Δέσποινα ἀφροδίτη. Alciphr. Achill. Alexandr. lib. 8. PITH. Apud Lucian. Amoribus δέσποινα Ἀφροδίτη. Ovid. lib. I. de Arte amandi. WOUWEREN. Proprie, vide Heinſ. ad Ovid. epiſt. 4. Heroid. verſ. 12.

Par columbarum] Appoſite. nam *columba* & *palumbes* Veneri ſacræ. Rader. ad Martial. lib. 8. epig 28. ſed & inter obſcœna & nequam vocabula. Gruter. apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. Act. 1. ſc. 1. ERHARD. Cur in tutela Veneris ſint Columbæ, fabulam refert Lutatius ad Stat IV. Theb. 216. unde apud Statium I. Sylv. II. 102. Veneri dixit Cupido;

——— *Hic noſtra deflevit fata Columba.*

Ubi vid. quæ Barthius notat, & Paſſerat ad Propert. lib. III. eleg. 3. Vide & Scholiaſt. Apollon. Rhodii ad lib. III. verſ. 539. & ad Æſch. ſeptem contra Theb. verſ. 300. Et hæc ratio, cur in inſula Salamine, quæ Veneri ſacra, Columbæ plurimæ nutriebantur, unde & ab Æſchylo in Perſis verſ. 309. vocetur πελειοθρέμμων. Hinc currus ejus Columbis junctis trahitur. Ovidius XV. Met. verſ. 598.

Perque leves auras junctis invecta Columbis.

Vide Barth. ad Claudian. Epithal. Pallad. verſ. 104. Et hinc ipſæ mulieres impudicæ *Columbæ* dictæ, ut Helena Lycophroni verſ. 85. τρήρων vocatur, ut Scholiaſtes notat διὰ τὸ λάγνον. Et verſ. 131. πελειάς, ubi exponit idem πορνήν. Artemidorus autem Oneirocr. lib. II. cap 20. dicit, φάττας, notare meretrices, περιστερὰς vero puras & mundas matresfamilias. Nam proprie illud genus Columbarum in hac materia intelligitur. Et *columbam* pro *palumbe* poni docet Servius ad Virgil. I. Eclog. verſ. 58. ut & Horatius lib. I. od. 2. verſ. 9 *Columbas* dixit, intelligens palumbes: illæ enim nidificant in arboribus. Unde & palumbes capere debemus Columbas, in augurio, quod Auguſto imperium promiſit apud Sueton. cap. 94. unde & diſcimus, quare, *palumbum regium*, dixerit Lampridius in Diadum. cap. IV. ubi dubitare non debuerat Caſaubonus, an ſit, qui omen regiæ fortunæ ferat. hoc enim manifeſte docet Servius ad Virgil. I. Æn. verſ. 393. & ad lib. VI. Æn. verſ. 190. & ex ſimili augurio, quod Alexandro Severo obtigiſſe narrat Lamprid. ejus vita cap. XIII. confirmatur. Sed ad noſtri Petronii mentem egregie facit alius Virgilii locus Eclog. III. ubi palumbes Veneri ſacras docet, in ſimili huic Pædagogi noſtri munere.

Parta mea Veneri ſunt munera, namque notavi
Ipſe locum, aëriæ quo congeſſere palumbes.

Et ingenioſiſſimus Poeta Naſo inter munera, quæ Polyphemus Galateæ promittit, lib. XIII. Met. 833. ponit *par columbarum*, ubi & Palumbes notari puto. BURM.

Audito voluptatis precio] Confer Juven. Satyra V. WOUWEREN.

Invaſi] Supra cap. 74. ubi vide.

Bene mane] Recte hoc vindicavit Munckerus in diſſertatione erudita de Hygino, contra obtrectatorem Petronii. *Bene* enim eſt *valde*, ut Laurembergius in Antiquario exemplis plurimis probavit, & Manutius ad Ciceron. lib. VII. ad famil. Epiſt. 22. adde & Giphan. indicem Lucretianum in *bene*.

Optionem] *Optio* an hic eſt optatio, votum? alias, eligendi facultas. HADRIAN.

Si

&, ſi hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non ſenſerit, gallos gallinaceos pugnaciſſimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus ultro ſe admovit, &, puto, vereri coepit, ne ego obdormiſſem. Indulſi ergo ſollicito, totoque corpore, citra ſummam voluptatem, me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, adtuli gaudenti quidquid promiſeram. Ut tertia nox licentiam dedit, conſurrexi ad aurem male dormientis: Dii, inquam, immortales! ſi ego huic dormienti abſtulero coïtum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero aſturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, ſi ille non ſenſerit.

Si hunc tractavero] Plaut. Caſin. Act. iv. ſc. iv.

Corpuſculum mellitulum. Ol. *mea uxorcula.*
St. *Quid eſt?* Ol. *inſtitit plantam.* Si. *quaſi jocabo,*
Nebula haud eſt mollis, atque hujus eſt,
Aedepol papillam bellulam! Ol. *hei miſero mihi!*
St. *Quid eſt?* Ol. *pectus mihi agit nunc cubito.*
Si. *Quid tu ergo hanc, quaſo, tractas tam?*
At mihi; qui belle hanc tracto, non agit.

Idem Bacchid. Act. ii. ſc. ii. verſ. 23. *Vide quaſo, ne quis tractet illam indiligens.* PITH. Vide Heinſ. ad Ovid. lib. ii. Art. Amand. verſ. 633. Infra cap. 140. *Utraque manu Deorum beneficia tractat.* Et ſupra cap. 24.

Et ille non ſenſerit] *Ut ille*, mallet Ampliſſimus Cuperus.

Gallos pugnaciſſimos] Varro de Re Ruſt. *In certamine pertinaces, & ad pugnandum maxime idonei.* Philo περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον. Οἱ γοῦν ἀλεκτρυόνες ὅταν εἰώθασι φιλονεικίας ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ὑπὲρ τοῦ μὴ εἶξαι καὶ παραχωρῆσαι, καὶ ἡττῶνται ταῖς δυνάμεσιν, οὐχ ἡττῶνται ταῖς εὐτολμίαις, ἄχρι γὰρ θανάτου παραμένουσι. quem, ſi lubet, vide, Plin. lib x. cap. xxi. Ælian. Variar. Hiſt. libro ii. WOUWEREN. Plutarch. in vita Lycurgi. *Adoleſcens ad illum, qui daturum ei ſe promitteret gallos gallinaceos in pugna exſpirantes, minime, inquit, ſed eos da mihi, qui in pugnis interficiant alios.* SCIOPP. Vide de pugnis Gallorum Schefferum & Kuhn, ad Æliani lib. ii. Var. 28. Barth. 31. Adverſ. cap. ult. ſalis pugnax Gallus eleganter à Columella lib viii. cap. 9. *pyctes* vocatur.

Se admovit] Petroniana Phraſis. ſupra cap. xi. *Aſcyltos furtim ſe foribus admovit.*

Obdormiſſem] Munckerus ad Fulgent. Mythol. lib. i. p. 6. legit *obdormiſcerem*, & vitium ex compendio ſcripturæ natum exiſtimat. Valde veroſimiliter.

Citra ſummam] Manus erudita codicis Juniani adſcripſerat margini; forte *non citra*, idem quoque Ampliſſimo Cupero videbatur. Sed pace virorum doctorum dixiſſe liceat, minime neceſſariam hanc particulam puto: nam, *ſumma voluptas*, hic eſt plenus coitus, qui demum tertia nocte eſt ablatus; ſecunda ergo nox tantum intra tractationem impudicam ſtetit, ſine ſumma & robuſta voluptate.

Ingurgitavi] Longus lib. ii. Γευσάμενος τῆς ἐν φιλήματι τέρψεως, ἀπλήστως ἐνεφορεῖτο ἡδονῆς. BARTH. Ovid.

——— *Ingentique implet Achille.*

Freherus. ERHARD.

Male dormientis] Simulanter dormientis. GLOSS. Ad Nequitiam, Ovid.

Et ſi quis male vir quærit habere virum. BARTH. *Male*, id eſt, ſimulanter. Sic infra cap. ſeq. *Irrepſi tamen, & male repugnanti gaudium extorſi* ERHARD. Recte Erhardus; perperam Barthius interpretatur. Horat. i. od. xix. *digitum male pertinacem*, ut recte hoc exemplum adduxit Gonſalius, vocat non bona fide renitentis, ſed ita pugnantis puellæ, tamquam quæ vincere nollet. Ovidius iii. Met. verſ. 730.

Jamque male hærentes alta rapit arbore ventus.

Senec. Agamemn. verſ. 901.

——— *Pendet exigua male*
Caput amputatum parte.

Et ita alii paſſim.

Coitum plenum] Ovid. ii: Art. Amand. 727.

——— *Tunc plena voluptas,*
Cum pariter victi, &c.

Et,

Gaudia ne dominæ, pleno ſi corpore ſumes.
Te capiant. ———

Maximian.

Quæ mihi guſtanti baſia plena daret.

Tu vero lector, quiſquis es, falleris, ſi de ſimplicibus verbis mores noſtros ſpectas, feros quidem iſta obſident, bonos prœterlabuntur PITH.

Aſturconem macedonicum] Equum, cui non vulgaris in curſu gradus, vulgo tolutarium. GLOSS. Mart. diſtich. Plin. lib 8. cap. 42. Suet. Ner. cap. 46. WOUWEREN. Longam diſputationem interpretis Hiſpani adverſus Macedonicum aſturconem, quem ille *ſtruthione* mutari velit, deſtruit Plutarchus lib. v. συμποσιακ. Καὶ μὴν ἴδιόν τι τοὺς ἐρωμένους ὁρῶντες οὐχ ἧττον ἡδέως ἐγκαλλωπίζονται ἢ ὁρῶσι· καὶ γὰρ ἂν ἵππον καὶ ἀλεκτρυόνα, καὶ ἄλλοτι τοῖς ἐρωμένοις διδῶσι, καλὸν εἶναι καὶ κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς βούλονται καὶ περιττῶς τὸ δῶρον. Achilles

ferit. Numquam altiore ſomno ephebus obdormivit. Itaque primum implevi lactentibus papillis manus, mox baſio inhaeſi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Mane ſedere in cubiculo coepit, atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis, quanto facilius ſit, columbas galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem: & praeter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis

Tatius lib. I. Ἦν δέ μοι Κλεινίας ἀνεψιὸς ὀρφανὸς καὶ νέος, δύο ἀναβεβηκὼς ἔτη τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς, ἔρωτι τετελεσμένος· μειρακίου δὲ ὁ ἔρως ἦν. οὕτω δὲ εἶχε φιλοτιμίας πρὸς αὐτό, ὥστε καὶ ἵππον πριάμενος ἐπεὶ θεασάμενον τὸ μειράκιον ἐπῄνεσεν, εὐθὺς ἐχαρίσατο. Φέρων αὐτῷ καὶ ἵππον. Immo & Ariſtophanes, quem ipſe paulo ante adduxerat in aliam rem:

> Καὶ τούς γε παῖδάς φασι ταὐτὸ τοῦτο δρᾷν,
> Οὐ τῶν ἐραστῶν, ἀλλὰ τ' ἀργυρίου χάριν.
> Χ. Οὐ τούς γε χρηστοὺς, ἀλλὰ τοὺς πόρνους. ἐπεὶ
> Αἰτοῦσιν οὐκ ἀργύριον οἱ χρηστοί. Κ. τί δαί;
> Χ. Ὁ μὲν ἵππον ἀγαθὸν, ὁ δὲ κύνας θηρευτικούς.

Quærit ille, quomodo Aſturco poſſit eſſe Macedonicus? Nemo ignorat, in quanta dignatione fuerint equi Theſſali. Διὸ καὶ λέγεται λόγος τοιοῦτος, inquit, Euſtathius in Dionyſium, ὡς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ ναυτικὴν ἠσχόληνται τέχνην, Θετταλοὶ δὲ περὶ τὴν ἱππικὴν ἐμπειρίαν, Βοιωτοὶ περὶ τὴν τῆς γυμνασίας ἐπιμέλειαν. Eaque primaria Macedoniæ regio. Qui ex altero Aſturico, altero Macedonico provenit, vel eſt Aſturibus in Macedonia genitus, recte *Aſturco Macedonicus* dicitur. Hoc ſi neget Gonſalius, magna pars rerum nomina ſua amittent. Non erunt Serica noſtra *ferica*, quia non lecta à Scribus. Et *Phaſiani* noſtri abhoc nomine prohibebuntur, quia non Phaſe advecti. Vocabulum *Aſturco* etſi ab Hiſpana gente denominatum, non manſit tamen ſolis equis in Aſturia natis, ſed communicatum eſt cum omnibus pari habitu greſſuque præditis. Plinius lib. VIII. cap. XLII. *In eadem Hiſpania Callaica gens & Aſturica, equini generis, quos thieldones vocamus, minori forma, appellatos Aſturcones gignunt, quibus non vulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatio glomeratio: unde equis tolutim carpere incurſus traditur arte.* Hic certe jam & Callaici Aſturcones. Sic *Moloſſi* non tantum in Molottide nati: ſic *Luca boves* etiam numquam in Lucania viſi. ſic *Samia* ubicumque facta: & ſimilia innumera. Apollonius de Syntaxi lib. III. cap. XXIII. Ἀλλὰ καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχεταί τινος ἐννοίας. ἀφ' ἧς καὶ τὴν ὀνομασίαν εἴληφε καὶ τροπικώτερον μετῆλθεν εἰς κοινὴν ἔκτασιν. ὡς τὸ αὐλοὺς, κἂν ποτάμιος ᾖ, καὶ ἡ πύξος, κἂν διαφόρου ὕλης τύχῃ. GRONOV. Lib. 2. Obſerv. cap. 10. To *aſturconem* Gonſalio diſplicet, quia tam grande munus ſuſpectam faceret Pædagogi liberalitatem; emendat itaque *ſtruthionem*. Sed *ſtruthio* mihi, æque ac *aſturco* illi, placet: licet dixerit *Struthiocamelum* noſter infra cap. 137. Paullo enim poſt ipſe nequam amator: *Scis, quanto facilius ſit, columbas, galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem: & prater hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam.* Defendit etiam contra Gonſalium veram lectionem CL. Gronovius lib. II. Obſerv. cap. 10. BOSCH. Janus Vlitius ad Gratii verſ. 514. mallt legere *Aſturconem Tieldonicum*, aut certe, *Caledonicum*. Barthius ad Statii lib. IV. Silv. VI. verſ. 75. *Aſturconem Naſamonicum*. *Macedonicum* explicat eodem, quo Gronovius, modo Bochartus lib. I. Phaleg. cap. 6. de Aſturconibus vero & eorum inceſſu & vectura delicata v. Salmaſ. ad Capitol. Maxim. cap. III. Miror autem, interpretes, qui omnia ad Neronem in hac Satyra referre gaudent, Aſturconem ejus imperatoris hic ſignificari non credidiſſe, de quo Suetonus cap. XLVI.

Implevi lactentibus papillis manus] Martial. lib. XIV. epig. 13.

> *Faſcia, creſcentes dominæ compeſce papillas,*
> *Ut ſit quod capias noſtra tegatque manus.*

Maxim.

> *Urebant oculos dura ſtantesque papilla,*
> *Et quas adſtringens clauderet una manus.*

Plaut. Bacchid. Act. III. ſcen. 3. *Niſi identidem manus ferat ad papillas, labra à labris nuſquam auferat.* PITH. Ineptiæ amantium. Ovid. I. Amor. v. verſ. 20.

> *Forma papillarum quam fuit apta premi!*

Lucian. ἑταιρ. διάλ. καὶ περιβαλὼν, καὶ τοὺς μαστοὺς ἔθλιβεν, καὶ ἔδακνε μεταξὺ καταφιλοῦσα. eadem Plaut. conjungit Pſeud. Act. I. ſcen. I.

> *Teneris labellis molles morſiuncula,*
> *Papillarum horridularum oppreſſiuncula.*

Catull. Carm. LXIV. verſ. 65. *lactantes vincta papillas.* WOUWEREN.

Omnia vota conjunxi] Noſter cap. XI. *Fruorque votis uſque ad invidiam felicibus.* Ovid. lib. I. faſt. 431.

> *Gaudet & à pedibus tracto velamine, vota*
> *Ad ſua felici cœperat ire via.*

Idem lib. XI. Met. 265.

> *Et potitur votis, ingentique implet Achille.* PITH.

Vota in verbis nuptis. Supra cap. XI. Inſcriptio ſepulchralis Romana apud Gruter. DCCCXLIII. 3.

> *Ingrata Veneri ſpondebam munera ſupplex,*
> *Erepta conjux virginitate tibi.*
> *Perſephone votis invidit pallida noſtris,*
> *Et pramaturo funere te rapuit.*

Omnia

Digitized by Google

horis ſpatiatus, in hoſpitium reverti, nihilque aliud quam puerum baſiavi: At ille circumſpiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, domine, ubi eſt aſturco? *.

LXXXVII. Quum ob hanc offenſam praecluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpoſitis enim paucis diebus, quum ſimilis nos caſus in eamdem fortunam retuliſſet, ut intellexi ſtertere patrem, rogare coepi ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id eſt, ut pateretur ſatisfieri ſibi, & caetera, quae libido diſtenta dictat. At

Omnia dixit, ut infra cap. CXXX. *Forſitan dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumſi.* Senſus eſt prætextatus & nequam. ERHARD.

Nihil aliud quam baſiavi] Supra cap. 82. *nihil aliud quam cadem & ſanguinem cogito.* Haud vulgarem & obſervandam hanc locutionem plurimis Livii locis illuſtravit Gronovius ad Liv. lib. XXXI. cap. 24. & Berneccerus ad Sueton. Cæſ. 20. qui male nulli alii, quam Suetonio, uſitatam phraſin exiſtimat. unde in Theſaurum Fabri relata hæc obſervatio; ſed, ne fallantur Tirones, ſciant, præter Livium, ita & locutum Ciceronem libro I. de leg. cap. 8. *Eſt autem virtus nihil aliud, quam in ſe perfecta, & ad ſummum perducta natura.* Eadem fere forma Horat. III. od. V.

——— Non aliter tamen
Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam ſi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret.

Solet vero apud Ciceronem & Terentium & alios poſt *alius*, ſequi *atque*, *ac*, *&*, ut Terent. Andr. Act. III. ſc. III. *Alium eſſe cenſes nunc me, atque olim.* & ita paſſim. Sed *quam* non ſolet jungi, niſi negativæ particulæ, *non*, *nihil*, aut ſimiles cum τῷ *alius* junctæ præcedunt. Ita Livius lib. VII. cap. 18. *Nuſquam alio, quam ad ſerviendum, nati.* BURM.

Junxit] Proprium in Venereis complexibus verbum. Vide egregie Heinſ. ad Ovid. Remed. Amor. verſ. 409.

Amplexui] Legendum credo *amplexu*. Nam vulgatum vix Latine dici poſſe cenſeo ita *petere amplexu* Ovidio reſtituit Heinſius Epiſt. XIV. 69. & VI. Met. 605. *excipere amplexu*. Idem Epiſt. XVIII, 101. Valerius Flacc. lib. VII, 254.

Occupat amplexu Venus, & furialia figit
Oſcula.

Ovidius lib. III. faſt. verſ. 509.

Occupat amplexu lacrymaſque per oſcula ſiccat.

Amplexu tenere. idem Heinſius Valerio Flacco lib. I. verſ. 214. reddidit.

——— Sic amplexu, ſic pectora fratris
Juno tene.

Eadem locutio in MSS. codicibus occurrit apud Statium lib. I. Achilleid. 576.

Et ligat amplexu, & mille per oſcula laudat.

Quæ ſi genuina eſt lectio, inter hiantes verſus erit reponendus, ut fecit Modius Epiſtol. LII. quamquam id diſpliceat Gronovio Diatr. Stat. cap. 50. apud Valer. Flaccum quoque lib. I. 162. libenter repnuerem:

Advolat, amplexu fraternaque pectora jungens
Ductor ait.

jungimus enim pectora amplexu. Ita idem Poëta lib. III. 310.

——— Fas jungere tecum
Pectora, & exſangues miſcere amplexibus artus.

Ita *os jungere* Ovidius IV. Faſt. 540.

Jungere dignata eſt os puerile ſuo.

Ita editi olim, & plurimi ſcripti. Quod neſcio cur diſplicuerit Heinſio, qui *tangere* ex duobus codicibus ſuis prætulit. *Jungere pectora* etiam noſter dixit in bello civili verſ. 229. BURM.

Domine] Ita appellati pædagogi diſcipulis. Manil. lib. V. verſ. 451.

Et dominum dominus prætexta lege ſequatur.

BARTH.

Ubi eſt aſturco] Jacob. Spiegelius Schol. ad Ric. Bartholini Auſtriad. lib. 9. Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 176. An legendum, *Aſtur?* Volaterranus lib. 25. de accipitribus; *Aſtergios Pauſanias ponit, quos Italici Aſtores dicunt, Aſtures alii vocant.* videndus Æmar. Ranconetus au livre de marine, venerie & faulconnerie, & Joan. Nicotius au Threſor de la langue Françoiſe. ERHARD.

Satisfieri ſibi] Ovid. Remed. Amor. 697.

——— Qui dicit multa puella
Probra, ſatisfieri poſtulat ille ſibi. PITH.

Vide ſupra cap. 57. & 75.

Libido diſtenta] Tumens. nam *tumere* Tibull. ὀργᾷν & *tumor*. in Priap.

Et inquietus inguina adriget tumor.

Horat. lib. 2. Sat. 2. *tument tibi cum inguina.* Interpr. *libidine inflammantur.* apud eumdem, *nolis tentigine rumpi.* Interpr. *tentigine, id eſt, diſtentione membri virilis.* WOUWEREN.

At ille plane iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. [a] Nihil eſt tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepſi tamen, & male repugnanti gaudium extorſi. At ille, non indelectatus nequitia mea, poſtquam diu queſtus eſt, deceptum ſe, & deriſum, traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, depoſita omni offenſa, cum puero

Aut dormi, aut dicam] Non omnino abſimiliter vetus Perſii interpres ad Sat. III. verſ. 18. *Nutrices infantibus ut dormiant ſolent dicere ſæpe, Lalla, lalla, Aut dormi, aut lacte.* PITH.

Quod non improbitas extorqueat] Ovid. libr. Art. Amand. 665.

Quis ſapiens blandis non miſceat oſcula verbis?
Illa licet non det, non data ſume tamen.
Pugnabit primo fortaſſis, & improbe, dicet,
Pugnando vinci ſe tamen illa volet.

Et verſ. 675.

Quacumque eſt Veneris ſubita violata rapina,
Gaudet, & improbitas muneris inſtar habet.

PITH.

Irrepſi tamen] Ignaro quaſi aut invito. Terentianus:

Quæ potui tamen obrepens incepta peregi. BARTH.

Irrepere eſt clanculario & fraudulenter capere. Barth. ad Claud. lib. I. Eutrop. verſ. 146. Translatio à ſerpentibus. Strabo Epigrammatarius lib. I. in adoleſcentem pathicum, nomine Draconem;

Ἐν Δρακόντι τις ἔφηβος, ἄγαν καλός, ἀλλὰ δράκων ὤν,
Πῶς ἐς τὴν τρώγλην ἄλλον ὄφιν δέχεται.

Hinc mollitiei pœnam divinam legimus, inguinis in ſerpentem μεταμόρφωσιν, quam refert de libidinoſo Clerico Thomas Brabantinus, ex narratione Bonifacii Lauſannenſis Epiſcopi, lib 2. de Propriet. apum, ubi inter cætera; *Ubi hoc ſemel, ut erat ſolitus, attentaret, manus inter crura loco virilis membri colubrum apprehendit.* ERHARD.

Male repugnanti] Tib. lib. I. El. IV. verſ. 47.

——— *Rapias tum cara licebit*
Oſcula, pugnabit, ſed tamen apta dabit:
Rapta dabit primo, poſt afferet ipſa volenti,
Poſt etiam collo ſe implicuiſſe volet. PITH.

Gaudium extorſi] *Gaudia* ſunt, quæ propinat γλυκύπικρος illa Dea. Propert. lib. II. El. XI. verſ 9.

Quanta ego præterita collegi gaudia nocte.

Calpurnius Eclog. I.

Dum negat amplexus nocturnaque gaudia nobis.

Nemeſianus Eclog. 2.

——— *Veneriſque imbutus uterque*
Tum primum dulci carpebant gaudia furto.

Barthius ad Claudian. libr. I. in Eutrop. verſ. 368. ERHARD.

Indelectatus] Pro delectatus, cujus generis contrarias notiones hujus præpoſitionis annotavit Alb. Gentilis de Latinitate vet. Biblior. verſ. ERHARD. Haud videtur. Exiſtimem, *non indelectatus* eſſe λιτότητα, extenuationem, qua, *plus nimio nequitia delectatus*, habereque *indelectatus* vim negativam, ſed à *non* infractam, ut ſenſus ſit *non indelectatus*, id eſt, delectatus. Nam præcedit *male repugnanti*; ut ante, *male dormiebat*: & mox plus nimio nequitia delectatus. *At ille*, ſic cum commate legendum, & τῷ *inquit* jungendum, eritque res aliquanto planior. HADRIANID. V. ſupra cap. 74.

Nequitia] Martial. lib. IV. Epig. 42.

Nequitias tellus ſcit dare nulla magis.

Et lib. IX. Epig 69.

Cujus nequitias vincere nulla poteſt. PITH.

Delitiis & fracta mollitie. Barth. ad Claudiani lib. I. in Eutrop. verſ. 262. Papias; *Nequam, qui nequit ſe continere à ſceleribus. item nequam dicitur luxurioſus, quia incontinens eſt.* Huguitio: *Nequicia, malicia & luxuria.* Hermas in Paſtore lib. I. cap. I. *Quando tibi turpe verbum aliquod locutus ſum? Tunc illa ait; in corde tuo aſcendit concupiſcentia nequitiæ.* Et cap. 2, *Sed etiam nunc adjecerunt peccatis ſuis libidines, & commaculationes nequitiæ.* Hinc capiendus & interpretandus veteris Poetæ verſus;

Nequitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.

Et Siracidis Interpres cap. 9. verſ. I. *Non zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendas ſuper te malitiam doctrinæ nequam.* ERHARD.

Traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet ſenſum meum] *Senſus* hic, opinione quidem mea, ſenſu caret. Proinde arbitror legendum eſſe: *quibus jactaſſet cenſum meum*, id eſt, apud quos me feciſſet unum beatiorum, ut loquitur Catullus. RICHARD. *Senſum*, id eſt, voluntatem, promiſſum, vel affectum & benevolentiam, qua in eum utar, ut nihil opus ſit emendatione. ERHARD. *Cenſum meum* rectius puto, quam *ſenſum*. Jactaverat enim munera magiſtri ſui Ephebus, & ſibi promiſſum Aſturconem, quem cum non accepiſſet, deriſus & traductus fuit inter condiſcipulos.

Vides tamen] MS. *videris tamen.* TORNÆS. Vide Heinſ. notas ad Ovid. Pont. lib. I. ep. 2. BOSCH. Male Palmer. Spicileg. p. 661. vult legendum *vide ſis.* locis ab Heinſio ad Ovidium productis adde noſtri intra

puero in gratiam redii, uſuſque beneficio ejus, in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenae maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus. Itaque excitavit me ſopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non plane jam moleſtum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus ſudoreſque tritus, quod voluerat, accepit, rurſuſque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu coepit, & dicere, Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, plane vehementer excandui, & reddidi illi voces ſuas: Aut dormi, aut ego jam patri dicam.

LXXXVIII. [a] Erectus his ſermonibus, conſulere prudentiorem coepi aetates tabularum, & quaedam argumenta mihi obſcura, ſimulque cauſſam

[a] ENCOLPIUS.

infra cap. 126. *Viderint matronæ.* Tertull. Apologet. 16. *Viderit habitus, dum materiæ qualitas eadem ſit. viderit forma, dum id ipſum Dei corpus ſit.* Et ita ille formularum antiquarum amator ſæpius.

Uſque beneficio] Lego, *uſuſque.* PUTEAN. & TORNÆS.

Plenæ maturitatis] Ἔνακμος. WOUWEREN. Eſt deſcriptio ephebi. Virgil. lib. VII. Æn. verſ. 53.

Jam matura viro, jam plenis nubilis annis.

Claudian. lib. 1. de Rapt. Proſ. verſ. 131. *plenis adoleverat annis.* ubi vide Barth. ERHARD. Vide Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 13. qui memoriæ vitio de Gitone hæc dicta notat.

Annis ad patiendum geſtientibus] Puellæ ἐν τῇ ἀκμῇ dicuntur *Catulla* & *catullire.* GLOSSÆ. Ὀργῶν. *Geſtire ad patiendum*, πατχατιῶν, Latinis *ſubare.* Horat. 12. Epod.

——— *Subando*

Tenta, cubilia, tectaque rumpit.

Hieron. lib. 1. adverſus Jovian. *Subantem in hortulis inter adoleſcentulos.* Ipſi vero ἔφηβοι, hoc eſt, παῖδες ἐν τῇ ἀκμῇ, *Hirquitalli*, ſeu *Irques*, ut auctor Gloſſarii. &, quod Ariſtuteles τραγίζειν, antiqui *hirquitallire.* Cenſorinus de die Natali cap. 14. Feſt. *Hirquitallus.* WOUWEREN. Puellæ ἐν τῇ ἀκμῇ dicuntur *Catulla*, & *Catullire*, Latinis: ὀργῶν, σφριγῶν, τραγίζειν Græcis. Hippocrates de juvenibus; ἐπὴν ἀφροδισιάζειν ἄρξωνται ἢ τραγίζειν. Ariſtot. Hiſtor. Animal lib. 1. cap. 7. Didius nomine Ciceronis in ea in Salluſt. *Et ætas tua jam ad ea patienda, quæ alteri facere collibuiſſet, exoleverat.* ERHARD.

Ad patiendum] Infra cap. CXL. *Acceſſi tentaturus, an pateretur injuriam.* Firmicus lib. 3. *Patiantur, quæ mulieres pati conſueverunt.* Seneca Natur. lib. 1. cap. 16. *Toto corpore patiente ſpectabat nefanda.* Idem: *Obſcœnitas mea patientiam ſuam miratur.* omnino frequens in hac re ſcriptoribus. WOUWEREN.

Utcumque is inter] Alii, *utcumque igitur inter.* TORNÆS.

Anhelitus] Infra cap. 100. *Opus anhelitu perdet. Tritus* autem proprium libidinis verbum. v. Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 10. & 19. & ita *laſſus*, de quo v. Broukh. ad Tibull. 1. eleg. X. verſ. 55.

Tutus] MS. *tritus.* TORNÆS.

Quod voluerat] Martial. *Quod voluit, fecit.* Catullus Carm. VI.

Ibi illa multa tum jocoſa fiebant,

Auſon:

Da fruar, & ſi non quod volo, quod volui. PITH.

Gaudio laſſus] Infra cap. 132.

Nam, quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit?

Nemeſian. elog. 11.

——— *Veneriſque immitis uterque*

Tum primum dulci carpebant gaudia furto.

Mart. lib. XI. Ep. 27.

Addideris ſuper hæc Veneris ſi gaudia vera. PITH.

Quare non facimus] Juvenal. Satyra 6. *Et lateri parcas.* Commentator: *Si parum feceris, non iraſcitur ut uxor.* WOUWEREN. Turpe etiam verbum Ovidio, Martiali, aliis, & deſumitur origo à Græcis, qui ποιῶν dicunt, idem eſt *perficere*, ut in Jul. Capitolino, & hoc Ovidii loco lib. II. Art. Am. 718.

Sed ſenſim tarda perficienda mora.

Et elegans eſt jocus apud Martial. lib. 3. ep. 79.

Rem peragit nullam Sertorius, inchoat omnes,

Hunc ego, cum futuit, non puto perficere.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1, epigrammat. num. 2. ERHARD.

Reddidi] Ita ſupra cap. 58. *Jam tibi depræſentiarum reddidiſſem.*

Erectus his ſermonibus] Putſchius legit *Experrectus*, quod non placet. *Erectus*, id eſt, conſolatus ſermonibus Eumolpi. ERHARD. Aſteriſco inſignivi locum. Quid hac in parte Petronio exciderit, incognitum; partem autem eſſe Philoſophicæ diſputationis, ſequentia denotant. BOURDELOT. Ego etiam deficere quædam exiſtimo.

Argumenta] Ita eleganter vocat res pictas, hiſtorias

ſam deſidiae praeſentis excutere, cum pulcherrimae artes periiſſent, inter quas Pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. [a] Tum ille, Pecuniae, inquit, cupiditas haec tropica inſtituit. Priſcis enim temporibus, quum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuae, ſummumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum ſeculis diu lateret. Itaque, hercula, omnium herbarum ſuccos Democritus expreſſit:

[a] ENCOLPIUS.

rias & fabulas à pictoribus expreſſas. Suet. in vita Tiber. cap. 44. *Ut, ſi argumento offenderetur, decies pro ea HS. acciperet.* Quem locum Ampliſſ. Cuperus adnotaverat. Vide Celeberrimi Grævii notas ad Ciceron. IV. Verrin. cap. 56. Ovid. lib. VI. Met. verſ. 69.

Et vetus in tela deducitur argumentum. BURM.

Excutere] Ampliſſimo Cupero lib. I. Obſerv. cap. 3. non ſana hæc vox videtur, quia non Encolpius, ſed Eumolpus excutit cauſſas deſidiæ, & mavult *exigere*. Quod amplecterer, ſi MSS. addicerent. Sed *excutere* eſt hic examinare, quod &, qui interrogat, & dubitat, æque facit, atque is qui reſpondet, & diſputat plenius. Ita Valer. Max. lib. II. cap. VIII. exempl. 2. *Poſt has leges judicii illius tempeſtiva mentio introducitur, in quo de jure triumphandi inter clariſſimas perſonas & actum & excuſſum eſt.* Ovidius lib. IV. ex Pont. Epiſt. VIII.

Si genus excutias, equites ab origine prima
Uſque per innumeros inveniemur avos.

Ita JCtus l. 92. ff. de legat. I. *excuſſum pretium* dicitur, diligenter examinatum: & ita ſæpe loqui JCtos docuit Briſſonius in lexico ſuo. *Rationem excutere* dixit Plinius lib. VII. epiſt. 31. *excutere fidem* pro explorare Frontin. I. 11. 6.

Cum pulcherrima artes periiſſent] Legendum *cur pulcherrima* Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 18. ERHARD. In veriſimilibus correxi, *cur pulcherrima*. SCIOPP.

Inter quas pictura] Plin. XXXV. cap. 1. BARTH.

Veſtigium] Indicium Claud. IV. Conſ. Honor. verſ. 373.

——— *Veſtigia magna*
Indolis agnoſco. ———

Pacatus. *Nullum toto terrarum orbe ſuperbia, libidinis, crudelitatis, exſtare veſtigium.* BARTH.

Tropica] Umbræ rerum atque imagines tantum. GLOSS. Id eſt, umbram & imaginem tantum. Imo potius converſiones. PUTEAN. MS. *Tropica inſtituit.* TORNÆS. Converſiones, mutationes. Dan. Heinſius in Satyr. Hercules tuam fidem, ſive Munſtero Hypobolim. *Quis Deus tropica hac induxit? aut qua hac eſt commutatio.* ERHARD.

Nuda virtus] Id eſt, ſola, ſine divitiis. Eleganter lapis apud Gruterum. pag. DCCV. 12.

NVLLI. PRAECLVSA. EST. VIRTVS
OMNIBVS. PATET. NON. QVAERIT
CENSVM. SED. NVDO. HOMI
NE. CONTENTA. EST.

Quæ expreſſa videntur ex iſtis Senecæ lib. III. de benefic. cap. 18. *Nulli præcluſa virtus eſt, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, ingenuos, libertinos, ſervos, reges, & exſules, non eligit domum nec cenſum, nudo homine contenta eſt.* Alio ſignificatu *nudam virtutem* dixit Gratius Cyneg. verſ. 3. & Statius IV. Theb. 229. de fortitudine, quæ ſine armis, ſolis corporis viribus oſtenditur. Ut & *nudas vires* dixit, idem Statius VI. Theb. 17. eodem ſenſu Juvenalis Sat. XV. 53. dixit:

——— *Et vice teli*
Sævit nuda manus.

Vide Heinſ. crepund. Silian. p. 13. BURM.

Artes ingenuæ] Ovid.

——— *Ingenuas didiciſſe fideliter artes.* BARTH.

Codex Traguienſis *artes, ingenuiſſimumque certamen*, unde Heinſius conjiciebat *ingenua, ſpiſſiſſimumque*.

Hercula alii] Lege *hercule alii.* AURAT. Impr. Rom. *Itaque hercula alii, ἴτυς Alpina*, ex Martiano Capella lib. 2. cap. 33. FF. ubi leg. *Abderitæ.* BONGARS. Sic Autiſiod. alii *hercule*, alii *hercula*. in quibuſdam deeſt hæc vox. Cæterum nullum exemplar habet, *alimna*, ut eſt ſcriptum apud Martian. Capellam lib. II. Satyrici de eodem Abderita ſene. Pith. PATISSON. Ita vet. codex. vulgo, *hercula alii genera herbarum.* forte *Hercules alius, alii herbarum*, &c. aut forte *Hercule herbarum.* SAMBUC. Mart. Capell. lib. 2. Satyrici, *Sed adverſum illa, quoddam Abderitæ ſenis alimma, cui multa lapillis ſurculiſque permixtis herbarum etiam membrorumque conteſſerat, præparavit.* Et eſt de hac re epiſtola Hippocr. nomine: & apud Plutarch. locus in ſymp. 7. ſap. Sed quid ſi legamus *hortulo?* Diog. Laërt. in Democrit. Λέγει δὲ, ὅτι τοσοῦτον ἦν φιλόπονος, ὥστε τοῦ περικήπου δωμάτιόν τι ἀποτεμόμενος κατάκλειστος ἦν. PITH. Lucian. Philopſeud. Laërtius ejus vita. WOUWEREN. Non dubito veram lectionem, quam in epiſt. Critica ad Apul. Scioeradus olim repoſuit, *arcula*. de *arca* vide Vitruv. lib. V. cap. XII. BARTH. Num, *è pergula?* ut à Democrito contemtum patrimonium, & paupertinam domum ſignificaret. Lucianus quidem in Philopſeude ſcribit, Democritum in monumento cluſum fuiſſe, atque ibi admiranda illa ſcripſiſſe. Lipſius Antiq. lect. lib. I. cap. 8. Lege *Itaque argilla herbarum omnium ſuccos.* id eſt, in teſta ſeu vaſe argillaceo coxit. Schopp. Veriſim. lib. 2 cap. 18. in qua tamen conjectura valde nutat: non item in Arte Crit. ubi affirmanter ex

veteris

preſſit : & ne lapidum virgultorumque vis lateret, aetatem inter experimenta conſumſit. Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, ut aſtrorum, coelique motus deprehenderet : & Chryſippus, ut ad inventionem ſufficeret, ter helleboro animum deterſit. Verum, ut ad

veteris ſcripturæ veſtigiis *arcula* fecit *argilla*. Alii *barcula*. Lege *arcula*, id eſt, prætorio. Euphormio Luſininus, ſive Guilhelmus Barclajus Pater in Satyrico, Lege *barcula*. Nemo fuit, qui daret ſignificatum ignotiori vocabulo. Fuere qui emendarent. At ego ex Vitruvio videnter demonſtrabo, *artam* eſſe machinam, qua marinus fluctus à portu repiimitur, & inde diminutum *arcula* machina, qua humor alicunde exprimitur. Schickersth in Epiſt. Critic. ERHARD. In veriſimilibus tentabam, *itaque argilla omnium* : hoc eſt vaſe argillaceo, ſive teſta : ſed puto aliquid aliud latere. Apulej. lib. 3. Aſin. *ſpecta denique quam parvis quamque futilibus tanta res procuretur herculis. Anethi modicum cum lauri foliis immiſſum rore fontano datur lavacrum & poculum.* Sic ibi libri quidam. SCIOPP. *Harcula* vet. cod. *Hercula* alii. Itaque *è percula*, ſive placet *pergula*, hoc eſt, paupertina domus Lipſius lib. 1. Antiq. Lect. cap. 8. Nob. Heinſius mallit. *Itaque in pergula*. optime. Diogenes Laërtius lib. IX. adeo ſtudioſum fuiſſe Democritum auctor eſt, ut ex vicino hortulo ſibi pergulam ſeligeret, ibique ſe ipſum includeret. verba ejus ſunt : *ὅτι τοῦ κηπίου δωμάτιόν τι ἀποτεμόμενος κατάκλειστος ἦν.* Suetonius utitur & hac voce lib. de Illuſtr. Gramm. cap 18. ubi de Lucio Craſſitio : *hic initio circa ſcenam verſatus eſt, dum Mimographos adjuvat. Deinde in pergula docuit.* Idem in Auguſto cap. 49. Theogeni Mathematico *pergulam* fuiſſe refert. ſed hic non tam paupertinam domum, quam quidem ædiculam aëri expoſitam, ſub dio in publicum ſpectantem, ſignificat, quales amare ſolent cæli ſyderumque contemplatores. BOSCH. Heinſius conjiciebat *è genere herbarum*, nam Codex Traguriensis habet, *itaque genera herbarum omnium ſuccos*. Prima editio *itaque Hercula alii genera herbarum*. Sed *itaque Hercules*, vel *Hercule*, videtur probum. Infra cap. 114. *Itaque Hercules poſtquam tempeſtas manifeſta convaluit.* Vid. Ampliſſimum Cuperum, Obſerv. lib. 1. 2. qui pro *expreſſit*, etiam mallet *excuſſit*. Eo ſenſu, quo modo indicavimus.

Vis lateret] Viro docto, qui in codice, quem poſſidet Celeberr. Almeloveenius, quædam adnotaverat, videbatur odioſa hujus verbi repetitio, intra paucos verſos, & malebat *hareret*. Et adſcripſerat. Seneca *non diutius, quam miramur, haſura.* Plautus Stich. Act. 1. ſc. 3. *nam jam complures annos utero hæret meo.*

Ætatem] Vixit annos 100. Laert. IX. BARTH.

Eudoxus] Alii, *Eudoxius*. PATISSON. Is, qui Græcis annum conſtituit. RITTERSH. Strabo Geograph. lib. 17. *Δείκνυται γὰρ σκοπή τις πρὸ τῆς Ἡλιουπόλεως, καθάπερ καὶ πρὸ τῆς Κνίδου, καθ᾽ ἣν ἐσημειοῦτο Εὔδοξος τῶν οὐρανίων τινὰς κινήσεις.* WOUWEREN.

Quidem] Alii *quidam*. peſſime. *Quidem* particula eſt affirmandi, pro, certe, profecto. ERHARD.

In cacumen] V. C. *in cacumine*. SAMBUC.

Excellentiſſimi] Unus ex veteribus, *excelſiſſimi*. PUTEAN. Vet. Lexicon; *Excellentiſſimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum*, quod & à Macrobio 3. Satur. P. DANIEL. Sic Autiſiod. Alii *excellentiſſimi*. Pith. PATISS.

Conſcendit] V. C. *conſenuit*. SAMBUC. Ita legendum, non *conſcendit*, patet veritate Hiſtorica; Mons autem ille turris fuit ſeu ſpecula, quam Cnidii, populares Eudoxi, venerabantur, & vocabant *σκοπὴν Εὐδόξου*. Sic Caſſius apud Tacitum Annal. 4. Saxo Seriphio *conſenuit*, & ſic recte Lugd. Edit. BOURDEL.

Chryſippus ut ad inventionem ſufficeret] *Ut ad inventionem ſufficeret rerum*. Leid. cod. probe. Cic. 1. Tuſc. Quæſt. cap. 45. *Permulta alia colligit Chryſippus, ut eſt in omni hiſtoria curioſus.* Legendum exiſtimat Doctiſſimus Th. Munckerus meus, *Chryſippus ut ad inventionem ſufficeret acervi.* Chryſippus in Dialecticis quam maxime claruit, invenitque *acervum*, ſive acervalem argumentationem, Tullio *ſorites* dictam: Hinc acervum cum Chryſippo ſæpe conjungunt auctores. Perſius ſub finem Satyr. ult.

—— Depinge, ubi ſiſtam,
Inventus, Chryſippe, tui finitor acervi.

Martian. Capella lib. IV. in quo de Dialectica non longe ab initio:

Chryſippus cumulet, proprium conſumat acervum,
Carneadeſque parem vim gerat helleboro.

Sidon. Apollin. Carm. XXIII.

Nunc hunc, ſi voluit rotare rhythmos,
Quidquam propoſito virum morari
Chryſippus potuiſſet ex acervo. BOSCH.

Helleboro animum deterſit] Cum, quos cerebro minus ſano eſſe ſignificare volumus, iis helleboro opus eſſe dicimus. GLOSS. De elleboro Chryſippi Fulgentius Virgil. contin. initio. P. DANIEL. Quod hic de Chryſippo Petronius, idem de Carneade Academico ſcriptoro adverſus Zenonis Stoici libros tradunt Gellius lib. XVII. cap. XV. & Valerius Maximus lib. VIII. cap. VI. DOUZA F. Lucian. *βι. πρ.* meminit, alludit & in 2. Verar. ubi *Ἠκούομεν δὲ περὶ Χρυσίππου, ὅτι οὐ πρότερον αὐτῷ ἐπιβῆναι τῆς νήσου θέμις, πρὶν τὸ τέταρτον ἑαυτὸν ἐλλεβορίσῃ.* Idem de Carneade Academico tradit Plin. lib. 25. cap. 5. Pro Chryſippo etiam eſt Tertullianus de Anima, cap. 6. ubi proverbialis eſt locutio; *Thales in puteum, Chryſippus ad elleborum.* vide Eraſmum in provero. *Bibere elleborum*, Chil. 1. cent. 8. adag. 51. ERHARD.

Digitized by Google

ad plaſtas revertar, Lyſippum ſtatuae unius lineamentis inhaerentem inopia exſtinxit: & Myron, qui pene hominum animas ferarumque aere comprehendit, non invenit haeredem. At nos, vino ſcortiſque demerſi, ne paratas quidem artes audemus cognoſcere; ſed, accuſatores antiquitatis, vitia tantum docemus, & diſcimus. Ubi eſt Dialectica? Ubi Aſtronomia. Ubi Sapientiae conſultiſſima via? Quis, inquam, venit in templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis, ſi Philoſophiae fontem attigiſſet? ac ne bonam quidem valetudinem petunt: ſed

Plaſtas] Statuarios. GLOSSÆ. Deeſt, quid, fortaſſis nomen plaſtis. SAMBUC. Vellej. Patere. lib. 1. cap. 17. *Hoc idem eveniſſe Grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſculptoribus, ut quiſque temporum inſtiterit notis, reperiet, eminentia cujuſque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata.* *Revertar* vero repoſui ſecutus auctoritatem primæ editionis, & Traguriensis codicis. Hinc adparet, quædam præceſſiſſe hoc caput, quæ hodie deſiderantur.

Convertar] Sic Autiſiod. alii *revertar*. Pith. PATISSON.

Myron] Auſonius. BONGARS. Cicero Bruto. Lucianus Hermoti. Strabo lib. 14. WOUWEREN. Hujus meminere Cic. 6. in Verr. & in Bruto, Strabo, lib. 14. Victruvius, præf. lib. 3. Statius 2. Sylv. Quintilian. lib. 3. Symmach. lib. 1. ep. 25. Juretus ad Symmachum, lib. 1. ep. 23. ERHARD.

Hominum animas] Vide epigrammata Eveni & aliorum ab Auſonio interpretata in Buculam Myronis. BARTH. Vide ſupra ad cap. 83.

Comprehenderat] Autiſiod. & alii, *comprehendit*. Pith. PATISSON. MS. *comprehenderat*. TORNÆS.

At nos vino ſcortiſque demerſi] Sen. Natur. Quæſt. l. 7. c. 32. Plin. l. 25. c. 1. WOUWER. German.

——— *Nec jam*
Semina virtutum vitiis demerſa reſiſtant. BARTH.

Infra belli civilis carmine verſ. 58.

Hoc merſam cœno Romam ſomnoque jacentem.

Paratas artes] Quæ in facili. ſupra cap. XV.

Nec victoria mi placet parata. BARTH.

Paratas, id eſt, jam inventas ac traditas, nedum ut novi aliquid indagemus. ERHARD. Vid. ſupra ad cap. 15. Horat. 1. od. 31.

Frui paratis, & valido mihi
Latoe dones.

Vide Brouckh. ad Tibull. lib. II. El. IV. verſ. 1.

Audemus] Alii *avemus*. PATISSON. *Avemus* conjectura ducti ſcripſimus, Vulg. *audemus*. SAMBUC. *Audemus* magis arridet. P. DANIEL.

Sed accuſatores antiquitatis vitia tantum] Impr. *ſed accuſatores iniquitatis vitia tamen*. PUTEAN. Codex Trag. & prima editio *iniquitatis*. Unde Heinſius conjiciebat *accuſatores iniqui antiquitatis*.

Ubi eſt dialectica? ubi aſtronomia? ubi ſapientia conſultiſſima via] Primum ad Chryſippum, ſecundum ad Eudoxum, tertium ad Democritum refertur, quem magni in philoſophia nominis fuiſſe conſtat, quemque aliis omnibus etiam Platoni ipſi, in opinione quadam præfert Ariſtoteles lib. 1. cap. 2. de Ortu & Interitu. DOUZA F. Illuſtravit hanc formulam Heinſius ad Ovid. Heroid. Epiſt. IV. 150.

Ubi ſapientiſſima conſultiſſima via] Alii *ſapientia conſultiſſima via*. TORNÆS. Suſpecta mihi vox, quis enim umquam ita locutus? Forte *conſuetiſſima via*, quam veteres nempe frequenter calcarunt. Eodem modo has voces permutarunt librarii apud Ovidium lib. 1. Art. Am. verſ. 467.

Sit tibi credibilis ſermo conſuetaque verba.

Ubi quidam codices *conſultaque* exhibent: codex autem Traguriensis & editio princeps habent, *ubi ſapientia, conſultiſſima via*, ut ſit appoſitio. BURM.

Quis, inquam] Forte, *unquam*. SAMBUC. Veteres, *inquam*. alii, *quis dudum*. Pith. PATISSON. *inquam*, Tragur. & editio prior.

Si Philoſophiæ fontem inveniſſet] Unus ex Veteribus, *attigiſſet*. PUTEAN. MS. *inveniſſet*. TORNÆS. Biturig. *attigiſſet*. Pith. PATISSON. *Inveniſſet* eſt ex conjectura virorum doctorum, ſed prima editio, cum quo facit Traguriensis codex, habet *attigiſſet*, quod nos reduximus. Frequentiſſima enim hujus verbi ſignificatio, pro pervenire aliquo. Suet. in Veſpaſ. cap. IV. *Ut primum provinciam attigit*. Jul. Cæſ. lib. IV. bel. Gal. cap. 23. *Britanniam attigit*. Horat. III. od. III.

Hac arte Pollux & vagus Hercules
Enixus, arces attigit igneas.

Et ita *tangere*, & *contingere* paſſim. BURM.

Ac ne bonam quidem mentem] Seneca: *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias, alia de integro ſuſcipe. Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Vide Juven. Satyr. de Votis. PITH. Omnino ſententia Perſii, Sat. II. verſ. 6.

Haud cuivis promtum eſt murmur humileſque ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hac clare, & ut audiat hoſpes.
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua murmurat: o ſi
Ebullit patrui præclarum funus: & o ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro,

Her-

Google

ſed ſtatim, antequam limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, ſi propinquum divitem extulerit, alius, ſi theſaurum effoderit, alius, ſi ad trecenties H.S. ſalvus pervenerit. Ipſe Senatus, recti bonique praeceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: &, ne quis dubitet pecuniam concupiſcere, Jovem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, ſi Pictura deficit, quum omnibus diis hominibuſque formoſior videatur maſſa auri, quam quidquid Apelles Phidiaſve, Graeculi delirantes, fecerunt.

LXXXIX. Sed te video, te totum in illa haerere tabula, quae Trojae haloſin

Hercule! pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam. ———

Juven. Sat. 11. verſ. 23.

Prima fere vota, & cunctis notiſſima templa,
Divitiæ creſcant & opes. ——— WOUWEREN.

Juven. Sat. x. verſ. 356.

Orandum eſt ut ſit mens ſana in corpore ſano.

BARTH. Stoïci tria potiſſimum à Diis rogabant, bonam mentis, bonam animi valetudinem, tertio corporis, ex Juvenali Sat. x. verſ. 357.

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano,
Fortem poſce animum, mentis terrore vacantem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat,
Naturæ qui ferre queat quoſcumque labores.

ERHARD. Editio prior & Traguerienſis codex tantum exhibent, *ac ne bonam quidem valetudinem petunt, bona mente* omiſſa. Quæ cum plerumque in votorum nuncupatione conjungi ſolerent, ut oſtendunt loca à viris doctis adducta, aliquis ſciolus quoque hæc Petronii verbis intruſit. Sed major erit vis Orationi Eumolpi noſtri, ſi ita inſanire oſtendat homines, ut non modo artibus & ſapientiæ non ſtudeant, ſed neque Deos precentur, ut ſaltem ſani & validi vivant, ſed unice divitiis inhient, quibus tamen frui nequeant, ſi valetudo mala eos infeſtet. vid. ſupra ad c. 61. BURM.

Antequam] Codex Traguerienſis. *Statim ante limen Capitolii, alius donum promittit.*

Promittit] *Promittere*, vovere, addicere, in votis promittere. GLOSSÆ.

Extulerit] Morticinum. Manilius lib. iv. verſ. 71.

Ex ipſis quidam elati rediere ſepulcris. BARTH.

Si theſaurum effoderit] Mortes ſuorum & inventio theſauri inter exempla votorum hominis avari ſolent jungi. Dio Chryſoſtomus in 4. de Regno; τοὺς δὲ θεοὺς τίλεον οὐκ ἴσως λογίζεται, ὅτι μὴ πολλοῖς αὐτῶν μηδὲ μεγάλους θησαυροὺς παραδεικνύουσι, ἢ θανάτους τῶν οἰκείων τινῶν καὶ συγγενῶν, ὅπως ἔχοι κληρονομεῖν. Caſaubon. in Perſ. Satyr. 2. ERHARD.

Trecenties ſeſtertium] Equeſtris cenſus. BONG. Lege, *ad tricenties ſeſtertium ſummam pervenerit.* AURAT.

Senatus recti bonique præceptor] Impreſſi, *recti honeſtique*. PUTEAN. *Bonique* V. Cod. Dionyſii & meus. P. DANIEL. xii. Tabul. 1º. ORDO. VITIO. VACATO. CETERIS. SPECIMEN. ESTO. BARTH. Vide Broſſæum in Caſſiodorum Variar. lib. 4. epiſt. 4. Juretum ad Symmach. lib. 1. ep. 46. ERH. *Recti hominiſque* Tragur.

Capitolio] Forte *Capitolino*, ſcilicet, Jovi. SAMB. & RITTERSH. Sueton. Neron. *Barbam adornatam Capitolio conſecravit.* PITH. Vide Lipſ. ad Tacit. Annal. lib. 15. WOUW. Minime neceſſariam emendationem puto in *Capitolino*, quod etiam volebat Marcilius ad Horat. l. iii. od. 24 Qui & Suetonii locum in Nerone eodem modo ſollicitat, cum utrumque recte ſe habere doceat Paſſeratius ad Propert. lib. iv. eleg. 4. & *Capitolium* ſumi pro ipſo Jove Capitolino. De donariis autem & votis, quibus Jupiter ille locupletabatur, vide Rycquium de Capitolio cap. xxi. & xxii.

Peculio exorat] Forte, *exornat*. SAMBUC. Sulpicius Servaſtus epigr. in Avaritiam, in Catalectis Pithæi pag. 27.

Hoc cælo jubeas ut petat, inde petet.

Lindenbrog. Notis in Catalect. Præclare Perſius Satyr. ii verſ. 61.

Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores?

ſtultos eſſe probans, qui fruſtra Diis pretioſa dona offerant, qui divitiis nec capiantur, nec utantur. *Quid juvat*, id eſt, in quem finem hoc facimus, quod corruptelam morum noſtrorum inferimus in res religioſas? nam, quia luxuria & avaritia animos noſtros occupant, ideo ſic erga Deos nos gerimus, quaſi & illi eſſent luxurioſi & avari. Caſaubon. in Perſ. Sat. 2. ERHARD.

Noli ergo] MS. *nolite ergo.* TORNÆS.

Deficit] Repoſuimus *deficit*, ex auctoritate codicis Traguerienſis & editionis principis.

Græculi delirantes fecerunt] poſt hæc devium & fugitivum Epigramma retraho; cauſam novit, qui Petronium attente legit;

Non ſatis eſt, quod nos mergit furioſa juventus,
Tranſverſoſque rapit fama ſepulta probris,
Anne etiam famuli, cognata face ſepulti,
In teſta merſas luxuriantur opes?
Vilis ſervus habet regni bona, cellaque capit
Deridet veſtram Romuleamque caſam.
Idcirco virtus medio jacet obruta cœno,
Nequitiæ claſſes candida vela ferunt.

BOURDELOT. De Græculis vide ſupra ad cap. xlvi.

Sed video te totum in illa hærere tabula] Hoc in

haloſin oſtendit: itaque conabor opus verſibus pandere.

[a] *Jam decima mœſtos inter ancipites metus*
Phrygas obſidebat meſſis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Quum, Delio profante, caeſi vertices

a Κατακλυσμὸς Ἰλιακός (*Inundatio.*) hoc eſt, excidium *Ilii.*)

Idae

Vet. Lexico S. Benedicti Floriacenſis citatur ex libro xv. Petronii Arbitri. DANIEL.

Haloſis Trojæ] Expugnatio Trojæ. GLOSSÆ. *Haloſin* etiam Ilii dixit Sueton. in Nerone. PUTEAN. Anacreon: od. xvi.

Σὺ μὲν λέγεις τὰ Θήβης ὁ δ' αὖ,
Φρυγῶν ἀυτάς, ἐγὼ δ' ἐμὰς ἁλώσεις.

Suet. Ner. BARTH. Tryphiodorus ſcripſit, Ἰλίου ἅλωσιν. ERHARD. *Anoleſin* Tragur. *analeſim*, margo.

Opus verſibus pandere] *Opus* pro carmine etiam Ebræis. Pſal. 44. verſ. 2. *Dico ego opera mea Regi.* Bucerus. ERHARD.

Jam decima] Catacluſmos Iliacos. DANIEL.

Ancipites metus] Statius:

Anceps nutus ad majora tuliſſet.

Silius lib. III. verſ. 557.

——— *Ancipiti mentem labefacta timore.*

BARTH. Livius lib. II. cap. 20. *Ita metu ancipiti verſi à fuga Romani in hoſtem.* cap. 24. *At curia mæſta ac trepida ancipiti metu.*

Meſſis] Ita Poetæ. Ovid. xiv. Met. 146.

Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.

Et Euripid. paſſim. Sic Thucydides & Herodianus loquuntur, &c. Περὶ σίτου ἐκβολὴν, καὶ τῶν λοιπῶν ἀκμὰς ζεῖται. BRASSICAN. Virgil. lib. II. Æn. verſ. 14.

——— *Tot jam labentibus annis,*
Inſtar montis equum divina Palladis arte
Ædificant. ——— WOUWEREN.

annus. Sic & *ariſtas* pro annis poſuit Virgilius Ecl. I. ERHARD. Hoc carmen ad acerrimam cenſuram vocavit Jacobus Tollius, olim in Fortuitis, cap. III. & deinde in animadverſionum criticarum ad Longinum Guſtus acceſſione, quæ omnia hic diligentius examinare adnotationum ratio non patitur, forte alias id præſtabimus copioſius, nos ſtudio hic Petronium Eumolpum aliquantulum inflatius carmen, nec saniſſimi coloris, pangentem inducere credimus, ideoque immerito in Petronium culpam conferri, qui oſtendit initio Satyrici ſui, ſe recte noſſe naturalem orationis & carminis pulchritudinem.

Atro metu] C. M. Victor. *Ecce niger terror.* Valer. *Arvaque nigro vaſta metu.* BARTH. Jungermannus legit *atrox dubio.* ERHARD. Nihil minus carpi quam huc meretur epitheton, ut oſtendunt loca à Barthio adducta, quibus adde Virgilii lib. IX. Æn. verſ. 719.

Immiſitque fugam Teucris, atrumque timorem.

Valer. Flacc. lib. II. Argon. verſ. 45.

Noctiſque metus niger auget utrimque,

Et, quis ita hoſpes in Poëtarum lectione, qui neſciat, omnia triſtia, infauſta, miſera, illis *atra* & *nigra* dici? Ita *atras curas* Horat. II. od. III. *atras lites* in Art. Poet. verſ. 423. & ſimilia alii dixerunt. Neque video, male dici *dubiam fidem vatis pendere*, propter metum ſucceſſus felicis, quem Græcis promiſerat. Nam & Cicero ita fere loquitur, ut in II. Agrar. cap. 25. *Nolo, ſuſpenſam & incertam plebem obſcura ſpe & cæca exſpectatione pendere*, ubi obſcura ſpes & cæca exſpectatio, eſt ater metus Poëtæ noſtri. Pro Flacc. cap. 4. *Salus noſtra, quæ ſpe exigua extremaque pendet,* lib. III. ad Q. Frat. Ep. 5. *Promiſſis iis, quæ oſtendit, non valde pendeo*, & ita paſſim. Ita & Propertius lib. IV. eleg VII. *Quum mihi ſomnus ab exſequiis penderet amaris.* Id eſt, poſt mortem Cynthiæ eſſet incertus: omnis autem locutio à ſtatera deſumitur, quæ levi momento pendens inclinatur. Livius lib. II. cap. 7. *Tam levi momento mea apud vos fama pendet? adeone eſt fundata leviter fides.* Cicer. II. Agrar. cap. 29. *An ignoratis cetera illa magnifica Populi Romani vectigalia, perlevi ſæpe momento fortunæ, inclinatione temporis pendere.* Hæc credo ſatis evincent, recte dici *fidem pendere metu.* BURM.

Pendebat] Dubia erat. Barth. ad Claudian. lib. de III. Conſ. Hon. verſ. 172. ERHARD.

Delio præſante, ferro cæſi] Forte *ſante*, vel *ferro* fortaſſe irrepſit ex gloſſa. SAMBUC. Stephan. *præſante ferro cæſi.* TORNÆS. Veteres, *præſante.* Pith. PATISSON. Deleatur ſane vel *ferro*, vel *cæſi*: alioqui exuberat verſus. PUTEAN. *Profante.* Atqui Apollo Trojanis favebat, & Virgil.

——— *Divina Palladis arte.* BONGARS.

Lege *profante.* *Profari* verbum eſt oraculo Delfico & Vatibus tuum quaſi & proprium. Lucret. lib. 6.

Pythia, quæ tripode ex Phœbi lauroque profatur.

Schopp. Veriſim. lib. I. cap. 18. ERHARD. Recte correctum à viris doctis *profante.* v. Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 12. & in primis Gronovium ad Liv. XXII. I.

Cæſi vertices] Veteres *ferro cæſi.* PATISSON. Statius lib. I. Sylv. I. verſ. 9.

——— *Vertice ſacro*
Dindymon, & cæſis decrevit frondibus Ida.

WOUWEREN. Sidonius Carm. IX. verſ. 115.

Decreſcens cui Dindymon reciſo
Fertur vertice texuiſſe claſſem.

Statius Eq. Domit. BARTH. Et hoc culpat cenſor, quia arbores cæduntur, non vertices montium. Quod

quam-

Idae trahuntur, ſciſſaque in molem cadunt
Robora, minacem quae figurabant equum.
Aperitur ingens clauſtrum, & obducti ſpecus,
Qui caſtra caperent. Huc decenni praelio
Irata virtus abditur, ſtipant graves

Equi

quamvis audacius dictum à noſtro videatur, non deſunt tamen ſimilis magniloquentiæ exempla. Ita Valer. Flacc. lib. II. verſ. 522.

——— Non illa magis, quam ſede moveri
Magnus Eryx, deferre velint quem vallibus imbres.

ubi intelligendæ arbores tempeſtate ex Eryce monte dejectæ, Stat. lib. XI. verſ. 194.

——— Summittitur ingens
Æmus, & anguſtos Rhodope deſcendit in amnes.

Verecundius tamen iidem Poëtæ dixerant *deferri* & *deſcendere ſylvas*, Val. Flacc. lib. 2. verſ. 121.

——— Simul undique cernit
Delatum nemus.

Et lib. III. verſ. 31.

Funereas ad litora volvite ſylvas.

Statius lib. VII. Theb. verſ. 115.

Aut mutare ſolum, aut veteres deſcendere ſylvas.

denique rotundiores eſſent noſtri verſus, ſi ſcripſiſſet

Caeſa vertice
Ida trahuntur, ſciſſaque in molem cadunt
Robora. BURM.

Sciſſaque] Alii *ſpiſſaque*. ERHARD.

In molem cadunt] Cicero non uno loco ſimiles verſus Euripidis Ennio verſos citat. BRASSIC. Claud. IV. Conſ. Hon. verſ. 617.

In civem rubuere genæ.

Sidon.

In tua lucra feris exarmat guttur alumnis.

Minut. Fel. *Æſculapius, ut in Deum ſurgat, fulminatur.* BARTH. Hic quoque non litat divæ Criticæ Tollius. *Scindi* enim proprie robora dicantur, cum cuneus in ea agitur. Virgil. lib. VII. verſ. 510.

Quadrifidam quercum cuneis ut forte coactis
Scindebat.

Ita ut minime tenuis ſit hæc vox. Cavillari autem eſt, rogare, an cadant robora, poſtquam in molem ſciſſa ſunt? cum & ſcindi ſtantes trunci potuerint, *ſciſſa* autem *in molem* elegantiſſime dictum, pro ſciſſa, ut inde moles illa, equus ſcilicet, exſtruatur, ut recte Barthius illuſtrat exemplis. Lucanus I. 306.

In claſſem cadit omne nemus.

Flor. lib. IV. cap. 12. *Faces in urbem poſcere*, id eſt, ad eam incendendam. Sueton. in Cæſ. cap. VIII. *Conſcripta in Ciliciam legiones*, ut eo ducerentur. Ita Lucæ Euang. cap. IX. Comm. 3. Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, id eſt, ad iter commode conficiendum, & verſ. 13. βρώματα εἰς πάντα λαόν. Homer. il. a. 226. ἐς πόλεμον θωρηχθῆναι, & quæ id genus infinita ſunt. Vide Barthium, & Heinſium ad Claudian. I. in Rufin. 152. BURM.

Molem] Centones Virgiliani hi Jambi.

Quo molem hanc immanis equi ſtatuere? BARTH.

Robora] Quercus. Non multo poſt;

Roborea moles ſpirat alieno metu.

Virgilius lib. II. Æn. verſ. 185.

Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Roboribus textis, cæloque educere juſſit.

Rob. Titius Aſſertion. lib. I. cap. 25. ERHARD.

Figurarent] Vet. *figurabant*. PATISSON. *Figurabat* Tragur.

Minacem equum] Non ita vocat, quaſi deberet minari Trojanis exitium, quum ſpecie voti eos deberet fallere, ſed quia ipſa figura eſſet veri equi, quod minax ſemper animal & animoſum fingitur, etiam cum dono datur. Hæ ergo minæ equi non indicabant, cum utero ſuo celare viros armatos, ſed ordinarium equi habitum oſtendebant.

Aperitur] Vet. Codex *Operitur*. DANIEL. Legendum crediderim *operitur*, nam latera equi intelligit, quæ ſecto robore tegebantur. & ita omnis Critici noſtri tumultuatio ſedari poterit, qui fatetur, ſe hic nihil videre, & oculis ſuis tenebras obductas. *Caſtrum* autem habet prima editio & Traguerienſis codex. Tornæſius & Patiſſonius ediderat *antrum*, quod ſecuti alii, nimis imprudenter. Solent enim Librarii voces *caſtrum* & *clauſtrum* confundere ſolemniter. Ita apud Virgil. II. Æn. verſ. 259. pro *laxat clauſtra Sinon*, *caſtra* in MSS. reperit Heinſius, apud Propert. lib. III. eleg. 7. pro *caſtra*, *clauſtra Peluſi* repoſuere viri docti. Eadem varietas eſt apud Ovid. II. ex Pont. Epiſt. IX. 37. & Statium lib. VII. Theb. verſ. 482. & in multis aliis Poëtarum locis. BURM.

Ingens caſtrum] Forte *clauſtrum*. SAMBUC. & RITTERSH. Alii, *caſtrum*, alii, *clauſtrum*. PATISS. Impreſſi, *caſtrum*, malim *antrum*. PUTEAN. Forte *clauſtrum*, ut Scaliger legit. DANIEL. Ingens omnino moles fuit equi Duratei, unde, *Qui caſtra caperent.* nam Scholiaſt. Lycophr. ἐς τὸν Δούρειον ἵππον πεντήκοντα, ἢ τρισχίλιοι, ἢ κατ' ἐμὲ κγ' ἄνδρες ἐλθόντες Ἕλληνες ἐκάθηντο. Petr. *Roborea moles.* Homer. μέγαν ἵππον. Virg.

——— Et molem mirantur equi.
Immenſam attollere molem. ———

Seneca, *dona molis immenſa.* WOUWEREN.

Et obducti ſpecus] Veteres *obductum ſpecus*, forte *ſpecu* quia & *ſpecua* in numero multitudinis alicubi legimus. PUTEAN.

Irata virtus] Ipſi Achivi. forte, ut Horat. lib. III.

Equi receſſus Danai, & in voto latent.
O patria! pulſas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero

Intus

od. XXI. verſ. 11. *Virtus Catonis.* Idem lib. II. Sat. I. verſ. 72.

Virtus Scipiada, & mitis ſapientia Læli.

Virgil. lib. II. Æneid. verſ. 18.

Huc delecta virum ſortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri. ———

Homerus Odyſſ. Θ. verſ. 512.

Δουράτεοι μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων. WOUWEREN.

Ipſi Danai. Empedocles apud Laërt. lib. VIII.

Ἄξεις δ' ἐξ ἀΐδαο κατὰ φθιμένου μένος ἀνδρός.

Sic crebro Apollon. Orpheus Arg. Catull. Epit. P. BARTH. Pro, irati viri, hoc eſt, milites, abſtractum pro concreto, & ſemper de militibus hominibuſque bellicoſis accipitur. Explanat ipſe ſe Petronius infra hoc verſu;

Danas relaxant cloſtra, & effundunt viros.

Eſdras Junior lib. 1. cap 4. verſ. 10. de Regis potentia; *Et omnis plebs & virtutes eum obaudiunt*, id eſt, tam plebeji, quam milites & potentes. Eſt autem modus hic loquendi Hebræis quam familiariſſimus, de quo videndus Beza Annot. in Apocal. cap. 13. verſ. 10. ERHARD. Ingenioſe qui repoſuerunt *jurata*. Scripta tamen lectio ferri poteſt. BOURDELOT. Poſſet capi pro forti, bellicoſa turba Ducum, ut *iram* ſæpe pro fortitudine & virtute bellica ponit Statius & alii, de quo vide Barth. ad lib. IV. Theb. verſ. 23. & verſ. 114. & alibi; ſed hoc minus convenire videtur *decenni prælio*, ut nec *jurata* Douſæ, quare mallem *Durata virtus abditur*. Literas primas verſibus ſæpiſſime deeſſe norunt, qui codices MSS. poëtarum viderint; cum vero reſtaret *urata*, librarius hanc vocem ignorans, obviam *irata* arripuit. Juſtinus lib. IX. cap. 3. *Athenienſes, cum longe majore militum numero præſtarent, aſſiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur.* Frontinus lib. II. cap. 1. §. 9. *Duratum longo uſu militem* in eadem hiſtoria dixit, & ita alii paſſim. v. Gronov. ad Liv. lib. XXIII. cap. 18. BURM.

Graves] Recte exponunt *gravidos*. Virgil. lib. I. Æn. 274.

Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.

BARTH. Hoc eſt, gravidos. Virg. lib. II. Æn. verſ. 237.

——— *Scandit fatalis machina muros*
Fœta armis. ———

Ovidius III. Faſt. verſ. 23. *Jacet ipſa gravis.* Gratius Cyneg. verſ. 165.

——— *Ultroque gravis ſuccedere Tygri*
Auſa canis, majore tulit de ſanguine foetum.

WOUWEREN.

Equi receſſus] alii Danai receſſus. PATISSON. *Graves receſſus* bene Wouwer. interpretatur gravidos, ad exemplum Virgilii, qui *machinam fœtam armis* appellavit. Zinzerl. Miſcell. Critic. lib. 2. cap. 5. Saliſb. lib. 8. cap. 7. *Porcum Trojanum ideo ſic vocabant, quaſi aliis incluſis animalibus gravidum, ſicut Trojanus ille equus gravidus armatis fuit.* Ennodius in Epiſt. *Ita dotatus liberalibus inſtitutis bonam mentem cura gravidam ad ſpem germinis melioris attollit.* ERHARD. Tò *Equi* abeſt a prima editione, lacunâ relictâ, neque habet Traguerienſis codex.

Et in voto latent] In equo, quem voverant. TORNÆS. Alii *in ſuo voto latent.* PATISSON. Dignus vindice nodus, quid ſit, in *voto latere*. Scio, non male poſſe dici, illos jam incluſos unice huic intentos voto, ut dolus dextre ſuccederet. Sed alio collimaſſe & in tropo perſtitiſſe Arbiter mihi videtur: ut, videlicet, quemadmodum in voto ſpem hominis ſive embryonem eſſe dicimus, ita & incluſos equi Duratei alvo dicat in voto latere. Zinzerling. Rectius alii *in voto* interpretantur, id eſt, in equo votivo. ERHARD.

O patria! pulſas mille credidimus rates] Exclamatio hæc, O *patria*, ſumta è veteri Poëta Ennio, opinor, in Andromacha: *O pater, ô patria! O Priami domus!* apud Ciceronem in ſecunda diſputatione Tuſculana, quod imitatus etiam Virgil. lib. II. Æn. verſ. 241.

O patria, ô divum domus Ilium!

RICHARD. & BARTH. Plaut. Bacchid. Act. 4. ſc. 9.

O Troja, ô patria, ô Pergamum, ô Priame.

adi Lambinum. ERHARD.

Solumque bello liberum] Culpat cenſor *ſolum*, quaſi non ſublimia ſatis vox ſit. Ergo cadat, eo judice, Virgilius, qui lib. III. Æn. verſ. 697.

Exſupero præpingue ſolum ſtagnantis Helori.

lib. VI. verſ. 256.

——— *Sub pedibus mugire ſolum.*

lib. X. verſ. 60.

Atque ſolum, quo Troja fuit, ———

Quæ eſt eadem regio, noſtro indicata. Et ita ille paſſim. quia autem *ſolum* fere terram, quæ fruges ſuſtinet, notat, v. Virg. Georg 1. 80. & VII. Æneid. 112. egregie noſter illud jam bello liberum dicit, in quo exſpatiantur Troës ſoluti obſidione, & jam illud arare & colere iterum falſa ſpe deſtinantes, quod adhuc tenuerant caſtra Græcorum; & ita Troja everſa & funditus exciſa, ſolum dicitur facta, Ovidio Epiſt. 1. Heroid.

Sed mihi quid prodeſt veſtris disjecta lacertis
Ilios, &c. murus quod fuit ante, ſolum.
Diruta ſunt aliis, uni mihi Pergama reſtant,
Incola captivo qua bove victor arat. BURM.

Hoc titulus fero] Forte *percitus fero*. AURAT. & TOR-

Digitized by Google

Intus, haec ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Jam turba portis libera, ac bello carens,
In vota properant: fletibus manant genae,

Mentiſ-

TORNÆS. Alii, *hic titulus*, PATISSON. Titulus victi equi ioeiſus. BONGARS. Lege *bello liberum hoſtis fore juratus*. DANIEL. Manil. lib. v. verſ. 643.

Quadrupedum medicas artes in membra Ferorum
Noverit. - - -

innuit mulomedicum. Arnob. lib. 2. *Saturnus in adulterio comprehenſus, induit formam Feri.* WOUWER.

- - - *Hoc titulus fero*
Impoſitus, hoc ad fata compoſitus Sinon.]

V. C. *hac ad fata*. *Ferum* appellat equum Trojanum Virgilii & Catulli exemplo. *Titulus* autem huic impoſitus erat voti. Unde paullo ante dixit;

- - - *Stipant graves*
Equi receſſus Danai, & in voto latent.

Guill. Canterus Novar. lect. lib. 3. cap. 14. *Fero*, id eſt, equo. Hinc *ferinus* pro equino apud Virgil. Unde Centauri *ſemiferi*, quod dimidiata parte equos repræſentarunt, dicti. Prudent:

Feros inſtigant ſubditis clamoribus atque
Flagellis. - - -

Virgil. lib. 11. Æneid. verſ. 51.

- - - *Inque feri curvam compagibus alvum.*

Giſan. Ind. Lucret. Schopp. in Miſcell. Barth. ad Claud. de Nupt. Honor. & Mar. verſ. 138. ERHARD.

Inciſus] Forte *juratus*. AURAT. & SAMBUC. Alii, *intus*: vel *juratus*. Stephan. TORNÆS. Hæc vox à manu editorum fluxit, prima editio & Tragurienſis *intus* habent. Canteri vero, *impoſitus*, minime placet, quia *compoſitus* eodem verſu ſequitur: certe per compendium ſcripta fuit vox, quæ hic deſideratur, videtur. Forte *inſcriptus*, ut Ovid. Ep. 11. Heroid. verſ. 145.

Inſcribere meo cauſſa invidioſa ſepulchro.

Et Ep. VII. verſ. 193.

Nec conſumta rogis inſcribar Eliſſa Sichai.

de Titulo vero vide Barth. ad Theb. v. 87. BURM.

Hoc ad fata] Alii *hac ad fata*. PATISSON.

Mendacium] Alii *mendacii*. TORNÆS. Autiſiod. *& in ſemper in damnum*. Fortaſſis pro, *mens*. Pith. alii *mendacio in damnum potens*. PATISSON. Lege *mendacio*. BRASSIC. Lege *en mendacium* Stewechius ad Apulejum. ERHARD. Nob. Heinſius legit, *& mendacii*. Et paullo poſt, *libera ponti juba*. BOSCH. *Hos, mendacio in damnum potens*, legebat Palmerius in Spicileg. pag. 662. ſed vulgata, quam codex Tragurienſis confirmat, & prima editio, explicari recte poteſt. *Mendacium potens*, eſt quod perſuadet, quo ſenſu Marcianus Capella lib. v. dixit, *Eloquentiam potentem omnium rerum*, & magis appoſite Prudentius contra Symmachum lib. II. 48.

Idola conflavit fallendi trina poteſtas.

vide Barth. lib. VI. Adverſ. cap. 26. Lactant. lib. I. Inſtit. cap. 1. De veritate, *quæ, licet poſſit ſine eloquentia defendi, tamen claritate ac ſermonis nitore illuſtranda, & quodammodo diſſerenda eſt, ut potentius in animos influat, & vi ſua, & inſtructa religione, & luce orationis ornata.* Ita cape & Terentii verba in prologo Heautontim:

Sed hic actor tantum poterit à facundia.

Quod Nepos in Alcibiad. cap. 1. dixit *dicendo valere*. Eodem ſenſu dicunt Euangeliſtæ, Chriſti ſermones fuiſſe ἐν ἐξουσίᾳ. Lucæ cap IV. Comm. 32. & Moyſes dicitur fuiſſe δυνατὸς ἐν λόγοις, Actor. cap. VII. Comm. 22. ubi vide Pricæi notas. Et Jamblich de vita Pythag. cap. 12. ἐξεταστικῶς λέγειν ἐπιχείρει. Ælian. lib. III. Var. cap. 1. ὁ λόγος ἐὰν ἔχῃ δύναμιν φραστικήν. Ariſtænet. lib. I. Epiſt. 13. δυνατῶς συνελογίσατο. BURM.

Jam turba portis libera] Virg. lib. II. Æneid. verſ. 25.

Nos abiiſſe rati, & vento petiiſſe Mycenas,
Ergo omnis longo ſolvit ſe Teucria luctu;
Panduntur portæ: juvat ire. - - - WOUWER.

Portas enim & mænia quoque ipſa diruerunt Trojani, quo equum admitterent. Simmias Rhodius in Securi;

——— Ἔυπας
Ἐπειὸς πέλεκυν, ὃς πόκα πύργων
Θεοτεύκτων κατέριψεν αἶπος.

ita enim ibi legendum ex certiſſima Scaligeri emendatione. ERHARD. Hæc quoque ridet cenſor: ſed, cur non dicamus, aliter conſtruenda verba, hoc modo? *turba libera & bello carens properant portis in vota*. Neque video, quo minus proba ſit locutio *in vota properant*, quam *ceſſare in vota*. Ut Virgilius dixit VI. Æn. 51. prima autem editio habet *jam fata properant*, de qua lectione vide Erhardi notas. BURM.

In vota properant] Alii *jam vota*. PATISSON. Jungermao. legit. *In fata properant.* fortaſſis & *Fata* vocare videtur illas res. quæ fatum Trojæ portenderent & interitum. Plaut. Bacchid. Act. 4. ſcen. 9. *Dum ſibi exquirit fata Iliorum.* Ipſe Petronius ſtatim poſt:

- - - *Fata ſed tardant manus.*

v. c. habet, *Jam vota properant*, ſcilicet turba Trojana, ſeu cives Ilienſes. *Properare vota*, id eſt, equum, quem Graji voverant, feſtinare in urbem admittere. Judica. Lector, & arbitrare Arbitro ſuum ſibi honorem. ERHARD.

Mentiſ-

Mentiſque pavidae gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit: namque Neptuno ſacer,
Crinem ſolutus, omne Laucoon replet
Clamore vulgus; mox reducta cuſpide
Uterum notavit: fata ſed tardant manus,
Laetuſque reſilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,

Alta-

Mentiſque pavida] Et hic exſultat Tollius, & Petronium ridiculum facit. Sed ſenſus apertus eſt: gaudium illud recens mentis, paullo ante pavidæ, lacrymas effundere, quas metus antea effuderat. *Abigere lacrymas* pro ejicere, effundere, videtur dixiſſe, quod tamen nove dictum, & inſolenter. De lacrymis autem ex gaudio obortis egregie Caſaubonus ad Sueton. Aug. cap 58 Barth. ad Claud. bell. Get. verſ. 407. & ad Stat v. Theb. verſ. 728 & Gonſalius noſter infra ad cap. 110. BURM.

Gaudium lacrymas habet] Claud. B. Getic. verſ. 407.

Singultus varios, lacrymoſaque gaudia miſcent.

Oroſius lib. II. cap XVII. BARTH.

Namque Neptuno ſacer] Virgil lib. II. Æn. verſ. 201.

Laocoon, ductus Neptuno ſorte ſacerdos.

WOUWEREN. Jungermannus legit, *jamque*, veriſſime. ERHARD.

Crimen ſolutus] Malim, *crinem*. PUTEAN. Propter luctum patriæ. Tibull lib. I. El. III. verſ. 8.

Et fleat effuſis ante ſepulcra comis.

vel ritu antiſtitum, ut de Calaſiri Heliodor. lib. VII. BARTH.

Laucoon] Scribe *Laocoon*. Virgilius & Plinius lib. 36. cap. 5. Jacobus Sadoletus etiam quæſitiſſimo carmine reddidit. BRASSICAN. Impreſſi, *Lacon*. PUTEAN. Veteres libri *Laucoon*, ſicut *Laudice*, *Laumedon*, *Boudicea*, pro Laodice, Laomedon, Boodicea. Bongarſius Not. in Juſtinum lib. 13. ſic infra *Lauconte*, pro Laocoonte, ſic *Lautumia*, non Laotomiæ, Senec. *Laudicea*, pro *Laodicea*. Plin. epiſt. Scal. ad Feſt. *Alumento*. ERHARD.

Replet vulgus] Hic vero plane deridendum ſe præbet criticus; quis enim ipſi indicavit, Laocoontem Principes Trojanorum & ipſum Priamum vulgus vocare? quo indice novit, Priamum etiam exiiſſe in ſolum bello liberum? neque Virgilius neque Petronius hoc dicunt; ſed *vulgus* hic vocat, quam paullo ante *turbam*, quæ properabat in vota

Reducta cuſpide uterum notavit] Alii, *uteri notavit fata*. PATISSON. Virgilius lib. II. Æn. verſ. 230.

- - - *Sacrum qui cuſpide robur*

Laeſerit, & tergo ſceleratam intorſerit haſtam.

Rob. Titius Aſſertion. lib I. cap. 25. *Reducta*, id eſt, nudata, ex vagina, in quam ducta ſive condita erat, diſtricta. Mopſ. eodem ſenſu dicit, *Gladios retractans*. ERHARD. Ignorat hanc phraſin cenſor; ſed an ideo proſcribenda? Certe ita Senec. Agamemn 536.

Certum (fulmen) *reducta Pallas excuſſit manu*.

ubi ὁ πάνυ Gronovius noſtri Petronii auctoritatem advocavit. Ovidius XII. Met. verſ. 132.

- - - *Clypeoque adverſa reducto*

Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.

BURMAN.

Notavit] Neque hoc verbum caret ſua Venere, quam non cepit Marſyas. Eſt enim idem ac leviter perſtrinxit, non autem tabulas perfudit, quia fata, quæ excidium Trojanum deſtinaverant, ejus manus tardabant. Ita paſſim *notare ungue genas* Poëtæ. Ovidius I. Amor. El VII. verſ. 50.

Ferreus ingenuas ungue notare genas.

Idem Epiſt. V. Heroid. verſ. 22.

Et legor Oenone falce notata tua.

ſic infra cap. 103. *frontes notare* pro inſcribere dixit. Remanebat ergo ictûs veſtigium & nota in equi utero, ſed non tranſegerat Laocoon haſtam. vide, quantum non ludibrium debeant ſola ingenii fiducia freti, nec lectione veterum inundati, homines, qui laudes captant ex infamia aliorum, & omnia ad ſuum arbitrium revocare ſolent. BURM.

Fata ſed tradunt manus] Lege *tardant*. AURAT. Lege *tardant*. Ita conjectura ducti hunc locum ſcripſimus & interpunximus. SAMBUC. Sic vetus, non *tardant*. Pith. PATISSON. Dele, *ſed*. PUTEAN. Virgil 6. Æneid. verſ. 515.

Cum fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit
Pergama. - - -

Senec. Agamemn. verſ 627.

Danaumque fatale munus traximus noſtra
Creduli manu - - -

Delrio in Adverſar. ad Senec. Trag. ERHARD.

Latuſque] Lege *lentuſque*. AURAT. Forte *laſuſque*. SAMBUC. Alii, *lentuſque*, vel *telumque*. TORNÆS. Sic Autiſiod. alii *latuſque reſilit*. Pith. alii, *lentuſque*. alii *telluſque*. alii *laſuſque*. PATISSON. Al. *lentuſque*. Legendum *Telumque* cenſent N. Faber & Delben. quæ conjectura illuſtratur Virgilii loco perſimili. Scoph. *luſuſque*. *Laſus* mavult. Ritterſhuſius; *letuſque* edidit Pattiſonius & eum ſecuti. *letus* Tragurienſis, prima editio *latus*. ſine dubio corrupta vox, mihi placet *lentus* præ aliis conjecturis.

In-

Digitized by Google

Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captivâ pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles ſpirat alieno metu.
Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monſtra. Celſa qua Tenedos mare
Dorſo replevit, tumida conſurgunt freta,
Undaque reſultat ſciſſa tranquillo minor.
Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, quum premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit.

Re-

Invalidam] Quæ primo ictu nihil effecerat. male & hoc carpit Tollius.

pertentat] Non cum effectu capiendum, ſed de conatu. pertentare cupit. Propert. lib. IV. eleg. 1.

Quippe Lupercus equi dum ſaucio protegit ora.

Ubi vide Paſſeratium, qui explicat, protegere conatur. & exemplis illuſtrat. & Barth. ad Stat. XI. Theb. verſ. 12. & Græv. ad Cic. V. Verr. cap. 49. In ſacris literis obvium, ut verba, quæ effectum notare viden tur, conatum tantum indicent. v. Grot. ad Luc. XVI. 9. & ita paſſim. quæ ſi animadvertiſſet cenſor, vitio creatus, non tot gaudia ejus corpus pertentaſſent, & de Petronio triumphum ante victoriam ceciniſſet. De *tentare*, & *pertentare*, vide ſupra ad cap. XII. BURM.

Murmurant Robora moles] Lege, *murmurat, Roborea moles.* AURAT. Alii, *dum murmurant, Roborea moles*, &c. PATISSON.

Roborea moles] Virg. lib. II. Æn. verſ. 185.

Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Roboribus textis cœloque attollere juſſit. BARTH.

Alii *Robora.* forte *Robuſta*, ut *robuſta materia*, Catoni & Varroni, pro, robuſtea. ERHARD.

Spirat alieno metu] Suſpirat, gemit præ metu, qui non ſe, at alios, tangebat. ERHARD. Hic detero patrocinium; ſed hanc argutiam judicio Petronii adſcribo, qui magiſtrum illum Eumolpum, & Poëtam non humillimi ſpiritus, ab ævi ſui curruptela non immunem inducere volebat. Ejuſdem notæ ſunt verſus duo ſequentes. *Bellum* autem *totum* argutus noſter dicit, quia decem illis annis nihil erat actum, totumque adhuc reſtabat ducendum, ut ita quaſi ab integro, nunc fraude & dolo aggrederentur Trojam, quam virtute non potuere expugnare. Color ductus eſt ex Virgilii II. Æneid. 195. BURM.

Juventus capta] Horat. lib. II. Epiſt. 1. verſ. 156.

Græcia capta ferum victorem cepit. - - -

WOUWEREN.

Ecce alia monſtrat] Malim, *monſtra.* PUTEAN.

Celſa qua Tenedos mare] *Qua* pro ubi, cujus notionis elegantiam & probitatem adverſus Giphanium evincit Schopp. in Veriſimil. ERHARD.

Repellit] Alii *replevit.* PATISSON. Stat.

Iſthmos, & à terris maria inclinata repellit.

WOUWEREN. Ita Tornæſius & eum ſecuti edlderunt: prima editio, Sambuci, & Patiſſonii; *replevit*, ut & Tragurienſis codex. Quare hanc lectionem reſtituimus, etſi nobis tumidi aliquid videatur ſpirare, quanta enim inſula credenda, quæ replet mare? *Repellit* illuſtravit Barthius ad Stat. IV. Theb. verſ. 62. BURM.

Dorſo] Oſor. lib. I. cap. 2. *anguſtum terræ dorſum.* BARTH.

Tumida cum ſurgunt freta] Ita conjectura ducti ſcripſimus. vulgo *conſurgunt.* SAMBUC. Alii, *cum ſurgunt.* PATISSON.

Undaque reſultat ſciſſa tranquillo minor] Explico, *Unda minor reſultat, quæ ſciſſa tranquillo eſt.* Tertullianus de Pallio cap. II. *Sic & mare fides infamis, dum & flabris æque mutantibus de tranquillo probum, de fluctibus temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD.

Tranquillo] Vid. Gronov. ad Liv. lib. XXVIII. cap 27.

Silenti nocte] Virg. lib. II. verſ. 253.

Tacita per amica ſilentia lunæ.

Silius lib. VIII. verſ. 640.

- - - *Sub nocte ſilenti*
Irrupere feræ. - - -

lib. XVII. verſ. 179.

- - - *Auderent cum bina in nocte ſilenti*
Caſtra.

Valer. Flacc. lib. II. verſ. 288.

- - - *Alta per opaca ſilentia noctis.*

M. Victor lib. III. *de nocte ſilenti* BARTH.

Longe refertur] Id eſt, è longinquo. ERHARD.

Pulſumque marmor] Mare. Virgil. I. Georg. verſ. 254.

Reſpicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altae, lateribus ſpumas agunt:
Dat cauda ſonitum: liberae ponto jubae
Conſentiunt luminibus, fulmineum jubar
Incendit aequor, ſibiliſque undae tremunt.
Stupuere mentes. Infulis ſtabant ſacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues coruſci. parvulas illi manus

Ad

Et quando infidum remis impellere marmor
Convenias. WOUWEREN.
Pelagus. Manil. lib. v. verſ. 612.
Perfudit liquido Perſeus in marmore corpus.
BARTH. Infra cap. 119.
- - - *Gravidis freta pulſa carinis.*

Angues orbibus geminis] Virgil. II. Æneid. verſ. 204. *immenſis orbibus angues.* WOUWEREN. Serpentes vel dracones marini. Amoſ. cap. 9. verſ. 3. *Et ſi celaverint ſe ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit eos.* quamvis ibi pro leviathane ſeu balæna à quibuſdam accipiatur. ERHARD.

Rates, ut alta] Lege *ut altæ.* AURAT.

Pontem juba] Sic vet. non *ponto juba.* Pith. alii *merito juba.* PATISSON. Impreſſi, *ponto in.* PUTEAN. Lege, *libera mento juba.* Scalig. WOUWER. An dicit, Dracones jubis ut ponte uſos? Non credo. Et latet aliquid. Lege, *libera ponto juba.* BARTH. Scaliger legit, *libera mento.* Alii mirifico verſus genere *portum iuba Conſcendunt*, aut neſcio quid de *ponte* explicant. Gonſalius, *libera ponto.* quomodo tamen olim in Catalectis edidit Scaliger. Scribe: *libera pontum juba*, uſitatiſſima poetis Synecdoche Grammatica. *Libera pontum*, quod ad pontum, exſtantes ponto. GRONOV. III. obſ. 11. Codices ſcripti plerique *pontum*, quod Gronovio ſe probabat obſervat. lib. III. cap. 11. ut ſit, liberæ quod ad pontum, ponto exſtantes. Scaliger *mento juba*, alii aliter, ſed legendum omnino *libera ponti juba.* Ut in uno horum, quibus uſus Scaliger, codice legebatur. Pluribus dictum a nobis ad illa Maronis Æneid. x. 154. *tum libera fati gens Lydia*, quæ & illic vera ſcriptura. HEINS. *Pontum* quoque Traguriensis codex. Barthius ad Stat. lib. VIII. Theb. verſ. 463. vulgatam tuetur, & Bourdelotii caſtigationem merito explodit. Unde vero novus Petronii interpolator illud ſuum *coruſcant luminibus* arceſſiverit, neſcio. BURM.

Conſentiunt luminibus, fulmineum jubar] Eliſio hæc conſonantium durior illius ſæculi auribus atque inſolentior facit, ut legendum potius credam *igneum jubar.* ſic Virgil. de iiſdem lib. II. Æn. verſ. 210.

Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine & igni.
Theocritus Idyll. XXIV. de anguibus Herculi immiſſis:

Ἀπ' ὀφθαλμῶν δὲ κακὸν πῦρ
Ἐρχομένοις λάμπεσκε. DOUZA F.

Deſperatum locum ſic puto poſſe reſtitui,
——— *Libera portum juba*
Conſcendunt. ———

Quod convenit cum Virgilio in pari narratione lib. 2. Poteſt etiam τὸ *pontem* retineri, ut apud Statium 8. Thebaid.

Contendiſſe putes, uter arva arbuſtaque tollat
Altius, an ſuperet pontes. ———

Emendationem autem noſtram in Petronium introduxi, & volui, an debuerim, Critici judicate. Neſcio, quem ſenſum hic capiant, qui legunt *ponto* & *conſentiunt.* BOURDELOT.

Fulmineum] Alii *igneum.* PATISSON.

Incendit] Eleganter; ſplendidum facit & illuſtre, ut longe videri poſſet. Stat. VII. Theb. verſ. 694.

Ille etiam clypeum galeamque incendit honoro
Sidere.

Joſeph. Iſcan. de bell. Troj. lib. IV. verſ. 78.

Regius incendit Helenam decor, ardua jungit
Gloria.

Et verſ. 471.

——— *Regale verendas*
Accendit diadema comas. ———

Et eo ſenſu Plautus dixit *incendere genus*, de quo vide Gronovium lib. IV. Obſerv. cap. 3. BURM.

Infulis ſacri] Id eſt, ſacerdotes. GLOSSÆ. Vide Feſtum. WOUWEREN. *Sacri*, id eſt, ſacerdotes. Paulo prius de eodem Laocoonte, *Neptuno ſacer.* ERHARD.

Phrygioque cultu] Trojano habitu. GLOSS. Tutulati, Fulgentius de priſco ſermone. WOUWEREN.

Gemina nati] V. C. *gemini.* SAMBUC. Statius
——— *Gemino natorum pignore fultus.*
WOUWEREN.

Lacoonte] Forte, *Lacoute.* AURAT. Alii, *Lacoonte.* Alii *Lacoonte.* PATISSON. Impr. *Laconti.* PUTEAN.

Ad

Digitized by Google

Ad ora referunt: neuter auxilio ſibi,
Uterque fratri tranſtulit pias vices,
Morſque ipſa miſeros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberum funus parens;
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Jam morte paſti, membraque ad terram trahunt.
Jacet ſacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis ſacris,
Peritura Troja perdidit primum Deos.
Jam plena Phoebe candidum extulerat jubar,
Minora ducens aſtra radianti face,
Quum inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra, & effundunt viros.
Tentant in armis ſe duces, ceu uti ſolet

Nudo

Ad ora] orandi cauſſa. Apulejus Apologia. *Nefas habet adorandi gratia manum labris admovere.* ubi plura Pricæus. HEINS. *Ad ora*; innuere videtur hic geſtus adorandi venerationem, niſi præ metu feciſſe putemus. v. Torrent. ad Sueton. Aug. cap. XCIV. BURM.

Uterque fratri: tranſtulit pietas vices] Ita vet. cod. vulgo *pias vices.* SAMBUC. Alii, *utrique.* pro *pias*, alii *pietas:* vet. cod. PATISSON. V. C. *pictas.* Lege *pietas.* &, *utrique.* Lindenbrog. Var. lect. in Catal. Non placet. ERHARD. *Pietas* quoque Tragur. infra cap. 95. *Reddita ſcordalo vice.*

Infirmis auxiliator] Alii, *infirmus.* TORNÆS. Impreſſi, *infirmus. Infirmis* & *infirmus* utrumque dicitur. vide Giſ. in Caſſiod. librum de Inſtitutione divinar. literar. PUTEAN. Virg. 11. Æn. verſ. 216.

Poſt ipſum auxilio ſubeuntem, ac tela ferentem,
Corripiunt. —— WOUWEREN.

In morte paſci] Forte, *paſti.* SAMBUC. Alii, *in morte paſci.* PATISSON. Impreſſi, *in morte paſſi.* PUTEAN. Alii, *in morte parci*, Forte, *Jam non re parci.* vide Giſan. Ind. Lucret. & Juretum in Symmach. ERHARD.

Perdidit primum Deos] Euripides in Troadib. ποσὶ τὰ τῶν θεῶν. BRASSIC. Credebant, Genios urbes expugnandas vel ſponte deſerere, ut de Troja ſignificat hic noſter, & Sen. in Troad. verſ. 53. vel ſolenni prece evocatos, ut de Vejis tradidit Livius lib. 1. & de prece iſtius evocationis ſumendum illud quod ſequitur de Græcis;

Contraque Troas Troja invocant ſacra.

Formulam ex Sammonico Sereno proponit Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 9. Conſule Var. lect. Mureti & lib. 14. Adverſar. Turnebi. Guellium Pimpontium in 2. Æneid. & Briſſonium lib. 1. de Formul. pag. 70. & ſeqq. Delrio Comment. in Senec. Troad. n. 53. ERHARD.

Jam plena Phœbe] Senec. Agam. verſ. 711.

Vidimus patriam ruentem nocte funeſta.

Virgil. 11. Æn. verſ. 250.

Vertitur interea cœlum, ruit Oceano nox, &c.

WOUWEREN. Infra 127. *Ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre.*

Sepultos nocte & mero] Virgil. lib. 11. Æneid. verſ. 265.

Urbem ſomno vinoque ſepultam.

Livius de Hercule: *Somno vinoque gravatum.* Cornel. Tacitus de Germanis: *Largis epulis vinoque ſopiti.* BRASSICAN.

Invadunt urbem ſomno vinoque ſepultam.

WOUWEREN. *Somno* eſt, nocte, vide Heinſ. crepund. Silian. pag. 45.

Relaxant clauſtra] Virg. 11. Æn. verſ. 259. *Laxat clauſtra Sinon.* WOUWEREN.

Effundunt viros] Lege *Viros.* AURAT.

Tentant in armis ſe duces] Πειρᾶσθαι ἑ ἰκανος. WOUWEREN. Infra in ejuſdem Eumolpi carm. de bello civili cap. 122.

—— *Sumite bellum*
Et temtate manus. ——

Salluſt. in Jugurth. *Arma atque tela temtare.* ERH.

Ceu uti ſolet] Mira varietas. Prima editio, *ceu ubi ſolet.* Traguríenſis.

Ceu ubi ſolent
Nudo remiſſus Theſſali quadrupedes jungi
Cervicem.

Palmerius in ſpicileg. pag. 821.

Ceu ubi ſolet
Nodo remiſſus Theſſalus quadrupes jugi,
Cervicem, & altas quatere ad excurſum jubas.

Digitized by Google

Nudo remiſſus Theſſali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excuſſum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque ſumunt. Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam.
Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas invocat Trojae ſacra.

XC. [a] Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui noverat, operuit caput,

[a] ENCOLPIUS.

Nudo remiſſus] V. *Duro*. WOUWEREN.

Theſſali quadrupes] Claud.

— *Et gens exercita campo*
Theſſala.

Apud eundem ſimilis comparatio libro de Nupt. Hon. BARTH.

Excurſum] Alii, *excuſſum*. PATISSON. Impreſſi, *excuſſum*. PUTEAN. Priſca ſcriptura, *excuſſum*, pro *excurſum*. Adeo vetus eſt hæc ſcripturæ indoles, ut Græculos inepte pronunciare coëgerit, κύρσος ἱππόδρομος. Scalig. ad Manil. lib. 5. verſ. 87. WEITZ.

Retractant] V. *retranctant*, ſed mendoſe, ut puto. DANIEL.

Commovent orbes] Id eſt, ſcuta. TORNÆS. Impreſſi, *orbes manus*. PUTEAN. Vibrant gyraodo gladios. ERHARD. Recte Toroxſius clypeos interpretatur, ita ſæpe Statius. vide Barth. ad lib. 11. verſ. 581. & lib. IV. verſ. 131. & lib. II. Achill. verſ. 178. hos autem ante pugnam concuti motis ſuiſſe, ſupra notavimos ad cap. 59. BURM.

Bellumque ſumunt] Flor. lib. IV. cap. 12. *hoc velut ſacramento ſumſerant bellum*. Ovid. Ep. XVI. Heroïd. verſ. 371. ut habent veteres editiooes:

Nec tamen indigner pro tanta ſumere bellum
Conjuge.

ubi in curis ſecundis plurima exempla Heinſius adduxit. BRRM.

Continuat in mortem ultimam] Livius lib. XLV. *Somno mors aliis continuata.* Serenus

Ut conjungatur letho ſopor altus acerbo. BRASSIC.

Malim *ultimos*, aut ſane *noctem ultimam*, quod idem erit cum morte. DOUZA F. Statius lib. X. Theb. verſ. 295.

- - - *Somnique & mortis anhelitus una*
Volvitur. - - - BARTH.

Lege cum Patre, *noctem ultimam*, id eſt, mortem Douza F. ad Catull. epig. 5. Legendum aut *ultimos ſomnos*, aut *noctem ultimam*, id eſt, mortem. eligat lector alterutrum. Lindeobrog. Not. in Catal. Eligendum cenſeo neutrum. nam *continuare in noctem ultimam*, eſt dormieotes ita obtruncare, ut una abſolvant vitam plaga. Supra cap. LXXIX. dixit, *Somnumque morti jungerem.* qui locus opportune admodum huic noſtro conſentit. *Mors ultima*, quia omnium rerum finis. Dionyſ. Cato lib. 1. Diſtichor.

Ne timeas illam, qua vita eſt ultima finis.

Et Ovidius alicubi:

- - - *Mors ultima linea rerum.*

Dicitur & *mors ſuprema* eidem Dionyſio Catoni in Diſtich. ut *fata ſuprema, ultima*, vel *extremum ſupplicium* apud JCtos. ERHARD. Homerus Iliad. 7. & apud alios, apud quos juncti ſomnus & mors. Douſæ tameo duo hic legunt, *in noctem ultimam*. Scripta lectio tolerabilis. BOURDELOT.

Avaris alius] Lege *ab aris*. AURAT. Vetus codex. *at aris.* vulgo *ovaris.* forte, *ab aris*. SAMBUC. *Ab aris*, præter fas religionis. Phædrus fabula LXVIII.

Ita hodie nec lucernam de flamma Deûm,
Nec de lucerna fas eſt accendi ſacrum. HEINS.

Troas] Alii *Trojam evocat Troja*. PATISSON. De Diis evocandis v. Macrob. lib. 3. Saturn. BRASSIC. Fuit enim ſua & fatalis quædam vis ruenti huic urbi. Aſpexit & Senec. Tragoed. Troad. verſ. 53.

Et quoddam ſacrum regni jacentis.

Jacobus Pontanus Analect. lib. 2. cap. 9. ERHARD.

Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur] Vide, ſi tanti, quæ prius adduximus. WOUWEREN. Propert. lib. IV. El. VIII. verſ. 75.

Nec tu Pompeja ſpatiabere lentus in umbra.

BARTH. Delendus aſteriſcus. nam nihil deeſt: ſubauditur autem, *nonnulli*, vel, *aliqui*. erat autem iſta porticus pinacothecæ juncta, in qua carmen hoc recitabat Eumolpus, audientibus iſtis ambulonibus. ERHARD. In porticibus otioſi ambulabaot. Ovidius lib. I. Art. Amator. verſ. 67.

Tu modo Pompeja lentus ſpatiare ſub umbra.

qui locus credo Barthii menti obverſans effecit, ut Propertii verba non recte citaret, ille enim non *lentus*, ſed *cultus* dixit.

Lapides in Eumolpum recitantem conjecerunt] An id moris obtinuit recitantes inſectari lapidibus, ſi quid parum probe, aut ad mentem audientium? apud Senec. 3. Controverſ. *Pueri ſcholas frequentant; hi Ciceroni Caſtium præferrent, niſi lapides timerent.* An ce-

ritos

Digitized by Google

caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad litus perveni: &, ut primum extra teli conjectum licuit conſiſtere, rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & ſaepius poëtice, quam humane, locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut, quotieſcumque

ritos lapidibus obruebant, ut hunc poëtam, quem à ſe exiiſſe putabant? WOUWEREN. Ut poëtam & recitatorem moleſtum. Ex more theatrorum, ubi mali poetæ ſaxis petebantur, ſicut boni jaculo floris ſerti & ſoluti honorabantur. Ad quem alludit jocus ille in malum citharoedum; Πολύκτορ⊗ ὁ τῦ κιθαρῳδῦ φακὸν ῥοφῶντος, καὶ λίθον μασησαμένυ, ὦ ταλαίπωρε. ἔφη, καὶ ἡ φακή σε βάλλει; *Cum Polyctor citharoedus in lenticula ſorbitione lapidem manderet: O miſer, ait, etiam lens te lapidat.* Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, præſertim Lucianum. Caſaubon. Animadverſ. in Athenæum lib. 6. cap. 11, Raderus ad Martial. lib. 3. epig. 33. in Ligurinum eodem vitio, quo hic Eumolpus, laborantem. ERHARD. Vide Barth. Adverſ. lib. XXII. cap. 13. & Meurſium ad Lycophr. Caſſandr. verſ. 331. egregie illuſtrat etiam Porphyrio ad Horatii illa, Epode V.

Vos turba vicatim hinc, & hinc ſaxis petens,
Contundet obſcoenas anus

Eleganter, quia inſanos ſolent fuſtibus & lapidibus inſectari, ut eos ab omnibus ſuis fugent.

Operuit caput] Vide ad cap. 7.

Poetam vocaret] Alii, *vocarent*. TORNÆS. Neſcio, an non melior Leidenſis codicis ſcriptura, quæ exhibet, *Vocaret*, Eumolpus ſcilicet me. BOSCH.

Morbo] Ita molliori vocabulo inſaniam vocare ſolebant. Cicer. IV. Verr. cap. 1. *Venio nunc ad iſtius, quemadmodum ipſe appellat, ſtudium, ut amici ejus morbum, & inſaniam*, ubi v. Hottomann. & Manut. *morbum animi* in fragmento noſter dixit amorem. vide Cicer. III. Tuſcul. Quæſt. cap. 5.

Poetice] Poetæ fingunt, ſe divinitus afflatos ad carmina rapi canenda. GLOSSÆ. Poëtæ fingunt ſe divinitus afflatos ad carmina rapi canenda, verbaque effari, non ſua, id eſt, humana, ſed divina, hoc eſt, Apollinis & Muſarum, ut docet Lucianus in Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον. Hinc Lucanus, licet à noſtro Satyrico ut nimium humanus notetur, lib. 5. verſ. 166. ſcripſit;

- - - Artus
Phœbados irrupit Pæan, mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto ſibi cedere juſſit
Pectore. - - -

Et Claudian.

Jam furor humanos ſenſus Expulit. - - -

Barth. in Animadverſ. Eodem modo Apul. lib 5. *Inhumanæ menſæ lautitias* vocat dapes cœleſtes. Gruter. Sulpic. lib. 8. cap. 4. Ἀπροσδιονύσως & inepte ad hunc locum. *Humane* pro hominum more ac ritu. Et notandum eſt, quod, *poëtice* & *humane loqui*, quaſi pugnantia collocentur. Schopp. in Miſcellan. Apud Stratonem in Phœnicide ait paterfamilias de coquo verba eſtante obſcura & inaudita:

Πλὴν ἱκετεύω γ᾽ αὐτὸν ἤδη μεταβαλεῖν,
Ἀνθρωπίνως λαλοῦντι. - - -

Sic apud Hieronym. accipe *humanum ſonum*, cum in Apolog. in Rufinum φράσιν hanc illius exagitans, *quæ mihi ad ſuſpicionem veniebant*, ita loquitur; *Compeditam putes linguam ejus, & inextricabilibus nodis ligatam, vix in humanum ſonum erumpere.* Caſaubon. Animadverſion. in Athen. lib. 9. cap. 7. ERHARD. Viderint, quam Latine loquantur, illi Sapientiæ magiſtri,

Aurea de cœlo quos miſit funis in arva,

qui claſſem ſive ſcholam Humanitatis & Poëtices nullo diſcrimine dicere ſolent; Cic. 2. de divinat.

Ut ſumat
Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam.
Potius quam hominum more cochleam.

Similis Stratonis Comici locus apud Athenæum lib. 9. ubi ait quidam de Coco poëtice & Homerice pleraque omnia efferre ſolito, ſe ſupplicem ab eo petiiſſe, ut conſuetudinem illam mutaret, hominumque more ſecum loqueretur. SCIOPP. *Humane*, eſt ſermone vulgari & communibus verbis uti; v. Herald. ad Arnobii lib. 1. pag. 43. eodem modo Cicero XVI. ad familiares, ep 21. ſeveritatem Philoſophorum opponit humanitati, ita de Cratippo ſcribens. *Sum totos dies cum eo, noctiſque ſæpe numero partem; exoro enim, ut mecum quam ſæpiſſime cœnet. Hac introducta conſuetudine, ſæpe inſcientibus nobis & cœnantibus obrepit, ſublataque ſeveritate Philoſophiæ, humaniſſime nobiſcum jocatur.* Hoc ferme tale eſſe, ac ſi diceret, in iſtis cœnulis Cratippum ſæpius *humane* loqui ſolere, quam Philoſophice. annotaverat ἐ πάνυ Brouckhuſius. *Poetice vero loqui* eſt more Poëtarum omnia ampliter & graviter loqui, ſine verborum vilitate, ut noſter infra cap. 118. loquitur. Cicer. lib. V. de finib. cap. 4. *Natura ſic ab iis inveſtigata eſt, ut nulla pars cœlo, mari, terra (ut poetice loquar) prætermiſſa ſit.* Apulej. de Deo Socratis in fine. *Ulixi ſemper comitem voluit Homerus eſſe prudentiam, quam Poëtico ritu Minervam nuncupavit.* BURM.

Humane loqui] Poetice & humane loqui quaſi pugnantia hic collocantur. GLOSSÆ.

que coeperis à te exire, ſanguinem tibi à capite mittam. Movit ille vultum, &, [a] O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: imo, quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo. [b] Imo, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. *mando aedicularum cuſtodi coenulae officium. * *

XCI. Vi-

[a] ENCOLPIUS.

Saxis Onerabo] Plaut. Pœnul. Act. III. ſc. I.

Neque nos populus pro certis inſectabit lapidibus. PITH.

A te exire] Furere, tui oblivisci. GLOSS. Lib. II. epiſt. 68.

Reges & dominos habere debet,
Qui ſe non habet. BARTH. Quem & vide, Adverſ. lib. XII. cap. I. id eſt, Furere. Claudiano lib. I. in Eutrop. verſ. 229. *oblivisci ſui*, Boëthio lib. II. Proſ. VI. *ex ſe exſtirpari*, Apulejo *ſuum non eſſe*, Martiali *ſe non habere*. Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 229. vide infra ad illud, *tamquam inſanum*. ERHARD. Vide Barth. Adverſ. lib. VI. cap. 9. Ita Terentius Andr. Act. III. ſcen. V. verſ. 16. *ſine paullulum ad me redeam*. Et Adelph. Act. V. ſcen. III. verſ. 8. *ad te redi*. Unde vulgo inſani & iracundi *exire ex poteſtate* dicuntur, quia non ſunt in poteſtate mentis, ut docet Cicero lib. III. Tuſcul. Quæſt. cap 5. & lib. IV. cap. 36. eodem ſenſu *ſibi excidere* dixit Senec. Hippolyto verſ. 590. Tertull. de Jejun. cap. VI. *Recordabitur Dei, in eo tempore, quo ipſum ſibi excidiſſe hominem ſolemne eſt.* de pudicit. cap. XIX. *Juxta eſt, ut excidiſſe ſibi dicamus Joannem.* Septimius Bello Trojano lib. I. cap. 4. *Ubi animadvertit Palamedes, regem, ira atque indignatione ſtupefactum, conſilio excidiſſe.* vid. ſupr. cap. XIX. BURM.

Sanguinem à capite mittam] Quia furentibus vena incidi ſolet, ut docet Celſus, & Juvenal. Satyr. 5. WOUWEREN. Obſervat Ampliſſ. Cuperus ambigue dictum; quia inſani curabantur venæ in media fronte ſectione, ut Juvenal. Sat. V.

- - - *O medici mediam pertundite venam.*

ita minatur hic. lapidibus conjectis vulnus capiti inflicturum. Adde & Sueton. Calig. 29.

Ut recitem] MS. *ut recitarem*. TORNÆS.

Adventitia frequentia] Alluſio ad cœnæ præbitionem, quæ adventatoria dicitur. GLOSSÆ. Sueton. Vitell. *Famoſiſſima ſuper cæteras cœna ei data adventitia à fratre.* WOUWEREN. MSS. rectius, *hac me excipere adventitia*. Rectiſſimam lectionem repoſuimus. Hac de re, ſcilicet, tam cœna, quam epiſtola adventitia, alibi. Cætera iſta omnia vitioſa erant ratione interpunctionis. BOURDELOT.

Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo] Vereor, ne particula, *dum*, male adhæſerit verbo, *rixam*, ſitque divellenda, ut ab ea tertia periodus incipiat, hoc modo: *Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixam, toto die me ab hoc cibo abſtinebo. Imo, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. Dum mando ædicularum cuſtodi coenulæ officium, video Gytona*: & quæ ſequuntur. Profecto, ſic collocata hac particula, *dum*, locus videtur integer, nec quidquam opus eſt aſteriſcis. Præterea τὸ *dum* ſæpe inchoat comprehenſionem, & narrationem connectit, ut cap. XCV. *Dum hac fabula inter amantes luditur*, & cap. XCVII. *Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur.* RICHARD.

Habeam rixandum] Nota loquendi genus ex Græco fonte. Tacit. lib. 4. Annal. *An in penatibus iiſdem tolerandum haberet.* Et lib. 14. *Si nunc primum ſtatuendum haberemus.* Plin. lib. I. ep. 8. *Cum eniten dum haberemus.* Pichena Not. ad Tacit. lib. 3. Annal. numero 44. ERHARD. Frontin. lib. I. cap. IV. exempl. 7. *Iphicrates, cum traducendum exercitum haberet per loca, quæ ſtationibus hoſtium tenebantur.*

Cibo] Sic Pſalmogr. Regius. *lacrymas cibum ſuum* dicit, & Plaut. ſimiliter, *amatori cibum copiam amatæ.* Sic cap. XCVI. BARTH. Manet in Metaphora, cibus hic res, qua delectamur. Infra cap. 96. *& veluti quodam cibo me replebam.* Ovid. VI. Metam. ver. 480.

Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris
Accipit. BURM.

Ejuras] Alii *curas*. PATISSON. Mart.

Tolle tuas artes, hodie coenabis apud me
Hac lege, ut narres nil, Philomuſe, novi. PITH.

Pithœus Adverſ. ſive Subſec. lib. 2. cap. 8. Lege, deleto aſteriſco; *ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. mando ædiculas cuſtodi coenulae officium.* *Ædiculas* ἰδιωτικῶς pro *ædicula*. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 100. num. 6. ERHARD. Idem eſt, ac jurejurando promittas, te hodie non inſaniturum. Ita Juſtin. lib. XII. 4. *Ut etiam patriæ nomen ejuraret.* ubi v. Clariſſ. Grævium & Vorſtium. *Forum iniquum ejurare* Cicer. III. Verr. cap. 60. *Ejurare bonam copiam* Cicer. IX. ad Famil. 16. ubi egregie Manutius.

Una coenabimus] Juvenal. *Una ſimus ait*, PITH. Martial.

Octavam poteris ſervare: coenabimus una.

WOUWEREN.

Ædicularum cuſtodi] An janitrici? hæc mulier fuit, ut

Digitized by Google

XCI. Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus parieti adplicitum, triſtem confuſumque. Scires, non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille ſolutum gaudio vultum, &, [a] Miſerere, inquit, frater: ubi arma non ſunt, libere loquor: eripe me latroni cruento, & qualibet ſaevitia poenitentiam judicis tui puni. Satis magnum

GITON.

ut infra vocatur in his verbis cap. XCII. *mulierque coena mandata curaverat*: & quidem vidua. nam ſuper eadem capiendum eſt illud. quod poſtea ſequitur cap. XCV. *Faxo ſciatis, non vidua hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicii*: quaſi diceret, non hujus viduæ, quæ vobis cœnam paravit, ſed heri ejus M. Manicii. ERHARD.

Strigilibus] His uſi ſunt veteres ad fricandum in balneis. GLOSSÆ. His uſi ad fricandum veteres, unde nata vox *diſtringendi*. Seneca epiſt. 88. Marcell. de medicam. *Cum locum perunxeris, cito deſtringas.* Comment. Juven. Satyr. 3. *Strigil eſt, quem Xyſtra dicunt, quo oleum deteritur.* ita hunc locum legimus. Strigilem graphice deſcribit Apul. Floridorum lib. II. ſeu potius libro I. Nam, ut in tranſcurſu moneam, in horum librorum diſtinctione peccatum. ſane initium lib. II. annectendum lib. I. in facili cognoſcere vel ex ipſa orationis ἀκολουθίᾳ. itaque ſcribo, & diſtinguo: *Plura enim exſtant mea in Camoenis, quam Hippiæ in opificiis.* (*operibus* induco, ut ſpurcum) *Quid iſtud ſit, animo attendatis, diligentius & accuratius diſputabo. Hippias è numero ſophiſtarum.* & quæ ſequuntur. Exordium lib. II. *Sol qui micantem candido curru.* —— *Strigileculam, recta faſtigatione clauſula, flexa tubulatione ligula, ut & in manu capulo moraretur, & ſudor ex ea rivulo laberetur.* Strigiles autem, & reliqua utenſilia, ſervi aliptæ ad balneas deferebant, quod ex Luciani Lexiph. aliiſque claret. Spartianus Hadriano: *Publice & cum omnibus lavit, cum vero veteranum quendam dorſum & ceteram corporis partem vidiſſet ſibi atterere, percontans, cur ſe marmoribus deſtringendum daret, ubi hoc idcirco audivit fieri, quod ſervum non haberet, & ſervis eum donavit, & ſumtibus.* Sciendum huic miniſterio addictum Gytona. hinc Artemid. lib. I. Στλεγγίδας, καὶ ξύστρα, καὶ χειρομάκτια, θεράποντας σημαίνουσι. WOUWER. Senec. epiſt. 95. *Vetemus lintea & ſtrigiles Jovi ferre, & ſpeculum tenere Junoni.* vide Colvium in Apul. lib. I. Metamorph. & lib. 2. Floridor. Turnebum Adverſ. lib. 26. cap. 20. Philandrum ad Vitruv. lib. 5. cap. 11. Mercurialem Var. lect. lib. I. cap. 8. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 47. ERHARD. Vide ſupra cap. 28.

Parieti adplicitum] Id eſt, affixum. GLOSSÆ. Affixum. Val. Max. lib. 2. cap. I. *Juvenes aliquem ex patribus conſcriptis ad curiam deducebant, affixique valvis exſpectabant, donec reducendi etiam officio fungerentur.* ERHARD. Supra cap. 21. *Alii parietibus applicuit.* & cap. 67.

Triſtem confuſumque] Infra cap. XCIV. *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* Iterum cap. CI. *Confuſus ille & conſilii egens*, id eſt, contriſtatus. Sic *confuſio* pro triſtitia. Idem Petron. eod. cap. *Poteris hanc ſimulationem & lacrymis & vultus confuſione obumbrare.* Vide Goldaſti Notas ad Valerianum Cimelenſ. ERHARD. Supra cap. 74.

Scires non libenter ſervire] Pro, ſcire & videre inde quis poſſet. ſic etiam *putares* ſupra poſuit. Schopp. in Miſcellan. Dixi ſupra fuſius. ERHARD. Supra cap. VII. Ovid. VI. Metam.

—— *Scires à Pallade doctam.*

Poenitentiam judicis tui puni] De quo ſupra cap. LXX. cum Aſcyltos peteret, Gnythoni arbitrii libertatem concedi, ut ſequeretur quem vellet, inquit Encolp. *Conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem.* Huc vidit hoc loco Gnython. *Poenitentia* pro facto pœnitendo, μετανοητέον, ἀξιοκαίον. Mox ſtatim hoc cap. *Si bona fide poenitentiam emendas. Poenitentia* eſt etiam actio pœnitudinis. Infra cap. CXLI. *Aut fallor, aut Fortuna communis coepit redire ad poenitentiam ſuam.* Sueton. Octav. cap. 12. *Et, quo magis poenitentiam prioris ſecta approbaret, Nurſinos extorres egit oppido*: id eſt, oſtenderet, quam ſe pœniteret, quod priorem ſectam ſecutus erat. Quintilian. lib. 9. cap. 3. *Non poeniturum*, pro *non acturum poenitentiam.* ERH. Rectiſſima ſcriptura; & miror, quoſdam corrupiſſe. *Judicis*, Gitonis; ut ante, cap. LXXX. *commiſi judici litem.* BOURDEL. Non placet, quod *poenitentiam* hic poni pro facto pœnitendo obſervant. Ideo permittitur punire Encolpio, quod Gitonem pœnituit judicii priſtini, & recurrit ad eum, quem ſpreverat. Si non pœnituiſſet, conſtanterque Aſcylto fortiori adhæſiſſet, numquam Encolpio judicii, quo illi prælatus Aſcyltos, puniendi ab judice poteſtas fuiſſet. Verba ad gratiam conciliandam ſupplici, & metum invidiæ, ſi quid durius in eum ſtatuatur, excitandum, efficaciſſima; eoque digna, quæ intelligantur. Puni me, dum ſcias, ſi plector, non ob judicium me pati, ſed quia judicii pœnituit: non enim tuis viribus invitum me in poteſtatem redegiſti, ſed ultro, ſponte mea, ad te reverſus ſum, tuiſque manibus me credidi & dedidi. Similiter eodem capite: *Sed nihil jam queror, nihil jam memini, ſi bona fide poenitentiam emendas*: non vox eadem factum pœnitendum ſignificat. Nec ſatis diligenter inſpexit vir doctus, qui rogat: quid eſt *emendare poenitentiam?* ſupponitque: *bona fidem poenitentia emendas.* Primus gradus regreſſionis ad ſanitatem

eſt

magnum erit miſero ſolatium, tua voluntate cecidiſſe. [a] Supprimere ego querelam jubeo, ne quis conſilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebroſum & ſordidum egreſſum extraho Gitona, raptimque in hoſpitium meum pervolo. Praecluſis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfuſum os lacrimis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit. nam puer etiam ſingultibus crebris amabile pectus quaſſaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo

a ENCOLPIUS.

eſt pœnitentiæ. Igitur *emendat pœnitentiam*, qui primo iſto gradu potitus ſcandit altius. & non tantum ignavo dolore ob admiſſum ſe plectit, ſed & officiis id compenſare, ſaniоremque ſe approbare in poſterum ſtudet ac ſatagit. Ita pœnitentiam emendabit Giton, ſi à pudore ob detectionem ad perpetuum ſidumque amorem proficiſcetur. L. Seneca præfatione Naturalium quæſtionum: *Fideliſſimus eſt ad honeſta ex pœnitentia tranſitus.* Declamatione ex Quintiliano adſcriptis nona. *Neque inficior, fuiſſe me lentiorem, quam oportuit, tametſi hoc præcipue habere videor patris ſimile. Sed ſi ulla emendatio pœnitentiæ eſt, hic in publico vobis adobitis rogabo.* Tertullianus de pudicitia: *Quid enim ex pœnitentia matureſcit, quam emendationis effectus?* Idemque de pœnitentia: *ſed ubi metus nullus, emendatio proinde nulla: ubi emendatio nulla, pœnitentia neceſſario vana, quia caret fructu ſuo, cui eam Deus ſevit.* Non poteſt autem vel excuſari vel tolerari frigidiſſimum commentum de ocquitia in voce, cui dignus ſculoa (ut verbo improbato in re nugaci utar) intervenit Balbus, an Blæſus, in Catholico, quod nomen ignoſcat mihi genius lectoris, cum in opere ſerio pono. GRONOV. Lib. 4. Obſerv. cap. 13. Durior locutio merito negotium faceſſit viris eruditis. Ego puto, hic *pœnitentiam* dici, non tam quod judicii pœniteret, ſed quia fide ſoluta ab Encolpio ad Aſcylton defeciſſet, & ita pœniteret amoris prioris, quo inductus judicium ſecundum Aſcylton dederat, hanc pœnitentiam puniri petit Giton. & eodem ſenſu mox *emendare pœnitentiam* eſt capiendum, pro conſilii ſui, quo Aſcylti amori ſe tradiderat, emendatione, & pollicitatione firmi erga Encolpium amoris & fidei. Pœnituerat ergo Gitonem Encolpii, id eſt, non contentus erat eo, non placuerat ejus amor, ſed prætulerat Aſcylton. Ejus pœnitentiæ jam effectum fuerat judicium ejus. BURM.

Tua voluntate] Virgil.

——— *Feras ſolatia mortis ad umbras,*
Æneæ magni dextra cadis.

Quem alluſit Petronius. Ovid. lib. XII. Met. verſ. 80.

——— *Solatia mortis habeto,*
Dixit, ab Æmonio quod ſis jugulatus Achille.

Attius apud Macrob. BARTH.

Cecidiſſe] Mirum, ſi παθητικῶς poſuit, pro cæſum eſſe, hoc eſt, vapulaſſe. ERHARD. Minime παθηθικῶς capiendum. Color ſumtus ex Virg. lib. X. Æn. verſ. 829.

Hoc tamen infelix miſeram ſolabere mortem,
Æneæ magni dextra cadis.

quem imitatus Ovidius lib. V. Metam. verſ. 190.

Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro.

Vide eumdem lib. IX. verſ. 7. & XII. 80. & quæ ad Virgilii locum notat diligentiſſimus Cerda: BURMAN.

In Balneo] Egregie hanc ἀπειροκαλίαν fatuorum Poëtarum illuſtrat Caſaubonus ad Theophraſtum περὶ ἀγροικίας pag. 146.

Invado pectus amplexibus] Ovid. III. faſt. 509.

Occupat amplexus, lacrymaſque per oſcula ſiccat.

PITH. Vide ſupra cap. 74.

Perfuſum os lacrumis] Præ gaudio ſcilicet, Claudian. *gaudia pœne moverunt lacrymas.* Exemplum talium lacrymarum eſt & apud Diodorum Sicul. & Oroſium lib. 2. cap. 13. Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 407. & alibi Petron. cap. LXXXIX.

Mentiſque pavidæ gaudium lacrymas habet.

ERHARD.

Vultu meo contero] Spiſſiſſime baſio. GLOSS. Quid ſi legas, *contergo?* PUTEAN. Supra cap. XXIV. *baſiis diſtrivit.* Martial.

Fruſtra blanditiæ venitis ad me
Attritis miſerabiles labellis.

Seneca: *alius eorum manus oſculis conterit.* PITHÆUS. Non movenda vox. vid. ſupra ad cap. LXXXI. ubi de libidinoſo amplexu ſumi *Tero* & ejus compoſita vidimus. Propert. lib. III. eleg. XVIII. verſ. 6.

Forſitan ille alio pectus amore terit.

ubi vide Poëtarum unicum interpretem Brouckhuſium. Eodem ſenſu cape & Propertium lib. IV. eleg. VII. verſ. 94.

Mecum eris, & mixtis oſſibus oſſa teram.

BURMAN.

Diu vocem neuter invenit] Horat. Epod. XI.

——— *Amantem & languor & ſilentium*
Arguit, & latere petitus imo ſpiritus.

Heliodor καὶ εἴχοντο ἀλλήλων ἄναυδοι μὲν, ἀλλ' ὥσπερ ἠρώμενοι καὶ μικροῦ ἔδει ἀποθνήσκειν αὐτούς: οὕτως ἄρα καὶ τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιίστη πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἐγέννησεν. PITH.

Re-

amo te, quamvis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non eſt. Quid dicis? peregrini amoris conceſſio? Dignus hac injuria fui? Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilium altius ſuſtulit. * nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; ſed nihil jam queror; nihil jam memini, ſi bona fide poenitentiam emendas. Haec quum

Relictus] Molliori vocabulo turpem & perfidam deſertionem & proditionem mitigat. Nepos Datam. cap. VI. *Si in turbam exiſſet, ab homine tam neceſſario ſe relictum.* Ubi plura notavit Keuchenius. Ovidius lib. III. Art. Amat. verſ. 158.

Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evoe,
Suſtulit in currus, Gnoſſi relicta, tuos.

Differre vero *relinquere*, quod levioris culpæ, *deſerere*, quod gravioris criminis, & *prodere*, quod ſummæ perfidiæ eſt vocabulum, eleganter docet Cicero Act. in Verr. I. cap. IV. *Cujus Quæſtura quid aliud habet in ſe, niſi Cn. Carbonem ſpoliatum à Quæſtore ſuo pecunia publica? nudatum & proditum conſulem? deſertum exercitum? relictam provinciam.* Pro Cæcina XVIII. *Rem & cauſſam & utilitatem communem non relinquere ſolum, ſed etiam prodere.* Noſter mox: *Ego te reliqui, an tu prodidiſti?* BURM.

In hoc pectore] Egregia & efficax amoris ſignificatio: vindictæ enim cupiditatem vincere, quam alii ſit animi, docebit nos ipſe Zeno, qui teſte Seneca lib. I. de ira cap. 16. dixit. *In ſapientis quoque animo, etiam cum vulnus ſanatum eſt, cicatricem manere.*

Quid dicis] Vid. cap. 9. & 71.

Peregrini amoris conceſſio] Amaſius, qui alienum ſecutus eſt, eique ſe conceſſit. GLOSS. Alii, *conceſſor.* PATISSON. Pro amaſio, qui alteri conceſſus. *Optio*, qui optatur. Plaut. Aſinar. *Sume optionem Leonidam.* Sic Bibaculo Orbilius, *literarum oblivio*, quod ſcilicet literas oblitus eſſet. Palmer. in Spicileg. *Peregrini amoris conceſſio*, id eſt, qui alienum ſecutus es, eique te conceſſiſti. Nam *conceſſio* pro eo dicitur, qui conceditur; ſicut *fruſtratio* pro eo, qui fruſtra habetur, apud Plautum. Schopp. Explanat. in Moſtell. Act. 5. ſc. 2. *conceſſionem* vocat ipſum Gnythonem, peregrino ſcilicet amori conceſſum & obſecutum. Talia apud auctores exſtant quam plurima, ubi ſic adjunctorum quid pro ſubſtantia perſonæ ponitur. Barthius in Ceir. Virgil. num. 89. ERHARD. Neſcio, an bene explicent Viri Docti, ſaltem nullo idonei auctoris loco, *conceſſionem* ita ſumi, probant. Verba autem hæc querebundi & expoſtulantis Encolpii abrupta ſunt. Legendum puto, *Quid dicis? peregrini amoris conſeſſio? dignus* &c. *Quid dicis?* ſeparari debet: de qua formula ſupra ad cap. LXXI. egimus. Idem eſt, ac ſi diceret, quam mihi cauſſam afferes, quo te colore excuſabis, qui aperte, me coram, alium te amare confeſſus es? Ita infra cap. 127.

——— *Cum ſe confeſſo junxit amori*
Jupiter.

Virg. in Ceiri verſ. 244.

Sin confeſſus amor noto te macerat igne.

ut veteres editiones habent, & probat Scaliger, & Perennonius lib. II. Animadv. cap. 4. & fuiſſe etiam apud Albinov. in mortem Druſi verſ. 305. legendum

Tu confeſſus amor, tu ſolus & ultimus illi.

eleganter Propertius lib. IV. eleg. III. verſ. 49 *apertum conjugem* vocat. Eodem modo *confeſſum hoſtem* dixit Claudianus VI. Conſ. Honor. verſ. 249. *confeſſa medicamenta* Plin. lib. XXX. cap. II. Si cui tamen *conceſſio* placeat, adjuvabit Ovidii locus lib. II. Amor. Eleg. XIX.

At mihi conceſſi finis amoris erit.

ſed nobis alterum venuſtius videtur. Nam poſtea addit. *Equidem fateor & præ me fero*, &c. BURM.

Poſtquam amari ſe ſenſit, ſupercilium ſuſtulit] Lucian. ἑταιρ. διαλ. Πλὴν ἀλλ' ἐγὼ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, σὺ διέφθειρας αὐτὸν ὑπεραγαπῶσα, καὶ τοῦτο ἐμφαίνουσα· ἐχρῆν δ' μὴ πάνυ αὐτὸν ζηλοῦν· ὑπερόπται γὰρ αἰσθανόμενοι γίγνονται. WOUWEREN.

Supercilium ſuſtulit] Pollux lib. II. Ὀφρῦς αἴρων, ὁ ὑπερήφανος. WOUWEREN. Ita legendum, deleto aſteriſco. cujus rei explanationem affert Plin. lib. II. cap. 37. Frons & aliis; ſed homini tantum triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeveritatis index. In aſcenſu ejus ſupercilia homini, & pariter, & alterne mobilia & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant faſtum. Superbia alicubi conceptaculum, ſed hic ſedem habet. In corde naſcitur, huc ſubit, hic pendet. Douza P. præcidan. pro Catull. cap. 6. Ariſtænetus in Epiſt. ὡς ἐρώμενος, ἀνθ᾽ ἁλόντος ὑπερ- ραίνη, καὶ πεφρόνηκας μέγα, καὶ σοβαρώτερος γέγονας τὴν ὀφρῦν. Douza F. ad Catull. ERHARD.

Nihil queror] Latiniſſime. vide Lambinum ad Horat. lib. I. od. 2. Propertius lib. I. eleg. VIII.

Quin ego, vita, tuo limine vera querar.

Sueton. Aug. cap. XLIII. *Aſinio Pollione graviter, invidioſeque, in curia queſto Æſernini nepotis ſui caſum.* Tiber. LIII. *Nurum Agrippinam poſt mortem mariti liberius quiddam queſtam manu apprehendit.* Juſtin. lib. I. cap. 10. *queritur crudelitatem regis.* lib. XVIII. 7. *exilii injuriam queritur.* l. ult. ff. ex quibus cauſſ. major. *Reſtituendus eſt, ſi aliquid damni juſte queritur*, & ita paſſim veteres. BURM.

Si bona fide penitentiam emendas] An ſimul ſpurcum quid latet in pœnitentia, ut ſupra in verbis *Locus*

quum inter gemitus lacrimaſque fudiſſem, deterſit ille pallio vultum, &, [a] Quaeſo, inquit, Encolpi, fidem memoriae tuae adpello: Ego te reliqui, an tu prodidiſti? equidem fateor, & prae me fero, quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. [b] Exoſculatus pectus ſapientia plenum, injeci cervicibus manus: &, ut facile intelligeret, rediiſſe me in gratiam, & optima fide reviviſcentem amicitiam, toto pectore adſtrinxi.

XCII. Et jam plena nox erat, mulierque coenae mandata curaverat, quum Eumolpus hoſtium pulſat. Interrogo ego, Quot eſtis? obiterque per rimam foris ſpeculari diligentiſſime coepi, num Aſcyltos una veniſſet. Demum, ut ſolum hoſpitem vidi, momento recepi. Ille, ſe ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conſpectu miniſtrantem, movit caput, &, [c] Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene ſit. [d] Non delectavit me tam curioſum principium, timuique, ne in contubernium recepiſſem Aſcylti parem. Inſtat Eumolpus, &, quum puer illi potionem de-

[a] GITON. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS. [d] ENCOLPIUS.

tus & *Solum*? Balbus Catholico: *Poenitentia dicitur quaſi punitentia, dicta eo, quod ipſe homo in ſe puniat poenitendo quod male admiſit, & ſcribitur per oe dipthongum poenitentia: ſed, quando dicitur penitentia, quaſi penis tentio, quod penem, id eſt, priapum, ſcilicet virile membrum, tendat, ſcribitur per ſimplex e.* Vide Rigaltii Notas in Phædrum. ERHARD.

Fidem memoria tua appello] Phædrus lib. 4. fab. ult. *Exhibe vocis fidem.* Rigaltius in Not. ERHARD.

Fateor & præ me fero] Ciceronianæ elegantiæ æmulatio. Pro C. Rabirio cap. v. *Quam ob rem fateor, atque etiam, T. Labiene, profiteor, & præ me fero.* In Philipp. XII. cap. 3. *An non putamus fore, ut eos pœniteat, profeſſos eſſe, & præ ſe tuliſſe odium in Antonium.* lib. 1. de Nat. Deor. cap. 5. *Res tanta tamque difficilis facultatem conſecutum eſſe me non profiteor: ſecutum eſſe præ me fero.* quo circa male Berneccerus apud Sueton. Aug. cap. XXVIII. *voluntatem præ ſe ferre*, ſimulare explicat, cum ſit certis indiciis animi interiorem ſenſum aperire. BURM.

Armatos] Nimis ingenioſus hic Gonſalius. an ita ſatisfaceret amanti, ſi alium valentiorem Venereo in opere militem laudaret? Tu cape ſimpliciter, lector, nec in uberi nimis nuptorum verborum ſegete majorem, quam revera eſt, copiam require.

Plena nox erat] Forte *plane nox erat.* Anonymus ille juxta man. Douſæ & Scriverii, quem deinceps Anonymum MS. vocabimus. Adſignavit Douſa, placet. Hic vero eſt MS, quem ſic acriter Douſa in editis Præcidan. ob tantum non pro contrariis *carpere* & *lacerare* habita, perſtringit. Quorum patens ſcaturigo in MSS. HADRIANID.

Demum] *Deinde* Leid. Cod. BOSCH.

Grabatum] *Grabatus*, exiguus lectus, in quo meridiari ſolent. GLOSS.

Se rejecit] Terent. Andr. I. 1. *Rejecit ſe in eum flens quam familiariter.* Infra cap. CIII. *in cubili rejectus eſt.* de Grabato v. Iſaaci Voſſii notas ad Catullum pag. 25.

Miniſtrantem] Vide ad cap. 31.

Ganymedem] Ita ob formam egregiam, & quod libidinoſo ſeni mollis videretur, vocat. Confer Martialis lib. IX. epigr. 37. & lib. X. Epigr. 98.

Bene ſit] Vide ſupra cap. 35.

Aſcylti parem] Alii *Aſcylto parem.* PATISSON. Id eſt, Aſcylto ſimilem. Sic in l. 5. D. de iis, qui dejecer. vel effuder. *Edicti portio*, id eſt, ſimile edicti, ubi not. Sic Tertullian. in Apolog. cap. 5. *Domitianum Neronis portionem* appellat. PUTEAN. & BONGARS. Lege, *parem.* Sidon. Carm. XXIII. verſ. 156.

Helleſpontiaco parem Priapo. BARTH.

Lege *Aſcylti parem*, pro, comparem. in Diris: *Tuque eris iſti par* —— Sidonius:

Helleſpontiaco parem Priapo.

Quamvis in Petronio quidem malim, *Aſcylti par.* Sic enim ſolebant hunc illius *par* dicere, cum geminum moribus ſignificabant. Plaut. Rud. *Et erat hoſpes, par illius, Siculus ſenex* —— Palmerius in Spicileg. ERHARD. Qui hanc ultimam vocem mutant, non animum advertunt ad ambiguitatem verbi, quam pudor meus non explicat BOURDELOT. Illud *parem* neſcio probare, neque etiam, Arbitrum *Aſcylti parem* ſcripſiſſe, credam, cum debuiſſet ſaltem *Aſcylto.* Neque etiam Palmerii *par* placet, quia tunc accipiendum eſſet pro adverſario, ut paria Gladiatorum dici eſt vulgatiſſimum, vide ſupra cap. 19. Et ita *par Aſcylti* eſſet ipſi, non Encolpio, comparatus adverſarius. Similis contentio eſt de Plauti verbis Perſ. Act. V. ſcen. 1. 15. *Cedo parem, quem pepigi*, ubi Lambinus,

Cedo

Digitized by Google

dediſſet, [a] Malo te, inquit, quam balneum totum: [b] ſiccatoque avide poculo, negat, ſibi umquam acidius fuiſſe: [c] Nam, & dum lavor, ait, pene vapulavi, quia conatus ſum circa ſolium ſedentibus carmen recitare. &, poſtquam de balneo tamquam de theatro ejectus ſum, circuire omnes angulos

[a] Eumolpus. [b] Encolpius. [c] Eumolpus.

Cedo partem, quam pepigi, legit, & eum ſecuti alii. quidam *par*. Apud Ovidium quoque lib. III. ex pont. Epiſt. II. verſ. 88. olim legebatur:

Cætera pars concors & ſine lite fuit.

ſed Naugerius & Heinſius reduxerunt *par*, unde videmus, Librariis ſolemnem harum vocum confuſionem fuiſſe. Cum ſecundo caſu conſtruxiſſe videtur Joſephus Iſcanius de bello Trojano lib. III. verſ. 92.

——— *Spirat par Herculis Hector.*

Id eſt, ſimilis Herculi; niſi neutro genere poſitum velimus. Quare puto, hic legendum *Aſcylto parem*, id eſt, ſimilem. Ut ſupra dixit, *parem fortuna ſimilitudine commilitonem* cap. 80. Phædr. lib. II. fab. 2.

Ambæ videri dum volunt illi pares. BURM.

Malo te] *Malle* pro *præferre* uſitatum eſſe, docuit Nerius lib. I. Analect. cap. 12.

Siccatoque avide poculo] Ita loquitur Martialis lib. 6. ep. 91. lib. 7. ep. 70. WOUWEREN. Eleganti metaphora Livius lib. XXXIX. cap. 26. *Theſſalos, velut ex diutina ſiti, nimis avide meram haurientes libertatem.*

Negat ſibi umquam acidius fuiſſe] Id eſt, ſibi pejus fuiſſe, quam toto eo die, quo tot mala pertulerit. ERHARD. Forſan, *avidius fuiſſe*, id eſt, numquam magis ſitiviſſe. Anonymus MS. HADRIANID. Supra ad cap. XXXI. hæc verba explicuimus, & male poſt Barthium ad Hermæ Paſtorem p. 918. & in Gloſſario in Claudian. Mamerc. Erhardus exponit, numquam ſibi pejus fuiſſe, quam eo die, quo lapidatus, ejectus è balneo fuerat, & alia indigna pertulerat, cum de potione agat, qua nihil ſibi umquam acidius fuiſſe, id eſt, quæ acritudine ſua grata eſſet, & ſtomachum marcentem excitaret, adfirmat. BURM.

Ad ſolium] Veteres ad ſolium ſedentes lavabant. PUTEAN. *Solium* non erat vas, in quo totum corpus ſubmergeretur; ſed fiebat ad crura ſolum lavanda, ſedenteſque recipiebat, pertingente aqua uſque ad genua. *Circa ſolium*, id eſt, in circuitu ſolii. Ramirez ad Martial. lib. 2. epig. 42. ERHARD. Supra cap. 73.

Carmen recitare] Phædrus lib. V. fab. 5. *Poëtæ ſunt moleſti*, ſcilicet recitationibus ſuis, quibus frequentiſſimis fere enecabant homines. Nam, ut Horatius ait de Art. Poët. verſ. 474.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Tales Martialis deſcribit, tum alios poëtaſtros, tum Ligurinum lib. 3. Talis Eumolpus iſte, qui in triviis, balineis, in conviviis ſua hominibus quibuslibet carmina recitavit. Rittershuſius ad Phædrum. ERHARD.

De Theatro] Martialis lib. XIV. Epigr. 166. cujus lamma *Cithara*:

De Pompejano ſæpe eſt ejecta theatro,
Quæ duxit ſylvas, detinuitque feras.

Ex altera parte juvenis nudus] ſcilicet Aſcyltos. Atqui ſub veſte veteres lavabantur. Celſus: *Sub veſte primum in balneo inſudare, ibi ungi, tum tranſire in caldarium.* videndus Artemidorus de Somniis. Velabantur autem obſcœnæ partes. Ambroſius Offic. lib. 1. cap. 18. *Licet plerique ſe & in lavacro, quantum poſſunt, tegant, ne vel illic, ubi nudum totum eſt corpus, hujuſmodi intecta portio ſit.* Auguſtin. de Civit. Dei lib. 14. *Omnes gentes adeo tenent in uſu pudenda velare, ut quidam barbari illas corporis partes nec in balneis nudas habeant.* Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. Sed Petronius deſcribit ſimul & perſtringit impudentiam ævi ſui Neroniani. ERHARD. Minime hic impudentiam ævi Neroniani perſtringit, neque pugnant nudum, & ſub veſte lavari, ſed potius unum idemque ſignificat. *Veſtis* enim nomine præcipue tunica, & omne præter togam velamentum, apud ſcriptores Romanos ſignificatur, tunicati autem *nudi* centies dicuntur, quia toga demum erat amictus verus, tunica induti vix tecti videbantur. Vide egregie hæc illuſtrantem in obſervationibus ſuis Virum Ampliſſimum, Cuperum lib. 1. cap. 7. Et hinc paſſim apud rei amatoriæ Poëtas nudæ puellæ vocantur, tunica tantum velatæ, ut contra *veſtitum ſcortum* togatam meretricem vocavit Juvenal. Sat. II. verſ. 134. & idem Satyr. VI. 124. nudam proſtitiſſe Meſſalinam dicit, quæ tamen, rejecto veteri centone, quo tecta intraverat lupanar, tunicata exſpectabat adulteros. Hic vero nudum caperem veſte tantum Balneari, qualem memorat Lampridius in Severo cap. XLII. indutum, & cui interim forenſia, quibus cum domum redire debebat, erant ſubducta, quod ne fieret, cuſtodes ſolebant adponere. vide l. 4. §. 2. ff. de his qui notant. infam. vide ſupra ad cap. 30. tunicas etiam depoſuiſſe, cum ſumerent veſtem balneariam, docet Ovidius lib. III. Art. Amat. verſ. 639.

Cum, cuſtode foris tunicas ſervante puellæ,
Celent furtivos balnea tuta viros.

Non tamen videtur negandum, numquam laviſſe nudos omnino, præſertim in domeſticis balneis, ut erat Trimalchionis ſupra cap. LXXI. in quod projectis veſtimentis Encolpius intrat cum ſociis, & nulla Balnearis veſtis ſumtæ mentio injicitur. Senec. Ep. 122.

Equi receſſus Danai, & in voto latent.
O patria! pulſas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero

Intus

od. XXI. verſ. 11. *Virtus Catonis.* Idem lib. II. Sat. 1. verſ. 72.

Virtus Scipiadæ, & mitis ſapientia Læli.

Virgil. lib. II. Æneid. verſ. 18.

Huc delecta virum ſortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri. ———

Homerus Odyſſ. Θ. verſ. 512.

Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων. WOUWEREN.

Ipſi Danai. Empedocles apud Laërt. lib. VIII.

Ἄξεις δ' ἐξ ἀΐδαο κατὰ φθιμένου μένος ἀνδρός.

Sic crebro Apollon. Orpheus Arg. Catull. Epit. P. BARTH. Pro, irati viri, hoc eſt, milites, abſtractum pro concreto, & ſemper de militibus hominibuſque bellicoſis accipitur. Explanat ipſe ſe Petronius infra hoc verſu;

Danai relaxant clauſtra, & effundunt viros.

Eſdras Junior lib. 1. cap 4. verſ. 10. de Regis potentia; *Et omnis plebs & virtutes eum obaudiunt*, id eſt, tam plebeji, quam milites & potentes. Eſt autem modus hic loquendi Hebræis quam familiariſſimus, de quo videndus Beza Annot. in Apocal. cap. 13. verſ. 10. ERHARD. Ingenioſe qui repoſuerunt *jurata*. Scripta tamen lectio ferri poteſt. BOURDELOT. Poſſet capi pro forti, bellicoſa turba Ducum, ut *iram* ſæpe pro fortitudine & virtute bellica ponit Statius & alii, de quo vide Barth. ad lib. IV. Theb. verſ. 23. & verſ. 114. & alibi; ſed hoc minus convenire videtur *decenni prælio*, ut nec *jurata* Douſæ, quare mallem *Durata virtus abditur.* Literas primas verſibus ſæpiſſime deeſſe norunt, qui codices MSS. poëtarum viderint; cum vero reſtaret *urata*, librarius hanc vocem ignorans, obviam *irata* arripuit. Juſtinus lib. IX. cap. 3. *Athenienſes, cum longe majore militum numero præſtarent, aſſiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur.* Frontinus lib. II. cap. 1. §. 9. *Duratum longo uſu militem* in eadem hiſtoria dixit, & ita alii paſſim. v. Gronov. ad Liv. lib. XXIII. cap. 18. BURM.

Graves] Recte exponunt *gravidos*. Virgil. lib. I. Æn. 174.

Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.

BARTH. Hoc eſt, gravidos. Virg. lib. II. Æn. verſ. 237.

——— *Scandit fatalis machina muros*
Fœta armis. ———

Ovidius III. Faſt. verſ. 23. *Jacet ipſa gravis.* Gratius Cyneg. verſ. 165.

——— *Ultroque gravis ſuccedere Tygri*
Auſa canis, majore tulit de ſanguine foetum.

WOUWEREN.

Equi receſſus] alii Danai receſſus. PATISSON. *Graves receſſus* bene Wouwer. interpretatur gravidos, ad exemplum Virgilii, qui *machinam fœtam armis* appellavit. Zinzerl. Miſcell. Critic. lib. 2. cap. 5. Saliſb. lib. 8. cap. 7. *Porcum Trojanum ideo ſic vocabant, quaſi aliis incluſis animalibus gravidum, ſicut Trojanus ille equus gravidus armatis fuit.* Ennodius in Epiſt. *Ita dotatus liberalibus inſtitutis bonam mentem cura gravidam ad ſpem germinis melioris attollit.* ERHARD. Τὸ *Equi* abeſt a prima editione, lacunâ relictâ, neque habet Tragurienſis codex.

Et in voto latent] In equo, quem voverant. TORNÆS. Alii *in ſuo voto latent*. PATISSON. Dignus vindice nodus, quid ſit, in *voto latere*. Scio, non male poſſe dici, illos jam incluſos unice huic intentos voto, ut dolus dextre ſuccederet. Sed alio collimaſſe & in tropo perſtitiſſe Arbiter mihi videtur: ut, videlicet, quemadmodum in voto ſpem hominis ſive embryonem eſſe dicimus, ita & incluſos equi Duratei alvo dicat in voto latere. Zinzerling. Rectius alii *in voto* interpretantur, id eſt, in equo votivo. ERHARD.

O patria! pulſas mille credidimus rates] Exclamatio hæc, O *patria*, ſumta è veteri Poëta Ennio, opinor, in Andromacha: *O pater, ô patria! O Priami domus!* apud Ciceronem in ſecunda diſputatione Tuſculana. quod imitatus etiam Virgil. lib. II. Æn. verſ. 241.

O patria, ô divum domus Ilium!

RICHARD. & BARTH. Plaut. Bacchid. Act. 4. ſc. 9.

O Troja, ô patria, ô Pergamum, ô Priame.

adi Lambinum. ERHARD.

Solumque bello liberum] Culpat cenſor *ſolum*, quaſi non ſublimis ſatis vox ſit. Ergo cadat, eo judice, Virgilius. qui lib. III. Æn. verſ. 697.

Exſupero præpingue ſolum ſtagnantis Helori.

lib. VI. verſ. 256.

——— *Sub pedibus mugire ſolum.*

lib. X. verſ. 60.

Atque ſolum, quo Troja fuit. ———

Quæ eſt eadem regio, noſtro indicata. Et ita ille paſſim. quia autem *ſolum* fere terram, quæ fruges ſuſtinet, notat. v. Virg. Georg I. 80. & VII. Æneid. 112. egregie noſter illud jam bello liberum dicit, in quo exſpatiantur Troës ſoluti obſidione, & jam illud arare & colere iterum falſa ſpe deſtinantes, quod adhuc tenuerant caſtra Græcorum; & ita Troja everſa & funditus exciſa, ſolum dicitur facta, Ovidio Epiſt. I. Heroid.

Sed mihi quid prodeſt veſtris disjecta lacertis
Ilios, &, murus quod fuit ante, ſolum.
Diruta ſunt aliis, uni mihi Pergama reſtant,
Incola captivo quæ bove victor arat. BURM.

Hoc titulus fero] Forte *perditus fero*. AURAT. & TOR-

Digitized by Google

Intus, haec ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Jam turba portis libera, ac bello carens,
In vota properant: fletibus manant genae,

Mentiſ-

TORNÆS. Alii, *hic titulus*. PATISSON. Titulus victi equi inciſus. BONGARS. Lege *bello liberum hoſtili fore juratus*. DANIEL. Manil. lib. v. verſ. 643.

Quadrupedum medicas artes in membra Ferorum
Noverit. - - -

innuit mulomedicum. Arnob. lib. 2. *Saturnus in adulterio comprehenſus, induit formam Feri*. WOUWER.

- - - *Hoc titulus fero*
Impoſitus, hoc ad fata compoſitus Sinon.]

V. C. *hac ad fata*. *Ferum* appellat equum Trojanum Virgilii & Catulli exemplo. *Titulus* autem huic impoſitus erat voti. Unde paullo ante dixit;

- - - *Stipant graves*
Equi receſſus Danai, & in voto latent.

Guill. Canterus Novar. lect. lib. 3. cap. 14. *Fero*, id eſt, equo. Hinc *ferinus* pro equino apud Virgil. Unde Centauri *ſemiferi*, quod dimidiata parte equos repræſentarunt, dicti. Prudent:

Feros inſtigant ſubditis clamoribus atque
Flagellis. - - -

Virgil. lib. 11. Æneid. verſ. 51.

- - - *Inque feri curvam compagibus alvum.*

Giſan. Ind. Lucret. Schopp. in Miſcell. Barth. ad Claud. de Nupt. Honor. & Mar. verſ. 138. ERHARD.

Inciſus] Forte *juratus*. AURAT. & SAMBUC. Alii, *intus*: vel *juratus*. Stephan. TORNÆS. Hæc vox à manu editorum fluxit, prima editio & Tragurienſis *intus* habent. Canteri vero, *impoſitus*, minime placet, quia *compoſitus* eodem verſu ſequitur: certe per compendium ſcripta fuit vox, quæ hic deſideratur, videtur. Forte *inſcriptus*, ut Ovid. Ep. 11. Heroid. verſ. 145.

Inſcribere meo cauſſa invidioſa ſepulchro.

Et Ep. VII. verſ. 193.

Nec conſumta rogis inſcribar Eliſſa Sichai.

de Titulo vero vide Barth. ad Theb. v. 87. BURM.

Hoc ad fata] Alii *hac ad fata*. PATISSON.

Mendacium] Alii *mendacii*. TORNÆS. Autiſiod. *& in ſemper in damnum*. Fortaſſis pro, *mens*. Pith. alii *mendacio in damnum potens*. PATISSON. Lege *mendacio*. BRASSIC. Lege *en mendacium* Stewechius ad Apulejum. ERHARD. Nob. Heinſius legit, *& mendacii*. Et paullo poſt, *libera ponti juba*. BOSCH. *Hei, mendacio in damnum potens*, legebat Palmerius in Spicileg. pag. 662. ſed vulgata, quam codex Traguerienſis confirmat, & prima editio, explicari recte poteſt, *Mendacium potens*, eſt quod perſuadet; quo ſenſu Marcianus Capella lib. v. dixit, *Eloquentiam potentem omnium rerum*, & magis appoſite Prudentius contra Symmachum lib. II. 48.

Idola conflavit fallendi trina poteſtas.

vide Barth. lib. VI. Adverſ. cap. 26. Lactant. lib. I. Inſtit. cap. I. De veritate, *qua, licet poſſit ſine eloquentia defendi, tamen claritate ac ſermonis nitore illuſtranda, & quodammodo diſſerenda eſt, ut potentius in animos influat, & vi ſua, & inſtructa religione, & luce orationis ornata*. Ita cape & Terentii verba in prologo Heautontim;

Sed hic actor tantum poterit à facundia.

Quod Nepos in Alcibiad. cap. I. dixit *dicendo valere*. Eodem ſenſu dicunt Euangeliſtæ, Chriſti ſermones fuiſſe ἐν ἐξουσίᾳ, Lucæ cap. IV. Comm. 32. & Moyſes dicitur fuiſſe δυνατὸς ἐν λόγοις, Actor. cap. VII. Comm. 22. ubi vide Pricæi notas. Et Jamblich de vita Pythag. cap. 12. ἐξουσιαστικῶς λέγειν ἐπιχειρεῖν. Ælian. lib. III. Var. cap. I. ὁ λόγος ἐὰν ἔχῃ δύναμιν φραστικήν. Ariſtænet. lib. I. Epiſt. 13. δυνατῶς συνελογίσατο. BURM.

Jam turba portis libera] Virg. lib. II. Æneid. verſ. 25.

Nos abiiſſe rati, & vento petiiſſe Mycenas,
Ergo omnis longo ſolvit ſe Teucria luctu;
Panduntur porta: juvat ire. - - - WOUWER.

Portas enim & mænia quoque ipſa diruerunt Trojani, quo equum admitterent. Simmias Rhodius in Securi;

——— Εὖτ' ἄς
Ἐπειὸς πέλεκυν, ὃν πόκα πύργων
Θεοτεύκτων κατέρειπεν αἶπος.

ita enim ibi legendum ex certiſſima Scaligeri emendatione. ERHARD. Hæc quoque ridet cenſor: ſed, cur non dicamus, aliter conſtruenda verba, hoc modo? *turba libera & bello carens properant portis in vota*. Neque video, quo minus proba ſit locutio *in vota properant*, quam *ceſſare in vota*. Ut Virgilius dixit VI. Æn. 51. prima autem editio habet *jam fata properant*, de qua lectione vide Erhardi notas. BURM.

In vota properant] Alii *jam vota*. PATISSON. Jungerman. legit. *In fata properant*. fortaſſis & *Fata* vocare videtur illas res, quæ fatum Trojæ portenderent & interitum. Plaut. Bacchid. Act. 4. ſcen. 9. *Dum ibi exquirit fata Iliorum*. Ipſe Petronius ſtatim poſt:

- - - *Fata ſed tardant manus.*

v. c. habet, *Jam vota properant*, ſcilicet turba Trojana, ſeu cives Ilienſes. *Properare vota*, id eſt, equum, quem Graji voverant, feſtinare in urbem admittere. Judica, Lector, & arbitrare Arbitro ſuum ſibi honorem. ERHARD.

Mentiſ-

Mentiſque pavidae gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit: namque Neptuno ſacer,
Crinem ſolutus, omne Laucoon replet
Clamore vulgus; mox reducta cuſpide
Uterum notavit: fata ſed tardant manus,
Laetuſque reſilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,

Alta-

Mentiſque pavida] Et hic exſultat Tollius, & Petronium ridiculum facit. Sed ſenſus apertus eſt: gaudium illud recens mentis, paullo ante pavidæ, lacrymas effundere, quas metus antea effuderat. *Abigere lacrymas* pro ejicere, effundere, videtur dixiſſe, quod tamen nove dictum, & inſolenter. De lacrymis autem ex gaudio obortis egregie Caſaubonus ad Sueton. Aug. cap. 58 Barth. ad Claud. bell. Get. verſ. 407. & ad Stat v. Theb. verſ. 728 & Gonſalius noſter infra ad cap. 110. BURM.

Gaudium lacrymas habet] Claud. B. Getic. verſ. 407.

Singultus varios, lacrymataque gaudia miſcens.

Oroſius lib. 11. cap XVII. BARTH.

Namque Neptuno ſacer] Virgil lib. II. Æn verſ 201.

Laocoon, ductus Neptuno ſorte ſacerdos.

WOUWEREN. Jungermannus legit, *jamque*, veriſſime. ERHARD.

Crimen ſolutus] Malim, *crinem*. PUTEAN. Propter luctum patriæ. Tibull lib. 1. El. III. verſ. 8.

Et fleat effuſis ante ſepulcra comis.

vel ritu antiſtitum, ut de Calaſiri Heliodor. lib. VII. BARTH.

Laucoon] Scribe *Laocoon*. Virgilius & Plinius lib. 36. cap. 5. Jacobus Sadoletus etiam quæſitiſſimo carmine reddidit. BRASSICAN. Impreſſi, *Lacon*. PUTEAN. Veteres libri *Laucoon*, ſicut *Laudice*, *Laumedon*, *Boudicea*, pro Laodice, Laomedon, Boodicea. Bongarſius Not. in Juſtinum lib. 13. ſic infra *Laucoonte*, pro Laocoonte, ſic *Lautumia*, non Laotomiæ, Senec. *Laudicea*, pro *Laodicea*. Plin. epiſt. Scal. ad Feſt. *Alumento*. ERHARD.

Replet vulgus] Hic vero plane deridendum ſe præbet criticus; quis enim ipſi indicavit, Laocoontem Principes Trojanorum & ipſum Priamum vulgus vocare? quo indice novit, Priamum etiam exiiſſe in ſolum bello liberum? neque Virgilius neque Petronius hoc dicunt; ſed *vulgus* hic vocat, quam paullo ante *turbam*, quæ properabat in vota

Reducta cuſpide uterum notavit] Alii, *uteri notavit fata*. PATISSON. Virgilius lib. II. Æn. verſ. 230.

- - - *Sacrum qui cuſpide robur*
Læſerit, & tergo ſceleratam intorſerit haſtam.

Rob. Titius Aſſertion. lib 1. cap. 25. *Reducta*, id eſt, nudata, ex vagina, in quam ducta ſive condita erat, diſtricta. Mopſ. eodem ſenſu dicit, *Gladios retractans*. ERHARD. Ignorat hanc phraſin cenſor; ſed an ideo proſcribenda? Certe ita Senec. Agamemn 536.

Certum (fulmen) *reducta Pallas excuſſit manu*

ubi ὁ πάνυ Gronovius noſtri Petronii auctoritatem advocavit. Ovidius XII. Met. verſ. 132.

- - - *Clypeoque adverſa reducto*
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.

BURMAN.

Notavit] Neque hoc verbum caret ſua Venere, quam non cepit Marſyas. Eſt enim idem ac leviter perſtrinxit, non autem tabulas pertudit, quia fata, quæ excidium Trojanum deſtinaverant, ejus manus tardabant. Ita paſſim *notare ungue genas* Poëtæ. Ovidius 1. Amor. El. VII. verſ. 50.

Ferreus ingenuas ungue notare genas.

Idem Epiſt. v. Heroid. verſ. 22.

Et legor Oenone falce notata tua.

ſic infra cap. 103. *frontes notare* pro inſcribere dixit. Remanebat ergo ictûs veſtigium & nota in equi utero, ſed non tranſegerat Laocoon haſtam. vide, quantum non ludibrium debeant ſola ingenii fiducia freti, nec lectione veterum inondati, homines, qui laudes captant ex infamia aliorum, & omnia ad ſuum arbitrium revocare ſolent. BURM.

Fata ſed tradunt manus] Lege *tardant*. AURAT. Lege *tardant*. Ita conjectura ducti hunc locum ſcripſimus & interpunximus. SAMBUC. Sic vetus, non *tardant*. Pith. PATISSON. Dele, *ſed*. PUTEAN. Virgil 6. Æneid. verſ. 515.

Cum fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit
Pergama. - - -

Senec. Agamemn. verſ 627.

Danaumque fatale munus traximus noſtra
Credula manu - - -

Delrio in Adverſar. ad Senec. Trag. ERHARD.

Latuſque] Lege *lentuſque*. AURAT. Forte *laſuſque*. SAMBUC. Alii, *lentuſque*, vel *telumque*. TORNÆS. Sic Autiſiod. alii *latuſque reſilit*. Pith alii, *lentuſque*. alii *telluſque*. alii *laſuſque*. PATISSON. Al. *lentuſque*. Legendum *Telumque* cenſent N. Faber & Delben. quæ conjectura illuſtratur Virgilii loco perſimili. Scoph. *luſuſque*. *Laſus* mavult. Rittershuſius; *totuſque* edidit Patiſſonius & eum ſecuti. *letus* Tragurienſis, prima editio *latus*. ſine dubio corrupta vox, mihi placet *lentus* præ aliis conjecturis.

In-

Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captivà pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles ſpirat alieno metu.
Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monſtra. Celſa qua Tenedos mare
Dorſo replevit, tumida conſurgunt freta,
Undaque reſultat ſciſſa tranquillo minor.
Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, quum premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit.

Re-

Invalidam] Quæ primo ictu nihil effecerat. male & hoc carpit Tollius.

pertentat] Non cum effectu capiendum, ſed de conatu. pertentare cupit. Propert. lib. IV. eleg. I.

Quippe Lupercus equi dum ſaucia protegit ora.

Ubi vide Paſſeratium, qui explicat, protegere conatur, & exemplis illuſtrat, & Barth. ad Stat. XI. Theb. verſ. 12. & Græv. ad Cic. V. Verr. cap. 49. In ſacris literis obvium, ut verba, quæ effectum notare videntur, conatum tantum indicent. v. Grot. ad Luc. XVI. 9. & ita paſſim. quæ ſi animadvertiſſet cenſor, vitio creatus, non tot gaudia ejus corpus pertentaſſent, & de Petronio triumphum ante victoriam ceciniſſet. De *tentare*, & *pertentare*, vide ſupra ad cap. XII. BURM.

Murmurant Robora moles] Lege, *murmurat, Roborea moles.* AURAT. Alii, *dum murmurant, Roborea moles*, &c. PATISSON.

Roborea moles] Virg. lib. II. Æn. verſ. 185.

Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Roboribus textis cæloque attollere juſſit. BARTH.

Alii *Robora.* forte *Robuſta*, ut *robuſta materia*, Catoni & Varroni, pro, robuſtea. ERHARD.

Spirat alieno metu] Suſpirat, gemit præ metu, qui non ſe, at alios, tangebat. ERHARD. Hic deſero patrocinium; ſed hanc argutiam judicio Petronii adſcribo, qui magiſtrum illum Eumolpum, & Poetam non humillimi ſpiritus, ab ævi ſui curruptela non immunem inducere volebat. Ejuſdem notæ ſunt verſus duo ſequentes. *Bellum* autem *totum* argutus noſter dicit, quia decem illis annis nihil erat actum, totumque adhuc reſtabat ducendum, ut ita quaſi ab integro, nunc fraude & dolo aggrederentur Trojam, quam virtute non potuere expugnare. Color ductus eſt ex Virgilii II. Æneid. 195. BURM.

Juventus capta] Horat. lib. II. Epiſt. I. verſ. 156.

Græcia capta ferum victorem cepit. - - -

WOUWEREN.

Ecce alia monſtrat] Malim, *monſtra.* PUTEAN.

Celſa qua Tenedos mare] *Qua* pro ubi, cujus notionis elegantiam & probitatem adverſus Giphanium evincit Schopp. in Veriſimil. ERHARD.

Repellit] Alii *replevit.* PATISSON. Stat.

Iſthmos, & à terris maria inclinata repellit.

WOUWEREN. Ita Tornæſius & eum ſecuti ediderunt: prima editio, Sambuci, & Patiſſonii; *replevit*, ut & Tragurienſis codex. Quare hanc lectionem reſtituimus, etſi nobis tumidi aliquid videatur ſpirare. quanta enim inſula credenda, quæ replet mare? *Repellit* illuſtravit Barthius ad Stat. IV. Theb. verſ. 61. BURM.

Dorſo] Oſor. lib. I. cap. 2. *anguſtum terræ dorſum.* BARTH.

Tumida cum ſurgunt freta] Ita conjectura ducti ſcripſimus. vulgo *conſurgunt.* SAMBUC. Alii, *cum ſurgunt.* PATISSON.

Undaque reſultat ſciſſa tranquillo minor] Explico, *Unda minor reſultat, quæ ſciſſa tranquillo eſt.* Tertullianus de Pallio cap. II. *Sic & mari fides infamis, dum & flabris æque mutantibus de tranquillo probum, de fluctibus temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD.

Tranquillo] Vid. Gronov. ad Liv. lib. XXVIII. cap 27.

Silenti nocte] Virg. lib. II. verſ. 253.

Tacitæ per amica ſilentia lunæ.

Silius lib. VIII. verſ. 640.

- - - *Sub nocte ſilenti*
Irrupere feræ. - - -

lib. XVII. verſ. 179.

- - - *Arderent cum bina in nocte ſilenti*
Caſtra.

Valer. Flacc. lib. II. verſ. 288.

- - - *Alta per opaca ſilentia noctis.*

M. Victor lib. III. *de nocte ſilenti* BARTH.

Longe refertur] Id eſt, è longinquo. ERHARD.

Pulſumque marmor] Mare. Virgil. I. Georg. verſ. 254.

Reſpicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad ſaxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altae, lateribus ſpumas agunt:
Dat cauda ſonitum: liberae ponto jubae
Conſentiunt luminibus, fulmineum jubar
Incendit aequor, ſibiliſque undae tremunt.
Stupuere mentes. Infulis ſtabant ſacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues coruſci. parvulas illi manus

Ad

Et quando inſidum remis impellere marmor
Convenit. WOUWEREN.
Pelagus. Manil. lib. v. verſ. 612.
Perfudit liquido Perſeus in marmore corpus.
BARTH. Infra cap. 119.
- - - *Gravidis freta pulſa carinis.*

Angues orbibus geminis] Virgil. II. Æneid. verſ. 204. *immenſis orbibus angues.* WOUWEREN. Serpentes vel dracones marini. Amoſ. cap. 9. verſ. 3. *Et ſi celaverint ſe ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit eos.* quamvis ibi pro leviathane ſeu balæna à quibuſdam accipiatur. ERHARD.

Rates, ut alta] Lege *ut alta.* AURAT.

Pontem juba] Sic vet. non *ponto juba.* Pith. alii *merito juba.* PATISSON. Impreſſi, *ponto in.* PUTEAN. Lege, *libera mento juba.* Scalig. WOUWER. An dicit, Dracones jubis ut ponte uſos? Non credo. Et latet aliquid. Lege, *libera ponto juba.* BARTH. Scaliger legit, *libera mento.* Alii mirifico verſus genere *portum juba Conſcendunt*, aut neſcio quid de *ponte* explicant. Gonſalius, *libera ponto.* quomodo tamen olim in Catalectis edidit Scaliger. Scribe: *libera pontum juba*, uſitatiſſima poëtis Synecdoche Grammatica. *Libera pontum*, quod ad pontum, exſtantes ponto. GRONOV. III. obſ. II. Codices ſcripti plerique *pontum*, quod Gronovio ſe probabat obſervat. lib. III. cap. II. ut ſit, liberæ quod ad pontum, ponto exſtantes. Scaliger *mento juba*, alii aliter, ſed legendum omnino *libera ponti juba.* Ut in uno horum, quibus uſus Scaliger, codice legebatur. Pluribus dictum a nobis ad illa Maronis Æneid. X. 154. *tum libera fati gens Lydia*, quæ & illic vera ſcriptura. HEINS. *Pontum* quoque Tragurienſis codex. Barthius ad Stat. lib. VIII. Theb. verſ. 463. vulgatam tuetur, & Bourdelotii caſtigationem merito explodit. Unde vero novus Petronii interpolator illud ſuum *coruſcant luminibus* arceſſiverit, neſcio. BURM.

Conſentiunt luminibus, fulmineum jubar] Eliſio hæc conſonantium durior illius ſæculi auribus atque inſolentior facit, ut legendum potius credam *igneum jubar*, ſic Virgil. de iiſdem lib. II. Æn. verſ. 210.

Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine & igni.
Theocritus Idyll. XXXIV. de anguibus Hercuii immiſſis;

Ἀπ' ὀφθαλμῶν δ' κακὸν πῦρ
Ἐρχομένοις λάμπεσκε. DOUZA F.

Deſperatum locum ſic puto poſſe reſtitui,
——— *Libera portum juba*
Conſcendunt. ———
Quod convenit cum Virgilio in pari narratione lib. 2. Poteſt etiam τὸ *pontem* retineri, ut apud Statium 8. Thebaid.
Contendiſſe putes, uter arva arbuſtaque tollat
Altius, an ſuperet pontes. ———
Emendationem autem noſtram in Petronium introduxi, & volui, an debuerim, Critici judicate. Neſcio, quem ſenſum hic capiant, qui legunt *ponto* & *conſentiunt.* BOURDELOT.

Fulmineum] Alii *igneum.* PATISSON.

Incendit] Eleganter; ſplendidum facit & illuſtre, ut longe videri poſſet. Stat. VII. Theb. verſ. 694.
Ille etiam clypeum galeamque incendit honoro
Sidere.
Joſeph. Iſcan. de bell. Troj. lib. IV. verſ. 78.
Regius incendit Helenam decor, ardua jungit
Gloria.
Et verſ. 471.
——— *Regale verendas*
Accendit diadema comas. ———
Et eo ſenſu Plautus dixit *incendere genus*, de quo vide Gronovium lib. IV. Obſerv. cap. 3. BURM.

Infulis ſacri] Id eſt, ſacerdotes. GLOSSÆ. Vide Feſtum. WOUWEREN. *Sacri*, id eſt, ſacerdotes. Paulo prius de eodem Laocoonte, *Neptuno ſacer.* ERHARD.

Phrygioque cultu] Trojano habitu. GLOSS. Tutulati, Fulgentius de priſco ſermone. WOUWEREN.

Gemina nati] V. C. *gemini.* SAMBUC. Statius
——— *Gemino natorum pignore fultus.*
WOUWEREN.

Lacoonte] Forte, *Laconte.* AURAT. Alii, *Lacoonte.* Alii *Lacoonte.* PATISSON. Impr. *Laconte.* PUTEAN.

Ad

Digitized by Google

Ad ora referunt: neuter auxilio ſibi,
Uterque fratri tranſtulit pias vices,
Morſque ipſa miſeros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberum funus parens;
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Jam morte paſti, membraque ad terram trahunt.
Jacet ſacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis ſacris,
Peritura Troja perdidit primum Deos.
Jam plena Phoebe candidum extulerat jubar,
Minora ducens aſtra radianti face,
Quum inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra, & effundunt viros.
Tentant in armis ſe duces, ceu uti ſolet

Nudo

Ad ora] orandi cauſſa. Apulejus Apologia. *Nefas habet adorandi gratia manum labris admovere.* ubi plura Pricæus. HEINS. *Ad ora;* innuere videtur hic geſtus adorandi venerationem, niſi præ metu feciſſe putemus. v. Torrent. ad Sueton. Aug. cap. XCIV. BURM.

Uterque fratri: tranſtulit pietas vices] Ita vet. cod. vulgo *pias vices.* SAMBUC. Alii, *utrique.* pro *pias,* alii *pietas:* vet. cod. PATISSON. V. C. *pictas.* Lege *pietas.* &, *utrique.* Lindenbrog. Var. lect. in Catal. Non placet. ERHARD. *Pietas* quoque Tragur. infra cap. 95. *Reddita ſcordalo vice.*

Infirmis auxiliator] Alii, *infirmus.* TORNÆS. Impreſſi, *infirmus. Infirmis* & *infirmus* utrumque dicitur. vide Giſ. in Caſſiod. librum de Inſtitutione divinar. literar. PUTEAN. Virg. 11. Æn. 1erſ. 216.

Poſt ipſum auxilio ſubeuntem, ac tela ferentem,
Corripiunt. —— WOUWEREN.

In morte paſci] Forte, *paſti.* SAMBUC. Alii, *in morte paſci.* PATISSON. Impreſſi, *in morte paſſi.* PUTEAN. Alii, *in morte parci,* Forte, *Jam non reparci.* vide Giſan. Ind. Lucret. & Juretum in Symmach. ERHARD.

Perdidit primum Deos] Euripides in Troadib. νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν. BRASSIC. Credebant, Genios urbes expugnandas vel ſponte deſerere, ut de Troja ſignificat hic noſter, & Sen. in Troad. verſ. 53. vel ſolenni prece evocatos, ut de Vejis tradidit Livius lib. 1. & de prece iſtius evocationis ſumendum illud quod ſequitur de Græcis;

Contraque Troas Troja invocant ſacra.

Formulam ex Sammonico Serenô proponit Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 9. Conſule Var. lect. Mureti & lib. 14. Adverſar. Turnebi. Guellium Pimpontium in 2. Æneid. & Briſſonium lib. 1. de Formul. pag. 70. & ſeqq. Delrio Comment. in Senec. Troad. n. 53. ERHARD.

Jam plena Phœbe] Senec. Agam. verſ. 711.

Vidimus patriam ruentem nocte funeſta.

Virgil. 11. Æn. verſ. 250.

Vertitur interea cælum, ruit Oceano nox, &c.

WOUWEREN. Infra 127. *Ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre.*

Sepultos nocte & mero] Virgil. lib. 11. Æneid. verſ. 265.

Urbem ſomno vinoque ſepultam.

Livius de Hercule: *Somno vinoque gravatum.* Cornel. Tacitus de Germanis: *Largis epulis vinoque ſopiti.* BRASSICAN.

Invadunt urbem ſomno vinoque ſepultam.

WOUWEREN. *Somno* eſt, nocte, vide Heinſ. crepund. Silian. pag. 45.

Relaxant clauſtra] Virg. 11. Æn. verſ. 259. *Laxat clauſtra Sinon.* WOUWEREN.

Effundunt vires] Lege *Viros.* AURAT.

Tentant in armis ſe duces] Πειρᾶσθαι ȝ ἕκαστος. WOUWEREN. Infra in ejuſdem Eumolpi carm. de bello civili cap. 122.

—— *Sumite bellum*
Et temtate manus. ——

Salluſt. in Jugurth. *Arma atque tela temtare.* ERH.

Ceu uti ſolet] Mira varietas. Prima editio, *ceu ubi ſolet.* Traguerienſis.

Ceu ubi ſolent
Nudo remiſſus Theſſalis quadrupedes jungi
Cervicem.

Palmerius in ſpicileg. pag. 821.

Ceu ubi ſolet
Nodo remiſſus Theſſalus quadrupes jugi,
Cervicem, & altas quatere ad excurſum jubas.

Nudo remiſſus Theſſali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excuſſum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque ſumunt. Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas invocat Trojae ſacra.

XC. [a] Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui noverat, operuit caput,

[a] ENCOLPIUS.

Nudo remiſſus] V. *Duro*. WOUWEREN.

Theſſali quadrupes] Claud.

—— Et gens exercita campo
Theſſala.

Apud eundem ſimilis comparatio libro de Nupt. Hon. BARTH.

Excurſum] Alii, *excuſſum*. PATISSON. Impreſſi, *excuſſum*. PUTEAN. Priſca ſcriptura, *excuſſum*, pro *excurſum*. Adeo vetus eſt hæc ſcripturæ indoles, ut Græculos inepte pronunciare coëgerit, κύκλ@ ἐκπέδρομ@. Scalig. ad Manil. lib. 5. verſ. 87. WEITZ.

Retractant] V. *retranctant*, ſed mendoſe, ut puto. DANIEL.

Commovent orbes] Id eſt, ſcuta. TORNÆS. Impreſſi, *orbes manus*. PUTEAN. Vibrant gyrando gladios. ERHARD. Recte Tornæſius clypeos interpretatur, ita ſæpe Statius. vide Barth. ad lib. II. verſ. 581. & lib. IV. verſ. 131. & lib. II. Achill. verſ. 178. hos autem ante pugnam concuti moris fuiſſe, ſupra notavimus ad cap. 59. BURM.

Bellumque ſumunt] Flor. lib. IV. cap. 12. *hoc velut ſacramento ſumſerant bellum*. Ovid. Ep. XVI. Heroid. verſ. 371. ut habent veteres editiones:

Nec tamen indigner pro tanta ſumere bellum
Conjuge.

ubi in curis ſecundis plurima exempla Heinſius adduxit. BRRM.

Continuat in mortem ultimam] Livius lib. XLV. *Somno mors alta continuata*. Serenus

Ut conjungatur letho ſopor altus acerbo. BRASSIC.

Malim *ultimos*, aut ſane *noctem ultimam*, quod idem erit cum morte. DOUZA F. Statius lib. X. Theb. verſ. 295.

- - - Somnique & mortis anhelitus una
Volvitur. - - - BARTH.

Lege cum Patre, *noctem ultimam*, id eſt, mortem Douza F. ad Catull. epig. 5. Legendum aut *ultimos ſomnos*, aut *noctem ultimam*, id eſt, mortem. eligat lector alterutrum. Lindenbrog. Not. in Catal. Eligendum cenſeo neutrum. nam *continuare in noctem ultimam*, eſt dormientes ita obtruncare, ut una abſolvant vitam plaga. Supra cap. LXXIX. dixit, *Somnumque morti jungerem*. qui locus opportune admodum huic noſtro conſentit. *Mors ultima*, quia omnium rerum finis. Dionyſ. Cato lib. I. Diſtichor.

Ne timeas illam, quæ vitæ eſt ultima finis.

Et Ovidius alicubi:

- - - Mors ultima linea rerum.

Dicitur & *mors ſuprema* eidem Dionyſio Catoni in Diſtich. ut *fata ſuprema*, *ultima*, vel *extremum ſupplicium* apud JCtos. ERHARD. Homerus Iliad. 7. & apud alios, apud quos juncti ſomnus & mors. Douſæ tamen duo hic legunt, *in noctem ultimam*. Scripta lectio tolerabilis. BOURDELOT.

Avaris alius] Lege *ab aris*. AURAT. Vetus codex, *at aris*. vulgo *ovaris*. forte, *ab aris*. SAMBUC. *Ab aris*, præter fas religionis. Phædrus fabula LXVIII.

Ita hodie nec lucernam de flamma Deûm,
Nec de lucerna fas eſt accendi ſacrum. HEINS.

Troas] Alii *Trojam evocat Troja*. PATISSON. De Diis evocandis v. Macrob. lib. 3. Saturn. BRASSIC. Fuit enim ſua & fatalis quædam vis ruenti huic urbi. Aſpexit & Senec. Tragoed. Troad. verſ. 53.

Et quoddam ſacrum regni jacentis.

Jacobus Pontanus Analect. lib. 2. cap. 9. ERHARD.

Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur] Vide, ſi tanti, quæ prius adduximus. WOUWEREN. Propert. lib. IV. El. VIII. verſ. 75.

Nec tu Pompeja ſpatiabere lentus in umbra.

BARTH. Delendus aſteriſcus. nam nihil deeſt: ſubauditur autem, *nonnulli*, vel, *aliqui*. erat autem iſta porticus pinacothecæ juncta, in qua carmen hoc recitabat Eumolpus, audientibus iſtis ambulonibus. ERHARD. In porticibus otioſi ambulabant. Ovidius lib. I. Art. Amator. verſ. 67.

Tu modo Pompeja lentus ſpatiare ſub umbra.

qui locus credo Barthi menti obverſans effecit, ut Propertii verba non recte citaret, ille enim non *lentus*, ſed *cultus* dixit.

Lapides in Eumolpum recitantem conjecerunt] An id moris obtinuit recitantes inſectari lapidibus, ſi quid parum probe, aut ad mentem audientium? apud Senec. 3. Controverſ. *Pueri ſcholas frequentant; hi Ciceroni Caſtium præferrent, niſi lapides timerent.* An ce-

caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad litus perveni: &, ut primum extra teli conjectum licuit conſiſtere, rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & ſaepius poëtice, quam humane, locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut, quotieſcumque

ritos lapidibus obruebant, ut hunc poëtam, quem à ſe exiiſſe putabant? WOUWEREN. Ut poëtam & recitatorem moleſtum. Ex more theatrorum, ubi mali poetæ ſaxis petebantur, ſicut boni jaculo floris ſerti & ſoluti honorabantur. Ad quem alludit jocus ille in malum citharoedum; Πολύκτορ᾽ ὅ τῦ κιθαρῳδῦ φακῆν ῥοφῶντος, καὶ λίθον μασησαμένε, ὦ ταλαίπωρε, ἔφη, καὶ ἡ φακή σε βάλλει: *Cum Polyctor citharoedus in lenticula ſorbitione lapidem manderes: O miſer, ait, etiam lens te lapidat.* Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, præſertim Lucianum. Caſaubon. Animadverſ. in Athenæum lib. 6. cap. 11. Raderus ad Martial. lib. 3. epig. 33. in Ligurinum eodem vitio, quo hic Eumolpus, laborantem. ERHARD. Vide Barth. Adverſ. lib. XXII. cap. 13. & Meurſium ad Lycophr. Caſſandr. verſ. 331. egregie illuſtrat etiam Porphyrio ad Horatii illa, Epode V.

Vos turba vicatim hinc, & hinc ſaxis petens,
Contundet obſcoenas anus

Eleganter, quia inſanos ſolent fuſtibus & lapidibus inſectari, ut eos ab omnibus ſuis fugent.

Operuit caput] Vide ad cap. 7.

Poëtam vocaret]. Alii, *vocarent*. TORNÆS. Neſcio, an non melior Leidenſis codicis ſcriptura, quæ exhibet, *Vocaret*, Eumolpus ſcilicet me. BOSCH.

Morbo] Ita molliori vocabulo inſaniam vocare ſolebant. Cicer. IV. Verr. cap. 1. *Venio nunc ad iſtius, quemadmodum ipſe appellat, ſtudium, ut amici ejus morbum, & inſaniam*, ubi v. Hottomann. & Manut. *morbum animæ* in fragmento noſter dixit amorem. vide Cicer. III. Tuſcul. Quæſt. cap. 5.

Poetice] Poëtæ fingunt, ſe divinitus afflatos ad carmina rapi canenda. GLOSSÆ. Poëtæ fingunt ſe divinitus afflatos ad carmina rapi canenda, verbaque effari, non ſua, id eſt, humana, ſed divina, hoc eſt, Apollinis & Muſarum, ut docet Lucianus ἐν Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον. Hinc Lucanus, licet à noſtro Satyrico ut nimium humanus notetur. lib. 5. verſ. 166. ſcripſit;

- - - *Artus*
Phœbados irrupit Pæan, mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto ſibi cedere juſſit
Pectore. - - -

Et Claudian.

Jam furor humanos ſenſus Expulit. - - -

Barth. in Animadverſ. Eodem modo Apul. lib 5. *Inhumana menſa lautitias* vocat dapes cœleſtes. Gruter. Sulpic. lib. 8. cap. 4. Ἀπροσδιονύσως & inepte ad hunc locum. *Humane* pro hominum more ac ritu. Et notandum eſt, quod, *poëtice* & *humane loqui*, quaſi pugnantia collocentur. Schopp. in Miſcellan. Apud Stratonem in Phœnicide ait paterfamilias de coquo verba eſſante obſcura & inaudita:

Πλὴν ἱκετεύω γ᾽ αὐτὸν ἤδη μεταβαλεῖν,
Ἀνθρωπίνως λαλεῖν τε. - - -

Sic apud Hieronym. accipe *humanum ſonum*, cum in Apolog. in Rufinum φράσιν hanc illius exagitans, *quæ mihi ad ſuſpicionem veniebant*, ita loquitur; *Compeditam putes linguam ejus, & inextricabilibus modis ligatam, vix in humanum ſonum erumpere.* Caſaubon. Animadverſion. in Athen. lib. 9. cap. 7. ERHARD. Viderint, quam Latine loquantur, illi Sapientiæ magiſtri,

Aurea de cælo quos miſit funis in arva,

qui claſſem ſive ſcholam Humanitatis & Poëtices nullo diſcrimine dicere ſolent; Cic. 2. de divinat.

Ut ſumat
Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam,
Potius quam hominum more cochleam.

Similis Stratonis Comici locus apud Athenæum lib. 9. ubi ait quidam de Coco poëtice & Homerice pleraque omnia efferre ſolito, ſe ſupplicem ab eo petiiſſe, ut conſuetudinem illam mutaret, hominumque more ſecum loqueretur. SCIOPP. *Humane*, eſt ſermone vulgari & communibus verbis uti; v. Herald. ad Arnobii lib. 1. pag. 43. eodem modo Cicero XVI. ad familiares, ep 21. ſeveritatem Philoſophorum opponit humanitati, ita de Cratippo ſcribens. *Sum totos dies cum eo, noctiſque ſæpe numero partem; exoro enim, ut mecum quam ſæpiſſime cœnet. Hac introducta conſuetudine, ſæpe inſcientibus nobis & cœnantibus obrepit, ſublataque ſeveritate Philoſophiæ, humaniſſime nobiſcum jocatur.* Hoc ferme tale eſſe, ac ſi diceret, in iſtis cœnulis Cratippum ſæpius *humane* loqui ſolere, quam Philoſophice. annotaverat ὁ πάνυ Brouckhuſius. *Poetice vero loqui* eſt more Poëtarum omnia ampliter & graviter loqui, ſine verborum vilitate, ut noſter infra cap. 118. loquitur. Cicer. lib. V. de finib. cap. 4. *Natura ſic ab iis inveſtigata eſt, ut nulla pars cælo, mari, terra (ut poëtice loquar) prætermiſſa ſit.* Apulej. de Deo Socratis in fine. *Ulixi ſemper comitem voluit Homerus eſſe prudentiam, quam Poëtico ritu Minervam nuncupavit.* BURM.

Humane loqui] Poetice & humane loqui quaſi pugnantia hic collocantur. GLOSSÆ.

que coeperis à te exire, ſanguinem tibi à capite mittam. Movit ille vultum, &, [a] O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: imo, quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Caeterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo. [b] Imo, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. *mando aedicularum cuſtodi coenulae officium. * *

. XCI. Vi-

[a] Encolpius.

Saxis Onerabo] Plaut. Pœnul. Act. III. ſc. I.

Neque noi populus pro certis inſectabit lapidibus.

PITH.

A te exire] Furere, tui obliviſci. GLOSS. Lib. II. epiſt. 68.

Reges & dominos habere debet,

Qui ſe non habet. BARTH. Quem & vide, Adverſ. lib. XII. cap. I. id eſt, Furere. Claudiano lib. I. in Eutrop. verſ. 229. *obliviſci ſui*, Boëthio lib. II. Proſ. VI. *ex ſe exſtirpari*, Apulejo *ſuum non eſſe*, Martiali *ſe non habere.* Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 229. vide infra ad illud, *tamquam inſanum.* ERHARD. Vide Barth. Adverſ. lib. VI. cap. 9. Ita Terentius Andr. Act. III. ſcen. V. verſ. 16. *ſine paullulum ad me redeam.* Et Adelph. Act. V. ſcen. III. verſ. 8. *ad te redi.* Unde vulgo inſani & iracundi *exire ex poteſtate* dicuntur, quia non ſunt in poteſtate mentis. ut docet Cicero lib. III. Tuſcul. Quæſt. cap 5. & lib. IV. cap. 36. eodem ſenſu *ſibi excidere* dixit Senec. Hippolyto verſ. 590. Tertull. de Jejun. cap. VI. *Recordabitur Dei, in eo tempore, quo ipſum ſibi excidiſſe hominem ſolemne eſt.* de pudicit. cap. XIX. *Juxta eſt, ut excidiſſe ſibi dicamus Joannem.* Septimius Bello Trojano lib. I. cap. 4. *Ubi animadvertit Palamedes, regem, ira atque indignatione ſtupefactum, conſilio excidiſſe.* vid. ſupr. cap. XIX. BURM.

Sanguinem à capite mittam] Quia furentibus vena incidi ſolet, ut docet Celſus, & Juvenal. Satyr. 5. WOUWEREN. Obſervat Ampliſſ. Cuperus ambigue dictum; quia inſani curabantur venæ in media fronte ſectione. ut Juvenal. Sat. V.

- - - *O medici mediam pertundite venam.*

ita minatur hic. lapidibus conjectis vulnus capiti inflicturum. Adde & Sueton. Calig. 29.

Ut recitem] MS. *ut recitarem.* TORNÆS.

Adventitia frequentia] Alluſio ad cœnæ præbitionem, quæ adventatoria dicitur, GLOSSÆ. Sueton. Vitell. *Famoſiſſima ſuper cæteras cœna ei data adventitia à fratre.* WOUWEREN. MSS. rectius, *hac me excipere adventitia.* Rectiſſimam lectionem repoſuimus. Hac de re, ſcilicet, tam cœna, quam epiſtola adventitia, alibi. Cætera iſta omnia vitioſa erant ratione interpunctionis. BOURDELOT.

Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo] Vereor, ne particula, *dum*, male adhæſerit verbo, *rixam*, ſitque divellenda. ut ab ea tertia periodus incipiat, hoc modo: *Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixam, toto die me ab hoc cibo abſtinebo. Imo, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. Dum mando aedicularum cuſtodi coenulæ officium, video Gytona:* & quæ ſequuntur. Profecto, ſic collocata hac particula, *dum*, locus videtur integer, nec quidquam opus eſt aſteriſcis. Præterea τὸ *dum* ſæpe inchoat comprehenſionem, & narrationem connectit, ut cap. XCV. *Dum hac fabula inter amantes luditur*, & cap. XCVII. *Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur.* RICHARD.

Habeam rixandum] Nota loquendi genus ex Græco fonte. Tacit. lib. 4. Annal. *An in penatibus iiſdem tolerandum haberet.* Et lib. 14. *Si nunc primum ſtatuendum haberemus.* Plin. lib. I. ep. 8. *Cum enitendum haberemus.* Pichena Not. ad Tacit. lib. 3. Annal. numero 44. ERHARD. Frontin. lib. I. cap. IV. exempl. 7. *Iphicrates, cum transducendum exercitum haberet per loca, quæ ſtationibus hoſtium tenebantur.*

Cibo] Sic Pſalmogr. Regius. *lacrymas cibum ſuum* dicit, & Plaut. ſimiliter, *amatori cibum copiam amatæ.* Sic cap. XCVI. BARTH. Manet in Metaphora. cibus hic rei, qua delectamur. Infra cap. 96. *& veluti quodam cibo me replebam.* Ovid. VI. Metam. verſ. 480.

Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris

Accipit. BURM.

Ejuras] Alii *curas.* PATISSON. Mart.

Tolle tuas artes, hodie coenabis apud me

Hac lege, ut narres nil, Philomuſe, novi. PITH.

Pithœus Adverſ. ſive Subſec. lib. 2. cap. 8. Lege, deleto aſteriſco; *ſi ejuras hodiernam bilem, una coenabimus. mando adiculas cuſtodi coenulae officium. Ædiculas* [illegible] pro *adicula.* Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epig. 100. num. 6. ERHARD. Idem eſt, ac jurejurando promittas, te hodie non inſaniturum. Ita Juſtin. lib. XII. 4. *Ut etiam patriæ nomen ejuraret.* ubi v. Clariſſ. Grævium & Vorſtium. *Forum iniquum ejurare* Cicer. III. Verr. cap. 60. *Ejurare bonam copiam* Cicer. IX. ad Famil. 16. ubi egregie Manutius.

Una coenabimus] Juvenal. *Una ſimus ait*, PITH. Martial.

Octavam poteris ſervare: coenabimus una.

WOUWEREN.

Ædicularum cuſtodi] An janitrici? hæc mulier fuit,

ut

Digitized by Google

XCI. Video Gitona cum linteis & ſtrigilibus parieti adplicitum, triſtem confuſumque. Scires, non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille ſolutum gaudio vultum, &, [a] Miſerere, inquit, frater: ubi arma non ſunt, libere loquor: eripe me latroni cruento, & qualibet ſaevitia poenitentiam judicis tui puni. Satis

GITON.

magnum

ut infra vocatur in his verbis cap. XCII. *mulierque coena mandata curaverat*: & quidem vidua. nam ſuper eadem capiendum eſt illud, quod poſtea ſequitur cap. XCV. *Faxo ſciatis, non viduæ hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicii*: quaſi diceret, non hujus viduæ, quæ vobis cœnam paravit, ſed heri ejus M. Manicii. ERHARD.

Strigilibus] His uſi ſunt veteres ad fricandum in balneis. GLOSSÆ. His uſi ad fricandum veteres, unde nata vox *diſtringendi*. Seneca epiſt. 88. Marcell. de medicam. *Cum locum perunxeris, cito deſtringas.* Comment. Juven. Satyr. 3. *Strigil eſt, quem Xyſtra dicunt, quo oleum deteritur.* ita hunc locum legimus. Strigilem graphice deſcribit Apul. Floridorum lib. II. ſeu potius libro I. Nam, ut in tranſcurſu moneam, in horum librorum diſtinctione peccatum. ſane initium lib. II. annectendum lib. I. in facili cognoſcere vel ex ipſa orationis ἀκολυθίᾳ. itaque ſcribo, & diſtinguo: *Plura enim exſtant mea in Camoenis, quam Hippia in opificiis.* (*operibus* induco, ut ſpurcum) *Quid iſtud ſit, animo attendatis, diligentius & accuratius diſputabo. Hippias è numero ſophiſtarum.* & quæ ſequuntur. Exordium lib. II. *Sol qui micantem candido curru.* —— *Strigileculam, recta faſtigatione clauſula, flexa tubulatione ligula, ut & in manu capulo moraretur, & ſudor ex ea rivulo laberetur.* Strigiles autem, & reliqua utenſilia, ſervi aliptæ ad balneas deferebant, quod ex Luciani Lexiph. aliiſque claret. Spartianus Hadriano: *Publice & cum omnibus lavit, cum vero veteranum quendam dorſum & ceteram corporis partem vidiſſet ſibi atterere, percontans, cur ſe marmoribus deſtringendum daret, ubi hoc idcirco audivit fieri, quod ſervum non haberet, & ſervis eum donavit, & ſumtibus.* Sciendum huic miniſterio addictum Gytona. hinc Artemid. lib. I. Στλεγγίδας, καὶ ξύστρα, καὶ κατιμάγια, θεράποντας σημαίνουσι. WOUWER. Senec. epiſt. 95. *Vetemus lintea & ſtrigiles Jovi ferre, & ſpeculum tenere Junoni.* vide Colvium in Apul. lib. I. Metamorph. & lib. 2. Floridor Turnebum Adverſ. lib. 26. cap. 20. Philandrum ad Vitruv. lib. 5. cap. II. Mercurialem Var. lect. lib I. cap. 8 Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 47. ERHARD. Vide ſupra cap. 28.

Parieti adplicitum] Id eſt, affixum. GLOSSÆ. Affixum. Val. Max. lib. 2. cap. I. *Juvenes aliquem ex patribus conſcriptis ad curiam deducebant, affixique valvis exſpectabant, donec reducendi etiam officio fungerentur.* ERHARD. Supra cap. 22. *Alii parietibus applicitis.* & cap. 67.

Triſtem confuſumque] Infra cap. XCIV. *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.* Iterum cap. CI. *Confuſus ille & conſilii egens*, id eſt, contriſtatus. Sic *confuſio* pro triſtitia. Idem Petron. eod. cap. *Poteris hanc ſimulationem & lacrymis & vultus confuſione obumbrare.* Vide Goldaſti Notas ad Valerianum Cimelenſ. ERHARD. Supra cap. 74.

Scires non libenter ſervire] Pro, ſcire & videre inde quis poſſet. ſic etiam *putares* ſupra poſuit. Schopp. in Miſcellan. Dixi ſupra fuſius. ERHARD. Supra cap. VII. Ovid. VI. Metam.

—— *Scires à Pallade doctam.*

Poenitentiam judicis tui puni] De quo ſupra cap. LXX. cum Aſcyltos peteret, Gnythoni arbitrii libertatem concedi, ut ſequeretur quem vellet, inquit Encolp. *Conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem.* Hunc vidit hoc loco Gnython. *Poenitentia* pro facto pœnitendo, μεταμελείᾳ, ἀξιοποίνῳ. Mox ſtatim hoc cap. *Si bona fide poenitentiam emendas. Poenitentia* eſt etiam actio pœnitudinis. Infra cap. CXLI. *Aut fallor, aut Fortuna communis coepit redire ad poenitentiam ſuam.* Sueton. Octav. cap. 12. *Et, quo magis poenitentiam prioris ſectæ approbaret, Nurſinos extorres egit oppido*: id eſt, oſtenderet, quam ſe pœniteret. quod priorem ſectam ſecutus erat. Quintilian. lib. 9. cap. 3. *Non poeniturum*, pro *non acturum poenitentiam.* ERH. Rectiſſima ſcriptura; & miror, quoſdam corrupiſſe. *Judicis*, Gitonis; ut ante. cap. LXXX. *commiſi judici litem.* BOURDEL. Non placet, quod *poenitentiam* hic poni pro facto pœnitendo obſervant. Ideo permittitur punire Encolpio, quod Gitonem pœnituit judicii priſtini, & recurrit ad eum, quem ſpreverat. Si non pœnituiſſet, conſtanterque Aſcylto fortiori adhæſiſſet, numquam Encolpio judicii, quo illi prælatus Aſcyltos, puniendi ab judice poteſtas fuiſſet. Verba ad gratiam conciliandam ſupplici, & metum invidiæ, ſi quid durius in eum ſtatuatur, excitandum, efficaciſſima; eoque digna, quæ intelligantur. Puni me, dum ſcias, ſi plector, non ob judicium me pati, ſed quia judicii pœnituit: non enim tuis viribus invitum me in poteſtatem redegiſti, ſed ultro, ſponte mea, ad te reverſus ſum, tuiſque manibus me credidi & dedidi. Similiter eodem capite: *Sed nihil jam queror, nihil jam memini, ſi bona fide poenitentiam emendas*: non vox eadem factum pœnitendum ſignificat. Nec ſatis diligenter inſpexit vir doctus, qui rogat: quid eſt *emendare poenitentiam?* ſupponitque: *bona fidem poenitentia emendas.* Primus gradus regreſſionis ad ſanitatem

eſt

magnum erit miſero ſolatium, tua voluntate cecidiſſe. [a] Supprimere ego querelam jubeo, ne quis conſilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebroſum & ſordidum egreſſum extraho Gitona, raptimque in hoſpitium meum pervolo. Praecluſis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfuſum os lacrimis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit. nam puer etiam ſingultibus crebris amabile pectus quaſſaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo

a Encolpius.

eſt pœnitentiæ. Igitur *emendat poenitentiam*, qui primo iſto gradu potius ſcandit altius. & non tantum ignavo dolore ob admiſſum ſe plectit, ſed & officiis id compenſare, ſaniorem que ſe approbare in poſterum ſtudet ac ſatagit. Ita pœnitentiam emendabit Giton, ſi à pudore ob defectionem ad perpetuum fidumque amorem proficiſcetur. L. Seneca præfatione Naturalium quæſtionum: *Fideliſſimus eſt ad honeſta ex poenitentia tranſitus.* Declamatione ex Quintiliano adſcriptis nona. *Neque inficior, fuiſſe me lentiorem, quam oportuit, tametſi hoc præcipue habere videor patris ſimile. Sed ſi ulla emendatio poenitentia eſt, hic in publico vobis adhibitis rogabo.* Tertullianus de pudicitia: *Quid enim ex poenitentia matureſcit, quam emendationis effectus?* Idemque de pœnitentia: *ſed ubi metus nullus, emendatio proinde nulla: ubi emendatio nulla, poenitentia neceſſario vana, quia caret fructu ſuo, cui eam Deus ſevit.* Non poteſt autem vel excuſari vel tolerari frigidiſſimum commentum de nequitia in voce, cui dignus ſculna (ut verbo improbato in re nugaci utar) intervenit Balbus, an Blæſus, in Catholico, quod nomen ignoſcat mihi genius lectoris, cum in opere ſerio pono. GRONOV. Lib. 4. Obſerv. cap. 13. Durior locutio merito negotium faceſſit viris eruditis. Ego puto, hic *poenitentiam* dici, non tam quod judicii pœniteret, ſed quia fide ſoluta ab Encolpio ad Aſcylton defeciſſet, & ita pœniteret amoris prioris, quo inductus judicium ſecundum Aſcylton dederat, hanc pœnitentiam puniri petit Giton. & eodem ſenſu mox *emendare poenitentiam* eſt capiendum, pro conſilii ſui, quo Aſcylti amori ſe tradiderat, emendatione, & pollicitatione firmi erga Encolpium amoris & fidei. Pœnituerat ergo Gitonem Encolpii, id eſt, non contentus erat eo, non placuerat ejus amor, ſed prætulerat Aſcylton. Ejus pœnitentiæ jam effectum fuerat judicium ejus. BURM.

Tua voluntate] Virgil.

——— *Feras ſolatia mortis ad umbras,*
Æneæ magni dextra cadis.

Quem alluſit Petronius. Ovid. lib. XII. Met. verſ. 80.

——— *Solatia mortis habeto,*
Dixit, ab Æmonio quod ſis jugulatus Achille.

Attius apud Macrob. BARTH.

Cecidiſſe] Mirum, ſi παθητικῶς poſuit, pro cæſum eſſe, hoc eſt, vapulaſſe. ERHARD. Minime παθητικῶς capiendum. Color ſumtus ex Virg. lib. x. Æn. verſ. 829.

Hoc tamen infelix miſeram ſolabere mortem,
Æneæ magni dextra cadis.

quem imitatus Ovidius lib. V. Metam. verſ. 190.

Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras.
A tanto cecidiſſe viro.

Vide eumdem lib. IX. verſ. 7. & XII. 80. & quæ ad Virgilii locum notat diligentiſſimus Cerda: BURMAN.

In Balneo] Egregie hanc ἀπειροκαλίαν fatuorum Poëtarum illuſtrat Caſaubonus ad Theophraſtum περὶ ἀγροικίας pag. 146.

Invado pectus amplexibus] Ovid. III. faſt. 509.

Occupat amplexus, lacrymaſque per oſcula ſiccat.

PITH. Vide ſupra cap. 74.

Perfuſum os lacrimis] Præ gaudio ſcilicet, Claudian. *gaudia poene moverunt lacrymas.* Exemplum talium lacrymarum eſt & apud Diodorum Sicul. & Oroſium lib. 2. cap. 17. Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 407. & alibi Petron. cap. LXXXIX.

Mentiſque pavida gaudium lacrymas habet.

ERHARD.

Vultu meo contero] Spiſſiſſime baſio. GLOSS. Quid ſi legas, *contergo?* PUTEAN. Supra cap. XXIV. *baſiis diſtrivit.* Martial.

Fruſtra blanditiæ venitis ad me
Attritis miſerabiles labellis.

Seneca: *alius eorum manus oſculis conterit.* PITHÆUS. Non movenda vox. vid. ſupra ad cap. LXXXI. ubi de libidinoſo amplexu ſumi *Tero* & ejus compoſita vidimus. Propert. lib. III. eleg. XVIII. verſ. 6.

Forſitan ille alio pectus amore terit.

ubi vide Poëtarum unicum interpretem Brouckhuſium. Eodem ſenſu cape & Propertium lib. IV. eleg. VII. verſ. 94.

Mecum eris, & mixtis oſſibus oſſa teram.

BURMAN.

Diu vocem neuter invenit] Horat. Epod. XI.

——— *Amantem & languor & ſilentium*
Arguit, & latere petitus imo ſpiritus.

Heliodor. καὶ εἴχοντο ἀλλήλων ἄναυδοι μὲν, ἀλλ' ὥσπερ ἠσπάμενοι καὶ μικρὸν ἰδεῖν ἀποθνήσκειν αὐτούς: οὕτως ἄρα καὶ τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν πέρας πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἐγέννησεν. PITH.

Re-

amo te, quamvis relictus; & in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non eſt. Quid dicis? peregrini amoris conceſſio? Dignus hac injuria fui? Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilium altius ſuſtulit. * nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; ſed nihil jam queror; nihil jam memini, ſi bona fide poenitentiam emendas. Haec quum

Relictus] Molliori vocabulo turpem & perfidam deſertionem & proditionem mitigat. Nepos Datam. cap. VI. *Si in turbam exiſſet, ab homine tam neceſſario ſe relictum.* Ubi plura notavit Keuchenius. Ovidius lib. III. Art. Amat. verſ. 158.

Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evoe,
Suſtulit in currus, Gnoſſi relicta, tuos.

Differre vero *relinquere*, quod levioris culpæ, *deſerere*, quod gravioris criminis, & *prodere*, quod ſummæ perfidiæ eſt vocabulum, eleganter docet Cicero Act. in Verr. I. cap. IV. *Cujus Quæſtura quid aliud habet in ſe, niſi Cn. Carbonem ſpoliatum à Quæſtore ſuo pecunia publica? nudatum & proditum conſulem? deſertum exercitum? relictam provinciam.* Pro Cæcina XVIII. *Rem & cauſſam & utilitatem communem non relinquere ſolum, ſed etiam prodere.* Noſter mox: *Ego te reliqui, an tu prodidiſti?* BURM.

In hoc pectore] Egregia & efficax amoris ſignificatio: vindictæ enim cupiditatem vincere, quam alti ſit animi, docebit nos ipſe Zeno, qui teſte Seneca lib. I. de ira cap. 16. dixit. *In ſapientis quoque animo, etiam cum vulnus ſanatum eſt, cicatricem manere.*

Quid dicis] Vid. cap. 9. & 71.

Peregrini amoris conceſſio] Amaſius, qui alienum ſecutus eſt, eique ſe conceſſit. GLOSS. Alii. *conceſſor.* PATISSON. Pro amaſio, qui alteri conceſſus. *Optio*, qui optatur. Plaut. Aſinar. *Sume optionem Leonidam.* Sic Bibaculo Orbilius, *literarum oblivio*, quod ſcilicet literas oblitus eſſet. Palmer. in Spicileg. *Peregrini amoris conceſſio*, id eſt, qui alienum ſecutus es, eique te conceſſiſti. Nam *conceſſio* pro eo dicitur, qui conceditur; ſicut *fruſtratio* pro eo, qui fruſtra habetur, apud Plautum. Schopp. Explanat. in Moſtell. Act. 5. ſc. 2. *conceſſionem* vocat ipſum Gnythonem, peregrino ſcilicet amori conceſſum & obſecutum. Talia apud auctores exſtant quam plurima, ubi ſic adjunctorum quid pro ſubſtantia perſonæ ponitur. Barthius in Ceir. Virgil. num. 89. ERHARD. Neſcio, an bene explicent Viri Docti, ſaltem nullo idonei auctoris loco, *conceſſionem* ita ſumi, probant. Verba autem hæc querebundi & expoſtulantis Encolpii abrupta ſunt. Legendum puto, *Quid dicis? peregrini amoris confeſſio? dignus* &c. *Quid dicis?* ſeparari debet: de qua formula ſupra ad cap. LXXI. egimus. Idem eſt, ac ſi diceret, quam mihi cauſſam afferes, quo te colore excuſabis, qui aperte, me coram, alium te amare confeſſus es? Ita infra cap. 127.

——— *Cum ſe confeſſo junxit amori*
Jupiter.

Virg. in Ceiri verſ. 244.

Sin confeſſus amor noto te macerat igne.

ut veteres editiones habent, & probat Scaliger, & Perennonius lib. II. Animadv. cap. 4 & forte etiam apud Albinov. in mortem Druſi verſ. 305. legendum

Tu confeſſus amor, tu ſolus & ultimus illi.

eleganter Propertius lib. IV. eleg. III. verſ. 49 *apertum conjugem* vocat. Eodem modo *confeſſum hoſtem* dixit Claudianus VI. Conſ. Honor. verſ. 249. *confeſſa medicamenta* Plin. lib. XXX. cap. II. Si cui tamen *conceſſio* placeat, adjuvabit Ovidii locus lib. II. Amor. Eleg. XIX.

At mihi conceſſi finis amoris erit.

ſed nobis alterum venuſtius videtur. Nam poſtea addit, *Equidem fateor & præ me fero*, &c. BURM.

Poſtquam amari ſe ſenſit, ſupercilium ſuſtulit] Lucian. ἑταιρ. διαλ. Πλὴν ἀλλ' ἔγωγε χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ διέφθειρας αὐτὸν ὑπεραγαπῶσα, καὶ τοῦτο ἐμφαίνουσα· ἐχρῆν δὲ μὴ πάνυ αὐτὸν ζηλοῦν· ὑπερόπται γὰρ αἰσθανόμενοι γίγνονται. WOUWEREN.

Supercilium ſuſtulit] Pollux lib. II. Ὀφρῦς ἄρας, ὁ ὑπερήφανος. WOUWEREN. Ita legendum, deleto aſteriſco cujus rei explanationem affert Plin. lib. II. cap. 37. Frons & aliis; ſed homini tantum triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeveritatis index. In aſcenſu ejus ſupercilia homini, & pariter, & alterne mobilia & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant faſtum. Superbia alicubi conceptaculum, ſed hic ſedem habet. In corde naſcitur, huc ſubit, hic pendet. Douza P. præcidan. pro Catull. cap. 6. Ariſtænetus in Epiſt. ὡς ἐρώμενος, αὐθαδέστερος ὑπῆρξεν, καὶ πεφρόνηκας μέγα, καὶ σοβαρώτερος γέγονας τὴν ὀφρῦν. Douza F. ad Catull. ERHARD.

Nihil queror] Latiniſſime. vide Lambinum ad Horat. lib. I. od. 2. Propertius lib. I. eleg. VIII.

Quin ego, vita, tuo limine vera querar.

Sueton. Aug. cap. XLIII. *Aſinio Pollione graviter, invidioſeque, in curia queſto Aſernini nepotis ſui caſum.* Tiber. LIII. *Nurum Agrippinam poſt mortem mariti liberius quiddam queſtam manu apprehendit.* Juſtin. lib. I. cap. 10. *queritur crudelitatem regis.* lib. XVIII. 7. *exilii injuriam queritur.* l. ult. ff. ex quibus cauſſ. major. *Reſtituendus eſt, ſi aliquid damni juſte queratur*, & ita paſſim veteres. BURM.

Si bona fide pœnitentiam emendas]. An ſimul ſpurcum quid latet in pœnitentia, ut ſupra in verbis *Lo-*

quum inter gemitus lacrimaſque fudiſſem, deterſit ille pallio vultum, &, [a] Quaeſo, inquit, Encolpi, fidem memoriae tuae adpello: Ego te reliqui, an tu prodidiſti? equidem fateor, & prae me fero, quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. [b] Exoſculatus pectus ſapientia plenum, injeci cervicibus manus: &, ut facile intelligeret, rediiſſe me in gratiam, & optima fide reviviſcentem amicitiam, toto pectore adſtrinxi.

XCII. Et jam plena nox erat, mulierque coenae mandata curaverat, quum Eumolpus hoſtium pulſat. Interrogo ego, Quot eſtis? obiterque per rimam foris ſpeculari diligentiſſime coepi, num Aſcyltos una veniſſet. Demum, ut ſolum hoſpitem vidi, momento recepi. Ille, ſe ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conſpectu miniſtrantem, movit caput, &, [c] Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene ſit. [d] Non delectavit me tam curioſum principium, timuique, ne in contubernium recepiſſem Aſcylti parem. Inſtat Eumolpus, &, quum puer illi potionem de-

[a] GITON. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS. [d] ENCOLPIUS.

tus & *Solum?* Balbus Catholico: *Poenitentia dicitur quaſi punitentia, dicta eo, quod ipſe homo in ſe puniat poenitendo quod male admiſit, & ſcribitur per oe dipthongum poenitentia: ſed, quando dicitur penitentia, quaſi penis tentio, quod penem, id eſt, priapum, ſcilicet virile membrum, tendat, ſcribitur per ſimplex e.* Vide Rigaltii Notas in Phædrum. ERHARD.

Fidem memoria tua appello] Phædrus lib. 4. fab. ult. *Exhibe vocis fidem.* Rigaltius in Not. ERHARD.

Fateor & pra me fero] Ciceronianæ elegantiæ æmulatio. Pro C. Rabirio cap. v. *Quam ob rem fateor, atque etiam, T. Labiene, profiteor, & pra me fero.* In Philipp. XII. cap. 3. *An non putamus fore, ut eos pœniteat, profeſſos eſſe, & pra ſe tuliſſe odium in Antonium.* lib. 1. de Nat. Deor. cap. 5. *Res tanta tamque difficilis facultatem conſecutum eſſe me non profiteor: ſecutum eſſe pra me fero.* quo circa male Berneccerus apud Sueton. Aug. cap. XXVIII. *voluntatem pra ſe ferre*, ſimulare explicat, cum ſit certis indiciis animi interiorem ſenſum aperire. BURM.

Armatos] Nimis ingenioſus hic Gonſalius. an ita ſatisfaceret amanti, ſi alium valentiorem Venereo in opere militem laudaret? Tu cape ſimpliciter, lector, nec in uberi nimis nuptorum verborum ſegete majorem, quam revera eſt, copiam require.

Plena nox erat] Forte *plane nox erat.* Anonymus ille juxta man. Douſæ & Scriverii, quem deinceps Anonymum MS. vocabimus. Adſignavit Douſa, placet. Hic vero eſt MS. quem ſic acriter Douſa in editis Præcidan. ob tantum non pro contrariis *carpere* & *lacerare* habita, perſtringit. Quorum patens ſcaturigo in MSS. HADRIANID.

Demum] *Deinde* Leid. Cod. BOSCH.

Grabatum] *Grabatus*, exiguus lectus, in quo meridiati ſolent. GLOSS.

Se rejecit] Terent. Andr. I. I. *Rejecit ſe in eum flens quam familiariter.* Infra cap. CIII. *in cubile rejectus eſt.* de Grabato v. Iſaaci Voſſii notas ad Catullum pag. 25.

Miniſtrantem] Vide ad cap. 31.

Ganymedem] Ita ob formam egregiam, & quod libidinoſo ſeni mollis videretur, vocat. Confer Martialis lib. IX. epigr. 37. & lib. X. Epigr. 98.

Bene ſit] Vide ſupra cap. 35.

Aſcylti partem] Alii *Aſcylto parem.* PATISSON. Id eſt, Aſcylto ſimilem. Sic in l. 5. D. de iis, qui dejecer. vel effuder. *Edicti portio*, id eſt, ſimile edicti, ubi not. Sic Tertullian. in Apolog. cap. 5. *Domitianum Neronis portionem* appellat. PUTEAN. & BONGARS. Lege, *parem.* Sidon. Carm. XXIII. verſ. 156.

Helleſpontiaco parem Priapo. BARTH.

Lege *Aſcylti parem*, pro, comparem. in Diris: *Tuque eris iſti par* —— Sidonius:

Helleſpontiaco parem Priapo.

Quamvis in Petronio quidem malim, *Aſcylti par.* Sic enim ſolebant hunc illius *par* dicere, cum geminum moribus ſignificabant. Plaut. Rud. *Et erat hoſpes, par illius; Siculus ſenex* —— Palmerius in Spicileg. ERHARD. Qui hanc ultimam vocem mutant, non animum advertunt ad ambiguitatem verbi, quam pudor meus non explicat BOURDELOT. Illud *partem* neſcio probare, neque etiam, Arbitrum *Aſcylti parem* ſcripſiſſe, credam, cum debuiſſet ſaltem *Aſcylto.* Neque etiam Palmerii *par* placet, quia tunc accipiendum eſſet pro adverſario. ut paria Gladiatorum dici eſt vulgatiſſimum, vide ſupra cap. 19. Et ita *par Aſcylti* eſſet ipſi, non Encolpio, comparatus adverſarius. Similis contentio eſt de Plauti verbis Perſ. Act. V. ſcen. I. 15. *Cedo parem, quem pepigi*, ubi Lambinus,

Cedo

Google

dediſſet, [a] Malo te, inquit, quam balneum totum : [b] ſiccatoque avide poculo, negat, ſibi umquam acidius fuiſſe : [c] Nam, & dum lavor, ait, pene vapulavi, quia conatus ſum circa ſolium ſedentibus carmen recitare. &, poſtquam de balneo tamquam de theatro ejectus ſum, circuire omnes angulos

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS.

Cedo partem, quam pepigi, legit, & eum ſecuti alii. quidam *par*. Apud Ovidium quoque lib. III. ex pont. Epiſt. II. verſ. 88. olim legebatur:

Cætera pars concors & ſine lite fuit.

ſed Naugerius & Heinſius reduxerunt *par*, unde videmus, Librariis ſolemnem harum vocum confuſionem fuiſſe. Cum ſecundo caſu conſtruxiſſe videtur Joſephus Iſcanius de bello Trojano lib. III. verſ. 92.

——— *Spirat par Herculis Hector.*

Id eſt, ſimilis Herculi; niſi neutro genere poſitum velimus. Quare puto, hic legendum *Aſcylto parem*, id eſt, ſimilem. Ut ſupra dixit, *parem fortunæ ſimilitudine commilitonem* cap. 80. Phædr. lib. II. fab. 2.

Ambæ videri dum volunt illi pares. BURM.

Malo te] *Malle* pro *præferre* uſitatum eſſe, docuit Nerius lib. I. Analect. cap. 12.

Siccatoque avide poculo] Ita loquitur Martialis lib. 6. ep. 91. lib. 7. ep. 70. WOUWEREN. Eleganti metaphora Livius lib. XXXIX. cap. 26. *Theſſalos, velut ex diutina ſiti, nimis avide meram haurientes libertatem.*

Negat ſibi umquam acidius fuiſſe] Id eſt, ſibi pejus fuiſſe, quam toto eo die, quo tot mala pertulerit. ERHARD. Forſan, *avidius fuiſſe*, id eſt, numquam magis ſitiviſſe. Anonymus MS. HADRIANID. Supra ad cap. XXXI. hæc verba explicuimus, & male poſt Barthium ad Hermæ Paſtorem p. 918. & in Gloſſario in Claudian. Mamerc. Erhardus exponit, numquam ſibi pejus fuiſſe, quam eo die, quo lapidatus, ejectus è balneo fuerat, & alia indigna pertulerat, cum de potione agat, qua nihil ſibi umquam acidius fuiſſe, id eſt, quæ acritudine ſua grata eſſet, & ſtomachum marcentem excitaret, adfirmat. BURM.

Ad ſolium] Veteres ad ſolium ſedentes lavabant. PUTEAN. *Solium* non erat vas, in quo totum corpus ſubmergeretur; ſed fiebat ad crura ſolum lavanda, ſedenteſque recipiebat, pertingente aqua uſque ad genua. *Circa ſolium*, id eſt, in circuitu ſolii. Ramirez ad Martial. lib. 2. epig. 42. ERHARD. Supra cap. 73.

Carmen recitare] Phædrus lib. v. fab. 5. *Poëtæ ſunt moleſti*, ſcilicet recitationibus ſuis, quibus frequentiſſimis fere enecabant homines. Nam, ut Horatius ait de Art. Poët. verſ. 474.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Tales Martialis deſcribit, tum alios poëtaſtros, tum Ligurinum lib. 3. Talis Eumolpus iſte, qui in triviis, balineis, in conviviis ſua hominibus quibuslibet carmina recitavit. Ritterſhuſius ad Phædrum. ERHARD.

De Theatro] Martialis lib. XIV. Epigr. 166. cujus lemma *Cithara*:

De Pompejano ſæpe eſt ejecta theatro,
Quæ duxit ſylvas, detinuitque feras.

Ex altera parte juvenis nudus] ſcilicet Aſcyltos. Atqui ſub veſte veteres lavabantur. Celſus; *Sub veſte primum in balneo inſudare, ibi ungi, tum tranſire in caldarium.* videndus Artemidorus de Somniis. Velabantur autem obſcœnæ partes. Ambroſius Offic. lib. I. cap. 18. *Licet plerique ſe & in lavacro, quantum poſſunt, tegant, ne vel illic, ubi nudum totum eſt corpus, hujuſmodi intecta portio ſit.* Auguſtin. de Civit. Dei lib. 14. *Omnes gentes adeo tenent in uſu pudenda velare, ut quidam barbari illas corporis partes nec in balneis nudas habeant.* Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. Sed Petronius deſcribit ſimul & perſtringit impudentiam ævi ſui Neroniani. ERHARD. Minime hic impudentiam ævi Neroniani perſtringit, neque pugnant nudum, & ſub veſte lavari, ſed potius unum idemque ſignificat. *Veſtis* enim nomine præcipue tunica, & omne præter togam velamentum, apud ſcriptores Romanos ſignificatur, tunicati autem *nudi* centies dicuntur, quia toga demum erat amictus verus, tunica induti vix tecti videbantur. Vide egregie hæc illuſtrantem in obſervationibus ſuis Virum Ampliſſimum, Cuperum lib. I. cap. 7. Et hinc paſſim apud res amatoriæ Poetas nudæ puellæ vocantur, tunica tantum velatæ, ut contra *veſtitum ſcortum* togatam meretricem vocavit Juvenal. Sat. III. verſ. 134. & idem Satyr. VI. 124. nudam proſtitiſſe Meſſalinam dicit, quæ tamen, rejecto veteri centone, quo tecta intraverat lupanar, tunicata exſpectabat adulteros. Hic vero nudum caperem veſte tantum Balneari, qualem memorat Lampridius in Severo cap. XLI. indutum, & cui interim forenſia, quibus cum domum redire debebat, erant ſubducta, quod ne fieret, cuſtodes ſolebant adponere. vide l. 4. §. 2. ff. de his qui notant. infam. vide ſupra ad cap. 30. tunicas etiam depoſuiſſe, cum ſumerent veſtem balneariam, docet Ovidius lib. III. Art. Amat. verſ. 639.

Cum, cuſtode foris tunicas ſervante puellæ,
Celent furtivos balnea tuta viros.

Non tamen videtur negandum, numquam laviſſe nudos omnino, præſertim in domeſticis balneis, ut erat Trimalchionis ſupra cap. LXXI. in quod projectis veſtimentis Encolpius intrat cum ſociis, & nulla Balnearis veſtis ſumtæ mentio injicitur. Senec. Ep. 122.

anguloſ coepi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte juvenis nudus, qui veſtimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tamquam inſanum, imitatione petulantiſſima deriſerunt: illum autem frequentia ingens circumvenit cum plauſu & admiratione timidiſſima. Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipſum hominem laciniam faſcini crederes. O juvenem laborio-

frequens hoc adoleſcentiam vitium eſt, qui vires excolunt, ut in ipſo balnei pene limine inter nudos bibant, imo potent. Et adpoſite ad hunc Petronii locum docet Martialis ſæpe, & præcipue lib. 1. Ep. 24. ex nuditate illa ſæpe conditiones in Balneo quæſitas & repertas:

Invitas nullum, niſi cum quo Cotta lavaris,
Et dant convivam balnea ſola tibi.
Mirabar, quare numquam me Cotta vocaſſet,
Jam ſcio me nudum diſplicuiſſe tibi.

Vide & Spartian. Elagabal. cap. VIII. BURM.

Clamoris indignatione Gytona flagitabat] Plaut. Menæchm. *Propterea illius nomen memini facilius, Quia illum vidi clamore flagitarier.* Idem Pſeud. *Flagitare ſæpe clamore in foro.* PITH. Nove & durius dictum pro indignatione, quam clamore illo inſano prodebat.

Et me quidem pueri imitatione petulantiſſima deriſerunt] Artemidorus lib. 3. Μαίνεσθαι ἀγαθὸν τοῖς παιδίων βυλομένοις, ἐπειδὴ καὶ παῖδες τοῖς μαινομένοις ἀκολυθῦσι. WOUWEREN. De ſannæ genere, quo, appoſito temporibus pollice, reliquis digitis erectis, aſini aures referentibus, inſanos traducebant, capit doctiſſimus Ferrarius lib. 1. elector. cap. 7. ſed nulla hic imitatio Eumolpi, quare capio de imitatione clamoris inſani, quem tollebat Eumolpus, & tamquam per echo petulanter reddebant pueri.

Tamquam inſanum] Lymphatum, & ceritum, & furioſum, quales Poetæ & Vates vulgo dicebantur. Symmach. in Epiſt. *Videor vobis mentis inſipere, atque adeo in Poetas nomen dediſſe.* Etiam Prophetæ apud Hebræos Oſeæ cap. 9. verſ. 7. *Scitote, Iſrael, ſtultum prophetam, inſanum virum ſpiritualem.* Sed & *prophetare* nihil aliud fuit, quam inſolentia loqui, ut enthuſiaſmo acti ſolent. Unde & qui bono Dei Spiritu afflati de divinis rebus diſſerebant, carnalibus hominibus inſani habebantur. Sic de eo, quem Eliſæus ad ungendum in Regem Jehu miſerat, dicebant, qui cum Jehu erant; *Quid venit inſanus iſte ad te?* id eſt, arreptitius. Sic & Paulum *inſanire* Feſtus putabat, divina diſſerentem, Act. 26. Inſanum enim caro judicat, quidquid ſuum captum exceſſerit. Bucerus Enarrat. in Matth. 11. in fine. ERHARD.

Cum plauſu] Martial. lib. IX. epig. 34.

Audieris in quo, Flacce, balneo plauſum,
Mutonis illic eſſe mentulam ſcito. PITH.

De quo plauſu mutoniatis fieri ſolito Ramirez ad Martial. lib. 1. epig. 24. ERHARD.

Inguinum pondus] Ovidius.

——— *Onus inguinis auſert.* PITH.

Querolus *ſuſcipe Paphien, Cytheren, Briſeiden ſed cum pondere Neſtoris.* BARTH. Vulgo *gravedinem* appellant, à gravitate oneris. Auguſtin. lib. ult. de Civit. Dei cap. 8. *Quidam ab inſormi pondere genitalium ſalvus effectus eſt.* In Querolo: *Da mihi pſalterias & concubinulas.* LAR. *Sume Paphien, Cytheren, Briſeiden, ſed cum pondere Neſtoris.* Juvenal. *herniam* appellat Satyra VII.

——— *Quibus jam intendi frigidus ævo*
Laomedontiades & Neſtoris hernia poſſit.

Arnob. lib. 7. adverſus Gent. *Ingentium herniarum magnitudine ponderoſi.* Et Moſes Levit. 21. ubi deſcribit, quales eſſe deceat miniſtros Dei; *Nec accedet,* inquit, *ad miniſterium Dei, ſi fuerit ponderoſus.* ita enim habet antiquus quidam interpres in veteri cod. MS. pro quo vetus verſio vulgata *hernioſus.* *Hernia* igitur *pondus* dicitur propter rupturam pondere factam, cum inteſtina, rupta tunica, deſcendunt in veſicam. *Pondus* etiam pro teſticulis uſurpavit Catullus:

Devolvit ipſe acuto ſibi pondera ſilice.

Et Martial. lib. 7. Epigramm.

Judæum nulla ſub cute pondus habet.

Idcirco teſticulos *bilibres* appellat loco citato. Ovid. autem, pro pondere, *onus inguinis* dixit lib. 4. Faſtor. Pet. Daniel Not. in Querolum. Ubi tamen Martialis verſum non recte de teſticulis interpretatur, qui de inguinibus loquitur. Judæi enim non teſticulos, ſed inguina decutire ſolebant, quæ vocant *præputia.* De inguinum pondere graphice Plaut. Caſin. Act. 5. ſcen. 2.

Quicquid erat, calamitas profecto attigerat numquam.

Et Xiphilinus in Avito; πολὺ πάντας τῷ τῶν αἰδοίων μεγέθει ὑπερῆρεν. Adde Barth. in Claudian. Super eodem pondere Polyænus infra circa finem Diis gratulatur, in tanto beneficio granditatem partis hujus poſuere. ERHARD.

Grande] Claudianus lib. 1. in Eutrop. verſ. 359. ambiguis verbis mollitiem turpem Eutropio exprobrans;

——— *Nihil eſt quod non in pectore magnum*
Concipit Eutropius; ſemper nova, grandia ſemper
Diligit, & celeri deguſtat ſingula ſenſu.

Laciniam faſcini] Id eſt, Priapi: quaſi dicat, multo brevior erat homo, quam ſuus ipſius faſcinus.

GLOSSÆ.

boriosum: puto; illum pridie incipere, poſtero die finire. Itaque ſtatim invenit auxilium. neſcio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis, ſua veſte errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, ut tam magnâ fortunâ ſolus uteretur. At ego ne mea quidem veſtimenta ab officioſo

GLOSSÆ. Alii, *laſciviam*. PATISSON. *Faſcinum* eſt mentula. Hinc *faſcinoſus*, id eſt, mentulatus. Schopp. in Priap. carm. 27. Ergo hæc verba ſic intellige: erat tantus Priapus, ut homo ipſe appendix ejus, vel lacinia, eſſe videretur, id eſt, multo brevior eſſe videretur: id eſt, multo brevior erat homo, quam ſuus ipſius faſcinus. Ramirez ad Martial. lib. 1. ep. 24. Balbus Catholico; *Faſcinus etiam dicitur Priapus, quia quibuſdam faſciis ſolebat olim involvi, quum carerent braccis.* Auguſt. de Civit. Dei lib. 6. cap. 9. *Sed quid hoc dicam, cum ibi ſit & Priapus nimis maſculus, ſuper cujus immaniſſimum & turpiſſimum faſcinum ſedere nova nupta jubebatur more honeſtiſſimo & religioſiſſimo matronarum*, &c. Porro *faſcinum* dicitur non à *faſciis*, ſed à Græca voce *βάσκανος*, tralatione inde ducta, quod Priapi pro amuleto appendebantur pueris. *Lacinia* autem eſt veſtis aſſumentum redundans, & quod ornatus tantum gratia adjicitur. quod quia gravare interdum magis quam honeſtare ſolebat, ideo dixit Tertullian. lib. 4. adverſus Marcion. *Compendiatum eſt novum teſtamentum, & à legis laciniosis oneribus expeditum.* ERHARD. Hinc caſtigandus in Priapejis Epigr. XXXVII. locus, ubi pro *par* ſcribendum *pars*:

Cujus tu Pater ipſe pars videris.

In iiſdem Epigr. XXIX.

Parte tui majore.

Catullus in Galliambo.

Ego Manas, ego mei pars, ego vir ſterilis ero.

Arnobus lib. VI. *Genitalibus propriis inferior Priapus.* apud Juſtinum lib. VIII. cap. 4. *ſordidam clientelæ ſuæ partem* Philippum regem Athenienſes vocant. Ita apud Valerium Maximum lib. IX. cap. 1. *Ptolemæus rex vitiorum ſuorum acceſſio*, ut illic recte jam caſtigavit Gronovius. non diſſimili modo apud Appulejum Metam. V. *Pſyche, cruro ejus dextro manibus duabus arrepto, ſublimis evectionis appendix miſeranda.* ubi fruſtra Schoppius *appendio*. HEINS. Vide Gronov. ad Liv. lib. 45. cap. 7.

Laborioſum] Catal.

Deinde eſt difficile & laborioſum. PITH.

Male hoc explicare Gonſalium docuit me Brouckhuſius. Nam *laborioſus* eſt, qui cuivis labori magno ſufficit, eique exhauriendo par eſt. Nam hoc erat, *pridie incipere, poſtero die finire.* Et huic laborioſo opponitur *mollis, debilis, laſſus, tamquam caballus in clivo.* Infra cap. 133. recte omnino. Nam laborioſus ἐνεργητικῶς capiendum, ut in Priapej. carm. LXI.

Sed quod carmina peſſimi Poëtæ
Ramis ſuſtineo laborioſis.

Eo ſenſu *laborioſiſſimos* dixit *boves* ſupra cap. LVI. BURM.

Pridie incipere] Catal.

Ibat ut inciperet longi deus Helleſponti. PITH.

Neſcio quis enim eques Romanus] Sub perſona hujus equitis, molles & effœminatos ſui temporis homines taxat, qui bene vaſatos è balneis ad convivia, è conviviis ad lectum educebant; ſiebatque ſtrenuorum hujuſcemodi militum in balneis delectus. Senec. Quæſt. Natur. lib. 1. cap. 16. de Hoſtro quodam profligatiſſimæ obſcœnitatis homine: *In omnibus balneis agebat ille delectum, & aperta menſura legebat viros*, Ramirez ad Martial. lib. 1. epig. 24. ERHARD. Recte hanc turpitudinem illuſtrarunt interpretes ex Seneca, Lampridio & Martiali. Quibus adde ejuſdem Poëtæ Epigramma 51. libri III. & quæ paſſim apud illum & alios de hoc delectu vaſatorum occurrunt. BURM.

Eques Romanus, ut ajebat, infamis] Stupro ſcilicet. ſic apud Quintilianum *infamis* pro adultera, cap. 3. lib. 6. Inſtit. Orator. *Dicebantur autem, dum vixit, infames femina ad eam convenire ſolita.* Et 2. cap. lib 9. *Ut ſi pater, qui infamem in matrem filium ſecreto occidiſſet, reus malæ tractationis jacularetur in uxorem obliquis ſententiis. Nam quid impurius, quam retinuiſſe talem? Infames* perſonæ quæ ſint, vide Briſſon. in verbo *Infames*. DANIEL. Fortunatian. *Adulteros liceat occidere. Infamis fuit quidam in nurum.* Quintilianus Declamatione cui titulus debet eſſe, *Infamis in nurum: Torſi*, inquit, *filium meum. Breviter judicibus ratio reddatur, infamem. Quid refert, an innocentem, ſi aliud omnibus licet.* ſic vet. ex. PITH.

Ut ajebat] Lege, *ajebant*. BARTH. Jungermann. *ajebant*. bene, & ita pridem Goldaſtus divinaverat. ERHARD.

Ab Officioſo] *Officioſi*, qui in balneo veſtimenta ſervabant, Capſarii alias dicti. GLOSS. Malim ex Paul. l. 3. D. de præf. Vig. §. ult. Capſarium interpretari, quam ex Seneca impudicum. ſane quemvis miniſtrum *officioſum* indigetari poſſe nihil prohibet. Interpr. hiſtoriæ Apollonii: *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in ſolio fovit, & exeunte rege ab officio diſceſſit. Rex vero reſpiciens ad famulum ait: Juvenis ille, qui mihi officium fecit, vide quis ſit.* WOUWEREN. *Officioſi*, qui in balneis veſtimenta ſervabant, *capſarii* dicti Paulo in l. 3. §. ult. D. de Off. Præf. vigil. & interpreti Juvenali Sat. 3. ad illa, *& ſonat*

Digitized by Google

cioſo recepiſſem, niſi notorem dediſſem. Tanto magis impedit inguina, quam ingenia fricare. [a] Haec Eumolpo dicente, mutabam ego frequentiſſime vultum: injuriis ſcilicet inimici noſtri hilaris, commodis triſtis. Utcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui, & coenae ordinem explicui. * * * * *

XCIII. [b] Vile eſt, quod licet, & animus errore lentus injurias diligit. *Ales*

a ENCOLPIUS. b EUMOLPIUS.

unctis Strigilibus, quos habent capſarii. Savaro ad Sidon. lib. 4. ep. 20. Lege *ab officio ſolus recepiſſem. Ab officio* interpretor. poſt officium, ſive lavationem. Qua voce uſus ita alibi & ſæpe Petronius. Sed diſerte Interpres Hiſtoriæ Apollonii Tyrii in re pari; *Accepto ceromate docta manu circumlevit ei, deinde in ſolio fovit, & exeunte Rege ab officio receſſit.* IS. Pontanus Analect. lib. 2. cap. 16. Imo lege *ab officio recepiſſem*, nempe balneatorio, ſive balneatoris. *Officia* pro officialibus, *miniſteria* pro miniſtris. Marcilius ad Suetonii Veſpaſianum. Vide Goldaſti Notas ad Doſitheum. ERH.

Notorem] Qui notitiam rei aut fortunæ, velut oculatus teſtis profitetur. GLOSS. Senec. *Qui notorem dat, ignotus eſt.* PITH. *Notor*, qui notitiam rei aut fortunæ profitetur. unde *notoria* eſt indicina, per quam res occultæ noteſcunt. Vide Marcilium ad Suetonii Veſpaſian. ERHARD.

Impedit] Salſa ironia hic latet, quare Douſæ correctio, *expedit*, averruncanda. BARTH. Ut hoc intelligatur; ait Eumolpus, Aſcylton, quod bene vaſatus eſſet, facile inveniſſe veſtes, ſe vero doctum & literatum ſuas non recepturum, niſi notorem dediſſet: additque, *tanto magis impedit*, id eſt, tantum præſtat, peculio penſili quam ingenio docili, præſtantem eſſe. Scopp. in Miſcellan. Legendum *tanto magis expedit.* Wouwerius, Putſchius, Pflugius. vel, *tanto magis impedit ingenia quam inguina.* Jungermannus. Quid ſi legamus, *tanto magis impendit*, id eſt, prodeſt, præſtat, ut accipiatur ſubſtantive? ERHARD. *Impendit.* Neſcio quamnam hic ſalſam ironiam deprehendant. BOURDELOT.

Fricare] Proprium libidinantium verbum. Martial. lib. XI. Epigr. 30.

Nil opus eſt digitis: ſic mihi Phylli frica.

Ita ex membranis Florentinis, quas contulit Heinſius, reſcribendum apud Apulej. lib. 11. Metam. *ſuper me reſidens, lubricisque geſtibus mobilem ſpinam quatiens, pendula veneris frictu me ſatiavit*, male nunc & inſipide *fructu* circumfertur. Eadem vox reddenda, judice eodem Heinſio, Juvenali Sat. VI. verſ. 322.

Ipſa medullina frictum criſſantis adorat.

In codice enim vetuſtiſſimo Bernardi Rottendorphii invenit *Frictum*, vulgatæ editiones habent *fluctum*. BURMAN.

Inimici noſtri] *Noſtri* abeſt C. M. *Inimici* ſcilicet Aſcylti, ad eum enim pertinere videtur hæc oratio. *Douſa* MS. HADRIANID.

Utcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui] Ramirez legit & diſtinguit; *Utrumque tamen, tamquam non agnoſcerem, fabulam tacui*. Hypomn. ad Martial. lib. 1. ep. 100. num. 6. Fortaſſis non inepte, ut τὸ *utrumque* referatur ad illa duo, *injuriis* —— *commodis*. Et *fabulam*, id eſt, rem inter nos geſtam. ERHARD. Minime movenda vocula. Supra cap. XXI. *utcumque igitur laſſitudine abjecta, cœnatoria repetimus.* ubi etiam alii *utrumque* exhibent.

Coena ordinem explicui] Dominus convivii prænunciare ſolebat ordinem cœnæ, hoc eſt, quo ordine, & quid ultimum coquus miſſurus. Hac propter domino exhibitum ſcedium, quod deſcripta ordine obſonia habere, apud Athen. legimus. Cum itaque ordinem cœnæ explicuiſſet, reſpondet Eumolpus. WOUWEREN. *Explicare coenas* vocat ita ſtruere, ut ea, quæ complicaverat & aſſervaverat, ante explicaret, & promeret in iis. Martial.

Explicat & coenas unica menſa duas.

Eadem dicendi formula alibi dicit *explicare convivia.* Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1. ep. 100. n. 6. ERHARD. Infra cap. 103. *ad ordinem triſtitia redimus. Coena ordinem*, illuſtrat Euſtathius de Iſmeniæ Amoribus lib. IV. pag. 101. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ τραπέζῃ τρυφῶν Κρατισθένης φιλοσοφείτω, καὶ εἴ τις περὶ τὴν τράπεζαν ἕτερος. *Cæterum convivii opiparos cibos Cratiſthenes, aut ſiquis alius adfuit, ediſſerat.* Quem locum adnotaverat Ampl. Cuperus.

Vile eſt quod licet] Videntur eſſe verba Encolpii gaudentis injuria Aſcylti. ERHARD. Hæc verba non ad ipſas dapes, quas communes faſtidit luxuria, ſed ad amores pertinere puto, &, cum inter cœnam ſermones forte impudicos commutaſſent Encolpius & Eumolpus, ille uſus occaſione, ad morbum ſuum delapſus ſententias loquitur, & carmina fundit, quibus faſtidium, quod & in amoribus & in apparatu cœnarum oſtendebant lauti & libidinoſi, traducit. Et prima verba eumdem ſenſum habent, quem in fine epigrammatis *Amica vincit uxorem.* Quod enim licet & legitimum eſt, vile eſt. In eamdem ſententiam fere Ovidius lib. II. Amor. Eleg. XIX.

Quod licet, ingratum eſt, quod non licet, acrius urit.

Ideo amantes magis in nupta, quam virgine, calebant, quia injuriam, quam maritis faciebant, diligebant; & à viro tetrico cuſtodita, & januis clauſis munita, in-

Digitized by Google

Ales Phaſiacis petita Colchis,
Atque Afrae volucres placent palato,

Quod

incendebat adoleſcentium animos magis, quam parata & patens puella. vide eumdem Poëtam lib. III. Amor. eleg. IV. & quæ Gonſalius huc congeſſit. Hunc verborum illorum ſenſum puto. Sed, quid *animus errore lentus* ſit, non capio, niſi intelligatur παθητικῶς de lento amatore, qui ſibi injuriam fieri non modo patitur, ſed etiam diligit injurias, quale exemplum ſupra præbuit ipſe Encolpius, qui Gitona amabat, etſi relictus. Et ita *lentus* pro eo, qui injurias patitur, paſſim occurrit. Sueton. in Nerone cap. 40. vide Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 17. & Heinſ. ad Ovid. Heroid. XI. verſ. 169. & Ep. XIX. verſ. 81. Græv. ad Cicer. IV. Verrinam cap. 61. Sed cum hæc verba, ut fragmentum aliquod, per ſe conſiſtant, difficile eſt verum eorum ſenſum indicare. Nam ita lacinias has conſuere, ut Gallus ille ſartor fecit, ridiculum eſt. Certe nobis Batavi palati & craſſioris linguæ hominibus numquam *ſuccoſus* ille & *nutritivus cibus*, quem *famelicum doctorem devorare* jubet, probabitur, ſed elegantiæ omnis arbitris Gallis libentes relinquemus: verſiculos etiam iſtos

Nolo quod cupio ſtatim tenere,
Nec victoria mi placet parata

ex hoc loco, ut alienos, ſecuti priores editiones ejecimus, ut qui rectius ſupra ad cap. XV. jam exhibiti fuerunt. BURM.

Lentus] Alii *lenitus*. PATISSON. An *lentus*, id eſt, tardus propter errorem, & pro *vile* legendum *utile*, deletis aſteriſcis? an ex vet. cod. legendum *lenitus*, ut infra cap. CVII. *Flectite mentes ſatisfactione lenitas?* ERHARD. *Lenitus* alii, ut infra cap. CVII. CL. Johannes Georgius Grævius malit, *latus*. Eleganter Seneca lib. III. de Benef. cap. 3. *Prima omnium ac potiſſima, quod novis ſemper cupiditatibus occupati, non quid habeamus, ſed quid petamus, inſpiciamus: non in id quod eſt, ſed quod appetitur, intenti. Quidquid enim domi eſt, vile eſt.* BOSCH. *Lentus*, Ampliſſimus Cuperus legendum cenſet *animus errore mentis*. Id eſt, hominum cupiditas, mente, ſeu ratione depravata & corrupta, id ſequitur, quod non licet, quod cum alicujus junctum eſt injuria.

Ales phaſiacis petita Colchis] Avis à Phaſi fluvio primum in Græciam ab Argonautis delata. GLOSS. Hi verſus in MS. ita leguntur:

Ales Phaſiacis petita Colchis;
Atque aëria volucres placent palato,
Quod non ſunt faciles, at albus anſer,
Et pictis anas renovata pennis,
Plebejum. ——— TORNÆS.

Lege *Ales Phaſiacis petita Colchis*. De *alite* vide Lactantium in Statium lib. 3. vel in Hymnis Bebelii fol. 48. b, Sidonius in 23. Carmine, cui tit. Narbo;

Sive Æetias & ſuus Iaſon
Inducuntur ibi, ferusque Phaſis,
Qui jactos ſuper arva Colcha dentes
Expavit, fruticante cum duello
Spicis ſpicula mixta fluctuarent. DANIEL.

Manilius lib. V. verſ. 370.

Quam modo militia Numidarum paſcimur oris,
Phaſidos & damnis, arceſſitur inde macellum,
Unde aurata novo convecta eſt æquore pellis.

Clemens Pædag. lib. 2. cap. 1. Ὄρνις ἐπὶ τούτοις συνωνοῦνται τὰς ἀπὸ Φάσιδος, ἀτταγὰς, αἰγυπτίας. Hieron. ad Salvinam: *Procul ſint à conviviis tuis Phaſidos aves, Attagen Ionicus.* Martial. l. 7. ep. 57. WOUWEREN. In luxum Romanorum. Scalig. in Catalect. Sicut Agellius ait, *menſas nobis occupant Pavus è Samo, Phrygia Attagena, grues Melica, hœdus ex Ambrachia, Pelamis Chalcedonia, muræna Tarteſſia, aſelli Peſſinuntii, oſtrea Tarentina, pectunculus Chius, elops Rhodius, ſcari Cilices, nuces Thaſia, palma Ægyptia, glans Iberica.* Puteanus in Genial. ſerm. Vide de his elegantiſſimis verſibus, ut gula omnes terras omniaque litora peragravit, Scip. Gentilem Comment. in Apul. Apolog. num. 419. Namque temporum ſuorum luxum notat, quibus copioſiores convivia ſumtuoſa pararent, illudque melius & delicatius cenſeretur, quod carius pluriſque venderetur. Rader. ad Martial. l. 13. epig. 71. De Phaſiacis avibus etiam infra Petronius meminit cap. CXIX.

——— *Jam Phaſidos unda*
Orbata eſt avibus: mutoque in litore tantum
Sola deſertis adſpirant frondibus auræ.

Raderus ad Martial. lib. 13. epigr. 67. Aldrovandus in Ornitholog. An hinc propter ſimilitudinem nomen acceperunt noſtrates *Phaſiani*, quorum frequentia in Alpibus Helvetiorum & Rhætorum, ut tradit Stumpfius in Chron. Helvetiorum, & Simlerus in Comm. de Alpibus? ERHARD.

Afræ volucres] Ex Africa petitæ in luxum Romanorum. GLOSSÆ. Sic vetus Horatii interpres in Epod. Pith. alii, *aëria*. PATISSON. Et hoc male legitur in Vet. meo Cod. Cl. Puteanus, vir doctiſſimus, *Afra* repoſuit ex Horatio Epod. 2.

Non Afra avis deſcendat in ventrem meum,
Non Attagen Ionicus.

Et Juvenali Sat. XI. verſ. 142.

——— *Nec latus Afra*
Novit avis. ———

Illuſtrat autem Petronium idem Puteanus è Latini Pacati Drepani loco à ſe emendato in Panegyr. Theodoſ. Auguſto dicto cap. XIV. ubi Romanorum luxuriam carpit his verbis. *Namque appoſitas dapes non ſapore, ſed ſumtu, æſtimantes, illis demum cibis acquieſcebant,*

Quod non ſunt faciles: at albus anſer,
Et pictis anas enovata pennis,
Plebeium ſapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis,
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus jam gravis eſt: amica vincit

Uxorem;

bant, quos extremus oriens, aut poſitus extra Romanum Colchus imperium, aut famoſa naufragiis maria miſiſſent, quos invita quodammodo reluctanteque natura hominum pericla rapuiſſent. vulgo male in impreſſ. legitur. DANIEL. Horat. Epod. 2. ubi Acro: *Afra avis, gallina Numidica* WOUWEREN. Pacat. cap. XIV. Juvenal. Satyr. XI. verſ. 139.

Et Scythicæ volucres & Phoenicopterus ingens.

Idem verſ. 142.

Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Novit avis noſter tirunculus. —— BARTH.

Vide ſupra ad cap. 55.

Quod non ſunt faciles] Eodem ſenſu *facilis* dictum videtur, quo Horat. lib. 1. Sat. II. verſ 119.

Namque parabilem amo Venerem facilemque.

Douſa MS. HADRIANID. Scilicet paratu. Ita ſupra cap. 86. *Scis, quanto facilius ſit columbas, galloſque gallinaceos emere, quam aſturconem.* Virgil. lib. II. Georg. verſ. 459.

—— *Procul diſcordibus armis*
Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus.

Ovidius lib. XIII. Metam. verſ. 831.

Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporeſque, capræque.

Senec. Hippol. verſ. 516.

Et fraga parvis vulſa dumetis cibos
Faciles miniſtrant. BURM.

Albus Anſer] Horat. lib. II. Sat 8.

Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi.

Argenteum vocat Virgilius lib. VIII. Æneid. verſ. 655. *candidum* Lucretius lib. IV, verſ. 687.

Anas enovata] Alii *renovata*. Pith. alii, *renovata naſſa*. PATISSON. In Catal. Scal.

Et pictis atagen opaca pennis.

Neutrum ſatis arridet. Alii

Et pictis anas inchoata pennis.

Ut non perfectam formam anatis dicat. BARTH. *Anas* prima longa, quod obſervandum. Taubmannus in Diſſertat. de Ling. Lat. ERHARD.

Enovata] Forte, *enotata*. Jungermann. ERHARD.

Plebeium ſapit] *Plebejus*, id eſt, vilis, ut Cic. *plebeios* vocat *Philoſophos* & Propert. *amictum plebejum* dixit, Lucret. *veſtem plebejam*. Giſanius Indic. Lucret. Infra Petron. cap. CXIX.

—— *Non uſu plebejo trita voluptas.*

Martialis;

Imbue plebejas Cluſinis pultibus ollas.

Caſaub. in Perſ. Sat. 3. ERHARD. Gravis hujus luxuriæ caſtigator ubique Seneca, ſed præcipue in Epiſtola 122. ubi dicit, *ut inter iſtos nomen invenias, non opus eſſe tantum luxurioſam rem facere, ſed notabilem.* Neque quod vulgare eſt, & quod patresfamiliæ ruſtici faciunt. Non oportere id facere, quod populus, res enim eſt ſordida, trita, ac vulgaris: & quæ plura habet ibi cenſor.

Scarus] Piſcis nobiliſſimi genus, mari Carpathio frequens. *Cerebrum Jovis* dictus ab Ennio. GLOSSÆ. Horat. Epod. 2. verſ. 49.

Non me Lucrina juverint conchylia,
Magiſve Rhombus, aut Scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare.

Arata Syrtis, ut Virgil. Æneid. 3.

Nullum maris æquor arandum. WOUWEREN.

Arata ſyrtis] Alii *ſitis*. PATISSON. Legendum puto, *arata ſyrtis*. PUTEAN. Non eſt, ut aliam pro hac lectionem amplectamur. Auſon. Moſel.

Quod ſulcata levi criſpatur arena meatu,
Inclinata tremunt viridi quod gramina fundo,

Idem, ſi ſatis bene memini, *novales* in aqua agnoſcit. BARTH. Aliæ editiones habent: *atque arata Syrtis*. *Arata ſyrtis*, ut Mæcenas apud Senec. *Vide ut alveum lintribus arant.* Pertinent autem huc Horatii verſus ex Epod. II. verſ. 49 Et egregie Latinus Pacatus Panegyr. Theod. Aug. dicto cap. XIV. Lindenbrog. Notis in Catalect. ERHARD. Sine dubio vera lectio. Vide infra ad cap. 119.

—— *Gravidis freta pulſa carinis*
Jam perarabantur.

Et Heinſ. ad Ovid. II. Amor. eleg. 10.

Probatur] Alii, *probamus*. PATISSON.

Mullus] Piſcis maximæ nobilitatis & gratiæ, magnique pretii. GLOSSÆ.

Jam gravis eſt] Carus. Salluſt. lib. 3. Hiſt. *Cum per omnem provinciam infæcunditate biennii proximi grave pretium fructibus eſſet.* vide Nunium. Cui opponitur *facilis* pro vili & bene parabili. Paulo ante; *Quod non ſunt faciles.* ERHARD. Fœtet, & nauſeam creat, ut paſſim *gravis odor*, *grave coelum*, & ſimilia occurrunt. *Gravis ſentina* Juven. Sat. VI. verſ. 99. noſter infra cap. 103. *gravis nauſea ſtomachus*, Idem Juvenalis eadem Satyra verſ. 147.

Jam

Digitized by Google

Uxorem: roſa cinnamum veretur.
Quidquid quaeritur, optimum videtur.

a Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres? Per fidem, ſaltem nobis parce, qui te numquam lapidavimus. Nam, ſi aliquis ex his, qui in eodem ſynoecio potant, nomen poëtae olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes ſub eadem cauſſa obruet. Miſerere,

a Encolpius.

Jam gravis es nobis, & ſape emungeris, exi. male explicuit Erhardus.

Cinnamum] Frutex præſtantiſſimum exſudans odoramentum. GLOSSÆ. Ratio carminis poſtulat, ut legatur, *cinnamum*. *Cinamomum* porro & *cinnamum* legitur. PUTEAN. Juven. Sat. xi. verſ. 121.

Nil rhombus, nil dama ſapit, putere videntur
Unguenta atque roſa. —— BARTH.

Ne ſcilicet ab eo expellatur. ERHARD.

Quicquid quaritur] Lucian. Cynico. Πᾶσι χρῆσθαι ἀξιοῦντες, καὶ τοῖς ἁπανταχοῦ μὴ τοῖς παρ' ὑμῖν μόνον, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, τὴν καθ' αὐτοὺς αὐτάρκη νομίζοντες, ἀλλ' ἀπὸ περάτων γῆς ἐμπορευόμενοι τὰς ἡδονὰς, καὶ τὰ ξενικὰ τῶν ἐπιχωρίων ἀεὶ προτιμῶντες, καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν εὐτελῶν, καὶ τὰ δυσπόριστα τῶν εὐπορίστων. Seneca Ep. 91. WOUWEREN. Salluſt. *veſcendi cauſſa terra marique omnia exquirere.* BARTH. Multo magnoque labore acquiritur. Barth. ad Claudian. l. 1. in Rufin. verſ. 205. & alibi. ERHARD. Vide infra ad cap. 119. *Quaſitus tellure nitor.* v. Barth. ad Claud. Mamerc. p. 292. & 401.

Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres] Acrior & incitatior erit oratio cum interrogatione *faceres?* Verum & ſine interrogatione poteſt eſſe εἰρωνεία. RICHARD. Venuſtiſſima locutio adumbrata ad divini Maronis exemplar lib. 11. Æn. verſ. 664.

Hoc erat, alma Parens, quod me per tela, per ignes,
Eripis.

ubi fruſtra torquent ſe Grammatici, qui *hocce* volunt. vide Pierium & alios interpretes. Horat. lib. 1. Satyr. x. verſ. 46.

Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem.

quæ omnia abſque interrogatione legenda. Ut & in ſimili concitatæ mentis conqueſtione apud Virgilium lib. iv. Æneid. verſ 675.

Hoc illud, germana, fuit, me fraude petebas,
Hoc rogus iſte mihi, hoc ignes araque parabant.

ubi interrogationis notam abeſſe malo. Statius lib. 1. Sylv. iv. verſ. 43.

Hoc illud, triſtes invitum audire catenas. BURM.

Verſum faceres] Proprie locutus. Docet nos Donatus ad illa Terentii in prologo Andriæ:

Ut Populo placerent, quas feciſſet fabulas.

Bene feciſſet, *non* ſcripſiſſet. *Unde & Poëta* ἀπὸ τοῦ ποιεῖν, *id eſt à faciendo, dicti ſunt, ſic Virgilius, Pollio & ipſe facit nova carmina.* Horatius lib. iv. Satyr. 7.

Aut inſanit homo, aut verſus facit.

bis terve auctor dialogi de Oratoribus. Vide Paſſerat. ad Propert. 11. eleg. 8.

Synoecio] *Synoecium*, conjecta in eadem domo conclavia. GLOSS. Alii, *gynaecio*. PATISSON. Forte. *gynaecio*. vide Veget. Putean. & Briſſon. DANIEL. De quibus infra cap. xcvi. *Fit concurſus familia, hoſpitumque ebriorum frequentia. Synoecium*, συνοίκιον, quæ & συνοικία. Philoxenus Gloſſ. συνοικία, *conclavium, conclavia. inſula.* Æſchines contra Dinarch. ὅπου γὰρ πολλοὶ, μισθωσάμενοι μίαν οἴκησιν, διελόμενοι ἔχωσι, συνοικίαν καλοῦμεν. Ergo *vicinia* hic non ſignificat conjunctas in eadem platea habitationes atque ædes, ſed conjuncta in eadem domo conclavia, quas ſupra *ædiculas* dixit. eæ ſingulatim inquilinis locabantur, præponebaturque mulier, quæ earum curam gereret, & ſupra *ædicularum cuſtos* dicitur. Ipſa domus vocabatur *coenacularia*, interim etiam *inſula*, ut paulo poſt à Petronio hæc ipſa domus. Itaque falſus Budæus in Commentar. Ling. Græc. & Henr. Steph. in Theſaur. Ling. Græc. ERHARD.

Sub eadem cauſſa] Elogio ſeu titulo. WOUWER. Jungermann. legit, *caſa. ſub eadem cauſſa*, eſt, propter eandem cauſam, ob idem elogium, quaſi ſcilicet & nos omnes fureremus. ſic *cauſſa* pro elogio ſive titulo ponitur Matth. 27. verſ. 37. quæ Marc. 15. verſ. 26. *titulus cauſſa*, Lucæ 24. verſ. 38. *ſubſcriptio*, Joh. 19. verſ. 19. *titulus*, videndus Beza in Annotat. ERHARD. *Cauſſa* abeſt à C. M. Douſæ MS. HADRIANID. Id eſt, ſub eodem prætextu, quaſi omnes Poetæ & inſani eſſemus. Nulla hic ad elogium vel titulum alluſio. Cicero ſæpius *in eadem cauſſa* eſſe dicit, qui ejuſdem criminis ſunt rei. lib. v. in Verr. cap. 43. *is tamen in eadem cauſſa fuit, quaſi eſſet in aliquo manifeſto ſcelere deprehenſus.* ibidem cap. 21. *Mamertini, qui erant in eadem cauſſa.* Livius lib. xxix. cap. 21. *Pleminius, quique in eadem cauſſa erant.* præpoſitio vero *ſub* eleganter prætextum & ſpeciem, quam rei obtendimus, notat. Suet. Neron. 35. *ſub crimine adulterii occidere.* Tacit. 11. Hiſtor. 26. *cum fratrem ejus Julium Frontoniem tribunum Othoniani ſub eodem crimine vinxiſſent.* & ita paſſim. Cæterum, oportet jam tum Gorallos & Parrhaſios fuiſſe, qui nullo diſcrimine Poetas veros, ſanctiſſimos vates, & clericales illos Poëtaſtros

ſerere, &c, aut pinacothecam, aut balneum, cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitiſſimus puer, & negavit, recte facere, quod ſeniori convitiarer, ſimulque oblitus officii, menſam, quam humanitate poſuiſſem, contumelia tollerem, multaque alia moderationis verecundiaeque verba, quae formam ejus egregie decebant.

XCIV. [a] O felicem, inquit, matrem tuam, quae te talem peperit! Macte virtute eſto. Raram facit miſturam cum ſapientia forma. Itaque, ne putes, te tot verba perdidiſſe, amatorem inveniſti. Ego laudes tuas carminibus implebo.

EUMOLPUS, ad GITONEM.

taſtros & inſanos habebant, & ſub eadem cauſſa omnes obruebant. Et qui, cum fruſtra ſæpe verſus, quibus plauſum mererentur, pangere tentaſſent, neque illis adfuiſſet propicia Minerva, convitiis & maledictis alios agitant, & ſine delectu bonos & malos eodem ordine habent. Sed mercenarias has Typographorum operas, qui ad paginarum numerum ſcripta ſua vendunt, quæ non appeterentur, niſi ſummos quoſque viros canina rabie allatrarent, alias, ſi diis placet, data opera in ordinem redigemus. BURM.

Pinacothecam] Tablinum, ſeu locum, in quo tabulæ pictæ, ſtragula veſtis, & alia ornamenta reponi ſolebant. GLOSSÆ. *Amanothecam.* Malo, *pinacothecam* PUTEAN.

Negavit] Cap XIII. *negavi circuitu agendum* BARTH.

Negavit recte facere] Alibi: *nequaquam recte faciet, qui cito credit.* Horat. lib. I. Epiſt. 1. verſ. 60.

Si recte facies, hic murus aheneus eſto.

Sæpe JCti. BARTH.

Seniori convitiari] Plaut. Perſ. Act. II. ſc. IV. *Maledicis majori. PE. prior promeritus perpetiare.* PITH. Decore: hæc enim pueris præcepta à Ludimagiſtris data, docuit nos ſupra cap. 58. *cave majorem maledicas.*

Quam humanitate poſuiſſem] Liberalitate & benignitate. ſupra cap. LXXXVI. *Ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam.* Infra CXXI. *Porrexit ad humanitatem invitantis victam manum.* Sic capio & interpretor illud: ibid. *Scitis, quid temtare plerumque ſoleat humanam ſatietatem*, Infra, liberalem & meliuſculam. Iterum Petron. cap. CXXVI. *ſive, quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeam.* ERHARD.

Contumelia tollerem] Hinc *contumelioſa humanitas*, apud Senec. epiſt. 4. quid ſit, intelligi debet. ERHARD.

O felicem, inquit, matrem] Videntur deeſſe multa. SAMBUC. Virgilius lib. I. Æneid. 605.

——— *Quæ te tam læta tulerunt*

Secula, vel qui te talem genuere parentes?

Ita non omnis fluvius fert * ſecuros, & multis etiam ætatibus inſtrumenta ſua, ut ille vocat, id eſt, viri vere docti defuerunt. BRASSICAN. Muſæus, ὀλβίη ἣ τέκε μήτηρ. PITH. Homerus:

Τρὶς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

DOUZA F. Ex illis, quæ ſequuntur, *non quæſiit iracundiæ cauſſam*, colligo, aut pauciſſima, aut nulla hoc loco deſiderari. Nam, cum Gnythonem audiviſſet objurgantem & pro ſe loquentem, hæc verba adjecit Eumolpus. Homer.

Τρὶς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

Barth. in Muſæum num. 138. & ad Claudiani conſ. Olybr. & Prov. verſ. 201. Luc. II. verſ. 27. *Beatus venter, qui te portavit; & ubera, quæ ſuxiſti.* ERHARD. Uſitatam hanc laudandi bonæ indolis adoleſcentem formulam docet Donatus ad illa Terentii Andr. Act. 1. ſc. 1. verſ. 68. *Tum uno ore omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui gnatum haberem tali ingenio præditum.* Ubi notat, Terentium *de more* locutum. Ovidius IV. Met. 322.

——— *Qui te genuere beati*

Et frater felix, & fortunata profecto,

Si qua tibi ſoror eſt, &, quæ dedit ubera, nutrix.

Vide & Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 13. BURM.

Te talem] Vide ſupra ad cap. LXI.

Raram facit mixturam] Vet. Cod. *peperit.* SAMB. Homer. Odyſſ. θ. οὐκ ἄρα σοί γ' ἐπὶ εἴδει καὶ φρένες ἦσαν. Vellejus in 2. *Forma, quam mente, melior.* Unde rurſus Homer. Iliad. α. οὐ δέμας καὶ εἶδος ἀγητός. BRASSICAN. Claud. *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores.* BARTH. Jac. Magni Sopholog. lib. 10. cap. 8. addit; *quia ſcilicet pulchritudo facit ad ſapientiam.* vide locum: Et ——— *quem vultus honeſtat, Dedecorant mores*, ut ait Claudian. 1. laud. Stilic. 26. Ἀφορᾷν σε δεῖ εἰς τὸν νοῦν, καὶ μὴ εἰς τὴν ὄψιν, dicebat ad herum ſuum Æſopus apud Planudem, & Marculphus ad Salomonem. vide multis notantem Ritterſhuſ. ad Phædrum. Veteres tamen, cum puellas laudant, ſemper ſapientiam cum forma jungunt: quod & Petronius ubique in ſuo Gnythone obſervat. Barth. in Muſæum num. 33. ERHARD.

Verba perdidiſſe] Vide ſupra ad cap. 82.

Laudes tuas implebo] Jactantia inſignis glorioſi Poëtæ, qui ſe non humillimi ſpiritus prædicabat: *implere* enim eſt æquare, & pulchritudinis excellentiam carmine non minus egregio celebrare, ut dubitent lectores

* *F. ſcelurot.*

implebo. Ego paedagogus, & cuſtos, etiam quo non juſſeris, ſequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat. [a] Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abſtulit gladium, alioquin, quem animum adverſus Aſcylton

[a] ENCOLPIUS.

res, an Poëtæ carmina ſint magis admiratione digna, an forma illa Gitonis mirabilior. Ita Ovidius I. ex Pont. II.

Maxime, qui tanti menſuram nominis imples.

quod alio modo effert lib. II. epiſt. 3.

Maxime, qui claris nomen virtutibus æquas.

Eodem ſenſu idem Poëta lib. III. Amor. eleg. 2. dixit:

Implebit leges ſpiritus iſte meas.

Et Lucianus in Panegyrico in Pilones:

Et ſolidus primos impleret ſpiritus annos.

Nec diſſimili ſenſu noſter infra cap. CVIII. *implere tragœdiam* dixit. Non vero ita capienda ſunt Statii verba lib. VIII. Thebaid. 293.

——— *Nec adhuc implere tiaram.*

Quaſi *implere tiaram*, ſit *obire munia regia*, ut loquax ille Theſauri Brandenburgici conſtipator, ne inſpectis quidem Statii verbis, ſed Paſchalium de Coronis lib. X. cap. 2. compilans, & errantem ducem cæcus ipſe ſequens, fecit, qui inde, ſi diis placet, proverbium nobis excudit tom. III. Theſauri pag. 10. conſuluiſſet Barthii doctiſſimas notas, & ad Claudiani exemplum expreſſam locutionem didiciſſet. Sic ille enim, præter locum à Barthio laudatum, lib. III. de rapt. Proſerp. 218.

Nunc criſtata jubis galeam, laudante Minerva,
Implet, & ingentem clypeum geſtare laborat.

Et hos ante oculos habuiſſe videtur, non ineptus pro ſeculo ſuo Poëta Joſephus Iſcanius de bello Trojano lib. V. verſ. 253.

Contorquet plenum galea caput.

Hic tamen fuit ille Begerus, qui Grævium docuiſſet, ſtylum Flori minime tumidum & affectatum eſſe. Papæ! quantum eſt regiæ Gazæ præfectum eſſe, & ſine uſu librorum & lectione veterum ſcriptorum ex numiſmatibus & ſupellectile antiqua ſapere. BURM.

Pædagogus] Vide ſupra cap. 85.

Etiam, quo non juſſeris, ſequar] Epigramm.

Εἰ καὶ τηλοτέρω μερόπης τινὸς ἴχνος ἐρύσεις,
Πτηνὸς ἔρως πτηνῷ κεῖσε τάχιν με φέρει.
Εἰ καὶ ἐς ἀντολίην πρὸς ὁμόχρον ἴξεαι ἠῶ,
Πεζὸς ἀμετρήτοις ἕψομαι ἐν σταδίοις. PITH.

Pædagogi ſequebantur pueros. Horat. lib. I. Sat. VI. verſ. 79.

- - - *Veſtem, ſervoſque ſequenteis*
In magno populo ſi quis vidiſſet, avita
Ex re præberi ſumtus mihi crederet illos,
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat. - - -

Manilius lib. V. verſ. 450.

- - - *Teneros etiam qui nutriet annos,*
Et dominum dominus prætexta lege ſequatur,

vide Ulpian. l. 15. §. Comitem D. de injuriis. Colloquiis pueril. μετὰ ταῦτα γραφεῖον ἐπεζήτησα καὶ σωμάτιον, καὶ ταῦτα παρέδωκα ἐμῷ παιδί. Ἑτοιμασθεὶς οὖν εἰς πάντα προῆλθον, ἀκολουθοῦντός μοι παιδαγωγοῦ. παῖδα dicit *capſarium*, qui eunti ad ſcholam libros portabat. Juven. Satyr. X. verſ. 117.

Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.

WOUWEREN. Vide Colerum in Parerg. & Bern. Martinum Var. lect. lib. 2. cap. 15. Alb. Gentilem Lect. Virg. cap. 9. ERHARD.

Injuriam Encolpius accipit, alium amat] Omnino ſcribendum: *animum amo*. Philoſophicum nemini ignotum, & hic talis. Vel ſane melius ——— *animum amas*. Altera ex his conjectura res ipſa eſt. BARTH. Poſthæc inſero rei conveniens Epigramma:

Linque tuas ſedes, alienaque littora quære,
O juvenis, major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, ſecuraque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phœbum cernuntque cadentem,
Major in externas Ithacus deſcendat arenas.

BOURDELOT.

Encalpius] Vel *Enclopius*, impr. *Circlopius*: ſed, eſſe hoc nomen fabularum narratoris, ex aliis hujus libri locis manifeſtum eſt, quamquam interdum *Encolpon* dicatur. Sic paullo poſt pro *Eumolpo*, *Eumolpo* & *Eumos*, perperam legitur. *Encolpius* Plinio lib. 8. epiſt. 1. *Encolpus* Martiali lib. 5. epigr. 49. PUTEAN. Prima editio exhibet *Circlopius*, quod & Sambuci habet. Traguerienſis codex *Enclopius*. an aliquod convicium & dictum lateat, neſcio: forte *Cyclopius*.

Alium amat] Tragurienſis *alius*. mox idem, *profuit etiam Eumolpus*.

Quem animum adverſus Aſcyltum] Impreſſi *alioquin quoque adverſus, quem*, &c. Lego, *quem animadverſurus Eumolpum*. ſic enim loquebantur veteres, ut illa Proconſulis ſententia; *Paſſium Cyprianum gladio animadverti placet*. Et in Pandectis *animadverſi* dicuntur, in quos animadverſum eſt. PUTEAN. Malim *exſeruiſſem*. Plaut. Trucul. Act. II. ſc. 7. *nunc ego meos animos violentos, meamque iram ex pectore jam promam*. Item milit: Act. II. ſc. 4. *Expromo benignum ex te ingenium*. SCIOPP. *Alioquin quoque animum, quem adverſus Aſcylton ſumſeram, in Eumolpe*, &c. Tragur. Minime autem probabilis Puteani emendatio, neque neceſſaria, cum ſenſus ſit apertiſſimus & locutio Latiniſſima. Locum Plauti huic accommodatiſſimum adſcripſit Ampliſſimus Cuperus ea Amphitr. Act. I. ſc. I.

ME. *Geſtiunt pugni mei*
SO. *Si in me exerciturus, quæſo, in parietem ut primum domes.*

 Adde

Digitized by Google

Aſcylton ſumſeram, eum in Eumolpi ſanguinem exercuiſſem. Nec feſellit hoc Gitona. Itaque extra cellam proceſſit, tamquam aquam peteret, iramque meam prudenti abſentia exſtinxit. Paullulum ergo intepeſcente ſaevitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejuſmodi tibi vota proponas. & ego iracundus ſum, & tu libidinoſus. vide, quam non conveniat his moribus. Puta igitur, me furioſum eſſe: cede inſaniae, id eſt, ocyus foras exi. Confuſus hac denuntiatione Eumolpus, non quaeſiit iracundiae cauſſam, ſed, continuo limen egreſſus, adduxit repente hoſtium cellae, meque nihil tale exſpectantem incluſit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona inveſtigandum cucurrit. Incluſus

Adde Propertium lib. I. eleg. I.

In me noſtra Venus noctes exercet amaras.

Et hinc forte Ultrajectinæ editionis lectio in Cornelii Nepotis Hannib. cap. x. quam Schottus laudavit, probari poſſet. *Neque aliud quidquam egit, quam regem armavit & exercuit adverſus Romanos.* non eo tamen ſenſu, ut deſidem exercitio firmaſſe dicatur Pruſiam Hannibal; ſed, ut dicimur, *manus* & *pugnas exercere* in aliquem, ita ille Rege, tamquam inſtrumento, quo noceret Romanis, contra eos uſus eſſet. Ita ſolemnem locutionem *exercere manus* pro movere, & pugnæ vel alii rei ſe præparare, eſſe docuit ſummus Gronovius ad Senecæ Thyeſt. verſ. 165. & Paſſeratius ad Propertii lib. III. eleg. 3. Ut vero *animum exercere*, ita paſſim *iram*, *odium exercere in aliquem*, occurrit, quare nihil hic temere mutandum. BURM.

Aquam petere] Veſicam exonerare, ad ſeceſſum ire. GLOSSÆ. Hoc eſt, tamquam veſicam exoneraret. Veteres vero honeſte *aquam* pro urina poſuerunt; & veteres dicebant, *ſumere ſe aquam*, cum ibant ad ſeceſſum. Ovid. lib. III. Art. Amand. verſ. 620.

Sumenda detur cum tibi tempus aqua:

id eſt, cum tibi detur tempus ad exonerandam veſicam. vide Scalig. ad Propert. lib. 3. ERHARD. Scaligerum male has locutiones, *petere* & *ſumere aquam*, explicuiſſe docuit Nicol. Heinſius ad Ovidii lib. III. Art. Amator. verſ. 95. recte etiam explicuerat jam ante Mercurialis lib. VI. Variar. lect. cap. 6. & Boſius ad Ciceron. I. ad Attic. Epiſt. 16. hic vero non puto petiſſe aquam ad obſcœnum, ſed ad cœnæ uſum. ineptiſſime vero Keuchenius ad Serenum Sammon. pag. 213. in verſiculo illo Ovidii lib. III. Amor. eleg. 7.

Dedecus hoc ſumta diſſimulavit aqua.

aquam σπέρμα interpretatur; in Petroniano vero hoc loco exponendo ſequitur Scaligerum. BURM.

Iramque] Tragurienſ. *iram itaque meam.*

Prudenti abſentia] Ovidius lib. 3. Metamorph. 693. *Ira mora vires abſumere poſſet.* Quintilian. Declamat. 17. *Parcere ſolet ira cedenti.* BRASSICAN.

Vel carminibus] Lege *ne carminibus.* AURAT.

Ejuſmodi] Alii, *ejus nomine*, PATISSON. *Ejus nominis* Tragur.

Et ego iracundus ſum, & tu libidinoſus] Plaut. Menæchm. Act. II. ſcen. I. verſ. 43. *Tu magnus amator mulierum es, Meſſenio, Ego autem homo iracundus.* PITH.

Et tu] *Et* non habet Tragur.

Puta igitur] Unus ex veteribus, *putas igitur.* PUTEAN. Sic infra cap. XCIX. *Neque in amantium eſſe poteſtate furioſam æmulationem.* *Amantes* enim furioſis æquiparantur, qua de re videndus Andr. Gail. fuſe diſſerens Obſervat. lib. 2. cap. 110. num. 23. & paſſim Poetæ *Amorem* inſanum & furioſum vocant. Dixerat, *ego iracundus ſum.* Hinc Horat. lib. I. cap I. *Ira furor brevis eſt.* ——— ERHARD. In prima & Sambuci editione totus locus ita erat conſtitutus. *Putas igitur, me furioſum eſſe: reddo inſania fidem: ocyus foras exi.* Traguenſis, *putas igitur me furioſum eſſe, cedo inſania, idem ocius foras exi.*

Cede inſania, id eſt] Vet. *redde inſania fidem.* Alii *idem.* SAMBUC. & PATISSON. Dixerat: *ego iracundus ſum.* Seneca uſquequaque iram inſaniam eſſe diſputat. Horat. *Ira furor brevis eſt.* Senec. lib. de Ira cap. I. *Hic totus concitatus & in impetu eſt doloris, armorum, ſanguinis, ſuppliciorum minime humana furens cupiditate.* Lege ex V. C. *furens cupiditate.* Furit, inquit, minime humana cupiditate. idem Seneca adſerit, iram ſpeciem eſſe furoris minimi, Philemo: μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζόμεθα. Apollonius Macedo: τῆς ὀξυθυμίας τὸ ἄχθος μανία. vide Cicer. libro 3. Tuſcul. Quæſtion. WOUWEREN.

Abduxit] Alii *obduxit.* PATISSON. Apul. I. de Aſ. aureo: *Ego vero adducta fore, peſſuliſque firmatis.* PITHÆUS. Alii, *obduxit*, non male. ERHARD.

Incluſus vere] Putſchius legit, *ergo*, perperam. ERHARD.

Suſpendio vitam finire] Suetonius Aug. LXV. *Phœbe ſuſpendio vitam finivit.* Juſtin. II. 5. *mulieres male ſibi conſcia, partim ferro, partim ſuſpendio, vitam finierunt.* BURM.

Semi-

ſus ego ſuſpendio vitam finire conſtitui ! & jam ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram , cerviceſque nodo condebam , quum reſeratis

Semicinctio] Succinctorium, quod medium hominem cingat, & veſtiat: zona minus lata. GLOSSÆ. Locus deſperatus, quales complures in hoc ſcriptore, adeo ut in ſingulis trepidemus, nec magis certi ponere pedem, quam ii, qui in tenebris. Fateor, multa intacta nobis abiiſſe, quorum tamen tam ardua difficultas, ut aliorum quoque acumina hebetarint. WOUWEREN. Lege *bianti.* nam interſerebat collum: facilis lapſus, correctio legitima. Similia apud Apul. lib. 1. Met. *Spondam* antem pedibus ſubdebat, qua mox depulſa, penderet furcifer. BARTH. Lege *sponda me vinxeram. Semicinctium* eſt zona minus lata, Meurſius Animadverſ. miſcell. lib. 3. cap. 7. Rectius forte, quam Rader. ad Martial. libro 14. epigr. 139. ERHARD. *Semicinctium* Nicetas Choniates in Codice Barbaro-Græco dixit, τριμαίτιον, ἤτοι βάκλον. *Semicinctio* hic, quaſi laqueo, ad informem nodum Encolpius utebatur. Rigaltius ad Artemidor pag. 65. WEITZ. Sic legendum MSS. teſtaotur. Male, qui *bianti* reponunt, &c. BOURDELOT. Lege *ſtanti ſponda me vinxeram.* Eſt autem *ſemicinctium* zona minus lata. Meurſ. Aoimadv. miſcell. lib. 3. cap. 7. Lectionem hanc ſequitur G. I. Voſſius, in Etymolog. additque in *cingo*, *ſemicinctium* ita dici, quod dimidio minus latum ſit, quam *zona*, ſive *cinctus.* Sed quid dicemus de apparatione ſuſpeodii ? Certum eſt ex ſequentibus, ſpondam accipi pro toto, quod culcitam ſuſtinet, hocque Encolpius ſuſpendendus erexerat. Sic ergo hæc iotelligenda: *Jam ſemicinctii*, inſtar laquei contorti, altera parte, *erecta ad parietem ſponda* ſuperne *me junxeram*, *vinxeram*, aut alligaveram, *cerviceſque* alterius partis *nodo condebam*, propulſurus mox ſellam, illamve rem emineatiorem, cui tantiſper inſiſtebam, & ſic penſurus. Si cui, ſpondam ad id, qua longitudinem, quave firmitudioem, non ſuffeciſſe videatur, is Barthium & lectionem hanc ſequatur Gabbemianam, ſeu de Salas, quo ſenſus evadat: *ſpondam*, cui ceu baſi interim inſiſterem, jam vinxeram, mox deferenda, ubi de tigno ſublimis penderem. Tornæſius, quod codice ſerius accepto, ejuſque manuductione, & tot illuſtrium in eo MSS. cum non paucis dein aliis collatione ab ovo inſtituta hic ſubnexum relinquo, legit. *Jam me hemicyclo ſtantis ad parietem ſponda junxeram.* Ubi Douſa C. M. *ſemicinctio ſpondam. Hemicyclus*, eſt ſemicirculus, formamve ejus habens. Frellon. edit. Lotich. R. Herm. ſic plane ut de Wouweren ioitio Notæ. HADRIANID. Hæc Gonſalii emendatio, quam in textum recepit. Vett. Edit. habuere: *Et hemicyclo ſtantis ad parietem ſponda junxeram:* Aliæ, *ſtantis ad parietem ſpondam.* Deſperatum lucum legendum puto: *& jam ſemicinctio me ſtanti ad parietem ſponda vinxeram.* Paullulum, antequam cervices nodo condebat Encolpius, zona ſeipſum alligaverat ſtanti ſpondæ, quam de grabato ad parietem erexerat. Sic enim cap. 1. Diverſitor: *Rogo*, inquit, *ebrii eſtis, an fugitivi, an utrumque? Quis autem grabatum illum erexit? aut, quid ſibi vult tam furtiva molitio?* BOSCH. Lege, *& jam ſemicinctium, ſtanti ad parietem ſpondæ, junxeram.* conſtituerat laqueo ſpiritum intercludere, ſemicinctium, ſive zonam, ac faſciam pro laqueo aptat, neque in eo cubiculo quidquam erat, ubi illa altiori loco necteretur, non clavus, non tigillum. Ita lectulum in pedes erigit, ſpondæque ſic erectæ, ſive ad parietem ſtanti, ſemicinctio informem nodum jungit, unde ſpiritum intercluderet. Sed ſi erectus grabatus fuit, quomodo, in lectum præcipitari à Gitooe iotrocunte Encolpius potuit? lectum, ajunt, nihil aliud fuiſſe, quam lodices & ſtromata, quæ de lecto deciderant, quæ mera ludificatio eſt. Nam de alio lectulo Petronius capiendus eſt. Cum enim eadem cella ipſis pro triclinio fuiſſet, tres, aut duos ſaltem, lectulos fuiſſe, in quibus diſcumberent, credibile eſt, & ideo de Eumolpo, qui in cellam veoerat, *ille ut ſe in grabatum rejecit.* FERRARIUS. Lib. 1. Elector. cap. 7. Deſperatum locum aliter ſanare tentavit Vir celeberrimus Jacobus Gronovius de caſu Judæ cap. IV. *ſemicinctio inſtitam, ac parieti ſpondam junxeram.* Sed ita clavum in cella hac humili, ἐν τέγει, concipere deberemus tam altum, ut à terra ad eum pertinere oon poſſet, niſi ſe ſpondæ auxilio ſublevaret. Sed neque ulla mentio clavi, neque vero ſimile, tam altam cellæ camaram fuiſſe. Deinde recedit nimis à vulgata lectione hæc correctio. Mitior Ampliſſimi Cuperi conjectura, *& jam ſemicinctium ſtanti ad parietem ſponda fixeram*, vel *infixeram.* Qui & in margine libri ſui notavit, Gronovium patrem legere, *& jam ſemicinctio, ſtanti ad parietem ſponda, me vinxeram.* Sed forte ſatius abſtinere manum criticam. & vulgatam lectionem, *ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram*, ita capere, ut ſpondam erexerit, ad quam ſe ſuſpeoderet, ſed, cum illa facile, pendente ex ea Encolpio, in terram delabi poſſet, primo eam alligavit, ut immota eſſet, parieti, qui vel clavum vel annulum vel aliud quid habebat, non altum ſatis ut ſe inde ſuſpenderet, ſed ad ſpondam alligandam aptum: deinde, ſe ſuſpendio parans, aptat cervicibus laqucum, quem deinde collo indutum injiceret capiti ſpondæ, vel parti alicui exſtanti, quod antequam efficeret, interveoit Eumolpus cum Gitone, & nondum alligatum ſpondæ, ſed cum laquco collo innexo ſtaotem, impellit in lectum. Ipſam ſi cellam videre liceret, facilior nobis ſenſus ex his verbis eliceretur. De *ſemicinctio*, vide Gloſſarium Latinitatis Caroli du Freſne. BURMAN.

Spondam] Spondæ ſunt tabulæ, quæ utrimque le-

ctum

ratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton, praecipue ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me utraque manu impulſum praecipitat ſuper lectum. [a] Erras, inquit, Encolpi, ſi putas, contingere poſſe, ut ante moriaris. Prior coepi, in Aſcylti hoſpitio gladium quaeſivi. Ego, ſi te non inveniſſem, periturus per praecipitia fui: &, ut ſcias, non longe eſſe quaerentibus mortem, ſpecta invicem, quod me ſpectare voluiſti. [b] Haec locutus, mercenario Eumolpi novaculum rapit, &, ſemel iterumque cervice percuſſa, ante pedes collabitur noſtros. Exclamo ego attonitus, ſecutuſque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quaero. Sed neque Giton ulla erat ſuſpicione vulneris laeſus, neque ego ullum ſentiebam dolorem. Rudis enim novacula, & in hoc retuſa, ut pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.

[a] GITON. [b] ENCOLPIUS.

XCV.

ctum ſuſtinent. GLOSSÆ. Alii *ſponda junxeram.* alii *ſponda me vinxeram.* PATISSON.

Cerviceſque nodo condebam] Virg. 12. Æneid. verſ. 603.

Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta.

Ambroſ. de Thob. cap. 2. *Informis laquei nodum ſtringitis.* Sedul. Carm. Paſchal. lib. 4.

——— *Nodatis faucibus angens*
Infelicem animam laqueo ſuſpendit ab alto.

Juretus in Symmach. lib. 4. ep. 51. ERHARD.

Revocavit ad lucem] Solemnem hanc priſcis locutionem illuſtravit Gronovius ad Senec. Hippolyt. verſ. 264.

Me utraque manu impulſum] Habet aliquid ſimile Apulejus lib. VIII. Metam. in fine: *Accepto*, inquit, *funiculo mortem ſibi nexu laquei comparabat. Nec tamen latuit fidam uxorem caſus extremus mariti, ſed funeſtum nodum violenter invadens manibus ambabus.* PITH.

Si putas contingere poſſe] Exturbandum *contingere*: nam ſententiæ officit. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Terent. Heaut. Act. I. ſcen. I.

Erras, ſi id credis, & me ignoras, Clinia.

Et Hecyr. Act. IV. ſcen. 4.

Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putes.

Neſcio autem, quare Palmerio diſpliceat *τὸ contingere*, cum tam dura ellipſis non ſit Petronianæ Veneris. Idem Terentius Heautont. Act. II. ſcen. 3. *ſi quidem id ſapere eſt, velle te id, quod non poteſt contingere.* Ovid. XI. Met. 582. *Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.* Plinius VII. cap. 48. *poſſe in Italia tractu* CXXIV. *annos vita contingere, apparet.* denique conſtructio illa *contingere ut*, Ciceroni & aliis familiariſſima. de claris Oratorib. cap. XXXI. *quam hoc idem in noſtris contingere intelligo. quod in Græcis? ut omnes fere Stoici prudentiſſimi in diſſerendo ſint.* & paſſim. BURM.

Per præcipitia] Alii *periturus præcipitio.* PATISSON. Alii, *petiturus præcipitia.* ERHARD. Quomodo & C. M. Douſæ Edit. Frellon. & Lotich. HADRIANID. Vide notas noſtras, ad Ovid. epiſt. 21. verſ. 166. WEITZ. Retinuimus hic veterem ſcripturam. BOURDELOT. Solemne in comœdiis deſperatorum confugium. Terent. Andr. Act. III. ſc. 4. *utinam mihi eſſet aliquid hic, quo nunc me præcipitem darem.* ubi Donatus eleganter docet, in Tragœdiis ad gladium & laqueum confugere, ſed in Comœdiis ad præcipitia. BURM.

Querentibus] Scribe, *quærentibus.* ERHARD.

Mercenario] Mercenarius, tonſor conductus. GLOSS. Eſaias cap. 7. *Radet Dominus novacula, trans flumen mercede conducta, Rege Aſſyriorum.* LXX. verterunt *novaculam ebriam*, falſi ambiguitate Hebraicæ vocis. Hieronym. autem, *novaculam acutam*, cur verterit, non video: niſi per *mercedem* ductus ſit ad *acumen*. Nos, quum Græcis & Latinis videamus *mercenarios* & *mercede conductos* appellari milites, qui Carum more vitam pro ære venalem habent, adducti ſumus, ut Prophetam credamus ἀνθρωποπάθως Deo tribuiſſe mercenarii militis conductionem, hoc ſenſu; *Conducet Dominus novaculam trans flumen, Regem Aſſyriorum.* en notam allegoriam. *Novaculam* autem pulchre fecit eum, qui gentem Judaïcam vel cum minimo pilo, hoc eſt, cum pulviſculo è ſua terra *abraſit*, hoc eſt, deportavit. Zuinglius Apolog. Complanat. in Eſa. cap. 7. ERHARD.

Et ſemel iterumque] *Et ſemel atque iterum*, Mem. Cod. BOSCH.

In hoc retuſa] Horatius I. od. 35.

O uti-

XCV. Dum haec fabula inter amantes luditur, deverſitor cum parte coenulae intervenit, contemplatuſque foediſſimam jacentium volutationem, [a] Rogo, inquit, ebrii eſtis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut, quid ſibi vult tam furtiva molitio? Vos, me-Hercules, ne mercedem cellae daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis; ſed non impune. jam enim faxo ſciatis, non viduae hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicii. [b] Exclamat Eumolpus, [c] Etiam minaris? [d] ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt, ſolvitque clamantis

[a] Deversitor. [b] Encolpius. [c] Eumolpus. [d] Encolpius.

O utinam nova
Incude diffingas retuſum in
Maſſagetas Arabaſque ferrum.

vide Heinſii notas ad Ovidii II. Amor. eleg. 9. & ad Claudiani Conſul. Olybrii verſ. 23.

Mortem mimicam] Simolatam. GLOSSÆ. Vet. *inimicam*. Pith. PATISSON. *Mimicam* legit Pith. TORNÆS.

* *Dum hac ſamula inter amantes ludit*] * Videntur deeſſe multa. SAMBUC. Prima & Sambuci editio *ſamula inter amantes ludit*, Tragurienſis *fabula i. e. ludit*.

Deverſitor] Qui in caupona diverſatur. Diverſoriarius. GLOSSÆ. Lege, *diribitor*, ἐωτρὸς Græcis. BRASSICAN. Πανδοχεὺς, diverſoriarius. Gloſſar. WOUWEREN.

Cum parte cœnula] Apul. lib. II. Metam. *Abi*, inquit, *fatue*, *qui in domo funeſta cœnas*, & *partes requiris*. Et lib. IX. *caſeum*, *atque alias prandii partes diviſeras*. PITH. Minime hic, ut Pithæus fecit, de partibus, quæ convivis diſtribuebantur, & de quibus ſupra ad cap. XXXIII. actum eſt, ſed de fereulo aliquo, quod inferebat deverſitor, eſt cogitandum. Gallus hoc ſenſiſſe videtur, qui de ſuo intruſit *altera*, & interpretatus eſt menſas ſecundas.

Volutationem] Supra cap. 79.

Grabatus] Lectus exiguus, in quo meridiari ſolent. GLOSSÆ.

Quid ſibi vult] *Vult* in aliis deeſt. PATISSON.

Molitio] Plautinum eſt. BRASSICAN. Recte Gonſalius nihil turpe huic ſubeſſe monuit, ut enim paſſim *moliri fugam* dixerunt alii, ita *molitionem* vocat deverſitor conatum & apparatum ad fugam. Frontin. lib. I. cap. 1. §. 8. *nec ignorares*, *majore bellum molitione ituros*. utitur & aliquoties Cicero. BURM.

Ne mercedem cellæ] Ἐνοίκιον, ſeu ϲυγκιόμιον. Poll. lib. I. WOUWEREN.

Jam enim faxo] *Jam jam faxo* V. C. Brit. TORNÆS. Formula minandi Apulej. I. de Aſino; *ſed non impune. Jam enim faxo ſcias quemadmodum ſub meo magiſterio mali debeant coerceri*. SCIOPP. Vid. ſupra cap. 58.

Vidua] Hæc enim injuriis obnoxia proverbio locum dedit. Quintilian. Declam. CCCXXXVIII. *Imbecilla res eſt fœmina*, & *affert infirmitati naturali non leve pondus*, *quod vidua eſt*. Apulej. lib. V. Mileſiar. *Percuſſiſti ſapius*, & *quaſi viduam utique contemnis*.

Mannicii] Alii *Manucii*. PATISSON. Lege *M. Anicii*. BRASSIC.

Etiam minaris] Vide ſupra ad cap. 21.

Palma excuſſiſſima] Excellisſima. GLOSSÆ. Forte, *excelſiſſima*, ut ſupra *excelſiſſimi montis*. DANIEL. Id eſt, manu non languida, ſed plane deducta, plenaque vim exſerente. Seneca lib. 2. de Benef. cap. 17. *Si cum exercitato & docto negotium eſt*, *audacius pilam mittemus*, &c. *Si cum tirone*, & *indocto*, *non tam rigide*, *nec tam excuſſe*, *ſed languidius*, & *in ipſam ejus manum*, *remiſſe occurremus*. HADRIANID. Ita *excuſſo lacerto*. Ovid. Epiſt. Heroid. IV. verſ. 43.

Aut tremulum excuſſo jaculum vibrare lacerto.

Statius lib. X. Theb. verſ. 740.

Nunc jaculum excuſſo rotat in ſublime lacerto.

Senec. II. de Benef. cap. 6. *Sicut in telis eadem ferri vis eſt*: *ſed infinitum intereſt*, *utrum excuſſo lacerto torqueantur*, *an remiſſa manu effluant*. BURM.

Liberum urceolum] Alii *liber urceolum*. TORNÆS. Alii *liberum urceolum fictilem*. PATISSON. & PUTEAN. *Liberum*, id eſt, vacuum. DANIEL. Editio Plantini & Lugdunenſis *liberum*, rectius. id eſt, vacuum & exhauſtum. RICHARD. Vacuum & inanem. ſic intelligendus verſus iſte ſupra relatus cap. LXXXIX.

Jam turba portis libera, ac bello carent. ERH.

Liberum urceolum, id eſt, vacuum & inanem. *Erhard*. *Quid ſi nulli vitio obnoxium*, *ſed integrum*, & *illaſum*? *Urceolus* hic forſan fictilis, ut verba ſonant, *futilis*, id eſt, inſtabilis, acuti fundi, & patuli oris, Donat. in Andr. Terent. Voſſius. Neque enim in hac cella tot erant hoſpites, nec diverſitor vacue acceſſit, ſed *cum parte cœna*. His ita ſcriptis, video Ch. Richardi Biturigis codicem habuiſſe, *Ille tot hoſpitum potionibus liber urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt*. Subjungit: Editio Plantini, & Lugdunenſis (Tornæſii) *liberum*, id eſt, vacuum & exhauſtum. Ita Richar-

mantis frontem , & de cella ſe proripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, ſequitur abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vindicat. Fit concurſus familiae , hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem , nactus occaſionem vindictae , Eumolpum excludo , redditaque ſcordalo vice , ſine aemulo ſcilicet , & cella utor & nocte. Interim coctores inſulariique mulcant excluſum , & alius veru

Richardus: videoque hoc *liberum* Wouweren , Frellon. Lotich. R. Herm. amplexos , qui tamen omnes retinent *fictilem*, præter Gabbemam , quemque is ſecutus. Lector elegerit quod præſtet, obſerveique ſtylum Petronianum à varietate ingeniorum, & editorum , antiquam lectionem reticentium , & novam ſubſtituentium , multum pendere. Tornæſius: *Ille tot hoſpitum potionibus liberum* (in MS. *liber*) *urceolum fictilem*, &c. Sic & c. Tragur. niſi quod pro *liberum* cum Richard. *liber* habeat. HADRIANID. Prima & Sambuci editio *liberum*, quod vacuum explicant. eo ſenſu, quo *liberare* utitur Ovidius lib. VI. Met. verſ. 551.

——— *Vagina liberat enſem.*

Dictys Cretenſis de bell. Trojan. lib. IV. cap. 11. ex antiquo Heinſii codice. *Quoad Alexander liberato gladio procurrens adverſus hoſtem.*

Jaculatus eſt] Eleganter. Vide Lambin. ad Horatii lib. I. od. 2. & Celeberrimum Perizonium apud Munkerum ad Hygin. fab. CCLXXIII.

Ligneum] Alii *igneum*. PATISSON. Forte *ligneum*. aut fortaſſe *igneum candelabrum* pro ardenti lumine. DANIEL. Cæcilius: *Meminit ibi candelabrum ligneum ardentem*. Mart. Apophor. WOUWEREN. Conjiciebat *iligneum* Heinſius. Ut *iligni pedes* lectulorum apud Terent. Adelph. Act. IV. ſc. 2. Sed cellæ huic lignea ſupellex convenientiſſima. Ita Cicero ſe *ad ligneolum lychnuchum* ſcripſiſſe fratri ſuo ſignificat lib. III. epiſt. 7.

Sequitur abeuntem] Tornæſ. omneſque alii , &c. Tragur. *ſequiturque abeuntem*. HADRIANID. *Sequiturque abeuntem* , omnes ſcripti. BOSCH.

Redditaque vice] Vide ſupra ad cap. 58.

Scortillo] *Scordalus*, homo alliatus & illuvie ſqualoreque fœdus , ſordidus, impurus. GLOSS. V. Q. *ſcordalo*. SAMBUC. Ita omnes veteres. Pith. alii *ſcortillo*. PATISSON. In Pithœi MS. Petronio legitur *ſcardalo*. quod Turnebus non approbat lib. 7. Adverſ. cap. 4. ubi corrigit *ſcordalo*, interpretaturque, homini alliato , illuvieque & ſqualore fœdo. Pith. etiam legit *ſcordalo*. DANIEL. Vet. Lex. *Scordalus*, *ferox*. Seneca epiſt. 84. *Tullius Cimber & nimius erat in vino & ſcordalus*. PITH. In V. CL. Memmii cod. *ſcardalo* ſcribitur, ut exiſtimo, perperam. *Scordalum* interpretor velut *ſcorodalum* , id eſt, hominem alliatum & illuvie ſqualoreque fœdum & ſordidum & impurum , ut de quodam ſervo apud Plaut. in Moſtell. Act. 1. ſc. 1.

Germana illuvies obolniſti allium.

Talis enim , cum balneas inibat, & in elegantes lautoſque inciderat, magno clamore & vociferatione excipiebatur; niſi forte ab immunditia & fœtore excrementorum alvi nomen habet. Hoc verbum etiam exſtat apud Senec. ep. 57. *Adjice nunc ſcordalum & furem deprehenſum*. Et ep. 84. *ſcordalum* appellat, quam veriorem ſcripturam eſſe reor. *Tullius*, inquit, *Cimber & nimius erat in convivio & ſcordalus.* Eſt & hodie Græcis *ſcordalus* morbus in oculis equorum , in angulo creſcente caruncula. Turnebus Adverſar. lib 6. cap. 4. Ramirez magis probat , *ſcortillo* , ad Martial. lib. 1. epigr. 107. num. 2. ERHARD. Vide ſupra ad cap. 59.

Et cella utor & nocte] Familiaris Latinis dicendi modus, *promittere noctem* , *negare noctem*, *paciſci noctem* , *uti nocte* , ut honeſte concubitus ſignificetur. Ramirez Hypomnemat. ad Martial. lib. 1. ep. 107. n. 2. ERHARD.

Lictores] Ita vetus. vulgo. *coctores*. SAMBUC. MS. *Interim & coctores*. TORNÆS. Baptiſta Pius in Comment. ad Fulgentium retinet veterem lectionem, *coctores*. tu vide Pium. DANIEL.

Inſularii] Inquilini unius domus. GLOSSÆ. L. 203. & 166. ff. de verb. ſign. WOUWEREN. Gloſſ. Petr. *inſularios* capit de inquilinis , nec non Scriverius MS. pro cultoribus inſulæ. Et difficile eſt intellectu , unius inſulæ & ſervum procuratorem (ut mox ex textu ac notis deprehendemus) & plures ſervos cuſtodiæ cauſſa inſulam inhabitantes ſtatui. Saltem per *inſularios* quivis ſervi , qui cum procuratore erant, hic capiendi videntur. HADRIANID. Recte Gloſſa explicat inquilinos , non ſervos. Sunt enim , qui in cœnaculis & ædiculis inſulæ adjunctis habitant , quibus , quia à dominis inſularum locabantur , procurator mercedi exigendæ erat præpoſitus. vide l. XI. §. 5. ff. de pignerat. Action. & domini inſularum erant , qui totam inſulam , & ædiculas illis adjunctas poſſidebant , ut egregie docuit literarum noſtrarum decus Grævius ad Ciceron. pro Cælio. cap. 7. ubi ridicule Abrahamius magiſtratus quoſdam ſibi fingit , qui inſulis ſingulis præeſſent. Sed & ſervos inſularios fuiſſe negari nequit : nam JCtus in lege CLXVI. de verbor. ſignif. dicit *inſularium urbanorum numero eſſe* , qui iidem qui procuratores , ut mox Bargates dicitur , qui vel ſervus vel libertus fuit , ut ex capite ſequenti , ubi *contubernalis* ſuæ meminit , conſtat. Hic in Gloſſis dicitur

ὑποικιδ-

veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de carnario rapta, ſtatum praeliantis componit: anus praecipue lippa, ſordidiſſimo linteo praecincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat.

XCVI. Videbamus nos omnia per foramen valvae, quod paullo ante anſa oſtii diſrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem, non

ἐπινόλογος, *inſularius, villicus*, id eſt, exactor penſionum. BURM.

Mulcant] *Mulcare* percutere. GLOSSÆ. Alii *mulctant*. TORNÆS. Sic Autiſiod. Pith. alii, *mulctant*, alii, *mulcant*. PATISSON. Lege *mulcant*, ut infra cap. CXXXIV. *iterumque nihil reſpondentem mulcavit.* quo verbo utitur & Virgilius. DANIEL. Gloſſæ Iſidori, *mulcat, percutit*. BARTH. Vide de hoc verbo Gronov. ad Liv. XXVIII. 30. & Græv. ad Sueton. Cæſ. cap. XXVII.

Æſtis ſtridentibus] Lege *extis*. AURAT. *Eſcis*, ſic conjectura ducti ſcripſimus, vulgo *æſtis*. SAMBUC. Alii, *aſſis*. alii, *eſcis*. PATISSON. Lege *æſtu ſtridenti*. BRASSICAN. Proprie *ſtridere* caro, cum ad ignem aſſatur, dicitur. Ovid. VI. Met. verſ. 645.

——— Pars inde cavis exſultat aenis,
Pars verubus ſtridet.

lib. II. Faſtor. verſ. 373.

Ut redit, verubus ſtridentia detrahit exta.

Senec. Thyeſt. verſ. 770.

——— Stridet in verubus jecur.

Carnarium] Locus, ubi caro ſalſa ſuſpenditur. GLOSSÆ.

Furca de carnario rapta] Infra cap. CXXXV. *pannum de carnario detulit furca.* alii *carnaria*; vide Jo. Ruellium in Commentariolo ſuper Moret. Virgilii, quod excudit Colin. DANIEL. Carnarium, κρεμαστήριον. vid. Non. *dolia*. WOUWEREN, Auctor Moreti. BARTH. Vid. ſupra cap. XLV.

Statum componet] Lege *componit*. AURAT. Supra cap. 80.

Solers ut par viribus impoſuit] Forte, *ſolertia paria viris repoſuit*. AURAT. Forte *impos*, *canem*, nam verba ſunt omnia præſentia, *canit*. *trahit*. SAMBUC. *Ligneis* deeſt in V. Cod. Brit. TORNÆS. Deeſt *ligneis* in Biturig. Pith. Vetus codex, *præcincta*, *ſolers impar viribus*. PATISSON. Autor Rhet. ad Heren. lib. I. cap. 13. *Pedibus ſolea lignea inducta ſunt* Gloſſ. *Solea* σανδάλιον. Item: σανδάλιον *Gallicula*, quæ vox etiam in Gloſſ. Iſidori: *Calces Gallica militum*. Idem Gloſſarium: *Gallicula* τρόχας. Heſych. τροχάδες αἱ σανδάλια ἀπὸ ἀγγίου δίεμενος. ita lege hunc locum. *Solea* igitur *lignea*, ſunt, Gallicæ, aut ſculponeæ: nam & ita recte appellantur, licet aliter Fulgentius exponat, utrumque vocabulum retinent Vaſcones, à gallicula, *gallicularius*, Gloſſæ Iſidori: *Gallicularius, cerdo.* etſi minus proprium hoc interpretamentum. WOUWEREN. *Soleas* dixere Romani, ſcribente Gellio lib. 13. cap. 20. *omnia id genus, quibus plantarum calces tantum infima teguntur, cætera pene nuda & teretibus habenis vincta ſunt.* Eædem dicuntur *crepidæ* Gellio. & *Gallicæ* Cic. 2. Anton. differunt igitur à *calceis*, quod hi totum calcem ſeu pedem imum muniant, hæ vero tantum partem calcis ſolumque ſive plantam pedis. Voſſius. Nec quidquam video diſcriminis, ſi *ſoleæ* hæ (exceptis habenis) revera ſtatuerentur *ligneæ*, ut hodienum, non tantum quoad has, verum integros ſæpe calceos, in nationibus obſervare eſt. quod Wouweren per *caprinam pellem*, lanatasve *ſculponeas*, ut has Jo. Lud. de la Cerda (*calceos ex lana factos*) explicat (ſed non probat). vix tangit, niſi cum Hadriano Junio, ac Voſſio, per *ſculponeas* calceos ex ſolido ligno exſculptos & excavatos intelligat; at vero *ſoleæ* non ſunt calcei; ſint igitur hic ſoleæ baſin ligneæ. HADRIANID. Balduinus cap. III. capit de Calceis, qui totum pedem tegunt. Miſere autem fallitur Gonſalius, putans Catullum, in carmine ad Manlium, Lesbiæ cultiſſimæ puellæ tribuere ligneam ſoleam his verbis, *arguta conſtitit in ſolea*. Melius expoſuit Voſſius pag. 290.

Impoſita] Ut notet ſenilis facinoris impotentiam. BARTH.

Inſtigatque in Eumolpum] Apulejo hoc eſt, *inhortari*, lib. 8. *Villæ coloni canes rabidos & immanes, & quibusvis lupis & urſis ſæviores, quos ad tutela præſidia curioſe fuerant alumnati, jubilationibus ſolitis & cujuſcemodi vocibus nobis inhortantur.* WEITZ.

Anſa hoſtialis] Lege, *Anſa*. AURAT.

Oſtioli rupta] Alii, *hoſtii diſrupta*. PATISSON. Unus ex veteribus, *anſa hoſtialis*. PUTEAN. Lege *hoſtialis*. *Anſa*, Græcis κορώνη, circulus vel annulus ferreus additus hoſtio, quo pulſetur, vel ob formam, vel ob ſtrepitum. Plautus Perſa, Lucret. lib. I. verſ. 316.

——— Tum portas propter ahena
Signa manus dextras oſtendunt attenuari.

Plutarchus & Græci cæteri ῥόπτρον vocant, &c. Ovid.

Ferreus aſſiduo conſumitur annulus uſu. BRASSIC. In aliis libris *anſa hoſtialis rupta*. Lege *anſa oſtii diſrupta*. Had. Junius Animadverſ. lib. 6. cap. 15. ERHARD.

non oblitus miſericordiae ſuae, reſerandum oſtium, ſuccurrendumque periclitanti, cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, ſed caput miſerantis ſtricto acutoque articulo percuſſi. & ille flens quidem conſedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriaeque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: quum Procurator inſulae Bargates, à coena excitatus,

HARD. Nonnulli ex veteribus *anſa oſtioli rupta.* BOSCH. Prima editio *anſa hoſtialis rupta.* Tragur. *anſa oſtiali rupta laxaverant.* Non male, ut in turba hac inſularii & Eumolpus contendentes, & de introitu certantes, injecerint manum anſæ, & eam ruperint, quamvis illam *oſtialis* vocem non optimæ notæ cenſeam.

Stricto acutoque articulo] Κονδυλίζειν complicatis in condylos digitis percutere. GLOSSÆ. Κονδυλίζω, hoc eſt, κονδύλοις πλήσσω, Suidas. Mart. Capella lib. I. *Iiſdemque, quibus fuerat eblandita, ictibus crebris verticem complicatisque in condylos digitis vulnerabat.* WOUWEREN. Servos condylis, colaphis, & talitris cædebant domini. Unde apud Martial. *Condylus* ſervi nomen. lib. 9. epigr. 94. Sic apud Suidam, ὁ δὲ Ἡρακλῆς παῖδα οἰνηρὰ προσφέροντα οὐ καταθύμια κονδύλοις ἔπληξεν. Juvenal. Satyr. 9.

Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſervo.

Hic Petron. Vetus Gloſſar. κόνδυλος, *colaphus*, κόνδυλος ποδὸς, ἢ χειρὸς, *hoc talitrum.* Rigalt. ad Artemidor. pag. 51. WEITZ.

Conſedit in lecto] Sic juxta Tornæſ. alios, codicemque Traguriensem: Fellon. vero *conſedit in lectum*, quomodo & C. M. habuit Douſæ. Unde is ſuſpicatus legendum *conſidit*, ut ſeſſum capientis motus ſignificaretur: differunt enim *conſideo*, & *conſido*, ut quies & motus. HADRIANID. Nihil muto. Ita & *ſedens ſuper torum*, ſupra cap. XVII. Et ita Barthius ad Herm. Paſtorem pag. 895. plura producit loca, quæ hanc locutionem illuſtrant, & oſtendit, lectulos ita factos, ut de nocte in iis cubitarent, die illis inſiderent. Quamvis non negem, *conſidere*, à *conſido*, ſæpe de illis, qui ſtantes ſe in ſedile inclinant, dici. Vide Pincieri Parerga lib. XIV. cap. 49. & admodum difficile eſt dijudicare hæc duo verba, quæ tempora plurima eodem modo formant, & ſæpe in codicibus MSS. confunduntur. v. Heinſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. verſ. 238. & ad Ovid. lib. I. Metam. verſ. 307. falſum autem eſſe, *ſidere* & compoſita ab eo, vel perfecto carere, vel facere *ſedi*, ut lexica quædam exhibent, docuit Brouckhuſius meus ad Propert. lib. III. eleg. 7. verſ. 37. apud Plinium lib. VI. Epiſt. XX. pro vulgato, *vix conſederamus*, Aldi, Baſilienſis Cratandri, & Gryphii editio habent, *vix conſideramus*. BURM.

Opponebam] Forte *apponebam*, ut ſupra cap. XXVI. *applicare oculum curioſum* dixit.

Injuriam Eumolpo advocationemque] Ita conjectura ducti reſtituimus. & intra *Eumolpus* dicitur *periclitantium advocatus & dux.* vulgo *Eumolpi.* SAMBUC. *Injuriamque Eumolpi advocationemque commendabam, ac veluti*, V. C. Brit. TORNÆS. Alii *injuriaque Eumolpi velut quodam cibo me replebam.* Pith. PATISSON. Avet animus legere, *Injuriamque Eumolpo advocationemque commodabam:* Commodabat enim injuriam Eumolpo, quia eum excluſerat, quo nomine competere actionem injuriarum docet M. Tullius in Oratione pro Cæcinna. Commodabat advocationem, quia illi quodammodo aderat ſpectans per foramen, &, ut ipſius verbis utar, favebat vapulanti. *Injuriam* autem & *advocationem alicui commodare* ita dictum, ut cap. CI. *commodare manum*, & cap. CXII. *commodare locum perituro*, & cap. CXXVI. *commodare amplexus.* Huc accedit, quod verbum *commodare* pulchre convenit advocationi. Aſconius in Ciceronis divinationem cap. IV. *Qui defendit alterum in judicio, aut patronus dicitur, ſi orator eſt: aut advocatus ſi aut jus ſuggerit, aut præſentiam ſuam amico commodat: aut procurator, ſi negotium (abſentis) ſuſcipit: aut cognitor, ſi præſentis cauſſam novit, & ſic tuetur ut ſuam.* RICHARD. Unus ex vet. *injuriamque Eumolpi advocationemque commendabam.* PUTEAN. Locus ſine dubio corruptus. Fortaſſe: *injuriaque Eumolpi advocationem commodabam.* Id eſt, favebam. Sequentia declarant. Scalig. WOUWEREN. Editt. Gabbem. Frellon. & Lotich. *oculos, injuriamque Eumolpo advocationemque commodabam & veluti quodam cibo me replebam, quum* (vel *cum*). Tornæſius: *oculos, injuriaque Eumolpi, veluti quodam cibo, me replebam, cum.* in marg. & Var. lect. *oculos, injuriamque Eumolpi, advocationemque commendabam: cum.* vet. cod. Brit. Ut v. c. Brit. ita & Wouwer. R. Herm. atque c. Tragur. ſed hic mendoſe: *oculos, incuriam Eumolpi*, &c. HADRIANID.

Advocationem] Id eſt, favere, à partibus alicujus ſtare. GLOSS. Sanus erit locus, ſi Wouwerii lectio, ſed non explicatio, recipiatur. Non enim eſt *favere* hic *commodare advocationem*, ſed moram aliquam poſtulare, ut non perfunctorie vapulet, ſed diu in tergo ejus hæreant manus tot hoſpitum, quod tacito voto poſcebat Encolpius. Vide Lipſium ad Senec. Conſ. ad Marc. cap. X. Vorſt. ad Valer. Maxim. lib. II. cap. IX. exempl. I, & Græv. ad Cicer. VII. ad famil. Epiſt. II. BURM.

Ex-

citatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus aeger. Is, ut rabioſa barbaraque voce in ebrios fugitivoſque diu peroravit, reſpiciens ad Eumolpum, a O poëtarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ocyus nequiſſimi ſervi, manuſque continent à rixa? *

Contubernalis mea mihi faſtum facit. Ita, ſi me amas, maledic illam verſibus, ut habeat pudorem. * *

XCVII.

a Bargates.

Excitatus] Phædr. lib. IV. fab. 24.

Homo perturbatus excitat Simonidem.

Ubi male Schefferus, *extra vocat*, cum ſit, admonet, ut ſurgat. Mart. lib. v. Epigr. 14.

Bis excitatus terque tranſtulit caſtra.

ſupra cap. 87. *Excitavit me ſopitum.*

A duobus lecticariis] Alciat. in tres poſter. Cod. lib. ait legi *lectuariis*. & putat, legendum *perlecticarios*. BONGARS. Gonſalium, qui credidit, tenuiorum lecticas à duobus lecticariis poſſe perferri, refutavit Schefferus lib. II. de re Vehicul. cap. 5. Qui tamen non perſuadet, *lecticarios* dictos miniſtros tricliniorum, qui ſuppellectilem curant, nam verba illa in cap. 34. *Inſecutus eſt lecticarius, &c.* hoc non efficere, oſtendimus. magis arridet expoſitio, quod ſubito ad turbam hanc & rixam à duobus lecticariis fuerit ſublatus Bargates, & eorum humeris geſtatus, cum lectica non eſſet ad manum. BURM.

Mediam rixam] Veteres *noxam*. Pith. PATISSON. Lege. *mediam noxam*. annotandum, quod hodie in Gallia jurgium ac diſſidium vocatur *noiſe*, id à *noxia* detortum eſſe. Auſonius,

Sæpe in conjugiis fit noxia, ſi nimia eſt dos.

Noxiam & *noxam* idem eſſe vult Servius in Virg. Scalig. in Catalect. ad Priap. Fallit ergo Giphanius, qui *noxam* pro jurgio, rixa, aut contentione, apud veteres reperiri negat, in Obſervation. ling. Lat. ERHARD. Scaliger ad Priapeja carm. LXXXIV. & ad Manil lib. II. verſ. 480. *noxam* contendit dici pro jurgio, quem ſecutus Janus à Coſta ad Inſtitut. de Noxalib. Actionib. & Menagius in originibus Gallicis voce *noiſe*. Sed egregie hunc errorem caſtigavit, & vulgatam hujus loci lectionem vindicavit Gronovius ad Senec. Troad. verſ. 403. BURM.

Poetarum diſertiſſime] Hinc ſumſit Jac. Henrichmannus, qui ante annos plus centum vixit, quum initio Inſtitut. Grammaticar. ad Bebelium ſcriberet; *Quis te non jure laudabit, Poeta diſertiſſime?* ERH.

Tu eras] Terent. Adelph.

Ehem, mi pater, tu hic eras? BARTH.

Contubernalis] Quippe Bargates ſervus inter ſervos autem matrimonium non eſt, ſed contubernium. l. 12. §. 33. D. de inſtr. vel inſtrum. leg. *Contubernales* quoque ſervorum, id eſt, uxores. Ulp. l. 14. §. 2. D. de ritu nupt. & fragm. titul. de Tutel. WOUWEREN.

Faſtum facit] Id eſt, deſpicit & repellit. *Faſtus*, repulſa. Propert. lib. II. Eleg. 14.

Nec mihi jam faſtus opponere quærit iniquos,
Nec mihi plorantı lenta ſedere poteſt.

Nemeſianus Eclog. IV. verſ. 56.

Quiſquis amat pueros, ferro præcordia duret,
Perferat & faſtus. —— WOUWEREN.

Firmicus. *Mulieris divitis ac reginæ ſuæ amorem, quæ faſtus amatı adoleſcentis tyrannice voluit ulciſci.* BARTH. Me contemnit deſpicitque. Tacit. lib. 4. Annal. in fin. *juxta, gratiam aut faſtus janitorum perpetiebantur.* Pichena Not. ad Tacit. lib. 2. Annal. num. 1. ERH. Hic libertum barbara voce paullo ante perorantem, jam loquentem eodem modo inducit Petronius, ut libertos fecit in cœna Trimalchionis, quæ ideo non debuiſſet Petronio abjudicari, quia hic idem decorum obſervat. *Faſtus* quidem propria de amatoribus & amicis vox. Vide Gronov. IV. Obſerv. cap. X. ſed *faſtum alicui facere.* neſcio an reperiatur apud cultiores ſcriptores, vid. tamen. Pric. ad Apul. Apol. pag. 214. *Maledicere aliquem*, ſupra illuſtravimus cap. LVIII.

Ita ſi me amas] Alii, *itaque ſi meam.* PATISSON.

Maledic illam verſibus] Plaut. Aulular Act. IV. ſc. X. verſ. 57.

Bono animo es & benedice, nunc quæ res tibi & gnatæ tuæ
Bene feliciterque vortat. Ita Di faxint, inquito.

Et in Caſina Act. II. ſc. V. verſ. 38.

Benedice, diis ſum fretus: deos ſperavimus,

Idem in Rudente Act. III. ſc. II. verſ. 26.

Bene equidem tibi dico, qui, ut te digna eveniant, precor. PITH.

Vide Martial. lib. 4. ep. 17. WOUWEREN. *Maledicere aliquem* veteres dicebant, quod nos vulgatius, *alicui*. Sic *benedicere*. Barthius in Ceir. Virgil. n. 85. ERHARD.

Illam] Alii *illi*. PATISSON.

Ut habeat pudorem] Martial. lib. IV. epig. 17.

Facere in Lyciscam, Paulle, me jubes verſus,
Quibus illa lectis rubeat, & ſit irata.

Catul. carm. 42.

Adeſte Hendecaſyllabi, &c.
Quod ſi non aliud poteſt, ruborem
Ferreo canis exprimamus ore. PITH.

Juvenal. Sat. 2.

XCVII. [a] Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur, intrat ſtabulum praeco cum ſervo publico, aliaque ſane modica frequentia, facemque fumoſam magis quam lucidam quaſſans, haec proclamavit: [b] *Puer in balneo paullo ante aberravit, annorum circa* XVI. *criſpus, mollis, formoſus, nomine Giton: Si quis eum reddere, aut commonſtrare voluerit, accipiet nummos mille.* [c] Nec longe à praccone Aſcyltos ſtabat amictus diſco-

a ENCOLPIUS. b PRÆCO. c ENCOLPIUS.

——— *Habeat jam Roma pudorem.*
BARTH. & SCIOPP. Vide cap. 84.

Intrat ſtabulum praeco] *Furtum*, quod à lictore, aut viatore licio præcincto, ipſo aut alio quolibet comite indicium & fidem in lance præferente, ſive hoc privata ſive publica ex auctoritate magiſtratus perquiſitum inventumque eſt, *per lancem & licium conceptum* videtur. hujus rei amiſſæ perquirendæ & concipiendæ ratio etiam apud Plaut. Mercat. Act. III. ſc. IV. verſ. 78.

Certum eſt præconum jubere jam quantum eſt conducier,
Qui illam inveſtigent, qui inveniant: poſt ad prætorem illico
Ibo, orabo, ut conquiſitores det mihi in vicis omnibus.

Exſtant & alia præconii hujus exempla, quæ collegit Petr. Pithœus Adverſar. ſubſec. lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 19. Briſſonius Antiquitat. lib. 2. Marq. Freherus Pareꝛg. lib. 2. cap. 20. Theod. Marcilius in Interpret. leg. XII. Tabb. cap. 7. P. Colvius Not. in Apul. Metamorph. lib. 6. & lib. 9. Cujacius Obſervat. lib. 16. Vitus Amerbachius epiſt. De furto per lancem & licium concepto, M. Tatius Alpinus epiſt. ad Wolfgang. Hungerum, de furto per lancem & licium. Nec apud Romanos modo; ſed olim quoque apud Germanos, maxime Danos, rei furtivæ publica per domos inquiſitio fuit, de qua eſt in Legib. Scaniæ cap. 2. lib. 7. *Si ſcrutinium negatum fuerit.* Et hodie noſtris moribus furti perquiſitionem Chriſtianus apud Judæos cum ſervo publico ſive lictore inſtituere poteſt, quod vulgo *Schulbandt* appellatur. ERHARD.

Cum ſervo publico] Artemid. lib. 5. Juliano in Epiſt. δοῦλος δημόσιος. Frontinus de Aquæductibus: *Lictores binos, & ſervos publicos, & ſcribas habeant.* Plinius lib. 10. Epiſt. *Quidam vel in opus damnati vel in ludum, publicorum ſervorum officio funguntur.* WOUWER.

Aliaque ſane modica frequentia] Lege *ſane non modica.* Pithœus Adverſar. Subſec. lib. 1. cap. 2. quod non placet. ERHARD.

Facemque fumoſam] Ovidius lib. X. Met. verſ. 5.

Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo,
Uſque fuit, nullos invenit motibus ignes,

quaſſare autem & *quatere*, proprie. vide Paſſerat. ad Propert. lib. 1, eleg. 3. Ita Jupiter *quaſſat fulmen* apud Phædr. IV. fab. 17.

Hæc proclamavit] De eadem proclamatione eſt apud Senecam lib. 5. Controverſ. pag. 538. *Mitto præconem, adduco illi omnia inſignia, in caput malus perdat.* BONGARS. Is eſt legitimus ritus fugitivos perquirendi, Græci vero σάλπιγγα admoverunt. Apollodorus lib. 3. de Deor. Orig. (cap. XII. § 8.) Ὀδυσσεὺς δὲ μηνυθέντα παρὰ Λυκομήδει ζητῶν Ἀχιλλέα σάλπιγγι χρησάμενος εὗρε. ex hoc ritu interpretor Artemid. lib. 5. σαλπίζειν δοκεῖν σάλπιγγι τῇ ἱερᾷ, ἀγαθὸν τοῖς βουλομένοις συγγενέσθαι τισὶ καὶ τοῖς ἀπολωλεκόσιν ἀνδράποδα, ἤ τινας τῶν οἰκετῶν. WOUWEREN.

Puer in balneo] De puero perdito & quæſito per lancem & licium. ſimile eſt quiddam apud Lucianum in Dialogis meretriciis cum hac Petronii fabula. DANIEL.

Annorum circa XVI.] Alii, *circiter*. Pithœus dicto loco. Annus decimus ſextus, legitima ephebi ætas. Joſephus Antiquitat. Judaic. lib. 15. cap. 2. de Antonio Ariſtobulum, Alexandri Judæorum Regis formoſiſſimum filium, in amores & delitias concupiſcente, & Herodi Regi, ut mitteret, mandante; *Herodes haud judicavit, forma & ætate florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem, mittere ad Antonium, hominem libidini deditum, & voluptates inverecunde conquirentem.* ERHARD.

Mollis] Effœminatus. Ovid. IV. Met. verſ. 386.

——— *Tactu ſubito molleſcat in undis.*
Vellejus lib. II. cap. LXXXVIII. *Mollitiis pene ultra fœminam fluens.* Macrob. 2. Saturnal. IX. Martial. lib. V. Epigr. XLII. BARTH.

Voluerit] Heinſius margini ſui codicis adſcripſerat, forte *valuerit.* ut & manus viri eruditi in altero codice, quem mihi F. Heſſelius Vir Eruditiſſimus tranſmiſerat. Sed nequeo probare.

Accipiet nummos mille] Apul. *Cedo præmium. mille, inquit, nummi deponentur tibi.* Fortunat. *Dixit, daturum ſe denarios mille ei, qui ad ſe ſervum perduxiſſet.* Eſt & proclamationis ejuſmodi exemplum apud M. Senecam VI. Controv. PITH. Μηνυτρῶ γέρας. Ulpian. Rhetor nominat, εὕρετρον, quod præmium eſt eis, qui alienum quid jacens forte fortuna invenerunt, & domino reſtituerunt, aut reſtituere parati ſunt. Hieronym. Wolphius Annot. in Demoſthen. Promittuntur autem plerumque indicia comprehendendi furis, vel fugitivi, vel rei furtivæ, per præconem, ut Curius Fortunatianus ſcribit. antiquiſſimus Jureconſultus, aut per libel-

diſcoloria veſte, atque in lance argentea indicium, & fidem praeferebat. Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum ſubiret, annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, ſicut olim Ulixes pro

libellum publice propoſitum. Præco id his exſequitur verbis: *Si quis à fuga retrahere, vel occultam demonſtrare poterit fugitivam illius filiam, illius ancillam, illo nomine, conveniat illo loco illum prædicatorem, accepturus tot indicii nomine.* Cujac. 11. Obſervat. 18. WEITZ.

Nec longe à præcone] Unus eſt locus, ex quo intelligam, quid fuerit furtum per lancem conceptum. Nam de licio quidem probabile eſt, quod ex Gellio ab aliis adfertur, apud quem tamen *Limi* verbum corruptum eſt, ut ex auctoribus *Limitum* apparet. ubi tamen perperam etiam *limis* pro *limum* uno loco ſcriptum puto. Cæterum quod hic verſus fuerit mos perquirendi, qui à Petronio deſcribitur, indicant Plauti verſus Mercat. Act. III. ſc. 4. Diſcoloria etiam veſte uti ſolitos, qui quid publica auctoritate facerent, indicio eſt l. 1. C. Theod. de habitu, quo intra urbes uti oportet. Porro quod ex Verrio Flacco adferri vulgo ſolet, Plauti eſſe verba ipſa indicant. PUTEAN.

Diſcoloria veſte] Qua uti ſoliti, qui quid publica auctoritate facerent. GLOSS. Apud veteres, qui in domo alterius rem furtivam quærere volebat, nudus eam quærere cogebatur, licio tamen, quo pudenda tegebat, cinctus erat, & lancem, quæ patina erat rotunda & ampla, ante oculos tenebat, propter matrumfam. aut virginum præſentiam. Johan. Borcholten ad §. 3. Inſtit. de obligat. quæ ex delict. naſc. imo quæſitor licio cinctus fuit, & manu lancem tenuit, in qua pretium inventionis ſive indicium eſſet, ut ex hoc loco probat Giphanius ad §. 4. Inſtit. eod. tit. *Diſcoloriam veſtem*, ut Juris auctores *verſicoloriam*, Vopiſc. *coloriam*. Diſcoloria autem veſte uti ſolitos, qui quid publica auctoritate facerent, teſtimonio eſt Conſtit. Cod. Theud. tit. de habitu, quo intra urbem uti oportet. Pithœus Adverſar. lib. 1. cap. 2. Forte colore publico, ejus civitatis inſigni, in qua tale quid fiebat. qui mos hodieque in Germania, & maxime omnium Helvetia, obſervatur, ut viatores & præcones in actibus publicis diſcoloria utantur veſte. Recte autem Balduinus à Borcholten reprehenditur, quod in Legib. XII. Tab. cap. 12. furta per lancem & licium ea fuiſſe tradiderit, quæ ſacerdotes licio amicti, & panem Aëtite lapide conditum in lance circumferentes prehendebant, cum is panis à fure devorari non potuiſſet. ei enim, præter Platonem. Feſtum, Gellium, manifeſte repugnat hic Petronii locus. ERHARD. Neſcio, an quæ Pithæus de furto per lancem & licium concepto diſputat, ex hoc Petronii loco recte illuſtrentur; nam neque hic de furto, ſed de re amiſſa inveſtiganda agitur, neque diſcoloria veſte indutus eſt, vel præco, vel ſervus publicus, ſed Aſcyltos, qui certe auctoritate publica hic aliquid egiſſe dici nequit. Quare melius, ſecundum Feſti mentem, dixiſſet, ipſum, qui quæreret, licio cinctum fuiſſe. Licium autem eſſe veſtem diſcoloriam docet Apulej. Apolog. *Virgilius enumerat vittas molles, & verbenas pingues, & thura maſcula, & licia diſcoloria.* Sed puta adhuc multum caliginis huic rei eſſe offuſum. Nam certe lanx hic non ante oculos tenetur, ſed in ea præmium repertori ferebatur. Non explicant vero, quid *fides* hic ſit, quam in lance præferebat; niſi quod Pithæus intelligat publicam, qua ex auctoritate magiſtratus perquiritur. Sed, in quo conſtiterit, ſilet, an diploma aliquod fuerit, quo ipſi à magiſtratu venia inquirendi in alienas domos datur, an vero tabulæ teſtium, qui hunc puerum, qui aberraverat, Aſcylti eſſe juraverant, non addit; & tale quid fuiſſe oportuit. nam *fides* pro documento aut argumento aliquando ſumitur. Ut Juſtin. lib. IX. cap. 2. ubi pueri & fœminæ & pecoris magnam vim, nihil auri & argenti à Scythis captum, *fidem* vocat *inopiæ Scythicæ*, id eſt, documentum, unde certo conſtaret de inopia. Neque ſollicitare locum debuerat Schefferus. vide Barth. ad Stat. Thebaid. VI. in fine: niſi quis hariolari vellet, in lance hac imagunculam Deæ Fidei fuiſſe, ut per eam monerentur, rem perditam vel ablatam reſtituere. BURM.

Indicium] Præmium, quod indicibus datur: indicia, μήνυτρον. GLOSS. Id eſt, præconium indicinæ, ut in l. 9. ff. de pœn. PUTEAN. Apul. lib 9. *Indicina*, præmium, μήνυτρον, μήνυτρον. WOUWEREN. *Indicium* pro præmio, quod indicibus datur. Ait enim, Aſcylton, qui famulum ſuum amiſerat, cum præcone circumiviſſe, & in lance indicium prætuliſſe, id eſt, pecuniam, quam daturus eſſet illi, qui ſibi fugitivum ſuum indicaret. Cicer. de Divinat. *Quapropter, ſi tibi indicium poſtulas dari, quod tecum una feceris.* Ulpian. l. 4. §. ult. D. de condict. ob turp. cauſ. Sic & *nuntium* & *euangelium* in Cic. ad Attic. dicitur præmium nuntii & euangelii. ERHARD.

Grabatum ſubiret] Ut ſolebant, qui latere vellent. vide Caſaubon. ad Sueton. Caligul. cap. LI.

Sponda culcitam] Veteres, *ſpondam culcita*, Pith. PATISSON. Lecti funibus tenti Martial. lib. 5. ep. 63.

Nulla tegit fractos nec inanis culcita lectos,
Putris & abrupta faſcia reſte jacet.

Faſciæ, quibus lectus tenditur, *inſtita*. Gloſſ. Iſidori: *Inſtita, grabati reſticula.* Horat. epod. 12.

Jamque ſubando
Tenta cubilia tectaque rumpit.

Comment. *Cubilia: lectum intortis funibus, vel faſciolis*

pro ariete adhaeſiſſet, extentus infra grabatum ſcrutantium eluderet manus. Non eſt moratus Giton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus, & Ulixem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſtimentis implevi, uniuſque hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi. Interim Aſcyltos, ut pererravit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hic quidem pleniorem

lis tentum; tectaque: coopertoria lectuli ſtragula. Juven. *Cadurcum* nominat & inſtitam. Locus eſt Satyra 6.

Magnaque debetur violato pœna cadurco.

Comment. *Membrum mulieris intelligitur, cum ſit membri velamen, vel, ut alii, eſt inſtita, qua lectus intenditur.* Unde ait Sulpitia:

Ne me cadurcis deſtitutam faſciis
Nudam Calæno concubantem proferat.

Quamvis idem Scholiaſtes ad Satyr. 7. *Cadurcum dicunt cucullum candidum, propter hyemes & nives comparatum, alii tabernaculum, aut tentorium, quibus merces protegere conſueverunt.* WOUWEREN. Lectos funibus tentos fuiſſe docet etiam Herodot. Calliope in fin. ERHARD. *Culcitram*, Leid. cod. & ſic cap. ſeq. BOSCH. Apud Horatium Epod. XII. *tenta cubilia*, ubi vetus ſcholiaſtes, *lectus reſtibus, ſive faſciolis ſubtentus*. *Inſtitam* vocant Gloſſæ Iſidori. Et Scholiaſtes Juvenalis, *Inſtita qua lectus intenditur.* Lucilius. lib. VI. Sat. *tres à Deucalione grabati reſtibus tenti.* Apud Catonem de R. R. cap. 25. *lectus reſtibus ſubtentus.* HEINS. *Culcitam* ſemper ſcribendum, non *culcitram*. vid. Torrent. ad Sueton. Tiber. LIV. & Dauſquei Ortographiam. inſtitas vero Græcis κειρίας dictas ex Suida annotavit Ampliſſ. Cuperus, qui deſcribit, εἶδος ζώνης ἐκ σχοινίων, παρ' οἷς ἱμάντι ἢ διατ-ρῶσι τὰς κλίνας. v. Popmam ad Caton. de R. R. pag. 148.

Sicut olim Ulyxes pro ariete adhaeſiſſet] *In ariete*, unus ex ſcriptis. D. Munckero legendum videtur, *imo ariete*. In antiquis exemplaribus fuit, *ero arietis*, unde Illuſtris Nicolaus Heinſius in ſuis ad me literis putat. ſcripſiſſe Petronium, *utero arietis*. Illa Ulyxis hiſtoria ſatis nota. BOSCH.

Aſtu ſimillimo] Apulei. I. Metam. *At ego ſcilicet, Ulixi aſtu, deſerta vice, Calypſonis æternam ſolitudinem flebo.*

Uniuſque hominis veſtigium] Propert. lib. II. El. 22. 35.

Apparent non ulla toro veſtigia preſſo,
Signa voluptatis nec jacuiſſe duos. PITH.

Ariſtænetus lib. 2. ep. 22. καὶ τὴν στρωμνὴν ἀνετάραξε, πανταχῆ συγχεῦσα τὸ ἔρεισμα τοῦ δευτέρου σώματος. Propertius lib. II. El. XXII. verſ. 35. Mercerus in Not. ad Ariſtænet. ERHARD. Vide Paſſerat ad Propert. d. l.

Viatore] Idem hic, quod lictor. GLOSSÆ. Columella præfatione lib. I. *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, &c. cum conſilium publicum deſiderabatur, à villis arceſſebantur in Senatum. Ex quo, qui eos vocabant, viatores nominati ſunt.* Sunt fere iidem cum lictoribus. Lat. Pacatus: *Nec occiſa viatoris manus plebem verbere ſummovebat.* Sane ſubmovendi munus lictorum notum. Lego in V. inſcrip. etiam *Viatrices* fuiſſe. WOUWEREN. Hic *viatorem* vocat, quem paulo ante *ſervum publicum*, & Wouwerius lictores fere eoſdem fuiſſe pronuntiat. Fatemur quidem ſæpe confuſos à ſcriptoribus, ſed diverſos fuiſſe docet Livius lib. II. cap. 56. *Ardens ira Tribunus viatorem mittit ad Conſulem, Conſul lictorem ad Tribunum*: quamvis errare putem Tiraquellum ad Alex. ab Alex. lib. I. cap. 27. qui viatores tantum Tribunis plebis, lictores Conſulibus, apparere ſcribit: nam infinita apud Livium & alios loca docent, etiam viatores à Conſulibus ad prehendendos contumaces miſſos. Sed Conſulibus, Dictatoribus, & Prætoribus, præter lictores, viatores apparebant, minores magiſtratus tantum viatores habebant. Ita apud Gruter. p. DCXXXI. I. & MXXXIII. 5. viatores, qui Conſulibus & Prætoribus adparent, occurrunt. Sigonium quoque falli, qui lib. II. de Antiq. Jure Civit. ſtatuit, viatores tantum vocandi, & nuntiandi, non vinciendi habuiſſe vim, innumera Livii loca revincunt. vid. Lib. II. cap. 56. & lib. III. cap. 56. Cicer. in Vatin. cap. 9. A ſervis publicis utroſque etiam diverſos fuiſſe, patet, quia illi, in bello capti, non ſub corona vendebantur, ſed ſeponebantur à republica, ad varios uſus, & miniſteria; præcipue ut, ſi quid publico nomine ageretur, vel acquiri deberet publico, per hos conficeretur. v. Gell. lib. X. cap. 3. Liv. lib. XXXVI. cap. 49. Polyb. lib. X. cap. 17. in primis ſcribarum loco habebantur. Liv. lib. XLIII. cap. 16. Præterea his utebantur abſentes cives Romani, & Pupilli, & ſimiles, qui, ex Jure Romano per alium civem ſuæ poteſtatis nihil cum adquirere poſſent, mandabant negotia ſua ſervis publicis, qui, omnium in civium dominio & poteſtate quia eſſe cenſebantur, etiam omnibus adquirere poterant. v. l. II. ff. rem pupill. ſalv. l. XIX. de compenſat. l. I. §. 16. ff. de magiſtr. conven. l. XVIII. de adopt. Jam viatores non fuiſſe ſervos docet Tacit. lib. XVI. ann. cap. 12. ubi liberto locus inter viatores Tribunicios datur, ut præmium, quod inepte eſſet dictum, ſi ſervi fuiſſent viatores. Idem docet Livius lib.

rem ſpem concepit, quo diligentius oppeſſulatas invenit fores. Publicus vero ſervus, inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxavit. Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiae, perque ſocietatem miſeriarum, petii, ut ſaltem oſtenderet fratrem; imo, ut fidem haberent fictae preces, ſcio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quo enim ſecures adtuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: praebeo ecce cervicem, funde ſanguinem, quem ſub praetextu quaeſtionis petiiſti. Amolitur Aſcyltos invidiam; &, ſe vero nihil aliud quam fugitivum ſuum dixit quaerere; mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis; utique ejus, quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum.

XCVIII. At non ſervus publicus tam languide agit, ſed raptam cauponi harundinem ſubter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum

lib. XXXVIII. cap. 51. de Scipione *ab roſtris in Capitolium aſcendit: ſimul ſe univerſa concio avertit, & ſecuta Scipionem eſt. Adeo, ut poſtremo ſcribæ viatoreſque tribunos relinquerent.* Ubi *ſcribæ* ſunt ſervi publici, hi vero manumiſſi beneficio alicujus Magiſtratus, ejus nomen, ut Patroni, adoptabant. Varro lib. VII. de L. L. Appian. lib. I. bell. Civil. pag. 688. Petronius autem noſter quin confuderit viatores & ſervos publicos, dubium nullum eſt, niſi velimus ex ſervis publicis, quoſdam factos viatores, vel etiam viatorem huic non modicæ frequentiæ interfuiſſe. Quod autem hic ſecures habeat ſervus publicus, non capiendum, quaſi coloniarum magiſtratibus illæ fuerint prælatæ, ſed ex communi uſu: ſi enim mitterentur ad pignora capienda, vel in aliena domo quid agendum, ut effringerent januas, ſecures & alia fabrilia inſtrumenta adſumebant. BURM.

Quod diligentius] Alii, *quo diligentius.* PATISSON. Alii, *quo diligentius*, non paullo rectius. ERHARD.

Commiſſuris ſecures] Alii, *commiſſuras ſecure.* PATISSON. Si quid hic locus emendatione indiget, malim ita legere, *inſertans commiſſuris digitos.* PUTEAN. Notanda ſunt illa in geſtis Collat. *Curator Reip. Bovi ſervo publico dixit, intra, quare, ne plus habent. Servus publicus dixit, quæſivi & non inveni.* WOUWEREN.

Clauſtrorum firmitatem] Valvarum. Germ. *ſcribus reducit vincula clauſtri.* BARTH. *Infirmitatem* V. C. Anonymus ad oram cod. ſcripſerat: forſan legendum *clauſtri omnem firmitatem.* Nihil tamen muto. BOSCH.

Aſcylti] Alii *Aſcylto* PATISSON.

Petii, ut ſaltem oſtenderet fratrem] Id eſt, ut ſe gereret erga me tamquam fratrem, non tamquam inimicum. Tacit. 4. Annal. *Dum à clientibus exſtimularetur, ut erectum & fidentem animi oſtenderet.* Et ſic Plautus quoque ac Cicero *oſtendendi* verbo uſi ſunt. SCIOPP.

Quo enim ſecures attuliſti] Seneca lib. 4. Contr. 7. *Tulit ſecum gladium: ſic enim occiſuri veniunt.* WOUWEREN. Eleganter ſecures, non nominato alio telo, quaſi ut victimam illum mactaturus, quod olim in more poſitum, brevi videre erit apud Clariſſ. Paullum Merulam in Libro de Sacrificiis & Feſtis Romanorum Diebus; ſi melior edendi illum cum aliis MSS. dabitur occaſio, quam nuper me abſente nacta fuit Romanorum ejuſdem de Comitiis Hiſtoria. BOSCH.

Præbeo ecce verticem] Sareſberienſis lib. 4. Policrat. cap. I. *Et ſecuri pleramque feriendas præbent cervices.* Et lib. 6. cap. I. *Si ſpontaneam detrectas præbere cervicem.* Prudent. in Romano de Iſaaco verſ. 730.

Ultro ſacranti colla præbuerit ſeni. WEITZ.

Proprium hoc & genuinum ea in re verbum. Sic eleganter apud Naſonem lib. IV. de Ponto Epiſt. IV.

Colla boves niveos certa præbere ſecuri.

Et Faſt. lib. I. verſ. 83.

Colla rudes operum præbent ferienda juvenci.

BOSCH. Voci *præbere* vim ineſſe ſe ipſum offerendi libidini & contumeliæ alterius, docuit Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 20. *Dare cervices* aliquoties dixit Cicero.

Utique] Supra cap. 43.

Quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum] De qua cap. IX. nam poſt illam rixam reconciliati fuerunt, ut patet cap. X. quæ reconciliationis narratio deſideratur. ERHARD. Non video, quomodo hoc cum præcedentibus cohæreat. Scribendum itaque, *quem ante*, &c. BOSCH.

At non ſervus] Solemnis elegantiæ formula. Cicer. pro Cluent. XXVII. *Facile hoc Avitus patiebatur, facile Cannutius, at non Oppianicus, neque Patronus ejus L. Quintius.* Virgil. II. Æn. 540.

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoſte fuit.

Harundinem] Virga, janitoris geſtamen, oſtio appendi

tum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, &, reducto timidiſſime ſpiritu, ipſos cimices ore tangebat. * * Eumolpus autem, quia effractum oſtium cellae neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, &, [a] Mille, inquit, nummos inveni: jam enim perſequar abeuntem praeconem, &, in poteſtate ſua eſſe Gitonem, meritiſſima proditione monſtrabo. [b] Genua ego perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec, quo abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde. Dum haec ego jam credenti perſuadeo, Giton, conlectione ſpiritus plenus, ter continuo ita ſternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

pendi ſolita. GLOSS. Lege, *cauponis*, harundinem oſtio appenſam intellige. infra cap. CXXXIV. *& harundinem ab oſtio rapuit.* ea virga Senecæ, janitoris geſtamen lib. 2. de Traquillit. Douza Præcidan. pro Tibull. cap. 1. ERHARD. Non oſtio appoſitam, multo minus inſigne præfecti familiæ intelligere, par eſt, ſed obviam neſcio unde raptam prius cauponi, ut ea in rixa pro telo uteretur, & quam adhuc manu tenens intraverat cellam, ubi eam Eumolpo ipſi eripit.

Omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur] ſolebant veteres in perquiſitione furti vel minutiſſima quæque, quamvis obſignata, perſcrutari & excutere. Plato de Legib. lib 12. Apul. 9. *Immiſſis itaque lictoribus, ceteriſque publicis miniſtris, angulatim cuncta perſcrutari jubent.* P. Pithœus Adverſ. l. 2. c. 19. ERH.

Reducto timidiſſime ſpiritu] Ammianus lib. 19. de nocturnorum militum inſidiantium ſilentio; *A que ipſum ſpiritum reprimentes.* ERHARD.

Scynipbes] Ea vox Exodi VIII. Origenes *muſcas minutas, ſed acerbiſſimo terebrantes ſtimulo*, ait. uti & Eucherius lib. 2. Inſtruct. *culicum genus aculeis permoleſtum.* Forte Petronio nomen animalis effigiati in lecto. Quid, ſi legas *ipſos ſcimpodes?* Heſych. σκίμπους, κράββατος Schol. Ariſtoph. τὸ κράββατον σκίμποδα λέγουσιν Ἀττικοί. Quanquam alii σκιμπόδιον, lectum tricliniarem, ut apud Gell. lib. 19. cap. 10. & Heſych. σκιμπόδιον, εὐτελὲς κλινίδιον alii lecticam. WOUWER. De his Joan. Bochius ad Pſalm. 104. WEITZ. Vide Voſſ. ad Catull. carm. 20. pag. 58. Hinc *cimicare*, quod Græci eſt κορίζειν, id eſt, cimices occidere, vel cimicibus lectos purgare. vide Caſaub. ad Theophr. Charact. pag. 340.

*Tangebat * * Eumolpus*] Aſteriſcus deeſt in V. cod. TORNÆS.

Irrumpit perturbatus] Omnino legendum *perturbaturus*. BARTH. V. C. *perturbatus*. quod etiam viderant Interpretes. Prior lectio tolerabilis. BOURDEL.

Et mile] manus docta in codice Almelovenii *En mille* conjecerat.

Meritiſſima] Alii *Veriſſima*. TORNÆS. Si attenderis quæ ſequuntur, vix dubitabis, quin ita legendum ſit: *Et in poteſtate tua eſſe Gitonem meritiſſima proditione monſtrabo.* Nam ſtatim dicturus eſt. *merito, inquam. excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere.* Tria hæc, *merito, proditum, oſtendere*, tribus illis reſpondent, *meritiſſima proditione monſtrabo.* Sic cap. CXXV. *totamque fallaciam invidioſa proditione detexerit.* RICHARD. *Propoſitione.* Gellius lib. 1. cap. v. de Hortenſio: *maledictis appellationibuſque propoſitis jactatus eſt.* Quare ſupervacuum viri docti, *proditione*. BARTH.

Morientes] Vide Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. 8. ubi proverbialem hanc formulam explicat. Ita & Cicero lib. XIV. ad famil. ep. 1. *per fortunas miſeras noſtras, vide ne puerum perditum perdamus.* Ubi vide Interpretes. Auctor ad Herenn. lib. IV. *noli exſtinguere exſtinctos.* ſic apud Nonium refertur dictum Plauti in injurioſum hominem *Terebratum quid pertundis.* Idem in Captiv. II. 8. *tum inventum inveni*, & Mercat. III. 4. *hac re homines occupatos occupant.* Et Cicer. ad Att. XV. 15. *impeditum impedire.* affine eſt illud in libris ſacris κάλαμον συντετριμμένον ἐπικλᾶσθαι. Sic de Andronico Comneno apud Nicetam lib. II. pag. 381. cum enim, ante triduum Imperator, exutus imperio eſſet, & oculo effoſſo, manu præciſa, ſcabioſo camelo impoſitus, perque urbem ſuam Conſtantinopolin traductus, omnique genere contumeliarum vexatus, tandem pedibus ſuſpenſus eſſet, nullam ei aliam vocem excidiſſe memorat Nicetas, præterquam καὶ τὶ κάλαμον συντετριμμένον προσεπικλᾶτε. Hæc fere notaverat docti viri manus in margine codicis, quem poſſideo. BURM.

Excandeſcens] Alii, *excandeſcis*. TORNÆS.

Redde puerum] Alii, *reduc puerum*. PATISSON.

Collectione] Quintil. Decl. V. *Tandem, ſpiritu in pauciſſima verba collecto, inquit.* Juſt. VI. 8. *ut relatus in caſtra ſemianimis vocem ſpiritumque collegit.*

Continuo ita ſternutavit] Alii, *ter continuo.* PATISSON. & TORNÆS. Inſerendum adverbium ter

pus converſus ſalvere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulixem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere. Mox converſus ad me, [a] Quid eſt, inquit, latro? Ne deprehenſus quidem auſus es mihi verum dicere, imo, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excuſſiſſet indicium, eluſus circa popinas errarem. * [b] Giton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in ſupercilio factum erat, coartavit; mox palliolo ſuo laceratam mutavit veſtem, amplexuſque jam mitigatum, oſculis tamquam fomentis adgreſſus eſt, &, [c] in tua, inquit, pater cariſſime, in tua ſumus cuſtodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle ſervare. Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium ſcelerum materia, ego

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS. [c] GITON.

ter ex vet. cod. RICHARD. Simile quiddam Apul. lib. IX. Metam. *Intercluſo ſpiritu diffluebat, utque eſt argentum vivacis metalli, crebras et ſternutationes commovebat, &c. quod cum putaret ab ea profectum, ſolito ſermone ſalutem ei fuerat imprecatus.* PITH.

Concuteres] Apulej. I. Metam. *Hac ego ut accepi, ſudore frigido miſer perfluo, tremore viſcera quatior, ut grabatulus etiam ſucccuſſus & inquietus ſuper dorſum meum palpitando ſultaret.*

Salvere Gitona jubet] Ζῶ σῶτος. Meurſ. ad Theocrit. pag. 45. & ſeq. Scalig. in Auſonian. lection. WEITZ. Mos eſt antiquiſſimus ſternutantibus bene precandi. Schopp. Veriſimil. lib. 4. cap. 12. Barthius ad Claudian. Præter Plin, Apulejus lib. 9 Titianus lib. 3. Epigramm. eleganter. Non ergo propter inguinariam luem inſtitutus fuit, ut ſcribunt Paulus Monticaſſinus & Guilermus Mimatenſis, quæ multo poſt tempore Romæ ita graſſata eſt; ut oſcitantes ac ſternutantes efflarent animam. Savaro ad Sidon lib. 7. epiſt. 1. Eadem conſuetudo apud Hebræos, ut ſternutanti dicatur אסותא *aſuthi*, id eſt, ſalus, vel רפואה *repuah*, id eſt, medicina. Fingunt enim Rabbini, morbum initio mundi fuiſſe, qui אסכרא *aſcera* à verbo סכר *ſecar*, id eſt, ſtrangulare, dictus eſt, primumque pueros, poſt id adultos, corripuiſſe, atque ſtrangulaſſe temporis puncto, ita ut cum ſternutamento ſpiritus ſimul omnis avolaret, qua de re Elias Levita in Thisbithi. Caſp. Waſerus de Antiquis nummis Hebræor. lib. 2. ſed more ſuo ſolentes ſuaviter fabulantur Rabbini. Sternutationem ad malum omen refert Frontinus Stratag. lib. 1. cap. 12. §. 11. ad bonum Xenoph. Anabaſ. lib. 3. Ex quo procedit etiam noſter hodiernus mos, ut, arripientes velut omen ſalutare, ſternutantem ſalvere jubeamus. Barth. d. l. cui cauſſa eſt cur non aſſentiamur. ERHARD. Interpretum adnotationibus adde Salmaſii Epiſtolam XXIV. & Valeſiana pag. 68.

Culcita] Pulvinus, tectulus. GLOSSÆ.

Popinas] Diverſoria. GLOSSÆ.

Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Firmic. *Faciet popinarios, & qui alienarum voluptatum curam ſolicitudinemque ſuſtineant.* PITH.

Giton longe] Excidiſſe modo particulam *ſed*, vel ſimilem, credit Ampliſſ. Cuperus.

Araneis oleo madentibus] Seren. Sammon. cap. LIV.

Si vero caput infeſtus colliſerit ictus,
Ex oleo necti veſtes debebit Arachnes,
Neſciet hac illinc (niſi cum ſanarit) abire.

Quod exſcripſit Marcellus de Medicam. cap. I. *Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto impoſita non recedit, niſi ſanaverit.* WOUWEREN.

Amplexuſque jam mihi gratum] Alii *amplexuque jam mihi gratus.* MS. *amplexuſque jam mitigatum.* TORNÆS. Alii, *jam mihi gratum.* PATISSON. Alii, *jam mihi gratum.* Lege *jam mihi iratum:* ſcilicet Eumolpum. Gruter. Sulpic. lib. 6. cap. 15. vel, *amplexuque jam mitigatum* Jungermannus. neutrum placet. Gython amplexus Eumolpum jam mitigatum, ſcilicet ſibi, nondum autem Encolpio, ut ex ſequentibus planum fit. ERHARD.

In tua, pater cariſſime, in tua cuſtodia ſumus] Ita apud Amphilochium in vita Baſil. Magni, Petri ſponſa Baſilio ait; *ἐις τὰς χεῖράς σου ἐιμὶ, τιμιώτατε πάτερ.* WEITZ.

Incipe velle ſervare] Supra cap. XI. notavimus ex Higin. Hieron. vita Johann. Mon. *cœpimus velle ab eo proficiſci.* BARTH.

Hibernum mare] Hibernum, vel ſævum. GLOSS. Veteres *hiberum*, non *hibernum*. Pith. PATISSON. *Hibernum.* Muſæus:

Χειμερίην καὶ ἄπιστον ἀλυσκάζων ἁλὸς ναίην.

Apud Plaut. Arcturus in Prolog. Rudent. verſ. 69.

Increpui hibernum & fluctus movi maximos.

Gloſſator in illud Perſii: *Hibernat, ſævit, inquit, vel à navigiis vacat.* PITH.

ego cauſſa ſum. Si perirem, conveniret inimicis * *

XCIX. [a] Ego ſic ſemper, & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tamquam non redituram, conſumerem. * *

[b] Profuſis ego lacrymis rogo, quaeſoque, ut mecum quoque redeat in gratiam. neque enim in amantium eſſe poteſtate furioſam aemulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo poſſit offendi. Tantum omnem ſcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice. Incultis aſperiſque regionibus diutius nives haerent: aſt, ubi ea aratro domeſacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

Inimicis] Forte, *amicis*. ERHARD.

Ego ſic ſemper] Horat. I. epiſt. IV. verſ. 13.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum. PITH. Dion. Cato.

Cum dubia incertis verſetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quocumque laboras.

BARTH. Ex præcepto Philoſophorum. Horat. lib. I. ep. ad Albium. Muſonius, Οὐκ ἔςι τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶναι. apud Stobæum ſerm. I. Antooium in Meliſſa & Maximum Monachum ſerm. 51. Avianus Boetus de Moribus; *Omnis dies velut ultimus judicetur.* Vide quæ conſignavit Goldaſtus Not. ad Columban. cap. 7. Alius Poeta;

Vive memor lethi, &c.
Extremumque tibi ſemper adeſſe puta. ERHARD.

Senec. Epiſt. XCIII. *Non ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat, ſed nullum non tamquam ultimum adſpexi.*

Furioſam æmulationem] Id eſt, Zelotypiam. BONGARS.

Dicam aut faciam] His duobus omnia perperam commiſſa comprehendit etiam Ovidius lib. I. Art. Amator. verſ. 599.

Ut, quidquid facies diceſve protervius æquo,
Credatur nimium cauſſa fuiſſe merum.

Infra cap. CVIII. *Ut nihil nec facere deceret, nec dicere.* BURM.

Scabitudinem] Scabredinem. GLOSS. Lege *ſcabritudinem*. Meurſ. Animadv. Miſc. lib. 4. cap. 6. *ſcabredinem* dixit D. Hieronymus in vita Hilarioois. ERHARD.

Bonarum artium magiſter] Id eſt, eloquentiæ & Poetices, quæ proprie *bonæ artes* dici meruere. Ovidius lib. I. Art. Amator. verſ 459.

Diſce bonas artes (moneo) Romana juventus.

& ita paſſim alii.

Sine cicatrice) Sic ſupra. *Sine dolore* Leid. cod. Nil muta. Mox idem cod. *ecce enim*, BOSCH.

Aſt, ubi ea] Tò ea delendum cenſet D. Munckerus meus. BOSCH.

Domeſacta] Alii, *manſuefacta*, alii, *domita*, TORNÆS. Dixit, quemadmodum Corn. Severus in Ætna;

—— *Domitis nemo Cererem jactaret in arvis.*

Lindenbrog. Not. in Catal. ad Æto. ERHARD. Noo cohærere hæc præcedeotibus notat ampl. Cuperus; nam, ut inter mentem feram & eruditam comparatiooem inſtituit, (quod ſcilicet ira illam obſideat, hanc vero prælerlabatur) ita & componit terram aſperam & cultam: in illa nives duraot, in hac, ooo ſecus ac pruina, liqueſcunt: quare legeret, *Et ubi aratro domeſacta tellus nitet, dum loqueris, velut pruina dilabuntur: ſimiliter in pectoribus ira cum ſedet. &c.* *Domeſacta* vero vox inſolens: *Domare* autem *terram*, pro aratro ſubigere, frequens Poetis. Virgil. lib. II. Georg. verſ. 62,

—— *Et omnes*
Cogenda in ſulcis & multa mercede domanda.

Et lib. IX. Æneid. verſ. 608.

Aut raſtris terram domat. ——

Statius lib. VII. Theb. verſ. 332.

Aulida qui, Graamque ferunt, virideſque Plateas,
Et ſulco Peteona domant.

Manilius lib. IV. verſ. 902.

Et domuit terram ad fruges, animalia cepit.

Avieous deſcr. Orb. 146.

Hic longo ceſpite tellus
Funditur, & varia populorum pube domantur
Arva ſoli.

Et ita paſſim incultas terras, ut feras, quæ manſuefieri & molliri debent, Poëtæ & Oratores, conſiderare ſolent. Vide la Cerdam ad Virgilii lib. II. Georg. verſ. 36. Auctor quoque Dialogi de Oratoribus capite 40. ootante Cupero, dixit, *indomitum agrum*. Eadem metaphora *imperare arvis*, ut jam domitis & ſubactis, dixit Virgilius lib. I. Georg. verſ. 99. & Avienus deſcriptione Orbis verſ. 14.

Qua colitur populis, qua tellus paret aratro.

ut egregie obſervavit Broukhuſius nuper noſter ad Tibull. lib. I. eleg. X. verſ. 9. BURM.

Nitet] Elegaos verbum, quod proprie cultis agris coovenire docuit magnus Gronovius ad Senecæ Oedip. verſ. 156. & ita cape *nitentes Cycladas* apud Horatium lib.

Digitized by Google

pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira conſidit: feras quidem mentes obſidet, eruditas praelabitur. [a] Ut ſcias, inquit Eumolpus, verum eſſe, quod dicis, ecce etiam oſculo iram finio. itaque, quod bene eveniat, expedite ſarcinulas, &c, vel ſequimini me, vel, ſi mavultis, ducite. [b] Adhuc loquebatur, quum crepuit oſtium impulſum, ſtetitque in limine barbis horrentibus nauta. [c] Et, Moraris, inquit, Eumolpe, tamquam

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS. [c] NAUTA.

lib. I. od. 14. Ovid. lib. IV. Faſt. verſ. 126.

Vere nitent terra, vere remiſſus ager.

Virgil. lib. VI. Æneid. verſ. 677.

——— *Campoſque nitentes*
Deſuper oſtentat. ———

Et ita ipſæ herbæ arbores & omnia ſata *nitere* dicuntur. Ovid. lib. X. Metam. verſ. 647.

——— *Medio nitet arbor in arvo.*

Et lib. XV. Metam. verſ. 202.

——— *Tunc herba nitens & roboris expers*
Turget.

ubi vide Heinſii notas. BURM.

Dum loqueris] Vide notas ad Ovid. lib. 4. ex Pont. Epiſt. 3. verſ. 58. WEITZ. Vide ſupra ad cap. 16.

Similiter] Alii, *ſimul.* PATISSON.

In pectoribus ira conſidit] Attius Achille: *cum ſervat pectus iracundia.* Claudian. in IV. Conſ. Honor. verſ 241.

Iram ſanguinei regio ſub pectore cordis Protegit.

Eſt vero hoc Platonicum, qui iram ſub corde locat. vide Alcinoum cap. 17. ἰσαγωγῆς. Barth. ad Claudian. dict. loc. ERHARD.

Prælabitur] Pro, præterlabitur. Symmach. lib. I. epiſt. 8. *Volitat tuus Moſella per manus ſinuſque multorum, ſed tantum noſtra ora prælabitur.* Sic eleganter Columella, *prælabentis temporis fugam irreparabilem* dixit, hoc eſt præterlabentis. Guntherus lib. 5. verſ. 281.

——— *Reliquas prælabitur amnis*
Maximus Allobrogum Rhodanus dominator aquarum.

Ibi Ritterſhuſius in Not. WEITZ. Nihil frequentius eſſe, quam *præ* in compoſitis verbis *præter* notare, docuerant, præter alios, ſummus Gronovius ad Livii lib. XXIX. cap. 32. & Munker. ad Hygin. fab. 199. & Rutgerſius Venuſin. Lection. cap. XIV.

Expedite ſarcinulas] Catull. Epigr. XXVIII.

Aptis ſarcinulis & expeditis.

Douza F. ad Catull. dict. loc. ERHARD. Id eſt, celeriter conligite & convaſate. Virgil. lib. IV. Æneid. verſ. 590.

Non arma expedient.

Et ita *expediti* proprie milites, & eorum duces, qui ſine impedimentis agmen movent. vide Suet. in vit. Cæſar. cap. LVII. Cicer. lib. VIII. ad famil. Epiſt. 9. & paſſim. Apulej. lib. XI. Metam. in ſimili re dixit, *Raptim conſtrictis ſarcinulis, nave conſcenſa.*

Impulſum] Vide ſupra cap. 16.

Barbis horrentibus] Horrida barba, id eſt, hiſpida. GLOSSÆ. Alii, *verbis horrentibus.* vel legendum, *barba horridus.* TORNÆS. & PATISSON. German.

Horrenteſque jubas & fulvum cerne leonem.

Iſidor. lib. X. *Hirſutus ab eo, quod ſit hirtus & pilis horridus.* Apul. in Apolog. *Capillus horrore implexus atque impeditus.* Solin cap. XXII. *Villoſos habent armos, & menta promiſſis hirta barbis.* BARTH. Pro, barba horrida, id eſt, hiſpida. Figura eſt ſolens bonis ſcriptoribus, numerum pluralitatis pro ſingulari abutendi. Apul. lib. 4. *Barbis cæruleis hiſpidum Portunum.* Prudent.

Hirſuta barbis ſolvitur ſenſim cutis.

Barth. in Ceir. Virg. num. 302. *Barbis horrentibus*, id eſt, θριξὶ φρισσούσαις. ERHARD. Grammaticos nihil reveritus videtur Petronius, qui docent *barbam* tantum dici de homine, ſed *barbas* de quadrupedibus. vide Servium ad Virgil lib. III. Georg. 311. & lib. II. Æneid. verſ. 277. Acronem ad Horat. Art. Poeticam verſ. 298. & ita Flavius Caper de Orthographia pag. 2243. *barbam hominum, barbas pecudum dicimus.* Sed ſanior Chariſius, qui lib. I. Inſtit. Grammat. pag. 74. *Barbam ſingulariter in uno homine recte, pluraliter in pluribus dicas. Nam & Virgilius* (lib. III. Georg. verſ. 366.) *de pluribus ait.*

Stiriaque impexis induruit horrida barbis.

Errant enim, qui in hominibus barbam, in hircis barbas dici putaverunt: nam hic de hominibus Virgilius loquitur quamvis & hircorum dixerit barbas, ſed, ut dixi, multorum. Chariſii auctoritatem etiam ſecutus Valla lib. VI. elegant. cap. 14. Non ergo carpi poteſt Petronius, quod *barbas* hominibus tribuit, ſed quod uni nautæ; quod tamen ſtudio feciſſe puto, ut graphice horrorem & hiſpidum nautarum habitum deſcriberet, quorum barbæ tam incultæ eſſe ſolent, ut una multarum barbarum inſtar habeat. Eodem ſale Apulejum lib. IV. Mileſiar. *Portunum cæruleis barbis hiſpidum* dixiſſe, adnotaverat Broukhuſius. hoc non animadvertentes Viri docti hic, *verbis horrentibus*, legere maluerunt, à qua lectione etiam non alienus videtur fuiſſe noſter Broukhuſius, qui codici ſuo adſcripſerat, & firmari credebat loco Ovidii de Remed. Amor. verſ. 664.

Horrebant ſævis omnia verba minis.

Sed *horrere* eleganter etiam de hirſutis piloſa dici docuit

quam propudium ignores. [a] Haud mora, omnes conſurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium ſuum, jam olim dormientem, exire cum ſarcinis jubet: ego cum Gitone, quidquid erat, in altum compono, & adora-

[a] ENCOLPIUS.

cuit Barthius ad hunc locum, & lib. v. Adverſ. cap. 3 & ad Statii lib. II. Thebaid. verſ. 30. unde ſuum *horripilare*, fecit Apulejus. Et ita huc refert Ampl. Cuperus locum Valerii Flacc. lib. I. verſ. 229.

——— *Non ullo horrore comarum*

Terribilis.

Et Ciceronis ad Att. lib. II. Epiſt. I. *Tua illa horridula mihi & incomta viſa ſunt.* Et ita Græcos uti de horrore tali incomto ἀγρίῳ ex Euripidis Oreſte verſ. 226. & 387. adnotavit idem vir Ampliſſimus. BURMAN.

Moraris] Alii, *miraris*. PATISSON. De nautarum talibus convitiis Martial. lib. x. Epigr. CIV.

Hac ſunt, jam tumidus vocat magiſter,
Caſtigatque moras; & aura portum
Laxavit melior. vale libelle,
Navem, ſcis, puto, non moratur unus.

Sermo autem hic τὸ πρέπον nautæ ſervat, ideoque turbatior eſt, atque ſolet. BARTH. Hanc nautarum feſtinationem, qua vectores urgent & impellunt, illuſtrat aptiſſime adducto hoc Petronii loco Paſſeratius ad Propert. lib. I. eleg. 8.

Propudium]. Prope diem. GLOSSÆ. Alii, *properandum*. TORNÆS. Nonnihil ad iſtum locum facere videtur, quod ex Turpilio refert Iſidorus: *Quaſi*, inquit, *cum ventus fert navim in mari ſecundus, ſi quis propedem miſit, ſi veli ſiniſtrum.* Sane Servius *podia* interpretatur funem, quo tenditur velum. ſed quærimus. PITH. Quid ſi legas, *proludium*, ut intelligatur celeuſma illud, quo nautæ diſceſſum ſignificant? BONGARS. Barthius ad Statii lib. III. Sylv. II. verſ. 56. explicat *tamquam neſcias, quas contumelias merearis, & ferre ſoleant navigia morantes.* Qui ſenſus an ullis fidiculis exprimi poſſit, vehementer dubito. Ipſe certe Barthius ad lib. IV. Thebaid. verſ. 25. ſuæ interpretationis oblitus, fatetur aliquid ineſſe huic loco adhuc inexcuſſum, & ſuſpicatur, nauticum aliquod apophthegma latere, non facile quidem eruendum. Certe *propudium* (cujus vocis vim explicat Paulus Feſti contractor,) hic tolerari nequit. Ampliſſimus Cuperus conjectabat *prolubium*, id eſt, promtum meum ad navigandum animum Qua voce uſi Accius, Nonius, Laberius, Varro, Gellius, Apulejus, & quidam Terentio Adelph. Act. v. ſcen. 9. tribuunt. Non alienus tamen à Tornæſii varia lectione *properandum* eſt. Mihi hic aqua hæret: ſed ſuſpicor, in voce *propudium* nomen proprium latere forte ipſius nautæ, qui morantem Encolpion objurgat, quaſi ignoraret nautam hunc, qui impatienter moras vectorum fert, neque, ut alii nautæ, mature excitant & impellunt vectores, ſed tarde demum ſolvunt naves. ſive aliquo vocabulo, quod à librariis in *propudium* fuit corruptum, indicavit Lycam navigii dominum, qui & iracundus & impotens, ut infra cap. 125. deſcribitur, ægre ferret moras vectorum. Niſi per *propudium* intelligat *Tryphænam*, quæ voluptatis cauſſa huc atque illuc vectatur, & quæ imperioſa amputari moras juberet. Nam propudia & propudioſæ proprie meretrices, ut notiſſimum. BURM.

Haud mora] Non dubium, quin deſint multa. BONGARS. Medium nautæ ſermonem interrumpit, ut properans. BARTH.

Exire cum ſarcinis jubet] Hi miniſtri, *ſarcinatores*. Gloſſ. σκευοφόρος, *vaſiſer*, *ſarcinator*. Infra de hoc mercenario cap. CXVII. *Corax detrectator miniſterii, poſita frequentius ſarcina*, &c. vide Planudem in Vita Æſopi. ERHARD.

Olim] Vide cap. 21.

Quidquid erat] Ita veteres per extenuationem ſuas res & ſarcinas non magni pretii dixiſſe notavit Ampl. Cuperus. Terent. Hecyr. Act. III. ſcen. 5. *Quidquid eſt, id, quod reliquit, profuit.* Plaut. Menæchm. Act. v. ſc. ult. verſ. 91. *Vendam quidquid eſt.* Rudent. Prol. 58. *Quidquid erat noctu in navem comportat.*

In altum] Alii, *in alutam*. TORNÆS. Fortaſſe legendum, *in allene*, id eſt, in unum, in maſſam. vide Cælium. PUTEAN. *Inlatum* legit Salmaſius ad Vopiſc. id eſt, ἐμβάλλειν. ἐμβάλλεσθαι, & ἐμβολὴ dicitur de mercibus, quæ in naves imponuntur. ἐνθήκην vocat Heſychius. WEITZ. Vetus ſchedium MS. *ad altum compono.* WOUWEREN. Scribe *quidquid erat elatum*, elatas ex ædibus ſarcinas hi duo componebant. Livius pari modo lib. I. cap. 29. *jam fragor tectorum, qua diruebantur, ultimis urbis partibus audiebatur, raptim quibus quiſque poterat elatis.* lib. XXIX. cap. 20. *ad collegium Pontificum relatum de expiandis, qua Locris in templo Proſerpina tacta, violata, elataque eſſent.* Phædrus lib. IV. fab. 78.

Prædones adſunt, rapiunt quod quiſque extulit.

C. Gracchus apud A. Gellium lib. XV. cap. 12. *Zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Noſter infra, *cum ventum fuerit in portum, ſine ulla ſuſpicione pro ſarcinis vos efferam.* Salmaſius ad Vopiſc. Aurel. cap. 45. & Tertull. de pall. pag. 193. *inlatum compono* corrigebat, hoc eſt, ἐμβάλλειν. Sed ita erit utique vitioſa narrationis conſtructio. Quomodo enim illatas in navim ſarcinas potuit componere, qui ipſe navim nondum intraſſet? cum proxime ſubſequatur, *& adoratis ſideribus intro navigium.* HEINS. Forte ſcripſit *in arctum compono*, pro in faſcem. Sæpe enim librarii has duas voces confuderunt. Ut apud Ovidium lib. VII, Met. verſ. 667. lib. I. Triſt. eleg. II.

adoratis ſideribus intro navigium. * *

C. Moleſtum, quod puer hoſpiti placet; Quid autem, non commune eſt, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata ſideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formoſius poteſt? in publico tamen manant. Solus ergo amor furtum potius, quam praemium, erit? Imo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inviderit. unus & ſenex non erit gravis: etiam, quum voluc-

IX. verſ. 47. Lucan. lib. IV. verſ. 664. & lib. II. verſ. 710. & paſſim. *Componere* autem proprie eſt conſtipare, colligere in unum. Terent. Hecyr. Act. IV. ſc. 3. *I ergo intro, & compone, quæ tecum ſimul ferantur.* Varro lib. IV. de L. L. in fine. *Stipendium à ſtipe dictum. Quod as quoque ſtipem dicebant. Nam quod aſſes libra pondo erant, qui acceperant majorem numerum, non in arca ponebant, ſed in aliqua cella ſtipabant, id eſt, componebant, quo minus loci occuparent.* vide Broukhuſium ad Propert. lib. I. eleg. IX. verſ. 3. & ſupra ad cap. LXVII. notavimus, idem eſſe, quod decenti ordine diſponere; quo ſenſu Græcos ἁρμόζειν uſos adnotavit Ampl. Cuperus, ex Eurip. Phæniſſ. 117. & ἄρμενον φόρτον dixiſſe Heſiodum in Oper. lib. II. verſ. 630. *conferre ſarcinas in navem* dixit Plinius lib. VI. epiſt. 16 BURM.

Adoratis ſideribus] Euſtat. Καὶ δὴ περὶ τὸν λιμένα γενόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὅλας πρὸς αὐτὸν ἀνατεινάμενοι τὸν λαμπρὸν οὐρανὸν, Ζεῦ πάτερ, λέγοντες. &c. Achill. Tat. lib. 2. παιανισμὸς ἦν καὶ πολλή τις εὐχὴ, θεοὺς σωτῆρας καλοῦντες, εὐφημοῦντες αἴσιον τὸν πλοῦν γενέσθαι. PITH. Puto Caſtorem & Pollucem. Propertius navigaturus deos maris invocat lib. 3. Eleg. 19.

Ergo ego nunc rudis Adriaci vehar æquoris hoſpes,
Cogar & undiſonos nunc prece adire deos.

Plaut. Trin. Act. IV. ſcen. 1. apud Apol. Argon. lib. 1. ingreſſuri mare Apollini Embaſio faciunt. vide Schol. Imo & fluctibus ipſis faciebant. Cicero III. de Natura deorum. *Noſtri duces mare ingredientes immolare fluctibus beſtiam conſueverunt.* WOUWEREN. Male vir doctus hinc colligit, noctu rem geri. Nam & diu ſidera poſſunt nocere navigantibus. Sic pacem eorum navigatoro Maroni precatur Horat. Placabant autem & fluctus ipſos. Vide talia apud Catull. Faſelo, Lucret. lib. 5. Pacat. panegyr. BARTH.

Moleſtum eſt quod puer hoſpiti placet] Martial. l. IX. Ep. 25.

Quid rogo? quid ſcelus eſt mollem ſpectare miniſtrum?
Aſpicimus ſolem, ſidera, templa, deos. PITH.

Senec. epiſt. XII. *Moleſtum eſt mortem habere ante oculos.*

Sol omnibus lucet] Ovid. VI. Metam. verſ. 349.

——— *Uſus communis aquarum eſt*
Nec ſolem proprium naturn nec aëra fecit,
Nec tenues undas. ——— WOUWEREN.

Chryſoſtom. Homil. 2. in Corinth. pag. 739. Καὶ γὰρ τὸν ἥλιον ἀνῆψεν οὐ σοὶ μόνῳ, ἀλλὰ τῷ κοινῷ. καὶ γὰρ τοσοῦτος γέγονε διὰ τὸ κοινὸν, καὶ ὁρᾷς σὺ μόνος τοσοῦτον, ὅσον ἴσασι πάντες ἄνθρωποι, &c. Symmach. lib. 9. epiſt. 1. *Sicut omnibus in hac vita poſitis ac locatis communis eſt cœli ſpiritus, lux diei.* Lege ſis Lactant. lib. 3. cap. 26. Cyprian. Serm. 1. de Eleemoſyna, & Serm. 3. de Bono patientiæ. Quidam apud Braſſicanum in Commentar. Grammatic. de conſtruct. *Diem, aquam, Solem, Lunam, noctem, hac argento non emo.* WEITZ.

Luna innumerabilibus, &c.] Toti huic narrationi convenit Epigr. 25. lib. 9. Mart. BARTH. Barthius lib. III. Adverſ. cap. 7. legit *ducit ad ſpectaculum*, quia inepte cenſet lunæ potius quam ſoli hoc tribui, qui calore ſuo pabula producit. Sed ipſe ineptire potius videtur. Quod facile perſuadebunt ea, quæ ſtupendæ eruditionis Vir Ez. Spanhemius produxit ad Callimachi hymnum in Dianam verſ. 164.

Ducit] Alii. *mittit.* Pith. PATISSON.

In publico tamen manant] Omnibus animalibus communes ſunt. Prudent. lib. 2. contra Symmach. verſ. 811.

——— *Noſtros potant animalia fontes.*

Weitzius in Not. ad d. loc. Adde l. 2. §. 1. D. de diviſ. rer. & qual. §. 1. Inſtit. de rer. diviſ. & ibi Interpretes Juris. ERHARD.

Solus amor furtum potius quam præmium] Urbane furto commiſit præmium; quod alterum dolo clam, alterum vi palam capiatur. Jam pueri norunt, *præmiatores* eſſe, qui de nocte *præmia* extexant, id eſt, prædas. Gulielm. Plaut. quæſt. in Menæchm. cap. 1. ERHARD.

Unus & ſenex] Alii, *victus & ſenex.* PATISSON. Vult idem, quod verſus iſti Monaſtici à Cardinero relati;

Dactylus antiquus non eſt mulieris amicus,
Flectitur ut ſtramen, cum venerit ante foramen.

ERHARD. Valer. Max. lib. 2. cap. 1. *uno & ſene.* BOURDELOT. Hanc retinui lectionem ſecutus editiones veteres. Firmat locus Quintiliani Declam. 5. Ampl. Cupero obſervatus. *Solus ac ſenex, non illa, qua ſperaveram, proſperitate direxi.* ſimiliter Ovidius Epiſt. XVIII. verſ. 9.

Unus, & hic audax, à quo tibi litera noſtra
Redditur, è portu navita movit iter.

voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu perdet. Hoc ut infra fiduciam poſui, fraudavique animum diſſidentem, coepi ſomnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repente quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam, ejuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit: [a] Ergo me deriſit? [b] At haec quidem virilis, & pene auribus meis familiaris, animum palpitantem percuſſit. Caeterum eadem indignatione mulier lacerata ulterius excanduit, &, [c] Siquis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quam bene exſulem exciperet! [d] Uterque noſtrum tam inexſpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem. Ego praecipue, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus, diu vocem conlegi, tremuliſque manibus Eumolpi, jam in ſoporem labentis, laciniam duxi; &, per fidem, inquam, pater, cujus haec navis eſt, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleſte

[a] LYCAS. [b] ENCOLPIUS. [c] TRYPHÆNA. [d] ENCOLPIUS.

Sumere] Inter verba nequitiæ. Martial. lib. x. ep. XVIII.

Cum duo veniſſent ad Phyllida mane futurum,
Et nudam cuperet ſumere uterque prior.

Nemeſ. Ecl. IV. verſ. 59.

——— *Sic gaudia ſumet.* WOUWEREN.

Ovid. lib. III. Art. Amat. verſ. 90.

Mille licet ſumant, deperit inde nihil.

carminis impuri auctor Carm. IV.

Quod meus hortus habet, ſumas impune, licebit.

& ita paſſim. Quo ſenſu & *accipere* ſupra dixit noſter cap. LXXXVII.

Opus] Amph. ὑπουργίαν. Martial.

Acceſſi quoties ad opus.

Et,

Poſt opus & ſuas palaſtras. PITHÆ.

Anhelitu perdet] Alii *ante id perdet.* Lege *anhelitu prodet.* Wouwer. ERHARD. Plaut. Aſin. Act. V. ſc. II. 23. *Ille opere foris faciundo laſſus nocte advenit.* Et in Libero carmine carm. III.

Dat donum Lalage, rogatque, tentet
Si pictas opus edat ad figuras. SCIOPP.

Corrumpunt hunc locum contra MSS. Cod. qui legunt, *anhelitu prodet. Perdet* retinendum eſſe, patet ubique. In ſenibus autem maxima ſpiritus difficultas, ut patet fabulis Plautinis, & apud Æſchinem in Epiſtolis, Hippocratem Aphoriſm. ult. & Celſum lib. 2. cap. 2. BOURDELOT. Supra cap. 87. & Barth. ad lib. 6. Theb. verſ. 870.

Perdet] Vide ſupra ad cap. 82.

Infra fiduciam] Alii *intra.* PATISSON. Id eſt, credidi, non facile poſſe evenire. vide ſupra cap. LXXXIV. Et infra CXXVI.

Fraudavique] Alii, *firmavique.* PATISSON. Lege *diffidentem.* Meurſ. Animadv. Miſc. lib. 4. cap. 6. quod ante eum & Douza monuit. ERHARD. Douza P. primus vidit, hic legendum eſſe, *diffidentem.* BOSCH.

Somnum mentiri] Pro, ſimulare. Horat lib. IV. od. VI. verſ. 13.

Ille non incluſus equo Minerva
Sacra mentito.

Virgil. Ecl. IV. verſ. 42.

——— *Diſcet mentiri lana colores.*

Idem lib. II. Æneid. verſ. 422.

——— *Clypeos mentitaque tela*
Adgnoſcunt. ———

Schopp. in Miſcellan. ERHARD.

Obruto] Eleganter pro penitus operto. vide Munker. ad Hygin. fab. CXXV. nihil opus *obrupto.*

Deſtruente] Manus docta codici Junii adſcripſerat Tacit. IV. Hiſtor. *Fortunam ſuam deſtrui Cæſar imparemque tanto imperio rebatur.* poſſet & commode legi *deſtituente*, ut conjecit Vir Ampliſſ. Cuperus.

Conſtratum] Cicer. V. Verrin. cap. 40. *Qui ſolus habuerit conſtratam navem & minus exinanitam.* vide Hottoman. ad cap. 34.

Palpitantem] *Palpantem* Memm. cod. BOSCH.

Eadem indignatione] Pro, pari, ſimili, quod alii junctim ſolent dicere, *pari eademque.* ERHARD.

Mulier lacerata] Alii *lancinata.* TORNÆS. Infra de muliere Epheſina cap. CXI. *Ignota conſolatione percuſſa laceravit vehementius pectus.* ERHARD.

Manibus] Alii, *navibus.* PATISSON.

Exciperet] Alii, *exciperem.* PATISSON.

Amiſerat ſanguinem] Cicer. lib. IV. ad Att. Epiſt. 16. *Amiſimus, mi Pomponi, omnem non modo ſuccum ac ſanguinem, ſed etiam colorem & ſpeciem priſtinam civitatis.*

Circumamictus] Sciopp. hoc verbum ut minus Latinum Critico notavit obelo, in Element. Philoſoph. Stoic. moral. cap. 132. ſatis pro imperio barbarus Potitius, ERHARD. Forte, *circumactus.* CUPER.

Laciniam duxi] Alii, *traxi.* PATISSON.

Per fidem] Supra cap. XCVIII. *Per fidem, Eumolpe, redde puerum.* BARTH. Id eſt, dic per fidem.

ſan-

leſte tulit; &, [a] Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut ſuper conſtratum navis occuparemus ſecretiſſimum locum, ne nos patereris requieſcere? Quid porro ad rem pertinet, ſi dixero, Lycam Tarentinum eſſe dominum hujuſce navigii, qui Tryphaenam exſulem Tarentum ferat?

CI. [a] Intremui poſt hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, aliquando, inquam, totum me Fortuna viciſti. Nam Giton quidem, ſuper meum pectus poſitus, animam egit; deinde, ut effuſus ſudor utriuſque ſpiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miſerere, inquam, morientium, id eſt, pro conſortio ſtudiorum commoda manum. Mors venit,

[a] EUMOLPUS.

ſanctiſſimum erat juſiurandum, de quo Heraldus adverſar. lib. 2. cap. 3. ERHARD.

Et hoc, inquit, placuerat] MS. *Et hoc erat, inquit, quod*, &c. TORNÆS. Vide ſupra cap. XCIII.

Supra conſtratum navis] Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. PITH. Στέγη, Fulgent. de priſco ſermone. hinc Cicer. in Verr. *navis conſtrata*, quæ Cæſari *tecta*, in Gloſſ. *Caſana*, σκέπη πλοίου. WOUWEREN. Non ſub conſtrato navis, ſed ſuper dormiviſſe, ex hoc loco probat Caſaubon. in Perſ. Sat. 5. ERHARD.

Ad rem] Elegans formula. Infra cap. 108. *Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent.* Cicero lib. II. de divinat. cap. 47. *Et, ſi ad rem pertinet, quo modo cælo affecto, compoſitiſque ſideribus, animal quodque oriatur.* Et paſſim alii.

Licham] Alii, *Lycam*. TORNÆS. Manuſcripti ſemper *Licham*, ut & apud Martialem. *Lichas* ſervus Herculis erat, quem, Echalia in poteſtatem redacta, Hercules ad conjugem Dejaniram nuncium victoriæ miſit. Huic Lichæ Dejanira veſtem Neſſi Centauri ſanguine imbutam eo animo ad Herculem ferendam dedit, uti Hercules non amaret Iolem pellicem. Neſſi enim ſanguis vires amoris habebat. Hercules indutus tunicam, igne ſacro & furore correptus, Licham in flumen ad Thermopylas præcipitavit, ipſe in rogum ſe conjecit. Rader. ad Martial. lib. 19. epig. 48. ERH.

Dominum] Cicer. III. de off. cap. 23. *Quid? dominus navis eripietne ſuum? minime: non plus, quam ſi navigantem in alto ejicere de navi velis, quia ſua ſit. quoad enim perventum ſit eo, quo ſumta navis eſt, non domini eſt navis, ſed navigantium.* Horatius *magiſtrum* vocat lib. III. od. 6. & ſic fere Juriſconſulti. Hæc adnotaverat ad oram codicis ſui Broukhuſius. Ampliſ. Cuperus adſcripſerat inſcriptionem ex Reineſii Claſſ. III. n. 21.

Tryphæna] Hoc nomen legitur apud Suidam in ἀβάζει: quod unde veniat docebit Ælianus lib. XIV. cap. 31. Πτολεμαῖος ὁ Τρύφων (τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐκάλουν ἐκ τοῦ βίου) &c. CUPERUS. Vide Patin. ad tres inſcriptiones Græcas pagin. 211.

Exſulem] Alii, *uxorem*, TORNÆS.

Intremui poſt hoc fulmen attonitus] Emendandum hinc illud Salluſtii Fragmentum Hiſtor. I. *Sic vero quaſi formidine attonitus, neque animo neque auribus aut lingua competere.* Cum enim locutio ſit figurata, legendum ſane eſt: *quaſi fulmine.* Apulejus Metamorph. VIII. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & deteſtata eſt; & velut gravi tonitru procellaque ſideris, vel etiam ipſo Diali fulmine, percuſſa, corruit corpus & obnubilavit animam.* Latinus Pacatus in Panegyrico: *Hinc reorum uſque ad damnationem metus, poſtea attonitus ſtupor.* Cæterum de animi conſternatione ſeorſim habes apud Senecam Natur. Quæſt. lib. 2. cap. 27. De aurium autem ſtupore Ammianus Marcellinus lib. 17. cap. X. *In Tagetis Thuſci libris legitur, Vejovis fulmine tangendos adeo hebetari, ut nec tonitrum, nec majores audire poſſint fragores.* Item Q. Curtius lib. 8. cap. 4. *Erat prope continuus cæli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebantur, attonitiſque auribus ſtupens agmen nec progredi nec conſiſtere audebat.* DOUZA F. Florus lib. 2. cap. 12. *Regem attonitum tamquam ſubito malo ſtupentem.* Celſus lib. III. cap. XXVI. *Attonitos quoque videmus, quorum corpus & mens ſtupet.* Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo. vide Senec. Natur. Quæſt. lib. 2. cap. 27. Gloſſæ: *Attonitus* ἐμβρόντητος, ἐμβροντηθείς. *Attonitus* ἐμβροντηθείς, ἐκπεπληγμένος. locus corruptus. *egregiarius* forte ἀγελάρχης. Gloſſa: ἀγελάρχης, *armentarius, gregarius, dux gregis.* tranſpoſita vox, nam verbum *attonitus*, minime interpretatur. Xenophon ἑλληνικῶν VI. Πίπτει κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ οἱ μὲν τινες πληγέντες, οἱ μὲν ἐμβροντηθέντες ἀπέθανον. WOUWER.

Super pectus meum] Tale illud apud Achill. Tatium libro 5. Ταῦτα ἔλεγε καὶ ἔκλαιεν, ἐπιθεῖσα μου τοῖς στέρνοις τὴν κεφαλήν. Euſtath. ταῦτα εἶπε, καὶ περὶ τὸ στέρνον τοῦτο τὸ ἐμὸν ὅλον κατεπιθεῖσα τὸ πρόσωπον κατέβρεχέ με τοῖς δάκρυσι. PITH. *Super pectus meum poſitus* duo Leid. codd. BOSCH.

Morientium * *i pro*] Alii, *morientem & pro.* TORNÆS. & PATISSON.

Commoda manum] Χεὶρ χεῖρα νίπτει. Senec. Apocol. BARTH.

Niſi

venit, quae, niſi per te licet, poteſt eſſe pro munere. Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deaſque, ſe neque ſcire, quid acciderit, nec ullum dolum malum conſilio adhibuiſſe, ſed mente ſimpliciſſima, & vera fide, in navigium comites induxiſſe, quo ipſe jam pridem fuerit uſurus. [a] Quae autem hic inſidiae ſunt? inquit, aut quis nobis Hannibal navigat? Lycas Tarentinus, homo verecundiſſimus, & non tantum hujus navigii dominus, quod regit, ſed fundorum etiam aliquot, &

[a] ENCOLPIUS.

Niſi per ſe licet] Legendum, *per te non licet.* Jungermannus. ERHARD. Malim, *qua, ſi per te licet*, id eſt, ſi tuis manibus moriamur: ſic Apulej. l. 4. de Aſin. pag. 57. *ſat ſe beatum, qui manu ſociali volens occumberet.* SCIOPP. *Per te licet* ſubintelligerem *vivere*, nihilque mutarem. Senſus: tantis verſamur in anguſtiis, ut cita mors muneris eſſe poſſit loco, niſi per te vivere liceret. HADRIANID. Optime Leid. cod. *niſi per te non licet*; hoc eſt, niſi certa mors à te non impeditur. BOSCH.

Pro munere] Ovid. lib. IX. Met. verſ. 181.

Mors mihi munus erit.

Inundatus] Malim *innodatus*, ſi exempla ejus verbi occurrant. HEINS. Sed, quia ſæpius Petronius verbo *inundare* utitur (vide cap. XXI. CXIII. CXIX.) retinendum puto.

Dolum illum malum] Alii, *dolum ullum malum.* TORNÆS. & PUTEAN. Eſt enim dolus alius bonus, alius malus. Cic. lib. 3. Offic. de qua doli diſtinctione eſt in leg. 1. §. 3. D. de dolo malo. Gratioſus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges*, ubi Goldaſt. monet eſſe legendum, *multant leges.* ERHARD.

Vera fide] Vide de hac locutione Heinſii notas ad Ovidii Epiſt. Heroid. XVI. verſ. 60.

Quis nobis Hannibal navigat] *Hannibal*, hic pro ferociſſimo & capitali hoſte. GLOSSÆ. Legendum *nobiſcum.* Wouwer. *Annibalem* pro ferociſſimo & capitali hoſte, ut *Cyclopem* pro Archipirata. Durant. Var. lect. lib. 1. cap. 13. ERHARD. Minime mutanda elegantia. Quid enim magis obvium, quam dativum talem παρέλκον. Quod paſſim obſervatum eruditis veterum interpretibus. v. ſupra ad cap. VI. *Hannibalem* vero in proverbium abiiſſe, pro fero vel inimico, ex Cicerone lib. VII. ad Att. ep. 11. adnotabat Ampl. Cuperus. *Utrum de Imperatore P. R. an de Hannibale loquimur?*

Verecundiſſimus] Supra cap. 25. Giton *verecundiſſimus puer* dicitur.

Regit] Simul ergo dominus erat navis & magiſter. Ut ille apud Ciceronem lib. II. de Invent. cap. 51. *Tempeſtas ipſos vehementius jactare capit, uſque adeo, ut dominus navis, cum idem gubernator eſſet, in ſcapham confugeret.* Sed vulgo ſolebant eſſe diverſi domini, & gubernatores. Domini, qui exercent rem naviculariam, qui raro ipſi navigabant, ſed magiſtri, Gubernatores, qui pro dominis negotiatoribus merces transvehebant, & navi præponebantur. Ovid. lib. I. Art. Amat. princ.

Tiphys in Hæmonia puppe magiſter erat.

Val. Flacc. lib. 1. verſ. 18.

——— *Aut Grajus Helice ſervanda magiſtris*;

vide eumdem verſ. 381. 465. eodem ſenſu *pecorum magiſtri*. Ovid. lib. IV. faſt. verſ. 755. Virg. lib. II. Georg. verſ. 529. & paſſim. BURM.

Negotiantes] Alii *negotiatorum.* TORNÆS. Priorem Gonſalii interpretationem veriſſimam puto. nam venalitiam familiam *negotiantem*, vocare contra omnem linguæ Latinæ uſum eſt. *Negotiantes* enim proprie Romæ dicti, qui per provincias fœnus exercebant, merces undique coemtas, & præcipue annonam, Romam comportabant. Quales Sueton. in vit. Cæſ. cap. 49. *negotiatores Urbicos* vocat. *Negotiantes* in vit. Auguſt. cap. XLII. Talis fuit Atticus. Cicer. lib. 1. ad Att. Ep. 18. Aulus Trebonius. Idem lib. 1. ad famil. Epiſt. 3. & infiniti, quorum plurima mentio in Ciceronis Verrinis & aliis orationibus, qui per ſervos & inſtitores negotia procurabant; quæ plana & manifeſta probatione non indigent. vid. Pignor. de ſerv. p. 343. ubi docet & magiſtros navium fuiſſe ſæpe ſervos, & talem intellexiſſe Horatium lib. III. od. 6. mihi perſuadeo:

——— *Seu vocat inſtitor,*
Seu navis Hiſpanæ magiſter
Dedecorum pretioſus emptor.

Non, ut Gallus interpres fecit, dominum intelligit: hujus enim amor non dedecori puellæ eſſe poſſet, cum domini eſſent Equites & honeſtiſſimi cives, ſed ſervi & liberti negotiatores peculio ſuo exorabant Romanas puellas, & corrumpebant: quod dedecus ibi notat Flaccus. Idem Flaccus lib. 1. Epiſt. XVI. 69. ſervis uſus docet ad navigandum & negotiandum:

Vendere cum poſſis captivum, occidere noli,
Serviet utiliter, ſine paſcat durus, aretque,
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis,
Annonæ proſit, portet frumenta, penuſque.

Tales negotiantes & negotiatores, liberti & humilis conditionis homines, plena manu dabunt Indices Gruteri & Reineſii Inſcriptionum. BURM.

De-

& familiae negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. Hic eſt Cyclops ille, & archipirata, cui vecturam debemus: & praeter hunc Tryphaena omnium feminarum formoſiſſima, quae voluptatis cauſſa huc atque illuc vectatur. [a] Hi ſunt, inquit Giton, quos fugimus: [b] ſimulque raptim cauſſas odiorum & inſtans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confuſus ille, & conſilii egens, jubet quemque ſuam ſententiam promere: &, [c] fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intraſſe. Quaerendum eſt aliquod effugium, niſi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus. [d] Imo, inquit Giton, perſuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non ſine pracmio ſcilicet; & affirma ei, impa-

a GITON. b ENCOLPIUS. c EUMOLPUS. d GITON.

Deferendum] Vide ſupra cap. 12.

Conducit] Alii, *conduxit*. TORNÆS. Alii, *conduxit*. quod & Heraldo video placuiſſe. Hinc in Gloſſ. *Ductor navis*, τριήραρχος. ERHARD. Id eſt, certo pretio deferendum ſuſcepit. Cic. lib. II. de Divinat. cap. 21. *Qui columnam illam de Cotta & Torquato conduxerat faciendam*. HADRIANID. Ita paſſim in jure dicuntur, qui aliquid faciendum mercede recipiunt. l. 58. §. ult. 59. 62. ff. Locat. cond. Feſtus *Redemtores proprie atque antiqua conſuetudine dicebantur, cum quid publice faciendum aut præbendum conduxerant, effecerantque, tum demum pecunias accipiebant*. Et hinc Rittershuſii & Pithœi lectio apud Phædr. lib. IV. fab. 24. retinendam puto, de Simonide.

Victoris laudem cuidam Pyctæ ut ſcriberet,
Certo conduxit pretio.

Quod male Meurſius, Faber & Schefferus damnant & *condixit* præferunt, quod eſt nauci. Simonides enim pretio ſuſcepit laudes ſe ſcripturum Pyctæ. firmant ſequentia, *opus adprobavit* Simonides iſti Pyctæ: nam conductores opus perfectum adprobabant locatoribus, antequam mercedem acciperent. Vide l. 24. 36. 58. §. 2. ff. locat. & quæ ad Phædrum nos olim adnotavimus. BURM.

Cyclops] Pro Archipirata. GLOSSÆ. Præcedit *homo verecundiſſimus* de hoc ipſo *Cyclope*, nimirum *Lyca*. Ergo alterutrum ironice dictum: puto hoc, *Cyclops*. accedit *Tryphæna uxor voluptaria*. Confer tamen quæ infra de *Lycurgo*. HADRIANID.

Vecturam debemus] Vecturam ſolvebant ii, qui ratibus tranſibant. GLOSSÆ. Varro lib. IV. de lingua Lat. Hinc *vectura* quas ſolvebant ii, qui ratibus tranſibant. Plaut. Moſtell. Act. III. ſc. II. *Tres minas pro illis duobus præter vecturam dedi*. WOUWEREN. Lege *invidemus*, omnino ex ſententia. Lapſus facilis: *vecturam debemus*. BARTH. Vix perſuadet. *Vecturam debemus*, ſive pro vectione, ſive pro mercede, accipies, commode poſitum. HADRIANID. Id eſt, mercedem. Vide Salmaſ. de Uſur. cap. IV. p. 83. & cap. XVII. p. 516. ubi & *laturam* & *mercaturam* ſimili ſenſu dici docet.

Vectatur] Proprium voluptatis verbum, quo commodum & placatum iter indicatur. Docuit celeberrimus Gronovius in notis ad Livii, lib. XXXVIII. cap. 17. prioris editionis.

Jubet quemque ſuam ſententiam proponere] Placet Leid. cod. lectio *promere*. Neque aliter legendum apud Plinium in Panegyr. cap. 65. *Jubes, quæ ſentimus, promere in medium? proferemus*. Cic. ad Attic. lib. IX. *Nunc certe promenda tibi ſunt conſilia*. BOSCH. Jam in Patiſſonii, Wouwerii, & aliis editionibus exſtabat.

Antrum Cyclopis intraſſe] Sidon. l. 7. ep. 14. *Ut ſpecum Polyphemi hoſpes exhorruit*. vide Hyginum ex Homero cap. 125. Savaro Not. ad Sidon. ERH.

Niſi naufragium ponimus] Forte, *naufragi*, vel *naufragio imponimus*, id eſt, niſi naufragio elabimur: ſive, ut Petroniane loquar, niſi nos à periculo naufragium dimittit. SCIOPP. Id eſt, niſi naufragium futurum ſtatuamus. An vero *ponimus* pro ſtatuimus? Faceret huc Scriverius MS. *ponimus* explanans, *decernimus nobis*. HADRIANID. Eſt hoc proprium verbum diſputantium & diſſertantium, pro quo Barbari *ſupponimus*. Eſt idem quod fingimus, vel futurum certo nobis perſuademus: Terent. Phorm. Act. IV. ſc. 3. verſ. 25. *Verum pone eſſe victum eum*, pro quo Cicero ſæpe *fac, finge*: dixit. Idem Verr. II. cap. 38. *Itaque tantum verbo poſuit, Sacerdote prætore Sthenium literas publicas corrupiſſe. Poſuit verbo*, ſed non probavit teſtibus, aut tabulis; ſine illo argumento, aut teſtibus. Deſumta vero proprietas à calculis, qui ponuntur, & finguntur valere, quod ratiocinator velit. Idem Terentius eadem ſcena, *his rebus ſane pone decem minas*. v. Caſaub. ad Caract. Theophr. περὶ ἀλαζονείας. Infra noſter cap. CXVI. *Si bene calculum ponas, ubique naufragium eſt*. Plin. lib. II. epiſt. 19. *Sed plane adhuc an ſit recitandum, examina tecum, omneſque quos ego movi in utraque parte calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio*. Suet. Othon. VII. *poſita brevi ratione*. BURM.

Et omni nos periculo liberamus] Forte *& periculo, omni nos periculo liberamus*. Vel, *& uno periculo omni nos periculo liberamus*. Anonymus MS. HADRIANID.

impatientem maris fratrem tuum in ultimis eſſe. Poteris hanc ſimulationem & lacrymis & vultus confuſione obumbrare, ut miſericordia permotus gubernator indulgeat tibi. [a] Negavit hoc Eumolpus fieri poſſe; [b] quia magna, inquit, navigia portibus ſe curvatis inſinuant; nec tam cito fratrem defeciſſe veriſimile erit. Accedit his, quod forſitan Lycas officii cauſſa viſere languentem deſiderabit. Vides, quam valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Lycam non utique circumiturum aegrorum cubilia: quomodo poſſumus egredi nave, ut non conſpiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis. & quis non dare manum languentibus volet? Nudis. Et quid erit aliud, quam ſeipſos proſcribere?

CII. [c] Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, praeciſoque vinculo, reliqua Fortunae committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arceſſo. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus ſum, ſi nos deſcendentes adjuverit caſus. [d] Non imprudens conſilium, inquit Eumol-

a ENCOLPIUS. b EUMOLPUS. c ENCOLPIUS. d EUMOLPUS.

In ultimis eſſe] Seneca lib. 2. controv. 5. *Cum ſubito nunciatum eſt, in ultimis eſſe filium.* Salvianus ad Eccleſiam: *vel moriens & in ultimis ſitus.* WOUWEREN. Timotheus Epiſcopus, ſive Salvianus lib. 1. ad Eccleſ. Catholic. *In extremis ſitus.* Et alibi, *in ultimis eſſe.* WEITZ.

Indulgeat tibi] Veniam det. ex Corn. Nepote Pflugius. *indulgere* eſt octroyer, *willfahren.* ERHARD.

Portibus ſe curvatis] Alii, *curatis.* TORNÆS. Seneca, *Ipſo litore, quod inter Cumas & Servilii Vatia villam curvatur.* Leucipp. initio libro 1. *Δίδυμος λιμὴν ἐν κόλπῳ πλατύς, ἠρέμα κλείων τὸ πέλαγος. ᾗ γὰρ ὁ κόλπος κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιᾷ κοιλαίνεται.* Sed & *curvum* notat Servius quaſi perpetuum litorum Epithetum. PITH. Senec. epiſt. 54. WOUWEREN. Lege *ſe gravatim inſinuant.* Lipſ. Epiſt. lib. 3. ep. 2. vel, *portibus ſe curvatis non inſinuant.* Kottericius. ERHARD. Corruptus certe locus, ſed Lipſii conjecturam in textum recipere non auſus fui, negationem tamen deeſſe crediderim, vel *non facile ſe inſinuant*, aut ſimile quid.

Officii cauſa] Per corteſia. Pflug. ERHARD.

Viſere] Propria huic officio, quod ægrotis præſtamus, vox. vid. Heinſ. ad Ovid. lib. 11. Amor. eleg. 11. verſ. 21. Gell. lib. VI. cap. 9. ex Piſone *Cn. Flavius Annii filius dicitur ad collegam veniſſe viſere ægrotum.*

Ultro dominum] Alii, *domum.* PATISSON. Lege *Vide ſis, quam valde nobis expediat, ultro ad dominum fugientes accedere.* Senſu commodiſſimo: Tute cogita, quam expediat, qui dominum fugiamus, ultro ſe ei reſtituere: quod faceremus, ſi tuo conſilio uteremur. non alia mens Petronii fuit, niſi rectum eſt *accire* pro *accedere.* Anonymus MS. HADRIANID.

Ab ingenti curſu deflecti] Front. lib. 1. cap. 1. §. 2. *Niſi vi tempeſtatis à curſu prætoria navis abductus eſſet.*

Utcumque] Alii, *usque.* PATISSON.

Circuiturum] Suet. Tiber. cap. XI. *Perculſus inopinata re, diu quid ageret incertus, tandem ſingulos circumiit.*

Quis non dare manum languentibus volet] Notavi hunc morem in hoc ſolo lectum, ut languentibus darent manum, præſertim capite opertis. an forte legendum, *Quis non adire manum languentibus volet?* quomodo Plautus, ſcilicet officii cauſa & humanitatis communis teſtandæ? Piccartus Pericul. Critic. cap. 17. ERHARD. Licentius ad Auguſtinum:

——— Jacet omnis enim mea cura legendi
Te non dante manum, & conſurgere ſola veretur.

Per funem] Calati. Pflug. ERHARD.

Vinculo] *Funiculus* dicitur in gemino apud Ciceronem loco lib. II. de Invent. cap. 51. *Ut dominus navis in ſcapham confugeret, & inde funiculo, qui à puppi religatus ſcapham annexam trahebat, navim, quoad poſſet, moderaretur.*

Adjuverit caſus] Id eſt fortuna. ERHARD.

Aditum haberet] Si poſſet in effectum perduci, ſi eſſet ratio ejus adoriendi, Cicer. IV. de fin. 9. *hac videlicet eſt correctio Philoſophiæ veteris, & emendatio, quæ omnino aditum nullum habere poteſt in urbem, in forum in curiam.* Nec male dixeris eum eodem, *ſi res facultatem habitura videatur*, lib. 1. famil. 1. Idem lib. XII.

Att.

Eumolpus, ſi aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Utique gubernator, qui pervigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. Et utcumque imponi vel dormienti poſſet, ſi per aliam partem navis fuga quaereretur: nunc per puppim, per ipſa gubernacula dilabendum eſt, à quorum regione funis deſcendit, qui ſcaphae cuſtodiam tenet. Praeterea illud miror, Encolpi, tibi non ſuccurriſſe, unum nautam ſtationis perpetuae interdiu noctuque jacere in ſcapha, nec poſſe inde cuſtodem, niſi aut caede expelli, aut praecipitari viribus. Quod an fieri poſſit, interrogate audaciam veſtram. Nam, quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuſo periculum, quod ſalutis ſpem oſtendit. Nam ſine cauſſa quidem ſpiritum tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem

Att. ep. 44. *perfice igitur aliquid, quid autem aliud, niſi ut aditus ſit emtori*, id eſt, ut horti ſubjiciantur præconi, ſive, ut vendantur in auctione, qua unuſquiſque eos comparare poteſt. l. vi. famil. ep. 10. *itaque ſi quis mihi erit aditus de tua fortuna.* CUPER. Puto *haberes* ſcribendum. Tu ſcilicet, Encolpi, ad ſcapham. Nam ſi *conſilium aditum haberet*, quid ſignificet, fateor me non capere.

Utique gubernator, qui pervigil] Salvianus lib. I. *Gubernator & auras captans, & ſaxa vitans, & aſtra ſuſpiciens.* Theon: κυβερνήτης δ' ἡ τῆς νηὸς ἀρχῇ βλέπων ἐπαναγκάζει πρὸς τὰ ἄστρα. WOUWEREN. Ita Tiphyn mortuum lugens Jaſon apud Valer. Flacc. lib. v. verſ. 45.

——— Nec ſumma ſpeculantem puppe videbo
Pleiadumque globos & agentes noctibus arctos!

Siderum quoque] Alii, *ſiderum quaque.* TORNÆS.

Cuſtodit] Obſervat. ERHARD.

Et utcumque] Alii, *& utique.* TORNÆS.

Fuga quaereretur] *Fuga quoque quaereretur.* Leid. cod. BOSCH.

Dilabendum] Legendum credo *delabendum.* Virgil. II. Æneid. verſ. 262. dixit:

Demiſſum lapſi per funem. ———

Duo autem & plura gubernacula naves pro modo & magnitudine habuiſſe, docuerunt Schefferus lib. II. cap. 5. de militia navali, Grævius Lect. Heliod. cap. 2. & Perizonius ad Ælian. lib. IX. cap. 40.

A quorum regione] Hygin. Aſtron. lib. 3, cap. 2. BARTH.

Scapha gubernacula] Alii, *ſcapha cuſtodiam.* TORNÆS. Majoribus navigiis ſcaphæ & id genus minora alligata, quæ hinc ἐφόλκια. Heſych. ἐφόλκια, μικρὰ πλοιάρια, παρὰ τὸ ἐλκεσθαι ὑπὸ τῶν μεγάλων πλοίων. idem tradit Scholiaſt. Ariſtoph. WOUWEREN.

Unum nautam ſtationis perpetua interdiu noctuque] Dividebantur vigiliæ non minori cura in navibus, atque in urbibus & militia. Quod & ex Legum Navalium Rhodiorum verbis intelligitur, in quibus Præfecti vigilum mentio fit, quem βιγλίων φρουρὸν vocant. unde & ἡμεροβίγλιοι apud Curopalatam ἀπὸ τῆς βίγλης, ex Latio, qui ejus ſeculi mos erat, ſumto vocabulo. Verba legis hæc ſunt; εἰ καὶ ὁ ἀρμενιστὴς ἀμελήσας, καὶ ὁ βιγλίων φρουρὸς ἀποκοιμηθῇ, ὡς διαῤῥαγεὶς ἀπώλετο ὁ ἀρμενίζων, καὶ ὁ κρίνων ἀζήμιος φυλαττέσθω. Vocabantur hujuſmodi vigiles *Noctiani* antiquis. Gloſſ. Græco Lat. Νυκτόφυλαξ, *noctianus*, *nocte cuſtos*, *vigilis.* Hi autem, qui in navibus excubabant, etiam ναυφύλακες & *diatarii* Ulpiano l. I. §. 3. D. Naut. caup. ſtab. Paulo libro 3. tit. 7. Sent. *Zetarii* (quomodo *Zabulon* pro diabolon) vocantur, nimirum à diæta, quæ erat cuſtodum, non ſolum in navibus, verum & domibus. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cirin. Gloſſæ; Νυκτοφυλακίαι, *excubia, ſingulare non habet.* Philoxen. Gloſſ. *Vigil.* γρηγορητὴς, ἀγρυπνος. à Petronio appellatur *cuſtos.* ERHARD. Vide Scheffer. lib. II. de milit. Naval. cap. 3. Cæterum eſt hic ellipſis τοῦ *cauſſa*, vel *gratia*, de qua vide ſupra ad cap. XLIX.

Noctuque] Alii, *noctiſque.* PATISSON. *Quid noctis videtur*, apud Varronem. PITH.

Interrogate audaciam] Seneca Controv. 8. lib 2. *An exhauſtis viribus perierit, interrogate rumorem.* WOUWEREN. Elegantiſſime *interrogari* dicuntur res inanimatæ. Quintil. decl. I. *Quid quo ſit animo ſenis factum, poteſtis interrogare teſtamentum.* iterum declam. XVI. *Interrogo hoc loco impatientiam tuam, Mater, interrogo, quid faceres?* CUPERUS.

Nam quod ad meum comitatum] Fortaſſe *conatum.* Scal. WOUWEREN. Id eſt, ad me, qui in veſtro ſum comitatu, hoc eſt, quod ad illud, quod Encolpius dicebat, ſe nolle me in communionem periculi arceſſere, *Comitatus* pro ſocietate: & *comites* pro ſociis, ſupra cap. CI. *mente ſimpliciſſima & vera fide in navigium comites induxiſſe.* ERHARD. Illuſtris Scaliger ad Leid. cod. oram notarat *conatum.* BOSCH.

Spiritum impendere] Vitam amittere. GLOSSÆ. Alii, *impenderem.* PATISSON. Seneca libro II. Controv. *Facilius poteſt carere eo, qui ſpiritum debet,*

dem exiſtimo velle. Videte, numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctoſque loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo, apertis ſcilicet aliquatenus labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis, & cibum. Conclamabo deinde, nocte ſervos poenam graviorem timentes praecipitaſſe ſe in mare: deinde quum ventum fuerit in portum, ſine ulla ſuſpicione pro ſarcinis vos efferam. *a* Ita vero, inquam ego, tamquam ſolidos adligaturus, quibus non ſoleat venter injuriam facere; an tamquam eos, qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit? Sed finge, una die vinctos poſſe durare: quid ergo, ſi diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas, quid facturi ſumus? veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit, & cartae adligatae mutant figuram. Juvenes adhuc laboris expertes,

a Encolpius.

quam eo, qui impendit. WOUWEREN. Eleganter; Senec. Epiſt. IX. *In quid amicum paro? ut habeam pro quo mori poſſim, ut habeam quem in exſilium ſequar, cujus me morti opponam & impendam.* Ita *vitam impendere famæ* Statius dixit lib. V. Sylv. I. verſ. 63. ſupra cap. I. *Hunc oculum pro vobis impendi.* Et capite CXII. *malo mortuum impendere, quam vivum occidere.* Quintil. declam. XIX. *filius impenſus eſt, ut erubeſceres.* Eadem elegantia *prodigus animæ Paullus* Horatio dicitur lib. I. od. XII. & Gallus Propertio lib. III. eleg. 8. quæ locutio Silio & Statio quoque uſurpata. BURM.

Rem vacuam] Vacantem, nullius precii. Capell. *Præſcire Dei vacuum eſt.* Horat. lib. I. od. V. verſ. 10.

Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat.

Sic noſter alibi. BARTH. Pro vilem, & inutilem. ERHARD. *Vacuam* explico, quæ nullius eſt, quæ non poſſidetur ab aliquo, ſed eſt ſine dominn, & ideo non curatur, ut ſolent res propriæ & noſtro in dominio. Cicer. III. de Orat. 31. *noſtra omnis iſta prudentia doctrinaque poſſeſſio, in quam homines, quaſi caducam & vacuam, abundantes otio, nobis occupatis, involaverunt.* Juſtin. lib. XIX. cap. ult. *prædam non eſſe talem, quam poſſeſſione vacua, fortuitis dominorum mortibus ſicuti caduca occuparint*, lib. XXXI. 3. *velut vacua rurſus poſſeſſione ſollicitatus.* hoc ſaltem mitius videtur, quam, *vacuum*, vilem interpretari, adductis Capellæ & Horatii locis, quæ huc nihil omnino faciunt, & alium habent plane ſenſum. BURM.

In duas pelles] Segeſtria. Feſtus. PITH. De hoc genere *pellium* Paullus l. 5. D. de ſupellect. leg. Cujac. Obſervat. lib. 10. cap. 12. Sic Perſ. Sat. 5 *pellem* dicit pro manica & involucro veſtis, ſupellectilis, aliorumque utenſilium & ſarcinarum. Turneb. Adverſar. lib. 14. cap. 3. Harum pellium mentio & apud D. Hieronym. in Vita Hilarionis. *Pellis*, Germanice *Fellis*, vel potius *Phellis*, τῷ P. in digamma more noſtro mutato, ERHARD.

Conjiciam] Emendo, *conſuam.* Sic Dardanus apud Lycophronem. Citat hunc locum V. C. Jacobus Cujacius obſervat. lib. IV. Videtur autem tangere Colchorum legem, de qua Ælianus Var. lib. 4. cap. 2. BOURDELOT.

Inter veſtimenta] Suſpectus locus Ampl. Cupero, qui mallet *inter impedimenta.*

Præcipitaſſe ſe in mare] Forſan, *præcipitaſſe in mare.* Anonymus MS. HADRIANID.

Solidos] Id eſt, ναστούς. Plinius *concretos* diceret. contrarium vacuo. Scal. WOUWEREN. Vide ſupra cap. 47.

Venter injuriam facere] Murmure, vel emiſſione ſtridoris. GLOSSÆ. Non diſſimile illud Plauti Pœnulo Act. III. ſc. II. verſ. 32. Co. *Fores hæ fecerunt magnum flagitium modo.* Ad. *Quid eſt flagitii?* Co. *Crepuerunt clare.* PITH. Vetus codex, *ſoleat ventus*, recte, Scaliger. WOUWEREN. Male in catalectis, *ventus.* BARTH.

Mea feliciter] Alii, *mihi.* PATISSON. Τὸ *mea* redundat Scal. WOUWEREN. Probo aliorum codd. lectionem. *ſemel mihi feliciter.* ERHARD. Forte, *antea feliciter.* SCIOPP.

Quid, ergo ſi diutius] *Ergo* pro autem, particula hoc loco eſt adverſativa, de qua vide quæ notavit Goldaſtus ad Valerianum Edit. Roverianæ, ERH.

Si diutius aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas] Forte delenda particula *nos.* Qui Latine intelligunt, quorum haud ſæpe magnam hodie copiam eſſe video, facile mihi aſſentientur, Livius lib. 3. *ſilentium inde aliquamdiu tenuit.* id eſt, duravit. Et 39. *uſque ad noctem diu anceps prælium tenuit.* Et 25. *ubi primum Aquilones (ii namque per aliquot dies tenuerant) cecidere:* & aliis locis pluribus. SCIOPP. Eleganti Scoppii obſervationi adde Livii locum alium lib. XXIII. cap. 44. *Imber continens per noctem uſque ad horam tertiam diei inſequentis tenuit.*

Carta adligata] Schedulæ alligatæ ſarcinis erant, quæ

tes, ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliquod iter ſalutis quaerendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus, tamquam literarum ſtudioſus, utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus colores à capillis uſque ad ungues. Ita, tamquam ſervi Aethiopes, &

qoæ indicarent, cujus eſſent. GLOSSÆ.

Statuarum ritu pannos patiemur & vincula] Velaminibus & pannis ſimulachra induta. Lactant. lib. 2. cap. 4. *His peplos & indumenta precioſa, quibus uſus velaminis nullus eſt.* Comment. ad Juven. Sat. x. *Tunicam Jovis togam palmatam dixit auro confectam.* hinc in Firm. Aſtron. lib. 3. cap. 12. *Prophetas, & veſtitores divinorum ſimulacrorum.* Verum quod Artemid. lib. IV. Ὁ ἐν Μαγνησίᾳ δόξας χαλκᾶ ἱμάτια περικεῖσθαι, ὀρθῶς ἀπέθανεν. ἦν γὰρ αὐτοὶ τὰ περιέχοντα ἀκίνητα, οἷα τοῖς ἀγάλμασι περιτίθεται. Quia ſæpe aurea, aut argentea, vel ærea auro inducta hæc amicula. Lactant, *Cum Jovi Olympio aureum amiculum detraxiſſet, laneum juſſit imponi.* Juvenal. Sat. XI.

——— *Nullo violatus Juppiter auro.*

Interp. *Cum nec dum auro tectus eſſet, ſed tota fictilis Jovis compago.* WOUWEREN.

Pannos] Panni ſunt de materia molliori in longitudinem ſciſſa velut lora, quibus devincitur aliquid. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 266.

Aliud aliquod] Alii, *adhuc aliquod.* TORNÆS. Malim, *aliud*, pro *adhuc*, ut in editione Lugdunenſi. RICHARD. Lege, *adhuc aliud aliquod.* Vetus ſcriptura, *adhuc aliquod.* BARTH.

Iter ſalutis] Vid. Barth. ad Claudian. Mamerc. lib. 1. pag. 249.

Tamquam literarum ſtudioſus] Supra cap. XCIX. *tamquam bonarum artium magiſter.* ERHARD.

Hoc ergo remedio] Quid? ſi deleamus, *remedio:* & ſcribamus, *hoc ergo mutemus colores à capillis, hoc*, ſcilicet, *atramento.* Anonym. MS. HADRIANID.

Mutemus colores] *Mutare colores* de re, quæ unum tantum colorem habebat. Vopiſcus in Probo cap. XXIII. *Ut ejus prætexta colores mutaret.* Ibi Salmaſius in Not. WEITZ. Si legiſſet Gallicus Petronii locupletator ea, quæ Salmaſius notavit ad caput ultimum Vopiſci in vita Probi, non *colorem* hic edidiſſet.

A capillis uſque ad ungues] Plaut. Epid. Act. v. ſc. 1. verſ. 16 *Contempla Epidice, uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima.* PITH. Plautus Epidico Act. v. ſc. 1. verſ. 17. Polidippus Anthol. 7.

Ἐκ τριχὸς ἄχρι ποδῶν ἱερὸν θάλος.

Horatius Epiſt. lib. 2. ep. 2.

——— *Talos à vertice pulcher ad imos.*

Cicero pro Roſcio Comœdo cap VII. *Nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum, (ſi quam conjecturam adfert hominibus tacita corporis figura,) ex fraude, fallaciis, mendaciis totus, conſtare videtur.* D. Hieronymus in quadam præfatione: *Contuli cum eo a vertice, ut ajunt, uſque ad extremum unguem.* Apulejus Metamorph. 3. *Ab imis unguibus ſeſe totum ad uſque ſummos capillos perlinit.* Lucianus in Aſino: Ἐκ τούτου λαβοῦσα χρίεται ὅλη ἀπὸ τῶν ὀνύχων ἀρξαμένη τῶν κάτω. Calliſtratus in Deſcriptionibus: Παῖς ἦν ὁ καιρὸς ἡβῶν ἐκ κεφαλῆς ἐς πόδας ἐπανθῶν τὸ τῆς ἥβης ἄνθος. DOUZA F. Speciem adagionis habet hæc locutio, & à Plauto eſt Epidico Act. v. ſc. 1. verſ. 17. Plutarchus de virtute Alexandri: Ἀλεξάνδρῳ δὲ εἰ μηδὲν ἄλλο, τὸ σῶμα ἰδεῖν κατατετρωμένον ἐξ ἄκρας κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν διακέκοπται. B. Ambroſ. Officior. lib. 2. *A veſtigio uſque ad verticem.* Apul. lib. 3. Metamorph. & ibi Colvius. Schop. Explanat. in Epidic. Act. 5. ſc. 1. Moyſes Deuteron. cap. 28. verſ. 35. *Sanarique non poſſis à planta pedis uſque ad verticem tuum*, Job. cap. 2. verſ. 7. *Percuſſit Job ulcere peſſimo à planta pedis uſque ad verticem ejus.* Eſaias cap. 1. verſ. 6. *A planta pedis uſque ad caput non eſt in iſto corpore integritas.* In libr. de Vita Adæ & Evæ cap. 9. *Inducam corpori tuo ſeptuaginta plagas de diverſis coloribus, ab initio capitis uſque ad ungulas pedum.* Nec in doloribus tantum, ſed & amoribus erat adagio huic locus. Samuel 2 Regum 14. verſ. 25. *Sicut Abſalom, vir non erat pulcher in omni Iſrael, & decorus nimis: à veſtigio pedis uſque ad verticem non erat in eo ulla macula.* Ammianus lib. 25. de Juliano Imp. *Ab ipſo capite uſque ad unguium ſummitates liniamentorum recta compage.* Rudolphus Baro de Rotenburg, qui ante annos CCCCL. in Aula Philippi Imper. vixit, his verbis amaſiam ſuam deſcribit;

Von dem Houpte unz uf den Fuos
Des wirt niemer Buos
Beider rot und wis
Alſo hat der Natur ſus
Gemachet it wengel var
Und hat dat bi ze wunſche gar
Geſtalt ir nimmeriche mund. ERHARD.

Proverbialis forma loquendi. Nonnus Dionyſiac. 48. pag. 1266. ἐκ ποδὸς ἄχρι καρήνου. Vide Zehner. cent. 4. adag. 16. WEITZ.

Ita, tanquam ſervi Æthiopes, & praſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares] Lege, *erimus in tormentorum injuria.* Confundit Æthiopas, qui Melanoſyri, cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus Interpres Perſii Sat 6. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui, nutriti in tormentis à pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur, ut in eo ſe invicem torqueant, & , cum*

& praeſto tibi erimus ſine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. [a] Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Judaei videamur: & pertunde aures, ut imitemur Arabes, & increta facies, ut ſuos Gallia cives putet: tamquam hic ſolus color figuram poſſit pervertere, & non multa una oportet conſentiant, & non natione mendacium conſtet. Puta, infectam medicamine faciem diutius durare poſſe: finge, nec aquae aſperginem impoſituram aliquam corpori maculam, nec veſtem atramento adhaeſuram, quod frequenter etiam non arceſſito ferrumine infigitur: age, numquid & labra poſſumus tumore teterrimo implere? num-

[a] GITON.

in pœna perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe bene venundarent. Meurſius Animadv. miſc. lib. 3. cap. 7. ERHARD.

Sine tormentorum] Meurſii veſtigiis inhærens Ramirez de Prado in pentecontarcho cap. IX. legit, *in tormentorum injuria.* Sed recte vulgatam ſcripturam defendit Gronovius lib. IV. Obſerv. cap. 13. Tormenta autem hic non de equuleo, ut Meurſius fecit, & ſimilibus, capienda, ſed, ut recte adnotavit Ampl. Cuperus, de vinculis & loris, quibus adſtringi nolebant. Tormentum enim eſt funis tenſus. Quint. decl. XIX. *Non tamen tormenta laxavi, non ſubtraxi, reſtinxique flammas.* vide Scalig. ad Priapej. carm. 5. Hoc ergo dicit, tibi erimus præſto, id eſt, ut ſervi parebimus, & Æthiopum perſonam ſuſtinebimus, non vexati vinculis illis & pellibus inſuti. *Injuria* vero hic notat non ignominiam, ſed incommodum, quod vexat & nocet. Juſtin. lib. XLIII. cap. 2. *Puellam vinculis onerat, ex quorum injuria deceſſit.* Suet. Aug. cap. 14. *Repente comparuit incolumis & ſine injuria.* Sæpe hoc ſenſu Plinius & alii. BURM.

Quid tu] Alii, *quidni.* alii, *quin tu.* PATISSON. Lege, *Quid? tu, inquit* Jungerman. vel, *Quid tum, inquit*, Pflug. ERHARD. Legendum ſuadent ſequentia, *quid tum?* SCIOPP.

Et circumcide nos, ut Judæi videamur, &c.] Vide Plutarchum in Cicerone, ubi de jocis & dictis Ciceronis. DANIEL. Iſidor. Origin. lib. XIX. cap. XXIII. *Nonnullæ etiam gentes non ſolum veſtibus, ſed & in veſtibus aliqua ſibi propria vendicant. Circumcidunt Judæi præputia, pertundunt aures Arabes, &c. Mauros habet tetra nox corporum, Gallos candida cutis.* PITH.

Pertunde aures, ut imitemur Arabes] Vide Juvenal. in Satyr. DANIEL. & BONGARS. Arnob. *laminas pertunderent aurium*, hoc eſt, perforarent. Familiare Judæis, Pœnis, aliiſque, qui Romanis barbari, aures perforare; unde Plautus Pœnulo Act. V. ſc. II. verſ. 21. *incedunt cum anulatis auribus.* Cæterum, hoc proprium inſigne Arabum fuiſſe, quis veterum tradat, adhuc quæro: nam, quod apud Iſidor. legitur, ex Petr. deſcriptum. WOUWER. De Lybibus hoc Macrob. lib. 7. cap. 3. Dio in Macrino, de Mauris. Τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ οὖς τὸ ἕτερον κατὰ τὸ τοῖς πολλοῖς τῶν Μαύρων ἐπιχώριον διατέτρητο. Juvenal. & Schol. BARTH. Alii, *Arabas.* Inaures baccatas & viri olim veteres, ut hodieque noſtri, geſtabant perforatis auriculis, ſed more externo, & ab Arabibus accerſito, ut ex hoc loco paret, & Juvenali Satyr. I. & Dione Caſſio lib. 88. de Macrino Mauro. Libybus tribuit Macrobius lib. 7. cap. 3. Lydis Xenophon Anabaſ. lib. 3. Barthius ad Claudian. VI. Conſ. Hon. verſ. 521. ERHARD.

Increta facies] Creta illinere, candidam reddere. GLOSSÆ. Amm. Marcell. lib. XVI. *Candidi pene Galli ſunt omnes.* D. Eucher. Inſtruct. lib. 2. cap. 4. *Galli a candore corporis primum Galatæ appellati.* WOUWEREN. Gallos facies incretaſſe indicare videtur: ſed hoc ego ad nativum potius Gallorum candorem referendum cenſeo: ſicut & *Gallicum vultum* apud Tertullian. de Virgin. Pithœus Adverſ. lib. 1. cap. 1. Lindenbrog. Obſervation. in Ammian. lib. 15. pag. 60. ERHARD.

Gallia] Galli enim candidi facie. Manil. lib. 4. verſ. 714.

Gallia vicino minus eſt infecta rubore.

Iſidor. lib. 19. cap. 23. Dionyſ. Alex. verſ. 285. λευκάτι φῦλα νέμονται ἀρειμανίων Γερμανῶν. BARTH.

Oportet] Leg. *oporteat*, Heinſius.

Et non natione] Alii, *& non oratione.* TORNÆS. Nobiliſſ. N. Heinſius; *ut non una ratione mendacium conſtet*, ingenioſe. Paullo poſt D. Munkerus; *nec veſtem atramentum adhæſurum, quæ frequenter etiam non arceſſito ferrumine infigitur.* Hæc emendatio mihi quam maxime arridet. BOSCH.

Non arceſſito ferrumine] Non adhibito induramento & ſolidante glutine. Gloſſ. γομῶ, *ferrumino*, γόμωμα, *ferramen.* Legendum *ferrumen.* γομωτὴς, *indurator.* ERHARD. Vide ad cap. 37.

Numquid & labra] Auctor Moreti:

Afra, genus tota patriam teſtante figura,
Torta comam, labroque tumens, & fuſca colore,
Pectore lata, jacens mammis, compreſſior alvo,
Cruribus exilis, ſpacioſa prodigia planta.

WOUWEREN. Alludi ad morem, quo Indi ſe acu calida

numquid & crines calamiſtro convertere? numquid & frontes cicatricibus ſcindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrina ratione figurare? Color arte compoſitus inquinat corpus, non mutat. [a] Audite, quid dementi ſuccurrerit. Praeligemus veſtibus capita, & nos in profundum mergamus.

CIII. [b] Nec iſtud Dii homineſque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imo potius facite quod jubeo. Mercenarius

[a] ENCOLPIUS. [b] EUMOLPUS.

calida compungebant & notis inurebant putat Palmer. in Spicileg. pag. 810.

Tumore] Alii, *humore*. TORNÆS. Vide Sulpic. Luperc. lib. 1. Vet. Epigr. BARTH. Propria hæc facies Æthiopum, quam & Septimus Serenus in Moreto tangit:

Torta comam labroque tumens. ———

Quo etiam pertinet illud Plautinum in Pœn. Act. v. ſc. v. verſ. 10. *Totam te faciam pugnis ut ſis morula.* Lindenbrog. Notis in Catalect. ad Moret. Lege, *humore teterrimo*, Pflugius: quod quid ſibi velit, æque illum cum imperitis arbitror intelligere. Ramirez de cicatricibus exponit, quibus interdum irati domini ſervos deformabant, ad Martial. lib. 2. ep. 29. n. 5. meo animo, non recte. ERHARD.

Crines calamiſtro convertere] Alii, *comburere*. TORNÆS. Tertull. *Simulque ſe mulieres intellexerunt, capillum verterunt.* Propert. lib. II. El. XIV. verſ. 32.

Quæ mentita ſuas vertit inepta comas. BARTH.

Quippe Æthiopes ſunt criſpi capilli. Vel, ut Martial. *retorto crine*. Ariſtot. de Hiſtor. Animal. lib. v. cap. 3. Αἰθίοπες οἱ ἐν τοῖς θερμοῖς, οὐλότριχες, ξηροὶ γὰρ οἱ ἐγκέφαλοι, καὶ ὁ περιέχων. WOUWEREN. Capella lib. 4. BARTH. *Calamiſtrum*, hinc dictum, ut inquit Varro lib. 4. de Ling. Lat. *quod eo calefacto in cinere capillus ornatur.* aut, ut ſcribit Servius ad Virg. XII. Æneid. verſ. 100. *acus eſt major, qua calefacta & fronti adhibita torquet capillos.* Hinc *calamiſtrata coma* Ciceroni pro Sextio cap. XII. *Calamiſtratus ſaltator* eidem in Orat. poſt reditum in Senat. cap. VI. *Calamiſtratus puer.* D. Hieronymo ad Demetriad. & Apulejo lib. 2. Metamorph. Qui autem hujuſce rei erant opifices, *cinerarii* dicti Varroni, & Catullo Epigr. 56. & *cinifiones* Plauto Aulular. Horat. 1. Serm. Satyr. 2. Tiraquell. Connub. 3. pag. 49. Siberus in Gemma pag. 213. *Calamiſtrum*, καλαμὶς, *ein Eyſen, damit man das Haar krauſe macht. Calamiſtro comam criſpare*, vibrare, in gradus frangere, *Krauſz Haar machen* Baſilius Faber in Theſauro erudit. Scholaſtic. WEITZ.

Crura in orbem pandere] Ariſtoteles Problem. Sect. 14. Quæſt. 4. Διὰ τί Αἰθίοπες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι βλαισοί εἰσιν, ἢ διότι ὑπὸ θερμοῦ ὥσπερ καὶ τὰ ξύλα διαστρέφεται ξηραινόμενα, οὕτω καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα. δηλοῦσι δὲ αἱ τρίχες, οὐλοτέρας γὰρ ἔχουσιν. ἡ δὲ οὐλότης ἐστὶν, ὥσπερ βλαισότης τῶν τριχῶν. WOUWEREN. Pete loci hujus interpretationem ex Clariſſ. Iſaaci Voſſii, ſpectatæ eruditionis viri, litteris ad Celeberr. Joh. Georg. Grævium, exhibitis in Heſiod. Lect. cap. 12. BOSCH.

Barbam peregrinatione] Alii, *barbara peregrina ratione*. TORNÆS. Forte, *peregri ratione*, more peregrino & exotico. SCIOPP. Lege *numquid & barbam*, ſic Memm. cod: nonnulli ex ſcriptis exhibent *peregrinatione*; quam lectionem ex Suetonii loco in Ner. cap. 51. tuetur Gonſalius. Nihil tamen muto. *Pari ratione* Nob. N. Heinſius. BOSCH.

Color arte compoſitus] E contra Propertius lib. 2. eleg. 18.

Ut natura dedit, ſic omnis recta figura eſt,
Turpis Romano Belgicus ore color.

Confer eundem lib. 1. eleg. 2. Cui ὁμόψηφος Nazianzenus adverſus fucatas mulieres: κάλλος ἐμοὶ μοῦνον, ὃ δῶκε φύσις. Vide Pollucem lib. 5. cap. 16. WEITZ.

Præligemus veſtibus capita] Horat. lib. II. Satyr. III.

Nam male re geſta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen.

Capitibus velatis mori conſueviſſe videtur, ſi morte violenta, aut voluntaria. Lucanus de Pompejo, libro VIII. verſ. 13.

——— *Ubi vidit cominus enſes,*
Involvit vultus, atque indignatus apertum
Fortunæ præbere caput. ———

Quod etiam Plutarch. Pompejo. vide Sueton. Julio cap. LXXXII. WOUWEREN.

Nec iſtud Dii homineſque patiantur] Infra: *Nec iſtud, inquit, Dii ſinant.* Alibi. *Nec hoc Dii ſinant.* Plaut. dicit, *Ne Dii ſirint*, &, *Dii prohibeſſint.* ERHARD. Infra cap. 112. & 126. ſimiles formulæ occurrunt.

Turpi exitu] Ex inveterata opinione, qua nihil miſerius exiſtimabant antiqui, quam in aqua perire, quia animam igneam exſtingui in mari credebant. vid. Serv. ad Virgil. 1. Æneid. verſ. 93. & paſſim eo Poëtæ alludunt. v. Barth. ad Stat. lib. VI. Theb. verſ. 807. Dauſquej. ad Sil. Ital. 1. verſ. 143. Cuper. 1. obſ. 8. & alios. *Exitum* pro morte ſumi docuit Vorſtius ad Valer. Max. lib. v. cap. 9. exempl. 5. Infra cap. CXI. *Eumdem omnibus exitum eſſe.* BURM.

Radat

narius meus, ut ex novacula comperiſtis, tonſor eſt: hic continuo radat utriuſque non ſolum capita, ſed etiam ſupercilia, ſequar ego, frontes notans inſcriptione ſollerti, ut videamini ſtigmate eſſe puniti. Ita eaedem literae, & ſuſpicionem declinabunt quaerentium, & vultus umbra ſupplicii teget. * Non eſt dilata fallacia, ſed ad latus navigii furtim proceſſimus, capitaque cum ſuperciliis denudanda tonſori praebuimus. Implevit Eumolpus

Radat utriuſque non ſolum capita] Viliores ſervos per ignominiam ſemiraſos habebant. Apul. lib. 9. de iis, qui in piſtrinis: *frontes litterati, & capillum ſemiraſi, & pedes anulati.* ex hoc ritu capio Juvenal. licet interpr. aliter viſum, Satyr. v.

> ——— *Pulſandum vertice raſo*
> *Praebebis quandoque caput, nec dura timebis*
> *Flagra pati.* ———

Novi equidem ex Plauti Amphitr. ſervos, dum manumitterentur, capite raſos fuiſſe, imo & mento raſo. Lucianus dial. qui Timon: ὁ καταπύγων οἰκέτης ἐκ παιδικῶν τίμιος, ὑπεξυρημένος ἔτι τὴν γνάθον. & loquitur de ſervo, cui libertas teſtamento data. Tonderi certe & radi apud pleraſque gentes ignominioſum. Philoſtratus de Vita Apoll. Tyan. lib. VII. ἄρχεται τὸ ἐνθένδε τῆς ἐς τὸν ἄνδρα ὕβρεως, γενείων τε ἀποκείρας αὐτὸν καὶ χαίτης, ἐν τε τοῖς κακουργοτάτοις δήσας. adeo ut κουρὰ, ſeu ἀπόκαρσις, pœnæ nomine adhibita; potiſſimum in iis, quæ ad ignominiam. Nicolaus Damaſcenus: τὸν δὲ μέγιστα ἀδικήσαντα, ὁ βασιλεὺς κελεύει κείρασθαι, ὡς ἐσχάτης οὔσης ἀτιμίας. Harmenopulus lib. 6. tit. 6. §. 18, τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος ἐξορίζεσθαι. tit. 5. §. 8. tit. 7. §. 10. titul. 8. §. 7. & paſſim. Hæc pœna etiam adulterii. Harmenop. lib. 6. tit. 2. § 20. οἱ μοιχοὶ τυπτόμενοι καὶ κουρευόμενοι ῥινοκοπείσθωσαν. §. 25. γυνὴ μοιχευθεῖσα τυπτομένη καὶ κουρευομένη, &c. Hoc etiam in Taciti German. Cedreno, LL. Langobard. aliiſque lectum. WOUWEREN. Vide Turneb. lib. 22. Adverſ. cap. 9. Lipſ. lib. 2. elect. cap. 15.

Sed etiam ſupercilia] Non tantum caput vult radi, contentus vulgari ignominia, ſed etiam ſupercilia, ut viderentur gravius puniti. nam & hoc cum primis ignominioſum. Herodianus lib. VIII. cap. VIII. Γυμνοὺς ἐξέλκουσι, παίοντες καὶ ἀποσκώπτοντες· γενείων τε καὶ ὀφρύων σπαραγμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς τοῦ σώματος λώβαις ἐμπαροινοῦντες. Supercilia in luctu raſa Artemidorus auctor, lib. 1. ἔθος παλαιὸν ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρύας ψιλοῦσθαι. WOUWEREN.

Frontes notans inſcriptione, ut videamini ſtigmate eſſe puniti] Infra hoc capite, *implevit Eumolpus frontes utriuſque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit.* Vide Ulpian. in fragmen tit. 1. ubi de Lege Ælia Sentia, cui ſtigmata ſcripta fuerunt, & Cujac. lib. 7. Obſerv. cap. 13. de fugitivorum epigrammate. DANIEL. Juvenal. *inſcripta ergaſtula.* Plinius lib. 18. cap. 3. *inſcripti vultus.* recte autem, *notans*: nam *nota*, ſeu, ut Cajus I. C. *indicia* ſunt στίγματα. Auſon. Epiſt. XV.

> *Ergo notas ſcripto tolerasti, Pergame, vultu.*

notare igitur *inſcriptione*, Γράφειν στίγματα. WOUWEREN. Lege, *ſolenti.* Sic vocat, *notum epigramma*, infra. BARTH. Hinc *nota* de ſervis inſcriptis. *Extrema nota* de peſſimo ſervo dixit Ulpian. l. 15. §. 43. D. de injur. Giphan. Obſervat. ling. Lat. qui tamen in eo fallitur, quod formulam illam *de meliori nota* putat à notis iſtis, quæ ſervis inurebantur, tractam: cum notæ iſtæ ſemper infamiam importarint. ERHARD. Invitis omnibus libris, ipſaque Petronii dictione, reponunt, *ſolenti.* BOURDELOT. *Notare* & *nota* proprie de ſtigmate, Valer. Max. lib. VI. cap. VIII. ex. 7. *Servus ab eo vinculorum pœna coercitus, inexpiabilique literarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus.* De verberum cicatricibus & veſtigiis Ovidius lib. II. Faſt. verſ. 698.

> *Tergaque deducta veſte notata vident.*

Idem *inſcribere*, ut hic *inſcriptio*, dicitur. Plautus apud Servium ad Virg. lib. 1. Æneid. verſ. 478. *Corpus tuum virgis ulmeis inſcribam.* Unde paſſim *inſcripti ſervi, inſcripta ergaſtula.* Neſcio autem, cur *ſolers inſcriptio* moveri debeat, cum ſe tam perite adumbraturum ſtigma polliceatur Eumolpus, ut, qui videant verum credant. Ita Tibull. 1. eleg. 8.

> *Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris.* BURM.

Stigmate eſſe puniti] Quid ſi *puncti*? quod non probo. BONGARS. Lege, cum Douza, *puncti. ſtigmate punctus* eſt στιγματίας, ſervus compunctus notis, Cic. 2. Off. *ſtigmatitus* Plin. ep. 5. *cicatrice ſtigmoſus.* Val. Maxim. *inuſtus*, Plaut. in Caſ. *literatus.* Mart. *inſcriptus.* videndus Lipſius Elector. lib. 2. cap. 15. Rader. ad Martial. lib. 2. ep. 25. in fin. & lib. 8. ep. 70. Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *Literatum.* ERHARD. Sic MSS. quibus autem modis hæ notæ abſtergerentur, dico alibi. BOURDELOT.

Eadem litera & ſuſpicionem] Jungermann. legit, *eadem*, quod & rectum eſt. ERHARD.

Umbra ſupplicii tegent] Alii, *ſimplici*, alii, *duplici*, raſuræ & notarum. TORNÆS. Lege, *ſupplicii.* Jungermannus: bene, & ſic ante cum Douza. *umbra ſupplicii*, ut infra. *nota literarum adumbrata.* & iterum, *adumbrata inſcriptione deriſi.* ERHARD.

Implevit frontes ingentibus literis] Val. Max. lib. 6. cap. 8. *Servus ab eo vinculorum pœna coercitus, inexpiabi*

pus frontes utriuſque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus forte ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat ſtomachum nauſea gravem, notavit ſibi ad Lunam tonſorem intempeſtivo inhaerentem miniſterio, exſecratuſque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus

piabilique litterarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus. Scribon. Largus: *Ponemus quo ſtigmata tolluntur. In ergaſtulo deprenſum, & litteras habentem.* Quid autem illæ litteræ continerent, docet ipſe Petr. *notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit.* vere, *totam faciem*: inſcriptæ enim litteræ & verba toti vultui. I. Lipſius, amor & delicium generis humani, cujus feliciter curioſa doctrina & polite accurata diligentia nihil nobis reſidui in hac re fecit, ex Zonaræ Annal. III. docet Elect. I. Theophilum facies Monachorum compunxiſſe, & Jambicos verſus atramento infuſo expreſſiſſe. Non falſo igitur epigramma liberali manu duxiſſe ait, quamvis Suidas: *πάντα τὰ ἐπιγραφόμενα τισὶ, κἂν μὴ ἐν μέτροις εἰρημένα, ἐπιγράμματα λέγεται.* Solenni itaque ritu inſcriptæ literæ, imo verba, quæ cauſſam crimenque oſtenderent compunctionis. Columel. Hortulo:

Deletura diu fronti data ſigna fugarum.

Signa fugarum, hoc eſt, fugitivorum epigramma. etſi vir magnus legat *focorum*, doctiſſima ſane interpretatione. Plato de LL. libro 8. *ὃς δ' ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφορὰν, καὶ μαστιγωθεὶς*, &c. WOUWEREN.

Et notum fugitivorum Epigramma] Φ F. PITH. Quale fuerit illud, aliis inveſtigandum relinquo. Briſſon. de Formul. lib. 8. Fugitivi compungi ſolent notis vel literis, quibus dignoſcuntur, & deprehenduntur, lib. 2. D. de fugit. Quintilian. *Si quis fugitivo ſtigmata ſcripſerit.* Clemens Alexandr. *τῶν δραπετῶν στίγματα δυσωπεῖ.* Cujac. Obſervat. lib. 7. cap. 13. Ramirez Hypomn. ad Mart. lib. 2. ep. 29. num. 5. Titus Popma de Oper. ſervor. verbo, *Fugitivum.* ERHARD.

Liberali manu duxit] *Literali* Memm. cod. BOSCH. Neque hanc vocem ſullicitarem. Nam Eumolpus artium liberalium non ſtudioſus tantum, ſed & magiſter, tam perite & eleganter ſtigmatis literas duxiſſe cenſendus eſt, ut manu liberali, non vili & plebeja, eſſe formatæ viderentur. *Liberales* & artes & omnia dicta, quæ ſupra ſervilem & plebejam conditionem erant elata. Unde credibile eſt, illa ſtigmata ordinaria in Ergaſtulis rudi manu à villico aliquo inſcripta, non tam nitide & eleganter fuiſſe expreſſa, quam a noſtro magiſtro: nil attinet hæc exemplis adſtruere. Saltem commodior interpretatio viſa, quam admittere vocem minus latinam, *literalem*, quam neque barbara ſecula admiſerunt. BURM.

Ex vectoribus] *Vectores*, qui navi vehuntur, ut & infra. *cum omnis vector nihil prius quærat, quam cujus ſe diligentiæ credat.* & iterum, *unus alterque infirmiſſimus vector.* *Vehere* enim & *vectare* dicuntur navigantes. Petron. cap. C. *Cujus hæc navis eſt, aut quos vehat.* Hinc *vectura*, *φέρετρον, ναῦλον*, in Lexico Græco Lat. Petron. *cui vecturam debemus.* Heraldus Adverſ. lib. I. cap. ult. ERHARD.

Acclinatus lateri navis exonerabat ſtomachum nauſea gravem] Sic ſtatim; *Non diſſimulata nauſeantis devotione.* Senec. ep. 63. *Ut primum ſtomachum, quem ſcis cum mari nauſeantem confligere, collegi.* IS. Pontanus Analector lib. I. cap. 5. ERHARD. *Nauſea, ναυτία, ναυτίασις*, inanis vomendi conatus, quem fere ſentiunt navigantes in ſalſa aqua. Galenus lib. 3. *περὶ αἰτιῶν συμπτωμάτων*, Avicenna lib. 3. fen. 13. tract. 5. cap. 8. Erotianus in Lex. Hippocrat. Vide Martinium in Lexico Philologico. WEITZ.

Ad lunam] Elegantiſſima locutio Ovid. IV. Met. verſ. 99.

Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit. ———

Et verſ. 222.

——— *Inter*
Bis ſex Leucothoen famulas ad lumina cernit.

Flor. lib. IV. cap. 7. *Lecto ad lucernam Platonis libro.* Propert. lib. III. eleg. 8.

Dulcis ad heſternas fuerat mihi rixa lucernas.

ubi v. Paſſeratium.

Intempeſtivo inhærentem miniſterio] Cap. CV. *Nocte intempeſta.* Ergo *intempeſtivus* eſt ab *intempeſtus*, ut *intempeſtiva convivia* proprie ſint, quæ nocte celebrantur, aut in multam continuantur noctem. ERHARD. Licet hic tempus nocturnum notet, non inde tamen *intempeſtiva convivia* deberet Erhardus probare, quæ nulla occurrere, niſi vitio librariorum docuit Salmaſius ad Vopiſc. Florian. cap. ult. & *intempeſtiva* omnia dici moleſta & importuna, quæ non ſuo tempore fiunt, & in ejus ſententiam frequentes ivere viri docti. De raſura autem hac, quæ naufragorum votum exhibebat, egerunt præter alios Abrahamus ad Cicer. pro Cælio cap. 19. Kirchmann. de funer. lib. II. cap. 14. Ferrar. II. elect. cap. 13. Brodæus ad Anth. lib. IV. cap. 21. p. 572. Caſellius Variar. lib. II. cap. 6. BURM.

Inhærentem] Supra cap. 86. *Inhæſi baſio.* cap. 88. *Lyſippus unius ſtatuæ lineamentis inhærens.*

Execratuſque omen] Vide Hadr. Junium de coma. PUTEAN.

jectus eſt. Nos, diſſimulata nauſeantis devotione, ad ordinem triſtitiae redimus, ſilentioque compoſito, reliquas noctis horas male ſoporati conſumſimus. * *

CIV. [a] Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quod quaeris, ſcito à me in navem tuam eſſe perductum. [b] Exhorruit Tryphaena: &, [c] putes, inquit, una nos dormiiſſe: nam & mihi ſimulacrum Neptuni, quod * Baiſtor aſylo notaveram, videbatur dicere, in navi Lycae Gitona invenies. [d] Hinc ſcies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem eſſe divinum, qui ejuſmodi ludibria facetiſſima ratione condemnat.

a LYCAS. b ENCOLPIUS. c TRYPHÆNA. d EUMOLPUS.

Somnia,

Rejectus] Supra cap. 92. *Rejecit ſe in grabatum.*

Non diſſimulata] Melius, *nos diſſimulata.* BARTH.

Devotione] Exſecratione & dirarum devotatione. ERHARD.

Soporati] Vide de hoc verbo Barth. ad Stat. lib. VI. Theb. verſ. 235. Ovidius lib. I. Amor. eleg. 9.

Sape ſoporatos invadere profuit hoſtes.

Secundum quietem] Suet. in vit. Auguſt. cap. XCIV. *Affirmavit ipſum eſſe, cujus imago ſecundum quietem ſibi obverſata ſit.*

Encolpion quid quaris] Vet. *Encolpion quod quaris, ſcito.* Pith. alii *quem quar.* PATISSON. Lego, *quem quaris.* PUTEAN. Encolpius eſt, qui hoc libro totus eſt, ſupra aliquotiens. BONGARS. Sæpe ita *Quod* Plaut. Apul. de crocodilo, *nam quod eſt ore amplo & elingue & plerumque in aqua recluſa, multa arundines dentibus implectuntur.* BARTH. Narrabat ſomnium ſuum Tryphænæ Lichas. Ergo legendum ex fide MSS. *Encolpium quem quaris*, quem ſenſum etiam ſecutæ ſunt poſtremæ editiones. BOURDELOTT. *Quem* Memm. & Pith. cod. *quod* alii, hoc eſt, quoniam. Cicero ad Q. Fratrem lib. 3. ep. 5. *Quod quaris, quod illis libris egerim, quos, quum eſſem in Cumano, ſcribere inſtitui.* BOSCH. *Quod* tolerari poteſt. Eſt enim uſus iſtius particulæ, qualis apud Plaut. Aſin. Act. IV. ſcen. I. *Quod illa aut inimicum aut Patronum*, &c. Et mox: *Quod illa dicat, peregre Epiſtolam allatam.* Aulul. Act. I. ſc. 2. *Quod quiſpiam ignem quarat, exſtingui volo.* Vide Fabricium ad Terent. Eunuch. Act. III ſc. I. CUPERUS. Vide Gronov. ad Liv. lib. XLII. cap. 26.

Scito] Vid. Gronov. lib. 3. Obſerv. cap. 9.

Putes, inquit, una] Simile illud Leucipp. lib. 4. ὡς δ' ἤκουσα τοῦτο, ἀναμιμνήσκομαι προσέμενον ἰδὼν ἐνύπνιον. PITH. Cap. CXII. *Jacuerant ergo una non tantum nocte.* BARTH. Sueton. Claud. cap. 37.

Quod Baiſtor aſylo notaveram] Puto: *quod Bajis ceſtro ac ſtylo notaveram.* Scaliger. WOUWER. Confeſſæ imperitiæ ſumma laus eſt. Aliter edi curavimus. *Quod Bais ter aſylo notaveram.* Nec exſpectamus judicum ſententiam. Peccavimus in hac emendatione aliiſque dupliciter, primo, quod tentare auſi, ultimo, quod in textum admittere. Amicis ſcribimus, quique me judicas, pondera. BOURDELOT. Omnes ſcripti *Baiſtor aſylo notaveram.* Unde Gooſalio legendum videbatur *Bajis ter ſtylo:* non ſequor. Emendat Illuſtriſſ. N. Heinſius; *quod Bajis in periſtylo notaveram.* De periſtyliis videndus Vitruvius. BOSCH. Locus depoſitus. Sed, excuſſis literarum ductibus, liquebit ſcribendum eſſe, *quod Bajis in Periſtylo notaveram.* Ergo templum Neptuni Bajis; nec mirum, in urbe mari tam vicina; additæ erant templis, ut plurimum, porticus, quæ & *periſtyla* à columnis dicta, in quibus exponebatur illius ſeu Dei, ſeu Deæ, imago, cui Templum erat dedicatum Juſtinus lib. XLIII. cap. 5. *Cum in artem Minerva veniſſet, conſpecto in porticibus ſimulacro Dea, quam per quietem viderat, repente exclamat, illam eſſe, qua ſe nocte exterruiſſet, qua recedere ab obſidione juſſiſſet.* HEINS. Bynæus de Calceis Hebræor. lib. 1. cap. 8. emendat *quo Bajis in periſtylio notaveram.* Sed jam ante eum diſcipulis ſuis hanc emendationem tradiderat J. Fr. Gronovius: unde & Ampl. Cuperus adnotaverat margini ſui codicis. *notare* autem, ut toties in hoc Satyrico, eſt videre, animadvertere. Serv. ad Virg. lib. II. Æneid. verſ. 286. *Senex quidam juvenem egregia forma ſecurum in publico excidio notavit in foro.* v. ſupr. c. VI. BURM.

Epicurum hominem divinum] Tertull. de anima cap. XLVI. *Vana in totum ſomnia Epicurus judicavit, liberans à negotiis divinitatem.* Vide Lucian. Pſeudom. Propertius lib. II. El. XXII. verſ. 27.

Ibat & hinc caſta narratum ſomnia Veſta,
Non ſibi, neve mihi, qua nocitura forent.

WOUWEREN.

Ejuſmodi ludibria] *Spectra* vocat Lucretius, id eſt, nocturna ſomnia. ERHARD.

Facetiſſima ratione condemnat] Ante poſtremas Editiones retrahebam fugitivum Epigramma pene puer: an ſit Eumolpi, quidam forte dubitant; an rei conveniat, nemo.

Somnia

Digitized by Google

Somnia, quae mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deûm, nec ab aethere numina mittunt,
Sed ſibi quiſque facit. Nam, quum proſtrata ſopore
Urget membra quies, & mens ſine pondere ludit,
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miſerandas ſaevit in urbes,
Tela videt, verſaſque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuſo ſanguine campos.
Qui cauſſas orare ſolent, legeſque, forumque,
Et pavido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit avarus opes, defoſſumque invenit aurum,
Venator ſaltus canibus quatit. Eripit undis.
Aut premit everſam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.
In noctis ſpatio miſerorum vulnera durant.

* Cae-

Somnia qua mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deum, nec ab athere Numina mittunt;
Sed ſibi quiſque facit, &c. BOURDELOT.

Forte *acutiſſima ratione contemnat.* HEINS.

Somnia] Videatur Putean. in Como pag. 14. & ſeq. Zehner. Cent. 3. adag. 22. WEITZ. Plane cum his congruit Claud. præf. in lib. III. de Rapt. Proſerp. HADRIANID. Totum hoc elegans Epigramma explicat Barth. adverſ. l. I. cap. 3. & cum præfatione illa Claudiani comparat. Ultimum autem verſum viliorem, & ab exſcriptore additum de ſuo, ut fieri ſæpe ſolet, judicat.

Volitantibus umbris] Proprie, ut oſtendunt ea quæ adduximus ſupra ad cap. LXIII. Dum manes nocte vagantur, etiam ſomnia emitti credebat ſuperſtitioſa antiquitas è portis ſuis.

Ludunt] Vide Broukh. ad Tibull. lib. III. eleg. 4. verſ. 7.

Proſtrata ſopore] Virgil. Culice verſ. 113.

Concipit hic mitem, projectus membra, ſoporem.

WEITZ.

Mens ſine pondere] Ex Peripateticorum ſententia hoc dici, qui interdiu animum corpori circumplexum miniſtrare, ſed noctu à corporis miniſterio liberum proſpicere futura, unde & ſomnia exiſtunt, oſtendit Valeſius ad Ammian. Marcell. lib. XIV. cap. 11. Cæterum in catalectis Scaligeri pag. 254. editus hic verſus:

Languent membra, quiet, & mens ſine pondere ludit.

Quicquid luce fuit, tenebris agit] Baſil. Magn. Homil. in Martyr. Julittam pag. 148. Πιφάσκει γὰρ πῶς αἱ καθ᾽ ὕπνον φαντασίαι ὡς τὰ πολλὰ ἀπηχήματα εἰσι τῶν μεθημερινῶν φροντίδων. ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτο ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνύπνια. WOUWEREN. Nonnus lib. 42. verſ. 323.

—— Ὄναρ δέ οἱ ἔπλετο κύρη
Εἵματι νυμφιδίῳ πεπυκασμένη. ἀντίτυποι γὰρ
Ἔργον, ὅπερ τελέει τὰ ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει.
Βυκόλος ὑπνώων κεραοὺς βόας εἰς νομὸν ἐλαύνει,
Δίκτυα θηρητῆρι φαίνεται ὄψις ὀνείρου.
Γαιοπόνοι δ᾽ εὕδοντες ἀροτριόωσιν ἀρούρας,
Αὔλακα δὲ σχίζουσι φιλάγραχον, &c. WEITZ.

Quin quatit] Alii, *qui quatit.* PATISSON. Virg. lib. 9. Æneid. verſ. 608.

Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello.

Valer. Flaccus Argonautic. lib. 2. verſ. 122.

—— *Quatit oppida linguis.* WEITZ.

Profuſo ſanguine] Alii, *perfuſo.* PATISSON. *Profuſo* Scaliger legit in Catalectis.

Qui cauſſas] Scaliger edidit, *quum cauſſas.*

Saltus quatit] Κυριολογία, de qua vide Gronovium ad Senec. Herc. Oetæ. verſ. 1523.

Dat adultera munus] Douza *numos* legit. ERH.

Veſtigia latrat] Forte, *tranat.* DANIEL. Nihil muta. Ovid. lib. II. Amor. El. 19.

—— *Quid latrant, nocte ſilente, canes.*

Durius dixit Gellius lib. VII. cap. 1. *Demirantes, quod ſolum* (Scipionem) *id temporis in Capitolium ingredientem canes ſemper in alios ſævientes, neque latrarent eum, neque incurrerent.* Melius *adlatrarent* dixiſſet.

In ſpatio.] Patiſſoni & Wouweri Plantiniana editio ſpa-

[a] Caeterum Lycas, ut Tryphaenae ſomnium expiavit, [b] Quis, inquit, prohibet

[a] ENCOLPIUS. [b] LYCAS.

ſpatium, quod mihi rectius videtur, id eſt, quamdiu durat nox, durant vulnera. Ita *in ſpatium fugere* Ovid. lib. VII. Met. verſ. 787. eſt recta via & longa fugere. *In ſpatium trahere*, pro extendere, extrahere, idem lib. XI. Metam. verſ. 176. *in ſpatium porrigere.* idem lib. II. Metam. verſ. 197. *digeſta porticus in ſpatium* Propert. lib. II. eleg. 23. BURM.

Somnium expiavit] Id fiebat vini aſperſione, aut aquæ lymphatæ. GLOSSÆ. Sueton. Galb. 18. *Quumque exterritus luce prima ad expiandum ſomnium, præmiſiſſet, qui rem divinam appararent, Tuſculum excurriſſet.* PITH. Varia ſuperſtitio expiandi ſomnia. Rem divinam faciebant. Tibull. lib. I Eleg. V. verſ. 13.

Ipſe procuravi, ne poſſent ſæva nocere
Somnia, ter ſancta deveneranda mola.

Et lib. III. Eleg. IV. verſ. 10.

——— *Omina noctis*
Farre pio placant, & ſaliente ſale.

Aqua lavabant. Perſ. Sat. 2.

——— *Et noctem flumine purgas.*

Propert. lib. 4. verſ. 21.

Sæpe illa immerita cauſſata eſt omina luna,
Et ſibi tingendas dixit in amne comas.

Plutarch. idem tradit περὶ δεισιδαιμονίας. Non autem omina tantum aqua expiabant, ſed omni luſtrationi adhibebant. Dion. lib. 39. πρός τε ὕδωρ ἀφικνεῖσθαι, καθαρμόν κἀνταῦθα τινα σφῶν ποιεῖσθαι. Servius ineditus Æn. lib. XII. ad Virgilii verſ. 169. *Pura veſtis, qua uti conſueverant ad ſacrificandum. Ea autem purpurea. Purpura enim maris vicem ad piandum præbet.* Sane quævis ſcelera aqua expiabant. Varro Rer. humanar. lib. X. *Juxta Rhegium fluvii ſunt continui ſeptem, in his à matris nece dicitur purgatus Oreſtes.* Idem Cato refert Orig. III. apud Prob. ad Virg. Vide Tertull. de Baptiſm. cap. 5. Virg. Æneid. VI. & inibi Serv. Lact. lib. V. cap. 20. Senec. Herc. Furent. Apul. Mil. lib. VI. Dion. lib. 48. Eurip. Taur. Sed & luſtratio quæ per aquam, varia forma modoque peracta; aut enim parte aliqua immerſi aut aſperſi tantum. Cum parte aliqua, aut caput, aut manus abluebant. Quod caput, Perſ. Sat. 2. Juv. Sat. 6. Apul. lib. X. Mil. Fulg. libro 2. Mythol. Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. Quod manus, Scholiaſtes Soph. ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὅτε ἢ φόνον ἀνθρώπου, ἢ ἄλλας σφαγὰς ἐποίουν, ἀπονίπτειν τὰς χεῖρας εἰς κάθαρσιν τοῦ μιάσματος. Matth. cap. 27. λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου. Quo forte illud quod Heſychius: χερνίβιον τὸ ἁγνισθῆναι, δι' ὕδατος ἔχοντος κριθὰς καὶ ἅλας. Nota dignum, quod farris & ſalis injectione aquam piatricem pararint. Menander: ὕδατι περιῤῥάνας, ἐμβαλὼν ἅλας, φακούς. vide Clement. Alexandr. Stromat. lib. 7. Cur ſalem adiecerint, ratio in proclivi, nam Proclus in Platon. auctor, aquam marinam purificare propter igneam portionem, tanto igitur magis ignis, quod verum eſt, iccirco veteribus frequens in omni luſtratione. Varro apud Chariſ. *Fax adhibetur propter purgationem.* Vide eumdem apud interpr. Perſii Sat. I. Diphil. apud Clem. Alex. lib. 7. Strom. Et, quia ſacra niſi caſte tractari non poterant, lavabant manus antequam facerent. Tibull. lib. II. El. I. verſ. 14.

Caſta placent ſuperis, pura cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Ita hic locus diſting. Plaut. Amph. *Invocat deos. Manibus puris* Pol. lib. I. Sed de his latius alibi. Pompon. Haruſpice, apud Nonium in *puriter. Fac puriter bucce vel pectore ruſtico. Uti tractes lavi jamdudum manus.* Emendo:

Fac puriter vacca, vel pecore ruſtico
Intacto, lavi jamdudum manus.

Haruſpex hortatur, ut faciat, ſe jamdudum paratum. *Facere vacca.* Virgil. Eccl. 3.

Cum faciam vitula pro frugibus.

Vacca autem Proſerpinæ ſacra fiebant. Virg. Æneid. VI. verſ. 251.

——— *Sterilemque tibi, Proſerpina, vaccam.*

Atqui ut hic perperam *pectore*, pro *pecore*, ita quoque apud Varronem *pecora* pro *pectora*. Non. voce *Pullum*. Varro ſeſquivlyſſe. *Ubi nitede Phœbi veſte pulla candidi modeſte amictus paſcunt pectora.* Lege, *ubi nitede Phœbi veſte pulla candidi Modeſte amicti paſcunt pecora. Intacto pecore*, puto, impolluto. Quare hujuſmodi victimas poſtularint, abunde Philo περὶ ζώων τῶν εἰς θυσίας, καὶ τίνα τῶν θυσιῶν ἴδη. Virgil. VI. Æneid. verſ. 38.

Nunc grege de intacto ſeptem mactare juvencos
Præſtiterit. ———

Sive potius: *intactum pecus*, quod jugum non ſenſit. Fulgent. *Minervæ injuges boves ſacrificare*, id eſt, jugum nunquam ferentes. qui cauſſam addit. vide Feſt. hinc lucem do Senec. Agamem. verſ. 352.

——— *Ad tua conjux*
Candida tauri delubra cadit,
Neſcia aratri, nullo collum
Subacta jugo.

Silius lib. 13.

Caditur Ætnea caſta cervice Minerva.

Caſta cervice, injugi, intacta. Virg. Georg. IV. verſ. 540.

——— *Intacta totidem cervice juvencas.*

Niſi potius in Pompon. L. *fac: . . . . ruſtico uti mactes.* Denique, quod nonnumquam ſola aſpergine uſi. Cicero II. de LL. Inceſtum aquæ aſperſione tolli. Juſtinus martyr Apol. II. Καὶ τὸ λουτρὸν δὲ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες διὰ τοῦ προφήτου κεκηρυγμένον ἐνήργησαν, καὶ ῥαντίζειν ἑαυτοὺς τοὺς εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἐπιβαίνοντας, καὶ προσιέναι αὐτοῖς μέλλοντας λοιβὰς καὶ κνίσας ἀποτελοῦντας. τέλεον δὲ καὶ λούεσθαι ἀπιόντας πρὶν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ἱερὰ, ἔνθα ἵδρυνται.

hibet navigium ſcrutari, ne videamur divinae mentis opera damnare? [a] Is, qui nocte miſerorum furtum deprehenderat, Heſus nomine, ſubito proclamat, [b] Ergo illi, qui ſunt, qui nocte ad Lunam radebantur? peſſimo, me-Dius-Fidius, exemplo. Audio enim, non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos, deponere, niſi quum pelago ventus iraſcitur.

a ENCOLPIUS. *b* ÆSTUS,

CV. [a] Ex-

ἱδρύνται, ἐπεργοῦσι. Quæ quidem expiatio ad victimas ipſas. Dionyſ. Halicarn. lib. 8. *χερνιψάμενοί τε γὰρ αὐτοὶ, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῷ περιαγνίσαντες ὕδατι.* Aſpergebatur autem potiſſimum caput, quod fuſe Ovidius Faſtor. lib. 5. Sed hæc plene tractanda ſuo jam novimus titulo, pauca quidem tamquam in guſtum, data occaſione, interſperſi, licet hoc votivum nobis non fuerat. Plutarchus vero de more expiandi ſomnia, *περὶ δεισιδαιμονίας.* Horribilibus ſpectris turbati poſtquam ſurrexerint, inquit, *ὑπεξεκαταῶσιν ἑαυτοὺς, καὶ δαπανῶσι, καὶ ταράττουσιν εἰς ἀγύρτας ἐμπεσόντες, λέγοντας: Ἀλλ' εἴτ' ἐνύπνιον φάντασμα φοβῇ, χθονίας θ' Ἑκάτης κῶμον ἐδέξω, τὴν περιμακτρίαν κάλει γραῦν, καὶ βάπτισον σεαυτὸν εἰς θάλασσαν, καὶ καθίσας ἐν τῇ γῇ διημέρευσον.* De reliqua ſuperſtitione expiandi ſomnia Clariſſ. Iſac. Caſaubonus, immortale ſæculi noſtri decus, Comment. ad Theoph. Char. *περὶ δεισιδαιμ.* WOUWEREN. Id quod vini aſperſione fiebat, aut aquæ lymphatæ. Rader. ad Mart. lib. 7. epig. 47. & præfat. lib. 8. Douſa Centur. lib. 3. cap. 9. Adde Heliodor. lib. 7. pag. 320. Narraſſe aëri ſomnia docet Euripid. in Iphig. in Taur. ERHARD.

Quis probibet] Magis arrideret ſolemnis formula *quid probibet?* Infra cap. 127. *Quid prohibet & ſororem adoptare?* Vide Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Heroid. x. verſ. 87.

Divina mentis] Virg. lib. VI. Æneid. verſ. 726.

—— *Totamque infuſa per artus*
Mens agitat molem.

Deus eſt animus: Cato. Capella lib. 6. ad Minervam:

——— *Mens & ſolertia fati*
Ingenium mundi.

Vide Leontium in fine Sphæræ Arateæ. BARTH. Quid velint hujus loci interpretes, divinare non potui. *Divina mens* mihi Deus eſt, νοῦς. qua de re copioſe alibi. BOURDELOT.

Divina mentis opera damnare] Lege *arcana opera damnare.* Mem. cod. Forte legendum; *divina mentis operta ac arcana damnare?* Nobiliſſ. N. Heinſius *arcana operta.* BOSCH.

Furtum] Omne quod clam fit. Sic Manil. libr. I. verſ. 27. *mundum furto clepere*, pro clam eum cognoſcere. BARTH.

Haſius nomine] Alii, *laſus omine.* PATISSON. *Æſius nomine*, recte repoſuimus, & res ipſa per ſe loquitur. Etymologicum, Ἄισιος, ὁ τὴν αἰτίαν, τουτέστι τὴν ἀφορμὴν, δούς. Hoc nomen hinc rectiſſime convenit. BOURDEL. Gonſalius reſtituit *Æſius:* non male, mea ſententia. *L. Æſius* eſt in lapide apud Gruter. XIII. 2, ἄισιοι proprie, qui omen faciunt. Schol. Sophocl. Oedip. Tyran. verſ. 52. & Oed. Colon. verſ. 34. antiquæ tamen editiones *Heſus.*

Non licere in navi neque ungues] Ad vitandum videlicet omen, nam ſalſugo maris ungues conſumit, quod ex Solino colligere eſt, Polyhiſt. cap. 4. *Cum ſalſiores eſcas edit gravida, unguiculis caret partus.* WOUWEREN. Propert. lib. III. Eleg. v. verſ. 65.

Huic fluctus vivo radicitus abſtulit ungues.

Hoc verum eſt, naufragis & ungues à cute recidere, & extremitates labeſcere. Quod cum videret ſuperſtitioſa antiquitas, tamquam naufragium deprecari vellet, quo ſcilicet ſciebat ungues radicibus avelli, ſolebat ſibi ungues præſecare, quoties turbaret mare, ut ex hoc loco patet. Ergo irato mari capillorum rejectione naufragium deprecabantur, ut evaderent unguium præſectionem, ne enecarentur in mari. Scalig. ad Propert. dicto loco. ERHARD.

Neque capillos deponere] Libanius, *περὶ τῆς ἑαυτοῦ τύχης.* PITH. Cap. CIII. *Naufragorum ultimum votum.* quod verum eſſe Lucian. *περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Καθάπερ ναυαγίαν τινὰ, καὶ σωτηρίαν διηγούμενοι. οἷοί εἰσιν οἱ πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἐξυρημένοι τὰς κεφαλάς.* Hermotimo: *δοκῶ δέ μοι οὐκ ἀλόγως ἂν καὶ ξυρήσασθαι τὴν κεφαλὴν, ὥσπερ ἐκ τῶν ναυαγίων ἀποσωθέντες.* Radebant autem caput, non ut mortem effugerent, ſed naufragium. *ξύρασθαι δὲ δοκεῖν τὴν κεφαλὴν, πλέουσι ναυαγίαν σημαίνει, πλὴν οὐκ ἀποθανεῖν. ναυαγήσαντες μὲν γὰρ ἢ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσου, ξυρῶνται.* WOUWEREN. Paullo ante: *Notavit ſibi ad lunam tonſorem intempeſtivo inhærentem miniſterio, exſecratuſque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum.* Gentiles, urgente tempeſtate, ac nulla ſalutis ſpe affulgente, capillos ſoliti tondere. Nonius: *Qui liberi videbantur effugere, ſicut naufragio liberati ſolent.* Eam ob cauſam Juvenal. Sat. 12.

Tunc ſtagnante ſinu gaudent ibi vertice raſo,
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

nautam vertice raſo, quem in mari ſæpiſſime pericula & naufragia inveniſſent. Ad hunc morem videtur alludere Paulus Act. Apoſt. cap. 27. obi dejectos metu naufragii vectorum animos conatur erigere; *οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται.* Durantius Variar,

Digitized by Google

CV. [a] Excanduit Lycas hoc ſermone turbatus; &, [b] itane, inquit, capillos aliquis in nave praecidit, & hoc nocte intempeſta? attrahite ocyus nocentes in medium, ut ſciam, quorum capitibus debeat navigium luſtrari [c] Ego, inquit Eumolpus, hoc juſſi; nec non eodem futurus navigio, auſpicium mihi feci, ſed quia nocentes horridos longoſque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, juſſi ſqualorem damnatis auferri:

a ENCOLPIUS. b LYCAS. c EUMOLPIUS.

lect. lib. 2. cap. 9. Kirchmannus de Funeribus lib. 2. cap. 14. ERHARD. Τὸ ξυρᾶσθαι naufragorum ultimum votum. Artemidor. lib. 1. Onirocrit. cap. 25. Quem morem jampridem obſervaverat Brodæus ad illud Lucillianum lib. 6. Antholog.

Σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος ὧδε κέκαρμαι
Τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς. ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.

Rigaltius ad Artemidor. pag. 9. WEITZ.

Attrahite] Ovid. lib. III. Met. verſ. 563.

Attrahite huc vinctum.

Nec non eodem futurus navigio] Gallicus noſter Petronii corruptor nullo ſenſu edidit *non omen facturus navigio hoſpitio mihi*, quæ quid ſignificent, vellem nobis ſtupidis exponerent ſublimia illa Galliæ ingenia: cum ſenſus optimus emergat ex vulgata, illum juſſiſſe ſqualorem damnatis demere, quia, eodem navigio futurus, nolebat cum miſeris & habitu infauſto inſignibus navigare, ne male ominatus ille habitus magnam partem in ſe quoque redundaret. Superſtitionem illam reſpicit veterum, qui ominoſum ducebant eadem navi cum infelicibus & ſceleſtis navigare, aut eodem tecto uti, quod unius ſcelus omnibus malum creare poſſe crederent. nota hiſtoria Jonæ, quem, ut naufragii, quod timebant nautæ, auctorem præcipitabant. Horat. lib. III. od. 2.

——— Vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanum, ſub iiſdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat Phaſelum. ſæpe Dieſpiter
Neglectus inceſto addidit integrum.

Theophraſt. *περὶ δειλίας* ridet eum, *qui ad minimam fluctuum agitationem quærit, an omnes vectores ſint initiati.* Virgil. lib. 1. Æn. verſ. 40.

——— Pallaſne exurere claſſem
Argivûm, atque ipſos potuit ſubmergere ponto
Unius ob noxam & furias Ajacis Oilei.

Sophocl. Antigone. 379.

Μήτ' ἐμοὶ παρέστιος
Γένοιτο, μήτ' ἴσον
Φρονῶν, ὃς τάδ' ἔρδει.

Oedip. Col. 1485.

Ἐναισίου δὲ συντύχοιμι
Μηδ' ἄλαστον ἄνδρ' ἰδὼν
Ἀκερδῆ χάριν μετάσχοιμί πως.

Sibi ergo, ſimul cum his fugitivis & ſtigmate punctis, navigaturus auſpicium fecit Eumolpus, ne participaret mala omina, quæ capillus ſordidus faciebat, & ne infelici auſpicio navigationem ſuſciperet: locutio autem illa *auſpicium facere ſibi*, pro re fauſtâ avertere ſibi omen, & futuram felicitatem augurari, eſt elegantiſſima. Præter Horatii locum à Douza adductum Livius lib. 1. cap. 34. *Aquilam ea regione cœli & ejus Dei nuncium veniſſe, circa ſummum culmen hominis auſpicium feciſſe.* Id eſt, bonum omen dediſſe. Plaut. Stich. Act. III. ſc. 2. *Augurium hoc facit.* v. Turneb. lib. XXII. Adverſ. 26. BURM.

Auſpicium mihi feci] Alii, *auſpicium triſte feci.* TORNÆS. Omnino ſcribendum *auſpicium nobilis feci*, cæterum nihil lætum aut delicatum in navigio faciebant. Achilles Tatius libro 5. *Πολλάκις ἤκουσα παρὰ τῶν ναυτικωτέρων καθαρὰ δεῖν ἀφροδισίων εἶναι τὰ σκάφη, τάχα μὲν ὡς ἱερά, τάχα δὲ ἵνα μηδεὶς ἐν τηλικούτῳ τρυφᾷ.* BARTH.

Sed horridos nocenteſque capillos] Sordidus & paſſus capillus reorum. Plin. lib. 7. epiſt. 27. *Reis moris eſt ſubmittere capillum.* Idem Panegyr. Juven. Comm. *Cum rei tenemur, capillos demittimus.* Gell. lib. 3. cap. 4. Prudent. 1. adverſ. Symmach. Nec tantum rei ſordidi, hoc eſt, ſolito cultu reorum, capillo nimirum promiſſo, & veſte obſoleta. Cicer. pro Cluent. ſed etiam eorum propinqui. Mart. lib. II. epig. 24.

Si det iniqua tibi triſtem fortuna reatum,
Squallidus hærebo, pallidiorque reo.

Quinct. lib. 8. Imo ipſi accuſatores ſordidati, ne rei habitu invidiam facerent, & facilius judices flecterentur. Cicer. V. in Verr. cap. 49. *Adſpicite ſquallorem ſociorum.* ſæpe inſperſus cinis, quo miſerabiliores. Apul. lib. 7. *Ambabus manibus trahens cineroſam caniciem.* Mileſ. lib. X. & IX. Virg. Æn. X. obvium in S. Scriptura. Tertull. de jejuniis cap. 16. *Cum ſtupet cœlum, & aret annus, ritu annuo ſaccos velati, & cinere conſperſi, idolis invidiam ſupplicem objiciunt.* Apol. cap. LX. WOUWER. Scribe *ſc. quia*; pro *ſcilicet*. Jungermannus. ſordidus enim, ſqualidus & productus capillus reorum. Siſenna lib. 3. Hiſtor. Plutarch. Rer. Rom. cap. 14. Oroſ. lib 5. cap. 17. Cic. 4. in Verr. Livius lib. II. dec. 2. & lib. 4. dec. 5. Val. Maxim. lib. 1. cap. 7. & libro 6. cap 4. Juſtinus lib. 36. ſub fin. Fortunatus de S. Martino, lib. 4.

——— Et longa catena reorum
Accreſcente coma. ———

viden-

auferri: ſimul ut notae quoque literarum, non adumbratae comarum praeſidio, totae ad oculos legentium accederent. Inter caetera apud communem amicam conſumſerunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentiſque perfuſos. Ad ſummam, adhuc patrimonii mei reliquias olent. [a] Itaque, ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utriſque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur

[a] ENCOLPIUS. nos

videndi Wouwerius & Savaro ad Sidon. ERHARD. Vide ſupra ad cap. 99.

Nota quoque literarum non adumbrata comarum præſidio] Diphilus:

Κόμην τρέφων μὲν πρῶτον ἱερὰν τοῦ θεοῦ,
Ὥς φησιν, οὐ διὰ τοῦτο γ᾽, ἀλλ᾽ ἐστιγμένος
Πρὸ τοῦ μετώπου παραπέτασμ᾽ αὐτὴν ἔχει. PITH.

Non adumbrata] *Ne adumbrata*. Leid. cod. BOSCH.

Accederent] *Acciderent* malim. Sic *Fama ejus ad nos accidit* Livio lib. XXI. cap. 10. ubi vide Gronovium. Curtius lib. IV. cap 4. *Alexander claſſem litori, à quo fremitus acciderat, admovit*. HEINS. Firmandæ conjecturæ facit egregie locus Ciceronis IV. Verr. cap. 1. *Denique nihil iſtum, quod ad oculos animumque acciderit, reliquiſſe*, ut recte viri docti conſtituerunt. Vide Giſanii Indicem Lucret. Colvium ad Apulej. V. Metam. pag. 70. Paſſer. ad Cicer. in Vatin. cap. 2. vulgata tamen locutio *accedere* magis dicitur de re, quæ auribus, quam oculis, percipitur. Ut pluribus exemplis adſtruxit Heinſius ad Ovid. lib. V. faſt. 360. curis ſecundis, quas nos publico debemus. BURM.

Ad ſummam] Salluſt. *Ad poſtremum, Denique*, Pflugius. ERHARD.

Tutela] Navium proris effigiata aut picta Deorum, quibus ſe mancipabant, ſigna impoſita. GLOSS. Statim, *tentantque viliſſimo ſanguine tutelam placare*. Paulo poſt cap. CVIII. *a tutela navigii raptum*. videndus Turnebus. DANIEL Navium proris effigiata aut picta deorum, quibus ſe mancipabant, ſigna impoſita, idque *tutela* Latinis. Gloſſ. *Tutela*, *παράσημον τοῦ πλοίου*. recte. nam & navigio nomen imponebat. Lucian. Navig. *Τὴν ἐπώνυμον τῆς νεὼς θεὸν ἔχουσα, τὴν Ἶσιν*. Statius Thebaid. 8. verſ. 269.

—— Solus ſtat puppe magiſter
Pervigil. inſcriptaque deus qui navigat alvo.

Lutacius: *Tutelam navi intelligimus cum gubernatore navigare. habent enim pictos præſules, quorum nominibus nuncupantur & naves.* hos intellexit Artemid. cui hinc facem prætero, lib. 2. *Οἶδα τινὰ ναύκληρον, ὃς ἔδοξε τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ θεοὺς ἱδρυμένους ἀπολωλέναι.* Perſius Sat. 6.

—— Jacet ipſe in littore, & una
Ingentes de puppe dei.

Gloſſ *navium tutelam dicit, quam in puppibus habent, vel pingunt.* Procopius in Eſaiæ cap. 12. *Ἐπισημαίνει τι φησὶν Παῦλον ὁ Λουκᾶς ἐν πλοίῳ Ἀλεξανδρινῷ παρασήμῳ Διοσκούροις. Ταῖς γὰρ πρώραις ἀεὶ θεῶν εἰκόνας ἐνέγραφον, ὡς καὶ νῦν ἁγίων μαρτύρων.* Lucæ verba in Actis Apoſt. cap. 28. vide Feſt. in Europa. Obſervo non ſemper deorum ſigna impoſita, ſed etiam animalium. Lactant. libro 1. cap. 11. *Navis, in qua impoſitus, tutelam habuit in aquila figuratam de anſeris effigie.* Lucian. Virg. Æneid 10 verſ. 166.

—— Ærata princeps ſecat æquora Tigri.

Servius: *Cujus roſtrum erat in ſimilitudinem Tigridis; namque ſolent naves nomina accipere à tutelarum picturis.* quæ verba valde corrupta leguntur. Licæ navis tutelam forte habuit effigiem Palladis manu ramum oleæ tenentis, quod ex ſequenti cap. CVIII. claret. nam *ἐλαίας φυτὸν τῇ Ἀθηνᾷ ἀνακείμενον* Artemid. lib. 5. WOUWEREN. Confundit hic Wouwerius Tutelam & *παράσημον*, quæ diſtinxit Salmaſius Exercit. Plin. pag 403. & eum ſecutus Scheffer. lib. III. de Milit. Navali cap. 1. ubi oſtendit, Tutelam in puppe fuiſſe, ſed ſimul concedit, improprie *παράσημον*, quod in prora fuit, *Tutelam* dici, quando ſimulacra deorum in prora ſunt poſita, non ut Tutelæ, ſed ut ſigna. vide & Fabrettum de Column. Trajana cap. IV pag. 112. Sed contra hanc diſtinctionem *παρασήμου* & Tutelæ acriter pugnat Stanlejus in notis eruditiſſimis ad Æſchyl. ſeptem. cont. Theb. verſ. 214. & certe difficilis admodum diſtinctio, cum tot loca veterum puppi, & alia proræ, deorum imagines attribuant, ſive id acciderit, ut Salmaſius vult, quia idem ſæpe fuit Tutela, & *παράσημον*, unum ejuſdem Dei ſimulacrum, ſive, quia Græci una voce *παρασήμου* utrumque expreſſerint, ſive alia nobis ignota ratione. Tzetzes quoque ad Lycophron. Caſſandr. verſ 26. dicit proris navium Barbaricarum & Bellicarum Deos fuiſſe inſcriptos. BURM.

Quadragenas utriſque plagas imponi] Nota quod plagas numerarint. Paullus 2. ad Corinthios capite 11. *Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον.* Zonaras Tom. 3 *Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκκόψας τὰ ὄμματα, καὶ περιγράπτους ὁρίοις συγκλείσας αὐτούς, ἔνθα κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἔπεμπεν ἕκαστον βουνεύρους ἑκατὸν ἕκαστον.* ſæpe in LL. Georg. tit. *περὶ φόνων ζώων: λαμβανέτω μάστιγας ρ.* ibid. *λαμβάνων μάστιγας ιβ.* verbatim LL. Bojoariorum tit. 18. *Si quis mulieri potionem dederit, ut abortum faceret, ſi ancilla eſt, CC. flagella ſuſcipiat.* WOUWEREN.

nos furentes nautae cum funibus, tentantque viliſſimo ſanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi: caeterum Giton ſemel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphaenae aures notiſſima voce repleret. Non ſolum ergo turbata eſt, ſed ancillae quoque omnes familiari ſono inductae ad vapulantem decurrunt. Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas, coeperatque etiam ſine voce ſaevientes rogare,

REN Utpote ſervis. nam verbera *pœnæ* ſunt *ſerviles* Petron. Bongarſius Not. in Juſtinum lib. 1. *Quadragenas*, inquit: nec enim olim arbitrio carnificis, ſicut hodie fit, flagellabantur condemnati ad flagra, aut fuſtes, quod ex ſacra Scriptura & Legibus gentium conſtat. Fr. Pithœus Gloſſ. Legis Salic. tit. 13. Deuteronom. 25. verſ. 3. *Si eum, qui peccavit, dignum viderint plagis, proſternent, & coram ſe facient verberari. Pro menſura peccati erat & plagarum modus, ita duntaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne fœde laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.* Sed & hodie apud Hiſpanos qui eſculenta in macello coëmit, ut carius vendat, 25. qui annonam frumentariam flagellat, 100. ictibus à carnifice fuſtigatur. ERHARD. Vide ſupra cap. XXV.

Imponi] Locutio Ciceroniana. Orat. pro Sext. cap. 19. *An non accipienda plaga mihi ſanabilis, illis mortifera, qui eam impoſuiſſent?* Ita *imponere vulnus* lib. 1. ad Attic. Ep. 16. ubi vide Caſauboni notas.

Viliſſimo ſanguine] Servili. ita capio apud Senec. de Clem. lib. 1. cap. 1. WOUWEREN. Non repugno quin de ſervis capiatur, ut credebantur. Sed tamen de omni turba humili & plebeja, in cujus morte nullum damnum, hoc vocabulum intelligitur Livius XXV. 6. *An vobis veſtriſque liberis ignoſcitis facile, Patres conſcripti, in hac vilia capita ſævi.* Lucan. lib. V. verſ. 262.

—— Quæris terraque marique
His ferrum jugulis, animaſque effundere viles.

Cicer. lib. III. de Offic. cap. 23 *Quærit, ſi in mari jactura facienda ſit, equine pretioſi potius jacturam faciat, an ſervuli vilis.* Ita Florus lib. II. cap. 6. Sardos vocat *gentem contumacem & vilis mortis*, id eſt, in cujus morte non magna eſt jactura, non, ut Salmaſius legit, *vilis morti*, facilis ad excipiendam, & nihili mortem facientem. BURM.

Spartana nobilitate] Summa patientia. Notatur Spartanorum animi firmitudo ac tolerantia in ſufferendis plagis. GLOSSÆ. Cur Spartana nobilitate? Tertull. ad Martyras cap 4 *Nam, quæ hodie apud Lacedæmonas ſollennitas eſt maxima, διαμαστίγωσις, id eſt flagellatio, non latet. In quo ſacro ante aram nobiles adoleſcentes flagellis adfliguntur.* Quod illud ſacrum, quæ ſolennitas? Plutarchus. οἱ παῖδες παρὰ αὐτοῖς (Lacedæmonibus) ξαινόμενοι μάστιξι δι᾽ ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὀρθίας Ἀρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διακαρτεροῦσι, ἱλαροὶ καὶ γαῦροι, &c. καλεῖται δὲ ἡ ἅμιλλα διαμαστίγωσις. Vide eumdem Lycurgo Lucian. Icaromenip. Arrian. Diſſ. in Epict. lib. 1. cap. 2. Cujus inſtituti originem rationemque apud Philoſtr. libro 6. ubi Apollon. τὸ δὲ μαστίγων ἔθος, τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀπὸ Σκυθῶν δρᾶται, χρησμῶν φασιν ἐξηγουμένων, ταῦτα οὖν σοφοὺς ἤδη τοὺς τῶν Ἑλλήνων θεοὺς εὑρήκαμεν, εἰ μαστίγων ἐγένοντο ξύμβουλοι τοῖς τὴν ἐλευθερίαν ἀσκοῦσι. οὐ μαστίγων εἶπον, ἀλλὰ τῷ αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν ῥαίνειν. ἐπειδὴ καὶ παρὰ Σκύθαις ταῦτα ἠξιοῦτο. σοφισάμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀπαραίτητον τῆς θυσίας, ἐπὶ τὸν καρτερίας ἀγῶνα ἧκον, ἀφ᾽ ἧς ἐστι μὴ τι ἀποθνήσκειν καὶ ἀπάρχεσθαι τῇ θεῷ τοῦ σφῶν αὐτῶν αἵματος. WOUWEREN. Celebris Spartanorum Patientia. Pacatus paneg. *Ad hoc aulam omnem Spartanis gymnaſiis duriorem, laboris, patientiæ, frugalitatis exemplis abundantem.* Ariſtænet. lib. 2. epiſtol. 17. Τὴν ἀνδρείαν μιμήσομαι τῶν Λακώνων. Maximus Tyrius Serm. 35. Διὰ τοῦτο ἡ Σπάρτη ἐστὶ πλεῖστον ἐλευθέρα, ὅτι οὐδὲ ἐν εἰρήνῃ σχολὴν ἔχει· μάστιγες αὐταὶ καὶ πληγαὶ Λακωνικαὶ, καὶ ἔθη κακῶν ταῖς ἀρεταῖς ἀναμεμιγμένα. Nicolaus ἐθνικοῖς. Αἱ δὲ παῖδες νομίμως περί τινα βωμὸν περιιόντες μαστιγοῦνται, ἕως ἂν ὀλίγοι λειφθέντες στεφανωθῶσιν. vide plura apud Stob. ſerm. 42. Iſta Nicolai haud dubio animo habuit Petronius. BARTH. Id eſt, ſumma patientia, Pflugius. vide de Lacedæmoniorum animoſitate & tolerantia Fr. Jureti Miſcell. ad Symmach. lib. 2. ep. 46. Joſeph. Stephani Demonſtrat. politie. Henric. Steph. Append. ad Dicæarch. Nicol. Cragii Commentar. de Republ. Lacedæmon. Bernartii Commentar. ad lib. 8. Thebaid. Statii. ERHARD. Alludit ad Lacedæmoniorum morem, apud quos quotannis nobiliſſimi etiam pueri ad Dianæ aram loris flagellabantur; quorum numquam ullus exclamavit, neque ingemuit quidem, qua in patientia ſummam virtutem ponebant. Hinc Horatio *patiens Lacedæmon*. BOSCH. Recte ex ſacris Dianæ illuſtrarunt viri docti. Quibus adde quæ Munkerus notavit ad Hyginini Fabul. CCLXIX. & hinc Lactant. ad Statii lib. 1. Theb. verſ. 118. *Aſperum Eurotam* dici notat propter μαστίγωσιν. *Quia virtutis eſt in ſacris cædi verberibus ſine corporis motu*, quem & vide ad lib. IV. verſ. 228.

Tam valde] Supra cap. 78.

Non ſolum ergo turbata eſt] *Non ſola* Anonymus ad Tornæl. Edit. BOSCH.

An-

rogare, quum ancillae pariter proclamant, [a] Giton eſt, Giton, inhibete crudeliſſimas manus, Giton eſt, Domina ſuccurre. [b] Deflectit aures Tryphaena jam ſua ſponte credentes, raptimque ad puerum devolat. Lycas, qui me optime noverat, tamquam & ipſe vocem audiſſet, accurrit: & nec manus, nec faciem meam, conſideravit, ſed, continuo ad inguina mea luminibus deflexis, movit officioſam manum: &, [c] Salve, inquit, Encolpi. [d] Miretur nunc aliquis, Ulixis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem, quum homo prudentiſſimus, confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam docte pervenerit. Tryphaena lacrymas eſſudit, decepta

a ANCILLA. b ENCOLPIUS. c LYCAS. d ENCOLPIUS.

Ancilla quoque] Alii, *ancilla etiam*. TORNÆS.

Mirabili forma] Alii, *miſerabili forma*. TORNÆS. Plane eſt illud ex Helena Eurip. ἐκκεκώφαται ξίφη. Heliodorus lib. 5. Τῶν δὲ ἐπανελθόντων ἐπανετείναντο μέν τινες ὡς πατάξοντες. οἱ δὲ ἐπιβλέψαντες οἱ νέοι κατηύγασαν τοὺς ἐπιφερομένους, ὤκλαζεν αὐτοῖς ὁ θυμός. καὶ παρεῖντο αἱ δεξιαὶ τοὺς καλοὺς, καὶ βάρβαροι χεῖρες ὡς ἔοικε δυσωποῦνται, καὶ πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν ἀπρόσφιλος ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. Lib. 6. κάλλους ὄψις λῃστρικὸν ἦθος οἶδεν ὑποτάττειν. WOUWEREN.

Forma exarmaverat navi] Στησίχορος περὶ τῶν τὴν Ἑλένην καταλεύειν μελλόντων φησὶν, ἅμα τῷ τὴν ὄψιν αὐτῆς ἰδεῖν αὐτοὺς, ἀφεῖναι τοὺς λίθους ἐπὶ τὴν γῆν. Sane πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν καὶ ἀπρόσφιλος ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. Heliod. lib. 5. PITH. Arma excuſſerat. Lamp. Elagab. *exarmati leones*. Paul. l. 2 § 1. D. L. Rhod. *Navis ſi quid exarmaverit*. Senec. controv. *exarmata navis*. ep. 30. *Et ſi exarmavit, tamen reliquias navigii aptat ad curſum*. Sic *dearmare*. Apul. lib. 5. Metam. *Pharetras explicet, & ſagittas dearmet*. Lege *pharetras expilet*. WOUWEREN. Non video quid exempla à Wouwerio adducta huc faciant: ponitur enim pro exorare, mitigare. Florus 1. 22. *Niſi quod jam inferentem ſigna filium mater Veturia lacrymis ſuis exarmavit*.

Giton eſt, Giton] *Hic hic, quem quærimus, hic eſt*. PITH. Legendum eſſe *Giton eſt, Giton eſt*, repetitione conciona, ſi non neceſſaria, cenſuit Brouckhuſius olim meus.

Deflectit aures ſua ſponte credentes] Optime expreſſit adfectum amantis. ὁ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχὴ, καὶ πιστεύειν φιλεῖ, ut ait Heliodor. WOUWEREN.

Tryphena] Vet. exempl. *Triphena*, conſtanter, ut & *Giton*, non Gyton, *Chriſis*, non Chryſis, *Licas*, non Lycas, *Enothea*, non Oenothea, *Pannichis*, non Pannychis, *Polianos* tamen & *Bolianos*. quod ſemel monuiſſe ſatis eſt. Pith. PATISSON.

Nec faciem meam conſideravit] Martial. lib. 1. epig. 97.

—— Aſpicit nihil ſurſum,
Sed ſpectat oculis devorantibus draucos, &c. PITH.

Ulixis nutricem] Homer. odyſſ. 19 verſ. 388.

Quum homo prudentiſſimus] Miretur nunc aliquis, nos omnium gentium Criticos in planis etiam & perſpicuis Auctorum locis cæcutire, quum homines prudentiſſimi, quot Petronio reſtituendo operam tribuerunt, non viderint, hic legendum: *quum homo imprudentiſſimus*. SCIOPP. *Prudentiſſimus* alii corrigunt; perperam meo quidem judicio. ad Ulyſſem reſpicit noſter, non ad Lycam. BOSCH. Quis credat, Scioppium tam belle cucurbitas pingere? nihil ſanius vulgata lectione, quod vel cœcus videat. Lycæ prudentiam comparat Petronius cum ſolertia nutricis Ulixeæ, idque non ſine Satyrico dente, quem plane retundis atque hebetas, ſi legas *imprudentiſſimus*: neque cum Gonzalio & Douza, *pudentiſſimus*, reponendum. Ita cenſuit Brouckhuſius, & eo ſenſu *prudens* ſupra jam occurrit cap. LXIX. & ideo addit *tam docte* perveniſſe. De qua voce etiam egimus ſupra cap. LXXIV. BURM.

Confuſis lineamentis] Calp. Flaccus Decl. 7. *Ita confuſis lineamentis, projici juſſit, ut ne pater agnoſceret*. WOUWEREN. Juſtin. lib. III. cap. 5. *Si temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent*. Lucan. lib. II. verſ. 66.

Cum jam tabe fluunt, confuſaque tempore multo
Amiſere notas.

Senec. Troad. verſ. 1113.

Et ora & illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.

Statius Theb. lib. VII. verſ. 297.

—— Pater eſt natuſque, ſed ævi
Confudere modos.

Infra cap. 108. BURM.

Indiciorumque] Alii, *facieique*. TORNÆS.

Argumentum] Id eſt, ſignum, notam. Juſtin. lib. XV. cap. 4. *Originis ejus argumentum etiam in poſteris manſit*. Quod mox noſter vocavit *originis indicem*, quamquam minus recte, cum cicatrix Ulixi non fuerit nota genitiva. Idem Juſtinus lib. XVI. cap. 5. *Eunti per publicum aurea aquila, velut argumentum generis, præferebatur*. BURM.

cepta ſupplicio : vera enim ſtigmata credebat captivorum frontibus impreſſa, ſciſcitarique ſubmiſſius coepit, quod ergaſtulum intercepiſſet errantes? aut cujus tam crudeles manus in hoc ſupplicium duraſſent? Meruiſſe quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona ſua veniſſent.

CVI. Concitatus iracundia prosiliit Lycas, &, [a] O te, inquit, feminam ſimplicem! tamquam vulnera ferro praeparata literas biberint. Utinam quidem hac ſe inſcriptione frontis maculaſſent! haberemus nos extremum ſolatium. Nunc mimicis artibus petiti ſumus, & adumbrata inſcriptione deriſi. [b] Volebat Tryphaena miſereri, quia non totam voluptatem perdiderat: ſed Lycas memor adhuc uxoris corruptae, contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius

[a] LYCAS. [b] ENCOLPIUS.

Tam docte] Vide ſupra ad cap. 74.

Stigmata credebat impreſſa] Cajus Inſtit. lib. 1. tit. 1. *Deditiii, qui poſt admiſſa crimina ſuppliciis ſubditi, & publice pro criminibus caſi ſunt: aut in quorum facie quacumque indicia aut igne aut ferro impreſſa ſunt, & ita impreſſa ſunt, ut deleri non poſſint.* WOUWER.

Ergaſtulum] Vide, præter modo à Wouwerio & Erhardo laudatos, Salmaſ. Exercitat. Plin. pag. 180. Fabr. 1. Semeſtr. cap. 5. Pricæum ad Apulej. Metam. pag. 500. & Colv. pag. 118.

In ſupplicium duraſſent] Quinct. decl. 279. *Non omnium animos durare ad ſanguinem.* WOUWEREN. Adeo deſtinatæ fuiſſent, ut potuerint perſeverare. Lucret. lib. 5.

Atque opere in duro durarent membra manuſque.

Rigaltius Not. in Phædr. lib. 2. in fin. *Duraſſent*, pro, duraviſſent, id eſt, occalluiſſent, hoc eſt, inhumanæ & inſenſibiles factæ eſſent ad tantam crudelitatem. Goldaſtus. Hoc verbum variæ ſignificationis fuit apud Latiniſſimos. Vegetius, *Corpus, membra, ad laborem durare.* JCti, *Durare corpus in tormenta.* Stewechius ad Veget. Tacitus lib. 1. Annal. de Auguſto; *In nullius umquam ſuorum necem duravit.* ERHARD.

Contumeliam aliquam] Cod. Memm. *antiquam.* Forte *tamquam.* BOSCH.

Bona ſua] Vide ſupra cap. 75. *Bonum tuum concoquas.*

Tamquam vulnera] Pro, quaſi vero vulnera, &c. ERHARD.

Biberint] Eleganti ſane metaphora, quaſi literæ ita eſſent infixæ, ut deleri non poſſint. Statius lib. x. Theb. verſ. 669.

Fulminis haud citius radiis adflata cupreſſus
Combibit infeſtas, & ſtirpe, & vertice flammas.

Ubi aliud ex Claudiano exemplum habet Barthius. BURM.

Hac ſe inſcriptione frontis] Lege *hacce inſcriptione frontes.* Jungermann. ERHARD.

Maculaſſent] Id eſt, variaſſent. Pflug. ERHARD.

Extremum] Non hic minimum interpretarer, ut ſupra cap. 22. ſed tale ſaltem, quod morientes habent in morte, ut *mortis ſolatium* Phædrus, lib. 1. fab. 9. dixit. Vide Pricæum ad Apulej. 11. Metam. p. 125. BURM.

Inimici artibus] *Mimicis* Pith. legit. TORNÆS.

Petiti ſumus] Proprium verbum de iis, qui inſidias & dolos nectunt. Virgilius lib. 1. Æneid. verſ. 717.

Reginam petit.

Servius: *non ſimpliciter dixit* petit, *nam* petere *proprie eſt inſidiari.* Et lib. 1x. Æneid. verſ. 128.

Trojanos hæc monſtra petunt.

Juſtin. lib. 1x. cap. 5. *Neque enim dubium erat, imperium Perſarum his apparatibus peti.* Ita & *adpetere* Curtius lib. VII. cap. 2. *Scelere Parmenionis omnes pariter adpetiti ſumus, maxime ego ac tu, quos amicitiæ ſpecie feſellit.* BURM.

Voluit Triphæna miſereri] Nota τὸ *Miſereri* παθητικῶς politum. BARTH. Minime hic παθητικῶς accipiendum; volebat enim nocentium & deprehenſorum miſereri. Sic ſimpliciter etiam Valer. Flacc. lib. 1I. verſ. 92.

Adclinem ſcopulo inveniunt, miſerentque, foventque.

Quia non totam] Male Douza. *non* pro nondum, Stewechius. ERHARD. Ut crediderat, numquam Gitona & Encolpion poſthac viſura. Nunc deprehenſis, licet ſtigmate inſignitis, ſpem concipiebat, nihil hoc dedecus voluptatem ſuam moraturum, dum toto eſſent modo corpore.

Contumeliarumque] Vet. *injuriarumque.* Pith. PATISSON. *Injuriarumque* cod. Memm. in quo mox *habere curam.* BOSCH.

Quas in Herculis porticu] Fuerunt & alibi porticus Herculis templi, veluti Tiburi. Suet. *Tibur, ubi etiam in porticibus Herculis templi perſæpe jus dixit.* PITH. Rectius de Tiburtini templi porticu Pithæus, quam de Romani cepit Douza. Nam veroſimile eſt, seceſſiſſe homi-

tius vultu proclamat: [a] Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexiſti, ô Tryphaena! nam imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium, &, quid feciſſent, admonuerunt pari ſomniorum conſenſu. Ita vide, ut proſit, illis ignoſci, quos ad poenam ipſe Deus deduxit. Quod ad me attinet, non ſum crudelis, ſed vereor, ne, quod remiſero, patiar. [b] Tam ſuperſtitioſa oratione Tryphaena mutata negat ſe interpellare ſupplicium, imo accedere etiam juſtiſſimae ultioni: nec ſe minus grandi vexatam injuria, quam Lycam, cujus pudoris dignitas in concione proſcripta ſit. * *

CVII. [c] Me, utpote hominem non ignotum, elegerunt ad hoc officium, petieruntque, ut ſe reconciliarem aliquando amiciſſimis. * Niſi forte putatis, juvenes caſu in has plagas incidiſſe, quum omnis vector nihil prius quaerat, quam, cujus ſe diligentiae credat. Flectite ergo mentes ſatisfactione

[a] LYCAS. [b] ENCOLPIUS. [c] EUMOLPUS.

homines voluptati deditos, in delicati Tiburis amœna, licet hæc Satyrici pars interciderit. Niſi intelligamus. io oppido Herculanio, quod Herculeam Urbem vocat Naſo, porticum Herculis fuiſſe, ubi illa acciderint.

Admonuere] Proprie, in ſomniis. Virgil. IV. Æneid. 351.

Me Patris Anchiſæ, &c.

Admonet in ſomnis & turbida terret imago.

Vide Eruditiſſimi Brouckhuſii notas ad Tibull. lib. III. eleg. 4. verſ. 11.

Ita vide, ut proſit] An hic leg. eſt, *utrum*: an, *ut*, tantum valet? ἐπέχω certe ſic apud Symmach. etiam video uſurpari ep. 27. lib. 6. *Diu mecum ipſe contendi, ut ad vos pignus commune dimitterem.* Piccartus Pericul. Critic. cap. 15. At in hoc Petronii loco τὸ, *ut*, videtur eſſe extenſivum, poſitumque ἀντὶ τῦ *quam*, quo uſus eſt ſupra cap. CI. in ſermone gemino germano; *Vides, quam valde nobis expediat ultro dominum ad fugitivos accedere.* ERHARD.

Ne, quod remiſero, patiar] Illuſtat hanc ſententiam Gronovius Diatribes Statianæ cap. XXXIII..

Cujus pudoris dignitas] Provocabulum *cujus* refertur ad Tryphænam. ERHARD.

Me ut potes] Alii, *me ut puto.* PATISSON. Leg. *me utpote hominem.* Eam cauſſam adfert, cur ipſe electus ſit patronus miſerorum, quoniam uſu & familiaritate conjunctior ſit, & fidei jam perſpectæ. Gulielm. Plaut. quæſtion. in Epid. cap. ult. ERHARD.

Amiciſſimos] Antiquæ editionis *amiciſſimis*, quod recepi. Nam Encolpius & Giton rogabant, ut ſe reconciliarent Lychæ & Tryphænæ aliquando amiciſſimis.

Incidiſſe] Ovidius II. de Art. Amand.

Incidit in caſſes præda petita meos. BARTH.

Proprium in aucupio, piſcatione, & venatione verbum, quando in retia & laqueos præda cadit. Cicer. V. in Verr. cap. 58. *Num ego tibi ullam ſalutem, ullum perfugium, putem, cum te implicatum ſeveritate judicum, circumretitum frequentia Populi Romani, eſſe videam? ſi, mehercules, id quod fieri non poſſe intelligo, ex his laqueis te exueris, ac te aliqua via ac ratione explicaris, in illas tibi majores plagas incidendum eſt, in quibus te ab eodem me ſuperiore ex loco confici & concidi neceſſe eſt.* Ubi perpetua regnat metaphora hæc. Ovidius Halieutic. verſ. 8.

Sic & ſcarus arte ſub undis

Inciait, adſumtamque dolo tandem pavet eſcam.

Ut recte ex MSS. exhibuit Heinſius: nam ineptos eſt Swarthius, qui Analect. I. cap. 5. legit

Decipit, abſumtamque dolo jam depavet eſcam.

Et hinc paſſim locutiones deſumtæ *in fraudem*, *in dolos*, &c. *incidere*. *Decidere* etiam Ovidius uſus principio lib. II, Artis Amatoriæ.

Decidit in caſſes præda petita meos.

Quem verſum memoriæ vitio male hic citat Barthius. BURM.

Omnis] Monachi manum olet. Anonym. MS. HADRIANID. Etſi ſit ratior locutio, pro *omnes vectores*, neſcio tamen cur, Monachi manum olere debeat. Ita Statius Sylv. II. verſ. 129.

Hinc Inda monilia Glaucum,

Proteaque atque omnem Nereida quærere juſſi.

lib. IV. Sylv. verſ. 39.

Quis non in omni vertice Romuli

Reptaſſe dulcem Septimium putet?

Ubi vide Barth. & ad lib. III. Theb. 130. & V. 376.

Omnis vector] Videotur Interpp. VECTORIS vocabulum hic non recte ſatis accepiſſe. Significat *eum qui vehitur*, non *locatorem* navigii. Sic capite ſequente *unus alterque infirmiſſimus vector*, pro ſodalibus in vectura ſuis. Sic. l. I. §. ult. l. 3. in pr. D. Nautæ caup. Stab. &c. BARTH.

factione lenitas, & patimini, liberos homines ire ſine injuria, quo deſtinant. Saevi quoque implacabileſque domini crudelitatem ſuam impedient, ſi quando poenitentia fugitivos reduxit; & deditiis hoſtibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut, quid vultis? In conſpectu veſtro ſupplices jacent, juvenes, ingenui, honeſti, &, quod utroque potentius eſt, familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me Hercules, intervortiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione laeſiſſent, ſatiari tamen potuiſſetis hac poena, quam videtis. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria poenarum lege proſcriptos. [a] Interpellavit deprecationem ſupplicis Lycas, &, [b] noli, inquit, cauſſam confundere, ſed impone ſingulis modum. Ac, primum omnium, ſi ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem. Deinde, ſi gratiam à legato moliebantur, quid ita

[a] ENCOLPIUS. [b] LYCAS.

Satiſfactione lenitas] Leg. *lentas*, ſicut ſupra cap. XCIII. *animus errore lentus.* Jungermannus. ad eum locum vide quæ notavimus. ERHARD.

Liberos homines ire, quo deſtinant] Plaut Menæch. Act. v. ſcen. VII. 40. PITH.

Deditiis hoſtes] Supplices. GLOSSÆ. Grat.

O quiſquis miſero fas umquam in ſupplice fregit.

WOUWEREN.

Potentius] Nimirum, ad obtinendam veniam, & placandum animum. Ita *potentes*, qui obtinent, & impetrant. Ovid. II. Art. Amand. 294.

Utilitas tua ſit, titulus donetur amica,
Perde nihil, partes illa potentis agat.

III. Metam. 292.

Læta malo, nimiumque potens.

Et ita cape apud Statium II. Sylv. VII. 56.

Et ſupplex Priami potentis aurum.

Ubi male Barthius dubitat, an *petentis* legendum, vel, ſi ſervetur *potentis*, explicat de divitiis & imperii amplitudine, cum *potens* dicatur, quia exoravit Achillem. Et ita paſſim *potentes* amici dicuntur Imperatorum & Regum, qui gratia tantum valent, ut omnia obtineant. Vide Sueton. Aug. LXV. Horat. II. od. 18. & paſſim. BURM.

Familiaritate vobis aliquando conjuncti] Turpi illa & non dicenda. Juſtinus lib. 27. cap. 3. *Opera cujuſdam meretricis adjutus, quam familiarius noverat.* ERHARD.

Si interveniſſent pecuniam veſtram] Leg. *intervertiſſent vos pecunia, veſtram ſi fidem prod.* Palmerius in Spicileg. Tamen Plautus, *intervertere argentum.* Wouwerius. *Intervertere* pro fraude ab aliquo auferre. apud Plaut. *intervertere aliquem argento* & *argentum.* Schopp. in Miſcell. ERHARD. Palmerii & Douzæ criticen reprobat Gronovius lib. IV. obſerv. cap. 5. Suetonius quoque Vitell. cap. VII. uſus eadem ratione hoc verbo, *Sinueſſanos Formianoſque, quorum publica vectigalia interverterat, non niſi terrore calumniæ amovit*, & Ciceronem ita uſum notarunt Lexicographi, etiam vulgares.

Servitia] Servi. GLOSSÆ. Servos. Salluſt. *Catilina credebat, ſervitia urbana poſſe ſollicitari.* BARTH. Servi. Aſinius Pollio ad Cicer. lib. 10. Famil. epiſt. 33. *Se non modo nationes, ſed etiam ſervitia concitaturum.* Gruterus apud Taubman. in Plaut. Caſin. prolog. in fin. WEITZ. Doctiſſimus Thomas Munckerus mallet *ſtigmata*, ut paullo ante. & cap. 103. *Ut videamini ſtigmate eſſe puncti.* BOSCH

Deprecationem] MS. auctior, *deprecationem ſupplicis.* TORNÆS.

Noli cauſſam confundere, ſed impone ſingulis modum] Elegantiſſime exprimit Græcum verbum, ἀφόριςον, διόριςον, dic deſignate & præciſe. Nam ἀφορίζειν, quod Cicero *præcidere* dixit, eſt deſignare quotum quemque articulum, quotum quodque caput oppugnare velit litigator, ne in univerſum admiſſus licenter tergiverſari & identidem evariare poſſit. ERHARD.

Ac primum omnium] *At* cod. Leid. Reddenda hæc particula Valerio Maximo lib. 8. cap. 8. ext. 19. *At, quia ſuprà uſitatam rationem excedentia attigimus*, &c. ſic noſtra ex vetuſtiſſimo codice excerpta. In vulgatis minus recte legitur, *Quæ quia ſupra*, &c. BOSCH.

Vultum qui permutat] Habet aliquid ſimile Philoſtrat. καὶ πάνυ δεῖ, inquit, δυσχεραίνειν τὴν φαρμακευομένην ἐυμορφίαν ὡς πανηγύρεως ἐγγύς. PITH. Vultus, voluntas eſt, qui pro animi motu in facie oſtenditur, juxta Nonium, Nicol. Perottum Sipuntin. in Cornucop. Junianum Majum de Priſcor. propriet. verbor. Qui vultu ſuo ſciunt alienos exprimere affectus, tales ſunt verſutiſſimi. Aut, vultum fingere, ſcelerati hominis eſt. Terent. Heaut. Act. v. ſc. 1. *Vultus quoque hominum fingit ſcelus.* Scholiaſtes Juvenal. Sat. 3. WEITZ.

A legato] Pro, per legatum. ſic contra *per*, pro ab

Digitized by Google

ita omnia feciſti, ut, quos tuebaris, abſconderes? Ex quo apparet, caſu incidiſſe noxios in plagas, & te artem quaeſiſſe, qua noſtrae animadverſionis impetum eluderes. Nam, quod invidiam facis nobis, ingenuos honeſtoſque clamando, vide, ne deteriorem facias confidentia cauſſam. Quid debent laeſi facere, ubi rei ad poenam confugiunt? At enim amici fuerunt noſtri. Eo majora meruerunt ſupplicia. Nam, qui ignotos laedit, latro appellatur, qui amicos, paullo minus, quam parricida. [a] Reſolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, [b] intelligo, inquit, nihil magis obeſſe juvenibus miſeris, quam quod nocte depoſuerunt capillos: hoc argumento incidiſſe in navem videntur, non veniſſe. Quod, velim, tam candide ad veſtras aures perveniat, quam ſimpliciter geſtum eſt. Voluerunt enim, antequam conſcenderent, exonerare capita moleſto & ſupervacuo pondere, ſed celerior ventus diſtulit curationis propoſitum. Nec tamen

[a] Encolpius. [b] Eumolpus.

ab, paullo poſt; *Quid attinet veritatem per interpretem quærere?* hoc eſt, à te, qui eorum interpres es. ERHARD.

Omnia feciſti] Recte explicat Gonſalius. vide & Scaligerum ad Virgilii Culicem verſ. 180. qui & Græcos ita locutos docet. Lucian. Dial. Meretric. tom. II. p. 533. Edit. Grævianæ, *ἅπαντα ἐποίει*, & paſſim.

Nam, quod invidiam facis nobis ingenuos, honeſtoſque clamando] D. Brutus apud Ciceronem lib. II. famil. Epiſt. I. *Non puto illos conceſſuros nobis publicum præſidium, magnam enim invidiam iis faceremus*, id eſt, hæc res futura eſſet invidioſa, odium ipſis concitatura eſſet. Lambinus, hujus loquendi generis ignarus, mutatum ibat, ut legeretur, *invidiam iis conflaremus*. Sed & Livius ſic loquitur lib. 38. *Ad invidiam ei faciendam legatos criminibus ſubornatos in Senatum induxit.* Et Tertull. de Fuga in perſecutione cap. 10. *Malo invidiam Deo facere præter voluntatem ipſius pereundo, quam bilem per meam evadendo.* SCIOPP. Locutio hæc vulgata, & egregie illuſtrata ab Ampl. Cupero lib. II. Obſerv. cap. 5. Senec. contr. lib. III. 33. *faciant invidiam alicui oculos deeſſe, alicui manus.* Ovid. IV. Met. 547.

Nimiumque in pellice ſæva
Invidiam fecere Deæ.

Vide ſupra ad cap. XIV.

Ingenuos honeſtoſque clamando] Cæſar; *ſe liberæ civitatis eſſe.* Flugius. Sic Apoſtoli in Actis. ERHARD.

Quid debent facere, ubi] Vide ſupra ad cap. 14.

Ad pœnam confugiunt] Id eſt, expetunt, poſcunt. Jungermann. ERHARD.

Amici fuerunt mei] Alii *noſtri*. TORNÆS.

Eo majora] Alii *& majora*. TORNÆS. Lego, *eo majora*. PUTEAN.

Qui ignotos lædit latro] Apul. lib. VII. Metamorph. *Crimine latrocinii in hoſpitem mihi cariſſimum poſtulabar. Quod crimen non modo latrocinium, verum etiam parricidium quiſque rectius nominaret.* PITH.

Qui amicos] Cicer. lib. I. in Verrem. cap. 15. *Eum, qui palam eſt adverſarius, facile cavendo vitare poſſis: hoc vero occultum, inteſtinum, ac domeſticum malum, non modo non exſiſtit, verum etiam opprimit, antequam perſpicere atque explorare poſſis.* Itaque Hipparchus apud Platonem in Hipparcho:

Μνῆμα τόδ' Ἱππάρχου. μὴ φίλον ἐξαπάτα.

Vide Ioan. Bochium ad Pſalm. 54. WEITZ.

Paullo minus quam] *Paullo minus*, ὀλίγου δεῖν. Sueton. Neron. cap. 40. *Talem principem paullo minus XIV. annos perpeſſus terrarum orbis.* Caſaubon. ad Sueton. pag. 212. WEITZ.

Latro parricida] Eadem crimina junguntur I. V. D, ad L. Pomp. de Parr. BARTH.

Reſolvit] Verbum Rhetorum. Quinct. lib. 5. cap. 13. *reſolvere diverſa dicta difficile.* WOUWEREN.

Incidiſſe] Caſu, non prudentia. ERHARD.

Simpliciter] Id eſt, ſine dolo, aut fraudis meditatione, ſupra cap. 101. *jurat, ſe nullum dolum malum conſilio adhibuiſſe, ſed mente ſimpliciſſima, & vera fide in navigium induxiſſe.*

Conſcenderent] *Conſcendere*, ſimpliciter & abſolute pro navem ingredi, ut *deſcendere* pro egredi, poni, docuit Ampliſſimus Cuperus lib. III. Obſerv. 3.

Supervacuo pondere] Porphyr. *ξυράμενοι τοῦ σώματος περιττά.* PITH.

Curationis] Eleganter: nam *curare capillos*, pro tondere, proprie dici, oſtendit Gronovius lib. I. Obſerv. cap. 23. HEINS. Hinc Sueton. Aug. cap. 79. *in capite comendo tam incurioſus*, ita *curare* de cultu corporis dicitur, ut, cum Hadrianus dicatur *curaſſe delicatos*, à Spartiano cap. IV. id eſt, comendis & ornandis delicatis operam dediſſe. vide ibi Salmaſium. Ita *θεραπεύειν* Græcis Longus lib. IV. *ποιμεν.* pag. 145.

 &

tamen putaverunt, ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium, noverant. [a] Quid, inquit Lycas, attinuit ſupplices radere? niſi forte miſerabiliores calvi ſolent eſſe. Quamquam quid attinet veritatem per interpretem quaerere? Quid dicis tu, latro? Quae Salamandra ſupercilia tua excuſſit? cui Deo crinem voviſti? Pharmace, reſponde.

CVIII. [a] Ob-

a LYCAS.

& Ἰκεμίλαι Plutarch. io Apophth. Lacon. pag. 418. CUPER. Ita Domitianus libellum *de cura capillorum* edidit, teſte Suetonio, cap. XVIII. & hinc proprie *curationem facere* dictos, qui in Idolis comendis, & in aris ornandis, toti ſunt, dicit Tertullianus de Jejuniis cap. XVI.

Ad rem] Vide ſupra ad cap. 100.

Miſerabiliores] Per ironiam capiendum, cum magis obnoxii ſint contumeliis & dicteriis calvi, ut infra cap. CX. videbimus.

Salamandra] Animal lacerti figura, cujus ſanie illiti crines ſtatim defluunt. GLOSSÆ. Τὸ *ſola* videtur inducendum, ut natum è repetito initio ſequentis verbi, *ſola Salamandra.* RICHARD. Τὰ δ' ἔντερα αὐτῆς ψιλοῖ τὰς τρίχας. Scholiaſt. Nicandri. PITH. Proba lectio. Sammonicus. cap. IX.

Seu ſalamandra potens, nulliſque obnoxia flammis,
Eximium capitis tactu dejecit honorem.

WOUWEREN. Quid eſt *qua ſola?* forte *quo olea Salamandra*? Dioſcorides lib. 2. cap. 54. auctor, Salamandram conditam oleo crines exſtirpare. De ea vid. Plin. lib. 10. cap. 67. Nicand. Ther. & Alex. Ariſt. Hiſt. An. lib. 5. cap. 19. Dioſcorid. lib. 6. cap. 4. Antigonum Admirand. cap. 91. Caſſiodor. lib. 3. epiſt. 47. Philen Jambis. Conſtantio. Geopon. lib. 15. cap. 1. &c. BARTH. Sic in MSS. & ferri poteſt, ut *ſola* apud Virgilium 3. Æneid.

Sola mihi tales caſus Caſſandra canebat.

Vel *ſola* referendum ad vim Salamandræ, quæ *potens* dicitur Sereno Sammonico cap. IX.

Defluit expulſus morbo latitante capillus
Si raro lavitur, ſeu vis epota veneni,
Seu Salamandra potens. ———

de hac Plinius lib. 10. cap. 63. Dioſcorides lib. 2. cap. 56. Martialis lib. 2. Epigr. 66. BOURDELOT. Τὸ *ſola* nihili vocabulum eſt, unde variis conjecturis tentatus hic locus. Mihi videtur τὸ *qua* iterandum, atque adnectenda eſſe prior ſyllaba τοῦ *ſola*. nam poſterior donanda eſt ſecundæ in Salamandra. *Qua, quaſo, Salamandra ſupercilia tua excuſſit?* Poſtea vidi, Salmaſium ad Trebell. Poll. Claud. XVII. conjectura non multum diſſimili voluiſſe, *qua Salamandra*, eraſo τοῦ *ſola*. HEINS. Plinius lib. XXIX. cap. 4. *cum, ſaliva Salamandra quacumque parte corporis, vel in pede imo, reſperſa, omnis in toto corpore defluat pilus.* vide Keuchenius ad Sammonic. cap. IX. p. 118.

Deo crinem voviſti] Tangit morem antiquum crines conſecrandi vel Diis, vel etiam fluminibus. GLOSS. Varr. *Ambracia primum capillum puerilem demtum, item cirros, ad Apollinem ponere ſolebant.* Statius. lib. III. Sylv. 4.

Accipe laudatos juvenum Phœbeie crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer, accipe lætus.

Sed & ἔθος ἦν τοῖς ἀρχαίοις, μετὰ τὸ παρακμάσαι τῆς νεότητος, τὰς κόμας ἀποκείρειν τοῖς ποταμοῖς. PITH. Capillum Diis conſecrabant, aut fluminibus. Pollux: ἔτρεφον δὲ τὰς κόμας ποταμοῖς, ἢ θεοῖς. Diis Herculi, & Apollini. Herculi vulgus Athenienſium, ut ex Heſych. eruditiſſimus Caſaubonus docuit, Apollini fortis majoris. Plutarchus Theſ. μεταβαίνοντες ἐκ παίδων ἐλθόντες εἰς Δελφοὺς ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῆς κόμης. Callimach. εἰς Δῆλον. Quod fluminibus, Scholiaſtes Pindari: τὰς μὲν γὰρ πρώτας κόμας τοῖς ποταμοῖς ἀπεκείροντο, σύμβολον τοῦ ἐξ ὕδατος εἶναι πάντων τὴν αὔξησιν. Homerus Iliad. Ψ. ejuſque interpres. Vovebant autem ſacrum crinem prima conſtitutione infantis ſuper terram, aut cum nomina imponebantur. Lucian. de Dea Syria: τοῖσι δὲ νέοισι πλοκάμους ἱροὺς ἐκ γενετῆς ἀφιᾶσι. Tertull. de anima, cap. 40. quem ſuadeo videas. Servius ad Virg. Æn. 4. Stat. Thebaid. lib. 6. Quin addo, in nuptialibus ſacris comarum primitias Junoni & Dianæ obtuliſſe virgines. Pollux. lib. 3. Καὶ τῆς κόμης δὲ τότε ἀπήρχοντο ταῖς θεαῖς αἱ κόραι. Nec virgines tantum, ſed juvenes quoque. Lucianus de Syria Dea: τῇσι παρθένοισι καὶ τοῖσι νέοισι νόμον ἐποιήσαντο μὴ μὲν ἄλλως γάμον ἰέναι, πρὶν Ἱππολύτῳ κόμας κείρασθαι. WOUWER. Præter eos, qui laudati ab Interpp. vid. Herodotum lib. 2. Herodian. lib. 4. Euripid. Oreſte, Silium lib. 4. Martial. 1. Epiſt. 31. Valer. Flacc. lib. 1. BARTH. Vide Tomaſin. de Donar. cap. XI. Victor. VI. Var. Lect. 22. Barth. ad Stat. II. Theb. 253. VI. 197. & III. Sylv. IV. in principio: Spanhem. ad Callim. in Delum, verſ. 297. & infinitos alios.

Pharmacus] Veneficus, ſacrilegus, ſceleſtus. GLOSS. Venefice. Ita venenorum nomine contra medicamenta quoque veniunt. Gajus J. C. leg. 236. de V. S. ſic *medicamenta* pro venenis nocivis. Varro περὶ ἐξαγωγῆς, *quærit ibidem ab Annibale cur biberit medicamentum? Quia Romanis me Pruſiades tradere volebat.* vide Quintilian. Declam. 246. *Venenum* pro medicamento apud S. Auguſtinum lib. 18. de Civ. D. cap. 18. huic, ubi nocens illud ſignificatur, adjicere ſolent, *malum venenum.* vid. l. 7. ad L. Pomp. de Parricid. &c. BARTH. Lactantius Placidus Comment. in Statii

Digitized by Google

CVIII. [a] Obſtupueram ego, ſupplicii metu pavidus, nec, quid in re manifeſtiſſima dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis, praeter ſpoliati capitis dedecus, ſuperciliorum etiam aequalis cum fronte calvities, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Ut vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum omnia ſcilicet lineamenta fuliginea nube confudit, in odium ſe ira convertit. Negat Eumolpus, paſſurum ſe, ut quiſquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque saevientium minas, non ſolum voce, ſed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus alterque infir-

[a] Encolpius.

tii Thebaid. lib. 10. verſ. 788. *Luſtrare civitatem humana hoſtia Gallicus mos eſt. nam aliquis de elegantiſſimis pelliciebatur præmiis, ut ſe ad hoc venderet: qui anno toto publicis ſumtibus alebatur purioribus cibis; denique certo & ſolemni die per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomæria ſaxis occidebatur à populo.* Hoc de Maſſilienſibus proprie ex Petronio refert Servius ad 3. Æneid. verſ. 56. Obſervatum illud ipſum apud Athenienſes; qui φαρμακοὺς illos vocabant. Heſychius, Suidas, Harpocratio in Lexic. unde hic Petronii locus interpretandus, qui eum, qui partem corporis quaſi devoverat, *pharmacum* vocat, reſpiciens ad illos, qui totos ſe devovebant. Lindenbrog. Obſervat. Var. lect. in Lactantii Comment. vide Budæum in Comment. ling. Græc. & Annotat. poſter. in Pand. Sic & apud Plautum, *Venefice*, convicii verbum eſt in homines improbos. Schopp. Suſpect. Lect. lib. 1. epiſt. 10. Adde Goldaſti Notas in Hieroclis à ſe Latinitate donati Facetias. ERHARD. Cœl. Rhodigin. lib. 6. Antiq. Lect. c. 12. Henr. Stephanus in Theſaur. Græc. ling. in φαρμακός. WEITZ.

In re manifeſtiſſima] In manifeſto deprehenſa. ERHARD.

Æqualis cum fronte calvities] Doct. Munckerus legit: *æquali cum fronte calvitie*, & tollit punctum poſt τὸ *inveniebam*. BOSCH.

Facere nec dicere] Vide ſupra ad cap. XCIV. cæterum hiare ſententiam recte animadvertit Gonſalios. Patiſſonii editio diſtinguit hoc modo. *Nec, quid in re manifeſtiſſima dicerem, inveniebam turbatus & deformis præter*, &c.

Spongia uda facies] Athen. ὡσάνπερ, εἰ σπογγιᾷ τις μου περιελθὼν τὸ πρόσωπον ἐκκαθαρίσει μεμολυσμένον μαγγανείαις πολλαῖς. PITH.

Fuliginea nube] Colore atro. GLOSSÆ. Alii, *fuliginis confuſa redierunt, in iram ſe odium convertit.* TORNÆS. Supra cap. 105.

Contra fas legemque] Lege, *contra jus faſque*, id eſt, leges humanas & religioſas. Nam *fas ad religionem, jura ad homines pertinent*, ait Serv. 1. Georg. verſ. 269. idque velut adagio ceſſit. Savaro ad Sidon lib. 2. ep. 13. Nihil tamen apud Petronium mutandum eſſe, invitis omnibus ſcriptis cuſiſque libris, docuit Goldaſtus ad Columban. ERHARD. Goldaſto accedo; minime enim hic aliquid mutandum. *Lex* enim idem, quod jus civibus datum & ſcriptum: ita, quod Terentius Heautont. Act. IV. ſcen. 1. dixit, *qui neque jus neque bonum neque æquum ſciunt.* Plautus Menæchm. Act. IV. ſc. 2. extulit, *qui neque leges, neque æquum bonum colunt.* Sic ergo legem, ſive jus ſcriptum, opponit Divino juri. Unde toties illæ formulæ *humani divinique juris oblitus; divino & humano jure neglecto; nec Deos, nec homines, curans; Diis & hominibus iratus & inimicis; Diis & hominibus approbantibus*, & ſimiles, quæ paſſim obviæ. Imo vero contendo, æque commode, ſi non commodius, dici contra *fas* & *legem*, ac contra *fas juſque*, cum jus generale ſit, & tam divinam, quam humanam æquitatem complectatur. Lex vero ſpecies juris, quod ſcriptum eſt. vide Servium ad Virgil. 1. Æneid. 507.

Jura dabat legeſque viris.

Ulpianus l. 33. ff. de legibus; *diuturna conſuetudo, pro jure & lege, in his, quæ non ex ſcripto deſcendunt, obſervari ſolet.* Horatius lib. 1. Sat. 1. verſ. 9.

Agricolam laudat juris legumque peritus.

ubi antiquus Scholiaſtes jus, *non ſcriptum*, leges *ſcriptum* interpretatur. Ita incerti Poëtæ Epigramma in Curii Fortunatiani Rhetoricam, in catalectis Pithæi pag. 149.

Quiſquis Rhetorico feſtinet tramite doctus
Ad leges & jura trahi, bene perlegat artis
Hoc opus, & notum faciet per compita callem.

In quibus omnibus jus à lege diſtinguitur. Et ita nulla gens ſine jure, ſine legibus tamen plurimæ fuere. Saluſt. Catilina. cap. IX. *jus bonumque apud eos non legibus magis, quam natura, valebat.* eodem modo *legibus ſolvi* poteſt Princeps, & quivis alius, non *jure*, quia à legis ſcriptæ alicujus vinculo liberari, non ab æquitate, poteſt. eo ſenſu dixit noſter cap. XVIII. *legem donare ſuperbum* ubi vide quæ adnotavimus. BURM.

Interpellatque non ſolum voce, ſed & manibus] *Interpellare manibus*, κατωχειρητικῶς. ERHARD.

Unus alterque] Hanc locutionem tres notare vult Donatus ad Terent. Andr. Act. 1, ſcen. 1. *poſtquam amans*

firmiſſimus vector, ſolatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quidquam pro me deprecabar, ſed, intentans in oculos Tryphaenae manus, uſurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, ni abſtineret à Gitone injuriam mulier damnata, & in toto navigio ſola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Lycas, indignaturque, quod ego, relicta mea cauſſa, tantum pro alio clamo. Nec minus Tryphaena contumelia ſaevit accenſa, totiuſque navigii turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Tryphaenae familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, uno tantum gubernatore, relicturum ſe navis miniſterium, denunciante, ſi non deſinat rabies libidine perditorum collecta.

Nihil

amans acceſſit unus & item alter. quia poſtea ſequitur, nam *hi tres tum ſimul amabant*, & præterea, quia apud Virgilium Eclog. VIII.

Alter ab undecimo jam tum me ceperat annus.

quidam explicant tertium decimum. Ita & cenſet Scaliger ad illa Manilii lib. I. verſ. 548.

Altera bis bini, ut ſit pars tertia ſignis.

& Livium *altero & viceſimo* pro viceſimo ſecundo dixiſſe contendit. Vide & Manut. ad Cicer. XII. ad famil. Epiſt. 25. ſed tamen apud Sueton. in Tito cap. XI. aliter capienda illa locutio: dicit enim, exceſſiſſe Titum *altero & quadrageſimo ætatis anno*, quod ibi quadrageſimum primum, non ſecundum, notare, inde manifeſtum eſt, quia natus fuit Titus III. Kal. Januarias, anno inſigni Cajana cæde, teſte Suetonio cap. I. quod capiendum ante annum, cum Cajus ſit occiſus anno Chriſti XLI. 29. Januarii; obiit vero Titus Idibus Septembribus An. Chriſti LXXXI. vixit ergo annos quadraginta, menſes IX. & dies XV. quadrageſimo primo nondum impleto; ſed, licet concedamus in ſimilibus locis aliquando *alterum*, tertium notare, inde minime ſequi puto, in hac locutione *unus & alter*, tres notari, cum ſit indefinita, qua plures indicantur. Cicero pro Cluent. XXV. *unus & alter dies intervenit*. Ovid. III. faſt. 399.

Ex illis unus & alter ait.

Horat. I. Epiſt. I.

Quidquid negat unus & alter.

Cicer. ad Attic. lib. XIV. epiſt. 18. *ut tanto opere laudarem, adductus ſum tuis unis & alteris literis.* Sueton. Veſpaſian. cap. IV. *uno quoque & altero prælio conſtanter inito*, & ita paſſim. BURM.

Uſurum viribus] Ovidius lib. II. Triſt. 128.

O Princeps parce viribus uſe tuis.

Turbam diducit in partes] Factiones adverſas. Lucanus lib. 7. verſ. 118.

Prima velim caput hoc funeſti lancea belli,
Si ſine momento rerum, partiſque ruina,
Caſurum eſt, feriat ——

Barthius ad Claudianum n. 1896. ERHARD. Tacit. *Ea ultio Senatum in ſtudia diduxerat.* SCIOPP. Infra in ſpecimine belli Civilis verſ. 265.

Namque omnis Regia Cæli
In partes diducta ruit.

Juſtin. lib. XV. cap. 4. *Socii iterum in duas factiones diducuntur*, & alii paſſim.

Ferramenta] Ita omnia artificum inſtrumenta, quæ ex ferro fiebant, appellantur. Supra cap. XXCIV. Juſtin. XX. 2. *Metapontini in templo Minervæ ferramenta, quibus Epeus, à quo conditi ſunt, equum Trojanum fabricavit, oſtentant.*

Familia] Servi & ancillæ. Cato de re ruſtic. cap. 5. BARTH.

Nudas expedit manus] *Nudas*, hoc eſt, inermes. *mit bloſſen, truckenen fäuſten.* ERHARD. Vide ſupra cap. LXXXVIII. Male autem Gonſalius *familiam* hic de ſequiori ſexu & ancillis Tryphænæ capit, cum auctor aperte diſtinguat. Familia enim ſunt ſervi, qui nudis manibus ad pugnam ſe accingunt, Ancillæ clamore aciem incendunt.

Uno tantum gubernatore] Ergo alius *patronus* navis, alius *gubernator*. *Patronus* eſt dominus, qualis Lycas: *Gubernator* ſummus nautarum, à Patrono navi præfectus, qui & *Magiſter*. utraque vox Petronio frequens. Sic alius eſt *Exercitor*, qui eſt dominus navis, alius *Magiſter*, qui ab exercitatore præpoſitus eſt navi, §. I. Inſtit. Quod cum eo, qui in al. poteſtat. l. I. & l. 4. D. de exercit. act. Reuſnerus ad Brachylog. l. 4. c. 25. §. 5. ERHARD. Vide ad cap. CI.

Navis miniſterium] Proprie de gubernatoris munere. Virgil. VI. Æneid. verſ. 302.

Ipſe ratem conto ſubigit, veliſque miniſtrat.

Val. Flacc. III. 38.

Ipſe ratem vento ſtelliſque miniſtrat.

vide Barth. ad Stat. VIII. Theb. 751. & Broukh. ad Propert. lib. III. eleg. XV. verſ. 15.

Perditorum] Vide ſupra cap. 5.

Rabies collecta] Ovid. IX. Metam. 212.

Utque

Nihilominus tamen perſeverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrimque ſine morte labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex praelio pedem: nec tamen cujuſquam ira laxatur. Tunc fortiſſimus Giton ad virilia ſua admovit novaculam infeſtam, minatus, ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſſam: inhibuitque Tryphaena tam grande facinus, non diſſimulata miſſione. Saepius ego cultrum tonſorium ſuper jugulum meum poſui, non magis me occiſurus, quam Giton, quod minabatur, facturus. Audacius ille tamen tragoediam implebat, quia ſciebat, ſe illam habere novaculam, qua jam ſibi cervicem praeciderat. Stante ergo utraque acie, quum appareret, futurum non ſtlatarium bellum, aegre expugnavit gubernator, ut

Cadu-

Usque dolor rabiem collegerat omnem.
lib. 1. 233.

Ab ipſo

Colligit os rabiem.

Sine morte] Vet. cod. *ſemimortui*. WOUWEREN. Leg. *ſine mora lab.* Pflugius. Malim ego, quod in V. C. legitur, *ſemimortui lab.* ERHARD. Non ſcribendum *ſine mora*, aut *ſemimortui*, quod nuperi editores receperunt. Si enim revera cæſi aliqui, aut pœne occiſi, certe non apparebat futurum bellum, quod ſequitur; jam erat. Meri ſunt luſus facetiſſimi ſcriptoris, ut & illud, *ſciebat ſe illam habere novaculam, qua jam ſibi cervicem praeciderat*, Itaque, ſi mutandum eſt aliquid, ſcriberem præterea: *plures incruenti vulneribus*, vel, *plures cruenti ſine vulneribus*. GRONOV. Lib. IV. Obſerv. cap. 13.

Ira laxatur] Vide ſupra ad cap. 82.

Novaculam inſertam] Sic vet. alii *inſectam*. Pith. alii *inſertam*. PATISSON. Libri quidam, *inſertam*. alii *inſectam*. veriſimilius eſt, *infeſtam*. RICHARD. *inſectam*, alii rectius. BOSCH. Sine dubio *infeſtam* præferendum, ita proprie arma, tela, mucrones, *infeſta*. vide Pricæum ad Apulej. 1. Metam. p. 9.

Tot miſeriarum cauſſam] Tale fere illud Arnobii lib. V. *Et ſub pinu arbore genitalia ſibi diſſecat, dicens: Tibi Acdeſti hac habe, propter qua motus tantos furialium diſcriminum concitaſti.* PITH. Latet ſimul quid ſpurei, & ad *caudam* alluditur. Scribendum autem eſt, *abſciſurum*. quod ἐμφατικώτερον, quam illud alterum. Balbus Catholico, *Cado componitur cum am, quod eſt circum, & dicitur ancido, m. mutata in n., id eſt, circumcirca cadere: & cum abs & dicitur abſcido: item cum ad, & dicitur accido, id eſt, juxta vel valde cado.* D. Virgilius lib. I. contra Eutych. *Aut quibuſcumque aliis membrorum abſciſionibus multaretur.* Ibidem; *cum hominis manus abſciditur.* ita utrimque legit Goldaſti MS. Recte itaque Calepinus illud Joannis 18. *Abſcidit auriculam ejus dextram*, ad præſens *abſcido*, non *abſcindo*, fecit, quum retulit: Calepinus ille verus & vetus, non qui hodie ſub ejus veſte circumfertur. ERHARD.

Diſſimulata miſſione] Alii, *offenſione*. TORNÆS. Id eſt, clara voce clamans, abſtinendum eſſe à pugna, qua premebantur à familia Tryphænæ Encolpius & Giton. nequitia eadem latet in voce *miſſione*, quæ ſupra cap. XXI. neque hic ſe Gallulis ſuis jactare debebat Dacierius ad Horat. lib. I. Ep. XIX. verſ. 47. quaſi ille primus omnium verum ſenſum horum verborum aperuiſſet, cum & Erhardus ad cap. XXI. & Lipſ. lib. II. Saturn. cap. 21. indicaverint. Sed ita ſolet.

Quod mirabatur] *Minabitur*, Leid. cod. & vett. editiones probe. BOSCH.

Tralatitium bellum] Ludicrum. GLOSSÆ. Alii, *nec ceſſaturum bellum*. TORNÆS. Sic Autiſiodorenſe. alii, *ſtlatarium*. alii, *ſtalatarium*. Pith. alii, *ſtatarium*. V. E. hanc vocem non habet. PATISSON. *iras ſtatarium*, vel *tralatarium*. BONGARS. Lego, *non tralatitium*; uſus eſt hoc verbo pluribus in locis. PUTEAN. Ego quidem *tralatitium* non reprehendo, ſed tamen v. c. lectio, *ſtlatarium*, ipſa vocis novitate ſe mihi commendat, *bellumque ſtlatarium* lentum dici videri poteſt, à *ſtlata* genere navigii, cui latitudo nomen dedit, auctore Feſto. Ita enim, à lembo ſive ſtlembo, equum gravem & tardum pedibus *ſtlembum* Lucilius vocavit. Nec diſſimile illud in Plauti Pœnulo, Act. III, ſcen. I,

Tardiores quam corbitæ ſunt in tranquillo mari.

Ac paullo poſt,

Obſecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.

Imo enimvero, cum cogito, ſtlatarium bellum & tralatitium idem fere eſt, ludricum videlicet certamen, ut vis quædam feſtucaria. Nam in vetere gloſſario, *ſtlatarius*, exponitur, ἐμπόριος. RICHARD. Alii, *ſtlatarium*. Gloſſ. *ſtlatarius*, ἐμπόριος, quam tamen graphiam non probat Caper: *Stlataris*, inquit, *ſine c litera ſcribendum eſt, à ſtlata rate piratica*. PITH.

Sic

Caduceatoris more Tryphaena inducias faceret. Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, protendit ramum olivae à Tutela navigii raptum, atque in colloquium venire auſa:

a Quis furor, exclamat, pacem convertit in arma?
Quid noſtrae meruere manus? non Troïus hoſtis
Hac in claſſe vehit decepti pignus Atridae,
Nec Medea furens fraterno ſanguine pugnat.

Sed

a ENCOLPIUS.

Sic Phædrus, ſic JC. loquuntur. videndus Rittershuſius Notis ad Phædr. Alii *ſtatarium*, ut *ſtataria pugna* Ammiano, quando ex utraque parte acies ſtant, & *ſtatarium prandium* Mamertino. quod ſtantes milites capiebant. Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. ERHARD. *Statarium bellum* recte. Potuit tamen retineri *tralatitium*, ut ex quibuſdam MSS. alii reponunt. Eſt igitur ἰσχόμενον. de qua dictione Gl. Vet. BOURDEL. Non vulgare. *Stlatarium* alii, quod de iſtis proprie rebus dicitur, quæ mari portata ſunt & quaſi Stlata advecta, de qua voce videndus Feſtus. Hinc Juvenalis illud Sat. VII. verſ. 133.

Spondet enim Tyrio Stlataria purpura filo.

BOSCH. Recepi antiquorum codicum lectionem. de hac voce egerunt, præter Turnebum, Caſaubonus Theophr. Caracter. περὶ κολακείας pag. 110. & Ferrarius de re veſtiaria lib. III. cap. 12. Voſſius tamen Inſtit. Orator. lib. IV. cap. VI. §. 15. *tralatitium*, præfert. Cæterum à prima editione & Sambuci abeſt vox.

Caduceator] Legatus, qui pacem petit. GLOSSÆ. Heliodor. κηρύκειόν τι εἰρηνικῶν διαλέξεων σύμβολον ἀναδείξαντα. PITH. *Caduceator*, κῆρυξ ὁ ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστελλόμενος, καὶ τὸ κηρύκειον φέρων. WOUWEREN.

Data acceptaque fide] Virgil. lib. VI. 150. *accipe daque fidem.* BARTH. Formabam, *pacis amore*; ſed inutili conjectura. *Patrium morem* ſimpliciter hic capio pro bono & priſco, & majoribus uſurpato. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum. ERHARD.

Patrio more] Prima editio Sambuci, Tornæſii, & Douzæ, *ex patrio more*, quod non temere eſt. Nepos, Conon. cap III. *primum ex more Perſarum ad Chiliarchum acceſſit.* Sueton. Cæſ. 6. *è more* & 31. *ex conſuetudine.* Sambuci & prima editio *ramum oliva*, non *olea*, quod poſteriores editores exhibent.

Ramum olea] Habitus ſupplicum, & pacem rogantium. GLOSSÆ. Sunt hujus moris apud Virgilium alioſque auctores multa veſtigia. Quamobrem etiam *pacales olea* dicuntur, & oleagina corona uti non ſolebant, qui in prœlio fuerant. PUTEAN. Virgil. lib. 8. verſ. 128. *Et vitta comtos voluit prætendere ramos.* Et in 11. verſ. 306. *Paciſque manu prætendere ramos.* Lucanus in 3. verſ. 322. *Orant Cecropia prælata fronde Minerva.* Et alii. Euripides Heraclidis: ἱκεσίοις σὺν κλάδοις. Plaut. Amphitryon. Act. I. ſcen. I. *Velatis manibus.* BRASSICAN. Hic habitus ſupplicum & pacem rogantium. hinc Stat. Theb. lib. 12. *ſupplicis arbor oliva.* &

——— Ramos olea vittaſque precantis
Tradit.

Virgil. Æneid XI.

Velati ramis olea, veniamque rogantes.

lib. 12. *Paciferaque manu ramum prætendit oliva.* Livius: *Legati Locrenſium ramos olea velamenta ſupplicum porrigentes.* Idem lib. 4. dec. 5. Apul. Mil. 3. Heliodor. lib. 9. ἀνδρωθέντες ἐν πάσαις ἡλικίαις, καὶ κλάδους εἰς ἱκετηρίας ἀναλαβόντες, κηρούς τε καὶ δᾷδας ἀψάμενοι. WOUWEREN. Oleæ ramus, inſigne pacis præſentiſſimum. Val. Flaccus lib. 5. Statius 2. Theb. Appian. Punico. Silius lib. 13. paciferam hinc indigitant vates Chriſtiani Hilarius, M. Victor, Alcimus Avitus lib. 4. Drepanius Florus, &c. BARTH.

Tutela] Navium proris effigiata aut picta Deorum, quibus ſe mancipabant, ſigna impoſita. GLOSSÆ. Nota pro hoc loco, quod Pomponius Porphyrio in Horatium (pete à * fratre, quo loco) ſcribit, lib. 1. Od. 5. *Quis multa gracilis*, ad verba; *Miſeri, quibus intentata.* In Gloſſario S. Benedicti in verbis Petronii, *Troja baloſin.* DELBEN. Plurimi jam de hac ſcripſerunt. vide Illuſt. Scal. ad Euſeb. BARTH.

Quis furor, exclamat] Expoſtulatio. Scalig. in Catalect. ERHARD.

Convertit] Prima editio & Sambuci *convertis*, quod venuſtius videri poſſet, ſi legatur:

Quid, Furor, exclamat, pacem convertis in arma?

non male etiam Sambucus diſtinguit hoc modo:

Quis furor? exclamat, pacem convertis in arma?

Trojus] Id eſt, Paris. GLOSSÆ. Vet. cod. Brit. *Heros.* TORNÆS. & PATISSON. In Græca urbe. Supra cap. 81. *in diverſorio Græca urbis jacerem deſertus.* BONGARS.

Decepti pignus Atrida] Helena Agamemnonis filis, Menelai conjux. GLOSSÆ.

Fraterno] Biturig. *ſuperno.* Pith. PATISSON.

Sanguine pugnat] Imitatus videtur Sidonius Carm. V. verſ. 135.

Abſyrtum ſparſura patri, facturaque caſi
Germani plus morte nefas, dum funere pugnat,
Et Fratrem ſibi tela facit.

Con-

* *Quis iſte frater?*

Digitized by Google

Sed contemtus amor vires habet; & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non eſt mors una ſatis? ne vincite pontum,
Gurgitibuſque feris alios immittite fluctus.

CIX. [a] Haec ut turbato clamore mulier effudit, haeſit paulliſper acies, revocataeque ad pacem manus intermiſere bellum. Utitur poenitentiae occaſione dux Eumolpus, &, caſtigato ante vehementiſſime Lyca, tabulas foederis ſignat, queis haec formula erat: EX TUI ANIMI SENTENTIA, ut tu, Tryphaena, neque injuriam tibi factam à Gitone que-

[a] ENCOLPIUS.

Contemtus amor vires habet] Propert. lib. 1. eleg. 10.
Irritata venit, quando contemnitur ipſa,
Nec meminit juſtas ponere laſa minas.
WOUWEREN.

Quis raptis] Alii, *qui captis*. Pith. PATISSON.

Evocat armis] Alii, *annis*. PATISSON.

Nec vincite pontum] Alii, *ne*, &c. TORNÆS. & AURAT. & SAMBUC. DANIEL.

Altos] Gallicus interpres hæc ita cepit, ne velint ſcelere ſuo irritare deorum iram, qua commoti tempeſtatem immittant: ſed ſenſus manifeſtus, ſi modo cum prima & Sambuci, Tornæſii, Patiſſonii & aliis editionibus *alios* pro *altos* legamus. Ne quæſo veſtro furore, & inſania, ipſam maris & fluctuum feritatem ſuperate, & his aquis ſævientibus alios furentium & pugnantium fluctus & rabies immittite, vel, ut Brouckhuſius meus malebat, ne fluctibus marinis ſanguineos rivos ex vulneribus immittite. Reſpicere ad proverbium Tryphænam, quo quis *ſævior mari* dicatur recte adnotavit Barthius ad Claud. 1. in Rufin. verſ. 92. *alios* autem eleganter fluctus vocat, adhuc majores, & ſæviores, prioribus ſupervenientes. Ita corruperunt & ſimilem Statii locum lib. 1. Sylv. III. verſ. 65.
Albenteſque lacus, alioſque in gurgite fontes,
ut recte Bernartius & Barthius: qui & recte lib. VIII. Theb. 190. legendum cenſuit:
Poteriſne reverti
Sedibus à Stygiis, aliaque erumpere terra.
non *alta*. vide eumdem ad Statii lib. VII. verſ. 457. & 798. & Rigalt. ad Juvenal. Sat. x. verſ. 150. eadem librariorum aberratio à Gronovio apud Senec. in Agamemn. verſ. 500. notata.
Illam debiſiens pontus in præceps rapit,
Hauritque, & alio redditam revomit mari.
Eleganter quoque Plinius voce *aliis* utitur lib. XXX. cap. 3. de talpis *à rerum natura damnatis cæcitate perpetua, tenebris etiamnum aliis defoſſis, ſepultiſque aliis*. Ubi *tenebras alias* vocat, quod ſemper ſub terra vivant, cum jam oculis capti tenebras paterentur, etſi in ſumma humo, ut alia animalia, degerent. Virgilius lib. IV. verſ. 466.
Non vires alias, converſaque numina ſentis?
vide de hac voce etiam Heinſii notas ad Valer. Flacc. lib. 1. verſ. 146. *imponite* habent quoque primæ editiones. BURM.

Immittite] Autiſiod. *imponite*. Pith. PATISSON.

Hæc ut turbato clamore mulier effudit] Mulier ipſa turbata potius erat, quam turbatus clamor. Itaque magis probarem, *turbata clamore*. Nec enim diverſo ſermonis genere utitur. Nam τὸ *clamore* per ſe ſtat, idemque valet, ac ſi dixiſſet, *cum clamore*. Virgil. 1. Æn. verſ. 519.
——— *Et templum clamore petebant.*
Idem 8. Æn. verſ. 216.
Diſceſſu mugire boves, atque omne querelis
Impleri nemus, & colles clamore relinqui.
RICHARD.

Hæſit acies] Intermiſſa eſt. Florus lib. III. cap. 16. ſimul ad ipſa brevia alludens, *hærebat in vadis pugna, cum æſtibus ſolitis cum ipſo certamine ſubductus oceanus intercedere bello videretur. Hæſitque* prima editio, Sambuci & Traguerienſis.

Inite pœnitentiæ occaſione] Alii, *utitur*. TORNÆS. Alii, *inita*. alii, *iratus*. PATISSON. Leg. *præſenti occaſione*. AURAT.

Dux Eumolpo] Leg. *Eumolpus*. AURAT. Hoc verbum uſurpat Plinius lib. 10. ep. 86. DELBEN. & SAMBUC.

Fœderis ſignat] Alii, *fidei*. PATISSON. Vide Cujac. lib. 1. Obſerv. de formul. fœder. DANIEL. Unus ex ſcriptis habet *fidei*. BOSCH.

Ex tui animi ſententia Tryphæna, uti neque injuriam] Ita reſtituimus, cum in v. c. eſſet *ubi*. SAMBUC. Eſt hæc formula jurisjurandi. Gell. lib. 5. cap. 6. PUTEAN. Ad fœderum formulas belle alludit, quas habet & recenſet Briſſon. de Formul. lib. 4. ERHARD. Hanc formulam præter alios illuſtrat egregie Gronovius lib. IV. Obſerv. cap. 14. exemplis aliis accedat inſignis Inſcriptio à Fabretto capite x. p. 673. prolata, ubi jusjurandum Ariſienſium hoc modo concipitur: EX MEI ANIMI SENTENTIA, UT EGO IIS INIMICUS ERO, QUOS C. CÆSARI GERMANICO INIMICOS ESSE COGNOVERO, &c. Prima vero Editio *ut tu* non habet. *ubi Triſena* Traguerienſis. BURM.

quereris, neque, ſi quid ante hunc diem factum eſt, objicies, vindicabiſve, aut ullo alio genere perſequendum curabis, ut tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non oſculum, non coitum Venere conſtrictum, niſi pro qua re praeſentes numeraveris denarios centum. Item Lyca, EX TUI ANIMI SENTENTIA, ut tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequeris, nec vultu, neque quaeres, ubi nocte dormiat; aut, ſi quaeſieris, pro ſingulis injuriis numerabis praeſentes denarios ducentos. In haec verba foederibus compoſitis arma deponimus: &, ne reſidua in animis etiam poſt jusjurandum ira remaneret, praeterita aboleri oſculis placet. Exhortantibus univerſis odia detumeſcunt, epulaeque ad certamen prolatae conciliant hilaritate convivium. Exſonat ergo cantibus totum navigium, &, quia repentina tranquillitas intermiſerat

Abjicies] Lege *objicies*. AURAT.

Ullo alio genere] Vide ad cap. 14.

Ut tu nihil] Alii, *Et tu nihil*. TORNÆS. *Ut tu nihil* Leid. cod. ſcribe; & *ut tu nihil imperabis*. Sic paulo poſt: *Item, Lyca, ex tui animi ſententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequeris*. BOSCH. *Et tu* prima editio & Sambuci; *ut tu*, Tragurienſis.

Venero conſtrictum] Anechom. *compectorata adhaerent Veneris glutino*. Sic *nodi Veneris* Lucret. lib. 4. BARTH.

Pro qua re] Alii, *pro hac re*. TORNÆS. Vel puer videas legendum, *pro quaque re*. SCIOPP.

Numeraveris] Alii *numerabis*. TORNÆS.

Ut tu Eumolpum] Forte, *ut tuum Eumolpum*. AURAT. Sic vet. impr. *Eumolpus*. Quod ineptum eſt. PUTEAN.

Ducentos] Autiſiodor. *ducenos*. Pith. PATISSON.

Deponimus] In prima editione, Sambuci, & Tragurienſi ſequentia uſque ad, *exſonat ergo*, non reperiebantur. Inſolens autem locutio *epula conciliant hilaritate convivium*.

Abolere oſculis] Plaut. Pœnul. Act. I. ſc. 3. *Non ſum irata*. Ag. *da ergo, ut credam, ſuavium*. PITH. Petrus Ravennas ſerm. 93. *Oſcula ſunt reconciliationis indicia*. Petron. ſupra cap. XCIV. *Ecce etiam oſculo iram finio*. Et iterum cap. XCI. *Exoſculatus pectus ſapientia plenum, injeci cervicibus manus*, &c. Sidon. lib. 4. ep. 23. *Cum paternis pedibus affuſus, ex illo ore laſo, ore terribili convicium exſpectans, oſculum exceperit*. Artemidorus lib. 2. cap. 2. de Somn. Savaro ad Sidon. lib. 4. cap. 23. ERHARD.

Odia detumeſcunt] Plaut. Caſin. Act. II. ſc. 5. *Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi*. Gruter. Suſpic. lib. 8. cap. 8. Barth. ad Claudian. n 611. & n. 1761. *Tumidus* pro irato. Et odia, dum gliſcunt, dicuntur *intumeſcere*, cum ſedantur, *detumeſcere*. ERHARD.

Epulaque ad certamen prolata] *Ad* pro poſt. Turſellinus de Particul. ling. Lat. An *ad certamen* eſt, cum certaturi vel præliaturi eramus? quia pugnaturi cibum capiebant ad reficiendas corporis vires. Supra cap. LXXXII. *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires*. ERHARD. Legendum cum MSS. *ob certamen prolata*, intermiſſæ. BOURDELOT.

Hilaritate concilium] Alii *convivium*. TORNÆS. Lege *convivium*. Jungermannus. *Concilium* pro turba, conventu, cœtu. Val. Maximus lib. 5. cap. I. exempl. 5. de L. Paulo, qui Perſen Regem, *introductum in tabernaculum, lateri ſuo proximum in concilio ſedere juſſit, nec honore menſa indignum judicavit*. Jeremiæ 6. verſ. 11. *Effunde* (ſcilicet bilem Dei) *ſuper parvulum foris, & ſuper concilium juvenum ſimul*. Petronius intra de Socrate cap. 140. *Nec ullius turba frequentioris concilio oculos ſuos crediderat*. ERHARD. Dormitaſſe hic ſcires Petronianos editores, quum vel cæcum vix præterire queat legendum *Convivium*. Varro de vino: *hoc hilaritatis dulce ſeminarium, hoc continet coagulum convivia*. Poſſis etiam *conciliant* accipere pro *commendant*, gratum acceptumque reddunt, ſicut infra cap. CXXVII. *Hac ipſa quum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis ſonus mulcebat aëra*. Cicero quoque non ſemel ſic uſurpat, ut quum dicit: *ſavi iis rebus, quas primas homini natura conciliat: parentibus & patria nos primum natura conciliat: ſimulatque natum ſit animal, ipſum ſibi conciliari & commendari ad ſe amandum*. SCIOPP.

Exonerat cantus totum navigium] V. C. Brit. *exſonat ergo cantibus totum navigium*. Lego, *perſonat cantu totum navigium*. TORNÆS. Alii, *trium navigium*. PATISSON. Unus ex vet. *exſonat ergo cantibus totum navigium*. PUTEAN. Sic ſupra dixerat, *omnia nimio riſu exſonuerant*. DOUZA F. V. C. *exonerat cantus tot n.* Leg. *exſonat cantu t. n.* Sic ſupra cap. XIX. *Omnia nimio riſu exſonuerant*. Gruter. Suſpic. lib. 6. cap. 15. nimis otioſe. ERHARD. Prima editio *exornatur ergo*: manus eruditi viri in Junii codice *exornat* conjiciebat.

Tran-

ferat curſum, alius exſultantes quaerebat fuſcina piſces, alius hamis blandientibus compellebat praedam repugnantem. Ecce etiam per antennam pelagiae conſederant volucres, quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit. Illae viſcatis illigatae viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inani ſpuma torquebat. Jam Lycas redire mecum in gratiam coeperat; jam Tryphaena Gitona extrema parte potionis ſpargebat, quum Eumolpus & ipſe vino ſolutus dicta

Tranquillitas] Alii *tranquillitate*. TORNÆS.

Exſultantes] Alii *exſultans*. TORNÆS. Prima editio & Sambuci, *alius exſultans quarebat fuſcinis piſces*. Traguricnſis *alius exſultans quarebat fuſcinas, alius piſces hamis*, &c.

Quarebat] Vet. cod. Brit. *captabat*. TORNÆS.

Convellebat] Alii *convertebant*. PATISSON. Lege *prædam*. AURAT. Omnes ante Tornæſium Editiodes, *compellebat*.

Ecce etiam] Alii *quin etiam*. TORNÆS.

Pelagia volucres] Marinæ. GLOSSÆ. Id eſt, marinæ, ut Poëtas vulgo vocaſſe docet Paſſeratius ad Propert. lib. III. eleg. 6. p. 440. *pelagios* piſces Varronem & Columellam dixiſſe notarunt Lexicographi. *Iſis Pelagia* in antiquo lapide apud Gruter. p. CCCXII. 5. *Pelagi* prima editio.

Tectis arundinibus] Alii, *textis*. PATISSON. Leg. *textus*. AURAT. Martial. lib. 9. epigr. 56. WOUWEREN. Hanc caſtigationem ſibi vindicat ad Solinum Salmaſius, quæ Douſæ editionem anno ſæculi ſuperioris LXXXV. procuratam jam occuparat. Gronovius obſervationum lib. III. cap. 18. malit *litis arundinibus*, cui non accedo. HEINS. Vide ſupra ad cap. XL. has arundines amites vocatas, ex Feſto & Gloſſis antiquis adnotaverat Ampliſſimus Cuperus. *Amites, σάλαις. amites, ἰξευτικοὶ κάλαμοι*. Horat. Epod. 2.

Aut amite levi rara tendit retia.

Illa viſcatis illigata viminibus] Vide Notas noſtras ad Val. Flaccum lib. 6. verſ. 263. & Baſil. Fabrum Soranum in Theſaur. erudit. Scholaſtic. Longus Sophiſta lib. 3. Poemenic. *καὶ τὸν ἰξὸν ῥάβδοις μακραῖς ἐπίλειψε, viſcum virgis longis illevit*. WEITZ.

Illigata] Deeſt hæc vox primæ editioni.

Pinnaſque] Conchæ genus, alias Nacra. GLOSS. Alias *pennas per manus*. PUTEAN.

Spuma] Alii, *pluma*. PATISSON. Lege *immani ſpira*. DELBEN. Vulg. *per inania*, in vet. cod. *per Maria* SAMBUC. Alias *inani ſpuma*. impr. *macria inani ſpira*. PUTEAN. C. Tragur. *pennaſque p. m. inani ſ. t.* Gloſſar. Petronianum: *Pinna*. conchæ genus, alias nacra. Sed errat Gl. Naſcitur *pinna* in limoſis, nec umquam ſine comite eſt, qui pinnotheres, vel pinnophylax. Plinius, Cicero. *pinna* vero hic ſunt duriores volucrum pennæ. HADRIANID. *Per inania inani* prima editio & Sambuci, *inani ſpuma* Traguricnſis, locus certe mendoſus. Et videtur illud *inani* à librario repetitum ex præcedenti *inania*. Forte ſcripſerit *pinnaſque* (vel *pennaſque*, ut prima editio Sambuci & Traguricnſis) *per inania ſpirâ torquebat*. Aura enim & plumas & pennas levi gyro intorquebat, neque enim præ levitate ſua videntur in mare potuiſſe deferri, ſed ab aura inære ſuſpenſæ & volitantes jucundum ſpectaculum otioſis & epulantibus dabant. *Inania* autem vocavit aërem, quem frequentius *inane* vocant. Ovidius tamen 11. Metam. 506.

Suſtulit, & celeri raptos per inania cælo
Impoſuit cælo. BURM.

Extrema parte potionis] Horat. lib. 4. od. 12.

Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo, &c. BONGARS.

Epigramm.

Χθιζά μοι ἑρμάνασσα φιλακρήτυς μετὰ κώμυς
Στέμματι αὐλείας ἀμφιπλέκοντι θύρας,
Ἐκ κυλίκων ἐπέχευεν ὕδωρ, &c.
Ἐφλέχθην δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ὕδατος, ἐκ γὰρ ἐκείνης
Λάθριον ἦχε κύλιξ πῦρ γλυκερῶν τομάτων.

Amoris indicia fuere & hæc inter pocula, ut ſolerent *οἱ ἐρῶντες, ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων πλείονας κυάθους ἐπιχεῖσθαι*, ut Scholiaſt. Theocr. notat. vel ut amatori reſiduum poculum darent. Plaut. Horat. & alii. PITH. Sane & *κοτταβίζειν* antiquitus amantium, auctor Athen. lib. 10. & præguſtata vina exhibere, aut reſiduum poculum. Heliodor. lib. *καὶ τὴν φιάλην ἐπίτηδες οὐκ ἐκπιοῦσαν. ἀλλὰ σὺν τέχνῃ καὶ διὰ μικροῦ τοῦ λειψάνου τῷ Θεαγένει προπίνουσαν*. WOUWEREN.

Vino ſolutus] Vide ſupra ad cap. 79.

Dicta] Joca. Martial. lib. 1. epiſt. 5. *Materiam dictis nec pudet eſſe ducem*. Cicer. ad Attic. lib. 2. epiſt 1. *Hominem petulantem modeſtum reddo, non ſolum gravitate orationis, ſed hoc genere dictorum. Itaque jam familiariter cum ipſo cavillor & jocor.* niſi fortaſſe an leg. *dicta voluit in calces ſtigm. jocularia*. Lactant. lib. 2. *Sacrilegia ſua jocularibus dictis proſequebatur*. apud Sueton. Ner. cap. 42. *Jocularia carmina laſciveque modulata*. WOUWEREN. Scommata, falſa convicia recte exponunt. Auguſtinus Vet. Epigr. lib. 1.

Quiſquis amat dictis abſentem rodere vitam,
Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi.

BARTH.

dicta voluit in calvos ſtigmoſoſque jaculari: donec, conſumta frigidiſſima urbanitate, rediit ad carmina ſua, coepitque capillorum elegidarion dicere.

a Quod ſolum formae decus eſt, cecidere capilli,

Vernan-

a EUMOLPUS.

Voluerit] Lege *voluere*. AURAT.

Stigmoſos] Stigmoſus, famoſus, nocens, cui ſtigmatis nota inuſta. GLOSSÆ. Forte *ſtigmoſoſque*, vel *ſtigmataque*. AURAT. Ita ex conjectura. vulg. *ſtiginoſoſque*. Forte etiam, *erginoſoſque*. *Ergini cani* proverbio ſunt noti. SAMBUC. *Stigmoſus* Plinio lib. 1. ep. 5. P. DANIEL. Forte *erginoſoſque*. *Ergini cani* proverbio quoque noti. vel forte *Silanoſque*, ut Plaut. Rudente *Recalvum ac Silanum ſenem*, Giphan. RITTERSH. Leg. *ſtigmaticoſque*. BRASSICAN. Mira eſt correctorum audacia. Encolpius & Giton calvi & ſtigmoſi, ut docuit clare Petronius, & tamen alii legi volunt, *erginoſoſque*. alii, *ſelenos*, ſcilicet δὶς τὸ αὐτὸ, calvos & plenos. BOURDELOT. Non credo vocem hanc Petronium probaſſe, quam neque Plinius lib 1. ep. 5. admittit. ex veſtigiis primæ editionis & Tragurienſis codicis credo legendum, *in calvos inſigneſque jaculari*. *Inſignes* deformes vocari notius eſt, quam probari debeat. Mox capite ſequenti *inſignitum non tralatitia deformitate* dixit.

Jaculari] Jaculariter aliquem perſtringere. GLOSS. Hanc locutionem egregie illuſtravit ſummus Gronovius ad Livii lib. XLII. cap. 54. Tertull. de jejuniis cap. 2. *jaculantur interea & Eſaiam pronuntiaſſe*. lib. IV. adverſ. Marcion. cap. 24. *illicitorum matrimoniorum & adulterii figuras jaculatus eſt in Herodem*. Et alibi. Quintilian. lib. IX. cap. 2. *ut ſi pater, qui infamem in matrem filium ſecreto occidiſſet, reus malæ tractationis, jacularetur in uxorem obliquis ſententiis*, neſcio an non ita capiendus Horatius lib. II. od. 6.

Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa?

eodem ſenſu, *jacere* & *jactare*, poni, docuit Barthius ad Statii lib. 1. Thebaid. verſ. 411. BURM.

Conſumta] Cap. XXIII. *conſumtis verſibus ſuis*. vide ad cap. XXXIII.

Urbanitati] Urbanitas quædam jocandi cum felle feſtivitas, ſic *urbanum Lucilium* vocat M. Tullius. BARTH.

Cœpitque capillorum] MS. *capitque in capillos ſuos*. TORNÆS. & PUTEAN. & BOSCH. Syneſ. φαλακ. ἐγκωμ. ἐλεγεῖα ποιῶ θρῆνον ἐπὶ τῇ κόμῃ. WOUWER.

Elegidarium] Encomium. GLOSSÆ. Leg. *elegeidion*. BRASSICAN.

Summum formæ decus] Leucipp. lib. 8. σεσύληται τῆς κεφαλῆς τὸ κάλλος, τὴν κουρὰν ὁρᾷς. PITH. Vet. cod. *ſummum*. RITTERSH. Clemens Alexand. τρίχες κόσμος τοῦ σώματος. & calvi ἀκοσμοι, teſte Polluce libr. II. Late hoc proſequitur Apulejus Mileſiarum 2. WOUWEREN. Serenus *capitis honorem* vocat capillos. Achill. Tat. lib. 8. τὰ δὲ Λευκίππης ἱερῶν μυζοσπέπραται, διδύλευκεν, γῆν ἔσκαψεν, σεσύληται τῆς κεφαλῆς τὸ κάλλος. BARTH. Syneſius in Hymn.

Ἑτέρη δ᾽ ἄγαλμα χαίτη
Κατακείμενη τηόντων.

vide H. Junium de Coma cap. 12. Rader. ad Martial. lib. 10. epig. 71. Ambroſius Hexaem. lib. 6. *Comam*, inquit, *eſſe reverendam in ſenibus, venerandam in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcentibus, comtam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata eſt: tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flacceſcit*. Ph. Camerarius Horar. ſubciſiv. cent. 3. cap. 96. ERHARD. Ovid. 3. de Arte verſ. 249.

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

WEITZ. *Solum* omnes editiones veteres, quod probat & recte explicat Gronovius ad Senec. Hippol. verſ. 874. infra cap. CXI. *una in tota civitate fabula erat, & ſolum illud adfulſiſſe verum pudicitiæ amoriſque exemplum*, &c. Juſtin. lib. XLIV. 14. *armenta, quæ illis temporibus ſola opes habebantur*, id eſt, præcipuæ. *decus* vero hic pro ornamento ponitur. Ita Domitianus apud Sueton. cap. XVIII. *ſcias, nec gratius quidquam decore, nec brevius*. itidem de coma agens. Senec. Hippol. 826.

Quæris crine lacerato fidem,
Decus omne turbat capitis.

Virgilius X. Æneid. 135.

Aut collo decus, aut capiti.

Capitis honorem dixit Serenus cap. IX. ubi quædam Keuchenius adduxit huc facientia. ἀγλάισμα vocat Æſchyl. in Choephor. 192. ubi v. Stanlejum. Nihil autem notius, calvitiem fuiſſe maxime dicteriis & opprobriis obnoxiam. vide Sueton. Cæſ. XLV. Galb. XX. & paſſim apud Martialem. Venuſtiſſime Apulej. lib. 11. Metam. *ſi cujuslibet eximiæ, pulcherrimæque fœminæ caput capillo ſpoliaveris & faciem nativa ſpecie nudaveris, licet illa cœlo dejecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam, Venus ipſa fuerit, licet omni Gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata, & baltheo ſuo cincta, cinnama fragrans, & balſama rorans, calva proceſſerit, placere non poterit nec Vulcano ſuo*. BURM.

Cecidere capilli] Tota hæc periocha calvos vocat, qui tantum raſi, & promiſcue Poëtæ *raſo* pro calvo, & viciſſim, utuntur, etiam Petron. de Trimalcione.

Yvo

Digitized by Google

Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc umbra nudata ſua jam tempora moerent,
Areaque attritis ridet aduſta pilis.
O fallax natura Deum! quae prima dediſti
Ætati noſtrae gaudia, prima rapis.
Infelix, modo crinibus nitebas,

Phoe-

Yvo Villiomarus Animadverſ. in Rob. Titium lib. 3. cap. 17. ERHARD.

Vernanteſque comas] Philoſtrat. κεφαλὴ γὰρ ἀνθοῦσα ἀξίαν πολὺ τῶ τῆς Ἀθηνᾶς φυτῶ. Idem, τί ἴδοι μαχαίραν ἐπὶ τὰς τρίχας οἷον θέρος ἐξίκοψας. PITH. Prudent. *vernantes flore juventa.* ut *aream* Petron. ita *campum* vocat Martial. lib. 10. epiſt 83.

——— *Latum nitida Marine, calva*
Campum temporibus tegis comatis. BARTH.

In Pervigil. Veneris,

Vere concordant amores, vere nubent alites.

Id eſt, vernant. Pontanus in Macrob. lib. 7. cap. 16. ERHARD. Florentes, quaſi in vere ætatis, & in campis, ubi ver perpetuum. Paſſerat. ad Propert. lib. 1. eleg. XIX. p. 232.

Abegit] Alii *ademit.* Pith. PATISSON. Philoſtr. πρὶν ἢ τὸν τὸ ἦος ἀπελθεῖν, ὅλοι καὶ χειμῶνα ἐπιτῆσαι, ὅσος αὐτὸ πρὸς ἦρος τῶν γενείων. PITH. Quæ deſertos venuſtate agros facit, Barth. ad Claudian. num. 14. 24. Leg. *adedit.* Palmer. in Spicileg. quod placet impendio, ſic Ovid. 5. Metamorph dicitur *Tempus edax rerum.* vide Calepinum in *Vetuſtas.* ERHARD. Non diſplicet Douzæ & aliorum emendatio, *adedit*, de quo verbo plura Heinſius ad Ovid. 1. Amor. XV. verſ. 41.

Mœrent] Vir doctus in margine Juniani codicis *marcent* ſcripſerat. Heinſius in ſequenti verſu mallet *friget adeſa.* Sed vulgatam ſervandam eſſe putavi, quia *mœrent* & *rident* inter ſe videntur aptius opponi. *Ridet* autem idem eſt, quod *ſplendet*; & Brouckhuſius ſuo codici adſcripſerat Homeri locum Odyſſ. Σ. 353.

Ἔμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Κακκεφαλῆς ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες οὐδ' ἠβαιαί.
Tamen mihi videtur facium ſplendor eſſe ipſius
In capite, quoniam non ei ſunt capilli ne tantilli quidem.

Ubi egregie Euſtathius dicit, ſcomma eſſe in calvitiem Ulixis, cujus calva comparatur faci & lumini ſplendenti; unde & φαλάκρα dicitur διὰ τὸ φάλιον, ὁ φάλον, ὅ ἐστι λαμπρὸν τὸ ἐπὶ τῇ κάρᾳ. Unde & Martialis X. ep. 81. *nitidam calvam* vocat. BURM.

Areaque attritis] Alii, *extritis luget.* alii, *aret.* PATISSON. Nicias de ſene, qui capillos amiſerat: ὢν ἅπας γίγνεται, lib 2. Græcor. epigrammat. & Philoſtratus in Epiſtol. BRASSICAN. Vide Celſ. lib. 6. cap. 4. BARTH. Martialis lib. 5. epigr. 48. ad Labienum;

Nudum eſt in medio caput, nec ullus
In longa pilus area notatur.

ut areæ domorum graminibus, ita calvi carent capillis. Raderus ad Martial. lib. 5. ep. 48. Leg. *ridet aduſta pilis*: lævia enim & glabra quæ ſunt, nident. Palmer. in Spicileg. *Ridere* eſt nitere, vel lætum hilaremque eſſe, ut apud Horat. *Ridet argento domus.* quod de raſis, ſive ψιλωτοῖς, uſurpat Petron. 9. Rob. Titius Locor. controverſ. lib. 3. cap. 17. *Ridere* non eſt nitere, ſed potius Græcorum σεσηρέναι quo verbo utuntur pro denudatione. & tamen σεσηρέναι proprie eſt rictum diducere. Villiomarus Animadverſ. in Rob. Titium lib. 3. cap. 17. Defendit ſe Titius Aſſertion. lib. 3. cap. 17. ſed Villiomari expoſitio magis eſt ε niſi ſi forte ex V. C. legend. *aret aduſta*, quæ lectio ſingularem habet emphaſin, *area aret aduſta*, id eſt, areſacta & glabrata. q. d. ξηρὰ ξηραίνεται ξηραιθεῖσα. hinc & ξηρασία dicitur vitium illud capillorum, cum propter alimenti, ſeu humoris, defectum defluunt: ſpecies nimirum τῆς ἀλωπεκίας, de qua Alexander Trallianus in princ. libri; Ἀλωπεκία πάθος ἐστὶ, τριχῶν μαδήσις. aliter tamen de ξηρασίᾳ Auctor Definition. medicinal. ERHARD.

Ridet] Forte *ſordet*, vel *aret.* AURAT.

Fallax natura deum] Tibull. lib. 1. eleg. 4.

Crudeles divi: ſerpens novus exuit annos:
Forma non ullam fata dedere moram.
Solis æterna eſt Phœbo Bacchoque juventas:
Nam decet intonſus crinis utrumque deum.

PITH. Interpretare, ut illud vet. Poët.

——— *Saturnia ſancta Dearum.*

Vel *Natura Deorum*, ipſi omnes Dii. Sic *Natura crinis* apud Virgil. Ceiri verſ. CXXIV. vide ibi Not. BARTH.

Ætati] *Juventuti.* Sen. ad Helv. cap. XVI. Cæcil, apud Gell. lib 2. cap. 23. BARTH.

Infelix, modo crinibus nitebas] Ita hos verſus ſcripſimus. vulgo perturbatus eſt ordo & ſcriptura. SAMBUC. Ita hos urbanos & diſertos verſiculos in ordinem redegit Turnebus. quo ſenſus eorum eniteſcat, calvus comparatur æri, & tuberi hortorum rotundo, nullaque lanugine villoſo. Antea vitio librariorum tranſpoſitus & conturbatus erat ordo hoc modo:

Infelix modo crinibus nitebas,
At nunc levior ære vel rotundo
Ridentes fugis & times puellas;

Phœbo

Phoebo pulchrior, & ſorore Phoebi:
At nunc levior aëre, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda.
Ridentes fugis, & times puellas.
Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis periſſe partem.

CX. [a] Plura volebat proferre, credo, & ineptiora praeteritis, quum ancilla Tryphaenae Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque

[a] ENCOLPIUS.

Phœbo pulchrior & ſorore Phœbi:
Orti tubere quod creavit unda.
Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis periſſe partem.

Adverſarior. lib. 4. cap. 19. ERHARD.

Nitebat] Proprium de comis decoris verbum, quod λιπαροὺς πλοκάμους, & λιπαρὰς ἐθείρας, ut Græci vocabant, notat. vide Illuſtr. Spanhemium ad Callimach. Hymn. in Apoll. verſ. 39. & in Pallad. verſ. 32. *nitidos capillos* vocat Horat. I. Epiſt. XIV. 32. & *nitentes* II. od. VII. 7. *nitidum caput.* lib. I. od. IV. Martial. lib. XII. 38.

Crine nitens, niger unguento, perlucidus oſtro.

nitor autem ille unguentis, oleo, myrrha & ſimilibus conciliabatur. Unde Græcum λιπαροπλοκάμους recte Suetonius in Nerone cap. XX. reddidit *inſignes pinguiſſima coma*, ut recte obſervat Caſaubonus. BURM.

At nunc] In Traguriensi erat; *at nunc aro, vel rotundo levior.*

Levior aro] Cui ſimile eſt illud Apuleji; *Cucurbita glabrior.* & illud Martialis; *Levior & conchis Gallæ Cytheriacis.* H. Junius de Coma cap. 11. ERHARD.

Horti tubere, quod creavit] Forte, *Ponti ſidere, quod erravit.* AURAT. Martialis lib. XIII. epig. 43.

Lata ſuburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et verna tuberes: quid tibi cum Libycis?

Pontanus Notis in Macrob. de Somn. Scip. lib. 2. cap. 6. ERHARD. *Tuber*, genus fungorum: de quibus Joh. Bapt. Porta lib. 10. Villæ cap. 70. Hadrian. Junius in Nomenclat. & Zehnerus in Nomenclat. lib. 4. cap. 11. *Tuber terræ*, aliud eſt, Græcis κυκλάμινος: de quo Porta ibid. lib. 9. cap. 17. WEITZ. Prima autem editio:

Horti tulere quod creavit unda.

ſed rectum eſt *tubere.* ſupra cap. XV. *calvus tuberoſiſſimæ frontis.* Tubera autem naſci, cum imbres autumnales ac tonitrua crebra ſunt, docet Plinius lib. XIX. cap. 3. & Mitylenis naſci *exundatione fluminum invecto ſemine.* Unde noſter recte dicit, *quod creavit unda*, vide ibi Harduinum. Ampliſſimus Cuperus *undam* pro pluvia poni annotavit, quæ *aqua cæleſtis* dicitur in lapide apud Gruter. CLXXX, 2. & 3. & Horat. Carm. ſecul.

Nutriant fetus, & aquæ ſalubres,
Et Jovis auræ. BURM.

Times puellas] Biturig. *paves.* Pith. PATISSON.

Ut mortem citius venire credas, ſcito jam capitis periſſe partem] Verticem eorum, qui in vicinia mortis, credebant veteres radi à Proſerpina. Ad hanc ſuperſtitionem alluſit hic Petronius. Virgilius Æneidos 4. difficiles ait obitus Didonis, quia

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
Abſtulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.
Ergo Iris croceis per cælum roſcida pennis
Devolat, & ſupra caput aſtitit. hunc ego Diti
Sacrum juſſa fero; teque iſto corpore ſolvo.
Sic ait, & dextra crinem ſecat. ———

Servius: *Traxit hoc de Alceſte Euripidis, qui induxit Mercurium comam ſecantem, quia fato peribat mariti.* Cui ſuffragatur Macrob. Sat. lib. 5. cap. 19. Quamquam is Orcum, non Mercurium, ab Euripide induci auctor. verba Euripidis.

Ἱερὸς γὰρ οὗτος τῶν κατὰ χθονὸς θεῶν.
Ὅτου τόδ' ἔγχος κρατὸς ἁγνίσει τρίχα.

Scholiaſtes ὡς ἔθους ὄντος τὸν θάνατον τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν τὴν κόμην τέμνειν. Stat. II. Silvar. de Glaucia, quæ in confinio mortis: *Jam complexa manu crinem tenet infera Juno.* Notandum quod Apul. cadaver hominis mortui ita deſcribat, Mileſ. II. *Et cum dicto juvenem quemdam linteis amiculis intectum, & adusque mentum deraſo capite, producit in medium.* WOUWER.

Ineptiora præteritius] Leg. *præteritis.* AURAT. Id eſt, præmiſſis & antecedentibus. ERHARD.

Triphana] Leg. *Tryphana.* AURAT.

Corymbio] Redimiculum muliebrium comarum. GLOSSÆ. Leg. *connubioque domina.* AURAT. Ita v. l. *Corymbium eſt ornamentum capitis muliebre, deminutum à corymba, ut τραπέζιον à τράπεζα*, &c. SAMBUC. Leg. *corymbion.* Gallice, *fauſſe perruque.* BONGARS. Leg. *corymboque.* Interpres Thucydidis lib. I. κρωβύλος δέ ἐστιν εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν ἀπὸ ἑκατέρων εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον, ἐκαλεῖτο μὲν τῶν ἀνδρῶν κρωβύλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκόρπιος. Apud Tertullian. de veland. virginibus mendoſiſſime legitur *ſcrobulos*, &c. & alibi prolixius de ea re diximus. BRASSICAN. *Corymbium* eſt ornamentum

que dominae pueri adornat caput. Imo ſupercilia etiam profert de pyxide, ſciteque jacturae lineamenta ſequuta, totam illi formam ſuam reddidit. Agnovit Tryphaena verum Gitona, lacrymiſque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ego, etiamſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentius vultum, intelligebamque, me non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic triſtitiae eadem illa ſuc-

tum capitis muliebre. deminutum à *corymbo*, ut τραπέζιον à τράπεζα, &c. RITTERSH. *Corymbus* ſic redimiculum muliebrium comarum, ut *crobylus* virorum, *ſcorpius* puerorum intelligitur: à Grammaticis Græcis implicatio comarum in acutum deſinens explicatur.

——— Crines nodantur in aurum.

Cum Maro canit Æn. 4. Servius *crobylon* interpretatur. Sed hic comæ ſunt adpoſititiæ, quales flavas plerumque mulieres, mentito decore formam quærentes, præſertim in Aulis, ſibi adjiciunt. Nam, cui circumponitur *corymbion*, is raſus novacula fuerat. Turneb. Adverſar. lib. 4. cap. 19. ERHARD. *Crobyle*, κρωβύλη, retiolum, quo coma contegitur. Quin & κρώβυλος dicitur aureus argenteuſque corymbus, ex capillis dependens, πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον. Quod in viris κρώβυλος, in mulieribus κόρυμβος, in pueris σκόρπιος dicebatur, &c. Tiraquell. Connub. 3. pag. 52. WEITZ. v. Nicol. Loenſ. Miſcel. lib. VIII. cap. 25.

Supercilia profert] Calliblephara, quibus ſupercilia ad ornatum denigrant mulieres. GLOSSÆ. Artemid. lib. 1. ὀφρύες δασεῖαι, καὶ εὐμεθεῖς, πᾶσαι ἀγαθαὶ, μάλιστα γυναιξίν. αὗται γὰρ ὑπὲρ εὐμορφίας καὶ μέλανι χρίονται τὰς ὀφρύας. Tertull. de habitu mul. cap. 11. *Nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* de cultu fœmin. cap. 5. *Oculos fuligine collinunt.* Menander. τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφεσθαι. Alexis apud Athen. lib. 15. τὰς ὀφρῦς πυῤῥὰς ἔχει τις, ζωγραφοῦσιν ἀσβόλῳ. vide Clement. Alexand. Pæd. lib. 2. cap. 10. Cypr. de bono pudicit. cap. XI. WOUWEREN. Calliblephara intellegit, de quibus Marcellus Virgilius in Dioſcorid. & Pamelius in Tertull. de Cultu femin. cap. 5. num. 23. ERHARD.

De pyxide] Eſt in mundo muliebri. GLOSSÆ. Paul. lib. ſent. tit. 6. WOUWEREN.

Sciteque jactura] Ita v. l. vulg. *ſcita*. fort. etiam, *ſactura*, ut in Noct. Attic. fort. etiam, *natura*. SAMBUC. Forte, *natura*, vel *ſactura*, ut apud Agellium. RITTERSH. Corruptus certe locus. Vir doctus quidam in margine codicis Apuleji, quem poſſideo ad lib. VI. Metam. corrigit *ſcitaque ductura lineamenta ſecuta*, ut ſupra dixerat, *epigramma duxit liberali manu per totam faciem*, & emendat ſimul Apuleji verba. *Quia me neceſſe eſt indidem delibutam theatrum Deorum frequentare.* Ubi MSS. quidam *delitam*, alii *delinatam*, Aldus *delinitam*, ille *delineatam* mallet, eodem ſenſu, quo hic Petronius. Sed neſcio, an *ductura* recipi in latinitatem poſſit. prima editio & Tragur. Cod. *ſcitaque jactura*? niſi quod Tragur. in margine habeat *natura*. latet verbum aliquod, quod artificem ornatricis manum notet, nam, *jactura*, nauci eſt. Forte *ſcitaque formatura*, qua voce Lucretius utitur, lib. IV. verſ. 456.

Formaturaque labrorum pro parte figurat.

Qui & ſimilis flexionis voces amat. v. Giph. indic. in *diſpoſitura*. & *poſitura*: prima ſyllaba exciderat, unde, *matura* reſtante, librarius *natura* fecit. *formare* vero proprie de capillis, ſuperciliis, &c. Suet. Neron. cap. LI. *comam, ſemper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem ſummiſit.* Propert. 1. eleg. 3.

Et modo gaudebam lapſos formare capillos.

ubi v. Broukhuſii notas. BURM.

Bona fide] Vide ſupra ad cap. XI.

Repoſitum] Virgil. 1. Æneid. 253.

Sic nos in ſceptra reponis.

ubi Servius, *Reſtituis in regna, quæ amiſimus.*

Tralatitia deformitas] Non inſignis, ſed vulgaris. GLOSSÆ. Tranſlatitia, exigua, parva. TORNÆS. Inſignis eſt locus ille Ciceronis ex lib. 3. epiſt. ad Appium epiſt. 8. *Romæ compoſui edictum. nihil addidi, niſi quod publicani rogarant, cum Samum ad me veniſſent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. diligentiſſime ſcriptum caput eſt, quod pertinet, &c. hoc vero, ex quo ſuſpicio nata eſt, me exquiſiſſe aliquid, in quo te offenderem, tralaticium eſt.* Sic *tranſlaticium funus*, id eſt, vulgare, commune, ac nullius ſumtus, apud Sueton. in Nerone cap. 33. & *jus tralaticium* apud eund. in Octavio cap. 10. ubi de M. Antonio Conſ. *Ac ne publicum quidem ac tralaticium jus ulla in re ſibi ſine pactione graviſſima mercedis impertiente ad Optimates ſe contulit.* Sic hoc loco apud Petronium *tranſlaticia* vel *tralaticia deformitas* eſt non inſignis, ſed vulgaris. Et infra cap. 113. *Nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat.* Et iterum cap. 114. *præteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit.* Aſconius in 1. Verr. cap. 44. *Vetus edictum tranſlaticiumque eſt. Tranſlatitia veteres dixerunt non nova, nec nuper inventa, ſed aliunde tranſlata.* DANIEL. Lego, *tralatitia formoſitate.* BOURDELOTT.

ſuccurrit ancilla, ſevocatumque me non minus decoro exornavit capillamento: imo commendatior vultus enituit, quia flaucorum corymbion erat.

Decoro exornavit capillamento] Solebant crinem faſtigiare, ſeu in ſummum verticem adſtringere, in modum galeri, aut turris, unde Juvenal. Satyr. 6.

—— *Tot adhuc compagibus altum*
Ædificat caput. ——

convoluti iſti crines ad verticem capitis, *tutuli* Romanis. Varro 4. de ling. Lat. Feſt. Hoc appellavit Tertullian. de Pall. *comam ſtruere*, & lib. de cultu fœm. *ſtructores capillaturæ.* Hieronym. Epiſt. ad Demetriad. *Ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* ut Lucanus:

Turritamque gerens frontem. ——

& Nazianz. Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοις γυναῖκες. Ex quibus haurimus, adſcitos crines inſuiſſe, quibus promiſſi non erant. Quod verum eſt. Apul. lib. XI. Mil. *Adtextis capite crinibus fœminam mentiebantur.* Habebant inſuper adulterinorum crinium ſutiles quaſdam formas, has capiti ut veras adponebant; idque *capillamentum.* Sueton. Calig. cap. 11. Græcis πηνίκη. Scholiaſt. Ariſtoph. φενάκη κόμη ἡ προσθετὴ καὶ ἐπιτηδευτὴ κόμη ἀπὸ τῶν κατεψυγμένων γυναικῶν, καὶ ὅταν ἀπατεύωσι διὰ τὸ ἐπίσκιον τῆς κόμης. Lucian. ἑταιρ. διαλ. ὑπέψιλοι γὰρ αὐτῇ αἱ τρίχες. νῦν δὲ καὶ τὴν πηνίκην ἐπέθετο. Idem Pſeudomant. Manilius lib. V. verſ. 146.

Illis cura ſui vultus, frontiſque decoræ,
Semper erit, tortoſque in plexum ponere crines,
Aut nodis revocare, & rurſus vertice denſo
Fingere, & appoſitis caput emutare capillis.

Firm. Aſtr. l. 8. cap. 7. *Appoſitis alienis crinibus fictam pulcritudinem mentiantur.* Tertull. de cultu fœm. lib. II. cap. 7. *Adfigitis neſcio quas enormitates ſutilium capillamentorum, nunc in galeri modum, nunc in cervicem retro ſuggeſtum.* Interpr. Juvenal. Satyr. VI. 123. *Crine ſuppoſiticio rotundo in modum galeæ facto.* Artemidor. lib. I. ἀλλοτρίαις θριξὶν αἱ γυναῖκες χρῶνται. Clem. Alex. Pæd. lib. 2. cap. 11. ἀλλοτρίων δὲ αἱ προσθέσεις τριχῶν, &c. Xiphil. Neron. & lib. 24. eadem refert de quodam Nectareo. WOUWEREN. Is quoque raſus fuerat, cui capillamentum eſt inditum. ut autem *corymbion* feminarum diximus, ita *capillamentum* virorum affirmamus. Turneb. lib. 4. cap. 19. Apud Suetonium tamen in Calig. cap. 11. *Et ganeas & adulteria, capillamento celatus, & veſte longa, noctibus obiret:* quiſpiam credat, eſſe non quamcumque appoſitam comam, ſed prolixiorem, longiorem, ſimilemque prope femineæ. nam *capillus* eſt coma paullo longior, ut, cum virilis etiam promittitur. Juvenal. Sat. 5.

Ille capillato diffuſum Conſule potat.

Veſtem ergo longam geſſiſſe Caligulam cenſeret, ut ſtolam mulier ſolet ad pedes demiſſam, ne agnoſceretur, & capillamentum ſumſiſſe virili longius, ſimileque mulierum, aut Maurorum, & Hiſpanorum promiſſis crinibus. Nam hi populi capillati erant. ſic *capillare* vocat *unguentum*, quo capillos ungunt feminæ, Martial. lib. 3. ep. 40. & *capillata arbor* apud Plin. lib. 18. cap. 24. ad quam capillus Veſtalium ferebatur, ut ſit *capillamentum* velut τρίχωμα. Idem lib. 1. cap. 17. De capillorum & comæ ſtructura, quod ad hunc locum, vide Zinzerling. Miſcellor. Critic. cap. 47. In hoc tamen Petronii loco *capillamentum* non eſt virile, ſed muliebre adæque, à domina Tryphæna ſubminiſtratum. Unde & Fortuna vocatur *capillata* à Dionyſio Catone in Diſtich.

Fronte capillata poſt eſt occaſio calva. ERHARD.

Commendatior vultus] Gratior, elegantior, pulchrior. Infra cap. CXXVI. *mulierem omnibus ſimulacris emendatiorem.* Flavus enim capillus, ut niger, commendatur in puellis. Herc. Ciuſanus Obſervation. in Ovid. lib. 1. ep. 19. ERHARD. Horat. lib. II. od. 8.

—— *Eniteſcis*
Pulcrior multo juvenumque prodis
Publica cura.

SCIOPP. Quo nimirum Lycæ magis placerem. Nepos, Alcibiad. cap. 1. *tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei dicendo poſſet reſiſtere.* Suet. Domit. XVIII. *commendari ſe verecundia oris adeo ſentiebat, ut apud Senatum ſic quondam jactaverit, uſque adhuc certe animum meum probaſtis & vultum.* Juſtin. lib. XXXVI. 2. *filius ejus Moſes fuit, quem, præter paternæ ſcientiæ hereditatem, etiam formæ pulchritudo commendabat.* Et notus ille P. Syri verſiculus:

Formoſa facies muta commendatio eſt BURM.

Flaucorum corymbion] Corymbion flavum: capillitium enim flavum commendat. GLOSSÆ. Alii *flavum corymbion.* TORNÆS. *Flavum* fuiſſe corymbion opinor. Apul. lib. II. Metam. *Flavum & inaffectatum capillitium.* Et lib. X. *flavis crinibus uſquequaque conſpicuus.* Ovid. lib. II. faſt. 763.

Forma placet niveuſque color, flavique capilli.

Matronis quidem numquam flava coma dabatur, ſed nigra. Interpr. Juvenal. in illud Sat. VI. 120. *Sed nigrum flavo. Crine* (inquit) *ſuppoſititio rotundo, muliebri capitis tegumento in modum galeæ facto, quo utebantur meretrices flavo. nam nigro crine matronæ utebantur.* PITH. Corymbion flavum, & ideo commendatior vultus. Flavum enim capillitium commendat Apul. in Salvia Mileſ. II. Tibull. in amica ſua Eleg. 5. lib. I. Valer. Flacc. lib. 5.

Tum novus implevit vultus honor, ac ſua flavis
Reddita cura comis. ——

adeo, ut, quibus ingenio flavi crines non eſſent, arte acquirerent. Tertull. de cultu fœm. cap. 6. *Video, quaſdam capillum croco vertere.* Hieron. ad Lætam: *Ne capillum irrufet.* Menand. apud Clem. Alex.

—— Ὀν-

erat. Caeterum Eumolpus, & periclitantium advocatus, & praeſentis concordiae auctor, ne ſileret ſine fabulis hilaritas, multa in muliebrem levitatem coepit jactare. Quam facile adamarent. Quam cito etiam filiorum

—— Ὀυ δεῖ τὰς τρίχας ξανθὰς ποιεῖν.
hoc inventum Plinius Galliarum adſerit. cæteroquin auri ramentis illuminabant. Capitol. Vero cap. x. *Dicitur tantam habuiſſe curam capillorum flavorum, ut capiti auri ramenta inſpargeret, quo magis coma illuminata flaveſceret.* Lamprid. Commodo cap. XVII. Matronarum tamen capillitium nigrum. Virgil. lib. IV. 698. *Nondum illi flavum Proſerpina crinem.* Servius: *Matronis numquam flava coma dabatur. ſed nigra. Didoni ergo dat, ut turpi.* Quid ſi legas *fabiorum erat corymbion.* Gloſſarium *Fabius* παῖς. Schol. Thucydidis lib. I. cap. 6. κρωβύλος εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν. ἐκαλεῖτο δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν κρωβύλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκορπίος. igitur *corymbion* non eſt puerorum. Sane Heſychius Κρωβύλος, ὁ ὁμαλὸς τῶν παίδων. Cum itaque varie exponant, liquet indiſcriminatim ſcriptores uſurpaſſe. Pollux lib. II. Sect. 30. ἐκαλεῖτο δὲ (κορυμβὸν) πηνίκη, καὶ προκόμιον προσθετὸν, ὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν, &c. hoc ſtabilimentum lectionis noſtræ: ergo corymbinn eſt capillamentum, hoc eſt, προκόμιον προσθετόν. WOUWEREN. Leg. *flavicomum*: Nam flavi capilli, tam in fœminis, quam viris, decentiſſimi putabantur. Theocrit. ξανθοκόμος Πτολεμαῖος ἐπιστάμενος δόρυ βάλλειν. Idem, ξανθότριχι πὰρ Μενελάῳ. Catullus de Jaſone in Epith. Pel. Silius lib. 4 Capitol. Vero. Herod. Commod. De fœmellis omnia notiſſima. BARTH. Scripti codices *flavicomum* tolerabili, quam retinemus, lectione. Fœminæ potiſſimam curam habebant corymbii flavicomi. Copioſe dicimus ad Pauſaniam. Viris etiam Veneriis ſtudium tantum, *ut capiti auri ramenta reſpergerent, quo magis coma illuminata flaveſceret.* quæ de Vero notat Jul. Capitolinus in Vero, & Trebellius Pollio in Galieno. Has delitias tangit quidam Interpres Horatii, ad illud lib. I. od. 5.

Cui flavam religas comam, &c.

quæ copioſius, ut dixi, ad Pauſaniam. BOURDEL. Patiſſonii, Tornæſii, & antiquæ editiones aliæ *Flaucorum corymbium.* Caſaubonus ad Sueton. Calig. XI. legit. *Quia flaveo ornatum corymbio erat*, ſed, quo *ornatum* referri debeat, non video. Salmaſius ad Trebell. Poll. Claud. cap. XVII. *quia flavum corymbion erat*, ubi & de corymbio diſſerit eruditiſſimus vir. Marcilius ad Horatii lib. II. od. II. *quia laconicum corymbion erat* conjicit, ſed, cum tam incredibilis conjecturæ rationes eo loco non reddat, minus ejus auctoritate movemur. Barthius ad Statii Theb. VIII. 491. non abhorret à vulgato *Flaucorum*, & *Flaucus* ſuſpicatur apud vetus Latium aliquem uſum habuiſſe. Nos hic aquam nobis hærere, libenter fatemur. *Flavicomum*, quod repoſuerunt Viri docti, adjuvari forte poſſet Prudentii loco, Apotheoſ. verſ. 563.

Armiger è cuneo puerorum Flavicomantum.

de Flavis autem crinibus hic addere aliquid nihil attinet, poſt ea, quæ Broukhuſius attulit ad Tibull. lib I. eleg. 6. BURM.

Eumolpos] Lege *Eumolpius.* BRASSICAN.

Advocatus] Vid. Cujac. Parat. in lib. 2. Cod. & 4. Obſ. 40. *Advocare*, patrocinio expoſcere. Beda & Agroet. de Orth. ut hodie vulgo dicunt, pro præſtare patrocinio videtur uſus Lucil. lib. 29. *amicos hodie audivimus cum improbo illo Lucilio advocaſſe.* fruſtra ibi eſt Nonius. BARTH. *Advocatus* differt à *patrono*: nam *advocatus* is olim dicebatur, qui tantum, ut amicus, aſſiſtebat, gratia & auctoritate aliquem in judicio adjuvabat. Et ita ſemper eo utuntur Plautus, Terentius, Cicero, alii antiquiores. Schopp. in Miſcellan. ERHARD.

Auctor] Alii *actor.* PATISSON. An leg. *actor?* nam *agere* verbum eſt advocatorum. Nepos in vita Attici cap. 3. de Athenienſibus. *Hunc in omni procuratione Reip. actorem auctoremque habebant.* ERHARD.

Ne ſileret ſine fabulis hilaritas] Pro, hilare concilium, hilares convivæ & combibones: abſtractum pro concreto. ERHARD.

In muliebrem levitatem] Saliſberienſ. lib. 8. cap. II. *Multus eſt in mulierum ineptiis ridendis, aut exprimendis, Petronius.* Virgil. lib. 5. Æneid.

Varium & mutabile ſemper
Femina.

Calpurnius in Bucolicis;

Mobilior ventis mulier. ——

Videatur Vincentius lib. 5. cap. 10. Specul. doctrin. *de moribus feminarum.* Donatus in Terent. Act. 2. ſc. I. Hecyræ, in hæc verba, *Tum nequam mulier*, citat Euripidis locum, qui adſcriptus non eſt, in cujus loco ſtellula poſita eſt. tu quære, citat & dictum locum Virgilii, *Varium*, &c. DANIEL. Q. Septim. lib. 6. de B. Troj. *mobile ſuapte natura ingenium muliebre.* BARTH. Joan. Saliſberienſis lib. 8. cap. II. quod inſcribitur, *De moleſtiis & oneribus conjugiorum. & de pernicie libidinis, de mulieris Epheſina & ſimilium fide:* inter cætera refert; *In muliebrem levitatem ab auctoribus paſſim multa ſcribuntur. Fortaſſe falſo interdum: nihil tamen impedit, ridentem dicere verum, & fabuloſis narrationibus, quas philoſophia non rejicit, exprimere, quid obeſſe poſſit in moribus. Ex his enim liquet, quam facile ament, quanta oderint levitate, quam cito obliviſcantur affectuum, & natura immemores interdum in filios armentur, interdum in viſcera ſua. ſunt aliqua pudiciſſima, licet Satyricus dicat, quoniam*

Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.

rum oblivifcerentur. Nullamque eſſe feminam tam pudicam, quae non peregrina libidine uſque ad furorem averteretur. Nec ſe tragoedias veteres curare, aut nomina ſeculis nota, ſed rem ſua memoria factam, quam expoſiturum ſe eſſe, ſi vellemus audire. Converſis igitur omnium in ſe vultibus, auribuſque, ſic exorſus eſt:

CXI.

mulier exacta caſtitatis. Et Tragicus, nullam eſſe feminam pudicam, qua non peregrina libidine uſque ad furorem incendatur. Matrona quadam, referente Petronio. &c. ERHARD.

Filiorum oblivifcerentur] Homer. Odyſſ. ο. οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός, &c. BRASSICAN. Male *filiorum*, hocque vel ex uno J. Sariſberienſi evidentiſſime patet, qui, ut aliis locis ipſum Arbitri ſenſum expreſſit, ſic procul dubio & hoc. lib. VIII. cap. II. ſcribit: *quam cito obliviſcantur affectuum.* Legendum olim putabam *virorum*, ut ex ſeqq. patebit. Nonnullæ Edit. *philorum* præferunt à Græco φίλος. Doctiſſ. Th. Muokerus emendat; *quam cito & cariſſimorum obliviſcerentur.* Noſter cap. 112. *ut eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem.* BOSCH. *Filiorum* codices plerique; ſed ſcribendum *filorum*, ſive *Philorum*, hoc eſt, amatorum: eſt enim id vocabulum Latio donatum. Hinc cognomen Gentis Romanæ Furiorum, quorum nonnulli *Phili* dicti, quomodo *Philippi* in gente Marica occurrunt. Sic & *Sophi* vocabulum Latinis ſcriptoribus, Horatio, Phædro, Martiali, aliis, uſitatum, ut injorii ſint, qui apud Valerium Maximum lib. VIII. cap. 8. Græce illa ſcribi oportere contendunt, *non ſe Sophum, ſed Philoſophum eſſe reſpondit.* *Logi* etiam apud Plautum aliiſque. Ut Perſa Act. III. ſc. 2. *dabuntur dotis tibi ſexcenti logi.* Apud Phædrum lib. IV.

Factus pericio tum gubernator Sophus.

Et ſæpe alibi *Sophus* illi Æſopus dicitur, etiam aliis. *Sacra crypta* habuimus ſopra cap. XVII. id eſt, occulta. ſolet & Varro Satyris ſuis hujuſcemodi Græca frequenter inſerere. apud Suetonium & Plinium in naturali Hiſtoria *Pallace*, παλλάκη, occurrit pro pellice, eſtque haud infrequens in hujuſcemodi Græcis vocabulis idem Suetonius, ut & ſcriptores Hiſtoriæ Auguſtæ. HEINS. Gronovius lib. IV. Obſerv. 13. putat ſcriptum antiquitus fuiſſe *fidiorum* per compendium, pro *fidiſſimorum*, unde ſolemni mutatione D. & L. fecerunt *filiorum*.

Peregrina libidine] Terentius Andr. Act. III. ſc. 1. *Adeon' eſt demens ex peregrina:* ubi Donatus. *Et bene, adeo: quia tam demens eſt, quod amat ex peregrina.* PITH. Supra cap. XCI. *Peregrini amoris conceſſio.* Hinc *mulieres peregrinæ* in ſacris literis pro meretricibus & adulteris. *Peregrina* autem libidini opponitur *domeſtica*. ERHARD.

Ad furorem] Sic ſupra cap. XI. *vota uſque ad invidiam felicia* dixit. Boëth. *Sirenes uſque ad exitium dulces.* De Amore & furore vide Menandrum & Archilochum apud Stob. Sermone 62. BARTH.

Averteretur] Alii, *avelleretur.* TORNÆS. Ab officio puta. Sic ſupra cap. 109.

Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.

quod magno piaculo motat acutiſſimus juvenis. Traductum enim ab hieme, & ita Nicetas Choniates Andronici Comneni calvitiem *arida quercui* comparat. lib. 2. de ejus Imp. BARTH. Sana ſcriptura. Sueton. Neron. 52. *à Philoſophia eum mater avertit.* Statius lib. VII. Theb. 119.

Non alter anhelos
Inſinuare metus, animumque avertere veris
Aptior.

Tragadias veteres] Juſtin. XI. 3. *adjiciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverint.*

Seculis] Simpliciter poſitum, pro omni tempore, quod ante effluxit. Ita recte contra Scaligerum explicat illuſtriſſimus Huetius Manilii verſum, lib. II. 603.

Lis una fuit per ſecula mortis.

Idem lib. I. verſ. 185.

Cum facies eadem ſignis per ſecula conſtet.

Et verſ. 517.

Variant faciem per ſecula gentes.

Et alibi. BURM.

Sed ſua memoria facta, qua expoſiturum] V. C. *ſed rem ſua memoria factam expoſiturum.* TORNÆS. Summus Gronovius ad Dialogum de Oratoribus cap. XXI. legit. *ſed rem ſua memoria factam expoſiturum eſſe, ſi vellemus audire*, adſentiens Tornæſii codici.

Si vellemus audire] Sollemnis etiam noſtris aniculis præfatio fabulæ: *Narrabo vobis fabulam, ſi vultis audire.* RITTERSH. Reſpicit ad morem veterem, quo recitaturi fabulam ſolemni velut præfatione ſibi audientiam parabant: qui mos hodieque in volgo Saxonico remanet: *Ick weet ein Meercken, will gy ſe hören, ick will ſe zu ſeggen.* Rittershuſ. ad Phædrum. ERHARD. Formula humanitatis. Theophr. Caract. περὶ λαλιᾶς. καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδε, καὶ ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται. *Se rem omnem probe tenere, illum, ſi audire velit, intellecturum.* ſimile apud Euripid. Phæniſſ. 874. σοὶ δ', ἐπεὶ χρῄζεις μαθεῖν, λέξω. Et Hippol. verſ. 697. dixit, ἔχω δὲ κἀγὼ πρὸς τάδ', εἰ δέξῃ, λέγειν. Græcorum Oratorum eſt εἰ πρᾴως ἀνέξεσθε. Themiſt. Orat. 11. pag. 86. & εἰ βούλεσθε, pag. 87. & ἐάν μὴ λύπῃ. Ælian. lib. XIII. Var. cap. 1. Idem lib. XII. cap. 1. εἴ σοι βουλομένῳ ἐστίν. Plato 1. de leg. pag. 11. CUPER.

Sic

Digitized by Google

CXI. ᵃ Matrona quaedam Epheſi tam notae erat pudicitiae, ut vicinarum quoque gentium feminas ad ſui ſpectaculum evocaret. Haec ergo, quum virum extuliſſet, non contenta, vulgari more, funus ſparſis proſequi

ᵃ EUMOLPUS.

Sic orſus] Prima editio, Sambuci, & Traguriensis *exorſus eſt*.

Matrona] Joh. Saliſberienſis lib. 8. cap. 10. Pith. PATISSON. Citatur à Saliſber. lib. 8. cap. 11. qui ait, Flavianum etiam auctorem eſſe, Epheſi ita facto accidiſſe, mulieremque impietatis ſuæ & ſceleris parricidialis & adulterii luiſſe pœnas. BONGARS. Eadem eſt fere fabula apud Apulejum in lib. de aſino aureo, vel Metamorphoſ. DANIEL. Hanc hiſtoriam vere contigiſſe, auctor eſt Flavianus apud Saliſberienſem. Eadem carmine reddita eſt à Romulo Grammatico veteri, Fabular. Æſopicar. cap. 48. ubi videndus Commentator. Sed fuſius & integrius refertur in Hiſtoria, quæ *de Cæſare Diocletiano, ejus Filio, & VII. Sapientibus* inſcribitur, & Germanorum manibus jam annos ſupra ducentos verſatur, ex Latino in noſtrum converſa ſermonem. Cujus Latini codicis vetuſtum & membraneum exemplar apud R. P. Johannem Muntzenbergium Priorem Carmelitarum in hac noſtra Urbe vidimus; Græcum alicubi Bibliothecarum exſtare ſcribit Velſerus præfat. in Apollonii Tyrii Hiſtoriam. Franc Modius J. C. qui de veteri exemplo nihil inaudire potuit, Latinum fecit ex Germanico, nomina perſonarum mutavit, nova de ſuo confinxit, typiſque Feyrabendianis edidit hoc titulo; *Ludus ſeptem ſapientum de Aſtrei Regis adoleſcentis educatione, periculis*, &c. Cui lubido, adire poteſt &, *ſeptimum Zamolxis exemplum* legere. Hebertus Clericus carmine Gallico reddidit circiter A. N. C. CIↃ CC. & Latinum illud exemplar ad Joannem Monachum Altiſilvanum auctorem refert. Sic enim ſcribit au Roman des Sept Sages de Rome;

Li bon Moine de bonne vie
De Haute-ſelue l'Abbeie
A l'eſtoire renouvelee,
Par bel Latin l'a ordenee?
Hebers la vieut en Romans traire,
Et del Romans un livre faire.

apud Claudium Fauchetum in libro, quem Gallice & eleganter inſtituit atque inſcripſit, *Recueil de l'origine de la Langue & poéſie Françoiſe, Ryme & Romans: plus les noms & ſommaire des oeuvres de CXXVII. Poëtes François, vivans avant l'an MCCC.* quem magna ex parte in Bibliothecam Franciscam Anton. Verderius Valliſprivatæ Baro tranſſcripſit. Porro Romani illius de Septem Sapientibus Romanis exemplar membraneum quam vetuſtiſſimum, ſed pro ſe ſcriptum, exſtat in Bibliotheca Goldaſti noſtri. Latinum illud antiquum exemplar ſecutus eſt Auctor libri, qui *Geſta Romanorum* vocatur, & moraliſationibus, quas ipſe dicit, hoc eſt, monitis ethicis & præceptis moralibus illuſtravit. Aſſerum Angliæ Regem hanc hiſtoriam in Anglicam linguam tranſtuliſſe, auctor eſt Commentator Romul. in principio Comment. ERHARD.

Ad ſpectaculum ſui] Id eſt, ad ſe cum admiratione ſpectandam, ſupra cap. 26. *me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit.* Ovidius VII. Met. 785.

Tollor eo, capioque novi ſpectacula curſus.

Liv. XXIV. 19. *aſſueti & ante ſpectaculis concionum.* Florus lib. 1. *verſo in ſpectaculum bello.* Quibus omnibus locis, & pluribus, quæ adjicere poſſemus, prima ſua ſignificatione ipſum ſpectandi actum & aviditatem notat. BURM.

Extuliſſet] Donatus in Terent. Andr. Act. 1. ſc. 1. *Efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur.* Quinct. lib. 8. cap. 5. *Infeliciſſima femina nondum extuliſti filium, & jam oſſa legiſti.* Sen. ad Alb. cap. 2. Petron. cap. LXXXIII. Senec. de morte Claud. *Mathematici, poſtquam princeps factus, eum ſingulis menſibus efferunt.* WOUWEREN. Manil. lib. IV. 71.

Ex ipſis quidam elati redeere ſepulcris.

Lamprid. Commod. cap. 1. *Antoninus quadrimus eſt elatus.* Auguſtinus de C. D. libro 1. cap. 12. *extulerunt in marmoreum tumulum.* BARTH. *Efferre* eſt mortuum hominem ad ſepulturam exportare. Nam, ut Donatus in Andr. Terentii monuit, *efferri proprie cadavera mortuorum dicuntur.* cujus verbi frequentiſſima eſt apud Claſſicos autores mentio. Kirchmannus de Funeribus Roman. lib. 2. cap. 1. Lambin. ad Plauti Aſin. Act. 3. ſcen. 3. Nota eſt formula indictionum funerum; L. TITIUS VIXIT. L. TITIO EXEQUIAS IRE CUI COMMODUM EST, HEM. TEMPUS EST. OLLUS EFFERTUR. Turneb. Adverſar. lib. 9. cap. 17. *Efferre* Galli dicunt *colporter*. Frecherus. ERHARD.

Funus paſſis] Alii. *funeris officium paſſis.* PATISSON. Vide Serv. in Virgil. SAMBUC. & RITTERSH. Impr. *funeris ſparſis.* PUTEAN. V. Cod. *funus.* DANIEL. Vita S. Sebaſtiani MS. *advenit ergo mater & ſoluto capillo, ſciſſiſque veſtibus, & uberibus obtunſis, ajebat, ó prædulces filii*, &c. BARTH. Omnes veteres editiones ante Tornæſium, *ſparſis*. & ita codex Traguriensis, quod cur in *paſſis* mutari debuerit, non video. Juſtin. lib. XXIV. 8. *ſimul & ipſæ vates, ſparſis crinibus, cum inſignibus & infulis pavidi procurrunt.* Et paſſim Poëtæ, apud quos tamen librarii ſæpiſſime has duas voces inter ſe commutarunt, ut ex variis lectionibus Ovidii videre eſt, lib. 11. Metam. 239. verſ. 513. & alibi. BURM.

Funus paſſis proſequi crinibus] *Proſequi*, verbum funebre, defuncti corpus, quod effertur, ſequi: Æſchylo προπέμπειν. Heraldus Adverſarior. lib. 1. cap. 6. Ut omnia ad mœrorem & triſtitiam eſſent compoſi-

Digitized by Google

ſequi crinibus, aut nudatum pectus in conſpectu frequentiae plangere, in conditorium etiam proſequuta eſt defunctum, poſitumque in hypogeo

ta, veteres capillamento quoque luctum præ ſe ferebant. Ac in fœminis quidem crines ſolutos ac circum colla fluitantes obſervare licet, vel ex hoc loco. Kirchmann. de Funer. lib. 3. cap. 12. ERHARD.

Nudatum pectus in conſpectu frequentia plangere] *Planctus* dicitur omnis colliſio, ait Lutatius. eſt autem hic geſtus acriter lugentium. Q. Sulpit.

Mœret & ad cineres plangit ſua pectora palmis.

Apul. Mil. 4. *Quid caniciem ſcinditis, quid pectora tunditis?* lib. 7. *ejulans tunſis uberibus.* lib. 8. & 9. Lucian. ἑταιρ. διαλ. ἐσπάραττε τὰς κόμας, καὶ τὰ στέρνα ἐτύπτετο, καὶ ἐπένθει. Virgilius lib. 1. Æneid. 481.

——— *Triſtes & tunſæ pectora palmis.*

Firm. *Qui dolore perculſi caput plangant, & pectora pugnis obtundant.* Martial. lib. 2. epigr. 65. At, quod ait *nudatum pectus*, Propert. lib. 11. Eleg. 19.

——— *Plangas pectora nuda.*

Ovid. 4. Faſt. verſ. 454.

Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.

Hoc innuiſſe puto Silium. lib. 12. verſ. 598.

Sparſaque ſolutis

Crinibus exululant matres atque ubera nudant.

Juven. Sat. VI. 490.

Laceratis ipſa capillis

Nuda humeros Pſecas infelix, nudiſque papillis.

WOUWEREN. Orpheus Arg.

Τοῦ δ' ὡς κλῦε σύζυγος αὐτὴ

Στήθεα δρυπτομένη λίγ' ἐκώκυεν, ἀμφὶ δ' ὀμῶες

Ἀψαμένη μήρινθα βρόχῳ ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσε.

BARTH. Habitus lugentium. Infra; cap. 115. *Non tenuit diutius lacrimas, immo percuſſit ſemel iterumque pectus.* Goldaſtus. Ovid Metamorph. lib. 6. circa fin.

——— *Paſſos laniata capillos,*

Lugenti ſimilis, caſis plangore lacertis.

ſparſos capillos cum laniaſſet. Philomela intelligitur. Lacerare autem crines in mœroribus ſolent mulieres. Raph. Regius Enarration. in Ovid. ERHARD.

Conditorium] Vertit hypogæum. BRASSICAN. Seneca epiſt. 61. & 83. *conditivum* vocat, id eſt, ſepulcrum, monumentum. μνημεῖον. RITTERSH. Subterraneum ſepulcrum, *conditivum* Senecæ ep. 60. *conditi* pro ſepultis, Arnobio lib. 1. Savaro ad Sidon. lib. 5. epiſt. 17. Nam *condere* verbum eſt mortuale vel ſepulchrale. Rittershuſ. ad Phædrum. Id ſepulcrum, etiam *requietorium* dicitur in vet. inſcrip. Kirchmann. de Funer. lib. 3. cap. 10. Veteribus Chriſtianis *cimiterium* quod Græcis κοιμητήριον, non unum ſepulcrum, ſed *ſepulcretum* dicebatur, ut & nobis hodie. ERHARD. Sic antiquum marmor apud Gruterum pag. MCXXXIV. 6. D. M. PRIMILLÆ. ÆSTIONES. CUI ET SACRIS DOMESTICIS OFFERRE CONCESSERAT OLLAS VI. MINORES ET LIBERIS EJUS IN AVITO CONDITORIO INDULSIT. Quietorium & requietorium paſſim in monumentis vetuſtis occurrit. HEINS.

Hypogæo] Cella pro condendis mortuis extra urbem, alias conditorium. GLOSSÆ. Lege *Hypogeo*. AURAT. Aliud eſt Plinio lib. 25. cap. 13. *hypogeſon*: & explicat Theon in Aratum. BRASSICAN. De hypogæo vide Egeſippum, quem citat Gul. Philander Vitruvii interpres lib. 5. cap. 9. pag. 234. & lib. 6. cap. ult. pag. 285. ὑπαίθρα vocat Vitruvius. vide Egeſippum meum manuſcriptum cum ex. Morelii. DANIEL. *Hypogæorum*, id eſt, cellarum, pro condendis mortuis extra urbem. origo eſt Græca, quod ſatis etiam declarat Phlegon Trallianus, quem poſt Wouweren adducit Meurſius Animadverſ. miſc. lib. 3. cap. 20. De qua cuſtodia mortuorum etiam putem ſenſiſſe Ulpianum l. 14. De religioſ. & ſumt. fun. & Apul. lib. 2. Metamorph. Colvius in Not. Quoniam ſepulcra erant plerumque ſubterranea ædificia, arcuato opere exſtructa, pavimentis ſtrata, ac parietibus circumſepta, in quæ tamquam in cellas quaſdam per gradus aliquot deſcendebatur, foribus conditorii clauſis, vel apertis, prout uſus requirebat. Indicat clariſſime Petron. verbis ſeqq. *Deſcendit in conditorium*, quod hic Græca voce *hypogæum* vocat. Januas autem habuiſſe, docet idem aperte paullo poſt, ubi ait, militem, qui cruciarios cuſtodiebat, nuptias feciſſe cum iſta matrona, *præcluſis conditorii foribus*. Kirchmann. lib. 3. cap. 15. ὑπογαῖον apud Græcos in hac notione nondum reperio, ſed ὑπογαίδιον, quod Heſych. exponit ὑπόγειον τάφον. alioqui ὑπόγαιος idem quod ὑπόγειος. Tertullian. de Anima cap. 28. de ſepulchro Pythagoræ, *Reſpice ad hypogeum, &, ſi capit, crede.* ERHARD. Scribendum *Hypogeon*, Græcis enim ὑπόγειον, non ὑπογαῖον. Ita enim lapis apud Fabrettum cap. III. pag. 122.

FVLVIVS CHARISIVS IN HYPOGEO ——
INSTRVXIT. &c.

Et quod potuerunt in talibus conditoriis, non modo aliquot diebus latere, ſed habitare, æque ac in ædibus, docet illuſtre exemplum Julii Sabini, qui tempore Veſpaſiani rebellans in Lingonibus, & victus, rus abiit, ibique in μνημεῖον ὑπόγειον κατιὼν, *in monumentum ſubterraneum ingreſſus*, & cum opinio eſſet conſtans, illum periiſſe, ibi novem annos cum uxore delituit, & duos ex ea filios ſuſcepit, teſte Xiphilino in Veſpaſiani vita pag. 745. editionis Wechelianæ, nam in Stephaniana perperam ὑπόγυιος legitur. Apud Gruterum tamen pag. MCXIV. 3. YPOGAEVM legitur, ſed vitio marmorarii. Græco more autem addit, quia illi, cum ſepelirent & conderent cadavera, non comburebant, ſubterranea ſepulcra & hypogea fabricabant, ut multis

geo Graeco more corpus cuſtodire, ac flere totis noctibus diebuſque coepit. Sic adflictantem ſe, ac mortem inedia perſequentem, non parentes potuerunt abducere, non propinqui: Magiſtratus ultimo repulſi abierunt: comploratáque ſingularis exempli femina ab omnibus quintum jam diem

tis oſtendit Salmaſius in Exercitationibus Plinianis. pag. 849. & ſeqq. & Jacobus Gothofredus ad leg. VI. Cod. Theod. de ſepulcr. violatis. BURM.

Græco more] Miror equidem, cur *Græco more:* nam ex Homero aliiſque conſtat, Græcos combuſſiſſe cadavera, & impreſſe Lucianus: περὶ πένθ. ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν. Obtinuiſſe tamen hunc morem ſepeliendi, cognoſcere eſt ex Phlegonte Trall. περὶ θαυμασίων καὶ μακροβίων: ἀνοιχθείσης δ' ὑφ' ἡμῶν τῆς καμάρας, εἰς ἣν πάντες οἱ οἰκεῖοι μεταλλάσσοντες ἐτίθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλινῶν ἐφάνη τὰ σώματα κείμενα. τῶν δὲ παλαιτέρων τετελευτηκότων τὰ ὀστᾶ. WOUWEREN. At à Græcis combuſta funera, clarum, Thucyd. lib 2. Parthen. Erot. cap. 6. BARTH. Quo de videatur Kirchmannus de Funer. Rom. lib. 1. cap. 1. David Chytræus de morte & vita æterna. Apud Romanos non condebantur corpora mortuorum, ſed comburebantur: contra Græcorum more fiebat, apud quos conſuetudo iſta tum inoleviſſe, poſtquam à Philoſophis animarum perſuaſa immortalitas, & circum cadavera volitatio, quam illi ab Ægyptiis didicerunt: Ægyptii porro ab Hebræis. Atqui apud utroſque iſtos vetuſtiſſimum eſſe condendi & ſepeliendi morem præter Sacram Scripturam etiam Herodotus auctor eſt in Euterpe. vide Bezam in Annotat. ad Matth. 26. verſ. 12. & Act. Apoſt. cap. 5. verſ. 6. & cap. 6. verſ. 6. Suidas auctorem Græci moris refert, Primum quendam Ceralium, ſcribens; Πρῶτος δὲ Κεράλιος, (apud Phavorinum Camert. legitur, Πρίαμος ὁ Κερ.) εἰς τὴν Ῥωμαίων εἰσέβαλεν, (Phavorin. εἰσέβαλε, & rectius) πρῶτον μὲν ἐς λάρνακας, μετὰ τῶν νεκρῶν, δι' ἀγγείων τινῶν, καὶ ἐς ἀρρίχους ὁποίας ἰχθύας, ἢ καλάμους ὀρνιθευτῶν, τὰ γράμματα ἐμβαλόντες. Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. 7. cap. 21. *Ubi ſanctorum corpora ſupinis manibus ac ſinu exceperunt, oculos depreſſerunt, ora clauſerunt, unanimes & parietes affectis ſtrictim complexi ſunt, lavarunt, & ad ſepulturam ornarunt*, &c. Hæc ablutio inter ſanctos olim erat futuræ reſurrectionis pignus & teſſera ſuperſtitibus: ſed degeneravit in ſuperſtitionem. Beza in Act. Apoſt. cap. 9. verſ. 37. Ablutionibus autem & unctionibus mortuorum uſi ſunt Hebræi ab omni ævo. qui ritus poſtea à pleriſque populis, & præſertim Ægyptiis, profanatus eſt, & exenteratione & operoſiſſimis condituris auctus, ut videre eſt Geneſ. 50. verſ. 26. ubi utitur Moyſes verbo חנט *hanat*, pro ἐνταφιάζειν. Beza in Matth. d. l. Adde Polydor. Virgil. de Invent. rer. lib. 3. cap. 10. Boemum de Morib. gent. lib. 2. Zwingerum in Theatro vitæ hum. volum. 28. lib. 3. ERHARD.

Cuſtodire] Vet. cod. *condire*. DANIEL. Papinian. *Titio centum relicta ſunt, ita ut à monumento meo non recedat*. Tertullian. de anima, Lucian. PITH. Ulpian. lib. 14. D. de relig. & ſumt. Firmicus lib. 3. cap. 9. *Pollinctores ac funerarios, mortuorum cadaverum cuſtodes, ac ſepulcrorum faciet janitores*. lib. cap. 26. *Monumentorum faciet cuſtodes, veſpillones*. WOUWEREN. Quod certis alioqui perſonis morientes demandabant. Modeſtinus IC. lib. 44. de Manumiſſ. Teſt. Papinian. leg. 71. de Condit. & demonſtrat. Propert. lib. 3. El. 14.

Afferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulcrum
Ornabit, cuſtos ad mea buſta ſedens.

In id invehitur Antonin. lib. 8. τῶν εἰς ἑαυτόν. Μήτι νῦν παρακάθηται τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δέ τῇ Ἀδριανοῦ Χαυρίας, καὶ Διότιμος; γελοῖον, &c. BARTH. Quem & vide lib. x. Adverſ. cap. 1. Vide ſupra ad cap. LXXI.

Ac flere] Omnibus mos, funera fletu proſequi. Homer. Odyſſ. δ.

Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν.

Vide me in Comment. Terent. p. 32. Meurſ. ad Lycophron. p. 198. WEITZ.

Inedia perſequentem] Lege, *proſequentem*. BRASSICAN. Lugentes cibis abſtinebant. Lucianus: καὶ πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ πείθουσι γεύσασθαι, ὡς οὐκ εἰδότας, οὐδ' αὐτοὺς ἀναγκαζομένους. ἀλλ' ἤδη ὑπὸ λιμοῦ τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἀπηυδηκότας. Eurip. Medea Act. 1. ſc. 1.

Κεῖται δ' ἄσιτος, σῶμ' ὑφεῖσ' ἀλγηδόσι,
Τὸν πάντα συντήκουσα δακρύοις χρόνον.

Vide Apul. Metamorph. libro II. & VII. Homerus Iliad. Ω. WOUWEREN.

Propinqui] Luciano προσήκοντες. περὶ πένθ. καὶ πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ τοὺς γονέας παραμυθοῦνται τοῦ τετελευτηκότος. Cicer. *neceſſarii*. Lactant. lib. 6. cap. 12. *Non patiemur figuram dei jacere feris in prædam, ſed reddamus id terræ, & quamvis in homine ignoto neceſſariorum munus implebimus*. Horum lugentes amicos conſolari. Seneca de Conſol. ad Mart. *Fatigata allocutiones amicorum, auctoritates affinium tibi virorum*. nam *alloqui* παραμυθεῖσθαι. Seneca:

—— *Parentes alloqui in luctu decet.*

WOUWEREN.

Ab omnibus] In vet. cod. deeſt, *ab*. TORNÆS.

Singularis exempli femina] Ennodius in Vita S. Epiphanii cap. 17. *Femina ſtupenda ſanctitatis & ſingularis exempli*. Savaro ad Sidon. lib. 6. ep. 3. ERHARD.

Sine

diem ſine alimento trahebat. Adſidebat aegrae fidiſſima ancilla, ſimulque & lacrimas commodabat lugenti, &, quoties defecerat, poſitum in monimento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate, fabula erat, & ſolum illud adfulſiſſe verum pudicitiae amoriſque exemplum, omnis ordinis

Sine alimento trahebat] Impr. *ſe alimento ſubtrahebat*. PUTEAN. Trag. *ſe alimento trahebat*.

Lacrymas commodabat lugenti] Alii, *lacinias commundabat lugentis*. PATISSON. *Commundabat*. ita partim ex vet. cod. partim conjectura ducti reſtituimus. *Commundare* & Columell. & Ulpian. l. 14. §. *impenſa*. de religioſ. & ſumt. fun, ubi tamen male vulgo *commendandum*, uſus eſt. SAMBUC. Leg. *agra una ancilla tantummodo lacrymas commendabat*. AURAT. Pro Cujacio in Obſervat. ubi *commendare*, *commundare*. nam Vet. Cod. habet *commendabat lugenti*. DANIEL. Forte *commodabat*. Giphan. legit *commundabat lugenti*, ut Columella loquitur, & Ulpian. l. 14. D. de ſumt. fun. ubi vulgo male *commendandum*. RITTERSH. Plutarchus παραμυθητικῷ πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα. οὐκ ἂν φοβηθείην γυναικῶν εἰσόδους, καὶ φωνὰς, καὶ συνεπιτριμμένους, αἷς ἐκτρίβουσι καὶ παραθήγουσι τὴν λύπην. WOUWEREN. Forte *commodabat*. ut advocatom præſentia ſua commodare alicubi dicit Aſcon. Pæd. BARTH. Legendum *commodabat*. Radulph. Fornerius Rer. quotidianar. lib. 3. cap. 19. vel, *lacinias commendabat lugentis*. *Commendare* pro *commaculare* etism Silius potuit. Scriverius. vel, *lacrumas commodat lugenti*. Ut præficæ lacrimas ſuas & planctum ſuum alienis mortuis locabant mercedes ſic iſtam fidiſſimam ancillam dicit heræ ſuæ lacrimas commodaſſe, id eſt, in gratiam ejus fleviſſe una, ut ita ipſius allevaretur dolor. Rittershuſius Not. in Phædrum lib. 1. fab. 17. Ingenioſe, & fulcitur auctoritate Donati, qui Terentianum illud in primore Andria *collacrumas*, interpretatur, *alienis lacrimis ſuas commendabat*. Kirchmannus de Funer. lib. 4. cap. 4. ERHARD. D.u eſt, quum legi: *commodabat lugenti*, id eſt, ſociam ſe lacrimis ejus adjungebat, quod aliis poſtea quoque in mentem venit; inprimis doctiſſimo Rittershuſio in Phædri editione, quam non erat, cur Rigaltius ſic contemtim contereret, niſi ætatis id ſuæ ac pæne puerilis ambitionis argumentum eſſe voluit. Cic. ad Att. 3. ep. 15. *tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo*. Et 2. de Oratore, *quum C. Marius moerorem Orationis mea lacrymis adjuvaret*. SCIOPP. Sine dubio legendum *commodabat*, id eſt, in ejus gratiam collacrimabat. vide Barth. ad Statii IV. Theb. verſ. 75. Ovid. I. Amor. eleg. VIII. 86.

Commodat in luſus numina ſurda Venus.

Seneca Medea verſ 907.

Qua commodavi ſcelera.

id eſt, in Jaſonis gratiam commiſi. Senec. Conſol. ad Helv. cap. XIV. *qua eloquentiam commodando aliis fatigant*. Tertull. de pœnitent. cap. VI. *quis enim tibi tam infida poenitentia viro aſperginem unam cujuslibet aqua commodabit?* Non ineleganter Guntherus Ligurin. lib. II. verſ. 413.

Lenis Arar placidus Rodano quas commodat undas.

BURM.

Quotiens defecerat] Apud Saliſberienſ. *& quotienſcumque defecerat*. in MS Cod. Nobiliſſimi & ampliſſimi Bongarſii, *& quotienſque defecerat*, pleonaſmo etism aliis elegantioribus uſurpato. ERHARD. Hæc verba abſunt a primis editionibus & Traguerienſi, *revocabat* etiam Sariſberienſis habat.

In monumento lumen] De hujuſmodi luminibus Lucianus, Dion, Perſius, &c. SAMBUC. & RITTIRSH. Modeſtinus l. 44. ff. de manum teſtam. *Ut monumento meo alternis menſibus lucernam accendant, & ſolennia mortis peragant*. PITH. Perſ. Sat. III.

Hinc tuba, candela, tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto. ——

Modeſtinus Baſilικῶν XLIII. tit. 3. *Servi mei ſint liberi, ſi in monumento meo ſolennia munere fecerint*. V. Interpr. *Saccus ſervus meus, & Irene & Eutychia ancilla mea omnes ſub hac conditione liberi ſunto, ut monumento meo alternis menſibus lucernis accendant, & qua fieri conſueverint peragant*. WOUWEREN. Rad. Fornerius Rer. quotidian. lib. 3. cap. 19. Kirchmannus de Funer. lib. 4. cap. 4. Zuingerus in Theatro vithum. Tom. 12. lib. 4. & volum. 28. lib. 3. ERHARD.

In tota civitate fabula erat] Ovidius lib. IV. Metam. 189.

Hac erat in toto notiſſima fabula coelo. BARTH.

Plaut. Pſeudol. Act. 1. ſc. 5.

Ita nunc per urbem ſolus ſermo eſt omnibus.

SCIOPP. Horat. lib. I, Epiſt. 13. *Et fabula fias*, Epod. 11.

—— *Per urbem fabula quanta fui*.

Tibull. lib. 2. eleg. 5. *Fabula nunc illi eſt*. Et lib. 1. eleg. 4.

Parce puer, quaſo, ne turpis fabula fiam.

Terent. Hecyra, *Jam nos fabula ſumus, ſenex atque anus*. Non diſſimile eſt illud Propertii lib. 1.

Quam rite de tanto nomine rumor erit? WEITZ.

Plin. lib. VIII. epiſt. 18. *habes omnes urbis fabulas*. Seneca epiſt. III. de benef. 23. *ſic ſervata nobilis fabula, & exemplum duarum urbium fuit*. & ita paſſim.

Solum illud] Alii *ſolum videlicet*. PATISSON. Ita prima editio, & Traguriensis, niſi quod illæ *adfluxiſſe* exhibeant, de voce *ſolo*, vide ſupra ad cap. CIX.

Pa-

nis homines confitebantur. Quum interim Imperator provinciae latrones juſſit crucibus adfigi, ſecundum illam caſulam, in qua recens cadaver matrona deflebat. Proxima ergo nocte, quum miles, qui cruces ſervabat, ne

Pudicitia exemplum] Inſcriptio apud Gruter. CCCCXXVI. 3.

FOEMINAE RARISSIMAE.
SINGVLARIS. EXEMPLI.
PVDICITIAE.

Item pag. DCXVII. 8.

GRAXIAE. ALEXANDRIAE. INSIGNIS.
EXEMPLI. AC. PVDICITIAE.

WOUWEREN.

Omnis ordinis] Leg. *ordines*. AURAT. *Tò homines* non conſpicitur in prima editione, neque codice Tragurienſi. Sambucus edidit *omnes ordines confitebantur*.

Imperator provincia] Præſes, vel Proconſul. GLOSS. Cic. in Piſon. cap. 16. *Appellatus eſt hic vulturius, ſi Diis placet, Imperator provinciæ. Præſes provinciæ.* Sic *rector provinciæ* leg. 5. Cod. in quibus cauſ. pig. vel hypoth. tac. contr. ita ſemper in geſtis Collat. inter Catholicos & Donatiſt. coram Marcellino. WOUWEREN. Præſes, vel Proconſul. Salluſt. in Jugurth. in Orat. Adherbalis cap. 24. *Me, quem vos Imperatorem Numidis poſuiſtis.* Ad devitandum odium & benevolentiam conciliandam noluit ſe vocare Regem, ſed P. R. Præſidem in regno Numidiæ. Mox enim; *regno Numidiæ, quod veſtrum eſt.* Vide Ph. Berterii Pithanon diatrib. 1. cap. 9. ERHARD. *Imperator* eſt prætor, aut qui propraetore adminiſtrat provinciam. Cicero de Inventione lib. 1. cap. 33. *Epaminondas Thebanorum imperator, ei, qui ſibi ex lege prætor ſucceſſerat, exercitum non tradidit.* Ad quem locum Marius Victorinus. *Notare debemus omnes Magiſtratus & prætores imperatores appellatos.* HEINS. Gutherius de offic. dom. Aug. lib. 1. cap. 5. ſuſpicatur poſt dictionem, *Imperator*, adhibendam eſſe diſtinctionem, ut provinciæ latrones cruci affixos intelligamus Imperatoris juſſu, non extra veri ſpeciem, cum, *Imperator provinciæ*, mihi inſolens locutio videatur, & locus Ciceronis in Piſonem cap. XVI. à Wouwerio adductus aliter debeat deſtingui. & *provinciæ*, cum *Vulturius*, jungendum. *appellatus eſt hic vulturius illius provinciæ, ſi Diis placet, Imperator.* Id eſt, expilator provinciæ. ita & pro Quintio cap. VII. *confugit ad C. Flaccum Imperatorem, qui tum erat in provincia.* Et ita *provinciam imperio obtinere, provinciæ cum imperio praeeſſe*, & ſimilia dicebant. Salluſtius quoque recte dixit *Imperatorem Numidis poſuiſtis*, quamvis Grutero ſuſpecta vox Imperatoris ibi ſit. Neque locus Ciceronis ab Heinſio productus huc facit. Quis dubitat enim, an recte Imperatores ſint prætores, & quicumque cum imperio aut provinciæ, aut exercitui, præerant. Sed, *imperatorem provinciæ*, dici ſimpliciter, mihi nondum obſervatum eſt. BURM.

Latrones crucibus adfigi] Latrones in crucem acti. Firmicus lib. 6. cap. 31. *Homicidam, latronem efficiet: iſtis facinoribus comprehenſus, patibulo ſuffixus in crucem crudeliter erigitur.* lib. 8. cap. 22. *latrones faciet crudeliter feritate graſſantes: hi in crucem tollantur.* WOUWEREN. Cruci latrones affigi ſolitos, ex ſacris prophaniſque docent Petr. Faber Semeſtr lib. 2. cap. 10. Lipſius de Cruce lib. 1. cap. 13. Savaro Not. in Sidonii lib. 4 ep. 23. Talentonius Var. rer. lib. 2. cap. 9. Celſus Adurnus lib. 2. cap. 23. Gretſerus de Cruce Tomo 1. ERHARD.

Secundum illam eamdem caſulam, in qua recens cadaver matrona deflebat] Caſulas & ædificia monumentis ſuperponi præter hunc locum expreſſe indicat vetus Inſcr. apud Gruter. DCCLXII. 5. M. AVRELIVS. ROMANVS. ET. ANTISTIA. CHRESIME. VXOR. EIVS. FECERVNT. SIBI. LIBERTIS. SVIS. POSTERISQVE. EORVM. MONVMENTVM. CVM. AEDIFICIO. SVPERPOSITO. &c. Elicitur præterea ex l. 18. §. ult. D. de alim. leg. & l. 171. §. 2. D. de condit. & demonſtr. WOUWEREN. Non ædificium ſuperſtructum monimento, ſed ipſum Hypogeum, caſulam hic vocari, docet Rutgerſius Venuſinar. Lection. cap. 11. prima autem editio, Sambuci, Traguerienſis, & Sariſberienſis, *ſecundum illam caſulam*, habent.

Proxima ergo] MS. P. *vero*. TORNÆS. Vet. cod. *autem*. RITTERSH. *Proxima vero nocte, quum miles, qui cruces aſſervabat*, Leid. cod. *Proxima autem* cod. Memm. BOSCH.

Servabat] Alii *aſſervabat*. PATISSON. Romanorum mos fuit, ut facinoroſos, quorum pœnæ ad exemplum pertinebant, ſupplicio affectos honore ſepulturæ prohiberent. Itaque cuſtodes adhibiti, donec putrefacta cadavera. Petr. Faber Semeſtr. lib. 2. cap. 9. Lipſius de Cruce lib. 2. cap. 16. Beza Annotation. in Matth. cap. 27. verſ. 54. Talentonius Var. rer. lib. 2. Celſus Adornus epiſt. ad Talenton. lib. 2. cap. 23. Guilielm. Fornerius Not. in Caſſiodor. lib. 2. epiſt. 22. Gretſer. de Cruce Tom. 1. Hodie noſtris moribus in exemplum relinquuntur, ſine cuſtodibus tamen, cadavera ſuſpenſorum, rotæ ſupplicio affectorum, veru affixorum, & ſimilium. contra quos mores Petrus Ravennas IC. ut improbatos, invehitur in fine Compendii Juris Canon. & in Dictis notabil. extravag. in princ. quem duobus libris confutat Hochſtraten Provincial. Monachor. Prædicator. in Juſtificatorio Principum Alamann. Auguſtus tamen Imp. corpora damnatorum cognatis ſe & amicis non negaſſe lib. 10. de Vita ſua ſcripſit, ad ſepulturam ſcilicet: unde nec Joſephu Arimatheo & Nicodemo corpus Chriſti negatum. vide l. 1. & l. ult. D. de cadaver. puni-

ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet, vitio gentis humanae, concupiit ſcire, quis aut quid faceret. Deſcendit igitur in conditorium, viſaque pulcherrima muliere, primo, quaſi quodam monſtro infernisque imaginibus turbatus, ſubſtitit: deinde, ut & corpus jacentis conſpexit, & lacrymas conſideravit, faciemque unguibus ſectam, ratus

punitor. Porro, pro *aſſervabat*, vet. eod. habet *ſervabat*. quod non diſplicet, & Plautina veſtigia ſectatur. ERHARD. Ante Tornæſii editionem, omnes *ſervabat*, quod rectum credimus: *corpus detraheret* prima quoque editio, & Sambuci & Joannes Sarisber. ſed codex Tragur. *neque ad ſepulturam detraheret*.

Ne quis ad ſepulturam corpus detraheret] Tacit. lib. VI. ann. 29. *Damnati, publicatis bonis, ſepultura prohibeantur.* Auguſtus tamen, corpora damnatorum cognatis ſe non negaſſe, libro 10. vita ſua ſcripſit. PITH.

Notaſſet ſibi] Impr. *ibi*. Ego veterem lectionem maxime probo, vel eo maxime quod hæc phraſis Petronio maxime placet, ut ſupra cap. 6. *Non notavi mihi Aſcylti fugam.* PUTEAN. Ovid. lib. I. Art. Amand. 109.

— *Oculiſque notat ſibi quiſque puellam.* PITH. Forte *ibi*. alii *ibi ſibi*. RITTERSH. Elegans phraſis, *notare ſibi*, & veteribus non infrequens. Cato de Re Ruſt. cap. 158. *Si vis bene tibi dejicere.* Meurſius in Not. ERHARD. Vide ſupra ad cap. 6.

Audiſſet] Vet. eod. *audiret*. RITTERSH.

Vitio gentis humanæ] Sall. hiſtor. I. *Vitio generis humani.* PITH. Id eſt, curioſitate. RITTERSH. Apul. Flor. 4. *propius acceſſit, ut cognoſceret more ingenii humani, quiſnam eſſet.* WOUWEREN. Eutyches Gramm. *Curioſitas humanæ familiaris naturæ.* BARTH. Saluſtius Jugurth. *More humani ingenii cupido ignara viſundi animum vertit.* Val. Maxim. lib. I. cap. 7. in Annibale; *humani ingenii prona voluntate vetita ſcrutandi pone reſpiciens*, &c. Colerus Not. ad Valer. Putſchius ad Salluſt. Apul. lib. 4. Florid. *Propius acceſſit, ut etiam cognoſceret more ingenii humani quiſnam eſſet.* Suetonius Claud. cap. 10. *Latentem diſcurrens forte gregarius miles, animadverſis pedibus, e ſtudio ſciſcitandi, quiſnam eſſet, agnovit.* ERHARD. Dubium, an præſtet *mentis*, an *gentis*, pro utraque enim lectione adduci poſſunt ſimiles locutiones. Sic illa *vitio humani ingenii* (cujus exempla adduxerunt viri docti) videtur oſtendere, *mentis* eſſe præferendum. Curtius lib. VIII. 14. *ac primo humani ingenii vitio ſpei ſuæ indulgens.* Q. Septimius de bello Trojano lib. II. cap. 15. *more ingenii humani.* Sulpit. Sever. lib. I. cap. 4. *his more ingenii humani conſilium fuit.* Et cap. XII. *Populus, ut ſemper, parum dicto audiens, more ingenii humani.* Et ita Seneca epiſt. 85 *vitia mentis humanæ inveterata & dura* dixit. Et voces illas ſæpe in MSS. codicibus confuſas à librariis, docent infinita veterum ſcriptorum loca. Curtius lib. VII. cap. 7. *rurſus ad ſuperſtitionem humanarum gentium ludibria revolutus.* Ubi Modius recte reſtituit *mentium*. apud Horatium quoque lib. I. od. 3. in MSS. codice reperit Torrentius

Audax omnia perpeti mens humana.

apud Ovidium quoque recte à viris doctis emendatum lib. III. Pont. eleg. IV.

Et Regum vultus, certiſſima pignora mentis.

cum antea legeretur *gentis*. Ita contra apud Germanicum in Phænom. verſ. 135. editur

Ferrique invento mens eſt lætata metallo.

ubi Heinſius mallet *gens*, ſcilicet humana, apud Ovidium lib. I. Metam. 100.

Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.

ubi etiam codices quidam *mentes*; vide ibi de hac varietate plura ab Heinſio adnotata, qui & in ſecundis curis, quas nos aliquando proferemus, hunc Petronii locum adfert, & *vitio mentis humanæ* præ vulgata laudat, & Avieni locum ſimili emendatione ſanat, verſ. 554.

Ut vulgi corda fatiget
Sors rerum, & mentem ferat inclementia fati.

nunc *gentem* circumfertur. Sine ulla lectionis varietate eſt apud Ovidium lib. I. Metam. 55.

— *Humanas motura tonitrua mentes.* BURM.

Quodam monſtro] Fieri hoc ſolet monſtris nocturnis viſis, vide Phlegontis Tralliani fabulam I. quæ ei hiſtoria eſt. BARTH. Id eſt, ſpectro. hinc *Moſtellaria* Plauti. Hymnus Eccleſiaſticus in Dedicat. Eccleſiæ;

Dæmonis ſæva perit hic rapina,
Pervicax monſtrum pavet, & retenta
Corpora linquens fugit in remotas
Ocyus umbras. ERHARD.

Subſtitit] Alii *ſubſiſtit*. RITTERSH.

Jacentis] Id eſt, mortui. Vide Schefferum & Axenium ad Phædr. fab XXIV.

Unguibus ſectam] Eſt in XII. Tabulis: *Genas ne carpito.* Interpres Iliad. ſub finem β. Euripid Supplicib. διὰ παρηΐδος ὄνυχα, &c. BRASSICAN. Prohibitum in XII. Tabul. BONGARS. Artemid. lib. I. ἐν τοῖς πένθεσι, λωβῶντας τὰς παρειὰς οἱ ἄνθρωποι. Gloſſæ: *Præfica*, ἡ πρὸ τῆς κλίνης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπτομένη. Virgil. Æn. XII. 605.

——— *Flavos Lavinia crines*
Et roſeas lacerata genas. ———

Et

ratus ſcilicet id quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati, attulit in monumentum coenulam ſuam, coepitque hortari lugentem, ne perſeveraret in dolore ſupervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diduceret: omnium eumdem exitum eſſe, ſed & idem domicilium; & caetera, quibus exulceratae mentes ad ſanitatem revocantur. At illa, ignota conſolatione percuſſa, laceravit vehementius pectus, ruptoſque crines ſuper

Et Æneid. 3. verſ. 66.

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte,
Sanguinis & ſacri. ———

Servius ineditus: *Varro dicit, mulieres in exſequiis & luctu ideo ſolitas ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfaciant. quare etiam inſtitutum eſt, at apud ſepulcra victima cadantur.* hoc Varr. fragmentum apud Lutatium quoque, ſi recte, legitur. Statius Theb. VI. verſ. 219.

——— *Mollem famularum brachia planctum.*

Lutat. *Non percuſſionem manuum ſignificat. Planctus enim dicitur omnis colliſio. Varronis opinio. Ideo mulieres ſolitas in luctu ora lacerare, ut ſanguine oſtenſo inferis ſatisfiat.* Diſtinguo: *Planctus e. d. o. colliſio.* reliqua annecto iis verbis, quæ præcedunt verſ. 209. hoc modo. verba Statii, in quîs imitatus Virg.

Spumanteſque mero patera verguntur & atri
Sanguinis, & rapti gratiſſima cymbia lactis.

Lutat. *Et atri ſanguinis. Duas res mittit. Unam qua nutrit animam. id eſt, lac. alteram, qua conſtat, id eſt, ſanguis. Nec mirandum, quia ſanguinem ad inferos placandos intulerit: nam ſanguis proprie videtur eſſe anima poſſeſſio. unde exſangues mortuos dicimus. Varronis opinione ideo mulieres ſolita in luctu ora*, &c. WOUWEREN. Solebant fœminæ maritis mortuis parentare genarum lacerationibus. quæ unguibus fiebant. quod legibus Solonis & XII. Tabb. vetitum. Kirchmann. lib. 2. cap. 11. ERHARD. Infra cap. CXXXII. *Conſecuitque genas.* Oppianus 4. Halieutic. verſ. 259. vocat hoc δρύπτεσθαι. Lex tamen XII. Tabular. prohibuit, *ne mulieres genas raderent.* Rittershuſ. in Oppian. pag. 297. Criſpinus Annotation. ad leg. XII. Tabb. part. 1. n. 9. Roſinus lib. 8. Antiquit. Roman. cap. 6. ad leg. XII. Tabb. 5. WEITZ. Ovid. VI. Met. 148.

Et rigido ſectas invenit ungue genas.

Scilicet quod erat] MS. *ſcilicet id quod erat.* TORNÆS. Sulpit. Sever. lib. 1. S. H. *ratus id quod erat, aquas decedere.* ſæpius Apul. BARTH.

Deſiderium exſtincti] Cicer. 11. Philipp. cap. 18. *Ipſe, amore ardens, confirmabat, quod deſiderium tui diſcidii ferre non poſſet.* WOUWEREN. Horat. *Quis deſiderio ſit pudor aut modus, tam cari capitis.* BARTH. Senec. Conſ. ad Helv. cap. XIV. *quod deſiderium ipſum per ſe pati non potes.*

Attulit] Alii *contulit.* Pith. PATISSON.

Ac nihil profuturo, &c.] Alii, *profuturo: gemitu diduceret.* PATISSON. Leg. *diducere.* Jungermannus. Dinamius epiſt. ad Diſcipul. *Plus lugent, qui plus diligunt, &, dum auxilium præſtare nequeunt, pugnis pectora & lacerta tundunt; illi tamen, qui ſepulchro conditur, nihil præſtaturi.* Supra Petron. cap. LXXXI: *Verberabam ægrum planctibus pectus.* *Pectus diducere*, quo pacto ſupia dixit de Gythone; *riſu diſſolvebat ilia ſua.* ERHARD. Oppian. 4. Hal. 258. τῷ πολλοὶ μάτην περιμοχθίουσι. ubi vide Trabeæ & Actii verſus, quos doctiſſ. Rittershuſius adducit; & adde Commentar. noſtrum in Terent. pag. 499. WEITZ.

Diduceret] Sic dicimus *ilia ducere*, & *ilia ſuſpendere.* Lucanus lib. 4. verſ. 756.

Pectora rauca gemunt, quæ creber anhelitus urget,
Et defecta gravis longe trahit ilia pulſus.

Statius lib. VI. 473.

——— *Nec tam integer illis*
Impetus, & longi ſuſpendunt ilia flatus.

RITTERSH. *Diduceret.* Traguirenſis codex, Sarisberienſis & Tornæſii, Patiſſonis & aliæ editiones *deduceret* prima, editio & Sambuci. vide Heinſii notas ad Ovid. 1. Amor. eleg. 7.

Omnium eumdem exitum eſſe] *Mortem* omnibus communem eſſe. Horat. 2. Carm. 18.

——— *Æqua tellus*
Pauperi recluditur,
Regumque pueris.

Vide eumdem 1. Carm. 4. & 28. & 2. Carm. 3. & 14. & 3. Carm. 1. Pindar. Nem. 5. ἀφνεὸς τε πενιχρὸς τε θανάτου παρὰ σῆμα νέονται. Vide Bochium ad Pſalm. 48. WEITZ. *Communem exitum* vet. cod. BOSCH. Sarisberienſis; *omnium eadem eſſe, ſcilicet idem domicilium.*

Domicilium] Acherunticum puta. BARTH. Sepulcrum, puto, *domicilium* nuncupat; quemadmodum *domus æterna* in aliquot Inſcriptiouibus. Joh. Kirchmannus de Funer. Rom. lib. 3. cap. 10. Radolph. Fornerius lib. 3. Rer. quotidian. cap. 6. WEITZ.

Et cætera] Quod Salluſt. dicere ſolet, *& alia.* Pflugius. ERHARD.

Exulceratæ mentes] Cicero pro Dejotaro *exulceratum* dixit *animum: fore putabant? ut in exulcerato animo facile fictum crimen inſideret.* Manutius Comment. ad Cic. Famil. lib. 1. epiſt. 1. WEITZ.

Revocantur] Vide ſupra cap. 94.

Ignota] Forte, *inopinata.* RITTERSH.

Percuſſa] Alii *perculſa.* TORNÆS. Horat. lib. 1.

ſuper pectus jacentis impoſuit. Nec receſſit tamen miles, ſed eadem exhortatione tentavit dare mulierculae cibum, donec ancilla, vini certe ab eo odore corrupta, primum ipſa porrexit ad humanitatem invitantis victam

Carm. 7. BARTH. *Perculſa*, quod alios habere notat Tornæſius, non eſt admittendum, & vana eſt diſtinctio Agrætii de Orthograph. pag. 2274. qui *perculſum* animo, *percuſſum* corpore dici adfirmat. Virgil. 1. Æn. 513.

Obſtupuit ſimul ipſe, ſimul percuſſus Achates.

ubi Pierius teſtatur, ita ſemper in optimis codicibus legi, licet alii *perculſus* vitioſe præferant. Lucan. VI. 596.

Mens dubiis percuſſa pavet.

Ita Grotii editio & infiniti MSS. codices; & Cicero, cujus auctoritate abutitur Agrætius, ſæpe de perturbatione animi utitur. Sic imitatus Terentium ſuum, qui *percuſſit illico animum* dixit Andr. Act. 1. ſc. 1. eadem dictione utitur lib. IV. ad Att. 8. & V. Tuſcul. 3, 1. verum quidem eſt, *percutere* proprie dici de vulnere, quod infligitur corpori, ſed eadem eſt animi ratio, cui vulnus imponitur dolore, & aliis adfectionibus. eleganter Cicero III. ad Att. 12. Metaphoram docet, *percuſſiſti autem me etiam de oratione prolata, cui vulneri, ut ſcribis, medere, ſi quid potes.* & ita infinitis locis hanc vocem à librariis eſſe permutatam cum *perculſus*, docere poſſunt adnotata Barthio ad Stat. IV. Theb. 460. & Heinſio ad Ovid. IV. Metam. 138. BURM.

Laceravit vehementius pectus] Artemid. γυναῖκες ἐν πένθει τοὺς μαζοὺς λακίζονται. WOUWEREN.

Ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit] Τριξὶ δὲ πάντα νέκυν καταείνυον, ἃς ἐπιβάλλον κειρόμενοι. Statius Thebaid. lib. VI. verſ. 144.

——— *Tergoque & pectore fuſam*
Cæſariem ferro minuit, ſectiſque jacentis
Obnubit tenuia ora comis. ———

Præterea ἔθος ἦν τέμνειν τὰς κόμας, καὶ ἐπιτιθέναι τῷ τάφῳ, ἵνα διὰ τούτου πένθους ἵλεως αὐτοῖς ὁ νεκρὸς ᾖ. Euripides Iphigenia Taurica:

Τύμβον τε χῶσαι, κἀπίθες μνημεῖά μοι,
Καὶ δάκρυ, ἀδελφὴ, καὶ κόμας δότω τάφῳ.

Statius Epiced. in patrem, *crines Pone ſuper tumulum.* hinc eſt quod de Achille Syneſ. τρίχας ἱεροῖς ὁσιωθείσας ἠρίοις ἀπάρξασθαι. Vide Homerum Iliad. ψ. ejuſque interpr. Interdum in rogum projiciebant, aut impoſitos cadaveri cremabant. Homer. τὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην. Herodian. lib. IV. πάνυ τι ὁ ψιλοκόρσης πλόκαμον ἐπιθεὶς τῷ πυρὶ (rogo Feſti liberti) ζητῶν ἐγελᾶτο. Atqui hac ſectione crinium inferias faciebant, Heliodorus lib. 6. ὦ μόνη μοι γλυκεῖα φροντίς. εἰ μὲν τέθνηκας, τὰς ἐπιφέρω χοὰς, καὶ ἅμα ἔτεμε τὰς τρίχας, καὶ ἐπὶ κλίνῃ ἐπέβαλε. in abſentis locum, quaſi in jacentem ipſum Theagenem, lib. VII. ἀλλ' ἰδού σοι, τροφεῦ καὶ σῶτερ, ὅθεν γοῦν ἔξεστι καὶ ὡς ἔξεστι, ἀποσπένδω τῶν ἐμαυτῆς δακρύων, καὶ ἐπιφέρω χοὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων. καὶ ἅμα ἀπεσπάραττεν ὡς ὅτι πλείστας τῶν ἑαυτῆς τριχῶν. WOUWEREN. Evulſos ſe tonſos raſoſque crines in funebri luctu ſolebant mortuis offerre, & ſuper ipſorum pectora vel tumulos ponere parentandi gratia. Kirchmann. lib. 2. cap. 15. ERHARD. Sariſberienſis *raptas*. Quæ perpetua & ſolemnis librariorum fuit aberratio. Ovid. Ep. III. verſ. 15.

At lacrymas ſine fine dedi, rupique capillos.

Epiſt. X. 16.

Utque erat à ſomno turbida rupta comis.

Ita meliores libri & margo Berſmanni. lib. I. Amor. eleg. VII. verſ. 49.

At nunc ſuſtinui, ruptis à fronte capillis,
Ferreus ingenuas ungue notare genas.

ita codices multi, vulgo *raptis*. Eodem enim ſenſu *ſcindi*, *laniari*, *ſecari*, aliis in locis capilli dicuntur. Ita & Epiſt. XV. verſ. 114.

Nec puduit ſciſſis exululare comis.

ubi priſcæ quædam editiones *ruptis*, quibus quinque codices, quos Heinſius contulit, conſentiunt. BURMAN.

Ancilla vini] Plautinum eſt. Gregorius Theologus ita dixit in Poemat. ἔαρος ἄγγελοι εἰσὶ χελιδόνες, ἄνθος, ὀπώρης οἰνοποιοῖς δμωαί. BRASSICAN.

Incertum habeo odore] Alii *incertum ab eodem.* Deſunt in vet. cod. M. S. *incertum habeo.* TORNÆS. Sariſberienſis *incertum habeo.* Autiſiod. *certo ab eo.* Pith. PATISSON. Lege *incertum an ab odore corrupta.* Putſchius, ſed illam lectionem optimus Bongarſii codex comprobat. *Ab eo*, ſc. milite. ERHARD. Corruptum locum emendo, *vini cibique.* MSS. *Vici citi.* Confirmat emendationem Petronius, dum ſubjicit, *refecta potione & cibo*, & alibi, *nec minus avide replevit ſe cibo, quam ancilla.* Et *non cibum non potionem capiebam.* Sic vinum & cibus jungi ſolita, ut apud Homer. Iliad. 5. & 9. & paſſim. Heſychius illuſtr. Philoſ. vit. Juvenal. Sat. 5. Claudianus Epigr. 33. Scribon. Larg. Præfat. lib. de compoſ. BOURDELOT. Vetus editio: *vini incertum habeo odore* Douſa auctoritate ſcripti ejicit tres voces, *certe ab eo:* Cujus tamen quantum apud alios pondus eſſe velit, præjudicat ipſe conjiciendo: *vini adeo odore*, omiſſo τῷ *certe*, quod ſupra τὸ *adeo* collocatum à ſtudioſo quodam putat. Putſchius: *incertum an ab odore.* Bourdelotius, adplaudente Gonſalio: *vini cibique ab eo.* Sariſberienſis in eadem fabula: *humi certum habeo odore.* & in margine: *incertum habeo, an vini odore.* Quæ cum conſiderarem, ſuccurrit: *donec ancilla vini nectareo odore corrupta.* Et ſane, qui vim quamdam ſingularem illius animæ demonſtraturus

ctam manum: deinde, refecta potione & cibo, expugnare dominae pertinaciam coepit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? ſi te vivam ſepelieris? ſi, antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis? Id cineres, aut manes credis ſepultos ſentire? Vis tu, reviviſcere reluctantibus fatis exſtinctum? vis, diſcuſſo muliebri errore, quam-

rus erat in expugnanda tam officioſa ancilla, videtur non odorem ſolum & nudum poſuiſſe, ſed adjeciſſe illi laudem, quæ virtuti, quam erat commemoraturus, fidem faceret. GRONOVIUS Obſerv. in ſcript. Eccleſ. cap. xv.

Corrupta] Sic Trag. cod. & Editt. nonnullæ. *donec ancilla vini odore corrupta* Memm. cod. *incertum an odore corrupta*, Bongarſii cod. Forſan legendum; *donec ancilla, incertum, an ab vini odore corrupta.* Clariſſ. Gronovius in Obſerv. ad Script. Eccl. cap. xv. legit; *donec ancilla vini nectareo odore corrupta*, quem adi. BOSCH. Non alienus eſt à ſummi Gronovii conjectura Vir Ampl. Cuperus. Nam ita & ἀλοιφῆ νεκτάρεη apud Apollon. Rhod. III. Argon. verſ. 831. ἀνθίσμιας ὄνος dicitur Longo lib. IV. ποιμεν. pag. 153. Gallus noſter, cui tantum Petronius debet, depromſit ex criticæs ſuæ arcanis, *ancilla vini certe grato odore corrupta.*

Victam manum] Alii, *victa manum.* PATISSON. Vulg. *victa manu.* SAMBUC. Leg. *manum.* AURAT. Retiuuimus primæ editionis & Traguerienſis codicis ſcripturam, quam & adgnoſcit Sariſberienſis. Ovidius lib. I. Amor. eleg. 2.

Porrigimus victas ad tua jura manus,

ut omnes editi & ſcripti codices, præter tres, qui *vinctas* habent. Sic & Epiſt. XX. verſ. 260. editiones antiquæ aliquot, Aldina, Gryphiana, & Micylli:

Et dabo convictas tempore victa manus.

ubi etiam unus Palatinus *convinctas.* BURM.

Expugnare] Vide de hujus verbi uſu Barth. ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 187.

Et quid] Forte, *ecquid.* SAMBUC. Nihil opus emendatione, cum elegantiſſimum uſum hujus particulæ *&*, ante τὸ *quis*, *quantus*, & ſimilia, oſtenderit præter alios Gifanius in Indice Lucretiano; & in *& quantus*, & in *ecquis* ſæpe tranſiiſſe docuerit.

Soluta fueris] Ita in Epigrammate Senecæ ad Corſicam, ut Pithæus ex codice ſuo edidit:

Parce relegatis, hoc eſt, jam parce ſolutis.

Curtius lib. VIII. cap. 9. *Nec alius honos habetur corporibus, quæ ſenectus ſolvit.*

Vivam ſepelieris] D. Hier. in vit. Joan. Mon. *tam quam vivens ſepultus, de inferno jam quodammodo mugitum cordis, gemitumque reddebat.* BARTH.

Indemnatum] A Parcis ſcilicet, quæ fata ſcribunt homini. Stat. VIII. Theb. 26.

Fata ferunt animas, & eodem pollice damnant.

& ita nulli mori credebantur, niſi damnati, id eſt, deſtinati morti. Servius ad Virg. IV. Æneid 699.

——— *Stygioque caput damnaverat orco,*

Nondum eam morti deſtinaverat. Et ita omnes morti deſtinati, imo & devoti, qui diris & exſecrationibus mortem imprecabantur, *damnati* dicebantur, ut bis terve Barthius notavit. vid. ad Stat. II. Theb. 696. & VI. 55. & VII. 239. & Adverſ. XVII. cap. 15. BURMAN.

Effuderis? cinerem aut manes credis curare ſepultos] MS. *Effuderis? id c. a. m. c. ſentire ſ.* TORNÆS. Apulej. lib. 8. *Inedia ſtatuit elidere ſua ſententia damnatum ſpiritum.* SCIOPP.

Id cineres aut manes ſepultos credis ſentire] Virgilii eſt lib 4. Æneid. verſ. 34. *Hoc etiam manes credis curare ſepultos?* Iſocrates Evagora: εἴ τις ἐστὶν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι. Seneca apud Polybium: *Si quis defunctis ſenſus eſt.* Ammian. Marcellinus lib. 30. *Ingemiſcent, ſi quis vita digreſſis eſt dolor.* Nemeſianus Eclog. I. *Si ſenſus datur poſt fata quietis.* BRASSICAN. Prima editio, Sambuci, & Traguerienſis habent, *id cineres aut manes ſepultos credis ſentire*, cujus dicti color cum ſumtus ſit ex Virgiliano verſu, eum ipſum ſuppoſuerunt Gloſſatores, ſibi ſapere videntes, ſine ulla codicis ſcripti auctoritate. *ſentire* autem accommodatius ad communem formulam, *ſi quis manibus ſenſus*, de qua vide Ritterſh. ad Phædri lib. IV. fab. 4. & Briſſon. de formul. lib. VIII.

Curare] Plaut. *Id Dii curant ſcilicet.* ERHARD.

Reviviſcere] Joan. Salisberienſ. addit, *reluctantibus fatis exſtinctum*, quod deeſt in veteribus noſtris exemplaribus omnibus. Pith PATISSON. & PITH. Hinc Theocritus Idyll. 12. verſ. 19. Ἀχέροντα nuncupat ἀνέξοδον, quemadmodum ſummus Poetarum Latinorum *undam inferorum irremeabilem.* Oppian. 4. Halieutic. verſ. 392. ἀνέκβατον ἄιδος ἴσω. & 3. Halieut. verſ. 297. ἄιδος ἔρκος ἄφυκτον. Cointus Smyrn. lib. 3. verſ. 15. ἀνόστητον ἀιδωνῆα. Plaut. Pœnul. Act. I. ſc. 2. *Quo die Orcus ab Acheronte mortuos remiſerit.* Seneca Hercul. fur. verſ. 860.

Nemo ad id ſero venit, unde numquam,
Cum ſemel venit, potuit reverti.

Et Hercul. Oeteo verſ. 1550.

Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Unde te nulla referent carina.

Ibidem verſ. 1525.

Dic, ad æternos properare manes
Herculem, & regnum canis inquieti,
Unde non umquam remeavit ullus. WEITZ.

quamdiu licuerit, lucis commodis frui? ipſum te jacentis corpus commovere debet, ut vivas. Nemo invitus audit, quum cogitur, aut cibum ſumere, aut vivere. Itaque mulier, aliquot dierum abſtinentia ſicca, paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam: nec minus avide replevit ſe cibo, quam ancilla, quae prior victa eſt.

CXII. Caeterum, ſcitis quid tentare plerumque ſoleat humanam ſatietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vivere vellet, iiſdem etiam pudicitiam ejus adgreſſus eſt. Nec deformis, aut infacundus juvenis caſtae videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente:

—— Placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorum conſederis arvis?

Quid

Hæc abſunt à MSS. nec illa agnoſcit editio Patiſſonii. Credebant, vi quorumdam lapidum reluctantibus fatis animas in corpora redire. Orpheus poëmat. λιθικ. Eadem vis plantis quibuſdam & floribus, de quibus Etymologicum voce, Βάκχ. BOURDELOT.

Diſcuſſo] Vide ſupra ad cap. 47.

Admonere debet] Sic Autiſiod. alii, *commonere poteſt*. Pith. PATISSON. Vet. *commonere*. Sed rectius puto *commovere*. DANIEL. Prætulimus, *commovere*, quia primæ editiones omnes ita habent; *admonere* autem interpretationem margini adſcriptam crediderim.

Audit] Obtemperat. Virgil. 1. Georg. 514. *nec audit currus habenas*. BARTH. & ERHARD.

Cibum ſumere] Nioben etiam de cibo cogitaſſe dicunt Poëtae & Philoſophi. BRASSICAN. Si dicam male hic legi: *bibere*, quamvis paullo poſt, *vivere*, legi ſciam, non pro Germano id me facere facile credant, qui me Stoicorum meorum ritu, &, ut ipſi loqui amant, κατ' ὄνομα ὑδροπότην eſſe meminerint, quum contra ea Germanis noſtris ſumma ſit cautio, ut à ſe procul jubeant abire lymphas vini perniciem, atque ad ſeveros migrare. SCIOPP.

Abſtinentia ſicca] Catull. Carm. XXIII.

Atqui corpora ſicciora cornu,
Aut ſi quid magis aridum eſt, habetis
Sole & frigore & eſuritione. PITH.

Frangi] Vide ad cap. 75.

Se replebit cibo] Vet. *implevit ſe cibo*, & in Gloſſ. *replebit*. DANIEL.

Plerumque] Alii *plurimum*. PATISSON.

Humanam ſatietatem] Antiphanes Comicus ἐν πλησμονῇ κύπρις, *in ſatietate Venus. Sine Cerere & Baccho friget Venus*. BONGARS. Hinc D. Hieron. *Venter gula proximus*. Et Dionyſ. Cato in Diſtich.

Cum Venere & Baccho lis eſt & juncta voluptas.

Contra Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. 5. *Sine Cerere & Baccho friget Venus*. ERHARD. Tragur. c. *hum. ſocietatem*. Non male, credo. Sed ad *ſatietatem* duo MSi. ad edit. Tornæſii, prior Anonymus: An verum eſt? *ſatuitatem*, aut ſimile quid. ſubdit Douſa? De *humana ſatietate* nihil verius, & ſententiæ iſti aſſenſum commodaverat jam antea Lucretius lib. 5. de primis illis terrigenis ſcribens:

Hac animos ollis mulcebant atque juvabant:
Cum ſatiate (ſatias nom.) cibi, nam tunc ſunt
omnia cordi.

Adde à Catullo Carm. XXXIII.

Nam pranſus jaceo, & ſatur ſupinus
Pertundo tunicamque palliumque.

HADRIANID.

Blanditiis] Tacitus lib. XV. Annal. cap. 64. *deinde oblata mitiore ſpe, blandimentis vita evictam*.

Caſte] Leg. *Caſta*. AURAT. Ironice, quaſi minime tali. *Anon.* HADRIANID.

Placitone etiam] Verſus ſint Annæ ad Didonem 4. Æneid. Nec enim non errore lapſus Georg. Thomſonus, qui ad Petronium primum auctorem refert in Vindice Veritat. adverſus Juſt. Lipſium lib. 2. cap. 2. pagin. 92. & Epiſcopo Andegavenſi, non Petronii Satyricon, ſed Æneida Virgilii in manibus fuiſſe ſcribit auctor fide dignus Petron. Matthæus Hiſtor. Francor. libro 2. narrat. 3. in princip. ERHARD. Sunt verſus, ut conſtat, Annæ ad Didonem, apud Virgilium lib. IV. Æneid. haud procul initio. Et eos profert Anna, ut Sororem ad nova connubia impelleret, quia undique barbaris & feris nationibus cingebatur, ad hæc bella verebantur, & Germani minas: ſed, hæc cum locum hic habere non poſſunt, mirum non videbitur, ſi dicam, locum hunc mendo laborare: ſed eſt illud feſtiviſſimum parodiarum genus, cum, ſervatis iiſdem vel fere iiſdem verbis ſententia longe alio detorquetur, cujus rei exempla dabit politus vir Janus Rutgerſ. lib. II. Var. 2. ita celeberrimum illud Hectoris Iliad. M. verſ. 243. pronuntiatum

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Para-

Quid diutius moror? ne hanc quidem partem corporis abſtinuit, victorque

Paraſitus à Metageoe comico inductus, ad ſuos mores inflectendo ſic *παρῳδῶν*:

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.

Ita Cicero Homeri verſibus ex Iliad. E. 428. una voce mutata, in rem ſuam uſus eſt ad Attic. lib. XIV. epiſt. 13. Illud Ennii de Fabio Maximo.

Unus homo nobis cunctando reſtituit rem.

Sic invertit Auguſtus apud Sueton. Tib. 21.

Unus homo nobis vigilando reſtituit rem.

Idem hic voluiſſe Petrooium ſuſpicor, ut ſit legendum:

——— *Quorum conſueveris arvis.*

honeſta oratiooe rem turpem denotat, id eſt, non venit in meotem, te nuptam fuiſſe. Vox *conſueſcere* elegans in hac re. Cicer. V. Verr. cap. 12. *huc omnes mulieres, quibuſcum ille conſueverat, conveniebant.* Terent. Hecyr. Act. IV. ſcen. 1. *ſi is poſſet ab ea ſeſe derepente avellere, cum qua tot conſueſſet annos, non eum hominem ducerem.* Ubi Donato addi debet Scopp. in Parad. liter. ep. 8. *Arva* autem de re impudica uſurpari inſoleotius eſt: ita tamen *τὸ rura* infra cap. CXXXI.

——— *Cautu ſua rura colebant.*

Et videotur ſic ſequentia aptius cohærere. De honeſta hac circumlocutione v. Gell. lib. IX. cap. 10. & nos alibi plura notavimus. Lucret. lib. IV.

Atque in eo eſt Venus, ut muliebria conſerat arva.

CUPERUS.

Partem corporis abſtinuit] Signate dictum. Livius lib. 1. cap. 1. *Omne jus belli abſtinuiſſe.* Lucanus in 9. verſ. 1010. *Abſtinuit tellure rates.* Sic & Paulus Jureconſultus loquitur. BRASSICAN. Forte deſunt quædam. AURAT. Adhuc quærimus interpretem huic loco. BARTH. Quæ ſcilicet honeſte nominari nequit. Infra cap. CXXXII. *cum ea parte corporis, quam ne ad cogitationem quidem admittere ſeverioris notæ homines ſolent.* Ovidius lib. 1. faſt. verſ. 437.

At Deus obſcæna nimium quoque parte paratus,

In Priap. Carm. XLVIII.

Quod partem madidam mei videtis,

Per quam ſignificor Priapus eſſe.

Theodor. Priſciaous lib. 2. Logic. cap. 11. *Tunc ipſis partibus duras ſuper addimus fricatione manuum vel ſubſanorum paulo aſperiorum.* Ibidem; *Quibus partes frigentes uſus Veneris officium pernegarint.* Et paullo prius; *Et tenſionem particula cum aſſidua patratione facit.* ERHARD. Sic poſtea, *cum illa parte corporis.* Marius apud Salluſtium. Cicer. lib. 9. epiſt. fam. Apulej. Aſin. lib. 7. Prudentius Cathemerin. D. Hieronymus Epiſt. 61. Miror, ex interpretibus non peſſimis unum ad huoc locum ita ſcripſiſſe, *adhuc quærimus interpretem huic loco.* BOURDELOT. Vox *corporis* vehementer de mendo ſuſpecta eſt. Quid ſi *torporis*? cujus vocis uſus eſt ad exprimendam coolilii io re maxime ſubita incertitudinem. Livius lib. 2. *ſi tua re ſubita conſilia torpent, at tu mea ſequere.* Cicero ex Homero. *Quidnam torpentes ſubito obſtupuiſtis Achivi.* Plaut.

Quid faciam neſcio, timore torpeo.

hinc *vigere* & *torpere* apud Livium ſibi contrario opponuntur, lib. 23. *Te, ad unum modo ictum vigentem, velut jaculo emiſſo torpere.* SCIOPP. Vitioſus locus, quem ingenioſe hoc modo emendat Nobiliſſ. Heinſius; *ne hac quidem puerilem partem corporis abſtinuit, victorque miles utrumque perſuaſit. Puerilis pars*, idem eſt ac poſterior, quomodo ab Hieronymo vocatur lib. 1. adv. Jovianum. *puerile corollarium* vocat Apul. lib. III. Metam. Martialis lib. IX. Epigr. LXVII.

Laſcivam tota poſſedi nocte puellam,

Cujus nequitias vincere nemo poteſt.

Feſſus mille modis illud puerile popoſci,

Ante preces totas, primaque verba dedit.

Sic lego cum vett. edit. oon *nulla poteſt*, ut cum Palatioo MS. Scriverius. BOSCH. Fruſtra hic ſudant ioterpretes, cum facillima ſint verba, neque Heinſius, qui obſcura putabat, debuerat aliquid mutare. Non enim per *partem* hic muliebris ſexus oota, ſed virilis, eſt intelligenda, quam impudicus Eumolpus inter oarrandum nautis ab ejus ore pendentibus digito ſuo monſtrabat. Eodem modo, ut ipſe Hortorum cuſtos carmine libero V.

Totamque hanc ſine fraude, quantacumque eſt, &c.

Et ſæpe alii auctores pronomen hoc *δεικτικῶς* ponuot, *pars* autem pro ea, qua viri ſumus, paſſim in carminibus Dei Helleſpootiaci occurrit. Ita & Phædrus lib. IV. fab. 4.

Naturæ partes, veſte quas celat pudor.

ubi recte Schefferus. Si vero umquam, hic turpiſſime ſe dedit cum ſuo *torporis* Scioppius, ita ut Brouckhuſius noſter hæc verba ad notam ejus adſcripſerit. *Si fatuis & inſulſis conjecturis præmium aliquod conſtitutum eſt, id vel propter hanc unam merito ſuo auferet nugiloquides Claravallenſis.* Certe nihil vidi umquam ineptius. an non memioerat, apud ipſum Petronium, præter laudata ab Erhardo verba, eandem locutionem occurrere? infra cap. CXXIX. *funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram* Et cap. CXXXVIII. *forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitæ.* Eumolpi autem partem intelligi, docet vox *abſtinere*, quæ, ſi cum quarto caſu cooſtruatur, pooitur pro abſtinere ſe à re aliqua. Non ſolum ergo matrona blanditiis evicta, ſe abſtinere à cibo, cujus odore icta erat, non potuit, ſed neque à formoſi & ooo infacuodi juvenis parte, quæ, matronis noo fatuis monſtrata, ipſo cibo gratiores delicias promittere ſolet, & caſtiſſimæ hujus viduæ omnem dolorem & triſtitiam penitus

Digitized by Google

que miles utrumque perſuaſit. jacuerunt ergo una, non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac tertio die, praecluſis videlicet conditorii foribus, ut ſi quis ex notis ignotiſque ad monumentum ve-

penitus exturbare poterat. Ita Livius præter locum à Braſſicano laudatum lib. XXXIII. cap. 34. *abſtineret liberas omneſque Græcas*: & παθητικῶς Plinius lib. XXIX. cap. 5. *Gallinaceus incluſus abſtineatur die ac nocte.* lib. XXX. cap. 7. *abſtineri à frugibus & gallinam & hominem oportet.* Vegetius artis veterinariæ lib. III. cap. 4. *Bos, ſi febrire cæperit, uno die à cibo eſt penitus abſtinendus.* Paullo aliter Martialis lib. IX. Epig. 87.

Languidior noſter ſi quando eſt Paullus Atili,
Non ſe, convivas abſtinet ille ſuos.

Noſter quoque paullo ante cap. CVIII. *ni abſtineret à Gitone injuriam mulier damnata.* Unde patet, quam recte Erhardus notet, *abſtinere* cum accuſativo haud temere reperiri. BURM.

Abſtinuit] Alludit ſimul abſtinentiam, quam mulier voverat, & jam quinque dies ſervarat. *Abſtinere* cum accuſativo rei haud temere apud quoſvis reperias. ERHARD.

Victor] Eleganter pro voti compote, propoſiti effectore. Vide Servium ad Virgil. Eclog. IX. & I. Æn. 192. & II. 329. præcipua autem quadam κυριολογίᾳ, pro eo, qui puellam expugnavit, ejuſque concubitu potita. Ovid. II. Met. 437.

——— *Superum petit æthera victor*
Jupiter.

Idem lib. II. Amor. eleg. XII.

Ite triumphales circum mea tempora lauri,
Vicimus, in noſtro eſt ecce Corinna ſinu.

auctor elegiæ in Mæcenatem, quem nemo aſſuetus bonis poëtis, & aureæ ætatis deliciis, Albinovanum credat, verſ. 93.

Sic eſt, victor amet, victor potiatur in umbra,
Victor odorata dormiat inque roſa.

Ubi Logices ſuæ præſidio, ut Orci Galea tutus Philoſophus, qui omnes Grammaticos ratiocinandi artem non intelligere ſuperbe ſemper jactat, *umbram*, pacis tempus explicat, *quia*, vide vim argumentandi, *umbra ſoli opponitur, non aliter ac otium bello.* Ergo, ſi quid ego video, hinc deberet conſequi, *ſolem* pro belli tempore poni, & hoc probari & Lexica nova hac ſignificatione augeri. ut autem exemplo aliquo, egregie ad ſuam explicationem accommodato, hoc omnibus Grammaticis inauditum perſuadeat, adducit Ciceronis verba, in quibus *umbra*, itidem ut apud Poëtam, quem illuſtrat, ſumitur pro receſſu amæno, ſive ſub velis, quæ ſolis æſtum ſummovent, ſive pro arbore, ſub qua ſolebant genio veteres indulgere, cum contra exercitaturi, & militaribus operibus vacaturi, ſoli ſe dabant, ut vel pueri norunt. potuiſſet ſequens verſus

Victor odorata dormiat inque roſa

id docere, ſi connectere ratiocinator egregius verba auctorum didiciſſet. Nos ergo, Goralli exemplum ſecuti, *non paremus deſpotico Philoſophorum imperio*, in republica literaria, & quæ certa videntur *dictatoribus illis*, nobis non modo dubia, ſed falſa plane videntur. BURM.

Jacuerunt ergo] Alii, *latuerunt*. PATISSON. Verbum libidinis. *Jaceo*, ſic ſupra cap. XXVI. *quum incluſi jacerent.* iterum cap. LXXXI. *Jacent nunc amatores obligati noctibus totis.* HADRIANID. Prima editio & Sambuci, & codex Traguríenſis *latuerunt*. Quas voces perpetuo confuderunt librarii. v. Ovid. II. faſt. 244. III. Epiſt. 50. Lucan. II. 162. & alibi.

Nuptias fecerunt] Supra cap. XXVI *Nuptias fecerunt*. Uſurpatur hæc formula duobus modis: cum de ipſa pompa & ſolemnitate nuptiali, quæ palam fit, tum de συνοικίᾳ, cum nova nupta novuſque maritus in cætum conveniunt, ut cum Auſonio in Periochis Homericis loquar. D. Rittershuſius ad Epiſtol. Plinii pag. 436. Vide quæ ſupra adduxi ad d. cap. 26. *Officium nuptiale.* WEITZ.

Sed poſtero etiam] Lege cum Memm. cod. *Sed & poſtero etiam ac tertio die.* BOSCH.

Conditoris] Baſil. Faber in Theſauro erudit. Scholaſtic. *Conditorium, ſepulchrum.* Quid autem appellat Suetonius *conditorium*? an quam Strabo lib. ult. πύελον? Ea erat arca olim ex auro, poſtea è vitro. Sic ait Plin. lib. 35. *Defunctos multos fictilibus doliis condi voluiſſe.* Inde *conditorium*, θήκη, λάρναξ. An potius, quam Strabo περίβολον vocat, intelligit? Locus fuit urbe media, ſepulturæ Regum deſtinatus, quem vocari ait Strabo σῆμα. Didymus in proverbio ἴσως ὁ σφάκιος: ἐν μέσῃ τῇ πόλει μνῆμα οἱ οἰκοδομήσαντες, ὃ νῦν Σῆμα καλεῖται. πάντας ἐκεῖ τοὺς προπάτορας σὺν αὐτῷ κατέθετο, καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα. Petron. hoc loco. Seneca *conditorium* pro eo dicit Epiſt. 60 & Epiſt. 84. Plinius uterque *conditorium*. Ammianus lib. 18. *Conditorium muralium tormentorum*, pro ὁπλοθήκη. Caſaubon. ad Sueton. Aug. cap. XVIII. WEITZ.

Ut quiſque] Sic Autiſiod. alii *quiſquis*. Pith. PATISSON. Id eſt, quiſquis, vel quicumque RITTERHUS. *Quiſque*, pro quiſquis, quicumque. Vet. tamen Cod. exſertim ſcribit, *quiſquis*, ut ſupra: *Quod quiſquis perperam diſcit*, &c. Et infra cap. CXVI. *Quis quiſquis ſuos heredes habet. nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula admittitur.* ERHARD. Sic & Tornæſ. cæteri. Douſa MS. *at quiſquis ex n. è.* cod. M. Tragur. *ut ſi quis ex ignotis cognitiſque.* HADRIANID. *Quiſque* pro quicumque, vel quiſquis, uſitatiſſimum ſequioris ævi ſcriptoribus docuit Buchnerus ad Venantii Hymn.
de

veniſſet, putaſſet exſpiraſſe ſuper corpus viri pudiciſſimam uxorem. Caeterum delectatus miles & forma & ſecreto, quidquid boni per facultates poterat, coëmebat, & prima ſtatim nocte in monumentum ferebat. Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam cuſtodiam, detraxerunt nocte pendentem, ſupremoque mandaverunt officio. At miles, circumſcriptus

de reſurrectione Domini verſ. 52. quare cum prima editione, Sambuci & Traguriensi codice malui, *ſi ſuos* reponere. in ſequentibus probarem *notis, ignotiſque*. qui & ſæpius jungi ſolent. Phædrus lib. 1. fab. 11.

Virtutis expers verbis jactans gloriam,
Ignotos fallit, notis eſt deriſui.

Cicer. 1. Verrin. 7. *putabam non ſolum notis, ſed etiam ignotis probatam meam fidem eſſe & diligentiam.* Ubi recte Hottomannus docet activa ſignificatione poni, pro iis qui norunt, & qui non norunt. BURM.

Ex notis ignotiſque] Impr. *ex ignotis cognatiſque.* PUTEAN. Forte *ex notis cognatiſque.* SAMBUC. Douza emendat, *agnatiſque* non ex mente Arbitri. *Noti* ſunt amici & cognati; *Ignoti*, peregrini, cum quibus nulla nobis conſuetudo. præcedenti capite, *Ignota conſolatione percuſſa.* Equidem huc pertinere arbitror, quod ſupra dixit; *vicinarum quoque gentium fœminas ad ſui ſpectaculum evocaret.* ERHARD.

Mulieris] Hoc in aliis deeſt. PATISSON. In vet. c. abeſt *mulieris.* MS. *& forma mulieris & ſecreto.* TORNÆS. Deſideratur quoque hæc vox in prima editione, Sambuci, & Traguriensi, & ſane addita ab inſcita manu videtur.

Quidquid boni] Vide ſupra cap. 34. & 42.

Per facultates poterat] Alii, *per facultates habere poterat.* PATISSON. *Habere poterat* Sambuci codex & quatuor alii. BOSCH.

Cruciati] Qui in cruce, aut qui ea digni. GLOSS. Autiſiod. *crucaria.* Pith. alii, *cruciati.* PATISSON. Id eſt, in crucem acti. SAMBUC. Alias *cruciarii.* Sic etiam Sueton. & Jureconſulti vocant. BRASSICAN. Sic libr. ſcripti. impreſſi, *cruciati.* PUTEAN. Vet. *cruciarii*, quod verbum reperitur & apud Apulejum de Aſin. aureo in Colinei exempl. lin. antepenult. furſum legendo, pag. 130. h. ubi *emaciarius* legit Giſ. Cujacius Quintilianum citat tit. de Obligat. lib. 7. 11. P. DANIEL. Seneca lib. 4. controverſ. *Cruciarios* dicit in crucem ſublatos, Apul. lib. 10. Aſin. aur. cruce dignos. vide Annotat. in exempl. Colinei. BONGARS. Calpurn. Flacc. Declamat. 17. *Pædagogus cruciarius.* Et apud M. Senec. 4. Controverſ. & Apul. PITH. Seneca Contr. III. lib. VI. *Fecit ſe ſimilem ſervis, ſororem raptis, libertum cruciariis.* WOUWER. *Cruciarius* dictus is, qui in cruce, vel qui ea dignus. Calpurn. Flaccus in Declam. *Pædagogus cruciarius, peregrinus cruciarius*; de his qui appenſi in cruce, aut qui ea digni, per convicium ſic nominati. Iſidor. *Cruciarius, eo quod cruce dignus.* Lipſius de Cruce lib. 1. cap. 3. Colvius Not. in Apulej. Metamorph. lib. 10. Barthius Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 9. Balbus Catholico; *Cruciarius, qui eſt cruce dignus, vel qui fert crucem ad ſuum diſpendium, vel ad officium ſuſpendii.* Amminianus lib. 29. *Longum eſt, quæ cruciarius ille conflavit.* quem paullo poſt vocat, *perditum nebulonem.* ERHARD. Ita & *carcerarium* dixiſſe Donatum ad Terent. Phor. II. 3. notavit Ampl. Cuperus.

Detraxere] *Detraxerunt* Memm. & Leid. cod. BOSCH.

Supremoque mandaverunt officio] Virgil. lib. XI. verſ. 61.

——— Supremum comitantur honorem.

Ita ſæpe Livius & alii loquuntur. Homerus Odyſſ. ω. γέρας ἐστὶ θανόντων, & alibi non ſemel. BRASSICAN. Id eſt, ſepeliverunt. RITTERSH. Curt. lib. III. cap. 12. *Apparatum funerum, quo Perſæ ſuprema officia celebrarent.* Hieron. epitaph. Paulæ: *Sacrilegum putabat, qui non tali fœminæ ultimum reddidiſſet officium.* Apul. lib. 8. Mil. *officia feralia.* lib. 9. *peractis feralibus officiis tradunt ſepulturæ.* WOUWEREN.

Circumſcriptus] Alii *circumſpectus.* Pith. alii *circumpectus.* PATISSON. Vett. libb. *circumſpectus.* Lege *circumpectus. Circumpectere* ſignificat defraudare, circumvenire, & malum aut infortunium alteri dare. Gulielmus Plaut. quæſt. in Bacchid. cap. 2. Putſchius emendat, *circumſpectus*, vel, *circumſpectant.* Magis eſt Gulielmiana lectio. ERHARD. Nihil eſt mutandum. BOURDELOT. *Circumpectus* duo codd. *circumſpectus* ex noſtris unus & alii vett. teſte Erhardo, quomodo legendum eſſe dudum me monuit Nobiliſſ. Heinſius. Recte & ironice, ut multis locis noſter. Hic enim militis Ignaviam non tralatitia elegantia ridet Arbiter, ut paullo poſt mulieris miſericordiam & pudicitiam. Mox malim cum cod. Leid. *deſidet*, quod de eo proprie dicitur, qui ab aliquo miſſus ultra debitum moratur. Sueton. in Jul. cap. 2. *Stipendia prima in Aſia fecit* (loquitur de Cæſare) *M. Thermi prætoris contubernio, à quo ad arceſſendam claſſem in Bithyniam miſſus deſedit apud Nicomedem, non ſine rumore proſtratæ regi pudicitiæ.* BOSCH. Cicero ad Att. lib. VII. ep. 9. *aut Senatuſconſulto circumſcriptus, aut ſublatus, aut expulſus ſit.* ubi vide Manutii notas. Noſter de Bello Civili:

Atque ut fuga mobilis avi
Circumſcripta mora. CUPERUS.

Vide & Celeberrimi Grævii notas ad dictum Cice-

Digitized by Google

ſcriptus dum reſidet, ut poſtero die vidit unam ſine cadavere crucem; veritus ſupplicium, mulieri, quod accidiſſet, exponit: nec ſe exſpectaturum judicis ſententiam, ſed gladio jus dicturum ignaviae ſuae: commodaret modo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret. Mulier non minus miſericors, quam pudica; Nec iſtud, inquit, Dii ſinant, ut eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem: malo mortuum impendere, quam vivum occidere. Secundum hanc orationem jubet corpus mariti ſui tolli ex arca, atque illi, quae vacabat, cruci adfigi. Uſus eſt miles ingenio prudentiſſimae feminae; poſteroque die populus miratus eſt, qua ratione mortuus iſſet in crucem.

CXIII.

ronis locum, quamquam hic pro decepto ſumere maliem, ut Aſconius ad Cicer. I. Verrin. cap. 16. *circumſcribere*, decipere alias ſignificare, docet. vide Cujac. XIII. Obſerv. 25. Ita Tertullianus de patientia cap. 5. *Diaboli circumſcriptionem* dixit.

Reſidet] Alii, *deſidet*. PATISSON. Vett. duo exempl. *dum reſidet*. Attius. *Reſidivus ſomno*. PITH. Juvenalis, Sat. XII. verſ. 93.

Principis anguſta Caprearum in rupe ſedentis.

BARTH.

Quid accidiſſet] Antiquæ editiones & Tragur. *quod*.

Commodaret] Sic Autiſiod. alii *commodet ergo*. Pith. alii, *commode ergo*. PATISSON. Vet. cod. *commodaret modo illa*. TORNÆS. Vulg. *commodet*. SAMBUC. Vellej. Patercul. lib. 2. *manum morituro commodaret ſibi*. PITH. De ſepulchro hanc vocem ſumi docuit Salmaſius ad inſcriptionem Herodis Attici pag. 59. & 67. Traguricnſis vero codex *commendaret*, ſolemni aberratione. vide ad caput præcedens.

Familiari ac viro] Apul. lib. IX. Metam. *Tecum ipſa videris, quem ſine meo conſilio pigrum & formidoloſum familiarem iſtum ſortita es, qui & amoris languidi deſidia tuos volentes amplexus diſcruciat*. PITH.

Faceret] Alii *faciat*. PATISSON.

Nec iſtud] *Ne iſtud* Nobiliſſ. N. Heinſius. BOSCH. Vide ſupra cap. 103.

Hominum duo] Leid. & Memm. cod. has voces non agnoſcunt. BOSCH.

Malo mortuum impendere] Lego, *pendere*, ſenſu ita poſtulante. BOURDELOT. Nihili eſt illud *pendere*, vide ſupra cap. 102.

Secundum hanc] Traguricnſis codex *ſed hanc*, quod ortum ex compendioſa ſcriptione.

Ex area] Lege, *ex arca*. PUTEAN. Ex ſarcophago, vide ſequentia. BONGARS. Id eſt loculo, Græcis, σορὸς. RITTERSH. Gloſſæ: *Arca & Arcela* Κιβωτὸς, σορὸς, καμπτρα, λάρναξ. Leg. *Arca & arcula* κ. σ. κάμψα. vide Heſych. Frontin. de limit. agr. lib. I. *In campis ſtatuerunt terminos quadratos, & interjectis locis arcas & monumenta*. WOUWEREN. *Arca* fuit loculus, ſive feretrum, in quo corpus, ſive cadaver integrum, condebatur. vide Marcian. l. 39. D. de relig. & ſumt. fun. ac Cajum l. 7. D. eod. quorum hic diſerte quidem ſepulchrum ab arca diſtinguit, ille vero mobiles fuiſſe arcas iſtas non obſcure ſignificat. Kirchmann. lib. 3. cap. 15. Ab *arca* eſt noſtratis vox *Sarck*, cujus vis in mundo. Græcis σορὸς. Heſychius; σοροὶ, σαρκοφάγοι γίνονται ἰσχναίνουσαι τὰ σώματα. vide Ariſtophanis Interpret. item λάρναξ. erat autem vel ex ligno, ut apud Joſephum περὶ Ἁλώσ. Δύο λάρνακας, ὡς ἐς ἐκκομιδὴν νεκρῶν παρεσκευασμένη: vel ex lapide, ut auctores ſunt Plutarch. Numa, de ſepulchro Numæ Regis, & Dioſcorides lib. 5. cap. 142. ERHARD.

Uſus eſt miles ingenio] *Ingenium* pro calliditate, aſtutia, & promptitudine aliquid machinandi. Balbus; *Ingenium, aſtutia, calliditas, prudentia, ſubtilitas*. ERH. Eleganter dictum, pro, in utilitatem ſuam rem à muliere excogitatam vertens. Juſtinus lib. XI. cap. 8. *violentius uſus oraculo*, quod non debuerat Schefſero videri depravatum. Ita enim & Tacitus lib. II. ann. 54. *appellit Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur*. Ubi an Tacitus ad Græcam vocem χρῆσθαι alluſerit, ut vult Turnebus, an uno hoc verbo indicit vanitatem oraculorum, quibus Imperatores & duces, ſubornatis ante Sacerdotibus, ut ex Alexandri vita conſtat, utebantur, ad auctoritatem & famam ſibi parandam, non definio: ſaltem patet, loquendi genus fuiſſe uſitatum. Ita de aliis rebus. Frontin. Stratag. lib. II. cap. I. exempl. 14. *uſus hoc ejus incommodo, nondum ordinatam hoſtium aciem invaſit*, ubi vide quæ notat Tennulius. ſupra noſter cap. LXXXVII. *uſus beneficio ejus*. & ita in formulis illis *ambitione non utor, conditione tua non utor*, quas explicat magnus Gronovius lib. III. de pecun. veter. cap. 17. BURM.

Mortuus iſſet in crucem] Huc inſeri volui epigramma in mulieres.

Fœmina nulla bona eſt, aut, ſi bona contigit ulla,
Neſcio quo pacto res mala facta bona eſt.

Attri-

CXIII. [a] Riſu excepere fabulam nautae, & erubeſcente non mediocriter Tryphaena, vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter poſuit. At non Lycas riſit, ſed iratum commovens caput, [b] ſi juſtus, inquit, Imperator fuiſſet, debuit patris familiae corpus in monumentum referre, mulierem adfigere cruci. [c] Non dubie redierat in animum * edile expilatumque libidinoſa migratione navigium. Sed nec foederis verba permittebant meminiſſe, nec hilaritas, quae praeoccupaverat mentes, dabat iracundiae locum. Caeterum Tryphaena, in gremio Gitonis poſita, modo implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum. Ego moeſtus, & impatiens foederis novi, non cibum, non potio-

a ENCOLPIUS. b LYCAS. c ENCOLPIUS.

Attribuitur Ciceroni, ao Quinto fratri, incertum. Natat inter fragmenta Auſonii & Petronii. BOURDEL. Simili fere modo Plaut. moſtell. Act. II. ſc. 2. *excurrere* dixit: *Ergo dabo illi talentum, primus qui in crucem excucurrerit*. noſter infra cap. CXXXVII. *ſi magiſtratus hoc ſcierint, ibis in crucem*. Græcis eſt [illegible]. Lucianus fine libelli de morte Peregrini. CUPERUS. *Ad crucem*, prima & Sambuci editio & codex Traguriensis.

Riſu excepere ſabulam] Salisberienſis lib. 8. cap. 11. *Tu hiſtoriam aut fabulam, quod his verbis refert Petronius, pro libitu appellabis. ita tamen ex facto accidiſſe Epheſi, & Flavianus auctor eſt, mulieremque tradit impietatis ſuæ & ſceleris parricidalis & adulterii pœnas dediſſe. Non quidem ſolus eſt in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius: ſcribit B. Hieronymus*, &c. Ab Imperatore ſive Præſide Provinciæ capite plexam fuiſſe traditur in libro illo de Septem Sapientibus. ERHARD.

Erubeſcente] Primæ editiooes & Traguriensis. *& erubeſcente non mediocriter Tryphana, vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter poſuit*. Forte *erubeſcens*; quamvis & exempla occurraot, ubi ablativus ille abſolutus præmittatur verbo, quod primum caſum requirit. Florus lib. IV. cap. 1. *ſeque palam profeſſo incendium ſuum reſtincturum ruina minaretur*, ut quidam capiunt. vide Dauſquei ootas ad Q. Calabrum lib. III. pag. 80. BURM.

At non] Vide ſupra cap. 98.

Commovens caput] Homer. Odyſſ. [illegible]. Virgilius in 7. *Tum quaſſans caput*. BRASSICAN.

Mulierem adfigere cruci] Et *mulierem adfigere cruci*. Memm. cod. placet. BOSCH.

Machile] *E le* Autiſiod. alii. *edile*. alii *hedile*. Pith. alii *cubile*. PATISSON. Forte quid deeſt. SAMBUC. Leg. *debile*. AURAT. Vide Ampliſſ. Cuper. lib. 2. obſ. cap. 17.

Expilatum libidinoſa, &c.] Huc pertinet locus ille cap. ſeq. ubi Lycas ſic Encolpium ſupplex rogat: *Veſtem illam divinam, ſiſtrumque redde navigio*, & alter locus cap. CXVII. *Nam nummos in præſentem uſum Deûm Matrem pro fide ſua reddituram*. De his locis, horumque verborum ſenſu, fruſtra tot Petronianas Notas, Obſervationes, Collectanea, Spicilegia, Animadverſiones conſulas: ita de compacto omnes altum ſilent. Ego de navigio, quod Iſidi (hoc enim Apul. lib. 11. vero nomine *Matrem Deûm* appellatam, teſtatur) quotannis menſe Martio dicari, onuſtumque muneribus largis ventis ferentibus pelago reddeodum committi ſolebat, hæc accipio. * In Kalendario ruſtico feſtum legimus menſis Martii, quod *Navigium Iſidis appellatur*; ejuſdem illo ipſo, quem jam laudavimus, loco, Apulejus mentionem facit. Tale ergo navigium ad fundum Lycæ veoto temere appulſum, ſumma ab eodem religione & cerimonia diu cultum, impias Encolpii apud Lycam viventis manus oon effugit. Is enim effigiem Deæ, *veſtem*, *ſiſtrum*, aliaque indidem ſuppilavit, ac profugit. Hujus ſacrilegii pœnam Lycas naufragium interpretatus, *ſiſtrum*, *veſtemque* reſtitui petit. Encolpius iis venditis uumos ſe confecturum pollicetur, videnturque de ipſo eſſe dicta, quæ Fulgentius ex Petronio affert. *Tot regum manubia penes fugitivum reperta*. SCIOPP.

Permittebam] Leg. *permittebant*. AURAT.

Praoccupaverat] Leg. *occupaverat*. Pith. PATISSON.

In gremio Gitonis poſita] Sicut & nova nupta, nuptiali convivio. Apul. lib. VI. Met. *Accumbebat ſummum thorum maritus. Pſychen gremio ſuo complexus*. Juvenal. Sat. 11. verſ. 120. *Sed & gremio jacuit nova nupta mariti*. PITH. Ovid. Epiſt. V. verſ. 70.

Harebat gremio turpis amica tuo.

Pectus, modo concinnabat ſpoliatum] Ita vet. cod. vulg. *interdum concernebat ſpol*. SAMBUC.

Spoliatis crinibus] Alii *ſpoliatum*. Pith. PATISSON. Leg. *crinibus vultum*. Putean. & ita Cod. Calder. DANIEL. *Spoliatis* Memm. cod. male. Vide quæ nos ad cap. XXX. BOSCH.

* *De eodemmet* Iſidis Navigio *memoria eſt apud Lactantium l. 1. Fulgentium Placiadem in Mythologico. Lucianum in* πλοῖον ἢ ευχ. *Diodorum Siculum L.*

potionem capiebam, ſed obliquis trucibuſque oculis utrumque ſpectabam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiae, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat, nec tamen adhuc ſciebam, utrum magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret, an amicae, quod puerum corrumperet. Utraque inimiciſſima oculis meis, & captivitate praeterita triſtiora. Accedebat huc, quod neque Tryphaena me alloquebatur, tamquam familiarem, & aliquando gratum ſibi amatorem, nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimum eſt, ſermone communi vocabat, credo veritus, ne inter initia coëuntis gratiae recentem cicatricem reſcinderet. Inundavere pectus lacrymae dolore paratae, gemituſque ſuſpirio tectus animam pene ſubmovit * * In partem voluptatis tentabat admitti, nec domini ſupercilium induebat, ſed amici quaerebat obſequium. * *

ª Dum

Obliquis] Eum dicunt ſe non poſſe ὀρθοῖς ὄμμασιν ὁρᾷν, quem exoſum & inviſum habent. Homerus:

Τὸν δ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.

Dionyſius Halicarnaſſ. lib. II. Antiquit. Rom. οὐκέτι γὰρ αὐτὸν ὀρθοῖς ὄμμασι δυνάμενοι ὁρᾷν, ἀνάξιον γεγονότα τῶν προγόνων, &c. Heraldus 2. Adverſ. 4. Vide quæ notavi ad Muſæum verſ. 100. WEITZ. Contra *rectis oculis* aſpicere dixit Sueton. Aug. cap. XVI. & Seneca de conſtant. Sapient. V. & Epiſt. CIV. & ὀρθοῖς ὄμμασι Theocrit. Idyll. V. verſ. 35. & Sophocl. Oedip. Tyran. verſ. 1396. Ovidius deſcribens invidiam lib. II. Met. 776. dicit

——— *Nuſquam recta acies.*

& poſtea verſ. 787.

Illa deam obliquo fugientem lumine cernens.

BURMAN.

Trucibuſque oculis] Ὀφθαλμοῖς ταραχώδεσι. Jul. Pollux lib. 2. cap. 4. n. 10. Ovidio 6. Metamorph. verſ. 623. eſt *tueri oculis immitibus.* WEITZ.

Oſcula vulnerabant, omnes blanditia] Infra cap. CXL. *Nec ſe rejiciebat à blanditiis.* Ovid. lib. II. Amor. eleg. 19.

Quas mihi blanditias, quam dulcia verba parabat!
Oſcula, Dii magni, qualia quotque dabat!

Et lib. III. eleg. 7.

Et mihi blanditias dixit, dominumque vocavit,
Et quæ præterea publica verba juvant. PITH.

Vulnerabant] Eleganter, ut ſupra *vulnus in pectore*, cap. XCI. Propertius lib. II. eleg. V.

Me lædit, ſi multa tibi dabit oſcula mater.

Corrumperet] Auſon. Epigr. LXX.

Corrumpit totum qui puerile ſecus. BARHT.

Tralatitia propinatione] Vulgari, pertunctoria. GLOSSÆ. Lucian. καὶ ἐπότε πίνειν παραδοίην τῷ Γανυμήδει τὸ ἔκπωμα, οὐδ' ἤτοι ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ ποιῶν καὶ λαβὼν ἐφίλει μεταξὺ, καὶ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσῆγε, καὶ αὖθις ἀφεώρα ἐς ἐμέ. ταῦτα ἤδη συνίειν ἐρωτικὰ ὄντα. PITH.

Aut, quod minimum eſt, ſermone communi vocabat] Catullus Carm. XXXVIII.

Quem tu, quod minimum facillimumque eſt,
Qua ſolatus es allocutione? SCIOPP.

Sermone communi vocabat] Deleo *vocabat*, aut ſcribo *ſermoni communi vacabat.* Sed illud potius. *Anonymus* MS. HADRIANID. Id eſt, vulgari & uſitato, quo etiam humiliores appellamus, ut, cum *dominum* ſalutamus, quæ *publica verba* vocat Ovidius lib. III. Amor. eleg. 7. Quintil. II. 10. *ſed morem communis hujus ſermonis decore quodam ſcenico exornant.*

Coëuntis gratia] Horat. lib. I. epiſt. 3.

——— *An male ſarta*
Gratia nequicquam coit, & reſcinditur? ———

WEITZ.

Cicatricem reſcinderet] Ita Virgil. 3. Georg.

——— *Ferro reſcindere ſummum*
Ulceris os. ———

Ovid. 4. Triſt. 4. *Retractando coëuntia rumpere vulnera,* dixit. Et 3. Triſt. II.

——— *Reſcindere crimina noli,*
Deque gravi duras vulnere tolle manus.

Cicero verbo *refricare* ſic utitur de Lege Agrar. Orat. III. cap. 2. *Ne aut refricare obductam jam Respubl. cicatricem viderer.* lib. 5. epiſt. 17. *Nec refricem meis literis deſiderium ac dolorem tuum.* Pro Flacco cap. 23. *Quo cum veniſſet Lælius ad iratos, & illud Caſtricianum vulnus dicendo refricuiſſet.* Ad Attic. lib. 12. epiſt. 19. *Quæ res forſitan ſit refricatura vulnus meum.* WEITZ.

Gemitus ſuſpirio tectus] Ovid. 5. Triſt. I.

Strangulat incluſus dolor. WEITZ.

Amici quærebat obſequium] Scilicet Lycas. *Obſequium* in rebus nequam & turpibus, ut apud Plautum *obſequi*, & *morigerari* patientes in Venere dicuntur. vide Schopp. Explanat. in Moſtellar. ERHARD.

Dum

[a] *Dum ancilla reſtitans in haec erupit:* Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam ſportam. Si vir fueris, non ibis ad ſpuitam. [b] *Haec animi pendentem angebant. Sed* me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus ſenſiſſet, quidquid illud fuerat, & homo dicaciſſimus carminibus vindicaret *creditam noxiam.* *

Jurat Eumolpus verbis conceptiſſimis. * * *

CXIV. Dum haec taliaque jactamus, inhorruit mare, nubeſque undique adductae obruêre tenebris diem. Diſcurrunt nautae ad officia trepidantes, velaque tempeſtati ſubducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat:

[a] ANCILLA. [b] ENCOLPIUS.

Dum Ancilla] Abſunt ab antiquis editionibus, ut & alia quædam, quæ diverſo charactere expreſſimus. & certe, quæ primus intruſit mala manus debuiſſet indicare, unde ſumſerit. Sed liberalior Gallicus ille Petronii inſtaurator, qui incredibilem hic narrationis ſeriem barbara & non Latina Oratione contexit.

Si quid ingenui ſanguinis habes] Hoc eſt, ſi quid in te virilis roboris maneret. Caſaubon. in Perſ. Sat. 1. ERHARD. Quæ minimis hic litteris, humaniſſime Lector, & hoc & aliis in locis deſcripta vides, ſcito conjecturas & ſupplementa cujuſdam Editoris, non Petronii, eſſe. Locus hic in ſcriptis depravatus & fruſtra in multis editionibus à variis tentatus, ut opinor, ſic forſan reſtituendus; *ſi quid ingenui ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam ſpuriam; ſi vir fueris, non ibis ad ſpurcam*, vel *ſpurcum.* Huic occaſionem emendationi præbuit Cato, has voces conjungens lib. Orig. *Græci tam impudenti jactantia jam effunduntur, ut, quoniam his dudum nemo reſponderit, adeo libere à ſe ortam Italiam & eandem ſpuriam ſimul & ſpurcam atque novitiam, nullo certo autore, ſed per ſolam inſaniam, fabulentur.* Non. Marcellus in *Spurcum. Spurcum ſignificat obſcœnum, impurum, lutulentum.* Plaut. Aſinar. Act. IV. ſc. 1. *Tot noctes reddat ſpurcas, quot puras habuerit.* Cicero pro Domo cap. 10. *Scilicet tu helluoni ſpurciſſimo, prægustatori libidinum tuarum, homini egentiſſimo & facinoroſiſſimo, Sex. Clodio ſocio tui ſanguinis, qui* &c. Non audiendus hic Lambinus, legens ex S. Victoris cod. *impuratiſſimo*, aut Guilelmius, *ſpurcatiſſimo* emendans. BOSCH. Vide ſupra ad cap. XLIV. Quintil. Declam. XII. *Si quidquam tibi ſanguinis humani ſupereſt.* Valer. Max. lib. IX. cap. 1. §. 8. *viator ingenui ſanguinis.*

Sportam] Vaſis genus vile ex vimine, aut juncis. GLOSSÆ. Lege *ſcorſum.* Putſchius. ERHARD.

Si vir fueris] Apul. *Cominus in aſpectum, ſi vir es, dirige.* Heliodor. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἴσον καταλάβῃ. PITH. Apul. lib. 11. Metam. *Cominus in aſpectum, ſi vir es, dirige.* Heliodor. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἴσον, καταλάβῃ. WOUWEREN. Porcius Latro in Catilin. *Si viri eſtis, declinatura*, &c. Salluſt. in Catilin. *Quis mortalium, cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt?* Hoc autem loco ſimul obſcœni quid latet. Infra cap. CXXIX. Polyænus frigidus & maleficiatus: *Non intelligo me virum eſſe, non ſentio.* unde *virile officium.* Theodor. Priſcianus lib. 2. Logic. cap. 11. de rebus inſtantibus vel erigentibus membra virilia; *Quæ per potiones accepta virile ſemper officium reparant.* ERHARD.

Ibis ad ſportam] Alii, *ad ſpurcam.* PATISSON. Forte *ſpintriam.* TORNÆS. Leg. *ſportam.* Caſaubon. in Perſ. Sat. 1. vel, *ſpurcam.* Putſchius. ERHARD.

Quidquid illud] Vide ſupra ad cap. 99.

Homo dicaciſſimus] Jocoliſſimus, mordaciſſimus. ERHARD.

Conceptiſſimis verbis] Sen. *conceptis verbis juravit, ſe non indicaturum, etiamſi in medio foro hominem vidiſſet occiſum.* BARTH.

Inhorruit mare] Pacuvius, *Inhorreſcit mare, Tenebræ duplicantur, noctuque & nimbum occæcat nigror,* &c. *Undique omnes venti erumpunt.* PITH. Seneca lib. 8. Contr. ult. *Subito fluctibus inhorruit mare, ac diſcordes in perniciem noſtram flavere venti. Dimiſſa eſt nox cælo, & tantum fulminibus dies redditur.* Vide eund. l. 7. controverſ. 1. Senec. Agamemnone. WOUWEREN. Virgil. lib. 5. *& inhorruit unda tenebris.* Boëth. lib. 2. proſ. 2. BARTH. Confer Achillem Tatium lib. 3. initio de Clitophont. & Leucipp. amorib. WEITZ. Hoc verbum unum eſſe ex ſingularis rei & gratiæ vocabulis, quorum non paucis Lingua Latina ipſam Græcam aliaſque omnes tranſit, cenſet & illuſtrat Barthius ad Statii lib. 1. Theb. verſ. 309. Valer. Flacc. III. 348.

Ter inhorruit æther.

& paſſim Poetæ.

Diſcurrunt nautæ ad officium trepidantes] Seneca Agam. verſ. 508.

——— *Omnis officio ſtupet*
Navita relicto. ——— WOUWEREN.

Valer. Flaccus Argonaut. lib. 1. verſ. 312.

Diſcurrunt tranſtris, hi celſo cornua malo
Expediunt, alii tonſas in marmore ſummo
Prætentant: Prora funem legit Argus ab alta.

Vide Ovid. lib. 11. Metamorphoſ. verſ. 483. WEITZ.

Certos fluctus] Leg. *certus.* Jungermann. Bene. &

pulerat: nec, quo deſtinaret curſum, gubernator ſciebat: Siciliam modo ventus dabat, ſaepiſſime Italici litoris Aquilo poſſeſſor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: &, quod omnibus procellis periculoſius erat, tam ſpiſſae repente tenebrae lucem ſuppreſſerant, ut ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque, Hercules, poſtquam * * manifeſta convaluit, Lycas

fluctus accipe in accuſandi caſu. ERHARD. Nihil mutarem. Ventus non impellit certos fluctus, id eſt, æquales, & inter ſe ſimiles, ſed, ut in tempeſtate fieri ſolet, qui modo ad cælum navem evehant, modo ad fundum deprimant. Aliquando remiſſa vi, ut videtur, procellæ minores, deinde ſævitia ventorum ingruente majores fluctus mare volvit. Ita Horatius lib. II. od. 16.

Simul atra nubes
Condidit diem, neque certa fulgent
Sidera nautis.

Val. Flacc. I. 17.

Neque enim in Tyrias cynoſura carinas
Certior, aut Grajis Helice ſervanda magiſtris.

Tibull. I. eleg. 10.

Lucra petituras freta per parentia ventis
Ducunt inſtabiles ſidera certa rates.

Certa ergo *ſidera* ſunt, ad quæ curſum ſuum dirigere poteſt, & ita *non certi fluctus*, qui inopem conſilii, &, quid ſperare debeat, incertum faciunt Gubernatorem Quamquam & *certum ventum* dici poſſe non negem. BURM.

Ventus impulerat] Dum enim cœlum nubes adducit, aura prior turbatur, & incerta, nunc in hanc, nunc in illam, regionem ſe convertit. cujus rei exemplum hic Petron. exhibet. Lindenbrog. Obſervat. Var. Lect. in Statii Thebaid. lib. 5. epigr. in Priſcillam. ERHARD.

Quo deſtinaret curſum, magiſter ſciebat] Lucanus; lib. V. verſ. 645.

——— *Neſcitque magiſter,*
Quam frangat, cui cedat aqua. ———

Seneca Agam. verſ. 507.

Nil ratio, nec uſus audet, ars ceſſit malis.

WOUWEREN.

Ventus dabat] Alii *oſtendebat*. TORNÆS. Muſæus:

Αἰθέρι μίγνυτο πόντος, ἀνέργυτο πάντοθεν ἡ γῆ,
Μαρναμένων ἀνέμων. ζεφύρῳ δ' αὖ τε πνέεν εὖρος,
Καὶ νότος ἐς βορέην μεγάλας ἐφίηκεν ἀπειλάς.

Vide Seneca Agam. verſ. 470, & ſeqq. WOUWEREN. Id eſt, oſtendebat. Val. Flacc. I. 465.

Fluctibus è mediis terras dabit ille magiſtro,
Et dabit aſtra rati.

Italici litoris poſſeſſor Aquilo] Ventis aliis validior. TORNÆS. Elegantiſſime & fere Poëtice, pro perpetuo ejus vexatore & infeſtatore. Lucan. l. II. v. 454.

Ut, cum mare poſſidet Auſter
Flatibus horrificis,

Propert. I. eleg. XVIII. 2.

Et vacuum Zephyri poſſidet aura nemus.

Ubi Paſſeratius notat, Horatium dixiſſe lib. III. od. 10. *incolas Aquilones*. Papinius lib. IV. Sylv. IV.

Sed tu, dum nimio poſſeſſa Hyperione flagrat
Torva Cleonai juba ſideris, exue curis
Pectus.

Idem lib. IX. Theb. 494.

Sed amicior undis
Fraxinus, ingentique vadum poſſederat umbra.

Ubi Barthius ex Martiale ſimilem locum producit. Seneca Herc. Fur. 282.

Et quidquid atra nocte poſſeſſum latet.

Et Herc. Oetæ. 1293.

Inter infernos lacus
Poſſeſſus atra nocte cum fato ſteti.

Sed, ne Poëtæ ſoli ita videantur locuti, ecce & Juſtini verba ex lib. XLI. cap. I. *ex quo fit, ut Parthia pleraque finium aut æſtus, aut frigoris magnitudo, poſſideat.* eadem figura dixit Horatius I. od. 3. *arbitrum Adriæ notum.* & lib. II. od. 17. *Tyrannum Heſperiæ Capricornum unda.* BURM.

Obnoxiam partem] Alii *proram*. TORNÆS.

Tam ſpiſſa repente tenebra] Tale quiddam Leucipp. lib. 3. *ἀεὶ τὸν θάνατον προσδοκῶντες, καὶ ἦν ὡς ἐκεῖνος οὐ μακράν. περὶ γὰρ μεσημβρίας δείλην ὁ μὲν ἥλιος τέλεον ἡρπάζετο. ἑωρῶμεν δὲ ἑαυτοὺς ὡς ἐν σελήνῃ.* PITH.

Lucem ſuppreſſerant] Curtii loco a Douſa adducto adde alterum ejuſdem ſcriptoris, ex lib. IV. cap. 3. *ſubito ſpiſſa nubes intendere ſe cælo, & quidquid lucis internitebat effuſa caligine extinctum eſt, tunc inhorreſcens mare paullatim levari, deinde acriori vento concitatum, fluctus ciere, & inter ſe navigia collidere.* Ubi ſimilis illa fere deſcriptio, quaſi ad unam & ſolemnem formulam Scholaſtici ſe omnes componerent, Petronianæ. Mallem vero in Curtii verbis *offuſa caligine*, ut lib. VII. cap. 6. & IX. 5. idem auctor loquitur, & paſſim alii. BURM.

Poſtquam manifeſta convaluit] Forſitan reponendum, *poſtquam maris æſtus convaluit*. Pacuvius: *Sævi exiſtunt turbines; Fervet æſtu pelagus.* niſi quis legat, *poſtquam tempeſtas convaluit*. PITH. Leg. *poſtquam tempeſtas manifeſta convaluit*, deleto aſteriſco. Putſchius, vel, *poſtquam maris æſtus invaluit*. Meurſ. Animadverſ. miſc. lib 4. cap. 6. ERHARD. Emendationem hujus loci debemus MSS. Cod. *Poſtquam ſpes omnis manifeſto evolavit: Manifeſto, ἐπ' αὐτοφώρῳ.* Quid autem impulerit Correctorum audaciam, ut omnimodo locum illum deturparent, haud adhuc video.

cas trepidans ad me ſupinas porrigit manus: &, [a] Tu, inquit, Encolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt, veſtem illam divinam ſiſtrumque redde navigio. Per fidem, miſerere, quemadmodum quidem ſoles. [b] Et illum quidem vociferantem in mare ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit, atque hauſit. Tryphaenam autem prope jam fide-

[a] LYCAS [b] ENCOLPIUS.

deo. Me ſanum repoſuiſſe non diſſidio. *Evolare* eſſe verbum abdicatæ ſpei, fruſtra eſſet monuiſſe. BOURDELOT. Non habeo fidem Bourdelotio, qui audaciſſime ſæpe locos ſanos tentat, & neſcio quos codices crepat. Itaque non debuerant ei auſcultare editores. Meurſius Critic. Arnob. cap. 1. legit *maris æſtus invaluit.* Sed Ampliſſimus Cuperus egregie oſtendit lib. 11. obſerv. cap. 17. excidiſſe vocem *tempeſtas*, cujus amplectimur emendationem, niſi quod mallem *tempeſtas manifeſta convaluit. Manifeſta tempeſtas*, eſt gravis, ut de ea nemo amplius dubitet, an ſit futura noxia & damnoſa. Ita *manifeſtas contumelias* pro gravibus, noſter dixit infra cap. CXXXII. & *manifeſtas numinis vires* Valer. Maxim. lib. 1. cap. 1. exempl. 17. ita *manifeſtum lumen*. de quo Heinſius ad Val. Flacc. lib. 1. verſ. 105. BURM.

Lycas trepidans] Alii, *trepidus*, PATISSON.

Veſtem illam divinam, ſiſtrumque] Linteam veſtem ſacerdotalem intelligit, qua in ſacrificiis induti Iſidis Sacerdotes. *Siſtrum* iidem Sacerdotes quatiebant in ſacris, quæ manu ferebant, ut Apollonius aliique ſcribunt. videndi Hugo Grotius in Febru is Marciani Capellæ libro 2. Raderus ad Martial. lib. 12. epigr. 25. ERHARD.

Siſtrum] Crepitaculum æneum, quo Ægyptii Sacerdotes in Sacris Iſidis utebantur. GLOSS. Siſtrum habuiſſe vim ſedandi tempeſtates, hoc adducto Petronii loco oſtendit Vir Eruditiſſimus Triſtanus tom. 1. Comment. p. 726. & egregium nummum Commodi illuſtrat, ubi Iſis, ſive Africa, ſiniſtra ſiſtrum, dextra faſciculum frumenti porrigit Commodo, qui navigio pedem impoſitum habet, quaſi promittens tutam in Africam navigationem claſſi Africanæ, quam ad annonam inde petendam inſtituerat. Eum hic exprimi curavimus.

Quemadmodum quidem ſoles] Forte *quondam;* Aliquis ad oram libri: placet & eo magis, quia mox: *& illam quidem*, &c. BOSCH.

Et illum] Barth. ad Stat. v. Theb. verſ. 421. putat, hæc conjungenda cum ſuperioribus *ut ne proram quidem totam Gubernator videret, & illum quidem*, &c. media autem à librariis peſſime eſſe interpoſita. Quod probare nequeo, cum neque ulla codicis MSSti auctoritate nitatur, neque ulla mentio ſubmerſi Gubernatoris, aut vociferantis, fiat; præterea ex ſequenti periodo. *Tryphanam autem*, patet, hic actum de Lyca, & Tryphænam impoſitum ſcaphæ, ne ſimili modo periret. Quæ non cohærerent, ſi hæc verba de gubernatore eſſent capienda, & non de domino navis, niſi ſtatuamus, Lycam fuiſſe ipſum Gubernatorem, ut videtur indicare ſupra cap. CI. ubi vide quæ notavimus: quamquam, ut verum fatear, hic diverſos videatur ſtatuere Lycam & gubernatorem, quem forte ſibi vicarium Lycas gubernaculo admoverat. BURM.

Repetitumque] Ex Virg. lib. 1.

Illum ter fluctus ibidem,
Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vortex.

BARTH. *Raptatumque* forte quis malit. Sed alterum omnino probum. ſic Livius lib. IV. cap. 19. *aſſurgentem ibi regem umbone reſupinat, repetitumque ſæpius cuſpide ad terram adfixit.* Columella lib. IV. cap. ult. de vinea. *Bis ferro repetenda eſt veris principio, ut incitetur ejus proceritas.* Palladius lib. IV. tit. 11. *Vervacta etiam, quæ Januario menſe ſunt facta, repetere.* HEINS. Id eſt, bis terve in gyrum circumactum & impulſum ſubmerſit. Propert. lib. III. eleg. 5.

Subtrahit hæc fantem torta vertigine fluctus.

Repetere vero, pro bis terve petere, in aliis quoque rebus dicitur. Ita Suetonius pro denuo, iterum, in judicium vocare & accuſare. Auguſt. cap. XXXII. & Domit. VIII. & IX. *repetere aliquem toxico*, pro, cum male ſucceſſiſſet primo datum venenum, denuo tentare. *Repetere vectigal multorum annorum*, apud Juſtin. XIX. cap. 1. eſt ſæpe petere, & inſtare, & urgere, ut ſolvatur. Similem quoque hujus vocis vim obſervat & illuſtrat Gronovius ad Senec Herc. furent. verſ. 770. & Oedip. verſ. 61. BURM.

Prope jam] I. G. *properam*, id eſt, propere, ut *protinam* & *protinus*, *promiſcuam* & *promiſcue*. RITTERSH. Forte *properam*. BARTH. Leg. *properam*, antique pro, *propere*, ſicut *promiſcam* & *promiſcue*, *protinam* & *protinus*, *perperam* & *perpere*, *palam*, ſexcenta alia. Gulielm, Plaut, Quæſt in Epid. cap. ult. ER-

fideliſſimi rapuerunt ſervi, ſcaphaeque impoſitam cum maxima ſarcinarum parte abduxere certiſſimae morti. *ego Gitoni* applicitus cum clamore flevi: &, hoc, inquam, à Diis meruimus, ut nos ſola morte conjungerent; ſed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet. Ecce jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur, ſi vere Encolpion dilexiſti, * ad oſcula, dum licet, & ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape. Haec ut ego dixi, Giton veſtem depoſuit, meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput: &, ne ſic cohaerentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti praecinxit, &, • ſi nihil aliud, certe diutius, inquit, juncta nos mors feret; vel, ſi voluerit

• GITON.

ERHARD. Neſcio, an captaverit Petronius antiquam illam vocem *properam*, & cujus nullum exemplum apud veteres, quod ego quidem ſciam, occurrit, qui *properatim* & *properiter* olim dicebant. Quare reſtitui antiquarum editionum ſcripturam *prope jam.* Et explico, Tryphænam prope etiam fuiſſe excuſſam navigio, cum eam rapuerunt ſervi. Forte excidit verbum unum, ut infinitis noſtri Satyrici locis accidit. Ampliſſ. Cuperus mallet, *Tryphænam autem properantes ſ. ſ.* manus viri docti in codice Clariſſ. Almelovenii, lege *propere jam.* BURM.

Parte abduxerat] Alii, *abduxere certiſſima morti applicitus.* Addatur aſteriſci nota. PATISSON. Lege *abduxere. Ego certiſſima morti applicitus.* Putſchius. ERHARD. Inſolentior eſſet locutio, ſi pro eripere, vel ſubducere morti, eſſet poſitum, ut cepiſſe videntur quidam interpretes, certe Gallicus interpres reddit, *la delivrerent d'une mort certaine.* Et tamen, cum ſervati eſſent Encolpius, Eumolpus, & Giton, Tryphænam non inveniunt enataſſe, quam veroſimile eſt una cum ſcapha, maxima ſarcinarum parte onerata. & in quam, ut fieri ſolet, quiſque pro ſe inſilire tentabat, ſubmerſam fuiſſe, vel ſaltem in diverſum litus ejectam, *Abduxere* ergo *certiſſima morti*, id eſt, in certam mortem, & periculum, quod non evaſit, quia nulla de ea poſt mentio. Manus viri docti in codice Almelovenii adſcripſit, ſibi videri legendum *abduxere. ego certiſſima morti applicitus*, ſed nec hoc Latinum puto. BURM.

* *Applicitus*] Pro aſteriſco præcedente hanc dictionem ſcribo ex MSS. *Gitoni applicitus*, ſenſu ſane ita poſtulante. BOURDELOT.

Ecce jam amplexus] Convenit cum illo Euſtath. τοῦτοι Ὑσμίνη τῃ σῃ, πνεῦμα θερμὸν τῆς σῆς χειρὸς ἀφαρπάζει με. μέγα κῦμα θαλάσσης τῆς ἐρωτικῆς ἐπικλύσαι φιλονικεῖ. PITH.

Dividet] Ambigue dictum notavit manus viri docti in codice, quem V. Cl. Fr. Heſſelius mihi miſit, ut ſupra cap. 77. *age nunc & puerum dividamus.*

*Si vere Encolpion dilexiſti * ad oſculandum licet*] Aſteriſci loco reponendum cenſeo *exſere caput.* Dicit enim poſtea, *exſeruit ad oſculum caput.* Sublato aſteriſco poteſt eſſe ἀσύνδετον. Poſtrema tamen editio, quam impuri mei Chalcographi ſequuntur, invitis MSS. locum reformans fecit. *da oſcula.* BOURDELOT.

At oſcula ac ultimum hoc gaudium] Simile illud Heliod. προσταφῶμεν μὲν καὶ τὰ τελευταῖα περιβαλοῦσι ἐσχάτων φιλημάτων καὶ ἀψύχων ἀπολαύσωμεν. PITH. Pariter Bion Epitaph. Adonid.

Ἔγρεο τυτθὸν Ἄδωνι, τὸ δ' αὖ πύματόν με φίλασον,
Τοσσοῦτόν με φίλασον, ὅσον ζώει τὸ φίλαμα. BARTH.

Lege *da oſcula*, vel *age da oſcula* Jungermannus. ERHARD. *Ad oſcula* veteres editiones, quod tuetur Barth. lib. XII. adverſ. cap. 1. & XXII. cap. 13. & abruptum dicendi genus, dignum & loco huic, & Petronio, cenſet: non alia ratione, quam in rebus creperis clamari ſolitum, *ad arma*, non ineleganter. Sed deeſſe aliquid puto. Simile quid Accius in Alcmæone apud Nonium in, *Amplexa*, voluiſſe videtur. *Poſtremo amplexa, fructum, quem Dii dant, cape.* Ubi forte etiam *rape* magis conveniret. Nam in anguſtiis his politi feſtinanter capere debebant. vide de uſu hujus vocis *rapere* Heinſ. ad Ovid. Epiſt. XIX. verſ. 74. & Tennul. ad Frontin. Strateg. lib. I. cap. IV. exempl. 8. BURM.

Fatis properantibus] Propertius lib. II. eleg. 22. *Quod ſi forte tibi properarent fata quietem.* Vopiſcus Probo cap. 21. *Fatalem properavit neceſſitatem.* WOUWEREN. Sic in Inſtitutt. Juris lib. 4. cap ult. *Si quis parentis fata properaverit.* Cujac. in Not. ERHARD.

Mea tunica contectus] Epigramm. ἦν δὲ καὶ ἀμφοτέρους κρύψῃ μία τοὺς φιλέοντας χλαῖνα. Ovid. Am. I. El. V.

Deripui tunicam, nec multum rara nocebat,
Pugnabat tunica ſe tamen illa tegi. PITH.

Si cohærentes] Propert. lib. II. eleg. 12.

Atque utinam hærentes ſic nos vincire catena
Velles, ut nunquam ſolveret ulla dies. PITH.

Malignior fluctus] Eleganter dictum, quaſi invideret, nec terret arctos amantium complexus. vide Barth. ad Stat. I. Theb. verſ. 374. qui egregia ibi ad hunc ſenſum loca veterum adducit.

Detraheret] Alii, *diſtraheret.* PATISSON.

Si nihil aliud] Simile quiddam Euſtath. lib. 7.

Leucipp.

luerit miſericors ad idem litus expellere, aut praeteriens aliquis tralatitia humanitate

Leucipp. lib. 3. Ἐλέησον, ἔφη, δέσποτα Πόσειδον. εἰ δ' ἡμᾶς ἀποκτεῖναι θέλῃς, μὴ διαφθείρῃς ἡμῶν τὴν τελευτήν. ἓν ἡμᾶς κῦμα καλυψάτω. εἰ δὲ καὶ θηρίων ἡμᾶς βορὰν πέπρωται γενέσθαι, εἷς ἡμᾶς ἰχθὺς ἀναλωσάτω, ἵνα καὶ ἐν ἰχθύϊ κοινῇ ταφῶμεν. PITH. Supra cap. XIX. *quibus ſi nihil aliud virile, ſexus eſſet.*

Juncta nos mors feret] *Junctos nos mare feret.* Petr. Faber. TORNÆS. Legend. *junctos nos mare feret.* induxit autem errorem, quod præcedit eod. cap. *ut nos ſola morte conjungeremus.* P. DANIEL. Alii, *junctos nos mors*, Wouwer. Supra dixit, *ut nos ſola morte conjungerent.* Avianus Bœthus de Moribus; *Multos vitam differentes mors juncta prævenit.* Goldaſt. in Notis. Sic apud Plaut. Aſin. Act 3. ſc. 3. Philenium ad Agrippum;

——— Certe enim tu vita es
Mihi. complectere. AG. facio lubens. PH. Utinam ſic efferamur! ERHARD.

Hunc locum male aliter legit Petrus Daniel. BOURDELOT.

Voluerit miſericors] Credo, excidiſſe vocem *Deus*, niſi legendum, *ſi voluerit miſeros fors ad idem litus expellere.*

Tralatitia humanitate lapidabit] Jus ſcilicet humanitatis commune: ſacrum enim erat & exſecrabile cadaver hominis mortui præterire & non ſepelire. GLOSS. Obiter adhibita & perfunctorie. TORNÆS. *Humanitatis negotium gerere* dicitur, qui cadaver ſepelit L. *& ſi quis.* §. *ſed interdum*, de Religioſ. ubi ſcripſit P. Faber. *Humanitatis ratione multa* ſe I. C. dicunt *admittere* l. 6. de Appellat. *Humanitate ſuggerente* l. 1. verſ. *quid ergo*, Quando appell. ſit. Cicero *communis humanitatis jure* dixit pro Flacco cap. XI. *Si quem infimo loco natum nullo ſplendore vitæ, nulla commendatione famæ defenderem, tamen civis civem à civibus communis humanitatis jure ac miſericordiæ deprecarer, ne ignotis teſtibus*, &c. *civem ac ſupplicem veſtrum dederetis.* Vide Briſſon. in verbo HOMINIS *appellatione.* Seneca epiſt. 66. *Itaque homines quidem pereunt, ipſa autem humanitas, ad quam homo effingitur, permanet & hominibus laborantibus intereuntibus illa nihil patitur.* Apulejus Apolog. 2. *Commune jus humanitatis* & *fas commune* dixit, quod *commune omnium hominum* noſtri dicunt l. 1. in fin. & L. *omnes populi*, D. de juſtit. & jur. & plerunque *jus gentium* dicitur. verba Apuleji hæc ſunt; *Athenienſes quidem propter commune jus humanitatis ex captivis epiſtolis Philippi Macedonis hoſtis ſui unam epiſtolam, cum ſingula publice legerentur, recitari prohibuerunt, ne maritale ſecretum divulgarent: præferendum rati fas commune propriæ ultioni.* Et lib. 3. de Aſin. aur. *Lugubriter ejulantes, per publicam miſericordiam, per commune jus humanitatis, ajunt, miſeremini indigne cæſorum juvenum.* *Contumelioſa humanitas* quid ſit apud Senecam epiſt. 4. explicandum. Quintilian. cap. 11. & ult. lib. 12. Inſtitut. *Hos ille formabat quaſi eloquentiæ partus, & ut vetus gubernator littora & portus, & quæ tempeſtatum ſigna, quid ſecundis flatibus, quid adverſis ratis poſcat, docebit, non humanitatis ſolum communi ductus officio, ſed amore quodam operis.* In l. 2. Cod. Theod. de Poſtlim. tit. 5. lib. 5. *humanitatis ſit præſtitum.* Spartianus in Antonino Caracalla cap. IV. ubi de Papiniano & Petronio juſſu Caracalli occiſis; *Tractataque ſunt* (ait) *eorum per plateam cadavera ſine aliqua humanitatis reverentia.* Idem auctor in Adriano cap. X. *De militum etiam ætatibus judicabat, ne quis, aut minor, quam virtus poſceret, aut major, quam pateretur humanitas, in caſtris contra morem veterem verſaretur.* Seneca lib. 1. de Tranquillit. vitæ cap. 15. *Alienis malis torqueri, æterna miſeria eſt, alienis delectari malis, voluptas inhumana, ſicut illa inutilis humanitas, flere, quia aliquis filium ſuum efferat, & frontem ſuam fingere.* Idem Epiſt. 86. *Humanitas vetat ſuperbum eſſe*, &c. Ut *humanitas*, ita & è contrario *inhumanitas* dicitur ab eodem Seneca epiſt. 100. *Quid nunc ex duritia ſuadeo*, &c. *Inhumanitas eſt iſta non virtus*, &c. Cicero Philipp. XI. cap. IV. *Niſi denique naturæ & humanitati inventus eſſet inimicus.* Et pro Quintio cap. XVI. *Hæc in homines alieniſſimos viri boni faciunt, & hominum exiſtimationis & communis humanitatis cauſſa.* Et cap. XXXI. *Aliquam, ſi non propinquitatis, at ætatis ſuæ, ſi non hominis, at humanitatis rationem habeas.* Negotium gerere humanitatis merito dicitur, qui murtuum ſepelit. Nam qui cadaver aut reliquias alicujus ſepulturæ tradit, memoria humanæ conditionis id facit L. *quidam in ſuo*, 27. D. de conditio. inſtit. Seneca pag. 325. ubi de luctu; *Sæpe ſalva ſapientes*, &c. *& oblivisci quidem ſuorum, ac memoriam cum corporibus efferre*, &c. *inhumani eſt animi*, & contra jus φιλανθρωπίας. Quintilianus in Ægro redemto, Declamat. 5. *Hinc & ille venit affectus, quod ignotis cadaveribus humum congerimus, & inſepultum quodlibet corpus nulla feſtinatio tam rapida tranſcurrit, ut non quantulocumque veneretur aggeſtu*, id eſt, lapidet. Idem auctor verbo *humanitatis* uſus eſt in Declamat. 6. Corporis projecti, *Convenerunt etiam alieni parentes, totum in ſpectaculum populus effuſus eſt, & ignoto quoque corpori publica humanitas quaſi quaſdam jecit exſequias.* Et paullo poſt; *Non ſepelis? Vide quæſo, ne, dum litigas, arenam fluctus aggerat, injiciat humum miſericors populus.* Et poſtea; *Nobis vero* (rerum natura) *exanimes genuit non ſolum miſerationem, quæ cogitationi noſtræ ſubit, ſed etiam religionem, inde ignotis quoque corporibus tranſeuntium viatorum collatitia ſepultura, inde injecta ab alienis.* Seneca lib. 5. de Benefic. cap. 20. *Patrem alicujus in ſolitudine exanimem inveni, corpus ejus ſepelivi*, &c. *præſtiti patri ejus, quod ipſe præſtare voluiſſet, nec non & debuiſſet. Hoc*

humanitate lapidabit, aut, quod ultimum eſt, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. [a] Patior ego vinculum extremum, &, veluti lecto funebri aptatus exſpecto mortem jam non moleſtam. Peragit interim tempeſtas

[a] ENCOLPIUS.

tamen ita beneficium eſt, ſi non miſericordia & humanitati dedi, ut quodlibet cadaver abſconderem, ſed ſi corpus agnovi, ſi filio tunc hoc praſtare me cogitavi. At, ſi terram ignoto mortuo injeci, nullum in hoc habeo hujus officii debitorem in publicum humanus. Lactantius cap. 12. lib. 6. Inſtitut. *Et quamvis in homine ignoto neceſſariorum ſepulturam nulli negandam munus implebimus, in quorum locum, quia deſunt, ſuccedat humanitas, &, ubicumque homo deſiderabitur, ibi exigi officium noſtrum putabimus. In quo autem magis juſtitia ratio conſiſtit, quam in eo, ut, quod praſtamus noſtris per affectum, aliis praſtemus per humanitatem, qua eſt multo certior juſtiorque,* &c. Juſtinus lib. XI. *Ejuſque mortem illacrymatum Alexandrum, benigne proſecutum, idque eum non amoris, ſed humanitatis cauſſa feciſſe.* P. DANIEL. Suet. Neron. XXXIII. *Comitiali morbo & conſuetudine correptum apud convivas ementitus poſtero die raptim inter maximos imbres tralatitio extulit funere.* PITH. Sacrum & exſecrabile, cadaver hominis mortui prægredi, nec ſepelire. Schol. Sophocl. *οἱ γὰρ νεκρὸν ὁρῶντες ἄταφον, καὶ μὴ ἐπαμησάμενοι κόνιν, ἐναγεῖς εἶναι ἐδόκουν.* Ælian. Var. hiſt. l. V. cap. 14. *Νόμος καὶ οὗτος Ἀττικὸς, ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπῳ, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας.* Hoc maxima religione ſervatum apud omnes gentes. Hieron. ad Sabin. *Foſſam humum lapidibus conſtruentes, ex more tumulum parant.* WOUWEREN. Ex communi humanitatis jure atque officio terram homini mortuo etiam ignoto ſepeliendi cauſſa injicimus. Quintil. Declam. 5. *Hinc & ille venit adfectus, quod ignotis cadaveribus humum congerimus.* Ubi ſub *affectus* vel affectionis nomine miſericordia, humanitas, manſuetudo, pietas, intelligitur, ſine cujus intentione cadaver alienum nemo funerat. Quamobrem, qui de pietatis generibus ſcripſerunt, primum locum in ſepultura volverunt. Multis P. Faber Semeſtr. lib. 2. cap. 1. & ex eo Waramundus de Erenberg, ſive potius Eberardus à Weibe in Meditam. pro Fœderibus lib. 2. num. 9. Adde Tobiæ cap. 1. & Baccharium in epiſt. de Recip. lapſ. ERHARD. Præter adductos à viris doctis, vide Commentatores ad Horat. 1. od. 28. Guther. de jure manium lib. II. cap. 15. & 17. Loenſ. III. Miſcell. Epiph cap. 19. ubi docent, grande fuiſſe nefas inſepultos relinquere, quos naufragium ejecit in terram. Cicer. de republ. lib. III. apud Nonium in *excipere*. *Quod inſepultos reliquiſſent eos, quos è mari propter vim tempeſtatis excipere non potuiſſent, innocentes necaverint.* Et hinc Virgilius, notante Donato, lib. 1. Æneid. verſ. 45. vehementem iram Minervæ in Ajacem oſtendit, quod

Turbine corripuit ſcopuloque infixit acuto,

Ne ad litus deveniens ſaltem ſepulturam acquireret. Et hinc turpiſſimum & miſerrimum mortis genus veterum ſuperſtitio cenſebat, aqua ſubmergi, quia ſepulturæ beneficio privabantur. Ovidius lib. 1. Triſt. eleg. 2.

Nec letum timeo: genus eſt miſerabile leti
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Sed hoc argumentum hic exſequi non patitur adnotationum ratio. v. Ampliſſ. Cuper. obſerv. lib. 1. cap. 8. Barth. ad Stat. VII. Theb. verſ. 807. & quæ Vir quidam eruditus de hoc mortis genere nuper commentatus eſt, in obſervationibus Hallenſibus tom. VII. Obſerv. 5. BURM.

Lapidabit] Alii, *tumulabit*. TORNÆS. *Monte ſub hoc lapidum jacet Balliſta ſepultus.* Pro hoc loco de arena oſſibus danda. vide Od. 28. lib. 1. Horat. BONGARS. Dionyſius Halicarnaſ. *ἀλλ' οἱ παριόντες αὐτὸν ἐρριμμένον ἐν ᾧ διεχρήσθη χωρίῳ, λίθους ἐπιφοροῦντες καὶ γῆν ἐπενδύσαντες ὡς πλᾶμα ἔρημον κηδεμόνων.* PITH. Solebant tumulos lapidibus ſternere. Hieronymus epiſt. quadam ad Innocent. *Linteo cadaver obvolvunt, & foſſam humum lapidibus conſtruentes ex more tumulum parant.* Petron. hoc *lapidare* dixit. Virgil.

Monte ſub hoc lapidum tegitur Balliſta ſepultus.

Meurſ. ad Lycophron. verſ. 1064. WEITZ.

Qua ultimum eſt] *Quod ultimum eſt.* Leid. cod. BOSCH.

Imprudens arena componet] Seneca Contr. 4. lib. 9. *Omnibus natura ſepulturam dedit. naufragos idem fluctus, qui expulit, ſepelit.* WOUWEREN. Inſcia, neſcia. Plaut. Pſeud. *Emit hoſpitalem is filium imprudens ſenex.* Schopp. in Miſcellan. Propert. lib. 3. eleg. 6.

Reddite corpus humo, poſitaque in gurgite vita,
Paetum ſponte tua vilis arena tegat.

ubi Douſa P. in Not. reliquis. ERHARD. Adde Paſſeratii notas ad Propert. lib. 1. eleg. XVII. pag. 223. & ad lib. III. eleg. VI. pag. 442. & Barth. ad Claudian. lib. 1. in Rufin. verſ. 369

Componet] Id eſt, ſepeliet. Virgil. lib. 1. Æneid.

Ante diem clauſo componet veſper Olympo.

Vide Turneb. lib. 18. cap 14. P. DANIEL. Tacitus Hiſtor. 1. cap. 47. *Piſonem Verania uxor, ac frater Scribonianus, T. Vinium Criſpina filia, compoſuere.* PITH. Horat. lib. 1. Sat. 9.

—— Haud mihi quiſquam;
Omnes compoſui.

Acro: *in urnis condidi, & ſepelivi.* Tacit. de Vita Agric. *Paucioribus hominum lacrimis compoſitus eſt.* WOUWEREN. Sepeliet, condet. Tacit. in Agricol. cap.

peſtas mandata fatorum, omneſque reliquias navis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; ſed quaſi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. * Hoſpites veluti conclamans. * Procurrêre piſcatores, parvulis expediti navigiis, ad praedam rapiendam: deinde, ut aliquos viderunt, qui ſuas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxilium.

CXV. *Tum, vocum concurſu facto*, audimus murmur inſolitum, & ſub diaeta magiſtri, quaſi cupientis exire belluae gemitum. Perſequuti igitur ſonum

cap. 46. *Paucioribus tamen lacrymis compoſitus os.* Pichena in Not. num. 101. ERHARD.

Aptatus] Id eſt, annexus. vide ſupra ad cap. 34.

Non arbor erat relicta, non gubernacula] Paria in fragmento Alexi. τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται, τὸ δ' ἔνθεν: ἄμμες δ' ἀν τὸ μέσον ναὶ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ μάλα· πᾶς μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει, λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό· χαλῶσι δ' ἄγκυραι. BARTH. Fortaſſe *malus* ſcripſerat, quod ne quis adjectivum arbitraretur, notatum alicujus manu ad oram, *arbor*: quod deinde in ordinem verborum irrepſit. *Arborem* tamen pro malo dicunt poëtæ. *Anonym. MS.* Syntheſis eſſet, ut illud Virgilii:

——— *Centauro invebitur magna.*

id eſt, non aliquo ex Theſſaliæ populis, Centauris dictis, ſed Centauro navi: ſic hic, *non malus erat relicta*, non intelligenda arbor pomifera, ſed navis. Verum cum *arbor* nonnili poëtice pro malo uſurpetur, etiam parum decora videtur oratori hæc ſyntheſis. niſi forſan legamus, *non malus erat relictus*. HADRIANID. Cum tota hæc naufragii deſcriptio elatiori ſtilo ſit elaborata, neſcio, cur non *arborem* pro malo potuerit ponere Petronius, cum ipſi JCti, ita ſæpe malum vocent, ut Lexicographi adnotarunt. Et præterea Frontinus lib. 11. Strategem. cap. v. exemplo 46. *Memnon Rhodius ita ordinavit ſuos, ut paucarum navium malos erigerent, eaſque primas agi juberet. Hoſtes autem procul conſpicati numerum arborum, & ex eo navium quoque conjectantes, obtulerunt ſe certamini.*

Non gubernacula] Apulej. lib. 11. Met. *navis ipſa, qua vehebamur, variis turbinibus procellarum quaſſata, utroque regimine amiſſo, ægre ad ulterioris ripæ marginem detruſa, præcipitio demerſa eſt, & nos, omnibus amiſſis, vix enatavimus.* Quæ Pricæus recte cum Petronianis his confert, ut & ſequentia de prædonibus, qui ejectos ſpoliant.

Rudis & infecta materies] Id eſt, rude & non politum lignum. vide Tennul. ad Frontin. lib. 1. Strateg. cap. v. exempl. 1.

Percurrere] Forte, *procurrêre*. RICHARD.

Tum vocum concurſu facto] Hæc à mala manu intruſa ſunt, neque convenit, ut in concurſu vocum (ſi id modo Latine dici poſſit) audirent murmur, quod ſilentibus aliis melius exaudiri potuiſſet.

Audimus murmur] Fulgent. de Allegor. librorum Virgil. *Quales vatum imagines eſſe ſolent, dum, adſumtis ad opus conficiendum tabulis, ſtupida fronte arcanum quoddam latranti interinſecus tractu ſubmurmurant.* Stat. lib. 3. ad Uxorem Sylv. v. verſ. 33.

——— *Tu procurrentia primus*
Carmina noſtra ſonis: totaſque in murmure noctes,
Aure rapis vigili. ——— WOUWEREN.

Non abſimile eſt, quod de ſemetipſo Statius ad Uxorem lib. 3. Sylvar. Sylv. 5. Iſ. Pontanus in Gloſſario Gallico, verb. *Baritus* de Bardis Poëtis Gallis. ERHARD.

Diata] Cubile, in quo navicularius quieſcit: item habitatio in hortis. GLOSSÆ. *Diata* habitatio in hortis. Plin. ep. lib. v. Epiſt. 6. *Contra mediam fere porticum zeta recedit, quæ quatuor platanis inumbratur.* l. 55. §. Lignis, D. de leg. 111. *diata ſunt hypocauſta.* Plin. *vaporaria. Diata* eſt quæ aliis cœnatio. Sidon. *Ex triclinio in diatam ſive cœnatiunculam fit tranſitus.* Servius ad Virg. Æneid. 1.

——— *Vocemque per ampla volutant*
Atria. ———

ex Catone adſerit, veteres in atrio epulari ſolitos. At *atrienſes*, principes ſervi tricliniares. Plaut. Pſeud. Act. 11. ſcen. 2. *Condus promus procurator peni.* HA. *Quaſi tu dicas atrienſem.* PS. *Ego? imo ego atrienſi impero.* hinc liquet, cur in Gloſſis *Atrienſis* διαιτάριος, διαιτάρχης. *diatarii* meminit Ulp. l. x11. §. 42. D. de inſtr. vel inſtrum leg. Paul. Sent. lib. 3. tit. de Legat. *zetarii*, ut Plin. *zeta* & *zetula*, diæta, diætula. In quo hallucinatus vir doctus, qui adſerit *zetam* ἀπὸ τοῦ ζῆν, ut *diatam* ἀπὸ τοῦ διαιτᾶν. Nihil enim aliud, niſi ſcriptionis mutatio, ut apud Phœbadium contra Arrian. in principio: *niſi illam zabolica ſubtilitatis fraudem viderem.* pro diabolicæ. Ergo omnia manſio appellari poteſt *diata*. Petron. οἰκητὸς μετὰ τῶν πρύμναν. hinc forte *diatarii*, Ulpian. l. 1. §. 3. D. Nautæ caup. ſtabul. ut rec. reſt. qui cuſtodiæ gratia navibus præponuntur. WOUWEREN.

Magiſtri] Gloſſ. *Magiſter, gubernator.* Gloſſarium: *Magiſter*, ἐπιστάτης: Heſych. Gloſſ. *Magiſter navis*, κυ-

ſonum, invenimus Eumolpum ſedentem, membranaeque ingenti verſus ingerentem. Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemuſque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, [a] ſinite me, inquit, ſententiam explere; laborat carmen in fine. [b] Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere orcam mugientem. *

Hoc opere tandem elaborato, caſam piſcatoriam ſubimus moerentes, ciboſque naufragio corruptis utcumque curati triſtiſſimam exegimus noctem. Poſtero

[a] EUMOLPUS. [b] ENCOLPIUS.

μεγήτης. l. 3. de Naufr. l. 37. de Navic. C. Theod. Virgil. Æn. v. Valer. Flacc. l. 8. *Puppe procul ſumma vigilis poſt terga magiſtri.* WOUWEREN.

Cupientis exire] Manus viri docti in margine codicis Almeloveniani *excire*. Ut apud Apulej. de Deo Socratis, *quem adverſatorem malis in omni vita ciebo.* Et ita *excire* pro evocare & elicere Plautus Epid. Act. IV. ſc. 2. *quod me excivisti ante ædes.* Lindenbrogius vero ad Donatum in Andr. Act. I. ſc. I. legit *Quaſi rugientis ex ira.*

Bellua gemitum] Seneca. *Vocem nullius terreſtris animalis, ſed, qualis eſſe marinis belluis ſolet, raucam & implicatam.* Doſitheus magiſter: *Bellua marina*, κῆτος. Gloſſar. *Bellua* κῆτος, κνώδαλον. Feſt. *Balenam belluam marinam ipſam dicunt eſſe piſtricem, ipſam eſſe cetum.* Gloſſar. κῆτος *Piſtrix de bellua.* PITH. Suet. Ner. cap. 12. *Exhibuit naumachiam marinis aquis, innantibus belluis.* WOUWEREN. Balænæ, quæ *bellua* vocatur. Claudian. lib. 2. in Eutrop.

Sic ruit in rupes, amiſſo piſce ſodali,
Bellua. ———

Savaro ad Sidon. lib. 5. epigram. 13. ERHARD.

Perſecuti igitur ſonum invenimus Eumolpum] Plaut. Rud. Act. I. ſc. 4.

Conſequamur gradu vocem. SCIOPP.

In vicinia mortis] Ἐν προθύροις θανάτοιο, ut loquitur Oppian. 5. Halieutic. verſ. 289. WEITZ.

Laborat carmen in fine] eleganter dictum. Quintil. decl. V. *facilius eſt diviſa ſubtrahere, quorum magnitudo laborat in ſolido.* Idem decl. XV. *laboranti primo ſui voluit facultate ſuccurrere*, id eſt, ægro. Et Græci Poëtæ tunc ἀπορεῖν πρὸς τὰ μέτρα dicuntur. Lucian. principio Timonis. CUPERUS. Optime explicat Vir Ampliſſimus: qui enim promtiſſimus ad extemporalitatem uſque erat Poëta, queritur, ſe circa finem ei imponendum ſollicitum hærere, neque aptum poſſe invenire, & ideo petit ſpatium meditandi, quaſi pluris eſſet carmen conſummare, quam in naufragii periculo ſalutem quærere; in quibus Satyricus noſter inſaniam intempeſtivi Poëtæ egregie oſtendit, non conſtantiam Philoſopho dignam, ut hic Hadrianides ſomniat. & ita *Laborare* eleganter Latinis omnia dicuntur, quæ in periculo ſunt, ne lædantur, aut pereant. Ut hic carmen laborat, quia, ſi finis non imponeretur aptus, periculum erat, ne totum intercideret, & fœtus ille ingenii periret. Horat. I. od. IX.

Nec jam ſuſtineant onus
Silvæ laborantes.

Idem I. od. 28.

Ah miſer!
Quanta laboras in Charybdi.

Et ſic ſæpe alibi idem Poëta. Ovidius I. Met. 257.

——— *Et mundi moles operoſa laboret.*

Statius lib. VII. Theb. 3.

Concuſſitque caput, motu quo celſa laborant
Sidera.

Supra noſter cap. XLIV. *populus minutus laborat*, & cap. 54. *ut putaret detectum parietem nimbo laborare.* BURM.

Porcam mugientem] Alii *portam*. Pith. PATISSON. Puto legend. *porcam*. PUTEAN. Optimus codex *portam mugientem*. L. *poëtam mugientem*. Scal. WOUWEREN. Sine cauſſa hoc mutarunt viri doctiſſimi. BARTH. Leg. *orcam*: eſt piſcis apud Plin. lib. 9. cap. 6. & quidem ex belluarum genere. Jungermann. An leg. *phocam*? Gloſſæ; φώκη, *vitulus marinus*. *In terram trahere* phraſis eſt piſcatorum. *Mugientem*, id eſt, γρύνον, apud Heſych. ERHARD. Dixerat antea, *tamquam cupientis exire belluæ.* Non igitur attenderunt, qui mutare auſi ſunt. BOURDELOT. Illuſtris Scaliger legit *poëtam mugientem*. Mallet Doctiſſ. Th. Munckerus *poetam mutientem*; quod admodum arridet. Eſt enim *mutire* confuſum aliquem & obſcurum edere ſonum: quod à meditabundis ſæpe fieri videmus. BOSCH. Barth. ad Stat. I. Achil. 524. citat *orcam*, & ex veteri Schol. notat, omnem inconditum ſonum Poëtis mugitum dici. *Phocam* tamen, quod Douſa conjecerat, probavit Brouckhuſius.

Elaborato] Magno labore, niſu & moleſtia, confecto. Juſtin. I. 2. *Ninyas contentus elaborato à majoribus imperio, belli ſtudia depoſuit.* Ita Cicero de Clar. Orat. cap. XC. *elaborata oratio & elucubrata.* Sueton. Aug. LXIV. *ac nihil æque elaboravit, quam ut imitarentur chirographum ſuum.* Ita Torrentii codices: vulgo *laboravit*: uſus & Horatius lib. III. od. I. & Epod. XIV. tantæ ſcilicet molis erat Poëtam inſanum & reluctantem

Poſtero die, quum poneremus conſilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanum circumactum levi vortice ad litus deferri. Subſtiti ergo triſtis, coepique uventibus oculis maris fidem inſpicere: &, hunc forſitan, proclamo, in aliqua parte terrarum ſecura exſpectat uxor: forſitan ignarus tempeſtatis filius: aut patrem utique reliquit aliquem, cui proficiſcens oſculum dedit. Haec ſunt conſilia mortalium, haec vota ma gnarum

tem à membranis ſuis abſtrahere, qui maluiſſet vitam, quam carmina, perdere. BURM.

Cibiſque naufragio corruptis] Prochorus Hiſt. de S. Johanne Euangel. πάντων δὲ ἡμῶν ἐξελθόντων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ κατακειμένων, καὶ μὴ δυναμένων πρὸς ἀλλήλους λαλῆσαι ἀπὸ τῆς ἀσιτίας, καὶ τοῦ φόβου, καὶ κόπου, ἐκοιμήσαμεν ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἐννάτης κείμενοι, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντες εἰσήλθομεν Σελεύκειαν, καὶ ὡς ναυαγίῳ περιπεσόντες ᾐτήσαμεν ἄρτους. λαβόντων δὲ ἡμῶν, καὶ φαγόντων, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντων, ERHARD.

Poſtero die quum poneremus conſilium] Malim, *quum componeremus conſilium*, ſicut infra cap. CXXXVI. *Convicium verens abeundi formavi conſilium.* SCIOPP. Elegans locutio. Cum conſultaremus, cum quæſtionem & conſilium haberemus, in qua regione potiſſimum tuti eſſe poſſemus, Ita *quæſtionem ponere* Phædr. fab. XIII.

Nec quæſtionis poſitæ cauſſam intelligit.

Hygin. fab. LXVII. *ſi carmen, quod poſuiſſet, aliquis interpretatus eſſet.* corruptus hac in voce Plinius lib. II. Epiſt. 3. *poſcit controverſias plures, electionem auditoribus permittit, ſæpe etiam partes.* legendum ſine dubio *ponit.* CUPERUS Lib. III. Obſerv. cap. 20. Senec. Phœniſ. verſ. 133.

Sæva Thebarum lues
Luctifica cæcis verba committens modis
Quid ſimile poſuit.

Cicer. I. de Orator. 22 *Quid mihi nunc vos, tamquam alicui Græculo otioſo & loquaci, & fortaſſe docto atque erudito, quæſtiunculam, de qua meo arbitratu loquar, ponitis?* inepta ergo Scioppii emendatio.

Crederemus] Heinſius mallet *crederemur.* Sed vulgata mihi ſanior videtur: proprie enim ſe credere aliquis dicitur regioni, mari, procellis, & ſimilibus, qui pericula ſubit, quæ illa ſecum ferre poſſunt. Horat. lib. III. od. 27.

—— *Age, te procellæ*
Crede veloci.

Virgil. lib. V. Æneid. verſ. 850.

Ænean credam quid enim fallacibus auſtris.

lib. VI. verſ. 15.

Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo.

Quia ergo ubique mala invenerant, ponunt conſilium inter ſe, cui ſe crederent regioni, ubi quies & ſecuritas oſtenderetur. Portum tandem inveniunt Crotona. BURM.

Levi vertice] Alii, *Vortice.* TORNÆS. & ERHARD.

Ergo triſtis] Lege, *ego triſtis.* Pith. PATISSON.

Viventibus oculis] Alii, *nictantibus:* alii, *humentibus.* P. Fab. *liventibus.* TORNÆS. Jungermann. legit *diligentibus*, Puſchius, *liventibus.* ERHARD. Loco hujus lectionis pravam ſubſtituunt. BOURDEL. Per pleonaſmum (neque enim mortui vident), aut epexegeſin, ſeu expoſitionem, aut appoſitionem, ut vocant, in antitheſi ad *maris fidem* & *corpus mortuum*, quaſi diceret, oculis qui adhuc vivunt. HADRIANID. *Humentibus* alii, recte. Sic Claudianus, Suetonius, & Ovidius lib. XI. Metam. verſ. 464.

—— *Suſtulit illa*
Humentes oculos.

Error inde natus, ut exiſtimat Doct. Munckerus noſter, quod primitus ſcriptum fuit *umentibus*, neglecta aſpiratione; ut in veteri inſcript.

ET QUICUNQUE TUIS UMOR
LABETUR OCELIS.

J. Lipſius legit *uventibus*, neſcio, an melius. quamquam non ignoro, Catullum Ep. LXVII. *uvidulam à fletu* dixiſſe, quo loco non audiendus Palmerius, *fluctu*, emendans. BOSCH. Inepte *viventibus* propugnat Hadrianides, ſine dubio legendum *uventibus.* vide Gronov. Diatr. Statianæ cap. XXIII. Ita *humentes oculos* Ovidius lib. XI. Metam. verſ. 464. Quamquam differre inter ſe *humentes* & *uventes* oculos notavit in margine codicis ſui Broukhuſius, *uvere* enim dicuntur, cum leviter oboriuntur lacrymæ, quæ proveniebant, quia ſpectabat ignoti hominis cadaver, motus videlicet communi lege humanitatis. Poſtquam autem agnovit exanimum Lycæ corpus, tum vero non tenuit diutius lacrymas. Hic demum cœperunt *humere oculi.*

Maris fidem] Hiſtor. Apoll *Intuens mare tranquillum, ait: O maris fides!* adduco interpretem Tertullianum de Pall. cap. a. *Sic & mari fides infamis, & flabris æque mutantibus, de tranquillo probum, de fluctris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* WOUWEREN. Sic Plinius Panegyr. Infra: *Non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant.* Freh. ERHARD.

Cui proficiſcens oſculum dedit] Sueton. Ner. cap. 37. *Neque proficiſcens quemquam oſculo impartivit.* Stat. Theb lib. 12. verſ. 717.

Jam nec conjugibus ſuprema nec oſcula natis
Jungit. ——

gnarum cogitationum. En, homo quemadmodum natat? Adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paullo ante & implacabilem Lycam, pedibus meis pene ſubjectum. Non tenui igitur diutius lacrymas, imo percuſſi ſemel iterumque manu pectus; &, ubi nunc eſt, inquam, iracundia tua? Ubi impotentia tua? nempe piſcibus belluiſque expoſitus es, &, qui paullo ante jactabas vires imperii tui, de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nempe hic proxima luce patrimonii ſui rationes inſpexit; nempe diem etiam, quo venturus eſſet in patriam, animo ſuo finxit. Dii Deaeque, quam longe à deſtinatione ſua jacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem praeſtant. Illum bellantem

Plaut. Mercat. lib. III. Regum cap. XIX. Ovid. Triſt. I. WOUWEREN.

Quemadmodum natat] Alii, *quemadmodum natus*. TORNÆS. Sumtum ex Plauto, ut & alia plura, Rudent. Act. I, ſc. 2. *Hui homunculi quanti eſtis, ejecti, ut natant*. PITH.

Non tenui] Vide ſupra cap. 75.

Manu pectus] *Manibus* cod. Leid. BOSCH.

Ubi nunc] Egregie hanc formulam illuſtravit Heinſius ad Ovidii IV. Epiſt. verſ. 150. cui plura addese in proclivi eſſes. Sed larga ſatis ibi copia, & timeo Gallulos cenſores. vide & Freinsh. ad Tacit. lib. II. Annal. cap. 2.

Nempe piſcibus belluiſque expoſitus] Plaut. Rudent. Act. II. ſc. VI. verſ. 29. *Piſcibus in alto, credo, prabent pabulum*. Apul. libro V. *Per ſaxa cautium membris jactatis, alitibus beſtiiſque obvium ferens pabulum*. Martius vates apud Livium lib. 25. cap. XII. *Piſcibus feriſque fiat eſca caro tua*. WOUWEREN. Hoc miſerum credebant veteres. v. Barth. ad Stat. IX. Theb. verſ. 300. & quos ibi laudat.

De tam magna navi ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete] Vetus Poëta in Catalect. de Fortunæ inconſtantia;

Ite, novas toto terras conquirite mundo,
Nempe manet magnos parvula terra Duces.

Raderus ad Martial. lib. 5. epigr. 71. ERHARD. Cicer. lib. IV. ad Attic. Epiſt. ult. *Hac enim me una ex hoc naufragio tabula delectat*. Quintil. decl. XII. *Naufrago tabulam abſtuliſti, mortuo adplicas navem*. CUPER.

Ite nunc] Juvenal. Sat. XII. verſ. 57. *I nunc, & ventis animam committe*. Propert. lib. III. El. XVI. verſ. 17. *I nunc, tolle animos*. Virgil. libr. VII. Æneid. verſ. 425. *I nunc, ingratis offer te, irriſe, periclis*. PITH. Et hanc exprobrationis formulam illuſtravit Paſſeratius ad Propert. lib. III. eleg. 6. pag. 442. & Heinſius ad Ovid. lib. III. Amor. eleg. 3. & ad Claud. lib. I. de rapt. Proſerp. verſ. 95.

Opes fraudibus captas] *Partas* alii; forſan melius, *raptas*. BOSCH.

Proxima luce] Proxime antecacta. *Proximus* propritim de præterito dicitur, ut *primus* de futuro. Supra; *& prima ſtatim nocte in monumentum ferebat*. Infra, *Acceſſiſſe huic triſtitia proximum naufragium*. ERHARD.

Finxit] Amicus noſter non è multis Rev. D. Matthias Oeveringius mallet hic, *fixit*: quod notam hanc quantitatis, virgulam tranſverſam, olim ſyllabis imponi ſolitam, erroris occaſionem ducat. Unde fluxit, ut *totiens* pro *toties* & multa alia, de quibus adeundus Lipſius. BOSCH.

Dii Deaque] Frequens hæc formula apud Paganos ſcriptores, de qua adeundus Ludovic. Dorleans in Cogitation. ad Tacit. Annal. lib. 4 pag. 476. col. 2. WEITZ. Vid. ſupra cap. LXXIX.

Sed non ſola maria] Philemo: οὐ τοῖς πλέουσι τὴν θάλατταν γίνεται μόνοισι χειμών, ὡς ἔοικεν. PITH. Seneca lib. 7. Controv. I. *Multas rerum natura mortis vias aperuit, & hac eſt conditio generis humani, quod naſcimur uno modo, multis morimur; laqueus, gladius, praceps locus, venenum, naufragium, mille alia mortes inſidiantur miſera huic anima*. Firmic. Aſtron. lib. I. cap. 4. *Quidnam de mortium* (Lege *mortalium*) *vario exitu dicemus? Ille, cogente fato, ſuſpenditur laqueo, at ille gladio percutitur, ille mari fluminibuſque ſubmergitur, ille ſavientibus flammis ignique traditus in cinerem favillaſque convertitur, ille per pracipitia jactatur, ille cadentium tectorum ruina comprimitur*; & quæ ſequuntur. Vide locum. Simonides, Anacreon apud Stobæum, Stat. Theb. lib. IX. WOUWEREN. Adi Rittershuſ. notas in Oppian. lib. 5. Halieutic. verſ. 336. WEITZ.

Fidem] Ironice dictum. *Fides* mari dicitur eſſe, cum tuto navigari poteſt. Virgil. libr. III. Æneid. verſ. 691.

Inde

tem arma decipiunt: illum Diis vota reddentem Penatum ſuorum ruina ſepelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Cibus avidum ſtrangulavit, abſtinentem frugalitas. Si bene calculum ponas, ubique naufragium eſt. At enim fluctibus obruto non contigit ſepultura. Tamquam interſit,

Inde, ubi prima fides pelago, placataque venti
Dant maria.

hinc Pittacus interrogstus à quodam, τί ἄπιστον? reſpondit θάλασσα, apud Plutarch. in Apothph. Philoſoph. CUPERUS.

Decipiunt] Eleganter; quibus victoriam ſe & gloriam conſecuturum ſperaverat, iis ipſis mortem invenit. Et ita *decepti* dicuntur, quos vota & ſpes fallunt. Virgil. IV. Æneid. verſ. 17.

Poſtquam primus amor deceptam morte feſellit.

Vide notas Pricæi ad Apulej. lib. VIII. Mileſ. p. 447. Et ita cape illa Terentii Andr. Act. I. ſc. 5. *Ego propter me illam decipi miſeram ſinam.* Et Cicero lib. V. ad famil. epiſt. 16. *Hoc confirmare poſſum, ea miſceri, parari, impendere reipublica, qua qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe videatur*, id eſt, ut Manutius explicat, privatus aliquo bono, quod ſibi futurum ſperaverat, ſi diuturnior vita fuiſſet data. BURM.

Ruina ſepelit] Miror, Gonſalium ad ſpuriam, vel certe jocularem inſcriptionem reſpexiſſe Petronium, credere: quam inter ſpurias retulit Gruterus pag. 111. & primum vulgavit Fr. Luiſinus lib. III. Parerg. 40. Reineſius Epiſt. XLVIII. pag. 444. joco confictam, licet antiquam, cenſet. *Ruina camara* oppreſſos exhibet Phædrus lib. IV. fab. 24.

Ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit] Non diſſimile eſt, quod Fulconi Regi Hieroſolymitano obtigit. Is, leporem forte inſectatus, ſubita equi ruina præcipitatus terræ caput adflixit, cerebroque per nares aureſque erumpenti in Reginæ oculis exſpiravit. Guilhelm. Tyrius in Chronic. Hieroſolymit. Cruſius in Annal. Suevor. A. C. 1142. Horat. Turſellinus in Epitom. Hiſtor. lib. 8. p. 358. Sethus Calviſius in Chronol. anno 1141. Mich. Saxo in Chron. Cæſar. part. 2. pag. 247. Similiter Maria Imperatrix, Maximiliani I. conjux, caſu equi inter venandum præcipitata vitam mortalem amiſit: Cuſpinian. de Cæſarib. in Maximiliano Primo, Jacob. Menlius in Genealog. Auſtriac. & plerique omnes Chronographi. Ita Sigiſmundus Georgius Seldius, Caroli V. & Ferdinandi I. Vice cancellarius, dum ex prædio Viennam rediret, ciſio, in quo cum Joh. Ulrico Zaſio vehebatur, tum forte Pſalmis legendis intentus, inter eundum excuſſus, & capite ad ſaxum illiſo letaliter vulneratus, triſti fato exſtinctus eſt, anno 1565. Jacob. Auguſt. Thuanus Hiſtor. lib. 36. Bucholcerus in Indice Chronologic. pag. 613. WEITZ.

Cibus avidum ſtrangulavit] Lipſius 2. de Conſtant. 19. Pet. Crinitus de Honeſt. diſcipl. lib. 2. cap. 6. Sic Attila Hunorum Rex ex ingluvie ſuffocatus interiit; Wolfg. Lazius de Migration. gent. lib. 11. pag. 603. Jornandes in Chron. Gothor. Ant. Bonfinius in Rer. Ungaric. decad. Nicol. Olahus in Athila, Sethus Calviſius in Chronolog. anno Chriſti 453. in fin. Cyriac. Spangenberg. in Chronic. Saxon. anno 454. WEITZ.

Si bene calculum ponas] Boëth. *Vis cum fortuna ponere calculum?* BARTH. Plinius Secund. lib. 2. 14. *Hic quoque in conditionibus deligendis ponendus eſt calculus.* Boëth. l. 2. proſ. 3. de Conſol. *calculum ponere.* Sitzmanus in Not. n. 58. ERHARD. Plinius lib. 2. epiſt. 19. *Examina tecum, omneſque, quot ego novi, in utraque parte calculos pone, idque elige, in quo vicerit ratio.* Saresberienſis lib. 8. Policrat. cap. 6. *Qui ſingulis noctibus cum ſervis ſuis calculum ponunt, & quod effuderant uſu vel abuſu diurno, quaſi nocturnis lachrymis deflent.* WEITZ. Id eſt, ſi rem bene expendas, conſideres. locutio elegantiſſima deſumta inde, quod veteres calculis numerare ſolerent; & amant metaphoras hujuſmodi auctores. Cicero ad Att. VIII. epiſt. 12. *Quare nunc ſaltem ad illos calculos revertamur, quos tum abjecimus.* Plinius lib. 1. ep. 14. *& ſane, de poſteris & his pluribus, cogitanti, hic quoque in conditionibus deligendis ponendus eſt calculus.* Euripid. Oreſt. verſ. 1100. ἐς κοινοὺς λόγους ἔλθωμεν. *una rationem ineamus.* Theophr. Caract. cap. XIV. τοιοῦτός τις, οἷος λογισάμενος ταῖς ψήφοις, καὶ κεφάλαιον ποιήσας. cap. XXIII. κελεῦσαι θεῖναι τὰς ψήφους. CUPERUS. Vide ſupra ad cap. 101.

Ubique naufragium eſt] Vide Barth. lib. 5. Adverſ. cap. 18.

At enim fluctibus obruto] Stobæus λόγ. 96. Philemonis illud adducit ex Ephebis; ἐν τοῖς πλέουσι τὴν θαλάτταν γίνεται μὲν οὔτε χειμών. BONGARS. Philoſophum hic agit Eumolpus: nam ſapientes à plebeja illa opinione, de ſepulturæ honore & neceſſitate animum abducentes, omnem poſt mortem cadaveris conſumtionem ſepulturam idoneam credebant. v. Barth. Adverſ. lib. LIII. cap. 10. Ita eleganter Apulejus lib. IV. Mileſ. *Tunc nos, magnanimi ducis vigore venerato, corpus reliquum veſte lintea diligenter convolutum, mari celandum commiſimus. Et nunc jacet noſter Lamachus elemento toto ſepultus.* Ubi non aliena adnotavit Pricæus. Barthius vero hic legit *continget*.

Tamquam interſit] Teles: τί διαφέρει ὑπὸ πυρὸς κατακαῆναι, ἢ ἀπὸ κυνὸς καταβρωθῆναι, ἢ ἐπάνω τῆς γῆς ὄντα ὑπὸ κοράκων, ἢ κατορυχθέντα ὑπὸ σκωλήκων. Seneca de Fortuit: *Quid intereſt ignis me an fera conſumat, an tem-*

interſit, periturum corpus quae ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia haec eodem ventura ſunt. Ferae tamen corpus lacerabunt. Tamquam melius ignis accipiat. Imo hanc poenam graviſſimam credimus, ubi ſervis iraſcimur. Quae ergo dementia eſt, omnia facere, nequid è nobis relinquat ſepultura, *quando etiam ita de invitis fata ſtatuant*? * Et Lycam quidem rogus inimicis collatus manibus adole-

tempus omnium ſepultura? PITH. Lucifer Caralit. lib. Moriendum eſſe pro Dei filio: *Quantum ad exitum, nihil intereſt, clavo an lancea moriar*, &c. WOUWEREN. Pie nos D. Cyprianus ita monet; *Noſtra nihil intereſt, aut à quo, aut quando, perimamur, mortis & ſanguinis præmium à Domino recepturi.* Ph. Camer. Horar. ſucciſ. Cent. 3. cui adde Waremundum de Erenberg ſive Eberhardum à Weihe in Definit. Fœderis nove repexa, libro 2. numero 99. 105. 106. ERHARD.

Quæ ratio] Alii, *qua ratio*. TORNÆS.

Conſumat ignis, an fluctus, an mora] Minutius Octavio. *Non intereſt, utrum feræ diripiant, an maria conſumant.* unde forte legendum pro *mora*, *mare*. BONGARS. Lege, *mare*. ſicut ſupra cap. XCVIII. *Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum invaderet mare!* Putichius. Sed, quia *fluctus* meminit, nihil videtur mutandum. nomine *mora* intelligit mortem naturalem. ERHARD. M. Minutius in Octavio pag. 24. Prudentius in Romano verſ. 48. Seneca de Remed. fortuit. *Quid intereſt, ignis me an fera conſumat, an tellus omnium ſepultura.* Franc. Petrarcha de Remed. utriuſque fortun. WEITZ. Barthius dicto loco legit *ignis, aër, fluctus, an mora.* Et lib. XXII, Adverſ. cap. XIII. recte contra Erhardum explicat *moram*, non mortem naturalem, ſed conſumtionem cadaveris putrefactione naturali, cui opus tempore. Quod confirmat locus Ovidii ab Ampl. Cupero codici ſuo aſcriptus ex lib. XV. Met. verſ. 156.

Corpora ſive rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas,
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putatis.
Morte carent animæ.

vide Gonſalium.

Feræ tamen corpus lacerabunt] Salluſt. in Jug. *Feralis peſtis abſumat.* Pflug. ERHARD.

Accipiat] Barth. ad Stat. XII, Theb. verſ. 99 legit *abripiat*. Quod laudat Broukhuſius.

Imo hanc pœnam] Senec. *Utilem ac ſalubrem temperaturam, non hanc, quæ nuper inventa eſt ſimilis incendio, adeo quidem ut convictum in aliquo ſcelere ſervum, vivum lavari oporteat. Nihil autem videtur intereſſe, ardeat balneum an caleat.* PITH. L. 28. §. 11. D. de pœnis. recte autem *pœnam graviſſimam.* Summa ſupplicia ſunt, crux, crematio, decollatio. Mediocrium delictorum pœnæ, metallum, ludus, deportatio. Minimæ, relegatio, exilium, opus publicum, vincula, inquit Paul. Sent. lib. V. de abolit. quos gradus pœnarum conſtituit etiam Calliſtr. d. leg. 28. D. de pœnis. At inter ſummas pœnas graviſſima vivicrematio. Paul. lib. V. Sent. ad l. Cornel. de ſicar. & venef. *Magicæ artis conſcios ſummo ſupplicio affici placuit, id eſt, beſtiis objici, aut cruci ſuffigi. Ipſi autem magi vivi exuruntur.* Gravius crimen, magum eſſe, quam magicæ artis conſcium. ideo magi graviſſima pœna puniuntur, nempe igne, uti & aruſpices: l. 3. C. de Malef. & Math. At magicæ artis conſcii ſummo quidem ſupplicio afficiuntur, id eſt, beſtiis ſubjiciuntur, aut cruci ſuffiguntur, ſed non graviſſimo, id eſt, ut Tertull. de anima, vivicomburio. Petron. cap. CII. *Conclamabo, ſervos pœnam graviorem timentes præcipitaſſe ſe in mare.* Per *pœnam graviorem*, aut crucis, aut ignis, aut beſtiarum ſupplicium innuit. WOUWEREN. Vide l. 28. §. 11. D. de pœn. Harmenopul. l. 8. tit. 12. in princip. Baſilικῶν lib. 60. lib. 51. c. 29. & lib. 6. Ecloga 6. ERHARD.

Ubi terris iraſcimur] Neſcio, unde *terris* in recentiores editiones irrepſerit, antiquiores Tornæſii, Patiſſonii, Wouwerii, & omnes alii, *ſervis*. Barthius d. l. *cum ſervis* legit.

Omnia facere] Græci ἄπαντα ἐρῶ, de irrito conatu, ut docuit Ill. Scal. Martial. lib. 2. 14.

Omnia cum fecit, ſed renuente Deo.

Idem:

Ut peccare velis, cum feceris omnia, falli
Non potes. ———

Seneca ep. CXXV. *Quid formam colis? Cum omnia feceris, à multis animalibus vinceris.* WOUWEREN. Genus loquendi non vulgare in utraque lingua: quod fere dicebant de irrito conatu. Scalig. in Catalect. Comment. in Culic. ubi congeſſit exemplorum copiam. Uſus & ſupra Petron. *Quid ita omnia feciſti, ut, quos tuebaris, abſconderes.* ERHARD. Barth. Adverſ. LIII. cap. 10. legit *omnia facere, ne quid è nobis relinquat, ſepultura.* Et exponit omnia ſepulturæ facere, nihil non moliri, ut corpus condatur terrâ, quod merito irridet Petronius. reliqua *quando etiam de invitis fata ſtatuant*, malam manum olent.

Rogus collatus manibus] Scripſimus, *Rogus collectus*, & ſic fere in omnibus Editionibus & MSS. Manilius lib. 4. verſ. 55.

Et collecta rogum facerent fragmenta carinæ.

BOURDELOT. Male tentat Bourdelotius. *Conferre* enim

Digitized by Google

adolebat: Eumolpus autem, dum epigramma mortuo facit, oculos ad arceſſendos ſenſus longius mittit. *

CXVI. Hoc peracto libenter officio, deſtinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem ſudantes conſcendimus, ex quo haud procul impoſitum arce ſublimi oppidum cernimus. nec, quid eſſet, ſciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona eſſe, cognovimus, urbem antiquiſſimam, & aliquando Italiae primam. Quum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile ſolum, quodve genus nego-

enim funereum eſſe verbum docuit Gronovius Diatr. Statianæ cap. xxxii. neque etiam locus Manilii à Bourdelotio adductus eum adjuvat. legi enim debet:

Ejectaque rogum facerent fragmenta carina.

Ut ex Gemblacenſi codice emendavit veriſſime Scaliger: *ejecta* enim *carina* proprie eſt, naufragio expulſa in terram. Ut *ejectum cadaver* Cicer. in Piſon. cap. ix. & *ejectam naufragorum manum* in ii. Catilin. cap. xi. dixit. *Ejecti ut natant* Plaut. Rudent. Act. i. ſcen. 2. vide Paſſerat. ad Cicer. pro Quint. cap. xix. BURM.

Adolebat] Comburebat. ERHARD.

Dum Epigramma mortuo facit] Lucian. περὶ πένθ. χώματα μὲν γὰρ, καὶ πυραμίδας, καὶ στήλας, καὶ ἐπιγράμματα πρὸς ὀλίγον διαρκοῦντα. Id. Dipſad. Athen. lib. 2. Juvenal. Sat. 3. *tituli.*

——— *Titulo res digna ſepulcri.*

Ita ſemper V. inſcript. WOUWEREN.

Arceſſendos] Ut faciunt exercitati vultus Pædagogi, qui, tamquam divinum ſpiritum ſibi attraherent, oculos torquent, & inſaniam ipſo habitu profitentur.

Hoc peracto] Deeſt aſteriſcus in V. cod. MS. TORNÆS. Lact. lib. 7. cap. 12. *Ultimum & maximum pietatis officium eſt, peregrinorum & pauperum ſepultura.* WOUWEREN.

Deſtinatum] Ergo præceſſerat conſilium certum.

Momento temporis] Barth. Adverſ lib. xxii. cap. 13. malebat reponere *monimento*, quaſi temporis admonito, ſed puerilis ætatis impetum correxit maturior in commentario ad Stat. lib. vi. Theb. 115.

In montem ſudantes] Tale illud Apul. lib. viii. Metam. *Sylvoſi montis aſperum permenſi jugum, jam veſpera tenebrante, pervenimus ad quoddam caſtellum.* PITH.

Impoſitum arce ſublimi oppidum] Horat. lib. iv. od xiv. verſ. 11.

——— *Et arces*

Alpibus impoſitas tremendis. SCIOPP.

Ampliſſ. Cuper. lib. ii. Obſerv. cap. 117. legit *impoſitam arcem ſublimem oppido cernimus.* Poſſet tamen vulgata ſcriptura ſervari, ſi per *arcem* intelligamus verticem collis, vel montis, ut ſæpe eam appellare Poëtis & aliis ſcriptoribus mos eſt, ut ſit Croto impoſita colli, vel monti. Ut Silius Italic. lib. xi. verſ. 18. vocat, *altam Crotona*: ſed, quia patet ex deſcriptione hujus urbis apud Livium lib. xxiv. cap. 3. flumen medio oppido fluere, non potuit illa, ſaltem tota, in monte fuiſſe ſita, ſed tantum ejus arx, niſi procul ſpectantibus arx ſpeciem oppidi illis præbuerit. *Arces* autem dici vertices montium, etiam ſine ædificiis, docet Val. Flacc. lib. iii. verſ. 565.

Jam pater umbroſis Tirynthius arcibus ornos
Depulerat.

Avienus deſcr. orbis verſ. 995.

In qua vitiſera Tmolus juga proſerit arcis.

noſter infra bis terve in ſpecimine belli civilis. vide Barth. ad Stat. iv. Sylv. 1. verſ. 7. dixit autem *impoſitum arce* pro *arci*, ut apud Suetonium in Ner. cap. 50. etiam editiones priſcæ habent, *impoſitum colle hortorum*: ubi *colli* ſupponunt viri docti, ſed recte Caſaubonus archaïſmum eſſe docet. Si cui tamen durior locutio videatur *oppidum impoſitum arce*, poſſet capere *impoſitum* pro ſimplici *poſitum*, ut viderint oppidum poſitum, quod arcem haberet ſublimem in colle vicino. BURM.

Crotona, urbem antiquiſſimam] Strabo Geograph. lib. vi. Cicero lib. ii. de invent. cap. 1. *Crotoniatæ, quondam cum florerent omnibus copiis, & in Italia in primis numerarentur.* Juſtinus lib. xx. WOUWEREN De Crotonienſium priſtina virtute, qua *aliquando fuit Italia prima*, ut ait hic Petron. præter Strabonem, lege M. Ciceronem 2. Rhetoric. de luxuria autem & vitæ genere, poſt attritas bellis frequentibus vires, de quibus inde ab hoc loco uſque ad calcem libelli Petron. vide Juſtinum Epit. lib. 20. Bongarſ. in Not. Non de Crotona, ſed Roma potius in Crotona, Arbiter intelligendus. Nihil in urbe ſincerum ait, nec ſincero locum. Martialis eadem omnia de Roma lib. 4. epig. 5. ubi iiſdem argumentis, quibus hic ruſticus, Fabianum ab urbe deterret. Raderus in Comment. Adde Ramirez. Hypomnem ad Martial. l. 4. epig. 56. in princ. ERHARD.

Et aliquando Italia primam] Cicero ii. de invent. cap. 1. Interpres MSS. Viri Clariſſimi D. Amelmi: *Crotoniata, Romani.* De Crotone, paſſim obvia, ut apud Strabonem lib. 6. apud Jamblich. lib. 8. de vita Pythag. Interpres ad Lycophron. Alexandr. BOURDELOT.

negotiationis praecipue probarent, poſt attritas bellis frequentibus opes; ª O mi, inquit, hoſpites, ſi negotiatores eſtis, mutate propoſitum, aliudque vitae praeſidium quaerite. Sin autem urbanioris notae homines ſuſtinetis ſemper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum ſtudia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas ſanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, ſed, quoſcumque homines in hac urbe videritis, ſcitote in duas partes eſſe diviſos. Nam, aut captantur, aut captant. In hac urbe nemo liberos tollit: quia, quiſquis

a VILLICUS.

Poſt attritas bellis civilibus opes] Alibi. *in regione bello attrita*. Tacit. *mox attritis opibus*. Sic alio loco Petr. cap. CXXXIII. *Sed inopi & rebus egenus attritis*. ubi vett. quædam exempl. habent, *& rebus egenis attritus*. ut alibi, *libidinibus attriti*. Tacit. lib. II. Hiſt. cap. 76. *Popinis & comeſſationibus & principis imitatione deteritur*. PITH. *Atterere* pro abſumere. Apul. lib. II. *Nam & viriculis patrimonii peregrinorum attriverant impenſa*. Sic & *conterere* pro conſumere. Schopp. in Moſtell. Act. 4. ſcen. 2. Infra; *Detritaque commodis luxu*. ERHARD.

O mi hoſpites] Mei hoſpites. GLOSS. Ita Salvian. Epiſt. 1. *Quaſo mi dilectiſſimi*. Ibid. *Mi dulciſſimi ac dilectiſſimi mei*. Epiſt. 7. *Mi domini venerabiles*. WEITZ. Niſi Petronius villico huic hanc vocem ſtudio tribuerit, quia forte ſic rure loquebantur in illa Italiæ parte, nollem polito huic ſcriptori eam attribuere. Nam, cum quidam in primo caſu *mius* pro *meus* dixerint, teſte Diomede lib. 1. de pronomine pag. 319. hinc in plurali formabatur *mii*, quod contracte *mi* faciebat. Sed inſolentius eſt, quod Apulejus lib. IV. & IX. *mi herilis*. lib. VIII. *mi conjux* dixerit, pro *mea*: quam tamen locutionem à Tibullo cultiſſimo longe abeſſe voluit unicus ejus interpres Brouckhuſius, quem conſule ad lib. 1. eleg. VII. verſ. 69. Cæterum publica hæc compellatio & blanditiæ communes, *ô mea*, *ô mei*. Ovid. XIV. Metam. verſ. 761.

——— Quorum memor, ô mea, lentos
Pone, precor, faſtus.

apud Plautum & Terentium centies occurrit, *ô mea tu*, *ô mea*, & ſimilia. BURM.

Nota] Vide ſupra ad cap. 83.

Suſtinetis ſemper mentiri] *Suſtinet* cum infinitivo eſt, audet, in animum inducit. Schopp. in Priap. carm. 47. Juvenal idem de Roma Satyr. 3.

Quid Romæ faciam? mentiri neſcio ———
Cedamus patria.

Raderus ad Martial. lib. 4 epig. 5. ERHARD. Ita ſæpe Suetonius uſus eſt hac voce: in Cæſ. cap. 74. in Aug. cap. 31. & 66. in Tit. cap. 1. & alibi. Ovidius lib. V. Met. verſ. 608.

Mænaliaſque ſinus, gelidumque Erimanthon, & Elin
Currere ſuſtinui.

Cicer. 1. in Ver. cap. 4. *Suſtinebant tales viri, tot hominibus honeſtiſſimis ex tam illuſtri provincia, tot populorum privatorumque literis, non credidiſſe? tanta P. R. voluntati reſtitiſſe? ſuſtineant*. Sed & ſine infinitivo elegantiſſime poſitum vim habet eamdem. Livius lib. XXXI. cap. 13. *Senatus querentes eos non ſuſtinuit*. Id eſt, non auſus eſt querelas eorum contemnere. Vatinius ad Ciceron. lib. V. ad famil. Ep. 10. *Si, me hercules, Appii os haberem, tamen hoc ſuſtinere non poſſem*. Et Cicero lib. VI. ad famil. Ep. 6. *Quia non putat ſe ſuſtinere cauſſas poſſe multorum, ſi tibi, cui juſtius videtur iraſci poſſe, conceſſerit*. *Mentiri* autem hic non ſimpliciter poſitum, ut in Juvenalis loco ab Erhardo prolato, ſed jungendum cum *homines urbanioris notæ*, ut *mentiri ſomnum* ſupra cap. 100. *mentiri ſexum* Juſtinus lib. 1. & mille talia. Quod non opus eſſet monere, niſi ſublimia illa Gallorum ingenia has locutiones non capere ex interpretatione Gallica vidiſſem. Ita vero capiendum eſſe docet res ipſa. Videbat enim villicus Eumolpum exercitati & pædagogici vultus, qui videbatur neſcio quid magnum promittere, unde conjiciebat, eum literarum ſtudiis & ſanctitati morum eſſe operatum. Ideoque monet, ſupercilium illud eſſe ponendum, & ad urbanitatem eſſe vultum fingendum. BURM.

Nam, aut captantur, aut captant] Martial. ad Marianum, cujus hereditas petebatur, lib. VI epigr. 63.

Scis te captari, ſcis hunc, qui captat, avarum:
Et ſcis, qui captat, quid, Mariane, velit? &c.

Venari dixit Horatius *viduas avaras*. Rader. ad Martial. lib. 6. ep. 44. Quinetiam & apud JCtos vulgatiſſimus de captatoriis inſtitutionibus & volontatibus locus. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 4. ep. 56. in pr. ERHARD. Sæpe Seneca hanc ſui & Petroniani ſeculi corruptelam caſtigat. Epiſt. LXVIII. *Pulſare ſuperbas potentiorum fores, digerere in literam orbos ſenes*. & alibi. Plinius quoque hæc tempora reſpiciens præfatione lib. XIV. *Poſtquam cæpere orbitas in auctoritate ſumma & potentia eſſe, captatio in quæſtu fertiliſſimo, ac ſola gaudia in poſſidendo, peſſum iere vitæ pretia, omneſque à maximo modo liberales dictæ artes in contrarium cecidere, ac ſervitute ſola profici cæptum*. Ammianus quoque Marcellinus lib. XXVIII. cap. 4.

quis ſuos heredes habet , nec ad ſcenas , nec ad ſpectacula admittitur ; ſed omnibus prohibetur commodis, inter ignominioſos latitat. Qui vero nec uxores umquam duxerunt, nec proximas neceſſitudines habent , ad ſummos honores perveniunt, id eſt, ſoli militares, ſoli fortiſſimi, atque etiam innocentes, habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tamquam in peſtilentia campos , in quibus nihil aliud eſt , niſi cadavera , quae lacerantur , aut corvi , qui lacerant. *

CXVII. [a] Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genuſque divinationis ſibi non diſplicere confeſſus eſt. Jocari ego ſenem poëtica levitate, credebam, quum ille, [b] Utinam quidem ſufficeret largior

a ENCOLPIUS. *b* EUMOLPIUS.

4. *Subſident aliqui copioſos homines, ſenes, aut juvenes, orbos, vel cælibes, aut etiam uxores & liberos, ad voluntates condendas allicientes eas præſtigiis miris*, &c. vide Lipſ. ad Senecam de Conſtantia Sapientis cap. v. BURM.

Liberos tollit] Educare, nutrire. GLOSSÆ.

Suos heredes habet] *Alieno uti nihil moror.* Pſlug. ERHARD.

Nec ad ſcenas , nec ad ſpectacula] Ne idem bis dicat, lege *nec ad cœnas.* Bongarſ. Not. in Juſtin. lib. 20. cap. 4. ERHARD. Hæc Bongarſii emendatio. Omnes ſcripti, *ſcenas.* BOSCH. Aſt ego per *ſcenam* intelligerem hiſtrioniam , per *ſpectacula* ludos gladiatorios , pugnas beſtiariorum , naumachias, & talia. Quæ ſane ut differunt , ita tantum non vim fieri Petronio exiſtimo. Neque ſic ad cœnas *admittimur*, quemadmodum ad ſcenas & ſpectacula. HADRIANIDES.

Omnibus prohibetur commodis] Scævola l. xxxv. ff. de legat. 3. *Idem quæſiit , an & commoda & principales liberalitates , quas libertus ex eadem tribu uſque in diem mortis ſuæ conſecuturus fuiſſet*, &c. PITH.

Qui vero nec uxores umquam duxerunt] Ammianus Marcell. lib. 14. cap. 6. *Vilia omnia exiſtimant præter orbos & cælibes; nec credi poteſt, qua obſequiorum diverſitate colantur homines, ſine liberis.* Plutarch. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας : ἀτέκνους οἱ πλούσιοι δειπνίζουσι ; οἱ ἡγεμόνες θεραπεύουσι , οἱ ῥήτορες μόνοις τούτοις προῖκα συνηγοροῦσι, &c. WOUWEREN.

Id eſt , ſoli militares] *Hii ſoli* MS. cod. Memm. forte *hi*. BOSCH.

Videbitis] Vet. *audebitis*. Pith. alii, *adibitis, inquit.* PATISSON. Lege *adibitis*, vel potius *Videbitis*. PUTEAN.

Niſi cadavera, quæ lacerantur, aut corvi, qui lacerant] Avariores divitibus ægris per ſpeciem conſolationis aſſidebant, ut ſcriberentur heredes. Quos Petronius vocat *corvos* , alii *vultures*, qui cadavera exſpectant, ut illi heredipetæ mortem divitum & orborum. Seneca epiſt. 95. *amico ægro aliquis aſſidet, probamus: at, ſi hoc hereditatis cauſſa facit, vultur eſt, cadaver exſpectat.* Talem fuiſſe Regulum Plinius ſcribit in Epiſt. talem & Oppianum Martialis, &c. Ergo, ut, olim Iberis vultures fuiſſe ſepulchri loco, Silius refert, ita hi heredipetæ ſunt divitum vultures, quorum bona devorent. Rader. ad Martialis lib. 6. epig. 43. Hinc Hieroglyphici mortuorum bona captantes vulture cadaveri inſidente declarant. multis Pierius lib. 18. Hieroglyphic. ERHARD.

Prudenter] Alii, *prudentior*. TORNÆS. Deleatur Aſteriſcus. Pith. PATISSON.

Convertit] Bernartius ad Statium male legit, *advertit.* BOURDELOT.

Genuſque divinationis] Lege, *divitationis*, hoc eſt, quo quis ad divitias pervenire poſſit. vox derivata à *divito*, quod invenire eſt in Accii Aſtyanacte. Gruter. Suſpicion. lib. 1. cap. 12. Sine dubio ruſticus illis recenſuerat aliquot genera , quibus Crotone homines diteſcerent. ERHARD. Non omnino ſpernenda lectio, *divitationis*. Reſpicit enim illud, *qui vero nec uxores*, &c. BOURDELOT. *Divitienis* cod. Memm. Janus Gruterus *divitationis*. Nob. N. Heinſius *dia rationis* , vel *genuſque liquida rationis*. BOSCH. *Divinationem* pro apotheoſi dici , ut Gonſalius volebat, nullo idonei ſcriptoris loco probari poſſe, puto. *Divitare* autem veteres pro *ditare* dixiſſe, oſtendit Nonius. Gronovius vero conjicit *ſimulationis*. Quod probat Ampl. Cuperus. Ita infra cap. 140. *Et ſi non ſervaſſet integram ſimulationem, periclitabatur totam tragœdiam evertere.* Cicero lib. x. ad Att. Ep. 1. *De pace idem ſentio, quod tu ; ſimulationem eſſe apertam, parari autem bellum acerrime.* lib. VII. epiſt. 1. *Quam vero difficilis ejus diuturna ſimulatio.*

Largior ſcena] Quæ ſequuntur quid gloſſæ olent. BARTH. Lege, *largior ſchema , quæ præberet* , illa enim , *id eſt, veſtis humanior, veſtimentum latius*, manifeſto è Gloſſa. Palmer. in Spicileg. vel, *largior ſcena*, *id eſt , veſtis humanior , veſtimentum lautius.* cui lectioni jam argumenta dicentur. Gulielm. Plaut. quæſt. in Epidic. cap. ult. Mihi videtur nihil mutandum, præterquam τὸ *ſcena* in *ſchema* cum Palmerio. Etenim Petronius proprietatis obſervantiſſimus diſtinguit inter

gior ſcena, id eſt, veſtis humanior, quae praeberet mendacio fidem. Non me Hercules peram iſtam differrem, ſed continuo vos ad magnas opes ducerem. [a] Atqui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret veſtis rapinae comes, & quidquid Lycurgi villa graſſantibus praebuiſſet. Nam nummos in praeſentem uſum Deûm matrem pro fide ſua reddituram. [b] Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere? Facite ergo me dominum, ſi negotiatio placet. [c] Nemo auſus eſt artem damnare nihil auferentem. Itaque, ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi ſacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari, ferroque necari,

[a] ENCOLPIUS. [b] EUMOLPUS. [c] ENCOLPIUS.

veſtem & *veſtimentum*. ut *veſtis* ſit ſtrictior & elegantior, *veſtimentum* laxius & negligentius, *veſtis*, qua corpus induitur, *veſtimentum*, quod veſti ſuperinjicitur. Eodem pacto in hoc Satyrico diſtinguit inter *plumas* & *pinnas*, inter *odium* & *iram*, inter *petere* & *velle*, & id genus ſimilia. ERHARD. Cenſeo, non movendam optimam lectionem. Sic idem hac de re poſtea. *Et ne quid ſcana deeſſet*. Et docuimus antea, verbum eſſe theatrale, quod quidem paullo ante etiam repetit. BOURDELOT.

Veſtimentum latius] Alii, *inſtrumentum*. TORNÆS. Correxit primus Douſa P. *veſtis humanior, qua*. Antiqui Codd. habuere, *veſtis humanior, veſtimentum latius, quod praberet mendatio fidem*. Unde J. Gulielmio, *lautius*, emendare placuit Plaut. Quæſt. pag. 145. Forſan probe Leid. cod. *inſtrumentum latius*, hoc eſt, nitidior ſuppellex: quo ſenſu ſæpe apud Juſt. ut lib. XXI. cap. 5. ubi de Dionyſio. Syracuſis expulſo: *tunc, depoſito imperio, arcem Syracuſanis cum exercitu tradit, receptoque privato inſtrumento Corinthum in exilium proficiſcitur*. & ſic lib. XV. cap. 1. & aliis locis. BOSCH. Hoc modo & Lotich. nec non edit. Frellon. niſi quod hæc pro *ſcana*, *ſiema*. Tornæſ. Wouwer. R. Herm. *u. q. ſ. l. ſ. i. e. v. h. veſtimentum* (Tornæſ. alii *inſtrumentum*) *latius, quod p. m. f.* Anonym. MS. (ad edit. Tornæſii:) Fallor? an omnia illa verba ex ora libri in contextum irrepſerunt? & ſic reſtituendum eſt: *Utinam quidem ſuppeteret largior ſchema, qua praberet mendacio fidem?* Douſa MS. F. *ſchema* ex Plauti Amphitr. *cum ſervili ſcema*. Iterum Anonym. MS. alio tempore atque charactere: deleo & lego: *Utinam ſuppilaretur ſchema, qua praberet mendacio fidem*. HADRIANID. *Veſtis humanior*, opponitur divinæ iſti veſti, cujus mentio ſupra cap. 114. Pro *veſtimentum latius*. Gronovius legit *inſtrumentum lautius*. Id eſt, nitidior ſupellex, ut Juſtin. lib. XV. cap. 1. *Demetrio privatum inſtrumentum ac familiam reddidit*. Et cap. 2. *Amicos ejus cum privati inſtrumenti miniſtris*.

Praberet] Lege, *prabiberet*. Gulielm. d. l. ERHARD.

Pænam] *Peram*. Pith. TORNÆS. & PUTEAN. Martial. lib. XIV. epig. 81.

Ne mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat, & tetrico cum cane pera rogat. PITH.

Lege, *peram iſtam*. *pera* eſt Græcorum πήρα. non, inquit, differrem experiri. Palmer. in Spicileg. cui adſtipulantur Pithœus, Gulielm. alii. ERHARD. Scribe *non mehercules peram iſtam diu ferrem*. HEINS. Quod & probat Gronovius. Ampl. Cuperus conjicit & legi poſſe. *ſcenam iſtam differrem*. manus docta in codice Junii *operam iſtam differrem*. *Deferrem* Editio Patiſſonii.

Atqui promitto] Forte, *ad qua promitto*. HEINS.

Rapina comes] Alii, *rapina*. TORNÆS. & PATISSON.

Nummos] Vide Barth. Adverſ. lib XXII. cap. 13.

Mimum componere] Mimicam fabulam componere. GLOSS. Sueton. Oth. cap. 12. *Ne pœna acrior omnem mimum divulgaret*. ita paſſim apud ſcriptores. WOUWEREN. Perſeverat in eadem tralatione, quam ceperat ante: *Utinam quidem ſufficeret*, &c. Ad hæc verba cum Encolpius reſpondiſſet adeſſe *ſcenam*, ſubjicit ſenex; ergo quid ceſſamus mimicam fabulam componere? quam illico componunt, & in Eumolpi verba jurant, & in ſervilem modum ficti dominum eum ſalutant, tum quæ ipſe proponit de opulentia ſua, ut legitima verba mimi, condiſcunt. Gulielm. Plaut. quæſt. in Epid. cap. ult. ERHARD. Ita J. Gulielmus emendavit; cui lubens concedo, nihil verius Apollinem Delphis profatum umquam. Omnes, quos vidi, codd. *in unum*, male præferunt. Sic *compoſitam fallaciam* Plauto, & *compoſitum figmentum* Macrobio, cui veram nuper lectionem aſſeruit Eruditiſſ. Jacobus J. F. F. Gronovius lib. 1. in Somn. Scip. cap. 11. *Et compoſiti advocata ſcena figmenti ipſam quarendi veri januam mendacio polluerunt?* BOSCH.

Facite ergo me] Forte, *facite, rogo, me dominum*. HEINS.

Uri, vinciri] Sacramentum eſt auctorantium ſe laniſtæ apud Senec. epiſt. 57. & Tertull. PITH. Duplex genus inter gladiatores, *Coacti* & *Voluntarii*. *Coacti*, ſervi, damnati, captivi: *Voluntarii*, liberi, quique pretio ſe addicebant. Hi proprie *auctorati*. Gloſſ. *Auctoratus*, αὐθαιρέτως ἑαυτὸν δοῦλον βάλλων; καὶ μονομα-

cari, & quidquid aliud Eumolpus juſſiſſet, tamquam legitimi gladiatores lomino corpora animaſque religioſiſſime addicimus. Poſt peractum ſa.ramentum ſerviliter ficti dominum conſalutamus, elatumque ab Eumolpo

οὐμαχ@. Gloſſ. Cyrilli; *πεπράκω ἰς μονομαχίον*, *auctur.* Goldaſtus legit, *aucture* præceſſit enim, *πεπράσκω καθ' ὑποθηματισμὸν, auctoro*. Manil. lib. 4. Aſtron. yerſ. 225.

Nunc caput in mortem vendunt & funus arenæ.

Hi autem, quia liberi. juramento ſolenni interpoſito fiebant; jurabatque novitius gladiator, ſe omoia paſſurum, auſurumque, quæ legitimnm gladiatorem jus mos eſſet: hoc eſt, uſtionem, verbera, necem. nam in hæc tria jurabant. Juramenti in auctoratione forma in his Petronii, cujus meminit Horat. lib. 2. Sat. 7.

Quid refert uri, virgis, ferroque necari,
Auctoratus eas? ——

Acro: *Gladiatores ita ſe vendunt, & cautiones faciunt, uri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* Hæc breviter ex Scalig. Comment. ad Maoil. libro 4. Aſtron. Turneb. Adverſar. lib. 2. cap. 20. P. Fabri Semeſtr. lib. 2. cap. 11. P. Pithœi Not. ad titul. 9. Collat. LL. Moſaic. & Rom. Barn. Briſſonii de Formul. lib. 8. Jureti Miſcellan. in Symmach. lib. 2. ep. 46. Durantii Variarum lection. lib. 1. cap. 8. Palmerii Spicileg. Lipſii Saturnal. ſerm. lib. 2. cap. 5. Ramirezii Hypomnem. ad Martial. lib. 2. præfat. n. 7. Waremundo de Erenberg. Definition. Fœderis lib. 2. n. 133. ERHARD. De hoc ſacramento plenius egerunt commentatores ad Horat. lib. 11. Sat. 7. & Gothofredus ad l. ult. §. 17. ff. de munerib. *legitimi* vero gladiatores ſunt ordinarii. vide Sueton. in Aug. cap. XLV. & quæ ſupra ad cap. XXI. notavimus.

Ferroque necari] Alii, *ſecari.* PATISSON. Lege, *virgis ferroque necari.* Turoeb. d. l. eumque ſecutus Duraot. d. l. Ego nihil muto: & vulgatam lectionem fulcio hiſce Helenii verbis; *uri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* ubi Goldaſtus putat verba eſſe tranſpoſita, reponendaque hoc modo, *virgis necari, ferroque ſecari*: aut certe legendum, *virgis verberari, ferroque necari.* ERHARD.

Tamquam legitimi gladiatores domino corpora animaſque religioſiſſime addicimus] *Legitimus gladiator* eſt auctoratus, id eſt, *αὐθαιρέτως ἰς δοῦλον ἑαυτὸν βάλλων*. erant enim hi liberi: itaque, cum ſponte libertatem penitus vendidiſſent, ſervili hoc ſacramento obſtringebantur, corpora animaſque addicentes, apte igitur Petronius, cum ſerviliter hic omnia fingantur. alioquin damoati ad ludum auctoramento non obſtricti, nec qui beſtias depugoare locabant, aut ſponte in arenam deſcendebant. nam, quod beſtiis conducodi operas ſuas locabant, deſperata quidem audacia quæſitus gratia manus arenæ locabant tantum, at auctorati ſerviliter totos ſe ludo vendebant. Gloſſæ Iſidori: *Auctoratio, venditio. nam ſub auctoratione ſunt gladiatores, qui ſe vendunt.* Maoil. lib. IV. verſ. 225.

— *Caput in mortem vendunt & funus arenæ.*

vide Comm. Juven. ad Sat. XI. verſ. 8.

— *Scripturus leges & regia verba laniſtæ.*

Itaque & Ulp. apud Rufinum Collat. LL. Moſaic. & Roman. t. 8. *Qui depugnandi*, inquit, *cauſſa auctoratus erit, quive beſtias depugnare locaverit*: diſtinguit auctoratum ab eo, qui beſtias depugnare locavit, quorum mentio in l. 1. § 6. D. ad SC. Tertyll. l. 3. §. 5. D. de teſtib. Ergo deſtinati arenæ, damnati, ſervi, captivi, & liberi. Qui damnari ad beſtias, ſeu, ut Tertull. de ſpect. cap. X. *ad ludum* ſervi pœnæ efficiebantur. Tertull. Apol. cap. XLI. Sen. ep. 10. 71. *ἐπιθανάτιοι* Paullo 1. ad Corioth. cap. 4. ut docuit Ill. Scaliger: *προσδόκιμοι τοῦ ἀποθανεῖν*, ait Suidas. De Servitiis & Captivis notum; dati enim ad ludum libidine Impp. & dominorum. Tert. de ſpect. cap. 10. Liberi, aut precio inducti, aut ſola libidine pugnandi. Qui precio inducti, hoc eſt, *οἱ διὰ πόρον ἰς ἀγῶνα κατιόντες*, ut Græcus interpres, ſunt auctorati, aut qui manus arenæ locant taorum: de quibus diximus. recte ergo Firmicus libr. ſeptimo: *Gladiatores efficiet, ſed qui damnati ad hoc exitium transferantur.* diſtinguit damnatos ad beſtias, ab iis, qui ſe vendunt, aot locant manus arenæ, aut ſponte pugnant. Idem Firm. lib. 8. cap 13. *Qui ſe ob aliena gratia voluntatem nundinali ſanguinis jactura ad mortis ſpectaculum vendant. Si vero Saturnus hic fuerit. in ludum ſententia judicantis adducuntur.* Quamquam hæc de aliis etiam iotelligi poſſe, haud nego. De ingenuis, qui adfectatione pugnandi in arenam deſcendunt, Tertull. Cyprian. alii complures. Aſin. Pollio ad Cicer. lib. X. epiſt. 32. *Qui depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet.* Quæ quidem à me huic fini adducta, ut plene Petronium caperemus. haud inficior quæpiam aliis tacta, non tamen, ut ait ille, omnia vulgata. WOUWEREN.

Poſt peractum] Alii, *poſtquam eſt peractum.* TORNÆS.

Serviliter ficti] In modum & habitum ſervilem formati. ERHARD. Id eſt, formati & inſtructi, ut nos pro veris ſervis gereremus: metaphora deſumta ab artificibus, qui materiem lentam & ſequacem formant. Servius ad Virg. lib. VIII. Æneid. verſ. 634. *Fingere eſt formare aliquid, & ad integram faciem arte perducere, unde fictores dicuntur, qui imagines, vel ſigna, ex cera, vel ære, faciunt.* Ita Terent. Heaut. Act. V. ſcen. 1. *Syrus mire finxit filium.* Horat. Art. Poët. verſ. 366.

molpo filium pariter condiſcimus, juvenem ingentis eloquentiae, & ſpei. ideoque de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe, ne aut clientes ſodaleſque filii ſui, aut ſepulcrum quotidie cauſſam lacrymarum cerneret. Acceſſiſſe huic triſtitiae proximum naufragium, quo amplius vicies ſeſtertium amiſerit. nec illum jactura moveri, ſed deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem ſuam. Praeterea habere in Africa trecenties ſeſtertium fundis nominibuſque depoſitum. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam, ut poſſit vel Carthaginem capere. Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo, ut plurimum tuſſiat, ut ſit modo ſolutioris ſtomachi, ciboſque omnes palam damnet; loquatur aurum & argentum, fundoſque

O major juvenum, quamvis & voce paterna
Fingeris ad rectum.

Et ita legendum apud eumdem lib. III. od. 6. *Teneris fingitur artubus*, id eſt, membra ad agilitatem & motus laſcivos formantur. Et ita paſſim alii. & ita ſupra cap. III. *fictos adulatores* dixit. BURM.

Dominum conſalutamus] Cujus hæc formula apud Plautum; *Patrone ſalve.* Moſtell. Act. 3. ſcen. 2. ERHARD.

Condiscimus] Lege, *condiſcimus.* docet enim fabulam Poëta, ut hic Eumolpus, diſcunt actores, & diſcunt ſimul, dum actionem periclitantur. Gulielm. Plaut. quæſt. Epidic. cap. ult. ERHARD. Recte ita emendavit Gulielmius: nam *docere* dicuntur Poetæ. Cicer. IV. Tuſc. cap. 29. vide Torrent. ad Sueton. Claud. cap. XI. unde διδάσκαλος Poeta apud Ariſtoph. Plut. Act. III. ſcen. ult. *Diſcere* vero Hiſtrionum eſt. Terent. Prologis Heautont. & Hecyræ. Unde intelligenda verba Andr. Act. III. ſcen. I. *Non ſat commode diviſa ſunt temporibus tibi Dave, hac. D. Mihin'? G. Num immemores diſcipuli.* Et Plautus in Pœn. Act. III. ſc. 2. *fac modo ut condocta tibi ſint dicta ad hanc fallaciam. C. Quin edepol condoctior ſum, quam Tragici aut Comici.* Quem locum adſcripſerat Ampliſſ. Cuperus. BURM.

Ingentis eloquentia] Egregie hoc elogium Juvenis illuſtrat Barth. ad Stat. lib. IV. Sylv. IV. verſ. 45.

Cauſſam lacrymarum cerneret] Martial. lib. I. Epigr. 86.

—— *Servos via perdidit omnes,*
Et pecus, & fructus, non amat inde locum.

PITH.

Acceſſiſſe proximum naufragium, &c.] Theophr. περὶ ἀλαζονείας. Ὁ δὲ ἀλαζὼν, τοιοῦτός τις, οἷος ἐν δείγματι ἑστηκὼς διηγεῖσθαι ξένοις, ὡς πολλὰ χρήματα αὐτοῖς ἐστιν ἐν τῇ θαλάττῃ, καὶ περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δανειστικῆς διεξιέναι, ἡλίκη, καὶ αὐτὸς ὅσα εἴληφε. WOUWEREN.

Jactura moveri] Vide ſupra cap. 30. & 64.

Miniſterio] Pro Miniſtris, ERHARD.

Agnoſcere] Vide ad cap. 69.

Nominibus] Hoc eſt, poſitis in fœnore. Aſcon. *Tituli debitorum nomina dicuntur, præſertim in iis debitis, in quibus hominum nomina ſcripta ſunt, quibus pecunia commodata.* Nomina igitur debitorum tabulis inſcripta. hinc Apul. *tabulis flagitari*, Apolog. *Pater ejus plurimis creditoribus deſæneratus dum undique tabulis flagitaretur.* WOUWEREN. Cicer. V. Verr. 7. *pecuniam ſibi eſſe in nominibus.*

Ut plurimum tuſſiat] Hoc potentiorum erat, uti & procul ſpuere. vide Caſaub. ad Theophr. Char. περὶ δυσχερείας. WOUWEREN. Horat. lib. 2. Sat. 5. BARTH. To *modo* deeſt Caſaubono in Comment. ad Theophraſti Character. Conſimiliter de Carino captatore teſtamentario Martialis lib. 5. epigr 39.

—— *Aut ſemel fac illud,*
Mentitur tua quod ſubinde tuſſis.

id eſt, morere, ut tandem aliquando hereditatem tuam cernamus. ERHARD. Vide Herald. & Ramirez ad Martial. lib. I. ep. II.

Ut ſit modo ſolutioris] Alii, *& ſit morbus ſolutioris.* Lucian. Chronoſol. ὅπως τοῦ αὐτοῦ πίνειν ἀπαιτοῦντας μηδ' ἴσω πρόφασις τῷ πλουσίῳ, ἢ στομάχου, ἢ κεφαλῆς ὀδύνη, ὡς μόνον δὲ αὐτῷ πίνειν τοῦ κρείττονος. WOUWEREN. Legendum, *ut ſit morbo ſolutioris ſtomachi.* Hanc lectionem ad Tornæſ. edit. notaverat nonnemo. Celſus lib. IV. cap. V. ubi de Stomachi morbis; *Vulgatiſſimum vero peſſimumque Stomachi vitium eſt reſolutio, id eſt, quum cibi non ſit tenax, ſoletque deſinere ali corpus, ac ſic tabe conſumi.* BOSCH. Id eſt, qui cibi non eſt tenax, quod vitium *reſolutio ſtomachi* dicitur à Celſo lib. IV. cap. 5. *diſſolutio* à Plin. lib. IX. cap. 48.

Loquatur] Id eſt, dictis & factis apparentibus ſimulet. vide Gronov. ad Senec. Oedip. verſ. 683. adjecit & quædam exempla Ampl. Cuperus. Martial. lib. III. Epigr. 43.

Theatra loqueris & gradus & edicta. &c.

Horat. I. Sat. 3.

—— *Re-*

que mendaces, & perpetuam terrarum ſterilitatem. Sedeat praeterea quotidie ad rationes, tabulaſque teſtamenti omnibus * renovet; &, ne quid ſcenae deeſſet, quotieſcumque aliquem noſtrûm vocare tentaſſet, alium pro alio vocaret, ut facile appareret, dominum etiam eorum meminiſſe, qui praeſentes non eſſent. His ita ordinatis, quae bene feliciterque evenirent, precati Deos, viam ingredimur. Sed neque Giton ſub inſolito faſce

——— *Reges atque Tetrarchas,*
Omnia magna loquens.

Cicer. lib. IX. ad Att. Epiſt. 3. *Ad me currens Poſtumus Curtius venit, nihil niſi claſſes loquens & exercitus.* Simile illud Horat. Epiſtola ad Mæcenatem lib. I. Epiſt. 7. verſ. 84.

Sulcos & vineta crepat mera. ———

Ita Apollon. Rhod. lib. III. Arg. 711.

Οἱ ἀγορῆτας
Ἀράς τι συγγεὰς καὶ ἱρειῶας.

Fundeſque mendaces] Infructuoſos, & ſpem agricolarum fallentes. GLOSSÆ. Satis obvia Poëtis locutio. vide Heinſ. ad Ovid. II. ex Pont. eleg. 2. Ita contra *ager fidelis* Ciceroni lib. XVI. ad famil. ep. 17. & fertilis & reſpondens. Et Themiſt. Orat. de Amicitia XXII. p. 268. ὥσπερ γὰρ τῆς γῆς ἡ μὲν ἄκαρπος, ἡ δὲ πιστὰ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδίδωσι τῷ τὸ σπέρμα καταβαλόντι. Horatius lib. III. od. 16. *ſegetis certa fides mea.* Ita & auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis vocat *jugera certa;* quod ſi cepiſſent editores, non *culta* prætuliſſent. loca vero hæc adſcripſerat codici ſuo Ampl. Cuperus.

Sterilitatem] Alii, *fertilitatem.* alii, *felicitatem.* PATISSON.

Sedeat ad rationes] Saresberienſis lib. 8. Policrat. cap. 6. *Nihil moleſtius eſt, quam ſi triclinii praſul in convivio ſedere videatur ad calculum.* WEITZ.

Tabulaſque] Recte, & ex more Romano, qui ſæpe ſignabant & reſignabant teſtamenta. & præcipue cavebant, ne inteſtati morerentur. Unde Sueton. in vit. Cæſ. cap. LXXXIII. dicit, Cæſarem *ſolitum fuiſſe hæredem ſcribere Pompejum.* Et in Galb. cap. XVII. *Piſonem ſemper teſtamento in bona nomenque adſcitum.* Plinius lib. V. epiſt. 5. *deceſſit veteri teſtamento, omiſſis, quos maxime diligebat.* Ubi forte legendum *omiſit, quos cum maxime diligebat,* id eſt, eo tempore, quo deceſſit: unde & Plutarch. in Catone majore pag. 341. dicit inter tria, quorum pœnituerat Catonem, fuiſſe, *quod unum diem manſerit inteſtatus.* Non intellexit vero Gonzalius, quid prima & ſecunda cera ſit, quæ ejuſdem teſtamenti ſunt duplices tabulæ, ut ex Suetonii Cæſ. cap. 83. patet: à JCtis paſſim *ſecunda tabula* dicuntur. Sed hæc notiſſima. an autem omnibus *diebus*, an *horis*, ſit ſupplendum, incertum, & maluimus locum aſteriſco notare, quam de noſtro ſupplere. BURM.

*Omnibus * renovet*] Lege, *omnibus horis* (vel *diebus*) *renovet.* Putſchius. Sic Carinus apud Martialem mutavit ſæpe conditum à ſe teſtamentum, ut illiceret captatores ad ferenda munera, quibus ſpem faciebat hæreditatis, lib. V. Epig. 39.

Supremas tibi tricies in anno
Signanti tabulas, Carine, miſi, &c.

Carinus eluſit captatorem, ut Fabius Labienum apud eundem Martialem lib. 7. epigramm. 65. videndus Seneca lib 6. Benef. 38. Raderus ad Martial. lib. 5. epig. 40. & lib. 6. epig. 44. ERHARD. Hinc aſteriſcum inutilem amovimus; rationem reddit Juvenal. Sat. 12.

——— *Delebit tabulas,* &c. BOURDELOT.

Scena] Apul. lib. 8. *Omnemque ſcenam ſceleris illuminat. ſcena feralium nuptiarum.* paſſim alii. WOUWEREN.

Quotieſcunque aliquem noſtrum vocare vellet, &c.] Auctor Rhet. ad Herenn. lib. 4. cap. 50. Notatione oſtentatoris pecunioſi: *Cum puerum reſpicit hunc unum, quem ego novi, vos non arbitror noviſſe, alio nomine appellat, deinde alio atque alio, heus tu, inquit Sannio, ne quid iſti barbari perturbent, ut ignoti, qui audient, unum putent eligi de multis.* Seneca de brevit. vitæ cap. 17. Horat. libro I. Sat. 3. WOUWEREN.

Alium pro alio] Eamdem fallaciam adhibet glorioſus pauper, cui unus erat ſervus, apud Athenæum lib. VI. cap. 3. Quos verſus emendat Caſaubon. ad Theophr. Charact. pag. 347. CUPERUS.

Qua bene feliciterque] Cicero pro Muræna. RITTERSH. *Quod,* omnes, quos vidi. BOSCH. Græcis eſt ἀγαθῇ τύχῃ. Plato lib. I. de legib. initio. CUPERUS.

Giton ſub inſolito faſce] Latet hic nequitia. *Faſcis* (unde & *faſcinus* ſupra, *putares hominem faſcini laciniam*) poſitum abſolute pro onere. HADRIANID. Inepte hic iterum obſcænum ſenſum captat Hadrianides, & falſa eſt *faſcini* etymologia, qua meliorem tradit Voſſius in Etymologico. Quid vero ſimplicius, quam per faſcem onus, quod geritur, intelligere. Virgil. lib. III. Georg. verſ. 347.

Injuſto ſub faſce viam cum carpit.

ubi Servius *ſub magno onere.* Ut *ego hoc te faſce levabo* Eclog. IX. verſ. 65. ubi itidem videatur Servius. mox vocat noſter *ſarcinam.* BURM.

Mer-

faſce durabat, & mercenarius Corax, detrectator miniſterii, poſita frequentius ſarcina, maledicebat properantibus, adfirmabatque, ſe aut projecturum ſarcinas, aut cum onere fugiturum, [a] Quid vos, inquit, me jumentum putatis eſſe, aut lapidariam navem? hominis operas locavi, non caballi; nec minus liber ſum, quam vos, etſi pauperem pater me reliquit. [b] Nec contentus maledictis, tollebat ſubinde altius pedem, & ſtrepitu obſcoeno ſimul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & ſingulos ſtrepitus ejus pari clangore perſequebatur, *olfactui ut officeret. Sed & hic ad ingenium redux Eumolpus.*

a CORAX, *b* ENCOLPIUS.

CXVIII.

Mercenarius] Non de ſervo capiendum: mercenarii enim erant liberi homines, qui operam mercede locabant. Ita *Mercenarius Oppianici* Ennius dicitur apud Cicer. pro Cluent. cap. 59. & ipſa vox notat, & mox ipſe ſe *liberum* dicit.

Detrectator miniſterii] Recuſans, invitus ſequens. GLOSSÆ. Antiquitus mos fuit, ut iter facientes ſervum comitem ſecum traherent, qui ſarcinas, ſeu φορτία, aut σκεύη ὁδοιπορικὰ ferret. Sarcinæ autem loris conſtrictæ. Catull. carm. 28. *Aptis ſarcinulis.* Feſtus *Apex: Comprendere vinculo antiqui apere dicebant.* Proba igitur lectio Apul. de Mundo: *Soluta compage ſimulac totius incolumitas interiret. Ad hoc inſtar Mundi ſalutem tuetur Deus apta & revincta ſui numinis poteſtate.* Ennius.

——— Si quando vinclis venatica velox
Apta ſilet canis. ———

Petron. cap. CXIV. *Patior vinculum, ac veluti lecto funebri aptatus.* hinc Græcis ſarcinæ στρωματοδέσματα. ea involuta ſtragulis, aut pellibus. Petron. cap. CII. *Ego vos in duas pelles conjiciam, vinctoſque loris pro ſarcinis habebo.* De ſervo, qui ſarcinas ferebat, Lucianus Aſin. ἵππος δέ με κατῆγε, καὶ τὰ σκεύη: καὶ θεράπων ἠκολούθει. Apul. Mil. I. *Theſſaliam ex negocio petebam, puero unico ſequente.* Dixi, etiam vaſa reficiundo corpori neceſſaria circumtuliſſe. Apul. I. Mileſ. *Ac ſimul profer oleum unctui, linteum terſui, & cætera huic uſui. Nihil rerum iſtarum, inquam, quæ ubique itineris nos comitantur.* Xenoph. lib. III. Memorab. ἀκόλουθος ἠκολούθει φέρων τὰ στρώματα καὶ τἄλλα σκεύη, &c. adi locum. Hinc liquet, hos ſervos ab officio ἀκολούθους appellaſſe. Huic miniſterio inſervit Corax. Vide Petronium cap. XCIX. WOUWEREN. Qui recuſabat onus. Claudian. lib. I. de Rapt. Proſerp. verſ. 156.

Et quoties detrectat onus cervice rebelli.

Spartiano in vita Getæ eſt *retractator.* vide Salmaſ. ad Spart. Adrian. cap. 2. CUPERUS.

Cum onere] Forte, *cum uno onere.* Vetus Scriptura, *cum onere.* Cum integro ſane non poterat, qui vix incedere ob ejus gravitatem. BARTH.

Jumentum] Proprie de equis dicitur, unde mo *caballi* addit. Phædr. fab. LXIII. Sueton. Neron. cap. 5. Cicer. XII. ad Att. 32. CUPERUS.

Lapidariam navem] Qua vehuntur lapides. GLOSS. Forte *Japygarum*, quæ lapidibus oneratur. TORNÆS. Hac formula uti poſſumus, cum volumus innuere, nos illiberaliter haberi. Pflug. ERHARD.

Hominis operas locavi] *Locare ſuas operas* eſt ſervire alicui pro mercede. Schopp. in Obſervat. Ling. Lat. ERHARD. Plinius lib. X. Epiſt. 16. *Quibus operas ſuas locaverat.* Paulus in Sentent. lib. 5. tit. 1. §. 1. *Operæ tamen eorum locari poſſunt.* Anianus ibid. WEITZ. Elegans locutio, qua ſignificamus, nos impares oneri: quo refert Ampl. Cuperus illud Othonis dictum apud Sueton. cap. IX. τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς. & Ciceronis lib. II. ad Att. Ep. 16. hos autem, qui ſervos nimis onerare ſolerent, perſtringere Theophr. Charact. cap. XII. notavit.

Operas] *Operam locare* dixit Plaut. Trin. Act. IV. ſcen. 2.

Nec minus liber] Solemnis illorum jactatio, quibus impotenter alii imperabant. Supra cap. LXXXI. *Aut vir ego liberque non ſum.* Suet. Claud. cap. XL. *ſi quem alium, & ſe liberum eſſe.* Hinc *aliquem liberum non ducere.* Cicer. lib. II. ad Brut. 2. *Cœperat tanta eſſe inſolentia, ut neminem liberum duceret.* vide Paſſeratium ad Propert. lib. II. eleg. VIII. pag. 277. idem Cicer. in Verr. lib. I. cap. 47. *Quemadmodum is tenuiſſimum quemque contempſerit, deſpexerit, liberum eſſe numquam duxerit.* Et cap. ſequenti. *quo ore, quos numquam liberos putavit, libertinos homines ſit ſolitus appellare.* Ratio harum formularum ſatis manifeſta iis, qui norunt, quanti libertas apud Quirites fuerit, & quam æquato jure olim viverent, ut nulli, ne quidem in ſummo magiſtratu poſiti, tenuiores poſſent contumelia aliqua adficere. BURM.

Strepitu obſcœno] Dum pederet præ anxietate. TORNÆS. Honeſta locutio. *Strepitus obſcœnus* eſt πορδή. Gloſſæ: *Pedibus peditum*, πορδή. WOUWER. Dum præ laſſitudine & angore pederet. Sic Germani dicimus, *Er ſoll vor Angſt in die Hoſen ſcheiſſen.* Facetus in Catone;

Hæres poſt mortem pedit amore ſuo.

Id

CXVIII. [a] Multos, inquit Eumolpus, ô juvenes, carmen decepit: nam, ut quiſque verſum pedibus inſtruxit, ſenſumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit ſe continuo in Heliconem veniſſe. ſic forenſibus miniſteriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem, refugerunt, credentes, facilius poëma exſtrui poſſe, quam controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam. Caeterum neque generoſior ſpiritus vanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum eſt

[a] EUMOLPUS.

Id eſt, præ amore ejus defuncti: Et verſus Scholaſticus;

Credimus eſſe pedis ſtrepitum, cum, turgide, pedis.

Minutius in Octav. *Strepitus per pudenda corporis expreſſos*: unde liquet, cur *obſcænum* dixerit Petronius. ERHARD. Saresberienſ. lib. 1. cap. 5. *Quando tumultuantes inferius crebro ſonitu aërem fœdant, & turpiter incluſum turpius produnt.* WEITZ. Manus docta in codice Junii hic *crepitu*, & infra *crepitum* mallet. *Clamore ſequebatur*, veteres editiones, quod probum puto, neque *clangore* Douzæ fuit admittendum. Imitabatur enim Giton ore ſtrepitum obſcœnum; quod & hodie pueros laſcivos facere videmus. hoc ſenſit, qui ineptam illam laciniam adſuit, *elapſus ne offiœres*, quæ deſunt in antiquis codicibus, ut & ſequentia, *ſed & hic ad ingenium redux Eumolpus.*

Multos] Addatur in margine literis quadratis, *Eumolpus.* Pith. PATISSON. Vide Horatium. RITTERSHUS.

Juvenes carmen] Vet. cod. *nimirum carmen.* DANIEL.

Ut quiſque verſum pedibus inſtruxit] Hier. ad Euſtoch. ex Fabio: *Poetam non poteſt noſſe, niſi qui verſum poteſt ſtruere.* ſic, *poema exſtrui poſſe.* WOUWER.

Senſumque teneriorem verborum] Forte *teneriore verborum ambitu.* SAMBUC. Forte, *ſeveriorem.* DELBEN. Sambucus, *teneriore.* Vetus meus, *teneriorem*, ut in textu. DANIEL. Præferrem quoque *teneriore ambitu verborum.* Ita vocat verſificationem molliorem, ut *nimium teneris juvenari verſibus* dixit Horatius Art. Poetic. verſ. 246. & *tenerum carmen* Ovidius III. Amor. eleg. 8. & paſſim Poetæ. *intexere* ſimiliter Tibullus, ſive quicumque auctor Panegyrici ad Meſſalam, verſ. 5.

Nec tua præter te chartis intexere quiſquam
Facta queat. BURM.

In Heliconem veniſſe] Quam plurimos tum Romæ res familiaris domi anguſta impellebat addere aliquid in literis. multi ad forum ſe conferebant: plures, cum agere cauſſas neſcirent, aut nimis laborioſum putarent, ad poëtices ſtudium, tanquam in portum, confugiebant. Ad iſtos falſo creditos poëtas referenda ſunt hæc Petronii verba, & Perſii verſus in prolog. Nam, quod illi impudentes jactabant, ſomniaſſe in Parnaſſo, & ab ipſis Muſis fuiſſe doctos, id Perſ. refellit, veram aſſerens cauſſam, quæ miſellos ad templa Muſarum, tamquam ad egeſtatis ſuæ aſylum, compuliſſet. vide Caſaubon. Comment. in Perſ. prolog. ERHARD. Barthius ad Claudiani IV. Conſul. Honor. verſ. 411. legit, *Putabit ſe continuo in Heliconem veniſſe*, & Silium hic tangi putat, ut & alii crediderunt; quibus ne accedam, facit, quod ille demum carmini ſtruendo ſub Domitiano ſe dederit, quo tempore Petronius nuſquam erat. Seculi ergo ſui conſuetudinem vulgatam tangit. Vide ſupra ad cap. V. neque veros cauſſarum patronos hic intelligit, ſed qui in umbra declamationibus forenſibus cauſſis proludebant. BURM.

Exercitati] Forte, *exerciti*, id eſt, defeſſi. SAMBUC. Videtur notare Silium Italicum, de quo Martial. lib. VII. epig. 62.

Proque ſuo celebrat nunc Helicona foro.

uti & Lucanum, qui, relicto foro, ad Heliconem tranſgreſſi, pro cauſſis carmina Apollini, quam Themidi operari elegerunt. Rader. ad Martial. lib. 7. epig. 53. ERHARD.

Ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum] Vide Plin. lib. 9 ep. 7. WOUWEREN. *In portum* Barthius, & mox *ſententiis.*

Vibrantibus] Alii, *umbrantibus.* PATISSON. Vide ſupra ad cap. XLVII. *umbrantibus* Traguerienſis quoque. Juvenalis vocavit *rotatum ſermonem* Sat. VI. verſ. 449. de quo loco mox agendi erit locus.

Cæterum, &c.] Quædam deeſſe videntur. SAMBUC. Quid requiratur in Poeta. RITTERSH.

Sanitatem amat] Alii, *ſuavitatem.* TORNÆS.

Concipere] Vet. *conſpici.* Pith. PATISSON. & TORNÆS.

Ingenti flumine] Alii, *ingens flumen.* TORNÆS.

Inundata] Biturig. *inundaverit.* Pith. PATISSON. Vet. cod. Brit. *inundaverit.* alii, *inundata.* TORNÆS. Timocles: Κόμπτοις παφλαζων ἠπίοις πνιγμασι προσπαιδίσας ἔχει, μισθωτὸς ἀρὼν πεδία τῦ διώνατος. PITH. Tragur. codex *mundetur.* Quod, licet ſenſum quemdam efficere non inelegantem poſſet, credo tamen ſcriptum pro *inundetur*, quo noſter aliquoties utitur,

eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate; & ſumendae voces à plebe ſubmotae, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Praeterea curandum eſt, ne ſententiae emineant extra corpus orationis expreſſae, ſed intexto veſtibus colore niteant. Homerus teſtis, & Lyrici, Romanuſque Virgilius, & Horatii curioſa felicitas. Caeteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare. Ecce,

& quod melius convenit τῷ *ingenti flumine*, ut *flumine largo*, dixit, *defundere*, cap. v. Vide de ſimilibus locutionibus Barth. ad Claudian Conſul. Mallii verſ. 21. Ita elegantia ſane ſumma Tertullianus Apolog. cap. xviii. dixit Deum *emiſiſſe in ſeculum ſpiritu divino inundatos viros*. Ita κατακλύσαι apud Græcos de immenſa copia, qua quis impletur, poni docuit P. Victorius lib. xxxiii. Variar. Lect. cap. 19. BURM.

Effugiendum eſt ab omni verborum vilitate] Seneca lib. 1. Controverſ. *De alia re longe recedendum eſt ab omni obſcœnitate verborum, & ſenſuum, quædamque ſatius eſt cum cauſſa detrimento tacere, quam cum verecundia dicere.* PITH. Juvenal. Sat. 7.

Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta.

WOUWEREN. Quem locum ex Senec. 1. Controv. adducit in Collect. Fr. Pithœus, ſcias ἀπροσδιόνυσον eſſe. Loquitur enim Petron. de vili & abjecto nimiſque humili dicendi genere, nec proprio, aut accommodato. ERHARD. Locutio Petronio noſtro, ut videtur, peculiaris. *Vilitas* vero verborum, proprie de plebejo ſermone dicitur, ut docet Nonius in *ſifilare*. *Sifilare*, (*quod nos vilitatem verbi vitantes ſibilare dicimus, & eſt maledica vocis ſignificatio, vel contumelioſa popularium, quum ſifilationibus quis exploditur*) *à Græco ducere originem invenimus*. Vegetius præfat. Art. Veterin. *Chiron & Abſirtus deligentius cuncta rimati, eloquentia inopia ac ſermonis ipſius vilitate ſordeſcunt.* Horatius Art. Poet. verſ. 131.

Publica materies privati juris erit, ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem.

Quintilianus lib. viii. cap. 3. *vili orationi* opponit *accuratam*. Cæterum Traguerienſis codex trajectis verbis habet. *Effugiendum eſt, ut ita dicam, ab omni verborum vilitate*; ut forte hæc formula, *ut ita dicam*, reſpiciat locutionem inſolentem *effugiendum eſt à vilitate*, non ipſam vocem *vilitatem*, cui non video, cur veniam præfari debeat Petronius. BURM.

Ut fiat] Biturig. *itaque fiat*. Pith. PATISSON.

Odi profanum vulgus] Verſus eſt Horatii carm. lib. 3. od. 1. Alludit ad Eleuſiniorum myſteriorum ſolennem morem, unde exeſſe per præconem jubebantur profani. is & ad alia ſacra extenditur, ut in *mirabili ignis prodigio* apud Gratium Cyneget. Orphei illuſtres verſus huc alludunt à Tatiano, Cyrillo, Clemente Alexandrino, Juſtino Martyre, & Euſebio in teſtimonium citati. Vide de hoc more late ſcribentes B. Briſſonium de Formul. lib. 1. P. Gregorium Syntagm. Juris lib. 31. cap. 8. Barthium Animadverſ. ad Claudian. lib. 1. de Rapt. Proſ. verſ. 4. *Profanum vulgus* dixit proprie & eleganter. Nam vulgaria ſunt profana. Hinc Ezechiel cap. 42. verſ. 14. Sacerdotes jubet extra depoſitiſque ſacris veſtibus tractare *vulgaria*, id eſt, profana, quod vetus interpres imperite reddidit, *procedere ad populum*. Zuinglius in Compilat. De vulgo ab eruditis hominibus contemnendo nonnulla notavit Scalig. ad Catull. Briſſonius d. lib. Ritterſhuſius ad Phædrum. ERHARD.

Rationis] Sic Autiſiod. alii, *orationis*. Pith. PATISSON. Alii, *extra corpus orationis*. TORNÆS.

Sed intecto veſtibus colore niteant] Editio Plantini, & Lugdunenſis, & exempl. Autiſ. *intexto*. quod verius puto. Sic enim hoc cap. *ſenſumque teneriorem verborum ambitu intexuit*. Plin. cap. 48. lib. 8. *Aurum intexere* (*veſtibus*) *in eadem Aſia invenit Attalus Rex, unde nomen Attalicis*. Idem cap. 11. lib. 13. *Et tamen adhuc malunt Parthi literas veſtibus intexere*. Utitur & M. Tullius eo ſæpe verbo metaphoricôs. RICHARD. Lege, *intexto*. BARTH. *Sed intexto verſibus colore* Samb. cod. *Intecto veſtibus* Memm. cod. *ſed ut intexto verſibus* V. C. Lego, *ſed ut intexto veſtibus colore niteant*. Quo juvat Trag. cod. ſcriptura *ſed intexto veſtibus colore niteant*. BOSCH. Egregie hæc Illuſtrat Vir eruditionis immenſæ Huetius, in origine fabularum Romanenſium, pag. 65. & 66.

Horatii] Vide Barth. ad Stat. lib. 10. Theb. verſ. 700.

Aut verſum timuerunt calcare] Legendum *aut viſam*. N. Faber. DANIEL. & RITTERSH. Longe probabiliorem cenſeo lectionem v. c. *aut viſam timuerunt calcare*. *Calcare viam*, ut Horatius lib. 1. od. 28.

Et calcanda ſemel via leti. RICHARD.

Pro, *terere*, ut à via trita tranſlatio ducta ſit, quæ eadem calcatur. Nam & Ariſtoph. in Avib. dixit; εὖ' Αἰσχύλον πεπάτηκας; id eſt, *Æſchylum non bene calcaſti*; quod eſt, eum non triviſti, nec diligenter frequenterque pervolutaſti, ſed quæ ſenticoſa ſunt, & ſpinoſa aculeis

Ecce, belli civilis ingens opus quiſquis attigerit, niſi plenus literis, ſub onere labetur. Non enim res geſtae verſibus comprehendendae ſunt, quod longe melius Hiſtorici faciunt; ſed per ambages, Deorumque miniſteria, & fabuloſum ſententiarum tormentum, praecipitandus eſt liber ſpiritus, ut potius

aculeiſque horrentia, veſtigio premere timemus. Turneb. Adverſar. lib. 4. cap. 19. *Calcare*, pro, contemnere, proterere, oam eos poëtas, ſeu verſifices, potius tangit, qui hodie ſunt frequentiſſimi, quorum animi impotentes ſunt carminum, nec poſſunt contemnere quod ſordidum & vulgare eſt: omnia enim eodem ingenii aut caloris æſtimant examine. Barth. ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 257. *Timuerunt*, id eſt, non auſi fuerunt. Auctor de Orig. gent. Rom. *Quam opinionem ſequi metuit noſter Maro.* Recte autem Douza *viſam* reſtituit, pro *verſum*, cui Putſchius, Freherus, alii adſtipulantur. ERHARD.

Calcare] Contemnere. ait, eus limæ peperciſſe. nec potuiſſe averſa ſtyli uti parte. ſic uſitatiſſ. *Calcandi* verbum Ind. Apul. docemus. BARTH.

Ecce belli civilis opus quiſquis attigerit] Interpungendus ita videtur locus: *Ecce belli civilis ingens opus: quiſquis attigerit.* RICHARD. Tangit Lucanum, in cujus, ut æqualis, invidiam hoc carmen fecit, & quem è poëtarum numero excludit etiam Quintilian. lib. 10. cap. 1. Serv. in 1. Æneid. & Jornandes in Hiſt. Gothor. reclamante tamen Sidonio Apollinari lib. 2. ep. 10. Savaro in Not. Rader. ad Martial. lib. 14. epigr. 171. Gyraldus Dialog. 4. Barth. ad Claudian. ERHARD.

Plenus literis] Sic *plenus ſcientia* dixit Claud. Mamertus lib. 2. cap. 10. *omni ſcientia refertus* Eucherius ep. ad Valerian. Savaro ad Sidon. lib. 4. ep. 22. Sic intra Petron. *Eumolpus felicitate plenus.* Et iterum, *oratione blandiſſima plenus.* ERHARD.

Hiſtorici] Vide Barth. ad Stat. 3. Theb. verſ. 426.

Quam Poëta] Deſunt hæc duo verba in vet. cod. M. S. TORNÆS. Ita vet. cod. à vulgo abſunt, *quam poeta.* SAMBUC.

Et fabuloſum ſententiarum tormentum] Fabius lib. x. de eodem, ut videtur, Lucano: *Lucanus*, inquit, *ardens, & concitatus, & ſententiis clariſſimus, &, ut dicam, quod ſentio, magis oratoribus, quam Poetis, annumerandus.* Servius in 1. Æneidos: *Quod diximus poetica arte prohiberi, ne aperte ponat hiſtoriam, certum eſt. Lucanus namque in numero poetarum eſſe non meruit, quia videtur hiſtoriam compoſuiſſe, non poema.* PITH. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 37. legendum docet, *torrentem*, & ita vocari fabuloſarum literarum inundationem, quæ rapit calamum Poëticum, ut præcipitetur per fabulas, & raptus aliunde, velut quodam torrente, nihil ſine illis ſtilus producat. ſed ego mallem hic alludi ad machinas bellicas, quæ ingenti vi & vehementia effundunt & torquent tela, ſaxa, & ſimilia, ut ita liber ille ſpiritus & copioſus effundatur & præcipitetur quaſi per tormentum, cui nemo reſiſtere poteſt, ſed quod omnia proſternit & diſrumpit. Simili comparatione, etſi in alia re, à tormento bellico deſumpta utitur Ovidius IX. Metam. verſ. 217.

——— Terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.

Quæ verba ſi Stephanus Theſauro ſuo Latino, in gratiam pauperum, qui ex lexicis omnes opes ſuas parant, adjunxiſſet Juvenalis *ſermoni rotato*, potuiſſet inde quidam paoſophos (qui Poëtas Philoſophari primum docere voluit, & ex artis logicæ præceptis carmina non præcipitare per tormentum, ſed languide prorepentia eructare) ſine ope bonæ ſuæ logicæ, intelligere, illum non eſſe *ſermonem Poëtarum adſtrictum numeris*, neque etiam ita vocari *argumenta Philoſophica, ob certum numerorum enuntiationum*, quibus nihil puerilius & jejuno Logico dignius excogitari poteſt. *Rotatus* enim *ſermo* eſt per tormentum quaſi præcipitatus, ut *vibrantes* illæ *ſententiæ*, quas paullo ante vocavit, tela illa, & arma, quibus pugnant declamatores & oratores. Mererentur tales Poëtarum interpretes ex Helicone, ſi eum invadere vellent, rotari, aut furcillis & tormentis abigi. BURM.

Liber ſpiritus] An hunc exercitati vultus Pædagogis illis ineſſe credamus, aut ſcire, quid ſit liber ille Poëtarum ſpiritus, qui quotidie nobis in exponendis Poëtis, quos non capiunt, & Ephemeridibus ad impune maledicendum & rem faciendam compoſitis, occinunt, Poëtas legibus & neceſſitate metri coactos & invitos ineptiiſſe, cum aliter locuturi fuiſſent, ſi ſoluti fuiſſent illa metrica ſervitute & legibus Pedis? ὄιδα λύραν. Si umquam experti fuiſſent, quod Ovidius de ſe puero jam jactabat:

Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos,
Et, quod tentabam dicere, verſus erat.

aliter cenſerent. Sed nunc, cum reptaverint per neſcio quas proſodias, Theſauros Poeticos, & ſimilia infelicium ingeniorum præſidia, & poſt mali carminis unius & alterius eructationem, cum ſe derideri videant, convertunt linguam ſacrilegam in artis, ad quam aſpirare non potuerunt, contumeliam, &, quos vivos ne obliquo quidem ſermone tangere, metu tormenti Poetici, quo tela in plumbeos hos homines facillime expelli videbant, audebant, ſed quibus humiliter adulabantur, iis poſt funera inſultare audent. BURM.

potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religioſae orationis ſub teſtibus fides; tamquam ſi placet hic impetus, etiamſi nondum recepit ultimam manum.

CXIX. [a] *Orbem jam totum victor Romanus habebat,*

Qua

a BELLUM CIVILE.

Ut furentis animi vaticinatio appareat] *Furor* eſt ἐνθουσιασμὸς ille divinus, quo cœlitus adflata Poëtarum natio ad carmen decantandum rapitur. Plato in Ione. Orpheus in Argonaut.

Νῦν δ' ἐπεὶ αἰθερόφοιτος ἀνέπτατο ἐμεῖο οἶστρος.

Impetum vocat Ovid. lib. 1. Faſtor.

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo,
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

In tali ἐνθουσιασμῷ conſtituti Heſiodus, & reliqui antiquiſſimi Poetæ, à Muſis ſua ſe carmina accepiſſe commenti ſunt. vide Lucian. ἐν Διαλόγῳ πρὸς Ἡσίοδον, Barth. ad Claud. Porro de furore Poëtico lege Corn. Agrippam lib. 3. de Occult. Philoſoph. ERHARD. Vide egregie hæc illuſtrantem virum eruditiſſimum Schultingium ad Senec. Suaſor. 1. pag. 11.

Religioſe] Scribe, *religioſa* Pith. PATISSON.

Tanquam] Alii, *quanquam*. alii, *jamque*. PATISSON. Vet. cod. *fides, tanquam*. deeſt aliquid. TORNÆS. & AURAT. Tollendum eſſe aſteriſcum, puto: nihil enim deeſt, ſed *tanquam*, valet, exempli gratia: quemadmodum apud Plautum, *veluti*, &, *ſicut*. In Aulularia Act. III. ſc. 4.

——— *Facinus audax incipit*,
Qui cum opulento pauper cupit rem habere, aut negotium,
Velut Megadorus tentat me omnibus miſerum modis.

In Pœnulo Act. II. ſc. 1.

Ita me Dii ament, tardo amico nihil eſt quicquam iniquius:
Præſertim homini amanti, qui, quicquid agit, properat omnia.
Sicut ego hos duco advocatos. RICHARD.

Putſchius legit *tangam*. inepte. particulam *tamquam* ſic abſolute & ſupra poſuit cap. XXVI. *& me tamquam furtivis ſubinde oſculis verberabat*. Et iterum cap. LXXXI. *qui tamquam toga virilis ſtolam ſumſit*. Marius Victorinus de Arte Grammat. libro 4. *Hoc genus metri maxime deſiderat ſeparari in duas clauſulas, tamquam*

Super alta vectus Atys:

dehinc, Celeri rate maria. Sic vocula ὡσεὶ non tantum ſimilitudinem ſignificat, ſed etiam veri ſpeciem, ut Johann. 1. *Vidimus eum tamquam unigenitum*. hic ὡς habetur, cui æquipollet ὡσεὶ. apud Lucam 22. ubi ſcribitur: *Factus eſt ſudor ejus, tanquam guttæ ſanguinis decurrentes in terram*. quod non ſic accipiendum ſit, quaſi dicere voluerit, Servatorem emiſiſſe ſudorem ſimilem guttis ſanguinis, ut ipſe tamen ſanguis non fuerit: ſed intelligendum eſt, ſudorem decurriſſe ſanguineis guttis. Bucerus Annotat. in Matth. cap. 26. verſ. 39. ERHARD. Tragurienſis. *tam quæ ſi placet*. & mox, *recepit*.

Recepit ultimam manum] Paucula deeſſe videntur. SAMBUC. Quinctil. lib. 1. *ſummam eloquentiæ manum imponerent*. Auſon. Paullino. *Quamvis per te ſumma manus contigerit*. hinc Seneca ep. 12. *Deditos vino potatio extrema delectat, quæ ebrietati ſummam manum imponit*. Inſcriptio Viennæ apud Gruter. pag. CLXIV. 2. *Ad ſummam manum perduxſerunt perfectionis*. WOUWEREN. Supremam & exactiſſimam cenſionem. Virgil. lib 7.

Nec minus interea extremam Saturnia bello
Imponit Regina manum.

Solinus præfat. *opuſculum impolitum prius in medium dederunt, quam inchoata res ſumma manus imponeretur*. Prudent. Pſych.

——— *Sola duello*
Impoſitura manum, ne quid jam triſte ſuperſit.

Boëth. libro 2. proſ. 7. *hoc unum eſt, quod præſtantes quidem natura mentes, ſed nondum ad extremam manum virtutum perfectione perductas, allicere ſolet*. BARTH. Quem & vid. lib. XII. Adverſ. cap. 1.

Orbem jam totum] Pompon. Sabin. in Virg. Æn. 7. Pith. PATISSON. *Orbis* olim imperium Romanum appellabatur. Sic Aurel. Victor in Diocletiano. *Ubi orbis Romani potentiam cepit*. BUSCH. Citatur à Pomponio Sabino ad illud ſimile Virgilii libr. 7. verſ. 100.

——— *Qua Sol utrumque recurrens*
Aſpicit Oceanum. ——— BONGARS.

Florus in eadem hiſt lib. IV. cap. 11. *Jam pene toto orbe pacato, majus erat imperium Romanum, quam ut ullis externis viribus exſtingui poſſet*. WOUWER. Salluſt. *ea tempeſtate mihi imperium P. R. multo maxime miſerabile viſum eſt Cui cum ad occaſum ab ortu Solis omnia domita armis parerent, domo otium atque divitiæ adfluerent*, &c. Latinus Pacatus. de Imp. Rom. *quia gentibus adoratur, cui toto ORBE terrarum privata & publica vota redduntur*. Hinc ORBIS ROMANUS Ulpiano leg. 17. de Stat. Hom. Lucan. lib. 7. verſ. 423.

Haud multum terræ ſpacium reſtabat Eoæ,
Ut tibi nox, tibi tota dies, tibi curreret æther,
Omniaque errantes ſtellæ Romana viderent.

Rutilius lib. 1. Itin.

——— *Ipſe videtur,*
Quem ſibi ROMA facit, purior eſſe dies.

Pari

Qua mare, qua terræ, qua ſidus currit utrumque,
Nec ſatiatus erat. Gravidis freta preſſa carinis

Jam

Pari ambitione Vet. Epigr. lib. II.

Sol citra noſtrum flectitur imperium.

Sic *Romana dies* apud Stat. 5. Sylv. 1. Mart. lib. 9. ep. 2. vid. Egeſipp. lib. II. cap. 9. Claud. 4. Conſ. Honor. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. 2. Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur. Buſchius in Annotat. de mutatione Reipub. Romanæ, Scalig. in Catalect. ERHARD. Lactant. lib. V. cap. IX. *Populus ipſe Rom. per feciales bella indicendo, & legitime injurias inferendo, ſemperque aliena cupiendo, atque rapiendo, poſſeſſionem ſibi totius orbis comparavit.* BOSCH. Principium hoc belli civilis ita ante annos fere octingentos expreſſit & æmulatus eſt Hericus, ſatis doctus eo ævo vates:

Orbem tum totum victor Romanus agebat,
Qua mare, qua tellus, qua cardo invergit uterque,
Si quod in orbe fretum, ſi quis ſinus abditus uſquam,
Si quod clima fores Phœbæa lampadis expers,
Si qua fuit regio, qua fulvum gigneret aurum,
Nil niſi Romani viſebat nominis umbra.

GABBEMA. Lipſius de Magnitud. Romana lib. I. cap. 3. Scribanius de Magnitud. Romanæ Eccleſ. lib. I. WEITZ. Inde Roma apud Athenæum lib. I. cap. 17. ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης, *compendium orbis.* Et populus Romanus δῆμος τῆς οἰκουμένης, *mundi populus* à Polemone oratore, ut referunt Galenus & Athenæus dicto loco, vocatus eſt. Ut Caſaubonum ad Theophr. Character. initium docuiſſe notarerat Ampliſſimus Cuperus. vide Freinsh. ad Flor. IV. 3. carmen vero hoc ſe primum nomine, *ſpeciminis de bello civili*, nuncupaſſe, jactat Barthius ad Claudian. Conſul. Prob. & Olybr. verſ. 128. & idem ad IV. Conſul. Honor. verſ. 340. dicit, *videri doctis hoc carmen Petronium pro Nerone contra Lucani faſtum ſcripſiſſe, nequaquam tamen ſpiritum ferre, quem jactat.* Et adverſariorum dicto loco affert verſus Herici.

Terra] Ita edidit Hadrianides & Buſchius. Sed recte omnes editiones veteres *terræ.*

Sydus currit utrumque] Vet. cod. MS. ſemper habet, *ſidus.* BRASSICAN. Sol, *utrumque*, oriens, & occidens. Rutilius lib. 2.

Qua fert atque refert Phœbus uterque diem.

Virgil. Cul. verſ. 100.

Tendit inevectus radios Hyperionis ardor,
Lucidaque æthereo ponit diſcrimina Mundo,
Qua jacit Oceanum flammas in utrumque rapaces. BARTH.

Quem etiam vide lib. XXIII. Adv. cap. 11. Sic Claudian. de Roma in Bell. Gild. verſ. 48.

——— *Ad Solem victrix utrumque cucurri.*

Orientem videlicet & Occidentem. Petronius *ſidus* vocat Solem, ut Græcis eſt ἀστήρ. Scholiaſt. Pindari Olymp. 1. τὰ γὰρ ἐκ πολλῶν συγκείμενα ἄστρα ζώδια, ἄστρα λέγονται, ὁ δὲ ἥλιος ἀστήρ. Barth. ad Claudianum in IV. Conſul. Hon. verſ. 30. & bell. Gild. verſ. 48. Ad rem eſt Per. Matthæus Hiſtor. Francor. lib. 1. narr. 1. num. 11. ERHARD. Barthius tam hic, quam ad Stat. V. Theb. 154. & Adverſar. lib. XXIII. 2. orientem & occidentem intelligit. Et ad Claudian. II. in Rufin. verſ. 155. putat eſſe Ironicum in Philoſophiam Epicuri, quæ ſtulta & inepta de corporibus cæleſtibus ſciverit. Ego vero per *ſidus utrumque* Solem & Lunam mallem intelligere: nam *ſidus* ſimpliciter pro ſole ſæpe ponitur. Juſtin. lib. XIII. cap. 7 *ſolſtitiales ortus ſideris primus invenit.* Ubi vid. Berneceeri notas, & Heinſii ad Ovid. lib. XIV. Metam. verſ. 172. & Broukh. ad Tibull. II. 1. 47. Statius lib. VII. Theb. verſ 709.

——— *Ceu letifer annus*
Aut jubar adverſi grave ſideris. ———

Ammianus Marcell. libr. XVIII. cap. 7. *Aut ubi ſolis radiis exarſerit tempus, in regionibus æſtu ambuſtis, vapore ſideris, & magnitudine culicum agitantur.* Non minus frequenter vero Luna *ſidus* κατ' ἐξοχὴν dicitur, & *ſidera* ſimpliciter poſita Solem & Lunam notant. Vide quæ Tennulius ad Frontin. lib. 1. ſtrateg. cap. XII. exempl. 9. in hanc rem notavit. Et eo ſenſu videtur Virgilius lib. VI. Æneid. 796. dixiſſe

——— *Jacet extra ſidera tellus*
Extra anni Soliſque vias, ———

Ubi Donatus annum, *noctem*, id eſt, Lunam, Solem *diem* explicat. Plinius lib. VIII. cap. 1. de Elephantis, *Religio quoque ſiderum Soliſque ac Lunæ veneratio. Auctores ſunt, in Mauritania ſaltibus ad quemdam amnem, cui nomen eſt Amilo, niteſcente Luna nova, greges eorum deſcendere, ibique ſe purificantes ſolemniter aqua circumſpergi, atque ita ſalutato ſidere in ſilvas reverti.* Apertius vero lib. II. cap. 13. *ut XV. diebus utrumque ſidus quæreretur, noſtro ævo accidit.* Lucanus in loco a Barthio citato lib. VII. 423. *noctem & diem* vocat. BURM.

Nec ſatiatus erat] Feſtus Rufus; *Cato Cyprias opes Romam navibus advexit, ita ut jus ejus inſulæ avarius magis, quam juſtius, ſimus aſſecuti.* Idem ſcribit Ammian. Marcellinus lib. 14. *Avide magis, quam juſte*, &c. Tale convitium in Romanos Vibii Virii refert Livius decadis 3. lib. 6. & Mithridatis Juſtinus lib. 38. BRASSICAN.

Gravidis freta pulſa carinis] Manilius lib. 5.

Prudentem & cæco raptabit in æquore piſcem,
Cumque ſuis domibus concha valloque latentes
Protrahit in morſus nihil eſt audere relictum:
Quæſtus naufragio petitur, corpuſque profundo
Immiſſum pariter quam præda exquiritur ipſa, &c.

Zzz 3 BARTH.

Digitized by Google

Jam peragebantur ; ſi quis ſinus abditus ultra ,
Siqua foret tellus , quae fulvum mitteret aurum ,
Hoſtis erat : fatiſque in triſtia bella paratis.
Quaerebantur opes , non vulgo nota placebant
Gaudia , non uſu plebejo trita voluptas.

Aes

BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. II. *Gravidis*, id eſt, onuſtis. ERHARD. Philipp. Rubenius lib. 2. Elector. cap. 10. *gravidas carinas* haud ſatis probat, & putat germanum eſſe, *Grajis freta pulſa carinis*. nempe, inquit, Pontus, & loca, per quæ Jaſon cum ſuis ad aureum vellus profectus eſt. WEITZ. *Preſſa carinis* Liber Traguri anus, quod malo. HEINS. Fruſtra *Grajis* quoſdam ſupponere docet Gronovius Diatrib. Statian. cap. XXVI. reſpiciens Rubenium, qui lib. II. Elector. cap. X. ita cenſuerat. *Pelli* autem melius dicitur mare remis, quam ipſis ratibus. Ita notavit Ampliſſimus Cuperus, *everberare*, dixiſſe Curtium lib. IV. 5. & Attium apud Feſtum in *rates. repercutio ratibus mare.* Sed Tragurianus codex habet *preſſa*, quod præfert Heinſius, & Cuperus. Et ipſa res exigit.

Jam peragrabantur] Quidam legunt, *peragebantur*. COLLADON. Forte *perarabantur*. Sic Virg. *aequor arandum*. Delbenius. DANIEL. Improprie dictum. quamquam apud Tacitum id occurrit. apud Florum quoque l. II. c. 7. *Populus Romanus tota Gracia litora veluti triumphali claſſe peragravit*, cap. 17. *Decimus Brutus peragrato victor Oceani litore.* Suetonius Cajo cap. 37. *litora peragrare Liburnicis*. Juſtin. XII. cap. 9. *cum lectiſſima manu navibus conſcenſis Oceani litora peragrat.* Magis Poëticum tamen ſit, ſi hoc loco legamus *jam perarabantur*, vel *peragebantur*, quod poſterius à libro Traguriano confirmatur, & codice Scaligeri, aliiſque nonnullis. Apud Naſonem Epiſtola XV.

Factus inops agili peragis freta cærula remo.

deinde putem, *ſi quis ſinus abditus alto*. Aurum terra marique quæſitum innuit. HEINS. *Perarabantur* illuſtrat Heinſius ad Ovid. II. Amor. eleg. X. verſ. 33. Et ita ſupra cap. XCIII. *aratam ſyrtim* dixit. mihi tamen Traguri enſis codicis lectio, *peragebantur*, unice probatur. Valer. Flacc. lib. 1. verſ. 560.

——— *Sic ecce meus. ſic orbe peracto*
Liber, & expertus terras remeavit Apollo.

Stat. lib. V. Theb. verſ. 574.

——— *Longus vix tota peregit*
Membra dolor.

ubi vide Barthium. BURM.

Si quis ſinus abditus ultra] *Sinus* proprie pars illa dicitur, quæ eſt intra pectoris brachiorumque complexum. Per metaphoram littora curva vocantur, & quaſi brachiis mare amplectentia. *Sinus* etiam prima producti vaſis genus eſt ſinuoſum * galcila. Virgilius Eclog.

——— *Sinum lactis & hæc tibi liba, Priape,*
Expectare ſat eſt. ——— BUSCH.

Si qua fores tellus] Galgacus apud Tacit. Vita Jul. Agric. *Romani raptores orbis, poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terra, & mare ſcrutantur : ſi locuples hoſtis eſt, avari. ſi pauper, ambitioſi.* WOUWEREN.

Tellus qua fulvum] Vet. Cod. *tellus fulvum qua.* COLLADONIUS.

Hoſtis erat] Salluſt. Jug. *paullo ante Carthaginenſes, item Regem Perſen, poſt, uti quiſque opulentiſſimus videatur, ita Romanis hoſtem fore.* vide eum epiſtola Mithridatis ad Arſacen ex lib. 4. Hiſtor. BARTH. Quem etiam vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. II. Similia Claudian. lib. I. in Rufin. verſ. 189. *Rufine populandus erat.* Barth. ad Claudiani dict. loc. ERHARD.

Fatiſque in triſtia bella paratis] *Fatum*, voluntas hoc loco, & apud Virgil. lib. VIII. verſ. 292.

——— *Fatis Junonis iniquæ.* BUSCH.

Feliciter rebus ſuccedentibus, quocumque etiam jure. BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Adv. cap. XXIV.

Quarebantur opes] Ovid. lib. 1. Metam. BONGARS. Magno labore & cura. Ita mox *Quaſitus iditor.* Et *Quaritur in ſilvis fera.* & ſupra cap. XCIII. *Quidquid quaritur, optimum videtur.* Terent. Eunuch. Act. 1. ſc. 2. *Relictis rebus omnibus quaſivi.* ubi v. Donatum. Claud. in Eutr. lib. II. verſ. 333.

Quaſitos trans regna cibos.

lib. I. in Rufin. verſ. 386.

——— *Nec murice tinctis*
Velleribus quaretur ovis.

Vide Barth. ad Claud. lib. I. in Rufin. verſ. 205. & ad Stat. II. Theb. 308. & Paſſerat. ad Propert. lib. 1. eleg. 2. pag. 148. Ita *quaſitiſſimas epulas* dixit Salluſt. lib. II. Hiſtor. *Quaſitiſſimos honores* Tacit. II. Annal.

Non uſu plebejo trita voluptas] Vet. unus, *riſu plebejo*, &c. PUTEAN. Quidam legunt, *riſu plebejo tracta voluptas.* COLLADON. Nudo uſu, nihil ad voluptatem. Virg. Cul.

O bona paſtoris ſi quis non pauperis uſum
Mente prius docta faſtidiat. BARTH. Quem & vid. lib. XXVI. Adv. cap. XXIV. Scaligeri codex & alii complures *tracta*, idem *riſu*, non *uſu*. Puto *ritu*. Tragur. *uſu plebejo tricta.* Sambuci *plebeja trita.* Opinor, *non uſu plebejo adſtricta voluptas*, vel *ritu plebejo.* Ut veſtigiis Scaligeriani libri proxime inſiſtamus. non adſtrin-

Digitized by Google

Aes pireum cum laudabat miles in unda.

Quae-

adſtringebantur voluptatis plebejæ anguſtiis. Sic *adſtringi voluptatibus* apud Ciceronem in paradoxis. Livius lib. xxxix. cap. 1. *inops regio, quæ parcimonia anſtringeret milites.* Juſtinus lib. xli. cap. 3. *his rebus ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & adſtricta luxuria videretur.* Ita lego, vulgo *deſtructa luxuria.* Idem lib. xliv. *dura omnibus & adſtricta parcimonia.* HEINS. Vide ſupra ad cap. 93.

Plebeja] Lege, *plebejo.* AURAT.

Trita] Alii, *tracta.* TORNÆS.

Ac ſpireum cum] Lege, *Heſperia coccum.* AURAT. Alii, *Heſperia coccum.* Autiſiod. *Æs Epyrecum.* fortaſſis pro *Æs Ephyræ Regum:* vel, *Æs Ephireum.* at Bitur. & alii, *Ac ſe pyrecum.* quædam *piretium.* Pith. alii, *Æs pyraum.* alii, *Ac ſpireum.* PATISSON. Aliud exemplar habet, *Ac ſpireum cum laudabat*, quod nullum habet ſenſum, & corruptum eſt. BUSCH. Γρ. *Ac ſe piretum.* Alii, *ac ſe pyre cion.* COLLADON. *Æs pyraum*, vetus codex. *conlaudabat* conjectura ductus poſui: cum vulgo eſſet, *Ac ſpireum cum laudabat.* SAMBUC. Ad hunc verſum nota crucem, ut ſuſpectum. DELBEN. Lege, *Heſperia coccum laudabat miles in ora.* STEPHAN. Scal. *Aſſyria concham.* Turneb. lib. 4. cap. 19. *Ac ſeſe pictum.* Fr. *Ac ſe piretron.* DANIEL. Audaciſſime ita ad ſuum ſenſum interpolavit acumen Palmerii. *Aſſyriarum gemmarum* mentio apud Sidonium paneg. Major. *Purpura* ex eadem Regione Maro Culice.

Si non Aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera. —— BARTH.

Alii, *Æſopyreum.* Lege, *At ſeſe pictum laudabat miles in unda.* Turneb. Adverſ. lib. 4. cap. 19. vulgo. *Æs pyreum conlaudabat miles in unda.* Reſtituendum puto; *Æs Ephyreum conlaudabat miles, in uda* (ſeu *ima*) *Quaſitus tellure* —— Nam *uda* in *unda* migravit non raro, Giſanius Ind. Lucret. in *caſus ſextus.* Totum locum ita emendo;

Æs Ephyreaum laudabat miles: in uda
Quaſitus tellure nitor certaverat oſtro;
Hinc Numida lapides. ——
Ecce alia clades & læſa vulnera pacis:
Quæritur in ſilvis Mauris fera, & ultimus Hammon
Excutitur. ——
Ad mortes precioſa: ſames premit advena claſſes:
Tigris & aurata gradiens jactatur in aula,
Ut bibat, &c. ——
Heu pudet effari perituraque prodere fata.

Æs Ephyreaum eſt Corinthium. Juven. *Ephyraum.* Virgil. *Ephyreium.* Queritur, æs Ephyræum eſſe in amore militi, quod armis non faciat; illud quod faciat, non eſſe. Palmer. Spicileg. ERHARD. *Æs pireum*, Samb. & Trag. cod. *Ac ſepiretum*, Leid. *piretum* V. C. Legend. eſſe me monuit Nobiliſſ. N. Heinſius,

Æs Ephyreiacum laudabat miles in umbra.

Sub arborum umbris in porticibus, ubi ſpatiabantur Romani, ſtabant imagines fictæ ex *are Ephyreiaco*, hoc eſt, Corinthiaco. Interpres Apollonii. Ἐφύρα, ἡ Κόρινθος, ἀπὸ Ἐφύρας τῆς Ἐπιμηθέως θυγατρός. Virg. Georg. ii. *Ephyreiaque ara.* BOSCH. Pervenimus ad locum peſſime adfectum, & qui longe aliter vulgo nunc exhibetur, quam in ſcriptis comparet exemplaribus, quorum veſtigiis dum minus inſiſtitur fideliter, nil mirum, tot eruditione præſtantes viros in hunc ſcopulum impegiſſe. Prima editio, *Ac ſpireum cum laudabat miles in unda.* Tragurianus *Æs pireum cum l. m. i. u.* Sambuci codex *Æs pyreum cum laudabat.* Codex unus Scaligeri, *Ac ſe piretum laudabat.* alter ejuſdem *Ac ſe pirecum*, vel *pyrecum*, ut Patiſſonius ex Bituricenſi libro & aliis. Codex Autiſſiodurenſis *Æs Epyrecum.* alii quidam *Æs piretium.* editio Patiſſonii *Æs Ephyra regum laudabat.* Nihil in his omnibus, quod vulgatæ ſcripturæ imaginem præ ſe ferat, multo minus, quod Salmaſianæ conjecturæ patrocinetur. Scribebat ille Solinianis exercitationibus: pag. 732.

Heſperium coccum laudabat miles: eadem
Quaſitus tellure nitor.

Quam caſtigationem videri poteſt ſublegiſſe H. Stephano, qui ad oram editionis ſuæ cum fragmentis veterum Poëtarum luce publica donatæ, corrigebat

Heſperia coccum laudabat miles in ora.

Quæ conjecturæ hoc ipſo refelluntur, quod longius abeunt à ſcripta lectione. De *are Ephyræo*, vel Corinthiaco hic agi, ſunt qui viderint. clariſſimus Voſſius ad Pompon. Mel. lib. iii. cap. 10.

Heſperia concham miles laudabat in unda.

Sed, nec *coccum*, nec *concham*, in ſcriptis comparere, jam vidimus. Tragur. & Sambuci liber & Autiſſiod. proxime accedunt, veram lectionem, *Aes Ephyreiacum:* nec multum abhorrent reliqui codices; ſed in eo omnes ſunt mendoſi, quod *undam* agnoſcant pro *umbra.*

Aes Ephyreiacum laudabat miles in umbra.

per *umbram* autem porticus deſignat, quibus nemora ut plurimum accedebant, hominum otioſorum deambulationibus atque oblectamento ſub æſtivum diem dicata. Per ipſas autem porticus diſpoſitæ tabulæ, ſtatuæque æreæ ac marmoreæ, magnorum artificum opera: quod, cum ex aliis ſcriptoribus, tum ex noſtro de Haloſi Trojana, abunde liquet. Teſtaturque id ipſum Plinius paſſim. *Umbram* pro porticu apud Poëtas invenias frequenter. Sic *umbra Pompeja*, pro Pompeja porticu ſæpe apud Naſonem, Propertium, & Martialem. de *are Corinthio* omnia notiora ſunt, quam ut interpretationis egeant, quantum luxuriæ Romanæ licuerit in eo conquirendo. Norunt & Tirones, Corinthon dictam Ephyren. Salluſtius, ubi agit de luxu militari poſt bellum Achaicum, quo

capta

Digitized by Google

Quaeſitus tellure nitor certaverat oſtro.
Hinc Numidae accuſatius, illinc nova vellera Seres,
Atque

capta & direpta Corinthus orbem Romanum tabulis ac ſignis æreis præſertim implevit, taxat inter alia, quod in his ſpectandis & mirandis occuparetur miles. Bell. Catil. cap. XI. Tacitus Hiſt. lib. II. cap. 92. *Sed miles, plenis caſtris, & redundante multitudine, in porticibus, aut delubris, & tota urbe, vagus, non principia noſcere, non ſervare vigilias, neque labore firmari. per illecebras urbis, corpus otio, animum libidinibus imminuebat.* Laudandi verbo etiam uſus de hac ipſa re Livius lib. XXXIV. cap. 4. *infeſta, mihi credite, jam nimis multos audio Corinthi & Athenarum ornamenta laudantes mirantesque.* HEINS. Kuhnius ad Æliani Var. libr. IV. cap. 1. legit cum Voſſio.

Heſperia concham laudabat miles in unda.

& Heſperiam undam mare Atlanticum interpretatur. Nos, licet corruptam, primam lectionem reduximus, conjecturis virorum doctorum valere juſſis, & hic hærere nobis aquam fatemur.

Laudabat] Vetus *Lavabat*. COLLADON.

In unda] Lege, *ora*. AURAT.

Nitor] Hunc Salmaſ. exercit. Plin. de minio intelligit, Voſſius ad Melæ lib. III. cap. 10. de cinnabari.

Certaverat oſtro] Id eſt, de palma contenderat, utrum magis expeteretur. Valer. Flacc. libr. V. verſ. 645.

Et tibi, magne pater, terris donaria certant.

Statius lib. I. Sylv. II. verſ. 87.

Vidi & Abydeni juvenis certantia remis
Brachia.

vide Lambin ad Horat. lib. II. od. 6.

Oſtro] *Oſtrum* eruor muricis aut conchylii dicitur. BUSCH.

Numida cruſtas] Steph. *ſilices*. Scaliger, *accurrant*. TORNÆS. Veteres, *accuſant*. alii, *accurant*: Biturig. *accuſat*. Pith. PATISSON. Forte, *ſilices*. AURAT. & STEPHAN. Mendoſus locus. SAMBUC. Corruptus & hic locus eſt: potes legere, *Numida ac ſatius*. BUSCH. Pe. *accuſant*. alii, *accuſatius*, *iterum*, *accurant*, aut, *adjectant*. nam & verbo hic opus eſt, & illi pecuaria habebant ampliſſima, non ſolum marmora. COLLADONIUS. Vet. *accurant*. DELBEN. Vetus unus, *accuſatius*. PUTEAN. Seneca ep. 87. *Pauper ſibi videtur ac ſordidus, niſi parietes magnis & precioſis orbibus refulſerint, niſi Alexandrina marmora Numidicis cruſtis diſtincta ſint, niſi illis undique operoſa & in modum picturæ variegata circumlitio prætexatur.* WOUWEREN. Sidon. carm. V. verſ. 37.

Jungitur his Synnas, Numadum lapis additur iſtis,
Antiquum mentitus ebur. —— BARTH.

Lege *Numida accurant*, Turneb. Adverſ. lib. 4. cap. 19. *Numidas lapides* vocat columnas & marmora Numidica contemtim. illud, *Numida accuſant*, unde Turneb. *accurant*, alia occaſione ſubrepſit, cum ſcriptum eſſet, *Numida lapides*; id ne quis arbitraretur nominandi caſu eſſe, fuerat, qui ad oram adſcriberet, accuſativum eſſe, hoc modo, *accuſat*. Palmer. in Spicileg. *Numida cruſtas*, id eſt, marmora. Senec. ep. 87. hinc *cruſta marmorea*. l. 17. §. quæ tabul. D. de action. empt. Iſidor. lib 19. cap. 13. Plin. l. 36. cap. 6. Sidon. lib. 2. ep. 2. *Jam ſi marmora inquiras, non illic Paros, Charyſtos, Proconiſſos, Phryges, Numida, Spartiata, rupium variatarum poſuere cruſtas.* Savaro ad Sidon. d. l. Weitzius indic. in Dracontii Hexaem. *cruſta*. ERHARD. Gloſſ. *παγετῶ κλάσματα*, *cruſta*. Item: *κλάσμα παγετῶ*, *cruſta*, *Eyſſſcholpen*. Baſil. Faber in Theſaur. erud. Scholaſtic. verb. *Cruſta*. Ammianus lib. 15. *Humus cruſtata frigoribus*. Et lib. 17. *Et cruſtis pruinarum*. Cl. Rutilius lib. 1. Itinerar.

Et gravis æſtivo cruſta colore coit.

Lindenbrog. in Not. ad Ammian. Onomaſtic. *Cruſta*, πλάξ, ὕςρακοι. Servius differentiam facit inter *cruſtam* & *cruſtum*, ut *cruſta* ſit eorum, quæ non comeduntur, ut *cruſta marmor*, *cruſtum* vero eorum, quæ comeduntur. Scholiaſt. Juvenal. ad Satyr. 9. Statius 1. Sylvar. Baln. Etruſc.

Sola nitet flavis Nomadum deciſa metallis
Purpura. ——

Et lib. 2. Sylvar.

Hic Nomadum lucent flaventia ſaxa.

Vide Indicem noſtrum in Dracontium in *cruſta*, Freherum in Auſon. Moſell. verſ. 48. WEITZ. Hic denuo licenter graſſati ſunt homines eruditi, cum codices ſcripti *cruſtas* illas minime agnoſcant. Tragurianus, *hinc Numida accuſatus*. Scaligeri codex *accuſant*, unde ille *cruſtas*. Editio prima & Sambuci codex *accuſatius*, Bituricenſis *accuſat*, alii *accurant*: *accu-lant* nimirum fuerat primo exaratum pro *accumulant*. Numidæ & Seres nova vellera accumulant. De veſtitu agit, & quidem, Serico ſeu Byſſino. Seres depectere hæc vellera ex arboribus, creditum antiquis, quis ignorat? Idem Plinius tradit de arboribus in Atlante monte, quod refer ad Numidas Petronii. HEINS.

Vellera Seres] *Seres* lanitio ſylvarum dediti ſunt, depectentes canitiem frondium aqua perfuſa. * mus fœminis laborem ducendi fila rurſuſque * ab iis *ſericum* ipſa lana arborum & *ſerica* veſtes ſunt appellatæ. BUSCH. Vide Notas noſtras ad Dracontium, & Indicem, Baſil. Fabrum in Theſaur. erudit. Scholaſtic. verbo *Seres*. WEITZ.

Atque Arabum] Deeſſe poſt hunc verſum complura, magnus Scaliger in codice ſuo adnotarat. Recte omni-

Atque Arabum populus ſua deſpoliaverat arva.
Ecce aliae clades, & laeſae vulnera pacis.
Quaeritur in ſylvis an reo fera, & ultimus Ammon

Afro-

omnino, ſi hæc de aromatis & unguentis capiuntur, quibus orbem Romanum Arabes inſtruebant. Sed, cum de luxu veſtimentorum agat in ſuperioribus Arbiter, hæc quoque eodem referenda. & de Goſſypio vel de ſerico, capienda eſſe arbitror. Certe ſcriptores antiqui, cum de rebus Indicis agant, lanam & linum & byſſum frequenter confundunt. De Arabibus quoque Plinius lib. XII. cap. II. *Arabia autem arbores, ex quibus veſtes faciunt, Cynas vocari, folio palmæ ſimili: ſic Indos ſuæ arbores veſtiunt.* HEINS.

Deſpoliaverat] Non abſimilia illa Statii lib. I. Sylv. II. verſ. 122.

Queritur jam Seras avaros
Auguſtum ſpoliare nemus, Clymeneaque deeſſe
Germina, nec virides ſatis illacbrymare ſorores,
Vellera Sidonio jam pauca rubeſcere tabo.

ubi Heinſius in ora codicis notaverat, ſibi videri corrigendum *querimur jam Seras avaros Anguſtum ſpoliare nemus.* Ut *anguſtum nemus* dixit idem lib. IX. Theb. 718. Non autem de veſtibus ex Arabia petitis, ſed de thure & odoribus capio: non enim hic de veſtium luxu ſolo agit. Nam certe Numidæ non mittebant veſtes, niſi Getulicam purpuram innuerit. BURM.

Ecce alia clades] Seneca: *O fata! victus Herculem peremit Lycas: Ecce alia clades, Hercules perimit Lycam.* WOUWEREN. Juven. XII.

—— Genus ecce aliud diſcriminis, audi
Et miſerere. BARTH.

Clades quodvis infortunium notat. Barthius in Ceir. Virg. num. 283. ERHARD. Supra cap. LXXXIX. *ecce alia monſtra.* Statius lib. I. Achill. verſ. 66.

En aliud furto ſcelus.

vide Barth. ad lib. XII. Theb. verſ. 349.

Eliſa vulnera pacis] Alii, *& læſa*, TORNÆS. SAMBUC. & COLLADON. Impreſſi, *eliſa.* PUTEAN. Quaſi conſtupratæ, hoc enim *Lædendi* verbum. Tertullianus in Sodoma.

Anteque vel Circaa novas per pocula formas
Sumere, quam læſum Sodomis amittere ſexum.

BARTH. Elegantiſſime. Sic Claudian. lib. II. de Laud. Stil. verſ. 380. *vulnere fama.* vid. Barth. dicto loco. ERHARD. Vid. Barth. ad Claud. II. de Laud. Stil. 380. & II. in Rufin. 116. ſic quoque Cicer. II. Philipp. *at quanta merces Rhetori eſt data, audite patres conſcripti, & cognoſcite Reipubl. vulnera.* quæ verba & poſſunt legi apud Sueton. cap. V. de Clar. Rhetor. CUPERUS.

Mauri fera] Alii, *auro fera.* alii, *circo fera.* TORNÆS. AURAT. STEPHAN. Vetus codex, *arcu fera.* vulgo *an reo fera.* SAMBUC. Vetus, *arco fera.* DELBEN. Quidam liber *auro fera*; *irus cavea fera.* COLLADON. Lege, *in ſylvis fera nunc leo.* BRASSIC. Editio Lugdunenſis, *Quaritur in ſylvis Mauri fera.* Aliquanto rectius, niſi fallor: ut ſit Enallage numerorum, *in ſylvis Mauri*, pro Maurorum, & Mauritaniæ. Poteſt etiam legi, *Mauro*, tertio caſu, pro quæritur à Mauro venatore. Vel, *in ſylvis Mauris. Maura ſylva*, ut apud Horat *Maura jacula*, *Mauri angues*, & *Maura unda.* Nam de venatione leonum hic Petronium loqui, ea, quæ de tygride ſubjicit, facile fidem fecerint. In Mauritania autem multi & magni leones, vel teſte Horatio libr. I. od. XXII. verſ. 21.

Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit eſculetis,
Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix. RICHARD.

Salvianus l. ult. *In ſpectaculis primum deliciarum genus eſt mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibus cum circumſtantium voluptate, & conſpicientium lætitia. Atque, ut hoc fiat, orbis impendium eſt. Adeuntur loca abdita, luſtrantur invii ſaltus, peragrantur ſylvæ inexplicabiles: &, ut devorari poſſint homines, non licet naturam rerum habere aliquid ſecretum.* WOUWEREN. Juven. XI.

Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres; & Mauro obſcurior Indus.

BARTH. Alii, *Mauris*, ut ſolet Horat. dicere, *Maura unda*, *Maurus ſerpens*, *Mauris jaculis.* Georg. Fabricius Caſtigat. Odar. Horat. lib. I. od. 22. Palmer. in Spicileg. ERHARD. *Mauri*, alii, quod rectius puto. BOSCH. *Mauris* malim, vel *Mauro*; prima editio *an reo.* Tragurianus, *areo.* Hinc *circo* Henr. Stephanus, in Scaligeri & aliis codicibus *auro*, pro *Mauro.* codex Sambuci *arcu.* Sed forte ſcripſerit noſter, *in ſylvis Euri*, ut univerſum deſignet Orientem. Indum enim proprie animal Elephas. De Africa, ubi etiam invenitur, mox agit Arbiter. Juvenalis, de dentibus Elephantis,

Et quos depoſuit Nabathæo bellua ſaltu
Jam nimios capitique graves. HEINS.

Ultimus Ammon] Alii, *Hammon.* alii, *Hamon.* PATISSON. & STEPHAN. Alter ex vet. *Hamo.* PUTEAN. Eberhardus Græciſta non ineleganter:

Ammos vox Græca eſt, à nobis fertur arena;
Juppiter hinc Ammon Libyca regione vocatur:

Ergo *ultimus Hammon* poſſunt intelligi ultima Libyæ deſerta, in quibus Hammon Juppiter colitur. BUSCH. Horat. lib. II. od. 18.

Digitized by Google

Afrorum excutitur. ne deſit bellua dente,
Ad mortes precioſa fames, premit advena claſſes

Tigris,

Non trabes Hymettia
Premunt columnas ultima reciſas
Africa.

Plin. lib. VIII. cap. 10. de Elephantis. *In extremis Africa, qua confinis Æthiopia eſt, poſtium vicem in domiciliis prabent dentes.*

Affrorum] Scribe, *Afrorum*. BRASSICAN. Aphricæ, unius orbis partis, Libya pars multa eſt, & vel eremis ſterilibus obducta, vel propter ſitum cœli deſerta, aut monſtroſo ac malefico genere beſtiarum infeſta. Ex hac Romani animantes feras pro celebrandis ludis afferri curaverant. BUSCH.

Excutitur] *Excutere*, movere. Cic. *Explica atque excute intelligentiam tuam.* BUSCH.

Bellua dente] Ἰνὸς, *bellua pæna*. COLLADON. Κατ' ἐξοχὴν de Elephante. Terent. Eunuch. Act. III. ſc. 1. verſ. 25.

Eone es ferox, quia imperium habes in Belluas.

Quem locum adſcripſerat ampliſſimus Cuperus. Vide Lindenbrog. ad Amm. Marcel. lib. XXV. cap. 6.

Dente ad mortes pretioſa ſuas] Alii, *ad mortes pretioſa fames*. TORNÆS. *Famens* conjectura ducti ſcripſimus, vulgo *fames*. SAMBUC. Legendum, & diſtinguendum:

Ad mortes pretioſa. fames premit advena claſſes:
Tigris & aurata gradiens vectatur in aula,
Ut bibat —— COLLADON.

Legendum & diſtinguendum, *Ad mortes precioſa, fames premit advena claſſes, Tigris*, &c. DELBEN. *Ad mortes pretioſa fames*, prima editio cum Traguriano, & ſcriptis pleriſque. Codex unus Scaligeri, *ad mortem pretioſa fames*: alius ejuſdem, *ad mortes ſuas*. Sambuci, *ad mortes pretioſa famens*. Forte,

—— *Ne deſit bellua denti*
Ad mortis pretioſa famem.

Fames mortis, ut *honorum fames* Floro, *fames auri*, Maroni aliiſque. Primo expetebatur propter dentes elephas, qui varios uſus præſtabant, ut modo vidimus è Juvenalis loco, quo refer & Claudianum tertio conſ. Stilicon. verſ. 345. & ſequentibus. Plinius libro XII. cap. 1. *Ex arbore & ſimulacra numinum fuere, nondum pretio excogitato belluarum cadaveri, antequam eodem ebore ora numinum ſpectarentur & menſarum pedes.* Deinde ad ſpectacula theatralia, quomodo de Tigribus mox noſter. *Deeſſe denti*, ut Florus de Antonio lib. IV. cap. IX. *Nec ille defuit vitiis, quin periret.* HEINS. Senſum Petronii videre videor, ſed non expedio me ex conſtructione verborum. Vult, Elephantos peti ob ſolos dentes, qui, cum ſint minima tantæ belluæ pars, tamen pretium totius faciunt. Plinius appoſite libr. VIII. cap. 3. *Prædam ipſi in ſe expetendam ſciunt, ſolam eſſe in armis ſuis, qua Juba cornua appellat; Herodotus & conſuetudo dentes.* Ubi plura de raritate dentium, & luxuria. Epigramma in catalectis Pithæi pag. 154.

Monſtrorum princeps Elephas promuſcidis armis,
Horret mole nigra, dente micat niveo.
Sed vario fugienda malo cum belua gliſcat,
Eſt tamen ex certis mors precioſa fera.
Nam qua conſpicimus montani roboris oſſa,
Humanis veniunt uſibus apta ſatis.
Hac eſt humana ſemper mutatio mortis.
Fit moriens ludus, qui fuit ante pavor.

Totum adpoſui, quia eget emendatione. Quarto verſu legerem,

Eſt tamen expertis mors pretioſa fera.

Nam in vulgatis nullus ſenſus. Sexto reponendum *luſibus*, quod habet margo Pithæi; agere enim videtur de talis vel teſſeris eburnis, quibus ludebant. Septimo, *humana ſortis* legendum eſſe nemo negabit. Vult igitur, belluam iſtam eſſe, dum vivit, timendam; poſt mortem, quæ illis, qui lucrum faciunt ex teſſerarum vel aleæ jactu, eſt pretioſa, depoſito pavore, ludorum materiem dare. *Mors* autem *precioſa* eſt, quæ magno emitur, & multo labore & ſumtibus in venationem Belluæ impenſis infertur, & poſtea lucrum dat. Vide de vi hujus vocabuli Torrent. ad Horat. lib. II. od. 6. & Brouckhuſium ad Propert. lib. IV. eleg. V. verſ. 43. Appoſite Sidonius Apollin. carm. II. verſ. 158.

Indus odorifero crinem madefactus amomo
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Ut pandum dependas ebur, ſic trunca reportat
Boſporeis elephas inglorius ora tributis.

ſolum ergo pretium huic animali faciunt dentes, ob quos Libyes etiam bella cum iis gerunt, teſte Æliano Hiſtor. Animal. lib. VI. cap. 56. *precium ergo ſui fecit miſerabiles* has feras, ut de alia re loquitur Curtius lib. V. cap. 6. turbat vero illa vox *fames*, quam conſtanter habent editiones veteres & codices, & quam Palmerius ſequentibus jungens refert ad claſſem Alexandrinam, quæ, loco frumenti, feras muneribus devehebat. Credo epitheton latere τῷ *claſſes*, ut totus locus ita ſit conſtituendus:

—— *Ne deſit bellua, dente*
Ad mortes precioſa, Phari premit advena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.

Illa vox *Phari* exſcriptori monacho ignota fuit, & in margine quidam notaverat, *famem* inde Romæ eſſe, quod Alexandrina claſſis pro frumento Africanas feras ad ſpectacula ferret. Nondum tamen conjecturæ huic tantum tribuo, ut veram ſpondeam; ſed ſimile quid latere certum eſt. *Pretioſam quoque*

famem

Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Ut bibat humanum, populo plaudente, cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!

Per-

ſamem dixit Martialis lib. x. Epigr. 96. ſed non video, qnid huc faciat. nondum enim de ciborum luxuria agit. Sed mox demnm. BURM.

Fames premit advena claſſes] Claſſe ex Ægypto Romam commeatus portabatur. At Imperatores eo dementiæ venerant, ut annonaria claſſe feras ac circo arenam peterent. Suet. Nerone. Palmer. in Spicileg. ERHARD.

Premit] Egregie. Onerata tota claſſis feris premitur. Confundere autem Auctorem noſtrum Tigrin cum Panthera notavit Brouckhuſius, quia tempore belli civilis, quod hic deſcribit, nondum Romæ exhibita Tigris, quæ demum ab Auguſto, dedicatione Theatri Marcelli, diu poſt bellum hoc, fuit populo data, Pantheræ vero jam olim. vide Plin. lib. VIII. cap. 17.

Tigris] Idem Sabinns in Cyrin Virgilii, *jactatur*, legit, & ad Domitiani tempora refert. Pith. PATISSON. Pomponius Sabinus in Cirin Virgil. *Tigris velociſſima omnium quadrupedum eſt. Q. Tuberone, Fabio Max. Coſſ. primus Romæ Tigrim oſtendit divus Auguſtus, in dedicatione theatri Marcelli: poſt eum divus Claudius quatuor manſuefactas in caveis aureis, in circo, quarum meminit Petronius, cum ait:*

——— Et aurata Tigris jactatur in aula,
Ut bibat humanum populo plaudente cruorem:

quod tamen belli illius civilis ætati non congruit. & priora quidem Plinii ſunt, quæ ſequuntur ex Petronio, Sabini illius minorum gentium Grammatici. PITH. An, quia ungues ejus inaurati? Claudian. de Rapt. Proſerp. de Baccho;

——— Quem Parthica Tigris
Velat, & auratos in nodum colligit ungues,

Statius lib. II. de Liberi ſacerdote;

——— Quem diſcolor ambit
Tigris, & auratis adverberat unguibus armos.

Virgil. Æneid. 5.

——— Tergum Gatuli immane leonis
Dat Salio, villis oneroſum atque unguibus aureis.

ERHARD. *Ærata* mallet Brouckhuſius. *Aurata rabidus ſpectatur in aula*, Ampliſſ. Cuperus. *Aulam* vocat vero ſplendidam caveam, quam & inaurare ſolebant, qua ex Africa feræ vectabantur. Claudianus lib. III. de Laud. Stilic. verſ. 323. vocat *Ilignas domus*, ubi Barthius hunc Petronii locum advocat; ita & Stat. lib. II. Sylv. V. verſ. 4. *domum Leonis. vectatur* autem cum conſtans ſit lectio editionum priorum, indicat, has aulas eſſe caveas, quibus in navi includuntur, non illas in amphitheatro, de quibus Lipſius agit cap. IX. de Magnit. Roman. egregie Servius ad Virgil. lib. IX. Æneid. verſ. 60. *Græci aulas vocant animalium receptacula. Unde in ſacris ædibus & tribunalibus ſepta, quæ turbas prohibent, aulas vocamus.* vide Vlitium ad Gratii Cyneget. verſ. 167. Qui recte docet, tota cancellata ſepta ita vocari, & ita hic Petronius, ut invidiam luxuriæ faciat, *aulas* vocat ingentes & inauratas caveas. Omnia autem verba electa in hoc verſu, *gradiens*, tamquam elatus animo & ſuperbiens. *Vectatur*, molliter & delicate. vide ſupra cap. 101. BURM.

Vectator in aula] Emenda, *vectatur in aula*. BUSCH. Pomp. Sab. in Cyrim 1976. legit, *jactatur*, & explicat: quæ explicatio ſi vera eſt, oſtendit ætatem Petronii, cujus vitam recenſet, cum loqueretur ante bellum, quod tangitur. Itaque eſt ut illud:

——— Portuſque require Velinos,

de quo Gellius & Paterculus. BONGARS. Etiam apud Pompon. Sabinum legitur, *jactatur*, male: advecta namque ex Hyrcania. Barth. ad Claudian. ERHARD.

Humanum cruorem] Prudent.

Funditur humanus Latiali in munere ſanguis.

BARTH.

Heu pudet effari] In v. c. MS. hi tredecim verſus ſequuntur poſt illum,

Vulneribus reparantur, inops audacia tuta eſt.

TORNÆS. Ita ex conjectura; vulgo *affari*. SAMBUC. Lege, *effari*. BRASSICAN. STEPHAN. DELBEN.

Perituraque] Alii, *parituraque*. PATISSON. Lege *paritura ſata*. Jam pridem fata perniciem parturiebant Romanis nunc paritura. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Ne hæc quidem ſana ſunt. Quamquam nec deſunt codices, qui alio transferunt hos verſus, nempe poſt verſum 57. *Vulneribus reparantur.* Forte *portitaque prodere*. HEINS. Id eſt, quæ perniciem alicui, vel rei, vel homini, portendunt, perditura. Quintil. decl. VIII. initio; *Nec perſuaderi miſera poteſt, perituro laboraſſe fato, in quo inventum eſt, quod ſanares alium.* Sic *imminentia ſigna* Floro lib. IV. cap. 7. pro iis, quæ imminentia præſignificant. *Caducum auſpicium*, quod caſum alicui denuntiat. Sueton. Galb. cap. XVII. Sil. Ital. lib. XVI. de rege Syphace. *Spes caduca* Ovidio lib. IX. Metam. verſ. 596. *preces caducæ* idem I. Faſtor. *lachrymoſum fumum* dixit Horatius, qui lacrymas exprimit. *Ementita tela* Virg. lib. II. Æneid. verſ. 422. quæ Trojanos, Græcos eſſe mentiebantur. & ita infra verſ. 208. videtur capiendum:

Et periturorum dejecit bella Gigantum.

Id eſt, Jovem perdere cupientium. CUPERUS. Legendum crederem, *perituraque prodere facta*, nullas

Perſarum ritu male pubeſcentibus annis
Subripuere viros, exſectaque viſcera ferro
In Venerem fregere: atque ut fuga mobilis aevi
Circumſcripta mora properantes differat annos,

Quae-

voces frequentius commutari, quam *fata* & *facta*, ſatis conſtat. Pudet ergo Petronium eſfari, & memoriæ & poſteritati prodere facta. quæ deberent perire, & æterno ſilentio involvi. Ita apud Propertium lib. 1. eleg. 3.

Luna moraturis ſedula luminibus.

Livinejus exponit, quæ morari & reſiſtere debuerant. ut idem Poëta lib. III. eleg. 19.

Phœbe moratura contrahe lucis iter.

Vellejus Patercul. lib. II. cap. 5. *Quem moriturum miſerat militem, victorem recepit.* Statius lib. IX. Theb. verſ. 253.

——— *Evaſurumque relicto*
Amne Linum, ni fata vetent, & ſtamine primo
Ablatum tellure mori.

Noſter mox:

——— *Perituram extollere molem.*

Id eſt, quæ perire debes. BURM.

Prodere fata] *Fata* hic verba ſignant, μῦθους, non μοίρας. Ita *famina* aliis uſurpantur. BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Adverſ. 24.

Perſarum ritu] Hoc Domitianus primus prohibuit, quod non jam obtinuit tempore Petroni, id eſt, Neronis. hoc celebrant temporis Domitiani Poëtæ, atque inter ceteros Statius his maxime verſibus, qui huc pertinent ex lib. 3. Sylvar. de Coma Earini. BONGARS. Claudianus lib. I. in Eutrop. verſ. 339.

——— *Seu prima Semiramis aſtu*
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acuta
Mollities leveſque genæ ſe prodere poſſent.
Hos ſibi conjunxit ſimiles: ſeu Perſica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis umbram.

WOUWEREN. Vide Rigaltium Not. ad Phædr. lib. 3. fab. 21. Barthium ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 47. & 342. ERHARD.

Male pubeſcentibus annis] *Male*, parum. Virgil. lib. 1. Georg. 448.

Heu male tum mites defendit pampinus uvas.

Etiam valde, ſed ſemper in malam partem. BUSCH. Lege *annis*. BRASSICAN. Ovid. lib. IV. Metam. verſ. 285.

——— *Quare male fortibus undis*
Salmacis enervet.

Idem lib. I. Art. Amat. verſ. 524.

Et ſi quis male vir quærit habere virum. BARTH. Quem & vide lib. XXVI. Adv. cap. 24. *Male*, pro, vix, vixdum, pro quo ſupra dixit, *adhuc*: *pueris adhuc naſcentibus* Sic fors eſt, ut & Alcimus uſurpaverit ad Lesbiam;

Horreo ſanguineo male mora rubentia ſucco.

ERHARD.

Subripuere viros] Apud Perſas caſtrati viri. Diodor. in Alexandr. BRASSICAN. Statius 3. Sil. IV. de Domitiano:

Nondum pulcra ducis clementia cœperat ortu
Intactos ſervare mares, nunc frangere ſexum
Atque hominem mutare nefas, gaviſaque ſolet,
Quos genuit, natura videt. nec lege ſiniſtra
Ferre timent famula natorum pondera matres.

PITH. Arnob. lib. I. *Attyn ſpoliatum viro.* lib. 5. *Attys virum ſibi abſtulit.* ita Græcis ἀνὴρ, & ἀποτετμῆσθαι, evirare. WOUWEREN. Virilem potentiam. Juven. *plenuſque Nerone propinquo.* Ovid. *& melior matre fuiſſe ſoror.* Sic Arnobio *vir* pro crepundiis illis Pyrogopolinicæis. BARTH.

Exſectaque viſcera] Alii, *exactaque.* PATISSON. Lege *exactaque viſcera ferro Tunc Venerem fugere.* BRASSICAN. Quidam legunt, *exectaque.* COLLADON. *Viſcera*, pro, teſticulos, coleos. Dicit id, quod in Notis Gratioſi Epidauritæ legitur, A. T. A. *adoleſcentis teſticulos abſcidit*, & quod apud Martialem;

——— *Exſecuiſſe mares.* ERHARD.

Exactaque multi ex ſcriptis cum prima editione, deinde *nobilis avi* Tragurianus. HEINS.

In venerem fregere] Sic melius, quam *fugere*, in vetuſto exemplari legitur. BUSCH. Quidam legunt. *fregere.* COLLADON. Pacatus Panegyr. cap. XIV. *niſi æſtiva in gemmis capacibus glacie Falerna fregiſſent.* Eadem tranſlatio. BARTH. Emolliverunt. Statius lib. III. Sylv. IV.

——— *Jam frangere ſexum*
Atque hominem mutare nefas. ———

Barthius ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 262. & ad lib. II. de laudib. Stilic. verſ. 69. ERHARD. Ita Tragurienſis codex, & recte. Hieronymus Epiſt. ad Salvinam *Hiſtrio fractus in feminam.* Et Cyprianus lib. I. Ep. X. ad Eucratium. *Quemadmodum maſculus frangitur in feminam, & ſexus arte mutatur.* Quæ loca debeo Jacobo Gothofredo ad l. III. Cod. Theod. ad l. Jul. de Adult. quem & vide ad l. VI. eod. ubi egregia ad hoc argumentum profert juris antiqui peritiſſimus interpres. Salmaſius ad Lampridii Alexandr. cap. 66. hunc locum citans legit *eripuere viros.* BURM.

Mobilis avi] Alii, *avo.* PATISSON. Vetus codex *nobilis.*

Digitized by Google

Quærit ſe natura, nec invenit: omnibus ergo
Scorta placent, fractique enervi corpore greſſus,
Et laxi crines, & tot nova nomina veſtis,

Quæ-

nobilis. SAMBUC. Vet. *nobilis avo.* Impr. *mobilis avi.* PUTEAN. Γϱ. *nobilis avi.* COLLADON. Claudian.

——— *Naſci lanuginis umbram*
Servatoque diu puerili flore, &c.
Arte retardatam Veneri ſervire juventam.

Barthius ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 343. & 345. ERHARD.

Quare ſe natam non invenit] Quidam legunt, *quærit ſe natura, nec invenit.* COLLADON. & DELBEN. Vincent. in Specul. doctrin. lib. 4. cap. cxx. ſub tit. de naturalibus deſideriis ſecundum Philoſophos;

Quærit ſe natura, nec invenit, omnibus ergo
Scorta placent, fractique nervi in corpore greſſus.

DANIEL. Clem. Pæd. lib. 3. cap. 3. πάντα μετακινήσασ' ἡ τρυφὴ, κατῄσχυνε τὸν ἄνθρωπον. ἁβροδίαιτος περιεργία πάντα ζητεῖ, πάντα ἐπιχειρεῖ, βιάζεται πάντα, συγχεῖ τὴν φύσιν. τὰ γυναικῶν οἱ ἄνδρες πεπόνθασιν, καὶ γυναῖκες ἀνδρίζονται παρὰ φύσιν, &c. WOUWEREN. Tale illud Ovid. lib. 8. *inque epulis epulas quærit.* Stat. 11. Theb.

Jam trepidi ſeſe quærunt numerantque.

Martial. lib. 11. ep. 83.

Et ſe, qui fuerant prius, requirunt
Trunci naribus auribuſque, vultus.

Porro de pari portento Cypr. ſive Tertull. Sodoma.

Pulſabant cælum invidia connubia mixta
Inceſtu parili generis natura rebellis
In ſeſe, laſumque viri cum corpore nomen.

BARTH. Quem etiam vide lib. XXVI. Adverſ. cap. XXIV. Vide l. 31. C. ad Leg. Jul. de adult. ibique interpretes. ERHARD. D. l. III. Cod. Theod. ad L. Jul. de adult. *Ubi amor quæritur, nec videtur.* De locutione ipſa vide ſupra ad cap. XLVII.

Scorta placent] *Scortum* etiam Bagoam & *exoletum* Q. Curtius dixit in 10. & Livius decadis 4. lib. 9. de L. Flaminio. meminit & Cicero de Senectute. BRASSICAN. Adoleſcentes exſecti. Sic cap. IX. & cap. LXXXI. quod hactenus non obſervatum. BARTH. (Quem etiam vid. libr. XXVI. Adverſ. cap. XXIV.) & ERHARD. Heinſius ad Ovid. lib. III. art. amator. verſ. 238. citat *ſerta placent.* Sed vide ſupra cap. IX.

Fractique enervi] Vulgo *factique.* SAMBUC. Quidam legunt *fractique.* STEPHAN. COLLADON. Alias *Fractique.* Ammianus Marcellin. Et D. Hieronymus ad Ruſticum, *Qui gradum mollius incedendo frangunt, tanquam ferrent ſacra Junonis, ut Juvenalis & alii ludunt.* Cicero lib. I. de Officiis ſcribit, eſſe *ſimiles pomparum ferculis.* Seneca lib. 7. Natural. quæſtion. *Suſpendimus gradum, repimus.* Marinus Neapolitanus, putat etiam animi rationem ex inceſſu colligi. Unde & Salluſtius de Catilina: *Cujus inceſſus modo citus, modo tardus.* Ita nobis Julianum deſcribit Gregorius Theologus: & Cicero de Antonianis in 13. Philipp. &c. BRASSICAN. Apud Vinc. *nervi ſerpere.* DANIEL. Manil lib. 5. verſ. 152.

Fœminea veſtes, nexa ſine tegmine planta,
Et ſpecies fictique placent ad mollia greſſus.

WOUWEREN. Emolliti & extreme delicati. Salvianus de Provident. lib. 5. *Cum muliebrem habitum viri ſumerent, & magis quam mulieres gradum frangerent.* Barth. ad Claudian. lib. I. in Eutrop. verſ. 262. Catullus carm. XLII.

Turpe incedere mymice ac moleſte
Ridentem catuli ore Gallicani.

Lege *mimice*, id eſt, cinædice. Cinædorum exoſſa & enervata plane in ingreſſu mollitia, quam in Embaſicœta mire expreſſit ſupra Petronius. P. Pithœus Adverſar. vel ſubſec. lib. I. cap 17. ERHARD. Seneca lib. 7. Quæſtion. Natural. *Quicquid eſt boni moris, exſtinguimus levitate, & politura corporum. Muliebres munditias anteceſſimus, colores meretricios, matronis quidem non induendos, viri ſumimus. Tenero* [illegible] *molli ingreſſu ſuſpendimus gradum: non ambulamus, ſed incedimus.* Scalig. ad Manil. pag. 401. WEITZ. Sine dubio legendum *fractique.* vide egregie ad rem facientia in notis Barthii & Heinſii ad Claudian. I. in Eutrop. verſ. 262. & in epiſtola Joh Fred. Gronovii ad Voſſium, quæ inter Voſſianas ſelectas CCLXVI. & infr. ad cap. CXXVIII.

Laxi crines] Hos Aſiaticis Hiſtorici tribuunt: veſtes item illas *demiſſitias*, ut Plautus vocat. Lucanus lib. VIII. verſ. 366.

Quicquid ad Eoos tractus mundique teporem
Labitur, emollit gentes clementia cæli,
Illic & laxas veſtes, & fluxa virorum
Velamenta vides, &c.

L. Apulejus lib. I. Floridorum: *Laxos veſtium trabes.* Hoc de Parthis ſcribit Juſtinus lib. 41. & Herodianus in 4. Vitruvius lib. 6. cap. I. Manilius in 4. verſ. 748 *Et laxo Perſis amictu.* Corn. Tacitus lib. 20. *Propexum rutilatumque crinem* Germanis tribuit. Idem ſcribit Ammian. Marcellinus. Livius decad. 4. lib. 8. Gallis adſcribit: *Promiſſa & rutilata coma;* Lucanus lib. X. verſ. 130.

Ut nullas Cæſar Rheni ſe dicat in arvis
Tam rutilas vidiſſe comas.

Juvenalis Satyr. 2. 13.

Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirro.

Cirros Germanorum commemorat Tertullian. in lib. de

Quaeque virum quaerunt. Ecce Afris eruta terris

Poni-

de Veland. virginib. Plinius lib. 28. cap. 12. dixit *rutilandis capillis*. Seneca in ult. Epiſtolar. *Capillum Germanorum nodo vinxeris.* alias mendoſe *modo* legitur. Idem lib. 3. de Ira: *Rufus crinis, & coactus in nodum, apud Germanos.* Martialis lib. ſpectac. Epigr. 3.

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.

Tacitus in Agricola ſcribit, Domitianum, in falſo de Germania triumpho, *crinibus ſubdititiis uſum fuiſſe.* Martial. lib. 14. epig. 26.

Captivis poteris cultior eſſe comis.

Dicit autem Arbiter hæc omnia in externum luxum Romæ, quæ, tametſi *ceperit omnes, ab Aſia tandem capta & inclinata eſt.* BRASSICAN. Impudicitiæ aut luxuriæ argumentum. Jul. Firm. *Exornant muliebriter nutritos crines, & delicatis amicti veſtibus vix caput laſſa cervice ſuſtentant.* BARTH. Quem vide etiam lib. XXVI. Adverſ. cap. XXIV. Ut apud Lucan. lib. 10. & alios. Nec improbo *lexi*. BOURDELOT. Cur vero *laxi crines?* Tragurianus *laſſi*. Opinor *pexi*, vel *flexi*. De fœminarum crinibus veſtibuſque agit hic verſus. de quibus in mille ponendis ac flectendis modos, deque veſtitus feminei generibus mille, adfatim cum alii, tum Naſo Arte amatoria. *Laxos* tamen *crines* pro flexis potuit poſuiſſe noſter. Apud Naſonem, lib. III. art. 145.

Hanc decet inflatos laxe jacuiſſe capillos:
Illa ſit adſtrictis impedienda comis.

Ex quo loco patet, non omnem feminarum ornatum è laxis capillis conſtitiſſe, qui & nonnumquam adſtringerentur. HEINS.

Tot nova nomina veſtis] Hoc Euclio apud Plautum in Aulularia de univerſa mulierum natione conqueritur. Et Epidico: *Iſtæ faciunt veſtimentis nomina*, &c. Certe Græci calceos Thyrrhenicos κακὸν ἔργον appellant, quod viri non abſque morum inclinatione illis uterentur. Et eſt periculum, ne hæc νεωτεροποιΐα magnam calamitatem omnibus Rebuſpublicis afferat. BRASSICAN. Plaut. Epidic. BONGARS. Plaut. Epid. Act. II. ſcen. 2. *Quid iſta, quæ veſti quotannis nomina inveniunt nova?* NTH.

Quæque virum quærunt] Quæ omni corporis habitu & inceſſu mollitiem præferebant, dicebantur *virum quærere*. GLOSSÆ. Ante hunc verſum in v. c. MS. leguntur illi tres,

Tres tulerat Fortuna duces. ———

& ſequentes. TORNÆS. Lege *quæque viri quærunt*. AURAT. STEPHAN. *Quæque virum quærit*. Vet. cod. vulg. *jure quærit*. SAMBUC. Lege *quærunt*. DELBEN. & COLLADON. Lege, *quo jure hæc quærit*. BRASSICAN. Vincent. *Viri quærunt*. DANIEL. Ovid. lib. 1. de Arte Amandi verſ. 524.

Et ſi quis male vir quærit habere virum.

Firmicus: *Dic mihi, hoccine eſt, quod in viro fœminam quærunt?* Mox: *deinde, cum ſe alienos à viris feciſſent.* Lucian. Pſeudolog. ἡ βελτίστη ἐκείνη γυνὴ, ὃν ἂν προτιμῶν, ἔφη, ἄνδρα καὶ αὐτὸν ἀνδρὸς δεόμενον. Manil. lib. v. verſ. 151.

Atque odiſſe virum, ſterileſque optare lacertos.

BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adv. cap. 11. Quem videbant mollem, victu, ore, veſtitu, de eo dicebat, *Hic virum quærit.* idem olim de Pompejo Magno dictum, qui, cum omni corporis habitu & inceſſu mollitiem præferret, hoc effugere non potuit. ita enim à Cinna Poëta perſtrictus fuit;

Faſciola qui crura tegit, digito caput uno
Scalpit: quid credas hunc ſibi velle? virum.

Scalig. Auſon Lect. lib. 1. cap. 27. ERHARD. Nobiliſſ. N. Heinſius legit: *virque virum quærit.* Ovid. lib. 1. Artis Amatoriæ verſ. 524.

Et ſiquis male vir, quærit habere virum. BOSCH. Non cohærent hæc cum ſuperioribus. prima editio & Tragurianus, *Quæque jure quærit*, mendoſiſſime. Nequid te morer, ſcribendum, *Quiſque virum quærunt*, vel, *virque virum quærunt.* Sic enim loquebantur, quoties de pluribus intelligi vellent. Sic *turba ruunt, plebs eunt, ſenatus conveniunt, miles pugnant, eques currant.* De quibus ad Naſonem jam dixi, ad Maronem plura dicturus. Hæc autem ad ritus pæderaſticos referenda. Sic apud Naſonem,

Cætera laſcivæ faciant concede puellæ,
Vel ſi quis male vir quærit habere virum.

Seneca Epiſtola CXXII. *Numquam vir erit, ut diu pati virum poſſet.* HEINS. Satis cohærere mihi videntur; *quæque* enim ad veſtes referri debet, quæ molliores, & non decoræ viris, oſtendunt, illos eſſe molles & quærare virum. Ut Phædrus dixit *oculis venantem virum*, ita hic mollis veſtitus oſtendit, ſibi viro opus eſſe. Hanc autem turpitudinem caſtigat quoque Lucanus lib. 1. verſ. 163. ubi plura, quæ & hic carpit Petronius, communia.

Non auro tectiſve modus, menſaſque priores
Aſpernata fames: cultus geſtare decoros
Vix nuribus rapuere mares: fœcunda virorum
Paupertas fugitur, totoque arceſſitur orbe,
Quo gens quæque perit, &c. BURM.

Ecce Afris eruta terris] Stringit inſanam luxuriam Romanorum. Sunt autem hæc aliquantiſper turbata, & forte manca. Quis uſus oſtri ad has menſas, quæro. χειρόμακτρα potuiſſe cocco clavata, ex Vopiſci Tacito liquet: Lamprid. Alex. Severo: *Convivium ſummi nitoris fuit, ita tamen, ut pura mantilia mitterentur, ſæpe cocco clavata.* an oblique petit luxum inſtruendis lectis tricliniaribus? illi enim magnifice picti & conchyliati. Virgil. lib. 1. Æneid. verſ. 700.

——— *Stratoque ſuper diſcumbitur oſtro.*

recte vero, *ac maculis imitatur vilibus aurum.* Plin. lib. 13. cap. 15. *Atlas mons peculiari proditur Sylva. Con-*

fines

Digitized by Google

Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,

Citrea

fines ei Mauri, quibus plurima arbor cedri, & menſarum inſania. quas fœmina viris contra margaritas regerunt. WOUWEREN. Cl. Gronovius obſervat. lib. III. cap. II. emendat hos verſus:

——— *Ecce Afris eruta terris*
Ponitur, ac maculis imitatur vilius aurum.
Citrea menſa; greges ſervorum, oſtrumque renidens:
Quæ turbant cenſum, hoſtile ac male nobile lignum,
Turba ſepulta mero circumvenit. — BOSCH.

Malim *Afris teſcis*, ſive *teſquis*. utroque enim modo ſcribitur, *teſca* pro ſylvis. Frequenter id nomen corruptum in antiquis libris; quod Propertio, Martiali, Tacito, aliis à me reſtitutum. HEINS.

Citrea menſa] Alii, *aurea menſa*. PATISSON. Scribe ex vet. cod. *Citrea*. Romani inſaniebant in emendis menſis citreis & vaſis Corinthiis, *quorum rudis uſus erat pro Republica*, ut ait Vellejus. Tertullian. de Pallio. M. T. Cicero quingentis millibus nummûm orbem citri emit, & bis tantum Aſinius Gallus pro menſa ejuſdem Mauritaniæ numerat. Meminit Plinius lib. 13. cap. 15. *Menſa Citrea* meminit Cicero in Verrem, Martialis lib. IX. Epig. 23.

Ut Mauri Libycis centum ſtent dentibus orbes.

Et lib. XIV. Epig. 138.

Nobilius villoſa tegant tibi gauſapa citrum,
Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.

Varro lib. 3. de Re Ruſt. cap. 2. *ubi nunc vides citrum.* Nam de luxu & inſania menſarum loquitur. Meminit & de *citro ex Atlante* Plinius, & Martialis. Et Seneca luxuriæ ſæculi ſui *citri radices* objicit, ut in Tertullianum à nobis egregie reſtitutum (nihil magnum dico) longe prolixius dixi. BRASSICAN. Γϱ. *aurea. ἴσως, cedrea.* COLLADON. Martial. lib. 14. epigr. 89. cujus lemma, *Menſa citrea;*

Accipe felices Atlantica munera ſylvas,
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Videndus Rader. ad Martial. lib. 12. epigr. 54. & lib. 14. epigr. 79 ERHARD. Hunc verſum ſequenti poſtponit Gronovius lib. III. Obſerv. cap. II. adſentiente Ferrar. lib. I. elect. cap. 7. neque me repugnante. De luxu circa has menſas idem agit lib. II. elect. cap. 17. ut & Ciacconius de Triclinio pag. 20. & Urſinus in appendice pag. 227. & 292. commentatores ad Horat. lib. IV. od. I. Quia autem magni conſtabant hæ citreæ, fraus mercatorum *quaſi citreas* reperit, quarum meminit JCtus in l. 21. §. 2. ff. de act. empti. ubi v. Gothofred.

Greges ſervorum] *Ne Sannione quidem domi relicto*, ut eſt apud Terentium, & Ammian. Marcellinum. Sic L. Apulejus in 1. Apologet. *Imperatores quidam Romani paucitate famulitii gloriati ſunt. M. Antonius octo ſervos habuit, Manius Curius duos calones, pauciores ſervos habuit, quam triumphos. M. Cato tris ſecum in Hiſpaniam ex urbe duxit.* Id quod Athenæus lib. ζ. Dipnoſoph. abunde docet. Seneca de Conſolat. ad Albinam: *Unum fuiſſe Homero ſervum, tres Apollini, nullum Zenoni ſatis conſtat*, &c. BRASSICAN.

Aſtrumque renidens] Lege, *oſtrumque renidens*. AURAT. & STEPHAN. *Nidere* & *renidere* dicuntur, quæ ſentiunt aliquem odorem. aliquando etiam fulgorem reddere ſignificant. Plautus: *Tota renidet domus.* BUSCH.

Maculis] Seneca de Tranquillitate animi cap. I. *Menſa varietate macularum conſpicua, & per ſucceſſiones nota.* Idem lib. 7. de Beneficiis. *Æſtimatum lignum Senatoris cenſu.* Tertullian. de Pallio: *Quantis facultatibus æſtimavere ligneas maculas!* Meminit Paulus Jureconſult. in tit. Pandectar. de actionibus empti. BRASSICAN. Tertull. de pallio: *Heu quantis facultatibus æſtimavere ligneas maculas!* Vide Plin. lib. 13. cap. 14. Plutarch. in Cicer. Lucanus de eadem re lib. I.

——— *Menſaſque priores*
Aſpernata fames. ———

Et lib. 9.

In nemus ignotum noſtræ venere ſecures,
Extremoque epulas menſaſque petivimus orbe.

PITH. Senec. de Tranq. c. I. *Placet miniſter incultus, & menſa non varietate macularum conſpicua.* WOUWEREN. Vide Plinium l. 35. cap. I. BARTH. Hæc de citreis menſis capienda, quis non videt? cum interim male cum ſuperioribus cohæreant. *Oſtrum renidens* ad lectos conviviales refer, pro quo alii minus bene *oſtro*. Neque enim menſa inſternebatur oſtro, ſed lecti accubitorii; & hi non minus ex citro interdum, quam ipſa menſa, *& quidquid denique lectis Scribitur in citreis* apud Perſium. Sed & τὸ *imitatur* manifeſte falſum eſt. Scribe, *& maculis mutatur vilibus aurum.* Neque aliter jam olim clariſſimus Lipſius, quod Tragurianus confirmat & Sambuci liber: poſſis & *his maculis mutatur vilius aurum.* Nam orbes iſti ac lecti citrei pretio immani redimebantur, qua de re videndi, qui ex profeſſo luxum Romanorum deſcripſerunt. Unde Tertullianus de Pallio, *Hem quantis facultatibus æſtimavere ligneas maculas.* De maculis ligni citrei Plinius copioſe; & complura congeſſit in obſervationibus Gronovius. Propertius,

Non Libys Aſſyrio ſternetur lectulus oſtro.

Quod de lecto citreo capiendum. In uno Scaligeri codice hoc ordine legebantur hi verſus: I. *Quaque virum.* II. *Ponitur.* III. *Quæ ſenſum.* IV. *Citrea menſa.* Aliter Gronovius Obſervat. lib. III. cap. XI. Perperam *aurea menſa* in antiquis nonnullis. in Tragoriano *Antea.* HEINS. Gronovius legit *maculis imitatur vilius aurum*, quod diſplicet Ferrario, qui Lipſianam præfert emendationem, quæ & Heinſio probatur, neque mihi diſplicet. Nuſquam enim video, maculas

Digitized by Google

Citrea menſa; greges ſervorum, oſtrumque renidens,
Quae turbant cenſum; hoſtile ac male nobile lignum
Turba ſepulta mero circumvenit: omniaque orbis
Praemia correptis miles vagus exſtruit armis.

In-

culas citreas dici imitari aurum, ſed, quia menſæ citreæ tam maculoſæ erant, majori in pretio erant, quam aurum. Aperte Martialis lib. XIV. epigr. 89. BURM.

Mutatur] Lege, *imitatur*. DELBEN.

Qua ſenſum turbant hoſtile. ac nobile lignum] Alii,

Qua turbant ſenſum, hoſtile ac male nobile legunt.

TORNÆS. Biturig.

Qua ſenſim trabat hoc ſterile ac male nobile lignum,

Autiſiod. *Qua ſenſum trabat hoſterile*, Pith alii,

Qua turbant ſenſum, hoſtile ac male nobile lignum.

PATISSON. Legendum eſt,

Et ſenſum turbat tandem male nobile lignum.

BRASSICAN. Mire variat ſcriptio. Lege

Qua turbant cenſum, hoſtile ac male nobile lignum.

hoc eſt, quæ exhauriunt & lancinant facultates, ſeu, ut Tacit. *opes proluunt*. Quid autem *turbare*, oſtendimus. *male nobile*, ut Terent. Eunuch. Act. IV. ſc. IV. verſ 2. *male conciliate*. Donat. *Male ſignificat magno*. Plaut. Amph. Act. I. ſc. I. verſ. 132. *Scorto conducto male*. Pſeud. Act I. ſc. II. verſ. I. *male habiti, male conciliati*. WOUWEREN. Optime acutiſſ. & amiciſſ. Wow. *cenſum*. Ut alibi *Conturbatores*. Quomodo Ennius,

——— *Magnam perverteret opum vim*. BARTH.

Quem vide etiam lib. XXIII. Adverſ. cap. II. Legendum *cenſum turbant, hoſtile ac nobile lignum*. Putſchius. Malim cum Wouwerio.

Qua turbant cenſum, hoſtile ac male nobile lignum.

Hoſtile, in hoſtis terra quæſitum. Supra hoc capite.

Si qua foret tellus, qua fulvum mitteret aurum,
Hoſtis erat. ———

Eodem ſpectat & illud eodem hoc capite,

——— *Et laſa vulnera pacis*. ERHARD.

Nullus hic *hoſtili ligno* locus. Neque Africa aut Mauretania hoſtiles illo tempore. Sed prius videamus, quæ præcedunt. In iis ſcribendum, *qua cenſum turbant*, non *ſenſum*. Sic *turbare rationes* Juris conſultis. & id jam alii viderunt. Prima editio & Tragurianus *hoſtiale*, non *hoſtile*. Scaligeri & Patiſſonii codices, *qua ſenſum* (*ſenſim* Patiſſon.) *trabat hoc ſterile ac male nobile lignum*. Scriberem,

Qua cenſum turbant ſterilem: ac male nobile lignum
Turba ſepulta mero circumvenit.

Nam non video, quo jure citrus, quæ ſit inter arbores frugiferas, *ſterilis* dicatur. Fuit, cum vellem, *teres* ut apud Naſonem,

Nec dubita tereti ſcamnum producere lecto.

ſterilis cenſus, è quo nulli reditus; ſic *dos* & *pecunia* ſterilis apud JCtos. HEINS.

Hoſtile] Lege *ſterile*. DELBEN. Quidam legunt, *ſterile ac male nobile*. Lege *male*, id eſt, improbo more, ut ſupra hoc capite, *male pubeſcentibus annis*. COLLADON. Seneca de Benef. *Video iſtic menſas ac lignum aſtimatum ſenatorio cenſu*. Tertull. de Pall. *ligneas maculas*. WOUWEREN. Fortaſſe huc facit locus Æliani lib. XII. ποικ. cap. I. Μετὰ γὰρ τὸ ἐμπλησθῆναι τροφῆς, οἱ Πέρσαι τῷ τε οἴνῳ καὶ ταῖς προπόσεσι εὖ μάλα ἀποσχολάζουσι, οἱονεὶ πρὸς τὸν πότον ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀποδυόμενοι. Optime autem Wow. *hoſtile ac male nobile*. BARTH. Quod nobilitatem non meretur, ſed acquiſivit ex luxuria. Mart. lib. X. Epig. 80.

Plorat Eros, quoties maculoſa pocula myrrha
Inſpicit, aut pueros, nobiliuſve citrum.

Turba ſepulta mero] Eſt hoc genus loquendi Poëtis uſitatum, quaſi proverbiale, *vino ſomnoque ſepulti*: Virgil. lib. 2. Æn. verſ. 265.

Invadunt urbem vino ſomnoque ſepultam.

Lucret. lib. I.

——— *Morbo affectis ſomnoque ſepultis.*

Petronius ſupra cap. LXXXIX.

Cum inter ſepultos Priamidas nocte & mero.

Gilbert. Cognatus in Adagior ſyllog. ERHARD. Vide ſupra ad cap. 89.

Omniaque orbis Pramia] Sulpicia:

Omnia bellorum terra quaſita marique
Pramia. PITH.

Exſtruit] Alii, *eſurit armis*. PATISSON. DELBEN. COLLADON. *Correptis* legendum eſſe patet apud Ammianum Marcell. lib. 22. *correptis*, contra inſtitutum militiæ Romanæ, & ſacramentum militare. BOURDELOT. *Eſurit*, duo codices. BOSCH. Immo *adſtruit armis*. Nam liber unus Scaligeri *eſurit*, alter *eſſurit*. Talir ille apud Horatium Achilles,

Jura negat ſibi nata, nihil non arrogat armis.

perperam etiam *conceptis* Codices nonnulli. Forte & *adſerit armis*. alterutrum verum eſt. Sed priori acquieſco. *Adſtruere*, ut Vellejo *victus à Caſare Pharnaces vix quicquam gloria ejus adſtruxit*. Plinius Panegyrico, *ſibi accreſcere putat, quod cuique adſtruatur*. & *nihil felicitati ſua putat poſſe adſtrui*: Juſtin. XXXIII. *Rebus ſupra votum affluentibus tot victorias adſtruxerat*. Tacitus vita Agricolæ. *Quid aliud tot ornamentis pradito adſtruere fortuna poterat*. Deinde *condunt conchilia cœnas*, non *vendunt*. quod Hadrianus Junius aliique jam obſervarunt, ſed & alter Scaligeri codex

cum

Ingenioſa gula eſt. Siculo ſcarus aequore merſus
Ad menſam vivus perducitur, inque Lucrinis
Eruta litoribus vendunt conchylia coenas,
Ut renovent per damna famem; jam Phaſidos unda

Orbata

cum Patiſſonianis *inde Lucrinis*, non *atque*, & *deducitur* pro *perducitur*. Puto,

——— Siculo ſcarus æquore merſus
Ad menſam hinc vivus deducitur; inde Lucrinis
Eruta littoribus condunt conchilia cœnas. HEINS.

Retineo *exſtruit*. Reſpicit enim ad fercula, quæ arte quadam exſtruebantur. v. ſupra ad cap. XXXV. quomodo autem *correptis armis* exſtruere poſſit miles fercula, undique ex victis gentibus petita, non capio. Gonſalii editio habet *conceptis*, neque monet, unde hanc lectionem habeat, ſi *contemtis* liceret reponere, ſenſus optimus exiret. Sed contineo manum. Manus viri docti in codice, quem ab Heſſelio habeo, forte *extulit*, vel *extudit*, id eſt, extorſit.

Ingenioſa gula eſt] Martial. lib. 13. de gallina altili;

——— Ingenioſa gula eſt.

BONGARS. DANIEL. PITH. Ex Petronio citat Jac. Magni in Sopholog. lib. 6. cap. 12. *Eruditam gulam* alius appellitat. Omnia luxuriæ inſtrumenta condimentaque proceres gulæ invenere. Rader. ad Martial. lib. 13. ep. 6. ERHARD. Lipſius de Magnitud. Roman. lib. 4. cap. 7. Saresberienſis lib. 8. Polycratic. cap. 15. Gilbertus Cognatus Cent. 9. adag. 859. WEITZ. Proprie *ingenium* dicitur, quo nova excogitantur, & inaudita. Suet. in vit. Calig. cap. 37. *Nepotinis ſumtibus omnium prodigorum ingenia ſuperavit.* Ita Ovid. lib. III. Amor. eleg. 8.

Contra te ſolers, hominum natura, fuiſti,
Et nimium damnis ingenioſa tuis.

Plinius præfat. lib. XXXIII. *Heu prodigioſa ingenia! quot modis auximus pretia rerum?* Gulam autem ingenioſam optime licet cognoſcere ex Horatii lib. II. Satyr. 2. & Lucani lib. IV. verſ. 373. & ſeqq. & Valer. Maxim. lib. IX. cap. I. BURM.

Scarus] Piſcis nobiliſſimi genus, mari Carpathio frequens, *cerebrum Jovis* dictus ab Ennio. GLOSS. Columella lib. 8. cap. 16. BRASSICAN. Plin. lib. 9. cap. 17. Fab. lib. 5. cap. 10. *Nec helopem noſtro mari aut ſcarum ducas.* BONGARS. Fab. lib. 5. Inſt. cap. 10. Juvenal. Satyr. 5.

——— quando omne peractum eſt,
Et jam defecit noſtrum mare, dum gula ſævit
Retibus adſiduis.

Vide Plinium lib. 9. cap. 17. Colum. lib. 8. cap. 16. A. Gell. lib. VII. cap. 16. Macrob. lib. II. cap. XII. PITH. Pro *merſus*, forte *verſus*. Horat. Epod. II. v. 50.

——— Scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare. BARTH.

Quem etiam vide lib. XXIII. Adverſ. cap. II. ſupra cap. XCIII.

——— Ultimis ab oris
Attractus ſcarus eſt. ———

Martial. lib. 13. epigr. 79.

Hic ſcarus, æquoreis qui venit obeſus ab undis.

Ennius piſcem hunc appellat *cerebrum Jovis*: *Scarum*, inquit, *præterii cerebrum Jovis*. Plin. lib. 32. cap. ult. *Scarus, qui hodie principalis eſt.* Rader. Comment. in Mart. ERHARD. Vide Scipionis Gentilis notas ad Apuleji Apolog. pag. 417. & ſeqq.

Perducitur] Alii, *deducitur*, *inde Lucrinis*. PATISSON.

Atque Lucrinis] Γρ. *inde Lucrinis*: ἴσως, *inque*, vel *aque*. COLLADON. *Lucrinus lacus* ſitus eſt in ſinu Bajano contra Puteolos, adeo proximus, ut in maximis tempeſtatibus aliquando conjungi ſoleant. BUSCH.

Tendunt conchylia] Oſtreæ nobiliſſimæ ex Lucrino lacu Campaniæ. GLOSSÆ. Alii, *condunt conchylia*. PATISSON. AURAT. STEPHAN. Perperam mutant in *condunt*. *Vendunt*, id eſt, pretioſos faciunt. COLLADON. Totarum cœnarum pretiis conchylia comparantur. mira eſt phraſis. BARTH. Quem etiam vide lib. XXIII. Adverſar. cap. II. E lacu Lucrino, qui in Campania eſt. Erythræi & quorundam aliorum ſententia, *Lucrinus* lacus mare mortuum appellatur, unde ferebantur oſtreæ nobiliſſimæ. quæ hic conchylia vocat; lautorum menſæ apponebantur. Martial. lib. 13. epigr. 77.

Ebria Bajano veni modo concha Lucrino,
Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.

Raderus in Commentar. ad Martial. ERHARD. Ampliſſimus Cuperus mallet *tendunt*, pro extendunt, ut ἐκτενεῖς τροφὰς dixit Artemid. Oneirocr. lib. III. cap. 55. id eſt, *prolixa convivia*: quod etiam amplectitur Bynæus lib. I. de calceis Hebræor. cap. 8. *condunt*, quod alii præferunt, ſenſum commodum efficit, ut nimirum ultimo ferculo oſtrea apponantur. Ita contra ab ovis incipiebant, quod *committere* dicit *cœnam* Varro in Endymionibus apud Nonium in *committere*, & *dominus*. Ita Stat. lib. X. Theb. verſ. 54.

Condiderant jam vota diem.

& *condere certamina* in catalectis Pithœi pag. 75. & paſſim. *Claudere cœnas* dixit Martial. lib. XIII. epigr. 14. ſolebant vero luxurioſi oſtrea in ipſa menſa aperire. Senec. Epiſt. LXXVIII.

Per damna] Omnino alluſit huc Divus Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericor. *Novi & genera & nomina piſcium. In quo littore concha ſit lecta,*

Orbata eſt avibus: mutoque in litore tantum
Solæ deſertis adſpirant frondibus aurae.
Nec minor in campo furor eſt, emtique Quirites
Ad praedam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum.

Eſt

calleo, ſaporibus avium diſcerno provincias, ciborum me raritas ac noviſſime damna ipſa delectant. BARTH. Similiter Claudian. ERHARD. Id eſt, cibos, qui ſolo pretio probantur, quia cari ſunt. Claudian. 11. in Eutrop. 329.

Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato
Sidereas Junonis aves, &c.

ubi vide Barthii animadverſiones; hæc eſt illa *pretioſa fames*, & *conturbator macellus*, quem Romæ exprobrat Martialis lib. x. epigr. 96. De luxuria vero circa cibos pretioſos ſæpe Seneca agit. vide Epiſt. LXXVIII. Ep. xcv. & CVIII. & paſſim. vid. & Macrob. VII. Saturn. cap. 4. in fine. *Damna* autem poni pro nimio & profuſo ſumtu eſt notiſſimum. vid. Barth. ad Stat. VI. Theb. 83. unde *damnoſi*, prodigi. vid. Cl. Grævium ad Sueton. Neron. cap. 31. BURMAN.

Phaſidos unda] Colchidis flumen ingens & omnium Ponti amnium clariſſimus. GLOSSÆ. Γϱ. *Phaſidos* COLLADON. Plinius lib. 26. cap. 8. *Huic navigatur ad Phaſin, huic profunda vadis exquiruntur.* Et lib. 19. cap. 4. *Aves ultra Phaſidem amnem peti, & fabuloſo quidem terrore tutas, imo ſic pretioſiores.* Columella lib. 8. cap. 8. *Quamquam vel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta delitiarum poſſidendi habendique cauſſa gravi ære & argento penſent, quam eos, qui Ponticum Phaſin, & Scythica ſtagna Mæotidis eluant: jam nunc Gangeticas & Ægyptias aves temulenter eructant.* Seneca Conſolat. ad Albinam: *Ultra Phaſin capere volunt, quod ambitioſam popinam inſtruat.* Demoſthenes in Epitaphio dixit, ἔξω Φάσιδος ἐκβαλεῖν. Nos etiam adagio dicimus: *Extra Herculis columnas.* Pacatus in Panegyric. reprehendit etiam *peregrini aeris volucres.* Meminit & Lucianus de Mercede conductis. Manilius in 5. verſ. 370.

——— *Numidarum paſcimur oris*
Phaſidos & dulcis, arceſſitur inde macellum.

Martialis lib. 13. Epigramm. 69. lemmate, *Phaſianus:*

Argiva primum ſum tranſportata carina,
Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat.

Hæ ſunt aves, quibus avolant patrimonia, ut D. Hieronymus ad Salvinam ſcribit. BRASSICAN. *Phaſis* Colchidis flumen, præter modum ingens, & omnium Ponti amnium clariſſimus: oritur enim in Moſchis, à quo *Phaſiana* avis appellata eſt. Martialis libr. XIII. Epigr. LXIX. BUSCH.

In littora tantum] Lege, *in litore.* AURAT, STEPHAN. Lege *litore tantum Sola.* Lepide, auræ adſpirant cantum frondibus, ut Lucret. *canere*, Virgil. *loqui ſylvas.* Palmer. in Spicileg. De hoc concentu, quem folia vento inſpirante edere ſolita, Barth. ad Claudian. in Feſcenn. ERHARD. Sic Lycophron Caſſandr. verſ. 1452. κῦμα κωφὸν dixit. ubi vide Meurſ. WEITZ.

Sola deſertis] Nota in margine, *Ariſtides.* DELBEN. Similis ſententia apud Ariſtidem. COLLADON.

Nec minor incampo] Martio, ubi comitia. Æmulatur Lucanum apud quem ambitioſæ querelæ de ſuffragiis corruptis lib. 1. Pharſal. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Idem notat Varro in Sexageſi, *Sumtum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus.* Auſ. Popma in Conjectan. Eadem Claudianus quoque in Panegyr. de VI. Conſul. Honor. verſ. 4. ubi Barthium vide in Animadverſ. ERHARD. Egregie hæc illuſtrat Caſaubonus ad Sueton. Cæſ. cap. XII.

Emtique Quirites] Forte *emtuſque Quirites*, ut ſit nominativus. locus à Sergio fortaſſe intellectus. DANIEL. Senec. de conſtant. Sapient. cap. 1. *Habere te, quod republica nomine movereris, quam hinc P. Clodius, hinc Vatinius, ac peſſimus quiſque venumdabat, & cæca cupiditate corrupti, non intelligebant, ſe, dum vendunt, & venire.* vide & eumdem Epiſt. cxv.

Ad prædam] Auctor Declamat. in Salluſt. *Ita igitur egit, ut nihil non æquum ac verum duxerit, quod ipſi facere collibuiſſet, neque aliter vexavit ac debuit, ſi quis præda loco accepiſſet magiſtratum.* Male ibi Manut. *vexandi* verbum in *vivendi* commutat. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adv. cap. 2. Lege,

Ad ſonitum ſtrepitumque lucri ſuffragia vendunt.

Henr. Bebelius de Abuſione Ling. Lat. cap. 12. & cap. 24. & ante eum ſic legebatur apud Laur. Vallam in Elegant. Ling. Lat. lib. 4. ERHARD.

Verrunt] Alias, *vendunt.* lege, *vertunt.* BRASSICAN. Vincent. lib. 20. cap. 25. *vertit.* DANIEL.

Venalis populus] Saluſtius non ſemel in Bello Jugurthino. *Romæ omnia venalia eſſe.* & alibi Florus cum Juſtino. BRASSICAN. Similime Appianus ἐμφυλ. β. BARTH. Quem & vide. Adverſ. lib. XXIII. cap. 2.

Venalis curia patrum] Apud Vincent. leg. *premit.* DANIEL. Pecuniæ cauſſa omnia conceduntur. Nam, ſi quis pecunioſus à Senatu aliquid optat, pecuniam Senatoribus exhibendo ſtatim, quod vult, conſequitur. Hinc M. Cato apud Salluſtium in Catil. cap. LII. *pe-*

cunia

Eſt favor in precio, ſenibus quoque libera virtus
Exciderat, ſparſiſque opibus converſa poteſtas,
Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebat.
Pellitur à populo victus Cato: triſtior ille eſt,
Qui vicit, faſceſque pudet rapuiſſe Catoni.
Namque hoc dedecus eſt populi, morumque ruina.
Non homo pulſus erat; ſed in uno victa poteſtas,
Romanumque decus. quare tam perdita Roma
Ipſa ſui merces erat, & ſine vindice praeda.

Prae-

cunia ſervitis. Ibid. *Quibus omnia honeſta atque inhoneſta comparare mos erat*: id eſt, qui per fas & netas pecuniam comparare ſtudebant. Ipſe quoque Petronius ſupra cap. XIV.

Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat? &c.

Gilbert. Cognatus in Adag. *omnia venalia habet.* vide eundem de Romanæ Curiæ venalitate in Adagio;

Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet.

Apud Jac. Magni Sopholog. lib. 5. cap. 3. & lib. 8. cap. 6. legitur, *curia primum.* mendoſe. ERHARD.

Eſt favor in precio] Lege, *En favor.* Stewech. ad Apulej. ERHARD.

Libera virtus] Libertas. Sic *provida virtus*, pro prudentia, apud Prudentium Pſychom. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Sparſiſque opibus] Vide Flor. lib. III. cap. 12. BARTH. Id eſt, diviſa pecunia. Martial. III. Epig. 75.

Cœpiſti puras opibus corrumpere buccas.

Flor. lib. III. cap. I. *Rex calidiſſimus Populum Romanum armis inclytum & invictum opibus aggreſſus eſt.*

Poteſtas] Magiſtratus. Claud. Bell. Get. verſ. 49.

——— *Poteſtates priſcus diſcriminat ordo.*

Sic Arnobio Angeli *poteſtates cæleſtes.* Optatus Afer, lib. III. *poteſtatibus & regibus injuriam facere.* Salvian. lib. VII. BARTH. Quem etiam vide Adverſ. libr. XXIII. cap. 2. & ad Claudian. Bell. Get. verſ. 39. pag. 310. & ita Plinius lib. XXIX. cap. 4. & alibi.

Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebat] Apud eundem Magni lib. 8 cap. 6. legitur,

Jam quoque Majeſtas auro corrupta jacebit.

ſed lib. 5. cap. 3. *latebit.* Quoad rem, vide Barth. ad Claudian. VI. Conſul. Hon. verſ. 4. ERHARD.

Jacebat] Vincent. *jacebit.* DANIEL.

Pellitur victus Cato] Plutarch. Caton. BONGARS.

Triſtior ille eſt] Deterior. Publius in Mimis;

Ad triſtem partem ſtrenua eſt ſuſpicio. DELBEN.

Severior. *Triſtis Cato.* Boeth. BARTH. Quem vide etiam libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. ubi *quoi vicit*, vel *cui*, ſcribendum exiſtimat.

Dedecus populi] Alii, *dedecori populo.* alii, *dedecoris populi.* PATISSON. Lege, *dedecus eſt populo.* AURAT. Lege, *dedecus eſt populi.* STEPHAN. Lege. *dedecori* COLLADON. Prima editio, Tragurianus, alter Scaligeri, & Sambuci, *Namque hoc dedecoris populo*: in nonnullis *dedecori.* Ni fallor, corrigendum eſt, cum vulgata ferri non poſſint, *Namque* (*ô dedecora! ô populi morumque ruina!* vel *morumque ruinas!*) *Non homo pulſus erat.* Paullo ante malim quoque ſic diſtingui:

Venalis populus, venalis curia: patrum
Eſt favor in pretio.

vel *& favor in pretio eſt.* Tum, *triſtior illo eſt, qui vicit.* HEINS. Inſititium verſum & auctori ſuo redonandum cenſebat Brouckhuſius.

Morumque ruina] Salvianus libro VI. *Quid in alia non longe. ſed prope ejuſdem magnificentia, civitate? nonne eadem & rerum ruina & morum?* BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2.

In uno victa poteſtas] Valer. Maximus lib. VII. cap. 6. *Si vere æſtimare volumus, non Catoni tunc Pratura, ſed Pratura Cato negatus eſt.* HEINS.

Tam perdita] Alii *prodita.* PATISSON. Alii, *tam perdita.* TORNÆS. *Ιοως*, *jam perdita.* COLLADON. *Tam prodita*, prima editio & multi ex ſcriptis, alter etiam Scaligeri codex *prodite.* Forte

Quare à ſe prodita Roma
Ipſa ſui merces erat, & ſine vindice præda.

HEINS.

Ipſa ſui merces] Florus lib. 3. cap. 13. *Et miſera Reſp. in exitium ſuum merces erat.* PITH. Salluſt. Or. Lepidi. libr. I. Hiſtor *Plebis innoxia patrias ſedes occupavere pauci ſatellites, mercedem ſcelerum.* Merces præmium, Apul. lib. I. Manil. lib. V. verſ 616.

Hic dedit Andromeda cœlum, ſtelliſque ſacravit
Mercedem belli. ——— BARTH.

Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Præmium. L. Florus lib. III. cap. XIII. Barth. ad Claudian. IV. Conſul. Honor verſ. 501. & lib. I. in Eutrop. verſ. 220. & alibi illic. ERHARD. Locutio elegans, & Flori loco, ad quem vide Freinshemium, egregie illuſtratus, in quo nihili eſt illud *marciſcebat*, quod ex Codice ſuo profert Barthius ad Stat. VIII. Theb. 265.

Praeterea gemino deprenſam gurgite praedam
Foenoris ingluvies, uſuſque exederat aeris.
Nulla eſt certa domus, nullum ſine pignore corpus:
Sed veluti tabes, tacitis concepta medullis,
Intra membra furens curis latrantibus errat..

Arma

Vell. Paterc. II. 22. *Sui quiſque periculi merces erat, nec quidquam videbatur turpe, quod erat quaſtuoſum.*

Porro] Alii *praterea*. TORNÆS.

Geminam] Lege *gemino*. STEPHAN. Forte *gemino*, id eſt, Orientali & Occidentali. AURAT. Γε. *gemino*. Luxuria ſcilicet & ambitione. COLLADONIUS. Metaphora ex terra ducta in mari periclitantibus convenientiſſima. Douza Præcidan. pro Catul. cap. 6. *gemino gurgite*, id eſt, avaritia & prodigalitate, ſeu luxu, de quibus Romanorum vitiis Salluſt. in Catil. & Jugurth. Lucan. lib. 3. & lib. 7. alii, quos allegat P. Broſſæus Animadverſ. in Caſſiodor. lib. 12. ep. 39. ERH. Neſcio, quid de duobus maribus hic comminiſcantur interpretes, cum tota oratio ſit metaphorica; ſed corruptum verſum exiſtimo: præterquam enim, quod inconcinna ſit repetitio vocis *pradam*, quæ in priori verſu præcedit, quid quæſo ſignificare poteſt, ingluvies fœnoris & uſura exederat prædam deprenſam gurgite gemino? quare pro *pradam*, lego *plebem*, quam exederat fœnoris ingluvies. Antea egerat de ſtatu reipublicæ corrupto, ubi omnia venalia, & honores emebantur & vendebantur, unde naſcebantur infinita mala, ut probi, qualis Cato, repulſam ferrent, & Vatinii, & alii præferrentur. Similis pernicies. (nam *gemino* hic non pro duplici, ſed ſimili capiendum) plebem exederat, quæ ære alieno contracto, ut luxuriæ indulgeret, exedebatur. Hunc puto ſenſum horum verborum. *Deprendi* autem eleganti à naufragio & procellis deducta metaphora plebs dicitur, quæ patrimonii naufragium patitur. Vide ad Phædri lib. v. fab. 4. ubi male Schefferus. Virgil. IV. Georg. verſ 421.

—— *Deprenſis ſtatio tutiſſima nautis.*

Ovid lib. XI. Metam. verſ. 663.

Nubilus Ægæo deprendit in aquore navim
Auſter.

vid. Douz. ad Catull. præcid. cap. VI. qui recte hunc Petronii locum inde illuſtrat. BURM.

Gurgite pradam] Alii, *pridem*. PATISSON.

Funeris ingluvies] Alii, *foenoris ingluvies*. TORNÆS. "Icet, *ingluvies*. COLLADON. Lege, *ingluvies*. Palmer. in Spicileg. Papias; *Ingluvies*, *voracitas*. *Ingluvioſus*, *vorax*. *Foenus* uſurpatur, ut ſupra cap. LXXXIII.

Qui pelago credit, magno ſe foenore tollit. ERH.

Legendum *Foenoris ingluvies*. Fulgentius lib. III. Mythol. fab. II. *oſtendit foenerantium vitam rapina ingluvie eſſe ſordidam*. Fuit & cum vellem *verſuraque ad-ederat aris*, vel, *& abuſus adederat aëris*. *Nulli eſt certa domus*. Sed de iis ampliandum. De fœnoris ingluvie ne dubitetur. *Hinc & uſura vorax avidumque in tempora foenus*, *Et concuſſa fides*, apud Lucanum è ſcriptis lib. 1, verſ. 181. non *in tempore*, ubi plura quæ cum his Petronianis componi poſſunt. HEINS.

Uſus] Notandum pro *uſura*, obtinent enim locum fructuum uſuræ l. 34. ff. de uſur. BARTH. Quem vide etiam Adverſ. lib. XXIII. cap. 2. *Uſus* pro uſura uſurpatur. Douza Præcidan. pro Catull. cap. 6. Methodorus apud Magnum in Sopholog. *Ingratus eſt, qui beneficium reddit abſque uſu*. ERHARD. Iſidorus definit uſuram, *incrementum foenoris ab uſu æris crediti appellatam*.

Excederat] Forte, *exederat*. AURAT. & STEPHAN. Neque hoc recte in *exederat* mutatum. *Uſus*, id eſt, uſura. COLLADON. *Exederat* elegans eſt. Ut apud Terent. Heaut. Act. III. ſc. 1. *Quid te futurum cenſes, quem aſſidue exedunt?* & paſſim. Ampliſſimus Cuperus viderat etiam, hos verſus laborare, & conjecerat legendum:

Ipſa ſui merces erat & ſine vindice. Pradam
Praterea gemino deprenſam gurgite foeda
Foenoris ingluvies, &c.

per *foenus* autem intelligit ſortem, ſeu pecuniam ſub uſuris creditam, ut Salmaſius cap. 2. de uſuris docuit. Traguriensis vero codex & prima editio habent *excederat*, ſed male. *Exederat* confirmat ſequens *tabes*, & geminus Lucani locus ab Heinſio adductus. BURM.

Certa domus] Nullius domus certum dominium, fœneratoribus omnia obtinentibus. BARTH. *Certa*, id eſt, certum dominum habet. Salluſt. *incertas domos habere*. ERHARD.

Veluti tabes] Apud Livium BONGARS. Livius lib. II. cap. 23. *Æs alienum feciſſe. Id cumulatum uſuris, primo ſe agro paterno avitoque exuiſſe, deinde fortunis aliis, poſtremo veluti tabem perveniſſe ad corpus.* Idem lib. VII. cap. 38. *An æquum eſſe, dedititios ſuos illa fertilitate atque amœnitate perfrui, ſe, militando feſſos, in peſtilenti atque arido circa urbem ſolo luctari, atque in urbe inſidentem tabem creſcentis indies fœnoris pati.* Male ibi *labem* quædam editiones exhibent.

Hiris latrantibus] Alii *lacerantibus*. PATISSON. & DELBEN. Lege *latrantibus errat*. AURAT. "Icet, *lacerantibus*. vel, *latitantibus*. COLLADON. Vide Feſtum. BARTH. Loquitur de Romanæ juventutis effuſione & ære alieno, nulli ajens patrimonium ſuum relictum, ſed ut tabem æs alienum in omnes defluxiſſe.

Ita-

Digitized by Google

Arma placent miſeris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta eſt.
Hoc merſam coeno Romam ſomnoque jacentem
Quae poterant artes ſana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
CXX. *Tres tulerat Fortuna Duces, quos obruit omnes*
Armorum ſtrue diverſa feralis Enyo.
Craſſum Parthus habet, Libyco jacet aequore Magnus,

Julius

Itaque commodiſſime legetur, *biris latrantibus*. Notum eſt, *biram* eſſe inteſtinum jejunum; quod, ut inane & vacuum ſemper eſt, ita iſti gumiæ ſatiabantur numquam, ſed hiabant luxu & avaritia ſemper. Semper autem famelicorum inteſtina à bonis ſcriptoribus *crepare* aut *latrare* dicuntur. Guliel. Plaut. quæſt. in Moſtell. cap. 4. ERHARD. Perperam Janus Gulielmus, pereleganiis vir ingenii, Plautinis quæſtionibus, *biris latrantibus*, dictum alibi. non male magnus Scaliger *curis lacerantibus*, poſſet & *latitantibus*. HEINS. Non movendam lectionem docet locus Statii lib. II. Sylv. 6. verſ. 13.

——— *Admoto latrant præcordia tactu.*

Et lib. II. Theb. verſ. 338.

——— *Et magnas latrantia pectora curas.*

quæ adſcripſerat Ampliſ. Cuperus. vide Barth. ad ultim. Statii locum.

Detrita] Conſumta, exſtincta, Proſper Aquit. libro contr. ingrat.

Nec jam illis poſſunt attriti illudere fures. BARTH. Quem & vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Reſpicit veteranos, qui emeritæ militiæ præmiis per luxum conſumtis, ſacramento adiguntur, ſpoliorum cupidine novorum.

Reparantur, inops] Alii, *reparatur inops*. PATISSON.

Inops audacia tuta] Exemplum apud Horatium lib. 2. Epiſt. 2. BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. Proverbialiter. idem cap. CXXXIII.

Quiſquis inops peccat, minor eſt reus. ———

Cognatus in Adagior. ſyllog. ERHARD. Polynices apud Euripid. Phœniſſ. ad fratrem Eteoclem, Thebanorum Regem, verſ. 600.

——— Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος, καὶ φιλόψυχον κακόν.

Timida vero res ſunt divitiæ, & amant vitam malum. CUPER.

Hac merſant cœno] Ita vet. cod. vulgo, *hoc merſant*. SAMBUC. Quidam legunt *merſam*. COLLAD. Lege, *hoc merſum*. DELBEN. Idem Florus lib. III. cap. XII. *Illæ opes atque divitiæ afflixere ſæculi mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentina, Rempublicam peſſum dedere.* PITH. Vitiorum. Salvian. lib. VII. *ingreſſos hæc loca Wandalos quis non putet omni ſe vitiorum & impuritatum cœno immerſiſſe?* Cyprianus de Vanitate Idolorum. *Spiritus ſordibus terrenis immerſi.* Germanicus.

Ærea ſed poſtquam proles terris data, nec jam
Semina virtutum vitiis demerſa, reſiſtunt.

Seneca de Brev. vit. cap. II. alii. BARTH. Quem vide etiam libr. XII. Adverſ. cap. 8. & libr. XXIII. cap. 2. Lactantius lib. VII. cap. 6. *Qui ſequentes præſentem voluptatem terreſtribus & fragilibus ſe bonis addixerunt, & animas, ad cæleſtia genitas, ſuavitatibus mortiferis, tamquam luto cœnove, demerſerunt.*

Excita libido] Alii, *exciſa*. alii, *exſciſſa*. PATISSON. Lege, *excita*. AURAT. *Libido?* lege per interrogationem. DELBEN. Γρ. *exciſa*, id eſt, coërcita, conſtrata. ſic ſupra hoc capite, *uſuſque exciderat æris*. COLLADON. *Excita* codex Scaligeri. *Exciſſa* prima editio, *exciſa* Traguriauus. An *accincta?* HEINS.

Tres] Pompejus, Craſſus, Cæſar. vide Lucan. lib. I. BARTH. Senec. de conſtant. Sapient. cap. II. de Catone. *Cum ambitu congreſſus, multiformi malo, & cum potentia immenſa cupiditate, quam totus orbis in tres diviſus ſatiare non poterat.*

Obruit omnis] Quidam legunt *omnes*. COLLAD.

Strue] A lignis, vide Chariſ. lib. I. BARTH. Quem etiam vide libr. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Enyo feralis] Erinnys vel Bellona. GLOSSÆ. Γρ. *Erinnys*. COLLADON. Scribe, *Erynnis*. BRASSIC. Alii, *Erynnis*. Ut infra cap. CXXIV.

——— *Horrida Erynnis*
Et Bellona minax. ———

ſed *feralis Enyo* etiam Apollonio Collatio in Excid. Hieroſolymor. ut notavit Goldaſt. ad Valerianum, & Barth. ad Claud. lib. I. in Eutrop. verſ. 238. (& lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.) ERH. *Erinis*, Tragur. cod.

Libyco jacet æquore Magnus] Mart. lib. 5. ep. 71. de Pompejo & Pompeji filiis:

Pompejos juvenes Aſia, atque Europa, ſed ipſum
Terra tegit Libyes, ſi tamen ulla tegit.
Quid mirum, toto ſi ſpargitur orbe? jacere
Uno non poterat tanta ruina loco.

Pompejum Magnum ad Peluſium, quod in Libya ad Nili oſtium, qua oppidum excurrit, occiſum & ſepultum eſſe, plerique tradunt. vide Rader. ad Martial. libr. 5. ep. 71. & lib. 3. ep. 65. & Andr. Schottum in

Digitized by Google

Julius ingratam perfudit ſanguine Romam.
Et, quaſi non poſſet tot tellus ferre ſepulcra,
Diviſit cineres. hos gloria reddit honores.
Eſt locus, exciſo penitus demerſus hiatu,
Parthenopen inter magnaeque Dicarchidos arva,
Cocyta perfuſus aqua. nam ſpiritus extra

Qui

Not. ad Auctorem de Viris illuſtribus, num. 77. Lucanus libro 8. verſ. 713.

Pompejo raptim tumulum Fortuna paravit,
Ne jaceat nullo, vel ne meliore ſepulcro.

Petrus Comeſtor in Scholaſt. Hiſtor. *Pompejus, Hyrcano favens contra Ariſtobulum, Iheruſalem templum obſedit, profanavit, in porticibus equos ſtabulavit. Unde numquam poſtea fuit fortunatus, qui prius erat fortunatiſſimus, & occiſus diu jacuit inhumatus.* Adi Joſeph. Matthatriadem in Antiquit. Judaic. & Gorionidem in Epitom. & Conradum Thuricenſem in Fabulario. ERHARD.

Magnus] Lucanus recte *truncum* vocat. Exſtat in Pompejum verſus Adriani Cæſaris in Græcis Epigrammatib. à Dione etiam laudatus:

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου;

BRASSICAN.

Julius] Alii, *Tertius.* TORNÆS. Malim *Tertius* cum prima editione & aliis ſcriptorum, qui & *Erinnys*, non *Enyo* paullo ante. HEINS.

Perfugit ſanguine] Lege, *perfudit.* BARTH.

Et quaſi] *En* Stewechium legere notaverat manus docta in ora Cl. Heſſelii libri.

Tot tellus] Lege *tellus tot.* DELBEN. Martial. de Pompejis libr. v. Ep. LXXI.

Quid mirum, toto ſi ſpargitur orbe? jacere
Uno non potuit tanta ruina loco,

lib. v. Ep. LXXVI. vid. lib. III. vet. Epigr. AURAT. Quem vide etiam libr. XXIII. Adverſ. cap. 2. In Catalect. exſtant epitaphia Pompejorum, in quorum quarto:

—— *Diviſa ruina eſt,*
Uno non potuit tanta jacere ſolo.

Lindenbrog. in Not. ERHARD.

Hos gloria reddit honores] Hoc hemiſtichium videtur παρῳδιάζειν Dionyſ. Cato in Diſtich.

—— *Quos gloria vexat inanis.* ERHARD.

Gloria pro ambitione & inani ſtudio famæ ponitur, quam Poetæ, ut numen, à militaribus viris cultam ſæpe inducunt, quæ ad quævis ſtimulat, & poſtea hanc mercedem reddit. De ea nos aliquando latius ad Valer. Flacc. lib. I. verſ. 76. agemus. BURM.

Eſt locus exciſo] Ante hunc verſum legitur in v. c. MS. *Rerum humanarum*, &c. TORNÆS. Topographia, id eſt, loci deſcriptio, in quo ſemel Orcus, ſeu Pluto, Proſerpinam filiam Cereris rapuit uxorem: vel inferorum domus deſcriptio. BUSCH. Deſcriptionem hanc Veſuvii montis credit Gonſalius, ſed ſulphurariam agri Puteolani à Petronio hic egregie deſcribi oſtendit Eruditiſſimus Bernardus de Montfaucon, in Diario Italico nuper edito cap. XXI. & certe locum penitus demerſum exciſo hiatu, non montem eſſe cuivis patet.

Parthenopen] Lege *Parthenopes.* AURAT. STEPHAN. Lege *Parthenopen inter magnaque Dicarchidos.* COLLADON. *Parthenope*, à Syrene ſic nominata, præclara urbs eſt Campaniæ, quæ nunc Neapolis, id eſt Nova urbs, nominatur. hanc Cumani à parentibus egreſſi condidiſſe feruntur: qui, cum in eo loco Parthenopes corpus in veteri monumento conditum inveniſſent, nomen ejus urbi indidere. hinc *Parthenopeus*, id eſt, Neapolitanus. BUSCH. In MS. Bongarſiano gloſſator, *Neapolim*, & ſtatim ad illa, *Dicarchidos arva*) *Cumarum.* ERHARD.

Magnaque Dicarchidos arva] Campaniæ arva, ubi Puteoli, qui olim Dicæarchia, quod juſte regerentur, dicti. GLOSS. Alii, *magna.* TORNÆS. Alii, *Dicaarchidos.* AURAT. *Magnaque Diarchidos*, ita fere V. C. SAMBUC. Lege, *Dicearchidos.* Statius lib. 2. Sylvarum in Surrentino Pollii:

Ceiſa Dicarchæi ſpeculatrix villa profundi.

Plinius lib. 3. cap. 5. *Deinde Puteoli colonia, Dicearchia dicti.* Meminit Strabo, & Stephanus de Urbibus, & noſter Feſtus Pompejus. BRASSIC. Traguerienſis codex *magne elichartidos arva Cocithia perfuſus aqua.*

Cocyta aqua] Alii *Cocytia.* alii *Cocytis.* PATISSON. SAMBUC. & BRASSIC. Cocytos fœda palus, in qua ſemper luctiferi bubonis gemitus & aliarum dirarum avium turpiſſimus ululatus auditur. Seneca in Herc. Fur. verſ. 686.

Palus inertis fœda Cocyti jacet:
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit. BUSCH.

Aut duæ vocales in unam contrahuntur, aut ſecunda ſyllaba hujus vocis, *Cocytia*, non convenit verſiculi modulo. Quare probo quod eſt in aliis editionibus, *Cocyta*, pro *Cocytia*, ut *Ceraunum ſaxum*, pro *Ceraunio*, dixit Propertius lib. II. El. XIII. verſ. 3.

Non potuit ſaxo vitam poſuiſſe Cerauno?

Et ut idem lib. III. El. III. verſ. 67. dixit *Partham, tellurem*, & *Parthos focos*: ac Virgilius, *Romulam tellurem.* RICHARD.

Spiritus] Virgil.

- - - *Sævi*

Digitized by Google

Qui furit, effuſus funeſto ſpargitur aeſtu.
Non haec anctumno tellus viret, aut alit herbas
Ceſpite laetus ager: non verno perſona cantu
Mollia diſcordi ſtrepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro ſquallentia pumice ſaxa
Gaudent ferali circum tumulata cupreſſu.

Has

——— *Savi ſpiracula Ditis.* BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Æſtu] Peſtilenti calore. vide Thucydid. libr. 2. BARTH. Quem vide etiam lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Recte Barthius. Lucretius lib. VI. verſ. 12.60.

Omnia complebant loca tectaque, quo magis aſtus
Confertos, ita acervatim mors accumulabat:

ut olim ille locus ante Lambinum legebatur. v. Rutgerſ. Var. Lect. IV. 1. & Barth. lib. 1. Adv. cap. 9.

Auctumno] Lege, *autumno*, non *auctumno*. DELBEN. Vide Barth. lib. XXIII. Adverſ. cap. 2, cui hic locus ſuſpectus eſt.

Vellus viret] Γρ. *tellus viret*. COLLADON.

Verno perſona cantu] Nota *perſona*, pro *reſonativa*. AURAT. Ovid. lib. III, Triſt. Eleg. 12.

Indociliſque loquax gutture vernat avis.

neſcio autem, an apud Rutilium lib. 1. verſ. 112.

Vernula qua vario carmine ludat avis,

intelligatur avis, quæ vere canit: cum *vernulam avem* interpreter domi natam, cum Barthio. Ita *urbanitas vernula* ſupra cap. XXIV. vide tamen Munck. ad Fulgent. lib. 1. pag. 10.

Mollia] Flexibilia, lenta, mobilia. ERHARD.

Virgulta loquuntur] *Pſithyriſma* vocat Theocritus. Martianus Capella in Muſica: *Quoque procerior arbor eſt, & in altum tendit, eo magis acutum ſonum reddit. quacumque vero quam minimum ab radice abſunt, gravius & rauco murmure quatiuntur.* Meminit & Seneca in Natural. quæſtionib. L. Apulejus lib. II. Aſini: *Arbores clementi motu brachiorum obſibilabant.* Auſonius ad Paulinum:

Eſt & arundineis modulatio muſica ripis,
Atque arguta ſuis loquitur coma pinea ventis,
Incubuit foliis quoties levis Eurus acutis.

Cornelius Severus:

Pinea frondoſi coma murmurat Apennini.

Catullus Carm. IV.

——— *Nam Cythorio in jugo*
Loquente ſape ſibilum edidit coma.

Claudianus 1. lib. de Raptu Proſerpinæ:

Stridula coniferis modulatur carmina ramis.

Idem de Nuptiis Honorii & Mariæ:

Et platano platanus, alnoque aſſibilat alnus.

Nemeſianus Eclog. 1.

Obſtrepat & vento nobis ne garrula pinus.

BRASSICAN. Manil. lib. III. verſ. 651.

——— *Totumque canora*
Voce nemus loquitur.

Longus 1. Pœmen. ἤκουσεν ἄν τις καὶ τοὺς ποταμοὺς ᾄδειν, ἠρέμα ῥέοντας, καὶ τοὺς ἀνέμους συρίττειν, ταῖς πίτυσιν ἐμπνέοντας. BARTH. Quem etiam vid. lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Muſicæ rationis hoc eſt. Nam, ut quæque procerior ac mollior arbor eſt, eo magis vento acutum reddit ſonum, auctore Capella. Auſonius;

Eſt & harundineis modulatio muſica ripis,
Atque arguta ſuis loquitur coma pinea ventis,
Incubuit foliis quoties levis Eurus acutis.

Claudianus de Rapt. Proſerp. lib. 1. verſ. 206.

Stridula coniferis modulantur carmina ramis.

ubi Parrhaſius in Comment. & Barth. in Animadverſ. Quo retulerim & illud, quod paullo prius in hoc carm. legitur;

Orbata eſt avibus, mutoque in litore tantum
Sola deſertis adſpirant frondibus aura. ERHARD.

Virgil Ecl. VIII. verſ. 22.

Mænalus argutumque nemus pinoſque loquentes
Semper habet.

Nigro ſqualentia pumice ſaxa] De ſpiraculo Ditis contra nigrum pumicem hoc dicit. Barth. ad Claudian. 2. de rapt. Proſ. verſ. 103. ERHARD.

Circumtumulata] Ιταϛ, *circumcumulata*. ut infra, *cumulos*, dixit, pro, *tumulos*. COLLADON.

Cupreſſu] Lucanus in 3. verſ. 442.

Et non plebejos luctus teſtata, cupreſſus.

Et prolixe Plinius. BRASSICAN. Ovid. lib. III. Triſt. eleg. 13.

——— *Ferali cincta cupreſſu.*

Sammon:

——— *Feralis fronde cupreſſi.*

Horat. Epod. V. *cupreſſus funebris*: Acro: *Inferis conſecratas & funeri aptas, quia funeribus adhibebantur: nam, ut cupreſſus reciſa numquam repullulat, ita mortui non redeunt ad vitam.* hinc Stat. Theb. libr. IV. verſ. 464. *cupreſſus Intexit plorata latus.* Lutacius: *Apollo, miſertus Cypariſſi, vertit eum in arborem ſui nominis, de qua Virg. Funeſta fronde coronat. Hac cauſſa eſt quare cupreſſus droitum funeribus adhibetur. Lucanus: Et non plebejos luctus teſtata cupreſſus. Quia inceſtatas familias Romani hac notabant. Quidam volunt, ad hoc electam arborem, quia infructuoſa apta defunctis, vel, quod in tutelam dixerint inferorum L. funeſtatas familias.* nam, quod *inceſtatas familias* ea notarint,

Has inter ſedes Ditis pater extulit ora,
Buſtorum flammis, & cana ſparſa favilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce laceſſit:
[a] *Rerum humanarum, divinarumque poteſtas,*
Quae nova ſemper amas, & mox poſſeſſa relinquis;

Ecquid

DIS PATER.

tarint, nullibi lectum. Servius ad Virgil. 4. Æn. verſ. 506.

—— *Fronde coronat*
Funerea. ——

Serv. *Romanis moris fuit, ut potiſſimum cupreſſus, quæ exciſa renaſci non ſolet, in veſtibulo mortui poneretur, ne quis ſacram rem facturus imprudens domum introëat.* Antiquiſſimus cupreſſi uſus in funeribus, ſed apud alias gentes diverſus. Legimus, arcas confeciſſe ex cupreſſu. Theodor. Serm. 8. de Martyr. καὶ ὁ Θουκυδίδης τῶν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ τετελευτηκότων διηγεῖται τὸ γέρας, &c. ἡλίκων δὲ τοῖς ἥκιστα εὐμαθεῖσιν ἐμηχανῶντο τιμῶν κυπαριττίνας μὲν κατασκευάζοντες λάρνακας, κοινῇ δὲ πάντες, οἱ μὲν ἡγούμενοι, &c. WOUWEREN.

Ditis pater] *Dis*, Pluto: inde *divitiæ*, omnes è terra provenientes opes. & *ditem* veteres divitem appellavere. *Ditis pater* eſt Diabolus, ſicut *mendacii pater* idem dicitur in Euangelio Johannis. BUSCH. *Ditis*, recto caſu. In vet. Gloſſ. *Ditis pater*, πλούτων. Scalig. in Catal. ad Ætnam, verſ. 640. Adde Goldaſtum in Parænetic. ad Columban. ERHARD. Gloſſæ, *Ditis pater*, Πλούτων. Tertullianus ad Nationes à V. C. Jacobo Gothofredo editus lib. 1. cap. 10. *Riſimus & meridiani ludi de deis luſum, quod Ditis pater Jovis frater gladiatorum exſequias cum malleo deducit.* In MS. erat *Diſtis pater.* HEINS. Servius ad Virgil VI. Æneid. 273. *dicimus & hic Dis, & hic Ditis.* vide Cicer. II. de nat. Deor. 26.

Et cava ſparſa] Lege, *& cana.* AURAT. & BRASSICAN. Ita paſſim Poëtis cinis & favilla *cana* dicitur. vide Heinſ. ad Ovid. II. art. Amator. 440.

Ac tali volucrem Fortunam] Compellatio Ditis, & attentio ad Fortunam deam contra humanam pacimoniam. BUSCH. Recte: alata enim fingitur. Horat. libr. III. od. 29.

Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno, quæ dedit.

Cicero pro Sylla 32. *O falſam ſpem! ô volucrem fortunam!* & occaſio, quæ eadem & Fortuna, in Epigrammate D. Auſonii XII.

Quid Talaria habes? volucris ſum.

ita cum alis eſt ſtatua apud Sponium & alios. vid. Ampl. Cuper. Harpocr. p. 38. & Beger. Theſ. III. p. 297. Opponitur illa manenti Fortunæ, de qua ſupra cap. LXXX. Cum autem volucris & inconſtans Fortuna omnibus Populis fuerit, videbatur apud Romanos ſedes poſuiſſe, quare eleganter Ditis Pater eam hic titulo *volucris* compellare inducitur à Petronio, ut admoneat eam levitatis, & debere ad ingenium ſuum redire, cum Romani non mereantur ejus munere perpetuo frui. Egregie hæc illuſtrant verba Plutarchi, in libro de Fortuna Romana pag. 317. ubi dicit, Fortunam levibus ſe alis librare, & præcipitem ferri. Ita illam deſeruiſſe olim Perſas & Aſſyrios, deinde leviter PERVOLASSE Macedoniam, poſtea Ægyptum & Syriam peragraſſe, aliquoties ſe Carthaginem contuliſſe, ſed, cum trans Tiberim in Palatium veniſſet, ALAS depoſuiſſe, Talaria exuiſſe, & globo ſuo verſatili abjecto, Romam intraſſe ὡς μενοῦσαν, *ut manſuram.* Et hoc ſequentia indicant,

—— *Cui nulla placet nimium ſecura poteſtas*, &c.

Quibus exprobat Fortunæ ſuam erga Romanos conſtantiam. Quod & vox *laceſſit* docet, & hinc in nummis Imperatorum *Fortuna Auguſti* exhibetur ſine alis, veſte talari firmiter conſiſtens, cum cornu copiæ & gubernaculo, ut Plutarchus eam dicto loco deſcribit. BURM.

Laceſſit] Quid ſi *faceſſit*, Id eſt, fatigat? *fatigare* eleganter de precibus immodicis dicitur. Juſtinus lib. 1. Quintil. decl. IV. *illa æſtimemus, propter quæ fatigamus votis deos.* *Laſſare* dixit Stat. lib. IX. Theb. verſ. 712. CUPERUS.

Sors cui] Hunc verſum totum omiſit Scaliger in Catalectis. BARTH. (Quem & vide lib. XXIII. adv. cap. 2.) Fortuna Huguitioni, Papæ, Balbo. Buttoni. ERHARD. Non agnoſcit codex Tragurienſis. Iſque eſt, cujus in recenſione ſupra mentio facta eſt. Et ſuſpectus mihi vel propter mox geminatum *poteſtas.* HADRIANID.

Divinarumque poteſtas, Quæ nova, &c.] Lege forte;

—— *Divinarumque poteſtas,*
Cui nulla nimium * *nimium* —— *poteſtas.*

DELBEN. Adde verſum iſtum ex MS. cod.

Fors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas.

COLLADON. *Poteſtates cæleſtes* pro ſuperis non ſemel eruditiſſimus Arnobius dicit. Barth. ad Claudian. Nupt. Hon. & Mar. verſ. 199. & lib. II. in Eutrop. verſ. 65. ERHARD.

Quæ nova] Alii, *tu nova.* TORNÆS. Menand.

Ὡς μεταβολαῖς χαίρουσα παντοίαις τύχη. PITH.

Ovid. 5. Triſt. 9. Hinc Euripid. Alceſt. ait, τὸ τῆς τύχης ἀφανὲς οὐκ ἔστι διδακτὸν, οὐδ' ἁλίσκεται τέχνῃ. Quare Hecuba apud eumdem;

Οὐ τοὺς κρατοῦντας χρὴ κρατεῖν, ἃ μὴ χρεών,
Οὐδ' εὐτυχοῦντας, εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεί.

Οὐδ'

Digitized by Google

Ecquid Romano ſentis te pondere victam?
Nec poſſe ulterius perituram extollere molem?
Ipſa ſuas vires odit Romana juventus,
Et, quas ſtruxit opes, male ſuſtinet. adſpice late
Luxuriam ſpoliorum, & cenſum in damna furentem.
Aedificant auro, ſedeſque ad ſidera mittunt.
Expelluntur aquae ſaxis, mare naſcitur arvis,
Et permutata rerum ſtatione rebellant.

En

Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτ᾽. ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔμ᾽ ἔτι.
Τὸ πάντα δ᾽ ὄλβον ἦμαρ ἕν μ᾽ ἀφείλετο.

Confer P. Roverium in Not. ad Panegyr. pag. 98. WEITZ.

Et mox poceſſa] Lege, *poſſeſſa*. COLLADON. Forte, *Vix*. Sed non opus. BARTH.

Relinquis] Senec. de vita Beata cap. 28. *Petita relinquimus, relicta repetimus.*

Ecquid] Trag. & *qui*.

Pondere] Calpurn. eclog. I.

Scilicet ipſe Deus Romana pondera molis
Fortibus excipiet ſic inconcuſſa lacertis.

Ovid. II. Triſt. verſ. 221.

Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus.

Perituram] Ieas, *ruituram*. COLLADON.

Ipſa ſuas vires odit] Livius in præfat. 1. decadis: *Ut jam magnitudine laboret ſua.* Et; *Jampridem prævalentis populi vires ſe ipſa conficiunt.* Horatius Epod de bello civili. Tale quiddam ſcribit Æmilius Probus in Ageſilao, & Q. Curtius in 10. BRASSICAN. Propert. lib. III. eleg. II.

Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Struxit] Vide ſupra ad cap. LXXXIV. Horat. II. Sat. II 95.

Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
Divitiis parent. quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens, &c.

Luxuriam ſpoliarum] Lege, *ſpoliorum*. AURAT.

Cenſumque in damna] Supra cap CXIX. Seneca epiſt. XCVI. *Memini quondam fuiſſe nobilem Æſopi patinam, in quam, quicquid ſolet apud lautos diem ducere properans, in damnum ſuum popina congeſſerat.* BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. In ſumtus & expenſas inſanas. vide ſupra verſ. 36. *Ut renovent per damna famem.* Manilius lib. IV. verſ. 11. *cenſus pretium eſt effundere cenſum.*

Ædificant auro] De inſanis Romanorum ædificationibus Cicero, aliique multi. SAMBUC. Manil. lib. V. verſ. 507.

——— *Triclinia templis*
Concertant, tectique auro jam veſcimur aurum.
Ac, ne materies tali ſub munere deſit,
Quærere ſub terris aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemque invertere prædæ
Imperat ———

Apul. de Deo Socrat. WOUWEREN. Si ſolus Nero auro ædificaſſet, & non ille luxus Cæſaris tempora jam infamaſſet, quo noſter reſpicere debuit, crederem Gonſalio, hic auream domum intelligi. Sed plena hujus luxuriæ inſectationis ſcripta veterum, ut oſtendit maximus Gronovius Diatr. Stat. cap. XXXIX. & Gevartius Lect. Papin. cap. XIX. vide Horat. lib. II. od. 18. & libr. III. od. 1. Cæterum manus docta in codicis Almeloveniani ora ſcripſerat forte *aulas*, ſed induxerat iterum. BURM.

Sedeſque ad ſidera mittunt] Seneca libro 2. Controv. *Sedes ipſas in tantum exſtruxere, ut domus ad uſum, & munimentum parata ſint, nunc periculo, non præſidio: tanta altitudo ædificiorum eſt, tantaque viarum anguſtia, ut neque adverſus ignem præſidium, neque ex ruinis ullum effugium ſit, ad delicias dementis, luxuria lapis omnis eruitur, cæduunturque gentium ſylvæ: æris ferrique uſus, jam auri in exſtruendis domibus.* WOUWEREN.

Expelluntur aquæ] Lucrinus lacus proximus. BONGARS. Ad vivum Papin. lib. 1. Sylv. 3. BARTH. Quem & vid. lib. 23. Adverſ. cap. 2. Et hoc male explicare Gonſalium, docet ibidem Gronovius. Senec. Thyeſt. verſ. 459.

Non claſſibus piſcamur, & retro mare
Jacta fugamus mole.

Mare naſcitur arvis] Senec. V. Controv. *Aiunt in ſummis culminibus mentita nemora, & navigabilium piſcinarum freta.* BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Mutata rerum ſtatione] Contra naturam. Sen. epiſt. CXXIII. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Item ad Claud. IV. conſ. Honor. verſ. 239. citat, ac ſi legiſſet:

Terra mutata rerum ſtatione rebellant

eleganter vero illuſtrat voce *ſtationem*, quæ à natura rebus ſingulis per perpetuas leges eſt aſſignata. Ita Lucanus lib. IV. verſ. 127. dixit

Servatoque loco rerum. ———

contra Stat. libr. I. Sylv. 2. verſ. 156.

Nec ſervat natura vices ———

Senec. lib. VI. de benef. cap 31 *Mutatis legibus natura.*

Digitized by Google

En etiam mea regna petunt. perfoſſa dehiſcit
Molibus inſanis tellus, jam montibus hauſtis
Antra gemunt: &, dum varius lapis invenit uſum;

In-

ra. Quod autem *rebellant* de Romanis ceperit Barthius ad Gratium verſ. 126. reprehendit eum Gonſalius. Sed defendit ſententiam ſuam Barthius ad Statii dictum locum lib. 1. Sylv. 2. BURM.

Rebellant] Qui? Romani ſcilicet, vide ad Cirin. Claudianus de Laud. Stil. lib. 11. verſ. 178.

- - - Quis devius eſſet
Angulus, aut regio, quæ non pro numine vultus
Dilectos colerent. ———

Non addit: *populi.* Ingeniopatactos aliquis leg. *rebellat.* ut ſequenti flammis, ita hoc verſu undis componat Fortunam ſcilicet. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2.

Et etiam] Lege *En etiam.* AURAT.

Mollibus in ſanis tellus. jam montibus auſtris] Legendum eſt: *Molibus inſanis tellus: jam montibus hauſtis.* ita enim habet vet. cod. BRASSICAN. Uſque ad miraculum magnis. vide amicum noſtrum, incomparabilem Casaub. ad Athen. libro XIII. cap. V. BARTH. Has jam Cicero pro Milone cap. XX. & XXX. reprehendit. Tyronibus porro jam notum, *inſana* omnia dici, quæ modum excedunt.

Jam montibus auſtris] Imo, *hauſtis.* AURAT. Vet. cod. *auſtriis.* vulgo *auſtris.* SAMBUC. Alii, *hauſtis.* Delben. *auctis.* DANIEL.

Antra gemunt] Sub mole ſcilicet & pondere montium. DANIEL. Illuſtr. N. Heinſius legend. exiſtimat, *Aſtra premunt.* Opinabantur nimirum plerique veterum, aſtra inniti cacuminibus montium. De Atlante, cælum humeris ſuſtinente, nota fabula eſt. BOSCH. Nihil hic ſani, omnino ſcribendum, obloquentibus licet membranis, *Aſtra tremunt.* Opinabantur veteres, aſtra montibus inniti, hinc tota Atlantis fabula pendet. Subducto igitur & ſubruto montium adminiculo, tremere aſtra & caſum minari erat neceſſe. Sic Claudianus bell. Get. verſ. 347. de Alpibus:

Interdum ſubitam glacie labente ruinam
Mons dedit, & tepidis fundamina ſubruit aſtris
Pendenti male fida ſolo.

quæ vera illic ſcriptura, non *tepidis auſtris*, quod multi codices agnoſcunt. Noſter infra verſ. 147. ex certiſſima Gronovii caſtigatione:

Cælum illic ſediſſe putes.

Vulgo *cecidiſſe.* Papinius:

Stat ſublimis apex, ventoſque imbreſque ſerenus
Deſpicit, & tantum feſſis inſidetur aſtris.

Naſo de Atlante Metam. IV.

——— *Omne*
Cum tot ſideribus cælum requievit in illo HEINS.

Ingenioſa quidem Heinſii conjectura, & has duas voces ſæpe à librariis confuſas, indicio eſſe poteſt locus Valerii Flacci lib. III. verſ. 67. ſed nulla libri ſcripti auctoritate nititur. Et, cum *gemere* proprie dicatur de rebus, quæ nimio pondere premuntur, neſcio an non Delbenii conjectura ſit præferenda:

Jam montibus auctis
Antra gemunt.

Ut *montes* vocet inſanas illas moles ædificiorum, quæ ad ſidera educta montium numerum augent, & terram, quæ interius in antra & ſpecus eſt excavata, premunt. BURM.

Varios lapis invenit uſus] Autiſiodor. *varius lapis invenit uſum.* Pith. alii *varius lapis invenit.* PATISSON. Lege, *varios lapis invenit uſus.* DELBEN. Quidam legunt, *varios lapis invenit uſus.* COLLADON. Rectius editio Lugdun.

——— *Ac dum varius lapis invenit uſum.*

Niſi *varios* ſcriptum ſit ἀρχαϊκῶς, pro *varius*: ut cap. LV.

——— *Probitas eſt carbunculos.*

Horat. Sat. 4. lib. 2.

Ten' lapides varios lutulenta radere palma?

Et ep. 10. lib. 1.

Nempe inter varias nutritur Sylva columnas.

quibus in locis, *Parios*, & *Parias*, qui reponunt, Parii marmoris ſenſum habent. Varium autem lapidem videtur ſignificaſſe cap. CXIX.

——— *Ac maculis imitatur vilibus aurum.*

Mendoſe, ut ſuſpicor. At editio Plantini emendatius,

——— *Ac maculis mutatur vilibus aurum.*

Id eſt, auro emitur vel permutatur, varius lapis Plinius cap. 1. lib. 36. *quos ad uſus, quaſve ad voluptates alias, niſi ut inter maculas lapidum jaceant.* Et cap. 7. ejuſdem lib. *Differentia eorum eſt ab Ophite, cum ſit illud ſerpentium maculis ſimile.* RICHARD. Lege *Parius lapis invenit uſus.* Palmer. in Spicileg. Immo lege, *Varius lapis*, ut apud Horat. lib. 2. Sat. 4. ubi male Glareanus & Eraſmus *Parios* ſubſtituunt. Douſa Comment. in Horat. *Varius lapis*, marmor, quod eſt varii coloris. Vitruvius lib. 7. cap. 5. *Ex eo antiqui, qui initia expolitionibus inſtituerunt, imitati ſunt primum cruſtarum marmorearum varietates.* Savaro ad Sidon. lib. 1. ep. 2. Poteſt tamen & vulgata lectio non incommode retineri. Ait Pluto; dum lapidibus, quorum cottidie novos uſus inveniunt, & novis inventionibus adhibent, cædendis & eruendis montes & valles excavantur, metuere ſe, ne terra penitus exciſa, & inferis apertis, animæ incluſæ evolent & ad cœlum tendant. ERHARD. Ego cum illis facio, qui legendum cenſent:

——— *Varius lapis invenit uſum.*

Nam

Inferni manes caelum ſperare jubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in proelia vultum,
Romanoſque cie, ac noſtris da funera regnis.
Jam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tiſiphone ſitientes perluit artus,

Ex

Nam primæ editiones & Tragurienſis codex *vanus* habent: hæ autem voces ſolemniter à librariis permutatæ. vide Ovid. v. Faſt. verſ. 402. & alibi. Intelligit autem Teſſellata & ſectilia. vid. Torrent. ad Horatii dictum locum.

Inferni manes] Homerus Iliad. lib. v.
Ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀϊδωνεύς.
& quæ ſequuntur. BRASSICAN.

Sperare jubentur] Biturig. *fatentur*. Pith. PATISSON. Lege *jubentur*. COLLADON. DELBEN. Pro, ſperant: eſt enim hoc verbum nonnumquam cum actione conjunctum. Juvenal. Satyr. 6. verſ. 621.

——— *Minus ergo nocens erit Agrippinæ*
Boletus, ſiquidem unius præcordia preſſit
Ille ſenis, tremulumque caput deſcendere juſſit
In cælum ———

hoc eſt, coegit Claudium mori. Virgilius lib. 2. Æneid.

Hectoris ad tumulum Troja ſub mœnibus altis
Juſſa mori ———

hoc eſt, juſſu occiſa. Eſt autem Hebraïſmus, de quo multis Caſtalio Annotation. ad Pſalm. 138. ERHARD. Id eſt, ſperare, lucem cœli ſuperi aliquando ad ſe perventuram. Ubi quam valde jamdudum cordi fuit Gonſalio legere, *coelum ſpectare*, tam mihi nihil mutare. Valer. Flaccus lib. II.

Saturnum Tityumque vocat, ſpemque atheris amens
Concipit.

Papinius lib. III, Theb.

Procul igneus antris
Mons tonat: exundant apices fluctuſque Pelorus
Contrahit, & ſperat tellus abrupta reverti.

voces Petronius ſumſit à Marone IV. Georg.

——— *Quid me coelum ſperare jubebas?*

ſic *timere* apud Auſonium de Moſell. 147. de Balæna mare hauſtum profundente:

——— *Vicinique timent decreſcere montes.*

GRONOVIUS. Obſerv. lib. I. cap. 19. Reſpicit ad opinionem illam veterum, nefas eſſe, ſi Solis lux ad inferos veniret: de qua egerunt abunde viri docti. vid. Barth. ad Stat. lib. IV. Theb. verſ. 209. lib. VII. verſ. 784. & libr. XI. verſ. 590. Gronovium ad Senec. Herc. Fur. verſ. 566. Et Poëtæ eo paſſim adludunt, dum triſtia, tenebroſa, & opaca tartara deſcribunt, & alium apud inferos ſolem, aliam lucem eſſe fingunt. vide & Heinſium ad Claudian. libr. II. de Rapt. verſ. 263. qui & in notis ineditis ad Ovidii lib. v. Metam. verſ. 348. mallet hic *ſpirare*. Sed nihil neceſſe. vide Gronov. ad Senec. Herc. Fur. verſ. 438. BURM.

Quare age, Fors] Deeſt, *age*, in Vet. Cod. MS. TORNÆS.

Romanoſque cie] Claſſico excita. Plaut. Amphitr. Virgil. *Aere ciere viros*. Infra;

——— *Et tuba Martem*
Sideribus tranſmiſſa ciet ——— ERHARD.

Hoc eſt, inſtiga. Hinc *lituus* pro ſtimulo Cicer. ad Att. libr. II. epiſt. 12. *De lituis* βοώπιδος, *de ſignifero Athenione*. Et lib. XI. ep. 12. *Lituum defectionis fuiſſe*, lib. VI. ad fam. 13. *Quem illi tubam appellant defectionis*. *Ciere* autem proprium verbum militare & *tuba* jungitur. Infra;

——— *Et tuba martem*
Sideribus tranſmiſſa ciet. ——

Vide Juſtin. lib. XXII. cap. 7. Suet. in Claud. cap. XXI. CUPERUS.

Ora cruore] Ita Alexander Macedo de ſe loquitur apud Lucian. in Dialogo Scipione: Ὑμεῖς ἴστε ὅσους ὑμῶν νεκροὺς ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας κατέπεμψα. Φησὶ γοῦν ὁ Πορθμεὺς μὴ διαρκέσαι τὸ σκάφος αὐτοῖς τότε. Nicocles Rex de malis Medicis dicebat hoc Homericum: Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν. BRASSICAN.

Tiſiphone] Una ex Furiis, à cædibus plectendis dicta. GLOSSÆ. Poſt hunc verſum in vet. cod. MS. leguntur;

Vota mihi cedunt ———

& ſequentes. TORNÆS. Scribe ex vet. cod. *Tiſiphone*. BRASSICAN.

Perluit artus] Ἴσως, *proluit artus*. COLLADON. Sic infra,

——— *Sudor quoque perluit ora*. ERHARD.

Non opus reponere contra codices *proluit*, de quo verbo agit Caſaubon. ad Prolog. Perſii. Ovidius libr. III. 173.

Dumque ibi perluitur ſolita Titania lympha.

ſæpe contuderunt hæc cognata verba librarii. Idem Poeta Faſtor. lib. IV. verſ. 778.

Dic ter, & i, vivo perlue rore manus.

ut Heinſius legit, vulgo *prolue*. Contra lib. 5. verſ. 435.

Terque manus puras fontana proluit unda.

edidit, cum codices plerique habeant *perluit*. Eadem varietas eſt lib. IV. Metam. verſ. 310

Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus.

Puto autem majoris efficaciæ eſſe τοῦ *perluere*, quod eſt penitus madefacere, *proluere* autem leviter adſpergere, *leviter lavare*, ut recte obſervat contra Caſaubonum

Digitized by Google

Ex quo Syllanus bibit enſis, horrida tellus
Extulit in lucem nutritas ſanguine fruges.

CXXI. *Haec ubi dicta dedit, dextrae conjungere dextram*
Conatus, rupto tellurem ſolvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
a O genitor, cui Cocyti penetralia parent.
Si modo vera mihi fas eſt impune profari,
Vota mihi cedunt: nec enim minor ira rebellat

Pectore

a FORTUNA.

num. Heinſ. ad Claudian. lib. 11. in Eutrop. verſ. 239. vide infra cap. 128. BURM.

Sullanus] Γε. *ſyllanus*. COLLADON. Quis hæc ignorat? Sed audi Senecam lib. 1. de Clementia, *Sylla, cum in vicino ad ædem Bellonæ ſedens exaudiſſet conclamationem tot militum ſub gladio gementium, exterrito Senatu, hoc agamus, inquit, Patres conſcripti: ſeditioſi pauculi meo juſſu occiduntur. Hic non eſt mentitus; pauci Sylla videbantur*, &c. Plutarch. in Sylla, & nos prolixe in **Reconditis lectionibus*. BRASSICAN.

Bibit enſis] Ut Virgil. xi. Æneid. de haſta,

——— *Virgineumque alte bibit acta cruorem.*

vid. Paſſerat. ad Propert. 111. eleg. 11. p. 479.

Horrida tellus] Ἰενς, *arida*. COLLADON. Si horrida ſit, quomodo fruges efferat? deinde non puto, Poëtam noſtrum ultimam in *enſis* ſine cæſura producere voluiſſe. Scribendum puto *ſordida tellus*. Prima litera adhæſerat ultimæ τῦ *enſis*, & *ordida*, quod reſtabat, à librario in *horrida* fuit mutatum. Neque harum vocum permutationem inuſitatam librariis, docet locus Ovidii lib. 1v. Faſtor. verſ. 897.

Stabat & autumnus calcatis ſordidus uvis.

ubi tres codices, quos contulit Heinſius, habent *horridus*. *Sordida* ergo *tellus*, & madefacta ſanguine belli Syllani & Mariani, ab eo tempore quievit, & quaſi lætamine aliquo illo cruore pinguefacta, extulit fruges. Quare jam fas eſſe ait, iterum bella moveri & agris vaſtitatem induci. *Sordidum* autem proprie de ſanguine, qui fœdat & maculat, dicitur. Lucanus lib. 1v. verſ. 315.

Sordidus exhauſto ſorbetur ab ubere ſanguis.

Sanguine autem nutritas fruges dixit, ut, præter Ovidium à Braſſicano laudatum, & Horatius 11. od. 1.

Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulchris impia prælia
Teſtatur? BURM.

Nutritas ſanguine fruges] Eruditiſſime dictum. Servius in Virgil. verſu lib. 12. verſ. 118.

——— *Et Diis communibus aras*
Gramineas ———

Marti gramen eſt ſacrum, quod ſecundum Plinium ex humano cruore procreatur, &c. Eſt apud Plinium lib. 2. cap. 63. & alibi. Meminit & L. Apulejus in libr. de Herbis: & † Leontius Mythographus, auctor minime malus, ſuperioribus annis à nobis tantum non ab inferis excitatus, & aliquando cum Philologis ‡ communicandus. Ovid. Epiſtol. 5. Heroid.

Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus.

Cortėſius in Corvino:

Et madida humano pingueſcunt ſanguine gleba.

Tale quiddam de *agroſtis* ſcribit Suidas in πεδλιος. BRASSICAN. Plutarch. in Quæſtion. Græcor. locum quendam in Samo πάναιμα dictum ſcribit, à copia ſanguinis profluentis ex cæſis ibi Amazonibus. Pſalm. 67. verſ. 24. *Intinguatur pes tuus in ſanguine*. Joan. Bochius ad Pſalm. 57. WEITZ.

Tunc fortuna] Reſponſio fortunæ. BUSCH. Quidam legunt, *Tum fortuna*. COLLADON.

Fas eſt mihi vera] Lege, *vera mihi fas eſt*. AURAT. Legendum eſt, *Hac modo fas impune mihi eſt ſi vera profari*. BRASSICAN.

Impune probari] Lege *profari*. AURAT.

Vota mihi cedunt] Alii, *vota tibi cedent*. TORNÆS. SAMBUC. COLLADON. Alii, *mihi*; quod recte exploſum eſt. ERHARD. Prima editio & Sambuci *vota mihi cedunt*, Traguerienſis corrupte *vota mihi credent*, ſequor priorem lectionem. Dicit Fortuna, ſe jam diu optaſſe, iterum Romanos bellis civilibus collidere, jam autem eveniſſe tempus, quod diu votis popoſcerat. Rationem reddit, cur hoc optarit, in ſequentibus, quia Romani ejus muneribus abuſi non reverenter habuerint Fortunam benignam. Ita Florus lib. 11. cap. 17. *Vir ſummus aſtu & audacia, ſi res ceſſiſſet*. lib. 111. cap. 1. *Citra ſpem omnium fortuna ceſſit, ut Rex fraude præcipuus fraude caperetur*. Suet. in vita Aug. cap. xc1. *Ceſſitque res proſpere*. Virgil. Æneid. lib. x11. verſ. 147.

Qua viſa eſt Fortuna pati, Parcæque ſinebant,
Cedere res Latio.

ubi

* *Hæ nondum prodierunt.*

† *Pontius Leontius Burdegalenſis, cujus meminere Sidonius & Fortunatus.*

‡ *Non præſtitit: & Leontius adhuc latet, aut periit in bello Smalkaldico, cum numeroſis aliis bonis ſcriptoribus.*

Digitized by Google

Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.
Omnia, quae tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribuſque meis iraſcor: deſtruat iſtas
Idem, qui poſuit, moles Deus: & mihi cordi
Quippe cremare viros, & ſanguine paſcere luxum.
Cerno equidem gemina jam ſtrictos morte Philippos,
Theſſaliaeque rogos, & funera gentis Iberae:
Jam fragor armorum trepidantes perſonat aures,

Et

ubi Servius. *Feliciter cuncta procedere.* BURM.

Minor ira rebellae] Legè *rebullat.* Definire videtur voluiſſe iram. Eſt enim ea fretum (fervorem dicunt, ſive rebullitionem) ſanguinis circa cor. Palmer. in Spicileg. Quid ſi, *rebullit?* quod non metuam in textum recipere. ERHARD. Senec Epiſt. 69. *Cito rebellat affectus.* CUPERUS.

Leviorque] Ἰσως, *leviorve.* COLLADON.

Omniaque] Lege, *omnia qua.* AURAT. Ita conjectura ducti ſcripſimus; vulgo, *omniaque.* SAMBUC.

Romanis arcibus] Vet. Cod. *artibus.* PATISSON. SAMBUC. Romæ. Sulpicia,

In freta Sicania & Carthaginis exiit arces.

BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. lege, *Artibus.* Putſchius, & Pflugius. ERHARD. Sed fruſtra; præſtat *arcibus:* ſequitur enim. *moles iſtas deſtruet, qui poſuit.* HADRIANID. Non movendum *arcibus.* Prima enim editio ſic exhibet, & ita vocat Romam, quia ſeptem arcibus, ſeu collibus, eſt impoſita. vide ſupra ad cap. CXVI. vel quia ædificiis, de quorum luxuria mox queſtus erat Ditis Pater, ſuperbiſſimis tumebat. BURM.

Deſtruet iſtas] *Diſtruat*, ut in vet. cod. DANIEL. Vide Sueton. in Galb. cap. XVIII. CUPER.

Idem, qui poſuit, moles Deus] Fortuna. *Deus* quandoque ἐπικοινῶς utrumque ſexum complectitur. ERHARD.

Et mihi cordi] Forte, *eſt mihi cordi.* SAMBUC. Quod & verum eſſe puto. ERHARD. Amiciſſimus M. Oeveringius noſter legendum putat; *eſt mihi cordi*, ſecus enim fruſtra illud & redundaverit. BOSCH.

Quippe cremare viros, & ſanguine paſcere luxum] Hunc verſum in vet. cod. MS. ſequitur,

Pande age terrarum ſitientia. —

& ſequentes. TORNÆS.

Sanguine paſcere luxum] Explere, & in eo voluptatem meam capere. Optatus Afer lib. 2. *Neque enim Eccleſia dici poteſt, quæ cruentis morſibus paſcitur, & Sanctorum ſanguine & carnibus opimatur.* vide Barth. ad Claudian. lib. II. de laudib. Stilic. verſ. 14. ERHARD. Vide Heinſium ad Ovid. lib. III. Amor. eleg. 8. pro *cremare* vero Gronovius ſuſpicatur ſcribendum eſſe *armare*, id eſt, in bellum civile impellere.

Cerno equidem] Enthuſiaſmus Poëticus. Stat. I. Ach.

— *Video jam mille carinis*
Ægæum Joniumque premi.

Horat. I. Carm. XV. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. 2. Scilicet animo. Quomodo Cicero libr. V. ad Attic. Ep. 12. *Cerno jam animo, quanto omnia uberiora, atque ornatiora futura ſint.* Hinc Patres, quando oculis corporeis ſe aliquid vidiſſe volebant dicere, addebant αἰσθητῶς. Gregorius Nyſſenus in Epiſt. ad Euſtath. pag. 2. Ἐπειδὴ τοίνυν εἶδον μὲν καὶ αἰσθητῶς τοὺς ἁγίους τόπους, &c. CUPER.

Gemino jam ſtrictos Marte Philippos] Alii, *gemina jam ſtratos morte Philippes.* TORNÆS. Quidam legunt *jam ſtratos* COLLADON. DELBEN. Lege, *ſtrictos.* Palmer. in ſpecileg. ERHARD. Legendum:

Cerno equidem gemino jam ſtratos Marte Philippos.

Conſule N. Heinſii notas ad Ovidianum illud libr. XV. Metam. verſ. 824.

Emathiaque iterum madefacti cæde Philippi.

BOSCH. *Gemina ſtratos morte* aſſeruit pulchre Gronovius lib. III. Obſerv. cap. II. ubi *mortem* pro ſtrage vel occidione poni docet. A Poëtis etiam confundi Philippos Theſſalios & Macedonicos. Sic & Naſo Metam. XV.

Æmathiique iterum madeſient cæde Philippi.

legebant alii, *gemino jam ſtrictos Marte Philippos.* Ut hic *mors gemina*, ſic *una mors* apud Lucanum lib. II. de Prænestinis à Sulla interfectis,

Unius populum pereuntem tempore mortis.

Auſonius:

Conjungit mortes una ſagitta duas.

apud Martialem quoque occurrit. Noſter ipſe *mille jam mortibus frigida.* Nam & *mortes* dicuntur, de quibus Voſſius de Analog. lib. I. cap. XL. HEINS.

Jam fragor armorum] Ἰσως, *Armenia.* COLLAD. Legendum:

Jam fragor armorum crepitantum perſonat auras,
Et Libyen cerno, & tua Nile gementia clauſtra.

neque vero trepidabant aures Fortunæ eo armorum fragore, quæ eum ſibi volenti eſſe non diſſimulet. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Hic verſus in antiquis editionibus omnibus præponitur alteri, *Et Libya*, quem Traguricnſis ita exhibet:

Et

Et Libyae cerno, & tua Nile gementia cloſtra.
Actiacoſque ſinus, & Apollinis arma timentes.
Pande, age, terrarum ſitientia regna tuarum,
Atque animas arceſſe novas: Vix navita Porthmeus
Sufficiet ſimulacra virum traducere cymba.

Claſſe

Et Libye cerno tua ville gementia caſtra.
prima editio:
Et Libya: cerno tua Nile gementia caſtra.
Ampl. Cuperus malit:
Perſonat aures
In Libya: cerno tua, &c.
Heinſius mallet:
En Libya cerno tua mole gementia clauſtra.
verſus adhuc cubant in mendo. *Clauſtra* autem & *caſtra* confundi docuimus ſupra ad Trojæ Haloſin.

Trepidantes] Ita albi *timidiſſimam admirationem* dixit. BARTH. Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. XXIV.

Perſonat aures] Lege, *auras*. TORNÆS. Lege, *aures*. AURAT. Ita vet. cod. vulgo. *auras*. SAMBUC.

Et Libya] Lege, *En Libya*. AURAT. Lege, *& Libya*, *cerno Nile*. COLLADON.

Gementia caſtra] Γρ. *clauſtra*. mihi magis placet τὸ *caſtra*, Cleopatræ ſcilicet. COLLADON. Statius:
Cui luget complexa ſuos?
Lucr. libr. I.
——— *Tibi rident æquora Ponti*. BARTH.
Quem & vide lib. XXIII. Adverſ. cap. XXIV.

Arma trementes] Alii. *timentes*. TORNÆS. ἴσως, *timentis*, Nili ſcilicet. COLLADON. Quo referatur illud, *timentes*, non diſpicio. In edit. quidem Lugdun. legitur, *trementis*, unde forſitan legendum eſt, *frementis*: frementem enim & iratum hoſtibus Apollinem in Actiaca pugna deſcribit Propertius in Eleg. 3. lib. 4.

Non ille attulerat crines in colla ſolutos,
Aut teſtudineæ carmen inerme lyræ.
Sed qualis aſpexit Pelopeum Agamemnona vultu,
Egeſſitque avidis Dorica caſtra rogis.
Aut qualis flexos ſolvit Pythona per orbes
Serpentum, imbelles quem timuere lyræ.

Quinetiam eo progredior, ut totum locum illum Petronii hoc modo ac ordine legendum putem:

Cerno equidem gemina jam ſtratos morte Philippos,
Theſſaliaque rogos, & funera gentis Iberæ:
Et Libya cerno, & tua, Nile, gementia clauſtra.
Jam fragor armorum trepidantes perſonat aures:
Actiacoſque ſinus, & Apollinis arma timentes.

RICHARD. Alludit Virg. lib. 7. Æneid. BARTH. *Timentes* editiones primæ, & Traguerienſis. Heinſius in ora codicis ſcripſerat, forte *tuentis*.

Arceſſe] Alii, *accerſe*. TORNÆS. Lege, *arceſſe*. Stewech. ad Apul. lib. 7. de Aſin. ERHARD. Ita ſcribendum. Alterum *accerſe* dudum à viris doctis extra Latii limites proſcriptum eſt.

Navita Porthmeus] Alii. *Proteus*. alii. *certa*. TORNÆS. Sic Autiſiod. recte. alii, *Proteus*. Pith. alii. *prora*. PATISSON. Conjectura ducti ſcripſimus *Porthmeus*. utitur & Juvenalis ea voce Græca, Charontem portitorem deſignante. SAMBUC. Lege *Porthmeus*. BRASSICAN. In hoc verbo pone in margine; *Hæc emendatio eſt Baptiſtæ Pii* Poſter. Annotat. cap. 48. DELBEN. & BONGARS. Sic reſtituit Bapt. Pius Annotat. Poſter. cap. 48. ex quo loco apparet, Baptiſtam Pium vidiſſe plura Petronii fragmenta. Scaliger *Proreus*, Πρωρεύς. DANIEL. Γρ. *certe*. ἴσως *parva*, vel *pictis* ἴσως *Portmeus*, vel *putri*. COLLADON. Inferorum portitorem vocat *Protheum*: verum omnes Poëtæ Arbitro repugnant. Ant. Delrio Adverſar. in Senec. Hercul. fur. Act. 3. ſcen. 2. verſ. 770. Lege, *Forthmeus*, & Charontem intellige, quem Diodorus ſic appellatum contendit, quoniam tranſmittit animas defunctorum. Baptiſta Pius Annotat. poſter. cap. 48. ERHARD. *Porthmeus* eſt Charon, qui portitor apud inferos eſt. Virgil. lib. 6. Æneid. *Portitor ille Charon*. *Porthmos* enim ſignificat fretum: & *porthmus*, *idis*, naviculam: & *porthmeus* transfretatorem, id eſt, qui homines navigio traducit. Scholiaſtes Juvenal. ad Sat. 3. pag. 31. b. Joan. Tortellius de Ortograph. diction. ex Græcia ductar. Baſil. Faber in Theſaur. erud. Scholaſtic. verbb. *Portitor*, & *Porthmeus*, Taubmann. ad Plaut. Aſinar. Act. 1. ſc. 3. De eo Virgil. 6. Æneid. & Seneca Hercul. fur. verſ. 763. Tibullo eſt:
——— *Stygiæ navita turpis aquæ.*
Ovidius, ſeu Pedo Albinovanus, ad Liviam de morte Druſi:
Fata manent omnes, omnes exſpectat avarus
Portitor, & turba vix ſatis una ratis.
WEITZ.

Sufficiet] Tragur. *ſufficit ad ſimulacra*. Forte, *ſufficit hac*. HEINS.

Simulacra virum] Pro, virorum, animas hominum, quas mox vocat *umbrarum facies*. & etiam *pater umbrarum* dicitur Plauto, id eſt, animarum. ERHARD.

Traducere cymba] Pedo Albinovanus Eleg. de morte Druſi;
——— *Omneis exſpectat avarus*
Portitor, & turba vix ſatis una ratis.
Lindenbrogius Not. in Catalect. ERHARD.

Taque

Claſſe opus eſt. tuque ingenti ſatiare ruina,
Pallida Tiſiphone, conciſaque vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.

CXXII. *Vixdum finierat, quum fulgure rupta coruſco*
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
Subſedit pater umbrarum, gremioque reducto
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere Deûm; namque ore cruento
Deformis titubans vultus caligine texit.

Civi-

Tuque ingenti ſatiare ruina] Hæc deſunt in vet. cod. MS. uſque ad verſum.

Vix dum finierat. ——— TORNÆS.

Horat. od. 2.

Heu nimis longo ſatiate ludo. DANIEL.

Theſſiphone] Lege, *Tiſiphone.* AURAT. Scribe, *Tiſiphone.* Bellum à *Furiis* immitti, docent omnes Poetæ. Sed & Hiſtorici, ſemel impendentibus omnibus ultimis, ſic loqui conſueverunt. Hoc Virgilius *Alecto* tribuit. Ovid.

——— *Qua terra patet, fera regnat Erinnys.*

Seneca in Oedipo:

Rupere Herebi clauſtra profundi
Turba ſororum face Tartarea.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas.

Sic in Sacris Propheta: *Infernus dilatavit animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque omni termino.* Lactantius:

Infernus inſatiabiliter cava guttura pandit.

Apud Ammian. Marcellinum mille locis legimus: velut; *Cuncta cientibus Furiis.* Et, *Lituos Bellona luctuoſos inflaret.* Et, *Jam lituis cladium concrepantibus.* Et; *Bellona faces accenderant.* Et; *Cœtus Furiarum horrificus totius Aſia cervicibus inſedit.* Et; *Malorum civilium buccinas inflabant.* Et cætera: quis enim omnia poſſit perſequi? Seneca lib. 4. Natural. quæſtion. ſcribit, in ſummis malis exclamaſſe Menandrum: *Omnes mali vivunt.* BRASSICAN.

Conciſaque vulnera mande] Biturig. *pande.* Pith. PATISSON. Ἴσως *funera*, vel, *viſcera mande.* COLLADON. Lege, *vulnera.* DELBEN. Valer. Flacc. lib. 551, verſ. 105.

Dedit ille ſonum, compreſſaque mandens
Æquora purpuream ſingultibus expulit haſtam.

Qui locus merito mihi ſuſpectus. *expellere haſtam ſingultibus*, nihil eſſe, omnis viderit. Tentabam *extrahit*, nunc muto, & cum Zinzerling. cap. 14. promulſ. critic. lego *exſpuit auram.* Verum ſimile plane factum de mortuo refert Euripides Phœniſſ. verſ. 1432. Quintil. decl. 12. *terram morientes momorderunt.* Homer. Iliad. B. verſ. 418. adde Giphan. in Epiſt. apud Abbem. pag. 647. poſſet tamen hic legi *lambe.* CUPERUS. Prima editio & Sambuci, *conſciſſaque vulnera manda.* Tragur. *conſiſſaque vulnera mande.* Verum puto *lambe*, ſanguine enim paſtas Furias, quis ignorat?

Intremuit] Ἴσως, *infremuit.* COLLADON.

Subſedit] Ita omnes editiones ante Gonſalium, qui non monuit, unde *ſubſidit* hauſerit. quomodo autem verba illa *ſedere* & *ſidere*, & compoſita, paſſim confundantur, oſtendimus ſupra ad cap. XCVI.

Gremioque reducto] Id eſt, clauſo hiatu. Seneca Troad. verſ. 198.

Repetenſque ditem, merſus ingentem ſpecum
Coeunte terra junxit. CUPER.

Heinſius mallet *gremioque reducta Telluris pavitans.*

Namque ore cruento] Forte debuerat ſubſequi hujuſmodi verſus;

Noſtrum quadrijugo ſcandens Sol æthera curru.

AURAT. Γρ. *ora*, ἴσως. COLLADON.

Deformis Titan] Sic legendum eſſe vidit Ianus Paſſeratius: nam vulgo ſic legitur; *Deformis titubans.* Cui ſimile eſt illud Virg. 1. Georg.

Cum caput obſcura nigrum ferrugine texit.

Lambin. Comment. ad Lucretium lib. 4. *Titan* pro Sole. Barth. ad Claudian. an, quia in MS. Bongarſiano legitur *ora*, totus locus ita erit cum Colladonio componendus;

——— *Namque ora cruentus*
Deformi Titan vultus caligine texit.

Vulgatam tamen lectionem defendit vet. Poëta apud Oroſium lib. 7. cap. 5. ubi de Furore;

. . . *Fremit horridus ore cruento.*

Sunt autem notanda hoc loco oſtenta, omina, & præſagia futurorum bellorum, de quibus vide Barthium pluribus locis in Animadverſ. ad Claudianum ubi varia horum verſuum loca explanantur. ERHARD.

Deformes Titan] Vet. *titubans.* Pith. PATISSON. Deeſſe videtur verſus ante hunc. STEPHAN. Lege, *deformi.* BRASSIC. In antiquo exemplari male erat, *deformis titubans.* BUSCH. Lege, *Titan*, ſic etiam

Del-

Civiles acies jam tum ſpirare putares.
Parte alia plenos exſtinxit Cynthia vultus,
Et lucem ſceleri ſubduxit. Rupta tonabant.
Verticibus lapſis montis juga, nec vaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas.

Ar-

Delbenius conjecit legendum. DANIEL. Expreſſimus editionum veterum & Traguríenſis codicis lectionem, quæ licet mendoſa ſit, non auſus tamen conjecturas virorum doctorum recipere in contextum. Cæterum ſimilia his oſtenta vide apud Statium lib. VII. Theb. verſ. 404.

Civiles acies jam tum ſpirare putares] Id eſt, diceres, cruentum Solem jam ſpirare bella civilia. COLLADON.

Parte alia] Prodigia belli futuri prænuncia. BRASSICAN.

Rupta tonabant] Legi poſſe videtur Delbenio:

—— *Jam rupta tenebant*
Verticibus laſſis montes juga. —— DANIEL.

Pro, diſrupta, ſciſſa. ERHARD. Verbo *tonare* majora murmura & ſonitus indicari docuit Barthius ad Stat. lib. I. Achill. verſ. 452. ubi, in montibus auditos ſonitus pro prodigiis habitos, hoc adducto Petronii loco oſtendit.

Laſſis montis] Ita, *quaſſis montes.* COLLADON. Lege, *Verticibus lapſis montis juga.* Labes enim ſignificatur & hiatus, quæ ipſa quoque in oſtentis numerata ſunt. Palmer in Spicileg. ERHARD. Habent omnes editiones & Traguríenſis *laſſis.* Semper vero *laſſus* & *lapſus* à librariis confunduntur, ut mille locis oſtendi poſſit. vid. Broukh. ad Propert. lib. IV. eleg. IV. verſ. 62. *Laſſi* autem *montes* Poetice dicuntur à frequenti & toties iterato illo ſonitu, quem edebant. Heinſius in marginem conjecerat, *laceris*, vel *quaſſis*, vel *laxis*. BURM.

Flumina] Alii, *Fulmina* TORNÆS Lege, *Flumina.* COLLADON. BRASSICAN. Morientibus illis fluminibus opem ferre conabimur, non abſurda prorſus opinione, ſcriptum fuiſſe à Petronio,

—— *Nec vaga paſſim*
Flumina per notas ibant torrentia ripas.

hoc ſenſu: vaga flumina, paſſim torrentia, tunc non ibant per notas ripas. non amplius, inquam, alveo ſuo & ripis flumina continebantur, ſed effuſa per agros & ſylvas omnia ſternebant & rapiebant ſecum. Loquitur enim de prodigiis bellorum civilium, de quibus etiam Virgil. lib. I. Georg. verſ. 482.

Proluit inſano contorquens vortice ſylvas
Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnes
Cum ſtabulis armenta tulit.

Idem in lib. 2. Georg. verſ. 451.

Nec non & torrentem undam levis innatat alnus
Miſſa Pado ——

Plinius de eodem Pado, ſive Eridano, cap. 16. lib. 3. *Augetur ad Canis ortus, liquatis nivibus, agris quam navibus torrentior*, id eſt, rapiditate & impetu nocentior. Ut autem *torrentem* undam dixit Virgilius, ſic & Seneca in epiſt. 40. *Habeat vires magnas, moderatas tamen, oratio, ſi perennis unda, non torrens.* Idem Virgil. in Eclog. 7.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Torrentia flumina, ut Homero, χειμαῤῥοι ποταμοὶ. Il. δ. Petronius vero *notas ripas* dixit, imitatione Horatii, torrentem amnem deſcribentis, in laudatione Pindari libr. IV. od. II. verſ. 5.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Fertur, immenſuſque ruit profundo
Pindarus ore. RICHARD.

Scribet

—— *Nec vaga paſſim*
Flumina per notas ibant morientia ripas.

non aliter, quam dicit Macrob. in Somn. Scipion lib. 2. cap. 8. Familiariter *per* pro inter ponere ſolet. nec audio, qui, in nuperis notis, morientibus hiſce fluminibus mederi conatur, ſed veriſſimum eſt, quomodo poſui ego & interpunxi, non manebant, inquit, intra ripas ſuas flumina, paſſim vaga. Et, ne hæſitet quiſpiam porro, ponam Manilianos verſus, lib. 4. Aſtron. verſ. 624. quos hic adumbravit Petronius;

Donec in Ægyptum redeant curvata per undas
Littora, Niliacis iterum morientia ripis.

Quod autem ait, *ibant morientia*, aſpexit quodammodo Claudianus in Conſul. Mall. Theod. verſ. 114.

—— *Naſcentes ibant in ſecula libri.*

Pontanus Not. in Somn. Scip. lib. 2. cap. 8. eleganter, *morientia*, pro, exareſcentia, ut apud Claudian. malim autem, *latas*, quam *notas*, quia decreſcente flumine *lata*, ſeu *laxa*, fiunt ripæ. Barth. ad Claudian. Conſul. Olybr. & Probr. verſ. 220. Qui tamen ſui oblitus ad Bell. Gildon. verſ. 41. ſcribit; *Notas ripas* excedentem *vagum* dicunt etiam Horat. & Seneca. Et diverſa loqui videtur, *vaga* & *morientia* eadem vocans, nec ſufficere videntur, quæ Pontanus produxit. Sed omnis elegantia in τῷ *morientia* ſepulta eſt. Dicit enim, *mori flumina*, quæ exuberantia ſpeciem ſuam perdunt & confundunt. Mors enim reſolutio formæ eſt. ERHARD. Recte explicat Gronovius lib. III. Obſerv. cap. II. contra Barthium (quem & vide ad Stat. IV. Sylv. III. verſ. 74.) & alios. Neque

etiam

Digitized by Google

Armorum ſtrepitu coelum furit, & tuba Mortem
Sideribus trinis acta ciet: jamque AEtna voratur

Igni-

etiam *notas ripas* movere licet. nec cum Boxhornio ad Lamprid. Diadumenum conjicere *noſtras*. Manilius lib. IV. verſ. 417.

Terrenos aſpice tractus
Et maris, & notis fugientia flumina ripis.

Ita Phædrus lib. I. fab. II. *exitus notos* dixit, & Ovidius libr. I. Metam. verſ. 370.

- - - Adeunt pariter Cephiſidos undas,
Ut nondum liquidas, ſic jam vada nota ſecantes.

Ire autem proprie de fluviis dici, docet Barth. ad Stat. IV. Theb. 833.

Morientis] Biturig. *manantis*. Pith. PATISSON.

Armorum ſtrepitu] Virgil. Georg. I. verſ. 473.

Armorum ſonitum toto Germania cœlo
Audiit. - - -

Et Plinius lib. 2. cap. 59. Prolixe Julius Obſequens de Prodig. Ovidius lib. 15. Metamorph. &c. BRASSIC. Legendum *crepitu*. egregie oſtendit, collatis inſignibus veterum ſcriptorum de hoc omine locis, deliciæ quondam noſtræ Janus Brouckhuſius ad Tibull. libr. II. eleg. V. verſ. 73. cujus inexhauſtas lectionis divitias, & ingenii copias, dum ſtupet eruditior orbis, jejunus & nudus quidam Gallulus, qui nihil in literis noſtris umquam, niſi ex lexicis & Theſauris publicis compilatum, proferre potuit, & tamen ſibi δοκησίσοφος egregrie placet, maledico dente nuper carpſit, & cujus viventis oculos ſuſtinere non auſus fuiſſet, degener vulturius cadaver laceravit. *Armorum tonitru*, dixit grandiloquus ſæpe ultra modum Papinius lib. III. Theb. verſ. 423. BURM.

Tuba mortem] Scribe, *Martem*. Pith. PATISSON. COLLADON.

Sideribus] *Ignes*, *fulguribus* COLLADON. Locus corruptiſſimus, prima editio & Sambuci *ſideribus armis actu ciet*. Traguriensis, ut & codex vetus, quem Sambucus laudat, *ſideribus trinis acta*. Forte

Sideribus tribus acta ciet.

Eodem fere modo, ut Florus lib. III. cap. 21. *Tribus, ut ſic dixerim, ſideribus agitatum eſt.* Ut tria ſidera hic tres duces, Craſſum, Pompejum, & Cæſarem notent. Quod ſi non placeat, fateor, me hic nullum ſenſum videre. Nam *tranſmiſſa*, *demiſſa*, & ſimilia, ex nova moneta prodiere. *Mortem* etiam conſtanter habent omnes veteres, ut eam quoque, tamquam Deam hic Poëta conſideret, licet *ciere Martem* ſit vulgatius.

Tranſmiſſa] Alii, *demiſſa*. TORNÆS. & STEPHAN. & AURAT. Alii, *tremefacta*. Vet. *armis acta*. alii, *tranſacta*. alii, *tumefacta*. PATISSON. Mendoſe Vet. cod. pro *armis*, *trinis* habet. SAMBUC. Lege, *ſideribus ciet acta armis*. BRASSICAN. Lege, *acta*. DELBEN. Alias non recte legitur, *ſideribus armis acta ciet*. BUSCH. Ig. *tumefacta*. COLLADON. Lege, *tremefacta ciet*. Sidon. carm. 5. *Et Venerem Martemque cient*. Savaro in Not. ERHARD.

Ætna voratur] Forte, *voratur*. COLLADON. SAMBUC. Lege, *micabat*, non *voratur*. BUSCH. Hoc inter portenta citat Xiphilin. καὶ τὸ τῆς Αἴτνης πῦρ πλεῖστον ῥύη, καὶ πόλεις λυμῆναι ἄμφω. WOUWER. *Flumina* ποιητικώτερον, quam *fulmina*. Accius apud Cicer. 2. de Natur. Deor. Virgil. I. Georg. Sulpicius Severus in Ætna, Ovid. Exſul, Eleg. 10. lib. 2. dixit *Ætneos lacus*. Strabo lib. 6. Interpres Æſchyli ad Prometh. vinct. Solinus cap. 11. Sic & MSS. autores illi cauſæ meæ patrocinantur. Nec tamen omnino improba eſt lectio vulgaris. BOURDELOT. *Flumina* quidem dici poſſe de copia & agmine quaſi flammarum, agnoſco. Sed ominis ratio expoſcit *fulmina*, quæ cum ſoleant ex cœlo à Jove torqueri, nunc mutato ordine & lege naturæ ex Ætna, ubi erat officina Vulcani, in qua cudebantur fulmina, in cœlum mittuntur. Manilius I. aſtr. verſ. 650.

Sunt autem cunctis permixti partibus ignes,
Qui gravidas habitant fabricantes fulmina nubes
Et penetrant terras, Ætnamque minantur Olympo.

Ubi nihil neceſſe cum Tanaquillo Fabro ad Lucret. lib. I. pag. 427. reponere *Ætnaque imitantur Olympum*. Ampliſſ. Cuperus non abhorret à *rotatur*, quod Cerda probabat, Ita enim Claudian. I. de raptu.

Qua ſcopulos tormenta rotent?

pro quo *glomerare* Virgilius III. Æn. 577. ſed tamen præfert *voratur*, id eſt, læditur. & exhauritur. Corn. Sever Ætn. verſ. 113.

Aut etiam incluſi ſolidum exedere vapores.

Et hoc poſtulat frequentiſſima Poëtarum loquendi conſuetudo. Albinovanus in mortem Druſi 134.

Et vorat hos ipſos flamma roguſque ſinus.

ubi grandis ille & magnifici nominis adoptator Gorallus, ex lexicis ſuis ſapiens, egregiam nobis notam obtrudit, & *ſinus*, *viſcera* eſſe ſtatuit; ne autem Philoſophus ſine ratione aliquid enuntiet, dicit *ſinus viſcera dicta videntur. quod veſtium ſinu teguntur.* Euge! belle! σοφῶς! quid non facit bona Logica? certe nos Grammatici, quibus, etiam remota veſte, obſtaret cutis & caro, ne ad viſcera penetrarent oculi, explicaremus, Liviam, nimio deſiderio filii abductam, cadaver in rogo poſitum, & artus inanes, ſive anima vacuos, amplecti, non animo, ſed brachiis ſuis & pectore, & ita imprudenter, ut ipſa flamma Liviæ veſtes voret & conſumat. Et hoc, geſtu ſi adjuvetur verſus, indicant verba illa *hos ipſos*. quos digito quaſi demonſtrat. Nam nos edocti ſumus à Poëtis, *ſinus* poni pro ipſis veſtibus, ut pars ſæpe pro toto. Ovidius Epiſt. XIII. 36.

Indue regales, Laodamia, ſinus.

Digitized by Google

Ignibus inſolitis, & in aethera fulmina mittit:
Ecce inter tumulos, atque oſſa carentia buſtis,
Umbrarum facies diro ſtridore minantur.
Fax ſtellis comitata novis incendia ducit;
Sanguineoque repens deſcendit Jupiter imbre.

Haec

Propert. lib. 1. eleg. 2.

Quid juvat ornato procedere, vita, capillo
Et tenues Coa veſte movere ſinus?

Seneca Oedip. verſ. 422.

Inde tam molles placuere cultus,
Et ſinus laxi, fluidumque Syrma.

Hippol. verſ. 390.

Brevis expeditos zona conſtringat ſinus.

Valerius Flaccus lib. 1. verſ. 103.

——— *Aut tereti crinem ſubnectitur auro,*
Sidereos diffuſa ſinus.

Sed jam faſtidioſus Philoſophus naſum ſubducet ad tantam exemplorum farraginem, quæ tamen facile accumulari aliis poſſet, &, me hæc chartis illinere, ut occaſione ea, quæ lectione continua in adverſaria conjeceram, promendi utar, jactabit; quo jejuno dicto Eruditiſſimi Brouckhuſii Commentarios infamare conatus eſt lexicorum unicus exſcriptor. Objiciet etiam à ſe prolatum illud Ovidii ex Theſauro Stephanij. qui in Epiſtola quinta Oeoones pro *præcordiis* ſumi notavit. Quod tamen neſcio an procedat: nam *attonitos micare ſinus* poſſunt dici, ubi cordis palpitatio & tremor ita magnus ſit, ut ipſi veſtium ſinus moveantur, & inde colligatur horror ille, qui quatit corpus. Quod ſi quis tamen præfracte ipſam pectoris partem ibi intelligi velit, per me licet, ne tamen ipſa viſcera *ſinus* dici inde contendat, & Albinovani locum contra Poëtæ mentem interpretetur. Hæc juſtus dolor, quo lacerari meritiſſimorum Virorum manes ab imi ſubſellii Gallulo indignamur, expreſſit, neque humaniorum artium cultores, quorum plurimi jam procaciam iſtam vix tolerandam mecum cenſent, in malam accepturos partem confido. Cæterum flammam & ignem *vorare*, *edere*, & ſimiliter, paſſim à Poëtis dici, ad dictum Albinovani locum oſtendit Heinſius, & nos in diſſertationis de Jove Fulgeratore cap. VI. ita & Statius lib. VI. Theb. 109.

Non graſſante Noto citius nocturna peredit
Flamma nemus.

Ubi nollem, Barthio ineptam hanc viſam ſcripturam, quæ lentitudinem quamdam contra impetum & celeritatem rei ingerit, cum contra celeritatem flammæ notet, quæ penitus conſumſit & abolevit ſilvam. Horatius III. od. 75.

Nec peredit
Impoſitam celer ignis Ætnam.

Vide Heinſium ad Ovidii 1. Amor. eleg. ult. verſ. 41. BURM.

Inter tumulos] Vet. *cumulos*. Pith. PATISSON. COLLADON. Lactant. lib. 2. cap. 2. *Vulgus æſtimat mortuorum animas circa tumulos, & corporum ſuorum reliquias oberrare.* Sed eadem inter oſtenta numerat Ovid. 2. Faſt. WOUWEREN.

Oſſa carentia] Alii, *arentia*. Pith. PATISSON. Gronovius mallet *oſſa calentia*, id eſt, recens cremata, recentia ab rogo. Quia circa illa potiſſimum oberrare animas hominum credidit ſuperſtitio veterum, ut Plato in Phædone. Unde & Statius Epicedio Glauciæ:

Plorantemque animam ſupra ſua funera vidi.

neque ab hac conjectura abhorret Ampliſſ. Cuperus adducto loco Euripid. Oreſt. verſ. 488.

Ἕκτον τόδ' ἦμαρ, ἔτι πυρὰ θερμὴ τάφου.
Sextus hic dies eſt, rogus adhuc calet ſepulcri.

ſed & vulgata nititur ſuperſtitione ſimili, qua credebant, umbras circumvolare inſepulta cadavera. vide Barth. ad Stat. lib. V. Theb. verſ. 163. & XII. Theb. verſ. 150. & 159.

Stridore] Proprie de umbris. vide quæ plena manu de iis tradit Brouckhuſius ad Tibull. lib. 1. eleg. 2. verſ. 47.

Stellis comitata] Lege, *crinita*. DELBEN. COLLADON.

Incendia ducit] Simile prodigium apud Claudian. bell. Get. verſ. 241.

- - - *paſſimque crematas*
Perbacchata domos nullis incendia cauſſis,
Et numquam cælo ſpectatum impune cometen.

ubi Barthius Petronium noſtrum adducit.

Recens Jupiter imbre] Alii, *igne*, TORNÆS. *Imbre, ruens*. COLLAD. Hunc verſum Claudianus expreſſit, *Sanguineo rubuiſſe Jovem*, ex Ovid. lib. 15. & Heſiodo in Clypeo Herculis, Barth. ad Claudian. libr. 1. in Eutr. verſ. 5. II. in Eutr. verſ. 41. & bell. Getic. verſ. 379. *Jupiter* pro aere. ERHARD. Ingenioſe in ſuis ad Ovid. Notis lib. XII. Metam. verſ. 61. veterem noſtro reſtituit lectionem N. Heinſius *repens*. Sic *repens fulminis ictus* Lucr. lib. V. *repens hoſtium adventus*, Cicer. lib. III. Tuſc. Quæſt. & *repens belli Gallici fama*. Liv. lib. VI. BOSCH. Heinſ. ad Ovid. XII. Metam. 61. mallet *repens*. Ampliſſimus autem Cuperus lib. 1. Obſerv. cap. 2. *rubens*. Ita enim Claudianus lib. 1. in Eutrop. verſ. 4.

——— *Nimboque minacem*
Sanguineo rubuiſſe Jovem. ———

Et Livius lib. XXV. cap. 7. *Sol rubere ſolito magis ſanguineoque ſimilis.* *Jovem* autem pro aëre poni, paſſim

ob-

Haec oſtenta brevi ſolvit Deus. Exſuit omnes
Quippe moras Caeſar, vindiƈtaeque aƈtus amore
Gallica projecit, civilia ſuſtulit arma.
Alpibus aëriis, ubi Grajo nomine pulſo
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri,
Eſt locus Herculeis aris ſacer, hunc nive dura

Clau-

obſervarunt viri docti. vide Barth. ad Stat. libr. 11. Theb. verſ. 154. de *deſcenſu* Jovis, nos egimus abunde in diſſertatione de Jove fulguratore.

Hac oſtenta] Quidam *promiſſa*. COLLADON. *Oſtenſa* Traguerienſis. *Solvere* autem hic eſt oſtendere, quid portendant; oe enim diutius in iis explicandis hæreant anxii mortales, ſequitur ſtatim civile bellum à Cæſare cœptum.

Quippe moras Caſar] Incredibilem Cæſaris celeritatem quis non ex hiſtoria comperit? Lucanus in 3. Pharſal.

Agmine nubiſeram rapto ſuperevolat Alpem, &c.

Cicero ad Attic. *Ruis hoc riſus*. Et, *Ego ſcio quem metuam, & quamobrem*. Et, *Arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus*, &c. BRASSICAN.

Alpibus aëriis] Hæc omnia petenda ſunt ex Appiani 2. & ipſo Cæſare libr. 3. de Bello Civili. Qui Lucanum adjicit, is totam hiſtoriæ πραγματείας feliciter intelliget. Satis eſt digitum ad fontes intendiſſe, & quaſi de ſuo lumine lumen accendiſſe, viamque comiter monſtraſſe. Virgil. in 6. Æneid. verſ. 830.

——— *Quantas acies ſtragemque ciebunt*
Aggeribus ſocer Alpinis, atque arce Monœci
Deſcendens gener adverſis inſtructus Eois.

BRASSICAN. Legendum & diſtinguendum:

Alpibus aëreis (ubi Grajo nomine pulſa
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri)
Eſt locus. ——— COLLADON.

Grajarum Alpium etiam meminere Ptolemæus, Plinius, Tacitus, Antoninus in Itinerar. Ammianus, & alii. Sunt vero eæ Alpes, quas hodie *Montem S. Bernardi minorem* nominant, à cœnobiolo in ſummo vertice D. Bernardo ſacro. Ægid. Tſchudus in Deſcript. Rhetiæ, Johan. Stumpſius in Chronic. Helvetior. Leander Albertus in Deſcript. Italiæ, Joſ. Simlerus Comment. de Alpib. p. 92. b. Barth. in Claud. bell. Getic. verſ. 322. ERHARD.

Grajo nomine pulſa] Alii, *nomine pulſo*. TORNÆS. Forte, *pulſa*. SAMBUC. Lege, *nomine ſurſum*. DELBEN. *Pulſa* etiam Barthius ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 347. unde Erhardus, & eum ſecutus Gonſalius, hauſerint ſuum *vulſa*, non docuerunt nos. Sed video etiam Cluverium ita citare in Ital. antiq. lib. 1. cap. 32. qui & ingentem hic Petronium errorem commiſiſſe autumat, quod confuderit tranſitum Grajarum Alpium cum Maritimarum. *Pulſas Alpes* poni poſſe pro dejectis arbitratur Ampl. Cuperus. Ita Propert. lib. III. eleg. 1.

Nam quis equo pulſas abiegno noſceret arces?

Et eo pertinere notat Ciceronis locum III. Catilin. *Cum & ſimulacra Deorum immortalium depulſa ſunt, & ſtatua veterum hominum dejecta*. Inchoat tamen in *vulſa*: editio Genevenſis, neſcio à quo an. 1629. procurata, in margine notat:

——— *Ubi Grajo nomine ſurſum*
Eſcendunt.

Eſcendunt quoque habet Cluverius dicto loco; ſed contra mentem auctoris. Si enim ſurgerent, nec ſe paterentur adiri Alpes, quo pacto trajeciſſet Cæſar? Oportet ergo, hic juga fuiſſe depreſſiora. Sane omnes editiones veteres & Traguerienſis codex habent:

——— *Ubi Grajo nomine pulſo*
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri.

quod rectum puto. Sed nondum ſatisfacit mihi illud *pulſa*, *pulſo*, vel *vulſa*. & corruptam vocem exiſtimo. Forte *celſa* vel *prona*, vel ſimilis vox à librario loco mota fuit. BURM.

Eſt locus Herculeis aris ſacer] Idem affirmant Æm. Probus, ſive Corn. Nepos in Annibal. Ammianus, Silius Italicus, alii. *Alpes Penninas* eſſe contendit Gaud. Merula, ſic dictas ab Hercule Pennino in ſummo verticis conſecrato. Antiquit. Gall. Ciſalp lib. 3. cap. 5. 9. & 10. & lib. ſect. 2. cap. 11. Quem refutat Simlerus. nam, etſi Livius *Pennini Dei* meminerit, non tamen inde evincitur, eum *Herculem Penninum* appellari. Et, quod ipſe Merula non diffitetur, diverſæ ſunt *Alpes Pennina* atque *Graja*. & bono ſpatio diſſitæ, contra exiſtimavit Reimund. Martianus, & eum ſecuti Cuſpinianus atque Jovius. Nam *Pennina Alpes* ſunt, quas mediæ ætatis ſcriptores vocant, *Montem Jovis*, vulgus Helvetiorum *S. Bernhardi majorem*, qui idolum Jovis, quem puto Penninum veteribus dictum, in ſummo vertice deſtruxit atque dejecit. At *Graja Alpes* ſunt *Mons Bernhardi minor*, ut modo dictum, quibus à nonnullis annumeratur *Mons Cales*, ſeu *Cranſius*, è mediæ ætatis ſcriptoribus dictus. ERHARD.

Herculeis] Hoc Livius inter fabulas refert. quibuſdam tamen non prorſus vana & inanis narratio videtur, quando Herculis tranſitus multa veſtigia indicantur, *Herculis Monæci portus*, & harum Alpium nomen, & *Lepontii* ita dicti creduntur, quod ab Hercule

Claudit hyems, canoque ad ſidera vertice tollit,
Coelum illinc cecidiſſe putes; non ſolis adulti
Manſueſcunt radii, non verni temporis aura:
Sed glacie concreta rigens, hyemiſque pruinis,
Totum ferre poteſt humeris minitantibus orbem.
Haec ubi calcavit Caeſar juga milite laeto,
Oravitque locum, ſummo de vertice montis
Heſperiae campos late proſpexit, &, ambas
Intentans cum voce manus ad ſidera, dixit:
a *Jupiter omnipotens, &, tu Saturnia Tellus,*

a CÆSAR.

Armis

eo loco relicti fuerint. Simler. Comment. de Alpib. ERHARD.

Claudit hyems] Id eſt, frigore & gelu adſtringit. ut contra calor *aperire*, *pateſacere*, & *laxare* dicitur. Senec. Herc. Furent. 8.

Hinc qua tepenti vere laxatur dies.

ubi vide notas Gronovii. Ovidius II. Epiſt. Heroid. verſ. 123.

Sive die laxatur humus, ſeu frigida lucent
Sidera.

ubi Heinſius in curis ſecundis pluribus illam locutionem illuſtrat. Stat. lib IV. Sylv IV. verſ. 13.

Jam Terras volucremque polum fuga veris aquoſi
Laxat.

ubi male Behotius lib. I. Apoph. I. *laſſat* reſcribi jubet. Joſeph. Iſcanius lib. V. Bell. Troj. verſ. 400.

——— *Vix flore ſolum laxaverat æſtas*
Tertia — —

utrumque Virgilius lib. II. Georg. 317.

Rura gelu tum claudit hyems. - - -

Et mox verſ. 330.

- - - *Zephyrique tepentibus auris*
Laxant arva ſinus. - - -

ubi vide quæ viri docti adnotarunt & præcipue Cerda. *Nix* autem *dura* eſt concreta, ſive in glaciem durata. *Duratas ſolo nives* dixit Horatius lib. III. od. 24. ſed ohe! jam ſatis eſt. Goralli ferulam & ſcuticam metuo, ſi in re nota plura conſtipem. BURM.

Cannoque] Lege, *canoque* AURAT.

Cœlum illinc cecidiſſe putes] Hæc includenda ſunt parentheſi. COLLADON. Pulchre & vere Gronovius Obſervationum lib. III. cap. II. *cælum illic ſediſſe putes.* Vide quæ à nobis dicta ſunt ſupra ad verſum XCI. hujus poematis HEINS.

Non ſolis adulti] Alii, *aduſti*. Pith. PATISSON. Ideſt, *aduſtus*, locus ſcilicet. COLLADON. Alii. *aduſti.* male. *Sol adultus* eſt meridies quo radii Solis non habent, quo magis adoleſcant. Sidon. lib. 4. ep. 8. *Jam Sol adultus roſcida noctis humorem radio creſcente ſorbuerat.* Savaro in Not. Seneca Herc. Oetæu verſ. 1288.

- - - *Victique faces*
Solis adulti glaciale jubar.

ita ibi legendum eſt. Zinzerling. Miſcellor. Critic. lib. 2. cap. 17. ERHARD.

Manſueſcit radiis] Alii, *manſueſcunt radii.* PATISSON. Quidam legunt *manſueſcit radiis.* COLLADON. Primæ editiones & Sariſberienſis codex *non ſolis aduſti manſueſcunt radii*, quod ſecuti ſumus.

Glacie concreta rigens] Ideſt, *concreta algens.* COLLADON. Hieronymum Alexandrum legere, *ſed glacies concreta riget*, notavit Ampl. Cuperus.

Totum ferre poteſt] Locus mendoſus videtur. SAMBUC.

Humeris minitantibus] Id eſt, trepidantibus. COLLADON.

Optavitque locum] Alii, *oravitque.* alii, *intravitque.* PATISSON. SAMBUC. Ideſt, *luſtravitque.* COLLADON.

Heſperia campos lata] Lege, *late.* STEPHAN. AURAT. COLLADON.

Intentans cum voce manus] Ariſtoteles in lib. de Mundo; καὶ γὰρ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀνατείνομεν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐχὰς ποιούμενοι. *Omnes certe deprecantes ad coelum manus tollimus.* Nam Deo ſummum locum tribuimus. Unde toties eſt apud Homerum: Iliad. O. verſ. 371.

Εὔχετο γὰρ χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα.

Virgil. lib. X. verſ. 667.

Et duplices cum voce manus ad ſidera tendens.

Cicero lib. 7. Epiſtolar. famil. ad Cæſarem: *Suſtulimus manus.* Meminit & Tertullian. in Apologetico, cap. 23. BRASSICAN. Deos orantium vetus mos eſt, manus ſupinas, ut loquuntur Virgilius, Horatius, cœlo attollere. Barthius in Ceir. Virg. num. 403. id quod flagrantis animi indicium eſt. David Pſalm. 63. verſ. 5. *Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas.* Bucerus in Annotation. in Pſalm. ERHARD.

Saturnia tellus] Hemiſtichium Ennianum apud Var-

Armis læta meis, olimque onerata triumphis,
Teſtor ad has acies invitum arceſſere Martem,
Invitas me ferre manus, ſed vulnere cogor,
Pulſus ab urbe mea, dum Rhenum ſanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo: vincendo certior exſul:
Sanguine Germano, ſexagintaque triumphis,
Eſſe nocens coepi. quamquam quos gloria terret?
Aut qui ſunt, qui bella vident? mercedibus emtae,

Ac

Varronem, id eſt, Italia. ERHARD.

Læta meis] Aſcripſerat aliquis oræ codicis ſui *Fæta*, ut Virgil. II. Æneid.

- - - Scandit fatalis machina muros
Fæta armis.

Triumphos autem hic poni pro victoriis, recte adnotavit Ampl. Cuperus: ter enim tantum triumphavit Cæſar. Valer. Flacc. lib. III. Arg. verſ. 291.

- - - Taleſne acies, taleſne triumphos
Sorte dabant.

Onerata triumphis] Ornata, honeſtata, ut apud Plautum. ERHARD.

Teſtor ad has acies] Lege, *ad has arces.* Maſſiliam ſignificat, & ſubjecta Inſubriæ oppida. id poſtea etiam clarum fit,

Dum Cæſar tumidas iratus deprimit arces.

Palmerius in Spicileg ERHARD. Scilicet vos. ut Virg. II. Æneid. verſ. 431.

Iliaci cineres, & flamma extrema meorum,
Teſtor.

ubi Servius, *deeſt vos.* Græce una quoque voce μαρτύρομαι. Lucian. in Timon.: vide Salmaſ. ad Jus Attic. & Rom. pag. 808. CUPERUS.

Arceſſere] Alii, *accerſere.* Pith. PATISSON. Egimus de hac voce ſupra ad cap. XXXVII. eſt hic quærere bellum. & cauſſam eſſe belli, quod facile evitari potuiſſet. Virgil. X. Æn. verſ. II.

Adveniet juſtum pugnæ. (ne arceſſite) tempus.

Ferre manus] Etiam Virgiliana imitatio, qui lib. V. Æneid. verſ. 402.

- - - Quibus acer Eryx in prælia ſuetus
Ferre manum.

ubi Servius, *contendere, & manum pro manus, nam utraque manus armatur*, Ita tranſpoſitis verbis locus ille ſcribendus. frequentius eſt *conferre manus.* Barth. lib. XXIII. 24 *manus* interpretatur vim, ut poſtea, *Et tentate manus.* BURM.

Dum Rhenum] Lege, *dum.* AURAT. Scribe, *Renum*, ſine *h*, ut eſt in V. C. DANIEL.

Sanguine vinco] Lege, *pingo.* Palmer. vel, *tingo*, Jungermann. itaque habent quidam libri veteres. Infra;

Theſſalicos ſinus humano ſanguine tinge. ERH. *Vinco* eſt in antiquis editionibus & Traguriensi, ſed recte repoſitum *tingo.*

- - - Sexagintaque triumphis.]

Ex fide hiſtorica lego *quinquaginta.* Ratio patet apud Solinum cap 6. qui prælia Cæſaris narrando, quinquaginta prælia viciſſe, bis ſiniſtra manu præliaſſe, aſſerit. Minus recte Plinius lib. 7. cap. 25. qui emendationem accipiet à Solino. Itaque Cicero Cæſar. 3. dum laudat Cæſarem, dixit *numerum præliorum duhentinũc*, ut hoc loco, ſi retineatur vetus lectio. BOURDEL.

Eſſe nocens coepi] Id eſt, reus peragi. ERHARD.

Quos gloria terret, Aut] Γρ. *terret? Aut*, COLLADON.

Bella vident] Lege, *timent.* DELBEN. COLLADON. In aliis *vident.* Lege, *jubent.* Bella jubebat populus Romanus centuriatis comitiis coactus, quem hic Cæſar invidioſe ex operis mercenariis collectam multitudinem vocat. Guiel. Plaut. quæſt. in Moſtell. cap 4. ERHARD. Alii, *vident*, minus recte. Unus ex ſcriptis, *jubene*; quomodo legendum eſſe dudum monuit J. Guilielmius. Quæſt. in Plaut. Moſtell. cap. IV. Eſt hoc comitiale verbum, ut indicat formola, qua rogabant; VELITIS. JUBEATIS. QUIRITES. BOSCH. *Qui bella jubent* Ianus Gulielmius. Sed contrarium Arbiter volebat invectus hic ore Cæſaris in illos, qui arma deponi à Cæſare volebant. Scribendum igitur cum Gronovio lib. III. Obſerv. cap. II. *vetant*, ubi etiam erudite docet, operas & viliſſimam plebis partem mercede conduci ſolere per potentes & factioſos in republica homines, & hanc colluviem falſum Populi Romani nomen geſſiſſe. Idem præclare illic illuſtrat, quid voluerit Petronius per illa, *quorum eſt mea Roma noverca.* Hoc eſt, qui nec moribus, nec fortunis, ſunt veri cives, digna omnia, quæ videantur apud ipſum. Pro *mercedibus emta*, poſſis, *mercede redemtæ*, ſed nil neceſſe. *Mercedum pactiones* Ciceroni in paradoxis. HEINS. Omnes editi etiam & ſcripti *vident.* *Vetant* Gronovii longius à ſcriptis abit. *Jubent* Guilielmi præferrem: cum, quia potuit reſpicere ad decretum, quo hoſtis fuit judicatus. & quo jubentur Conſules videre, ne quid detrimenti reſpublica caperet, de quo

Ac viles operae: quorum eſt mea Roma noverca,
Ut reor, haud impune; nec hanc ſine vindice dextram
Vinciet ignavus. victores ite furentes,
Ite mei comites, & cauſſam dicite ferro.
Namque omnes unum crimen vocat. omnibus una
Impendet clades. reddenda eſt gratia vobis:
Non ſolus vici. quare, quia poena tropaeis
Imminet, & ſordes meruit victoria noſtra,
Judice Fortuna cadat alea. ſumite bellum,
Et tentate manus. certe mea cauſſa peracta eſt.
Inter tot fortes armatus neſcio vinci.
Haec ubi perſonuit, de coelo Delphicus ales

Omina

Senatuſconſulto graviter queritur initio libri I. de Bell. Civili, tum, quia facillimus lapſus in duobus his verbis, quæ & alias confuſa a librariis. Ita apud Virgil. lib. I. Æneid. 577. & IV. 546. pro *jubebo* codices alii, quos contulit Heinſius, *videbo* vitioſe exhibent. Sed *viles operas* egregie explicat Gronovius, quas *campeſtres operas* vocat Sueton. in Aug. cap. 3. BURM.

Mercedibus emta] Livius Decad. 3. lib. 10. *Homines miſta ex colluvione, quos non fides teneret, ſed merces.* Et Decad. I. lib. I. *Apud vagos merces valuit.* Lucanus lib. X. verſ. 408.

Nulla fides pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur,
Venaleſque manus. ibi fas, ubi maxima merces.

Diſcant tandem vagi illi Cares, ut ne quid aliud dicam, adagium, quod interpres Thucydidis lib. ζ. citat; *πιπράσκεται δ' ὁ κακὸς πάντα πρὸς ἀργύριον.* BRASSICAN.

Viles operę] Lege. *operæ.* AURAT.

Quorum eſt mea Roma noverca] Sic Vellejus Paterculus in princip. Hiſtor. ERHARD. Dictum Scipionis etiam habet Valer. Maxim. lib. VI. cap. II. §. 3.

Et reor] *At reor*, HEINS.

Vinciet] Alii, *vincibet.* PATISSON.

Ferentes] Alii, *frequentes.* PATISSON. TORNÆS. "Ἴσως, *frequentes*, vel *nocentes*, vel *ſequentes.* COLLADON. Lege *furentes.* ipſe poſtea,

Mitis turba Deum terras exoſa furentes.

Id eſt, impetum bellicum facientes, & armatas impetu ferri ad pugnam. BOURDELOT. Prima editio, & Sambuci, *ferentes.* Tragur. *Furentes.* eadem varietas eſt apud Statium lib. VI. Theb. 776. & IX. verſ. 5. præſtat tamen *furentes*, quia dolore accenſos ſtimulat, ut ferro rem agant. *Furere* enim proprium militibus. v. Heinſ. ad Val. Flacc. lib. I. verſ. 144. & alibi. Ita *furor* & *inſania* de Martis opere. v. Barth. ad Stat. lib. III. Theb. verſ. 669. & libr. IX. verſ. 5. BURM.

Comitis] Alii, *comites.* TORNÆS. Deleatur ſtigma aſteriſci. Pith. PATISSON.

Cauſam diſcite ferro] Lege, *dicite.* STEPHAN. AURAT. Quo pacto & ſupra dixit; *gladio jus dictarum ignavia ſua.* ERHARD.

Reddenda eſt gratia vobis] Lege *votis.* Votis jam & exſecrationibus inimicorum Cæſariani perierant. Hanc tam impenſam voluntatem negat Cæſar, quin remuneretur. Sic mox; *Votis interficit hoſtem.* Palmer. in Spicileg. Sed *vobis* evincunt ea, quæ ſequuntur: & ipſe Cæſar ait; *Non ſolus vici.* ERHARD. Heinſius quoque mallet, *reddenda eſt gratia vobis.*

Et ſordes meruit victoria noſtra] Alludit ſordes reorum, dum in judicio præſentes accuſantur: de quibus vide quæ ſupra diximus. ERHARD.

Judice fortuna cadat alea] Jacta ſorte alea. AURAT. Lucanus, *Cadat alea fati.* BRASSICAN. Idem Cæſar apud Suetonium cap. 32. *Eatur, inquit, quo Deorum oſtenta & inimicorum iniquitas vocat. jacta eſt alea, inquit.* ERHARD.

Sumite bellum] Id eſt, ſuſcipite. Flor. lib. IV. cap. 12. *Hoc velut ſacramento bellum ſumſerant.* Suet. in Cæſ. cap. 60. *Prælia non tantum ex deſtinato, ſed ex occaſione, ſumebat.* Salluſtius in Jug. cap. 20. *Prius omnia pati decreverat, quam bellum ſumere.* Lucan. lib. IX. verſ. 200.

Juvit ſumta ducem, juvit dimiſſa poteſtas.

Supra cap. 89. infra verſ. 283. Ita *ſumere imperium* Flor. lib. IV. cap. 12. *ſumere pacem* Propertius lib. II. eleg. I. CUPERUS.

Et tentate manus] "Ἴσως, *Intentate.* COLLADON. Supra cap. 89. *Tentant in armis ſe duces.*

Peracta] Propria vox in judiciis, vide Heinſ. ad Ovid. XVI. Epiſt. Heroid. verſ. 324. Budæum ad l. XIII. ff. de publ. judic.

Delphicus ales] Aquila. GLOSSÆ. SAMBUC. Aquila. ſed cur *Delphicus*? an, quia in Apollinis tutela? Atqui Jovis avem eſſe, in ejuſque tutela auctores re-

rum

Omina laeta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte ſiniſtra
Inſolitae voces flamma ſonuere ſequenti.
Ipſe nitor Phoebi vulgato latior orbe
Crevit, & aurato praecinxit fulgure vultus.
CXXIII. *Fortior ominibus movit Mavortia ſigna*
Caeſar; & inſolito greſſus prior occupat auſu.
Prima quidem glacies, & cana vincta pruina
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:

Sed,

rum memorant. vide Iſidor. Etymolog. lib. 17. cap. 3. ERHARD. Delphicus ales eſt corvus, qui & *ales Phoebeius* Naſoni dictus, ut recte Gronovius interpretatur adverſus illos, qui Aquilam accipiunt, aut accipitrem. Is adeatur Obſervationum libr. III. cap. II. in Manilii verſibus lib. I. Aſtronon. 780. malim corrigi:

Et commilitio volucris Corvinus adeptus
Et ſpolia & nomen, quod geſſit ab alite Phoebi.

nunc circumfertur, *quod geſtat in alite Phoebum.* HEINS.

Omnia laeta] Lege, *omina.* STEPHAN. AURAT. COLLADON. Conjectura ducti ſcripſimus *omina.* vulge, *omnia.* mox *Fortior ominibus.* SAMBUC.

E montibus auras] Alii, *meatibus.* TORNÆS. Alii, *e montibus.* PATISSON. BRASSIC. Vet. Cod. *meatibus.* vulgo, *montibus.* SAMBUC. Rg. *meatibus,* id eſt, volatu ſuo. COLLAD. Recte emendatum. Apulej. XI. Metam. *Volucres coelo meantes.* vide ſupra ad cap. V.

Auras] Lege, *iras.* STEPHAN.

De parte ſiniſtra] Ennius.

Cum tonuit laevum bene tempeſtate ſerena.

Cicero lib. 2. de Divinat. Eſt apud Homerum & Virgilium. BRASSICAN. Quae erat felix, ut & *laeva.* Meurſius Animadverſ. Miſcell. lib. 3. cap. 18. De hoc omine ex volucris volatu Barth. ad Claudian. I. in Eutr. verſ. 125. ERHARD.

Inſolita voces] Quidam legunt *inſolita.* COLLAD.

Flamma ſonuere ſequenti] Quia vet. cod. habet, *Inſolita flamma,* videtur legendum, *ſequentes,* ſcilicet *voces.* BRASSICAN. Vet. cod. *frequenti.* vulgo, *ſequenti.* SAMBUC. & DELBEN. 'Iras, *luna ſonuere.* COLLADON.

Latior] Alii, *latior.* PATISSON. *Latior* primae editiones & Traguerienſis. *laetior* tamen malim. Nam ominoſum foret & monſtro ſimile, ſi contra naturam orbis Solis ipſe creſceret. Sed, ut recte Senec. Epiſtol. XCII. oſtendit lucem ſolis integram & eamdem eſſe, quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus adſpectu, & licet videatur minor, cum luceat inter nubila, non tamen eſſe minorem ſereno. Ita omen fauſtum erat, ſi repente diſcuſſis nubibus orbis ſe totum exſereret ſerena facie & laeta: *laetus* autem boni ominis propria vox. Phocas in vita Virgili:

Ipſe puerperiis adriſit laetior orbis.

Martialis lib. IX. ep. 62. licet in alia plane re:

Atque oluere lares comiſſatore Lyaeo,
Crevit & adfuſo laetior umbra mero.

ut legendum ibi vult Heinſius ad Ovid. lib. I. art. Am. verſ. 650. BURM.

Fortior] Alii, *latior.* Pith. PATISSON. Vide, commentarii loco, Sueton. Caeſar. cap 59.

Inſolito greſſus] Lege, *inſoliti.* AURAT. STEPHAN. Vet. cod. *aurato.* Forte, *inſolitos.* SAMBUC. Legit hunc verſum amicus chariſſimus Matthias meus Oeveringius.

Caeſar & inſolito greſſu prior occupat hoſtis.

Hoc autem facile immutatum ex *hauſtus,* quod in multis Codd. BOSCH.

Hauſtus] Alii, *auſus.* PATISSON. 'Iras, *auſus,* COLLADON.

Cana vincta] Alii, *cana juncta.* PATISSON. & COLLADON. Lege, *glacieque & cana vincta pruina.* *Vincta,* id eſt, ligata, ut mox ait, *& undarum vincula.* Putſchius. De nivibus Alpinis Claudianus in III. Conſul. Honor. verſ. 99. ubi vid. Barth. notas. ERHARD. Lege, *vincta pruina.* Sic poſtea,

Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit.

Et alibi,

—— *Vinctis fluctus ſtupuere ruina.*

Et:

—— *Nimbos fregere ligatos.* BOURDEL.

Vincta corrupte Tragur. *juncta* prima & Sambuci editio. Quae vox fere ſemper à librariis cum *vincta* eſt commutata. *Vinciri* vero proprie de gelu & frigore, quo adſtringitur aqua, dicitur. Vide quae notavit Heinſius ad Ovid. lib. III. Triſt. eleg. 10. & ad Claudian. Epigramm. VII. ubi haec Petronii verba adducit, & *vincta* vindicat.

Mitique quievit honore] Alii, *mitique horrore quievit.* PATISSON. COLLADON. Pro *onere,* Palmer. in Spicileg. ERHARD. Acute dictum, pro frigore

adhuc

Sed, poſtquam turmae nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives; mox flumina montibus altis
Undabant modo nata; ſed haec quoque juſſa putares:
Vinctaque mox ſtabant, fluctus ſtupuere pruina,
Et paullo ante lues jam concidenda jacebat.
Tum vero malefida prius veſtigia luſit,
Decepitque pedes, paſſim turmaeque, virique,
Armaque congeſta ſtrue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concuſſae flumine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, ac tumida confractum grandine coelum:

Ipſae

adhuc tolerabili. *Horrere* enim & *horror* ſæpe de frigore dicitur. appoſite Ovidius lib. II. Amor. eleg. 16.

Tum mihi, ſi premerem ventoſas horridus Alpes,
(Dummodo cum Domina) molle fuiſſet iter.

ubi vide Heinſ. & ad lib. II. art. Amat. verſ. 213. Conferenda vero hæc itineris deſcriptio cum Annibalis apud Livium lib. XXI. 36. unde neſcio an non ſit deſumpta.

Fulmina] Lege, *flumina*. AURAT. COLLAD.

Juſſa putares] Alii, *miſſa*. PATISSON. Lege, *ſpiſſa*. AURAT. STEPHAN. Hæc in exemplari corrupta deerant. BUSCH. Ie. *juſſa putares*. *Item*, *juſta*, id eſt, legitima. Ovidius lib. III. Amor. El. 5.

Quid, ſi legitimum flueret, ſi nobile flumen.

COLLADON. Neque lectionem neque interpunctionem improbo. Hoc enim ſentit: flumina, quaſi magico aliquo carmine juſſa & coacta, ſtetiſſe. Verum in veteri codice Douza legi aſſerit,

——— *Sed hæc quoque juſta putares.*

quod damnare mihi religio eſt: præſertim, cum vetus codex in editione Plantini ſequentia ita concipit,

Vinctaque mox ſtabant.

Flumina, inquit, modo nata, vera & perennia flumina videbantur: eadem tamen mox concreſcebant & conſiſtebant. *Juſta* vero *flumina* dixit Petronius, ut Ovid. in Eleg. 5. lib. 3. Amorum, ubi torrentem objurgat, *flumen legitimum*:

Quid ſi legitimum flueres, ſi nobile, flumen?

Juſtum quoque *amnem* dixit Livius in libro primo: *Sorte quadam, divinitus, ſuper ripas Tiberis effuſus lenibus ſtagnis, nec adiri uſquam ad juſti curſum poterat amnis.* RICHARD. Diſerte *juſſa* habet Traguerienſis, quod probum puto: flumina illa modo nata & undantia frigoris vi tam ſubita adſtricta ſtabant, ut putares juſſa, ac alicujus imperio non fluere. *Jubeor* autem etſi non dicimus, *juſſus* tamen eſt participium uſurpativum, ut notat Servius ad Virgil. lib. X. Æn. verſ. 444. Ovid. Epiſt. XVII. Heroid. verſ. 362.

Figitur in juſſo noſtra ſagitta loco.

Claudian. de IV. conſ. Honor. verſ. 523.

——— *Juſſum mentiri neſcius ictum.*

frequentiſſime vero *juſſus* confunditur cum *miſſus*. Ita hic prima editio & Sambuci *miſſa*. v. Heinſ. ad Ovid. lib. V. Metam. verſ. 660. BURM.

Stabant & vincta] Alii, *ſtantibus & victa*. PATISSON. Lege, *ſtabant & vincta*. AURAT. STEPHAN. COLLADON. Vetus codex, *vinctaque mox ſtabant*. SAMBUC. Lege, *ſtabant & victa*. BRASSICAN. Corruptus verſus. Prima editio *ſtabat victa fluctus ſtupuere pruina*. Traguerienſis relicta lacuna:

Stabat. . . . , juncta fluctus ſtupuere pruina.

Præterea offendit illuc *vincta pruina*, quod modo præceſſit, quare ex eo verſu interpolatum videtur.

Et paulo ante lues] *Item*, *Qua paulo ante fluens*: pruina ſcilicet. COLLADON. *Lues* eſt ſoluta aqua, ut, cum nives in tabem aquamque liquatæ ſunt. Ait enim, aquas, quæ ante labebantur ſolutæ, repente in pruinam concreviſſe & glaciem, ut ferro earum rigor frangendus eſſet. Turneb. Adverſar. lib. 4. cap. 19. Livius vocat *fluentem labem liqueſcentis nivis*, itemque *tabidam nivem*. ERHARD.

Tum vero malefida prius veſtigia luſit) Pruina prius malefida, quod erat liquefacta, & male ſuſtinebat veſtigia. COLLADON. Vide Barth. ad Claud. de rapt. Proſerp. lib. I. verſ. 166. Florus ſæpius Poetice, quam humane, loquens lib. III. cap. IV. *Perfidum glacie flumen equitatur.* ubi v. Freinsh.

Paſſim] Alii, *pariter*. PATISSON. COLLAD. *partem*. Tragur.

Congeſta ſtrue] Lege, *congeſta*. AURAT.

Nec rupto turbine] Lege, *nec rapti*. Pith. PATISSON. *Item*, *nec rapti*. COLLADON. Lege *rupto*, pro, *erupto*. ut Virgil.

——— *Ceu rupto turbine venti.*

Palmer. in Spicileg. ERHARD.

Confractum grandine cœlum] Lege, *conſarctum*: pro-

Digitized by Google

Ipſae jam nubes ruptae ſuper arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut unda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque coeli
Sidera, victa ſuis haerentia flumina ripis;
Nondum Caeſar erat: ſed magnam nixus in haſtam
Horrida ſecuris frangebat greſſibus arva.
Qualis Caucaſea decurrens arduus arce
Amphitryoniades, aut torvo Jupiter ore,
Quum ſe verticibus magni demiſit Olympi,
Et periturorum dejecit tela Gigantum.
Dum Caeſar tumidas iratus deprimit arces,
Interea volucer, motis conterrita pennis,

Fama

propter illud, *tumida*. nam alterum alteri aptum. Palmer. cui non poſſum adſentiri. ERHARD.

Nubes rupta] Eodem modo Germani talem nimborum tempeſtatem dicimus *Wolckenbruch*. ERH.

Unda ruebat] Alii, *umbra*. Pith. PATISSON. Lege, *concreta gelu putri velut unda ruebat*, & accipe de aqua nicta caduciter ruente, quæ & *ruina* Varroni. Auſ. Popma Collectan. ad Varron. vel lege, *Ponti velut unda ruebant*, ſcilicet nubes. Atqui mare propter motum perpetuum non concreſcit, maxime Ponticum. Sed philoſophatur, opinor, & Oceanum Septemtrionalem reſpicit, mareque Iſlandicum, ex cujus litoribus glacies vento pulſæ ruere in eum locum ſcribuntur, qui dicitur *Mare glaciale*, ſi quidem fieri potuit, ut de hac re aliquid Petronio innotuerit. ERHARD.

Victa erat ingenti] Al. *Vincta*. & mox, *Vinctaque cœli*. Iterum, *vincta ſuis*. COLLADON.

Nondum Cæſar erat] Vinctus ſcilicet. dixerat ſupra;

—— *Nec hanc ſine vindice dextram*
Vinciet ignavus. ——

COLLADON. & ERHARD.

Sed magnam nixus in haſtam] Lege, *magnum nixus in haſtam*, adverbialiter, ut ad Cæſarem ipſum referatur. Palmer. in Spicileg. *Magnam* pro lunga dixit, *μεγάλην*, ut *magnum tempus*, pro longo. Intra cap. cxxv. *Dum hæc magno tempore Crotone aguntur*. Alibi tamen ipſe Petron. cap. ſeq.

—— *Et ingentem quatiens Mavortius haſtam*.

ERHARD. Stat. v. Theb. 19.

—— *Admotis nixus Polynicis in haſtam*.

Qualis Caucaſea decurrens arduus arce Amphitryoniades] Dum aquilam Promethei cor exedentem ſagitta peremiſſet. *Caucaſus*, mons eſt altiſſimus, aſperque, & inhoſpitalis, Indiam à Scythia dirimens in finibus Aſſyriorum. hinc *Caucaſeus*. Virgil. Eclog. 6.

Caucaſeaſque refert volucres. BUSCH.

Arduus arce] Alii, *axe*. Pith. PATISSON. Moleſtus, incommodus, intractabilis, ut exponit Gellius. *Ardue*, difficulter. BUSCH. De *arcis* ſignificatu vide ſupra ad cap. cxvi.

Amphitryoniades] Hercules. ERHARD.

Disjecit tela gigantum] Machinamenta. BUSCH. Ita recte Gulielm. cum vulgo eſſet, *dejecit*. Plaut. quæſt. in Moſtell. cap. 4. ERHARD. Male hoc ſollicitant. Primæ editiones enim & Tragur. codex conſtanter *dejecit* exhibent. *Dejicere* proprie proſternere, & millies hac voce in re militari & venatione utuntur ſcriptores. v. Gebh. ad Corn. Nepot. Thraſybul. cap. 3. Gronovius malebat *bella Gigantum*: Tragur. enim *Tella*. Sed *Tela Gigantum* poſuit pro ipſis Gigantibus, vel eorum armis, quæ torquebant in cœlum, vel ipſis montibus, quos ſibi invicem imponebant, & quos Jupiter fulmine dejecit. Virgil. lib. 1. Georg. verſ. 283.

Ter pater exſtructos dejecit fulmine montes.

Ita enim ex Romano codice legit & probat Pierius; ſed paſſim *dejicere* & *disjicere* confunduntur. vid. Heinſ. ad Ovid. lib. xii. Metam. verſ. 109. BURM.

Tumidas] Alii, *timidas*. PATISSON. Hæc leguntur in veteri codice MS. poſt illum verſum,

Intremuit nubes, eliſoſque, &c. TORNÆS.

Arces] Id eſt, Alpes. COLLADON.

Volucer] Alii, *volucris*. Pith. PATISSON. COLLADON. Nunc primum editum eſt, *volucris*, cum antea legeretur, *volucer*, quod tamen expungi non debuit. Ita enim dictum *volucer* genere fœminino, ut *acer hyems*. Ennius apud Priſcianum:

Æſtatem autumnus ſequitur, poſt acer hyems fit.

quem verſum laudat quoque Servius in 6. Æneid. ſcribitque, veteres etiam dixiſſe, *alacer*, tam fœminino, quam maſculino genere. RICHARD. Recte tuetur Richardus *volucer*. Nam veteres ſimilia adjectiva utriuſque generis habuiſſe, certum mihi eſt, & promiſcue etiam dixiſſe *volucris* & *volucer*. Ita infra cap. cxxxi. *Sylveſter Aëdon*. vide Voſſium lib. ii. Analog.

Fama volat, ſummique petit juga celſa PalatI,
Atque haec Romano tonitru ferit omnia ſigna.
Jam claſſes fluitare mari, totaſque per Alpes
Fervere Germano perfuſas ſanguine turmas.
Arma, cruor, caedes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant. ergo pulſata tumultu
Pectora, perque duas ſcinduntur territa cauſſas.

Huic

cap. 21. Ita contra *ſilveſtris ager* Columellæ præfat. lib. 1. ut eſt in optimo codice MSS. *Volucris* autem Fama recte dicitur, quia alata fingitur. Ovidius Epiſt. XVII. verſ. 207.

Non ita contemno volucris praeconia Famae.

Ita Virgil. lib III. Æneid. verſ. 121.

Fama volat. ———

Et Martial. lib. X. epigr. 3.

Quos rumor alba gemmeus velut penna.

Horar. lib. II. od. 2.

Illum aget penna metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.

An vero caput alatum, quod in limine Theſauri Græci tom. II. conſpicitur, ſit Famæ, non dijudico. BURM.

Pennis] Antiſiod. *Pinnis.* Pith. PATISSON.

Summi Palati] Id eſt, Romani. COLLADON. montis Palatini. ERHARD.

Romano attonito] Scribe, ut in vet. cod. *tonitru.* Pith. Lege, *attonito fert omina ſcava.* AURAT. SAMBUC. Lege, *tonitru ferri omnia ſigna.* BRASSICAN. Sic melius, quam in exemplari: ſed *ſciva* melius, quam *ſigna*, id eſt, ſcæva BUSCH. Iras

Atque hac Romano tonitru ferit omnia, ſigna
Et claſſes fluitare mari. ——— COLLADON.

Omnia ſigna etiam codex Tragur. alii. Lege, *omina dira.* nam *ſigna* gloſſa eſt, ad illud *omina.* Anonym. MS. HADRIANID. Hadr. Jun. legit. *omina ſcæva*, reliquorum variantes lectiones nihili ſunt. Quid ſi pro *omnia*, ponamus *omina?* facilis eſt horum permutatio. Tunc autem ſic diſtingue:

Fert omina: ſigna
Jam & Claſſes fluitare mari.

ſigna, intelligo aquilas, legiones, milites, auxilia. Ita hæc conjungit Valer. Flacc. lib. I. extremo,

——— *Nec ſola mei gravia adſore nati*
Arma ratemque putet, claſſes & pontica ſigna.

ubi per *ſigna* intellige aureum vellus. CUPER. Verſus corruptiſſimus. Traguriensis habet,

Atque hac Romano tonitrus ferit omnia ſigna.

Prima editio:

Atque hac Romano toniteni ferit omnia ſigna.

Et ita Sambuc. niſi quod ille *tonito.* Ego hic nihil video, multo minus credo, Petronium ſequentibus duobus verſibus reſpexiſſe ad Virgilii tres verſus lib. X. Æneid. verſ. 10, ut Cerda volebat, Ibi enim de bellis Punicis, hic de civili, diverſis plane verbis agitur. Sola Alpium mentio utrique communis.

Fert omnia] Alii, *ferit omina.* PATISSON.

Jam claſſes, &c.] Deſunt hi duo verſus in vet. cod. MS. TORNÆS.

Fluitare] Audacius, *bellum fluitans*, dixit Statius lib. VII. Theb. verſ. 808.

Talis erat campo belli fluitantis imago.

Ubi recte *navale* explicat contra Cerdam Barthius. Et Florus lib. II. cap. II. *Marco Attilio Regulo duce jam in Africam navigabat bellum.*

Fervere] Media correptâ more priſcorum, qui *fervo, fervis*, dicebant, ut docet Quintilianus. Virgil. libr. I. Georg. verſ 457. & Propert. lib. II. eleg. 7. CUPER.

Arma, cruor] Homerica exaggeratio, Iliad. λ. verſ. 164.

Ἐκ τ' ἀνδροκτασίης, ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.

Et Odyſſ. λ.

Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, φόνοι τ', ἀνδροκτασίαι τε.

Silius Italicus in 6.

Ventum erat in pugnamque & Martem, & prælia,
& hoſtem. BRASSICAN.

Totaque bella] Lege, *notaque belli:* hoc eſt, quæ bellum comitantur. Palmer. in Spicileg. aliter quam bene. *totaque bella* eſt, quod ille alter Poëta dixit,

——— *Bella undique bella.*

Græcis, πάντα πόλεμος. ERH. Sopra cap. LXXXIX.

Bellumque totum fraude ducebat nova.

Tota bella ergo ſunt omnia, quæ bella comitari ſolent, quæ inſunt bellis, & ſe menti offerunt, cum bellorum imago ſe nobis dat. manus viri docti in codice Cl. Almelovenii *torvaque bella* conjecerat.

Tumultu] Ita eleganter vocat concertantium in animo cogitationum confuſionem. Vide Barth ad Claudian. Mamerc. lib. I. cap. 24. & ad Stat. libr. VI. Theb. verſ. 589. *Pulſata* autem ex uſu poſterioris ævi, pro commota vide eumdem ad Stat. lib. VIII. Theb. verſ. 249. & late de uſu hujus vocis ævo non optimo agentem ad lib. IV. Theb. verſ. 477.

Per dubias] Alii, *perque duas.* PATISSON. Lege, *perque dubias.* AURAT. Male alii, *per duas.* BUSCH. *iras, territa curas.* COLLADON. Virgilius VIII. Æn. verſ. 20.

Atque animum celerem nunc huc, nunc dividit illuc.

Quod & ipſum eſt Homericum. BRASSICAN. Lege

Digitized by Google

Huic fuga per terras, illi magis unda, probatur;
Et patriae eſt pontus; & jam timor; eſt magis, arma
Qui tentata velit: fatiſque jubentibus actus,
Quantum quiſque timet, tantum fugit. ocior ipſe
Hos inter motus populus, miſerabile viſu,
Quo mens icta jubet, deſerta ducitur urbe.
Gaudet Roma fuga, debellatique Quirites
Rumoris ſonitu moerentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet, ille Penates

Occul-

ge *Pectora perque duas ſcinduntur tertia partes.* Tertium illud ſequi vellent: ſed enim id per duas ſententias, non eaſdem illas, ſcinditur. Quod tertium ſit, quæ duæ illæ partes, commemorat; *Huic fuga per terras*, &c. Palmer. in Spicileg. ſed meras aiſanias loquitur. ERHARD. Tornæſius: alii, *perque duas.* Ubi Douſa; ſic & codex MS. Ita quidem & codex. Tragur. Quæ talia vel ideo notare juvat, quo ſciamus, nos hujuſmodi verſus vix habere integros, & ſine labe. Quales paulo ante,

Atque hac Romano attonito fert omnia ſigna;

Et,

Vinctaque mox ſtabant, fluctus ſtupuere pruina.

Ubi codices MSS. Tornæſii. Douſæ, Trag.

Atque hoc (Tr. *hac*) *Romano tonitru ferit omnia ſigna.*

Editio Pariſienſis (H. Steph.) laudante Douſa in Præcidan. & ipſe codex MS. Douſæ:

Stabant & vincta fluctus ſtupuere pruina

Tornæſ.

Stantibus at victa fluctus ſtupuere pruina.

Tragur.

Stabat. . . . juncta fluctus ſtupuere pruina.

Et alia quæ non ſemper reſecare vacat, ſed iis hæc incumbit, qui primi lectiones mutant, ut quidem Stephan. & Tornæſius ſuo loco fecere, & ego in Fragmento. HADRIANID. Virgilium imitatus lib. 11. Æneid.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Gronovius mallet:

—— Per dubias ſcinduntur territa curas.

Et patria eſt pontus] Forte, *Et patria eſt timor ipſa.* AURAT. Forte, *Et patria pontus, ſed jam timor: eſt*, SAMBUC. Quidam legunt, *Et patria eſt pontus jam tutior.* COLLADON. Corruptus itidem locus in quo nullus ſenſus, nam, qui receperunt conjecturam Colladonii, temere fecerunt. Tragur.

Et patria eſt pontus. & jam timor eſt magis arma.

Prima editio & Sambuci:

Patria eſt portu, & jam timor.

Forte:

Et patria eſt cunctis etiam timor; eſt magis, arma &c.

Qui tentata velit: fatiſque jubentibus actus] Alii,

Qui tentare velit fatiſque jubentibus uti.

PATISSON. COLLADON. TORNÆS. Lege, *actus.* AURAT. Vetus codex, *acti.* forte, *actus.* SAMBUC.

Quantum quiſque, &c.] Lege,

Quantum quiſque timet, tanto fugit ocyor, ipſe
Hos inter.

Ocyor enim præcedentia reſpicit. *Anonym. MS.* HADRIANID.

Tantum fugit) Unde Cicero dicebat: *Ego vere quem fugiam, habeo, quem ſequar, non habeo*: lib. 8. Epiſt. ad Attic. Et meminit Macrob. lib. 2. Saturn. BRASSICANUS.

Mens icta] Id eſt, inſana. COLLADON. Pro perculſa & territa, an legendum *acta jubet?* ERHARD. Supra cap. 100. *Uterque noſtrum tam inexſpectato ictus ſono.* vide Barth. ad Stat. libr. IX. Theb. verſ. 179. Ampliſſimus Cuperus obſervabat, ita Græcos abſolute uſurpare βεβολημένος. Apoll. Rhod. lib. 1. Argon. verſ. 262. Et ἀνίῃ βεβολημένος, idem verſ. 1216. & lib. 11. verſ. 411.

Rumoris ſonitu] Liv. lib. XXVII. cap. 45. *Famam bellum conficere, & parva momenta in ſpem metumque impellere animos.*

Manu trepida] Alii, *pavida.* PATISSON. Hi quatuor verſus in veteri MS. ſequuntur poſt:

—— In prælia ducit. TORNÆS.

Belli metus & Panica conſternatio. Euripides Supplicibus ὁρῶντι παῖδας τὰς δ' ἔχοντας ἐν χεροῖν. Iphigenia in Tauris. Τὸ βρέφος ἔλιπον ἀγκάλαις. Diodorus Siculus, l. τὰ νηπίας παῖδας ἐν ἀγκάλαις φερομένας. Ariſtoph. Theſmophor. Ἐξαρπάσας μοι τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ τιτθίου. Virgil. lib. VII. Æn. verſ. 518.

Et pavidæ matres preſſere ad pectora natos.

Pacatus in Panegyrico. *Matres penſa manibus abjecerunt.* Homerus Iliad. 10. χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς: de Andromache utitur. Et Euripid. de Hecuba Troadibus. Virg. 9. verſ. 476. *Excuſſi manibus radii.* Et Ovid. lib. 2. Faſtor. de Lucretia. Idem lib. 12. Metamorph. *Captaque erat urbis imago.* Quintilian. lib. 8. captæ urbis expugnationem ex bono ſcriptore refert.

Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & abſentem votis interficit hoſtem.
Sunt, qui conjugibus moerentia pectora jungant,
Grandaevoſque patres: onerīſque ignara juventus

Id,

Et Cicero lib. 4. ad Herennium. Excidium Cremonæ Tacitus lib. 19. elegantiſſime deſcribit, &c. Atque hæc omnia Arbitro magnam lucem inferunt. BRASSICAN. Patiſſonii editio *panda*, quod neſcio an operarum culpa acciderit. pro *pavida*. Similem urbis Romanæ conſternationem vide apud Silium initio libri IV.

Penates] *Penates*, lares eſſe, vetuſtas putavit, quales Æneam in Italiam advectaſſe Vergilius ſcribit: quaſi penes nos natos; non autem naturæ noſtræ Deos, ut quidam putant, qui proprie dicuntur *Genii*. BUSCH.

Votis interficit hoſtem] Vide Scalig. ad Tibulli lib. 4. eleg. 6. ERH. Sic Oedipus apud Sopoclem: v. 978.

——— Ἐγὼ δ' ὅδ' ἐνθάδε
Ἄψαυστος ἔγχους· εἴ τι μὴ 'μῷ πόθῳ
Κατέφθιθ'· οὕτω δ' ἂν θανὼν εἴη 'ξ ἐμοῦ.

Niſi (inquit) *votis ipſum interfeci, niſi imprecatione mea mors illi properata ſit.* Scaliger in Tibull. lib. 4. Eleg. 6. *Douſa MS.* Interpres vero Latinus editionis Colon. an. 1614. verba hæc Oedipi ſic expreſſit: *egoque hic ſum, Neque arma attigi: niſi forte deſiderio mei Contabuit: nam tunc quoque à me interfectus eſſet.* Ad verbum ſic reddo: *egoque hic ſum, Neque enſem* (aut haſtam) *attigi niſi forte meo deſiderio Extinctus: nam ſic quoque ex me mortuus eſſet.* Si jam in τῷ ἐμῷ πόθῳ poſſeſſivum ἐμῷ pro primitivo ἐμοῦ accipiamus, quod Græcis & Latinis uſitatum (ut *mea cauſſa* pro *mei cauſſa*, &c.) ut ſenſus & vera verſio omnino exigunt, male intellexit locum Scaliger. Certe, ſi quis integrum Sophoclis Oedipum tyrannum perlegat, plane contrarium ſententiæ Scaligeri deprehendet, vehementerque falſum, & tot exſcriptores. Nam ibi Oedipus, ne juxta oraculum in parricidium incideret, Polybum, quem patrem putabat & Corintho fugit, ac imprudens plane in via in Lajum verum patrem incidit, & hunc, orta ſubito rixa, interficit; quo cognito ipſe ſe poſtea præ dolore oculis privat: cumque hæc ante Thebis loqueretur, de oraculo & mortuo naturali morte Corinthi Polybo ſermo erat, cujus vitæ amore ſolum mutarat. HADRIANID. Ita Statius 11. Theb. 133.

——— *Sic excitus ira*
Ductor, in abſentem conſumit prælia fratrem.

Κτείνει ἀραῖσιν dixit Eurip. Hippol. 44. Servius ad libr. 11. Æn. verſ. 104. *ergo Sinon, qui victima fuerat, &c. jure & votis & præmiis Græcorum interficitur.* Liv. lib. XXII. cap. 14. Id vocat *votis debellare*. *Votis agere* Cicer. 11. Catil. & Juſtin. XXIV. 5. Hieronym. ad D. Aug. *Hæretici, quos gladio nequeunt, voto interficiunt.* CUPER. Ad hunc Petronii locum reſpexiſſe Salvianum lib. 111. de gubern. Dei puto, *prima ſemper irarum tela maledicta ſunt, &c. quidquid non poſſumus imbecilli, optamus irati. Ac ſic in omni animorum indignantium motu votis malis pro armis utimur.* Euripidis loco ab Ampl. Cupero adducto adde alterum Phæniſſ. verſ. 772.

Ἡμᾶς δ' ἀραῖον, ὧν τύχῃ, κατακτενεῖ.

non abſimilis, licet de alia re, locutio Claudiani in Bell. Getic. verſ. 46.

Alta nec incertis metimur flumina votis. BURM.

Sunt qui] Ἴσως aliquid deeſt, vel hic verſus non ſuo loco collocatus eſt. COLLADON.

Lugentia pectora] vel *mærentia*. BUSCH. *Pignora* conjicit Stewech. ad Arnobii lib. v. pag. 117. qui memoriæ vitio ex Haloſi Trojæ citat: & certe non abſimilis vero conjectura, ut jungant conjugibus filios & patres. Ita *pignora*, pro *pectora*, viri Eruditi reddiderunt Valer. Flacco lib. 1. verſ. 605. vide de harum vocum confuſione Andr. Schotti Obſerv. lib. 11. cap. 57. reſtituendam quoque *pignoris* vocem credo Manilio lib. 11. verſ. 600.

Idcirco nihil ex ſemet Natura creavit
Pectore amicitia majus, nec rarius umquam.

ita vulgo legitur. Sed, quid eſt *pectus amicitiæ?* legendum *pignore amicitiæ*. BURM.

Onerīſque ignara] Alii, *non gnara*. PATISSON. Lege, *Humeris ignara*. AURAT. Id eſt, oblita oneris, non ſentiens pondus præ amore. COLLADON. Talis Æneæ pietas celebratur. Xenophon in lib. de Venation. Virgil. in lib. 2. Æneid. Ovid. lib. 13. Metamorph. verſ. 624.

——— *Sacra altera patrem*
Fert humeris venerabile onus Cythereius heros.

Idem lib. 1 Faſtor. verſ. 527.

Jam pius Æneas ſacra, & ſacra altera patrem
Afferet.

Idem lib. 4. Faſtor. verſ. 37.

Hinc ſatus Æneas, pietas ſpectata per ignes,
Sacra, patremque humeris, altera ſacra, tulit.

Idem Epiſtol. Didonis ad Æneam:

Diva parens, ſeniorque pater, pia ſarcina nati.

Tale eſt nobile epigramma Græcum in Æneæ φιλοστοργίας: lib. 1. Auth. cap. 87. Ep. 2.

Ἐκ πυρὸς Ἰλιακοῦ δοριάτατον μέσον ἥρπασεν ἥρως
Αἰνείας ὅσιον παιδὶ βάρος πατέρα.
Ἔκλαγε δ' Ἀργείοις· μὴ ψαύετε, μικρὸν ἐς Ἄρη
Κέρδος ὁ γηραλέος, τῷ δὲ φέροντι μέγα.

Latine

Id, pro quo metuit, tantum trahit, omnia ſecum
Hic vehit imprudens, praedamque in praelia ducit.
Ac, velut ex alto quum magnus inhorruit Auſter,
Et pulſas evertit aquas, non arma miniſtris,
Non regimen prodeſt: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta ſinu tranquillaque litora quaerit:
Hic dat vela fugae, Fortunaeque omnia credit.
Quid tam parva queror? gemino cum Conſule Magnus,
Ille tremor Ponti, ſaevique repertor Hydaſpis,
Et piratarum ſcopulus: modo quem ter ovantem

Jupiter

Latine ſic Marullus:

Quum ferres medios, proles Cytherea, per hoſtes
Impoſiti collo languida membra patris.
Parcite, ait, Danai: levis eſt ſene gloria rapto,
At non erepto gloria patre levis.

Simile quiddam refert Joannes Stobæus Sermon. οζ. de Cadmo & Agave. Nec minore pietate celebres haberi debent, qui vel belli tempeſtate bonos libros efferunt, aut tineis & blattis eripiunt. Nihil addo: μή τις Ἀχαιῶν ἄλλος ἀκούσῃ. BRASSICAN. Explico, non par oneri magno ferendo, vel, nolens ſe onerare multis rebus auferendis, ſed illud tantum ſecum vehens, pro quo metuebat, & quod amabat maxime. Ita Claudian. Bell. Gildon. 439.

——— *Sonipes ignarus habenæ.*

Id, pro quo metuit, tantum] Hæc verba ſunt parentheſi includenda. COLLADON.

Hinc vehit] Alii, *hic velut*. PATISSON. Alii, *hic vehit*. TORNÆS. COLLADON.

Et pulſas] Teague. *Et pulſat & vertit aquas*.

Miniſtris] Ἴσως, *magiſtris*. COLLADON. Nihil mutandum, vide ſupra ad cap. 108.

Arma] Sunt inſtrumenta nautica, unde *armari* & *exarmari* naves dicuntur. vide Barth. ad Stat. lib. 11. Theb. verſ. 107. & Boſium ad Nepot. Dion. cap. ix.

Pondera pinus] Rates, naves, quæ ex lignis pineis conficiuntur. ERHARD.

Hic vela dat] Γρ. *Hic dat vela*. COLLADON.

Fortunaque omnia credit] Lege, *cedit*. Pflugius. ERHARD.

Gemino cum conſule] Pompejus bis Conſul. ERHARD. Imo, Pompejus cum duobus Coſſ. Marcello & Lentulo.

Ille tremor Ponti] De Pompejo idem ſcribit Pedo Albinovanus Rer. Roman. lib. 1.

Ille, cui ternis Capitolia celſa triumphis
Sponte Deûm patuere, cui freta nulla repoſtos
Abſcondere ſinus, non tuta mœnibus urbes.

Scalig. in Catalect. ERHARD.

Saxi quoque terror Hydaſpis] Alii, *ſævique repertor*. PATISSON. Lege, *repertus*. AURAT. SAMBUC. *Hydaſpes* cum *Hy* ſcribitur: fuit autem Rex Medorum, à quo fluvius Mediæ cognominatus eſt; & alius Indiæ. BUSCH. Non recte mutatum in *repertus*. COLLADON. *Repertor Hydaſpis*, vocatur Pompejus, quia fabuloſum illum fluvium exiſtimabant: qua ex opinione vulgi ſcripſit Horatius libr. 1. od. xxii. verſ. 7.

——— *Vel quæ loca fabuloſus*
Lambit Hydaſpes.

Alii tamen libri, ut editio Lugdun.

——— *Saxi quoque terror Hydaſpis.*

Alii vero, ut editio Steph.

——— *Sævique repertus Hydaſpis.*

Repertus terror, qui præter opinionem ei terror extitit. Virgil. lib vi. Æn. verſ. 343.

Dic, age, namque mihi fallax haud ante repertus
Hoc uno reſponſo animum deluſit Apollo.

Ennius apud Feſtum, in Navus:

Navu' repertus homo eſt, Grajo patre, Grajus homo rex.

Cæcilius, in Epiſtola, apud Priſcianum:

Nam novu' quidem deus repertus eſt Jovis.

Plautus in captivis Act. iii. ſc. iv. verſ. 36.

Tu repertus, qui Philocratem ſuperes veriverbio.

Eleganter autem, *ſcopulus piratarum*, dictus Pompejus, ut eodem tempore tribunal L. Caſſi, *ſcopulus reorum*. Valer. Max. lib. iii. cap. 7. ex. 9. RICHARD. *Sævique repertor Hydaſpis*, Memm. Teag. & V. C. BOSCH.

Piratarum ſcopulus] Id eſt, offendiculum. Pflug. ERHARD. Scribe, *peiratarum*. Piratas (quibus nomen fecit ἡ πεῖρα, ἡ βλάβη, δόλος, καὶ τέχνη) arcivit Pompejus. Id quod ubique dicitur. Unde pulchre *ſcopulus piratarum* dicitur. Ita Caſſius *reorum ſcopulus* dictus fuit, auctore Val. Maximo lib. 3. cap. 7. Cicero lib. 3. de Oratore: *Scopulus patrimonii & vorago*. Florus lib. 4. cap 9. de Bello Parthico, *Scopulus publicæ ſecuritatis Antonius*. BRASSICAN.

Ter ovantem] Vide Paſſerat. ad Propert. lib. iii. eleg. 10. pag. 471. Non ſunt autem Albinovani ſed Albini verſus, quos Scaliger ad Catalect. pag. 251. citat.

Jupiter horruerat, quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat ſubmiſſa Boſporus unda,
Pro pudor! Imperii deſerto nomine fugit,
Ut Fortuna levis Magni quoque terga videret.
CXXIV. *Ergo tanta lues Divûm quoque numina vidit?*
Conſenſitque fugae Coeli timor. ecce per orbem

Mitis

citat, exſtant apud Priſcianum lib. VII. pag. 741. *Ovantem* autem hic poni pro triumphantem docuit Barth. lib. XXIII. Adverſ. cap. 24.

Juppiter horruerat] Brevis rerum geſtarum Pompeji Magni deſcriptio exſtat in antiquis Inſcriptionibus Romanis, & nuper etiam Baſileæ cum Inſtrumento Veituriorum per Robertum noſtrum editus eſt. Meminit Cicero Philippic. 13. Vellejus Paterculus lib. 2. Feſtus Rufus in Hiſtor. Roman. Plinius lib. 7. epiſt. 27. Plutarch. in Pompejo, & Appianus lib. 2. prolixe. &c. BRASSICAN.

Fracto gurgite Pontus] Alii, *fracto in gurgite*. TORNÆS. *Pontus* proprie id mare dicitur, quod à Mæotide palude uſque in Tenedum protenditur: ſed, ubi primum ſe arctat, de Tenedo incipiens, poſt Helladis caſum *Helleſpontus* vocatur: ubi expandit, *Propontis*: ubi iterum premit, *Thracius Boſporus*: ubi iterum effundit, *Pontus Euxinus*. BUSCH. Male puto Gonſalium explicare. Solemnis enim Poetis mos eſt, victarum gentium flumina & maria ita inducere, ut ſubmiſſis & lenibus undis ſubmittere ſe & ſervitutis jugum ſentire videantur, *minores volvere vortices*, ut Horat. lib. II. od. 9. & fluctuum tumorem remittere. Virgil. lib. VIII. Æneid. verſ. 722.

——— *Euphrates ibat jam mollior undis.*

unde in Ferculis Triumphalibus fingebantur lentius fluere, ut fracti & victi. v. Paſſerat. ad Propert. lib. II. eleg. 1. pag. 247. *Fracta* vero *unda* etiam alia in re dicitur, quoties impetus fluctuum vel à litore, vel vadis, rumpitur. Valer. Flacc. lib. III. verſ. 36.

Spumoſumque legunt fracta Scylaceion unda.

Ovid. libr. IV. Triſt. verſ. 180.

Frangitur unda vadis.

plura Heinſius in curis ſecundis ad Ovid. Epiſt. VII. Heroid. verſ. 169. BURM.

Submiſſa] Locutio deſumta à facto Valerii, qui faſces Populo ante concionem ſubmiſit, ut ait Florus lib. 1. cap. 10. infra veneſica cap. 134.

——— *Mihi pontus inertes*
Submittit fluctus.

& ita de fluviis, tamquam ſenſum haberent, loquuntur. vide Ammian. Marcell. libr. XVII. cap. 4. & ibi Valeſ. CUPERUS.

Boſphoros] Scribe *Boſporos*. Interpretatur Interpres Apollonii Rhodii Argonautic. lib. α. & lib. ϛ. Sed diverſa ratione ſcriptor rerum Romanarum lib. 16. Corn. Tacitus libr. 12. eleganter *arctiſſimum divortium* vocat. BRASSICAN.

Imperii deſerto nomine] Id eſt, imperio, eleganti circumlocutione. Ita *nomen agelli*, pro agello, apud Catonem in diris verſ. 90

Dulcia rura valete, & Lydia dulcior illis
Et caſti fontes, & felix nomen agelli.

ubi, quæ Chriſt. Arnoldus collegit, meliore judicio poſſent diſponi. Et, ſi ſcholiaſten Euripidis ſequimur, ille ita locutus in Oreſte verſ. 1082.

Ἀλλ' ὦ ποθεινὸν ὄμμ' ὁμιλίας ἐμῆς.

interpretaturus enim hæc ponit ὄνομα ὁμιλίας. Niſi Typographus erraverit. Græci tamen ita loquuntur. Ælianus lib. XIII. cap. 28. Plutarch. vita Alex. pag. 30. CUPER. Vide de hac apud Latinos locutione Barth. ad Claudian. Bell. Getic. verſ. 303. Græcis quoque uſitatam docuit Grotius ad Euangel. Lucæ cap 1. verſ. 49. Et eadem ratio eſt in καλλιστεῦσαι, pro ἰσαι, quod paſſim occurrit. Cæterum Nodotius poſt hunc verſum, alium interjicit, quem, unde ceperit, ignoro, in nulla enim editione deprehendi. Eſt autem talis:

Ignavaque fuga Romam famamque relinquit.

Et ſequenti verſiculo edidit:

Ut Fortuna levis Magni quoque terga videres.

vellem nos monuiſſet unde omnia iſta hauſerit.

Ergo tanta lues Divûm quoque numina vidit] Poſt hunc verſum in veteri codice MS. legitur,

Juſtitia & lacera, &c. TORNÆS.

Lege,

Tergo tanta lues Divi quoque numina vidit.

Tergo videre, eſt fugientem videre, ut apud Catullum de Achille Carm. LXIV. verſ. 335.

Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus.

hoc vult Petron. Deos è terris fugiſſe belli crudelitate territos, hoc eſt, tergo viſos eſſe. Guljelm. Plaut. quæſt. in Moſtell. cap. 4. ERHARD. Recte, qui primi ſic repoſuerunt, pro quo erat, *Tergo tanta lues*. Dii de re deſperantes imagines ſuas è templis auferunt & aufugiunt. Lamprid. Commod. *Veſtigia deorum in foro viſa ſunt exeuntia.* Ultimæ tamen Petronii editiones emendationem hanc guſtare non potuerunt. Olim ſic locum integrum legebam,

Ergo tanta lues divûm quoque numina fudit,
Conſenſitque fuga cæli timor?

Nec fortaſſe male. BOURDELOT.

Cæli timor] Pompejus COLLADON.

Furen-

Digitized by Google

Mitis turba Deûm terras exoſa furentes
Deſerit, atque hominum damnatum avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulſata lacertos,
Abſcondit galea victum caput, atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it ſubmiſſa Fides, & crine ſoluto
Juſtitia, ac moerens lacera Concordia palla.
At contra, ſedes Erebi qua rupta dehiſcit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibuſque armata Megaera,
Letumque, Inſidiaeque, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confoſſa cruenta caſſide velat.

Haeret

Furentis] Lege, *furentes*. AURAT. COLLADON.

Damnatum avertitur agmen] Averſatur, abominatur, fugit: ad quam rationem *antevortitur* & *prævortitur* Plautus ἐνεργητικῶς uſurpavit. ERHARD. Virgilius libr. III. Georg. 499.

Victor equus fonteſque avertitur, & pede terram
Crebra ferit.

Statius VI. Theb. 192.

——— *Appoſitas impaſta avertitur herbas.*

Pax prima ante alias, &c.] Oſtendit, Pacem à Romanis abiiſſe ſimiliter Fidem, & Juſtitiam, & Concordiam. BUSCH. Deſcribitur fuga Deorum. Sic Heſiodus de Juſtitia; Aratus de Aſtræa. BRASSIC.

Abſcondit galea] Ἴτως, *Abſconditque olea.* quid enim Paci cum galea? COLLADON. Mirarer *galeatam pacem*, niſi continuo poſt ad inferos eam præcipitaret: atque etiam, ſi Diis placet, *Juſtitiam & Fidem* comites daret: quas alii ad cœlum remittunt. *Anonym. MS.* HADRIANID.

Victum] Quidam libr. *vinctum*. COLLADON.

Submiſſa fides] Ita ſcribe, Pith. PATISSON. COLLADON. Tornæſ. alii, *ſincera Fides.* Sed codex MS. Douſæ, & edit. Frellon. *ſummiſſa*. Tragur. MS. *ſumma* (id eſt, *ſummiſſa*) *Fides & crine ſoluto.* HADRIANID.

Et lacera mærens] Alii, *ac mærens lacera.* TORNÆS.

Palla] *Palla*, muliebre veſtimentum dicitur ad veſtigia uſque demiſſum. Plautus Menœchm. III. ſc II. verſ. 4. *Pallam ad phrygionem fert confecto prandio.* BUSCH.

Sedes Herebi] *Erebus*, abſque aliqua aſpiratione, aut diphthongo, à Græcis ſcribitur: & ponitur pro parte inferni, in qua, teſte Servio ſuper 6. Æneid. tantum illi morabantur, qui bene vixerant: unde ad Elyſios campos non niſi purgati proficiſcerentur. BUSCH. Seneca Oedip. verſ. 160.

Rupere Erebi clauſtra profundi
Turba ſororum face Tartarea, &c.

Idem verſ. 572.

——— *Rumpitur cæcum chaos*
Iterque populo ditis ad ſuperos datur.

& ſequentia.

Erynis] Lege, *Erynnis*. AURAT.

Bellona minax] Virgil. lib. I. Æneid. verſ. 294.

——— *Furor impius intus*
Sæva ſedens ſuper arma, & centum vinctus ahenis
Poſt tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Calphurnius Eclog. I.

——— *Dabit impia victas*
Poſt tergum Bellona manus, ſpoliataque telis
In ſua veſanos torquebit viſcera morſus.

Plinius lib. 35. cap. 10. *Apelles pinxit Belli imaginem reſtrictis à tergo manibus.* BRASSICAN. Virgil. Æn. lib. 8. Stat. Theb. I. Seneca de ira lib. 2. cap. 35. WOUWEREN. Hanc quoque apud Inferos ſedem habere, & inde emergere, finxit Seneca Hercule Oet. verſ. 1311.

Abrumpat Erebi clauſtra, me ſtricto petat
Bellona ferro.

ubi Gronovius hunc Petronii locum adducit.

Lurida Mortis imago] *Luridum* ſupra modum pallidum, quaſi *loridum*, id eſt, loro percuſſum. Ovid. lib. II. Amor. 9.

Stulte, quid eſt ſomnus, lurida niſi mortis imago?

BUSCH. ERHARD. Oportet negligenter Ovidium legiſſe, neque rationem metri meminiſſe, qui ita citant. *Gelida mortis* ſcripſit Ovidius, cum *lurida* verſus non admittat, quod ipſe hic locus admonere debuerat.

De-

Haeret detritus laevae Mavortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis, atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque ſidera pondus
Quaeſivere ſuum: namque omnis Regia coeli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Caeſaris acta ſui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mavortius haſtam.
Magnum cum Phoebo Soror & Cyllenia proles
Excipit, ac totis ſimilis Tirynthius actis.

In-

Detritus] Longo nimirum uſu. Virgil. Eclog. VI. verſ. 17.

Et gravis attrita pendebat cantbarus anſa.

Mavortius umbo] *Umbo*, media pars clypei. hinc *Umbilicus*, quicquid in aliqua re eſt medium, & ligamentum inſtrumentorum. BUSCH.

Flagranti ſtipite] Signo ardenti, lignea face, *Funckel.* Infra cap. CXXXVI. *Vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti.* Balbus Catholico; *Stipes, titio vel truncus ligni.* ERHARD.

Portat] Tam bona, quam mala, *portare* nos notat Donatus ad Andr. Act. II. ſcen. 2. & ad Hecyr. Act. III. ſc. 5. *porto* quaſi aliquid magnum. Et certe plerumque de magno aliquo malo & damno hac voce uſi veteres. Virgil. lib. III. Æneid. verſ. 539.

Et pater Anchiſes bellum, ò terra hoſpita, portas,
Bello armantur equi, bellum hac armenta minantur.

lib V. Æneid. verſ. 840.

——— *Tibi triſtia ſomnia portans.*

Seneca Troad. verſ. 436.

Quæ viſa portent, effer in medium, metus.

vide Barth. lib. II. Adverſ. cap. 12. & Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 3. pag 156.

Sentit terra] Opinio hæc, Deos pondere ſuo premere loca, in quæ veniunt, paſſim apud Poëtas reperitur. Ampliſſimus Cuperus adſcripſerat, hinc illuſtrari Ovidium libr. I. Art. Am. verſ. 560. lib. III. Metam. verſ. 621. lib. IV. Met. verſ. 448. lib. XV. Met. verſ. 693. & lib. III. faſtor. verſ. 329. Homer. Il. N. verſ. 18. addi poſſunt, quæ notat Barth ad Claudian. III. conſ. Honor. verſ. 107. & ad Stat. lib. IV. Theb. verſ. 796. & lib. VII. verſ. 65. & 745. & hinc paſſim tremere terra adventu Deorum à vatibus fingitur.

Mutataque ſidera] [a] *Iras. mirataque* COLLADON. Lege, *mirataque*. Abſentibus Diis ſidera ait inſolitam levitatem cœli mirata, & onus aſſuetum requiſiſſe. Gulielm. Plaut. quæſt. in Moſtell. cap. 4. ERH.

Quaeſivere ſuum] Elegantiſſime dictum pro, deſiderarunt ordinarium & legitimum pondus. Illuſtravit elegantem hanc locutionem immenſa eruditionis copia, & quæ ſolis aridis & jejunis Gallulis ſtomachum movet, Brouckhuſius ad Tibull. lib. II. eleg. III. verſ. 26.

In partes deducta] Quidam legunt *diducta*. COLLADON. Male prima editio & Traguerienſis codex, *deducta*. vide ſupra ad cap. CVIII.

Caeſaris acta ſui] [b] *Ious, aſtra ſui.* COLLADON. Rarior locutio: non tamen placet Colladonis emendatio. Blanditur magis Paſſeratii conjectura, qui ad Propert. lib. IV. eleg. I. pag. 558. legendum eſſe putat I. *Cæſaris arma ſui ducit*, & egregie illuſtrat. Et ſane, voces hæ ſæpe à librariis confuſæ fuere: ita apud Ovidium lib. XI. Met. verſ. 222. editum

——— *Qui fortibus armis*
Acta patris vinces.

codices autem habere plurimos *fortibus actis* notat Heinſius. Si cui tamen vulgatam lectionem *acta* retinere placeat, explicare poterit *ducere* pro regere, moderari, ut Venus omnia ſui Cæſaris regat, & præſit ejus actis: quo ſenſu Tacitum lib. III. Annal. cap. 58. *ducere provincias* dixiſſe, volunt Gruterus ad Senec. Oedip. verſ. 264. & Rutgerſ. Venuſ. lect. cap. 25. BURM.

Pallas] Hanc Cæſari ob inſignem ejus eruditionem & eloquentiam propitiam à Petronio induci cenſet Gronovius.

Mavortius haſtam] Alii, *Mars obvius.* TORNÆS. *Mavortius* ſubſtantive pro Mavorte, vel Marte. ERHARD. Suſpecta hæc vox quoque Brouckhuſio; Barthius autem ad Stat. lib. VII. Theb. verſ. 33. incaute Petronium hic Pallada & Martem, inimica ſemper inter ſe numina, uni eidemque parti faventes inducere cenſet. quamquam id Papinium quoque lib. VIII. verſ. 708. feciſſe notet.

Magnum] Emendavit ante Gevartium lib. I. Elect. cap. 6. hunc locum Barthius lib. XXXVI. Adverſ. cap. 24. & poſtea ad Statii lib. VIII. Theb. verſ. 688. Gevartium laudat, cui idem in mentem venerat. Ovidium quoque lib. I. faſt. verſ. 603. & IV. ex Ponto III. 4. ita vocaſſe notaverat Ampl. Cuperus.

Ac totis ſimilis, &c.] Cæſari ſcilicet. COLLAD. Ita Theſeum Herculi quoque actis paribus ſimilem

in-

Intremuere tubae, ac ſciſſo Diſcordia crine
Extulit ad ſuperos Stygium caput. hujus in ore
Concretus ſanguis, contuſaque lumina flebant.
Stabant aerati ſcabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obſeſſa draconibus ora.
Atque inter toto laceratam pectore veſtem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.

Haec

inducit Papinius lib. XII. Theb. 584. ubi vide Barthio adnotata.

Intremuere tubæ] Alii, *infremuere*. alii, *jubæ*. PATISSON. COLLADON. Lege, *intonuere*. Calcagnio. de concordia. ERHARD.

Diſcordia] Ex illis Virgilianis, lib. VI. Æneid. verſ. 280.

——— *Et diſcordia demens*
Vipereum crinem vittis innexa cruentis.

Et VIII. verſ. 702.

Et ſciſſa gaudens vadit Diſcordia palla,
Quam cum ſanguineo ſequitur Bellona flagello.

PITH. Verſus illi ab optimis quibuſque ſcriptoribus maxime commendantur. Seneca lib. 2. de Ira cap. 35. *Vel ſi videtur, qualis apud Vates noſtros eſt.*

Sanguineum quatiens dextra, lævaque flagellum,
Aut ſciſſa gaudens vadit Diſcordia palla.

BRASSICAN. Hoc enim habitu deſcribitur Diſcordia apud Virgil. 8. Æneid. verſ. 702. & Æneid. 6. verſ. 280. quod notarunt Crinitus de Hon. Diſc. lib. 13. cap. 2. Weitzius Not. in Prudent. Pſychomach. lib. 1. verſ. 685. ERHARD.

Concretus ſanguis] Prudent. lib. 1. contra Symmach. *concreto proceſſit crine*. Weitzius in Not. verſ. 491. ERHARD.

Stabant irati] Alii, *ærati*. TORNÆS. COLLAD. In aliis *ærati*. Scribe *ferrati dentes*. Plinius lib. XI. cap. 38 *Piſcium omnibus ferrati dentes, præter ſcarum*. HEINS.

Scabra rubigine dentes] Ovid. VIII. Met. 802.

——— *Scabri rubigine dentes.* PITH.

Virgil. Georg. lib. 1. verſ. 495.

Exeſa inveniet ſcabra robigine pila.

ubi Servius: *aſpera, unde & ſcabies dicitur à corporis aſperitate*. vide ibi Cerdam.

Draconibus] Serpeotibus, anguibus. Andreas Hieroſolymitanus ſerm. ἰς τον ἰυαγγελιστὴν, de Chriſto; ἵνα τέχνῃ σοφίας παγιδεύσας τὸν ὄφιν καὶ τὸν δράκοντα, &c. ERHARD.

Obſeſſa draconibus ora, &c.] En habitum, quo Furiæ depingebantur: vetulæ, caput anguibus pro capillitio cinctæ, ſaoguineam manu facem geſtantes & flagellum. vide Delrionem Comment. in Medeam Sen. verſ. 14. ERHARD.

Atque inter toto] Alii, *atque intertorto*. TORNÆS. AURAT. Mutant *intertorto*, perperam. COLLAD. Editio Lugdun. *inter toto*, quomodo legiſſe etiam Lilium Gyraldum apparet, commoda & aperta ſententia. Inter veſtem, inquit, toto pectore laceratam, quatiebat lampada. Nam veſtis, utpote lacera, non obſtabat, quo minus per illam vibraret facem. De lacera veſte Diſcordiæ Virgilius libr. VIII. Æneid. verſ. 702.

Et ſciſſa gaudens vadit Diſcordia palla.

Porro ſcio eſſe, qui illud, *ſanguineam lampada*, concoquere non poſſint, legantque;

Sanguinea tremulam quatiebat lampada dextra.

A quibus diſſentio: Nam *ſanguinea lampas*, ob ſanguinei coloris flammam, dicitur, ut apud Virgilium lib. X. Æneid. verſ. 272.

Non ſecus ac, liquida ſi quando nocte Cometa
Sanguinei lugubre rubent. RICHARD.

Barthius ad Papinii libr. 11. Theb. verſ. 288. reſtituit:

Rupta ter intortam lacerato in pectore veſtem.

quam ita veram putat reſtitutionem, ut præ illa, quidquid collatum eſt in hoc generoſo carmine, plebejas ougas dicat. Sed, quem ſenſum hæc emendatio efficiat, non video; nam, *rupta veſtem*, dici Latine poſſe vix puto, & longius abit à ſcripta lectione codicum. Offendit vero maxime illud *inter*, nec video, quomodo quis inter veſtem dici poſſit quatere lampada dextra. Forte ſcripſit,

Atque ferens toto laceratam pectore veſtem.

vel, *Atque terens*, ſed locum adhuc in mendo cubsre mihi perſuaſum eſt. *Toto* habent omnes editiones veteres & Tragurienſis codex, qui & *lacerata* exhibet.

Sanguineam tremula] Forte, *ſanguinea tremulam*. SAMBUC. Alii codices, & Calcagnious, *ſanguinea tremulam*. ERHARD. Videtur alludere ad priſcum illum vetuſtæ militiæ morem. nam ante inventum tubæ uſum iocenſis facibus acies inſtructas præibant. quibus utrimque conjectis manus conſerebant. Statius 4. Thebaid. verſ. 5.

Prima manu rutilam de vertice Lariſſæo
Oſtendit Bellona facem. ———

Claudianus lib. 1. de Raptu Proſerp. verſ. 40.

Tiſiphone quatiens infauſto lumine pinum
Armatos ad caſtra movet pallentia manes.

Meurſ. ad Lycophron. Caſſand. verſ. 1295. WEITZ.

Haec ut Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terras, atque omnia litora poſſet
Aſpicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
a Sumite nunc gentes accenſis mentibus arma;
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur, quicumque latet; non femina ceſſet,
Non puer, aut aevo jam deſolata ſenectus.
Ipſa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: Tu concute plebem
Curio: Tu fortem neu ſupprime Lentule Martem.
Quid porro tu, Dive, tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida ſolvis?
Theſauroſque rapis? neſcis tu, Magne, tueri
Roma-

a DISCORDIA.

Hac ut] Lege, *Hac ubi*. BRASSICAN.

Nobilis Apenini] *Apenninus*, mons altiſſimo jugo ab Alpibus ad Siculum fretum tendens, à Pœnis ita dictus, ut quidam putant. Unde Alpes primi Pœni pervias fecerunt, cum antea redderent Italiam inacceſſam. BUSCH. Alii, *Apenninus*: cujus ſcripturæ rationes pete ab Jo. Chryſoſt. Zanchio de Cenomanor orig. lib. 2. ERHARD.

Atque has erupit] Quidam legunt *erumpit*. COLLADON. Lege, *Inque has erupit*. BRASSICAN. Quomodo Virgil. dixit lib. IV. Georg. verſ. 368.

Et caput, unde altus primum ſe erupit Enipeus.

Sic quoque *erumpitur*, pro erumpit ſe, Lucret. lib. VI. verſ. 581.

Vis venti exagitata foras erumpitur. ———

Sic *proruprit ſe in fugam*, apud Plaut. ni fallor. ERHARD. *Effudit* Tragurianus. Ut mox, *Cum hac Eumolpus effudiſſet*. De voce *erumpere* cum quarto caſu egerunt abunde Giſanius in Lucretiano indice, & Brouckhuſius ad Tibull. lib. IV. Carm. 1. verſ. 86. Manus autem viri eruditi in codicis Almeloveniani ora ſcripſerat, ſibi legendum videri *Inde has erupit*, quia non bene cohærent dictiones.

Accenſis mentibus] Freinshemius ad Flor. libr. III. cap. 10. mallet *mœnibus*. Sed diſplicet id merito Brouckhuſio, quia ſequenti verſu ſequitur:

——— *In medias immittite lampadas urbes.*

& ita bis idem diceret. Ita locutus Silius lib. IV. verſ. 169.

Nam tibi, cum ſtimulas cornu, atque in prælia mentes
Accendis.

Et lib. I. verſ. 345.

Accenſa exſultant mentes.

Ita *accenſas cohortes* dixit Valer. Flacc. lib. VII. verſ. 637. BURM.

Deſolata] Id eſt, quæ ab ævo fere relicta eſt, defecta annis, & ætate debilis, ut ait Phædrus. Eſt enim *deſolatus*, qui ſolus relictus, ut oſtendit Gronovius Obſerv. lib. IV. cap. 21.

Tu legem, Marcelle, tene] De lege Claudia ſeu Marcelli in Cæſarem, & Curionis tribuni pl. ſeditionibus, vide Sueton. Cæſare. SAMBUC. Sueton. in vit. Jul. cap. 28. Dion lib. 40. WOUWEREN. Virgil. 6. Æneid. ibique Servius & Tib. Donatus. ERHARD. Vide Gronov. Diatr. Stat. cap. 3.

Curio] Hic C. Curio violentiſſimus Tribunorum pleb. quem ſibi inimicum ingenti mercede Cæſar defenſorem paravit. de hujus ſeditionibus & turbis vide Suet. Jul. Dion. lib. 40. WOUWEREN. Sidon. lib. 4. ep. 3. *Æſtuat, ut Cethegus; incitat, ut Curio.* Alanus Anticlaud. lib. 2. *Succendit ut Curio.* Savaro ad Sidon. lib. 1. ep. 11. ERHARD.

Ne ſupprime] Alii, *neu ſupprime*. TORNÆS. Salluſt. Catilinar. ERHARD. *Neu* prima & Sambuci editio & Tragur. Codex.

Tu die tuis] Alii, *tu dive tuis*. TORNÆS. *Die* retineri poteſt κατὰ πρόληψιν, quia Diſcordia, ut dea, futurum divum ſciebat: magis tamen probo quod eſt in editione Lugdunenſi, *Die*, quoniam Iülo prognatus Cæſar, & à Venere ac ipſo Jove ducebat originem. Sic ejuſdem gentis Ilia *dia* vocatur ab Ennio, apud Nonium in *Nepos* feminini generis.

Ilia dia nepos, quas ærumnas tetuliſti?

Dium, inquit Feſtus, *antiqui appellabant, ut à Deo ortum*. RICHARD. Corrigunt, *Die*. illud retineri debet. *Divum* vocat communi & plebejo tum nomine.
Nam

Romanas arces? Epidauria moenia quaere,
Theſſaliaeque ſinus humano ſanguine tinge.
Factum eſt in terris, quidquid Diſcordia juſſit.

• Quum haec Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudiſſet, tandem Crotona intravimus: ubi quidem, parvo deverſorio refecti, poſtero die am-

Encolpius.

Nam & Auguſtus ſemper ſe *Divi filium* dixit, & *Divus* pro Cæſare καταχρηστικῶς. Nepos in Vita Attici; *In affinitatem pervenit Divi Julii filii*, id eſt, Octaviani, qui fuit Julii Cæſaris adoptivus filius. quod monere fere putidum foret, niſi aliorum corrumpendi (corrigendi volui dicere) libido aurem vulliſſet. ERHARD.

Romanas acies? Epidauria] *Romanas arces: Epidamnia.* Paſſerat. TORNÆS. Monui jampridem, & nunc moneo, legendum videri. *Romanas arces*, ut cap. cxxi.

Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi.

Magnificentius enim *Romanæ arces* dicuntur, quam urbs Roma: ut, Carthaginis arces, quam Carthago: & Pergameæ arces, quam Pergama. Virgilius II. Georgic. verſ. 172.

Imbellem avertis Romanis arcibus Indum.

Item lib. IV. Æneid. verſ. 234.

Aſcanione pater Romanas invidet arces?

Et lib. X. Æneid. 12.

Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum atque Alpes immittet apertas.

Notiſſimum eſt, ut Pompejus, adventante Cæſare, urbem reliquerit, quid tamen impedit Ciceronem audire in epiſtola undecima lib. 7. ad Atticum: *Per fortunas, quale tibi conſilium Pompeji videtur? Hoc quæro, quod urbem reliquerit. Ego enim ἀπορῶ. Tum, quid abſurdius? Urbem tu relinquas? Ergo idem, ſi Galli venirent.* Et in epiſt. 16. lib. 8. ideo vocat Pompejum ἀπολιτικώτατον καὶ ἀστρατηγικώτατον quibus iſta plane reſpondent, *neſcis tueri Romanas arces*. Et epiſt. 2. ejuſdem libri: *nihil ulla in gente unquam ab ullo auctore Reipub. ac duce turpius factum eſſe videtur, quam à noſtro amico factum eſt: cujus ego vicem doleo, qui urbem reliquit, id eſt, patriam, pro qua, & in qua, mori, præclarum fuit.* RICHARD. Legendum eſſe *Romanas arces*, patet ipſa narratione. BOURDEL. Heinſius conjecerat legendum:

Neſcis ſi, (vel, *qui*) *Magne, tueri*
Romanas arces, Epidauria nomina quære,
Theſſalicoſque ſinus humano ſanguine pingues.

Epidauria mœnia] Epidaurus urbs in Achaia Æſculapii delubro percelebris. GLOSSÆ. Alii, *Epidamni mœnia.* alii, *Epidamni nomina.* Sic vetus, recte. Pith. PATISSON. *Epidaurus* urbs eſt in Achaia, Saronico quaſi marmore redimita, Æſculapii delubro percelebris. hinc *Epidaurius*, quod eſt cognomentum Æſculapii. Ovidius de Ponto lib. I.

Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope. BUSCH.

Γρ. *Epidamni nomina.* ἴσως, *Epidamni.* COLLADON. Fuit hoc nomen ominoſum & infauſtum, ob idque in *Dyrrachium* mutatum, ut Plin. auctor eſt. Alluſit & Plautus Menæchmis, *Ne mihi damnum in Epidamno duas.* PITH. Lege, *Epidamnia nomina quære.* Neſciit Romam tueri Pompejus, atque adeo Italiam vacuam Cæſari occupandam reliquit: atque ita Dyrrachium cum exercitu tranſiſit, cui *Epidamni* nomen vetus mutarant Romani, ominis cauſſa, ut Plutarch. Plaut. Menæchm. Itaque *Epidamnia nomina* dicit. alludens ad ſignificatum vocis. neque non tamen *nomina* pro re dicunt. Albinovan:

——— *Nomina magna locorum.*

Palmer. in Spicileg. ERHARD. Certa eſt correctio *Epidamni*, confuſas has à librariis urbes, patet & ex Lucan. II. 624. & X. 545. Seren. Sammon. initio, & aliis. Pro *Mœnia* autem *nomina* Traguriensis. Eadem varietas obſervatur in codicibus MSS. Ovidii lib. IV. faſt. verſ. 812.

——— *Ambigitur mœnia* (vel *nomina*) *ponat uter.*

Diſcordia] Tragur. *juſtitia*, ſed in margine erat *diſcordia.*

Volubilitate verborum] Alii, *verborum bile.* TORNÆS. Alii, *ingenti bile.* Pith. PATISSON. Temerarium non eſt, quod in veteri codice legitur, *ingenti bile.* ſi quidem per bilem inſaniam poëticam intelligit, de qua cap. XC. *Imo, inquam, ſi ejuras hodiernam bilem, una cœnabimus.* Horat. in arte Poëtica verſ. 301.

——— *ô ego lævus,*
Qui purgo bilem ſub verni temporis horam?
Non alius faceret meliora Poëmata.

Quare illa verba, *volubilitate verborum*, inducenda puto, ut quæ huc irrepſerint ex verbis mox ſequentibus. *Ex præſcripto ergo conſilii communis, exaggerata verborum volubilitate.* RICHARD. Exempla petere eſt ad hoc genus dicendi à Savarone Not. in Sidon. lib. 9. ep. 9. ERHARD. Lege cum tribus ſcriptis *ingenti verborum bile.* Sic ſupra cap. 90. *Si ejuras hodiernam bilem, una cœnabimus.* BOSCH. *Verborum* deeſt in prima & Sambuci editione, quæ *volubilitate* habent.

Cratona] Forte, *certons.* AURAT.

Intravimus] Tragur. *vitavimus.*

Ubi quidem] Heinſius in margine notaverat, forte *pridie.*

amplioris fortunae domum quaerentes, incidimus in turbam haeredipetarum ſciſcitantium, quod genus hominum, aut unde veniremus? Ex praeſcripto ergo conſilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde, aut qui, eſſemus, haud dubie credentibus indicavimus. Qui ſtatim opes ſuas ſummo cum certamine in Eumolpum congeſſerunt. certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi ſollicitant. * *

CXXV. [a] Dum haec magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunae eſſet oblitus ſtatum, adeo ut ſuis jactaret, neminem gratiae ſuae ibi poſſe reſiſtere, impuneque ſuos, ſi quid deliquiſſent in ea urbe, beneficio amicorum laturos. Caeterum ego, etſi quotidie magis magiſque ſuperfluentibus bonis ſaginatum corpus impleveram, putabamque, à cuſtodia mei removiſſe vultum Fortunam, tamen ſaepius tam conſuetudinem meam cogitabam, quam cauſſam. &, Quid, ajebam, ſi callidus captator exploratorem in Africam miſerit, mendaciumque depre-

[a] POLYÆNUS.

Ampliori fortitudine domum quarentes] Forte, *fortuna*, vel *fortitudine*, pro, fortuna. AURAT. Veteres editiones & Tragurianus *ampliori fortitudine*.

Heredipetarum] Qui alterius hereditatem petunt, vel cupiunt. GLOSSÆ. Hæredipetæ, κλήρου θηρῶντες. WOUWEREN. Vide Gruter. Suſpic. extraord. cap. 7. *Heredipeta*, qui ſtatim *captatores* vocantur. Papias; *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit, vel cupit; & componitur ab hereditas, vel heredium, & peto. Heredicapa, qui hereditatem alterius capit; & componitur ab hereditas, vel heredium, & capio. Herediſcinda, qui alterius hereditatem ſcindit, aufert; & componitur ab hereditas, vel heredium, & ſcindo.* Ad eandem faciem dicitur *lucripeta* Dionyſio Catoni in Diſtich. ERHARD. De horum aucupiis adi Muſarum lumen Piccartum mellitiſſimum Obſervat, hiſtoric. politic. dec. 12. cap. 3. WEITZ.

Quid genus hominum] Homerus non uno loco: τίς, πόθεν εἶς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες. Et noſter.

Qui genus, unde domo? pacem ne affertis, an arma?
Orpheus in Argonautic. ἦτε πολυπλῆρες, &c. Sic enim veteres interrogare ſolebant, ut ſcribit Thucydid. in princip. BRASSICAN. Lege, *quod genus homines*, ut, ſi non amplius, id ſaltem relinquamus Petronio, ne non Latine loquatur. Quamvis, ne quid diſſimulem, malim, *qui genus, aut unde domo, veniſſemus*: Quæ fuit antiquorum percontandi hoſpites forma. *Anonym. MS.* HADRIANID. *Quid* prima & Sambuci editio. Apud Virgilium quoque lib. VIII. Æneid. verſ. 114. Heinſius in quinque codicibus repperit *quod genus*. De hac interrogatione autem vide ibi Cerdam.

Ex praſcripto ergo conſilii] Vetus Senatuſconſulti formula D. C. C. S. id eſt, de communi conſilii ſententia. SAMBUC.

Exaggerata] Ita omnes editi & Tragurianus: unde miror frontem Galli interpolatoris, qui exhibet, *exaggerati prudenter unde aut qui eſſemus, &c.* Quæ unde habeat vellem docuiſſet, nam nec Latina quidem ſunt. *Volubilitas* autem, cujus exempla plurima Savaro habet, non tam facundiam, quam inanem & præcipitatum ſonitum multorum verborum, quibus, ut involucris, rem obſcuramus, ne penitus fallaciam pervideant homines, notare mihi videtur. Ita eleganter Gellius lib. IX. cap. 15. vocat, *Involucra ſenſuum, & verborum volumina, vocumque turbas.* Et Seneca epiſt. XL. ubi egregie volubilitatem verborum caſtigat, vocat *verba convolvere.*

Opes ſuas in Eumolpum congeſſerunt] Hoc Martial. appellat *mittere munera in hamo.* Vide lib. 6. epig. 36. WOUWEREN.

Omnes muneribus] Alii, *omnes Hæredipetæ muneribus.* TORNÆS.

Magno tempore] Rarior locutio. Sed cum & *parvum & exiguum tempus* pro brevi dixerint alii, liceat Petronio noſtro *magnum* pro longo dicere. Apulejus lib. V. Metam. ſimili ſententia, *Hac diutino tempore ſic agebantur.*

A cuſtodia mei] Cum Dii *cuſtodes* dicantur, & reſpicere, & vultum in aliquem convertere, qui alicujus tutelam gerant, & bona ejus procurent, non poteſt Encolpius, ad feliciorem conditionem traductus, putare, Fortunam vultum removiſſe à cuſtodia ſui, niſi in ſequiorem partem capiamus vocem *cuſtodia*, ut ſupra cap. X, *cuſtos moleſtus*, pro exploratore, occurrit. Semper ergo Fortuna exploraverat & captaverat occaſionem, qua læderet & malo adficeret Encolpium, nunc, benignior facta, ab eo vexando deſiterat. Niſi ita capiamus, neſcio, quid ſibi hæc verba velint.

Si

prehenderit noſtrum ? Quid, ſi etiam mercenarius, praeſenti felicitate laſſus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidioſa proditione detexerit? Nempe rurſus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, Deaeque, quam male eſt extra legem viventibus! quidquid meruerunt, ſemper exſpectant. * * *

CXXVI. [a] Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas, vendiſque amplexus, non commodas. Quo enim ſpectant flexae pectine comae? quo facies medicamine adtrita, & oculorum quoque mollis petulantia? quo

[a] CHRYSIS ancilla Circes AD POLYÆNON.

Si etiam mercenarius] *Si etiam mercenarius Eumolpi*, Leid. cod. placet. ſupra cap. 54. *hac locutus mercenario Eumolpi novaculam rapit*, &c. BOSCH.

Invidioſa] *Ambitioſa*. Memm. cod. BOSCH.

Dii Deaque] Supra cap 79. & 115.

Quam male eſt extra legem viventibus] Plaut. *Nihil eſt miſerius, quam animus hominis conſcius.* De hoc flagello conſcientiæ, & metu, qui eum neceſſario ſequitur, vide Caſaubon. in Perſ. Sat. 3. Barth. ad Claudian. lib. II. in Rufin. verſ. 140. & IV. Conſul. Honor. verſ. 280. multis. ERHARD. De vi conſcientiæ egregie Cicero pro Milone cap. 23.

Quicquid meruerunt exſpectant] Seneca. *Conſcientia aliud agere non patitur, ac ſubinde reſpicere ad ſe cogit. Dat poenas quiſquis exſpectat. quiſquis autem meruit, exſpectat.* PITH. A pexit indubie hæc verba Macrob. in Somn. Scip. *Sibi videntur exitium, quod merentur, excipere.* Iſ. Pontanus in Not. Puteo, particulam *ſemper* excidiſſe, ut ſcripſerit Petronius; *quod ſemel meruerunt.* Barth. ad Claudian. IV. Conſul. Honor. verſ. 280. In hiſtoria Marculphi minime nupera, ut vulgo putatur, ſed perveteri, & cujus jam ante annos quaſi 10. mentionem fecit Guilhelmus Archiepiſcopus Cypri in Belli ſacri Hiſt. legitur; SAL. *quod timet impius, veniet ſuper eum.* MAR. *qui male facit, & bene ſperat, totum ſe fallit.* Nec fruſtra ille; *Conſcientia ſcelerum, metus judiciorum*, &c. ERHARD.

Semper exſpectant] Vetus codex *ſuper*. Sed puto legendum, *ſemper*. DANIEL.

Exſpectant] Id eſt, timent. vide Barth. ad Statii Theb. lib. I. verſ. 375. & lib. XXIII. Adverſ. cap. 24.

Quia noſti Venerem tuam] Τὴν Ἀφροδίτην πρὸς σοῦ ἴσαι. WOUWEREN. Id eſt, Gratiarum concinnam elegantiam, & amabilitatem ad ejus divæ ſacra ducentem. Barthius lib. VI. Adverſ. cap. 16.

Superbiam captas] Lege *ſuperbia me captas.* HEINS. Neſcio, an recte: ut enim *inanem gloriam captare*, & ſimilia, paſſim occurrunt, pro affectare, ita & *ſuperbiam*, quæ ſequitur Formam. Ovid. lib. I. Faſt. verſ 419.

Faſtus ineſt pulchris, ſequiturque ſuperbia formam.

quem locum Ampl. Cuperus ſuo codici adſcripſerat.

Amplexus non commodas] Alii, *amplexus non commodos.* PATISSON. Id eſt, non ſine mercede aliquem amplecteris. Ita *vendere tempora* eleganter dicuntur Fœneratores, qui pro temporis commodo, quo quis utitur ſua pecunia, pretium & mercedem paciſcitur. Manil. lib. IV.

Navigat, & celeres optando ſortibus annos
Dulcibus uſuris, æquo quoque tempora vendit.

Quorum verſuum ſenſum non recte aſſecutus eſt divinus Scaliger, ut animadvertit Salmaſ. ὁ πάνυ cap. III. de mod. uſur. pag. 93. Sic Seneca *venale tempus*. eodem ſenſu lib. VII. de Benef. *Quid ſunt iſta Tabulæ, computationes, & venale tempus, & ſanguinolentæ centeſimæ?* Liv. lib. XXVII. cap. 31. de Philippi libidine, *Neque enim omnia emebat, aut eblandiebatur, ſed vim etiam flagitiis adhibebat.* CUPERUS. Ovid. lib. I. Amor. eleg. X.

Et vendit, quod utrumque juvat, quod uterque petebat,
Et pretium, quanti gaudeat ipſa, facit.
Quæ Venus ex æquo ventura eſt grata duobus,
Altera cur illam vendit, & alter emit?

Propertius lib. I. eleg. 2.

Teque peregrinis vendere muneribus.

Plaut. Mil. Glor. Act. II. ſc. 3. *Non ego poſſum, quæ ipſa ſe venditat, tutarier.* Plena autem Poetarum carmina querelis contra venalem hanc venerem. vid. Ovid. lib. I. Amor. eleg. 8. & lib. III. eleg. 8. & paſſim quoque alii. BURM.

Flexa pectine coma] An *pecten* abuſive pro acu comatoria dixit? ERHARD.

Facies medicamine attrita] Athen. ὅτι πρῶτον τὸ πρόσωπον ἐντριψάμενοι, καὶ προνόμια περιθετά τε λαβοῦσαι. PITH. Juvenal. Sat. VI. verſ. 472.

——— *Inducitur atque fovetur*
Tot medicaminibus,

Tertull. *Cutem medicaminibus ungunt.* Antipater: ψιμυθίῳ τὰς παρειὰς ἐντριβόμεναι. Artemidorus lib. I. ἔδοξε καταχρίεσθαι τὸ πρόσωπον, ὥσπερ αἱ γυναῖκες. WOUWEREN.

Et oculorum quoque mollis petulantia] Lege, *quoquo mobilis petulantia*, aut certe, *quaque mollis*. Quid, inquit, ſibi volunt quoquo verſum verſatiles illi & petaces ocelli? Nec diſſimile, quod Apulejus in re haud multum etiam abſimili de Venere ſcripſit lib. Mileſ.

quo inceſſus tute compoſitus, & ne veſtigia quidem pedum extra menſuram aberrantia, niſi quod formam proſtituis, ut vendas? Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum coelum curare ſoleo: ex vultibus tamen

Et nunc mite conniventibus, nunc acre criminantibus, geſtire pupulis, & nonnumquam ſaltare ſolet oculis. Nec abit ipſius Arbitri epigrammatium;

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces.
Illic & Venus & leves Amores,
Atque ipſa in medio ſolet voluptas.

Deinde dictio *petulantia* ſignanter admodum hic expreſſa eſt, & valet, quod in notiſſimo verſiculo legitur;

Minerva flavo lumine, Venus peto.

Hæc cum ita ſint, opportune in medicinam rapio Senecam Patrem lib. Controverſ. 5 Controv. 6. Vulgatur; *Muliebrem veſtem ſumſit, capillos in foemina habitum compoſuit, oculos in puellare lenocinio circumdedit.* Lege, *circumtulit.* Iſ. Pontanus Analect. lib. 3. cap. 12. *Oculorum mollem petulantiam* dixit, ut *oculos ad petulantem laſciviam* Lycurgus apud Rutil. Lupum lib. 1. Juſtinus de Sardanapalo lib. 1. *Cum mollitia corporis & oculorum laſcivia omnes foeminas anteiret.* Barth. ad Claudian. ERHARD. Erhardus legit, *quoque mobilis*, quod in textum recipere auſi ſunt Editorum nonnulli. *Mollis oculorum petulantia* eſt ſoluta oculorum laſcivia. Sic Ovidio *molles oculi*, Catulloque *ebrii ocelli*, & Horatio, *lubrici oculi*, & alibi: *vultus nimium lubricus aſpici*, ut & *grata protervitas.* Juſtin. lib. 1. cap. 3. ubi de Sardanapalo, viro muliere corruptiore; *cum mollitia corporis & oculorum laſcivia omnes foeminas anteiret*, &c. BOSCH. Alii codices *mobilis.* Scribendum *quoque mobilis petulantia. Laſcivia oculorum* eſt Juſtino lib. 1. *oculi ludibundi* A. Gellio lib. III. cap. 5. *patrantes oculi* Perſio. Plinius lib. XI. cap. 37 *ſupercilia hominis & pariter & alterne mobilia, & in iis pars animi.* HEINS. Præferrem quoque *mobilis*, quia laſcivi & petulantes Juvenes & puellæ non tranquillos, ſed verſatiles & mobiles, habent oculos Ita & Seren. Sammon. Carm. 36.

Mobilis hirſutas horret laſcivia ſetas.

ubi male alii *mollis & hirſutas.* vide Keuchenii notas. BURM.

Inceſſus tute] Alii, *Inceſſus tantum.* TORNÆS. Ariſtænet. βάδισμα τεταγμένον. βραχὺ δὲ ὥσπερ κυπάριττος ἢ φοῖνιξ, σειόμενον ἠρεμῇ. PITH. Senecæ *inceſſus compoſitus*, qui Ambroſ. 3. de Virg. *ſobrius.* Vet. inſcript. *inceſſus commodus.* epiſt. 69. *modeſtus inceſſus ac compoſitus, ac probus vultus.* At Petronio fictus ad mollitiem. Apul. Mil. *ſuperfluo inceſſu foeminam mentiebatur.* Hieron. ad Euſtoch. *ſolutis genibus fractus inceſſus.* Adverſ. Helvid. *greſſum frangere.* Idem: *ludentibus pedibus incedunt.* Seneca Natur. Quæſt. lib. 7. cap. 31. *Tenero & molli inceſſu ſuſpendimus gradum.* Fir. lib. 8. cap. 7. *Molliter ambulant, veſtigia ſua cum delicata quadam moderatione ſuſpendunt.* Sen. ep. 15. Clem. Alex. Pæd. lib. 2. cap. 11. Philo, περὶ τοῦ μισθώματος πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι. WOUWEREN. Sic Catullus:

——— *Quam videtis*
Turpe incedere, mimice, ac moleſte.

ita ibi legit Scaliger epigr. 43. Lege, *ſtudio compoſitus.* Hippolytus à Collibus in Harpocrate. Corrigit Douza, *arte compoſitus.* at quanto ex literarum reliquiis verius ſit, *fuco compoſitus!* Plaut. *Vitia corporis fuco occulunt.* Pontan. Analect. lib. 3. cap. 12. Propert. lib. 2. eleg. 4.

Nequicquam perfuſa meis unguenta capillis
Ibat, & expenſo planta morata gradu.

ubi Beroaldus in Commentar. ERHARD. Nobil. N. Heinſius ingenioſe, ut ſolet omnia, genuinam lectionem noſtro ſic reſtituit; *quo inceſſus, ſcite compoſitus.* BOSCH. Lege *inceſſus ſcite compoſitus:* nam, ut egregius talium arbiter Naſo lib. III. art. Am. 299.

Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris.

ubi plura ad rem. Sic *ſcite coli & ornari*, apud Livium lib. IV. cap. 44 *ſcitus convivator* apud eumdem lib. XXXV. cap. 49. HEINS. Nihil mutandum. *Tute compoſitus* eſt ita inſtitutus, ut cavere ſibi videatur à caſu, non præceps & temerarius inceſſus, nec, ut Apulej. 11. Metam. vocat, *immeditatus*, & qualem Menandri deſcribit Phædrus lib. v. fab. 1.

Veniebat greſſu delicato & languido.

vide Barth. Adverſ. lib. XII. cap. 1. & XXII. cap. 13.

Formam proſtituis ut vendas] Propert. lib. 1. El. 2.

Quid juvat, &c.
Teque peregrinis vendere muneribus.

Tibull.

Sit procul à nobis, formam cui vendere cura. PITH.

Vides me] Petroniana Phraſis. Supra cap. 38. *Vides illum, qui in imo imus recumbit.* cap. 46. *Vides Phileronem cauſſidicum.* cap. 58. *Ego, quod me ſic vides propter artificium meum, Diis gratias ego.*

Nec auguria novi] Martial.

Non ſum divinus, ſed ſcio quid facias. PITH.

Tibullum habuiſſe ante oculos arguti & amabilis ingenii noſtrum nequam, credit Janus Brouckhuſius ad lib. 1. Eleg. IX. verſ. 4. ubi egregie hæc illuſtrat copia ſimilium apud Poëtas locorum, quæ ſtomachum biliosis Gallulis & Philoſophis movent. Mathematicorum cœlum ſatis traduxit noſter ſupra cap. XXXIX.

Mathematicorum] Gellius lib. 1. cap. 9. *Vulgus, quos gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit.* WOUWEREN.

Ex vultibus tamen hominum mores colligo] Diſtingue, ex

Digitized by Google

men hominum mores colligo, &, quum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Sive ergo nobis vendis, quod peto, mercator paratus eſt: ſive, quod humanius eſt, commodas, effice ut beneficium debeam. Nam, quod ſervum te & humilem fateris, accendis deſiderium aeſtuantis. Quaedam enim feminae ſordibus calent: nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut ſtatores altius cinctos. harenarius aliquas accendit, aut perfuſus pulvere

ex vultibus tamen hominum, mores colligo. Hippolytus in Harpocrat. pag. 17. Ex ipſa orationis figura homines noſci etiam Homerus indicat Odyſſ. 1.

——— Ὀυ μὲν γάρτι κακῷ ἱς ὤπα ἰώκει.

Eraſmus in Adag. *Ex habitu bonum virum præ ſe fert.* ERHARD. Tamquam metopoſcopus. vide Sueton. Tit. 2.

Cum te ſpatiantem vidi] Nota, ex inceſſu cognoſci mores mulierum. Pflugius. ERHARD. Non de Puellæ inceſſu, ſed vel de Encolpii, ſive Polyæni, agitur, quem ancilla Circes ſollicitat; vel de cujuſcumque hominis, ſi *cogites* legendum eſſet.

Beneficium debeam] Non abſimiliter Leucipp. ἐις μακρὸν, ὁ χαρμίδης ἰστὶ, δίδως τὴν χάριν. lib. 4. PITH. Fugit ſub finem litera, qua reprehenſa, rotundior erit oratio: *efficis ut beneficium debeam.* Pontanus Analect. lib. 3. cap. 12. vel pro *debeam* legendum eſt *debeat*, nempe domina. Jungermannus. ERHARD.

Quadam enim femina ſordibus calent] Vide Celeſtinum. ERHARD.

Libidinem concitant] Alii, *libidine concitantur.* TORNÆS.

Statores altius cinctos] Servi præſentes Dominis ad cuſtodias, eorumque juſſa ac nutus exſequendos. GLOSS. Alii, *ſtratores.* TORNÆS. Catalect.

Jam primum ſtator hic libidinoſus, &c. PITH. Puto, innui ſervos, qui præſentes dominis ad cuſtodias, eorumque nutus & juſſa exſequendos: atqui, ut apparitores ab apparendo, ita ſtatores à ſtando. Certe Ciceroni ſunt magiſtratuum nuncii. Epiſt. lib. 11. Epiſt. 17. *Litteras à te mihi ſtator tuus reddidit.* Plancus lib. 10. Epiſt. 21. *Statores* ſervi, qui *latrones*, quod, ut ait Varro 6. de Lingua Lat. circum latera erant regum, aut quod ad latera habebant ferrum. hoc expreſſit Ovid. lib. III. Amor. eleg. 11.

Quando non fixus lateri ſpatiantis adhæſi,
Ipſe tuus cuſtos, ———

Sen. epiſt. 22. *Nudum erit latus? Incomitata lectica?* hinc liquet, cur δυλώεσθαι *laterare.* hos poſtea *ſtipatores* à ſtipando appellatos, idem Varro auctor. Horat. lib. 1. Sat. 3.

——— *Nec te*
Quiſquam ſtipator ſectabitur.

Gloſſ. *Stipator*, *ſatelles*, σωματόφυλαξ, δορύφορος. Sidonius lib. 1. ep. 2. *Circumſiſtit ſellam comes armiger: pellitorum turba ſatellitum ne obſit admittitur, ne obſtrepat, eliminatur.* Lege, ex MS. *ne abſit admittitur.* Suidas: δορύφοροι, φύλακες, ὑπηρέται βασιλέως, ὁπλοφόροι. Antoninus Imp. ὅ, τι δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα, μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν. Ariſtot. περὶ κόσμου. οἱ μὲν ἀμφ' αὐτὸν βασιλέα δορύφοροι. & Apul. interpr. *Ante fores viri fortes ſtipatoreſque regalium laterum, tutela pervigili cuſtodiam per vices fortium ſuſtinebant. Erant inter iſtos diviſa officia, in comitatu regio armigeri*, &c. Plaut. Caſ. quem mox armigerum ſervum ſcutigerulum vocat. Sidonius quoque & plerique ejus ætatis ſcriptores, qui eoſdem, quos Tacit. *excubitores armatos regia domus.* ep. l. 1. *Armati regia domus adſiſtunt aditibus, quibus hora primi ſoporis vigilabuntur.* Firmico dicuntur *ſcutarii.* Aſtron. lib. 3. cap. 4. *Facies ſcutarios, vel Imperatorum protectores, vel qui proprio excubitu principibus ſalutem ſervent.* Zoſimus lib. 3. συναποκλειόντων αὐτῷ καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα δύο ταγμάτων, οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι. Quamquam & gladiatores, qui ſcutarii. Antoninus Imper. de Vita ſua παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανὸς, μήτε παλμουλάριος, ἢ σκουτάριος, γενέσθαι. Sueton. ſpeculatores Claud. cap. 34. *Neque convivia inire auſus, niſi ut ſpeculatores cum lanceis circumſtarent.* Suidas: σπεκουλάτωρ, ὁ τοῦ δορυφόρου. At, qui Ammiano lib. 14. *ſcutariorum rector*, forte is poſterioribus σκρίβων. Suid. σκρίβων, ὁ τῶν σωματοφυλάκων ὑπερφερόμενος. WOUWEREN. Alii *diutius.* Hinc *diſcinctos* puto legendum. ac *ſtatores* ſervos eſſe puto, aut libertos, qui prope herum aut patronum ſtant, & ei præſto ſunt, &, ſi quem quærat, arceſſunt ſiſtuntque. Turneb. Adverſar. lib. 4. cap. 19. Ex MS. Jac. Cujacii legendum, *ſtatores altius cinctos*, non, ut in illo, quem citat Turneb. *diutius cinctos.* Qui tamen codex, quo eſt uſus Turnebus, ex eo ipſo exemplari veteri Cujaciano deſcriptus fuerit. *Statores* ſunt proprie carcerum aut ædium cuſtodes. nam *ſtare* eſt verbum ejus rei. apud Manil. lib. 5. Sunt & qui alias *latrones*, ſic dicti, quaſi *laterones*, quod latus tegerent. Scalig. in Catal. ad Priap. ERHARD. De iis egerunt abunde Salmaſius ad Vulcatii Caſſ. cap. IX. Lamprid. Elagab. cap. XXXIII. & Reineſ. Comment. ad Inſcr. Claſſ. 1. Inſcr. 19. & Claſ. VIII. Inſcr. 4. & Barthius lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. de cinctura eorum quoque quædam addit.

Diutius cinctos] Alii, *altius cinctos.* TORNÆS. Succinctos, hoc eſt, velociores, magis expeditos; Acro ad Hor. *Servi veterum cincti.* Philo περὶ βίου θεωρ.

ἄζωστοι

vere mulio, aut hiſtrio ſcenae oſtentatione traductus. Ex hac nota domina eſt mea. uſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quaerit, quod diligat. [a] Itaque oratione blandiſſima plenus, Rogo, inquam, numquid illa, quae me amat, tu es? Multum riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema, &. [b] Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc ſervo numquam ſuccubui; nec hoc Dii ſinant, ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronae, quae flagellorum veſtigia oſculantur:

ἄζοντο δὲ καὶ καθιέμενοι τοὺς χιτωνίσκους ἐσῴζοντο, ὑπηλείφοντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἄσχημον ἐπιφέρεσθαι διαλοπτικοῦ σχήματος εἰς τοῦτο τὸ συμπόσιον. WOUWEREN.

Arena aliquas accendit, aut perfuſus pulvere mulio] Bourdelotti editio, *Arenarius aliquas accendit, aut perfuſus pulvere mulio.* BOURDELOT. Supra cap. XXVI. *Quartilla jocantium libidine accenſa.*

Perfuſus pulvere mulio] *Mulio.* Pith. TORNÆS. Luctator. Palæſtritæ pulvere ſe aſpergebant poſt unctionem, ut firmius lubricos alioquin artus tenerent. Plutarch. Sympoſ. probl. lib. 2. quæſt. 4. κεκλῆσθαι γὰρ ἀπὸ τῆς πάλης τὰς παλαίστρας, οὐχ ὅτι πρεσβύτατόν ἐστι τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὅτι μόνον τῶν τῆς ἀγωνίας εἰδῶν πηλοῦ καὶ κονίστρας καὶ κηρώματος τυγχάνει δεόμενον. Idem: αἱ μὲν γὰρ παλαιστῶν ἐπιβολαὶ καὶ ἕλξεις κονιορτοῦ δέονται. apud Heliod. lib. 10. ubi Theagenes parat ſe luctæ. καὶ ἅμα κόνιν ἀνελόμενος, καὶ ὤμους τε καὶ πήχεις ἔτι πρὸς τῆς βουλασίας ἱδρῶτι νοτεροὺς ἐπιχεάμενος, προσβάλλει τι ἐκτινάξας τῇ χειρί. Tertull. de pall. *Studia palæſtræ male ſeneſcentia, & lutea unctio, & pulverea volutatio.* Apul. libr. 9. Mil. *In modum pugilum, qui pulviſculo perſperſi dimicant.* Lucian. περὶ γυμνασίων. Iſid. Orig. lib. 15. cap. 2. WOUWEREN. Peſſime Gonſalius hic ſibi ſomnia de τῷ *mulio* fingit. ita inſcript. apud Gruter. pag. DCXXXVII. I. FOLIOQVE MVLTO. CUPER. poſſet tamen *mulio* reponi, quia antea dixerat, ſordibus calere fœminas: erant enim muliones, vel ſervi, vel inſtitores, leg. 5. §. 5. ff. de Inſtit. Act. vel, ſi liberi, viliſſimæ conditionis, quales qui curſui publico deſtinata animalia agebant. l. X. & XXXI. C. Theod. de Curſ. publ. unde & Lamprid. in Elagab. cap. 12. notat illum etiam *mulionem ad vicceſimam curare juſſiſſe.* v. Scheffer. de re vehic lib. 1. cap. 17. BURMAN.

Aut hiſtrio] Juvenal. Sat. 9. WOUWEREN.

Scænæ oſtentatione] Tacent interpretes, præter Gonſalium, qui tamen quid ſibi velit non video. dum ait, *oſtentatio frequenter Ciceroni ſimulatio eſt. Oſtentatio ſcenæ*, explicanda ea, quæ in ſcena fit. Videtur idem mos fuiſſe in ſcena, qui in amphiteatro, ut ſcilicet omnes hiſtriones, ante hic ornatos in ſcena oſtentarent. De gladiatoribus Quint. decl. 92. Qui locus eſt elegantiſſimus. Holſtenius ad paſſ. SS. martyrum pag. 170. hæc oſtentatio quomodo facta ſit docet Ferrar. lib. II. cap. 24. part. 10. uſus eſt hac voce Plin. I. epiſt. 3. *Oſtentatio* armorum in inſcript apud Pignor. epiſt. 34. quam tamen recte ut ſpuriam rejicit. CUPERUS.

Ex hac nota] Vid. ſupra cap. 83. Phædr. lib. IV. fab. 24.

Fabella talis hominum diſcernit notas.

ubi vid. Schefler.

Uſque ad orcheſtra quatuordecim tranſilit] *Quatuordecim.* ſcilicet, gradibus. Pflugius. Erant in *orcheſtra* Senatorum ſedibus loca deſignata: erant & in XIV. gradibus orcheſtræ primis vel proximis Equitum ſedes. inde *orcheſtram & populum* Juven. dixit pro primoribus & plebe. P. Pithœus Adverſ. vel ſubſec. lib. 1. cap. 17. Eleganter de muliere dictum, quæ amatoribus plebejis & viliſſimis delectatur. Turneb. Adverſ. lib. 4 cap. 19. ERHARD.

In extrema plebe] Horat. lib. II. od. 4.

Credo, non illam tibi de ſceleſta
Plebe delectam.

Illa tu es] Elegans idiotiſmus. Valer. Flacc. lib. II. verſ. 485.

Verum ó jam redeunt Phrygibus ſi numina, tuque
Ille ades, auguriis promiſſe & ſorte Deorum.

Illuſtravit egregie N. Heinſius ad Ovid. XIV. Heroid. verſ. 95. & Epiſt. XV. verſ. 78.

Scema] Veſtimenti genus minus æſtivum. GLOSS. Vide ad cap. 44.

Tibi placeas] Vide ad cap. 44.

Ego adhuc ſervo numquam ſuccubui] Licet ingenuæ, inquit, ac nobiliores matronæ reperiantur, quæ ad explendam libidinem cum ſervis crebro flagella paſſis, & mox cruci ſuffigendis, conſueſcant, ego, tametſi ancilla ſim, cum equitibus tantum rem habeo. Petrus Faber Semeſtr. lib. 2. cap. 8. ERHARD.

Ut amplexus meos in crucem mittam] *Amplexus*, pro eo, qui amplectitur, id eſt, me amplectendam. Sic *neceſſitudines* pro neceſſariis, *convivia* pro convivis, *regna* pro regibus, &c. frequentari obſervavit Bernart. Schol. ad Statium lib. XVI. Thebaid. verſ. 756. ERHARD.

Crucem mittam] *Crux* pro ſervo, nam ſervilis pœna crux erat. GLOSS. Servilis pœna *crux* Juvenal. *Pone crucem ſervo.* vide Petr. Fabrum in Semeſtr. lib. 2. cap. 8. Lipſium de Cruce lib. 1. cap. 12. Gretſerum de Cruce, lib. I. Venuſte vero *crucem* ſervum cruciarium

tur: ego, etiamſi ancilla ſum, numquam tamen niſi in Equeſtribus ſedeo. [a] Mirari equidem tam diſcordem libidinem coepi, atque inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronae ſuperbiam, & matrona ancillae humilitatem. Procedentibus deinde longius logis, rogavi ancillam, ut in platanona duceret dominam. Placuit puellae conſilium: itaque collegit

[a] POLYÆNOS.

rium appellat, qua facie ſermonis *ſcelus* pro ſceleſto. Lipſius d. l. Bernartius d. l. ERHARD.

Viderint] Vide ſupra ad cap. 61. & 77.

Flagellorum veſtigia] Ulpian. fragm. pro ſtigmatibus. BONGARS. Ulpian. lib. 1. Regul. *De ditiorum numero ſunt, quibus veſtigia ſcripta fuerunt.* PITH. Σημεῖα τῶν πληγῶν. Tertull. de Pall. *veſtigia ceſtuum viria occupavit.* Ovidius 3. Amor. 8.

Cerne cicatrices veteris veſtigia pugnæ. WOUWER. Lege, *flagrorum veſtigia*, id eſt, ſervos, qui Plauto *maſtigiæ*. Sidonio *fractores ferularum*, Tertulliano *flagra rumpentes*. Savaro ad Sidon. libro 3. ep. 13. quæ hoc loco *flagellorum veſtigia*, infra vocat *verberum notas*. Adi Briſſonium Selector. lib. 3. cap. 10. Gretſerum de Cruce, lib. 1. cap. 8. 9. 10. Rader. ad Mart. lib. 14. cap. 69. ERHARD. Ovid. II. Amor. eleg. VII.

Quis Veneris famulæ connubia liber inire,
Tergaque complecti verbere ſecta velit?

Ampliſſ. Cuperus adſcripſerat Turpilii locum apud Nonium in *caries*. *Viden' ut oſculatur cariem, num illum illæc pudet?*

In Equeſtribus ſedeo] Seneca lib. 7. de Benef. cap. 12. *Equeſtria omnium Equitum Romanorum ſunt.* BONGARS. Martial. lib. XI. Epig. 105.

Hectoreo quoties ſederat uxor equo.

Seneca VII. de Benef. PITH. *Equeſtria* pro locis theatralibus equitum, &, modificatis verbis, pro *equeſtribus* uſurpavit. Ideo vero eſt: numquam eſt mihi res, niſi cum illis, qui ſedent in quatuordecim ordinibus. Turneb. Adverſ. lib. 4. cap. 19. Metaphora ab equeſtribus, hoc eſt, locis in ſpectaculo equiti datis. Pet. Faber Semeſtr. lib. 2. cap. 7. Lipſ. de Amphith. cap. 14. Pet. Pithœus Adverſ. lib. 1. cap. 17. ERHARD. Pomponius, *proſtibulo*. *Quæ peditibus nubere poterant, equites ſperant ſpurca.* SCIOPP. Recte convenit hoc epigramma, quod hic inſerui,

Inveniat quod quiſque velit, non omnibus unum eſt,
Quod placet, hic ſpinas colligit, ille roſas.

BOURDELOT.

Diſcordem libidinem] Omnino legendum *diſſortem*, ut docuit Illuſtris Heinſius A. Sabini Ep. 1. verſ. 35.

Non ferus Antiphates, nec in uno corpore diſſors
Parthenope. BOSCH.

Pridem eſt, quod legendum vidi *tam diſſortem libidinem*. *Diſſors* ſane, quod *ancilla haberet matronæ ſuperbiam, matrona ancillæ humilitatem*, quibus verbis optime Arbiter interpretatur *libidinem diſſortem*. Diximus de hoc vocabulo ad Epiſtolam Sabini 1. verſ. 35. HEINS.

Humilitatem] Seneca lib. 1. de benef. cap 9. *Si quis nulla ſe amica fecit inſignem, nec aliena uxori annulum præſtat, hunc matronæ humilem, & ſordidæ libidinis, & ancillariolum vocant.* PITH.

Longius jocis] *Jocis* in aliis deeſt. PATISSON. Plin. lib. 5. epiſt. 3. *Fuiſſe de verſiculis meis multum ſermonem, eumque diverſitate judiciorum longius proceſſiſſe.* SCIOPP. *Jocis*, Leid. cod. forſan ex gloſſa. BOSCH. Prima editio & Sambuci *procedentibus demum longius rogavi ancillam.* Traguriensis quoque ignorat τὸ *logis*.

Rogavi ancillam, ut produceret dominam] Has ancillas honeſtius habebant, utpote conſcias non ſolum libidinum, ſed conſiliorum & mentis dominæ: dicebantur autem *Fabra*. Gloſſ. *Fabra παιδίσκη*. Talis illa apud Plautum Milite, Act. III. ſc. 1.

Quaſique hunc annulum Fameſa ancilla dederit, ea porro mihi,
Militi ut darem.

Ita Vetus Edit. Florentina. Lege, *Quaſique hunc annulum fabra ſua dederit*, apud Juvenalem Satyra 6. verſ. 354.

——— *Et flavam cui det mandata puellam.*

Fortaſſis an legendum, *& fabram, cui det.* WOUWEREN.

In platanona produceret] Alii, *in platea nova duceret.* TORNÆS. & PATISSON. Turneb. lib. 26. Adverſar. cap. 6. *in platanona*, id eſt, ubi platani creſcunt, ut apud Sidonium lib. 8. ep. 9.

Myrtos & platanona pervagatus. DANIEL.

Martial lib. XII. Epig. 50.

Daphnonas, platanos, ac aërias cypariſſos,
Et non unus balnea ſolus habes. PITH.

Εἰς πλατανῶνα paulo poſt: *flexitque ſe in eum diphona.* Lege, *daphnona*. *Platanon* & *Daphnon* loca platanis & lauris conſita. Turneb. Adverſ. lib. 26. cap. 6. Iacobus Gaudentius lib. 3. Ærarii aur. Poet. *Platanon*, *locus platanis conſitus.* Magnus olim uſus *Platanonum* in deliciis æſtivis. Cicero; *Hac tua platanus ad opacandum hunc locum patulis diffuſa ramis* Plato in Phædro; καλή γε ἡ καταγωγή. ἥ τε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον. Videndus Jac. Pontanus ad Virgil. 4. Georg. Raderus ad Martial. lib. 9. epigr. 46 Barth. ad Claudian. Feſcenn. de nupt. Honor. verſ. 18. ERHARD.

git altius tunicam, flexitque ſe in eum daphnona, qui ambulationi haerebat; nec diu morata, dominam producit è latebris, laterique adplicat meo mulierem omnibus ſimulacris emendatiorem. Nulla vox eſt, quae formam ejus poſſit comprehendere: nam, quidquid dixero, minus erit. Crines, ingenio ſuo flexi, per totos ſeſe humeros effuderant: frons minima, &

Duceret] Ita fragmentum Tragur. & Codd. nonnulli, quam lectionem præfero eo magis, quia mox, *nec diu morata dominam producit è latebris.* Verum, ne quid diſſimulem. ſcribendum opinor, *rogavi ancillam, ut in platanona deduceret dominam.* Neque aliter ſolet noſter. ſupra cap. 45. *Jam ego coeperam Ephebum in gymnaſium deducere.* Sic ibi legendum. cap. 60. *Imo, inquit Giton, perſuade gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat.* Et aliis locis. BOSCH. *Duceret* primæ editiones & Tragurianus codex. Et mox ſequitur *producit.* De platanone vide Philandr. ad Vitruv. lib. v. cap. 11.

Placuit puella] Alii, *ancilla.* PATISSON. Ancillæ, ſicut *puer* pro ſervo: & dicitur hic de ſtuprata. ERHARD.

Daphnona] * (ſi daphnon) loca ſunt lauro conſita. GLOSSÆ. *Daphnona.* Pith. & Turneb. alii, *daphona.* alii, *adophona.* TORNÆS. Alii, *ſe in cadophona,* &c. PATISSON. Vet. cod. *adophona.* SAMBUC. Lege, *daphnona.* Turneb. ſupra Jacob. Gaudentis Ærarii aur. Poët. lib. 3. *Daphnones loca ſunt lauro conſita.* ERHARD. Prima editio & Sambuci *in cadophona,* Tragurian. *cadophena*: latet aliquid. Sed intelligi viride aliquod, quod hypæthris ambulationibus ſemper inſervire ſolebat, & porticibus adjungebatur (Vitruv. lib. v. cap. 9.) manifeſtum eſt.

Ambulationi] Alii, *ambitioni.* TORNÆS. Ambulacro. ſic Iſa. cap. 4. מסתור Hieronymus tranſtulit *abſconſionem.* pro loco, in quo quid abſconditur. ſicut Latini *deambulationem* vocant locum, in quo deambulatur. Zuinglius in Compilation. Suetonius Auguſto. c. 100. *Circumjectaſque ſylvas & ambulationes in uſum populi tunc jam publicarat.* Sic *coenatio* pro cœnaculo. ERHARD.

Dominam producit] *Produci* meretricium. Pontanus in Macrob. lib. 2. cap. 2. Verbum ad rem accommodatiſſimum, conſtat ex Plauto. Bongarſius Variis Lect. in Juſtin. lib. 9. Alii malint, *perducit,* unde *perductores,* προαγωγοὺς. qui hoc differunt à lenonibus, quod *lenones* ſunt ſcortorum, *perductores* etiam invitarum perſonarum, ut tradit Aſconius in Cic. Verr. lib. 1. cap. 12. Franc. Modius Not. in Juſtin. lib. 9. ERHARD. Prima editio & Sambuci, *perducit latebris.*

Simulacris emendatiorem. nulla vox eſt qua formam] *Forma emendatior* etiam à Nazario dicitur in Panegyr. cap. 34. *Nullam matronarum, cui forma emendatior fuerit, boni ſui piguit.* RITTERSH. Ennodius; *Qui te ultra emendationem omnium protuliſti.* Plin. epiſt. & Auſon. Paneg. *optimus & emendatiſſimus.* Arnob. lib. 2. *emendatiſſimi mores.* Juretus Miſcellan. ad Symmach. libro 1. ep. 26. *Simulacris,* id eſt, imaginibus, pupis, picturis. Eſt elegantiſſima formæ omnium ſpecioſiſſimæ deſcriptio. Rara autem concordia formæ atque pudicitiæ. Hinc Martial. Catullam ſuam optat. vel minus formoſam, vel magis pudicam: hoc, ne tam vilis habeatur, illud, ne tam turpis ob formam omnibus proſtitutam exſiſtat. Ita pudiciorem ait fore minus formoſam. aut honeſtiorem magis pudicam. Rader. ad Martial. lib. 8. ep. 50. ERHARD. Plaut. Epid. Act. v. ſc. 1.

Uſque ab unguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiviſſima
Eſtne? conſidera: ſignum pictum pulchre videris.

Eurip. Hecub. verſ. 560.

Μαστούς τ' ἔδειξε, στέρνα θ' ὡς ἀγάλματος
Κάλλιστα.
Mamillaſque oſtendit, & pectora quaſi ſtatuæ
Pulcherrima.

Ovid. IV. Met. 675.

Marmoreum ratus eſſet opus. ———

Emendata autem eſt, in cujus toto nuſquam corpore menda eſt. vide Gronov. ad Senec. de ira libr. 1. cap. 5.

Nulla vox eſt, qua formam ejus poſſit comprehendere] Heliod. ὥστε οὐκ εἶναι τοῦ κάλλους ὑπερβολὴν, οὐδὲ αὐτῷ δυνατὸν εἶναι τῷ λόγῳ φράζειν. WOUWEREN.

Quicquid dixero minus erit] Hieronym. epitaph. Nepotian. *Vincitur ſermo rei magnitudine, & minus eſt omnino, quod dicimus.* WOUWEREN. Simile huic illud Tibulli lib. v. El. 1. verſ. 6.

——— *Dictis ut non majora ſuperſint.*

Douſa F. ad Tibull. Imitatus eſt Cyprianus ep. ad Donatum; *Quicquid jam voce delinquitur, minus.* Pontanus Analect. lib 2, cap. 17 vide Juretum Miſcellan. ad Symmach. libr. 1. ep. 26. & Celeſtinum. ERHARD.

Crines ingenio ſuo] Ut *ſponte ſua ſandix.* BONGARS.

Ingenio ſuo flexi] Gloſſ. *Ingenia,* ἐμφυῖα, φύσις. Nævius: *Ingenio arbuſta conſita.* Salluſt. *Ingenium loci.* Tertull. de habitu mul. cap. 2. *Herbarum ingenia traduxerant,* ita *ingenuus* αὐτοφυής. ut Auſ. *Ingenuus fontes. Crines ingenio flexi,* ſponte aut natura flexi, Apul. *inaffectatum capillitium.* Flectebant autem calamiſtro. Varro IV, de Ling. Latin. *Calamiſtri, quòd his calefactis in cinere*

& quae radices capillorum retroflexerat: ſupercilia uſque ad malarum ſcripturam currentia, & rurſus confinio luminum pene permixta: oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus: nares paullulum inflexae: & oſculum

cinere capillus ornatur. forte: *tornatur.* Hieron. ad Euſtoch. *Crines Calamiſtri veſtigio rotantur.* hinc finxit Juvenal. Sat. 6.

——— *Taurea punit*

Continuo flexi crimen facinuſque capilli. WOUWER. Natura ſua & per ſe. Bongarſius Not. in Juſtin. lib. 2. Barth. ad Claudiani l. 1. in Rufin. v. 210. & l. 1. de Rapt. Proſerp. verſ. 143. Nam *ingenium* eſt natura. Nævius Lycurgo; *Ite actutum in frondiferos lucos, ubi ingenio arbuſta nata ſunt, non obſita:* id eſt, ubi ſunt ingenua & nativa arbuſta, non manu aut arte ſata. *Ingenuus*, *αὐτοφυὴς*, ſponte natus, nativus, naturalis, ut *ingenuus fontes*, *οἱ μὴ χειροποίητοι*. Schopp. in Miſcellan. ERHARD. Id dixit Ariſtæn. lib. 1. Epiſt. 1. *ἡ δὲ κόμη φυσικῶς ἐνουλισμένη.* *Suo* hic eſt proprio, nativo. vide Gronov. Obſerv. lib. 1. cap. 11. De *flexis capillis* Salmaſ. ad Capitolin. Pertin. cap. 12. & Adrian. cap. 26.

Per totos ſe humeros effuderant.] Heliod. lib. 3. *ἡ κόμη δὲ οὔτε πάντη διάπλοκος, οὔτε ἀσύνδετος, ἀλλ' ἡ μὲν πολλὴ καὶ ὑπαυχένιος, ὤμοις τε καὶ νώτοις ἐπικύμαινε.* Apul. Mil. x. *crines ſenſim intorti, per colla paſſim diſperſi.* multis hoc in Fotide deſcribit lib. 11. Tertull. de cultu fœm. 6. WOUWEREN.

Frons minima] Martial. lib. IV. Epigr. XLII.

Audi, quem puerum, Flacce, locare velim.
Lumina ſideribus certent, molleſque flagellent
Colla comæ: tortas non amo, Flacce, comas.
Frons brevis, atque modus breviter ſit naribus uncis:
Paſtanis rubeant æmula labra roſis.

Lucian. *ἰμαγ.* Arnob. *Imminuerent frontes nimbis.* Sic enim legendum videtur. Iſidor. *Nimbus eſt faſciola transverſa ex auro aſſuta in linteo, quod eſt in fronte feminarum.* PITH. Frontem tenuem etiam præferunt Horatius, Silius, Arnobius; ſed patulam Virgilius. Barthius in Ceir. Virgil. numer 497. Veteres anguſtam & pauxillam frontem inter formæ dotes collocabant. Horatius de Lycoride ſua;

——— *Inſignis tenui fronte.*

Silius:

Et caſtigata collecta modeſtia frontis.

Douſa Commentar. in Horat. cap. 2. contra Scalig. & in Succidan. pro Horat. cap. 2. Quum & illæ, quibus ſpatioſior modus frontis obtigerat, cultu imminuere ſtudebant, quas reprehendit Arnobius adverſus Gent. libro 2. ubi inter cætera, *imminuerent frontem limbis*: Bernartius in Statii Sylvar. lib. 1. epithal. Stellæ & Violant. & Ramirez Hypumném. ad Martial. lib. 4. ep. 42. num. 6. quod epigramma putat à verbis Petronii per imitationem deſumtum eſſe. Porro de frontis parvæ ac modicæ indiciis & ſignificationibus variant ſcriptores. Trogus Pompejus apud Plin. libro 11. *Quibus parva frons, mobilem animum ſubeſſe ſignificat.* Meletius de Natura hominis, cap. 8. *Parva vero ac modica fronte ingenii acumine præditos, & ad diſcendum propenſos opinati ſunt.* Polemon de Natura ſignor. interpret. lib. 1. cap. 4. *Frons anguſta per ſe, rudem hominem arguit.* Melampus lib. de Nævis corporis, in princ. *In fœmina fronte nævus poſitus, regnaturam, vel magnæ poteſtatis futuram denotat.* ERHARD. Magno verborum ambitu, nihil tamen novi, & alii indicti, afferens, ut comtulis Gallulis mos eſt, hanc veterum de frontis contracto ſpatio opinionem expoſuit Chevræus in miſcellaneis ſuis operibus Gallice editis pag. 322.

Retroflexerat] Hoc nemo melius dicendo expreſſerit, quam exemplum præbet pictura neſcio cujus Romanæ mulieris, in Iconibus Fulvii Urſini, ubi, ut hodie fere Belgicæ mulieres ſolent, arcus capillus factus, & cincinni poſt illum ordine poſiti conſpiciuntur. BARTH. Lib. IV. Adverſ. cap. 3.

Supercilia] Gonſalii notatis addendus Ammian. Marcell. lib. XXIII. cap. 6.

Malarum ſcripturam] Alii, *juncturam.* TORNÆS. & SAMBUC. Alii, *juncturam.* forte, *trituram*, à terendo, id eſt, molendo. DELBEN. Anacreon od. XXVIII.

Τὸ μεσόφρυον δὲ μή μοι
Διακόπτε, μήτε μίσγε.
Ἐχέτω δ' ὅπως ἐκείνη
Τὸ λεληθότως σύνοφρυν
Βλεφάρων ἴτυν κελαινήν.

Ariſtenætus: *Τὸ δὲ μεσόφρυον ἐμμέτρως τὰς ὀφρῦς διορίζει.* DOUZA F. *Scripturam* alii, *juncturam* unus. BOSCH. *Scripturam* prima & Sambuci cum pleriſque veteribus editionibus & Tragurienſis codex. Sed neutrum intelligere me fateor. Niſi quod *ſcripturam* caperem pro extrema linea, quæ finit & circumſcribit malas. Ita Ampl. Cuperus notavit, Lucianum in imaginibus dixiſſe *τὸ ὀφρύων εὔγραμμον.*

Fulſus confinio] Lege *fuſius.* AURAT. Vet. cod. *rurſus.* Vulgo, *& fuſus.* SAMBUC.

Oculi clariores] In his præcipua formæ laus, ſi ignei, & ut ſidus radiarent ocelli. vide Ovid. lib. III. Amor. El. 3. & Junium de pictura lib. III. cap. 9. qui & reliquas corporis partes, à Petronio hic laudatas, non omiſit. Divinum hoc putabant antiqui, ſi vegeti & ignei eſſent oculi. vide Sueton. Aug. LXXIX. Serv. ad Virg. lib. VIII. Æneid. verſ. 680. Hinc nihil familiarius Poëtis, quam ſideribus comparare tales oculos, qui ſcintillas & radios emittere videntur. BURM.

lum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor, intra auri gracile vinculum poſitus, Parium marmor exſtinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contemſi.

Quid

Nares paullulum inflexa] Duo in forma naſi Martialis requirit lib. IV. Epigr. XLII. alterum, moderatum debere eſſe naſum, alterum, flexuram illam modica uncitate decoram:

——— *Atque modus breviter ſit naribus uncis.*

Sidon. lib. 1. ep. 2. *naſus venuſtiſſime incurvus.* Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 4. epig. 42. n. 7. ERHARD.

Oſculum] Ovid. 1. Metam. verſ. 499.

——— *Videt igne micantes*
Sideribus ſimiles oculos, videt oſcula, quæ non
Eſt vidiſſe ſatis. WOUWEREN.

Non recte mutant in *oſſum* vel *oſſulum* Priſciani auctoritate abuſi. Virgil 1. Æneid. *Oſcula libavit natæ*, id eſt, ora, ut Servius exponit. utuntur eodem modo Horatius quoque & Ovidius, quos notavit Neſtor Novarienſis. Eſt enim *oſculum* hoc loco, non φίλημα, ſed στομάτιον, vel (qua voce Ariſtot. in Problemat. utitur) στόμιον, Apulejo *buccula*, id eſt, parvum os. ERHARD.

Dianam] Ita conſtanter omnes editiones. Sed, quia Venus Cnidia Praxitelis opus, quæ hodie à Mediceis Principibus poſſideri creditur, veteribus fuit celebratiſſima, Gallicus Petronii noſtri locupletator hic *Venerem* ſuppoſuit. Itane licet graſſari in veterum monumenta, &, ſine ullius codicis auctoritate, quæcumque in mentem veniunt, lectoribus obtrudere? Sed, qui tot ſimulachra elaboraverat Praxiteles, nonne videri poſſet etiam Dianæ (quæ pulcherrima ſemper virgo fuit habita, ut etiam cognomen καλλίστης reportaverit. vide Pauſam. lib. VIII. cap. 36) imaginem feciſſe? Certe Brauroniam Dianam Praxitelis opus fuiſſe docet Pauſanias lib. 1. cap. 23. & Anticyræ ſignum Dianæ Praxitelis manu factum fuiſſe idem narrat lib. x. cap. 37. An has viderit noſter Polyænos, adfirmare nequeo, ut nec, an tali oſculo, quale hic Circen habuiſſe dicit, inſignes fuerint hæ Dianæ. Sed hoc ſcio, non ita licere pro arbitrio veterem lectionem mutare. BURM.

Pedum candor intra auri gracile vinculum] Περισκελίδιον. Manil. lib. v. verſ. 519.

Et pedibus niveis fulſerunt aurea vincla.

Plin. lib. 13. cap. 3. *Habeant feminæ* (aurum) *in armillis*, (Lege, *armis*) *digitiſque totis, collo, auribus, ſpiris; diſcurrant catenæ per latera, & inſerta margaritarum pondera è collo dominarum pendeant: etiamne pedibus induitur?* Catenæ aureæ, ſi in collo, *monilia* & *torques*: ſi in lacertis, *viria, armillæ*, & *brachionaria*: ſi in cruribus, *periſcelides*. Gloſſæ: *Periſcelides, ornamenta, vel circuli aurei, crurum muliebrium.* Tertull. de cultu fœm. *Neſcio, an crus de periſcelio in nervum ſe patiatur artari.* Seneca Hippol. verſ. 321.

Crura diſtincto religavit auro.

Chares Mitylenæus apud Athen. lib. 3. Θηρεύεται κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν. τὸ δ' ἐστὶν ἄξρον καὶ πρόμηκες, ἔχον ἐν αὐτῷ σάρκα καὶ μεγάλην καὶ λευκὴν, ἐξ ᾧ ἐξαιρῶντες ὀστᾶ λευκὰ, προσαγορεύουσι μὲν μαργαρίτην, κατασκευάζουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ὁρμίσκους τε καὶ ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Cyprian. de habitu Virg. cap. 16. *Nec brachia includat aut colli de armillis & monilibus catena pretioſa, ſint à compedibus aureis pedes liberi.* Forte rectius ex veſtigiis Vet. ſcripturæ: *Nec brachia includantur armillis, nec colla monilibus, catena pretioſa, ſint à compedibus aureis pedes liberi.* Clemens Alexandr. Pæd. lib. 2. cap. 12. Πέδας δὲ περισφυρίους τὴν περὶ τοὺς πόδας ἀκοσμίαν τῶν γυναικῶν φιλήμασιν ἐν συνηθείᾳ προσεῖπεν. Ἱμάτια διαφαίνοντα, καὶ πέδας τὰς χρυσᾶς, &c. Ariſtoph. etiam πέδας χρυσᾶς. verbatim Cypr. *compedes aureos.* WOUWEREN. Quod *ſicyonia* vocabant, quæ ſunt ſoleæ muliebres, quæ obſtragula habebant, ſed tantum corrigiis aliquot ſive ligulis, aut vinculis, quas *anſas* nominabant, ſuperiori pedis parti obſtringebantur. idque quam poterat arctiſſime, quo videlicet aptior comprehenſiorque eniteret pedis forma. Tibullus lib. 1. Eleg. IX. verſ. 14.

Anſaque compreſſos colligat arcta pedes.

Ovidius lib. III. Am. El. III. verſ. 7.

Pes erat exiguus, pedis eſt aptiſſima forma.

Douza Præcidan. pro Tibul. cap. 4. ERHARD. Pes conſtrictus erat intra aurea vincula, de quibus egregie egit pro ſua eruditione Celeberrimus Perizonius ad Ælian. lib. IX. cap. 11. Et olim Rubenius lib. 1. de re Veſtiar. cap. 16. qui hunc Petronii locum citans *Parium marmor exſtruxerat*, exhibet, neſcio an ex conjectura ita corrigere voluerit, an operæ aberrarint. BURM.

Parium marmor] Candidiſſimum. GLOSS. Horat. lib. 1. od. XIX. verſ. 5.

Urit me Glyceræ nitor,
Splendentis Pario marmore purius. PITH.

Scholia Pindari. Πάριος δὲ λίθος, ὁ καλούμενος λύγδινος. Hinc *candidiſſimum* Servius ait ad Virg. Æneid. 1. hinc Anacr. λύγδινος τράχηλος. Arnob. libro quarto: *Ulnarum nivei marmoreique candores.* WOUWEREN. Quod eſt candidiſſimum. Arnob. lib. 4. *Ulnarum nivei marmoreique candores.* Martial. lib. 8. ep. 53.

Marmorea fundens nigra Falerna manu.

Ra-

Digitized by Google

Quid factum eſt, quod tu projectis, Jupiter, armis,
Inter coelicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torva ſubmittere cornua fronte.
Nunc pluma canos diſſimulare tuos.

Haec

Rader. in Commentar. Petrus Damiani Meditation. cap. 6. *Crura pendent marmorea*, de Chriſto crucifixo. ERHARD.

Exſtrinxerat] Lege, *exſtinxerat.* AURAT. *Exſtinxerat*, Vet. cod. SAMBUC. Deleverat pulchritudine & ſuperaverat. DELBEN.

Quis factum] Primæ editiones & Tragurienſis codex *quid factum eſt.* Solemnis autem illa Jovi exprobratio, quaſi omnibus formoſis deberet potiri & frui puellis. Propert, lib. II. eleg. II.

Cur hæc in terris facies humana moratur,
Jupiter, ignoro priſtina furta tua.

Statius lib. I. Sylv. II. verſ. 134.

Quod niſi me longis placaſſet Juno querelis,
Falſas huic pennas, & cornua ſumeret æthræ
Rector, in hanc vero cecidiſſet Jupiter auro.

Auctor Octaviæ verſ. 762.

Si vera loquax fama Tonantis
Furta & gratos narrat amores,
Quem modo Leda preſſiſſe ſinum
Tectum plumis pennisque ferunt;
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portaſſe trucem;
Quæ regit, & nunc deſeret aſtra,
Petet amplexus, Poppæa, tuos, &c.

Vide Ovidii quoque elegiam x. libri III. Amorum. Et ſimilis coloris ſunt, quæ infra cap. 139. habet. BURM.

Nunc erat à torva ſubmittere cornua fronte] *Erat ſubmittere*, ἑλληνικῶς, pro, nunc erat tempus ſubmittendi. Ammianus lib. 31. *Tunc erat ſpectare cum gemitu facta dictu viſuque prædira.* ERHARD. *Cornua* Jovis Ammonis, qui umbilico tenus ut aries fingebatur. HADRIANID. Illuſtravit hanc venuſtatem ſummus Gronovius lib. IV. Obſerv. 8. Ampliſſ. Cuperus apud Terentium quoque ex MSS. Andr. Act. I. ſc. I. legendum cenſet *prope eſt, cum alieno more vivendum eſt mihi*: non *adeſt*. Eunuch. Act. III. ſc. 5. *Nunc eſt profecto interfici, cum perpeti me poſſum.* ubi Donatus notat recte ordinem hunc eſſe. *nunc eſt profecto tempus.* vide & Eruditiſſimi Brouckhuſii notas ad Propert. lib. II. eleg. VIII. verſ. 16. Græcos ita quoque locutos adnotavit idem vir Ampliſſimus. Homer. Iliad. Θ. verſ. 373.

Ἔσται μὰν ὅτ᾽ ἂν αὖτε φίλω Γλαυκώπιδα εἴπῃ.

Gelaſius in Actis S. Conc. Nic. pag. 13. referens Blaſphemata Arrii. οὐκ ἀεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ᾽ ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. *Deus non ſemper pater fuit, ſed fuit, cum Deus pater non erat.* Eurip. Alceſt. verſ. 1109. ἀλλ᾽ ἔσθ᾽ ὅθ᾽ ἡμᾶς αἰνέσεις. *Erit cum nos laudabis.* Non vero ſemper *tempus* ſubintelligi in ſimilibus locutionibus debere puto. Sed etiam *ratio*, *cauſſa*, & ſimilia, quod huc maxime quadraret. Sic in locutione illa *eſt ut*. Horat. I. Epiſt. XIII. 2.

Non eſt, ut copia major
Ab Jove donari tibi poſſit.

Et lib. III. od. I.

Eſt, ut viro vir latius ordinet
Arbuſta ſulcis.

ubi inepte Dacierius explicat, *eſt negotium, ut* &c. Et nihil huc faciente Ciceronis loco illuſtrare tentat. *Ejuſmodi ſpero negotia eſſe, ut vos iſtic commodiſſime ſitis.* Non enim dicit *eſt negotium, ut*, &c. Sed, ſpero, negotia illa, quæ agitis, eſſe ejuſmodi, ut ſitis iſtic, &c. quæ longe alia locutio eſt. Sed ita ſolet ille, qui nunc unicus Horatii interpres audit, & qui Doctiſſimos, quos omnibus paginis compilat, commentatorum labores è manibus Tironum excutere conatus eſt. Ita Ovidius lib. II. Metam. verſ. 518.

Eſt vero, cur quis Junonem lædere nolit

Stat. x. Theb 488.

Eſt, ubi dat vires nimius timor.

in quibus, & pluribus aliis, locis, ſtultum eſſet *negotium* ſubaudire: cum *locus*, *tempus*, *ratio*, *cauſſa*, *opportunitas*, *facultas*, vel ſimilia debeant intelligi. BURM.

Submittere] Ponitur pro ſurſum mittere, attollere. Lucretius lib. I. verſ. 8.

Tibi ſuaves dædala tellus
Summittit flores.

ubi videndæ notæ Creeghii, qui poſt alios *ſubjicere* ita etiam poni docet. vide commentatores ad Virgil. Eclog. x. verſ. 74. & Paſſerat. ad Propert. lib. I. eleg. 2. verſ. 9. non intellexit vim verbi Hadrianides, qui cornua Jovis Ammonis hic indicari putat. Cum Petronius velit, Jovem in Taurum mutari, ut erat, cum Europen raperet. BURM.

Pluma canos] Alii, *pluma crines.* TORNÆS. Stewechius ad Arnob. lib. v. pag. 122. legit

Nunc pluma crines diſſimulare tuos.

Sed non cepit ille veneres Petronianas, qui non affectabat hos archaiſmos; ſed facili & vulgari elegantia ſenſus ſuos quam apertiſſime aperire ſolet. Neque *crines*, quod & alii ſupponunt, ulla cum gratiâ intruduntur, cum Senem Jovem ad puellas iturum juvenilem inducere formam par erat. Et *canos* prima editio & Traguricnſis agno cit. BURM.

Haec vera eſt Danaë, tenta modo tangere corpus,
Jam tua flammifero membra calore fluent.

CXXVII. Delectata illa riſit tam blandum, ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre. Mox, digitis gubernantibus vocem, [a] Si non faſtidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis, ſororem. habes tu quidem & fratrem, neque

[a] Circa.

Tanta modo] Lege, *tenta*. AURAT.

Jam tua flammifero membra calore fluent] Quare? quia Jupiter in aurum mutatus irrepſit in ſinum Danaæ. ERHARD.

Riſit tam blandum] Græci dicunt, ἁπαλὸν ἢ χλιαρὸν γελᾷν. de quo decenti ac moderato riſu videatur Bern. Martinus Var. Lect. lib. 3. cap. 26. ERHARD. Sponſor voluptatis robuſtæ ille riſus. Ovid. lib. III. Amor. eleg. 2.

Riſit, & argutis quiddam promiſit ocellis,
Hoc ſatis hic. alio cetera redde loco.

Extra nubem plenum os Luna proferre] Alii, *extra nubem Luna caput proferre*. TORNÆS. Creberrime occurrit comparatio venuſtæ formæ cum Luna. Nonnus Dionyſ. libro 4. de Cadmi forma;

Εἴποτε δινεύων φιλοτερπέα κύκλον ὀπωπῆς
Ὀφθαλμοὺς ἐλέλιζεν, ὅλη σελάγιζε Σελήνη.

Plane ut Petronius. Q. Calaber libr. 1. de Penthaſilea,

Ὡς δ' ὅταν οὐρανὸν ἐν ἄστρασι δῖα Σελήνη
Ἐκπρέπει ἐν πάντεσσιν ἀρίζηλος γεγαυῖα
Αἰθέρος ἀμφιραγέντος ὑπαὶ νεφέων ἐριδούπων.

Et ipſe ad eum ſimillime. Barthius ad Claudianum de Nupt. Honor. & Mar. verſ. 243. Salomon in Cant. Canticor. cap. 6. verſ. 10. *Eſt eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens pulchra, ut Luna, electa, ut Sol.* ERHARD. Poetis frequentiſſima hæc blandæ & formoſæ faciei cum plena Luna comparatio, ut Barthius pluribus exemplis ex Græcis Poëtis petitis adſtruxit. Egregie Hylæ formam deſcribens Valer. Flaccus lib. III. verſ. 558. Lunæ & Soli ſimilem eum lucem diffundere fingit:

Stagna vaga ſic luce micant, ubi Cynthia cælo
Proſpicit, aut medii tranſit rota candida Phœbi,
Tale jubar diffudit aquis.

Horatius lib. II. od. V.

——— *Albo ſic humero nitens*
Ut pura nocturno renidet
Luna Mari.

Et quæ plura paſſim obvia. BURM.

Digitis gubernantibus] Idem eſt, quod Suetonius de Tiberio dicit cap. LXVIII. ſermonem habuiſſe, *non ſine molli quadam digitorum geſticulatione.* De cujus ſtudio Romanis & Italis, non ſolum viris, ſed & fæminis receptiſſimo, vide quæ notavit Barth. ad Claudian. Conſ. Manl. verſ. 312. & Wouwer. Polymath. cap. VII. quod autem Gonſalius huc trahat illa è Ciceronis lib. VII. ad Fam. ep. 6. *Manibus gypſatiſſimis perſuaſit*, quorum verborum explicationem ſublegit Nicolao Loenſi lib. II. Epiphyl. cap. 8. errare mihi videtur. Nam, ſive *gypſatas manus* candidas, quod tamen vix arbitror verum, ſive barbararum vel venalium mulierum ritu tinctas accipias, eodem redit, dummodo non cum τῷ *perſuaſit*, conjungas, ſed cum τῷ *illa*. Illa Medea, quæ habebat manus gypſatas, perſuaſit artibus & fraudibus ſuis: opponitur enim Medea Gypſatis manibus, matronis opulentis & primariis. BURM.

Feminam hornam] Apud Plaut. Moſtell. Act. I. ſc. III. verſ. 3. Philematium læna ſcorto, *Eventus rebus in omnibus, velut in horreo horna meſſis, magnus fit.* Lucilius, *Horna abſtuleris te à viro.* PITH. Alii, *hornam*, ut *femina* pro muliere accipiatur. *Hornam*, id eſt, annotinam, ἐνος, περυσινὸν. ERHARD. Sine dubio legendum *ornatam*, ut editiones veteres & Traguriānus habent. *Ornata* autem eſt, cujus maritus vel pater honoribus & dignitate eſt conſpicuus. Quo ſenſu paſſim Cicero *ornatos* & *ornatiſſimos* vocat. Vid. Orat. pro Cœlio cap. XVIII. pro Flacco cap. XXXVIII. Suet. Cæſ. I. V. Pricæum ad Apulej. libr. I. Metam. pag. 55. quamvis etiam poſſet hoc loco ſumi pro diligenter amicta, & cultu ſpecioſa, quam non veroſimile erat faſtiditurum libidinoſum Polyænum, cum ſola forma eum abripere poſſet.

Virum expertam] Horat. lib. 3. od. 14.

——— *Et puella*
Jam virum experta. WOUWEREN.

Concilio tibi] Plaut. Milite, Act. IV. ſcen. 5. *Evenit tibi mea virtute ſuper hac vicina, quam ego concilio tibi.* Feſtus, Servius. PITH. Peculiare huic rei verbum. Iſidor. Origin. lib. 10. *Conciliatrix ob ſocietatem flagitioſæ conſenſionis dicta, eo quod intercurrat, alienumque nundinet corpus, hanc & lenonem vocant.* Lucilius; *Saga & bona conciliatrix.* Barth. ad Claud. lib. I. in Eutrop. verſ. 283. ERHARD.

Habet fratrem] Lege, *habes*. AURAT. Puellæ, quibus cum ſolitæ, *Fratres* vocabant; contra amatores ſuam comparem, *ſororem*. Infra cap. CXXIX. *Recipies nervos, ſi triduum ſine fratre dormieris.* Nam Giton pullipremoni illi pro colcitella, Martialis. lib. II. ep. 4.

O quam blanda es, Ammiane, matri.
Quam blanda eſt tibi mater, Ammiane.

Fra-

neque enim me piguit quaerere : ſed quid prohibet & ſororem adoptare? eodem gradu venio: tu tamen dignare & meum oſculum, quum libuerit, cognoſcere. [a] Imo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere : invenies religioſum, ſi te adorari permiſeris. Ac, ne me judices ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. [b] Quidni? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere? ex cujus oſculo pendes? quem ſic tu amas, quemadmodum ego te volo? [c] Haec ipſa quum diceret, tanta gratia concilia-

[a] POLYÆNOS. [b] CIRCE. [c] POLYÆNOS.

Fratrem te vocas, & ſoror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?

Eadem notione apud Tibull. Senec. alios. Lipſ. Antiq. Lect. lib. 3. Cinædos ergo tecto nomine *fratres* appellabant. Et in toto hoc opere Cinædus iſte Giton *frater* appellatur. Ramirez ad Martial. lib. 2. epigr. 4. ERHARD.

Inquirere] *Quarere* Leid. cod. probe. Sic legendum eſſe, dudum vidit Lipſius, qui mox, *& ſororem adoptare eodem gradu venia*, corrigit. Adi antiq. Lect. lib. 3. BOSCH. Recepimus priorum editionum & codicum ſcripturam *quarere*, maxime propter Ovidii locum à Douza adductum.

Quid prohibet] Vide cap. 104.

Sororem adoptare? eodem gradu venio] Legendum, *ſororem adoptare eodem gradu venia?* Lipſius d. l. ERHARD. Palmer. Specileg. pag. 781. legit. *Sororem adoptare eodem gradu? venia tu tantum dignare*, &c. Sed vulgata, quam primæ editiones & codex Tragur. confirmat, aptum ſatis ſenſum habet. *Eodem gradu venio*, id eſt, ero tibi pari vinculo conjuncta, quo ille tuus frater. *Venire* autem eleganter ſe dicit, ſui copiam factura deinceps, & amica futura. Seneca Epiſt. XCVII. *Illa formoſa, quam deſideras, veniet.* Plura exempla ſuppeditabit Heinſius ad Ovid. lib. II. art. amator. verſ. 11. BURM.

Tu tantum] Alii, *tu tamen*. TORNÆS. Reduximus editionum primarum & Traguriani codicis ſcripturam. Tu, etſi alio amore fratris tui occupatus, dignare tamen etiam meum oſculum, cum vacabis à fratris tui amplexu, &, cum libuerit, cognoſcere & experiri, num & illud ſuavitate aliqua te adficiat. Artificioſiſſima hæc petulantis mulieris ad amorem eſt invitatio, reliqua eodem melle & venere ſunt condita.

Agnoſcere] Alii, *cognoſcere*. TORNÆS.

Per formam tuam te rogo] Lege, *per te, per formam tuam*, Stewech. ad Apul. lib. 4. de Aſin. ERHARD. Si quid mutandum ſit, ſolemni obteſtationum formula reſcriberem *imo, inquam, per ego te formam tuam rogo:* de qua plena manu egit ſummus Gronovius ad Livium lib. XXIX. cap. 18. in priori editione, nam in poſterioribus neſcio quare eruditiſſima illa obſervatio ſit reſecta.

Cultores] Amatores. Tralatione verecunda. GLOSS. Male Gloſſa. *Cultor* minus eſt, quam *amator*. Qui colit, & frequenter viſit ad puellam, & obſervat, cultor eſt. Ovidius lib. 1. art. Amat. verſ. 722.

Qui fuerat cultor, factus amator erat.

Suetou. Oth. cap. II. *Poſt patris mortem libertinam aulicam, quo efficacius coleret, etiam diligere ſimulavit.* Ita Dido, quæ amari ſe ab Ænea credebat, Annam ſororem coli ab eo dicit lib. IV. 422.

Solam nam perfidus ille
Te colere, arcanos etiam tibi credere ſenſus.

Venuſte ergo Polyænus & modeſte reſpondet Puellæ, quæ ipſa non totum ſibi amatorem popoſcerat, ſed cum fratre dividere voluerat. Deinde, cum *colere* & mox *adorare* ſe velle dicat, Deam, ut poſtea vocat, illam ſe cenſere indicat. BURM.

Templum amoris] In Traguriano & primis editionibus deeſt, *amoris*.

Quidni, inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere; ex cujus oſculo pendes] Lege, *Quid? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes vivere? ex cujus*, &c. Putſchius: & ante eum Douza. ERHARD. *Quidni* eſt vehementer aſſeverantis, ſed velut ironicum. Apul. lib. 4. pag. 65. *Nequicquam dolor ſedatur puellæ. Quidni, quæ inter genua ſua depoſito capite ſine modo flebat.* Et lib. 6. pag. 98. *Ad exitium ſe compelli manifeſte comperit. Quidni? ad quæ ſuis pedibus ultro ad Tartarum demeare cogeretur*, & lib. 9. pag. 149. *Viam confeceramus longe pejorem, quidni? Lacunoſis incilibus voraginoſam.* Et pag. 159. *Apponebat & cœnam mulier. Quippe ni? Deſtinatam alii.* Ergo *quidni* & *quippeni*, valet, nempe, *quippe*. SCIOPP. Traguriensis, *quid ne*.

Sine quo non potes vivere] Tale illud Aleiph. ζῆν ἢ χωρὶς ἐκείνης μὴ δύνασθαι. PITH.

Ex cujus oſculo pendes] Non diſſimiliter Leucipp. lib. 1. Καὶ συνεσίαζεν ὁ Κλεινίας, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐκείνου ψυχῆς κρεμάμενος. PITH. Lucretius lib. 1. verſ. 38.

Eque tuo pendet reſupini ſpiritus ore. SCIOPP.

Quemadmodum ego te volo] Lege, *ego me volo*. Jungermannus. ERHARD.

Gra-

ciliabat vocem loquentis, tam dulcis ſonus pertentabat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius

Gratia] Hic eſt χάρις illa, & in dicendo lepos, & ſuada. vide Paſſerat. ad Propert. lib. 1. eleg. 2. pag. 150. ſimile illud Virgilii lib. VIII. Æneid. verſ. 373.

——— *Dictis divinum adſpirat amorem.*

ubi Servius, *id eſt dictis ſuis addit venuſtatem, ut amabiliter ejus audiatur oratio.* BURM.

Pertentatum mulcebat aera] Non notant viri docti, unde hanc lectionem acceperint. Prima & Sambuci editio cum codice Traguriano habent *pertentabat aera.* Quod non diſplicet, & dictum ad ſimilitudinem Virgiliani verſus lib. 1. Æneid. verſ. 501.

Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

ubi recte docet Cerda, huic verbo ineſſe amoris & blanditiarum poteſtatem. Et Mercerus ad Nonium voce *temulenta* proprium eſſe verbum rei ſenſim etiam uſque ad ſummum pervenientis. Vidit quoque Barthius in vulgato nullum ſenſum eſſe. ideoque in notis ad Zachariam Mitylenæum pag. 268 corrigebat, *temperatum mulcebat aera.* Sed fruſtra. BURM.

Inter auras] Alii, *inter aures.* TORNÆS. Alii, *intus aures canere.* PATISSON. Vet. cod. *inter aures.* SAMBUC. Variant libri, alii, *inter auras:* alii, *inter aures:* quidam, ut editio Plantini, *inter aures.* eamque affirmat eſſe v. c. ſcripturam. Sic tamen locutos eſſe Latinæ Linguæ auctores, præſtare non auſim: eo labor potius, ut neutrum illud, *auras*, & *aures*, exiſtimem eſſe Petronii. Etenim multo argutius videtur, *intus canere*, multis de cauſſis. primum, *intus canere*, id erit, in ipſo quaſi ore & gutture Circes canere. Deinde, valde perite & artificioſe canere. Poſtremo furtum quoddam animorum indicabit, & pœne ſubreptos omnes audientium ſenſus ſuaviſſima illa modulatione. Alluſum autem ad Græcorum Proverbium ἀσπένδιοι κιθαρισταὶ, de quo ſatis ſit ad hunc locum adferre, quæ in Ciceronis 1. Verrin. cap. 20. ſcribit Aſconius: *Cum canunt Citharistæ, inquit, utriuſque manus funguntur officio. Dextra plectro utitur, & hoc eſt foris canere: Siniſtra digitis chordas carpit, & hoc eſt intus canere. Difficile autem quod Aſpendius citharista faciebat, ut non uteretur cantu utraque manu, ſed omnia, id eſt, univerſam cantionem intus, & ſiniſtra tantum manu, complecteretur. Unde omnes, quotquot fures erant, a Græcis Aſpendii citharistæ in Proverbio dicebantur, quod, ut ille carminis, ita iſti furtorum occultatores erant.* RICHARD. Idem in Fragmentis: *Sirenum cantus & dulcia plectra Thaliæ Ad vocem tacuiſſe reor.* Agathias Anthol 7.

Ἤματι γὰρ τῷ φίλτρῳ ὁμοῖον, ἀλλὰ τὸ μέν πω
Ἄφθογγον, σὺ δέ μοι καὶ τὸ λάλημα φέρεις,
Κεῖνο τὸ σειρήνων γλυκερώτερον.

Id eſt:

Quippe tuo jubare exæquas diem, at ille ſoni expers
Juncta eſt clarior blanda loquela tuo,
Sirenum illa ſua ſuperans dulcedine nectar.

Ariſtænetus: ἡνίκα δὲ φθέγγεται, βαβαὶ, ὅσαι τῆς ὁμιλίας αὐτῆς αἱ σειρῆνες. Cæterum ad Agathiæ verſus alludit & illud quod ſequitur: *Itaque miranti & toto mihi cœlo clarius neſcio quid relucente.* DOUZA F. Lege, *intus canere.* Digitis pſallere, canere intus, plectro, foris dicebatur. Difficilior autem intus canendi modus: & ratio in proclivi. nam qui foris canebant, plectro velut uno digito chordas impellebant, id eſt, ſimplicius, qui intus, quinque digitis, velut totidem plectris. Er. Puteanus in Muſathen. cap. 11. *Seirenum concordiam* dixit, ut Claudian. *concordiam vulgi.* Barth. ad Claud. VI. Conſul. Honor. verſ. 604. ERHARD. Quid ſit σειρήνιον μέλος, docere poterit Ariſtænetus lib. 1. epiſt. 1. de Laide: ἡνίκα δὲ φθέγγεται, βαβαὶ, ὅσαι τῆς ὁμιλίας αὐτῆς αἱ Σειρῆνες: ὅσον ἡ γλῶττα στωμύλλεθρον. Et lib. 2. νὴ τὰς μούσας, ἐντόμως ᾖδον, ἴσα καὶ Σειρῆνος γλυκεῖαν ἀφιείσης φωνήν: Ælianus Var. Hiſt. lib. 12. de Aſpaſia: φώνημα δὲ εἶχεν ἡδὺ καὶ ἁπαλὸν, εἶπεν ἄν τις, λαλούσης αὐτῆς ἀκούειν Σειρῆνος. Vide plura apud Meurſ. ad Lycophr. verſ. 1463. Saresberienſis lib. 1. Policratic. cap. 6. *Sirenarum concentus credas eſſe, non hominum*, &c. Confer Lambin. ad Horat. lib. 2. Satyr. pag. 149. & lib. 1. epiſt. pag. 252. Hadr. Junium Cent. 5. adag. 41. Lipſ. lib. 1. Quæſtion. epiſt. 14. WEITZ. Callimachus Hymno Apollinis, &c. Non tamen fraudabo lectorem lectione MSS. quæ habet, *intra aures.* BOURDELOT. *Inter aures* vet. cod. *intus aures*, Sambuci cod. *in auras* alii. locus corruptus, quem hac me via ſanaſſe exiſtimo, *in terris canere Syrenum concordiam.* BOSCH. *Inter aures canere*, quid ſignificet, fateor me ignorare, ita tamen editio prima & Traguriensis: *intus aures* Sambuci, quod adhuc obſcurius. *Inter auras* autem, quod aliæ exhibent, eſt leni ſpirante aura, quæ vice Muſicorum inſtrumentorum modulationem Sirenum adjuvat. Ita *inter ſomnum, inter noctem, inter cœnam*, & ſimilia paſſim occurrunt, de quibus vide Vorſt. ad Valer. Max. lib. 1. cap. 1. ext. 8. & lib. III. cap. II. exempl. 23. & de Latinit. falſ. ſuſpect. cap. XXI. *Concordia Sirenum* vero eſt, ut recte notavit Ampliſſ. Cuperus, ſymphonia, quam veteres noviſſe docet Voſſius de de cantu Poëmatum pag. 85. & patet ex Apulejo de mundo pag. 66. & 71. Edit. Elmenh. & Cicerone apud Auguſtin. de civit. Dei lib. II. cap. 21. Valer. Flacc. III. Arg. verſ. 464.

——— *Oriturque trementum*
Remorum ſonus & læta concordia vocis.

ubi *læta vox* de cantu haud dubie capienda. Hæc vir

erudi-

rius coelo neſcio quid relucente, libuit Deae nomen quaerere. [a] Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen me vocari? non ſum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi currum detinuit: habeo tamen, quod coelo imputem, ſi nos fata conjunxerint. Imo etiam neſcio quid tacitis cogitationibus Deus agit, nec ſine cauſſa Poliænon Circe amat. Sed inter haec nomina magna fax ſurgit. Sume ergo amplexum,

[a] Circe.

eruditiſſimus. concordiam hanc quoque intelligit Ovidius lib. I. Metam. verſ. 518.

——— *Per me concordant carmina nervis.*

Et de Orpheo lib. x. Metam. verſ. 146.

Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos.

Quintilian. lib. v. Inſt. cap. 10. *Cantus vocis plurimum juvat ſociata nervorum concordia.* De Sirenibus autem late Barthius ad Claudian. Epigr. 33. & Brouckhuſius noſter ad Tibull. lib. IV. eleg. I. BURM.

Sirenum cantus] Suaviſſima illa modulatio, qua omnes pene audientium ſenſus ſubripiebantur. GLOSS.

Toto mihi cælo clarius neſcio quid relucceſcente] Reſplendente, ὑπεργητικῶς. ERHARD. Neque hic mihi ſenſus conſtare videtur. Tragurianus habet *reducente.* Heinſius in ora libri ſui notaverat, legendum *reducentis*, ut cum *Dea* jungatur.

Ita inquit] Heinſius mallet, *Itane.*

Non dixi] Lege, *dixit.* AURAT.

Circen vocari] Neſcio, cur omiſerint Editores nonnulli τὸ *me*, ubi omnes tamen meliores membranæ, *Circen me vocari.* BOSCH. *Me* quoque editiones primæ & Tragurianus codex agnoſcunt.

Non ſum quidem Solis progenies] Non ſum, quam videor nomine præferre, Circe: quî enim? mea mater non detinuit curſum Solis. Perſem autem parentem fuiſſe Circes, eamque amatam à Sole, habemus Odyſſ. κ. Jam fingi, Solem diutius hærere in cœlo, probaverit Ovid. lib. 4. Metamorph. verſ. 195. Gruterus Suſpicion. lib. 6. cap. 15. Ne longius eamus. Circe fuit venefica. at magicis artibus ſagæ dicuntur Lunam deducere, & ſolis curſum inhibere. Ita enim infra gloriatur ſaga mulier cap. CXXXIV.

——— *Lunæ deſcendit imago*
Carminibus deducta meis, trepiduſque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.

Ait ergo, ſe quidem Circen vocari, non tamen eſſe veneficam, ut illa antiqua Circe fuit, qua de eadem ſaga mulier ibid.

——— *Phœbeia Circe*
Carminibus magicis ſocios mutavit Ulixis.

Phœbeia, id eſt, (uti hoc loco explicatur) *Solis progenies.* ERHARD.

Mea mater] Lege, *mea arte.* AURAT. Male expoſuit Douza, rectius Gonſalius. Heinſius autem conjiciebat, *nec Deo, mea mater dum placet.*

Dum places] Lege, *cum placeret.* Jungermann. ERHARD. Recte Douza P. *quum placuit* emendat. Τὸ *placuit* agnoſcit Memm. codex. Mox clariſſ. Gronov. legit *currum.* vide Obſerv. lib. I. cap. 2. BOSCH.

Libentis mundi] Lege, *labentis.* AURAT.

Habebo] Editiones primæ & Tragur. codex *habeo.*

Habeo tamen quod cælo imputem] Adeo dulce amor malum eſt, ut cum Diis ex pari vivere ſe putent, qui feliciter amant, imo Diis ipſis de felicitate controverſiam moveant. Neque aliter loquens introducitur Leander à Muſæo;

Οὐκ ἂν ἐγὼ κατ' Ὄλυμπον ἐφιμείρω Θεὸς εἶναι,
Ἠματίην παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν Ἡρώ.

Zinzerlingus Miſcellor. Critic. lib. 5. cap. 6. ERHARD.

Deus agit] Τὸ *Deus* inſititium mihi videtur, placeret *mens*, facilis enim mutatio. CUPERUS. Accedo egregiæ conjecturæ. Ovidius Epiſt. XII. verſ. ultimo.

Neſcio quid certe mens mea majus agat.

mens agitat mihi dixit Virgil. IX. Æneid. 187. mallet Heinſius, *tacitis concitationibus Deus agit.*

Belieno nece amat] Alii, *Polyanon Circe.* TORNÆS. Autiſiod. *Belienon*, male. Homer. Odyſſ. μ. Pith. PATISSON. Lege, *Olienos me amat.* AURAT. Vet. cod. *belieno.* puto legendum, *Olienon Circe.* vide paulo poſt, ibi, *Olienos Circæ ſalutem.* SAMBUC. Alii, *Bolienum.* Verum hic fortaſſe eſt Eucolpius, qui nomen Crotone mutaverat. BONGARS. Lege, *nec ſine cauſa Polianum Circe amat.* Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 6. DANIEL. Apud Hom. Odyſſ. μ. Ulyxes à Sirenibus πολύαινος appellatur. Vid. Ovid. el. 6. lib. 3. Am. PITH. Vulgo, *Bolianum*, quod non ſine cauſſa ſuſpectum. conſtat enim apud Homerum Odyſſ. μ. à Circe Ulyſſem amatum fuiſſe; qui & Πολύαινος appellatur à concinentibus molliſſimum carmen Sirenibus, cujus initium eſt;

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσσεῦ.

an non igitur fabulæ tam notæ, & à poëtarum principe confictæ, recordatio, & nominum convenientia, *Polyanum* mihi magis, quam *Bolyanum*, perſuadeant? Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 6. ERHARD.

Inter hac nomina] Forte, *inter hac noctis.* AURAT. Primæ editiones & Tragurienſis, *ſed inter hac nomina magna fax ſurgit.* Heinſius conjecit. *ſcilicet* I. *h. n. m. pax ſurgit.*

plexum, ſi placet. neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas: longe ab hoc loco frater eſt. [a] Dixit haec Circe, implicitumque brachiis, mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam.

Idaeo quales fudit de vertice flores
Terra parens, quum ſe confeſſo junxit amori
Jupiter, & toto concepit pectore flammas,
Emicuere roſae, violaeque, & molle cyperon,
Albaque de viridi riſerunt lilia prato.

Talis

[a] POLYÆNUS.

Curioſum aliquem extimeſcas] Martial. libr. XI. Ep. 69.

Spectas nos, Philomuſe, cum lavamur, &c.
Pædicant, Philomule, curioſos. PITH.

Catullus Carm. VII.

Tam te baſia multa baſiare
Veſano ſatis & ſuper Catullo eſt,
Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua.

Superſtitio veterum, qua nimium felicitatis ſucceſſum, certumque ac præfinitum numerum, obnoxium faſcino credebant. itaque laudantes aut numerantes dicebant, *præfiſcini*, quo omnem invidiam ſe amoliri putabant. Scalig. ad Catull. ERHARD. Non de faſcino, ſed exploratore aliquo, qui furta Veneris enuntiet fratri, capiendum. Ita *Curioſum oculum adplicabat* Quartilla ſupra cap. XXVI. tale erat illud *curioſum principium*, quod non delectabat Encolpium cap. XCII. & ita paſſim hæc vox capitur.

Implicitumque me] Tò *me* abeſt à primis editionibus & codice Traguriano. Neque certe requiritur.

Mollioribus pluma] Martial. lib. VIII. Epig. 64.

Vincas molliſſe tremente plumas.

Ovid. lib. XIII. Metam. 796. *Mollior cygni plumis.* PITH.

Deduxit] Propria vox. De qua vide Gronovii lib. I. Obſerv. cap. 17.

Vario] Omnes, quos vidi, ſcripti exhibent, *vario gramine*. BOSCH. *Vario* habent editiones primæ & Tragur.

Indutam] Cicero aliique dicunt, *veſtitam*. SAMBUC.

Idaeo quales] Tale quiddam in Diris Val. PITH. Philoſtratus in Epiſtolis: καὶ τῷ Διῒ, ὅτε ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ Ἴδῃ τῷ ὄρει, ἄνθη ἡ γῆ ἀνῆκε λωτὸν καὶ ὑάκινθον καὶ κρόκον. DOUZA F. Deſcriptio loci amœni. Scalig. in Catalect. In eadem hiſtoria eadem deſcriptione utitur Val. Cato in Diris;

Et mecum tenera gaviſa eſt ludere in herba,
Purpureos flores, quos inſuper accumbebat,
Candida formoſo ſupponens brachia collo.

Idem ad Catal. Comment. in Diras. Similis locus & apud Philoſtratum in Epiſtolis. Lindenbrog. Not. in Catal. Eum habes apud Douſam F. in Spicil. cujus pleraque in Notas illas ſuas transſcripſit Lindenbrog. ERHARD. Reſpicit ad Homer. Iliad. ξ. verſ. 346.

Fudit] Alii, *fundit*. PATISSON. Lege, *fundit*. AURAT. *Funditur*, prima editio.

Confeſſo junxit] Alii, *conceſſo vinxit*. TORNÆS. Forte, *conceſſo*. vet. cod. *junxit*. SAMBUC. Lege, *quum ſe confeſſo vinxit amore*. Virgil. in Ciri; *Sin confeſſus amor*. Græcanicum eſt, ὁμολογητὸς, tam qui in confeſſo eſt, quam qui eſſe poteſt. Scalig. in Catalect. ad Cir. Non recte; neque enim hic verſus componendus cum Virgiliano, cum Virgilius opponat inceſtum amorem confeſſo, & in hoc verſu aliud longe negotium ſit. Barthius in Ceir. num. 245. Quæ vulgo ſeſe omni abjecto pudore proſtituebant, non tenebantur Lege Julia de adulteriis, quia ſeſe per criminis profeſſionem omnis honeſtatis ac juris redderent expertes. Hinc feminæ famoſæ, ut ad evitandam legis pœnam jure ac dignitate maritali exſolverentur, lenocinium profiteri cœperant. Et hoc eſt, quod ait Martialis lib. VI. Ep. 22.

Ne lex Julia te notare poſſit,
Non nubis, Proculina, ſed fateris.

Et hinc *confeſſus amor* pro impudico. Virg. Ceir.

Sin confeſſus amor noto te macerat igne.

Et Petronius hoc loco. Petrus Perrenonus Animadverſ. & Var. Lect. lib. 2. cap. 4. ERHARD. *Confeſſus amor* eſt Juno; vide ſupra ad cap. 91.

Violaeque] *Rideтque*, primæ editiones.

Cyperon] Roſmarinus, odorifera herba. GLOSS. Lege, *Cyperis*. AURAT. Τὸ κύπειρον dicitur Græcis, & ἡ κύπειρος, herba odorifera, quæ, ut *roſmarinus*, in noſtris hortis vulgaris, & retento Græco nomine Cyperis dicitur. Barbaris etiam *Cypria*. Balbus Cathol. *A Cyprus Cypria, genus holeris, quia ibi valde abundet.* videndus Scholiaſtes Nicandri in Alexiph. At *Cupreſſus* eſt arbor, κυπάρισσος, cujus ſupra meminit Petronius hoc verſu;

Gaudent ferali circumtumulata cupreſſu.

Et infra;

——— *Tremulaque cupreſſus.*

Virg. 2. Georg.

——— *Nec Idaeis cypariſſis.*

Probus, *Cypariſſum dicit cupreſſum. Cupreſſi* vel *Cypariſſi* in ſecunda flexione apud Feſtum in *Cupreſſi*, & Iſidor.

Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,
Candidiorque dies ſecreto favit amori.

In hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis luſimus, quaerentes voluptatem robuſtam. *

CXVIII. a Quid eſt, inquit, numquid te oſculum meum offendit? numquid ſpiritus jejunio macer? numquid alarum negligens ſudor? Puto, ſi

a CIRCE AD POLYANON.

Iſidor. lib. 17. cap 7. ERHARD. Suidas, κύπειρον, εἶδος βοτάνης, *genus herba*. Sed, qualenam ſit, non explicat. WEITZ.

Venerem] Hoc de opere ipſo venereo capit Barthius ad Stat. v. Theb. 510. ſed melius de ipſa Dea, ut mox vocavit, Circe, quam nunc Venerem dicit, intelligendum. *Clinavit* probat Barth. Adverſar. lib. XXIII. cap. 24. & Ampl. Cuper. interpretatur *invitavit*, ut infra cap. 131. *ſecundum invitantem conſedi*, ita Græcis eſt παρακαλῶ. Euripid. Phœniſſ. verſ. 1260. Ita & Horatius Epod. 11. dixit fontes *invitare ſomnos*. Præterea idem notavit, Græcos talem campum ψυχαγώγιον vocare. Longinus lib. 1. ποιμ. pag. 3. καὶ ἡ θάλασσα προσκλύζει ἐν ἠιόνι ἐκτεταμένη ψυχαγώγιον μαλθακῶς. Ita enim lego, neque moror Jungermanni emendationem. idem καταγώγιον eſt apud Ælianum lib. III. cap. 1. aliud eſt ψυχῆς καταγώγιον apud Gregor. Nyſſen. in Epiſtola, quam de iis ſcripſit, qui Hieroſolymam ibant. Θεοῦ προσεγγισμὸν τοπικὴ μετάστασις οὐ κατεργάζεται, ἀλλ' ὅπου περ ἂν ᾖς πρὸς σὲ ἥξει ὁ Θεός. ἐάν γε τὸ τῆς ψυχῆς σου καταγώγιον τοιοῦτον εὑρεθῇ, ὥστε ἐνοικῆσαι τὸν κύριον καὶ ἐμπεριπατῆσαι. Nam ἀγωγὴ vocatur omne illud, quod nos ad aliquid faciendum inducit, quod nos agit. Ita Plato lib. 1. de leg. pag. 25. ἀρίστην vocat τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱερὰν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην. Et paullo poſt, δεῖν δὲ τῇ καλλίστῃ ἀγωγῇ τῇ τοῦ νόμου ἀεὶ ξυλλαμβάνειν. Ita Plutarchus, in Lucullo, Bibliothecam Luculli vocat Τῶν Μουσῶν καταγώγιον. hinc forte etiam Horatius Epod. 11. vocat *gramen tenax*:

Libet jacere modo ſub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.

Hæc vir Ampliſſimus.

Molles clamavit in herbas] Lege, *clinavit*. unde *inclinare*, Lipſius Antiq. Lect. lib. 1. cap. 8. Recte, & verificant hæc Petronii verba; *inclinavit ſe in lectulum, ac me ſemel iterumque baſiavit*. ERHARD. Sic & Frellon. Lotich. *clamavit* Tornæſ. cæteri cum c. Tragur. Anonym. MS. Fuit, cum probarem, *clinavit*:

Ad terram trepido deſcendunt clune puella.

Ita Plinio *conclinati* boves. Quid ſi *mollem inclinavit in herbam*? Douſa MS. Ego malim,

Talis humus molles Venerem inclinavit.

HADRIANID.

Candidiorque dies] Hic verſus abeſt à primis editionibus & codice Tragurienſi. Sed in ſequentis capitis carmine quinto verſu legebatur.

Pariter compoſiti] Vide ſupra ad cap. 19.

Mille oſculis luſimus] Catull, *multa milla ludi*. PITH. Tacitus Annal. 14. *Jamque laſciva oſcula, prænuntias flagitii blanditias annotantibus proximis*. DOUZA F.

Quærentes voluptatem robuſtam. Deeſſe quid videtur. SAMBUC. Joh. Sariſber. lib. 1. cap. 4 *Apri dentibus exſtinctum Adonidem deflet Venus, habens ſemper cum venatione vel robuſta commercium*. Ovidius hoc vocat *firmiter coire*; Epiſt. XIX. verſ. 67.

Firmius ô cupidi tandem coeamus amantes,
Nec careant verâ gaudia noſtra fide.

Spiritus jejunio macer] Fœtidus, graveolens. GLOSSÆ. Alii, *marcet* PATISSON. Corpus quidem jejunio maceſſit, ſpiritus vero, anima, & anhelitus, qui poteſt? An legendum *ſpiritus jejunio acer*? ut acrem ſpiritum gravioris odoris dicat, quomodo dixit Virgilius Æneid. VII. verſ. 84.

——— *Sævamque exhalat opaca Mephitim.*

Et Catullus Carm. LXIX.

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur
Valle ſub alarum trux habitare caper.

Item ibidem

Quare aut crudelem naſorum interfice peſtem.

Dicitur *ſæva Mephitis*, *trux caper*, *crudelis naſorum peſtis*, ut *acer ſpiritus*. *Spiritus* quoque *acer* dicitur ab Horatio, quamvis alia notione verbi, lib. 1. Sat. IV.

Idcirco quidam, Comœdia, nec ne Poema
Eſſet, quæſivere, quod acer ſpiritus, ac vis,
Nec verbis, nec rebus ineſt.

Videri poſſit etiam legendum *marcet*, pro putret ac putet, ut Plinius ait: *aves Lagopodes acciſa corpus ſtatim marceſſere*. Jejunis autem acrior fœtidiorque ſpiritus, Martialis lib. IV. epig. 4.

Quod ſicca redolet palus lacuna,
Quod jejunia ſabbatariorum.

Cæcilius Plotio, apud Gellium lib. II. cap. 23.

Sed tua moroſane uxor? Quam, rogas?
Qui tandem? tædet mentionis: quæ mihi,
Ubi domum adveni ac ſedi, extemplo ſuavium
Datat, jejuna anima. Nil peccat ſuavio;
Ut devomas, volt, quod foris potaveris. RICHARD.

Id eſt, fœtidus. Schopp. Suſpect. Lect. lib. 5. epiſt. 3. Lege totum locum; *Numquid ſpiritus jejunio macer? numquid alarum negligens ſudor putet? ſi hæc non ſunt*, &c. Lipſ. Epiſtol. quæſt. lib. 2. ep. 2. Vel legendum,

ſi haec non ſunt, numquid Gitona times? Perfuſus ego rubore manifeſto, etiam, ſi quid habueram virium, perdidi; totoque corpore velut laxato, [a] Quaeſo, inquam, Regina, noli ſuggillare miſerias: veneficio contactus ſum. *

[b] Dic Chryſis, ſed verum: numquid indecens ſum? numquid incompta, num-

a POLYÆNOS. b CIRCE.

jejunio acer, ut alii habent, id eſt, gravis, aut *marcet*, id eſt, putet. Jejunia enim graveolentiam creant, ut etiam parœmia oſtendit νηστείας ὄζει. Hinc & Martialis Baſſum ait hircum olidum & fœtidum olere *jejunia ſabbatariorum*, id eſt, Judæorum. *Spiritus jejunio acer*, ut Cæcilio apud Gellium, *jejuna anima*, pro fœtida & graveolenti. Raderus ad Martial. lib. 4. epigr. 4. ERHARD. Lege, *jejunio ater*. vide Bourdelotum ad Petronium de graveolentia oris. BOURDELOT. Wouwerius ad Sidon. Apoll. lib. III. Epiſt. 13. legit, *ſpiritus jejunio acer*. Gruterus curis ſecundis ad Martial lib. IV. Epigr. 4. legit *macet*, quod & Heinſius conjecerat in notis ad Phædr. lib. II. Epilog. qui & *muces* legi poſſe addebat. Vulgatam defendit Barth. Adverſ. lib. XXIII. cap. 24. & vult iratam mulierem, & ea parte læſam, qua minime vellet, nove loqui. de gravi odore ex jejunio vide Victor. Var. Lect. lib. IV. cap. 5.

Numquid alarum negligens ſudore] V. *ſudoris*. Gloſſæ: *Ala* ἐξέδρα. Ἔλυμα. Σχόλη, Πτέρυξ ὀρνιθ@. Lege, *Ala* ἐξέδρα, ὅτε ἡ μασχάλη. π. ο. Item: Μάλη ἀνθρώπου *Subrace*, *Subalo*. Lege, Μάλαι, *Subbrachia*, *Subala*. Iſidor. lib. XI. cap. I. *Alæ ſubbrachia ſunt*, &c. Fœtor ſub alis naſcitur, qua parte pilant, iis, quis per ætatem licet cum mulieribus rem habere, gravior, ſi ſæpius, ſi corpore ſudoro. fœtor iſte Græcis τράγ@, Latinis *hircus*. Horat. 12. Epod.

——— *Hirſutis cubet hircus in alis.*

apud Plaut. Pœn. Act. IV. ſc. II. verſ. 50. *Sine pennis volare haud facile eſt, mea alæ pennas non habent.* Ml. *Noli to ædepol develliſſe: jam duobus menſibus Volucres tibi erunt hircina.* Firmicus lib. 6. cap. 31. *Quorum corpora hircini odoris triſtem eluviem deſudatis gravibus ſudoribus evaporent.* Gloſſæ: *Hircoſus, quod ſit ore & corpore fœtido.* Marcell. de Medicam. *Ad hircos & alas fœtentes remedium.* Itaque φιλόκαλοι, ut odorem abigerent, vellebant alas pice, aut reſina, quod Clemens Pæd. lib. 3. cap. 2. πιττοῦσθαι. Martial. lib. 2.

Et ſplendent vulſo brachia trita pilo.

Tertull. de Pall. *Unde apud hirtos & hirſutos tam rapax ab ala reſina, tam furax à mento volſella.* Juvenal. Satyr. XI. Capitol. Pertin. *Vaſa calefactanda reſina devellendis hominibus.* hinc διδρωπακισμένοι, *reſinati*. Juvenal. *reſinata juventus*. Volſi levigabantur pumicibus, unde φιλοκάθαροι, qui Senecæ *volſi* & *expoliti*, Plinio *pumicati*. Manil.

Pumicibus cavis horrentia membra polire.

Horat. Epod. *Horrens capillis*: Apul. Apoll. *Capillus horrore implexus*, & *horripilare*, hoc eſt, ὀρθοτριχεῖν, quæ vox in Gloſſ. & Apulejo, Iſidoro in Gloſſ. *Horripilatur, horret.* Vegetius lib. I. cap. III. de Mulomed. *Fit gracilis horrentibus pilis.* apud eumdem: *pilus erectus & horridus.* Feſt. *Hircipili durorum pilorum homines.* Lege, *Horripili*. Φρικότριχες, id eſt, ὀρθοῦντες τὰς τρίχας, ut Suid. interpretatur, vel potius: *Hirtipili durorum pilorum homines.* Plin. lib. XI. *Pili à cute exeunt craſſi hirti.* nam, quod ingerunt de hircorum ſetis, ſententia eſt. *Hirtus, hirſutus, hiſpidus*, ἀυχμηρός. Ergo Juven. *hiſpida membra*, δασέα. Sane τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρι ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν, inter ſigna τῆς δυσχερείας à Theophr. refertur. WOUWEREN. Fœtidus & graveolens, *hircoſus* Plauto Mercat. Act. 3. ſcen. 3. verſ. 14. & Gellio lib. 12. cap. 2. Sidon. lib. 3. ep. 13. *Alarum ſpecubus hircoſis & aceſcentibus.* ſcitiſſime; nam alæ *ſubhirci* ſunt Iſidoro lib. II. cap. I. Savaro ad Sidon. ERHARD.

Puto, ſi hæc non ſunt] Alii, *porro*. PATISSON.

Totoque corpore velut laxato] Lege, *luxato*, ut ſit metaphora à gladiatoribus ſumta. Jungermannus & Putſchius, optime, ERHARD. Vide ſupra ad cap. 82.

Regina] Martialis. lib. II. Epigr. 68.

Quem regem & dominum prius vocabam.

Et lib. IV. Ep. 84.

Sollicitus donas, dominum regemque ſalutas.

Hybrias, δεσπόταν καὶ βασιλέα μέγαν φωνεῦντι. Diogenes quidem τὰς εὐμόρφους τῶν ἑταιρῶν ἔλεγε βασιλίσσας, πολλοὺς γὰρ πράττειν ἃ ἂν προστάττωσι. PITH.

Veneficio] Egregie hæc illuſtravit decus nuper literarum Brouckhuſius ad Tibull. lib. I. Eleg. VI. verſ. 5.

Dic Chryſis, numquid indecens?] Puellas habuerunt in miniſterio, tum ornatrices, tum quæ velut à conſiliis formæ, quod ſtringit Juven. Sat. 6.

Eſt in conſilio matrona, admotaque lanis,
Emerita quæ ceſſas acu; ſententia prima
Hujus erit; poſt hanc ætate atque arte minores
Cenſebunt, tamquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ: tanta eſt quærendi cura decoris.

Hieron. *Crines diſponebant ancillæ.* edoctæ autem certis magiſtris ad hoc miniſterium, velut ad artificium. Leg. 65. §. Ornatricibus. D. de leg. III. Dicebantur *Ornatrices* ab officio, uti & Græcis κομμώτριαι. Heſych. κομμώτρια, κοσμοῦσα τὰς τρίχας. Clement. Pæd. libr. 3. cap. 2. κομμῶται δὲ καὶ κομμώτριαι περὶ τὰς γυναῖκας ἀμφιπολεύουσιν αἱ μὲν τὰ κάτοπτρα, αἱ δὲ τοὺς κεκρυφάλους,

ἄλλαι

numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco ? noli decipere dominam tuam ; neſcio quid peccavimus. [a] Rapuit deinde tacenti ſpeculum,

a POLYÆNOS.

ἄλλαι τοὺς κλῖνας. Lucian. *μισθ. αὐτῇ δὲ διοπούσης κομματῇ.* Juvenal. Sat. 6.

——— Ponunt
Coſmeta tunicas.

Interpr. *Eos dicit, qui ornamentis præſunt, non tamen & ornatrices.* Ergo proprie *ornatrices*, quæ crines diſponebant. Sueton. Claud. cap. 40. *Hac matris mea ornatrix fuit.* V. Inſcript. CINERIBUS. HAMILLAE. ALPIONIAE. QVINTAE. ORNATRICI. FESTVS. M. SEPTIMI. GALLI. DISPEN. CONTVBERNALI. B. M. F. Juvenalis Ornatrici nomen *Pſeca* ab arte impoſuit. nam *ψεκάζειν* Græci dicunt, quando minutum ſive rarum pluit. Ornatrices igitur componentes rarum ac parvum aquæ ſolent mittere, ac velut *ψεκάζειν*. ut eſt apud Interpr. Gloſſæ. *κοσμήτρια, ornatrix.* Item: *Ciniflones, ornatrices.* Acro ad Horat. lib. 1. Sat. 2. *Ciniflones & cinerarii, eadem ſignificatione apud veteres dicebantur ab officio calamiſtrorum, qui acus & veruta flando calefaciebant, quibus matronæ capillos criſpabant.* Varro 4. de Ling. Lat. *Qui calamiſtros calefactos in cinere miniſtrabat, à cinere Cinerarius eſt appellatus.* Gloſſæ: *Cinerarius δοῦλος ἑταίρας.* Charif. libr. 1. *A Cinere cinerarius, muliebre miniſterium.* Cato in Orig. *Mulieres capillum cinere ungebant, ut rutilus eſſet crinis.* ubi ſane, quia diverſum eorum munus, diverſa origo. Senec. de Tranq. Vitæ cap. 14. Tertull. 2. ad uxor. Gloſſæ: *Ciniflo, ἱμπλέκτης.* Item, *γυναικῶν κοσμεντής, Cimniſo.* lege, *Ciniflo.* Plaut. Aulul. Act. III. ſcen. V. *Caupones, patagiarii, induſiarii.* lege omnino, ut V. E. Florent. *Ciniflones, p. i.* Sciendum itaque, Ornatrices eſſe puellas, quæ compoſuere capillum, Ciniflones & cinerarios, qui acus calefactas ſubminiſtrarunt ornatricibus, quamvis Gloſſ. pene confundant. WOUWEREN. Non abſimiliter Philematium Plautina ad Scapham in Moſtell. Act. 1. ſc. 2.

Contempla amabo, mea Scapha, ſatin' hæc me veſtis deceat.
Volo meo placere Philolachi ———
Ego verum amo, verum volo mihi dici, mendacem odi.

Utraque hæc ancilla, & Scapha & Chryſis, ex ornatricibus, de quibus Scalig. in Priapej. & ad Feſtum, Rævardus Conjectan. lib. 2. cap. 18. ſeq. Bernartius ad Statii Sylvar. lib. Radul. Fornerius Quotidian. lib. 1. cap. 22. Hæ & *ciniflones* dictæ. nec puellæ tantum, ſed pueri huic miniſterio adhibiti. Saliſberienſis libr. 3. cap. 12. *Quod cubicularii, aut ciniflones, nanive, aut quicumque nebulonum, quibus delicatus divitis ſenſus aut furor carere non poteſt.* Balbus Catholico; *Ciniflo, qui calamiſtrum calefacit, ſcilicet ferrum, quo capilli criſpantur. hic vulgo crinifer dicitur.* ERHARD.

Sed verum] Elegantem hujus particulæ uſum jam notavit Scioppius ad Phædr. lib. IV. fab. 17. Senec. Herc. Fur. verſ. 724.

Vultus eſt illi Jovis,
Sed fulminantis.

Et verſ. 1177.

At tu ede Theſeu, ſed tua, Theſeu, fide.

Martial. lib. 1. Epigr. 118.

Et ſcalis habito tribus, ſed altis. BURM.

Numquid indecens ſum] Lege *Dic Chryſis, ſed verum, numquid incomta, numquid indecens ſum? numquid ab aliquo*, &c. Bern. Martinus Var. Lect. lib. 1. cap. 7. ubi tractat de mulierculárum cultu & nitela corporis. ERHARD. Non de veſtitu, ſed de ipſo corpore capiendum. Suet. Domit. 18. Victor in Vero. *procerus decenter membra.* Priapej. Carm. 36.

Habes decentes nuncius Deûm plantas.

de geſtu, quem ludentes pila frangebant. inſcriptio apud Gruter. pag. DCXXXVII. 1. VRSUS TOGATVS VITREA QVI PRIMVS PILA LVSI DECENTER CVM MEIS. CUPERUS. Recte. Nam *decentes* puellæ, quæ omni parte corporis pulchræ, & quaſi ſtaturâ ad regulam exactâ ſunt. Ita *Gratia decentes* Horat. lib. 1. od. 4. *Venus decens* od. 18. Paullus Maximus *decens* lib. IV. od. 1. ita *ſervitia decentiora* apud Sueton. Cæſ. cap. XLVII. ex Lipſii certiſſima emendatione. BURM.

Numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco] *Naturale vitium* vocat animo inhærens à natura, quod dedecet atque deturpat corporis formam, nec ſpeculo poteſt emendari. Rigaltius ad Phædrum lib. 2. fab. 47. Immo *naturale vitium* eſt, quod corpori innatum, & ab ipſa natura impactum. Non abſimiliter infra; *ſi dolorem meum naturali convicio exoneravi*: hoc eſt, in meam ipſius naturam & corpus facto. ERHARD. Præpoſitio vacat. vide Paſſerat, ad Propert. lib. IV. eleg. 1. pag. 570. niſi *ab* poſitum ſit pro ob, propter. Ovid. III. Metam. verſ. 571.

Spumeus & fervens, & ab objice ſævior ibat.

vide Gronovium ad Senec. de Clement. lib. 1. cap. 20. *Excæcandi* autem verbum illuſtravit Heinſius ad Ovid. XV. Metam. verſ. 272. BURM.

Rapuit ſpeculum] Propert. lib. IV. eleg. 7.

Deliciaque mea Latris, cui nomen ab uſu eſt,
Nec ſpeculum dominæ porrigat illa novæ.

WOUWEREN. Hinc eleganter Martiali libr. IX. Epig. 17. dicitur *conſilium formæ ſpeculum.* Ovid. lib. II. Amor. El. 17.

Scilicet à ſpeculi ſumuntur imagine faſtus,
Nec niſi compoſitam ſe prius illa videt.

Et lib. III. art. Am. verſ. 136.

Nec genus ornatûs unum eſt, quod quamque decebit
Eligat & ſpeculum conſulat ante ſuum.

vide, quæ in hanc rem egregie contulit Vir Illuſtriſſimus

lum, &, poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſolet inter amantes riſus frangere, excuſſit vexatam ſolo veſtem, raptimque aedem Veneris intravit. Ego contra damnatus, & quaſi quodam viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum coepi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

Nocte ſoporifera veluti quum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum

In

mus Spanhemius ad Callim. Hymn. in Pallad. verſ. 17. BURM.

Tentavit] Vide ad cap. 12.

Frangere] Inſolentior etiam locutio: riſus *frangit* autem vultum, quando laſcivior & mollior faciei habitus adparet, ut *fracta pronuntiatio* Plinio. libr. 11. Ep. 14. fœminarum mollem & delicatam imitans. *Fracti ſoni* Tacito lib. XIV. Ann. cap. 20. *Fracta vox* Juven. Sat. 11. verſ. 111. Ampliſſimus Cuperus mallet *fingere*, ut ſupra cap. 113. *Omnes blanditia, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat*. Et ſane *Frangere* & *Fingere* frequenter à librariis fuere commutata. Ita ſupra cap. CXIX. pro *fracti greſſus*, aliis *ficti* placet. Ita apud Horat. lib. III. od. 6. in quibuſdam MSS. legitur *fingitur artibus*, in aliis *frangitur*. vide Heinſ. ad Claud. l. 1. in Eutrop. v. 262. inepte autem explicuit Dacierius ad Horatii lib. 1. od. 35. quaſi frangere *perdere* hic notet. Non cepit ſcilicet conſtruendum ita eſſe, ut riſus dicantur frangere vultum inter amantes, id eſt, faciem reddere laſciviorem & magis amabilem. Et tales interpretea mercenarii Ephemeridum ſcriptores laudibus in cœlum vehunt, dum eruditiſſimos, præſertim mortuos, contumelioſis verbis traducunt. Sed quid dicas? mutuum muli ſcabunt.

Vexata ſolo veſtis] Pulvere reſperſa, rugiſque deformata. GLOSSÆ. Martial. lib. XI. Epig. 90.

A te vexatas malo tenere roſas.

Juvenal. Sat. XI. verſ. 187.

Humida ſuſpectu referens multicia rugis
Vexatasque comas. PITH.

Excuſſit] Propria vox. De veſte vel alia re, ex qua pulverem vel alias inhærentes ſordes quatiendo excutimus. vide Scheffer. ad Phædr. lib. V. fab. 5. Ovid. lib. I. art. Am. verſ. 149.

Utque fit, in gremium pulvis ſi forte puella
Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et ſi nullus erit pulvis, tamen excute nullum.

Ita ad illud Perſii Sat. 1. *nam belle hoc excute totum*; Cornutus, ut vulgo creditur, *tranſlatio à veſtimento pleno ſentibus, vel quibuſcumque corpuſculis quod, dum excuſſum fuerit, quidquid habet abſconditum, projicit*. *Concutere* dixit noſter ſupra cap. XII. de voce *vexare* egimus ſupra ad cap. LX. BURM.

Ædem Veneris] Ergo Veneris ſacellum in iſthoc horto, non Priapi. ERHARD.

Damnatus] Vide ſupra ad cap. 80.

Viſu] Frequentiſſima vox in titulis & lapidibus *ex viſu*, pro ſomnio. quo à Diis moniti aliquid dedicaverunt. Neque refert, *viſus* an *viſum* dicatur. vide Nerii Analect. lib. II. cap. 19. Tomaſin. de Donar. cap. XXVI.

Interrogare] Vide ſupra ad cap. CII.

Vera voluptate] Re, qua voluptatem capimus. ERHARD.

Nocte ſoporifera] Scribit Tacitus in princ. lib. XVI. *Illuſit dehinc Neroni fortuna per vanitatem ipſius, et promiſſo Ceſellii Baſſi, qui origine Poenus, mente turbida, nocturna quietis imaginem ad ſpem haud dubiam retraxit. Vectuſque Romam, Principis aditum emercatus, expromit repertum in agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur*, &c. Inſpice ipſum Tacitum. Exiſtimat Ludovicus Dorleans, Arbitrum ſuper iſtis Baſſi inſomniis hos verſus concepiſſe: nam erant contemporanei, nec poſtea diu ſupervixit. Somnia ſunt, inquit idem Interpres, imagines, quæ, corporibus dormientibus, ſemperque vigilantibus animis naſcuntur, & intereunt. Amm. Marcell. lib. XIV. *Sopitis corporibus*, ait, *animus ſemper vigens, motibus indeſeſſis & cogitationibus ſubjectus, & colligit viſa nocturna, quas phantaſias nos appellamus*. Sed avarorum ſunt ſomnia opes. Salluſt. III. fragm. *Contra ille calvi ratus* (id eſt decipi) *quærebat, num ſomnio theſaurus portenderetur?* Apul. IV. Mil. *Nocturna viſiones contrarios eventus nonnumquam pronuntiant; denique flere & vapulare, & nonnumquam etiam jugulari, lucroſum proſperumque proventum nuntiant. Contra ridere, & mellitis dulciolis ventrem ſaginare, vel in voluptatem Veneream convenire, triſtitia animi, languore corporis, damniſque cæteris, anxiatum iri prædicant.* Sic illudunt hominibus dormientibus dæmones per inſomnia. S. A. GABBEMA.

Effoſſaque protulit aurum in lucem tellus] Nonnus Dionyſii. libr. 35. verſ. 245. pœne ad verbum hæc habet:

Ὡς δ' ὅτε τις κατὰ νύκτα βαθυπλούτοις ἐν ὀνείροις
Τέρπεται ἀπρήκτοισιν ἐπ' ἐλπωρῇσιν ὀνείρων
Ἀφνειαῖς παλάμῃσι μονοβαδίην χύσιν ὀρέξας,
Ὑπναλέην κλέπτων ἀπατήλιον ἐλπίδα βόσκων.
Ἀλλ' ὅτε φαινομένης ῥοδοειδέος Ἠριγενείης,
Χάζεται ἀκλήτοιο παλίσσυτος ὄψις ὀνείρου
Σὺν κενεαῖς παλάμῃσιν ἐγείρεται, οὐδὲν ἀείρων,
Ῥίψας κλεψινόων σκιοειδέα τέρψιν ὀνείρων, &c.

Ita

In lucem tellus, verſat manus improba furtum,
Theſauroſque rapit, ſudor quoque perluit ora,
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox ubi fugerunt eluſam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in praeterita ſe totus imagine verſat. * * *

[a] Itaque hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris ſui lectulo jacuit. *

CXXIX. [b] Crede mihi, frater, non intelligo me virum eſſe, non ſentio. funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * Veritus

a GITON. b POLYÆNOS.

Ita apud Theocritum Piſcator in ſomno ἀνέλκυσα χρύσειον ἰχθὺν πάντα τῷ χρυσῷ πεπυκασμένον. WEITZ.

Verſat manus] Alii, *non ſit manus.* PATISSON.

Perluit ora] Alii, *proluit ora.* alii, *perluit artus.* PATISSON. Sic quidem noſtri omnes. Tornæſius: alii, *proluit.* quomodo & codex Tragur. *proluit ora.* Douſa MS. *perluit ora*, alii *perluit artus.* HADRIANID. Vide ſupra ad cap. cxx. Poſt hunc verſum Leid. cod. hoc auctior,

Candidiorque dies ſecreto ſavit amori. BOSCH.

Mentem timor altus habet] *Pectora terror habet*, ait Ovid. lib. III. faſt. quomodo & Maro:

Quod ſi tantus habet mentes & pectora terror.

BOSCH. Vide Heinſ. ad Ovid. epiſt. XII. verſ. 170.

Veraque forma redit] Supra cap. LXXX.

Vera redit facies, diſſimulata perit. ERHARD.

Scribendum *redît* pro *redit:* producitur enim in eo tempore ultima ſyllaba. vid. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Heroid. VI. verſ. 31.

Animus quod perdidit optat] In eadem ipſiſſima re Dionyſ. Cato in Diſtich.

—— *Mens humana quod optat.* ERHARD.

Quod me Socratica fide diligis] Atqui Socratem ut pædiconem & puerarium diſtulerunt antiqui. Lucianus, Theodoretus Græcan. affect. ſerm. 12. Senec. epiſt. 104. Tertullian. Apologet. cap. 148. Caſſianus Collat. 13. cap. 5. Lucilius apud Nonium in *Signare*, & in *Diſcrimen.* unde convicium in Socratem ὄμματα παιδεράστου. Savaro ad Sidon. libr. 4. ep. 3. ERH.

Non tam intactus Alcibiades] ἐραστὴς γὰρ ἦν ἐκεῖνος καὶ ὁ Σωκράτης, καὶ ὑπὸ μιᾷ Ἀλκιβιάδης αὐτῷ χλανίδι κλιθεὶς οὐκ ἀπλῆξ ἀνέστη. Lucian. PITH. Plato in Sympoſ. Plutarchus & Corn. Nepos in Alcibiade. *Tangere* inter Veneris vocabula, ut Varro loquitur. Martial. lib. 1. epig. 92. Barth. ad Claudian. de laudibus Seren. verſ. 127. ERHARD.

Lectulo] Alii, *cubiculo.* ſicut D. Paul. ad Rom. 13. *non in cubilibus & impudicitiis.* ubi tamen verſus dixi fornices lupanares intellegi. ERHARD.

Non intelligo me virum] Tertull. de Virgin. vel. cap. XII. *Simulque ſe mulieres intellexerunt.* PITH. Idem cap. XI. *ex quo ſe intelligere cœperit.* Vell. Paterc. lib. II. cap. CXVI. *A. Licinius Nerva Silianus, quem virum ne qui intellexit quidem, abunde miratus eſt.* Plin. lib. XXXV. cap. 10. *ea res concitavit Rhodios ad intelligendum artificem.*

Non ſentio] Ovid. lib. III. Am. El. VII. verſ. 20.

Nec juvenem, nec me ſenſit amica virum. PITH.

Funerata eſt] Egregie de membro inutili & quaſi mortuo: ita Epigramma vetus apud Pith. pag. 50. de Scævola.

Una domans bellum funere dextra ſuo.

Hercules Oetæus apud Senec. verſ. 1245.

—— *O vires prius*
In me ſepulta!

ubi legendum notavit Heinſius *ò vires prius jam me ſepulta!* acute, me Hercules! accommodatius vero ad obſcœnum Petronii ſenſum Martialis lib. XI. Epigr. 47.

Nec levat exſtinctum ſollicitata caput.

& Apulejus libr. VII. Metam. *Tali ſententia mediis orci manibus extractus, ſed extrema pœna reſervatus, mœrebam, & in noviſſima parte corporis totum me periturum deflebam.* Ubi nihili eſt *noviſſima* illa *pars.* Heinſius in curis ſecundis Ovidianis, quas debeo publico, ad lib. I. faſt. 408. corrigebat *nobiliſſima parte.* Error natus ex confuſione V. & B. de *parte* autem ſupra vide ad cap. CXII. BURM.

Pars illa corporis] Alibi cap. 132. *Cum illa parte corporis.* Ovid. libr. III. Amor. El. VII.

Quin iſtic pudibunda jace pars peſſima noſtri.

PITH.

Qua quondam Achilles eram] Totus quaſi corneus. Infra cap. CXXXIV. *niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu.* ERHARD.

Achilles] Latet obſcœnitas, quæ ad haſtam illam celebrem & nobilem Achillis, qua omnes Græciæ duces ſuperabat, adludit. hinc in Priapejis *haſta* pars illa

tus puer, ne in ſecreto deprehenſus daret ſermonibus locum, proripuit ſe, & in partem aedium interiorem fugit. * Cubiculum autem meum intravit Chryſis, codicilloſque mihi dominae ſuae reddidit, in quibus haec erant ſcripta.

Si libidinoſa eſſem, quererer decepta, nunc etiam languori tuo gratias ago. In umbra voluptatis diutius luſi. quid tamen agas, quaero, & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim medici ſine nervis poſſe ire. Narrabo tibi, adoleſcens, paralyſin cave. numquam ego aegrum tam magno periculo vidi. me Dius Fidius, jam periſti. Quod ſi idem frigus genua manuſque tentaverit tuas; licet ad tubicines mittas. Quid ergo eſt? etiamſi

illa vocatur, & *telum* à Juſtino lib. XXXVIII. cap. 2. δολιχόσκιον ἔγχος Suet. Veſpaſ. 23.

Veritus puer] Alii, *vetitus*. TORNÆS.

Sermonibus] Unde deprehenderetur mendacium & tota ſcena, & mimus divulgaretur Crotonienſibus.

Chryſis] Ovid. lib. IX. Metam. 506.

Una miniſtrarum, &c.

Flava comes aderat faciendis ſtrenua juſſis. PITH.

Reddit] Lege, *reddidit*. SAMBUC.

Si libidinoſa] Αἴ αἴ τάλαν, exclamat Droſe apud Lucianum, οὐδὲ τὸ χαίρειν προσέγραψε. PITH. Interponit Bourdelotius, CIRCE POLIENO SALUTEM. *Si libidinoſa eſſem.* &c. Sed deeſt in primis editionibus & Tragur. inſcriptio, & forte rectius. Non enim convenit objurganti & læſæ humanitas illa; contra Polixnus, placare tentans, nomen ſuum blanditiis inſcribit.

In umbra voluptatis] Forte, *quod in umbra*. SAMBUC.

Quid tandem agas] Scribe, *quid tamen agas*. Pith. PATISSON. *Tamen*, Mem. Leid. & Trag. codex. lectio etiam tolerabilis. conſule Notas ad cap. 31. Neque forſan aliter ſcribendum ac diſtinguendum Ovidianum illud in ipſo operis initio:

Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Ulyſſe,
Nil mihi reſcribas, at tamen ipſe veni. BOSCH.

Perveneris] Lege, *perveneris*. AURAT.

Sine nervis homines ambulare poſſe] Alii, *ire poſſe*. TORNÆS. Lege, *ire*. DELBEN. Bapt. Pius lib. 4. Commentar. in Lucretium circa fin. fol. 124. citat hunc Petronii Arbitri locum; *ſine nervis ajunt ſtare nil poteſſe*. quo loco idem Pius quoſdam legere *venis* teſtatur, ut ſit ſenſus, quæ voluptas in venarum interiori fomite bacchabatur. DANIEL. Tornæſius: alii, *ſine nervis poſſe ire*. Anonym. MS. Deleverim *homines*, & ſcripſerim, *negant enim medici ſine nervis ire poteſſe*: aut potius, *ſtare poteſſe*: quia id alteri illi convenit. Tragur. codex, *ſine pedibus poſſe ire*. Petr. Danielis: *ſine nervis poſſe ire*. HADRIANID. Reduximus priorum editionum lectionem. Nam, *homines ambulare poſſe*, unde petierint, viri docti non indicant. Tragurianus vitioſe *ſine pedibus poſſe ire*,

Narro ibi] Lege, *tibi*. AURAT.

Ego agrum] *Ego* in aliis deeſt. PATISSON. Negat hanc phraſin Latinam eſſe H. Stephanus in Pſeudocicerone; aſſerit Schopp. Veriſim. lib. 4. cap. 14. quem vide. ERHARD. Elegans locutio. Sic Cicero ad famil. lib. IV. Ep. 15. *Ne quo periculo te proprio exiſtimares eſſe.* Et lib. VI. ad fam. Ep. 4. *Quanto fuerim dolore meminiſti.* lib. 1. ad Att. Ep. 12. *Rem eſſe inſigni infamia.* Et lib. 11. ep. 21. *Ut nunc ſe res habet, admirabili gloria eſt.* lib. V. ep. 14. *Tamen magno timore ſum.* Ita *animo habere*. lib. 1. ad Att. Ep. 6. & Auctor Bell. Hiſp. cap. 78. & Lucil. lib. 29. Satyr. *Cælo locare*, pro *in cælo*. Juven. Sat. X. verſ. ult. *curru locare* Valer. Fl. lib. 11. verſ. 270. Ita Græci: Euripid. Hecub. verſ. 456. οἰκτρὰν βιοτὰν ἔχουσαν οἴκοις. Adde Serv. ad Virg. lib. 1. Æn. verſ. 2. CUPERUS.

Medius fidius jam periſti] To *Medius fidius*, quamvis jurisjurandi ſpecie poſitum videatur, habet tamen vernilius quid, ac Petronianum magis. in receſſu: atque ad *mediam partem* illam, qua viri ſumus, vocabuli multo honeſtiſſimi ambitu obnuptum, applicari poteſt. Douza Centurionat. libr. 1. cap. 9. ERHARD.

Tentaverit] Proprium de morbis verbum. Horat. lib. 1. Epiſt. 6.

——— *Morbo renes tentantur acuto.*

& ita ſæpe Cicero, & alii.

Ad Tubicines mittere] Cogitare de exſequiis; proverbialis locutio de morituro, & jam animam agente. GLOSS. *Tibicines*, Pith. TORNÆS. AURAT. id eſt, perieris totus. Tubicines arceſſebantur ad exſequias. SAMBUC. Mortui ad tubam deducebantur. Perſius Sat. 4. *Hinc tuba candela*. PITH. Id eſt, cogites de exſequiis. nam tibicines in funeribus canebant. Statius Thebaid. V.

Cum ſignum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia. ——— &c.

vide Lutatium. Seneca de morte Claud. *Et erat omnium formoſiſſimum Claudii funus, ut ſcires, deum efferri; cornicinum, tibicinum tanta turba.* Xiphilin.

Oi

etiamſi gravem injuriam accepi, homini tamen miſero non invideo medicinam. Si vis ſanus eſſe, Gitonem roga: recipies, inquam, nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris. Nam, quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. nec ſpeculum mihi, nec fama mentitur. Vale, ſi potes.

[a] Ut intellexit Chryſis, me perlegiſſe totum convitium: [b] Solent, inquit, fieri, & praecipue in hac civitate, in quâ mulieres etiam Lunam deducunt. *

[a] POLYÆNOS. [b] CHRYSIS.

Itaque

Οἱ μὲν ἐν ἄλλοις, πρὸ τῆς κλίνης προκείμενοι, καὶ τοὺς ἐκκεκλόντο, ἑτέρων πενθίμων ἐπαυλούντων. Artemidor. lib. 1. cap. 58. αὐλεῖν δὲ πενθικοῖς αὐλοῖς, πένθος σημαίνει. Reſpondebant autem planctu præficæ aliæque lugentes mulieres lamentabili tubæ clangori. Lucian. περὶ πενθ. τί δέ μοι αἱ κωκυτοὶ ὑμῶν δύνανται, καὶ ἡ πρὸς τὸν αὐλὸν αὕτη στερνοτυπία, καὶ ἡ τῶν γυναικῶν περὶ τὸν θρῆνον ἀμετρία. Non. *Præfica.* Dicuntur autem θυμαῦλαι, qui Apul. Flor. *monumentarii ceraulæ*, proprie *ſiticines*, *quod apud ſitos canere ſoliti, hoc eſt, vita functos & ſepultos.* Gell. libro viceſimo, capite 2. D. Matth. cap. 7. WOUWEREN. Alii, *tibicines*, id eſt, de te actum eſt, & jam jamque animam ages. ſpecie quadam adagionis venuſte & cavillatorie dictum à Petronio, veluti de mortuo, aut jam jamque morituro, pro. accerſere eos, qui in funere canant, pompamque funeris ſuo cantu concelebrent. Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 6. Ex more funeribus curandis faciundiſque adhiberi conſueto antiquitus: eſt enim convicium exagitantis amatoris ſui. qui de thoro ejus ſine voluptate ſurrexerat, *membra ſine viro*, hoc eſt, *lorum in aqua*, *non inguina, aut nervos.* Unde ipſe amator ſupra: *Funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram.* Douza Centurionat. lib. 1. cap. 9. Alludit ritum veterem, quo mortuos deflebant πρὸς τὸν αὐλόν. Caſaubonus Not. in Matthæum, cap. 9. verſ. 23. vel quo mortui ad tubam efferebantur. Kirchmannus de Funer. Rom. lib. 2. cap. 4. Videndus Vatablus, Beza, Fr. Junius ad Matthæi Euangeliſtæ cap. 9. verſ. 23. Muretus & Scaliger ad Catull. ERHARD. *Ad Tibicines* alii, quia Tibiæ ex oſſibus fiebant, ut docuit Bartholinus de Tibia lib. 1. cap. 4. Aliter explicat Voſſius ad Catullum pag. 143. qui putat, Circen jocari in invalidos & enerves pedes, & illum lignea fulcra ſibi debere parare, qualibus claudi & tripedes utuntur.

Quid ergo eſt] Vide ſupra ad cap. 4.

Accepi] Tragurianus, *excepit.*

Miſero] Recte Gonſalius. Ita *miſeram coxam* dixit Veget. art. Veterin. lib. III. cap. 18.

Non invideo] Vet. *non invenio.* Pith. PATISSON.

Gytona rogo] Lege, *roga.* AURAT. Quid rogaret Gytonem? ut non ad licentiam cum illo rediret, vel, ut ſecum dormiret, & ſibi pateretur ſatisfieri. In nonnullis codicibus ſcriptum eſt *Gitonem*, unde legendum ſuſpicarer, *ſi vis ſanus eſſe, Gitona ne roga*, quod etiam conſilium ſecutus eſt Polyænos, noxiſſimum poſtquam corpus diligentius curaſſet, modica poſtquam unctione uſus cibiſque validioribus bulbis ſcilicet, cochlearumque ſine jure cervicibus, paſtus eſſet, poſtquam merum parcius hauſiſſet. Sic ipſe loquitur cap. 130. *Hinc, ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus, ſine Gitone cubiculum intravi: tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.* Nobiliſſ. Nic. Heinſius legit, *Gitoni te nega*; vel, *Gitonem abnega.* BOSCH.

Si triduo ſine fratre] In Pervigil. Veneris:

Ipſa vellet, ut venires, ſi deceret virginem,
Jam tribus choros videres feriatos noctibus.

PITH. Senec. Epiſt. 123. *Non puerum habes, qui amica moveat invidiam.*

Ne quis inveniatur] Afranius apud Nonium in *viroſa. Viroſa non ſum, &, ſi ſum, non deſunt mihi, qui ultro dent. ætas integra eſt, forma ſatis.*

Nec ſpeculum mihi, nec fama] Theocr.

Καὶ γάρ θην οὐδ' εἶδος ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι,
Οὐ γὰρ πρᾶν ἐς πόντον ἐσέβλεπον. PITH.

Lucillius. Ψευδὲς ἔσοπτρον ἔχει Δημοσθένης. DOUZA F. Tertull. de habitu mul. cap. 1. *Jam & ſpeculo tantum mentiri licet.* WOUWEREN. Ovid. 3. Triſt.

Et ſpeculum mendax eſſe querere tuum:

id eſt, expoſtulabis ſpeculum, quod tamen neſcit mentiri. Savaro ad Sidon. lib. 7. ep. ult. *Speculum non mentitur*, adagio ceſſit. Car. Bovillus lib. 3. Adag. 44. ERHARD. Sic *forma conſcia*, Virgil. lib. 8. Æneid. verſ. 393.

Ut intellexit] *Et*, Tragur.

Perlegiſſe] Lege, *peregiſſe.* DELBEN.

Solent hac fieri] Vet. cod. Britann. *ſolet hac, frater.* TORNÆS. Lege, *iſta fieri.* AURAT. Lege, *ſolent, inquit, hac, frater:* vel, *ſolent, inquit, hac, & præcipue*, &c. illud, *fieri*, inculcatum. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Primæ editiones & Tragur. *ſolent, inquit, fieri.* vide ſupra ad cap. XLIX.

Mulieres Lunam deducunt] Magæ, veneficæ, GLOSS.

Itaque hujus quoque rei cura agetur: reſcribe modo blandius dominae, animumque ejus candida hůmanitate reſtitue. verum enim fatendum eſt, ex qua hora injuriam accepit, apud ſe non eſt. ᵃ Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia impoſui.

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

CXXX. Fateor, me, domina, ſaepe peccaſſe: nam & homo ſum, & adhuc juvenis: numquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. quidquid juſſeris, merui. proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In haec facinora quaere ſupplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio: ſive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Id tantum memento, non me, ſed inſtrumenta peccaſſe. Paratus miles arma non habui. quis haec turba-

ᵃ POLYÆNOS.

Agetur] Primæ editiones & Tragur. *agitur*.

Animumque ejus] *Ejus*, in aliis deeſt. PATISS.

Reſtitue] Vet. cod. *reſtituemus*. SAMBUC.

Ex qua hora injuriam accepit] Heliodor. Claricl. αἱ χλιδαί, λέγουσα, καὶ φιλόντοι γυναῖκες ἀμειλίκτοι γίνονται, καὶ βαρυμήνιδες ἀποτυγχάνουσαι, καὶ τοὺς ὑπερόπτας ὡς ὑβριστὰς εἰκότως ἀμύνονται. PITH.

Fateor, me, Domina, ſæpe peccaſſe] Ariſtænet. lib. 2. ep. 13. Bongarſ. ERHARD.

Peccaſſe] *Peccare* minus, *delinquere* levius. DELBEN.

Et homo ſum] Vide ſupra ad cap. 75.

Juvenis] Epigramm. ἰδίηνοις ἤλασεν ἡ νεότης. PITH.

Ante hunc diem] Vet. *hanc diem*. PATISSON.

Habes confitentem] Alii, *habe, inquam, confitentem* TORNÆS. Ambroſ. lib. 5. epiſt. 28. ad Theod. *Quid mandas in abſentes indicium? Habes præſentem, habes confitentem reum*. WOUWEREN. *Habe* prima & Sambuci editio; ſed Tragur. cod. *habes*,

Proditionem feci] Præcipua recenſet ſcelera, quibus & inviſum diis hominibuſque fieri aliquem cenſebant. Ovidius 1. Art. Amat. 641.

Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſervet,
Fraus abſit, vacuas cædis habete manus.

Hominem occidi] Alii, *homines*. TORNÆS.

In hæc facinora quære ſupplicium] *In hæc mala facinora quære ſupplicium*, Leid. cod. recte: ſic alibi, *grande facinus*, &, *indignum facinus*. BOSCH. Id eſt, ad hæc digno ſupplicio vindicanda. Phædr. Prolog. lib. v.

Cum deſtinaſſem operis habere terminum
In hoc, ut aliis eſſet materia ſatis.

ubi vide Schefferi notas. Ovid. libr. VIII. Metam. verſ. 77.

——— *Neque in hoc tamen ignibus ullis*
Aut gladiis opus eſt.

Sive occidere placet, ferro meo venio] Philoſtrat. epiſt. πλεῖν κέλευσον, ἐμβαίνω· πληγὰς ὑπομεῖναι, καταρρῖψαι τὴν ψυχήν, ὡς ἑκών. Douza F. ad Tibull. ERHARD.

Sive verberibus contenta es] In candidis carminibus elegans Poeta Tibullus lib. II. eleg. 3.

Non ego me vinclis verberibuſque nego. BOSCH.

Illud unum] alii, *id tantum*. TORNÆS. Reduxi priorum Editionum & Tragur. lectionem, *id tantum*.

Inſtrumenta] Arnob. *Ergone Deûm mater genitalia illa dejecta cum floribus, ipſa per ſe mærens, officioſa ſodalitate collegit & ſuſtulit flagitioſi operis inſtrumenta ſaxique, abſcondenda etiam mandavit terræ*. PITH.

Paratus miles] Alii, *paratas*. PATISSON. Lege potius, *peritus*. DELBEN. Forte, *parata*. SAMBUC. RITTERSH. Catul.

Nam quamvis videar ſatis paratus.

Ovid. lib. I. Faſt. 435.

At deus obſcœna nimium quoque parte paratus.

PITH. Lege cum Leid. cod. *Parata miles arma non habui*. Si hanc lectionem operoſius veram proberem, omnino te violarem, ô pudor! BOSCH. Sana lectio. Cicer. Phil. IV. cap. 5. *Faciam igitur, ut Imperatores inſtructa acie ſolent, quamquam paratiſſimos milites ad præliandum videant, ut eos tamen exhortentur*. ad Att. lib. VII. ep. 6. *Niſi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus*.

Arma non habui] Priap. *Hæc mei te ventrie arma laxabant*. Sutrius: *Myrrhinum mihi adfers, quo virilibus armis occurram ferticula*. Nicander:

——— Τὸ δέ κεν ἐπὶ μέσσον ὀδόντι
Ὅπλον βρωμήτοιο διεκθύων πιφάσκοι. PITH.

Propert.

Oſculaque admota ſumere & arma manu.

WOUWER. Vide Paſſer. ad Propert. lib. I. eleg. 3. pag. 154. & lib. III. eleg. 7. pag. 452.

Au-

turbaverit, neſcio. Forſitan animus anteceſſerit corporis moram; forſitan, dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumſi. non invenio quod feci. Paralyſin tamen cavere jubes; tamquam major fieri poſſit; quae abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meae haec eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris. Vale.

Dimiſſa cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide, curavi diligentius noxioſiſſimum corpus, balneoque praeterito, modica unctione uſus, mox cibis validioribus paſtus, id eſt, bulbis, cochlearumque ſine jure cervicibus. hauſi

Anteceſſit corporis moram] Alii, *operis*. TORNÆS. Infra cap. 134. *ætatiſque longa moram*. ſupra cap. 115. *Ignis, an fluctus an mora conſumat corpus, nihil intereſt*. DANIEL. Tamquam Vulcani, quem Hyginus fabulatur ſperma, dum luctaretur cum Minerva, ejaculaſſe, veramque voluptatem perdidiſſe, antequam omnia feciſſet. Hanc fabulam opinor reſpexit Petronius. ERHARD. Primæ editiones & Tragur. *anteceſſeris*, & rectius: eleganter enim ſubjunctivus huic voci ſubjungitur. Ovid. 1. Epiſt. 77.

Forſitan & narres, quam ſit tibi ruſtica conjux.

Epiſt. 12. 53.

Forſitan hunc generis fato reddamus amorem.

& ita fere ſemper amare Ovidium, Heinſius infinitis locis oſtendit. vid. & Epiſt. x. v. 85. Ep. XII. v. 175. Ep. XV. verſ. 5. & Columella lib. III. cap. 9. *fæcunditas ab his forſitan deſideretur*, ut eſt in optimo codice, quem contulit Heinſius.

Omnia] Supra cap. XI. *Nec adhuc quidem erant omnia facta*.

Paralyſin] Quæ à lucta in palæſtra Veneris nervos occupare ſolet. GLOSSÆ.

Tanquam jam] In aliis deeſt, *jam*. TORNÆS. *Tanquam jam major*. Leid. cod. recte. BOSCH.

Per quod etiam te habere] Lege, *te habere*. AURAT. Catull. Carm. 63.

Quid tum ſe carpunt, tacita quod mente requirunt.

PITH. Lucian. ἑταιρ. διαλ. Κροκάλη δύο τάλαντα αἰτήσαντα, εἰ βούλεται μόνος ἔχειν αὐτήν. Terentius Adelph. Act. III. ſcen. III. verſ. 35. *Eho, an domi eſt habiturus*. Donat. *Haberi uxor* (Lege, *habere uxorem*) *& vir dicitur, & haberi mulier, cum coit*. Ariſtot. λέγεται δ' ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. Idem Donatus: *Habere, ſtuprare intelligimus*. WOUWEREN. *Habere*, ut Græci τὸ ἔχειν. Ariſtipp. ἔχω Λαΐδα. Terent. Andr. Act. 5. ſc. 1. verſ. 58. *Quis heri habuit Chryſidem?* Palmer. in Spicileg. Lipſius Epiſtol. quæſt. lib. 3. ep. 2. ERHARD.

Permiſeris * *Dimiſſa*] Supple *permiſeris. Vale. Dimiſſa*. Meurſius Animadverſ. Miſcell. libr. 4. cap. 6. ERHARD. Prima editio & Tragur. *dimiſeris*.

Curavi diligentius noxioſiſſimum corpus] *Curavi*, id eſt, cibo potuque refeci. Liv. lib. 3. *Tum quidem corpora ſomno ciboque curant*. Savaro ad Sidon. lib. 2. ep. 9. Malim exponere, id eſt, medicatus ſum. Cajus l. 44. D. de V. S. Donatus in Andr. & Eunuch. Cicero lib. 16. ad Tyron. *Curationes ejus non probo*, ſcil. medici. *noxioſum corpus*, quod ſupra dixit *ægrum*, item *veneficio contactum*, & *damnatum*. ERHARD. Hæc quoque de militari more locutio; cum ſe accingerent prælio, antea corpora curare ſolebant milites. vid. Virgil. lib. IV. Georg. verſ. 187. ibique Servium. Curt. lib. III. cap. 8. & paſſim.

Corpus] Præcipue obſcænam partem. vide ſupra ad cap. CIII. & ad Phædr. lib. III. Fab. II.

Balneoque præterito] An, *præcedente?* an vero, intermiſſo & neglecto? ERHARD.

Bulbis] Alexis apud Athen. lib. II. cap. 23.

Βολβοὺς, κοχλίας, κήρυκας, ᾠὰ, ἀκροκώλια,
Τοσαῦτα τούτων ἄν τις εὕροι φάρμακα
Ἐρῶντι ——

Et paullo poſt. Οἱ βολβοὶ δύσπεπτοι μέν εἰσι, διεγερτικοὶ τ' ἀφροδισίων. ἡ δὲ παροιμία φησὶν, οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. Mart. lib. 3. ep. 74. & paſſim apud eumdem. WOUWEREN. Plin. lib. 20. cap. 9. de bulbis; *Per ſe triti nervorum contractionem medentur*. Ibid. *Ad ſudorem tuſi illinuntur nervis utiles. ideo & paralyticis dantur juxta in pedibus*. Ibid. *Venerem maxime Megarici ſtimulant*. Vide Dominic. Marium in Enarrat. in Ovidii Eleg. de medic. fac. Joh. Baptiſt. Portam Magiæ natur. lib. 3. Ramirez ad Martial. lib. I. Epigr. 75. n. 1. Barthol. Merulam in Ovid. de Arte amandi lib. 2. ERHARD.

Cochlearumque ſine jure cervicibus] Lege, *ſtruicibus*, voce Plautina. Vulgatam lectionem confirmat Athenæus lib. 3. de oſtreis, expreſſi cervices eorum oſtendit in cibis, & nominat τραχήλους πορφυρῶν, κηρύκων. Lipſius Epiſt. Quæſt. lib. 3. epiſt. 2. *cochlea* ſunt τράχηλοι, ſive purpuræ conchylia. partes autem cerycis, aut purpuræ, aliusve conchylii, fuiſſe ad cibum expetitas, ſcribit Heſychius in Ταραντῖνοι. Caſaubonus Animadverſ. in Athen. lib. 3. cap. 10. Plin. lib. 30. cap. 9. *Cochlea lata pota tollere dicuntur pedum & articulorum dolores*. Et lib. 32. cap. 4. *Terreſtrium carnes ſuffu-*

hauſi parcius merum. hinc, ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus, ſine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.

CXXXI. Poſtero die, quum ſine offenſa corporis animique conſurrexiſſem, in eumdem platanona deſcendi, etiamſi locum inauſpicatum timebam, coepique inter arbores ducem itineris exſpectare Chryſidem. Nec diu ſpatiatus conſederam, ubi heſterno die fueram, quum illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me conſalutavit; [a] Quid eſt, inquit, faſtoſe, ecquid bonam mentem habere coepiſti? [b] Illa de ſinu licium pro-

[a] CHRYSIS. [b] POLYÆNOS.

ſuffuſionibus proprie magicisque artibus refutandis ſalutares produntur. ERHARD.

Hauſi parcius merum] Martialis lib. 1. Epigr. 107.

Interpones aquam ſubinde, Ruſe,
Numquid pollicita eſt tibi beatam
Noctem Nævia? &c.

Ariſt. Problem. PITH. Sammon. Carm. 37.

Languidus antiquo curatur penis Iaccho.

WOUWEREN.

Ne latus meum frater convelleret] *Latus vellere*, laſcivum. Ovid. lib. 1. de Arte verſ. 605.

Inſero te turbæ, leviterque admotus eunti
Velle latus digitis, & pede tange pedem.

Claudianus lib. 1. in Eutrop. verſ. 85.

——— *Nec blandior ullus eunti*
Ancilla tetigiſſe latus. ———

Sidon. Carm. 11.

Semiſeri Galatea latus, quod pollice fixo
Vellit, & occulto ſpondet connubia tactu.

Savaro in Not. ſupra de laſcivia diſcipuli ſui Eumolpus cap. LXXXVII. *Pungere me manu cœpit, & dicere, quare non facimus?* Et in Priapej. Tibullus;

——— *Uſque dum mihi*
Iocoſa Venus molle ruperit latus. ERHARD.

Platanona] Locus platanis conſitus. GLOSSÆ. Lege, *inde in platanona*, Jungermann. ERHARD.

Locum inauſpicatum timebam] Quaſi omen haberet. Ovid. lib. II. faſt. 202.

Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet. PITH.

Phædrus lib. 1. fab. 18.

Nemo libenter recolit, qui læſit, locum.

Comitem aniculam trahens] Sic Græci, Heliod. lib. 1. συνεφείλκετο τὸ γραΐσκιον. WOUWEREN. Alii, *comitem proſelenon aniculam*, id eſt, antelunarem. RITTERSH.

Faſtoſe] *Faſtus* ab antiquo Φαστὸς, Φάστω à Φάω. Etiam pro ſuperbia, quæ in grandiloquentia, aut nimia verborum oſtentatione. Poſtea generalius pro quavis ὑπερηφανίᾳ. *Faſtoſus*, ὑψηλόλογος, qui alta loquitur, aut jactitat. Becmann. in Origin. WEITZ. Ampliſſimus Cuperus libr. 2. Obſ. cap. 17. legit, *aſtroſe*.

Bonam mentem] Malam enim habentes, quaſi faſcino impediti, frui fortuna non poterant oblata. vide ſupra ad cap. LXI. & LXXXVIII.

Illa de ſinu protulit licium] Lucian. ἑταιρ. διαλ. εἶτα ἐκ τοῦ κόλπου προκομίσασα ῥόμβον ἐπιστρέφειν ἐπῳδὴν τινα λέγουσα ἐπὶ τρόχῃ τῇ γλώττῃ βαρβαρικὰ ὀνόματα. WOUWEREN. Vide ad cap. XX. de liciorum autem uſu in magicis quædam habet Scipio Gentilis ad Apulej. Apolog. pag. 165.

Licium] In veneficiis adhibebantur licia diſcoloria, non ſolum illigandi incantandique, ſed & expiandi & ſolvendi, gratia, unde & *ligatura* dicuntur. GLOSS. Ovid. lib. I. Amor. El. VIII.

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia. ——— PITH.

Liciorum uſus ad magica nobilis poëtarum locis. Virgil. Pharm. Ceiri. Nemeſian. Ecl. IV.

Hæc eadem nobis, quæ verſicoloria fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

Quamquam inguinum morbos ligaturis curarint, Plin. lib. 28. cap. 4. WOUWEREN. Diſtingue, *licium protulit varii coloris, filis intortum.* apud Ramirez ad Martial. lib. 4. epigr. 6. n. 4. In veneficiis licia adhibebantur diſcoloria, non tantum illigandi incantandique gratia, ut in Pharmaceutr. Virgil.

Terna tibi hæc primum triplici diverſa colore
Licia circumdo. ———

Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 6. *Licia*, quas alii auctores in hoc argumento *tænias* nominant, in Magis olim ſacris uſurpabantur, erantque diverſi coloris, quorum numerum non exprimit: cæterum plurima aliquando miſcebantur: fere tamen pauciores, puta tria, aut etiam duo. Caſaubon. in Apul. Apolog. Clemens Alexandr. infinite, ταινίας ἐρίου καὶ κροκύδα πεποικιλμένας. Et novena expreſſit Virgil. in Cir. Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog. num. 353. Varia & diſcoloria fuiſſe docet Colvius Not. in Apul. Apolog. I. Anicula autem hæc venefica fuit, quæ Polyæni curam ſuſcepit, cujus, ut ipſe loquitur, inguinum vires fuoeratæ erant. Morbos enim venefici ligamentis ſanabant. Marius Victorinus in Cic. *Medici officium curare eſt, ſed, quia multi & incantatione & liga-*

Digitized by Google

protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam. Mox turbatum ſputo pulverem medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignat.

Dum vivis, ſperare licet: tu, ruſtice cuſtos,
Huc ades, & nervis tente Priape, fave.

Hoc peracto carmine, ter me juſſit exſpuere, terque lapillos conjicere in ſinum,

ligamentis curant; curare, inquit, ſed appoſite ad ſanitatem. Sed præcipue morbos inguinum, quod & Plin. docet lib. 28. cap. 4. *Inguinibus medentur aliqui, licium tela detractum alligantes novenis ſeptenisque nodis, ad ſingulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina alligantes licio.* Cornel. Celſus; *Imponendum licium ex vino eſt, aut amurca cocta cum eodem.* Hujus rei multi præterea meminerunt. Horat. Sat. 8. lib. 1.

—— *Herbas atque incantata lacertis*
Vincula cum magno riſuque jocoque videres.

Nemeſianus Eclog. 4.

Hæc eadem nobis varieque coloris fila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

In quibus verſibus maximum Poëtam imitatus eſt in Pharmaceut. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cir. Adde Plinium de re Medica lib. 2. cap. 43. *Licia* hæc mediæ ætatis ſcriptores *ligaturas* vocabant. Gregorius Turonenſ. de Miracul. lib. 2. cap. 45. *Incantationes immurmurat, ſortes jactat, ligaturas collo ſuſpendit.* Idem de mirac. S. Martini. Hinc Marcus Remenſis in Geſtis habitis ſuper divortio Thietbergæ Reginæ; *Ad hæc non pertinent ligatura exſecrabilium remediorum, quæ ars medicorum commendat, ſive in præcantationibus*, &c. Quæ verba exſtant apud Rabanum Maurum epiſt. ad Bonoſum. Fr. Pithœus Gloſſ. ad legem Salicam, tit. 21. ERHARD. Non filum laneum, ſed ſtamen filis intertextum obligando aptum. A ibi noſter: *Ut ſolvit ergo licio pannum.* *Licio*, id eſt, qua parte erat licium, hoc eſt, filum, ſeu funiculus, quo pannus vinciebatur. Paſchalius lib. 5. de Coronis cap. 15. Veneficiorum *licia* & filamenta lanea diſcoloria. Virgil. Pharmaceutr.

Terna tibi hæc primum triplici diverſa colore
Licia circumdo. ——

Item:

—— *Et molli cinge hæc altaria vitta.*

Servius: *Molli vitta, lanea ſcilicet.* Apulejus Apolog. *At, ſi Virgilium legiſſes, profecto ſciſſes, alia quæri ad hanc rem ſolere. ille enim, quantum ſcio, enumerat vittas molles, & verbenas pingues, & thura maſcula, & licia diſcoloria.* Ovid. 1. Amor. 8.

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia. ——

Rigalt. ad Artemidor. pag. 41. WEITZ.

Turbatum ſputo pulverem, &c.] Propert. libr. IV. El. VII. verſ. 45.

Aut Nomas arcanas tollit verſuta ſalivas.

Plin. lib. 28. cap. 11. WOUWEREN. Sputum fronti illinebatur luſtrale, infami digito, & exſpuebatur. Hæc & Perſium illuſtrant, Satyr. 2. canentem;

Infami digito & luſtralibus ante ſalivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.

Turnebus Adverſar. lib. 26. cap. 6. ERHARD.

Medio ſuſtulit digito] Perſio *infami*, is vero *infamis;* neque aliæ res, niſi probroſæ, porrectione hujus digiti indicabantur. Dio Chryſoſtomus Oratione 33. εἴ τις παραγένοιτο εἰς πόλιν, ἐν ᾗ πάντες ὅ, τι ἂν δεικνύωσι, τῷ μέσῳ δακτύλῳ δεικνύουσι, ποίαν τινὰ ἡγήσεται τὴν πόλιν ταύτην. Caſaubon. in Perſ. Sat. 2. ERHARD.

Signat] *Signavit*, Leid. cod. huic loco inſere diſtichon illud,

Dum vivis, ſperare licet, tu, ruſtice cuſtos,
Huc ades, & nervis tente Priape fave. BOSCH.

Dum vivis, ſperare licet] Exſtant hi duo verſus in Priapejis, quos Petronio adſcripſere Scalig. in Catalect. & Schop. in Comment. ad Priap. qui tamen in eo fallitur, quod exiſtimavit in pervigilio Priapi, de quo ſupra, recitatum fuiſſe. ERHARD. Apollodorus Comicus:

Οὐδέποτ' ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράσσοντα δεῖ,
Ἄνδρες, τὰ βελτίω δὲ προσδοκᾶν ἀεί.

Theocritus Idyll 4. verſ. 41.

Θαρσεῖν χρή, φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον,
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. WEITZ.

Hi duo verſus apud Tornæſium non leguntur, nec in cod. Trag. HADRIANID.

Hoc peracto carmine] Turnebus videtur legiſſe; *Hoc pacto carmine ter me juſſit exſpuere, terque lapillos conjicere in ſinum, quos ipſa præcantans purpura involverat.* Adverſ. lib. 26. cap. 6. ERHARD.

Ter me juſſit exſpuere] Plin. lib. 28. cap. 4. *Torporem ſedari quocumque membro inſtupente, ſi quis in ſinum exſpuat, aut ſi ſuperior palpebra ſaliva tangatur.* Vet. Interpr. in illud Juven. *Conſpuiturque ſinus. Propter faſcinum, inquit, verborum ter ſibi in ſinum ſpuunt, & videntur faſcinum arcere.* Scholiaſt. Theocr. εἰώθασι αἱ γυναῖκες ποιεῖν ὡς μὴ βασκανθῶσι, εἰς τὸν κόλπον ἐπτύειν τρὶς, τὸ νεμεσητὸν ἐκτρεπόμεναι. PITH. Tibull. lib. 1. El. 2. verſ. 54.

Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.

Sane latiſſimi uſus hæc ſuperſtitio. *terna deſpuere deprecatione in omni medicina mos eſt*, ait Plin. Marcell. de

ſinum, quos ipſa praecantatos purpura involverat, admotiſque manibus tentare coepit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manuſque aniculae ingenti motu repleverunt. At illa gaudio exſultans, [a] Vides, inquit, Chryſis mea, vides, quod aliis leporem excitavi?

[a] PROSELENOS.

[a] *No-*

de medicam. *Varulis remedium tale facies. Annulos digitis eximes, & digitis tribus oculum circumtenebis, & ter despues.* Idem *Quum hac dixeris, tribus digitis terram tanges, & despues, idque ter.* Ad cædes expiandas ter deſpuebant, Apollon. Argon. IV. verſ. 478.

Ἦμος δ' Αἰσονίδης ἐξάργματα τάμνε θανόντος,
Τρὶς δ' ἀπέλειξε φόνου, τρὶς δ' ἐξ ἄγος ἔπτυσ' ὀδόντων,
Ἣ θέμις αὐθέντῃσι δολοκτασίας ἱλάεσθαι.

multis Scholiaſt. quem vide. Quod vero Juven. interpr. *propter faſcinum verborum ter ſibi in ſinum ſpuant* Theocr. Idyll. 6. ejuſque Scholiaſt. item Idyll. VII. verſ. 126.

—— Γραία τε παρείη
Ἅτις ἐπιφθύσδοισα τὰ μὴ καλὰ νόσφιν ἐρύκοι.

Etiam Callim.

—— Τὸ κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες.

Hanc vim ſputi etiam ex Æliano haurimus, qui de columbis lib. 1. cap. 15. Ἐκ διαδοχῆς φασὶν ἐπάδειν τὰς περιστεράς, ὅταν τῶν νεοττῶν γενομένων, ὁ ἄρρην ἐμπτύῃ αὐτοῖς, ἀποδιώκων αὐτῶν τὸν φθόνον, ἵνα μὴ βασκανθῶσι. Nec tantum ad faſcinum arcendum, ſed etiam omnia exſpuere familiare, quo forte alluſit Senec. Conſol. ad Marc. cap. 9. *Quis non, ſi admoneatur, ut de ſuis cogitet, tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum abire illa jubeat?* imo ad omnia quæque dira, horribilia, aut averſanda, ut, ſi rabioſum, ſi comitiali morbo correptum vidiſſent. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. μαινόμενόν τε ἰδὼν, ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι. Plin. lib. 28. cap. IV. *Deſpuimus comitiales morbos, hoc eſt, contagia regerimus.* Plautus Capt. Act. III. ſc. IV. verſ. 23. WOUWEREN. Hæc Tibullum illuſtrant lib. I. eleg. 2.

—— *Ter dictis deſpue carminibus.*

Turnebus d. l. Eſt autem & hoc ex arte venefica. Theocrit. εἰδ. 7.

—— Γραία τε παρείη
Ἅτις ἐπιφθύσδοισα τὰ μὴ καλὰ νόσφιν ἐρύκοι.

Ubi vetus ejus Scholiaſtes; ἐπιφθύουσι δὲ αἱ γραῖαι, ὅταν ἐπάδωσιν, ἐκπτύουσι. Val. Cato in Diris;

Ter in gremium mecum, inquit, deſpue.

Ad faſcinum enim arcendum in ſinum ſpuebant. Probus commentator Juvenal. ad illum Satyr. 7. verſum; *Conſpuitur ſinus. Propter faſcinum* (inquit) *verborum ter ſibi in ſinum ſpuunt, & videntur faſcinum arcere.* Theocritus:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

In medicina quoque ſolebant deſpuere. Plin. lib. 28. cap. 4. *Veniam à Deis ſpei alicujus audaciores petimus in ſinum ſpuendo.* etiam eadem ratione *terna deſpuere in omni medicina mos eſt, atque effectus adjuvare*, ut idem ait, quod & anus hæc obſervat. Lindenbrogius in Catal. ad Cir. Barthius in Ceir. Virgil. n. 371. ERHARD. Vide quæ eruditiſſimus Meurſius ad Theocrit. Idyll 6. WEITZ. Præter adductos à commentatoribus, vide plures à doctiſſimo Brouckhuſio laudatos ad Tibull. lib. I. eleg. 2. verſ. 54. & Keuchen. ad Seren. Sammon. cap. 37.

Terque lapillos conjicere] Lapidum in magicis uſus varius. Philoſtr. de vita Apoll. Tyan. lib. 7. ἀνάγκη δὲ ἡ τέχνη τοὺς ἐρῶντας μάλιστα. νοσοῦντες γὰρ εὐπαράγωγοι οὕτω τὴν νόσον, ὡς καὶ γραϊδίοις ὑπὲρ αὐτοῖς διαλέγεσθαι, θαυμαστὸν οἶμαι οὐδὲν πράττουσι προσιόντες τοῖς σοφισταῖς τούτοις, οἳ κεστόν τε αὐτοῖς φέρειν διδόασι, καὶ λίθους, τοὺς μὲν ἐκ τῶν τῆς γῆς ἀπορρήτων, τοὺς δὲ, ἐκ σελήνης τε καὶ ἀστέρων. WOUWEREN.

Nervi paruerunt imperio] Οὐδὲν σ' ὅπως βελῶν ἂν μὴ πῦρ ἔχῃ; Ovid. lib. III. Amor. eleg. 7.

Quid vetat & nervos magicas torpere per artes. PITH.

Ingenti motu] Legendum, *inquieti motu.* Tibull.

Et inquietus inguina arrigat tumor.

Gruterus Suſpic. lib. 4. cap. 12. ERHARD. *Meta* Leid. cod. Gonſalius auſus eſt edere, *ingenti tumore*, ſecundum Tibullianum illud,

Et inquietus inguina arrigat tumor. BOSCH.

Reſtituimus omnium ante Gonſalium editionum lectionem. Et neſcio, cur *motus* in hac re diſpliceat, cum in opere venereo ſæpe celebretur. Ovid. lib. II. Amor. 10.

Et mihi contingat Veneris langueſcere motu.

Infra cap. 120 *Puella artificium pari motu remunerabat.* vide ſupra ad cap. XX. ita & *moveri* Plautus Aſin. Act. IV. ſc. I. *equidem illam moveri geſtio.* Lucret. lib. IV. verſ. 1269.

Idque ſua cauſſa conſuerunt ſcorta moveri.

Niſi quis malit hic *ingentem motum* explicare incrementum & extenſionem membri virilis. Eo enim modo plantæ & arbores *moveri* dicuntur, quæ creſcunt, ut egregie oſtendit ſummus Gronovius lib. III. Obſerv. cap. 1. & ita *naturalis motus arboris* capiendus in lege VII. ff. de ſervitut. præd. Urbanor. quam male de tranſplantatione explicat Forner. rer. quotid. lib. II. cap. I. de radicibus, quas modo huc, modo illuc mittit Janus à Coſta ad Inſtit. tit. de rer. diviſ. §. 31. de omni motu, ſive vegetatione, ſive concuſſione ventorum, ſive alio, Galvanus de uſufr. cap. XLI. num. 3. BURM.

Aliis leporem excitavi] Mentulam erigere. GLOSS.

Vet.

Digitized by Google

a Nobilis aeſtivas platanus diffuderat umbras,
Et circumtonſae trepidanti vertice pinus,
Et baccis redimita Daphne, tremulaeque cupreſſus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis

a POLYÆNOS. Spu-

Vet. cod. MS. *aliis*. TORNÆS. Vet. Ex. *Aliis*. Ovid. 3. de Art. Am. verſ. 661.

Credula ſi fueris, alia tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit. PITH.

Vet. ex. *aliis*. Bene, dum quid melius. Jungermann Et ſic eſt legendum. Macrobius lib. 6. cap. 5. *Praedicant aurito parente me natum*, Afranii ait verſum eſſe, qui ita in prologo ex perſona Priapi. Quod itaque *aurito parente*, id eſt, lepore, genitum illum Divum prædicabant, non puto temerarium. Nam quid hic Petron. velit, facile capitur, & recte aptatur illud Naſonis ex. libr. III. de Art. Am. verſ. 661.

Credula ſi fueris, alia tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.

Pontanus Not. in Macrob. lib. 6. cap. 5. Jungermannus etiam corrigit. *quod ſaltu leporem excitavi*, quod minus placet: & pro Pontani lectione ſtare videtur, quod Germani dicere ſolent de erecta mentula; *Er raget wie ein Haſenohr*. ERHARD. *Aliis leporem excitavi* Proverbium recte explicat Plautus Pœnulo Act. 3. ſc. 3.

Nos tibi palumbum ad aream uſque adduximus,
Nunc ta illum melius eſt capere, ſi captum eſſe vis.

BOURDELOT. Eruditi fruſtra vexarunt, & *aliis leporem excitare* obtruſerunt, neſcio quid de obſcæno leporis ſenſu commenti. Quaſi vero, etiam ſi pars illa *lepus* diceretur, poſſent alæ leporibus affingi. Locus Juvenalis tam facit ad hanc rem, quam alæ ad leporem, & quidquid ibi ex Italis Poëtis inepte concinnarunt. Vetus lectio in re improba proba eſt, quam viſam docti recipere timuerunt. Qui enim in venatione è cubili leporem excitat, non ſibi illum incitat, ſed ei, à quo capitur, vel occiditur. Sic vetula illa ſtantem faſcini laciniam, nervoſque imperio obſequentes, non ſibi, ſed deluſæ Circi uſui ac pulpamento futuros excitaverat. Id Ovidii verba à viris doctis adducta evincunt. FERRARIUS. Lib. I. Elect. cap. 6. Valde ſuſpectum eſt iſtud *quod*, nec ſapit Romanam locutionem: deinde, cum libri ſcripti *aliis* habent, non *alis*, ſic opinor refingendum, *vides, inquit, Chryſis mea, vides? aliis leporem excitavi*. Recte ſane *aliis*. Nam in gratiam Circæ placandæ hoc totum negotium peragebatur, cujus quidem laboris fructus ad ipſam aniculam minime erat perventurus. Bene huc vocant interpretes Ovidii locum ex libro III. art. Amat. verſ. 661. Ipſum *excitandi* verbum eſt à venatione deſumtum. Cicer. III. de Offic. cap. 13. *ſuntne igitur inſidiae, tendere plagas, etiamſi excitaturus non ſis, nec agitaturus?* hæc in margine codicis ſui notaverat Brouckhuſius meus. Phædr. lib. II fab. 8.

Cervus nemoroſis excitatus latibulis.

ubi vide Scheffer. BURM.

Nobilis aeſtivas] Deſcriptio loci amœni. Scalig. in Catalect. ERHARD. Nob. Nicolaus Heinſius me docuit, hic legendum eſſe, *mobilis*, hoc eſt, vento agitata. Neque aliter apud Statium, ubi perperam vulgo, *nobiles Sylvæ*. lib. 4. Sylv. 3. in Domitiana via,

Fervent litora, mobileſque ſylvæ. BOSCH.

Retinui *nobilis*. Notiſſima enim & celeberrima inter arbores Platanus, circa quam luxuria hujus ſeculi erat maxima. Horat. I. od. 14.

Quamvis Pontica pinus,
Sylvæ filia nobilis.

Senec. Thyeſt. verſ. 168.

——— Totus in arduum
Autumnus rapitur, ſylvaque mobilis.

ubi etiam *nobilis* eſt in MSS. Mediceo à prima manu. vide Barth. ad Claudian. Feſcennina verſ. 18. & Urſini Append. ad Ciacc. de Triclin. p. 205. ubi docent, ſolitos maxime genio indulgere veteres eruditi luxus homines ſub platano. Neque Veneris gaudia ſub hac arbore contemnebant. vide & confer cum hoc Petronii loco Ariſtænet. lib. I. Epiſt. 3. ubi reperies ſub Platano fontem amœniſſimum, & Luſciniæ cantu aëra mulceri. BURM.

Trepidanti] Alii, *crepidanti*, PATISSON. AURAT. Sept. Sever.

Pinea brachia cum trepidant. PITH.

Et baccis redimita Daphne, tremulaque cupreſſus] Lege, *Et baccis Daphne redimita, altaque cupreſſi*. BRASSICAN. Pro *Daphne* Tragur. *clamne*. Cæterum Heinſius ad Ovid lib. VI. Met. verſ. 468. citat.

Et Lauro redimita Daphne.

Aquis errantibus] Sic Autiſiod. ſic Bituric. alii, *trepidantibus*. Pith. alii, *ludentibus*. PATISSON. Non movendum. proprie de fluminibus, quæ in gyros & anfractus devolvuntur. Horat. lib. II. od. XIV.

Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans.

Ovid. lib. I. Met. verſ. 582.

In mare deducunt feſſas erroribus undas.

Eleganter etiam dicit, amnem *ludere*, id eſt, more ſaltantium non recto curſu tendere, ſed in gyros verſos vel etiam, undis tremulo motu ſubſultantibus Hæc enim propria vis vocis *ludere*, unde *Ludias undas*. Scaliger ad Catulli Carm. XXXII. interpretatur. Elegan-

Spumeus, & querulo verſabat rore lapillos.
Dignus amore locus; teſtis ſylveſter aëdon,
Atque urbana Progne, quae circum gramina fuſae,
Et molles violas, cantu ſua rura colebant.

Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum torum, myrtoque florenti

gantius ſeculo ſuo Joſeph. Iſcan. de Bell. Trojan. libr. 1. verſ. 83.

Stat dubius novus hoſpes aqua, reditumque fugamque
Ludentis pelagi miratur.

Propert. lib. III. eleg. 16.

Plauſus ab umbroſo qua ludit pontus averno.

ubi vide quæ notavit diligentiſſimus Paſſeratius pag. 515. & *alludere* quoque undas dici docet Plin. lib. XXVI. cap. 7. *Tripolium in maritimis naſcitur ſaxis, ubi alludit unda.* BURM.

Verſabat] Alii, *vexabat.* PATISSON. Prima editio & Tragur. codex, *vexabat rore capillos.*

Lapillos] Lege, *capillos.* AURAT. Forte, *rore lapillos.* DELBEN. Ita conjectura ducti ſcripſimus, vulgo *capillos.* SAMBUC. Ita lymfam ſuſurrantem deſcribit Virgil. in Copa:

Eſt ſtrepitans rauco murmure rivus aquæ.

Horat. Epod. 2.

Fonteſque lymfis obſtrepunt manantibus.

Idem lib. 1. epiſt. 10.

Quam qua per pronum trepidat cum murmure rivum.

Et lib. 2. carm. 3.

——— *Qua obliquo laborat*
Lymfa fugax trepidare rivo.

Vide Taubmann. Comment. in Culic. pag. 152. WEITZ.

Dignus amore locus] Illuſtris Nic. Heinſius ad Ovid. lib. 6. Met. verſ. 468. cum optimis Membranis,

Dignus amore locus, teſtis ſylveſtris aedon
Atque urbana Procne. BOSCH.

Sylveſtris] *Sylveſter*, primæ editiones & Tragurienſis, quod cur mutandum ſit non capio. Ita ſupra cap. 123. *volucer Fortuna.* Ubi vide.

Jaedon] Forte, *Aedon.* AURAT. TORNÆS. Biturig. *Taedon.* Pith. alii *Aëdon.* alii, *hirundo.* alii, *ſylveſtris Aëdon.* PATISSON. Lege, *Aedon.* Ἀηδόνα namque Græci luſciniam vocant, qua Græca dictione non abſtinuit & Virgilius. Baptiſt. Pius Annotation. poſter. cap. 48. ERHARD. Recte repoſuerunt *Aedon.* Judicium coci inter catalecta Pith. pag. 454.

Tu facis, in lucis ut cantet triſtis Aedon.

Nemeſ. Ecl. 11.

Vocalem longos qua ducit Aëdona cantus.

Lucan. Panegyr.

Sic & Aedonia ſuperantur voce cicada.

Urbana Progne] Poſſet ex Aſconio ad Cicer. 1. ad Verr. cap. 40. explicari, ubi dicit, *quia Chelidon, id eſt, hirundo, urbem frequentat, facete urbanam provinciam Ciceronem dicere Chelidonis meretricis auſpicio ſuſceptam eſſe.* Sed doctiſſimus Broukhuſius vix concoquebat *urbanam* vocari, quæ nec miteſcit, aut manſueſcit umquam, nec in urbe crebrius, quam in agro, conſpicitur. Quare ille à manu Arbitri fuiſſe credebat *orbata Progne.* nota autem ſatis eſt fabula.

Qua circum gramina fuſa] Alii, *fuſa.* PATISSON. SAMBUC. Heinſius malebat, *qua circum gramine fuſa*, rura gramine circumfuſa. Schultingius vero ad Senec. Suaſor. 7. pag. 48.

Qua, circum gramine fuſo
Et molli viola, cantu ſua rura colebat.

Sed retinui vulgatam, quæ optimum efficit ſenſum. Aves illæ, *fuſa circa gramina & violas*, eleganter dicuntur, quæ temere & paſſim ibi vagantur. Valer. Flacc. lib. 1. Arg. verſ. 252.

——— *Molli juvenes funduntur in alga.*

Et verſ. 710.

——— *Primoque in limine Acaſto*
Fuſus humi.

Virgil. lib. 1. Æneid. verſ. 214.

——— *Fuſique per herbam*
Implentur veteris Bacchi.

Stat. v. Theb. verſ. 186.

Jam domibus fuſi, nemorum per opaca ſacrorum
Ditibus indulgent epulis.

Et ita paſſim: & ſic explicabat etiam Ampliſſimus Cuperus, niſi quod mallet, *qui circum germina fuſi*, adſcripſerat præterea ex Senec. Agamem. 436. *fuſuſque tranſtris miles.* Et infra in fragmentis:

Nil metuit licito fuſa Puella toro. BURM.

Et molles violas] Sic loquitur & Maro Ecloga v.

Pro molli viola, pro purpureo narciſſo.

Et Æneid. XI. verſ. 69.

Seu mollis violæ, ſeu languentis hyacinthi. BOSCH.

Sua jura] Biturig. Autiſſiod. *ſua ſura.* Pith. PATISSON. Lege, *colebant.* AURAT.

Premebat] Alii, *tremebat.* PATISSON. *Tremebat*, vet. liber. Vulgo, *fremebat.* SAMBUC. Prima editio *fremebat*, Sambuci & Tragur. *tremebat.* Sed *premebat* rectum. vid. ſupra ad cap. 18.

Reſoluta] Reclinatam in cubile interpretatur Gonſalius, ſecutus Paſſeratium ad Propert. lib. II. eleg. 34. pag. 396. Sed neſcio, an non ſit *reſoluta*, hilaritatem & Veneris æſtum facie ſua præferens, Ut ſupra cap. XCI. *ſolutum gaudio vultum* dixit. Et ita Ovidius Epiſt. XIII. Heroid. verſ. 116. dixit *ſolvi à lætitia.*

Jornand.

Digitized by Google

florenti quietum verberabat. Itaque, ut me vidit, paululum erubuit, heſternae ſcilicet injuriae memor: deinde, ut remotis omnibus ſecundum invitantem conſedi, ramum ſuper oculos meos poſuit, & quaſi pariete interjecto audacior facta: [a] Quid eſt, inquit, paralytice, ecquid hodie totus veniſti? [b] Rogas, inquam ego, potius quam tentas? totoque corpore in amplexum ejus immiſſus non precantis uſque ad ſatietatem oſculis fruor. *

a CIRCE b POLYÆNOS.

CXXXII. Ipſa

Jornaod. de reb. Getic. cap. XLIX. *Reſolutus hilaritate.* Rutilius Lupus de figur. ſentent. pag. 6. *Ego arbitrabar filium ad patrem diſſoluto vultu venturum.*

Marmoreis civibus] Lege, *cervicibus*. AURAT. Locus mendoſus, forte, *crinibus*. SAMBUC. BRASSIC. Alii, *crinibus*. Lege, *premebat hilare ſoluta marmoreis clunibus aureum torum*. Lipſius Antiq. Lect. libr. 1. cap. 8. Non probo. *Reſoluta* eſt in lectulum projecta. ERHARD.

Aureum thorum] Καλόν. Ut Virg. *aurea Venus*. WOUWEREN.

Myrtoque floranti] Lege, *florenti*. AURAT. Sic Calliope, ludibundo palmulæ tactu vaporans, Fulgentii pectus poëticæ pruriginis dulcedine ſpargit. PITH. Probus in Virgil. 1. Georg. *Myrtus eſt arbuſcula Veneris ſubjecta tutela. Cæſar autem Julius, qui trahit ab Ænea genus, idcirco materna myrtus dicta eſt à Virg.* Servius in 2. Georg. (*Solido Paphia de robore myrtus*) *Paphia, Veneria, à Papho inſula, in qua Venus colitur. Huic autem myrtus conſecrata eſt, vel, quod hæc arbor gaudet litoribus, & Venus mari dicitur procreata, vel, quod, ut Medicorum indicant libri, hæc arbor apta eſt mulierum neceſſitatibus plurimis.* ERHARD.

Conſedi] Alii, *reſedi*. TORNÆS.

Oculos meos] Alii, *ſuos*. TORNÆS. *Suos* Leid. Memm. & vet. cod. neſcio, an non melius, præ pudore ſcilicet, ſic cap. 73. *Riſu excepere fabulam nautæ, erubeſcente non mediocriter Tryphæna, vultumque ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter ponente.* BOSCH.

Quid eſt, inquit] Aliis deeſt, *eſt*. TORNÆS.

Ecquid hodie totus veniſti] Alii, *lotus veniſti*. TORNÆS. Sic reſcripſi. alii, *ecquid hodie veniſti*. Pith. alii, *ecquid lotus veniſti*. PATISSON. Lege, *ecquid*. AURAT. Ex conjectura ſcripſi *lotus*: vulgo *totus*. ita & in Tibullo male eſt *tota* pro *lota*. SAMBUC. Nihil dicam apertius: at iracundæ ſic ſolent alloqui *mares inutiles*, ut vocat Marcellus Medicus. Cicero in VII. Verrina, *non promiſſimos*. Plautus, *qui nihil agant, niſi præſentibus teſtibus*. BRASSICAN. Apul. *Arctiſſime namque complexatum me prorſus, ſed totum recepit.* Alciphr. καὶ οὐχ' ἠγνωάμων διαὶ ἐντυγχάνω τοῖς ἐμοῖς γράμμασι ὅλη μοὶ ἐντυγχάνω. PITH. Sic Gruter. Suſpic. lib. 7. cap. 8. antea erat, *quod lotus veniſti*. ERH. Quid ſignificet hoc verbo mulier libidinoſa ſatis apparet, alio ſenſu Cicero lib. XII. ad Att. Ep. 48. *Quam ob rem, ut ante ad te ſcripſi, aut ego ad te totus, aut tu ad me quotus libebit. Totus*, id eſt, cum omnibus meis. lib. 5. ad famil. ep. 20. *Totum enim ſcribam meum, quem tibi video nunc eſſe ſuſpectum, tibi tradidi.* id eſt, ut nullas operas mihi reſervarem. CUPERUS. *Totus* hic notat toto corpore, nullo membro debilis. Infra cap. 40. *Eumolpo me totum adprobavi.* ita, licet alio ſenſu, Propert. 1. eleg. 5.

Aut cur ſim toto corpore nullus ego. BURM.

Non precantis] Forte, *comprecantis*. TORNÆS. SAMBUC. Lege, *non pernegantis*, ut illam male pertinacem recuſationem puellarum indicet. Lipſ. Antiq. Lect. lib. 1. cap. 8. vel, *non pugnantis*: quod Veneribus iſtis ſolent, ſed ita tamen, ut non ægre ſua ſibi vincantur proditione. Gruter. Suſpic. lib. 5. cap. 12. *Non precantis*, pro deprecantis, culpam ſcilicet, quam heri in me admiſit. Meurſ. Animadverſ. miſcell. lib. 4. cap. 32. An legendum, *comprecantis*, id eſt, benedicentis, more faſcinum amolientium? ERHARD. Id eſt, non deprecantis, non recuſantis, ſed volentis, &, ut dicimus, bene contentæ. Plaut. Pœnulo Act. V. ſc. 4.

AG. *Siquidem amicitia habenda eſt, cum hoc eſt habenda.*

AD. *Haut precor.* AG. *Multa bona vobis facere vult.*

AD. *Bonus vobis bonis beneſecerit.* SCOPP.

Precantis, pro deprecantis. Sic apud Terent. *precator* non ſemel pro deprecatore. Heautont. 5. 2. *Nec tu aram tibi, neque deprecatorem, parares.* Ibid. *Eum precatorem mihi paro.* Donatus: *Precari aliquando idem quod deprecari.* Phorm. 1. 2. *Ad precatorem abeam crede, qui mihi ſic oret.* Meurſius Append. ad Theocrit. WEITZ. Sic etiam c. Tragur. Tornæſius: forte *comprecantis*, pro *non precantis*, quæ etiam eſt ſententia Erhardi MS. quidam ad oram edit. Schonwetter. *non precantis*, id eſt, non dira mihi imprecantis ob heſternam impotentiam. Lipſius: lege, *non pernegantis*. Gruterus: *non repugnantis*. apud Erhard. *non precantis*, id eſt, non jam pellectus & precibus quaſi invitatus, ut heri, ſed ſuopte motu. HADRIANID. Broukhuſius maluiſſet legi *non negantis*. Et tale quid deſiderari manifeſtum eſt. ſupra cap. XX. *Non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit.*

CXXXII. Ipſa corporis pulcritudine me ad ſe vocante trahebat ad Venerem. jam pluribus oſculis colliſa labra crepitabant. jam implicitae manus omne genus amoris invenerant. jam alligata mutuo ambitu corpora animarum quoque mixturam fecerant. * *

Manifeſtis matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios, & me jubet catomidiare. Nec contenta mulier tam gravi injuria mea convocat omnes quaſillarias, familiaeque ſordidiſſimam partem, ac me conſpui jubet. Oppono ego manus oculis meis, nulliſ-

Trahebat] Forte trahebar.

Pluribus oſculis colliſa labra] *Poppyſma* Juvenali. Tibull. lib. I. El. IX verſ. 57.

——— Ut lenis agatur
Spiritus, ut ne dent oſcula rapta ſonum. PITH.

Implicita manus] Ariſtænet. καὶ τοῖς ἰσχνοῖς δακτύλοις τοὺς ἑαυτοῦ περιπλέξας. Euſtath. Ἡ δ' ἀντιφιλεῖ καὶ καταφιλεῖ με, καὶ κατὰ κισσὸν συνεπλέκετο, καὶ οὕτως ἡμᾶς μυρίας περιεχόμενοι χάριτας. PITH.

Alligata mutuo ambitu corpora] *Mutuum ambitum* honeſte vocat inſinuantium, ſeu amantum, tenaciſſimum complexum. Unde Horatius *ambitioſam* puellam dicit habilem agilemque in circumplectendo penitiſſime pullo ſuo: lib. I. od. 36.

Laſcivis hederis ambitioſior.

Gulielm. Plaut. Quæſt. in Moſtellar. cap. 4. ERH.

Ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios] Lucian. Aſino. καὶ καλεῖ ἤδη εὐθὺς τοὺς οἰκέτας, καὶ κελεύει με τῶν ὤτων μετέωρον, κομισθῆναι ἔξω τῆς οἰκίας. Nam & hic turbarat dominæ hilaritatem. WOUWEREN.

Cubicularios] Qui ſint *cubicularii*, docet Lex 103. D. de V. S. Gloſſæ; κοιτωνίτης, *cubicularius*. Scriptoribus mediæ ætatis *camerarii*, *Kammerling*. Bebelius de Abuſione ling. Lat. ERHARD.

Catarogare] Catomis cædere. GLOSSÆ. Turneb. *catomoligare*. forſan, κάτω *rogare*. TORNÆS. Vide Turnebum in Juvenalem. DANIEL. Id eſt, fortaſſis, *me jubet catomis cædi*. Scriptor paſſionis S. Viti: *tunc iratus Valerianus juſſit infantem catomis cædi*. Et in paſſione S. Afræ: *Catomis te cædi jubeam*. Subſequitur enim, *verberibus ſputiſque ejectus ſum*. PITH. Alii, *catamolidiare*. Lege, *catamidiare*, hoc eſt, ludi. Spart. in Hadriano. poſſemus vel alio modo ſanare hanc vomicam, ſed ſilere optimum: nam hujuſmodi deſperatiſſimis locis medelam conjecturis quærere, Andabatarum more digladiari arbitror. WOUWEREN. Latinum non puto: & vide, ne ſincerius ſit, *ſcato rigare*. ſciunt omnes, quid ſit Græcis τὸ σκατὸν, quod cubicularii maxime mulierum efferunt. Gulielm. Plaut. Quæſt in Moſtell. cap. 4. Lege, *catomo ligare*. Turneb. Adverſ. lib. 26. cap. 6. eumque ſecutus M. Velſerus Rer. Auguſtan. lib. ad Paſſion. S. Afræ, vel legendum, *catomo dare*. velut Horat. dixit *dare catenis*, & Plaut. *cruci dare*. Schopp. Veriſim. lib. 2. cap. 18. & in Arte Critic. ERHARD. *Saccato rigare*. Aliud meum flagitium, emendatio in textum recepta, quæ tamen tutorem habet Lucretium multis in locis. *Saccato*, id eſt, urina. BOURDELOT. N. Nicolaus Heinſius emendat, *Et me jubet catomis objurgari*. Supra cap. 34. *Animadvertit Trimalchio, colaphiſque objurgari puerum juſſit*. Olim legendum hariolabar cum CL. Salmaſio, *& me jubet catomidiari*. Sic apud Spartianum Hadrianus, *Decoctores bonorum ſuorum catomidiari in amphitheatro juſſit*. BOSCH. Recepi *catomidiare*, quod Salmaſius ad Spartian. Hadrian. cap. XVIII. volebat, & doctorum plurimorum ſuffragiis eſt comprobatum, vide Gronov. lib. IV. Obſerv. cap. 13. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Cerer. verſ. 45. hoc Zoſimus lib. V. cap. 2. vocat, κατὰ τῶν τινὸς τῷ παίεσθαι, quem locum adſcripſerat codici ſuo Ampliſſ. Cuperus.

Quaſillarias] Genus ancillularum omnium ſpurciſſimum ac deſpicatiſſimum. GLOSSÆ. Turneb. *quaſitarias*. alii, *quaſſillarias*. TORNÆS. Forte, *quaſitarias*. *Quaſitaria*, μεταίτης & ἐπαίτης, mendica, à *quærendo*, ut *rogator* à *rogando*. DANIEL. Forte, *quæſtuarias*. RITTERSH. Ancillas quaſillis affixas. Douza Præcidan. pro Tibull. cap. 14. Tibullus, *preſſumque quaſillo ſcortum*. qualem ancillam intellexit & Juvenal. Satyr. 11. verſ. 57.

Horrida quale facit reſidens in codice pellex.

Scalig. ad Tibull. Alii, *quaſſitarias*. videtur legendum, *quaſitarias*, & *quaſitaria* eſſe mendica à *quærendo*, ut a Græcis μεταίτης & ἐπαίτης vocatur, & à Latinis *rogator*. Turneb. Adverſ. lib. 26. cap. 6. An legendum, *quæſtuarias*? Balbus Catholico: *Quæſtuaria dicuntur meretrices, quæ quæſtu corporis vivunt*. Irenæus lib. I. cap. 20. adverſus Hæreſ. de Simone mago; *Hic Helenam quandam, quam ipſe à Tyro civitate Phœnices quæſtuariam cum redemiſſet, ſecum circumducebat*, &c. Quod Euſebius ex Juſtini Apolog. I. exponit, πρότερον ἐπὶ τέγους σταθεῖσαν ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης, Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 2. cap. 13. ubi videndus Jacob. Grynæus in Annotat. ERHARD.

Conſpui] De hoc contumeliæ ſummæ genere v. Barth. ad Claudian. de IV. Conſ. Honor. verſ. 404. & Adverſ. lib. XXIII. cap. 24.

Oppono ego manus oculis] Ovid.

Vir-

Digitized by Google

nulliſque precibus effuſis, quia ſciebam, quid meruiſſem, verberibus ſputiſque extra januam ejectus ſum. Ejicitur & Proſelenos, Chryſis vapulat, totaque familia triſtis inter ſe muſſat, quaeritque, quis dominae hilaritatem confuderit. * *

Itaque penſatis vibicibus animoſior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut triſtior Giton. Quod ſolum igitur ſalvo pudore poteram confingere, languorem ſimulare coepi, conditusque lectulo totum ignem furoris in eam converti, quae mihi omnium malorum cauſſa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,

Ter

Virgineas oculis oppoſuiſſe manus. PITH.

Nullis precibus] Lege cum Memm. cod. *multiſque precibus.* BOSCH.

Verberibus ſputiſque] Sen. *Cum modo per populi leva tus manus, & obrutus ſputis per forum traheretur.* Muſon. πληγῆναι, ἐμπτυσθῆναι, ὡς τὸ χαλεπώτατον πληγή. PITH. Summum contumeliæ genus verberari & conſpui. D. Marcus cap. 14. καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ κολαφίζειν αὐτόν. cap. 15. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ. Lucian. καταπλ. καὶ κατὰ κόῤῥης ἐπαιε καὶ καταπτύσας μου. Conviv. ſeu Lapith. προσέπτυσέ τε τον Ζηνόθεμιν, καὶ ἐπεῖτα παίειν κατὰ κόῤῥης. Idem Aſino: ἐπειδὴ οἶδέ με πάντα ἀνθρώπινα ἔχοντα, προσπτύσαντά μοι, &c. Seneca libro. Quod in ſap. non cadat injur. libr. 3. de Ira, cap. 28. Xiphil. Auguſto. WOUWEREN.

Ejicitur &] Alludit ad matronarum impotentiam, quæ, peccante marito, vel amatore, bilem, quam in illos evomere non poſſunt, aut omnem non valent, in famulitium deinde miſeræque familiæ terga egerunt. Barth. Adverſ. lib. v. cap. 8.

Penſatis vicibus] Lege, *vibicibus*, vel *viribus.* Putſchius. illud magis eſt. ERHARD. Gronov. lib. iv. Obſerv. 13. mavult *penſatis vicibus*, quem vide.

Hilarior fieret, aut triſtior] Theognis:

Μηδὲ σὺ γ' ἀπρήκτοισιν ἐφ' ἔργμασιν ἄλγος ἀέξων, &c.

Μηδὲ φίλους ἀνία, μηδ' ἐχθροὺς εὔφραινε. PITH.

Salvo pudore] *Honore* habet Memmii codex. BOSCH.

Poteram contingere] Biturig. *poterat contingere, languorem ſimulavi*, Pith. PATISSON. Alii, *contingere.* Palmer. inducit, ut alienum, in Spicileg. ERHARD

Simulare cœpi] Alii, *ſimulavi.* PATISSON. *Simulavi*, vet. cod. vulgo, *putavi.* SAMBUC. Lege, *in ſimulare cœpi.* *Languor* proprie in palæſtra Veneris, cum à lucta nervos paralyſis occupavit. Lipſ. Antiq. Lect. lib. 1. cap. 8. ERHARD.

Lectulo] Alii, *lecticulo* PATISSON.

In eam converti] Sic ſtatim: *namque illa metu frigidior.* Et iterum; *& illa ſolo fixos.* Similiter in Priapej.

Heu, heu me miſerum! quod iſta lignum eſt.

Petronius quoque in neutro cap. CXXXIV. *Niſi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.* quomodo & in Priapej.

Quod partem madidam mei videtis.

Quæ præciſa provocabula videntur per ἀντονομασίαν & κατ' ἐξοχὴν de illa parte corporis dici, ſine qua id dici, quod ſumus, non poſſumus, atque adeo ſine qua genus humanum periret. ita enim deſcribit Huguitio; *Penis à penetro, quod eſt officium ejus circa juncturam humani generis.* ERHARD.

Omniumve malorum] Lege, *vel malorum.* AURAT. Dele τὸ, *Ve.* BRASSICAN.

Ter corripui] Hippocrates de Scythis in lib. De aëre, aquis, loc. PITH. Luſus Sotadicus. Scalig in Catal. ERHARD.

Terribilem] Alii, *terribili.* PATISSON. Catalect.

Heu, heu me miſerum! quod iſta lignum eſt,
Qua me terribilem facit videri.

Et

Huc adde quod me terribilem deum ſuſte. PITH.

Columella lib. x.

Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli
Terribilis membri. WOUWEREN.

Bipennem] Martial. lib. XI. Epig. 73.

Drauci nata ſui vocat bipennem. PITH.

Juvenal. Sat. 6. verſ. 657.

Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Inſulſam & fatuam dextra levaque tenebat.

WOUWER. Id eſt, mentulam. Schopp. in Priap. Carmin. 19. ſed, qui obſcœna omnia cogitat, ipſe obſcœnus eſt. *Bipennem* appellat ferrum illud biceps, quo volebat partem illam abſcindere, à forma ſic dictam, quæ erat hujuſmodis, à qua & *anceps ſecuris* dicitur: Gazæ δίστομος ἀξίνη, Heſychio πέλεκυς δίστομος, & ἀμφίστομος. Form[illegible] expreſſit Simmias Rhodius, quam vide. ERHARD.

Ter languidior coliculi tepente thyrſo,
Ferrum timui, quod trepido male dabat uſum.
Nec jam poteram, quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma;
Confugerat in viſcera, mille operta rugis.
Ita non potui ſupplicio caput aperire:
Sed furciferae mortifero timore luſus,
Ad verba, magis quae poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum hac fere oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum Deorumque pudor? nam, nec nominare quidem te inter res ſerias, fas eſt. Hoc de te merui, ut me in coelo poſi-

Coliculi repente] Deleatur Virgulæ nota. Pith. PATISSON. Gloſſæ, *coliculus, κραμβίον, καυλίον.* WOUWEREN.

Thyrſo] Hic obſcœne pro mentula. GLOSS. Suetonius Auguſto: *Thyrſus lactucula.* Plinius lib. 19. de braſſica mea. Utitur & Columella in Hortulo. recte vere, *languidior caulis thyrſo.* Sic Plaut. Sticho: *Non magis ſtare poteſt, quam fungus imbri.* Octavius Horatianus, minime malus autor, dixit *vitium turiones molliſſimos.* BRASSICAN. Pace Grammaticorum mihi liceat ex adverbio participium facere, minima mutatione, & ſcribere, *tepente thyrſo:* Thyrſus enim coliculi, ubi intepuit, fit languidior. Diſſimile autem non illud Catullianum Carm. LXVIII.

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.

RICHARD. Hinc *thyrſum* pro mentula poſuit Apulej. in Anechom. *Languidus thyrſus*, id eſt, remiſſa mentula. Schopp. Comm. in Anechom. Apul. Contingit Schoppio, quod hominibus nequam, qui, ſemel tales, ſemper præſumuntur nequam, ut eſt in Regula Bonifacii Papæ in Decretalibus relata. ERHARD. Eſt aliud nequitiæ genus longe periculoſius, quam cujus Schoppius accuſatur. Quamquam nullus nego, ubi non de ipſis vocibus agitur, nuditatem noſtram modeſta circumlocutione veſtiendam. Cæterum in iſtis 2. verſiculis *Ter languidior—uſum* latet proſopopœia membri languentis. Et in prioris verſus *bipennem* abſque dubio amphibolia eſt. patet ex forma ancipitis ſecuris, qua ad hanc rem uſurus erat. Virgil. 4. Georg.

Ure ſata: & validam in vites molire bipennem.

HADRIANID.

Ferrum timui] Alii, *tremui.* PATISSON.

Male dabat uſum] Alii, *dabat male uſum.* PATISSON.

Mille operta] Alii, *male.* PATISSON.

Ita non potui] Alii, *jam non potui*, TORNÆS. Sic vet. cod. vulgo, *jam.* SAMBUC.

Supplicio] Biturig. *ſupplicii*. Pith. PATISSON.

Timore luſus] Alii, *luſit.* TORNÆS. Lege, *luſus.* AURAT.

Erectus igitur in cubitum] Fulgent. *Adſiti propter ego erectus in cubitum veneratus verboſam viraginem.* PITH. Plautus: *Ædificat, columnam mento ſuffigit ſuo.* Lucianus in Dialog. de Mercede conduct. ſcribit, Herculem, hoſpitem Pholi Centauri, ſic à pictoribus expreſſum fuiſſe, ut altero cubito humi fixo inniteretur, & dextera ſcyphum tolleret. BRASSICAN. Lucian. περὶ πινθ. πρὸς διὸς ἢ ἂν λέγῃ ταῦτα ὁ νυμφὸς ἐπιγραφεὶς, ἀνακλίνας αὐτὸν ἐπ' ἀγκῶνος. WOUWER. Vide Freinshem. ad Curt. lib. III. cap. 6. ubi ex Bourdelotii notis ad hunc Petronii locum quædam adfert, quæ in editione Batava fruſtra quæras. ſed Pariſienſem mihi videre nondum licuit, licet diu multumque quæſiverim. De hoc vero geſtu ſedentium in lectis plura notavit Paſſeratius ad Propert. lib. 1. eleg. 3. pag. 157.

Ac fere oratione] Lege, *hac fere.* AURAT.

Quid dicis, inquam] Supra cap. 9. *Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ ſcortum, cujus ne ſpiritus purus eſt.* BOSCH. Vide ſupra ad cap. 71.

Hominum Deorumque pudor] Claudianus in Eutrop. lib. 1. verſ. 9.

Heu terra cœlique pudor! —— WEITZ.

Nec nominare quidem te fas eſt] In rebus mali ominis δυσφημίας vitandæ cauſa, plerumque veteres perſonæ nomen ſupprimere ſolebant. Sic Ælianus de Regis cujuſdam Thracum crudelitate dicturus, lib. 5. cap. 11. ita præfatus eſt: τὸ δ' ὄνομα λεγέτω ἄλλος. Sic inter varia conviciorum exempla hoc etiam ab Ulpiano relatum eſt, *filius non nominandus*, in leg. 3. princ. ff. de lib. & poſth. Et in ludicro Grunnii Porcelli teſtamento: *Et nec nominando do, lego, ac dimitto popam ac piſtillum.* Eodem ſenſu *non dicendus filius* apud Apulejum ſub finem lib. 5. Metamorphoſ. vel, *cum gemitu nominandus*, ut apud Ammian. Marcellinum lib. 28. *Graſſabatur per ſtrages multiplices fortunarum homo cum gemitu nominandus.* Rudolph. Fornerius

poſitum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, ſeneſtaeque ultimae mihi laſſitudinem imponeres? ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Haec ut iratus effudi,

Illa ſolo fixos oculos averſa tenebat:
Nec magis incepto vultus ſermone movetur,
Quam lentae ſalices, laſſove papavera collo.

Nec minus ego, tam foeda objurgatione finita, poenitentiam agere ſermonis mei coepi, ſecretoque rubore perfundi, quod, oblitus verecundiae meae,

nerius lib. 5. Rer. quotidian. cap. 28. WEITZ.

Hoc de te merui, ut me in cœlo poſitum ad inferos traheres] Pallades Anthol. 7. ἐις τυχὴν.

Τὰς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν ἐις ἀΐδην κατάγει.

DOUZA F. Dixi ſupra ex Eraſmo, *in coelo eſſe*, quid ſit. Eo alluſit Horatius, cum ait lib. 1. od. 1. *Diis miſcent ſuperis*, id eſt, beatum me & celebrem reddunt. Et Theocrit. In Hodœporis;

——— Ἐς ὠρανὸν ὕμμιν ἁλεῦμαι.

id eſt, *in coelum vobis ſaliam*. Ex adverſo, qui repente decidunt à ſumma felicitate, dicunt *ad inferos trahi*, & *ex aſtris decidiſſe*. M. Tull. ad Attic. lib. 2. de Pompejo; *O ſpectaculum uni Craſſo jocundum, caeteris non item. nam, quia deciderat ex aſtris petius, quam progreſſus videbatur*. Gilb. Cognatus in Adagior. ſyllog. Sic de *Lucifere*, hoc eſt, Aſſyriorum Rege, Iſaias Propheta, cap. 14. verſ. 12. *Qui ad coelos uſque elatus eras, ad inferos deturbaberis*. Et Chriſtus apud Matth. cap. 11. verſ. 23. *Et tu Capbernaum, numquid uſque in coelum exaltabaris? uſque in infernum deſcendes*. Dinamius epiſt. ad Diſcipulum; *Deus nos invitat ad coelum, quos Diabolus in infernum mergit*. ERHARD. Vide ſupra ad cap. XXXVI. Cicer. Philipp. 11. cap. 42. *Collegam quidem de coelo detraxiſti, effeciſtique non tu quidem etiam nunc, ut ſit ſimilis tui, ſed certe ut diſſimilis eſſet ſui*. Juſtin. lib. V. cap. 5. *Cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, ſi queant, in coelo poſuiſſe cupiunt*. Sophocl. Oedip. Colon. verſ. 372.

Ὡς αὐτίκ' Ἄργος ἢ τὸ Καδμείων πέδον
Τιμῇ καθέξων, ἢ πρὸς οὐρανὸν βιβῶν.
Ut vel Argos vel Thebas
Detrimentis adficiat, vel ad coelum evehat.

BURMAN.

Traduceres] Publicæ contumeliæ exponeres. ſupra cap. XVI.

Ultima mihi] Barth. lib. LVII. Adverſ. cap. 8. legit, *juveni*.

Apodixin defunctoriam] Libellus, quo oſtendit quiſpiam, ſe defunctum eſſe; hic remiſſio ſenilis ætatis. GLOSS. Id eſt, remiſſionem ſenilis ætatis. ut explicat Cujacius lib. 10. Cod. tit 22. de apochis publicis. In Paſſione S. Georgii; *O apodixin carminum, ô inlecebra maleficiorum tuorum*, ubi *apodixis* videtur accipi pro liberatione, ut puto; Gallice, *ô la belle delivrance*: aut pro oſtentatione, Gallice, *ô la belle monſtre, la belle parade*. DANIEL. Apocham. PITH. Ἀποδεῖξαι, eſt JCtis proteſtari: & ἀπολυτικὴ ἀπόδειξις, eſt ἀποχὴ ſeu cautio receptæ pecuniæ. *Apodixis defunctoria*, libellus, quo oſtendit quiſpiam ſe defunctum eſſe, quod eſt, profiteri defunctoriam, WOUWEREN. Remiſſionem ſenilis ætatis. Cujac. Paratit. Cod. lib. 10. tit. 22. de apoch. publ. *Apodixis* eſt apocha, ſecuritas. Broſſæus in Caſſiodor. var. lib. 11. ep. 7. Huguitio; *Apodixes, oſtenſio, fantaſia, probatio, experimentum, virtus, poteſtas*. In vita B. Agnetis: *Ad filium meum voluiſti apodixen tua artis magicæ demonſtrare*. Auctor Mamotracti. ERHARD. Omnes hic interpretes aliena effutierunt, ſolus verum ſenſum vidit ſummus Gronovius lib. IV. Obſerv. cap. 13. quem conſule.

Fixas oculos] Lege, *fixos*. AURAT. Virg. verſus. BRASSICAN. Supra hoc cap. *illa metu frigidior*. Arnob. *Priapum circumferentem res illas præliorum expeditione paratas*. Catull. Carm. LXVII.

——— *Unde fores nervoſius illud*. WOUWER.

Ex illo libr. 1. Æneid. *Diva ſolo fixos*, & illo libr. 6. *Illa ſolo fixos*, &c. *Nec magis*, &c.

Quam ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.

Ultimus partim ex Eclog. 5. Virg. *Lenta ſalix quantum*, &c. partim Æneid. 9. *Laſſove papavera collo*. Jungermannus. ERHARD.

Averſa] Alii, *diverſa*. TORNÆS.

Incepto] Alii, *incerto*. PATISSON. Lege, *incepto*. AURAT. Vet. cod. *incepto*, SAMBUC.

Vultum] *Vultus* primæ editiones & Tragur.

Penitentiam agere] Auctor Dialogi de oratoribus cap. XV. *Neque illius, inquit, ſermonis mei poenitentiam age*. ubi Pithæus notat, in exemplari Italico adſcriptum fuiſſe, *Eadem verba ſunt Petronii*, quod non cepit; & male ad argumentum, quod ſub initio Satyrici Petronius tractat, retulit, cum ſolam hanc phraſin Tacito cum Petronio communem eſſe voluerit, quiſquis ille fuit; qui hæc adſcripſit. Locutus ita & Valerius Maximus, & alii. BURM.

Rubore perfundi] *Perfundi rubore*, probitatis eſt indicium.

Digitized by Google

meae, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere ſeverioris notae homines ſolent. Mox perfricata diutius fronte, quid autem ego, inquam, mali feci, ſi dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid eſt, quod in corpore humano ventri maledicere ſolemus, aut gulae, capitique etiam, quum ſaepius dolet? quid? non & Ulixes cum corde litigat ſuo? Et quidem Tragici oculos ſuos tamquam audientes caſtigant. Podagrici pedibus ſuis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt ſaepe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid

dicium. Unde illud Terentianum: *Erubuit, ſalva res eſt.* Diogenes, auctore Laertio, cum videret adoleſcentulum erubuiſſe, *confide*, ait, *fili; hujuſmodi eſt virtutis color.* Scholiaſt. Juvenal ad Satyr. 11. pag. 105. Sidonius lib. 1, epiſt. 2, *Juvenili rubore ſuffunditur, namque hunc illi crebro colorem non ira, ſed verecundia, facit.* Radevicus Friſingenſis in Chronic. *Lactea cutis, & quæ juvenili rubore ſuffundatur.* Eucherius Lugdunenſ. Comment. in 1. Reg. 14. *Sicut pudor, quod ætatum viridiorum magnum eſt ornamentum.* Videndus Savaro Not. ad Sidon. lib. 1. epiſt. 2. pag. 11. WEITZ.

Cum ea parte corporis] Stoïcum eſt. Ita de *menta* puſilla Cicero jocatur. Et ille:

Eſt olus, in noſtris paſſim quod naſcitur hortis,
Quod ſi diminuas, jam caro, non olus eſt.

Nam *menta* diminutivum eſt *mentula*. Et tamen Socrates à *Conno* fidibus didicit. BRASSICAN. Cæl. Aurel. acutar. paſſ. lib. 3. *Fati eas partes, quarum uſu congreſſus Venerius celebratur.* Ovid. 2. de Arte amandi verſ. 707.

Invenient digiti quod agant in partibus illis,
In quibus occulte ſpicula tingit amor.

Arnob. lib. 5. *Partem illam corporis, per quam ſexus fœmineus ſobolem ſolet prodere.* WOUWEREN.

Ad cognitionem] Forte, *ad cogitationem.* RITTERSH. Arnob. lib. 5. *Propudioſa corporum monſtratur obſcœnitas, objectanturque partes illæ, quas pudor communis abſcondere, quas naturalis verecundiæ lex jubet, quas inter aures caſtas ſine venia nefas eſt, ac ſine honoribus appellare præfatis.* WOUWEREN. Lege, *ad cogitationem.* Similis locus apud Arnob. *Inſignire his partibus, quas enumerare, quas perſequi, probus audeat nemo, nec ſine ſumma fœditatis horrore mentis imaginatione concipere.* Meurſius Crit. Arnob. lib. 3. cap. 3. ERHARD. *Cognitionem* rectum putamus. Alii, *cogitationem.* Sed partes illæ pudendæ vocantur, quod ea pudeat ſeverioris notæ homines ad cognitionem, ſive ad oculos, admittere, &c. BOURDELOT.

Perfricata diutius fronte] Alii, *perfricta.* TORNÆS. Τιμαντινοέμενος καὶ τρίψας τὸ πρόσωπον. PITH. Cicero lib. 1. Epiſtolar. ad Attic. *ut frontem ferias.* Item in Bruto: *frons non perfricta.* BRASSICAN. Apud Lucian. quiſpiam de re ſimili verba facturus. Ὁ δὲ δεξιᾷ τὸ πρόσωπον ἀνατρίψας, ἀτυχῇ καὶ μισητὲ ἐπεχεῖν, ἀρχέτυπος δεινὴ οἱ διάκονος Ἀφροδίτη, &c. WOUWER.

Naturali convitio] Alii, *natali.* TORNÆS. Lege, *tali.* AURAT. Vet. cod. *naturali.* SAMBUC. Ariſtænetus: Ἅπας γὰρ δι᾽ ὁτιοῦν ἀχθόμενος τὴν ψυχὴν τὸ λυποῦν ἐκκαλῶν, ἐπικουφίζει τῇ διανοίᾳ τὸ βάρος. &, ut Seneca ait; *Omnis adverſa fortuna habet in querelis levamentum.* DOUZA. F.

Exoneravi] Ita Ovidius dixit, *egerere dolorem.*

Num & Ulixes] Alii, *num exul Ulixes.* TORNÆS. Legendum, *Non & Ulyxes.* Jungermann. ERH.

Cum corde litigat] ϛῆθος ἢ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. PITH. Homerus Odyſſ. υ.

——— Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει, &c.

Ennius, ut Varro lib. VI. de Ling. Lat. citat,

——— *Animus cum pectore latrat.*

Et:

Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ᾽ ἔτλης:
Corde feras magno, quantum graviora tuliſti:

Virgilius lib. 1. verſ. 199

O paſſi graviora, dabit Deus his quoque finem.

BRASSICAN.

Oculos ſuos tanquam audientes] Videtur deeſſe aliquid, ut, *tanquam videntes, aut aures tanquam audientes.* BONGARS. Dicere videtur, Tragicos interdum oculos ſuos objurgare, tanquam oculi verba eorum audiant. Sed fortaſſe ſcriptum fuit *audientes* pro *odientes*, id eſt, odio habentes, & inviſos ſibi: ut contra veteres dixerunt, *Rodus, orum, oricula, orata*, pro Raudus, aurum, auricula, aurata. Sic apud ipſum Petronium cap. IX. ubi legitur, *in conductum accurrit*, v. c. habet *aucucurrit*, quod poſitum fortaſſe, pro occurrit. Veteres autem dixiſſe *odio, odis*, & Feſtus docet. *Oſi ſunt*, inquit, *ab odio odis, declinaſſe antiquos, teſtis C. Gracchus.* Inde participium *odientes*. Sic *odivi* pro odi, legitur in Antonii epiſtola ad Hirtium & Cæſarem: *Mihi quidem conſtat, nec meam contumeliam, nec meorum ferre, nec deſerere partes, quas Pompejus odivit.* RICHARD. Non puto Petroniano nitori convenire illud *odientes*, quamvis

&

Quid me ſpectatis conſtricta fronte Catones,
Damnatiſque novae ſimplicitatis opus?
Sermonis puri non triſtis gratia ridet,
Quodque facit populus, candida lingua refert,
Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit?
Quid vetat in tepido membra calere thoro?

Ipſe

& Fileſacus lib. 1. Select. cap. 14. probet, quod vulgatæ interpreti condono. Sed *audientes* eſt quaſi audire poſſent convicia,

Quid me conſtricta] Excuſatio laſcivioris materiæ. Scalig. in Catal. ERHARD. Primæ editiones & Traguriauus:

Quid me ſpectatis conſtricta fronte Catones?

Salmaſius ad Capitol. Maxim. & Balb. cap. 6. legit *cum ſtricta*. Ut Manil lib. v. verſ. 106. *ſtrictos Catones* dixit.

Spectatis fronte] Ad imitationem illius in Priap. Carm. 7.

Obliquis pathica quid me ſpectatis ocellis? ERH.

Catones] Valer. Maxim. lib. 2. cap. ult. exem. 8. Plutarch. in Caton. Senec. epiſt. 98. Martialis, alii. ERHARD.

Damnatiſque nova ſimplicitatis opus] Simplicitatem illam novam non eſſe, ea, quæ ſequuntur, declarant. Sciunt autem qui in his literis verſantur, b. & v. ſæpe inter ſe commutari. Itaque puto ſcriptum, à librario fuiſſe, *vona*, quod poſtea in *nova* depravatum ſit. *Bona* vero *ſimplicitas*, quæ, ut ait Plautus, eſt ſine ulla malitia mala. RICHARD. Vult docere adoleſcens, vitio ſibi dari non opertere, ſi de rebus voluptariis Latine, hoc eſt, liberius loquatur, & ſuo quidque nomine appellet, contemtis aliorum, qui diverſa ſentiant, reprehenſionibus: nam & illos, qui liberius dicta ferre non poſſunt, falſis opinionibus laborare, ſibi autem fictam gravitatem minime convenire: ipſorum denique Deorum vitam ex Epicuri ſententia hoc uno felicem eſſe, quod de aliis parum ſint ſolliciti, neque in alienum judicium ſe componere, aut metu infamiæ gravitatem fingere laborarent. Sciopp. Element. Philoſoph. Stoic. moral. cap. 132. ERHARD. Minime movenda vox, opponit rigori & ſeveritati priſcæ Catonum *novam ſimplicitatem* ſui ſeculi. Nun vult ergo, Catones illos exigere ſuum ſermonem ad verecundiam antiquam. Terent. Eunuch. Act. II. ſc. 2. *Olim iſti fuit generi quondam quæſtus apud ſeclum prius. hoc novum eſt aucupium.* Horat. 1. od. 2.

Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrha, nova monſtra queſta.

lib. IV. od. 2.

Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit.

& ita paſſim alii.

Simplicitatis opus] *Simplicitas* verborum eſt, cum rem ſine ullis ambagibus & circumlocutione, ut eſt, ſimpliciter & naturaliter eloquimur. Ita uſurpatur in Priapej. carm. *Obſcure poteram*, &c. ubi Scalig. & carm. *Simpliciter*. &c. ubi Schoppius. Adi Martialis interpretes. ERHARD.

Sermonis puri] *Purum ſermonem*, pro Latino. *Latina oratio*, nuda & obſcœna, quæ nulla circuitione ſpurcas res prætextatis verbis loquatur. Martial. *Latine loqui licet*, hoc eſt, ſuis nominibus res appellare. Palmer. in Spicileg. ERHARD.

Nam, quis concubitus] Alii, *nam, quis concubitus Veneris, quis gaudia neſcit*. PATISSON. Ita diſtinxit Scaliger, eumque ſecuti Douza in Præcidan. & Sciopp. d. l. vulgo, *Concubitus Veneris, quis gaudia neſcit*. ERHARD.

Gaudia] Lucret. lib. 4.

Denique tum membris collatis flore fruuntur
Ætatis, jam cum præſenſit gaudia corpus.

Catull. nupt. Manl. Cato Dir. & alii. WOUWEREN. Petron. ſupra cap. LXXX. *Pertrectavi gaudio diſpoliatum torum.* Iterum cap. CXIV. *Ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.* Auſonius,

——— *Ubi caſſa libido*
Foemineos coetus & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexato conſumere gaudia lecto. ERHARD.

Quis petat] Alii, *petit*. TORNÆS. Apud Scalig. pro *petat* legitur *petit*. in Catal. Lege, *Quis vetat in tepido membra*. Palmer. in Spicileg. vel, *Quis putat in calido membra tepere toro?* Quæ lectio nonnihil à Catullo & Cn. Mario lucis mutuatur: quorum iſtius verſus eſt Carm. LXVIII.

Frigida deſerto tepefecit membra cubili.

Hujus autem;

Simulque amicam refice frigidam caldo.

Sciopp. Element. Philoſoph. Stoic. moral. cap. 132. At enim, quis non putat ejus

——— *In calido verba tepere ſono?* ERHARD.

In Satyrico correxi. *Quis putat in calido membra tepere toro?* id eſt, quis eſt tam rerum liberarum imperitus, tamque ab omni Venere alienus, ut putet in calido lecto, quem concumbentes amatores calfecerunt, membra eſſe tepida? Matius.

Simulque amicam recipere frigidam caldo.

Catullus de lecto Cœlibis.

Fri.

Digitized by Google

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte

Juſſit,

Frigida deſerte tepeſcit membra cubili. SCIOPP. Legendum, *quid vetat.* Conſule Nob. Heinſii notas ad Ovidii Epiſt. x. verſ.86.

Quid vetat & gladies per latus ire meum? BOSCH.

Calere tore] Lege, *jacere.* AURAT. Vet. cod. *calere.* SAMBUC.

Ipſe pater veri doctus] Alii, *vera.* TORNÆS. Alii, *ipſe pater veri doctus Epicurus in arce Juſſit & hoc vitam dixit habere Deos.* alii, *teles.* alii, *Ipſe pater vera doctus Epicurus in arte.* PATISSON. Sic Lucret. ſic ceteri ſuæ ſectæ auctores *Patres* vocant. vide Indicem Giſan. Cic. lib. 4. Acad. *Epicurus, qui voluit ſubvenire erroribus, videtur conturbare veri rationem.* Et libr. 1. de Finib. *inſector ille veritatis.* BONGARS. Quamvis priori verſiculo ſit opus tibicine, non fulciam tamen, ſed leviter duntaxat mutabo poſterioris initium, & interpungam, hoc modo:

Ipſe pater veri, doctus Epicurus in arte,
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

Perſpicua ſententia. Ipſe Epicurus, pater veri, ut ille apud Flaccum, *non ſordidus auctor Naturæ verique,* doctus in arte, nimirum voluptaria, & amatoria, luſit, indulſit amori ſcilicet ac Veneri: hoc enim plerumque latinis eſt *Ludere.* Livius Andronicus apud Feſtum, in *Adſatim*; *Adſatim edi, bibi, luſi*: quod Græci, ἔφαγον, ἔπιον, ἠφροδισίασα: ut in Epigrammate Sardanapali apud Athen. lib. 12. ἐγὼ ἐβασίλευσα, καὶ ἄχρι ἑώρων τοῦ ἡλίου φῶς ἔπιον, ἔφαγον, ἠφροδισίασα. Propertius lib. II. El. III. verſ. 5.

Turba Menandreæ fuerat nec Thaïdos olim
Tanta, in qua populus luſit Erichthonius.

Catullus in Hymenæo:

Ludite, ut lubet, & brevi
Liberos date.

Ovid. eleg. 8. lib. 1. Amorum:

Ludite formoſa, caſta eſt, quam nemo rogavit.

Plena exemplorum omnia, ſed unum duntaxat addam è Nuptiis Pomponii, apud Nonium in *Cendepſere*:

Partem inſipavi, concluſi, indepſui.

Scripſi ego de conjectura, *concluſi*; quamvis in libris Nonii legatur *cenluſi.* quod nec inficior defendi poſſe. RICHARD. Lucretius lib. III. verſ.9. *Tu pater & rerum inventor.* Cicero de finibus lib. 1. cap. 10. *Inventor ille veritatis,* PITH. Ita & Lucretius Epicurum vocat. Videntur honoris cauſſa Philoſophi auctores ſuæ doctrinæ ſoliti appellare *Patres*: ut Academici Platonem, Epicurei Epicurum, Ariſtotelem Peripatetici. nam & ita Cic. lib. 3. de Nat. Deor. cap. 9. ubi de Zenone; *nihil igitur affert pater iſte Stoicorum, quare mundum ratione uti putemus.* Gifanius Ind. Lucret. Lambinus ad Lucret. ERHARD. In variantibus lectionibus notatur, verſu poſteriori aliter legi: *dixit habere Deos*, quomodo & Scaliger edendum curavit. Ego in Satyrico monui legendum.

——— *Epicurus inertem*
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Senſus eſt: inepte agimus nos homines, qui vulgatis laborantes opinionibus res illas Veneris, ut ſubturpiculas, ſuis nominibus exprimere verecundamur, conviciumque & infamiam inde veriti gravitatem ac ſeveritatem fingimus, quum tamen ſapientiſſimus Epicurus, & homo divinus in decretis juſſiſque ſuis atque ſcitis, quas κυρίας δόξας vocat, *inertem vitam,* hoc eſt, placidam, moleſtiaque & cura alienorum judiciorum carentem juſſerit, eandemque vitam Deos habere dixerit. Ac, ne viderer Criticorum iſtorum ritu ſomniare, non Tibulli ſolum verba attuli:

Me mea paupertas vita traducat inerti.

ſed hunc quoque Tertull. locum cap. 7. adverſ. Valent. *Sit itaque Bythos iſte* (Deus Valentini) *infinitis retro ævis in maxima & altiſſima quiete, in otio plurimo placido, &, ut ita dixerim, ſtupentis divinitatis, qualem juſſit Epicurus.* Qui *luſit* malunt, eos ſibi à Poëta Veronenſi dictum meminiſſe, velim; *ſatis diu luſiſti nucibus, lubet jam ſervire Thalaſſio.* SCIOPP. Nob. Nicol. Heinſius ſic conſtituebat hunc locum,

Ipſe pater Veneri doctis Epicurus in hortis
Luſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

BOSCH. Varie tentatus locus. Paſſerat. ad Propert. lib. III. eleg. 20. pag. 531. legit

Ipſe pater veri doctrina Epicurus in arte.

Ramireſius de Prado ad Martial. libr. 1. Epig. 4. citat,

Ipſe Pater veri, doctuſque Epicurus in arte
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

Tragurianus codex habet:

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

primæ editiones itidem, niſi quod *pater veri doctus Epicurus in arce* exhibeant. Unde autem *hortis* intruſerint neſcio, niſi ex fama horum hortorum celeberrima, de quibus vide Taubmann. ad Virgil. Cir. verſ. 3. deinde, *doctum* Epicurum vocari immerito, oſtendit ſagaciſſimus Brouckhuſius ad Propert. libr. III. eleg. 20. verſ. 26. neque etiam capio, qua ratione *horti docti* poſſint dici, ut voluiſſe videtur Menagius, qui ad Laërt. lib. 1. Segm. 17. citat

Ipſe pater veri doctis Epicurus in hortis.

Mihi adhuc aqua hæret. Si *horti* hic retinendi eſſent, poſſet fingi:

Ipſe Pater veri Actæis Epicurus in hortis
Luſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Ita *Actæam terram* infra cap. CXXXV. dixit, & ita paſſim Poëtæ Atticam vocant. BURM.

Epirus in arte] Lege, *Epicurus.* AURAT. Quintilian.

Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil eſt hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeveritate ineptius.

CXXXIII. Hac

tilian. lib. 12. *Cicerone tùnc arcem eloquentiæ tenente.* Quanto vero rectius Epicurum dicit Arbiter *arcem veritatis tenere?* Nam Philoſophum hunc è Græcis multi ſic defendunt, ut putent, vix aliquem meliorem exſtitiſſe. Tale eſt hoc epigramma, titulo Menandri: Anthol. lib. III. cap. 5.

Χαῖρε Νεοκλείδα, δίδυμον γένος, ὧν ὁ μὲν ὑμῶν
Πατρίδα δουλοσύνας ῥύσαθ', ὁ δ' ἀφροσύνας.

Neocles pater fuit Themiſtocli, qui ſervitutem à patria fortiſſime depulit. Fuit & alter Neocles pater Epicuro, qui mentes hominum ex denſiſſimis vitiorum tenebris eripuit. Id quod & Lucretius in 1. ſcribit:

Qui genus humanum ingenio ſuperavit, & omnes
Reſtinxit ſtellas, exortus uti æthereus Sol.

Tertullian. in Apologetico cap. 38. *Licuit Epicureis aliquam voluptatis veritatem decernere, id eſt, animi æquitatem.* Græci vocant εὐθυμίαν. De qua, tanquam ſummo bono, Cicero in 5. lib. de Finib. bonor. & malor, Seneca, & Diogenes Laërtius ſcribunt librum prodidiſſe Democritum: & hodie exſtat elegantiſſimus Commentarius Plutarchi. BRASSICAN. Alii, *in arte.* Lege, *doctos Epicurus amare.* Gul. Canterus Nov. Lect. lib. 3. cap. 14. Lambinus Comment. in Lucret. Vel legend.

Ipſe Pater veri, doctus Epicurus, in arce
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Ita hos verſus meliores fecimus, ſed ſola diſtinctione. Amm. Marcellin. lib. 25. de Juliani virtutibus; *poſt hæc ſerio ad artes confugiens doctrinarum.* Cic. lib. 1. de Divinat. *Arcem tu quidem, Quinte, Stoicorum defendis.* Sidonius;

——— *Quodcumque Platonis*
Ingenium, quod in arce fuit, docet. ———

Barthius in Ceir. Virgil. numer. 15. & ad Claudian. lib. 1. in Rufin. verſ. 335. & ad Conſul. Manlii Theod. verſ. 6. vel denique, *Epicurus inertem.* quomodo Tibullus lib. 1. El. 1.

Me mea paupertas vita traducat inerti.

Quoad Latinitatem, *juſſit inertem vitam*, correctioni huic fundus dari poteſt Tertulliani locus, qui legitur in lib. adverſus Valentinianos, cap. 7. *Si itaque Bythos iſte* (Deus Valentini) *infinitis retro ævis, in maxima & altiſſima quiete, in otio plurimo placidæ & (ut ita dicam) ſtupentis divinitatis, qualem juſſit Epicurus.* Valde autem fallor, aut *jubendi* verbum ad κυρίας δόξας Epicuri reſpicit, quibus ille non tam Philoſophi more diſputare, quam domini exemplo jubere videbatur: neque aliter Senecam accipio, ubi ſic ſcribit; *Voluptas illa Epicuri ad parvum & exile revocatur, &, quam nos virtuti legem dicimus, eam ille dicit voluptati: jubet illam parere naturæ.* Sciopp. Philoſoph. Stoic. moral. cap. 132. Ecce tibi tritalogus nugidoloquides, ut ſententias loquitur! Dicas, in Epicuri ſinu ſomniaſſe, ut Perſiani Poëtæ in Parnaſſo. Et hanc emendationem exploſit jam Barth. ad Claudian. Conſul. Manl. Theod. verſ. 6 ERHARD. *Doctus Epicurus in hortis*, defendit Gaſſendus lib. 1. de vita Epicuri cap. 6.

Juſſit & hoc vitam] Legendum & diſtinguendum;

Ipſe pater veri, doctuſque Epicurus in arte
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

Ludendi verbum ſubputidum eſt, & laſcivæ ſignificationis. Ovid. lib. 2. de Arte verſ. 389.

Ludite, ſed furto celetur culpa modeſto.

Et lib. III. verſ. 64.

Ludite, eunt anni more fluentis aquæ.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1. epigr. 4. n. 13. & ante eum Richardus. ERHARD.

Telos] Exitus. GLOSS. Alii, *Telos.* TORNÆS. Varro περὶ ἀφίξεων. *Porro inde ab unoquoque compito terna via oriuntur, è quibus ſingula extima exitum ac telos habent proprium. A primo compito dextram viam munit Epicurus.* PITH. Athenæus lib. 12. Ἐπίκουρος ἐν τῷ περὶ τέλους φησί, τιμητέον τὸ καλὸν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τοιουτότροπα, ἐὰν ἡδονὴν παρασκευάζῃ. DOUZA F. Τέλος. ita omnino legendum, Scalig. in Catalect. vel, *dixit avere deos.* Stewech. ad Apul. aut totus locus ita caſtigandus;

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arce
Juſſit, & hoc vitam duxit habere telos.

Nam Deos tollebat Epicurus, aut certe conjugium inter Deos. *Arx* autem Epicuri etiam apud Lucret. & *arx Philoſophorum* apud Virg. Ciri;

Si me jam ſumma ſapientia pangeret arce.

Palmer. in Spicileg. vel legendum;

——— *Et hanc vitam dixit habere Deos.*

quem verſum nonnulli codices item, ut ego lego, ſcriptum exhibent. Sciopp. d. l. & Barth. ad Claudian. Conſul. Manl. Theod. verſ. 6. ERHARD. Editio quoque Bourdelotiana *doctus Epicurus in arte*, & *habere telos*, & in Comment. fruſtra diu pugnatum de veritate hujus lectionis, quam veram cum Scaligero præſtamus. Præcipua Epicuri Philoſophiæ capita, ἀλήθεια, τέλος. Recte igitur *in arte veri* & *habere telos*, ut patet apud Senecam, & Athenæum lib. 2. BOURDEL.

Narra mihi] Id eſt, dic mihi. Cicer. II. ad Att. 7. *narra mihi. Reges Armenii Patricios ſalutare non ſolent. Tua fide* vero, ut apud Vellej. Paterc. lib. II. cap. 63. *Plancus deinde dubia, id eſt, ſua fide, diu quarum eſſet partium ſecum luctatus.* CUPERUS.

CXXXIII. Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, ſed tua fide, ea nocte, qua te mihi Aſcyltos ſubduxit, uſque in injuriam vigilavit, an contentus fuit vidua pudicaque nocte? Tetigit puer oculos ſuos, conceptiſque juravit verbis, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam: * *Utut res haberet, ſpem vultu ſimulavi*, poſitoque in limine genu, ſic deprecatus ſum numina verſu:

Nympharum Bacchique comes, quem pulcra Dione
Divitibus ſylvis numen dedit, inclyta paret
Cui Lesbos, viridiſque Thaſos, quem Lydus adorat
Veſtifluus, templumque tuis imponit Hypaepis.

Huc

Sed] Vide ſupra ad CXXVIII. *dic Chryſis, ſed verum*, prima editio, *ſed eam, ſi de ea nocte, qua.* Sambuci, *frater ſi ea nocte, qua.* Tragur. *frater ſed tam ſi de ea nocte qua.*

Sed ea fide] Lege, *ſed bona fide.* AURAT. Vel hic locus ſatis doceat, quanti ſit periculi Criticum agere velle. Nam Douſa Pater, dum *tua fide* barbarum & Petronio indignum eſſe clamitat, & *tuta fide* reponi jubet, meretur audire, quod Socrates apud Platonem à Protagora: τὸ ἐπιχείρημά σου μεῖζον ἀμάρτημα ἔχει, ἢ ὃ ἐπιχειρεῖς. id quod hæc Senecæ Herc. Furent. planum faciunt verſ. 1175.

——— *Quis meas dederit neci*
Omnes ſimul, profare: quid genitor ſiles?
At tu ede Theſeu, ſed tua, Theſeu, fide.

Et fuit tamen, qui hanc in Douza audaciam notari nollet: ſed nempe is, qui, ut apud Batavos cenaret, poëtam laudavit. SCIOPP. Nihil opus eſt Douziana emendatione. *Tua fide* eſt, quod nos diceremus, jura mihi per animam tuam. ERHARD.

Aſcyltos] Lege; *Aſcylta.* AURAT.

Ea nocte] Alii, *ſi ea nocte.* PATISSON. Mendoſa hæc corrigenda in hunc modum: *frater de ea nocte, qua te mihi Aſcyltas ſubduxit, ſi uſque ad injuriam vigilavit.* BRASSICAN.

Uſque injuriam] Lege, *uſque ad injuriam.* AURAT. Sic alibi: cap. CXL. *Acceſſit tentaturus, an pateretur injuriam.* Plaut. Aulular. Act. IV. ſcen. 10. verſ. 64. *Ego me injuriam feciſſe filia fateor tua, Cereris vigiliis, per vinum.* PITH. Plinius Paneg. cap. 30. *Uſque ad injuriam ſterilitatis exaruit.* Senec. de Benef. *Non neceſſitatibus tantummodo noſtris proviſum eſt, uſque in delicias amamur.* SCIOPP.

Vidua pudicaque nocte] Ovid. Epiſt. XIX. 69.

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes? PITH.

Tranſlatum ex illo Catulli;

Nam te non viduas jacere noctes.

Douza F. ad Catull. epigr. 4. & 5. Muretus ibid. ERHARD. MSS. *Vacua*, quod idem eſt, Horat. lib. I. od. V.

Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem,

Tacitus fere omnibus paginis. pro *pudica*, idem MSS. *pura.* Tibull. lib. I.

——— *Puro ſuccubuiſſe toro.* BOURDELOT.

Conceptiſſimis verbis] Certa Verborum formula, quam is juraturo præit, qui juramentum defert. GLOSSÆ. Supra cap. CXIII. primæ autem editiones & Tragurianus hic habent *conceptiſque.* de jurejurando per oculos v. Paſſerat ad Propert. lib. I. eleg. XV. pag. 214. cui multum debet Gonſalius.

Juravit, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam] Suſpicor, hic inſerendos verſus, qui leguntur in Fragmentis: *Naufragus ejecta*, &c. ſed nihil adfirmo. DOUZA F.

Ab Aſcylto] Lege, *ab Aſcylta.* AURAT.

Poſitoque in limine genu] Scilicet, templi vel ſacelli Priapi, ergo *numina*, hoc eſt, Priapum. ERHARD. *Poſitoque* MSS. BOSCH.

Depretatus ſum numina verſu] Alii, *depecatur ſua victima verſu*, forte, *ſuaviſſimo verſu.* TORNÆS. Forte *ſua crimina.* AURAT. Ita V. C. Vulgo, *victima.* forte, *ſuaviſſimo verſu.* SAMBUC. Prima editio *deprecatur ſua victima*, Sambuci & Trag. *deprecatur ſua.* Quicumque vero templum Priapi intrabant, Epigramma parietibus inſcripſiſſe notat Scaliger ad Priapejia Carm. XLIX.

Numina] Venerem ſcilicet. BRASSICAN.

Quem pulcra Dione] Lege, *quam.* Nam Dionem Veneri matrem tribuit Homerus Iliad. lib. ε.

Ἡ δ' ἐν γούνασι πίπτε Διώνης δῖ' Ἀφροδίτη.

Theocritus in Ptolemæo:

——— Διώνας πότνια κούρα. BRASSICAN.

Cui Jeſos] Lege, *Lesbos.* AURAT. Ita concinnavit atque repoſuit corruptum in vulgatis verſum, *Cui Iaſos*, &c. Had. Junius Animadv. lib. 6. cap. 15. ERHARD.

Lydus] Forte, *Nilus.* AURAT.

Septifluus] Autiſiod. *ſemper fluvius.* PATISSON. *Veſtifluus*, Turnebus. TORNÆS. Turneb. libr. 26. Adverſ. cap. 6. legit, *veſtifluus.* ut apud Auſon. *veſtifluus Ser.* DANIEL. Lege *veſtifluus.* veſtes enim Lydorum erant fluxæ, ut ex Herodoto conſtat. *Septifluus* autem *Nilo* convenit, non *Lydo.* Turneb. Adverſar.

Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non ſanguine triſti
Perfuſus venio, non templis impius hoſtis
Admovi dextram, ſed inops, & rebus egenus
Adtritis, facinus non toto corpore feci.
Quiſquis peccat inops, minor eſt reus. Hac prece, quaeſo,
Exonera mentem, culpaeque ignoſce minori.
Et, quandoque mihi fortunae arriſerit hora,

Non

verſar. libr. 26. cap. 6. & tacito auctoris nomine Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect. ERHARD. Legimus, *Veſtiſluus*, & ratio in proclivi. De *Hypæpis* Ovidius Transformat. lib. 6. verſ. 13.

Orta domo parva, parvis habitabat HYPÆPIS.

BOURDELOTT. *Septiſluus*, tres ſcripti. BOSCH. Conſtanter veteres *ſeptiſluus*, ſed probo emendationem *veſtiſluus*, quam illuſtrat Paſſer. ad Propert. III. El. 17. pag. 513. Ita auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis verſ. 77.

Lydia te tunicas juſſit laſciva fluentes
Inter laniſicas ducere ſæpe ſuas.

ubi Philoſophus in elumbi & inepta paraphraſi ſua oſtendit, ſe non noviſſe, quid ſit *ducere tunicas*, quod eſt nere, & texere. ut vulgo *lanam ducere* dixiſſe veteres etiam lexica potuiſſent eum docere. Valer. Flacc. lib. 1. verſ. 428.

—— Quod gemina mater ſpectabile tela
Duxit opus.

de Lydis & eorum ornatu in ſacris Bacchi etiam Avienus deſcr. Orb. verſ. 1008.

—— Subeunt hac ſerica ſæpe
Pallia, & impulſi Zephyris agitantur amictus.
Hac linquenda tamen læto reor omnia Lydo.

de veſtibus autem fluentibus obvia omnia. vide ad Phædr. lib. v. fab. 1. & alibi. BURM.

Hypæpis] Oppidum Lydiæ, alibi *hypapus* hymnus Dianæ ſacer. GLOSSÆ. Alii, *hypaplis*. PATISSON. Forte, *templiſque tuis imponit honores*. AURAT. Lege, *hypapis*. Ovidius lib 6. Metamorph. verſ. 13. de Arachne:

Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.

Meminit Strabo. Et Stephanus de Urbibus. Ὕπαιπα πόλις Λυδίας, εἰσθεῖσα ὑπὸ τὸ παρακείμενον ὄρος, ὑπὸ τὸ Ἄπων. καλλίστας ἔχει γυναῖκας, δῶρον Ἀφροδίτης: *Hypæpa Lydiæ urbs, ſic dicta ab editiore ſitu. habet autem peculiari quodam Veneris beneficio pulcherrimas mulieres.* BRASSICAN. Lege, *Hypæpis*. Eſt enim Lydiæ oppidulum *Hypæpa*, ut libr. VI. Metamorph. teſtatur Ovid. Alioqui etiam Dianæ ſacer Hymnus eſt *Hypapus*. H. Junius Animadverſ. libr. 6. cap. 15. Forte legendum, *ſuis imponis Hypæpis*. Jungermann. Nam *Hypæpa* Lydiæ ſicut Veneri & Priapo ſacra, ut ſcribunt Stephanus & Strabo. ERHARD. Doctiſſ. viro Th. Munckero omnino legendum videtur, *ſuis Hypæpis*: erat enim Lydorum oppidum. Quando autem templum in iſto oppido Priapo poſitum ſit, ſatis indicat, id numini ejus fuiſſe dicatum. BOSCH. Reſcriberem *piis imponit Hypæpis*. hanc enim vocem librarii ſæpe cum *tuus* & *ſuus* confuderunt. Ovid. VII. Metam. 172.

—— Quod, inquit,
Excidit ore pio conjux ſcelus. ——

ut recte Heinſius ex codicibus MSS. pro *tuo* repoſuit lib. XIV. Metam. verſ. 813.

—— Memorique animo pia verba notavi.

ubi etiam quidam codices *tua*. lib. v. Faſtor. verſ. 49.

Illa patres in honore pio matreſque tuetur.

ita etiam meliores libri: vulgo *ſuo*. De *Hypæpis*, vero vide Triſtan. Comment. Hiſtor. tom. II. pag. 538. BURM.

Et timidas] Alii, *ſed timidas*. PATISSON.

Non templis impius] Hoc inter maxime impia & deteſtabilia facinora numerabatur. vide Eruditiſſimi Broukhuſii adnotata ad illud Tibull. lib. III. Eleg. 5.

Nec nos ſacrilegos templis admovimus ignes.

Rebus egenus attritis] Horat. lib. II. Sat. 2. *quam nunc accidis*, &c. DELBEN.

Quiſquis peccat inops, minor eſt reus] Ita Virgil. in Culic.

Dignus amor venia, gratum ſi Tartara noſſent
Peccatum minus eſſe. ——

id eſt, quiſquis in gratiam alicujus peccat, minor eſt reus. Scalig. Comment. in Culic. ERHARD.

Hac prece, quaſo] Scribe, *queſo*. BRASSICAN.

Culpa minori] Senec. Thyeſte verſ. 135.

Et major placeat culpa minoribus.

ubi ſummus Gronovius hæc Petronii verba laudat.

Et quandoque] Id eſt, quandocumque, ut alias ſæpe. SAMBUC. ERHARD. Lege, ex vet. cod. *& cum læta mihi*. BRASSICAN. Recte pro *quandocumque* poſitum notant, ut apud Horat. art. Poet. verſ. 359.

—— Miror & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus,

& ita aureæ ætatis ſcriptores fere ſemper.

Digitized by Google

Non ſine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulae foetus ſuis, hoſtia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum greſſum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, ſolertique cura depoſito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veſte deformis: extraque veſtibulum me injecta manu duxit, *cuncta timentem.* *

CXXXIV.

Fortunæ arriſerit hora] Ovidius libr. 1. Triſt. eleg. 4.

——— *Vultu ridet Fortuna ſereno.* WEITZ.

Hora] Pith. *aura.* TORNÆS. Lege, *aura.* Scalig. Lipſ. Pith ERHARD. Alii, *aura*, & rectius. *Aura* ventum faventem & favorem ſignificat. Hinc *aura popularis*, & *aura ſavoris popularis*. apud Livium ſæpe. Hinc fortunæ aura apud Poëtas *ſavens fortuna* dicitur. Salmaſ. ad Vopiſc. pag. 409. WEITZ. Hanc vocem cum *aura* confundi docere te poſſunt notæ Heinſii ad Ovid. Epiſt. III. verſ. 44. qui in ſecundis curis in hoc Petronii loco *hora* retinet.

Non ſine honore tuum patiar decus] Quod ſi hoc mihi præſtiteris, tum ego honorem tuum concelebrabo ſacrificiis, & in decus tuum faciam, ut, &c. *Honor* pro ſacrificio & litatione. Catullus in Priapo de re non abſimili;

Pro queis omnia honoribus hac neceſſe Priapo
Praſtare, & domini hortulum vineamque tueri.

Tibullus ad Bacchum lib. 1. El. VIII. verſ. 53.

Huc venias hodierne, tibi dum ruris honoris
Libaque Mopſopie dulcia melle feram.

Petronius in Fragment.

——— *Atque error juſſit inanis*
Agricolas primos Cereri dare meſſis honores.

Honor etiam pro quovis munere, quo quis honoratur. Germanis *Verehrung.* Cic. ad Tyron. *Honor medico habendus.* An ſic interpretandus Jeſus Sirach, dum cap. 38. verſ. 1. ſcribit; *honora medicum propter neceſſitatem?* Hinc *honorarium vinum*, quod Regibus & potentibus honoris gratia offertur, ut docet Muret. Var. Lect. lib. 11. cap. 5. *Honorem habere alicui* fere Plautus uſurpat, pro, in alicujus gratiam aliquid facere. ERHARD.

Ibit ad aras Sancte tuas hircus] Catullus in Priapo;

Sanguine hanc etiam mihi, ſed tacebitis, aram
Barbatus linit hirculus, cornipeſque capella. ERH.

Sancte tuas] Sic Autiſiodor. niſi quod *decoris* habet, pro *pecoris*, &c. *feſtus ſuis hoſtia lactens*, in aliis totus hic verſus deeſt. Pith. PATISSON.

Pecoris pater corniger.] Non taurus, ſed caper. ERHARD.

Feſtus ſuis] Lege, *Foetus ſuis.* AURAT. Ita legendum: vulgo, *feſtus.* SAMBUC. Ita legendum, non *feſtus*, quod non explicat, quam deſideramus, ſententiam. Turneb. Adverſar. libr. 26. cap. 6. ERHARD.

Spumabat pateris] Lege, *ſpumabit.* AURAT. Hieronym. ad Heliod. *Non eſt tantum in eo ſervitus idoli, ſi quis duobus digitulis thura in buſtum aræ jaciat, aut hauſtum patera poculo fundat merum.* Varro 4. de Ling. Lat. WOUWEREN. Virg. 1. Æneid. verſ. 738.

——— *Ille impiger hauſit*
Spumantem pateram. WEITZ.

Hornus liquor] Id eſt, hornotinus, hujus anni. Horat. Epod. 2. verſ. 47.

Et horna dulci vina promens dolio.

Et lib. 3. Carm. 23. *Horna fruge.* Plautus Moſtell. Act. 1. ſc. III. verſ. 3. *Eventus rebus omnibus, velut horno meſſis magna fuit.* Propertius lib. IV. El. III. verſ. 61.

Illa dies hornis cædem denuntiat agnis.

Baſil. Faber in Theſaur. erud. Scholaſtic. WEITZ. Vide Torrent. ad Horat. lib. 3. od. 23.

Et ter ovantem Circa delubrum greſſum feret ebria pubes] Herodian. lib. 5. Virg. 7. Æn. Callim. in Δῆλον. WOUWEREN.

Depoſito meo caveo] Ovid. libr. IX. Metam. verſ. 119.

——— *Neſſoque paranti*
Fallere depoſitum. PITH.

Nigraque veſte] Alii, *atraque.* TORNÆS. Hic habitus miſeriarum, ut loquitur Accius apud Cic. Tuſc. Quæſt. lib. III. cap. 26. *Scindens dolore identidem intonſam comam.* Apul. Mil. 2. *Genialem canitiem revellens ſenex.* hoc obvium paſſim. Sed de veſte, quæ luctum & miſerias veſtit, haud mediocres dividiæ inter ſcriptores, de quis plene J. Lipſius ille ingenii & omnis politioris doctrinæ princeps, comm. ad Annal. Taciti lib. 2. Apulej. Mil. 2. *Matronam flebilem fuſca veſte contectam.* Macrob lib. 3. *Mortuam atratus tamquam filiam luxit.* Græcos atratos in luctu minus ambigimus. Xenophon de Athenienſibus, qui parentes lugebant, *μέλανα ἱμάτια ἴχοντ* Euripid. in Iphig. Aulid. ubi moritura ad matrem verſ. 1438.

Μήτ' ἂν γε τὸν σὸν πλόκαμον ἐκτέμῃς τριχὸς,
Μήτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπίσχῃ πέπλους.

Artemid.

CXXXIV *Quae ſtriges comederunt nervos tuos? aut quod purgamentum nocte calcaſti in trivio, aut cadaver? Nec à puero quidem te vindicaſti:

PROSFLENOS.

Artemid. lib. 1. τὸ δὲ μέλαν ἱμάτιον σωτηρίαν προσημαίνει· οὐ γὰρ οἱ ἀποθανόντες, ἀλλ' οἱ πενθοῦντες τοὺς ἀποθνήσκοντας τοιούτοις χρῶνται. At Lucianus obtendit, Philoſp. νεκρικῶς ἐσθῆτα μελαίνην. Pollux vero lib. 4. οἱ δὲ ἐν δυστυχίαις ὄντες ἢ λευκὰ δυσπινῆ εἶχον, μάλιστα οἱ φυγάδες, ἢ μέλανα, ἢ γλαύκινα. WOUWEREN. De veſte lugubri vide Rævardum Conjectan. libr. 1. cap. 20. Lipſium Commeot. ad Tacit. Anoal. lib. 2. Savaronem Not. ad Sidonium. ERHARD.

Cuncta timentem] Abſunt hæc ab omnibus editionibus priſcis.

Quæ ſtriges] Vide ſupra cap. 63. & Paſſerat. ad Propert. lib. 3. eleg. 5. pag. 436.

Purgamentum] Commoſtrum. BONGARS. Καθάρματα io trivia projecta aut fluenta. Suidas: ὀξυθύμια, ὅσα καθαίροντες τὰς οἰκίας Ἀθηναῖοι, νύκτωρ ἔθος εἶχον ἐν ταῖς τριόδοις τιθέναι. quem vide & Heſych. Sed & ἐν τῇ τριόδῳ Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ut ait Lucian. mortuorum dial. Schol. Ariſtoph. Pluto Act. 11. ſc. 4. κατὰ δὲ νουμηνίαν οἱ πλούσιοι ἔπεμπον δεῖπνον ἑσπέρας ὡς θυσίαν τῇ Ἑκάτῃ ἐν ταῖς τριόδοις. ἱδρύοντο γὰρ τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις, ὅτι ἐπὶ τῶν καθαρμάτων καὶ μιασμάτων ἡ θεός. ait Scholiaſt. Theocr. & οἶκος παρὰ Κόλχοις, ἡ Ἑκάτη ταῖς φαρμακίσι· εὑρέτις γὰρ τῶν φαρμάκων ἡ θεός, ait Scholiaſtes Apollon. Huc pertinet quod Burchardus Decret. lib. 10. cap. 11. *Perſcrutandum eſt, ſi aliquis ſubulcus, ſive venator, vel cæteri hujuſmodi dicant diabolica carmina ſuper panem aut ſuper herbas, aut ſupee quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abſcondat, aut in bivio, aut in trivio projiciat, ut ſua animalia liberet à peſte & clade, & alterius perdat.* Plato l. 11. de LL. ubi de veneficiis: ἄν ποτε ἄρα ἴδωσι που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα εἴτ' ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριόδοις. Vide Horat. lib. 1. Sat. 8. Quod io fluenta Homerus:

——— Καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

Nemeſianus Eclog. IV.

Quid prodeſt, quod me pagani mater Amyntæ
Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vaporo
Luſtravit, cineresque averſa effudit in amnem,
Incendens vivo crepitantes ſulphure lauros.

Claudianus IV. Coof. Honor. 330.

Trans caput averſis manibus jaculatur in altum
Secum rapturas cantata piacula tædas.

Vide locum. pleniſſime vero Theocritus Idyll. 25. quem operæ inſpexiſſe. WOUWEREN. *Purgamenta*, quæ quidem Græci καθάρματα appellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque, interdum & in mare, ioterdum in trivium; jaciebaturque ab averſis traoa caput, ut in Pharmaceutria ſcriptum eſt, nec reſpiciebant, ne eorum aſpectu malum traherent. Ea autem ſecum ſceleris & culpæ admiſſæ omne ocſas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, ſi quis tangeret. Itaque erant ea purgamenta omnibus inviſa, ut ea vel pede *calcaſſe* nefariom haberetur & inauſpicatum, & mali alicujus præſagium. Hanc ſuperſtitionem Cynici irridebant, qui (apud Lucianum ſcriptum eſt) ſæpenumero ovia purgamento veſcebantur. Turneb. Adverſar. libr. 26. cap. 7. *Trivia*, τρίοδοι, loci in urbe dicontur, in quæ veteres conjiciebant omoia inquinamenta; ipſaque adeo domorum & urbium purgamenta. καθαρμῶν γάρ, inquit Euſtathius, ἐκβολαὶ εἰς τὰς τριόδους ἐγίνοντο: & morem multis explicat Harpocratioo in ὀξυθύμια. Caſaubon. Animadverſ. in Atheo. lib. 6. cap. 16. Adde Barth. Animadverſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. verſ. 330. ERHARD. Sordes purgamentorum in aquas abjicere mos, vel fluviales, vel marinas. Homerus:

——— Εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

Virgil. Eclog. 8.

Fer cineres, Amarylli, foras, rivoque fluenti
Transque caput jace. ———

Quin etiam in trivia projici ſolita: uti fuſe hæc docet elegaotiſſimus Meurſius ad Lycophron. verſ. 1158. & ſeq. WEITZ. Vide ſupra ad cap. 74.

In trivio] Vet. *in truno*, oon *in trivio*. Pith. PATISSON. *Intritum*, infauſtum eſt Plauto. BONGARS. An, *in trivio*: Athenæus, τρίοδοι τοῖς αὐτοῖς πρὸς ἀλήθειαν ἐγίνοντο πλήρεις πάντων ἀποκαθαρμάτων. Unde ἱδρύοντο τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις. Plutarch. χθονίοις δὲ δεῖπνον Ἑκάτῃ πεμπόμενον εἰς τριόδους ἀποτροπαίων καὶ καθαρσίων ἐπέχει μοῖραν. Sane apud Suetooium in Veſpaſiaoo ſic habet optimus codex: *Prandente eo canis è trivio manum humanam intulit, menſæque ſubjecit.* Auſoo. Epigr. 72.

Abjecta in triviis inhumati glabra jacebat
Teſta hominis nudum jam cute calvitium.

PITH. In trivio abjiciebantur vulgo ſordes & purgameota ædium. Phædr. lib. 1. fab. 27.

Trivio conceptus & educatus ſtercore.

Purgamentum enim proprie de ſtercore & ſimilibus ſordibus, quæ in trivia abjiciuntur, dicitur. Ita Columella lib. 11. cap. 15. bis terve utitur, cujus locum adducemus, ut medicinam faciamus. *Licet enim quamlibet frondem, licet è vepribus compitiſque congeſta colligere.* Ita vulgo legitur, ſed egregius codex S. Germani, quem conſuluit N. Heinſius, habet *licet è verpribus & evis competique congeſta colligere.* Ex cujus corruptæ lectionis veſtigiis apparet, legendum eſſe, *licet è vepribus & triviis compitiſque congeſta colligere.* Heinſius malebat *& è viis.* quod eodem redit. Et hæc ratio eſt, cur ſuperſtitioſi hominis characterem hunc

 faciat

dicaſti: ſed mollis, debilis, laſſus tamquam caballus in clivo, & operam & ſudorem perdidiſti, nec contentus ipſe peccare, mihi Deos iratos excitaſti, *ac poenas mihi nullas dabis?* [a] Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recuſantem perduxit, impulitque ſuper lectum, & harundinem ab oſtio rapuit: iterumque nihil reſpondentem mulcavit, ac, niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea caputque fregiſſet. Ingemui ego, utique propter maſcarpionem, lacrymiſque ubertim manantibus, obſcuratum dextra caput ſuper pulvinar in-

[a] POLYÆNOS.

faciat Theophraſtus περὶ δεισιδαιμονίας. Καὶ ἐπὶ τοῖς τριόδοις ἀπελθὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι. *Et in compitis antequam diſcedat, aqua caput inſperſa luſtrat ſe.* BURMAN.

Aut cadaver] An δημοσίους φαρμακοὺς intelligit? Δημοσίους ἢ τοὺς λεγομένους φαρμακοὺς, οἵπερ καθαίρουσι τὰς πόλεις τῷ ἑαυτῶν φόνῳ, ἢ τοὺς δημοσίᾳ, καὶ ὑπὸ τῆς πόλεως τρεφομένους. ἔτρεφον γὰρ τινὰς Ἀθηναῖοι λίαν ἀγεννεῖς καὶ ἀχρήστους. καὶ ἐν καιρῷ συμφορᾶς τινος ἐπελθούσης τῇ πόλει, λοιμοῦ λέγω, ἢ τοιούτου τινὸς, ἔθυον τούτους ἕνεκα τοῦ καθαρθῆναι τοῦ μιάσματος, οὓς ἐπονόμαζον καθάρματα. Schol. Ariſtoph. Equit. Act. III. ſcen. ult. Quæ illuſtrant illa cap. ult. *Maſſilienſes, quoties peſtilentia laborabant*, &c. Quamquam ominoſum mortuum tangere, imo domum funeſtam ingredi, adeo ut mirum quam formidarint buſta aut ſepulcra. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμ. Καὶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήματι, οὔτ' ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν. Gellius lib. 10. cap. 15. *Locum, in quo buſtum eſt, numquam ingreditur: mortuum numquam attingit.* Apul. Apolog. *omnia noctium occurſacula, omnia buſtorum formidamina, omnia ſepulcrorum terriculamenta.* Ammian. lib. 31. WOUWEREN.

Nec à puero quidem te vindicaſti] Scilicet, Gythone. Infra hoc capite, *Neque puero, neque puella bona ſua vendere poteſt.* Uterque locus reſpicit verba Gythonis ſuperius relata cap. CXXVIII. *Hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris ſui lectulo jacuit.* ERHARD.

Caballus in Clivo] Ovidius Rem. Amor. verſ. 394.

Principio clivi noſter anhelat equus. PITH.

Eſt hoc παροιμιῶδες. quod proverbium aliter extulit Ovidius in I. Remed. verſ. 394. Caſaubon. Comment. in Perſ. in prolog. ERHARD. Vide ſupra ad cap. 47.

Deos iratos extricaſti] Lege, *excitaſti*. WOUWER. ERHARD.

Ac pœnas] Hæc quoque deſunt antiquis editionibus.

Impulitque] Vide ad cap. 16.

Harundinem] *Harundo*, virga, Janitoris geſtamen, oſtio appendi ſolita. GLOSSÆ. Lege, *arundinem de poſtio.* BRASSICAN.

Rapuit oſtio] Lege, *rapit ocyus.* AURAT. Prima editio & Tragur. *rapuit oſtio.* De *arundine* vide ſupra ad cap. XCVIII.

Mulcavit] Alii, *mulctavit.* alii, *multavit.* TORNÆS. Vide ad cap. 95.

Primo ictu] *Ictu* ignorant editiones prima & Sambuci & Tragur. Acidalius vero ad Vellej. Paterc. lib. I. cap. 8. pag. 178. mallet legere, *niſi primo ictu harundo quaſſata, verberantis impetu minuiſſet.*

Maſcarpionem] Alii, *maſturbatorem.* alii, *maſturratorem.* alii, *maſturbionem.* PATISSON. Vet. cod. *maſturbatorem.* vide tamen, num retineri poſſit vulgata lectio, *maſcarpionem.* SAMBUC. Alii, *maſturbatorem.* Lege, *maſturbionem*, vel, *maſtuprationem.* Philoxenus Gloſſ. *Maſturbat, manuturbat*, δέφει, καὶ δέφεται. ἐπὶ δὲ ἵππου κοινόν. Aliud Gloſſar. *Maſtuprari*, δέφεσθαι, ut id dicat de calamitate Sicula. Jungermannus. Jac. Gaudenſis lib. 3. Aer. aur. Poetar. *Maſturbari, id eſt, virilia turpiter turbare.* Alexander Poëta apud Bedam in Proverbiis Poetarum;

Monſtripare monſtro nihil eſt corruptius iſto.

Lege, *Manſtupro monſtro.* ERHARD. Alexander Poeta apud Bedanum in Proverbiis ab Erhardo adducitur. At is noſter Philippus Galterus eſt, cujus verba lib. I. Alexandreïdos ita leguntur:

—— *Noctis*

Monſtripara monſtro nihil eſt. ——

Faceſſat igitur & in Morboniam abeat monſtroſa correctio; *Manſtupro monſtro*, &c. Locus ille plane alienus, & huc minime trahendus. WEITZ. *Maſturbatorem*, Sambuc. cod. *marſcarpionem*, Trag. cod. & vett. nonnulli: unde Nobil. Heinſius, *marſupionem* pro marſupium, marſupio; ſic *ſaxiperium* pro ſaxiperio, & ſexcenta alia. BOSCH.

Obſcuratum] Alias, *obvelatum.* BRASSICAN. Nihil opus correctione. *Obſcurare* caput eſt obvolvere. Horat. lib. II. Sat. VII. verſ. 55.

—— *Odoratum caput obſcurante lacerna.*

Ita & cape Valer. Flacc. lib. III. verſ. 516.

—— *Ad obſcura decurrens cingula mamma.*

ubi nihil mutandum. ita ſupra cap. 105. *non adumbrata nota.* BURM.

Pulvinum] Alii, *pulvinar.* PATISSON. Plaut. Caſina. Act. III, ſc. 2. *ſubducam navim in pulvinaria.* BRASSICAN.

Altera

inclinavi. Nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit, aetatiſque longae moram tremulis vocibus coepit accuſare, donec intervenit ſacerdos, & [a] Quid vos, inquit, in cellam meam, tamquam ante recens buſtum, veniſtis? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident, [b] O, inquit, ô Enothea, hunc adoleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt: nam neque puero, neque puellae, bona ſua vendere poteſt. Numquam tu

a ENOTHEA b PROSELENOS.

Altera per te lectuli] Lege, *altera parte lecti.* AURAT.

Ætatis longa moram] Biturig. *nomen.* Pith. PATISSON. Veturia Coriolani apud Livium lib 2. cap. 40. *In hoc me longa vita & infelix ſenecta traxit.* Juvenal. Satyr. 10. verſ. 243.

Hac data pœna diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, & nigra veſte ſeneſcant, &c.

Et verſ. 255.

Quod facinus tandem tam longo admiſerat ævo?

Mimus Publianus:

Heu quam pœnitenda incurrunt homines vivendo diu.

Luciani:

Ἀλλά μοι μὴ κλαίοις, καὶ γὰρ βιότοιο μετέσχον,
Παῦσον, καὶ παῦσαι τῶν βιότοιο κακῶν.

Seneca pulchre de improbiſſimo & perditiſſimo dixit: *O dignum hominem, qui vita dederetur,* &c. BRASSICAN. Prudent. in Hymn.

Abſolvas precor optime
Hujus nunc animæ moras.

Seneca Troade verſ. 939.

Abrumpere enſe lucis inviſa moras.

Val. Flaccus lib. 6. verſ. 733.

Sæva quidem lucis miſeris mora. ——

Idem Seneca eadem Troad. verſ. 1169.

Ubi hanc anili exſpuam leibi moram.

Zinzerling. Miſcellor. Crit. lib. 3. cap. 14. ERHARD.

Quid nos, inquit] Lege, *quid vos.* AURAT.

Ante recens buſtum] Id eſt, flentes, ut ſolent ante rogum. vide Gronov. lib. 11. Obſerv. cap. 12.

Utique die feriarum, quo etiam lugentes rident] Hæc in aliis deſunt. PATISSON. Non abſimiliter Tacitus lib. IV. Annal. cap. 70. *Ubi inter ſacra & vota, quo tempore etiam profanis abſtinere verbis mos eſt, vincla & laqueus inducantur.* PITH. Val. Maximus libr. 1. cap. 1. exemplo ult. *Quanto noſtra civitatis Senatus venerabilior in Deos? qui poſt Cannenſem cladem decrevit, ne matronæ ultra trigeſimum diem luctus ſuos extenderent, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent,* &c. Nec apud Romanos tantum, ſive Ethnicos, ſed etiam Judæos. In Protevangelio Jacobi; ἤγγικεν ἡμέρα Κυρίου, καὶ οὐκ ἔξεστί σοι πενθεῖν. Vide Hiſtoriam Judith. ERHARD. Deſunt in Trag. & primis editionibus.

O, inquit, Genothea] Ita vet. cod. vulg. *Genotra.* ſic mox vet. codex, *ô Genothea.* SAMBUC. *O Enthea,* legendum eſſe, ratio poſtulat, Magi, ut hæc anus. dicuntur ἔνθεοι. Lycophron Alexandra, & ibi Iſaac Zetzes. Auſonius, Epigr. 106.

—— *Velut enthea dæmone Mænas.*

Neque tamen *Oenothea* male, propter ebrietatem, cujus hic mentio crebra. BOURDELOT. Scribe, *ô, inquit, Oenothea* cum Leid. cod. & ſic aliis locis. In Sambuci codice legitur *Genotheas,* ſed male. BOSCH. Recte Boſſchius. Eſt enim nomen ridiculi cauſſa compoſitum à vino & ſacris.

Hunc adoleſcentem, quem vides] Sic vet. ex. & eſt Antiptoſis: ut, *Urbem quam ſtatuo veſtra eſt.* Virg. PITH. Græcis & Latinis uſitatiſſima conſtructio, quam plurimi Viri docti illuſtrarunt. vide inter alios Manutium ad Cicer. lib. IV. ad fam. Epiſt. 1. Munker. ad Hygin. fab. XXXIV. & CCLXXIV. Gronov. ad Senec. Herc. Oet. verſ. 410.

Malo aſtro natus] Iſidorus lib. 10. cap. 1. *Aſtroſus ab aſtro dictus, quaſi malo ſidere natus.* WOUWER. Adagium eſt? *quarta luna natus.* BRASSICAN. Id eſt. ut Plautus ait, *Diis iratis* (ſive *inimicis*) *omnibus.* ERHARD. Ovidius in Ibim:

Natus es infelix (*ita Dî voluere*) *nec ulla*
Commoda naſcenti ſtella leviſve fuit.
Non Venus adfulſit, non illa Juppiter hora.

Jovis enim & Veneris ſidera benigna ſunt naſcentibus & ſalutaria. Contra ſtella Saturni malefica eſt, quibus in ortu irradiaverit. Propertius lib. IV. Eleg. I. verſ. 106.

Et grave Saturni ſidus in omne caput.

Scholiaſt. Juvenal. ad Satyr. 7. WEITZ. Vetus Scholiaſtes Statii ad lib. III. Theb. verſ. 367. *Diis inviſum* interpretatur *malo aſtro natum,* ubi vide Barthium, & ad lib. IV. verſ. 760. hinc Propertius lib. IV. eleg. I. 119.

—— *Nunc ad tua devehor aſtra.*

Id eſt, ad naſcendi ſortem; ſed hæc obvia.

Nequepuero, neque puella] Lege, *puero, puellave,* AURAT. Scribe, *nam neque puero, neque puella.* BRASSICAN.

Bona ſua vendere] Tibull. libr. 1. El. VII. verſ. 39.

Quid tenera tibi conjuge opus? tua ſi bona neſcis
Servare, ab fruſtra clavis ineſt foribus.

Plaut. Caſin. Act. II, ſc. 8. *Ut ego hodie Caſinam deoſculabor, ut mihi bona multa faciam clam meam uxorem,*

Google

tu hominem tam infelicem vidiſti. lorum in aqua, non inguina habet. Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit? [a] His auditis Enothea inter utrumque conſedit, motoque diutius capite; [b] Iſtum, inquit, morbum ſola ſum, quae emendare ſcio. Et, ne putetis perplexe agere, rogo, ut adoleſcentulus mecum nocte dormiat, niſi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.

Quidquid in orbe vides, paret mihi; florida tellus,
Quum volo, ſpiſſatis areſcit languida ſuccis,
Quum volo, fundit opes ſcopulis. atque horrida ſaxa
Nilia-

[a] POLYÆNOS. [b] ENOTHEA.

rem. PITH. Vide ſupra ad cap. 75. & 105.

Lorum in aqua, non inguina] Martialis libr. VII. Epigr. LVIII.

—— *Mad doque ſimillima loro*
Inguina. ——

Et lib. X. Epigr. LV.

Loro cum ſimilis jacet remiſſus. PITH.

Mart. lib. 1. epig. 61. lib. 7. ep. 58. lib. 10. ep. 55. WOUWEREN. Lipſ. lib. 2. Epiſt. Quæſt. cap. 25. WEITZ.

De Circes thoro] Phryne de Xenocrate dicebat, *ſe non à viro, ſed à ſtatua, exire.* Diogenes Laërt. & Val. Max. lib. 4. cap. 3. Seneca Controverſiis: *Tamquam à Sacerdote abiit.* Simile quiddam eſt apud D. Hieronymum ad Salvinam. Plautus Bacchidib. Act. 1. ſc. 1. *Lectus ipſe malitiam ſuadet.* Cicero pro Muræna cap. 5. *In Aſia continenter vixiſſe laudandum eſt.* Et Poeta damnat eam, quæ etiam privignum Phædræ à puriore vitæ inſtituto dimovere potuiſſet. BRASSICAN.

Sine voluptate ſurrexit] Lamprid. Heliogab. cap. 30. *Mulieribus uteretur & ipſe & amici cum jurejurando, quod efficerent voluptatem.* Apul. lib. 11. Met. *& libidinem incitantes, & voluptatem integrantes.* PITH. Arnobius lib. V. pag. 158. *Sed cum obluctatus diu id, quod ſibi promiſerat, obtinere nequiſſet, voluptatem in lapidem fudit victus,* ubi Elmenhorſtius ex Hygino ſimilem affert locum. CUPERUS.

Surrexit] Ita Ovid. III. Am. eleg. VII.

Sic flammas aditura pias æterna Sacerdos
Surgit, & à caro fratre verenda ſoror.

Motoque diutius capite] Alii, *diu.* TORNÆS. Ovid. Epiſt. XIX. Heroid. verſ. 45.

Annuit illa fere: non noſtra quod oſcula curet,
Sed movet obrepens ſomnus anile caput.

Emendare] Propria Medicorum vox, ita Plinius *emendare dolores capitis,* & ſimilia, ſæpe dixit.

Perplexe] Terent. Eunuch. Act. V. ſc. 1. *Pergin' ſceleſta mecum perplexe loqui?* Livius lib. XXXIII. 34. *Nihil jam perplexe, ut ante, cum dubia res incolumi Philippo erant, ſed aperte pronuntiatum.* & ita ille ſæpius. Senec. Hippol. 855.

Perplexa verba magnum neſcio quid tegunt.

Adoleſcentulus] *Adoleſcentulus tuus,* Leid. cod. recte. BOSCH. Suſpecta hæc vox Barthio lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. quippe anus ignorabat, Encolpio ullum adoleſcentulum in deliciis eſſe.

Mecum nocte dormiat] Aliis deeſt, *nocte.* TORNÆS.

Illud tam rigidum] Alii, *illum.* PATISSON. C. Aurel. Acut. paſſ. lib. 3. *Tenſionem autem veretri fuiſſe nimiam, ut cornu putaretur.* WOUWEREN. Abruptus ſermo, ut ille apud Virgil. 1. Æn. verſ. 135.

Quos ego! ſed motos præſtat componere fluctus.

ERHARD. Propria vox Ovid. III. Amor. 7.

Quæ nunc ecce vigent intempeſtiva, valentque.

ubi vide quæ notat Heinſius, & præſertim Ovidii alterum locum lib. II. faſt. 346.

Et rigido cornu durius inguen erat.

de cornu vide ſupra ad caput. XLIII. *illud* vero egregie explicat Herald. ad Martial. lib. IX. 69.

Quicquid in orbe vides] Lambinus pag. 285. DANIEL. Prorſus his gemina apud Tibull. lib. 1. eleg. 2. WOUWEREN. Circea veneficia apud Homerum Odyſſ. κ. BRASSIC. Saga mulier. Scalig. in Catal. Ejuſmodi veneficam, qualem hic Petronius, effinxere etiam Tibullus, Lucanus, Martialis, Apulejus, Claudianus. Delrio ad Claudian. 1. in Ruffin. Raderus ad Martial. lib. 9. epigr. 22. multis. Barth. ad Claudian. 1. in Rufin. verſ. 146. & ſequent. ERHARD.

Spiſſatis] Alii, *ſiccatis.* PATISSON. *Siccatis* Lambinus ad Horat. Epod. 5. ex codice Memmii, & Delrio ad Claud. 1. in Rufin. ex veteri libro reſtituunt. imitatus Ovidium, qui lib. II. Met. verſ. 211.

Fiſſaque agit rimas & ſuccis aret ademtis.

Sulcis] Alii, *ſuccis.* PATISSON.

Fundit aquas] Alii, *opes.* TORNÆS. *Aquas* Delrii codex, ſed ſequenti verſu ſequitur, & paſſim fruges *opum* & *divitiarum* nomine veniunt, quas tellus parens ex gremio ſuo *fundit*, ut proprie loquuntur veteres, ejus liberalitem indicantes. ſupra cap. 128. Cicer. de Natur. Deor. lib. II. cap. 32. *Gravidata ſeminibus omnia parit & fundit ex ſe,* alludens ad puerperium, quo etiam funditur homo ex matris alvo. vide ad Phædr. lib. III. fab. 15. Egregie idem

Cicero

Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes: Mihi flumina parent;
Hyrcanaeque tigres, & juſſi ſtare dracones.
Quid leviora loquor? Lunae deſcendit imago
Carminibus deducta meis: Trepiduſque furentes
Flectere Phoebus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quieſcit
Virgineis exſtincta ſacris. Phoebeia Circe

Cicero de Senectute cap. xv. de Terra. *Quæ cum gremio mollito & ſubacto ſemen ſparſum excepit, primum id occæcatum cohibet; ex quo occatio (quæ hoc efficit) nominata eſt: deinde tepefactum vapore & compreſſu ſuo diffundit, & elicit herbeſcentem ex eo viriditatem, quæ nixa fibris ſtirpium ſenſim adoleſcit, culmoque erecta geniculato, vaginis, jam quaſi pubeſcentibus, includitur, è quibus cum emerſerit, fundit frugem ſpici ordine ſtructam.* Porro illud *ſcopulis*, quod primæ editiones & Tragurianus codex habent, hic minus videtur concinnum Mallem

Cum volo, fundit opes populis; atque horrida ſaxa
Niliacas. &c.

ſententia clara. BURM.

Fundit aquas ſcopulus] Ita conjectura ducti ſcripſimus, vulgo, *ſcopulis*. SAMBUC. Alii, *fundit aquas ſcopulus, atque horrida ſaxa Niliades,* &c. PATISSON.

Horrida] Lambinus & Delrius ex ſuis codicibus exhibent *arida*, quod placet, quia melius aquis opponitur.

Niliades] Alii, *Niliacas*. TORNÆS. Delrius *Niligenas*. Forte pro *nubigenas*, ut Statius lib. 1. Thebaïd. verſ. 365.

Miratur modo nubigenas è montibus amnes
Aure pavens.

Niliades habent editiones priſcæ & Tragur. Heinſius in margine notaverat, forte *elicitas*. Sed *Niliacas* potuit dixiſſe pro fæcundantibus terram. BURM.

Mihi flumina parent] Apoll. Arg. libro 3. de Klaga verſ. 532.

Καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας,
Ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

WOUWEREN. Similia Apollonium Medeæ tribuere lib. IV. Arg. verſ. 442. notavit Ampliſſ. Cuperus.

Et juſſi ſtare leones] Alii, *juſſi & ſervire Dracones*. TORNÆS.

Luna deſcendit imago Carminibus deducta meis] Lucian. Philopſeud. καὶ τὴν Ἑκάτην ἐναργῆ παριστὰς, καὶ τὴν σελήνην κατασπῶν. Horat. 5. Epod. Apul. Mil. 2. Stat. lib. VI. Theb. verſ. 687.

——— *Theſſala victrix*
Ridet anhelantes audito carmine bigas.

Schol. Apollon. ad lib. III. Arg. verſ. 532. Τὰς δὲ τὰς ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης καθαιρέσεις ἐκάλουν τῶν θεῶν. τὸ παλαιὸν ᾤοντο αἱ φαρμακίδες τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον καθαιρεῖν. Cleomedes: ὁπόταν ἐκλείπῃ ἡ σελήνη, ὅτι φαρμακίδες εἰσὶν αἱ καθαιροῦσαι αὐτήν. Ideo tinnitu æris & clamoribus defectum Lunæ adjuvabant. Ovid. Medic. Facei verſ. 41.

Et quamvis aliquis Temeſæa removerit æra,
Numquam luna ſuis excutietur equis.

Seneca Hippol. verſ. 790.

At nos, ſolliciti lumine turbido,
Tractam Theſſalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus, tu fueras labor.

Quia multis in locis Græcorum vetuſtiſſimi æris ſonos tanquam rem validiſſimam adhibere ſoliti. Macr. Saturn. libr. 5. cap. 19. quem vide. WOUWEREN. Quod tum credebant fieri, cum objectis umbris eam videbant deficere. quod cum fieret, pulſabant æra, quod antidotum habuere contra artes ſagarum. vide Rader. ad Martial. lib. 9. epigr. 23. Magi gloriantur, ſe poſſe Lunam cœlo deducere, poſſe carminibus agere aſtra, ut deſcendant ad juſſa. Chymici Planetarum ſpiritibus tam familiariter utuntur, ut ſpiritibus mineralium illos, quomodo lubet, præficiant. Jo. Seguinus in Excurſu in Battologiam Quercetani de Alchymia cap. 8. ERHARD. Paſchalius in nominato Coronarum & vere teſſellato opere libr. 9. cap. 20. WEITZ. Eleganter Tibullus lib. 1. el. 2.

Hanc ego de coelo ducentem ſidera vidi,
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

BOSCH.

Trepiduſque furentes] Lege, *furentis*, ex vet. cod. Delrio ibid. ERHARD.

Taurorum flamma quieſcit] Lege, *taurorum ut flamma quieſcat*. Delrio. ERHARD. Reſpicit haud dubie ad Medeam, dum Taurorum in Colcho flammam repreſſit. Apoll. lib. III. Arg. verſ. 530. CUPERUS

Phoebeia Circe] Lege, *Phoebeaque Circe*. Delrio ibid. ut infra in Fragmento.

Sic Phoebea chelys. ———

Illud tamen & MS. Bongarſianus agnoſcit, & Valerius Flaccus lib. 1. Argon. verſ. 228. dixit, *Phoebeius*

Carminibus Magicis ſocios mutavit Vlixis.
Proteus eſſe ſolet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Idaeos frutices in gurgite ſiſtam,
Et rurſus fluvios in ſummo vertice ponam.

CXXXV. [a] Inhorrui ego, tam fabuloſa pollicitatione conterritus, anumque inſpicere diligentius cœpi. [b] Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: [c] deterſiſque curioſe manibus, inclinavit ſe in lectulum, ac me ſemel iterumque baſiavit. Enothea menſam veterem poſuit in medio altari, quam

a POLYÆNOS. b PROSELENOS. c POLYÆNOS.

Idmon. ERHARD. *Phoebeaque Circe* Memm. & Leid. cod. BOSCH.

Socios mutavit Ulyxis] Virgil. Eclog. VIII.
Carminibus Circe ſocios mutavit Ulyſſis. PITH.

Protheus] Lege, *Proteus.* BRASSICAN.

Callens artibus] Ita Latinos locutos docuit Munkerus ad Hygin. fab. CXXVI. & Barth. VII. Adverſar. 19.

Idaeo frutices] Sic vet. exemplar, alii, *Idaos*, alii, *Idaos latices.* PATISSON. Nemeſianus Eclog. IV.
Cantavit, quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt ſcopuli, migrant ſata, vellitur arbos.
Claud. libr. 1. in Ruf. Virgil. Æneid. Lucan. libr. 6. Manil. lib. 1. WOUWEREN. Vide Joan. Bochium ad Pſalm. 113. pag. 595. & ſeq. Lambinum ad Horat. Epod. 5 pag. 356. WEITZ. Ita omnes editiones antiquæ; & ita ſupra cap. 128. *flores de Idaeo vertice fuſos* dixit. Barth. ad Claudian. libr. 1. in Rufin. verſ. 158. legit *Ægeo frutices in gurgite ſiſtam.* Ad hoc autem magiæ genus alludere Chriſtum, apud Lucam cap. XVII. verſ. 6. exiſtimat Pricæus.

Latices] Alii, *frutices.* TORNÆS.

Et rurſus fluvios] Hadrian. Junius Cent. quinta, adag. dec. ſeptimo. WEITZ.

Inhorrui ergo] Forte, *ego*, SAMBUC.

Tam fabuloſa] Alii, *tali fabulatione.* TORNÆS. *Salutatione*, etiam apud Ambroſium 104. DELBEN.

Cœpi] Editio prima & Tragur. *incepi.*

Inſpicere] Proprium metopoſcoporum verbum Soeton. Tito, cap. 2. *Metopoſcopum à Narciſſo Claudii liberto adhibitum, ut Britannicum inſpiceret.* vide Pontan. ad Macrob. lib. II. Saturn. cap. 2. CUPERUS. Vide & Gell. lib. V. cap. 5. Livius lib. VI. cap. 41. *eſt aliquis qui ſe inſpici, qui æſtimari faſtidiat.*

Parete] Alii, *parate.* Pith. PATISSON. Lege, *parete.* BRASSICAN. Lege, *parate.* Valerianus Cimelenſ. de Bon. Diſcipl. *Quæ in tantum imperio animum parant.* Goldaſt. in Notis. mox Petron. *Servio ego imperio.* An huc juvat illud Terentii? Andr. Act. 1. ſc. 5. *Uxor tibi ducenda eſt, Pamphile, hodie, inquit, para.* Jungermann. ERHARD. Tragur. *parcite*, poſt hoc verbum ſequentia primæ editiones & Tragurienſis hoc modo exhibent. *Mox incincta quadrato pallio, cucumam ingentem foco appoſuit, deterſiſque curioſe manibus inclinavit ſe in lectum, ac me ſemel iterumque baſiavit, ſimulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad uſum repoſita. Ut ſolvit ergo.* BURM.

Inclinavit ſe in lectulum] Apul. *Inclinatam dolio pronam uxorem fabri ſuperincurvatus ſecure dedolabat.* PITH.

Menſam veterem] Ἐσχάραν Tertull.
——— *Feſtas exſtruet alto*
Ceſpitibus menſas. ———
Luſit Ovid. lib. 1. Amor. eleg. 4.
Tange manu menſam, tangunt quo more precantes.
optime Feſtus, quem vide. Ariſtoph. Ἀχαρν. τὴν ἐσχάραν μοι δεῦρο καὶ τὴν ῥιπίδα. Schol. ἐσχάραν τὴν νῦν καλουμένην ἄρυλαν. Prudent. contra Symmach.
Omnibus ante pedes poſita eſt ſua cuique vetuſta
Arula. ———
Vocatur & *altarium.* Gloſſæ: *Altarium*, ἐπιβωμός. Auſon. Ephem.
Foculumque vivi ceſpitis
Vanis relinquo altaribus.
Nam & *foci* ἐσχάραι, ut Gloſſæ exponunt. Ovid. lib. 4. Metam.
——— *Focos totidem de ceſpite ponit.*
Stat. 4. Theb.
——— *Ara profunda*
Erigitur Cereri.
Lutacius: *Tria ſunt in ſacrificiis loca, per quæ piationem facimus. Scrobiculo facto inferis aris tribus ſacrificamus, cæleſtibus, exſtructis focis, unde etiam nominata ſunt altaria, ad quæ ſacrificantes manus porrigimus in altum.* Lege, *Scrobiculo facto inferis, aris terreſtribus ſacrificamus, cæleſtibus exſtructis focis.* hæc vera eſt lectio, quam nos eruimus. Feſtus: *Altaria ab altitudine dicta ſunt, quod antiqui diis ſuperis in ædificiis à terra exaltatis ſacra faciebant, diis terreſtribus in terra, diis infernalibus in effoſſa terra.* Sane hoc veteres ſollicite ſervaſſe, ex Homero apparet. Heliod. lib. 9. Lucian. Necromant. Apul. Mil. lib. 1. *Devotionibus ſepulchralibus in ſcrobem procuratis.* lib. 12. de Pag. Sacrif. C. Theod. *Redimita vitis arbore, vel erecta effoſſis ara ceſpitibus.* Juvenalis Satyr. 12. Horat. Sat. lib. 1. Ecl. 8. WOUWEREN.

Vitis

quam vivis implevit carbonibus, & camellam etiam vetuſtate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem ſecutus cum camella lignea fuerat, fumoſo parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco appoſuit, ſimulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad uſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata. Ut ſolvit ergo licio pannum, partem leguminis ſuper menſam effudit, juſſitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſa manu ſegrego. At illa inertiam meam accuſans improba tollit, dentibuſque folliculos perite ſpoliat,

Vivis implevit carbonibus] Alii, *bivis*. PATISSON. Sic recte legitur; male in duobus *binis*. Sic in Pertinace Capitolinus, *vivaciſſimi carbones*, dixit. BOSCH. Ita Horat. lib. III. od. 21. dixit *vivas lucernas*, pro accenſis & lucentibus.

Camellam] Vas. mox; *infra manus meas camellam vini poſuit*. Ovid. lib. 5. Faſtor.

Dum licet, adpoſita veluti cratere camella
Lac niveum potes purpureamque ſapam.

Turneb. Adverſar. lib. 26. cap 7. ERHARD.

Temperata] Id eſt, ſubacta. vide Barth. ad Stat. II. Theb. verſ. 130.

Camella lignea] Sacrificiis lignea vaſa adhibita, vel hinc lucet, tum quod Feſtus: *patella, vaſa picata ſacrificiis apta*. Frequens uſus vaſorum Samiorum in ſacris. Plaut. Capt. *at ea non tantum operis fictilis, ſed lignea*. Cic. ad Q. Fr. WOUWEREN.

Quadrato pallio] Athenæus, *Τῶν δὲ ἄλλων Ῥωμαίων οἱ μὲν θεῶν ἀγάλμασι προσπεπτώκασι, οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια, τὰς ἐξ ἀρχῆς πατρίδας πάλιν ὀνομάζουσιν* PITH. Tertullianus etiam in lib. de Pallio *quadratam juſtitiam* vocat. id quod nunc omitto, quoniam apud autorem hunc, niſi fallor, rem exactiſſime interpretatus ſum: nec metuo, qui diverſum ſentiat, modo recte ſentiat. BRASSICAN. Tertull. de Pall. cap. 1. WOUWEREN. Vide Ferrar. de re Veſtiar. libr. 1. cap. 3. & Salmaſ. ad Tertull. pag. 111.

Cucumam] Ahenum eſt aquæ calefaciundæ. unde Martialis; *cucumam fecit Itacilius*. Browerus Notis ad Fortunatum lib. 6. poëm. 10. Ejus diminutivum *cucumion*: quod apud Arrianum Diſſert. Epicteti; *δεῖ αὐτὸν ἔχειν κουκούμιον, ὅπου θερμὸν ποιήσῃ τῷ παιδίῳ, ἵν' αὐτὸ λούσῃ*. Politianus Miſcellan. cap. 30. & aliud *cucumula*, de quo infra. ERHARD. Vide Gothofredum ad leg. 1. §. 3. ff. ad L. Corn. de Sicar. hinc Gallos formaſſe ſuum *coquemar*, docuit Menagius in Originibus linguæ Francicæ.

Pannum] Alii, *panarium*. PATISSON. Sacculum ex panno. ERHARD.

De carnario] Vide ſupra ad cap. XLV. egregie Ovidius lib. VIII. Metam. verſ. 647.

——— *Furca levat ille bicorni*
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam, ſectamque domat ferventibus undis.

Faba ad uſum repoſita] Forte, *ad eſum*. DELBEN. Nil muta: id eſt, ad victum quotidianum. Nam *uti* pro *edere* ponitur. Sueton. Domit. XVI. Ter. Heaut. Act. v. ſc. II. verſ. 24. adde Gronov. de Pecun. Veter. lib. II. cap. 7. *Uſus* præterea ponitur pro quotidiana vivendi ratione. Quintil. Declam. v. *Non cum uſu nunc veſtro, non cum moribus, loquor*. CUPER. *Uſus* etiam notare poſſet medicinam, quam languidæ & funeratæ parti facere conſueverat. Certe Serenus Sammon. cap. XXXVII. ad tumores teſtium fabam commendat:

Aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis.

BURMAN.

Sincipitis vetuſtiſſima particula] Porcini ſcilicet, de quo vide Caſaubon. in Perſii Sat. 6. ſic mox; *coæquale natalium ſuorum ſinciput*. ERHARD. Calvarium innuit humanum, cujus uſus in Magicis frequentiſſimus. Apulej. Apologia & libr. II. Mileſ. HEINS. Wouwerus de Polymath. cap. X. intelligit ſinciput porcinum: nam ſuillam durabant ſale pauperiores. & in uſus quotidianos adſervabant, ut ſcribit Varro II. de re ruſtica, & auctor Moreti. Unde ait *mille plagis dolatam*, id eſt, cui ſæpius particula præciſſa: ſubjungit enim, *dum illa carnis paullulum delibat, & coæquale natalium ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit*. Inde ipſa pars ſuillæ, ita aſſervata, *ſuccidia* antiquis appellata, ut notant Grammatici. BURM.

Super menſam effugit] Lege, *effudit*. AURAT.

Putaminibus] Rarum eſt hoc, *putamina* leguminum dici, ſed non ineruditum. Plinius libro 18. cap. 10. fabam cum ſuis valvulis *cutem* vocat, Marcellus Medicus *pellem*, Serenus Sammonicus cap. 50. Corn. Celſus *involucrum*, Lucretius *veſtem*, Plinius non ſemel *tunicas*. qui & *evalvari*, id eſt, valvulis exui, dixit. BRASSICAN.

Improba] Prima editio & Sambuci, *improbat*.

Folliculos] *Folliculus* fabæ eſt *λέπυρον*: *ſiliqua* eſt,

ſpoliat, atque in terram veluti muſcarum imagines deſpuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium ſingularumque rerum quaſdam artes *fames edocuit.* *

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus deluſa ſuis: ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuae nemus, & nova terrae
Pocula,

quæ fabas plures continet, Græcis λοβὸς: *valvula* eſt λέπος, cortex. ERHARD.

Perite ſpoliat] Vet. cod. MS. *pariter ſpoliat.* TORNÆS. & SAMBUC. Lege, *perite deſpoliat.* Stewech. ad Apul. lib. 1. de Aſin. Recte, *perite ſpoliat.* *Perite* reſpondet ei voci, quæ anteceſſit, *inertiam*, quam propriiſſime hoc loco accipit pro imperitia, inſcitia. ERHARD. Tragur. *pariter.*

Veluti] In aliis deeſt. PATISSON.

Mirabile quidem] Muncker. ad Fulgent. Virgil. Contin. pag. 140. legit *quiddam.* de voce *ingenii* vide ſupra ad cap. CXIX. *ingenioſa gula eſt.*

Miſerabile quidem paupertatis ingenium] Forte hic interponendum Epigramma illud ex fragmentis.

Omnia, quæ miſeras poſſunt finire querelas.

DOUZA F. Ita Socrates Xenophontis appellat πενίαν, σοφίαν αὐτοδίδακτον. Qua de re multa ſcribit L. Apulejus in 1. Apologetic. BRASSICAN. *Paupertas invenit artes.* Claudian. *Ingenioſa egeſtas.* Theocritus piſcatoribus;

Ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει.

Manilius lib. 1. verſ. 80.

Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quemque
Advigilare ſibi juſſit Fortuna premendo.

Apulejus Apologetico; *Paupertas priſca apud ſæcula omnium conditrix, omnium artium reparatrix.* Mille talia apud Scriptores. Vide Dominici Nani Mirabellii & Joſephi Langii Polyantheam, Ant. Bernhardi Mirand. Flores Poetar. verbo *Paupertas*, Frid. Taubmanni Not. in Plaut. Stich. Act. 2. ſc. 1. Exſtant & libri *De bono paupertatis*, ad quorum mentionem Nicolaus Abbas Panormitanus in Gloſſ. jur. Canon. ita ἐπιφωνεῖ; *A tali bono cuſtodi nos Domine.* ERHARD. Archytæ Pythagorei eſt:

Χρεία πάντ' ἐδίδαξε τί δ' οὐ χρεία οὐκ ἀνθρώποις.

Manilius libr. 1. verſ. 80. Adi Caſauboni Clariſſimi Commentarium ad Perſii prologum. WEITZ.

Singularumque] Alii, *ſingulariumque.* TORNÆS. Lege, *ſingularesque.* AURAT. Vet. cod. *ſingularumque rerum.* SAMBUC. Prima editio, *ſingularemque rerum quaſdam artes.* Sambuci, *ſingularumque rerum quadam artes.* Tragur. *ſingularumque rerum quaſdam artes.* omnes autem ignorant *fames edocuit*, quæ neque Patiſſonii, neque Wouwerii, habent, ſed Gonſalius de ſuo addidit.

Quaſdam artes] Alii, *quadam certis.* PATISSON. Vulgo, *quaſdam.* SAMBUC.

Indum non fulgebat] Alii, *non nitidum.* TORNÆS. Alii, *Indum non.* alii, *nitidum.* PATISSON. In tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catal. ERHARD.

Indum ebur] Sidon. carm. 2.

Indus, odorifero crinem madefactus amomo,
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Ut pandum dependas ebur, ſic trunca revertas
Boſporeis elephas inglorius ora tributis.

Et carm. 5.

——— *Fert Indus ebur.* ———

Quintilianus Architremius in Cleopoli.

Inda ebore, argento Sardinia. ———

Savaro Notis ad Sidonium. ERHARD.

Calcato] Alii, *falcato* TORNÆS. Vetus codex, *falcato.* SAMBUC. Senec. Epiſt. XVI. *Ut terram marmoribus abſcondas, non tantum habere tibi liceat, ſed calcare divitias.* WOUWEREN.

Mermore terra] Lege, *marmore.* AURAT. Cic. in Paradox. cap. 6. *Illi aurata tecta in villis & ſola marmorea facienti*, &c. ERHARD.

Impoſitum Cereris vacua nemus] Lege, *Cereris nemus, baca, & nova terra Pocula.* Palmer. in Spicileg. vel, *Cereris munus vacua, & nova.* Jungermann. ERHARD Nob. Nicolaus Heinſius me hic legendum eſſe docuit:

Impoſitum Cereris flava penus.

Sic *flava Ceres* ſæpe apud Poëtas, Virgilius libr. 1. Georg. verſ. 96.

——— *Neque illum*
Flava Ceres alto nequicquam ſpectat Olympo.

Ubi Servius: *Flava dicitur propter ariſtarum colorem in maturitate.* Tibullus lib. 1. Eleg. 1.

Flava Ceres, tibi ſit noſtro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Ovidius III. Amor. Eleg. X.

Flava Ceres, tenues ſpicis redimita capillos,
Cur inhibes ſacris commoda noſtra tuis?

Auſonius ad Theodoſium.

Agricolam ſi flava Ceres dare ſemina terræ.

BOSCH. Egregia eſt Heinſii emendatio, quamvis poſſet & legi *larga*, quod magis accedit ad vulgatam lectionem. In antiquo voto Fortunæ Prænestinæ apud Pithæum in Catalect. pag. 147.

Qui

Pocula, quae facili vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis ſcillae lacus, & de caudice lento
Vimineae lances, maculataque teſta Lyaeo:
At paries circa palea ſatiatus inani,

For-

Qui larga Cereris meſſes fructuſque renatos
Digerit in pretium.

intelligit noſter caniſtra, quibus Cererem expediebant, teſte Virgilio lib. I. Æn. verſ. 701. Servius autem ad verſ. 706. dicit, & pocula in caniſtris argenteis apponi, quæ *caniſtra ſiccaria* dicantur. Caniſtra vero è ſalignis virgultis fieri, docet Palladius in Novemb. tit. XVII. Hinc & *ſportulæ* dictæ; de quibus vide Torrent. ad Suet. Domit. cap. VI.

Fixerat actu] Lege, *finxerat*. Perſius:

——— *Et acri*
Fingendus ſine fine rota. ———

De reperto figlinarum orbe prolixe diximus in Plinii lib. VII. BRASSICAN.

Finxerat actu] Alii, *faſtu*. TORNÆS. Vet. cod. *aſtu*. SAMBUC. *Actu*, hoc eſt, ut Poëtæ dicunt, ἀγῆ ut, τροχὸς ἀγῆς. Scalig. in Catal. ad Moret. & poſt eum Lindenbrog. Var. Lect. in Catal. ERHARD. Traguriens. *facili vilis nota finxerat baſta*, ſed *actu* rectum. Ita Virgil. Eclog. III.

Lenta quibus torno facili ſuperaddita vitis.

facili torno eſt ſimplici, agili, ſine multo labore. Ita Tibull. lib. I. Eleg. I.

Ipſe ſeram teneras maturo tempore vites
Ruſticus & facili grandia poma manu.

Propert. lib. II. Eleg I.

Sive Lyra carmen digitis percuſſit eburnis,
Miramur, faciles ut premat arte manus.

ubi vide Paſſeratii adnotationes. Ita *facilem canem* dixit Nemeſianus Cyneget. verſ. 50. & ita ſupra cap. XXIII. *femore facili, clune agili*. BURM.

Mollis Scylla latus] Alii, *molli ſtilla*. Pith. *mollis tilia*. TORNÆS. Sic Autiſiodor. Pit. alii, *hinc mollis ſcilla latus*. alii, *mollis ſtilla latus*. alii, *molliſtilla*. alii, *molſtilla*. alii, *mollis tilia*. PATISS. Lege, *molliſcella*, vel *molliscella*, in quo tamen *i* breve eſt. AURAT. Lege forſitan, *lacus*. PITH. Non libet meminiſſe quid alii dixere. reſtituo ex veſtigiis veteris ſcripturæ, *Hinc mollis ſtilla lacus*. Varro 4. de Ling. Lat. *Lacus, lacuna magna, ubi aqua contineri poteſt*. Gloſſæ: λάκκος *lacuna, lacus, ciſterna*. hinc *laccaris* λακκάριος, qui in iiſdem Gloſſis *lacunaris*. Innuit Petronius priſca ætate non foſſis inducta fuiſſe maria, nec tantis impenſis piſcinas habuiſſe, ſed contentos lacuna, qualem ſtillæ confluvia fecerant. Incredibile quanta luxuria piſcinas habuerint, quem luxum feſtive increpat Seneca libr. 2. Controv. I. WOUWEREN. Lege, *hinc mollis tilia laus*. *Laus* enim *tilia* mollem & ſequacem & lentam eſſe. Tamen, & *molli ſtilla lacus*, non reprehendo. Palmer. in Spicileg. Lege, *hinc molli ſtilla lacus*. Lindenbrog. Var. Lect. in Catalect. ERHARD. Prima editio, & Tragur. *molli ſcille latus*. Sambuci, *mollis ſcilla latus*. Forte *hinc mollis ſcilla lacus*, ut indicet *vinum ſcillinum*, cujus ratio conficiendi traditur à Columella lib. XII. cap. 33. & Plin. XIV. cap. 16. & Pallad. Julio tit. VI. & Dioſcorid. lib. V. cap. 26. *Lacus* autem de receptaculo vini eſt intelligendus, de quo egimus ad cap. LXX. Quia autem hoc vinum erat medicatum, & ruſticis familiare, opponitur luxuriæ ſequentis ævi, quæ varie inficiebat vina. Hydropem depellere hoc vinum docet Serenus cap. XXVIII.

Sæpe & ſcillino pelluntur noxia Baccho.

mollem autem *ſcillam* recte vocat, quia ipſi non ineſt *vis aſperior*, teſte Plinio lib. XIX. cap. 5. Quæ hic de piſcinis commentatores habent, nihil ad mentem Petronii. BURM.

Candice] Lege, *caudice*. AURAT.

Viminia lances] Alii, *ulminia*. PATISSON. *Vimineo*, Tragur.

Maculataque] Poſſet exponi rubra, ex colore vini: ſed forte ſcripſit *cumulataque teſta Lyæo*, Id eſt, plena & coronata vino. Voces autem *cumulare* & *maculare* confuſas à librariis, docere poteſt Ovidii locus Epiſt. IX. verſ. 20. Ubi vide Heinſii notas. BURM.

Et paries] Autiſiod, *at paries, circa*. Pith. PATISSON. Vereor, ne fruſtra ſint, qui hic ſubtile acumen exercent. Vitruvius lib. 2. cap. I. ubi de priſcorum hominum vita, *Furcis erectis, & virgultis interpoſitis, luto parietes texerunt. Alii, luteas glebas areſacientes, ſtruebant parietes, materia eos iugumentantes, vitandoque imbres & æſtus, tegebant arundinibus & fronde*. Plin. lib. 35. cap. 14. *Illius quidem crates parietum luto, & lateribus crudis exſtrui, quis ignorat?* Seneca epiſt. 92. *Virgeam cratem texuerunt manu, & vili obleverunt luto*. WOUWEREN. Varro Ταφῇ Menippi: *Ut hirundines figulis oblitis luto tegulas fingebant*. Auſon. Popma in Conjectan. Parietes olim ſiebant (ut & hodie quibuſdam in locis Alemanniæ) glebis & ceſpitibus è terra circumciſis. maxime in caſtris, ſcribente Vegetio lib. I. cap. 21. & cap. 24. & lib. 3. cap. 8. *Formaceus paries* Plinio lib. 35. cap. 14. Iſidoro lib. 15. cap. 9. *Herma* Avieno in Ora marit. & Columellæ lib. 9. cap. I. *Eſt herma porro ceſpitum munitio*, hoc eſt, (uti ego interpretor) vallum ex luto, ceſpitibus, & palis infixis, ad cujus ſimilitudinem etiam ædium parietes fieri incipiebant, hinc *paries caſtrenſis* Sidonio, qui Capitolino *ceſpititius*

Fortuitoque luto: clavus numerabat agreſtes:
Et viridi junco gracilis pendebat harundo.
Praeterea quae fumoſo ſuſpenſa tigillo,

Con-

tius murus, Gildæ Sapienti *murus ceſpitibus factus*. Savaro ad Sidonium. ERHARD. Simili modo hodie & Perſas parietes facere apti uſus, ex Vallæ itinerario Tom. II. pag. 194. notaverat Broukhuſius. Eleganter autem *ſatiatum parietem* dicit, pro denſato, repleto. Tertull. Apol. cap. VIII. *Rudem excipe ſanguinem, eo panem tuum ſatia.* Quintil. Declam. I. *Spatium ingens domus digeſto cruore ſatiatum.* Ita *ſaturatas murice veſtes* Ovidius Epiſt XIII. verſ. 37. dixit, quem imitatus Martial. VIII. 48. Statium quoque lib. I. Sylv. II. dixiſſe.

Robora Dalmatico lucent ſatiata metallo.

notaverat Ampl. Cuperus. Ubi poſtea vidi Gevartium plura de hac voce notaſſe in lectionibus Papinianeis lib. I. cap. 19. vide & Salmaſ. exercit. Plinian. pag. 868. BURM.

Luto] Nam hoc ruſtici, ut & hodie fieri amat, crates, quibus loco parietum utebantur, tegebant. Imo luto utebantur in condendis ædibus lateritiis, cui rei calcem hodie adhibemus. Marcell. Comes Chron. pag. 47. *caſtella latere lutoque conſtructa.* CUPER.

Clavus numerabat] Alii, *clauſos numerabat agreſtes*, alii, *avos*. TORNÆS. Forte, *clauſos*. AURAT. Si recte advertas, proba etiam hæc lectio. In V. C. *Clavis numerabat agreſtis.* WOUWEREN. Legendum,

Et paries circa palea ſatiatus agreſti,
Fortuitoque luto, clavus numerabat & annos.

Tranſmigrarunt cognatorum verſuum ultimæ dictiones. Repoſuimus loco *inani*, *& annos*: quia ex S. Pompejo didicimus, *clavos annales* dici, ex quibus numerus colligeretur annorum. *Clavus annalis*, inquit, *appellabatur, qui figebatur in parietibus ædium, per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.* Petronius igitur, barbari & inculti ſeculi mores deſcribens, dicit, clavis annos numerari ſolitos, quos ſecuta ætas eleganter per Conſules numeravit. Durantius Var. Lect. lib. I. cap. 5. aut legendum,

Fortuitoque luto clavos numerabat agreſtes.

Nam in templis quotannis clavus figebatur annorum index. Ita paries ille agreſtis ſacelli, de quo Petronii carmen, numerabat clavos, hoc eſt, per clavos recenſebat annorum numerum. Palmer. in Spicileg. & ante eum Douza. ERHARD. Duo codices *clauſos* habent. alius, *avos*, Leid. *clavus*. *Agreſtes* tres ſcripti, optime ergo emendat Cl. Gronov. libr. 2. Obſerv. cap. 5.

Fortuitoque luto clauſos umbrabat agreſtes.

Cicero lib. 2. Tuſcul. *Quæ ceteris in urbibus molliſſimo cultu parietum umbris occuluntur.* Et Claudian.

Umbratura Deam retro ſinuatur in arcum
Bellua. BOSCH.

Salmaſius exerc. Plin. pag. 868. *clauſos munibat*. Gronovius *clauſos umbrabat*, quem vide. ego *latus umbrabatur agreſte*. Sic illa caſa apud Lucanum lib. V. verſ. 518.

Et latus inverſa nudum munita Phaſelo.

undique laterum apud Apulej. lib. VIII. hoc eſt, à qualibet parte ædium. HEINS. Celeberrimus Perizonius cap. V. animadv. Hiſtor. retinet vulgatam & olim editam lectionem:

—— *Clavis numerabat agreſteis.*

ut ſenſus ſit, parietem illum clavis, quos fixos continebat, numeraſſe, vel clavorum numero ſignificaſſe ſingulos iſtius loci vel domicilii agreſtes, eorumque ætates, ſeu annos; cum vero idem ſenſus emergat, ſi cum prima editione & Tragurienſi codice legatur *clavus numerabat agreſtes*, eam retinui. BURM.

Et viridi junco gracilis pendebat harundo] Priſca ætate tecta arundinea, aut ſtraminea. Seneca: *ſtipula aliiſque ſylveſtribus operuere faſtigium, &, pluviis per devexa labentibus, hiemem tranſire ſecuri.* WOUWER.

Pendebat] Seneca epiſt 91. *Ut lacunaria penderent.* WOUWEREN.

Præterea quæ] Alii, *præterea quam.* Pith. PATISSON. *Quam* Memm. cod. unde Douza P. *quas.* BOSCH.

Fumoſo ſuſpenſa tigillo] *Tigillum*, ſive *tegillum*, ſignificat tranſtillum, id eſt, longurium tranſverſum: unde lardum, tomacula, ſuccidias, alia id genus, ad diuturnitatem uſus in carnario ſalita ſuſpendimus. Tibullus pro adverſariis, aut perticis, quibus ex more pectinata villarum pergularumque culmina fulciri & ſuffundari ſoleot. Ex Douza Schopp. in Miſcellan. Apud Gulielm. legitur, *tegillo*, quem vide Veriſimil. libro 2. cap. 5. ERHARD. *Fumoſum tigillum* dixit quia caminis talibus, ut nos utimur, per quos fumus exire poterat, carebant veteres. vide Lipſium Epiſt. ad Belg. cent. III. epiſt. 76. Manut. ad Cicer. lib. VII. ad fam. ep. 10. licet io balneis & cubiculis aliis vaporaria habuiſſe probet Lipſius & Bonifacius io Hiſtor ludicr. lib III. cap. 23. Ferrarius tamen acriter contendit pro caminis lib. I. Elect. cap. IX. & certe obſcura hujus rei ratio eſt, & credimus nos, in vulgaribus ædibus, & caſis ruſticis, nulla talia fuiſſe foramina in tectis, ut in noſtris, per quæ fumus evolveretur. Quod infinita loca oſtendunt, quæ *fumoſa* & *nigra* illa ædificia deſcribunt. Priap. carm. XIII.

Nigra fornicis oblitus favilla.

Apulej. I. Metam. *In cujus hoſpitio nec fumi, nec nidoris, nebulam vererer.* Et hinc Græcis μέλαθρον dictum,

ax.

Digitized by Google

Conſervabat opes humilis caſa mitia ſorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et thymbrae veteres, & paſſis uva racemis.
Qualis in Actaea quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecates, quam Muſa loquentibus annis

Bac-

ἀπὸ τοῦ μελαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ notat Schol. Homer Iliad. I. verſ. 204. Fumum vero etiam per feneſtras & fores exitum ſibi quæſiviſſe, docet elegans Epigramma in Anthol. lib. 11. cap. 32. pag. 219.

Τὸν λεπτὸν φυσῶντα τὸ πῦρ Πρόκλον ἦρεν ὁ καπνὸς,
Καὶ διὰ τῶν θυρίδων ἔσθεν ἀπῆλθεν ἔχων;
Ἀλλὰ μόλις νεφέλῃ προσυπήξατο, καὶ δι' ἐκείνης
Προσκατιὼν τρωθεὶς μυρία ταῖς ἀτόμοις.

Proclum tenuem ſufflantem ignem fumus rapuit,
Et per feneſtellas abiit in aera ubi cum vix per nubes
Deſcendiſſet vulneribus millibus ab atomis eſt affe-ctus.

Neque aliter video, quo pacto potuerint fumo indurari & ſervari, non modo cibi, ut mox vidimus in carnario, ſed inſtrumenta ruſtica, & ligna, ut ex Virgil. 1. Georg. 175. ſed & vina, ut paſſim rei ruſticæ ſcriptores, imo & clavi navium, de quibus celeb. Grævius Lect. Heſiod. cap. 11. & alia, hæc enim in anguſto, ut noſtrorum plerumque, camino, neque etiam ſi latior eſſet, omnia ſuſpendi nequirent. Sed totam illam partem villæ & ædificii, ubi focus erat, fumo repleri, neceſſe fuit. Quamquam & fumaria ſeparata habuiſſe, juncta balneis, docet Columella lib. 1. cap. 6, qui & ibidem docet, *in ruſtica parte magnam & altam culinam ponendam, ut & contignatio careat incendii periculo, & in ea commode familiares omni tempore anni morari queant.* Unde recte efficimus, focum in culina in medio pavimento, ut & Ruſticis noſtratibus adhuc moris eſt, fuiſſe, neque ipſi caminum fuiſſe ſuperpoſitum, quia monet, ut tam alta fiat, ne contignatio igne poſſit corripi, lautiores autem in cubiculis ſuis, ad imitationem balneorum, tubos & canalea parietibus inſeruiſſe, per quos vapor & fumus exiret, nullus dubito. BURM.

Mitia ſorba] Alii, *mitio ſervo*. Pith. PATISSON. Forte *mitia porro*. AURAT. Paſchalius de Coron. lib. 3. cap. 1. WEITZ. Alii, *ſervo*. MS. Bongarſianus, *ſorva*. Smetius legit, *mitia porro*, in Proſod. verbo *Conſervabat*, niſi ſi corruptum eſt pro, *porra*. Vulgata vero lectio omniumque veriſſima. Dioſcorid. lib. 1. cap. 174. *ὄντα τὰ μηδίζοντα καὶ μήπω πέπειρα*, id eſt, *nondum mitia*. ERHARD.

Inter adoratas] Lege, *odoratas*. AURAT.

Pendebant texta] Alii, *pendebat teſta*. TORNÆS. Sic Autiſiod. alii, *pendebat*. a ii, *pendebant texta*. PATISSON. Lege, *pendebant*. AURAT.

Et timbra] Autiſiod. *Et ymbra*, pro, *& thymbra*. Pith. PATISSON. Gloſſ. *Thymbra, ſive conila, ſive ſatureja*, θύμβρα. Hinc θυμβροφάγος & θυμβρεπιδείπνος pro frugali, hoc eſt, φειδωλῶς καὶ εὐτελῶς ζῶντι. vide Scholiaſt. Ariſtophan. in Acharn. ERHARD. Forte *Thymbra ſeries*: in faſcem enim redigebantur hæc condimenta. Columell. lib. XII. cap. 8. apud quem *fœniculi faſciculos* habes frequenter. HEINS. Tragurienſis codex *timbre*.

Ima racemis] Lege, *uva*. AURAT.

Qualis in Actaa] Deeſt verſus, quo deſcribebatur anus: & ſequentes ita ſunt emendandi;

Qualis in Actaa quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecale, quam Muſa loquentibus annis
Battiada veteri vivendam tradidit ævo. AURAT.

Hecale] Alii, *Hecates*. TORNÆS. Autiſiod. *Hecates*. alii, *Hecales*. Pith. alii, *Hecate*. PATISSON. Ad hunc verſum ſcribe in margine; Hunc locum primus reſtituit Bapt. Pius apud Fulgent. in enarrationibus Fabularum allegoricis ex Plutarcho, qui Callimachum ſcribit Hecaleſia ſcripſiſſe. DELBEN. Lege, *Hecale*. vide Politian. Miſcell. cap. 24. & intelliges, eſſe tibi ſatisfactum. BRASSICAN. Lege, *Ecale: quam Muſa*. de qua in Priap.

Æqualis tibi, quam domum revertens
Theſeus repperit in rogo jacentem.

Scalig. in Catal. comment. ad Priap. *Hecale* dicitur anus pauperrima, & mendiciſſima, quod, cum in trivio ſoleret adponi viliſſima Hecatæ cœna, ut alearum & mænarum, eam, ut eſt apud Ariſtophanem in Pluto, pauperes rapere conſueſſent pene priuſquam adpoſita eſſet. Significatur autem hoc loco *Hecale* pauperrima, quæ hoſpitio Theſeum recepit. Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 7. Veteres cœnam perparcam, & impendio frugalem, *Hecatæ cœnam* apellabant: quod apud inferos tenuiſſimo victu minimoque cibo eoque viliſſimo vivitur, juxta Poëtarum Theologiam, ſiquidem umbræ plebejæ malva porroque victitant. Hecatæ mænides ac triglidas piſces, apud nos contemtiſſimos, habent in deliciis, ut ſibi ſacros. Unde & Athenis locum eſſe dictum *Triglam*, atque inibi ſimulachrum *Hecates Triglantinæ*. Verum illud expendat eruditus lector, an proverbium accipi poſſit de cœna illa, quam ſingulis menſibus in triviis Hecatæ collocabant divites, diripiebant pauperes. cujus rei meminit etiam Ariſtophan. in Pluto, ubi videndus Interpres. Eraſmus in Chiliad. adag. *Cœna Hecates* eſt τὸ Ἑκάτης δεῖπνον, de quo ſupra dictum eſt. Ea mendici vivebant. Inde Hecale mulier pauperrima dicitur digna ſacris Hecates, ſive Hecatæ, quod

cœna

Baccineas veteres mirando tradidit aevo. * *

CXXXVI. Dum

cœna Hecatæ ſacra à psuperibus raperetur. Niſi ſi quis Hecalen dignam Hecates ſacerdotio fuiſſe interpretetur. Turneb. Aduerſar. lib. 1. cap. 15. de frugali admodum tenuique apparatu efiertur *Hecales cœna*, ab Hecale paupercula, cujus apud Ovid. fit mentio, & cujus egenam cœnam non aſpernatus fuiſſe Theſeus legitur, ut ſcribit Julianus Cæſar ad Jamblichum Philoſophum. Dicitur autem *Hecale* anus Theſeum tum juvenili in ætate hoſpitio ſolere excipere, proque illius ad pugnam profecturi ſoſpite reditu vota nuncupaſſe: in cujus beneficii memoriam Theſeus inſtituit poſtea *Hecaleſion* feſtum, quo *Jovi*, ab illius nomine *Hecalo* dicto, ſacrificabatur. Callimachus ſcribit in opere, quod ab anu inſcripſit *Hecalen*, habuiſſe illam φιλοξενίης στέγος ἀκλῄιστον, id eſt, hoſpitii lares cunctis patentes. Had. Junius in Adag. Ἑστίᾳ θύουσι. *Lari ſacrificant*, in renſces dicitur, qui de ſuis nemini quicquam impartiunt: aut in convivas edaces, qui nihil de appoſitis epulis mittunt amicis, neque quicquam faciunt reliquum. Nam antiquis religioſum erat, ex iis, quæ Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huic diverſum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, *Hecatæ ſacrum facere*, ſiquidem in hujus Deæ ſacris, ii qui cœnam inferebant, ipſi nihil inde guſtabant, neque quidquam auferebant propter tumultum & fumum, ut inquit in Sympoſiac. Plutarch. Idem Junius in Adag. *Cynice vivere* quid ſit, ſupra dictum eſt. *Cœna* quoque *Hecates*, & ovis luſtrationum, ut mendici, & ſepiis crudis vivebant. *Hecale* mulier paupera, quod cœna Hecatæ à pauperibus diriperetur: de qua Ariſtophan. Plato, Lucianus in Dialog. Diogenis & Pollucis, item Charont. ac Menippi. De *Hecate* Plaut. Ciſtellar. & Ovidius. Gilb. Cognatus in Adag. *Cynice vivere*. *Hecate* ergo Græcis eſt Ἑκάτη: unde Nicephoro in Syneſ. Ἑκατικὴ σφαῖρα. *Hecaten* porro, *Proſerpinam*, & *Dianam* idem numen, fuiſſe Philologi tradunt. ERHARD. Rhodigin. lib. 30. antiq. Lect. cap. 21. WEITZ.

Battiata veteres] Alii, *baccineas veteres vivendo*. TORNÆS. Vet. *Bacchineas veteres*. PATISSON. *Battiada veteris*, partim ex v. c. partim conjectura ducti reſtituimus. *Hecales* anus Atticæ cœnam terreſtrem Theſeo adpoſitam *Battiades*, id eſt, Callimachus, celebrat. Vide Plinium. SAMBUC. *Battiada veteris*, Scaliger admonuit. BONGARS. Lege, *Battiada vatis vivendo tradidit ævo*. *Battiades*, id eſt, Callimachus, videtur de Aruſpicins ſcripſiſſe ſecundum Fulgent. lib 3. Mytholog. in fab. Orphei. quin & idem Fulgent. Battiadem in Paredris citat, in principio Expoſitionis Virgil. continent. Hecsleſia autem ſcripſiſſe, refert Plutarchus. *Battiades* vero à Batto nomen deflectit. DANIEL. Quidam cod. *Batineas*. Plane hic mendum eſt, cui purgando forſitan adjumentum feret, quod Σῆμος ἐν δευτέρῳ Δηλιάδος ἐν τῇ τῆς Ἑκάτης φησὶ νήσῳ τῇ Ἴριδι θύουσι Δήλιοι τὰς βασυνίας καλουμένας. ἐστὶ δὲ ἑφθὸν πύρινον σταὶς σὺν μέλιτι. Si modo recte novus interpres Athenæi lib. XIV. cap. 13. ſecutus fere antiquiorem: *Semus*, inquit *lib*. 2. *Deliadis ſcribit*: *Delios in inſula Iride Hecatæ ſacrificare placentas, quas vocant baſynias. fiunt hæ ex farina tritici aqua ſubacta & cum melle cocta*. Nos, nacti emendatiores codices, lectionem reddemus emendatiorem. PITH. Lege, *Battiadis vatis vivendo*. *Battiadem*, Callimachum Poetam Cyrenenſem intelligit, ab Ariſtotele Batto dicto, qui Cyrenen condidit, ut eſt apud ipſum Callimachum in Hymno in Apollinem, cum Scholiaſta. Meminit & Politianus in *Nutritiis*, ubi quidam *a* nugator arrogantiſſimus *b* noſtra ante nos dixit, Expungendus jam & plane radendus è Philologiæ faſtis, quoniam, ut Cicero dixit, maluit improbe tollere, quam humaniter ſumere & agnoſcere. BRASSICAN. Sic legendum puto, non *Bacchenaas veteres*, ut intelligatur poëma Callimachi, Batti filii, quod *Hecale* inſcriptum erat. Turneb. Adverſar. libr. 27. cap. 7. Scalig. in Priap. *Battiades* etiam Callimachus dicitur Catullo epig. 117. ut ibi notarunt Ant. Parthenius & Pall. Fuſcus. item Ovidio in Ibin, ut obſervavit Ach. Statius ad Catull. in fin. *Battiadis* ſcripta citantur à Fulgentio in Mytholog. quit fuerit, hinc diſcas licet. ERHARD.

Mirando] Lege, *vivendo*. Scalig. in Priap. *Alii*, *mirandam*, quo modo Dionyſ. Cato in Diſtich.

Nam miranda canunt, ſed non credenda, Poëta.

ERHARD. Prima editio *vivando*. Sed hi ultimi verſus miſere fœdati, neque ſpes medicinæ, niſi à codice integriore. Nos edidimus, ut olim legebantur ante conjecturas virorum doctorum. De Hecale vero Callimachi vide eruditiſſimo Bentlejo adnotata ad Callimachi fragmenta pag. 314. & Schott. libr. 11. Obſerv. cap. 29. Barthius vero lib. XXIII. Adverſ. cap. 24. in priori verſu legit *loquentibus arma*; ſed illa loquentia arma mihi admodum languent.

Dum

a Quis iſte nugator? An Iodocus Badius Aſcenſius, qui in univerſa Politiani opera *Annotationes* ſcripſit? An vero Nicolaus Beraldus, qui in *Sylvam* quoque & *Ruſticum* Politiani copioſe commentatus erat? An Joan. Murmelius, cujus exſtant in eumdem Ruſticum & Sylvanum *Annotationes*? Nam Franciſc. Sanchez, Academiæ Salmanticæ in Hiſpania Profeſſor, longe poſt Braſſicanum *Scholia* ſua in Politiani Nutricia, Sylvas, Ruſticum & Mantuani vulgavit.

b Commentaria in Nutritia Politiani, edita Norimbergæ apud Petrejum anno 1538.

Digitized by Google

CXXXVI. Tum illa carnis etiam paullulum delibat, & dum coaequale natalium ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit, fracta eſt putris ſella, quae ſtaturae altitudinem adjecerat, anumque ſuo pondere dejectam ſuper focum mittit: frangitur ergo cervix cucumae, ignemque modo convaleſcentem reſtinguit, *vexat cubitum ipſa ſtipite ardente*, faciemque totam excitato cinere perfudit. Conſurrexi equidem turbatus, anumque non ſine riſu erexi: ſtatimque, ne res aliqua ſacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. vix ad caſae hoſtiolum proceſſerat, quum ecce tres anſeres ſacri, qui, ut puto, medio die ſolebant ab anu diaria

Dum illa carnis] Apud Politian. legitur, *Tunc illa*, cap. 30. Miſcellan. ERHARD.

Et coaquale] *Et dum coaquale*, Memm. cod. BOSCH. Cum ſint, qui *coaquale* vix Latinum eſſe arbitrentur, hinc contrarium liquet. Idemque vocabulum locis compluribus apud Juſtinum occurrit. Nec aſſentior illis, qui *aquale* illi reponunt, etſi ſemel iterumque ſcripti codices ei lectioni ſuffragentur. Sic *cohæredem* quoque noſter dixit in Trimalchionis epulo. HEINS. Ego potius à librariis inſcitis hanc vocem proveniſſe credo. Vide Græv. ad Juſtin. lib. XXXVII. cap. 4. Et Voſſ. ad libr. IX. cap. 6. Sciopp. de Stil. Hiſtor. pag. 163. Vorſt. ad Sulpit. Sever. lib. I. cap. 26. qui elegantius cenſet *aquales*; non tamen damnat *coaquales*. Forte hæc vox ſtatim poſt Auguſti tempora, ut plures aliæ, irrepſit. Nam & Columella utitur libr. VIII. cap. 15. prima autem editio & Sambuci cum Traguriensi ante hanc vocem habent *dum*. BURM.

Statura altitudinem] Suetonius Auguſto cap. 73. *Calceamentis altiuſculis uſus, ut procerior videretur.* Hoc Perſis tribuit Xenophon lib. 8. de Pædia Cyri: *Calceis*, inquit, *aliquid ſubjiciunt, ut proceriores eſſe videantur*, &c. De longis alibi multa, neque minus erudita, niſi fallor, diximus. BRASSICAN.

Suo pondere dejectam] Martialis:

Vecta eſt pondere cum ſuo repente. PITH.

Foculum] *Focum* primæ editiones & Traguriensis codex.

Cucumula] Alii, *cucuma*. TORNÆS. Alii, *cucuma*. Politianus cap. 30. Miſcellan. & Baptiſt. Pius Poſterior. cap. LXI. Pith. PATISSON. & BONGARS. Lege, *cucuma*. Hunc locum nominatim citat, & diligenter interpretatur, Angel. Politianus in Miſcellan. cap. 30. nec tranſmiſit ex Jureconſultis noſtris Budæus in reliquis Pandectarum. Meminit inſignis ſcriptor Arrianus in Epicteto lib. γ. cap. κε. & Marcellus Medicus cap. 26. BRASSICAN. Sic Phædro *lagena collum*, lib. I. fab. 26. ſic ſupra Petron. *Amphora vitrea, quarum in cervicibus*, &c. Rittershuſius & Rigaltius ad Phædr. Legendum autem, *cucuma*. Politianus Miſcellan. cap. 30. & Calepinus in Dictionar. Eſt autem lebes & olla. Giphanius Obſervat. Ling. Lat. Immo *cucumula* vaſis genus eſt, quod *cucumella* in l. I. §. pæn. D. ad L. Corn. de ſicar. Cujac. Obſervat. lib. 10. cap. 15. *Cucumella* vaſculi genus, quod à forma cucumeris nomen ſuum invenit, ad eundem uſum, ad quem & labra & crateres, paratum. Connanus ad L. 17. D. ſi ſervit. vindicet. ERHARD. *Cucumela* tres ſcripti, quæ lectio etiam tolerabilis, licet hanc ſuperiori capite *cucumam ingentem* appellaverit, ubi & *focum* dixit, hic vero *foculum*. BOSCH.

Convaleſcentem] Ovidius lib. VIII. Met. verſ. 477.

——— *Nam, poſtquam peſtifer ignis*
Convaluit.

ſupra cap. 114. *tempeſtas convaluit*. vide Cuper. libr. II. Obſerv. cap. 17. Cæterum *modo* non habent veteres editiones, nec Tragur.

Vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti] Deſunt hæc in exemplari Joannis Biturigum Ducis; non male. Pith. PATISSON. Deſunt hæc verba in primis editionibus & codice Traguriano, & ſine ſenſus jactura abeſſe poſſunt. Heinſius in margine notaverat, forte legendum *vexata cubitum*, &c. Sed commodius videtur *verſata* pro everſa, lapſa in ignem, niſi quis malit *luxat cubitum lapſa* vel potius *laſa ſtipite ardente faciemque totam excitato cinere perſudit*. Sed nihil definio.

Excitato funere perfugit] Lege, *cinere perſudit*. AURAT. Forte, *excitato cinere*, vel *pulvere*. SAMBUC. BRASSICAN.

Turbatus anumque] Benedicti Floriacenſis exemplar, *turbatus animi & non ſine riſu me erexi*. Pith. PATISSON.

Sine riſu meo] *Meo* non eſt in antiquis editionibus, nec Tragur.

In vicinia] Alii, *in viciniam*. PATISSON. Sequentia vincunt legendum, *cucurrit* & *proceſſerat*. SCIOPP.

Oſtiolum] Scribe ex vet. cod. *Heſtiolum*. BRASSICAN.

Proceſſi] Forte, *proceſſit*. SAMBUC.

Tres anſeres ſacri] Cap. ſeq. *occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum*. Laudo, quæ alii curioſe indagarunt his interpretandis, ſed fallor, aut novam

diaria exigere, impetum in me faciunt, foedoque, ac veluti rabioſo, ſtridore circumſiſtunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum reſolvit, ac trahit: unus etiam, dux ac magiſter ſaevitiae, non dubitavit crus meum ferrato vexare morſu. Oblitus itaque nugarum, pedem menſulae extorſi, coepique pugnaciſſimum animal armata elidere manu: nec ſatiatus defunctorio ictu, morte me anſeris vindicavi.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad coelum fugiſſe reor, peneque fluentes
Harpyias, quum Phineo maduere veneno
Fallaces epulae. tremuit perterritus aether
Planctibus inſolitis, confuſaque regia coeli
Viſa ſuas moto tranſcurrere cardine metas.

Jam

vam faecem præfero ex Artemid. lib. 4. cap. 85. Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἔδοξε χῆνα τετοκέναι ἐκρίθη, εἰ μὲν ἱερέως εἴη ἡ γυνὴ, τὸ τεχθὲν ζήσει, ἱεροὶ γάρ οἱ χῆνες, καὶ ἐν ναοῖς ἀναστρεφόμενοι. εἰ δὲ μὴ, εἰ μὲν θῆλυ εἴη, ζήσεται μὲν, ἑταιρικῷ δὲ χρήσεσθαι βίῳ, διὰ τὸ περικαλλὲς τῶν χηνῶν. WOUWEREN. Appoſite Auctor Queroli pag. 27. *Hoſne tu olores eſſe narras? ego in ſacellis proxime anſeres inſpexi multos: neminem vide cygnum.*

Fædeque] Legendum, *fædoque*. Jungermannus. ERHARD. *Fædoque*, meliores. BOSCH.

Vincula calceamentorum] Faſciæ, quibus in calceatu utebantur. Plin. lib. 9. cap. 57. Pollux lib. 2. Menander apud Theodoret. Serm. 6.

Ὑποδούμενος τὸν ἱμάντα τῆς δεξιᾶς
Ἐμβάδος διέῤῥηξα. ———

Plutarch. συμπος. προβλήμ. διακλῦσαι τῶν ὑποδημάτων τοὺς ἱμάντας. WOUWEREN. Hæc vincula Latinis *faſcia*. In Hiſtoria S. Eugenii; *conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas*. Feſto *Amenta, quibus vinciuntur ſolearum lora*. Genus hoc calcei *obſtrigilus* eſt dictus veteri Gloſſographo MS. Savaro ad Sidon. lib. 8. ep. 11. Ovidius III. Metam. 168.

Vincla duo demunt pedibus. ———

Latini etiam *corrigias* dixerunt, quas Iſidorus, eumque ſecuti Huguitio, Papias, Balbus. Britto, male calciamenta interpretantur, cum fuerint eorum lora, ut vocat idem Iſidor. lib. 19. cap. 34. de *Mulleis* loquens; *ſuperiora parte cum oſſeis vel areis malleolis, ad quos lora deligabantur*. Græci ἱμάντας appellabant. Apud Matthæum cap. 3. ait Joannes ad Chriſtum; οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων τῶν σῶν. ubi videndus Beza in Annotat. ERHARD.

Serrato morſu] Floride dictum, in qua re magiſtri ſunt & bene felices artifices. Plinius, A. Gellius, Arbiter, & alii plures, vix jam ab alio nominandi, niſi qui plane rerum potiatur in hoc emendatiſſimo dicendi genere. *Geographica vix poſſunt ἀνθηρογραφῖσθαι.* Cicero lib. 2. Epiſtolar. ad Attic. BRASSIC.

Oblitus nugarum] Jocorum, *ſchimpffs*. ERHARD. Senec. Apocoloc. *Claudius, ut vidit Virum valentem, oblitus nugarum, intellexit, neminem parem ſibi Romæ fuiſſe: illic non habere ſe idem gratia.* SCIOPP. Supra cap. 71.

Defunctorio ictu] Jureconſulti dicunt *defunctorie* & *perfunctorie*. Procopius & Philoſtratus non ſemel, ὡς παρέργως. BRASSICAN.

Tales Herculea] Eſt hoc ex ſententia Piſandri Camirei, qui Stymphalidas in Arcadia, non interfectas ab Hercule, ſed Crotalorum ſonitu fugatas, tradidit, ut auctor eſt Pauſanias lib. 8. PUTEAN. Eſt hoc ex Piſandri ſententia, quam refert Pauſan. lib. 8. PITH. Stymphalides & Harpyjæ. Scalig. in Catalect. ERHARD. Iis pennas vice telorum fuiſſe. ex Euripidis Phryxo ſcribit Lucilius Tarrhæus in β. Argonautic. librum Apollonii Rhodii. De Phinei Harpyjis res eſt notior ex Apollonio & Virgilio, quam ut multa dici debeant. BRASSICAN. *Herculea audacia*, Juſtinus præfat. BOSCH.

Arte volucres] Alii, *coactas*. TORNÆS. *Arce*, Traguriens.

Pæneque fluentes] Alii, *pœnaſque luentes*. TORNÆS. Alii, *ſanieque*. Pith. & alii *pœnaſque luentes*. alii, *ferventes*: alii, *furentes*. PATISSON. & AURAT. Legendum, *ſanieque*. DANIEL. Videtur legendum, *pennaque fluentes Harpyas cum Peneo maduere*. PITH. Alii, *pœnaſque luentes*. Lege, *pennaque fluentes*, poëtica phraſi, pro volantes. Lipſius Antiq. Lect. lib. 3. ERHARD. Heinſius in ora libri notaverat, legendum *pennaque fluentis*.

Furtivo maduere] Alii, *Phineo*. TORNÆS. Barth. ad Claudian. de Bell. Getic. verſ. 28. ERHARD.

Viſa ſuas] Nullus manu exaratus codex hunc verſum

Jam reliqui revolutam, paſſimque per totum effuſam pavimentum, collegerant fabam, orbatique, ut exiſtimo, duce redierant in templum, quum ego, praeda ſimul atque hac vindicta gaudens, poſt lectum occiſum anſerem mitto, vulnuſque cruris haud altum aceto diluo. Deinde, convitium verens, abeundi formavi conſilium, collectoque cultu meo ire extra caſam coepi. Nec dum liberaveram cellulae limen, quum animadverto Enotheam cum teſto ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veſte, tamquam exſpectarem morantem, in aditu ſteti. Collocavit illa ignem caſſis harundinibus collectum, ingeſtiſque ſuper pluribus lignis, excuſare coepit moram, quod amica ſe non dimiſiſſet, tribus niſi potionibus

ſum agnoſcit. BOSCH.

Revolutam] Lege, *reſolutam*, quia ſupra, *dentibuſque folliculos ſpoliat.* Jungermann. ERHARD.

Haud altum] Eleganter Pacatus paneg. cap. III. *Alterum vulnerum cicatrices pendente manu tractabo*, in Epigrammate veteri de Galatea, quod in Catalectis Petronianis producitur:

Nec tamen alta pedum vulnera ſentit Amor.

Aceto diluo] Plin. lib. 23. cap. 1. PITH.

Conſilium verens] Alii, *convicium*. TORNÆS.

Collectoque cultu meo] *Ornatu & veſtitu*, mox enim ait, *projectaque veſte*, &c. ERHARD. Plaut. Capt. Act. IV. ſc. *Collecto quidem eſt pallio: quidnam acturus eſt?* quod Caſaubonus ad Theophr. char. pag. 141. interpretatur, in humeros conjecto. ſupra cap. 126. *Collegit altius tunicam.* CUPER.

Liberaveram cellulæ limen] Legendum, *ſuperaveram.* Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 7. quem refellit Douza. *Libare limen* dixit, ut Apulejus *haurire portum*, & Ariſtoph. γυιῶσθαι τῆς θύρας. Wouwer. emend. in Apul. ERHARD. Non mirum magis id loquendi genus debet videri, quam quod Officiorum libro primo dicebat Tullius *liberare promiſſa.* ſic & *liberare fidem, & æs alienum* Juriſconſulti l. 41. §. 1. ff. de fideic. libert. *liberare oculum* Tertull. de Virgin. Veland. *Arabiæ fœminæ faciem ita totam tegunt, ut, uno oculo liberato, contentæ ſint dimidiam frui lucem.* Sic & Curtius lib. X. cap. 2. *liberate oculos meos, ingratiſſimi cives. Liberare gladium* Dictys libr. IV. cap. 11. *Deiphobus amplexus inermem juvenem, quippe in ſacro Apollinis nihil hoſtile metuentem, exoſculari gratularique ſuper his, quæ conſenſiſſet, neque ab eo divelli, aut omittere, quoad* (vulg. *quo*) *Alexander liberato gladio procurrens adverſum hoſtem per utrumque latus geminato ictu transfigit.* Sic optime totus ille locus in vetuſto codice, qui penes me exſtat, exaratur. Niſi quod ſcribendum *averſum hoſtem:* nam paullo ante dixerat. *Interim Alexander, compoſitis jam cum Deiphobo conſiliis pugione evinctus Achillem aggreditur, confirmator veluti eorum, quæ Priamus pollicebatur, moxque ad aram Apollinis, quo, ne hoſtis dolum perſentiſceret, averſuſque à duce adſiſtit.* Ubi *pugione cinctus Achillem aggreditur, & moxque ad aram Apollinis*, à veteri codice ſunt. Deinde malo, *ne quâ hoſtis dolum perſentiſceret, averſus à duce ſubſiſtit.* Nam in meo codice *reſiſtit.* Sed ad rem, *librare gladium*, quod vulgo apud Dictym circumferri videas, Latine non dicitur: *librari haſta, ſaxa*, dicuntur, & quidquid manu emittitur, & ad jactum inſervit. *liberatur gladius vagina*, ut plenius extulit Naſo lib. VI. Metam. verſ. 551.

——— *Auratum vagina liberat enſem.*

Idem lib. XI. 157. *aures liberat arboribus.* Phædrus lib. III. fab. 2. de panthera:

Veloce ſaltu fovea ſe liberat.

Paſſione B. Perpetuæ & Felicitatis, quod inſigne monumentum antiquitatis L. Holſtenii induſtriæ debetur, viſione Saturi. *Ibamus autem non ſupini ſurſum verſi, ſed quaſi mollem clivum adſcendentes, & liberato primo mundo vidimus lucem immenſam.* Quo loco cur hæreret vir eximius Petrus Poſſinus, nihil cauſſæ erat: neque enim inſolens magis, *liberare mundum*, quam *liberare limen* in Petronio. Hygin. fab. CCLVII. *vix tandem Mœrus liberato flumine conſequitur carnificem.* HEINS. V. Salmaſ. ad Solin. pag. 9. & Munker. ad Hygini dictam fabulam.

Cum teſto ignis pleno] Ovid. lib. II. faſt. 645.

——— *Hic ignem curto fert ruſtica teſto.* PITH.

Teſtum genere neutro. Solebant autem antiqui teſta ignem petere. Hinc Cornificius ad Herenn. lib. 4. *Hic de tanto patrimonio tam cito teſtam, quâ ſibi petat ignem, non reliquit.* Turneb. Adverſ. lib. 26. cap. 7. ERHARD. De hac voce vide Heinſ. ad Ovid. lib. 2. faſt. verſ. 645.

Caſſis harundinibus] An *caſſis*, pro *quaſſis*, id eſt, fractis? ERHARD. *Quaſſis*, Leid. cod. BOSCH.

Ingeſtiſque ſuper pluribus lignis] Tmeſis, pro, *ſuperingeſtis*. ERHARD.

Tribus niſi potionibus è lege ſiccatis] Cicero *Iſte enim Prætor ſeverus ac diligens, qui populi Romani legibus nunquam paruiſſet, illis diligenter legibus, quæ in poculis ponebantur, obtemperabat.* PITH. Horatius lib. 2. Sat. VI. verſ. 68.

bus è lege ſiccatis. [a] Quid porro tu, inquit, me abſente feciſti? aut ubi eſt faba? [b] Ego, qui putaveram, me rem laude etiam dignam feciſſe, ordine illi totum praelium expoſui; &, ne diutius triſtis eſſet, jacturae penſionem anſerem obtuli. quem anus ut vidit, tam magnum aeque clamorem ſuſtulit, ut putares, anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque, & novitate facinoris attonitus, quaerebam, quid excanduiſſet, aut quare anſeris potius, quam mei misereretur.

CXXXVII. At illa, comploſis manibus. [c] Scelerate, inquit, etiam loqueris? neſcis, quam magnum flagitium admiſeris. Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis accepriſſimum. Itaque, ne te putes nihil egiſſe, ſi magiſtratus hoc ſcierint, ibis in crucem. Polluiſti ſanguine domici-

[a] ENOTHEA. [b] POLYÆNOS. [c] ENOTHEA.

Siccat inaquales calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis. ——

Plutarch. Symp. problem. lib. 3. Quæſt. 9. Οἱ περὶ τὸν Διόνυσον ἁρμονικοὶ τρεῖς κατεῖδον ὅρους συμφωνίας πρὸς ὕδωρ διὰ πέντε, καὶ διὰ τριῶν, καὶ διὰ τεσσάρων, ὥτω μὲν λέγοντες καὶ ᾄδοντες, πέντε ποιεῖν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, &c. Heſych. τρίτος κρατὴρ, Σοφοκλῆς ναυπλίῳ καταπλέοντι. ἐν ταῖς συνουσίαις ἐκίρνωντο κρατῆρας τρεῖς, καὶ τὸν μὲν πρῶτον, Διὸς Ὀλυμπίου καὶ θεῶν Ὀλυμπίων, ἔλεγον. τὸν δὲ δεύτερον, Ἡρώων. τὸν δὲ τρίτον Σωτῆρος. ex his claret, cur Auſonius hanc bibendi legem *myſticam* dixerit. WOUWEREN. Auſonius;

Ter bibe, vel toties ternos, ſic myſtica lex eſt.

Scalig. Auſon. Lect. lib. 2. cap. 26. Nam, non ultra ternarium ſcyphorum numerum in ſympoſiis progrediendum eſſe, lex convivialis edicit. quem numerum etiam Synodus Nannetenſis definit can. 4. Savaro ad Sidon. lib. 1. ep. 2. Adſtricti olim lege quadam ad ternas, interdum ad novenas, potiones. Auſonius de utriſque in eo, quem modo adſcripſimus, Gripho ternarii numeri. Puteanus in Genial ſermon. Turneb. Adverſ. lib. 16. cap. 11. Lambinus Notat. ad Horat. lib. 3. Od. 19. & Plauti Stich. Act. 5. ſc. 4. Pontanus Not. in Somn. Scip. Macrob. lib. 1. Taubman. ad Plaut. Stich. Act. 5. ſcen. 4. Legem convivialem de tribus poculis Auguſtum diligenter obſervaſſe, Suetonius, & Carolum Magnum, ſcribit Eginhardus. *Potio* pro potu, hoc eſt, id quod bibitur, *ein Trunck*. Schorus de Phraſib. Ling. Lat. Schopp. in Obſervat. Ling. Lat. ERHARD. Plin. l. 3. ep. 20. *ſufficiunt duæ fabulæ. an ſcholaſtica lege tertiam poſcis?* SCIOPP.

Ex lege] Id eſt, conſuetudine, & ordinaria ratione bibendi. vide Gronov. ad Plaut. Milit. Act. 11. ſc. 2. verſ. 9. & ſupra ad cap. XXI. in antiquo lapide apud Malvaſ. Marm. Felſ. pag. 424. EX LEGE PLENA VT PRÆSTENTVR, ita ſupra *ex more* cap. CVIII.

Quum protuli anſerem] Hæc verba non agnoſcunt editiones Tornæſii, Patiſſonii, Wouwerii, & aliæ: & ejicienda puto, legendumque cum antiquis, *anſerem obtuli, quem anus ut vidit.*

Comploſis manibus] Apul. lib. IX. Metam. *Suoſque caſus graviter ingemiſcens, depenſis pro prandio lacrymis, vacuaſque manus complodens.* Heliod. βαρὺ δέ τι πρὸς ταῦτα ἀνοιμώξας ὁ Ἀχαιμένης, καὶ τὼ χεῖρε διατρίψας. PITH. *Complodere manus* ſolent, quos ira poſſidet. Seneca de Ira. lib. 1. cap. 1. *Articulorum ſeipſos torquentium ſonitus, comploſa ſæpius manus, & pulſata humus pedibus.* WOUWEREN. Vide ſupra cap. XVIII. & XX.

Scelerate, & loqueris?] Lege, *etiam loqueris.* Plaut. Perſa; *Scelerate etiam reſpicis?* Douza Centurionat. libro 4. cap. 10. Sic ſupra; *Exclamat Eumolpus; etiam minaris?* Idem Plaut. Moſtell. Act. 5. ſc. 2. *Verbero, etiam irrides?* ERHARD.

Etiam] Vide ſupra ad cap. XXI. prima, Sambuci, Patiſſonii & aliæ editiones, *& loqueris neſcius quam,* etiam Tragur.

Admiſeris] Alii, *admiſiſti.* PATISSON.

Priapi delicias] *Anſerem* non fruſtra Priapo ſacrum eſſe dicit. Nam & Jovem putant non in Cycnum, ſed in Anſerem eſſe commutatum, cum Ledæ vitium inferret, ut eſt apud Pauſaniam. Nec oſcitanter & neglecte dixit Poeta in Ciri:

—— *Formoſior anſere Leda.*

Ego puer aliquando luſi, plane anſer inter olores:

Anſer Amyclæo celebratur nomine Leda,
Sed vere tandem Juppiter anſer erat.
Penelopem exhilaret felicior anſer Ulyſſes,
Anſer erat terra nobilis atque mari.
At nunc mille Joves liceat, vix cernere Ulyſſem
Unum: ita virtutis regna caduca ruunt.

BRASSICAN.

Ne putes nihil egiſſe] *Nihil*, pro, rem parvam & contemnendam. ERHARD.

Scierit] Alii, *ſcierint.* PATISSON.

Ibis in crucem] Forte, *tibi crucem figet.* AURAT. Male. vide ſupra cap. CXII.

Inimi-

Digitized by Google

micilium meum, ante hunc diem inviolatum, feciſtique, ut me, quiſquis voluerit inimicus, ſacerdotio pellat.

a Haec ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed, qualis rapitur per valles improbus amnis,
Quum gelidae periere nives, & languidus Auſter
Non patitur, glaciem reſoluta vivere terra:
Gurgite ſic pleno facies manavit, & alto
Inſonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare, ego tibi pro anſere ſtruthiocamelum reddam. Dum haec, me ſtupente, in lectulo ſedet, anſeriſque fatum complorat, interim Proſelenos cum impenſa ſacrificii venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſſam triſtitiae, & ipſa flere vehementius coepit, meique miſereri, tamquam patrem meum, non publicum anſerem, occidiſſem. Itaque taedio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, ſi vos provocaſſem, etiam ſi homicidium feciſſem: Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & Deos & anſeres emere. Quos, ut vidit Enothea, a Ignoſce, inquit, adoleſcens, ſollicita ſum tua cauſſa: amoris eſt hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc ſciat. Tu modo Deos roga, ut illi facto tuo ignoſcant.

a Polyænos. b Enothea.

Quiſ-

Inimicus ſacerdotio pellat] Poſt hæc verba commodiſſime inferentur hi verſus:

Hac ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecuitque genas,

& quæ ſequuntur. DOUZA. F.

Oculis nec defuit imber] Similitudo eſt à fluminibus Gruterus Suſpicion. lib. 8. cap. 8. Nihil frequentius Poëtis, quam lacrymas *imbrium* nomine cenſere. Eleganter Calaber;

Εἷλκε βίῃ Ἑκάβην, τῆς δ' ἀθρόα δάκρυ' ἀπ' ὄσσων
Πίδακος ὣς ἐχέοντο. ——

Barth. ad Claudian. lib. III. de Rapt. Proſ. verſ. 311. ERHARD. Vide notas noſtras ad Ovid. 3. triſt. el. 2. verſ. 19. WEITZ. Vide ſupra ad cap. XVII. & Brouckh. ad Tibull. lib. I. eleg. IX. verſ. 53.

Per valles] Quintil. lib. V. Inſtit. Orat. cap. 14. *Feratur igitur, non ſemitis, ſed campis, non uti fontes anguſtis fiſtulis colliguntur, ſed, ut latiſſimi amnes, totis vallibus fluat, ac ſibi viam, ſi quando non acceperit, faciat.*

Reſoluta] Vid. ad Belli Civilis ſpecimen verſ. 147. audacius vero dictum *Glaciem vivere*, pro durare, nec liqueſcere. *Vivere mare* dixit Statius lib. VI. Theb. verſ. 362.

Rogo] Vide ſupra ad cap. 7.

Sedet] Vet. *ſuadet*. Pith. PATISSON.

Cum impenſa ſacrificii] Arnob. *Quid cum pultibus Deo ſit, quid cum libis, quid diverſis cum fratibus, confectionis jure multiplici atque impenſarum varietate conditis?* PITH.

Expiare manus pretio licet, etiamſi homicidium feciſſem] Tertull. cap. 5. de Baptiſmo *Penes veteres, quiſquis ſe homicidio infecerat, purgatrice aqua ſe expiabat.* Seneca Herc. fur. verſ. 1328.

Et tota Tethys per meas currat manus,
Haerebit altum facinus. ——

vide, ſi tanti, quæ cap. CIV. notata ſunt. WOUWER. Legendum puto, *manes*, ſcilicet anſeris. Cicer. in Piſon. cap. VII. *A me quidem etiam pœnas expetiſtis, quibus conjuratorum manes mortuorum expiaretis.* Riſum ergo captat, quaſi anſeris occiſi ſint manes, & ſimul ſtultam ſuperſtitionem irridet, quæ homicidia etiam pecunia expiari poſſe crederet, vel ut alii luſtratione. vide Ovid. lib. II. faſt. verſ. 45.

Ah nimium faciles, qui triſtia crimina caedis
Fluminea tolli poſſe putetis aqua! BURM.

Si vos provocaſſem] Forte, *ſi eos provocaſſem*, id eſt, anſeres. SCIOPP.

Pono] Cicer. III. in Verr. cap. 70. *Cum poſita eſſet pecunia apud eas ſocietates, unde erat attributa.*

Et deos & anſeres] Alii, *duos anſeres*. PATISSON. Forte, *unde poſſitis & denos anſeres emere.*

a Quiſquis habet nummos, ſecura naviget aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaën, ipſumque licebit
Acriſium jubeat credere, quod Danaën.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſſas, ſitque Catone prior.
Juriſconſultus, Paret, non Paret, *habeto*,
Atque

a POLYÆNOS.

Quiſquis habet nummos] Joh. Saliſberienſis lib. 7. cap. 16. Policrat. Pith. PATISSON. Vincentius lib. 20. cap. 25. ſpecul. DANIEL. Horat. lib. 2. Satyr. III. verſ. 94.

——— Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaque, pulcris
Divitiis parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapienſve etiam, & rex,
Et quicquid volet. ——— WOUWEREN.

In avaritiam & pecuniæ ſtudium. Scalig. in Catalect. Johannes Saliſberienſis Policrat. lib. 7. cap. 16. *Avaro nihil vile videtur, aut ſordidum, &, ſibilante populo, ſeipſum conſolatur, imo & ſibi applaudit, ſimul ac nummos contemplatur in arca. Petronianum iſtud ingeſtum omnibus credas*, &c. ERHARD. Bene Strigelius:

Eſt mundus pelagus, regina pecunia nauta eſt:
Navigat infelix, qui caret hujus ope.

Demoſthen. Olynth. 1. Δεῖ δὴ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων; *Opus ſunt opes, & ſine iis nihil fiet, quod opus* Lipſ. 4. Politic. 9. Guazza de Civili converſat. diſſert. 4. pag. 224. Zehner. cent. 2. adag. 41. Bebelius lib. 3. Facetiar. pag. 136. tit. *negligitur, quicunque pecunia caret.* Apud Joan. Braſſicanum, Bebelii ſupparem, in Inſtitut. Grammatic. de præpoſitione, legitur: *Sine nummis ne quid attentes.* WEITZ. Diverſa tradit Salluſtius in Orat. 1. de republica ord. *Id ita evenit, ſi pecunia, quæ maxuma hominum pernicies eſt, uſum, atque decus dempſeris*, &c. Ita hic puto legendum, nun, *omnium*, ut hactenus in vulgatis. Elegauter ad mentem Arbitri Propertius lib. III. Eleg. X.

At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis,
Aurum omnes, victa jam pietate, colunt.
Aurea nunc vere ſunt ſecula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Auro pulſa fides, auro venalia jura,
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

BOSCH. Similis parœmia apud Schol. Ariſtoph. ad Concionatr.

Ὦ τ' ἀργύριον ᾖ, πάντα θεῖ κἀλαύνεται.

uti feliciſſime emendat vir in Græcis doctiſſimus Tan. Faber, & multa in hunc ſenſum congeſſit Marcell. Donat. ad Suet. Auguſt. cap. XLI. CUPER. Vide Scriverium ad Martial. lib. I. epig. 76.

Navigat] Vincent. *naviget*. DANIEL. Lege, *naviget*, ut & in ſeq. verſ. *temperet* pro, *temperat.* BRASSICAN.

Temperet] Vincent. *temperat.* Et poſtea toto verſu.

Carmina componit, declamat, concrepat omnes,

DANIEL. Seneca Oedipo verſ. 882.

Fata ſcilicet mihi
Fingere arbitrio meo. WEITZ.

Arbitrio] Suet. in Cæſ. cap. 20. *Unus ex eo tempore omnia in rep. ad arbitrium adminiſtravit.*

Danaën] Alii, *daphnen.* PATISSON. Danaës corruptæ fabula, ſive hiſtoria, plane in proverbium erat apud veteres. Ejus ἐπιμύθιον eſt, ut pecuniæ omnia facilia eſſe ſciamus. Τὰ γὰρ τοῖς ὅπλοις ἀδύνατα κυριεῦσαι, τῷ χρυσῷ ῥᾴδιον ἐστὶ καταπολεμῆσαι, τῷ ἀργυρίῳ δὲ ὑποτάσσεται πάντα. ut ait Diodor. Siculus. Et non ſua magis ætate, quam noſtra, Oraculi veridici vicem fuit;

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις.

Barthius ad Claudianum. ERHARD. Pet. Damianus lib. I. epiſt. ultim. *Habens, ut ajunt ruſtici, pugillum aureum, frangit murum ferreum.* Refer huc illa apud Bernardinum de Buſtis pag. 258. *Divitiæ faciunt ſcabioſum ſtare in menſa nummulariorum. Et mulieres dicere ſolent; Et illa gallina cantat, quæ ovum ſentit.*

Nummus honoratur, ſine nummis nullus amatur,
Nummus ubi loquitur, Tullius ipſe tacet.
Malleus argenteus diſſecat portas ferreas. WEITZ.

Acriſium jubeat credere, quod Danaën] Acriſium jubeat idem credere, quod Danaë credidit, ſcilicet, ſe compreſſam à Jove fuiſſe: quod Acriſius noluit credere, ut patet ex Apollodor. lib. 2. Jungermann. ERHARD.

Concrepet] Accipio de crepitu digitorum, quo ſilentium faciebant Oratores, de quo Caſaubonus ad Perſii Sat. IV. verſ. 5. & Commentatores ad Lucæ Act. Apoſt XII. 17. & XXI. 40. de alio crepitu vide ſupra ad cap. XVII. & XXVII.

Juriſconſultus] Nihili hæc ſunt, ſcribendum reor:

Juriſconſultis PARET, NON PARET, habetor.

quaſi Juriſconſultorum ſcientia omnis in formulis conſtaret. PARET, NON PARET, LIQVET, NON LIQVET. Nam *paret* pro apparet. *Paret non paret Juriſconſultis habetor*, ut *Trimalchioni τὰ πάντα eſt.* HEINS. Ampl. Cuperus mallet *Juriſconſulto* vel *Juriſconſultum*, pro Juriſconſultorum, *paret non paret habeto*

Atque eſto quidquid Servius & Labeo.
Multa loquor: quidvis nummis praeſentibus opta,
Et veniet. clauſum poſſidet arca Jovem.

Interea haec ſatagens, infra manus meas camellam vini poſuit, &, quum digitos pariter extenſos porris apioque luſtraſſet, avellanas nuces cum precatione merſit in vinum: &, ſive in ſummum redierant, ſive ſubſederant, ex hoc conjecturam ducebat: nec me fallebat, inanes ſcilicet, ac ſine medulla ventoſas, nuces in ſummo humore conſiſtere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri. *Tum ad anſerem adpellens ſeſe* recluſo pectore

habeto. Prima editio *habento.* Tragur. *habente.* De formula hac plura Manutius habet ad Cicer. Divinat. cap. XVII.

Paret non paret habeto] Forte, *pauper non poſſet haberi.* AURAT. *Patet non patet* legendum; ſunt verba ex formulis JCtorum; vide Feſtum. SAMBUC. Legendum, *habeto.* STEPHAN. & BRASSICAN. Vide Feſtum in verbo, *parret,* expreſſe. DANIEL. Veteres dicebant, *ſi paret,* teſte Feſto, quod poſteriores, *ſi apparet.* Fuit autem formula, *ſi apparet, Titium dare oportere*, propria actionis in perſonam, ut notum ex Cicerone. Giphanius ad §. *hic itaque*, Inſtit. de Action. *Parere* eſt quod vulgo hodie apparere, patere. Eraſmus ad Catonis Diſtich. Rittershuſ. Notis ad Gunther. Schopp. Suſpect. Lect. lib. 2. ep. 20. Grotius Februii ad Capell. lib. 8. pag. 298. Zinzerling. Miſcellor. Crit. lib. 1. cap. 12. Rader. ad Martial. lib. 12. ep. 25. ERHARD.

Servius & Labeo] Alii, *Servius ut Labeo.* PATISSON.

Multa loquor quidvis] Vincent.

Parva loquor, quodvis nummos prabentibus opto.

DANIEL. Id eſt, nimis multa. Sic *quid multa? quid multis?* paſſim apud ſcriptores, præſertim Comicos. Plautus Vidularia. *Quid multa verba? plurimum luctavimus*; in aliis tamen codicibus *magna loquor.* Unde *Parva* Thomas Munckerus ad Fulgentii Mythol. lib. III. cap. 6. idem tuetur *& veniet*, adverſus Scriverium legentem *Eveniet.* HEINS. Adſcripſerat idem Heinſius oræ codicis ſui, forte *ſtulta loquor.*

Quidvis] Lege, *quod vis*, & ibidem, *opta*, caſu imperandi, pro, *optas.* BRASSICAN.

Quidvis nummis praſentibus opta] Menander:

Ἐγὼ δ᾽ ὑπέλαβον χρησίμους εἶναι θεοὺς
Τὸ ἀργύριον ἡμῖν καὶ τὸ χρυσίον.
Ἱδρυσάμενος τούτους γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν
Εὔχου ὅ, τι βούλει, πάντα σοὶ γενήσεται,
Ἀγρὸς, οἰκία, θεράποντες, ἀργυρώματα,
Φίλοι, δικασταὶ, μάρτυρες. μόνον δίδου.
Αὐτοὺς γὰρ ἕξεις τοὺς θεοὺς ὑπηρέτας. PITH.

Theodoricus Abbas S. Trudonis apud Flaccium Illyricum in Catal. teſt. Verit.

—— *Fit nummis Praſul & Abba.*

Idem;

Quid non ſperemus, ſi nummos poſſideamus?

Vide Caſp. Waſerum de Antiq. numis Hebræor. lib. 1. cap. 2. & cap. 12. ERHARD.

Eveniet] Alii, *& veniet.* TORNÆS. Forte *eveniet.* SAMBUC. Vincent. *Eveniet:* & recte. vide Henricum Stephanum in fragm. Comicorum Græcorum, qui verſum Græcum adducit, à quo videtur Petronii Carmen deſumtum. & tamen Henric. *Et veniet* male retinuit, cum verſus Græcus *Eveniet* legat. DANIEL. Sine dubio legendum *Eveniet*, quod melius reſpondet τῷ *opta*, Ovidius lib. VI. Metam. verſ. 370.

Eveniunt optata Dea.

lib. IV. Faſt. verſ. 775.

Qua precor, evenient. ——

lib. II. ex Pont. Ep. 1.

Quod precor, eveniet. ——

Camellam] Ovidius lib. 4 Faſtorum circa fin.

Dum licet, appoſita velut cratere camella,
Lac niveum potes purpuream que ſapam.

Gellius lib. 16. cap. 7. *camellam* uſurpat, ubi vulgo male *camelliam.* An legendum eſt, *ſcamellam?* de quo verbo conſule Briſſonium, quod reperitur in libro Adelardi de Virginitate, quem mihi oſtendit, & poſtea vidi in Bibliotheca Navarræ. DANIEL.

Infra manus] Alii, *intra manus.* PATISSON.

Avellanas nuces] Illuſtravit hunc locum Senſtlebius in nucibus Saturnalitiis cap. XVII.

Conjectura] Patiſſonii & Tornæſii & Wouwerii editiones *conjectura dicebat.* Pariſienſis anni 1601. *conjectum dicebat.* Sed *conjecturam ducere* bis terve Cicero in libris de Divinatione.

Nec me fallebat] Non omnino abſimilis mos ille Palicæ apud Stephanum. ἔστι γὰρ ὅρκος ἅγιος αὐτόθι. ὅσα γὰρ ὀμνύει τις, εἰς πινάκιον γράψας, βάλλει αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ. ἐὰν μὲν οὖν εὐορκῇ, ἐπιπολάζει· ἐὰν δὲ μὴ εὐορκῇ, τὸ μὲν πινάκιον ἀφανίζεται, αὐτὸς δὲ πίμπραται. PITH.

In ſummo humore conſiſtere] Id eſt, in ſummitate aquæ ſupernatare. ERHARD.

Et-

ctore extraxit fortiſſimum jecur, & inde mihi futura praedixit. Imo, ne quod veſtigium ſceleris ſupereſſet, totum anſerem laceratum verubus confixit, epulaſque etiam lautas, paullo ante, ut ipſa dicebat, perituro paravit. Volabant inter haec potiones meracae. *

CXXXVIII. Profert Enothea ſcorteum faſcinum, quod, ut oleo & minuto pipere atque urticae trito circumdedit ſemine, paullatim coepit inſerere ano meo. Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea. * Naſturcii ſuccum cum ahrotono miſcet, perfuſiſque inguinibus meis, viridis urticae faſcem compehendit, omniaque infra umbilicum coepit lenta manu caedere. *Urticis uſtum, fuga ſubductum, exaeſtuans confectatur.* * *

Aniculae, quamvis ſolutae mero ac libidine eſſent, eamdem viam tentant, & per aliquos vicos ſecutae fugientem, Prehende furem, clamant. Evaſi tamen, omnibus digitis inter praecipitem decurſum cruentatis. * *

* Chry-

Extraxit] Alii, *extrahit*. PATISSON. Notiſſimum, ex jecoris forma divinaſſe. Juven. Sat. 5. Plin. lib. 10. cap. 22. Apul. Mil. 2. Cic. 1. de divinat. WOUWER. Ritus vetus & ſacer in extis extrahendis victimarum. Lucianus de Sacrific. καὶ ὥσπερ ὁ Κύκλωψ ἐκεῖνος, ἀνατεμὼν, καὶ τὰ ἔγκατα ἐξελὼν, καὶ καρδιουλκῶν, καὶ τὸ τῷ βωμῷ περιχέων. Colvius in Apul. lib. 1. Metamorph. pag. 14. ERHARD. Ἡπατοσκοπίας id Graeci nominarunt: de qua Peucerus in Commentar. de praecipuis divination. gener. pag. 187. & ſeq. WEITZ.

Fortiſſimum jecur] Nob. N. Heinſius me docuit legendum eſſe, *fartiſſimum jecur*, quomodo apud Ciceronem & alios. BOSCH. De Anſerino jecore, magnis Romanorum helluonum deliciis, res eſt notiſſima, etiam de eodem in maximam menſuram juſſo excreſcere. unde *magno jecur anſere majus*. Hic vero quid vult ſibi *fortiſſimum jecur*? ſcribe, ne quid te moreer, *fartiſſimum*. Accius Prometheo apud Ciceronem, lib. 11. Tuſc. cap. 10.

Tum, jecore opimo farta & ſatiata affatim,
Clangorem fundit vaſtum, & ſublime advolans,
Pinnata cauda noſtrum adulat ſanguinem.

ubi de Aquila Prometheo appoſita, ejuſque viſcera carpente agit. Poſſis & illic. *jecore opima farto*. HEINS. Conjicit Ampl. Cuperus *ſordidiſſimum*. Niſi *fortiſſimum* pro ſano capiamus, ut paſſim *aegra viſcera* in hac materia dicuntur. Manus viri docti in codice, quem a doctiſſimo Heſſelio habui, explicat *maximum*, quia fartilibus in magnam amplitudinem excreſcit, teſte Plin. x. cap. 22. v. Mart. lib. xiii. 58. & Juven. Sat. v. 114. vi.

Volabant inter haec potiones] Macrob. dixit. *variantibus poculis*. Pontanus in Not. libr. 7. cap. 1. ERHARD.

Scorteum faſcinum] Φαλλὸν, Suidas: φαλλοὶ, μέσα δερμάτινα. αἰδοῖα σκύτινα. ὕστερον δὲ ἐκ δερμάτων ἐσωθεν. WOUWEREN.

Urtica] Vet. *Vetica*. Pith. PATISSON. Ovidius 2. de Arte Am. verſ. 415.

Sunt, qui praecipiant herbas ſatureia nocentes
Sumere, judiciis iſta venena meis.
Aut piper urticae mordacis ſemine miſcent,
Tritaque in annoſo flava pyrethra mero. PITH.

Juven. Sat. 11.

Irritamentum Veneris languentis, & acres
Divitis urticae. ———

hinc Sat. 2.

Hac tetigit Gradive tuos urtica nepotes.

id eſt, haec prurigo. WOUWEREN. Iſidor Etymolog. lib. 17 cap. 9. *Urtica vocata, quod tactus ejus corpus adurat. Eſt enim ignea omnino natura, & tactu perurit: unde & pruriginem facit.* Haec κνίδωσις apud Graecos pro prurigine. ERHARD.

Hoc] Legendum puto, *ad hoc*, vel *hinc*.

Cum Abrosano] Plinius. PITH.

Infra umbilicum] Martialis lib. vi. Epig. 37.

Et prurit tamen uſque ad umbilicum. PITH.

Soluta mero] Vide ad cap. 79.

Prehende furem, clamant] Leucipp. lib. 7. οἱ δὲ φυλάττοντες ἐμὲ νομίζοντες ἀποδεδρακέναι, καὶ ἰδόντες τοῖς ἐντυγχάνουσι λαβέσθαι. PITH. Formula eorum clamantium, qui furem inſequebantur. Briſſon. Formul. lib. 8. ERHARD. Supra cap. 14. *magnaque vociferatione, latrones tenere, clamavit*. BOSCH. Vide ſupra cap. xiv.

Evaſi tamen] *Tamen* eſt tandem. Gruter. Suſpic. libr. 5. cap. 10. Barthius in Ceir. Virg. n. 335. ERHARD.

For-

[a] Chryſis, quae priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis perſequi deſtinat. * *

[b] Quid huic formae aut Ariadne habuit, aut Leda, ſimile? quid contra hanc Helene, quid Venus poſſet? Ipſe Paris, Dearum lividinantium judex, ſi hanc in comparatione vidiſſet tam petulantibus oculis, & Helenen huic donaſſet, & Deas. Saltem, ſi permitteretur oſculum capere, ſi illud coeleſte ac divinum pectus amplecti, forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitae. Nec me contumeliae laſſant. Quod verberatus ſum, neſcio, quod ejectus ſum, luſum puto; modo redire in gratiam liceat. * *

CXXXXIX. Torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quaſi quamdam imaginem. * * *Sic pervicax.*

Non

a CHRYSIS. *aut de* CHR. b POLYÆNOS.

Fortunam tuam] Vir doctus in codicis Heſſelii ora conjecerat *fortunam tum.*

Quid huic forma habuit aut Ariadne aut Leda ſimile?] Similis huic locus alibi apud Nicetam Choniatem, qui jam non ſuccurrit. DOUZA F.

Dearum libidinantium] Lege, *lividinantium*, ut ſit, dearum æmularum & livore laborantium. Gruter. Suſpicion. lib. 1. cap. 12. ERHARD. *Libidinantium*, tres codices, unde Douza pater *litigantium* ad oram Tornæſ. edit. doctiſſimus Thom Munkerus emendat, *vitilitigantium;* quod cum indicaſſem Ill. Heinſio, reſpondit, ſe & hoc dudum ſuis in adverſariis annotaſſe. BOSCH. Vide Barth. ad Stat. 2. Achill. verſ. 337.

Judex] Quod judicium ubi habitum, obſervavit de Urbib. Stephanus; ἐστὶ δὲ τόπος ἐν τῇ Ἴδῃ Τρωικῇ Ἀλεξάνδρεια λεγόμενος, ἐν ᾧ φασὶ τὸν Πάριν διακρῖναι τὰς θεάς. Pontanus Not. in Macrob. lib. 5. cap. 16. ERHARD. Hoc titulo paſſim Paris à Poëtis ornatur. Horat. lib. III. od. 3.

Fatalis inceſtuſque judex.

Senec. Agam. 730.

——— *Fatalis ſedet*
Inter potentes arbiter Paſtor Deos.

Et Troad. 65.

——— *Jamdudum ſonet*
Fatalis Ide, judicis diri domus.

Tam petulantibus oculis] Alibi, *Oculorum quoque mollis petulantia.* Rutilius Lupus ex Lycurgo: *Cujus omnes corporis partes ad nequitiam ſunt appoſitiſſimæ: oculi ad petulantem laſciviam.* PITH.

Helenen donaſſet] Id eſt, præteriiſſet. & Helenen, & deas, noluiſſet agnoſcere. Ovid. lib. III. Art. Am verſ. 85.

Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis.

Id eſt, quamvis nos neſcire ſimulemus amores Veneris & Adonidis. Supra cap. 127. nec diſſimiliter Horat. III. od. 3 verſ. 33. videndus omnino Heinſius ad Ovidii locum, & Gronovius III. Obſerv. cap. 23. hæc adſcripſerat codici ſuo Broukhuſius. Unde apparet, quam temere conjecerit Barthius dicto loco corrigendum, *& Helenen huic damnaſſet & Deos*, ſed ipſe retractat merito.

Reſipiſcerent] Manus viri docti in ora codicis Almeloveniani conjecerat *reviviſcerent.*

Nec me contumeliæ laſſant] Epigramm.

Ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε· μάτην ὅδε μῦθος ἀλᾶται.
Ὕβρις ἐμὸν ἐγείρει μᾶλλον ἐρωμανίην. PITH.

Propert. lib. II. eleg. 19.

Ultro contemtus rogat, & peccaſſe fatetur
Læſus, & invitis ipſe redit pedibus.

Idem ibid.

Nil ego non patiar, numquam me injuria mutat.

Douſa F. ad Tibull. ERHARD.

Quod verberatus ſum, neſcio] Ovid. 2. de arte amandi verſ. 533.

Nec maledicta puta, nec verbera ferre puellæ
Turpe. ——— WOUWEREN.

Modo redire in gratiam liceat] Vix dubito, quin & hic interponendi ſint illi verſus e Fragmentis:

Candida ſidereis ardeſcunt lumina flammis.

Nam omnino idem eos dicere cum eo, quod Petronius hic vult, manifeſtum eſt. DOUZA F.

Torum frequenti tractatione vexavi] Auſonius Epigr. CVIII.

Defectos ſic fama viros, ubi caſſa libido
Fœmineos cœtus & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexato conſumere gaudia lecto. PITH.

Martial. lib. XI. ep. 30. WOUWEREN. Lege, *jactatione.* Jungermann. Vulgatam probant illa, quæ ſupra leguntur cap. CXXXI. *Premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum thorum.* Et iterum cap. LXXIX. *Ut experrectus pertrectavi gaudio deſpoliatum thorum.* ERHARD. Vide ſupra ad cap. LXXXVI.

Sic pervicax] Deſunt in editionibus priſcis: Gonſalius poſuit, quaſi ad carmen ſequens pertineret, *ſic*

Non ſolum me Numen & implacabile fatum
Perſequitur; prius Inachia Tirinthius ira
Exagitatus onus coeli tulit: ante profanus
Junonem Pelias ſenſit: Tulit inſcius arma
Laomedon; Gemini ſatiavit numinis iram
Telephus: Et regnum Neptuni pavit Vlixes.
Me quoque per terras, per cani Nereos aequor,
Helleſpontiaci ſequitur gravis ira Priapi. * * *

Quaerere à Gitone meo coepi, num aliquis me quaeſiſſet. [a] Nemo, inquit, hodie: ſed heſterno die mulier quaedam haud inculta januam intravit: quumque diu mecum eſſet locuta, & me arceſſito ſermone laſſaſſet, ultimo coepit dicere, te noxam meruiſſe, daturumque ſerviles poenas, ſi laeſus in querela perſeveraſſet. * *

[b] Nondum querelam finieram, quum Chryſis intervenit, amplexuque effuſiſſimo me invaſit, &, [c] Teneo te, inquit, qualem ſperaveram: tu deſiderium

[a] GITON [b] POLYÆNOS. [c] CHRYSIS.

pervicax numen & fatum perſequitur me. &c.

Tirinthius] Alii, *Tirnejus*. vet. *Titnejus*. alii, *Tirincius*. PATISSON. Alii, *Tirincius*. forſan, *Tirinthius ira*. TORNÆS. Val Flaccus lib. I.

Protinus Inachiis ultro Tirinthius Argis, &c.

ERHARD.

Ira] Alii, *ora*. PATISSON.

Profanam] Alii, *profanus*. TORNÆS. Apud Scalig. in Catalect. legitur *prophanus*. ERHARD. Prætuli *profanus*, qua ratione enim Juno *profana* dici poſſit, non video. *Senſit* vero eleganter, pro expertus eſt inimicam & gravem. Val. Flacc. lib. IV. verſ. 745.

Nos quoque, nos Amycum, tanto procul orbe remotum,
Senſimus.

lib. V. verſ. 504.

——— *Deumque*
Nos genus atque ratem magna ſenſere Minerva.

lib. VI. verſ. 502.

——— *Meque ille magiſtrum*
Sentiet.

Senec. Agamem. 825.

Te ſenſit Nemeaus arcto
Preſſus lacerto fulmineus Leo,
Cervaque Parrhaſis:
Senſit Arcadii populator arvi.

Florus lib. III. cap. 2. *prima trans Alpes arma noſtra ſenſere Salyi*. BURM.

Gemini] Non puto, Minervam *geminum numen* recte poſſe dici, quia artibus & bellis præeſt. Sed Bacchum & Minervam innui crediderim. Cauſam iræ Minervæ reddidit Gonſalius. Bacchum Telepho inimicum, & auctorem, cur ab Achille fuerit vulneratus, tradit Tzetz. ad Lycophr, Caſſand. verſ. 206. BURM.

Satiavit numinis iram] Alii, *iras*. Silius libr. XI, verſ. 6c4.

——— *Neque enim ſatiaverat iras*
Dicendo. ———

Boëthius lib. 4. de Conſolat. metr. 7. *ſatiavit ira*. ubi Sitzmannus in Not. numer. 192. ERHARD.

Cavit] Vet. *pavit*. Pith. PATISSON.

Helleſpontiaci] Sidonius Apollin. Carm. XXIII.

Et te, Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis, Arbiter, colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo. PITH.

Ita Priapus vocatur etiam Arnobio lib. 5. & Claudiano libro 1. in Eutrop. De tractu Helleſponti præter ceteros Balſamo Sextæ Synodi can. 39. Savaro Not. in Sidon. Carm. 23. verſ. 156. Vide Schopp. Collectan. in Priapeia. ERHARD.

Me quaſiſſet] Terent. Phorm. Act. 1. ſc. 2. *Si quis me quaret Rufus.*

Intravit januam] Phædr. lib. III. fab. 10.

——— *Deinde noctu ſubito januam*
Intravit.

ubi Schefferus Ellipſim eſſe dicit, pro, per januam ædes intravit.

Arceſſito] Vide ad cap. 38.

Noxam] Vide ad cap. 96.

Serviles pœnas] Plagas & verbera, Bongarſ. ad Juſtin. lib. 1. ERHARD.

Perſeveraſſet] *Perſeveraſſes* manus viri docti in codice Almelovenii.

Invaſit] Ovid. lib. XI. Metam. verſ. 260.

Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus.

vide ſupra ad cap. LXXIV.

Teneo te, inquit, qualem ſperaveram] Apul. Met. 10.

ſiderium meum, tu voluptas mea, numquam finies hunc ignem, niſi ſanguine exſtinxeris. * * *

ᵃ Unus ex novitiis ſervulis ſubito adcucurrit, &, mihi dominum iratiſſimum eſſe, adfirmavit, quod biduo jam officio defuiſſem; recte ergo me facturum, ſi excuſationem aliquam idoneam praeparaſſem. Vix enim poſſe fieri, ut rabies iraſcentis ſine verbere conſidat. *

CXL. Matrona inter primas honeſta, Philumene nomine, quae multas ſaepe hereditates officio aetatis extorſerat, tum anus & floris exſtincti, filium filiamque ingerebat orbis ſenibus, & per hanc ſucceſſionem artem ſuam

ᵃ POLYÆNOS.

10. *Teneo te, inquit, teneo meum palumbulum, meum paſſerem.* DOUZA F. Totidem prope verbis Heliod. προσδραμοῦσα τε τῷ Θεαγένει, τοῦ αὐχένος ἐξηρτῆτο, καὶ ἡ μὲν, ἔχω σε, Θεάγενες. Apul. Mil. lib. 8. *Charitem non tenebis, non frueris nuptiis.* lib. 2. *Nequeunti tenere Fotidem.* WOUWEREN. Διαπόρησις poëtica in rebus optatiſſimis. Ach. Statius ad Catull. de nuptiis Pel. & Thet. Apul. Metamorph. libro 5. *Teneo te, meum lumen.* Colvius in Not. ad libr. 10. Apul. Cæſar apud Sueton. cap. 59. *Teneo te, inquit, Africa.* Io Priap.

Prendam te tamen, & tenebo prenſam.

Q. Catullus de Theotimo amaſio ſuo;

Ibimus quaeſitum. verum ne ipſi teneamur,
Formido, quid ago? da Venus conſilium. ERH.

Formula eſt, qua utebantur, cum ſibi nec opinantibus aliquis occurreret. Terentius Heaut. Actor. II. ſc. 3.

A. O mi expectato Clinia, Salve. CL. ut vales?
A. Salvum adveniſſe gaudeo. CL. teneo ne te,
Antiphila, maxime animo exoptata meo? BOSCH.

Quintil. Decl. XVIII. *Teneo unicum meum, velit, nolit invidia.* Senec. Herc. fur. verſ. 623.

O Gnate certa & ſera Thebarum ſalus,
Teneone in auras editum.

Ovid. lib. VII. Met. verſ. 143.

——— *Gratantur Achivi,*
Victoremque tenent, avidiſque amplexibus haerent.

Tu deſiderium, tu voluptas] D. Hieron. ad Nepotianum: *Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delitias & lepores & riſu dignas urbanitates, & caeteras ineptias amatorum, in comoediis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur.* WOUWEREN. Alii, *deſiderium meum. Deſiderium* verbum eſt interdum amatorium, quo voluptas & delitiæ & amores ſignificantur. Apud Horat. quoque ex amoris erga Mæcenatem abundantia ſcriptum eſſe arbitror lib. I. od. I.

O deſiderium & dulce decus meum.

Et lib. I. od. 14.

Nuper ſollicitum quae mihi taedium,
Nunc deſiderium curaque non levis.

Et, *deſideris poculum*, eſt poculum amatorium, ut Epod. od. 17.

Deſiderique temperare poculum.

Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 7. Vide Jureti Miſcellan. ad Symmach. lib. 9. ep. 28. & Rob. Conſtantini Supplement. Ling. Lat. ERHARD.

Numquam finies hunc ignem] Non abſimiliter Leucippe lib. 5. ἀρκεῖ μοι κἂν μία συμπλοκή, μικροῦ δέομαι φαρμάκου πρὸς τηλικαύτην νόσον. σβέσον μοι ὀλίγον τοῦ πυρός. Euſtath. ἀλλ' ὕδωρ αἰδοῦς ἔρωτος πῦρ οὐ κατέκλυσεν. Zenod. οἰόμενος παύσειν τοῦτο τὸ πῦρ ὕδατι. PITH.

Niſi ſanguine ſtrinxeris] Id eſt, me occideris. Pflugius. Voce *ſanguinis* in obſcœnis uſus eſt & Seneca Pater lib. 7. Controverſ. 5. *Quod amica ſua ſanguinem miſit.* Et poſtibi; *facis, quod facere ſoles: pro amatore ſanguini ſuo non parcis.* Juvenal. Satyr. I.

Accipiat ſane mercedem ſanguinis.

nempe ex Medicorum doctrina, non Ariſtotelis. Nic. Faber Not. ad Senec. Controverſ. libr. 7. Contr. 5. An ſic capiendum & illud Plauti Bacchid. Act. 3. ſc. I. ubi ait Lydus Pædagogus de meretricibus:

Apage iſtas à me ſorores, quae hominum ſorbent ſanguinem.

Et Curcul. Act. I. ſc. 2. in fin. de amica;

Quae mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.

ubi videatur Theocriti locus a Taubmanno annotatus. ERHARD.

Si excuſationem aliquam praeparaſſem] Cicer. ad Attic. lib. 12. ep. 26. *Dubito, an excuſationem aliquam ad Silium darem.* SCIOPP.

Matrona inter primas honeſta] *Honeſta* deleo; ſic Salluſtius & Apoll. *Anonym MS.* HADRIANID.

Philomela] Alii, *Philumene.* PATISSON. Τὸ *nomine* παρέλκει, ut Lucæ 16. 20. ὀνόματι Λάζαρος. & ſexcentis talibus exemplis, Ritterſhuſ. ad Plinii Epiſtol. pag. 245. WEITZ.

Tamen anus] Alii, *tum anus.* TORNÆS. Alii, *tamen*, alii *tandem.* PATISSON.

Floris exſtincti] Apul. Apol. *Nova nupta flore exoleto.* Philo Jud. ἀπεμαρανθείσης ὥσπερ τινὸς ἄνθους τῆς ἀκμῆς. WOUWEREN.

Filium filiamque ingerebat orbis ſenibus] Ammianus

 libro

ſuam perſeverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos ſuos; ejus prudentiæ, bonitatique credere ſe & vota ſua; illum eſſe ſolum in toto orbe terrarum, qui praeceptis etiam ſalubribus inſtruere juvenes quotidie poſſet. Ad ſummam, relinquere ſe pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, quae ſola poſſet hereditas juvenibus dari.

libro 14. cap. 6. de Romanorum degeneri ſtatu; *Nunc inanes flatus quorundam, vile eſſe, quicquid extra Urbis pomeria naſcitur, æſtimant, præter orbos & cælibes: nec credi poteſt, qua obſequiorum diverſitate coluntur homines ſine liberis Romæ, ut his, qui patres ſunt, tanquam in capita medicorum, acerbius coelibes dominentur.* Tacitus Annal. lib. 13. cap. 42. *Romæ teſtamenta & orbos velut indagine ejus capi.* Cicero in Paradox. *Quem nutum locupletis orbi ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem, quicquid denuntiatum ſit, facit, aſſentatur, aſſidet, miratur.* Pichena Not. in Tacit. de Moribus Germanor. num. 44. Ramirez Hypomnem ad Martial. lib. 2. epigr. 32. numer. 1. & libro 4. epigr. 56. Lindenbrog. Obſervation. in Ammianum lib. 14. & 28. d. l. Quibus hæc adde. Ammianus lib. 28. cap. 4. *Subſident aliqui curioſos homines, ſenes, aut juvenes, orbos vel coelibes, ad voluntates condendas allicientes eos technis miris: qui cum ſupremis judiciis ordinatis, quæ habebant, reliquerint his, quibus morem gerendo teſtati ſunt, illico pereunt.* Tertullianus de Patientia; *Qua aucupandis orbitatibus omnem coacti obſequii laborem mentitis adfectionibus toleras.* Auguſtinus de Hæreſib. cap. 87. de Abelonii hæreticis; *Non miſcebantur uxoribus & iis tamen ſine uxoribus vivere ſecta ipſius dogmate non licebat, &c. Nec unquam eis defecit, unde adoptarent, generantibus circumquaque vicinis, & filios ſuos inopes ad ſpem hæreditatis alienæ dantibus libenter.* ERHARD. Similem hiſtoriam Oenanthes, quæ Agathocle & Agothocliæ illecebris Ptolemæum devinctum tenebat, Juſtinus libr. xxx. cap. 2. narrat.

Ingerebat orbis ſenibus] Curavi, ut hæc legerentur *heredipetas, orbis, ſenibus.* Inter tres eorum notas, quas hæredipetæ captabant, hæ duæ. Tres erant, *locuples, orbus, ſenex,* ut patet apud Ciceronem Paradox. penult. Scimus in Horatio hæc junctim legi, ſed nec male, ſi disjunctim. BOURDELOT.

Venit] Stewech. ad Arnob. lib. 5. pag. 124. legit, *venire.*

Commendare liberos ſuos ejus prudentiæ] Filium & filiam. Solebant veteres, non mulieribus, ſed viris præceptoribus, filias ſuas erudiendas inſtituendaſque tradere una cum filiis. Docet Julianus in l. 4 D. ubi pupill. educ. & Vetus Inſcript. apud Gruter. DCCLIII. 2. *Pudens M. Lepidi libertus, grammaticus;*

Procurator eram Lepidæ, moreſque regebam,
Cum vixi, manſit Cæſaris illa nurus.

Ræ̈vardus Conjectan. lib. 2. cap. 19. Quod vetuſtatis exemplum ſecutus Carolus M. qui filias ſuas, æque ac filios præceptoribus dedit informandas, ut memoriæ prodiderunt Einhardus ejus Cancellarius, & Alcuinus præceptor epiſt. ad Eulaliam Caroli ipſius filiam. Sic Heduiga quoque Sueviæ Duciſſa præceptore uſus eſt primum Conſtantinopolitano quodam magiſtro in Græcis diſciplinis, dein Ekkehardo Palatino S. Galli monacho in Latinis, quemadmodum ſcribit Ekkehardus Junior Sanctgallenſis in Caſibus Monaſterii. ERHARD. Optimus Memmii codex non agnoſcit *ſuos*, quod jam monuit Douza P. BOSCH. Egregie hæc illuſtravit ſummus Gronovius lib. III. Obſerv. cap. 23. Ampl. Cuperus adſcripſerat Claudiani locum ex lib. 1. de rapt. Proſ.

Tibi gaudia noſtri
Sanguinis & caros uteri commendo labores.

diſtinge vero cum Gronovio *commendare liberos ſuos; ejus prudentiæ bonitatique credere ſe & vota ſua.* Sed præterea exciderat poſt τὸ *ſe, ſpes. credere ſe ſpes & vota ſua.* Sic enim liberos appellabant parentes. ſupra cap. IV. *Spes ſuas ambitioni donant.* Valer. Max. libr. v. cap. 4. *Venite igitur in manus noſtras proſpera parentum vota, felicibus auſpiciis progenita ſoboles, quæ effeciſtis, ut & genuiſſe juvet, & generare liberos.* Poteſt & legi, *credere ſpes & vota ſua.* HEINS.

Vota ſua] Quibus filios ſibi ſuperſtites, & eorum manibus ſepeliri optabant. Quintil. Decl. *Ille eſt filius noſter, cujus ſpes ipſas amavimus. Quem apud omnia templa & ſurdos Deos ſuperſtitem precati ſumus, à quo ſepeliri optavimus.* Et, ſi filiis ſuperſtites parentes optabant, *contraria vota* dicebantur. Quint. Decl. I. *Inter infelices alias eſt ordo votorum; cæcus filius optavit ſuperſtitem patrem:* cui gemina plane eſt inſcriptio apud Gruter. pag. DCLXIX.

CVI. VOTA.
ERANT. VT. PARENTIBVS. ISTA. PARARET
SET MORS. IMMATVRA. FECIT. VT. FACERENT
PARENTES FILIO. CONTRA. ORDINEM.

ubi detritum eſſe τὸ VOTORVM credo. CUPER.

Relinquere ſe] Τὸ *ſe* delet ibidem Stewechius.

Quæ ſola poſſet hæreditas juvenibus dari] Cic. Officior. 1. cap. 33. *Optima hereditas à patribus traditur liberis, omnique patrimonio præſtantior gloria virtutis rerumque geſtarum, cui dedecori eſſe nefas & vitium judicandum eſt.* ERHARD. Qualis hereditas liberis ſit relinquenda, id vero docet Baſilius Magnus Hom. in Λακιζοις. pag. 214. παιδὶς ἔστω θησαυρὸς αὐτοῖς θησαυρὸν αἰώνιον. θησαυρὸς δὲ ἔστω, ἡ ἐυσέβεια χρημάτων. κατάλιπε

dari. Nec aliter fecit, ac dixerat, filiamque ſpecioſiſſimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, ſimulavitque ſe in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, ut illi etiam ego puer viderer, non diſtulit puellam invitare ad Pygiciaca ſacra. Sed & podagricum ſe eſſe, lumborumque ſolutorum, omnibus dixerat, &, ſi non ſervaſſet integram ſimulationem, periclitabatur totam pene tragoediam evertere. Itaque, ut conſtaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut ſederet ſupra commendatam bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipſe jacebat, ſubiret, poſitiſque in pavimento manibus, dominum lumbis ſuis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellaeque artificium pari motu remunerabat. Quum ergo res ad effectum ſpectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut ſpiſſaret officium. Sic, inter mercenarium

λείπει παισὶν ἀγαθὴν μνήμην, ἢ πλοῦτον πολύν. Et paullo inferius: παῖδας ἐζήτεις, συνεργοὺς τοῦ βίου. ἔλαβες συνεργούς, κοινωνούς, δίδασκε καὶ λόγοις ἀγαθοῖς ὑποδείγμασι χρηστοῖς. ὁποῖον προσήκει εἶναι τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ὁποίους πολλάκις εἶδες. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ πλοῦτος, πολλῶν χρημάτων τιμιώτερος. αὕτη ἡ κληρονομία ἀγαθή, παρὰ πατρὸς εἰς παῖδας παραπεμπομένη. Theognis verſ. 1157.

> Οὐδένα θησαυρὸν μετεθήσειν παισὶν ἀμείνον
> Πλὴν σοφίης. WEITZ.

Ad Pygiciaca ſacra] Alii. *ad pygiaca ſacra.* TORNÆS Non admodum diſſimiliter Leucippe libr. 5. Μυηθῶμεν ἤν, ὦ φίλτατε, τὰ τῆς Ἀφροδίτης μυστήρια. PITH. Πυγησιακά. WOUWEREN. Lege, *pygiaca ſacra*, id eſt, coïtum, quod *pygarum*, ſive clunium, uſus in Venere ſit permagnus. Schopp. in Priapej. carm. 18. An legendum, *pygiſiaca*, à πυγίζειν? quod tamen proprie eſt cum averſo coïre. ERHARD. *Pygeſiaca* ſcribi volumus. BOURDELOT. Laurenbergius: *Pygiciaca ſacra* coïtum vocat. Motus exigebant in re venerea & agitationem, ut illæ merito damnarentur, quæ immobiles jacebant. Habet enim neſcio quid mobilitas illa incentivum, efficitque viris Venerem concinniorem, teſte Lucret. libr. IV. circa fin. Coïtus, qui, ut hic, à fœmina ſuperſtante peragitur, ab Apul. dicitur, *pendula Venus*, lib. II. Met. *Hæc dicens, inſcenſo grabatulo, ſuper me ſenſim reſidens, ac crebra ſubſiliens, lubricisque geſtibus mobilem ſpinam quatiens, pendula Veneris fructu me ſatiavit, uſque dum laſſis animis & marcidis artubus defatigati ſimul ambo corruimus.* HADRIANID. Valeſium maluiſſe legere, *Iſiaca*, docent Valeſiana pag. 179.

Lumborumque ſolutorum] *Lumbi* enim valentes & vegeti ad Venerem requiruntur. Schopp. Comment. in Priap. carm. 18. & Veriſimil. lib. 3. cap. 16. ERHARD. Catull. epigr. 18.

> *Qui duros nequeunt movere lumbos.* BOSCH.

Id eſt, ſe Venere eſſe enervatum, vel operi Venereo inhabilem, quia vis ea in lumbis conſiſtit. *Duros lumbos* ejuſmodi hominibus tribuit Catullus Epigr. 16. quibus opponit Martialis lib. V. Ep. 79 *laſcivos lumbos*, & auctor Priap. carm. 18. *fluctuantes lumbos.* adde Arnob. lib. III. pag. 105. & IV. pag. 140. & Meibom. de uſu Flagror. &c. CUPERUS.

Periclitabatur evertere] Græciſmus, ἐκινδύνευε παρατρέπειν, id eſt, parum aberat, quin evertiſſet. RITTERSH. Ælian. I. Var. cap. 8. καὶ κινδυνεύσειν ἀπόλεσθαι διαταχέων.

Pene] Nomen opinor, *Anonym. MSS.* HADRIANID.

Ut ſederet ſupra commendatam bonitatem] Lego, *commodatam bonitatem.* Quod explicandum ex his duobus locis, *vendiſque amplexus, non commodas*: quod ſupra dixerat cap. CXXVI. Item cap. CXXXIV. *Nam neque puero neque puella bona ſua vendere poteſt.* DOUZA F.

Lento parebat imperio] *Lento* adverbialiter pro *lente.* ERHARD. Omnino legi debet, *lente*, nam propterea eum exhortatur Eumolpus ſpiſſare officium. SCIOPP.

Pari motu] Explicationem pete à Donato ad Ter. Eun. Act. III. ſc. I. verſ. 34. Ampliſſ. Cuperus mallet, *puellæque artificium pari motu remunerabat.*

Officium] Ovidius lib. III. Art. Amat. Eleg. VII. verſ. 25.

> *At nuper bis flava Chlide, ter candida Pitho,*
> *Ter Libas officio continuata meo eſt.*

Propertius lib. II. El. XVIII. verſ. 23.

> —— *Experta puella*
> *Officium tota nocte valere meum.* PITH.

Veneriùm, ſupra hoc capite. *Quæ multas ſæpe hereditates officio ætatis extorſerat.* Theodor. Priſcianus libr. 2. cap. II. loquens de iis, quæ membra frigentia ad Venerem inflant & erigunt: *quæ per potiones accepta virile ſemper officium reparant.* ERHARD.

narium amicamque poſitus ſenex, veluti oſcillatione ludebat. Hoc ſemel iterumque ingenti riſu, etiam ſuo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque, ne deſidia conſuetudinem perderem, dum frater ſororis ſuae automata per cloſtellum miratur, acceſſi tentaturus, an pateretur injuriam. Nec ſe rejiciebat à blanditiis doctiſſimus puer, ſed me numen inimicum ibi quoque invenit. * *

Dii majores ſunt, qui me reſtituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas

Mercenarius] Tonſor conductus. GLOSS.

Oſcillatione] Sext. Pompejus, BONGARS. Feſt. *Oſcillum Santra ait dici, quod oſcillent, id eſt, inclinent, præcipiteſque in os ferantur. Oſcillantes, ait Cornificius, ab eo, quod os celare ſint ſoliti perſonis, propter verecundiam, qui eo genere luſus utebantur.* Servius. PITH. Serv. ad Virg. Georg. 2. Erat autem luſus, quo impoſiti tranſverſo ligno, de arbore ſuſpenſo, alternis ſe mutuo ſubmittebant. hinc Tertull. de Pall. *oſcillum penduli impetus*. Græcis αἰώρα. Heſych. Hyginus Mytholog. cap. 130. WOUWEREN. Videndus Scalig. Caſtigat. in Feſtum, & Auſon. lection. Pamelius in Tertullian. de Pallio. Balbus Catholico; *Oſcillum, quoddam genus ludi, ſcilicet, cum funis ſuſpenditur de trabe, in quo pueri & puellæ ſedentes impelluntur huc illuc*, &c. ERHARD.

Ingenti riſu] *Niſu* conjecit vir doctus in ora codicis Cl. Heſſelii.

Conſuetudine perderem] Seneca Conſ. ad Helv. cap. 15. *Rediiſti, non, ut voluptatem ex filio perciperes, ſed ne conſuetudinem perderes.* SCIOPP.

Automata] Νευροσπάσται. BONGARS. Heſych. αὐτοματίσαντες, ἀφ' ἑαυτῶν πράξαντες, αὐτομάτητοι σχίσμα ἀνδρός. Senecæ Epiſt. 89. *Pegmata*. PITH. *Automata* ſunt confixa, aut confixiles machinæ, ut Apul. quæ ſua ſponte moventur. vel, ut Seneca, tabulata per ſe ſurgentia. Dioni ἴκρια. Petron. hunc motum puellæ automata indigitat, quia, dum eam mercenarius commovendo ſublevat, αὐτομάτως, hoc eſt, ſua ſponte & per ſe videtur ſurgere. Sane αὐτόματα, quæcunque ſponte & per ſe facta. ut αὐτοματίσαντες, ἀφ' ἑαυτῶν πράξαντες. & αὐτόματοι, αὐτοφυεῖς. Philo leonum lib 2. οὔτε ἐφύτευσαν, ἀλλὰ αὐτόματα ἡ γῆ σφίσιν ἀνατίθησι ταῦτα. WOUWEREN. Gloſſæ, αὐτόματος, *per ſe, injuſſus, ſponte*. Heſychius; αὐτοσχεδιάζειν, αὐτοματίζειν. Et Euſtathio αὐτόματοι μηχαναὶ dicuntur αἱ καθ' αὐτὰς ἐνεργοῦσαι. Et αὐτόματος πόνος in Epigrammat. eſt non coactus, ſed ultro ſuſceptus; quod Heſychio αὐτοματίζειν, Xenophonti Pæd. 4. & Ariſtoteli libr. 1. de Gen. anim. αὐτοματίζειν. Budæus in Comment. ling. Græc. ERHARD.

Per cloſtellum] Seneca lib. 7. de benefic. cap. 21. *per cloſtrum, qua ſe commiſſura laxaverat*. BONGARS. & PITH. Gloſſæ; κλεῖθρον, *clauſtrum, cloſtrum*. Claudian. de Raptu Proſerp. lib. 1, verſ. 237.

——— Stant ardua ferro
Mœnia, ferrati poſtes, immenſaque nectit
Cloſtra chalybs. ———

ita ibi legit veterrimus cod. MS. Bibliothecæ Schobingeranæ. ERHARD.

Miratur] Vir doctus in eodem codice, *rimatur*.

Tentaturus] Ut in illo Tibull. libr. 1. El. III. verſ. 73.

Illis Junonem tentare Ixionis auſi, &c.

WOUWEREN.

Inimicum] Vir doctus, *mimicum*.

Dii majores] Serv. ad illa Virg. lib. 3. Æn. *Cum ſociis natoque & magnis diis.* Macrob. Saturn. libr. 3. cap. 4. Schol. Apollon. Arg. lib. 2. Sect. 25. Sed de his alias. WOUWEREN.

Mercurius, qui animas ducere & reducere ſolet] Horat. lib. 1. od. IX. verſ. 17. de Mercurio.

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus.

Hinc Græcis πομπαῖος. apud Sophocl. Ajax, ubi ſe interimere geſtit: καλῶ δ' ἅμα πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον εὖ με κοιμίσαι. Artemid. libr. 2. νοσοῦντας δὲ ἀναιρεῖ (Ἑρμῆς) διὰ τὸ ψυχοπομπὸς νομίζεσθαι. Luc. Dial. mortuor. Lutacius ad Stat. Theb. 4. Phornutus lib. 4. WOUWEREN. Unde Mercurium vocat Horat. *Orci ſatellitem*, lib. 2. Od. 18. ut Græci ψυχοπομπὸν, cui reſpondet illud Apulejanum, *animarum vector*. idem enim eſt hic *ducere* & *reducere*, idem *vehere* & *revehere*. Horatii verba ſunt lib. II. Od. XVIII. verſ. 34.

——— Nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
——— Revexit auro captus.

Scip. Gentilis Append. Notar. ad Apul. num. 34. Ab hoc officio Mercurius fuit Πομπαῖος dictus. Ajax apud Sophoclem ſuo ſe enſe transfoſſurus; καλῶ δ' ἅμα Πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον, εὖ με κοιμίσαι. ubi Scholiaſt. Vocatur etiam ψυχαγωγός. Heſychius; ψυχαγωγὸς, ὁ κατάγων τὰς ψυχὰς εἰς ᾅδου. Mercurius apud Homerum, τὰς ψυχὰς κατάγει ἀΐδόσδε. Nec non & νεκροπομπός. Lucianus; δεῖ με καί τό τι τῷ Πλούτωνι ψυχαγωγεῖν καὶ νεκροπομπὸν εἶναι. Unde apud Homer. Odyſſ. ω. ψυχὰς μνηστήρων κατάγει, & apud Virgil. lib. IV. Æneid. verſ. 242.

——— Virgam capiens animas vocat Orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.

Et

animas ducere & reducere ſolet, ſuis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata praeciderat, ut ſcias, me gratioſiorem eſſe, quam Proteſilaum, aut quemquam alium antiquorum. Haec locutus ſuſtuli tunicam, Eumolpoque me totum approbavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu Deorum beneficia tractat. * *

* Socrates, Deorum hominumque *judicio ſapientiſſimus*, gloriari ſolebat, quod numquam neque in tabernam conſpexerat, nec ullius turbae frequentioris concilio oculos ſuos crediderat. Adeo nihil eſt commodius, quam ſemper cum ſapientia loqui. Omnia, inquam, iſta vera ſunt: nec ulli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienum concupiſcunt. Unde plani autem, unde levatores viverent, niſi aut locel-

EUMOLPUS. F.

Et hoc eſt, quod Arbiter ait, *ducere ac reducere*. ERHARD.

Proteſilaum] Vide Broukhuſ. ad Propert. libr. I. eleg. 19

Suſtuli tunicam] Hyginus fab. CLXXXIX. *Procris tunicam levavit, & oſtendit, ſe fœminam eſſe*. ubi vide quæ notat doctiſſimus Munkerus.

Totum] Vide ſupra ad cap. 131.

At ille primo exhorruit] Claudianus Epithal. Pall. verſ. 136.

—— Vinci patiare rogamus.
Sic uxor, ſic mater eris: quid lumina tingis?
Virgo, crede mihi, quem nunc horreſcis, amabis.

PITH.

Utraque manu] Martialis lib. I. Epigr. 16.

Hac utraque manu complexuque adſere toto. PITH.

*Socrates deorum hominumque * gloriare ſolebat*] MSS. qui ſequuti oraculum, lacunam explent, *Socrates deorum hominumque* judicio ſapientiſſimus *gloriari ſolebat*. BOURDELOT. Sic ingenioſe lacunam ſupplevit ampliſſimus Janus Rutgerſius lib. 6. Var. Lect. cap. 8. Ita locuti ſunt Vitruvius lib. III. in initio Præfationis, Apulejus lib. de Deo Socratis pag. 51, Valerius Maximus lib. III. cap. 4. Ext. I, ſecundum Pythiæ illud:

Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος. BOSCH.

Ita ſupplevit Rutgerſius lib. VI. Var. cap. 8. & adprobat Ampl. Cuperus adſcripto loco Ciceronis de Divin. cap. 20. *Accuſavi eum, cui quæſtor fueram, qui cum me ſors conſuetudoque majorum, qui cum me Deorum hominumque judicium conjunxerat*. Per Deos intelligit Apollinem. Themiſt. Orat. XIV. pag. 318. Ælianus libr. II. Var. 13. Lactant. de ira cap. I. Arn. lib. II. pag. 57. Valerius Maximus libr. VII. cap. 2. Ext. I. *Socrates humanæ ſapientiæ quaſi quoddam terreſtre oraculum*. Eunapius in vita Ædeſii vocat περιπατοῦν ἄγαλμα τῆς σοφίας. Quæ loca adſcripſerat Ampl. Cuperus. vide & Cicer. de Amicitia cap. 2. & 4. & Senect. cap. 21.

Cum ſapientia loqui] Id eſt, philoſophari. ERHARD.

Incidere in malam fortunam] Βαίνειν εἰς ἔσχατον ἄτας ἴζειν. Pindar. Olymp. 10. WEITZ. Vide ad cap. 107.

Plani] Πλάνοι, circulatores, impoſtores, homines vagabundi, fallaces, ἀπατηλοὶ, inſigni verſutia præditi, quales fuerunt Cephiſodorus & Pantaleo, & Matras apud Alexandriam, de quibus Athenæus libro 14. Cicero pro Cluentio cap. 26. *Hic ille planus improbiſſimus, quæſtu judiciario paſtus*. Tales hodie apud nos in hac urbe frequentes circumforanei medici, *Zahnbrecher, Schreyer, ciarletani*, etiam ludiones, *Hauckler, cocuones*, & denique *plano ſcholaſtici, Fahrende Schuler*. ſed primas in hoc quæſtu tenent *Cingare, Zigeuner*. *Plani* autem, qui D. Cypriano *implanatores*. Balbus Catholico, *Implanare, decipere, vel in errorem ducere*. Sirach cap. 15. *Non dicas; Ille* (ſcilicet Deus) *me implanavit, non enim neceſſarii ſunt ei homines impii*. Et cap. 34. *Qui implanatus eſt, abundat nequitia*. ERHARD. Supra ad cap. 82.

Levatores] Sic vet. non *lecatores*, quos antiq. Gloſſ. *guloſos & lenones* interpretantur. Pith. alii, *lenatores*, habent. PATISSON. Nullibi iſtud vocabuli legere memini, nec quod vetus Gloſſarium habet. *Stlatarius*, πλάνος. PITH. Vetus Poeta:

Graculus aſſueta lenandi callidus arte. DOUZA F.

Levare eſt rapere, abducere. Sidon. lib. 7. ep. 2. *Levat divitem conjugem pauper adamatus*. item abigere. Gregorius Turonenſ. Hiſtor. libro 6. cap. 45. *levantes pecora* item furari. Idem lib. 7. cap. 4. *Theſaurarii levaverunt aureum miſſorium*. In Legib. Gothor. lib. 8. t. 5. *Si porci ad paſtum in glande ſuſcepti ante decimas datas furto leventur*. Poſſit etiam legi *lavatores*, id eſt, fures Acro in Horat. ep. 17. lib. I. *Laverna dicta à lavando nam fures lavatores dicuntur*. Savaro ad Sidon. In vet. Gloſſar. *Levare, planare*: &, *levatores, planatores*, exponuntur. ERHARD. *Levatores* recte, & ſic legendum docuit Savaro. BOURDELOT. Sed & *levo* in bonam partem, Virg 2. Æneid.

—— *At-*

locellos, aut ſonantes aere ſacellos, pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inefcantur, ſic homines non caperentur ſpe, niſi aliquid morderent. * * *

CXLI. [a] Ex Africa navis, ut promiſeras, cum pecunia tua & familia tua non venit. Captatores jam exhauſti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis coepit redire ad poenitiam ſuam. * * [b] Omnes, qui in teſtamento meo legata habent, praeter libertos meos, hac

a POLYÆNOS. b EUMOLPUS.

——— *Atque arcta levari*
Vincla jubet Priamus. ———

Quid? ſi *levatores* à *levis* prima longa, pro glabro. unde *levigo*, quod tamen Apulejus uſurpavit pro *levo*, 4. Metam. *ſarcina levigatos*. id eſt, exoneratos. HADRIANID. Vide Pontan. ad Macrob. lib. 6. Saturn. cap. 1.

Sacellos] *Saccellos* conjicit vir doctus in ora codicis Heſſeliani, ut diminutivum ſit a *ſaccus*.

Sicut muta animalia] Xenoph. Κυρ. παιδ. τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστι, οἷόνπερ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλεῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει. PITH. *Muta*, ἄλογα, irrationalia. vide Goldaſti Notas ad Valerianum edition. Roverianæ. ERHARD.

Non caperentur ſpe] Supra cap. 111. *ſpe præda moratur in ſcopulo*. Seneca. *Et fera & piſcis ſpe aliqua oblectante decipitur*. PITH. Tibull. lib. 2. el. 6. Diſtingue cum vet. edit. *ſic homines non caperentur, niſi ſpe*, &c. BOSCH.

Familia tua] *Tua* non agnoſcit codex Leid. BOSCH.

Cum pecunia tua] Barthius ad Statii lib. v. Theb. 724. hæc non eſſe ex Petroniana accuratione putat, & ſuſpicatur, geminas naves jactatorem captatoribus ſpopondiſſe; unam, quæ pecuniam veheret, velut Reges aut ſatrapræ nummis ſolent peculiaria navigia, aut conclavia tribuere, alterum, quæ familiam: quare corrigit *cum pecunia una, & familia una non venit*. Quæ mihi minime probantur. nam ex ſolemni formula hæc deſumta ſunt, qua omnes opes, quas divites poſſident, duabus his, *pecunia & familia* comprehendere ſolebant. Ita in lege XII. Tabular. *Pater familias uti ſuper familia pecuniave ſua legaverit, ita jus eſto*. Et, *Si Paterfamilias inteſtatus moritur, familia pecuniaque ejus agnatum gentiliumque eſto*. Auctor ad Herenn. lib. 1. cap. 13. *familia* ſervos, inde famulos dictos, comprehendebat, *pecunia* reliquas opes, quia veterum in pecudibus erant maxime poſitæ. Gellius lib. XVIII. cap. 1. *Quoniam & corporis integritas ſanitaſque, & honeſtus modus forma, & pecunia familiaque, & bona exiſtimatio, cæteraque omnia corporis & forma bona neceſſaria viderentur perficienda beata vita*. Idem lib. XVI. cap. 10. *Neque proletarii, neque capite cenſi, milites, niſi in tumultu maximo ſcribebantur, quia familia pecuniaque his aut tenuis aut nulla eſſet*. Sueton. Vit. Neron. cap 4. *Ex hoc Domitius naſcitur, quem emtorem familiæ pecuniaque in teſtamento Auguſti fuiſſe vulgo notum eſt*. & paſſim ita veteres. Hanc formulam autem poſterioris ævi Juriſconſulti corruperunt, & *pecuniam tutelamve* ſuppoſuere, ut apparet ex l. 52. ff. de Verb. ſignific. quod autem *familia* nomine poſtea venerint etiam filii, filiæ, imo ipſa uxor, deſcendit ex jure poteſtatis patriæ, qua omnes has perſonas, eodem jure, ut ſervos, paterfamilias habebat, & ſic poſtea etiam Juriſconſulti *familia* appellatione res comprehenderunt, ut Ulpianus l. 195. §. 1. de V. S. ait; quod factum quia formulam veterem mutarunt. Unde & deduxerunt *erciſcundæ familiæ* judicium, quod ignotum hac appellatione primis Juriſprudentiæ temporibus, qui *ercti citi* vocabant, *erctum* enim vel *Herctum* vocabant patrimonium; *citum* autem ab antiquo verbo *cio*, id eſt divido, quod à Græco σχίω & σχίζω derivatur, deſcendebat. vide Feſt. in *Herctum citum*. Et Serv. ad Virg. lib. VIII. Æneid. verſ. 642. ex qua formula unum verbum *erciſcere* conflarunt. Et, cum debuiſſent dicere *erctum* & *familiam* dividere, quia *erctum*, ſive pecunia, & *familia* in diviſionem hæreditatis veniebant. & forte in lege XII. Tabularum, vel ſaltem a priſcis Juriſconſultis judicium illud *familiæ & ercti ciſcundi* dicebatur, hinc fecerunt *familiæ erciſcundæ*. Quæ formula jam Ciceronis tempore obtinuit, ut patet ex lib. 1. de Orat. cap. 56 & Orat. pro Cæcin cap. 7. ſed hæc latius hic deducere non patitur notarum ratio. BURM.

Captatores jam exhauſti] Heredipetæ, qui alienis patrimoniis inhiant. Supra cap. CXXV. *Quid, ſi callidus captator exploratorem in Africam miſerit*. Infra; *Nec quid aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum, ne eſurirent*. Ait, *jam exhauſti*, id eſt, ducti luſique muneribus ſuis. Rader. ad Martial. libr. 9. ep. 35. ERHARD.

Ad pœnitentiam] Hæc explicanda ex iis, quæ ad cap. 125. notavimus: *Putabam à cuſtodia mei removiſſe vultum Fortunam*.

Præter liberos] Alii, *libertos meos*. PATISSON. *libertos*, Leid. cod BOSCH. Sine dubio *libertos* legendum, nam capite 117. elatum ab Eumolpo filium finxerant.

Apud quaſdam gentes] Tertull. Apolog. cap. 9. *Ajunt apud*

hac conditione percipient, quae dedi, ſi corpus meum in partes conciderint, & adſtante populo comederint. Ne plus aequo exhorreſcant, apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſervari, ut à propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur aegri frequenter, quod carnem ſuam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recuſent, quae jubeo, ſed, quibus animis devoveant ſpiritum meum, eiſdem etiam corpus conſumant [a] Excaecabat ingens fama oculos, animoſque miſerorum.

Gorgias paratus erat exſequi. *

De ſtomachi tui recuſatione non habeo, quod timeam. ſequeretur imperium, ſi promiſeris illi pro unius horae faſtidio multorum bonorum penſationem. Operi modo oculos, & finge, te non humana viſcera, ſed centies ſeſtertiûm comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim ulla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur averſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, Saguntini, oppreſſi ab Hannibale, humanas edêre carnes: nec hereditatem exſpectabant. Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quidquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum, ne

[a] POLYÆNOS.

apud quaſdam gentiles Scytharum defunctum quemque à ſuis comedi. Lucian. περὶ πενθ. Solin. Similis immanitas Maſſagetarum. Tertull. libro I. adverſus Marcionem. Hieron. adverſus Jovian. 2. *Maſſagetæ miſerrimos putant, qui ægrotatione moriantur, & parentes, cognatos, propinquos, cum ad ſenectam venerint, jugulatos devorant.* Theodoretus Sermone IX. qui eſt de LL. Strabo libro 2. WOUWEREN. De Hibernis Strabo libr. 4. de Scotis D. Hieronymus libr. 1. contra Jovinian. De Padarum gente Indica Joan. Boemus de Morib. gentium libro 2. cap. 8. De Scythicis gentibus, ut Maſſagetis, Iſſedonibus, Antropophagis, idem cap. 9. De Galatis, lib. 3. cap. 22. De Tartaris, d. l. 2. cap 10. ERHARD.

* *Carnem faciant pejorem*] Vide Kirchmann. cap. 2. Appendicis ad libros de funer. Rom. BOSCH.

His admoneo] Alii, *his amoveo*. TORNÆS.

Excæcabat ingens fama oculos] *Pecunia ingens* Leid. cod. & duo veterum, quid, ſi legamus, *Excæcabat pecunia ingens fames oculos.* Sic *Auri fames* apud Senecam, & Virgil. lib. III. Æn. 57.

—— *Quid non mortalia pectora cogis,*
Auri ſacra fames!

Horatius eleganter lib. II. Odar. 16.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. BOSCH.

De ſtomachi] Loqui de ſtomacho, ut rationis capace, quod ſerio adfirmat Diſarius apud Macrobium lib. VII. Saturn. cap. 4. notavit Broukhuſius in ora codicis ſui.

Operi oculos] Vide ſupra ad cap. 44.

Centies ſeſtertium comeſſe] Martialis lib V. epig. 71.
O! quanta eſt gula centies comeſſe! PITH.

Blandimenta] Condimenta, condituras. ERH.

Corrumpitur] Vir doctus in Junii codice, *corrigitur.*

Saguntini] Seneca Controv. lib. IV. Contr. XXVII. *Neceſſitas magnum humanæ imbecillitatis patrocinium eſt. Hæc excuſat Sanguntinos, quod patres occiderint.* Juven. Satyra 15. ejuſque interpres. WOUWEREN. Vide Andr. Schotti Not. in Auctorem de Vir. illuſtr. n. 42. ERHARD.

Oppreſſi] Rittersh. ad Oppian. lib. 3. verſ. 197. mavult, *obſeſſi.*

Patavii] Puteanus, *Fetilini.* Frontin. lib. 4. cap. 5. Liv. lib. 23. TORNÆS. Alii, *Peruſii*, alii, *Petilini.* Sed *Petavii* habet vet. Benedicti Floriacenſis exemplum, quod unicum hac parte habuimus, cujus & aliorum quattuor ſcripturam ſuis quamque locis bona fide reddere ſatis habuimus. Conjecturas nec adjicere voluimus noſtras, nec debuimus alienas. PATISSON. Lege, *Petelini*, de quibus Frontinus lib. 4. Stratagem. cap. 5. Athenæus Dipnoſophiſt. libro 12. DANIEL. De *Petilinis* Livius lib. 23. Polyb. lib. 7. Valer. Max. lib. 6. De *Petaviis* aut *Petauſis* neſcio quis. PITH. Illuſtris Joſephus Scaliger ad oram Leidenſis codicis ſcripſerat, *Peruſii*: quis non videt, hanc genuinam Petronii ſcripturam eſſe? Peruſia Tuſciæ urbs eſt, ab Achæis prope Thraſimenum lacum condita, in qua L. Antonius, pulſus Cæſaris viribus, ſe contulerat, quam tandem, non niſi turpi fame coactam, expugnavit Auguſtus, ut tradunt Livius in Epitome lib.

ne eſurirent. Quum eſſet Numantia à Scipione capta, inventae ſunt matres, quae liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora. * *

Maſſilienſes, quoties peſtilentia laborabant, unus ſe pauperibus offerebat, alendus anno integro, poſtea, ornatus verbenis & veſtibus ſacris, circumducebatur per totam civitatem cum exſecrationibus, ut in ipſum reciderent mala civitatis: & ſic projiciebatur. *

126. Suetonius in ejus vita cap. 15. Florus libr. IV. cap. 5. Confirmat magni viri emendationem Auſonius Epiſt. 22. etiam, æque ac Arbiter, Saguntinos & Peruſinos conjungens, cum canit:

Jam jam Peruſina & Saguntina fame
Lucaniacum liberet.

Hinc *Peruſina fames* Lucano. Ad miſeram civitatis hujus deditionem procul dubio reſpexit Propertius, circa finem lib. 1. ad Tullum de patria ſua ſic ſcribens:

Si Peruſina tibi patriæ ſunt nota ſepulcra,
Italiæ duris funera temporibus.
Cum Romana ſuos egit diſcordia cives,
Sit mihi præcipue pulvis Hetruſca dolor. BOSCH.

Schottus lib. III. Obſerv. cap. 4. *Petinos*, qui idem qui *Petilini* ſunt, legiſſe videtur.

Maſſilienſes quotiens peſtilentia] Ex Servio Honorato ad verſum lib. 3. Æn. verſ. 58. *Auri ſacra fames.* DANIEL. Gallis univerſim adtribuit Lactantius Placidus, cujus verba ſuperius adſcripta leges ad illam Satyrici vocem *Pharmace.* ERHARD. Vide ad hunc locum viri doctiſſ. Abr. Berkelii notas ad Antoninum Liberalem, circa finem pag. 261. BOSCH.

Ornatus verbenis] Harum uſus vulgatiſſ. in ſacris. Apul. Apol. *Si poſueris donum aliquod, ſi ſacrificaveris, ſi verbenam ſumſeris.* Eurip. Alceſt. WOUWEREN.

Veſtibus ſacris] Infulis. nam eæ & hoſtiarum & ſacerdotum. Feſt. Gloſſæ Iſid. *Infula, ſacerdotalis vitta.* in iiſden: *Infulat, propitiat.* Emporius de loco communi: *Inſpiciendi ſunt perſonarum habitus, ut ſacerdotis vitta & infula.* hinc Senecæ Agam. *Sacrata infula.* Florus lib. 4. cap. 2. *Quæ omnia velut infulæ in deſtinatam morti victimam congerebantur.* Sueton. Calig. cap. 27. *Alterum, qui ſe periturum pro ſalute ſua voverat, cunctantem pueris tradidit, verbenatum infulatumque, qui votum repoſcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere.* WOUWEREN.

Et ſic projiciebatur] Legendum, *proſiciebatur*, hoc eſt, ſacrificabatur, & immolabatur, & in partes diſſecabatur, ut docuit Petrus Daniel. Feſtus; *Proſicium, quod proſecatum projicitur.* Arnob. lib. 7 *Quod ſi omnes has partes, quas proſicias dicitis, accipere Dii amant,* &c. BOSCH.

FRAG-

Digitized by Google

FRAGMENTA PETRONII
SUPERIORIS SATYRICI,

Quae quibus in locis reponenda ſint, incertum eſt.

Candida ſidereis ardeſcunt lumina flammis,
Fundunt colla roſas, & cedit crinibus aurum,

Mel-

Incertum eſt] Titulus hic Gabbem, edit, cum Frellon. & Lotichii communis. Sciendum itaque, plures dari ſcriptores Petronios, præter noſtrum T. P. *Arbitrum*. Eſt nimirum *P. Petronius Rhetor*, *Petronius Grammaticus*, *Petronius Afranius*, *Petronius Indicus*, *M. Petronius Venuſtianus*, *Petronius Antigenis Piſaurenſis*, *C. Petronius Hilarus Piſaurenſis*, *Petronius Appolodorus P. R. & Petronius Levita*, quorum ſingulorum fragmenta & Epigrammata continet Editio Frelloniana ac Lotichii. Cauto igitur opus, ne, quod iſtorum eſt, T. Petronio Arbitro affricetur. Et Claudius quidem Binetus in calce editionis Douſæ, tum & MS. ad edit. Tornæſ. x. nobis annumerat Epigrammata, ſingulis Petronii Arbitri nomine præfixo, quæ ex eccleſiæ Bellovacenſis bibliotheca veteri Iſidori Etymologico connexa accepiſſe profitetur, hac ſerie:

I. *Sicut ſunt rerum natura*, &c. ut habebitur inferius.

II. Pittacus:

Indica purpureo genuit me litore tellus,
Candidus accenſo qua redit orbe dies.
Hic ego divinos inter generatus odores
Mutavi Latio barbara verba ſono.
Jam dimitte tuos, Paan ô Delphice! cycnos,
Dignior hac vox eſt, qua tua templa colat.

III. *Naufragus ejecta*, &c. ut infra.

IV. *Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis.* & reliqua, quæ ſupervacuum hic adſcribere:

V. Ad Deliam:

Si Phoebi ſoror es, mando tibi, Delia, cauſſam, &c.

VI. *Omnia quæ miſeras*, &c. ut infra.

VII. De columbarum nido in Galea:

Militis in Galea nidum fecere columba,
Adparet, Marti quam ſit amica Venus.

IIX. *Judaus licet & Porcinum*, prout infernis.

IX. In Cupidinem:

Lecto compoſitus vix prima ſilentia noctis, &c.

X. Ad Nealcen puerum:

Sit nox illa diu nobis dilecta, Nealce, &c.

Quæ complura apud Binetum ſequuntur, ait, ſe in eod. quidem codice verum abſque Petronii titulo reperiſſe, quæ inter primum in ordine fragmentorum oculiſque ſubjectum, *Candida ſidereis*. tum in fine Satyrici *Fœda eſt in coitu. Accuſare & amare.* ac demum, *Delos jam ſtabili*. Sed & IV, V. VII, IX, & X. præmiſſorum Frellon. edit. auctor Petronio Afranio, II. vero Petronio Indico adſcribit; quæ tamen Douſæ palato ſic ſe adprobarunt, ut majorem melioremque partem Arbitro tribuerit, excepto IV. *Aurea mala* quod reſpuit. Attendendum igitur in ſeqq. quis auctor ullus an nullus laudarive & indagari poſſit. Triſte vero fatum doctorum ſcriptorum, quod ſic nomina auctorum jam olim negligebantur, hodieque à multis idem fiat, & quadrata commiſceantur rotundis, ut neſcias, cui quid debeatur, undeve fluxerit. Sic ſuperius cap. LI. hiſtoriam fabri vitri ductilis à Jano Douſa primum Satyrico abſque titulo & præfatione ex Sariſberienſe inſertam credidi; ſed jam. penitius Præcidanea ipſius ſcrutatus, reperi capite Præcid. ultimo lib. 3. hiſtoriam hanc quidem ex Crinito, Dione Caſſio, Iſidoro, & Sariſberienſe adductam, attamen eam hoc loco, quo hodie legitur, à ſummo illo Viro inſertam, vix conſtat, id vero ex Præcidan. certiſſimum, ipſum pro Sariſberienſi *martiolo*, *marculum*, legere jubere, quod in ſuperioribus contra inſertorem, quiſquis ille fuerit, notandum. HADRIANID.

Candida ſidereis] Amatorium. BINETUS. Confer Muſæum de Herone verſ. 56. Achilles Tatius ſub finem lib. 1. de Leucippe: τὸ δὲ κάλλος ἀστράπτον τοῦ τῶν ἀνθέων ἧττον ἐδόκει μοι τοῦ Λευκίππης εἶναι προσώπου. τὸ γὰρ τοῦ σώματος κάλλος αὐτῆς πρὸς τὰ τοῦ λειμῶνος ἤριζεν ἄνθη. Νάρκισσον μὲν τὸ πρόσωπον ἔστιλβε χροιάν, ῥόδον δὲ ἀνέτελλεν ἐκ τῆς παρειᾶς, ἴον δὲ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἐμαρμαίρετο αὐγή, αἱ δὲ κόμαι βοστρυχούμεναι μᾶλλον εἱλίσσοντο κιττοῦ. WEITZ.

Fundunt colla roſas] Meurſ. ad Theocrit. pag. 96. legit, *findunt*: quæ vide. WEITZ.

Cedit è rivibus aurum] Lege, *cedit è crinibus aurum*. BINET. Magnum veterum ſtudium in flavo capillitio. Auctor Lyrici, quod Cn. Gallo adſcribunt;

Pande puella, pande capillulos
Flavos, lucentes, ut aurum nitidum.

Statius I. Achill.

——— *Fulvoque nitet coma gratior auro.*

Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaque admixtus ſublimat pectora ſanguis,
Ac totus tibi ſervit honor, formaque Dearum
Fulges, & Venerem coeleſti corpore vincis.
Argento ſtat facta manus, digitiſque tenellis
Serica fila trahens precioſo ſtamine ludis.
Planta decens modicos neſcit calcare lapillos,
Et dura laedi ſcelus eſt veſtigia terra,
Ipſa tuos quum ferre velis per lilia greſſus,
Nulli ſternuntur leviori pondere flores.
Guttura nunc aliae magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu ſola placere
Vel ſpoliata potes. Nulli laudabile totum,
In te cuncta probat, ſi quiſquam cernere poſſit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliae
Ad vocem tacuiſſe reor, quae mella propagas.
Dulcia, & in miſeros telum jacularis amoris.
Cor grave vulnus alit, nullo ſanabile ferro,
Sed tua labra meo ſaevum de corde dolorem
Depellant, morbumque animae medicaminis hujus
Cura fuget, nec tanta putres violentia nervos
Diſſecet, atque tuae moriar pro crimine cauſſae.
Sed, ſi hoc grande putas, ſaltem concede precanti,
Ut jam defunctum niveis ambire lacertis
Digneris, vitamque mihi poſt fata reducas.

A L.

Barthius ad Claudiani libr. III. de Raptu Proſerp. verſ 86. ERHARD.

Et tibi ſervit honor] *Honor* apud Poëtas pulcritudinem rerum ſignificat; Martial. lib.6. ep.80. Horat. lib. II. carm. od. XI. Tibull. lib. I. el 9. alii. Et Sidonius Apollinaris proſa etiam oratione ſecutus poëtas lib. I. ep. 2. Theodoricum Gothorum regem depingens, ait. *Maximus in minime rugoſis genibus honor.* Etiam uſurpatur mentione ſacrificii, ex more veterum poëtarum, imprimis Virgilii lib. I. Æneid. verſ. 335.

—— *Haud equidem tali me dignor honore.*

Ubi Serv. *honore* pro ſacrificio. Hinc *honorarius tumulus*, quem veteres iis, quos amabant, excitare ſoliti ſunt. Sueton. in Claud. cap. I. Inde vetuſtæ marmorum inſcriptione *ob honorem* habent. Alciat. Parerg. lib. X. cap. XII. firmat Tac. ſententiam his verbis: Annal. *Honorique patria princeps ipſe illum legionibus decurrit.* S. A. GABBEMA.

Ladis coelum & veſtigia] Legendum, *ladi ſcelus eſt veſtigia* BINET.

Ipſa tuos] ita Poetæ frequenter inducunt Nymphas & Deas, ut Tellus ipſis ſubmittat flores & gramina, ne plantæ dura terra lædantur, & faciunt eas tam levi lapſu fluere, ut vix tangant & lædant ſubſtratos flores. Valer. Flacc. lib. III. 527. de Nymphis venantibus.

Ipſa citatarum tellus pede plauſa ſororum
Perſonat, & teneris ſubmittit gramina plantis.

Sternuntum] Forte, *ſternuntur*, aut, *tanguntur.* DOUZA F.

Sirenum] Vide ad cap. CXXVII.

Putres nervos] Hinc colligi poſſet, hos verſiculos eſſe inſerendos poſt cap. CXXXI.

Albutia] Meminit *Albucilla* multorum amoribus famoſæ Corn Tacitus libro 5. quæ & ea fortaſſe fuerit, de qua Fulgentius lib. I. Mytholog. in præfatione ſcribit Petronium Arbitrum carmen amatorium luſiſſe. DANIEL. Vide Munker. ad Fulgent. Mythol. lib. I. pag. 23.

Mem-

ALBUTIA.

* * *

Memphitides puellae,
Sacris Deûm paratae.
Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci..

AEgy-

Memphitides puellæ] Ex Terentiano Mauro de verſibus extremo. DANIEL. Terentianus Maurus de Metris cap. *Jambius dimetrus claudus qui fiat*, ubi Nicolaus Bryſæus in Annotation. Marius Victorinus Art. Grammat. lib. 3. de duobus Jonicis Sotadeo & Sotadico. *Memphitides*, id eſt, Ægyptiæ, ſupra dixit, *pueris Alexandrinis*. ERHARD. Vid. Barth. Adverſ. lib. VII. cap. 5. & lib. XXII. cap. 4. qui verſus duos proponit;

Agnoſcere hac poteſtis,
Cantare qua ſolemus,
Memphitides.

quos vulgo Terentiano adſcribunt.

Sacris Deûm paratæ] Deorum emptæ. Ethnici ſuperſtitioſis ſuis ſacris puellas muſicas adhibebant. In Priapej.

Cum ſacrum fieret Deo ſalaci,
Conducta eſt pretio puella parvo.

Morem alicubi narrat & explicat Plautus. ERHARD.

Tinctus colore noctis] Ægyptius tibicen, qui in deliciis. Juven. Sat. XV.

——— *Ede virorum*
Saltatus nigro tibicine.

Apul. libro 1. Florid. de Indis: *in corpore colore eſt noctis*. WOUWEREN. Iſidor. lib. 19. cap. 23 *Mauros habet tetra nox corporum*. Lindenbrog. Not. in Catalect. Winsbeckius in Parænesi ad filium;

Swerzer, danne ein Sur.

id eſt, atrior Syro, vel Ægyptio, de quo hic Petronii verſus capiendus. Goldaſt. Animadverſ. ad Winsbec. ERHARD. Senec. Herc. Furent. verſ. 861.

Et color noctis malus.

ubi vide commentarium Delrii, qui legit *Ægyptius Choreutes*. in catalectis Pithæi pag. 81. de Ægyptio ſervo:

Fencaramentarum noſtrum proceſſit ad axem,
Et piceo gaudet corpore verna niger.

ubi legendum *Fax Garamantarum* notavit Heinſius in ora codicis ſui, & ſequenti carmine vocat *noctis alumnum*.

Manu puer loquaci] Luc. περὶ ὀρχήσεως: ἀκούω ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς, οὐχ' ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐτοῖς λαλεῖν. Cyprianus de ſpect. *Loqui digitis elaborat*. WOUWEREN. Eſt χειρονομῶν χοραύλης, & *Anus recocta vino* eſt crotaliſtria. Idem prope eſt in Epigramm.

Ἐξακθεισαμένη τῷ πήχει χειρονομοῦντι.

Item;

Ἡ κροτάλοις ὀρχήστρις ἀρίστη. ———

Scalig. ad Propertium lib. 4. Eleganter de his loquacibus digitis Philoſtratus Icon. lib. 1. in Como, adeo ut etiam doceat, quomodo digiti collocandi ſint, ut conſoni fiant. Verba ejus hæc ſunt; Καὶ ἡ δεξιὰ τοὺς δακτύλους ὑπεσταλμένους, ὑπεκκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες σύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. Sidon. Apollinaris lib. 9. ep. 13.

Digiti, quibus canentes
Pariter ſonante lingua.

Qui tamen verſus etiam aliter explicari poterunt. Meminit quoque loquacium digitorum A. Caſſiodorus lib. 4. Variar. ep. 51. *His ſunt addita orcheſtrarum loquaciſſima manus, linguoſi digiti, ſilentium clamoſum, expoſitio tacita, quam Muſa Polymnia reperiſſe narratur.* Sed addubito, huccne pertineat is locus, an de iis notis digitorum intelligendus potius, quibus taciti diſtantes inter ſe loqui conſueverunt. Lindenbrog. Not. in Catalect. Nonnus Heliopol. in Dionyſiac.

Ἔγραφε φωνήεντι τύπῳ τιτάνιδα φύτλην,
——— Γανυμήδεος ἔγραφε μορφὴν
* Χερσὶν ἀφωνήτοισι πολύτροπα δάκτυλα πάλλων.

Bulengerus de Theatro l. 1. c. 43. Suetonius l. 2. c. 83. *Cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles undique conquirebant, præcipue Mauros & Syros.* Caſaubon. in Commentar. quem vide, & Barth. fuſe differentem ad Claudian. Conſ. Manl. Theod. verſ. 311. Ammianus lib. 18. *Ad nocendum emittebat cubicularios jam adultos, ut inter miniſteria vitæ ſecretioris gracilitate vocis ſemper puerilis & blanda apud Principis* (Conſtantii) *aures nimium patulas exiſtimationem viri fortis invidia gravi pulſarent.* Hujus gracilitatis cauſſa ſectio. Hos autem pueros caſtratos fuiſſe, ejuſdem Ammiani verba, quæ inibi ſubſequuntur, ſatis evincunt; *Horum & ſimilium tædio juvat veterem laudare Domitianum, qui minaciter interdixerat, ne inter terminos juriſdictionis Romanæ caſtraret quiſquam puerum. quod ni contigiſſet, quis eorum ferret examina, quorum paucitas difficile toleratur?* Eos poſtea, mortuo Conſtantio, Julianus ſucceſſor aula exegit. Socrates Hiſtor. Tripart. lib. 6. interprete Epiphanio Scholaſtico; *Expuliſque palatio eunuchos tonſores & cocos. Eunuchos quidem, quia ejus uxor obierat, poſt quam non duxit aliam.* Idem Ammianus lib. 22.

AEgyptias choreas.

*

Balneatricem. * * * Pollice uſque ad periculum roſo.
Anus recocta vino,
Trementibus labellis.

*

Juverunt ſegetes meum laborem.

*

Triplici vides ut ortu
Triviae rotetur ignis,
Volucrique Phoebus axe
Rapidum pererret orbem.

*

Non

de eodem Conſtantio, *Uxoribus & ſpadonum gracilentis vocibus & palatinis quibuſdam nimium quantum addictus. Manu loquaci*, ut apud Salomon. Proverb. cap. 6. *Annuit oculis, terit pede, digito loquitur.* ERHARD. Rigaltius ad Artemidorum pag. 36. ſeq. omnino adeundus. WEITZ.

Ægyptias choreas] Alii, *Ægyptius choreates*, alii, *Ægyptius choraules.* Ægyptii enim choraulæ & crotaliſtriæ in pretio erant. Scalig. ad Propert. lib. 4. Bernartius in Statii Sylvar. lib. 5. in fin. Savaro in Sidonii lib. 1. ep. 2. Cantabant enim optime Ægyptii pueri, ideoque eos *loquaces delicias* vocat Statius. Trimalcio quoque ſupra, propter excellentiam vocis, eos convivio adhibuit. Lindenbrog. Notis in Catalect. Hinc nata parœmia, Ἀιγύπτιος αὐλητὴς, in loquaces, à moribus horum puerorum: de qua videndi Suidas & Heſychius. Pueri choraulæ quoque in veteri Eccleſia apud Chriſtianos adhibiti, de quibus Browerus in Not. ad Fortunati lib. 2. epig. 10. Qui nomen hodieque retinent, & à nobis *Choral* appellantur. Huguitio: *choraules, qui agit choream.* Papias: *choraules, princeps chori, vel qui cum cannulis, id eſt, fiſtulis, canit in choro.* Balbus: *choraula, qui chorum ducit, vel qui in choro cum cannulis cantat, qui aliter dicitur choraules.* ERHARD. Sic & Frellon. atque Lotichii. Toruæſ. *Ægyptius choreutes.* & connectitur cum præcedente *loquaci.* Wouweren & Hermann. non habent. HADRIANID.

Balneatricem] Servius ad lib. XII. Æneid. verſ. 159. *nomina in tor exeuntia foeminina ex ſe faciunt, quæ in* trix *terminantur, ſi tamen à verbo non veniant, ut ab eo, quod eſt* lego, *&* lector. *&* lextrix *facit*, doceo, doctor, doctrix. *Si autem à verbo non venerint, communia ſunt: nam ſimiliter maſculina & foeminina in* tor *exeunt, ut* hic *&* hæc Senator, hic *&* hæc balneator, *licet Petronius uſurpaverit* balneatricem *dicens.*

Pollice uſque ad periculum roſo] Vetus interpres Horatii Epod. v. *Canidia rodens pollicem. Habitum & modum expreſſit Canidiæ furentis.* Petron. *ut monſtraret furentem*, pollice, *ait*, uſque ad periculum roſo. HADRIANID. Iratorum geſtum eſſe rodere ungues oſtendit Paſſeratius ad Propert. libr. II. eleg. 4. pag. 262.

Anus recocta vino] Ex Diomede lib. 3. DANIEL. Crotaliſtria. Scalig. ad Propèrt. lib. 4. Eodem modo Catull.

Fuſſitio ſeni recocto.

Scalig. ad Catullum. Diomedes lib. 3. Grammat. ubi videndus Cæſarius in Scholiis. ERHARD. Vide Torrent. ad Horat. lib. II. Sat. v. verſ. 55. & Barth. lib. XXXIII. Adverſ. cap. 4. Val. libr. VI. verſ. 444. ubi Heinſ.

Juverunt ſegetes] Et hunc verſum videtur Terentianus indicare eſſe Petronii. DANIEL. Terentianus Maurus de Metris. in VI. tomo hendecaſyllaborum, & ibi Nicol. Briſſæus in Annotat. Marius Victorinus Artis Grammat. lib. 4. fuſiſſime. ERHARD.

Triplici] Ex eodem Terentiano. quamquam horum verſuum nonnullos Varronis eſſe Terentiani interpres quodam Auguſtini loco innuere videtur. DANIEL. Videtur eo alludere, quod Lunaris motus periodus triplex ſit, unde & Lunaris menſis triplicis generis dicitur enim aut περίπατος, ſeu περίοδος σελήνης, aut σύνοδος, aut φάσις. DOUZA F. Wouwerus de Umbra cap. v. explicat de triplici progreſſu Lunæ, quæ, relicta Solis orbita, jam ad boreales Zodiaci partes, jam in auſtrum divertit, & præter conſuetos illos ſuos motus, in latitudinem progreditur; unde Apulejo *multivaga*, & veteribus *Trivia* dicta, hæc enim Varronis lib. VI. de L. L. verba. *Trivia Diana dicta eſt, quod in trivio ponitur fere in oppidis Græcis, vel quod Luna dicitur eſſe, quæ in coelo tribus viis movetur, in altitudinem, latitudinem, longitudinem.*

Trivia] Id eſt, Dianæ: loquitur de Luna & Sole. ERHARD.

To-

Non bene olet, qui bene ſemper olet.
Animam noſtro amplexam in cerpore.

*

Qui vultur jecor intimum pererrat,

Et

Totum pererret] Vet. cod. Pith. *rapidum*. ERHARD.

Non bene olet] Ex Hieronymo in Epiſtola ad Demetriadem de Virginitate ſervanda. Qui verſiculus apud Martialem quoque reperitur lib. 2. epigrammate 12. Sed & multa Petronius & Martialis habent inter ſe communia, ut illud; *Ingenioſa gula eſt*. & de cœna Trimalchionis, cui apud Martialem lib. 3. epigr. 4. Malchionis cœna prope eſt eadem. Adde Cæl. Rhodiginum libr. 7. cap. 27. DANIEL. Cic. ad Attic, *Mulieres ideo bene olere, quia nihil olent*. ita ſæpe ludunt, ut Varro: *Bellaria maxime mellita, quæ mellita non ſunt*. WOUWEREN. D. Hieronymus ad Demetriadem de Virginit. ſervanda; *Cincinnatulos pueros & calamiſtratos & peregrini muris olentes pelliculas (de quibus illud Arbitri eſt, non bene olet, qui bene ſemper olet) quaſi quaſdam peſtes & venena pudicitiæ virgo devitet*. Aut memoria lapſus eſt Hieronymus, aut verſum hunc Martialis ab Arbitro Petronio mutuatus eſt. Exſtat enim apud Martialem in Nævolum. Plautus item ſcripſit in Moſtell. Act. 1. ſcen. 3. *mulierem eam optime olere, quæ nihil oleret*. quemadmodum & Plinius ſcribit, *eam aquam eſſe optimam, quæ nihil ſapiat*, hæc eſt enim natura aquæ. Eraſmus in Annotat. ad Hieronym. M. Tullius epiſt. ad Attic. lib. 2. Epiſt. 1. *Quamquam ita tua horridula mihi atque incompta viſa ſunt, ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quod ornamenta neglexerant, & ut mulieres ideo bene olere, quia nihil oleant, videbantur*. Ad hæc vero Martialem lib. 11. Epigr. 12. parte aliqua reſpexiſſe, palam fit amplius intuenti;

Poſtume non bene olet, qui bene ſemper olet.

Id vero ex Arbitro eſſe Hieronymus teſtatur. Cœl. Rhodiginus Lect. Antiquar. libr. 24 cap. 25. Ambo & Petron. & Martialis ex Plauto ſumſerunt. Douſa Succid. pro Horat. Plautus Moſtell. Act. 1. ſc. 3. de vetulis incruſtatis & interpolibus;

Ut ſudor cum unguentis conſociavit,
Ibidem olent, quaſi quum una multa jura confuderit coquus.

Savaro ad Sidonium lib. 8. ep. 11. *Bene olet, qui nihil olet*. Diogenes cuidam habenti capillos unguento delibutos; *Cave*, inquit, *ne τῆς κεφαλῆς εὐωδία, τῶ βίου δυσωδίαν adducat*. Fama eſt quidam odor vitæ, unguentum & odores olent mollitiem & nequitiam: *Quis autem tales viros non dicat mulieres?* Cic. de Catilinariis pueris. Horat. Epod. Od. 12. Hunc verſum B. Hieronymus laudavit, Raderus ad Martial. lib. 2. epigr. 12. ERHARD.

Animam noſtro amplexam in corpore] Priſcianus lib. 8 *Similiter adminiculor, adulor*, &c. *amplector*, &c. *plerique deponentia eſſe confirmant, ideo, quia frequens uſus eorum ſignificationis eſt activa. Communia vero eſſe defendit, tum natura ipſius ſenſus, tum veterum non improbanda auctoritas: à qua, quæ potuimus à diverſis colligere libris, exempla proferamus.* Petronius: *Animam noſtro amplexam in pectore*, περιπλεχθεῖσαν. *Lucilius: Quin amplexetur, qui velit, ego non ſinam me amplectier, amplexetur*, περιπλακέσθω. *Cicero pro Roſcio: Quo uno maleficio ſcelera omnia complexa eſſe videantur*. Idem lib. 11. *Multa ex hujuſmodi verbis inveniuntur apud antiquiſſimos participia præteriti temporis, tam activam, quam paſſivam, ſignificationem habentia, ut meditor*, &c. *ſic etiam amplector, amplexus*, ὁ περιπλέξας καὶ ὁ περιπλεχθείς. Petronius: *Animam noſtro amplexam in pectore*. A deponenti participium paſſive, veteres ſecutus, enunciavit Parrhaſius in Claudian. de Raptu Proſerp. lib. 1. ERHARD.

Qui vultur jecur ultimum pererrat] Non abludunt hinc iſta Euſtathii in Odyſſ. α. Μάξιμος ὁ Ἀλεξανδρεὺς κατὰ τὴν ἱστορίαν τῦ Ἀθηναίου ἔλεγε πρὸς αἴνιγμα θηρίον τι τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει, ὡς καὶ ζητεῖσθαι φασὶ μέχρι τῦ νῦν τὸ μαντεῖον θηρίον, τὸ δὲ ἢ θυμὸν ἔστιν ἢ φθόνον δηλοῖ, ἢ λύπην, ἢ καί τι κωμικώτερον ἐρωτικὸν πάθος. Quæ magis etiam illuſtrando Petronio fecerint, ſi legatur in ultimo verſu: *livor atque luctus*, non *luxus*. Alia quædam ad hunc locum diximus in Notis ad Tibullum. DOUZA F. Ex Fulgentio Mytholog. lib. 2. in fab. de Prometheo. vet. cod. *jecor intimum*, quod probo. DANIEL. Lege, *qui vultur*. Douſa F. ad Tibull. Attius apud Cicer. 2. Tuſc. & Servius in Eclog. 6. pro *vulture* habet *aquilam*. Marcilius in epigr. 7. Martial. de Amphitheat. Ἀλληγορεῖται Promethei vincti, cujus jecur aquila depaſcitur, fabula. Animi graviora πάθη, ut invidiam, iram, odium, & ſimilia his, recte dixeris feras ſeipſas vorantes. Chryſoſtomus in epiſt. Pauli ad Roman. παρεστήκασιν ἡμῖν λέοντες, θυμοὶ, ἐπιθυμίαι, χαλεποὺς ἔχοντες ὀδόντας. Theodoretus in Θεοφιλεῖ, de Theodoſio: Λεγεῶνας δὲ ὑπομένειν χρώμενος ἀεὶ, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀλαζονείαν τάτ' ἄλλα τῆς ψυχῆς θηρία κατεκοίμιζε. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. 1. lib. 16. Lucretius lib. 3. ad rei Venereæ cupiditatem, animique ſolicitudines, hanc fabulam retorſit, cum dicat, fieri non poſſe omnino multa, quæ traduntur de inferis, neque Tityum, ſi par jecur univerſo terrarum orbi habuiſſet, perpetuum dolorem ita pati potuiſſe, ſed per hæc animi curas antiquos ſignificare voluiſſe, ut

ab

Et pectus trahit, intimaſque fibras,
Non eſt, quem lepidi vocant poëtae;
Sed cordis mala, livor atque luctus.

*

Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum ſe poculum bibiſſe. . . . In fere

ab iis retrahamur. ita enim inquit:

Sed Tityus nobis hic eſt in amore jacentis,
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor,
Aut alia quavis ſcindunt torpedine curæ, &c.

Natalis Comes Mytholog. lib. 6. cap. 19. Plane autem ejuſdem notæ eſt Macrobianum illud: *Vulturum jecur immortale condentem*, &c. Pontanus in Not. ad Somni. Scipion. ERHARD. *Qui* legendum cenſeo, ut editum inter fragmenta Petronii. Πραγματικῶς & κατ' ἱστορίαν interpretatur Scholiaſtes Heſiodi p. 251. edit. Heinſ. MUNKER. ad Fulgent. Mythol. lib. 2. cap. 9. Barthius ad Statii lib. IV. Theb. verſ. 538. Ita legit & deſtinguit hos verſus:

Quin vultur jecur intimum pererrat?
Et pectus trahit, intimaſque fibras?
Non eſt, quem lepidi vocant Poëtæ.
Sed (cordis mala) livor atque luxus.

Intimum] Ita & MS. Leid. Modius & 6. edd. *ultimum*. Quomodo adducunt quoque Bochartus Hierozoic. & Braſſican. ad Petron. Putarem, τὸ *intimum* præferendum, niſi mox ſequeretur *intimaſque fibras*. Ovid. lib. IX. Met. verſ. 202. *Pulmonibus errat ignis edax imis*. Damaſus: *Latuitque ſub imo pectore*. Catullus carm. 6. *Ignes interiorem edunt medullam*. Sed ingrata & invenuſta eſt ejuſdem vocis repetitio iſta, nec ſapit limatum Petronii judicium. MUNKER. ad d. l.

Pererrat] *Penetrat* Barth. fruſtra. MUNKER. ad d. l. offendit immerito Barthium hæc vox; cum enim per novem jugera extenſus fingatur Tityus, & jecur ejus & viſcera, ſimul atque eorum pars à vulture adeſa erat, renaſcerentur, eleganter *pererrare* dicitur vultur, dum avide nunc hanc, nunc illam, partem laniat & attondet.

Et pectus trahit] Vetus codex. Horatius; *Et quærit pectus*. DANIEL.

Tepidi vocant poëta] Ita vet. cod. P. Pithœus *lepidi*, Scal. *timidi*. Baptiſta Pius in Comment. legit *tepidi*, & exponit, inſuaves, inſipidos, non inflammanter, ardenter, laceroſe, nec omnibus nervis rei ſcopum attingentes. Puteao. *trepidi*. ſed *lepidi* ex Pithœi conjectura legendum videtur. DANIEL. Lege, *non eſt, quem Tityum vocant Poeta*. Palmer. in Spicileg. quod Douzæ ſublegit. vel potius, *non eſt, quem Tityi vocant poëta*. ut livor & luxus vulturi adſimulentur, quo modo fere in Epigramm. Antholog. 2.

Ὄρνεον ἠσθίομεν κεκλημένοι ἄθλιοι ἄνδρες
Ἄλλων ὀρνίθων βρώματα γιγνόμενοι.

Καὶ τὸ μὲν Τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν,
Ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί.

Douſa F. ad Tibull. cujus divinatio non diſplicet, licet vulgatum ſua quoque ratione probum. Pontanus Not. in Som. Scipion. Macrob. ERHARD. Ita cum 6. edd. etiam Cod. Leid. Gloſſ. *falſi*. Dixerim potius *nugaces*. Sane *tepentes nænias* pro trivolis nugis uſurpavit Claud. Mamertus de Stat. Anim. lib. II. cap. 8. Ad eumdem modum exiſtimabam aliquando, *tepidas nugas* dixiſſe verſiculos ſuos Auſonium, & legebam in carmine ad Pacatum: *Inveni, tepida ſilete nugæ*. Scaliger hic in margine libri ſui emendaverat *trepidi*. Quod non contemnendum. Potuit enim *trepidos* vocare poëtas, quod quaſi timidi & meticuloſi omnia facere ſoleant φοβερώτερα. Salmaſius volebat *Tityon*, & Bochart. Hieroz. Part. II. lib. II. 27. atque ita *cui* eſſe retinendum. Quod non putem, cum ſic pendeat ſententia. Videtur hoc voluiſſe: Non eſt vultur quem Promethei viſcera exedere fingunt nobis Poëtæ: ſed livor & luctus ſunt, qui hoc faciunt, ſi de Tityo accipere mavis, legendum cum Douza not. in Tibull. cap. 2.

Non eſt, quem Tityi vocant poëta. MUNKER. ad d. l. Braſſican. in fine notarum edidit, *timidi*.

Vocant Poëta] Lege, *volunt*. Caſaubon. in Athen. lib. I. cap. 16. ERHARD.

Mala] Non agnoſcit vocem illam Leid. Cod. Barth. Adverſ. lib. XII. cap. 1. emendat *lama*. Sed velim ſcire, quomodo ſic conſtet verſus, cum prior ſyllaba in *lama* producatur ab aliis, vide Horat. lib. I. Epiſt. 13. verſ. 10. Pro *luxus* malebat *luctus* Scaliger. ut & Douza Spicileg. in Petron. nec diſplicet. Lucretium ſecutus eſt Petronius. Servius ad Æn. VI. verſ. 596. *Sane de his omnibus rebus more reddit rationem Lucretius, & confirmat in noſtra vita eſſe omnia, quæ finguntur de inferis. Dicit enim Tityon amorem eſſe, hoc eſt, libidinem: quæ ſecundum Phyſicos & Medicos in jecore eſt, ſicut riſus in ſplene, iracundia in felle; unde etiam exeſum à vulture dicitur in poenam renaſci: etenim libidini non ſatis fit, re ſemel peracta. Sed recrudeſcit ſemper. Unde ait Horatius*, incontinentis aut Tityi jecur. Lege, *nec Tityi*, &c. Ita enim habetur lib. III. od. 4. MUNKER. ad d. l.

Livor atque luxus] Scribo, *livor atque luctus*. Pontanus Not. in Macrobii Somn. Scip. Tamen Henricus Longepreſſenſis de male fortunatis lib. 3.

Luxus edax, livor macer, ardor cæcus habendi,
Vaſtat opes, mordet optima, corda cremat. ERH.

Myr-

aumarium memet conjeci. . . . . Obtorto valgiter labello. . . . . Totus fere mundus mimum videtur implere. . . . . Non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quod fere totus mundus excerceat hiſtrionem.

*

—— O maxima rerum,
Et merito pietas homini tutiſſima virtus!

*

- - - Hor-

Myrrhinum ſe poculum] Lege, *myrinum*, id eſt, *murinum*, à *myro*, non à *myrrha*, cujus admixtione amareſceret, cum fuerit delicata potio & ganeæ propria. Had. Junius Animadverſ. libr. 5. cap. 19. ERHARD. Eſt ex Fulgent. lib. 3. Mythol. cap. 8.

In aumatium] Sic Fulgentius: quamquam in uno v. cod. manuſcripto legatur, *In naumatium*, an ναυμάχιον? in altero *omacium*. Forte, ναυμάτιον. unde ναυματάδια, *aprica*, Arrianus lib. 8. DANIEL. Alii, *aumatium*, ſuſpicor, *automatium* legendum, ut locus ſignificetur theatri, vel circi, ubi erant machinæ, quæ *automata* à Græcis vocantur, quæ ſponte moveri videntur, & miraculo ſunt. Turneb. lib. 26. Adv. cap. 10. ERHARD. *Aumatium* cum Mercero habet etiam Leid. Cod. ſed Vett. edd. *aumarium*. Atque ita legit etiam Vulcanius ad Philoxenum, corruptamque eam vocem autumat ex *armarium*. Grammaticus neſco quis Barthio laudatus adverſar. Col. 1693. *Armarium locus, ubi quarumque artium inſtrumenta ponuntur. Armentarium, ubi tantum tela armorum.* Scribe, *armamentarium*, ita enim ὁπλοθήκη Latinis appellatur. Laurenbergius in ſuo antiquario *aumarium* dicit eſſe *latrinam publicam*. Mirum, ni hoc inde ſuſpicatus eſt, quod *locus ſecretus* dicatur à Fulgentio. Gloſſ. Labb. Ἄβαξ, *abacus*, *armarium*. Turneb. Adverſ. lib XXVI. cap. 10. *ſuſpicor*, inquit, *automatium ſcribendum, ut locus ſignificetur theatri, vel circi, ubi erant machina, qua automata à Gracis vocantur, qua ſponte moveri videntur, & miraculo ſunt.* Non perſuadet. Hieronymus epiſt. ad Paulin. *Cur dicitur Paulus vas electionis? Nempe, quia legis & ſcripturarum ſanctarum erat armarium.* Scrinium intelligi vult. Σκεῦος ἐκλογῆς dicitur Paulus; ſed ea verba cur *vas electionis* potius, quam *electum inſtrumentum*, vertant, videre numquam potui. MUNKER. ad Fulgent. Mytholog. p. 183.

Conjeci] Phraſis Petroniana. vide cap. 9 & 72.

Obtorto valgiter labello] Vulgo apud Fulgentium, *Abroſa valgia labello*. ſed in vet. cod. & vet. Gloſſario legitur, *Obtorto valgiter labello*. alias, *Abroſo valgiter labello*, in impr. cod. quibuſdam. DANIEL. *Valgi* verbo utuntur etiam Nævius & Plautus apud Nonium. Ch. Colerus Terentianar. epiſt. 2. Balbus Catholico; *Valgia à voluo dicitur, quaſi voluta, id eſt, retortio. Proprie enim labiorum obtorſio eſt, quam facimus, quum aliquem deridemus. unde valgire eſt retorquere.* Vide quæ ſupra ad illa Satyrici verba, cap. XXVI. *commovebas valgiter labra*, attulimus. ERHARD. *Obroſo*, veteres editiones Fulgentii, teſte Munkero.

Mimum videtur implere] Saliſb. de Nug. Curial. lib. 3. cap. 8. *Vita hominis ſuper terram tentatio eſt: qua, ſi proprietatem nominis ſequimur, mali frequentius habet notam. In hac utique tentatione, vel militia, licet ſibi ſeptem millia Dominus reſervaverit, fere totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere, ad comœdiam ſuam quodammodo reſpiciens, &, quod deterius eſt, eouſque comœdia ſua inſiſtunt, ut in ſe, cum opus fuerit, redire non poſſint.* Ita ibi legendum eſſe, non *numerum*, docuit P. Pithœus ſubſeciv. lib. 1. cap. 17. Octavianus Auguſtus apud Sueton. cap. 99. *Ecquid iis videretur mimum vita commode tranſegiſſe.* ERHARD.

Exerceat hiſtrionem] Saliſberienſ. lib. 3. cap. 8. *Ut ergo gentilium figmentis pium accommodemus auditum, rerum omnium tragicus finis eſt. Aut, ſi nomen comœdia gratioſius eſt, non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quod fere totus mundus, juxta Petronium, exerceat hiſtrionem. Quod & quidam temporis noſtri ſcriptor egregius, infidelium tamen verbis, eleganter expreſſit;*

Ridiculos hominum verſat ſors cæca labores,
Sacula noſtra jocus, ludibriumque Deus.

ubi in quibuſdam exemplaribus legitur *hiſtrioniam*. Sed illam ſcripturam probat ipſe Petronius hiſce verbis ejuſdem libri cap. 9. *Et finem ſine honore habituri creduntur, quia dignitatem natura mundam hiſtrionis habitu polluere dedignatur.* hanc Douza ex illo Plauti, *Jovem facere hiſtrioniam.* ut *Mundo hiſtrionia* ſit, quæ Germanis veteribus, *der Welte göckel*. Goldaſt. Animadverſ. ad Winsbeck. ERHARD.

O maxima rerum] Adducuntur hi verſus & illuſtrantur à Vincentio Belvacenſi Specul. moral. lib. 20. cap. 20 & à Iacobo Magni Sopholog. lib. 4. cap. 10. ERHARD. Hæc Petronio adſcripta, vel in Silio Italico, vel alibi, legere ſe meminiſſe ſcribit Barth. ad Stat. lib. III. Sylv. III. verſ. 1.

Horrificoque infeſtant] Citat Petronii Arbitri nomine Joannes Ravilius Textor in Epithetis, verbo *Murmur*. ERHARD.

*

—— Horrificoque infeſtant murmure tigres.

*

Nam comptum me vernales alucitae moleſtabant. . . . Poſtquam ferculum adlatum eſt. . . . Tot Regum manubiae penes fugitivum repertae. . . . Satis conſtat, eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam. . . . . Petauroque jubente modo ſuperior. . . . Adfer nobis alabaſtrum Coſmianum. . . . Suppes. . . . Tullia.

*

—— Ineluctabile fatum.

*

—— Tremebunda ſupervolat haſta.

*

Qui

Nam centum vernales me allacita moleſtabant] Fulgentius in Expoſitione ſermonum antiquorum, in verbo *Hallucinari.* vulgo, *centum venales.* in vet. cod. *contum vernali me allucite moleſtabant.* in altero, *comptum me vernali alucite moleſtabant. Allucere, jactare. Allucinare, vane ſomniare. Allucinatio, lucis alienatio. Allucinaria, vana ſomniaria. Allucita, ſomniatores.* Vide Papiam. ex quo hæc ſumſimus. DANIEL. An legendum *centumvirales?* ut intelligat, muſcas, quibus frequenter infeſtantur, qui in centumvirali judicio adſunt tempore æſtivo. Sambucus legit *centum venales.* Sed *vernales* hic mallem, hoc eſt, *verna.* Locum hunc in Petronii fragmentis ita adduci video: *Nam comptum vernali allucita moleſtabant.* Barth. Membranæ: *Conceptam me vernali alucita moleſtabat.* Cod. Leid. *Centum vernali me alucite moleſtabat.* Verbo *moleſtare* uſus etiam eſt in Fragm. Trag. *Ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare.* MUNKER. ad Fulgent. Mythol. pag. 182. Lege *nam contubernales me allucita moleſtabant.* vulgo inepte legitur *nam centum vernales.* Ego vero *allucitas* hic interpretor. non culices, ſed illos, qui officia lucis noctiſque pervertunt, qui in tenebris vivunt, & interdiu ſtertunt. cujuſmodi hominum genus M. Cato *antipodas* vocabat. ut eſt apud Senecam Epiſt. cxxII. dicuntur vero *allucita*, vel *alucita*, à privativa particula *a* vel *ab*, & *luceo*, unde & *alucinari*, vel *allucinari*, quaſi *ablucinari*, quidam dici exiſtimant. Philoxeni Gloſſæ Nυκτικόραξ. *alucus, bubo.* Sed & Servius ad Virg. Eclog. VIII. *Ulula aves ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, id eſt, à fletu nominata, quas vulgo alucos vocant.* Sic lege, non *ulucos*, ut vulgo. VOSSIUS ad Catull. pag. 90. Codici Fulgentii, quem habuit Celeberrimus Grævius, Cauchius adſcripſerat, legendum ſibi videri, *centum urnales me alucita moleſtabant.*

Ferculum] Fulgent. Expoſ. Sermon. Antiq. *Ferculum miſſus carnium. Petronius Arbiter, poſtquam ferculum allatum eſt.*

Totum Regum manubia penes fugitivum reſtiterant] In vet. cod. manuſcripto Fulgentii, *Tot regum manuvies penes fugitivum.* ſed altera manu poſtea *reperta* emendatum eſt. in altero v. cod. etiam legitur *manubies*, non *manubia*, ut in excuſis. DANIEL. In editione Baſileenſi Hervagiana Fulgentii legitur *penes fugitivum reſtiterant.* Huc autem pertinere Epigramma paullo poſt ſequens, quod incipit, *Non Satis eſt,* credebat Broukhuſius meus. Bourdelotius retulit ad cap. LXXXVIII.

Satis conſtat] Ex Gloſſario S. Dionyſii. DANIEL.

Cryptam Neapolitanam] Vide Eraſmum in Adag. Cœl. Rhodiginum, & Henricum Stephanum in Apolog. ubi *Cryptam* explicat. DANIEL. Seneca epiſt. LVIII. *A ceromate nos apte excepit in crypta Neapolitana. Nihil illo carcere longius, nihil iſtis faucibus obſcurius, qua nobis praſtant, non, ut per tenebras videamus, ſed, ut ipſas.* WOUWEREN.

Petauroque jubente modo ſuperior] Gloſſar. S. Dionyſii; *Petaurus genus ludi. Petronius.* &c. DANIEL. Optime interpretatur Manil. lib. v. verſ. 434.

Corpora, qua valido ſaliunt excuſſa petauro,
Alternoſque cient motus, elatus & ille
Nunc jacet, atque hujus caſu ſuſpenditur ille.

WOUWEREN.

Affer nobis alabaſtram] Ambroſius Calepinus in dictione COSMUS, *qui nobilis unguentarius Roma fuit. hinc,* inquit, *Coſmianum unguentum.* Petronius, &c. DANIEL. Vide Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 100. ERHARD. Vide Martial. lib. XI. ep. 9.

Suppes] Gloſſar. *ſuppes, ſuppummis, hoc eſt, ſupinis pedibus. Petron.* Wouweren. HADRIANID.

Tullia] Citatur in Vet. Gloſſario; *Tullia, media vel regia. Petron.* Wouweren. HADRIANID.

Ineluctabile] Hoc & ſequens fragmentum, & quod incipit *exciſo defoſſa.* unde ſumſerint collectores, vellem nobis indicaſſent.

Fra-

Qui praeeſſe cupit, prodeſſe recuſat.
Magnus in exemplo eſt, cui non ſuffecerat orbis.

*

—— Exciſo defoſſa marmore petra.

*

Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requievit humo. ——
Atque, ut araneoli, tenuem formavimus orſum.

*

Mille ſaporatam medicatis frugibus offam.

*

Non eſt forma ſatis; nec, quae vult bella videri,
Debet vulgari more placere ſibi.
Dicta, ſales, luſus, ſermonis gratia, riſus,
Vincunt naturae candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid conſumitur artis,
Et, niſi velle ſubeſt, gratia tota perit.

*

Non ſatis eſt, quod nos mergis, furioſa juventus:
Tranſverſoſque rapit fama ſepulta probris?

Anne

Præeſſe cupit] Sub nomine *Plauti* adducitur à Jacobo Magni in Sopholog. pag. 74. ubi reſtituendum videtur *Petronius*. DANIEL.

Atque ut] Eſt verſus ſecundus ex Culice Virgilii, qui cur hic relatus ſit, neſcio.

Mille ſaporatam] Dionyſius Halicarnaſſeus. DANIEL. Etiam ex Virgilio deſumtus, qui lib. VI. Æneid. 420.

Melle ſoporatam & medicatis frugibus offam
Objicit.

ubi male *ſaporatam* quidam corrigunt. vid. Barth. ad Stat. VI. Theb. 235.

Non eſt forma] Arbitri non eſſe putat hoc Epigramma Barthius lib. XXII. Adverſ. cap. 4.

Dicta, ſales, luſus] Hippolytus à Collibus in Harpocrate. Eleganter autem *ſales*: quibus quæ caret, *inſulſa* appellatur. In Priapej.

Inſulſiſſima quid puella rides? ERHARD.

Dicta, proprie mordaciores facetiæ. Unde in Gloſſis *Dictum* σκῶμμα. Terent. Eunuch. Act. III. ſcen. 1. *Tuumne id dictum erat*. Et vetus Scholiaſtes à Barthio laudatus ad Stat. IX. Theb. verſ. 302. *dictis, maledictis, probris*. vide ſupr. ad cap. CIX: de iis autem late agit, qui in dictis jaciendis fuit promtiſſimus, Cicero lib. II. de Orat. cap. 54.

Sermonis gratia] Supra in Satyrico de Circe cap. CXXVII. *Hæc ipſa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis*, &c. ERHARD.

Candidioris] Quid, quæſo, eſt *candidior* natura, an vult, dicta, &c. vincere candorem & formam corporis, ut magis placeat puella non inſulſa, ſed faceta, quam in cujus corpore, etſi Pario marmore ſit candidius, ſit nulla ſalis mica. Præferrem tamen *naturæ languidioris opus*, ut languidius ſit opus naturæ, forma ſcilicet, dictis & ſalibus. voces autem hæ confunduntur ſæpius à Librariis. Ita apud Stat. libr. VI. Theb. 746.

—— *Et ſtimulis jam languida colla tumeſcunt.*

codex Rottendorphii, quem contulit Heinſius, habet *candida*. BURM.

Non ſatis eſt quod nos mergis] In luxum Romanorum. Scalig. in Catal. *Non*, pro annon, numnon, μετ' ἐρωτήματος. ERHARD. Hoc Epigramma Bourdelotius putat ad cap. LXXXVIII. eſſe referendum. ego reſpicere ſervos & libertos illos luxurioſos, quales in Trimalchione & ejus ſimilibus traduxit, exiſtimo.

Tranſverſos rapit] A tramite nimirum virtutis. Plin. libr. XXVIII. 1. *Remedia auferrent tranſverſos*. Flor. libr. IV. 2. *Hic dolor tranſverſum egit*. Septimius de Bello Troj. lib. 1. cap. 7. *Præda ac libidine tranſverſi agebantur.*

Fama ſepulta] Eleganter dictum, pro obruta & ob-

Anne etiam famuli cognata fece ſepulti,
In teſta merſas luxuriantur opes?
Vilis ſervus habet regni bona: cellaque capti
Deridet feſtram, Romuleamque caſam.
Idcirco virtus medio jacet obruta coeno:
Nequitiae claſſes candida vela ferunt.

*

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua coelo

Ful-

obſcurata tot dedecoribus & ſtupris. Ita Horatius lib. IV. od. 9.

Paullum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus.

Ovidius Epiſt. Heroid. VII. verſ. 91.

His tamen officiis utinam contenta fuiſſem
Et mihi concubitus fama ſepulta foret!

lib. I. ex Ponto Epiſt. 5.

Voſque, quibus perii tunc, cum mea fama ſepulta eſt,
Nunc quoque de noſtra morte tacere reor.

Cognata fæce] Incognitum mihi, quare fæcem famulis vel ſervis *cognatam* dicit, niſi, ut ea viliſſima pars & excrementum vini, ita hi hominum poſtremi & ultimi. & ita paſſim *fæx hominum* viliſſima turba vocatur, ut mox *vilem ſervum* vocat. Sequenti verſu *luxuriantur* poſitum videtur pro luxurioſe profundunt.

Merſas] Lege, *merſa*. HADRIANID.

Luxuriantur] Alii, *luxurientur*. TORNÆS.

Cellaque capti] Pro, captivi, id eſt, ſervi vel mancipii. ERHARD.

Deridet feſtam] Lege, *feſtram*. Antonius Gnipho librum ſcripſit, *de feſtra*: quid videlicet *feſtra* in veterum libris & ſacris ſignificet. In eo libro pleraque omnia exoleta vetuſtatis perſecutus erat, ut ex Macrobio cognoſcimus. Itaque hoc dicit Petronius feſtram & quicquid antiquitas ſuum habuerit cum Gniphone, cum ſuis omnibus libris rideri. Palmerius in Spicileg. ERHARD.

Romuleamque caſam] Vitruv. lib. II. cap. I. *Item in Capitolio commonefacere poteſt, & ſignificare mores vetuſtatis Romuli caſa in arce ſacrorum ſtramentis tecta.* WOUWEREN. Val. Maximus lib. 2. cap. 8. ubi de diſciplina militari; *Ortum è parvula Romuli caſa totius terrarum orbis fecit columen.* Idem lib. 4. cap. 4. in fin. *Per Romuli caſam, perque veteris Capitolii humilia tecta, & æternos Veſtæ focos, fictilibus etiamnum vaſis contentos, juro.* ERHARD. De ea Juſtus Rycquius, antiquitatum callentiſſimus lib. de Capitol. Romano cap. 44. Erat autem *feſtra*, autore Gniphone Grammatico apud Macrob. Saturnal. lib. 3. cap. 12. oſtium minuſculum in ſacrario Capitolii, extremæ antiquitatis. Quin antiquiores, auctoritate Feſti, *feſtram* dicebant, quam nos feneſtram. Conjungit autem *feſtram Jovis* cum *Romuli caſa* Petronius, quod utraque in Capitolio, locis parum invicem disjunctis, eſſet. De *feſtra* idem obſervat Junian. Majus de Priſcor. propriet. verbor. Neſtor Novarienſ. in Vocabular. Eilhard. Lubinus de Antiq. verb. & doctiſſimus Laurembergius in Antiquario. WEITZ.

Nequitiæ claſſes] Cicero pro domo cap. X. *Quid tandem? ſi, qua tum illis reipub. tenebris, cæciſque nubibus & procellis, cum Senatum à gubernaculis dejeciſſes, populum è navi exturbaſſes, ipſe Archipirata cum grege prædonum impuriſſimo, pleniſſimis velis navigares.*

Candida vela] Id eſt, λαμπρὸς ἄντας. Scalig. in Catal. ad Culic. ERHARD. Ἄργυφα ὅπλα νηῶν, Oppian. Cynegetic. WEITZ.

Primus in orbe Deos] Ex Fulgentio Mytholog. lib. 1. ubi habet V. C. *in urbe*. Habetur hoc hemiſtichium & apud Statium lib. 3. Theb. verſ. 661. ad quem verſum ejus interpres Cœlius Firmianus Lactantius Placidus ſcribit; *Negat, Deos ulla alia re celebrari, niſi timore mortalium, ut Lucanus; Quæ finxere, timent. & Petronius Arbiter, iſtum ſecutus;*

Primus in orbe Deos fecit timor ———

Puto autem, ex Fulgentii rivulo Lactantium ſive Luctatium ſumſiſſe, non ex ipſo Petronii fonte, quem numquam fortaſſe viderat. Nam & illic Mintanorem Muſicum citat iiſdem omnino verbis, atque Fulgentius, ut Luctatius Petronium poſt Statium fuiſſe affirmare non poſſit, ſed potius conjecerit, neotericum auctorem Petronium eſſe, quippe à Fulgentio citatum. Certe Lucanus & Petronius σύγχρονοι fuerunt, imperante Nerone; Statius autem longe poſt vixit, temporibus nimirum Domitiani. itaque omnino fallitur Luctatius, qui Statio facit poſteriorem Petronium, cum fieri potuerit, ut illi inferior tempore hunc ſecutus ſit, & verſum ab eo ſumſerit. Lilius Gyraldus Dialog 3. de Latinis Poëtis de Petronio ſcribit, ſed, quo tempore vixerit, non habet compertum. *In Quintiliani*, ait, *enarrationibus literatores quidam eum ante Quintilianum floruiſſe ſuſpicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio poſteriorem*, &c. Sciendum, qui ſint illi literatores, an veteres, an neoterici: deinde reprehendendus Gyraldus, qui non bene examinaverit Statii interpretem, quod ex Fulgentio

hæc

Digitized by Google

Fulmina quum caderent, diſcuſſaque moenia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phoebus ad ortus
Luſtrata dejectus humo, Lunaeque ſenectus,
Et reparatus honos: hinc ſigna effuſa per orbem,
Et permuratis disjunctus menſibus annus
Projecit vitium hoc: atque error juſſit inanis
Agricolas primos Cereri dare meſſis honores:

Pal-

hæc ſumſerit, uti dictum. DANIEL. In ſuperſtitionem. Scalig. in Catal. Statius lib. 3. Thebaid. verſ. 661.

Primus in orbe Deos fecit timor.

Ad quæ verba Lactantius Placidus interpres: *Negat, Deos ulla alia re celebrari, niſi timore mortalium. ut Lucanus: —— Quæ finxere, timent. Et Petronius Arbiter iſtum ſecutus. Sic & Mintanor Muſicus:*

Deum, doloris quem prima compunctio
Humani finxit generis.

In adverſitatibus enim & timore Deum invocamus. unde iſtud Petronianum. & illud Gregorii: *Mala, quæ hic patimur, ad Deum nos ire compellunt.* juxta quod Pſalmiſta; *ad Dominum, cum tribularer, clamavi.* Et contra; *Impinguatus eſt dilectus meus & recalcitravit.* Iodoc. Badius Aſcenſius Explanat. in Val. Max. lib. I. cap. I. ERHARD. Recte Barthius ad Statii lib. III. Theb. verſ. 661. oſtendit, ex verbis Lutatii non conſtare Petronium poſt Statium, ſed Lucanum, ſcripſiſſe. Sine dubio enim Statius hoc Hemiſtichium ſumſit à Petronio, licet Servius ad Virgilii II. Æneid. 715. citet Statii nomine. Cæterum argumento hoc uſos fuiſſe Stoicos, Deum eſſe, quia fulmina è cœlo mittuntur ad terrendos & puniendos homines, apparet ex elegantiſſima Horatii oda XXXIV. libri I. ubi irridet illorum ſtultitiam, qui Epicureos hoc argumento ad Deorum providentiam perducere conabantur.

Parcus Deorum cultor & infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos: namque Dieſpiter,
Igni coruſco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum.

Ita enim diſtinguenda verba puto, non *plerumque per purum*, &c. Nam falſum eſt, Jovem plerumque tonare ſereno cœlo, ut Dacierius voluit. Neque poterant Stoici hoc umquam probare, cum hoc rariſſime fieret, & omen facere crederetur. Sed Jupiter ille, qui plerumque tonabat cœlo nubibus obducto, nunc tonuit, tempeſtate ſerena, unde Horatio volebant perſuadere non ex naturalibus cauſſis tonitru fieri, ſed à Jove certo conſilio fulmen & tonitru è cœlo etiam puro mitti. Quamvis & Horatius ibi potuerit, non tam Stoicorum, quam Augurum, diſciplinam irridere, qui eliciendorum fulminum etiam ſerena tempeſtate rationem imperitæ multitudini tradebant ex Numæ inſtituto. vide Ovid. III. faſt. verſ. 285. & quæ nos de Jove Fulgerat. cap. IX. diſputavimus. De timore autem cauſſa religionis ſatis multa congeſſit Barthius ad dictum Papinii locum. Refellit autem Lactantius lib. de Ira Dei cap. 10. ut notaverat Ampl. Cuperus. BURM.

Phœbus ad ortus] Immo ad occaſus dicendum erat. Sed ex ingenio eſt corruptæ ſcriptionis petenda correctio, & legendum:

Mox Phœbus ad ortus
Luſtrata redit actus humo.

in orbem luſtrata terra redit in locum orientis. Nihil planius. BARTHIUS ibidem.

Lunaque ſenectus] Vocat ſenectutem Lunæ, quando decreſcit. Ita Apulej. lib. IV. Florid. de Thalete, *idem Lunæ vel naſcentis incrementa, vel ſeneſcentis diſpendia, vel delinquentis obſtacula reperit.* Ita *conſeneſcere* venti dicuntur, qui jam conſidere incipiunt. Dictys Cretenſ. lib. I. *damna lunaria* vocat Claudian. Panegyr. Honor. Gell. lib. XX. cap. 7. *& deficientis luminis damna ſentimus.* CUPERUS.

Et permutatis] Senſus horum verſuum hic eſt. Loquitur auctor de Diis, quos ait timorem feciſſe, ut, cum fulmina caderent, &c. hinc ſigna, id eſt, ſimulacra Diis erigi ſolita; huic malo acceſſit diverſa anni tempeſtas, quam nunc lætam, nunc rigidam, vel æſtatem, vel hyemem, ſcimus. Hæc, inquit, diverſitas fecit, ut longius ſerperet hoc malum. CUPER.

Projecit vicium hoc] Ut *projectam libidinum audaciam*, pro effuſa & immodica, ſic *projicere audaciam, laſciviam*, pro effundere. ergo *projicere vitium*, cujus jam modus nullus eſt. Palmer. in Spicileg. ERHARD. Commune fecit, effudit in omnes partes mundi. BARTHIUS ibidem.

Error inanis] Vanus, ſuperſtitioſus. ERHARD.

Agricolas primos Cereri] Hinc *frugum parens* Senecæ dicitur in Herc. fur. eique fruges ſacræ, tanquam inventrici. Delrio in Comment. n. 259. ERHARD.

Primos] Docte. Nam prima & antiquiſſima ſacra Cereris, cui primitiæ frugum oblatæ. Cicero IV. Verr. cap. 49. *Cererem antiquiſſimam & religioſiſſimam*

Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Paſtorum gaudere manu, natat obrutus, omni
Neptunus demerſus aqua: Pallaſque cavernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Jam ſibi quiſque Deos avido certamine fingit.

*

Nolo ego ſemper idem capiti ſuffundere coſtum:
  Nec toto ſtomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
  Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſe dies ideo nos grato perluit hauſtu,
  Quod permutatis hora recurrit equis.

*

Uxor legitimus debet quaſi cenſus amari:
  Nec cenſum vellem ſemper amare meum.

*

Invenias quod quiſque velit, non omnibus unum eſt,
  Quod placet: hic ſpinas colligit, ille roſas.

*

Nam nihil eſt, quod non mortalibus afferat uſum,

Re-

nam principem omnium ſacrorum, quæ apud omnes gentes ſiunt, vocat. vide eumdem pro Balbo cap. 24.

Natat] Sententia eſt, Neptunum, tantum Deum, fingi tam ridiculum, ut in omni aqua natantem deprehendere liceat. BARTHIUS ibidem.

Cavernas] Alii, *tabernas*. TORNÆS. Sic reponunt nonnulli. alii legunt, *tabernas*. atqui tabernæ Bacchi ſane vinariæ: cæteræ, Mercurii. *Cavernas* virgo reſpuit, &, ſi quæ virginales, illas Dianæ venatrici permittit. reddantur litterariæ Deæ *lucernæ*, quas illi tribuerat Petronius, ſed ſenſu ambiguo. Sic Arnob. vocat *Minervam lucernarum modulatricem*. Delrio Comment. in Senec. Herc. fur. n. 299. ERHARD. Veroſimilem Delrii conjecturam illuſtrat etiam Barthius, ipſe tamen mallet *palaſtras*, ab Olivo.

Vendidit orbem] Barthius Adverſ. lib. XXXVI. cap. 17. *Urbem*, Patriam nimirum, volebat, ſed ad Papinii locum d. præfert *Orbum*, id eſt, hæredipetа, qui orbum, quem adulatur, cariſſime magnoque pretio vendidit, bona ſua ſummo cum emolumento elargiens; nihilque potuiſſe & ingenio ſuo & re ipſa dignius ſcribere Satyricum auctorem exiſtimat.

Nolo ego ſemper idem] De vitando faſtidio, Scalig. Catalect. Huic ſimile eſt epigramma illud, quod ſequitur, *ſic contra rerum*, &c. ERHARD.

Coſtum] *Coſtus*, ſive *coſtum*, nardi ſpecies. at *nardi* ungueuto perfuſa capita patet ex Pſalm. 23. & Matthæi Euang. cap. 26. Vide Barth. ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 184. ERHARD.

Nec toto ſtomachum conciliare mero] Lege,

Nec noto ſtomachum conciliare mero.

Palmer. in Spicileg. Jaſon. Cyrenæus Machabæor. lib. 2. cap. ult. in fin. *Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt, alternis autem uti, delectabile, ita legentibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.* ERHARD. Approbat Palmerii correctionem Barth. lib. XXII. Adverſ. cap. 4. & ita citat Broukhuſius ad Tibull. lib. I. eleg. IX. ubi emendat, *noti pocula Bacchi*. in Nemeſiano.

Conciliare] Quid eſt *conciliare?* nimirum contrarium Petronius dicere vult. ſtomachum faſtidio affici unius ſemper vini potu. poſſet antiqua vox *compilare* amanti reconditiora excidiſſe. Nihil tamen mutem. Nam *ſtomachus* etiam commotionem ipſius faſtidiumque ipſum ſonare ſolet. BARTH. Lib. XXII. Adverſ. cap. 4.

Permutatis] Male repeti *mutandi* verbum, affirmem: nam & de noctis & diei ſucceſſione loquitur, & repetitio illa Petroniana non eſt, cum Epigramma alioqui ejus Genium ſpiret. Emacula,

Et pernoctatis hora recurrit equis.

Neque enim mutare equos Solem ullibi ſcriptum, dictum, aut pictum legitur. BARTH. ibidem.

Uſum] Scribendum, *uſus*. BARTH.

Re-

Rebus in adverſis, quae jacuere, juvant.
Sic rate demerſa fulvum deponderat aurum,
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Quum ſonuere tubae, jugulo ſtat divite ferrum,
Barbara contemptu praelia pannus habet.

*

Linque tuas ſedes, alienaque litora quaere,
O juvenis! major rerum tibi naſcitur ordo.
Ne ſuccumbe malis: te noverit ultimus Iſter,
Te Boreas gelidus, ſecuraque regna Canopi,
Quique renaſcentem Phoebum, cernuntque cadentem.
Major in externas Ithacus deſcendat arenas.

*

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam ſecreta tegant: quidquid dimittis in aula,
Effluit, & ſubitis rumoribus oppida pulſat.

Nec

Rebus in adverſis, qua jacuere, juvant] Eadem mente, qua & in Catal. Virgilii;

Jacere me, quod alta non poſſim, putas,
Ut ante, vectari freta.

Et neſcio quis dixit, *jacentem guſtum*. Et Gellius; *Oppido quam jacere ac ſordere incipiunt, qua Latina ſunt*, eſt, quod Græci, ἀτονῶ, Scalig. in Catal. *Qua jacuere*, id eſt, quæ contemta fuerant. Lucretius lib. v. verſ. 1135.

Ergo Regibus occiſis ſubverſa jacebat
Priſtina majeſtas ſoliorum, & ſceptra ſuperba.

Schopp. in Miſcellan. Cic. Famil. lib. 14. ep. 2. *Te nunc, mea Terentia, ſic vexari, ſic jacere in lacrumis & ſordibus?* Et ad Attic. lib. 10. ep. 4. *Jacet in mærore meus frater*, Paul. Manutius in Comment. *Jacere*, torpere, ignavum & timidum eſſe. unde *Abjectus*. Barthius ad Claudian. libr. 1. de Rapt. Proſ. verſ. 97. ERHARD. *Jacere* eſt, vilem eſſe, contemni, ut ad Claudianum multis notamus. BARTH. Dubito tamen, an non ſcripſerit auctor, *qua nocuere, juvant*: ut ſit elegans antitheſis, ex ipſis enim rebus, quæ nocent, in adverſis licet colligere ſummum fructum.

Vulſam deponderat aurem] Lege, *fulvum deponderat aurum*, Palmerius Douzæ ſublegulus in Spicileg. ERHARD. Tornæſ. *vulſam deponderat aurem*. Anonym. MS. Leg. *fulvum deponderat aurum*. Douſa MS. Sic Petron. Carm. de bello Civili:

Si qua foret tellus, fulvum qua mitteret aurum,
Hoſtis erat. —— HADRIANID.

Linque tuas ſedes] Exhortatio. Scalig. in Catalect. ERHARD.

Cernuntque iacentem] Forte, *cadentem*. Manilius: *Quaque cadit Phœbus*. DOUZA F. Lege, *cadentem*, ut me monuit Douza F. Confirmabat autem conjecturam ſuam hoc Manilii; *Quaque cadit Phœbus*. Lindenbrog. Not. in Catal. Loquitur ſecundum vulgi opinionem. credunt enim vulgares, Solem mori, cum tendit ad occaſum, & rurſus emergentem naſci. Catull. lib. 1. epigr. 5.

Soles occidere & redire poſſunt.

Palladius Fuſcus in Annotat. in Catull. ERHARD. Douzæ quoque emendationem adprobat Barthius lib. XXII. Adverſ. cap. 4. & multis exemplis illuſtrat.

Major in externa ſita cui deſcendat arenas] Alii, *externam ſit qui deſcendat arenam*. TORNÆS. Palmerius Specil. p. 814. legit, *deſcendit*.

Ithacus] Ulyſſes. Huic *peregrinatio* prudentiam addidit. Douſ. MS. HADRIANID.

Nam citius flammas] De Aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe cap. 10. Weitzium Not. ad Prudentii περὶ στεφ. Hymn. 2. verſ. 253. Quoad formulam dicendi, videtur ea eſſe quodammodo proverbialis. Cicero 2. de Orat. *Dicere ajunt Ennium, flammam facilius ore in ardente opprimi, quam bona dicta teneat.* Ennodius lib. VII. Epiſt. XVI. *Facilius eſt ignem lingua comprimere.* lib. I. Ep. 25. *Facilius eſt ardentes favillas ore comprimere.* Juretus Miſcellan. ad Symmach. libro 1. epiſt. 25. ERHARD.

Mortales] Mortiferos, lethales. vide Goldaſti Notas ad Valerian. edit. Rover. ERHARD.

Rumoribus oppida pulſat] *Quatere* dixit Valer. Flacc. lib. v. verſ. 273.

—— *Omnemque quatit rumoribus Arctos.*

lib. II. 122.

Mo-

Nec ſatis eſt vulgaſſe fidem: ſimulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commiſſa verens avidus reſerare miniſter
Fodit humum, Regiſque latentes prodidit aures;
Concepit nam terra ſonos, calamique loquentes
Invenere Midam, qualem narraverat index.

*

Fallunt nos oculi, vagique ſenſus
Oppreſſa ratione mentiuntur.

Nam

——— *Motis quatit oppida linguis.*

Frequens autem poſterioris ætatis ſcriptoribus vox *pulſare* eo ſenſu, quo veteres *fatigare* dixerunt, ut oſtendit Barthius ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 170. & ad Stat. libr. VIII. Theb. 249. vide ſupra ad cap. CXXIII.

Proditionis opus] Elegans circumlocutio, id eſt, ipſa proditio. Ita *virtutis opus* dixit Curtius lib. VIII. cap. 14. ubi vide Freinsh. Claudian. de laud. Serenæ verſ. 11.

Dignius an vates alios exerceat unum
Fœminea virtutis opus.

Sic commiſſa ferens] Fulgentius Mytholog. lib. 3. in fab. de Apolline & Marſia. Quos verſus mutuatus eſt Petronius ab Ovidio lib. XI. Metamorphoſ. verſ. 190. ubi dedecus ſtolidi Indicis Midæ deſcribit.

Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit, &, ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab Auſtro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Porro vet. cod. pro *ferens*, habet *verens*, & pro *miniſter*, *magiſter*. DANIEL. Lact. argum. lib. XI. Met. fab. 5. *Midas quidem deformitatem ſuam celare volebat, ſed eam vidit famulus tonſor, qui, cum eam nec eloqui auderet, nec reticere poſſet, humum effodit*, &c.

Viderat hoc famulus, qui, cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras, &c.

Hinc patere cuivis facile exiſtimo, rectius eſſe *verens*, quam quod Modius & alii dederunt, *ferens*. Sarisber. Polycrat. lib. III. cap. 12. *Si terra ſecretum ſuum infediat, vel arundo ſuccreſcens hoc producet in publicum, & levi flatu in auras proferret, quoniam auriculas aſini Midas habet*. MUNKER. ad Fulgent. Myth. pag. 126.

Avidus ſervare] Fulgent *avidus reſerare*. TORNÆS.

Excepit nam terra ſonos] Fulgent. *concepit nam terra ſonum*. TORNÆS.

Calamique loquentes] Juliano Anthulog. lib. 7. in extremo epigramm. μιδεῖοι κάλαμοι, ubi Maximus in Scholiis, Fulgent. Mytholog. lib. 3. Brodæus in Annotat. ad Antholog. ERHARD.

Invenere Midam] Perſius,

Auriculas aſini quis non habet?

Ferunt nonnulli, primum à Poeta ſcriptum fuiſſe,

Auriculas aſini Mida rex habet.

deinde metu Cæſaris ſcripturam mutaſſe, *quis non habet*. Petronius videtur in Neronem commodaſſe. Eraſmus in Adag. *Midas auriculas aſini*. ERHARD. *Incinuere* Salmaſius & Palmerius, in Fulgentii ille, hic in Petronii margine emendaverant. Et recte quidem. *Incinere* elegans verbum eſt. Propert. lib. II. el. 18.

——— *Seu varios incinit ore modos.*

Auſon. epiſt. 23.

Depreſſis ſcrobibus vitium regale miniſter
Credidit, idque diu texit fidiſſima tellus.
Inſpirata dehinc vento cantavit arundo.

Fabula unde orta ſit, narrat Conon apud Phot. cap. 1. MUNKER. ad Fulgent. Mytholog. p. 126.

Qualem narraverat] Fulgent. *conceperat*. TORNÆS. Cujus verba per calamos omiſſa ſub terris hæc erant: *Midas rex aſini aures habet*. Raph. Regius, Jac. Micyllus, & Greg. Berſmannus in Ovid. lib. 11. Metamorph. Lactantius Placidius in argumento ejuſdem libri, *Refert quod, cum deformitatem illam* (ſcilicet aurium aſininarum) *veſte celaret, ut famulus vidit, neque eloqui poſſet, ejuſdem Dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet, cui rurſus ebrata arena, arundines enata, agitataque vente deformitatem Midæ indicarent*. ERHARD. Ita & MS. Leid. in Petronianis fragmentis ediderunt *narraverat*. Rectius utique & ſententiæ convenientius, niſi ſcripſit, *conſpexerat*. MUNKER. ad d. l.

Fallunt nos oculi] Sext. Empir. ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, &c. φαινόμενα μὲν φαινομένοις ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος πόῤῥωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος. PITH. Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos ſcribens ex opinione Epicuri: Οὕτως οὐκ ἂν ὑποίμην ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρογγύλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν, ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως. (forte interponendum ἐστὶ) μικρὸν καὶ τοιουτόσχημον τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀποθραυομένων τῶν κατὰ τὰ εἴδωλα περάτων. Tertullia-

Nam turris, prope quae quadrata ſurgit,
Adtritis procul angulis rotatur.
Hyblaeum refugit ſatur liquorem,
Et naris caſiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus, placere
Non poſſet, niſi lite deſtinata
Pugnarent dubio tenore ſenſus.

*

Jam nunc ardentes Auctumnus fregerat umbras,
Atque hyemem tepidis ſpectabat Phoebus habenis:
Jam platanus jactare comas, jam coeperat uvas
Adnumerare ſuas defecto palmite vitis:
Ante oculos ſtabat, quidquid promiſerat annus.

*

Sic & membra ſolent auras includere venis,
Quae penitus merſae, quum rurſus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec deſinit ante,
Frigidus ſtrictis qui regnat in oſſibus, horror,
Quam tepidus laxo manavit corpore ſudor. Sic

*

tullianus de Anima cap. 17. *Item ut turris habitus eludit, intervalli conditio compellit in aperto, æqualitas enim circumfuſi aeris, pari luce veſtiens angulos, obliterat lineas.* Similis fere ratio & à Lucretio redditur lib. 5. Meminit vero hujus rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypotheſ. lib. 1. cap. 13. Notandum etiam, in Petronio *rotatur* poni. pro rotundatur. DOUZA F.

Nam turris, prope qua quadrata ſurgit] Lucret. lib. IV. verſ. 354.

Quadrataſque procul turres cum cernimus urbis,
Propterea fit, uti videantur ſæpe rotundæ,
Angulus obtuſus quia longe cernitur omnis.

Iſidor. Orig. lib. 15. cap. 2. *Turres, quamvis quadratæ aut latæ conſtruantur, procul tamen videntibus rotundæ exiſtimantur, ideo quia omne cujuſque anguli ſimulacrum per longum aëris ſpatium evaneſcit, atque conſumitur, & rotundum videtur.* WOUWEREN. Sextus Empiricus Pyrrhon. libr. 1. & Tertull. de Anima cap. 17. quæ loca Douzæ F. ſublecta notavit Lindenbrog. in Catal. ERHARD.

Attritis] Alii, *detritis*. Lucretio, *obtuſis*. ERHARD.

Angulis rotatur] Pulchre & appoſite. Macrob. lib. 7. cap. 14. *Cum ſit anguloſa, rotunda exiſtimatur. facit rationis negligentia.* Pontanus in Not. ERHARD.

Et naris caſiam frequenter odit] Lege, *Et marcens caſiam.* Multo cibo & potione completi, *marcere dicuntur.* Petron. ſupra cap. XXII. *Et ancilla ſuper thorum marcentis excuſſum forte altius poculum caput fregit.* Ammianus lib. 21. *Unde largiori potu, ſaginiſque admodum diſtenti marcebant.* Sidon. ep. 9. lib. 2. *pectora marcida cibis.* Savaro in Not. ERHARD. *Naris*, in caſu nominandi, agnoſcunt etiam barbarorum temporum Grammatici, Huguitio, Papias, Balbus Januenſis, Britto, Calepinus, Melberus, &c. pro eo tamen *nar* legitur apud Alexandrum de Villa Dei, Gallum, qui regnum quondam inter barbaros Grammaticos in Scholis omnibus obtinebat, lib. 1. Doctrinal. & probant non ſolum ejus commentatores, Kempo Teſſalienſis, Joan. Syntbon, Torrentinus Daventrienſis, &c. verum etiam ipſi Latinitatis reſtauratores, Henrichmannus in tract. de Verb. Grammatic. & Joan. Braſſicanus in Inſtitutionib. Grammatic. de in *ar* deſinentibus. WEITZ.

Senſus] Hic poſt *ſenſus* Tornæſius ſubjunxit epigramma illud Eumolpi de Inſomniis ſuperius cap. CIV. Satyrico inſertum. Unde jam non miror, etiam in MS. Tragur. deſiderari, quod inter fragmenta latuerit. HADRIANID.

Ante oculos ſtabat, quicquid promiſerat annus] Sic paullo poſt; *Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum.* ERHARD.

Sic & membra ſolent] Forte Encolpius, aut Eumolpus, perſuadere volens plenum & voluptabilem coïtum, philoſophari inſtitit. Videtur enim hoc de humani miſſione ſpermatis dicere. ERHARD. Dehinc apud Tornæſium ſequitur:

Hæc ait & tremulo deduxit vertice canos,

ut ſupra cap. CXXXVII. HADRIANID.

Sic contra rerum naturae munera nota
  Corvus maturis frugibus ova refert:
Sic format lingua foetum, quum protulit urſa,
  Et piſcis nullo junctus amore parit.
Sic Phoebeia chelys vinclo reſoluta parentis
  Lucinae tepidis naribus ora fovet.
Sic ſine concubitu textis apis excita ceris
  Fervet, & audaci milite caſtra replet.
Non uno contenta valet natura tenore,
  Sed permutatas gaudet habere vices.

*

Naufragus, ejecta nudus rate, quaerit eodem
  Percuſſum telo, cui ſua fata legat.
Grandine qui ſegetes & totum perdidit annum,
  In ſimili deflet triſtia fata ſinu.
Funera conciliant miſeros, orbique parentes
  Conjungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confuſis feriemus ſidera verbis; Et

Hac ait & tremulo] Deleri debuit hoc fragmentum, quod ſupra cap. CXXXVII. in poſſeſſionem edicto Goldaſti reſtitutum eſt. ERHARD.

Sicut ſunt rerum natura] Exſtabant illi duo priores verſus, ubi legitur;

Sic contra rerum natura munera nota
Corvus maturis frugibus ova refert.

Reliquum explevi ex meo v. c. BINET.

Sic format lingua foetum, cum protulit urſa] Ovid. 15. Metamorphoſ. verſ. 379.

Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed male viva caro eſt; lambendo mater in artus
Fingit, & in formam, quantam capit, ipſa reducit.

Verum hac de re ubertim, &, ut ſolet, docte, commentatur Rittersh ad Oppian. 3. Cyneget. verſ. 159. & Hœchelius ad Horapollinem p 204. WEITZ.

Sic ſine concubitu] Hinc Prudentio 3. Cathemer. eſt *nexilis inſcia connubii*. Virgil. in Georg. lib. IV. verſ. 198. *Qui neque concubitu indulgent.* WEITZ.

Apis excita ceris] Alii, *apes*, quod in nominativo corripi, ſcribit Probus in Catholico eo nomine reprehenſus à Pompilio in Arte Grammatic & Joan. Braſſicano in Inſtitution. Grammatic. de *in es deſinentibus*, qui τὸ *es* in *apes* ex generali regula volunt produci. Sed Probum probant Gloſſographi, Huguitio, Papias, Balbus in Catholic. Jurianus Majus, Fortellius, Calepinus, &c. Dici tamen etiam *apis* in nominandi caſu, admittunt iidem Grammatici, ex ſuggeſtione Curii Lanceloti lib. I. de Literatura non vulgari. Ovidius.

Non apis inde tulit collectos ſedula flores.

Nec temere aliter apud bonos ac probatos auctores reperitur. WEITZ.

Contenta valet Fortuna tenore] Lege, *volat Fortuna tenore*, hoc eſt, more illo & quaſi ἤθει variandi. Sic, *tenorem ſenſuum* idem Petron. dicit, *morum tenorem* Sidonius, *aqua tenorem* Dracontius. Barthius ad Claudian. Bell. Gildon. verſ. 205. ERHARD.

Naufragus ejecta] Propertius lib. 2.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, paſtor oves. ERH.

Ejecta rate] Nihil muta: in littus per naufragium. vide ſupra ad cap. 115.

Cui ſua fata legat] Narret. dicat. Servat hoc loco vim primigeniam, quam accepit à Græco λέγειν. ERHARD. Satin' Latine? noluit, credo, dicere, apud quem de fato ſuo conqueratur, tamen & Catullus ſic ferme loquitur carm. LXV.

At certe ſemper amabo,
Semper mœſta tua carmina morte legam.

ſed ille locus controverſus. BROUKHUSIUS.

Perdidit annum] Ovid. I. Met. 273.

——— *Longique perit labor irritus anni.*

Sortique parentes] Forte, *orbique parentes*. BINET.

Hora] Id eſt, mors, fatale tempus. vide Barth. ad Stat. lib II. Sylv. I. verſ. 54. Horat. II. od. 16.

Et mihi forſan, tibi quod negarit,
Porriget hora.

Ubi Acro, *forſan, tibi mors occurrendo, me tranſibit.* Plinius lib. XIII cap. 3. *unguenta illico exſpirant, ac ſuis moriuntur horis.* Ubi nihil neceſſe reſcribere *heris*, cum Ferratio lib. II. elect. 3. Ita paſſim *extrema, noviſſi-*

Et fama eſt junctas fortius ire preces.

*

Omnia, quae miſeras poſſunt finire querelas,
In promptu voluit candidus eſſe Deus.
Vile olus, & duris haerentia mora rubetis,
Pugnantis ſtomachi compoſuere famem.
Flumine vicino ſtultus ſitit, & riget Euro,
Quum calidus tepido conſonat igne rogus.
Lex armata ſedet circum fera limina nuptae,
Nil metuit licito fuſa puella toro.
Quod ſatiare poteſt, dives natura miniſtrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

*

Judaeus licet & porcinum numen adoret,
Et coeli ſummas advocet auriculas:

Ni

viſſima hora, & ſimilia. BURM.

Et ſama & conſtans] Lege, *& ſama eſt junctas.* BINET.

Omnia, quæ miſeras poſſunt finire querelas] Seneca epiſt. 16. Bongarſ. ERHARD.

Pugnantis ſtomachi] Lego, *pungentis.* DOUZA F.

Flumine vicino ſtultus ſitit] Vetus humani generis mos, *potare flumina.* Seneca lib. 4. epiſt. 25. *Panem & aquam natura deſiderat: nemo ad hæc pauper eſt: intra quæ quiſquis deſiderium ſuum claudit, cum ipſo Jove de felicitate contendat.* Menander apud Stobæum Serm. 5. ſive Euripides, ut volunt Athenæus lib. 4. cap. 28. & Agellius lib. 7. cap. 16.

Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι, πλὴν δυοῖν μόνον,
Δήμητρος ἀκτῆς, πώματος θ' ὑδρηχόου,
Ἅτινα πάρεστι, καὶ πέφυχ' ἡμᾶς τρέφειν:
Quid quæſo deeſt mortalibus, niſi hæc duo,
Fruges Cereris, potuſque profundens aquas,
Quæ præſto ſunt, ideoque nata, ut omnes alant?

Et de Pythagoricis Alexis in Tarentinis, apud Athenæum lib. 4. cap. 39.

—— *Καθ' ἡμέραν τάδε,*
Ἄρτος καθαρὸς εἷς ἑκατέρῳ, ποτήριον
Ὕδατος. τοσαῦτα ταῦτα.
—— *In ſingulos dies*
Utrique panis purus eſt, & poculum
Aquæ: nec amplius quicquam:

Hinc Horatio lib. 1. epiſt. 19. *aquæ potor*, Sidonio *potor Moſellæ.* Peſcennius Niger apud Spartianum cap. 7. *Nilum habetis, & vinum quæritis?* Lex Aquaria apud Frontinum: *Ne quis aquam oletato: ſi quis oletarit, H. S. decem millium multa eſto.* Vide Freher. ad Auſonii Moſellam verſ. 30. Savaron. ad Sidon. lib. 4. epiſtol. 17. & ad Carm. 5. verſ. 580. Refer huc illud 2. Maccab. 1. 40. *Οἶνον κατὰ μόνας πίνειν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν, πολέμιον· ὃν δὲ τρόπον οἶνος ὕδατι συγκεραςθεὶς ἡδὺς, καὶ ἐπιτερπῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ· οὕτω καὶ τὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ λόγου τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν ἐντυγχανόντων τῇ συντάξει: Sicut vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt; alternis autem uti, delectabile; ita legentibus, ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.* WEITZ.

Effugit Euro] Forte, *& riget Euro.* BINET.

Lex armata] Alcimus Avitus lib. 3. verſ 367. *legibus armatas lites* dixit. Prudent. lib. 2. in Symmach. *Lex armata ſedet.* Conſtantinus Imper. in L. 31. C. ad Leg. Jul. de adult. *inſurgere leges & armari jura gladio ultore* ſcripſit. Vide Juretum ad Symmach. pag. 86. Juſtinianus Imper. in procem. Inſtitut. in princ. *Imperatoriam Majeſtatem non ſolum armis decoratam, ſed etiam legibus oportet eſſe armatam.* ubi notarunt interpretes, Cujacius, Balduinus, Mynſingerus, Borcholden. Rittershuſius, Tialiogus ab Aytziga, alii, in Commentar. WEITZ.

Judæus licet & porcinum numen adoret] In hoc falſus animi Petronius, aliique Gentilium, qui reverentia tam immundi exoſique animalis affici Judæos putabant, cujus figura Hadrianus Imp. in portis poſita abigere & absterrere aditu Hieroſolymorum Judæos voluit. Freherus Parergor. lib. 3. cap. 11. ERH. Caſaubon. ad Sueton. p. 153. WEITZ. Vid. Fabri. Epiſt. lib 1 6.

Numen adoret] Cunæus lib. 11. de Republ. Hebr. legit *abhorret*, ſed poſtea ſententiam mutavit.

Et cæli ſummas] Quid ſi legas, *Et Cilli ſummas advocet auriculas?* κίλλος, ὄνος. Somniarunt enim Nationes, caput aſininum Deum fuiſſe Judæorum: quod refutant Joſephus, Tertullianus. PITH. Notum eſt, Judæos ab Appiano Alexandrino. Moloneque, Tacito, & aliis, notatos eſſe, quod aureum aſini caput in templi ſacrario ſervarent atque adorarent: quoniam Moſe duce (ut improbe aſſerunt) aſinorum beneficio aquas Judæi invenerint. Quos mendaciorum arguunt

guunt

gunt Joſephus & Tertullianus. Romani etiam pari cauſa Chriſtianos, æque ac Judæos, *Aſinarios* vocarunt. Sed & figuris picturiſque Chriſtianis illudebant, quando infando etiam picturæ genere Deum noſtrum ſic depictum ſpectanti populo propoſuerunt, ut is foret auribus aſininis, pede altero inungulatus, librum geſtans, & togatus. Cui flagitio ut ſcelus adderent, tali titulo Chriſti effigiem dedecorarunt: *Deus Chriſtianorum* ὀνοχοίτης. Qua in re vel ipſe quidem Tertullianus ægre à riſu abſtinuit, quum nomen ipſum & formam conſpiceret. Pet. Crinitus de Honeſt. diſcipl. lib. I. cap. 9. ERHARD. Frellonii editio, *& calli.* F. Pith. *& cæli.* HADRIANID. Quomodo hoc de Judæis dici poſſit, multi ambigunt. Vir ſummus Joſephus Scaliger in Elench. Trihær. cap. XXXI. ad quæſtionem Serarii Jeſuitæ de Cœlicolis reſpondet, fuiſſe *Judæo Chriſtianos. addo* (ſunt verba Scaligeri) *etiam Maſſalianos, ipſoſque deductos ab iis Judæis, quorum proſeuchæ erant,* ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ (in aere & ſubdiali loco) *qui propriè cœlicolæ dicebantur, & de quibus manifeſto Juvenalis intelligit,*

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Petronius in noſtris Catalectis:

Judæus licet & porcinum numen adoret,
Et cœli ſummas advocet auriculas.

An non ſatis claro uterque poëta, fuiſſe Judæos, dicit qui coelum adorarent, & ejus aures advocarent? qui Coelum adorant, quid aliud quam coelicolæ? Ipſos Eſſenorum portionem fuiſſe, ſuperius à nobis demonſtratum eſt. Et paullo poſt ſubjicit. *Illi,* Judæi Cœlicolæ, *cum ſuis ſuperſtitionibus, & nomine coelicolarum, ac Maſſalianorum ad Chriſtianiſmum converſi ſunt. Quia fundebant preces ſub Dio, ab eo Coelicolæ Latinis, dicti à Judæis Maſſaliani, qui erant Eſſeni, aut, ut diximus, hæreſis ab Eſſenis profecta. Nam Eſſeni ab Helleniſtis* ἱκέται *vocabantur, quod ſane Judaice eſt Maſſaliani: neque aliter poſſunt dici. Iſti igitur Coelicolæ pſeudo-Chriſtiani ſacro lavacro tincti, iterum ad priſcum Judaiſmum deficiebant, & nomine tenus Chriſtiani Coelicolarum ritus retinebant.* Huc etiam pertinent, & ex eodem fonte, Eſſenorum nempe Hæreſi, derivarunt Veteres illi Hæretici, quos Σαμψαίους, Sampſæos Epiphanius vocat Hæreſ. LIII. additque hanc nominis illius interpretationem: Σαμψαῖοι γὰρ ἑρμηνεύονται ἡλιακοί, quaſi dicas *ſolares:* eſt enim hoc Hebræis שמשאי à voce שֶׁמֶשׁ *ſchemeſch,* quæ *ſolem,* ſignificat. Dictum ſupra Cœlicolas & Sampſæos hoa, à tertia inter Judæos ſecta, quæ eſt Eſſenorum, originem trahere. Eſſæi enim illi, contra præceptum, quod Deus Judæis dederat, ut ſcilicet precantes occidentalem mundi plagam ſpectarent, faciem orientem verſus convertebant. Præterea quoque magnus Scaliger ut Eſſenorum proprium recenſet, τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα ἱκετεύειν, *ſolem orientem ſupplicare.* Cui contradicit Nobiliſſ. Salmaſius in immortali opere exercitationum Plinianarum, aſſeritque, eos ſolem quidem honorare, venerari, ad eum preces fundere, non tamen adorare. Litis definitio conſiſtit in recta explicatione loci illius, qui producitur ex Joſepho. Verba ejus ita ſonant: πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον, οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι, id eſt, *ante exortum ſolis nihil profani loquuntur, ſed patrias quaſdam ad ipſum preces celebrarunt, ipſi ſupplicantes, ut oriatur.* Quidquid ſit, hoc tamen hinc liquere videtur, hæreſin *Coelicolarum* & eorum, quos *Sampſæos* ἡλιακοὺς Epiphanius vocat, eſſe τῶν Ἐσσηνῶν ἀπόσπασμα (*Eſſenorum revulſam partem*) & ab iis originem ducere; præſertim cum ſcimus, Eſſenos hos ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ precari ſolitos, ſupplicantes ſe ad Orientem convertiſſe, ſolem ipſum, ſi non adoraſſe, ſaltem honoraſſe. & ſimilia. Adjiciamus conjecturam celeberrimi Druſii, quam proponit in lib. de tribus ſectis Judæorum, dicens: *fortaſſe Coelicolæ ſunt, quos Benjamin in Itinerario* שאמיין *Schamain vocat, quorum Synagoga ipſius tempore adhuc erat in Meſraim, urbe magna Ægypti. nam* שמים *Schamaim Hebræis eſt coelum: unde adjectivum eſt* שמיי *coeleſtis vel Cælicola, cujus pluralis* שאמיין *Schamaiin Coelicolæ.* Siquis ſuperioribus non contentus eſt, habeat denique & hanc conjecturam. Inter nationes, quia verus Judæorum Deus ipſis erat ἄγνωστος, *ignotus,* ut patet ex Inſcriptione illa aræ apud Athenienſes tempore Apoſtoli Pauli, varia delira, multæque nugæ de Judæorum religione increbuerunt; credebant, eos caput aſininum colere, quod & ipſis Chriſtianis à gentibus objectum meminerunt illi ex Patribus, qui adverſus Nationes ſcripſerunt. Vide Tertull. Apol. cap. XV. Imo & porcum eorum numen faciebant. quo etiam reſpicit Arbiter, cum in verſu præcedenti ait, *Judæus licet & porcinum numen adoret.* Abſtinebant enim Judæi ab hujus eſu, ut animalis immundi. Lev. XI. VII. Unde Juven. Sat. XV.

Nec diſtare putant humana carne ſuillam.

Et Sat. VI.

Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

Inter ſiniſtras has de Judæorum cultu opiniones etiam hæc maxime apud Gentes invaluit, quo cœlum pro numine habere credebantur. Strabo Geograph. lib. XVI. *Moſes docebat, quomodo Ægyptii non recte ſentirent, qui ferarum ac pecorum imagines tribuerent, nec Græci, qui Deos hominum figuris inſigníerent, & quod id ſolum Deus eſſet, quod nos, terram, ac mare contineret, quod coelum & mundum & rerum omnium naturam appellamus.* Ad quod intelligendum, nota, varia apud Judæos exſtare nomina, quibus Deum deſignare ſoliti ſunt, quale השם *nomen illud,* מקום makom, *Locus.* dicunt enim de homine שנשׂי ברויקנו של מקום *quod factus ſit ad imaginem loci,* id eſt, Dei. Dictum ita Deum putem, quia omnia continet, & omnia in eo ſubſiſtunt. His adde, quo frequenter Deum appellabant, quod & præcipue huc facit, שמים *Schamaim,* Chaldæis שמיא *Schmaia,* Helleniſtis οὐρανός, *coelum:* unde, ægrotos viſitantes, precantur ipſis השמים ירחמו עליך *coelum miſereatur tui,* id eſt, Deus.

ſimi-

Ni tamen & ferro ſucciderit inguinis oram,
Et niſi nodatum ſolverit arte caput,

Exem-

ſimiliter loquuntur in adagio quodam, ubi de operibus hominum dicunt הכל לשם שמים *omnia propter coelum*, quaſi dicas, omnia opera noſtra debere dirigi ad gloriam Dei. ſic & Chaldæis דחל שמיא eſt vir pius & religioſus. Eumdem quoque eſſe uſum vocis οὐρανοῦ apud Helleniſtas, ſupra notavi; hinc in N. T. de Baptiſmo Johannis dicitur, quod non ſit ex hominibus, ſed ἐξ οὐρανοῦ, hoc eſt, Deo. Matth. xxi. opponitur enim non terræ, ut loco inferiori, ſed hominibus, ut creaturis. Sic quoque Chriſtus dominus noſter apud Lucam introducit loquentem peccatorem: ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανόν. Imo & per cœlum jurare ſolebant. Matth. v. tractat. Berachoth: השמים כן הוא *per Coelum ita eſt*, unde manavit ritus ille elevationis manuum ad cœlum in jurejurando uſurpatus. Gen. xiv. verſ. xxii. Apoc x. verſ. v. Ex hiſce prædictis proclives fuerunt gentes in hanc ſuſpicionem, eos nubes & Cœli lumen adorare, ut ait Lucanus, cœlique ſummas advocare *auriculas*. Præſertim, cum ex Judæis Eſſæi precaturi Orientem, reliquis Judæis ex mandato divino ad Occidentem ſeſe convertentibus, cœli plagam, (quæ fortaſſe Arbitro dicitur ſumma ſive extrema cœli auricula) conſpiciebant, ſolem, ut ſupra, ſi non adorabant, ſaltem honorabant, proſeuchas eligebant ἐν ἀέρι καὶ αἰθρίῳ τόπῳ *in aëre & ſubdiali loco*. Hiſce autem ritibus, & cœli ſoliſque obſervatione, non parvam nationibus ad hanc de ipſis opinionem πρόφασιν ac *anſam* dederunt. WYBINGA. Vide Petiti lib. II. Var. Lection. cap. II. & Barth. lib. XXIII. Adverſ. cap. 4.

Advocet agricolas] Lege, *auricolas*, ſive quod idem eſt, *auriculas*. Sic in jure tit. *de jud. & coelicolis* BINET.

Ferro] Hoc quidem nullam in Arbitro difficultatem habet, attamen, quia plures ſunt, qui circumciſionem hanc cultro, non ferreo, ſed lapideo, peractam volunt, vindicandus nobis eſt hic author, & genuinus mos aſſerendus. Illis, qui ſecus ſentiunt, cauſſa erroris eſt locus male interpretatus Libri, qui dicitur Joſuæ capite v. Deus præcepit Joſuæ, ut faceret ſibi חַרְבוֹת צֻרִים quod illi vertunt, *cultros lapideos*, vel *petrinos*. præterea etiam myſterium hac in re venatur magnus ille Scholaſticus Thomas Aquinas, dicitque, cultro lapideo Meſſiam ſignificatum, accommodatque huic negotio verba Pauli, quæ extant I. ad Cor. xv. III. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. *Petra autem erat Chriſtus*. Sed, quid tandem eſt verba Scripturæ præter mentem & ſcopum dicentis adducere, ſi hoc non eſt? Verum, ut redeamus ad rem, quamvis non negem צור rupem & petram deſignare, tamen etiam aciem & acumen hæc vox denotat, quod ex unico loco manifeſtum eſſe poteſt, Pſalm. ſcil. LXXXIX. verſ. XLIV. ubi dicitur תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ, id eſt, *recedere facis*, hoc eſt, *retundis mucronem ſive aciem gladii ejus*. Unde nihil nos cogit hic per חרבות צרים intelligere cultros lapideos, cum magis genuina verſio eſt per cultros acierum, id eſt, cultros acutos. Adſtipulatur huic verſioni noſtræ Chaldæus paraphraſtes, qui hoc loco habet אזמלין חריפין cultros, ſive novaculas acutas. TH. WYBINGA.

Et niſi nudatum] Caſaubon. ad Sueton. cum Bineto legit, *nodatum*. Et illico, *grata migrabit ab urbe*. ERHARD.

Inguinis aram] Lege, *oram*, & forte, *arram*. quia circumciſio eſt veluti quidam arrabon, ut & Scriptura vocat. BINET. His circumciſio deſcribitur, quam nemo ignorat Judæis familiarem eſſe, & non ab Ægyptiis ad illos, ſed ab illis ad Ægyptios derivaſſe. Quippe, cum nihil umquam de circumciſione inaudiverant reliquæ gentes, Deus אל שרי patriarchæ Abrahamo & ſemini ejus hoc ſymbolum ac ſacramentum fœderis ſui tradidit, Geneſ. XVII. verſ. XV. *Hoc eſt foedus meum, quod obſervabitis inter me & vos, & inter filios tuos poſt te, circumcidetur vobis omnis mas*. Unde merito Juvenalis Sat. XIV. de iis ait, *præputia ponunt*. & Horatio dicuntur *Apellæ*. Etiam ipſe hic Arbiter hoc ut proprium Judæorum indicium recenſet, induci tque Gitona hæc loquentem cap. CII. *circumcide nos, ut Judæi videamur*. Præterea, ſi penitius geminum hunc ſciriſſimi auctoris verſiculum inſpiciamus, videtur ille nobis ob oculos ponere receptum tunc temporis apud Hebræos circumcidendi ritum. Hic conſiſtebat, primo in circumciſione κατ' ἐξοχὴν, מילה *milah*. ſecundo in פריעה *priah*, id eſt, *denudatione*, nempe glandis. Hiſce intermiſcebant ſcioli eorum Rabbini ritum tertium, quem מציצה *mezizah* appellant, quod interpretari licet *exſuctionem*. unde, loquentes de toto circumciſionis hoc negotio, dicunt: מלין פורעין ומוצצין hoc eſt, *circumcidunt, denudant, & exſugunt*. Primum enim המוהל ille, qui circumciſioni præeſt, extremam inguinis cuticulam abſcindit, ſive, ut ait Arbiter, *succidit inguinis oram*, hoc facto, ore (at quis non mirabitur hunc inficetum morem) mentulam arripit, ac ſanguinem exſugit, velut Horatii

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

Denique idem ille המוהל pollicibus ſuis, unguibus probe ad illud armatis, reliquam cuticulam, qua parte penem circumtegit, diſcerpit, ac retro convolvit, eo uſque, ut glans penitus denudetur ac retegatur. hoc eſt, quod Auctor dicit, *Et niſi nudatum*, ſive, ut Caſaubonus, & quidem non male, *nodatum ſolverit arte caput*. hoc, ut diximus פריעה, denudationem nominant Hebræi, de qua hoc axioma Talmudicum, id eſt. מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל *Qui circumcidit & non denudat circumciſionem, perinde eſt ac ſi non circumcideret*. TH. WYBINGA.

Exemptus Populo, Grajam migrabit ad urbem,
Et non jejuna ſabbatha lege premet.
Una eſt nobilitas argumentumque coloris
Ingenui, timidas non habuiſſe manus.

Suſpecta iſthaec & Petronii putantur.

T. PETRONII ARBITRI EUSCIUS.

Cer-

Exemptus populo] Expreſſum eſt mandatum hac de re Gen. XVII. ubi Deus non voluit, non tantum ex Hebræa ſtirpe prognatos, ſed etiam alienigenas, pecunia emptos, & vernas circumcidi, addita hac clanſula: *Mas præputiatus, qui non circumcidit carnem præputii ſui, exſcindetur anima ejus ex populo eo.* Unde etiam Proſelyti illi Hebræis dicti גרי צדק *hoſpites juſtitia.* Ut jus civitatis adipiſcerentur, Judæorum more ſe circumcidi paſſi ſunt. Præterea etiam hoc tempore, deſtructo licet templo & everſa politia, ad hanc ſuam circumciſionem, ut ad ſacram anchoram, Judæi confugiunt, in hac ut ſibi propria gloriantur, hanc retinent, ut apertam ad cœlum ac felicitatem viam: ſpecimen habe in his verbis: אינו שומע פרה הגוים אלאו ישראלי בעבור ברית המילה id eſt, *Non exaudit* (Deus) *os gentium, ſed Iſraelitarum propter circumciſionem.* Hanc ergo circumciſionem, qui non recipit, eum rejiciunt, omnes gentes ut ערורים *præputiatos* & גוי נבל *gentem ſtultam* præ ſe contemnunt, & odio pluſquam Vatiniano proſequuntur. Huc referendum illud Juvenalis Satyr. XIV.

Non monſtrare vias eadem niſi ſacra colenti,
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.

WIBING.

Graja migrabit ab urbe] Lege, *Grajas migrabit ad urbes.* BINET.

Et non jejuna ſabbata lege premet] Atqui Judæi ſabbato non jejunabant. Vere: ſed Judæi omnes dies *ſabbata* vocabant a principe nempe ſabbato, quo feriabantur, à quo *primam ſabbati, alteram ſabbati*, &c. nominabant. Ita ut, quicumque per hebdomadem jejunaret, aliquo die ſabbati jejunare diceretur. Jejunia vero religioſiſſime colebant, quod ex Sueton. conſtat in Auguſt. cap. 76. præſertim Samaritani, quos *Doſitheos* nuncupabant, ſabbatum ita obſervabant, ut, quo quiſque habitu in tempus primum incidiſſet, & permaneret ad veſperam, ſive ſtaret, ſive ſederet, &c. Baronius Cardinalis Annal. Eccleſiaſt. Tom. I. Judæorum ſabbata vexat & Juvenalis ſæpicule & Martialis Raderus ad Martial. lib. 4. epig. 4. ERHARD. Aut hic auctor per ſabbatha intelligit ferias quaslibet ſeptimas. aut, more loquendi tunc temporis uſitato, ipſam ſeptimanam. quomodo Phariſæus ille apud Lucam Evangeliſtam cap. 18. de ſe prædicat, νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, *jejuno bis in ſabbato*, id eſt, in ſeptimana. Si prius, locutus hic eſt non ſecundum rei veritatem, ſed juxta arreptam Romanorum de Judæis opinionem, unde etiam apud Sueton. Aug. cap. 76. *ne Judæus quidem, mi Tiberi, tam diligenter ſabbathis jejunium ſervat, quam ego hodie ſervavi.* Dico, hoc non dictum ex rei veritate, quod ſatis novit, qui in Talmude & priſcorum Rabbinorum ſcriptis verſatus eſt: ubi videbit omnia potius contraria. Singulis enim ſabbathis corpus quam concinne ornant, veſtes ſabbathicas, id eſt, magnificas induunt, epulis non unis per integrum diem indulgent. Imo tantum abeſt, ut Sabbatho jejunarint, ut etiam nec pridie ejus nec poſtridie hoc admiſerint, non pridie, quia illa dies erat παρασκευὴ τοῦ σαββάτου, qua animo ad proximum ſabbathum præparari ſolebant, nec poſtridie: non tantum quod ea dies poſtmodum factum eſt feſtum Chriſtianorum, ſed etiam, & vel maxime שלא יצא מעונג שבת לצום ne Sabbathi lætitiam mæror exciperet jejuniorum. Quod ſi autem quis per *Sabbatha*, ut dixi, ſeptimanam intelligat, ab Arbitri forſan mente, non tamen à rei veritate, aberrabit. Varius enim in Septimana jejuniorum ordo & numerus fuit in populo Judaico, præſertim tamen & ordinario. ut modo ex Phariſæo audivimus, iis bis in ſeptimana vacabant. Dies his deſtinati erant ſecundus & quintus. Ratio ut & numerus horum dierum apud Rabbinos differunt. Auctor libri כוכר R. Juda dicit, eos jejunare feria quintâ, & ſecundâ, quia quintâ Moſes montem Sinai adſcendit ad accipiendam legem, & ſecundâ ex eo deſcendit. Idem auctor plura alibi ſuperaddit, dicitque: quater jejunant in hebdomade; feria ſecundâ, tertiâ. quartâ & quintâ, ſecundâ propter nautas & eos, qui per mare navigant, tertiâ propter eos, qui iter faciunt per deſerta, quartâ ait, היו מתענין מפני אסכררה id eſt, jejunant propter האסכררה quod eſt angina, συνάγχη, ne ſcilicet ea infantes invaderet. quintâ propter gravidas & parturientes; feriâ autem primâ non jejunant, quia feſtum eſt Chriſtianorum. Hæc ille. Alias horum dierum rationes adfert Volumen jejunii: Statuerunt Magiſtri noſtri, ut jejunium eſſet feria ſecundâ & quintâ propter tres res, videlicet propter deſtructum templum, propter legem conflagratam, & propter probrum nominis divini. TH. WYBINGA.

Euscius] Apud Fulgentium in Expoſitione Virgilianæ Continentiæ moral. ſecundum Philoſophos, legitur, *Petronius in Euſcio.* ubi alias in uno vet. cod. *Euſcion.* in altero *Euſtion.* forte, Εὐσκίῳ. Et ſubjicit Fulgentius, *Ergo tunc jurgis calumnias diſcitur, & venalis lingua in alienis negotiis exercetur, dum ſtudii doctrina profecerit, ſicut in advocatis nunc uſque conſpicitur.*

Cerberus forenſis erat cauſidicus.

*

Foeda eſt in coïtu & brevis voluptas,
Et taedet Veneris ſtatim peractae.
Non ergo, ut pecudes libidinoſae,
Caeci protinus irruamus illuc:
Nam langueſcit amor, peritque flamma.
Sed ſic, ſic ſine fine feriati,
Et tecum jaceamus oſculantes,
Hic nullus labor eſt, ruborque nullus;
Hoc juvit, juvat, & diu juvabit;
Hoc non deficit, incipitque ſemper.

*

Accuſare, & amare tempore uno,
Ipſi vix fuit Herculi ferendum.

*

—— Et ſcuta latentia condunt.

*

—— Torva ſolum ſub fronte latebat.

*

Delos, jam ſtabili revincta terra,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto levis hinc & inde vento

Ibat

citur. Quæ verba, inquam, ſunt Fulgentii, non (ut quidam putarunt) Petronii. DANIEL. Barth. ad Stat. lib. II. Theb. 26. & IV. 486. putat corruptam vocem ex ſcribendi compendio & vel legendum lib. I. vel II. vel *Satiro*, id eſt, *Satirico*. Quod probat quoque Munckerus ad Fulgentii Virgil. Contin. pag. 157.

Cerberus forenſis erat Cauſidicus] Lucill. Anth. 2.

Ου δέχεται μάρκον τὸν ῥήτορα νεκρὸν ὁ πλάτων
Εἰπὼν, ἀρκεῖται κέρβερος ὧδε κύων.

Varro Atacinus: *latrant fora, claſſica turbant*. Tertullianus de Pallio: *Jura non conturbo, cauſſas non elatro*. Hinc *canina facundia* Appio, & Prudentio *caninum ſtudium*. Columellæ libr. I. *canina contentio*. Firmico libr. 4. dicitur hoc *forenſe latrocinium*. Similia quædam habes apud Marcellinum libro 30. DOUZA F. Hinc Salluſt. apud Lactantium; *Cicero caninam facundiam, ut Appius, inquit, exercuit*. Vide Savaron. ad Sidon. lib. 4. ep. 4. & Rittersh. Ind. Symmachiano. Alluſit huc puto & Saliſberienſ. libr. 5. Policrat. cap. 10. Jungermann. ERHARD.

Fœda eſt in coitu] Sequebantur iſta in v. c. ſed ſine Petronii titulo, at priores illi duo phalæcii vix alius fuerint, quam Petronii. BINET. Vide Ciceron. de Senectut. cap. 12.

Sic, ſic] Horat. lib. II. od. II.

Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temere.

Donatus ad Terent. Andr. Act. I. ſc. 2. docet *ſic* pro *leviter, negligenter*, poni, ut Græcis οὕτως. Ita & Pricæus apud Apulej. lib. V. Met. pag. 104. emendat. *Tunc forte Pan Deus ruſticus juxta ſupercilium amnis ſedebat, complexus ſic canam Deam*, id eſt, incurioſe.

Et ſcuta latentia] Virg. lib. 3. Æn. id eſt, late patentia. vide quæ notavit noſter S. G. DANIEL.

Torva] Sic emendavi, cum eſſet *curva* ſcriptum. DANIEL.

Latebat] *R. latebant*, id eſt, late patebant. DAN.

Delos] Hoc Petronio digniſſimum Epigramma rotundum & nitidum cenſet Barthius Adverſ. lib. XLIX. cap. 5. pluribus hujus inſulæ fata, & honores exſequitur Callimachus Hymno ſuo in Delum.

Purpureo] Eleganter. Nam *conchylii color auſterus glauco & iraſcenti ſimilis mari*. Plin. lib. IX. cap. 36. imitatio eſt Virgilii IV. Georg. 373.

In mare purpureum violentior effluit amnis.

Ubi vide Servium. Valer. Flacc. III. 422.

Gyaro] Et hoc ex Virgilii lib. III. 77.

—— *Gyaro celſa, Myconoque revinxit.*

Ubi recte interpretes viderunt, *celſa* ad Gyarum referendum, ut hic *alta*. Quare fruſtra Barthius volebat *arta*. Statius quoque expreſſit Virgilium libr. III. Theb. 438.

—— *Ipſa tua Mycono Gyaroque revelli,*
Dele, times.

Con-

Ibat fluctibus inquieta ſummis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Gyaro ligavit, illac
Conſtanti Mycono dedit tenendam.

*

Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum.

*

Dividias mentis conficit omnis amor.

Explicit. T. Petronius Arbiter.

P. PETRONII RHETORIS DECLAMATIO.

Quid eſt, judices, dolus? Nimirum ubi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum.

PETRONII GRAMMATICI FRAGMENTA.

Horatius: *Quis te redonavit Quiritem diis patriis?* cujus nominativus eſt hic *Quirites.* * * Claſſica à calando, id eſt, vocando, ſunt dicta.

Conſtanti] Id eſt, inſulæ quaſi firmis radicibus mari impoſitæ. Rarior hæc ſignificatio.

Mycono] Sic ſcribendum eſſe docuit Nob. N. Heinſius in notis ad Ovid. xxi. Heroid. Epiſtol. *Myconos* enim, non *Mycone*, dicta eſt hæc inſula. BOSCH.

Catillata geris] Fabius Planciades Fulgentius in Expoſitione ſermonum antiquorum, in verbo, CATILLARE, citat Propertium, *Catillata geris vadimonia publicum proſtibulum.* ſic enim in omnibus excuſſis. forte pro *Propertius* ſubſtituetur *Petronius* non male, ut & Scaligero viſum. nam Petronium & alibi in ſuis libris ſæpiſſime laudat. Quanquam in vet. cod. manuſcripto legitur; *Propicius*

Catillata geris ſua domiuica publicam proſtibulum.

poſt *publicam* in *publicum* mutatum eſt: ſic forte ſcriptum erat *Propicius*, quod poſtea altera manu mutatum eſt in *Propertius.* in altero vet. cod. legitur, *Propartius.* DANIEL.

Dividias mentis] Sic apud eundem Fulgentium in verbo DIVIDIÆ citatur Propertius, ubi etiam fortaſſe pro *Propertius* legendum *Petronius* (quomodo idem Scaliger non male judicavit) quod altera quoque manu in *Propertium* commutatum eſſe facile apparet. Certe hi duo verſus Petronium redolere non nobis tantum, ſed & aliis viris ſagaciſſimis, videntur. Porro apud Fulgent. legitur: *Dividias dixerunt triſtitiam.* In vet. Lexico; *Dividia, diſcordia, bellona.* Et; *Dividioſus, qui per ſuam diſcordiam alios dividit.* DANIEL.

Quid eſt, Judices, dolus] Ex Iſidor. lib. 5. Etymol. cap. 26. de Criminibus in lege conſtitutis: *Doloſus, inſidioſus, vel malignus. ab eo quod deludit: aliud enim agit, & aliud ſimulat. Petronius aliter exiſtimat dicens: Quid eſt, Judices, dolus? nimirum, ubi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum.* Idem cap. 27. *Dolus eſt mentis calliditas, ab eo, quod deludat. Aliud enim agit,* &c. DANIEL.

Quod legi dolet] Itaque *dolus* à dolendo dictus eſt. videndus Savaro ad Sidon. lib. 5. ep. 5. ERHARD.

Quiritem] Sergius in Editionem II. Donati; *Item Quirites dicit numero tantum plurali: ſed legimus apud Horatium, hunc * Quiritem. vetat nominativus hic Quiris. Item idem Horatius; Quis te redonavit Quiritem Diis patriis? cujus nominativus erit hic Quirites, ut dicit Petronius.* Hunc putant quidam Grammaticum, quem citat Sergius, quod & facile crediderim, cum inveniam in vet. libro Petronium citatum in explicatione vocabuli *Claſſicum*, ubi ſic habetur; *Claſſicum dicitur ex Vegetio de Re militari lib.* 11. *quod buccinatores per cornu dicunt. quod inſigne videtur imperii, quia claſſicum canit Imperatore præſente, vel cum in militem capitaliter animadvertitur: & claſſica aucta re Petronio à calando, id eſt, vocando ſunt dicta* DANIEL. Diomedes lib. 1. *Quirites, ſed Flaccus in Satyra Quiritem dixit.* Priſcianus lib. 4. *In* τις *quoque inveniuntur denominativa, ſed antique prolata, penultimam natura vel poſitione longam habentia, ut Samnites pro Samnis, ac Laurentis quoque pro Laurens, Tiburtis pro Tiburs, teſte Capro. Sic Quiritis pro Quiris, & Ceritis vel Ceretis pro Ceres, qui tamen nominativi non ſunt in uſu.* Auguſtinus in Arte; *Pluralia maſculini generis, manes, Quirites, cancelli:* Vetus Grammaticus, qui eſt membraneus in Bibliotheca Goldaſti in Artem ſecundam Donati. *Sunt alia pluralia tantum maſculini generis, ut hi manes, hi Quirites.* Et paullo poſt: *Quarites, qui & Romani & Quarites dicti, quia Quirus dictus eſt Romulus, quod ſemper aſta utebatur.* ERHARD.

F I N I S.

JANI DOUSÆ
PRÆCIDANEA,

D. JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS

COMMENTA,

DISSERTATIONES ET PRÆFATIONES,

ET

INDICES.

Digitized by Google

Digitized by Google

JANUS DOUSA
DANIELI ROGERTI SUO.
S. D.

Annos abhinc, ni fallor, jam factum eſt ſeptem, quum tibi meane, an publica felicitas dicam neſcio, eam cogitationem immiſit, ut Bataviam noſtram crebro reviſendo de præſentia nobis tua gratiam facere & velles & poſſes, mi ſuaviſſime Daniel. quam rem ſtudiorum meorum rationi opportuniſſimam feliciter aliquamdiu atque ex ſententia nobis ſub manus ſucceſſam, cupientiſſimiſque adeo ac lubentiſſimis animis utrinque porro continuatam ac cultam, in ipſa pene (ut ſic dicam) Epitaſi inopinatus reviviſcentium armorum civilium clangor, patriæque infœlicis fortuna mediis peregrinationibus iſtis tuis ex transverſo incurrens deſubito abrupit atque exſtinxit; ſummo adeo meo bonorumque omnium cum dolore, tum illorum hominum flagitio, qui tumultus hos nobis Tagœdiaſque concivere. Me miſerum, tene (ô Rogers) animo meo cariſſime: tene inquam iſta doctrina, fide, comitate, induſtriæque indole, & (quod rei caput eſt) iſta benevolentia dico, tantum temporis, tam multa adeo millia à Lipsio ac Dousa tuo diſcretum, ſejunctum, & quaſi abalienatum in externo ſolo vitam degere? Muſaſque ac ſtudia noſtra, ex cujus conſuetudinis ſolatio tantas voluptates haurire ac participare ſolita, ex ejus diſtractione ac diſſidio tantos percipere luctus? Atqui paullo etiam præſentiæ tuæ deſiderium tolerarem facilius, ſi modo id ipſum mutua ſcribendi aſſiduitate lenire ac commitigare poſſemus. Nunc iſti malo hoc inſuper adjunctum eſt incommodi, quod ne per literas quidem interpretes colloqui inter nos confabularique liceat, ita undique & terra & mari interceptus eſt commeatus,

Nec quicquam in Clario numine præſidii eſt.

Næ jam ego reapſe nimis quam verum eſſe experior Plautinum illud:

Tum denique homines noſtra intelligimus bona,
Cum quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.

Itaque nec te mihi ſucceuſere æquum arbitror, nec cauſſæ dictionem exſpectare, quod biennium prope jam totum literarum officio defuerim. Tantum rogo quæſoque, ut ſatisfactionem quam dico animo, quo decet, accipias; flectaſque mentem juſtiſſima deprecatione lenitam, ea lege, ut bona fide pœnitentiam emendem, hoc eſt, ſuperiorum temporum veternum nova ac ſuccidanea diligentiæ uſura ſarciam porro atque compenſem, ſimulatque primum per illos licuerit, quibus eſt ea res in manu. qua in re ſi tuæ fortunæ ſucceſſus opinioni ac votis reſponderit meis,

Rex ſum: Regem autem quid loquor? imo Deus.

Ac ne me judices gratis aut ſine mercede hacce noxa exſolvi velle; en tibi, mi Patrone, Petronium hunc noſtrum, qui caduceatoria more inducias faciat tecum: ac Rogertem Dousæ tranquillet ſuo, reducemque, ut antea, propitium concinnet nobis. Quid ni (inquies) eum dones Scriptorem mihi, cujus quidem à capite ad calcem curatiſſime deſcripti meo ſolius beneficio Exemplar indeptus primitus? jam tum, quum Patriæ nomine ad Britannos meos Legatus miſſus Publicæ Auctoritatis munus ſuſtinebas. Fateor, ac præ me fero. Itaque redit (ut vides) ad te depoſitum tandem tuum: non quidem ſartum tectum, hoc eſt, inviolatum modo; ſed vero, præter haud pœnitendam literarii fœnoris ac-

Google

ceſſionem, nova inſuper politura refictum, ac Dousianis denique COMMENTARIIS illuſtratum. & quidem poſt geminatas (ut ſcis) SATYRICI illius Editiones multo electiſſimas, LUGDUNENSEM ac LUTETIANAM inquio. quæ res in cauſſa fuit, ut publicationis illius propoſitum in hæc uſque tempora differre fuerim coactus. Accipies proinde (ut dixi) hanc PRÆCIDANEORUM TRIGAM: quibus hercule aliud nihil obfuturum intelligo magis, quam quod ARBITRUM auctorem habent. Noſti hoc ſæculum quibus moribus ſit;

Pergula pictorum: veri nihil, omnia ficta.

Id DOUSA curat ſcilicet. Et tamen ita res abibit, niſi mihi præſidium ipſe contra occupare propero in tempore. quod ne ab ipſo PETRONIO petam, ecqua cauſa eſt, iſtiuſmodi nobis ſic quaſi ex tripode Oraculum ſuggerente? *Nihil eſſe hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeveritate ineptius.* Quod te per prætextatæ amicitiæ memoriam, per communia Muſarum Sacra, ac ſtudiorum noſtrorum ſocietatem obſecro obteſtorque; ut Salinarum Arbitri poſſeſſionem, tanquam legitimus procurator, defendundam ſuſcipias: neu contra fas legemque Civem Patricium, & (quæ ratio maxima eſt) Conſularem infibulari, multo minus evitari ulla porro ratione patiaris. quem non tralaticia ædepol deformitate inſignitum, ac vix Maſſilienſibus ſuis cognitum MEMMIANA munificentia primitus à fatali adeo meta revocavit ad lucem. Nam quod ad me attinet, nullam recuſo invidiam, quæ ſpem ſalutis modo aliquam ARBITRO noſtro oſtendat. Quod ſi utique facinore opus eſt, cur non (quia belliſſima eſt occaſio) ipſimet inteſtabiles fiant potius, qui tam ſevera triſtitia violari aures ſuas obſcœno ſermone palam ac publicitus aſſimulantes, ſuæ atque alienæ lubidini nihil non in ſecreto condonant? Scis, quos dicam. Quò majore opere ex parte tua adnitendum, ut & Sectores omnes fruſtra ſint, & SATYRICUS noſter in patrocinio tuo ac fide tuto audeat conquieſcere, ALBIMONTANI GENII Perennitate ſecutus: utique adverſus iſtos, qui novam nobis Hiſtrioniam commenti, aliorum ſimpliciter dicta in crimen raptare non ceſſant; ipſi adeo factorum innocentes, ut in eodem plane contubernio cum EUMOLPO PETRONIANO ſtipendia jam olim factitaſſe videri poſſint. cui generi ipſius hercule jampridem advocatus venire cupio, ſi qui mea opera citius addici poſſint, MORBONIAM porro ut abeant recta via. *Vale ocelle noſter, imo ocelle* MUSARUM. LUGDUNO BATAVORUM.

JUSTUS LIPSIUS

ad Juventutem.

En PETRONIUS. *Arbiter Leporum,*
Et ſalſus pater & ſalax jocorum.
Quos novit Latium, vetuſque Roma.
Padore obſitus impolitiaque
Dudum, nunc melior politiorque
In novam properat venire lucem.
Non quidem magica recoctus arte,
Sed DOUSÆ *medica recoctus arte.*
DOUSÆ, *qui veterum arbiter Leporum eſt.*
DOUSÆ, *qui pater elegantiarum eſt.*
At tu noſtra fave & cave Juventus.
Merum mel latet hic, latet venenum.
Probis mel merum, aut improbis venenum.

Idem Cent. I. Epiſt. LXX.

Duſa noſter Commentarios ad Petronium ſcripſerat nunc totus in Hiſtoria concinnanda ſua gentis.

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΟΓΙΜΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΑΝΕΙΣ ΠΕΤΡ. ΑΡΒΙΤΡΟΝ ΚΑΙ ΙΑΝΟΝ ΤΟΝ ΔΟΥΣΑ.

Ἐπίγραμμα διαλογιστικόν.

α. Ἔννεπε ξεῖνε τίς ἐσσί; β. Πετρώνιος, ὅν ποτὲ Ῥώμη
Τιμαῖσι ὑπατικῇ βλέψεν ἐν ἀγλαΐῃ.
α. Οἶδ' ἀπὸ Μασσαλίης τὸν ῥήτορα, τὸν στιχαοιδὸν
Διζυγέος ἐννεπίας ῥυθμῷ ἀγαλλόμενον.
Πῶς δ' ἔλαθες συγγενῆ τόσσοι χρόνοι ἔποχος ἔρφης,
Ἐλλογίμοις, οὐδ' ἂν γνώριμος ὑμνοπόλοις;
β. Δήιος, ἑσπερίης ἀπελάσας πατρίδος αἰνῶς,
Δῆμοι βαρβαρικαῖς ἐγκατέερξε πέδαις.
Ὀψὲ δὲ δή με φιλόφρονες εἰς φῶς φῶτες ἔνεγκον,
Καίριμα δουλοσύνης λύτρα χαρισσάμενοι.
Δηθὰ δὲ λυτρωθείς, κεκολυμμένος αἶαν ἀμείβων
Πλάγχθην, ἀειδέσιν λώπεσιν ἑσσάμενος.
Ἐσσότε Δοῦσα μ' ἑοῖς φιλίοις μεγάροισι κομίσσας
(Τήνικα οἱ δοῖεν χάρματα πολλὰ θεοί)
Ῥωμαλίοι προτέρῳ μετενήνοχεν εἰς ἀξιότητα,
Τὴν δ' ἐμὲ λαμπροτάτην τεῦξεν ἀμφάσεις.
α. Ὡς ἐτεόν γ' ἔπος ἐστίν, ὁμοῖον ὡς τὸν ὁμοῖον
Προσπελάσαι μεγάλων αἰὲν ἕκητι θεῶν.
Μυσοπόλοι ξυνῷ συγχαίρετε, Δουσιάδῃ τε
Ἀμφοτέροι, ξυνῷ σπεύδετε, καὶ λογίῳ.

Digitized by Google

JANI DOUSÆ NORDOVICIS
PRO
SATYRICO PETRONII ARBITRI
VIRI CONSULARIS PRÆCIDANEORUM
LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Satyram Petronianam haud unius quidem, ſed vero complurium librorum opus fuiſſe. Dictorum factorumque quaſi papavere & ſeſamo ſparſorum *ad joci Plautini ſimilitudinem accommodatio.* Frictam nucem, *pro cocta, ſive toſta potius, tam apud Horatium, quam Plautum, ſumi oportere.* Madidum, *ſeu* Tepidum cicer, *pro fricto in Martiali. Dictionis Petroniana tum Octaviano eloquendi genere conlatio; adjecta ſuſpectioris inſuper alterius loci emendatione.*

S*atyricon* iſtud Petronii Arbitri in libros plures diribitum, tributum ac diſpartitum fuiſſe, ſatis magno argumento eſt nobis veteris Gloſſarii fiducia, quod apud literatiſſimum antiquæ fidei cuſtodem Petrum Danielem noſtrum in publicos potius, quam privatos uſus adſervari intelligo. Inde enim ſic quaſi ex armario depromta feſtiva illa ablectiſſimorum Fragmentorum ſymbola, de qua poſt omnes omnium collectas noviſſime ac recens nobis gratiam fecit is, qui Lutetianæ Editioni architectua cluit. Ibi igitur inter cætera & hoc exemplum ſub Satyrici illius ſpicilegii exodium Petronianis amatoribus occurrit: *Excelſiſſimus dicitur à Petronio in* 1. *Satyrarum.* Unde manifeſtum, hoc opus certo librorum ordine (ut dixi) à compoſitore ſuo diſtinctum & quaſi interjunctum fuiſſe, quod quoniam in tanto ejus ſcriptorum defectu compertioribus argumentis præſtare haud facile eſt, ambagibus ac diverticulis relictis de ſemita in viam me ſiſtere approperabo, hoc eſt, in rem præſentem venire pergam: non ut œconomiam novam hic ullam inſtituam ſcilicet, ſed vero ut ordinem mihi ab ipſo auctore præſcriptum ac præſtitutum conſervem, ſtudioſe utique ac ſedulo. Proinde ab Eucolpianæ Declamationis fragmento telam hancce auſpicato orſuri, poſt *veram tumorem, & ſententiarum vaniſſimum ſtrepitum* in Arbitri noſtri arbitrio conquieſcere cogitamus, ſcævam perverſamque hujus (an illius?) ſæculi eloquentiam junctis in unum copiis, omnibuſque pariter cachinnis flagellaturi, nec *mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa vel unius aſſis æſtimaturi: imo minoris etiam, quam vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta Aſcyltos.*

Cap. I. Et quoniam *Papaveris ac ſeſami* nos in memoriam induxit Arbiter, haud alienum inſtituto noſtro videtur Satyricam Petronianæ metaphoræ ſimilitudinem Comico Plautinæ urbanitatis ſuffragio adjutum porro ire atque defenſum. Id exſtat Pœnulo in joco non abſimili ἐμφατικῶς uſurpatum, cui etiam utrumque tam *Seſamum* iſtud, quam *Papaver* aſperſum reperitabis. verbi cauſſa, act. 1. ſc. 11. verſ. 112.

> *AG. Obſecro hercle ut mulſa loquitur? MI. Nihil niſi laterculos,*
> *Seſamum, papaveremque triticum, & frictas nuces.*

Ad exemplum Plautinum etiam Horatii illud ſpectare videtur ex Arte, verſ. 249.

> *Nec ſi quid fricti ciceris probat, & nucis emtor.*

Neque enim *Frictum* iſtud ad *Cicer* modo, quod præcedit, ſed vero etiam ad *Nucis* mentionem, quæ porro ſequitur, pertinere autumo, hoc Plautino potiſſimum teſtimonio perſuaſus; interpretorque, *Coctum,* ſeu *toſtum Cicer,* adſtipulante nobis Martialis loco, quem libro primo Epigr. 1. reperias hujuſmodi:

> ——— *Quod otioſa*
> *Vendit qui madidum cicer corona.*

Item ibidem Epig. 104.

> *Aſſe cicer tepidum conſtat, & aſſe Venus.*

Madidum enim, ſeu *Tepidum* Martiali, quod Horatio *Frictum.* & ſcimus *Madidum* pro cocto uſurpatum antiquis, item Comico noſtro non ſemel; ſed & Vergilio:

> *Et quamvis igni exiguo properata maderent.*

Unde liquido dilucet error eorum hominum, qui *Frictum* pro novello & recenti in Horatio poſitum ſunt interpretati. Sequitur deinceps in eapſe Declamatione illa, quam contra umbraticos & præpoſteros ſæculi ſui Declamatores in neſcio qua *Portictu* ab Eucolpio habitam palam deprehendimus, argutiſſima hæc ſimilitudo.

Cap. II. *Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam bene olere, qui in culina habitant*] V. C. uno verbo auctior, *Tantum* interpoſitum habebat, hoc modo: *Qui inter hæc tantum nutriuntur.* neque id abhorret ſententia. Legitur porro ex ordine.

Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnem eloquentiam per-

perdidiſtis. Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur & caderet] Idem hoc ipſum de Aſiatica iſta tolutiloquentia Octavianus Cæſar, cujus (quantum quidem ex ejuſdem Fragmentis eſt conjectare) univerſam prorſus dictionis imaginem à Petronio noſtro poſſideri, jampridem ſatis acceptum eſt mihi. Scribit igitur ille in quadam ad M. Antonium epiſtola, (Suetonium auctorem ſequor) ludens malum & inconſtans in eligendo genere dicendi ingenium ejus: *Tuque dubitas, Cimberne Annius, an Verrius Flaccus imitandi ſint tibi? ita ut verbis, quæ C. Salluſtius excerpſit ex Originibus Catonis, utaris? an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonem transferenda?* Quibus mox item ſuccinit Arbiter porro hic noſter, inquiens: *Nuper ventoſa iſtac & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere afflavit.* Cæterum, quod dixi Petronianum ſcribendi genus ad Octavianæ dictionis ſimilitudinem examuſſim mihi conformatum videri, neminem demiraturum arbitror, qui quidem bona animi mente, hoc eſt, judicio ac ratione utatur; denique Suetonianum illud ejuſdem loci de Auguſto Principe teſtimonium memoriter commeminerit ſatis; *Genus eloquendi ſequutus eſt elegans & temperatum, vitatis ſententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (ut ipſe dicit) fœtoribus, præcipuamque curam duxit, ſenſum animi quam apertiſſime exprimere. quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque præpoſitiones verbis addere, neque conjunctiones ſæpius iterare dubitavit, quæ detracta adferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent.* Quæ quidem omnia ita graphice, & quaſi ad verum Petronianam nobis orationem ob oculos repræſentant, ut, niſi de Auguſto ea memorata eſſe conſtaret nobis ex Hiſtoricæ fidei auctoritate, in alium potius neminem, quam in Arbitrum noſtrum convenire ex animi ſententia jurati aſſeverare poſſimus. Ita velut *Uno in ludulo eruditulí ambo* ſirempſe prorſus mihi, nec quicquam minus, quam publici ſaporis ſermonem habere videntur. Habes inter ejuſdem porro indignationis argumenta.

Nondum juvenes declamationibus continebantur, quum Sophocles aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui] Placet legi, *Conterebantur*, Metaphora vere Petroniana.

CAPUT II.

Interrupta argumentorum aliquot recenſio carptim & quaſi per Satyram facta; rerumque ſub uno aſpectu poſitarum veluti Breviarium quoddam; earum dico, quarum perpetua in Petronio narrationes (quantum quidem ex centunculis ejus ſuperſtitibus exſculpere atque exterebrare potuimus) hac tempeſtate nequicquam deſiderantur. Græcæ urbis *appellatione haud aliam, quam* Neapolim, *ſignificari. Id Corneliano quoque teſtimonio firmatum. Lutetianæ lectionis aſſertio.* Verba atroci ſtilo effodere, *quomodo intelligendum. Quandam Arbitri noſtri ſententiam de Horatio adumbratam videri.*

Eucolpicam Declamationem Agamemnonis interpellatione abruptam fuiſſe fidem nobis faciunt hæc verba.

Cap. III. *Non eſt paſſus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipſe in ſchola ſudaverat*] *Porticum* quam dicat neſcio, præſertim quum nec pes nec caput Eucolpianæ diſſertationis, in tanta tamque deformi Satyrici iſtius decurtatione, uſpiam gentium compareat hodie. Nam nec de *Agamemnonis ſuaſoria* reliquum nobis quicquam fugitiva oblivio fecit. Quid? quod majorem inſuper ac meliorem *ſuperioris Declamationis* partem Petronio, imo vero nobis, amatoribus inquam ejus; deperiiſſe credibiliter augurari poſſimus. Jam de *obſcœna illa, modiſque omnibus flagitioſa Eucolpii ſervitute, eodemque ad arenam* (ſicuti apparet) *condemnato; de fuga ejus, ac judicio deluſo: de nocturna hoſpitis cæde: de uxore Lycæ corrupta, tum injuriis eidem illatis, expilatoque contumelioſa migratione navigio*, nec vola, nec veſtigium, quod ajunt. Quid *de damnatione Tryphænæ, de exilio ac dignitate ejus in concione proſcripta; de Lycurgi villa deſpoliata, ac rapinis communibus; de Menelao anteſcholano* loquar? quid vero aliud, niſi horum omnium nobis ac doctis omnibus nihil præter inaniſſimum deſiderium reſtare? Sed & *de prǽpudioſa illa, quamque ſtupro emeruerat, Gitonis manumiſſione, deque primis impudentiæ ejuſdem tyrociniis, præpoſteraque ac nefaria cum Eucolpio conſuetudine: de Aſcylto infamia notis cooperto, qui ne vir eſſet à matre perſuaſus, ipſo virilis Togæ die ſtola aſſumpta in muliebris patientia ſcortum tranſierat; opus etiam muliebre in ergaſtulo fecerat:* omnia hæc, inquam in perpetuum evanuerunt, haud radicitus quidem, verum hercule eradicitus. Taceo *conturbationem Aſcylti, ſoliquæ verſionem multo perditiſſimam:* taceo *fraternam cum Eucolpio ſub præceptoris umbra initam ſocietatem, & viridarium ſædiſſimis utriuſque voluptatibus inquinatum*; poſtremo, *quod ex turpiſſima lite in riſum jurgantes converterat, laudationem Poetæ, cujus adeo ſubidiſſima recitationi cum auribus, imo vero dentatis plagis interfuerant ambo, neque id fruſtra: quippe quam vocatio etiam fuerit ſubſequuta, ex utriuſque captatoris ſententia, paraſiticis potius, quam ſcholaſticis artibus quæſita.* Neque minor jactura facta in argumentorum ſequentium amiſſione, *de pallio loquor per latrocinium harpagato, de tunicula Aſcylti intactis aureis plena deperdita, eademque porro mox à ruſtico quodam in ſolitudine inventa: de Sacro Priapi ante cryptam turbato, de nocturnis in ſacello magis illius Dei religionibus inſpectis, proditiſque.* Ex quibus tum univerſis, tum ſingulis facile eſt adfirmare, ipſa hæc

tan-

tantula, quæ reliqua etiamnum poſſidemus, Fragmenta vix mehercules in decima ejus Satyræ parte cenſeri poſſe, quam non ſola carminum varietate miſtam condidit Petronius noſter, Varronis (uti arbitror) Menippæas ſequutus. Atqui eſſent omnia faciliora, ſi vel in his ipſis, quæ de tanto corpore ſuperſunt, reliquiis aliqua fabellarum cohærentia, ſerieſque continuatæ porro hiſtoriæ appareret. nunc protaſi quaſi, atque epitaſi amiſſâ, quarum potiorem adeo partem argumenta, quæ poſui, olim occupaſſe videntur; cataſtrophen inſuper centonis in morem virgatis undique veluti pannis conſutam, peſſimeque ſane ac diſcorditer conciliatam habemus. Ita interrupta omnia, ac paſſim lacunis deformata, quarum vicem explent aſteriſci, quibus hercule ego lumbos adeo omnes defractos vellem, ut vel noviſſimum Actum integrum ſaltem inviolatumque haberemus, cujus nunc, ſicuti Aululariæ Plautinæ, nequicquam atque irritis votis exodium miſere deſideramus. Cæterum de *eapſe Porticu* habes aliquanto etiam poſt, capite 6. Nam ne de *Porticu Herculis Romæ à Philippo quondam extructa* dictum credam, cujus meminit cap. 106. obſtat *Græcæ urbis* mentio, *in cujus diverſorio ſe deſertum jacere lamentatur Encolpius* poſtea. Addidiſſet ſaltem orbis appellationem, cætera porro compertiora haberemus. Utut eſt, gnarum hoc ſaltem nobis, *ſitum ejus proximum littori fuiſſe*. & fortaſſis hæc fuerit, quam Satyricus ipſe cap. cxv. *Inſulam M. Manicii* indigitat. unde ductore Eumolpo navi aliquando conſcenſa Tarentum cogitantes, facto per tempeſtatem naufragio, Crotona adpulſi, de credula Coranorum ac hæredipetarum turba, hoc eſt, de prædonibus ipſis prædam capturi, felicitate pleni, ne dicam ebrii, prioris fortunæ ſtatum facile porro obliviſcantur. niſi forte tamen *Inſula* id loci, pro domo publico privatove circuitu cincta, eaque, quæ parietum communione careat, poſitam interpretemur. qua notione nomen illud accipi haud raro ſolere, ex Cicerone nobis, Tranquilloque, tum Petronianæ ætatis ſcriptoribus clarum. Commodum hæc ſic ſcriptitaram, quum mihi hujuſce controverſiæ cauſſa ad commune Academiæ noſtræ oraculum profecto, ac vix primam dum hercule *Græcæ urbis* ſyllabam eloquuto, *Lipſius autem*

Vellit, & *admonuit* de loco Cornelii Taciti. unde ſcitior factus ſum tandem, *nobilem illam Cumanorum coloniam, ac primariam Magnæ Græciæ civitatem*, (*Parthenopen, ſeu Neapolim dico*) peculiari *Græcæ urbis* appellatione inſignitam antiquitus. credo, ob *Gymnicos ludos* maxime, tum *Muſicum illud quinquennale certamen* magna Græcarum orbium frequentia ibidem ſolitum celebrari; vel (quod vero propius videtur) ob vetuſtiſſimam Græcæ proſapiæ jam inde ab ipſo uſque Theſeo ac priſcis Athenienſibus (quorum coloni Chalcidenſes cluebant) repetitæ altius originationem. Locus, quem dico, Taciti lib. 15. Annalium hiſce verbis conceptus exſtat: eſtque ſermo omnis de CL. Nerone contra decus Imperatorium ſcenaturiente, vel Bacchanal factitante verius: *Nam adhuc per domos aut hortos cecinerat Juvenalibus Ludis, quos ut parum celebres & tantæ voci anguſtos ſpernebat. Non tamen Romæ incipere ſcenas auſus, Neapolim quaſi Græcam urbem delegit.* Ad illa *Agamemnoniæ diſſertationis* verba aliquando veniamus

Cap. IV. *Quod ſi paterentur laborum gradus fieri, & ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigarentur*] Ita lego, proboque hanc lectionem præ veteri ac Lugdunenſi illa, *Irrigarentur*. Perſiſtit enim in metaphora Petronius noſter, & *Maturitatem* iſtam, quam per verbum *Mitigari* exprimit, opponit *ſtudiorum cruditati*, qua juventutem de parentum conſilio obnoxiam laborare queſtus fuerat antea, verbis illis: *Deinde quum ad vota properant, cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur, pueris induunt adhuc naſcentibus.* *Mitigari* ergo pro *Mitificari* (quo vocabulo uſus Gellius) hoc eſt, matureſcere poſitum accipiemus. Sequitur exinde.

Ut ſapientiæ præceptis animos componerent, ut verba atroci ſtilo effoderent] Idem cum Horatiano illo penitiſſime:

Sæpe ſtilum vertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus, &c.

Stilo enim (id quod à Turnebo, magno illo doctrinarum ac leporum omnium parente, ſagaciſſime indagatum) in ceratis tabellis literas faciebant, vel pangebant potius; cujus adeo ſtili cuſpis, qua æquor illud cereum inarabatur, *Acumen* cluebat. unde & M. Tullius: *Omnia ſub acumen ſtili ſubeant neceſſe eſt*: Altera pars retuſa erat, qua veluti tranſverſo calamo jugulabant, id eſt, inducebant, eradebantque obliterantes, ſi quæ minus ex ſententia videbantur: ipſamque ceram illam denuo complanabant, ſartam (uti prius) æquabilemque concinnantes, ad novam ſcripturam ſupponendam quaſi ſuccidaneam, veteri ac fugitiva illa expuncta ſcilicet. *Stilum* ergo *vertere*, eſt interpolare atque emendare, quod ſcripſeris: nec mucronem (ut antea) ſed vero alteram ſtili partem, inverſam dico, atque ideo obtuſiorem ad delendum adhibere. Præcipit proinde cum Horatius, tum Arbiter frequentes in ſcribendo lituras faciundas, verbaque (*quamvis invita recedant*) *atroci ſtilo effodienda*, hoc eſt, crebro invertendum graphium, nec ſtilo, aut ceræ parcendum, ſi quis digna modo poſteritatis auribus conſcribillare poſtulet ſeſe. Vide exemplum Prudentii prudentiſſime apud eumpſe Turnebum illum Adverſar. ſuorum lib. 14. cap. 24. interpretatum in hanc, quam poſuimus, ſententiam. Pergit narrare porro apud Petronium Agamemnon.

Nunc pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro, &, quod utroque turpius eſt, quod quiſque perperam didicit, in ſenectute confiteri non vult.] Exprimere videtur voluiſſe dictum Horatianum. cujus quantopere ſtudioſus fuerit Arbiter, teſtis eſt Elogium illud multo liberaliſſimum, quo *curioſam* in Poëta iſto Biformi *felicita-*

licitatem idem admiraturus poſtea. Illud igitur Horatianum (ut dixi) exprimere voluiſſe videtur hic noſter: ex lib. II. Ep. 1. v. 83.:

Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, &c, quæ.
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.

CAPUT III.

Licinianæ improbitatis (*an* Humilitatis *potius*?) *in privam, hoc eſt, in veterem ſuam ſedem reductio.* Improbitate *illa* Luciana, *ſeu* Lucilliana *etiam* humilitate, *una cum Turnebi Imperatoris ſui præſidio ac propugnaculis, tam hic, quam in proximi Scazontis conſtitutione, de ſtatu dejecta, infirmata, ne dicam ſubverſa funditus. Contra.* Lucillianum nomen *poſtliminium Sidoniano carmini reſtitutum. Calvo, qui alienum temere uſurpaverat, pariter cum titulis ſuis gentilitiis injuſta poſſeſſione pulſo denique ac deturbato.* Perditi, *quod genus vocitentur.* Addictus Hiſtrioniæ. *Saliſberienſis exempli integratio.* Mittere habenas.

Cap. IV. *Sed ne me putes improbaſſe ſchedium Lucilliana improbitatis, quod ſentio & ipſe carmine effingam.*] Ita nobis refert curatiſſima illa, ac Pariſienſis Editio.

Turnebus, pater eruditionum,
Idemque ARBITER *omnium Leporum;*
Non horum modo, ſed quot aut fuerunt,
Aut poſthac aliis erunt in annis.

priorum exemplariorum fidem ſequutus non *Improbitatis*, verum *Humilitatis*, reſcribebat. idque Petronianæ etiam ſententiæ haud paullo accommodatius viſum. Nam (ſicuti idem argute ſubjicit) *Lucillius in Satyris interdum ſe ad humilitatem Jamborum demittebat; hodieque in Grammaticis quidam ejus Jambici reperiuntur.* Alii non *Lucilliana*, ſed vero *Luciana improbitatis* potius maluere, & ita in contextu poſuerunt, haud quidem ſuo, verum hercle communi vitio in errorem imprudentes compulſi, inſcitia ætatis maxime, qua Petronium hunc noſtrum Luciano poſteriorem credidere: quare venia digni. Et fuit tempus, quum & ipſe ſcripturæ eorundem veſtigiis inſiſtens ex *Luciana*, *Liciniana* concinnandum hariolarer. atque eo mehercules audacius, quoniam in codice quodam membranaceo *Liciniana* deprehenderam jam antea, quamquam quid grave, ſi de *Diſerto illo Catulli Salticippio*, ſeu *Salaputio* dictum accipiamus? Licinio, inquam, Calvo cognomine, qui multum & diu cum ipſo Cicerone, & quidem ambiguo certamine, de Eloquentiæ principatu contentiones exercuit. & cujus *Delicati verſiculi* paſſim à Catullo, familiari ſuo, de meliore ſane nota commendantur. quippe qui & oratione ſummum illum Oratorem (uti dictum eſt) æmulus, & Poëta inſuper non humillimi ſpiritus fuit. Nam (ut teſtis eſt Seneca) *carmina quoque ejus, quamvis jocoſa ſint, plena ſunt ingentis animi.* Proinde *Improbitatis* iſtud non improbo; quam etiam in Poëmatibus ejus agnoviſſe Ovidius videtur, quum ſcribit:

Par fuit exigui, ſimiliſque licentia Calvi,
Detexit variis qui ſua furta modis.

Hoc eſt, variis modorum, ſeu numerorum generibus Epigrammati convenientibus, ad exemplum Catulli ſcilicet. Quod ſi quis *Humilitatis* mordicus retinendum contenderit, ad Liciniani ſtili mediocritatem & oratorium dicendi genus verbum iſtud accommodare debebit. quod an humile fuerit, haud facile dixerim: hoc compertum habeo tamen, Ciceroni ipſi & accuratum & exquiſitum viſum oppido: & cujuſmodi non niſi abs ſummo Atticiſmi cultore manare potuiſſe eſt veriſimile. eundemque & *violentum & incitatum in dicendo* à Seneca perhiberi, etiam ſcio. neque aliter ſane de Orationibus ejus Plinius Nepos. Sed enim *Humilitatem* hanc potius in Poëmata Calvi convenire crediderim, in quibus & priſcæ illius Latinitatis imaginem examuſſim expreſſam, & ſimplicitatem Catullianæ æmulam, (cujus ætati ſuppar vixit) ad vivum oppido enituiſſe, & Epigrammatum ipſius Fragmenta, & reſidua de eo veterum teſtimonia fidem nobis abunde facere atque adſtruere poſſunt. Cæterum, ut hic *Lucillius* pro *Licinio* perperam objectus nobis, ita in verſu quodam Sidoniano, quem Petronii Editor producit, contrarius admiſſus error, hoc modo:

Non Licinius hic, Lucretiuſque eſt.

Quin eo loci haud dubie *Lucillii* nomen reponendum, tum ipſius ſententiæ ratio, tum legitima Phaleuciorum dimenſio commonefacere nos poſſint.

Cap. V. Hic porro Scazon ſe prodit:

Clienſque cœnas impotentium captet.] Examuſſim optime. Neque enim Turnebi commentum probare poſſum, *Ne potentium* audaciſſime reſcribentis. Et vero *Impotentium* valde potentium interpretor. qua ſignificatione hoc verbum Horatio alias familiare, Sequitur

v. 6. *Nec perditis addictus obruat vino*

Mentis calorem.] *Perditis*, id eſt, nequam & diſſolutis hominibus, & quos *Aſotorum*, ac *Nepotum* cognominibus pro dignitate inſignire poſſis. Eo dico, quod animadvertam hanc etiam lectionem in controverſiam à Petronianis Correctoribus vocitatam fuiſſe, imo adeo præter omne meritum ſuum mala manu ſolicitatam. Sequitur etiam:

v. 7. ——— *Neve plauſor in ſcena*

Sedeat redemtus Hiſtrioniæ addictus.] Quorum verſuum explicationem Præcidaneis noſtris Plautinis reſervabimus. Amphitruonis Prologo id omne, cujuſcunque modi videtur, de noſtro gratificaturi. interim hocce pro tempore admonuiſſe contenti, ne quis porro Turnebo inſiſtat credere, τὸ *Hiſtrionis* hunc in locum magna cum fiducia inducenti; atque adeo

Ad-

Addictus iſtud non participationem, ſed vocabulum eſſe adſeveranti: hæreſi præpoſtera, nec tanti viri acumine condigna. Quum *Hiſtrioniam facere* apud Plautum etiam iteratum offendas, & ipſe Arbiter eadem voce alibi præterea uſus reperiatur, non quidem in his Fragmentorum ruderibus, ſed vero in exemplo quodam, quod à Joanne neſcio quo Saliſberienſi depravate productum ita corrigendum pluſquam Turnebica fiducia pronunciamus: *Non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quod fere totus mundus, juxta Petronium, exerceat hiſtrioniam.* Nam & illic, & in poſtrema Lutetiana Editione, *Hiſtrionem*, perperam hodie publicatum legitur.

v. 13. *Mox & Socratico plenus grege mittat habenas Liber, &c.)* *Mittere habenas* Petronio & Propertio idem, quod Ovidio *Immittere*, aliis *Permittere*, ſeu *Remittere*, i.e, laxare, ac concedere habenas. Hinc patet hoc loco *Mittat*, non *Mutet* retinendum, quod tantopere tamen quibuſdam complacitum.

CAPUT IV.

Notare ſibi. Petronii complures loci aut correcti, aut novo interpretamento illuſtrati. Mos in re trepida ac ſubitaria capitis operiundi. Nonariarum Cella, Diſtingui Titulis quæque ſuis ſolitæ. *Eas adeo* (cellas *dico*) *meritorias, ſtataque ac certa mercede, hoc eſt, aſſe uno parabiles fuiſſe. Res quaſi* per nebulam, ſeu caliginem *videre. Omnes Gitonis mores ad ſubdolam ac fucatam vernilitatem facti oppido.*

CAp. VI. *Dum hæc diligentius audio, non notavi Aſcylti fugam*] Phraſis Petroniana, quamque hic idem ſcriptor,

Tantum non in delitiis habuiſſe videtur:

bis utique uſurpatam poſtea, primum cap. CIII. *Notavit ſibi ad Lunam tonſorem intempeſtivo inhærentem miniſterio.* Iterum deinde cap. CXI. *Proxima ergo nocte quum miles notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, &c.* Servandum itaque Pronomen, neque de hoc dictionis genere delibandum quidpiam. Habes deinceps.

Et dum in hoc dictorum æſtu motus incedo] Præpoſitionem *In* inducendam arbitror, at cætera retinenda: mirorque, quid eos moverit, qui, Tò *Motus*, loco movere ſunt auſi. Sequitur porro:

Ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis Suaſoriam exceperat] *Suaſoriam* accipito, quam Agamemnon neſcio quis in Schola exſudaverat ſupra, cap. 3. interim dum in Porticu declamat Eucolpius ejus, quam ibidem habuimus, Declamationis particulam. Porro legitur:

Sed nec viam diligenter tenebam, quia nec quo ſtabulum eſſet ſciebam.] Videtur aliquantillum deſiderari; & neſcio, an interponendum hujuſcemodi quidpiam: *Quia nec, quo iter ad ſtabulum eſſet, ſciebam.* Vel certe adjectandum *Loco*, hoc modo: *Quia nec, quo loco ſtabulum eſſet, &c.* Sic enim idem cap. VIII. *Cum errarem per totam civitatem, nec invenirem quo loco ſtabulum reliquiſſem.*

Cap. VII. *Tarde, imo jam ſero intellexi, me in fornicem eſſe deductum*] In veteri Codice erat, *Tandem*; non *Tarde*. Sequitur mox.

Exſecratus itaque anicula inſidias, operui caput: & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem] De more operiendi capitis in re crepera & ſubita antiquitus frequentato diximus quiddam in Notulis noſtris ad Horatium; plura (uti ſpero) dicturi ſuo loco ad Moſtellariam Plautinam. quo etiam referundum exemplum illud cap. XX. in hoc ipſo Petronio: *Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet, periculoſum alienis intervenire ſecretis.* Sed tamen neque illud pigebit aſſcribere, quod apud Fabium lectum nobis huic loco illuſtrando mirabiliter facit, libro 5. c. 1. *Ita neque illum probaverim, qui, quum eſſet cruentus gladius ejus ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubito ex ſubſelliis ut territus fugit, & capite ex parte velato, quum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit, an jam ille cum gladio receſſiſſet. Fecit enim riſum, ſed ridiculus fuit.*

Cap. VIII. *Jam pro cella meretrix aſſem exegerat*] Locum liberum deſignat, in quo homines venerei ac voluptuarii nequam faciebant clam (ut inquit Comicus) remotis arbitris. Hoc enim genus *Cellæ* dicebantur; eaſque à Lenis, ſive etiam Lenonibus conduci mos erat, aſſis unius (ſicuti hinc patet) pretio. In ejuſmodi ergo ſecretum ſe à patrefamilias perductum commemorare pergit Aſcyltos: &, abſque pertinacia ſua fuiſſet, daturum pœnas, & quidem *penitas*, parato præſertim, imo promto peculio in rem præſentem, Facit eodem quoque Senecæ patris locus 11. Controverſiarum: *Deducta es in lupanar, accepiſti locum, pretium eſt conſtitutum, Titulus inſcriptus eſt.* Quo loco *Titulum* intellige, quem planius expreſſum reperias Satyra illa Juvenalis, ubi de indomita Meſſalinæ *Induperatricis rabie, an prurigine dicam?* agit graviſſimus publicæ luxuriæ caſtigator Satyricus, quem dixi, his verbis:

Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam atque ſuam. tum nuda papillis
Conſtitit auratis, Titulum mentita Lyciſcæ.

Adiice & Martialis iſta:

Intraſti quoties inſcriptæ limina cellæ,
Seu puer arriſit, ſive puella tibi. &c.

Pergit porro Petronius:

**Junctis viribus moleſtum contempſimus*] *Ego, & Aſcyltus ſcilicet. Intelligit autem pullipremonem, vel ſubulonem illum potius, patremfamilias dico, qui Aſcylto paullo ante hillas cædere voluerat; eundem porro obſtinate etiam perſequutus. fruſtra; quippe *valentiorem nactus adverſarium*; jamque inſuper occurſu & quaſi interceſſione Eucolpii fratris novis ſuccenturiatum copiis, animiſque ac viribus ſolidiſſime confirmatum.

Cap. IX. * *Quaſi per caliginem vidi Gitona in crepidine ſemitæ ſtantem*] Plautus noſter, *Per nebulam*, dixiſſet.

Et in eundem locum me conjeci] Sic dictum, quomodo ab eodem alibi: *In armarium memet conjeci.*

Conſedit puer ſuper lectum, & manantes lacrymas pollice expreſſit] Ergo ſimulatas, atque ad oſtentationem doloris comparatas modo, & velut vi quadam extritas; neque diſſentaneas nimium illis Ovidianis, quas lib. I. de Arte, amatorum deliciis unicus ille Venerearum rerum magiſter præivit hoc præcepto ſuo;

Si lachryma (neque enim veniunt in tempore ſemper)
Deficiunt, uda lumina tange manu.

Unde perſpicere eſt, quam condigne ædepol, atque ex diſciplinæ pullariæ regula perſonæ ſerviat Giton: quem nuſquam non ſui ſimilem, hoc eſt, nequam malumque ac verſipellem, & (ut uno verbo abſolvam) pathicum & quaſi Comœdicum inducit Petronius: prorſus, rota figulina verſutiorem, & in quem meritiſſimo Horatianum iſtud convenire putandum,

Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles.

& reliqua, quæ de argillæ udæ imitatione ibidem ordine deinceps operæ pretium ſit lectitare.

CAPUT V.

Intentare, *ſive* Intendere manus alicui, *vel* In aliquem. Inhorreſcere. Nocturnus percuſſor, graſſator, advocatus. Fortiter facere. Cum pura muliere pugnare, *quo ſenſu acceptanda.* Fratris nomen *in obſcœnis ubique apud Petronium.* Vitrea fracta *ſolidata, ac priſtinæ ſuæ integritati reſtituta. Ejuſdem loci per ſe obſcuri liquidiſſima declaratio.*

CAp. IX. *Quibus ego auditis, intentavi in oculos Aſcylti manus*] Ex hac nota eſt, quod ab eodem iteratur cap. 108. *Nec quicquam pro me deprecabar, ſed intentant in oculos Tryphænæ manus* cap. 95. *Alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat.* Uſi quoque eadem phraſi Tacitus haud ſemel, Hirtius, Livius, ipſe Cicero denique. neque aliorſum trahenda *Digitorum intentatio* apud Senecam. Habes haud multo poſt.

Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltus] Idem Cap. 135. *Inhorrui ego tam fabuloſa pollicitatione conterritus.* Item alias plus vice ſimplici, pro *Cohorreſcere*, & quaſi mente tota atque omnibus artubus contremiſcere,

Quod fit, ubi ſubito contrepunt membra pavore,
Arrectaque horrore coma, & vox faucibus hæret:
Genua tremunt, gelidusque coit formidine ſanguis.

Legitur mox ibidem:

Non taces nocturne percuſſor?] *Nocturnus graſſator*, cap. 82. Etiam *Advocati pene nocturni*, c. 15. Quod vero idem mox ſubdit:

Qui ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti] Novo, neque uſitato more dictum videtur; utique mihi, qui *Fortiter facere* hac ſententia nullus alibi, quod ſciam, memini lectitare: poſitum (ut apparet) pro, *Muliebre arvum conſerere*, armiſque virilibus agere res mariti; atque in robuſta (ut idem loquuturus poſtea) hoc eſt, in maſcula Hercule, non autem pathica voluptate deditum eſſe. *Pura* vero *mulier*, libera eſt, immuniſque à fæditate *morbi Campani*, ac *luxu illo Capitali*, quem Nolanis aſſignat Auſonius, Lesbiis uſurpatum antiquitus: unde & λεσβιάζειν, quod diſſimulanter innuere volentes Latini illi veteres Plautus, Varro, Seneca, Tranquillus denique: *Comprimere linguam; Offendere buccam; Ori* ſeu *Capiti cujuſpiam illudere* (quibus reſpondent, *Mergere caput; Comprimi; Ore alicui morigerari*) periphraſi multo honeſtiſſima circumſcripſere. Martialis lib. IX. Epigr. LXIX.

Improbius quiddam ridenſque rubenſque rogavi,
Pollicita eſt nulla luxurioſa mora.
Sed mihi pura fuit.

Ubi hoc quoque obſervabis, non de nihilo eſſe, quod *Luxurioſa* Epithetum attribuerit fellatrici. Item alia hujus generis paſſim; at non eadem circuitione ſemper. Quo etiam referundum id, quod ante Aſcylto tacite exprobraverat Eucolpius dictis illis: *Cujus nec ſpiritus purus eſt.* Eodem quoque honeſtatis velamento in diverſo * *Ligurum* genere, hoc eſt, Varronianis *Labdis* notandis uſa Latinorum verecundia: Exempli gratia; *Occultare ſe demiſſo capite, Perdere caput in aliqua, Molas lingere, Obligurire*: cujus rei infamia Tiberio quoque hircoſo ac olido ſeni clare & publicitus *Attellanico Exodio* exprobrata apud Suetonium hiſce verbis:

Hircus vetulus naturam Capreis ligurit.

Veniamus ad Petronianum illud cap. eod.

Cujus eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diverſorio puer eſt] Unde apparet non Gitona modo, ſed vero & Aſcyltum puerili morigeratione, id eſt, pygiaco obſequio, quod Eucolpio jam olim in viridario officioſiſſime præſtiterat, *Fratris* appellationem jure quodam ſuo ex pathica diſciplina indeptum antea. Quam rem in priori hujuſce narrationis ſerie (quæ nunc ab ſtirpe interiit planiſſime) pluribus haud dubie Petronius noſter fuerat exſequutus. *Sed hæc prius fuere &c.* Legitur,

Cap. X. *Quid ergo homo ſtultiſſime facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem ſententias, id eſt, vitream fractam* (lege *vitrea fracta*) *& ſomniorum interpretamenta?*] Agamemnonis diſſertationem intelligit de cauſis corruptæ Eloquentiæ, paullo ante cum Eucolpio habitam. Unde quum ſe præter opinionem fratris, vel præceptoris potius (nam & hanc quoque appellationem ipſe ſibi Euculpius attribuerat modo) ad Gitonem inforandum, ſtabulum verſus, hoc eſt, in diverſorium, furtim & quidem curriculo volabundus ſubduxiſſet; ut hoc ſaltem colore aliquo probabili feciſſe videretur, dentes ſuos dentientes, ac lippientes

famo

* *Cunnilingorum.*

Digitized by Google

fame fauces, ventriſque eſuritoris inanias callide, nec non rationabiliter obtendit, cui jampridem latranti explementum quæritare majus operæ pretium fuiſſe cavillatur ſibi, quam tædium illud ſcholaſticæ auditionis devorare diutius, in excipienda primum præceptoris ſui (Eucolpii inquam) Declamatione, deinde eampſe mox conſequutis Agamemnonis ſermonibus, ſoluta partim, partim vincta oratione, bifariam puta conceptis. Unde & *Vitrea fracta*, & *Somniorum interpretamenta* appellat, multo urbaniſſime: ut quaſi *Scopas ſolutas* dicas,

Inanes inquam Præficarum Nænias,
Plauſique Mortualia.

CAPUT VI.

Ad uberiorem Petroniani loci intelligentiam curioſa felicitate evaſum. De more locupletum Poëmata ſua recitantium culto antiquitus, indidemque pullata ac pannoſa multitudinis aſſenſum atque approbationem aucupantium & quaſi ementium ſibi; non quidem ulla Poëtica facultatis virtute, aut ſcientiarum meritis, ſed vero gratuita cibi ac veſtimenti prabitione, Conlectanea accuratiſſima.

ORdinem continuare pergamus porro. Subjungit igitur Petronius c. eodem x.

Multo me turpior es tu hercule, qui, ut foris cœnares, Poëtam laudaſti] Odioſum aliquem recitatorem intelligit, cui frequentem aurium operam locaverat Eucolpius; non quidem carminum (quibus hercle nihil invenuſtius) ſed vero multo validius Genio ipſius cœnæ illectus: ſecundum illud Martialis noſtri:

Quod tam grande Sophos clamat tibi turba Togata,
Non tu Pomponi, cœna diſerta tua eſt.

Cujus adipiſcendæ gratia à ſemet ipſus impetraverat idem ille, quem dico, frater Aſcylti, ut præter animi ſui ſententiam inculta & male nata Poëmata plauſu etiam immeritiſſimo proſequeretur, *Sophocles ex Eucolpio, ex auditore Laudicœnus factus* ſubito. Hæc enim nomina in *Cœnipetas* vulgo detorquebant, id eſt, in cœnarum captatores, eoſque, qui (ut Catullus loquitur)

Quærunt in triviis vocationes:

& qui deterius nihil, quam *domicœnia* odere. Cujuſmodi à Martiali plurimos adeo in Epigrammate graphice prorſus, omnibuſque ſuis coloribus depictos videmus: præque cæteris *Selium* quendam, familiam eo in genere ſtrenuiſſime ducentem. Quid mirum vero? quum non deeſſent iis temporibus homines lauti ac locupletes, qui re nulla alia, quam carmina ſua ut recitarent, aſſidua cœnarum præbitione auditorum ſtudia emererentur: interdum lacernarum etiam, vel ſimilium rerum largitionibus gratiam eorundem ac faventiam aucupantes. Exemplo fuerit nobis unicus pro omnibus Ligurinus ille Martialis, de quo ita ſalſiſſimus Poëta.

Hæc tibi, non alia eſt, ad cœnam cauſſa vocandi,
Verſiculos recites ut, Ligurine, tuos.

Neque omittenda illa Horatii, de ſemet in Epiſtolis prædicantis;

Non ego ventoſa plebis ſuffragia venor
Impenſis coenarum, & trita munere veſtis.

Qui mos etiam Perſio non intactus, ineptum ac divitem recitatorem his dictis Satyrice compellanti:

—— Calidum ſcis ponere ſumen;
Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

Quibus inſuper alterum quoque ab Horatio locum appingas licebit, qui in Arte legitur iſtiuſmodi:

Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Aſſentatores jubet ad lucrum ire Poeta
Dives agris, dives poſitis in foenore nummis.
Si vero eſt, unctum qui recte ponere poſſit.

& cætera, quæ ſequuntur eodem pertinentia, in Notis noſtris ad Horatium plus uno in loco liberaliſſime explicata. Hujus proinde laudationis turpitudinem, ſive indignitatem verius etiam hic Eucolpio objicit Aſcyltus. Neque alio me hercule referundum, quod idem haud multo ſane poſt: *Hodie* (*inquit*) *quia tanquam ſcholaſtici ad coenam promiſimus, non perdamus noctem. Ad coenam,* Poëtæ illius ſcilicet, ab Eucolpio (uti diximus) cœnæ gratia collaudati. Cujus haud dico verſus, ſed verò & nomen pariter cum meliore hujuſdem Satyrici parte (id quod ex ſuperioribus argumentis ſatis ſuperque antea nobis oſtenſum) ubi ſint, utrum ſint, an non ſint, id vero Lethen ſcire oportet ſcilicet. Nam ne de Trimalcionis cœna, qui & ipſus Poëta videri volebat, aut perbelle certe amorem carminum ſimulabat, dictum credam, obſtat temporum ratio. Hæc enim, qua de agitur, cœna in hodiernam veſperam condicta; at altera illa triduo, an quatriduo poſt. Indicio ſint (præter ea quæ ab ipſa uſque ſtirpe interciderunt) tot interjectæ in medio feſtiviſſimæ narratiunculæ, in quibus dies, veſperas, noctesque aliquot abſumtas, ſuperſtites etiamnum reliquiæ atteſtantur. Arguta porro, atque oppido prudens commonitiuncula illa.

Non perdamus noctem] Eam vero & Martialis noſter ſcitiſſime aliquoties expreſſit. Ut: lib. xi. 57.

Et nihil ex tota perdere luce voles.

Item: lib. x. 63.

Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Poſtremo: lib. vii. 46.

Perdiderit nullum vita reverſa diem.

Quo etiam reſpexit Plautus noſter, quum ſcribit: *Diem perdidi optimum.*

CAPUT VII.

Phraſeos Plautinæ cum Petroniana conlatio. Quæſticuli *in Arbitro, depulſo* Quæſtionum *frigore, certo potius, quam arbitrario jure repoſiti.* Collidere cum aliquo, *ἀντὶ τοῦ* Confligere, *abſolute poſitum in Seneca,* Rumoribus differre. Habitationem ac ſedem pro-

Digitized by Google

proſpicere ſibi. Fraternitas Eucolpiana *quouſque debeat extendi.* Colluſio *in re voluptatum.* Veſtæ contubernium, *pro* Veſtæ contubernali. *felicis conjectura aliis in Petronio reſtitutum. Addita & alterius loci emendatio.* Diviſionis *munus inter nequitiæ vocabula, atque ad eos, qui Sectiones ambiturient, ablegandum.*

ULterius in Petronio progrediamur. Cap. eodem x. * *Rurſus in memoriam revocatus injuria, &c.*] Phraſis vetus, & qua Plautus etiam uſus in Perſa:

Ne ſuarum ſe miſeriarum in memoriam inducas.

Pergit Petronius.

Ac paupertatem noſtram privatis quæ flebus conemur expellere] Ita noviſſima illa Pariſienſis Editio. Aliæ, atque in his Lugdunenſis, *Quæſtionibus.* Quæ lectionum diverſitas me adigit, ut *Quæſticulis* reſcribendum harioler, voce examuſſim probiſſima, & qua Lucilius, Varro, ipſe Cicero uſus denique Probarem *Quæſtubus*, niſi idem vocabulum in proxima etiam linea repetitum viderem. Quæ iteratio an Arbitrum noſtrum condeceat ſatis, doctioribus arbitris arbitrandum porro ac diſcutiendum relinquimus. Eſt in eodem capite.

Alioqui mille cauſſæ nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus deferent.] Sic Silius:

—— *Concurſuſque viros colliſerat acer.*

nec non Papinius:

Gloria collidit fratres. ——

Abſolute vero Seneca lib. de Div. Providentia, quo loco de Catone diſſerit, Uticenſi dico: *Quem ſibi rerum natura delegit, cum quo metuenda collideret.* Quod ſupereſt, malim inibi *Different*, quam *Deferent*, uti hodie vulgo legitur. Idque haud paullo (meo quidem animo) ſignificantius efficaciuſque. Ad ſequentia gradum porro capeſſamus:

Cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem] Proba, & Romana loquutio, quam nec refugit Livius, *Qui ſedem* (inquiens) *ſenectuti veſtræ proſpiciunt.* *Fratris* vero cognominationem cum germana cognatione confundas, cave. Nihil enim abſurdius. Et docuit jampridem, tertio Antiquarum ſuarum, unico magis unicus Lipſius noſter, nomen illud inter vocabula nequitiæ paſſim à veteribus celebratum. Et haud ſcio, an *Fraternitatem* iſtam ab Arbitro poſitam alio ſignificatu uſpiam in hoc opere ſis reperturus.

Cap. XI. *Diſcuſſiſque fortiſſime clauſtris invenit me cum fratre ludentem*] Honeſta ſane rei turpiculæ periphraſis ex ejus ſæculi conſuetudine (ut apparet) nata, indidemque porro in vulgum recepta. Quam in Seneca etiam Patre deprehendas lib. 11. Controverſ. xi. *Omnes infamaverunt rapta patrem, quaſi cum raptore colludentem.* Item ſub ejuſdem Controverſiæ finem: *Hermagoras ſolebat interdum diu ſchemata perſequi, interdum breviter & fortius attingere, ſicuti in hac ſententia fecit, cum ſuſpicionem facere vellet inter raptæ patrem & raptorem colluſionis.*

Et quid agebas, inquit, frater ſanctiſſime? quid Veſtæ contubernium facis?] Quod quidem Turnebus verbo juncto venuſte de iis dictum autumat, qui ſub eadem veſte cubant. Mihi non fit veriſimile, ſuſpicorque duobus potius verbis reſcribendum *Veſtæ contubernium* ut ironiam ſemel inſtitutam continuare perpetuet porro, & *Veſtæ contubernium* per irriſum appellet eum, quem videri vult à Veſtalium caſtimonia quam longiſſime abeſſe.

Et me cœpit non perfunctorie verberare, adjectis etiam petulantibus dictis: Sic dividere cum fratre nolito] Ita Editiones, quas quidem mihi uſque adhuc inſpectare contigit. Cæterum haud placet hæc clauſula, & pro *Nolito*, perlubenter hercule *Cogito* legerim. Latet autem ſpurcities, ne ipſi quidem Petronio diſſimulata. Addit enim: *Petulantibus dictis.* Quamobrem autem? Id vero non jam meis, verum hercule Ciceronis ipſius verbis enucleare conabor tibi. Sic enim ille libro 9. ad Pætum ſuum Ep. 22. *Ergo in verbis honeſtis obſcœna ponimus. Quid enim? non honeſtum verbum eſt Diviſio? At ineſt obſcœnum. Cui reſpondet Intercapedo.* Unde & Plautus Aulularia:

Me tu quidem hercle, hic tam palam, non divides.

Hinc etiam *Diviſores* dicti *Hellicidæ*, qui Pullariam facerent ſcilicet.

Cap. XII. *Nec diu moratus ruſticus quidam familiaris oculis meis, &c.*] Id eſt, quem vidiſſe alias videbar mihi, quique (cum Plauto dicam) oculis meis haud ſane ignorabilis objiciebatur. Invenias idem loquendi genus infra cap. 100. *Vox pene auribus meis familiaris.* Hoc eſt (uti dictum modo) auribus antehac meis compluries uſurpata.

CAPUT VIII.

De Metus, *an* Motus *prærogativa diſputatum. Alterius loci enarratio. Mos priſcus* Fures, *ſeu* Latrones etiam deprehenſos flagitandi, *ab hodierni ſæculi conſuetudine non abhorrens.* Inſpicere querelam, Morbum. In controverſiam eſſe. *Manuſc. Codicis lectio repræſentata. Fragmenti alterius Petroniani cum hujus ipſius loci argumento conciliatio, per cauſſam* Cryptæ Neapolitanæ: *unde Lipſiana quoque de* Græca Urbe *ſuſpicio validiſſime confirmetur. In* ſacrum Quartillæ ante cryptam *turbatum inquiſitio paullo curioſior.* Manus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritæ *præſens animi ſtomachantis indicium. A Scaligeri ſententia in Propertium diſceſſum.*

VEntum ad Cap. XII. Id vero & quædam ordine conſequentia tralaticia opera, hoc eſt, perfunctorie, & quaſi ulterius properantes percurſitabimus. Pergit caſus proinde ſuos commemorare Encolpius:

Ac ne ipſe quidem ſine aliquo metu hominem conſpexi.] Ita eſt in editione nuperrima. Et fortaſſe probe. in altera, *Motu.* Quod ſi recipimus, quid reſtat aliud, quam ut pro levi animi commotiuncula, deſubito objecta, poſitum interpretemur?

Cap.

Cap. XIII. *Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, ſed etiam quod Fortuna me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat, &c.*] Id eſt, liberaverat, exſolveratque. Unde patet, Aſcylium jam antea *tuniculam iſtam intactis aureis plenam* ſibi non à Præmiatore aliquo ignoto, ſed vero abs Eucolpio ipſo aſtu manticulatam, manuque improba ſublectam, falſo ſane perſuaſum habuiſſe, neque miſero profuiſſe *Fraternum* illud *ſanctum ac venerabile nomen*, quo minus in ſuſpicione furti apud cariſſimum commilitonem, ac contubernalem ſuum immeritiſſimo poneretur.

Cap XIV. *Injecit utramque laciniæ manum, magnaque vociferatione Latrones tenere clamavit*] Si *Tenere* retineamus, ſubaudiendum videtur *Se*; ut manifeſta in noxia Latrones ſeſe tenere ſignificet, tanquam deprehenſos. Alii tamen, *Tenete*, malunt potius. idque ad noſtri hujus ſæculi conſuetudinem referre haud abſurde poſſis, quoties trium literarum homines in ipſo furto deprehenſos perſequimur ac reflagitamus, altiore voce conclamantes: *Hout den dief.* Cui opinioni ipſe quoque Arbiter hic noſter ſuccenturus poſtea cap. 138. ubi ſcribit: *Anculæ, quamvis ſolutæ mero ac libidine eſſent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos ſequutæ fugientem, Prehende furem, clamant.*

Cap. XV. *Ac poſtero die judex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quæ videretur, in controverſia eſſe, &c.*] Eadem ratione dictum, qua apud Plautum: *Morbum inſpicere.* Quod reliquum eſt, utraque manu Turnebi emendationem amplector, accuſandi caſum Petronio redonantis, reſcribentiſque *In controverſiam eſſe* hoc loco, more loquendi Plauto, Ciceroni, ac veteribus illis perquam uſitato, qui, *In mentem fuit*, non vero *In mente*, conſimiliter dictitabant.

Cap. XVI. *Et me deriſiſſe, inquit, vos putabitis? Ego ſum ancilla Quartillæ, cujus vos ſacram* (lege, *ſacrum*) *ante cryptam turbaſtis*] In veteri Codice: *Et deriſiſſe, inquit, vos me putatis?* plane & probe exaratum viſebatur. Cæterum hoc leve; illud aliquanto penſius magiſque (ut quod res eſt dicam) κεφάλαιον de *Crypta*: quod quidem ego de nulla ſane alia, quam Neapolitana illa, accipiundum habeo perſuaſum mihi, veteri P. Danielis Gloſſario inductus maxime, hujuſcemodi nobis fragmentum ſubminiſtrante ex I. Satyrarum Petronii: *Satis conſtaret eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.* ad cujus ipſiſſimum loci argumentum hæc ipſa quoque pertinuiſſe evidens ſuſpicio eſt mihi. Unde magis etiam interpretationis ejus auctoritas ſuffulcitur de Petroniana *Græcæ urbis* commemoratione, quam eamplé utique cum Neapoli fuiſſe, antiquiſſima, id quod ſupra oſtenſum. Græci generis colonia (ubi hæcce omnia, quæ Protaſi continentur, geſta ac patrata) nec Lipſianum nobis, nec Cornelianum oraculum mentitur. *Sacrum* vero nocturnum & penetrale in Sacello Priapi, (cujus *Genio Pervigilium deberi* monet Quartilla poſtea) à ſequiore ſexu ex ritu & diſciplina patratum intellige. Ejus enim Dei ſanctuarium *ac religionem juvenes iſti urbani* interventu ſuo vitiaverant ſcilicet. qui non contenti tanti Semonis myſteria, ceremonias, totque annorum ſecreta oculis profanis uſurpata indigniſſime contaminaſſe, etiam ante *Cryptam Neapolitanam* (ut diximus) turbellas dare ſuſtinuerant inſuper: alieniſſimo & loco & tempore vias publicas graſſatura ſua infeſtas habere auſi: nec ſecus quam *Præmiatores nocturni* viatorum loculis ac veſtimentis inſidias facere. Cujus rei teſtis *pallium* fuerit, mala manu, hoc eſt, nefario latrocinio, ne ſacrilegio dicam, ab iis ipſis harpagatum antea. Quo item referendum, quod Eucolpio & Aſcylto mox ab eadem Quartilla objectari videmus: *Quænam eſt, inquit, hæc audacia? aut ubi fabulas* (*rapinas*, lego) *& anteceſſura latrocinia didiciſtis?* Præcellerat,

Cap. XVII. *Ut ergo tam ambitioſus detonuit imber, retexit ſuperbum pallio caput, & manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritis: Quænam eſt, inquit, hæc audacia?*] Hoc ipſum inter alia commoti vehementius animi indicia recenſet quoque Seneca lib. III. de Ira his verbis: *Adjice articulorum crepitum, quum ſe ipſæ manus frangunt.* Item ibidem cap. I. lib. I. *Horrent ac ſubriguntur capilli, ſpiritus coactus ac ſtridens, articulorum ſeipſos torquentium ſonus, gemitus, mugituſque? &c.* Unde liquet illuſtriſſimi viri error, qui ad Propertianum illud: l. IV. El. VII. v. II,

Spirantiſque animas, & vocem miſit, at illi
Pollicibus fragiles increpuere manus:

interpretamenti vicem adjecit, eum proculdubio geſtum fuiſſe componentium ſe ad dicendum, more etiamnum hodie pleriſque familiari

Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus] Imitatio Horatiani illius:

Coelo ſupinas ſi tuleris manus.

CAPUT IX.

Turnebicæ correctioni aſſenſum. In certamine gladiatorio, Qui non jugulat, victorem abire, *quam potiſſimum ob cauſſam cenſuerit Arbiter. neque aliunde natam emendationem illam, quam corruptiſſimo Martialis loco nos adoleſcentuli imputavimus jam olim, pro conjunctione cauſſali disjunctivam negationis particulam primitus ſubſtituere auſi. Tectioris ſententiæ exploratio. Emendatus Petronii locus, non ſine exemplorum tam à Plauto, quam Martiali feſtiviſſima collatione.* Mutare equum, *quid?* Horribilis ſecreti *enunciatio.*

Cap. XVIII. *Nam ſane & ſapiens, cum tempus, jurgia flectis*; (ita enim haud dubie cum doctiſſimo Turnebo locus ille reſcribendus) *Et qui non jugulat, victor abire ſolet.*] Alludere autem videtur ad morem ac diſciplinam gladiatorum, quorum ſollertiæ, induſtriæ, peritiæque vis omnis, ac præcipuum

porro ad victoriæ conſequutionem momentum, non in feriundo, aut etiam jugulando; ſed vero habili quadam membrorum agilitate potius, modicoque corporis inflexu ac declinatione, adverſarii petitiones, hoc eſt, ictus impetuſque contra objectos eludendo, excundoque; atque ita tractim ac ſedato niſu par ſuum dilaſſando fatigandoque & quaſi ad languorem dando poſitum id temporis putabatur. Unde & recte inter alia gladiatorii artificii encomia illud etiam à Martiali haudquaquam præteritum, vel diſſimulatum:

Hermes vincere, nec ferire doctus.

Quanquam eo loci perperam in omnibus volgatis exemplaribus nullo ſenſu, *Sed ferire*, jam inde ab antiquo typis publicatum exſtet. Unam Junianam editionem excipio modo, quæ correctiunculam hanc noſtram, ex Petroniani loci conlatione & conceptam mihi & edolatam jam olim, paginarum margini adtextam præfert. Neque id adeo mirandum; quippe in qua adſtruenda vivus ille bono ſane atque obſequenti chirographo uſus fuerat exemplari. ſed tum denique, poſteaquam eidem antea de fugitiva hacce, quam dico, lectione primulum certe aurem velliſſem, quam ille porro tanti æſtimaſſe viſus, ut eam faſtidioſe etiam pro ſua publici juris facere neutiquam ſit dedignatus. Impetrabilis porro ac clemens illa ſequens ſupplicatio, qua non quidem mortem, ſed (quæ morte ipſa intolerabiliora) tormenta à ſe, cruciatuſque corporis deprecatur Eucolpius noſter.

Cap. XX. *Rogo inquam, domina, ſi quid triſtius paras, celerius conſice. Neque enim tam magnum facinus admiſimus, ut debeamus torti perire.*] Ita enim legendum. cui ſcripturæ Curtianum quoque illud adſtipulari videmus; *Calliſthenes quoque ante tortus interiit.*

Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet, periculoſum alienis intervenire ſecretis] Hoc enim & ipſius ſuo & Eucolpii periculo perdoctus fuerat jam antea, ob inexpiabile ſcelus, nec conſilio, ſed caſu ab imprudentibus admiſſum, id eſt, ob ſacrum Quartillæ in honorem Priapi inſtitutum, (id quod ſupra planius oſtenſum nobis) nimium alieno tempore, adde oculis profanis, indigniſſime uſurpatum. Itaque jam inde cautiori facto placuit operire caput porro, ne quid in oculos denuo fortuitum incurreret, unde periculum aliquod ſibi in poſterum crearetur. Prudenter utique, atque ex diſciplina præcepti ejus, cujus Quartilla ipſum commonefecerat prius: *Neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit.*

Cap. XXI. *Ultimo cinædus ſupervenit, myrtea ſubornatus gauſapina cinguloque ſubcinctus modo extortis nos clunibus cecidit, modo baſiis olidiſſimis inquinavit.*] Huic conſentaneum quod habes intra cap. XXIV. *Ab hac voce equum cinædus mutavit, tranſituque ad comitem meum facto, clunibus cum baſiiſque diſtrivit.* Sed videtur legendum potius in Fragmento illo priore: *Modo extritis nos clunibus cecidit*, ad exemplum Martialis ſcribentis:

Culus triſtior Hadili lacernis.

item Plauti ex Fragmentis amiſſarum Fabularum:

Cum extritis talis, cum todellis cruſculis.

Quod ſi quiſpiam *Extortis* malit, referendum erit ad pygæ ejuſdem macritudinem, ita porro à Martiali meo quaſi penicillo expreſſam:

Habere amicam nolo, Flacce, ſubtilem,
Qua clune nudo radat, & genu pungat:
Cui ſerra lumbis, cuſpis eminet culo.

Cæterum quod *Equum mutaſſe Cinædum* prædicat, ea vero metaphora à Vertumnis, hoc eſt, equorum deſultoribus, & (quod Propertius ait)

Trajicit alterno qui leve pondus equo,

deſumpta videri poteſt. De re taceo, quippe flagitioſa, & quam, noſtri pudoris non eſt, explicare.

Uterque noſtrum religioſiſſimis juravit verbis, inter duos periturum eſſe tam horribile ſecretum.] *Horribile*, id eſt, ſacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quandam à ſe religionem incutiat. Unde & Catullus ἱεροπρεπῶς ſcilicet:

Di magni, horribilem & ſacrum libellum.

Sic & Petronius poſtea cap. LXXXIII. *Et Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia non ſine horrore tractavi.* Id eſt, non ſine religione, metu, ac reverentia, quæ rebus ſacris potiſſimum ac divinis debetur. Sic *Horrifice*, pro *Veneranda* apud Lucretium: item *Religionem* pro *Metu*, & contra, plus ſemel poſitum invenias. idque ipſum non ſine æmulo ac rivali, Vergilio primum, cujus hoc de *Lauro* exemplum occurrit modo.

——— *Multoſque metu ſervata per annos,*

id eſt, Religionis ergo. deinde & Valerio Flacco libro 2. verſ. 440. de Sacris Bonæ Deæ in Samothracia inſtitutis primulum:

——— *Mane ſacriſque metum ſervemus opertis.*

CAPUT X.

Veteris ludi mos, quo dormientibus ora fuligine oblinebantur, *ad Plauti, ac Petronii plenam ſolidamque exemplorum intelligentiam nunc primum Nouiani indicio patefactus; accommodatuſque ad ritus ævi præſentis, & Regalium noſtrorum feſtivitates.*

Cap. XXII. *Cum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quæ injuria depulſa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longa perfricuit, & non ſentientis labra humeroſque ſopitionibus pinxit.*] Spero me gratiam à Lectore non nimium ingrato initurum, ſi ex confragoſa planam fecero loci hujuſce interpretationem, retracto fugitivo Ludi veteris more. neque id medius fidius Petroniani magis, quam Plautini honoris gratia, meretricem Adelphaſium inducentis in Pœnulo, forma ferocem, eoque nomine plus æquo blandientem ſibi; non ſine contemnifica ſane, pleniſſimaque faſtidii gloriatione: quam hujuſmodi caſtigatiuncula retundit demum Antheraſtilis ſoror:

Stulta,

Digitized by Google

Stulta, ſoror, es magis quam volo, an vero pulcra videre, obſecro,
Si tibi illic non os oblitum eſt fuligine?

Cæterum hujuſdem loci ſententiam, ad Petroniani exempli illuſtramentum mirifice faciuntem, fuliginea ſomniorum ſuorum nube ſolens nobis oblevit Lambinus, quam Marcelliana tandem ſpongia abſterſurus, Grammaticam ejuſdem obſervationem huicce chartæ illinere non gravabor: *Sublevit, ſignificat illuſit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* Unde perſpicue dilucet, hoc pigmenti genus per joculum & ludum iis allini ſolere, quos aliis deridendos propinare volebant, idque turpiculis puellis potiſſimum, quas hoc contumeliæ genere à procaci juventute affici mos erat: credo, ut hac quaſi cenſione monitæ, deformitatis ſuæ in memoriam revocarentur. Confirmat opininnem hanc noſtram Adelphaſium, quam ibidem ob amabilitatis ſucceſſum hæc de ſemet ſatis glorioſe prædicantem Comicus induxerat modo in Pœnulo, actu quinto ſcena quarta verſ. 8.

——— Certo enim, quod quidem ad nos duas
Attinuit, prapotentes, pulcra, paciſque potentes, ſoror, fuimus.
Neque ab juventute ibi irridiculo habita, quod pol, Soror, cateris omnibus factum eſt.

Hinc mos ille, quaſi per manus jam inde ab antiquo traditus nobis, dimanaſſe videri poteſt, quem in joco & vino pridie Regalium, *optimo dierum* ſcilicet, uſurpare conſuemus etiamnum hodie, Morionem ſortito ex omni numero creandi ac deligendi, cui inter cætera veræne, an ſimulatæ, ſtultitiæ commoda, etiam hæc quaſi prærogativa data, ut triclinio in orbem luſtrato, oculiſque quaqua vorſum circumactis, ſi quidpiam forte ab incurioſo, maleque ſedulo conviva contra communis Regis (Dialis inquio) Edicta vel dicto, vel facto per incogitantiam (ut fit) titubatum animadverterit, ei vero homini multam imponat illico; hoc eſt, carbone aliquo teterrimo, ſeu fuligineo potius medicamine (ut in Plauto & Petronio fit) os ei totum faciemque perfricatam denigret, cum ingenti accubantium plauſu: quibus tamen pariter delinquentibus, Legeſque communibus ſuffragiis latas migrantibus eadem porro decoloratio impendet, ſolo Rege excepto modo, quippe exlege & quaſi ſacro. Atque hæc ipſa ad *Fuliginem* ſatis. Reſtat, ut *Sopitionibus*, quæ ſequuntur, manum applicem: quas lubenter equidem *Scipionibus* commutarim, ſi tamen, quid id eſſe verbi dicam *Scipionibus*, ſatis pro comperto haberem. Nam in Catullo auxilii quæ ſpecula, graviſſimam adeo hanc pœnam puellæ ſuæ deprædatoribus interminante?

——— Namque totius vobis
Frontem taberna Scipionibus ſcribam.

Qua enim ratione *frons Taberna Scipionibus* conſcribillari poſſit, non video: non utique magis, quam condignus ille doctiſſimo Poeta Interpres Scaliger noſter, cui ſecundas agere, & mendum potius tam hic, quam in Catullo latere ſuſpicari mavolo, quam enarrare, quæ non intelligo.

CAPUT XI.

Concrepare æra. Cymbaliſtria. Crotaliſtria. *Horatii ac Martialis locorum ad ſententiam Petronianam adcommodatio* Urbanitatis vernulæ *vera ac luculenta enarratio, correctuſque Arbiter, eademque Seneca locis duobus. Mancipiorum id genus in probris meditate ſunditandis liberrima atque impuniſſima dicacitas. Alia quadam nota haud proletaria.*

Cap. XXII. *Cum intrans cymbaliſtria, & concrepans ara omnes excitavit*] Eadem fere loquutio apud Propertium lib. III. El. XVII. verſ. 6.

Cymbala Thebano concrepuere Deo.

Item Ovidium:

——— Themeſaaque concrepat ara.

Quod & Martialis ſequutus

Et Tarteſſiaca concrepat ara manu.

Cymbala proinde ex ære, quemadmodum & *Crotala* (unde *Crotaliſtria*, ſimili modo conformatum) ſed & *Siſtra*, inſtrumentum tinnulum, concavum, Matris Deorum ſacris conſuetum adhiberi antiquitus.

Cap. XXIII. *Perfluebant per frontem ſudantis acatia rivi, & inter rugas malarum tantum erat creta, ut putares decoctam parietem nimbo laborare.*] Similitudo aptiſſima, quo aptari etiam haud incommode ſane poterit Horatianum illud ex Epod. XII. verſ. 7. de Vetula huic Cinœdo non nimium diſſimili,

Quis ſudor victis, & quam malus undique membris
Creſcit odor, quum pene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili.

Item Martialis:

Quam cretata timet Fabulla nimbum.

deque eadem alibi:

Craſſior in facie vetula ſtat creta Fabulla.

Plura qui volet, ſuccidaneas ad Horatium notas noſtras conſulito.

Cap. XXIV. *Complosit illa tenerius manus, &: O (inquit) hominem acutum, & urbanitatis vernula fontem*] Ego, *Frontem*, malim: ἱερωνικῶς. neque aliter ſane fuerat in manuſcripto. Cæterum *Vernula urbanitas* quæ ſit, video quæri poſſe. Ego eam interpretor, quæ *ſalibus* (uti eſt apud Juvenalem) *natis intra pomœria conſtat:* quæque proprie, auctore Fabio, *Urbanitas* perhibetur. qua idem notari vult ſermonem præferentem in verbis, & ſono, & uſu proprium guſtum *Urbis*, &c. cui contraria ſit *Ruſticitas.* Niſi potius tamen ad *Vernarum dicacitatem* alluſum, quibus impuniſſime etiam in dominos jocularia fundita re jus erat, ſicuti & Morionibus quoque, Cinædiſque, ac mancipiis denique eum in uſum præſtinatis

conciliatiſque, quo initium videlicet ab ipſo convivii præbitore facientes in convivas porro ſingulos ſcommata ac dicteria viritim evibrarent. quibus tantum abeſt, ut perſtricti offenderentur, ut etiam riſu ea ipſa proſequerentur ac plauſu; in joco quippe & vino vernaliter, hoc eſt, argute ac ridiculariter profuſa. Probo iſtuc ipſum ex Seneca ita lib. 11. de Tranquillitate vitæ diſſerente: *Eadem cauſſa eſt, cur nos mancipiorum urbanitas in dominos contumelioſa delectet, quorum audacia ita demum ſibi in convivas jus facit, ſi cæpit à domino. Ut quiſque contemptiſſimus, & ut maxime ludibrio eſt, ita ſolutiſſima lingua eſt. Pueros quidam in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, & ſub magiſtro habent, qui probra meditate effundant. Nec has contumelias vocamus, ſed argutias.* Adde iſtuc ex ejuſdem de Divina Providentia libro: *Itaque quum videris bonos viros, acceptoſque Diis, laborare, ſudare, per arduum conſcendere, malos autem laſcivire, & voluptatibus fluere, cogita filiorum hos* (emendo, *nos*) *modeſtia delectari, vernularum licentia. Illos diſciplina triſtiori contineri, horum ali audacia* (malim, *audaciam.*) *Idem tibi de Deo liqueat.* Hactenus liquidiſſime Seneca. Neque enim genus iſtud laxo imperio modo, verum ſoluto quoque; imo etiam *ſub magiſtro* (uti ex eodem Seneca demonſtratum modo) habebatur: quo videlicet præeunte, nequitiæ omni, ac ſcurrilibus cavillis, Mimiciſque dicteriis jam inde à prima ac tenella ætate aſſueſierent ſtrenue. Unde arbitror planum fieri, cur ſcripſerit Martialis lib. 10.

Vernaculorum dicta, ſordidum dentem,
Et fœda lingua probra circulatricis.

Item 1.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi, quid ergo? verna es.

Neque omittendum id hominum genus, *Vernas Equites*, joculari, imo Satyrico convicio indigitatos, eodem Martiali, ac Juvenali auctoribus. Proinde haud inſcite Horatius:

——— *Vernaſque procaces*
Paſco libatis dapibus.

nec non Tibullus:

Conſueſcet numerare pecus, conſueſcet amantis
Garrulus in domina ludere verna ſinu.

Ad Petronium denuo convortamur:

Per fidem, inquam, noſtram, Aſcyltos in hoc triclinio ſolus ferias agit] Sententia efflagitare videtur, ut *Voſtram* reſcribamus.

Hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo] Id eſt, Quoniam quidem ex ſententia per diem totum robuſta me voluptate explevi: ipſaque adeo uſque ad ſatietatem quinta Venerei nectaris parte, lepidiſſimo inquam illo Ityphalli flore, à molitoribus meis onuſta ac plena navi diſceſſi, ultra igitur promulſidi locus non eſt, in ſatura præſertim ac ſaburrata probe. cras vero primo cum diluculo, ſimulatque integram famem ad ovum attulero, tum igitur guſtatione hacce matutina primulum, ſic quaſi *Rude* aliqua *Velitari*, ſatis pol in tempore more porro meo initiabor ſolens.

CAPUT XII.

Rima improbe diducta *unde, quomodoque interpretandum.* Acus *cognomento* Laſcivæ *ex Martiali & Tertulliano declaratio.* Valgia *Petroniana fuſe ac dilucide explicata. Turnebi expoſitio defenſa, alia rejecta, una cum ſuffragatore ſuo Monſtrojulienſi.* Valga ſavia *non pro meretricia collabellandi actione* (*uti volunt alii*) *ſed vero pro ore ac labellis ipſis valgiter, hoc eſt, ad irriſum conformatis in Plautino Milite accipienda.* Aliquem labiis ductare.

Cap. XXVI. *Itaque, cum incluſi* (Sic & Perſius: *Scribimus incluſi numeros ille, &c.*) *jacerent, conſedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbe deductam applicuerat oculum curioſum, luſumque puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia*] Placet lectio oræ Lugdunenſis Editionis prætexta, in qua *per rimam improbe diductam* legitur Atque iſtuc facit exemplum illud à Martiali lib. 11.

Oblinitur minima, ſiqua eſt ſuſpicio, rima,
Punctaque laſciva quæ terebrantur acu.

Ubi, cur *Laſciva acus* cognominata Martiali, in controverſiam vocari poſſe video. Mihi vero jam id ex Chriſtianiſſimo ſcriptore Tertulliano planum facere eſt benignitas, in opuſculo de Virginibus velandis præeunte nobis in hæc verba: *Simulque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciviore comam ſibi inſerunt, crinibus à fronte diviſis apertam profeſſa mulieritatem.*

Et quia conſiderantium hæſerant vultus, (ſimile apud Ovidium: *Hæſit, & in vultu conſtitit uſque tuo*) *quicquid à ſpectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis ſubinde oſculis verberabat*] Hoc eſt, Quoniam reliqui qui aderant aliovorſum mentes oculoſque diviſerant ſuos, totique adeo in Gytonis ac novæ nuptæ automatis per rimam libidinoſa curioſitate inſpectandis, luſuque puerili exigendo dediti videbantur. Quartilla interim, quicquid temporis nuptiarum ſpectaculo clanculum ſuffurari poterat, id porro omne oculiſſima in me contemplatione injecta avide & quaſi catillatim conſumebat, oris habitu in laſciviam conformato, hoc eſt, *obtortis valgiter labellis*, & quod Catullus *Micantibus* amat dicere, ſemihiulcum ſavium lingula leniter leviterque protenſis eminus amatori ſuo objectans. Neque aliorſum ſpectat illud Aquinatis Satyrici, Sat. IV. verſ. 18.

Blandaque devexa jactaret baſia rheda.

De motu oris ad fœdiſſimam patientiam comparato etiam Martialis lib. 1.

Una lavamur: aſpicit nihil ſurſum,
Sed ſpectat oculis devorantibus dracos:
Nec otioſis mentulas videt labris.

Denique idem Juvenalis Satyra IX.

Quam,

Quamvis te nudum ſpumanti Virro labello
Videris, &c.

Locum fuſius enarravi, mollium exemplorum collatione uti coactus, probiorum inopia. eo magis, quod videam in *Valgiis* hiſce Petronianis explicandis valgiter nimis hallucinatum amicum quendam noſtrum, qui rem ſe factam habere eſt arbitratus, ſi eapſe illa cum *Valgis* Plauti *ſaviis* confunderet; non ſine graviſſima Turnebi reprehenſione, quaſi valgiter, id eſt, prave Interpretis hiece officio functi. At ego ajo, recte, & Turnebum ab iniquiſſima calumnia libero, hactenus quidem, quod ad furtivas iſtas Quartillæ oſculationes ſcilicet. Nam de *Valgiis* Plautinarum Meretricum prudentius conſuli potuiſſe, quis vero eſt, qui dubitet? qui quidem hæc viri illius verba aliquanto præſentiore animo ruminetur, VII. Adverſar. libro lectitata: *Valga ſavia, obtortiones ſunt oris ad deriſionem. Nam ſuavium interdum eſt conformatio oris & labrorum ad ſuaviandum.* Sapienter ſane uſque adhuc, illa, quæ ſequuntur, non item: *Meretrices autem, dum Glorioſum Militem ductabant atque captabant, per illuſionem tamen inter oſculandum os obtorquebant, valgumque reddebant, cum ex animo non baſiantes, atque ludificantes.* Neque movet me ſententiæ ejuſdem ſuccidaneus Lambinus, quam hoc ipſo etiam Petronii exemplo confirmare adnititur. perperam, uti dictum ac doctum eſt modo. *Suavia* enim non pro ſuaviationibus (proinde ut vulgo ſolet) verum potius pro *Labiis* ipſis accipi oportere ipſa ſententia clamitat. idque divinitus (ut omnia) à principe illo Scaligero animadverſum. Non igitur de *Valgiis* inter baſiandum Militem à Meretricum turba per irriſum & contumeliam conformatis, ſed vero de *poſticis ſannis* intelligendum, ſine baſiatione: quibus faſtidioſæ illæ ac contemnificæ Militem abſentem, ſeu præſentem etiam, ſed averſum tamen, atque (ut fieri ſolet) à tergo ludos faciebant aſſidue. quas quidem (*Sannas* dico) oris obtortione laſcivum morem adumbrare mos erat. indidemque interpretandum id quod antecesſerat modo.

Itaque meretrices labiis dum ductant eum.

Quod proverbialiter dictum aliud ſignificare videtur mihi, quam quod ipſe mox porro explicat Comicus, *Valgis ſuaviis*, hoc eſt, prave diſtorto ore Militem ſubſannant ſcilicet, habentque miſerum & Glorioſum illum omnibus modis ludibrio ac deſpicatui.

CAPUT XIII.

Priſcæ beatulorum delitiæ, ſolo nutu, vel digitorum certe crepitu, ſi quid vellent, poſcendi ac ſignificandi. *Eam in rem Martialis, Tacitus illuſtrati.* Aquariæ provinciæ Præfectura ad Eunuchos. De Linteorum in balneis uſu: *nonnulla item de* Mappis, *hodiernæ conſuetudini penitus adverſantia.* Sellæ, ac Lecticæ *diſcrimen.* Curſores falerati. *Locus Tranquilli cum cura diſcuſſus, imo (ut ſpero) cum fructu.* Miniſtri Cathedralitii, *quod genus? Joſ. Scaligeri conjectura in* Arcuma Feſti, Chiromaxio Petronii *interpretando ſubſcriptum.*

Cap. XXVII. *Trimalcio lautiſſimus homo digitos concrepuit, ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit*] *Concrepuit digitos*, ſic dictum, ut ſupra, *Concrepare æra*, &, quod nos vulgo dictitare conſuemus, *Op zijn vingeren knippen.* Mos utique ex Martialis diſticho libri XIV. planiſſimo planior, cui Lemma, *Matella fictilis:*

Dum poſcor crepitu digitorum, ac verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mea eſt!

Unde & alterum ejuſdem Poëtæ locum in promptu ſit expedire:

Cum peteret ſeram media jam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus.

A lautioribus porro Eunuchos in delitiis habitos quis neſcit? atque id genus Aquariæ provinciæ præſulum potiſſimum, ejuſdem quoque Epigrammatarii teſtimonio adſtruere poſſe videor, in re & perſona huic prorſus conſimili, imo etiam cognomini ita more ſuo deliciantis.

Digiti crepantis ſigna novit Eunuchus,
Et delicatæ ſuſcitator urinæ
Domini bibentis ebrium regit penem.

Huc accommodandum illud Taciti de ſuperbia Pallantis lib. 13. *Reſpondit, nihil unquam ſe domi, niſi nutu, aut manu ſignificaſſe.*

Cap. XXVIII. *Jam Trimalcio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſima lana factis*] A lavatione enim tenuiores oleo, ditiores contra unguento perfuſos, pro re puta atque opibus unoſquoſque, carbaſinis velis, id eſt, linteis ſudariiſque ſetabis detergeri mos erat, quemadmodum & hodie, non autem palliis laneis. unde hoc ipſum quoque inter quæſitiſſimas Trimalcionis elegantias lautitiaſque ponit Arbiter noſter. De Linteis balneariis, quod dixi, confirmat Martialis lib. X.

Lintea ferres Apro vacuus cum vernula nuper,
Et ſupra togulam luſca ſederet anus,

Item alibi:

Lintea ſi ſumas, nive candidiora loquetur,
Sint licet infantis ſordidiora ſinu.

Unde hanc quoque ducere eſt conjecturam, eos, qui lavandi cauſa balnea publica ingrediebantur, lintea, quibus extergerentur, ſecum prius domo adportare conſueviſſe, ne quis ea forte à balneatore ſubminiſtrata opinetur. Quod mirum nemini videri debet, quando alienas etiam epulas adituri mappam quiſque ſuam abs ſe ad menſam adferre cogebantur. Ejus moris teſtem facio eundem Epigrammatarium meum:

Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit unquam,
A cœna ſemper retulit Hermogenes.

Nec *Mappam* modo, ſed vero & lagenam, indicio ejuſdem:

Sed mappa quum jam mille rumpitur furtis,
Roſos tepenti ſphondilos ſinu condit, &c.

Et mox:

Nec eſculenta ſufficit gula præda,
Miſto lagenam replens ad pedes vino.
Hæc per ducentas quum domum tulit ſcalas, &c.

Addatur fidei inſuper cauſa ex Lapithis Luciani de mappa, ſeu mantili, in rem præſentem teſtimonium multo apertiſſimum. Καὶ ἅμα λέγων, τὴν ὀθόνην περιπτὰς ἐπιχείρει ἣν ὁ παῖς εἶχε τοῦ Ζηνοθέμιδος, μεστὴν οὖσαν παντοδαπῶν κρεῶν καὶ ἅμ' ἄλλα, λύσας αὐτὴν μὲν, ἀποῤῥίπτειν αὐτὰ ἐς τὸ ἔδαφος, ἀλλ' ὁ παῖς οὐκ ἀφῆκε, καρτερῶς ἀντεχόμενος.

Hinc involutus coccina gauſapa lectica impoſitus eſt.] Sicut hic *Lectica* ſolius, ita *Sellæ* quoque mentio Lecticæ conjuncta legitur apud Senecam libro de Brevitate vitæ: *Nec illos quidem inter otioſos numeraveris qui ſella ſe & lectica huc & illuc ferunt, & ad geſtationum ſuarum, quaſi deſerere illas non liceat, horas occurrunt, quos & quando lavari debeant, &c.* Et mox: *Audio quendam ex delicatis (ſi modo deliciæ vocandæ ſunt, vitam & conſuetudinem humanam dediſcere) quum ex balneo inter manus elatus, & in ſella poſitus eſſet, dixiſſe interrogando: Jam ſedeo?* Unde in *Sellis* ſeſſitare, in *Lecticis* vero reſupinos geſtari cubantium in morem ſolitos, prorſus perſuaſum eſt mihi. De cæteris Lipſianum Oraculum adeunto, cujus *Electa* non compilo. Subjungit deinceps Arbiter:

Præcedentibus faleratis curſoribus IIII. & chiramaxio, in quo deliciæ ejus ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior] De *Curſoribus*, quidem (ſicuti hic) faleratis meminit etiam Tranquillus in vita Neroniana: *Nunquam carrucis minus mille iter feciſſe traditur, ſoleis mularum argenteis, canuſinatis mulionibus, armillata & phalerata cum Mazacum turba, atque curſorum.* Qui locus præter Egnatium & Glareanum etiam Phœnicem illum Europæ, Turnebum dico, miſerrimis modis exercitum, & quaſi in equuleo tortum habuit. idque adeo haud mirandum, in tanto chirographorum Codicum diſſidio, ac varietate: quorum alii *Phalerata comazacum;* alii *Phalerata hamaxicorum;* ſunt etiam, qui *Phalerata cum amaxicorum* nobis repræſentant; nec defuere, qui *Cymazacùm* præferrent. Ex quorum omnium pariter lectionum farragine, hujuſce Petroniani loci fiducia maxime ac ſubſidio fretus, in Suetonio reſcribendum præſtare nullus dubitem, *Phalerata chiramaxicorum turba*, vel certe, *Chiramaxeorum, &c.* ut Rhedarios, Eſſedarioſque intelligamus (ἁμαξεὺς enim quidnam aliud, quam *Eſſedarius*?) Eos dico, qui *Chiramaxiis* cum herili præerant imperio, & cælatorum vehiculorum aurigationi quaſi Præfecti cluebant: in quibus infelicium catamitorum Pædagogia (quos Martialis meus *Cathedralitios miniſtros* indigitat) oblita facie vectari conſueverant; ut ne ſol videlicet, aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perſtringeret. cujus eximiæ cautionis commonefecit nos Seneca, neque aliena adeo viſa, quæ huc per cauſſam infarciretur. Sic igitur ille Epiſtola CXXIII. *Omnes jam ſic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen curſorum antecedat.* Et mox lineis aliquot interjectis: *Omnium pædagogia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cujus facies medicamentum deſideret.* Sed enim hoc nihil ad pompam & comitatum Trimalcionis, quem haud longius ſane, quam è balneo ad triclinium proficiſcentem inducit Petronius, uno exoleto contentum modo, qui non *Lectica*, aut *Rheda*, ſed vero *Chiramaxio* feratur. Atque equidem quid id eſſe dicam verbum *Chiramaxium*, neſcio. & pœnitet expoſitionis, qua id genus geſtatorii cum *Rheda* aut *Eſſedo* confudiſſe videor prius. tametſi non ignorem *Eſſedis* etiam in *geſtatione* locum fuiſſe ævo veteri: & *Geſtatores* nominatos ejuſcemodi generis vectores: indicium nobis præeunte Martiali verſiculis illis libri I.

Illinc Æmilia, Salariaque
Geſtator patet eſſedo tacente.

Sed multo etiam certius, magiſque hiſtorica ex fide, Suetonio Tranquillo, cujus narratio iſta de Claudio mihi commodum hercule ſuccurrit modo: *Solitus etiam in geſtatione ludere, ita eſſedo alveoque adaptatis, ne luſus confunderetur.* Quocirca Scaligero Principi hic noſtro ſatius eſſe duco ſubſcribere; qui Feſti *Arcumam*, *Chiramaxis* vocabulo interpretatur, pro modici plauſtri genere, neque plurium, quam unius hominis capaci: adde, à ſervis, non à mannis trahi, ac provehi ſolito: unde & cauſſa nomini.

CAPUT XIV.

Agamemnon *quiſnam apud Petronium?* Picæ Variæ *conſideratio.* De adoptivo Trimalcionis Prænomine *haud languida ſane fidei conjectura.* Cœnatoria *cujuſmodi fuerint; &, an eadem cum* Veſtimentis Cubitoriis, *quæſitum.* Cautum Romanis olim Legibus fuiſſe, ne Quæſtoribus, vel Provinciam ſortitis munera porro ulla accipere à Provincialibus liceret. Trimalcionis Petroniani cum Martialis Malchione affinitas. *Habitus utrorumque, ornatuſque in perſona Mæcenatis à Seneca tanquam penicillo expreſſus.* Armillarum mollities *à fœminis paulatim ad viros quoque traduci cœpta.* Cochlearia *quid, & cui potiſſimum uſui apud Romanos? Eapſe comeſorum ovorum, tum Cochlearum maxime (unde & etymon rei) calycibus perterebrandis, ſuperſtitionis ergo, ferviſſe antiquitus.* Pondus eorundem in Petronio expenſum. *Dubius & controverſus Martialis locus Lucilliani teſtimonii ſimilitudine defenſus pariter, ac declaratus.*

Eodem Cap XXVIII. *Sequimur nos jam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad oſtium pervenimus.*] *Agamemnon* hic Trimalcio non eſt, ſed is, quem

quem *Suaſoriam in ſchola habuiſſe* nobis narraverat antea, addita ejuſdem inſuper *de cauſſis corruptæ Eloquentiæ Diſſertatione*: quam Eucolpianæ Declamationi conſequam ac ſubjectam ibidem initio hujus operis invenias.

Super limen autem caveæ pendebat aurea, in qua pica varia intrantes ſalutabat.] De hoc genere Plinius lib. x. cap. xxix. *Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad Urbem verſus cerni cœpere picarum genera, quæ longa inſignes cauda Variæ appellantur.* Nos patrio ſermone, *Bonte exters*, nominitamus, famoſa garrulitate amabiles. nec mentitus Martialis lib. 14.

Pica loquax certa dominum te voce ſaluto
Si me non videas, eſſe negabis avem.

Cap. XXX. G. POMPEIO. TRIMALCIONI. VI. VIRO. AVGVSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR.] Neque multo poſt: III. ET PRIDIE KAL. IAN. G. NOSTER FORAS COENAT. Repono utrobique CN. ut *Gnæus* fiat denique, quem cognomentum etiam Pompeji ferre videmus. nec vero mirum cuipiam videri debet de Prænomine, cujus ſolius nota in hac noviſſima Inſcriptione Petronianus iſte Trimalcio inſignitur. In eo enim ingenuorum dignitas poſita antiquitus, credo, quod ſervi generis homines inopiam Prænominum paterentur: & cognomine honeſtiores appellare familiarius, quam pro dignitate habebatur: contra ac nos hodie factitamus. Qua de re plura ac compertiora noſſe qui volet, eum porro ego Adverſaria magni illius Turnebi accedere jubeo, lib. 11. cap. xix. ad huncce Horatii locum:

Quinte puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ,) &c. ——

Veſtimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi Natali meo donaverat cliens quidam Tyria, &c.] *Cœnatoria* appellitaverat ſupra: cujuſmodi patroni locupletiores, vel etiam advocati ab antecambulonibus & clientulis ſuis quotannis muneri accipiebant diebus Natalitiis, ex more & diſciplina munificentiæ Romanæ. Martial. lib. x.

Pugnorum reus, ebriaque noctis
Cœnatoria mittat advocato.

Vide, quæ notavimus ad illum Horatii locum:

Natales grato numeras, ignoſcis amicis.

Quibus tamen & hæc quoque ex Plinio Juniore adjici oportuerat inſuper, per incogitantiam (ut fit) ſilentio nobis prætervecta id temporis, quæ libro Epiſtolarum ejuſdem IV. de Julio Baſſo, qui Bithyniam ſortitus repetundarum reus redierat, ad hoc exemplum leguntur: *Multis enim, atque etiam Principi dixerat, ſola ſe munuſcula, duntaxat Natali ſuo aut Saturnalibus, accepiſſe, & pleriſque miſiſſe.* Item paullo antea de eodem: *Hoc illum onerabat, quod homo ſimplex & incautus quædam à Provincialibus, ut amicis* (Male enim in H. Stephani Editione *ut amicus* procuſum exſtat) *acceperat. nam fuerat in provincia eadem Quæſtor. Hæc accuſatores furta ac rapinas, ipſe munera vocabat. ſed Lex munera quoque accipi vetat.* Unde hoc quoque præter alia docemur, Præſidibus, ſeu Procuratoribus Provinciarum iſtud juris utique non fuiſſe, ut à Provincialibus ſuis, quibus aut cum Principis, aut cum Populi præerant poteſtate, aliqua porro munera acceptarent; *ne Natali quidem ſuo, aut Saturnalibus, optimo dierum*: ab amicis tamen & familiaribus licuiſſe. Sed nos ad Petronium noſtrum reveniamus denique: in quo credo fore. qui *Veſtimenta* iſta *Cubitoria* diverſa à *Coenatoriis* fuiſſe aſſeverabunt, & illa quidem *Cubicularibus*, hæc vero *Tricliniaribus Lectis* conveniſſe ex utriuſque vocis etymo fidem haud dubie ſunt facturi. neque ego huic ſententiæ repugno. Sed quid diutius tricor? quaſi vero Lis iſta non abs Lipſio noſtro in Saturnalibus ſuis publicitus deciſa jampridem! Fateor: &, *Accubitoriis*, literula in Petronio retracta, pro *Cubitoriis* reponenti meritiſſimo utique ac lubens ſuffragatorium addo calculum.

Cap. XXXII. *Poſituſque in cervicalia minutiſſima*, (noſtrarum Puerperarum in morem) *expreſſit imprudentibus riſum. Pallio enim coccineo adraſum incluſerat caput, circaque oneratas veſte cervices Laticlaviam immiſerat mappam*] Huc ſpectat Martialis illud de Malchionis hujus, pene dixeram, germano, & quidem gemino:

Jacet occupato galbanatus in lecto,
Suffultus oſtro, ſericiſque pulvinis.

Caput vero *pallio incluſum* Mæcenatico cultui reſpondet peniſſime; qui tamen non riſum, ſed juſtam indignationem potius Senecæ ſtomachanti expreſſiſſe videtur. Teſtes hæcce ipſiſſima ejus verba, Epiſt. CXIV. *Hunc eſſe, qui in Tribunali, in Roſtris, in omni publico coetu ſic apparuerit, ut pallio velaretur caput, excluſis utrinque auribus, non aliter, quam in Mimo Divitis fugitivi ſolent. Laticlaviam* etiam *Mappam* inter munuſcula alia Saturnalitia, & quidem viliſſima, pretiique minimi, à Piceno cliente muneri miſſam Sabello Cauſſidico commemorat ſalſiſſimus Poëtarum Martialis, lib. 4. Epigram. 46.

Et lato variata mappa clavo.

Et ne has tantum oſtenderet divitias, dexterum nudavit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum] *Armilla* ſequiori ſexui antiquitus in uſu tantum, mox etiam gliſcente luxuria ad virorum ornamenta traducta. Vide Plinium lib. XXXIII. cap. III. Hiſtoriæ Natural. Eadem mollitiea in Caligula quoque notata à Suetonio ſcribente: *Sæpe depictas gemmataſque indutus penulas, manuleatus & armillatus in publicum proceſſit.* Nec non a Seneca lib. II. In ſapientem non cadere injuriam: *Chærea Tribuno militum Cajus ſignum petenti, modo Veneris, modo Priapi dabat, aliter atque aliter exprobrans armato mollitiem. Hic ipſe pellucidus, crepidatus, armillatus, &c.* Quo loco, *Aliter, atque aliter*, utraque Venere ſtudioſum, hoc eſt, modo *agentem*, modo *patientem* interpretor. Per *Priapum* enim Diviſorem, ſive Admiſſarium; per Venerem & mollem & impudicum deſignari res ipſa vociferatur.

Cap.

Digitized by Google

· Cap. XXXIII. *Accipimus nos cochlearia, non minus ſex libras pendentia, ovaque ex farina pingui figurata pertundimus.*] Hinc *Cochlearium* uſum apud veteres qui fuerit, planiſſime deprehendimus. Neque hinc modo, verum etiam ex Martiali, ita lib. 14. ſub Lemmate *Cochlearis* diſputante:

Sum cochleis habilis, ſed nec minus utilis ovis.
Nunquid ſcis potius, cur Cochleare vocer?

Facit eodemque & locus Plinii ex libro 28. capite 2. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ovorum, ut exſorbuerit quiſque, calyces cochlearumque protinus frangi aut eoſdem cochlearibus perforari.* Cujus ſuperſtitionis manifeſtiſſima veſtigia noſtrarum etiamnum muliercularum animis firmiſſime impreſſa hodie eſt animadvertere; quibus prima hujus quoque rei cautio eſſe conſuevit. uſque adeo, ut quodvis Venerium etiam Vadimonium deſerere præoptaturæ videantur prius, quam non poſt ovorum exſorbitionem teſtas eorundem ſive adeo putamina pertuſum ire protinus, imo vero fruſtillatim comminuere, ne *Diris* illis *Plinianis* ſcilicet, id eſt, carminibus Devotoriis Thyeſtæo ritu conceptis obnoxiæ factæ defigi, aut linguæ malignantis execrationibus faſcinari porro ab invidis, vel malevolis poſſint. Cæterum omnis *Cochlearum* virtus pro ratione ponderis, & argenti modo æſtimata. atque in hoc ipſo quoque pars aliqua elegantiæ poſita fuiſſe videtur. non quod ſingula apud Trimalcionem Cochlearia ſingulas ſex libras pependiſſe autumem (apage iſtam ponderis immanitatem, Tudiculæ, ſeu Truæ alicui magis, quam Cochleari convenientem) ſed quod de plurium potius Cochlearium ſtrue, non autem de ſingulis Petronium fabulari perſuaſum ſit mihi. Et tamen malum *Cochlearis* pondus *Saturnalibus, optimo dierum*, dono miſſi ſibi in Poſthumiano exagitat Martialis, lib. 8.

Octavus (ſ. annus) *ligulam miſit ſextante minorem.*
Nervus acu levius vix cochleare tulit.

Sic enim legendum autumo. quaſi diceret Poëta; vix dignum eſſe, quod *Cochlearis* nomine cenſeatur ad exemplum (ſicuti opinor) Lucillii, ita in re diſſimillima ὑπερβολικῶς argutantis:

.... *Vix vivum hominem, ac monogrammum.*

Unde additum ab Epigrammatario, *Acu levius*: ad rei vilitatem more ſuo, hoc eſt, Poëtico magis magiſque etiam elevandam. Ad Lucillianæ quoque Hyperbolæ imitationem Ovidianum illud non inſulſe comparatum judices:

Si pata eſt, Veneri ſimilis: ſi flava, Minervæ
Sit gracilis, macie qua male viva ſua eſt.

Ita enim poſtrema Pentametri ejus particula reconcinnanda: neque iis aſſenſus commodandus, quibus novæ loquutionis gratia ex hujus loci interpolatione ingenioſe potius, quam veriſimiliter quæſita, *Niſa*, pro *Viva*, auſis reſcribillare, deceptis (opinor) pruletariæ illius ſcripturæ vanitudine, quæ majorem fere ac meliorem exemplarium noſtrorum partem, impune & vindice nullo, ad hoc uſque tempus perperam inſedit, hoc exemplo: *Macie qua male viſa ſua eſt.* Nam (ut meus eſt animus) abſque illa lectione fuiſſet. conjectura iſta nata non foret.

CAPUT XV.

Promulſis, *unde dicta*. Guſtatoria. *In veterum* Cœnarum *legibus fuiſſe, ut convivarum nemo ferculi ſui parte fraudaretur: quam haud modo in profundum condere, ſed domum etiam aſportare jus erat. Eam in rem Martialis pro teſtimonio adducta auctoritas.* Rectæ Cœnæ *obſervatio. Eraſmus in Lucianici loci verſione notatus. De feſtiviſſima Epigrammatis cujuſdam, in fine laborantis, enarratione Martialis Genio gratificatum.*

Cap. XXXIV. *Jam Trimalcio eadem omnia luſu intermiſſo popoſcerat, feceratque poteſtatem clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet Mulſum ſumere*] Hinc patefit etymon *Promulſidis*, & curnam ita dicta prior pars Cœnæ. Sequitur enim è veſtigio de *Guſtatoriis à choro cantante pariter raptim ſublatis.* Quo etiam reſpexit Horatius noſter, ex diſciplina Catiana conviviorum ſtrategis hoc quoque inter cætera nepotinum præceptum Satyrice inſtillans:

——— *Vacuis committere venis*
Nil niſi lene decet. leni præcordia mulſo
Prolueris melius. ———

Nec minus Seneca Epiſt. CXXII. de Sp. Papinio quodam è genere Lucifugarum, prorſus contra conſuetudinem, ordinemque naturæ, ſic quaſi ex profeſſo viventium, ideoque non ab octava hora veſpertina, ſed à prima luce auſpicantium cœnas: *Circa lucem diſcurritur, pueri vocantur, cellarii, coqui tumultuantur. Quæro, quid ſit? Dicitur Mulſum & alicam popoſciſſe, à balneo exiſſe.* Poſtremo etiam Plinius Junior, lib. 1. Epiſtol. XV. de eadem iſta *Guſtatione*, ſive adeo *Promulſide* verba faciens: *Parata erant lactucæ ſingulæ, cochleæ ternæ, ova bina, alica cum mulſo & nive.* Quo etiam pertinebit illud à Martiali Diſtichon:

Nos alicam, mulſum poteris tibi mittere dives.
Si tibi noluerit mittere dives, eme.

Ad ſuperiorem Arbitri locum aliquando reveniamus: è quo etiam ille mos declaratur non ita vulgo vulgatus, lautiores olim Dominos convivis ſuis voce clara poteſtatem facere ſolitos, in Cœnarum præſertim Rectarum exhibitione, poſcendi quæ vellent. interdum etiam iterata. idque priuſquam *Guſtatione* ſublata novum menſæ ferculum inferretur. *Quadram* enim ſingulis, partemque ſuam palam flagitare jus erat: eamque non in ventrem ablatam modo, verum mappa madente conditam domum quoque aſportare, ſi vellent. Clara omnia de Martiali. exempli gratia:

Nihil eſt miſerius, nec guloſius Santra:
Rectam vocatus quum recurrit ad cœnam,
Quam tot diebus noctibuſque captavit,

Ter-

Ter poſcit apri glandulas, quater lumbum,
Nec erubeſcit pejerare de turdo.

& reliqua ad finem uſque. *Coenam* porro *Rectam* eandem eſſe ſuſpicor, quam Graji homines, τὸ ἐντελὲς ἢ πολυτελὲς δεῖπνον appellitant; in qua nibil deſideres ſcilicet menſæ apparatui neceſſarium. Colligo ex Luciano narrante: Καὶ ἅμα ἐπεισεκόμιστο ἡμῖν τὸ ἐντελὲς ὀνομαζόμενον δεῖπνον. Quo loco Eraſmus tamen, dum vim vocabuli Græci nequicquam exprimere ſatagit, *Abſolutam coenam* reddidit inſcitiſſime. Ex iis vero, quæ dicere occœperam prius, alterius quoque in Martiali meo Epigrammatis ſententia illuſtratur, quod lib. 11. in Cæcilianum quendam exſtat hujuſmodi:

Quicquid ponitur hinc & inde verris,
Mammas ſuminis, imbricemque porci.
Communemque duobus attagenam,
Mullum dimidium, lupumque totum,
Murenaque latus, femurque pulli,
Stillantemque alica ſua palumbum.
Hæc, quum condita ſunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.
Nos accumbimus otioſa turba.
Ullus ſi pudor eſt, repone coenam.
Cras te, Caciliane, non vocavi.

Exemplum integrum adſcripſi, non tam joci facetia inductus, quam Junianæ Editionis pravitate: ubi poſtrema hæcce clauſula, in qua totius Epigrammatis conſiſtit lepos, inficetiſſime concepta legitur, præterito in futurum perperam commutato, hanc ad faciem:

Cras te, Caciliane, non vocabo.

Nibili enim iſtuc; nec tanto minus Exhibitore, quam Poeta ipſo, lectio indigna, cujus hæc ſententia fuerat jam olim; Si quando à nobis vocatus es ad cœnam forte, nullum ita nec facetum, nec lepidum menſæ noſtræ ferculum inferri poteſt, quod non vixdum appoſitum ad te trahas illico, atque in mappam iſtam tuam barpagatim converras, domum porro à puero è veſtigio auferendum, haud ſecus, quam ſi non in commune obſonatum, ſed vero quantum in lancibus eſt epularum ac ſcitamentorum, uni & ſoli tibi antepoſitum foret. Unde relinquitur, ut ipſe convivator ego, ac parochus, cæterique item, quantum eſt, convivæ mei dentibus dentientibus, Tantali in morem, ringentes ac famelici, maleque feriati accumbamus; quum tu unus omnium noſtrum pariter munus iniquiſſime fungaris; haud quidem ambabus malis expletis tuburcinans modo, verum etiam catillans inſuper, mappaque ac manibus pariter gypſatiſſimis circumverrens univerſa; oblitus Juris bumani, imo adeo contra communes Leges Cœnaticæ diſciplinæ, quæ jubent partem cuique ſuam adſignari ex æquo, ut fiat Trimalcionis illud: *Æquum Mars amat*, Quare, ſi quid ingenni etiamnum pudoris eſt tibi, cœnam iſtam, non tibi ſolum, ſed vero mibi quoque in partem, reliquiſque item convivis meis deſtinatam atque inſtructam, fac de manibus tuis reglutines ac remittas aliquando: ut & nos de ea, non minus quam tu, ô Cæciliane, bene eſſe poſſimus in commune. Quid enim? non in craſtinum etiam, verum in hodiernam veſperam tantum eſſe te volui, atque expetivi convivam mibi. Salſe, arguteque, quaſi dicat, O bone Cæciliane, ſi banc tecum rationem pergis inſtituere in poſterum, ut mappam uſque tuam, ita unctam effertamque ab alienis epulis, redux domum porro comportare pertendas, faxo cras in totum etiam diem de obſonio abunde ampliterque cautum ac proviſum ſit tibi, hoc eſt, ut ipſe haud de veſperi hoc meo prandeas modo, verum laute adeo, atque opipare inſuper cœnam facias poſtridie. Atqui te (ſi neſcis) ego, non ut poſterum in diem ventrem etiam domi ſaginares tuæ, ſaburrareſque de meo, verum uti hoc veſpere apud me pari cum cæteris jure hilarem convivam ageres, familiariter vocitavi. Quid hac quæſo urbanitate urbanius?

CAPUT XVI.

Signum miniſtrantibus ſymphonia dari ſolitum ad inferundam coenam. Objurgare colaphis. Lecticarius *de convivio abdicatus, ſuaque* Supellecticario *dignitas reſtituta. Arbiter correctus.* Carptores, Structores, Sciſſores, Chironomantes, *ſinguli pro* Cibicidis. Petronii cum Juvenali, ac Martiali meo ſuper Structoris munere *controverſia.* Structuræ *hujuſce Magiſtros, & quaſi Profeſſores Publicos in pergulis proſtare ſolitos Romæ, compluribus ac luculentis teſtimoniis demonſtratum. Eadem Juvenali larga diffuſæ lucis claritas de Seneca luminaribus accenſa.* Longe arceſſere. Nummos metiri modio. Abire in cœlum.

Eodem Cap. XXXIV. *Cum ſubito ſigum ſymphonia datur, & Guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur*] Res omnis manifeſta ex Seneca, lib. de Brevitate vitæ: *Convivia mehercule horum non poſuerim inter vacantia tempora, quum videam quam ſolicite argentum ordinent, quam diligenter exoletorum ſuorum tunicas ſuccingant:* (quod poſtremum expreſſit Flaccus:

——— *Ut omnes*
Præcincti recte pueri, comtique miniſtrent)

quam ſuſpenſi ſint, quomodo aper à coco exſus exeat, quanta celeritate ſigno dato glabri ad miniſteria decurrant. Idem in epiſt. *Tranſeo piſtorum turbam, tranſeo miniſtratorum, per quos ſigno dato ad inferendam coenam diſcurritur.*

Colaphiſque objurgare puerum, ac projicere rurſus paropſidem juſſit] Utus eodem loquendi genere & Perſius:

——— *Solea puer objurgabere rubra.*

Nec non Tranquillus: *Ferulis objurgari.* Sequitur deinceps:

Inſequutuſque eſt Lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis coepit verrere] Inter tot res convivii multo electiſſimas *Lecticario* quis locus? Et

certe (ut quod res eſt, fabuler:) poterat cœna eſſe ſine illo. Sed deformatus haud dubie locus, & quem in decorem priſtinum non aliter ſane reponi poſſe arbitror, quam ſi in *Lecticaris* vicem *Supellecticarius* ſuccedat. cum dico, iſtiuſmodi ſupellectilem qui curet, quique provinciæ adeo mundulæ præfectus jure optimo, ſuoque ipſius meritiſſimo, cluat. ne videlicet abs Eucolpio & cæteris injuria *laudatus ob elegantias Dominus* exiſtimetur, Lecticarium argento admovere auſus, ὄνος (quod dicitur) πρὸς λύραν. quo quid abſurdius? Reſcribatur proinde; *Inſequutuſque eſt Supellecticarius.* Quam vocem & Pandectæ Veteres pro Romana identidem agnoſcunt; aſſeritque præterea probæ & antiquæ fidei monetæque Gloſſarium illud multo elegantiſſimum, quod Rei noſtræ Literariæ in commune, præſertim Antiquariæ, gratificatus eſt non ita pridem induſtrioſiſſimus Typographorum Henricus Stephanus.

Heu, heu, nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!
(In V. C. pro *Totus*, *Coccus* exaratum legebatur:)
Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus:
Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.]

Verſus inſulſiſſimi, nihil adeo minus, quam Genii Petroniani. Itaque ſuſpicatus aliquando fui, Pentametri clauſulam hoc modo interpolari poſſe, haud paullo concinnius:

Ergo vivamus, dum licet, eſtque bene.

Id eſt. dum per occaſionem, perque valetudinem licet; *dumque virent genua.* Nunc & me fruſtra fuiſſe, & Petronium Trimalcionis, hoc eſt, hominis omnium ſubitiſſimi *burras*, *quiſquilias*, *ineptiaſque* in joco & vino exprimere voluiſſe, video demum atque intelligo, hercle vero ſerio. Itaque recepta ſcriptura ſervetur.

Cap. XXXVI. *Non minus & Trimalcio ejuſmodi methodio lætus*] *Methodium*, ut *Exodium*, pro *Methodo*, id eſt, fictione, ſeu ludificatione. eo dico, ne quis de Editionis Lugdunenſis ſententia pro *Tranſitu* porro interpretari pertendat. Clara explicatio hæc noſtra ex narrationis ſuperioris argumento. Sequitur:

Carpe, inquit. Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium, ut putares Darium, (Quid ſi, *Daren*, vel *Dareta*, legamus?) *hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalcio lentiſſima voce, Carpe*] Proprie, atque oppido Latine Trimalcio. Ab ejuſmodi enim munere *Carptores* hoc genus dictitabantur. Juvenalis: *Librarius*, *archimagiri*, *Carptores*. *Carpere* enim nihil aliud, quam quod Petronius, *Lacerare*, dixerat antea. neque aliter ſane antiquiſſimos illos Romuli nepotes loquutos ſcito. argumento utique eſt illud XII. Tabularum: MULIER FACIEM NE CARPITO. Eo dico, uti ab errore inſubido eos aliquando in viam reducam, quibus *Carpere*, & *Lacerare*, tantum non contraria eſſe perſuaſum video jampridem, Ovidiano illo teſtimonio ſubnixis: *Carpe cibum digitis.* Quos potius ad verbi iſtius compoſita mentem atque animum convortere oportebat, puta *Concerpere*, ac *Diſcerpere*, eadem cum τῷ *Lacerare* ſignificantia. Notandum porro, quem *Sciſſorem* hoc loco indigitat Petronius, eundem à Juvenali non *Carptorem* (ut diximus modo) ſed vero & *Structorem* ſimul, & *Chironomanta* Græco nomine perhiberi. quomodo & Martiali verſu illo:

Et quæ non egeant ferro Structoris oſellæ.

contra mentem Petronii noſtri, qui paulo prius *Structoris* meminens, eum non pro *Cibicida Lucilliano*, aut obſoniorum Diviſore, ſed pro *Archimagiro*, & penes quem *patinariarum ſtruicum* concinnatio, quo ſcilicet rite omnia ordineque fierent, gabatis & lancibus ſingulis apte ac ſuo loco diſpoſitis, hoc eſt, pro artifici ferculorum menſæ imponendorum ordinatore, inſtructore, & quaſi arbitro viſus accipere. idque (ſicuti apparet) non ſine ratione, & quidem (uti animus meus eſt) cum primis probabili, ſi modo verbi ipſius etymon preſſius aliquanto inveſtigare velimus. Verum ad Juvenalem revolvamur, quo mos geſticulatoriæ iſtius, inter tam anxias rerum electiſſimarum lanienas, planior atque illuſtrior fiat. Scribit igitur ille Sat. 5. verſ. 120.

Structorem interea (ne qua indignatio deſit)
Saltantem ſpectas, & chironomanta volanti
Cultello, donec peragat dictata magiſtri
Omnia. nec minimo ſane diſcrimine refert,
Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur.

Item Sat. XI, verſ 136.

Sed nec Structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & Phœnicopterus ingens
Et Getulus oryx, hebeti lautiſſima ferro
Cæditur, & tota ſonat ulmea cœna Subura.

Quæ tum univerſa, tum ſingula lumen deſiderant, alioqui per ſe nebuloſa oppido; & (abſque Seneca Interprete foret) Platonis numeris obſcuriora. Proinde parentem illum Philoſophiæ Romanæ audiamus, in Epiſtol. in has nobis explicationes præeuntem: *Cum ad cœnandum diſcumbimus, alius ſputa detergit, alius pretioſas aves ſcindit per pectus & clunes certis* (forte *certiſque*) *ductibus circumferens eruditam manum in fruſta excutit. Infelix, qui huic uni rei vivit, ut altilia decenter ſecet, niſi quod miſerior eſt, qui hoc voluptatis cauſſa docet, quam qui neceſſitatis diſcit.* Unde liquido edocemur, inter cæteras Romæ conturbantis lautitias, ſeu Luxuriæ verius probra, etiam doctores in pergulis proſtitiſſe, qui dædalæ hujuſce *Structuræ* ſcientiam profiterentur. ad quam item decuriam pertinere videntur *Popinæ Præfecti*, tum *Culinariæ Artis Magiſtri.* de quibus idem Seneca Epiſtol. XCV, *Innumerabiles eſſe morbos non miraberis, coquos numera. Ceſſat omne ſtudium, & liberalia profeſſi ſine ulla frequentia deſertis angulis præſident. In Rhetorum ac Philoſophorum ſcholis ſolitudo eſt. At quam celebres* (id eſt, frequentes) *culinæ ſunt! quanta circa nepotum focos ju-*

ventus

ventus premit. Emendo, *Quanto circo*, vel certe, *circulo*, id eſt, quam ſpiſſa, ac frequente corona. Sic Martialis:

Nec calculator, nec notarius velox
Major quiſquam circulo coronetur.

Rurſus de Structoribus alibi Seneca: *Quare ars eſt apud te miniſtrare, nec temere, & ut libet collocatur argentum, ſed perite ſervatur* (corrige *Struitur*, vel mea, vel Lipſiana fiducia potius) *& eſt aliquis ſcindendi obſonii magiſter.* Idem de Brevitate vitæ loco antea laudato: *Quum videam quam ſuſpenſi ſint, quomodo aper à coco caſus exeat, quanta celeritate ſigno dato glabri ad miniſteria decurrant, quanta arte ſcindantur aves in fruſta non enormia.* His ſuperaddatur Plinianum illud, de Gallinis arte ſecandis: *Poſtea culinarum artes invenerunt, ut clune ſectentur, ut dividantur in tergora, ut à pede uno dilatata repoſitoria occupent.* Ad Eucolpii narrationem regrediamur denuo.

Cap. XXXVII. *Non potui amplius quicquam guſtare, ſed converſus ad eum, ut plurima exciperem, longe arceſſere fabulas coepi*] Idem loquutionis genus uſurpatum à Seneca Patre Controverſiarum VIII. *Hoc ut aliquando faciendum eſt, quum res patitur, ita ineptiſſimum eſt luctari cum materia, & longe arceſſere.* Nec non ipſe Petronius poſtea quoque cap. XCV. *Eumolpus autem, dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arceſſendos ſenſus longius mittit.*

Uxor, inquit, Trimalcionis Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur] Ad hoc exemplum ſcripſerat Horatius antea: *Dives, Ut metiretur nummos.* Ibidem paulo poſt de eadem Trimalcionis uxore:

Nunc nec quid, nec quare, in coelum abiit.] Id eſt, ut rem ipſam vernaculo ſermone ſtrictim attingam modo: *Zy en kent haer ſelven niet.* Cui loquutiuni adſiois quoque illa Senecæ philoſophantis: *Subſilire in coelum ex angulo licet.* Vide an & hinc Dialogi Fabiani de Oratoribus defectus ſarciri poſſit hujuſmodi explemento: *Tum mihi ſupra Tribunatus & Præturas & Conſulatus aſcendere videor, tum in coelum abire.* Nam in libris noſtris lacuna eſt id loci aſteriſco inſignita.

CAPUT XVII.

In M. Tullii cum Publio Syro comparatione Trimalcionis judicium ſuis, hoc eſt, Petronianis ponderibus examinatum. Ejuſdem Mimici ingenii acrimonia cum Seneca, tum duorum Juliorum, & quidem Cæſarum, Caji inquam Dictatoris, ac Scaligeri noſtri æternis præconiis cohoneſtata. Ejus rei luculentiſſimum ſpecimen præbitum à Petronio. Publiani Genii elegantia, & eruditus luxus.

Cap. LV. *Et Poëtarum coepit eſſe mentio, diuque ſumma carminis penes Mopſum Thracem immorata eſt,* (ita enim Lipſius noſter) *donec Trimalcio, Rogo, inquit, Magiſter, quid putes inter Ciceronem, & Publium intereſſe. Ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. Quid enim his melius dici poteſt?*] Vide, & ride (mi Lector) præpoſterum inſcitiſſimi convivatoris judicium: nec vero Arbitrum noſtrum, ſed Trimalcionem nugas blatientem te audire exiſtimes velim, quem quidem modis omnibus ridiculum ex profeſſo ut faceret, Poëtarum commemoratione abrupta, novum prorſus atque inexſpectatum de M. Tullio ſermonem ſubito injectantem inducit, ut *Florem* ſcilicet

Delibatum illum populi, Suadæque medullam

cum Mimicis ſordibus, & Publiana tolutiloquentia contenderet. quo quid ineptius, vel abſurdius fingi poſſit, haud video ſane; niſi (ut meus eſt animus) fieri non poſſe arbitror. At tu fortaſſe novum iſtud atque inſolens comparationis genus non ad proſam Tullii dictionem, verum potius ad Poëſin ejuſdem, haud perinde quo merebatur plauſu à poſteris exceptam, pertinere contendes. cujus hercle ſententiæ me ſubſcriptorem minime es habiturus. Et tamen Trimalcioni noſtro etiam advocatus ut veniam, nullam mihi linguam eſſe fateor, qua horundem Publii Jamborum argutias, ac felicem verborum compoſitionem ſatis pro virtute prædicare poſſim. Nam (ut ne à Petronii imitatione recedam) *quicquid dixero, minus erit.* Ita publici ſaporis nihil, itaque novo urbanitatis ſale ſparſa omnia, atque ad præſtationem Elogii ejus, quod de Syro hoc noſtro teſtatum reliquit ſanctiſſimus Romani Theatri Cenſor Seneca libro 5. de Tranquillitate vitæ, his verbis: *Publius Tragicis Comicisque vehementior ingeniis, quoties Mimicas ineptias, & verba ad ſummam caveam ſpectantia reliquit; inter multa alia cothurno, non tantum ſipario, fortiora & hoc ait:*

Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Ubi tamen, *Sipario*, ad marginem adſcriptum legitur, idque verius. Eſt enim *Siparium genus veli, quo in ſcena Mimi utuntur,* teſte Pompejo. Credo te jam exſpectare, uti & alteram quoque magni illius J. Cæſaris Scaligeri laudationem hic imputem referamque expenſam tibi. Merito. Neque enim decere, aut ullo modo convenire videtur nobis, ut tanti Herois Cenſuram minoris, quam ipſius Senecæ judicium faciamus. Sic igitur ille libri primi Poëtices ſuæ cap. X. de Mimographo hoc noſtro, Equitis Romani, Laberii dico, haud quidem æmulo ſolum, ſed & victore: idque de Divi ipſius Julii liberaliſſima ſententia: *Tranſlata in Italiam argumenta adeo ſalibus, ac dicacitate aucta ſunt, ut unus Publius univerſam Græciam ea laude ſpoliarit.* Sed jam tempus, ejus rei ſpecimen aliquod ut ſpeciamus, Arbitri noſtri beneficio maxime. Nam abſque illo foret, quid reliquum erat, quam ut ita lepidi ac venuſti Poëmatis inopiam in perpetuum porro pateremur?

Luxuriæ rictu Martis marcent moenia:
Tuo palato clauſus pavo naſcitur, (forte *paſcitur*)
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado:

Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria,
Avis exſul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitia nidum in cacabo fecit meo.]

Video Publio iſti idem, quod noſtris Scauris hodie, uſu veniſſe propemodum, qui, graviſſimi alienæ nequitiæ objurgatores in propatulo viſi, ſibi ſuæque lubidini nihil non in ſecreto condonant: nec cito, aut temere cuiquam, niſi ſcelerum ſuorum adminiſtro, vel conſcio, gratiam offenſæ alicujus facturi. Huic enim generi flagitium quodvis impune, modo occultum, ac ſine arbitris: nam *Teſtibus* non audeo dicere. credo, illam ut Plinianam ſententiam nobis veriſimilem faciant ſcilicet: *Multifamam conſcientiam pauci verentur.* De Publiana vero inſolentia, (Ciceroniano more me loqui ſcito, ſeu verius elegantia) quam in aliis potius quam ſemetipſo Mimus ille tanto dictorum acumine exagitaſſe videtur, ita Plinius: *Publii* (inquit) *Mimorum Poëta coena, poſtquam ſervitutem exuerat* (malim, *Servitute exierat*, Sic enim & Cicero: *Exire ærumna*, pro liberari) *nulla memoratur ſine abdomine, vocabulo etiam ſumini ab eo impoſito.* Ut mirum non ſit, cum etiam *Ciconiarum* meminiſſe; quas id primum temporis edules factas, novamque ex earundem conditura ὀψοποιΐαν Romæ inſtitutam didicerat de Sempronio Rufo, auctoritatem eam haudquaquam utique defugiente, & quidem Prætoriam. quo cognomento inſignem ipſum Horatius facit. ad quem locum conſule obſervatiunculas noſtras. Adjice Fragmentum quoddam Cornelianum, Nepotis dico, apud Plinium Majorem, ita lib. x. cap. XXIII. diſſerentem: *Cornelius Nepos, qui Divi Auguſti Principatu obiit, cum ſcriberet, Turdos paullo ante coeptos ſaginari, addidit Ciconias magis placere, quam grues, &c.* Cæterum *Thrax-Poëta* iſte qui fuerit, cui *ſumma carminis* in Trimalcionis convivio delata, divinare non eſt meum. & ſcin', quid verear, ne pro *Eumolpo* ſcilicet præpoſtera ſciolorum diligentia *Mopſum* objectaverit nobis. *Eumolpo* inquam, de quo non infrequentem ſane, nec infeſtivam in poſteriore hujus Satyrici parte mentionem habituri poſtea. qui an *Thrax* etiam fuerit, ignoro: hoc ſcio, non indignum, qui in principum Poëtarum luſtro haud poſtremus cenſeatur.

CAPUT XVIII.

Margaritum inter faleras pelagias. Pedes tollere. Indomita. Stratum extraneum, Carbunculi, unde Carchedoniorum cognomento famigerati potiſſimum. *Eorum flagrantia, & quaſi ignitus fulgor. Septuoſioris cujuſdam loci in Publiano verſu diſſertatio.*

PErgamus auſcultare Mimum porro publicæ Luxuriæ accuſatorem:

Cap. eodem LV. *Quo margarita, cara, tribacca, Indica?*
An, ut matrona onerata faleris pelagiis
Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo?]

Margarita numero plurali poſita accipio, utpote generis neutri, quando *Margaritum* in ſingulari quoque veteres extuliſſe conſtat. Vel Mæcenatis Fragmentum ſpecta, in nuperis ad Horatium Notis integritati ſuæ primitus à nobis reſtitutum. In eo enim ita ſcriptum deprehendes:

Lugens te, mea vita, nec ſmaragdos,
Nec percandida margarita quæro, &c.

Adde quod ejuſdem caſus continuatio deinceps ſequatur. argumento ſunt iſta:

Smaragdum ad quam rem, viridem, pretioſum vitrum?

Cæterum ubi idem:

Tollat pedes indomita in ſtrato extraneo?

dixerat modo, Mimica quædam ſententiæ obſcœnitas ſubeſſe videtur: ut, *Indomita* ſignificet, necdum domita, vel ſatiata ſaltem tot ac tam aſſiduis libidinibus; haud quidem in lecto maritali, ſed vero in ſtrato extraneo, id eſt, apud adulterum, vel adulteros verius. quorum (id quod de Clodia ſua Catullus)

Nullum amat vere, ſed identidem omnium
Ilia rumpit.

Nam *Tollere pedes* quid ſit, operam interpretando ſi pergam ſumere, nugas egero. Itaque, Scriptorum aliquot exemplis contentus, pauſam facere approperabo Nonius in Atellanarum Fragmentis:

Mammas teneas, pedes extollas, congenues, ſavies.

Cicer. Epiſtolar. II. ad Atticum: *Noli, inquam, de uno pede ſororis queri, licet etiam alterum tollas.* Quibus addas, ſi voles, illa à Martiali:

Tolluntur que pedes. ô medicina gravis.

Item:

—— *Ille pedem ſuſtulit, hic tunicam.*

Idem porro Græcis αἴρειν σκέλη valere, facete ab eruditiſſimo omnium Victorio obſervatum, hocce Ariſtophanis exemplo, ex Fabula, quam ἐκκλησιάζουσας vocavit, eam in rem producto examuſſim ſcitiſſime:

Ἐκεῖνο δ' οὐ πεφροντίκαμεν, ὅτῳ τρόπῳ
Τὰς χεῖρας αἴρειν μνημονεύσομεν τότε·
Εἰθισμέναι γὰρ ἐσμὲν αἴρειν τὰ σκέλη.

Pergit Publius Romanas delitias flagellare porro hujuſmodi caſtigatione:

Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Niſi ut ſcintillent? Probitas eſt carbunculus.]

Horum Senariorum nemo (quod ſciam) clarius, quam Plinius, illuſtrationem præiverit tibi. Ita enim ille lib. 37. cap. 7. *Principatum habent Carbunculi, à ſimilitudine ignium appellati, cum ipſi non ſentiant ignes, ob id à quibuſdam Apyroti vocati. Horum genera Indici, & Garamantici, quos & Carchedonios vocavere, propter opulentiam Carthaginis magnæ:* & reliqua, quæ deinceps ibidem ſequuntur. Quod vero ſubjungit Mimographus noſter, *Probitas eſt carbunculus.* omnibus credo modis obſcurum pleriſque viſum iri. Videor tamen facile à memet ipſus impetrare poſſe, ut *Probitatem*

bitatem pro Pudore, ſive adeo pudicitia Matronali, poſitam exiſtimem. cui innuere videtur, ſcintillantibus gemmis exoticis, aut lapidibus pretioſis opus non eſſe: ut quæ, nullis etiam externis adminiculis adjuta, ipſa per ſe carbunculi in morem flagret, atque ſcintillet tamen:

Purpureum toto ſundens de corpore lumen.

Sed monendus Lector, perperam nimis in nupera ac poſtrema illa, quam politiſſimæ Lutetiæ debemus, Petronii Editione, *Carbunculos*, impreſſum reſidere. niſi tamen *Carbunculos* id loci recto caſu ἀντὶ τῦ *Carbunculus* antiqua declinandi forma poſitum exiſtimemus.

CAPUT XIX.

Terna in Petronium correctiones. Gradum ad præliandum, *ſive* ſtatum præliantis componere. Eucolpius, ac Aſcyltus non fortunæ modo, ſed & vitiorum ſimilitudine, Par inter ſeſe quam bene compoſitum. *Ex Luciani exempli conlatione clarum Satyrico noſtro lumen accenſum: ſimul mendum ſublatum. Brevis Eucolpiorum ſcelerum enumeratio, quaſi tu Elenchum dicas. De ejuſdem ab arena liberatione, ducta ex argumentorum fugientium ſignis non aliena ſane, neque incredibilis conjectura.*

Cap. LXXIX. *Itaque quum hora pene tota per omnes ſcirpos, gaſtarumque eminentium fragmenta traxiſſemus cruentos pedes, &c.*] Vidi oculis, vidi, ipſe meis exemplar membranaceum, in quo liquido *Scruptos* expreſſum legebatur. Unde ipſus, *Scrupos*, concinnavi illico: arbitrorque porro pro *Gaſtrarumque*, *Glearumque* reponendum, ut terræ petroſæ ſcrupoſæque calculi, ſeu lapilli intelligantur, cujuſmodi in ripis noſtris ſpectare ac littoribus eſt frequentes, iter facientibus moleſtos. *Carices* aliorum nullus moror.

Et forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis invenisſet x. vehiculis dives.] Reſtituo, *Intervenisſet*: ita poſtulante ſententia, manca alioqui, ac imperfecta. Et vidi librum, qui fidem faceret, haud aliter verba hæce ab auctore concepta. Porro *x. vehiculis dives*, ſic dictum, ut:

Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.

Cap. LXXX. *Idem ego ex altera parte feci, & intorto circa brachium pallio, compoſui ad præliandum gradum.*] Simile illi, quod habituri poſtea cap. xcv. *Alius furca de carnario rapta ſtatum præliantis componit.* Utrique etiam conſentaneum Plautinum illud in Milite:

——— *In ſtatu ſtat ſenex,*
Ut adoriatur mœchum manifeſtarium.

Quod quidem pudentiſſimæ tralatioais genus ab Gladiatorum pugnaturientium poſitura ductum qui neſcit, næ illi Lipſianis Saturnalibus quantum poteſt conventis, imo vero intellectis potius, quam pellectis, eſt opus, in quibus omnia, maxima, minima, ad *Statum* iſtum quæ faciant, non Pœna ſed Græca fide, vel Romana potius, ſigillatim tradita atque excuſſa.

Egreditur ſuperbus cum præmio (id eſt *præda*) *Aſcyltos, & paullo ante chariſſimum ſibi commilitonem, fortunaque etiam ſimilitudine parem in loco peregrino deſtitutus abjectum.*] Recte, atque ex argumento. Uterque enim fugitivus, hic (Eucolpius ſcilicet) *obſcænus gladiator, arenarius & homicida.* Alter (puta Aſcyltos) *ergaſtularius, impudicus*, tum *conturbator.* Quæ omnia ex inſequenti Eucolpii querimonia atque indignatione, in iis, quæ priore Satyrici hujus parte deſiderantur, Petronium noſtrum perſequutum, ſatis acceptum eſt mihi, idque à nobis etiam ſuperius indicatum. Quod vero ſubjicit Eucolpius, *In loco peregrino deſtitutum ſe & quaſi abjectum ab Aſcylto*, id vero aliquanto etiam planius explicat nobis poſtea, ubi ejuſdem Aſcylti, tum Gytonis opera potiſſimum, *mendicum ſe atque exſulem in diverſorio Græca Urbis deſertum jacere, lamentatur.* Cui loquendi modo conſonat Propertianum illud:

Deſertum Eoa paſſa jacere domo eſt.
Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.]

Grex, proprie. Etenim *Gregem Hiſtricum* (ut Plautus meus loqui conſuevit) hoc eſt, & Chorum, & Catervam Hiſtrioniam facientium deſignat. Quod ſupereſt, videor fidem meam hoc loco obſtringere quamvis audacter poſſe, atque aſſeverare legendum: *Aſſimulata*, non *Diſſimulata.* Et ſententiam ipſius Epigrammatis appello. Quam etiam in Necromantia ſua expreſſit Lucianus, haud alia ſane uſus ſimilitudine. Sic enim inibi: Οἶμαι δὲ καὶ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλάκις ἑωρακέναι τοὺς τραγικοὺς ὑποκριτὰς τούτους πρὸς τὰς χρείας τῶν δραμάτων ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πριάμους γιγνομένους, ἢ Ἀγαμέμνονας. Καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν μάλα σεμνῶς τὸ τοῦ Κέκροπος, ἢ Ἐρεχθέως σχῆμα μιμησάμενος μετ᾽ ὀλίγον οἰκέτης προῆλθεν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κεκελευσμένος. ἤδη δὲ πέρας ἔχοντος τοῦ δράματος, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῶν τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην ἐσθῆτα καὶ τὸ προσωπεῖον ἀποθέμενος καταβὰς ἀπὸ τῶν ἐμβατῶν πένης, καὶ ταπεινὸς περιέρχεται, οὐκ ἔτ᾽ Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, οὐδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος Χαρικλέους Σουνιεὺς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτονος Μαραθώνιος.

Cap. LXXXI. *Aufugi, judicium harena impoſui, hoſpitem occidi. ut inter audacia nomina mendicus, exſul, in diverſorio Græca Urbis jacerem deſertus.*] Eleganter *Nomina audacia* appellat, *aufugiſſe à domino, operam arena inter Gladiatores, & quidem obſcœnos* (id quod Eucolpio cap. ix. ſupra objectaverat Aſcyltos) *auctoratum locaſſe, hoſpitem per fidem necaſſe.* Unde ibidem quoque *Nocturnus percuſſor* ab eodem commilitone ſuo, jure optimo indigitatus. Cæterum ſubdubito, an locum totum reſcribere potius, atque interpungere auſim hoc modo: *Effugi judicium, harena impoſui, hoſpitem occidi, &c.* Quid enim? an non ita Horatius quoque?

Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud Fugerit.

Utut eſt, aqua mihi hæret utrobique. Et videtur haud obſcure ſignificare, ſeu ſuam illam ad gladios locationem, ſeu caſu fortuito (Deo ſcilicet, id quod in Proverbio eſt, *ἀπὸ μηχανῆς* opitulante ſibi) ſeu calido, callidoque neſcio quo commento, atque effugio ludificatum, incolumem ac ſine noxa evaſiſſe; eaque ratione ſalutem peperiſſe inſperatam ſibi. Quo etiam ſpectat, quod idem ſucceſſus ipſe ſuos miſeratus fuerat modo querimonia hujuſmodi: *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* Item exprobratio illa Aſcyltica, cap. 9. *Non taces gladiator obſcoene, quem de ruina arena dimiſit?* Quamquam hæc ex Lipſii Epiſtolicis jam nota. Ut videatur ruina fortaſſe penſilis neſcio cujus Theatri, momento aliquo luxatis machinis, arena elapſus fuga porro conſuluiſſe ſibi Eucolpius, & (quod Plautus inquit) exercuiſſe ſe protenus ad curſuram. eodemque fortean pertinuerit Fragmentum illud extra operis hujus ordinem, è veteri doctiſſimi P. Danielis Gloſſario, Satyrico noſtro attributum: & inter alia Petroniana exempla ſub Lutetianæ Editionis finem ab eruditiſſimo Collectore relatum hujuſmodi: *Petauroque jubente* (*juvante*, malim) *modo ſuperior.* Nec non alterum quoque iſtud à Turnebo emaculatum ad hanc faciem: *In automatium* (*aumarium* eſt in exemplaribus noſtris) *me conject.* quod quidem *τοῦ Petauri* mentionem anteceſſiſſe ſane veriſimile ſit mihi. Scin', quid ſuſpicer: ad *Automati forte alicujus*, ſive *Pegmatis ruinam*, coagmentis inter ſe nimio machinamentorum pondere eliſis ac ſolutis ſcilicet, hanc Eucolpiani effugii impoſturam quam dicit, pro argumenti ratione probabiliter accommodari poſſe. unde turbella aliquanta, novaque (uti in re ſubita ſolet) concurrentis, invicemque ſe collidentis exorta populi ſpectatoris trepidatione, verſipellis ille, atque in omnes furtorum occaſiones intentus, (ne dicam ipſis pene mechanicis ac ſcanſilibus illis, in quæ impoſitus fuerat, Tabulatis verſatilior) lubricitate ſua, quaſi anguilla, ac preſſantis (ut dixi) multitudinis beneficio, per turbam tacite, ac latenter, ut fit, inviſus atque ignorabilis dilapſus, hoc eſt, fugitivos imitatus inflexa pedum pernicitate ſalutem porro pepererit ſibi.

CAPUT XX.

Macula una, altera, eluta è Petronio. Mutuis libidinibus attriti. *Inter* Sicyonia, *ac* Phæcaſia *diſcrimen, & utriuſque generis æſtimatio. Quæſtioni acceptus Seneca. Additum nonnihil præterea de colore calceatus Romani.*

Eodem Cap. LXXXI. *Et quis hanc mihi ſolitudinem impoſuit? Adoleſcens omni libidine impurus, & ſua quoque confeſſione dignus exilio.*] Apage *Exilium* iſtud. Levius hoc enim, quam pro delicto Gytonis, vel etiam juſta ac ſeria Eucolpii indignatione. Itaque nihil dubito, quin, *Exitio*, ſcripſerit Arbiter. Hoc enim eſt illud qnod cap. 80. manifeſta pro noxia commeritum ſemet Gyton ipſe profeſſus fuerat prius, Fratrum duorum fatali rixæ intercedere auſus, atque ita ſeſe quaſi medium facere, hac perſonata deprecatione proclamans: *Quod ſi utique facinore opus eſt, modo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones. ego mori debeo, qui amicitiæ ſacramentum delevi.* Quæ Deprecatio non *Exilii*, ſed *Exitii*, & quidem præſentarii res erat, neque alio utique Gytonis hæcce confeſſio referunda.

Quid ille alter? die qui tanquam toga virilis ſtolam ſumſit: qui, ne vir eſſet, à matre perſuaſus eſt; qui opus muliebre in ergaſtulo fecit] Scriptura non dubie tranſpoſita, & vide, an hujuſmodi additamento ſpes ſit reſtitui poſſe concinnius: *Quod ille alter? qui ipſe inquam toga virilis die ſtolam ſumſit, &c.* Niſi ſi cui forte Lectionem hanc Lipſianam potius animatum eſt ſequi: *Quid ille alter, ò Dii! qui tanquam toga virilis, &c.* Videtur proinde Aſcylto idem quod *Graiorum primo* (ut cum Criſpo hoc dicam) Achilli eveniſſe. quem parens fati præſcia, quod filium ad Pergama, *Troja ſub moenibus altis*, oppetiturum prædidiciſſet, periculi hujus declinandi ergo, ægre ab eodem vixque maternis tandem precibus obtinuerat, ut aſſumto habitu virginali in Scyro inſula tantiſper inter lanificas occultatus falleret, dum decennale bellum cum Trojanis obſeſſis poſitum eſſet denique. Sed ille virum ſe eſſe maſculo facinore Deidamiæ ſerio aliquando approbavit: Aſcyltos contra, accepta ſemel muliebris patientiæ lege, intercutibus probris uſque & uſque flagitatus porro, poſt fœdiſſimas adeo diviſiones, ne capite quidem ſuo injuriam abſtinuiſſe videtur. Scires & averſum & adverſum pariter impudicum fuiſſe, hoc eſt, *per caulas corporis omnes* (uti apud Carum eſt) lubidinem alienam ſine ulla exceptione excepiſſe. Patet hoc ex ſuperiore quoque illa Eucolpii increpatione, qua eumpſe inclamaverat prius: *Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ ſcortum, cujus nec ſpiritus purus eſt?* Pergit ſecum porro Eucolpius ſtomachari.

Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forſitan mutuis libidinibus attriti derident ſolitudinem meam.] Eandem in ſuſpicioſiſſimo amore ſolicitudinem, multis magniſque experimentis percognitam, etiam expreſſit Propertius, Cynthiam ſuam probri, ſtupri, dedecoris manifeſto viſus inſimulare:

Quin etiam multo duxiſti pocula riſu,
Forſitan & de me verba fuere mala.

Adumbravit & popularis noſter, delitiæ meæ, nulli Poëtarum ſecundus tenerrimo hocce diſticho?

Forſitan & de me teneros motura cachinnos
Miſcetur veſtris fabula nequitiis.

Notanda porro phraſis illa: *Mutuis libidinibus attriti*, etiam Propertio familiaris, de viroſiſſima Cleopatra iſtiuſmodi nobls Elogium perhibenti:

Google

Et famulos inter fœmina trita ſuos.

Denique ipſi quoque Petronio infra Cap. 87. *Utcumque igitur inter anhelitus ſudoreſque tritus, quod voluerat, accepit.* Ad *anhelitus* iſtos etiam referendum Juvenalis illud :

—— Nec queritur, quod
Et lateri parcat, nec quantum juſſit anheles.

Cap. LXXXII. *Age ergo* (inquit ille) *in exercitu veſtro Phæcaſiati milites ambulant?*] Ita enim princeps nobis hunc locum reſtituit Turnebus. Rite, atque ex diſciplina Romana. *Militem* enim non *Phæcaſiatum*, ſed *caligatum* eſſe conveniebat. Neque iis aſſentior tamen, qui *Phoecaſia*, muliebre calceamenti, ſeu ſolearum, genus fuiſſe volunt, ac tantum non cum Sicyoniis confundunt. Perperam. *Sicyonia* enim levioris pretii, tametſi Lucretius reclamare videatur, ac duarum drachmarum opus: *Phoecaſia* vero bis tanti. Et illud quidem doceo ex Dialogis Meretriciis Luciani: Δὼ. Εὖγε, ὦ Μυρτάλη, λογισώμεθα. ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος τὸ πρῶτον δύο δραχμῶν Alterum ex Seneca de Beneficiis VII, cap. XXI. ita rem iſtam computante : *Pythagoricus quidam emerat à ſutore Phoecaſia* (*rem magnam*) *non præſentibus nummis.* Et paullo poſt de eodem ad tabernam Sutoris interdiu occluſam nominis expediundi gratia nequicquam reverſo: *At Philoſophus noſter tres, aut quatuor denarios* (*non invita manu*) *domum retulit, ſubinde concutiens. Rem magnam*, ſubdit Seneca, εἰρωνικῶς, & ſuo more argutias faciens, credo, quia pretioſiores fortaſſe, quam pro perſona Philoſophi videbantur ; quem *Crepidis* potius, vel *Baxeis* calceatum incedere conveniebat. Et tamen idem ille, quem dico, Romanæ ſapientiæ antiſtes, in epiſtolis ipſus à ſeſe hac quidem in re ſeorſum mihi ſentire videtur, quo loco monet: *Puto quadam eſſe, qua decent phoecaſiatum, palliatum.* Unde in communi etiam omnium Philoſophantium uſu fuiſſe videri poſſunt, haud aliter, quam amictui *Pallium*, peculiare huic generi geſtamen : cum quo *Phoecaſia* conjunxit (ut vides) Seneca. Utut eſt, Græcanicum genus, ex Plutarcho ; ex Appiano coloris etiam candidi fuiſſe condiſcimus. *Albis* certe *calceis* Romanos quoque in publico uſos de Martiali cognoſcas, ita in Cinnam quendam ludente, more ſuo:

Sordidior cœno quum ſit toga, calceus autem
Candidior prima ſit tibi, Cinna, nive. &c.

Et fortaſſe Phœcaſiatum voluit dicere.

CAPUT XXI.

Inſperata ex traverſo fieri. Vita truditur. Protogenis rudimenta cum Naturæ ipſius varietate certantia. Lycurgus *quiſnam fuerit, de cujus* crudeliſſima ſocietate *Eucolpius ſecum & cum animo ſuo conqueritur.* Literarum ſtudia & odio & moleſtiæ ſemper jam inde ab antiquo fuiſſe opum ac divitiarum ſtructoribus. *Mendum è Petronio ſubmotum. Alia haud pauca explanata. De* Pinacothecarum poſitura *quiddam non protritum.*

Cap. LXXXII. *Nemo coelum putat, nemo jusjurandum ſervat, ſed omnes opertis oculis bona ſua computant*] Frequens hæc apud probos omnes tam veteres, quam novos ſcriptores querimonia, neque diſſentanea Ovidianæ illi ex libris Triſtium.

At reditus jam quiſque ſuos amat: & ſibi quid ſit
Utile, ſollicitis computat articulis.

Et deinceps interpoſita lacuna Arbiter:

Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur.] Ad exemplum credo iſtus Horatiani : *Truditur dies die, &c.* Sententiolæ porro iſtæ, interjectis paſſim aſteriſcis, lacunaſque explentibus, diſpoſitæ uſque ad poſtremam illam: *Non multum oportet conſilio credere, &c.* ad Eucolpii derelicti perſonam pertinere videntur, ſemetipſum demum conſolantis de vi atque injuriis, imo contumeliis ab Aſcylto illatis ſibi, deque perfidia ac diſſidio pulli ſui, Gytonis. Habes ibidem.

Quod non expectas, ex tranſverſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat] Sic & Seneca quoque loquutus deprehenditur lib. de vita beata: *Morbos dico, funera, debilitates, & cætera ex tranſverſo in vitam humanam incurrentia.* Eſt itidem apud Plautum : *Ex tranſverſo incedere.*

Cap. LXXXIII. *In Pinacothecam perveni vario genere Tabularum mirabilem*] *De Pinacothecis* conſulendus Plinius lib. 35. cap. 2.

Et Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia non ſine quodam horrore tractavi] Quamvis τὸ *Veritate* non alienum huic loco, ego tamen aſſentationem in eam partem flecto, ut *Varietate* potius reſcribendum exiſtimem. Conſule eundem Plinium ſuper Protogene, Statuariæ non minus, quam Picturæ artibus famigerato.

Et hos Fabulæ quoque habuerunt ſine æmulo complexus] Non, ut ego, invenuſtus, infelix, deſertuſque, cujus amores ad ſe per ſummam injuriam tranſlatos æmulus Aſcyltos intervortit. unde abs eodem ſubjungitur ſtatim.

At ego in ſocietatem recepi Lycurgo crudeliorem] Atque hic *Lycurgus* ille fuiſſe videtur, de quo mentio cap. 117, cujuſque adeo *villam à ſe diſpoliatam, veſteſque latrocinio harpagatas*, ipſus apud Eumolpum poſtea indicium profeſſurus Encolpius. eo dico, ne quis temerarium Thracem illum Dryantis filium, Liberi patris oſorem,

Veſanumque nova nequicquam in vite Lycurgum;

aut Legum etiam Lacedæmoniarum latorem ex tranſverſo ſomniet nobis.

Sed cultu non proinde ſpecioſus, ut facile appareret, eum hac nota literatum eſſe, quos odiſſe divites ſolent] Confer cum his ſententiam illam multo argutiſſimam Epiſtolæ Plinianæ libri VII. de Cornelio Minutiano: *Natus ſplendide, abundat facultatibus, amat ſtudia, ut pauperes ſolent.* Unde apparet, jam inde à Plinianis tem-

temporibus, humanitatem ac literas odio ſemper divitiarum amatoribus fuiſſe. proinde non eſſe, quod noſtri modo ſæculi faſtidium ac contemtum tantopere miremur. nec quicquam expediendo huic loco accommodatius invenies. qui tamen ad veterem hancce formam interpolandus videtur. *Ut facile appareret eum ex hac nota literatorum eſſe*, &c. Qua phraſi itidem infra uſurus, capite CXXVI. *Ex hac nota domina mea eſt*, &c. Igitur Eumolpum interrogare properat Eucolpius.

Quare ergo, inquio, tam male veſtitus eſt?] Sic Martialis quoque in re prorſus huic ſimili, ne dicam gemina, & quidem ipſus de ſe:

Cur ergo, inquit, habes malas lacernas, &c.

Nec Satyrice minus magnus ille Auruncæ alumnus,

Scit ποιητὴν eſſe, videt tunicam, & toga quid ſit.

Quæ ſequuntur porro, cum iis deſiderantur, in quorum vicem aſteriſci vacuas lacunas explentes ſucceſſere, ea vero omnia partim aſtricta numeris, partim ſoluta oratione concepta, ex perſona Eumolpi prolata videntur, fortunam caſuſque ſuos Eucolpio commemorantis. in quibus exſequendis binas propemodum horas inſumtas, ex caſtigatione illa Eucolpiana, quam habituri ſumus intra cap. 90. ducere audere videor conjecturam. Sic enim inibi; *Minus quam duabus horis mecum moraris. & ſæpius Poëtice, quam humane loquutus es.* Ubi *Humane*, pro, Hominum more ac ritu, ſimpliciterque capiundum, & quod nos patrio ſermone dictitamus, *Menſchelijcker wijs*. quaſi vero duo iſta, *Humane* inquio, & *Poëtice loqui*, contraria inter ſe ac pugnantia forent. Ridicule. & jocus omnis (ut vides) ex novitate dicti atque inſolentia quæſitus. Ex quibus tum ſingulis, tum univerſis apparet, Eumolpum iſtum Petronianum narrationem inſtitutam longius inſuper producturum fuiſſe, niſi eam pleabrupiſſet ſubito *hominum in Porticibus ſpatiantium, nec verba, verum lapides loquentium*, odioſa interpellatio. qua ille *adventitia*, interim dum *Haloſim Troja* recitat, exceptus, plauſu ingenii ſui cognito, caput operuiſſe, extraque templum curriculo ſeſe proripuiſſe inibi invenietur. Unde item manifeſto docemur, Pinacothecas templis fere ac Porticibus publicis annexas, ſeu continuatas fuiſſe. crede, quo auguſtiores intrantibus ſcilicet, majoremque adeo religionis ſpeciem habere viderentur: ſimul, ad frigus in umbra captandum, animi cauſa (ut fit) ſub iiſdem inambulare volentibus, æſtivis præſertim caloribus.

CAPUT XXII.

Leonum *in* Lenones *commutatio. Locorum aliquot expoſitiones.* Indelectatus. *Illuſtramentum ſententia Pliniana.* Tropica *Petronii dilucide enarrata. De verbo* Audere, *pro* Velle, *tam Arbitro, quam Plauto novi interpretamenti gratia facta.*

Cap. LXXXIV. *Deinde, qui ſolas exſtruere divitias curant*, &c.] Proprie, & antique. id quod ad illud Horatii planum fecimus, l. II. od. XII. v. 19.

——— *Et exſtructis in altum*
Divitiis potietur hares.

Vide Feſtum in dictione *Struere*.

Nunc veteranus eſt latro, & ipſis leonibus doctior] Quid ſi, *Lenonibus*, legas? *genus quod improbiſſimum eſt*, ſiquidem Plauto credimus.

Cap. LXXXV. *Jam ergo caperam ephebum in gymnaſium deducere, ego ſtudia ejus ordinare, ego docere & precipere*, &c.]. Ex œconomia ſequentium ſatis ſuperque apparet legendum *Jam ego cæperam*, &c Ita enim haud paullo concinnior fuerit ter iterata pronominis repetitio.

Cap. LXXXVI. *Ut tertia nox licentiam dedit, conſurrexi ad aurem male dormientis*] Idem, *Irrepſi tamen, & male repugnanti gaudium extorſi.* Id eſt, ſimulate repugnanti, ſive obluctanti potius, idque ex diſciplina adeo puellari, cui reſpondet Ovidianum iſtud lib. I. Am. El. V. verſ. 15.

Quæ, cum ita pugnaret, tanquam quæ vincere nollet,
Victa eſt non ægre proditione ſua.

Etiam Horatii illud libro primo Od. IX. verſ. 23.

Pignusve dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

Et præter hæc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam] Hoc eſt, ne me munificentia largitaſque tam profuſa in aliqua probri poneret ſuſpicione apud pathiciſſimi pueri, mei inquam diſcipuli, parentes. Adfine illi, quod jam inde ab initio fuerat profeſſus cap. 85. *excogitaſſe ſe novam rationem* ſcilicet, qua non eſſet patri amitiæ ſuſpectus amator.

Cap. LXXXVII. *At ille non indelectatus nequitia mea*, &c.] Nota novitatem verbi, *Indelectatus*. Nec enim apud alium ſcriptorem Romanum temere compoſitionem eam reperias, condignam mehercule venuſtiſſimo ingenio Arbitri noſtri.

Cap. LXXXVIII. *Simulque cauſſam deſidia præſentis excutere, quum pulcherrima artes periiſſent, inter quas Pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet*] Eadem fere de inſipientia ſæculi ſui atque inertia apud Plinium conqueſtio lib. XXX. cap. II. & quidem pæne toto: *Ita eſt profecto, artes deſidia perdidit, & quoniam animorum imagines non ſunt, negliguntur etiam corporum.* *Animorum imagines*, id eſt, quoniam omnes, qui nunc ſunt, homines communi hac divinæ auræ particula ad ignaviam & voluptates corporis præpoſtere abutentes, animorum veluti inopiam pati, ſenſuſque prorſus ac rationis expertes videntur; *Nil niſi Cecropida*, &c.

Pecunia, inquit, cupiditas hac tropica inſtituit] Hoc eſt, umbras rerum atque imagines tantum, & ſimulacra quædam inania, ſurdo figurarum diſcrimine. Qua de re ſuperius Plinii caput, qui volet, conſulito.

At

Digitized by Google

At nos vino, ſcortiſque demerſi, ne paratas quidem artes avemus cognoſcere] In pervulgatis hoc loco, *Audemus*, antea lectitabatur, quo magis ſubit admirari eorum hominum audaciam, ne imperitiam dicam, qui principes illud in *Avemus* commutare iuſtiterunt. Quo in numero Burrhum noſtrum nollem equidem fuiſſe, fruſtra: quippe ſero, ac depugnato jampridem prœlio. Sed hoc beat ſaltem, quod ita conjectura ductum de ingenio (quo ſupra Sicambrum prædirus) ipſus ſe reſtituiſſe inficias non eat. Nam (ita me Deus amet) à blattariis Codicibus male metuebam mi er. Quos ille, quoties videtur, perpetuos auctores habet, & quidem in mundo; ne apud Parthos, aut Armenios cenſeas. Cæterum in rem præſentem. *Audemus*, inquam, revocandum cenſeo, & retrahendum è fuga. Atque eo audacius, quo compertius mihi, verbum iſtud notione longe diverſa priſcis illis, quam nobis hodie, in uſu atque in conſuetudine fuiſſe. Argumento, quod dico, abunde fuerit Plautinum illud Monechmi:

Ecquid audes de tuo iſtuc addere?

Hoc eſt, Numquid ſuſtines addere iſtuc inſuper aliquid de tuo? vel, Nunquidnam abs tete imperrare potes, ut præterea de tuo iſtuc vel corollarii vicem addas quidpiam? Item alibi,

Nunquid audes gratiam mihi aliquam facere hic (ſcribo *hinc*) *argenti?*

Sic *Sodes* eidem, pro *Si audes*, Comico more toties celebratum, an vero aliud, quam *Sis* notare cenſeas, quod pro *Si vis* antique poſitum capiunt Literatores?

Ipſe Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet] *Promittere* in Votis, id eſt, addicere, ſeu Vovere. Sic Tibullus:

Interea nigras pecudes promittite Diti.

Cæterum de ſolenni Promiſſionis hujus ritu, quem tangit Arbiter, nihil aliunde extrico, hactenus quidem, quod ad Senatum: nam ad Imperatores ipſos, non auſim ducere, inter quos Auguſtum memorat Suetonius, *in cellam Capitolini Jovis* XVI. *millia pondo auri; gemmaſque ac margaritas quingenties* H.S. *una donatione contuliſſe.* Quo item referri poterit Horatianum illud ex lib. Carm. III. Oda XXIV.

Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat & turba faventium;
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile
Mittamus, &c.

CAPUT XXIII.

Haloſis Ilii. Suſpectiorum aliquot locorum *reſtitutio, partim ab ingenio, partim à Manuſcriptis.* Ferus, *pro Equo poſitum, ſubſtantive: indidemque &* Semiferus, *pro* Lapitha ac Centauro *conflatus, etiam* Semifer. JANI PANNONII, *& Pontificis, & Poetæ* Quinqueccleſienſis *meritiſſimum Encomium. Fugitivæ nonnullæ Lectiones retractæ, retractatæ aliæ.* Correctionum Triga, *vel* Quadriga *verius.*

CAP. LXXXIX. *Sed video te totum in illa hærere Tabula, quæ Trojæ haloſin oſtendit*] Etiam *Haloſin Ilii* dixit Suetonius in Nerone.

——— *Caſi vertices*
Idæ trahuntur, ſciſſaque in molem cadunt
Robora] Vidi Manuſcriptum, in quo *Spiſſaque*, non *Sciſſaque* plane & probe exaratum habebatur. Et dubitamus adhuc, utri ſcripturæ adhæreamus potius? Legimus ibidem:

Hac decenni prœlio Irata virtus abditur] Mihi valdius arridet, *Jurata virtus*, id eſt conjurata, ſimplex pro compoſito. Nec multo poſt:

Hoc titulus fero
Inciſus, hoc ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.]

Ita enim abiectiſſima illa Pariſienſis Editio, quomodo & nos ante decennium emendaveramus jam olim: examuſſim optime. Ut ſit ſenſus: *Hoc Titulus Equo Durio inſcriptus, hoc ipſum & Sinon Trojæ proditor confirmabat.* Itaque pro *Hac*, quod eſt in aliis, *Hoc* repetendum; tum vero poſtrema copula ante τὸ *Mendacium* inducenda: ejuſque vicem, *Hei*, ſive etiam, *Heu*, reſcribundum cum hac interpunctione:

Firmabat. hei mendacium in damnum potens:

Id eſt, detrimentoſum Ilienſibus, imo calamitoſum oppido: ſenſu manifeſto, atque etiam perelegant, quod cur de noſtro alius adſcriberet ſibi, cauſſa non erat. Sed tamen credo fore, qui *Mendacium* iſtud accuſandi caſu poſitum interpretabuntur, conjuncteque cum ſuperioribus conſtruendum: ut intellexerit Arbiter, Sinonem tum ad *Fata*, hoc eſt, ad implendum Fatum, (*noviſſimum illud de tribus dico, quo Portæ Scææ limen ſuperum ſcinderetur*) tum ad *Mendacium* pariter *in damnum potens*, id eſt, Trojanis (ut diximus) calamitoſum, ſive exitiale & funeſtum potius, docte meditateque inſtructum atque compoſitum fuiſſe. Neque ego ſane huic ſententiæ repugno. Pax ſit potius: & ſequi ipſo malo adeo, quam trahi; vel rei tantillæ cauſſa contentionis funem ducere, cum adverſario præſertim valentiore. Et quoniam in mentionem *Feri*, pro *Equo* poſiti, occaſione oblata potius, quam quæſita, incidimus, etiam ad partes vocitetur Prudentii locus è libro περὶ στεφάνων, Hymno XI. qui Hippolito Martyri inſcriptus legitur:

Poſtquam compoſito ſatis inſtruxere paratu
Martyris ad pœnam verbera, vincla, feros,
Inſtigant ſubitis clamoribus atque flagellis.

Sic enim hunc locum ex Vet. Cod. doctiſſimi Giſelini primitus reſtituit Giſanius noſter, quum *Feras* antea in Prudentio imprudenter excuſum ſerio cum Antiquariis ſtomacharemur. Quod ut ita eſſe mihi cum amico conveniat meo, ita ſeorſum rurſus ab eodem ſentire neceſſitas ſubigit me, in verborum ſimul ipſorumque verſuum conſtructione. Quam quidem con-

Digitized by Google

tinenter ipſus atque conjunctim conſtituendam cenſeo, eoſdemque huncce in modum interpungendos:

Martyris ad pœnam verbera, vincla, feros
Inſtigant ſubitis clamoribus atque flagellis.

Feros enim pro *Equis* antiquitus uſurpatus haud Catulli modo, Virgiliique auctoritatibus confirmare poſſis; ſed & liquidius multo ejus Epitheti contemplatione, quod Hippocentauris Lapithiſque omnes uno ore contribuunt Poëtæ. Etenim genus iſtud *Semiferos* indigitant, non quidem à *Feritate* vocabuli ejus etymologia petita, ſed vero à forma ipſa, qua *Feros* (ut diximus) hoc eſt, Equos dimidiata ſui parte aſſimulaſſe finguntur. Unde illorum hominum error caſtigandus pariter, quibus in compoſitione iſta, τὸ *Ferus*, adjectivum potius, quam ſubſtantivum eſſe, falſo quidem hactenus, ſed tamen ſerio, fuerat perſuaſum, quorum offenſa tamen non minus tolerabilis, quam felix illorum hominum audacia laudanda, qui rectum ejus verbi caſum admutilantes noviſſimæ ſyllabæ detruncatione bimembre hoc genus *Curto* Horatii *Mulo* prorſus adſimile reddiderunt, ita ut *Apella* propemodum videantur, *Semifer*, pro *Semiferus*, nobis triſyllabum nominativum commenti. Utque non mendice, ſed plena manu, tecum porro agere perſeverem, mi Lector, etiam recens quoddam ſuperioris ſæculi exemplum iſtuc pertinens in commune hoc loco proponam, à Poëta uno omnium elegantiſſimo JANO PANNONIO petitum, in cujus Elegiarum opere verſus iſtiuſmodi exſtare invenitur:

Nec niſi duratum Lambro thoraca volebam,
Nec niſi ferrato ferreus ire fero.

Ecce alia monſtra, celſa qua Tenedos mare
Dorſo repellit, &c.] Lectio & proba & plana; at in Lutetiana Editione, *Replevit*, legitur. non recte, neque ad diſertiſſimi Poëtæ Genium.

De geminis Lacoontis filiis in Vergiliano illo anguium totidem improbo atque inexplicabili nexu ſatagentibus laborantibuſque:

——— *Neuter auxilio ſibi,*
Uterque fratri tranſtulit pias vices.]

Ita Editiones Gallicanæ. Mihi tamen, neſcio quo pacto, Antverpienſis ſcripturæ interpunctio arridet impenſius, ea ipſa inquam, quam Clariſſimi Sambuci Bibliothecæ debemus, in qua ita hæc diſtincta obſervavimus jam olim:

——— *Neuter auxilio ſibi,*
Uterque fratri. tranſtulit pietas vices.

Tentant in armis ſe duces, ceu ubi ſolet
Nudo remiſſus Theſſali quadrupes jugo
Cervicem, & alias quatere ad excurſum jubas.]

Placet ſcriptura libri veteris, in quo diſerte calamo exaratum legebatur:

Tentant in armis ſe duces, ſeu ſolet ubi.

Neque iſtud ſatis, niſi verſus item proximus in priſtinum tandem decorem me porro conjectore reponatur hoc modo:

Nodo remiſſus Theſſali quadrupes jugo
Cervicem, &c.

Nam & hæc quoque correctio à nobis erat; verum antevortit neſcio quis, qui campæ in rationum ſuarum Tabulas referre ſuſtinuit non ita pridem, expenſi, haud excepti, inquio, *oblitus Juris humani.*

——— *Hic graves alius mero*
Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos.]

Sic & paullo prius cap. 79. *Et dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, ſomnumque morti jungerem.* Malim tamen in Petroniana Trojæ Haloſi, *Noctem*, legi. Nam, quanti obſecro eſt illud, *Mortem ultimam?* An vero mors ulla (naturalis inquio) homini evenire poſſit, quæ ultima non ſit?

Cap. XC. *Timui ego, ne me Poëtam vocarent.*] Ita enim malo, quam (quod omnes uſque adhuc Editiones inſedit) *Vocaret* legere, ut ad Eumolpi Lapidatores referatur, non ad Eumolpum ipſum, eo quod in comitatu ejus Eucolpium vidiſſent antea, ex perſuaſione Parœmiæ illius conjecturam ducentes, qua vulgo dictitare conſuevimus, *Aves concolores una fere volitare ſcilicet.*

Rogo inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & ſæpius Poetice, quam humane, loquutus es] *Humane* & *Poetice* opponit. Facete, ad exemplum opinor ſententiæ illius Horatianæ:

Surge, & inhumana ſenium depone Camæna.

Qui locus, quantus eſt, huic Petroniano explicando mirabiliter facit. Vide Notulas noſtras in biformem Poëtam illum Venuſinum. Habes ibidem:

Imo quoties Theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſoles] Reſcribe: *Hac me adventitia*, &c. Argute. Etenim ad *Cœna* præbitionem quæſita alluſio, quæ *Adventoria* Martiali, Plauto *Viatica* indigitatur, & perſiſtit in Metaphora ſemel inſtituta Eumolpus ſubjectans porro e veſtigio: *Cæterum ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo.*

CAPUT XXIV.

Illuſtramentum Hiſtoriæ Petronianæ. De Linteis, *ac* Strigilibus balneariis *cum cura & fide diſſertum.* Tergeri, Fricari, *item* Deſtringi, *peculiaria iſtce rebus vocabula.* Gyton quid Aſcylto? *De* Gutto, *atque* Ampulla *nonnihil. Veſtimentis aſſervandis cautio cujuſmodi in balneis publicis adhiberi ſolita antiquitus.* Capere experimentum. *Obſcurioris argumenti declaratio. Hominum quorundam importunitas, nulla, aut loci, aut temporis, habita ratione, frequentes, imo aſſiduas, alienis auribus Poëmatum ſuorum recitatione argutias, hoc eſt, moleſtias exhibentium. Idonea ejuſce rei exempla ab Horatio, & Martiali. Ambigua alterius loci interpolatio.*

Cap.

Digitized by Google

Cap. XCI. *Video Gytona cum linteis & ſtrigilibus parieti applicitum. triſtem confuſumque. Scires non libenter ſervire.*] Scilicet Aſcylto. Ergo in balneo erat Gyton, quum hæc acciderent: unde ſtatim ab Eucolpio extractus, atque inde in hoſpitium porro, interim dum carminum ſuorum recitationi intentus Eumolpus, corporis vero lavationi Aſcyltus dans operam, non notat ſibi fugitivam fratris harpacitatem. Quæ mox cauſſa etiam fuiſſe videtur, cur oſtreoſus ille palam veſtimentis circumductus magna clamoris indignatione reflagitatum puerum veſtigiis fuerit perſequutus: cujus dilapſu ac perfugio tantam porro jacturam feciſſet miſer, quam æquiore animo tamen laturus videbatur, ſiquidem pro veſte modo inveſtem ſibi pullum recipere contingeret. Facit huc locus Juvenalis Satyræ III. verſ. 262.

> —— *Et ſonat unctis*
> *Strigilibus, pleno componit lintea gutto.*

Item Perſii Flacci Sat. V. verſ. 126.

> *I, Puer, & ſtrigiles Criſpini ad balnea deſer.*

Denique Epigrammatarii illud:

> *Lintea ferret Apro vacuus quum vernula nuper,*
> *Et ſupra togulam luſca ſederet anus.*

Illuſtris enim *Strigilum, Linteorumque*, ad deſquammandum. fricandum, exſaniandum, purgandumque corpus, in balineis uſus temporibus illis, haud paullo illuſtrior futurus tamen Pliniani hujus loci commonſtratione, libro III. Ep. V. de Plinio avunculo: *Seceſſu ſolum balinei tempus ſtudiis eximebatur. Cum dico balinei. de interioribus* (id eſt, quæ in ſecreto ſine arbitris fieri ſolent) *loquor. Nam dum deſtringitur, tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Ubi diſerte rem utramque ſic quaſi indice digito deſignari videmus. *Deſtringitur* enim ad *Strigilum* (unde & etymon nomini) *frictionem; Tergitur* vero ad *Lintea*, & ſudariorum poſt balnea abiterſionem referendum. Adde, fidei cauſſa, ex magni illius Turneb. Adverſar. lib. 26. cap. 20. *Apud Senecam lib. 22. Epiſt. 13. Elegantiſſime. Deſtringere, eſt ſudorem ſtrigilibus ſiccare & detergere. Ut (inquit) ſudorem, quem moverant potionibus crebris & ferventibus, ſubinde deſtringant. Et apud Plinium lib. 34. cap. 8. Se deſtringentem, eſt* Ἀποξυόμενος, *qui ſtrigilibus ſe defricat, & ſudorem ſordeſque deterget.* Et hactenus quidem ille. Nunc ad Gytona invite atque ingratiis (quæ quidem ſomnia de nihilo ſibi fingit Eucolpius) hero ſuo ſervientem remigremus denuo: qui utrique utique huic miniſterio ab Aſcylto (cui etiam pro culcitella erat, omnibus & horis & locis officium faciundo ſuum) præfectus fuiſſe à nobis exiſtimatur, quo videlicet lavanti domino præſto eſſe poſſet, *pleno gutto* (id quod ex Juvenali docuimus ſupra) hoc eſt, ampulla, vaſe olearióne, an aquario potius, ad abluendas infuſione ſordes; *linteis componendis, ſtrigiliſque*, ad detergendum delicatiſſimum ſudorem promptе parateque, quum uſus poſceret, *expediendis.* ſimul, uti malas balneariorum furunculorum ſiniſtras veſtimentis herilibus (quomodo anus illa Martialis, quam *Cinnana in Togula præſidentem* induximus prius) curioſa obſervatione prohibitum iret ac defenſum. Quæ tamen omnia, perfidia ejuſdem & transfugio maxime, Aſcylto contraria, ac præter omnem exſpectationem etiam flagitioſe evenerant. Sequitur in Petronio.

Itaque ut experimentum oculorum caperem, &c.] Eadem loquendi ratione non indelectatus Plinius: ſed & Seneca Remed. fortuit. *Ægroto: venit tempus, quo experimentum mei caperem.* Habes deinceps ex ordine Petroniano:

Convertit ille ſolutum gaudio vultum. &, Miſerere, inquit, Frater: ubi arma non ſunt, libere loquor] Blanda & amatoria præteriti metus ſimulatio. Hoc enim dicit Gyton, ſe tandem ſine cura ac corde libero contra conſiſtere, cominuſque & ex propinquo magis Eucolpium compellare audere, quoniam inermem eum ac ſine telo obviam occeſſiſſe videt ſibi, quem armatum ac diſtricto gladio ferocem pueriliter nimis expaverat antea. Vel referundum certe ad delenimenta illa ſatisfactionis Gytonicæ, quam hoc capite habituri. idque verius puto; cæterum rem vide: *Equidem fateor, & præ me fero, quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.* Ut ſignificet Gyton, ſe jam primum denique, remoto armorum metu, atque Aſcylto maxime, fidem amoremque ſuum adverſus Eucolpium libere atque ex animo depromere audere ſcilicet: quem præſente, & (quæ ratio maxima) armato Aſcylto, nimis hercule præter animi ſui ſententiam diſſimulare fuerat coactus, ſeque in fidem ejuſce patroni tradere, quem minime voluiſſet, præſertim fortioris. *Delitia pueri.*

Relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebroſum, &c.] Adverte mirificam obſervationem decori in homine *nimis* Poëta, & quem ita totum recitandi cacoëthes, vel morbus potius, peniſſime occupatum tenet, ut nullo non & loco & tempore hominum auribus moleſtias argutiaſque, vel ad faſtidium uſque, ne languorem dicam, verſuum ſuorum prælectione exhibeat. Quod genus etiam à Flacco urbaniſſime perſtrictum lib. 1. Sat. IV. verſ. 73.

> *Non recito cuiquam niſi amicis, idque coactus:*
> *Non ubivis, coramve quibuslibet. In medio qui*
> *Scripta foro recitent. ſunt multi, quique lavantes.*
> *Suave locus voci reſonat concluſus; manes*
> *Hoc juvat, haud illud quærentes, num ſine ſenſu.*
> *Tempore num faciant alieno.*

Lavantes, inquit, hoc eſt, in balneo ac circa ſolium ſedentibus carmina ſua vel ingratiis ad nauſeam uſque ingerentes, ad exemplum credo Eumolpi Petroniani, cui etiam *in vicinia mortis, lethique modo non limine in ipſo* carmen facere vacabat, ſicuti narrabitur poſtea: item Ligurini illius, de quo apud Martialem meum feſtiva mentio lib. 3. Epigram. 44. Ejus tibi hic etiam guſtum aliquantum dabo.

> *Et ſtanti legis, & legis ſedenti;*
> *Currenti legis, & legis cacanti:*

In thermas fugio, ſonas ad aurem:
Piſcinam peto, non licet natare:
Ad cœnam propero, tenes euntem:
Ad cœnam venio, fugas ſedentem:
Laſſus dormio, ſuſcitas jacentem, &c.

Vide præterea, mi Lector, ea, quæ ad ſuperiorem Horatii locum ſuo in loco adnotavimus. Petronius porro:

Invado pectus amplexibus, & perfuſum os lachrymis vultu meo contero.] Quid ſi vero nubiicum legas? *Contergo*, tametſi cum recepta lectione faciat locus ſuperior, quem retro habes cap. XXIV. de uno exoletorum omnium inſulſiſſimo Embaſicœta: *Tranſituque ad comitem meum* (ſcilicet Aſcyltum) *facto, clunibus eum baſiijque diſtrivit.* Nec non venuſtiſſimus ille Venerum omnium ac Leporum pater Ariſtænetus in Epiſtolis ſuis vere Eroticis l. I. Ep. CXVI. Τοι γὰρ ἐν ἐκβακχευθεῖσα τῷ ἔρωτι, ἀσπάζομαι τε πρὸς ἐμαυτὴν τὸ ἄχιτον, καὶ πεφίληκεν· ὅτι προσφῦσα μανικῶς, ὥστε μόλις ἀποσπᾶσαι τὰ χείλη, καὶ κατέτριψέ μου τὸ στόμα.

JANI DOUSÆ NORDOVICIS PRO SATYRICO PETRONII ARBITRI,

Viri Conſularis, Præcidaneorum

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Draucos, *hoc eſt, grandioris peculii homines, in balneis publicis communi pariter lavantium plauſu exceptari ſolitos, & Petronii & Martialis indicio patefactum: eadem alter ejuſdem Epigrammataris locus per cauſſam explicavit. Lucilii verſus tentati; correctuſque Arbiter.*

ET nuptis & prætextatis verbis uſurus hoc Capite, veniam hercule (*Prudenter ſimul, ut puto, ac pudenter*) antea præfabor mihi: Socratemque imitatus, *in re molliculа & parum ſevera*, caput operire inſiſtam, Arbitri noſtri arbitratu maxime, ita ſcriptitantis

Cap. XCII. *Illum autem frequentia ingens circumvenit cum plauſu & admiratione timidiſſima, &c.*] Aſcyltum refert plauſu & admiratione ſecundiſſima à favente undique circumſtantium corona exceptum, quos commendata ſupellectilis ejus bonitas ad graviſſimum ſibi ſpectaculum (Romane loqui me ſcito) in rem præſentem porro frequenteſque ac conglobatos exciverat, nemine non Votorum conceptione tacita, hoc eſt, timidiſſimo murmure (quæ illius ſæculi mollities fuit) rutabulum iſtiuſmodi in poſtturnium ſuum oculis devorantibus muliebriter exoptante. fruſtra: quandoquidem non niſi in Equeſtribus ſedere ſolitus Aſcyltos, omnes porro à ſe admiſſarios ſpernere ac ſegregare quam longiſſime: neque quenquam tanta fortuna dignum judicare, præter Equitem Romanum iſtum, Ordinis ſui dehoneſtamentum; qui eumpſe veſte diſpoliatum, tunicaque & pallio circumductum, ſimulque improbiſſima clamoris indignatione Gytona flagitantem miſeratus, ſuis ſibi ipſe exuviis nudum deſtitutum circumdedit; atque in penates, imo in cubile tranſtulit ſuum. credo, ne diutius ſine integumento circa balneas expalliatus erraret miſer, homo Equeſtri tantum culcitella dignus, quippe à peculio ac penſilibus ita baſilice opipareque inſtructus, ut non cum ſui ſæculi Draucis modo, ſed & cum Hercule illo Goropiano de vaſorum luculentitate in ambiguum certamen deſcendere poſſet. Atque hinc, veluti de plano, cuivis illuſtre jam tandem factum confido, in quam ſententiam à Celtibero Poeta ſcriptum fuerit:

Audieris in quo, Flacce, balneo plauſum,
Mathonis illic eſſe mentulam ſcito.

Neque aliunde, quam ex hocce Arbitri loco verſuum iſtorum explicationem commodius peti poſſe exiſtimo, mire alioqui frigentium. Quanquam quiſnam adeo in Re Antiquaria hoſpes, obſecro, ut neſciat, Equites illiuſmodi ſeſſorem pati ſolitos, hocque morbo uſque ad infamiam laborantes, Magiris, vel *Salisis* potius domeſticis non contentos, emiſſarios inſuper habuiſſe, qui impenſa mercede oſtieolos undique, ac bene vaſatos conquirerent ſibi, ad ſe è veſtigio domum perducendos ſuam; quo videlicet fortuna tam magna ſoli porro, ac ſine æmulo, potirentur. Atque is delectus, eaque cenſio in balneis publicis exigebatur

batur

batur potiſſimum, ubi loturos omnes, quaſi venales, inſpectare, palamque ac cominus, & veluti oculato die pretium pro virtute, atque *ad menſuram inguinis* (uti apud Juvenalem eſt) unicuique facere erat copia. Probo ex Seneca lib 1. Natural. Quæſt. *de divite neſcio quo obſcœnitatis uſque in Scenam producta*, & *per utramque cavernam* (id quod Auſonius ait) *moli conſueto*. Sic enim inibi: *In omnibus quidem balneis agebat ille delectum, & aperta menſura legebat viros.* Et reliqua, quæ ſequuntur. Etenim pudet ac piget adſcribere. Quod vero ſubdit Arbiter:

Habebat enim inguinum pondus tam grande, &c.] cum illa Martialis loquutione germanitus conſentit, qua ait lib. 7. Epigr. 35.

Sed meus, (ut de me taceam) Lecania, ſervus
Judæum nulla ſub cute pondus habet.

Ubi curnam *Judæum pondus* dicat, in controverſiam vocari poſſe video. nec quicquam à Domitio auxilii; qui *Inguina Judæa, id eſt, circumciſa & aperta, (ut Judæus eſt) Epithetum iſtud Ponderis interpretatur.* quaſi intellexerit Martialis, *Servum ſuum Judaica ſuperſtitioni addictum; ideoque quamvis ex gentis illius lege præputiis circumciſis, ſine ſcorteo tamen ſubligaculo, multo minus theca aliqua (quam fibulam appellitabant) ahenea munitum palam atque in publico lavari.* Seu cum *Gutto* potius, & *Linteo* ad herilem ſudorem deſtringendum extergendumque, *Strigileſque* (uti docuimus) expediendos domino coram lavanti adſiſtere, media etiam parte corporis nuda. Neque enim aliam ſententiam ullam commodiorem ex ipſius verbis elicere poſſum. Utut eſt, *ſolennia inſanit Domitius*, & quidem ſolens Non enim hoc vult Poëta noſter: ſed *Judæum pondus* vocat ſalſiſſime partem eam, qua viri ſumus, non quidem *teſta Samia circumciſam*, tanquam hominis recutiti, & cui Sabbatarium in morem decorticata fuerit pellicula illa verendorum ſcilicet; verum glandem potius præputio ſuo vi tentiginis retectam, ſuaque ſponte magis, quam Judaïcæ circumciſionis adminiculo denudatam. unde & vocabuli *Verpa* originatio deducta: & τὸ *Verpus*, nunc contumelioſe pro Apella, id eſt, curto ac recutito Judæo: nunc viciſſatim pro eo, cui αἰδοῖον ἀπεψωλημένον, καὶ ἐγκεκολυμμένον, quaſi tu λεποδερμὶν dicas, uſurpatum antiquitus. eadem nimirum ratione, qua apud Catullum Lesbia

Glubit magnanimos Remi nepotes.

Quaque Pœnum illum Plautinum in Fabula ſibi cognomine, inter alia Militaria opprobramenta, *Deglupta* quoque *Mæna* cognomento inſigniri videmus. Quo etiam ψωλὸς & ἀπεψωλημένος Ariſtophanis; tum delicatiſſimi illi Lucilli verius pertinere judicandi, à Junio noſtro apud Marcellum reſtituti primitus ad hanc faciem:

Cum poclo bibo eodem, amplector labra, labellas
Fictrices compono, hoc eſt, tum (lego, *cum*)
ψωλοκοποῦμαι.

Malim tamen, ita ut antea legebatur, priorem partem relinquere, hujuſcemodi interpunctione ſcilicet:

Cum poclo bibo eodem, amplector, labra labellis
Fingens, (forte *figens*) *compono, hoc eſt, cum ψωλοκοποῦμαι*

Idque haud paullo ſimplicius. ut noviſſimum O, τοῦ *Compono* dico, in numerorum dimenſione nullum exteratur. Cæterum deinceps, quo loco in Petronio legitur,

Itaque ſtatim invenit auxilium. neſcio quis enim Eques Romanus, ut ajebat, infamis, &c.] Ecquis vero homo tam matula, qui hic ſtatim, *Ajebant*, reſcribendum non videat: uti ſubaudiatur, *Vulgo, atque in turba ſcilicet.* Neque enim ad Helleriſmum illum Catullianum apte ſatis accommodari poſſe opinor, quo idem in Phaſeli uſus dedicatione,

Ait fuiſſe navium celerrimus.

CAPUT II.

Officium Petronio factum in nova, imo vero antiqua, τοῦ Officioſi *enarratione. Veſtimentorum in balneis depoſitorum cuſtodia cujuſmodi hominum fides delegata antiquitus.* Notores *eam quoque in rem cautionis loco dari atque adhiberi ſolitos. Et generi fulcimentum, fidei cauſſa, à Seneca petitum, atque impetratum: Junii, tum Rhenani conjecturis (tam hic, quam in voce* Juratores *apud eundem Senecam) in perpetuum porro exploſis, atque ejuratis denique.*

Cap. XCII. *At ego ne mea quidem veſtimenta ab officioſo recepiſſem, niſi Notorem dediſſem*, &c.] *Officioſum* qua notione hoc in loco accipi velit, necdum ſatis etiam liquere mihi pronuncio lubens, niſi hillas abs ſe cæſas fortaſſe ſignificat ei, apud quem, tantiſper dum lavatur, veſtimenta ſua depoſuerat Eumolpus. Hoc enim cognomentum, paullo ante Petronii ætatem, primitus impudicis atque ioforari ſolitis inditum qui neſcit, is certe Senecæ Patris Controverſias vel nullus legiſſe; vel, ſi oblitus, legiſſe quaſi per nebulam modo, caliginemque mentis potius, quam corporis luminibus infeſtam habuiſſe videtur. Loquitur autem de Aterio Declamatore libro earundem Controverſiarum IV. hiſce verbis: *Memini illum (quum Libertinum reum defenderet, cui objiciebatur quod patroni concubinus fuiſſet) dixiſſe: Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas, in liberto officium. Res in jocos abiit: Non facis mihi officium; &, Multum ille, vel hic in officiis verſatur. Ex eo Impudici, & obſcæni aliquamdiu Officioſi vocitati ſunt.* Cæterum hoc veriſimile non eſt: videorque potius eam in partem aſſentationem flectere debere, ut *Servum Capſarium* hic notari exiſtimem, penes quem erat veſtimentorum cuſtodia, eorum videlicet, qui in balneis publicis calida macerabant ſeſe; quo elixi potius, quam aſſi ſuaviores exiſterent ſcilicet. At hoc ipſum haud

Digitized by Google

ſine mercedula, inquiet aliquis. Fateor; atque ideo tenuioris notæ homines vernam ad pedes, vel vetulam certe aliquam peculiarem ſecum ductabant: quibus ejus rei cura potiſſima incumbebat, operam obſervationi ut darent, ne quis rurſum gravior aut propenſior, quam adveniſſet, domum è balineo ſe reciperet, Corniculæ illius Æſopicæ in morem, furtivis lavantium plumis haud decore exornatus, fures balnearii ut conſuevere.

Lintea ferret Apro vatius quum vernula nuper,
Et ſupra togulam luſca ſederet anus.

Quo magis demiror, Eumolpum iſtum non Coracem mercenarium ſuum huic negotio præfuiſſe. verum is fortaſſe, quum hæc fierent, alio quopiam ablegatus fuerat antea. niſi eumie autumemus tamen in ſtrigilibus, linteis, atque olei ſtilla, hero, ſeu potius conductori ſuo, ſubminiſtrandis deditum atque occupatum fuiſſe, quod non arbitror. & paret ex ſequentibus, Eumolpum ſolum poſtea ſine aſſecla aliquo, aut pediſſequo, ad hoſpitium Eucolpii, cui cœnulam condixerat, plena ſe demum nocte recepiſſe, quoniam ob importunam recitationem de balneo, tanquam de theatro, ejectus fuiſſet. Unde & nobis inſuper, quorſum lavatio iſta pertinuerit, clare ac perſpicue dilucet, nimirum ad morem illum tam Græcientibus, quam Italicis hominibus, frequentatum, quo non niſi munditer prius eloti ac lixati probe ad cœnas itare condidicerant, jam inde ab antiquo. Quod vero addiderat Eumolpus, *Niſi notorem dediſſem*, nihil potuit feſtivius: ſignificatque, omnes jampridem ſeſe furum balneariorum mores experimentis certiſſimis proviſos probe antea atque exploratos habuiſſe. ac propterea de veſtimentis ſuis ſolicitum, priuſquam ea ipſa exuta *officioſo* illi aſſervanda concrederet, cautionem iſtam conſulto adhibuiſſe, ut *Notorem* depoſito apponeret ſuo: hoc eſt, præſentium aliquem teſtem, & quidem oculatum ut faceret, qui porro ſeſe poſtea (ſiquidem uſus veniret) & Eumolpum res ſuas vindicantem probe cognitum habere aſſeveraret: eidemque, quantum pote, ſuffragio ſuo adverſus veſtiſpicos omnes, tricones nempe, atque inficiatores lentiſſimos, in partem præſto foret illico; convinceretque cauſſa utique liberali, Eumolpi eſſe ſpolia, quæ Harpax ille balnearius poſſideret. Hoc adeo genus hominum *Notores* dicebantur. cui rei firmandæ *Notorem* quoque à me Senecam Philoſophum dabo; ita in Ludo de morte Claudiana, ex ejuſdem conclamati perſona Herculis Fidem appellitantis, jocoſe & lepide cavillantem: *Ego te, fortiſſime Deorum Hercules, ſperavi mihi adfuturum apud alios; &c. ſi quis à me Notorem petiſſet, te fui nominaturus, qui me optime noſti.* Quid igitur? vincone jam argumentis *Notorem* retinendum in Seneca? neque Junium noſtrum audiendum, qui Petroniani *Notore* deſtitutus, ac ſingulari vocabulo non contentus binas ex una nobis dictiones exſculpſit, in quas, ſi in alias ullas, Plautinum illud conveniat penitiſſime: *Nec pes, nec caput.* Sic enim vult legi: *Et ſi qui à me noto rem petiſſet, &c.* Deſcenſurus alioqui (id quod ipſus de ſe fatetur) in multo abſurdiorem Rhenani ſententiam: & cum eodem quamvis audacter auxilium etiam à Græcis petiturus hujuſmodi: *Et ſi quis ἀμάρτυρα petiſſet, &c.* Nodum in ſcirpo. Quanquam utriuſque Manibus ignoſcendum, qui abs ſe porro *Juratores* exigi vetuere: quos una cum *Notoribus*, quos dixi, ab eodem Senecæ Ludo excluſiſſimos fecerunt: ἀντὶ τῶ *Juratores* caſtigationem multo inſcitiſſimam, ac pariſſimam priori illi, quam poſuimus modo, à ſe ſubſtituere auſi ad hoc exemplum: *Quis unquam ab Hiſtorico jurato res exegit?* Nec ſatis, acceſſit etiam tertius, qui, neſcio quo jure (more tamen Correctoribus noſtris non inſolito; qui, ſi quid ignorant, ſtatim de vicino mutuantur) *Jure auctores*, in Seneca ſcriptitandum pronunciavit, quaſi vero *Juratores* omni Romanæ Civitatis jure expertes, imo extra numerum Quiritibus illis fuerint. Vides, Plautinæ Latinitatis inſcitia ſcriptoribus priſcis quantum detrahat gratiæ: quantum denique emendandi rationi nova hæc, qua vulgo uti conſuemus, Hypercritici acuminis inſolentia: quicquid auribus noſtris minus familiare objicitur, ſtatim extra Romanam Decuriam exigentes, quaſi aut Barbarum, aut exoletum, ut nunc quidem Antiquitati facimus nomina. Neque pol advortimus, nobis id ipſis vitium hærere, cujus alios inſimulamus: imperitiamque ac ſordes noſtras cauſſam eſſe, quo minus munditias illas germanas, ac meras Latinæ linguæ Veneres (quibus architectus Plautus) ſagaciter odorari ac perſentiſcere valeamus. Nam niſi à Plautinæ Scenæ facetiis ac feſtivitatibus homines, quos dixi, manum ſic quaſi jurati abſtinuiſſent, nunquam ædepol ita madida memoria, adeoque ſubleſto judicio fuiſſent, ut non meminiſſent *Juratores* hoſce, pro *Juratis teſtibus* accipi oportere: quos *Sacramento adigi*, ſolenne etiam hodie.

CAPUT III.

Emaculatus Arbiter. Idem enarratus. Exhibita veteris libri ſcriptura. Formoſis olim pueris Tonſorium quoque miniſterium ab heris impoſitum, ex Petronii, & Martialis auctoritatibus fides facta. Pavonis *proprietas excuſſa. Mendum exſtirpatum.* Coctores, *pro Cocis.* Mulcare à Multare *diverſum.* Conſidit, *pro* Conſedit *repoſitum. Petroniana metaphora illuſtrata à Plauto.* Rixa, *ex definitione Juvenalis. Unius, alteriuſque loci de Manuſcripti Codicis ſententia reſtituto.* Scrutatores.

Cap. XCII. *Tanto magis impedit inguina, quam ingenia fricare.*] Elegans in re turpicula παρήχησις. ſi tamen *Expedit*, pro *Impedit* reſcribatur. Enimvero hocce coliculi genus frictionibus vel ad ruptionis periculum uſque grandiri ajunt, qui ſciunt, eo impenſius,

ſius, ſiquidem tractatr x accedat. ſcin', cujuſmodi? haud dico amplius.

Cap. XCIII. *Ales Phaſiacis petita Colchis,*
Atque Afra volucres placent palato,
Quod non ſunt faciles, &c.]

Hoc eſt, facili, vili, ſeu minuto pretio parabiles: eodemque plane ſenſu, quo Horatius ipſe de ſe prædicat, lib. 1. Sat. 11. verſ. 119.

——— *Namque parabilem amo Venerem, facilemque.*

Ex perſona pathiciſſimi Gytonis. ſequitur.

Cap. XCIV. *Ego, ſi te non inveniſſem, periturus per præcipitia fui.*] Ita in Gallicanis Editionibus. at in manuſcripto, quod mihi oculis uſurpare contigit, *Petiturus præcipitia fui*, diſerte exaratum legere memini jam olim.

Rudis enim novacula, & in hoc retuſa, ut pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam.] Mollitiem ſæculi illius perditiſſimi conſidera. Homines enim elegantes haud contenti olim Catamitis ad pocula, calonibus ad Lecticam forma & patientia conſpicuis, ex lubidine ſua ad omne ludibrium ac flagitium impuniſſime abuti, etiam Tonſores inſuper in miniſteriis, imo in delitiis habebant. quorum frequenti opera non in tondenda coma, piliſque vellendis modo, aut barba raſitanda, æquandiſque ſimul atque expungendis genis, ſed vero & pygiacis ſacris Cinædice, ne nefarie dicam, de nocte adminiſtrandis utebantur. Cæterum, quoniam *mortalium nemo* (ut in Proverbio eſt) *artifex naſcitur*, antequam artis experimentum caperent, collumque novaculæ ſubmitterent, ſtrictim, aut per pectinem attondendi, impuratos iſtos veteranis tonſoribus in magiſterium prius ac diſciplinam tradebant; qui eoſdem & præceptis ſuis, & quotidiano operæ ejus uſu exercitatos porro, idoneoſque in poſterum redderent herili occipitio radundo. videlicet, ne quid per imperitiam (ut ſolet) titubarent, *tanquam virum tonderent.* Martialis lib. VIII.

Tonſorem puerum, ſed arte talem,
Qualis nec Thalamus (Lipſianam correctionem ſequimur) *fuit Neronis* (malim *Neroni*)
Druſorum cui contigere barbæ, &c.

Proinde, quum res ea a periculo non abeſſet, Tyrocinium artis acie novacularum retuſa auſpicabantur, (id cum ex hocce Petronii loco, tum vero ex ſequentibus manifeſto docemur) quo videlicet audaciores redderentur: nec ad ſtrictum ferramenti mucronem, animo non minus, quam corpore effœminati (pueriliter, an muliebriter dicam?) de nihilo expaveſcerent. Unde non inſcite ex argumento ſubtexitur porro:

Itaque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.] Proprie *Expaverat. Pavor* enim (ut quidem Fronto interpretatur) *puerilis eſt.* Sic Horatius 1. lib. od. XXXVII. verſ. 21. de Cleopatra virilis audaciæ Heroina diſſerens:

——— *Quæ generoſius*
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit enſem, &c.

Item Suetonius de muliebris ignaviæ Imperatore Claudio, *Quaſdam inſidias temere delatas adeo expavit, ut deponere Imperium tentaverit.*

Cap. XCV. *Fit concurſus familiæ, hoſpitumque ebriorum frequentia.*] Reſcribo, *Hoſpitum ebriorum;* commate, copulaque inductis, aberatque eadem etiam à MS. ut *Frequentia* auferendi caſu accipiatur.

Interim coctores, inſulariique mulcant excluſum] *Coctores*, coquos interpretor, ac pro eo hominum genere, qui (ut noſter fabulatur Comicus) *non machæra ad Legionem, ſed vero veru in culina acres bellatores cluent.* Etiam *Mulcant* (unde *Mulciberi* quoque appellationem derivant Grammatici) ſignificantiſſime uſurpavit: uti idem Comicus ſæpe, item Livius, Tacitus, denique ipſuſmet infra: cap. 134. *Et harundinem ab oſtio rapuit, iterumque nihil reſpondentem mulcavit.* Quod propterea viſum eſt ponere, ne quis verbum iſtud cum *Multare* confundere de communi porro ſententia inſiſtat. Habes

Cap. XCVI. *Et ille flens quidem conſedit in lecto.*] *Lectum* habebat V. C. unde fit, legendum ut ſuſpicer, ſed ſuſpicer tantum, haud certa inquam, verum arbitraria ſententia potius: *Conſidit in lectum*, præteritum iſtud verbi perfectum non à *Conſideo*, verum à *Conſido* deflectens. Idem eodem:

Injuriamque Eumolpi, advocationemque commendabam, & veluti quodam cibo me replebam.] Sæpe eſt apud Plautum, *Iſtuc mihi cibus eſt, quod fabulare.* Item: *Qui pro cibo habeas te verberarier* & alia talia. Sequitur:

A duobus lecticariis in mediam rixam perfertur.] Proprie, ac ſignate *Rixam* uſurpat; ſiquidem *Rixa* eſt, ex Satyrica illa Juvenalis definitione,

——— *Ubi tu pulſas, ego vapulo tantum.*

Quod tamen non ex mea, ſed ipſius perſona dictum poſtulo. Nihil enim eſt tanti. Sequitur ſubinde:

Contabernalis mea mihi faſtum facit. Ita, ſi me amas, maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.] Nota verbum *Male dicere*, cum accuſandi caſu conjunctum. cui reſpondet *Bene dicere*, eidem caſui à Tibullo copulatum verſu illo:

Sed bene Meſſallam ſua quiſque ad pocula dicat.

Cap. XCVII. *Intrat ſtabulum præco cum ſervo publico, aliaque ſane modica frequentia.*] Concinnior ſane veteris libri lectio, quæ negationem interpoſitam oſtendit, hoc modo: *Aliaque ſane non modica frequentia.*

Extentus infra grabatum ſcrutantium eluderet manus.] Huc refer *Scrutatorum* nomen apud Tranquillum in Claudio.

Publicus vero ſervus inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum infirmitatem laxavit] *Firmitatem* erat in Chirographo, idque haud paulo opportunius ad ſententiæ concinnitatem facere nobis viſum.

CA-

Digitized by Google

CAPUT IV.

De Pertica oſtiarii, *ſive* harundine *foribus præfigi ſolita, quadam moneta non protrita. indidemque Propertiani loci obſcuritas in partem diſcuſſa, atque illuſtrata.* Ritum bene ſternutantibus dicendi, *ſolennem nobis etiamnum hodie, multo vetuſtiorem eſſe, quam vulgo exiſtimetur: neque aliunde, quam à religioſa illa Gentilium conſuetudine natum primitus, propagatumque in hæc tempora. Id ſuperſtitibus tam Plinianis, quam Petronianis, teſtimoniis liquidiſſime demonſtratum.*

Cap. XCVIII. *At non ſervus publicus tam languide agit, ſed raptam cauponi harundinem ſubter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur.*] Harundinem oſtio appenſam affixamque intellige; de qua planius idem infra quoque cap. 134. *Et harundinem ab oſtio rapuit, iterumque nihil reſpondentem mulcavit; ac niſi primo ictu harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea, caputque fregiſſet.* Ea *Virga* appellatur Senecæ, Janitoris, ſive oſtiarii geſtamen lib. II. de Tranquillitate vitæ: *Ille puſilli animi eſt, qui ſibi placet, quod oſtiario libere reſpondit, & virgam ejus fregit.* Vide, quæ cultiſſimo Poëtarum Tibullo in Præcidaneis noſtris imputavimus nuper. Neque aliovorſum Propertianum illud attinere facile ipſus perſuaſerim mihi, quod libro IV. ex perſona Cynthiæ defunctæ Poëtæ amatori objectum legitur:

Nec crepuit fiſſa me propter arundine cuſtos,
Læſit & objectum tegula curta caput.

Dum hæc ego jam credenti perſuadeo, Gyton, collectione ſpiritus plenus, continuo ita ſternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus converſus, Salvere Gytona jubet.] Unde diſertiſſime apparet, etiam hunc in uſu antiquitus fuiſſe morem, ut *ſternutantibus*, ſi qui in re præſenti forent, bene comprecarentur, ac ſalutem ſubinde ingererent, conceptiſſima illa voti formula dicentes, *Salve*. Qui ritus à Paganis ac Gentilibus illis ad nos, qui Chriſtiani cluimus, devolutus, & quaſi per continuas ſucceſſorum manus traditus porro, uſque in hunc etiam diem ſanctiſſime ſimul, ac religioſiſſime cuſtoditur. Argumentu eſt ſolenne illud, quo vulgo *ſternutantes* afficere conſuevimus, bene ominatis verbis vernaculam phraſim uſurpantes: *De Heere wil u zegenen.* quaſi ſi Latine dicas: *Servet, aut ſoſpitet, te Deus.* quod quid quæſo aliud fuerit, quam *Salutatio* iſta priſcorum: *Servare* enim, item *Salvere*, germana inter ſe, ne dicam pæne gemella. utrunque *in Deo* poſitum, ſalutis omnis ac conſervationis auctore. Unde & ab Arnobio veriſſime juxta, ac auguſtiſſime *Soſpitatoris* cognomento inſignitus. Neque vero ſubleſtæ illorum fidei fides habenda, qui Precationis iſtius gloriam priſcis illis Latinis adimentes, eam in nuperos ac novitios auctores tranſtulerunt; antiqui moris inſcitia maxime. quibus propterea errationem iſtam, ut cætera quoque, haud gravatim condonamus. tantum pervicaces eſſe deſinant, ſamentque condiſcere aliquando, quod neſciunt. quo in numero etiam Plinianum illud eſſe comperient, ad hanc ipſam (quam dico) conſuetudinem, ſi quod aliud, accommodatum cumprimis, è lib. XXVIII. cap. II. Hiſtor. Natur. *Cur ſternutamentis ſalutamur? Quod etiam Tiberium Cæſarem, triſtiſſimum (ut conſtat) hominum, in vehiculo exegiſſe tradunt. Et aliqui nomine quoque conſalutare, religioſius putant.* Hactenus ille. Nec abhorret à vero hujus item religionis (ne ſuperſtitionis dicam) ceremoniam in ſternuente Gytone ſalutando adhibuiſſe callentiſſimum ſane Eumolpum: eundemque numine etiam ſuo caute conſultoque ac meditate compellitaſſe ſcilicet; & quidem ad hoc exemplum: SALVE GYTON. Quod & ipſum conſequa Petroniana narratio aperte ac palam indicare videtur, qua ſcribitur: *Salvere Gytona jubet, &c.*

CAPUT V.

Veteris cujuſdam medicinæ obſervatio ad præſentis ævi conſuetudinem accommodata. Copulæ inductio. Periphraſis zelotypiæ. Auxilium Petronio opportune latum: eademque tam Tibulliano quam Juvenalis loco,

Per cautlam, lucis cupia iacta novæ.

Trium, quatuor mendoſum purgatus Arbiter. Idem variis interpretamentis illuſtratus. Circumamictus ſomnio. *Iterum emendatus Satyricus noſter.* Adducecere laciniam. Conſtratum puppis, *quod?* Fulminatus. *Macula, quæ Patiſſonii Editionem infuſcaverat, deleta, non ſine nebuloſioris loci declaratione.*

Cap. XCVIII. *Gyton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in ſupercilio erat, coartavit.*] *Araneas*, pro textricibus ipſis, cave interpreteris hoc loco: potius eſt, ut Veſcas earundem telas (quam *Vietam aranei veſtem* indigitat Lucretius) Arbitrum intellexiſſe credamus. Et vero, quum recogito, eandem quoque & nos medicinam vulgo factitare conſuemus, ſi quando digitulum forte, aliudve quod membrum temere (ut fit) atque imprudentes incidimus nobis.

Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret, & utinam hibernum invaderet mare.] *Hibernum* placet, præ eo, quod in Patiſſonii Editione legitur, *Hiberum*, tantum copula inducenda ante ſecundum, *Utinam.* neque aliter Patiſſonius.

Cap. XCIX. *Neque enim in amantium eſſe poteſtate furioſam æmulationem.*] Eleganter amentium potius, quam amantium, zelotypiam hacce circuitione deſcribit, ſeu potius circumloquitur.

Ut ſcias, inquit Eumolpus, verum eſſe, quod dicis, ecce etiam oſculo iram finio.] Ex priſca amoris poſt offenſiunculas (ut ſolet) integrandi conſuetudine. quo idem quoque reſpecturus poſtea cap. 109. *Et ne reſidua*

Digitized by Google

dua in animis etiam poſt jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri oſculis placet.

Haud mora, omnes conſurgimus.] In Rogertiano Codice *Hac*, pro *Haud* viſitabatur. cæterum quum copulam negativam flagitet ſententia, labor, ut *Nec*, ex *Hac*, concinnandum harioler.

Cap. C. *Unus, & ſenex non erit gravis: etiam, quum voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu perdet.*] Placet legi, *Prodet.* neque id ſine auctore ſane, Editione inquam Lugdunenſi, nec non MS. Codice toties à nobis laudato, quibus etiam ſententiæ ipſius ratio aſtipulari videtur cumprimis. Senes enim (ut ſcimus) aſthmatici, hoc eſt, anheli. Spiritus autem timide reducendus, tam in reddendo, quam recipiendo anhelitu, illud *reciprocando* volui dicere: præſertim ſi furti res fuat. Unde de ſemet cautiſſime multis magniſque experimentis hac quoque in parte firmus ac prudens cognitus Tibullus noſter:

Nota Venus furtiva mihi eſt, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oſcula rapta ſonum

Aliter Juvenalis Satyra VI. quum ſcribit:

——— *Nec queritur, quod*
Et lateri parcas, nec, quantum juſſit, anheles.

Ibi enim de obſtinatione ac perſeverantia in re voluptatum eſt ſermo. hic vero de collectione ſpiritus tantum, quem, niſi intra pulmones penitiſſimos ſuſpenſum retro pertinaciter inhibeas, cum ſonitu erumpere neceſſe ſit, teque ipſum manifeſta in noxia, veluti ſoricem, tuopte indicio deprehenſum perire.

Hocut infra fiduciam poſui, fraudavique animum diſſidentem.] Quid ſi *Diffidentem* ſcribas? Sequitur:

Cœpi ſomnum obruto tunicula capite mentiri.] *Obruto* non placet, & fortaſſe *Obnupto* legendum, hoc eſt, velato, obtectoque, antique.

Ergo me deriſit?] Licæ ſermo abruptus de injuria Eucolpii, tanquam abſentis (quippe quem in navi, hoc eſt, in poteſtate ſua eſſe neſciebat) apud Tryphænam cum juſtiſſima indignatione conquerentis. Et mox:

Et, ſi quis Deus manibus meis, inquit, Gytona imponeret, quam bene exſulem exciperet!] Scilicet me Triphænam: Recte ergo erit, *Exciperem*: niſi ſi quis *Acciperet* malit. ac Plautum ſequi potius. Item mox:

Ego præcipue, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus, diu vocem collegi.] Loquutio vere Poëtica, atque ad exemplum (uti apparet) illius Tibullianæ:

Et cum te fuſco ſomnus velavit amictu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus.

Atque hujuſcemodi translationibus efferta fere omnia Poëtarum volumina. Sequitur è veſtigio:

Tremuliſque manibus Eumolpi jam in ſoporem labentis laciniam duxi] Ambigo de lectionis veritate; eo magis, quod in Editione Lugdunenſi aſteriſcus ad poſtremam vocem adpictus, & credo reponendum *Adduxi*, id eſt, vorſus me attraxi adprehenſam laciniam. proprie, ac ſignificanter.

Et, Hoc, inquit, placuerat tibi, ut ſuper conſtratum navis occuparemus ſecretiſſimum locum, &c.] Sic idem quoque eloquutus antea: *Ejuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit.* Videtur autem *Foros*, ſeu *Tabulata* potius intelligere. Unde *Conſtrata*, & *Contecta naves* dictæ ſcilicet.

Cap. CI. *Intremui poſt hoc fulmen attonitus.*] Eodem Metaphoræ genere uſus fuerat & ſupra: *Fulminatus hac pronunciatione*, Sequitur deinceps:

Aliquando, inquam, totum me Fortuna viciſti.] *Aliquando*, pro *Tandem*: quomodo & Plautus Rudente: *Aliquando oſculando, uxor, melius eſt pauſam facere.* Item M. Tullius: *Collegi me aliquando.* Compluries tamen hæc duo in unum conjuncta, & quaſi inter ſe conciliata reperias: puta, *Tandem aliquando*, vel, *Aliquando tandem.*

Quæ autem hæ inſidiæ ſunt? inquit, aut quis nobis Hannibal navigat?] Emendabis de Lugdunenſis Editionis ſententia: *Aut quis nobiſcum Hannibal navigat?* Videtur ad Punicam calliditatem Hannibalis alluſum à Petronio: qua veteranus Imperator ille, *omnibus Pœnis Pœnior*, inſidias theſauris ſuis furtim comparatas vaferrimo commento traditur eluſiſſe, non quidem ex *Harpacum theſaurariorum* manibus elapſus modo, ſed vero eos ipſos etiam probe atque ex animi ſui ſententia ultus oppido. Vitam vide, reſque ejuſdem geſtas ac patratas, apud Plutarchum & Æmilium Probum.

CAPUT VI.

Petroniani exempli integratio. Alia explicata. Crura in orbem pandere, *ex Martiali meo interpretatum. Quatuor plus minus locorum reſtitutio, partim ex chirographa fide, partim ex conjectura.* Manus literalis.

Cap. CII. *Præterea illud miror, Eucolpi, tibi non ſuccurriſſe, unum nautam ſtationis perpetuæ interdiu noctiſque jacere in ſcapha.*] Quis tam ſtipes, vel plumbeus, qui non videat reſcribendum eſſe? *Interdiu noctuque, &c.*

Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuſo periculum] Novo more dictum, vel perantiquo potius, pro ſocietate, ſeu communione periculi mei cum veſtro. Cicero: *Societas & Comitatus alicujus.* Item alibi: *Abſtrahere ſe ex comitatu ampliſſimorum virorum.* Ibidem mox:

An tanquam eos, qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit?] De Sternutamento Gytonis, cujus indicio proditus fuerat Eumolpo, ſubter grabatum abſconditus, diximus antea ad cap. 98.

Age, nunquid & labra poſſumus tumore teterrimo implere?] In Chirographo exemplari hæc poſtrema tranſpoſita legebantur hunc in morem: *teterrimo implere tumore?* Et paulo poſt:

Nunquid & crura in orbem pandere? nunquid & talos ad terram deducere?] Poplites divaricatos, cruraque, Lunæ dividuæ in morem, ſic veluti in cornua extrorſum ſinuata intellige. infra *coëuntibus talis:* vitium Æthiopum genti (ad eos enim ſpectat hæc oratio) proprium ac genuinum. qui maximam fere partem diverſas, ſeu diſplicatas habent ſuras, pravis & vitioſis talis ſubnixi. quo fit, ut cancros, ſive etiam lacertos, in inceſſu imitari videantur. cujuſmodi genus hominum *Valgos* Plauto indigitatos reperimus. Talem & Phœbum quendam omnibus Poëticis coloribus depictum propoſuit Epigrammatarius nobis lib. 11.

Cum ſint crura tibi, ſimulent quæ cornua Lunæ,
In Rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

Rhytium enim vaſis genus pandum, incuruum, ac ſimillimum cornui, unde & à nonnullis κέρας, hoc eſt, cornu vocitatum. Quod quidem Martialis Epigrammation loco huic explicando uniter uniceque comparatum videtur.

Audite, quid timenti ſuccurrerit] Chirographæ membranæ manifeſto *Dementi* repræſentabant: neque aliena mehercules ab hocce loco ſententia, ſi quidem ad loquendi rationem popularibus noſtris in conſimilibus rebus uſitatam reſpicere nos poſtulemus, qua vulgo dictitare ſoliti: *Segget, dat het u een dwaes gheſeyt heeft.* quum tamen diverſum prorſus, & contra quam verba hæc ſonant, intelligi volumus.

Cap. CIII. *Sequar ego, frontes notans inſcriptione ſolerti, ut videamini ſtigmate eſſe puniti*] Puto reſtituendum, *Stigmate eſſe puncti.* neque aliter Cicero, *Notis compunctum*, pro Stigmatico uſurpans. Sequitur exinde:

Ita eadem litera & ſuſpicionem declinabunt quærentium, & vultus umbra ſupplici tegent] Quid ſi *ſupplicis* legamus?

Implevit Eumolpus frontes utriuſque ingentibus literis, & notum Fugitivorum Epigramma per totam faciem liberali manu duxit] Epigramma, quod dicit, reperies infra, inter reliquias eas, quæ extra opuſculi iſtius ordinem leguntur in lectiſſima illa Patiſſonii Editione, quam uni omnium eruditiſſimo Pithœo memores ſane ac grati acceptam ferimus meritiſſimo. Cæterum commonendus Lector, exemplar manuſcriptum hoc loco non *Liberali*, ſed *Literali*, diſerte adeo, ac ſine litura ulla repræſentaſſe. neque aliter ſane Petronium ſcripſiſſe, animus induci poteſt. *Literalis* ergo, ut *Virginalis*, *Verbalis*, alia apud unum Plautum infinita, ad eandem ſpeciem conformata atque compoſita. Unde & *Literatus*, pro Inſcripto, ac Stigmoſo apud eundem Comicum, ad quod ipſum Arbiter etiam noſter haud diſſimulanter alluſiſſe videri debet.

CAPUT VII.

Bini Petronii loci (quorum alter interpunctionis, alter ſuperfluæ negationis vitio laborabat) opinione correcti. Facere ſibi auſpicium. Plagas imponere cuipiam. Mille hominum. Tutelæ navalis expiatio. *Invicta Laconicæ juventutis ad flagellorum ictus ſufferendos fortitudo. Facile, quod quiſque vult credit. Alterius loci caſtigatio.* Porticus Herculis, *ubi gentium? Aliorum exemplorum collatione Petronianæ Hiſtoriæ lumen accenſum.*

Cap. CIII. *Non diſſimulata nauſeantis devotione ad ordinem triſtitiæ redimus*] Emendo, *Nos diſſimulata*, mecum faciunte ſententia, ac receptam lectionem contumaciter repudiante. Legitur ſubinde.

Cap. CIV. *Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere: Encolpium, quem quæris, ſcito à me in navem tuam eſſe perductum*] Ita enim hæc legenda, ac diſtinguenda: credoque eſſe verba Licæ ſomnium ſuum Tryphænæ ac Eumolpo narrantis.

Cap. CV. *Ego, inquit Eumolpus, hoc juſſi; nec non eodem futurus navigio auſpicium mihi feci*] Sic Horatius:

——— *Cui ſi vitioſa libido*
Fecerit auſpicium, &c.

Itaque, ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utriſque plagas imponi] Antiquus & verus loquendi modus, quippe à Lucillio, in cujus Fragmentis hic Senarius invenitur:

Cui ſæpe impoſui mille plagarum in diem.

Appone ex Propertio:

Impoſitique notam collo.

Mille vero *plagarum*, hic dictum, quomodo *Mille hominum* apud Quadrigarium: nec non apud Horatium, *Mille ovium.* Vide Agellium libro 1. Noct. Att. cap 16.

Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, tentantque viliſſimo ſanguine Tutelam placare] *Viliſſimo ſanguine*, id eſt, ſervili. & (quod vilius etiam) Fugitivorum: ut quidem de compacto perbelle ab Eumolpo aſſimulabatur: phraſi & Suetonio & Tacito perquam familiari. *Tutelam* vero *navis placare*, eſt *Expiare*, quomodo ipſuſmet prius interpretatus fuerat modo.

Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi] Nota enim Spartanorum animi firmitudo ac tolerantia in ſufferendis plagis: quibus à teneris etiam in ore, hoc eſt, in conſpectu parentum aſſuefacta tantum non occalluerat juventus Lacedæmonia. Seneca de Divina Providentia cap. IV. *Numquid tu inviſos eſſe Lacedemonios liberos ſuos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis?* (al. *admotos*) *Ipſi illos patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros ac ſemianimes rogant, perſeverent vulnera præbere vulneribus.* Unde merito Horat. Odar. I.

Me nec tam patiens Lacedæmon.

Nec non Martialis noſter:

Vel non caſus adhuc matre jubente Lacon.

Habes ſubinde in Arbitro:

De-

Deflectit aures Tryphana jam ſua ſponte credentes, &c.] Quemadmodum uſu venire ſolet in rebus, quas cupienter nimis, atque avariter obtingere nobis deſideramus Galla credulitate tumidi. Merito. *Quis enim* (uti vere à Poëta Hiſpano ſcriptum) *damnet ſua vota libenter?* Sed & Ovidio:

Cur ego non votis blandiar ipſe meis?

Miretur nunc aliquis, Ulyxis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe, originis indicem. cum homo prudentiſſimus, &c.] Non equidem dubito, quin ſcribendum ſit, *pudentiſſimus.* Hoc enim Elogio eundem ſupra quoque honeſtum fecerat Eumolpus, cap. 101. quum diceret: *Licas Tarentinus homo verecundiſſimus.*

Volebat Tryphana miſereri, quia non totam voluptatem perdiderat] Malim, *nondum totam.* Sequitur ſubinde

Sed Licas memor adhuc uxoris corrupta, contumeliarumque, quas in Porticu Herculis acceperat, &c.] Ergo facinora hæc in Urbe, terrarum domina, patrata ab Eucolpio. Romæ enim Porticus Herculis, quam, Æde ejuſdem Dei inſtaurata, Martius Philippus exſtruxerat, Auguſti vitricus. Unde & Philippi apud Martialem titulo inſignita libro Epigr. v.

Vites cenſeo Porticum Philippi:
Si te viderit Hercules, periſti.

Cui urbanæ injuriæ altera quoque ab eopſe Eucolpio Licæ Tarentino per ſummam contumeliam illata, ſic quaſi ſuccedanea, ſubjungitur poſtea cap. CXIII. *Non dubie redierat in animum * edile, expilatumque libidinoſa migratione navigium.* Quo item referri debere videtur, quod habes cap. 114. ex perſona ipſius Licæ in propinquo naufragii articulo ſuppliciter prolatum: *Et tu (inquit) Eucolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt, veſtem illam divinam, ſiſtrumque redde navigio. Per fidem, miſerere, quemadmodum quidem ſoles.* Ex quibus verbis liquido eſt conjectare, antea item eodem quoque Licæ navigio vectum cum Gytone Eucolpium: ſed enim utrumque maritumis moribus cum illo ac Tryphæna expertum, furtim inde ſe ſubduxiſſe, abacta inſuper præda (cui *Siſtrum* iſtud, *veſtemque divinam* infuiſſe eſt veriſimile) & compilato per fidem Lica, quaſi Fugitivos, & quibus in odium bona ſua veniſſent. id quod paullo ſuperius iiſdem exprobratum à miſericordiſſima fœminarum Tryphæna ſcilicet. Ait ibidem Licas

Quod ad me attinet, non ſum crudelis, ſed vereor, ne quod remiſero patiar] Superſtitioſus hic quidem eſt, vera prædicat. Evenit enim, cujus metuens fuerat maxime; ſcilicet, ut in profundum, hoc eſt, in maximam malam crucem ipſe navigii dominus peſſum ac præceps ſine viatico divorſus abiret miſer, piſcibus in alto (opinor) pabulum præbiturus, captivi contra ſalvi ac ſuperſtites in ſoſpitale littus ejecti ex inimici manibus per tempus ſane elaberentur.

CAPUT VIII.

Ciceronis locus cum Petroniano collatus. Intervortere pecuniam. *Enucleatus Arbiter, idemque correctus.* Pharmacus, *pro ſceleſto.* De Tryphænæ damnatione *nonnulla.* Uti viribus ſuis. *Alterius loci integratio.* Pelagiæ volucres: *Petronius ope Propertiana illuſtratus.*

Cap. CVII. *Niſi forte putatis, iuvenes caſu in has plagas incidiſſe, cum omnis vector nihil prius quærat, quam cujus ſe diligentia credat*] Veriſimiliter utique ex ſolenni navigantium conſuetudine. Unde & Ciceró Tyroni ſuo conſuadet, ut non niſi caute atque explorato itineri committat ſeſe. Quo enim alio ſpectent, quæſo, cautiones illæ toties iteratæ? verbi cauſa, Epiſt. lib. 16. *Reliquum eſt, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temere naviges. Solent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſa. Cautus ſis, mi Tyro: mare magnum & difficile tibi reſtat. Si poteris cum Meſſinio (caute is ſolet navigare) ſi minus, cum honeſto aliquo homine, cujus auctoritate navicularius moveatur.*

Si mehercules intervertiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione læſiſſent, &c.] In Manuſcriptis membranis erat, *Pecunia.* unde ſuſpicor deſiderari, *Vos,* aut aliud aliquid, affine huic quod ſit, hoc modo: *Si mehercule vos intervortiſſent pecunia. veſtram ſi fidem proditione læſiſſent.* Et tamen, *Intervortere* cum accuſandi caſu in Plauto offendas haud ſemel, exempli gratia: *Intervortere argentum.* Item Aſinar. *Unde ſumam, quem intervortam?* Nihil ergo immutandum.

Quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere?] Scilicet tete, qui, vicem Interpretis ſuſtinens, pro deprehenſis ac convictis cauſam audes dicere, tanquam ſi ipſi pro ſemet loqui non poſſent? Pergit tinnire Licas:

Quid dicis tu latro? quæ ſola ſalamandra ſupercilia tua excuſſit?] Corrigendum, *Exuſſit*; atque interpretandum ex Plinio, ita libro x. cap. LXVII. ſcribente: *Salamandra ſanie, quæ lactea ore vomitur, quacunque parte corporis humani contacta, toti defluunt pili; idque quod contactum eſt, colorem in vitiliginem mutat.* Reſpexit haud alio ſane Epigrammatarius Celtiber:

Hoc Salamandra notet, vel ſæva novacula nudet,
Ut digna ſpeculo fiat imago tuo.

Subdit deinde cum ſtomacho Licas iſte Petronianus:

Cui Deo crimen voviſti? Pharmace, reſponde.] *Pharmace*, id eſt, ſacrilege, ſceleſte, piacularis, ſacer. Utitur voce ea in *Βατράχοις* ſuis Ariſtophanes:

Καὶ πονηροῖς κἀκπονηρῶν, ἐις ἅπαντα χρώμεθα
Ὑςάτοις ἀφιγμένοισιν, οἷσιν ἡ πόλις προτοῦ
Οὐδὲ φαρμακοῖσιν ἐικῇ ῥᾳδίως ἐχρήσατ' ἄν.

Sed & Hipponax ille:

Βάλλοντες ἐν χειμῶνι, καὶ ῥαπίζοντες
Κράδησι, καὶ σκίλλαισι, ὡς φαρμακόν

Sequitur ſubinde;

Cap. CVIII. *Sed intentans in oculos Tryphæna manus, uſurum me viribus meis clara liberaque voce clamavi, ni abſtineret à Gytone injuriam mulier damnata, &c.*] Multata enim exilio Tryphæna: unde & ſupra lamentata fuerat miſera, *ſe non minus, quam Licam, grandi injuria vexatam, quippe cujus pudoris dignitas in concione fuiſſet proſcripta.* idque Eucolpii iſtius potiſſimum, tum Gytonis opera ac comitate eveniſſe, ex argumento ipſo poſſe videor conjectare. Cæterum, quod Tryphænæ interminatur Eucolpius, *viribus ſuis ſeſe uſurum* tandem, ea forma dictum, qua Senecæ illud de Divo Auguſto apud Pollionem cœnitante: *Fuit Cæſari ſic caſtigandus amicus; bene uſus eſt viribus ſuis.*

Sed contemtus amor vires habet, &c.] Ex perſona Tryphænæ, ſecundum Maronianum illud:

——— *Spretaque injuria formæ.*

Quo pertinent & illa cap. 100. *Ergo me deriſit?* & quæ ſequuntur.

Cap. CIX. *Alius exſultans quærebat fuſcina piſces.*] Probior (meo quidem animo) Lugdunenſis Editionis ſcriptura, quæ non *Piſcatorem*, ſed *Piſces exſultantes* facit, quomodo & Martialis noſter.

Et piſcem tremula ſalientem ducere ſeta.

Fuſcinam vero cum Cicerone appellat, quam *Tridentem* Plinius, pro inſtrumento, quo piſces, aut anguillæ confodiuntur, nota etiamnum noſtris hominibus captura, qui hoc genus, *Elgert*, patrio ſermone indigitant, terna dentium ſerie inſigne. Et mox:

Ecce etiam per antennam pelagiæ conſederant volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit.] Frequens Epithetum iſtud apud Junium Columellam, etiam *Pelagicus*. Sed & in Senariolis illis Publianis ſupra cap. LV. an non diſertim lectum?

An ut matrona onerata faleris pelagiis, &c.

Ovidius noſter *Volucres Marinas* appellitat. quin imo & Propertius, verſu illo in Pætum naufragio prærepturn ſibi:

Sed tua nunc volucres aſtant ſuper oſſa Marinæ.

Etiam *Arundinum* mentionem ex hoc Propertiano explices licebit:

——— *Sed arundine ſumta,*
Faunus plumoſo ſum Deus aucupio.

CAPUT IX.

Bina ex uno diſticho maculæ elutæ. Calliblephara. Corymbion. *Compluris emendationum cumulus.*

Habes ſubinde ab Eumolpio capillorum Elegidarion multo hercule feſtiviſſimum: cujus primum diſtichon hunc in morem typis divulgatum exſtat:

Cap. CIX. *Quod ſolum formæ decus eſt, cecidere capilli;*
Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.]

Ratio perverſe nimis, improbeque ſubducta. Neque enim omne puerilis formæ decus in ſola poſitum cæſarie. Miror proinde, hoc mendum tanto jam tempore inſediſſe exemplaria noſtra. Itaque tollatur quamprimum, haud quidem mea, verum manuſcripti Codicis fiducia maxime, in quo diſerte *Summum*, non *Solum* exaratum legebatur, ſententia aptiſſima, nec ſine quadam ambiguitatis gratia, quæ voculæ huic ſubeſt, quam *Præcipuum*, tam *Supremum* pariter ſignificanti. Videturque, inquam, ad *Capitis poſituram* alluſum, quæ in homine pars ſumma. Repono etiam deinceps, ab eodem exemplari veluti manu in correctionem inductus:

——— *Triſtis adedit hiems.*

In illo enim, *Adegit*, comparebat planiſſime. unde nuperi *Abegit*: priores, *Ademit*, exſculpſerant. Neutrum ad Bacchum. Acceſſit tamen tertius, qui conjecturam hanc noſtram in * Racemationes transtulit ſuas, diſſimulato, unde acceperat, nomine.

Cap. CX. *Imo ſupercilia etiam profert de pyxide, ſciteque jactura lineamenta ſequuta totam illi formam ſuam reddidit.*] *Calliblephara* deſignat, quibus ſupercilia ad ornatum denigrant mulieres interpoles. quod genus medicaminis tetigit etiam Juvenalis in Satyra:

Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu.

Nec non Martialis meus lib. IX.

Nec tecum facies tua dormiat; innuit illo,
Quod tibi prolatum eſt mane, ſupercilio.

Deniqne diſertiſſimus Chriſtiani generis ſcriptor Tertullianus de habitu muliebri, quo loco de Angelis, quæ ad fœminas hominum ſe penetrarunt, agitat: *Illi* (inquit) *proprie & peculiariter fœminis inſtrumentum iſtud muliebris gloriæ contulerunt, lumina lapillorum, quibus monilia variantur, & medicamenta ex fuco, quibus lanæ* (forte *malæ*, vel certe *Genæ*) *colorantur, & illum ipſum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* Sed & ibi fortaſſe *Ciliorum exordia* (niſi cui, *Exodia*, arrideat potius) ex altero Petronii loco emendandum, quem habes cap. 126. his verbis conceptum: *Supercilia uſque ad malarum ſcripturam currentia, & rurſus confinio luminum pene permixta.* Vide Plinium præterea, non uno in loco *Calliblephara* iſta ſequiori ſexui concinnantem. Ait ibidem Arbiter:

Imo commendatior vultus enituit, quia flaucorum corymbion erat] In Codice MS. duabus literulis minus, quam *Flaucorum*, referebatur, ad hoc exemplum: *Flaucor.* Unde nos *ſcripturæ utriuſque lineamenta ſequuti totam Gytoni formam ſuam reddere poſſe* videmur, hac levicula commutatione, reſcribendo ſcilicet *Glaucum*, niſi forte Germanicæ cujuſdam gentis nomen reponendum, *Caucharum* puta, aut ſimile aliquod: unde tanquam à victis deditiſque ſibi flava potiſſimum capillamenta petere gaudebant Romani, juxta illud Naſonis:

Jam tibi captivos mittet Germania crines:
Culta triumphatæ munere gentis eris.

Qui

* *Palmerium notat in Spicileg.*

Qui mos apud Poëtas, tum Hiſtoricos, ita tritus atque obvius paſſim, ut in re nota plura nos verba deperdere pudeat pigeatque.

Cap. CXI. *Donec ancillæ vini certe ab eo odore corrupta, &c.*] Ita noviſſima quidem Editio. Lugdunenſis autem, *Incertum habeo*. Quæ verba inſititia videntur. Certe à manuſcripto, quo ego uſus, aberat utrumque; legebaturque hoc modo, & quidem probiſſime: *Donec ancillæ vini odore corrupta.* Niſi fors ſcripſerit Arbiter: *Vini adeo odore corrupta.* Omiſſo τοῦ *Certe.* Quod quaſi gloſſema quoddam fuiſſe videtur τοῦ *Adeo*, à ſtudioſo aliquo (opinor) extra lineæ ordinem ſuperne collocatum. Unde poſtea in contextum ipſum ab Exſcriptoribus relatum denique.

Ipſum te jacentis corpus commovere debet, ut vivas.] Quid ſi? *Commonere. Admonere* enim eſt in Editione Sequanica. Sequitur:

Nemo invitus audit, cum cogitur aut cibum ſumere, aut vivere.] Omnia mira ſunt, niſi ad illam forte Trogi Pompeji ſententiam reſpexerit, quam de Poro Indorum Rege hoſtium potito commemorat nobis abbreviator ejus Juſtinus libro XII. *Qui victum ſe adeo doluit, ut, quum veniam ab hoſte accepiſſet, neque cibum ſumere voluerit, neque vulnera curari paſſus ſit: ægreque ſit ab eo obtentum, ut vellet vivere.*

Cap. CXII. *Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abſtinuit.*] Membranæ calamo exaratæ: *Nec hanc quidem, &c.* Cæterum non nauci illud; uti nec iſtud, quod apponam inſuper:

Ut quiſque ex notis ignotiſque ad monimentum veniſſet.] Quo loco liber idem, *Quiſquis*, nobis repræſentabat, tametſi haud ignorem alterum interdum pro altero, & quidem promiſcue, ſumi. Videtur &, *Notis, agnatiſque* non incommode reſcribi illari poſſe.

Nec iſtud, inquit, Dii ſinant, ut eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum funera ſpectem.] *Hominum*, in Chirographo non erat. Et credo ab aliquo Librariorum Arbitro condonatum.

Cap. CXIII. *Non dubie redierat in animum * edile, expilatumque libidinoſa migratione navigium*] *Moechile* legendum puto, monuimus ſupra, pro *Moechimonio*, ut quidem loquitur Laberius. Ut referatur ad *uxorem Licæ corruptam.* Qua de re vide retro Cap. 106. Ibidem:

Sed obliquis trucibuſque oculis utrumque ſpectabam.] Hinc & Flaccus;

Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat.

Item Ovidius,

——— *Obliquo lumine cernit.*

Cap. CXIV. *Et quod omnibus procellis procelloſius* (ſic enim & V. C. alii, *Periculoſius*) *erat, tam ſpiſſæ repente tenebræ lucem ſuppreſſerant, ut ne proram quidem totam gubernator videret.*] Huic non diſſimile Curtianum illud, ex libro Hiſtor. IIX. *Deinde momento temporis repreſſus eſt imber. Cæterum adeo ſpiſſa intendere ſe nubes, ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipſos facies noſcitaretur.*

CAPUT X.

Propertio duobus in locis ex Petronii collatione lumen prælatum. De religioſa priſcorum pietate, ut corporibus inhumatis, ac ſepulturæ honore carentibus, de pulvere glebaque ter injectæ gratia à prætereuntibus fieret, religioſiſſime diſſertum. Diætarii magiſtri. Diætarii. *Obſcuriſſimi loci declaratio, alterius etiam correctio.* Eumolpus mentem juſſus habere bonam. *Superfluentis pronominis exſtirpatio. Verbi cujuſdam revocatio de manuſcripti Codicis diſſenſione nata primitur.* O mi hoſpites, *ſic dictum, quomodo* Mi dulcis anus, Mi ſidus. SUOS HÆREDES habere. Commoda, *quid? Bina macula fugata de Petronio.*

Cap. CXIV. De Lica pelagiis fluctibus per tempeſtatem abſorpto: *Et illum quidem vociferantem in mare ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit, atque hauſit.*] Atque hoc illud eſt, quod in conſimili caſu nobis iteratur à Propertio.

Tu Pætum, ad Pharios tendentem lintea portus,
Obruis inſano terque quaterque mari.

Aut prætereuntium aliquis tralatitia humanitate lapidabit; aut, quod ultimum eſt, (ita enim diſtinguo atque interpungo) *iratis etiam fluctibus imprudens arena componet.*] Hoc ex veterum religione, vel ſuperſtitione potius; Juriſque adeo Pontificii cautionibus prædicat. Fraudem enim pluſquam capitalem, ne Piaculum dicam, ſibi capitique ſuo accerſere cenſebatur, ſi quis naufrago, ſeu cadaveri alioqui inſepulto, temere fortuitoque (ut fit) in via objecto ſibi, de glebæ, ſeu pulveris injectione, & quidem ter repetita (quam *Lapidationem* hic vocat Arbiter) gratiam facere quaſi per contemptum neglexiſſet. Unde rite etiam Horatius I. Carm. ex perſona naufragi ad nautam prætervehentem:

At tu nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Oſſibus, & capiti inhumato
Particulam dare, &c.

Nec non ſub ejuſdem Odæ exordium:

Quanquam feſtinas, non eſt mora longa, licebit
Injecto ter pulvere curras.

Jam quod de *Imprudentis arenæ Libitinaria opera* ſubjungitur à Petronio, explicat nobis Propertianum illud libri III.

Reddite corpus humo, poſitaque in gurgite vita
Pætum ſponte tua vilis arena tegas.

Cap. CXV. *Audimus murmur inſolitum, & ſub diæta magiſtri, quaſi cupientis exire belluæ gemitum. Perſequuti igitur ſonum invenimus Eumolpum ſedentem, membranaque ingenti verſus ingerentem.*] *Diætam* pro Cœnatione hoc loco, an cubili potius, in quo navicularius, hoc eſt, navigii magiſter conquieſcit, ſumere videtur. Unde & *Diætarii* apud Juriſconſultos,

Digitized by Google

qui in navibus cuſtodia cauſſa præponuntur. Lege 1. §. 3. ff. Naut. Caup. De *Bellua* porro *gemitu* neſcio quid è Senecæ Ludo mihi de morte Claudiana videor elečtaſſe. & credo Eumolpum ſignificari, alieniſſimo tum tempore, quippe in ipſa mortis vicinia, Poetantem: imo & cum mugitu quodam verſus ſuos, naucleri Dææ tanquam Muſæo inclusum, ridicule ingerentem membranæ. Idem enim propemodum illic de ſtupore illo Cæſare, ovicula mera, Cordubenſis noſter Philoſophus: *Tum Hercules primo adſpectu ſane perturbatus eſt, ut qui etiam non omnia monſtra timuerit* (lego, *domuerit*) *ut vidit novi generis faciem, inſolitum inceſſum, vocem nullius terreſtris animalis, ſed qualis eſſe marinis belluis ſolet, raucam & implicatam, putavit ſibi tertium decimum laborem veniſſe.* Adjuvat ſuſpicionem noſtram haud timide ſane quod ſequitur, de eodem Eumolpo lepidiſſime confictum: *Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gytona accedere, & in terram trahere porcam mugientem.* Siquidem & illic forte *Phocam*, ἀντὶ τοῦ *Porcam* reſcribendum, ut *Bellua* (quod præceſſerat) *gemitui* omni ex parte reſpondeat.

Extraximus clamantem, jubemuſque bonam habere mentem.] Id eſt, ſanam & validam; quaſi dicas, ad priſtinam ſanitatem redire. Sic & ſupra cap. 3. *Et (quod rariſſimum eſt) amas bonam mentem.* Nec minus cap. 84. *Neſcio quo modo bona mentis ſoror eſt paupertas.* cap. 88. *Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt.* Ubi poſtremum τὸ *Bonam* puto abundare. Sed & Propert. lib. 3.

Mens bona, ſi qua Dea es.

denique paſſim alibi Ovidius.

Aut patrem utique reliquit aliquem, cui proficiſcens oſculum dedit.] *Aliquem*, aberat à Manuſcripto: & ſine illo utique per ſe conſtat ſententia, *Ipſa ſuis pollens opibus*, neque Pronominis alicujus indiga.

Illum Diis vota reddentem penatum ſuorum ruina ſepelit.] Variare hoc loco ex chirographi codicis auctoritate liceat mihi. Namque in eo non *Sepelit*, verum *Cœperit*, memini lectitare. Unde & mihi ſcripturæ hujuſce lineamenta quaſi veſtigiis perſequuto viſum eſt emendare *Cooperit*. Nec tamen (ut ne hoc quoque diſſimulem) hac manuſcripta deterior cuſa lectio. Habes ibidem:

At enim fluctibus obruto non contigit ſepultura. Tanquam interſit, periturum corpus qua ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quicquid feceris, omnia hæc eodem ventura ſunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat.] Totam fere hujuſce loci ſententiam ab Arbitro mutuatus Minut. Felix, quum ſcribit: *Inde videlicet & exſecrantur rogos, & damnant ignium ſepulturas, quaſi non omne corpus, etſi flammis ſubtrahatur, annis tamen & ætatibus in terram reſolvatur: nec intereſſit, utrum feræ diripiant, an maria conſumant, an humus contegat, an flamma ſubducat: quum cadaveribus omnis ſepultura, ſi ſentiunt, pœna eſt, ſi non ſentiunt, ipſa conficiendi celeritate medicina.*

Et Licam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat.] Scilicet meis, qui paullo antea cum eodem inimicitias, & quidem capitales, ingratiis utique, nimiſque adeo adverſus animi mei ſententiam exercere fueram coactus.

Cap. CXVI. *O mi (inquit) hoſpites, ſi negotiatores eſtis, &c.*] *Mi*, ſingulari pro plurali poſito, antique. quomodo ſæpicule Plautus noſter, ut vel Ciſtellaria: *Mi homines, mi ſpectatores, &c.* Nec minore inſolentia Apulejus neutro genere, & quidem numero ſingulari, eundem vocativum efferre auſus Apologia prima. in lepidiſſima illa Platonici Epigrammatis verſione:

Aſtra vides: Utinam fiam (mi ſidus) Olympus,
Ut multis ſic te luminibus videam.

Quomodo & fœminino Tibullus lib. 1.

Vive diu, mi dulcis anus, &c.

Quod quidem uni omnium ſollertiſſimo caſtigatori Joſ. Scaligero aſſentior lubens. Nam abſque illo foret, *Mi*, pro *Mei* à Plauto uſurpatum poteram ſuſpicari, virtute contractionis ſcilicet: ſicuti *Di* quoque pro *Dei*, ſeu *Dii*, monoſyllabum pro diſſyllabo, ſcriptitatum animadvertimus.

In hac urbe nemo liberos tollit, quia quiſquis ſuos heredes habet, &c.] Notum apud I C. quid ſit, SUUS HÆRES. Sequitur exinde:

Nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula admittitur, ſed omnibus prohibetur commodis] *Scena*, & *Spectacula*, quanam inter ſe nota diſtingui poſſint, haud ſane video: ſuſpicorque non *Scenas*, verum *Cœnas* ſcriptitaſſe Petronium. eas dico, quas & orbis & locupletibus maxime ſenibus aſſidue ingerebant turpilucricupidi captatores, hæreditates aliorum animis avidis præcipientes, atque inhiantes vulturinum in morem. *Commodis* porro, id eſt, honoribus atque immunitatibus, pro queis nos *Privilegia* (opinor) diceremus.

Cap. CXVII. *Genuſque divinationis ſibi non diſplicere confeſſus eſt.*] *Divitionis* habebat exemplar Manuſcriptum. Unde nos *Ditationis*, exterebrare auſi fuimus.

CAPUT XI.

Largior, *ſeu* laxior ſcena. Scema, *fœminino genere. Gloſſema, quod in contextum irrepſerat, ſubmotum. Pithœana conjectura ſubſcriptum.* Familiæ, *nec non* τοῦ Familiaris, *ſignificatio haud ſane familiariter accepta. Lacunæ explementum.* Tribus locis redintegratus Arbiter.

Cap. CXVII. *Utinam quidem ſufficeret largior ſcena, id eſt, veſtis humanior, quæ praberet mendacio fidem.*] Ita enim lego, inductis ſuperfluis illis è gloſſemate, ut apparet, proculis: *Veſtimentum latius.* Verum tempeſtas memini quum quondam fuit, quum *Scema* reponendum arbitrarer, motus cum Veterum auctoritate, tum Comici noſtri cumprimis, apud quem τὸ *Scema*, *Scema*, hoc eſt, genere fœminino

Digitized by Google

minino prolatum memineram lectitaſſe, ut Amphitr.

Quod ego huc proceſſi ſic cum ſervili ſcema.

Pro veſtimenti genere. Nunc Plinianæ potius ſententiæ accedo, Nepotis dico, ita Epiſt. lib. VII. argumentantis: *Nonne, quum ſurgis ad agendum, tum maxime tibi ipſe diffidis? tum commutata, non dico plurima, ſed omnia cupis? utique ſi latior ſcena, & corona diffuſior.* Suſpicorque de comitatu ſuo loqui Eumolpum, quem ampliorem, id eſt, frequentiorem, minuſque adeo æſtive viaticatum ſibi, tum cultius aliquanto exornatum deſiderare prædicat ſeſe, ne ſcilicet ſimulatas divitis domini partes, & quaſi Mimicam perſonam actitare videatur. tametſi non ignorem, ſumi quoque interdum pro loco ipſo, ubi quiſpiam ſe oſtentat, ſuique ſpecimen facit. Unde, *In Scenam prodire*, μεταφορικῶς quomodo & ipſe Arbiter aliquanto poſt hoc capite in eodem adhuc argumento verſans: *Et, ne quid ſcena deeſſet*, &c. Sequitur:

Non me hercules pœnam iſtam differrem, ſed continuo vos ad magnas opes ducerem.] Ita Editiones, quas correctiſſimas nobis exhibuit Gallia, pro quo unus atque unicus ille Pithœus noſter, *Peram*, reſtituit, cui etiam codex chirographus, toties à me ob probitatem laudatus, hac utique in parte aſſentabatur. Cujus vicem haud inſcite mihi ſupplere videtur poſſe Græca dictio, in hunc locum (ſi qua alia) convenientiſſima; πεῖραν inquio, hoc eſt, tentamentum, ſive adeo experimentum, atque id quod Gallico, *La preuve:* vernaculo ſermone, *Een proeve*, perhibere vulgo ſolemus, facta à guſtatu in alienum migratione. Neque aliam ſane Pithœi mentem ſuper hocce loco fuiſſe, perſuaſum mihi.

Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam, ut poſſit vel Carthaginem capere] Proprie *Familiam* dicit, neque enim alio Titulo ſervæ conditionis homines cenſi antiquitus, nimirum à *Famulando*, auctoribus ICtis, & Ulpiano in L. 1. ff. *de vi, & vi arma.* Unde & *Gladiatorum Familia* apud Ciceronem. Cujus rei cauſſam hanc reddit Seneca Epiſtol. XLVII. *Ne illud quidem videtis, quam omnem invidiam majores noſtri dominis, omnem contumeliam ſervis detraxerint. Dominum, Patremfamiliæ appellaverunt, Servos (quod etiam in Mimis adhuc durat) Familiares.* Confirmat hoc ipſum Plautus Amphitr. *Advenisse familiares dicito.* Item Epidico: *Quis properantem me reprehendit pallio?* TH. *Familiaris.* Denique alibi compluries.

*Sedeat præterea quotidie ad rationes, Tabulaſque teſtamenti omnibus * renovet*] Videtur deſiderari *Horis*, vel aliquid tale ad lacunæ explementum. Ibidem:

Ridebat contumaciam Giton, & ſingulos ſtrepitus ejus pari clamore proſequebatur] Malim *Clangore:* idque Petronianæ ſententiæ haud paullo accommodatius.

Cap. CXVIII. *Neque concipere, aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti flumine literarum inundata*] Ita quidem rectiſſime poſtrema Editio, quum in prioribus omnibus *Inundante* antea legeretur. Utitur ea ipſa Metaphora ſolens Petronius. ut vel paullo prius cap. CI. *Inundatus hac Eumolpus invidia.* Item cap. XXI. *Vino etiam Falerno inundabamur.*

Cæteri enim, aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut verſum timuerunt calcare] Scio, cujuſmodi ſententiam ex hocce loquendi genere nobis exculcaverit Turnebus, receptæ ſcripturæ vanitate deceptus; quæ mihi ipſa *Via* illa, quam & Homerum principem, ſequutoſque mox Lyricos, ac Romanum Vergilium cum Horatio legitime inſtitiſſe vult credi Arbiter, aſperior ac petricioſior videtur. Quis enim *bonæ mentis* ad hunc quidem modum loqui ſe poſtulet? *Verſum calcare?* Non ego: nam, quod ad me attinet, ſane nolim. Proinde magna cum fiducia reponendum pronuncio atque edico: *Non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare.* Idque non mihi, ſed vero Lectioni manuſcriptæ, credi, atque acceptum referri cupio.

CAPUT XII.

De Lucani coætanei ſui Pharſalia, ab Arbitro hoc noſtro, haud arbitrario, ſed certo Cenſoriæ animadverſionis præjudicio notata graviſſima ſuſpicionis conjectura. Iniquiſſima amborum inter ſe commiſſio, fati ſimilitudine parium potius, quam laudis. Inops audacia tuta eſt, *ad confinem quandam Salluſtianæ Hiſtoriæ ſententiam opportuniſſime traductum: in eaque enarranda quantum Glareani acies caligaverit, oſtenſum. Locorum aliquot, cum Martialis, tum aliorum feſtiviſſima cum Petronianis collatio.* Simplex. *pro Compoſito: ſimul* Peragere, *pro* Perorare *poſitum. Totidem, quot ego, ac tu ſumus (mi Lector) menda de Petronio ſublata.*

Eodem Cap. CXVIII. *Ecce, belli civilis ingens opus quiſquis attigerit, niſi plenus literis, ſub onere labetur. Non enim res geſtæ verſibus comprehendendæ ſunt, quod longe melius Hiſtorici faciunt, quam Poëta,* &c.] Aut fruſtra ſum ego, aut ad Lucanum Poëtam, notiſſimum illum Civilium bellorum compoſitorem, trahendum hanc digreſſionem, qua Satyrice ejuſdem Pharſaliam perſtringit hic noſter; ἀνωμὶ quidem, & quaſi ex traverſo, verum ita tamen, ut eum ipſum veluti digito indicare videatur. In quo Petronium, quantum à corrupto, & quidem communi ætatis ſuæ judicio abfuerit, haud obſcure eſt animadvertere, quo tanti æſtimatus Lucanus, ut non defuerint illis, ſequutiſque temporibus, viri doctrinæ nomine cumprimis celebres, atque in his Papinius, & Martialis, illi conterraneus fere, qui eum & Vergilio (ſi Diis placet) & Homero ipſi parem facere, ne dicam anteponere, haud quaquam dubitavere; qua fiducia ſufflatus ipſe virtutis ſuæ etiam præconium facere, atque in has iniquiſſimæ contentionis inanias erumpere veritus non eſt:

Et quantum mihi reſtat ad Culicem?

Juvat

Juvat opinionem hanc noſtram Cenſoria illa, quam ibidem præmiſerat Eumolpus, principum Poëtarum commemoratio, non ultra *Romanum Vergilium, & curioſam Horatii felicitatem* a Petronio extenſa. Subdit enim, *Cæteros* (Lucanum, ut dixi, & totam illam Poëtarum manum haud dubie deſignans) *aut non vidiſſe viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuiſſe calcare.* idque mihi Oraculi inſtar, & (ſi mei arbitrii res fuat) unam mehercule a Petronio *Eumolpiam Troja Haloſin*, aut hanc ipſam potius vere Poëticam belli civilis vaticinationem multo mavelim mihi,

Quam vel trecenta Cordubenſis illius
Pharſalicorum verſuum volumina.

Quod ipſum & Quintilianus circumſpecte conſiderans, Oratoribus, quam Poetis potius, hunc Cæſariani belli ſcriptorem cenſuit adnumerandum. Utut eſt, σύγχρονοι certe Lucanus ac Petronius noſter, indidemque fortaſſe in contentione ſtudiorem communium aliquanta æmulationis ſimultas. Utrique enim, imperante crudeliſſimo Nerone, tum vitæ, tum Genii ſimilitudine diſpares, parem vitæ exitum ſortiti; ſed hic (Arbitrum dico) vertente anno poſt, C. Suetonio, L. Teleſino Coss. quum alter Annæus ille, Silio Nerva, & Attico Veſtino Coss. anno, qui præceſſerat modo, ab V. C. DCCCXVIII. ejuſdem Principis juſſu fatalia Parcarum fila venis ante diem inciſis abrupiſſet ſcilicet.

Cap. CXIX. In deſcriptione belli civilis: *Atque Arabum populus ſua deſpoliaverat arma*] Quis vero mente uſque adeo exténſa, ut *Populus* ſtatim emendandum non videat? Et mox:

Perſarum ritu, male pubeſcentibus annis,
Surripuere viros, exſectaque viſcera ferro

In Venerem fregere] Cujus ſententiæ acrimoniam in animo habuiſſe videri poteſt ſanctiſſimus Martyr Cyprianus lib. Epiſtol. 11. ad Donatum, de exotica ac Cinædica illa Hiſtrionum ſaltatione condignos humine Chriſtiano ſermones diſſerens: *Videte contra foedus juſque naſcendi patientiam inceſtæ turpitudinis elaboratam. Evirantur mares: omnis honos & vigor ſexus enervatis corporis dedecore emollitur, pluſquam* (lego pluſque) *illic placet, quiſquis magis virum in foeminam fregerit.* Sequitur in Petronio.

Atque ut fuga mobilis ævi Circumſcripta mora properantes differat annos, Quærit ſe natura, nec invenit] Huc ſpectat capitalis illa Legis pœna Conſtantio & Conſtante auctoribus perlatæ, quam Variarum tuarum ex Codice *ad L. Juliam de adult.* laudat nobis exactiſſimæ eruditionis Cenſor Durant. Catellius, ex veteri quadam membranula, nova hacce forma à ſeſe interpolatam primitus: *Cum vir nubit in foeminam viris porrecturam quid cupiatur, ubi ſexus perdidit locum? ubi ſcelus eſt id, quod non proficit ſcire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor quæritur, nec invenitur?* Quum in libris, quantum eſt, formulariis: *Ubi amor quæritur, nec videtur?* perperam inibi vulgo procuſum exſtet. Legitur ibidem:

Et laxi crines] Pro quo ego *Fluxi* lubenter repoſuerim ad illud Martialis mei accommodandum:

——— *Molleſque flagellons*
Colla coma. ———

vel certe *Lixi* reſcribendum, id eſt, lixivio (quam *Cauſticam*, ſeu *Batavam ſpumam* idem Poëta appellitat) loti atque imbuti crines, verbi cauſſa:

Et mutat Latias ſpuma Batava comas.

Niſi ſi tamen, *Laxos*, pro ſolutis interpretari malimus.

Inops audacia tuta eſt] Sententiam, me hercule, ſcitam oppido, argutamque, ac brevem, nec minore adeo elegantia a Principe illo Hiſtoricorum in conſimili pene Catilinariæ conjurationis argumento expreſſam, qualique enarratam dicto iſtiuſmodi: *Nam ſemper in civitate, quibus opes nullæ ſunt, bonis invident, malos extollunt: vetera odere, nova exoptant: odio ſuarum rerum mutari omnia ſtudent: turba atque ſeditionibus ſine cura aluntur, quoniam egeſtas facile habetur ſine damno.* Quam tamen ſententiam haud quaquam fueram laudaturus, niſi in luce mera miſere caligaſſe hoc loco Glareani aciem advorterem, qui tam argutæ clauſulæ intellectum ignotum ſibi, ac ſupra captum eſſe fateatur ſuum; niſi poſt *Habetur* diſtinctioni locus fiat, ac poſtea inferatur ἀσυνδέτως *Sine damno.* Ridicule, & vere adeo *Nodus* (quod dicitur) *in ſcirpo.* Habes porro apud Petronium:

Cap. CXX. *Tres tulerat Fortuna duces, quos obruit omnes*
Armorum ſtrue diverſa feralis Enyo.
Craſſum Parthus habet: Libyco jacet æquore Magnus:
Julius ingratam perfudit ſanguine Romam.
Et, quaſi non poſſet Tellus tot (ita v. c.) *ferre ſepulcra.*

Diviſit cineres] In membranaceo Codice:

Tres dederat Fortuna duces.

liquido referebatur. A reliquorum vero verſuum argutia Epigrammatis unius acumen Martialis noſter mutuatus videri poteſt, quod Magni Pompeji, ejuſque filiorum Manibus merito hercule ac lubens a ſe ſuaque Muſa imputandum cenſuit hoc exemplo:

Pompejos juvenes Aſia atque Europa, ſed ipſum
Terra tegit Libya, ſi tamen ulla tegit.
Quid mirum, toto ſi ſpargitur orbe? jacere
Uno non poterat tanta ruina loco.

Quid mirum vero? qui vel acutiſſimum etiam Hemiſtichium illud ex hoc ipſo Poëmate ad alterius item Epigrammatis concluſionem transſcripſerit ſibi:

——— *Ingenioſa gula eſt.*

Alterum præterea quoddam à D. Hieronymo, in Epiſt. ad Demetriad. de virginitate ſervanda, Arbitro, non Martiali auctori condonatum:

——— *Non bene olet, qui bene ſemper olet.*

Quem tamen verſum nulla ſui parte minutum, aut immutatum, apud Martialem reperias etiamnum hodie, lib. 11. Epigramm. xii.

Cap. CXXI. *Vota mihi reddunt*] Ita Editio Lugdunenſis.

aenſis. Ego tamen Pariſienſi potius, tum chirographo codici meo ſubſcribendum autumo: in quo *Vota tibi cedent*, diſertiſſime legebatur, id eſt, ſuccedent, evenientque tibi ex ſententia, quæ voviſti, omnia.

Cap. CXXII. In eodem Poëmate ex perſona Cæſaris jam Dictaturientis: *Certe mea cauſſa peracta eſt.*] Hoc eſt, *perorata.* Quomodo apud Callimachum illum Romanum, *Cauſſa perorata eſt. Agere* enim, ſive *Orare cauſſas*, germana, imo gemina eſſe

Nec pueri ignorant, niſi qui nondum are lavantur.

Cap. CXXIII. *Fortior ominibus movit Mavortia ſigna Cæſar, & inſolito greſſu prior occupat auſus.*] Aliis, *Hauſtus* placet: neutrum mihi, verum iſtuc potius, quod ponam:

——— *Et inſolito greſſus prior occupat auſu.*

Sequitur

——— *Mox flumina montibus altis*
Undabant modo nata, ſed hac quoque miſſa putares.]

Quo loco alii, *Spiſſa*, legunt: at Rogertis mei Codex calamo exaratus, *Juſta*, habebat. Unde noviſſima Editio *Juſſa* nobis concinnaſſe videtur. Mihi vero, ſi quis in tanta diſſentientium ſcripturarum varietate conjecturæ locus eſt reliquus, *Stare* ſtat reſtituere, idque proxime ſequentis verſus cauſa maxime, quem in optima illa Pariſienſi Editione hac forma conceptum memini reperitare:

Stabant, & vincta fluctus ſtupuere pruina.

Cap. CXXIV. *Quid porro tu, Dive, tuis cunctaris in armis*] Apoſtrophe Poëtica ad Divum Julium, infeſta patriæ ſigna inferre ſatagentem,

CAPUT XIII.

Macula bina, qua Petronium inquinabant, deleta. Alterum hujuſdem Satyrici locum ad Tibulliana ſententia ſimilitudinem conformatum videri. Libidenem concitare. Oboſculari. *Turnebica opinioni aſſenſum.* Digiti gubernantes vocem. Conciliare, *quid*?

Cap. CXXV. *Caterum ego, etſi quotidie magis magiſque ſuperfluentibus bonis ſaginatum corpus impleveram, putabamque à cuſtodia mei removiſſe vultum fortunam; tamen ſapius tam conſuetudinem meam cogitabam, quam cauſſam.*] Non mehercules intelligo (de clauſula poſtrema loquor) niſi porro (mi Lector) negativæ particulæ des locum, ante τὸ *Tam* collocandæ, hocce exemplo ſcilicet: *Tamen ſapius non tam conſuetudinem meam cogitabam, quam cauſſam.*

Totamque fallaciam invidioſa proditione detexerit.] V. C. *Ambitioſa proditione* in ipſo contextu præferebat planiſſime.

Cap. CXXVI. *Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas, vendiſque amplexus non commodos.*] Reſcribo, atque interpungo: *Vendiſque amplexus, non commodas*, ipſa adeo ſententia hanc nobis conjecturam præeunte, quam & Lipſin pariter noſtro in mentem veniſſe gaudeo, gratulorque merito mihi, etiam ſequenti inſuper ratione corroboratam, hoc, inquam, non inani argumento, quod mox hoc capite ab ea ipſa ancillula amatrice objicitur Polyæno: *Sive ergo nobis vendis, quod peto, mercator paratus eſt: ſive (quod humanius eſt) commodas, effice, ut beneficium debeam.*

Quo inceſſus tute compoſitus?] Quid eſt, *Tute*? Nihil id quidem, atque adeo Petronio indignum, cui porro commodare ut pergam, pro *Tute, Arte*, de opinione reſtituere haud gravabor. Habes inibi:

Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum calum curare ſoleo: ex vultibus tamen hominum, mores colligo: &, cum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio.] Eadem de ſe fere Tibullum promittentem operæ pretium fuerit auſcultare lepidiſſima verſiculis illis:

Nec mihi ſunt ſortes, nec conſcia fibra Deorum,
Pracinit eventus nec mihi cantus avis.
Ipſa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non ſine verberibus.

Eodem capite,

Quadam enim fœmina ſordibus calent: nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut ſtatores altius cinctos.] *Libidinem concitant*, ea forma uſurpatum, quo Poëtarum Deus, *Martemque accendere cantu:* Martialis vero,

Inde lego, Muſaſque cio, Phœbumque laceſſo,

dictare auſi.

Viderint matrona, qua flagellorum veſtigia oſculantur.] In M S. exemplari, *Oboſculantur* viſus ſum legere. ſic fere dictum, quomodo, *Obligurire*, apud Suetonium. Mox:

Procedentibus deinde longius jocis, rogavi ancillam, ut in platanona produceret dominam. Placuit puella conſilium; itaque collegit altius tunicam, flexitque ſe in eum daphnona, qui ambulationi harebat.] Ita eſt in Editione Gallicana, & quidem utraque, in prioribus vero *Ut platea nova duceret* lectum hactenus. Unde fuit tempus, quum, *In prata nova*, emendandum hariolarer; nunc Turnebi potius ſententiæ accedo, lectionem noviſſime procuſam auctoritate ſua ſtabilientis, docentiſque porro, *Platanona*, item *Daphnona*, nihil aliud quicquam, quam loca Platanis, ac Lauris conſita ſignificare, Latina Civitatis jure, haud ſane repugnantibus Græcis, donata jam olim; & quidem ab antiquo. Addo fidei cauſſa bina à Poëta Celtibero teſtimonia, ut:

Exornant picta qua Platanona fera:

Item:

Diſpoſuit daphnona ſuis Torquatus in hortis.

Cap. CXXVII. *Mox digitis gubernantibus vocem, &c.*] Argute, de actione, ſeu geſticulatione digitorum verius, nimium illecebroſa, concinnaque, ac prorſus meretricia, cui non multum abſimile, in diſſimili licet argumento, illud Tibulli noſtri:

At poſtquam fuerant digiti cum voce loquuti,

Subjungitur deinceps à Circe:

Si non faſtidis, inquit, fœminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis,

ſororem.] Proprie, *Concilio*, in re lenocinii uſurpat Petronius. Sed enim & Ovidius, non minus urbane de Tithoni nuptiis apud Auroram expurgans ſeſe:

Cur ego plector amans, ſi vir tibi marcet in armis:
Non me nupſiſti conciliante ſenem

Unde & *Conciliatrix*, pro *Adductrice*, id eſt, lena, ſeu ſtupri ſequeſtra (quod genus nos patrio ſermone *Koppeleſſen*, vulgo hodie indigitamus) Plauto, Comicisque antiquitus frequentata.

CAPUT XIV.

In amoris curioſitatem ſevera ſeriaque habitæ quæſtiones; productis ejus rei à Plauto, Horatio, Ovidio auctoritatibus. Cultores, *pro amatoribus.* *Dubiæ ſuſpectæ fidei locorum repurgatio.* *Item de* Faſcino *nonnihil.*

Pergit delitias porro Polyæno dicere Circe. Eodem cap. CXXVII.

Habes tu quidem & fratrem, neque enim me piguit inquirere.] Nequiter ſane, atque ex præſcripto diſciplinæ Lenoniæ, ita in Menæchmis adumbratæ à Plauto; ubi, quum herus admirans dixiſſet:

Sed miror, qui ille noverit nomen meum.

Ecce ſervus non paulo ſapientior;

Minime hercle mirum: (inquit) *morem hunc meretrices habent;*
Ad portum mittunt ſervolos, ancillulas:
Si qua peregrina navis in portum advenit,
Rogant, cujatis ſit, quid ei nomen ſiet.
Poſt illa (ſcribo, *Poſt illa*) *extemplo ſe adplicant, agglutinant.*
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.

Quo etiam applicare poſſis Ovidianum illud, ex ipſius Helenes perſona benignius ſane, quam neceſſe fuerat probæ, ad captioſiſſima Paridis blandimenta reſcriptum:

Nec tamen ipſe negas, & nobis omnia de te
Quærere, ſi neſcis, maxima cura fuit.

Ain vero, mi Helena? tantumne à re domeſtica operæ otiique fuiſſe tibi, ut oblita pudicitiæ tuæ matronalis, ac Genialis thori immemor, res omnes relictas habuiſſe fatearis, præ iſtorum facinorum cognitione, quæ Paris juveniliter per anteactam vitam bene, an ſequius, turpiter certe ac libidinoſe patrata deſignarit? Cui bono autem? quidve curatio iſthæc ad Menelai conjugem, de Barbaro & alieno adoleſcentulo ita anxie iſte inquiſitum ſingula? quo, niſi ut per literas quoque interpretes turpitudinem ipſa denudes tuam? tibique invicem res amationeſque Ilienſis hoſpitis curæ atque adeo ſolicitudini haud minori, quam illi tuas, fuiſſe tuopte manifeſta indicio oſtendas. utque ex inſano inſaniorem Alexandrum tum concinnes ſcilicet, quem ſic tu amas, quemadmodum ille te vult, cujuſque adeo pulcritudinis propius ac penitus percognoſcendæ multo cupientior videris, quam puellæ Horatianæ Barri illius formoſi, quem lib. Sermon. I. Sat. VI. à Satyrico illo hujuſcemodi coloribus depictum habemus:

Ut, ſi qui ægrotet, quo morbo Barrus, haberi
Et cupiat formoſus, eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi ſingula, quali
Sit facie, ſura quali, pede, dente, capillo, &c.

Imo, inquam, ego per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere.] Nota *Cultores* pro Amantibus poſitos, tralatione verecunda, a qua haud longe ſane abludere videtur, quod nos, ſervile hoc hominum genus Gallico ſermone deſignare volentes, pro *Amatorculis*, *Servos*, ſeu *Famulos* perhibere conſuevimus. ſicuti & puellas quoque in delitiis habitas, non quidem *Amicas*, ſed *Dominas* eadem ratione vulgo appellitamus, loquendi forma (credo) ab ipſis uſque Latinis accerſita. Sed enim hic non ad *Culturam*, quæ Reges, Dominoſque, id eſt, potentiores amicos ſequi ſere, & quaſi comitari ſolita, verum potius ad neſcio quam Religionis ſpeciem, Numinum magis, quam hominum venerationi debitam (quæ *Cultus* nomine proprie ac ſignate Romanis exprimitur) vocabuli hujus virtus referunda, cujus Metaphoræ continuandæ porro, *Religioſam* etiam *Adorationem*, & neſcio quid de *Templo* inſuper ſubjungit Polyænus, neque id adeo injuria; quippe qui & *Dea*, & *Regina*, non ſolum *Domina*, titulo mactam, auguſtamque factam Circen adveneraturus poſtea.

Quidni, inquit illa, donas eum mihi, ſine quo non potes vivere, ex cujus oſculo pendes, quem ſic tu amas, quemadmodum ego te volo?] Delitiæ meretriciæ. Sed videtur emendandum: *Quid? inquit illa, donas eum mihi, &c.* Neque aliter ſane fuerat in manuſcripto, niſi quod, ἀντὶ τοῦ, *Eum mihi*, *Mihi illum*, tranſpoſitum inibi legebatur. Quid? quod *Dones* potius, quam *Donas*, reſcribendum videtur? ſi tritam lectionem retinere porro, mordicuſque defenſitare velimus. In eodem exemplari eodem capite hujuſcemodi viſitabatur ſcriptura:

Non ſum quidem Solis progenies, nec mea mater, dum placuit, labentis mundi curſum detinuit.] Quæ placet, utique præ ea, quæ exſtat in impreſſis omnibus, *Dum placet*, impenſius etiam placitura, ſiquidem, *Cum placuit*, reſcribatur: hoc eſt, quotieſcunque matri meæ aut viſum, aut conplacitum fuit, ad exemplum (opinor) Tibulliani illius in materia huic prorſus pariſſima:

Cum libet, hæc triſti depellit nubila cælo:
Cum libet, æſtivo provocat orbe nives.

Denique Ovidii quoque ex libro Amorum I.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cælo,
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Sume ergo amplexum, ſi placet: neque eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas: longe ab hoc loco frater eſt.] De hac ridicularia veterum ſuperſtitione, qua nimiæ felicitatis ſucceſſum, certumque ac præfinitum bonarum rerum numerum *Faſcino* obnoxium opinabantur,

tur, conſulendus ævi noſtri Phœnix Joſ. Scaliger, ad Votum illud Baſiaturientis Catulli:

Tam te baſia multa baſiare
Veſano ſatis & ſuper Catullo eſt,
Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, aut mala faſcinare lingua.

CAPUT XV.

Loca non pauca de opinione correcta, plura interpretata. Quatillariæ. *Immoderata muliebris libidinis intemperantia, ne dicam importunitas, in* Tribunatum *quaſi* Verberalem *erumpere denique, atque in inſontis famulitii terga languorem ſicula maritalis expiare ſolita antiquitus, ne quis nunc cenſeat.* Frons conſtricta.

Cap. CXXVIII. Ex perſona Polyæni, *Militis quidem pranſi parati*, ſed nec arma, nec rem (ubi re cum primis opus) habentis in mundo: *Lorum*, quod dicitur, *in aqua*, &c.

Perfuſus ego rubore manifeſto, etiam ſi quid habueram virium perdidi, totoque corpore velut laxato, &c.] Eundem *Languoremne*, an *Paralyſin* dicam, ſibi in Corinna quoque alias obveniſſe tota Elegia v. libri Amorum III. ſecum poſt irritas minas lamentatur Ovidius:

Huc pudor acceſſit, facti pudor ipſe nocebat,
Ille fuit vitii cauſſa ſecunda mei.

Etiam de *Veneficio*, & cæteris, quæ ſequuntur, eandem Naſonis Elegiam conſulas licebit. Ea enim, quanta quanta eſt, haud alio ſane, quam ad hæc Arbitri explicanda, nata mihi prorſus, ac compoſita videtur.

Rapuit deinde tacentis ſpeculum, & poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſoles inter amantes riſus frangere.] *Riſus*, huic loco quid faciat, nobis necdum in mentem venire potuit; itaque mihi quoque *omnes vultus tentanti*, *Niſus* tandem viſum eſt emendare, pro eo, quod ſupra ſcilicet *Furtivam moliitionem* appellitaverat, interpretandum. Sequitur porro:

Excuſſit vexatam ſolo veſtem, &c.] *Vexatam*, inquit, quod nos opinor, *gekreukt*, diceremus; ſcilicet ſuperiori illa in gramine volutatione, malo aſtro, Deaque Perſica non favente, hoc eſt, ſine *robuſta* adeo *voluptatis* effectu, præter ſpeciem, ætatem, atque utriuſque ſententiam denique, cum Polyæno amatore ſuo tentata, ſive inchoata potius, quam ad *Patratum* perducta. Et mox:

Ego contra damnatus, & quaſi quodam viſu in horrorem perductus, &c.] Quid, ſi hoc potius eſt, ut *Viſo* reponatur, pro *Spectro*, & quaſi ſomnio quodam turbulento? proinde ut idem loquutus ſupra cap. 100. *Viſa*, certe, pro *Inſomniis* poni quis neſcit, qui Muſæas fores vel primis digitis impulerit modo?

Cap. CXXIX. In Epiſtola illa multo urbanitatis ſale cumulatiſſima: *Narrabo tibi, adoleſcens, paralyſin cave. Nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi.*] Eadem loquutionis forma uſus quoque ad Ciceronem ſuum M. Cælius; de abſoluto Meſſala ſcribens: *Itaque relictus Lege Licinia, majore eſſe periculo videtur.*

Cap. CXXXII. *Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quaſſitarias, famliaque ſordidiſſimam partem, ac me conſpui jubet.*] Ita eſt in Editione Lugdunenſi; in Lutetiana vero, *Quaſſillarias*: unde nos, *Quaſillarias*, extricaveramus jam antea: hoc eſt, genus ancillularum omnium ſpurciſſimum ac deſpicatiſſimum: quas *Robuſtum* ad *Codicem* detruſas, inibique herilibus penſis in perpetuum damnatas interpretabamur ex Plauto, Tibullo, Propertio, Ovidio, Juvenali denique; unde & *Codicariarum* cognomento inſignitæ antiquitus. Hactenus hæc ſcripſeramus, quum ecce potiorem ejuſdem item ſententiæ fundum nobiliſſimum Joſ. Scaligerum eſſe percepimus denique, qui ad locum illum Albianum,

Sit tibi cura toga potior, preſſumque quaſillo
Scortum, &c.

Hoc ipſum Petronii exemplum, (quod inani ſtrepitu aures Turnebi verberaverat jam olim) ita ut nos emendavimus, Lectori porro arripiendum reliquit. Reſcribo deinceps:

Oppono ego manus oculis meis, multiſque precibus effuſis, quia ſciebam quid meruiſſem, verberibus ſputiſque extra januam ejectus ſum.] Male enim in omnibus Editionibus *Nulliſque precibus* hodie cuſum comparet: noſtraque correctio iſta, non audacis ingenii curioſitatem, ſed vero chirographum optimæ & notæ & fidei, Rogertinum inquam codicem, auctorem habet. Pergit narrare porro:

Ejicitur & Proſelenos, Chryſis vapulat, totaque familia triſtis inter ſe muſſat, quæritque, quis dominæ hilaritatem confuderit.] Ridicule, ſed tamen ex ejus ſæculi conſuetudine ſtolatis pariter ac togatis mulieribus recepta: quæ libidine indomita, atque inexſtincta, ad furorem uſque prurientes, nihil pejus adeo deteriuſque metuebant ſibi, quam ne vir ſuus, vel adulter utique haud paullo virilior, vidua pudicaque contentus nocte, fundum familiarem, hoc eſt, officium ſuum, colere negligens parcuſque exiſteret:

Neu tenuem texens rivalis aranea telam
Deſerto in Veneris hortulo opus faceret.

Ideoque (quæ illius temporis inſolentia fuit) quoties eveniſſet forte, ut admiſſarius ſuus virum ſe eſſe quodammodo quaſi oblitus videretur, parte illa corporis funerata ſcilicet, quam potiſſimam in nobis fœminæ appetunt ſibi, reliquum erat, ut in ſervorum ancillarumque inſontium gregem herilis expeteret culpa; hoc eſt, ut *caudicariæ* omnes cum librariis, ac ornatricibus, cæteraque familiæ pars multo ſordidiſſima, piaculares ob alienam ignaviam fierent: utque tot miniſteriorum infelicium terga capitis unius lenitudini, haud ſecus utique quam ſuccidanea, ſubderentur. Cui diſciplinæ etiam lux fœneranda à Juvenali meo, hanc ipſam matronarum impotentiam, atque inſatietatem, ad hoc exemplum Satyrice caſtiganti, *cenſione* dico, non *bubula*, ſed *papyrina*, ut vides:

Eſt opera pretium penitus cognoſcere, toto
Quid faciant, agitentque die; ſi nocte maritus
Averſus jacuit, perit librarius; ponunt
Coſmetæ tunicas; tarde veniſſe Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur; hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Et ſcutica; ſunt, quæ tortoribus annua præſtent.
Verberat, atque obiter faciem linit, audit amicas,
Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum:
Et cædens longi relegit transverſa diurni,
Et cædit, donec laſſis cædentibus, Exi,
Intonet horrendum, jam cognitione peracta, &c.

Itaque penſatis vicibus animoſior verberum notas arte contexi, &c.] *Vibicibus*, edendum eſſe tam ſcio, quam me amare Petronium.

Quid me ſpectatis, conſtricta fronte Catones?] Id eſt, adducta, ſeu contracta, & quaſi caperata fronte. Uſus eodem loquendi genere & Martialis, libro decimo:

Et numeras noſtros aſtricta fronte trientes.

Nec minus Propertius libro Elegiarum II.

Differet hæc nunquam, nec poſcet garrula, quæ te
Aſtrictus ploret ſæpe dediſſe pater.

Adde huc *Adductus*, ex Cornelio Tacito, pro ſevero, tetricoque, ac ſuperciliofo, cujuſque frons ſemper adeo matutina, id eſt, ſtriata, ſeu corrugata Catonianam quandam, ac pluſquam Cenſoriam præferat gravitatem. Quærit in eodem Epigrammatio Arbiter noſter:

Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit?
Quis vetat in tepido membra calere thoro?]

Ita repono, itáque repoſui jam olim, antequam certe * Picterius neſcio quis hac ipſa, quam quidem à me acceptaverat, conjectura Racemationes porro ſuas auctiores facere inſtituiſſet. Sequitur:

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit, & hoc vitam dixit habere telos.]

Perpera hæc Sequanicæ Editionis ſcriptura, quam ex Lugdunenſi partim, partim ex ingenioſis cum meis, tum alienis ſuſpicionibus, ita porro me præeunte, in priſtinum honorem reſtituas licet:

Ipſe pater veri doctos Epicurus amare
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Qua lectione nihil verius, nihil adeo argutius. Scias, e Petroniana officina profectum bonum pedem ad nos porro Gallo-Belgas attuliſſe.

* *P. Victorius.*

CAPUT XVI.

Fidei Tutamen *appoſitum*. Volenti neque vim, neque ullam injuriam fieri. Res attritæ. Culina mortualia, ſive buſtuaria. *Locorum alia explanata, alia refecta, ad incudem dico Petronianam. De* Clavo numerali, annorum indice, *priſca quadam, ac moneta Romana.* Fortuitum, Gratuitum, Pituita *denique, penultima producta enunciari debere; ideoque hæc, aliaque talia triſyllaba fieri, quoties in Hexametris occurrant.* Tegilli Plautini *conſideratio.*

Cap. CXXXIII. *Hac declamatione Gytona voco, &c. Narra mihi, inquam, frater, ſed tua fide, &c.*] Quid vero eſt? *Tua fide.* Apage tam frigidum ſchema à Petronianis facetiis, & quidem quam longiſſime. nihil enim indignius. Mihi certe dubium non eſt, quin pro *Tua*, *Tuta fide*, debeat emendari. hoc eſt, quæ ex ſeſe nihil incommodi tibi, tuæque adeo exiſtimationi, in poſterum ſit paritura, quippe arcano dicturo, atque ei, qui culpis tuis & veniam ſimul & ſilentium præſtare condidicerit ſolens.

Tetigit puer oculos ſuos, conceptiſſimiſque verbis juravit, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam] Nihil hoc mirum; quippe cupienti omnia Gytoni facta, neque quicquam adeo grave, vel præter animi ſui ſententiam paſſus. Sic ſupra idem de Jove; cap. LXXXIII. *Et peccaturus in terris nemini tamen injuriam fecit.* Feſtive; atque ex opinione noſtris etiamnum JCtis celebrata, qui, *Volenti nullam fieri injuriam*, ſerio nobis ac vero vultu aſſeverant. Habes eodem capite:

——— *Sed inops, & rebus egenis*
Attritus, facinus non toto corpore feci.]

Lego:

——— *Et rebus egenus*
Attritis, &c.

Phraſi Poëtis omnibus uſitatiſſima; item Livio Hiſtorico, qui *Attritas opes* alibi dictitaſſe invenitur: quomodo & ipſe Petronius antea cap. CXVI. *Poſt attritas bellis frequentibus opes, &c.* Et tamen recepta lectio vel Plauti auctoritate defendi poſſe videtur, qui *res dubias, egenas*, conjunxit non ſemel. Denique quid vetat Arbitrum noſtrum obſcœnitatis (ut ſolet) latebram ſub honeſtiſſimæ tranſlationis ſipario quæſiviſſe?

Cap. CXXXIV. *Quid vos, inquit, in cellam meam, tanquam ante recens buſtum veniſtis?*] *Culinam* his verbis circumſcribere videtur, unde & *Inquinini* etymon deductum. Ita enim *Loca quadam ſub Urbe inopium funeribus deſtinata, ubi ferales, ſive ſepulcrales epulas comburi mos erat, antiquitus indigitata*, ex Feſto, & Aggeno Urbico docuit nos omnium doctiſſimus Joſ. Scaliger. Quaſi innuat Enothea, Eucolpion, & Proſelenon ex hac eſuritorum nota eſſe, *quos cibos è flamma petere poſſe*, urbane ſane cavillatur Terentius: hoc eſt (ut Catulli quoque interpretamento in rem Petronii utamur) *in ſepulcretis*, tuburcinandi cauſa, quamvis *ſemiraſo uſtore* prohibente, *ipſo carpere e rogo cœnam.*

Et ne putetis perplexe agere, rogo, ut adoleſcentulus mecum nocte dormiat, niſi illud tam rigidum reddidero, quam cornu] Eadem ſimilitudine in Fauni quoque Satyriaſmo uſus Ovid. ubi narrat:

Et tumidum cornu durius inguen erat.

Verum hujuſmodi commentanti venia præfanda fuerat prius, caputque Socratico exemplo operiundum.

——— *His*

Digitized by Google

——— *His ego callens*
Artibus Idæo frutices in gurgite ſiſtam,
Et rurſus fluvios in ſummo vertice ponam.]

Ita Editio Pariſienſis. malim tamen cum Lugdunenſi, *Latices*, in *Fruticum* locum reponere; tum *Ægæo* potius quam *Idæo* legere, ex conjectura. Male eſt ibibem in Editione poſtrema:

Cap. CXXXV. *Ergo exclamat, ô Enothea, imperio parete.*]

Revocanda enim priorum Editionum ſcriptura, quæ, *Imperio para te*, liquido nobis antea repræſentabat.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro] Fallor? an ad Horatianum illud ſpectavit Arbiter libri Carm. II.

Non ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar, &c.

Et paries circa palea ſatiatus inani,
Fortuitoque luto: clavus numerabat agreſtis.]

Clavos proculdubio emendandum, diſtinguendumque hoc modo:

Fortuitoque luto clavos numerabat agreſtes.

Ut de *Clavis Annalibus* loquatur, qui pangebantur, id eſt, figebantur in parietibus ſacrarum Ædium, per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum; qua de re Feſtum, qui volet, adito, in dictione *Clavus annalis*. Adde ex Livii lib. VII. *Volſiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nurſciæ Etruſcæ Deæ diligens talium monimentorum auctor Cincius adfirmat.* Plura darem, iſtius niſi quantula conjecturæ gloriola eſt, alio nuper migraſſe viderem: opera inquam, & comitate hominum eorum, qui Adverſariis noſtris per fidem inſpectis, partem horundem diutius ſub ſigno eſſe, atque intra Veſtæ penetralia

Verſari æquo animo non potuere pati

credo, non parum in largiendo prothymi, parumve munifici viderentur, de alieno præſertim; nam quanti id refert? modo Lectori conſtet, *omnia inter amicos communia eſſe debere*, jure familiaritatis maxime: quo quidem hoc genus, vel ad plagiorum uſque infamiam, illiberaliſſime abuſi. Quod ſupereſt, illud indictum nobis abire non debet, *Fortuito*, hoc loco trium in ſe ſyllabarum numerum habere, non quatuor: quomodo & *Pituita*, apud Horatium. Fallunt enim, atque adeo falluntur ipſimet, qui verbum illud, quotieſcunque auferendi Caſu poſitum occurrit, aut ex Ionico minore, aut ex Choriambo conſtare ſic quaſi pro comperto confeſſoque (ut, contra ſi quis ſentiat, nil ſentiat) perſuaſum habent ſibi: priorem quidem ſyllabam pro verſificantis arbitrio communem, tertiam vero ubique brevem facientes, ſola (ſicuti apparet) pronunciatione ſeducti, qua nos hodie ſane grave nimis ac præpoſtere uti, omnium Poëtarum teſtimoniis convincimur. in verbis præſertim hoc exemplo formatis, *Gratuitum*, *Fortuitum*, aliiſque talibus: quæ omnia tertiis ſyllabis correptis publica exprimit conſuetudo, quum ex traverſo tamen debeant produci. Indicio fuerit hoc ipſum, quod inter Petronianos Hexametros laudavimus modo. clarius vero Horatianum illud ex II. Carminum Oda XV.

Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, &c.

Sequitur verſu interjecto:

Præterea, qua fumoſo ſuſpenſa tigillo
Conſervabat opes humilis caſa, mitia ſorba
Inter odoratas pendebant texta coronas.]

Pithœanæ Editionis ſcripturam vides: in qua nihil deſideres utique, niſi forte ſingularis literæ ſuppoſitionem in provocabulo *Qua*, E. ſcilicet in S. commutata, ad hanc faciem:

Præterea quas fumoſo ſuſpenſa tigillo
Conſervabat opes humilis caſa, &c.

Ut *Mitia ſorba*, & *Veteres*, quæ mox ſequuntur, *Thymbras, uvamque non ſine paſſis racemis, pariter inter odoratas coronas pendentia*, appoſitione decentiſſima appellet *Opes Tugurii iſtius paupertini*: quas ego ſane (ſiquidem optio utriuſque eveniat mihi) adipatis Regum Epulis, omnique Perſico apparatu recuſem commutare.

Sat, ô, beatus unicis Camœnis.

Atque ita, *Humilis caſa iſta fumoſo ſuſpenſa tigillo* aptiſſime congruet: eademque Plauto meo opera commodabitur, ita in Aulularia argutanti:

Quia Divum atque hominum clamat continuo fidem,
De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras.

Qui quidem totus ſuper triparca Euclionis avaritia, inter Coquos, ſervumque Megadori, ceditur ſermo. Plura enim hic à nobis eam in rem exſpectes, cave, hoc unum didiciſſe contentus, *Tigillum* iſtud haud aliunde quam à *Tigno* formatum, quaſi tu *Diminutivum* dicas: quod ego pro *Tranſtillo*, hoc eſt, longurio tranſverſo; unde Lardum, Tomacula, Succidias, alia id genus ad diuturnitatem uſus in carnario ſalita ſuſpendere ſolemus, lubentiſſime hercule interpretarer, ſi tamen iſtiuſmodi annonæ, aut apud ſordidiſſimum Euclionem, aut in priſci illius ſæculi conſuetudine locum omnino ullum faciundum exiſtimarem. Tibullus quidem pro *Tranſverſariis*, aut *Perticis*, quibus ex more, pectinata villarum pergularumque culmina inniti, fulciri, & quaſi ſuffundari ſolent, *Tigilla* accepiſſe videtur, quum de primis illis ruſticis, ac Saturniis architectonibus prædicat:

Illi compoſitis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.

Catullus vero pro Hyperthyro, cui generi *Liminis ſuperi* nomen inditum à Plauto, verbi cauſſa:

Dixerit hic aliquis: Qui tu iſthac, Janua, noſti?
Cui nunquam domini limine abeſſe licet,
Nec populum auſcultare, ſed huic ſuffixa tigillo
Tantum operire ſoles, aut aperire domum.

Quocirca non etiam defuturos arbitror, qui *Tegillum* in Plauto conſcribillandum pronunciabunt, pro *Tecti genere exiguiore*, uti apud Varronem explicat nobis

Marcellus; quem ſirempſe hoc verbum in mente habuiſſe, ſuſpicari quid vetat? quum alterum illud, *Legellum* inquam ſuum, pro *Tugurиolo, ac domicilio breviore, perperam nobis ſuppoſitum ire auſus.*

CAPUT XVII.

Locorum aliquot obſcuriorum illuſtratio. Libare limen, *Attico quoque Ariſtophanis patrocinio defenſum.* Penſio, *pro* Penſatione. *Anſer, Priapi pariter, ac Matronarum delitiæ. Ejus rei aliqua rationem veriſimilitudo quæſita, relataque ad* Verecundiæ *notam ſcilicet, qua præ cæteris hoc* pennipotentum genus *vulgo inſignitum nobis concinnat Plinius. Additum præterea de Cenſoria cibatus Anſerini locatione; eidem animantiomnium ſacerrimo* OB MERITUM, *ac Capitolii defenſionem, antiquitus decreti præbitique ex publico.*

Cap. CXXXVI. *Jam reliqui (ſ. anſeres) revolutam, paſſimque per totum effuſam pavimentum, collegerant fabam, &c.*] *Effuſam* Menſæ everſione ſcilicet: cui, oblitus anilium edictionum, purgandique leguminis cura ad tempus ſepoſita, (haud quidem prœliandi ſtudio, neque quo pugnaciſſimo animali ullum capitis periculum crearet, ſed ut ſemet ipſum potius, tum folliculum ſuum, à rabioſo impetu, ferratiſque Trigæ iſtius Anſerinæ morſibus ſartum tectum præſtaret) pedem, opinor, tertium extorſerat Polyænus. ita ut de *Tripede*, jam *Bipes* reddita videretur, ad exemplum illud Martialis mei:

Ibat tripes grabatus, & bipes menſa.

Veterem Menſulam illam dico, quam, Enotheæ Sacerdotis opera maxime, binis etiam carbonibus impletam, poſitamque ſacrificii cauſſa in medio item altari, imbuimus ſupra cap. præcedenti. Ex quorum ſingulorum pariter conſideratione planum de contragoſo omnibus jam concinnatum opinor locum in fine hujus capitis, ubi Enothea denuo in cellam ſuam reverſa, *quidnam ſe abſente Faba factum ſit*, ſcitari pergit ex Polyæno, *Faba*, inquam, cujus nec volam adeo, nec veſtigium ullum reliquum inibi notabat ſibi; neque mirum; ut quæ è Sacra Menſa illa (quam tertii pedis defectu perculſam ſubverſamque memoravimus modo) in terram univerſa revoluta exciderat, unde in proclivi adeo Anſeribus fuit, partem illam leguminis temere humi diſperſam, paſſimque per totum pavimentum effuſam, in profundum ilicet, hoc eſt, in voracem ventrem condere, ſibique auferre porro, & quidem cum ipſis folliculorum quiſquiliis, quos periphraſi multo feſtiviſſima, *Muſcarum imagines* capite præcedenti ſupra indigitaverat Petronius.

Necdum libaveram cellulæ limen, &c.] Ita in utraque Gallicana Editione probiſſime cuſum exſtat. Proinde, an Turnebus apud ſe fuerit, dubito: quum pro *Libaveram*, *Superaveram*, objectare auſus eſt nobis. quaſi vero non ſiremplſe Metaphora iſta aliquot ante Petronium ſeculis, & quidem Athenis Atticis,

Uſus item in Ranis priſcus Ariſtophanes?

Verbi gratia. Οὐ μὴ ἀποπαρδὼν, ἀλλὰ γίγνεται τῆς ὥρας.

Et, ne diutius triſtis eſſet, jacturæ penſionem anſerem obtuli, &c.] *Penſionem*, pro *Penſatione* poſuiſſe videtur, qua voce idem quoque uſurus poſtea, cap. CXLI. *Sequetur imperium, ſi promiſeris illi pro unius horæ faſtidio multorum bonorum penſationem.* Porro:

Cap. CXXXVII. *At illa, complosis manibus, Scelerate, inquit & loqueris? Neſcis, quam magnum flagitium admiſeris. Occidiſti Priapi delitias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum*] Cur vero *Matronis anſerem acceptum* prædicat? an *Verecundiæ* cauſſa fortaſſe, quam animanti huicce antiquitus tributam, unicus ille Naturalium Rerum ſcriptor memorat nobis Plinius lib. x. cap. xx. quo loco Pavonina pariter ingenia deſcribit? *Ab auctoribus non glorioſum tantum animal hoc (pavo) traditur, ſed & malevolum: ſicut & Anſer verecundum: quoniam has quoque quidam addiderunt notas, &c.* Credo equidem, neque enim aliud, quod dicam, habeo in mundo; an potius, quoniam Iſidi hoc alitum genus peculiariter ſacratum? quam Deam curatiſſimis utique ceremoniis colebant Stolati ordinis Matronæ: nimis quidem adverſus animi Propertiani ſententiam, utpote, quem votivum illud Puellæ ſuæ in Caſto Iſidis Pervigilium, ac Decemnoctialis ſecubitus, in ejuſmodi contraria ſane vota, ne dicam Thyeſtæas preces, ſtomachoſum amatorem coëgit erumpere:

Atque utinam Nilo pereat, quæ ſacra tepente
Miſit matronis Inachis Auſoniis.

Sed quum *Priapi* etiam *delitias*, idem pugnaciſſimum iſtud animal appellitet Petronius, haud ſine cauſſa ſuſpicari poſſit aliquis, improbius neſcio quid ſub Matronalis ſchematis integumento occultari; nec alio fortaſſe accommodandum, quam quod avis ejuſce lingua in cibo, vel potione certe, aſſumta, fœminarum libidinem concitare, maximumque adeo prurigimis muliebris ſuſcitabulum eſſe credatur. Ego tamen priori ſententiæ meæ, a nemine hactenus tentatæ, acquieſcere tantiſper cogito, donec aliquid veriſimilius ſeſe obtulerit mihi. Utut eſt, Anſeres iſtos ſacros fuiſſe, ac propterea alimenta *ob meritum* ſibi decreta accepiſſe ex publico (ſicuti in Prytanio Athenis bene de Re Populi meritis fieri ſolet) ex Arbitro didicimus jam antea. illud non item, cibaria horundem locare publicitus, rem Cenſoriæ inprimis curationis fuiſſe. idque in fide Flaminum, ac Sacerdotum potiſſimum, quo fiebat, ut hocce *Ganſarum* genus nemini coquo in jus vocare jus eſſet, id quod de Lydis piſcibus prædicat Varro. De Locatione vero alimentorum ita Plinius lib. x. cap. XXII. *Eſt & anſeri vigil cura Capitolio teſtata defenſo, per id tempus tantum ſilentio proditis rebus. Quamobrem cibaria Anſerum Cenſores in primis locant.* Adde ex Arnobii lib. VI. *Cur canes in Capitolio paſcitis? cur anſeribus victum alimoniamque præbetis?* Cæterum hoc ipſum Romæ, quum hæc omnia Crotone geſta: ubi, an ritus idem obtinuerit, vel Petronium interrogato, ne quæras foris.

C A.

Digitized by Google

CAPUT XVIII.

Aliquammulti loci apud Petronium luſtrati, correctique. Mero ac libidine ſolutus. Regnum Neptuni pavit Ulyſſes, *quo pacto oporteat interpretari.* Effectus pro Patratu *in re nuptiarum.* Cloſtellum. Dei Lampſaci numen *Lyca pariter ac Tryphana propitium: Polyano contra terra marique iratum infeſtumque.* Eucolpium, & Polyænum, *pro una eademque perſona indiſcriminatim ſumi debere.* Carnis Etymologia, *ejuſdemque vocis proprietas, Donato maxime adminiculante, excuſſa.* Pſeudogalli, tum noſtrorum hominum Latinitas non ferenda: *ſimul eorundem in vocabuli iſtius uſurpatione inſolentia atque imperitia detecta.*

Eodem Capite CXXXVII. *Itaque tædio fatigatus, rogo, inquam, expiare manus pretio licet*] Ecqua vero cauſſa eſt, quin, *Liceat*, hunc in locum reſtituere liceat nobis?

Infra manus meas camellam vini poſuit, & cum digitos pariter extenſos porris apioque luſtraſſet.] Id eſt, hoc piamenti genere februatos expiaſſet, ſive repurgaſſet, quippe impiatos, conſceleratoſque, ac pollutos anſerina cæde ſcilicet. Habes exinde:

Avellanas nuces cum precatione merſit in vinum: &, ſive in ſummum redierant, ſive ſubſederant, ex hac conjectura dicebat: nec me fallebat, inanes ſcilicet, ac ſine medulla ventoſas, nuces in ſummo humore conſiſtere.] Et ego quoque, quamvis nec ſuperſtitioſus, nec hariolus cluens, conjecturam tamen ex his Arbitri ipſius verbis ducere haud dubitanter auſim, locum, qui in medio eſt, hoc modo repurgandum: *Ex hac conjecturam ducebat, &c.* Cæterum, quod hic de *Nucibus* Petronius, id ipſum de *Ovorum* ingenio refert M. Varro in lib. Rei Ruſt. verbi gratia: *Ovum inane natat, plenum deſidit.*

Epulaſque etiam lautas, paullo ante (ut ipſa dicebat) perituro paravit.] Recte, atque ex fide argumenti ſuperioris. Etenim *malam Crucem* Polyæno interminata fuerat Enothea.

Cap. CXXXVIII. *Anicula, quamvis ſoluta mero ac libidine eſſent, eandem viam tentant.*] Uſus eadem phraſi & ſupra cap. LXXIX. *Nam cum ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus, &c.* Item cap. CXXXI. *Premebat illa reſoluta marmoreis clunibus* (ita enim cum Lipſio legendum) *aureum thorum.* Nec non Ovid.

Turpe jacens multo mulier reſoluta Lyæo,

Idem in Arte:

Sentiat ex imis Venerem reſoluta medullis
Fœmina.

Neque aliorſum illa quoque alterius loci improbitas trahenda:

Odi concubitus, qui non utrinque reſolvunt, &c.

Ipſe Paris Dearum libidinantium judex.] Quid, *Libidinantium*, faciat hoc loco, ſane non video. Quocirca, fruſtra eos haud quaquam futuros, arbitramur, qui *Litigantium* ſe legere nobiſcum potius ſunt præoptaturi; vel certe *Licitantium*, cum Lipſio. Subdit porro Polyænus:

Si hanc in comparatione vidiſſet, tam petulantibus oculis.] Ab eodem habitu ſidera quoque iſta, plusquam Circeia, commendaverat & ſupra cap. CXXVI. *Et oculorum quoque mollis petulantia, &c.*

Cap. CXXXIX. *Gemini ſatiavit numinis iram*
Telephus, & regnum Neptuni cavit Ulyſſes.]

Reſtituo, *Pavit*, à *Pavendo*, imo vero hercule à *Paſcendo*, ne quid mentiar; nimirum, quod (uti Plautus autumat) piſcibus in alto pabulum præbuerit toties, cum ſuis, tum ſociorum naufragiis, apud Homerum:

Nobilis, ac unſquam non famigeratus Ulyſſes.

ut non injuria de ipſo Romanus Philetas prædicaſſe judicetur;

In mare cui ſoli non valuere doli.

Quæ conjectura eo firmior videtur mihi, quoniam *ſatiavit* video etiam anteceſſiſſe, Metaphoram ſequenti huicce tantum non confinem, ac geminam.

Cap. CXL. *Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos ſuos ejus prudentia, bonitatique credere ſe & vota ſua.*] Provocabulum, *ſuos*, aberat a Manuſcripto: poteſtque etiam à libris noſtris, ſalva ſententiæ integritate, abeſſe.

Cum ergo res ad effectum ſpectaret, &c.] Hoc eſt, Quum, gaudia ſua (Lucretiana ſaltem circuitione uti ut liceat mihi) toto corpore præſagiente, in eo jam Venus eſſet, ut hortum virginalem, & muliebria arva aſpergine ſeminali conſitum iret Eumolpus. Per *Effectum* enim plenam *voluptatis robuſta*, reique Venereæ, conſummationem honeſtiſſimi vocabuli ambage circumloquitur, *Patratum* dico: idque ex Divi ipſius Iſidori definitione obſervatum pol memoriter mihi.

Dum frater ſororis ſua automata per cloſtellum miratur.] *Cloſtellum*, diminutivum à *Clauſtro*, eadem formatione cum *Ploſtello*, *Moſtello*, *Caſtello*, *Raſtello*, quorum origo adeo in promtu, atque in confeſſo. Et mox:

Nec ſe rejiciebat à blanditiis doctiſſimus puer, ſed me numen inimicum ibi quoque invenit.] Videlicet *Implacabilis illa* (*Lyca ultrix, anne Triphana?*)

Qua me per terras, per cani Nereos æquor,
Helleſpontiaci ſequitur merita ira Priapi,
Præſens heu nimium vindex in partibus illis,
Quas ſinus abſcondit, nam nec puero, nec amica,
Nec mea Fratri in Pygiacis bona vendere poſſum.

nedum ut Eumolpo, velut antea, totum approbare me poſtulem. De Triphæna, ac Lyca addidi. qua vero conjectura adductus? inquies, hac ſcilicet, quod in ſuperiore illa Eucolpii cum Gytone & Eumolpo navigatione aurem in ſomnis Lycæ à Priapo vulſam commeminerim jam antea: eumque ſerio cum Triphæna per quietem admonitum, Eucolpium, quem quærebant, ejuſdem Dei opera ac conſilio maxime, in navim ſuam eſſe perductum, quæ quidem res & iram

ultoria

Digitized by Google

ultoris Numinis advorſus hunc noſtrum, contra in Tarentinum negotiatorem illum, ejuſque vectricem omnium fœminarum (vel Eumolpo teſte) formoſiſſimam, ſtudium divinum præſens, ac propitiam voluntatem nobis, velut in tabella, pleniſſime ſimul ac planiſſime oſtentat. Quid enim? Cave Polyænum iſtum diverſum eſſe ab Eucolpio illo priore exiſtimes: nec mirere, ſi unum fugitivi caput aliter atque aliter, pro tempore & loco, duarum perſonarum munus parteſque ſuſtineat pariter. Ita enim rem natam intelligas velim, ut Scenæ ſerviendum fuerit, vetuſque illud & quaſi quotidianum nomen ſuum Eucolpio commutandum. Cui bono? inquies. Nimio vero, quo integra videlicet ſimulatio ſervaretur, utque fallere facilius inter ignotos poſſet: quippe cujus rebus minime conducebat, anteactæ vitæ ſuæ flagitia Crotoniatibus innoteſcere, latrociniaque, ac cædes, & inquietem illam obſcœnæ ad arenam damnationis, tum fugæ, ac tot adulteriorum infamia conſcientiam diſpaleſcere in vulgum: fallaciamque, ex præſcripto conſilii communis callidiſſime inſtitutam, invidioſa proditione à peregre adventantibus denudari: atque ita inchoatam Tragœdiam perſonis capiti detractis indigniſſime ſubverti. Cujus adeo rei periculum non erat, quamdiu quidem Eucolpius mutato nomine Coranis illis, Galla credulitate tumidis, pro ſuppoſititio neſcio quo Polyæno, quem perbelle ſeſe eſſe aſſimulabat.

Et titulo, & ſpecie ignorabilis objiceretur.

Cap. CXLI. *Apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſervari, ut à propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod carnem ſuam faciant pejorem.*] De Lege iſta, & Gentibus, quarum exemplum Coranis ſuis, hoc eſt, captatoribus, Eumolpus imitandum proponit, plenius conſulendus Solini Polyhiſtor. capite LV. Quod reliquum reſtat igitur, in *Carnis* vocabulo ſummam Latinitatis rationem à Petronio habitam, defunctorio ictu reſolvendum non eſt. Etenim, probe & ſignate verbum rei convenientiſſimum uſurpaſſe, fidem abunde facturus nobis Donatus illa ad Terentianam Heautontimorumenon explanatione: *Caro dicta eſt, eo quod caret anima, & Caro proprie dicitur mortuorum, unde & Excarnificare deductum, item Carnifex, pro eo, qui Carnes ex homine facit.* Hactenus Donatus. Unde animadvortas licet barbariem ac ſordes neſcio cujus Maximiani, qui uſque adhuc tamen pro principe illo Elegiographo Cornelio Gallo, non dico mihi,

Nec bardo juveni, neque naris obeſa,

ſed ſtolidæ imperitorum turbæ obtruſus, in cujus impuriſſimis, Carminibuſne, an criminibus, dicam? hic quoque inter cætera Pentameter occurſurus eſt tibi:

Carnis ad officium carnea membra placent.

Ut enim *Carnea membra* iſta, pro carnoſis & ſucciplenis, auctoritate Martialis, qui *Carnarius ſum*, eodem fere ſignificatu princeps viſus procedere, defenſitare facultas ſit nobis: illud tamen qua ratione ferri poſſit, non video, *Carnis officium*, pro Veneria corporis oblectatione, neque Voluptatum, poſitum eſſe apud eos utique, qui Latine, quam Barbare, loqui potius, vel ſcriptitare ſe ſtudent:

Queis hac (cum Flacco dicam) ſint qualiacunque
Arridere velim, doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtra, Beleago, teque Gotalſi
Moroſophorum inter jubeo plorare cathedras.

JANI DOUSÆ NORDOVICIS

PRO

SATYRICO PETRONII ARBITRI,

Viri Conſularis, Præcidaneorum

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Multum eſſe in re aliqua; *inibique emendatus Macrobius.* Saurea Plautinus *ſexui quodammodo ſuo reſtitutus apud Fulgentium. De* Albutia Petroniana, *anne eadem* cum Albutilla *Taciti, quæſitum, ac pronunciatum deſique. Narrationum complurium, de incertis Arbitri atque extraordinariis Fragmentis in unam veluti ſtruem congeſtarum, Douſica deſideratio,*

Hactenus quaſi per ſcrupos Petronianos, atque (ut ipſus loqui amat) *glarearum eminentium fragmenta* ſemicalceatos traximus pedes, myrmico & moleſto inceſſu auctoris lineamenta atque ordinem capitum perſequuti; quæ, quanquam interrupta oppido, nobis tamen ad callem muſteum quodammodo inveſtigandum, præeunte clariſſimo Pithoeo, ac veluti faculam ad ſpiſſiſſimas tenebras

nebras evincendas, non ſine ſuccuſſu, vel potius ſucceſſu cominus prælucente, ſemitam aperire viſa; nam, abſque illo manuductore fuiſſet,

Nox cæca ante oculos, nec Numinis ulla vialis
Copia, nec miſero Lucifer ullus erat.

Itaque parum abfuit, quin cum *Depontano illo Catulli Municipe:*

Præceps peſſum ierim in lutum per caputque, pedeſque.

idque imprudentia locorum maxime, etiam interdiu obſcura. Reliquum eſt, ut, quæ præterea à Veteribus paſſim in exemplum adducta ejuſdem nobis monſtratio, fumoſam magis quam lucidam facem quaſſantis, extra Satyræ hujus ordinem liberaliſſime præivit, ſuſpenſis per timorem veſtigiis catabundi porro attentemus; haud quidem continenti ſerie (ut antea) ſed vero ſaltuatim potius, ne non reapſe videlicet ſic, quaſi per Satyram, graſſari judicemur, ad deſtinatum finem properantes denique: qui, quo eveniat, Diis etiamnum in manu eſt.

QUOD IGITUR FAUSTUM, FOELIX, AC FORTUNATUM FUAT *cum Editori, tum ſpectatoribus*, vel (ſi mavolis) *Arbitris*, locum quendam Macrobianum, ab copte, quem dico, laudatiſſimo tædigero noſtro in rem præſentem laudatum, præmittere ſtat ſententia; in quo perexiguam, imo duarum modo literularum, præpoſitionem ſoleo deſiderare, recte, necne, viderint doctiores, atque in primis ille, cujus nomen (ſanctum nobis in perpetuum futurum) ediſſertavimus modo, inter Arbitri noſtri Arbitros,

Quantum eſt, aut erit, aut fuit priorum.

citra controverſiam conſultiſſimus, namque, ut nunc legitur: *Auditum mulcent* (de tabularum ratione inſtitutus hic fuerat ſermo) *velut Comoedia, quales Menander, ejuſve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis caſibus amatorum referta, quibus vel multum eſſe Arbitrum, vel Apulejum nonnunquam luſiſſe miramur*, ferri qui pote? At vero modica tantum præpoſitionis acceſſiuncula fiat, jam omnia in proclivi exiſtent. Sed rem vide: *Vel argumenta fictis caſibus amatorum referta, in quibus vel multum eſſe Arbitrum, &c.* Nam & in Cicerone; *Multus in eo fuit*, ſive, *in ea re*: & Salluſtio; *Multus in opere*, etiam cum faventia lectitamus: & Græcos το πολυς conſimiliter uſurpantes.

Haud veniam modo, ſed laudem meruiſſe fatemur.

Monendus Lector, in notabili illa Fulgentii Cenſura, Plautinum Sauream, ne vir eſſet, præpoſtere à Lutetiano Librario perſuaſum. Sic enim ille.

Scilicet Petroniana ſubit Albutia: hac enim alludente & Plautina Saurea dominatus obdormit.] *Saurea* autem *Servus dotalis* in Aſinaria apud Plautum, quem de communis dominæ ſententia, domino ipſi ſuo dominantem more ſuo concinnat Comicus. Unde merito hercule *Dominatus* ejus à Fabio Planciade haud obſcure inceſſitur. Proinde è fœmina in marem, me vindice, denuo tandem tranſire ut poſſit *Dominator* iſte *Atrienſis Demæneti*, iterum dico omnibus, generis rationem ante omnia commutandam, ne, exemplo Petroniani Aſcylti, à ſexu ipſe ſuo fugiſſe videatur ſcilicet. Cæterum, quæ hic *Albutia* vocitata Petronio, eandem cum Albucilla Taciti eſſe (niſi & illic forte, *Albutillam*, ὑποκοριστικῶς ſcribillandum) facile adducor ut credam, ob has notas maxime, quibus ipſam Hiſtoricus ille inſignem magis, quam honeſtam facit, ita ſcribens ſexto Annali ſuo: *Dein multorum amoribus famoſa Albutilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo conjurationis indice fuerat, defertur impietatis in Principem. Connectebantur ut conſcii & adulteri ejus, Cn. Domitius, Vibius Marſus, L. Arruntius, &c.* & quidem hoc ipſo facilius, quod Salluſtianam Semproniam, ejuſdem pene farinæ matronam, ſtatim porro ibidem ſubjungat Mythologicus ille ſcilicet. Mirum vero, in univerſa hac Fragmentorum Farragine nec veſtigium, quod ajunt, nec volam elegantiæ illius (quam in ea ipſe muliere tantopere ab amatoribus expetitam agnoſcere videtur Planciades) imo ne nomen quidem, quod minimum fuerat, uſpiam locorum comparere. Sed profecto verum erit, id quod jam inde ab initio *Præcidaneorum* meorum conqueſtus ſum prius, vix decimam miſcelli hujus operis partem in manus noſtras perveniſſe; nam qui pote? quum neque de *Cerbero illo latratore Triſauci*, quem *Cauſidicum*, ſeu *Rabulam Forenſem fuiſſe*, facile fidem nobis (expertis inquio) facturus erat Arbiter: neque de *tot Regiis illis manubiarum ſtruicibus penes fugitivum* (Aſcyltumne an Eucolpium?) *repertis*: de *Allucitis eundem moleſtantibus*: aut *quinam Longuriones illi fuerint, quos, niſi inclinatos, non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam*, ex veteris Gloſſarii Petri Danielis relatu cognoſcimus, reſiduum nobis quicquam publicæ calamitatis injuria fecerit; ut de *Petauri* interim *circumactu* nil dicam: de *Tullia*, neſcio quam *Regiam* ſignificante: de *Definitione Doli, & Mali, apud Judices*, (uti apparet) & quidem legitime inſtituta: de *Armario, in quod ſemetipſum conjecerat Encolpius*: de *Myrrhino poculo, quod quidem, ad libidinis concitamentum, epotum ſibi profeſſus fuerat Satyricus noſter*: de *Sacerrimo illo Maſſilienſium ritu in Pharmaci unius verbenis veſtibuſque ſacris ornati, eoque cultu per totam civitatem circumducti devotum ac ſuccidaneum caput univerſam peſtilentia publica contagionem à ſe deſpuentium, atque exſecrantium quam longiſſime: poſteaquam ille inopia, ac neceſſitate (quas venter ærumnas creat) ad extrema compulſus, in ſaginam ſe conjicere non dubitaſſet, alendum antea, quaſi in πρυτανείῳ, publicis, & purioribus cibis, & quidem per annum integrum, offerens locanſque ſeſe: atque inde, Piacularis Victimæ in morem, depromendum ad lanienam porro, aut ſaxo depromendum in maximam malam crucem*, ut fiat illud: *Unum pro cunctis dabitur caput*, cui ritui ea quoque conſona, quæ libro XVIII. de Carthaginenſibus narrantur à Juſtino. Quemnam denique *Furentem illum* fuiſſe ſuſpicabimur, *qui ad periculum uſque* (id

quod ab Acrone refertur) *pollicem arroſerat ſibi*, de quibus omnibus ſingulatim in extraordinariis Fragmentis iſtis mentio non infeſtiva, & quaſi guſtus quidam præbitus nobis, ſi tamen *Guſtum* appellare poſſis, minuta neſcio quæ Analecta (quorum nec pes, nec caput in tanta uſpiam vaſtitudine compareт) & quaſi ramenta quædam Petroniana de copioſiſſimis Epulis reſidua nobis modo, quæ Paſſerini prandii reliquias vix æquare poſſe videantur.

CAPUT II.

Pithœana conjectura de ætate Petroniana confirmatio. Eidem Satyrico noſtro maculæ aliquot inſigniores deterſa. Hallucitæ, *quid? indidemque verbi* Hallucinari *originatio deflexa. Vera* Manubiarum *ſignificatio oſtenſa.* Excelſiſſimus. Ducere contentionis funem.

Ex D. Hieronymo in Epiſt. ad Demetriad. de Virginitate ſervanda:

Cincinnatulos pueros, & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri eſt, non bene olet, qui bene ſemper olet, quaſi quaſdam peſtes ac venena pudicitia virgo devitet.] Hæc Hieronymi citatio doctiſſimi Pithæi conjecturam de ætate Arbitri noſtri validiſſime confirmat; ipſum nempe Martialis tempora anteceſſiſſe, imo plane eundem eſſe, quem inter paucos familiarium Neroni aſſumptum, tanquam *elegantiæ* ARBITRUM, teſtis eſt Tacitus; nam, niſi ita eſſet, Martialem, non Petronium Pentametri iſtius auctorem laudaſſet Hieronymus, quemadmodum & Papinium (uti opinor) Fulgentius lib. 1. Mythol. in ſequentis Hemiſtichii relatione, utrique Poëtæ communis:

Primus in orbe Deos fecit timor.

ſi tamen Papinio de Placidii Lutatii Statiani Interpretis ſententia (qui Hemiſtichium iſtud ab ipſo Statio mutuatum Arbitrum vaniſſime hariolatur) ætate poſteriorem judicaſſet hunc noſtrum, qua perſuaſione nihil abſurdius utique, aut ſtolidius. Habes protinus Fragmentum ejuſdem ab Iſidoro Hiſpalenſi Epiſcopo prolatum, paullo aliter, quam in Etymologici illius contextu hodie cuſum legitur, exempli gratia:

Quid eſt judicis dolus? Nimirum, ubi aliquid factum eſt, quod Legi dolet. Habetis Idolum, accipite nunc malum.] At nobis receptam potius Iſidori Editionem conſilium eſt ſequi, in qua ad ipſos *Judices* directus hic ſermo, & *Dolum*, pro *Idolum*, diſertiſſime publicatum hoc exemplo: *Quid eſt, Judices, Dolus? &c.*

Cui vultur jecur ultimum pererrat,
Et pectus trahit, intimaſque fibras,
Non eſt, quem lepidi vocant Poëta,
Sed cordis mala, livor, atque luxus.]

Ita lepidiſſima illa Pariſienſis Editio. contra Bap. Pio placebat *Tepidi*, hoc eſt, inſuaves, inſipidi, non inflammantes ardenter, lacertoſe, nec omnibus nervis rei ſcopum attingentes, qua lectione nihil mehercule tepidius, ita ut in ipſum Pium potius, nec cœlum, nec terram, nedum ſcopum Petroniani acuminis attingentem, *Inſuavitas iſta enervis*, quam in *Poëtas Fabulatores* convenire videatur. Quid mirum? quum neque ipſe Scaliger (at quantus jaculator!) ſatis *Εὐστόχως* nobis hoc loco vel oculos, vel manum collimaſſe cenſeri poſſit, qui *Timidi* legit, quam ſcripturam Editio quoque Lugdunenſis amplexa,

Haud timide, ut tanto tibicine ſuffundatam.

Ego vero, poſt tot tantaſque pugnantium opinionum ſententias, ſi quis correctioni quartæ locus eſt reliquus, nihil equidem addubito, quin ad iſtuncce modum,

Non eſt, quem Tityum vocant Poëta, &c.

clauſulam hanc ſuam conceperit Petronius. Atque hanc conjecturam mihi divini illius Scaligeri hariolatio haud timide ſuggeſſerat jam olim, quam quum poſtea ad horum verſuum marginem jure, & quidem optimo, pro mea (uti res erat) ſolens adtexuiſſem, ecce ab ipſis uſque Vipſanienſibus vulturem tibi, qui Tityum noſtrum uſu facere auſus eſt ſuum, non quidem jecur illi, ſed mihi conjecturam involans meam, qua in re ſingulari ſum fato, meapte culpa maxime, qui per fidem toties iſtiuſmodi Laconibus libros meos pertractandi fecerim copiam.

Repono in Furii Comœdiarum ſcriptoris exemplo, ita Gliconem Meretricem (ſi qua Planciadi fides) loqui facientis:

Myrrhinum mihi adſer, quo virilibus armis occurſem fortiuſcula.] Nam in Editione Patiſſonii *Adſers* legitur, ſed perperam. In verſibus illis vero;

Concepit nam terra ſonum, calamique loquentes
Invenere fidem, qualem narraverat index.]

nodum in ſcirpo mihi videntur quæſiviſſe, qui lectionem hanc ipſam examuſſim probiſſimam *in* dubium vocare auſi, digniſſimi utique, quorum calida commenta non niſi apud auritos Midas inveniant fidem.

Allucinari dicitur vana ſomniare, tractum ab Allucitis, quos nos Conopas dicimus. Petronius: Nam centum me vernali allucita moleſtabant.] Aut plane hallucinor ipſe, aut aliter reſcribendus hic locus, & fortaſſe interpolandus ad hoc exemplum: *Nam centum me verna hallucita moleſtabant.* Protinus ibidem legitur:

Manubia dicuntur ornamenta Regum, unde & Petronius Arbiter ait: Tot regum manubia penes fugitivum reperta.] Credo *Encolpium*, vel certe Ascylton ſignificari. Etenim (ut ille ait) *macula pares utriſque.* Quid? quod de amborum *Manubiis* etiam habuimus ſupra, cap. 79. ubi de ſemet, & fraterrimo illo Fratre ſuo narrat Eucolpius: *Non repugnavit Aſcyltos ſed, poſtquam optima fide partiti manubias ſumus, &c.* Proprie, ac ſignate oppido. *Manubia* enim à *Manu* etymon ſuum ſortitæ, quaſi *Spolia* dicas furtim, aut per vim, hoc eſt, per latrocinia, ſeu rapinas, quæſita: ſed vero magnifica ea, atque opulenta, &, proinde,

uti

-uti hinc diſcimus, Baſilica prorſus; neque aliter Cicero: *Qui manubias ſibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit.* Citatur porro ex Veteri Gloſſario P. Danielis:

Excelſiſſimus, dicitur à Petronio I. *Satyrarum*] Credo non alium locum Gloſſarii hujuſce Auctorem in animo habuiſſe ſibi, quam quem nos in Petronio habuimus prius. cap. LXXXVIII. *Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, &c.* Ita enim malo, quam quod in Mamertina Editione ſpectaut: *In cacumen excellentiſſimi montis conſenuit.*

Deinde ex Joannis Saliſberienſis Policratico:

Non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos] *Ducere contentionis funem*, eſt velitari, ſive altercari, jurgiaque cum aliquo exercere ſuper re quapiam controverſa. Quo etiam Horatianum illud perlubenter traxerim lib. I. Epiſt. x. verſ. 48.

Tortum digna ſequi potius, quam ducere funem.
utiturque eaæe metaphora alibi Tertullianus.

CAPUT III.

De Feſtra *Palmeriana correctioni ſubſcriptum, enarrationi non item. Caſæ Romuli à Seneca ac Dionyſio Hiſtorica ſubſtrictionis ſtatumen quaſitum.*

Vilis ſervus habet Regni bona: Cellaque capti Deridet feſtum, Romuleamque caſam.]

Probe, & ſincere omnia, ſi *Feſtam* excipias tamen, pro quo Janus Palmerius emendandum conjiciebat *Feſtram*, poſitum videlicet pro re quavis antiqua & vili; quoniam de *Feſtra* Ant. Guipho integrum librum ediderit olim, ubi (ut cognoſcimus è Macrobio) de pleriſque id genus, quibus vetuſtas eludebat, ſatis pòl curioſe diſputaverat, ut non magis ad ipſam *Feſtram*, quam ad eum librum Guiphonis (quem cum ipſo auctore, & quicquid caſca illa Antiquitas exoletum habuerat, irrideri autumat Palmerius) reſpexerit Arbiter. Et hæc quidem mens, ſicuti apparet, Melleri noſtri. Ego autem ingenioſi adoleſcentis conjecturam, prout debeo, amplector, hactenus quidem, ad vocabuli *Feſtra* reſtitutionem quod attinet; nam enarratio iſtiuſmodi (dicam libere) haud placet, qui ſeorſum à capite amico ſentire audere, nullum piaculum eſſe deputo, arbitrorque Arbitrum noſtrum ſæculi ſui inſolentiam ſumtuſque intolerabiles more ſuo ſugillare, imo criminoſe, & quidem palam ac publicitus inceſſere, atque hoc velle ſignificare, eo jam luxuriæ ventum, atque in tantum à majorum ſuorum moribus degeneraſſe ſuæ ætatis ingenia, ut viliſſimum quamvis mancipium, mediaſtinus puta, aut cellarius alioqui, & catenatus janitor, non quidem *Gniphonis librum de Feſtra* (uti Palmerio placet) *aut rancidas omnino Antiquitates*, ſed vero *Feſtram ipſam potius, hoc eſt, Oſtium illud in Sacrario Romano minuſculum, ac vetuſtiſſimam Romuli Regiam*, tanquam caſam, aut gurguſtium aliquod prætegere, & tegillo ſuo contemnificus ac faſtidii plenus naſo ſuſpendat adunco, nauſeans propemodum ad Saturniam ſimplicemque illam priſcæ Reipubl. continentiam, ac frugalitatem parviſſimo contentam, neque id adeo injuria: quippe quem cella laxiore, ne anguſtiore dicam temporibus noſtris (ex Arbitri perſona diſputo) pandiculari, lumboſque ac nervos ſuos exporrigere videmus, quam *Aula* quondam Urbis noſtræ Conditoris fuerit ſcilicet, id quod facile crediturum ſcito, qui modo loci illius apud Juvenalem, & ipſum corruptiſſimos ſæculi ſui mores perpetuo deteſtantem, meminerit memoriter, Sat. XI. verſ. 79.

Ipſe (ſc. Curius) *focis brevibus ponebat oluſcula, qua nunc*
Squalidus in magna faſtidit compede foſſor,
Qui meminit, calida ſapiat quid vulva popinæ, &c.

Sed hoc ad malaciam, ſeu faſtidia eduliorum plebejum ſapientium, nunc vero *Regiam* iſtam *Quirini Caſam*, cujuſmodi fuerit, propius aliquanto conſideremus. Tradit igitur Seneca Pater II. Controverſiar. *Inter hac tam effuſa mœnia, nihil eſt humili caſa nobilius, faſtigiatis ſupra templis auro fulgens prælucet Capitolium. potes objurgare Romanos, quod, quum humilitatem ſuam obſcurare poſſint, oſtendunt.* De eadem inſigne quoque teſtimonium habet Faſtor. III. ubi Romuli patrem, Martem ipſum inquio, ita loquentem inducit, Ovidius verſ. 183.

Quæ fuerit noſtri ſi quaris Regia nati,
Aſpice de canna ſtramenibuſque domum.

Item I. verſ. 199.

Dum caſa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva thorum.

Denique efferti argumento iſto, quantum eſt, Poëtarum libri. Quibus tamen ſingulis fœneranda lux ab Hiſtorica illa Dionyſii Halicarnaſſæi narratione, quæ eſt libro Antiquit. I. in Romuli & Remi fratrum mentione ſcilicet, à Scriptore Græco verbis hujuſcemodi veluti penicillo adumbrata. Βί☉ ͵ ἦν αὐτοῖς βουκολικὸς, καὶ δίαιτα αὐτουργὸς, ἐν ὄρεσι τὰ πολλὰ πηξαμένοις διὰ ξύλων καὶ καλάμων σκηνὰς αὐτορόφους, ὧν ἐπὶ καὶ εἰς ἐμὲ ἦν τις ἐν τῷ Παλαντίῳ ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν ἱππόδρομον στρεφούσης λάγον☉, Ῥωμύλου λεγομένης, ἣν φυλάττουσιν ἱερὰν, οἷς τούτων ἐπιμελὲς, οὐδὲν ἐπὶ τὸ σεμνότερον ἐξάγοντες. εἰ δέ τι πονήσειεν ὑπὸ χειμῶν☉, ἢ χρόνου, τὸ λεῖπον ἐξακούμενοι, καὶ τῷ πρόσθεν ἐξομοιοῦντες εἰς δύναμιν

CAPUT IV.

Uni, item alteri Emendationi manus injectæ; cauſſaque liberali poſtliminium auctori ſua res vindicatæ. Inope audacia tuta eſt. *De duorum, qui perperam diremti fuerant, locorum reconciliatione conjectura. Sententiam quandam Petronianam de Ennio adumbratam videri.*

Nam nihil eſt, quod non mortalibus adſerat uſum;
Rebus in adverſis, quæ jacuere, juvant.]

Quæ jacuere, Id eſt, quæ deſpicatui, & quaſi dereli-ctui nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant antea, tunc, quum eorum uſu facile carere poteramus.

Sic rate demerſa vulſam deponderat aurem;
Remorum levitas naufraga membra vehit.
Cum ſonuere tubæ, jugulo ſtat divite ferrum:
Barbara contemnit prælia pannus habet.]

Alterum prioris Hexametri Hemiſtichium hoc modo emaculandum, *Fulvum deponderat aurum*, indicavere ante nos alii, poſteaquam id ipſum à nobis, & quidem in re præſenti, præmoniti fuiſſent prius, quemadmodum noviſſimi item Pentametri clauſulam, quem hoc exemplo corrigendum ad oram Editionis Lugdunenſis papyro interpoſita in Adverſariis meis notaveram planiſſime:

Barbara contemtu prælia pannus habet.

Quam tamen reſtitutionem noſtram idem ille, quem dixiſſe me ſentio, in ipſiſſimi hujus Petroniani Epigrammatis per cauſſam à ſe laudati contextum nullus referre veritus, auctoris ſui nomine per fraudemne, an contemtum, maligne diſſimulato. Cæterum, quod dixit Petronius, *Pannum* (quo pannuceam, hoc eſt, pannis centonibuſque obſitam ac ſordidatam Plebeculam deſignat) *barbara prælia habere contemtui*, id eſt, bellicorum tumultuum unice ſecurum degere, nec barbariem præliorum curare, quaſi nihil ad ſe attinentium, haud inſcite (meo quidem animo) applicare poſſis ad Hemiſtichii illius ſententiam, quam habes cap. CXIX. in Carmine illo Belli Civilis longe omnium ingenioſiſſimo:

——— *Inops audacia tuta eſt.*

cujus nos hancce inibi ex Salluſtio rationem reddidimus, *Quoniam egeſtas facile habetur ſine damno.* Cui illud quoque ab Aquinate Satyrico ſuccenturies licebit:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Hoc enim dicto *Viatoris vacui ſecuritas* multo facetiſſime exprimitur, qui, etiam coram immaniſſimo viarum infeſſore, ac ſicario publico, in ipſa mortis vicinia conſtitutus cantillare, & quidem fidenter ac ſine noxa, ſuſtineat. *Pannus* igitur in Petronio, pro eo, cui deprehenſo nihil præter pannum, id eſt, ſciſſam ac ſordidam tuniculam, auferre poſſis. Quis enim ita immanis obſecro, aut barbarus, detrahere uti nudo veſtimenta ſe poſtulet? In divite vero, atque opulenter viaticato, ornatoque, ratio prorſus diſpar; *in cujus jugulo ferrum ſtare*, hoc eſt, ſicas in unius caput undique ac mucrones diſtringi:

Claroque & caro potius, quam ſanguine vili,
Noxia Bellona tela tepeſieri.

intelligit Petronius noſter. Sequitur porro Poëtici ſtyli, imo ſtimuli, ab exemplo Ductoris Ithaci ad longinquas peregrinationes exhortatio:

Linque tuas ſedes, alienaque littora quære,
O juvenis; major rerum tibi naſcitur ordo,
Ne ſuccumbe malis, te noverit ultimus Iſter, &c.]

Suſpicorque hanc APERTÆ ipſius DICTIONEM fuiſſe, hoc eſt, Reſponſum ex Tripode, & Apollinis perſona ei datum ſcilicet, qui Delphicum Oraculum conſulerat, tanquam Tireſiam Horatianus Ulyſſes, quibus artibus, atque undenam potiſſimum, opes ac divitias ſibi parere vel corruere poſſet, hujuſcemodi captioſæ quæſtionis argutiola graſſatus:

Nunc ſi nos audis, atque es divinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, unde petat?

Quam lepidiſſimi Epigrammatii clauſulam una cum Tetraſticho præcedenti, ac feſtivo Petronianorum verſuum auctario, imo Theſauro boni, de Blattariorum Codicum penu depromtam, ac gypſatiſſimis Veſpilionum manibus opportune præreptam, alius neminis, quam Claudii Bineti doctrinæ, comitati, judicio, ac diligentiæ debemus. Sed de toto hoc genere proximo Capite ſingulatim videbimus, unam prius Poëmatii ſequentis ſententiam excuſſuri, quam de Enniano penu peniſſime adumbratam quamvis audacter anſim dicere. Ea vero hæc eſt:

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam commiſſa tegant.]

Nunc Ennianam, ſi videtur, audiamus, lib. II. de Oratore relatam à M. Tullio: *Dicere, ajunt, Ennium, flammam à ſapiente facilius ore in ardente opprimi, quam bona dicta teneat.*

CAPUT V.

In Petronianam Cl. Bineti Symbolam ſeriæ ac ſeveræ habitæ quæſtiones: novuſque ac Cenſorius quidam velut delectus adhibitus. Ejus exempli primum Epigramma (quod & ἀκέφαλον eſſe demonſtravimus) de Priſciani, ac Fulgentii Auctoritatibus, priſtino tandem nitori reſtitutum, auctumque unius inſuper Hexaſtichi ſupplemento: quod à reliquo corpore ſuo divulſum facile ex rei ipſius conjicias argumento. Alia quædam.

Receperam ſuperiori capite, proxime me aliquid de Cl. Bineti collecta dicturum. Id reapſe aliquando ut præſtem, & res, & locus, pœne dixeram, efflagitare, non tantum poſtulare videntur: ipſe, inquam, Arbiter Petronius noſter, cujus liberaliſſimo Genio quin major meliorque Epigrammatum iſtorum pars debeatur.

Relligio ſane eſt addubitare mihi.

In eo proinde aſſenſum Editori noſtro haud gravatim videor commodaturus, unum è primoribus excipio, quod ne Petronio aſſignem, ipſa conſtructionis totius invenuſtas in cauſa, nihil minus quam Petronium, reſipientis, à quo vitio ſtructorem hunc noſtrum abeſſe quam longiſſime, cognitum habent omnes, quibus aut palatum, aut pectus ſapit, ad Genium inquio, ſed Petronianum. Scin', quod dicam? Epigrammatium illud Martiæ nomini inſcriptum, ſuper pomis & caſtaneis à delicata illa muneri miſſis neſcio cui, Verſificatori huic ſcilicet

Pleno ruris, & inficetiarum.

Ejus

Digitized by Google

Ejus hoc eſt ioitium:

Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,
Mittis & hirſuta munera caſtanea.]

Quod ipſum tameo cum Tetraſticho ſequenti aliqua ratione tolerabile videri poterat, oiſi concluſio Gallica hieme illa Petrooiana frigidior.

Hei, cor pane mihi finderet, ac cerebrum.

Quid enim iſtis languidius obſecro, vel inconcinnius?

At ſi diſſimulas multum mihi cara venire,
Oſcula cum pomis mitte: vorabo libens.

Verum de hoc ſatis: ad primum Epigramma convortamur, cui ædepol principium deeſſe, videre qui nequeat, næ vere cœcum illum, haud luſcitioſum, eſſe oportebit: commonefaciundum inſuper, prioris Hexametri contextum, virtute Lectionis margini aſcriptæ, ex Priſciani ipſius ſententia, ac Fulgeotii laudatoris fide, celeriter repurgandum, ita oobis Petronium enucleantis: *Solus Corvus contra rerum naturam in mediis æſtivis fervoribus oviparos pullulat fœtus, unde & Petronius:*

Sic contra rerum Natura munera nota.
Corvus maturis frugibus ova refert.]

Jam, quod ad finem ejuſdem attinet, is vero (me judice) haud abſurde adeo agglutinari poſſe videtur ad alterum Poëtæ noſtri Hexaſtichon quoddam, de Catalectis magoi illius Scaligeri depromtum, atque iudidem porro inter Petroniaoæ cænulæ reliquias, extra Satyræ ipſius ordinem tamen, ab obſonatore Lugdunenſi relatum primitus, cum Lemmate iſtiuſmodi:

DE VITANDO FASTIDIO.

Id enim omni ſane ex parte hujus, quo de agitur, Carminis argumento reſpondet peniſſime: quod ipſum clarius adeo ut liqueat, Epigrammatis prioris exordio ſequentis auſim ſub uoo quaſi aſpectu lecturis proponere:

Non uno contenta valet Natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices
Nolo ego ſemper idem capiti ſupponere coſtum,
Nec noto (id Mellero placebat) *ſtomachum conciliare mero.*
Taurus amat gramen mutata carpere valle, &c.]

Sequitur deinceps in Editione Bineti Epigrammatium multo argutiſſimum, *Pſittaci* (uti apparet) *honori conſecratum*, quod, quia obſcuritatis nihil habet, elegantiæ plurimum, gloſſematis meis corrumpere ſuperſedebo: tantum ab ipſo contextu manum abſtinere Lectorem velim, ubicunque alterius ad marginem adſcriptæ Lectionis ſuppetierit copia. Ea enim optima ac Petrooiſſima eſſe perſuaſum tibi habeas, mi Lector, (generatim, hoc eſt, de toto opere in univerſum prædico) quæ ſingulis paginarum oris prætexta aliquem ſcripturæ variantis præferunt Titulum.

ET HOC PUTA VATEM DIXISSE.

Nec minor tertii Carminis luculentias, quam in prioris tameo Hexametri particula cogimur deſiderare. Nam quanti obſecro pretii eſt illud?

Naufragus ejecta nudus rate, &c.] Ego certe (ſi & fidei & uotæ priſcæ Codices auctores in mundo haberem mihi) lubenter adeo emendarem:

Naufragus everſa nudus rate.

Neque enim *Ejecta* quid ſiet, hoc utique tempore divinare poſſum.

CAPUT VI.

De controverſa Lectionis veritate in verſu Petroniano παράδοξως, *varie, atque in omnes partes, diſceptando certatum. Quid Romanis* Orea. Aras, *pro* Cancellis, *quos, Priſcorum Quiritum exemplo, patrio ſermone* Kajos *vulgo nominitamus;* Auricolas, *pro* Nubeculis *poſitos videri. Locis aliquot laborantibus ſuppetia lata.*

Ad octavum Epigramma ſaltuatim porro tranſeamus, eteoim reliquis, io medio quæ ſunt, abunde Binetus ipſe medicinam fecit. Id adeo in *Curtos Judæos*, (genus apud Romanos quod contemptiſſimum erat; unde & *Recutitorum*, *Verporum*, *Apellarum*, *Sabbatariorum* inditis ex re cognominibus per ſummam contumeliam appellitati) detortum apparet. Quid enim?

Judæus licet, & porcinum Numen adoret,
Et cœli ſummas advocet auriculas;
Ni tamen & ferro ſucciderit inguinis aram,
Et niſi nodatum ſolverit arte caput, &c.]

Ita enim eſt in cootextu, unde Binetus, *Arram*, nobis extricavit ſcilicet, quod *Circumciſio* (vel Scriptura teſte) ſit velut *Arrabo* quidam oationi Judaicæ, ſed &, *Oram*, in eadem ora adcuſum legimus. *Ego vero quid ſequar, aut quem?* Ipſum me potius, atque hocce porro quod apponam denique.

Ni tamen & ferro ſucciderit inguinis oream, &c. prudentiſſima tranſlatione, pro pellicula glandis ſphæram cooperiunte; quod ea ſit veluti frœnum, ſive lupatum potius (hoc enim *Orea* eſt) iis dico, qui recutiti vel circumciſi ooo ſunt, idque ipſum eo ſit veriſimilius oobis, quod Metaphoram inchoatam porro cootinuare voluiſſe videatur Petronius, oec, quod ſemel proſpere ſub manum atque ex ſenteotia ceſſit, relinquere, præſertim quum de *Nodato capite* continenter atque è veſtigio ſubjungat: Quid vetat & pro *Labio*, *Oream* ioterpretari hoc loco, figura non abſimili? quod *Præputium* glandi nihil aliud, quam *Labrum*, quippe quod duplici ſeu bipartito Biſiontis Dei cognomine nunc *Cluſium*, nunc *Patulcium* pro re oata poſſis indigitare. *Oreas* vero ab *Ore* ſic dictas, ac utramque, quam propoſui, ſignificationem habere, tam Latinis, quam Græcis (qui *Labra* etiam χαλινοὺς vocant) gnarum nobis ex Feſto, principis illius Joſ. Scaligeri Commentariis, uti ipſus Illuſtris, eſt illuſtriore reddito, *Quam ſolis radis eſſe, olim cum ſudum eſt, ſolent.* Nec tamen vel *Oram*, vel (ſi malis) etiam *Aram* in Petronio defenſari poſſe abnuerim. ſed pro *Ara inguinis Judaici*, ſic tanquam pro Aris & focis

patriis vorſis gladiis depugnare velle, id vero æquum ſane haud arbitror:

Neque illi, qui faciunt, mihi placent, plane loquor.

animo tamen æquiore hoc ipſum paſſurus, ſi præliatores iſtos modo, vel Pugiles potius, quanam ratione *Ara* hoc loco locum habere poſſit, ſatis pol cognitum atque exploratum habere cognovero prius, quod quidem perſuaderi mihi ipſe vix poſſe opinor. Ego igitur huic generi tanquam in tempore auxiliaris venturus, aio, alteroque *Aram*, ſive *Oram Judæo inguini* non minus apte mehercule, quam *Oream* illam noſtram, congruere, ut videlicet primum illud (*Aram* inquio) *pro Cothone Serviano*, hoc eſt, pro margine, labro, ſeu crepidine aggeſtu terræ in altum editius aliquanto exſtructa, *qua flumina* (uti Carus loquitur) *oppilantur*, ad undarum exæſtuantium impetus potiſſimum coërcendos, dictum interpretemur. Quod quidem genus nos populari ſermone *Kajos* indigitare conſuevimus jam inde ab antiquo, quam Romanæ item notæ vocem eſſe, ab eodem Sermone illo, quem dixi, edocti ſuimus jam olim. *Cajare* enim apud Quirites Priſcos illos, *Comprimere, coartare, compeſcere*, unde & *Cajeta pro ætatis coärtrice*, & *Cajatio, coërcitio.* Ita ſiquidem me malo, quam *Puerilem eadem* cum Fulgentio interpretari;

Qui capite ipſe ſuo inſtituit veſtigia retro.

Utut eſt, eleganter mehercules *Aram* appellat pelliculam illam, cujus Apellæ, id eſt, Judæi, ex diſciplina majorum, ac patriæ Legis neceſſitate inopiam quodammodo patiuntur: quaſi ſi *Labrum*, ſeu *Crepidinem* dicas, ſupremam ſtruthei partem integumento ſuo probiſſime adeo ac pudiciſſime velantem. Idem fere de lectione illa altera, τῦ *Oram* ſcilicet, dictum cupio; quod proinde ut veſtimentorum extremitas *Limbus*, vel *Inſtita*; ſic & folliculus, ſeu membranula illa peniculamenti inſtar fimbriata ac lacinioſa faſcinum circumquaque ambire, imo vero coronæ, ſive cauſiæ in morem, vel cuculli potius, capitellum ipſum prætexere videatur. Cæterum ecquidnam Pentametro illo ſibi voluerit Petronius:

Et cæli ſummas advocet auriculas; non mediusfidius intelligo: niſi ſi reſcribendum forſitan:

Et cæli ſummos advocet auriculas:

Pro *Aurarum*, hoc eſt, ætheris ac nubium cultoribus: idque ex ſententia illius, quod in Judæos detortum prædicat Juvenalis:

Nil præter nubes, & cæli numen adorant.

Pergit eo ipſo in Carmine de eadem gente porro commemorare Petronius noſter:

Exemptus populo Graia migrabit ab urbe, &c.]

Neapolim ſignificari opinor periphraſtice. Huic ſiquidem *Græcæ Urbis* cognomentum peculiariter, & quaſi ſpeciatim antiquitus tributum de Varrone noſtro, Lipſio inquam, didicimus nuper. Vide quæ ad locum ſuperiorem cap. 81. notata à nobis antea: *ubi mendicum exſulem in diverſorio Græcæ Urbis deſertum ſeſe ac deſolatum jacere, ſecum lamentatus Encolpius.* Habes deinde

Vidi ego me tecum falſa ſub imagine ſomni:
Somnia tu vinces, ſi mihi vera venis.]

quo loco *Vinces* reſcribi malim. Et mox altero ab hoc Epigrammate:

Jam veteres iras Venus, & Tritonia ponat.]

pro quo *Ponit* inibi jam lectitatur. Denique tertii, hoc eſt, ſequentis Tetraſtichi initio *Intertexta* conjunctim ſcribendum. Sed hoc vilius, quam pro monentis, aut legentium etiam dignitate: quemadmodum & alterum illud in venuſtiſſimis illis oppido, ac vere Eroticis Hexametris neſcio cujus amatoris Poetæ,

Guttura nunc alta magnive monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti, &c.]

Illic ſiquidem, *Magni monilibus*, palam hodie procuſum exſtat, repugnante initialis ſyllabæ menſura, & quidem contumaciſſime, in dictione *Monilibus*. Nec minus leviculum illud Diſticho, cui *Cæſaris* præmiſſus Titulus, in honorem (uti apparet) Lucani Cordubenſis:

Mantua da veniam fama ſacrata perenni, &c.]

Ubi, *Fama*, potius placet, tametſi non ignorem receptam lectionem vel Tullii ipſius præſidio atque auctoritate defendi poſſe, ſcribentis: *Conſecrare aliquem omni genere monumentorum.* Illud vero magis nugas etiam ſapit, quod pro *Arte*, *Ante* repoſuimus hocce Pentametro in epigrammate de Elephanto.

Fit moriens ludus, qui fuit arte pavor.

CAPUT VII.

Poema quoddam Madaurenſis Philoſophi de Menandro converſum, longe illud quidem omnium venuſtiſſimum, cæterum pleriſque ignotum inviſumque hactenus, ideoque poſt nuperam Bineti Editionem formis recudi juſſum denuo. Loca in eo non pauca explicata, correcta, vel illuſtrata.

Exemplum hocce Capite Phœnicis illius Juſti Lipſii imitari decretum eſt mihi: atque, ut ille PERVIGILIUM VENERIS ab eruditiſſimo JC. Pithœo ſubminiſtratum ſibi ablectiſſimis ELECTIS ſuis inſeruit nuper, item & ego alterum quoddam haud minoris elegantiæ Poëmatium, non lectum antea, non viſum, doctis (uti ſpero) ac bonis omnibus cupientiſſimis, imo cum ſumma adeo ipſius Bineti (ab eo enim hic argenti rivus) voluntate, gratiâ, faventiâ, in publicum adoptabo mihi. Dabo hocce primum Romanæ Poëſos ac communium ſtudiorum cultoribus, dabo etiam Genio ipſius meo, dabo denique, imo merito lubens redonabo Auctori ſuo ſcilicet, quem quum antehac dilexerim ſemper, nunc etiam,

Ob unici hujus Carminis facetiam,
Dignum Latinis, haud Batavis auribus,
Et amare capior pariter, & admirarier.

Is autem L. Apulejus cluit, Philoſophus ille Madaurenſis

Digitized by Google

renſis nobiliſſimus: atque ab illo architectone Poëma iſtud, quod dico, exſtructum. in cujus partibus aliquot ſigillatim caſtigandis, ne opera noſtra largiores eſſe, neve induſtriam apud Lectorem oſtentare velle videamur, Carmen integrum, præmiſſa antea inſcriptione, antelogio huic noſtro protinus ſubjiciemus: non quidem, uti hoc ipſum in Editionis ſuæ contextum retulit Binetus, ſed quomodo nos, partim ex variis ejuſdem Lectionibus ad oram libri attextis, partim ex privi ingenioli conjectura univerſum porro illud reſcribendum exiſtimamus. Exemplum vide.

L. APULI Ἀχόμῳ ex MENANDRO.

Amare liceat, ſi potiri non licet:
Fruantur alii: non moror: non ſum invidus.
Num ſeſe excruciat, qui beatis invidet.
Quos Venus amavit, facit amoris compotes.
Nobis Cupido velle dat, poſſe abnegat.
Olli purpurea delibantes oſcula
Clemente morſu roſea labella vellicent;
Malas odorent ore & ingenuas genas,
Et pupularum nitidas geminas gemmulas.
Quin & cum tenera membra molli lectulo,
*Cum pectora * adhærent Veneris glutino;*
Libido quum laſcivo inſtinctu ſuſcitet
Sinuare ad Veneris curſum femina, feminæ
Inter gannitus & ſubantis voculas,
Carpant papillas atque amplexus intiment,
Arentque ſulcos molles arvo Venerio,
Thyrſumque pangant hortulo in Cupidinis,
Dum crebros ictus combibente lumine,
Trepida in decurſu Venere, & anima feſſula,
Ejaculent tepidum rorem niveis laticibus.
Hæc illi faciant, queîs Venus non invidet,
At nobis caſſo ſaltem delectamine
Amare liceat, ſi potiri non licet.

Nunc quid in his ipſis potiſſimum variatum ſit, videamus, correctionum noſtrarum rationes in loco atque in tempore reddituri.

*Cum pectora * adhærent Veneris glutino;*

Lacunam in medio vides, ſed vero modicam eam, & cui explendæ ſeſquipedali verbo neutiquam ſit opus. Itaque ſtatim auxilium à Bineto invenit, *una*, interponere auſo, huc ipſa illum manu quaſi ducente ſententia. Mihi vero idem juris iſtuc ab Hypercriticis noſtris ſi tribuatur, quid vetat, quo minus *Arte*, ſive *Arcte*, ἀντὶ τοῦ *Una*, in vacuum porro venire Veneris glutino agglutinatum jubeam?

Libido quum laſcivo inſtinctu ſuſcitet
Sinuare ad Veneris curſum femina, &c.

Ita reſtitui, ac diſtinxi, niſi me animi mens fallit, εὐστόχως. Neque vero eſt, quod quenquam novitas ejus loquutionis offendat: *Suſcitet ſinuare femina ad Veneris curſum*, qui modo in tractatione Poëtarum ingenii aciem ac nervos ſubactos habeat probe: pro *Incitet*, ſeu *ſolicitet ſinuare*, hoc eſt, ad lunanda implexu ſinuoſo, & quaſi pectinatim conſerenda, atque *flexipedum hederarum in morem* contortiplicanda inter ſe femora, ſive adeo *femina*, amantes ut ſolent, quod *Congenuare*, vel etiam *Congenulare* caſca dictitabat Latinitas. Quod ſi quis Bineto ſubſcribere ſeſe maluerit potius, emendanti præmiſſo commate:

Sinuent ad Veneris curſum, &c.

ecce hic etiam ſecundas agere paratum Douſam; hoc enim ſatius conſultiuſque eſſe deputo, quam in ambiguam litem deſcendere, aut in dividiam porro venire cum homine ignoto.

Atque amplexus intiment.

Noviter dictum, at rationabiliter tamen, eſtque, *oſcula* (uti apud Ovidium meum eſt) *linguis luctantia*
Vulgiter obtortis alte inſinuare labellis.
& (quod Plautus perhibet) *proſerpentem beſtiam facere, duplicem ut habeas linguam.*

Thyrſumque pangant hortulo in Cupidinis.

Latine, ac ſignate oppido, ſi modo eorum hominum acumini credendum, qui à *Thyrſo* iſto non Bacchico, ſed Ithyphallico vernaculum illum noſtrum, quod hodie fœminis præcipue ad quemvis ſubitum caſum, puta ſi pedem offenderint, aut teſtum forte manibus prolapſum confregerint, temere ac muliebriter proclamantibus, vulgo in ore eſſe conſuevit; haud quidem iis Togatis dico, aut vili de plebe modo; ſed vero his Stolatis etiam,

Queîſque tegit medios inſtita longa pedes:

hoc eſt, de ſummo Matronis loco, ac ordinis primarii, multo in ſpeciem honeſtiſſimis. Neque id adeo mirandum, quum *Thyrſus* nihil aliud, quam *Scapum*, ſive *Caulem* in morem columnæ ſupinatum ac ſubrectum Latinis hominibus deſignat. Sed neque minor proprietas in verbo *Pangant*, pro *Figant* poſito, qua ratione & *Planta*, & *Taleola pangi*, vel *depangi* dicuntur, quum inhumantur, hoc eſt, deſeruntur, aut defiguntur in terram. Unde & Strategus ille Poëtarum Mantuanus noſter:

——— *Pange ordine vites.*

Vide Feſtum. De *Hortulo* vero *Cupidinis*, metaphorice ad rem voluptatum tranſlato, quod eodem loco addit Apulejus, poſteaquam Venerei arvi arationi *Vim illam Lucilianam*, id eſt, ſatum genitalem rite atque ordine ſubjeciſſet, conſulendus flos ille Belgarum unicus Lipſius noſter, Antiq. Lectionum libro III. Sequitur deinceps:

Dum crebros ictus combibente lumine,
Trepida in decurſu Venere, & anima feſſula, &c.

Ita enim emendare potius viſum nobis, quam retinere id, quod in contextu eſt modo: *Conbibente lumine*, aut quod ad oram à Bineto adtextum legitur, *Conniventе*. *Combibere* porro *ictus lumine*, Tralatio omnium elegantiſſima: à quo etiam Lucretianum illud alienum videri non debet:

Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur,
Seu mulier toto jaciens è corpore amorem,
Unde feritur, eo tendit, &c.

Sic, *Amorem bibere*, Virgilius: *Ignem totis oſſibus*;

imo

imo *medullis bibere* aut *vocare*, Ovidius, Papinius, & cæteri omnes, quicquid eſt Poetarum. Apulejus hic igitur, *Putres in Venerem, fractoſque ac vere patrantes* oculos denotare volens, eorum exprimit habitum, *qui validis Veneris compagibus hærentes* (uti apud eumpſe Carum noſtrum legimus) *ſollicitant ſpatium decurrere amoris*, hoc eſt, quum res ad effectum jam ſpectat, Poëtæ Sulmonenſi haud ignarum. Sic enim ille II. de Arte:

Aſpicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut ſol in liquida ſæpe refulget aqua.

Sed & Juvenalis,

——— *Oculoſque in fine trementes.*

Ad ſuperiorem Lucretii *Decurſum* illa etiam ſequentia opportune poſſis accommodare:

Trepida in decurſu Venere, & anima feſſula, &c.

Quæ quidem reſtitutio feliciter (uti ſpero) nata nobis ſub manu; quum in Bineti Editione:

Trepidante curſu, Venere & anima feſſula, &c.

Illepida hercule, ac coacta nimium conſtructione legatur. Etiam *Laticibus* ſcripſimus, contextum potius, quam ſuccidaneam, quæ margini adhæret, Lectionem ſequuti, ea vero *Lactibus* refert, quod, uti barbarum ac invenuſtum, hoc utique ſignificatu, nec ipſa quidem Amorum mater, aut nobis, aut Apulejo, unquam opinor, perſuaſerit.

CAPUT VIII.

Alterius item lepidiſſimi Poëmatii Exemplum, Carminum Horatianorum genera omnia ac modos ſingulis verſibus complexi: nuper à Cruquio primum, mox à Bineto, tertio nunc denique à nobis editum, & plenius, & emendatius, non ſine curioſa difficillimorum locorum explanatione.

Pergam officium meum exſequi porro, &, quando ſemel jam exorbitare inſtiti, alterum quoddam Poëtæ quidem incerti, cæterum venuſtate & vetuſtate nihil (uti ſpero) priori illi Apuleji Poëmatio conceſſurum, in commune proponam. Promulgatum id non ita pridem, & quidem bis eodem anno iterata Editione, primum dum comitate atque induſtria liberaliſſimi Cruquii noſtri, iterum ab unico ſuperiorum Carminum Editore Cl. Bineto: non ſine lituris, mendis, ac lacunis aliquot, quas tamen, facta utriuſque exemplaris conlatione, nos & exſarcire, & integrare poſſe confidentia eſt, ita alterum alterius auxilio eget. Argumentum ex Titulo haud ignotum. Ipſe, candidiſſime Lector, conſideres licet.

* PASIPHAÆ FABULA EX OMNIBUS METRIS HORATIANIS.

Filia Solis
Æſtuat igne novo,
Et per prata juvencum,
Mentem perdita, quæritat.
Non illum thalami pudor arcet,
Non Regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bovis
Convertier vultus ſuos:
Et Prœtides dicit beatas;
Ioque laudat, non quod Iſis alta eſt,
Sed quod juvenca cornua in frontem levat.
Si quando miſeræ copia ſuppetit,
Brachiis ambit fera colla tauri,
Floreſque vernos cornibus illigat,
Oraque jungere quærit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis:
Illicitiſque gaudet
Corpus includi ſtabulis, ſe faciens juvencam.
Et amoris pudibundi maleſuada
Obſequitur votis, & procreat (heu nefas) bimembrem,
Cecropida juvenis quem perculit fractum manus,
Filo reſolvens Gnoſſia triſtia tecta domus.

* *Exſtat apud Rufinum de Metris.*

Reſtituimus (ut vides)

Et per prata juvencum,

legitimam Bineti lectionem præ Cruquina illa ſubditicia:

Et perpetrata juvencum,

merito, hercule, ac perlubenter amplexi. Atque, ut hic Pictavienſis illa Antverpianæ, ita contra Antverpiana Pictavienſi, ſeptimo ab hinc verſu, multis millibus, mea quidem ſententia, antiſtat, in hocce exemplo:

Ioque laudat, non quod Iſis alta eſt, &c.

Etenim in Editione Bineti defectus hoc loco, quem ex Cruquiana ſupplevimus, antiquo Memphiticæ Deæ nomine retracto è fuga. Etiam *Juvenca* ibidem, ἀντὶ τοῦ *Juvencæ*, reſtituere auſi, hujuſcemodi interpretationis fiducia maxime: Paſiphaë Ius felicitatem non ceſſat prædicare, ac magnificare præ ſua, laudibuſque in cœlum vehere aſſidue; non eo quidem nomine, quod primaria Ægypti Dea, ac quaſi Præſeſtrix, novo præterea Iſidis cognomento inſignis cluens; verum potius, quod vaccina forma, lacteoque candore, notabilis cornua ſuperbe ac glorioſe elata, atque in frontem ſubrecta gerere conſpiciatur. Quid vero? annon cornuta utrobique Inachis,

Sive juvencam illam, ſive Deam facias?

Juvencam, quod de puella omnium formoſiſſima in candidæ juvencæ faciem ob furioſam Junonis æmulationem converſa primitus: *Deam* autem, quod, quum ipſius Iſidis perſonam omnemque imaginem gerit, non alius cœleſtis Numinis, quam Lunæ nobis habitumque ac perſonam repræſentet, quæ candida eſt, & cœrula, hoc eſt, humida, maximeque diebus primis corniculata. At Paſiphaë hanc ipſam, non ut Iſidem lunatis atque in frontem elevatis cornibus conſpicuam; ſed vero, ut patalem bovem laudibus in cœlum tollit; ac Juvencæ potius, quam Deæ ſimilem fieri exoptat ſeſe: quo non homini, ſed tauro

adultero

adultero ſuo, vaccina ſcilicet ſpecie totam approbare ſe poſſit. Reliqua in libris Formulariis bene ſe habent, uſque ad Diſtichon illud,

Illicitiſque gaudes,

Corpus includit ſtabulis efficiens juvencam.

Ita enim eſt in utriſque, idque ex divini illius Scaligeri caſtigatione maxime, quam nos pœne integram ſequuti ſumus; excepto, quod pro *Includit*, poſtrema excluſa litera, *Includi*, pro *Efficiens*, tranſpoſitis ſic quaſi per μετάθεσιν prioris ſyllabæ elementis, diviſim, *Se faciens juvencam*, fatali huic monſtro probabiliter condonavimus: hoc eſt, aſſimulans ſeſe, quaſi revera Juvenca fiet. Nota enim, prodigioſæ quidem, ſed antiquæ fidei, Hiſtoria, qua abiegnæ bovis Dædali artificis ſimulacro fallaciter incluſa, ac bovillo integumento velata, indomita hæc Minoïs uxor ductori Regii armenti inforandam ſe præbuit, ex cujus compreſſu gravida facta non hominem, ſed Minotaurum, in gremium currucæ mariti profuderit denique. Poſſit & lectio conſtitui ac reconcinnari hoc modo:

Illicitiſque gaudens

Corpus includit ſtabulis, &c.

uti Participium τὸ *Gaudens* accuſandi, haud nominandi, Caſu acceptum, ad vocem *Corpus*, non vero ad ipſam *Paſiphaën* referamus, eadem permanente ſententia ſcilicet. Τῷ *Stabulis* vero etiam ambiguitas nonnulla ſubeſſe videri poſſit, & fortaſſe ad penitiorem *Stabulorum* ſignificationem alluſum, unde & *Proſtibula*, &, *Proſtibulæ* derivatæ, quaſi *pro ſtabulis proſtantes*, ad capturas emerendas exigundaſque à prætereuntibus; de proſtitutis loquor, ac Togatis hiſce, quæ meretricium quæſti ſui gratia in propatulo facere condidicerunt ſcilicet: quod genus univerſum, ita graphice verique ac genuinis coloribus expreſſum, ab unico illo Comicorum principe habes in Pœnulo:

Proſedas, piſtorum amicas, reliquias alicarias,
Miſeras, ſchœno delibutas, ſervilicolas ſordidas:
Quæ tibi olant ſtabulum ſtatumque, ſellam & ſeſſibulum merum,
Quas adeo haud quiſquam unquam liber tetigit, neque duxit domum.
Servolorum ſordidulorum ſcorta Diobolaria.

Sed & *Præſepim*, ſive adeo *Præſepium*, apud eundem pro manſiuncula meretricia, hoc eſt, pro fornice, luſtroque, ac loco libero uſurpatum reperias non ſemel, nec apud Plautum modo, ſed vero apud Varronem quoque, & ipſum M. Tullium; *Omnia enim loca clauſa, & tuta Præſepia vocitata antiquitus*, teſte Nonio. Neque aliovorſum Juvenalis illud, mea quidem ſententia, interpretandum:

Qui bona donavit præſepibus, &c.

Porro, ne quis poſtremum Hemiſtichium iſtud ita, ut poſuimus modo, legere addubitet nobiſcum, loquutionis fortaſſe inſolentia offenſus; cum vero ego à Latinorum Comicorum Principe melius Latine addiſcere, indidemque has phraſes in animum ſuum immittere, ac fideli memoriæ commendare jubebo: *Bardum, Vilem, Glorioſum, Facetum atque, magnificum virum facere ſeſe*: interdum omiſſo etiam Pronomine, quomodo *Ferocem facere*, in Moſtellaria, id quod noſtris quoque Idiotiſmis conſentit planiſſime, queis vulgo dictitare ſoliti: *Faire la pretieuſe, le brave, Den praccbert, oft den baen maken.* Nam, quod in Pictavienſis Editionis contextu, *Effigies juvencæ*, quaſi per appoſitionem, ſuperiori ſententiæ connexum appenſumque legitur, quid vero ad emendationem hanc noſtram? quæ tamen, ſi cui obeſioris naris Lucumoni arriſerint minus, poterit, me quoque hoc ipſum præeunte ſibi, *Effigie juvenca*, hoc eſt, ſub mendaci juvencæ ligneæ velamento, falſoque adumbrata vaccinæ perſonæ ſpecie ac ſimulacro extrinſecus contentus, ſibi potius approbare, quam mihi; nam ipſus ſane, ad me quod attinet, à prioris ſententiæ ſtatu haud facile dimovebor. Habes ſubinde:

Et amoris pudibundi maleſuadus, &c.

Pudibundi, non in laude, ſed in vitio poſitum videtur, pro pudendi ac merito erubeſcendi amoris morbo ſcilicet, quod ſilentio prætereundum haud quaquam putavimus. Verſu vero antepenultimo, qui ſequitur, geminam in Pictavienſi exemplari lacunam Cruquii noſtri comitate explevimus: cui, hoſtimentum par pari de alieno aliquando ut redderemus, manuductore Bineto, in proximo Sapphico ſynarteto viciſſim auxilio fuimus, primum pro recto patrium, deinde pro auferendi caſu rectum in extremo ſubſtituentes: hoc amplius, deleto commate, quod verſus ſententiam in medio conturbare utrobique ac deſtruere viſum hactenus. Eleganter vero *Bimembrem*, hoc eſt, biformem, ſeu bicorporum, vocat portentoſum Paſiphaës partum: quem cum ingenioſiſſimo Poëtarum Ovidio,

Semiboremque virum, ſemivirumque bovem,

rite poſſumus interpretari.

CAPUT IX.

De Vitri flexilis temperamento *Tiberii Principis temporibus reperto. Ejus adeo rei cauſſa quatuor Scriptorum Auctoritates productæ, atque inter ſe conciliatæ mutuo. Dictorum aliquot Joh. Saliſberienſis Arbitro auctori ſuo (illuc unde bonum pedem attulerant)* liberali ac literali cauſa *aſſertorum enumeratio.*

Petrus Crinitus, magni illius Politiani auditor, ac diſcipulus, inter cætera induſtriæ, atque ingenii ſui facinora, libros nobis complures HONESTÆ DISCIPLINÆ Titulo honeſtos reliquit. In iis, præter Grammaticæ rei, ac verborum veterum tractationem, multa item ad Hiſtorias reconditiores pertinentia paſſim lectitantibus occurrunt, quibus Salluſtianum illud jure optimo occentari poſſit: *Fides ſit penes auctorem.* Ea excipio modo, ubi, non abs ſemet, ſed vero ex certorum monumentorum relatu, caſci ævi ritus, vel res etiam interdum geſtas, curioſa felicitate conquiſitas,

recenſet: quo in numero illud quoque (uti ſpero) memoria haud ſane indignum videri poterit, quod idem de *Vitri ductilis*, ſeu *flexilis* inventione, ea, qua à Scriptoribus priſcis acceperat fide, nobis porro examinandum proponit, quæ res, quoniam miraculo affinis, eademque noſtro quoque Arbitro digna æſtimata, quam convivalibus Trimalcionis ſui feſtivitatibus interponeret, ne nobis quidem aliena videri debet, quam paullò altius fuſiuſque repetitam, adductis undique in unum teſtimoniis, afferamus, atque corroboremus in poſterum, & quidem eo hercle curioſius, quod de geſtæ rei veritate ipſe Plinius nonnihil utique viſus ſubdubitare. Sic enim unicus ille, ac fideliſſimus Naturæ arcanorum ſcrutator, lib. XXXVI. cap. XXVI. *Ferunt à Tiberio Principe excogitatum vitri temperamentum, ut flexibile eſſet: & totam officinam artificis ejus abolitam, ne æris, argenti, auri metallis pretia detraherentur, eaque fama crebrior* (reſtituo, *celebrior*) *diu, quam certior fuit.* Ubi clare Imperatoris nomen, ſub quo hoc ipſum acciderit, habes expreſſum, id quod unum modo, culpa Exſcriptoris puto, in Petroniano exemplo deſideratur. Sed & Græcis verbis ejuſdem Hiſtoriæ narrationem aliquanto adſtrictius à Dione pertractatam operæ pretium fuerit cognoſcere, eo magis, quod nulla Hiſtorici ejus mentio apud Crinitum. Tradit igitur Caſſius iſte, ſed quaſi pro comperto; lib. LVII. pag 617. Κατὰ τὸν χρόνον τῦτον καὶ ϛοὰ μεγίϛη ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐπειδὴ ἐπεκεκλίκει ἐγένετο, θαυμαστὸν ὅν τινα τρόπον ὠρθώθη· ἀρχιτέκτων γάρ τις, οὗ τὸ ὄνομα ὐδεὶς οἶδε (τῇ γὰρ θαυματοποιίᾳ αὐτῦ φθονήσας ὁ Τιβέριος ὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὸ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐσγραφῆναι) ὗτος ὖν, ὅϛις ποτὲ ὠνομάζετο, τύς τε θεμελίυς αὐτῆς πέριξ ἐκράτυνεν, ὥϛε μὴ συγκινηθῆναι, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν πόκοις τε καὶ ἱματίοις παχέσι περιλαβὼν, σχοινίοις τε πανταχόθεν αὐτὴν ἔδησε, καὶ ἐς τὴν ἀρχαίαν ἕδραν ἀνθρώποις τε πολλοῖς καὶ μηχανήμασιν ἀναρτηθεῖσαν ἐπανήγαγε. τότε μὲν ὁ Τιβέριος καὶ ἐθαύμασεν αὐτὸν, καὶ ἐζηλοτύπησε, καὶ διὰ μὲν ἐκεῖνο χρήμασιν ἐτίμησε, διὰ δὲ τῦτο ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασε, μετὰ δὲ ταῦτα προσελθόντος οἱ αὐτῦ, καὶ ἱκετείαν ποιυμένυ, κἀν τύτῳ ποτήριόν τι ὑαλοῦν καταβαλόντος τι ἐξεπίτηδες, καὶ θλασθὲν πως, ἢ συντριβὲν ταῖς τε χερσὶ διατρίψαντος, καὶ ἄθραυστον παραχρῆμα ἀποφήναντος, ὡς καὶ συγγνώμης διὰ τῦτο τευξομένου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Meminit & Iſidorus lib. XVI. cap. XV. his verbis: *Fertur autem, ſub Tiberio Cæſare quendam artificem excogitaſſe vitri temperamentum, ut flexibile eſſet, & ductile. Qui, dum* (forte *cum*) *admiſſus eſſet ad Cæſarem, porrexit phialam Cæſari, quam ille indignatus in pavimentum projecit. Artifex autem ſuſtulit phialam de pavimento, qua complicaverat ſe, tanquam vas æneum: deinde malleum de ſinu protulit, & phialam correxit. Hoc facto, Cæſar dixit artifici: Numquid* (lege *Numquis*) *alius ſcit hanc condituram vitrorum? poſtquam ille jurans negavit, alterum hoc ſcire, juſſit eum Cæſar decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnium metallorum pretia abſtraherentur.* pro quo, *Detraherentur*, antea dixerat Plinius, & mirum ni ita corrigendum in hoc Iſidori loco. Omnium vero diſertiſſime Joannes Saliſberienſis, quamvis ab exemplis ſupra dictis in partem nonnihil diſſentiens, libro *de Nugis Curialium* IV, cap. V. qui *Policraticus* inſcribitur, non quidem de ſuo, ne quid erres, ſed vero de alieno (id quod corniculæ iſti cum fartoribus illis ſemipriſcis, Solino puta, Macrobio, Iſidoro, atque aliis ejuſdem farinæ mangonibus commune) ſolens utique, præſertim de Satura Arbitri noſtri, quam ex hac ejuſdem ediſſertatione auctiorem porro, inſtructioremque, ſuo loco, hoc eſt, Trimalcionis cœnæ reddas licebit: *Apud Petronium Trimalcio refert fabrum fuiſſe, qui vitrea vaſa faceret tenacitatis tantæ, ut non magis, quam aurea, vel argentea, frangerentur. Cum ergo phialam hujuſmodi de vitro puriſſimo, & ſolo, ut putabat, dignam Cæſare fabricaſſet, cum munere ſuo Cæſarem adiens admiſſus eſt. Laudata eſt ſpecies muneris, commendata manus artificis, acceptata eſt devotio donantis. Faber, vero ut admirationem intuentium verteret in ſtuporem, & ſibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæſaris phialam recepit, eamque validius projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec ſolidiſſima & conſtantiſſima æris materia maneret illæſa. Cæſar autem ad hæc non magis ſtupuit, quam expavit. At ille de terra ſuſtulit phialam; quæ quidem non fracta erat, ſed colliſa, ac ſi æris ſubſtantia vitri ſpeciem induiſſet. Deinde martiolum* (lege, *marculum*) *de ſinu proferens, vitrum correxit aptiſſime, & tanquam colliſum vas æneum, crebris ictibus reparavit. Quo facto, ſe cælum Jovis tenere arbitratus eſt, eo quod familiaritatem Cæſaris, & admirationem omnium ſe promeruiſſe credebat. Sed ſecus accidit. Quæſivit enim Cæſar, an alius ſciret hanc conditurам vitrorum. Quod cum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens, quia, ſi hoc artificium innoteſceret, aurum & argentum vileſcerent, quaſi lutum.* Et, ut palam demonſtret, ſe quoque ſupradictæ Hiſtoriæ fidem, non minus quam Plinium, ſuſpectam merito ac controverſam habere, ſubjungit ſuis verbis protenus: *An vera ſit relatio & fidelis, incertum, & de facto Cæſaris diverſi diverſa ſentiunt.* Quaternas (ut vides) Auctoritates produximus, Crinito duorum teſtimoniorum ſuffragiis ſuperato, idque Petroniani honoris cauſa maxime, cujus an Saliſberienſis iſte, pro rei merito, aut ſcriptoris etiam dignitate, rationem habuerit ſatis, prudentioribus porro ingeniis conſiderandum relinquo: hoc unum præſtare contentus modo, priorem hujuſce narrationis partem auctori ſuo Arbitro acceptam referundam videri, non, qua ad ſententiam tantum, ſed vero, qua etiam ad dictionis ſimplicitatem, ipſumque verborum ambitum, tametſi ſtelis multo candidiſſimis nebulam à Britanni illius fullonia aſperſam non negaverim: ſed ita tamen, ut pannum in purpura poſitum haud obſcuris utique indiciis deprehendas, quemadmodum & libro *Policratici* VII. cap. XV. ſub finem, ubi aliam quandam ſententiam tacite, ac diſſimulato auctoris

nomine

nomine in u'ſus accommodat ſuos, verbi gratia: *Nam, ut dici ſolet, amor ingenii nunquam hominem divitem fecit*, pro quo in Satyrico noſtro invenias; cap. LXXXIII. *Amor ingenii neminem unquam divitem fecit*. Denique, initio capitis ſequentis, quis obſecro non videt latibulum furti quæſitum verbis illis: *Qui ſolas divitias congerere curant, nihil in vita potius credi volunt via, quam cæteris prætulerunt;* qui quidem Petronianum iſtud memoriter commemi nerit modo? cap. LXXXIV. *Deinde qui ſolas exſtruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipſi tenent*. Pæne præterieram immemor, quod prius monitum oportuit, ad *cœnam quoque Trimalcionis* alterum ejuſdem Centonum ſarcinatoris exemplum pertinere, à Fragmentorum Arbitri Editore, per incogitantiam credo, ſilentio prætermiſſum. Id vero lib. VIII. cap. VIII. *Policratici*, quem dico, reperitabis hujuſmodi: *Cœnam Trimalcionis apud Petronium, ſi potes, ingredere, & porcum ſic gravidari poſſe miraberis, niſi forte admirationem multiplex, ignota, & inaudita luxuria tollat.* Ad quam *Cœnam* etiam retrahendum autumo Fragmentum minutulum, quod à Fulgentio Grammatico ſub Petronii nomine citatur his verbis: *Poſtquam ferculum allatum eſt.*

DON JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS

COMMENTA

IN

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON.

Labor pene puerilis, nunc autem poſtliminio duorum luſtrorum incudi denuo redditus.

Digitized by Google

AUDITORI MEO.

Ecce in προσχολίῳ, Auditor, adſum, ut, antequam centonem liceat elevare, & Auditorium introire, poſſim tecum paucis verbis agere; paucis, inquam, ſed quæ reſcire te, mea nonnihil refert, & etiam tua. Sed Aures tuas jam bibulas auguror, fac ut ſentiam quoque benivolas. Equidem jam olim, adhuc nimirum puer, ex umbris Grammaticulorum egreſſus, dum parenti, heu quondam meo! inluſtri, & venerando, morem gero, luminaque melioris illius ævi penitus luſtro, ſidera minus coruſca delibo tantum, factum eſt, ut in Arbitrum Petronium inciderem; &, quanti illum fecerint Viri eruditione conſpicui, quamque etiam tum carum foret illius nomen, ex omnium longa commendatione condiſcerem. Avidus ideo lectionem adgredior, quis ambigat? Sed, Bone Deus, ut offendi eum diſruptum, lacerum, ac deformem! Prætereo hic doctorum Virorum conatus, quibus eidem primitus anxii ſubvenere; nam licet plurimum ii profecerint, egebat miſer ille auxilio præſentiori. Imparem me ſane tanto facinori ſat bene noveram, quod nec dum juvenis forem, & quod conſcius itidem meæ curtæ ſupellectilis. Attamen, fateor quidem, mihi ab iniquo labore temperare non potui; ſic prima illa ætas audax eſt, immo præceps, ac laſciviens. Poſt vero haud breve temporis ſpatium, quam onus ſubieram, in prolixam ſegetem ſubcrevit noſtra lucubratio, ſeu potius molem indigeſtam, ac farraginem: inibi namque obgeſſeram temere, quicquid ex adſidua lectione ſuccurrebat opportunum. Obgannient haud dubio hic homines inſubidi, triſti & ſuperciliosa fronte mihi objectantes, Siccine puer, Venere apud Arbitrum proſtante nuda oculos paſcere, immo exſaturare, non erubuiſti? non ſalva res eſt. Sed velim id tam candide ad eorum aures perveniat, quam ſimpliciter geſtum eſt. Dicam, quod verum ſcio; narratiunculæ ejus devirginatæ, me-Hercules, vel in illa ætatula mihi, quod muſica ad ſurdum. Suaviloquentia me cœpit, ſimplicis ſtili mundities, urbanitas, & ſales, & in ſumma tot Veneres, quibus primæ notæ Scriptoribus aliis quam longiſſime ſuperemineret. Inſuper & Sapientiæ præceptis animum meum ita Petronius compoſuit, ut vel exinde inſigniter edidicerim Fortunam contemnere, imminentiaque tot Fati diſcrimina catus opperiri. Deferbuit tamen id ſtudium noſtrum, & altum ſiluit tribus pene luſtris, quouſque plurimorum hortamina, quæ apud me imperii vim obtinebant, tandem compulerunt, ut omnino ſatagerem fidem jam antiquam liberare, ſatiſque tot annorum facere exſpectationi, qua publicæ, qua privatæ. Repetii itaque rude opus, &, nunc addendo, nunc vero innumera jugulando, tunc primum concinnavi; ac deinde, ut paret, in COMMENTA haut incommode digeſſi. Iis autem in Comminiſcendis quæ ratio ſervata nobis fuerit, & lubet aperire.

Noſtra enim COMMENTA Παραλειπόμενα fere ſunt ceterorum Interpretum, apud quos offendentur indubio, ſi inluſtratione indigentia (quod mirum valde erit) nonnulla prætermiſimus. Pariterque, Scriptorum loca illis memorata adtingere, nobis ſumma religio fuit, niſi diverſa prorſus ratione producerentur. Præterquam quod & iiſdem nonnunquam Criticum ferrum, nonnunquam novam faculam admovemus. Aſt in omnibus ſpero me ſecutum tale temperamentum, ut de me queri non poſſit, quiſquis de ſe bene ſenſerit; quum ſalva omnino perſona-

rum reverentia; ubique ludam eorum Nominibus parcens ingenti ſuperſtitione, quorum ſententiæ utcumque mihi non probarentur, laudarim vero omnium, qui digni elogio. Ubi autem longiuſcule digreſſi per Parerga videbimur evagari (quod & rarenter fit) ſi propius rem inſpexeris, haud extra oleas, ut ajunt, ferri nos, conſtabit manifeſto. Ἀπροσδιόνυσα quidem non ſunt, quæ Auctorem quoquo modo exornant, aut morem, quem tetigit; ibique, recenti inquam exornatione priſcorum rituum, ſors haud luſimus operam. Pleriſque etiam locis, quibus huc uſque opus fuit Delio natatore, primi nos, præfiſcini, vitam & lucem dedimus; omnibus vero adſeruimus vindicias antiquæ Lectionis, ubi ne deſperata loca erunt excipienda, de quibus optime forſan omnium fuimus meriti. Cæterum quidem etſi Satiricon illis ſcriptum fuit, qui ſolent ſpectare Florales, adſit tamen COMMENTORUM noſtrorum Auditor ſeverus Cato; impudentiam enim exhorrens non exibit de theatro. At denique, jam dum plura alia, quæ apud nos ſervantur confecta, publici juris facimus, quiſquis es ex Critico Senatu in præſentia futurus meus Auditor,

Vive, vale: ſi quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti, ſi non, his utere mecum.

Digitized by Google

DON JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS

COMMENTA

IN

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON.

Cap. I. *Num alio genere Furiarum declamatores inquietantur, qui clamant?*] Figurata omnino interrogatio eſt adſeverantis, cui orationis generi vigoris plus, ardoriſque ineſt excitando auditori, commovendo, quam ſi *pronuntiative*, ut ajunt Grammatici priſci, rectaque ac ſimplici oratione diceret, *Non alio genere Furiarum, &c.* Fruſtra igitur ſunt, qui emendant. Furiarum vero haud dubio genus ſecundum eſt, quo Declamatores inquit agitari. Tres namque illæ fuere, *quarum prima Alecto:* Verba Fulgentii ſunt, Mythol. lib. 1. cap. VI. quæ, rem opportune ſatis totam aperiunt. *Ἀληκτὼ enim Græce impauſabilis dicitur. Alia Tiſiphone: Τισιφόνη autem, quaſi τούτων φωνή, id eſt, iſtarum VOX. Tertia Megæra: Megæra enim eſt, quaſi μεγάλη ἔρις, id eſt, magna contentio. Primum eſt ergo, non pauſando Furiam concipere. Secundum eſt, IN VOCEM ERUMPERE. Tertium, jurgium protelare.* Qui in vanas ergo, ſenſus eſt Satirici, Declamationum voces erumpunt, num alio, quam Tiſiphones, Furiarum genere inquietantur?

Declamatores.] Satis ſuperque Interpretes jam pridem de Declamatoriis exercitationibus ad Arbitri egerunt inluſtrationem, quo circa, quum hac in parte, ut & nonnullis aliis, præverterint nos, leviter loca, ne aſymboli ſcilicet, indeque diſcedamus jejuni, nonnunquam adtingemus. Præcipua enim olim fuit, in ſcholis Rhetorum, & Sophiſtarum, Declamationum exercitatio, eamque vario temporum lapſu varias induiſſe formas, jam dudum factum eſt, quum Viri eruditi monuerunt. *Theſibus* primitus, *Locisque Communibus* ſeſe Scholaſtici, ipſique Sophiſtæ exercebant, aliterque, & aliter, quouſque ad *Suaſorias* tandem, *Controverſiaſque* devenere. Sub *Declamationum* autem nomine omnes nimirum exercitationum ſpecies illæ apud Latinos comprehenſæ, uti μελετῶν apud Græcos. *Ficta* enim erant *Certamina Rhetorica*, ut Priſcianus ait, unde & πλάσματα dicta, & *Figmenta Sophiſtarum*, item Auctori Dialogi de Orator. argute ſane, *Scena Scholaſticorum*, & Ennodio *Dicendi ſimulacra*. A. Gellius *Decurſus ludicros* vocavit, & *Simulacra præliorum voluptaria*. Eo autem, quod Declamationes repræſentarunt perdiu litium fictas imagines, Auſonius *Falſas* lites vocavit, Epiſt. 11. ad Paullum Rhetorem;

Vel Falſas Lites, quas ſchola veſtra ſerit.

Quod S. Baſilius mire verbis illis expoſuit, L. 2. Cont. Eunom: Πρὸς κατηγόρους τε μάχη μὴ ὑφεστῶτας, καὶ ἀπολογία πρὸς κατηγορίαν οὐ προῤῥηθεῖσαν, καὶ λόγος πρὸς δικαστὰς τοὺς οὐδαμοῦ φαινομένους. *Eſt enim pugna adverſus accuſatores, qui nuſquam ſunt, & ad accuſationem non prædictam reſponſio, & ad Judices, qui nulli videntur, oratio.* Id vero poſtea faſtidientes Scholaſtici, ad mera nugamenta, quaſi tempeſtate delati, adhæſere, tanquam ad ſaxum, diverſaque prorſus à forenſibus cauſſis tractare cœperunt, quo Arbitri ſpectat plane & illa indignatio hoc capite: *Et ideo ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident, ſed piratas, &c.* eaque propter, *quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos.*

Inquietantur.] Ductum eſt ab ſpectris, nocturniſque terriculamentis, quæ nimirum *Inquietare*, hoc eſt, ſomnos impedire conſueta. Sic puer veneficæ minatur apud Horatium: Epod. V. verſ. 91.

Quin, ubi perire juſſus exſpiravero,
Nocturnus occurram furor,
Petamque vultus umbra curvis unguibus,
(Quæ vis Deorum eſt Manium)
Et INQUIETIS aſſidens præcordiis,
Pavore ſomnos auferam.

Inquietari igitur, ſomno privari priſcis. Ita apud ipſum

ipſum Arbitrum Eumolpi illud eſt in ſoporem labentis, ab Encolpioque excitati, cap. 100. *Inquietatus ille moleſte tulit:* &, *hoc erat*, &c.

Succiſi poplites membra non ſuſtinent.] Pariſſime Lucanus noſter, Petronio σύγχρονος, in extremo Panegyrico ad Piſonem:

Et tremefacta cadant SUCCISO POPLITE MEMBRA.

Neſcio an, more ſuo, Lucani verſum huncce, immerito tamen, carpat nunc Petronius. Iſti porro *Supernati* vocabantur antiquitus. Feſtus: *Supernati dicuntur, quibus femina ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum. Ennius:*

Hic pernas ſuccidit iniqua ſuperbia Pœni.

Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent.] Fecerunt omnino Ciceroni Chriſtiano, Lactantio inquam. Ipſus profitetur, lib. 1. cap. 1. *Multum nobis Exercitatio Fictarum Litium contulit, ut nunc majore copia, & facultate dicendi cauſam veritatis peroremus.* Prolixe autem Arbiter, ut plures Antiquorum, genus id Exercitationis inſectatus eſt.

Rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu] Vide quæ notantur inferius ad verba illa capitis 11. *Levibus enim, atque inanibus ſonis*, &c.

Sententiarum.] Plurimus uſus *Sententiarum* in declamationibus, & in Petronio plurima mentio. Illuc faciunt loca, quæ ſequuntur: cap. VI. *Dum ergo juvenes Sententias rident.* Et cap. X. *An videlicet audirem Sententias, id eſt, vitrea fracta.* Et cap. CXVIII. *Quam controverſiam Sententiolis vibrantibus pictam*, & iterum ibidem. *Ne Sententia emineant extra corpus*, &c. Græcis autem Sententiæ illæ γνῶμαι dictæ: quarum differentias, exemplaque, tradidere ex Hermogene Priſcianus, lib. *de Praexercitamentis Rhetorica*, & Aphthonius *in Progymnaſm.* cap. 4. De illis etiam loquitur Seneca Pater, Præfat. Controverſ. ad Filios; dum, in ipſis ſæpius fuiſſe exercitatum noſtratem Porcium Latronem, Oratorum, ipſius Senecæ ſententia, facile principem, his verbis edocet: *Aliquo die nil præter has tranſlatitias ſcriberet, quas proprie Sententias dicimus; quæ nihil habent cum ipſa Controverſia implicitum, ſed ſatis apto & alio transferuntur: tanquam quæ de Fortuna, & Crudelitate, de Sæculo, de Deliciis dicuntur. Hoc genus Sententiarum ſupellectilem vocabat.*

..*Ut, quum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos.*] Inſigne exemplum Porcii Latronis hocce patefacit, quod refert Quinctilianus, lib. 10. cap. 5. Ego autem altiuſcule repetam locum, quia hujuſce Declamationis Petronianæ potiſſimam partem inluſtret mirifice, indicetque judicium, quod de id genus Exercitationibus fecerit ſummus Oratorum Magiſter: *Sed, quemadmodum forenſibus Certaminibus exercitatos, & quaſi militantes, reficit ac reparat hæc velut ſagina dicendi, ſic Adoleſcentes non debent nimium in falſa rerum imagine detinere, & inanibus ſimulacris: uſque adeo, ut difficile ab his digreſſos ſit adſueſacere, ne ab illa, in qua prope conſenuerunt, umbra, vera diſcrimina, velut quendam ſolem, reformident. Quod accidiſſe etiam Porcio Latroni, qui primus clari nominis profeſſor fuit, traditur. ut, quum ei, ſummam in ſcholis opinionem obtinenti, cauſſa in foro eſſet oranda, impenſe petierit, uti ſubſellia in baſilicam transferrentur, ita illi cælum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur.*

Quia nihil ex his, quæ in uſu habemus aut audiunt, aut vident.] Ideo ineptiſſimam judicavit Arbiter Declamatoriam Exercitationem, indeque ortum, ut, *quum in forum venerint Adoleſcentes, putent ſe in alium terrarum orbem delatos.* Contra ex antica Plinius Nepos ſenſit de Exercitatione Poëtica lib. 7. Ep. 9. qui locus, præterquam quod ſane eruditus eſt, venit etiam & huc ſatis opportune. *Itaque ſummi Oratores, ſummi etiam viri ſic ſe, aut exercebant, aut delectabant; immo delectabant, exercebantque. Nam mirum eſt, ut his opuſculis animus intendatur, remittaturque, recipiunt enim amores, odia, iras, miſericordiam, urbanitatem, omnia denique, quæ ad vitam pertinent, atque etiam in foro cauſſiſque verſantur.*

Cap. II. *Pace veſtra.*] Formula veniam deprecantis. Tibullus lib. 2. El. 5.

Pace tua, pereant arcus, pereantque ſagittæ.

Ovidius lib. 3. Amor. El. 2.

Pace loquar Veneris tu Dea maior eris.

Pax pro *venia* uſurpata antiquitus, & viciſſim *Venia*, pro *Pace*; ſic ad verſum illum Virgilii 3. Æneid.

Sed votis, precibuſque jubent expoſcere Pacem.

Nonius *Pacem* interpretatur *Veniam*, & Servius ad huncce 1. Æneid.

Orantes Veniam templum clamore petebant.

Veniam pro *Pace*. Inde conjunxit Arnobium l. 2. *Cum Pace hoc ejus, & cum Venia dixerim.*

Primi omnium eloquentiam perdidiſtis.] *Primi omnem*, aut *primi omnium*, fere idem, ſed paucis hocce poſt Ciceronem uſu veniſſe annis, diſertiſſime omnium dixit Seneca Rhetor, Præfat. Controv. l. 1. *In deterius deinde*, agit tunc de Ciceronis ævo, *quotidie data res eſt: ſive luxu temporum, nihil eſt enim tam mortiferum ingeniis, quam luxuria: Sive, quum pramium pulcerrima rei cecidiſſet, tranſlatum eſt omne certamen ad turpia, multo honore quæſtuque vigentia: Sive fato quodam, cujus maligna perpetuaque in omnibus rebus lex eſt, ut ad ſummum perducta, rurſus ad infimum, velocius quidem, quam aſcenderunt, relabantur.* Alia vero Petronio cauſa eſt potior, videlicet, Declamationum exercitatio, quæ etiam & poſt Ciceronis conſtitit ætatem. Plane ipſus Seneca ibidem: *Scholaſtica Controverſia multo recentior eſt, ſicut ipſa Declamatio, apud nullum Auctorem antiquum ante ipſum Ciceronem, & Calvum inveniri poteſt, qui Declamationem diſtinguit.* Additque de Declamatione: *Modo nomen hoc prodiit: nam & ſtudium ipſum nuper celebrari cœpit. Ideo facile eſt mihi ab incunabulis noſſe rem poſt me natam.* Vide ergo, quam conſone Petronio accinat.

Levibus

Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur.] Plane enim hic fucatam Declamationum elocutionem, turgidulæque Orationis ampullatas voces, *inanes ſonos, atque leves* vocavit, ut ſupra etiam cap. 1. pariſſimo ſenſu: *nunc & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu*, & infra hoc capite, *nuper ventoſa iſthac, & enormis loquacitas*, & cap. CXVIII. *Controverſiam ſententiolis vibrantibus pictam*, eodemque faciunt verba hoc capite, *pudica oratio non eſt maculoſa, nec TURGIDA.* * Elegans autem allegoria eſt, & conſonans dictis: *ut corpus orationis enervaretur.* Sic & Symmachus l. 4. Ep. 29. locutus. *Plures utilitatis, & honeſtatis adſertiones in ipſo corpore orationis invenies.* Et Petronius: cap. CXVIII. *Ne ſententiæ emineant extra corpus Orationis expreſſa.*

Declamationibus continebantur.] Vera hæc eſt lectio. Continebantur juvenes Declamationibus, detinebanturque, Petronii ætate, priuſquam in forum venirent. Fruſtra hic Auctor Analector. eſt lib. 2. cap. 9. & alii, qui pariter emendare conantur.

Quum Pindarus, novemque Lyrici.] Novum hocce Græcis, Latiniſque Scriptoribus, quibus Novem tantum Poëtæ Lyrici cum Pindaro agnoſcuntur videlicet. Enumerant plane, nominantque Epigrammata Græcorum, Anthol. lib. 2. cap. 67. Ep. 1.

Εἰς τοὺς ἐννέα Λυρικούς.

Πίνδαρε, Μουσάων ἱερὸν στόμα, καὶ λάλε Σειρὴν
Βακχυλίδη, Σαπφοῦς τ' Αἰολίδες χάριτες,
Γράμμα τ' Ἀνακρείοντος. Ὁμηρικὸν ὅς τ' ἀπὸ ῥεῦμα
Ἔσπασας οἰκείοις Στησίχορ' ἐν καμάτοις,
Ἥ τε Σιμωνίδεω γλυκερὴ σελίς, ἡδύ τε Πειθοῦς
Ἴβυκε, καὶ παίδων ἄνθος ἀμησάμενε,
Καὶ ξίφος Ἀλκαίοιο, τὸ πολλάκις αἷμα τυράννων
Ἔσπεισεν, πάτρης θέσμια ῥυόμενον,
Θηλυμελεῖς τ' Ἀλκμᾶνος ἀηδόνες, ἵλατε πάσης
Ἀρχὴν τῆς λυρικῆς καὶ πέρας ἐσπάσατε.

Vertit Megiſerus:

In Novem Lyricos.

Pindare, Muſarum ſacrum os, facundaque Siren
Bacchilides, Sapphus gratiaque Æolia.
Scripta Senis Teji, quique ipſum imitatus Homerum
Steſichore, eximium carmine nomen habes:
Muſa Simonidis inclita, tuque lepore ſuavis
Ibyce, gratus erat cui puerilis amor:
Quique Tyrannorum Diis ſæpe cruore litaſti,
Alcæi mucro, jura tuens patria;
Et vos Alcmanis cantus; eſtote benigni,
Principium & finem contrahitis Lyrica.

Et alias. Sic & Quinctilianus lib. 10. cap. 1. ubi & Pindari eximium elogium: *Novem vero Lyricorum longe Pindarus Princeps, &c.* Innuit & Auſonius Ep. 32. quod in Sapphus ſimulacrum ſcriptum:

* *De tumida hacce Declamatorum dictione abunde egit noviſſime Lud. Creſollius Theat. Vet. Rhet. lib. 3. cap. 23.*

Εἰμ' ἐνάτη Λυρικῶν, Ἀονίδων δεκάτη.
Sum Nona Lyricorum, Aonidum Decima.

Petronio eſt igitur aliquod quærendum effugium. Iſaacius enim Lycophronis Scholiaſtes Novem illis Lyricis Poëtis decimam neſcio quam *Ecyrthinam* Poëtriam addidit, itaque ex Decem illis ipſorum chorum conſtituere non dubitavit. Lilius autem Gyraldus, homo doctiſſimus, Dial. 9. de Poet. Hiſt. *Ecyrrhinam* pro *Corinnam* mendoſe exaratum pro certo habuit: quum & Hephæſtion *Corrinnam* duplici. *r*. videatur enuntiare. Cui ſententiæ Vinetus quoque Auſonii eruditus interpres ſubſcripſit haud cunctabundus. Itaque, quum cap. CXVIII. Lyrici tantum nominantur Petronio, indubie Decem illi ſunt intelligendi. Unde etiam patet, qui mendacii jam olim inſimulavit Hyginum, *Septem* quippe ſolum *Lyricorum* exſtat apud illum Epigraphe capitis 222. ſatis rem non vidiſſe: nam, præter Pindarum, uti ex Arbitro liquet, præterque Sappho, Corinnamque poëtrias, *Septem* olim celebrabantur ſeparatim Poëtæ Lyrici.

Homericis verſibus canere timuerunt] Daniel Heinſius, lib. de Tragœdia, legit, *canere non timuerunt*. Homericam quippe dicendi rationem, ait, Lyrici expreſſerunt, maſculam nempe & nervoſam, minime vero corruptam & effœminatam. Docte vero Arbiter verbo, *Homericis verſibus*, Epicum poëma ſignificavit, quod heroicis, ſive hexametris verſibus condi debere, docuit in Poëtica Ariſtoteles. Sic Homerus fecit, exemplumque poſteris reliquit. Unde Horatius in Arte:

Res geſta regumque, ducumque, & triſtia bella
Quo ſcribi poſſent numero, monſtravit Homerus.

Et Ovidius extremo lib. 1. De Remedio Amoris:

Fortia Mæonio gaudent pede bella referri.

Mæonius pes Naſoni, quod noſtro *Homericus verſus*. Itaque Arbitri mens patet, ſcilicet non auſum Pindarum, & reliquam Lyricam cohortem Epopœiam adgredi, & heroicum poëma, quod verius nos interpretamentum putamus.

Ad hoc genus exercitationis.] Nempe Declamationum; frequenter olim *Exercitatio* de omni Declamatorio genere uſurpata. Vide quæ dicuntur infra cap. CXVIII. ad verba: *Sic forenſibus miniſteriis exercitati.*

Nuper ventoſa iſthac & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit.] Tale eſt judicium Ciceronis de Aſiaticis Oratoribus in Bruto: *Hinc Aſiatici Oratores non contemnendi quidem, nec celeritate, nec copia, ſed parum preſſi, & nimis redundantes.*

Ventoſa iſthac & enormis loquacitas.] Supra hujuſce loci meminimus. Addimus & τῷ *loquacitas* ſuum fel quoque haut deeſſe. *Loqui* enim ἁπλῶς Oratoribus priſcis incondite verba facere erat, cui oppoſitum *Dicere*. Cicero ſæpe docet, & Quinctilianus; ſed hoc proletarium. Græci idem obſervarunt in λαλεῖν, & διαλέγεσθαι, ſive λέγειν, ut Ammonius docet περὶ ὁμοίων, &c. quod & in Eupolidis verſu animadverſum:

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Blatterare optimus, dicere ineptiſſimus.

Unde jam & Maximi Tyrii in Sophiſtas pateſcit ſcomma, quorum σοφιστὰς, ait, eſſe πολυῤῥήμονας; καὶ λάλους, *verboſam nimium & loquacem.* Diſſert. 15. Et Luciani illud ſimile in Philoſophus, in Bis accuſ. quos quum ἐξωσόφους deſcribit, eos pariter vocat λάλους, *loquaces.*

Animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere adſlavit.] Decens valde ab novellis arboribus tranſlatio, illæ enim ſunt quæ facilius ſiderantur. Clariſſime docet Theophraſtus adpoſitiſſimo loco, lib. 5. de Cauſſ. Plant. cap. 10. Ἀστρόβλητα μὲν οὖν μάλιστα γίνεται τὰ φυτὰ, καὶ οἱ μόσχοι διὰ τὴν ἀσθένειαν. Συμβαίνει δὲ τὸ πάθος, ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ, καὶ μὴ ἔχωσιν ἕλκειν ὑγρότητα· διὸ καὶ ὑπὸ ἄστρον πλεῖστα. τὰ δὲ πρεσβύτερα διὰ τὴν ἰσχὺν ἀντέχει τε μᾶλλον, καὶ ἕλκει πόῤῥωθεν. *Siderantur præcipue plantæ novellæ, ac ſurculi, ſua cauſſa imbecillitatis. Quod accidit, quum, ſiccata tellure, humorem trahere nequeant: quapropter plurimæ pereunt ſub ſidus. At majores ætate, utpote validiores, magis reſiſtunt, & alimentum eminus trahunt.* Etiam Plinius lib. 17. cap. 24. *Proprium tamen Siderationis eſt, ab ortu canis ſiccitatum vapor, quum inſita ac Novellæ arbores moriuntur.* Haud aliter & Tyrunculorum progreſſus facillime ſiſtuntur, ac veluti ſideratione ſurculi præoccupantur.

Stetit, & obmutuit.] Manet adhuc in metaphora. Sideratio enim motum tollit, & linguam, ut ex Medicis notum. Dixit etiam Martialis; & lib. 7. Ep. 91. firmat Petronii, *Obmutuit:*

Hoc opus eſt, ſubito fias, ut Sidere, Mutus.

Et lib. 11. Ep. 86. ejuſdem, *Stetit:*

Sidere percuſſa eſt ſubito tibi Zoile lingua,
Dum lingis cunnum; Zoile, nunc futues.

Quod neutiquam erat Interpretibus prætermittendum.

Ac ne carmen quidem ſani coloris enituit.] Paullo poſt hocce ex Horatio confirmamus, ejuſque rationem reddimus.

Sani coloris.] Metonymia eſt, & elegans ad carmina tranſlatio. Non abſimilis eſt illa Symmachi ad leges Epiſt. 157. lib. 9. *Valeo, quantum ſinit æger animus. Atque utinam leges æque mecum valerent, quarum Sanitas ab ipſis pleruraque corrumpitur, quibus curanda mandatur.* Sic & Cicero in Bruto, de Eloquentia loquens varias regiones peragrante: *Omnemque illam SALUBRITATEM Atticæ dictionis, quaſi SANITATEM, perderet,* & poſt pauca: *Rhodii SANIORES, & Atticorum ſimiliores.* Quod à D. Auguſtino videtur clarorem accipere, quum lib. 3. contra Petilianum *Sano* opponit *Tumidum*, diſertim autem Seneca inluſtrat utrumque, Præf. lib. 5. Controverſ. *Muſa Rhetor multum habuit ingenii, nihil cordis, omnia uſque ad ultimum Tumorem perducta, ut non extra SANITATEM, ſed extra naturam, eſſent.* Recte ergo *Sanus color* bene valentis dicitur. Unde jocus Martialis lib. 1. Ep. 78.

Pulcre valet Charinus, & tamen pallet.

Exitum fecit.] Sic & plures locuti. Seneca Ep. 105. *Exſpectarent, viderentque, quem admirator auri Exitum Faceret.* Et Quinctilianus Declam. 5. *Exitum Faciam hominis, ad quem non reverti pater.* Et alias ſæpe. Etiam Marcellus JCtus l. 3. Dig. De iis, quæ in teſtamento delentur: *Credi poteſt ſatis ſe conſecuturum putaſſe, ut inteſtati Exitum Facerent.*

Poſtquam Ægyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam invenit.] Quænam illa compendiaria via eſt, quam Ægyptii ad picturam invenerunt? Fruſtra, Hercules, petes ab Interpretibus, fruſtra ab quolibet alio, qui palmari omnium conſenſu gloria litterarium ſtadium percurrerit. Dum hæreo hic, parumque lucis mutuari aliunde poſſe confido, conſulere tandem de Pictura Veterum decrevi prudentiorem. Obtulit ſeſe inluſtris vir, & omnifariam eruditione refertus, in primiſque amicus, Don Joannes de Fonſeca & Figueroa. Ille enim de Pictura Veteri, inter plura alia humanioris litteraturæ monumenta, librum jam confectum adſervat; unde mecum depromtam interpretationem perlibenter communicavit. Ecce ejus ipſamet verba, Lector habe. Neronis enim ævo, Pictura *ne minimum quidem ſui veſtigium reliquerat*, auctore Petronio. Hinc immaniſſima illa in emendis picturis pretia. Suetonius Tiberio, cap. 44. Dio, alii. Sed, quia Petronius addit, ideo Picturam exitum feciſſe, quia audacia Ægyptiorum tam magnæ artis invenit compendium, quærendum eſt, quid ſit, per compendium pingere. Quid ſit *Compendium* in ſcriptis, pueri ſciunt, & hoc eſt, quod à viris doctis ad hunc locum obſervatum invenio. Quid vero Compendiare picturam, hoc opus, hic labor. Primus Nicomachus, Ariſtodemi filius, ac diſcipulus, in pingendo omnibus velocior, mira brevitate cœpta opera abſolvebat: ut contra ille, qui nunquam manum de tabula. Sed hoc pingere non eſt per compendium, immo brevitati conſulere. Philoxenus Eretrius, Nicomachi diſcipulus, *celeritatem præceptoris ſequutus* (verba ſunt Plinii) *breviores etiamnum quaſdam picturæ vias, & Compendiarias invenit.* Non ſolum, inquit, celeritatem præceptoris ſequutus eſt: ſed novo more vias, per quas pictura compendiaretur, invenit. An vero cum Ægyptiis conveniret, & illorum compendium ſequutus eſſet, ignoramus. Verum enim vero, quid tandem per compendium pingere Ægyptiis ſit, ex uno Plinio, de veteri pictura, pluſquam reliqua omnium Scriptorum, tum Græcorum, tum Latinorum, turba bene merito, dicimus plane. Quæ verba quia ſatis mendoſa & corrupta, ex Codicibus Hiſpalenſi, & Regio, ſi non prorſus emaculata, non, ut hodie dolemus, lacera exſcribam; ratio enim emendationum in noſtris Plinianis perpetuis notis plene, σὺν Θεῷ, tradetur, verba igitur doctiſſimi Scriptoris ſunt, lib. XXXV. cap. XI. *Pingunt & veſtes in Ægypto, inter pauca mirabili genere, candida vela poſtquam adtrivere inlinentes non coloribus, ſed colorem ſorbentibus medicamentis. Hoc quum fecere, non*

adparet

adparet in velis, ſed in cortina pingi: in ferventes aquas merſa poſt momentum extrahuntur picta. Mirumque quum ſit unus in cortina color, ex illo alius atque alius fit in veſte, accipientis medicaminis qualitate mutatus. Nec poſtea ablui poteſt, ita cortina, non dubie confuſura colores, ſi pictos acciperet, digerit eos ex uno, pingitque, dum coquit, & aduſta veſtes firmiores fiunt, quaſi non urerentur.

Compendiariam.] *Compendiaria*, ſive *compendium* eſt via contractior, quæ ad metam cujuſque rei ſine flexibus nec diverticulis tendit. Gloſſæ: *Compendium, Compendiaria*, συντομία. Ovid. 3. Metamorph.

Tardius exierant, ſed per Compendia montis
Præcipitata via eſt.

Et paſſim omnes. Magnæ ergo artis pictoriæ Compendiaria, quam Ægyptii invenerunt, brevior indubie via erat, qua ad artis peritiam tyrunculi pervenire poſſent; neutiquam vero, uti ego exiſtimo, ingenioſum illud artificium per compendium pingendi. Itaque Compendiaria via diſcendi fuit, non vero pingendi.

Cap. III. *Amas bonam mentem.*] Omnium potiſſima habenda eſt ſemper interpretandi ratio, quæ parium videlicet ævo conſtet Scripturum conlatione. Ideo Seneca noſter ſæpius procedet ſubvenire Petronio, quum ætate enim haud ſecus pariſſimus Scriptor ſit, atque conruptiſſimorum ſui temporis morum acerrima exagitatione. Apud utrumque ergo *Bonæ Mentis* memoria frequentiſſima, licet parciſſimus ejuſdem fuerit in ipſorum ævo proventus. Quid autem *Bona mens* Antiquis foret, plane Seneca ipſus ſignificavit, Ep. 10. quum inquit: *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias, alia de integro ſuſcipe: roga BONAM MENTEM*, quod ut explicet, addit: *Bonam Valetudinem animi.* Eſt igitur ſane Mentem Sanam habere, id eſt, non inſanire. Id Horatius lib. 1. Sat. 9. *Mentem bene ſanam* vocavit, & Juvenalis Sat. 10. 356. Ceterum ſubdit Seneca, *deinde corporis* pro bona valetudine vota eſſe ſuſcipienda, quo mire facit alius Petronii locus cap. LXXXVIII. ubi ſub Eumolpi perſona Veterum vota inſectatur: *Quis umquam venit in templum*, Petronius inquit, *& votum fecit, ſi ad eloquentiam perveniſſet? quis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? ac ne Bonam quidem Mentem, aut Bonam Valetudinem petunt.* Noſtra autem Siren plura tibi Bonæ mentis exhibebit exempla.

Exercitationibus.] Quæ iſtæ *Exercitationes*, dicimus infra, ut jam monuimus.

Tanquam piſcator.] Eloquentiæ Præceptores, Magiſtrive, ac Sophiſtæ cum Piſcatoribus conlati olim haud ſemel. Inde Plato Sophiſticen cum Piſcatione comparat, in Sophiſta. Sic & avidum Sophiſtam depingit Themiſtius Orat. 1. Εἰ δὲ δὴ συμβαίη τῷ ὄντι φιλοχρημάτῳ, καὶ ὁμιλητὰς προσφοιτῶν, δρέξειν ὀλίγοις καθάπερ ἰχθῦς δελεασθέντας, ἰχθύων μὲν ἔσονται ἀναυδότεροι, μισθὸν δὲ ὅμως ἐσπράξεται ὁ διδάσκαλος τῆς ἀφωνίας. *Quod ſi adeo ſordido & avaro homini diſcipulorum copia contigeris, quos paucis crinibus* (ſetis) *velut piſces ineſcaris, erunt illi quidem piſcibus elingviores, mercedem nihilominus taciturnitatis hujus Præceptor exiget.* Inde apud Suidam ſunt ἁλιεῖς σοφισταί, *Piſcatores Sophiſtæ*, etſi alio videatur ibidem ipſos trahere.

Moratur in ſcopulo.] Ad vivum hic Piſcator repræſentatur, calamo ſuo ſuper rupe aliqua, piſciculos nempe captans, morabundus. Quod ſuper ſcopulis Piſcatores exercerent piſcatum, jam dudum factum eſt, quum Meurſius vidit. Porro nos nunc primum addimus, id potiſſimum de illo piſcationis genere capiendum, quod *hamo* moliebantur, *calamoque*. Non dubie hocce primus Arbiter ipſe palam faciet in iſtomet loco; ecce ejus integra verba: *Sic eloquentiæ Magiſter, niſi, tamquam Piſcator, eam impoſuerit HAMIS eſcam, quam ſcierit adpetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prædæ moratur in SCOPULO.* Nec magis obſcure indicabit nobis Theocritus, Idyllio. 21. verſ. 41. Piſcatoris ſomnium deſcribens:

——— ——— Εἶδον ἐμαυτὸν
Ἐν πέτρᾳ μιμαῶτα· καθιζόμενος δ' ἐδόκευον
Ἰχθύας· ἐκ καλάμω δ' πλάνον κατέσειον ἐδωδάν·
Καὶ τις τῶν τραφερῶν ὠρέξατο· καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτος μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών.
Χὠ μὲν τἀγκίστρῳ ποτιφύετο.
——— ——— *Videbam meipſum*
In Rupe conantem piſces capere, ſedens autem obſervabam
Piſces; ex ARUNDINE vero ſuſpenſam fallacem quatiebam eſcam,
Et unus ex grandibus adpetivit: nam & in ſomnis
Omnis canis offam auguratur; ſic & ego piſces.
Et ille quidem HAMO adhæreſcebat, &c.

Sic & Ariſtænetus, lib. 1. Ep. 7. Παρὰ τὴν ἀκτὴν ἑστηκότι μοι κατὰ πέτρας, καὶ τῷ ἀγκίστρῳ προσπεπηγότα κάλλιστον ἰχθὺν ἀνασπῶντι τῷ καλάμῳ κυρτουμένῳ τῷ βάρει; vertit Mercerius: *Dum ad littus in SCOPULO molior, hærentemque hamo pulcerrimum piſcem traho curvato pondere CALAMO.* Unde jam & novam lucem Plauti loco conamur præferre, perperam uſque adhuc Interpretibus accepto. Inquit in Rudente. 2. 1. 10.

Poſt id piſcatum HAMATILEM, ET SAXATILEM adgredimur. Poſt id, id eſt, poſt aliud piſcationis genus, quod præmiſerat ſcilicet, *Oſtreorum* ſaxis ut plurimum adhæreſcentium. Non ergo id voce *Saxatilem* intellexit, quæ interpretatio Criticorum eſt, diverſum à Piſcatu *Hamatili* facientium. Aſt totus totus verſus unici Piſcationis modi periphraſis eſt. Ex ipſa enim ſcena luce meridiana clarior tota res patet, quam paucis verbis ſic percurrimus. Piſcatores igitur vitæ ſuæ rationem reddentes, ex duobus Piſcationis generibus conſtare, plane ſatis oſtendunt; Primum inſtrumentis deſignant, quæ in illo verſu:

Hice HAMI, atque hæ ARUNDINES ſunt nobis quæſtu & cultu,

Alterum, Teſtaceis ipſis, plura recenſentes; ejus namque inſtrumenta præter manus non memorantur. Atque

que adeo utrumque ſeſe exercitare intimant: poſt Oſtreorum nimirum, alterum, ſed quod prædictis Hamis, & Arundinibus opus habent. Et Comicus quidem, ut perſpicuo ſatis rem exponeret, videtur de induſtria extrema ſcena addidiſſe, ad Concharum capturam Piſcatores neceſſario eſſe converſos, quum Piſcatui HAMATILI & SAXATILI ob maris tempeſtatem locus non eſſet.

Cap. IV. *Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas ambitione donant.*] Sententia juxta ac locutio tam perſpicuæ, quam elegantes, vidi tamen hic implicatos Criticos nonnullos, ſicut mures in pice. Mens ergo Petronii eſt, haud eſſe nimirum parentum curam, quum ad ſcholas liberos mittunt, ut ipſi vere docti efficiantur ibidem; imo potius, ut ex foro lucrum aucupentur, quocirca dum compendio inhiant, quæ eorum vota ſunt, ad quæ properant, *cruda adhuc gnatorum ſtudia in forum propellunt.* Illhæc enim præcipua eſt corruptæ cauſa eloquentiæ, adteſtante Dialogi ejuſdem argumenti Scriptore cap. XII. *Nam lucroſa hujus, & ſaginantis* (ſic legit Lipſius) *Eloquentia uſus, recens, & malis moribus natus, atque, ut tu dicebas Aper, in locum teli repertus.* Idemmet & carmini obfuit, quo minus *ſano colore enitteret*, ut ſupra dixit Petronius, cap. 2. prius autem Horatius ad Piſones verſ. 330.

——— *Ad hæc animos ærugo, & cura peculi,*
Quum ſemel imbuerit, ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, & levi ſervanda cupreſſu?

Bourdelotius nuper edidit *Ambitioni*, prius autem Plantinus; & viris doctis jam olim non diſplicuit.

Sicut omnia.] Mirifice & hic ævi ſui mores exprimit, cui ſæpius poſtea ſuccinit Martialis, ſcite admodum, lib. 4. Ep. 56.

Sordidius nihil eſt, nihil eſt te ſpurcius uno,
Qui potes inſidias dona vocare tua.
Sic avidis fallax indulget piſcibus hamus:
Callida ſic ſtultas decipit eſca feras.

Acutiſſime vero lib. 5. Ep. 18.

Odi doloſas munerum & malas artes.
Imitantur hamos dona: namque quis neſcit,
Avidum vorata decipi ſcarum muſca?
Quoties amico diviti nihil donat,
O Quinctiane, liberalis eſt pauper.

Et paſſim alias. Adpoſitum erit potiſſimum hocce Commentum, ſi τὸ *Ambitioni*, quo proba lectio eſt, nempe prætuleris.

Quum ad vota properant.] Sic inferius in Trojæ Haloſi cap. LXXXIX. *In vota properant*, ubi fors plura.

Verba atroci ſtilo effoderent.] Atroci, id eſt, rigido ac cenſorio, lituriſque minime parcenti. De hacce autem veteri ſcribendi ratione, ſtilis nempe in tabellis ceratis, jam Turnebus. Paucula nos addimus abs re haud abhorrentia. *Graphium* ſtilus vocatur à Græco γραφεῖον. Sic habet epigraphe Ænigmatis 1. apud Sympoſium, ubi eleganter ejus forma, & uſus deſcriptus. Sic & Seneca utitur lib. 4. Quæſt. Nat. cap. VI. Inde *Graphiarium* theca, aut vagina Graphiorum. Martialis lib. 14. Ep. 21.

Hæc tibi erunt armata ſuo Graphiaria ferro:
Si puero dones, non leve munus erit.

Tabellæ vero dictæ *Pugillares*, & ἁπλῶς *Ceræ*. Plinius Junior lib. 1. Epiſt. 6. totam rem confirmat: *Erant in proximo non venabulum aut lancea, ſed ſtilus & pugillares. Meditabar aliquid, enotabamque; ut, ſi manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem.* Erant à numero foliorum Pugillares *Duplices* vocati, *Triplices*, *Quincuplices*, &c. Martialis Apoph. Fuit etiam Græcis in uſu, obſervo ego, ipſe ſcribendi modus: Laertius in Antiſthene: Πρός τι τὸ Ποντικὸν μειράκιον, μέλλον φοιτᾶν αὐτῷ, καὶ πυθόμενον τίνων αὐτῷ δεῖ, φησί, βιβλιαρίου καινοῦ, γραφείου καινοῦ, καὶ πινακιδίου καινοῦ, τὸν νοῦν παρεμφαίνων. *Pontico adoleſcenti, quum ſe illi in diſciplinam dare vellet, rogaretque, quanam re ſibi opus eſſet; Libro, inquit, novo, & Stilo novo, novaque Tabella, animum ſignificans.* Sis autem videre expreſſa Antiquorum graphia, apud Pignorium ſunt, opere De Servis, Urſinum, alios.

Ut, quod vellent imitari, diu audirent.] Præcipuum ferme Imitationis præceptum. Nam ſicut nemini cutis, aut color (quæ Viri docti ſimilitudo eſt) certave corporis conſtitutio ex epulis provenit, quas leviter adtingit, ſed ex quotidiano videlicet paſtu, quo longo tempore vegetatur & alitur, ſic niſi veſtigiis illius, quem æmulari inprimis cuique propoſitum eſt, quilibet inſtiterit diu, eidemque conſtanti adſiduaque opera adſueverit, ipſam omnino perdet, nec ejus habitum induet, quem repræſentare conatus eſt. Sic enim docuere Grammaticorum, ac Rhetorum filii; ſic & plurimis exemplis, ſi ſatis non liqueret, facile utique nos palam facere poſſemus. Notum eſt Demoſthenem omnium, non ſolum decem Oratorum, facile Principem, uti Thucydidem Hiſtoricum eximium effingere tandem aliqua in parte potis eſſet, octiens manu ſua deſcripſiſſe, Luciano, & Procopio teſtantibus; ſed nolumus in re clara diutius immorari.

Quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult.] Cicero in Lucullo: *Deinde infirmiſſimo tempore ætatis, aut obſequuti amico cuidam, aut una alicujus, quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis judicant: & ad quamcunque ſunt diſciplinam, quaſi tempeſtate, delati, ad eam, tanquam ad ſaxum, adhæreſcunt.* Sive de iis loquitur Petronius, qui, ut ne uſquam fateantur, quid neſcire, nequaquam à ſapientiore ſeſe erudiri unquam perpetientur. Ferum ſane illud pecus, impuriſſimum tamen, pro pudor! omnium viventium ex eorum grege fieri paſſus ſum ſat temporis mihi familiarem; ab ipſius autem ſtultitia, ac turpitudinis ſordibus tandem abhorruit animus, arcuitque longiſſimum.

Sed, ne me putes improbaſſe Schedium Luciliana humilitatis.] Mirum eſt, quantum negotii Interpretibus Petronii locus iſte faceſſierit. Quod ſic autem ſit retinendus,

nendus, vel Appulei ſimillimus alter poſſit ſatis convincere; inquit ergo in Floridis: *Sed, ut me omniſariam noveritis, & in iſto, ut ait Lucilius, Schedio incondito experimini, an idem ſim repentinus, qua & praparatus.* Recte inſuper ad rem & Gloſſæ Veteres: Σχιδιον, *Ex tempore dictum.* Tale Agamemnonis effinxit carmen. Huc facit & S. Iſidorus lib. 6. Orig. cap. 14. *Scheda eſt, quod adhuc emendatur, & necdum in libris redactum eſt.* Apertius autem Feſtus ore Paulli: *Scheda genus navigii inconditum, id eſt, trabibus tantum inter ſe nexis factum, unde mala poëmata Schedia adpellantur.* Idem igitur *Schedia*, *Scheda*, & *Schedium.* Cæterum & ad Jamborum humilitatem itidem Lucilium deſcendiſſe, ex nonnullis ſcilicet, qui in priſcis Grammaticis reperiuntur, conligere eſt.

Cap. V. *Artis ſeveræ ſi quis amat effectus.*] Verſiculorum horumce miſerum fatum. Nam haud ſecus, ac ſi ex argilla cerave ficti factique eſſent, quiſquis, ut ad illos acceſſit, denuo ad libitum ſuum effingere neutiquam cunctatus eſt. Contra, nos veteres, ac vulgatas lectiones adſerentes (quod inſtitutum toto fere in opere ſervandum propoſuimus) veram ex eis Petronii mentem elicere conabimur. *Artis ſeveræ* omnino retinendum; plane enim ſupra, cap. IV. *Severam Legem*, quam nunc *Artem Severam*, adpellavit, verba ſunt: *Parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos SEVERA lege proficere.* Ac deinde eodem capite *Severam Lectionem* ſic illis inſtituit: *Quod ſi paterentur laborum gradus fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione SEVERA mitigarentur.* Minime etiam τὸ *Effectus* mutandum, *Artis* quippe *Severæ Effectus* eſt, Arbitro ipſo Auctore, *Grandis illa Oratio, quæ majeſtatis ſuæ pondus nimirum habet.* Quam autem ut perfecte juvenes conſequantur, tot erudita præcepta tradere, nunc adgreditur.

——— prius more
Frugalitatis lege polleat exacta.]

Iſthæc prorſus eſt ex priſcis ſcripturis concinnior, quapropter omnibus prætulimus: neutiquam tamen nobis permiſimus in recentiorum commentationum prolixam ſegetem manum videlicet immittere. Richardi vero adridet interpretatio; facit, *prius-more* unum verbum, id eſt, more priſco, & veterum Eruditorum conſuetudine. Id genus junctorum vocabulorum in optimis Scriptoribus exempla plura. Ceterum, *palleat, polleat* loco, quum ea itidem V. C. Scriptura ſit, decenti ſatis ſenſu recipi quoque poteſſet. In voce autem, *Exacta*, latere mendum, jam olim ſuſpicabar, quum *Frugalitatis Exactæ* apud Senecam meum mentionem reperiſſem lib. de Brevitate vitæ cap. 18. *Non deerunt*, inquit, *& Frugalitatis Exactæ homines*, &c. Mutationem ſane committi, valde fuit pronum: *è* quippe diphthongi, facillimum fuit, obliterari, nondum tamen in textum admiſi, ne, quum aliorum audaciam criminarer, ad eumdem lapidem viderer impingere.

Nec perditis addictus.] Videtur Henricus Stephanus primum reperiſſe: *Nec perditis abditus.* Unde, *nec in popinis abditus* fecit, quod nec nobis diſplicuit, ne minimo intervallo bis, *addictus*, repeteret.

Obruat vino Mentis calorem] Quintilianus pariſſime lib. 1. cap. 11. *Qui corporis cura Mentem obruerunt.*

Neve plauſor in ſcena.] Ingenui namque etiam plaudendo addicti. Inſignis eſt Suetonii locus in Nerone, unde & plauſuum genera ſimul ediſcimus; neſcio, an alibi ipſorum exſtet memoria; inquit ergo cap. 20. *Neque eo ſegnius adoleſcentulos equeſtris Ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſima juventutis undique elegit, qui diviſi in factiones plauſuum genera condiſcerent, Bombos, & Imbrices, & Teſtas vocabant.* Tacitus autem eos plauſores, *Equites Auguſtanos*, adpellavit. Fuit & plaudendi genus aliud, quod, *Scabellorum crepitum*, vocavere. Ipſum indicat factum Cicero pro M. Cælio, poſt Mimi, aut Fabulæ exitum: *Deinde ſcabella concrepant, aulæum tollitur.* Meminit & Suetonius in Caligula cap. 54. & Arnobius lib. 2. Ceterum de plauſus genere manibus inter ſe percuſſis, alibi plura.

Sed ſive armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus.] Senſum iſtorum verſuum cape:
Sed ſive armigeræ rident Tritonidis arces.

id eſt, ſi ſtylo Attico ille delectatur. Athenarum arcem à Tritonide Minerva conditam eſſe, ipſamque urbis Tutelam audiiſſe, vulgaris res eſt. Et

Seu Lacedæmonio tellus habitata colono.

ſive Laconico ſtylo. Lacedæmon urbs erat princeps regionis Laconicæ.

——— Sirenumque domus ———

ſive ſtylo Siculorum Oratorum, illi enim proprium habebant, & ab aliis diſtinctum: de quo Cic. in libb. de Oratore, aut, ni fallor, in Bruto. Sirenas autem Siculum mare littuſque inhabitare, credebant Antiqui, Statius lib. 2. Syl. Epic. in Glauc. Melior.

Nec, ſi tergeminum Siculæ de Virgine carmen
Adfluat. ———

Hancce fuiſſe Petronii mentem, nullus ego dubito; neſcio tamen, ſilent omnes Interpretes alii, quidnam ſenſerint. *Rident*, id eſt, adrident. Sic Plauto Catullo, aliis.

Det primos verſibus annos] *Laborum*, quos dixit ſupra, hoſce deſignat *gradus.* Primus *Poeſis*, in quo Homero adſuefacere ſeſe Tyrunculum, exertim jubet. Dein *Philoſophia*, cujus quum variarum Sectarum placita devorarit (id per *Socraticum gregem* innuit non oblique) Diſcipulo mutandas habenas præcipit, ut totum videlicet ſeſe *Oratoriæ* mancipet *Exercitationi*, qua *Græca*, qua *Latina*, ita tamen Poetices interdum delinimentis interſperſis, ut ex forenſis arenæ labore, ſi forte oppreſſus, recreari animus poſſit, reficique. Illud eſt.

Interdum ſubducta foro det pagina curſum,
Et fortuna ſonet celeri diſtincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore.

Sic flumine largo

Plenus, Pierio defundes pectore verba.] Eadem fluminis metaphora uſus cap. CXVIII. poëtam inſtruens: *Neque concipere, aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti Flumine Litterarum inundata.* Ratione haud abſimili, paullo ante Homerum *Mæonium Fontem* vocavit. Verborum,

—— *Pierio defundes pectore verba,*

eadem adhuc Allegoria eſt; ait ergo, ex *Pectore*, velut Muſarum ex monte *Pierio* (unde ipſæ *Pierides* dictæ) verba defundes in perennis fluminis modum, ex montibus namque fundi flumina dicuntur. Sic fluvius Nonno 'Ορεσσίχυτος, *ex montibus fuſus*, 'Ουρεσιφὴς Tryphiodoro, & ipſi Arbitro cap. CXXIII.

—— *Mox Flumina montibus altis*

Undabant modo nata. ——

Cap. VI. *In hoc dictorum æſtu.*] *Æſtus* hic dubia mentis eſt fluctuatio, ducta ab mari metaphora. Pariſſime transfert Plinius Nepos, quum Suetonium Tranquillum conſuluit de ſuorum verſuum recitatione: ſcilicet, an ea in re libertum ſuum experiatur, ſiquidem parum omnino fidat ipſiuſmet ſibi: *Explica Æſtum meum, audio me male legere duntaxat verſus.* Et poſtea iterum: *Iterum dicam, explica Æſtum meum, vereque reſcribe, num ſit melius, &c.* Virgil. lib. 8. Æneid.

—— *Magno curarum fluctuat Æſtu.*

Sic *Salum* uſurpavit Appulejus initio lib. 4. Miles. *Ego igitur quum in iſto cogitationis Salo Fluctuarem*, & iterum lib. 9. Itidem & κλύδων Græci transferunt, Euſtathius lib. 6. de Amorib. Iſm. & Iſm. plures.

Totus.] Hæc probior lectio, uti Horatii illud, lib. 1. Sat. IX. verſ. 2.

—— *Totus in illis.*

Et lib. 1. Epiſtol. 1. verſ. 11.

Quod Verum atque decens curo, & rogo; & omnis in hoc ſum.

Sic paſſim ὅλος Euſtathio in Amor. Iſm.

Ab extemporali declamatione.] Extemporalium Declamationum ſtudium, veluti eximium ingenii prompti decus, magni priſcis Oratoribus habitum. Earum ideo exercitationum crebra memoria eſt apud Græcos Rhetores, & Romanos, 'Αυτοσχίδιον vocabant Græci, & ἕτοιμον, aliterque & aliter. Præparatæ orationi opponebant *Repentinam.* Celſus *Subitariam dictionem* adpellat. Quinctilianus, ut Arbiter, *Extemporalem*; Cicero *Subitam & fortuitam orationem*; Martialis autem *Rhetorem* ipſum *Extemporalem.* Eleganter Tacitus, ſive quiſquis eſt Auctor Dialogi de Oratoribus, cap. VI. *Sed Extemporalis audacia, atque ipſius temeritatis vel præcipua jucunditas eſt. Nam ingenio quoque, ſicut in agro, quamquam alia diu ſerantur, atque elaborentur, gratiora tamen, quæ ſua ſponte naſcuntur.* Simularunt autem & pluries ſubdoli Sophiſtæ, & quum parati ad dicendum venerant, videri tamen ſatagebant ex tempore dicere, quod etiam indicat Hermogenes. Et Fabius Quinctilianus lib. 10. cap. 7. *Quemadmodum Extemporalis facultas paretur*, docte tradit, fuſe vero ecce jam Viri eruditi.

Qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat.] Id eſt, qui Declamare inceperat, poſtquam Agamemnon deſierat. Uſus eſt haud inelegans verbi, *Excipere.* Sic Cicero: *Hunc Labienus Excepit*, hoc eſt, Labienus loqui cœpit, ſimulac ille alter finem fecerat; ſic Virgilius lib. 4. Æneid. verſ. 114. ubi poſt Veneris orationem incipit Juno:

—— *Tum ſic Excepit regia Juno.*

Agamemnonis ſuaſoriam.] Non iſthæc de Agamemnone Suaſoria, qui Iphigeniam filiam immolare recuſabat, ut voluit vir doctiſſimus, inſigniter deceptus. Argumentum ſane fuit, quo plures olim Declamatores exercitati. Sed ipſus apud Petronium Agamemnon Rhetor eſt, qui Suaſoriam declamaverat, cujus diſertim cap. 2. mentio: *Non eſt paſſus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipſe in ſchola ſudaverat.* Enimvero poſtquam Suaſoriæ finem impoſuit, cum Encolpio de cauſſis corruptæ eloquentiæ, ut viſum eſt, ediſſertavit, interea vero perorans, qui ipſum excepit, ſubitaneam declamatiunculam; cujus videlicet ſententias, inquit Petronius, ridebant Scholaſtici, ordinemque dictionis infamabant. Quod utique minime etiam capiendum de ſuaſoria Agamemnonis, uti noviſſimus ſentit interpres. Intempeſtiva, quod ajunt, Minerva, Petronius in medium protuliſſet Scholaſticos antiquam jam, memoriaque obliteratam carpentes Declamationem; Extemporaneæ vero parcentes, recentique.

Cap. VII. *Et, rogo, inquam, mater.*] Comis, blandaque compellatio, pariter Appulejus itidem ad aniculam, lib. 1. Metam. *Remoto, inquam, joco, Parens optima, dic, oro*, &c. Idem lib. IV. Metam. *Parce, inquit, mi Parens.*

Divinam ego putabam.] Hoc eſt, Sagam. Aperte Appulejus ipſus. lib. 1. Metamorph. *Saga, inquit, & Divina, potens cœlum deponere, terram ſuſpendere*, &c.

Centonem anus urbana rejecit.] Ego centonem iſtum jam pridem Encolpii faciebam, ut in hoc anicula inſuper peregrino imponeret, ejus in turpitudinis loco caput aperiens, ubi operiundum potius. Hocce fulcitur ſequentibus, quum Encolpius ait: *Exſecratus itaque anicula inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem.* Operuit ergo caput, à vetula quippe nudatum. Operiendi autem modum vide apud Lipſium De Amphith. cap. 20. Barthium poſtea hujuſce ſententiæ ſuffragatorem animadverti acciri poteſſe. Ceteri namque hic nugipolyloquides mirifici.

Nudaſque meretrices.] Nudæ proſtabant in cellis olim meretrices. Talis apud Horatium, lib. 2. Sat. 7. meretricis periphraſis eſt:

—— *ſub clara NUDA lucerna*

Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ.

Juvenalis Sat. 6.

—— *tunc*

—— tunc NUDA papillis
Proſtitit auratis ——

Factum enim, ut commode inſpici amatoribus poſſent, ne qua labe deciperentur occulta. Plane P. Vinitius apud Senecam Rhetorem, lib. 1. Controvers 2. *NUDA in littore ſtetit ad faſtidium emptoris: omnes partes corporis & inſpecta, & contrectata ſunt.* Id autem couſque in uſu fuit Majoribus, ut inſpectionem illam paterentur honeſtæ matronæ. Suetonius ſic in Auguſto, cap. LXIX. *Et conditiones quæſitas per amicos, qui matresfamilias, & adultas ætate Virgines Denudarent, atque Perſpicerent, tanquam Thoranio mangone vendente.* Fors autem *Nuda*, quia indutæ pellucidis veſtibus; diſertim videtur dicere Publius Mimus:

Palam proſtare Nudam nebula linea.

Ubi nos plura.

Operus caput.] Nam antea aperuerat anicula, jam ſupra nos ad verba: *Centonem anus urbana rejecit.* Tangit etiam hic ſcortatorum morem in lupanaribus. Ideo, ut novum, notatum illud Plauti Paraſito Captiveis 3. 1. 15.

Ipſi de foro tam Aperto capite ad Lenones eunt,
Quam in tribu aperto capite ſontes condemnant reos.

Sed plura hic Interpretes.

Æque laſſus, ac moriens Aſcyltos.] Adridet mihi admodum hæc lectio; ait, *æque laſſus*, ſcilicet atque ego; paullo ante de ſeipſo Encolpius inquit: *Donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens*, ac poſtea de Aſcylto itidem: *ſudorem manibus deterſit.* Elegantiſſime dixit, *moriens*, ut anhelantem exprimeret, notum enim eſt, animam tunc temporis ſpiſſius duci. Pariſſime Propertius, El. 10. lib. 1.

Quum te complexa Morientem, Galle, puella,
Vidimus.

Nec longius abit idem Petronius, cap. XCVIII. *Ne Morientes vellet occidere.*

Cap. VIII. *Per anfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus.*] Sic ſuperius cap. præcedenti de eodem lupanari dixit Encolpius: *At ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus.* Utrumque etiam de domo Lenonis, haud ſecus atque de Lupanari, dixit Plautus Pœnulo, Act. 4. ſc. 2.

—— Itaque in totis ædibus
Tenebræ latebræ ——

Remota igitur ut plurimum loca illa; nam ſcortatores, & ganeones Ædiles metuebant. Illud eſt etiam Petronii cap. præced. *Video quoſdam inter titulos, nudaſque meretrices, FURTIM conſpatiantes.*

Prolatoque peculio.] Hunc locum Interpretes parum honeſte capiunt, puto ego, & minimum vere. Plane enim Antiquus Grammaticus convincit, cujus ex veteri Lexico teſtimonium profert Bongarſius; ubi, ad confirmandum *Peculii* voce *aſſem* vel *denarium* ſignificari, iſtemet Petronii locus Lexicographo laudatur. Pecuniæ etiam ſignificatione utitur eo & alibi Arbiter: *Jovem*, inquit, *quoque Peculio exorat.* A pecu, cujus effigie primum æs ſignatum, *Pecuniam*, *Peculium* dictum, pueris eſt notum.

Jam pro cella meretrix aſſem exegerat.] Hæc lectio optima eſt, non vero, ſi unica dictio, *Procella*: ſenſus enim eſt narrationi convenientiſſimus, nimirum pullipremonem illum in meretricis cellulam Aſcylton deduxiſſe; ipſam autem cellæ popoſciſſe mercedem. Qui vero ad ſcorti capturam detorquent, mirifice ineptiunt.

Mihi injecerat manum.] Manum injicere, vulgare, ſed hic ambigue poſitum. Nam *Manus* verbum impurum eſt, ac penem ſignificat. Plautus in Pſeudolo Act. 3. ſc. 1. 19.

Atque edepol nunc male eum metuo miſer,
Si quiſpiam det, quoi Manus gravior ſit.

Ubi æque anceps locutio, ibique plura Comici Interpretes.

Et niſi valentior fuiſſem.] Plinius ep. ult. lib. 8. *Longeque Valentior amor ad obtinendum, quod velis.* Sic Roma prius dicta *Valentia*. Solinus cap. 2. & Feſtus in Roma: *Appellaviſſe à Viribus regentis Valentiam.* Inde Hiſpanorum, *Valiente*. Idem eſt cap. XCI. *Fortior*. Petronio, ibi & huic loco facem præferimus.

Satyrion bibiſſe.] Potio eſt ad Venerem concitandam. Ideo cap. XX. vocavit *Medicamentum*. Plinius ſic, lib. 26. cap. 10. de Satyrio Erythmico, inquit: *Venerem, etiamſi omnino manu teneatur radix, ſtimulat, magis adeo, ſi bibatur in vino auſtero. arietibus quoque, & hircis ſegnioribus in potu dari. Et à Sarmatis equis ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu, quod vitium Proſedamum vocant.* Puto Satyrii *ſemen* etiam (ut de bulbis dicemus poſtea) Plinium ibidem innuere *ſimile teſtium eſſe*. Adjuvat enim partem, quam illud repræſentat. Alia vero apud Petronium potio eſt Veneris Languentis ſuſcitabulum, nimirum *Myrrhina*, teſte Fulgentio lib. 3. Mythol. ecce ejus verba: *Unde & Petronius Arbiter, ad libidinis concitamentum, Myrrhinum ſe poculum bibiſſe refert.* Quod in fragmentis infra occurrit. Ubi quum ejus rationem reddat ab ipſa Myrrhæ natura petitam, nullus omnino Hadriani Junii emendationi relinquitur locus, ſubſtituentis *Myrinum*. Animadvers. lib. 5. cap. 19. quam etiam ipſe Mythologicus ſcriptor altero inſuper Sutrii Comici teſtimonio non leviter oppugnat, ibidem ipſum vide. Addimus vero ab eodem Plinio Secundo edocti, *Satyris* nimirum nomine herbas etiam alias Græcis cognominari, quæ Veneris tamen procul dubio forent incentivæ, ex quibus nominatim *Crategin*, & *Thelygonon* deſignat, additque: *In totum Græcos, quum concitationem hanc volunt ſignificare, Satyrion adpellare;* quæ omnia Arbitri ſunt interpretamenta, præterquam quod certo certius ſit, tunc temporis Romæ inſignem aliquam potionem frequenti admodum in uſu fuiſſe, quæ ab effectu ſuo *Satyrion* vocaretur, quod vel unus Petronius ſatis poteſt oſtendere, cap. XX.

Junctis viribus moleſtum contempſimus.] Plane ſatis ex fragmenti hujuſce, & ſuperioris ſententia cognoſcitur,

tur, longas ſcilicet eventuum narratiunculas, qui Aſcylto, diverſorium quærenti, contigerunt, nobis à malignitate temporis eſſe ſubreptas, nec uſpiam modo (pro dolor!) comparere.

Cap. IX. *Quaſi per caliginem.*] Proverbialis locutio, qua ſignificatur aliquid haud perſpicue videre, Cic. 12. Philip. cap. 1. *Quod videbam equidem, ſed quaſi per Caliginem.* Et lib 5. de finibus. *In infirma ætate, imbecillaque mente vis naturæ per Caliginem cernitur.* Idem erat, *per Nebulam.* Plautus in Pſeudulo Act. 1. ſc. ult.

Sunt quæ te volumus percontari, quæ quaſi
Per Nebulam noſmet ſcimus, atque audivimus.

Etiam, *per ſomnum*, Græcis κατ᾽ ὄναρ, quo uſus Plato lib. 7. de Legibus. Latius vero Adagiographi.

Quum quærerem.] Hiatum hic, etſi non magnum, agnoſco; minime enim cohæret, puerum Gitona *in Crepidine Semitæ ſtare*, & nulla interjecta mora, *ſuper lectum ſedere:* quod aſteriſco, defectus indice, (uti nos fecimus) debuit notari.

Manantes lacrimas pollice exterſit] Prior lectio, *Expreſſit;* nec loco erat inepta; nota enim ars iſta pullorum Veneris, qua ſoliti ſuppetiari lacrimarum defectus; illud Virgilii eſt lib. 2. Æneid.

——— *Captique dolis, Lacrimiſque Coactis.*

Sic locum Servius legit, cui pariſſime Juvenalis, Sat. 13.

——— *Vexare oculos humore Coacto.*

Item Ovidius 6. Metam,

Invitique oculi Lacrimis maduere Coactis.

Et Eleg. 8. lib. 1. Amor.

Quin etiam diſcant oculi Lacrimare Coacti.

Quæ ideo adduxi, ut Scholiaſtæ ſcripturam obiter firmarem, immerito pæne ab omnibus ſollicitatam; quum & plurimi ſint in illa diſciplina Poëtæ omnes. In textu tamen, *Exterſit* retinuimus, optime quippe ea voce mos puerorum lacrimantium exprimitur: eo etiam mirifice facit Naſonis locus lib. 13. Metamorph.

Quas ubi marmoreo DETERSIT POLLICE VIRGO.

Et Epiſt. Heronis:

Dumque queror, LACRIMÆ per amantia Lumina MANANT,
POLLICE quas tremulo conſcia ſiccat anus.

Plura autem Interpretes. Novum vero illud eſt, nec abſonum. Papinii in Lucani Gen.

Sic fata eſt, leviterque decidentes
Abraſit lacrymas nitente plectro.

Muliebris patientiæ ſcortum.] Scorti maſculi periphraſis eſt, cujus ſimillima forma & cap. LXXXI. quum inquit: *Qui opus Muliebre in ergaſtulo fecit*, utiturque eleganter tertium quoque eodem locutionis genere, cap. XXV. *ut Muliebris Patientiæ legem poſſet accipere.*

Gladiator obſcœne, quem de ruina arena dimiſit.] Triplex olim pegmatum genus; ſic omnino diſtinguenda ſunt, *Triumphale, Theatricum, Amphitheatricum. Triumphalia* Pegmata Fercula erant, non Αὐτόματα. Machinis ergo illis Triumphalibus Imagines Captarum Urbium deportabantur, fluviorum, montium, & marium, pompæque Triumphalis erant non minimum ornamentum. Ipſas graphice deſcribit Joſephus lib. 7. De Bell. Jud. cap. 24. *Theatralia* ſive *ſcenica* in Theatri ſcena machinabantur Antiqui Tragicis actionibus ut plurimum deſervientia, quorum apud Servium exſtat adcurata delineatio ad lib. 3. Georg. Aſt *Amphitheatralia*, de quibus Petronio impræſentia ſermo eſt, præ omnibus ſane erant inſignia, qua magnitudine, qua inventis variis mirabilibuſque, & luſibus ingeniorum ſtupendis; ea Seneca Ep. 91. conatur exprimere. Illæ igitur miræ erant contabulationes, quæ machinamentis occultis vel adtollebantur, vel deprimebantur. Iis inſuper & facinoroſi homines erant impoſiti, ut vel pugnam inibi inter ſe, uti Gladiatores, committerent; vel, ſolutis mox compagibus Pegmatis, in Caveam, ſive Arenam, ubi aut Ignis, aut feræ erant de induſtria poſitæ, præcipites ruerent. Quæ omnia, ex Strabone, Apulejo, Claudiano, & Suetonio ſatis ſuperque firmarunt vir doctiſſimus Juſtus Lipſius, Joſephus Scaliger, & Iſaacus Caſaubonus. Unde jam quiſque animadvertet clarere Petronium, quum Gladiatorem illi Pegmarem, uti Tranquillus loquitur, Encolpium hic eſſe factum, palam jam ſit. Ipſus enim in pegmate populo exhibitus, & cum femina aliqua omnium turpiſſima, ut *Gladiator*, compoſitus, unde *Obſcœnus* jure adpellatus (non diſſimili ſchemate, ait Lipſius, quo Aſinus Appulejanus) felici quodam ſidere Ruina pegmatis ex Arena præter ſpem evaſit. Eodem utique pertinet locus, cap. LXXXI. *Ergo me non RUINA Terra potuit haurire? Non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi judicium, ARENÆ impoſui, &c.*

Quem de ruina arena dimiſit.] Ὕστερον πρότερον in verbis eſt. Sunt autem, qui quavis ſponſione adfirmare non dubitent, trajectis voculis locum ſic eſſe ſcribendum: *quem de arena ruina dimiſit.* Nobis vero, nihil mutare, viſum.

Pugnaſti.] Verbum etiam impudicum, *Pugnare*, ut pœne omnia alia, quæ militiam ſpectant. Cornelius Gallus, ſive quis ille eſt:

Fortis ad occaſum ni Pugnem Solis ab ortu,
Detrahat ignavo protinus arma Venus.

Haud ſecus infra cap. XIX. illis præſertim, qui locum eum ſubturpiuſcule cogitant: *Ut ſi depugnandum foret, &c.*

Cujus eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diverſorio puer eſt.] Vulgata hæc Lectio omnino ſervanda. Verba ſunt Aſcylti ad Encolpium. Itaque τὸ *Cujus* ad ipſum Encolpium referendum, nequaquam ad Mulierem. Recte quidem, nam ipſus Aſcyltos præpoſteram quoque patiebatur libidinem, ſic paulo ante ad ipſum Encolpius: *Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ ſcortum.* Quo facit etiam & illud Gitonis ad Encolpium de Aſcylto: *Tuus, inquit, iſte Frater.*

ſeu

Digitized by Google

ſeu Comes. Ex occulta ergo libidinum conlatione, nempe ſui, & Encolpii, ſuam minorem palam oſtendere in præſentia Aſcyltos conatur ; utpote, qui Gitonem ſollicitaret. Encolpius vero jampridem Aſcylton. Quod valde tempeſtive Aſcyltos hic procul dubio illi exprobrat. Elegans autem eſt illa circumlocutio, cui adſicem & Luciani dabo aliam in Gallo, quum de Pythagora, qui poſtea, ut ajebat ipſe, Aſpaſia fuit meretrix, loquit ſutor Micyllus : *τί ἐν φασι, καὶ Πυθαγόραν ὄντα τὴν ὤραν λαμπρὸν, πολλάκις Ἀσπασίαν γενέσθαι τοῦ τυράννου* *Nam ajunt, te etiam tum, quum Pythagoras eſſes, venuſta forma decorum, ſapius Aſpaſiam fuiſſe Tyranno.* Pariter etiam Ovidius loquutus in emendatiſſima Medeæ Epiſtola:

Hoc illic Medea fui, nova nupta quod hic eſt.

Subduxiſti te, inquam, à Præceptoris colloquio] Subintelligit, ut Gitonem quæreret, quæ unica dividiarum Origo. Itaque verba iſthæc *ἐμφατικῶς* præferenda, mentem autem intimam Encolpii verbum *Subducere* eruit, oſtenditque nobis, quod ibi eſt, clanculum ſcilicet de loco diſcedere : qua notione ſæpe eo alias utitur Petronius, ſupra cap. VI. *Oportune Subduxi me.* Sed plura exempla exhibebit Siren. Aſt vero Aſcyltos vindicat ſe ab ſuſpicione, ratione veriſimili; telumque avertit, quod callide etiam non vult agnoſcere, ideoque ſubdit cap. ſeq. *Multo me turpior es tu, hercule, &c.*

Cap. X. *Sententias, id eſt, vitrea fracta.*] Miro acumine *Sententias* Declamationum confert cum *Vitreis Fractis*, cui adſtruendo, ac demonſtrando opera noſtra neutiquam erit neceſſaria. ſiquæ de illis apud Senecam Rhetorem Portius Latro ſupra ſcitiſſime protulit, utique & nunc opportune in memoriam verbatim revocentur. Sententias enim ipſas eſſe, veluti orationis membra diviſa atque disjuncta, plane ibidem agnoſces.

Et ſomniorum interpretamenta.] Nihil contemtius diceret Ethnicus homo, nedum quippe nauci habita illis Somniorum Interpretamenta. Audi ergo comparis hominis adſenſum, ut vel inde diſcant, qui CHRISTUM DOMINUM induerunt, tandem reſipiſcere. Ennium, inquam, Tragicum Telamone, cujus aurei verſus jure merito legantur pluribus in locis:

Non habeo denique nauci Marſum augurem,
Non vicanos haruſpices, non de circo Aſtrologos,
Non Iſiacos conjectores, non Interpretes Somnium:
Non enim ſunt ii, aut ſcientia, aut arte divinei:
Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſque hariolei,
Aut inertes, aut inſanes, aut quibus egeſtas imperat:
Qui ſibei ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam:
Quibus divitias pollicentur, ab iis drachmam ipſei petunt.
De his divitiis ſibi deducant drachmam, reddant cetera.

Communes ſarcinulas partiamur.] Adluſio mera eſt ad formulam repudii ; de qua infra Juvenalis Sat. 6.

Collige Sarcinulas, dicet Libertus.

Communium Sarcinularum partitionem ſubindicavit Martialis verbis illis:

Quæ tua ſunt, tibi habe; quæ mea, redde mihi.

Et Plautus in Amphitruone, Act. 3. ſc. 2. Quo etiam & Petronii facit illud poſt, cap. 79. *Sed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus.*

Et tu litteras ſcis.] Quaſnam *litteras* innuit Eumolpus, an *Librariorum*? ipſi etiam audiebant *Litterati.* Plane Cornelius Nepos in Attico: *Uſus eſt familia, ſi utilitate judicandum eſt, optima : ſi forma, vix mediocri; namque in ea erant pueri Litteratiſſimi, anagnoſta optimi, & plurimi Librarii, ut ne pediſſequus quidem quiſquam eſſet, qui non utrumque horum pulcre facere poſſit.* Anne *Grammaticorum?* notiſſimum enim eſt, & illos *Litteratos* eſſe dictos, & *Litteratores.* Inde petivit jocum Cæſar, quem refert Tranquillus: *Sulla neſcivit literas,* quaſi dicat, neſcivit quod Grammatici eſt, nempe *Dictare*, id eſt, Gerere Dictaturam. Utut autem ſit, Grammaticum omnino facit Arbiter Aſcylton, nam Librariorum profeſſio & inter Grammaticæ partes fuit olim recenſita. Diſertim D. Auguſtinus, & ad rem adpoſitiſſime 2. de Muſ. & 2. de Ord. *Grammatica Græce, Latine Litteratura nominatur ; & ipſo nomine ſe profiteri litteras clamat: &, quicquid dignum litteris eſt, id ſibi vindicat. Librariorum, & Calculorum profeſſio velut quædam Grammaticæ infantia eſt, quam Varro Litterationem vocat. Græce autem quomodo adpelletur, non ſatis in præſentia recolo.*

Aliquid aliud promittam.] Profitebor. Horatius lib. 2, Epiſt. 1. verſ. 115.

——— *Quod Medicorum eſt,*
Promittunt Medici, tractant fabrilia fabri

Et per totam urbem rumoribus different.] Nonius: *Differre, diffamare, divulgare*, & laudat Lucilium, lib. 30. Sat.

Gaudes, quum de me iſta foris Sermonibus Differs.

Iterum eodem in libro:

Et maledicendo multis Sermonibus Differs.

Sic etiam Varro lib. 4. de vita Pop. Rom. *Si modo civili concordia exſequi rationem paret, RUMORES famam DIFFERANT, licebit, noſque carpant.* Et Tertullianus c. Apologetici.

Ad cenam promiſimus.] Plinius Junior Epiſt. 15. lib. 1. *Heus tu, Promittis ad cænam, nec venis.* Plautus Sticho. 4. 1. 8.

Et magis par fuerat, me dare vobis cenam advenientibus,
Quam me ad illam Promittere.

Intelligunt, veoire.

Non perdamus noctem.] Priſca formula. Titus Imperator apud Suetonium. cap. 8. *O amici, diem Perdidi.* Idem apud Aurelium Victorem : *Amici, ait, Perdidimus diem.* Martialis lib. 5. Ep. 81.

Durum eſt, Perdere ſerias.

Alii.

Amoliri cuſtodem moleſtum.] *Amoliri*, inquiunt veteres Grammatici, *dicuntur ea, quæ cum magna difficultate, & molimine ſummoventur, & tolluntur è medio.* Cuſtos iſte Aſcyltos eſt, qui diligenter obſervabat, an luderet cum Gitone Encolpius, ut nactus ſic vindictæ occaſionem, redditaque ſcandalo vice, eum increparet, quod ex ſequentibus patet.

Cap. XI. *Oſculiſque tandem bona fide exactis.*] Formula ſolennis, BONA FIDE, qua uſi Veteres in amicitiis ineundis, ſocietatibusve, tempeſtive ergo addidit illam hic, quippe diſſidia præceſſerant. Indicat, plane nunc jam cum Gitone in gratiam Encolpium rediiſſe. Simillime, poſt civile illud in Licæ navi bellum, omnibuſque jam ad pacem revocatis, inquit cap. cx. *Tunc primum Bona Fide puero baſium dedit Tryphæna.*

Fruorque votis.] Proprium *voti* ſignificatum, ſponſio ſcilicet eſt Deo facta, inde & alia pleraque propagata. Id enim, quod ſuſceptis votis poſcimus à Deo, vehementer optamus: exin igitur ortum, ut uſurpetur *Votum* pro re deſiderata, etiamque pro ipſis deſideriis. Recte hinc jam Votum & ad nuptias ſignificandas Antiquis traductum: quod, uti autumo ego, nuptiæ Virginibus optatiſſimæ ſint. Sic M. Grunnius in Ludicro ſuo teſtamento locutus eſt: *Sorori meæ Quirinæ, ad cujus Votum intereſſe non potui, do, lego dari hordei modios* xxx. S. Ambroſius Serm. 180. *Solent autem homines, ſicut mos eſt, in ſuis Votis, hoc eſt, Nuptiis, præcipue ſaltare, & canere.* Apulejus in Florid. *Togam parari Voto & funeri.* Hinc adduceo facem Claudiano, lib. 1. de rap. Proſ. de ipſa loquenti:

——— *Miſtaque tremit formidine Votum.*

Frequens eſt & Petronio Vox variis ſignificationibus, quibus de agimus ſuis in locis. Hic pro re optata ſumendum.

Uſque ad invidiam felicibus.] Magna ſemper & Amoris gaudia Invidiæ ſunt obnoxia. Hinc & interpretandum illud ejuſdem Petronii, cap. c. *Immo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inviderit.* Eademque illius apud Propertium mens eſt, Eleg. 12. lib. 5.

Invidiæ fuimus. ———

Sed de hoc alias fortean latius.

Nec adhuc quidem omnia erant facta.] Extremæ nequitiæ Verbum, *Omnia.* Sic infra cap. LXXXI. *Et, proh pudor, tanquam mulier ſecutuleja, unius noctis pacto Omnia vendidit.* Et cap. CXXX. *Forſitan dum Omnia concupiſco.* Item meus Seneca lib. de Divina Provid. cap. 3 *Quanto magis huic invidendum eſt, quam illis, quibus gemma miniſtratur, quibus exoletus Omnia pati doctus, &c.* Nec forte aliunde petendus eſt jocus Martialis Ep. 97. lib. 7.

Omnia, Caſtor, emis; ſic fiet, ut Omnia Vendas.

Ejuſdem quoque notæ eſt, *Facta*, ſed hocce vulgo jam notum.

Quid veſticontuberium facis?] Valde mihi hoc in loco probatur, *Veſticontubernium:* ad id nimirum verbum conflatum, ut ſub eadem veſte ſubindicet cubantes; præceſſerat ſuperius: *opertum me amiculo evolvit*, quod utriuſque neceſſario eſſet tegmen, quum arctiſſimis eſſent complexibus adligati. Præterea aliud eſt non dubium Veſticontubernii ſpecimen Petroniani, cap. CXIV. *Giton veſtem depoſuit, meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput.* Sic in Ovidii Ep. Paris de Helena ac Menelao accubantibus:

Rumpor, & invideo, (quid nunc tamen omnia narrem?)
Membra ſuperjecta quum tua veſte fovet.

Et Socrates ſæpe fecit, incorrupte tamen, ut alibi dicimus. Sic apud Lucianum in *Vitarum Auctione* idem Socrates prædicatur: τίς δ' ἂν ἐπιτηδειότερος ἐμοῦ γένοιτο συνεῖναι καλῷ; καὶ γὰρ οὐ τῶν σωμάτων ἐραστής εἰμι, τὴν ψυχὴν δ' ἡγοῦμαι καλήν· ἀμέλει κἂν ὑπὸ ταὐτὸν ἱμάτιόν μοι κατακέωνται, ἀκούσῃ αὐτῶν λεγόντων μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ δεινὸν παθεῖν. *Quis magis idoneus me eſſe queat, qui cum formoſo puero verſetur? Neque enim corporum amator ſum: animam enim formoſam eſſe exiſtimo, & quamquam ſub eodem Palliolo mecum recumbant, audies illos, vel ipſis teſtibus, nihil grave à me perpeti.* Pariter & Sophocles, uti apud Athenæum lib. 13. Dipnoſoph. narrat Hieronymus Rhodius, quem adi ſis. Frequentiſſime autem omnium Tyrrheni: de ipſis namque ſic Heraclides: πάντες δ' ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ μετὰ τῶν γυναικῶν κατάκεινται, κἂν παισὶ τοῖς. *Omnes ſub eadem veſte cum uxoribus concumbunt, quicumque tandem adſint.*

Lorum de pera ſolvit.] *Lorum* ad adliganda veſtium involucra aptiſſimum, ſic cap. 102. inquit Eumolpus: *Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctoſque Loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo.* Et ad verberandum; ita apud JCtos *Lora* eidem uſui frequentiſſime adhibentur, Plautum, & alios. Dignum ſane, quod de Salluſtio Hiſtorico narrat ex Varrone A. Gellius, ut haud intempeſtive etiam legatur; inquit ergo cap. 18. lib. 17. M. *Varro, in litteris, atque vita, fide homo multa, & gravis, in libro, quem inſcripſit Pius, aut, de Pace, Cajum Salluſtium Scriptorem ſeriæ illius, & ſeveræ Orationis; in cujus hiſtoria notiones cenſorias fieri, atque exerceri videmus: in adulterio deprehenſum ab Annio Milone Loris bene caſum dicit: &, quum dediſſet pecuniam, dimiſſum.* Aſt mendoſus eſt plane uno verbo locus in omnibus exemplaribus, quæ mihi videre contigit: alia habent, ut expreſſimus, alia *Nationes*, alia *Notas*, ex omnibus vero veram lectionem elicimus, nimirum *Notationes*, de quo jam neutiquam eſt ambigendum.

Sic dividere cum fratre nolito.] Si emendationi hic locus, ita equidem ſcriberem: *Sic dividere tu fratrem nolito.* Leviſſima omnium vulgatæ ſcripturæ mutatione, nequiori ſenſu apertiſſime ad Sarcinularum partitionem adludens, quam ſupra expetivit Encolpius, *Itaque communes ſarcinulas partiamur*, inquit, cap. x. Nam verba *Partiri*, & *Dividere* unius & ejuſdem ſunt impro-

Digitized by Google

improbitatis, ut conſtat ex Plauto, obſervavitque Lipſius Ep. Quæſt. lib. 5. Ep. 14. Quæcumque autem ſcriptura ſit, idem plane reſpectus eſt.

Cap. XII. *In forum.*] Κλεπτομαχαλδϊων aperte innuit, ſive *Forum furinum*, ut loquitur Plautus. Graphice, me-Dius Fidius, hic exprimit Petronius morem apud nos uſque adhuc prorſus inviolatum, cujus neſcio an apud aliam nationem reliqua ſint veſtigia. Deficiente jam die mercatus incipit: quæ nimirum ridicularia res eſt, oppido quam fallacibus mercibus numquam ibi emtores deficere. Forum, cujus Petronio mentio, dubio procul eſt, quod *Veſpertinum* adpellavit Horatius lib. 1. Sat. 6. obſervavitque Caſellius, contulitque primus cum Arbitri loco: unde poſtea Symbolæ mutuatæ ſunt. Vulgus hominum noſtratium vocat *Baratillo*.

Injecit contemplationem ſuper humeros ruſtici emtoris.] Et hinc propriam vendentium conſuetudinem animadvertere licet, illorum præcipue, qui merces, non quidem precioſas, novaſque, venditabant, ſed id genus ſpolia, quibus infima ex plebe emtores pellici conſueverunt. Super humeros videlicet venales veſtes imponebant, ut inde conſpectui facilius apertiusve offerrentur; nos etiam paſſim videmus, apud quos mores non pauci ex priſco illo ævo deſumti nentiquam quidem hucuſque obſoleverunt. Res autem adeo eſt hic exſertim deſcripta, ut nec minimus jam dubitationi relictus ſit locus; pergit igitur narrare Encolpius: *Detraxitque HUMERIS Laciniam, & diligentius tenuit. O luſum Fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec ſutura quidem adtulerat ruſticus curioſas manus, ſed tanquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe VENDITABAT.*

Timeret fidem oculorum.] Eleganter dictum, miroque *Fidei* uſu eodem quoque cap. xci. locutus: *Quæſo, inquit, Encolpi, Fidem Memoriæ tuæ adpello.* Multifariam vero voce ea utitur Petronius hocce in Satyrico.

Cap. XIII. *Nam adhuc nec ſutura quidem adtulerat ruſticus curioſas manus*] Plane Tunica illa duplici panno conſtabat, recto, & inverſo: inter utrumque ergo per commiſſuram aureos immiſerant, poſtea ſuturam probe conſuentes; cui adhuc ruſticus, inquit Petronius, non adtulerat curioſam manum. Aſt quænam illa ruſticitas, ni ſtupor potius vocandus eſt, hominis, qui ſuſpectum non habuit tuniculæ pondus aureis videlicet plenæ?

Depoſitum eſſe inviolatum vidit.] *Depoſitum* hoc aurei ipſi ſunt, quos Tunicæ fidei crediderat, apud ipſamque depoſuerat, non Tunica, ut male quidam Interpres. Hocce verum eſt, nam, quod nunc figurate *Inviolatum depoſitum*, poſtea recta oratione *Aureos Intactos* adpellat. Etiam nobis, *Depoſito*, idem eſt, &, apud quem deponimus, cujuſque fidei committimus. *Depoſitario.*

Ad interdictum veniret.] Hoc eſt, in jus ad Prætorem Peregrinum, nam lis erat inter peregrinos & cives. Diverſus ab Urbano erat Prætor Peregrinus, qui inter cives & peregrinos jus dicebat. Teſtantur Pomponius Jureconſultus in l. 2. ff. de Orig. Jur. Feneſtella de Magiſtrat. cap. 19. plures. Etiam veteres Lapides PRÆTORIS PEREGRINI meminere, qui PRÆTOR INTER CIVES ET PEREGRINUS, juri nimirum dicundo, ipſis quoque nominatur.

Cap. XIV. *Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat?*] Id ipſum de Auguſti ævo Cornel. Tacitus 1. Annal. *Invalido LEGUM auxilio, quæ vi, ambitu, poſtremo PECUNIA, turbabantur.* Quid ergo de Neronis perditiſſimo ſentiendum eſt?

Ipſi, qui Cynica traducunt tempora cœna,
Nonnumquam nummis vendere verba ſolent.] Verbis, *qui Cynica traducunt tempora cœna*, fictos denotat pecuniæ contemtores: deſiores namque opum fuiſſe Cynicæ Diſciplinæ ſectatores, notiſſimum ex Luciano, Laërtio, pluribus. Sic Auſonius de Diogene, familiæ ductore, Epig. 52.

Pera, polenta, tribon, baculus, ſcyphus, arcta ſupellex
Iſta fuit Cynici: ſed putat hanc nimiam.
Namque cavis manibus cernens potare bubulcum,
Cur, ſcyphe, te, dixit, geſto ſupervacuum?

At. *vendere verba*, quod Plauto eſt, *Logos vendere*, Sticho 2. 3. 59. de Cauſidicis olim dictum, ut convincunt teſtimonia ab Interpretibus adducta. Aſt hic de Judicibus omnino capiendum, vel ipſo Petronio interprete, qui addit:

Ergo Judicium nihil eſt, niſi publica merces,
Atque Eques, in cauſa qui ſedet, emta probat.

Exin & cap. cxix. dixit:

——— ——— *Emtique quirites*
Ad prædam, ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.

Ergo judicium nihil eſt, niſi publica merces.] In Decretis Canonicis 11. quæſt. 3. ſic ſcriptum legimus: *Licet advocato vendere juſtum patrocinium, & Juriſconſulto rectum conſilium, ſed non licet Judici vendere juſtum judicium.* Verum etiam adverſus Advocatos Lex olim lata, quæ Cincia cognominata eſt, *qua cavebatur antiquitus, ne quis Advocatus ob cauſam orandam pecuniam donumve acciperet.* Tacitus lib. 11. Annal. & Livius lib. 34. Sed poſtea *Claudius*, Verba ſunt etiam ejuſdem Cornelii, *capiendis pecuniis poſuit modum uſque ad dena ſeſtertia, quæ egreſſi repetundarum tenerentur.* Ac deinde iterum ſub Nerone Senatusconſulto cautum eſt, *Ne quis ad cauſam orandam mercede, aut donis, emeretur*, ut inquit Tacitus, lib. 17. Annal. Puto id Senatusconſultum eſſe, quod in Nerone cap. 17. inter alia refert Tranquillus, ecce illud: *Item, ut litigatores pro patrociniis certam juſtamque mercedem darent.* Ipſa dena ſeſtertia fuiſſe, ſuſpicari proclive eſt; nam pro juſta mercede habita ſunt pluribus Principibus. Eademmet Trajanus Advocatis quoque permiſit, *peractis tamen negotiis*, uti ait Plinius Junior lib. 5. Ep. ult. quæ Decreti ſui fuit moderatio, nam id procul dubio prorſus vetabat aliquid accipere. Innuit Plinius ipſe verbis illis Epiſt. 14.

ejuſdem lib. quibus clariſſima lux ex dictis adfulget: *Pauci dies, & Liber Principis ſeverus, & tamen moderatus.* Idemmet honorarium Ulpianus Patronis etiam adtribuit in ſingulas cauſas l. 1. de Var. & ext. cogn. Nota vero mihi munerum adpellationes, quibus Patronos donatos, oſtendit etiam Plinius; *quam me juvat, quod in cauſis agendis non modo Pactione, Dono, Munere, verum etiam Xeniis, ſemper abſtinui.* Sed ſatis jam de his, quæ in gratiam noſtri ævi litigâtorum dicta ſint, miſere à Patronis ſanguiſugis exſuctorum.

Atque Eques, in cauſa qui ſedet.] Equites olim quoque Judiciis adhibiti. Pomponius Lætus de Legibus *Aurelia lege communicata ſunt Judicia Senatui, Equitibuſque Romanis, & Tribunis ærariis. Eam tulit Aurelius Cotta Prætor.* Quando id factum, refert Caſſiodorus in Chronico: *His Coſſ.* ſcilicet, Q. SERVILIO, & C. ATILIO SERRANO, *per Servilium Capionem Conſularem Judicia Equitibus, & Senatoribus communicata.* Verbum autem, *Sedere*, proprium eſt Judicum. Cic. pro Rabirio: *Modo vos iidem in A. Gabinium Judices Sediſtis.* Sed hoc vulgare. Item, *in cauſa*, vel, *de cauſa Sedere*, priſcis etiam dictum. Apulejus in Apologia: *quod ſi modo Judices de CAUSA iſta SEDERENT C. Fabricius, Cn. Pompejus.* Qui longius abeunt, errant. Sæpius autem Judicialis forma Romæ immutata.

Recuperare potius theſaurum.] Recte. Nam ex Grammaticorum ſententia, *Recuperari* dicuntur amiſſa, quum ad eum, qui ea amiſit, integra redeunt. Tunicula ergo, uti Aſcylto videbatur, adhuc erat *intactis aureis plena.* Ruſticus autem propritim diceret, Pallium precioſum Redemiſſe, nam à prædonibus illud recuperarat: quæ vis verbi *Redimere.* Exin *Redimia*, quas Gloſſæ veteres interpretantur; *Res à prædonibus Redempta.*

Præter unum dipondium, ſicilicumque.] Miſere luxata periodus non minus quam ſequens: ſed quas Interpretes, ex fide enim MSS. inquiunt, ut tolerari poſſint, concinnarunt. Sic eas amplexus eſt & Bourdelotius: itidem fecimus nos, quum meliora nunc præſtare non poſſimus. *Sicilicum*, inquit Feſtus Pauli, *dictum, quod Semunciam ſecet.* Pendebat igitur duas drachmas, quippe Unciæ octo, ut Priſcianus docet. Sic Rhemnius Palæmon, de ponderibus & menſuris.

> *Drachmam ſi gemines, aderit, quem dicier audis*
> *Sicilicus.*

Sicilicum etiam vocabant antiqui Grammatici notam, *quam*, ut tradit Marius Victorinus, *ſupra litteram, quam geminare oportebat, ſcilicet imponebant*, quod ſignum ἀντίσιγμα *averſam* alibi adpellat; autumo commatis notam fuiſſe, ſemicirculum nempe, ſive punctum vocis caudatum. *Dipondius*, teſte Varrone lib. 8. *duo aſſes pendebat*; inde Priſciano de ponderibus *numus eſt bilibris*, erat enim *libralis As.* Itaque *As*, *Libra*, & *Pondo* idem; omnia clare ipſus Varro lib. 4. *Dupondius à duobus ponderibus, quod unum pondus Aſſipondium dicebatur, id ideo, quod As erat libra pondus.*

Lupinos.] *Lupini* olim viliſſimum pauperum cibarium, & aliorum, frumenti inopia; Cynicorum vero adeo creberrimum, ut vix umquam à Cynici pera abeſſe Lupinos contingeret. Diogenes ipſorum Πρωτότυπος quemdam uti Cynicum inſtruens apud Lucianum, in Vitarum Auctione inquit: Ἡ πήρα δέ σοι θέρμων ἔσται μεστὴ, καὶ ὀπισθογράφων βιβλίων. *Peram præterea Lupino, & libris Opiſthographis refertam habebis.* Et in Mortuor. Dial. ſic Charon ait ad Menippum Cynicum inſignem: Δεῖξον τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις. Μεν. Θέρμους, εἰ θέλεις, &c. *Oſtende quid habeas in pera. MEN. Lupinum, ſi velis, &c.* Inde Crates apud Ariſtotelem: οὐκ ἀκλεῶς γὰρ οὐκ οἶδα, φησὶν, πήρα δύναμιν ἡλίκην ἔχει θέρμων τε χοίνιξ. *Non equidem perſpicuo novi, inquit, quantam vim pera habeat, ac lupinorum chœnix.* Parcimus autem hic pluribus, quæ de illis addere poſſemus. Miram tamem ipſorum hiſtoriam vide apud Theophraſtum, lib. 8. Plinium variis in locis.

Itaque ne interim præda diſcederet, &c.] Aut locus mendo laborat, aut inſigni defectu. Ipſi vero in integrum reſtituendo hodie non ſumus, tentabimus tamen ſenſum ex ſuperſtitibus verbis haud indecentem elicere, totam videlicet periodum ſic interpretantes. *Itaque ne interim præda diſcederet, vel minoris pallium addicere placuit*, id eſt, placuit precioſum pallium parvi vendere, *ut precium majoris compendii levierem faceret jacturam*, hoc eſt, ut precium, etſi minimum foret, quo illud tunc venderetur, faceret jacturam leviorem illius majoris compendii, quo vendi aliter debuiſſet pallium ipſum precioſum: nam numis illis ex eodem pallio parvi vendito habitis emere facile poſſent ſordidam tuniculam, aureis tamen prædivitem. Adhuc tamen equidem hæreo; ideo amplius de hocce loco cenſeo deliberandum.

Conciones.] *Conciones* homines ſunt, qui ad clamorem veluti in concionem convenerant. Sic Cic. in Orat. *Conciones ſæpe exclamare vidi, quum apte verba cecidiſſent.* Figurata locutio eſt Petronio familiaris. Sic poſt pauca iterum: *Et neſcio quis ex Concionibus calvus*, & tertium: *videre acumen non minus Concionum*, &c. Sic cap. CXVII. *Miniſteria* dixit pro Miniſtris, cap. CXXVI. *Crucem* pro Cruciariis, & cap. CVII. *Servitia* pro Notis Servorum. Quod commune etiam aliis Scriptoribus. Catullus mulierem proſtitut:i pudoris vocavit *Lupanar.* Lucilius, & Tertullianus *Carceres* Servos vinctos in carcere: *Ergaſtula* ſervos Ergaſtularios: *Metalla* in Metalla damnatos: Ammianus Marcellinus *Togam* viros Togatos. Capitolinus, & Vulcatius *Affectus* ipſas perſonas, quæ affectu præcipuo amantur; & id genus alia, quæ Viris magnis jampridem animadverſa. Idem prorſus locutionis genus, cap. XCI. quum ad Gitonem inquit Encolpius: *quid dicis peregrini amoris Conceſſio?* ubi *Conceſſio* pro eo dicitur, qui conceditur, ſic *Optio*, pro eo, qui optatur, dictus Antiquis, is nimirum erat, *qui adjutor dabatur*, Auctore Feſto, *Centurioni à Tribuno militum; & quem Centurio Optabat ſibi rerum privatarum mini-*

Digitized by Google

miniſtrum. Idem docet Vegetius lib. 2. cap. 7. *Optiones ab Optando adpellati*, &c.

Pannuciam] Hujus verbi meminimus ad locum, cap. LXXXIII.

Riſum diſtuſſit.] Riſum eorum, qui ad clamorem confluxerant. Paullo ante: *ſed nullo genere par erat cauſſa noſtra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, noſtram ſcilicet de more Ridebant invidiam*, quo loci Hiſpaniſmum nota, *nullo genere*, ſic & nos dicimus: *de ninguno genero*.

Cap. XV. *Advocati jam pæne nocturni.*] Argute dictum, *pæne nocturni*, de furibus non manifeſtariis. *Nocturni* autem de Furibus apte dicitur, nam & illis nomen à *Furvo*, qui noctis color; quippe, *Noctem fur diligit*, ut verbum eſt vetus. *Et Fures per noctem, quæ atra ſit, facilius furantur*, ut ait apud Agellium Varro. Propterea *Tenebricolum* Plautus adpellavit Furem, *Lucifugam* Lucilius. Varro etiam *Tenebrionem*. Hinc ergo originem duxiſſe miras voces Gloſſarum S. Iſidori, jam claret: *Furabula, Tenebræ. Furfuraculum, Tenebræ.* Major vero venuſtas & ideo ineſt verbo, *Pæne nocturni*, quod etiam ad diem jam ſeneſcentem, hoc eſt, ad noctis & lucis confinium, ibi quoque reſpectum ſit. Recte igitur, homines, id temporis in publicum egredientes, *veſpertiliones*, vocari Ulpiano, ac Varroni: avis namque veſpertilio eſt, quæ interdiu latet, noctu evolat; ſic etiam furem, quod de die dormiat, ἡμερόκοιτον adpellavit Heſiodus.

Judex querelam inſpiceret.] Forenſe verbum, *Inſpicere*, plane Valerius Max. oſtendit lib. 5. cap. 9. *Inſpectaque diligentiſſime cauſſa, abſolvit eum.* Sic nos, *Ver el pleito, la Viſta de elpleito.*

Sed longe aliud quæri, in utra parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur.] Iſthæc ſimulatio erat Advocatorum; nam, quod unice in votis habebant, nimirum, quod ſubdit, erat: *ceterum adparebat nihil ALIUD QUÆRI, niſi, ut ſemel depoſita veſtis inter prædones ſtrangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad conſtitutum.* Itaque neutiquam iſtæ duæ ſententiæ inter ſe repugnant, uti magnum virum credere cognovi. Dicunt mihi, ipſum adſerere: non ſollicitos eſſe Lucifugas illos Abvocatos de Judicis in utroſque de furto ſuſpectos animadverſione, dummodo inter ipſos veſtis ſtrangularetur. Nec minus id nos pro certo habemus, qui prius Arbitrum audivimus, unicam ipſorum curam eſſe, *Pallium lucrifacere.* Serio tamen ſimulabant, longe aliam ſollicitudinem habere, *In utra parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur.*

Calvus tuberoſiſſimæ frontis.] Hujus loci interpretatio petenda eſt ab ipſo Petronio, cap. CIX, quum in *Calvos* Eumolpus exacuit ſtilum:

At tunc lævior ære, vel rotundo
Horti TUBERE, quod creavit unda.

Ridiculam ergo faciem exprimit recalvaſtri, cujus videlicet frons ad occipitium uſque, inſtar magni Tuberis glabra, depilataque, tumoribus hinc inde etiam prominentibus, ipſummet reddebat præ ceteris conſpicuum, atque illius nocturnæ Concionis veluti præſidem.

Niſi ut ſemel depoſita veſtis.] Pretioſa ſcilicet, unde claret, quod ſequitur: *Idem plane & nos volebamus.* Aſcyltos, & Encolpius pannuciam tantum vindicare cupiebant, parum quidem de ſplendida veſte ſolliciti.

Non veniremus ad conſtitutum.] Varro de Re Ruſt. lib. 2. cap. 5. *Sed Veniſſet ad Conſtitutum.* Eſt ergo *ad conſtitutum Venire*, adeſſe tempore promiſſo. Nec longius Arbitro petendum commentum. Idem Apulejo eſt, *ad condictum venire*, in Floridis ubi de Philemone: Macrobio, *ex diſpoſito convenire* l. 1. Saturn. c. 7.

Votum caſus adjuvit.] Simile illud cap. CII. *ſi nos deſcendentes Adjuverit caſus.* ſic & locutus Symmachus lib. 4. Epiſt. 52. *Modo Eventus Adjuvet deſtinata.*

Nolo quod cupio, &c.] Hos duos verſiculos hic exſulare, & illis adſuendos eſſe, quibus cap. XCIII. locus eſt, ibidem docebimus.

Cap. XVI. *Beneficio Gitonis præparata nos implevimus cœna.*] Id negotii Gitoni commiſſum, præcedentia illa argumento ſunt, cap. IX. *Quum quærerem, Numquid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit puer, &c.*

Nos implevimus cœna.] Pariter locutus Plautus ſub Paraſiti perſona, Sticho. 1. 3. 19.

Inanimentis Explementum quærito.

Infra rurſus Arbiter cap. XCVI. *Et veluti quodam cibo me Replebam.*

Oſtium ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit.] Grajus, ſive Granius, Peliadibus:

Sonat Impulſa regia Cardo.

Impulſum ergo *exſonuit*, hoc eſt, pulſante ancilla; infra cap. XCII. *Eumolpus Oſtium Pulſat.* Addit, *ſatis audaci ſtrepitu*, cui conſonum veteris illud Comici:

Qui repens ſemipulſus onere gravi fores Strepitu
terret.

Character eſt hominis ruſtici, & inurbani. Ariſtophanes Nebulis Act. 1. ſc. 2.

Ἀμαθής γε νὴ Δί' ὅς τις οὑτωσὶ σφόδρα
Ἀπεριμερίμνως τὴν θύραν λελάκτικας.
Rudis, per Jovem, quicumque ſic vehementer
Inconſiderate januam calcitraſti.

Etiam iracundi. Sic apud Appulejum lib. 9. furens *ſaxo fores verberat.* Urbanius Lacones, de quibus Plutarchus· Ἔθος ἦν αὐτοῖς μηδὲ κόπτειν τὰς αὐλείους θύρας, ἀλλ' ἔξωθεν βοᾶν· *Moris erat apud ipſos, non pulſare oſtia, ſed foris clamare.*

Aperi, jam ſcies.] Omnino eſt, quod nos dicimus: *Abra, y lo verá.* Ex Petronii autem eleganti locutione lucem præbeo ſplendidiſſimam formulæ illi, qua uſus vetus Interpres Biblicus in verbis D. Matthæi illis reddendis cap. 25. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· quæ ad verbum Latine ſonant: *Poſterius vero veniunt & reliquæ virgines dicentes, Domine, Domine. Aperi nobis. Ille vero reſpondens ait: Amen dico vobis, non novi vos*, Inter-

pres autem poſtrema verba ſic: *At ille reſpondens ait, Amen dico vobis, NESCIO VOS.* Pariſſime & uſus Arnobius lib. 1. *Et is habendus divinus eſt, qui aut Summum Imperatorem Neſcit; aut ignorat à nobis quotidianis et precibus ſupplicari.* Neſcit, id eſt, non noſcit. Et Arbiter ipſe cap. XCI. *Scires non libenter ſervire.*

Dum loquimur.] Proverbii ſpecies. Sic Ovid. lib. 3. Amor. El. 6.

Dum loquor, increvit latis ſpatioſus in undis.

Hiſpani, *mientras lo digo.*

Sera ſua ſponte delapſa cecidit.] *Sera*, inquit Varro lib. 7. *quibus remotis fores panduntur.* Optime ad mentem Petronii. A foribus ergo removebantur Seræ, quod vulgo jam notum; unde liquet, cur *Appoſititia*, ſive *Appoſita*. dicerentur, ut Ovidio in 1. Faſtor. Locus item claret Plauti in Curculione, quum Peſſulos, ut ſubſiliant, precatur Phædromus Act. 1, 2.

Fite cauſa mea ludii Barbari,
Subſilite, obſecro. & mittite iſtanc foras.

Præterea addimus, Seras fuiſſe catenis prehenſas, catenas vero januis ipſis adfixas: ne videlicet Seræ, quum januæ recludendæ forent, amitterentur. Id haud obſcure videtur Propertius innuere ultima omnium Elegia:

Et jaceat tacita Lapſa Catena Sera.

Alii vero Antiquarii volunt, ut Catenis ipſis fores occluderent, poſtibus eas inſerentes, adpendenteſque Seras ad Catenarum extremum. Itaque, quum januæ eſſent aperiendæ, Seræ è Catenis, quibus inhærebant, eximerentur.

Sua ſponte.] Sic apud Virgilium centum oſtia patefacta lib. 6. Divini Operis:

Oſtia jamque domus patuere ingentia centum
SPONTE SUA.

Julius Obſequens inter oſtenta, quæ mortem Cæſaris præmonuere, illud memorat: *Nocte, quum valvæ * cubili clauſa eſſent, SUA SPONTE aperta ſunt.* & Suetonius de re eadem cap. 81. *Ac ſubito cubiculi fores SPONTE patuerunt.* Etiam Macrobius de porta Viminali, quæ poſtea Janualis dicta: *Poſtquam clauſa eſt, mox SPONTE patefacta eſt.* Sed nunc in Petronio magicæ neſcio quid diſciplinæ ſuboltacere mihi videor, uti apud Apulejum januæ ſunt itidem à ſaga reſeratæ lib. 1. Metamorph. *At illæ probæ & fideles januæ, quæ SUA SPONTE deſeratæ nocte fuerant.*

Recluſæque ſubito fores.] Præcluſæ namque ſupra: *Præcluſiſque foribus ridere*, &c. To *ſubito* ſuſpicionem cantaminis adauget. ita apud Suetonium ſupra inter Julii mortis præſagia *ſubito*, & *Sponte ſua* apertæ valvæ.

Et, me deriſiſſe, inquit, vos putabitis?] Hæc ancilla Encolpium, & Aſcylton ad ſtabulum uſque ſecuta eſt, ipſis autem præ gaudio recuperati theſauri haud animadvertentibus; illud eſt quod Encolpius dixit: *Ergo, recuperato, ut putabamus, theſauro, in diverſorium præcipites abimus.* Apte ergo nunc illos nihil minus cogitantes ingrediens adloquitur: *Et me deriſiſſe vos putabitis?* ſed longe aliud eſt, nam ego hoſpitium veſtrum cognovi, Quartillæ indicavi, & jam, ut vobiſcum loquatur, ipſamet adeſt. Hoc certo certius eſt, nam per quietem ea erat Quartillæ monſtrata medicina; *Illos perquirere.* Sic cap. ſeq. paullo poſt inquit: *Et ideo medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire.*

Sacra ante cryptam turbaſtis.] Ego divinus non ſum, hic autem adfirmare auſim, unum & idem cum hacce crypta ſacellum illud Priapi eſſe cap. ſeq. memoratum: ubi quam opportune, quæ arcana erant ac recondita ſacra, poſſent celebrari, cuilibet patebit jam ſatis, modo, quidnam Crypta ſit, haud penitus ignoret. Sic, quæ bonæ Deæ erant abditiſſima ſacra, & in quibus propudioſæ libidines matronis committebantur, pariter agi & in Antris ſolita fuiſſe, certum eſt: Antris, inquam, hoc eſt, ſubterraneis, fornicatiſque ſacellis. Plane Juvenalis indicat Sat. 6. ubi ſermo eſt de ſacris illis exſecrandis:

Tunc prurigo moræ impatiens, tunc femina ſimplex;
Et toto pariter repetitus clamor ab Antro:
Jam fas eſt, &c.

Priapi autem ſacra, ne quid erres, ſcito duplicia fuiſſe. Prima in aperto ac propatulo loco peragi ſolita, quæ & *ante Cryptam* videlicet, & quorum exhibet luculentam imaginem Marmor illud Boiſardi poſt pauca nobis deſcribendum. Altera propudioſa magis, quæ ideo abſtruſa, in intimoque ſubterranei ſacelli, cryptæve, receſſu impudenter commiſſa. De utriſque latiuſcule nos loquimur infra. Ceterum, *Turbaſtis*, Plautus exponit Pſeud. 1, 1.

Scis tu quidem, hercle, mea ſi commovi Sacra,
Quo pacto, & quantas ſoleam Turbellas Dare.

Cap. XVII. *Imber.*] Ipſius cap. CXXXVII.

——— *oculis nec defuit Imber.*

Plures ſic uſurparunt. Omnia ſunt ad oſtentationem doloris conficta. Eodem quoque ſpectat manuum illa extrema colliſio: *Et manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritis.* Ubi optime Douſa P. neutiquam alii. Hujuſce notæ ſunt & illa, cap. XXIII. *Qui ut infractis manibus congemuit.*

Retexit ſuperbum pallio caput.] Aperuit caput; opertum namque habebat, uti & ancilla. Hinc jam diſces, feminas olim palliis capita obtegere ſolitas, quum vagarentur per urbem: quo, non inepte fortaſſis, Martialem traho lib. 9. Ep. 33.

Hanc volo, quæ facilis, quæ PALLIOLATA vagatur.

Habitus namque erat parum pudicarum. Matronas autem honeſtas numquam credam ego foras obvelato capite progreſſas. Sed quænam hæc Pallia? inquis. mihi in dubio eſt. Pallium Antiquis & muliebre fuit veſtimentum; ſic docet JCtus Ulpianus in l. 23. D. de auro & argento leg. etiam Scævola in l. 38. §. 1.

* *An* cubiculi, *ut Suetonius.*

§. 1. D. de auro & arg. leg. *Mulìebria ſunt*, inquit, Ulpianus, *quæ matrisfamilias cauſa ſunt comparata, quibus vir non facile uti poteſt ſine vituperatione, veluti Stola, PALLIA*, &c. Habuere & alia communia, hoc eſt, quibus aut vir, aut femina, ſine dedecore poſſet uti; addit ipſius Ulpianus: *Communia ſunt, quibus promiſcue utitur mulier cum viro, veluti, ſi ejuſmodi pænula. Palliumve, eſt; & reliqua kujuſmodi, quibus ſine reprehenſione vel vir, vel uxor, utatur.* Fortan & illud *Palliolum* feminis etiam commune, quod in deliciis erat del[...]tioribus, de quo ſuggillans Mæcenatem ſic Seneca meminit: *Hunc eſſe, qui in tribunali, in roſtris, in omni publico cœtu, ſic adparuerit, ut Pallio velaretur caput*, &c. & Petronius habitum deſcribens Trimalcionis, cap. XXXII. cui loco Lipſius bene jam adluxit, cap. XX. Amphith. En Pallia tria, id vero vulgivagarum quodnam ſit, dicat ille, qui laurum momordit.

Fabulas.] *Fabulam* rem geſtam etiam notare, jam docuerunt Critici. Sic Plautus Perſa 5. 2. 11.

——— *Sed quid ego adſpicio?*
Hoc vide, quæ hæc Fabula eſt?

Vide Gruterum lib. 18. ſuſpp. cap. 3. quod hic Petronii Interpretes haud cognoverunt. Pariter etiam cap. XX. ipſus Arbiter: *Aſcyltos, jam deficiente Fabularum contexta.* & cap. XCII. *utrumque tamen, tamquam non agnoſcerem Fabulam, tacui.*

Me-Dius Fidius.] Magnum hoc Antiquis jusjurandum. Plautus Aſinaria 1. 1. 8.

Per Dium Fidium quæris! Jurato mihi
Video neceſſe eſſe eloqui quicquid roges.

Recte; nam *Deus Fidius* olim dictus, qui *Fidei* præerat, Joviſque erat quidam filius, idque valebat, ac ſi dicerent, *Ita me Dius Fidius juvet.* ſed plura addere inutile eſt, quum acta res Hanlenio jam ſit de Jurejur. vet. cap. IV. Argute Arbiter videtur uſurpaſſe Circes codicillis cap. CXXIX. *Medius Fidius jam periſti.* Ubi Symbolæ, habueruntque à Douza P.

Neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit.] Propertius lib. 4. El. 10. de occultis Bonæ Deæ ſacris:

Feminea loca clauſa Deæ, fonteſque piandos,
Impune & nullis ſacra retecta viris.

Sacra enim vetita qui vidiſſent, viſu privari credebant Antiqui. Cic. pro domo ſua ad Pontif. *Quem unquam audiſti majorum tuorum, qui & Sacra Privata coluerunt, & publicis ſacerdotiis præfuerunt, quum Sacrificium Bonæ Deæ fieret, interfuiſſe? neminem: ne illum quidem, qui cæcus factus eſt.* Appium Claudium intelligit. Sic & Metellus Pontifex, quod, quum Palladium in Veſtæ templo repoſitum ab incendio, flammiſque liberaret, inſpexiſſet (erat enim, ut ait Lucanus, lib. IX.

——— *in abſtruſo Pignus memorabile templo.*)

orbam luminibus, lib. 7. cap. 43. Plinius, inquit, *exegit ſenectutem.* Quod etiam Placidus Luctatius ad Statii lib. 2. Thebaid. verbis illis ſubindicavit: *Eſt Palladium, quo quidam quondam viſo privatus eſt viſu.* Inſignis autem rei inluſtrandæ locus eſt Heliodori, quum ſe Chariclea orbatum ob ſimilem noxam Charicles agnoſcit lib. 4. Καὶ ὁ Χαρικλῆς, περιττὸν μὲν ἴσως διαμαχέσθαι πρὸς τὰ παρόντα. Συνίημι γὰρ ὡς ἐκ θεῶν μήνιδος ταυτηνὶ τίνω τὴν δίκην, ἣν, ἐξ ὅτε εἰς τὸ ἄδυτον ἀωρὶ παρελθὼν εἶδον ὀφθαλμοῖς, ἃ μὴ θέμις, ὁ θεός μοι προεῖπεν, ἀνθ' ὧν οὐ προσηκόντως εἶδον, τῆς τῶν φιλτάτων ὄψεως στερήσεσθαι. *Charicles autem* (inquit) *ſupervacaneum eſt fortaſſis deinceps certare cum præſenti fortuna. Intelligo enim, quod ob iram Deorum luo hanc pœnam: quam ab eo tempore, quo, intempeſtive in adytum ingreſſus, vidi, quæ fas non fuerat, Deus mihi prædixit, propterea his, quæ animo meo chariſſima eſſent, me privatum iri.* Experitur itidem & Priapi iram non ſemel Encolpius ob ſcelus commiſſum, ut notamus alibi. Non deſunt tamen viri adprime docti, qui hic ſolennia nugentur.

Præſentibus numinibus.] Valerius Maximus Tiberio adulans lib. 9. cap. 11. *Aræ, pulvinaria, templa Præſenti Numine vallata ſunt.* Horatius lib. 2. Ep. 1.

——— *Et Præſentia Numina ſentit.*

Et quum Auguſto blanditur Ode 5. lib. 3.

——— *Præſens divus habebitur*
Auguſtus ———

Et Plautus apud Servium more ſuo joculariter uſurpavit:

Vinum precemur; namque hic Deus Præſens adeſt.

Aſt *Præſentibus*, hoc eſt, potentibus. nam illud priſcis potentius numen, quod præſentius, ligneumve illud foret, lapideumve. Hinc & Arnobio Phœbus oritur, quum de priſtinis ſuis ſic profatur erroribus lib. 1. *Si quando conſpexeram lubricatum lapidem, & ex olivi unguine ordinatum, tanquam ineſſet VIS PRÆSENS, adulabar, affabar, & beneficia poſcebam nihil ſentiente de trunco*, &c. Iſthæc etiam haud dubio & olim cauſſa extitit Deorum multitudinis, ſive, ut S. Juſtinus loquitur, πολυθεότητος.

Ut facilius poſſis Deum, quam hominem, invenire.] Diſertim ipſiſſimum Plinius Major lib. 2. cap. 7. quod *DE DEO* eſt: *Quamobrem MAJOR COELITUM POPULUS etiam QUAM HOMINUM intelligi poteſt.* Et rationem ſubdit: *Quum ſinguli quoque ex ſemetipſis totidem deos faciant, Junones Genioſque adoptando ſibi.*

Ætate magis veſtra commoveor, quam injuria mea.] Pariſſimum eſt illud Ovidii 10. Metamorph. quod de Hippomene inquit Atalanta:

Sed, quod adhuc puer eſt, non me Movet ipſe, ſed ætas.

Et, quod de Jaſone anterius Medea lib. 7.

——— *Vivat, an ille*
Occidat, &c.

Imprudentes, addit, &c. ubi bene de imprudentia Erhardus, quem vide.

Ipſa quidem illa nocte vexata, tam perculoſo inhorruis frigore.] Mirum illud iſne, Amoris in opere, ubi calor

Digitized by Google

calor neceſſario ſuſcitatur, frigere. Iſthic ſenſus eſt hujuſce loci. Unde, iratum eſſe numen, ſcortillum cognovit, ſeque ipſam morbo haud levidenſi laborare. Omnia enim inſigniter ſunt ad augendam ſuperſtitionem comparata. *Vexare*, nuptum verbum, de quo alibi loquimur. Adpoſitum & hic valde illud erit Martialis lib. 8. Ep. 46.

Felix, qua tenerum Vexabit ſponſa Maritum.

En Priapi ſacra, quæ, quippe obſcœniſſima, nupta etiam, hoc eſt, obvelata, & occulta. *Illa nocte*, ait, fuiſſe vexatam, qua fecit ſacrum, & turbellas dedere Encolpius, & Aſcyltos.

Tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem.] Frigus, quod febribus præcedit, triplex obſervatur Medicorum filiis, ac διάψυξις, φρίκη, ῥῖγος adpellatur, id eſt, *Frigus*, *Horror*, & *Rigor*. Diſtant enim, differuntque intenſione, remiſſione, nam *Frigore* ſumma corporis tantum inalgeſcunt: *Horrore* totum, ſed leviter, concutitur: *Rigore* autem uſque eo corpus contremiſcit, concutiturque, vix ut cohiberi poſſit. Alii vero ſcriptores has adpellationes confundunt.

Et ideo medicinam ſomno petii] Eſt enim, quod Virgilius dixit, lib. 7.

——— *ſomnoſque petivit.*

Ægrotantes in Æſculapii templo. Plaut. Curcul. Act. 1. 1.

Ideo ſit, quia hic leno ægrotus incubat
In Æſculapii fano.

Sic & Act. 2. ſc. 1. & 2. Etiam in Iſidis, ut docet Tibullus. Item Serapidis, ut Suetonius in Veſpaſiano, cap. 7. Vide autem Mercurialem de Arte Gymnaſt. lib. 1. ſtatim ſub initium, ubi & hujuſce rei inſignia monumenta. Tabellæ videlicet ſunt Romæ in Æſculapii templo jampridem inventæ, quæ quidem curationum rationem diſertim exhibent. Sed, cum miraculoſæ prorſus illæ curationes ſint, parum ſane ex id genus tabellulis juvari poterat primo ſuo ortu rudis Medicina, quod & monere neceſſe habuit eruditus vir. Porro & pictas tabellas, quæ etiam Iſidis fanis plurimæ ſpectabatur ſuſpenſæ (nam

——— *Pictores, quis neſcit, ab Iſide paſci?*

ut ait Satyricus) ejuſdemmet notæ cum illis fuiſſe, innuunt non obſcure Tibulli illa, lib. 1. El. 3.

Nunc Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa Tabella tuis.

Nobis enim hoc intellectu facilius eſt, apud quos hujuſcemodi ἀναθήματα parietibus templorum adpenſa paſſim viſuntur. Illud quippe colimus NUMEN, quod vere θαυματουργεῖν unicum poteſt.

Major enim in præcordiis dolor ſævit.] Videtur hic illud Horatii ob oculos habuiſſe Epod. 3.

Quid hoc veneni Sævit in Præcordiis?

Vulgetis.] *Vulgetis*, *Proferatis in populum*, *Traducere velitis*, idem. Neutiquam enim hic erit intempeſtivum, quod de Numenio Philoſopho ſcriptum Macrob. reliquit, lib. 1. de Somnio Scipionis, cap. 2. *Numenio denique inter Philoſophos occultorum curioſiori offenſam numinum, quod Eleuſinia ſacra interpretando Vulgaverit, ſomnia prodiderunt, viſas ſibi ipſas Eleuſinias Deas habitu meretricio ante apertum lupanar ludere proſtantes; admirantique, & cauſas non convenientis Numinibus turpitudinis conſulenti reſpondiſſe iratas, ab ipſo ſe adyto pudicitiæ ſuæ vi abſtractas, & paſſim adeuntibus proſtitutas.* Ideo & Alcibiades accuſatus fuit, ut tradit Plutarchus, quod Cereris ſacra parum reverenter evulgaſſet. Nuper autem latius hocce argumentum proſecutus Meurſius in Eleuſiniis, cap. 20.

Deorumque Conſilia.] Id eſt, arcana, myſteria. Videtur & Feſtus facem huic interpretationi præferre, quum inquit: *Conſilium, vel à conſulendo dicitur, vel, quod in unam ſententiam plurium mentes conſiſtant, & conveniant; ſed A SILENTIO credibilius dictum putatur, quo maxime invenitur.* Et nunc ad rem maxime.

Protende igitur ad genua veſtra ſupinas manus.] Geſtus eſt ſuppliciter deprecantis, qui ſæpius Petronio iteratur, videlicet cap. 80. 97. 98. 101. Inde ergo veteres Gloſſæ: Γονυπετής, *Genuarius*, *Supplex*, Et plures Græcorum, ex quibus paucorum loca ſolum deſignabo. Homerus ſæpiſſime, Diodorus Siculus lib. 17. Plutarch. Rer. Rom. cap. 49. Heliodorus lib. 5. aliaſque, Tryphiodorus in Ilii Haloſi, verſ. 255. Euripides Supplicibus, Clytemneſtra, & Iphigenia, Sophocles non ſemel, & ſæpius Syneſius, Ariſtænetus lib. 1. Ep. 22. Onoſander Strategici cap. 14. Paſſim itidem & apud Latinos Scriptores, quos longum recenſere. Plinii autem locus, ubi moris videtur rationem reddere, haud reticendus. Iſthæc ejus verba ſunt lib. 11. cap. 45. *Hominis Genibus quædam & religio ineſt obſervatione gentium. Hæc Supplices attingunt. ad hæc MANUS TENDUNT. hæc, ut aras, adorant: fortaſſis, quia ineſt iis vitalitas. Namque in ipſa Genu utriuſque commiſſura, dextra lævaque priore parte gemina quædam buccarum inanitas ineſt: qua perfoſſa, ceu jugulo, ſpiritus fugit*: Sive religio eis ideo exhibita, quod eſſent Deæ Miſericordiæ conſecrata. Servii referam eruditum teſtimonium ad illud Virgilii 3. Æneid.

Dixerat, & Genua amplexus, Genibuſque volutans
Hærebat ———

ſcribentis: *Phyſici dicunt, eſſe conſecratas numinibus ſingulas corporis partes, ut Aurem Memoriæ. Hinc eſt, Cynthius aurem vellit, & admonuit. Frontem Genio, unde venerantes Deum tangimus frontem. Dextram fidei; unde paullo poſt: Atque animum præſenti pignore firmat. Genua Miſericordiæ, unde hæc Tangunt Rogantes.* Etiam Quinctilianus lib. 6. cap. 1. Exinde autem, quod cariſſima Genua forent ob vitæ in illis diſcrimen à natura conlocatum, obortum ſane, ut merito Obteſtationes olim fierent *Per Genua*. Plautus ſæpe, ſic Curculione 5. 2. 31.

——— *Per tua Genua te obſecro,*
Ut nos facias certiores, &c.

Et Moſtellaria 3. 2. 57. Milite 2. 6. 61. Rudente 4. 3. 13. Truculento 4. 3. 15. & aliis. Verum enim vero eo uſque ritus percrebuit, ut & ipſa Deorum Genua, non hominum tantum, contrectarint. Arnobius lib. 6. *Ita enim non videtis ſpirantia hæc Signa, quorum plantas & Genua Contingitis, & contrectatis orantes.* Videtur & Anacreon illud ſignificaſſe. Ὦ ἄναξ, ᾧ δαμάλης Ἔρως, καὶ νύμφαι κυανώπιδες, πορφυρέη τε Ἀφροδίτη συμπαίζουσιν, ἐπιστρέφεαι δὲ ὑψηλῶν ὀρέων κορυφάς, Γουνοῦμαί σε· σὺ δ' εὐμενὴς ἔλθ' ἡμῖν κεχαρισμένης δ' εὐχωλῆς ἐπακούειν, Κλεοβούλῳ δ' ἀγαθὸς γένου σύμβουλος, τὸν ἐμὸν δὲ ἔρωτα ὦ δ' οὖν τι δέχεσθαι.

O domitor rerum, & dux Amor,
Qui cum Nympha cærulea
Et purpurea ludit Venus,
Et altorum juga montium,
En Genua Supplex Amplector tua.
Tu propitius teneras exaudi preces,
Fave Cleobulo, Suſcipito amorem meum.

Cui ſimillimum venit, etiam Votorum ſponſiones ipſis ſignari Deorum in Genibus. Illud eſt Apuleji in Apologia: *Votum in alicujus ſtatuæ Femore Adſignaſti.* Eo procul dubio cera illitæ & illæ ſtatuæ. unde nunc clarebit Juvenal. Sat. 10. 55.

Propter quæ fas eſt Genua Incerare Deorum.

ubi Scholiaſtes: *In Signis inſignare, Vota facere.* Idem & Prudentius lib. 1. contra Symmachum:

——— *Et Saxa* (id eſt, ſtatuas Deorum) *illita Cera*
Viderat. ———

Quo Tabellæ etiam interdum adhibitæ, quibus quum vota ſuſcepta eſſent exarata, ipſas deinde adfigebant Genibus ſimulacrorum, quod notatum jam aliis.

Supinas manus, petoque.] Geſtus precantis, *Supinas manus porrigere.* ſic & cap. 114. *Lycas trepidans ad me Supinas porrigit Manus.* Livius lib. 6. Bell. Pun. *Undique matronæ in publicum effuſæ, circa Deûm delubra diſcurrunt, crinibus paſſis aras verrentes, nixæ genibus, Supinas Manus ad cælum, ad Deos tendentes.* Virgilius lib. 3. Æneid.

——— *Tendoque Supinas*
Ad cælum cum Voce Manus.

Erant omnino ad cœlum converſæ palmæ. Convincit Servius, quum illud enarrans 4. Æneid.

Multa Jovem Manibus ſupplex oraſſe Supinis.

Docet, *Cæleſtes Deos Manibus ad cælum Supinis invocari;* aperitque manuum geſtum altero Maronis loco:

——— *Duplices tendens ad ſidera Palmas.*

ὑπτίαν χεῖρα vocat Galenus lib. 1. de Uſu Part. hoc eſt, *Supinam manum*, ſurſum videlicet aquæ continendæ converſam.

Nocturnas religiones.] Priapi ſacra vocat *Nocturnas Religiones*, veluti noctu peractas. & apte quidem, quum eſſent abdita. Sacra enim, quæ occulta olim, Noctu fiebant. Rationem reddit Clemens Alexand. lib. 4. Stromat. Διὰ ταῦτ' οὖν καὶ αἱ τελεταὶ γίνονται νυκτὸς μάλιστα, σημαίνουσαι τὴν ἐν νυκτὶ τῆς ψυχῆς συστολὴν ἀπὸ τοῦ σώματος. *Propterea ergo Sacra quoque Myſteria maxime noctu fiunt, ſignificantia eam, quæ noctu fit, animæ à corpore contractionem.* Hinc Senecæ in Medea lucem præbeo novam, quum Lunam Noctis præſidem ipſamet invocat. Act. 1.

Tacitiſque præbens conſcium Sacris jubar,
Hecate triformis.

Tacitis, hoc eſt, occultis, arcanis; ſive, quod idem eſt, Magicis lubet interpretari, cui mire adcinit & & illud Horatii Epod. v. verſ. 49.

——— *O rebus meis*
Non infideles arbitræ,
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana quum fiunt Sacra.

Arcana, hic etiam Magica. Sic in Hercule Furente inquit ad Cererem Megara:

——— *Tibi, frugum parens,*
Secreta reddam Sacra, tibi muta fide
Longas Eleuſi Tacita jactabo faces.

Eleuſinia quippe Sacra etiam abdita; quæ, ut vel exinde liquet, & Nocturna fuere. De ipſis in Hippolyto Phædra loquitur:

Jactare Tacitis conſcias Sacris Faces.

Et in Troadibus mentio Act. 3. Ideo & Statio illis reconditis Sacrorum myſteriis initiati, *Taciti Myſtæ*, vocantur. Pariter & *Iſidis Sacra* Recondita, & Nocturna. Sic de ipſis Appulejus lib. 11. *Quum primum*, inquit, *initiatus, nocte media, vidi ſolem candido coruſcantem lumine, &c.* Sic & *Bacchi Orgia*, ut Virgilius 4. Georg.

——— *Nocturnaque Orgia Bacchi.*

Et 4. Æneid. ac proinde *Nyctelia* dicta, ut aſſerit Servius, quæ & occulta fuiſſe, nihil dubium; ſic Euripides in Bacchis:

Ἄῤῥητ' ἀβακχεύτοισιν εἰδέναι βροτῶν.
Arcana non Bacchantibus ſcire, haud licet.

Cujus & Clemens meminit lib. 4. Stromat. Itidem & *Bona Dea Sacra*, de quorum flagitiis Juvenalis Sat. 6. Ita igitur & Priapi ſacra erant Nocturna, quia Arcana: merito quidem, quippe quæ impudiciſſima. Hoc enim ſubodorari ex tota hac ſcena licebit cuique; minime vero prorſus Secreta ea percipere, quæ Myſtæ vix omnes noverunt, ut ait Arbiter: præſertim, quum Petronianis Sociis interdictum ſit, in populum illa proferre. Equidem tamen vere initiatum producam, qui haud cunctanter nobis propalet. Ecce Epigrammatarius eſt Priapejorum Ep. videlicet 34.

Quum ſacrum fieret Deo Salaci,
Conducta eſt pretio puella parvo,
Communis ſatis omnibus futura,
Quæ, quot NOCTE viros peregit una,
Tot verpas tibi dedicat ſalignas.

En jam Quartillæ *Vexatio* penitus ut pateat. Erant & his *Bacchanalia*, ſive *Liberalia* Sacra quam ſimillima. Vide autem Priapi Sacrificalem pompam, quam ex marmore jampridem Boiſſardus expreſſam dedit, in-

terque plura Vetuſtatis monimenta viſitur part. 2. ſuarum Antiquit. Eam ad propatuia Priapi ſacra pertinere, ſupra monuimus. Ibi enim plurima puellarum turba in varia exercitamenta dispertitur. Hic Sacrificulis pluribus hoſtia oppido conveniens mactatur, aſellus quippe eſt: illic canentium, tibiaſque inflantium chorus conſpicitur; a ibi Saltantium choreaſque ducentium, nonnullis tamen ex eis Crotala ſimul, crepitaculave quatientibus, quæ noſtratium prorſus referunt ſpeciem, *Sonaxas*, dictorum. Ubique vero longum agmen ſpargitur vimineis Calathiſcis donaria adferentium, vaſculiſque liquorem Bacchi. Verecundiſſimis demum munus tributum eſt, rubens pondus venerandi, reverenterque pertractandi, florumque ſertis coronandi, quibuſdam inſuper illud ſuccis fragrantiſſimis perfundentibus.

Jocum, riſumque.] Formula eſt, qua Priſci utebantur frequenter. Cic. 2. de lege Agraria: *Oppidorum autem finitimorum illam copiam cum hac per Riſum ac per Jocum contemnent.* Sic etiam, *per Ludum*, & *per Jocum*, dicebant, uti paſſim Scriptores.

Cap. XVIII. *Gemitibuſque largis concuſſa, tota facie, ac pectore.*] Varii hujus loci ſenſus erunt, ab diverſa eum interpungendi ratione. Sive ita diſtinguitur: *Gemitibus concuſſa facie, ac pectore*, & tunc conſonum habebit illud cap. XCI. *Nam puer etiam ſingultibus crebris amabile pectus quaſſaverat.* & cap. CXI. *Nihil profuturo gemitu pectus diducere.* Sive Pectus, Faciemque, innuit, manibus percuſſiſſe, adhibitis inſuper largis gemitibus, ſic cap. CXV. *Non tenui igitur diutius lacrimas, immo percuſſi ſemel iterumque manu pectus.* & cap. CXXXVII.

Conſecuitque genas, oculis nec defuit imber.

aut denique ſic interpungendus locus: *gemitibuſque largis concuſſa, tota facie, ac pectore torum meum preſſit.*

Deſcendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit.] Quot Protei ſunt formæ, tot lectiones hujus vocis *Dentata* variantes. haſce ego inveni: *tentata, temperata, lenata, temptata, tentante, lentata, lenta.* Lipſii vero inluſtre fuit acumen, qui primus *dentata* ſcripſit. Sed mihi ſemper longum placuit ſententia (verior dubio procul eſt) legentium *Lenta*, quod Richardum, autumo, primum adinveniſſe. fulcitur plane pluribus ejuſdem Petronii parilibus locis. ut ut autem ſit, mirifice Lucilius mentem Arbitri expreſſit lib. 29 Sat. *Hic ubi me videt, ſubblanditur, palpatur, Caput Scabit, pedes legit:* nam Feſtus inquit: *Pedes dicuntur, quod diminutive dicimus Pediculos.* Exprimit etiam Plautus in Moſtellaria I. 3. 69. præcipue vero ſi locum, uti Turnebus, ſcite interpreteris.

Soli (Amatori) *gerundum cenſeo morem, & Capiundos crines.*

ubi, *Capere crines*, eſt blandiri. & adſentari, lentoque capillorum tactu ac mulcente amatorie delinire. Quo faciunt & Calliopes blanditiæ illæ apud Fulgentium lib. I. Mytholog. *Laudatorio palmula tactu meam mulſit Cæſariem, percuſſaque mollius cervice quam decuit,* &c.

Quod ſi non adnuiſſetis de hac medicina] Conſtanter omnia, quæ vidi, vulgata Petronii exemplaria habent, *Annuiſſetis.* Scaliger vero F. malebat *Adjuviſſetis*, conferens cum illo Catulliano ad Ipſithillam:

Jube, ad te veniam meridiatum:
Quod ſi juſſeris, illud Adjuvato,
Ne quis liminis obſeret tabellam.

Judicent ergo docti illi Conſcripti, quibus SENATUS de mutatione litterarum frequenter HABETUR.

Et dignitatem.] Cujuſnam Dignitas? ego religionis poſthabitæ interpretor. nequaquam enim de ſe tam ſuperbe ſcortillum ſentiret, ut poſtquam de injuria ſibi inlata ſumpſiſſet vindictam, in ſe adhuc Dignitatem inſuper vindicandam agnoſceret. De duobus plane cum illis querebatur, expoſtulabatque; nempe de injuria ſua, ac de myſteriis Numinis Lampſaceni violatis. ipſi poſtea de utroque jubent, eam eſſe ſecuram, ac denique ipſa utrumque etiam nunc jactat fuiſſe vindicandum, niſi iidem de medicina, quam petebat, plene adnuiſſent.

Legem donare.] Jam pridem in lib. Veriſimil. Scioppius ſcribere tentabat, *Regem*, & ad oram libri mei etiam adpinxerat; ſed poſtquam inter nos de Epigrammate iſto verba contulimus, reſipuit, ſuamque lectionem jugulavit; adſtruens vulgatam, ſubnotanſque, *Legem donare* dictum eſſe, ut paullo inferius cap. XXV. *Legem accipere*, recte.

Hoc amo, quod poſſum qualibet ire via] Etiam hic doctiſſ. Scioppius ſuam emendationem ex Veriſimilibus in libri mei marginem protulerat ſcribens, *qua poſſum.* Aſt etiam illi

—— *Atrum*
Tranſverſo calamo ſignum

adlevit, poſt-id-ea: nam meam hujuſce verſus interpretationem tueri, habuit prorſus antiquum. Eccillam: *Hoc amo*, inquit Quartilla, id eſt, hoc mihi placet, quod via, qua mihi libet, poſſum ire. hoc eſt, quod jus meum per pacem, & ſine jurgio obtineo. Quod neque me contemnitis, neque mihi, ut vobiſcum litigem, legeſque præſcribam, neceſſitatem imponitis. Diſtichum autem ſequens ex dictis nec minus claret.

Nam ſane ſapiens contemtus jurgia flectit.] Mirum eſt, quot monſtra lectionum Correctores hic comminiſcantur, & quam impendio viris doctis adrideant. Senſus autem, qui ex vulgari ſcriptura depromitur, adeo genuinus eſt, ut quemvis alium, ut ſpurium nothumve, ſi Arbiter reviviſceret, abdicaret, atque è conſpectu ſuo prorſus removeret. Ille ipſe quidem eſt, quem expreſſit Locmanus homo inter Arabes doctiſſimus ἐπιμυθίῳ cujuſdam Arabici Apologi Leonis & Vulpis, quod ſic ad verbum Erpenius interpretatus eſt; *Deſpectionem* (Contemtum) *SAPIENTI ipſa morte graviorem eſſe.* Scioppius, *Flectit*, etiam in

meo

Digitized by Google

meo libro interpretatur, Infle&#x1F;ctit. Sed mihi valde placet, *Nectit.* ſic Ovid. lib. 2. Amor. El. 9.

——— modo Jurgia Nectat.

Quod & aliis, puto, jam olim probatum.

Et, qui non jugulat, victor abire ſolet.] Senſus totius Epigrammatis cohærens, & perſpicuus. Turpe eſt, inquit, contemni, leges imponere, & edicta præſcribere, ſuperbum. Mediam vero inter utrumque viam tenere, ipſam diſcupere: modo ſic, quod optet, conſequatur. Eidem inſiſtens ſecundo diſticho addit, adeo eſſe factu difficile contemtum pati, ut Sapiens ipſe, cui omnia contemnere datum eſt, contemni ſeſe, non patiatur. Minime vero eſſe neceſſarium, ut compos fiat quilibet votorum ſuorum, vim adhibere, nec alicui inferre. Mira enim concinnitate omnia procedunt, ſi aliter iis non videtur, quibus omnia hic conturbantibus, nodum in ſcirpo quærere, immerito adlubuit.

Complosit deinde manibus.] Hoc eſt, conliſis, & invicem percuſſis, qui geſtus Plaudentium eſt; nam *Complodo* τῷ *Plaudo* compoſitum. *Plodo* rurſus idem cum Plaudo, non duo diverſa, ut vulgo creditur. Plane docent Grammatici priſci. inquit Diomedes lib. 1. *Plaudo frequens eſt, apud Veteres Plodo.* & poſt teſtimonia: *ea conſuetudine, qua, AU, ſyllaba cum, O, commercium habet; ut quum dicimus Clauſtra, & Cloſtra; & Cauda, Coda; & ſimilia.* Frequens enim eſt hæc commutatio, unde Priſcianus in 1. loquens de ſyllaba, aut diphthongo, *au, tranſit*, ait, *in, O, productam more antiquo, ut Lotus pro Lautus; Ploſtrum, pro Plauſtrum; Cotes, pro Cautes.* Hinc ergo pluribus in locis interpretatus Petronius. cap. xx. *Compleſit manus*, cap. xxiv. *Complosis illa tenerius manus.* cap. xxxiv. *Complosit Trimalcio manus.* & cap. cxxxvii. *Complosis manibus.* Aſt, quod præcipuum eſt, Plaudentis geſtum ſcilicet planius exprimere, operæ erit pretium non inutile. Plauſus igitur fere totus in manibus. Cic. ad Atticum: *Populus Romanus manus non ſuas in defendenda libertate, ſed in Plaudendo conſumit.* Autumo ego & Vocem Comitem adhibuiſſe. Convincit Martialis l. 6. Ep. 34.

Quaque ſonant pleno Voceſque Manuſque theatro,
Quum populus ſubitsCaſaris ora videt.

Manuum vero Plaudentis figura, ſonuſque etiam, quem ex plauſu ciebant, neſcio an omnibus innotuit. Ego plene ex Philoſtrato didici in Comi imagine: Μιμεῖται τινα ἡ γραφὴ καὶ κρότον, οὗ μάλιστα δεῖται ὁ Κῶμος. καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένη τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. *Plauſum etiam quemdam imitatur pictura, cujus maxime indiget Comus. Nam dextera contractis digitis ſubjectam ſiniſtram ad cavum plectit, ut manus, cymbalorum more percuſſa, conſona fiant.* Verbotenus videtur mutuatus eſſe Ariſtænetus, Ep. 10. l. 1. quem alibi laudamus. Simillime etiam Corippus:

Ingeminantque Cavos dulci modulamine Plauſus,

Cavæ denique manus comploſæ illum ſonum efficiunt, qui *Poppyſmus* vocatur, ficta omnino vox ad ſoni ſimilitudinem. *Poppyſmi* eſt & apud plures mentio, qua Græcos, qua Latinos. Mirifice etiam Martianus Felix lib. 2. Plauſus ſonum expreſſit. *Bombos tympani*, vocans. Erant & alii Plaudendi modi, de quibus jam diximus.

In tantum repente riſum effuſa eſt.] Paullo ante hoc capite de eadem Quartilla: *Et ex lacrimis in riſum mota.* Mimicus ergo iſte riſus large effuſus, vel ipſo Petronio adteſtante. Cave ideo credas, quid habuiſſe illum cum Iratorum riſu commune, quod, miror, erudito Interpreti nuper in mentem veniſſe; nec minimum enim videbatur Iræ relictum loci poſt *Inducias factas*, omnibuſque jam ad pacem revocatis. Similis riſus Jovis Olympici cujuſdam ſimulacri fuit, ſed magis, ut fatis conſtat, mirus. Id videlicet Caligulæ, Auctor eſt Tranquillus cap. 57. *quum diſſolvi, transferrique Romam placuiſſet, TANTUM CACHINNUM REPENTE EDIDIT, ut machinis labefactis opifices diffugerint.* Loquutus item, ut Arbiter, Appulejus haud ſemel. inquit lib. 2. Mileſ. *quum nos in clarum cachinnum videret effuſos*, Et mox: *inlicentioſus cachinnus effunditur.*

Cap. XIX. *Omnia mimico riſu exſonuerant.*] Mimi large riſum concitabant. Appulejus in Floridis: *Si Mimus eſt, Riſeris; ſi comœdia, faveris.* Intra etiam de Mimo cap. lxxx.

Mox ubi Ridendas incluſit pagina partes.

Simpliciter, *Omnia.* Ipſus Appulejus 8. Metamorph. *Latratibus fervidis, diſſoniſque miſcent Omnia.*

Et pracincti certe altius eramus.] Omnino iſte de paratis ad prælium accipiendus eſt locus; ne autem hic quid ambigamus, facit ipſe parationis contextus. Lege tute rurſus adtente, & palam fateberis. Notiſſimum enim eſt, qui ad pugnam expediti forent, ſtetiſſe Præcinctos. Inde, *Cincti*, pro Militaribus viris Antiquorum quamplurimis uſurpati; & contra, *Diſcincti*, pro imbellibus, militiæque inhabilibus, Sic Acro ad Horatii illud in Arte verſ. 50.

——— Cinctutis non exaudita Cethegis.

Inquit: *Cinctutis*] *Antique dixit, id eſt, Militaribus viris, & ad Militiam paratis. Unde per contrarium dixit Poeta*, l. 8. Æneid.

——— Diſcinctos Mulciber Afros.

Id eſt, imbelles ad militiam. Pariſſimus item mos, obſervo ego, Judæis dimicaturis. Sic Macchab. l. 1. 3. 58. Καὶ εἶπεν Ἰούδας, περιζώσασθε, καὶ γίνεσθε εἰς υἱοὺς δυνατοὺς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τὸ πρωῒ τοῦ πολεμῆσαι. reddit vulgatus Interpres: *Et ait Judas, Accingimini, & eſtote filii potentes, & eſtote parati in mane, ut Pugnetis.*] Luceo ego & hinc jam Petronio cap. lxxxiii.

Qui pugnat & caſtra petit, Præcingitur auro.

Sed hic latius Wouwerius. Fuere antiquitus plures Præcincti alii, nos addimus, & hunc in modum in præſentia diſtinguimus. Signanter ego *Venatores* inveni,

veni, *Chirurgos*, *Popas*, ac denique, *iter facturos*. Evinco teſtimoniis. *Venatores* quidem omnium maxime eo habitu indigebant; aliter enim vagari uon poſſent per obliqua montium devexa, quæ ſaxis aſperrimis cinguntur, nec per cava convallium lacunoſa, quæ ſpinetis, & ſenticetis vaſtiſſimis aggerantur. Ariſtæum primum Venatorem primitus id adinveniſſe, docuit Nonnus lib. 5. Dionyſ. verſ. 238.

——— κυνοσσόον εἰς δρόμον ἄγρης,
Πέπλα φαεινομένης ἐπιγουνίδος ἄχρι φορῆναι,
Μήποτε θηρητῆρος ἐπειγομένου ποδὸς ὁρμὴ
Ἂψ ἀνασειράζοιτο καθειμένοιο χιτῶνος.

——— *Canes agitantem in curſum Venationis,*
Vela adparentia ad genua uſque ferre, (docens)
Ne quando pedum Venatoris feſtinantis impetus
Retro retraheretur demiſſa veſte.

Adeo ergo demiſſæ veſtes impedimento Venationi forent, ut feminæ ipſæ non, niſi Succinctæ, feras perſequerentur. Dianam ſic fingunt Poëtæ omnes. Ovid. lib. 3. Amorum El. 2.

Talia pinguntur Succincta crura Dianæ:
Quum ſequitur fortes fortior ipſa feras.

Vetus Poeta:

Si Succincta togam riſu pharetrata Diana
Venatrix toto crine ſoluta fores.

Lege *ritu*, ut Ovidius infra. Minutius Felix Ethnicos deridens: *Diana interim eſt alte Succincta Venatrix.* Ita & in numis viſitur. Valeriani quidam ſic habent, cum inſcriptione ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΤΕΜΙΣ, quos Epheſi cuſos eſſe, putant Antiquarii. Exhibent Deam cum cane venatico, arcu, & pharetra, ac proxime arborem: utpote ſylvarum Præſidem ſignificantem; ipſius vero habitus eſt, caput detonſum, veſtis autem eo alte Succincta, ut genu nudum prorſus adpareat. Tale ergo, ut deſcripſi, numiſma apud me ſervo. Similis Venus Ovidio eſt 10. Metamorph. ubi Adonidis Comes eſt Venatoris & illa Venatrix:

Per juga, per ſylvas, dumos, & ſaxa vagatur;
Nuda genu, Veſtem ritu Succincta Dianæ:
Hortaturque canes, &c.

Ita etiam Rhodopis puella venatu gaudens apud Achillem Tatium lib. 8. Παρθένος ἦν ἐνθάδε ὄνομα Ῥοδῶπις, κυνηγίων ἐρῶσα καὶ θήρας, πόδες ταχεῖς, εὔστοχοι χεῖρες, ζώνη καὶ μίτρα, καὶ ἀνεζωσμένος εἰς γόνυ χιτὼν, καὶ κατὰ ἄνδρα κουρὰ τριχῶν. *Virgo erat olim formoſa Rhodopis nomine, venatu gaudens, pedum velocitate, jaculandique peritia inſignis admodum, & cingulum, & mitram, Veſte Genu tenus Succincta, Capilloque Detonſo, geſtare conſueta.* Sed jam ad *Chirurgos* tranſimus. Ipſi procul dubio & Succincti, ne in artis ſuæ exercitatione impedirentur. Virgilius plane 12. Æneid. de Iapide Chirurgo loquens:

——— *Ille retorto,*
Pæonium in morem, ſenior Succinctus amictu,
Multa manu medica, Phœbique potentibus herbis, &c.

Item Papinius lib. 1. Sylv. 4. quum parant ſe, qui Rutilium Gallicum erant curaturi:

——— *Ritu ſe Cingit uterque*
Pæonio, &c.

Similiter *Popa*, hoc eſt, Miniſtri ſacrificaturi. Ovidius 1. Faſt.

Numinis eſſe poteſt Succinctus cauſa Miniſter,
Hoſtia cœlitibus quo feriente cadit.

Suetonius Caligula cap. 32. *Admota altaribus victima, Succinctus Poparum habitu, elato alte malleo cultrarium mactavit.* Sic Propertius, Lucanus, alii, quos Briſſonius laudat lib. 1. de Form. De *iter* autem *facturis* nihil dubium, vel ipſo Petronio teſte: unde & eidem duobus in locis clarorem præbeo. Primus eſt cap. CXXVI, quum abeuntis Chryſidis exprimit habitum: *procedentibus inde longius logis, rogavi ancillam, ut in platanona produceret dominam. Placuit puella conſilium, itaque Collegit Altius Tunicam, flexitque ſe in eum Daphnona, qui ambulationi hærebat.* Alter eſt cap. CXXXVI. quum Polyæni *Deinde convicium verens, Abeundi formavi conſilium: Conlectoque Cultu meo Ire extra caſam cœpi.* Contra paullo poſt eodem capite Manentis ut habitum oſtendat, inquit: *Reduxi igitur gradum, PROJECTAQUE VESTE tamquam exſpectarem moratum, in aditu ſteti.* Proinde ergo & Mercurius ἀνεσταλμένος, ſive *Alticinctus* depingitur Capellæ lib. 1. Sat. utpote Nuncius Cœlitum: *Ac jam pubeſcentes gena ſeminudum eum incedere, chlamydique indutum parva, involutumque cætera, humerorum cacumen obnubere ſine magno riſu Cypridis non ſinebant.* Paſſim id & in ſacris Bibliis obſervatum. Exodi cap. 12. 11. Ægypto nimirum profecturis Judæis præcipit Dominus: *Sic comedetis illum,* (Agnum) *Renes veſtros Accingetis, & Calceamenta habebitis in pedibus, &c.* Ipſum Ezeckielus Tragicus:

Οὕτω φάγεσθε ταῦτα περιεζωσμένοι,
Καὶ κοῖλα ποσσὶν ὑποδεδυσθε, &c.
Tunc comedetis ea Cincti,
Et calceos pedibus induetis, &c.

Sic Reg. 4. 4. *Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, Vade.* Ex conſuetudine iſta orta indubie noſtra proverbialis locutio, *poner ſuidas en Cinta*, pro, de diſceſſu cogitare. Nominatim iſti Præcincti reperiuntur. Generatim vero omnes, qui quodlibet opus gnaviter eſſent adgreſſuri, *Præcingi* dicebantur; pariterque ſtrenui, promti, & expediti homines vocati *Præcincti*. Contra *Diſcincti*, ignavi, molles, ac negligentes. In Scriptoribus natani teſtimonia. Sic de Mæcenate Seneca Ep. 92. *Alte Cinctum putes dixiſſe: habuit enim ingenium & grande, & virile, niſi illud ipſe Diſcinxiſſet.* Adluſit ad ipſius habitum; Diſcinctus quippe in publicum progrediebatur, uti & Julius Cæſar, unde uterque non leviter notati.

Paria compoſuerant.] Paria componere, Comparare, & Committere, propriæ erant de Gladiatoribus formulæ, vide Juſtum Lipſium lib. 2. Saturn. cap. 19.

Nota-

Nota inſuper illud Terentii Adelph. Act. 2. ſc. 2. de concertatione loquentis Æſchini, & Lenonis:

——— *Numquam vidi iniquius*
Concertationem COMPARATAM, quam hæc hodie inter nos fuit.

Ubi Donatus: *ET COMPARATAM ad dictum Syri refert, qui ait, concertationem fuiſſe, PARES FACIENS Æſchinum, & Lenonem.* Traducitur etiam locutio ad Veneris flagitium, ad quod Petronium hic reſpexiſſe nonnulli volunt: ſignanter vero cap. CXXVII. *In hoc gramine PARITER COMPOSITI mille oſculis luſimus*, &c. cui & illud pariſſimum cujus cujus ſit veteris politiſſimi Poëtæ:

Sit nox illa diu nobis dilecta Nealce,
Qua te prima meo pectore COMPOSUIT.

Tunc vero excidit omnis conſtantia attonitis.] Martialis lib 8. Ep. 56. de Marone:

Excidit Attonito pinguis Galatea poëta.

Recte ergo Arbiter, nam ſupra dixerat cap. XVII. *Attonite expectavimus lacrymas ad oſtentationem doloris paratas.* Verum enim vero nunc jam, quod inprimis præmonendum eſt, in Quartillæ domo ſunt Encolpius, Aſcyltos, & Giton; patet, nam pavere miſeri incipiunt, qui prius in diverſorio quum eſſent, ubi neminem, qui ſuppetias adferre poſſet, timebant præter ancillam, & virgunculam Quartillæ comites, præſenti erant animo ad pugnam. Aſt aliena in domo ſibi parari inſidias, ſuſpicari erat pronum. Erant igitur jam apud illam. Aliter enim abhinc, quæ ad Trimalcionis uſque convivium acta ſunt, parum ſibi omnino conſtarent.

Cap. XX. *Siquid triſtius paras.*] Vide ergo quam ſuſpecti in præſentia ſunt de inſidiis, quas neutiquam alibi, ut diximus, expaverant. quod ut conſtaret, vel Encolpii verba illa ſufficerent, in diverſorio adhuc ſtantis cap. præcedenti. *Sed NEQUID TRISTIUS expectarem, comitatus faciebat*, (Quartillæ videlicet.)

Ut debeamus torti perire.] Immerito hic ſeſe torquent interpretes, quum mero meridie clarius ſit, verbis, *ut debeamus torti perire*, id ſignificari, ac ſi aliter diceret, ut debeamus diutiſſima morte torqueri, lentiſque cruciatibus ſenſim exanimari; quod opponitur verbis illis, *ſiquid triſtius paras, Celerius Confice.*

Lodiculam in pavimento diligenter extendit.] *Lodices* inter lectorum ſupellectilem recenſitæ; erant nimirum opertoria. Martialis indicant Hendecaſyllabi l. 14. Epig. 148. cujus Lemma *Lodices:*

Nudo ſtragula ne toro paterent,
Junctæ nos tibi venimus ſorores.

Plane etiam, meo animo, Juvenalis Sat. 6.

ΖΩΗ, ΚΑΙ ΨΥΧΗ *modo ſub Lodice relictis,*
Uteris in turba.

Gloſſæ: *Lodex*, σισύρα. Etiam earum uſus in campo, gymnaſio. & in balneis frequens: uti quum ſe exercebat Auguſtus *involutus Lodicula* erat, referente Suetonio cap. 83. ubi plura Caſaubonus; qui habitus erat, autumo ego, delicatorum, ceu etiam *Gauſapa*, ut Trimalcio Gauſapatus exit è balneo paullo infra cap. XXVIII.

Sollicitavit inguina mea.] Verbum eſſe notum, *Sollicitare*, ſciunt jam omnes; ego autem inſuper obſervo, ſummam nequitiam ἁπλῶς eo verbo Priſcos ſignificaſſe. Acute Martialis ſubindicat l. 8. Ep. 56.

Et libata dabat roſeis carcheſia labris,
Quæ poterant ipſum Sollicitare Jovem.

Id eſt, Jovem reddere tentum. Planius l. 6. Ep. 71.

Tendere quæ tremulum Pelian, Hecubæque maritum
Poſſet ad Hectoreos Sollicitare rogos.

Mille jam mortibus frigida.] Retinuimus conſtantem omnium vulgatorum ſcripturam. Locum autem infra cap. XXIX. cum alio conferimus, unde ei claror accedit, ipſum adi.

Operuerat Aſcyltos pallio caput, admonitus ſcilicet periculoſum eſſe alienis intervenire ſecretis.] Douza P. voluit, Arbitrum adludere hocce fragmento ad ſuperius Priapi ſacrum in Crypta à Quartilla inſtitutum, profanorumque oculis, Aſcylti puta, & Encolpii, uſurpatum; forſitan non inepte. Sententia tamen communis eſt, de qua poſſet edoceri Aſcyltos pluribus eventibus. Notiſſimum Horatii præceptum:

Arcanum neque tu ſcrutaberis ullius umquam.

Porro, *Secretis*, interpretaberis, turpitudinibus, ac flagitiis, quæ in illa impudica ſcena apud Quartillam commiſſa. Noxium, turpeque viſu Antiquos adpellaſſe *Arcanum*, ac *Secretum*, vulgaris res eſt. Occulte fiunt, quæ bona non ſunt.

Duas inſtitas ancilla protulit de ſinu.] Hanc lectionem libentius amplector, quod eam vel veteris Gloſſarii tueatur teſtimonium. Quæ vero *Inſtitæ* iſtæ ſint, videtur Wouwerius etiam ſubolfeciſſe ad verba, *laciniam extremam* cap. XII. Nam procul dubio ex illis faſciis ſunt, quibus ad pedes, crura etiam, femoraque contegenda, conveſtiendaque utebantur Antiqui, loco videlicet femoralium, & tibialium, braccarumque, quibus hodie nos utimur. Faſcias vero illas crurales, ſemper ego pro certo habui, proprie feminarum fuiſſe; Viris certe non ſine dedecore conceſſas. ideoque infamia notati, delicatique, molleſque omnino habiti, ægrotis tamen exceptis, qui videlicet muliebrem illum habitum non erubeſcerent. Sic P. Clodio objectæ turpiter *Faſciæ* apud Ciceronem; ſic etiam Pompejo à Licinio Calvo; ſi conjecturæ Joſ. Scaligeri lib. 1. Auſon. Lect. cap. 27. manuducente tamen illum Ammiano Marcellino, fides habenda eſt.

Faſciola qui crura ligat. digito caput uno
Scalpit, quid credas hunc ſibi velle? virum.

Illo equidem inſignem locum jam pridem obſervaveram Ovidii 3. de Arte, ubi puellis præcepta tradit illis haud contemnenda:

Pes malus in nivea ſemper celetur aluta,
Arida nec Vinclis Crura reſolve tuis.

Sed nos manum de tabula, quum copioſe hæc ad Sueto-

Suetonium proſecutus ſit Caſaubonus, prius vero Hieronymus Magius lib. 3. Miſecll. cap. 3. quibus & iſthæc demum poteris addere.

Medicamentum.] Medicamentum hocce, & Satyrion, quod ſequitur, idem. Vide quæ ſupra adnotantur ad verba cap. VIII. *Adeo ubique omnes mihi videbantur Satyrion bibiſſe.*

Ebibiſti?] Hocce inter *Bibere*, & *Ebibere*, intereſſe docuerunt Grammatici priſci, *quod Bibit, qui aliquid relinquit in poculo; Ebibit, qui totum exhaurit.* Ea Petronii mens. Subdit plane Quartilla: *Quicquid Satyrii fuit Encolpius Ebibit?*

Non indecenti riſu latera commovit.] Non indecenti, hoc eſt, tempeſtivo. Eidemmet utebatur Tuſſi impudicum Numen, ubi & nequiſſima utitur translatione Epigr. XXVI.

Cum Tuſſi miſer exſpuo ſalivam.

Equidem quaſi per caliginem memoria teneo, illi tempeſtivo riſui me alibi legiſſe quid tempeſtivum, quod modo non occurrit. Hinc vero Martiali clarorem præbeo, Ep. 17. l. 7.

Pedere te mallem: namque hoc nec inutile dicit
Symmachus, & Riſum res movet iſta ſimul.

Riſus quippe operi, quo de agit, tempeſtivus videlicet ob motum, quo illud juvatur, ut inquit alibi:

Nec Motu dignaris Opus, nec voce juvare.

Utique poſtquam virguncula cervicem ejus invaſit, & non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit.] Amplexans cervicem Gitonis, os ejus diſſuaviata eſt, non cervicem. Plane indicat ipſe Petronius loco parili cap. XCI. *Invado pectus amplexibus, & perfuſum os lacrimis vultu meo contero.* Indicat & pariſſimo loco Ariſtænetus lib. 5. Ep. 56. qui perperam Interpreti redditus, dum potius facit puellam cervicem oſculantem amaſii: Τοιγαροῦν ἐκβακχευθεῖσα τῷ ἔρωτι, ἀνθέλκει τι πρὸς ἑαυτὴν τὸν αὐχένα, καὶ πεφίληκεν οὕτω προσφῦσα μανικῶς, ὥστε μόλις ἀποσπάσαι τὰ χείλη, καὶ κατέτριψέ μου τὸ στόμα· Vertimus nos: *Quocirca amore ad inſaniam perducta, meam ad ſe inclinavit cervicem, atque oſculata eſt, adeo adhareſcens inſane, ut vix avellere labia liceret, oſque mihi contriverit.*

Innumerabilia oſcula dedit.] Opportune, *Innumerabilia*, dixit de oſculis. ſic Martialis lib. 6. Ep. 34.

Nolo quot arguto dedit exorata Catullo
Lesbia: pauca cupit, qui Numerare poteſt.

Sed Petronio ſic dictum reſpectu ad Veterum ſuperſtitionem, ut faſcinum averteret. Credebant enim faſcinationi eſſe obnoxium præfinitum numerum; eis vero rebus invidos nocere non poſſe, quarum numerum, aut nomen non tenerent. inquit ergo Catullus Carm. 5. ad quod alluſit Martialis ſupra:

Da mihi baſia mille, deinde centum,
Dein mille altera, dein ſecunda centum,
Dein uſque altera mille, deinde centum.
Dein quum millia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne ſciamus,
Aut ne quis malus invidere poſſit,
Quum tantum ſciat eſſe baſiorum.

Unde & Martiali novam facem accendo Ep. 65. lib. 3.

Hoc tua, ſæve puer Diadumene, baſia fragant.
Quid, ſi tota dares illa ſine Invidia?

Id eſt, ſi uſque eo multa dares, ut numerari non poſſent? Sic enim ab Invidorum linguis liberæ forent illæ baſiationes. Eſt vera proculdubio iſthæc Valerii mens; aliter conſtare ſententiam non poſſe, quiſquis animadvertet, qui cum cæteris ad Diadumenum epigrammatibus hocce contulerit. Cupit plane innumerabilia oſcula Valerius, etiamque ut totis labellis, non ut lib. 2. Ep. 10. & 22. optabat, tantum *dimidio* ea Diadumenus imprimeret. *Totis*, verbum nequitiæ eſt, de quo alibi loquimur. Iterum & Carm. 7. de baſiis itidem dixit Catullus:

Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua.

Quo adluſio elegans illa eſt veteris Poëtæ:

Jungere & Innumeras nexa per ora Animas.

Cap. XXI. *Invocare Quiritium fidem.*] Livius lib. 3. cap. 44. *Nutrix puella FIDEM QUIRITIUM implorat.* Seneca Ep. 15. *Nemo ſtatim QUIRITIUM FIDEM implorat.* Hoc erat, *Quiritare.* Varro lib. 5. L. L. *QUIRITARE dicitur is, qui QUIRITIUM FIDEM clamans implorat.* & Nonius Marcellus: *QUIRITARE, eſt clamare; tractum ab iis, qui QUIRITES INVOCANT.* ubi teſtimonia. Inde noſtrum, *Gritar*, fluxiſſe, autumant ex noſtris viri docti Sanctius, & Aldretus, quibus adſentior, alii vero diſſentire videntur. Formula erat, PRO VESTRAM FIDEM QUIRITES. Livius lib. 10. *Decurrit inde ad arma, & pro Veſtram Fidem Quirites clamitans.* Etiam &, PORRO QUIRITES. Sic &, FIDEM PLEBIS ac FIDEM POPULI ROM. item PATRUM, & CONSULUM FIDEM invocabant; etiam FIDEM MILITUM. Verba autem *Invocare*, *Implorare*, & *Inclamare*, huic deſtinata, Feſtus, & Servius docent; ſed hæ Grammaticorum quiſquiliæ ſunt.

Malas pungebat.] Sunt qui & hic pingere tentarent, *Pingebat*, ex Juvenale. Sed acu genæ Satyrographo non pinguntur, ſed producuntur ſupercilia Sat. 2. Pinguntur, ſed non acu, etiam malæ, quæ *purpuriſſata gena* Appulejo dicuntur in Apologia: *Rubore maculata* Tertulliano de Cultu feminarum; Et *Mendacis ruboris infecta* D. Cypriano de Habitu virgin. Ceterum bene etiam ibidem, *acu pingere*, ſcripſiſſet Petronius, nam *pingere ferro* Antiquis erat, ſtigmatis notare. Claudianus ſic lib. 1. in Rufinum verſ. 315.

Membraque qui Ferro gaudet Pinxiſſe Gelonus.

Quod à Virgilio ſumtum, qui prius 2. Georg. dixerat:

——— *Pictoſque Gelonos.*

Quem locum Servius interpretatur: *Stigmata habentes.*

Penicillo.] Ex ſpongia procul dubio. Plinius lib. 9. cap. 45. *Spongia genus tenue, denſumque, ex quo Penicilli,*

cilli. & lib. 31. cap. 11. Gloſſarium vetus: *Penicillum*, σπογγίον, σπογγίριον. Plurimus ejuſmodi penicillorum uſus Veteribus. *Ad quævis abſtergenda*, Plinius, ut plurimum *menſas*. Martialis lib. 14. Ep. 144.

Hæc tibi ſorte datur tergendis Spongia menſis
Utilis, expreſſo quum levis imbre tumet.

Ad manum igitur *Penicillum abſterſorium* haberet puella. Item *ad fricanda corpora* ſtrigilum vice, linteolorumque, etiam Plinius. Item *ad Chirurgica opera*, quod notiſſimum. Et *ad pingendum*, Penicillis quippe ex Spongia confectis olim pingi ſolitum, vel delebant ſaltem, quod diſpliceret. Plinius lib. 35. cap. 10. ubi de Protogene loquitur veram canis anhelantis ſpumam exprimere conante: *Abſterſerat ſæpius, mutaveratque Penicillum nullo modo ſibi adprobans. Poſtremo iratus arti, quod intelligeretur, Spongiam EAM impegit inviſo loco tabulæ, & illa repoſuit ablatos colores, qualiter cura optabat.* Cuinam Spongiæ τὸ *Eam* referret, niſi ad præcedens *Penicillum*, quum nuſquam alia? Inquis, ad illam, qua ſubintelligitur *Abſterſiſſe ſæpius* tabulam. Fors non male iſto ſenſu, quod illud *Abſterſerat ſæpius* de Spongia delebili accipiatur; &, *Mutaveratque penicillum*, opportune videlicet de Pictorio. Facit, ut pro certo habeamus, hocce in animo habuiſſe Secundum, pariſſimus eventus, quem Apelli equum pingenti uſu veniſſe, narrat Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. 1. cap. 12. iſthæc ſunt ejus verba: Φασὶ γὰρ ὅτι ἐκεῖνος ἵππον γράφων, καὶ τὸν ἀφρὸν τοῦ ἵππου μιμήσασθαι τῇ γραφῇ βουληθεὶς, οὕτως ἀπετύγχανεν, ὡς ἀπειπεῖν, καὶ τὴν σπογγιὰν, εἰς ἣν ἀπέματτε τὰ ἀπὸ τοῦ γραφείου χρώματα, προσρίψαι τῇ εἰκόνι· τὴν δὲ προσαψαμένην τοῦ ἵππου, ἀφροῦ ποιῆσαι μίμημα. Vertit Henricus Stephanus: *Ajunt enim de ipſo* (Apelle) *quum in pingendo equo ſpumam ejus pictura ſua repræſentare voluiſſet, tam male ei rem ſucceſſiſſe, ut de ea omnino deſperaret, ideoque ſpongiam, in quam abſtergebat penicilli ſui Colores, in illam imaginem impegiſſe. Spongiam autem, quum equum adtigiſſet, ſpumæ ſimilitudinem expreſſiſſe.* Similis fuit & Nealcæ pictoris ſucceſſus itidem in Equi pictura, teſte eodemmet Plinio, quem prius Valerius Maximus retulerat lib. 8. cap. 11. ipſos vide.

Cinædus ſupervenit myrtea ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus] Cinædi variis coloribus muliebriter induti, ut infra cap. XXIII. ex Appulejo oſtendimus, ubi & iſtum locum inluſtramus. *Myrteus* color olim erat in precio. Sic Ovidius, quum de diverſis lanarum infectarum coloribus agit, lib. 3. de Arte, inter alios, qui varias res imitantur, hujuſce meminit:

Hic Paphias Myrtos.

Gauſapila.] Varii olim *Gauſaparum* uſus. & *menſis* tegendis erant, & *lectis* veſtiendis, & *hominibus*, uti ex Epigrammatis lib. 14. Valerii Martialis 138. 147. 152. 29. 145. & lib. 6. Ep. 59. Horatio, aliiſque conſtat, & variorum quoque colorum fuiſſe. *Myrtea* hic Petronio, item *Coccinea* cap. XXVIII. Gloſſæ D. Iſidori habent: *Gaunaca. Gauſapa.* Unde quid lucis mutuatus videtur Terentius Varro lib. 4 L. L. quem locum optime ſic edidit Auſ. Popma: *Quibus operiebantur Operimenta, & Pallia opercula dixerunt; in his multa peregrina, ut Sagum. Reno, Gallica: Gaunacum majus ſagum, & Amphimallon, Græca.*

Modo extortis nos clunibus cecidit.] Omnino id factum, quum Cinædus, velut equis, Encolpio utebatur, & Aſcylto. planum hoc ex ſequentibus cap. XXIV. *Ab hac voce equum cinædus mutavit, transituque ad comitem meum facto, Clunibus eum, baſiiſque diſtrivit*, ubi & nos plura. Utrobique autem propritim loquutus eſt, nam in ejuſcemodi inequitatione vix abeſſe poterit, quin Clunium illam agitationem paterentur miſeri illi cinædis ſuccumbentes, quod expreſſit Horatius alibi etiam laudandus:

Clunibus aut agitavit equum laſciva ſupinum.

Extortis clunibus.] Durum jam olim epitheton. *Extortis*, mihi videbatur, *Clunibus*. Proinde ego ſuſpicabar ſcribendum *cruribus*, quæ extorta ſæpenumero qua Vara, qua Varia videmus; & in Cinædi inequitatione procul dubio exederent ſuccubantes. Faceto Epigrammate Phœbum quemdam inridet Martialis lib. 2. Ep. 35. fors obtortis ſimiliter cruribus deformem. Aſt vulgaris lectio tolerari poteſt, ſumendo locum de inſigni Cinædi macritudine.

Horribile ſecretum] Adi quæ ad verba illa obſervantur cap. LXXXIII. *non ſine Horrore tractavi.*

Palæſtrica.] Neſcio an figurate loquitur, ut Terentius Phormione Act. 3. ſc. 1. domum Lenonis vocavit *Palæſtram*, & Lucianus in Aſino Hipparchi ancillam, Veneriſque conluctationum magiſtram ſatis opportune nomine *Palæſtra* inſignivit; inquit ergo eademmet ad Lucium: Τοῦτο μὲν πάντως δεῖ σε μνημονεύειν, ὦ νεανίσκε, ὅτι εἰς Παλαίστραν ἐμπέπλωκας· καὶ χρή σε νῦν ἐπιδεῖξαι, εἰ γέγονας ἐν τοῖς ἐφήβοις γοργὸς, καὶ παλαίσματα πολλὰ ἔμαθες ποτε· ἀλλ' οὐκ ἴδοις, ἔφην, φεύγοντά με τὸν ἔλεγχον τοῦτον· ὥστε ἀπόδυσαι, καὶ ἤδη παλαίωμεν. *Hoc præ cæteris, adoleſcens, memineris oportet, te in Palæſtram incidiſſe: nunc oſtendas licet, an ſis factus inter adoleſcentes agilis, & hujuſmodi certamina exercitatus. Cui, haud, inquam, defugiam hanc provocationem, ut jam nudari, & Palæſtræ exercitio incumbere, ſum paratus*, ac plura ibidem ejuſmodi. Sic & Martialis lib. 10. ep. 55. *Palæſtram* uſurpat. Plautus autem ſimiliter valde meretricem in Ciſtellaria *Gymnaſium* adpellavit. Oleis, unguentiſque convivas olim ungi ſolitos, etiamque Palæſtritas, tonſoribus eſt notum. Unde jam hic ſatis clarere Petronium, quiſquis animadvertet.

Cœnatoria repetimus.] *Cœnatoria*, veſtes domeſticæ ſunt Adcubitoriæ. Vide Lipſium lib. 1. Saturnalium cap. 2. Fallitur autem vir magnus, dum *Pallium* illud Trimalcionis, quo cap. XXXII. *adraſum incluſerat corpus*, idem facit cum iſtis Cenatoriis, nam longe aliud eſt, ut ibi conſtabit. Vide etiam Stuckium l. 2. Antiquit. Convival. c. 26. quod eſt *de convivali veſtitu.*

Juſſi

Juſſi ergo diſcubuimus.] Sive hoc urbanitati demus, nota eſt apud honeſtioris notæ homines conſuetudo: ſive mori peculiari, ſcire oportet id negotii, ſcilicet gradum ſuum in conviviis adſignare unicuique, datum olim cuidam miniſtro, quem Ταξίαρχον Græci vocabant, *Nomenclatorem* Latini. Ex Athenæo ego didici lib. 2. Dipnoſoph. Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες κατεκλίθημεν ὡς ἕκαστος ἤθελεν, οὐ περιμείναντες ὀνομακλήτορα, τὸν τῶν δείπνων ταξίαρχον. *Poſthac nos adſurreximus, & , ut cuique libitum eſt, accubuimus, non exſpectato Nomenclatore, ſuum in coena cuique gradum & ordinem adſignaturo.* Inſigni enim loco id genus Nomenclatorum mentio eſt apud Ammianum Marcellinum lib. 14. cap. 16. quum de præpoſtero agit convivarum delectu: *Et ſi digeſto plene conſilio id placuerit geri, is adhibetur, qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem teſſerariam profitetur, aut ſecretiora quædam ſe noſſe confingit. Homines enim eruditos & ſobrios, ut infauſtos, & inutiles, vitant quoque accedente, quod & Nomenclatores adſueti hæc & talia venditare mercede accepta, coenis quoſdam & prandiis inſerant ſubdititios, & obſcuros.* Et τῷ Δαιτρῷ munus iſtud neſcio an tributum. Suidas: Δαιτρός, προσδιαιρῶν ἐλάχιστα τοῖς ἑστιωμένοις· οὕτω γὰρ ἐστιῶντο μεριζόμενοι τά τε πρόβατα, καὶ τὸν τόπον. *Diviſor, diſtributor, qui minima fruſta convivis diviſa adponit, ſic enim convivantur, & oves, & LOCUM dividentes.* Hoc eſt, unicuique ſuum locum adſignantes. Sunt & exempla jubentium accumbere, cum alias, tum apud Plautum Perſa, 5. 1. 15.

Tu, Sagariſtio, Accumbe in ſummo. SA. *Ego nihil moror.*

Qui fors eo non reluctatur, quod ſervi nempe rationem non habebant loci in accumbendo, Iterum 5. 2. 14.

Locus hic tuus eſt, hic Accumbe.

Guſtatione mirifica initiati.] *Guſtatio, Guſtus, Guſtulus, Promulſis. Proœmium, Antecoena*, vel *Antecoenium*, & *Prandium*, pro cœnæ prima parte uſurpari conſtat, ſive primo Miſſu: Portunianus vetuſtiſſimus Auctor, *Paracoenium*, nuncupat. *Promulſidare* vero, vel *Promulſidarium* dicebatur Promulſidis repoſitorium, quod intra palam facimus; nos unica voce *Principios*; *Antes* vulgo hominum uſurpari quoque vidi. Plurima mentio eſt apud priſcos Auctores illorum vocabulorum, uti apud doctos viros obſervatio. Ipſe Petronius explicat, *Guſtatione initiati.* Ad hancce etiam cœnæ partem referenda ſunt & loca ſequentia, cap. XXXI. *Adlata eſt tum Guſtatio valde lauta.* & cap. XXXIII. *Guſtantibus adhuc nobis repoſitorium adlatum eſt*, quod Repoſitorium in Guſtu quoque cenſendum. & cap. XXXIV. *Guſtatoria pariter a choro cantante rapiuntur.* Iterumque cap. XXXI. *Ceterum in Promulſidari aſellus erat Corinthius*, &c. illud autem cap. XXIV. tranſlative dictum: *Hoc, inquit, belle eras in Promulſide libidinis noſtra militabit.* Plura autem de his addere, foret quidem humanitate Lectoris abuti, ideo ad alia progredimur.

Vino etiam Falerno.] *Vinum Falernum*, à Falerno agro in Campania, nobile. *Secunda nobilitas*, inquit Plinius lib. 14. cap. 6. *Falerno agro erat.* Sic autem de illo ex Galeno tradidit Athenæus lib. 1. cap. XXI. ὁ Φαλερῖνος οἶνος ἀπὸ ἐτῶν δέκα ἐστὶ πότιμος, καὶ ἀπὸ πεντεκαίδεκα μέχρις εἴκοσιν: ὁ δ' ὑπὲρ τοῦτον ἐκπίπτων τὸν χρόνον κεφαλαλγικός, καὶ τοῦ νευρώδους καθάπτεται. *Falernum vinum potui anno decimo tempeſtivum eſt, & ab anno decimo quinto uſque ad vigeſimum: vetuſtius vero caput dolore adficit, & nervos tentat*; & plura, quæ de ejus generibus ſubdit. Idem Cicero, & Plinius docuere.

Priapi Genio.] *Genii Deorum* ſæpe Antiquis memorati. Martianus Felix de Nupt. Philolog. lib. 1. *Junonis vero Soſpita Genius accitus ex nona.* Minutius Felix Octavio: *Et eſt illis tutius per JOVIS GENIUM pejerare, quam Regis.* Nam & illam, invenit olim ſupparaſitandi ſemitam Antiquitas, *per Genium Principis* religioſe jurare. Sic in marmoribus, ac numis reperiuntur hoc genus Inſcriptiones: GENIO AUGUSTI, GENIO CÆSARIS, GENIO IMPERATORIS, & his ſimiles, ſed hoc protritum.

Pervigilium deberi.] Subdole dictum, in procliri ratio eſt, cur & *Priapo* Pervigilium debeatur; ſmit enim hocce numen *Operoſis*, & *Pervigilibus noctibus*, ut cum Appulejo loquar, creberrime coli. Ipſe de ſe prædicat carmine libero:

Parum, quod acta ſub laboribus luce,
Parem diebus Pervigil traho noctem.

Itidem etiam *Venus* atque *Amor*. Illa proinde *Noctuvigila* Plauto; *Noctiluca* Lævio antiquiſſimo Poetæ. Φιλοπάννυχος, *Pervigilium cupiens* Orpheo; & ejus palæſtram Caſinæ Plautinæ Prologographus vocavit *Excubias*. Iſti etiam, *Amori* inquam, ea propter *Vigilandi vis* tribuitur ab Appulejo lib. de Deo Socratis: *Quorum è numero Somnus atque Amor diverſam inter ſe vim poſſident; Amor Vigilandi, Somnus Soporandi.* Hinc jam & C. Plinii Epigrammati dies oritur:

Huc mihi vos largo ſpumantia pocula vino,
Ut caleſactus Amor Pervigilare velit.

Alioquin largius merum ſomnum conciliat. Hinc & *Noctes* Amoris, ac Veneris ἁπλῶς *Pervigiles* vocatæ ipſius Appulejus lib. 2. fab. Miles. *Ut nocte Pervigili & oleo Lucerna, & vino calix abundet.* Lucianus quoque amatorium hocce Pervigilium ſubindicat Δαλ. ἑταιρ. Ὁ δὲ τῶν νυκτῶν φιλεῖται, μόνος ἔνδον ἐστὶ, καί μοι παννυχίζεται. *Ille autem tota nocte oſculatur, & ſolus intus eſt, & quoddam Pervigilium tecum peragit.* Amica item Propertii ſimile prorſus, atque Quartilla, Pervigilium poſtulabat nocte illa, quæ *candidiſſima* vati. l. 2. El. 15.

Illa meos ſomno laſſos patefecit ocellos
Ore ſuo, & dixit, Sicine lente jaces?

Exin & Papinius repulſum Somnum ſibi evocat l. 1. Sylv.

At nunc, heus, aliquis longa ſub nocte, puella
Brachia nexa tenens, ultro te Somne repellit.
Inde veni.

Aſt Catullus ad ipſum reſpicit Pervigilium epigram. in Gellium:

Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque ſorore
Prurit, & abjectis Pervigilat tunicis?

Inde & haſta ſcilicet, quæ ſtrenua exſtitit in Veneris prælio, *Pervigil* etiam dicta Maximiano:

Conſcia ſecreti ſemper fidiſſima noſtri,
Adſtant in noſtris Pervigil obſequiis.

Contra vero, qui viduo cubabat toro, amicamque non habebat, *Somnum* evocabat. Plane Martialis Ep. 72. lib. 1.

Et quia nulla venit, Tu mihi, Somne, veni.

Et Ep. 107.

Quid parcis tibi, Ruſe? Dormiendum eſt.

Erant & alia *In potu Pervigilia*, quæ ſerio inſectatur Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagog. cap. 4. illudque Græci vocabant, ut ex Polluce ediſcitur, διαπαννυχίσαι, & διανυκτερεῦσαι, καὶ παρακίμψαι τὴν νύκτα ἐς τὸ πρὸς ἄλλον. Tale ergo illo in convivio Pervigilium Liberi Genio deberi, merito admoneret quoque meretricula.

Cap. XXII. *Sopitionibus.*] Sic retinuimus, uti eſt in primis editionibus. Nam lectionem illam, qoam præferunt nuperi, *ſopiti titionibus*, ex argute contracta voce Gruteros diſſolvit. Appoſitiſſima eſt enim illa compoſitio ingenio Petronii, cujus generis & plures ſunt Antiquis, Satyrographis potiſſimum, excogitatæ. Sic de illis Grammatici: *Componuntur autem nomina* (verba ſunt Priſciani lib. 5.) *modis quatuor, ex duobus integris, ut Tribunus plebis, jusjurandum. Ex duobus corruptis, ut Benevolus, Pinnirapus. Ex integro & corrupto. ut Inimicus, Extorris. Ex corrupto & integro, ut Efferus, Impius.* Ipſummet docuere Donatus, Servius, Cledonius, & Quinctilianus.

Fatigatus guſtum hauſeram ſomni.] Eadem mens Terentii Eunucho Act. 2. ſc. 1.

Opus faciam, ut Defatiger uſque ingratiis, ut dormiam.

Nam poſt laborem inviti dormire cogimur. Illud eſt, *Ingratiis*, interprete Donato. Hiſpanice, *aunque no quiera*. Sic paullo ante: *Quum Aſcyltos gravatus tot malis in Somnum laberetur.* Porro ex loco Terentii non incommode fortaſſis mecum noviter interpreteris Propertii locum lib. 3. El. 9. qua celebrat puellæ ſuæ Natalem:

Dulciaque Ingratos adimant convivia Somnos.

Rem miram, novamque cupit Poëta, ut diei videlicet ſolenniis vacare largius poſſit; nam convivii proprium eſt, ſomnum conciliare. *Ingratos* ergo *ſomnos*, inquit, hoc eſt, coactos, & quodammodo neceſſarios.

Alii circa pedes, &c. alii parietibus. &c. quidam in ipſo limine, &c.] Ubique pueri, ſervi; præceſſit, *eidem & tota intra ſoriſque Familia ſeceꝛat*, & ſubſequitur: *Et pueri deterſis paulſiſper oculis redierant ad miniſterium.* Adpoſitiſſime Ovidius lib. 2. Amor. El. 5.

Jamque frequens ierat menſa conviva relicta:
Compoſiti Juvenes unus & alter erant.

Compoſiti ſunt ſepulti ſomno & vino, ut alibi dicimus.

Diſcumbentium.] Etiam ſoporatorum, quod in tricliniis frequenter factum, reſque notiſſima eſt. Sic in Platonico convivio, licet παννύχιοι Socrates, Agathon, & Ariſtophanes; plures tamen ſomno indulſerunt in diem uſque inluceſcentem. Sic intra etiam cap. LXXXV. in triclinio, ubi cum puero Eumolpus ſoleret, ipſe ſomnum ſimulabat, pater ſtertebat. Infinita prope exempla adducere equidem poſſem qua Græcorum, qua Latinorum.

Marcebant] Tranſlative pro *Dormiebant*; ſic Plinio Cæcilio, *Somno Marcidi* ſunt, quippe marcent, ac languent, qui edormiſcunt. Languidi autem, & ſomniculoſi potiſſimum ebrii: quorum effectiſſimam prorſus referebat imaginem illud cœnaculum. Ita Papinius in lib. 1. Sylv. VI. verſ. 96.

——— Tuoque Baccho
In ſerum traher Ebrius ſoporem.

Ea propter Horatius *Potorem* vocavit *Marcentem*. Et *Marcidum* ipſus Statius *Bacchum* lib 4. Thebaid.

Marcidus edomito bellum referebat ab Æmo
Liber.

Et in Sylvis ipſa *Vina Marcida* Μετοπωρινὰς, & *Marcentia pocula.*

Lucerna quoque humore defecta tenue & extremum lumen ſpargebant.] Plutarchus: λύχνου φῶς καταφερόμενον. Sed elegantiſſime omnium Ovidius extrema Epiſtola Heronis Leandro,

Namque ſub aurora jam dormitante lucerna.

Huncce vero Petronii locum ad λαμπαδομαντείαν traxit Auctor Diſquiſitionum Magicarum. Unde autem viro doctiſſimo id venerit in mentem, ego prorſus ignoro: quum neceſſario ſiccis lucernis id luminis emarcentis contingat. Diverſa longe ratio in Propertio lib. 4. El. 9. ab ipſo etiam adducto:

Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis.

Aſt apud Quartillam, poſtquam Tricliniarches lucernis occidentibus oleum infudit, continuo *refectum convivium eſt.*

Duo Syri.] Duo ſervi, ex Syria nempe advecti plures, uti ex Cappadocia, regionibos natis ſervituti, ut ait Cicero Orat. de Provin. Conſ. Inde *Cappadox*, & *Syrus*, ſimpliciter pro ſervo paſſim occurrunt. Perſius Sat. 6.

——— Ne ſit præſtantior alter
Cappadocas rigida pingues paviſſe cataſta.

Juvenalis Sat. 6.

——— Qua longorum vehitur cervice Syrorum.

Sic *Syriſcus* inter alios ſervos apud Terentium in Eunucho, nomen à Syro diminutum, auctore Donato. Vere, nam in ισκος terminantur diminutiva propria Græcorum; ab iiſque Hiſpani acceperunt, & vernaculo ſermone hodie conſervant; ita & *Syriſca* Copa illa, de qua elegantiſſimum poëmation inter Virgilii

Catalecta; & Auſonius Eunum liguritorem convicio vocavit *Syriſcum*.

Expilaturi.] Lepide dictum. ad oram libri mei Scioppius interpretatur, Prædaturi, Furaturi. Nec defuit, qui *Exſiccaturi* mavellet legere: recte ſi mentem Auctoris ſpectes, minime vero ſi lectionis veritatem. Revera enim, *Expilare lagenam*, jlocalariter pro Siccare dixit lepidiſſimus Scriptor.

Lagenam.] Lagena vas fictile vinarium. Ventre fuiſſe protuberante ex Juvenale colligitur Sat. 12. 60. Ejus enim plurima exſtat apud priſcos Scriptores mentio. Lagena vinum ad menſam deferebant, quod feſto *Lagenophoriorum* nomeo præbuit, in Bacchi nimirum honorem Alexandriæ, Ptolomæo inventore, inſtituto. Hocce ex Eratoſthenis teſtimonio planum Athenæus fecit principio lib. 7. Οἱ δειπνοῦντες κατακλιθέντες ἐπὶ στιβάδων, καὶ ἐξ ἰδίας ἕκαστος λαγύνου παρ' αὐτῶν φέροντες πίνοιεν. *Quod coenaturi diſcumberent in toris gramineis, & è lagena quiſque ſua, quam domo adtuliſſet, biberent.* Haud eſt abſimilis ritus, qui & in Χόων feſto Athenienſibus ſervabatur, ut in Acharnenſibus teſtatur Ariſtophanes. Non vero in Lagenis bibebant, ineptum quippe vas illud ad potandum, ſed ex ipſis vinum effundebant in pocula, quæ ioter nihilominus ab Jureconſultis recenſentur *Lagena*. Fuit & menſuræ genus apud Græcos *Lagena*, Auctore Athenæo ipſo lib. 11. qua ſignificatione commune trium generum nomeo inveoiri, pluribus ibidem teſtimoniis confirmat. Ceterum *Lagena* non tantum teſtaceæ factæ, verum etiam ex filis è radicibus arborum decerptis, uti & alia vaſa, ſpectabiles conficiebantur olim. ſic Plin. cap. 31. lib. 16. ſcriptum reliquit.

Inter argentum.] Et ſubdit, *cecidit etiam menſa cum argento.* Item cap. XXXIV. *Argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cœpit verrere*, ubique μετωνυμικῶς pro Argenteis patinis, quod *Argentum factum* vocant Juriſconſulti, ac definit S. Iſidorus lib. 16. Orig. cap. 17. *Quod eſt in vaſis, & ſignis.* Pariſſime & nos ſimpliciter, *Plata*, argenteam ſupellectilem vocamus.

Avidius rixantur.] Propter lagenam. de ſimili autem rixa non inepte fortaſſis Juvenalis capiendus Sat. 5. immo potius, meo animo, valde concinne:

Inter vos quoties. libertorumque cohortem,
Pugna Saguntina fervet commiſſa lagena.

Figliua erant ex Hiſpania adducta vaſcula, non exiguo olim habita io precio.

Deductam fregerunt Lagenam.] Id eſt, in duas partes ductam, quod oon latuit Erhardum. nos vero rem amplius inluſtramus; mirifice hoc Lucanus explicat lib. 5. Pharſ.

——— *Notos Altera Phœbi,*
Altera Pars Boream, Diducta luce, vocabat.

Etiam Suetonius in Tiberio, ubi de Agrippina loquitur os ſuum obturante cap. 53. *Rurſus mori inedia deſtinanti, per vim, ore diducto, infulciri cibum juſſit.* Scioppius autem ad oram libri mei ſcripſerat: *Forte legendum, eductam, id eſt, exhauſtam.* Sed quum iſthæc mea poſtidia illi adprobaſſem, ſubdidit: *placet, Diductam. ſicut Patrocli cadaver apud Homerum.* Sic etiam Actæon Doricus adoleſcens pulcerrimus apud Maximum Tyrium Diſſertat. 8. Σπώμενος τὸ μειράκιον ὑπ' ἀμφοῖν βίᾳ διαφθείρεται ἐν χερσὶν αὐτῶν. *Adoleſcentulus utrinque in diverſa Diductus, violentiaque ipſa dilaceratus, in manibus eorum exſpiravit.* Revera duo Syri hic ipſis oculis ſpectantur utrinque Lagenam adprehenſam tenentes, & alter avellere alteri conantes, quouique illa in duas partes ducta, uuuſquiſque ſuam deportarit.

Caput fregit.] Non ſine horrore tractandæ ſunt puriſſimi ſermonis elegantiæ; pariter uſus cap. CXXXIV. quod notatum aliis, pariſſime & nos dicimus: *quebrar la cabeza.* Eadem acceptione elegans alia Petronii locutio eſt, *ſolvere frontem.* inquit ergo cap. XCV. *Ille tot hoſpitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt, Solvitque clamantis Frontem.* Quæ ipſiſſima traoſlatio cap. CXXI. locum præcedentem mirifice inluſtrat.

——— *Rupto tellurem Solvit hiatu.*

Et ſtertere tanquam olim dormientes cœperunt.] *Stertere* ſignum eſt quidem alti ſoporis. Diſerte Plinius de Avuoculo ſtertente: *Tum ſe quieti dedit, & quievit veriſſimo quidem ſomno. Nam meatus animæ, qui illi propter amplitudinem corporis gravior, & ſonantior erat, ab iis, qui limini obverſabantur, audiebatur.* lib. 6. Ep. 16. Omnino vere, nam ſonantius ſtertunt, qui corpore ingenti ſunt, pectoreque præditi obeſo. Apte ergo qui ſomnum ſimulant, ſtertere eis inprimis curæ eſt. plane his in Syris id viſum: plane etiam in puero, eujus impuram Eumolpus infra exponit narratiunculam. Sic cap. LXXXV. de illo inquit: *Audito voluptatis pretio puer ſtertere coepit; itaque adgreſſus ſimulantem.* &c. quod ſatis eleganter,

——— *Vigilanti ſtertere naſo,*

dixit Juvenalis de marito Lenone Sat. 1. Ille vero naſi ſonus ῥέγχος dicitur, per Onomatopoiam compoſitum vocabulum, quo & utuntur Scriptores Latini, ſæpe Martialis, & Horatius, ſi bene memini, & Sidonius. Gloſſæ Arabico Latinæ: *Runco, ſonitum de naribus emitto.* ſeribe *Rhoncho*, ſive *Rhonco*; ῥογχάω Græci etiam habent, teſte Heſychio. Exinde & Hiſpani, *Roncar*, Plautus autem dixit; *Rhonchiſſat*, à ῥογχάζειν Græcorum.

Jam & Triclinarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat.] Apte, nam *Triclinarches*, qui triclinii præfectus, id eſt, cui commiſſa potiſſimum eſt eura convivialis, & qui adparando præerat convivio, Triclinioque exornando. Idem Græcis dictus συμποσιάρχης, & ἀρχιτρίκλινος. Inter alia etiam, ut hoc ἐν παρόδῳ obſervem, ejus muneris erat, potionem prægustare, unde apud convivium illud nuptiale Signorum primo, quo innoteſcere cœpit JESUS DOMINUS, inluſtre primum Architriclino vinum adlatum, non vero ut biberet, ſed ut Guſtaret tantum:

Ut

Digitized by Google

Ut autem Guſtavit Archtriclinus aquam vinum factam, ait D. Joannes cap. 2. ubi indubie ejus indicatum fuiſſe officium animadvertent Viri Docti. Indeque jam & Inſcriptiones Lapidum clarere:

A Lagvna. Triclinarcha.

& alibi:

Votvm. Sylvano. Solvit. Libens.
Merito. T. F. Diadvmenvs. Lvrvesianvs.
Prægvstator. Avgvsti.

Lucernis occidentibus oleum infuderat.] Ut reviviſcerent, non ut ſuffocarentur ſaturitate, uti quorundam eſt, neſcio quæ, obſervatio. ſatis liquet ex ſequentibus. Præterea apud Plutarchum Quæſtio eſt, in Quæſt. Rom. q. 75. cur Romani non fuerint ſoliti lucernam occidere, ſed potius illam ultro conſumi, atque extingui deſinere, cujus plures edit ibidem rationes, & iterum lib. 7. Sympoſ. Problem. 4. Inde fortaſſis illa Lucerna, quæ pernoctantibus, in potuque pervigilium agentibus luceret, dicta fuit λύχνος πάννυχος, *Lucerna pervigil*, illud eſt Horatii lib. 3. Carm. 8.

——— *Et Vigiles Lucernas*
Perfer in lucem.

& Carm. 21. lib. 3. *Vivam* vocat:

Te Liber, & , ſi læta aderit, Venus,
Segneſque nodum ſolvere Gratia,
Vivæque producent Lucernæ,
Dum rediens fugat aſtra Phoebus.

Martialis *Seram* lib. 10. Ep. 9.

Seras tutior ibis ad Lucernas;
Hæc hora eſt tua, dum furit Lyæus,
Quum regnat roſa, quum madent capilli.

Nam ipſum uſque in Phœbum, quod obiter dicam, producebant convivia. ſic etiam lib. 7. Ep. 9.

In Lucem coenat Sertorius. ———

Hiſpani: *haſta la manana.* Eleganter Propertius lib. IV. Eleg. VI. verſ. 85.

Sic noctem patera, ſic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

Plures alii.

Pueri redierant ad miniſterium.] De *Pueris* ſic Paulus JCtus leg. 204. ff. de verb. ſign. *Pueri adpellatio tres ſignificationes habet: unam, quum omnes ſervos pueros adpellaremus: Alteram, quum puerum contrario nomine puellam diceremus. Tertiam, quum ætatem puerilem demonſtraremus.* Nunc ſigillatim: *Quum omnes ſervos pueros adpellaremus.* Eſt Græcorum imitatio, quibus æque multiplex ſignificatus vocis παῖς, Dorice Πὸς, unde poſtmodum Latinis *Puer.* nam Antiquiorum compoſitiones illæ, *Marcipor*, *Publipor*, *Quintipor*, exinde ortæ proculdubio, quæ nimirum *ſervilia* erant nomina, ut Feſtus inquit voce *Quintipor*, à prænominibus Dominorum ducta, ſignificantiaque *Marci ſervum*, *Publii*, *Quintii*. ſic uſus etiam Varro: *Quintiporis Clodiani foria, ac poëmata Gargaridiani dices*, &c. ſed poſtea interciderunt. Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *In ſervis intercidit jam illud genus, quod ducebatur à Domino, unde Marcipores, Publiporeſque.* Τὸ *Puer* hacce notione omnes uſi. Cic. ad Atticum: *Eo die Pueri tui mihi à te litteras reddiderunt.* Uſurpatur paſſim & in ſacris Bibliis. D. Auguſtinus in 1. Locutionum ad locum: *Et nos erimus ſervi Domini noſtri*, inquit: *Etiam hic παῖδες Græci habent, hoc eſt, Pueri: quod tam aſſidue Scriptura pro ſervis ponit, ut difficile inveniatur, non iſto nomine adpellare Servos.* Et ad locum Geneſeos: *Salvus eſt Puer tuus, pater noſter*, addit: *Hic expreſſius oſtenditur, Pueri nomine Servum ſolere ſignificari. Non enim in illo ſene* (de Jacobo loquitur) *poſſet hoc eſſe nomen ætatis.* De his ergo capiendus nunc, & ſæpe alias, Petronius. Eadem ratione, obſervo ego, *Juvenem* etiam vocavit ſervum Ovidius 3. de Arte:

Ancilla, puerique manus ferat ante tabellas:
Pignora nec Juveni credite veſtra novo.

Et lib. 2. Amor. El. 5.

Jamque frequens ierat menſa conviva relicta:
Compoſiti Juvenes unus & alter erant.

Sed deinde Lex: *Quum Puerum contrario nomine puella diceremus.* Hocce notum, Ovidius:

——— *Sive puella,*
Sive dares Puero.

Quanquam, *Pueris legatis*, inquit Lex 81. ff. de leg. 3. *etiam puellæ debentur; ut & Servis legatis etiam ancillas quidam deberi recte putant: quaſi commune nomen utrumque ſexum contineat.* Et vere omnino, nam utroque ſexu ſæpicule τὸ *Puer* Antiquis enunciari, obſervatum Grammaticis Veteribus, Priſciano, & Chariſio. Ait Nævius lib. 2. Belli Punici:

Prima incedit Cereris
Proſerpina Puer.

At denique JC, *Quum ætatem puerilem demonſtraremus.* Quod omnino vulgare. Sed notandum eſt, *Puellæ* nomine natu quoque grandiorem includi, uti, quæ adoleſcens, aut, quæ mater jam ſit. Horat. lib. 3. Od. 22, ad Dianam:

Quæ laborantes utero Puellas
Ter vocata audis.

Et ſimiliter Penelope, apud Ovidium in Epiſtola, ſe puellam vocat, quum Ulyſſi jam pridem Telemachum perperiſſet, Addimus quartam ſignificationem nobis jam olim obſervatam, poſtea vero aliis etiam novimus animadverſam, *Pueri* pro filiis uſurpantur. Horatius ſententia inluſtri lib. 2. Od. 18.

——— *Æqua tellus*
Pauperi recluditur,
Regumque Pueris.

Et alias pluries. Sed Donatus ad Terent. Andr. Act. III. ſc. II. verſ. 10. ſcite: *Omnis, quæ peperit, puerpera, & non quod Puerum, ſed quod Filium pepererit, Puerpera dicta eſt.* Sic Ovidius lib. 2. de Ponto Eleg. 8. ad Auguſtum:

Parce, Puer, ſecli decus admirabile noſtri.

Fillum Cæſaris vocabant adſentatores. Ita Procopio γήπαιδες, id eſt, *Terræ Filii*, ut Salviano *Gepidæ.* Sic & *Puera* pro Filia, & puella invenitur apud Scriptores

ptores veterrimos; ſicut *Puerus* quoque pro *Puer.*

Quum intrans cymbaliſtria, & concrepans æra.] Lubet hic de *Cymbalis* & *Cymbaliſtriis* facere digreſſiunculam haud inutili opera. Et primum præmittimus, bene Petronium in convivium cymbala intuliſſe, nam ſæpe antiquitus ad illa adhiberi ſolita, ex Priſcis non pauci indicavere. Plane ſic Cicero in Piſonem: *Quum Collega tui domus cantu, & Cymbalis perſonaret, quumque ipſe nudus in convivio ſaltaret.* Ita & Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædag. cap. 4. Inter laſciva conviviorum muſica inſtrumenta diſertim *Cymbala* recenſuit. *Crotala*, quæ ſimillima crepitacula ſunt, comitibus, adſeclisque Comi, Commeſſationum numinis, dedit Philoſtratus in Comi ejuſdem imagine. Muſicam autem, quam Cymbalis edebant, *Tinnitum* adpellarunt Veteres. Ecce Appulei verba 8. Metamorph. *Inibi vir principalis, & alias religioſus, Tinnitu Cymbalorum, & ſonitu Tympanorum*, &c. Etiam Virgilii 4. Georg.

Tinnituſque cie, & Matris quate Cymbala circum.

Erudite ergo vulgatus Interpres illud D. Pauli reddidit Ep. 1. ad Corinthios cap. 13. Γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. *Factus ſum velut æs ſonans, aut Cymbalum Tinniens.* Hinc dubio procul *Cymbala ærea* fuiſſe, facile conligere eſt, nam *Æris* proprium *Tinnire*. Arnobius lib. 7. *Etiamne Æris Tinnitibus.* Et Catullus de Nupt. Pelei, & Thetidos:

Aut tereti tenues Tinnitus Ære ciebant.

Unde jam planum, cur Hiſpanus Epigrammatarius ἁπλῶς *Æra* Cymbala vocarit Epig. 204. Apophoretorum. Itidem hic Petronius: *& concrepans ÆRA.* Propertius *Æra rotunda* lib. 4. Eleg 7. 61. Et, *Concava Æra*, Ovidius 4. Metamorph. Sic ideo & Gloſſæ veteres habent: *Æneatores*, Κυμβαλοκροῦσται. Ex quibus abunde, puto, cuique jam patet eorum materia. Reliquum eſt, ut quæramus formam. Haud obſcure Servius expreſſit ad Virgilii verſum illum ſupra adductum iſtis verbis: *Quæ in ejus* (Matris Deorum) *tutela ſunt Cymbala, ideo quod ſimilia ſunt hemicyclis cæli, quibus cingitur terra, quæ eſt Mater Deorum.* Sane eleganter; ſed propius adhuc rem inſpectemus. Scribonius Largus aliud agens ecce quomodo deſcripſerit cap. 55. *Item mentaſtrum, vel radicem* κοτυληδόνος, *quæ herba folia ſimilia Cymbalis habet.* Inde ergo *Cymbalion* planta ipſa nominata Dioſcoridi lib. 4. cap. 88. Eandem vero Cotyledonem ſic Plinius delineavit lib. 25. cap. 13. *Cotyledon parvula herba, cauliculo tenero, puſillo, pingui folio, & concavo, ut Coxendices.* Quales ergo *Coxendices*, ut penitius exin Cymbalorum faciem percipiamus? Petenda omnino eſt illarum figura ab Anatomicorum filiis. Ipſi autem oſtendunt perſpicue, Coxendicum oſſa habere utrinque ſinum cavum, profundumque, non ſecus ac ſi medius globus impreſſus fuiſſet eorum unicuique. Illæ porro duæ cavitates nimirum ſunt, quibus femorum oſſium capita ſeſe articulant, & quas Medici antiqui, latiore Coxendicis notione, adpellarunt *Coxendices*. Item *Pyxides*, *Buccellas*, *Acceptabula*, & *Acetabula*; uti Cymbala etiam ipſa. S. Iſidorus lib. 3. Orig. cap. 22. *Cymbala Acetabula quædam ſunt, quæ percuſſa invicem ſe tangunt, & ſonum faciunt.* Hinc & tangendi rationem elicimus, quæ optime & cum Servii verbis conſentit. Pariſſime & Amalarius Fortunatus lib. 3. cap. 3. *Cymbala invicem tanguntur, ut ſonent, ideo à quibuſdam labiis noſtris comparata ſunt.* Idem tondem tere verbis & D. Auguſtinus ad Pſalm 150. Do inſuper Philoſtratum, eadem Comi imagine; qui ritum plaudendi exprimens, & id quoque non expreſſit obſcure: Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν᾽ ὥσπερ αἱ χεῖρες ξύμφωνοι πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. *Nam dextera contractis digitis ſubjectam ſiniſtram ad cavum plectit, ut manus, Cymbalorum more, percuſſa conſona fiant.* Ea manubriata erant, anſatave in convexitate exteriori, ut aptius ſic manibus ambabus hinc & illinc apprehenſa conliderentur. Ipſorum habes apud Pignorium imagines, quas ex Romanis Bacchanalium ſacrorum ſcalpturis dedit haud inelegantes. Ipſas vide; ob oculos omnia, quæ hic obſervavimus, habebis patentia. Sunt quoque & quadam in gemma chorum Dionyſiacum, ſacraque Bacchanalia exhibeote. Cujus ego duas picturas jam vidi graphice expreſſas: apud Caſaubonum primam in Diatriba de Satirica Græcorum poeſi; alteram apud Scaligerum F. Epiſtola Gallice ſcripta, & in Opuſculis poſtumis edita. Verum enimvero ille videtur non ſatis rem vidiſſe, dum Baccham illam, quæ Bacchum præcedit, inſtrumenta invicem concrepantem, incedentemque retrorſum, facit *Tympaniſtriam, manibus videlicet*, verba ejus ſunt, *Tympanum quatientem.* Scaliger vero longe aliter, recteque ſenſit, quem tute vide. Nos autem, de Tympanis nonnulla proferentes, palam omnino faciemus, ea cum Cymbalis nullo modo eſſe confundenda: *Tympanum* enim muſicum erat inſtrumentum, cujus variis in ludicris uſus, pompiiſque Deorum, nemini hodie, arbitror, ignotus eſt. Pelle erat ſuperinductum, ut ex pluribus Scriptorum locis, quæ hic adferre poſſemus, conſtat abunde, unum tamen aut alterum adtingemus. Phædrus ſic extremo lib. 3.

Detracta pelle ſibi fecerunt Tympana.

Ovidius Cymbala, & Tympana, ut ſæpe alias, denonotans libr. 4. Faſt.

Æra Deæ comites, raucaque Terga movent.

Catullus de Atti, & Berecynthia:

Niveis citata cepit manibus leve Tympanum,
Tympanum, tubam, Cybele tua mater initia.
Quatiensque Terga tauri teneris Cava digitis.

Cava igitur hinc Tympana cognoſcimus, *& digitis tangi ſolita*, non mutuo inter ſe inſtrumenta, ut de Cymbalis dictum, gemmaque ipſa ſignantiſſime expreſſum. Rem magis confirmo. Lucretius lib. 2.

TYMPANA TENTA ſonant PALMIS.

Ecce *Palmis*, *Manu* Ovidius in Ibin:

Et quatient molli Tympana rauca MANU.

Inter-

Digitized by Google

Interdum & *Bacillo*; unde apud Phædrum jlocaliter aſino, ex cujus pelle Tympana facta, vel mortuo non defuerunt plagæ:

Putabat ſe poſt mortem ſecurum fore:
Ecce alia Plaga congeruntur mortuo.

Noſtris, puto, ſimilia prorſus fuere inſtrumenta vocatis *Panderos*, & *Aduffes*, Patet ergo aperte jam differentia, inſigniterque Criticum illum virum à vero aberraſſe. Habet autem eorum effigies Ara marmorea, quam Boiſſardus exſculpſit Part. 3. Roman. Antiquit. fol. 47. Ibi enim Cybele viſitur Deorum mater, ſedens in curru, qui à leonibus trahitur, dextra ſpicas, ac milium tenens, ſiniſtra vero *Tympanum*. Stat & ibidem Attis puer innixus pinui, mitratus, braccatuſque *Tympanum* etiam ſiniſtra extollens, dextramque, ut quatiat videlicet, ad ipſum dirigens.

Cap. XXIII. *Infractis manibus congemuit.*] Idem aliter ſupra cap. XVII. *Et manibus inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritis*, quod à me jam dictum. Utrumque complexus eſt Seneca lib. 3. De Ira cap. 4. *Adjice Articulorum Crepitum, quum ſe ipſæ Manus Frangunt.* Qui geſtus Furentis potius ſunt, quam ſeſe ad dicendum Componentis; ubi tot Viri docti turpiter lapſi ſunt, ut nos indicamus alibi.

Ejuſmodi carmina effudit.] Cantio iſthæc, quæ Plauto *Cinædica* dicta, quod petulans, quod voluptaria, itidem Petronio, & inſuper, quod à Cinædo effuſa. Parum tamen juxta Appulei ſententiam foret blanda & ſuavis; quippe vocem tribuit monſtris illis *raucam* & *abſonam*, licet *fracta* nihilominus, & *effœminata* ſit.

Spatalocinædi.] Equidem Puer adhuc reponendum hic putabam *Batalo cinædi*, congrua ſatis compoſitione, qualibet ſumatur acceptione Βάταλος. Atticis, teſte Plutarcho, erat pars corporis, quæ honeſte ſatis nequit enuntiari; Δοκεῖ δὲ καὶ τῶν ἐν ἐντρίπτῳ τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τοῦτο καλεῖσθαι Βάταλος. Eupolis videtur & *Batalum* vocaſſe τὸν πρωκτὸν, id eſt, *podicem*; unde & Cinædi ipſi *Batali* vocati, ἀπὸ τοῦ τύπτεσθαι ἐν τῷ ἔργῳ, καὶ βαταλίζεσθαι. Fuit *Batalus* & Epheſius tibicen, de quo hæc Libanius protulit: Ἱστόρηται γάρ τινα Βάταλον Ἐφέσιον αὐλητὴν γενέσθαι, ὃς πρῶτος ὑποδήμασι γυναικείοις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχρήσατο, καὶ μέλεσι κατεαγόσι, καὶ ὅλως τὴν τέχνην ἐμάλθαξεν, ἀπὸ τούτου δὲ οὗτοι ἐκλύτους, καὶ ἀνάνδρους βατάλους ἐκάλουν. *Narratur, fuiſſe Batalum quendam Epheſium tibicinem, qui omnium primus in ſcena calceamentis uſus eſt femineis, & fractis cantibus, & artem tibiarum remollivisſe prorſus videtur; ab hoc exſolutos, & parum viros Batalos vocabant.* Inde ergo fracti, & remolliti *Batali*; ſic eos Hermogenes vocat lib. 2. de Form. Orat. Thomas Magiſter, Æſchines, & alii. Sed latius jam iſthæc Rhodigino acta. Verum enim vero, quum vulgaris ſcriptura non incommode poſſit tolerari, poſtquam iſthæc Conrectoribus deſignaverimus, eam omnino conſervandam putamus.

Clune agili.] Deſcribit Cinædicam Saltationem verbis ſubturpiculis, pariter quæ ad illam mirifice faciunt, atque Cinædorum ad flagitia; quod & hic ſemel plene indicaſſe ſufficiat. Utrumque ergo utrique convenire, *Agilem Clunem* inquam, & *Femur Facile*, indubium eſt. Diſertim Juvenalis Sat XI. verſ. 164. Saltatricibus Gaditanis dedit *Tremulum Clunem*, & itidem ſæpius Martialis, aliique. Ad obſcœna quoque traduci motum Clunium Agilium, neminem fugit. *Cevere* id vocabant antiqui. Martialis lib. 3. Ep. 95.

Sed pædicaris, ſed pulcre, Nævole, Ceves.

Perſius Sat. 1. 101.

——— *An Romule Ceves?*

ubi priſcus Grammaticus: *Molleſcis? Molles, & obſcœnos Clunium Motus ſignificat.* Vides ergo plane datum Cinædis. Feminis vero ſæpius à pluribus, illudque vocarunt *Criſſare*. Lucilius

Criſſatura, ut ſi frumentum Clunibus vannat:

Carmen Liberum de Telethuſa:

Criſſabit tibi fluctuante lumbo.

Ea mens Ovidio de Sapphone Epiſtola ad Phaonem:

Tunc te plus ſolito laſcivia noſtra juvabat:
Crebraque Mobilitas, aptaque verba joco.

Tibullo item Eleg. 9. lib. 1.

——— *Nec tu ſtultiſſime ſentis,*
Quum tibi non ſolita corpus ab arte Movet.

Inde, venuſta compoſitione, puellæ ea inſignes mobilitate vocatæ *Recelliclunia*. Idem tu puta de *Femore* eſſe quoque dictum.

Manu procaces.] Locum non capio de Cinædi maſturbatoribus, ut volunt nonnulli, nec, ut alii, de Impudicis illis, quorum Characterem Seneca delineat in Ep. 52. Ibi enim ſignanter Hiſpano Philoſopho illi notantur,

Qui Digito ſcalpunt uno caput.

uti ex Licinio Calvo Juvenalis dixit Sat. 9. 133. quæ impuriſſimis illis valde erat levis nequitia: potius enim ſollicitationem ſubindicat, ut Petronius loquitur, frigidorum inguinum, cui etiam & *Manus* adhibitæ. Sic Martialis ad Leſbiam lib. 6. Ep. 23.

Stare jubes noſtrum ſemper tibi, Leſbia, penem,
Crede mihi, non eſt mentula, quod digitus.
Tu licet & Manibus blandis, & vocibus inſtes, &c.

Ita & Juvenalis Sat. 6. 198.

——— *Quod enim non excitat inguen*
Vox blanda, & nequam? Digitos habet, ut tamen omnes
Subſidant pennæ.

Sive adjumentum ibi obſcœni operis Arbiter innuit, quod inter alia deſignatum reliquit Iberus Epigrammatarius lib. 11. Ep. 105.

Nec Motu dignaris opus, nec Voce juvare,
Nec Digitis.

Molles, veteres, Deliaci manu reciſi.] Videtur hic locus à D. Auguſtino adumbrari lib. 2. de Civit. Dei cap. 7. *Quanto melius & honeſtius in Platonis templo libri ejus legerentur, quam in templis dæmonum Galli abſcinderentur, Molles conſecrarentur, Inſani ſecarentur.*

Galli namque ſacerdotes ſecti, & obſcœniſſimi, ut ex Luciano notum, Appulejoque.

Molles.] *Mollis*, ait D. Iſidorus lib. 10. Etymolog. *quod vigorem ſexus enervato corpore dedecorat, & quaſi mulier Emolliatur.* Inde *Molles* opponuntur *viris*. Cornelius Tacitus lib. 11. Annal. ſub. princ. *Exin adalterium Poppaa, ac poſtremo MOLLITIAM corporis objectare.* (Aſiatico nempe) *Ad quod, victo ſilentio, prorupit reus; Et interroga, inquit, Suili, filios tuos, VIRUM me eſſe fatebuntur.*

Veteres.] Exoleti, Vetuli cinædi, & qui *Pueri vetuli* argute Petronio ipſi dicuntur cap. XXVIII. *Et in Chiramaxio delicia ejus ferebantur, Puer vetulus, Lippus*, &c. Evocat ergo compares ſuos, comiteſque, nam de ipſomet cinædo ſubdit Encolpius: *Et inter rugas malarum*, &c.

Immundiſſimo me baſio conſpuit.] Babigerum hiſce verbis facit Cinædum, prorſus enim ſputis perfundebat miſerum, quem oſculabatur, id ergo eſt, *baſiis conſpuere*, ſumma conciſione, ſumma elegantia dictum. Talibus Martialis etiam dedit *Nares caninas*, quippe adſiduo mucidæ. Catullus in Acmem, deformi puellæ, *Os non ſiccum.* Immunditiæ namque Character eſt. Item Stultitiæ. nihil aliud vult S. Iſidorus Gloſſographus, & Papias: *Babiger, Stultus. Babigera, Stulta.* Inde pariſſime nos fatuos ac ſtultos adpellamus, *baboſos, baberas, que ſe les cae la baba.*

Super inguina mea diu multumque fruſtra moluit.] Nunc Encolpius equus cinædi, poſtea Aſcyltos, quum *equum cinædus mutavit.* Addit, *fruſtra*, id eſt, ſine voluptate Encolpii robuſta.

Moluit.] Bonæ ſunt, quas hic conferunt, Symbolæ. Addo inſuper ego ex Bibliis ſacris unum aut alterum. Jobo ſic & verbum *Molere* uſurpatum cap. 31. 10. *Molat alteri uxor mea?* quod ſic explicat D. Hieronymus: *Scortum ſit alterius uxor mea.* Et Jeremias Thren. 5. 12. *Juvenes ad Molendam rapuere.* Et idem S. exponit; *Adoleſcentibus impudice abuſi ſunt.* Ceterum conlatio illa, quam ad verba cap. XCV. *Quid ſibi vult tam furtiva Molitio?* Symbolæ faciunt, omnino eſt ridicularia. Prorſus non viderunt, *Molitionem* illam à verbo *Molior*, non *Molo*, duxiſſe Originem. Eſt igitur ibi *Molitio*, quædam quaſi machinatio, dictumque *ob eruditum erectum.* Epigrammate item 94. hic etiam [illegible]rrime laudato, longe aliud Auſonium voluiſſe, cuilibet patebit legenti, ſed ſi omnia *ἀκριβῶς* adducta nobis indicanda forent, quam inficetum adgrederemur opus! & quam invidioſum nobis eſſet futurum! Verba autem illa *atque omni vi detexit recuſantes*, mirifice rem ob oculos ponunt.

Perfluebant per frontem ſudantis acacia rivi.] Ad quid *Acacia* in caput cinædo inducta, jam olim nos vidimus, uti ſciunt non pauci, quibus primores noſtras in Arbitrum notatiunculas communes fecimus. Poſtea apud Marcilium Horatii interpretem Commentum invenimus noſtrum, unde nuper Bourdelotius protulit. *Acacia* ergo ſudori immixta defluebat à capillis fucatis. Senex enim Cinædus canos tingebat, quibus malarum rugæ mirifice contentiunt. Geminus eſt germanus ille, licet non fucatus, quem depinxit Appul. lib. 8. fab. Mileſ. *Cinædum & Senem, calvum quidem, cincinnis ſemicanis, & pendulis capillatum.* Sic ab oculis ſudantium calliblepharo oblitis manare, Eubulus ait in Stephanopolidibus, rivulos atramenti, apud Athen. libr. XIII. cap. 2.

Κἂν ἐξίητε τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑδρορρόαι
Δύο ῥέουσι μέλανος. ———

Si per æſtatem vobis eſt progrediendum foras, ab oculis continuo rivi
Duo fluunt atramenti. ———

Et inter rugas malarum tantum erat creta.] Inſignis, & tempeſtiva cinædorum deſcriptio apud Appul. lib. 8. Metamorph. *Die ſequenti variis coloribus induſiati, & deformiter quiſque formati, Facie Cænoſo Pigmento delita, & Oculis Obunctis graphice, prodeunt: mitellis, & crocotis, & carbaſinis, & bombycinis injecti. Quidam tunicas albas, in modum lanciolarum quoquo verſum fluente purpura, depictas cingulo ſubligati.* Unde & Petronius claret ſupra cap. XXI. *ultimo cinædus ſupervenit myrtea ſubornatus gauſapila, Cinguloque ſuccinctus.* Muliebriter enim variis coloribus induti.

Tantum erat creta.] Facies quippe depicti cinædi *creta*, uſi potiſſimum more feminarum; quibus tantum ejus adhibitum (de deformibus ſermo) ut forma velut ſub larva omnino lateret; ea mens eſt Martialis lib. 6. Epig. 93. de Thaide:

——— *Aut acida Latet oblita Creta, &c.*

Plura *Creta* genera. de *Selinuſia* ſic Plinius lib. 35. cap. 16. *uſus ad mulierum maxime cutem: Lactei coloris eſt, & aqua dilui celerrima.* Ea propter ſumma Cretatæ cautio, ab quolibet humore declinare; exſertim Martialis ipſus lib. 2. Ep. 41. & Horatius Epod. XII. Sudore igitur nunc cinædi creta diluta. Alia præterea & candori acquirendo olim fuere uſurpata, uti *Gypſum*, ſic de Medea Cicero lib. 7. fam. Ep. 6. *Optimatibus matronis illa manibus Gypſatiſſimis perſuaſit.* Item *Ceruſſa.* Plautus Moſtell. Act. 1. ſc. 3.

PHIL. *Cedo Ceruſſam.* SCA. *Quid Ceruſſa opus eſt?* PHI. *Nam qui malas oblinam.*

Et Ciceroni, *Ceruſſata bucca*, dictæ ſunt; & Eubulo apud Athenæum lib. 13. cap. 1. Περιπεπλασμέναις ψιμυθίοις, *Ceruſſis oblita* feminæ; quo circa poſt paucos verſus addit:

Ἐπὶ τοῦ προσώπου δ' αἱ τρίχες φορούμεναι
Εἴξασι πολιαῖς ἀνάπλεω ψιμμυθίου.

Qui vero capillus in facie volitat
Cano ſimilis, Ceruſſa plenus eſt.

Ceruſſatam namque frontem adtingebat: non vero, quia Ceruſſa foret capillus fucatus, quod inſigne erratum fuit Viri eruditi. Etiam *Melinum.* Ibidem Plautus. Vere autem *falſum candorem* illum adpellavit Propertius lib. 1. El. 2. Aſt *Creta* iſtius pro quavis terra candefaciente ſumta Auctoribus priſcis invenitur.

Gloſſæ

Gloſſæ veteres: *λευκόγαιος*, *Creta*, *Cretiſodina*. Sic & *Cretatum* pro candido, uti *Cretatum bovem* Juvenalis Sat. 10. *Candidum* interpretatur Scholiaſtes, & Perſii Sat. 5. *Cretata ambitio* Candidati ſunt. Sed de Fucis his alii quam inſigniter hic nobis fucum faciunt!

Detectum parietem nimbo laborare.] Id eſt, parietis opus albarium nimbis eſſe dilutum. Id opus *Tectorium* vocabatur; & ab ipſa albedine, *Albarium*, etiam dictum; ex Vitruvio patet lib. 7. cap. 2. uti & conficiendi modus ipſum *albarium opus*, ſive *Tectorium*. Rem vero totam perſpicue inluſtrat Bernad. Baldus Opere de verbis Vitruvianis erudito, Voce, *Albarium opus*. Noſtra hæc mens jam olim, puto & Wouwerii. Bourdelotius tamen aliter locum interpretatur, nec inconcinne, ipſum vide. Haud infrequens metaphora eſt ab parietum Tectoriis ad faciem variis offuciis coopertam, & incruſtatam. ſic Juvenalis Sat. 6. verſ. 468.

Tandem aperit vultum, & Tectaria prima reponit,
Incipit agnoſci.

Qui locus omnino capiendus eſt de fucis illis, quibus domi apud maritos feminæ faciem incruſtabant, & removebant, ut mœchis placerent, foras proditura; puta, pane lacte aſinino madido, & ſimilibus, minime autem de Cretæ albedine, gypſive, quam ſubinde inducebant faciebus. nam iſthæc ſane, non *Prima Tectoria* dicerentur, potius ſecunda; quippe ipſa inducta, poſteaquam jam repoſuiſſent Prima. Vulgo hocce factitari etiamnum hodie videmus; ubi tamen ejus loci Interpretes parum conſtantes video. Ratio dubio procul eſt, totius Juvenalis loci, ubi ſpeciatim ſcelus illud perſtringit mulierum, luxatio, ordoque verſuum præpoſterus, quod miror tot doctos viros non animadvertiſſe. Sic ergo vulgatis leguntur nullo bono ſenſu, immo valde inconcinno, parumque cohærenti:

Interea fœda aſpectu, teterrima vultu,
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat. Et hinc miſeri viſcantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute. Quando videri
Vult formoſa domi? Mœchis foliata parantur.
His emitur, quicquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & Tectoria prima reponit,
Incipit agnoſci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod ſecum comites deduxit aſellas,
Exul Hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctaque ſiliginis offas
Accipit, & madida, facies dicatur, an ulcus.

Ita autem reponendos cogitamus:

Interea fœda aſpectu, teterrima vultu,
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat. Et hinc miſeri viſcantur labra mariti:
Tandem aperit vultum, & Tectoria prima reponit,
Incipit agnoſci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod ſecum comites deduxit aſellas,
Exul Hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctaque ſiliginis offas
Accipit, & madida, facies dicatur, an ulcus?
Ad mœchum veniet lota cute. Quando videri
Vult formoſa domi? Mœchis foliata parantur.
His emitur, quicquid graciles huc mittitis Indi.

Mens ſic Satyrici Poëtæ, quam ſupra tetigimus, plane percipitur, remanetque clarior,

Quam Solis radii eſſe olim, quum ſudum'ſt, ſolent.

Cap. XXIV. *Quæſo, inquam, domina, certe Embaſicoetam juſſeras dari.*] Valde hic viri eruditi Notis ad Ariſtænetum demiror incogitantiam, qui Embaſicœtam Incubum interpretatur. Nam præterquam quod longius abit originatio, iniquiſſima inſuper foret Encolpii querela. Si incubum enim promiſit Quartilla, Incubum præſtitit. Neutiquam nos inficias imus, alios ab Incubis eſſe cinædos, ſed in hacce propudioſæ libidinis fabula cinædus plane Incubi partes agebat, ut nos ſat pluribus. inquit de ipſo Encolpius cap. præcedenti. *Super inguina mea diu multumque fruſtra moluit*, & paullo poſt: *Ab hac voce equum cinædus mutavit.* Longe ergo alia fuit Arbitri mens, nam poculi genus erat haud dubio *Embaſicoetas*, cujus apud Athenæum mentio lib. 11. Dipnoſoph. Ἔφηβος τὸ καλούμενον ποτήριον Ἐμβασικοίτας. *Ephebus poculi genus, quod nunc Embaſicoetam nominant.* Itaque quum *Embaſicoetas detur*, juſſit Quartilla, poculum illud exhibendum, pro certo habuit Encolpius, mente autem Quartillæ cinædus erat, qui Embaſicœtas vocatus, quod illa ſubdit: *Quid? tu non intellexeras, cinædum Embaſicoetam vocari?*

Per fidem, inquam, veſtram.] Hic jusjurandum eſt, ut cap. 100. *Per Fidem, inquam, pater, cujus hæc navis eſt?* &c. Encolpius ſic Eumolpum obſtringebat, ut verum diceret. Sic nos, *Por vueſtra fe, Por mi fe.* Galli *par voſtre foy, par ma foy.* Formula itidem erat in Deprecationibus, & Obteſtationibus, uſurpata. Exempla in Arbitro non pauca. cap. XCIII. *Per Fidem, ſaltem nobis parce, qui te nunquam lapidavimus.* Et cap. XCVIII. *Per Fidem, Eumolpe, reduc puerum.* Ac cap. CXIV. *Per Fidem, miſerere, quemadmodum tu ſoles.* Sic Appulejus Miles. lib. 2. *Per Fidem veſtram, inquit, Quirites, Per pietatem publica[illegible]emto civi ſubſiſtite.* Quod etiam & Briſſonius vidit in Formulis.

Equum cinædus mutavit.] Nam uſque huc, uti jam diximus, Encolpius erat equus cinædi. Cap. præcedenti ipſemet inquit: *Super inguina mea diu multumque fruſtra moluit.* De hocce nequam inequitandi modo etiam meminere alii Scriptores. Horat. plane expreſſit Sat. 7. lib. 2.

Clunibus aut agitavit Equum laſciva ſupinum.

Martialis lib. 11. Ep. 105.

Hectoreo quoties ſederat uxor Equo.

Quem locum præ aliis libentius adduxi, ut, quam diverſam Naſo de Andromacha opinionem habuerit, obiter palam facere poſſem. inquit ergo lib. 3. de Art.

Parva

Parva vehatur Equo: quod erat longiſſima, nunquam
Thebais Hectoreo nupta Reſedit Equo.

Quod & anterius dixerat lib. 2.

Omnibus Andromache viſa eſt ſpatioſior æquo.

Hinc & *Equitare*, verbum impuritatis. Juvenalis Sat. 6.

Inque vices Equitant, & Luna teſte moventur.

Quod & cum Græcis habuere commune Latini, uti notatum pluribus. Ejuſdem notæ & illa Eumolpi molitio cap. CXL. Qui nimirum *puellam exoravit, ut ſederet ſupra commendatam bonitatem.* Et mulieris apud Lucianum impudiciſſimæ, cujus videlicet nequiſſimus vector, & quo ipſa inequitare volupe habuit, aſinus fuit, non Equus. Ea vero Madaurenſi Scriptori *Pendula Venus* dicitur lib. 2. Mileſ. fab. Aſt & cinædis nec illud defuit, ut prorſus feminæ vel ideo viderentur. Clare Petronius, cui ſuppetiatum venit Appulejus lib. 8. Metamorph. de eiſdemmet loquens: *Paſſimque circumfuſi nudatum, ſupinatumque juvenem exe-crandis uredinibus flagitabant.* Ubi & alia non pauca hujus Petronianæ ſcenæ gemina germana. Item Arnobius lib. 5. ubi Bacchi narrat propudioſum flagitium: *Et poſtica ex parte nudatus accedit, ſubdit, inſidit, &c.*

Baſiiſque diſtrivit.] Infra hanc locutionem cum aliis ſimilibus conferimus. *Tero* notæ turpitudinis verbum, hic non adeo profligatæ eſt, uti aliis in locis. Pariſſime autem cap. XCI. *Perfuſum os lacrimis vultu meo Contero.* Barba dixit Juvenalis in re tamen longe turpiſſima, initio Sat. 9.

Quid tibi cum vultu, qualem deprenſus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda Terit inguina Barba.

Ceterum nequiori ſignificatu Petronio alias, ubi & nos alia.

Et riſu diſſolvebat ilia ſua.] Pueri namque & puellæ in riſum proni, ea propter, modicum ridere, filiam apud Lucianum anus erudit, quippe, ut ille ait,

—— —— *Diſcunt etiam Ridere puellæ,*
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.

inquit ergo διαλ. ἑταιρ. Κό. Πῶς δὲ ταῦτα ἐκτήσατο ἡ Λύρα; Κρω. Τὸ μὲν πρῶτον κατακοσμοῦσα ἑαυτὴν εὐπρεπῶς, καὶ εὐσταλὴς οὖσα, καὶ φαιδρὰ πρὸς ἅπαντας, οὐκ ἄχρι τοῦ καγχάζειν ῥᾳδίως, καθάπερ σὺ εἴωθας, ἀλλὰ μειδιῶσα ἡδὺ καὶ ἐπαγωγόν. COR. *Quo pacto autem hæc acquiſivit Lyra?* CRO. *Principio quidem exornando ſeipſam eleganter, deinde facilem atque hilarem gerendo ſe erga cunctos; non eo quidem uſque, ut in cachinnum facile ſolveretur, quemadmodum tu ſoles, ſed adridendo ſuave, ac blandum quiddam.* Sic Circe infra cap. CXXVII. *Riſit tam blandum*, ubi nos plura. Haud ſecus nequitiarum magiſtellus in lib. 3. de Arte ſuas etiam puellas edocet, qui locus & Petronio nunc adpoſitiſſimus:

Sint modici rictus, parvæque utrimque lacunæ:
Et ſummos dentes ima labella tegant.
Nec SUA perpetuo contendant ILIA RISU;
Sed leve neſcio quid, femineumque ſonet.

Cui facit & illud Varronis: *Rictus parviſſimus, ut refrenatus Riſu roſeo.* Arbiter, *Diſſolvebat*, inquit; ſic Arnobius lib. 1. *Atque in laſciviam Diſſolvamini cachinnorum.*

Cujus eſſet puer.] Puer hic ἀγνῶς accipiendus, nam Gitonis ætas puerilis demonſtratur; quæ una ex notionibus ejus, ut ſupra jam diximus. Planum hoc ex præconio illo, quo Gitonem Aſcyltos quærit, cap. XCVII. nam ibi ſerio agitur, & inquit præco: *Puer in balneo paullo ante oberravit annorum circa XVI.* &c. Itaque fere ſemper de Gitone dictum hoc in Satyrico.

Mox manum dimiſit in ſinum.] Vicem ſubeat interpretamenti locus Senecæ P. ex Præfatione in lib. 4. Controverſ. *Inter puerules condiſcipulorum ſinus laſciva Manu obſcæna luſiſti.* Sic, *Turpia ludere* Juvenalis Sat. 7. Accinit & illi Rhetori Cicero Chriſtianus, Lactantius inquam, lib. 1. de Falſ. Relig. cap. 20. *Et Mutinus, in cujus Sinu pudendo nubentes reſident, ut illarum pudicitiam prior deus delibaſſe videatur.* Apertius & morem iſtum refert S. Auguſtinus lib. 6. de Civit. Dei cap. 9. Feminarum autem *Sinus* haud prorſus abſimilis, ipſarum namque in Sinum manum immittere, etiam inter contrectationes impudicas habitum. Terentius Heauton. Act. 3. ſc. 3.

——— *Vidine ego te modo Manum in Sinum huic meretrici*
Inſerere?

Quod Plauto omnino eſt, *Papillam pertractare.* Unde & notior redit Catullus, quum ad Paſſerem Lesbiæ:

Qui cum ludere, quem in Sinu tenere.

Item Amalthæus:

Fert nitido duo poma Sinu formoſa Lycoris:
Illa eadem nitido fert duo fraga ſinu.

Et vetus quidam Poëta:

Sinus expanſa profert cinnama.

Vaſculo tam rudi.] Sic, *Rudes lacernæ*, ſunt Martiali novæ; uti &, *Rudis toga.* unde jocum elegantem petivit Ep. 36. lib. 3. Ita *Rudes curæ*, nuperrimæ, nondumque per ora hominum evulgatæ. Sic *Rudis foetus capellæ* eidem tenellus eſt, & Tertullianus pariſſime de infantis ſanguine cap. 8. Apolog. dixit: *Fugientem animam novam ſpecta, excipe Rudem ſanguinem.* & Appulejus lib. 1. Mileſ. *Quæ vel auditu nova, vel viſu Rudia.* Sic & *Filia Rudis* ipſi Valerio eſt, immatura virguncula, puſilla. Et Ovidius 4. Faſtor. ſimillime inquit de juvenca nondum marem experta:

——— *Juvencam*
Mactarunt, operum, conjugiique Rudem.

Et Epiſtola Helenæ:

Sum Rudis ad Veneris furtum: nullaque fidelem
(Dii mihi ſunt teſtes) luſimus arte virum.

Uti Arethuſa apud Propertium lib. 4. El. 3.

Quum Rudis urgenti brachia victa dedi.

Quonam igitur pacto, adloquor virum doctum, inter *Titulos* cenſendus eſt puer parviſſimi peniculi, nondumque Venereis initiati; ſi neceſſario, *Titulo* futuri

Digitized by Google

futuri ſunt Cornuto immanibus penſilibus juvcoes peculiati? Hocce adhuc planius fit ex ſequentibus: *Hodie poſt aſellum diaria non ſumo.*

Hoc, inquit, belle cras in promulſide libidinis noſtra, &c.] Hoc tranſlative dictum, ut ſupra monitum eſt, ad verba cap. XXI. *Guſtatione mirifica initiati.* Ait ergo ſcortillum, *In promulſide libidinis noſtra*, id eſt, ac ſi diceret, loco mihi erit Venereæ Guſtationis, & inritamenti libidinis. ſcite, nam in Guſtu, quæ aviditatem cibi provocarent, exhibita.

Militabit.] Verbum Amoris. Ovid. lib. I. Amor. El. 9.

Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido:
Attice, crede mihi, Militat omnis amans.

Et in Epiſtola Didonis:

Frater, Amor, Caſtris Milites ille tuis.

Etiam Veoeris, qui uſus longe ab ſuperiori diverſus, nunc Petronius, perinde atque Appulejus lib. 9. Metamorph. *Commodum prima ſtipendia Veneri Militabant novi, & nudi milites.* Puto & Horatius lib. 3. Carm. 26.

Vixi puellis nuper idoneus,
Et Militavi non ſine gloria.

Sic & *Militiam* uſurpavit Naſo lib. 3. Amor. El. 7.

Qua (membra) *nunc ecce Vigent intempeſtiva, valentque:*
Nunc opus expoſcunt, Militiamque ſuam.

Itidem *Praliari* tranſlatum. Appulejus lib. 2. Mileſ. *Tota enim nocte tecum fortiter & ex animo praliabor.* Alibi. *Praliare, & fortiter Praliare.* Item, *Pugnare* Cornelio Gallo, ſive quiſquis ille ſit:

Fortis ad occaſum, ni Pugnem ſolis ab ortu,
Detrahat ignavo protinus arma Venus.

Ita & Petronius cap. IX. *Cum pura muliere Pugnaſti.* Primam autem velitationem, levemque pugnam innuit nunc Arbiter.

Hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.] Hunc locum licet infra adtingimus, loco proprio nuoc magis inluſtramus. Aſioi iogenti membro ſunt præditi: uode & bene Vaſati homines *Aſelli* dicti. Plaoe Juvenalis Sat. 9. 92.

——— *Atque bipedem ſibi quarit Aſellum.*

Huc indubie meretricula adluſit, ludens ſcilicet ambiguitate vocis *Aſellus*, denotantis Promulſidis geſtatores, quorum inferius haud ambigua mentio cap. XXXI. *Ceterum in Promulſidari Aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus.* quem qui Vas fecit toto cœlo aberravit. ex Corinthio ære Aſellus erat effictus procul dubio. cui indicium facit iodubitatæ fidei impoſitum *biſaccium*. Sive ad *Aſellum Piſcem* reſpexit, qui valde olim precioſus & gulonibus expetitus. Plioius lib. 9. cap. 17. Poſt accipenſerem *Pracipuam auctoritatem fuiſſe Lupo, & ASELLIS*, ex Cornelio Nepote, & Laberio tradidit.

Diaria.] Lexicon vetus: ὀψώνιον, *Opſonium*, *Diarium.* At *Diarium* tenuiſſimum erat Opſonium, nempe alimentum unius diei, exiguum tamen, utpote ſervorum, ancillarumque. Horat. lib. I. Ep. 14. eorum item, qui in carcere vincti. Sic Seneca Pater Controverſ. 27. lib. 4 *Quum introductus eſſet è Carcere in Senatum, poſtulaturus ut Diaria acciperet.* Vinctorum autem victum ita teouem fuiſſe, ut ſolum mortem prohiberet, minime autem augeret vires, notum, vel ipſo Salluſtio teſtante lib. 3. Hiſt. *Namque ut illis* (alimentis carceris) *exiguitate mors prohibetur, ſeneſcunt vires.* Mulierculæ igitur dicaculæ mens cuinam jam ſatis non patebit?

Cap. XXV. *Ad aurem ejus*] *Ad aurem*, ſive, *In aurem*, aliquid dicere, Antiquis erat, ſecreto nimirum loqui. id nos *hablar al oido* dicimus. Ipſe Petronius cap. XXVIII. *Et tanquam in aurem ſecreto aliquid diceret.* Sic & cap. LXXXVI. *Conſurrexi ad aurem male dormientis.* Inde facetiſſime queodam Cinnam Valerius noſter inſectatur Ep. 90. lib. I.

Garris in aurem ſemper omnibus Cinna,
Garris & illud, teſte quod licet turba.
Rides in aurem, quereris, arguis, ploras,
Cantas in aurem, judicas, taces, clamas,
Adeone penitus ſedit hic tibi morbus,
Ut ſape in aurem, Cinna, Caſarem laudes.

Sed noudum Cinnarum genus exſtinctum eſt, aures videlicet miſerorum, quibus obviam fiunt, perpetuo obtundentium.

Devirginetur.] Gloſſæ Iſidori: *Devirginat, corrumpit.* Sed plura de hoc verbo Interpretes. Ad ejus normam ſimili in re ſimile verbum cooflavit Cæcilius Comicus, nimirum *Deintegrare*, inquit: *Novem virgines*, (ſic ſatius eſt legere, quam *nomen virginis*) *niſi mirum eſt, Deintegravit.* Bene ergo ioterpretatur Nonnius, *diminuit.* Mioui enim dicebantur Virgines, quum eorum *Virginitas interficiebatur*, ut Appulejus loquitur, quod itidem Livius, *Expugnare decus muliebre*, vocavit.

Et qua non plus quam ſeptem annos habere videbatur.] Sic oeſcio quæ Dionyſia apud Poëtam veterem (Martialem putant Scaliger, & Scriverius) octennis ſcilicet, ſacris itidem Veoeris initiata; tale ergo in ejus monumento elogium legi, finxit Epigrammatarius:

Hic jacet exutis Dionyſia flebilis annis,
Extremum tenui qua pede rupit iter.
Cujus in octava laſcivia ſurgere meſſe
Cœperat, & dulces fingere nequitias. &c.

Nec puellam ejus atatis eſſe, ut muliebris patientia legem poſſet accipere.] Hujuſce ſententiæ elegans illa Allegoria Horat. lib. 2. Carm. 5.

Nondum ſubacta ferre jugum valet
Cervice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

Ἄχαρις erat Pſiche, Quartillæ autem videbatur jam χαρίζεσθαι poſſe. inquit ergo Plutarchus in libello de Amore: Χάρις γὰρ, ὦ Πρωτόγενες, ἡ τοῦ θήλεος ὕπειξις τῷ ἄῤῥενι κέκληται πρὸς τῶν παλαιῶν· καὶ τὴν ἄκοντα γάμον

ἔχεται ὥρας ἡ Σαπφὼ προσαγορεύουσα φησίν· ὅτι σμικρά μοι παῖς ἔμμεναι φαίνεαι κἄχαρις. *Charis enim, O Protogenes, à Veteribus vocatum fuit obſequium, quod feminæ mas præſtat, atque adeo Sappho quandam nondum viro maturam compellans, ait: quia parva mihi videris, & ἀχάρις*, hoc eſt, *Charitum Venerearum expers.* Idem & Scholiaſtes Pindari Sapphone itidem laudata eſſert. Etiam Maximus Tyrius Diſſert. 8. ſed κάλλους ὑπερβολὴ, inquit Heliodorus, καὶ εἰς μεγέθους ἔμφασιν φύσει προστίθησιν. *Formæ excellentia multum etiam addit ad proceritatis ſpeciem.* Ideo Chariclia, ipſo referente, Charicli videbatur, *Jam matura viro*, etſi non *plenis nubilis annis*, Inquit ergo lib. 2. Ἄγει με παρ' αὐτὸν, καὶ δείκνυσι κόρην, ἀμήχανόν τι καὶ δαιμόνιον κάλλος, ἣν αὐτὸς μὲν ἑπταετῆ γεγονέναι ἔλεγεν, ἐμοὶ δὲ καὶ εἰς γάμου πλησιάζειν ἐδόκει. *Ducit me ad ſeſe, & oſtendit puellam, inſigni & divina forma præditam, quam ipſe annos ſeptem natam eſſe dicebat, mihi vero jam non procul abeſſe à tempore apto conjugio videbatur.* Septennis erat, ut Pannychis. Sed notandum etiam eſt, quod ille nimirum, qui iſtiuſmodi puellarum potiretur immaturarum, Siculos, acerbas uvas decerpentes imitari, dicebatur. Ariſtænetus lib. 2 Ep. 7. Σικελὸς ὀμφακίζεις πίδακας παιστρυγᾶν παιδισκάριον, καὶ τοῦ φιλήματος ἀμαθής. *Siculos imitari videris, acerbas uvas legentes, quum puellam ante tempus decerpis, etiam baſiorum imperitam*; quod poſtea apud Græcos abiit in Proverbium, referuntque Zenodotus, Diogenianus, & Suidas. Sic apud Euſtathium ad Iſmeniam, ſuæ virginitatis florem præmature delibare ſatagentem, inquit Iſmene. φεῖσαι παρθενίας ἐμῆς· μὴ πρὸ τοῦ θέρους ἐκτίλῃς τοὺς στάχυας, &c. μὴ τὴν σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν. *Parce virginitati meæ, ne ante meſſem ſpicam evulſeris, & ne acerbam uvam decerpſeris.* Unde jam & ſplendida lux Horatio adfulget eodem in Carmine, neſcio an ejus viderint Interpretes:

—— *Tolle cupidinem*
Immitis Uvæ. ——

Eſt omnino illi, *Immitis Uva*, quæ Varroni, *Virgo acerba*, in Sat. Sic Nicetas Choniates lib. 1. Andronici: Καὶ παλιγκαλλιζόμενος ὁ πέπων τὴν ὀμφακίζουσαν. *Amplexatuſque eſt maturus Acerbam* (Virginem). Pariter ergo ὀμφακίζουσαν uſurpavit, nam ſupra Euſtathius quoque dixit σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν, uti & Gloſſæ veteres: ὄμφαξ βότρυς, *acerba uva, uva immatura.* Iſthæc ego ſic ad hujus Petronii loci inluſtrationem jam pridem concinnaram, Sed poſtea quum in eruditi Bourdelotii Commentarium incideremus, paucula ex eis adtingentis, delendo, ut meum eſt inſtitutum, calamus jam paratus erat. Sed continuo ſemel eis parcendum in præſentia decrevi, fors inde nonnihil gratiæ à Lectore initurus: præcipue quum methodus hic mea moduſque procedendi longiſſime alius mihi ſervatus olim ſit,

Quum primum virum paſſa ſum.] Ovidius 5. Faſt.

Virgineo nullum corpore paſſa virum.

Immerito hic in Scioppium invehuntur Symbolæ.

Junonem meam iratam habeam.] Formula iſthæc *Exſecrationis* eſt, ut infra ad verba cap. CVIII. *Data ergo acceptaque patrio more fide*, dicimus. Nunc vero inquio, in *Imprecationibus* etiam *Iratos deos* fuiſſe invocatos Antiquis. Afranius Depoſito:

—— *Dii ſint tibi Irati,*
Qui conciere cogites tantum mali.

Ovid. 3. de Arte:

Crimina dicuntur, reſonat clamoribus æther:
Invocat Iratos & ſibi quiſque deos.

unde lux ipſi Arbitro cap. CXXXIV. ubi Proſelenos anus enervatum profatur Encolpium: *Nec contentus ipſe peccare, mihi deos Iratos excitaſti.*

Poſſe taurum tollere.] Nequiter Proverbium traductum, de quo jam plus ſatis Interpretes, de *Taurique* ſignificatione. addam tamen locum Horatii ipſis prætermiſſum Epod. XII.

—— *Pereat male, quæ te*
Lesbia quærenti Taurum, monſtravit inertem.

Ne majorem injuriam in ſecreto.] Elegans *Injuriæ* acceptio de ſtupro. ſæpius Petronius cap. LXXIX. *Volutatuſque liberius cum fratre non ſuo, ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante.* Et cap. CXXXIII. *Uſque in Injuriam vigilavit.* Et cap. CXL. *Acceſſi tentaturus, an pateretur Injuriam.* Hinc etiam & locus ille cap. CVI. interpretandus: *Nec ſe minus grandi vexatam Injuria.* Convincit impuritatis vox *Vexatam*, de qua alias. Similiter uſus & Plautus Ciſtellaria. 1. 3. 32.

Illa illi dicit, ejus ex Injuria
Peperiſſe ſe gnatam, atque eam ſe ſervo illico
Dediſſe exponendam.

Itidem & Naſo Epiſt. Helenæ:

Utilis interdum eſt ipſis Injuria Paſſis.

Conſurrexi ad officium nuptiale.] Hoc eſt, ut adeſſem ad Nuptiarum celebrationem, & ſollennitatem, meque comitantium Nuptiali pompæ immiſcerem, videlicet *ne majorem injuriam frater in ſecreto acciperet.* Exorbitant enim, qui ad nequam magis Officium deflectere locum iſtum conantur. Enim vero ſic apud Tranquillum idem Nuptiarum Officium in Claudio cap. 26. *At vix uno interpoſito die confecit Nuptias, non repertis qui ſequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cujus OFFICIUM NUPTIARUM & ipſe cum Agrippina celebravit.* Et in Nerone cap. 28. de nefandis ejus cum puero Sporo nuptiis loquens: *Cum dote, & flammeo per ſolenne NUPTIARUM celeberrimo OFFICIO deductum ad ſeſe* &c. Solennitatem ergo pluribus rebus adhibitam, pompamque comitantium, notiſſimum eſt, Priſcos *Officium* adpellaſſe. Sic Tertullianus cap. 16. de Idololatria nonnulla recenſuit: *Circa OFFICIA vero privatarum, & communium ſolennitatum, ut Togæ puræ, ut Sponſalium, ut NUPTIALIUM, ut Nominalium, nullum putem periculum obſervari de flatu Idololatriæ, quæ intervenit: cauſæ enim ſunt conſiderandæ, quibus præſtatur OFFICIUM.* Agimus de aliis nos Opere in iſto. *Officium* ergo pompa erat, comitatus; pace cum Arbitro Appulejus lib. 4. Metam. *Conſenſu parentum*

rentum tabulis etiam maritus nuncupatus ad nuptias, *OFFICIO frequenti cognatorum & affinium ſtipatus.*

Cap. XXVI. *Puella caput involverat flammeolo.*] Triſta res nuptiarum ritus hac, etſi ludicra, ſcena ſervati. Flammei munus, nuptarum vultus velare. Martialis:

——— *Velarunt Flammea vultus.*

Velatæ enim ubique gentium novæ nuptæ: & inde ab *Nubendo*, id eſt, velando, dictæ *Nuptæ*, nobis exin *Velationes*. Caper lib. de Ortograph. *Vir ducit, mulier nubit, quia pallio obnubit caput ſuum, genaſque.* Illud Petronio, *Involvere*. Flammeum dictum velum illud, aut Vitta. quaſi *Filameum*. Sive quia eo adſidue utebatur Flaminica uxor Flaminis, auctore Feſto: cui, divortium facere non licuit; ſive quia lutei coloris, qui flammæ ſimilis, ac floris calthæ, & geruſtæ, ovique vitelli, ſed nonnihil purpuraſcens.

Praferebat facem.] Nuptiale verbum, *Praferre*. Martial. lib. 3. Ep. 93.

Uſorque tadas Praferat nova nupta.

Seneca, ſive quiſquis auctor eſt Octaviæ Act. 2. ſc. 2.

Hic mihi jugales Praferat tadas Deus.

Alii. Idem, *Pralucere*, Græcis δᾳδουχεῖν. Servius ad illud 4. Æneidos,

Fulſere ignes

inquit: *unde Hodieque & Faces Pralucent.* Feſtus *Rapi ſolet Fax, qua Pralucente nova nupta deducta eſt.* Martialis lib. 12. Ep. 42.

Praluxere Faces.

Ipſe autem, qui Prælucebat, δᾳδοῦχος Philoſtrato in Epiſtol. Latine *Pralucens*.

Facem.] Facibus iſtis Nuptialibus, lucis quod ſatis eſt, dedere plures Poëtarum Interpretes; & non pauci. qui de nuptiarum ritibus ſcripſere. Lis tamen adhuc eſt inter Criticos de ipſius Nuptialis Facis materie: an *pineam*, an *ſpineam* fecerint Scriptores. Sed ſic ego exiſtimo; ex utraque arbore fuerunt indubie confectæ, ita etiam Plinii ævo ex *Carpino*, & *Corylo*, ut ipſe teſtatur L. C. *Corneas* & fuiſſe adſerit Servius ad 8. Eclog. Virg. *qua quaſi diuti ſime luceant.* Eas quoque *Odoriferas* fuiſſe factas, docuit me Ariſtænetus Ep. 10. lib. 1. haſtæ nimirum pineæ aromata inducebant, uti nos facibus noſtris ceram; loquitur de nuptiis Acontii & Cydippæ: Ἔκαον δὲ κατὰ δώματα δᾷδας ἐκ λιβανωτοῦ συγκειμένας, ὥστε ἅμα καίεσθαι, καὶ θυμιᾶσθαι, καὶ παρέχειν τὸ φῶς μετ' εὐωδίας. *Ardere interea in adibus tada thure accenſa, ut ſimul & arderent, & ſuffirent ades, lumenque cum odore ſuavi praberent.* Haud vero Varronis reticenda eſt Facis Nuptialis origo, Virgilii etiam Scholiaſte eam referente: *Varro in Aetiis dicit, ſponſas Faces praire, quod antea non niſi nocte ducebantur ab ſponſis.*

Longum agmen.] Servatus hic & mos ille, qui hodie quoque omnino ſervatur. Satagebant igitur Antiqui, ut ingenti comitantium frequentia domum Sponſi nova nupta deduceretur. Quinctilianus Declam. 106. *Vis ſcire quid ſint nuptia? Adſpice illam virginem, quam pater tradidit, euntem die celebri, Comitante Populo.* Plures. Id vocabant, *Officium nuptiale*, uti jam dictum; &, *ad Officium venire.* Suetonius Caligula cap. 25.

Plaudentes] Hinc novimus, inter nuptiarum ſollennia fuiſſe Plauſibus locum; quod à Græcis Romanos accepiſſe, obſervo ex Ariſtæneto Ep. 10. lib. 1. ubi inſigne rei teſtimonium, dum Acontii deſcribit Cydippæque nuptiarum celebritatem: Ἕτερος δὲ τοῖς ᾄσμασιν ἐπικρότει, καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις τὴν ἀριστερὰν ἔπληττεν εἰς τὸ κοῖλον. ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ἐμφανῶς συμπληττόμεναι τρόπον κυμβάλων. Qui locus male ab docto Interprete habitus, dum τοῖς ὑπεσταλμένοις δακτύλοις, reddit, *digitis deductis:* quum geſtus plaudentis, Verbumque ipſum omnino velint, *contractis*. Latine ergo ſonat floridus Scriptor: *Alius ad cantionum modulamina Plaudebat, dexteraque manus contractis digitis ſubjectam ſiniſtram feriebat in cavum, ut manus percuſſa inſtar cymbalorum modulatum ſonum efficerent.* Vide quæ nos de Plauſibus ſupra.

Thalamumque ingeſta exornaverant veſte.] Illud eſt Ariſtæneti in eadem Epiſtola: καὶ δεύτερον ὁ θάλαμος ἐκοσμεῖται. *Thalamuſque iterum Exornari capit.* Thalamus ergo eſt, quod poſt pauca *cubiculum* vocat: *Correptumque Gitona in Cubiculum traxit.* Quartilla nempe, quod erat Pronubæ officium. Cui ſimile eſt illud Luciani Dialog. Panop. & Galen. ἡ Θέτις καὶ ὁ Πηλεὺς ἀπεληλύθεισαν ἐς τὸν θάλαμον ὑπὸ τῆς Ἀμφιτρίτης καὶ τοῦ Ποσειδῶνος παραπεμφθέντες. *Thetis ac Peleus conceſſerant initio in Thalamum, deducentibus eos Amphitrite ac Neptuno.*

Jacerent.] *Jaceo*, etiam verbum libidinis. ſic cap. LXXXI. *Jacent nunc Amatores obligati noctibus totis.* cap. CXIS. *Jacuerunt ergo una, non tantum illa nocte*, &c. Martialis lib. 11. Ep. 23.

——— *Quod nudo cum Ganymede Jaces.*

Per rimam adplicueras oculum curioſum, & libidinoſa ſpeculabatur diligentia.] Schema furtim ſpectantis. Sic cap. XCII. *Obiterque per Rimam foris ſpeculari diligentiſſime cæpi.* Appulejus lib. 3. Mil. *Ipſa per Rimam oſtiorum quampiam jubet ſpectare.* Et lib. 9. *At de Rima quidam proſpiciunt.*

Oculum curioſum.] *Subinde Curioſos Oculos, patente porta, ſpectaculi proſpectu gratiſſimo reficiens.* Appulejus lib. 10. Metamorph. Sic & alias.

Commovebat valgiter labra.] Lamias turres, & pectines Solis nobis hic exhibent Critici ſuis commentationibus. nos vero, quæ noſtra ſunt, contuето more, ſincere proferimus. Valga igitur illa labrorum commotio, oris eſt omnino conformatio oſculum laceſſentis; ea autem haud aliter, quam labia obtorquendo, foraſque vertendo, fit: quod Antiquis *Valgire* dictum. oſtendant Grammatici. Inquit in Gloſſis S. Iſidorus: *Valgis, foras verſi, tumentibus.* Lege, *foras verſis*, & labiis intellige. Nec aliud Fulgentius vult, quum alterum Petronii fragmentum profert in Expoſitione ſermonum antiquorum ad Calcidium

Grammaticum: *Valgia ſunt labellorum obtortiones in ſupinatione, ſicut & Petronius ait: Obtorto Valgiter labello.* Apertius tamen Balbus Catholico: *Valgia à Volvo dicitur, quaſi Volvia, id eſt, Retortio.* Inde equidem rectius forſan deducere videor mihi vocem noſtram, *belſo*, ſcriboque *Velſo*. Graphice illum habitum oris expreſſit Hiſpanus Iſidorus: *foras verſis, tumentibus.* Porro & Græcis ſunt Valga videlicet labra χεῖλεα λοξὰ dicta, uti ex Arinæi Epigrammate jam pridem ego obſervaram. Poſtea idemmet & Joſ. Scaligero in mentem veniſſe, ipſum ab eo Latine factum Epigramma fecit ut credam:

> Ὄμματα δινήεις κρυφίων ἰνδάλματα πυρσῶν,
> Χείλεα δ' ἀκροβαφῆ λοξὰ παισκταισίς.

Vertit Scaliger:

> *Lumina diſtorques tacitas prodentia flammas,*
> *Ductas purpurea Valga labella roſa.*

Effinxit & Anacreon in ſuæ puellæ imagine:

> Γράφε χεῖλος οἷα Πειθοῦς
> Προκαλούμενον φίλημα.
> *Facito labella Suada*
> *Quibus oſculum laceſſat.*

Ceterum ſubdit Balbus: *Proprie enim labiorum obtorſio eſt, quam facimus, quum aliquem deridemus: unde Valgere eſt retorquere.* Unde & dies omnino inluxit Principis Comici loco in Milite 2. 5. 16. qui totiens viris doctiſſimis negotium faceſſiit. Ratio autem in proclivi eſt, eadem enim oris eſt conformatio contemnifica, ac baliorum eſt invitabunda.

Et me tanquam furtivis oſculis verberabat.] Acute hic more ſuo Arbiter. Revera Oſcula Quartillæ *Furtiva* non erant, videbantur tamen, quum quicquid temporis à ſpectaculo vacaret, oſculationibus velut ſubriperet, ac Furaretur. Ideo illud *tanquam*, opportune additum. Propritim autem vocarentur *Oſcula Furtiva*, quæ præſente patre, aut cuſtode, aliove, averſo tamen, atque ut ſæpe fit, à tergo amanti imprimeret puella. Pari ratione Hiſpani haud inſcite vulgo id vocant, *à Hurtadillas.* Præterea, *oſculis Verberare*, dictum ut cap. XXIII. *Baſio conſpuere.* & cap. XXIV. *Baſiis diſterere.*

Cap. XXVII. *Videmus ſenem calvum.*] Incipit hinc Neronianæ hujus Fabulæ Actus Trimalcionicus. Sub larva autem Trimalcionis ipſum Neronem Principem latere, alii jam ſubodorati ſunt. Longum vero eruditus ille vir aberravit, qui in Horatium edidit *Quotidiana*; dum ex Trimalcionis calvitie, ſive raſura, ut ille vult, ipſum conditione Libertina, libertumve fuiſſe, auguratur. Paucis id palam hic facere in animo eſt, ſimulque rei toti adpoſitam Præfatiunculam. Primum, equidem quæro, anne Libertus, ut Deus Mercurius, effingi nimirum auderet, quod Caligulæ Principis, ut poſtea dicemus, fere omnibus fuit audacius deliramentum? inſuperque ab ipſa Minerva tæniis duci, quum ideo vel ſuo Jovi faſtus inſaniſſimi nota inureretur? Sed quid loci eſt ambigendi reliquum, quum plane ipſemet ſe præbeat denique Divinandum, & in Deorum numerum à Mercurio referendum? quæ omnia cap. XXVI. parent. Præterea addimus, quod etſi jam dicta removerentur, imo potius Ingenuitatis indicia reperiri facile fores in de Trimalcione narratiunculis, quam ejus videlicet Libertinitatis. Ingenuorum dignitatem totam in Prænominibus Romanos antiquitus poſitam habuiſſe, jam olim obſervavit Turnebus lib. 2. Adverſ. cap. 19. adductiſque fulcivit teſtimoniis, illis quippe ſervi generis homines nimirum carerent. Quo & illud facit Horatii lib. 2. Sat. 5.

> *Quincte, puta, aut Publi (gaudent Prænomine molles*
> *Auriculæ.)* ———

Et Ciceronis Ep. 32. lib. 7. Fam. *Quod ſine Prænomine familiariter, ut debebas, ad me epiſtolam miſiſti, &c.* Amici namque, inter ſe honores abjicere, conſuerunt. Palam ipſe Trimalcio paullo poſt quadam in Inſcriptione ſolius Prænominis nota inſignitus. Unde Douſæ P. manuducente tamen illum eodem Turnebo, Trimalcionis Nobilitas animadvertitur. Juvat & in eadem inſcriptione τὸ *Noſter*, additum. *Noſtri* namque erant Imperatores dicti, ut ibidem notat Bourdelotius. Sed quid? quum nec raſura ipſa interſtitio fuerit inviolabilis Ingenuitatis, & Libertinitatis; ſiquidem Liberti ſæpius inſigniter reperiuntur Comati, cujus unico teſtimonio, inluſtri tamen, erimus in præſentia contenti. Ecce ſuperbus ille Cauſidicus eſt graphice Martiali figuratus, qui, adhuc ſervili Epigrammate frontem quum haberet inſcriptam, nihilominus tamen delicatiſſime Capillatus memoratur eidem Ep. 29. lib. 2.

> *Cujus olet toto pinguis Coma Marceliano.*

Nec te remorari debet, quod *Procurator*, quod *Diſpenſator* videatur quoque deſignari Trimalcio, nam ſimulate ea plane dicta ſunt, ut quemadmodum ad ſummum Imperii faſtigium evectus Princeps foret, vel ita commode à Satyrographo peracuto poſſet ſubindicari. Quod etiam ut inſaniſſimus Princeps depingendum curaſſet, ſuſpicari me-Hercules maxime eſt proclive. Apte enim Diſpenſator de Imperatore diceretur; quod equidem, ſi probatione indigeret, ſatis ſuperque hic redderem manifeſtum. Deformem ergo, atque ridiculum Senem quum vellet Petronius Trimalcionem proponere, opportune reapſe Calvum effinxit, quæ ultima deformitas, ut ſæpius in iſto opere oſtendemus. Nec te loquendi modi turbare debent, nam *Raſus* pro Calvo, viciſſimque *Calvus* pro Raſo Petronio, ut aliis parcam, uſurpari videlicet., cujus Siren teſtimonia exhibebit. Juvenis vero Trimalcio erat depictus, ubi Mercurium induerat Capillatus; quæ omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. Addimus autem in fine, quod, licet toto in Satyrico Arbiter tangat Neronem, hic tamen mores ejus, ingenium, ac delicias ſignantiſſime exprimendas ſumpſiſſe videatur.

Inter pueros Capillatos.] Pueri, quibus impudica

urban.

utebantur. Capillati. Commendatiores plane crinibus vultus. Talis erat ficti divitis apud Martialem grex:

Quem grex togatus ſequitur, & Capillatus.

Et alibi ipſorum mentio:

Ludimagiſter, parce ſimplici turbæ;
Sic te frequentes audiant Capillati.

Sed hocce Caprimulgis notum. Exin Ganymedes *κα-λὸς, κομήτης, formoſus, Capillatus* Luciano, pluribus.

Ludentem pila.] Pilæ luſum parum ſeni opportunum, juvenum proprium eſſe, prima fronte videbitur cuique. Sic Apollinaris lib. 5. Ep. 17. de Filimatio ſene:

Auſus & ipſe manu Juvenum tentare laborem,
Sphæriſtarum ſe turmalibus conſtanter immiſcuit. Ideo, inquit Savaro, Seni Trimalcioni inludit Petronius. Sed omnia heic ſimulata. Verum enim vero ſæpius pila ſenes etiam exercitati, clare indicat illud Martialis lib. 14. Ep. 47.

Ite procul juvenes, mitis mihi convenit ætas:
Folle decet pueros ludere, folle Senes.

Et Sporioa apud Plinium juniorem: *Movetur pila vehementer & diu, nam hoc quoque exercitationis genere pugnat cum Senectute.* Pariter & in inſcriptione antiqua apud Velſerum Monum. Auguſt. *Urſus Togatus*, qui ſenex, ipſo teſtante, primus vitrea luſit pila.

Qui ſoleatus pila ſparſiva exercebatur.] Adſentior hic adſerentibus, trigonali pila ludere Trimalcionem, oſtendere nunc Petronium voluiſſe. Omnia enim quæ de illa tradunt viri doctiſſimi, adprime verbis Arbitri convcoiunt, nos ſingillatim teſtimoniis evincimus. Primum inquit, *Soleatus*, aptiſſime, nam illo pilæ genere inferiores ludentis partes firmæ manebant, ſuperiores vero agitabantur continuo. unde recte Mercurialis de illo cepit Celſum, quum cap. 6. lib. 1. alvum lubricam medicatur: *Quem vero frequenter citata alvus exercet, huic opus eſt pila, ſimilibuſque ſuperiores partes exercere.* Soleatus ergo, immotæ quippe inferiores Luſoris partes illo luſus genere; alio enim quolibet ſoleæ forent impedimento, quo minus moveri poſſet expeditius. Nam, qui ait, aptatis ſoleis omnino indicari, poſt lotionem pila luſiſſe ſenem, ludos facit. plane enim paullo poſt, finito luſu, intrat balneum Trimalcio. Teſtimonio autem Martialis fulciri, fortaſſis alicui videatur, inſolentiam illam luſus Trimalcionis jam loti, ſoleatique Epig. 84. lib. 12.

Colliget, & referet lapſum de pulvere follem,
Etſi jam lotus, jam ſoleatus erit.

Sed per jocum eſt, ac per riſum dicta exaggeratio: nunquam enim factum, niſi à miſero quodam cenæ captatore. Soleatos autem non ſolum poſt lotionem exſtitiſſe, haud dubium eſt, A. Gelliuſque oſtendit. lib. 13. cap. 20. Deinde inquit Petronius, *Pila ſparſiva;* ubi & ludendi modum mirifice expreſſit: nam ſic à luſore fallente mittebatur in proximum conluſorem pila, ut ſpargi videretur, nobis hoc notiſſimum. Addit Arbiter, *nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat;* ubi & ad duo reſpexit, ad lautitias nempe hominis delicatiſſimi, de quibus infra; etiamque ad ludi genus, quod poſtea clarius ſignificat, quum ait: *Alter numerabat pilas, non quidem eas, quæ inter manus luſu expellente vibrabant; ſed eas, quæ in terram decidebant.* nam perdebat illas. Trigonalis enim pilæ maxima laus, ne unquam caderet; cui impediendo utraque manu utebantur luſores, uti ex pluribus Valerii Martialis locis docuit Mercurialis lib. 2. Art. Gymn. cap. 5. Ideo ut decideret pila accipienti, aſtus omnino mittentis erat: cui plurima ad id fraus adhibita. Traho ego & ad luſum huncce novum inventum Urſi Togati, qui nimirum *Vitrea Pila* ludere, primus edocuit, ut periret, quum caderet. Sic apud nos ollis, aut id genus fictilibus vaſculis id factum. Elegantiſſima quidem Inſcriptione apud Velſerum inter Auguſtana monumenta Vitreæ illius pilæ exſtat memoria:

VRSVS TOGATVS VITREA QVI PRIMVS PILA
LVSI DECENTER CVM MEIS LVSORIBVS, &c.

Nec eam amplius repetebat quæ terram contigerat.] Signanter hic ingenium exprimit Neronis, deridetque abſque dubio. Illi enim valde in deliciis fuerunt deliciæ ſimiles. Sic de ipſo Suetonius cap. 30. *Nullam veſtem bis induit.* Quidnam igitur jam mirum, ſi pilam haud iterarit poſt terræ contactum? Nec ambigendum, id io alius ſervaſſe: nam Alagabalus, qui Imperator quum eſſet, *dicebat ſe Neronem imitari*, narrante Lampridio, *Calceamentum nunquam iteravit: annulos etiam negatur iteraſſe.* Etiamque *linteamen lotum nunquam adtigit, mendicos dicens, qui linteis lotis uterentur.* Et, quod ridiculum magis eſt, eadem illi mens in Veneris voluptatibus: *Idem mulieres nunquam iteravit, præter uxorem.*

Follem.] Lexicon vetus: *Πήρα, mantica, Follis.* Vegetius de Re militari lib. 2. cap. 20. *Denique decem Folles, hoc eſt, decem ſacci.*

Matellam tenebat argenteam.] Vas reddendæ urinæ inſerviens *Matellam* adpellabant Antiqui, etiam *matulum, laſanum, ſcaphium.* Hiſpani *Urinal* ab ὑρὰν Græcorum. Qui autem *Metellio Corinthius* Ciceroni eſt 5. Paradox. dubium. Et ſubſidii nihil à Varrone 4. LL. ita variantes ſunt lectiones. Quod tamen certius conſtat, Alagabalum, eſt, carius minxiſſe. Sic de illo Lampridius: *Onus ventris auro excepit: in myrrhinis, & onychinis minxit.*

Quæ inter manus luſu expellente vibrabant.] Non uſque adeo improba hæc lectio, ut egeat neceſſario emendari. *Vibrare* enim neutraliter ſumitur, ut ſæpius alibi Auctoribus priſcis.

Digitos concrepuit.] De hacce conſuetudine conſulendi interpretes. De ipſa & intelligendus Velius Longus de Orthograph. *Nam & digitorum ſono pueros ad reſpondendum ciemus.* Fuit etiam, obſervo ego, inter Signa Amantium nocturna ille digitorum crepitus. Tib. lib. 1. El. 2.

Non mihi pigra nocent hiberna frigora noctis;
Non mihi, quum multa decidit imber aqua.

Non labor hic lædit, referet modo Delia poſtes;
Et VOCET AD DIGITI ME TACITURNA SONUM.

Novo autem more Petronius, *concrepare digitos*, dixit. alii Latini Auctores *digitis concrepare*, ut Plautus in Milite. Cic. 3. de Officiis. At nos de aliis digitorum ſonis alibi egimus.

In capite pueri terſit.] In coma pueri dependula linteoli vice. res mira, nova. nondum quid ſimile in Antiquitate oſtendere mihi adhuc contigit, præter illud Epigrammatiſtæ noſtri ad Theopompum formoſum puerum:

——— *Has Unctꝰ polluit Ungue Comas?*

Taceo de capillis Mariæ abſterſoriis Pedum DOMINI apud Phariſæum diſcumbentis, tantum Veneror.

Cap. XXVIII. *Itaque intravimus balneum.*] Etiam de Trimalcione hocce capiendum, ut ex ſequentibus liquet, & apte, nam pila ſe exercuerat ſenex. Poſt exercitationes enim lavandi à primis temporibus conſuetudo percrebuit. Ideo, obſervo ego, Gymnaſia olim prope mare conſtructa. Plane docet Ælianus de animalibus lib. 6. cap. 15. Τὸ γυμνάσιον τὸ τῶν Ἰασέων ἐπίκειται τῇ θαλάσσῃ, καὶ εἶγε ἔφηβοι μετὰ τοὺς δρόμους, καὶ τὰς κονίστρας κατιόντες ἐνταῦθα ἀπελούοντο κατά τι ἔθος ἀρχαῖον. *Jaſenſium igitur Gymnaſium mari imminet: illic ephebi poſt curſus, & palæſtras mare ingreſſi, antiquitus recepto more, lavabant.* Jucundum ſane ſaluberrimumque habebatur inprimis, pulverem ac ſudorem aqua abluere. Ea propter itidem fuere & juxta flumina. Philoſtratus indicat in Apollonii vita cap. 18. lib. 6. Ἄγε μοι τοῦτον ἐπὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην ἐφ᾽ ἧς αἱ παλαῖστραι. *Ipſum autem ducito* (canem ſcilicet) *ad fluminis ripam, ubi palæſtra exercentur.* Proinde ſane & in Campo Martio, qui Romæ ſecundum Tiberim erat, juventus Romana exercebatur. Diſerte tradidit Livius lib. 1. ab V. C. *Ager Tarquiniorum, qui inter Urbem & Tiberim fuit, conſecratus Marti, & Martius deinde dictus, quia exercitia ibi fiebant: palæſtrita in eo ſe exercebant, & jam fatigati ludo abluebant ſe in Tiberi, & natabant.* Quod etiam Vegetius lib. 1. de Re milit. cap. 10. ad exercendum militem videtur retuliſſe: *Ideoque Romani veteres, quos tot bella, & continuata pericula ad omnem rei militaris erudierant artem, Campum Martium vicinum Tiberi delegerunt, in quo juventus poſt exercitium armorum ſudorem, pulveremque dilueret; ac laſſitudinem curſus natandi labore deponeret.* Luculenta eſt ipſius Campi apud Strabonem lib. 5. ejuſque exercitationum deſcriptio, quem vide. Innuit morem etiam Themiſtius Orat. 1. ubi de Athletico ritu apud Eleos, & Piſatas verba in hunc modum inſtituit: Ἀλλὰ τόνγε Φιλάμμωνα ἐκεῖνοι οὐκ ἄν ποτε ἐφῆκαν πρὸς τῷ Ἀλφειῷ κονίσασθαι, μὴ ξυμμαρτυρήσαντος Ἀριστοτέλους τοῦ γένους, καὶ παῖδα ποιησαμένου. Vertit Petavius: *Verum Philammonem illum numquam ad ALPHEUM ASPERGI PULVERE ſiviſſent, niſi teſtem ſe generis ejus profeſſus eſſet Ariſtoteles, atque in filium adoptaſſet.* Ideo in Thermis poſtea utraque conjuncta, Gymnaſia, & Balnea; ut ab exercitiis irent protinus lavatum. Oſtendit inſignis Plinii Junioris locus Ep. 6. lib. 5. deſcribens Tuſculanum ſuum: *Apodyterio ſuperpoſitum eſt Sphæriſterium, quod plura genera exercitationis plureſque circulos capit.* Unde aperte, in vicinia videlicet balnei loca fuiſſet exercitationibus deſtinata, cognoſcitur. Quid autem *Apodyterium*, dicimus infra hoc capite.

Et ſudore calefacti momento temporis ad frigidam eximus.] Recte Laconico uſi, ubi ſudarent, quia non ſe illi exercuerant; eo autem Trimalcio, ſi lubuit, potuit abſtinere; prævius neceſſario ſudor lavationi, quod, puto, lippi jam viderunt. Sudoris autem excitandi varii modi: nam quibus exercitia defuiſſent, haud tantum ſubſidio Sudatorium. Plures recenſent Celſus lib. 2. cap. 17. Aëtius Tetrab. 1. Sect. 3. cap. 9. Cella illa, ubi ſudor eliciebatur, *Laconicum* vocata, *Sudatorium*, *Aſſum*, *Cella Aſſa*, *Cella ſudatoria*, & *Sudatio* Vitruvio. Eam jam olim ex Pilanis balneis deſcripſit Robortellus, quem vide. More vero Laconum à Laconico ad frigidariam tranſitum fecerunt, mediam, ubi calida lavabant, prætergredientes, expreſſe Martialis lib. 6. Ep. 42. de Hetruſci Thermis:

Ritus ſi placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido vapore,
Cruda virgine, Martiaque mergi.

Vide Plutarchum in Alcibiadis vita. Sic de Plinio Nepos ejus Ep. 16. lib. 6. *Uſus ille Sole*, (Sudatorii vice) *mox Frigida, guſtaverat jacens.* Hancce vero hujus loci veram eſſe ſcripturam, evincunt illa Ep. 5. lib. 3. quæ de avunculo quoque: *poſt Solem plerumque Frigida lavabatur, deinde Guſtabat.* Erat ætate Neronis id frequenter in uſu, Carmis quippe Maſſilienſis Medicus valde probaret, ſuaderetque. Sic de Paconio Agrippino, quem in exilium egit Neronis ſævitia, (ut narrat Tacitus extremo lib. 16. Annal.) tradidit Epictetus, poſt exercitia quinta hora frigida lavari, Ita & Seneca *Pſychrolutem* ſeipſum vocat, hoc eſt, lavatorem in frigida Ep. 53. & 83. Ratio in proclivi eſt, nam ut docet Galenus in 10. Method. ſic membra, quæ excalefacta ſunt, ſive in anterioribus foliis, ſive in exercitiis refrigerantur; ac vires, deoſſata cute, ſimul firmantur; ubi hocce latius perſequitor. Interdum (ut morem non protritum hic haud prætermittam) poſtquam ſudorem excitaverant, antequam in frigidam deſcenderent, corpora ſiccis pulviſculis conſpergebant; cutem ſic aliquantulum conſtipantes, ne corpus ſudore jam laxum, & tranſpirabile ſubita frigiditate rigorem pateretur, morbumque contraheret. Hocce ego ex Plinii didici inſigni loco lib. 21. cap. 19. ſic de roſarum foliis loquentis: *Et aridis, & expreſſis aliquis uſus. Diapaſmata inde fiunt ad ſudores coercendos, ita ut à balineis mareſcant corpora, dein frigida abluantur.* Retinui veterem ſcripturam, *mareſcant corpora*, quæ plane concionior ad mentem Auctoris. Huc etiam ſpectat & quod præmiſerat cap. eodem: *Et ſicci* (Roſarum foliis) *ſemina aſperguntur.*

Digitized by Google

tur. Diſertim & *Diapaſmata* vocavit, hoc eſt, *Conſperſoria.* Conſtabant ex aridis floribus, additis nonnunquam aromatibus. Innuit plane Theophraſtus lib. de Odoribus: *Ὡς μὲν οἱ τὰ ἀρώματα, καὶ τὰ διαπάσματα ποιοῦντες, ξηροῖς πρὸς ξηρά. Ut qui aromata ac Diapaſmata componunt, ſicca ſiccis.* Unde Plinius lib. 13. cap. 2. *Siccis Odoribus conſtant, quæ Diapaſmata vocantur.*

Jam Trimalcio unguento perfuſus.] Eo uſque luxus illius ævi. Plinius lib. 13. cap. 3. *Liniique jam non ſolum, PERFUNDI UNGUENTIS gaudent.* Sic ego diſtinguo locum, aliter confuſum, minime tamen emendatione indigentem. Sed planius adhuc inluſtrat, quid ſit nimirum *Unguentis perfundi*, quum inquit: *Vidimus etiam veſtigia pedum tingi: quod M. Othonem monſtraſſe Neroni Principi ferebant. Quæſo, ut qualiter ſentiretur, juvaretque ab ea parte corporis? Nec non aliquem ex privatis audivimus juſſiſſe, ſpargi parietes balinearum unguento, atque C. Principem Solia Temperari: ac ne * Principale videatur hoc bonum, & poſtea quendam ex Servis Neronis.* Unguentis ergo dilutis in balneari ſolio lavabant, & ſic vere tunc illis *perfuſi*, *madefactique.* Plane de Cajo ipſo Caligula Tranquillus cap. trigeſimo ſeptimo. *Commentus novum balnearum uſum, portentoſiſſima genera ciborum, atque coenarum: ut calidis, frigidiſque Unguentis lavaretur.* Verum enimvero poſt Caium eo deliciarum ventum, ut ad ſervos uſque Neronis devoluta ſit inſignis luxuria. Quid igitur de Principe ipſo ſentiendum, cui id tribuit in præſentia Petronius? Dicat Eutropius lib. 1. cap. 4. de ipſo loquens: *inuſitata luxuria, ſumtuumque, ut qui, exemplo Caligulæ, in calidis, frigidiſque lavaret unguentis.* Item Euſebius in Chronico: *Nero tanta luxuria fuit, ut frigidis, & calidis lavaretur Unguentis.* Signanter ergo admodum hic notat illum Arbiter ſub Trimalcione. Ceteri vero Interpretes veniunt galeati, prorſus eſſe Andabatas arbitraberis.

Tergebatur.] In Apodyterio, in quo, uti Cornelius Celſus docet, *ſe noviſſime, qui ſe laviſſent, Abſtergere, & ungere conſueviſſe.* Ita Galenus quoque lib. 10. Method. In Apodyterio etiam, quod & *Tepidarium* vocabatur, ad balneas ingreſſuri exuebant veſtes, unde ei nomen *ἀποδυτήριον* Latine ſonat *Spoliatorium*, ſive *Spoliarium.* veteres Gloſſæ: *ἀποδυτήριον*, *Spoliarium.* & D. Iſidori Gloſſarium: *Spoliaria, exteriores balnearum cellulæ.* ita Lexicon Arabico-Latinum: *Spoliarium, exterior balnei cellula.* Hinc juniori Plinio facem ſplendidam accendo lib. 3. Ep. 5. ubi de avunculo: *In ſeceſſu ſolum balinei tempus ſtudiis eximebatur, quum dico balnei, de interioribus loquor; nam dum diſtringitur, Tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Plane indicat in exteriori cella diſtringi, ac tergi, hoc eſt, in Apodyterio. Deſcribit ipſum Baccius lib. 7. de Thermis, præbetque Ichnographiæ iconna. Veſtes igitur in Apodyterio deponebant, quum balneum intrabant; ac poſtquam laverunt, eodem revertebantur; & ungebantur ibidem, & Tergebantur, iterumque veſtes ſumebant.

Non linteis.] Vide quæ dicimus ad verba capitis XCI. *Cum linteis & ſtrigilibus*, quæ huc pariter ſpectant.

Sed palliis ex molliſſima lana factis.] Nihil de *Palliis* iſtis Interpretes, ſed manum, ut eſt in proverbio, ſub pallio continent. Ego ſuſpicabar jam olim *Endromidem* eſſe, ex illis nempe, quas *Tyrias* vocat Juvenalis Sat. 6. exponuntque Interpretes, purpureas, molles, pretioſas, ac leves. Endromide enim ſudorem Ceromate permixtum, in palæſtra & curſu excitatum, abſtergebant, unde ei impoſitum nomen. recte igitur Trimalcioni unguento perfuſo & Endromis abſtergendo adhibita. Nec obſtat, quod ipſam faciat Martialis *Pinguem*, & *Sordidam*, quum leviſſimas, molliſſimaſque conquirere facile beatoribus; & utcunque res ſit, de Endromide etiam ipſus Valerius effert lib. 14. Ep. 126.

Pauperis eſt munus, ſed non eſt pauperis uſus.

Recentioreſque, à divitibus uſurpari ſolitam, palam fecerunt; ſicut & ad uſus balneares adhiberi, viri docti Rhenanus, Pamelius, & Salmaſius: præcipue autem poſt frigidam. Præterea & Martialis teſtimonio, mihi, quæ nunc dixi, videor fulcire; mittit ad amicum Endromidem, & poſteaquam, vario ejuſdem muniis recenſitis, multifariam laudaſſet, addidit lib. 4. Ep. 9.

Non ſic in Tyria ſindone tutus eris.

Hoc eſt, ſatius & tutius tibi erit, pallio iſto tegi & abſtergi, quam linteis aliis Tyriis videlicet. Sindonem enim, notum eſt ex Polluce lib. 2. cap. 16. confici olim ex Ægyptiaco lino; & ſic vocatam credimus, quia primum, ut opinatur etiam Bayſius cap. 13. de re veſt. in Sidone urbe fieri cœperit, recteque Tyria ideo à Martiale dicta, quia vicinæ erant urbes Tyrus, & Sidon. quo etiam & id mire facit Marcelli: *Plaga grande LINTEUM tegmen, quod nunc torale, vel lecticariam Sindonem dicimus, quarum diminutivum eſt, Plagula.*

Iatralipta.] Frequens eſt Iatraliptarum mentio in Gymnaſiis; erant veluti Medici Athletarum, qui interdum *Gymnaſtæ*, *Progymnaſtæ*, *Pædotribæ*, & *Aliptæ* nuncupati, *Progymnaſti* à Seneca Ep. 83. de quibus plura Mercurialis, Turnebus, & Petr. Faber. Hic vero Petronio Unctores ſunt, qui tamen, ut Principem deliciosiſſimum decebat, ſimul artis Medicæ gnari quum eſſent, ſcite officio ſuo fungerentur, manibuſque doctiſſimis *Medicunctores* haud incommode poſſent Latine nominari, ſive *Reunctores*, ut ex Plinio volunt nonnulli, meo autem animo non bene.

In conſpectu ejus falernum bibebant.] Potabant large & in balneis; nonnulla conſuetudinis proferam teſtimonia. Adpoſitiſſimum hocce Martialis eſt. lib. 12. Ep. 71.

Lintea ferret Apro vacuus quum vernula nuper,
Et ſupra togulam Luſca ſederet anus.

Atque

* Id eſt, *Principum.*

Atque o'ei ſtillam donaret Opelius unctor;
Nudorum tetricus cenſor. & aſper erat.
Frangendos calices, effundendumque Falernum
Clamabat, biberet qui modo lotus eques.
A ſene ſed poſtquam nummi venere trecenti,
Sobrius à Thermis neſcit abire domum.
O quantum diatbeca valent, & quinque comati!
Tunc quum pauper erat, non ſitiebat Aper.

Falerni hic Valerius pariter meminit, itemque *Unctoris*, quem Arbiter, ut diximus, vocat *Jatraliptam*. Quinctiliani autem do aliud teſtimonium extremo cap. 6. lib. 1. *Igitur ut velli, & comam in gradus frangere, & in balneis perpotare, quamlibet hac invaſerint civitatem, non erit conſuetudo, quia nihil horum caret reprehenſione.* Inter mores igitur corruptiſſimos & ille habitus olim, quapropter ipſum exagitat non ſemel Seneca F. Vide Epiſt. 122. & Plinium lib. 14. cap. 22. & Arnobium, ut puto, lib. 1. Potionem vero calidam in balneo quoque præberi ſolitam, ex Plauto ego jam pridem obſervabam in Rudente 2. 3. 43.

Ædepol. Neptune, es balneator frigidus:
Cum veſtimentis poſtquam abs te abii, algeo.
Ne Thermopolium quidem ullum ille inſtruit;
Ita ſalſam præbet Potionem, & Frigidam.

Videlicet uti balineator perverſus. Cauſam autem, cur in conſpectu Principis, adpoſitiſſimam edit Bourdelotius, quem adi.

Hinc, involutus coccina gauſapa.] *Hinc*, id eſt, è balneo, exiit nimirum gauſapatus. Simile illud Senecæ Ep. 53. *Sed memor artificis mei veteris, mitto me in mare, quomodo Pſychrolutam decet, Gauſapatus.* Ibi etiam Lipſius notat. Nos vero de *Gauſapis* jam cap. xxi. *Hinc ergo*, id eſt, ex balneo *lectica impoſitus eſt*, ait Arbiter. Ejuſcemodi erant Trimalcionum deliciæ. Increpat idem divinus Seneca loco inluſtri cap. 12. De Brevitate vitæ: *Audio quendam ex delicatis (ſi modo deliciæ vocandæ ſunt, vitam, & conſuetudinem humanam dediſcere) quum ex balneo inter manus elatus, & in ſella poſitus eſſet, dixiſſe interrogando, jam ſedeo?*

Gauſapa.] De *Gauſapis* ſupra memoriam fecimus, cap. xxi. ubi de ea meminit Petronius.

Lectica impoſitus.] Viri docti plura jam de Lecticis. Inſuper tamen ego Luciani locum addam in Cynico rei inluſtrandæ opportunum: Ὑμεῖς ὃ τοῖς ἀνθρώποις ὡς ὑποζυγίοις χρῆσθε. κελεύετε γ̀ αὐτοὺς ὥσπερ ἁμάξας τὰς κλίνας τοῖς τραχήλοις ἄγειν, αὐτοὶ δ' ἄνω κατακεῖσθε τρυφῶντες, καὶ ἐκεῖθεν, ὥσπερ ὄνους, ἡνιοχεῖτε τοὺς ἀνθρώπους, ταύτῃ, ἀλλὰ μὴ ταύτῃ τρέπεσθαι κελεύοντες, καὶ οἱ ταῦτα μάλιστα ποιοῦντες, μάλιστα μακαρίζεσθε. *Vos, inquam, qui hominibus tanquam jumentis utimini. Nam eos jubetis, ut Lecticas tanquam currus in cervicibus ferant. Ipſi vero in ſublimi reſidetis delicati, atque illinc homines perinde tanquam aſinos aurigamini; imperantes ut hac, non illac eant. &, qui hæc faciunt maxime, eidem maxime beati videmini.* Aſt magnus Vir, dum Elect. lib. 1. agit de Lecticæ forma, ſatis non vidit, quid Aſſeres eſſent in illa. Lecticam enim ex Aſſeribus compactis videtur formare: quod licet equidem non inficior, minime tamen hic adfirmare dubitem, ipſorum neutiquam eſſe, quam faciunt Scriptores priſci, memoriam. Longe enim diverſo uſui in Lecticas fuerunt Aſſeres illi adhibiti, quod ego ſic oſtendo perſpicue. Perfecta jam Lectica oblongi nimirum inſerebantur Aſſeres per ejus latera, ipſi porro hinc inde foras ſcilicet ab illa progrediebantur, ac prominebant eo uſque, ut illis, videlicet Aſſerum extremitatibus aut humeris, aut brachiis, aut manibus impoſitis, facile Lecticarii ſervi tollere poſſent Lecticam, Loris tamen à collo pendentibus, ponderi nempe minori cum labore ſublevando, ſuper interdum additis. Huc procul dubio trahendus Martialis

Quem grex togatus ſequitur, & capillatus,
Recenſque Sella, linteiſque, Loriſque.

Nunc autem ipſiſmet tantum teſtimoniis, quæ doctus Vir, invitis Auctoribus, ad ſuam deflectere conabatur ſententiam, noſtram, ut planius conſtet, ſtabilire propoſui; quæ paullo penſiculatius examinanda. Sic Juvenal. Sat. 7. verſ. 132.

Perque forum juvenes LONGO premit Aſſere Medos.

Apertius adhuc Martialis lib. 9. Ep. 23.

Et Canuſinatus noſtro Syrus Aſſere ſudet.

Erant enim, quod magis quidem rem convincit, Aſſeres illi omnino exemtiles. Plane Juvenalis indicat Sat. 3. 245.

——— Ferit hic cubito, ferit Aſſere duro
Alter ———

Et Suetonius in Caligula cap. 58. *Ad primum tumultum Lecticarii cum Aſſeribus in auxilium adcurrerent.* Enim vero nobis hæc cognitu prorſus faciliora ſunt, qui hujuſcemodi geſtatorias ſellas, exemptilibus Aſſeribus, Loriſque, à ſervis itidem deferri, videmus paſſim.

Præcedentibus faleratis curſoribus quatuor.] Curſores iſti diverſi ab illis, quorum cap. ſequenti mentio, de quibus & nos ibi. Symbolæ autem inepte confundunt. Horum miniſterium ſatis unico Seneca indicare Ep. 123. *Omnes jam ſic peregrinantur; ut agmen Curſorum antecedat. Turpe eſt nullos eſſe, qui occurrentes via dejiciant, qui honeſtum hominem venire magno pulvere oſtendant.* Antecedebant ergo dominos, turbamque ſubmovebant. *Faleratos* autem *Curſores* ſuos fecit Trimalcio luxu inſaniſſimo: *Phaleræ* namque Equitum, ac Nobilium erant ornamentum, ut vel ſic intemperiem Principis innueret Arbiter. Idemmet notatum Tranquillo de ipſo Nerone cap. 30. ut jam, illum Imperatorem hic repræſentari, videret, qui inter Criticos clueret Tireſias: *Nunquam carrucis minus mille feciſſe iter., traditur, ſoleis mularum argenteis, canuſinatis mulionibus, armillata, & Phalerata cum Mazacum turba, atque Curſorum.* Præterea *Phaleræ* ſunt & equorum ornamenta. Quid ſi dicamus, ea dediſſe Curſoribus Neronem, uti *Alas* Verus Imperator,

Digitized by Google

rator. Spartiano teſte, *Ventorumque Vocabula*, ut illorum ſic pernicitatem uterque ſignificarent? Judicium penes doctos eſto. Procul dubio vero ſervi, qui A pedibus dicebantur, intelligendi Curſores. Fortean & Curſores *Anteambulones* vocati. nondum tamen mihi videre contigit locum ullum, unde colligere liceat, Anteambulonum operam haud liberorum fuiſſe, nam diſertim Martialis de ſeipſo loquens lib. 10, Ep. 74. ait:

—— Quamdiu Salutator,
Anteambulones, & Togatulos inter,
Centum merebor plumbeos die toto.

Erant omnino officioſi illi togati, qui ſportulæ mercede officiive gratia potentiores comitabantur Anteambulantes. Ipſus Valerius Ep. 18. lib. 2.

Sum Comes ipſe tuus, tumidique Anteambulo regis:
Tu Comes alterius; jam ſumus ergo pares.

Et lib. 3. Ep. 7.

Centum miſelli jam valete quadrantes,
Anteambulonis congiarium Laſſi.

Item Suetonius in Veſpaſiano cap. 2. Qua autem ratione. qui De Operis Servorum ſcripſerunt, ipſos in Familiam Urbanam intruſerint, ego prorſus ignoro. quod animadverſione dignum judicavi, ne juventus ſtudioſa deciperetur. Verum enimvero Curſorum miniſterium plane ſervile, quod vulgo ſatis notum. qui velit tamen adeat Paulum JCtum leg. 99 §. ult. ff, de leg. 3. & de Curſoribus.

In quo delitia ejus ferebantur.] Ad exemplar prorſus M. Antonii, cujus inter alia flagitium hocce exagitat Cicero Philipp. 2. qui locus Petroniano ſimillimus: *Vehebatur in eſſedo Tribunus plebis,* (Antonius) *lictores laureati antecedebant inter quos, aperta lectica, Mima portabatur, &c.*

Delitia ejus.] Quos in delitiis habebant, *Delitias* vocabant. Statius in Epicedio in filium lib. v. Sylv. v.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumque ſui convicia Nili
Infantem, linguaque ſimul, ſalibuſque protervum
Dilexi. ——

Virgilius Eclog 2.

Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin,
Delicias domini,

Quo adluſit Propertius lib. 2. Eleg. ult.

Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin,
Agricola domini carpere Delitias.

Eleganter & noſter Quinctilianus lib. 1. cap. 2. *Gaudemus, ſiquid licentius dixerint: verba ne Alexandrinis quidem permittenda Delitiis, riſu & oſculo excipimus.* Sunt omnino, qui *Pueri Alexandrini* Petronio infra cap. XXXI.

Puer vetulus] Qui *Pueri Vetuli*, ſupra jam vidimus cap. XXII. Varro adpoſitiſſime Bajis: *Quod non ſolum innuba fiunt communes; ſed etiam VETERES PUERASCUNT, & multi pueri puellaſcunt.* Hoſce & apud divinum Senecam haud obſcure delineatos, mihi videre videor Epiſt. 122. nec non Eunuchos, qui ideo videlicet caſtrati, ut diutius itidem eorum abuterentur pueritia: *Non vivunt contra naturam, qui expetunt,* (ſic legit Lipſius) *ut Pueritia ſplendeat tempore alieno? quid fieri vel crudelius, vel miſerius poteſt? nunquam vir erit, ut diu virum pati poſſit? & quum illum contumelia ſexus eripuiſſe debuerat, ne ætas quidem eripiet?*

Cum minimis ſymphoniacis tibiis.] Inluſtris de Tibiis locus. Verbatim nos perſequimur. *Tibiis*, duas quippe uno ſpiritu animabat. Inventum hocce Hyagnis eſt, Appulejo teſte in Floridis. Poſtea in uſu crebriter. Martialis lib. 14. Epigr. LXII. Lemmate *Tibia.* Plura ſic Antiquorum ſimulacra duas inflando & hodie viſuntur. Progredior, *Symphoniacis*, hoc eſt, concinentibus, conſonantibus. Ubi & genus expreſſit concentus, ex Gravi ſcilicet, & Acuto temperati. *Symphonia*, inquit D. Iſidorus, *modulationis eſt temperamentum ex Gravi & Acuto concordantibus ſonis, ſive in voce, ſive in FLATU, ſive in pulſu.* Eandem Symphoniæ modulatiooem pariſſime quoque in ſonorum triplici genere muſicorum, & Caſſiodorus agnovit: *Symphonia eſt ſonitus Gravis cum Acuto temperatus, modulationem efficiens in voce, vel in organis quæ percutiuntur, aut INFLANTUR.* & iterum lib. de Muſica: *Symphonia eſt temperamentum ſonitus gravis ad Acutum, vel Acuti ad Gravem, modulamen efficiens: ſive in voce, ſive in percuſſione, ſive in FLATU.* Signanter etiam melos illud Symphoniacum, hoc eſt, ex Gravi & Acuto temperamentum, dedit & Tibiis Appulejus: *Primus Hyagnis Lævis & dextris foraminibus, Acuto tinnitu, Gravi bombo, concentum muſicum miſcuit.* & plures alii. Pythagoras autem ex impari Tibiarum longitudine Symphoniam quoqoe in ſonorum differentiis quæſivit, quod large Cenſorinus oſtendit cap. 10. Addit demum, *Minimis.* recte; nam Tibiæ olim aliæ erant *Breves*, ac *Longa* aliæ, & inter utraſque *Media.* Ut plurimum *Breves* pueriles erant, dictæ ideo *Puellatoria.* ſive ob clariorem ſonum, uti voluit Solinus cap. 11. Polyhiſtoris. Pueri enim pariter, ac feminæ, & ſpadones ὀξύφωνοι ſunt: anguſtior quippe illis arteria, ut docent Ariſtoteles de Hiſt. Animal, & Sect. 11. Problem. & Alexander Aphrodiſæus Problem. lib. 1. Sed *Puellatoria* erant, quæ Græcis παρθένιοι dictæ: nam differre eas volunt nonnulli a *Puerilibus*, quas Græci παιδικὰς vocabant. Athenæus lib. 4. Εἰσὶ δ' οἱ αὐτοὶ (ἡμίοποι) τοῖς Παιδικοῖς καλουμένοις, οἷς οὐκ ὄντι ἐναγωνίοις πρὸς τὰς εὐωχίας χρῶνται· διὸ καὶ τέρενας αὐτοὺς κέκληκεν ὁ Ἀνάκρεων. *Sunt autem ipſa* (* Hemiopi) *eadem cum Puerilibus Tibiis, quibus, quod ad canendi certamina minus idonea, in conviviis utuntur. quamobrem & Teneras vocavit Anacreon.* De hiſce omnino capiendus Epigrammatarius, ubi Turanium ad cœnam invitat, Ep. 78. lib. 5.

Parva Tibia Condyli ſonabit.

Et eis haud puto abſimiles, quas rebus ſacris adhibuere poſtea Catholici, vocavitque *Puerilis Fiſtulas*

* Semiplenæ, *ſive, ſemitenia.*

Venantius lib. 2, Carm. ad Clerum Pariſiacum. Utraſque igitur illas Pueriles, & Puellatorias, *Minimas* agnoſcimus, & propritim eas puero Petronium tribuiſſe. Breves etiam fuere & *Gingrina*. Feſtus; *Gingrire anſerum vocis proprium eſt. Unde genus quoddam Tibiarum Exiguarum, Gingrina.* Eaſdem Solinus adpellat *Breviores*. & Heſychius: γιγγρίαι, αὐλοὶ μικροί. unde claret error ibi ſcribentium, μακροί. Latius autem eas ex Xeoophonte deſcripſit Euſtathius in lib. 17. Iliad. Homeri. Porro de *Mediis* memoria apud Heſychium; de *Longis* apud Dionem, ſive Xiphilinum, in Othone.

Praſinatus ceraſino ſuccinctus cingulo.] Certnm eſt ſeſe medios cioxiſſe Romanos Cingulis, Baltheis, Zonis, Semicinctiis, Lioteis, aliiſque, de quibus plurima mentio aliis Scriptoribus, etiamque Arbitro eſt. nunc hoſtiarium cinctum vides *Ceraſino Cingulo*, quæ fortaſſis nota peculiaris ſervorum Neroois fuit, æque ac *Praſinus* color. notum Praſinæ factioni faviſſe Principem. Servus autem illo Cingulo etiam forte notatus, eo quod *Cinguli* olim indices fuerint Magiſtratus, *dignitatis*, Imperii. Suidas: Ζώνη, τὸ ἀξίωμα. & in Jure Civili *Cinguli honor*. leg. 14. Cod. Theod. de privil. eorum. Et leg. 2. C. ut digoit. ordo. ut vel exin Neronis inſania conjici qooque facile poſſit. Sed alias nos in iſto opere de diverſis Cingulis latiuſcule loquimur.

Praſinatus.] Notum & hinc jam in Neronem Satyricum ſcoma. Ego autem magis adhuc confirmo. Nam Cajum Principem, quem penitus æmulari, glorioſum duxit inprimis ipſus Nero (ut alibi dicimus) Suetooius teſtatur, nimis Factioni Praſinæ fuiſſe addictum. inquir ergo in Caligula cap. 55. *Praſinæ Factioni ita addictus, & deditus, ut coenaret in ſtabulo adſidue, & maneret, &c.*

Cavea pendebat aurea, in qua pica.] Martialis Ep. 6. lib. 3.

Penitur in Cavea mortua Pica mihi.

Argentea autem Cavea Pſittaci Melioris apud Statium lib. 2. Sylv. ubi elegans perfectaque omnibus ſuis numeris id genus Cavearum deſcriptio:

At tibi quanta domus rutila teſtudine fulgens?
Connexuſque ebori virgarum argenteus ordo?

&c. ubi & *Limina*, & *Fores*.

Pica varia intrantes ſalutabat.] Firmata ſatis lectio *Pica Varia*. etſi ſcriptura altera, quam ſua editione Bourdelotius ex neſcio quis MSS. exhibuit, ferri & optime poſſit. nimirum, *Pica vario intrantes ſalutabat.* nam eam non leviter tueri videtur id Naſonis in Philomela:

Pica loquax VARIAS modulatur gutture voces,
Scurriliter ſtrepitu quicquid & audit, ait.

Vulgaris tamen ſemper à nobis præterenda eſt. Variis enim velut ex centunculis Pica veſtita ſpectatur, nigerrimis, & candidis. Nobis avis eſt vulgatiſſima ſimili vocabulo *Picaça*, & aliter *Urraca* dicta. Erant igitur doctæ antiquitus, quæ volucres erant vocales, potiſſimum ſalutare, χαῖρε, *ave*, *vale*, *ſalve*, dicentes, cujus innumera Scriptoribus vetuſtis teſtimonia.

Cap. XXIX. *Non longe ab Oſtiariis cella canis ingens catena vinctus.*] Servi, qui ædium olim cuſtodiæ erant pro foribus adhibiti. *Oſtiarii* vocabantur, *Janitores*, *Caſtodes*, *Clauſtritui*, & *Pueri à Janua*. Notum jam hoc & iis, qui nondum ære lavantur. Præterea erant & illis inſuper additi *Canes*, natura ſua excubitores vigilantiſſimi, ut ab iis tandem ingreſſu arceretur ignotus ille, qui aliud videlicet agentem præterfugiſſet Janitorem. Adpoſite hic noſter Columella recitandus lib. 7. cap. 12. *Nunc, ut exordio primo ſum pollicitus, de Mutis Cuſtodibus loquar: quanquam Canis falſo dicitur Mutus Cuſtos. nam quis hominum clarius, aut tanta vociferatione beſtiam, vel furem prædicat, quam iſte latratu? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis Cuſtos incorruptior? quis Excubitor inveniri poteſt vigilantior?* Trimalcionis vero Caois Mutus Cuſtos vere diceretur. Ceterum ad limina erant utrique Janitores, ut à loco, videtur, diſcedere non poſſent, adligati, catenaque vincti. Hocce tamen videntur nonnulli ignoraſſe ex Petronii Interpretibus. ſed adeo res clara eſt ex pluribus locis utriuſque Senecæ, Patris, & Filii, Suetonio in Vitellio cap. 16. & lib. de Claris Rhetor. Ovidio paſſim, perinde ac Tibullo, Plauto, Phædro, Afranio, Nævio, aliiſque innumeris, ut pudeat in eo diutius immorari. Unicum tamen ex Theodoro Metochita proferam teſtimonium, quia Neronis ævi eſt, lectuque ſane dignum. Ἐπὶ τοῦ Νέρωνος καὶ Σίμων ὁ μάγος ἦν· πρὸς ὃν ὁ κορυφαῖος ἐλθὼν, εὗρε κύνα δεδεμένον ἁλύσει ἐν τῷ πυλῶνι αὐτοῦ, κατεσθίοντα τοὺς ἄνευ προτροπῆς ἐπιχειροῦντας εἰσελθεῖν ἐπὶ τὸν Σίμωνα. ᾧ δὴ καὶ ἐκέλευσε εἰσελθεῖν, καὶ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ περὶ Πέτρου ἀπαγγεῖλαι. Vertit Meurſius: *Sub Nerone etiam Simon Magus erat, ad quem quum vir ſummus Petrus acceſſiſſet, Canem invenit in Veſtibulo ad Catenam adligatum, devorantem, qui injuſſu ad Simonem intrare vellent. Hunc intrare ille juſſit, & de Petro voce humana nunciare.* Vincula illa *Impedimenta* vocata invenimus, etiam & *Compedes*. Porro Canis iſte Trimalcionicæ domus cuſtodiæ jocular iter erat adhibitus. Aſt alibi apud Petronium ipſum Catenarius eſt Moloſſus vivus, quem Janitrix comes in Eumolpum inſtigat cap. xcv.

In pariete erat pictus.] Efficti ergo olim Canes Janitores per jocum ac per riſum magnarum domorum veſtibulis, ſive vivorum vice, ſive additi cum vivis. Ex auro, & argento ſculpti in Regis Alcinoi aula Homero ſunt 7. lib. Odyſſeæ. Ex marmore autem duo Anno 1558. reperti fuere prope Tiberim, via Vitellia ad lævam duobus paſſuum millibus ab Urbe. Antiqui omnino ſunt illi, & artis induſtria, ac magnitudine mirabiles. Fuiſſe autem in eum, quo de agimus, uſum effigiatos, quum multa plane convincant, tum ſedendi modus, ac totius corporis habitus, inſtar excubitorum formidabilis, nullum prorſus ambigendi

gendi locum reliquum faciunt. Habent præterea & ſua collaria, ut catenæ eis infererentur, quibuſcum adligabantur, uti jam diximus. Illos nobis jam dedit in ſuis Antiquitatibus Romanis Boiſſardus, ipſum adi.

Quadrata littera.] An *littera* erant, quæ *Longa* Plauto bis aut ter dictæ? an aliæ ab illis, erantque olim Litteræ diverſæ *Longa*, & *Quadrata*? Vide ipſum Comicum Aulularia 1. 5. 39. Pœnulo 4. 2. 15. Rudente 5. 2. 27. Ego etiam olim per ſomnium cogitabam, an fors hacce aut ſimili forma Litteræ illæ fuiſſent figuratæ? CAUE CAUE CANEM, uti in nonnullis numis antiquis litteræ ſimiles hodie ſpectantur. Verum enimvero quum litteras minuſculas, quibus hodie utimur, & olim in uſu fuiſſe, certum ſit; haud inepte ut majuſculas, aut Capitales denotaret, adderet ſignanter, *Quadrata Littera* fuiſſe titulum ſcriptum. Fidem nobis minuſcularum Litterarum faciunt veteres Inſcriptiones, quarum copia apud Gruterum non minima, obſervavitque Scaliger F. cap. 19. ſuorum ad ipſas Indicum, quod eſt rerum Grammaticarum. Alias & aliæ quoque reperiuntur Inſcriptiones nonnullæ, quæ adſtruunt id ipſum. Non autem proculdubio, ut hocce inſuper moneam, idem Joſephus iſtud animadverterat, quando apud Wouwerium ſuaſit, *Quadratas litteras* omnino eſſe quærendas. Ceterum quod ex Quinctiliano vir Doctus comminiſcitur, ego prorſus non capio, quum pariter Petronii ævo, & Quinctiliani, vel ipſo adſertore, Capitales, Quadratæve Litteræ fuerunt in uſu: antiquiſſimæ vero adeo obſoleverant, ut neutiquam Arbiter egeret, formam Quadratarum deſignare, ut non vetuſtiſſimis characteribus illud foro deſcriptum, intelligeretur.

CAVE CAVE CANEM.] Per jocum etiam erat admonens inſcriptio Cani depicto addita; quod ex Edicto Ædilium non liceret, Canem mordacem ita habere, ut cuiquam nocere, vel damnum inferre poſſet. leg. 40. cum ſeq. D. de Aedilit. edict.

Venalitium titulis pictum.] Pictum in porticu *Venalitium*, ut infra hoc capite *Grex curſorum*. apte ut figurarum varietate ſpatiantes delectarentur, fallerentque tempus exſpectantes. Sic in publicis porticibus depicta munera gladiatoria exponi ſolita, Plinius adſerit cap. 7. Hiſt. Natur. lib. 35. quod videtur innuere inventum fuiſſe Neronis liberti, niſi C. Terentii Lucani eſſe mavis. Erat ergo apud Trimalcionem Grex Cataſtorum depictus, quibus (ut in foro, ubi venum expoſiti) *Tituli* collis erant aptati. Quid Tituli illi indicarent, novimus ex edicto Ædilium Curulium, ubi qua parte de mancipiis vendundis cautum eſt, ſcriptum ſic fuit teſtante A. Gellio lib. 4. cap. 2. TITVLVS SERVORVM SINGVLORVM VT SCRIPTVS SIT CVRATO, ITA VT INTELLIGI RECTE POSSIT, QVID MORBI VITIIQVE CVIQVE SIT: QVIS FVGITVVS ERROVE SIT; NOXAVE SOLVTVS NON SIT. Recte igitur à Venalitio Mango *Venalitiarius* dictus, Lexicon vetus: *Μεταπράτης ἀνδραπόδων. Mango, Venalitiarius.*

Et ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat.] Noſce jam ſimiam Caligulæ, quem typum ſibi propoſuit Nero penitus imitandum, ut alibi dicimus. inquit ergo de eodem Cajo Philo Judæus legatione ad ipſum: Τοσαύτη δέ τις περὶ αὐτὸν ἦν λύττα, καὶ παράφορος καὶ παράνομος μανία, ὥστε καὶ τοὺς ἡμιθέους ὑπερβὰς ἐπανῄει, καὶ ἐπεπήδατο τοῖς τῶν μειζόνων, καὶ ἀμφιθαλῶν εἶναι νομιζομένοις, Ἑρμῇ, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἄρεος. Ἑρμῇ τὸ πρῶτον κηρυκείοις, καὶ πεδίλοις, καὶ χλαμύδι ἐνσκευαζόμενος. *Tantus autem ei inerat furor, tam inſana vecordia, ut non contentus ſe æquiparari Semideis, ad Majores Deos verſus, æmulationem cum eis ſuſciperet, cum Apolline, Marte, ac Mercurio. Mercurii primum Caduceo, talaribus, chlamydeque ornatus.* Ipſummet & Tranquillus cap. 52.

Ratiocinari.] Ratiocinari de Procuratore olim dictum. recte, quum ipſe *Rationes acciperet*, ut ait Arbiter cap. ſeq. hic omnia ſimulate dicuntur, & aliud in titulo, ut ait proverbium, aliud in pyxide eſt.

Mercurius capiebat.] Hic Trimalcio divinandus proponitur, cui Mercurius præerat, ut docte hic notat Bourdelotius, quem vide.

Notavi etiam in porticu gregem Curſorum cum magiſtro ſe exercentem.] Carpitur & hic dubio procul Nero, illum immodico currus agitandi ſtudio deditum fuiſſe, palam faciunt, inſectanturque ſimul Suetonius, Dio, Tacitus, Philoſtratus, Conſtantinus Manaſſes, Plinius, Oroſius, & alii. Nunc vero diſſimulanter Principem tangit, abuſive vocans *Curſores*, qui revera *Aurigæ* erant. Aurigæ enim circum metas currendo ſeſe exercebant. Faciunt & huc *Grex*, & *Magiſter*, quorum ibi mentio. utrumque quippe de Aurigis propriùm dictum. Sic *Gregis* meminit Suetonius in Nerone cap. 22. *Quare ſpectaculum multiplicatis miſſibus in ſerum protrahebatur, ne dominis quidem jam factionum dignantibus, niſi ad totius diei curſum, Greges ducere.* Et *Magiſtri* Lapis Lanuvinus apud Gruter. 2. CCCXXXVIII.

M. AVRELIO LIBERO PATRI ET
MAGISTRO ET SOCIO DOMINO
ET AGITATORI FACTIONIS PRASINÆ
AVRELIVS CÆCILIVS PLANETA
PROTOGENES OB III. PALMAR.
HOC DONVM VOVIT
NATIONE AFR.

Exarata à Magiſtro quodam Inſcriptio Factionis etiam Praſinæ, conlega ſimul, ſocioque defuncti. Aurigationis Tyrocinium eſt, quod ibi Petronius denotat: *Rudimentum* Suetonius vocavit loco laudato. Vecti inſuper & curribus Aurigarum *Curſores*, quod Athenienſes, teſtante Dionyſio Halicar. extremo lib. 7. nuncupabant, ἀποβάτας, Poëtæ παραβάτας. Plures antiquitus & *Curſores* alii, ſed de quibus parum foret in præſentia opportunus ſermo.

(O 2) *Grande*

Grande armarium.] Armariis ſigna contineri, majorumque imagines, neutiquam novum. Id in animo Juvenali initio Sat. 8. quum περιφραστικῶς, *Tabulam capacem*, vocat:

Qui fructus generis Tabula jactare Capaci
Corvinum, &c.

Loquitur de Cereis avorum ſtatuis, quæ in atriis per ſtemmata diſpoſitæ. diſertim vero Plinius lib. 35. Hiſt. Natur. cap. 2. *Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur Armariis, ut eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera.* Aſt grandi illi Armario plures ædiculæ fortaſſis; ubi inter alias & illa fuit, quæ Lararii vicem præſtabat. Ut ut autem ſit, quod aptum ad ſervandam imaginem, nec ineptum aliis etiam ſignis continendis *Armarium* olim vocatum.

In cujus ædicula erant Lares argentei poſiti.] Lares antiquitus Familiares Dii cujuſque domus. Ipſus Lar in Prologo Aululariæ Plauti:

Ego Lar ſum Familiaris, ex hac familia,
Unde exeuntem me aſpexiſtis. hanc domum
Jam multos annos eſt quum poſſideo, & colo.

Majores cujuſque familiæ, eidem fuere Numina. Non tamen omnes, ſed illi tantum, qui recte & honeſte curriculum vivendi à natura datum confeciſſent. Plane Appulejus de Deo Socratis, cujus locum rei toti aperiendæ longiuſculum recitare non gravabor: *Animum humanum emeritum ſtipendiis vitæ, corpore ſuo abjurantem, vetere Latina lingua reperio LEMUREM dictitatum. Ex hiſce ergo Lemuribus, qui poſterorum ſuorum curam ſortitus, placato & quieto numine domum poſſidet, LAR dicitur FAMILIARIS. qui vero ob adverſa vitæ merita, nullis bonis ſedibus, incerta vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus plerique LARVAS perhibent. Quum vero incertum eſt, quæ cuique ſortitio evenerit, utrum LAR ſit, an LARVA, nomine MANEM deum nuncupant.* Ipſum, ſed brevius, Martianus Felix lib. 2. *LEMURES, ſi vitæ prioris adjuti fuerint honeſtate, in LARES domorum, urbiumque vertuntur. Si autem depravantur ex corpore, LARVÆ perhibentur, ac MANIÆ*, Ideo ipſorum ſimulacra vix abeſſe contingeret à domo alicujus, ſed Larariis impoſita colebantur honoribus, ſupplicabanturque, *Thure*, *Vino*, & *Coronis*, Plautus docuit. Aſt, obſervo ego, *Lucernis*, etiam ante ædiculas pendentibus. Planum hoc fit ex bilychni lucernæ ænea Lugduni reperta, anno 1505. apud Gruter. 14. CVI. cujus catenis inferta tabella erat cum hac inſcriptione:

LARIBVS
SACRVM
P. F. ROMAN.

Id eſt, *Publicæ Felicitati Romanorum* Apud Guilielmum Choulium lib. de Antiqua Religione Romanorum hujuſce Lucernæ imaginem videre eſt. Confirmo inſuper veteri inſcriptione Præneſte in Latio inventa, apud Gruter. 3, LXXVII. ubi inter alia,

ET. CVPIDINES. II. CVM. SVIS.
LYCHNVCHIS. ET. LVCERNA. LARVM.

Argentei haud inſolenter facti. Municipibus Rheginis T. TARFENIUM reperio inter alia legaſſe LARES ARGENTEOS SEPTEM. Sic ex marmore conſtat Calabriæ civitatis apud Gruter. pag. CLXXIV. 7.

Veneris ſignum.] Lares non ſoluni in illis Larariis, ſed & aliorum numinum inibi habuere ſimulacra. Lampridius in Alexandro Severo cap. XXIX. qui locus & ſupra de Laribus dictis aderit opportunus: *Matutinis horis in Larario ſuo (in quo & Divos Principes, ſed Optimos electos, & animas Sanctiores, in queis & Apollonium, &, quantum Scriptor ſuorum temporum dicit, CHRISTUM, Abraham, Orpheum, & hujuſcemodi deos habebat, ac majorum effigies) rem divinam faciebat.*

Et pixis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius.] Hic & digito Neronem indicat, ut ex Dione patet lib. 61. pag. 698. Μετὰ δὲ ταῦτα ἕτερον ἂν εἶδος ἑορτῆς ἤγαγεν (ἐπεκλήθη δὲ Ἰουβενάλια, ὥσπερ τινὰ νεανισκεύματα) καὶ ἐτελέσθη ἐπὶ τῷ γενείῳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ τοῦτο τότε πρῶτον ἐξύρατο. καὶ τάς γε τρίχας ἐς σφαιρίον τι χρυσοῦν ἐμβαλὼν ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ. *Poſthac celebravit feſta alterius generis, quæ dicuntur Juvenalia, ea propter barbam ejus, quæ tum primum raſa fuerat, facta ſunt. cujus pilos in Pixidem Auream conjectos Jovi Capitolino conſecravit.* Etiam Suetonius cap. 12. quem locum Interpretes adferunt.

Atrienſem.] Qui forent *Atrienſes*, M. Varro docet lib. 7. LL. *Si ab æde & tuendo æditumus eſt, cur ab Atrio & tuendo non Atritumus ſit potius, quam Atrienſis?* Atrium ergo Atrienſes tuebantur, hoc eſt, Atrio præfecti quum eſſent, aliiſque ſervis præpoſiti inferioribus (qui *Atriarii* dicti) ſedulo curabant, ne quid ex Signis, ſtemmatibus, picturis, ac ceteris in atrio reponi ſolitis, deperiret. In Atriis enim omnes cenſus, divitiaſque ſervarunt Antiqui, ut oſtendunt Plinius lib. 35. Hiſtor. Natur. cap. 2. Vitruvius extremo cap. 4. lib. 6. Valerius Maximus lib. 5. cap. 8. Servius in Libb. 1. & 9. Æneid. Unde qui honoratiores erant, & integræ fidei ſervi Atriorum obſervationi adhibiti, pariterque picturarum porticuum, quod ex Arbitro liquet. Ut autem promti magis excubare poſſent, cellæ atriis in ipſis erant Atrienſibus adſtructæ, uti Hoſtiariis pro foribus. Suetonius indicat in Caligula cap. 57. Plura adhuc inſuper poſſem de Atrienſibus adferre, ni res jam pridem à Viris doctis foret præoccupata. Nota ergo nunc mihi, quam opportune de picturis Atrienſem Encolpius interrogarit.

Quas in media porticu.] Sic hiatulum ſupplevi ex conſenſu fere omnium doctorum Virorum, ibi *Porticum* ſubintelligi, ubi frequenter olim picturæ collocatæ, adfirmantium. Induxerunt peſſimo exemplo aſteriſcum nuperæ editiones, ejus in locum haud quid ſubſtituentes idoneum. Commentum vero Scaligeri F. de Medica porticu longius putamus abire, quam poſſit convenire Petronio, Dempſterus vult *media* ſub-

ſtantive eſſe poſitum, Atriumque ſignificare. quod & nobis non diſpliceret, ſi conſtaret, ſic Atrium adpellatum ab Antiquis.

· Cap. XXX. *Procurator rationes accipiebat.*] Plures Procuratores fuere, de quibus non hic tempeſtivus ſermo: nam de illo tantum nonnulla delibabimus, qui Rationibus nimirum præerat. Ipſiſſimi ergo ſunt, qui in antiquis monumentis Procuratores a Rationibus vocantur. Sic in veteri lapide Lanuvino apud Gruter. 2. ccclxxi.

T. AVRELIO
AVG. LIB.
APHRODISIO
PROC. AVG.
A RATIONIBVS

Rationes accipere, quod Hiſpanis, *tomar las quentas.* Sic Seneca Ep. 14. *Rationes Accipit, forum conterit, Kalendarium verſat, fit ex Domino Procurator.* Et Ep. 122. de Sp. Papinio: *Audio circa horam tertiam noctis flagellorum ſonos: quæro, quid faciat? dicitur Rationes Accipere.* Iſtæ enim Rationes domeſticæ erant, quæ quotidie relegebantur, quod vel ex Seneca claret, nam diurnum Papinii vitæ recenſet tunc ordinem. De iiſdem ergo Rationibus Petronius loquitur: quas bene *Diurnum* vocavit ideo Juvenalis Sat. 4. 482.

——— *Longi relegit transverſa Diurni.*

Non autem intelligendi ſunt Hiſpanus Philoſophus, & noſter Satyricus de aliis Rationibus, quas à Diſpenſatoribus accipiebant Domini, de quibus Cicero in Hortenſio apud Nonium: *Quid tu, inquam, ſoles, quum Rationem à Diſpenſatore Accipis, ſi æra ſingula probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare?* Rationes enim iſtæ non tam crebro accipiebantur, quod abunde conſtat ex Diſpenſatoris munere, de quo infra. Viros autem principes, haud dubium eſt, habuiſſe id genus Procuratores, qui diurnas domus Rationes acciperent; non ita vero alii minoris fortunæ homines, ſed ipſimet accipiebant, uti Sp. Papinius. Diſpenſatoris autem Rationes vel ipſe Imperator relegebat. Suetonius in Galba cap. 12. *Et ordinario quidem Diſpenſatori breviarium Rationum offerenti paropſidem leguminis pro ſedulitate ac diligentia porrexiſſe.* Hocce *Breviarium Rationum* ſummarium eſt acceptæ expenſæque pecuniæ, minime vero quotidie Imperatori exhibitum; neque in eo contentæ expenſæ domeſticæ, ac minutæ. Differitas etiam ſatis conſtat ex ipſo Petronio, qui Diſpenſatorem aureos numerantem facit; Procuratorem vero accipientem Rationes. etſi Scriptores (ut hoc item moneam) interdum confundant. Porro Rationes illæ vel immaniter exactæ, ut & in Seneca viſum: næ tunc ſæpe vapulabant ſervi. Juvenalis itidem loco citato,

——— *Longi relegit transverſa Diurni,*
Et cadit, donec Laſſis cædentibus, &c.

Quod præcipue miratus ſum, in poſtibus triclinii faſces erant.] Luculenta hujuſce loci interpretatio petenda eſt à Lipſio lib. 1. Elect. cap. 23. paullo ante finem. ipſum vide.

Quaſi embolum navis æneum.] Gloſſarium vetus: Ἔμϐολον, ἐπὶ νηός. *Hæc Roſtra, ſingularis non habet.* Non ergo *Roſtrum* pro adunca illa navis parte proferrent emendati Scriptores. Ferrea ſemper fuere Roſtra, æneave. unde Græcis vox conflata χαλκέμϐολος, *æneum embolum.* Plutarchus in Pompejo: ἐνενήκοντα δὲ χαλκεμϐόλους παρέλαϐε. *Nonaginta æreis roſtris armatas naves accepit.*

Lucerna.] *Tricliniaris*, ſive *convivialis*, nam erant jam in Triclinio. Talis eſt illa Martialis lib. 14. Ep. 41.

Illuſtrem quum tota meis convivia flammis,
Totque geram mixtas, una Lucerna vocor.

Diſcrimen enim Lucernarum fuit haud ſecus ac Lectorum. Erant namque *Lucernæ* aliæ, quæ *Cubiculares.* Id genus illa, cujus Tibullus meminit lib. 1. El. 3.

Hæc tibi fabellas referat, poſitaque Lucerna,
Deducat pleno ſtamina longa colo.

Ejuſdem generis ſunt, quæ nocturnis Veneris conluctationibus præſunt, earumque eſt apud politos Scriptores memoria haud infiœta. Martialis lib. 10. Ep. 38.

O quæ prælia! quas utrinque pugnas
Felix lectulus, & Lucerna vidit!

Et lib. 14. Ep. 39. ipſa loquitur Cubicularia:

Dulcis conſcia Lectuli Lucerna,
Quicquid vis, facias licet, tacebo.

Quæ Galieni Imp. mens eſt in Epithalamio:

Ludite, ſed vigiles nolite exſtinguere Lychnos:
Omnia nocte vident, nil cras meminere Lucernæ.

Item Propertius inter alia voluptatum ſuarum ſpecimina illud memorat lib. 2. Eleg. 15.

Quam multa adpoſita narramus verba Lucerna?

Cauſſam autem, cur eam amatores in deliciis ſuis adhibuerint, Appulejus edidit opportunam lib. 5. Fab. Mil. *Quum Lucernam ſcilicet amator aliquis, ut dulcius cupitis etiam nocte potiretur, primus invenerit.* Aliter enim haud cederet deformis admodum vultus emendatiſſimo. Erant præterea & *Sepulcrales Lucernæ*, de quibus alibi.

Bilychnis de camera pendebat.] Harum penſilium Lucernarum ſupra meminimus, cap. præcedenti. & cujuſdam effigiem eſſe apud Guilielmum Choulium, etiam monuimus. Ipſæ Lucretio lib. 5.

Pendentes Lychni

dictæ. Similem eleganter deſcripſit S. Paullinus Natali 9. Felicis, Petroniumque inluſtrat hiſce verſibus:

Ecce vides quantus ſplendor velut æde renata
Rideat inſculpſum Camera criſpante Lacunar.
In ligno mentitur ebur, tectoque ſuperne
Pendentes Lychni ſpiris retinentur ahenis.
Et medio in vacuo laxis vaga lumina nutant
Funibus, undantes flammas levis aura fatigat.

Lucerna Bilychnis δίμυξος eſt, ſed quam vocem alias ego nuſquam offendi.

III. ET PRIDIE KAL. JAN.

G. NOSTER FORAS COENAT.] Hoece non oblique & de Nerone tradidit Suetonius cap. 27. *Coenitabatque nonnumquam & in publico. Naumachia præcluſa, vel Martio Campo, vel Circo Maximo, inter Scortorum totius urbis, ambubajarumque miniſteria.* Nonne jam vides, cui perditiſſimos homines, Encolpium puta, ejuſque ſocios, in Trimalcionis convivium intulerit Arbiter? Nec minus clare Tacitus lib. 15. Annalium cap. XXXVII. ubi & cauſam reddit: *Ipſe quo fidem acquireret, nihil uſquam perinde lætum ſibi, Publicis locis ſtruere convivia, totaque urbe quaſi domo uti.* Et nec inconcinna Vertranii emendatio, *Nihil uſquam Periculoſum ſibi*, ſcribentis. Ægyptiis olim iſthoc commune. Sic de ipſis Mela noſter lib. 1. cap. IX. *Cibos Palam & extra ſua tecta capiunt.* Ita & Hiſpaniarum Reges in publico (ſic & nos dicimus) cibos bis, terve capiunt in anno, non tamen extra Regiam Antiquiores autem Romani alio ſpectabant, quum in propatulo cœnitarent. Ita S. Iſidorus lib. 20. Orig. cap. 2. *Apud veteres enim ſolitum erat in Propatulo veſci, & communiter epulari, ne ſingularitas luxuriam gigneret.* Quo de egregius eſt Val. Maximi locus lib. 2. cap. 5. *Fuit enim illa ſimplicitas Antiquorum in cibo capiendo, humanitatis ſimul, & continentia certiſſima index. Nam maximis viris prandere, & cœnare in Propatulo, verecundia non erat: nec ſane ullas epulas habebant, quas populi oculis ſubjicere erubeſcerent.* Idem pluribus Salesberienſis in Polycratici lib. 8. cap. 7. refertque Leges olim latas fuiſſe, quæ jubebant, ut patentibus hoſtiis cœnitaretur, Ipſas VALVIPATAS & VALVIFRAOAS adpellari, auctor eſt Portunianus antiquiſſimus Scriptor.

Altera Luna curſum, Stellarumque VII. imagines pictas.] Puto hic Cœnationem illam Neronis deſignari, (jam enim in Triclinio erant) de qua ſic Suetonius cap. 31. *Præcipua Coenationum rotunda, quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur.* Imitabatur omnino cæleſtem machinam. quapropter & Planetarum Imagines ibidem quoque neceſſario adeſſent, quorum mentio in hacce Trimalcionici Triclinii deſcriptione nihil poſſet ſignantius aliud præ ſe ferre. Facit enim & huc Ferculum illud XII. Signorum. Conveniens namque omnino foret etiam ipſum illi Cœnationi.

Qui dies boni, quique incommodi eſſent.] Ex eventibus rerum ſecundis, & adverſis omina obſervarunt Veterea bona, vel triſtia; cujus plura in Camillo Plutarchus recitat exempla, refertque ab Heraclito reprehenſum fuiſſe Heſiodum, quod ἀγαθὰς conſtituiſſet ἡμέρας, & φαύλας, uti in ejus opere patet, cui titulus Ἡμέραι. Ejuſdem fuere & ſuperſtitioſi admodum obſervatores Romani; & vix, puto, reperiri gentem poſſe, quæ pura omnino evaſerit ex ſimili contagione. Ex nomine apud nos jam ſolum reliquo dierum, *aciagos*, nuncupatorum conligere eſt, ejuſcemodi nugarum rationem aliquando etiam Hiſpanos habuiſſe. Eoſdem dies faciunt Viri docti cum illis, quos *Atros* Antiqui vocarunt, dictoſque putant eſſe quaſi *atriagos*. Alii ab Ægyptiacis diebus deducunt, qui in Decretis Canonicis notati: *Non obſervetis dies, qui dicuntur Ægyptiaci, aut Kalendas.* Peſſimi ominis habiti diea Ægyptiaci reſpectu illorum, in quibus Ægyptus olim plagis adflicta. itaque *Aciagos* velut *Ægyciagos* vocarunt Priſci. Sed nos de his hic non plura, quum loco proprio in De Antiquorum Calculis Diatriba noſtra abunde egerimus.

Ceterum ut movimus dextros greſſus.] Similiter paullo poſt. *Retulimus ergo dextros pedes.* Hiſpane dicimus: *volvemos à mano derecha.*

Procubuit ante pedes] Supplicis geſtus, precantiſque. Arnobius lib. 4. *Et quia non Supplices Mutuno Procumbimus, atque Tutuno.* Ritus erat Perſarum proprius, uti apud Curtium paſſim. Sic Alexander ad Siſigambim Darii matrem lib. 5. *Procumbens ſæpe me venerari voluiſti, inhibui.* Uſque ad terræ contactum faciem demittebant Procumbentes. indicat Ammianus lib. 18. cap. 19. de Antonino loquens, qui ad Saporem Regem Perſarum transfugerat. *Sublata tiara, quam capite ſummo ferebat honoris inſigne, deſiluit equo; curvatiſque membris, humum Vultu pene contingens ſalutavit, patronum adpellans, & dominum.* Etiam Curtius lib. 8. *Alexandrum venerantibus Perſis, Polypercon, qui cubabat ſuper Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut vehementius id quateret ad terram*, &c.

Diſpenſatoremque in prætorio aureos numerantem.] Diſpenſator ſervus, qui domini pecuniæ præpoſitus erat, ejuſdemque juſſu eam pro neceſſariis Diſpenſabat, poſteaque in ſua breviaria accepti & expenſi ſummas, ac rationes inferebat. Unde apud Juriſconſultos merentur libertatem, ſi dominicas rationes ipſi tractaverint diligenter. Inſignis enim locus eſt apud Suetonium in Veſpaſiano cap. 22. de Diſpenſatoris cura in referendis in rationarium pecuniis Principis nomine expenſis; ſimulque de adſcribendo titulum ſummæ. qui videlicet. modo ſic fieri poſſet, addebatur ſemper: *Expugnatus autem à quadam, quaſi amore ſui deperiret, quum perducta pro concubitu ſeſtertia quadraginta donaſſet: admonente Diſpenſatore quemadmodum ſummam rationibus vellet referri? Veſpaſiano, inquit, adamato.* Petronius vero dixit, *numerantem*, ut Macrob. cap. 4. lib. 2. Saturnal. ubi de Auguſto loquitur: *Secuto omnium riſu, Diſpenſatorem Cæſar vocavit & ſeſtertia centum millia numerare Graculo juſſit.* Sed novitio more; apud Antiquiores enim Diſpenſatores pecuniam appendebant, non numerabant, unde eis nomen. ſic Pompejus Feſtus: *Diſpenſatores dicti, qui æs penſantes expendebant, non adnumerabant.* Et in eandem ſententiam veniunt Plinius 33. Hiſt. Natur. cap. 3. M. Varro extremo lib. 4. LL. D. Iſidorus lib. 10. Etymol. Cornutus, aut quiſquis eſt Perſii ille vetus Interpres Sat. 2. Papias, alii. Nobis Diſpenſatores dicuntur, *Theſoreros*, & in Conſtitutio-

tutionibus pariter vocantur Diſpenſatores, qui Principum curant pecunias, Theſaurorumque gerunt adminiſtrationem. *Diſpenſatio* Diſpenſatoris functio eſt apud Suetonium in Veſpaſiano cap. 23. & Othone cap. 5.

Non tam jactura me movet.] Sic cap. CXVII. *Nec illam jacturа moveri.* pariter & Catullus Carm. 12. de linteo amiſſo.

Veſtimenta accubitoria —— *Tyria.*] Cubitoria, vel Accubitoria ſcribas, nihil prorſus intereſt. Facta igitur Adcubitoria veſtimenta ex Purpura. Plinius inquit lib. 9. Hiſtor. Natur. cap. 39. *Purpura dibapha quis jam non Tricliniaria facit?* Eadem igitur *Triclinaria*, *Adcubitoria*, & *Coenatoria*, quorum ſupra etiam cap. XXI. mentio. Sed in balneo, quæris, ſubducta fuere veſtimenta Cœnatoria? haud inquam inepte. nam quum è balneo recta irent ad cœnam, haud indecenter cœnatoria jam induti irent etiam ad balneum.

Sed jam ſemel lota.] Aliter, *ſed tantum ſemel lota.* ſed longe abit à ductu litterarum. Qui vero interpretantur, *ſed jam ſemel*, pro *ſed tamen*, argute faciunt: aſt duriuſcula videtur locutio. Probior lectio mihi eſt, *ſed ea ſemel lota.* exaratum fors erat forma iſta, *ea ſemel.* unde facile ſtolidus librarius, *jam*, illud conflavit. In textum tamen recipere auſus non ſum. Plurima eſt Scriptoribus mentio de veſtibus illis. Eleganti autem ambage bis tinctas concepit Ennodius Paneg. Regi Theodorico dicto: *Exhibete, Seres, indumenta, precioſo murice quæ fucatis, & non uno aheno bibentia nobilitatem tegmina prorogate.* Eſt memoria & in Sacris Bibliis Numer. cap. 19. 6. *Coccinumque bis tinctam ſacerdos mittet in flammam.* Suſpicor precioſiores purpuras pluries murice infectas, nam mihi Martialis haud oblique præire videtur ad hancce conjecturam lib. 2. Ep. 28.

Quaque Tyron Toties epotavere Lacerna.

Et Epig. 11, lib. 10. qui locus unice Arbitro tempeſtivus quum ſit, miror tot Interpretibus ſilentio fuiſſe prætervectum:

ET LOTAM, ut multum Terque Quaterque togam.

Cap. XXXI. *Ad ſummam.*] Formulæ hujuſce varius apud Arbitrum uſus. ſed quemadmodum in præſentia, ſæpius alias uſurpat. Loca parallela iſthæc occurrunt. ſic cap. XXXVII. *Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet.* & cap. CV. *Ad ſummam, adhuc patrimonii mei reliquias olent.* & cap. CXXXIV. *Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit?* cap. CXL. *Ad ſummam, relinquere ſe pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent.* Idem eſt, ac ſi aliter diceret, ut ſummatim & ſine ambagibus dicam, ſive, demum, denique. & quod Hiſpani dicimus: *en reſolucion, en fin, i finalmente.* Sic & Vitruvius Præfat. lib. 7. *Ad ſummam, mors ejus, ut parricidii damnati, varie memoratur.*

Vinum dominicum.] Diverſum quippe erat à convivarum vino. qui neſcio an faſtus divitum antiquorum fuerit, an ſordes. ipſius autem apud Scriptores tam Latinos, quam Græcos querela eſt creberrima. Facete, more ſuo, ſæpe Martialis. Sic lib. 4. Ep. 86.

Nos bibimus vitro, tu myrrha, Pontice, quare?
Prodat perſpicuus ne duo vina calix.

Tali nunquam nos ſuſpicioni erimus obnoxii, qui abſtemii ſumus, Frigidamque omni nectare potamus ſuaviorem. Et lib. 6. Ep. 11.

Quod non ſit Pylades hoc tempore, non ſit Oreſtes,
Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.

Juvenalis etiam Sat. 5. 51.

Non eadem vobis poni modo vina querebar.

Nec minus ſalſe eum morem inſectatur Lucianus, apud quem ita Saturnalium Legumlator Legem tulit: Οἶνος τῦ αὐτῦ πίνειν ἅπαντας· μηδ' ἔστω πρόφασις τῷ πλουσίῳ, ἢ στομάχου ἢ κεφαλῆς ὀδύνη, ὡς μόνον δι' αὐτὴν πίνειν τῦ κρείττονος. *Eodem de vino omnes bibunto: neque proſit diviti, ſi cauſetur vel ſtomachi, vel capitis dolorem, ut ideo bibat de meliore.* Et rurſus in Epiſt. Saturnal. Προειπεῖν δὲ καὶ τοῖς οἰνοχόοις, μὴ περιμένειν ἐς ἂν ἑπτάκις αἰτήσῃ πᾶς ὑμῶν ἕκαστος, ἀλλ' ἢν ἅπαξ κελεύσῃ, αὐτίκα ἐγχέαι, καὶ ἀναδοῦναι, μεγάλην κύλικα ἐμπλησαμένους, ὥσπερ τῷ δεσπότῃ· καὶ τὸν οἶνον δὲ αὐτὸν πᾶσι τοῖς συμπόταις ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι. ἢ ποῦ γὰρ γέγραπται τοῦτον τὸν νόμον, τὸν μὲν ἀνθοσμίου μεθύσκεσθαι, ἐμοὶ δὲ ὑπὸ τοῦ γλεύκους διαρρήγνυσθαι τὴν γαστέρα. *Utque præmoneantur pincerna, ne cunctentur, donec unuſquiſque noſtrum ſepties poſcat bibere, ſed ſemel juſſi protinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant, æque atque ipſi domino, utque unum, & idem vinum convivis ſit omnibus. Alioqui ubinam iſta lex ſcripta fuit, aut receptus mos, ut hic vino odorato generoſoque temulentus ſit, mihi contra muſto difrumpatur alvus?* Et tertio etiam ibidem. Idem & in cibis factum, quod magis adhuc ſpurcidicum. Unde omnium lepidiſſime à neſcio quo Pontico quæſivit Epigrammatarius lib. 3. Ep. 60.

Cur ſine te coeno, quum tecum, Pontice, coenem?

Miniſtratoris gratia eſt.] Vere, nec fugit Lucianum. ideo cavit iiſdem in Legibus: οἱ διάκονοι πρὸς χάριν μηδενὶ μηδέν· ἀλλὰ μηδὲ βραδυνέτωσαν, μηδὲ παραπεμπέτωσαν. *Miniſtri ne cui quid Favore danto, neque cunctantor neque prætermittunto.*

Alexandrinis.] Arguduli Romam exinde adducti pueri, ſpecioſique. Ovid. lib. 1. Triſt. Eleg. 2.

Non ut Alexandri claram delatus in urbem
Delicias videam, Nile jocoſe, tuas.

Martialis lib. 4. Ep. 42.

Niliacis primum puer hic naſcatur in oris,
Nequitias tellus ſcit dare nulla magis.

Et ſupra Quinctilianus.

Aquam nivatam.] Notum jam, notari hic etiam Neronem, *cujus inventum decoquere aquam, vitroque demiſſam in nives refrigerare*, ut ait Plinius lib. 31. Hiſtor. Natur. cap. 3. cujus & Juvenalis meminit Sat. 5. & Suetonius cap. 48. vocavitque *Neronis decoctam.* Fuit olim & potui Nix ipſa decocta; Aqua etiam ex

Nivibus

Nivibus dilutis; itemque aqua cum Nive commiſta, ſed quæ parum ad Petronii interpretationem conducunt, itemque ad corporis valetudinem, uti apud Macrobium videre eſt lib. 7. Saturnal. cap. 12. Neronis autem Decoctæ *voluptas frigoris*, Plinius addit, *contingit ſine vitiis Nivis.* Subridet igitur opportune Arbiter, Decocta illa uti in conviviis Principem ad pedum quoque lotionem. manuumque.

In manus infundentibus.] Plura hic ego congeſſeram, poſtea, quum animadverti, id laboris pridem convivialium rerum Scriptoribus præoccupatum. omiſi conſulto. Addam tamen, quod fortean non ita erit protritum, nimirum Romanos, æque ac nos hodie, poſt epulas manus lavaſſe Colligo ex divino Seneca, dum Lucilio vitæ ſuæ ſeriem exponit quotidianam Ep. 83 *Panis deinde ſiccus. & ſine menſa in prandium: poſt quod non ſunt lavandæ manus.* Quia ſordes videlicet non contraxerant cibo parciſſimo: alias igitur non deforet ablutio, Confirmo inſuper inluſtri Suidæ loco, qui & plura non obiter edocebit: Ἀπόνιπτρον. Ἀριστοφάνης: ὥσπερ ἀπόνιπτρον ἐκχέοντες ἑσπέρας. εἰώθασι δὲ οἱ Ἀρχαῖοι, ὁπότε ἐκχέοιτο ἀπόνιπτρον ἀπὸ τῶν θυρίδων, ἵνα μή τις βραχῇ, λέγειν τοῖς παριοῦσιν ἔξιτε. καὶ ἀπονίψασθαι τὸ ἐπὶ δείπνου ἔλεγον. πρὸ τοῦ δείπνου δὲ κατὰ χειρός. *Malluvium. Ariſtophanes: ut manuum, ac pedum ablutorum aquam, & ſordes effundentes Veſperi. Antiqui autem, ſi forte manuum, aut pedum ablutorum aqua ex feneſtris effunderetur, ne quis ea rigaretur, prætereuntibus dicere ſolebant, Exeat* (hinc ſcilicet, id eſt, caveat ſibi) & ἀπονίψασθαι, id eſt, *Manus abluere, dicebant POST COENAM. Ante Coenam vero dicebant*, κατὰ χειρός, id eſt, *in manum* (aquam fundе.) Athenæus autem has locutiones permutat lib. 10. moremque lavandi manus poſt cœnam ſatagit multis ſtabilire. Vide jam, quæſo, quam altam ducat originem vulgaris formula noſtratium, *agua va*, præmonentium, quum aqua ex feneſtris effunditur.

Aliiſque inſequentibus ad pedes] Nota, quæſo, quod lavatio iſthæc in menſa, licet in balneo loti jam ſatis illis convivæ, ut ſupra viſum. Quapropter omnino fallitur vir doctiſſimus, quum aſſerit, Si in balneis prius fuiſſent, neutiquam Antiquos lavare pedes in convivio ſolitos. quod Arbitri ſuffragio plane reluctantis conatur tueri, quum ex antica oppoſitum hic oſtendat ipſe Petronius. Sic etiam apud Planudem Xanthus è balneo rediens iterum ante cœnam jubet, ut pedes ſuos Æſopus lavet. Ipſum adi, nos loco parcimus longiuſculo. Neceſſario autem, vel ob hancce conſuetudinem, pedibus nudis adcumberent veteres: quandoquidem, ne ſtragula conſpurcarent, haud fuiſſet prorſus neceſſarium, quod vulgo jam ſatis ſuperque notum

Ad pedes.] Plautus in Perſa. 5 2.

Locus hic tuus eſt, hic accumbe. Ferte aquam pedibus, præben' tu puere?

Pelluvium adpellatum vas lavandis pedibus inſerviens, ut *Malluvium* manibus: itemque *Malluvia*, & *Pelluvia*, auctore Feſto. *Polubrum* quoque eidem, teſte Nonio. Modum indicat Livius: *Argenteo polubro, & aureo gutto.* Planius Fabius Pictor lib. 16. *Aquam manibus, pedibuſque dato, Polubrum ſiniſtra manu teneto, dextera vaſum cum aqua.* Guttus, Gutturnium eſt. ſic etiam Varro lib. 4. LL. *A Gutteis Guttum adpellarunt.* Feſtus: *Gutturnium vas, ex quo aqua in manus datur: ab eo quod propter oris anguſtiam guttatim fluat.* Etiam *Urceolus manalis* à manando dictus: ut & *Aqua manalis*, quam vocem neſcio ubi memini legiſſe. Unde Hiſpanorum *Aquamanil* eidem uſui. Sic & hodie viuntur in antiquis Marmoribus, quæ Triclinia repræſentant, pueri ſiniſtra manu Malluvium tenentes. dexteraque Urceolum Manalem. Et apud Urſinum in Append. ad Triclin. Ciaccon. cujuſdam id genus cernitur depicta imago,

An tota familia cantaret.] Aptiſſime dictum de familia Principis uſque ad dementiam Cantoris, nam ut eſt in proverbio: ὁποία ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. *Qualis hera, tales & ancillæ.* Ipſe autem eo videlicet inſaniæ tandem devenerat, ut Citharœdi habitu depingi amaret impendio numiſque excudi; quorum hodie nonnullos exſtare, nemo neſcit. Ejus item mortem ſibi conciſcentis noviſſimum fuit verbum, referente Conſtantino Manaſſe:

Οἷον, ὦ Ζεῦ, κιθαρῳδὸν ὁ βίος ζημιοῦται.

Qualem, ô Jupiter, Citharœdum mortales amittunt!

Lege Capp. 20. 21. 22. Suetonii, ubi prorſus delirantem Imperatorem deprehendes, indeque locum iſtum luculenter inluſtrari. Eadem etiam multis Dio, ac Plinius ſæpius inculcant, Lucianus in Nerone, Ioan. Saresberienſis lib. 1. Polycratici cap. 7. Julianus Imp. in Cæſarib. Eutropius lib. 7 Suidas.

Itaque potionem popoſci: paratiſſimus puer non minus me acido cantico excepit.] Hinc obſervo equidem, neſcio an uſquam quantum eſt Criticorum obſervarit alius. Quod pueri antiquitus bibentibus, nec ſane inpeſtive tunc, ut alias, canere eſſent ſoliti Plane etiam Horatius lib 2. Ep. 2,

Quin etiam Canet indoctum, ſed dulce Bibenti.

Traho huc & Manilium lib. 5. Aſtron. verſ. 327. ubi oriente lyra fidicines & Cantores naſci docet:

Ille dabit cantus inter convivia dulces,
MULCEBITQUE SONO BACCHUM, noctiſque tenebras,

Verbis autem, *Noctiſque tenebris*, convivia deſignat Antiquorum, quæ in multam noctem protrahebantur, ut ſupra diximus. Haud abſonum eſt quod & Athenienſibus in Feſto, quod *Choas* adpellabant, fuit antiquitus factum. Indicebatur per præconem certamen bibendi ad tubæ ſonitum, ſic Ariſtophanes in Acharnenſibus, ubi præco clamitans inducitur.

Ἀκούετε, λεῴ, κατὰ τὰ πάτρια τοὺς Χόας
Πίνειν ὑπὸ τῆς σάλπιγγος. ὃς δ' ἂν ἐκπίῃ
Πρώτιστος, &c.

Audi

Audi Populé, more patrio Choas
Bibere ad tubam: qui vero ebiberit
Primus, &c.

Apud Suidam quoque memini me obſervaſſe huc conducentia, quæ nunc non occurrunt.

Pantomimorum.] Qui *Pantomimi*, dicat nobis unicus Manilius lib. 5. verſ. 473.

Exterius tamen aptus erit nunc voce Poëtis,
Nunc taciturо geſtu, referetque affectibus ora,
Et ſua dicendo faciet, ſoluſque per omnes
Ibit perſonas, & turbam reddet in uno.

Plenius adhuc & planius Ariſtænetus Ep. 26. lib. 1. & Macrobius lib. 2. Sat. cap. 7. quos vide. Ceterum in Neronem agnoſce parum aberrans telum. Adeo enim ſcenicis artibus fuit addictus ille Princeps, ut *Paridem Pantomimum occiſum ab eo, quaſi gravem adverſarium*, tradat Suetonius cap. 54. Æque, ac Petronius, illum etiam perſtringit Plinius Panegyrico: *Idem ergo populus ille aliquando Scenici Imperatoris ſpectator, & applauſor, nunc in Pantomimis quoque averſatur & damnat effeminatas artes, & indecora ſæculo ſtudia.* Latine vero Philoſtratus de vita Apollon. lib. 5. Et Joan. Saresberienſis lib. 1. de Nugis Curialium cap. 7. & cæteri jam ſupra laudati Scriptores.

Cui locus novo more primus ſervabatur.] Vere, *novo more*, nam Medius Locus in conviviis honoratior erat Romanis, quod planum fecit Scriptorum teſtimoniis inprimis eruditiſſimus noſter Ciaconius lib. de Triclinio, Manutius ad lib. 9. Ep. Famil. Ciceronis, Epiſt. 26. & Lipſius lib. 3. Antiq. Lect. Quod autem ex Feſto proferunt Interpretes, non recte capiunt. neutiquam, *novo more*, Primus Locus Trimalcioni ſervaretur, ſi Rex ſemper ſupra omnes accumberet. De Pontificalibus cœnis tantum Grammaticus loquitur, aut de illis, quibus Pontifices adhibiti. Nam talibus cœnis ordo erat, Feſto ipſo Auctore: *Rex, deinde Dialis, poſt hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto loco Pontifex Maximus.* Confirmatur Pontificalium librorum auctoritate, referente A. Gellio: *Super flaminem Dialem in convivio, niſi Rex Sacrificulus, haud quiſquam alius accumbit.* & Servius ad illud lib. 2. divini Operis verſ. 2.

Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto.

Quod ſatis etiam non vidit Vir doctiſſimus.

In promulſidari.] Supra de *Promulſide* nos, quæ jam ad Petronium poſt tot doctos Viros ſufficere videbantur. Addere tamen in præſentia lubuit, *Promulſidare*, ſive *Promulſidarium*, mihi eſſe Promulſidis, ſive cœnæ primæ partis ferculum, repoſitoriumve; Martiali *Guſtatorium* dicitur Ep. 88. lib. 14. Arbitroque inferius cap. xxxiv. in Promulſide namque ſeu Guſtatione & eſculenti quid fuit & poculenti. Minime autem *Promulſidare* vocari adſero vas continendæ Guſtationi deſtinatum, ut omnes voluere Eruditi. Plane hic indicat Arbiter, inquiens, *In Promulſidari eſſe aſellum Corinthium duabus lancibus tectum*, cui uſui Repoſitoria aut Fercula in convivium inferri ſolita fuiſſe, hoc eſt, ut lances, & ſtruices patinarias ſuſtinerent, infra dicimus. Plane etiam indicat Ulpianus leg. 19. §. 10. ff. de aur. & arg. leg. *Sed ſi cui vaſa ſint legata, non ſolum ea continentur, quæ aliquid in ſe recipiant, edendi bibendique cauſſa paratum, ſed & quæ aliquid SUSTINEANT. ET IDEO ſcutellas, vel PROMULSIDARIA contineri.* Hinc vero neutiquam colligere eſt, quod *Promulſis* neceſſario pro vaſe uſurpetur aut lance: Itemque pro Guſtu aut antecœna minime uſurpari poſſe *Promulſidem*, ut voluit nuper Vir doctus ad Pallium Tertulliani, adſeverans ſcilicet, nuſquam de guſtatione aut antecœnio *Promulſis* dixiſſe priſcum Scriptorem. nam præterquam quod ſuomet ipſe gladio jugulatur, verba illa proferens Arbitri cap. xxiv. *Hoc bellè erat in Promulſide libidinis noſtra militabit; hodie enim poſt aſellum*, &c. omnemque adimit ſententiæ leporem, ibi Aſellum cum Promulſide confundens, quod, ſi diis placet, nunc in Promulſidari artificioſi valde convivatoris Aſellum quoque vidit. plura præterea Teſtimonia obvia erunt cuique, ex quibus, ipſum falli, conſtabit manifeſto. Adeat interim Ciceronis Epp. 16. 20. lib. 9. ad Familiares, ubi aperte *Promulſidem* pro Guſtatione extulit Cicero.

Aſellus erat Corinthius cum biſaccio.] Vera, quæ hic Erhardus & Bourdelotius cogitant. Sed nemini ex Noſtris, certo ſcio, quod addam, in mentem venit; niſi ille, de cujus pravitate ſæpius in iſto opere conqueror, poſtquam cum illo feci communes lucubrationes meas, pro ſuo, uti alia plura, hocce venditarit. Ecce originatio indubitatæ fidei eſt, quam de Hiſpano nomine *Biſaças à Biſaccio* Romanorum duco haud cunctabundus. Vide Covarr. Theſaur. vocibus, *Biaças*, *Bizaças*. Sordebunt præ iſta indubie quælibet aliæ Etymologos noſtrates conſulenti. Quod vero addit, *tegebant Aſellum duæ lances*, eſt videlicet inter duas lances eſſe illum conſtitutum.

Fuerunt & tomacula ſupra craticulam ferventia argenteam poſita: ſupra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.] Primi nos hujuſce loci ſenſum odorati ſumus reconditiorem, in eo videlicet (quum ipſe ex illis ſit, qui ad Principis ingenium penitus exprimendum ſunt compacti) plus aliud, quam verba ſonant, neceſſario fuit requirendum. Sed jam ad rem. Primum ſciendum eſt, quid ſint *Tomacula*. Verius enim, quod nos cognoverimus, adferemus in medium. *Tomacula* ergo ex variis plerumque carnium generibus olim fuiſſe confecta, indubium eſt. Carnes enim valde minutatim concidebant, unde eis nomen, ἀπὸ τῆς τομῆς, id eſt, *inciſione*. Eas ſubinde condiebant cum ovis, aromatis, & oleribus, ex quibus omnibus in unum perfecte redactis globulos ad nucis magnitudinem efficiebant. Demum pilas, aut globulos illos omento involutos, aut in ſartagine larido frigebant; aut, quod frequentius factum, in craticula torrebant. Longum foret loca, unde iſthæc depromſimus, referre. Bene igitur, qui idem cum Tomaculis faciunt *Offellas*, quod indicare mihi videtur

tur

tur & Martialis hexametro illo Ep. 221. lib. 14.

Parva tibi curva Craticula ſudet Offella.

Quo & ille facit Ep. 48. lib. 10.

Et, quæ non egeant ferro ſtructoris, Offella.

Et alius lib. 12. Ep. 48.

Me meus ad ſubitas invitet amicus Offellas.

Ubi, *Subitas Offellas*, non ſubito factas interpretor, nam id non facile: ſed illico ut amicus adfuit conviva, ſuper Craticulam ad torrendum impoſitas, quæ è fumo videlicet fuiſſent quamprimum detractæ. Ibi enim, uti notatum aliis, durabantur, ſiccabanturque. Idem prorſus hodie pariſſime nobis uſurpatum, variis potiſſimum in ſuum farciminibus. Verum enim vero quum Tomacula, Offellæ, ſive Inſitia ex porcinis conſtarent ut plurimum partibus pinguiſſimis, neceſſario in menſam producenda erant ſatis calentia palato atque ſtomacho conſulentibus. Id autem fieri neutiquam poterat, niſi Craticulis ipſis adferrentur, foculoque oportune iiſdem ſubjecto. Aperte hocce innuit Petronius, quum *Tomacula* illa facit *Ferventia:* aperte quoque Martialis, quum *Fumantia* lib. 1. Ep. 42.

Quod Fumantia qui Tomacla raucus
Circumfert tepidis cocus popinis.

Ubi, id ſignificare Valerium, & Raderus animadvertit. Aſt numne, ais, ignis eſt ſubtus Craticulam Trimalcionis argenteam injectus? Omnino, inquam ego: ſimulatus tamen & effictus, non verus. Ipſum indubie ut repræſentarent, Syriaca pruna infra Craticulam poſita fuere, & Grana Punici mali. Aliter ineptiſſime profecto ferventibus edulíis adjungerentur. Quam proprie vero prunarum vicem Pruna Damaſcena, & Punici mali grana poſſint ſubire, quiſque animadvertet. Similes enim luſus inſanientium fuere Principum delitiæ, Neronis autem ingenio adpoſitiſſimi. Non alio abeunt, quæ ſequuntur cap. XXXIII. Ligneæ Gallinæ, in corbe ova ex farina figurata incumbentis, nugamenta, ut dicemus ibidem. Pariſſimæ fuere & pariſſimis Principibus inſaniæ. Sic Alagabalo Neronis ſimiæ convivas ſuos ludificandi ipſiſſimus animus. Iſthæc inter alia de ipſo Ælius Lampridius ſcripta reliquit: *Piſum cum aureis, lentem cum ceraunis, fabam cum electris, & oryzam cum albis exhibens.* Cujus ſane loci mentem peniſſime Caſaubonus percepit, quicquid nuperus ejuſdem Hiſtorici Interpres incaſſum reluctetur. Næ ille miſcebat aurum, gemmaſque cum oleribus, aut natura aut arte iiſdem adſimilantes, ut falleret ſic etiam, perinde ut pluribus aliis convivas ſuos, quum cibos adgrederentur. Inde prorſus Trimalcionicus concœna fatetur ingenue, cap. XXXIII. ſe ſuam fictorum ovorum partem voluiſſe abjicere; *nam videbatur ſibi jam in pullum coiſſe.*

Cap. XXXII. *Ad ſymphoniam adlatus eſt.*] Adferebantur in triclinium ad tibias, ſed nimio tantum luxu profluentes. Sic Antiochus, referente Polybio lib. 26. Hiſtor. apud Athenæum lib. 10. cap. 11, ad Symphoniam adlatus eſt: ἰδὲ καὶ τῶν νεωτέρων φησὶ συναισθοιτό τινας εὐωχομένους ὅπη δήποτε, παρῆν μετὰ κεραμίου, καὶ συμφωνίας. *Et ſicubi convivari juvenes intelligeret, cum lagenis, & Symphonia illuc accedebat.* Pariter & domum deducebantur à cœna præcedentibus quoque lucernis, facibusve. Cic. in Catone: *C. Duillium M. Filium, qui Pœnos primus claſſe devicerat, redeuntem à cœna ſenem ſæpe videbam puer. delectabatur crebro funali, & Tibicine, quæ ſibi nullo exemplo privatus ſumſerat: tantum licentia dabat gloria.* Idem de C. Duillio plures referunt. *Adlatus*, nempe Chiramaxio, aliove Sellæ geſtamine, vel Cathedræ. Sed verius Lectica, ut ſupra cap. XXVIII. *Lectica impoſitus quum ergo adſerretur.*

Ad Symphoniam.] Sic inſtrumentum quoddam muſicum, *Symphonia* adpellatum, deſcribit S. Iſidorus lib. 3. Orig. cap. 22. *Symphonia vulgo adpellatur lignum cavum ex utraque parte, pelle extenta, quam virgulis hinc & inde Muſici feriunt. Fitque in ea ex concordia Gravis & Acuti ſuaviſſimus cantus.* Ejuſdem enim formæ ſunt cum Antiquorum *Siſtris*, noſtriſque *Panderos*. Etiam S. Hieronymus Epiſtola ad Damaſum adfirmat, quoſdam olim Latinorum, *Symphoniam* genus fuiſſe Organi Muſici, exiſtimaſſe. An ergo de ſimili quodam muſico inſtrumento capiendus hic, & ſæpe alias Petronius, ubi de Symphonia mentio? Doctiores viderint, nos vero progredimur.

In cervicalia minutiſſima.] *Cervicalibus* locum fuiſſe in lectis tricliniaribus, jam Critici monuere. A Cervice autem denominari, Priſcianus docet lib 4. & recte: nam delicatulorum Cervices ſubfulciebantur Cervicalibus. Eadem cum Pulvinis facit Volaterranus lib. 28. *Pluma* erant referta. plane Martialis lib. 14. Ep. 146.

Tinge caput nardi folio, Cervical olebit.
Perdidit unguentum quum coma, Pluma tenet.

Inde Plinius jam claret, quum in Trimalciones ejuſmodi invehitur lib. 10. Hiſtor. Nat. cap. 22. *Eoque deliciæ proceſſere, ut ſine hoc INSTRUMENTO Pluma durare jam ne virorum quidem CERVICES poſſint.* Loquitur ibi de lana anſerum molliſſima. *Cervicalia* nunc, *acericos*, nos adpellamus non magna vocis differentia, ſi eraditur tantum littera, *a*, in principio addita.

Expreſſit imprudentibus riſum.] Id eſt, novitiis convivis, qui id nondum ſpectaverant. Sic cap. LXXIX. *Imprudentiam locorum* tribuit eis nimirum, quibus, per ejuſmodi anfractus egredi, non contigerat. Contra ſenem indigenam, ſuæque rerum civitatis bene conſcium, *Prudentiorem* adpellat advena Encolpius cap. LXXXVIII. *Conſulere Prudentiorem cœpi ætates tabularum*, &c. De veteri autem conviva inquit cap. XXXVI. *At ille, qui ſæpius ejuſmodi ludos ſpectaverat.* & cap. ſequenti. *Deinde ut audivi veterem convivam.*

Pallio enim coccino.] Supra hunc locum, leviter tamen, tetigimus, ubi de Palliis egimus. plene vero Lipſius cap. 20. Amphith. quem vide.

Circaque oneratas veſte cervices laticlaviam immiſerat mappam.]

mappam.] Et locus iſte nominatim de Nerone accipiendus. Palam faciunt Hiſtorici. Tranquillus ſic prodidit in vita ejus cap. 51. ubi *Mappam* iſtam *Sudarium* vocat: *Ac plerumque ſyntheſinam indutus*, *LIGATO CIRCUM COLLUM SUDARIO prodierit in publicum*, *ſine cinctu*, *& diſcalceatus.* Habitus omnino eſt in triclinio diſcumbentis. ac proinde ego exiſtimo Mappis aut Sudariis illis Linteola omnino reſpondere, quæ, *babadores*, vocamus, quibuſque in menſa utuntur divites nonnulli, ac delicati homines. Dio σινδόνιον vertit, integrumque locum verbis illis concepit: Τοὺς βουλευτὰς χιτώνιόν τι ἐνδεδυκὼς ἀνθινὸν καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων ἠσπάσατο, καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἤδη παρανομεῖν ὥστε καὶ ἀζώνους χιτῶνας ἐν τῷ δημοσίῳ ἐνδύεσθαι. Notum eſt & Mappis illis adſutos quoque *Clavos* fuiſſe.

Veſte.] Veſtis hæc mihi Palliolum eſt, quo habebat delicatulus ille caput incluſum; fieri enim aliter non poterat, quin humeros illud neceſſario contingeret. Aliis vero doctis viris *Focal* eſt, quod itidem, ajunt, eſſet habitum in deliciis olim, non ad raucedinem ſolum, aut anginam adhibitum. Sed præclare nugantur, nec adferunt exemplum, quo opinionem ſuam corroboratam videri velint.

In minimo digito ſiniſtræ manus.] Longa apud Macrobium lib. VII. cap. XIII. diſceptatio, cur præcipue ſiniſtra annulorum geſtamini deſtinata ſit. Attejus autem Capito rationem reddit, quam unicam adferre, digna enim ſcitu eſt, nobis adlubuit. Agit de immodica Antiquorum in gemmis luxuria, ſcalpturiſque ipſarum, ac ſubdit: *Hinc factum eſt*, *ut uſus annulorum exemtus dexteræ*, *quæ multum negotiorum gerit*, *in Lævam relegaretur*, *quæ otioſior eſt*, *ne crebro motu*, *& officio manus dextræ precioſi lapides frangerentur.* Plures aliæ ſunt rationes, quas brevitati conſulentes reticemus. Pluribus exſequitur Plinius lib. 33. cap. 2. Apion Ægyptius apud A. Gellium lib. 10. cap. 10. & apud Macrobium alii. Inde Tertullianus ait extremo lib. de Habitu Mulieb. *Et Siniſtra per ſingulos digitos de ſaccis ſingulis ludit.* Notaque eſt Sabinorum hiſtoria, à quibus Tarpei filia quod in ſiniſtris manibus haberent poſtulavit, annulos intelligens: *illi vero ſcuta pro aureis donis ſuere congeſta*, tradente Livio lib. 1. ab V. C. cap. 11. natantque teſtimonia Auctorum voluminibus. Verum enim vero Minimus digitus olim, ut Medius, annuli honore privatus, quod plane Petronio, aliiſque non paucis repugnare videtur. ipſus Capito: *Medium & Minimum vitaverunt*, *ut ineptos*, *alterum magnitudine*, *brevitate alterum.* Sed poſtea turbatum hocce, ſicut omnia, aperte Seneca lib. 7. Nat. Quæſt. Et Martialis Epig. 63. lib. 5.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes.

Annulum grandem.] Magnorum annulorum geſtationis originem ab ipſiſmet jam olim Sabinis trahere Romani potuere. ſic Livius loco laudato: *Quod gemmatos Magna ſpecie Annulos habuerint Sabini*, &c. Hinc & Martialis tibi lucis nonnihil mutuatur, qui *Annulum gravem* vocavit; nam quia Grandes annuli, erant & Graves. Ideo *Dactyliotheca* excogitata ipſis reponendis. ita lib. 14. Ep. 121. cujus Lemma *Dactyliotheca*:

Sæpe Gravis digitis elabitur Annulus unctis:
Tuta mea fiet ſed tua gemma fide.

Ea propter & inventum poſtea delicatum diſcrimen, Annuli nempe æſtivales, qui leviores, hiemales item, qui Graviores forent. Id Juvenalis Sat. 7.

Semeſtri vatum digitos circumligat auro.

Et planius Sat. 1. in Criſpinum, quod jam Criticis puto eſſe notatum.

Extremo vero articulo digiti ſequentis.] *Annularis* nempe, ſive, ut vocat Macrobius, *Medicinalis*. apud quem & rationem videre eſt, quam ei præſtitit Attejus Capito. Præterea notandum, in ſingulis Articulis à Priſcis geſtatos annulos, ideo, *extremo*, expreſſe Petronius addidit. Aperte Seneca: *In omni Articulo gemma diſponitur.* Immo & in uno Articulo plures. Martialis lib. 5. Ep. 11.

Sardonychas, *ſmaragdos*, *adamantas*, *jaſpidas Uno*
Portat in Articulo Stella, *Severe*, *meus.*

Niſi de Annulo uno ridicularia Hyperbole hocce dictum ſit. Sed omnium maxime mirum eſt, quod ex dictis colligere licet, nimirum quod ipſiſmet in Articulis Annulos Antiqui geſtarunt, nam id ſummo manuum impedimento foret procul dubio. Fateor me diu hic hæſiſſe; nihilque crepera admodum in re adfirmare ſum auſus, quouſque in Clementis Alexandrini locum incidi, qui ut fugitivus mos denuo in lucem proferretur, vel ſolus quidem ſufficeret. Inquit ergo lib. 3. Pædagogi cap. 11. Ἀλλὰ καὶ τὸν δακτύλιον οὐκ ἐπ᾽ ἄρθρῳ φορητέον τοῖς ἀνδράσι· γυναικεῖον γὰρ τοῦτο· εἰς δὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον· καὶ τοῦτο εἰς τοὔσχατον καθιέναι· ἔσται γὰρ οὕτως ἐνεργὴς ἡ χεὶρ, ἐν οἷς αὐτῆς δεόμεθα· καὶ οὐ ῥᾷστα ὁ σημαντὴρ ἀποπεσεῖται. τῷ μείζονι τοῦ ἄρθρου συνδέσμῳ φυλαττόμενος. *Sed neque à viris eſt Annulus in Articulo ferendus: hoc enim eſt muliebre; ſed in parvo digito, atque adeo in extrema ejus parte eſt conlocandus: ita enim erit manus ad operandum expedita in iis, in quibus ea egemus: neque facile excidit ſigillum, quod majore Articuli ligamento cuſtoditur.*

Ferreis velut ſtellis ferruminatum.] Annulum aureum, ait, ferreis ſtellis ferruminatum, uti Jureconſultus, *Scyphum argento ferruminare.* Innuit enim Petronius, auro ferreas ſtellulas fuiſſe incluſas, alte impreſſas, & inligatas, de quo late Salmaſius ad Claudium Trebellii Pollionis cap. XVII. Haud abſimile hoc opus ab illo, quod *Vermiculatum* dicitur. *Atauxia*, Arabico nomine nos adpellamus, nam eo Mauri ſunt artifices inſignes. De hocce indubie & accipiendus Tranquil. in Aug. cap. 7. *Thurinum cognominatum*, *ſatis certa probatione tradiderim*, *nactus puerilem imaguncùlam ejus aream veterem*, *ferreis ac pæne jam exoleſcentibus litteris hoc nomine inſcriptam.* ubi Caſaub.

Dextrum nudavit lacertum armilla aurea cultum.] Clarius hic Neronem ſignificare non potuit. Sic de ipſo Suetonius cap. 6. *Exuvias ſerpentis AUREÆ AR-*

ARMILLÆ incluſas DEXTRO BRACHIO geſtavit. Inde & notatus Caligula Neronis Archetypus, referente ipſo Tranquillo cap. 52.

Dextrum lacertum armilla aurea.] Proprie dixit *Lacertum*, ubi armilla, nam *Armea* dicta ab armo ſuprema brachii parte in humeros, collumque vergente. Feſtus: *Armillas ex Auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt, dictas eſſe exiſtimant, quod Antiqui humeros cum brachiis Armos vocabant. Unde Arma ab his dependentia ſunt vocata.* Ab *Armea* deinde deminutivum *Armilla* factum eſt. Ea quoque ſuprema brachii pars vocata *Lacertus.* Addit, *dextrum*, novo more: nam Antiquiores brachiis lævis Armillas geſtavere. Livius lib. 1. ab V. C. cap. 11. ubi de ambiguo pacto Tarpejæ virginis verba ſunt: *Additur fabula, quod vulgo Sabini Aureas Armillas magni ponderis brachio lævo, gemmatoſque magna ſpecie annulos habuerint, pepigiſſe eam, quod in Siniſtris, &c.* Quod idem Dionyſius Halicarnaſſ. enarrat. Proprius ergo ornatus fuit militum, ut ſupra etiam dixit Feſtus, Iſidorus item lib. 19. cap. 31. *Armillæ autem proprie Virorum ſunt, collata victoria cauſa militibus ob armorum virtutem. Unde & quondam vulgo Viriola dicebantur.* Gloſſæ, ψέλιον. *Viriola, Armilla.* Erat *Viriola*. deminutivum etiam à *Viria.* vocabant & *Calbeos*, ſive *Galbeos.* etiam Feſtus: *Calbeos Armillas dicebant, quibus Triumphantes utebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.* Quia in Brachiis ergo geſtatæ Armillæ, adpellatæ & *Brachiales*; ipſæ Gloſſæ, βραχιάλιον. *Viriola.* & quia in Brachiis poſtea dextris, *Dextralia, & Dextrocheria*, ut S. Iſidorus, ac plures indicant. Et *Spinther* item genus Armillæ, ut Feſtus in *Spinther*, & Priſcian. lib. 5. Erit igitur ἰρωνικὴ Neronis inriſio illa Armillæ oſtentatio, utpote parum viri, quod ſatis notum: cujus haud ſecus mollitiem inſectabitur. ſi vel Armillas pro, uti etiam fuere, feminarum ſumas ornamentis. Ipſarum autem imagines jam Antiquarii dedere Chifletius in Veſontione urbe. & Pignorius de Servis. quibus non injucunde oculi paſcuntur intuentium. pluresque ſtatuæ hodie ſpectantur Antiquorum Armillis hiſce conſpicuæ.

Et eboreo circulo lamina ſplendente connexum.] Eboreo Circulo forte Exuviæ illæ ſerpentis incluſæ; Circulus autem ipſe Armillæ indubie annexus. Erant enim Armillæ teſſellis diſtinctæ, gemmiſque. quo pertinet illud Juvenalis Sat. 9.

> —— *Cui ſuccina mittas*
> *Grandia.*

Ubi Scholiaſtes vetus (Probum Birthium nonnulli nominant) *Gemmata Dextrocheria.*

Dentes perfodit.] *Perfodit*, ut Martial. lib. 6. Ep. 74.

> *Foditque tonſis ora laxa lentiſcis.*

Appulejus, *Exſcalpit.* At aliud eſt *Dentiſcalpium*, nimirum quo dentes lævantur, ſcalpunturque: aliud *Dentrificium*, videlicet pulviſculi canditici. quibus dentes fricantur, Græcis ὀδοντότριμμα. Confudit tamen Appulejus in Apologia, quem vide.

Cap. XXXIII. *Cum tabula terebintina, & cryſtallinis teſſeris.*] Aleatorius luſus Talorum, Teſſerarum, & Calculorum, res valde confuſa eſt hodie, & implicata. Ea propter non pauci ex humanioris litteraturæ candidatis hanc exornandam Spartam ſuſceperunt: ſed tale horum ludorum fatum eſt, ut, contrario ſibi quum plures opponantur docti Viri, tamen de manifeſto errore jure poſtulare neminem poſſis: tantis ſunt Scriptorum, qui laudantur, exempla involuta tenebris. Nos olim denſam admodum caliginem illam diſcutere conabimur, & fortaſſe non ludemus operam. Interea, quod indubium eſt, & huc præſertim facit in præſentia, proferimus: nimirum ſimiles ludos inter conviviorum oblectamenta antiquitus numerari, ac fere ſemper in ipſa inferri ſolitos. Auctores enim ſcatent teſtimoniis. Addimus & Neronem hic plane perſtringi, de quo ſic ſcriptum Suetonius reliquit in ejus vit. cap. XXX. *Quadringenis in punctum HS. Aleam luſit.* quod de Teſſeris accipiendum, jam dudum eſt, quod probe cenſuit Calcagninus. Ceterum tolerabiliorem facit luſoriam Tabulam Neronis Terebintinam Gemmea illa M. Pompei, cujus videlicet apud Plinium in Hiſtor. Natur. cum admiratione mentio cap. 2. lib. 37. *Tranſtulit alveum cum Teſſeris luſorium è gemmis duabus, Latum pedes tres, Longum pedes quatuor. & ne quis ea de re dubitet, nulla gemmarum magnitudine hodie prope ad hanc amplitudinem accedente.* Latinis *Alveus*, ſive *Alveolus* Tabula luſoria dicta eſt, etiam *Abacus*: Græcis τάβλα, πλινθίον. Teſſeræ, *Lepuſculi, Jacula, quadrantalia, Numeri; item* κύβοι, ὀπαὶ ἐγγεγραμμέναι.

Pro calculis enim albis, aut nigris.] Quid eadem in Tabula Calculi cum Teſſeris? Ludus enim, quem finire cupiebat, Calculorum fuit, uti ſatis liquet ex ſequentibus. Quid ergo Teſſeræ adhibitæ eidem Ludo? Latet adhuc Ludi genus tenebris Antiquitatis involutum, unde etiam & non pauca Auctorum loca quadam quaſi nocte offunduntur. Cedet forſitan diei aliquando Caligo; luſumque locaque equidem, ſi Deus det, luce clara illuciſcam in Diatriba de Antiquorum Calculis. Nunc autem, Calculi, inquam, geminis coloribus erant diſtincti. Lucanus in Panegyrico ad Piſonem:

> *Callidiore modo tabula variatur aperta*
> *Calculus, & Vitreo peraguntur milite bella,*
> *Ut Niveus Nigros, nunc & Niger alliget Albos;*

Et Martialis lib. 14. Ep. 17.

> *Hic mihi biſſeno numeratur Teſſera puncto,*
> *Calculus hic gemino Diſcolor hoſte perit.*

Sidonius item Apollinaris Ep. 12. lib. 8. *Hic tabula Calculis ſtrata Bicoloribus.*

Interim dum ille omnium agmen teſtorum inter luſum conſumit.] Locus iſte ex illis eſt, de quibus bene præcipue nos opere in iſto meritos eſſe, exiſtimare poſſumus. Illum ſupplemus, & interpretamur, an vere, judicium tantum penes Doctos eſto. Τὸ *Agmen*, ubi aſteriſcus erat, inſeruimus, adeo concinno ſenſu, ut illud,

illud, aut ſimile quid, neceſſe habuerit ſcripſiſſe Petronius. quod ex peculiari Ludi illius ratione (cujus nunc ea tantum, quæ huc conducere videbuntur, adtingam) Phœbo fiet meridiano clarius. Ludus ergo ille belli omnino præ ſe ferebat imaginem, ut eleganter Martialis dixit lib. 14. Ep. 20. quod eſt de Calculis:

Inſidioſorum ſi ludis Bella Latronum,
Gemmeus iſte tibi Miles, & Hoſtis erit.

Et Lucanus:

——— *Vitreo pugnantur milite Bella.*

Et crebriter omnes. Deinde, ars Luſus erat, haud aliter ac in bello fit, Calculum hoſtem inter duos milites, hinc & hinc domunculis Tabulæ conlocatos, ita comprehendere, ut neutiquam hoſti illi ſubterfugiendi alius relinqueretur locus. itaque de medio, revera autem de Tabula, velut devictis contingit, tolleretur. Omnia hæc mira brevitate Julii Pollucis inſignis locus manifeſta reddit lib. 9. cap. 7. Διῃρημένων ⁊ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστι, περιλήψει τῶν δύο ψήφων ὁμοχρόων τὴν ἑτερόχρουν ἀναιρεῖν. *Calculis autem bipartito ſecundum colorem diviſis, Ludi hujus ars eſt duorum concolorum comprehenſione, alterum diſcolorem tollere.* Inde pariter jam multi Scriptorum loci lucem accipient. Nobis autem hic unum, aut alterum deſignare tantum, adlubuit, quum plenius alibi id ſimus præſtituri. ſic Ovidius lib. 3. κακοτεχνίας:

Cautaque non ſtulte latronum Prælia ludat:
Unus cum gemino Calculus Hoſte perit.

Et lib. 2. Triſt. Eleg. 1.

Diſcolor ut recto graſſetur limite Miles,
Quum medius Gemino Calculus Hoſte perit.

Martialis item lib. XIV. Epigr. XVII.

Calculus hic gemino diſcolor Hoſte perit.

Aliique. Inquit ergo Arbiter: *Dum conſumit Agmen teſtorum*, hoc eſt, dum unuſquiſque Calculus à gemino hoſte circumventus perit, ac tollitur. Hinc jam obſcuriſſima in re viros doctos cæcutire, nihil erit mirum: modo ignara juventus, fidem illis habere, caveat omnino. Sic erit & à nupero Petronii interprete hic præcipue cavendum, qui locum iſtum reſtituere pariter conatus eſt. Non vidit vir eruditus, quod Teſſerarum numerus illo in luſu nunquam conſumitur, & Terebintinas Teſſeras in Petronio non eſſe.

Teſtorum.] Calculorum intelligit. eadem ratio calculorum nominis, ac Teſtorum, ut initio lapillis ludebant, ita & Teſtis. Petronio autem magis, quam *Teſta*, videtur *Teſtum* adriſiſſe, ut rurſus infra cap. CXXXVI. *Animadverto Enotheam cum Teſto ignis pleno.* Ita & *Scrupi* vocati ſunt Calculi illi. Cicero lib. 1. de Oratore: *Pila bene, & XII. Scrupis ludere.* Quintilianus lib. 11. *An vero Scævola in luſu XII. Scruporum, quum prior Calculum promoviſſet*, &c. Nuncupati etiam priſcis Auctoribus *Latrones* & *Latrunculi*, & *Canes*: ſuos vero quiſque luſor *Milites*, alterius appellabat *Hoſtes*: Λίθοι, ψῆφοι, κισσοὶ Græcis dicti. Poſtea autem à materia varia, *Gemmei*, Martiali: *Vitrei*, Ovidio, Lucano, & Martiali: *Aurei*, & *Argentei*, Petronio

Repoſitorium adlatum eſt cum corbe, in qua gallina erat lignea &c.] Repoſitorium iſtud etiam in Guſtatione, indicat clare Petronius, quum inquit: *Guſtantibus adhuc nobis.* ac poſtea cap. ſequenti. *Et Guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Adhuc ergo in antecœna illi convivæ. Hinc autem animadvertere quoque licet Sybaritici Patrisfamiliæ exquiſitum ingenium, apud quem voluptatis architectum omnia noviter machinabatur gula ingenioſiſſima. nam quum moris eſſet, cœnam ab ovis tunc temporis frequenter auſpicari, ut in eo etiam convivis ſuis imponeret, & inſaniæ ſuæ ſpecimen præberet egregium, ova illa excogitavit Trojana, mira quidem novitate conſtructa, ipſaque cum rei veritate pugnantia. Ei tempeſtive ſane corbis, gallina, & palea ſimul adhibita; & addita inſuper ſimulatio illa Convivatoris: *Amici, ait, pavonis ova gallinæ juſſi ſupponi, & me Hercules timeo, ne jam concepta ſint, tentemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt.* quæ omnia denique effectiſſime erant conficta, adeoque ut deceptus Encolpius Conviva-fateri non erubeſceret, ſe pæne projeciſſe partem ſuam, nam videbatur illi jam in pullum coiſſe. Ova autem in cœnæ procemio apponi ſolita fuiſſe, nihil, puto, magis protritum. inde eſt Horatianum illud, quod formam proverbii habet lib. 1. Sat. 3.

——— *Si conlibuiſſet, ab Ovo*
Uſque ad mala citaret.

Ubi Acron: *Ovum enim initium cœnæ erat, quippe quod in Guſtu ſtatim à balneis offerebantur.* Sic Porphyrio, Athenæus, Varro, Cicero, & plures alii.

Repoſitorium adlatum eſt.] Variæ *Repoſitoris* fuerunt Scriptoribus priſcis acceptiones, quod non animadvertiſſe, occaſioni fuit Viris doctis inſigniter inter ſe diffidendi. Nobis vero, quæſtiunculis omiſſis, quid Petronio *Repoſitorium* ſit, ſatis erit oſtendere. Tabula nimirum illa, qua ſtruices ciborum variæ exſtruebantur, ſive ipſæ ſtruices imponebantur. Patinariæ, hoc eſt, lances cum opſonio, Petronio vocatur *Repoſitorium.* Huic uſui illud deſtinatum, apud Athenæum quoque videre eſt lib. 4. cap. 2. Καὶ μετὰ τὸν πότον ὑελῆ πίναξ δίπηχυς πως τὴν διάμετρον, ἐν θήκῃ κατακείμενος ἀργυρᾷ, πλήρης ἰχθύων ὀπτῶν πάντα γένη συνηθροισμένων ἅπασιν προσεδόθη. *Poſt compotationem, vitrea lanx diametro bicubitalis in Repoſitorio conlocata argenteo, aſſis piſcibus omne genus congeſtis plena, adpoſita eſt.* Illa ergo ad menſam adferebatur à duobus vel pluribus ſervis, ſuper ipſamque Reponebatur: unde potuit etiam nomen invenire. Sic etiam auferebatur ſubinde, ut alteri ſequenti locum relinqueret. Hoc plane Petronius indicat, quum cap. ſequenti inquit: *Quum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Et deinde cap. XXXV. *Laudationem FERCULUM inſecutum eſt*, &c. Ferculum, & Repoſitorium idem. Sic, quum Ferculum

ipſum incipit deſcribere, ait: eodem cap. *REPOSITORIUM enim rotundum*, &c. & cap. XXXVI. *Ad ſymphoniam illi tripudiantes procurrerunt, ſuperioremque partem REPOSITORII ABSTULERUNT* (ſcilicet Rotundi illius XII. Signorum) *quo facto videmus inſra, ſcilicet in altero FERCULO, altilia, & ſumina*, &c. Id genus Repoſitoriorum exſtat apud Plinium, Athenæum lib. 9. ſub pr. & Plutarchum mentio, in Pelopidæ vita, unde etiam Philander infert ad cap. 5. lib. 6. Vitruvii, mutari Repoſitoria iſta conſueviſſe. Plinium autem de ipſis quoque capio lib. 33. cap. 11. ubi inquit: *Repoſitoriis argentum addi ſua memoria cœptum, Feneſtella dicit, qui obiit noviſſimo Tiberii Cæſaris principatu. Sed & teſtudineatum in uſum veniſſe. Ante ſe autem paullo Lignea ROTUNDA ſolida: nec multo majora, quam menſas fuiſſe. Se quidem puero QUADRATA, & compacta, aut acere operta, aut citro cœpiſſe. Mox additum argentum in angulis, lineaſque per commiſſuras.* Erant igitur variis figuris fabrefacta, ſtruicibus tamen potiſſimum convenientia. diſertim Petronius ipſe cap. XXXVI. *Repoſitorium enim Rotundum duodecim habebat Signa in orbe diſpoſita.* Eſt infra etiam *Quadratum* aliud, aut *Quadrangulum*, de quo & nobis erit loquendi occaſio. *Compoſitile* Ennodius vocavit Ep. 9. 22. quod Arbiter *Repoſitorium*, à compoſitis ſcilicet in eo lancibus obſoniorum. Septem paropſides gavatæ conlocatæ erant in illo Ennodii, ubi erudite Sirmondus.

Convertit ad hanc ſcenam vultum Trimalcio.] Iſtam veram eſſe hujus loci ſcripturam, cenſemus. Optime enim de quovis figmento *Scena* dicitur, ducta origine ab eo, quod in Scena Res Geſtæ, ſed Fictæ ut plurimum, agerentur. Sic Senecæ ſæpius eſt, paſſim Appulejo, etiam Tertulliano, & aliis pluribus, quod obſervarunt jam viri docti, & nos infra cap. CXVII. haud intempeſtive tangimus.

Cochlearia non minus ſex libras pendentia.] Veterem hic exhibuimus lectionem, cujus ſententiæ fides non ut religioſæ ſub teſtibus orationis, ſed potius uti exaggerationis jocularis ſumenda eſt. Id ergo non vidiſſe, novitiæ ſcripturæ hujus, *Selibras pendentia*, anſam Correctoribus præbuit. *Cochleare* notum eſt convivialis ſupellectilis inſtrumentum, ad liquida capienda potiſſimum deſerviens. Lexicon vetus: *Cochleare*, δοίδυξ. recte, nam ejuſdem formæ inſtrumenta coquinariis etiam uſibus adhibita. Vide Ariſtophanem in Equitibus. In marmoribus antiquis reperiuntur ipſorum imagines expreſſæ.

Partem meam.] *Pars* de cibi portione. ſic Plautus Menæchmis. 3. 2. 14.

Satur nunc loquitur de me, & de Parti mea.

Sed plura jam Interpretes.

Pinguiſſimam ficedulam.] Valde olim in deliciis habitæ ſunt Ficedulæ. ſic Phavorinus Orator: *Is nunc Flos cœnæ habeatur inter iſtos, quibus ſumptus, & faſtidium pro facetiis procedit. Qui negant ullam avem, præter Ficedulam, totam comeſſe oportere.* Ficis fiebat pinguis Ficedula, & inde ei nomen. ſalſe Martialis lib. 13. Ep. 49. ubi loquitur Ficedula:

Quum me ficus alat, quum paſcar dulcibus uvis,
Cur potius nomen non dedit uva mihi?

Pari ratione συκαλὶς dicta Græcis. Aſt Becmanus in Originibus Ling. Lat. per auctumnum ſolum, ait, ei eſſe Ficedulæ nomen, quia tunc ficus edat; ſed cetero anni tempore *Melancoryphus*, quod apicem capitis nigrum geſtet. unde verſus:

Sumque Melancoryphus, quod mihi fuſcus apex.

Res eſt prorſus ridicularia. Erant pingues oppido commendatæ, ideo ἀγλαοὶ Epicharmo συκαλλίδες dictæ apud Athenæum lib. 2. Nitet enim, quod pingue eſt.

Ficedulam inveni.] Non improprie Trojana vocarentur illa ova, nam ut adpoſite Sariſberienſis: *Et in hunc modum farciendo quam plurima, facimus eſſe Trojana.* Neutiquam abſimilia, quæ apud Martialem *Ova* dicuntur *Secta* lib. 10. Ep 48.

Secta coronabunt rutatos Ova lacertos.

Et lib. 5. Ep. 79 *Druſa:*

Druſis cybium latebit Ovis.

Quæ pariter ei Epigrammatario in Guſtatione quoque ſunt. Incluſus in illis Ovis piſcis vocatus Cybium, ut in Trimalcionicis Ficedula. Platina vero illa conficere condireque edocet lib. 9. de tuend. valetud. De his ergo procul dubio erit, me interprete, Juvenalis capiendus Sat. 5.

Sed tibi DIMIDIO conſtrictus Cammarus Ovo
Ponitur.

Vide etiam quæ de Porcis Trojanis infra adnotamus.

Cap. XXXIV. *Si quis noſtrum iterum vellet, mulſum ſumeret.*] Primam ſitim in cœna, immo in Promulſide, Mulſo ſedabant Antiqui. Plane autem hic docet Petronius. ſi iterum in Guſtatione ſitirent, Mulſum & iterum procul dubio potabant. nunc Trimalcionis convivæ adhuc erant in Guſtatione. & quia jam removere Guſtatoria, proximum erat, clara voce præmonuit Trimalcio, Si quis iterum vellet, Mulſum ſumeret. Aperiunt clarius ſequentia: *Quum SUBITO SIGNUM SYMPHONIA DATUR, & Guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur.* Hæc vera eſt mens hujuſce loci, eritque ex ſententia illorum, qui aliter uſque adhuc ſenſerunt. Mulſa aqua & Turcæ hodie utuntur adſidue. Marcilius autem de Mulſo plene ad Horatii lib. 2. Sat. 4. ac plures alii.

Colaphiſque objurgare.] Vel hinc diſcere poſſes, Antiquis. *Objurgare*, non tantum verbis fuiſſe, ſed verberibus etiam, quod jam docti viri adnotarunt. Plato apud Senecam lib. 3. De Ira, cap. 12. *Tu, inquit, Speuſippe, ſervulum iſtum verberibus objurga, nam ego iraſcor.* Columella ſic, *Objurgare flagello.*

Inſecutuſque eſt ſupellecticarius.] Valde mihi hic ſuſpectus *Supellecticarius* cum *Scopario* confuſus viliſſimo mancipio: niſi hocce etiam deliciis Trimalcionis perinde tribuitur, ut in cœlo munus ipſum Mercurio dedit facetiſſime Lucianus in Deorum Dialogis. inquit ergo Deus ille, ubi de laboribus ſuis cum Matre Maja con-

Digitized by Google

conqueritur: Ἔνθεν μὲν γὰρ ἐξαναστάντα, σαίρειν τὸ συμπόσιον δεῖ. *Nam maue protinus ſurgendum eſt mihi, ſtatimque verrendum cœnaculum, ubi Dii compotant.* Nec magis ſubſidii eſt in altera lectione, quam plures vulgati antiquiores præferunt, *Lecticarii.* ideo nobis, eam amandare in deſertas inſulas, viſum; & illam videlicet amplecti, quam ceteris viri docti præpoſuere. Illi autem *Supellecticarii* ſunt, qui in veteribus Inſcriptionibus dicuntur A SUPELLECTILI.

Argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cœpit verrere.] Simile illud Senecæ Patris in Controverſ. 25. *Inter PURGAMENTA, & jactus cœnantium, & ſparſam in convivio ſcobem, humanus ſanguis EVERRITUR.* Et paullo poſt: *Inter temulentas ebriorum Reliquias humanum EVERRITUR caput.* Plato item Comicus apud Athenæum lib. 15. Jambicis iſtis:

Ἐγὼ δὲ λέτρον παραχέων εἰσέρχομαι
Κἀγὼ δὲ παρακορήσων.
Aquam lavandis manibus ut affundam, venio:
Ego vero EVERRAM.

Puto equidem per ſingulos miſſus officio ſuo functum eſſe Supellecticarium, immo, quoties mutarentur Repoſitoria. Verum enimvero inter novas Trimalcionis elegantias etiam videtur illud recenſendum, hoc eſt, ſcupis verri precioſa pavimenta apud ipſum, quum potius illa leviter alias ſpongiis extergerentur antiquitus, conlectis tamen prius, quæ de menſa cecidiſſent, purgamentis, ut docet Ulpianus. quod de Aſarotis vulgare eſt.

Equum Mars amat.] Proverbium ſapit, ductum fortaſſis ab illa origine, à qua ortum etiam, ut Marti Equus immolaretur apud Romanos Idib. Decemb. nimirum quod crederent, ἵππῳ τὴν Τροίαν ἡλωκέναι, *Equo captam fuiſſe Trojam*, ut ait Plutarch. ἐν Ῥωμ. Sed quidnam *Equus* habet cum illo commune, *Menſam cuique ſuam adſignari*? Suſpicabar ego, quod haud aliter atque uno in equo tantum unico ſeſſori ſella paratur, quod & Martialis dixit lib. 5. Ep. 40.

Uno credis Equo poſſe ſedere duos?

Sic & in illis menſis factum, quum unicuique ſcilicet convivæ menſa ſua adſignaretur. quod igitur evitando æſtui foret indubie potiſſimum remedium; in Heroumque conviviis fieri ſolitum, ex Homeri Odyſſeæ lib. 1. notat Athenæus.

Addiditque, *Obvii & per diſceſſum ſervi minorem nobis æſtum ſublata frequentia facient.*] Sic lacunam ſupplevi, & ſic locum deſperatiſſimum haud incommode reſtituere conatus ſum. quo loci tantum noſtræ emendationis eſt vox *Obvii*, quæ propius accedere viſa ad monſtrum illud dictionis *Obit*, quod in *Obiter* vulgati nonnulli ineptiſſime mutarunt. Ceterum ex variantibus MSS. Codicum lectionibus concinniora ſeligentes integram periodum conflavimus, cujus ſenſus perſpicuus. Æſtum removere Trimalcioni ſatagenti duo venerunt in mentem. primum, convivarum cuique ſuam menſam adſignare: alterum, elevare frequentiam concurſantium ſervorum, juſſis videlicet ab triclinio nonnullis diſcedere. Hæc ad unguem omnino cohærent, ac dum alius meliora nobis exhibet, poſſunt tolerari.

FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM.] Cujuſque generis vinum anno videlicet DC XXXIII. V. C. genitum (cujus tunc fœcundiſſimus proventus) L. Opimio Conſule, *Opimianum* fuit ab eo denuminatum. Clare hoc Plinii indicant verba lib. 14. cap. 14. *Apothecas fuiſſe, & diffundi ſolita vina anno DC XXXIII. Urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, jam intelligente ſuum bonum Italia. Nondum tamen iſta genera in claritate erant. Itaque omnia tunc genita unum habent Conſulis nomen.* Id *Tunc*, ipſum annum DC XXXIII. denotat, quo ipſus Opimius Conſul. Idem Plinius ſibimet quidem interpres cap. 4. ejuſdem libri: *Anno fuit omnium generum bonitas L. Opimio Conſule* &c. ita & lib. 11. Vellejus Paterculus cap. VII. *Hic eſt Opimius, à quo Conſule celeberrimum Opimiani vini nomen: quod jam nullum eſſe ſpatio annorum conligi poteſt, quum ab eo ſint ad te, M. Vinci, Conſulem CLI.* Quo & procul dubio Martialis adluſit lib. 7. Ep. 78. Quum ait, ſe *Vinum Conſulare* potaſſe; Anniculum vero ſcoptice ſubintelligens. Sed major me-Hercules Falerni Trimalcionici ætas, ſi hominum ætates computamus. Anno videlicet DC XXXIII. Conſul Opimius: ad mortem vero Petronius actus anno DCCCXIIX. medii ergo ſunt inter utrumque CLXXXV. anni. Satyrici autem hujuſce codicilli, ut primum dictum eſt, ſupremæ tabulæ fuere Arbitri teſtamenti. Parum igitur Petronii fides ex Vellejo conſtaret, niſi pro illa plane teſtimonio expreſſo ſtaret Plinius Secundus oculatus teſtis, nimirum quum de opimo Opimiani Conſulatu addit cap. 14. *Duranteque adhuc Vina ducentis fere annis.* Exſertim, *adhuc*, hoc eſt, ſua ætate. Præterea autem *Sæculare* aliud vinum apud Martialem lib. 8. Ep. 45.

Amphora Centeno Conſule facta minor.

Ubi, *Facta minor*, illud eſt, quod Hiſpani dicunt, *decentada*. Velut lib. 11. Ep. 27. ad ſuum Ganymedem:

Pocula da labris Facta Minora tuis.

Ait, ANNORUM CENTUM, ſubintelligiturque, ET QUOD EXCURRIT. id namque interdum non additum uſque ad integrum ſæculum.

Verum eſt, vinum Opimianum præſto.] Iſthæc antiqua eſt, & vulgata lectio, noſtraque adpoſitiſſima interpunctione vera juxta atque clara. Faceſſant ergo hinc viri doctiſſimi cum ſuis emendationibus, quibus neutiquam jam hic concedendus locus. Illud autem, *verum eſt*, ἐμφατικῶς proferendum, quod rem miram valde adſerere videatur Trimalcio, hoc eſt, vivere vinum adhuc tam multæ ætatis videlicet.

Larvam argenteam.] Explicet hic unus Seneca pauciſſimis verbis totum de Larva locum, quem miror tot interpretes prætermiſiſſe. Ecce ſic Ep. 24. loquitur: *Nemo tam puer eſt, ut Cerberum timeat, & tenebras, & Larvarum habitum nudis oſſibus cohærentium.*

Digitized by Google

tium. Eſt igitur, ut inde patet, σκελετός. Petronius etiam evincit poſtea illo verſu:

Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus.

Verum enim vero quum apud varias gentes conſtet, mortis in conviviis memoriam fuiſſe haud infrequentem, non omnium videlicet finem eundem fuiſſe, certum eſt. quod adhuc non vidi obſervatum Doctioribus. Perfunctorie nos rem adtingimus in præſentia, fortean alias plenius acturi. De Eſſedonibus memoriæ prodidit noſter Mela lib. 2. cap. 1. *Funera parentum lætos, & victimis, ac feſto cœtu familiarium celebrare.* Ac poſtea addit: *Capita ubi fabre expolivere, cincta pro Poculis gerunt.* Ipſis quidem τελευτὴ γλυκερὴ prorſus videbatur, ut Orpheus inquit, hoc eſt, *Mors dulcis.* & vere, *quum finis multiplicis miſeriæ in Morte ſit*, teſte Cicerone. Unde apud plures Nationes morem ſervari ſcimus, ut lacrymis excipiantur naſcentes, defunctis vero gaudio magnaque exſultatione parentetur. Eſſedonibus ergo, exhilarandi animi gratia, fati memoria in convivium tempeſtive injecta; locus namque ille hilaritudinis. De Scythis vero ſic ipſus Mela; *Pocula, ut Eſſedones parentum, ita inimiciſſimorum capitibus expoliſe.* Idem Solinus cap. 25. Herodotus lib. 4. Strabo lib. 7. In Menſam igitur ſic Barbari iſti mentionem inferebant hoſtium internecionis, ut vel exin delectationem caperent. Ita de Alboino Longobardorum Rege colligere eſt apud Warnefridum lib. 1. cap. 27. qui videlicet, poſtquam de Gepidis victor evaſit, *In eo prælio*, addit, *Alboin Cunimundum occidit, caputque illius ſublatum ad bibendum ex eo Poculum fecit: quod genus poculi apud eos Scala dicitur: lingua vero Latina Patera vocitatur.* Aſt quid de Ægyptiis dicendum, ad quos & ipſius conſuetudinis origo videtur referri? Scriptores haud ſane conſentiunt. Herodoto omnino eſt Epicurea invitatiuncula, quo largius nimirum ideo perpotarent, & oblectarentur convivæ. Ἐς τοῦτον ὁρέων, ait ſingulis conviva quidam, aut convivator, πῖνέ τε καὶ τέρπευ. ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. Sed Plutarcho longe mens alia in ſeptem Sapientum convivio: Ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετὸς, ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτίθενται, καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις, καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν, καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον, μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν. *Ægyptii inferre in convivia ſolent Sceletum, hortarique convivas, ut meminerint ſeſe non ita multo poſt tales fore. is quanquam ingratus, & intempeſtivus comeſſator, tamen ſuum habet locum, non ad potum & voluptates, ſed mutuum amorem, dilectionemque cohortans: monenſque vitam breve tempus ſortitam, non debere malis rebus longam reddi.* Petronius autem hic aperte adſentitur Herodoto, uti Poëtarum fere chorus inluſtrior.

Poſtquam nos auferet Orcus.] Nota genus loquendi Poëtis elegantioribus familiare. Propertius l. 2. El. 20.

Ambos una fides Auferet, una dies.

Et Eleg. 55.

——— *Tecum uno munera lecto*

Auferet extremi funeris atra dies.

Et Virgilius 6. Æneid.

——— *Et ab ubere raptos*

Abſtulit atra dies.

Orcus. Horatius itidem lib. 2. Sat. 5.

——— *Si quis caſus puerum egerit Orco.*

Ergo vivamus.] Hic *vivere* ἁπλῶς, genialiter vivere eſt. Ita & cap. XCIX. *Ego ſic ſemper, & ubique. Vixi, ut ultimam quamque lucem tanquam non redituram conſumerem.* Sed hic ſatis Interpretes. Proprie nobis eſt illud *Vivere*, *darſe buena vida*, Scaligero F. *holgar*, nam & Hiſpane neſcire non paſſus eſt. Galli itidem, ut nos, inquiunt, *ſe donner bon temps.*

Dum licet eſſe bene.] Id eſt, Dum Vivimus. Manuduxit nos ad hancce interpretationem haud incerta via Mæcenas quodam apud Senecam Carmine:

Vita dum ſupereſt, BENE EST.

Et eadem Inſcriptionis illius ſententia:

AMICI, DUM VIVIMUS, vivamus.

Sic pariſſime ergo Petronius: *Ergo vivamus, DUM VIVIMUS.* ſed, *Eſſe bene*, ductum ex formula illa bene precantum, *BENE SIT*, qua nihil crebrius in priſcis Scriptoribus, & in Lapidibus. Perſius Sat. 4.

Ingemit, hoc Bene ſit.

Marmor vetus:

BENE. SIT. FILIIS. FILIABUS. MEIS.
QUI. ME. BENE. COLUERUNT.

Uſurpata itidem & veteri Interpreti Pſalm. 127.

——— *Et Bene tibi erit.*

Structor.] Alius à *Carptore* Petronio eſt, Martiali vero idem lib 10. Ep. 48.

Et quæ non egeant ferro Structoris oſellæ.

Carptor enim Arbitro Sciſſor eſt, ſive Cibicida, ut paullo infra dicimus. Qui vero *Structores* Petronio ſint, Wouwerius exponit. Nomen eſt à verbo *Struere* ductum, quod eſt conviviale. Sic, *Struere convivia, & epulas*, Tacito, & Plauto, *Menſas exſtruere.*

Super Arietem Cicer arietinum.] Et nomine, & formæ ſimilitudine aptum legumen hocce Arietis Signo. De ipſo ſic Plinius lib. 18. cap. 2. *Eſt enim Arietino capiti ſimile Cicer, unde ita adpellatur, album, nigrumque.* Etiam Columella cap. 10. lib. 2. ejuſdem meminit. Nos autem hic tantum illa Signa tetigimus, quæ neglecta olim Interpretibus fuere, cetera namque ab ipſis prorſus petenda ſunt.

Super Geminos, teſticulos, ac renes.] Aptiſſime, nam *Geminos* certe habent *Renes* animalia, ac *Geminos Teſticulos.* Nec obſtat ſi quis forte objiciat ſciolus, *Buteonibus ternos*, Plinio teſtante lib. 11. cap. 49. *Teſtes* eſſe, unde *Triorches* dicti: & in Brileto, ac Tharne *quaternos Renes cervis.* ibid. cap. 37.

Super Cancrum Coronam.] An Turdorum iſthæc Corona? uti illa Martialis lib. 3. Ep. 47.

Illic Coronam pinguibus gravem turdis,

Et

Et lib. 13. Ep. 51. de qua forte capiendus Naſo lib. 2. de Arte:

Quin etiam turdoque licet, miſſaque Corona,
Te memorem dominæ teſtificere tuæ.

Sed potius ad floream coronam, ego autumo, ibi reſpexiſſe Ovidium. An *Lucanicorum* farciminum erat Trimalcionica? de illa ſic ipſus Martialis lib. 13. Epig. 35.

Filia Picena venio Lucanica porca,
Pultibus hinc niveis grata CORONA datur.

Aſt cujus cujus fuerit, quid *Corona* cum *Cancro*, ut bene de Structore Encolpius ſenſerit? Equidem puto, rationem Aſtronomicam hic locum habere. Nam quum Cancer exoritur, Corona in occaſum vergit, ſic tamen conſtituta, ut media Coronæ pars ſupra Horizontem emineat, altera media non apparente. Iſte ſenſus eſt illorum Ciceronis verſuum ex Arato Latinæ conſuetudini redditorum:

Jam ſimul ut ſupero ſe toto lumine Cancer
Extulit, extemplo cedit delapſa Corona.
Et loca convẽſit cauda tenus infera Piſcis,
Dimidiam retinens ſtellis diſtincta Corona
Partem etiam ſupera, atque alia de parte repulſa eſt.

Ipſum Feſtus Avienus dixit in Arateis Phœnomenis. Et Leontius Mechanicus in Conſtructione Sphæræ: Ὅτι, ὅτι καρκίνου μὲν ἀνατέλλοντος δύει τὸ ἥμισυ τοῦ στεφάνου. *Veluti quod Oriente Cancro occidat Dimidium Corona.* Bene igitur in Ferculo præit Corona Cancro, quum pariter & præire videatur in cœlo. Quod etiam Carolo Paſchalio doctiſſimo viro exiſtimo in mentem veniſſe.

Super Virginem, ſericulam.] Adcurata ex Antiquis editio Lugdunenſis Joan. Tornæſii hic ad marginem habet: *Nempe, Serotinam, quæ Auguſto matureſcit.* Serotina intelligens poma, quorum apud priſcos Agricultores mentio, notumque eſt, Auguſti menſe Solem ingredi Virginis ſignum. Eadem editio Scorpionis defectum ſic reficit: *Super Scorpium, ejuſdem nominis piſcem.*

Super Aquarium, anſerem.] Longe abit viri docti ad hunc locum interpretatio, quam videre eſt apud Symbolas. Cur autem Aquario Anſer optime conveniat, ratio in proclivi eſt. In lacubus enim, amnibuſque anſeres continuo verſantur, ut notum eſt ſatis, ac docet Ariſtoteles lib. de Hiſt. Anim. 8. cap. 3. Qua propter *Aquoſus Anſer* recte in Priapeis dixit vetus Poëta.

In medio autem ceſpes cum herbis exciſus favum ſuſtinebat.] Recte in centro Signiferi circuli ceſpes cum herbis conſtitutus, ibi enim ſedes propria Terræ eſt. Eidem autem impoſitus *Favus*, urbes ſatis opportune repræſentat, quod elegantiſſime dictum Virgilio loquenti de Apibus 4. Georg.

Sola communes natos, conſortia Tecta
URBIS habent.

Et paullo poſt:

Nec vero à flabulis pluvia impendente recedunt
Longius, aut credunt cælo, adventantibus Euris:
Sed circum tuta SUB MOENIBUS URBIS aquantur.

Quibus loco obſcuriſſimo facem accendimus, in tenebris uſque adhuc relicto ab Interpretibus.

De Laſerpiciario mimo canticum extorquet.] Loci corruptiſſimi correctionem à doctis Viris præſtitam libentius nos eo in præſentia amplexi ſumus, quod concinna valde interpretatione fulcire ipſam poſſemus, nam omnino de tibia capiendus eſt locus, è Laſerpitii caule perforato confecta. Ubi etiam acu Neronem Petronius tetigit. Inluſtrem rei locum Plinii dabo lib. 19. Hiſtor. Natur. cap. 3. *Ab his proximum dicetur autoritate clariſſimum Laſerpitium, quod Græci, Silphion, vocant: in Cyrenaica provincia repertum: cujus ſuccum vocant Laſer, magnificum in uſu, medicamentiſque, & ad pondus argentei denarii penſum. Multis jam annis in ea terra non invenitur: quoniam publicani, qui paſcua conducunt, majus ita lucrum ſentientes, depopulantur pecorum pabulo. Unus omnino caulis noſtra repertus memoria, Neroni Principi miſſus eſt.* Aptiſſimus enim erat caulis ad tibias. apud Botanicos autem ejus pictura hactenus non viſitur: aſt ego ex numis Cyrenæorum haſce delineavi.

Tales ergo numos Silphii nota ſignatos Cyrenenſibus fuiſſe, Auctor eſt Ariſtoteles, teſtante Ariſtophanis Scholiaſte in Pluto, & Equitibus. Verum enim vero proferre quid obſtat, quum jam emendationi ſit conceſſus hic locus, longe mihi illam placere, quæ αὐτοσχέδιος ſub ipſo ſtili acumine fuit, videlicet *de laſerpitio mimico canticum extorquet.* Veteres Codices habent; *de laſerpitio mimeo*, &, *de laſerpitio & mimo,* qua enim, præterquam quod veteris aſteriſci lacunula magis reſarciri videtur, ſenſus quoque, quem ex verbis elicere neceſſarium eſt, exprimitur planius. Idem tamen bene ſignificari lectione illa, quam in textum admiſi, jam olim ſenſerunt Scaliger F. & Erycius Puteanus.

Suadeo, inquit Trimalcio, cœnemus; hoc eſt jus cœnæ.] Videtur hic innuere Petronius voluiſſe, vi quadam

olim ad edendum urgeri ſolitos, potandumque, qui apud Principem decumberent cœnaturi; illudque cœnæ quaſi Jus præſentiſſimum ſervari. Idemmet & iis hodie uſu venire ferme ſolet, quibus moleſtum videlicet, ac pertinaciſſimum contigit habere convivatorem. Contendet uſque adeo, pugnabitque amoris, & benivolentiæ obtentu, donec, velis nolis, cibi jam tibi ſaturo, etiamque palato tuo ingratiſſimi ſumendi neceſſario ſint. Jus vero illud hic apud Petronium Neronianum (ſi hodie uſpiam gentium) inviolatum adhuc apud Phageſypoſios conſervatur Cimmerios. Protinus hancce gentem cognoſcet, quem Erycii Puteani non fugerit Comus elegantiſſimus. Cum illis ergo, cui datum eſt ſemel diſcumbere, nequicquam ipſe ſui manet deinceps juris, ſed Intemperantiæ, ſive, quod idem eſt, Convivii Domini: haud ſecus ac qui navem conſcendit, in naucleri poteſtate, pelagique.

Cap. XXXVI. *Superiorem partem repoſitorii.*] Ferculum hocce duobus conſtabat Repoſitoriis, ſive Repoſitorium malis vocare, duobus Ferculis; ſuperiori nempe, & inferiori. In ipſis ergo, ut in ceteris, omnia erant ad vivum efficta. Ideo ſuperius, Zodiacum quippe orbem repræſentabat, apta enim rotunditate erat circinatum. Interius autem, quoniam ſtagnum quoddam, Euripumve tetragona, proculdubio erat quadratum figuratione, planum id ex verbis: *Notavimus etiam circa angulos Repoſitorii Marſyas IV.* Vix unquam eſt, ut fiant aliter ſtagna. Illas autem Repoſitoriis formas fuiſſe, jam ex Plinio ſupra didicimus. Opportune etiam ſtagni in medio Pegaſus, cujus ungula fontem aperuit Hippocrenen. ſic apud nos medius Euripis montes viſuntur, Caſtella, Inſulæ, ac monſtra varia.

Marſyas IV] Signa olim fontibus impoſita, ex quorum roſtris, aliave corporis parte aqua ſalire ſolita, varias potiſſimum Satyrorum ſpecies repræſentarunt. Inde ortum, ut *Sylvanorum* plurima mentio, ubi eſt fontium, qui poſtea injuria temporum in *Silanos* degenerarunt; quod pridem & Docti viri animadverterunt, germanamque vocem reſtituere conati ſunt. Marſyas quoque ex Semicaprorum turba fuit, unde & huc opportune adducti IV. illi. Plura hic docte Wouwerius, cujus & ſcriptura *Veretriculis*, mihi adridet valde. Eo autem, uti ego autumo, præ aliis Satyrorum ſimulacris fontes Antiqui exornarunt, quod hortis & viridariis, ubi fontes creberrimi, illa ſcilicet, amuleti loco, inſuper forent adverſus faſcinum. In eum uſum Satyrica Signa poſita olim, ego ex Plinio didici lib. 19. Hiſtor. Natur. cap. 4. *Contra invidentium effaſcinationes fuiſſe in Hortis Satyrica Signa.* Quæ enim quam aptius & ſimulacris fontium ridicularis accipiantur præ Phallis, & Ithyphallis, uti alii volunt, tute vides.

Garum piperatum.] Quid *Garum* hodie nemini ignotum; paucis tamen illud conficiendi modum Plinius tyrunculis tradat lib. 31, cap. 7. *Aliud etiamnum Liquoris exquiſiti genus, quod Garum vocavere, inteſtinis piſcium, ceteriſque, quæ abjicienda eſſent, ſale maceratis, ut ſit illa putreſcentium ſanies.* Frequenter & *Pipere* condiri Garum conſuevit. Apicius in Polytele. *Fungi fagines elixi calidi exſiccati in Garo, Pipere accipiuntur, ita ut Piper cum Liquamine teras.* Id vocabant *Piperatum*; ipſum vero Garum κατ᾽ ἐξοχὴν *Liquorem*, & *Liquamen*. Veteres Gloſſæ: Γάρον, *Liquamen*. Magni illud Antiqui æſtimarunt, valdeque in deliciis habuerunt.

Super piſces, qui in Euripo natabant.] Et hic nos elegantiam ſubodoramur haud cuilibet obviam, nam quum omnia ad vivum eſſent in convivio illo ingenioſe effigiata, ut revera piſces viderentur *Natare*, alio colore in Euripum erant inferendi, etſi jam cocti, quam quo eſſent videlicet vivi, nam coquorum fuit & tale artificium olim. Didicit & inter alia deliramentum hocce à Nerone Princeps Alagabalus recenſente Lampridio, qui locus certiſſimo nobis anſam præbuit hujuſce Commenti: *Piſces ſemper in marina aqua cum Colore ſuo Coctos condiſura Veneta comedit.*

In Euripo.] Euripi, hoc eſt, ſtagna olim erant in hortis, pariter ac hodie, alendis piſcibus, ut hic Petronius denotat. Item ad natandum. Seneca Epiſt. 83. *Ille tantus Pſychrolutes, qui Calendis Januariis in Euripum ſaltabam.* Hiſpani vocamus, *Stanque*, veriſſima, auctore me, originatione videlicet, quia in eo *ſtant aqua*. Ideo Plinio Nepoti Ep 3. lib. 1. *Euripus viridis, & gemmeus*, qui omnino color aquæ ſtagnantis eſt, non fluentis. Ceterum mirum eſt, quod Lampridio narratur, ſcilicet Alagabalum *in Euripis vino plenis navales Circenſes exhibuiſſe.*

Cujuſmodi methodio] *Methodium* hocce Tornæſiana editio ad oram *Tranſitum* interpretatur; & Ferculi videtur ſubintelligere. Douſa P. impugnat, &, *Methodium*, pro, *Methodo*. hoc eſt fictione, ſeu ludificatione dictum, contendit. Wouwerius, *Metodio*, legit, à μετῳδία. id eſt, interjecto cantico. Bourdelotius ad Scalig. F. Auſon. Lectiones Lectorem remittit, ubi quid hic *Methodium* ſit, ait, reperiri. Equidem tamen nondum cepi, quonam modo huc faciant, pertineantve Scaligeri illa. Iſthæc videlicet ſunt, quæ huc uſque excogitarunt Interpretes, per me autem licebit omnino, ut

——— *trahat ſua quemque voluptas.*

Sciſſor.] Carptor, Cibicida, Diviſor, Diribitor, Carodecta. Etiam Petronio *Carpus* jlocaliter dictus, ut ſimul vocet, & imperet Trimalcio. Quod antiquis erat hac notione *Scindere*, *Dividere*, & *Carpere*; nos *Trinchar* dicimus, Sciſſoremque, *Maeſtre ſala*, *Trinchante*, ſicut Galli *Tranchant*. Adde inſuper, & acceptione iſta verbo *Secare* uſos fuiſſe ſæpiuſcule veteres. Juvenalis Sat. 5.

——— *Nec minimo ſane diſcrimine refert,*
Quo geſtu lepores, & quo gallina Secetur.

Et Sat. 11.

——— *Haud*

——— *Haud ideo pejor gallina Secatur.*

Ad Symphoniam geſticulatus laceravit obſonium.] Recte, quum olim ciborum Diviſores arte, & Magiſtris fuerint edocti, ut ad numerum, velut Pantomimi, aptis geſticulationibus gladium inter concidendum moverent. prius in ulmea nimirum cœna ligneaque verſati, exercitatique. Qualis vero *Symphonia* illa, alibi inquirimus.

Ut putares Darium hydraule cantante pugnare.] Indicat Darii exercitum ad Organica inſtrumenta pugnaſſe. haud ſecus ac Sybaritarum, de quibus ſic Plinius lib. 8. cap. 42. *Equorum docilitas tanta eſt, ut univerſus Sybaritani exercitus equitatus, ad Symphonia cantum, ſaltatione quadam moveri ſolitus, inveniatur:* Sic ergo & cultelli omnes motus, & cibicidæ Trimalcionis geſtus apte omnino ad Symphoniæ reſpondebant modulationem.

Supra me accumbebat.] Id eſt, ſuperiori loco. Cicer. lib. 2. Famil. Ep. ult. *Accubueram hora nona, quum ad te harum exemplum in codicillis exaravi. dices, ubi? apud Volumnium Eutrapelum: & quidem Supra me Atticus, Infra Verrius, familiares tui.* Sed quum jam enim omnibus innotuerit Antiquorum diſcumbendi modus, quid *Supra*, quid *Infra* accumbere ſit non erit obſcurum. Hac in parte & marmora auxilio ſunt, etiam Antiquarii, qui rem jam pridem mirifice inluſtrarunt. Vide Ciaconium de Triclinio, & ibi Urſinum, Lipſium lib. 3. Antiquar. Lection. & Stuckium Antiq. Conviv. lib. 2. cap. 34. 35.

Carpus vocatur.] Nam *Carpus* olim & verum nomen fuit, ejus memoriam bis, aut ter in Lapidibus inveni. Sic in magno Inſcriptionum opere pag. 609. 6. ex urna marmorea.

D. M.
CARPO. FILIO
DVLCISSIMO
VIX. ANN. II.
DIEBVS. XXVIIII.
CARPVS
CAESARIS. LIB.

Iterum ibidem num. 5. Sic & pag. 622. 3. ex ara ſepulcrali;

CARPVS. AVG. LIB.
PALLANTIANVS
&c.

Iterum pag. 846. & alias, Etiam apud Martialem noſtrum lib. 6. Ep. 39.

Carpe, eodem verbo vocat, & imperat.] Vocat, quia Carpus vocatur; imperat, quia Carpere eſt, Scindere obſonia. *Carpere* enim verbum eſt conviviale, id etiam haud incommode ſignificans. Martialis lib. 3. Ep. 13.

Dum non vis leporem, dum non vis Carpere mullum.

At vero illud Naſonis ex lib. 3. de Arte ad huncce Martialis locum ab docto ejus Interprete adductum:

Carpe cibum digitis, eſt quidam geſtus edendi.

parum me-Hercules erit opportunum. Verbis quippe iſtis Naſonianis longe quidem diverſa ineſt elegantias ſcilicet ne tota manu ruſtice & immunde cibos in os ingerat puella, immo potius primoribus tantum digitulis, ut ait Plautus, quod ex ſequentibus planius:

Ora nec immunda tota perunge manu.

Hocce ſpeciatim virginibus dedit Euſtathius lib. 5. de Iſmen. & Iſmenia, præcipue in adripiendo calice. Ego autem miror, virum eruditum animadvertere id omnino non voluiſſe.

Cap. XXXVII. *Sed converſus ad eum, ut plurima exciperem.*] Qui ad menſam adcumbebant, in latera verſus illum, quo cum volebant loqui, ſeſe convertebant. adpoſite ſatis ad Petronium indicat Juvenalis Sat. 4. de Conviva adulatore loquens:

——— *Nam plurima dixit*
In Lævum Converſus.

Sic enim factum. nam dum ſumebant cibos, aliter atque aliter diſcumbebant; nunc in ventrem proni, poſtea modice reſupini, dorſo nimirum pulvinis ſuffulto. ad ſummam, corporis habitum, ſitumque varie quiſque mutabat, modo jam ſuperiori, inferiorique concenæ moleſtus non foret. Præterea eleganti illa locutione, *ut plurima exciperem*, ſæpe uſus eſt Cicero, aliique emendati ſermonis Architecti.

Acceſſer. fabulas cœpi.] Sic cap. 139. *Quumque diu mecum eſſet locuta, & me Acceſſito Sermone laſſaſſet.*

Uxor, inquit, Trimalcionis.] Mulierculam hancce. quam hic ſatyrico ſtylo deſcribit Petronius, in Neronis hiſtoria oportet inveſtigemus. Alibi enim quærere prorſus eſſet, ut ajunt, Lanam ab aſino. Iſthæc vero de illa prodit hic videlicet Petronius. Trimalcionis (Principis inquam) uxorem eſſe: Numos modio metiri: Et adeo ex humili Origine ad magnam fortunam aſcendiſſe, ut jure Fortunata poſſet adpellari: Itaque omni ex parte beata quum eſſet, merito videri in cœlo jam eſſe conlocatam. Nec mirum hocce, quum ad libitum ſuum Imperatorem modificare, ipſi liceret. Equidem ſane, ni Muſæ me omnino fallunt, ipſam reperi: adſeroque Acten illam fuiſſe libertam, ex Aſia oriundam, de qua ſic loquitur Dio lib. 61. pag. 692. Ἡ δὲ δὴ Ἀκτὴ ἐπέπρατο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας. ἀγαπηθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Νέρωνος, ἐς τε τὸ τοῦ Ἀττάλου γένος ἐσήχθη, καὶ πολὺ, καὶ ὑπὲρ τὴν Ὀκταουίαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἠγαπήθη. *Fuerat autem Acte empta ex Aſia, cujus amore Nero ita captus erat, ut eam retulerit in familiam Attali, & Octavia uxore multo chariorem habuerit.* Etiam Tacitus lib. 13 Annal. *Ceterum infracta paullatim potentia matris, delapſo Nerone in amorem Libertæ, cui vocabulum Acte fuit.* Et quid mirum ſi effrenatior hic fuerit Tyrannus? quum *ne ſeverioribus quidem*, addit poſt pauca ipſius Cornelius, *amicis adverſantibus, muliercula, nulla cujuſquam injuria, cupidines Principis explente, quando ab uxore Octavia nobili quidem, & probitatis ſpectata, fato quodam, an quia prævalent illicita, abhorrebat. metuebaturque ne in ſtupra feminarum inluſtrium prorumperet, ſi illa libidine probiberetur. Sed Agrippina libertam æmulam, NU-*

RUM ancillam; aliaque eumdem in modum muliebriter fremere. Ubi diſertim Tacito *Uxor* ejus vocata. Tranquillo tamen revera non fuit. ſic ait cap. 28. *Acten libertam, paullum abfuit, quin juſto matrimonio ſibi conjungeret: ſubmiſſis conſularibus Viris, qui regio genere ortam pejerarent.* Sed verum eſt enim, etſi nimium contemtæ, ob nuptiarum ſpem regium ei ſplendorem adſerere voluiſſe.

Numos modio metitur.] Habuit & magnam pecuniæ vim Acte proculdubio, utpote acceptiſſima Principi effuſo nimis amatia. Veſtigia hujuſce apud Tacitum remanent, adbuc de ipſa ita loquentem: *Ex cujus familiaribus Annaus Serenus, ſimulatione amoris adverſus eandem libertam primas adoleſcentis cupidines velaverat, præbueratque nomen, ut, quæ Princeps Furtim mulierculæ TRIBUEBAT, ille palam largiretur.* Proverbialis tamen ea Hyperbole eſt. ſic habet Suidas: *Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. Medimno paternam metior pecuniam.* & intelligit, *ἐπὶ τῶν μεγάλων, καὶ ἀθρόων προσδοκώντων ὠφελειῶν, de iis, qui magnum & confertum lucrum exſpectant.* Falluntur autem omnino, qui putant, *μέδιμνον* eſſe Romanorum *Modium:* nam, Suida ipſo ibidem Auctore, *Modius* eſt pars ſexta *Medimni.* Sic etiam docent Fannius de Amphora loquens, Cornelius Nepos in vita Pomp. Attici, Budæus de Aſſe lib. 5. Georg. Agricola lib. 2. qui eſt de menſuris Græcorum, & plures alii ex Recentioribus. *Medimnus* enim Antiquis erat, quod nobis hodie eſt *Fanega*, & ſic *Modius* Romanus continebat duos noſtros *celemines.* Præterea *Modius* lignea olim erat menſura, non fictilis. Diſco ex Catone, quum cap. 11. petit inter alia inſtrumenta *Modium præferreatum*, nos *barreado* dicimus. Ipſe quidem, niſi ligneus eſſet, vix eſt, ut præferreari potuiſſet, aut præferreatione indigeret. Similis ergo erat his, quas hodie nos aridorum menſuras habemus, ut paſſim plures viſuntur.

Trimalcionis tapanta eſt.] Satis ſuperque Interpretes hanc lectionem firmarunt. Inſuper nos ſatis multa addere poſſemus, ſed jam inutile. Conferimus tamen, ut Symbolam, unicam Iſidis Inſcriptionem eruditam, quæ Capuæ exſtat ad S. Benedicti, in corpore Gruteriano 2. LXXXII.

TE. TIBI
VNA. QVAE. ES. OMNIA
DEA. ISIS
ARRIVS. BALBINVS
V. C.

Bene quidem, juxta Ægyptiorum myſteria, quibus Iſis Terra fuit, Nilus Oſiris. Vide ſis plura exempla apud Heraldum ad Epig. 69. lib. 1. Martialis. Præterea tamen nefas duximus præterire mellitam, & jaculatoriam orationem crebriter Sanctis, Franciſco, ut plures teſtantur, uſurpatam: DEUS MEUS, ET OMNIA. Illi enim B. Ambroſius videtur non latuiſſe, qui Epiſt. 56. ait: *Sanctis OMNIA DEUS eſt.* Ceterum Multiplici formula ſententiæ illud fuit Antiquis enuntiatum. Sic Quinctilianus uſurpavit: *Principes in Cæſaris amicitia agunt, fueruntque CUNCTA.* Aliter Apollinaris Sidonius Carm. 7

—— Tum reſpublica noſtra
TOTA Camillus erat.

Et aliter Phædrus Fab. 58.

Æſopus domino SOLUS quum eſſet familia.

Qui locus ibi Rigaltio ſic deſumtus acute.

Mero meridie ſi dixerit illi, tenebras eſſe, credat.] Videtur hocce & Senecæ haud latuiſſe, quum ſcripſit Tacitus, contra illius monſtri cum matre, proh pudor! nefarium concubitum, rem ſcilicet tanti momenti, omniumque graviſſimam, *Subſidium à femina hacce petiviſſe, ut ad illum deferret, pervulgatum eſſe inceſtum gloriante matre, nec toleraturos milites profani Principis imperium.* Nullum igitur tunc ivir alium Seneca quæſitum, ut nonnihil metus Principi videlicet incuteret; nam bene ſatis noverat, ſummi apud ipſum mulierculam illam ponderis, ac potentiæ fuiſſe.

Cœnam Trimalcionis.] Et locum hic dedimus iſti de *Porco Trojano*, quod apud Sarisberienſem lib 8. cap. 7. De Nug. Cur. exſtat, Petronii monumento, ex haccce haud dubio celebri Trimalcionis cœna deſumto. Qualis autem, & cur ita fuerit adpellatus, ſic docet Macrobius lib. 2. Saturn. cap. 9. *Cincius in ſuaſione legis Fanniæ objicit ſeculo ſuo, quod Porcum Trojanum menſis inferant, quem illi ideo ſic vocabant, quaſi aliis incluſis animalibus gravidum, ut ille Trajanus equus gravidus armatis fuit.* Hinc & ſua hauſit Sarisberienſis, cujus plura exſcripſit Erhardus. Inſigne porro exemplum eſt id genus porcorum apud Athenæum l. 9. c. 5. ille nempe, qui altera ex parte toſtus, altera elixus, ſimulque habebat oppletam alvum multifariam lautitiis. de ipſo ergo iſthæc verba ſunt coqui artificis: Καὶ γὰρ κίχλας ἐν ἑαυτῷ ἔχει, καὶ ἄλλας ὄρνιθας, ὑπογαστρίων τε μέρη χοίρων, καὶ μήτρας τόμους, καὶ τῶν ᾠῶν τὰ χρυσᾶ, ἔτι δὲ ὀρνίθων γαστέρας αὐτοῖσι μήτραις, καὶ καλῶν ζωμῶν πλήρεις, καὶ τὰ ἐκ τῶν σαρκῶν εἰς λεπτὰ κατακνιζόμενα, καὶ μετὰ πιπερίδων συμπλαττόμενα. *Et turdis enim farctus eſt, & aliis aviculis, & portionibus quibuſdam abdominis porcarum, & vulvæ particulis conciſis, & ovorum vitellis, & gallinis, quarum venter plenus eſt; tum vulvæ fruſtis, tum lautis buxeis, & lucanicis confectis ex carnibus minutim tritis, ac cum pipere ſubactis.*

Cap. LI. *Faber fuit &c.*] Injurios ſane in Petronii Manes ſe præbent ejus Editores, qui narrationem hancce, ſimplici dictionis ambitu comprehenſam, ſilentio prætermittere auſi ſunt. præcipue quum Viri Docti fragmentum eſſe Satyrici genuinum, ex Vetuſtatis nimirum parietinis eruderatum, jam pridem adſerere non dubitarint. Interſperſi forſitan ſunt, ut hoc item præmoneam, aliqui Britannici nævi pulcritudini Romanorum emendatiſſimæ. Sed tamen ideo neutiquam ſolatium hocce invidendum eſt, quibus levis lacunulæ ſupplementum auro contra gemmiſque videlicet carum erit. Propterea equidem libenter admiſi, illudque etiam pauculis notis inluſtravi. Trimalcionis

Digitized by Google

cionis ergo iſthæc verba ſunt, ex ejuſdem Sariſberienſis teſtimonio, lib. 4. cap. 5. apud quem ita initium narrationis habet; *Apud Petronium Trimalcio refert, fabrum fuiſſe, qui Vitrea*, &c. Unde conligere jam facile cuique omnino eſt, quod non ſolum gulæ epulum ille convivarum pararit, ſed auribus etiam, quod eſt longe ſuaviſſimum.

Cæſarem adiens admiſſus eſt.] Sic etiam S. Iſidorus lib. 16. Orig. cap. 15. eundemmet narrans eventum: *Dum Admiſſus fuiſſet ad Cæſarem, &c.* Eſſe hoc ex veteri more dictum, ſciendum eſt. nam cuivis libere aditus non patebat ad Imperatorem, *niſi per Admiſſionum Magiſtrum*, ut Ammianus loquitur lib. 15. cap. 5. *accitus eſſet*. Inde hujuſce *Admiſſionis*, & *Admittendi Officii* plurima mentio in Scriptoribus antiquis. Item, *Præfecti Admiſſionum*, & *Magiſtri* & *Proximi:* qui etiam *Admiſſionales* vocati. Sed de his latius jam Bulengerus lib. 2. de Imperat. cap. 22. quem adi.

Se cælum Jovis tenere, arbitratus.] Addenda eſt iſta proverbialis locutio ſimilibus ab Adagiographis jam congeſtis, *In Cælum abire*, *In cælo eſſe*, *&c.* de homine ſupra modum felici uſurpatis. ſic ſupra ipſe Petronius de uxore Trimalcionis, & infra de Encolpio ſive Polyæno cap. CXXXII. *ut me In Cælo poſitum ad inferos traheres.* idem contigit miſero illi Artifici, ſed quidem immerito. Sic principes Latini ſermonis ævo illo loquebantur. inquit Seneca lib. 1. De Benef. cap. 13. De Alexandro: *Tamquam Cælum, quod mente vaniſſima complectebatur, Teneret.*

Cap. LV. *Et poetarum cæpit eſſe mentio.*] *Facta in conviviis Poëmatum Mentione, dicit aliquis locuples*, &c. ait Perſii vetus Interpres. creberrima quippe inter pocula olim Poëtarum memoria, qua in re nec feminæ ſibi temperarunt. Juvenalis ſcoptice carpit Sat. 6. verſ. 35.

Illa tamen gravior, quæ, quum Diſcumbere cæpit,
Laudat Virgilium, peritura ignoſcit Eliſæ,
Committit vates, & comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.

Rogo, inquit, Magiſter.] *Magiſter* erat, qui & *Præceptor*, & *Doctor*, etiamque *Profeſſor*. Exempla plura jam Alb. Gentilis congeſſit Lect. Virgil. cap. 4. ubi & plures *Magiſtri*, ſed qui huc non faciunt. Equidem autem Agamemnona hic adloqui Trimalcionem, non inepte exiſtimo. nam & ipſe in convivio aderat, uti ex illo cap. XXVIII. *& cum Agamemnone ad januam pervenimus*, &c. conligitur. Quam apte ipſi illius appellationis honor conveniret, Declamatio ipſius, eruditaque Diſſertatio initio fragmentorum habita aperte indicat.

Alterum diſertiorem.] Ciceronem proculdubio, vel Catullo teſte In Gratiarum ad ipſum actione:

Diſertiſſime Romuli nepotum.

Nec aliud voluit Martialis lib. 3. Ep. 38.

Cauſſas, inquis, agam Cicerone Diſertius ipſo.

Et Arnobius lib. 3. *Et ante omnes Tullius Romani Diſertiſſimus generis.* Multus vero Quinctilianus de ejuſdem genere dicendi.

Tuo palato cluſus pavo paſcitur.] Integra Pavonum hiſtoria apud Varronem lib. 3. de Re Ruſtica cap. 6. ubi, inter alia, prima eorum in cœnam introductio, ac poſtea æſtimatio: *Primus hos Q. Hortenſius augurali adjiciali cæna poſuiſſe dicitur. quod protinus factum tam luxurioſi, quam ſeveri boni viri laudabant. Quem cito ſecuti multi, extulerunt eorum pretia, ita ut ova eorum denariis veneant quinis* (id eſt, uno floreno) *Ipſi facile quinquagenis*, hoc eſt, decem florenis. Notum, aves, ut pingueſcerent, Claudi conſueviſſe. nec aliter hodie fit, *quod motus earum, & Lux, pinguitudini eſt inimica*, docente ipſo Varrone. Læva igitur eorum mens, qui, *Cluſus*, eunt mutatum. Ait Seneca Ep. 122. *Aves, quæ conviviis parantur, ut Immota facile Pingueſcant, in Obſcuro continentur.*

Plumato amictus auro Babylonico.] Elegans luſus ineſt verbo, *Plumato Babylonico.* Priſci namque *Plumas* vocarunt, notas videlicet ex auro, vel purpura, aliave materia, aut colore, forma rotundas, & in modum Plumarum factas, quibus intertexebantur veſtes, variabanturque. Hinc *Plumarii* adpellati non ſolum textores, ejuſcemodi veſtium conficiendarum periti, ſed etiam illi artifices, qui multifariam pictura, multiplicibuſque coloribus ac figuris, variegatas veſtes acu pingerent. & opus hocce *Plumatum* etiam dictum, idem & *Babylonicum* vocatum. Plures Antiquorum edocent, nos unicum Martialem producimus, brevitati in nota iſthac conſulentes, quippe de his omnibus Salmaſius egit abunde ad Carinum Fl. Vopiſci cap. XX. ait ergo lib. 8. Ep. 28.

Non ego prætulerim Babylonica picta ſuperbe
Texta, Semiramia quæ variantur acu.

Ludit igitur Mimus Pavonis amictu, qui præterquam quod perfecte imitaretur pictum illud opus Plumatum Babylonicum, ſplendente notarum colore Auri, & Purpuræ; Plumis inſuper ille erat revera contextus. Omnia inluſtri loco Achillis Tatii confirmo, in quem fors incidi noviſſime, quum noſtra raptim conligerem Commenta. Verba ſunt lib. 1. ubi Pavonis habitum floridiſſime deſcribit: ὁ δὲ τοῦ ταὼ λειμὼν εὐανθέστερος. πεφύτευται γὰρ αὐτῷ καὶ χρυσὸς ἐν τοῖς πτεροῖς. κύκλῳ δὲ τὸ ἀλεργὶς τὸν χρυσὸν περιθεῖ τὸν ἴσον κύκλον, καὶ ἔστιν ὀφθαλμὸς ἐν τῷ πτερῷ. *Saneque Pavonis hoc pratum alio quovis longe floridius eſt, in ejus enim pennis oculorum ſerie diſtinctis Aurum omni ex parte Purpura æqualiter conveſtitur.* Unde jam neſcire non poterit, quam inſigniter ineptiverit ille, qui, *Aureo*, ſollicitavit jam olim, & in *Auleo* mutatum ivit.

Gallina tibi Numidica.] De Numidicis avibus infra loquimur ad verba cap. XCIII.

Atque Afra volucres.

Gallus ſpado.] Capus eſt, quod jam viderunt Interpretes. Varro edocet: *Ex Gallo gallinaceo caſtrato fit Capus.* Galli, quum caſtrati ſunt, non jam Galli ſed Capi nuncupantur: Contra Sacerdotes Cybeles, qui

Google

Galli non dicuntur, quouſque caſtrantur. de quo pluribus Symbolæ.

Tollat pedes indomita.] Procul dubio quid ſit, *Tollere pedes*, oſtendit verſu illo Ovidius lib. 3. de Arte:

Melanion humeris Atlanta crura ferebat.

Unde lucem accipiunt plures Auctorum loci, qui negotii nonnihil Criticis faceſſivere. Aliud tamen, *Tollere pedem*, eſt cap. CXVII. de re ſpurcidica.

Probitas.] Recte qui *Pudorem* interpretantur. quod quum feminarum futilia recenteret ornamenta, illud prætulit verum. *Pudicitiam.* adpoſite Seneca ad Helviam: *Maximum Decus viſa eſt Pudicitia.* Et Pythagoras apud Juſtinum lib. 20. *Vera Ornamenta matronarum Pudicitiam, non Veſtes eſſe*, adfirmat.

Palam proſtare nudam nebula linea.] En mulier cum veſte nuda, adeo amicula olim fuere rara, adeo pellucida. Belle Athenæus initio lib. 4. Καὶ σαμβυκιστρίας τινὰς Ῥοδίας, ἐμοὶ μὲν γυμνὰς δοκεῖν, πλὴν ἔλεγόν τινες ἔχειν χιτῶνας. *Et Sambucam pulſantes Rhodias quadam mulieres, quæ mihi quidem videbantur Nudæ: ajebant tamen nonnulli, tunicis indutas fuiſſe.* Nemo autem, ut Varro, hoc expreſſit eleganter, ejuſmodi veſtem vocans *Vitream Togam*, Modio Satyra. Sic item Claudianus Panegyrico in Conſul. Probini & Olybrii belle de Tiberi fluvio:

Palla graves humeros velat, quam neverat uxor
Illi, percurrens Vitreas ſub gurgite Telas.

Sic & Martialis inter alias conlatione illa botri vaſe Vitreo conditi lib. 8. Ep. 68.

Femineum lucet ſic per bombycina corpus.

Talis veſtis antiquitus ἀραχνιώδης dicebatur Græcis, id eſt, quæ Aranearum telas imitaretur. obſervo ego ad Euſtathium, unde loca nonnulla huc transferam opportune. inquit ille lib. 2. de Amoribus Iſmen. & Iſmenes, ubi temperantiæ deſcribit imaginem: Ἀραχνιώδης ὁ χιτὼν τῇ παρθένῳ τὸ χρῶμα λευκός. *Tunica erat Virgini aranearum telas imitabunda, colore candida*, &c. Etiam lib. 4. Themiſtius item in oratione ad Nicomedienſes: Ἀμφιέννοιτο δὲ λεπτότερα τῶν ἀραχνίων. Vertit Petavius: *Aranearum telis ſubtiliori veſte duatur.* Et Sanctus Aſterius Homilia de Divite & Lazaro: Τὴν βύσσον ἐπιζητεῖς, καὶ συνάγεις τὰ τῶν Περσικῶν σκωλήκων νήματα, ἵνα ἢ ἀράχνης ἀσθενέστερον ὑφαίνῃς. Rubenius vertit: *Et Byſſum requiris, & Perſicorum ſtamina vermium colligis, unde evanida, ut ita dicam, Aranea tela contexatur.* Pro re autem tenuiſſima ubique *Nebula* uſurpatur. ſic ipſus Valerius in lepidiſſimo Epigrammate de Phiala nimis gracili lib. 8. Epigr. 33.

Hac fuerat nuper NEBULA tibi pegma perunctum.

Ait igitur Nudas proſtare veſtibus illis, quod & meretricum fuiſſe vulgo notum eſt. unde veriorem interpretationem ſumendam eſſe loco illi cap. VII. *Nudarum Meretricum*, reor in præſentia. *Tunica Ralla* ſimiles & Plauto Epidic. 2. 2. 46. vocautur, unde & nos, *Ralas*, quoque vocamus.

Cap. LXXIX. *Nec fax ulla in præſidio erat, qua iter aperiret errantibus.*] Bernardinus Gomeſius noſter Opere, quod *de Sale* conſtruxit, aptiſſime ad hunc Petronii locum interpretatur Horatii illud lib. 1. Sat. 5.

——— *Tectum*
Præbuit, & parochi, quæ debent, Ligna, ſalemque.

Per *Ligna* ſcilicet non ſolum ignem ad focum intelligens, ſed cereos etiam & funalia, quæ peregrinis præberent parochi ad pernoctandum; &, ut ſuſpicari licet, commode etiam per urbem deambulandum. Quod itidem & in Urbe factum, nihil dubium eſt. Sic apud Athenienſes cœnantibus *Oenoptæ* (genus erat magiſtratus) funalia præſtabant, & ellychnia, ut poſtea luminis præſidio pollent domum redire. quapropter & *Oculi* ipſi vocati, ut conſtat ex Philini Oratoris loco apud Athenæum lib. 10. Item ex Euſtathio ad L. ζ. Odyſ. Οἱ τοῖς δειπνοῦσι λύχνους, καὶ θρυαλλίδας παρέχοντες, Ὀφθαλμοὶ πρός τινων ἐκαλοῦντο. *Qui cœnantibus candelas, aut Lucernas exhibebant, Oculi dicti nonnullis.*

Nec ſilentium noctis jam mediæ.] Carpit etiam hic ſuum Imperatorem. Redibant ergo à Trimalcionis convivio media jam nocte. Eouſque enim cœnam protraxit gurges ille teſtante Suetonio cap. 27. *Epulas medio die ad Mediam Noctem protrahebat.* Quo & illud Taciti facit lib. 13. Annal. *Provecta Nox erat, & Neroni per violentiam trahebatur.* Signantius vero Juvenalis Sat. 4. ubi de Montano ſermo:

——— ——— *Noverat ille*
Luxuriam imperii veterem, Noctesque Neronis
Jam Medias.

Notatum inſigniter illud, quia magis erat more receptum, Veteres ſub Solis occaſum, nocte jam imminente, convivia finire.

Promittebat occurrentium lumen.] A cœna itidem, ut illi, redeuntium. Plurimus quippe Lucernarum uſus antiquitus fuit convivis domum redeuntibus, Facumve, cereorum, candelarum, funaliorum, Lampadum, aut laternarum, de quo late Athenæus Dipnoſophiſta opere extremo. Servi, qui ea præferrent, λυχνοῦχοι, & λυχνοφόροι Græcis adpellati, etiam δᾳδοῦχοι: Latinis *Prælucentes.* ſed hoc jam vulgare, notaque plura teſtimonia à Cicerone, Valerio Maximo, Livio, Floro, Appulejo, Juvenale, aliiſque petita. apud Græcos quoque plura ſunt, apud Athenæum vero variis in locis plurima.

Accedebat huc ebrietas.] Ebrii redibant, deſtitutique ebriorum auxilio, nam & ei quoque proviſum. Temulenti quum à menſa recedebant, præſidio ſervorum utebantur, qui eos titubantes ſuſtinerent, & vix aliter reverſuros, domum reducerent. Eo igitur ibant ſervi illi advorſum heris. Plautus Moſtellaria 4. 1. 23.

——— *Solus*
Nunc eo Adverſum Hero ex plurimis ſervis.

Terentius initio Adelphorum:

Storax, non redit hac nocte à cœna Æſchynus,
Neque ſervolorum quiſquam, qui Adverſum ierant.

Exin

Exin vocati *Adverſitores* ii ſervuli, ut ait ibidem Donatus. Pariſſime ſane, atque illi, Propertius deſtitutus, ut ipſe Eleg. 29. lib. 2. narrat:

Heſterna, mea lux, quum potus nocte vagarer,
Nec me ſervorum duceret ulla manus.

Congruens item & S. Aſterii elegantiſſimus locus Homilia, *An liceat homini dimittere uxorem quacumque ex cauſa* Οὐ μὴν οὐδ' ἐκ συμποσίου ἐλθόντα ποτὲ, καὶ οἰνωμένον καὶ ἔκφρονα ἀπέῤῥιψε τῆς μέθης μισήσασα· ἀλλὰ καὶ ὑπεδέξατο μετὰ συγγνώμης ἀνθρωπίνης, καὶ ἐχειραγώγησεν σε τοῖ κολαζοῖτα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐθεράπευσε τοῖς ἀτμοῖς πεπιεσμένην τοῦ οἴνου, ἀνήγαγε δὲ ἐπὶ τὴν κοίτην τὴν γαμικὴν, μόνη συμπαθοῦσα, τῶν οἰκετῶν γελώντων, καὶ ἐπιχλευαζόντων τὴν ἐκ τῆς μέθης παραφοράν. *Nec redeuntem à ſympoſio, vino oneratum & inſanientem, ebrietatis odio non admiſit, aut rejecit; ſed cum venia ac lenitate, qualis humanitatem noſtram decet, te ſuſcepit, & reprimentem, ac verberantem ad lectum manuduxit, caputque agrum, ac meri vaporibus agitatum ſedulo curavit: ſola nimirum tui miſerta, quum famuli mentis ob errorem & agitationem herum deriderent, ac ſubſannarent.*

Per omnes ſcrupos, gaſtrorumque, &c.] Metram illam Eriſichthonis filiam puta hic ſpectare, de qua Ovidius:

Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat.

Tot namque ſunt hujuſce loci Μετασχηματισμοί. Ex MSS. Cod. primæ editiones habuerunt: *Per omnes ſcirpos, grurumque.* inde ergo fecerunt poſtea *Scriptos, Scruptos, Scrupos*: & *Gaſtrarumque, Caricumque, Caſtrorumque, Glarearumque, Grumorumque*, ac denique *Gaſtrorumque.* ſed quid multis? plures hic cucurbitas pingunt. nos vero lectionem præſtitimus, quæ probior viris Doctis olim fuit viſa, quum nihili prorſus ſint, quas manu exarati Codices repræſentant. Nec aliter fieri debuit ſequenti altero loco corruptiſſimo, *Et nos per eandem terram admiſit.* Itaque Richardi emendationem ibi recepimus, quod & parili ea Virgilii loco ſtabiliri videbatur, & utpote omnino concinniorem prætulerunt ceteris Viri hocce eruditionis genere ſingulares. Item ſic loquutus Petronius in fragment.

——— *Cellaque capti*
Deridet Feſtram, Romuleamque caſam.

Inquit ergo Encolpius haud inſepido ſenſu: *Itaque quum hora pane tota per omnes ſcrupos, gaſtrorumque eminentium fragmenta traxiſſemus cruentos pedes.* Cui pariſſimus eſt Appuleji locus lib. 2. Metamorph. *Sed quum primam plateam vidimus, vento repentino lumen, quo utebamur, extinguitur: ut, vix improvidæ noctis caligine liberati, digitis pedum detunſis ob lapides, hoſpitium deſeſſi rediremus.* Item & Martialis Epigramma 75. lib. 8 de Gallo Lingono:

Dum repetit ſera conductos nocte Penates
Lingonus a Tecta, Flaminiaque recens.
Expulit offenſo vittatum pollice talum,
Et jacuit toto corpore ſuſus humi.

Ideo ſcite Alexis in Milone protulit apud Athenæum:

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν
Τῆς νυκτὸς, ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων
Geſtare primus qui Lucernam repperit
Noctu, digitos curabat ille provide.

Et Ovidii Corinnæ ſpeciatim inde laus quoque petita, quod docte ſciret videlicet.

Atque impercuſſos nocte movere pedes.

Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſque notaverat.] Sic puella illa apud Poëtam veterem:

Intrepidos tenebris ponere docta pedes.

Ipſiſſimum enim de celebri anicula nomine *Celeſtina* memoratur ridiculi cauſa. cujus omnibus numeris abſolutiſſimam Fabulam, totoque orbe jam olim decantatiſſimam ſcripſit Hiſpanus eruditus. Multo quidem expedite magis noctu, quam interdiu curſitabat: obſervatis videlicet diligenter vicorum, ac viarum obicibus, anfractibuſque, quum adhuc luceſceret.

Anus enim ipſa &c.] Janitrix plane, de qua infra cap. xcv. *Anus præcipue lippa ſordidiſſimo linteo præcincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena traxit, inſtigatque in Eumolpum.* De ipſa autem nos non ſemel in hiſce Commentis loquimur.

Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas.] Aliter hunc locum, quam copia Interpretum, lubebat jam olim interpretari. *Animas* hic de mutuo ac mixto amantium halitu, ac reciprocante inter baſiandum ſpiritu dictum eſſe, cogitabam. Sic Latiniſſimi Scriptores locuti, quod vel mediocriter doctos hodie non latet. nonnulla tamen exhibeo inſignia loca. Cæcilius comicus inquit Plotio:

——— *Quæ mihi ubi domum*
Adveni, ac ſedi, extemplo ſavium dat jejuna
Anima.

Sic Titianus Fullonibus:

Interea fetida Anima naſum oppugnat.

Plautus Aſinaria. 5. 2.

Dic, amabo, an fetet Anima uxoris tuæ?

Et alias. Virgil 2. Georg. verſ. 134.

——— *Animas, & olentia Medi*
Ora fovent illo.

Inde ventorum flatus eleganter *Animæ* dictæ Lucretio pluries. ſic lib. 5.

Aurarumque leves Animæ.

Item Horatio lib. 4. Od. 12.

Impellunt Animæ lintea Thraciæ.

Etiam Claudiano 1. de Raptu Proſerp. Virgil. lib. 8. Æneid. ac pluribus. Adpoſita ſatis eſt & iſti interpretationi illa Deſcriptio apud Achillem Tatium amantium videlicet anhelitus ſuos commiſcentium lib. 2. Πλέον δὲ τὸ φίλημα αὐτῆς τῆς Ἀφροδίτης ἡ γυνὴ γινομένη πέφυκεν ἀσθμαίνειν ὑπὸ καυματώδους ἡδονῆς· τὸ δὲ ἆσθμα σὺν πνεύματι ἐρωτικῷ μέχρι τῶν τοῦ στόματος χειλέων ἀναθοροῦν, συντυγχάνει πλανωμένῳ τῷ φιλήματι, καὶ ζητοῦ-

τι

τι καταξῇ εἰς κάτω, ἀναρρίπτει δὲ σὺν τῷ ἄσθματι τὸ φίλημα καὶ μιχθὲν ἵπταται, καὶ βάλλει τὴν καρδίαν. Igne ergo iſto amatorio faculam Martiali accendo. modo hic aliasve, ubi forſan παρθένιον pudorem violarim, veniam pudicæ aures condonent. inquit ergo lib. 12. Ep. 55.

Nec cluſis aditum neget labellis.

Neget aditum, inquit, ſcilicet Halitui, quod neceſſario fit, ſi labellis clauſis oſcula impinguntur. Sed longe, fateor ingenue, ardentior eſt Amoris adfectus ille, quem ipſorum conſtare animorum per ora commercio, jam pridem monuerunt Critici. Vicem hic Interpretis ſubeat Ariſtænetus Ep. 19. lib. 2. loquens in hunc modum: Οὐ μόνον στέρνα ἁρμόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισυνάπτοντες τὰς ψυχάς. τοῦτο γὰρ φίλημα δύναται, καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλεται. σπεύδουσιν αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν στομάτων πρὸς ἀλλήλας, καὶ περὶ τὰ χείλη συναντῶσι, καὶ ἡ μῖξις αὕτη γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν. Vertit Mercerus: *Non admotis ſolum pectoribus, ſed junctis per oſcula ipſis etiam animis, hoc enim oſculum poteſt, hoc petit. Feſtinant invicem ad ſeſe animæ per ora, concurruntque circum labia, ſitque ibi coitus animarum dulciſſimus.* Quo & illud indubie Lucilii pertinet Sat. 20.

Eduxique oilli Animam in primoribus labris.

Plane vero vereris Poëtæ hocce in Catal.

Jungere & innumeras nexa per ora Animas.

Valere cura.] Sic Martialis Epigrammate 7. lib. 11.

Pallentes procul hinc abite Curæ.

Et Anacreon:

Μεθίετέ με φροντίδες,
Μηδέν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω.
Tu vero abito Cura,
Mecum tibi nihil ſit.

Gaudio diſpoliatum torum.] *Gaudium* hic adpellative de puero. ita pariter de Amica Plautus Bacchidibus 1. 2.

—— *Quis iſtic habet?*

PIST. *Amor voluptas, Venus, Venuſtas, GAUDIUM.*

Non ſatis rem viderunt Interpretes Petroniani, qui hocce ejus confudere videlicet cum aliis Gaudium.

Somnumque morti jungerem.] Vide quæ infra notantur ad verba extrema Trojanæ Haloſis cap. LXXXIX.

—— *Et continuat in mortem ultimam*
Somnos.

Res tuas ocius tolle.] Adluſive dictum, reſpectu ſcilicet ad ſolennia verba in divortiis faciendis uſurpata. Liquido Lex edocet XII. Tabularum: SI VIR AB UXORE DIVORTIT, UXORI RES SUAS SIBI HABERE JUBETO, EIQUE CLAVIS ADIMITO. Tranſtulit etiam & ſimillime Martialis lib. 10. Epig. 51.

Dicere te laſſum quoties ego credo Quirino,
Quæ tua ſunt, tibi habe; quæ mea, redde mihi.

Plautus itidem in Trinummo Act. 2. 1.

—— *Apageſis Amor,*
Tuas res tibi habe. Amor, mihi amicus ne fuas unquam.

Locum quem polluas.] Ludit dilogia. Iſthunc autem locum Murrhedius Rhetor loco inluſtrat inſigni apud Senecam Patrem lib. 1. cont. 2. *Novimus, inquit, iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiamſi primam Virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Eſt hæc Martialis Sententia lib. 11. Epig. 79.

Pædicare ſemel cupido dabit illa marito,
Dum metuit teli vulnera prima novi.

E libero mutuatus eſt carmine, neſcio an viderint eorum Interpretes. Sic Carm. 3.

Quod Virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet ALTERIUS vulnus inepta LOCI.

Sic & Quintus Serenus:

Obſita nos ſi pone Locos nova vulnera carpent.

Pro feminco utero ſæpius apud Lucretium eſt etiam *Locus.*

Quem polluas.] Admudum hic tempeſtivum illud Propertii Eleg. 34. lib. 2.

Polluit ille deus (Amor) *cognatos, ſolvit Amicos:*
Et bene concordes triſtia ad arma vocat.

Et plura hujuſce Elegiæ, quam confer.

Partiti manubias ſumus.] An iſtæ Manubiæ, quarum apud Fulgentium memoria eſt, Libello de Priſco ſermone? nam alterum Petronii citat ibi fragmentum: *Tot Regum Manubiæ penes fugitivum repertæ.* Ego ſic cenſeo. Encolpius enim Aſcyltosve plane *Fugitivi.*

Age, inquit, nunc & puerum dividamus] Ludit iterum in Gitonis diviſione Aſcyltos, ut cap. XI. Ibi enim ad ſarcinarum diviſionem reſpiciens, quæ cap. X. præceſſerat. hic vero ad nequiſſimam illam cap. XI. Ibi ſane cum Encolpio flagitioſiſſime Gitonem dividente jocatus primum fuerat Aſcyltos, ipſum Encolpium in hunc modum adloquens: *Sic Dividere cum fratre nolito*, ſive ut ibidem nos emendare conabamur: *ſic Dividere tu fratrem nolito.* Nunc vero rurſus, quum manubiarum jam partitio eſſe facta, ambigua improbitate vult etiam idem Aſcyltos particeps eſſe in Gitonis diviſione.

Cap. LXXX. *Contentus.*] Interpretor, perſeverans. A me Nonius plane: *Contentum, continuum, Perſeverans.* Cicero Tuſcul. lib. 5. *Socratem ferunt, quum uſque ad veſperum CONTENTIUS ambularet, quæſitumque eſſet ab eo, cur id faceret.* Etiam Appulejus in Floridis de præcone loquens: *Et quidem perdiu ſtat, aut ambulat, aut plerumque CONTENTISSIME clamitat.* Cui opponit Proconſulem, qui *moderata Voce RARENTER, & ſedens loquitur, & plerumque de tabella legit.*

Intorto circa brachium pallio.] Lævum nempe clypei loco. Sic Appianus Alexandrinus lib. 2. de Bello Civil. pag 503. habitum deſcribens percuſſorum Cæſaris poſt perpetratum ſcelus. Οἱ δὲ σφαγεῖς ἐβούλοντο μέν τι εἰπεῖν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, οὐδενὸς δὲ παραμείναντος, τὰ ἱμάτια ταῖς λαιαῖς, ὥσπερ ἀσπίδας, περιπλεξάμενοι, καὶ τὰ ξίφη μετὰ τοῦ αἵματος ἔχοντες, ἐβόων φονεῦσαι βασιλέα. &c. *Percuſſores autem ejus voluerant quidem aliquid in ſenatu dicere: ſed quum nemo ibi maneret, togis circum lævas manus*

nus obvolutis vice clypei, truentos gladios tenentes, curreuteſque vociferabantur. Regem, &c. Præterea & lucis nonnihil videtur ex iſthoc Arbitri loco ſibi fœnerari Donatus, ubi de veſtitu Comico agens ſic loquitur: *Paraſiti cum INTORTIS PALLIIS veniunt*. circa brachia nempe, aut circa corpora.

Tangebat utriuſque genua.] Vide quæ ſupra notantur ad verba cap. XVII. *Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus*, &c.

Thebanum par humilis taberna ſpectaret.] *Thebanum Par* κατ᾽ ἐξοχὴν dictum de Etheocle & Polynice fratribus, Oedipi Regis Thebanorum filiis, ex nefando ſcilicet Jocaſtæ matris concubitu editis. illi nimirum ob regni ſceptrum mutuis vulneribus confoſſi, ambo occubuere; ſimul mater, quæ ſe mediam interponebat, ne pugnarent filii. quo etiam adluſit plane Propertius extrema elegia 9. lib. 2.

Non ob regna magis diris cecidere ſub armis
Thebani media non ſine matre duces,
Quam mihi ſi media liceat pugnare puella:
Mortem ego conſugiam morte ſubire tua.

Quem locum adumbraſſe Petronium, parum abeſt ut credam. nam pariſſima omnia, nempe Propertius cum rivali pugnare volens, modo Cynthia ſit media, ob quam videlicet conſertum prœlium. Tu autem nunc cum Arbitro facile conferas. Ipſummet Paſſeratio in mentem quoque veniſſe, videre videor. *Tabernam* iidem pro diverſorio Plautus ſæpius poſuit.

Nudo ecce jugulum, convertite huc manus.] Simile illud Encolpii cap. XCVII. *Prabeo ecce cervicem, funde ſanguinem.* Pluribus id genus conlationibus parcimus, ne rebus nihili nos immorari, Critici muſſitent delicatiſſimi.

Fulminatus] Id eſt, fulmine veluti ictus. talis enim attonitus manet, ſtuporeque adlectus, quod nunc, ut Encolpio conveniat, quiſquis jam videt. Plura autem huc conducentia ſupra jam prænotata ſunt, ad verba cap. XVII. *Sed attoniti*, quæ rurſus adire, haud abs re erit in præſentia.

Damnatas manus.] Explicet ipſe Petronius, quæ *damnata manus* ſint. inquit cap. LXXXIII. *Damnabat Apello nexias manus. Nexias*, id eſt, ſceleratas. Sic & Propertio ſunt *Damnata manus* El. 7. lib. 4.

Egreditur ſuperbus cum pramio Aſcyltos.] Rivalis ſcilicet victoris more. Multus in eo exprimendo Ariſtænetus tota Epiſtola 6. Lib. 2. ad quam te remittere, hic ſatis ſit.

Nomen amicitia.] Verbi hujus acumen non ſenſerunt Interpretes. Non hic Amicitiam *Nomine amicitia*, ut volunt, Auctor intelligit: immo potius, nihil aliud præter Nomen in Amicitia eſſe. & vere: quum illius fidem homines tantum ſervent inter ſe, dum illis conducit, expeditque; poſtea vero turpi vertant ora fuga, ut Petronius loquitur. Plane hocce tuetur Ovidius lib. 1. de Arte:

Nomen Amicitia eſt, Nomen inane fides.

Etiam Euripides:

Ὄνομα γὰρ, ἔργον δ᾽ ὐκ ἔχυσιν οἱ φίλοι,
Οἱ μὴ 'πὶ ταῖσι συμφοραῖς ὄντες φίλοι.
Nomen quidem, ſed rem ipſam amici non habent,
Qui ſerie triſti non ſe amicos exhibent.

Idem de virtute in magno M. Bruti morientis verbo apud Dionem lib. 47.

Ὦ τλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρ᾽ ἦσθ᾽· ἐγὼ δέ σε
Ὡς ἔργον ἤσκουν· σὺ δ᾽ ἄρ᾽ ἐδούλευες τύχῃ.
O inſelix virtus, itane quum nihil quam Nomen eſſes, ego te
Tanquam rem aliquam exercui, quum tu Fortuna ſervieris.

Si quatenus expedit, haret.] Eleganter divinus Seneca Ep. 9. *Ha ſunt Amicitia, quas temporarias populus adpellat. Qui cauſa utilitatis adſumtus eſt, tamdiu placebit, quamdiu utilis fuerit.* Proinde addit Petronius:

Quum Fortuna manet, vultum ſervatis amici:
Quum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Quod pariſſime dixit & Seneca: *Hac re florentes amicorum turba circumſedet, circa everſos ingens ſolitudo eſt: & inde amici fugiunt, ubi probantur.*

Calculus in tabula mobile ducit opus] Sententia eſt, Quod ſi Amicitia diutius non durat, quam utilitati videlicet inſerviat, omnino Calculorum ludum ipſam ſic imitari, quo nimirum potiſſimum id artificium ſervatur, ut hinc & illinc alio libere Moveantur, nec ulli Tabulæ regioni plus temporis inhæreant, quam illis nempe conducat, conveniatque. Neutiquam vero, ut doctiſſimus Auctor Adverſariorum lib. 1. cap. 15. voluit, Quia Amicitiam Calculi ſervarent inter ſe, quatenus ludo utile foret. quum quidam velut amici eſſent, quidam hoſtes. Quod viro omnia erudito ex ludi ignoratione indubie excidit. Calculi quippe, qui ab ludi initio erant Hoſtes, ad finem uſque tales habebantur, ipſiſſimumque de Amicis intelligendum. nec pro ludi utilitate Amicus, quem alibi *Militem* adpellavimus, ſuæ factionis commilitonibus unquam adverſarius fuit. Quæ ſupra jam de Calculorum ludo perfunctorie ediſſertare nobis adlubuit, de noſtra interpretatione, ac de magni Viri errato ambigere in præſentia non ſinunt. itemque de legitima ſcriptura, *Mobile*, quam ſervant Veteres Libri, non vero quæ primum cuſos invaſit, *Nobile*, & Adverſariis ſuis etiam ille amplexus eſt.

Grex agit in ſcena mimum.] *Grex* etiam de ſcenica caterva & familia, Græcis θίασος, uti apud Ariſtophanem. Inde nos vocavimus, *Compannia*, & hiſtriones, *Companneros*. Donatus Præfat. in Terentii Adelphos: *Hac ſane acta eſt ludis Scenicis Funebribus L. Æmilii Paulli: Agentibus L. Ambivio & L. Turpione, qui cum ſuis Gregibus etiam tum perſonati agebant.* ſic etiam Plautus pluribus Fabularum Prologis. Unde error cujuſdam eruditi Horatii interpretis, aliorumque jam claret, adſerentium nimirum, *Mimum* fabulam fuiſſe ab uno ſolum agi ſemper antiquitus ſolitam. Aſt ſi Petronius illis fidem facere non potuit, quid

 plu-

Digitized by Google

pluribus aliis, quid ipſi Horatio ſuo poteruot reſpondere?

——— *Vel partes Mimum tractare ſecundas.*

Inquir Ep. 18. lib. 1. Cui tot tum Græci, tum Latini Scriptores accinunt, ut tantum nomina recenſere, eſſet importunum.

Mox ubi ridendas incluſit pagina partes &c.] Senſus eſt, Poſt Fabulæ exodium Auctores figmenta exuere, perſonaſque, & ſic oris ſui manifeſtam proferre veritatem. *Partes Ridendas*, Extremas interpretantur, quod non diſplicet, licet omnes Mimi Partes Ridendæ erant, ut alibi dicimus. *Pagina* hic συνεκδοχικῶς Fabula eſt. inſigne dabo equidem teſtimonium aliud. Donati ecce verba ſunt ex Argumento Adelphorum Terentii: *In dividendis Actibus Fabula identidem meminerimus: primo Paginarum dinumerationem neque Græcos, neque Latinos ſervaſſe, quum ejus diſtributio*, &c.

Cap. LXXXI. *Anteſcholanus*] Quinam *Anteſcholani* olim ex longa Profeſſorum natione? Puto adhuc viris litteratis non liquere. An fors *Anteſcholanus* erat *Proſcholii* Præfectus, *Proſcholus* etiam adpellatus? Doctiores viderint. *Proſcholium* enim locus erat in Schola velo tantum ab auditorio diſſeptus, ubi pueri, antequam ad Magiſtrum accederent, oris ſui totiuſque corporis componebant habitum, Proſcholii videlicet adſtante Præfecto omnium præmonitore. Haud enim vulgaris conſuetudo ex antiquis Puerilibus Conloquiis utraque lingua deſcriptis plane conligitur. ait ergo puer: Ὡς δὴ ἦλθον πρὸς τὴν κλίμακα ἀνέβην διὰ τῶν βαθμῶν ἀτρέμα, ὡς ἔδει, καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἀπέθηκα βίῤῥιον, καὶ κατέψηξα τρίχας. καὶ οὕτως ἐξελθὼν εἰς τὴν εἰσῆλθον. καὶ πρῶτον ἠσπασάμην καθηγητὰς, συμμαθητάς. *Ut ergo veni ad ſcalam, aſcendi per gradus otio, ut oportebat, & in Proſcholio depoſui birrum: & demunxi capillos, & ſic elevato centrone introivi, & primum ſalutavi præceptores, condiſcipulos.* En *Vela*, quæ D. Auguſtino memorantur lib. 1. Conf. cap. 13. *At enim Vela pendent in liminibus Grammaticarum Scholarum*, &c.

Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare?] Gemellus locus cap. XCVIII. *Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum invaderet mare.* quæ verba Gitonis ſunt, unius quippe, ejuſdemque fortunæ ſemper cum Encolpio fuit, nec ab ejus latere onquam diſceſſit tranſverſum unguem. Vide autem quæ infra notamus ad ipſum locum. Hic autem inſuper addere, omnino neceſſum: nimirum hujuſce felicis Encolpii ſucceſſos ſupra jam meminiſſe Arbitrum cap. IX. nunc vero indubie eiſdem in verbis, *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* ſpeciatim ad genos illud Pegmatum reſpexiſſe, quæ, quum Ruinam ſubitaneam patiebantur, chaſmate abſorberentur. De iis ſic Appulejus Lib. Metamorp. 10. *Jamque tota ſuave fragrante cavea, Montem illum ligneum TERRÆ VORAGO decepit.* Ubi cum Pegmate neceſſario & homines, qui impoſiti, abſorbebantur. bene igitur, qui ibi, *Recepit*, legunt, ut Arbitri, *Haurire*, ita apertius exprimere poteſſet, quod inibi valet Devorare. Sic eſt ipſi Mileſiarum Scriptori lib. 5. *Meminiſti conſilium veſtrum, ſcilicet quo mihi ſuaſiſtis ut beſtiam, quæ mariti mentito nomine mecum quieſcebat, priuſquam ingluvie voraci me miſellam Hauriret, ancipiti novacula perimerem.*

Græca urbis.] Græca urbs Parthenope eſt, poſtea *Neapolis* dicta, quaſi *nova civitas*. Ea enim quum eſſet à Longobardis everſa, ut in Conſtitutionibus Neapolitanis ſcriptum eſt, à Græcis poſtea fuit reſtaurata; & inde adpellata *Nova Civitas* inpoſterum, & *Græca urbs* quoque optimo jure. Taciti autem teſtimonio à Lipſio indicato, addam inſuper & Papinii alterum non levidenſe, Parthenopen ſcilicet in Epicedio Patris adloquentis:

Si tu ſtirpe vetus, famaque obſcura jaceres,
Nil gentile tenens, illo te cive probares
GRAIAM, atque Euboico Majorum ſanguine, duci.

Adoleſcens.] Giton, ut voluit recte Douſa P. Eventuum certe quas hic recenſet, ἀναμφιλογώτως, ut fecerunt alii, aliter accipere non ſinunt. Pariter & ipſius acumini ſubſcribo, *exitio*, loco τῦ *exilio*, ſubſtituentis, quæ præcedenti confeſſione nitens ipſius Gitonis cap. LXXX. emendatio veriſſima eſt. *Ego mori debeo*, &c.

Cujus anni ad teſſeram venerunt.] Leve ſcelus hoc ſummæ Encolpii indignationi. ideo pro certo habeo, latere mendum. Odorati etiam ſuot Pithœus, & Lipſius, repoſueruntque *venierant*, haud perſpicuo ſenſu. Reor, Annos ad teſſeram venire, illis eſſe, Puerum primos agentem annos, ſimili amatoria lite, commiſſum ad teſſerarum ſortem ab amatoribus rivalibus. Itaque enim *in eligendo fratre ſalva illi tunc libertas non eſſet*, potius *Judice Fortuna*, ut ipſum Arbitrum uſurpem, *caderet alea*. Ea propter ad illum eventum poſtea reſpiciens, ut melius tunc puero ſuccederet, illi videlicet, voluit Aſcyltos, judicium committendum. Sed hic, equidem fateor, dubia lux eſt, parumque diſtans à tenebris.

Quid ille alter, O Dii! qui tanquam toga virilis ſtolam ſumſit.] De Aſcylto indubie hic incipit loqui. Verba autem etiam ſunt inprimis corrupta, quod MSS. repræſentant, plane vitioſum eſt. Tornæſius edidit: *Quid? ille altero die, qui tanquam toga virilis*, &c. quod quidem abſque ſua confeſſione dignum exſilio. Deinde editiones plures id prætulerunt: *Quid ille alter * die, qui tanquam toga virilis*, &c. unde Lipſius: *Quid ille alter, ò dii! qui tanquam toga*, &c. quod recentiores fere editiones occupavit. Criticorum autem nupera proles ad libitum poſtea refinxerunt. Ideo adhuc puer tentabam ego leviſſima omnium mutatione, & probo admodum ſenſu, *Quid ille alter? qui die, inquam, toga virilis, ſtolam ſumſit*, haud tamen hodie ſatisfacit valde. Adſit igitur cum ſuo tripode Apollo, nobis namque inſanire eſt, veritatem per divinationem

Digitized by Google

nem quæſiere. Utcumque vero ſit, mens claret. Aſcyl-tos ergo *Stolam ſumſit*, quod proprium feminæ. Ita Tertullianus de Achille in puellam transveſtito Libro de Pallio cap. 4. quippe qui ne vir eſſet, à matre quoque perſuaſus eſt: *Adhuc ſuſtinet Stolam fundere, Comam ſtruere, cutem fingere, ſpeculum conſulere*, &c. Sic etiam de Antonio Appianus lib. 5. Bell. Civil. Athenis deliciante.

Qui poſtquam conturbavit.] *Conturbare*, decoquere eſt, & pecuniam diſſipare. De ſervis etiam dicitur, qui Rationibus dominicis paria non faciunt. Et de quibuslibet denique, qui expedire nomina, & æs alienum, quod contraxere, ſolvere non poſſunt. quod Hiſpani vocant, *Quebrar, faltar de ſu credito.*

Sic Pedo Conturbat, Matho Deficit.

Dixit Juvenalis Sat. 7. 129. ut Terentius etiam, Martialis, Cicero, alii.

Et libidinis ſua ſolum vertit.] Hoc eſt, commutavit locum, ubi prius libidinem vario erat perpeſſus. nam poſtquam Conturbavit, ſe in pedes conjicere, illi fuit neceſſarium. Senſus iſte verus, perſpicuus, & quem vel ipſus Cicero tueatur, quum quid, *Solum vertere*, ſit, exponit in Oratione pro A. Cecinna paullo ante finem: *Exilium enim, non ſupplicium eſt, ſed perfugium, portuſque ſupplicii. Nam qui volunt pœnam aliquam ſubterfugere, aut calamitatem, eo SOLUM VERTUNT, hoc eſt, ſedem ac locum mutant.* Et pariter pro domo ſua: *Quo Vertendi, hoc eſt, mutandi Soli cauſa venerant.* Et pro Pub. Quintio: *Qui exilii cauſa Solum Verterit.* Suffragatur nobis pariſſimus Juvenalis locus, ſententia, verbis, Sat. 11. verſ. 46.

Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur. inde ubi paullum
Neſcio quid ſupereſt, & pallet fœnoris auctor,
Qui Vertere Solum, Baias, & ad Oſtia currunt.

Ait ſcilicet, profuſos, & luxurioſos nepotes patriam mutare, quum alienam pecuniam conſumſere. Inde vocabulum *Soliverſor* conflatum, uſurpatumque in ludicro Grunnii Corocottæ teſtamento: *Magirus cocus dixit, veni huc everſor domi, Soliverſor, Fugitive porcelle, ego hodie tibi vitam adimo.* Græcis illud eſt, γῆν πρὸ γῆς, *terram pro terra.* Alciphron in Epiſtol. Ἀνα-ςᾶσα ὁπήνοτε γῆν πρὸ γῆς φυλάξομαι μᾶλλον. *Demigrans quolibet fugiam potius, terram terra commutans.* Item Cicero ad Atticum.

Scrutuleja.] Elegans, & ſcripto ſatyrico, quod ejuſmodi amat vocum inſolentiam, adpoſitiſſima dictionis compoſitio. Rem autem plures expreſſere Scriptores, quorum apud Interpretes teſtimonia. Iſthæc illis adde. Propertius Eleg. 5. lib. 4.

Non te Medea delectant probra Sequacis.

Sabinus in Epiſtola Ulyſſis de Clytemneſtra Agamemnonis uxore:

Tyndaris has illi latas pro fœdere pœnas
Struxerat, externos ipſa Secuta viros.

Sed, ohe, jam ſatis eſt, tametſi plura poſſemus.

Unius noctis tactu omnia vendidit.] Veterem ſcripturam retinui, licet in novitiam, *pacto*, valde inclinarem. *Vendidit*, id eſt, poſthabuit. Hiſp. *atento todas ſus obligationes.*

Libidinibus attriti.] *Tero*, extremi flagitii verbum. pariſſime cap. LXXXVII. uſurpatur: *utcunque igitur inter anhelitus ſudoreſque Tritus, quod volueram, accepit.* Sic & Martiali lib. 9. Ep. 59.

Cujus Tritior Hedyli lacernis.

Plauto etiam Captivis 4. 2. 108.

——— *Bonus eſt, Bonam Terit.*
Liberorum quærendorum cauſa ei, credo, uxor data eſt.

Argute ergo, qui exin Propertium interpretantur lib. 3. El. 20.

Forſitan illi alio pectus amore Terit.

Alio Amore, id eſt, alia amica. Aſt ſatis exemplorum, quæ ſatius ad Morboniam mitterentur.

Cap LXXXII. *Gladio latus cinget.*] Sic locutus Appulejus lib. 2. Mileſ. *Nam Gladio ſolito Cinctus altrinſecus.* & Hiſpani dicimus, *Ceñir la eſpada.* Haud aliter & Propertius dixit El. 13. lib. 3.

——— *Niveum Latus enſe Revincit.*

Sed quodnam latus innuit Petronius, dextrum an ſiniſtrum? me Caſtores dubium. Eandem & Lipſius lib. 3. de Milit. Rom. Dial. 3. quæſtionem movit, ipſum vide. *Gladius* vero procul dubio Hiſpanienſis foret, nam noſtrates illos à temporibus Annibalis, patrios gladios deponentes, adſumpſere Romani, ut docet apud Suidam anonymus ſcriptor. unde conjicere abunde licet, quampridem illi fuerint in precio. vide & Lipſium ibidem.

Phacaſiati milites ambulant.] Mendacii miles ille arguit Encolpium opportune ab calceatu, nam milites olim Romani *Caligati* incedebant, non *phacaſiati*. vide Valtrinum lib. 3. De Re Milit. cap. 13. Et Balduinum *Calcei Antiqui* Auctorem cap. 19. *Phacaſium* autem calceamentum album fuiſſe, quo Athenienſes ſacerdotes, & Alexandrini utebantur, ex Appiano ego didici lib. 5. Bell. Civ. ubi de Antonio ſermo eſt cum Cleopatra vitam degente.

Non bibit inter aquas, &c] Difficile Epigramma, cujus mens Interpretibus præterita; an quod contemſerint, an vero quod non adſecuti ſint, me Hercules dubium. Impotens dives, Tyrannus hic cum Tantalo confertur, qui enim quid inter ſe ſimile habeant, neutiquam eſt facile viſu. Ille ſane, etſi obrutus curis, cupitis tamen fruitur indubie: quod alteri ſecus accidere, notum. Ciceronis autem duorum locorum conlatione, qui officio nunc fungitur Interpretis, facile ex his anguſtiis educemur. Ecce primi verba ſunt ex lib. 4. Tuſcul. Quæſt. *Cui miſeria proximus eſt is, qui adpropinquans aliquod malum metuit, exanimatuſque pendet animi. quam vim ſignificantes mali, Poetæ, impendere apud Inferos Saxum Tantalo, faciunt ob ſcelera, animique impotentiam, & ſuperbiloquentiam.* Inſuper ergo additus ingens lapis Tantali imminens capiti, unde ortum, ut præ timore exanimatus poma qui-

quidem eſuriens non adtingeret, aquam & ſitiens itidem non guſtaret. Quod fuit dubio procul fabulæ verum figmentum, expreſſum quoque pariſſime à Dionyſio Tyranno aſtu illo, quo voluit indicare nihil eſſe ei beatum, cui ſemper aliquis terror impendeat. Id etiam narrat ipſe Cicero lib. 5. Tuſcul Quæſt. ubi regias delicias pergit luculenter deſcribere, & inter ipſas conſtituere Damoclem, reges, qui ipſarum potiebantur, beatos cogitantem: *Aderant unguenta, coronæ, incendebantur odores; Menſæ conquiſitiſſimis epulis exſtruebantur. Fortunatus ſibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è Lacunari ſeta equina adpenſum demitti Dionyſius juſſit, ut Impenderet illius beati Cervicibus. Itaque nec pulcros adminiſtratores adſpiciebat, nec plenum artis argentum, NEC MANUM PORRIGEBAT IN MENSAM.* Et eleganter Horatius:

Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Cervice pendet, non Sicula dapes
Dulcem elaborarunt ſaporem.

Nulla ergo æque, ac Tantali imagine, Tyranni Principis potuit miſera repræſentari beatitudo, de quo inquit nunc cum Cicerone Arbiter, *quod omnia cernens*, ſcilicet bona ſua, *illis frui præ timore non poteſt.* qui prorſus & plurium Poëtarum fuit ipſiſſimus animus. Fuit certe Lucretii verbis hiſce lib. 3.

Atque ea nimirum, quæcumque Acherunte profundo
Prodita ſunt eſſe, in vita ſunt omnia nobis.
Nec miſer Impendens magnum timet aere Saxum
Tantalus (ut fama eſt) caſſa formidine torpens:
Sed magis in vita Divûm metus urget inanis
Mortales, caſumque timent, quemcumque ferat ſors.

Pindari quoque Od. 1. Olymp.

——— Κόρῳ δ' ἕλεν
Ἄταν ὑπέροπλον,
Τάν οἱ πατὴρ ὑπὲρ κρέμα-
σε, καρτερὸν αὐτῷ λίθον.
Τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν
Εὐφροσύνας ἀλᾶται.

Saturitate autem accepit (Tantalus) *damnum immenſum, quod ei ipſe pater ſuperadpendit, validum lapidem: quem ſemper cupiens à capite depellere à lætitia aberrat.* Fuit & Euripidis in Oreſte. Sed mire enim à Suida Commentum noſtrum juvatur, reſcire tamen valde diſcuperem, unde conlegerit: Τάνταλος. τοῦ Διὸς υἱός. ἀξιωθεὶς δὲ τραπέζης τῶν θεῶν, ἐδημοσίευσεν αὐτῶν τὰ μυστήρια. καὶ διὰ τοῦτο κολάζεται ἐν τοῖς ὑπὸ γῆν δικαστηρίοις, πέτρον ἔχων ἐφύπερθεν αὐτοῦ ἠρτημένον, καὶ κάτω ὕδωρ πολὺ, καὶ βλαστήματα καρποφόρα. ὅτε ἂν ἤθελε πιεῖν τοῦ ὕδατος, ἔπιπτεν ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, δίψῃ δ' ἐτήκετο. ἑώρα μὲν ἀφ' ὧν ἤθελε φαγεῖν, καὶ πιεῖν, μὴ δυνάμενος δέ. *Tantalus. Jovis filius fuit. Quum autem hunc Dii ſua menſa dignati fuiſſent, eorum arcana publicavit. Et propterea punitur in judiciis quæ ſunt ſub terra, Saxum habens capiti ſuo Impendens, & infra multam aquam, & fructiferas arbores. Quoties vero aquam bibere volebat, Saxum cadebat in ipſum, & ſiti conficiebatur. Cernebat enim unde edendum, & bibendum eſſet; ſed edere, & bibere non poterat.* Non ergo ob cibi potuſque fugam jejunus ille; ſed edere, ac bibere lapidis caſus impediebat. Aſt ut ſemel conficiam negotium, prodeat Athenæus, qui, quod primum ego conjectaram, quum aurem mihi pervelleret Cicero, proferat diſertim. Longam diſputationem *De Voluptate* inſtituens lib. 7. Tantalum, narrat ex quodam Scriptore, qui Atridarum in patriam reditum ſcripſit, voluptatibus admodum deditum fuiſſe: ſed poſtea quum in deorum conſortium perveniſſet, Jovem optionem ei dediſſe petendi quidquid vellet, à quo nimirum poſtulavit, ut ei ad eum modum jugiter inter epulas vivere concederetur. Tunc autem, addit, ἐφ' οἷς ἀγανακτήσαντα τὸν Δία, τὴν μὲν εὐχὴν ἀποτελέσαι διὰ τὴν ὑπόσχεσιν· ὅπως δὲ μηδὲν ἀπολαύῃ τῶν παρακειμένων, ἀλλὰ διατελῇ ταραττόμενος, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἐξήρτησεν αὐτῷ πέτρον, δι' ὃν οὐ δύναται τῶν παρακειμένων τυχεῖν οὐδενός. *Jovem indignatum ea de re, quia pollicitus eſſet, præſtitiſſe quod optavit. At ne frueretur adpoſitis, verum mæſtus, & anxius ſemper eſſet, ſuper caput Saxum appendiſſe, quod obſtat, ne quid eorum, quæ admota ſunt, capere poſſit.* Cæcus ergo quidam poſt ſe in eandem foveam plures cæcutientes præcipites dedit. Itaque inter aquas & poma puniendum ridicule Tantalum, potius ſane, ut veluti oſcillatione luderet, conſtituerunt. haud ſecus atque Eumolpum alibi conlocavit Petronius. Neroni igitur id Epigrammation, qui non ſentiant propritim convenire, à me ſciat ille, cor plumbeum prorſus habere. Cæterum, qui in Avaritiam tradiderunt, factum id eſſe, decepti omnino ſunt mendoſis Codicibus, ubi ſic admodum diverſe invenerunt ſcriptum:

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vota premunt.
Divitis hac magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Ita Fulgentius, & Priſcianus exhibent, & inter Catalecta veterum Poëtarum haud ſecus, niſi quod corruptius, reperitur. Cujus ſententia, licet ineptiſſima, adſtrui quippe inſuper videbatur parili Horatii ſimilitudine lib. 1. Serm. Sat. 1. nihil mirum, ſi viris Doctis jam pridem impoſuerit.

——— *Quem ſua vota premunt.*] Ex verbis Athenæi ſupra adductis lucis quod ſatis eſt, capit hoc hemiſtichion. Ob inſana namque ſua & immodica vota Tantalum Impendentia Lapidis ſupplicium punit ac premit. Matth. Bergius aliter verſum integrum diſtinxit, & ſic parentheſi incluſit:

Tantalus (infelix, quem ſua vota premunt!)

Quod poſtea & Rittershuſio placuit. Nec nobis valde diſplicet, quod aliquot libri veteres repræſentant:

——— *quem ſua fata premunt.*

Divitis hac magni facies erit. &c.] Diſtichi hujus ſenſus eſt, Tantalum nempe imaginem eſſe Tyranni; qui omnia quum cernit bona ſua, illis frui præ timore non poteſt. quod mire facit, ut ſatis jam conſtat,

ad

ad fortunam Tyranni. Si alteram vero lectiooem liceret præferri:

——— *Omnia late*

Qui *tenet.*

ad Avari ingenium.

Et ſicco concoquit ore famem.] *Siccus* de jejunio ſic infra cap. cxi. *Itaque mulier aliquot dierum abſtinentia Sicca.* & Martialis lib. 12. Ep. 32.

——— *Fame Siccus.*

& Tertullianus Apologet. Cap. 40. *Nos vero Jejuniis Aridi.* Item de abſtemio Lucilius Sat. 6.

Lanificam dici, Siccam, atque Abſtemiam ubi audit.

Etiam de muliere vexata, ſine adſpergine tamen ſeminali, dixit ipſus Valerius eleganti Epigram. 82. lib. 11.

Cum ſene communem vexat ſpado Dindymus Eglen,
Et jacet in medio Sicca puella toro.

Sed omnes opertis oculis bona ſua computant.] Cæci omnino, qui divitiis inhiant. Exprimit infra eleganter Petronius cap. cxli. ubi de eluſis Eumolpi Captatoribus: *Excæcabat ingens fama Oculos, animoſque miſerorum.* utrique loco Varro venit Interpres *Audabatis*, qui Gladiatores erant opertis capitibus, ne alter alterum cerneret, pugnantes: *Non mirum ſi cæcutis. minus aurum enim non præſtringit Oculos, quom τὸ σῦ κράτος, tua galea.* Bona iſthæc *Fortuna* ſunt, unde ipſa, quæ dividit, *prorſus exoculata* effecta, uti Apulejus loquitur. Vere Tullius in Lælio: *Non ipſa ſolum Fortuna cæca eſt, ſed eos etiam plerumque efficit Cæcos, quos complexa eſt.* Eadem ratione & divitiarum deus *Plutus* itidem cæcus Antiquis habitus. Vide Ariſtophanem in cognomine Fabula. Itidem *Phineus*, qui *in modum Avaritiæ poſitus*, auctore Fulgentio Mythologo Ext. lib. 3.

Bona ſua computant.] Id eſt, cogitant, quomodo opes conſequantur. Sic & ſimpliciter *Computare* dictum Antiquis. Magnus Seneca lib. 5. de Benef. *Quotus quiſque uxoris optimæ mortem timet, ut non computet?* id eſt, ut lucrum ex ejus morte eventurum, non ſibi proponat. Et Ep. 14. *Nemo ad humanum ſanguinem propter ipſum venit, aut admodum pauci: plures Computant, quam oderunt.*

Quod hodie non eſt, cras erit.] Simile illud eſt vice oraculi olim habitum.

Tarpejo quondam ſedit quæ vertice cornix,
EST bene non potuit dicere, dixit ERIT.

Aliter Viri docti accipiunt hunc locum, ſcribuntque: *Quod hodie non eſt, cras non erit: ſic vita truditur.* Sententiam mire & acore illo ſuo Perſius expreſſit Sat. 5.

Cras hoc fiet. Idem cras fiet. quid? quaſi magnum
Nempe diem donas, ſed quum lux altera venit,
Jam Cras Heſternum conſumſimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, &c.

Semper in hac re qui vincitur, vincit.] Eadem ipſius Arbitri verbis illis cap. cxix.

Pellitur à populo VICTUS Cato: triſtior ille eſt
QUI VICIT.

Ubi & nos pluſcula notamus.

Cap. LXXXIII. *Nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas.*] Vere, nam de ejuſdem Zeuxidos tabulis, quibus Crotoniatæ templum Junonis magnifice exornarunt, ſic etiam Cicero initio lib. 2. de Inventione: *Is & ceteras tabulas complures pinxit, quarum nonnulla pars uſque ad Noſtram Memoriam, propter fani religionem, remanſit.* Non poſt multum temporis vixit Petronius.

Cum ipſius naturæ veritate certantia.] Eximia laus Tabularum Protogenis, nimirum *cum natura veritate certare*: nam vel Seneca Patre adſertore, *ſemper citra Veritatem eſt Similitudo*: Et Cicerone in Oratore: *Sine dubio in omni re vincit Imitationem Veritas.* Haud eſt illud Euſtathii abſimile, ubi virum in pictura expreſſum è balneo exeuntem anhelare, inquit, videri, lib. 4. de Iſmen. & Iſmenes amoribus, Οὕτως ὁ τεχνίτης καὶ τὰς φύσεις αὐτὰς ἀπεμιμεῖτο τοῖς χρώμασι. *Adeo ipſius artifex eaſdemmet rerum Naturas coloribus imitatus eſt.*

Non ſine horrore tractari.] Non ſine religione, & reverentia. Sic docet Servius ad illud 1. Æneid.

——— *Horrentique atrum nemus imminet umbrà.*

Horror plerumque ad odium pertinet: plerumque ad Venerationem, ut hoc loco. Sic Lucanus:

Arboribus ſuus Horror ineſt.

Hinc & locus, qui præceſſit cap. xxi. interpretandus: *Inter nos periturum eſſe tam Horribile ſecretum.*

Quam Græci Monochromon adpellant.] Ego libentius legerem, *Monochromaton*, uti inluſtres veteres loquebantur Pictores. *Monochromata* enim picturæ erant *unicolores*, ut vox indicat. Plinius inquit lib. 35. cap. 3. ubi de picturæ gradibus ſermo eſt: *Itaque talem primam fuiſſe, ſecundam SINGULIS COLORIBUS, & Monochromaton dictam, poſtquam operoſior inventa erat: Duratque talis etiam nunc.* Optime ad mentem Petronii, quum etiam, poſtquam facta eſſet Pictoria Ars abſolutiſſima, pinxerint & Monochromata Artifices eximii. De Apelle hic Petronius teſtatur, de Zeuxide Plinius extremo cap. 9. lib. 35. *Pinxit & Monochromata ex albo.* Porro genus quoddam ineſt Antonomaſiæ verbis illis: *Quam Græci Monochromon adpellant.* Longe vero diverſæ ſunt picturæ, quibus ſemel, aut pluries colores inducti, uti quater Ialyſi illi à Protogene, Plinio cap. 10. lib. 35. memoratæ, quarum confuſione inſigniter erravit vir eruditus.

Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem præciſa, &c.] Locus eſt ſubobſcurus, illi præſertim, cui de pictorio artificio haud quicquam innotuit. Nam verbis iſtis, *Extremitates Imaginum Præciſa*, me interprete, intelligit procul dubio Petronius *Lineas* illas *Extremas*, quibus omnia includuntur corpora depicta, extimumque cujuſque corporis eſt. Summa enim prorſus Picturæ eſt, corpora in tabula lineis illis *tanta ſubtilitate præcidere*, ut,

quum deſinere ibi corpus ipſum, certum ſit, vi tum tamen omnino fallat, & ambire ſeſe Extremitas ipſa videatur, & alia poſt ſe promittere. hoc eſt, revera id corpus eminere, & quod in ſuperficie plana eſt, foras exſtare. Exactiſſime hocce tradidit Plinius cap. 10. lib. 35. qui locus rei, Petronioque inluſtrandis unice quidem compactus eſt: *Primus* (Parrhaſius) *argutias vultus Pictura dedit, elegantiam capilli, venuſtatem oris, confeſſione artificum in Lineis EXTREMIS palmam adeptus. Hæc eſt in Pictura ſumma SUBTILITAS. Corpora enim pingere, & media rerum, eſt quidem magni operis; ſed in quo multi gloriam tulerunt. EXTREMA corporum facere, & DESINENTIS PICTURÆ modum includere, rarum in ſucceſſu invenitur. Ambire enim debet ſe EXTREMITAS ipſa, & ſic deſinere, ut promittat alia poſt ſe: oſtendatque etiam, quæ occultat.* Qui inſignes hodie pictores ſunt, idem inet quoque magni habere cognovi; contraque cane pejus & angue vitare *Siccas*, ſic enim ipſi haud inepte vocant, *Extremitates.* vulgari idiomate eſt, *ſecas perfiles.* Unde valde miror, artibus hiſce Virum eruditum adeo ab ſcopo aberraſſe, ut intrepide adſerere non dubitarit, *Opticen* Plinio verbis illis eſſe deſcriptam.

Ut crederes etiam animorum eſſe picturam.] Magna enim hæc laus ſemper in pictura fuit, ibique etiam fuit, artis labor & opus. Sic Antiochus Epigrammatarius dixit:

> Ψυχὴν μὲν γράψαι χαλεπόν, μορφὴν δὲ χαράξαι
> Ῥᾴδιον.
>
> *Pingere difficile eſt animum, depingere corpus*
> *Hoc facile eſt.*

Qui primus pinxerit, tradidit Plinius; & quid *Animum pingere* ſit, exemplis patefecit. utrique indicando inſignem ejus referam locum ex cap. 10. lib. 35. *Æqualis ejus fuit Ariſtides Thebanus. Is omnium primus Animum pinxit, & ſenſus omnes expreſſit, quos vocant Græci ἤθη: item perturbationes, durior paullo in coloribus. Hujus pictura eſt, oppido capto ad matris morientis è vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque ſentire mater, & timere, ne emortuo lacte ſanguinem infans lambat,* &c. Vide quæ infra notamus ad verba cap. LXXXVIII. *qui pæne hominum animas,* &c.

Hinc aquila ferebat ſublimis deum.] Omnia, quorum in præſentia meminit, tabularum figmenta (quod etiam ſilentio haud erat prætereundum) ſtudio quidem ſunt ejus argumenti quæſita, quæ perſidis maxime hominum Gitoni & Aſcylto pugnarent ex antica. quod ſemel ſatis ſit, nunc indicaſſe. Vulgaris eſt *Ganymedis* fabula, Naſonique pluribus lib. 10. Metam. deſcripta. Lege item lepidiſſimum Luciani dialogum, qui inſcribitur *Deorum judicium.* Nomen tamen *Dei* latius apud Antiquos patebat, quam reſtricte neceſſum ſit capere de Ganymede nondum in deorum numerum recepto. unde incogitantiæ Arbitrum perperam inſimulat novitius Interpres. De pulcerrimis ſæpius dictum, & Petronio ipſi iterum cap. CXXVII. *Libuit DEÆ nomen quærere.*

Illinc candidus Hylas repellebat improbam Najada.] Nec minus trita eſt de *Hyla* tabula, nam plures adhuc referunt, plene vero Idyllio Theocritus *Hylas* cognominato. Ideo ergo Virgilius exclamat Georg. 3.

> *Cui non dictus Hylas puer?*

Najada, id eſt, fontis aut fluvii Nympham. nam aquatum iviſſe, quum à Nymphis raptus, omnes Scriptores uno ore profitentur: Zenobio tamen excepto, qui venatum tradidit. *Naiadas Eumenidas* ideo vocavit Auſonius Ep. 93. ſatis eleganter. nam quum puerum, ut potirentur, mergerent, quid niſi lethum illi peperit ipſarum Amor?

Improbam Naiada.] Vide quantum venuſtatis, quantum leporis hic locus accipiat, ſi cum illo conferas cap. LXXXVII. *Nihil eſt tam arduum, quod non Improbitas extorqueat.* Voluit ergo Petronius innuere, Improbis lenociniis à Nympha puerum pellici, ut ſi fors tandem ab illo extorqueret amorem.

Damnabat Apollo noxias manus.] Nota fabula *Hyacinthi* interempti ab Apolline diſco nimirum, quem flatu ſuo in pueri caput converterat Zephyrus contemtus amator, & Zelotypus. Latius canit Orpheus apud Ovidium lib. 10. Metamorph. Nicander Theriaca paullo ante finem, & Joannes Tzetzes Hiſtor. 11. Lucianus deridet duobus venuſtis Dialogis Mercurii, & Apollinis; Junonis, & Latonæ. Pinxere item & uterque Philoſtratus eleganter in ſuis Imaginibus.

Lyran que reſolutam modo nato flore honorabat.] *Honorabat*, id eſt, coronabat. ubi morem aperte tetigit citharœdorum. Ipſos nimirum finito carmine citharam redimire conſueviſſe, ex Papinio plane conligi-gitur lib. 6. Thebaid. ubi de Apolline etiam ſermo eſt, poſtquam canere deſiiſſet, lyram laureo ſerto circumdante:

> *Finis erat, differt avidas audire ſorores:*
> *Dumque cleyn lauro, textumque inluſtre Corona*
> *Subligat, & picto diſtinguit pectora limbo.*

Ubi Luctatius, ſive Lactantius ait: *Cytharœdorum diſciplinam expreſſit, quibus moris eſt finito carmine Coronam detractam capitis Cithara ſubligare.* Poſt luctum ergo fidicinis dei; mens eſt Arbitri, opportune enim Lyra ejus redimiri videbatur. Ita rurſus idem Statius Chelyn coronat lib. 4. Sylvar, ad Jul. Menecratem:

> ——— *Quumque tibi vagiret tertius infans,*
> *Protinus ingentes non venit nuntia curſu*
> *Littera, qua feſtos cumulare altaribus ignes,*
> *Et Redimire Chelyn, poſteſque ornare juberet?*

Addit, *modo nato flore.* ex Hyacinthino videlicet ſanguine. qui flos & fidibus etiam, ut Citharœdus ipſe, gemitus ſuos ambibat temperare.

> *Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & ai, ai,*
> *Flos habet inſcriptum, funeſtaque littera dicta eſt.*

Reſolutam, denique inquam, hoc eſt, ſolutam, humique jacentem. Amans namque deus ille abjecerat præ mœrore.

Ergo amor etiam deos tangit?] Sic pro certo habebant

Digitized by Google

bint Antiqui. Adpoſite Heliodorus lib. 4. *Μέγας γὰρ Θεῶν ὁ Ἔρως, καὶ ἤδη καὶ θεῶν αὐτῶν ποτὲ κρατεῖν λεγόμενος. Maximus enim deorum eſt Amor, & ipſos etiam deos interdum tangere dicitur.* Id autem diis indecorum fuiſſe, ſatagit demonſtrare Aphthonius in Ἀνασκευῆς exemplo, cantat tamen palinodiam in Κατασκευῆς. Eleganter vero de juvene amplius æquo placente ſibi Ovidius in Arte:

Poſſe ſuo Tangi credet Amore deas.

Peccaturus.] *Peccare* hic ſcortari eſt, meretricari. Sic Ovidius ad Amicam Eleg. 13. lib. 3.

Non ego ne Pecces, quum ſis formoſa, recuſo.

Et Martialis in Epigrammate ejuſdem argumenti cum Naſonis Elegia, hoc eſt, ad Lesbiam operam videlicet Veneri propalam navantem lib. 1. Ep. 55.

Incuſtoditis, & apertis, Lesbia, ſemper
Liminibus Peccas, nec tua furta tegis.

Sed plura hic Interpretes.

Sine æmulo.] Victore, uti Aſcyltos, intellige. aliter fides Auctoris non conſtaret.

Hoſpitem Lycurgo crudeliorem.] Lycurgum huncce diverſum puta ab illo cap. CXVII. memoratum. Sic in Symbolis cenſet Scioppius, licet poſtea reſipuit, novamque lectionem ad oram adpinxit mei exemplaris, *Hoſpite Lycurgo crudeliorem.* huc etiam deflectens id cap. LXXXI. *Hoſpitem occidi.* hocce ſcilicet animo, ut verbis illis cap. CXVII. *Et quicquid Lycurgi villa graſſantibus præbuiſſet*, Arbiter ſignificet, quod ſocii in Lycurgi villam non ſolum ſpoliarint, ſed ejus dominum, qui hoſpitio nempe illos humaniſſime exceperat, occiderint. quæ fuit & Douſæ P. ſententia. Sed hiſce ſic conſtitutis ubinam, quæſo equidem, Lycurgi extitit crudelitas? immo potius humanus, amicus, & hoſpitalis jure merito audiret. pro quibus meritis illam ei retulerunt gratiam, Rapinam, Mortem. Sed longe aliter eſt, quum ſine dubio hic de Lycurgo ſermo ſit, quem merito veteres agnoverunt *Crudelem*, vocaruntque. Alter vero particeps fuit Satyrici, ut claret. Plane nobis Virgilius adſtipulatur lib. 3. Divini Operis, ad quem ſignanter, puto, hic reſpexiſſe Petronium. Thraciam deſcribere Poëta adgreditur, quo ſe primum Æneas recepit, poſtquam Troja ſolvit, *Hoſpitium* quippe olim fuerat amicum Trojanis:

Terra procul vaſtis colitur Mavortia campis,
Thraces arant: ACRI quondam regnata LYCURGO,
HOSPITIUM antiquum Trojæ, Sociique Penates.

Unde *Hoſpite Lycurgo crudeliorem*, adſero, ſcripſiſſe Petronium, & huncce habuiſſe in mente, non alios, ut parum recte volunt alii.

Exercitati vultus] Eleganter dictum de Poëta, qui macer & pallidus. nam frequenter Apollinis id genus Sacerdotes ex labore & meditatione pallorem contrahunt, quod Perſius innuit Sat. 3.

At te nocturnis juvat Impalleſcere chartis.

Et venuſte Martialis lib 7. Ep. 3.

Eſſet, Caſtrice, quum mali coloris,
Verſus ſcribere cœpit Opianus.

Id ergo eſt *Exercitatus vultus*, quod abunde proſequimur in *Conlect. de Pallore Amantium & Poëtarum.*

Ego Poëta ſum.] Scito & ſub Eumolpi perſona voluiſſe Arbitrum, quod deliteſceret etiam haud incommode ſuus Princeps. Eum ad inſaniam uſque proclivem prodiderunt ad carmina Hiſtorici antiqui. Sic cap. 52. inquit Suetonius: *Itaque ad Poëticem pronus carmina libenter, ac ſine labore compoſuit.* Et Cornelius Tacitus lib. 14. cap. 16. *Carminum quoque ſtudium adjectavit, contractis quibus aliqua pangendi facultas.* Quod in Lucano viſum. & alibi dixit: *Aliquando Carminibus pangendis ineſſe ſibi elementa doctrinæ, oſtendebat.* Iccirco Carmina ejus à pluribus, ſæpius non ſine elogio, memorata reperimus. Plinio ita nonnullis in locis, Seneca lib. 1. Quæſt. Natural. cui *Diſertiſſima:* Martiale lib. 8. Ep. 70. cui *Docta:* & lib. 9. Ep. 27. Item Philoſtrato: Grammaticis etiam Servio, & Perſii Scholiaſta. Poëtices ergo valde laboravit prurigine, uti & alibi dicimus, eoque ineptiarum amens prorſus devenit, ut *Recitaret carmina*, referente item Suetonio cap. 10. *non modo domi, ſed in Theatro.* quod etiam ſub Eumolpo ſignantiſſime expreſſum verbis illis paullo infra cap. XC. *Immo quotiens THEATRUM, ut RECITEM aliquid, intravi, &c.*

Non humillimi Spiritus.] Immo grandis & alti. ſic illud ſatis ſimile Propertii El. 7. lib. 1. interpretatus eſt Paſſeratius:

Tunc me Non Humilem mirabere ſæpe Poëtam.

Pariter etiam iterum lib. 3. El. 15.

Hæc ego Non humili referam memoranda cothurno.

Contra Eleg. 10. lib. 2.

Surge anima ex Humili jam Carmine, ſumite vires
Pierides, magni nunc erit oris opus.

Quod & ideo libentius Diſtichon adduxi, ut belle prorſus, immo vere interpunctum exhiberem, quum aliter vulgatis omnibus, quos vidi, diſtinguatur. Illi præterea & idemmet *Anima* eſt, quod Petronio *Spiritus.*

Si modo coronis aliquid credendum eſt.] De Coronis Poëtarum ſi hic conlectanea facimus, non ludemus operam; quandoquidem id haud exacte præſtiterint, quibus materies coronaria unicum fuit jamdudum, & potiſſimum argumentum. Itaque nos ex continua jam interpretatione defeſſi, hocce haud inamœno, utpote quod pluſculis eſt arboribus conſitum, diverticulo aliquantiſper recreabimur. Poëtarum olim Commiſſiones habitæ ſunt in Capitolinis Domitiani, ac Neroneis agonibus; in quibus qui Coronas adeptus (ipſæ namque præmia fuere Muſicorum certaminum) cœlum ipſum Apollinis tetigiſſe credebatur. Coronæ autem illæ tum pro commiſſionis, tum pro victoriæ ratione variæ fuerunt. *Querna* enim præmium extitit Capitolini certaminis, nam Quercus arbos Jovi Capitolino ſacra, in cujus honorem ipſe agon inſtitutus. Martialis lib. 4. Ep. 54. ad Colinum;

O cui

O cui Tarpejas licuit contingere Quercus,
Et meritas prima cingere fronde comas!

Et Statius Papinius in Epiced. Patris, dum reddit rationem, cur non Victor quoque evaſeris ex agone Capitolino:

Nam quod me mixta Quercus non preſſit oliva.

Unde equidem conligo, Coronas Albani certaminis pari cauſa *Oleaceas* fuiſſe, nam hoc inſtitutum etiam à Domitiano in honorem Matris Minervæ, ut narrat Tranquillus cap. 4. Arbor enim Minervæ fuit Oliva, & in ejus certamine Victor Statius ipſe, uti infra dicimus. Itidem & *Palma* rami Poetarum capita circumplexi, interdum vero, non ſemper, *lemniſcati.* Auſonius ſic:

Et qua jam dudum tibi Palma Poëtica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea Palma caret.

Muſæ & ipſæ ſic *Palma* coronabantur, uti ex Phornuto notum cap. XIV. περὶ τῶν Μουσῶν. *Lauro* item Poëtæ redimiti, nam haud fuit ſolum Imperatoris coronamentum. Ideo eleganter Papinius Domitiani caput Imperiali, & Poëtica lauru inſignitum lib. 1. Achill. celebravit:

At tu, quem longe primum ſtupet Itala virtus,
Graiaque cui gemina florent Vatumque, Ducumque
Certatim Laurus (olim dolet altera vinci)

Unde & Auſonius claret, quum Epigr. 1. de Valentiniano loquitur, aut Gratiano:

Come ſerenatam Duplici Diademate frontem,
Serta ferens, qua dona togæ, qua præmia pugnæ,
Bellandi, Fandique potens Auguſtus, &c.

Nullum frequentius aliud fuit coronamentum Poëtarum, ratione à perenni ejus virore deſumta. Eximium id ac ſibi peculiare habet divina Poeſis, hoc eſt, ipſum nimirum Poetam immortalem reddere; periode atque illum, quem verſibus ſuis ſumſerit celebrandum. Primum diſertim effert in Statua Claudiani exarata inſcriptio:

LICET. AD. MEMORIAM. SEMPITERNAM CARMINA. AB. EODEM. SCRIPTA. SUFFICIANT

Alterum Pindarus Pyth. extrema Od. 3.

——— γιγνωσκομένα
Δ' ἀρετὰ κλειναῖς ἀοιδαῖς,
Χρονία τελέθει.

Quæ cognoſcitur virtus per inclytos cantus, diuturna eſt. Et plures paſſim. Ex *Hedera* quoque factum Poëtarum coronamen. aperte Plinius lib. 16. cap. 34. *Hedera & ſemen nigrum, alii crocatum: cujus Coronis Poetæ utuntur, foliis minus nigris.* Inde Ovidius, quum queritur, Poëtas ſine honore eſſe, inquit 3. de Arte:

Nunc Hedera ſine honore jacent. ———

Ceterum non Poëtæ ſolum ipſi, ſed eorum *ſtatuæ.* Perſius Satyrarum veſtibulo:

Heliconiadaſque, pallidamque Pirenen
Illis relinquo, quorum imagines lambunt
Hederæ ſequaces.

Item & *Muſæ.* Ovid. lib. 5. Faſtor.

Tunc ſic neglectos Hedera redimita capillos,
Prima ſui cœpit Calliopea chori.

Alii. Inſuper *Myrto* haud immerito honorati Poëtæ, præcipue vero amatoria canentes, Venereaque, Elegiographi, Lyrici. Ovidius lib. 1. Amor. Eleg. 5.

Suſtineamque coma metuentem frigora Myrtum:
Atque ita ſollicito multus amante legar.

Et Statius lib. 1. Sylv. 11. verſ. 98.

——— *Mitiſque incedere vates*
Maluit, & noſtra Laurum ſubtexere Myrto.

Etiam *Muſæ* ipſæ. Naſo lib. 1. Amor. El. 1. quum Eraton adloquitur, quæ Elegiographis præeſt, &

——— *Nomen Amoris habet.*

Ex *Apio* denique plectebatur Poetis redimiculum. ita Virgilius Eclog. 6. de Lino Apollinis filio:

Ut Linus hæc illi divino carmine paſtor,
Floribus, atque Apio crines ornatus amaro,
Dixerit.

Ad quem locum exſertim Servius inquit, in Nemæo agone, qui in honorem Archemori inſtitutus eſt, *ſpeciatim Apio Coronantur Poetæ.* Quo etiam omnino facit & illud Juvenalis Sat. 8. verſ. 224.

Hæc opera, atque hæ ſunt generoſi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Proſtitui, Graiæque Apium meruiſſe Coronæ.

Verum enim vero, qui prætenſiores omnem ſenſerunt Deas, & aliquando plures contigit nanciſci Coronas. Sic Papinius, ut teſtatur, in Epic. Patris & alibi, tres obtinuit Certaminibus Albanis, & Eumolpus itidem, quas pruriens apud Arbitrum effert jactabundus. Præterea ex dictis obſervare licet, non inconcinne, quum Coronæ illæ forent indices adprobatoriæ ſententiæ judicum, pro ipſa audientium adprobatione nonnunquam *Coronam* uſurpari. Ita ſane apud Horatium eſt loco inſigni Poet. Art. quod neſcio an animadverterint ejus Interpretes:

Nec, ſi quid fricti ciceris probat & nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve Corona.

Hoc eſt, quod plebs infima Probat, neutiquam equites, & nobiles Adprobant. Sed jam curſus ad metam, & ſeptuplex, ajo, Poetarum fuiſſe coronamen, ex Quercu nimirum nexum, Oliva, Palma, Lauru, Hedera, Myrto, & Apio. Aliam, ſed unius tantum Poëtæ, Principis enim, ſed per livorem ei traditam, contemtumque, Coronam item invenimus: quapropter ipſam inter honorificas non accenſemus. *Lanea* videlicet eſt, qua Homerus Poeta donatus à Platone in 3. de Repub. De ea longa eſt & erudita Diſſertatio apud Paſchalium lib. 5. de Coronis cap. ultimo. quem, ſi vacat, adi.

Quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet.] Et iſte in Neronem ictus fat rectus. Sic de ipſo cap. 12. Suetonius: *Et Orationis quidem, Carminiſque Latini Coronam, de qua honeſtiſſimus quiſque contenderat, ipſorum conſenſu conceſſam ſibi recepit.* Adpoſitiſſimum rei exemplum eſt, quod refert A. Gellius lib. 17. cap. 4. Menandri ſcilicet Comici à Philemone devicti:

Menan-

Digitized by Google

Menander à Philemone nequaquam pari Scriptore in Certaminibus Comœdiarum, ambitu GRATIAQUE, *& factionibus ſæpenumero vincebatur.* Quippe & in ingenua haece ingenii decertatione habuere ſuum etiam locum Summa poteſtas, Divitiæque corrumpendis judicum ſuffragiis, quo & iterum infra reſpectavit Petronius, quum cap. CXXXVII.

Quiſquis habet nummos &c. ——
Carmina componat.

inquit. Minoris tamen ejuſmodi victoriæ fuere omnino factæ, Fortunæ namque cæcutientis haud ſecus ac munera fuerunt, &, uti Seneca dicit, *tanquam conſulatus præturæve* contingerent. Hujuſce argumenti exſtat venuſtiſſimum Polliani Epigramma ad Florum malum Poëtam, adeptum tamen in Certamine præmium, illi obſecundante fortuna prorſus immerito lib. 2. Anth. cap. 40. Epigr. 1.

Εἰ μὴ χαίρω, Φλῶρε, γενοίμην δάκτυλος, ἢ πᾶς
Εἷς τῶν σῶν τούτων τῶν κατατεινομένων.
Χαίρω τὴ τὸν κλῆρον, ὃν ἐκλήρωσας ἐν ἄθλοις
Ὡς περὶ χηρείας τοῦ στέφανον μερίδος, &c.

Ejus ecce libera Caſauboni verſio, ſive potius, ſi ita vocare lubet, enarratio: prius namque peſſime fuit Interpretibus acceptum. *Ego vero, ô Flore, niſi gaudes, fiam eorum pedum unus, quos tu in tuis chartis torques miſere: Gaudeo inquam, idque ita eſſe, juro tibi per Fortunam, & ſortem, qua favente tibi Coronam poëticam ita nactus es, ut in diviſione hæreditatis, quæ parentum morte obtigiſſet, partem opimam,* &c.

Gratia.] Hic, Munera, Dona. Ita Salluſtius Criſpus de Bello Jugurthino. *Fautores Legatorum, præterea magna pars Gratia depravata, Adherbalis dicta contemnere.* Iouit pecuniam à Jugurtha per legatos miſſam. Sic & Appulejus de Paride Dearum Judice, Veneris promiſſis corrupto lib. 10. *Quum rerum exordio, inter deos & homines agitatum judicium corruperit Gratia.*

Quare ergo, inquis, tam male veſtitus es? propter hoc ipſum.] Male Eumolpus veſtitus, quia Poëta bonus. aliter Martialis lib. 6. Ep. 82. quod erat Interpretibus animadvertendum, ſed ipſi potius confundunt:

Subriſi modico levique nutu,
Me, quem dixeras eſſe, non negavi.
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?
Reſpondi: Quia ſum malus Poëta.

Aſt Arbitri ſententia omnium gentium ſtabilita ſuffragiis omni ævo. in re clara immorari non licet. Latius id Lucianus declamat in Saturnalibus. Sed quid? quum olim & Sapientes fuerint viri. quibus ab attrita veſte petita vanitas. Inde ſuperbientem Antiſthenem perſtrinxit Socrates, referentibus Laërtio lib. 6. & Æliano de varia Hiſt. lib. 9. cap. 35. An fors ambibant ſic male veſtiti ex nota Litteratorum videri? An indicare, veros eſſe divitiarum contemtores?

Qui pelago credit &c.] Plenam ſententiam iſtorum verſuum verbis Senecæ P. excipe conceptam, ubi pariter de Eloquentia contemta loquitur, Præfatione lib. 1. Controverſ. *Sive quum præmium pulcerrimæ rei cecidiſſet, translatum eſt omne certamen ad Turpia,* MULTO HONORE QUÆSTUQUE VIGENTIA.

Qui pugnas & caſtra petit, præcingitur auro.] *Præcincti* milites, ut ſupra notavimus. Recte autem *Auro* dicit, nam in Zonis pecuniam geſtabant milites. ſic C. Gracchus apud A. Gellium lib. 15. cap. 14. *Itaque, Quirites, quum Roma profectus ſum, Zonas, quas plenas Argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Spartianus item in Peſcennio Nigro: *Idem juſſit, ne in Zonis Milites ad bellum Aureos vel Argenteos Numos portarent, ſed publice commendarent, recepturi poſt prælia quod dederant.* Lampridius rationem reddit in Alexandro: *Miles non timet niſi veſtitus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in Zona.* Hinc & D. Matthæus 10. 9. jam claret: ubi χαλκὸν ideo Vulgatus Interpres recte *pecuniam* reddidit. Ligamenta & habenas habebant Cingula & Zonæ, quibus circa ventrem cingebantur milites, in medio tamen receptaculum erat, quo numi continebantur, haud ſecus ac ſinum funda habet, quo conlocantur lapides. Itaque cingula illa prorſus olim fundam referebant. Unde non dubio fuit ortum, ut Cingulum etiam vocaretur ab Antiquis *Funda.* Plane indicant Gloſſæ veteres: *Ventrale* κοιλιόδεσμος, φοῦνδα. *Ventrale* etiam eſt genus Zonæ. Item alibi, *Ventrile*, φοῦνδα· Sed φοῦνδα, ſcito, Latinum eſt, non Græcum vocabulum. *Funda* nempe, quæ Græcis eſt σφενδόνη.

Jacet oſtro.] Nam divitum ſtragula purpurea olim, ſive Cubiculares lecti eſſent, ſive Diſcubitorii. Iberus Epigrammatographus lib. 2. Epigr. 16. de Zoilo Ægrotante:

Zoilus ægrotat, faciunt hanc ſtragula febrem,
Si fuerit ſanus, Coccina quid facient?

Ac de eodem Diſcumbente lib. 3. Epigr. 82.

Cubitis trudit hinc & inde convivas,
Effultus Oſtro, Sericiſque pulvinis.

Et qui ſollicitat nuptas, ad præmia peccat.] Adulteria & ſtupra Romanis prohibita, libidines aliæ ferè permiſſæ. Ecce D. Hieronymi locus id indicans plane in vita B. Fabiolæ, ubi de Ethnicorum legibus verba facit: *Apud illos* (Romanos) *viris impudicitiæ frena laxantur, & ſolo Stupro atque Adulterio condemnato, paſſim per lupanaria, & ancillulas libido permittitur, quaſi culpam dignitas faciat, non voluntas.* De pœnis autem mœchis irrogatis creberrima apud Scriptores mentio. Ideo ergo Nuptæ mulieres emebant fututiones, ſive, ut Martialis loquitur, *numerabant*, oimirum ut præmiorum ſpe, ubi voluptas defuiſſet, adulteri deliniti imminentia ſupplicia contemnerent. Illud eſt cap. CIV.

—— *Dat adultera munus.*

Ad præmia id eſt, *Ob præmia*, ut Plautus loquitur.

Pruinoſis pannis.] Vel Pannis ſolum ſufficeret: quum ſordidam veſtem, ac vilem *Pannum* vocarent

ſc. 2. ubi pariſſimos, ac Romanorum ſunt, perſtrinxit Græcorum mores:

> Χρ. Καὶ τάς γ' ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας,
> Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ,
> Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν· ἐὰν ῃ πλούσιος,
> Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.
> Καρ. Καὶ τούς γε παῖδάς φασι ταὐτὸ τοῦτο δρᾷν,
> Οὐ τῶν ἐραστῶν, ἀλλὰ τ' ἀργυρίου χάριν.
> Χρ. Οὐ τούς γε χρηστοὺς, ἀλλὰ τοὺς πόρνους· ἐπεὶ
> Αἰτοῦσιν οὐκ ἀργύριον οἱ χρηστοὶ. Καρ. Τί δαί;
> Χρ. Ὁ μὲν ἵππον ἀγαθὸν, ὁ δὲ κύνας θηρευτικάς.
> Καρ. Αἰσχυνόμενοι γὰρ ἀργύριον αἰτεῖν ἴσως,
> Ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν.

Vertit Nicodemus Friſchlinus:

> Ch. *Etiam Corinthiacas ajunt meretriculas,*
> *Si quando pauper eas ſollicitando ambiat,*
> *Nullam rationem ejus habere. At ſi quiſpiam*
> *Dives, ſtatim illi jacere copiam ſui.*
> Ca. *Hoc ipſum ajunt facere pueros tenellulos,*
> *Non propter Amatores, ſed quaſtus gratia.*
> Ch. *At tu hoc non de bonis, ſed meritoriis,*
> *Dici puta: nam frugi argentum haud expetunt.*
> Ca. *Quid ergo petunt?* Ch. *Alius quidem generoſum equum,*
> *Alius vero expetit canes venaticos.*
> Ca. *Fortaſſe dum eos pecuniam expoſcere pudet,*
> *Hoc prætextu ſuam tegunt infamiam.*

Cap. LXXXVI. *Gallos gallinaceos.*] Conveniens rei & voti ſponſio iſthæc. Galli enim ſalaciſſimi ſunt, ac de præpoſtera libidine ſuſpecti. Vide Ælianum de Animal. lib. 4. cap. 16.

Coitum plenum] Votum plenum vocavit Ovidius 1. de Arte:

> *Quantum defuerat pleno poſt oſcula Voto?*

Unde Arbiter & paulo inferius claret, ubi *Unum* id κατ' ἐξοχὴν nuncupat *Votum: Deinde in Unum omnia Vota conjunxi.*

Cras puero aſturconem Macedonicum donabo.] Votum autem hocce prorſus hic ἀπροσδιόνυσον venit, nam quid cum ſumma illa voluptate habent *Aſturcones* commune? Et quonam modo ſuſpicari puer certum quiverat munus, quod Patri neutiquam latere poterat; cognitumque ab eo ſi foret, omnino taceret ſuſpectam Pædagogi liberalitatem, ut ipſe inquit poſtea? Notum eſt, *Aſturcones* eſſe Gallaïcos equulos, nobis, *Acas Gallegas*, adpellatos, ab *Aſturia* ſcilicet Gallaicæ olim adcenſita regioni *Aſturiones* dictos, & *Aſturcones*. exſtat & hodie de ipſorum incedendi modo apud Martialem, & Plinium mentio. Ea propter, poſtquam diu negotium feciſſet nobis locus iſte, & mendum altius latere pro certo habuiſſemus, tandem, anne, *Aſturcone* expuncto, ejus in locum ſubſtituendum eſſe *Struthionem* comminiſcebamur, Quam vero apte ipſus conveniat rei, nii inquiramus licet. Alites fuere minorum votorum ſponſiones, ipſas quaſi per gradus augendo, quouſque ad ſummum votum Eumolpus pervenit. cujus enim cenſus promiſſus, quod omnium videlicet maxima Ales futura eſſet, rectus omnino rerum ordo videbatur exigere. Ipſe autem *Struthio* ſine controverſia eſt. Ita inquit Plinius initio lib. 10. *Sequitur natura avium, quarum grandiſſimi, & pene beſtiarum generis, Struthiocameli Africi, & Æthiopici, altitudinem equitis inſidentis equo excedunt.* Inde eis Magnitudinem immenſam tribuit Oppian. 3. Κυνηγ.

> Τῆς ἤτοι μέγεθος μὲν ὑπέρβιον.

Et *Vaſta Ales* Claudiano dicitur lib 2. in Eutrop. Μεγάλη Ariſtophani in Avibus, & Æliano paſſim. Præterea fuere & inſigniter ſalaces ſuperiores Aves illæ, ut forent Venereæ velitationi mercedulæ adpoſitiſſimæ. Erat igitur & tertia Avis futura ſalaciſſima, nam commiſſi jam profligatiſſimi voti exſtitit munus inſigne. Struthio autem adeo ſalaci eſt natura, ut vel exin in Mimis vocari *Strutheum* obſcænam partem virilem, nullum ſit dubium. Sic dicit Feſtus: *Strutheum in Mimis præcipue vocant obſcænam partem virilem, à ſalacitate videlicet paſſeris, qui Græce στρουθὸς dicitur.* Quem locum Aldrovandus recte de *Struthione* iſto, quo de agimus, cepit lib. 9. Ornithol. cap. 2. Ideo & Avicenna, carnem Struthionis Medicis laudari, memorat, libidini coituique promovendo: nam calida quum ſit, præſtare id poſſe, rationi conſentaneum eſt. Ipſi quidem ſæpiſſime coeunt, quod ſat plurimum habent excrementi. Sed tu forte inquis, in quem uſum tam vehementer puer optaret promiſſum Struthiocamelum? Ego enim paucis aperiam, & inquam in duplicem. Sive ut condiſcipulis inde convivium pararet, quod & verba illa haud inſinuant invite in cap. ſequenti. *Poſtquam diu queſtus eſt, deceptum ſe & deriſum, traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum.* juvatque adpoſitum, quod in voto præmi.erat, *Struthionem Macedonicum OPTIMUM*, ubi & forſitan ſcriptum, Opimum. ſed idem ibi *Optimum* valet. Struthiones ſane inter luxuriæ inſtrumenta olim non vulgaria. Lampridius auctor eſt, Alagabalum in cœnis aliquoties Struthiones exhibuiſſe; & ſexcentorum capita quodam in convivio, ad edenda videlicet cerebella. Ipſum autem nonnullis diebus tantum eiſdem veſci conſueviſſe, ſicuti phaſianis, & pullis. Sic etiam narrat & Heraclides, Regi Perſarum inter cæteras animantes quotidie & *Struthiones Arabicos* mactari. Ipſos vero condiendi rationem hiſce verbis præbuit Apicius in Trophete cap. 1. *In Struthione elixo uſurpant piper, mentum, cuminum, porrum, apii ſemen, dactylos, vel Carietas, mel, acetum, paſſum, liquamen, & olei modicum. Quæ in cacabo bulliunt, amylo obligant, atque ita partes Struthionis in lance perfundunt, ac piper deſuper adſpergunt. Si autem condituram coquere volueris, alicam addes.* Et rurſus: *Aliter ſic præparatur: Struthione elixo, piper Liguſticum, thymum, aut ſaturejam, mel, ſinapi, acetum, liquamen, & oleum addes.* Unde colligere eſt, illos ab delicatiſſimis gulonibus nunquam altari. Sive expetebat anxie ephebus impudicus Struthionem, ut illius

Digitized by Google

illius ſpectaculum ederet condiſcipulis, interque ſe, Struthiocamelum agitantes, haud inſolens iidem luderent. Antiquos nimirum Romæ & ſpectacula Struthionum exhibuiſſe, ex Plauto equidem videor mihi odorari: nam in Perſa 2.2.17. quidam curriculo volare juſſus quum eſſet, haud inconcinne reſpondet:

Iſthuc Marinus Paſſer per Circum ſolet.

Marinus Paſſer Struthio eſt, ut infra dicimus, ubi & nonnulla inſuper de illo opportune addimus. Ita Pergami, & Athenis *Coturnicum*, & *Gallinaceorum* fuiſſe, narrant Pollux, Lucianus, Ælianus, & Plinius. Firmat etiam Vopiſcus in Probo: *Immiſſi deinde* (in Circum) *per omnes aditus* (Cavearum) *Struthiones mille, mille Cervi, mille Apri.* Ipſos & talibus ſpectaculis *miniari*, innuit Capitolinus in Gordiano cap. III. Verum enimvero auribus jamdudum noſtris tinnire moleſte ſentimus, Ubinam tui *Struthionis Macedonici* memoria? Scrupulus enim eſt, nos ingenue fatemur, quem in præſentia removere, ſatis non poſſumus. nam adhuc ego non reperi Struthionem Macedonicum: quum apud Xenophontem, Diodorum Siculum, Strabonem, & Lampridium *Arabici* ſint: *Lybici* ſive *Africi* apud Ariſtotelem, & Plinium: & *Mauri* etiam apud Capitol. in Gord. cap. III. item apud Plinium *Æthiopici*: & apud Diodorum Siculum, *Syriaci.* Aſt ego interim ab ipſis quærerem, Ubinam eſt & *Aſturconis Macedonici* teſtimonium? Nuſquam meHercules Scriptorum; & ipſi Aſturcones Macedonicarum nuſquam prorſus, ut arbitror, gentium. Itaque haud hinc ſuperior evadit Scriptura ineptiſſima, & radicitus ex politiſſimo Scriptore evulſa quum ſit, in Gemonias æternum abjicienda.

Cap. LXXXVII. *Male repugnanti.*] Venuſtiùs adhuc plane iſtud eſt præ illo cap. XX. *non repugnanti.* Pariter Horatius Od. 9. lib. I.

Pignuſque dereptum lacertis,
Aut digito Male pertinaci.

Sic & Sulpitius Servaſtus Junior, quum mollem ac levem illam, quam in alveo paullatim facit exiguus amnis, arroſionem exprimit eleganter:

Amnis inſueta ſoles ire valle,
Mutat & rectos via certa curſus,
Rupta quum cedit Male pertinaci
Ripa fluento.

Gaudium.] Coitum. Tibullus lib. 2. El. I.

——— *Diſcedat ab aris*
Cui tulit heſterna Gaudia nocte Venus.

Arbiter ipſe cap. CXXXII.

Nam quis concubitus, Veneris quis Gaudia neſcit?

Et ſæpe alias.

Gaudio laſſus.] Iterum *Gaudium* pro coitu, quem, ut indicat hic Petronius, ſubſequitur *Laſſitudo.* Sic etiam Ovid. lib. I. Amor. El. 5. ſub finem:

Cetera quis neſcit? Laſſi requievimus ambo.

Et in Sapphus Epiſtola.

Et quod, ubi amborum fuerat confuſa voluptas,
Plurimus in Laſſo corpore Languor erat.

Et alibi ſumma cum venuſtate:

Aut te trajectis Ææa veneſica ramis
Devovet, aut alio Laſſus amore venis.

Item Tibullus lib. I. El. 9. de corruptoris uxore pueri ſui loquens:

Et quum furtivo juvenem Laſſaverit uſu,
Tecum interpoſita Languida veſte cubet.

Cujus rei Ariſtoteles rationem quærit, redditque Problem. 22. Sect. 4. Unde & Petronius ſibi ipſi interpres cap. XXI. & cap. CXXXII.

Pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus?] Fateor me illud ſecus ſuſpenſis pedibus per hancce fabulam properanter inceſſiſſe, ac ſi per ignem, per ſpinas, aut per haſtæ cuſpidem, ut ajunt, mihi contingeret progredi. Nimio plus charum & egomet hunc Scriptorem, me-Dius Fidius, haberem, ſi abſque ultimæ improbitatis ejuſcemodi narratiunculis Satyrici ſui funiculum produceret. Mutuo autem auxilio ſibi ſunt locus iſte & ille cap. CXXX. *ut timerem ne latus meum frater convelleret. Facere* notum Veneris verbum. Unicum Senecam meum produco ep. 123. *Una felicitas eſt bona vita, Facere, eſſe, bibere, frui patrimonio.*

Cap. LXXXVIII. *Hac tropica inſtituit.*] Senſus eſt, Quod artes nimirum, quum ad ſummum perveniſſent cacumen, exin pecuniæ cupiditas, quæ medullitus poſtea homines invaſerat, deturbarit, ac omnino revertendi impoſuerit neceſſitudinem. haud aliter atque Solis fax, quum Circulos tetigit, qui *Tropici* ideo indigitantur, convertit ſeſe, ac reflectit curſum ſuum, ut docent cum Proclo Aſtronomorum filii. Paterculus enim difertis verbis ſententiam ipſam protulit extremo lib. I. ubi & plura huic Eumolpi declamationi reperiuntur conſentanea. *Difficilis*, inquit, *in perfecto mora eſt: naturaliterque, quod procedere non poteſt, recedit.* Alii neſcio quas hic ſomniant umbrarum imagines, & incondita ac inania quædam ſoporatorum deliramenta. Utebantur ſane, uti vernaculis, nonnullis voculis Græcis olim Romani, ob utriuſque nempe linguæ commercium. Sic nos hodie pluſculis Latinis. Cape apud Arbitrum iſthæc, *Tropica*, *Phili*, *Logi*, *Daphnon.*

Omnium herbarum ſuccos Democritus expreſſit.] Sic ipſum cum Pythagora compoſuit Plinius lib. 25. cap. 2. *Ab eo Pythagoras clarus ſapientia, primus Volumen de Herbarum effectu compoſuit, Apollini, Æſculapioque, & in totum Diis immortalibus inventione & origine adſignata. Compoſuit & Democritus, ambo peragratis Perſidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique Magis.* Nihil ergo mirum ſi de ipſo Arbiter adfirmat, *ætatem inter experimenta conſumſiſſe.* Diogenes etiam Volumen illud Democriti, Plinio ſubintellectum, inter ejus recenſet opera in vita ipſius.

Eudoxus.] Plures Eudoxi, omnium autem celeberrimus ille, cujus hic fit à Petronio mentio. Cnidius nimirum Major ille eſt, cujuſque vitam ſcripſit Diogenes lib. 8. Quum vero cœli, aſtrorumque obſerva-

Digitized by Google

ſervationi motuum diutius vacaſſet, recte Ἀστρολογούμενα, ut Laërtius vocat, ſive Φαινόμενα, ut Hipparchus in Aratum Comment. lib. 1. & Anonymus in vita ejuſdem Arati, ſcribere potuit. Plura ejuſdem opera Meurſius recenſet, uti & ceteros Eudoxos, Commentario in Apollonii Dyſcoli Hiſtoriam Commentitiam, quem vide cap. 24. Si de ipſo autem plura reſcire lubido foret, conſulendi videlicet erant Laërtius dicto jam loco, Suidas, & A. Gellius lib. 17. cap. 21.

Ter bellebore animum deterſit.] Apud Lucianum ait ipſe Chryſippus in vitarum Auctione: Καὶ τὸ κεφάλαιον, οὐ θέμις γενέσθαι σοφὸν, ἢν μὴ τρὶς ἐφεξῆς τοῦ ἐλλεβόρου πίῃς. *In ſumma, nequaquam decet ſapientem fieri prius, quam ter ex ordine Helleborum bibas.* quem locum etiam indicavit Bourdelotius. Helleborum enim primum terribile habitum medicamentum, poſtea adeo familiare redditum, ut ſtudioſi fere omnes epotaverint haud cunctabundi. Didici ex Plinio cap. 5. lib. 25. *Candidum* (Helleborum) *vomitione, cauſaſque morborum extrahit, quondam terribile, poſtea tam promiſcuum, ut pleriquc ſtudiorum gratia ad pervidenda acrius, quæ commentabantur, ſæpius ſumtitaverint.* Chryſippi autem decantati Hellebori ſic tranſlative meminit Fulgentius Continentia Virgiliana: *Ego vero Chryſippi Hellebori rancidulo acrore poſtpoſito, cum Muſis aliquid blandius fabulabor.*

Sta ua unius lineamentis.] Infra & Plaſtarum tangimus Lineamenta, ubi de Picturæ Lineamentis ſtudioſe inquirimus. Nunc autem in tranſcurſu Valerii Maximi præmittimus locum, rei ſane, qua de agimus, plurimi faciendum. Inquit ergo, ubi de Venere Gnidia loquitur, glorioſo illo, inquam, Praxitelis marmoreo pervigilio, juvenis vero Deam ipſam depereuntis, amatorio, lib 8. cap. 11. *Quid enim vacua rationis animalia arte decepta miremur, quum hominis ſacrilegam cupiditatem muti lapidis LINEAMENTIS excitatam videamus?*

Myron, qui pene hominum animas ferarumque ære comprehenderat.] Sic ubi de Statuariis Plinius lib. 34. cap. 8. *Myronem Eleutheris natum, & ipſum Ageladis diſcipulum, bucula nobilitavit, celebratis verſibus laudata: quando alieno ingenio plerique, quam ſuo commendantur.* Ac ſubinde ejus recenſet opera, ubi *Feræ*, ubi *Homines*. Superſtites adhuc ſunt, neſcio an iidem ſint, qui Plinio memorantur, verſus inluſtres, qua Græcorum, qua Latinorum, quibus Bucula illa celebratur. Nobilitarunt item & Statuarius plures Signa videlicet, ubi Animi mores, ſubtilitate quoque Lineamentorum, ad vivum prorſus fuerunt expreſſi, quod & Plinio non latuit. Ea mens Calliſtrati eſt profantis de marmoreo Centauro: Τοιοῦτο δὲ ὄντος τοῦ σώματος, ὅλως ἂν θυμὸν ἐπιπλέοντα τῷ τεχνήματι, καὶ ἠγριωμένον τὸ σῶμα, καὶ τῷ προσώπῳ θηριῶδες ἐπανθοῦν. *Porro quum tale ſit corpus, videas Animum in artificio eminentem, & corpus efferatum, & vultui belluinum quiddam eſſloreſcens.*

Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt.] Valetudinem innuit Animi, & Corporis, ut ſupra diximus ad verba cap. 111, *amas bonam mentem.*

Alius donum promittit, ſi propinquum divitem extulerit, alius &c.] Vota hæc ſunt, quæ arcano ore ſuſcipiebantur, de quibus intelligendus Martialis lib. 1. Ep. 40.

Et nihil arcano qui roget ore Deos.

Cui opponitur, *Aperto vivere voto*, ut ait Perſius. Sed copioſe de Votis hiſce plures jam Critici.

Capitolio promittere ſolet.] Nihil mutare neceſſum. *Capitolium* pro Jove Capitolino ſæpius poſitum plane Suetonius in Nerone cap 12. ubi audaces nimis ejus nuperi Interpretes ad libitum ſuum locum refingunt. Prudentius Apotheoſi titulo *adverſus Judæos*:

Ipſa ſuis CHRISTUM Capitolia Romula mœrent,
Principibus lucere Deum.

Et Rycquius de Capitol. Rom. cap. 5. inter alias Capitolii notiones recenſuit. *Promittere*, ait, quum vota ſcilicet à Senatu nuncupabantur, quorum plurima apud Scriptores priſcos exſtant exempla. Quid ergo hocce cum donariis deorum, & auro eis dedicato, quæ commiſcuit Horatii Interpres? Inconditi ſane coqui ſunt ſæpenumero viri eruditi diverſa jura confundentes.

Jovem quoque peculio exorat.] Hocce dictum ex Jovis Dodonæi oraculo:

Δῶρα θεοὺς πείθει, καὶ αἰδοίους βασιλῆας.
Munera deos placant, & venerandos reges.

Quod ore Heſiodi prolatum, refert Suidas, invenirique apud Platonem 3. de Republica. Expreſſit item & Ovidius 3. de Arte verſu illo:

Placatur donis Juppiter ipſe datis.

Quæ eadem Euripidis ſententia Medea:

——— Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς, λόγος.
——— *Donis vel ipſos dictitant flecti deos.*

Multiſque Ariſtophanes in Pluto. Hinc & illud Arbitri exponendum cap. CXXXVII. *Unde Poſſitis & deos emere.*

Peculio.] Supra quid hic *Peculium* ſit, jam diximus. Inſuper tamen addimus in præſentia, dictum Petronii formam proverbialem referre eadem figura, uti illud cujuſdam Poëtæ eſt apud Pollucem lib 9.

Τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικῶντι χελῶναι.
Et virtus teſtudinibus, & ſapientia cedit.

Olim namque Græcorum in numis *Teſtudinis* effigies inſculpta, uti & Pecudum fuere Romanorum numiſmatis. Unde & Græcis ἁπλῶς *Teſtudines* vocabantur numi.

Quum omnibus diis, hominibuſque formoſior videatur maſſa auri.] Pariſſimum illud Ovidii lib. 3. de Arte:

Munera, crede mihi, capiunt hominesque deoſque.

Eademque ſententia eſt Oraculi Jovis Dodonæi ſupra adducti.

Cap. LXXXIX. *Quæ Troja haloſin oſtendit; itaque*

conabor opus verſibus pandere.] Agnoſce & hic ſub Eumolpi figura Imperatoris ad poeticen proclivitatem adumbratam. Inter inſigniora enim Poëmata Neronis *Haloſis* exſtitit antiquitus *Trojana.* Ubi ſimul amaram Carminis occaſionem indubie inſectatur Petronius. quæ videlicet immaniſſimo Principi ex Romæ incendio fuit oblata. Omnia ſic veteres Hiſtorici convincunt. Suetonius cap. 38. quum Urbis incendium deſcribit: *Hoc incendium è turri Mecænatiana proſpectans, lætuſque flammæ, ut ajebat, pulcritudine ἅλωσιν Ilii Decantavit in illo ſuo ſcenico habitu.* Tacitus pariter lib. 15. *Ipſo tempore flagrantis Urbis, iniſſe eum domeſticam ſcenam, & cecinisse Trojanum EXCIDIUM, præſentia mala vetuſtis cladibus adſimilantem.* Item Dio lib. 62. pag. 709. Ὁ Νέρων ἐς τὸ ἄκρον τοῦ Παλατίου (ὅθεν μάλιστα σύνοπτα τὰ πολλὰ τῶν καιομένων ἦν) ἀνῆλθε, καὶ τὴν σκευὴν τὴν κιθαρῳδικὴν λαβὼν, ᾖσεν ἅλωσιν, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγεν, Ἰλίου. *Nero in ſummum Palatii, unde magna pars incendiorum videri poterat, conſcendit, ibique ornatu Citharœdi HALOSIN Trojæ, ut Ipſe dicebat, cecinit.* Aſt revera Urbis erat Romæ. Scripſit præterea TROICA, ut Juvenalis vocat Sat. 8. 221. TROICON Perſii Scholiaſtes, & TROADOS LIBROS vetus Interpres ejuſdem Juvenalis. Sed de illis latius nos in *De Neronis Operibus* Libro ſingulari. Exſtat hodie & Τρυφιοδώρου Αἰγυπτίου Γραμματικοῦ, καὶ Ἐποποιοῦ Ἰλίου Ἅλωσις.

Jam decuma &c.] Ab Equi fabrica, perinde ac Maro, conſulto Poëmation ſuum orditur Petronius. Præfatiuncula autem hæcce de belli ſtatu præmittenda, longe enim multumque ſuperavit Poetam Principem. quod ſat erit ex conlatione perſpicuum. Sic Virgilius canere cœpit principio lib. 2.

—— *Fracti bello, fatiſque repulſi,*
Ductores Danaum, tot jam labentibus annis,
Inſtar montis Equum, &c.

Ubi jejune Danaum memor fuit tantum ſummus Poëta, nulla facta Trojanorum mentione. Arbiter vero plenius utramque gentem commemorans, quod erat eo loci omnino neceſſarium, cultiori doctrina (ſi fas eſt, etſi vere, hic ita loqui) & mira, ac plena rerum, verborum parcitate ad Equi deſcriptionem ſeſe adcinxit. loquit ergo primis tribus elegantiſſimis verſibus:

Jam decuma mæſtos inter ancipites metus
Phrygas obſidebat meſſis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu.
Quum &c.

Ubi utroſque facit belli eventus ancipites, nempe Phrygios. & Græcos omnibus vero longa obſidionis mora potiſſima occaſio. nam decennali prælio vires *Trojanis* prorſus fuerant exhauſtæ. *Danais* autem Calchantis fides vaticinii, mora itidem, dubio conſtare videbatur.

—— *Decuma meſſis.*] Notiſſima hæc figura, *Metalepſis* dicta, qua gradatim itur ad illud, quod verbis tranſſumtis oſtendi amat Poëta. Pariſſime uſus eſt Martialis lib. 4. Ep. 79.

Condita quum tibi ſit jam ſexageſima Meſſis.

Pariſſima exſtat & in veteri monumento puellæ octuennis:

Cujus in octava laſcivia ſurgere Meſſe
Cœperat.

Et alii aliter ſæpius. Aſt infra nos de obſidionis tempore.

Cæſi vertices Idæ trahuntur.] Tryphiodorus:

Καὶ δὴ τέμνετο δοῦρα, καὶ ἐς πεδίον κατίασιν
Ἴδης ἐξ αὐτῆς.
Et cædebat ligna, & in campum deducebat.
Ex ipſa Ida.

Obducti ſpecus.] Iſti ſunt *ſpecus*, qui obſtant, quo minus apte veterem ſcripturam retineamus eodem verſu:

Aperitur ingens Antrum.

Et quæ non ſatis mihi probata fuit, *Clauſtrum* nimirum, aut *Cloſtrum*, plures autem receperint, reliquerimus. Eadem de re dixit Virgilius:

—— *Penituſque Cavernas*
Ingentes, uterumque armato milite complent.

Poſtremum ſic & Petronius:

Qui caſtra caperent.

Præterea, *Obducti*, ſunt, operti, tenebroſi. quod ita & Virgilius eleganter expreſſit:

Includunt cæco lateri.

Tu confer, plura ſunt, quæ noſtrum præterfugiunt obtutum.

—— *Decenni.*] Supra *Decuma meſſis.* Hæc eſt receptior ſententia, utpote Platonis 3. de Leg. Demoſthenis, Tryphiodori, Meſſalæ Corvini, Plauti Bacchidibus, ac deinde recentiorum. Alii augent ſpatium obſidionis, aut prælii. videtis Daretem Phrygium, & Thucydid. lib. 1.

—— *Et in voto latent.*] Variæ hic ſunt Interpretum ſententiæ noſtram vero ingenii exercendi gratia reticere noluimus. *In voto latent*, inquimus, id eſt, in loco impendio cupito. ſic paullo poſt interpretamur illud:

Et in Vota properant.

Delecti enim fuere, ut includerentur in Equo, qui robore, animique virtute forent inſigniti. Diſertim Virgilius lib. 2. Æneid. ſub principium:

Huc Delecta virum ſortiti Corpora, furtim
Includunt cæco lateri.

Etiam Cicero 2. Philipp. *In hujus me conſilii ſocietatem, tanquam in Equum Trojanum, includi cum Principibus non recuſo.* Κατάλογον autem Cointus Smyrnæus refert lib. 12. poſt quem addit:

Ἄλλοι δ' αὖ κατέβαινον, ὅσοι ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι.
Alii denique intrarunt, qui longe optimi erant.

Indubie ergo in Equum includi optarint valde illi, utpote ſummæ animi præſtantiæ argumentum, ac ſpecimen inluſtre. Aſt quid tempus terimus argutiis, quum plane illud ſit è Virgilio deſumtum; ipſus ſic de Equo eodem lib. 2. inquit:

Veſtima

Digitized by Google

Votum pro reditu ſimulant.
Unde poſtea Petronius ad illud reſpiciens,
——— *Et in voto latent.*
dixit. Participium enim eſt, intelligiturque, in Equo, quem voverant.

——— *Pulſas mille credidimus rates.*] Tot fuere in expeditione illa teſtantibus Scriptoribus priſcis, Æſchylo Agamemn. Euripide Androm. Livio lib. 5. Plauto Bacchid. Seneca Tragico, Propertio, Ovidio, pluribus. Sic itidem & Poeta antiquus:
Græcia conjurat repetendam Mille Carinis,
Jurata hanc Ratibus Græcia mille petit.
Unde uti ex Horatio quoque Od. 15. lib. 1. Carm. & proba lectio illa, quod ἐν παρόδῳ inquam, firmior relinquitur;
Jurata Virtus additur.
Aſt ex Homeri Catalogo 2. Iliados conſtat, naves CIↃCLXXXVI. fuiſſe. Unde nonnulli volunt, numerum finitum pro infinito tot Scriptoribus poni, nec deſunt, qui hocce refellant, nam iſtæ ſunt Criticorum Quæſtiones.

——— *Titulus fero*
Inciſus.] Talem, volunt, fuiſſe.
DANAI MINERVÆ ILIADI DONO.
Sive, ut Actius in Deiphobo apud Servium Fuld.
MINERVÆ DONUM ARMIPOTENTI
DANAI ABEUNTES DICANT.

——— *Hoc ad fata compoſitus Sinon.*] *Compoſitus*, effictus, ubi etiam ejus innuit totius corporis habitum. Expreſſit Tryphiodorus verſ. 211.
Μοῦνος δὲ πληγῇσιν ἑκούσια γυῖα χαραχθεὶς,
Αἰσιμίδης ἐλέλειπτο Σίνων, ἀπατήλιος ἥρως.
Solus vero ſponte membra ſauciatus plagis,
Relictus fuerat Æſimides Sinon, fraudulentus heros.
Et paucis intermiſſis verſ. 219.
Ὡς τότε λωβητοῖσι περίστικτος μελέεσσι.
Sic tunc ſtigmatis notatus membris ſauciis.
Additque:
——— καδδέ οἱ ὤμους
Ἕλκεσι πορφυρέοισιν ἐπέῤῥεεν ἔνυχον αἷμα.
——— *per humeros autem ipſi*
De vulneribus inflictis defluebat fluidus cruor.
Et iterum verſ. 251.
Γυμνὸς ὑπὲρ πεδίοιο φάνη κεκακωμένος ἀνὴρ,
Αἵματι δὲ σμώδιγγες ἀεικέα βεβριθυῖαι
Ἴχνια λωβήτοιο θοῶν ἀνέφαινον ἱμάντων.
Per campum apparuit quiſpiam vir nudus, miſereque affectus,
Sanguine vero vibices indecenter referta
Oſtendebant veſtigia diræ vehementium flagellorum.
Doloſum valde fuit hocce ſtrategema, eoque dubiis itidem expeditionibus uſi magni Duces. Ejus referam inſigne quoddam exemplum ex duobus utriuſque linguæ probis ſane Scriptoribus depromtum, mirificeque hujuſce loci inluſtrationi conducens. Ecce primus Julius Frontinus eſt, qui lib. 2. Strategematum cap. 3. in hunc modum inquit: *Cyrus Perſarum Rex, ſuum comitem Zopyrum, explorata ejus fide, TRUNCATA DE INDUSTIA FACIE ad hoſtes dimiſit: ille, adſentante injuriarum fide, creditus inimiciſſimus Cyro, quam hanc perſuaſionem adjuvaret, procurrendo propius quotiens acie decertaretur, & in eum tela dirigendo, commiſſam ſibi Babyloniorum urbem tradidit Cyro.* Plenius adhuc eandem hiſtoriam Polyænus narrat lib. 7. Strat. cap. 12. Dario tamen verius adtribuens, ut Juſtinus extremo lib. 1. quod Cyro Frontinus: Δαρεῖος πολιορκῶν Βαβυλῶνα, χρόνῳ μακρῷ τὴν πόλιν ἑλεῖν οὐχ οἷός τε ἦν. Ζώπυρος Δαρείου σατράπης ἀκρωτηριάσας τὸ πρόσωπον, ἧκεν αὐτόμολος, ὡς ταῦτα δὴ ὑπὸ Δαρείου παθών. Βαβυλώνιοι πιστεύσαντες τῇ ὄψει τῆς συμφορᾶς, καὶ τῷ Ζωπύρῳ τὴν πόλιν ἐπιτρέπουσιν. ὁ δὲ νύκτωρ ἀνοίγει τὰς πύλας. καὶ Δαρεῖος κρατήσας Βαβυλῶνος. *Darius Babylonem oppugnans longo tempore civitatem capere non potuit. Zopyrus Darii ſatrapa, mutilata facie, transfuga ſpecie ad hoſtes venit, quaſi his damnis à Dario adfectus. Babylonii vultus calamitati fidem adhibent, Zopyroque adminiſtrationem civitatis permittunt. Qui per noctem portas aperuit, & Darius Babylone potitus eſt.*

Et mendacium in damnum potens.] Qui, *Et*, copulam recudunt, peſſimi pol litterarii fabri ſunt. Pulſas quippe eſſe Grajorum naves, ſolumque Trojanorum bello eſſe liberum, etiam *Mendacium* in exitium Priamidum potens firmabat. Id autem Mendacium, totum figmentum Sinonis eſt, egregie à Virgilio deſcriptum. Inquit ergo Petronius, quod Sinonis habitus, ſimul ac mendacia ejuſdem ingenioſiſſime efficta fugam Græcorum non leviter adſeruerint.
Jam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant.] Similiter & ſupra locutus eſt cap. IV. *quam ad vota properant. In Vota,* nunc ait, hoc eſt, in loca optata. Virgilius id aperit, ſignatque loca lib. II. verſ. 27.
Panduntur portæ, juvat ire, & Dorica caſtra,
Deſertoſque videre locos, littuſque relictum.
Hic Dolopum manus, hic ſævus tendebat Achilles,
Claſſibus hic locus, hic acies certare ſolebant.
Obſidione namque decennali oppreſſos Ilienſes valde cupiviſſe de urbe exire, certum eſt; nec non inſpicere locos, ubi ſua Græci habuiſſent caſtra. quod, hoſtibus jam amotis, obſeſſis quidem valde foret jucundum. Id pariter indicavit de Trojanis ipſis Cointus Smyrnæus lib. 12.
Γηθόσυνοι δ' ἄρα πάντες ἐπέδραμον αἰγιαλοῖσι.
Cuncti igitur hilares ad littus procurrunt.
Nihil dubium ergo, portas patere urbium, quando ſunt nempe obſidione liberatæ. Sic & Tryphiodorus indicat de eadem Trojanorum civitate loquens:
Αὐτίκα δ' ἐξέθορον πόλιος πετάσαντες ὀχῆας.
Mox vero exſiliebant pandentes ſeras portarum.

——— *Gaudium lacrymas habet.*] Vide quæ infra nobis obſervantur ad verba cap. CX. *lacrymiſque turbata*, ubi de lacrymis è gaudio provenientibus verba facimus.

——— *Neptu-*

Digitized by Google

——— *Neptuno ſater.*] Laocoon Anchiſæ frater primum Apollinis ſacerdos fuit. Aſt quum Neptuni ſacerdos deeſſet, *forte ductus eſt, ut ſacrum faceret Neptuno ad littus*, uti Hyginus ait cap. 135. & Euphorion infra laudandus.

Crinem ſolutus.] Sic Seneca Tragicus Medea, quum ipſa Eumenides evocat Tragœdiæ principio:

Adeſte, adeſte, ſcelerum ultrices deæ,
Crinem Solutis ſqualida ſerpentibus.

Tibullus El. 3. lib. 1.

Biſque die, Reſoluta Comas, tibi dicere laudes
Inſignis turba debeat in Pharia.

Crinem Solutus, dictum ad normam ἐντάξιος Græcorum, ut vulgo notum.

——— *Mox reducta cuſpide,*
Uterum notavit. ———] Et paullo poſt:

ITERUM tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat.

Unde colligitur, bis fuiſſe Equum à Laocoonte percuſſum, Haſta, & Bipenni; Utero, ac Latere. Inde autem & Virgilii loco ſimul inluxit dies, adeo in tenebris uſque adhuc verſanti, ut priſci putarint Grammatici, Servio referente, aliquid Poëtæ deeſſe; aut prorſus ipſum ſibi repugnantia adſtruxiſſe. Eſt omnium locus ille lib. 2. Æneid. ubi de re eadem:

Sic fatus (Laocoon) *validis ingentem viribus Haſtam*
In LATUS, inque feri curvam compagibus ALVUM,
Contorſit.

Ubi plane utramque ſcilicet Equi percuſſionem expreſſit, conjunxitque divinus Poëta. Itaque ſecum neutiquam ipſum pugnare, haud difficile ſit cuilibet modo animadvertere.

——— *Fata ſed tardant manus.*] Manus Trojanorum, ne aperirent, fœdarentve, ut Maro loquitur, Durateum Equum, nam ex periculo, quod Laocoon fecerat haſta ac bipenni, ſatis admoneri poterant, niſi obſtitiſſent Fata. Hæc mens prorſus Arbitri eſt, cui præivit Virgilius:

Et, ſi Fata Deum, ſi mens non læva fuiſſet,
Impulerat (Laocoon) *ferro Argolicas fœdare latebras.*

Ibat juventus capta, dum Trojam capit.] Hocce de Græcis dictum, contra de Trojanis Virgilius, qui cum Ænea per ferrum & ignes evaſerunt, ſimili prorſus ἐξυμάρῳ ſub Junonis perſona dixit lib. 7. 295.

Num Capti potuere Capi?

Pares enim loquendi modi priſcis Auctoribus frequentiſſimi.

Tenedos.] Inſula eſt, in qua Græci ſeſe occultarunt, dum reditum in patriam ſimulavere. Virgilius lib. 11. Æneid. verſ. 21.

Eſt in conſpectu Tenedos, notiſſima fama
Inſula; dives opum, Priami dum regna manebant:
Nunc tantum ſinus, & ſtatio male fida carinis,
Huc ſe provecti deſerto in littore condunt:
Nos abiiſſe rati, & vento petiiſſe Mycenas.

Hinc ergo prodiiſſe gemini illi Angues Virgilio dicuntur, ac deinde ipſum æmulanti Petronio. Inquit ergo divinus Maro verſ. 203.

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago.

A Tenedo ergo venerunt angues, qui pœnas à Laocoonte, & ejus filiis, repeterent; quod inde nempe erant poſtidea venturi, qui à tota Trojanorum natione. Subdit ipſus Poëta Princeps verſ. 254.

Et jam Argiva phalanx inſtructis navibus ibat
A Tenedo, tacita per amica ſilentia Lunæ.

Niſi præmonitio fuit dei alicujus Trojanis propitii de malo extremo, quod iiſdem ab eo loco proxime imminebat. Hyginus vero alio transfert parum tempeſtive.

Undaque reſultat ſciſſa tranquillo minor.] Obſcura ſententia eſt, neſcio equidem qui ceperint alii. Erit tamen perſpicua, modo in ordinem ſic redigantur verba, *Unda minor ſciſſa reſultat tranquillo*: id eſt, ſuper mare tranquillum. Abſolute *Tranquillo* dixit Virgilium imitatus, ubi eadem de re:

Ecce autem gemini à Tenedo Tranquilla per alta &c.

Mare igitur, quod prope Tenedon inſulam, pacatum erat, & tranquillum; ſed tunc temporis (quod mirum etiam) undæ littoris ſaxis frangebantur repulſæ, ac ſaliebant reſciſſæ. Idque vel minori undæ pariſſime contingebat; quæ elegans eſt exaggeratio.

Pulſumque marmor.] Æquor. ſatis poëtice. Avienus Lib. de Oris Maritimis:

Et ſi qua in illo Marmore inſula tument.

Paſſim Poëtæ omnes, ſciuntque lactentes. Inde S. Zenoni Epiſcopo & Martyri Veroneſi, *Marmoreus ſtupor*, poſitus pro Mari, in Sermone de Fide.

——— *Angues orbibus geminis.*] Haud dubie Hypallage eſt, pro, *Angues gemini*, quod prius Virgilio dictum:

Ecce autem Gemini à Tenedo &c.

Iterumque. *Porcem* & *Charibœam* nominant Quinctus Poëta, qui Homerum ſupplevit, Interpreſque Lycophronis.

Libera ponto juba Conſentiunt luminibus. ———] Hunc deſperatum locum, ideoque ferro uſque adhuc expoſitum Criticorum, nune & à me expoſitum ſingulari ἐνάργεια inpoſterum relinquam. Proba ejus antiqua lectio juxta atque vera eſt, itemque plana Virgilii imitatio, ut pleraque alia ſunt hujus poëmatii. Duo ejus loca paucis hiſcè verbis eſt Arbiter imitatus, ubi pariter angues illos depingere, curæ ſummo Poëtæ fuit. Ecce verba ejus ſunt:

Pectora quorum inter fluctus arrecta, Jubæque
Sanguineæ exſuperant undas.

En *Jubæ* (quæ, nota, etiam *Sanguineæ*) ut plane *libera ponto* ſint. Aſt quomodo, inquis, *Conſentiunt Luminibus* ipſæ Jubæ? Virgilius quoque aperiet, ubi poſt pauca ſubdit:

Ardenteſ-

Digitized by Google

Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine, & igni.

Quo & illud Arbitri, quod ſubſequitur, tacit:

——— *Fulmineum Jubar*

Incendit æquor.

Conſentient ergo, ſimileſque prorſus erunt, Oculi *Sanguinei*, Jubis illis nimirum, quæ *Sanguineæ* etiam ſunt. Quem ruborem *Jubis* Anguium ſimulque *oculis* non ſine exemplo uterque dederunt: nam prius fecere alii, quos plures deinceps ſecuti ſunt, eoſque largiter ad Virgilium ſuum retulerunt Interpretes. *Conſentiunt*, venuſte admodum dixit. qua loquendi formula & alibi uſus, cap. ſcilicet CXXIV. *Conſenſitque fuga coeli timor.*

——— *Inſulis ſtabant ſacris*] Aperte innuit Petronius etiam Laocoontis filios ſacrorum fuiſſe miniſtros, nam illos facit Inſulis redimitos, qui proprius plane fuit Sacerdotum olim habitus, uti ex Paſchalii erudita diſquiſitione ultimo capite lib. 4. De Re Coronar. abunde conſtat, quem vide.

——— *Mutuo metu*] Hoc eſt, unumquemque duorum fratrum periiſſe præ metu ingentium malorum fratri ſuo imminentium, quum parum de ſeipſo alteruter ſollicitus. quæ ſententia apertius eſt & verbis illis præcedentibus expreſſa:

——— *Neuter auxilio ſibi,*

Uterque fratri tranſtulit pias vices.

Auxilii nempe vices, nam viciſſim alter alteri prorſus auxiliabatur ſuimet oblitus. Similis & pietas illa duorum ſimilium fratrum Saguntinorum a noſtro Silio ſat eleganter decantata lib. 2.

Accumulat ecce liberum funus parens.] Phryges enim ideo putabant pœnas Laocoontem luere, *quod haſtam nimirum*, verba ſunt Hygini, *in Equum Trojanum miſiſſet*. Aliter vero alii ſenſerunt, ut ex Euphorione colligere licet. Quo circa ejus locum, latine vero ut ſonat, inpræſentia referre, ad Arbitri inluſtrationem facere, cogitamus: *Poſt adventum Græcorum ſacerdos Neptuni lapidibus occiſus eſt: quia ſacrificiis eorum non vetavit adventum. Poſt abſcedentibus Græcis, quum vellent ſacrificare Neptuno, Laocoon Thymbræi Apollinis Sacerdos ſorte ductus eſt, ut ſolet fieri, quum deeſt ſacerdos certus. Hic piaculum commiſerat ante ſimulacrum numinis cum Antiopa uxore ſua coeundo. Et ob hoc immiſſis draconibus cum ſuis filiis interemtus eſt.* Eadem fere Hyginus narrat cap. 135. quem vide.

Peritura Troja perdidit primum deos.] Virgilius lib. 11. Æn. verſ. 351.

Exceſſere omnes adytis, ariſque relictis,

Dii, quibus imperium hoc ſteterat. ———

Ubi multa Interpretes, quæ æque ad Arbitrum faciunt.

Jam plena Phœbe. ———] Prolixæ ſunt Scriptorum dividiæ de tempore ac Lunæ ætate, qua Troja capta. nos vero hic illas non tangimus, ſatis noſtro feciſſe inſtituto exiſtimantes, ſi Arbitri ſententiam ſuffultam nunc reliquerimus aliorum teſtimoniis. Sic Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. ubi ſententias recenſet variorum Auctorum ſuper re eadem: Ἑάλω γὰρ δωδεκάτῃ Θαργηλιῶνος μηνὸς, καὶ τοῖς τῶν τὰ Ἀττικὰ συγγραψαμένων, ὀγδόῃ φθίνοντος, βασιλεύοντος τὸ τελευταῖον ἔτος Μενεσθέως, πληθυούσης σελήνης. *Hellanicus duodecimo menſis Thargelionis, & nonnulli eorum, qui Attica ſcripſerunt, octavo deſinentis: poſtremo anno regnante Meneſtheo, in Plenilunio.* Idem videtur & indicare parvæ Iliadis Auctor:

Νὺξ μὲν ἔην μέσατη, λαμπρὰ δ' ἐπέτελλε σελήνη.

Noctis quidem erat medium, & ſplendebat lucida Luna.

Juvat etiam quod Ludovicus de la Cerda, vir ſumma eruditione conſpicuus, ad Virgilium obſervat, nimirum, Græcos, niſi Plena Luna, pugnare haud conſuevisse, quod & teſtimonio Ariſtidis confirmat ex 2. Platonica: Λακεδαιμόνιοι δ' εἴτε ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Μεσσηνίους πολέμου, εἴτε καὶ τὴν πανσέληνον μένοντες, οὐδ' αὐτοὶ βοηθεῖν ἔσχον. *Lacedæmonii, ſive quod cum Meſſeniis bellum gererent, ſive quod exſpectarent Plenam Lunam auxiliari non poterant.*

——— *Sepultos Priamidas nocte & mero.*] Frequenter ducitur à morte ad ſomnum tranſlatio, ſimiliter inferius:

Turba ſepulta mero.

Sic & Seneca Ep. 12. *Pacuvius, qui Syriam uſu ſuam fecit, quum Vino & illis funeris epulis ſe Sepeliſſet, quaſi ſibi parentaret*, &c. Item Ovidius Eleg. 4. lib. 1. Amor.

Si bene Compoſitus ſomno Vinoque Jacebit.

Et lib. 2. El. 5.

Compoſiti juvenes unus & alter erant.

Verba *Componere*, & *Jacere*, funeralia ſunt, quod nemo ignorat. Kirchmannus copioſe lib 3. de Funer. cap. 8. Etiam Petronius oſtendit cap. CXIV. *Imprudens arena Componet.* & cap. CXI. *Jacentis corpus admonere debet, ut vivas.* & ſæpius alias. Rem autem ſic narrat Hyginus cap. 108. *Equum in arcem quum ſtatuiſſent, & ipſi Noctu, luſu, atque Vino Laſſi obdormiſſent*, &c.

Gladios retractant. ———] Sic Virgilius lib. 7. 694.

——— *Ferrumque Retractat.*

Utrobique Duces ſtrinxiſſe Gladios, equidem interpretari auſim, fecerimque verbum, *Retracto*, frequentativum à *Retraho*. Itaque *Retractare* ſit, foras trahere. Sive cum Feſto, *Retractant*, id eſt, *Rurſus tractant*. Sed primum potius eſt.

——— *Commovent orbes manu.*] *Orbes*, Clypei ſunt. Exſertim Papinius lib. 2. Achilleid.

At ferus Æacides radiantem ut comminus ORBEM

Cælatum pugnis ſævis, &c.

Loquitur de armis ab Ulyſſe Achilli oblatis. Ita & Virgilius lib. 12. de Æneæ haſta loquens:

——— *Et Clypei extremos ſeptemplicis ORBES*

Per medium ſtridens tranſit femur.

In orbem erant enim ut plurimum formati. ideo Homero Iliad. 1. ἀσπὶς εὔκυκλος adpellatur: Callimacho σάκος εὔκυκλον: ἔυκυκλον Apollonio: εὔδινητον Nonno,

κυκλώσεται ἴτυ vocavit Poëtria Anyta : *Rotundas Parmas* Varro in Satyris. Liquet ſat ergo aliter interpretantium ſupinitas.

——— *Et continuat in mortem ultimam Somnos.*] Fateri debent, Interpretes nondum ceperunt, cur Arbitro *mors ultima* hic dicta ſit. Unde ortum, ut veluti Pentheum Bacchæ, ſic Critici hunc locum miſere dilaniare, habuerint neceſſe. Me autem duo viri illuſtres & Petronio σύγχρονοι Scriptores jampridem docuerunt, quæ Priſcis *Mors ultima* diceretur videlicet. Lucilius primus eſt illo aureo verſu:

Mors non una venit, ſed quæ rapit, ULTIMA MORS eſt.

Alter eſt magnum naturæ miraculum Seneca F. qui dum verſum illum interpretatur, inquit Epiſt. 24. *Malo te legas, quam epiſtolam meam. Apparebit enim tibi, hanc, quam timemus, Mortem Extremam eſſe, non ſolam.* Neutiquam & huic Horatius, quod admonere viſum, repugnat ſententiæ inquiens:

——— *Sed omnes Una manet Mors.*

(Quæ veriſſima loci Scriptura eſt, perperam quippe alicubi *Nox* exaratur) Nam ibi *UNA MORS* Lyrico longe aliud eſt, ſcilicet Semel mori, quod patefacit verſus ille ſequens:

Et calcanda ſemel via Lethi.

Addimus præterea, ſæpe & dormientibus contigiſſe, ut ſomnus ſcilicet jungeretur cum morte. Id adverſus Aſcylton in mentem Encolpio venerat cap. LXXIX. Itaque apud Heliodorum Thermuthis χάλκεόν τινα καὶ πύματον ὕπνον ἑλκύσειν, ἀσπίδος δήγματι, μοιρῶν τάχα βουλήσει, πρὸς οὐκ ἀνάρμοστον τοῦ τρόπου τὸ τέλος καταστρέψας. *Æneum quendam & ultimum ſomnum dormivit, aſpidis morſu, fatorum fortaſſe voluntate, non inconvenientem vita finem ſortitus.* Quem & ideo locum adduxi, ut ſimul indicarem, χάλκεον ὕπνον fatalem illum ſomnum Antiquis vocari. Ita & Homerus lib. λ. Iliad.

Ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον.

Sic is quidem illic lapſus dormivit æreum ſomnum.

Quod cultius à Marone lib. 12. Æneid. fuiſſe prolatum, Macrobius inquit lib. 5. cap. 11.

Olli dura quies oculos, & Ferreus urget
Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.

Inde Hiſpanis haud abſimilis ſomnus, *Sueño peſado*, apte vulgo dictus. Sive Petronium ſic aliter interpretaberit haud incommode. Somnus, quod notum cuilibet, Mortis imago quondam audiit. unde ſat recte, qui ſoporati forent, dici poteſtent Mortui. Sic Appulejus lib. 2. Metam. de defuncto. ac de ejus cuſtode ſomno oppreſſo, loquens: *Ut ne Deus quidem Delphicus ipſe facile diſcerneret, duobus nobis jacentibus, quis eſſet magis Mortuus* Ac deinde de eodem cuſtode: *Hic, utpote vivus quidem, ſed tamen ſopore Mortuus, &c.* Itaque *Mors continuari* apte diceretur, quum occidi dormientes uſu veniret. *Ultimaque* illa *Mors* vocari probe poterat, reſpectu illius primæ, videlicet Somni. Quod interpretamentum admodum juvat verbum illud *Continuat.* Item Euripides, qui Somnum eſſe μικρὰ μυστήρια mortis, hoc eſt, informationem quandam ejus, & initiationem, uti minuſcula myſteria majuſculorum in arcanis ſacris.

Ὕπνος δ' μικρὰ τὰ θανάτου μυστήρια.

Ab aris alius accendit faces] Pendet hinc & ſequentium ſententia:

Contraque Troas invocat Troja ſacra.

Nam quodammodo inſervire videbatur ignis præcedentium ſacrificiorum civium ruinæ ſacrificantium. Hæc meo animo vera eſt & unica hujuſce loci interpretatio. Gemina germana Phædri ſententia illa eſt Fab. 69.

Lucernam fur accendit ex Ara Jovis.
Ipſumque compilavit ad lumen ſuum.

Cap. XC. *Lapides in Eumolpum recitantem miſerunt.*] Scena recitationum Eumolpi lepidiſſima eſt. cui, longe tamen diverſo modo, & quod Amphioni utique modulatori obveniebat omnino, apud Horat. in Arte.

Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet.

Quæ & Thebis ipſis condendis illi ſat fuerunt. Quippe ni & Eumolpo ſufficerent in Theatris videlicet, in balneis, & ubicumque carmen auſpicaretur, lapidum adventitia frequentia proſecuto?

Sæpius poetice, quam humane locutus es.] Sic & S. Hieronymus adverſus Jovianum lib. 1. *Non eſt contentus noſtro, id eſt, HUMANO more loqui: ALTIUS QUIDDAM adgreditur.* Recte, nam verbis utuntur plerumque Poetæ ampullatis, tumentibuſque, ut ſtilus elate procedat, non humi repat, ut ſermo hominum eſt familiaris, & quotidianus. Itaque huc facit ideo Ciceronis locus lib. 2. de Divinatione: *Ut ſiquis medicus ægroto imperet, ut ſumat,*

Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam,

potius quam HOMINUM MORE, Cochleam. vid. inf. ad verb. cap. CXVIII. *præcipitandus eſt liber ſpiritus*, &c. Argutiſſime ergo Arbiter oppoſuit, quum verum ſit, fabulas enim & oracula (quibus potiſſimum conſtare Poëſim, conſtet aperte) contrario nimirum opponi nomine τοῖς ἀνθρωπίνοις λόγοις. Ita apud Ariſtophanem in Veſpis, quum quidam plures ridiculas fabulas effutiſſet, ei alter reſpondet dicens:

Μή μοί γε μύθους, ἀλλὰ τῶν ἀνθρωπίνων,
Οἵους λέγομεν μάλιστα τοὺς κατ' οἰκίαν.
Non mihi Fabulas, ſed Humanos (Sermones)
Quales dicimus inter domeſticos.

A te exire.] Inſanire. Adpoſitiſſimum ergo hic venit, quod de Nerone prodidit Scholiaſtes Juvenalis ad illud Sat. VIII. 221.

Troica non ſcripſit.

Hoc ideo, quia Nero Troados libros ſcripſit. Unde & maxime inſanivit, quia Poëta fuit. Paſſim enim illum acuto graphio pupugit, ſæpius nos non ſenſimus.

Quotiens

Digitized by Google

Quotient Theatrum, ut recitem aliquid, intravi.] Perplurimis exercitationibus & corporis, & ingenii Theatra olim præbuere locum: diſertim Appulejus oſtendit in Floridis: *Bono enim ſtudio in Theatrum convenistis: ut, qui ſciatis, non locum auctoritatem derogare orationi: ſed cumprimis hic ſpectandum eſſe, quid in theatro deprehendas. Nam, ſi mimus eſt, riſeris; ſi funerepus, timueris; ſi Comœdia eſt, faveris; ſi Philoſophus, didiceris.* Alias & Bulengerus recenſet lib. 1. de Theatro cap. 29. quem conſule. noſtrum enim non eſt, cujus plenum putamus jam indicium dediſſe, aliena ſcrinia compilare.

Si ejuras hodiernam bilem, una coenabimus.] Nam poſt cœnam vel temperantes moderatique Poetæ carmina plura recitarunt; multi vero, quod omnes ſciunt, ipſis conviviis emerunt auditores. Ideo Valerius Martialis lib. 11. Ep. 53. ad cœnam quum invitaſſet Cerealem, pollicituſque eſſet cibos perplures, in fine Carminis addit:

Plus ego polliceor: nil recitabo tibi.
Ipſe tuos nobis relegas licet uſque Gigantas,
Rura vel æterno proxima Virgilio.

Plura ſunt ejuſdem argumenti epigrammata ſat venuſta, quæ tantumdem ſigno. lib. 3. Ep. 44. 45. 50. lib. 5. Ep 80. lib. 7. Ep. 50.

Bilem.] *Bilis* hæc poëtica eſt, cujus purgatum ſeſe quotannis, adfirmat Horatius in Arte:

——— *O ego lævus,*
Qui purgor Bilem ſub verni temporis horam.

Si vero illam haud expelleret,

Non alius faceret meliora poëmata,

addit. Mutuum autem hic Petronius, & lib. 6. Ep. 64. Martialis ſibi præſtant clarorem. Ibi ſumma cum elegantia inquit:

At ſi quid noſtra tibi Bilis inuſſerit ardor,
Vivet, & hærebit, totoque legetur in orbe.

Acuere forſitan poſſunt Petronianum acumen Pompei Feſti verba: *Ejuratio ſignificat id, quod deſideretur, non poſſe præſtari.* Ideoque Arbiter inquit: *Si Ejuras hodiernam Bilem*, innuens videlicet, à Poëta, etſi polliceatur ipſe, etſi valde diſcupiat carmina non evomere, revera præſtari non poteſſe. Firmat & Commentum noſtrum eventus ipſe, nam vix eſt paullo poſt in hoſpitium Encolpii receptus Eumolpus, quando nimirum, pauculis verbis interjectis, ad carmina ſua redire, deprehendes. Quapropter importunæ jam recitationis pertæſus Encolpius ad illum inquit cap. XCIII. *Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres? Per fidem, ſaltem nobis parce, qui te numquam lapidavimus*, &c.

Cap. XCI. *Cum linteis & ſtrigilibus.*] Horum uſus inſtrumentorum ita apud Plinium Min. referuntur lib. 3. Ep. 5. *nam dum Diſtringitur, Tergiturque.* Conjunxerunt & illa ſæpe Scriptores Antiqui, quippe & uſu ipſo erant conjuncta. Ita Epictetus Arriani lib. 4. cap. 11. inter cetera balinei utenſilia: διὰ τοῦτο ὕδωρ, ἔλαιον, χεῖρες, ὀθόνιον, ξύστρα, νίτρον. *Ideo præſto eſt aqua, oleum, manus, LINTEUM, STRIGILIS, nitrum.* Plinius Major lib. 28. cap. 4. *Sicut Linteorum Strigiliumque vehementia.* Linteis Tergebantur. Idcirco *Linteum exterſus* Plauto eſt Curculione Act. 4. 4. 22. & Ammianus dixit: *tenuiſſimis ſe Terſerit Linteis.* Inde *Lintea* iſta M. Varro *Termentaria* adpellat lib. 4. LL. *Hinc Linteum, quod Teritur corpore, Termentarium.* Iſtud Gloſſographi veteres intelligunt: *Terſorium*, Ἐκμαγεῖον, & Εκμαγεῖον, *Tergorium.* Lege *Terſorium.* Etiam Jul. Pollux lib. 6. cap. 14. Τὸ δὲ ἐκμαγεῖον, καὶ χειρόμακτρον ἂν προσείποις. *Linteum vero Deterſorium, etiam mantile adpellabis.* Et huc facit locus cap. 28. *Tergebatur non Linteis, ſed palliis.* Illa vero *Lintea*, quorum apud Catullum mentio eſt Carm. 12. ab iſtis Balnearibus diverſa prorſus ſunt. Erant quippe convivialia, *Mappæ* quoque nuncupatæ, quas ſcilicet alienas epulas adituri ſecum domo adportare conſueverant. Mart. lib. 12. Ep. 29. Diſtringi autem Strigilibus, notum. Martialis lib. 14. Ep. 15. cujus Lemma *Strigiles:*

Pergamus has miſit curvo Diſtringere ferro.

Seneca Ep. 122. *Ut ſudorem, quem moverunt potionibus* (in balneo) *crebris ac ferventibus, ſubinde Diſtringant.* Quod igitur Diſtringebant, *Sudor* erat. Appulejus in Florid. paullo poſt laudandus. Item Sympoſius Ænigm. 86 quod *Strigilis* eſt:

Dedita ſudori, modico ſuccumbo labori.

Strigilibus] Et de Strigilum forma paucula hic addere, lubido fuit. Præſertim quod ſic in Appulei difficilem locum nonnihil ſtudii operæque conferrem. Ipſarum autem multiplicem materiam jam præoccuparunt viri docti. Sic ergo Madaurenſis Scriptor Strigilem deſcribit in Floridis: *Juxtaque honeſtam Strigileculam, recta faſtigiatione clauſula, flexa tubulatione ligula: ut & ipſa in manu capulo moraretur, & ſudor ex ea rivulo laberetur.* Plane in duas partes Strigilem dividit; in illam, quam *Rectam faſtigiationem clauſula* nuncupat, & ejus uſus eſt, *Ut in manu capulo moraretur.* & in alteram, quam adpellat, *Flexam ligula tubulationem*, quapropter Martialis, *Curvum Ferrum*, vocavit, *Curvam* Sympoſius. ejus autem uſus eſt, *ut ſudor ex ea rivulo laberetur.* Ejus prorſus imaginem figuravit, quæ ex ruinis thermarum Trajani jamdudum effoſſa eſt, deditque depictam nobis Mercurialis lib. 1. de Arte Gymnaſt. cap. 8. Habet omnino, quem *Capulum* Appulejus vocat *Rectum*, manubriatumque, non vero anſatum, ut plures aliæ, quarum effigies nos apud diligentes Antiquarios vidimus Choulium, Boiſſardum, Pignorium. Præterea Artemidoro lib. 1. cap. 66. *Xyſtrophylax* eſt, ubi ſervabantur Strigiles. cujus neſcio an pictura illa ſit, quam Mercurialis præbuit cap. 10. ejuſdem lib. 1. in cujuſdam lavacri delineatione. Ex ipſa enim plures clare adpenſæ Strigiles viſuntur. ſed illæ nempe, quæ omnibus procul dubio forent publicis balneis communes. nam alia prorſus diverſa eſſet ratio pretioſas Strigiles ſervandi, puta, thecis, & capſulis. Exſtant adhuc & ſe & alios Diſtringentium imagines exſculptæ in ve-

tuſtis marmoribus, quas & Mercurialis expreſſit in dicto jam opere.

Ut experimentum oculorum caperem.] Hoc eſt, ut experirer ego, veram fuiſſe meorum oculorum fidem, deceptumque me non eſſe, quum illum non libenter ſervire cognovi. Giton animum ſuum aperuit, & convertens ſolutum gaudio vultum, *Miſerere inquit*, &c.

Eripe me latroni cruento.] Hinc nota ſyntaxis illius 6. Æneid.

Eripe me his, invicte, malis.

Plinius itidem Minor lib. 6. Ep. 1. *Eripe me huic tormento.* Et Val. Flaccus operis initio ad Veſpaſianum,

Eripe me populis, & habenti nubila terra.

Diu vocem neuter invenit.] Verus amantium adfectus. Eundem Propertius exprimere conatur, quod jam Viri docti viderunt, lib. 1. El. 10.

Quum te complexa morientem, Galle, puella
Vidimus, & longa ducere verba mora.

Et in hoc pectore, quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non eſt.] Elegans tranſlatio. Eadem rurſus utitur inferius cap. XCIX. inluſtratque egregia ſimilitudine, quem locum vice interpretamenti hic addere, haud erit abs re. Blanditur ergo hiſce verbis Poeta vetulo Encolpius: *Tantum omnem ſcabitudinem animo, tamquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice. Incultis aſperiſque regionibus diutius nives hærent. Aſt ubi ea aratro domeſacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira conſidit: feras quidem mentes obſidet, eruditas prælabitur.* Contra Magnus Alexander frequenter dicere ſolitus erat, teſtante Plutarcho, *Ut maxime ſanaretur vulnus, quod eſſet illatum. Cicatricem tamen quoquomodo manere*, innuens videlicet, injuriæ factæ memoriam ſemper ob oculos verſari.

Peregrini amoris conceſſio.] Nos ſupra hujuſce loci meminimus, interpretamurque compluribus aliis ejuſdem notæ figuratis locutionibus, ideoque ſatis nunc erit, illuc te, Lector, remittere.

Supercilium.] De ſuperbiente Supercilio infra loquimur ad verba cap. CXIII. *Nec domini Supercilium*, &c.

Quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.] *Fortior* hic & *Armati*, nupta ſunt verba. Recte ergo Armis illis dictus Fortior Aſcyltos, ut ex narratione proxime ſequenti ſatis conſtabit. Sic ſupra cap. VIII. idemmet *Valentior* à Petronio factus propudioſo illo cum Patrefamilias congreſſu. Hacce item acceptione infra cap. CXXX. *Arma* deſumta elegantibus codicillis: *Paratus miles Arma non habui.* ubi nos plura.

Cap. XCII. *Mulierque cœna mandata curaverat.*] Ædicularum cuſtos. paullo ante cap. XC. *Mando ædicularum Cuſtodi cœnula officium.*

Ganymedem.] Pincernam, Pocillatorem, ſubdit: *Et quum puer illi potionem dediſſet.* Martialis lib. 11. Ep. 23.

—— *Quod nudo cum Ganymede jaces.*

Et alias ſæpe.

Malo te, inquit, &c.] *Malle*, &, *Velle*, amoris verba ſunt: uti & *Nolle*. odii. De illis infra agimus ad verba cap. CXXVII. *Quemadmodum ego te Volo?* Ideo tranſitum nunc facimus ad alia.

Quam balneum totum.] Id eſt, quam pueros omnes, qui in balneum fratribus, aut dominis, utenſilia adferunt.

Circa ſolium ſedentibus.] *Solium* vas erat mobile in balneis lotioni inſerviens, quo videlicet lavabant Sedentes, unde ei nomen à *Sedeo*, Auctoribus Feſto, & Aſpero. Formæ autem veſtigia exſtant verbis, *Circa Solium Sedentibus.* nam hemicyclum ſine dubio Solium referebat. Probo ex Sidonio Ep. 2. lib. 2. *Hinc aquarum ſurgit cella coctilium, quæ conſequenti unguentariæ ſpatii paritate conquadrat, excepto Solii capacis Hemicyclio.* Quapropter ſatis concinne ipſum adpellat *Sigma* paucis interjectis: *Hinc frigidaria dilatatur*, &c. *ita ut miniſteriorum ſeſe non impediente famulatu, tot poſſit recipere ſellas, quot Solet Sigma perſonas.* Dixit ergo *Circa* pro *Circum*, ut plures olim locuti. ſæpe Propertius, Virgilius, & Horatius, obſervaruntque jam Critici.

Carmen recitare.] Importuni namque recitatores in thermis lavantibus non pepercere. Pariter quoque notavit Horatius Satyrico dente lib. 1. Sat. 4.

—— *In medio qui*
Scripta foro Recitent, ſunt multi, quique Lavantes.

Juvenis nudus, qui veſtimenta perdiderat.] En ratio, cur ille, qui ex balneis furatus eſſet, morte plecteretur; qui autem ex domo privata, ſolum furti pretium duplum exſolveret. quam nimirum inter alias reddit Ariſt. Sect. 29. Probl. 14. Ἔτι δὲ, καὶ ὁ ἐξ οἰκίας τοὺς ἀπολίτας, ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τυγχάνει ὤν, ὅθεν ἰδίου μήτε παθόντα, μήτε χλευασθέντα ὑπό τινων, οἰκεῖον ὄντα τὸ ἀτύχημα φέρειν· τῷ δ' οὐκ ἔστι, ὅτι ἡ ἀποχώρησις ἐργώδης γεγυμνωμένῳ, προσέτι δὲ χλευάζεσθαι ὑπό τινων ὑπάρχει τοῖς πολλοῖς· ὃ πολὺ δυστυχέστερόν ἐστι τῆς ἀπωλείας. διὸ καὶ νομοθέται μείζους αὐτοῖς ζημίας ἐνέγραψαν. *Item qui ex domo privata rem ſuam amiſerit, ſine ulla contumelioſa affectione domi manens, ſuum perferat caſum. At qui in balneis, aut alio id genus loco amiſere, ægre inde nudi diſcedunt, & pleri que omnes irridentur: quod longe moleſtius, quam rei jactura eſt. Qua de cauſa Legumlator damna his ſtatuit graviora.*

Pueri imitatione petulantiſſima deriſerunt.] Diverſe prorſus excepti in balneo Eumolpus & Aſcyltos, quorum videlicet conlationem ex hinc facere cœpit Petronius. Contentiſſime enim, *Encolpi, Encolpi*, Eumolpus proclamabat. Pueri ſic & ſenem imitantes, clamitanteſque petulantiſſime deridebant. quod unice ſane dictum ad puerorum ingenium. Aſcylto vero, qui *non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat*, quid videlicet contigit? dicat ipſus Arbiter: *Frequentia ingens circumvenit cum plauſu, & admiratione timidiſſima*, &c. Et ſic conferendo deinceps progreditur.

Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipſum

ipſum hominem laciniam faſcini crederet] Interpretamenti vice Arnobii hic locum exhibeo lib. 6. paullo ante finem: *Aut genitalibus propriis inferior Priapus.* Unde jam claret Catullus Carm. 116.

Non homo, ſed vere mentula magna, minax.

Haud abſimilis & jocus ille eſt Theodori Epigrammatarii naſum ſcilicet neſcio cujus Hermocratis in hunc modum deridentis lib. 2. Anthol.

Ἑρμοκράτης τῆς ῥινός· ἐπεὶ τὴν ῥῖνα λέγοντες
Ἑρμοκράτους, μικροῖς μακρὰ χαριζόμεθα.

Sic verti licet:

Dicimus Hermocratem naſi, nam dicere naſum
Hermocratis, parvis grandia nempe dare eſt.

Utrumque enim ὑπερβολικῶς dictum. Invenies tamen revera apud Herodotum Muſa 2. c. 48. ſimile ferme faſcinum in effictis ab Ægyptiis ſtatuis Bacchi quodam feſto, τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χοίρων, κατὰ ταὐτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλλησι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας τὰς γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. quæ verba ſic reddenda eſſe, monuerunt Rhodiginus lib. 1. cap. 16. & Hoſpinianus lib. 2. de Feſtis cap. 11. *Quin & alium diem feſtum Baccho Ægyptii agunt ſine porcis, fere per omnia Græco feſto ſimilem. Pro Phallis autem alia ſunt eis inventa cubitalia ſimulacra, nervis tractis ſua ſponte mobilia, quæ circumferunt per vicos mulieres: mentula nutante, quæ propemodum inſtar eſt reliqui corporis.* Meminit & Lucianus in De Dea Syria ejuſcemodi imaguncularum, & itidem νευρόσπαστα vocavit. Hinc jam & Carmiuls Liberi mens haud dubio patet:

Huic dixi, fer opem, Priape, parti,
Cujus tu pater ipſe Par videris.

Si *Pars* vero hic ſcriberes, longe admodum augeres Epigrammatis argutiam, quam nunc indubie & expreſſiſſe Petronius videretur, etiamque Arnobius. Haud eſt etiam abſimile, quod de Panotiorum auribus tradit Solinus cap. 21. quem vide.

O juvenem laborioſum!] Et *Labor* olim dictus de moleſta coitus agitatione. Sic nunc uſurpat Petronius. Sic & Martialis lib. 11. Ep. 82. de ſene & ſpadone loquens:

Ergo ſine effectu prurit uterque Labor.

Aperit & Arbitri mentem id, quod ſubſequitur: *Puto illum pridie incipere, poſtero die finire.* Pari etiam nequitia uſurpat Priapus Carmine libero:

Parum, quod acta ſub Laboribus luce,
Parem diebus pervigil traho noctem.

Sic autem definit. 2. Tuſcul. Cicero Laborem: *Eſt functio animi, vel corporis gravioris operis, vel muneris.*

Neſcio quis enim eques Romanus, ut ajebant, infamis.] Plures Romæ ævo illo corruptiſſimo Equites forent Romani, qui auxilium id Drauco juveni nudo libentiſſime præſtarent. Noſtra autem conjectura eſt, notare hic Afranium Quinctianum Romanum Equitem, Arbitrum voluiſſe. Taciti quippe teſtimonio ejuſcemodi infamia fuit ille notatus, Neroniſque deinde Carmine Satyrico famoſus. Ipſum vero Cornelium audiamus, qui lib. 15. Annal. extremo cap. 49. dum Piſonianæ conjurationis molitionem narrat, inquit in hunc modum: *At Flavius Scevinus, & Afranius Quinctianus, uterque Senatorii ordinis, contra famam ſui, principium tanti facinoris capeſſivere. Nam Scevino diſſoluta luxu mens, & proinde vita ſomno languida. Quinctianus MOLLI CORPORE INFAMIS, & à Nerone probroſo carmine diffamatus, contumelias ultum ibat.*

Ut tam magna fortuna ſolus uteretur.] Ab alio ipſius Arbitri loco petenda lux eſt & loco iſti, pariterque & hinc ille viciſſim mutuatur claritudinem. Deprecatione videlicet in illa, qua rebus ſuis adtritis petit, ut ſubveniat Priapus. Polyænus inquit cap. CXXXIII.

Et quandoque mihi FORTUNÆ adriſerit hora,
Non ſine honore tuum patiar decus.

Hoc eſt, quando nervos meos tua benignitate recepero, & inſigni marceſcentium armorum tentigine me denuo præbebo Achillem, neutiquam tunc, inquam, ego prætermittam beneficiorum iſtiuſmodi redhoſtimentum. Itidem *Conditio* nonnullis Scriptoribus accepta. Sic Capitolino de Fauſtina M. Antonini uxore loquenti. Sic & Lampridio non ſemel de Alagabalo. Adpoſitum vero rei exſcribam unicum teſtimonium. *Lavacrum publicum in ædibus fecit; ſimul & palam populo exhibuit, ut ex eo Conditiones bene Vaſatorum hominum colligeret.* Prorſus uti Petronianus eques. Idem de Hoſtio quodam Seneca refert lib. 1. Natur. Quæſt. cap. 26. Horatio etiam dictum, *Fortuna Uti*, ſed alio ſenſu; transferri autem & huc illud optime poſſet. lib. 1. Epiſt. 5. ad Torquatum inquit:

Quo mihi FORTUNA, ſi non conceditur UTI?

Ubi pro divitiis accipi vulgare. Pari item ratione apud Arbitrum, *Inops* transfertur eodem carmine cap. CXXXIII.

—— Sed INOPS, & rebus egenis
Adtritis, facinus non toto corpore feci.

At ego ne mea quidem veſtimenta ab officioſis recepiſſem, niſi notorem dediſſem.] *Officioſum* hic vocat Arbiter balnearium ſervum Capſarium, aut Veſtiſpicum. Innuit item & ipſa hæc mancupia, quæ vindicandis à furunculis in balneis veſtibus erant præpoſita, pravum quoque ſubripiendi ſtudium dupla fraude exercuiſſe. nam quum ſervandas veſtes à pluribus acciperent, poſtidea non omnibus reddere tentabant, homines illos non ſe agnoſcere prætexentes, cui teſtes adhiberi ſolebant, qui notitiam rei aut perſonæ profiterentur, *Notores* nempe dicti Senecæ Ep. 39. Firmant autem hocce noſtrum Commentum verba Pauli JC. leg. 3. ff. de offic. præf. Vigil. *Adverſus Capſarios quoque, qui mercede ſervandis in balneis veſtimenta ſuſcipiunt, Judex eſt conſtitutus; ut ſi quid in ſervandis veſtimentis fraudulenter admiſerint, ipſe cognoſcat.*

Tanto magis impedit inguina, quam ingenia fricare.]

Digitized by Google

Antiqua iſthæc Scriptura tolerabilis eſt, ſi, *Impedit*, *ἐμποδὼν* accipiatur. Venuſta autem eſt in τῷ *Inguina* & *Ingenia* Paronomaſia.

Cœna ordinem explicui.] Ego interpretor, Cœnæ obſonia ordine ſuo retuli, quod etiam Convivatori fuerat tributum olim munus. Scite enim, ut ſic Conviva eduliorum præſcius, ei, quod probaſſet gula, famem deſtinaret. Convivatori autem ſchedulam prius ideo tradebat coquus, quæ obſonia deſcripta ordine, quo in menſam erant afferenda, habebat omnia. Sic Athenæus docet lib. 2. quum inquit: Ὅτι ἔθος ἦν ἐν τοῖς δείπνοις τῷ ἑστιάτορι κατακλιθέντι προδίδοσθαι γραμματίδιόν τι, περιέχον ἀναγραφὴν τῶν παρεσκευασμένων, ἐφ' ᾧ εἰδέναι ὅτι μέλλει ὄψον φέρειν ὁ μάγειρος. *In cœnis priſco more, convivatori, poſteaquam accubuiſſet, tabella, in qua omnium ferculorum nomina deſcripta fuerant, tradebatur, ut ſciret ille, quodnam obſonium adlaturus eſſet coquus.* Quod alii ad Martialem de loco iſto argutantur, verba non dicunt. Poſtea vero equidem animadverti, me hic cum Wouwerio ſenſiſſe.

Cap. XCIII. *Vile eſt, quod licet, & animus errore lentus injurias diligit.*] Ita in re Amoris ejus cenſent magiſtelli. Martialis lib. 4. Ep. 38. inquit:

Galla nega: ſatiatur Amor niſi Gaudia torquent.

Et prius Epig. 29.

Sic ſpoliatricem commendat Faſtus amicam:
Janua nec juvenem ſemper aperta tenet.

Et ſæpius Ovidius. ſic lib. 3. Amor. Eleg. 19.

Quod Licet, ingratum eſt; quod non Licet, acrius urit.

Eademque mens eſt horum locorum 3. de Arte verſ. 473.

——— Mora ſemper amantes
Incitat.

Ac deinde verſ. 581.

Quod datur ex facili, longum male nutrit amorem;
Miſcenda eſt lætis rara repulſa jocis.
Ante fores jaceant; crudelis janua, clament:
Multaque ſummiſſe, multa minanter agant.
Dulcia non ferimus, ſucco renovamur amaro, &c.

Et poſt pauca verſ. 597.

Quoslibet exſtinctos INJURIA ſuſcitat ignes:
En ego (confiteor) non niſi læſus amo.

Auſouins quoque Epig. 38.

Hanc volo, quæ non volt, illam, quæ volt, ego nolo.
Vincere volt animos, non ſatiare Venus.

Non tamen præter modum difficilem ſe præbere, debet amaſia, nam

Odimus immodicos, experto credite, faſtus.

Ovidius addit verſ. 511: & alibi:

Sed neque te facilem juveni promitte roganti:
Nec tamen edure, quod petit ille, nega.

Et Martialis ubi ſupra hunc verſum imparem addit:

Sed noli nimium, Galla, negare diu.

Eidemque Epigrammatis 58. lib. 1. ſententia eſt:

Qualem, Flacce, velim quæris, nolimve puellam?
Nolo nimis Facilem, Difficilemque nimis.
Illud, quod medium eſt, atque inter utrumque, probamus:
Nec volo, quod cruciat; nec volo, quod ſatiat.

Quod & Auſonius æmulatus eſt dicto jam loco. Et Epigram. 82. lib. 4. dixit rurſus Valerius:

Negare juſſi, pernegare non juſſi.

Abunde vero hocce Ariſtænetus ediſſerit lib. 2. Ep. 1, quem vide.

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere, &c.] Hos duos verſiculos, quos hactenus alieno in loco, cap. ſcilicet xv. exſulare, & ab ſequentibus hendecaſyllabis diſpeſci, neſcio quo fato, contigit, nunc demum mutare locum juſſimus, & priſcis, ut fas erat, fecimus connecti ſodalibus. Cum fragmento ſuperiori mire conſonat totius Carminis ſententia. quæ ubi diſticho illo, quod devium retraximus, comprehenſa fuit. apte pluribus exemplis, quæ ſequentibus continentur verſiculis, confirmatur.

Atque Afra volucres ———] Salluſtius: *Epulæ vero exquiſitiſſimæ, neque per omnem modo provinciam, ſed trans maria, ex Mauritania Volucrum, & ferarum incognita antea plura genera.* De ipſis ſic & M. Varro lib. 3. de Re Ruſt. *Gallinæ Africanæ ſunt grandes, variæ, gibberæ, quas μελεαγρίδας adpellant Græci. Hæ noviſſimæ in triclinium ganearium introierunt è culina, propter faſtidium hominum, veneunt propter penuriam magno.* De eiſdem, reor, capiendus quoque Manilius lib. 5.

——— Numidarum paſcimur oris.

Supra & Mimus Publianus meminit cap. zv.

Gallina tibi Numidica.

Quod non ſunt faciles ———] Idem ſic & meus exagitat Seneca Conſolatione ad Helviam cap. 9. *O miſerabiles, quorum palatum, niſi ad pretioſos cibos, non excitatur! Pretioſos autem, non eximius ſapor, aut aliqua faucium dulcedo. SED RARITAS, ET DIFFICULTAS PARANDI facit.* Ipſummet pluribus & Lucianus in Cynico, quem vide, A. Gelliumque lib. 7. cap. 16.

——— Ultimis ab oris

Adtractus Scarus ———] Scito, nequid erres, ævo Petronii haud neceſſum fuiſſe, maria longinqua petere, ut inde Romam Scari adveherentur. Nam tunc temporis Italiæ in littore frequentes jam capiebantur. Sati quippe illi in oris Italicis ſub Tiberio, unde ingens ipſorum numerus ortus. Ne autem delirium putes, piſces ſeri. Plinium ſatis erit audire plene Scarorum hancce hiſtoriam narrantem lib. 9. cap. 17. *Nunc Scaro datur principatus, qui ſolus piſcium dicitur ruminare, herbiſque veſci, non aliis piſcibus, mari Carpathio maxime frequens. Promontorium Troadis Lecton ſponte nunquam tranſit. Inde advectos Tiberio Claudio Principe Optatus è libertis ejus Præfectus claſſis inter Oſtienſem & Campaniæ oram ſparſos diſſeminavit, Quinquennio fere cura eſt adhibita, ut capti redderentur mari. Poſtea frequentes inveniuntur Italiæ in littore, non ante ibi capti. Admovitque ſibi gula ſapores,*

Piſcibus

Digitized by Google

Piſcibus SATIS, & novum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aves Romæ parere miretur. Plane hoc indicavit infra ipſus Arbiter, quum cap. CXIX. inquit:

—— *Siculo Scarus æquore merſus*

Ad menſam vivus perducitur.

Nunc igitur Scari originem omnino Petronius reſpexit, quum *Ultimis ab oris*, dixit, fuiſſe Romam adlatum.

—— *Atque arata Syrtis*

Siquid naufragio dedit, probatur.] Plane ipſe infra interpretatur cap. CXIX.

Ut renovent per damna famem. ——

Ubi vide quæ adtingimus.

—— *Amica vincit*

Uxorem. ——] Pariſſimam victoriæ hujus reddit, uti Arbiter, Naſo item rationem lib. 3. de Arte verſ. 585.

Hoc eſt, Uxores quod non patiatur amari:

Conveniunt illas, quum voluere viri.

Et paullo poſt verſ. 603.

Quæ venit ex tuto, minus eſt accepta voluptas, &c. Aliunde vero Amicæ præſtantiam Amphis in Athamante petivit verſibus iſtis apud Athen. lib. XIII. cap. 1.

Εἶτ' οὐ γυναικὸς ἐστὶν εὐνοϊκώτερον

Γαμετῆς ἑταίρα; πολύγε καὶ μάλ' εἰκότως.

Ἡ μὲν νόμῳ γὰρ καταφρονοῦσ' ἔνδον μένει,

Ἡ δ' οἶδεν, ὅτι ἢ τοῖς τρόποις ὠνητέος

Ἄνθρωπός ἐστιν, ἢ πρὸς ἄλλον ἀπιτέον.

Nonne vero magis Amica eſt,

Quam Uxor benevola, & facilis, idque merito?

Uxor namque lege caſta domi manet:

Amica vero probe novit, lenitate ſuavitateque morum

Eſſe hominem ſibi emendum, vel abeundum alio.

—— *Roſa cinnamum veretur.*] Optime & hocce ad mentem Carminis, nam Cinnama in Italia non erant, uti Roſæ, vulgaria. Sic de Cinnamomo Martial. lib. 4. Ep. 13.

Tam bene RARA ſuo miſcentur CINNAMA nardo.

Roſarum vero tanta erat copia, ut fuiſſe in Calabria oppidum, Servius ad 4. Georg. Virg. verſ. 119. tradat, *in quo uno anno bis naſceretur Roſa.* Erat nimirum *Pæſtum*, eaque propter Virgilio *Biferum* vocatum, ac poſtea Martiali Ep. 31. lib. 12.

Oblitus officii.] Hoc eſt, humanitatis, probitatis, comitatis. Hacce notione ſæpe & Cicero utitur hac voce. Sic pro Roſcio de Cæcilia loquens matrona inſigni: *In qua muliere, Judices, etiam nunc, id quod omnes ſemper exiſtimaverunt, quaſi exempli cauſa, veſtigia antiqui Officii remanent.* Vicem interpretationis ſubeunt, quæ ſubdit Arbiter: *Menſam quam Humanitate poſuiſſem, contumelia tollerem.*

Menſam, quam humanitate poſuiſſem.] Formula convivialis, *Ponere menſam.* Juvenalis Sat. 15.

—— *Ne magna gaudia cœnæ*

Sentirent, Poſitis ad templa & compita Menſis.

Retinet adhuc mordicus politiſſimum Hiſpanorum idioma, quibus pariter, *Poner la meſa*, dicitur. Sic & inter convivialia verba ei oppoſitum, *Menſam tollere*, *auferre*. Addit Arbiter, *Contumelia tollerem.* Plautus Amphitr. Act. 2. ſc. 2.

Am. *Sine modo argumenta dicat, quid, poſtquam cœnavimus?*

Alcm. *Te dormitare aiebas. Menſa ablata eſt.*

Etiam Hiſpani, *Quitar la meſa.*

Cap. XCIV. *Macte virtute eſto.*] Id eſt, auctus, cumulatuſque eſto nova virtute, cujus & nunc verbis inluſtre ſpecimen præbuiſti. Res jam vulgaris eſt. Locutionis id genus à ſacrificiis tractum, ubi τῷ *Mactum* utebantur Priſci pro magis auctum, æque atque, *Adultum*, ut Nonius in *Adolere*. Sic, *Macta hoſtia*, cum frugibus & mola erat, vix unquam niſi Macta immolabatur, cædebaturque, unde poſtea *Mactare* pro cædere uſurpatum, præcipue in ſacris κατ' εὐφημισμὸν, vociſque *cadere*, ut ita averterent malum omen. Porro recta conſtructio erat *Mactus virtute eſto*, in caſu recto, non *Macte* in quinto; ſed talis uſus eſt Syntaxeos utriuſque linguæ, ut palam exemplis fecit Joſeph. Scaliger lib. 1. Ep. XX. ad Vertunianum Medicum, ubi latiuſcule de *Macte* etiam patrio caſu ab Antiquis Scriptoribus uſurpato, non ſolum ſexto. Addo tamen inſuper ego, junctum genitivo. Martialis lib. 12. Epigr. inquit:

Macte animi.

Et Silius Italicus lib. 12.

—— *Macte ò virtutis avitæ.*

Forma.] Pulcritudo. Donatus ad illud Andriæ 1. 5. 50.

—— *Hujus Formam, atque ætatem vides.*

ait: *Formam enim dicendo pulcritudinem ſignificat.* Sic Antiquorum plures. Tacitus de Caji Piſonis uxore: *Teſtamentum fœdis adverſus Neronem adulationibus, amori uxoris dedit. Quam degenerem, & ſola corporis Forma commendatam, amici matrimonio abſtulerat.* Ovid. lib. 2. de Art. verſ. 107.

—— *Ut ameris, amabilis eſto:*

Quod tibi non facies, ſolave Forma dabit.

Sæpius Petronius. cap. CV. *Jam Giton mirabili Forma exarmaverat nautas.* Et cap. CXXVI. *Nulla vox eſt, qua Formam ejus poſſis comprehendere.* Aſt vide Sirenem.

Ego laudes tuas carminibus implebo.] *Poëta quippe*, inquit Plato in Minoë, *vim maximam in utramque partem, & ad laudandum, & ad vituperandum habent.* Sed latius infra. Sic & Anacreon Cleobulon puerum celebravit carminibus, teſte Maximo Tyrio. & in deos ſuos, ita pueros indigitabat, Hymnos ſcripſit, Pindari Scholiaſtis referentibus. Primus vero Orpheus Thrax, uti ex Ovidio conligere eſt lib. 10. Metam. aliiſque non paucis.

Ego pædagogus & cuſtos, etiam quo non juſſeris, ſequar.] Apte ludit in *Pædagogi* antiqua acceptione. inquit Lexicon vetus: Παιδαγωγὸς *Pædagogus*, *PEDISSEQUUS*, Sic & Gitonem nunc Perſequi pollicetur amator

amator Eumolpus. Etiam & *Magiſter* Pædagogus vocatus. Donatus ad Scenam 2. Act. 1. Phormionis: *Magiſtrum Latini, quem Græci παιδαγωγὸν adpellant.* Magiſter autem Eumolpus ipſe dictus cap. XCIX. *tanquam bonarum artium Magiſter.* Item *Cuſtos* pro Pædagogo uſurpatus. ita apud Plautum Pſeudolo, 3. 2. 76. Horatium de Arte, & alios. quapropter recte conjunxit Arbiter. Martialis ita ad Charidemum *Pædagogum* ſuum lib. 11. Ep. 40.

Cunarum fueras motor, Charideme, mearum:
Et pueri Cuſtos, adſiduuſque Comes.

Jam malo vel carminibus loquaris.] Hoc eſt, quod carmina, quicquid loquaris, videlicet ſint. Ubi & locum habet illud Ovidii ſatis ſimile:

Quicquid conabar dicere, Verſus erat.

Hunc autem Arbitri locum alibi adtingimus.

Vide quam non conveniat his moribus.] Hunc locum ſupra jam cum altero pari contulimus cap. X. *Intelligo nobis Convenire non poſſe.* quorum mens, & Syntaxeos forma, prorſus eadem eſt.

Et jam ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram] Noſtram iſtam emendationem in textum recepimus, quod ſtare recte ſententia non poſſet *Stanti Semicinctio.* Præterea quod nobis plane Scioppius ſuffragaretur notulis manu ſua ſcriptis in libri mei margine. Item quia eadem ſit τῶν *junxeram*, & *vinxeram* ſcriptura, unde plures errores orti, ut alibi dicimus. Adde inſuper illud Diverſitoris cap. ſeq. quum inquit: *Quis autem grabatum illum erexit?* & plura ex ſequentibus. Encolpius igitur erexerat omnino, ut exin laqueo penderet. Aſt vero ſi objicis, quomodo, erecta ſponda, ſuper lectum ſe à Gitone præcipitari, dicat ipſus Encolpius? Non ideo, etſi de laqueo locus, *ad reſtim*, ut ajunt, *res iſta redit* Nam ibi certe de ſtragulis, & lodicibus, quæ de lecto tunc deciderant, loquitur Arbiter. Eundem porro mirifice inluſtrat ſimillimi ſuſpendii artificium, magis à Tacito deſcriptum perſpicue in ſuprema Epicharis actione, inſignis, & conſtantiſſimi animi libertinæ, lib. 15. Annal. cap. 57. *Poſtero quum ad eoſdem cruciatus et traheretur geſtamine ſella (nam diſſolutis membris inſiſtere nequibat) vinclo faſcia quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum ſella reſtricto, indidit cervicem; & corporis pondere conniſa, tenuem jam ſpiritum expreſſit.*

Semicinctio.] Munus *Semicinctii* Præcingere eſt. Martialis indicat lib. 14. Ep. 153. cujus Lemma *Semicinctium*:

Det tunicam dives: ego te Præcingere poſſem,
Eſſem ſi locuples, munus utrumque darem.

Heic ego Epigrammatarii Interpretum commentationes non curo, Martialis vero ſententiam ſic plane confirmo. Inquit S. Iſidorus lib. 19. Orig. cap. 33. ubi agit de Cingulis: *Cinctus eſt lata zona; & minus lata, Semicinctium; & ex utriſque minima Cingulum.* Cui adcinunt Gloſſæ priſcæ: *Semicinctium*, ἡμίζωνον. &, *Semicinctium*, ὑπόζωμα. Et iterum: Ὑπόζωμα, *Subcinctum.* Uſi vero ſunt & hac voce σιμικίνθιον S. Cyrillus in Catecheſi 18. Nicetas Paphlago in vita Ignatii, & D. Lucas Act. cap. 19. verſ. 12. Quum autem *Semicinctia* cingula anguſta omnino ſint, quibus ſeſe medios Antiquos cinxiſſe conſtat perſpicue, neſcio, an pro pellibus artificum ſumi alicubi poſſint. tinctorum puta, ſutorum, aliorumque, quæ uſque ad poplites demiſſæ undique tegerent hominis anteriora, ut voluit Epigrammatarii quidam Interpres. Porro addunt Plinio *Semicinctia* dici *Ventralia*, quod ad nos & optime facit, quum *Ventrale* procul dubio ſit pariter cingulum. Conligo ex Gloſſis, quæ ſic habent: *Ventrale*, Φοῦνδα; & alibi: *Ventrale*, κοιλιόδεσμος, Φοῦνδα. quibus in locis Gloſſographi veteres vocem Latinam, *Ventrale* alia Latina ſunt interpretati. *Funda* enim Latinum nomen eſt, non Græcum: nam φοῦνδα Græcis eſt, quod Latinis *Funda*. Fundis enim, certum eſt, majores uſos cingulorum loco; quemadmodum apud nos hodie ruſticorum mos eſt, funda lanea medium corpus præcingere. quod & Vulcanius jam pridem obſervavit, Hiſpanicæ linguæ, & conſuetudinum haud imperitus. Puto & idem cum Semicinctio Plauti *Cincticulum* eſſe, Bacchidibus 3. 3. 28. nam illum adoleſcentis facit, cui proprie ſi ious latum cingulum conveniret. Vocabantur & Semicinctiorum confectores, *Semizonarii*. Ipſe Comicus in Aulularia nominat. 3. 5. 42.

Strophiarii adſtant, adſtant Semizonarii.

Apte tunc ergo apud Arbitrum potuit, ſuois infauſti officio fungi Encolpii Semicinctium.

In Aſcylti hoſpitio gladium quæſivi.] Illud eſt ipſius Gitonis cap. LXXX. *Quod ſi utique proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitia ſacramentum delevi.*

Non longe eſſe quærentibus mortem.] Inluſtratio hujus ſententiæ petenda eſt à divino Seneca extremo libro de Providentia, & cap. 15. lib. 3. de Ira. ubi opportuna ad hancce amantium fabulam obviam procedent, ac ſæpius alias.

Mercenario Eumolpi novaculam rapit.] Mercenarius iſte *Corax* Satyrico vocatur. cap. CXVII. ejus memoria eſt: *Et Mercenarius Corax detractator miniſterii.* Erat nimirum tonſor, eaque propter plures habebat novaculas. ſic conſtat ex cap. CIII. *Mercenarius meus, ut ex novacula comperiſtis, Tonſor eſt.* & rurſus cap. CVIII. Encolpius inquit: *Hinc Mercenarius Tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit.*

Mortem mimicam.] Vera iſthæc æque atque elegans lectio ex illa ineptiſſima, *Mortem inimicam*, abſque nulla mutatione jam olim facta. Quam nunc Mortem Mimicam adpellat, infra cap. CVIII. ſatis concinne vocat *Tragœdiam* ubi nos denuo utriuſque loci conlationem latiuſcule facimus.

Cap. XCV. *Molitio.*] Dictum hoc ob grabatum erectum, ut ſupra jam monuimus ad verba cap. XXIII. *fruſtra moluit.*

Fugere

Digitized by Google

Fugere nocte in publicum voluiſtis.] Cicero lib. 5. in Verrem: *Cleomenes, quanquam NOX erat, tamen in PUBLICO eſſe non audet, includit ſe domi, &c.* Id, quod nox præſtat, nimirum eo temporis ipſos etiam noxios poſſe libere per civitatem vagari, claſſis Romanæ Imperator ille Cleomenes non audebat. Unde in Verrem tunc Cicero haud levidenſem invidiam concitavit.

Non vidua.] Proverbialis ſpecies. Sic Terentius Heautont. 5. 1. 80.

Non, ita me Dii ament, auderet hac facere Vidua mulieri.
Qua in me fecit.

Ubi Eugraphius ejus vetus interpres ait: *Facilis enim illuſio eſt in eam, qua & mulier, & Vidua eſt.*

Inſulam eſſe.] Feſtus: *Inſula dicta proprie, qua non junguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico, aut privato cinguntur.* Tacitus: *de German. morib. c. 16. ſuam quiſque domum ſpatio circumdat, nullis cohærentibus ædificiis, more Inſularum.* & Donatus ad illud Adelph. Terentii Act. 4. ſc. 2.

Id quidem angiportum,

ait: *Domos, vel Portus, vel Inſulas, veteres dixerunt.* Inſula igitur ſtabulum illud fuit, nam Romæ quidem longe plures ejuſmodi *Inſulæ* erant, quam Domus, quæ aliis contiguæ intelliguntur in Deſcriptionibus Urbis P. Victoris, & Sex. Rufi, quod vel exinde patet. Pariter nos hodie, *Islas*, vocamus ſimiles prorſus ædes ab aliis diſtinctas. Item Eccleſias Patres antiqui *Inſulas* adpellarunt, quod neceſſario ab omnibus ædibus ſeparatæ eſſe Eccleſiæ debuerint. hoc eſt, ἀσκίαι περιάμφοδοι, ut Duraotus obſervat de Eccleſiæ Catholicæ Ritibus lib. 1. vid. S. Cyrillum in Comment. Iſai. cap. 24. S. Hieron. lib. 13. in Iſaiam cap. 49.

Sed M. Manicii.] An Diverſitor ipſe, & ſtabularius, M. Manicius vocatus? fors non male, ut ipſe de ſe ſic magnifice loquatur. quod locutionis genus, ni fallor, apud Comicos Scriptores, & Tragicos, obſervaram jam olim, uniceque ad vilium capitum effingitur ingenium.

Solvitque clamantis frontem.] Supra jam hunc locum inluſtravimus ad verba illa cap. XXII. *Caput fregit.* quod nunc, ſi tanti eſt, potes rurſus adire.

Redditaque ſcordalo vice.] Prius Eumolpus in cella incluſerat Encolpium, obductoque hoſtio, & ademta clave, ad Gitonem inveſtigandum ſine æmulo cucurrit. Nunc vice verſa Encolpius foras Eumolpum excludit, ac præcluſis foribus ſine æmulo itidem & cella utitur & nocte. Itaque ſat tempeſtiviter nactus vindictæ occaſionem ſenis pruriginem ultus eſt pariſſimo eventu. quæ mens eſt horumce verborum. *Scordalus, ferox* D. Iſidoro Gloſſographo eſt, quod jam monuerunt Interpretes. Alii interpretantur eum, qui ſordes è balneo defert. quiquid autem ſit, Encolpii verbum eſt Eumolpo conviciantis.

Et Nocte.] Nequam dictum, uti pluribus nequioris notæ Scriptoribus. Sic tenebricoſus Satyricus 2. Sat. verſ. 15.

Hac ſancte ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis, terque, & Noctem flumine purgas.

Ovidius lib. 2. Amor. Eleg. 2.

Protinus ut placuit, riſi, Noctemque rogavi.

Et lib. 3. de Arte verſ. 609.

Sed miſcenda tamen Venus eſt ſecura timori,
Ne tanti Noctes non putes eſſe tuas.

Juvenalis Sat. 1.

Quum te ſubmoveant, qui teſtamenta merentur
Noctibus.

Alii multi. *Noctibus uti* alio ſenſu Plinio Juniori lib. 3. Ep. 5. ubi de Avunculo loquitur. *Ante lucem ibat ad Veſpaſianum Imperatorem, nam ille quoque Noctibus Utebatur.* Hoc eſt, quod de Petronio noſtro Tacitus: *Nam illi dies per ſomnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ, tranſigebatur.* ubi plura nos de illa antipodum vitæ perverſa conſuetudine.

Coctores, inſularii que.] *Coctores*, Coqui, uti interpretatur Douſa P. *Inſularii*, Inſulæ cuſtodes ſunt. Pomponius JC. leg. 16. ff. De uſu, & habitat. *Dominus proprietatis, etiam invito uſufructuario, vel uſuario, fundum, vel ædes, per ſaltuarium, vel INSULARIUM CUSTODIRE poteſt.* De ipſis alias in Jure haud eſt infrequens memoria.

Furca de carnario rapta.] Diſce hinc *Furcas* olim è carnariis adpenſas. Cui vero uſui, diſce etiam ab Arbitro cap. CXXXV. *Simulque pannum de Carnario detulit Furca.* Ubi de Carnariis loquimur. Et cap. CXXXVI. *Coæquale natalium ſuorum ſincipu in Carnarium Furca reponit.* Rebus igitur ſuperiori loco reponendis perinde, atque hodie fit, olim Furcæ ſunt adhibitæ.

Anus præcipue lippa.] Venuſte hic, more ſuo, Arbiter, ſummaque inſuper proprietate locutus. Vetulæ namque propter ſanguinis defectum admodum ſitibundæ ſunt, ideoque bibaciſſimæ. Unde *Multibiba* dicuntur Plauto, & *Merobiba*, ac pari joco ſimilis quædam *Meroe* Auſonio, pariterque aliis. Merum igitur largiter potare, cauſſa eſt, cur aniculæ ſæpenumero Lippitudine laborent, ut ferme omnibus provenit, qui Patri Libero indulgent liberaliter. Ea nunc palam facere lubuit exemplis. Sic apud Ovidium eſt anus ſimilis inſigniter lacrimoſa, quæ nomen, quum *Dipſas* vocaretur, *ex re habuit*, hoc, eſt *Sitis* ipſa, lib. I. Amor, El. VIII. verſ. 111.

Quin albam, raramque comam, Lacrymoſaque Vino
Lumina, rugoſas diſtraherentque genas.

Ideo plane Heliodorus lib. 5. inquit, ἐπίφορον γάρ τι πρὸς δάκρυον οἶνος. *Vinum enim proclives quodammodo in Lacrymas efficit.* Et Lucretius expreſſit lib. 3. dum inter alia, quæ homini ebrio neceſſario proveniunt, addit:

Nant oculi, Clamor, &c.

Ita & Latinæ Lyræ Princeps Horatius, qui vino nimium deditus fuit, Lippum ſe profitetur Sat. 5. lib. 1.

Digitized by Google

Hic oculis ego nigra meis collyria Lippus
Illinere.

Sed Obe. jam ſatis hæc Lippis erunt, ut morbum adgnoſcant.

Sordidiſſimo linteo præcincta.] Perſii vetus Interpres ad illud, *Diſcincto verna*, Sat. 4. inquit: *Præcincta tunica linteo amiciuntur vernæ.* veriſſime. Itaque fruſtra eſt, qui Scholiaſtem emendabat. τοῦ *Linteo* loco, *Licio*, ſubſtituens. Erat omnino habitus ille miniſtrantium. Sic DOMINUS JESUS pedes diſcipulorum lavaturus apud D. Joannem cap. 13. τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει τὸ ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος. Vulgatus Interpres: *Ponit veſtimenta ſua, &c. quum accepiſſet Linteum, præcinxit ſe. Deinde miſit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere Linteo, quo erat præcinctus.* Aſt, ſi bene memini, negotium jam iſthoc eſt præoccupatum Criticis, ideoque plura teſtimonia non addo, quum poſſem ſat multa.

Soleis ligneis imparibus impoſita.] An quia clauda, cujus impar ingreſſus? Prudentius ſatis eleganter ſimilem incedendi modum deſcripſit in Hymno S. Laurentii:

> *Et Clodus infracto genu,*
> *Vel crure trunco ſemipes,*
> *Breviorve planta ex altera,*
> *Greſſum trahebat imparem.*

Sic ergo jam anus haud impariter incederet, nam ingreſſus ferme jam factus æqualis eſſet, quum imparibus ſoleis crura imponerentur imparia. Aſt ego exiſtimo, potius ſic aniculæ ſordidiſſimum ingenium Auctorem exprimere amaſſe, quaſi ei hinc inde adſumtæ forent ſeorſim ſoleæ impares. *Lignea* autem *ſolea* videlicet ſunt, quas Hiſpani *Zuecos* vocant; & quibus inter ambulandum crepitus editur ſatis ſtridulos, unde claror Catullo Eleg. ad Manlium:

——— *Arguta conſtitit in Solea.*

Hoc eſt, *in Lignea*, ideoque crepitanti. id *Argutum.* Virgil.

——— *Argutumque nemus, pinuſque loquentes.*

Canem ingentis magnitudinis catena trahit.] Anicula Janitrix comitem canem Oſtiarium ſibi in auxilium adfert, de quo ſupra meminimus. nam miniſterio aditum obſervandi & feminæ propoſitæ antiquitus, ſed potiſſimum aniculæ. Plautus Curculione Act. 1. ſc. 1.

Anus hic ſolet cubitare Cuſtos Janitrix.

Cap. XCVI. *Caput miſerantis ſtricto acuteque articulo percuſſit.*] Percuſſit τῷ κονδύλῳ pueri Gitonis caput. Digitum ſic complicatum *Talitrum* olim Latini vocabant. Indicat clare Tranquillus Tiberio cap. 68. *Siniſtra manu agiliore ac validiore, articulis ita firmis, ut recens & integrum malum digito terebraret: Caput pueri, vel etiam adoleſcentis, Talitro vulneraret.* Perperam igitur qui digitorum ſic complicatorum percuſſionem ibi *Taliſtrum* interpretatur, quum potius ſit articulus ipſe ſtrictus & acutus. Planius adhuc Gloſſæ veteres evincunt: κόνδυλος ποδὸς καὶ χειρὸς, *Hoc Talatrum.* Lege ex Suetonio *Talitrum.* Præterea Analectorum quidam Conlector lib. 1. cap. 11. omnino fallitur, dum putat, percuſſionem illam ſummæ ignominiæ notam eſſe apud Petronium; quum vel ex ipſo quidem, quando Tranquillus abeſſet, conſtaret abunde, tantum fuiſſe ſupplicium puerile. id nobis hodie ſatis frequens in uſu, *Capon*, vulgo à Capite nuncupatum. ſive à verbo *Cape*, quod identidem repetebat percutiens.

Injuriamque Eumolpo, advocationemque commodabam.] Primum in M. S. repertum fuit: *Injuriamque Eumolpi, advocationemque.* unde poſtea Scaliger F. fecit: *Injuriaque Eumolpi advocationem commodabam.* fors non male. nam ei omnino conſonat, quod præceſſerat: *favebamque vapulanti.* Alii vero, ut in textu repræſentavimus. cujus videtur ſenſus eſſe, Advocationem illam, quam Eumolpo commodabat Encolpius, plus injuriæ prorſus habere.

Et veluti quodam cibo me replebam.] Recte. nam cibus quodammodo oculorum videtur, quod cum voluptate ſpectatur. Inde Antiquorum plures tranſlativæ locutiones abortæ, ſcilicet *Oculis comedere*, *devorare*, item *oculos reficere*, & *paſcere*, quibus uſus Martialis lib. 9. Ep. 6. lib. 1. Ep. 97. Appulejus lib. 10. Ovidius lib. 3. Amor. El. 2. Cicero non ſemel. Symmachus lib. 5. Ep. 78. Præterea nos unum aut alterum elegantiorem locum adtingimus. Facete, more ſuo, Ep. 78. lib. 4. luſit Martialis:

Tunc ego non Oculos, ſed ventrem Paſcere veni.

Cui ſimile prorſus & illud Senecæ eſt lib. 3. Nat. Quæſt. ubi de Mullo loquitur: *Et Oculos antequam Gulam pavit*, & poſt multa pariter concludit: *Non ſunt ad popinam dentibus, & Ventre, contenti, Oculis quoque Guloſi ſunt.* Sic & Plautus Pœnulo 5. 4. 2. *Oculis epulas dare*, dixit, ubi plura ejus Interpretes, quæ non exſcribo. Addo tamen in fine noſtrum egregium Poëtam Garſiam Laſſum, qui Ecloga 2. uſurpavit mirifice:

Sus ojos Mantenia de Pintura.

Procurator inſulæ.] Omnibus Urbis Inſulis id genus Procuratores præfuiſſe, dementia eſt cogitare, ſed illis tantum, in quibus ob convenientium hoſpitum frequentiam ſimiles paſſim excitari rixas, foret proclive, puta Cauponiis, Stabulis, Popinis, & ejuſmodi aliis. Sive Major domus ſervus ille fuit, cui ceteri parerent. ſimilium namque inprimis ſumma dignitas fuit etiam apud Antiquos.

A duobus lecticariis perfertur.] Tenuiorum olim lecticæ parvæ erant, ut commode à duobus ſervis poſſent perferri. Talem nimirum optat ſibi Juvenalis verbis illis Sat. 9.

——— *Et duo fortes*
De grege Mæſorum, qui me cervice locata
Securum jubeant clamoſo inſiſtere Circo.

Unde manifeſtarius ejuſdem Satyrici Poëtæ error Interpretis,

terpretis, negantis ſcilicet, lecticam ullam portari à duobus hominibus potuiſſe. Ampliores quidem divitum ac potentiorum nihil ambigendum à pluribus neceſſario geſtari ſolitas, puta ſex, aut octo mancipiis. Martialis lib. 2. Ep. 81.

Laxior hexaphoris tua ſit lectica licebit.

Et lib. 6. Ep. 84.

Octophoro ſanus portatur, &c.

Lecticariis.] Servis, qui lecticam portabant. Seneca de Conſtantia cap. 14. JCti, Suetonius Caligula cap. 58. Scholiaſtes Juvenalis ad verſ. 142. Sat. 9. & ſæpe priſci lapides. *Bajuli* etiam, & *Geruli* dicti. Tertullianus de Virg. Veland. Seneca de Benef. lib. 3. cap. 28. Nonnulla autem de Lecticis ad cap. XXVIII. ſupra retulimus. Ita à Cathedra *Cathedrarios ſervos* vocavit Sidonius Ep. 11. lib. 1.

Contubernalis mea mihi faſtum facit, ita, ſi me amas, maledic illam &c.] Servile hocce prorſus verbum, & inurbanum, vilique mancupii ingenio adprime conveniens; qui perſonarum mores mire à Petronio ſervati. Sententia tamen, ſi non indecenter uſurpetur, neutiquam ſperni debet ab honeſtiſſimis adoleſcentibus. ignoſcant modo ſuperbientes puellarum emendatiſſimæ formæ, ipſarum quippe, ſi immodici ſunt, Faſtus intolerabiles. Ita & Magiſter docuit 3. de Arte verſ. 509. quod ſupra jam fuſe perſecutus ſum. repeto tamen hic opportunum locum:

Nec minus in vultu damnoſa Superbia veſtro:
Comibus eſt oculis adliciendus Amor.
Odimus immodicos (experto credite) FASTUS
Sæpe tacens odii fœmina vultus habet.

Aſt hic nihil inſuper addo, de faſtu quippe hocce pluries opere in iſto locuti ſumus. *Contubernalis* vero haud incommode accipi poteſt de uxore Bargatæ. Vulgo quippe notum eſt, uxores ſervorum *Contubernales* in jure adpellari, connubiumque *Contubernium*; idque ſat multi veteres Jureconſulti teſtantur diſertim, aliique optimæ notæ Scriptores.

Maledic illam verſibus, ut habeat pudorem, &c.] Infra hunc locum adtingimus ad verba cap. CXIII. *Et homo dicaciſſimus carminibus vindicares.* Nemo autem, ut Celtiberus Epigrammatarius, expreſſit loco Interpretibus jam deſignato, mihi etiam animadverſo quoque jam pridem. Apte ergo inquit ad Fulgentium Calliope lib. 1. Mytholog. *Neſcis, Fulgenti, rudis accola Pieridum, quantum Satyram matronæ formident.*

Cap. XCVII. *Cum ſervo publico.*] *Miniſteria Publica* vocat Labeo leg. 11. De Serv. fug. Appulejus lib. 10. Metam. Alii vero prorſus erant Servi illi Publici à Lictoribus, licet eis quoque tribuat Arbiter *Secures*. Aperte innuit antiquum Senatusconſultum apud Frontinum lib. de Aquæductib. Placere Senatui, Eos, Qui Aquis Publicis Præessent, Quum Ejus Rei Causa Extra Urbem Essent, Lictores Binos, Et Servos Publicos Ternos, &c. Habere. Item Appulejus extremo lib. 9. qui locus & huic Petroniano pariſſimus: *Poſtremum Magiſtratibus placuit, obſtinate denegantem Scrutinio detegere. Immiſſis itaque Lictoribus, ceteriſque Publicis Miniſteriis, angulatim cuncta ſedulo perluſtrare jubent.* En quomodo Servi Publici rerum deperditarum conquiſitioni adhiberentur olim, quod Auctoribus, qui De Servis ſcripſerunt, prætermiſſum fuit. Sic illos definivit Catanæus, *Reipublicæ nomine emtos, & publicis uſibus inſervientes.* Titus Popma. *Officium, & miniſterium publicum Sacerdotibus, magiſtratibus, & populo exhibentes.* Ea autem officia, & Miniſteria plores recenſent, præſertim vero ipſus Popma, & Pignorius. Poſtea Servum Publicum *Viatorem* adpellat Petronius. Itaque ex dictis colligere licet, Lictoris, Servi Publici, ac Viatoris munia promiſcua fuiſſe.

Facem quaſſans.] Martialis Ep. 43. lib. 8.

Funereamque toris Quaſſat uterque Facem.

Propertius lib. 1. El. 3.

Et Quaterent ſera nocte Facem pueri.

Opportune vero Arbiter adhibet facem, nam plena nocte tota iſthæc fabula acta. Ipſe ſæpius teſtatur. ſupra cap. XCII. *Et jam Plena Nox erat, mulierque cœna mandata curaverat, quum Eumolpus hoſtium pulſat.* & cap. XCV. *Fugere Nocte in publicum voluiſtis.* & poſt pauca: *Et cella utor & Nocte.* Ac denique in Fabulæ exodio cap. XCIX. *Et moraris, inquit, Eumolpe, tanquam prope diem ignores.*

Hac proclamavit: Puer in balneo &c.] Duplex mos inquirendi amiſſa olim ſolennis, etiam hic ex Petronio ediſcendus: Per Præconem nimirum, & per Conquiſitores à Prætore impetratos. Proclamationis, Præconiive, aut Prædicationis antiquæ eximium exemplum præſens hocce Petronii eſt, cui pariſſimum Appulejus habet lib. 6. Fabulæ Mileſiæ, ubi Venus Pſychem inveſtigat Mercurio Præcone, *qui ſic mandata prædicationis munus exſequebatur: Siquis à fuga retrahere, vel occultam demonſtrare poterit fugitivam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Pſychen, conveniat retro metas Murtias Mercurium Prædicatorem; accepturus Indicii nomine ab ipſa Venere ſeptem ſavia ſuavia, & unum blandientis adpulſu linguæ longe melliſum.* Quod Indicium haud ſemel à Venere promiſſum. Sic apud Moſchum Amore Fugitivo:

——— Ὁ μανυτὰς γέρας ἕξει
Μισθός τοι τὸ φίλαμα τὸ Κύπριδος. ἢν δ' ἀγάγῃς νιν
Οὐ γυμνὸν τὸ φίλαμα, τὺ δ' ὦ ξένε καὶ πλέον ἕξεις.

——— *Dulce Index munus habebit,*
Baſiolum Veneris. quod ſi ipſum adduxeris, hoſpes,
Non tibi Baſiolum ſimplex dabo; at amplius addam.

Per Conquiſitores autem inveſtigationem haud dubie & Petronius ſubindicavit ſequentibus paullo infra hoc capite, *Interim Aſcyltos, ut pererravit omnes cum Viatore cellas, venit ad meam*, &c. Planius vero Plautus expreſſit conſuetudinem, ſimul primorem contingens, In Mercatore extrema Scena 4. Act. 3.

Certum eſt Præconem jubere, jam quantum eſt conducier,

Qui illam inveſtigent, qui inveniant. Poſt ad Prætorem illico
Ibo, orabo, ut Conquiſitores det mihi in vicis omnibus.
Nam mihi nihil relicti quicquam aliud jam eſſe intellego.

Porro & tertium quoque modum animadvertere licet ex Propertio. qui per ſcedulam erat alicui columnæ adfixam. diſerte enim edocet lib. 3. extrema El. 23. tabellas quærens amiſſas.

Criſpus.] Criſpitudo olim non leviter pulcritudinem augebat. facetiſſimus Martialis lib. 5. Ep. 62.

Criſpulus iſte quis eſt, uxori ſemper adhæret
Qui, Mariane, tuæ? Criſpulus iſte quis eſt?

Sic & Theophylactus Simoc. in Epiſt. Amat. loquens etiam de formoſo juvene, & Moſchus Idyll. de Amore fugitivo.

Indicium.] Præmium Indicanti Hiſpanis, *Hallazgo.* Ulpianus leg. 4. de Cond. ob turp. cau. *Si tibi Indicium dedero, ut fugitivum meum Indices, vel furem rerum mearum,* &c. Supra Appulejus lib. VI. Metam. *Accepturus Indicii nomine ab ipſa Venere ſeptem ſavia,* &c.

Ut raptim grabatum ſubiret.] Idem infra cap. CXL. *Ut lectum, in quo ipſe jacebat, ſubiret.* ubi iterum nos latiuſcule loca conterimus.

Inſtitis.] Pauperum lecti, grabatique, funibus tenti. Funes vero illi *Inſtitæ* vocatæ, *faſciæ, reſtes, reſticulæ, faſciola, vincula,* & *Cadurca.* Sunt & apud nos uſque adhuc tenuiorum ſimiles lecti, qui vulgo hodie appellantur, *Camas de Cordeles.*

Sicut olim Ulyxes pro ariete adhæſiſſet.] Si πρωτότυπος ἐπὶ τοῦ σχήματος Gitoniani Ulyxes olim exſtitit in Cyclopis antro, quum gnaviter effugium ſuum comminiſcebatur: ab Ulyxe ergo ipſo petenda eſt ejuſdem ſchematis ratio, ut apertius pateat ejus rei Petroniana deſcriptio. Idem autem Ulyxes apud Homerum expreſſit haud obſcure lib. 9. Odyſſeæ verſ. 441. quod miror, obvium quum ſit, & huc (quod caput rei eſt) maxime conducat, Interpretes non reiniſſe:

——— Αὐτὰρ ἔγωγε
(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων)
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβὼν, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς
Κείμην. αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.

——— *Ceterum ego*
(*Aries enim erat pecudum longe optimus omnium*)
Hujus tergum adripiens (hoc eſt, *hunc ſupra dorſum* [ſcilicet meum] *aptans*, ut Volaterranus interpretatur) *Villoſum ſub ventrem delapſus*
Pendebam: ceterum manibus lana precioſiſſima
Firmiter implicitus tenebam audaci animo.

Lectulum veſtimentis implevi.] Id eſt, ſtragulis, & lodicibus, quæ grabato erecto exciderant. Vere, nam anterius dixit diverſitor: *Quis autem grabatum illum erexit?* Culcitræ enim, & ſtragula, quibus ſternebantur tori, dictæ olim *Veſtes.* Terentius in Heautontim. 5. 1.

Huc eſt intro latus lectus, Veſtimentis ſtratus eſt.

Horatius in politiſſimo Murum apologo lib. II. Sat. VI. verſ. 102.

——— *Rubro ubi cocco*
Tincta ſuper lectos canderet Veſtis eburnos.

Et Ovidius ad puellam corpore puſillam lib. III. Art. Amor. verſ. 265.

Hic quoque ne poſſit fieri menſura cubantis
Injecta lateant fac tibi Veſte pedes.

Loco illarum Veſtium, ſtragulorum, inquam, & culcitrarum, plumatis pulvinaribus hodie effarciuntur lecti.

Uniuſque hominis veſtigium.] Hoc eſt, unicum Veſtigium. quod apte dictum; nam duo in lectis Veſtigia remanentia ſigna voluptatis tranſactæ fuere habita priſcis amatoribus, certaque haud viduarum, immo potius plane impudicarum, noctium indicia. ſic ſequentia teſtimonia oſtendunt. Tibullus lib. 1. El. 9.

Semper ſint Externa tuo Veſtigia lecto.

Quod & Livius ſimiliter dixerat lib. 1. *Veſtigia, Collatine, Alieni viri in Lecto ſunt tuo.* Nec hujus Magiſter oblitus 3. de Arte, & Eleg. 8. lib. 1. Amor.

Ille viri videat toto Veſtigia lecto.

Item Propertius lib. 2. El. 9.

Nec domina ulla meo ponet Veſtigia lecto.

Amolitur Aſcyltos invidiam.] Obſervo duobus in locis *Invidiam* Petronio pro Calumnia uſurpari, hic, & cap. CI. *Inundatus hac Eumolpus Invidia.* Inquit Nonius: *Eſt enim Calumnia malitioſa & mendax infamatio.* Mendax ergo eſt & malitioſa, quam Aſcylto Encolpius imponit; Mendax, quam Eumolpo. Ideo uterque continuo ſe purgant ab ea, ille, *Et ſe vero nil aliud quam fugitivum ſuum dixit quærere, mortem nec hominis concupiſſe, &c.* Iſte, *Jurat per deos deaſque ſe neque ſcire, quid acciderit, nec ullum dolum malum conſilio adhibuiſſe,* &c. Pariſſime uſus etiam hacce notione Symmachus lib. 7. Ep. 16. *Vicem ſermonis mei deſideraſſe te, gaudeo: ſed AMOLIOR INVIDIAM negligentiæ.* & ſequentia, quæ excuſationis ſunt. Ita & Appulejus in Apologia: *Mihi jam dudum ſatis eſt, ſi non modo crimina objecta pleniſſime dilui, verum etiam radicem hujus judicii, id eſt, hæreditatis quæſitæ INVIDIAM, funditus ſubſtuli.*

Cap. XCVIII. *Sed raptam cauponi harundinem.*] Hic Interpretes Cauponem malis avibus cum Janitore confundunt, Oſtiariove, cujus geſtamen (quod *Harundo* Petronio eſt, ut ex cap. CXXXIV. conſtat, *Virga* Senecæ cap. 15. de Conſtantia Sapientis) nunc quoque ab Oſtio raptum tribuunt Diverſitori. Longe enim diverſa fuit (de materie ego ejus, formave, non loquor) Cauponis Virga, aut Harundo. Ejus namque illud inſigne ejuſdem puto notæ fuiſſe cum illo, quod familiæ Præfectum geſtaſſe, jampridem ego obſervabam apud Ammianum. Sic ergo inquit lib. 14. cap. 17. dum ſequioris ævi perſtringit corruptos mores:

Digitized by Google

res: *Utique præliorum periti rectores, primo catervas denſas opponunt, & fortes, deinde leves armaturas, poſt jaculatores, ultimaſque ſubſidiales acies, ſi fors adegerit, invaſuras: ita PRÆPOSITIS urbanæ FAMILIÆ ſuſpenſa digerentibus ſollicite, QUOS INSIGNES FACIUNT VIRGÆ DEXTRIS APTATÆ, velut teſſera data caſtrenſi, &c.*

Ipſos cimices tangebat.] Libere hic ineptiſſimam vocem expunximus *Scyniphes*, ejus in locum veriſſimam ſubſtituentes, *cimices*, quos miror tot naſutos Interpretes non ſubolfeciſſe, quum eminus gravi odore ſeſe præbeant agnoſcendos vel ipſis naribus ſimis. Scyniphes enim in lectorum lignis locum non habent, maxime vero Cimices; in diverſoriis potiſſimum, pauperumve grabatis. Facete innuit Martialis l. 11. Ep. 33.

Nec toga, nec focus eſt, nec tritus Cimice lectus, &c.

Et Epigr. 57.

Et teges, & Cimex, & nudi ſponda Grabati.

Ut conſtantiam igitur extolleret Encolpius, animalcula fœdiſſima, & dictu quoque faſtidienda, ut Plinium uſurpem, ab ipſo puero, ait, ore adtingi, & nihilominus tamen non muſſitare, vel tantillum hiſcere. quæ ingens eſt exaggeratio.

Ne morientes vellet occidere.] Nam *cui non eſt mors una ſatis*, uti ait Arbiter ipſus cap. CVIII. qui duo loci conlati invicem lucem accipiunt. Ideo igitur morientes (mens hæc eſt Petronii) ſupervacaneum occidere, quia cuique mors una ſatis eſt. At, *Morientem occidere*, volunt Parœmiographi proverbium ſapere, ut θανόντ' ἐπικτανεῖν, *Mortuum necare*, apud Sophoclem. Et τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν, *Defunctos occidere*, apud Ariſtophanem ἐν ὄρνισι. Et, *Jugulare mortuos*, apud Laertium.

Ut grabatum concuteret.] Eleganter dictum. Sic etiam Juvenalis dixit de lecti nequam motu Sat. 6.

Antiquum & vetus eſt, alienum, Poſtume, Lectum Concutere.

Salvere Gytona jubet.] Plus ſatis Interpretes de ſternuentium ſalutatione, & nos inſuper adducere poſſemus non pauca: omittimus tamen, quia pluribus acta res eſt. nuper vero latiuſcule à Famiano Strada Romano lib. 3. Proluſion. Academicar. Prælect. 4. Næ Ariſtoteles cuique fundus erit hujuſce diſſertationis, ipſe enim variis in locis reddit rationes plures, cur ſternuentes ſalutentur. vide Sect. 23. Problem. 7. & 9. & Sect. 33. Prob. 9. ac lib. 1. de Hiſt. Animal. Lepido autem cum tetraſticho Ammiani Græci Epigrammatarii hinc lubet diſcedere, quod in Proclum quemdam inſigniter naſutum ſcriptum olim fuit ex Anthol. Græc. lib. 11. cap. XIII. Ep. 11.

Οὐ δύναται τῇ χειρὶ Πρόκλος τὴν ῥῖν' ἀπομύσσειν,
Τῆς ῥινὸς γὰρ ἔχει τὴν χέρα μικροτέρην.
Οὐδὲ λέγει Ζεῦ σῶσον, ἐὰν πταρῇ, οὐ γὰρ ἀκούει
Τῆς ῥινὸς, πολὺ γὰρ τῆς ἀκοῆς ἀπέχει.

Sic Henricus Stephanus Latinum fecit:

Haud manibus Proclus potis eſt emungere naſum,
Nam Procli naſus longior eſt manibus.

Invocat haudque Jovem: quum ſternuit, auribus iſtum
Tam procul à naſo non capit ille ſonum.

Videt Ulyxem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere.] Notum hocce totum ex Homero lib. 11. Odyſſeæ. cujus & Petronius meminit cap. CI. *Et, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intraſſe*, &c. ubi & nos leviter figmentum illud adtingimus.

Primum araneis.] De telis, dictum, ut paſſim omnibus. Afranius:

Tamne arcula tua plena eſt Aranearum.

Quod cum Græcis habuere Latini commune. Medicina etiam vulgaris. Illud autem, inter alia Alagabali, deliramentum, non item. inquit de ipſo Lampridius cap. XXVI. *Jocabatur ſane ita cum ſervis, ut eos juberet millena pondo ſibi Aranearum deferre propoſito præmio. collegiſſeque dicitur decem millia pondo Aranearum, dicens, & hinc intelligendum, quam magna eſſet Roma.*

Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret, utinam hibernum invaderet mare.] Pariſſimus eſt ſuperior locus cap. LXXXI. *Ergo me non ruina terra potuit Haurire? Non iratum innocentibus Mare?* Mutuam enim lucem accipiunt uterque conlati, nam Ignis ille indubie ſub Pegmate fuit, ubi uterque impoſiti Encolpius, & Giton, & cujus Ruina utrique ſalutaris! De eademmet ergo machina duo loci haud dubitanter accipiendi, de illa, inquam, cujus & anterius cap. IX. jam meminit, ubi etiam nos mage abunde loquimur. Sequens evincit: *Arenæ impoſui.* Nunc primum à nobis locus iſte accepit clarorem.

Invaderet mare.] Id eſt, devoraret. Sæpe hac notione ſumtum olim verbum, *Invadere.* Tertullianus de Pallio cap. 5. *Servos murenis Invadendos objectabat Vedius Pollio.* ubi Claudius Salmaſius plura contrahit exempla. Hocce in germano illo loco Arbiter palam facit: *Haurire me non potuit Mare?*

Cap. XCIX *Et ubique vixi, ut ultimam quamque lucem tanquam non redituram conſumerem.*] Sæpe contigit, ut idem placitum longe diverſe caperetur à diverſis Philoſophis. Sic hocce, quod effert Eumolpus, aliter ab Epicureis ſumebant Stoici. Utrorumque ſententiam è Seneca cape Ep. 12. *Itaque ſic ordinandus eſt dies omnis, tanquam cogat agmen, & conſummet atque expleat vitam.* En Petroniana Sententia aureis Philoſophi verbis concepta. progreditur autem diverſimode eam interpretari. *Pacuvius, qui Syriam uſu ſuam fecit, quum vino & illis funereis epulis ſe ſepeliſſet, quaſi ſibi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plauſus exoletorum hoc ad Symphoniam caneretur*, βεβίωκε, βεβίωκε: *nullo non ſe die extulit. Hoc quod ille ex mala conſcientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in ſomnum ituri, læti hilareſque dicamus:*

VIXI, & quem dederat curſum Fortuna peregi.

Craſtinum ſi adjecerit Deus, læti recipiamus. Ille beatiſſimus eſt, & ſecurus ſui poſſeſſor, qui craſtinum ſine ſollicitudine exſpectat. Quorum autem agmen inſequeretur Petronius, ſatis palam jam fecimus in Præludiis.

Ratio autem Eumolpi diverſa prorſus in præſentia eſt, nam Neronem ille repræſentat; & facile, puto, cuique probabitur, eum Principem ſectaneum fuiſſe Epicureæ familiæ, cujus inſignia exſtitit olim error exiſtimantis, Animas cum corporibus interire. Quid ergo aliud eſt, ultimum quemque diem tamquam ſupremum delicioſiſſime conſumere, niſi exſertim profiteri, reliquum in toto homine vitæ quum ſit poſt corporis interitum, illud ſaltem vitalis auræ exiguum ſpatium ſumma eſſe cum voluptate tranſigendum. Hinc plures Antiquorum, qua Græci, qua Latini, ſæpiſſime monuerunt, quod in hacce dubiæ fidei vita non eſſent deliciæ procraſtinandæ. Duo ego tantum referam ex ipſis teſtimonia, quum poſſem ſat plura. Facetiſſime omnium lib. 5. Martialis Ep. 59. in hunc modum ad Poſthumum inquit, ubi & ficto nomini ſuus lepor ineſt, illum vero niſque adhuc non ſenſerunt ejus Interpretes:

Cras te Victurum, cras dicis, Poſthume, ſemper.
Dic mihi Cras iſtud, Poſthume, quando venit?
Quam longe Cras iſtud ubi eſt, aut unde petendum?
Numquid apud Parthos, Armenioſque, latet?
Jam Cras iſtud habet Priami, vel Neſtoris, annos.
Cras iſtud quanti, dic mihi, poſſit emi?
Cras Vives: Hodie jam vivere, Poſthume, ſerum eſt.
Ille ſapit, quiſquis, Poſthume, VIXIT heri.

Et Anacreon pariter:

Τὸ σήμερον μέλει μοι,
Τὸ δ᾽ αὔριον τίς οἶδεν;
Hodierna curo tantum:
Quis Cras futura novit?

Lucem.] *Lux* pro die pluribus, ut *Tenebræ* pariter pro nocte. Ipſe Arbiter cap. CIV.

Quicquid Luce fuit, Tenebris agit. ———

Aliis in re nota properantes parcimus. Item *Lux* pro vita Petronius cap. XCIV. *Meque à fatali jam meta revocavit ad Lucem.* Unde Rhetoris patet argutia, quæ in vocis eſt ambiguitate, apud Calpurnium Flaccum Declam. 42. quæ eſt de *Raptore excæcato: Erepta autem mihi Lux eſt ante quam morerer.*

Tantum omnem ſcabitudinem animo, tanquam bonarum artium magiſter, deleret, ſine cicatrice, &c.] Eamdemmet Sententiam innuere voluiſſe Pythagoram quodam ſymbolo Auctor eſt Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. Πάλιν ὁ Πυθαγόρας, τῆς χύτρας ἀρθείσης ἀπὸ τῦ πυρὸς, τὸν ἐν τῇ σποδῷ τύπον μὴ ἀπολιπεῖν ἀλλὰ συγχεῖν προςέτατῖεν. καὶ ταράτῖειν ἀναςάντας ἐξ εὐνῆς τὰ ςρώματα. οὐ γὰρ τὸν τύπον ἀφανίζειν μόνον δεῖν ᾐνίτῖετο, ἀλλὰ μηδὲ ὀργῆς ἴχνος ἀπολείπειν. ἐπ᾽ ἂν ἀναζέουσα παύσηται, καθίςασθαι αὐτὴν, καὶ πᾶσαν ἀπαλείφειν μνησικακίαν. *Rurſus Pythagoras, olla ab igne ſublata, præcipit, non relinquere figuram in cinere, ſed eam confundere. Tacite enim ſignificabat, non ſolum eſſe delendum faſtum, & ſuperbiam, ſed ne Iræ quidem relinquendum eſſe Veſtigium. Quum autem ebullire ceſſaverit, eam eſſe componendam, & omnem eſſe delendam Injuriæ Memoriam.* Refert etiam Plutarchus Quæſtionibus Convivialibus. Mirifice autem locus facit ad Petronii inluſtrationem, de quo & ſupra locuti jam ſumus. Cicatrix hic Arbitro Iræ Veſtigium eſt.

Tanquam bonarum artium magiſter.] Plinius lib. 20. cap. 14. *Cato omnium Bonarum Artium Magiſter.* Addit, *deleret ſine cicatrice*, &c. quod ſcite dictum eſt ad Poëſiam eruditum, cujus animus cultiori ac placida doctrina excultus neſcit omnino difficiles ac tetricos mores. Ea mens Ovidii eſt 3. de Arte verſ. 545. eleganter expreſſa de Vatibus itidem loquentis:

Scilicet ingenium placida Mollitur ab Arte,
Et Studio mores convenienter eunt.

Ecce etiam oſculo iram finio.] *Oſculum* olim amicitiæ habitum pignus ſolenne. adpoſitiſſime Plautus in Pœnulo Act. 1. ſcen. 2.

Non ſum Iratus. AG. Da ergo, ut credam, Savium.

Nunc autem, ut iterum Eumolpus oſculetur Gitonem, amicitiæ fœdus oſculis ſancire diſſimulata nequitia adgreditur. Fœdera enim quum paciſcebantur Antiqui (ſæpius poſt bella id factum) ſeſe mutuo oſculationes obſtringebant. Sic Petronius cap. CIX. pacato jam civili illo in Licæ navi bello. *In hæc verba fœderibus compoſitis arma deponimus: & ne reſidua in animis etiam poſt juſjurandum Ira remaneret, præterita Aboleri Oſculis placet.* Præterea equidem apud Heliodorum obſervo, Caput oſculari, blanditias fuiſſe gratias agentis, adſentantiſque. Ita lib. 5. Calaſiridi blanditur Phœnicius mercator, quod illi Charicliam deſponderat. Ὑπερήσθη τούτων ἀκούσας. καὶ, εὖγε ὦ πάτερ, ἔφη, καὶ ἅμα ἐφίλει προςιὼν τὴν κεφαλήν. *Vehementer eſt delectatus, his auditis: &, recte pater, inquit: ſimulque accedens caput oſculabatur.* Et paullo ante ubi Nauſicles Mitrani adſentatur, grateſque agit, ac ſimulat nimirum, ejuſdem Mitranis beneficio ſuam Thisben jam recuperaſſe: Τότε προςδραμὼν ἐφίλησε πολλὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Μιτράνου, &c. *Tunc adcurrens ille* (Nauſicles) *oſculabatur diu Mitranis caput*, &c.

Itaque, quod bene eveniat, expedite, &c.] Fauſta omnibus fere rebus auſpicandis olim precatio iſthæc adhibita: *Quod bene eveniat.* Cato De re Ruſt. cap. 141. *Impera Suovitaurilia circumagi cum diis volentibus; quodque Bene Eveniat, mando tibi Mani.* Et Arbiter habet cap. CXVII. hiſce verbis: *His itaque ordinatis, Quod Bene Feliciterque Eveniret, precati deos.* Ita & Cicero lib. 4. Ep. Fam. 14. ad Plancium: *Alteris dicebas, te velle, quæ egiſſem, Bene ac Feliciter Evenire.* Plura exempla Briſſonius congeſſit lib. 1. de Form.

Expedite.] *Colligite*, Nonius.

Barbis horrentibus nauta.] Mire res Arbiter exprimit, ipſas omnino intueri, me-Hercules, facit. Habitus ille plane ruſticorum eſt, incultorumque, puta Nautarum, Agricolarum, &c. Martialis lib. 3. Ep. 48. idem innuit:

Seras putator Horridus refert uvas.

Idem Hippocentauro dedit D. Hieronymus in vita S. Paulli

Paulli primi Eremitæ: *Inter Horrentia ora Setis blandum quaſivit eloquium.* Graphice Varro effinxit lib. 5. de LL. *In corpore Pili, ut ariſta in ſpica hordei, Horrent.* Tranſtulit & eleganter Dracontius in Hexaëmer. quum terram fecit rupibus Horridam, ut pilis Petronius Nautam.

Pars datur in tumulos, Pars aſpera Rupibus Horret.

Præterea, etiam qui macri, horripili ſunt, & ſqualidi. ideo Vegetius lib. 1. de Re Veterinaria cap. 3. *Fit gracilis Horrentibus pilis*, inquit. Qui corporis habitus vel ideo ſane convenit inſigniter Nautis, quod à marina falſugine ſemper illis fere macritudo proveniat. Mirifica vox id nobis exprimit, *Heriçado*, ducta ab *hericio* animalculo ſpinis horrido. *Barbis* pro *Barba* Latiniſmus juxta ac Hiſpaniſmus eſt.

Et moraris, inquit, tanquam prope diem ignores.] Expreſſi hic mores Nautarum, qui, ſive ut paratos vectores habeant, ſimulant feſtinare; ſive, *quæſtus ſui cauſa*, ut inquit Cic. Ep. 9. lib. 16. Fam. Nemo autem ut Plautus id repræſentavit in Milite, ubi Pleuſides nautam ſimulans ornatu exit nauclerico, urgetque Philocomaſium Act 4. ſcen. 7. Ibi plura in feminarum mores lepida convitia ſunt, ac denique ſubdit:

——— *Philocomaſium quærito,*
A matre illius venio: ſi itura eſt, eat:
Omnes moratur: navim cupimus ſolvere.

Aſt, *prope diem*, jam olim emendarunt recte viri eruditi.

Mercenarium ſuum jam olim dormientem.] Tonſor enim eſt, alibi *Corax* vocatus, de quo in Satyrico, & in Commentis, haud ſemel mentio fit. Supra & de Syris illis ſomnum mentientibus pariter dixerat cap. XXII. *Et ſtertere tanquam Olim Dormientes cœperunt.*

In altum compono.] Alia Scriptura, *In alutam.* nec inepte, uti infra cap. CII. *Ego vos in duas jam Pelles conjiciam, vinctosque loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo.* Ubi & videndi Interpretes. Id vero *Inlatum* compono, quod Litteratus Vir comminiſcitur, interpretaturque *Inlatum*, id eſt, ἐμϐληθὲν, non placet.

Et adoratis ſideribus intro navigium.] Quæ iſthæc *Sidera*? Equidem *Geminos* adſero Filios Ledæ, quos ſic Statius precatur lib. 3. Sylv. Propemp. Metii Celeris:

——— *Proferte benigna*
SIDERA, & antennæ gemino conſidite cornu, &c.

Et Horatius cum aliis navigantium Diis Od. 3. lib. 1.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida SIDERA.

Quo & illud Plutarchi facit in Theſeo, quærentis nimirum, cur Tyndaridæ ipſi *Anaces* adpellarentur: Εἰσὶ δὲ οἱ λέγοντες, διὰ τὴν τῶν ἄστρων ἐπιφάνειαν Ἄνακας ὀνομάζεσθαι· τὸ γὰρ ἄνω τοὺς Ἀττικοὺς ἀνέκας ὀνομάζειν. *Sunt autem, qui dicunt, ſic nuncupatos propter Syderum ſplendorem, nam* ἄνω, *quod eſt ſurſum, ſive ſupra, Athenienſes* ἀνέκας *ajunt.* Ceterum *Veneris Sidus* haud indigne potuit navigaturienti adorari, *quia Sidus Veneris navigationi proſperum*, agnovit Acro, ex illo fortaſſe ortum, quod narrat Varro lib. 2. Antiq. rerum divinar. *Æneam Troja profectum, Veneris per diem Stellam ſemper vidiſſe, donec in Laurentum agrum venit, ubi non eſt amplius viſa.* Fuere præterea nautis & plures quondam alii dii ſalutares. *Æolus*, teſte ubi ſupra Horatio: *Apollo* Ἐμϐάσιος Apollonio lib. 1. verſ. 359. Et Νηοσσόος *Apollo*, hoc eſt, *navium ſervator.* Eodem Apollonio lib. 2. Eidemque etiam dicitur ἄκτιος, & ἐπάκτιος, hoc eſt, *Littoralis.* Etiam *Hercules*, nam, ut Hyginus refert, non defuit, qui Dioſcuros Herculem, & Apollinem fecerit; non Caſtorem, & Pollucem: Item Iſis, Luciano auctore Deorum Dialogis, & Juvenale Sat. 12. verſ. 26. Tibulloque: *Nympha* item *Marina*, quas precantur plures apud Sophoclem extremo Philoctete: Ac *Lares Permarini* (qui θεοὶ διαπόντιοι in Gloſſis vocantur) Livio lib. 40. Et qui *Dii Littorales* Catullo dicuntur Carm. 4. *Priapuſque* ut infra oſtendimus. Ac denique omnes *Dii Marini*, quorum longa vulgatiorque progenies.

Cap. C. *Hoſpiti.*] Eumolpo. In animum namque Encolpii redierat morbus Zelotypiæ: nec mirum enim, Amoris quippe ingenium tale omnino eſt, ideoque cap. præced. ipſe jam apte prædixerat, *Non eſſe in amantium poteſtate furioſam æmulationem.*

Sol omnibus lucet.] Id eſt, *In Publico*, ut poſtea de de Aquis Noſter, & Seneca infra laudandus Natural. Quæſt. Hinc lux Arnobio lib. 1. *Quis, ut ſubjectas res cernere, ut contrectare, ut conſiderare poſſetis, Publicum iſtud Lumen dedit?* Vide autem Senecam de Beneficiis. Addit Arbiter: *Luna innumerabilibus comitata ſideribus, &c.* cui integro loco conſonum valde illud Martialis eſt Ep. 27. lib. 9.

Quod, rogo, quod ſcelus eſt, mollem ſpectare MINISTRUM?
Adſpicimus SOLEM, SIDERA, templa, DEOS,

In publico tamen manant.] Sic pariſſime Seneca lib. 4. Natural. Quæſt. cap. 13. *Neronis Decoctum*, ſuppreſſo tamen nomine, inſectans: *Hoc, quod illa* (natura) *fluere & patere Omnibus voluit, cujus hauſtum vita Publicum fecit: hoc quod tam homini, quam feris, avibuſque, & inertiſſimis animalibus, in uſum large ac beate profudit, contra ſe ingenioſa luxuria redegit ad precium*

Solus ergo Amor furtum potius, quam præmium.] Acumen, quod hic ex *Furti* & *Præmii* oppoſitione quæſivit Janus Guilielmus cap. 1. in Menæchmos Plauti, non parvi faciendum. eo enim mirifice induxit loco haud perſpicuo. Symbolæ quoque illius meminerunt. Nos inſuper opportune addimus, *Furtum* paſſim dici priſcis Scriptoribus de Amoris opere, Veneriſque. ex potioribus nunc hoſce adlubuit referre. Catullus El. ad Mallium:

Quæ tamen etſi uno non eſt contenta Catullo,
Rara verecundæ Furta feremus heræ.

Eleganter Tibullus El. 2. lib. 1.

Parcite luminibus, ſeu vir, ſeu femina fiat
Obvia, celari vult ſua Furta Venus.

Pro-

Digitized by Google

Propertius lib. 2. El. 23.

——— *Nolim Furta pudica tori.*

Sæpius Martialis. Ep. 35. lib. 1. ad Lesbiam:

——— *Nec tua Furta tegis.*

Ovidius Ep. Leandri ad Heronem:

Interea dum cuncta negant ventique fretumque,
Mente agito Furti tempora prima mei.

Inde *Furtivos Amores* vocavit Catullus, *Furtivam noctem* Ovidius, & *Furtivos jocos.* Fruſtra autem erunt, qui dicunt de adulterio tantum dictum fuiſſe *Furtum.* De ipſa namque Veteribus conceſſa Venere diſerte Ovidius 1. de Arte verſ. 33.

Nos Venerem tutam, Conceſſaque Furta, canemus.
Inque meo nullum carmine crimen erit.

Immo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inviderit.] Alibi & hunc locum inluſtramus. Hic vero, *Bona*, pulcrum amaſium equidem amaſiamve interpretor. Sic Propertium capio lib. 2. El. 3. ubi impenſe admodum Cynthiæ dotes miratur.

Non, non humani ſunt partus talia dona:
Iſta decem menſes non peperere Bona.

Contraria autem ex diametro erat Tibullo mens. nolebat quippe omnino habere Bona, quibus populus invideret. Sic lib. 4. ad Amicam Carm. XIII. v. 6.

Atque utinam poſſes uni mihi bella videri:
Diſpliceas aliis, ſic ego tutus ero.
Nil opus INVIDIA eſt, procul abſit gloria VULGI: &c.

Planius adhuc mentis Tibulli rationem reddit Auſonius Epig. 70.

Deformem quidam te dicunt, Criſpa at ego iſtud
Neſcio, mi pulcra es, judice me ſatis eſt.
Quin etiam cupio, junctus quia Zelus amori eſt,
Ut videare aliis fœda, decora mihi.

Vietus, & ſenex.] Proba hæc lectio. inquit Feſti Epitomator: *Vietus, languidus, ſine vi, & naturalibus privatus viribus.* Sic Terentius in Eunucho:

Hic eſt vetus, Vietus, veternoſus ſenex.

Ad quem locum ait Donatus: *Aranea veſtem Lucretius Vietam adpellat putri mollitie præditam.* Plura Zinzerlingus cumulat cap. 6. Promulſid.

Diſſidentem.] Jam dudum eſt, quum ego legerem hic *diffidentem*, mirifice enim ad mentem Encolpii, verbis præcedentibus conceptam, facit legitima ſcriptura, Omnino de ſenis frugalitate Encolpius diffidebat, pariterque de fide erga ipſum ſervanda: ſolatium tamen ſuſpicioſæ amoris ſui ſollicitudini quærebat, dum, falſo licet, ambibat ſibi perſuadere, præ ſenilis ætatis inertia minime injuriam Gitoni Eumolpum eſſe facturum. Id igitur prorſus eſt, *Fraudare animum diffidentem.* nam cum Encolpius haberet animum de Eumolpi amicitiæ fide plane diffidentem, fallebat ſe ad rem compoſito ſimilis imbecillitatis ſolatio. Juvant & verba: *Hoc*, id eſt, Eumolpi imbecillitatem, *ut infra fiduciam poſui.* quod eſt, ac ſi diceret, poſtquam de fide Eumolpi deſperavi. ſolatium id ex ejus ſenecta petitum anxius amator aucupatus ſum. Noſtræ autem emendationis Douzam P. Meurſiumque poſtea inveni adprobatores: eaque propter, ac facile quippe (quod caput eſt) commiſſum illud plane fuit mendum, novam lectionem in textum recepi haud cunctabundus. Janus vero Edoardus mordicus *Diſſidentem* retinebat, Jacobo Bœvinio referente, interpretabaturque, Diſſidentem ab hac ſe animum.

Quam bene exſulem exciperet.] De ſe ipſa Tryphæna loquitur, & ait: Quam bene deus ille me exſulem exciperet! & quam propitium illum equidem deum experirer! Patet ex ſequentibus, quum poſt pauca inquit Eumolpus: *Quid porro ad rem pertinet, ſi dixero Lycam Tarentinum eſſe dominum hujus navigii, qui Tryphænam Exſulem Tarentum ferat?*

Diu vocem conlegi.] Præ timore, apte. Sic apud Achillem Tatium inquit Leucippe lib. 2. *Μηδὲ ἀνακραγεῖν διὰ τὸν φόβον δυναμένη· φόβος γὰρ γλώττης ἐστὶ δεσμός.* *Ut neque vocem præ timore mittere poſſem, lingua enim vinculum timor eſt.*

Per fidem, inquam, pater.] Jurisjurandi hic ſpecies eſt, *Per fidem*, ut ſupra cap. XXIV. quod jam monuimus. Alias Deprecationis fuit, & Obteſtationis, uti & nos ibidem.

Super conſtratum navis.] Super Conſtratis navium olim navigantes dormiſſe, nil ambigendum, vel ipſo Petronio teſte. Næ *ſuper Conſtratum puppis* cubantem etiam ponit dominum navis Licam, in inſomniiſque (quod indubium eſt, ibi voluiſſe Petronium) loquentem. ſic ſupra hoc capite: *Sed repente, quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam, ejuſmodi vox ſuper Conſtratum Puppis congemuit.* Quum autem *Conſtratæ naves* procul dubio ſint, quas Cæſar ſæpius *Tectas* vocat, cave autem credas, *Conſtrata* illa Petronii, ſuper quæ cubilia erant, cataſtromata fuiſſe, pavimentaque ſuperiora, quibuſcum tecta nimirum foret navis illa conſtrata: nam loca illa parum enim opportuna forent nocte ad quieſcendum. quapropter de aliis ergo tabulatis inferioribus Petronius capiendus, quæ, quod in illis ſtragula conſternerentur, dubio procul *Conſtrata* nuncuparentur ſimpliciter, participio in nomen commutato.

Cap. CI. *Poſt hoc fulmen attonitus.*] Apte, nam fulmine tacti manent *Adtoniti*, quod ſæpius adtingimus Opere in iſto. Plane hoc edocet S. Iſidorus lib. 10. Orig. *Attonitus veluti furore quodam inſtinctus atque ſtupefactus: Dictus autem Attonitus à tonitrui ſtrepitu, quaſi tonitruo ſtupefactus, & vicino fulgure, aut à tactu proximus.* Idem Servius ad 3. Æneid. Iode, *Tonto*, Hiſpanis vocatus ſtupidus homo, ſtultuſque, & ipſe, qui Adtonitus, Græcis ἐμβρόντητος. Quomodo autem Fulmine icti ſtupeant, eleganter expreſſit Ovidius lib. 1. Triſt. El. III. verſ. 11.

Non aliter Stupui, quam qui Jovis Ignibus ictus
Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Animum egit.] Hinc luſum petivit Seneca Ep. 26. *Quid egeris, tunc adparebit, quum Animam Ages.*

Aptiſſi-

Digitized by Google

Aptiſſimum ſimilibus jocis verbum *Agere*, quorum plena ſeges apud Martialem. Sic & ridicule tranſtulit Plautus Trinummo 4. 3. 84.

——— *Res quum Animam Agebat, tum eſſe effuſam oportuit.*

Mors venit, quæ, niſi per te licet, poteſt eſſe pro munere.] Senſus eſt, Mors venit, quæ ſi per te non licet, id eſt, ſi à te non impeditur, & omnia facis, quo minus moriamur, *poteſt eſſe pro munere*, hoc eſt, tandem nobis munus erit, Deorumque beneficium, utpote tot malorum finis ac meta. Ubi & Ovidium exprimit lib. 1. Triſt. Eleg. 2. verſ. 52. idem profitentem:

——— *MORS MIHI MUNUS ERIT.*

Huc facit & fragmentum illud adulterinum hic inſertum, & in Pariſina editione vulgatum ann. 1585. *Et mortis hanc à te ineam gratiam.* Verba ſunt deſperantis, uti & illa: *Aliquando totum me fortuna vicisti.* Patrocinium autem ab Eumolpo petere, certum eſt: *Miſerere*, inquit ad ipſum Encolpius, *morientium, id eſt, pro conſortio ſtudiorum commoda manum.* eſt ergo, *Niſi per te licet*, ἀρχαϊσμός. *Poteſt eſſe pro munere*, fortaſſis eſt, pro munere, quod tibi Licas dedit, ut nos in ſuam navem inferres. Itaque Eumolpi purgatio à calumnia illi objecta ſubſequitur tempeſtiva: *Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per deos deaſque, ſe neque ſcire, quid acciderit, nec ullum dolum malum conſilio adhibuiſſe.*

Inundatus hac Eumolpus invidia.] Huncce locum paullo ante interpretari conabamur, cum illo conferentes cap. xcvii. *Amolitur Aſcyltos invidiam*, quem adi.

Et familia negotiantis.] Nihil hic auxilii ab Interpretibus. mihi autem res non adeo manifeſtaria *Familia negotians* eſt viſa, ut de illa nunc cogitare, duxerim prorſus inutile. Plures Antiquis *Familiæ* memorantur, ſed de illis in præſentia à nobis non inſtituitur ſermo. hic vero adſerimus, Licæ illam Familiam Servorum haud dubio fuiſſe. Sic Ulpianus inquit: *Familiæ adpellatione omnes, qui in ſervitio ſunt, continentur.* At hoc vulgare: ſed addis, Martianum JC. *Servos Negotiatores* deſignare: qualeſque eſſent verbia iſtis exponere l. 63. de Leg. *Legatis Servis, exceptis Negotiatoribus, Labeo ſcripſit, eos legato exceptos videri, qui præpoſiti eſſent, negotii exercendi cauſſa, veluti qui ad emendum, locandum, conducendum præpoſiti ſunt.* De quibus ego & Senecam capio cap. 13. de Conſtant. Sapient. *Num moleſte feram, ſi mihi non reddiderit nomen aliquis ex his, qui ad Caſtoris NEGOTIANTUR*, &c. nam de perſona valde contemta ſermo ibi eſt divino Philoſopho. Itaque de iſtis & Petronium accipiendum fors adfirmas. Mihi autem non placet, nam mens mea omnino eſt, Petronium ſignificare, ex ſervorum commercio genus Negotiationis Tarentinum Licam tractaſſe, exindeque lucrum feciſſe, nimirum hic emendo ſervitia, & vendendo alibi; *Negotiatio enim ex empto & vendito conſtat*, ut ait Seneca lib. 3. de Beneficiis cap. 38. Hoc enim planius fiet ex noſtris, quæ *de Negotiatione* infra obſervamus ad cap. cxvi.

Hic eſt Cyclops ille, & Archipirata.] Hic Cyclopem Arbitro dici pro Archipirata, monuit jam pridem Vir doctus, Polyphemum Cyclopum maximum intelligens proculdubio. mihi vero ſatis non conſtat, quam recte illud notatum ſit. Nam, licet nonnihil quidem cum Piratis monſtrum illud Siculum habuerit commune, & huc faciat, quod de illo Galateæ pulcritudine capto profert Ovidius lib. 13. Metam. verſ. 769.

——— *Et tuta veniunt, abeuntque carina:*

Nunc enim Ἐμφατικῶς duo enunciat Eumolpus, innuens videlicet, nec dirum Cyclopem Polyphemum Licam eſſe, nec Archipiratam: itaque ullas inſidias ab ipſo non parari. quæ ſane Cyclopi illi, Piratiſque vix unquam defuerunt. Aſt vero, ubi inſtans periculum agnovit, reſipuit ſenex, &, Antrum Cyclopis illos intraſſe, inquit, quærendumque neceſſario eſſe aliquod effugium, ſi naufragium fors non contingeret, quæ potiſſima eſt ab Piratis evadendi ratio. Archipiratæ cujuſdam memoria exſtat in fragmento Diarii antiquiſſimi, anni nempe poſt R. C. DXXCV. pridie K. Aprileis: Demiphon. Archipirata. Captus. A. CN. Licinio. Nerva. Legato. In. Crucem. Actus.

Fingite nos antrum Cyclopis intraſſe, quærendum eſt aliquod effugium.] Et *Antrum Cyclopis*, memoratur Ruſo, & P. Victori in 2. regione Urbis Romæ. Sed de illo Arbitro nunc non eſt ſermo, nam plane ad Homerum adludit lib. 11. Odyſſeæ, ubi Ulyſſea ingreſſum ſuum narrat in Polyphemi antrum: deinde quo aſtu excæcarit Cyclopem: ac demum ipſe, & reliqui ſex ſocii, omnes arietes induti, ex Orci cancellis liberi evaſerint. Eo eleganter ſatis & ſupra reſpexit verbia illia cap. xcvii. *ſicut olim Ulyxes pro ariete adhæſiſſet*, quod jam monuimus.

Languentem.] Ægrotantem. ſic poſt pauca hoc capite: *& quis non daro manum Languentibus volet?* Lexicon vetus: Νοσῶ *Langueo, ægroto.* & Νοσερὸς, *Morboſus, languidus.* Ita Auſonius Epig. 74.

Languentem Cajum moriturum dixerat olim
Eunomus

Opertis capitibus an nudis.] Obſervare hic plane ex Arbitro licet, ægrotantes, ac valetudinarios obtectis capitibus foras procedere conſueviſſe. aliter enim mollitie eſſent notati, qui velaſſent capita, ut alibi dicimus. Firmat & illum morem, quod de Claudio Imperatore refert Suetonius ejus vita cap. 11. *Ob hanc eandem Valetudinem, & gladiatorio munere, quod ſimul cum fratre memoriæ matris edebat, Palliolatus novo more præſedit.* Qui locus non dubio capiendus de Palliolis illis, quibus moris erat includere capita, idque Trimalcionem tactitare, ſupra jam vidimus cap. xxxii. *Pallio enim coccineo adraſum incluſerat caput.* Firmat omnia & Pelignus Poëta lib. 1. de arte verſ. 733.

Ægrum te facito ut ſimules, nec turpe putaris,
Palliolum nitidis impoſuiſſe comis.

Quem locum ex vetuſtiſſimis membranis ſic reſtituit Salmaſius, quum vulgati libri exhibeant: *Pileolum nitidis.*

Digitized by Google

nitidis, &c. Sed verum quoque eſt, diverſis rebus Antiqui quod caput tutati ſint.

Et quis non dare manum languentibus volet.] Senem, valetudinariumve ſublevare (quod obiter monebo) conſuetudo non eſt, ut cuidam vocatur, ſed homini, modo impius barbaruſve non ſit, ingenita miſeratio. Sic de Antonino Pio Capitolinus in ejus vit. cap. 2. *PIUS cognominatus eſt à Senatu, vel quod ſocerum feſſa jam ætate, manu, præſente Senatu, levaverit: (quod quidem non ſatis magnæ pietatis eſt argumentum, quum impius ſit magis, qui iſta non faciat, quam Pius, qui debitum reddat,)* &c. Quid ergo jam nunc *Quærit* Criticus alius?

Cap. CII. *Et per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, præciſoque vinculo.*] Funis ipſe ſcaphæ vinculum, quo navi ea adligabatur. Plane indicat paulo infra Arbiter ipſe: *Per ipſa gubernacula delabendum eſt, à quorum regione FUNIS deſcendit, qui SCAPHÆ CUSTODIAM TENET.* ita & Achilles Tatius lib. 3. οἱ μὲν γὰρ ἐπιβάντες ἤδη τὸν κάλων ἔκοπτον, ὃς συνέδει τὴν ἐφολκίδα τῷ σκάφει. *Nautæ enim jam Funem, quo Scapha navi adligabatur, præcidebant.* Sic & S. Paullinus Carm. 13. ad Cytherium de Scapha loquens:

Ut Fune rupto, quo Cohærebat rati,
Dimitteretur æquori.

Longis enim navigiis additæ ſemper, ut illis ſubſerviant, cjuſcemodi naviculæ parvæ. Quod & ibidem Paullinus:

Scapham Sequacem quadriremis machina, &c.

Utque Gubernator, qui pervigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit.] Noctu ex Siderum motu navigationem dirigebant Antiqui. quod indubium, pluresque alii, & Petronius hic plane ſubindicant. Aſt interdiu? Res eſt valde difficilis, quum magnetis vim, ac miram naturam, hoc eſt, pyxidis nauticæ uſum neutiquam habuerint cognitum Priſci. Id nos aperte docuit Leontius Mechanicus in Conſtructione Arateiæ Sphæræ: Καὶ γὰρ, καὶ οἱ πλωϊζόμενοι οὐ διὰ μηχανικῶν ὀργάνων, καὶ ἀκριβῶς, ἀλλὰ διὰ ψιλῆς ἀναβλέψεως, καὶ παχυμερῶς τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν ἔμελλον ἐπισκοπεῖν. *Navigantes enim non mechanicis Inſtrumentis exquiſite, ſed ſimplici ſuſpectu, & craſſo modo ſtellarum poſitum conſiderare ſolent.* Ego autem ex Apollonio didici, navigationem veteres interdiu è Solis curſu moderari conſueviſſe. ſic inquit Argon. 1. verſ. 107.

—— Ἐσθλὸς δ' ἀνέμοιο θυέλλας
Καὶ πλόον ἠελίῳ τε καὶ ἀστέρι τεκμήρασθαι.
—— *Egregius vero (Typhis) venti procellas*
Et navigationem A SOLE, & ASTRIS conjectare.

Ubi Scholiaſtes: Ἀγαθὸς μὲν καὶ ἡμέρας τῷ ἡλίῳ, νυκτὸς δὲ πρός τινα τῶν ἀστέρων τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ τεκμήρασθαι. *Optimus INTERDIU quidem E SOLIS CURSU, NOCTU vero EX SIDERE aliquo navigationis tempus prævidendi.* Ideo ergo quum cœlum nubilum erat, nimirum ubi verſarentur neſciebant, ſed per vaſtum pelagus errabundi vagabantur. Plane id oſtendit Virgilius lib. 3. Divini Operis verſ. 203. quod, puto, non viderunt ejus Interpretes:

Tres adeo incertos COECA CALIGINE SOLES
Erramus pelago, totidem SINE SIDERE NOCTES.

Neceſſario ergo navigationi *pervigilaret*, ut Arbiter ait, *nocte Gubernator*, quod & D. Paullinus Carm. 13. pariter dixit:

Cunctis ſoporem ſuaſerat tranquillitas,
Tantum Gubernator Vigil, &c.

Præcipitari viribus.] Nempe, in mare, ut paullo poſt inquit: *nocte ſervos Præcipitaſſe ſe in mare.*

Spiritum.] Vitam, Cicero: *Auferre ſpiritum ſine ſenſu doloris.* ſæpius alias. Curtius lib. 6. *Nil eſt miſeris mortalibus ſpiritu carius.* Alii. Non viderunt Lexicographi vulgares. Hinc & plures Petronii loci interpretandi. Sic itidem *Anima.* Arnobius lib. 1. *Morſu Animam ſerpens tollit.*

Labris.] Scilicet Pellium, pariſſima nos tranſlatione, *boca de coſtal, boca de talego*, dicimus.

Conclamabo deinde nocte ſervos pœnam, &c.] Apte, ut vectorum abſentivorum ſic rationem redderet: aliter enim ſuſpectus foret ipſorum diſceſſus.

Quibus non ſoleat venter injuriam facere.] Omnino capiendus locus *de ſtrepitu obſcœno*, cujus mentio cap. CXVII. convincunt & ſequentes ſtrepitus, *ſternutantium* nimirum, & *ſtertentium*.

Hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit?] Priſca ſcriptura erat: *An quia hoc genus furti ſemel mea feliciter ceſſit?* Unde Scioppius ad oram libri mei faciebat *An quia hoc genus furti ſemel antea feliciter ceſſit?* & fors non male, ut ſimile ejus ſit cap. XVII. *Aut ubi ſabulas, & Anteceſſura Latrocinia didiciſtis?* Ubi autem id genus furti feliciter Encolpio ceſſerit, hodie non comparet.

Tranquillitas nos tenuerit.] Ipſe explicat cap. CIX. *Et quia repentina Tranquillitas Intermiſerat Curſum.*

Statuarum ritu patiemur pannos & vincula?] Hunc locum haud infeliciter putamus ſupra jam enucleaſſe, quum ſermo nobis ſuper verbis illis eſſet cap. LXXXIII.

Sola ruinoſis horret facundia pannis.

Tanquam litterarum ſtudioſus utique atramentum habet.] Hocce *Atramentum* eſt, quod Vitruvius vocat *Librarium*, Cornelius Celſus *Scriptorium*, id eſt, quo ſcribebant Antiqui: nam Atramenta habuere alia, nempe *Tectoria*, ſive *Pictoria*, & *Sutoria*. Membranis, quibus Eumolpus ſcribebat, ut infra patebit cap. cxv. illud erat omnino deſtinatum. Fuligine conficiebatur cameris fumum non emittentibus adhæreſcente, uti docet Plinius lib. 35 cap. 6. Vitruvius loco laudato, & Dioſcorides lib. 5. Plinius autem agens de Atramentis inquit: *Adulteratur fornacum balnearumque Fuligine, quo ad Volumina ſcribenda utuntur.* Unde & Petronius cap. CVIII. recta oratione locutus eſt, non figurata: *Ut vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os Atramentum,*

omnia

omnia ſcilicet lineamenta Fuliginea nube confudit, &c.

Hoc ergo remedio mutemus colores.] Pari ratione mox ait, *Medicamine.* Sic Commodianus MS. lib. 2.

Nec non & inducis malis Medicamina falſa.

Ac deinde:

Mala Medicatis quodam ſuper ducto rubore.

Salmaſius item obſervat ad Probum Flavii Vopiſci, cap. ult. *Colores mutare*, Priſcis dictum de re ſcilicet, quæ unum tantum colorem haberet, ut Arbitro nunc, Horatio etiam lib. 1. Ep. 16. & Vitruvio lib. 8. cap. 7. Verum enim vero illud erat hic majori animadverſione dignum. Nempe quod corporis colores ſæpe, haud ſecus ac Encolpius vult, veteribus quondam mutati. Corpora quidem ipſa infecti res ſimulabant varias. Inſignis locus eſt ei patefaciendo apud Paterculum mihi jam dudum notatus lib. 2. cap. 83. ubi de L. Planco loquitur veſtito in numen maris. *Plancus quum CÆRULEATUS, ET NUDUS, caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glaucum ſaltaſſet in convivio.* Plane etiam inquit, quod nudum corpus referebat cæruleum colorem, fucis nimirum ac pigmentis el accerſitis.

A capillis uſque ad ungues.] Proverbialis locutio eſt omni ratione familiaris. Hiſpani dicunt: *De los pies ala cabeza.* ſic Galli, Itali hodie, alii. Cic. pro Roſc. Comœdo: *Nonne ab Imis Unguibus uſque ad Verticem Summum, &c.* Sed hoc protritum.

Et increta facies, ut ſuos Gallia cives putet.] Non quod infici Creta conſueverint Galli, ſed quod albi colore patet, inficias namque it, ut Æthiopes habeantur, ſat fore attamento inlini. Præterea Gallos à niveo *Lactis* candore dictos olim, opinio vetus obtinuit. *Lac* enim Græcis γάλα eſt. Sic Mantuanus:

Ignea mens Gallis, & LACTEA corpora, nomen
A candore datum.

Unde & Virgilius ſplendet lib. VIII. Æneid. verſ. 600.

Virgatis lucent ſagulis, tum LACTEA colla
Auro innectuntur.

Nec veſtem atramento adhæſuram.] Hypallage enim eſt, pro, *Nec veſti atramentum adhæſurum*, quod plane & oſtendunt ſequentia.

Non accerſito ferrumine.] Quod genus iſtud Ferruminis prorſus, ego exiſtimo, hodie ignotum eſt. licet ex Arbitro conligere liceat. qualis ejus effectus, & cuinam uſui adhiberetur olim. Liquet enim, inſuper addi fuiſſe indubie ſolitum illis depictis rebus, quibus, aqua dilui & oblitterari, proclive foret. Aſt vero eodem ſupra inducto, minime inpoſterum obliterationi picturæ illæ relinquebantur obnoxiæ. Erat igitur gluten quoddam, bitumenve factitium, ſimile prorſus illis, quæ apud nos, *barnizes*, vocantur, & Germanos *Fórnes.*

Numquid labra poſſumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamiſtro convertere?] Pariſſime Æthiopem graphiceque deſcribit Auctor Moreti:

Afra genas, tota patriam teſtante figura,
Torta comam, labrique tumens, & fuſca colore,
Pectore lata, &c.

Ubi fuit, qui tentaret, *Tota* illud in *Toſta* convertere, ineptiſſime. ſane quum ſubdat, *Fuſca colore*, & id eſſet ταυτολογία. Potius ſumma elegantia inquit. *Tota figura* Æthiopem patriam teſtari, nam, ut recte Petronius docet, color non ſufficit.

Numquid & crines calamiſtro convertere?] Auctor Phallicorum Carm. 45.

Quum quendam rigidus deus videret,
Ferventi caput uſtulare ferro,
Ut Mauræ ſimilis foret puellæ.

Fervens ferrum Calamiſtrum eſt.

Numquid barbam peregrinatione figurare.] Iſthæc antiquior lectio juxta ac probior. Tuetur valide illam Tranquillus in Nerone cap. 51. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam ſemper in gradus formatam, PEREGRINATIONE Achaica etiam pone verticem ſummiſerit.* Præterea Satyrici genio & Peregrinationem vocabulorum quis neſcit convenire? Scioppius tamen in meo libro emendabat, *Peregri ratione*, id eſt, exotico more, ſed prima ſcriptura indubia magis eſt.

Color arte compoſitus inquinat corpus, non mutat.] Speciem Proverbii habet, & dici poterit aptiſſime de iis, quæ, quum in facie fucanda nimium quantum temporis conſumant, nihil proficiunt, immo potius & operam perdunt, & faciem, transferreturque haud incommode ad alia. Eadem omnino & veteris Poëtæ ſententia eſt, hocce diſticho comprehenſa:

Dum ſumit cretam in faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa ſimul, perdidit & faciem.

Parum ergo fucum prodeſſe, hoc eſt, ut Petronius loquitur, *corpus non mutare*, vel elegans Lucilii Poëtæ Græci Epigrammation poſſit ſatis adſtruere ex Antholog. Græc. lib. 11. cap. IX. Epigr. 9.

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, γῆρας δὲ σὸν ὔποτε βάψεις,
Οὐδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις.
Μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμμύθῳ κατάπλαττε
Ὥστε προσωπεῖον, κοὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
Οὐδὲν γὰρ πλέον ἐστί. τί μαίνεαι; ὔποτε φῦκος
Καὶ ψίμμυθος τεύξει τὴν Ἑκάβην Ἑλένην.

Sæpe caput tingis, nunquam tinctura ſenectam,
Aut tonſura genis, quæ tibi ruga, tuis.
Parce igitur faciem ceruſſa condere totam,
Pro facie ne ſic larva tibi maneat.
Ecquid adhuc reſtat? quid quæris? fallere, numquam
Ex Hecuba fucus reddiderit te Helenam.

Cap. CIII. *Hic continuo radat.*] Novacula: ea quippe raſura fiebat. Varii namque Antiquis depilandi erant modi. Tres diſticho uno comprehendit Martialis lib. 8. Ep. 87. ubi ſane & omnes complexus, qui à nuperis additi:

Pars maxillarum tonſa eſt tibi, pars tibi raſa eſt,
Pars vulſa eſt; unum quis putet eſſe caput?

Forfice ergo, ſive forficula, *Tondebant*, nos vocamus *Tiſeras.*

Digitized by Google

Tiſerat, ideoque bene ex noſtris, qui, *Tiſeras*, quaſi *Tonſorias* dici autumant. *Novacula Radebant*, cujus haud infrequens apud Petronium mentio. *Volſellis* vero, aut *medicamentis Vellebant*. Præterea Forficulis *per pectinem* attondebant, *Strictim* Novacula. Inſignis locus Plauti eſt Captivis. 2. 2. allegorice loquentis de Tonſoribus:

Nunc ſenex eſt in tonſtrina: nunc jam Cultros adtinet,
Ne id quidem Involutre injicere voluit, veſtem ut ne inquinet.
Sed utrum Strictimne attonſurum dicam eſſe, an Per Pectinem,
Neſcio. Verum ſi frugi eſt, uſque admutilavit probe.

Nota etiam & verbum *Admutilare*, quo non ſemel ea notione uſus Comicus ille, & *Ad cutem admutilare*. Unde noſtrum, *motilar*, fluxit indubie.

Sed etiam ſupercilia.] Capitis raſura ſervis omnibus ſemper fuit communis. at Superciliorum, tantum ſervi nequam, ſeditioſi, fugitivi. Inde & mores C. Fanni Chæreæ colligit eleganter Cicero pro Roſcio Comœdo: *Nonne ipſum caput, & Supercilia illa penitus abraſa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus uſque ad verticem ſummum (ſi quam conjecturam adſert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis, conſtare totus videtur? qui idcirco capite, & Superciliis ſemper eſt raſis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur.* Habet & illa ab utero proles. ideo antiquitus non licuit alii cuivis abradere. Sic Pollux eruditè cap. 4. lib. 2. Segm. 50. Καλοῦνται δὲ τῶν ὀφρύων κεφαλαὶ μὲν τὰ πρὸς τῇ ῥινὶ μέρη. οὐραὶ δὲ τὰ πρὸς τοῖς κροτάφοις. παραφυλακτέον δὲ, ὅτι καὶ συναποτίκτονται αὐταὶ αἱ τρίχες, ὥσπερ καὶ αἱ ἐν βλεφάροις, ὅθεν μόνων ἀπέχονται ξυρώμενοι τὰς ἄλλας τρίχας οἱ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς. *Superciliorum autem capita dicuntur partes hæ, quæ circa nares ſunt; caudæ vero, quæ circa tempora. Obſervandum vero eſt, quod hi pili una nobiſcum naſcuntur, ſicut & hi, qui in palpebris ſunt. unde ab his ſolis, quum reliquos omnes radant, Ægyptiorum Sacerdotes abſtinent.* Aſt Polluci (quod mirum eſt, minimeque prætermittendum) adverſatur plane Syneſius in Calvitii Encomio: Ἤδη δὲ ἐγὼ κατενόησα καὶ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θεραπευτὰς τοῦ θεοῦ μηδὲ τῶν ἐπιβλεφαρίδιων ἀνεχομένους τριχῶν. *Ego vero etiam Sacerdotes in Ægypto vel ipſis ex palpebris prominentibus pilis non pepercisse, intelligo.* Ideoque in Ægypto Eudoxum una cum Sacerdotibus degentem ξυρόμενον τε ἥβην, καὶ ὀφρῦς facit Laërtius extremo lib. 8. hoc eſt, *Pube, ſuperciliiſque raſum.* Itaque Supercilia radere, infame apud quoſdam non fuiſſe, Lucianus prodidit in Dial. De dea Syria: Ἀνὴρ ἐπεὰν ἐς τὴν ἱρὴν πόλιν πρῶτον ἀπικνέεται, κεφαλὴν μὲν ὅδε, καὶ ὀφρύας ἐξύρατο. *Vir quiſpiam quando primum in Sacram civitatem abit, caput ille quidem, & Supercilia tondere ſolet.* Sic factum & in luctu, Artemidorus adſerit lib. 1. Oneirocrit. cap. 2. 7. Ἔθος γὰρ παλαιὸν ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρύας ψιλοῦσθαι. *Vetus enim mos eſt, in luctu Supercilia nudari.* Aliquando fuit & mollitiei ſpecimen. Sic Scipio Africanus Paulli F. inter pleraque alia, quæ P. Sulpitio Gallo objectare ſolebat, id quoque probro dedit, ferente A. Gellio lib. 7. cap. 12. Ecce verba ipſa Scipionis: *Nam qui quotidie unguentatus adverſum ſpeculum ornetur; CUJUS SUPERCILIA RADANTUR; qui barba vulſa, feminibuſque ſubvolſis ambulet; qui in conviviis adoleſcentulus (lege, adoleſcentulo) cum amatore, cum chiridota tunica inferior accubuerit; qui non modo vinoſus ſed viroſus quoque. eumne quiſquam dubitet, quin idem fecerit, quod cinædi facere ſolent?*

Frontes notant inſcriptione ſolerti, &c.] Inſcripti ſervi olim, præcipue nequam, fugitivi, hoc eſt, litteris, notiſque per totam faciem puncti. Sed nihil hocce inculcatum magis, quo de plura Baronius Cardinalis Notis ad Martyrol. Hieron. Aleander Comm. in Inſt. Canon. Franc. Connanus ſecundo Commentario Jur. Civil. Elias Vinetus ad Auſonium, Heraldus ad Martialem, copioſe & Lipſius, & poſtea Pignorius opere de Servis.

Umbra ſupplicii.] Umbram ſupplicii vocat, quod reapſe non erat. etſi aliquid eſſe videbatur. ſic uſurpat eleganter Circes codicillis cap. CXXIX. *In Umbra voluptatis diutius luſi.* ubi nos plura. Ipſum mimicum ſupplicium *adumbratam inſcriptionem* vocat cap. CVI. *Nunc mimicis artibus petiti ſumus, & Adumbrata inſcriptione deriſi.*

Et notum fugitivorum epigramma.] Quale ergo illud fuit? Nobis hodie non adeo Notum. Lipſius autumat, litteras fuiſſe, aut plura verba, quæ crimen continerent, ſuppliciique cauſſam: velut, *Cave à fure, Cave à fugitivo.* Pignorius vero ipſammet inſcriptionem, quam in eorumdem fugitivorum Collariis, & æreis lamellis incidi, moris erat. Nam quum Conſtantinus humaniter vetuiſſet, in facie noxiorum ſcribi, quod non liceret faciem maculari, quæ ad pulcritudinis cæleſtis imaginem eſſet effigiata, oris ideo contumelia in Collaria tranſlata fuit. Se autem Romæ Collare vidiſſe, teſtatur ipſe. Pignorius in libro de Servis cum tali Inſcriptione: TENE ME, QUIA FUGI ET REVOCA ME DOMINO MEO BONIFACIO LINARIO A ☧ Ω X. Ubi apud illum plura id genus Epigrammata. Hic autem de Amanuenſi fugitivo elegans tantum Auſonii unum, duove, nam Scaliger ipſum dividit, adſcribere adlubuit:

I.

Tam ſegnis ſcriptor, quam lentus, Pergame, curſor,
Fugiſti; & primo captus es in ſtadio.
Ergo notas ſcripto toleraſti, Pergame, vultu,
Et quas neglexit dextera, frons patitur.

II.

Pergame, non recte punitus, fronte ſubiſti
Supplicium, lenta quod meruere manus.
At tu, qui dominus, peccantia membra coërce:
Injuſtum falſos excruciare reos.

Aut

Digitized by Google

Aut inſcribe iſtam, qua non vult ſcribere, dextram:
Aut profugos, ferri pondere, necte pedes.

Geminus iſti eſt & Martialis jocus, re tamen abſimili, lib. 3. Ep. 85. quem vide; plures vero Græcorum Epigrammatum.

Epigramma.] Sic etiam ab Ariſtotele in Rhetoricis Inſcriptiones reorum & Tituli adpellantur *Epigrammata.* Sic & Juriſconſulti nominant, obſervatque ad Martialem Raderus in Analectis. Aſt Petronio cap. cxv. *Dum Epigramma mortuo facit*, Sepulcralis Inſcriptio eſt.

Stomachum nauſea gravem.] *Gravem*, id eſt, morbo adfectum. Sic divinus Seneca uſurpavit lib. 6. de Benef. cap. 38. *Medicis Gravis annus in quaſtu eſt*. Sive, quia Gravis nauſea, exonerabat vomitione. *Nauſeam* autem, quæ plerumque mari commeantibus accidit, Odoratus inprimis inſuetus, deinde Timor Punicæ maris fidei, adſerentibus priſcis Medicinæ Doctoribus, ſolent concitare.

Exſecratuſque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum.] Cap. ſequenti, quod ſequitur, planius hocce explicat: *Audio enim, non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, niſi quum pelago ventus iraſcitur.* Neſcio an unus, idemque ritus iſte cum illo ſit, cujus haud infrequens exſtat apud veteres Scriptores memoria, Naufragos nempe, poſtquam ex procellarum diſcrimine evaſere, diis Marinis conſueviſſe crines conſecrare. Ejus unicum tantum huc adſcribam teſtimonium, Luciani-que Epigrammation erit, ſi Lucillii non eſt, ut mavult Brodœus:

Γλαύκῳ καὶ Νηρεῖ, καὶ Ἰνοῖ, καὶ Μελικέρτῃ,
Καὶ βυθίῳ Κρονίδῃ, καὶ Σαμόθρᾳξι θεοῖς.
Σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος, ὧδε κέκαρμαι
Τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς· ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.

Latinum ſic reddidit Urſinus Velius.

Glauce tibi, & Nereo, Inoque tibi, & Melicerta,
Et, Neptune, tibi, & quos Samothraces habent,
Servatus pelago Lucillius, hanc ego tonſus,
Quum aliud nil ſit, dedico cæſariem.

Nos vero hic amplius non addimus, noſtrum quippe laborem præoccupaverunt jam eruditi Interpretes.

Cap. CIV. *Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere.*] Quinque ſomniorum genera Macrobius deſignat lib. 1. de Somn. Scip. cap. 3. quod & in præſenti adire operæ foret pretium non inutile. Porro iſthæc Lycæ, & Tryphænæ ſomnia omnino *ad tertium genus*, quod χρηματισμὸν ille vocat, id eſt, *Oraculum*, debent referri. Sic de eo inquit ipſe Macrobius: *Eſt Oraculum quidem, quum in ſomnis parens, vel alia ſancta graviſque perſona, ſeu ſacerdos, vel etiam deus, aperte eventurum quid, aut non eventurum, faciendum, vitandumve, denunciat.* Eumolpus autem *ad quartum genus* trahere nitebatur, quod Ἐνύπνιον, ſive, *Inſomnium*, nuncupatur. de eo ſic concinne ſatis ipſus addit Scriptor: *Eſt enim Ἐνύπνιον, quotiens cura oppreſſi animi corporiſve, ſive fortunæ, qualis vigilantem fatigaverat, talem ſe ingerit dormienti.* ac deinde pluribus. Eadem eſt & verſuum ſequentium ſententia. Subdit ergo Eumolpus:

Quicquid luce fuit, tenebris agit.

Exemplīque confirmat. Similia pene ſunt, quæ de ſomniorum differentiis refert Artemidorus Oneirocrit. lib. 1. cap. 1.

Secundum quietem.] Cicero 1. de Divinat. *Quæ ei Secundum quietem viſa ſunt.* Nam Minutio Felice adſertore: *Etiam per Quietem deos videmus, Audimus, agnoſcimus.*

Scito à me in navem tuam eſſe perductum.] Plene inferius cauſſam edimus, cur ſibi infenſum hic, & ubique, Priapum experiatur Encolpius. Nunc vero inſuper addimus, apte à Petronio fingi, quod nauticam iſtam vindictam ſumat etiam Priapus, utpote qui Marinum numen Antiquis fuit quoque habitus, Navigantiumque Præſes. Plures Græcorum Poëtarum evincunt, quorum pauca, adpoſita tamen, nunc loca afferimus. M. Argentarius inquit in Epigrammate:

—— Τῷ σὺ Πριήπῳ
Πειθόμενος, πάσης ἅπτεο ναυτιλίης.
—— *Hoc tu Priapo*
Credens, omnem tange navigationem.

Item Leonidas etiam Epigrammatarius:

Ταῦθ' ὁ Πρίηπος ἐγὼ ἐπιτέλλομαι, ὁ λιμενίτης.
Hoc ego Priapus impero, portubus præfectus.

Ita & Antipater Sidonius:

Λαίφεα δ' εὔϋφεα προτονίζετε, ταῦθ' ὁ Πρίηπος
Ὑμῖν ἐνορμίταις παῖς ἐνέπω Βρομίου.
Vela bene texta extendite, hæc Priapus
Vobis in portu conſiſtentibus puer dico Bacchi.

Et mihi ſimulacrum Neptuni, quo deo nuncupata vota Bajis ter ſtylo notaveram, videbatur dicere.] Fortaſſis nuſquam melius de laceris fuimus meriti Petronianis reliquiis: loco enim ubi potiſſimum Arbitro defuit ſalutaris manus. Et primo ſane mihi audaciæ Interpretum ſubit admiratio, qui demta exinde aſteriſci nota, hoc eſt, defectus indice, monſtrum lectionis continuo ductu primi nobis nec quid, nec quare intrepide adpingere, auſi ſint. Omnes quidem MSS. Codices, editioneſque nuperis una, vel duabus exceptis, habent concordes: *Nam & mihi ſimulacrum Neptuni, quod * Baiſtor aſylo notaveram, &c.* Explere igitur ſimul vindicis erat, non ſolum emendare, utrumque ut vides, nos fecimus; an recte judicium tantum penes Doctiores eſſe jubemus. Reliquum autem eſt, ut inluſtremus ipſum locum. Neptuno ergo vota ter, ait Arbiter, nuncupaſſe Tryphænam, eaque ejus in Simulacro, more antiquo, exaraſſe. quod vide mihi, quam opportune dictum de femina, cui, mari continuo oberrare, valde erat jucundum. Adpoſitiſſimus & hic Appulejus venit initio Floridorum, ut feliciter tamen à Rutgerſio lib. 5. Var. lect. cap. 5. eſt reſtitutus, duarum vocum tantum inverſione: *Ut religioſis viantium moris eſt, quum aliquis lucus, aut aliquis Locus ſanctus, in via oblatus eſt, Votum adponere,*

Portum poſtulare, *pauliſper adſidere*, *&c.* Præterea difficili in mari ſi adverſa tempeſtate jactarentur, inibi haud raro vota itidem Neptuno nuncupabant Antiqui, ſoluturi, quum in portum adpuliſſent. Diſertim indicat vetus Aræ Inſcriptio Capuæ in Campania inventæ, cujus iſthæc verba legi adhuc poſſunt:

NEPTUNO
SACRUM

Tres lineæ hic ſtudio eraſæ ſunt.

VOTUM. IN. SICULO. FRETO
SUSCEPTUM. SOLVIT

Hoc eſt, inter Charybdim, & Scyllam. Porro quod Deorum ſtatuis cera inlitis voti ſponſiones exararint Veteres, vulgo notiſſimum eſt, noſque ſupra tetigimus, quæ & nunc iterum legas tempeſtive, Rutgerſiumque ſupra laudatum. Styli item cuſpide ſolitum in ceratis ſcribi, etiam protritum; ac nos alibi diximus. Potius *Nuncupata deo vota*, præ, *facta*, *ſuſcepta*, *adpoſita* malumus, nam ſic alibi & Petronius locutus eſt.

Somnia, quæ mentes ludunt.] Id eſt, decipiunt, ac deludunt. pariſſime cap. CXXVIII.

Nocte ſoporiſera veluti quum Somnia ludunt
Errantes oculos.

Utrobique videtur illud Tibulli æmulari lib. 3. El. 3.

Somnia fallaci Ludunt temeraria Nocte,
Et pavidas Mentes falſa timere jubent.

Explicat D. Hieronymus Epiſt. ad Euſtochium Virginem: *Nec vero inanis ſopor ille fuerat, aut vana ſomnia, quibus ſæpe Deludimur.* Euſtathius itidem in initio lib. 5. Amor. Καὶ δή με κατακοιμώμενον χορὸς ὀνείρων περιεστοίχισε· καὶ μοι συνέπαιζε, καὶ κατέπαιζεν ὅσα παίζουσιν ὄνειροι. *Dormitantem vero chorus integer Somniorum me circumſepſit, mihique, qua Conluſit, qua Inluſit, quotcumque modis Ludunt Somnia.*

Non delubra deum, nec ab æthere numina mittunt.] Vere hoc certe dictum de *Inſomniis*, quorum jam mentionem fecimus. Vere, inquam: iſthæc quippe *Inſomnia* mendacia ſunt, & ab inferis miſſa. Virgilius ſic extremo lib. 6. Æneid.

Sed Falſa ad cælum Mittunt Inſomnia Manes.

De illius autem ſomnii genere, quod dictum *Oraculum*, nullo enim modo. Delubris quidem deorum ea venire, autumabant, in ipſiſque eſſe captanda. Cic. lib. 1. de Divinat. *Qui præerant Lacedæmoniis Ephori, non contenti vigilantibus curis, in Paſiphaes fano, quod eſt in agro propter urbem, ſomniandi cauſa incubabant, quia vera quietis Oracula ducebant.* Auctoribus exempla natant. Id genus quoque ſunt & ægrotantium in templis ſomnia, medicinam petentium, de quibus alibi loquimur.

Quicquid luce fuit, tenebris agit.] Idem docet Nonnus Dionyſiacῶn lib. 42. verſ. 324. pariſſimiſque pene exemplis confirmat.

——— ἀντίτυπον γὰρ
Ἔργον, ὅπερ τελέει τις ἐν ἤματι, νυκτὶ δοκεύει.
Βουκόλος ὑπνώων κεραοὺς βόας εἰς νομὸν ἐλαύνει.
Δίκτυα θηρητῆρι φαείνεται ὄψις ὀνείρου.
Γειοπόνοι δ' ἐνόησεν ἀροτριόωσιν ἀρούρας.
Αὔλακα δὲ σπείρουσι φιλοσταχύων. ἀζαλέη δὲ
Ἀνέρα μαστεύοντα κατάσχετον αἴθοπι δίψῃ
Εἰς ῥόον, εἰς ἀμάρην ἀπατήλιος ὕπνος ἐλαύνει.

——— *Imaginem enim*
Operis, quod facit quis in die, nocte cernit.
Paſtor dormiens cornutos boves in paſcuum trahit:
Retia venatori adparet imago ſomni:
Ruſtici vero dormientes arant terras,
Sulcum vero ſeminant ſpiciferum. Arida vero
Virum merdiantem occupatum ardenti ſiti
In fluctum, in aquam ductam fallax ſomnus propellit.

Etiam Claudianus in 6. Honorii Conſul Præfatione:

Omnia, quæ ſenſu volvuntur vota diurno,
Pectore ſopito reddit amica quies.
Venator, defeſſa toro quum membra repenit,
Mens tamen ad ſylvas, & ſua luſtra redit.
Judicibus lites, auriga ſomnia currus,
Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans, permutat navita merces:
Et vigil elapſas quærit avarus opes.
Blandaque largitur fruſtra ſitientibus agris
Irriguus gelido pocula fonte ſopor.
Me quoque Muſarum ſtudium ſub nocte ſilenti
Artibus adſuetis ſollicitare ſolet.

Sic & Attius in Bruto, Seneca in Octavia, Lucret. lib. 4. Iſid. Peluſiota ep. 11. lib. 1. S. Ambroſ. lib. 1. de Virginib. Euſtathius lib. 5. de Amor. Iſm. & Iſm. & prope innumeri.

——— *Defoſſumque invenit aurum.*] *Auri ſacra fames*, quæ avarum excruciat vigilantem, nec requiem ſoporato concedit. multis id exprimit Petronius verſibus cap. CXXVIII.

——— *effoſſaque protulit Aurum*
In lucem tellus, &c.

Ubi & nos plura.

Dat adultera munus.] Huic jam inluxit Petronius verſu illo cap. LXXXIII.

Et qui ſollicitat nuptas, ad præmia peccat.

quem & nos latius ſuo loco interpretamur.

Somnium expiavit.] *Expiare*, eſt ſacris mala, quæ protenduntur, religioſe deprecari, & arcere. Variis fiebat rebus Expiatio, ac vario more; cujus tractatio pluribus jam præoccupata eſt, nos unico Martialis venuſto ſatis Epigrammate, ad remque faciente mirifice, erimus in præſentia contenti lib. 7. Ep. 53.

Semper mane mihi de me mera ſomnia narras,
Quæ moveant animum ſollicitentque meum.
Jam prior ad fecem, ſed & hæc vindemia venit,
Exorat noctes dum mihi ſaga tuas.
Conſumſi ſalſaſque molas, & thuris acervos:
Decrevere greges, dum cadit agna frequens.
Non porcus, non cortis aves, non ova ſuperſunt:
Aut vigila, aut dormi, Naſidiane, tibi.

Plura

Plura refert piacularia, ſed plura adhuc ſuperſunt. In eo etiam *Exorare*, Expiare eſt, ut *Procurare* Tibullo lib. 1. El. 5. Et *Placare* lib. 3. El. 5. Præterea addo ego, in mare Expiationum purgamenta Antiquos injicere conſueviſſe. Plane Homerus Iliad. 1. verſ. 313.

Λαὺς δ' Ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.
Populos autem Atrides luſtrari juſſit,
Illi autem luſtrabantur, & in Mare ſordes jaciebant.

Unde Tibullo facem accendo lib. 4. El. 3. dum Phœbum pro Sulpitia ſua ægrotante precatur:

Et quodcunque mali eſt, & quicquid triſte timemus,
In pelagus rapidis evehat amnis aquis.

Neque ungues, neque capillos deponere.] Utrumque erat antiquitus tonſoris officium, ut jam ex Plauto in Aulularia Act. 2. ſc. 4. Tibullo lib. 1. El. 8. Martiale Epigr. 74. lib. 2. notum. Divitum tamen illæ erant deliciæ, pauperes namque *proprios ungues*, ut ait Horatius lib. 1. Epiſt. ſubſecabant. quod nec fugit inibi Marcilium, novitii vero Critici non viderunt. Cur autem id in nave non liceret, plures jam ex ruderibus Vetuſtatis eruere conati ſunt.

Cap. CV. *Et hoc nocte intempeſta?*] An *Intempeſta*, ſine tempeſtate, & procella? inquit M. Varro lib. 6. LL. *Intempeſta nox dicta ab Tempeſtate.* Fors non mendax illud Commentum, ut hic quoque Licas reſpiciat ad navigantium omen, cujus mentio cap. ſuperiori. *Audio enim, non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, niſi quum pelago ventus iraſcitur.* Aliter enim nihil ſuperſtitioni adderet, quod raſura fieret Nocte Intempeſta, id eſt, concubia, non vero gallicinio, ut id exaggerationis non prætermitteret. *Et hoc nocte intempeſta?* Næ IN illud privativum omnino eſt, quæque illa ſit Intempeſtæ Noctis acceptio.

Simul ut nota quoque litterarum, non adumbrata comarum præſidio, tota ad oculos legentium accederent.] Ut libertus ille apud Martialem Ep. 29. lib. 2. qui ſtellantibus ſpleniis ſtigmata velabat litterarum. ſic Valerius illud claudit Epigramma:

Ignoras quid ſit? ſplenia tolle, Leges.

Nota.] Sic illas adpellavit forſitan, quod verba videlicet, quibus Epigramma illud eſſet conceptum, primis tantum litteris forent deſcripta. Illæ namque primæ olim litteræ *Notæ* dicebantur. Sic Valerius Probus, & P. Diaconus docent in Præfationibus Notarum.

Inter cetera apud communem amicam conſumſerunt pecuniam meam] Bene ad rem commentum Eumolpi, nam id Diſpenſatoribus, quorum officium pecuniam domini habere, ut ſupra vidimus, ſæpius contigit. Sic Alfenus JConſultus l. 16. De Serv. Corr. *Dominus ſervum Diſpenſatorem manumiſit, poſtea rationes ab eo accepit, & quum de iis non conſtaret, comperit apud quandam mulierculam Pecuniam eum conſumſiſſe.* quod etiam adnotavit Pignorius de Serv. Martialis:

Diſpenſatorem fallax ſpoliabit amica.

Unde ſimile ſcortum alibi, *Spoliatricem Amicam*, vocavit.

Apud communem amicam.] Interpretem hic præbeo Martialem, nam plane, quæ *Communis amica* ſit, indicat lib. 11. Ep. 82.

Cum ſene COMMUNEM vexat ſpado Dindymus Eglem,
Et jacet in medio ſicca puella toro.

Optime & hic Valerius ad mentem Luciani, cui in Eunucho ſunt Spadones & ſenes ἀμφήριστοι, *viribus pares*. Fuere igitur quondam *Communes amicæ*. quod & Lyſias docet, & quo item modo fierent Communes, inquit Oratione περὶ τραύματος ἐκ προνοίας, &c. Αὕτη δὲ ὑπῆρχε κοινή, ὁμοίως ἀμφοτέρων ἀργύριον κατατεθεικότων. *At ipſa utrique Communis exſiſtit, ut cui æquam pecuniæ ſummam uterque noſtrum impenderit.*

Ut Tutela navis expiaretur.] Hoc eſt, numen, cujus ſimulacrum in navis puppe impoſitum, & cujus tutelæ ſeſe navigiumque commiſerant. Plura hic de navigiorum Tutelis Interpretes, & nos nonnulla adtingimus ad verba illa cap. CVIII. *Protendit ramum oleæ à Tutela navigii raptum.*

Tres plagas Spartana nobilitate concoxi.] Nemo hic Cicerone melior interpres adſit 2. Tuſcul. *Spartæ vero pueri ad aram ſic verberibus accipiuntur, ut multus è viſceribus ſanguis exeat: nonnunquam etiam, ut, quum ibi eſſem, audiebam, ad necem; quorum non modo nemo Exclamavit unquam, ſed ne Ingemuit quidem.* Et rurſus Tuſc. 5. *Pueri Spartiatæ non Ingemiſcunt, Verberum dolore laniati.* Patientia inde Laconum, ſive Spartiatarum (eadem quæ Lacedæmon Sparta urbs olim) celebris. Unde venuſta illa vocabuli Plautina conflatio, *Laconas Plagipatidas*, in Captiveis Act. 3, ſc. 1. Sed multis hic turba Interpretum, plene autem Meurſius lib. 2. Græciæ Feriat. Feſto Διαμαστιγώσεως, quibus & iſthæc paucula adpendere lubuit.

Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas.] Itidem apud Ariſtophanem Lyſiſtrata, & apud Cointum Smyrnæum lib. 13. Helena Menelaum exarmavit:

Τῷ δ' ἄρα θάμβος ἄελπτον ἐπήλυθεν, οὐδ' ἄρα ἔτλη
Κάλλος ἰδὼν ἀρίζηλον, ἐπὶ ξίφος αὐχένι κῦρσαι.
Inſperatus ergo ſtupor eum (Menelaum) *invaſit, nec ſuſtinuit,*
Ubi inluſtre formæ decus conſpexit, gladium cervici admovere.

Itidem & eos, qui lapidibus ipſammet erant obruturi, uti ex Steſichoro protulit Euripidis Scholiaſtes, quem locum Franc. Pithoeus retulit innominato Auctore. Itidem denique & ſua Ovidium amica lib. 2. Amor. Eleg. 5.

Ut faciem vidi, fortes cecidere lacerti;
Defenſa eſt armis noſtra puella ſuis.

Deflectit aures Tryphæna.] Mire hic geſtum auſcultantis exprimit Calami pictor princeps Arbiter. Nam creberrime enim contingit, ut caput leviter Deflectendo, aureſque propius admovendo, avidi ſermonem

nem aucupemur. Haud ſecus, atque Arbiter; id Terentius repræſentavit in Phormione, dum ſic Getam producit loquentem 5. 6. 26.

——— Hoc ubi ego audivi, ad fores
Suſpenſo gradu placide ire perrexi: acceſſi: adſtiti:
Animam compreſſi. AUREM ADMOVI: ita animum cœpi adtendere,
Hoc modo ſermonem captans.

Sic prorſus fit, & quum aliquid adtente inſpectamus, nempe, quod oculos deflectimus, ac propius admovemus. quod pariter in Lica expreſſit Petronius paucis interjectis: *Sed continuo ad inguina mea LUMINIBUS DEFLEXIS*, &c.

Jam ſua ſponte credentes.] Mirus non hic adfectus, ſed locutio. Ancillæ dicebant, Gitonem eſſe; Credebant jam ſua ſponte Triphænæ aures, quia *notiſſima* jampridem *voce* erant *repleta*.

Ad inguina mea.] Quippe ibi indicium Licæ abunde cognitum. id plane ſuſpicari licet ex formula illa fœderis cap. CIX. ubi cavetur, *Ne Licas quærat, ubi nocte dormiat Encolpius.* ſolens namque quæſierat vir pudentiſſimus.

Movit officioſam manum.] Latet nequitia, & adverſus Licam morſus non ſine veneno. Interpretem hic Senecam Rhetorem præbeo Præfat. lib. 4. Epitom. Controverſ. ubi loquitur de Q. Haterio Oratore eximio: *Memini illum (quum Libertinum reum defenderet, cui objiciebatur, quod patroni concubinus fuiſſet) dixiſſe: Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſervo neceſſitas, in liberto Officium. Res in jocos abiit: Non facis mihi Officium, & , Multum ille & hic in Officiis verſatur. ex eo impudici, & obſceni aliquamdiu Officioſi vocati ſunt.* Quam concinna ſit ad Petronii mentem iſthæc *officioſa manus* acceptio, conligere quoque licet ex Lycæ nequitia haud obſcure expreſſa in tabulis videlicet fœderum cap. CIX.

Ulyxis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem.] Finxerat apud Penelopem redux Ulyxes, hoſpitem ſe è Creta eſſe oriundum: aſt quum poſtea lavaret ipſum Euryclea nutrix, plane agnovit ex cicatrice, quæ genu ſuper ex vulnere remanſerat, ei ab apro, dum venaretur, inflicto. Eleganter hocce ab Homero Poëta ſummo decantatur Odyſſ. lib. 19.

Quum homo prudentiſſimus.] Puto genio ſatyrici, & Petronii magis convenire, *Pudentiſſimus*, perinde atque alium ſimilem locum Arnobii emendavit Godeſc. Stewechius lib. v. ubi de Ocriſia legebatur: *Ocriſiam Prudentiſſimam feminam divos inſeruiſſe genitali.* Ut in re impudentiſſima Lycam εἰρωνικῶς *Pudentiſſimum*; Ocriſiam etiam *Pudentiſſimam* indigitaverint. aliter enim mire frigerent orationes, licet cap. CXL. vulgatam lectionem nitamur tueri.

Confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis.] Hæc ſunt ipſamet *corporis lineamenta*, quorum cap. CVIII. iterum ſumma cum elegantia meminit. De ipſo Encolpio loquitur etiam: *Ut vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum, omnia ſcilicet Lineamenta fuliginea nube confudit*, &c. Verba alibi de Lineamentis copioſe fecimus.

Quod ergaſtulum intercepiſſet errantes.] Locus iſte ex illis eſt, quos adtingere eruditiſſimi Interpretes dedignati ſunt. nobis autem, qui tam delicate non ſapimus, eos cum tyrunculis communicare, ſæpicule adlubeſcit. *Ergaſtulum* ſervorum carcerem fuiſſe, ubi vincti operabantur, nemo neſcit. Ibi enim, qui Noxii detruſi erant, & plerumque, qui Innoxii, velut viliores ſervi, & agreſtes, ac ſolum ad opus faciendum apti. Aſt, qui, quæſo, Ergaſtulum intercepiſſet liberos, ingenuoſque, quod Tryphæna ſuſpicatur? Dicat Suetonius in Auguſto cap. 32. *Rapti per agros viatores ſine diſcrimine, Liberi, ſervique, Ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur.* In illa igitur Liberi immitti ſoliti, per vim tamen, aut fraudem, quod & Lipſius jam vidit. *Viatores* Tranquillus adpellat, quos Petronius, *Errantes*. Sic iterum in Tiberio cap. 8. *Curam ſuſtinuit repurgandorum tota Italia Ergaſtulorum, quorum domini in invidiam venerant, quaſi exceptos ſupprimerent, non ſolum Viatores, ſed & quos ſacramenti metus ad hujuſmodi latebras compuliſſet.* Exceptos ita illos, credidit Thryphæna, & in Ergaſtulum fuiſſe conjectos. ubi qui vincti, & Scripti etiam: unde eleganter Juvenalis, *Inſcripta Ergaſtula* dixit Sat. 14. Inde ergo, & *Vera eſſe ſtigmata, credebat Tryphæna*, ut inquit Petronius: cui toti firmando adpoſitum inſuper Scribonii Largi referam locum ex cap. 231. *Quatenus acrium & exulceratorum medicamentorum habita eſt mentio, ponemus quo Stigmata tolluntur Indignis. Etenim multis hæc calamitas ex tranſverſo accidit, ut Diſpenſatori Sabini Calvi naufragio in Ergaſtulo deprehenſo: quem Tryphon multis deluſum, & ne caſu quidem notas confuſas habentem, uno medicamento liberavit.*

Aut cujus tam crudeles manus in hoc ſupplicium duraſſent.] Variæ ſunt verbi *Durare* notiones, quæ nobis in præſentia non faciunt, & plures confuderint. Ea autem, qua nunc illud uſurpavit Petronius, palam fit Quintiliani ex Declamatione 279. loco: *Non omnium animos maritorum Durare ad ſanguinem: eſſe quoſdam mitiores, qui ne conſpicere quidem cruorem ſufficerent.* Quærit ergo Tryphæna: Quiſnam adeo immiti ferreoque corde inveniri potuit præditus, qui in puniendis amabilibus formis eo uſque perſeveraſſet?

Quibus in odium bona ſua veniſſent.] De ſe nunc loquitur Tryphæna, ſenſuſque verborum eſt, Eos nempe, qui ejuſdem Tryphænæ odiſſent delicias, pulcritudinem, veneres, elegantias, ac demum ejuſmet erga ipſos gratiam, ac benivolentiam adeo ut, tot amoris poſthabitis bonis, furtim ſe ſubduxiſſent, *aliquam* (quod modeſte, de ſe quippe, dictum) *contumeliam* quidem *meruiſſe*. Conſtat enim ex ſequentibus, hancce eſſe Tryphænæ mentem: *Sed Lycas memor adhuc Uxoris Corruptæ.* Et ex illo, quod ipſa profert cap. CVIII. *Sed contemtus amor vires habet.* Sic, *Bona*,

rurſus

rurſus accipit cap. cxxxiv. ubi de evirato Encolpio fatur Proſelenos: O, *inquit, ê Enothea, hunc Aduleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt: nam neque puero, neque puella BONA SUA vendere poteſt.*

Cap. CVI. *Haberemus nos extremum ſolatium.*] Hocce juxta Ethnicorum dogma videtur dictum, longe aliter nos, qui CHRISTIANI cluimus. Diſertim illud expreſſum reliquit inluſtris femina Gracchorum mater Cornelia, de qua nobile exſtat Ciceronis elogium in Bruto. Illa ergo in quadam Epiſtola inquit: *Dicis, pulcrum eſſe inimicos ulciſci, id neque majus, neque pulcrius cuiquam, atque mihi, eſſe videtur.* Id *Extremum ſolatium*, minimum Scioppius in Symbolis interpretatur.

Et adumbrata inſcriptione.] Id eſt, ſimulata, non vera, quod, *Umbram Supplicii*, vocavit ſupra, ut jam diximus.

Nec ſe minus grandi vexatam injuria.] Subdole hic facit Petronius loqui Tryphænam, nam longe aliud quidem, ac prima fronte verba innuere videntur, receſſu continent abſtruſiori, uti ſupra ad verba cap. xxv. *ne majorem injuriam*, &c. jam voluimus monitum eſſe Lectorem.

Cujus pudoris dignitas.] Qui provocabulum *Cujus* ad Tryphænam referri ajunt, divinitus loquuntur: aliter num qui ſcirent, quæ in abſentivis Petronii prioribus fragmentis continebantur? inde enim ejus notitiam conſtare, indubitabile eſt.

Cap. CVII. *Me, utpote hominem non ignotum &c.*] Hinc Oratoris munere Eumolpus fungi incipit, quem ideo *Legatum* Licas adpellat ſubinde hoc capite, *Si gratiam a Legato moliebantur.* Hæc autem gratia erat, ut noxios reconciliaret Eumolpus aliquando amiciſſimis, nempe Licæ, & Tryphænæ, nam & ipſis haud erat Ignotus ſenex, immo valde amicus, qua fiducia Encolpium & Gitonem Licæ navi ſeſe *Ultro* commiſiſſe, non vero *Caſu* incidiſſe, ſatagit nunc Eumolpus adſtruere.

Niſi forte putatis juvenes caſu in has plagas incidiſſe.] Quæſtionis ergo potiſſima pars, An *Caſu* Encolpius & Giton in navem venerint, an *Ultro*. Eumolpus patronus negat, *Caſu incidiſſe*, ut non cura, ac ſtudium videretur illud fuiſſe Deorum, qua præcipue ratione illi periclitabantur: immo potius Sponte ſua Licæ ſeſe crediidiſſe, *Quum omnis vector nihil prius quærat, quam, cujus ſe diligentia credat.* Opponit ergo Petronius inter ſe, *Caſu incidiſſe*, & *Ultro veniſſe.* Paullo infra ait Licas hoc capite. *Ac primum omnium, SI VLTRO venerunt, cur nudavere crinibus capita?* & inferius: *Ex quo apparet, CASV incidiſſe noxios in plagas.* Pariter Cicero *Caſu* & *Sponte* in Part. Orat. *Si imprudenter, aut neceſſitate, aut Caſu, quidpiam feceris: quod non concederetur iis, qui Sua Sponte & voluntate feciſſent.* Fortaſſe Arbiter etiam opponere amavit, *Caſu veniſſe*, & *Divinitus:* nam id curæ Diis fuiſſe, pluribus palam facere conatur Lycas. Sic inquit capite præcedenti: *Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexiſti, ô Tryphæna, nam Imprudentes noxios in noſtrum induxere navigium, &, quid feciſſet, admonuerunt pari ſomniorum conſenſu. Ita vide, ut poſſit, illis ignoſci, quos ad pœnam ipſe Deus adduxit.* Ita etiam Cicero oppoſuit expreſſe lib. 2. de Divinat. *Horum quum nihil fieri potuerit, ſine aliquo motu, quid eſt, cur Divinitus ea potius, quam Caſu, facta eſſe dicamus.*

Quam cujus ſe diligentia credat.] Eadem utitur & Horatius Allegoria Ode politiſſima 3. lib. 1. Carm. in re pariſſima, ubi & tota Crediti ratio exactiſſime expreſſa:

Navis, quæ tibi Creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor.

Servitia ecce in frontibus cernitis.] Id eſt, Notas Serviles, abſtractum pro concreto, ut ſæpe alias. Sive *Servitia* Servos interpreteris. Nam ex frontium ſtigmatis Servi ab omnibus omnino haberentur. Sic Seneca uſurpavit de Tranquill. cap. 11. *Huic itaque primum res pretium detrahendum eſt, & Spiritus inter Servitia numerandus.* Hoc eſt, *inter ſervos.* Itidem Plautus Curculione. 2. 3. 21.

Proſcriptos.] Palam, ac plane Scriptos, ſimplici ac primigenia ſua ſignificatione.

Omnia feciſti.] Formula eſt proverbialis, *Omnia facere*, de illis videlicet uſurpata, qui ad aliquid efficiendum nil intentatum, nil inauſum, linquunt. Sic Arbiter ipſe cap. cxv. *Quæ ergo dementia eſt, Omnia facere, ne quid è nobis relinquat ſepultura?* Sic & ſæpe Seneca F. Similis & illa eſt, cujus meminerunt Adagiographi, *Omnia experiri*, de qua conſulendus Eraſmus.

Ex quo adparet, caſu incidiſſe noxios in plagas.] Quod factum Deorum conſiliis. Supra cap. cvi. Licas ipſe *Nam IMPRVDENTES NOXIOS in noſtrum induxere navigium.* Imprudentes ergo Caſu inciderunt. Illis autem ignoſci, quos ad pœnam Deus deduxiſſet, foret religio. Hinc plane, quod omnino obeſſet miſeris, colligitur. Illud vero diluere, & elevare, totis viribus Eumolpus molitur.

Tam candide ad veſtras aures perveniat, quam ſimpliciter geſtum eſt.] Plane ergo, *Candide*, & *ſimpliciter* idem. Eleganter conjunxit Epigrammatarius noſter lib. 8. Ep. 73.

Inſtanti, quo nec ſincerior alter habetur
Pectore, nec NIVEA SIMPLICITATE prior.

Et Arbiter iterum cap. cxxxiii. Ubi *nova SIMPLICITATIS opus CANDIDA lingua refert.* Sæpe & Symmachus Arbitri peculiares formulas facere ſuas conatus fuit. ita illud eſt Epiſt. 73. lib. 6. *Sed, ne major Ad Veſtras Aures fama Perveniat.* Vide Sirenem voc. *Candidus.*

Nec tamen putaverunt, &c.] Locus male uſque adhuc ab interpunctione habitus: ideo, ut perſpicuitati ejus foret conſultum, juvandus diſtinctione fuit, illum in modum, ut edi curavimus.

Niſi forte miſerabiliores calvi ſolent eſſe.] Hoc eſt,

magis miſeratione digni. hæc vera eſt Petronii mens. nam raſura, & calvities certiſſimum erat miſeriarum ac calamitatum indicium. quod neſcio an Interpretes viderint, certo tamen ſcio, ἀπροσδιόνυσα prorſus eſſe, quæ hic producunt. Equidem vero uno aut altero exemplo ſententiam Arbitri ſubfulcio, nihil quippe hodie magis eſt pervulgatum, quum omni in luctu, tum potiſſimum funebri, Antiquis fuiſſe abraſos capillos. Herodotus Muſa 2. inquit? *Τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδει κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τὲς μάλιςα ἱκνέεται. Apud alios homines more receptum eſt, ut in Luctu ſtatim capita tondeantur ab iis, quos potiſſimum is adtingit.* Idem & Seneca indicat lib. 5. de Benef. cap. 6. de Archelao Rege loquens: *Uſque eo ignarum, ut, quo die Solis defectio fuit, regiam clauderet; & filium (quod in Luctu, ac Rebus Adverſis moris eſt) tonderet.* Vide autem mihi, quam apte id Petronio dictum de illis, qui cum capitibus & ſupercilia habebant denudata: Artemidoro namque teſte lib. 1. Oniroc. cap. 27. *Ἔθος γὰρ παλαιὸν ἀπὸ πένθει τὰς ὀφρύας ψιλῶσθαι. Vetus mos eſt in luctu ſupercilia nudari.*

Per interpretem.] Id eſt, ab Eumolpo. ideo convertit orationem ad Encolpium inquiens: *Quid dicis tu latro? &c.*

Qua ſalamandra, &c.] Exculcavimus voculam inveteratam, *Sola*, clanculum enim alienum in locum importune inrepſerat, ex repetito nimirum principio vocabuli ſequentis orta, hunc in modum, *Sala ſalamandra.* quod paſſim fit, adeoque facile commiſſu eſt, ut ipſi Protoplaſtæ Satyrici fortuito excidere potuerit, quum raptim illud in ipſo pene limine mortis exararet, ut ad Neronem mitteret. Primus originem adulterinæ vocis animadvertit Chriſtoph. Richardus, cui lubentes poſtea ſubſcripſerunt viri inprimis eruditione couſpicui.

Cui Deo crinem vovisti?] Quærit, *Cui Deo?* nam pluribus moris erat comam ſacrare. *Apollini, Herculi, Baccho, Æſculapio*: Deabus etiam, *Junoni, Dianæ, Hygiæ.* & non tantum, quum præſecarentur crines, ſed, quod mirum, quum & paſcerentur. Sic Cenſorinus cap. 1. *Quidam etiam pro cetera bona corporis valetudine Crinem deo ſacrum paſcebant.* Ubi late Lindenbrogius, & Interpretes Virgilii in id 7. Æneid.

——— *Sacrum tibi paſcere crinem.*

Ἐν παρόδῳ autem ab Apolline Delphico placuit Theſei comam vindicare, cui ejus anteriorem partem conſecraſſe, ait Plutarchus in ejus vita. nam, Polyæno teſte lib. 1. Stratag. cap. IV. *Θησεὺς ἐν ταῖς μάχαις τὰ πρῶτα τῆς κεφαλῆς ἀπεκείρατο, τῶν τριχῶν τὴν ἀντίληψιν ἀφαιρούμενος. Theſeus in pugnis anteriores capitis crines abradere ſolebat, præparans ſe, nequis eum adprehendere ac tenere poſſet.* Cui facit hiſtoria de comatis militibus Alexandri ex Ptolomæo Lagi filio ab Syneſio prodita in Calvitii encomio. Sed utrumque ego puto verum fuiſſe. nam comæ ſane partem illam, ne adprehenderetur, reſecavit Theſeus, ipſam vero ſubinde, more antiquo, dono dedit Apollini.

Pharmace.] Φαρμακὸς, inquit Suidas, *μυρεψός. καὶ ὁ σκευάζων δηλητήρια φάρμακα. Pharmacus, Unguentarius. Et ille, qui venenata medicamenta componit.* Vide ergo, quam apte *Pharmacus* vocatur ille, qui eximius technarum ac fraudum artifex habebatur. Sive aliter: Φαρμακὸς, rurſus ait Suidas, *ὁ ἐπὶ καθαρμῷ τῆς πόλεως ἀναιρούμενος. ὃν λέγουσι κάθαρμα. Pharmacus, qui propter aliquam urbis luſtrationem interficitur, quem vocant κάθαρμα*, id eſt, *piaculum.* Multis Tzetzes Chil. 5. Hiſt. 23. Itaque ipſum vocavit *Pharmacum*, ut indicaret, in animo habere, ejus capite velle navem luſtrare. Valde enim hocce concinnum eſt ei, quod Licas ipſe prædixerat: *Adtrahite ocius nocentes in medium, ut ſciam, quorum capitibus debeat Navigium Luſtrari.* Utraque Interpretatio adeo eſt bona, ut vix diſcernere liceat, quænam præferenda ſit.

Cap. CVIII. *Turbatus, & deformis, &c.*] Periodo in iſta aperte hiat ſententia, verbi alicajus defectu laborans, quod miror tot eruditos homines non ſenſiſſe.

Spoliati capitis dedecus.] Recte capitis *Dedecus* Calvities dicitur. ſi formæ *Decus* audiunt Capilli. Arbiter capite ſequeuti:

Quod ſummum formæ Decus eſt, cecidere Capilli.

Ut vero ſpongia uda facies plorantis deterſa eſt, & liqueſactum per totum os atramentum, &c.] Apta ei ſpongia, & in uſu olim, uti hinc diſcimus. Ego lepido Martialis Epigrammate amplius confirmo l. 6. 57.

Mentiris fictos unguento, Phœbe. Capillos,
Et tegitur pictis ſordida calva comis,
Tonſorem capiti non eſt adhibere neceſſum:
Radere te melius Spongia, Phœbe, poteſt.

Phœbum autem huncce adpellat per Ironiam Epigrammatarius, nam *Pulcricomi, Auricomi*, &c. cognomine paſſim numen illud decoratum antiquitus. Quod non animadverterunt uſque adhuc Interpretes.

Fuliginea nube.] Quomodo hoc accipiendum ſit, ſupra jam indicavimus ad verba cap. CII. *Tamquam litterarum ſtudioſus, utique atramentum habet.*

Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, uno tantum gubernatore, &c.] Senſus eſt, quod, licet gubernator regimen navis relicturum ſe minaretur, nihilominus tamen ancillæ Tryphænæ acutum tollebant clamorem, vocibuſque aciem inceſſebant alias inermes. *Illinc Tryphænæ familia*, ait Arbiter, *nudas expedit manus.* Quod mire dictum de ſequiori illo ſexu, quem nimirum, natura comparatum eſt, verbis tantum contra arma gerere bellum poteſſe. nam *Mulierum verbalibus undis*, inquit Fulgentius l. 1. Mytholog. *& cauſſidici cedunt, nec Grammatici mutiunt, rhetor tacet, & clamorem præco compeſcit.*

Nobis pro vita pugnantibus.] Minus ſemper invidioſum prælium habitum, quod pro vita commiſſum. Item pro Vita pugnare, excitandis militibus eſt efficax admodum ratio. Quapropter ipſius, modo id foret,

nou

Digitized by Google

non obliti Duces in Orationibus pugnarum prævii. Sic Thyamis apud Heliodorum l. 1. paulio ante finem. Et Judas Dux maximus lib. 1. Machabæorum cap. 3. 21. Ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν. quod ſic reddit vetus Interpres: *Nos vero pugnabimus pro animabus noſtris, & legibus noſtris.* Anima enim pro vita in Sacris Libris paſſim eſt. Jonas cap. 4. 3. *Aufer nunc animam meam.* Job. cap. 2. 4. *Pellem pro pelle, & quidquid habet homo, dabit pro Anima ſua.* Ac profani Scriptores, ut Druſius jam obſervavit lib. 5. Obſervat. cap. 10. Sic & Criſpinus, ſtrenuus Dux apud Herodianum lib. 8. ubi Aquilejenſes erigit, & confirmat.

Abſciſſurum tot miſeriarum cauſſam.] Res perridicula eſt, me Dius Fidius, hic proferre, verbis illis quid ſpurci latere: vero namque verius eſt, patere palam. Encolpius ſane Latine dicit: *Giton ad Virilia ſua,* &c. & ſine ambagibus quoque gubernator: *ſi non deſinat rabies libidine perditorum conlecta.*

Non diſſimulata miſſione.] Id eſt, clara & manifeſta inhibitione. ubi, abjecta jam larva ſævitiæ, occultus Tryphænæ erga Gitonem adfectus detegitur plane.

Tragædiam implebat.] Eleganter *Tragædiam* uſurpavit pro mimicis cædibus. ſic omnino in Tragœdiis ſimulatæ. Ipſe Petronius explicat verbis illis cap. XCIV. ubi de eademmet novacula ſermo: *Nec Eumolpus interpellaverat Mortem Mimicam.* Etiam pro quovis uſurpatur figmento. ſic Arbiter cap. CXL. ubi de ficto illo divite ſermo eſt. *Et ſi non ſervaſſet integram ſimulationem, periclitabatur totam pæne Tragædiam evertere.*

Stlatarium.] Sic habent V. C. nobiſque probatur lectio ipſa vocis peregrinatione. qui nævi Satyrica in forma diſperſi ſæpius ipſa deformitate delectant. Chriſt. vero Richardus enucleat dictionem, ipſum adi.

Ut caduceatoris more Tryphana inducias faceret.] Quippe id munus olim Caduceatoris erat. Curtius lib. 4. cap. 7. *Alexander, quum & claſſem procul haberet, & longam obſidionem magno ſibi ad cetera impedimento videret fore, Caduceatores, qui ad Pacem eos compellerent, miſit.* More item Caduceatoris ramum oleagineum prætendit Tryphæna, nam cum Caduceo ſimul & illum geſtabant Caduceatores, & interdum Oliva ipſa Caduceum coronatum. Suidas, alii.

Data ergo acceptaque patrio more fide.] Sic factum, quum fœdera icere contingebat. Id etiam inter Romulum & Tatium interceſſiſſe, ex Ennio conſtat 1. Annal. quum inquit:

Accipe, Daque Fidem, fœduſque feri bene firmum.

Quod & Virgilium mutuum inde ſumſiſſe, Macrobius monuit lib. 6. Sat. cap. 1. quum petentem inducit Æneam ab Euandro pacem lib. 8. verſ. 150.

Accipe, Daque Fidem; ſunt nobis fortia bello
Pectora.

Porro Cicero lib. 5. in Verrem res illas videtur referre, quæ viciſſim Accipiebantur, & quibus fœderum fuit fides obſtricta; *Ubi Fides? ubi execrationes? ubi dextra? complexuſque?* Oſcula etiam nonnumquam adhibita fuere, ut alias notamus. Mactabant & interdum victimas, ſacraque faciebant, ut paſſim obvium. Sunt autem Ciceronis *Exſecrationes* Jurisjurandi genus, quibus deos iratos fallenti imprecabantur. Formula exſtat Exſecrationis etiam apud Petronium cap. XXV. *Junonem meam iratam habeam, ſi memini,* &c. Et Plutarchus docet in Αἰτίοις, omne Jusjurandum finiri olim Exſecratione ſolitum. πᾶς ὅρκος εἰς κατάραν τελευτᾷ τῆς ἐπιορκίας, *omne Jusjurandum exſecratione perjurii abſolvitur.*

Prætendit ramum oleæ à tutela navigii raptum.] *Prætendit* (quod idem eſt) ſæpe Virgilius dixit ſimili in re. Etiam Plinius de lauro lib. 15. cap. 30. *Laurus pacifera, ut quam Prætendi etiam inter armatos hoſtes, quietis ſit indicium.* Aſt de Tutelis navium ſatis jam Interpretes ad illa: *ut Tutela navis expiaretur.* Cave autem credas, in Proris impoſita ſimulacra illa, quæ erant in navium Tutelam. quum nihil adeo notum ſit, ut ea in Puppibus ſtetiſſe. Interpretum autem teſtimoniis, quæ & hocce pariter convincunt, addere poteris & iſthæc. Heſychius: Πάταικοι, θεοὶ Φοίνικες, οὓς ἱστᾶσι κατὰ τὰς πρύμνας τῶν νεῶν. *Pataci, Dii Phœnicum, quos ſtatuunt in puppibus navium.* Virgilius lib. 10.

——— *Et aurato fulgebat Apolline Puppis.*

D. Gregorius Nazianzenus:

Νῆα δὲ ποντοπόρον ἐπῄνεσα, οὐ παρασήμοις
Κάλλεσι, οὐ πρύμνης ἄνθεσι λαμπομένην.
Navem vero undivagam laudavi, non inſignibus
Ornamentis, non Puppis picturis, expolitam.

Ovidius in Ep. Paridis:

Accipit & pictos puppis adunca deos.

Nec voluit aliud Horatius:

Nil Pictis timidus navita Puppibus
Fidit.

Et alii prope innumeri. Mos quidem adhuc non obſolevit, Divi quippe conlocantur Tutelares hodie itidem in Puppibus, unde & naves etiam denominantur. Bene autem qui *ex olea ramo*, quem in manu, aut capite haberet in ſertum compactum, Palladem augurantur navigii illius fuiſſe Tutelam. Tutelarem enim illam fecerunt plures navitæ puppibus ſuis, unde *Tritoniæ naves.* & illa Naſonis:

Eſt mihi, ſitque precor, flavæ Tutela Minervæ
Navis, & à picta caſſide nomen habet.

Nec Medea furens fraterno ſanguine.] Abſyrtum intelligit, quem ſoror Medea necavit, & articulatim diſcerpſit ea gratia, ut, dum *Sparſumque ponto corpus* pater conligere ſtudet, *Ipſa interim effugeret* cum ſuo Jaſone. Μηνίσας δὲ Ζεὺς ὑπὲρ τοῦ φονευθέντος Ἀψύρτου, χειμῶνα λάβρον ἐπιπέμψας ἐμβάλλει πλάνην, inquit Apollodorus lib. 1. *At Jupiter, ob Abſyrti cædem iratus, ingente immiſſa tempeſtate Argonautis errores injicit.* Quod periculum, quum Medea abeſſet, haud imminere, nunc Tryphæna innuit. Verum enim vero in his diutius immorari non lubet, nam tragœdias veteres non

curamus, aut nomina ſæculis nota, præcipue, quum Tyronibus ſæpe conſulere, Critici, qui palato delicatiſſimo præditi ſunt, non patiantur libenter.

Cui non eſt mors una ſatis?] Ideo labor ſupervacuus *Morientes occidere*, ut inquit cap. XCVIII. ſed vide quæ ibi dicimus. Nunc vero alio exemplo patefacit:

——— *Ne vincite pontum,*
Gurgitibuſque feris altos immittite fluctus.

Cap. CIX. *Tabulas fœderis ſignat.*] An *Signat* hic eſt Scribit? Feſto *Signare* Scribere eſt. Non incommode autem de *Obſignatione* interpreteris Tabularum, quibus Fœdera, Conventaque, erant exarata. Inquit ergo Arbiter, Eumolpum videlicet Tabulas illas Pactorum Obſignaſſe, poſtquam Formulæ ſequentes forent in illis deſcriptæ. ut plane ſic opportune adluderet ad morem illum noviſſime ætate ſua repertum, de quo ita Seneca, Petronio coævus lib. 3. De Beneficiis cap. 15. inquit: *Utinam nec Pacta, Conventaque, impreſſis SIGNIS cuſtodirentur: fides potius illa ſervaret, & æquum ſolens animus.* Recte igitur uterque Scriptor, quum hocce in Nerone retulerit Tranquillus cap. 17. *Adverſus falſarios tunc primum repertum, ne Tabulæ niſi pertuſæ, ac ter lino per foramina trajecto, OBSIGNARENTUR.* In quibuslibet ergo Tabulis ſolennibus & id prorſus indubie ſervatum. Plenius vero illum Obſignandi ritum Jul. Paullus edocuit Sent. lib. 5. Tit. 25. ad L. Cornel. teſtam. *Ampliſſimus ordo decrevit, eas Tabulas, quæ publici aut privati contractus ſcripturam continent, adhibitis teſtibus ita SIGNARI, ut in ſumma marginis ad mediam partem perforatæ triplici lino conſtringantur, atque impoſitum ſupra linum ceræ SIGNA imprimantur, ut exteriores ſcripturæ fidem interiori ſervent. Aliter Tabulæ prolatæ nihil momenti habent.*

Ex tui animi ſententia.] Formula eſt in Fœderibus, ac juramentis, adhiberi ſolita, cujus interpretationem Quinctilianus exhibet initio cap. 5. lib. 8. Sed de ipſa multis egerunt, primum Cujacius lib. 15. Obſervat. cap. 21. & poſtea Briſſonius lib. 8. Formularum, ac demum Hanſenius De Jurejurando Veterum, cap. 12.

Ut tu, Tryphæna.] Iſtud malo aſtro expungunt poſtremæ editiones, quum potius, ſi abeſſet, addendum neceſſario foret, ut duarum Formularum ratio fæderum, Licæ, puta, & Tryphænæ, ſatis cunſtare poſſet.

Niſi pro quaque re.] Sic intrepedi nunc primum edidimus, nam ante, *niſi pro qua re*, omnes libenter amplexi ſunt, & tot emunctæ nares, mendum latere, non ſubolteceerunt. quum autem cuique vellere poſſet ſequentis formulæ ſimilis omnino clauſula: *PRO SINGULIS injuriis numerabis*, &c.

Præſentes numeraveris.] Infra hunc locum interpretamur ad illud cap. CXVII. *nominibuſque depoſitum.* Ideo nunc illuc te remittere, ſatis ſit.

Neque quæres, ubi nocte dormiat.] Supra hoc tetigimus, cujus & ſimile eſt illud Poëtæ Celtiberi lib. 3. Ep. 91.

——— *Qua parte cubaret,*
Quærunt.

Præceſſita aboleri oſculis placet.] De more iſto ſupra egimus ad cap. XCIX. *Ecce etiam oſculo Iram finio.* Ipſum ſis adi locum.

Conciliant hilaritate convivium] Ταυτολογίαν committunt, qui ſcribunt hic *conciliant concilium.* Itaque nos, *Convivium*, velut ab exilio revocatum in contextum recepimus. præſertim, quum ambigendi jus prorſus de medio tollerent illæ *Epulæ ad certamen prolatæ.* Ubi, *Ad certamen*, me interprete, certatim eſt, *A porfia*, nos dicimus, locutionis id genus puro puto Hiſpaniſmo utique exprimentes.

Alius exſultantes quærebat fuſcina piſces.] Quatuor Piſcationis inſigniora genera tradiderunt Scriptores priſci. Sic ea Ælianus memorat lib. 12. de Natur. Anim. cap. 43. Δικτύοις, κέντροις, καὶ κυρτίοις, καὶ ἀγκιστρία προσίτι. *Fit enim vel reti, vel conto, vel naſſa, vel hamo.* Habuit ab illo, uti plura alia, Oppianus Ἁλιευτ. 4.

Τοὺς δ' ἄλλους ξύμπαντας ὁμοίιος αἶσα κιχάνει
Κύρτων τ', ἀγκίστρων τε, βαθυπλεκέος τε λίνοιο,
Ῥιπῆς τε τριόδοντος.

Reliquos vero omnes ſimile fatum adprehendit
Naſſarumque, hamorumque, & late plexi lini,
Ictuſque tridentis.

Qui vero Æliano *Contus*, τριόδους, *Tridens*, Oppiano eſt, Polluci lib. 10. cap. 30. τριαινα, & hic Petronio *Fuſcina.* Rationem autem cum ipſa Fuſcina piſcandi eleganter Oppiani dedere aurea carmina.

Alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem.] Aliud piſcandi hocce genus inter ſuperius adducta recenſitum. *Hamis blandientibus* dixit figurate. pro harundine, virgave, calamove, à quo blandiente pendet Hamus, Similis eſt Martialis locus lib. 1. Ep. 56.

Et piſcem tremula ſalientem ducere ſeta.

Ubi eadem omnino ratio eſt *Tremulæ ſetæ*, ac *Blandientium hamorum.* Itemque *Prædæ repugnantis*, ac *Piſcis ſalientis.*

Pelagiæ conſederant volucres.] Marinæ aves. Sic, *Pelagia purpura*, magno Plinio dictæ, quod Purpura ex Marinis conchis conficeretur olim. Late Geſnerus lib. 4. De animalibus. & *Pelagia ſaleſa* Mimographo ſupra cap. LV. Aliter Plinius aves illas, *Aquaticas volucres*, vocat extremo lib. 18. Earum autem multiplex genus eſt Ariſtoteli lib. 8. de Hiſtor. Animal. cap. 3. Sextuplex Oppiano lib 1. Ἁλιευτ. Nempe *Lars*, *Halcyones*, *Aquila marina*, *Lolligines*, *Accipitres*, *Hirundineſque marinæ.* Aſt Æliano lib. 9. de Animal. cap. 52. triplex tantum, quæ eædem cum tribus Oppiani ultimis. Neceſſario altiuſcule volitantes per Antennam conſederant navis, nam de Accipitribus inquit Oppianus lib. 1. verſ 435.

Ἴρηκες

Digitized by Google

Ἴρηκες δ᾽ αὐτῆς ἅλμης σχεδὸν ἠερέθονται,
Ἄκρον ἐπιψαύοντες ἁλὸς πόρον, ὅσσον ἰδέσθαι,
Ἀμφω νηχομένοισι, καὶ ἐπτερωμένοισιν ὁμοῖοι.

Accipitres vero ipſum prope mare volans in aëre,
Supremum adtingentes maris fluxum, quantum videre licet,
Simul natantibus, & volantibus ſimiles.

Et Ælianus itidem: Οἱ γε μὴν ἱέρακες ὑπὲρ τὴν ἅλμην φέρονται ὀλίγον, ὡς μόλις ὅτι μὴ νήχονται ἀλλὰ πέτονται καταγνῶναι. *Accipitres denique paullo ſupra ſummam aquam maris tolli ſolent, ut ad judicandum ſit difficile, natentne, an volitent.* Apte vero Hirundines, Lolliginesque poſſent. Idem Oppianus: lib. 1. verſ. 431.

Ἀλλ᾽ αἱ μὲν καὶ τῆλε καὶ ὑψόθι ταρσὸν ἐεῖσαι
Τευθίδες, οὐδέ κεν ὄρνιν ὀίσσαιο, οὐδέ κεν ἰχθῦν,
Εἰσορόων, ἀγεληδὸν ὅθ᾽ ὁρμήσωσι πέτεσθαι.
Αἱ δ᾽ ἄρα τῶν ὑπένερθε χελιδόνες οἶμον ἔχουσι.

Sed Lolligines quidem & procul & alte alas mittentes
Neque avem eſſe putares, neque piſcem,
Si intuearis, gregatim quando ruunt ad volandum,
At infra has Hirundines viam tenent.

Iſthæc autem, ne exiſtimes, ἀκαίρως nos protuliſſe, ſcire oportet, tempeſtatis ob religionis contemtum imminentis, Deos ſic indubie voluiſſe, Licam commonefacere; ſciteque & conſulto ſigna illa Arbitrum præmiſiſſe. Diſerte Plinius, tempeſtatum ac ventorum recenſens præſagia, inquit: *Ceteraque Aquatica Aves concurſantes.* Item Artemidorus lib. 2. cap. 17. Λάροι, καὶ αἴθυιαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα θαλάσσιά ἐστιν ὄρνεα, τοὺς πλέοντας εἰς ἔσχατον κατάγει κίνδυνον ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύουσι. καταδύεται μὲν γὰρ ταῦτα πάντα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποπνίγεται τῇ θαλάσσῃ. *Lari, & mergi, & quæcunque ejuſmodi marinæ aves, navigantes in extremum periculum inducunt, ſed non perdunt. Merguntur enim tales aves omnes, & in mari non ſuffocantur.* Item Olaus Magnus de Septentrionalibus volucribus tradidit lib. 1. cap. 7. Sed iterum ecce de Lolliginibus ſpeciatim idem Plinius: *LOLLIGO VOLITANS, concha adhæreſcentes, echini adfigentes ſeſe, aut harena ſaburrantes, TEMPESTATIS SIGNA ſunt.* Etiam Plutarch. in Quæſt. Nat. quum Problema proponit: Διὰ τί τευθὶς φαινομένη σημεῖόν ἐστι μεγάλου χειμῶνος; *Curnam LOLLIGINE ſeſe oſtentante magna fiat TEMPESTATIS præſagium?* cauſamque pluribus reddit.

Quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit.] Aucupio etiam harundines adhibitæ, non ſolum ad piſcationem. Appulejus lib x1. Metamorph. *Nec qui, de verſis Harundinibus, alter Aucupem cum viſco, alter Piſcatorem cum hamo induceret.* Plinius etiam lib. 16. cap 36. Aucupio autem eſt δόναξ ἰξοφόρος apud Oppianum, *harundo viſcum ferens*, ſeu *viſco illita*. Item Erycio in Anthologiæ 4. cap. 12. δόναξ ἰξευτὴς, *harundo viſcoſa.* ubi & λαθροβόλος adpellata, id eſt, *occulte conjecta*, quam *Tectam* dixit Petronius, hoc eſt, obtectam, & occultatam. ait ergo Erycius:

Οἵ τε λίνοις βαίνοντι πεποιθότες, οἵ τε σιδήρῳ,
Οἵ τε καὶ ἰξευτῇ λαθροβόλῳ δονάκι.

Quod diſtichon perperam ab Interprete acceptum, cujus hæc verſio:

Quique linis confidentes inceditis, quique ferro,
Et qui viſcatore aucupatorio calamo.

Pentametrum enim reddere ita debuerat:

Et qui viſcoſa occulte jacta harundine.

Martialis item lib. 14. Ep. 218. de Harundine procul dubio intelligendus aucupatoria.

Pallida dum tacita creſcit Harundo manu.

Sic etiam Silius:

Sublimem Calamo ſequitur creſcente volucrem.

Et plures alii. Vidimus & nos ſæpe hocce genus aucupii. Cave autem confundas illud cum alio verbis, non re, ſimili. Erat nimirum, quod Calamis conficiebatur Jaculatoriis arcu emiſſis: de quo plane Propertius lib. 2. El, 19.

——— *Et ſtricto figere avem Calamo.*

Aperte autem magis Marmoris Titulus:

DVM. ACCVMBITVR. PVER. E. PROXIMA. VICINIA. ARVNDINE. (QVA. IN. ADJACENTIS. HORTVLI. ARBORE. CONSIDENTEM. AVEM. ADIPISCITVR.) PER. FENESTRAM. INTRORSVM. ARCV. ADACTA. &c.

Et Syneſius Calvitii encomio. Porro quod ſequitur: *Illa* (Pelagiæ volucres) *viſcatis illigata viminibus deferebantur ad manus*, elegans eſt primi aucupii deſcriptio.

Tollebat plumas aura volitantes, pinnaſque per maria inanis ſpuma torquebat.] Expreſſum hic aliud etiam Tempeſtatis prænuntium. Iſthæc enim ex illis prorſus ſunt, quæ neutiquam erudito Interpreti contemnenda. Sic Plinius extremo lib. 18. ubi ſupra, Signa Tempeſtatem præſagientia referens, ſubdit: *Lanugo populi, aut ſpina Volitans, Aquiſque PLUMA innatans.*

Extrema parte potionis ſpargebat.] Forſitan hic Cottabi luſum Arbiter innuere diſcupiit, de quo Athenæus initio lib. 15. Sive jocum illum pervetuſtum, Romanis conviviis frequenter uſurpatum, ſpargendi nimirum circumſtantes poculo reſiduo. quem & elephantos didiciſſe, præcipue qui ad ſpectacula eſſent deſtinati, narrat Ælianus lib. 2. de Animal. cap. 11. Illud tamen præ omnibus magis adriſit nobis, ſcilicet, Gitoni feminam porrexiſſe prægustatum poculum, quod indicium amoris haud fallax. Apud Curium Fortunatianum antiquum quærunt amantes: *Meretrix ex tribus amantibus, Alium oſculata eſt. Alii RESIDUUM POCULUM dedit, Alium coronavit: contendunt, quem magis diligat.* Illud Græcis προπίνειν dicebatur, & Romanis exin *Propinare*. Gloſſæ, προπίνω; *Propino, probibo.* lege *Præbibo*, unde Petronius claret cap. cxiii. *Nec Giton me aut tralatitia Propinatione dignum judicabat.* Quod de illa amatoria Propinatione recte capiendum. Lucianus autem cauſam edit, cur ea amatoribus

toribus magno ſit in precio, Dialogo Junonis, & Jovis ita inquiens: Καὶ διὰ τοῦτο νῦν ἐνδιψῶν πολλάκις αἰτεῖς πιεῖν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπογευσάμενος μόνον, ἔδωκας ἐκείνῳ, καὶ πιόντος ἀπολαβὼν τὴν κύλικα, ὅσον ὑπόλοιπον ἐν αὐτῇ, πίνεις, ὅθεν καὶ αὐτὸς ἔπιε, καὶ ἔνθα προσήρμοσε τὰ χείλη, ἵνα καὶ πίνῃς ἅμα καὶ φιλῇς. *Atque ob id ſæpenumero neque ſitiens petis bibere. Interdum autem etiam ubi deguſtaſti ſolum, porrigere ipſi* (innuit Ganymedem) *ſoles: deinde bibente ipſo arripis calicem,* &c: *quantum in illo reliquum reſtat, omne ebibis, ea etiam parte, unde ipſe bibit, & ubi adplicuit labia, ut & bibas ſimul, & oſculeris.* Nec Ovidius illud prætermiſit in præceptis ſuis amatoriis 1. de Arte.

Fac primus rapias illius tacta labellis
Pocula: quaque bibit parte puella, bibas.

Omnium vero elegantiſſime Euſtathius lib. 5. de Iſmenia & Iſmene. Ubi, poſtquam viciſſim calices inter ſe commutaſſent amantes, inquit Iſmenias: Καί μοι παράσχει τὸ ἔκπωμα. καὶ νὴ τὸν ἔρωτα τὴν παρθένον ἐδόκουν πίνειν αὐτήν. τὰ χείλη ταύτης κατεφίλουν ἐρωτικῶς, καὶ φιλῶν ὑπέκλεπτον τὰ φιλήματα. ὑπηρέτην εἶχον τὸ ἔκπωμα τῆς ἐμῆς φίλης Ὑσμίνης τὰ χείλη μετακομίζον μοι. *Et Calicem mihi præbuit,* &c. *Amorem teſtor, Virginem videbar ipſam haurire. Labellorum veſtigia ipſius amabiliter diſſuaviabar, atque oſculabundus ſuſſurabar baſium. poculo abutens velut famulo cariſſima mihi Iſmenes labia perferente.* Et poſt pauca: Καὶ περιεργότερον ὅλον ἐπέβλεπον τὸ ποτήριον, μήτι τῦ χείλους τῆς κόρης τῷ χείλει τῦ ποτηρίυ κεκόλληται. *Et totum poculum curioſius inſpiciebam, num quid è puella labellis poculi adhæſiſſet labro.* ac ſubinde pluribus. Similes in re Amoris haud inficetas nugas Priſci uſurparunt alias. Eleganter ſic Lucianus de pomis. Ἑταιρ. διαλ. Τέλος δὲ τῦ μήλυ ἀποδακὼν, ὁπότε τὸν Δίφιλον εἶδες ἀσχολούμενον, ἐλάλει γὰρ Θράσωνι, προκύψας πως, εὐστόχως προσηκόντισας ἐς τὸν κόλπον αὐτῆς, οὐδὲ λαθεῖν γε πειρώμενος ἐμέ. ἡ δὲ φιλήσασα, μεταξὺ τῶν μαστῶν ὑπὸ τῷ ἀποδέσμῳ παρεβύσατο. *Poſtremo autem etiam demorſo malo, quando Diphilum alias res agere videbas* (*loquebatur enim cum Thraſone tum*) *inclinans te quodammodo, ſollimate adeo jaculabaris illud in ſinum ipſius, ne latere quidem me capiens. Illa autem exoſculata inter mamillas ſub faſcia inſertabat illud.* Quæ apud nos adhuc neutiquam obſoluerunt ejuſcemodi deliciæ.

Quum Eumolpus & ipſe vino ſolutus dicta voluit in calvos ſtigmoſoſque jaculari.] Joculi olim in conviviis mordaculi fuere, dicteria, ſcommata. Ita Appulejus lib. 2. Mileſiar. *Jam illatis luminibus Epularis ſermo percrebuit; jam riſus affluens, & joci liberales, & cavilli hinc inde.* Et Plautus in Milite:

Vel cavillator facetus, vel Conviva commodus
Item ero.

Lucianus quoque in Cronoſolone hancce inter leges convivales recenſet: Ἐξέστω, ἤν τις ἐθέλῃ, σκώμματος. καὶ μέτρον ἔστω, τὸ ἄλυπον. *Quod ſi cui libeat Dicteriis uti, liceat: ſed hactenus adhibeatur modus, ut ne ſint moleſta.* Et iterum in Epiſt. Saturn. Οἱ πρῶτα μὲν οὐ κωφὸν καὶ ἄφωνον τὸ συμπόσιον ἐάσουσιν εἶναι, ἀλλ' ἐν μύθοις συμποτικοῖς, καὶ σκώμμασιν ἀνεπαχθέσι, καὶ φιλοφροσύνας ποικίλας συνίστανται. *Qui primum non ſinent Convivium ſurdum, aut mutum, eſſe, verum conſuetudine ſua fabulas Convivii aptas, Dicteriaque minime moleſta, variaſque voluptates adferent.* Ubi urbani viri notanda moderatio, quæ ſalibus illis neceſſario adhibenda eſt; *præcipue,* ait Macrobius lib. 7. Saturn. cap. 3. *inter menſas & pocula, ubi facilis eſt ad iracundiam provocatio. nam, ſicuti in præcipiti ſtantem vel levis tactus impellit, ita vino vel infuſum, vel aſperſum, parvus quoque dolor incitat in furorem.* Depromſit ex Plutarcho, ut totum fere caput illud, lib. 2. Sympoſ. Quæſt. 1. Cujus & Arbiter conſcius dicteriorum hic amaritudinem vitavit, fecitque, ut morſus dicacis Poetæ prorſus edentuli forent, commodaque utique ſcommata convivio. Talia *ſunt illa,* addidit ipſe Macrobius, *de nonnullis corporeis vitiis, aut parum, aut nihil gignentia doloris, ut, ſi in CALVITIUM cujuſquam dicas, vel in naſum, ſeu curvam erectionem, ſeu Socraticam depreſſionem.* Et Syneſius in Calvitii encomio: Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔτνους προκειμένου μετώπων ἐξέτασις γίνηται. Vertit Petavius: *ut quum pulmentario adpoſito in conviviarum frontes inquiritur.* Sic & Plutarchus ibidem: Καὶ πάλιν ἐς φαλακρότητα πρᾴως φέρουσι. *Rurſum Calvitiei non curant notationem.* Lege, ſuadeo, cap. 7. Clementis Alexandrini lib. 2. Pædagogi.

In calvos.] Vel ipſa ſolum *Calvi* adpellatio convitium olim erat. Perſius. Sat. 1. verſ. 56.

——— *Quum tibi, Calve,*
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede exſtet.

Sic non ſemel Pomponius Poeta comicus vetuſtiſſimus: ut in Præcone Poſteriore dixit:

At te dii omnes tam conſilio, Calve, mactaſſint tuo.

Et iterum:

——— *Calve, adportas nuncium*
Nobis diſparem, diviſam.

Et in Piſcatoribus:

Quid habes in ſirpiculis, Calve? omne piſcati genus.

At ibi, reſpectu etiam ad calvitiem lenonum, ac paraſitorum, fuit dictum: nam in ſcenam illos recalvaſtros prodiiſſe, docent Feſtus & Pollux. Uti & *Calvi Mimi,* qui, auctore Nonio in *Calvis,* ideo *erant omnibus fruſtratui.* Aliquod ergo ex illius Dictis Eumolpi hocce ſine dubio.

Elegidarion.] Idem quod *Elegidion,* hoc eſt, minuta Elegia, ac non magni momenti opuſculum. Elegis conſtat Eumolpi hocce, & Hendecaſyllabis. utroſque ſane apte vocavit *Elegidion* ſive *Elegidarion.* Etiam Plinius Junior lib. 4. Ep. 14. quoſdam Hendecaſyllabos *Elegidia* adpellavit, quæ illius loci verior omnino lectio eſt.

Quod ſummum formæ decus eſt.] Hocce verum eſt, & Arbiter ſcripſit, quoque veteres codices ſic retinent. Aliud vero, quod invito Auctore intruſerunt, *Quod ſolum forma,* &c. falſum eſt, nam pluribus aliis indiget formæ pulcritudo. A nobis plane Syneſius eſt

initio

initio Calvitii encomii. Φύσει δὲ ἅπαντες ἐθέλομεν εἶναι καλοὶ, πρὸς ὃ μέγα μέρος αἱ τρίχες συμβάλλονται. *Natura enim omnes forma ac pulcbritudinis deſiderio tenemur, ad quam magna ex capillorum bonore ſit acceſſio.*

Nunc umbra nudata ſua jam tempora.] Manet adhuc in Hyemis, ac Veris Metaphora, nam quum hyems arborum abegit frondes, umbra ſua, & opacitate ſylvæ privantur. Præterquam quod haud ſemel crines capitis humerorumque *Umbella* audierunt quondam. ſic Syneſius io Calvitii encomio: Οὐκοῦν ἅπαντες οἴονταί τι, καὶ λέγουσιν αὐτοφυὲς εἶναι σκιάδιον τὴν κόμην. Vertit Petavius: *Comam igitur nativam quandam, ac congenitam quaſi, Umbellam eſſe, perinde omnes, ut ſentiunt, ita profitentur.* quod ut adſtruat, ſubinde advocat Archilochum hunc in modum canentem:

——— ἡ δέ οἱ κόμη
Ὤμους κατασκιάζει, καὶ μετάφρενα.
——— *Huic ipſi quidem*
Humeros Obumbrat tergaque incumbens coma.

Fruſtra autem in *Adedit* Interpres exſultat, quum translationi longe magis conveniat *Abegit*, quod retinuimus.

Ridet.] Valde hic mihi probatur τὸ *Ridet*, ut elegantiam ſic & ab Antitheſi peteret. præceſſerat namque:

Nunc umbra nudata ſua jam Tempora Mærent.

O fallax natura deum, quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis.] Simile eſt illud, quod io *Libello, quem de cura capillorum ad amicum Domitianus edidit*, ſcripſiſſe dicitur, referente Suetonio cap. 18. *Scias, nec gratius quidquam decore, nec brevius.* Adnotavit & Caſaubonus.

Infelix modo crinibus nitebas.
Phœbo pulcrior, & ſorore Phœbi.] Concinna conlatio cum inſigniter crinitis, hoc eſt, Cynthia, & Apollioe. Iſte ideo *Intonſus* vocatus, *Auricomus*, *Comatus*, *Pulcricomus*, *Comoſus*, *Criniger*, *Ignicomus*: Græcis Ἀκερσεκόμης. Εὐχαίτης. Χρυσοκόμης, Χρυσοχαίτης, Χαιτήεις, Ἁβροχαίτης. Illa *Radians*, hoc eſt, capillos effuodeos, ſpargeoſve; Ἐκοῦς, Εὐπλόκαμος, *Pulcros cincinnos babens.*

Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis periſſe partem.] Reſpicit hic ad Veterum ſuperſtitionem exiſtimantium, eos, qui morti propinqui forent, à Proſerpina tonderi; itaque primum Orco probe initiatos fato ſuo fuogi. Nondum enim oculis Animadverſiones Wouwerii luſtraveram, quum hocce notatum mihi fuerat in palimpſeſto, pluraque ei firmando congeſſeram teſtimooia, quæ eidem ipſemet jamprimum plene retulerat. Iſthæc vero, quæ ipſi prætermiſſa, deio cumuli loco placuit ſubjungere, Horat. lib. 1. Carm. 28. ioquit:

Miſta ſenum ac juvenum denſantur funera: nullum
Sæva caput Proſerpina fugit.

Item facetiſſimus Martialis Epig. in Canos fucantem lib. 3. Epigr. 43.

Mentiris juvenem tinctis, Lentine, capillis;
Tam ſubito corvus, qui modo cycnus eras.
Non omnes fallis: ſcit te Proſerpina canum,
Perſonam capiti detrahet illa tuo.

Proinde ergo apud Euripidem Θάνατος, quaſi quidam Proſerpinæ miniſter, ſecans Alceſtidis comam, introducitur.

Cap. CX. *Corymbioque domina.*] *Corymbion* latine *Capillamentum* interpretatur idem Petronius, ubi poſt pauca inquit: *Sevocatumque me non minus decoro exornavit capillamento: immo commendatior vultus enituit, quia flavum Corymbion erat.* Quo Viri doctiſſimi videtur diſcrimen excludi diſtinguentis, *Corymbion Capillamentum* Virorum. Euſtathius indubie ei impoſuit ſic diſcriminans: πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον ὁ ἐπὶ ἀνδρῶν κρωβύλος, ἐπὶ γυναικῶν κόρυμβος, ἐπὶ παίδων σκορπίος ἐκαλεῖτο. *Capillorum contextus tendens in acutum. CROBYLUS virorum, feminarum CORYMBUS, puerorum SCORPIUS vocatur.* Idemmet & Thucydidis Scholiaſtes tradidit ad lib. 1. Sed quid, quum *Crobylum*, quem ſpeciatim virorum illi faciunt, indiſcriminatim Pollux promiſcuum prædicet lib. 2. cap. 3. ὁ Κόρυμβος δ' οὐκ Ἀττικὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ κρώβυλος. ἐκαλεῖτο δέ τι καὶ πηνίκη, καὶ προκόμιον προσθετὸν, οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν. οἱ ἐνδεῶς τριχῶν ἔχοντες, ὡς κόμης λόγον πράττουσι. *Coſymbe Atticum non eſt, ſed Crobylus potius. Vocatur etiam quadam coma adpoſititia, quæ non modo mulierum, ſed & virorum eſt. Et qui raros pilos babent, ipſa inſtar capillorum utuntur.* Sed magis adhuc Euſtathio adverſatur S. Aſterios, dum *Crobyli* uſum hominibus interdicit, concedit vero mulieribus. Verba ejus referam ex Homilia in Feſtum Kalendarum, obi parum honeſta ſugillat præſtantium militum exercitia: Καὶ τὸν χιτῶνα μέχρι τῶν σφυρῶν ἀφίησι, καὶ τοῖς στέρνοις περιβάλλει τὴν ζώνην, καὶ ὑποδήματι κέχρηται γυναικείῳ, καὶ τὸν κρώβυλον ἐπιτίθεται τῇ κεφαλῇ, ἢ γυναιξὶ νόμος. vertit Rubenius: *Tunicam ad talos demittit, Zonam pectori circumvolvit, calceamenta muliebria ſumit, &, more feminarum, capiti Crobylum imponit.* Crobyloo autem aliquaodo Græci, ut Pollux tradit, vocarunt ἔντριχον. Cyprii, uti Creon Rhetoricor. L. 1. Κορδύλην, Perſæ κιδάριον. Nam, comis Perſas Adſcititiis etiam uſos, Xenophon prodidit παιδ. L. 1. itemque à Medis didiciſſe. Puto equidem, vix uſpiam reperiri nationem poſſe, modo foret mediocri elegantiarum artificio exculta, quæ nimirum comarum defectui adſcititiis crinibus ſuppetias non tulerit, Unde multiplex orta adpellationum varietas, haut ſecus ac figurarum, quibus ſic nonc pauliſper immorari, lubido eſt. Tertollianus ſic duarum ſpecies exprimit c. 7. de Cultu Femin. *Adfigitis præterea neſcio quas enormitates ſutilium atque textilium Capillamentorum, nunc in Galeri modum quaſi vaginam capitis, & operculum verticis; nunc in cervicem retro Suggeſtum.* Ultimam videtur & S. Hieronymus his verbis etiam deſcribere Lib. 2. Ep. 18. *Ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* Etenim *Turritum* hic, quod

Digitized by Google

quod ille *Suggeſtum* adpellauit. Firmat Papinius in Stellæ Epithalamio:

——— Celſa procul adſpice frontis honores,
Suggeſtumque comæ.

Aſt S. Hieronymum Lucanus mirifice inluſtrat, etſi dubium an de Adpoſititia loquatur:

Turritaque gerens frontem matrona corona.

Plane vero Prudentius, quum eam Superbiæ imponit in Pſychomachia:

Turritum tortis caput adcumulatur in altum
Crinibus, exſtructos augeret ut addita cirros
Congeries, celſumque apicem frons ardua ferret.

Conſtructionem vero iſtam capillorum per *Gradus* faſtigiabant, quod plures dixere Scriptores, obſervaruntque jam alii. Juvenalis Sat. 6. 500. *Ordines* nuncupavit. Fuit etiam capillitii habitus iſte & viris uſurpatus, parum tamen pudicis. Sic de Nerone Suetonius cap. 51. *Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam ſemper in Gradus formatam peregrinatione Achaica etiam pone verticem ſubmiſerit.* Porro altera exſtructio, cujus ſupra meminit Tertullianus, cognitu prorſus erit facilior. Verba ejus ſunt: *Nunc in Galeri modum, quaſi vaginam capitis, & operculum verticis.* Ubi ſimplicem, ſimilemque ei, qui a natura conſtitutus habitus eſt, haud dubio verbis illis expreſſit, & quo crinium defectui, potiſſimum autem viri, ſubveniebant, infimaque feminarum capita. Diſertim Tranquillus de Othone cap. 12. *Vulſo corpore, GALERICULO capiti propter raritatem capillorum adaptato, & annexo, ut nemo dignoſceret.* Sic etiam nos fatiſcenti paullulum naturæ ſubvenimus. Et Juvenalis plane de Meſſalina meretricem ſimulante in fornice Sat. 6. 120. inquit:

Sed nigrum flavo crinem abſcondente GALERO.

Ubi *Flavo* epitheton ſatis rem, puto, aperuit jam olim. Neutiquam dubium eſt, diobolaribus illis proſtibulis, quibuſcum Imperatrix illa proſtabat, haud in uſu unquam fuiſſe eximias elegantias. Simili prorſus & Caligula diſſimulatus plura perpetrabat flagitia. Ita etiam de illo Tranquillus cap. 11. *Et ganeas, atque adulteria, Capillamento celatus, & veſte longa, noctibus obiret.* Sed alibi de his forſitan plenius. Interea tamen Adpoſititiarum conligimus hic adpellationes, quæ in præſentia ſuccurrunt, qua Græcas, qua Latinas. Græci Κρώβυλον vocant, κόρυμβον, σκοςπίον, κορύμβιον, ὕπριχον, κορδύλην, τιάριον, πηνίκην, Libanius φενάκην, Ælianus προσθετὸν κόμην & πρόθετον, Pollux προκόμιον. Latini *Capillamentum*, *Galerum*, & *Galericulum*, Plinius, *Reticulum*, & argute, ut Martialis, *Perſonam capitis*, Porphyrio, *Calendrum*. Item, *Comam Adulterinam*, adpellant, *adoptivam*, *adſcititiam*, *adpoſitam*, & *adpoſititiam*; Item Propertius *Externam*, Martialis *abſentem*.

Immo ſupercilia etiam profert de pyxide.] Superciliorum quippe illi erat æqualis cum fronte calvities. Ἀναφαλάντωμα & Ἀναφαλαντίασις vocant Græci calvitiem ſuperciliorum. Duplex olim, obſervo ego, offuciarum genus fuit in oculorum emendatione. Primum, *Supercilia producere*, præſertim, ſi in confinio luminum non erant permixta, de quo latius alibi. Atque ad hocce indubium eſt referendum in præſentia Petronium, quippe Calliblepharo, quo Circe ad producenda Supercilia utebatur, ancilla delineavit & Gitonis ſupercilia. Alterum erat, *Oculos pingere*. Utrumque Juvenalis conjunxit Sat. 2. 93. hiſce verbis:

Ille Supercilium madida fuligine tactum
Obliqua Producit acu, Pingitque trementes
Adtollens Oculos.

Videtur & eademmet Pollux innuere: τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφει, τὰς ὀφρῦς μελαίνει. *Oculos Pingit, Supercilia denigrat.* Sed quidnam, quæris, *Oculos pingere*, Antiquis erat? Ego proferam, nam ex Plinio cognovi lib. 11. cap. 37. *Palpebræ, inquit, in genis homini utrimque. Mulieribus vero etiam infecta quotidiano. Tanta eſt decoris adfectatio, ut Tingantur quoque Oculi.* Fruſtra prorſus ſunt, qui contendunt ibi, *Pinguntur*, eſſe pingendum, pariter quidem utrumque verbum idem illud ſignificat. Itaque erat igitur, *Oculos pingere*, extremitates genarum, quas *Cilia* Latini vocant, pilorum videlicet carentes vallo, conlinere medicamine: interdum etiam palpebras ipſas inficere coloris ergo permutandi. Hocce Tertullianus De Cultu Femin. cap. 5. *Oculos fuligine conlinere*, vocavit. Arnob. lib. 2. *Fuligine Oculos obumbrare.* Et D. Cyprianus Serm. 5. De Lapſis, *Nigro pulvere lineamenta oculorum Pingere*: & de Habit. Virg. *Oculos circumducto nigrore fucare.* Et lib. De Pudicitia, *Oculorum extremitates ſuffuſcare.* Et Commodianus, nondum editus Scriptor, *Oculos nigro relinere.* Præcipue autem fucatio iſthæc meretricibus erebra. Nam, *defluere*, addit Plinius, *Palpebras haud immerito Venere abundantibus tradunt.* Idemque adſerit Ariſtoteles Problemat. Sect. 4. Quæſt. 19. ubi & cauſam reddit. Μιλφώσεις, & μίλφωσις iſthæc adfectio dicta. Ideo feminæ, quæ ejuſmodi medicamentis neutiquam indigerent, eximie ab Antiquis commendatæ. Inde eleganter Marcus Varro elogium petivit inſigne formoſiſſimæ puellæ verbis iſtis:

Quos Calliblepharo naturali Palpebræ
Tincta vallatos mobili ſepto tenent.

Sic Paſſeratius in numeros redegit Conjectaneis ſuis, Summa enim cum elegantia Togatorum doctiſſimus *Calliblepharon* vocavit *Naturale*, oculorum genuinos pilos, quod ipſis medicina fucandis adhiberi ſolita eſſet, nimirum Καλλιβλέφαρον adpellata. Conſtabat illa ex uſtis roſarum foliis, nucleis palmarum, ampeliti, & aliis, quæ apud Plinium ſparſim. Ejus in locum *Favilla* ſuccedere interdum ſolebat, &, ſi flavedo captabatur, *Crocus*. Diſertim Ovidius 3. de Arte:

Nec pudor eſt oculos tenui Signaſſe Favilla:
Vel prope te nato, Lucide Cydne, Croco.

Sic & Lucianus, Herodianus, Athenæus, & alii. Sed nos plus ſatis hic verborum de fucis iſtis.

Sciteque jactura lineamenta ſequuta.] *Linea*, ac *Lineamenta*, in pictura dicebantur ductus illi, qui primi duce-

ducebantur in tabula, antequam adhiberentur colores. Ipſos autem poſtea coloribus pictores ſequebantur. De ipſis indubie, meo animo, capiendus Cicero in Bruto: *Similis in pictura ratio eſt, in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timantem, & eorum, qui non ſunt uſi pluſquam quatuor coloribus, formas, & LINEAMENTA laudamus.* Sunt omnino *formæ* iſtæ ac *Lineamenta*, quæ Hiſpani Pictores *Dibuxos* adpellant. Erant igitur in hacce picturæ parte inſignes Artifices illi, quum rudis adhuc ars, pauperque colorum foret. *Graphice* dictum fuit priſcis Græcis hocce genus picturæ, Latinis *Pictura Linearis*, uti apud Plinium videre eſt lib. 35. cap. 10. Ibi & *Lineamentorum*, quibus de agimus, inſignis memoria extat, quum de Veneris imagine nondum, quia morte præventus, ab Apelle perfecta loquitur: *Invidit mors peracta parte, nec qui ſuccederet Operi ad Præſcripta Lineamenta inventus eſt.* Iſthæc eadem Lineamenta Appulejus ſatis argute Fila vocavit in De Deo Socratis: *Sed Fila Corporum poſſident rara, & ſplendida, & tenuia.* Inde eadem nobis ſcite dicta, *Perſiles.* Præterea autem hancce Linearis Picturæ adumbrationem operæ duximus precium egregio inſuper Magni Philoſophi teſtimonio inluſtrare, Ariſtotelis inquam lib. de Poëtica cap. VI. ubi ſic Picturam cum Tragœdiæ fabula Moribuſque confert ſatis adpoſite. Haud perfunctorie locus legendus eſt: Ἀρχὴ μὲν οὖν καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας, δεύτερον δὲ τὰ ἤθη· παραπλήσιον γάρ ἐστι καὶ ἐπὶ τῆς γραφικῆς· εἰ γάρ τις ἐναλείψειε τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐφράνειεν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. *Præcipuum igitur & quaſi anima Tragœdiæ eſt Fabula. Proximum vero Mores. Idem quoque in Pictura evenire ſolet. Nam, ſiquis confundat colores licet pulcerrimos, non ita delectabit, ac ſi creta certam delineet imaginem.* Pariſſime quidem, ait Ariſtoteles, uti ad Tragœdiam ſe habent Mores, ita prorſus Colores ad Picturam: uti vero ad Tragœdiam fabula, ſic & ad Picturam ſe habent Lineamenta. Per ſe quidem ſolum Lineamenta genus quoddam faciunt Picturæ, uti Fabula quodammodo Tragœdiam, etſi Mores non adhibeantur. Sed miſti temere colores, haud prius Lineamentorum præmiſſa adumbratione, nullam figurabunt ſpeciem, uti nec mores tantum ſine Fabula Tragœdiam. Sed jam ad Petronium, cujus gratia iſthæc adduximus. Nuda erant honore ſuo Gitonis ſupercilia, ſed veſtigia quædam neceſſario remanſerant, quæ primis illis Picturæ Lineamentis prorſus ſimilia forent. Ipſamet ergo Tryphænæ ancilla fuligine ſequuta. ſic & Pictores ſcilicet haud improprie imitari videbatur. In *Plaſtice* etiam *Lineamenta* ſunt non admodum diverſa ſignificatione, ut apud Petronium ipſum cap. LXXXVIII. *Lyſippum ſtatuæ unius Lineamentis inhærentem inopia exſtinxit.*

Lacrimiſque turbata.] Nam præ lætitia quoque profunduntur lacrimæ. Appulejus: *Nam & lacrumæ nonnunquam gaudio proveniunt.* Quinctilianus lib. 11. cap. 3. *Quin etiam lacrumas iis natura mentis indices dedit, quæ aut erumpunt dolore, aut lætitia manant.* Eleganter etiam Petronius in Trojæ Haloſi id patefecit cap. LXXXIX.

—— *Fletibus manant genæ,*
Mentiſque pavidæ gaudium Lacrimas habet,
Quas metus abegit.

Lacrimis turbata, dicit Petronius, unde lux eſt Juvenali ſumenda Sat. 6. de Lesbia loquenti, ſive Claudia, ut voluit Apologia Appulejus, amica Catulli:

—— *Nec tibi, cujus*
Turbavit nitidos exſtinctus paſſer ocellos.

Turbavit ergo *ocellos*, nempe *Lacrimis*.

Quia flavicomum corymbion erat.] Hancce lectionem amplector, quam & Scriptos codices adſerere, adſerit Bourdelotius. licet valde inclinarer in illam, quam viri docti præferunt, *flavum corymbion*, nam quæ in pluribus MS. cuſtoditur, *flaucorum corymbion*, ex temere repetito dictionis ſequentis initio *Corymbion* videtur nata, quum *flavum* prius pinxiſſet librarius. Utut autem ſit, Capillamenti flavedinem Encolpius commendat, nam magno fuit aliquando Antiquis in pretio. Totius rei fulcimento nullum poteſt aptius teſtimonium adduci, quam quod ex Ovidii Eleg. 14. lib. 1. Amor. proferemus in medium: tum, quod de Adulterina coma eſt, tum, quod de Flava. Quos habuit Poëtæ amaſia illa proprios capillos medium ac mixtum colorem referebant ex nigro & aureo; aſt, quum externis uti neceſſum illi erat, Flaventes præferebat omnibus:

Nunc tibi captivos mittet Germania crines,
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O, quam ſæpe comas aliquo mirante rubebis!
Et dices, emta nunc ego merce probor.
Neſcio quam pro me laudat nunc iſte Sicambram,
Fama tamen memini quum fuit iſta mea.

Verum enim vero Tertullianus lib. de Cultu Feminar. cap. 6. multis inſectatur mulieres comas, ut flaveſcerent, inficientes medicaminibus. Ubi (ut hoc obiter dicam) in voce illa, *Velatro.*, quam ejus Interpres voluit novam eſſe, deductamque à *Velare* verbo, ac Capillorum velamen ſignificare: à vero prorſus aberravit vir eruditus. Sunt enim dictiones duæ, quod ex ipſomet loco liquebit clarius: *Sed enim Dominus ait, Quis veſtrum poteſt capillum atrum ex albo facere, aut album ex atro? Ha, quæ revincunt Deum, Ecce, inquiunt, pro albo vel atro Flavum facimus gratia faciliorem: quamvis & atrum ex albo conantur facere, quas pœnitust ad ſenectam uſque vixiſſe.* Næ verba, *pro albo vel atro Flavum facimus*, procul dubio ad ſuperiora referuntur: *Quis veſtrum poteſt capillum atrum ex Albo facere*, &c.

Ne ſileret ſine fabulis hilaritas.] Conviviis olim lepidæ quoque, ac ſimplices, Fabulæ inſerebantur ſæpicule, De iſtis & Papinius loquitur lib. 8. Thebaid.

—— *Iſtis non deeſt ſua Fabula Menſis.*

Quales autem id temporis habendæ ſint, ex M. Varrone A. Gellius edocet lib. 13. cap. 11. pluribus aliis ſcientes nos parcimus.

Digitized by Google

Multa in muliebrem levitatem cœpit jactare.] Leve animal mulier eſt, quodque, haud ſecus ac mare, continuam mutationem molitur. Simile illud mutilum fragmentum eſt Cornelii Galli Poetæ non mediocris, ac Virgilii amicitia inſignia, in quadam Elegia, quæ ejus nomine circumfertur:

Femina natura varium & mutabile ſemper:
Diligat, ambiguum eſt, oderit anne magis.
Nil adeo medium ———
Et tantum conſtans in LEVITATE SUA.

Cap. CXI. *Paſſis crinibus.*] *Diſperſis, ſolutis.* ſic interpretantur Nonius, & A. Gellius lib. 15. cap. 15. Papinius 7. Thebaid. eleganter dixit de Atalanta Parthenopæi matre:

Crine dato Paſſim.

Characteriſmus eſt illius adfectionis animi, quæ *Adflictatio* Ciceroni dicitur, animæque ægritudo habebatur cum corporis vexatione. Ita apud Virgilium in ſummo diſcrimine ad templum Palladis ibant

Crinibus Iliades Paſſis.

Et Terentius Heautontim. Act. 2, ſc. 3. puellæ deſcribens lugubrem habitum inquit:

Capillus Paſſus, prolixus, circum caput
Rejectus negligenter.

Sed paſſim obvia ſunt exempla in Scriptoribus Græcis & Latinis. Vide tamen Plutarchum ἐν Ῥωμ. ubi inquirit, Cur filiæ, quum parentes efferuntur, ſint γυμναῖς ταῖς κεφαλαῖς, καὶ ταῖς κόμαις λελυμέναις; *Intectis capitibus, & Crinibus Paſſis?*

Proſequi.] Funerale verbum. ita poſt pauca: *in conditorium etiam Proſequuta eſt defunctum.* Eleganter Seneca Ep. 30. de Baſſo ſene in ipſo jam conſpectu mortis exſpectante exitum ſuum intrepide, ſibique velut parentante: *Baſſus noſter videtur mihi Proſequi ſe, & componere, & vivere, tamquam ſuperſtes ſibi.* Cui conſonum (ut obiter moneam) illud Anchiſæ apud Virgilium eſt lib. 2. Æneid.

Sic, ô, ſic Poſitum adfati diſcedite corpus.

Græci, *proſequi*, προπέμπειν, & παραπέμπειν, & ἐκπέμπειν. quod latius Kirchmannus proſequitur lib. 2. de Funeribus.

Nudatum pectus.] Nudatum, nam prius ſane, more antiquo, veſtes ſciderat. quod non video magnos Viros obſervaſſe, quum adeo frequens ſit memoria apud Scriptores priſcos *Nudorum pectorum* in funeribus, *uberum*, ſive *papillarum*, & *humerorum*: pariterque dolori creberrime Majores indulſiſſe id genus vexationibus Kirchm. extremo cap. 17. lib. 2. Qui omnes *Adflictationis* quoque characteriſmi ſunt juxta ac ſequentes: *ſic Adflictantem ſe, ac mortem inedia proſequentem*, &c. & ſubinde: *Faciemque unguibus ſectam.* & rurſus inferius: *Laceravit vehementius pectus, ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit*, &c. Abſciderat ergo indubie veſtem matrona, ut poſſet ſcilicet *pectus nudum plangere.* diſertim Ovidius Medeæ Epiſtola:

Protinus abſciſſa Planxi mea Pectora Veſte.

In conditorium.] Quod Latinis *Conditorium*, *Hypogæum* eſt Græcis, *Conditivum* Senecæ Epiſt. 60. *Vivit is, qui ſe utitur; qui vero latitant, & torpent, ſic in domo ſunt, tamquam in Conditivo.* Et 28. *Multum intereſt inter otium, & Conditivum.*

In hypogæo.] *Hypogæa* Græcis erant ædificia ſubterranea, fornicataque, Romanis *Conditoria* dicta, ut ſententia eſt Eruditorum, ac prorſus eadem cum illis, quæ Hiſpania noſtris, *Bobedas*, dicuntur. Tales quoque fuere & Antiquorum Oleariæ Cellæ, vinariæ, & ejuſmodi, uti & noſtrates. Vocanturque pariter nobis, quæ ſubterranea monumenta ſunt condendis cadaveribus inſervientia, ita etiam *Bobedas.*

Græco more corpus cuſtodire.] Aliter nos, quam vulgus Interpretum, hunc locum interpunximus, & interpretamur, ut illud, *Græco more*, referatur ad verba *Corpus Cuſtodire*; non vero ad verba, *Poſitus in hypogæo.* Haud dubium eſt, Græcos olim Cuſtodes cadaveribus adhibuiſſe, ut ſic ea ab demorſicationibus ſagarum integra vindicarent. Græcorum enim plures inſigniter fuere ſuperſtitioſi, ac venefici, Theſſali autem in primis. Sic Appulejus inſigni loco omnia palam facit lib. 2. Metamorph. *Conſpicor medio foro procerum quemdam ſenem, inſiſtebat lapidem, claraque voce prædicabat, SI QUI MORTUUM SERVARE VELLET. DE PRETIO LICERETUR. Et ad quempiam prætereuntium, Quid hoc, inquam, comperior? hiccine mortui ſolent aufugere? Tace, reſpondit ille; nam oppido puer, & ſatis peregrinus es, meritoque ignoras, Theſſaliæ te conſiſtere, ubi ſagæ mulieres ora mortuorum paſſim demorſicant: eaque ſunt illis artis magicæ ſupplementa.* Alii prorſus erant (ut hoc inſuper notem) qui Monumentorum Cuſtodes dicerentur. De quibus illud eſt l. 71. §. 2. *D. de cond. & dem. Titio centum relicta ſunt, ita ut à monimento meo non recedat.* Eorum munus, fores claudere, aperire, à furibus cavere, floribus ac corollis ſepulcrum ornare. Poſtremum hocce ex Propertio didici, nam cetera nota ſunt. ecce verba ex lib. 3. El. 16.

Adferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulcrum
Ornabit Cuſtos, ad mea buſta ſedens.

Parum igitur locus iſte, utpote de Sepulcrorum Cuſtode, hic Petronio erit opportunus, quod non vidit quidam Interpres. Pluris vero Commentum hoc noſtrum faciet eruditus Lector, qui prius jejunas de ferali cuſtodia obſervationes conſuluerit apud Scriptores de Funeribus.

Et, quotiens defuerat poſitum in monumento lumen, renovabat.] Vix abſque lucerna ſepulcrali olim monumentum, cujus paſſim Veterum memoria, Recentiorumque. Addimus, ideo repertum olei miraculum Incombuſtibilis, quod quum nequicquam conſumeretur, raro ſic & exſtingui contingebat ſepulcrales Lucernas. Ipſæ ævo noſtro teſtantur manifeſto, quum paucis ab hinc annis in Tulliæ ſepulcro, Ciceronis filiæ inventa ſit ardens lucerna, quæ plus minus duraverat annos 1550. Item Maximi Olivii altera in agro Patavino eruta, quam itidem arſiſſe ſupra mille & quingentos

Digitized by Google

gentos annos, nullum ſit dubium. Item tertia, quæ effoſſa fuit ex Pallantis monumento, quem lancea Turnus occidit, auctore Virgilio in 10. Ipſa enim, ſi Bonfinio fides habenda eſt, neque vento, neque aqua, vel quovis alio liquore, exſtingui potuit. poſtea vero, ſubacto ſtylo, & per illud foramen ingruente aëre, lumen evanuit. Harumce autem Lucernarum & vicem ſubire poſſet lapis ille, cujus apud Lucianum mentio in de Dea Syria. nimirum Λυχνὶς καλέεται, οὔνομα δέ οἱ τοῦ ἔργου ἡ συντυχίη. ἀπὸ τούτου ἐν νυκτὶ σέλας πολλὸν ἀπολάμπεται, ὑπὸ δέ οἱ καὶ ὁ νηὸς ἅπας οἷον ὑπὸ λύχνοισι φαίνεται, ἐν ἡμέρῃ δὲ, τὸ μὲν φέγγος ἀσθενέει, ἰδέην δὲ ἔχει κάρτα πυρώδεα. *Qui Lychnis ab effectu vocatur. nam vice Lychni ſit, quoniam ab hoc multus fulgor noctu reſplendet, totaque ædes ab eo, perinde atque Lucernis, conlucet. Interdiu vero* (quod & veræ Lucernæ patiuntur) *ipſum quidem lumen amarceſcit, ſpeciem autem præ ſe fert admodum igneam.*

Una igitur in tota civitate fabula erat.] Id eſt, nihil aliud univerſi omnes in civitate fabulabantur, alia de re nullus erat ſermo. Varro lib. 5. LL. *A verbo fari, Fabula.* Fabulam ergo pro ſermone uſurpari, notum tonſoribus eſt inconditis fabulatoribus. Sed videor mihi pro rumorum ſermonumque ipſa materie transferri Petronio in præſentia, quo animadvertere haud pudet verum diſcrimen, idque exemplis confirmare. ſic plane Terentius Hecyra:

Jam nos Fabula ſumus, Pamphile, ſenex, atque anus.

Ovidius El. 1. lib. 3. Amor.

Fabula, nec ſentis, tota jactaris in urbe.

Tibullus lib. 2. El. 3.

Fabula nunc ille eſt: ſed cui ſua cura puella eſt:
Fabula ſit, mavult, quam ſine amore, Deus.

Horatius Epod. 11.

Heu me per urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui!

Italis item hocce commune. Petrarcha ita:

Ma ben veggio hor, ſi come al popol tutto
Fabola fui gran tempo: onde ſovente
Di me medeſmo meco mi vergogno.

Nequis ad ſepulturam corpus detraheret.] Nam Crux ſuffixorum ſepulchrum. Illud eſt Senecæ Patris lib. 8. contr. 4. *Suffixorum corpora Crucibus in Sepulturam ſuam defluunt.* Sic & Plautus in Milite 2.4.19.

——— *Scio, Crucem futuram mihi Sepulcrum.*
Ibi mei majores ſunt ſiti, pater, avus, proavus, abavus.

Alias Cruciariorum mores pervulgati.

Deſcendit igitur, &c.] Quippe ſubterranea ædificia monumenta erant. Nihilominus tamen tolerabilem habitationem haud infrequenter viris præſtiterunt, quod vel ex Arbitro hic (alii ſi deforent) ſatis conſtare poſſet. Id vero Scriptores De funeribus, neſcio an plene, ſuove loco, notare meminerint. eaque propter inluſtriora ejuſce rei exempla adjungere, nobis in præſentia viſum haud inutile. Abunde Suetonius in Nerone ſignificat, quum de Urbis incendio agit cap. 38, *Per ſex dies, ſeptemque noctes ea clade ſævitum eſt, AD MONUMENTORUM, BUSTORUMQUE, DIVERSORIA plebe compulſa.* Et Tacitus 15. Annal. eadem de re loquens, *ſed ſolatium,* inquit, *populo exturbato, & profugo Campum Martis* (ubi plura Conditoria) *ac Monumenta Agrippæ.* Mirum autem, quod de Julio Sabino prodidit Dio lib. 66. pag. 745. Ἡττηθεὶς δὲ μάχαις τισὶν, ἔφυγεν ἐς ἀγρόν τινα, κἀνταῦθα ἐς μνημεῖον ὑπόγειον, προκαταπρήσας αὐτὸ, κατέδυ. καὶ οἱ μὲν ᾤοντο κἀκεῖνον ἀπολωλέναι, ὁ δὲ ἐκρύφθη τε ἐν αὐτῷ ἐννέα ἔτη μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς δύο ἄῤῥενας ἐκύησε. *Ipſe deinde præliis aliquot victus, rus abiit, ibique in Sepulcrum ſubterraneum, quod ipſe prius incenderat, ingreſſus eſt: quumque conſtans eſſet opinio, illum interiiſſe, in eo novem annos cum uxore delituit, ex eaque duos filios ſuſcepit.* Nec abſonum huic eſt, quod de Democrito Philoſopho inſigni narrat Lucianus in Philopſeude: ac de B. Paulo cum Oneſiphoro, & ejus uxore, ac liberis, in Iconienſi Monumento delitеſcente Baſilius Seleuciæ Epiſcopus in vita S. Theclæ, pariterque Simon Metaphraſtes, Sic & S. Antonius ad ſepulchrum ſeceſſit, ibique quid temporis placuit morari, auctore S. Athanaſio in ejus vita. *Sepulchrum* vero μνῆμα ei dicitur, & vertit Euagrius presbyter, *Memoria.* Apte quidem, nam ſic & Latinis *Memoria* uſurpatur, potiſſimum Scriptoribus Sacris, jamque obſervatum Roſweido, viro docto. S. Auguſtinus l. 12. de Civit. Dei cap. 8. de D. Stephani Sepulchro loquens: *Ad ejus Memoriam veniebat magna multitudinis concurſus.* Videſis, unde apud noſtros Hiſpanos *Memoria* pariter pium monumentum ſignificet. Id autem adeo ſubinde percrebuit, ut infimæ ſortis ſcorticula Monumentis in ipſis proſtiterint. Ex *Buſtuaria Mœcha* dicuntur Martiali lib. 3. Epig. 93. eadem ratione qua *Submœniana uxores* Epigr. 82. Et lib. 12. Ep. 32. nempe quod in Urbis pomœriis ſuas quondam habuerint celliculas. Planius adhuc Epig. 34. lib. 1. inquit:

Abſcondit ſpurcas & Monumenta Lupas.

Deſiderium exſtincti, &c.] Bis hujuſce loci inferius recordamur. Primo, mox hoc capite ad verba illa: *Ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit.* Et tum ad illud cap. CXL. *Me gratioſiorem eſſe quam Proteſilaum.* illa adi, ibi namque haud proletariam hujus loci Inluſtrationem fœneratur Petronius.

Dolore ſupervacuo, & nihil profuturo gemitu.] Pariſſimum illud Sophoclis Electra verſ. 136, quum ad ipſam Chorus:

Ἀλλ' οὔτοι τόν γ' ἐξ ἀΐδα
Παγκοίνου λίμνας πατέρ' ἀν-
στάσεις, οὔτε γόοισιν, οὐ λιταῖς,
Ἀλλ' ἀπὸ τῶν μετρίων, ἐπ' ἀμήχανον
Ἄλγος ἀεὶ στενάχουσα διόλλυσαι
Ἐν οἷς ἀνάλυσίς ἐστιν
Οὐδεμία κακῶν

Digitized by Google

Sed tamen ab inferorum
Communi palude patrem
Nullo luctu, nullis precibus, revocare poteris,
Sed ex mediocribus malis in inſanabilem
Mærorem delapſa te ipſam perdis.
NEQUE ILLIS TAMEN MALIS LUCTU MEDERI POTES.

Ruptoſque crines ſuper pectus jacentis impoſuit,] Tibull. El. 1. lib. 1.

Tu manes ne lade meos, ſed parce ſolutis
Crinibus, & teneris, Delia, parce genis.

Id etiam præ *exſtincti deſiderio*, ut dixit, paullo ante: *Deinde ut, & corpus jacentis conſpexit, & lacrimas conſideravit, faciemque unguibus ſectam; ratus ſcilicet, quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati.* Suffulcio Commenti argutiam inſigni loco Jamblichi Scriptoris vetuſti hiſtoriæ Eroticæ, ut conjectura eſt, non inelegantis, ſic tamen verbis Photii concepto: Ὅτι οἱ περὶ Ῥοδάνην καὶ Σινωνίδα φεύγοντες ἅμα Σοραίχῳ, καταίρουσιν εἰς γεωργοῦ. τῷ δ' ἦν κόρη (θυγάτηρ) καλὴ τὴν ὄψιν, ἄρτι χηρεύουσα, καὶ τῇ πρὸς τὸν ἄνδρα εὐνοίᾳ τὰς τρίχας περικειραμένη. *Rhodanes interim & Sinonis una cum Soracho in fugam verſi agricolæ tugurium ſubeunt, cui filia erat eleganti forma, nuper admodum viduata viro, ejuſque deſiderio crines adtonſa.* Cepit id omnino & catus miles, ideoque ſubdidit Arbiter: *Nec receſſis tamen miles, ſed, &c.* Alioqui mos ille ſectilis comæ protritus.

Donec ancilla vini certe ab eo odore corrupta.] Æque atque lena à Phædromo apud Plautum, ancilla iſthæc à milite vini odore corrupta. inquit ergo in Curculione Act. 1. ſc. 1.

Eaque extempulo, ubi vino has conſperſi foreis,
De Odore adeſſe me ſcit, aperit illico.

Ac deinde per plures verſus. Bourdelotii emendatio, *vini cibique ab eo odore, &c.* haud diſplicet.

Si ſoluta inedia fueris? ſi te vivam ſepelieris? ſi, antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis?] Omnino videtur ad hunc locum reſpexiſſe Appulejus lib. 8. Metamorph. quum de Thraſylo loquitur, Tlepolemi peremtore, mori pariter in monumento deliberante: *Valvis ſuper ſeſe diligenter obſeratis, inedia ſtatuit elidere ſua ſententia Damnatum Spiritum.* Sic & in Marmore proxime laudando: Damnatam Dedo Animam, &c.

Si te vivam ſepelieris?] Nam & olim fuere, quæ id etiam præ mærore facerent. Inſigne exemplum proferam ego ex cujuſdam Inſcriptione Monumenti depromtum, jamque pridem Camerti Umbrorum in Picentinis montibus reperta, quam & ſolertiſſimum Gruterum non fugiſſe puto:

Ↄ. TIBVL. C. SEMPRONII F. MAM.
L. NEP. INFERNO PLOTONI TRICORPORI.
OXORI CARIS. TRICIPITIQVE
CERBERO MVNVS MEVM FERENS
DAMNATAM DEDO ANIMAM. ℲIℲAMQVE
HOC ME CONDO MONIMENTO
NE OBRVTIS DOMVS LAPSV FILIIS SEX
QVOS P. SCIPIO PATRIIS
CAMERTIBVS A SALO ET LIBYA
INCOLVMES RESTITVERAT.
IN DESOLATA ORBITATE SVPERSIM
MISERA Ⅎ. ANN. L. M I. D. I.
HOR. SCIT NEMO, QVIETEM
POSTERI NON INVIDEANT.
QI SECOS. MANES
SENTVAT IRATOS. ℲALE ℲITA
IN FR. P. XX. IN AGRO P. XXXIX.

Sic & Thraſylus Appulejanus, ut ſupra vidimus. Sic & Polemon Sophiſta, auctore Philoſtrato.

Si, antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis.] Iſtum locum Interpretes omnes ſilentio prætereunt haud ſecus, atque ipſus

——— *Harpocrates, digito qui ſignificat ST.*

Nos autem, illum diligentius inſpectare, haud abs re duximus. Cicer. in 1. Antonianarum ſcriptum reliquit: *Multa enim impendere videntur præter naturam etiam, præterque Fatum.* In quem locum quum incideret A Gellius, ipſummet negotii illi faceſſit, ac mihi Petronianus. Nam id maxime requirendum exiſtimarim, qua ratione Arbiter dixerit, violentam ſcilicet atque præmaturam Epheſinæ mortem præter Fatum omnino ei eſſe futuram, *Quando ſic ratio, & ordo, & inſuperabilis quædam neceſſitas Fati conſtituitur, ut omnia intra Fatum claudenda ſint*, uti Priſci antiquitus putarunt Philoſophi. Virgilius autem id ipſum, quod Cicero, Petroniuſque, de Fato opinatus eſt, dum in 4. Divini Operis verſ. 696. protulit de Elyſſa, quæ mortem itidem per vim potita eſt.

Nam quia nec Fato, merita nec morte, peribat.

Quem locum quum A. Gellius inluſtrat, ut vel ex in Ciceronis ſupra adducto præferat facem, in hunc profatur modum lib. 13. cap. 1. *Tanquam in faciendo fine vitæ, quæ violenta ſunt, non videantur è Fato venire, &c.* Eamdem quæſtiunculam movit Marcellus in De doctorum indagine, ubi quærit, An ſit ineluctabile Fatum. Etiam Macrobius lib. 1. de ſomn. Scip. cap. 13. quos vide. Hine ergo dies oritur Senecæ Tragico, Hercule Oëtæo in Choro Act. 1.

Quota pars moritur tempore Fati?

Etiam Phalaridi Tyranno Epiſt. 144. ad Nicodem, Εἴθε δὲ τοιαύτης ἐτύχομεν μοναρχίας, οὐχ ὅπως ἑαυτῶν ἀπωσώμεθα τὰς μοίρας, ἡμᾶς μὲν γὰρ ἴσως καὶ πρὸ μοίρας ἀξίους φαίη τις ἂν εἶναι, ἀπολέσθαι καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἀξίωσιν οὐδ' αὐτοὶ ἐναντιούμεθα, ἀλλ' ἵνα τῶν ἐπαινετάτων, καὶ ὡς ἐπὶ μήκιστον ἄξιον ζῆν, ἐπέχωμεν τὰ τέλη. *Utinam autem tali conditione monarchiam adepti eſſemus, non ut à nobis ipſis mortem repellamus (nam nos fortaſſe quiſpiam dignos cenſet, etiam ante Fatum perire, neque nos ipſi huic cenſuræ adverſamur) ſed ut honeſtiſſimorum, dignorumque hominum longiſſima vita, retinere poſſemus obitus.* Recte igitur, qui *Naturalem* & *Fatalem* mortem eamdem faciunt, uti περὶ στεφάνου Demoſthe-

moſthenes τὸν πεπρωμένον, καὶ αὐτόματον θάνατον. Violenter ergo, hoc eſt, inedia ac mœrore, animam de corpore videbatur extrudere velle Matrona illa Epheſina, ideoque præter Fatum interire dicebatur. Tempeſtiviter etiam hic Paterculi locum recitabo, itidem prorſus de quibuſdam inſignibus viris loquentis lib. 2. *Qui, quum ſine invidia in republica floruiſſent, eminuiſſentque ſine periculo, Quieta, aut certe Non præcipitata, Fatali ante initium bellorum civilium Morte functi ſunt.* Nec abludit Tacitus lib. 2. Annal. de Rege Archelao: *Finem vitæ ſponte, an Fato, implevit.* Inde jam patet, cur ſcilicet illos, quibus de vita ſic exire contingeret, *Mortem non ſuam* obire, Antiqui adfirmarent. Suetonius in Cæſaris ultimo capite: *Percuſſorum autem fere, neque triennio quiſquam amplius ſupervixit, neque Sua Morte defunctus eſt.* Nobis Hiſpanis id etiam familiare, *No morira ſu muerte.* Quod locutionis genus & Græcis non defuit, hacce utique non dubio doctrina fretis. plane Euſtathius lib. 7. De Iſmen. & Iſmen. Amor. Inſignis enim locus eſt, ubi puella cum Iſmenia ſuo periclitatur in mari: Οὕτω μὲν ἐν ἡμεῖς, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου συναποθνήσκομεν, καὶ τὰς ψυχὰς ᾅδῃ μεταδιδάζομεν. *Sic igitur & nos Ante Mortem moriemur, & animas ipſas ad inferos tranſmittimus.* Id Virgilio, ſupra adducto loco verſ. 697. eſt, *Ante diem perire.* Violenta autem iſthæc animæ eductio valde & ab antiquiſſimis Sapientibus interdicta. Zoroaſter Magorum princeps ſic in Carminibus, quæ Oraculorum adpellatione decorantur, præcepiſſe jam olim mortalibus videtur: Μὴ ἐξάξῃς, ἵνα μὴ ἐξιοῦσα ἔχῃ τι. *Ne educas animam, ne exiens è corpore habeat aliquid periculi.* quod Pſellus, & Plethon, Scholiis in ipſa Oracula, latius proſequuntur, plenius vero Plotinus Ennead. 1. lib. 9. Plato etiam in Phædone eleganter rem diſputat ſub Socratis perſona, & Philolai Pythagorei ſuffragio retinendam ſententiam ſubfulcit.

Vis tu reviviſcere extinctum?] Arbitri hic patefacit mentem illa D. Pauli ſententia ad Corinth. 1. Epiſt. cap. 15. 29. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt?* Ubi, *Baptizari*, adfligi eſt, ut SS. edocent Patres, obſervavitque Joan. Gagnæjus.

Vis, diſcuſſo muliebri errore, &c.] In antiquioribus vulgaribus legitur, *Viſne, diſcuſſo, &c.* unde deeſſe aliquid animadvertitur tale, *Ergo, Jam*, iſto modo, *Vis ergo, diſcuſſo, &c.* vel, *Vis jam, diſcuſſo, &c.* quod exigere omnino videtur illarum Interrogationum diverſa natura.

Vivere.] Inficetiſſimus ſane illorum genius, qui, *Bibere*, hic reponere contendunt, totis viribus Petronio reluctante. Ne autem illud ſomniarent, vel hocce, quod proxime præit, ſatis evinceret: *Ipſum te jacentis corpus admonere debet, ut Vivas.* Quid ergo, quum ſubdit? *Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona Vivere vellet, iiſdem etiam, &c.* Sic & Martialis lib. 11. Ep. 72.

Vir rogat, ut Vivat.

Unice vero Tacitus lib. 15. Annal. ad mentem Petronii ait, de Senecæ uxore, quæ pariter etiam Vivere cogebatur, *Blandimentis Vita evictam* fuiſſe.

Sicca.] Supra de hoc verbo ad illud cap. LXXXII.

——— *Et Sicco concoquit ore famem.*

Commentum id vide.

Cap. CXII. *Cæterum ſcitis, quid tentare plerumque ſoleat humanam ſatietatem.*] Dicit Euripides apud Athenæum lib. 6.

Ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ.

Saturo Venus adeſt, famelico nequaquam adeſt.

Et lib. 1. Dipnoſoph. cujuſdam Diſtichi eadem eſt ſententia:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ Κύπρις, &c.

Saturis Venus adeſt.

Et omnino vere,

Ἐν τῇ κενῇ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως

Οὐκ ἔστι· πεινῶσι γὰρ ἡ Κύπρις πικρά.

Nam ventri inani non ineſt formarum amor.

Amara Venus eſt, dira quos premit fames.

Quæ nuptias fecerunt.] *Nuptias* hic dictum de venereo concubitu. ſic & cap. XXV. *Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus, Nuptias Fecerunt.* Auctor Rhet. ad Herenn. 4. videtur locutionis rationem reddere: *Tranſlatio obſcœnitatis vitandæ: Cujus mater quotidianis Nuptiis delectatur.* Uſurparunt & plures alii. Congeſſit teſtimonia plura Alb. Gentilis lib. 2. de Nuptiis cap. 3. & de verbo *Nubere* non pauca; unde ortum, quod *Verba Nupta*, pro impudicis, & obſcœnis acciperentur, quod vulgare eſt. Eodem pertinet, quod libido paullo conſtantior, unoque amore contenta, *Matrimonium* Ciceroni dicatur Philip. 2. Item, quod *Dos* meretricum captura. Et quod deſertus amator *Viduus* vocetur. Ac denique, quod *Divortium* dicta ſit amantium diviſio, quod obſervavit ad Martialem Gruterus, à quo & poterunt peti abunde teſtimonia.

Supremoque mandaverunt officio.] Hoc eſt, juſta ſolverunt. Id vocatum *Supremum Officium*, & *Officium* ἁπλῶς. Ipſus Arbiter cap. CXVI. *Hoc peracto* (In Lycam) *libenter Officio, deſtinatum carpimus iter.* Sic quoque facetiſſimus Martialis lib. 8. Ep. 57. quod de Picente eſt, qui, quum tridens eſſet, eoſque tandem dentes ſecundum tumulum expuiſſet, conlegit miſer, inibique ipſus humavit:

Oſſa licet quondam defuncti non legat heres,

Hoc ſibi jam Picens præſtitit Officium.

Sed hocce de vitæ exodio. Protaſis quoque celebritatem, hoc eſt, diei natalis, pariter & *Officium* adpellarunt Antiqui. Ipſus Valerius lib. 11. Ep. 66.

Lucis ad Officium, quæ tibi prima fuit.

Sed alias plenius de variis *Officiorum* generibus,

At miles, dum reſidet.] Germanum illud eſt Plauti Captiveis 3. 1. 8.

Itaque venter gutturque Reſident.

Hic periodum ex MSS. ponit Gruterus, dictumque illud eſſe videtur per jocum de ventre guttureque

quieſcentibus ab edendo, & bibendo, ceſſantibuſque. Sed nihil eſt, an *Reſides* in Petronio legas, *Deſideve*. Utrumque plane ſignificant à rebus agendis ſuperſedere.

Veritus ſupplicium] Quodnam ſcilicet? ſilent Interpretes. Mihi enim jampridem lubuit inquirere. Talionis puto pœna illa, ſive Supplicium, fuit, hoc eſt, ut in crucem ſubſtitueretur cuſtos ignavus ac deluſus. Mire enim moribus Græcorum id Supplicii conveniens eſt, apud quos & alia quondam viguerunt ſimilia, Cuſtodum vero cadaverum potiſſimum. Belle de Theſſalis defunctis Appulejus lib. 2. Fabulæ aſini, quibus propter ſagarum demorſicationes & Cuſtodes, ut paullo ante ajebam, adhibiti: *Ehem, &c, quod pene præterieram, ſi qui* (cuſtos) *non integrum corpus mane reſtituerit, quidquid inde decerptum, deminutumque fuerit, id omne de facie ſua deſectum ſarcire compellitur.* Innuit & Supplicii acerbitatem deſperatio illa militis: *Nec ſe exſpectaturum judicis ſententiam, ſed gladio jus dicturum ignaviæ ſuæ.*

Locum.] Morticinum ac ſepulcrale verbum etiam *Locus.* Vetus monumentum Tibure inter alia:

HVNC. LOCVM. VTI. ME. VIVA.
DETERMINAVI.

Et paſſim ſimiles Tituli. Pro eodem *Locus* & *Conditorium* uſurpantur. uti & interdum *Arca.* Diſertim Petronius addit: *Et fatale Conditorium familiari, ac vero, faceres.* & poſt pauca: *Jubet corpus mariti ſui tolli ex Arca.* Inde etiam *Loculi* vocati *Loci* illi. Plinius lib. 7. cap. 2. Quum de Pyrrhi Regis pollice in dextro pede loquitur: *Quem cremari cum reliquo corpore non potuiſſe, tradunt, conditumque Loculo in templo.* Symphoſius interpres Hiſtoriæ Apollonii Tyrii: *Pro meritis fabricant Loculum ex ære collato, & ſcripſerunt,* &c. Paulus Diaconus *Locellum* nuncupavit in Narſete: *Cujus corpus poſitum in Locello plumbeo cum omnibus ejuſdem divitiis Conſtantinopolin eſt perlatum.* Inde *Loculatus*, ſepulcro conditus dicitur S. Zenoni Martyri in ſermone De Lazaro. Etiam, *Capulus*, pro eodem invenitur. Appulejus lib. 10. Mileſ. *Ecce pater ſuus ipſe manibus cooperculo Capuli remoto*, &c. & aliis in locis. Dedit & Gutherius imaginem jam id genus *Locorum* in de Jure Manium 2. quem vide. puto & pridem Gruterus. Præterea *Loculus* Antiquis non ſolum Arca, qua defuncti conditi, ſed etiam Feretrum, quo elati. Fulgentius de Priſco ſerm. *Sandapilam Antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum: id eſt, Loculum, non, in quo nobilium corpora, ſed in quo plebeiorum, atque damnatorum, cadavera portantur.* Unde haud incpte colligere eſt, ipſiſmet Arcis & ſæpius portatos, uti apud nos Capulis, quos, *Ataudes*, vocamus, & portantur mortui, & conduntur.

Iſſet in crucem.] Sic infra loquitur cap. CXXXVII. *Si magiſtratus hoc ſcierit, Ibis in crucem.*

Cap. CXIII. *Erubeſcente non mediocriter Tryphæna, vultumque ſuum ſuper cervicem, &c.*] Hunc locum infra opportune inluſtramus ad verba cap. CXXXI. *Ramum ſuper oculos meos poſuit*, &c. illum locum adi.

Expilatumque libidinoſa migratione navigium.] Vide quæ hic notat doctis Scioppius Symbolis ſuis: nam, præter quam quod callentiſſime locum ibi interpretatus eſt, commode viam quoque præmuniunt rebus non paucis, quæ inferius à nobis ſparſim obſervandæ ſunt.

Concinnabat ſpoliatum crinibus vultum.] Verus iſte amoris characteriſmus eſt, indiciumque non leve. Ejus & ſupra jam Arbiter inſigne ſpecimen præbuit cap. XVIII. verbis illis: *Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier baſiavit me ſpiſſius, & ex lacrumis in riſum mota deſcendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit.* ubi nos opportuna adduximus.

Fœderis novi.] Hoc eſt, gratiæ amoriſque denuo coëuntis, inter Tryphænam, & Gitonem.

Sed obliquis oculis.] Sic, *Oculo Obliquo*, dixit Horatius Ep. 14. lib. 1.

> *Non iſtic Obliquo Oculo mea commoda quiſquam*
> *Limat.*

Et, *Invido*, interpretatur recte Porphyrio. Unde *Invidia* dea eſt apud Ovidium lib. 2. Metamorph.

> ——— *Obliquo Lumine cernens.*

Contra Oculus *irretortus* Horatio rectus eſt, non obliquus, non invidus Od. 2. lib. 2. *Invidentis* ergo ille geſtus eſt, invidia enim plane laborabat Encolpius. Etiam *Irridentis.* Scholiaſtes Apollonii Rhodii verſum illum 1. Arg. enarrans,

> Καί μιν ἐπιλλίζων ἠμείβετο κερτομίοισι,
> *Ipſumque irridens excepit cavillatoriis.*

inquit: Ἐπιλλίζων δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπιμωκώμενος· ἴπιλλοι γὰρ οἱ στραβοί. *Oculis diſtortis, ſive obliquis, ſubſannans.* ἴπιλλοι *enim dicuntur, qui diſtortis ſunt oculis.* Item *Iraſcentis* eſt, quod & Arbitro mire convenit. inquit enim: *Sed Obliquis Trucibuſque oculis utrumque ſpectabam.* Sic apud noſtrum Italicum lib. 2. quidam *Turbidus ira, & rabie:*

> *Obliquos verſat materna per ubera viſus.*

Et apud Claudianum de Bel. Getico Alaricus:

> *Obliquiſque tuens Oculis non pertulit ultra*, &c.

Obliquat oculos, quod in Thyeſte dixit Seneca Chor. 1. aliud innuit, hoc eſt, Avertit. ſed Act. 4.

> ——— *Torvum, & Obliquum intuens.*

Arbitrum nunc exprimit: *ſed Obliquis Trucibuſque.* &c.

Tamquam familiarem.] Amicum, adulterum, ut paullo ante cap. præcedenti: *Et fatale conditorium Familiari, ac vero faceres.* Nunc Arbiter ipſe interpretatur, quum ſubdit: *Et aliquando gratum ſibi Amatorem.*

Tralatitia propinatione.] Iſthæc haud tralatitia olim inter amatorias elegantias deliciaſque, nempe prægustatum poculum amatori porrigere, de qua indubie capiendus eſt nunc Arbiter; itaque ſupra monuimus ad verba cap. CIX. *Jam Tryphæna Gitona extrema parte potionis ſpargebat.* ubi largiter egimus de more iſto.

In partem voluptatis tentabat admitti, nec domini;

ſuper

Digitized by Google

ſupercilium.] De Lica fragmentum iſtud. *Domini Supercilium*, non, ut alibi, *Triſte eſt*, ſed ſuperbum. ſic & cap. xci. *Poſtquam ſe amari ſenſit, Supercilium altius ſuſtulit.* Item Seneca lib. 2. de Benef. cap. 4. *At plerique ſunt, qui beneficia aſperitate verborum, & Supercilio, in odium adducunt; eo ſermone uſi, ea ſuperbia, ut impetraſſe pœniteat.* Ubi *Superbia* ad *Supercilium* refertur, τὸ *eo ſermone uſi*, ad *Aſperitatem verborum.*

Dum ancilla reſtitans in hæc erupit.] Subleſtæ, ut puto, fidei iſtud fragmentum Pariſinæ editionis, mihi jam ſupra laudatæ, hic haud importune inſeri paſſi ſumus. quod deinceps & aliis condonare, in animo habemus; illis præcipue, quæ priſci ſenſus nimirum præbeant aliquod, etſi levidenſe, veſtigium. Quod ſemel hic (nam ſupra aliis locum uſque adhuc non fecimus) Lectorem commonere ſatis ſit, præterquam quod ipſa Characterum diſſeritas ſignanter abundeque propalet ſpurium ipſorum genus.

Quam ſportam. Si vir fueris non ibis ad ſpuitam.] Diſcerpti corporis minuta neſcire fruſta, quis non fatebitur humano chirurgo fore neceſſum? Epidaurius igitur adſit cum ſuis Machaone, & Podalirio illis internoſcendis, compingendis, coagmentandis. Nos enim homines ſumus, non Dii. Qui aliter periclitantur, monſtra ſpiſſius progenerant, quam illis procurandis ſatis ſit tota me-Hercules Aruſpicum diſciplina. Teſtes ipſa ſint capita hic lectionum pullulantia, quarum Critico ferro ſi Bonæ Mentis igniculum addi non patimur, in prolixam, ac malignam ſegetem productum iri, dubio non ſit. Eccilla ergo, quæ in præſentia ſuccurrunt: *Quam ſportam, ſpuriam, ſcortum:* &, *ibis ad ſpuitam, ſpurcam, ſpinthriam, ſportam.* Quibus nugaciſſimi polyloquidori ſit cumulare deliria.

Et homo dicaciſſimus carminibus vindicaret.] Ea cauſſa eſt, quapropter ſuadet Socrates apud Platonem in Minoë, meritis ac benivolentia gratos Poëtas omnino eſſe reddendos. ſed ſatius erit, quam me, eumdem audire: Διὸ καὶ σὺ, ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῇς, εὐλαβήσῃ, καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ, ὅτῳ μέλει τοῦ εὐδόκιμος εἶναι, μηδέποτε ἀπεχθάνεσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί. οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν, ἐφ' ὁπότερ' ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εὐλογοῦντες, ἢ κατηγοροῦντες. *Quam ob cauſſam & tu, ô vir Optime, & unuſquiſque alius, cui bona exiſtimatio curæ eſt, ſi modo ſapitis, diligenter cavere debetis, ne poëticum hominem infenſum aliquem habeatis. Poëta quippe vim maximam in utramque partem, & ad laudandum, & ad vituperandum, habent.* Quo item facit illud cap. xcvi. *Maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.*

Jurat Eumolpus verbis conceptiſſimis.] Arbiter cap. cxxxiii. *Tetigit puer oculos ſuos, Conceptiſſimiſque juravit verbis.* Ubique eſt, Dictatis verbis à deferente jusjurandum, Id Silii Italici eſt lib. 10.

——— *Dictataque jurant*
Sacramenta Deis ———

Exemplum autem inſigne exſtat ejuſcemodi Jurisjurandi apud Plautum Rudente 5. 3. Sed de his abunde jam Briſſonius lib. 8. de Formulis, Cognatus in Adag. & Budæus in adnotat. ad Pandectas.

Cap. CXIV. *Velaque tempeſtati ſubducunt.*] *Vela ſubducere*, nauticum eſt. Julius Cæſar lib. 4. de Bello Alexandr. *Quod ubi conſpexit, celeriter Vela Subduci, demittique antennas, jubet.* Quod itaque factum tunc potiſſimum, quum ventus pelago iraſcebatur. Sic etiam Ovidius lib. 11. Metamorph. qui locus ſic probe ſcribendus:

Ardua jam dudum dimittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum Subducite Velum.

Poſtquam ſpes omnis manifeſto evolavit.] Fidem hic Bourdelotio habuimus, ita ex neſcio quis MSS. codd. locum reponenti. iccirco neceſſario duximus, præferendam fore ſcripturam præ altera haud indecenti, quæ tamen emendatione tantum Franc. Pithoei nitebatur, *Poſtquam maris æſtus convaluit*, in qua etiam & hocce inſuper incommodi, quod non ſcilicet contextus repleretur hiatus.

Supinas porrigit manus.] Quæ *Supina Manus*, ſupra jam patefacimus ad verba cap. xvii. *Protendo igitur ad genua veſtra Supinas manus*, quod vide.

Veſtem illam divinam.] Ipſius nempe Iſidis, cujus indubie ſimulacrum in puppi navis ei ſacræ. Ubi neſcio quid ego jam pridem comminiſcebar de Peplo illo, cujus apud Lutatium, Statii Scholiaſtem, mentio verbis iſtis ad 10. Thebaid. verſ. 56. *Peplum eſt veſtis candida, aureis clavis picta, ſine manicis, quod ſimulacris fiebat. Sed hoc Peplum primum ab Athenienſibus inſtitutum, quod matronæ ſuis manibus faciebant, & inter triennium Numinibus offerebant.* videlicet Minervæ, ut puto, primitus Panathenæis. Et pariter haud incommode Arbitri locum capi poſſe exiſtimabam de Peplo eo, quem Panathenaica navis, Minervæ adparata, pro velo habebat. de ipſo ſic Suidas ſcriptum reliquit: Ἰδίως παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, πέπλος τὸ ἄρμενον τῆς παναθηναϊκῆς νεώς· ὃν οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύαζον τῇ Ἀθηνᾷ διὰ τετραετηρίας. *Apud Athenienſes Peplus proprie dicebatur velum Panathenaicæ navis, quum Athenienſes quarto quoque anno inſtruebant Minervæ.* & Philoſtratus lib. 2. de vit. Sophiſt. in Herode. Κἀκεῖνα περὶ τῶν Παναθηναίων τούτων ἤκουον, πέπλον μὲν ἀνῆφθαι τῆς νεὼς ἡδίω γραφῆς σὺν οὐρίῳ τῷ κόλπῳ· δραμεῖν δὲ τὴν ναῦν οὐχ' ὑποζυγίων ἀγόντων. *Illa de Panathenæis audivi, velum è navi eſſe ſuſpenſum, jucundius picturâ cum ſinu proſpero, navimque, nullis trahentibus jumentis, incurriſſe.* Nec ea illa Minerva reluctabitur, abhorrebitque ab hocce cum Iſide commercio. Multiplex namque Iſidis numen quondam habitum, eaque propter *deorum* ei, *dearumque faciem uniformem* dedit Appulejus; ipſamque *multiformi ſpecie, ritu vario, nomine multijugo, totus venerabatur orbis.* quo facit & Myrionyma Isis, in titulo marmoreo; & illud alibi laudatum, Una Quæ Es Omnia Dea Isis. Unde & ad illam pertinere Simulacrum illud, quod in De Dea Syria deſcribit Lucianus, licet animadvertere. Ejus

verba

verba ſunt: *Καὶ τὰ ξύμπαντα, ἀτρεκέι λόγῳ, Ἥρη ἐστί: ἔχει δέ τι καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Σεληναίης, καὶ Ῥέης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Νεμέσιος, καὶ Μοιρέων.* *Nam in univerſum quidem, quod vere dixeris, Juno eſt: cæterum habes quippiam & MINERVÆ, & Veneris, & Lunæ, & Rhea, & Dianæ, & Nemeſis, & Parcarum.* Exſertim autem apud eumdem Appulejum de ſe ipſa Iſis magnifice protatur: *Hinc Autochthones ATTICI me Cecropiam MINERVAM nominant.* Nec tempore conſecrationis Navigia illa differre, conſtabit conferenti. De Iſiaco ita ipſe Mileſiarum Scriptor: *Diem, qui dies ex iſta nocte naſcetur, æterna mihi nuncupavit religio: quo, ſedatis hibernis tempeſtatibus, & lenitis maris procelloſis fluctibus, navigabili jam pelago, rudem dedicantes carinam, primitias commeatuum libant mei ſacerdotes.* De Palladio vero ſic in Ciri Virgilius:

Quum levis alterno Zephyrus concrebuit Euro,
Et prono gravidum provexit pondere curſum.

Quod ſignanter de pariſſima anni tempeſtate ſuſcepit Turnebus lib. 28. Adverſ. cap. 5. quum nimirum, hyeme jam exacta, flare incipit Favonius, ac mare, quod ante clauſum erat, aperitur, incipitque navigatio exerceri. Præterea pretioſum plane fuit & Velum illud, ac plures io eo erant intertextæ picturæ, acuque varia Palladis exprimebantur facinora, ut Virgilius opere laudato oſtendit, ac plures, quos in Panathenæis retulit Meurſius cap. 28. Nec diverſum ab eo prorſus fuit Velum Iſiacum, io quo (*carbaſum* Appulejus adpellat) & litteræ intextæ agnoſcuntur, *Votique* navigii rationem reddentes. Sed forte inquis, obſtare noſtro Commento, quo minus ejuſdem numinis ſit utrumque navigium, quod Iſidis ſingulis annis redderetur pelago, Panathenaicum vero, quod proprio veluti jure ſibi vindicat Peplum, quinto tantum anno, hoc eſt, Majoribus Panathenæis. Sed me-Hercules, inquam ego, perridiculum eſt, diverſis in regionibus velle, licet *Unicum Numen* ſit, ut ait Appulejus, quum id tamen ſub diverſis nominibus colatur, ejuſdem & ipſimet prorſus ritus exactiſſime ſerventur. Quod quamquam ſatis ſuperque foret delicatiſſimo ſcrupulo removendo, proferam inſuper diſertum mihi teſtem, qui Minoribus Panathenæis, hoc eſt, quotannis, aperte prodat, ſolitum Peplum deduci. Is eſt Scholiaſtes Ariſtophanis, in hunc modum adfirmans io Equitibus: *Ἐπεσκευάζετο οὖν ὁ πέπλος καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, καὶ ἐπομπεύετο ἐν τοῖς Παναθηναίοις.* *Conficiebatur igitur quotannis Peplus, & in Panathenæis deducebatur.* Si vera ergo iſthæc mens Arbitri fuit, tunc enim *καταχρηστικῶς Divinam veſtem* vocavit velum illud pretioſum, Iſidique conſecratum.

Siſtrumque.] Vel hinc Scioppii opinioni accederet non leve tutamen, nam Iſis olim Siſtrum in dextra gerens effingebatur, pariterque ejuſdem Sacerdotes ipſum in pompa geſtabant, quatiebantque, unde dicti *Siſtrati.* Formam autem ejus ex Appulei deſcriptione licet intelligere lib. 11. ubi Iſidem è mari emergentem depingit floridiſſime: *Nam dextera quidem ferebat æreum crepitaculum, cujus per anguſtam laminam in modum balthei recurvatam trajecta media pauca virgula, criſpante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum ſonorem.* Mirifice enim iſthæc deſcriptio cum Siſtri imagine convenit, quæ apud Gruterum eſt, Inſcriptionum in Opere pag. 82. num. 3. & 4. tu confer, & Siſtri Antiquorum formam penitiſſime percipies. Materiam vero nec minus clare præbebit ipſus Madaurenſis Scriptor ibid. *Magna religionis terrena ſidera, æreis, & argenteis, immo vero aureis etiam, Siſtris argutum tinnitum conſtrepentes.* Haud igitur Encolpio *Siſtrum* quoque præda contemnenda, quum ſuſpicari proclive ſit, neutiquam Navigio Iſidis, *Muneribus largis*, ut inquit Appulejus, onuſto, Aurea, Argenteaque Siſtra defuiſſe. Itaque nihil jam mirum, ſi paullo poſt inconſtanter polliceatur, *Numos in præſentem* illum *uſum Deûm Matrem pro fide ſua reddituram.* quorum mentem verborum nos ſuo loco explicamus.

Redde navigio.] Cave autem confundas Navigium illud, quod expilatum fuiſſe prodidit Licas cap. præced. cum hocce, de quo nunc ſermo. diverſa quippe plane ſunt, ut ex dictis ſat conſtat, hocce viri Tarentini eſt, illud Iſidis erat. Religione vero haud prorſus abſimilia fuere; Licæ namque iſtud ſacrum erat Minervæ, ut ex ejus Tutela jam vidimus, quod Numen cum Iſide promiſcuum.

Et illum quidem vociferantem in mare ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit, atque hauſit.] Non ſine horrido religionis reſpectu hocce prolatum à Petronio, qui pluſquam anili ſuperſtitione imbutum exhibet ſeſe toto in Satyrico. Tale ejus ingenium fuit, qui iſtiuſmodi deorum originationem mortalibus adſeruit io fragmentis.

Primus in orbe deos fecit timor.

Repetendum ergo illud cap. CVI. ut clareat Commentum: *Ita vide ut proſit*, verba Licæ ſunt, *illis ignoſce, quos ad pœnam ipſe Deus deduxit. Quod ad me attinet, non ſum crudelis, SED VEREOR NE, QUOD REMISERO, PATIAR.*

Repetitumque infeſto gurgite procella circumegit, atque hauſit.] Vortice, ſive marina vertigine, Licam hauſtum, Arbiter innuit, nam, ut Quioctiliaous inquit lib. 8. cap. 2. *Vortex eſt contorta in ſe aqua, vel quidquid aliud ſimiliter vertitur.* *Τυφὼν* Græcis dicitur, *præcipua navigantium peſtis*, Plinio Auctore lib. 2. cap 48. Vide ut transferat D. Auguſt. lib. 4. Confeſſ. cap. 14. Hinc veram Originationem duco vocis noſtræ, nemini uſque adhuc animadverſam. Cincinnulos nempe ante aures dependulos, ingenioque ſuo, vel arte, anulatim contortos, circumactoſque pari ratione non dubio, *Tuphos*, vocamus. Aſt elegantem inſuper Silii noſtri imaginem adpingo pariſſimæ Vertiginis, de flumine canentis Druentia lib. 3.

——— *Correpta ſub armis*
Corpora multa virûm ſpumanti Vertice Torquens
Immerſit fundo.

Et

Et ultimum hoc gaudium, fatis properantibus, rape.] Epicurea iſthæc παραίνεσις eſt, quæ pluribus adeo Antiquorum adriſit, ut eo potiſſimum ſcilicet, quod in vicinia mortis eſſent conſtituti, largiuſcule genio indulgendum eſſe, exiſtimarent. Eadem Anacreontis mens in iſtis verſiculis.

> Ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν,
> Εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
> Οὐκ οἶδα· τοῦτο δ' οἶδα,
> Ὡς τῷ γέροντι μᾶλλον
> Πρέπει τὰ τερπνὰ παίζειν,
> Ὅσῳ πέλας τὰ μοίρης.
> *At, an coma ſuperſint,*
> *Defluxerint an omnes,*
> *Hoc neſcio; ſed illud*
> *Certo ſcio, decere*
> *Senem, hoc magis vacare*
> *Amoribus, jociſque,*
> *Quo mors magis propinquat.*

Ea cauſa ergo eſt, quod *Ultima* illa *Gaudia* velut *Rapi* viderentur. Plane hic Petronius, & planius adhuc Martialis lib. 7. Ep 46.

> *Vive velut Rapto, Fugitivaque Gaudia carpe.*

Item, quod illæ, quæ Rapiuntur, Voluptates gratiores interdum judicentur. Exin Leander ſic apud Ovidium Boream adfatur in Epiſtola ad Heronem:

> *GAUDIA RAPTURO ſi quis tibi claudere vellet*
> *Aërios aditus, quo paterere modo?*

Plinius itidem, *Rapere vitam*, pro delicioſiſſime ætatem exigere, dixit lib. 14. cap. 22. De potantibus loquens in venientem uſque diem: *Rapere ſe ita Vitam prædicant, quum priorem diem quotidie perdant, immo vero & venientem.*

Fatis properantibus.] Itidem eſt in priſcis Marmoribus: FATIS URGENTIBUS. *Properare* tamen *fatum*, dictum de illo antiquis Scriptoribus invenio, qui, quum eſſet in mortis vicinia conſtitutus, ipſam quaſi acceſſere videtur. Sic Seneca Tragicus in Hercule Furente:

> *Quid juvat durum Properare Fatum.*

Ovidius Halicutico:

> ——— *Atque ſuo Properat ſibi robore Fatum.*

Etiam & ipſa *Fata Properare* dicebantur, uti nunc Arbitro, pariter ac Lapidi veteri:

> HEIC VIRIDIS ÆTAS CUM FLORERET ARTIBVS,
> CRESCENTI ET ÆVO GLORIAM CONSCENDERET,
> PROPERAVIT HORA TRISTIS FATALIS MEA.

Feſtinata itidem *Fata* Martiali ſunt Epig. 88. lib. 9.

> *Feſtinata ſui gemeret quum Fata Severi*
> *Silius.*

Contra Horatius de Mæcenate ab inclementia Saturni Jovis benignitate ſervato lib. 2. Carm. 17. dixit:

> ——— *Volucriſque Fati*
> *Tardavit alas.*

Meaque tunica contectus.] En quod cap. XI. *Veſti-contubernium* vocavit. ubi nos ejus conſortii pluſcula exempla congeſſimus.

Exſeruit ad oſculum caput.] Id eſt, ad os rejecit uſque tunicam à capite, qua totus erat contectus. *Oſculum* parvum os eſt, nam diminitivum ab Ore. ſic de ipſo Gitonis ore infra cap. CXXVII. *Ex cujus Oſculo pendes?* Elegans vox eſt, elegantioribuſque Scriptoribus haud infrequens. Pluries ea utitur Petronius, nec abfuit in emendatiſſimæ illa Circes deſcriptione cap. CXXVI. *Oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit.* Plene vero in noſtra Sirene. Sic Plinius etiam lib. XXVIII. cap. 2. *In adorando dexteram ad oſculum referimus, totumque corpus circumagimus.* Id Appulejus ita in Apologia protulit: *Adorandi gratia manum labris admovere.* Hinc ergo diſces, quanta Martialis proprietate locutus, quum labia ſive Labella puellæ ſeptennis *Oſcula* adpellavit lib. 11. Ep. 92.

> *Ipſaque crudeles ederunt Oſcula morbi,*
> *Nec data ſunt nigris tota Labella rogis.*

Eadem ratione & Cælius Aurelianus Medicus lib. 5. Tardar. Paſſ. cap. 6. *Oſculum veſicæ*, dixit, pluresque uſurparunt alii. Aſt poſtea pro Savio crebrius ſumtum fuit *Oſculum*, uti viciſſim *Savium* pro Ore parvo, elegantique. Plautus Rudente Act. 2. ſc. 2.

> ——— *Tum quæ indoles in Savio eſt?*

Sic & Appulejus lib. 3. Metamorph. & Virg. in Catal.

Aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit.] Inhumanum quippe prorſus habitum, inhumatum corpus præterire, quod ſæpius repetitum, vulgoque notum: cauſſæ non item. Plures ego invenio, itaque conligo, & refero. Prima vulgatior eſt, ab Homeroque petita, ac non ſemel, ut puto, ab ejus interpretibus, Virgiliique, qui ab ipſo mutuatus eſt, in librumque 6. Divini operis tranſcripſit, memorata. Animas enim eorum, qui ſepulti non erant, Charon portitor tranſmittere non quiverat, ſed vagari credebantur in ripa, ac diris interea modis miſere torqueri. Plane hoc ex Homero conſtat lib. 23. Iliad. ubi dormientem Achillem adloquitur Patrocli anima. Virgilius autem pluries tetigit, apertius vero 6. lib. quum ad Æneam profatur Sibylla:

> *Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataque turba eſt. &c.*

Addam inſuper & Heliodori locum elegantem ex lib. II. pag. 67. Ed. Bourdel. pluresque prætermittam ob faſtidium. Verba Theagenis ſunt, vocem Charicliæ animam defunctæ errantem eſſe, ſuſpicantis: Ὁ δὲ οὐδὲν ταραχθεὶς ὑπήκουσε, καὶ ἥκω, φιλτάτη ψυχὴ, ἔλεγεν. ἔνδηλος εἶ περὶ γῆν ἔτι φερομένη· τὸ μὲν διότι τοιούτου σώματος, οὗ πρὸς βίαν ἐξηλάθης, ἀποστῆναι οὐ φέρουσα· τὸ δὲ, διὰ τὸ ἄταφον εἶναι ὑπὸ νερτερίων εἰδώλων εἰργομένη. *Ille autem nil territus audivit, & Veniam, cariſſima anima, dicebat. Manifeſtum prabes argumentum, te adhuc ſupra terram ferri: partim quod à tali corpore, ex quo per vim expulſa es, diſcedere ſine moleſtia non poſſis: partim quod, quia ſepulta non es, fortaſſis ab inferna-*

ſernalibus umbris arcearis. Sed de cauſſa iſthac ſatis. Aliam vero prodidit Onoſander Strategici cap. 36. quæ potiſſimum ad Imperatores ſpectat, qui tam gnaviter olim defunctorum corpora ſepulturæ mandarunt: Ὁσία μὲν γὰρ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀποιχομένους εὐσέβεια, ἀναγκαία δὲ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ζῶντας ἐπίδειξις. ἕκαστος γὰρ τῶν στρατιωτῶν ὡς αὐτὸς ἀμελούμενος, εἰ πέσοι ἔτυχε, πρὸ ὀφθαλμῶν ὁρῶν τὴν τύχην, καὶ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος καταμαντευόμενος, ὡς οὐδ᾽ αὐτὸς οὐκ ἂν τεθνεὼς ταφησόμενος, ἐπαχθῶς φέρει τὴν ἀτύμβευτον ὕβριν. *Sancta enim hæc, & religioſa circa eos, qui ſic abierunt, pietas eſt, ejuſque neceſſaria inter ſuperſtites demonſtratio. Etenim unuſquiſque militum ſibi ante oculos ponit, eodem modo ſe, ſi forte in bello ceciderit, ludibrio deſpectuique fore; & inſepultum ſe remanſurum præſagiens, mortis honore carere, non ferendam putat contumeliam.* Aliam & Seneca in fragmentis: *Non enim defunctorum cauſſa, ſed vivorum, inventa eſt ſepultura; ut corpora, & viſu & odore fœda amoverentur; alios terra obruit, alios flamma conſumſit, alios lapis oſſa redditurus incluſit. Non defunctis, ſed noſtris oculis parcimus.* Verum enim vero, *Humanæ conditionis conſortium eſt*, quæ potior mihi religioſæ illius neceſſitudinis cauſſa ſemper fuit viſa. exindeque obortum, ut illud officium exhibere, adpelletur *Humanitas.* Quum cadaver enim inſpicimus, noſtrum neceſſario ineluctabile fatum refricatur; itaque propritim noſtræ videmur ſorti conſulere, quum alteri nimirum illam præſtamus pietatem, cujus & feræ non raro mira ſpecimina præbuere. De Elephantis ſic Ælianus lib. 5. de animal. tradidit cap. 49. Ὅτι ἄρα ἐλέφαντα θεασάμενος ἐλέφας νεκρὸν, οὐκ ἂν παρέλθοι μὴ τῇ προβοσκίδι γῆν ἀρυσάμενος καὶ ἐπιβαλὼν ἱεράν τινα ἀπόρρητον ὑπὲρ τῆς κοινῆς φύσεως τελῶν, καὶ φυγὼν ἄγος. εἶναι γὰρ τὸ μὴ δρᾶσαι τοῦτο ἐναγές. *Elephantus, quum alterum perſpexerit mortuum, non præterit, quin humum proboſcide hauſtam, veluti ſancta, & myſtica quadam ceremonia, injiciat. COMMUNEM NATURAM miſeratus mortuo parentans, ut ne aliquid impie committat: nam, hoc quidem ipſum non facere, execrabile ducit.* Ideo, *Juſta perſolvere*, jure id Antiqui vocarunt. quippe reddebatur enim ſic, quod neceſſario Communi Naturæ deberi videbatur. Curtius ita lib. 4. loquitur: *Alexander corpori uxoris ejus Juſtis Perſolutis*, &c. D. Ambroſius in laudatione Theodoſii: *Theodoſio Patri Juſta Perſolvit.* Ac plures alii.

Tralatitia humanitate] Inhumanitate vero non tralatitia lectionem hanc ſollicitant, qui ſcribere tentant, *Tralatitia humatione.* ubi jam, *Lapidabat*, abundaret. Adluſit in *Tralatitia* ad genus funeris, *Tralatitium* vocatum. quod ἀδιάφορον erat, & perfunctorie exhibitum, ceu *Lapidatio* eſt. de illo Kirchmannus lib. 1. de Funer. Rom. cap. 4. & Gutherius lib. 1. de Jure Manium cap. 20.

Iratis etiam fluctibus imprudens arena componet.] Explicat Quinctilianus Declam. 6. *Corporis projectis: Non ſepelies? vide, quæſo, ne, dum litigas, ARENAM FLUCTUS AGGERET.* Plura ibidem opportuna.

Patior ego vinculum extremum.] Adluſit etiam hic dubio procul ad morem veterum, quibus, morti nimirum proximos amplecti, conſuetum. Cic. Orat. 5. in Verrem: *Matreſque miſeræ pernoctabant ad oſtium carceris, ab Extremo Complexu liberum excluſæ.* Hocce Romanis in uſu fuiſſe notarunt jam alii. Obſervo ego itidem & Græcis. Theagenes ſic apud Heliodorum deflet Charicliam lib. 2. pag. 63. dum defunctam eſſe autumat: Προσαφῄρηταί με καὶ τὰ τελευταῖα περιβολῶν, ἐσχάτων φιλημάτων, καὶ ἀψύχων ἀπεστερήθην. *Erepta eſt mihi facultas Extremi complexus: ultimiſque oſculis & examinibus orbatus ſum.* Juvant plane & ſequentia Commentum: *Et veluti lecto funebri aptatus, &c.*

Veluti lecto funebri.] Propritim, nam pheretri genus *Lectica* & *Lectus*; honeſtiorum tamen cadaverum. Seneca P. lib. 6. Cont. 6. *Verſa ſunt in exſequias nuptiæ, genialiſque Lectus mutatus in funebrem.* Propertius *Mortiferum* vocavit lib. 3. El. 13.

Namque ubi Mortifero jacta eſt fax ultima Lecto.

Et ſæpius alias. Sic & *Torus* uſurpatur paſſim. ipſe Elegiographus lib. 2. El. 13.

Nec ſit in Attalico mors mea nixa Toro,

Ovid. lib. 8. Metam. Virgilius, plures.

Exſpecto mortem jam non moleſtam.] Immo potius, juxta Ethnicorum errorem longe turpiſſimum, exoptandam maxime. Enimvero animam in amatoriis amplexibus exhalare, ut ſummum videlicet bonum à ſuis diis impetrabant olim. Sic exſertim de Pindaro, Græcorum Lyricorum principe memoriæ prodidit Heſychius Mileſius: Πίνδαρος ὁ λυρικὸς αἰτήσας τὸ κάλλιστον αὐτῷ δοθῆναι τῶν ἐν τῷ βίῳ, ἀθρόον ἀπέθανεν ἐν θεάτρῳ, ἀνακεκλιμένος εἰς τὰ τοῦ ἐρωμένου αὐτοῦ Θεοξένου γόνατα. *Pindarus Lyricus precatus deos, ut quod in vita maxime optandum ſit, ſibi darent, in theatro repentina morte exſtinctus eſt, reclivi capite ſuper amaſii Theoxeni genua.* Quod ipſum tradiderunt Suidas, & Valerius Maximus.

Cap. CXV. *Audimus murmur inſolitum.*] Sic Fulgentius lib. de Virgiliana Continentia: *Nam ecce ad me etiam ipſe* (Virgilius) *Aſtras ſontis bractamento ſaturior advenit; quales vatum imagines eſſe ſolent, dum, adjunctis ad opus conficiendum tabulis, ſtupida fronte arcanum quoddam latranti intrinſecus tractu Submurmurant.* Hunc locum pridem Wouwerius laudavit, & Bourdelotius noviſſime; nihilominus tamen nos etiam exſcripſimus, ut ejus inveterato morbo (laborat enim inſigni) medicas adhiberemus manus. Ineptiſſimo, immo nullo, ſenſu, *Latranti intrinſecus tractu*, omnes editi retinent. tu ſcribe, *Rictu*, quæ mira loco illi vox, & ingenio Scriptoris, & Scripti adpoſitiſſima. Emendatio, libere dicam, certiſſima eſt; pariterque, me hic eſſe de fide Plagiarii mei vehementer ſuſpectum.

Et ſub diæta Magiſtri.] De *Diætis*, ſive *Zetis* multi. Apud nullum autem Petronii Interpretem memoria de Navium Diætis, de quibus nunc Arbitro noſtro ſermo. Inſigne vero exemplum eſt, quod de Hieronis

nis navi profert Athenæus lib. 5. Dipnoſoph. In ipſa enim Ἦσαν δίαιται τε τετράκλινοι τοῖς ἀνδράσι, τριάκοντα τὸ πλῆθος. *Diata erant numero triginta viriles quatuor lectis ſtrata*, præter plores nautarum. Dicebantur, quibus & Diætarum cuſtodia erat commiſſa, exinde *Diatarii*. Sic Ulpianus l. 12. §. 42. D. de Inſtruct. vel inſtrum. leg. *Sunt quidam in Navibus, qui cuſtodia gratia Navibus præponuntur. ut Ναυφύλακες, & Diatarii*. Ceterum, ut inquit Ovidius:

Carmina ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt.

Et Phædrus de Simonide inluſtri Poëta:

Victoris laudem cuidam Pyctæ ut ſcriberet,
——— ——— *Secretum petit.*

Unde apte jam igitur, ſi inter Navis ſtrepitus, ſeceſſum quæſiverit Eumolpus. nam, ut recte dixit Horatius lib. 2. Ep. 2.

Tu me inter ſtrepitus nocturnos, atque diurnos,
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum?

Quaſi cupientis exire bellua gemitum.] Ut prorſus ſpuriam rejiciendam eſſe lectionem iſtam, cenſebat Frid. Lindenbruchius, & ejus loco ſubſtituendam, *Quaſi rugientis ex ira bellua gemitum*. perperam, & omnino edita ſcriptura retineri debet. Imprudentibus namque murmur illud poëticum gemitus belluæ alicubi clauſæ videbatur, ac proinde exire cupientis.

Perſequuti igitur ſonum.] Summa cum elegantia expreſſit hoc Valerius Flaccus, de Alcide & Telamone loquens in Argon. lib. 11. verſ. 454.

Adtoniti preſſere gradum: vacuumque Sequuntur
Vocis iter: jam certa ſonat, &c.

Sic Virgilius de Polyphemo cæcutiente, inter undaſque auditu claſſis Trojanæ curſum captante lib. 3. Æneid. verſ. 669.

Senſit, & ad ſonitum vocis veſtigia torſit,

Plautus item Rudente Act. 1. ſc. 4. 21.

Conſequamur gradu vocem. ubi es?

Membranaque ingenti verſus ingerentem.] Videtur nunc Arbiter exprimere voluiſſe totum poëtam illum in eo poëmatio conficiendo. Licet fortaſſe haud incommode locus poſſit intelligi de ipſo in mundum jam referente verſus illos ex ceratis tabellis, ut palimpſeſto, ubi prius notarat, ac deleverat, quæ diſplicuiſſent. Moris namque illud fuit atrocis ſtili ſcriptoribus, in tabulis nempe ceratis, quæ facile deleri poterant, tunc primum, quum opera meditabantur, tumultuario ſcribere. Exinde poſtea, quando nimirum erant in lucem proferenda, efferre in membranas, quæ plane mundo erant aptiores. Totum hocce perſpicue docet Horatius principio Sat. 3. lib. 2.

Sic raro ſcribis, ut toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini ſomnique benignus
Nil dignum ſermone canas, &c.

Unde & Catullo illuxit Torrentius Carm. 22.

Puto eſſe ego illi millia, aut decem, aut plura,
Perſcripta: nec ſic, ut fit, in palimpſeſto
Relata; Charta regia, novi libri,
Novi umbilici, lora rubra, Membrana
Directa plumbo, &c.

Fallitur autem omnino, qui de librorum tegmine hunc cepit locum. notiſſimum enim nobis eſt, quid *Membrana directa plumbo*. quando & pueris auxilio ſimiles ſunt primas litteras formantibus. Habuere præterea & Poëtæ antiqui ad parietes, & grabatorum pluteos, ceratas tabellas, in quas, confeſtim ac offerrentur, repentinas effunderent commentationes, ne laberentur memoria. Quod Horatius ibidem docet, & alii, quos jam olim in adverſariis congeſſeram. Recte autem, me Hercules, excogitatum illud, lecti quippe meditationibus poëticis gratum ſæpe præbuere ſeceſſum. Ea mens Ovidii eſt 3. de Arte, neſcio an alicubi notarint quantum eſt Criticorum:

Nec nos ambitio, nec nos amor urget habendi:
Contempto colitur Lectus & umbra foro.

Itemque Perſii Sat. 1. 120.

Nec Pluteum cædit, &c.

Aſt Pluteus aptiſſimus denique dicto jam uſui, quippe qui tabula erecta erat ad unum latus lecti cubicularis, nam ad alterum ſponda nuda erat. Aperte hocce ex Martiale colligitur Epig. 91. lib. 3.

Excidantque ſenem, Sponda qui parte jacebat,
Namque puer Pluteo vindice Tutus erat.

Ad cujus inluſtrationem nimis quam adpoſitum eſt illud Veteris Interpretis Perſii ad Satyr. 1. *Sponda eſt exterior pars Lecti. Pluteus interior.*

Mirari ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere.] Graphice & hic prurientium Poëtarum ingenium repræſentat, ubi & Ovidii vere poëticum ſignanter effinxiſſe, illum ob oculos tenens, quum hæc ſcriberet Arbiter, facile probabitur illi, qui vel primoribus labris delibaverit tantum ejus Triſtium libros. Confer nunc inter alios huncce pariſſimum locum lib. 1. El. 10.

Littera, quæcumque eſt toto tibi lecta libello,
Eſt mihi ſollicito tempore facta via.
Aut hac me, gelido tremerem quum menſe Decembri,
Scribentem mediis Adria vidit aquis.
Aut, poſtquam bimarem curſu ſuperavimus Iſthmon,
Alteraque eſt noſtræ ſumta carina fugæ,
Quod facerem verſus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægæas obſtupuiſſe puto.
Ipſe ego nunc miror, tantis animique mariſque
Fluctibus ingenium non cecidiſſe meum.
Seu ſtupor huic ſtudio, ſive eſt inſania nomen:
Omnis ab hac cura mens relevata mea eſt.
Sæpe ego nimboſis dubius jactabar ab Hædis:
Sæpe minax Steropes ſidere pontus erat.
Fuſcabatque diem cuſtos Erymanthidos Urſæ:
Aut Hyadas ſeris hauſerat Auſter aquis
Sæpe maris pars intus erat: tamen ipſe trementi
Carmina ducebam qualiacumque manu.

Orcam mugientem.] *Orcam*, aut *Poëtam*, mugientem potius eſt indubie, quam *Porcam*. Porcis namque ullis nemo unquam Mugitum dedit. *Quiritare*

 ipſorum

Digitized by Google

ipſorum proprium eſt. & *Grunnire*, Auctore Ovidin, ſive quiſquis ille eſt Auctnr Philomelæ: etiam *Grundire*, Claudio lib. 15. Annal. & Juvenal. Sat. 15. Quod autem editio illa Pariſienſis, ſæpius laudata, hic addit, *mugientem, cui & adjungatur frenetnus*, nihili prorſus faciendum. eique fragmenticuln iden pepercimus.

Utcumque curati triſtiſſimam exegimus noctem.] Pariſſimus eſt Plinii Junioris locus, cui & ſuppetiatum venit nunc Arbiter, ut veram tandem lectionem tueri poſſit Ep. 2. lib. 6. *Curatis Utcumque corporibus, ſuſpenſam dubiamque Noctem ſpe ac metu Exegimus.* In nonnullis editinnibus male, *Mentem*, legitur. Rurſus Petronius cap. XXVI. ſimiliter locutus: *Abjecti in lectis ſine Metu reliquam Exegimus Noctem.*

Viventibus oculis.] Hæc eſt antiqna ſcriptura, & Vulgatior, quapropter & pluris habenda. *Viventibus* ergo, hoc eſt, vividis, & adtente acuteque intuentibus. Plures varin ſcripſerunt, *urventibus*, *diligentibus*, *leventibus*, *nictantibus*. aſt, ſi mutationi locus, principem ſibi vendicaret indubitanter, *Humentibus*. Sic Ovidius 11. Metam. verſ. 463. locutus:

——— *Suſtulit illa*
Humentes oculos. ———

ac plures alii. Inde & contrarium memnrabile quoque Scriptoribus Antiquis, uti Papinio in Epicedio Patris:

Nunc etiam labente manu, nunc Lumine Sicco.

Hae vota magnarum cogitationum,] Sic *Vota* ſupra uſurpavit cap. XCIV. *Eumolpe, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejuſmodi tibi Vota proponas.* Bona illa videlicet ſunt, quæ ſibi promittunt homines, animoque concipiunt. Hiſpani vncant *Intentos, Propoſitos.* Tota autem iſthæc eſt, (quod ſemel hic moneam) Parænetica ad tyrannum Principem ſuum declamatio, apta vero ſub impotente Lica ſimulatione. Plane enim, ut Ipſam proxime premeret, illa addidit: *ſed non ſola mortalibus maria banc fidem praſtant, Illum* &c.

En homo quemadmodum natat,] Supinus indubie, ex doctrina Plinii cap. 7. lib. 17. Magni Operis: *Virorum cadavera ſupina fluitare, feminarum prona: velut pudori defunctarum parcente natura.* Idem etiam Solinus cap. Polyhiſtoris 5. Et Arbiter id innuere videtur, quum agnitum Licam Encolpin inquit, ſimulac ad terram cadaver adplicuit: *Adhuc tamquam ignotum deflebam, quum inviolatum os,* &c. Cur autem poſt quid temporis cadavera aquis innarent, quæſierunt plures. tu vero inprimis adi Cardanum de Variet. lib. 8, cap 44. Et Lemnium de Miraculis naturæ cap. 6. lib. 2.

Adhuc tanquam ignotum deflebam, quum inviolatum os fluctus convertit in terram.] Germanus Ovidii locus de re gemina germana, nimirum de fluitante Ceyce 11. Metamnrph. verſ. 719.

Quis foret ignorans, quia naufragus, omine mota eſt.
Et TAMQUAM IGNOTO LACRIMAS DARET, Heu miſer, inquit.

Quiſquis es, & ſiqua eſt conjux tibi! Fluctibus actum
Fit propius corpus, &c.

Non tenui igitur diutius lacrimas.] Pariſſime ſupra cap. XXIV. *Non tenui ego diutius lacrimas.* Addo inſuper, & iſtud fulcimento eſſe ſupra *Humentibus oculis.* nam, quum leviter Encolpii animum miſera tetigiſſet naufragi fortuna, humentibus tantum oculis maris fidem quiverat inſpicere; minime vero, quum Licam eſſe cognovit: immo lacrimas largiter effudiſſe, nunc Arbiter inquit.

Ubi iracundia tua, ubi impotentia tua?] Utrumque etiam Boëtius conjunxit inluſtri illa ſententia Met. 4. lib. 1. de Conſolat.

Nec ſperes aliquid, nec extimeſcas;
Exarmaveris Impotentis Iram.

Culte admodum ad maria tranſtulit Catullus elegantiſſimo Phaſeli carmine:

Et inde tot per Impotentia freta
Herum tuliſſe.

Aſt apud Valerium Maximum lib. 9. *de Superbia & Impotentia* Caput eſt, ubi plura continentur exempla.

Ite nunc, &c.] Εἰρωνικῶς hocce dictum eſt, non παραινετικῶς. qui figuratus loquendi modus Myſtis purioris idiomatis haud olim infrequens. Sic apud Ovidium Dejanira Herculem adloquitur in Heroid.

I nunc, tolle animos, & fortia facta recenſe.

Sic & Juvenalis Sat. 6.

I nunc, & dubita, qua ſorbeat aëra ſanna
Tullia.

Et ſententia illa inluſtri Sat. 12. verſ. 57. quam, quod & materiæ opportuna eſt, refero libens:

I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis à morte remotus
Quattuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima tæda.

Ita & alias, nec non & plures alii.

Patrimonii ſui rationes inſpexit.] Seneca Conſol. ad Helviam cap. 10. de Apicio famoſo gulone inquit: *Quum ſeſtertium millies in culinam congeſſiſſet, quum tot congiaria Principum, & ingens Capitolii vectigal, ſingulis comeſſationibus hauſiſſet, ære alieno oppreſſus Rationes ſuas tunc primum coactus Inſpexit.* Hiſpanis inde, *La cuenta, y Raçon*, dicitur.

Illum diis vota reddentem Penatum ſuorum ruina ſepelit.] Sex fratrum prorſus videtur fatum deſignare, qui, quum domum ex longa peregrinatione belloque rediſſent, ædium lapſu obruti ſunt, vota, uti ſuſpicari omnino conſentaneum eſt, Diis Tutelaribus reddentes. Eventus enim inſignis Titulus exſtat, quem quod ſupra cap. CXI. integrum exſcripſimus, nunc tantum, quæ huc ſpectant, excerpere viſum eſt.

QVAE (Mater) HOC ME CONDO MONIMENTO
NE OBRVTIS DOMVS LAPSV FILIIS SEX
QVOS P. SCIPIO PATRIIS
CAMERTIBVS A SALO ET LIBYA
INCOLVMES RESTITVERAT
IN DESOLATA ORBITATE SVPERSIM.

Ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit.] Elegans

Digitized by Google

gans Monumentum antiquum in vinea Julii III. Pont. Max. hocce teſtatur:

AEMILIA FELICITAS PIA
VIXIT ANNIS XXXV. EX HIS
PERTVLIT CUM AEMILIO
PARNASO ANNOS N̄ XXIII.
PEREGRINATIONIBVS
VARIIS ET CREBRIS FIDE
ADFECTIONE INCOMPARA-
BILI HAEC VEHICVLO
EVERSA VIA HOSTIENSI
III. KAL. FEBR. OBIIT.
HVNC TITVLVM
POSVERVNT
L. AEMILIVS PARNASVS
MARITVS EIVS ET IVNIVS
NICERO FRATER EIVS.

At enim fluctibus obruto non contingit ſepultura.] Hinc jam de multiplici cadaverum ſepultura ſermo eſt, quum modum Arbiter fecerit mortis generibus. injuria tamen Interpretes confundunt. Aſt locus iſte amplectitur utrumque, & interitus acerbum genus, & inhumanum ſepulturæ. De utroque ergo audi ſententiam Ciceron. in Tuſc. Quæſt. lib. 1. cap. XLIV. *Execratur luculentis ſane verſibus apud Ennium Thyeſtes, primum ut naufragio pereat Atreus. durum hoc ſane: talis enim interitus non eſt ſine gravi ſenſu. Illa inania:*

—— Ipſe ſummis ſaxis fixus aſperis,
Eviſceratus, latere pendens, ſaxa ſpargens tabo,
Sanie, & ſanguine atro.

Non ipſa ſaxa magis ſenſu omni vacabant, quam ille latere pendens. Idem quoque ſenſerunt alii. Sic Vegetius lib. 5. de Re Milit. *Inter tanta tamen mortium genera, qui acerbiſſimus caſus eſt, abſumenda piſcibus inſepulta ſunt corpora.* Idemmet Ovidio animus eſt lib. 1. Triſt. El. 2. aliiſque non paucis. Non vulgaris vero ratio eſt, cur videlicet in aquis interire vehementer ex Antiquis nonnulli formidarunt; ipſamque ex Homeri ſchola profluxiſſe, adſerit Syneſius Epiſtola ad Euoptium fratrem. Animam ignem eſſe, credebant. ſic apud Varronem Zenon Citieus ſentit lib. 4. LL. *Animalium ſemen ignis, qui Anima, & mens.* Ea propter extingui inter undas & Anima credebatur, ipſoſque admodum & corporis terrebat, & animæ interitus. Perſpicue Syneſius rem aperit: locum ideo, etſi longiuſculum, non gravabor adſcribere: Ἐμὲ δὲ ἐν τοῖς δεινοῖς, ὄμνυμί σοι θεὸν, ὃν φιλοσοφία πρεσβεύει, τὸ Ὁμηρικὸν ἐθορύβει ἐκεῖνο, μὴ ἄρα ἀληθὲς εἴη. τὸν καθ' ὕδατος θάνατον ὄλεθρον εἶναι καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς. λέγει γάρ ἐστί που τῶν ἐπῶν.

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.

Τὸν ἐν θαλάττῃ ἀκριβεστάτην ἀπώλειαν εἶναι τιθέμενος. οὐδένα γοῦν ἄλλον ἐξαπολωλέναι φησὶν, ἀλλ' ἕκαστος ἀποθνήσκων,

—— ἄϊδός δ' εἰσβήκει.

Ταῦτ' ἄρα καὶ ἐν ὅλαις νεκυίαις ὁ μικρὸς Αἴας οὐδαμοῦ τοῦ δράματος εἰσήκται, ὡς τῆς ψυχῆς οὐκ οὔσης ἐν ᾅδου. καὶ Ἀχιλλεὺς, ἀνὴρ εὐψυχότατός τε καὶ φιλοκινδυνότατος, ἀποδειλιᾷ πως τὸν ἐν ὕδατι θάνατον, ὅ γε καὶ λυγαλέον καλεῖ. τούτους ἑλίττων τοὺς λογισμοὺς, ὁρῶ τοὺς στρατιώτας ἅπαντας ἐσπασμένους μαχαίρας· καὶ πυθόμενος ἐμάνθανον παρ' αὐτῶν, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὄντας ἐστὶ, πρὸς τὸν ἀέρα τὴν ψυχὴν ἐρυγεῖν. *Me vero in hiſce malis, juro tibi per deum illum, quem Philoſophia veneratur, Homericum illud terrefaciebat; ne forte verum eſſet, mortem ſub aqua animæ quoque interitum eſſe. dicit enim aliquo poematis loco:*

Interiit ſalſas Ajax quando ebibit undas.

Mortem in mari exitium eſſe acerbiſſimum, ſignificans. Nullum enim alium, ait, interiiſſe; ſed unuſquiſque moriens:

—— Migravit ad Orcum.

Adeoque duabus inferiis minor Ajax nuſquam tota fabula introducitur, quaſi ipſius apud inferos anima non exſiſtat. Et Achilles animi vir excelſiſſimi, & ad pericula ſubeunda projectiſſimi, mortem in aqua perhorreſcit, quam & pernicioſam vocat. Has ego verſans cogitationes, video milites omnes ſtringentes gladios: percontatuſque ex ipſis didici, Optimum eſſe, dum adhuc in foro conſiſtant, animam in auras eructare. Ceterum ſepulturam plures parvi fecerunt. unus nobis pro multis Seneca ſit, qui inſuper Virgilium addit ſibi ſuffragatorem in Fortuit. Remed. *Inſepultus jacebis; quid aliud reſpondeam, quam illud Maronis?*

—— Facilis jactura ſepulcri.

Si nihil ſentio, non pertinet ad me jactura corporis inſepulti: ſi ſentio, omnis ſepultura tormentum eſt.

An mora.] Nec naturalem mortem hic Arbiter intellexit, nec *Mire* loco τοῦ *Mora* ſcripſit, uti voluerunt Docti. *Fluctuum* quippe jam memor fuit, nuncque de ſepulturæ, uti jam diximus, non mortium, differentiis agit. Docuit autem me, quæ iſthæc Petronii *Mora*, Seneca meus gemino germano operis laudati loco: *Quid intereſt, Ignis me, an Fera conſumat, an TEMPUS omnium ſepultura?* Idem & Epiſt. 93. innuit illis verbis: *Quem ſævitia projecerit, DIES condet.* Traho & huc Mæcenatis verſiculum:

Nec tumulum curo, ſepelit Natura relictos.

Plane vero in Octavio Minutius: *Quaſi non omne corpus, etſi flammis ſubtrahatur, ANNIS tamen, & ÆTATIBUS, in terram reſolvatur.*

Quicquid feceris, omnia hæc eodem ventura ſunt.] Scilicet, ut corpus poſſint ſic penitus conſumere, ut nihil ex ipſo jam reliquum ſit, vel levis nimirum pulviſculus. Unde jam vera conſtat inductio. *Ergo nihil intereſt, qua ratio periturum corpus conſumas*, ſive Ignis, ſive Fluctus, ſive Tempus ſit.

Feræ tamen corpus lacerabunt, tanquam melius ignis accipiat.] Ipſiſſimum de hac re Epicureorum æque, atque Stoicorum, Cynicorumque, fuit quondam placitum. Petronius, ac Seneca plane ſunt utrorumque ſectulei. Iiſdem Diogenes Cynici chori Præcentor, haud ſine joco, mure ſuo, ac lepore apud Ciceronem in 1. Tuſculanar. c. XLIII. *Durior Diogenes, & id quidem ſentiens,*

Digitized by Google

tiens, ſed ut Cynicus aſperius, projici ſe juſſit inhumatum. tum amici, Volucribuſne, & feris? Minime vero, inquit: ſed bacillum prope me, quo abigam, ponitote. Qui poteris? illi: non enim ſenties. Quid igitur mihi ferarum laniatus oberit, nihil ſentienti? Vulgo tamen lignis præ aliis expetitus, & ſemicombuſtio adhuc prælata. Iſthæc Ciceronis mens obſcuro in loco Ibidem. cap. XLIV.

——— *Priuſquam Fera, volucreſque.*

Metuit (Poëta ille, ex quo ipſi teſtimonia prolata Camerarius facit Pacuvii) *ne laceratis membris minus bene utatur. ne combuſtis non extimeſcit:*

Heu reliquias ſemiaſſi Regis, denudatis oſſibus,
Per terram ſanie delibutas fœde divexarier.

Rogus conlatus.] Antiqua hæc lectio. Aſt, neſcio ex quis MSS. & editionibus irrepſit in nuperam Bourdelotii *Conlectus.* Hactenus equidem uſpiam non reperi. *Rogus* eſt lignorum ſtrues, ſive congeries, ad comburendum cadaver constructa, *Pyra* etiam vocata, quia in pyræ modum ſurgebat. *Exſtructionem lignorum* adpellat Servius. Numum Gutherus habet lib. 1. Jure Mau. cap. 26. unde hoc claret. Rogique forma ediſcitur. Sæpe tamen in modum *Ara* conſtructus. Servius ad illud 6. Æneid.

——— *Aramque ſepulcri,*

Inquit: *Pyram dicit, quæ in modum Aræ conſtrui lignis ſolebat.* quod jam & Kirchmanno late obſervatum in Funeribus.

Cap. CXVI. *Deſtinatum carpimus iter.*] *Carpere* verbum multiplicis uſus. nos de illo alibi egimus. Nunc vero *Iter* proprie *Carpi* dicitur, quod ambulando minuitur, ut Lana apud Plautum nendo. Sic Menæchmis 5. 2. 46.

Inter ancillas ſedere jubeas, Lanam Carpere.

Et Virgilius 4. Georg.

——— *Mileſia vellera Nymphæ*
Carpebant.

Unde, qui Plautum emendatum ivit, potius ivit perditum. Sic *Carpere pedibus terras, viam; remis pontum,* dictum Ovidio, Propertio, aliis. Sed de his mirum, ſi non dictum jam aliis.

Crotona eſſe cognovimus.] Croton Tyrrheniæ urbs eſt. auctore Stephano. Sed in Satyrico ſimulata omnia, itidemque illa civitas, ſub cujus nomine Romam Arbiter intelligit, & ſub narratiunculis ejus mores repræſentat.

Non frugalitas, ſanctique mores, laudibus ad fructum perveniunt.] Senſus eſt, quod, quum Frugalitas, ſanctique mores apud Crotoniatas Laudi non ſint, minime etiam, qui ipſas virtutes colunt, præmiis, aut honoribus, remunerantur. *Fructum* pro præmiis paſſim uſurpant Scriptores. Cicero: *Repetere officii Præmium, & Fructum.* Sive aliter, *Ad fructum*, id eſt, ad ſummam perfectionem ipſæ Virtutes, contemti quippe cultores, non perveniunt.

In hac urbe nemo liberos tollit, quia quiſquis ſuos heredes habet, nec ad cœnas, nec ad ſpectacula, admittitur.] Juvenalis Sat. 6. verſ. 29.

——— *Tollere dulcem*
Cogitat heredem, cariturus turture magno,
Mulloruinque jubis, & captatore macello.

Et Ammianus Marcellinus lib. 14. *Nec credi poteſt, qua obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ.* Ita in Eumolpum heredipetæ certatim munenera congerunt cap. CXXIV. Obſervo tamen, Principem olim heredem nuncupatum ab illis etiam, qui filios haberent. Sic Tacitus in vita Julii Agricolæ cap. 43. *Satis conſtabat, lecto teſtamento, quo Coheredem optimæ uxori, & piiſſimæ filiæ. Domitianum ſcripſit, lætatum eum, velut honore judicioque.* Adrianus vero, Spartiano auctore ejus vit. cap. XVIII. *Ignotorum hereditates repudiavit; nec notorum accepit, ſi filios haberent.* Et Antoninus Pius, Capitolino ejus vita cap. VIII. *Hereditates eorum, qui filios habebant, repudiavit.* Idemque refert de Pertinace in ejus vita cap. VII.

Nemo liberos tollit.] Dictum hoc ex priſco ritu, nam infans humi deponebatur, ſimul ac in lucem editus, exinque *Tollere* patris munus erat, auctore Donato ad illud Andriæ Terentii 3. 1. 6.

Nam quod peperiſſet, juſſit Tolli.

Eos vero, quos nollent alere, vario exponebant. Sed de his inſtitutis abunde multi, Pareus autem plene in Elect. Plaut. licet oblitus Arbitri ſit, apud ipſumque Expoſitorum liberorum cauſſæ, quæ ſcilicet, ut parentes ab heredipetis captarentur. ille autem plures recenſet.

Tanquam in peſtilentia campos, &c.] Non vulgare hocce eſt, quod hic profert Petronius, quum placitum potius fuerit Medicorum veterum, cadavera nempe peſte exſtinctorum ab alitibus ut plurimum non adtingi, minime vero volture, & corvo. Sic Livius docet, peſtem quandam deſcribens Dec. 5. lib. 1. *Cadavera intacta à canibus & Vulturibus tabes abſumebat.* Et Thucydides de peſte Athenienſium: τὰ γὰρ ὄρνεα, καὶ τετράποδα, ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων ἢ οὐ προσῄει, &c. *Aves enim, & quadrupedes, quæcunque hominum carnes adtingunt, quum multa eſſent inſepulta cadavera, vel ad ea non accedebant, &c.* Quæ eadem omnino ratio eſt cadaverum veneno ſublatorum, præcipue, inquam, ſi à ſerpentibus fuerint demorſa. De ictis a Baſiliſco ſic Nicander cecinit in Theriaca verſ. 405.

Οὐδέ τις οὐδ' οἰωνὸς ὑπὲρ νέκυν ἴχνια τείνας,
Αἰγύπιοι, γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήρυτα κρώζων,
Οὐδὲ μὲν ὅσσα τε φῦλ' ἐναμάζεται οὔρεσι θηρῶν
Δαίνυνται, τοίην περ ἀϋτμὴν δῆον ἐφίει.

Vertit noſter Jacobus Steve Medicus eruditus:

Nulla rapax animas audet tractare cadaver;
Non aquila, aut Vultur, non Corvus nuncius imbris,
Nec, quotquot montes luſtrant armenta ferarum,
Guſtabunt carnes, tanta eſt violentia odoris.

Quod ſane eo magis mirum eſt, quod Phile de ipſis prodit verſibus illis:

Πλὴν

Πλὴν μαντικὴν ἔχουσι οἱ γῦπες φύσιν.
Καὶ γὰρ συνεκδημοῦσι τοῖς μαχουμένοις,
Τῶν σωμάτων ἐλπίδι πεπυσμένοι τότε.
Μιμοῦνται δὲ τῇ φορᾷ τῶν λειψάνων.
Sed quis futuri præſcios ipſos neget?
Quod expeditos proſequuntur milites,
Præſenſione ſtragis, atque corporum
Bello jacentum conciti improba fame.

Et Plinius lib. 10. cap. 6. Hiſt. Natur. triduo ante, aut biduo, volare, ubi cadavera futura ſunt.

Aut corvi, qui lacerant.] Ab Horatio mutuabor loco iſti clarorem, viciſſimque ab Arbitro mutuabitur ſibi Poeta ille Venuſinus Sat 5. lib. 2. quum, captatorem deluſum ab aſtuto divite Corano, vellet indicare:

——— *Pleramque recoctus*
Scriba ex quinqueviro CORVUM deludit biantem,
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.

Nam qui ad apologum ducunt Vulpis, & Corvi, mirifice ineptiunt. Ibi eoim potius Vulpes Captator eſt, & Corvus Captatur. Eadem ratinoe ſæpius vetuſtis Scriptoribus heredipetæ captatores *Vultures* vocantur. pariter namque ab Corvis & Vulturibus depaſcuotur cadavera; quocirca *Animata ſepulcra* illos nuncupavit Gorgias Leootinus apud Dionyſium Longinum περὶ ὕψους.

Cap. CXVII. *Genuſque divinationis.*] Veterem ſcripturam retioui, quæ vel ſenſu ipſo præferenda. *Genus Divinationis*, hoc eſt, apotheoſis, & in cœlum abeundi. me ioterprete; uti ſupra de uxore Trimalcionis, feliciſſima muliere, quæ numos modio metiebatur: *nec quid, nec quare, In Cœlum abiit*, ubi plura Interpretes de ſimilibus Felicitatis proverbialibus formulis. & nos haud ſemel opere in iſto. *Divinum* fieri, tollique in cælum, de beatis, ac ſumme felicibus, uſurpatum olim. Emendationis autem argutia, *Divitationis*, in cælum quoque merito efferenda.

Veſtis rapina comes.] Veſtis nimirum illa divina, cujus cap. CXIV. jam meminit, quum Licas precabatur Encolpion, vellet tandem navigio reſtituere; nam ob ejus rapinam ſuſpicabatur, horribili omnes tempeſtate jactari. *Et, tu, inquit, Encolpi. ſuccurre periclitantibus, id eſt, Veſtem illam divinam, ſiſtrumque, redde navigio.*

Et quicquid Lycurgi villa, &c.] Lycurgi hujus uſpiam Satyrici memoria rurſus non eſt; oam longe diverſus ille, de qoo cap. LXXXIII. meotio, ut ibi jam lectorem præmoouimus, ac pluribus ibidem de utroque loqui fuit opportunum.

Nam numos in præſentem uſum Deûm Matrem pro fide ſua reddituram.] Iſis, cujus oumeo multiplex Priſcis habitum, & *Deûm Mater* adpellata oon ſemel. ſic Appulejus lib. 11. Metam. *Me primigenii Phryges Peſſinuntiam nominant Deûm Matrem.* Sed multis ſupra hocce perſequimur. nunc autem innuit Petronius, quod ſi prædam ac manubias Iſiaci Navigii vendidiſſent, neutiquam mimo compooendo poteſſe pecuniam defore.

Si negotiatio placet.] *Negotiari* eſt, quod Græcis τρακτεύεσθαι, & τρακτεύω, verba à Latino *Tractare* detorta. & in conſtitutionibus Græcis Imperatorum paſſim occurrit vox Τρακτευτῶν, hoc eſt, *Tractantium*, ſive, *Negotiatorum*. Quod Scaliger F. ad Feſtum, & Vulcanius ad vetera Gloſſaria, obſervarunt jam olim. exin quoque verba noſtra aperte duxere originatiooem, *tratar, tratantes*, &. *la caſa dela contratacion*, ubi negotia Indica Hiſpali tractantur. Ita & *Negotiatores* Romanis erant, qui nobis hodie, *Hombres de Negocios*, dicuntur. Juvat & illud D. Iſidori lib. 18. cap. 15. *Negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur.* Ludit ergo opportune ſenex, nam aſtus ille plane eſt Captatorum. Unde & ſententia legentium *genuſque Divitationis*, &c. haud leviter adſeritur.

In verba Eumolpi juravimus.] Id eſt. Eumolpo præeunte; ſive, ut Priſcianus lib. 18. formulam eam interpretatur, *Quomodo illis dictaret* Eumolpus. Sic Horatius Epod. 15.

Quum to magnorum numen læſura deorum
In Verba Jurabas mea.

Et Tacitus lib. 1. Hiſtor. *Sext. Pompejus, & Sext. Apulejus COSS. primi in verba Tiberii Cæſaris Juravere.* Suetooius item, Seneca, Plures. Idem erat, *Conceptis verbis jurare*, ut ſuo loco dicimus. & *Verbis præire*, ut ibidem Priſcianus.

Uri, vinciri, (verberari,) ferroque necari.] Verba ſuot auctoramenti gladiatorii, quod ootum libenter vero ſpuriam vocem expuogerem, *verberari*, quæ gloſſema iodubie ſapit, interpretamentumque ſcioli fuit ad marginem adpictum verbi *vinciri*, poſteaque ab imperito librario in cootextum receptum. Inibi enim *vinciri*, pro Verberari, uſurpabant Veteres, quod ita equidem teſtimoniis evinco. Divinus Seneca inhumanum gladiatorum munus ioſectaos Epiſt. 7. inquit: *Tu quid meruiſti, miſer, ut hoc ſpectes? Occide, Ure, VERBERA.* quod Epiſtol. 37. protulit ut Arbiter verbotenus: *Eadem honeſtiſſimi hujus, & illius turpiſſimi auctoramenti verba ſunt, Uri, VINCIRI, ferroque necari.* Epiſtol. autem 71. pari tranſlatione accepit *adligari*, uti Vinciri, ſcilicet pro Verberari, idemmet plane auctoramenti reſpiciens: *Quid miraris, ſi Uri, Occidi, ADLIGARI juvat?* Aperiam tameo tranſlatiois rationem, ut fides Commento noſtro clarior, ac certior conſtet. Virgis olim Romani verberabant nocentes, eoque deſumtæ, quæ teoues flexileſque foreot; quapropter, uti faſces Lictorum ut plurimum ex betulla coofectæ, ut Plinius tradit lib. 16. cap. 18, Circumvinciri ergo, adligarique quodammodo corpora videreotur Virgis illis, quum cæderentur. quod exſertim nobis eounciavit Plautus in Rudeote 3. 4. 27.

Quaſi Murteta juncis, item ego vos VIRGIS CIRCUMVINCIAM. Cui & id mirifice facit S. Iſidori lib. 5. Orig. cap. 27. *Virga ſi nodoſa eſt, vel aculeata, ſcorpio rectiſſimo nomine vocatur, quia Arcuato vulnere in corpus infigitur.*

Juve-

Juvenem ingentis ſpei.] Id eſt, de quo omnes ſpem ingentem conceperint. venuſtiſſima locutio eſt. ſic Cicero Philipp. 2. *Patri perſuaſi, ut æs alienum diſſolveret: redimeret adoleſcentem ſumma Spe & animi & ingenii præditum.* Et in Orat. *Adoleſcens, non tam re & voluntate, quam Spe & exſpectatione laudatus.* Etiam Appulejus in Apologia: *Nemo eſt hodie, quantum opinio fert, alicujus in eloquentia laudis ac Spei.* Pariſſime & nos uſurpamus: *Un mancebo de grandes eſperanzas.*

Lieoque de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe, ne, aut clientes, ſodaleſque filii ſui, aut ſepulcrum quotidie cauſſam lacrymarum cerneret] Eadem prorſus occaſione exſul apud Heliodorum Charicles patriam, ille amiſſa filia, reliquit. & varias errabundus regiones peragravit. ſic ipſiuſmet lib. 2. protatur: Ὑπεξάγω δὲ τῆς ἐνεγκούσης, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς οἰκίας ἀποδιδράσκω. Μέγα γὰρ εἰς λήθην κακῶν ἡ δι' ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ὑπόμνησις ἀμαυρουμένη. *Expello vero me patria clam, & ſolitudinem domus procul fugio. Magnum eſt enim adjumentum ad oblivionem malorum recordatio animi, oculorum amotione, obſcurata.* Pariſſimo & D. Auguſtinus uſus remedio, quum vitam cum morte commutaſſet amicus, quem unice diligebat. Sic lib. 4. Confeſſ. cap. 7. inquit: *Et tamen fugi de patria. Minus enim eum quærebant oculi mei, ubi videre non ſolebant; atque à Tagaſtenſi oppido veni Carthaginem.* Unde optime Phædrus lib. 1.

Habere in Africa trecenties ſeſtertium fundis, &c.] Opes haud contemnendæ, quam ſeptingentorum & quinquaginta millium Philippæorum ſummam conficiunt. Et recte ait, *fundis in Africa*, nam plures ibi agri feraciſſimi, adeo, ut ſi Romæ annona deficeret, exinde peteretur. Plures Antiquorum tradidere, vide autem Claudianum de Bello Gildonico, & Symmachum lib. 3. Ep. 55. & lib. 4. Ep. 54.

Nominibuſque.] Creditores Kalendariis ſuis Debitorum Nomina inferebant, ſumma inſuper creditæ pecuniæ addita. Inde *Nominis* adpellatione omnis obligationis contractuſque debitorum venit ſignificatio. Unde Furius Bibaculus jocum haud inficetum petivit eleganti Epigrammate, quod, pluribus aliis omiſſis, lubentes referimus:

Catonis modo, Galle, Tuſculanum
Tota Creditor urbe venditabat.
Mirati ſumus, unicum Magiſtrum,
Summum Grammaticum, optimum Poëtam,
Omnes ſolvere poſſe quæſtiones;
Unum difficile expedire Nomen.
En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.

In Nominibus ergo pecuniam habere omnino erat, quod Hiſpani, *Enducdas, en obligaciones*, dicunt. cui ex antica opponebatur, *Pecuniam Numeratam habere*, &, *In numerato*, Hiſp. *de contado.* plane Cicero 5. in Verrem. *Ille clamare, quum caperetur, nihil ſe miſerum feciſſe, nihil commiſiſſe: Pecuniam ſibi eſſe in Nominibus: Numeratam in Præſentia non habere.* Unde & Petronii loca ſumunt ſplendorem, pacta videlicet Licæ recenſentis cap. cix. *Niſi pro quaque re PRÆSENTES NUMERAVERIS denarios centum.* Et iterum eodem capite. *Pro ſingulis injuriis NUMERABIS PRÆSENTES denarios ducentos.* Hinc & Auguſtus venuſtam tranſtulit locutionem, quum L. Vinitium Oratorem eximium *Ingenium in Numerato habere* dixit, quia quicquid longa cogitatio aliis præſtabat, præſto illi adeſſet prima animi duntaxat intentione.

Ut plurimum tuſſiat.] Apte, ut Captatoribus foret vicinæ mortis indicium. Ideo & Maronillæ nuptiæ valde apud Martialem expetitæ lib. 1. Ep. 11.

Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
Et cupit, & inſtat, & precatur, & donat.
Adeone pulcra eſt? immo fœdius nil eſt.
Quid ergo in illa petitur, & placet? Tuſſit.

Tuſſientes enim proximos eſſe morti, omnino credebant. ſic ipſus Valerius Ep. 26. lib. 2.

Quod querulum ſpirat, quod acerbum Nævia Tuſſit;
Inque ſuos mittit ſputa ſubinde ſinus.
Jam te rem factam, Bithynice, credis habere?
Erras, blanditur Nævia, non moritur.

Et lib. 5. Ep. 41. quod totam hancce ſcenam Petronianam adpoſitiſſime omnium inluſtrat.

Solutioris ſtomachi] An hic frequentem vomitum innuit? inquit Cornelius Celſus lib. 1. cap. 8. *Stomachum autem infirmum indicant, pallor, macies, præcordiorum dolor, Nauſea, & nolentium Vomitus.* An Stomachi Solutionem illam, ῥευματισμὸν Græcis adpellatam? Inquit namque Cælius Aurelianus lib. 3. De morbis diuturnis cap. 2. *At ſi Solutio fuerit ſtomachi, quam Rheumatiſmum vocaverunt, ſequitur ſalivarum fluor, & quibuſdam juges ſputus, & oris humectatio nauſeabilis.* Quæ adfectiones Tuſſi, ſed *Humecta* puta, cujus & nunc meminit, haud prorſus abſonæ ſunt; & mire conſonant ciborum averſioni, quam ſubdit: *Ciboſque omnes palam damnet.* quod & argute accipiendum de delicatiſſimi palati divite. Quiſquis autem morbus ſit Solutioris Stomachi, Senecæ enim coætanei Scriptoris ſententiam manifeſtariam Arbiter circumvolvit, dum cap. 7. De brevitate vitæ in hunc modum quærit ille ſine fine laudandus: *Quot* (dies abſtulit) *ille ad irritandam avaritiam captantium ſimulatus æger?*

Fundoſque mendaces.] Horatius lib. 3. Carm. 1.

Funduſque Mendax.

Ubi vetus Commentator: *Infructuoſus, quia agricolæ ſpem nil ferendo deceperit.* Suadent ergo, quod loquatur Eumolpus *fundos mendaces, & perpetuam terrarum ſterilitatem.* quod dubium an ſumendum ſit de agris in Africa ſimulatis, ut commode ſic cauſſari poteſſet, pecuniam exin haud properanter ideo non adferri, ſive de illis Crotoniatarum, Romanorumve, apud quos diverſabatur: uti eorum damnatio aliorum abſentium plane induceret ubertatem ingentem.

Tabulaſque teſtamenti omnibus diebus *renovet.*] Sic retinui-

retinuimus, ut lacunula expleretur. *Renovet*, id eſt, Reſignet: nam hocce Teſtatori permiſſum, legataque permutare, ac novos heredes inſtituere per l. 29. D. Qui teſtamenta fac. poſſ. Inde *Prima & Ultima Cera* vocatæ, quæ priorem & extremam Teſtatoris continerent voluntatem. Aſtus vero ille creber olim fuit orbis divitibus, uti & priſcis Scriptoribus ejus exagitatio.

Et, nequid ſcena deeſſet.] Placidus in Gloſſis MS. *Scena vocatur compoſitio alicujus criminis, quæ digna ſit agi in theatro exclamationibus tragicis.* ſic locum emendavi alias corruptiſſimum. Inde pro fraudibus ac technis uſurpata *Scena* invenitur paſſim apud Auctores antiquos. Quinctilianus lib. 6. cap. 1. *Diſcutienda tamen oratione hujuſmodi ſcena.* Appulejus: *Scenam propudioſæ mulieris patefecit.* & plures alii. Unde & lectio illa cap. XXXIII. valide fulcitur: *Convertit ad hanc Scenam vultum Trimalcio.* păriterque ſupra hoc capite *utinam quidem ſufficeret largior Scena.*

Precati deos viam ingredimur.] Quoſnam videlicet? an *Semitales*, ut pote qui iter quamprimum facturi? haud ſane indecenter. Virgilius ſic de Mulione in Catalectis:

Neque ulla vota Semitalibus deis
Sibi eſſe facta.

Erant *Mercurius*, & *Hecate*. Pariter etiam poſſent & *Viales Lares*, de quibus iſta Arnobius lib. 3. *Poſſumus, ſi videtur, ſummatim aliquid de Laribus Dicere, quos arbitratur vulgus Vicorum atque Itinerum deos eſſe.* Plautus Mercatore Act. 5. ſcen. 2. quum Charinus ad viam ſe adcingit:

——— *Invoco*
Vos, Lares Viales, ut me bene juvetis.

Hercules erat Romanis Vialis. Feſtus: *Propter viam fit ſacrificium, quod eſt proficiſcendi gratia, Herculi, aut Sanco, qui ſcilicet idem eſt deus.* Quapropter in ædiculis Herculis Culinæ erant, ad quas peregre abituri ſacrificabant. patet ex illa Herculis Saxani inſcriptione toties ab Eruditis repetita, & quam videre eſt apud Gruterum magno antiquitatis in penu pag. 49. 3. Credo Romæ & *Mercurium* coluiſſe peregrinantes. Vide Scalig. F. ad Catal. Virg. pag. 241.

Corax detrectator miniſterii.] Frequens olim famulorum querela de iniquis ponderibus: nam jumentorum vice eis utebantur iter facientes. *Gangabas* eos Perſæ vocabant, teſtante Curtio lib. 3. Hiſtor. Inde & Comicis Græcis ſæpius riſus petitus in ſuis Fabulis, quum inducebatur ſervus, qui præ onere clamaret, Θλίβομαι, Πιέζομαι. Conligitur plane ex Ariſtophane, dum Bacchum introducit in Ranarum principio inculcatam toties querimoniam faſtidientem: ubi & ceteros inſectari Comœdiarum Scriptores, haud dubium eſt:

Εἴπω τι τῶν ἰωθότων, ὦ δέσποτα,
Ἐφ' οἷς ἀεὶ γελῶσιν οἱ θεώμενοι;
Δι. Νὴ τὸν Δί', ὅ, τι βούλει γε, πλὴν, πιέζομαι!
Τοῦτο δὲ φυλάξαι. πάνυ γάρ ἐστ' ἤδη χολή.
Ξανθ. Μηδ' ἕτερον ἀστεῖόν τι; Διον. πλήν γ', ὡς θλίβομαι.
Ξανθ. Τί δαί, τὸ πάνυ γέλοιον εἴπω.

Sic vertit Nicodemus Friſchlinus:

Loquar ne here uſitata, & quorum gratia
Riſum ſubinde edere ſpectatores ſolent?
BA. *Immo ut lubet: modo ne iſtud proferas, Premor.*
Cave iſtud dixis: eſt enim tritum nimis.
XA. *At neque aliud quiddam urbanum?* BA. *modo ne Ut premor.*
Cave iſthoc. XA. *Quid igitur? annon eloquar quod maxime*
Sit ridiculum? &c.

Iſte ergo Mercenarius Eumolpi eſt, de quo cap. XCIX. mentio: *& Eumolpus quidem mercenarium ſuum jam olim dormientem exire cum Sarcinis jubet.*

Lapidariam navem.] Alibi nuſquam, quod ſciam, de Lapidariis hiſce Navibus exſtat memoria. Illæ autem, me Interprete, haud dubio erant lapidibus nempe marmoribuſque ferendis idoneæ, quæ omnium maximæ fuerunt, ex illis ſcilicet, quæ *Oneraria* dicuntur. Conligo ex Plinio, quum cap. 1. lib. 36. agens de ingentium marmorum luxuria in hæc verba prorupit: *Evehimus ea, quæ ſeparandis gentibus pro terminis conſtituta erant: Naveſque Marmorum cauſa fiunt: ac per fluctus, ſæviſſimam rerum naturæ partem, huc illuc portantur juga montium.* & cap. 40. lib. 16. *Abies admirationis præcipua viſa eſt in Navi, quæ ex Ægypto, Caji Principis juſſu, Obeliſcum in Vaticano circo ſtatutum, quatuorque truncos lapidis ejuſdem ad ſuſtinendum eum, adduxit. qua Nave nihil admirabilius viſum in mari, certum eſt.* Qualis num ergo ejus foret magnitudo, cui *CXX. M. modiûm lentis*, etiam Plinii verba ſunt, *pro ſaburra fuere. Longitudo ſpatium obtinuit magna ex parte Oſtienſis portus latere lævo?*

Operas.] Inquit Paulus Jureconſultus l. 1. D. de Oper. Libert. *Operæ ſunt diurnum officium*, id eſt, quæ per ſingulos dies dantur. Et l. 5. D. de Oper. Serv. *Opera in actu conſiſtit, nec ante in rerum natura eſt, quam is dies venit, quo præſtanda eſt.* Sed plura de illis Titus Popma libro ſingulari *de Operis Servorum.*

Et ſtrepitu obſcæno] Id ſtrepitus, obſervo ego, ſupra modum oneratis dederunt Scriptores antiqui. Pariſſime & apud Ariſtophanem in pari prorſus Ranarum loco, quem ſupra laudavi, famulus ipſus gravi onere preſſus ab hero ſuo nimis vulgaria faſtidiente ſic iterum quærit:

Ξανθ. Μηδ' ὅτι τοσοῦτον ἄχθος ἐπ' ἐμαυτῷ φέρων
Εἰ μὴ καθαιρήσει τις, ἀποπαρδήσομαι;
XA. *Neque quod tantum onus in me ipſe feram,*
Niſi depoſuerit aliquis, pedam?

Ceterum illum *ſtrepitum obſcænum*, etiam obſervo, antiquis ſcilicet *Flagitium* vocari. Cic. lib. 9. Epiſt. ad Pætum: *Suppedit, Flagitium eſt.* Plautus jlocaliter in Pœnulo 3. 2, 32.

Hæ fores ſecerunt magnum Flagitium modo.
AD. *Quid Flagitii eſt?* CO. *Crepuerunt clare.*

Pari clangore proſequebatur.] An imitationem innuit obſcænorum ſtrepituum? forſitan non male, nam mire ad puerorum ingenium faciunt ejuſmodi petulantes imitationes, ut alibi diximus. Aut fors indicat jocularem & opportunum plauſum rei ſpurcidicæ. Cui, & tute videris, uti ſupplementum conveniat editionis Pariſinæ, *Olſactui ut officeret*, ſequens vero mirum in modum, *Sed & hoc ad ingenium, &c.*

Cap. CXVIII. *Putavit, ſe continuo in Heliconem veniſſe.*] Ubi præcipua Muſarum ſedes. Ariſtides Hymno in Jovem ipſas adloquens: Εἴτε ἐν Ἑλικῶνι τῷ Βοιωτίῳ χορεύετε. *Sive in Bœotio Helicone choreas ducitis.* Finxere Antiqui, Muſas ſemper montes incolere, uti ibidem ipſus indicat Orator Adrianenſis. Quod omnino erat, ego reor, ut illi oſtenderent, viam Poëſeos adſcenſu eſſe difficilem. Qui vero, ſuperata adſcenſus aſperitudine, ad ſumma eorum montium cacumina perveniſſent, Muſas cum Apolline ſuo offendere, hoc eſt, Poëticam facultatem tandem adipiſci. Facit huc mirifice fragmentum quoddam Ennii ex lib. 1. Annal. quod, ut eſt à Merula compactum, habet ita, Petroniumque ſplendide inluſtrat:

——— *Scripſere alii Rem*
Verſibus, quos olim Fauni Vateſque canebant,
Quom neque Muſarum Scopulos quiſquam ſuperarat,
Nec dictis ſtudioſus erat.

Item illud noſtri politiſſimi Poëtæ Garſiæ Laſſi Epig. 24.

Por vos mel levara mi oſado paſſo
A la CUMBRE DIFFICIL DE HELICONA

Ceterum videtur Arbiter & ad ſuperſtitionem Antiquorum reſpexiſſe, exiſtimantium, eos, qui montem Heliconem, aut vicinum Parnaſſum, conſcendiſſent, vel inibi ſomniaſſent, repente Poëtas prodire. Præbuit enim fabulæ iſti primus anſam Heſiodus, quum adſereret, ſe ideo factum Poëtam fuiſſe, quod oves nimirum paviſſet in Helicone. Hancce autem inſequentes Poëtæ adeo ſunt poſtea amplexi opinationem, ut pro certo habuerint, Poëtam fieri vel ruſticum quemquam poſſe, ſi ſemel ſcilicet veniſſet in Heliconem, id vero ſolo adflatu ſuo montis illius numine præſtante. Aperte hoc Perſius edocet in Prologo, Commentumque noſtrum confirmat:

Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
Memini, ut repente ſic Poëta prodirem.

Parnaſſus in duo juga diſpeſcitur, quæ *Citheronem* & *Heliconem* Servius haud ſemel nominat. Idem ergo prorſus eſt, *Repente Poëtam prodire*, qui in Pernaſſum veniſſet; ac *Putare, continuo ſe Poëtam eſſe*, qui in Heliconem, quæ mens indubie Petronii eſt.

Sic forenſibus miniſteriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem, fugiunt.] Plures fecerunt olim. exſtat & hodie aliquorum memoria. De *Silio Italico* teſtatum reliquit Martialis lib. 7. Epigr. 62, monueruntque Symbolæ. De *Plinio Juniore* Sentius Augurinus eidem σύγχρονος Poëta Hendecaſyllaborum:

——— *Priores*
Mavult verſiculos Foro Relicto.

Lucanum autem, volunt Eruditi, notare hic Petronium, quod vel ſuo ipſius teſtimonio poſſent firmare illis prætermiſſo. Sic inquit extremo in Panegyrico ad Piſonem:

Quare age Calliope, poſita gravitate Forenſi,
Limina Piſonis mecum pete.

Et huc facit illud Epigrammatiſtæ lib. 3.

Si nihil hinc (ex foro) *veniet, pangentur carmina nobis.*

Sic forenſibus miniſteriis exercitati.] Viros doctos & hic cæcutire vidi. Verumenimvero Arbiter, *Miniſteria Forenſia*, vocat omne Declamatorium genus, ubi Suaſoriæ, ubi Controverſiæ. Innuit haud obſcure τὸ *Exercitati*: Rhetoribus namque antiquis id *Exercitatio* dicebatur. Parco hic ſexcentis Scriptorum locis, nonnullis tantum Petronii deſignatis. ſic cap. 11. *Certe neque Platona, neque Demoſthenem, ad hoc genus Exercitationis acceſſiſſe video.* Et cap. 111. *Minimum in his Exercitationibus Doctores peccant.* Næ illa Declamationum Exercitatio Foro ſubminiſtrare, ſubſervireque recte diceretur.

Niſi ingenti flumine litterarum inundata.] Simili metaphora & ſupra uſus, quod notavimus cap. v.

——— *Sic flumine largo*
Plenus.

Cupit ergo nunc multiſcium prorſus eſſe poëtam, quod & iterum optat inferius hoc capite *Niſi plenus litteris*, &c. Nec alio ſpectat Horatius in illo Artis verſu:

Scribendi recte Sapere eſt & principium & fons.

Et ſumenda voces à plebe ſubmota.] Satis hic eſt pro magni ſpiritus Poëtis Declamationis elegantiſſimæ, ſatis itidem in noſtrates ridicularios Cenſores Invectivæ. Quicquid non audiere iſti, ceperuntve miſelli homunciones, peccatum eſt, ac præter tricas quiſquiliaſque ſuas nihil ſine baubatu prætereunt, edentuli ad morſum, & imbecilles. Tales ergo videlicet ſunt, de quibus olim Vir doctus dictitare ſolebat, præ Panos ceratis arundinibus Apollinis Citharam illis veluti fiſtulam eſſe Polyphemi. Apud nos necquicquam deſunt & hujuſcemodi Midæ. unum autem paucis abhinc diebus novimus perridiculum, cujus haud inſepidam narratiunculam proferre, neutiquam in præſentia duximus importunum. * Apud Virum inluſtrem & amicum, quum proxima æſtate plures conveniſſemus poſt meridiem, tunc etiam adfuere (quippe inter alia præclariſſima animi ornamenta litteratorum confabulationibus mirifice delectabatur) & amœnioris Litteraturæ Candidati, ex ſimulato vero Eruditorum grege etiam nonnulli. Aſt quidam præ omnibus corporis habitu inſignis primo ſeſe intuitu offerebat cunctorum obtutui. Facies enim ejus multo ſanguine rubebat,

* *De Petro Ferrer narratiuncula.*

Digitized by Google

bat, rotundaque omnino imitabatur os Lunæ plenum: cetera porro pinguis, adeps, ventricoſua, ac totus denique ἐρυθρὸς ὑπ' οἴνου (præ vino rubicundus.) Neutiquam ille pallorem umquam ex Pyrene contraxerat, hoc eſt, ex noctibus inſomnibus, eruditiſque pervigiliis. potius Herculea comeſſationum aliquod haberi Numen, ſive Luxuriæ Genium, Præſidemve adſpectu, foret proclive. Poſtquam autem vario eſſet ſermone garritum, quidam è corona honeſtiſſimus adoleſceus Carmen nativi idiomatis recitavit, & ſublimis ſpiritus. Argumentum erat è media Stoicorum Schola deſumtum; aſt, quia ſcriptum altæ eruditionis ad virum, auſteri tamen ingenii, tetricique ſoccum faſtoſe contemnebat, incedebat cothurno. Primus, poſt Carminis finem, gurgea ille nil cunctatus ſententiam ferre, clamoſiſſime voces parum illi familiares increpare cœpit, locutionumque ambages ſententiarumque tormenta prorſus infamare. Alius ſtatim argute ſimulans illi ſubſcribere, neſcio unde, ſatis tamen opporne, protulit humaniſſimos verſiculoa, quorum voculæ in trivio natæ pannoſæ veſtes erant ſententiæ ſordidiſſimæ. Laudat igitur Boreas ille Criticus, miratur, in cœlum tollit haud ſine adſtantium cachinnis. Quidam vero etſi male veſtitus, minime tamen publici ſaporis homunculus, ſtultitiæ impatiens in hunc ſermonem prorupit: Dic ſodes, mi homo, ſive uter es, quaſnam auriculas habes, aſellin', hominiſve? Nec ſe ſolum intra verba continuit, at galerum ejus amovens aures ſic repugnantis utraque manu tenaciſſime adprehendit, ut ex miſera clamantis vociferatione putaremus, unam aut alteram penitus avulſiſſe.

Odi profanum vulgus &c.] Initium eſt Od. 1. lib. 3. Horatii, transfertque hic opportune Petronius. *Profanum* namque *vulgus* loquitur *Humane*, non *Poëtice*, quod *Divine* eſt, ut cap. xc. diait: *Sæpius Poëtice quam Humane locutus es.* Ubi Commentum noſtrum vide. Apte ergo Profanum nunc adpellat vulgus, Numen quippe ſuum cum illo Deæ illæ novem haud communicant, conſerimtque.

Ne ſententiæ emineant extra corpus orationis.] De illo *Sententiarum* genere ac metaphora iſta ſupra locuti ſuamus ad verba cap. 1. *Sententiarum vaniſſimo*, &c. Et cap. 11. *Ut corpus orationis enervaretur*, &c. quæ vide. Planius vero ſententiam Arbitri exprimit Auctor Dialogi de Oratoribus: *Oratio autem, ſicut corpus hominis, ea demum pulchra eſt, in qua non eminent venæ, nec oſſa numerantur, ſed temperatus ac bonus ſanguis implet membra, & exſurgit toris, ipſos quoque nervos rubore tegit, & decore commendat.*

Ceteri aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare.] Nec mirum, quum nimis anguſta ſit via, quæ Heliconem adſcendentibua patet. Satia hic ad Petronium opportunua Propertius Eleg. 1. lib. 3.

Quid fruſtra miſſis in me certatis habenis?
Non datur ad Muſas currere Lata Via.

Ac pariter Horatius lib. 2. Ep. 2.

Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, & Contracta ſequi Veſtigia vatum?

Poëſeos tandem, Rupicones poëtaſtri, dignitatem agnoſcite. Muſæ quidem in ſummis montium faſtigiis conlocantur; via autem, qua adſcenditur, tanto eſt contractior ac difficilior.

Non enim res geſtæ verſibus comprehendendæ ſunt, quod longe melius hiſtorici faciunt.] *Res geſtæ*, & ſubintelligitur, *ut ſunt*. Præterea, *Res geſtæ*, veteri Horatii Scholiaſtæ Artis illud enarranti:

Res geſtæ Regumque, Ducumque & triſtia bella.

nimirum *Hiſtoria ſunt*. Meram igitur Hiſtoriam canere, eoque ordine res, quo geſtæ ſunt, deſcribere, à Poëtæ omnino eſſe munere alienum, edocet in præſentia Petronius, & latius in 1. Iliad. Euſtathius, quem vide. Minime vero innuit Arbiter, quod Poëma ex hiſtoria non ſit conficiendum. tale namque delirium in mentem hominia eruditiſſimi cadere non potuit, quum nemo neſciat, omnibus Epicis Poëtis *Res geſtas*, ſive hiſtoriam eſſe pro argumento. Quod & Tragicis commune quoque eſt. Unde Poëta ab Scaligero Pat. adſertus Lucanua, vindicatuſque ab nugatorum calumniis, Grammaticorum objicientium videlicet, illum hiſtoriam conſcripſiſſe, non Poëma. Ipſummet itidem volunt hic Arbitrum ſugillare, conarique ideo de ſacris Muſarum, adſcenſuque difficilibus ſedibus illum, invito tamen Apolline, deturbare. Equidem autem prorſus ignoro, uti Pharſaliæ Scriptori convenire poteſſit rigida ſane, aliaſque erudita, iſthæc Petronii declamatio. Scriptori inquam, qui eximia quum eſſet eruditione inſigniter inſtructus, ſpiritu inſuper termaximo, ſive, ut ille aliter, pluſquam poëtico, bellum illud funeſtiſſimum ſcribere adgreſſus eſt. Itaque ego potius exiſtimo, magno ipſum in precio fuiſſe noſtro Petronio, præſertim, quum neque antiquius habuerit quidquam, quam eum ſcilicet, tum rebus, tum verbis, penitus toto in proximo poëmatio imitari, uti ex ſequenti haud nimis adcurata conlatione liquido pateſcet.

Quod longe melius Hiſtorici faciunt.] Ita Ovidius de poeti loquens lib. 3. Amor. El. 12.

Obligat Hiſtorica nec ſua verba fide.

Deorumque miniſteria.] Nemo ut Phædrus expreſſit, hocceque unice interpretatua eſt Fab. 81. de Simonide loquens poëta famigerabili, laudibus tunc nempe cujuſdam pugilis victoris conducto:

Exigua quum frenaret materia impetum,
Uſus poëta, ut moris eſt, licentia,
Atque interpoſuit gemina Ledæ Sidera.

Et per fabuloſum ſententiarum tormentum præcipitandus eſt liber ſpiritus, ut potius furentis animi vaticinatio adpareat.] Iſthæc prorſus aperte eſt Horatii imitatio, cujua paullo ante meminit non ſine elogio. Pariſſimam ſententiam paribus fere verbia ita expreſſit in Arte:

Et tulit eloquium inſolitum facundia Præceps,
Utiliumque ſagax rerum, & divina futuri

Digitized by Google

Sortilegis non diſcrepuit Sententia Delphis.

Innuunt plane Poetarum ἐνθουσιασμὸν, de quo innumeri Antiquorum, Recentiorumque. Unde Arbiter *Poetice* pro *divine* uſurpavit cap. xc. *Et ſæpius Poetice quam Humane loquutus es.*

Quam religioſa orationis ſub teſtibus fides.] *Sub teſtibus*, hoc eſt, inſtar Teſtium, qui vere ac nude res proferunt. Ita etiam Ovidius lib. 2. Amor. El. 11.

Nec tamen, ut Teſtes, mos eſt audire Poetas.

Etiamſi nondum recepit ultimam manum] Proprium Poëtarum, hocce, aut ſimili προλήψεως genere, puta, *Adhuc ſub ſpongia eſſe*, *In incude verſari*, Αὐτοσχεδίως *eſſe conſcripta, & effutita*, præoccupare auditorum animos, ut ſi, quæ nondum exacta numeris ſuis & perfecta ſunt, elegantiam habeant exſpectatam, aureſque impleant, majus ſic merito laudis choragium aucupentur; vel etiam, ſi fortaſſe aliquid occurrerit minus elegans, minus conſonum, minuſve politum, calumniandi jam ante habeant anſam præreptam. Fateor me tale quid de Æneide, ac Metamorphoſi magnorum Vatum jam olim conjectare. Ultimam autem manum recipere Græcis eſt, *Addere Colophonem. Colophonem imponere.* Sed hocce protritum. Pro eodem *Summa manus* Ovidio eſt lib. 1. de Triſt. El. 6. ubi de ſuis Metamorphoſeon libris loquitur:

Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
Neſciat his Summam ſi quis abeſſe Manum.

Et 3. de Arte, quum argute docet puellam, quando liceat fucum inducere:

Tu faciem cura, dum te dormire putemus:
Aptius à Summa conſpiciere Manu.

Etiam, *Extrema Manus*, paſſim reperitur, quod *Ultimam limam* adpellat ipſus Naſo:

Ablatum mediis opus eſt incudibus illud:
Abfuit & ſcriptis Ultima Lima meis.

Cap. CXIX. *Aſſyria concham laudabat miles in unda.*] Præ hacce ſcriptura verſiculi hujus omnes aliæ putidæ prorſus habentur Muſico Senatui. Nobilis valde in Aſſyria olim purpura. Virgilius in Ciri:

Nec Libys Aſſyrio ſternetur lectulus Oſtro.

Quæſitus tellure nitor certaverat oſtro.] Capio de variis Lanarum tincturis, colores tamen terra quæſitos bibentium; quos Arbiter cum Oſtro componit, qui color ex mari. Inde, *Pelagia Purpura*, dictæ Plinio, quod nobis obſervatum alibi. Recte omnino cum ſuperiore conjungitur, conſentitque noſtrum hocce interpretamentum, alii vero hic ingenioſe ineptiunt. Multiplici quidem colore (haud ſecus atque hodie fit) intinctæ antiquitus lanæ. Ovidius poſtquam plures recenſuit, ſubdit in 3. de Arte:

Quot nova terra parit flores; quum vere tepenti
Vitis agit gemmas, pigraque fugit hyems:
Lana tot, aut plures ſuccos bibit, &c.

——— *Nova vellera Seres.*] Seneca Tragicus Thyeſte:

Seres Vellere nobiles.

Lanuginem quandam Seres petebant ex arboribus, quam poſtea nentes *Sericum*, ſic ab illis denominatum, conficiebant, Ipſus Hercule Oetæo:

Nec Mæonia diſtinguit acu.
Quæ Phœbeis ſubditus Euris,
Legit Eois Ser arboribus.

Vide Ammianum Marcellinum lib. 23. ubi latius de Serici confectura. Puto *Nova* Petronio vocari, quæ Senecæ coævo Scriptori heic, *Acu diſtincta*, ſunt, tunc primum beatioribus inventa. Id autem dubium non eſt, primitus *Sericum* arboribus depecti; *Byſſum* vero (quod & per ſaturam refero) inſtar lini e terra edi, *Bombycinum* à vermiculis gigni, quod ſciunt jam Docti.

Atque Arabum populus ſua deſpoliaverat arva.] Ut Romam odores mitteret, fruticeſque aromaticos. Diſertim Tibullus, quum die Natali ſacrificium parat lib. 2. El. 2.

Urantur pia thura focis, urantur Odores,
Quos tener è terra divite mittit Arabs.

Statius lib. 1. Sylva 4.

——— *Odoriferis Arabum quod doctus in Arvis*
——— *Carpſi.*

Ideo Ovidius *Thuilegos Arabas* vocavit lib. 4. Faſtor.

——— *Ne deſit bellua dente*

Ad mortes pretioſa ſuas. ———] Pretioſa dente plaudenti nempe populo, ut animadvertitur ex ſequentibus:

Ut bibat humanum populo plaudente cruorem.

Quod ita Salvianus inluſtrat lib. 6. *In ſpectaculis primum deliciarum genus eſt, mori homines, impleri ferarum alvos humanis carnibus cum circumſtantium voluptate.* Recte omnino ſe habet noſtrum interpretamentum, Dentes namque feras olim venationibus commendarunt. Vetus inſcriptio inter alia:

AEDILITATEM LAVDABILITER ADMINISTRAVIT. ET
DIEM FELICISSIMVM III. IDVS JANUAR. NATALEM
DEI PATRIS NOSTRI VENATIONE PASSERIS. DENIS
BESTIIS. ET IV. FERIS DENTATIS. ET IV. PARIB.
FERRO DIMICANTIBVS. CETEROQVE HONESTISSIMO
APPARATV LARGITER EXHIBVIT.

——— *Premit advena claſſes*

Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.] Plerumque quippe Romam feræ advehebantur ratibus, multis indicat Claudianus lib. 3. Stiliconis, cujus & alicubi elegans illa clauſula eſt:

——— *Exſanguis dextera torpet*
Remigis, & propriam metuebat navita mercem.

Præterea hic, *Auratam aulam*, clauſtrum, aut caveam, interpretor, quibus advehi feræ conſueverant, quod notum, nec ſane inepte, quum clauſtra illa quaſi ὕπαιθρα ſint, & ſubdialia, quæ loca Homero ſæpius *Aula* proprie nuncupantur, ut Rhodiginus fuſe obſervavit

Digitized by Google

ſervavit lib. 12. Ferreæ & ligneæ primitus ex caveæ fuere, ſed poſtea inaurari cœptæ ſub profuſis admodum principibus, potiſſimum Nerone. Vide Lipſium lib. de Ampith. cap. 9. & de Magnitud. Rom. lib. 2. cap. 11. Bulengerum de Venation. cap. 17. Aliter ut Symbolæ locum ceperunt, turpis error in ſyllabæ quantitate committebatur.

Perſarum ritu.] Perſarum mos, pueris virilitatem exſecare, ac præcipue forma præſtantibus. Hocce vero Semiramidis inventum, quæ poſt Ninum tota, exceptis India, regnavit Aſiâ. Clare Ammianus Marcellinus lib. 14. cap. 17. *Poſtrema multitudo ſpadonum, à ſenibus in pueros deſinens, coloris obluridi, diſtortaque lineamentorum compage deformis: ut quaqua inceſſerit quiſquam, cernens mutilorum hominum agmina, deteſtetur memoriam Semiramidis reginæ illius veteris, quæ teneros mares caſtravit omnium prima, velut vim injectans naturæ.* Ab ipſa poſtea didicerunt Aſſyrii, Medi, Perſæ. Cur autem apud Perſas latius ſit conſuetudo propagata, rationem reddit Dio Pruſenſis adpoſitiſſimam Orat. de Pulcritudine ſtatim à principio: Οἱ δὲ Πέρσαι πῶς ἐνόμιζον; οὐ γὰρ φανερὸν ὅτι εὐνούχους ἐποίουν τοὺς καλοὺς, ὅπως αὐτοῖς ὡς κάλλιστοι ὦσι; τοσοῦτον διαφέρειν ᾤοντο πρὸς κάλλος τὸ θῆλυ. σχεδὸν καὶ πάντες οἱ βάρβαροι, ὥσπερ τὰ ἄλλα ζῶα διὰ τὸ, μόνον τὰ ἀφροδίσια ἐννοεῖν. ὡς οὖν λέγεται Δαίδαλος ποιῆσαι, τὸν ταῦρον ἐξαπατῶν περιθεῖναι τῷ ξύλῳ δέρμα βοός· κἀκεῖνοι γυναικὸς εἶδος περιτιθέασι τοῖς ἄρρεσιν, ἄλλως δὲ οὐκ ἐπίστανται ἐρᾶν. *Perſæ vero quomodo exiſtimabant? An non manifeſtum, quod Eunuchos faciebant ex formoſis, ut ipſi quam pulcerrimi eſſent? tantum differre putabant femineam formam, quod ad pulcritudinem adtinet. Ita fere & omnes Barbari, qui, ut cetera animalia, Veneream duntaxat rem cogitant. Ut igitur dicitur feciſſe Dædalus, taurum decipiens, ligno circumdato tergore bovis: ita & illi mulieris ſpeciem circumponunt maribus, aliter autem neſciunt amare.* Τρυφὴν vero illis cauſam fuiſſe moris immaniſſimi, Athenæus adſerit. ſed planius Mollitiem illam Seneca P. exprimit Controv. 33. lib. 5. qui locus mirifice hic Petronium inluſtrat. *Principes Viri contra naturam divitias ſuas exercent. Exciſorum greges habent, exoletos ſuos, ut ad longiorem patientiam impudicitiæ idonei ſint, amputant.* Sic & D. Hieronymus lib. 1. adverſus Jovian. *Et in longam ſecuramque libidinem exſectus ſpado.* Etiam Plutarchus de Herodoti malignitate.

——— *Viros.*] Genitalia. Catullus Carmine de Berecynthia & Aty:

Itaque ut relicta ſenſit ſibi membra ſine Viro.

Plaut. Aſin. 1. 3. 84.

——— *Exſectaque viſcera ferro.*] Vel *Exſectos* ἁπλῶς ſufficeret, nam ſic locuti politiſſimi Scriptores. Cic. lib. 2. de Natura Deor. *Nam vetus hæc opinio Græciam opplevit, Exſectum Cælum à filio Saturno, vinctum autem Saturnum à filio Jove.* De Viſceribus vide quæ notamus ad verba illa cap. CXLI. *Et finge te non humana Viſcera.*

In Venerem fregere. ———] Id eſt, fecerunt, ut Exſecti illi, & impudici omnino Venerem, ac femineum ingenium induerent, & imitarentur. Hæc vera eſt interpretatio, quam & D. Hieronymus tueri plane videtur Epiſt. ad Marcellam. *In theatralibus ſcenis idem hiſtrio nunc Herculem robuſtus oſtendit, nunc mollis in Venerem Frangitur.* Et Epiſt. de Hilarione: *In ſcenis theatralibus unus atque idem hiſtrio nunc mollis in Venerem Frangitur, nunc tremulus in Cybelen.*

Quærit ſe natura, nec invenit. ———] Plane huc facit illud Manilii:

Natura pudet. ———

Utrumque & Firmicus interpretatur: *Eos pænitebit, quod viri nati ſunt.* Et ipſe Manilius paullo anterius dixerat:

Atque odiſſe Virum.

——— *Fractique enervi corpore greſſus.*] Viros petit hocce jaculum, quibus id mollitiei indicium dedecori datum. feminis namque ſemper fuit ejuſcemodi elegantiarum permiſſum ſtudium, uti infra latiuſcule patefacimus ad verba cap. CXXVI. *Quo inceſſus tute compoſitus,* &c. Argute enim *Fractos greſſus* effeminatorum vocavit. vir quippe velut Frangi videtur, ubi, quicquid feminæ eſt, nimirum imitatur. Quo facit & id, quod proxime præceſſit: *In Venerem Fregere,* & quæ ibi notavimus. Similiter prorſus, ut Arbiter, locutus Quinctilianus lib. 5. cap. 9. *Ut fortaſſe corpus vulſum, FRACTUM INCESSUM, veſtem muliebrem, dixerit aliquis mollis & parum viri ſigna.* Quod & D. Hieronymus adverſus Helvid. *Greſſum Frangere* dixit. & ad Euſtochium: *Solutis genibus Fractum Inceſſum.*

Et laxi crines.] Mollitiei etiam nota. *Laxi crines,* Cicero in Piſonem: *Erant illi compti capilli, & madentes cincinnorum fimbriæ, & Fluentes.* Appulejus de ſuo capillitio in Apologia: *Capillus ipſe, quem iſti aperto mendacio ad lenocinium decoris Promiſſum dixere, &c.*

——— *Ecce Afris eruta terris*

Citrea menſa. ———] Menſas è citro intelligit ex Mauritania Africæ regione magno precio Romam adlatas: quæ & eburneis pedibus fulciebantur. Sic Martialis lib. 2. Ep 43.

Tu Libycos Indis ſuſpendis Dentibus orbes.

Et lib. 9. Ep. 22. Res eſt jam multis inculcata, eoque plura non addimus. Id autem ſilentio prætereundum non eſt, quod de Seneca Philoſopho tradidit Dio lib. 61. Quingentos nimirum tripodas illum habuiſſe de ligno Cedrino, pedibus Eburneis ſubfultos, ſimiles prorſus & pares inter ſe, ſuper quibus epulari conſueverat. qui nimius quidem, ſi verus, fatendum eſt, Stoici Philoſophi luxus. Singulorum vero precium ex illis Tertulliani l. De Pallio cap. 5. cognoſcere licet, Plinius namque, à quo habuit, mire hic corruptus eſt: *Adigo caute rem ambitioni, quâ M. Tullius quingentis millibus nummûm Orbem Citri emit, quâ bis tan-*

Digitized by Google

tum Aſinius Gallus pro Menſa ejuſdem Mauritaniæ numerat.

——— *Greges ſervorum.* ———] Plinius *Legiones* vocavit; *Agmina* Ammianus eleganter lib. 14. *Familiarum Agmina, tamquam prædatorios globos, poſt terga trahentes.* Seneca *Turbam* Conſol. ad Helviam: *Turbam, quæ quamvis magnam domum anguſtet.* Sed quid mirum, ſi unus Pedanius Secundus *Quingentos ſervos* domi habuerit, teſtante Cornelio Tacito 14. Annal. immo *Millenos* plurimi. ſed, ut mireris ſemel, audi Athenæum lib. 6. cap. 20. Μυρίους καὶ δισμυρίους (οἰκέτας) καὶ ἔτι πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτηνται· οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ, ὥσπερ ὁ τῶν Ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας· ἀλλ' οἱ πλείους τῶν Ῥωμαίων συμπροϊόντας ἔχουσι τοὺς πλείστους. *Decem, immo viginti mille, & plures quoque ſervos habent, non quæſtus cauſa, ut ille Græcorum ditiſſimus Nicias, ſed pleroſque in publicum comitantes.* Recte ergo jam Plinius, quum adſerit, *Servorum quoque cauſa Nomenclatorem adhibendum.* Nunc vero Arbiter de pueris in triclinio miniſtrantibus haud dubitanter capiendus.

Ac maculis imitatur vilibus aurum.] Deſultorii Critici ſunt, qui Maculas iſtas volunt ad *Citreas menſas* referri, oulla habita *Oſtri* proxime præcedentis ratione. quæ mira inconcinnitas eſt, ordoque turpe præpoſterus. Et, quod magis mireris, nec nobis ullum exemplum exhibent rubrarum macularum, quæ eo in ligno aurum imitentur. Indubium enim eſt, Arbitrum nunc tricliniaris ſupellectilis luxum exagitare, ut ſubinde ciborum. Purpura autem Romanos ſtraviſſe lectos diſcubitorios, nemo neſcit, poſt tot de ritibus convivialibus eruditas lucubrationes. Item ſcilicet, quod gliſcente luxuria purpuram vario diſtinxerint aureis maculis, hoc eſt, clavis, ſtellulis, aut palmis, quæ tamquam Emblemata veſtibus inſuerentur, insererenturve. qui mos, addo ego, late ævo Neronis (quem nunc Petronius inſectatur) percrebuit: idque jam pridem ex Plinio conjeceram, ubi de marmorum inſitione agit lib. 35. *Neronis vero inventum, Maculas, quæ non eſſent, in cruſtis inſerendo unitatem variare, ut ovatus eſſet Numidicus, UT PURPURA diſtingueretur Synnadicus, qualiter illos naſci optarent deliciæ.* Sic locus interpungendus neceſſario. aliter quidem ex eo, præcipue ut Dalecampius edidit, neutiquam elici proba ſententia poſſet. Ait ergo Plinius, Numidicum marmor ovatis figuris tantum fuiſſe diſtinctum, Synnadicum vero multiplici forma, ut Purpura nimirum diſtinguebatur, variegari ſolitum. Purpuræ igitur luxuriem illam carpere hic voluiſſe Petronium, mero meridie clarius jam eſt.

Ad menſam vivus perducitur. ———] Aptius de Mullo hoc proderet, de quo ſic Seneca lib. 3. Natur. Quæſt. *Parum videtur recens Mullus, niſi qui in convivæ manu emoritur,* quod ſubinde pluribus perſequitur. ejuſque & rationem reddit Plinius lib. 9. cap. 17. Sed quid autem de Scaris dicendum? equidem reor, recentium exaggerationem eſſe, recentiores namque Scaros Antiquis in optatis fuiſſe, equidem obſervo; eo ſcilicet, quod inteſtina, viſceraque eorum præ cæteris præferrentur, immo cætera haberentur deſpicatui. Aperte Epigrammatiſta noſter dicit in Xeniis:

Hic Scarus, æquoreis qui venit obeſus ab undis,
Viſceribus bonus eſt: cætera vile ſapit.

Viſcera vero ut ſint brevi corruptioni obnoxia, liquido conſtat.

——— *Inque Lucrinis*
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas.] Ex Lucrino lacu advecta Romam Conchylia plurimi fecerunt Antiqui. Sic & Horatius Od. 2. Epod.

Non me Lucrina juverint Conchylia
Magis ——— *&c.*

Sic & Martialis in Xeniis Ep. 82.

Ut renovent per damna famem. ———] Idemmet aliter cap. XCIII. diait:

——— *Atque arata Syrtis,*
Si quid naufragio dedit, probatur.

Quod etiam Latinus Pacatus innuit loco Interpretibus alibi laudato. Plane autem Manilius lib. 5. verſ. 370.

——— *Numidarum paſcimur, oris*
Phaſidos & Damnis ———

Quæ vera iudubie lectio eſt, quicquid reluctetur Franc. Junius, placuitque jam olim valde Scaligero.

——— *Jam Phaſidos unda*
Orbata eſt avibus ———] Vere *Jam*, licet de tempore ipſo ſpeciatim loquatur belli civilis. Colchos namque, apud quos eſt Phaſis, à Pompejo Magno demum fuiſſe penetratos, auctor eſt Vellejus Paterculus lib. 2. Inde poſtea Romam adlatæ aves Phaſianæ ſunt. Itaque ibi particula *Jam* recentem illum luxum indicat ſignanter.

——— *Mutæque in littore.*] Eleganter, quaſi *mutum* eſſet *Littus* Phaſidos fluvii jam ſine avibus. Sic Nonno Panopolitæ ἀκτὴ ἄψοφος, *Littus ſilens.*

Nec minor in campo furor eſt, emtique Quirites, &c.] Confer hoſce pecunia corrupti Senatus, populique verſus cum illis Lucani lib. 1.

Hinc rapti precio faſces, ſectorque favoris
Ipſe ſui populus, letaliſque ambitus urbi;
Annua venali referens certamina Campo.

Labes autem illa eo uſque urbem invaſit, ut candidati, refereote io Cæſare Plutarcho, palam in comitiis numarias menſas ponere conſueverint, uti populi videlicet ſic ſuffragia poſſent impudice redimere. Idem & Appianus lib. 2. Bellor. Civil. additque: Ὤφθη δέ που καὶ μεσεγγύημα Ταλάντων ὀκτακοσίων ὑπὲρ τῆς ἐπωνύμου γιγνομένου ἀρχῆς. *Denique inventus eſt, qui DCCC. talenta per ambitionem apud ſequeſtros deponeret.*

Pellitur à populo victus Cato ———] Sæpius id contigit Catoni, publicæ ergo tuendæ libertatis. Inſignior vero, & effrenatior tum plane fuit ſeditioſorum audacia, quum Metellum Tribunum plebis Legem promulgantem, cujus ſumma erat, ut Pompejo ab Aſia

Digitized by Google

Aſia cum magno exercitu in Italiam venire permitteretur, inluſtri illo prætextu, nempe ut urbem à Catilina in periculum conjectam ſervaret, animus vero ejuſdem Metelli eſſet, ut Principatus ac Reſpublica in manus Pompejo traderentur, acriter aſpernatus eſt. Latius in Catonis vita narrat Plutarchus, ſubditque: Πάντων διασκεδασθέντων, ὑποστάντα μόνον τὸν Κάτωνα, καὶ βαλλόμενον λίθοις καὶ ξύλοις ἄνωθεν, οὐ περιεῖδε Μουρήνας ὁ τὴν δίκην φυγὼν ὑπ' αὐτοῦ καὶ κατηγορηθεὶς, ἀλλὰ τὴν τήβεννον προϊσχόμενος, καὶ βοῶν ἀνασχεῖν τοῖς βάλλουσι, καὶ τέλος αὐτὸν τὸν Κάτωνα πείσας καὶ περιπτύξας εἰς τὸν ναὸν τῶν Διοσκούρων ἀπήγαγεν. *Omnes ergo quum eſſent diſſipati, Catonem ſolum ſubſiſtentem, ac deſuper ſaxis & lignis impetitum haud neglexit Murana, is qui pridem ab eo in jus fuerat tractus: ſed togam ſuam ei prætendens, vociferandoque jacientes, ut ceſſarent, monens, vix tandem monitis ſuis concedentem Catonem veſte ſua involuit, inque Caſtoris abduxit.* De re eadem verba Senecæ, nil dubium, quin capienda ſint cap. 1. De Conſtantia. Inquit ergo ad Serenum: *Et tibi indignum videbatur, quod illi diſſuaſuro Legem, toga in foro eſſet erepta; quodque à Roſtris uſque ad arcum Fabianum per ſeditioſa factionis manus tractus, voces improbas, & ſputa, & omnes alias inſanæ multitudinis contumelias pertuliſſet.* Quod etiam epiſt. 14. tetigit.

——— VICTUS Cato, triſtior ille eſt,
Qui VICIT ———] Cadmæa iſthæc victoria fuit, de qua Plutarchus περὶ παίδων ἀγωγῆς. ac poſtea Parœmiographi. Mirifice autem Petronio facem prætulit Ariſtænetus Ep. 6. lib. 2. Ἀλλ' ἔγωγέ σοι ἥδιστον ἐπιχαίρω, ὅτι σε νῦν ἔνδον εἰσβέβληκα παρ' ἐκείνην καὶ ἧτταν ὑπέστην, ἐγὼ τῆς σῆς φασὶ καδμείας νίκης ἀμείνω. Φαυλότερος γὰρ ὡς ἐν πονηραῖς ἁμίλλαις ἀθλητὴς ὁ νικήσας. *Sed ego tibi inſulto jucundius, quod te intro ad eam impuli, repulſamque tuli Cadmæa tua victoria meliorem. Certum quippe in malis certaminibus, infeliciorem eſſe, qui vicit.* Nec aliud innuere videtur fragmenti illud cap. LIX. *Semper hac in re qui vincitur, vincit.* quod de *Oſculana pugna* tradidit etiam Titinius Setina apud Feſtum. Porro ſententia depromta eſt hic tempeſtiviter è Stoicorum ſchola, ejus quippe familiæ & Cato ſectulejus. Ad rem ſatis opportune Seneca noſter laudato jam libro: *Catoni tu putas injuriam fieri potuiſſe à populo, quod aut præturam illi detraxit, aut togam? quod ſacrum illud caput purgamentis oris adſperſit? Tutus eſt Sapiens, nec ulla adfici aut injuria, aut contumelia, poteſt.*

——— *Faceſque pudet rapuiſſe Catoni.*] Bis enim repulſam tulit Cato, ſcilicet in petitione præturæ, quum ei prælatus Vatinius; & in Conſulatus, uti Plutarchus tradidit. Locus autem iſte omnino de prætura capiendus. facinus quippe illud Romanis civibus turpiſſimum fuit. de quo & opportune conſulendus Seneca eſt Ep. 71. & De Conſtantia cap. 1. 2. Prætorum autem honori Lictores cum Faſcibus ſuis fuiſſe conceſſos, criticaſtri haud neſciverint.

——— *Sed invicta poteſtas.*] *Poteſtas* hic Libertatem interpretor, & à me plane Seneca eſt adpoſitiſſimo loco cap. 2. *Simulque exſtincta ſunt, quæ nefas erat dividi.* cujus ſequentia ſunt interpretamentum. *Neque enim Cato poſt Libertatem vixit, nec Libertas poſt Catonem.* Addit Arbiter:

Romanumque decus;

Quod & interpretatio eſt prædictæ *Poteſtatis*, noſtramque mirifice juvat: Romanæ namque reipubl. ſummum decus habitum *Libertas*. Item & illa opitulantur:

——— Quare tam perdita Roma
Ipſa ſui merces erat ———

Amiſſa quippe Libertate, Urbs futura erat neceſſario præmium Victori. *Merces* ibi præmium eſt, uti jam interpretes.

Ipſa ſui merces erat.] Appianum hic interpretem exhibeo de re pariſſima loquentem, hoc eſt, de Civili Bello Syllæ & Marii lib. 1. Bell. Civil. Μετὰ δὲ τοῦτο στρατοῖς μεγάλοις οἱ στασίαρχοι πολέμου νόμῳ συνεπλέκοντο ἀλλήλοις. καὶ ἡ πατρὶς ἆθλον ἔκειτο ἐν μέσῳ. *Poſt hæc factionum Principes juſtis exercitibus, ut in bello mos eſt, rem geſſerunt adverſus ſe invicem: ET VICTORIÆ PRÆMIUM PETEBATUR PATRIA.* Aſt Dio exſertim de bello hocce Cæſaris & Pompei agens lib. 41. inquit: Ἆθλόν τε γὰρ αὐτὴν (Ῥώμην) ἤδη τοῖς κρατήσουσι προκειμένην. *Nam Romam IN PRÆMIUM VICTORI propoſitam noverat.* Addit Arbiter:

——— Et ſine vindice præda.

Nam reliquus deinceps non erat futurus Vindex adſertorque Libertatis.

Præterea gemino deprenſam gurgite prædam.] Quænam maria *Geminum Gurgitem* hic Petronius adpellat? an ea, quæ Florus in Civili huc Bello *Inteſtinum*, & *Externum*, hoc eſt, *Mediterraneum*, & *Oceanum*? ſic enim fuere nuncupata olim. illud Plinio & *Internum* dicitur, Straboni Ἐντὸς, hocce *Exterius* Lucano, Ἐκτὸς Ptolemæo. An illa, quæ ſub nominibus *Superi*, & *Inferi* inſignita exſtiterunt olim? ita paſſim Claſſicis Scriptoribus indigitata offenduntur Maria, auctoribus Plinio, & Mela *Adriaticum*, & *Tyrrhenum*. An denique, Geographiæ illi adſentiens Græcorum, univerſum quantum maris eſt toto in orbe bifariam dividentium, ſub *Gemini Gurgitis* adpellatione integrum Thetidos Neptunique vaſtum imperium voluit ſubintelligi? Audi Muſam primam Herodoti cap. CCII. ut certior fias hujuſce diviſionis, ubi de Araxis nempe fluvii loquitur Oſtiis: Τὸ δὲ ἓν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. Ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα ἐστὶ ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα. ἡ δὲ Κασπίη ἐστὶ ἑτέρη ἐπ' ἑωυτῆς. *Reliquum illud per apertum fluit in mare Caſpium, quod mare per ſeſe eſt, nec ullo cum alio commiſcetur. Nam & illud, quod Græci omne pernavigant* (Mediterraneum indicat) *& id, quod extra columnas eſt* (Oceanum innuit) *Atlanticum*

ticum dictum, & Rubrum, idem eſt mare. Caſpium vero eſt alterum, ac per ſeipſum, &c. Docti, inquam, viderint. modo ſcruteris, quæraſque ab illis, Genii nimirum ergo tantum exhilarandi, qui *Geminum* illum deorum vitiorum *Gurgitem* meditantur, quamnam integro loco concinnam, immo haud repugnantem, ſententiam eliciant?

Fenoris ingluvies, uſuſque exederat æris.] Ne bis idem repeteret, *Uſus* hic jam olim non pro uſura capiebam, ut concors Interpretum ſenatus; ſed Uſum opum profuſum interpretabar, quod aliter Petronius dicit paullo poſt:

——— *Detritaque commoda luxu*, &c.

Et inferius de prædis quoque:

——— *Aſpice late*

Luxuriam ſpoliorum.

Aſt poſtea in Lucani incidens locum, quem exprimere videtur optaſſe noſter Arbiter, mutavi conſilium, illud interea magnopere demirans, videlicet illius veſtigia quomodo premat, quem Carmine iſto, velut Apollinis jaculo, confodere, ajunt in votis habuiſſe. inquit ergo Pharſaliæ præcentor lib. I. ejuſdem ævi exagitans pariter morum corruptelam:

Hinc Uſura vorax, avidumque in tempore Foenus.

- - - - *Detritaque commoda luxu*

Vulneribus reparantur. - - - -] Amara nimis ironia hocce prolatum, nam præcedit:

Arma placent miſeris. - - - -

ſenſuſque eſt, illis bellum placere, velut ſi exin exhauſtæ opes reſarcirentur. quod interpretamentum præ quovis alio magis nobis adridet, præda namque, ullæve divitiæ ex ſociis, concivibuſque minime additæ. quod & Lucanus ſic operis initio:

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Eo autem libere magis audebant diſcrimina adire, quod ipſi ære alieno oppreſſi (quod & Arbiter dicit:

Nulla eſt certa domus, nullum ſine pignore corpus) bona jam, quibus conſulerent, non haberent. unde & illud etiam, quod ſubſequitur, claret.

- - - - *Inopi audacia tuta eſt.*

Tres tulerat fortuna duces, &c.] Florus in Bello hocce Civili lib. IV. cap. II. *Forte tunc Craſſus genere, divitiis, dignitate, florebat: vellet tamen auctiores opes. Cajus Cæſar eloquentia & ſpiritu, & jam conſulatu adlevabatur. Pompejus tamen ſuper utrumque eminebat. Sic igitur Cæſare dignitatem comparare, Craſſo augere, Pompejo retinere cupientibus, omnibuſque pariter potentiæ cupidis, de invadenda republica facile convenit. Ergo, quum mutuis viribus in ſuum quiſque decus niteretur, Galliam Cæſar invadit, Craſſus Aſiam, Pompejus Hiſpaniam, tres maximos exercitus: & jam ſic orbis imperium ſocietate Trium Principum occupatur.*

Cap. CXX. *Feralis Enyo.*] Proba lectio. *Enyo*, Bellona Latinis eſt, quæ Dea belli, & Martis *aurigatrix* Virgilio. Sic *Civilis*, & *Navalis* Martiali: *Threſſa virago* Auſonio: & pluribus de ea mentio.

Craſſum Parthus habet - - - -] De M. Craſſi interitu ſic Obſequens: Anno Urbis DCC. GN. *DOMITIO & APPIO CLAUDIO COSS. M. Craſſus ad Parthos profectus, quum Eufratem tranſiret, multa prodigia neglexit. Quum etiam coorta tempeſtas, ſigniferò ſignum arreptum merſiſſet gurgiti, & offendente nimborum caligine prohiberentur tranſire, pertinaciter perſeverans cum filio & exercitu interiit.* Scripſere plures. vide Florum lib. 4. cap. 4. & Appianum Alexandrinum de Bell. Parth.

- - - - *Libyco jacet æquore Magnus.*] Magnus Pompejus in Ægypto occiſus. *Æquor Lybicum* vocat abuſive Ægyptium pelagus, quia vicina hæc maria, quia contermina. *In Peluſiaco littore*, ait Florus, *fuiſſe trucidatum*, hoc eſt, juxta Peluſium Ægypti civitatem, ſed antequam in terram exſcenderet. Cædem ejus ſcripſere Plutarchus, Dio, Paterculus, Lucanus, alii. Funus vero ex Appiani lib. 2. Bellor. Civil. luber referre. Πομπηΐου δὲ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ περὶ Ποθεινὸν ἐφύλαττον Καίσαρι, ὡς ἐπὶ μεγίσταις ἀμοιβαῖς. ὁ δὲ αὐτοὺς ἠμύνατο ἀξίως τῆς ἀθεμιστίας. τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τις ἔθαψεν ἐπὶ τῆς ἠιόνος, καὶ τάφον ἤγειρεν εὐτελῆ. καὶ ἐπίγραμμα ἄλλος ἐπέγραψε,

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου.

Pompeii caput, per miniſtros Photini reſectum, ſervatum eſt in adventum Cæſaris, exſpectatione maximi præmii. Sed ille nefarium ſcelus pro merito ultus eſt. Reliquum truncum in littore quidam ſepelit, aggeſto exiguo tumulo: cui alius quiſpiam hanc inſcriptionem addidit:

Pæne caret tumulo, cui tot modo templa fuerunt.

Julius ingratam perfudit ſanguine Romam.] Vere *Ingratam Romam*. Florus lib. IV. cap. II. *Itaque non ingratis civibus, omnes unum in Principem congeſti honores.* quos ſubinde recenſet. Tunc enim non Ingrata Roma: aſt, ubi parricidarum ei manus inlatæ ſunt, *Ingrata* procul dubio jure merito audiret. De republica ſane, & univerſo civium ordine egregie meritum miris laudibus illum tantum virum proſequuntur Hiſtorici omnes. Fateor & mihi ſemper diligendum vehementer eſſe ſuſpiciendumque invictum illum, clementemque admodum ſpiritum, & cum ipſo Magnum noſtrum Imperatorem Carolum V. unice conferendum, utrumque vero cum magno Alexandro. Trium Maximorum Imperatorum ingenium exhibet nobis Appianus, dum Romanum & Macedonicum componit in 2. Bell. Civil. φιλονικότεροι δὲ τοῖς ἐξερίζουσιν ὄντες, ταχύτατοι πρὸς διαλύσεις ἦσαν, καὶ συγγνώμονες τοῖς ἁλοῦσιν, ἐπὶ δὲ τῇ συγγνώμῃ καὶ εὐεργέται, καὶ οὐδὲν ἢ κρατῆσαι μόνον ἐνθυμούμενοι. *Quum contentioſi eſſent erga adverſarios, tamen erga victos erant faciles ad veniam, & gratiam, & inſuper benefici, ſola contenti victoria.* Audi tandem fortiſſimi Romani Ducis vocem leniſſimam, ſimulque de Ingrata illa urbe Paterculi lib. 2. aliud teſtimonium: *Laudandum experientia conſilium eſt Panſæ, atque Hirtii, qui ſemper prædixerant Cæſari, ut principatum armis quæſitum armis teneret. ille dictitans, MORI SE, QUAM TIMERI,*

MERI, MALLE, dum clementiam, quam præſtiterat, exſpectat, incautus ab ingratis occupatus eſt.

Parthenopen inter magnaque Dicarchidos arva] Hoc eſt, inter Neapolin & Puteolos. Campaniæ urbs Puteoli, vicina Neapoli, *Dicarchea* Silio Italico dicta lib. 12. & hic Petronio *Dicarchis*, Plinio vero & Feſto *Dicaarchia colonia*. Aſt maxime illud mirum eſt, Interpretes nempe non animadvertiſſe, Veſuvii montis ſummum hiatum hic Petronium deſcribere. audi, ut Plinius ibi eum conlocet plane lib. 3. cap. 5. *Dein Puteoli Colonia Dicaarchia dicti: poſtque Phlegræi campi, Acheruſia palus Cumis vicina. Littore autem Neapolis Chalcidenſium, & ipſa Parthenope à tumulo Sirenis adpellata.* Inter Neapolim ergo & Puteoloa *Phlegræos Campos* ſitos Plinius facit. Phlegræi autem Campi Veſuvii montis ſunt. Diodorus lib. 4. Ὠνομάσθαι δὲ καὶ τὸ πεδίον τοῦτο Φλεγραῖον, ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ τὸ παλαιὸν ἄπλετον πῦρ ἐκφυσῶντος παραπλησίως τῇ κατὰ τὴν Σικελίαν Αἴτνῃ. καλεῖται δὲ νῦν ὁ τόπος Οὐεσούιος, ἔχων πολλὰ σημεῖα τοῦ κεκαῦσθαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. *Phlegræus quoque campus is locus adpellatur, à colle nimirum, qui Ætna inſtar Sicula magnam vim ignis eructabat: nunc Veſuvius nominatur multa inflammationis priſtina veſtigia reſervans.* Adderem, niſi dicta ſufficerent, Melam noſtrum lib. 2. cap. 4. Vitruvium l. 2. c. 6. Dionem l. 66. Caſſiodorum l. 4. Variar. Ep. 50. Referam tamen ipſius montis topographiam ex l. 5. Strabonis ad rem haud parum conducentem: Ὑπέρκειται δὲ τῶν τόπων τούτων ὄρος τὸ Οὐεσούιον ἀγροῖς περιοικούμενος παγκάλοις πλὴν τῆς κορυφῆς. Αὕτη δ' ἐπίπεδος μὲν πολὺ μέρος ἐστὶν. ἄκαρπος δ' ὅλη. ἐκ δὲ τῆς ὄψεως τεφρώδης, καὶ κοιλάδας φαίνει σηραγγώδεις πετρῶν αἰθαλωδῶν κατὰ τὴν χρόαν, ὡς ἂν ἐκβεβρωμένων ὑπὸ πυρός. *Supra locos hos Veſuvius mons eſt pulcerrimis arvis circumquaque habitatus, præterquam in vertice: hic magnam partem planus eſt, ac totus infructuoſus, adſpectantibus ciaeream faciem objicit, & cava antris perſimilia, fumoſarum inſtar rupium ab igne depaſtarum.* Poſtremum vero Dio expreſſit, inquiens, Amphitheatri formam totum montem referre. Ibidem, hoc eſt, circa Lucrinum lacum, conſtituunt Geographi fluvium *Cocytum*, cujus & Arbiter hic meminit. Ita & Silius lib. 12.

Aſt hic Lucrino manſiſſe vocabula quondam
Cocyti memorat.

- - - *Et nigro ſquallentia pumice ſaxa*] Plinius junior de Veſuvii loquens incendio, quo ſuus avunculus periit: *Jam navibus cinis incidebat, quo propius accederent. calidior ac denſior; jam Pumices etiam, Nigrique, & Ambuſti, & fracti igne lapides.* ac ſæpe alias. plurima eſt & in priſcis Scriptoribus Pumicis Veſuvii memoria.

Ecquid Romano, &c.] Ut illam Urbem gentemque deprimere non poſſis? Nec ulterius jam extollere? quod ſequitur:

Nec poſſe ulterius perituram extollere molem?

quæ deæ illi cæcæ jucundæ ſunt viciſſitudinis, prædixitque jam & Arbiter:

Quæ nova ſemper amat, & mox poſſeſſa relinquis.

Ædificant auro.] Auream hic Neronis domum Arbitrum inſectari, palam eſt. cujus plurima apud Priſcos Scriptores mentio. Suetonium vide cap. 31. Cornel. lib. 15. Annal. Plinium lib. 33. cap. 3. lib. 36. cap. 35.

Expelluntur aquæ ſaxis. - - -] Cum Papinio interpretor Epithalamio Stellæ lib. 1. Sylv. 2.

- - - *Perſpicui vivunt in marmore fontes.*

Alii neſcin quid ſenſerint, nam, quæ modo laudant, parum Arbitro conducunt. Hæc jam olim in adverſariis conſignaram, nunc autem, quum Commenta hinc inde conligerem, plurima vero, quæ mihi non probarentur, expungerem, longe aliud Arbitrum voluiſſe, omnino cognovi. addit enim:

- - - *Mare naſcitur arvis.*

& ex utroque præmiſſo inducit ſubinde:

Et permutata rerum ſtatione rebellant.

Non videntur certe rerum ſtationes permutari primori illo noſtro interpretamento. Aculei ergo iſti quum pungant aperte Neronem, puto primum hemiſtichium ejus delirium deſignare, ſic proditum in 15. Annal. à Cornelio, quum de Urbis reſtauratione agit poſt Neronis incendium: *Ruderi accipiendo Hoſtienſes paludes deſtinabat, utque naves, quæ frumentum Tiberi ſubvectaſſent, onuſtæ rudere decurrerent.* Hemiſtichion vero alterum plura ejus admiranda opera, quæ refert Tranquillus in ejus vita cap. 31. primum ubi de inſana ejus loquitur domo: *Item ſtagnum Maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad urbium ſpeciem* & mox: *Præterea inchoabat Piſcinam à Miſeno ad Avernum lacum, contectam, porticibus concluſam, quo, quicquid totis Bajis calidarum eſſet, committeretur. Foſſam ab Averno Hoſtiam uſque, ut navibus, nec tamen mari, iretur, longitudinis per CLX. milliaria, &c. Rebellant* igitur *Aqua*, & *Arva*: minime vero Romani Luxuria capti, ut ad Gratium Vir doctus.

- - - *Jam montibus hauſtis*

Antra gemunt.] Spiritu enim pluſquam poëtico hocce prolatum. Senſus, Montes, dum perfoderentur, ut exin ædificiis eruerentur marmora, in antra prorſus abiiſſe, quæ voces gemituſque poſſent reddere. Monendum ideo hic maxime duxi Lectorem, ne viro inprimis erudito fortean contingeret fidem habere, *Antra gemunt*, exponenti, ſub mole ſcilicet & pondere montium. Ubinam pondus illud, aut moles, ſi Exhauſti jam Montes inibi ſunt *Molibus* ædificiorum *Inſanis*, uti ipſemet dicit Arbiter?

- - - *Cœlum ſperare.*] Valde mihi jam dudum erat cordi hic legere, *cœlum ſpectare*, nimirum qua

- - - *PERFOSSA DEHISCIT*
Molibus inſanis TELLUS.

uti Petronius jam dixerat.

Ex quo Sullanus bibit enſis.] Id eſt, Ex quo tot bella pariter Civilia à Cornelio Sylla incepta, & uſque

ad ejus Dictaturam producta, exſtincta ſunt, ubi ſcilicet tot millia hominum cecidere. De his fuſe Appianus agit lib. 1. Bell. Civil. & Lucanus lib. 2. quos vide.

Cap. CXXI. ——— *Dextra conjungere dextram Conatus.*] Uti in feriundis fœderibus factum, ad quæ adluſit Petronius. Pactum enim volebat icere Ditis Pater cum Fortuna de Populo Romano perdundo. Moris autem quam plurima hodie exſtant exempla. Tacitus Annalium lib. 2. *Juravere amici Dextram Contingentes.* Statius lib. 1. Thebaid.

Jam pariter Coëant amborum in pignora Dextra.

Sic Cicero lib. 5. in Verrem. Virgilius non ſemel, & Græcorum non pauci, quorum apud Hanſenium memoria in de Jurejurando cap 9. Sunt & in ſacris Bibliis inſignia moris hujus ſpecimina, potiſſimum Machabæorum.

Vota tibi cedent.] Hoc eſt, tuorum eris compos Votorum. Oppoſitum eſt illud cap. LXXXII. ubi de Tantalo ſermo:

——— *Quem ſua Vota premunt,*

Quippe quæ optat non adipiſcitur.

Muneribuſque meis iraſcor: deſtruet iſtas

Idem, qui poſuit, moles deus.] De ſeipſa Fortuna loquitur. ſententiam Florus expreſſit: *Itaque invidens Fortuna principi Gentium populo, ipſum illum in exitium ſuum armavit.*

Cerno equidem &c.] Vates hic velut futura prædicit numine plenus. quo & illud facit præcepium ſupra à Petronio memoratum cap. CXVIII. *Ut potius furentis animi vaticinatio adpareat.* Sic & pluribus Lucanus lib. 1.

——— *Video Pangæa nivoſis*

Cana jugis, latoſque Æmi ſub rupe Philippos, &c.

——— *Gemina jam ſtratos morte Philippos*] Deſignat *Campos Philippicos*, qui juxta Philippos Thraciæ urbem fuere. ubi Octavius Cæſar, & Antonius conflixerunt cum Caſſio & Bruto, & hi duo tandem magni duces mortem ſibi conſcivere, quod Arbiter dicit, *Gemina jam ſtratos morte*, &c. Fuſe vero Appianus lib. 4. Bel. Civil.

Theſſalicaque rogos, & funera gentis Ibera,

Et Lybia cerno, & tua, Nile, gementia cloſtra.] Florus etiam loca recenſet: *Si locum, & ſpatium, ubi commiſſum eſt* (bellum civile) *intra Italiam, inde ſe in Galliam HISPANIAMQUE deflexit, reverſumque ab Occaſu, totis viribus in Epiro THESSALIAQUE conſedit? hinc in ÆGYPTUM ſubito tranſiit; inde reſpexit Aſiam, inde AFRICÆ incubuit, poſtremo in HISPANIAM remigravit, & ibi aliquando defecit.*

Et Libya &c.] Clauſtra Libyæ *Mauritania.* Aſt *Gementia* quoque, nempe ob interitum ejus Regis Jubæ, Pompejanarum partium fautoris. Ipſe, quum foret à Cæſarianis victus, in certamine ad Thapſon Africæ oppidum, in regiam ſe recepit, magnificeque epulatus ſuper menſas & pocula interficiendum ſe præbuit Petrejo fugæ comiti. Floro lib. 4. cap. 2. & Appiano lib. 2. auctoribus.

——— *Et tua, Nile, gementia cloſtra.*] *Alexandriam* & *Peluſium* urbes intelligit, quæ Nili claudunt oſtia. Proprie igitur *Nili Clauſtra* illæ vocantur Petronio. Ita & *Peluſium* ipſum Κλεὶς τῆς Ἀιγύπτου, *Clavis Ægypti* dicitur Suidæ, & ſic pari ratione *Alexandria* poteſſet adpellari. In Alexandria autem apud Ptolemæum Cleopatræ fratrem in ſummum vitæ diſcrimen adductus Cæſar fuit Appianus lib. 2. Florus lib. 4. Lucanus lib. 10. In Peluſiaco item littore Pompejus trucidatus eſt, ut ſupra vidimus. An, *Gementia*, ob illa inibi patrata facinora? fors non male. Pariter de incrementis Nili agens Plinius lib. 5. cap. 9. inquit: *Minimumque* (incrementum) *Pharſalico bello, veluti necem Magni prodigio quodam flumine averſante.*

Actiacoſque ſinus.] Pugnam innuit navalem ad Actium Cæſaris Auguſti cum Antonio & Cleopatra Ægypti regina. Memoriæ prodidere Plutarchus in Antonio, Dio lib. 50. Virgilius lib. 8. Propertius lib. 4. El. 6. Memorabile enim inprimis Bellum hocce Civile, qua ultimum, qua ingens.

——— *Et Apollinis arma timentes.*] Mirum quot res inluſtrationis indigas prætereant Interpretes, vel quantum alias tenebrarum ipſa inluſtratione rebus offundant. *Ambracios, Actiacoſve*, & nunc indicat Sinus, ubi Actiaca illa pugna commiſſa ratio autem, quod Apollo tunc ſuppetias venit Auguſto arcu ſuo & ſagittis. Plane Virgilius extremo lib. 8. verſ. 704. quem hic indubie reſpexit Petronius:

ACTIUS hæc cernens Arcum intendebat Apollo

Deſuper: omnis eo terrore Ægyptus, &c.

Plene & Propertius Eleg. 6. lib. 4. ubi ad Auguſtum Apollo:

Vince mari: jam terra tua eſt; tibi militat Arcus,

Et favet ex humeris hoc onus omne meis.

Et ſubinde:

Dixerat: & Pharetra pondus conſumit in Arcus,

Et mox:

ACTIUS hinc traxit Phœbus monimenta, quod ejus

Una decem vicit miſſa SAGITTA rates.

Tutelare numen continuo Auguſtus agnovit Apollinem, præcipue eo in prælio, eaque propter, Dione teſte initio lib. 51. Καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ τε Ἀπόλλωνι τῷ Ἀκτίῳ τριήρη καὶ τετρήρη, τά τε ἄλλα τὰ ἑξῆς, μέχρι δεκήρους, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀνέθηκε. καὶ ναὸν μείζω ᾠκοδόμησεν. ἀγῶνά τε τινα καὶ μουσικὸν, καὶ γυμνικὸν, ἱπποδρομίας τε πεντετηρικὸν ἱερὸν * (οὕτω γὰρ τοὺς τὴν σίτησιν ἔχοντας ὀνομάζουσι) κατέδειξεν, Ἄκτια αὐτὸν προσαγορεύσας. πόλιν τε τινὰ ἐν τῷ στρατοπέδου τόπῳ, τοὺς μὲν συναγείρας, τοὺς δ' ἀναστήσας, τῶν πλησιοχώρων, συνῴκισε. *Eadem die Cæſar Apollini, qui apud Actium colitur, triremem, quadriremem, ac alia navium genera uſque ad deciremem, ex captis navibus conſecravit: templum majus exſtruxit, ludos muſicos, ac gymnicos, & certamen equeſtre cum ſacro quinquennali* * (*ſic enim ii, qui ſunt*

Digitized by Google

ſunt præfecti, adpellantur) conſtituit, Actias illos ludos dicens, urbemque eo loco, ubi caſtra habuerat, efficit, partim conlectis ad eam incolendam hominibus, partim eo tranſlatis finitimis.

——— *Sitientia regna.*] Eo quod ipſe Dis pater protulerat ſupra cap. præcedenti:

Jam pridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tiſiphone ſitientes perluit artus.

Ideoque & nunc ſubjungit:

——— *Tuque ingenti Satiare ruina*
Pallida Tiſiphone.

Orta hinc venuſta illa tranſlatio Juvenalis Satyr. 10.

Ad generum Cereris ſine cæde & vulnere pauci
Deſcendunt Reges & SICCA MORTE tyranni.

——— *Simulacra virum.*] Summa dictum elegantia, ſed habuit ab inluſtribus prius animis, primum puta Lucretio in 1. Si Ennii non, ut volunt Critici nonnullli, verſus iſte eſt.

Sed quadam Simulacra modis pallentia miris.

Sed poſtea ſæpe alias. Et deinde à Principe poetarum omnium, qui itidem pluries. duo tantum loca deſigno. in VII. Æneid. verſ. 89.

Multa modis Simulacra videt volitantia miris.

In 1. autem Georg. verſ. 476. iiſdem ac Lucretius verbis:

——— *Et Simulacra modis pallentia miris,*

——— *Gremioque reducto*
Telluris.] Id eſt, Clauſo hiatu, quem ſupra cap. CXX. eleganter deſcripſit:

Eſt locus exciſo penitus demerſus hiatu &c.

——— *Fraternos palluit ictus.*] Hoc eſt, timuit Pluto fulmina à fratre Jove miſſa, quorum ſat culta præcedit periphraſis.

Auſpiciis patuere deûm.] Pleraque tamen ex illis poëtica fide prolata, Virgilium prorſus æmulatus extremo lib. 1. Georgicon, neutiquam vero veritatis religioſa oratione, ut ipſe Arbiter loquitur. Alia ferme ſunt ab iis, quæ Julius Obſequens, diligens Prodigiorum Scriptor, bellum nempe illud civile præſagientia, memoriæ prodidit Anno ab V. C. IOCC. IV. Operæ autem pretium erit hic conferre nonnulla, quæ ſignanter ipſum portenderint, alia namque in præſentia congerere (facile enim innumera nobis) prorſus, me Hercules, foret, patientia Auditoris mei abuti.

——— *Namque ore cruento, &c.*] Pariſſime defectus illos Solis & Lunæ deſcripſit Lucanus in 1. verſ. 537.

——— *Cornuque coacto*
Jam Phœbe Toto fratrem quum redderet Orbe,
Terrarum ſubita percuſſa expalluit umbra.
Ipſe caput medio Titan quum ferret Olympo,
Condidit ardentes atra Caligine currus,
Involvitque orbem tenebris, genteſque coëgit
Deſperare diem.

Tetigit Florus: *Interdiu tenebræ.* Item Dio lib. 31. Ὅ τε ἥλιος σύμπας ἐξέλιπε. *Sol totus deliquium pertulit,*

——— *Rupta tonabant*
Verticibus lapſis montis juga] Ejuſdem belli oſtentum, Montium tremores ac motus. Lucanus & hic haud inferiori verſ. 553.

——— *Veteremque jugis nutantibus Alpes*
Diſcuſſere nivem.

Et Virgil. in fine lib. 1. Georg. verſ. 474. licet ibi aperte portenta narret, quæ præceſſerint ſecundum Bellum Civile apud Philippos, ſed Poëtæ illa ſæpe confundunt:

——— *Inſolitis tremuerunt motibus Alpes.*

Rem autem Dio ſignanter tradidit: Καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς μετὰ μυκηθμῶν ἐγένοντο. *Et terræ motus crebri cum mugitibus editi ſunt.*

——— *Nec vaga paſſim*
Flumina per notas ibant morientia ripas.] Veterem ſcripturam expreſſi. *Nec vaga*, quia jam *paſſim morientia.* quod mirifice & Virgilius dicto jam loco verſ. 478. ſignificavit verbo uno:

——— *Siſtunt amnes.*

Huic ſenſui bene, qui *per Latas Ripas* hic reponunt. Joan. Ludovicus de la Cerda aliter capit, ſcilicet, *Nec ibant per notas ripas*, cui ſimile & illud inter prodigia Papinii ſit 7. Thebaid. verſ. 405.

——— *Averſique ſuis de curſibus amnes.*

Sed ſic opponuntur plane *Vaga* & *Morientia.* Utut autem ergo olim ſcriptum fuit, ſive *notas*, ſive *latas*, mens noſtra, ordoque verborum indubie præferendus. Helenopolitana vero editio habet, *Orientia.* Sed tunc ex antica pugnans foret ſenſus, eique lectioni firmandæ eſſent ſubſidio, quæ Chr. Richardus congerit, ubi, *Torrentia*, ſcripſiſſe Petronium opinatur intrepide.

Armorum ſtrepitu cælum furit.] Idem & Lucanus verſ. 569.

Tum fragor Armorum (auditus.)

Sed oſtentum hocce ſpeciatim alii recenſent inter illa, quæ pridie, eodemve die, cladem Pharſalicam portenderunt. Sic Jul. Obſequens: *Clamorem, crepitumque Armorum Antiochia, bis ut curreretur in muros, auditum; indeque ſonum tympanorum Pergami.* Iiſdem pene verbis Valerius Maximus lib. 1. cap. de Prodigiis, & Dio lib. 42.

——— *Et tuba Martem*
Sideribus tremefacta ciet.] Puto hic & Arbitrum Lucani oſtentum id optaſſe oſtendere verſ. 578.

Inſonuere Tubæ, &, quanto clamore cohortes
Miſcentur, tantum nox atra ſilentibus auris
Edidit, &c.

Jamque Ætna voratur
Ignibus inſolitis, & in æthera fulmina mittit.] *Inſolitis*; ſolitis quippe & quotidianis majores fuere, ſive violentiores. Differitas autem aliunde Lucano petita, quæ & eo animadvertenda, quod ex diametro pugnet cum Petroniana. inquit ergo Cordubenſis Poëta verſ. 545.

Digitized by Google

Ora ferox Sicula laxavit Mulciber Ætna,
Nec tulit in cœlum flammas, ſed vertice prono
Ignis in Heſperium cecidit latus.

Quod *Undantem Ætnam* Virgilius dicto loco verſ. 471. vocavit. Aliter igitur Arbiter, qui dixit, *Et in æthera, &c.* Cerda, *Rotatur*, mavult, non *Voratur*. Aliorum autem interpretamenta (eorum pace dictum ſit) videntur ſomniorum.

Umbrarum facies diro ſtridore minantur.] Duplex Lucani portentum complexus hic Arbiter. primum verſ. 568.

Compoſitis plenæ gemuerunt oſſibus urnæ.

Alterum verſ. 570.

——— *Et venientes cominus Umbræ.*

Aſt equidem jam dudum factum eſt, quum locum caperem de oſtento, quod pugnam ipſam Cæſaris & Pompeji anteceſſit. ejus ſic Obſequens meminit: *Nocturni terrores in Exercitu fuere.* Sic & Valerius Maximus, item Lucanus lib. 7. inter plura alia verſ. 179.

Defunctoſque patres & cunctas ſanguinis umbras
Ante oculos volitare ſuos.

Movit me elegans illa Exercitus periphraſis:

Ecce inter tumulos, atque oſſa carentia buſtis.

——— *Stridore.*] *Stridor*, & *Stridere* propritim de umbris Manium. noſter etiam Lucanus in 6. verſ. 623.

Auribus incertum feralis Strideat umbra.

Item Papinius 9. Thebaid. verſ. 299.

Stridebis veſtros Tydeus inhumatus ad ignes.

Unde lucem mutuati ſunt Accio in Alceſtide, primum noſter Delrio, poſtea Ger. Joann. Voſſius:

Quum Strideret retracta rurſus inferis,

Quod de Umbra Alceſtidis dictum, conligere eſt,

Fax ſtellis comitata novis incendia ducit.] Ipſum Lucanus lib. 1. verſ. 525.

Ignota obſcuræ viderunt Sidera noctes.

Ac deinde per plures verſus facum, flammarum, cometarum, fulgurum, lampadum, ac denique ignium variarum formarum longam contexit deſcriptionem.

Sanguineoque recens deſcendit Juppiter imbre.] Appianus, qui iſtorum fuit parcus prodigiorum recenſor, hujuſce meminit, quod aliis fuit prætermiſſum. inquit in 2. Bell. Civil. Αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ θεὸς ὕσαι. *Alibi ſanguinem pluiſſe*, ait ergo Arbiter. Pluviam ſanguinearum guttarum cecidiſſe. ubi eleganter *Jovem* uſurpavit pro pluvia. Sic etiam Lucanus de Ægypto loquens lib. 8. verſ. 446.

Terra ſuis contenta bonis, non indiga mercis,
Aut Jovis.

Sic & alibi iterum.

Gallica projecit.] Notum ex hiſtoria, & ipſe Arbiter inferius cap. ſequenti maſculo ſpiritu:

——— *Dum Rhenum ſanguine tingo,*
Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo, &c.

Alpibus aereis, ubi Grajo nomine.] Expreſſit Poëtam principem in 3. Georg. verſ. 474.

Tum ſciat Aëreas Alpes. ———

Aëreæ celſæ ſunt: ſed ſat ei vel *Alpes* ſimpliciter ſuffecerent, nam Gallica lingua *Alti montes Alpes vocantur*, teſte hic Philargyrio. Non longe Lucanus abit extremo lib. 1. verſ. 688.

——— *Nunc deſuper Alpis*
Nubiferæ colles, atque Aeriam Pyrenen.

Signanter autem *Alpes* illas Arbiter deſignat, ſæpius *Grajas* priſcis nuncupatas Scriptoribus, ab Hercule videlicet Grajo, qui illas primus cum exercitu tranſiit. Silius lib. 3. Cornel. Nepos in Annibale, alii. Nam, quæ *Pœninæ* dicebantur *Alpes*, ab Hannibale denominatæ fuere, qui eas ſecundum ſuperavit cum ampliſſimo exercitu. Plinius lib. 3. cap. 17. Paul. Warnefridus de Geſtis Longob. lib. 2. cap. 18. Celebris autem tertius memoratur Cæſaris tranſitus, ſed qua primum ſcilicet Hercules exercitum duxerat, quas & ideo (Grajas inquam) *Julias* deinde *Alpes* adpellatas fuiſſe, mea conjectura eſt, de quibus plurima extat apud Marcellinum memoria, Sextum Rufum cap. 7. Breviar. & Paul. Warnefridum lib. 2. de geſt. Longob. cap. 13. eaſque Meſſalla Corvinus lib. de Auguſta progenie videtur *Romanas* nuncupaſſe, niſi illæ fortean ſunt, per quas iter Pompejus Magnus adgreſſus, ad æmulationem quoque Annibalis, alias fauces aperuit, medio ſcilicet inter Padi Rhodanique fontes ſpatio, ut teſtatur in 1. Bell. Civil. Appianus. Qui aliter vero Alpes confundunt, priſcos Scriptores ſatis non viderunt, ſed Plinium, & quos ego hic tetigi, potiſſimum.

——— *Vulſa*

Deſcendunt rupes, nec ſe patiuntur adiri.] Haud inepte de rupibus interpreteris imminentibus, præcipitiumque minitantibus. Juvat animoſe Appianus Annibal. Ἐλθὼν δὲ ἐπὶ τὰ Ἄλπια ὄρη, καὶ μηδεμίαν, μήτε διόδον, μήτε ἄνοδον εὑρὼν (ἀπόκρημνα γάρ ἐστιν ἰσχυρῶς) &c. *Quum autem Hannibal ad Alpes perveniſſet, neque ullum vel tranſitum, vel adſcenſum reperiſſet (ſunt enim mirum in modum omni ex parte Præcipites)* &c. Sic & Ammianus de quodam Alpium jugo loquens lib. 15. cap. 25. *Pendentium ſaxorum altrinſecus viſu terribile eſt.*

Eſt locus Herculeis aris ſacer.] Nihil ergo dubium, monimentum aliquod inſigne relictum olim Grajis in Alpibus, Herculi ſcilicet ſacrum, in ejus ea facti difficilis itineris memoriam. Ea autem (moneo equidem, ne ad illam auriculæ tenerrimæ pateant) mirifica eſt adſerentium Geographia, nempe, hic Dyrrachium Epidamnumve denotari, quibus ſine ſagarum cantamine tranſlatum fuit in Alpium cacumen Græcorum oppidum maritimum.

——— *Hunc urve dura*
Claudit hiems.] De ipſis Alpibus pariter Silius noſter lib. 3.

——— *Clauſa Nivibus rupes,*

dixit. Sed de fabuloſa Alpinarum nivium altitudine glacieque plura nos, ubi multis Arbiter.

Totum

Digitized by Google

Totum ferre poteſt humeris minitantibus orbem.] Apte ex præcedentibus:

- - - *Cανoque ad ſidera vertice tollit.*

Utrobique id videtur expreſſum eſſe Silii Italici itidem de ſummitate Alpium canentis:

- - - *Suppoſtaque coelo*
Saxa.

Quod bene Dauſquejus cum illo Apollinaris contulit Carm. 5.

Alpes marmoreas, atque occurrentia juncto
Saxa polo.

- - - *Summo de vertice montis*

Heſperiæ campos late proſpexit.] Opportuna oppido ſpecula ad ſubjectam Italiam proſpiciendam, Annibalis hic apud Livium conlatio appoſitam ſuggeret Cæſaris Italiam proſpectantis repræſentationem. De Alpinis montibus ſic loquitur lib. 21 cap. 35. *Per omnia nive oppleta quum ſignis prima luce motis ſegniter agmen incederet, pigritiaque & deſperatio in omnium vultu emineret, prægreſſus ſigna Annibal, in promontorio quodam, unde longe & late proſpectus erat, conſiſtere juſſit militibus, Italiam oſtentat, ſubjectoſque Alpinis montibus Circumpadanos campos.* Vere ergo Polybius lib. 3. Οὕτω γὰρ ὑποπεπτώκασι τοῖς προειρημένοις ὄρεσιν, ὥστε, συνθεωρουμένων ἀμφοῖν, ἀκροπόλεως φαίνεσθαι διάθεσιν ἔχειν τὰς Ἄλπεις τῆς ὅλης Ἰταλίας. *Ita enim ſubjecta erat Italia montibus illis, quos ſupra commemoravi, ut, quum Italia & Alpes una ſpectarentur, viderentur ad totam Italiam arcis rationem & ſimilitudinem obtinere.*

- - - *Et ambas*

Intentans cum voce manus ad Sidera.] Loci hujuſce argutia ſatis ex parilibus locis conſtabit conferenti, hebes modo prorſus non ſit. inquit Encolpius cap. IX. *Quibus ego auditis, intentavi in oculos Aſcylti Manus.* & cap. XCV. *Et alias veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus Intentat.* ac denique cap. CVIII. *Sed Intentans in oculos Tryphænæ Manus.* Sic & Seneca mens divina in Epiſt. 71. *In oculos nunc mihi Manus Intentat ille.* Quid ni ergo poteſſet Cæſar Manus ad ſidera, veluti in hominis pariſſimi oculos, Intentare, ſummo nimirum in illo rupis cacumine conſtitutus? quod mire & hyperbolæ conſonat ſuperiori:

- - - *Canoque ad ſidera vertice tollit,*
Cælum illinc cecidiſſe putes, &c.

Cap. CXXII. *Teſtor ad has acies invitum arceſſere Martem,*

Invitas me ferre manus.] Teſtantur & plures. inquit Paterculus lib. II. cap. XLIX. *Nihil relictum à Cæſare, quod, ſervandæ pacis cauſſa, tentari poſſet. nihil receptum à Pompejanis.* Latius Appianus lib. 2.

Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes

Alpibus excludo,] Interpoſitæ quippe Alpes munimenti arciſque rationem ad totam Italiam obtinere videreotur. Opportune Cicero Orat. de Prov. Conſul. *Alpibus Italiam munierat ante natura, non ſine aliquo divino numine: nam, ſi ille aditus Gallorum immanitati multitudinique patuiſſet, numquam hæc urbs ſummo imperio domicilium ac ſedem præbuiſſet.*

- - - *Mercedibus emta,*

Ac viles operæ] Mercenarii milites, & Auxiliares. Appianus lib. 2. ait, juſſiſſe Senatum, ſcilicet Pompejum ξενολογεῖν καὶ ἐκ τῶν περιοίκων ἐθνῶν ὅσα ἄλκιμα. *Conducere ex circumvicinis fortibuſque nationibus Mercenarios* At de Auxiliaribus apud ipſum ibidem Cæſar & ita contemtim loquitur. Καὶ τάδε μοι περὶ μόνων ἐστὶ τῶν Ἰταλῶν. ἐπὶ τῶν γε συμμάχων μηδὲ φροντίζετε, μηδ᾽ ἐν λόγῳ τίθεσθε, μηδὲ μάχεσθε ὅλως ἐκείνοις. ἀνδράποδα ταῦτ᾽ ἐστὶ Σύρια καὶ Φρύγια, καὶ Λύδια, φεύγειν ἀεὶ καὶ δουλεύειν ἕτοιμα. *Et hactenus de ſolis loquor Italis. nam de Auxiliaribus nolo vos eſſe ſollicitos, aut ullo eos in numero ponere, aut armis invadere. Mancipia Syra Lydaque & Phrygia, ad fugam tantum & ſervitutem nata.* Fuſe recenſet lib. 3. Lucanus.

- - - *Quorum eſt mea Roma noverca.*] Mater namque ſolum Italorum jure diceretur. Aſt hic & Italorum (ex quibus robur conſtitit exercitus Pompejani) vult Cæſar Romam quoque videri *Novercam*, quum illos in manifeſtum capitis periculum acerbe projiceret: nam victoriam ſibi certo augurabatur Cæſar. diſertim ſubdit:

Ut reor, haud impune; nec hanc ſine vindice dextram
Vinciet ignavus.

ac ſubinde:

Inter tot fortes armatus neſcio vinci.

Ex noſtra autem iſta interpretatione fortaſſe lucis accipiet uſuram vox illa Scipionis Africani apud Paterculum lib. 2. cap. 4. Nam, ubi de Ti. Gracchi cæde ſententiam ſuam dixiſſet, & tunc omnis concio obclamaſſet, *Hoſtium*, inquit, *armatorum toties clamore non territus, qui poſſum veſtro moveri, quorum Noverca eſt Italia?* Hoc eſt, qui duriter, veluti a Noverca, à Matre Italia accepti eſtis?

- - - *Furentes.*] Sic ego conjectaram, poſtea edidit Bourdelot. Sed adhuc penitus non placet, ceteria tamen præferenda. vulgaris, *ferentes*, alii *frequentes*, *nocentes*, *ſequentes.*

Namque omnes unum crimen vocat.] *Crimen* ἐμφυλικῶς. communes namque facit anteactas ſuas *Victorias*, *Triumphos*, eoque militem captat, & excitat, iteratque ideo non ſemel. eo ſpectant:

- - - *Victores ite furentes,*

Item:

- - - *omnibus una*
Impendat clades.

nempe Victoriæ. nam prius Cæſar dixerat:

- - - *Vincendo certior exſul.*

quod & anterius:

- - - *Sed vulnere cogor*
Pulſus ab urbe mea.

Item:

Non ſolus vici.

Ac denique:

. . . Et ſordet meruit Victoria Noſtra.

—— Quia poena tropæis

Imminet, & Sordes meruit victoria noſtra, &c.

. . . . Sumite bellum,

Et tentate manus.] Probe Caſaubonus cenſuit, exprimere hic Cæſaris verba, Petronium amaſſe, quæ cap. 30. refert Suetonius: *Tantis rebus geſtis & Cæſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxilium petiiſſem.*

Judice fortuna cadat alea.] Manifeſto & hic Petronium ad Cæſaris verba conſtat reſpexiſſe, quæ apud Tranquillum cap. 32. ubi multus Caſaubonus. Apte item judicem fortunam facit in Cauſa, quæ ferro dicenda. Ipſe anterius:

. . . Et Cauſſam dicite ferro.

Hæc ubi perſonuit, de coelo Delphicus ales, &c.] Pariſſimus carminis contextus ille Poëtæ ter maximi lib. 6. Æneid.

Vix ea fatus erat, gemino quum forte columbæ, &c.

Sed Homeri aperta imitatio eſt, ut infra oſtendimus.

. . . Delphicus ales.] *Aquilam* hic Apollinis alitem agnovit unus alterve Interpres, ſed rationem non reddunt. Præbeam ego interea ſatis idoneam, dum plures forte ſuppetunt aliis. Naturalis hiſtoriæ adſerunt Architecti, Aquilam ſcilicet adverſos ſolis radios intueri ſine nictatione poteſſe, eoque indice legitimam experiri pullorum ſuorum ingenuitatem. Legitimo ergo & jure ejus nominis audiret Ales, quæ eouſque eſſet oculatiſſima, uti idcirco *Accipiter* audiit, ut poſtea ex Æliano pateſcet. Vide autem Ariſtotelem, & Ælianum de Animal. Plinium lib. 10. cap. 13. Antigonum cap. 52. D. Auguſtinum. Lucanum lib. 9. Opitulatur autem iis, qui Aquilam hic interpretantur, auguſtus ſemper fortunatiſſimuſque ejus in auguriis volatus, quo facit & illud Senecæ lib. 2. Nat. Quæſt. cap. 32. *Cur ergo Aquilæ hic honor datus eſt, ut magnarum rerum faceret auſpicia?* Cujus & apud Scriptores priſcos exſtant inoumera exempla. Opitulatur item Antonini Liberalis de Periphante narratiuncula Metamorph. 6. qui, quum plurima ſcilicet Apollini templa cooditdiſſet, Jovem autem ſibi reddidiſſet valde infenſum, eoque ſtatuiſſet, totam ejus domum fulmine comburere, Apollo extremam familiæ ejus perniciem deprecatus eſt, tandemque in *Aquilam* Periphantem commutavit. Hæc ego jampridem pro loci hujus interpretatione conceperam. noviſſime autem & ipſi Apollini adlubuit, verum ſuum ad nos mittere Alitem, ut, poſtea quam de Arbitri mente ille nos feciſſet certiores, ei viciſſim vindicaremus decus ſingulare. Is enim *Accipiter* eſt Apollini ſacer, Vide Ælianum de Anim. lib. 2. cap. 43. lib. 7. cap. 9. lib. 12. cap 4. quem προσήκειν τῷ θεῷ ait Ælianus lib. 10. de Animal. cap. 14. Τῷ προειρημένῳ φασίν, ὁρῶσι γὰρ ἱέρακες ὀρνίθων μόνοι ἀεὶ ἐν ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ῥᾳδίως καὶ ἀβασανίστως βλέποντες. *Cum deo ille idcirco convenientiam habere ajunt, quod de avibus ſoli Accipitres ſemper nullo negotio adverſus Solis radios intuentur.* Ipſe & *Nuncius Apollinis* dictus eſt, & auſpiciis præmittendis a fatidico deo illo præ omnibus præpoſita volucris. Quapropter Homerus fecit, ipſam loquenti itidem Telemacho lætum omen ab Apolline adferre; & nunc Arbiter, Homerum indubie exprimens, Cæſari. Ecce inquit lib. 15. Odyſſ.

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις

Κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, &c.

Sic igitur ei locuto volavit dextra avis

Accipiter, Apollinis velox Nuncius, &c.

Immo, uti ab Apolline ipſo tradita, auguria acciperent ab Accipitre, quandoquidem in ipſum transfigurari Apollinem conſueviſſe, pro certo habuerint Antiqui. Sic tradit Ovidius lib. 6. Metamorph. & Antoninus Liberalis Metamorph. 28.

Omina læta dedit.] Dextra ex parte nimirum volans, quod hic ſubindicari, videor mihi toto meridie clarius videre, quum *partis ſiniſtræ* verſu ſequenti ſignanter facit mentionem. *Aquila* enim, ſi dextra ex parte venit, felix omen fecit, & magnarum rerum auſpicia, ut ex augurum diſciplina compertum jam olim equidem habui. Sic Homerus ſæpe in Iliados libris oſtendit, præſertim lib. 12. & extremo 13. aliaſque, ad quos properans Lectorem remitto. Sic & Romani ſenſere, ut ex Suetonio ego obſervo in Vitellio cap. 9. *Præmiſſo agmine Lætum evenit auſpicium: ſiquidem à Parte Dextra repente Aquila advolavit: luſtratiſque ſignis*, &c. Juvatque quod in Claudio refert cap. 7. Idem de *Accipitre* cenſendum, quum exſertim bis Homero δεξιὸς ὄρνις ibi dicatur, hoc eſt, *volans ad dextram*, proſperamque fortunam portendens. Hoc autem eo potiſſimum animadverſione dignum judicavi, quod ſemper aves, quà *Oſcines*, quà *Præpetes*, Siniſtræ augurium quidem ſecundiſſimum portenderint antiquitus.

. . . Pepulitque meatibus auras.] Fauſtum aliud *Aquilarum* Omen & hic denotari, olim autumabam, nam Læta & magna protendere creditæ, ſi patulis evolarent alis, porrectiſque; potiſſimum autem, ſi *Stridentibus*, quod Arbiter nunc innuere mihi etiam videbatur. Locus item & de *Accipitris* volatu haud incommode capiendus, qui ἐλαφρότατος πετεινῶν, *Citiſſimus volucrum* Homero dicitur lib. 13. Odyſſ. ταχὺς, *velox, celer*, extremo 15. ὠκυπέτης, *celeriter volans* Heſiodo. lib. 1. Ejus autem pernicitas *Igni* ab Æliano comparatur lib. 10. cap. 24. *Sagittæ* lib. 12. cap. 4.

. . . De parte ſiniſtra

Inſolitæ voces flamma ſonuere ſequenti.] Lætum & iſtud quoque omen. in auguriis, omnque, quæ Sioiſtra ſunt, bene eventura putantur. Donatus in illud 2. Æneid.

. . . Subiteque fragore

Intonuit Lævum.

Inquit: *Quod dixit Lævum, debet hoc proſperum intelligi, nam ejus in hac cauſſa eſt ratio. Læva in aliis contraria ſignificantur. In ſacris autem Signis idcirco proſpera accipiuntur, quæ ſunt Læva, quia ſacrificantis,*

vel

Digitized by Google

vel precantes, latus Lævum dexterum eſt ejus, qui poſtulata largitur. Sciens prætereo alios innumeros. Aſt *Voces*, addit, *Flamma* ſequuta eſt, itidem nempe à parte Siniſtra emicans. quod etiam inprimis creditum proſperum augurium, auctore Dionyſio Halicarnaſſeo lib. 2. paullo poſt principium: Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν ἀστραπὴ διῆλθεν ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά. τίθενται δὲ Ῥωμαῖοι τὰς ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀστραπὰς αἰσίους. *Peractis precibus Fulgur à Siniſtris ad dextram emicuit. Habent autem Romani talia pro fauſtis*, &c.

Ipſe nitor Phoebi vulgato lætior orbe

Crevit.] Supra, obſcurari ſolem, ejuſque lumen diminui, adverſum fuit habitum oſtentum: nam ſemper illud miſeri eventus ſequuti ſunt, ut Jul. Obſequens obſervat Capp. 31. 45. 48. 127. Aſt nunc contra, Phœbeum orbem augeri, auratoque fulgore præcingi, rationi videtur eſſe conſentaneum, fortunata portendere.

Cap. CXXIII. - - - *Et inſolitos greſſus prior occupat auſu.*] Sic Annibalis tranſitum canens Silius lib. 3. Ubi & Alpium deſcriptio & Ducis intrepidi virtus mire adpoſitæ, ut cum integro hocce Petroniano loco ab ſolerti conferantur Lectore, Ecce illis parilia verba Italici verſ. 516.

Rumpit inacceſſos aditus, atque ardua Primus
Exſuperat.

- - - *Et cana vincta pruina*

Non pugnavit humus, &c.] *Vincta*, vere Arbiter ſcripſit, in codices nonnullos poſtea clanculum inrepſit, *juncta*, mendax indubie ſcriptura, ſed in eam potuit degenerare nobilis illa primæva abſque ulla mutatione, ut ſupra dicebamus ad verba cap. xciv. *Et jam ſemicinctio ſtantem ad parietem ſpondam vinxeram.* Vincta ergo cana pruina humus tunc primum non pugnavit, hoc eſt, haud contendit cum primis hominum greſſibus, immo potius contenſit, *Quievitque: duratas* namque *neſciebat mollire pruinas*, ut loquitur Silius ibidem verſ. 482. Aſt, poſtquam Turmæ proceſſere univerſæ, ampliſſimuſque Equitatus ingenti ceſſit ponderi, ligatique nimbi fracti ſunt, ac rupta ondarum vincula, ipſæ autem nives liquefactæ montibus altis, inſtar juſtorum fluminum, undabant. Id tamen haud diutule torrentibus iis conceſſum, nam vincti illico ſtetere rurſus, geluque obriguere, &, quæ paullo ante aqua ſoluta erat, repente in pruinam glaciemque concrevit, cujus rigor ferro frangendus eſſet. Ubi vero id omiſſum temere, adeo veſtigia progredientium deluſit, ut prolabentium militum armorumque paſſim congererentur acervi. Integram ſic difficiliorum verſuum ſententiam veluti παραφραστικῶς contexere adlubuit, eo potiſſimum, quod hic viros eruditos cæcutientes haud ſemel animadverteram. Quam hic *Humum vinctam cana pruina*, poſt pauca vocat *Horrida arva.*

- - - *Sed hæc quoque juſta putares.*] Probior ſcriptura, & quam adſtruit ſcriptus liber. Pridem vulgatim placebat *Juſſa*, & Coacta interpretabar, ut Ovidii eſt illud in 3. Epiſt.

Nec tibi magnificum femina Juſſa mori,

hoc ſenſu; Flumina modo nata coacta videbantur fluere, nam ſimul ac nata perſtringi gelu erat neceſſum, quod adprime ſequenti conſonat:

Vinctaque mox ſtabant.

hoc eſt, poſt quid temporis. Aſt magis tamen eſt, *Juſta*, cum Richardi interpretamento. Aliorum autem, *miſſa*, *ſpiſſa*, & *ſtare*, gerræ gerræ.

Tum vero maleſida prius veſtigia luſit,

Decepitque pedes, &c.] Lubrica glacie greſſus fruſtrari, quis non expertus? Prolapſio exin caſuſque ſimplex frequentius provenit, at membrorum inſuper abſciſſio nonnumquam. id Arbiter ſequentibus deſignat:

- - - *Paſſim turmæque viriquæ*
Armaque congeſta ſtrue deplorata jacebant.

Hocce eleganter Silius noſtras loco laudato verſ. 552.

Nec peſtis lapſus ſimplex, abſciſſa relinquunt
Membra gelu, fractoſque aſper rigor amputat artus.

Qui verus horumce verſuum ſenſus. nam, quid hic cum Pedum Lapſu Admutilatio illa mortuorum præfrigoris pervicacia membrorum., quam meditatur neoterus Italici Interpres? Exprimunt item haud indecenter mentem, quam enucleamus, hujus Poëtæ, venuſta duo Epigrammata Græca, quæ exſtant in Antholog. lib. 1. cap. 23. lib. 3. cap. 22. quæ ſic & C. Cæſar Germanicus tranſtulit haud inficete:

Thrax puer adſtricto glacie dum luderet Ebro,
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumque ima partes rapido traherentur ab amne,
Præſecuit tenerum lubrica teſta caput.
Orba quod inventum mater dum conderet urna,
Hoc peperi flammis, cetera, dixit, aquis.

Item Saltatriculæ fatum Nicephoro Calixto memoriæ proditum lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 20. *Maleſida*, Lues ſcilicet, quod lubrica, rurſus quippe conſtricta & concreta. quid autem hic *Lues*, jam Turnebus docuit, contuleruntque Symbolæ.

Qualis Caucaſea, &c.] Quando ſcilicet Hercules κατετόξευσεν ἐπὶ τοῦ Καυκάσου τὸν ἐσθίοντα τὸ τοῦ Προμηθέως ἧπαρ ἀετὸν ὄντα Ἐχίδνης καὶ Τυφῶνος. ὃς καὶ τὸν Προμηθέα διέλυσε ἑλόμενος τὸν τῆς ἐλαίας. *Aquilam Typhonis & Echidnæ filiam, Promethei jecur in Caucaſo monte depaſcentem, ſagittis conficit; & Prometheum, detracto permoleſto vinculo, ſolutum liberavit*, ut inquit Apollodorus lib. 2. Bibliothec.

Amphitryoniades.] Sic Hercules ab Amphitryone dictus, cujus filius exiſtimatus, revera Jovi erat trinoctio concubitu progenitus. Unde *Falſiparens Amphitryoniades* adpellatus Catullo Eleg. ad Mallium.

- - - *Tela Gigantum.*] Hui Tela in cælum emiſſa? maxime. Sic Apollodorus lib. 1. de Gigantibus agens: Ἠκόντιζον δὲ εἰς οὐρανὸν πέτρας καὶ δρῦς ἡμμένας. *In cælum ſaxa atque accenſas arbores jaculabantur.* Non ergo Tela ſunt Machinamenta, ut exponunt alii.

- - - *Ar-*

- - - - *Arces.*] Alpinas, ut ſupra de monte Caucaſo:

Qualis Caucaſea decurrens arduus Arte.

Signanter vero Alpes Italiæ *Arx* pluribus dictæ.

Interea volucer, &c.] Premit & hic prorſus Lucani veſtigia lib. 1. Arbiter, eademque comminiſcitur de Cæſaris adventus ſparſis per Famam tumoribus; item de animis civium vario perculſis, ac ipſorum fuga. tute confer, nobis ſatis ſit, digitum aliquoties ad fontem intendiſſe.

- - - *Juga celſa Palati*] Montis nempe, qui *Palatium* dictus. Varro lib. 4. LL. & plures. Inter omnes Romanos Colles præcipuus ille, ubi & ſedes Romani Imperii, & domus Imperatorum, jure ergo hic poſitus pro tota urbe Roma.

Fervere Germano perfuſas ſanguine turmas.] Nam Germaniam quoque cum Gallia debellavit Cæſar, & tandem bellis Germanicis finem impoſuit. Vide Cæſarem lib. 4. Bell. Gall. Appianum in Epitome Bellor. Gall. Lucanum lib. 1.

- - - *Per dubias cauſſas.*] Dubii quippe, cuinam fortunæ committerent ſeſe; exilio, an bello? Pariter Lucanus lib. 1. verſ. 490.

Tum, qua tuta petant, & qua metuenda relinquant,

Incerti, quo quemque fuga tulit impetus, urgent
Præcipitem populum.

Multus hic præ cæteris Dio lib. 41. haud nimis longe ab initio.

Gaudet Roma fuga.] Hiſtorica fide hocce totum de civium fuga prolatum eſt, itaque omnes memorant, ſed fuſe Dio lib. 41. Arbitro vero Lucanus præivit, cujus ſemper cordi habuit, uti jam vidimus,

- - - *Contracta ſequi veſtigia vatis.*

- - - *Et abſentem votis interficit hoſtem*] Votis, id eſt, deſideriis. Sic etiam Scaliger ad Tibullum. perperam alii.

Sunt, qui conjugibus mærentia pectora jungant,

Grandævoſque patres.] Idem Lucanus, ſed majori τῷ πάθει lib. 1. verſ. 504.

- - - *Nullum jam languidus ævo*
Evaluit revocare Parens, Conjuxve maritum
Fletibus.

- - - *Tantum trahit.*] Humeris innuit. quapropter & fuere, qui reponerent loco *oneris*, *humeris*, non invenuſte. Haud aliter, ac illi facerent, de quibus Strabo lib. 6. Οἱ τοὺς γονέας ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενοι. *Hi parentes humeris ſuſtulerunt.* Et, uti depingi olim ſolitum Æneam, nempe Humeris patrem Anchiſen geſtantem, memini me legiſſe apud Appianum. Si vero, *humeris*, reponis, *ignara juventus*, imprudens interpretaberis, ipſo manuducente Arbitro, quum ſubdit

- - - *Omnia ſecum*
Hic vehit Imprudens.

Eo autem Ignara ac Imprudens, quod Prædam ſcilicet in prælia ducerent.

Ac velut ex alto quum magnus inhorruit Auſter, &c.] Arbiter pariſſimum locum pari quoque ſimilitudine ac Lucanus exornare non erubuit libr. 1. verſ. 448.

- - - *Qualis quum turbidus Auſter*
Reppulit à Libycis, &c.

Diſpeream & niſi hic major noſter Annæus eſt, & niſi ego facile probaverim cuiquam.

- - - *Ligat alter pondere pinus.*] Nugantur Symbolæ. Lucanus interpretatur pari illa in Similitudine verſ. 500.

Fractaque veliferi ſonuerunt Pondera Mali.

Pinus hic plane pro Malo navis, ut etiam Lucanus lib. 11. verſ. 695.

- - - *Dumque ardua Pinus*
Erigitur.

Pondera igitur mali antennæ ſunt, *Juga* ibidem Lucano dictæ:

Dum Juga curvantur Mali.

Et *Vela*, quæ antennis adligantur, & hoc eſt ſcilicet, quod Arbiter nunc aperte inquit.

Alter tuta ſinu, tranquillaque littora quærit.] Hoc eſt, nando vitæ conſulit. Exprimit indubie illud Lucani dicto jam ſimili lib. 1. verſ. 501.

Deſilit in fluctus deſerta puppe magiſter,
Navitaque.

Sinu Arbiter, *Pectore* Virgilius inquit in 9. verſ. 103.

- - - *Secant ſpumantem Pectore pontum.*

- - - *Gemino cum Conſule Magnus*

- - - *Imperii deſerto nomine fugit.*] Vix tibi temperes à riſu, ſi Symbolas hic conſulis, efferunt: *Pompejus bis Conſul*, & nihil amplius addunt. immo ter, ſi bene calculum ponunt. Eſto tamen Bis, quidnam illud in præſentia fecerit Arbitro? ne hilum. Rem autem ego ſic pandam. Conſules C. Claudius Marcellus & L. Cornelius Lentulus anno ab V. C. ſi Faſtorum Capit. & Dionis ſtat fides 705. ſi Annæi Flori 704. Si Paterculi 703. poſtquam ab illis Pompejo bellum contra Cæſarem mandatum eſt, omnes una cum majori ſenatus populique parte, deſerta Urbe, in fugam ſe dederunt. Inquit Vellejus lib. 2. *Cn. Pompejus Conſuleſque, & major pars Senatus, relicta Urbe, ac deinde Italia, tranſmiſere Dyrrhachium.* Sic & Appianus lib. 2. de Pompejo loquens: Ἐξῄει τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πόλεως αὐτίκα ἐς τὴν ἐν Καπύῃ στρατιὰν καὶ οἱ ὕπατοι συνείποντο αὐτῷ. *Curiam exivit, ac mox Urbem quoque, petens exercitum ad Capuam, quem confeſtim ſecuti ſunt Conſules.* Item Florus lib. 4. *Nec Pompejus ab Italia, quam Senatus ab Urbe, Fugatur prior, &c.* Sed, plures quid referam, quum plus ſatis rem jam pateſcere, ire poſſit inficias nemo. Vide tamen, ſi lubet, Plutarchum in Pompejo, Dionem lib 41. Lucanum lib. 1.

Ille tremor Ponti.] *Pontus* hic Aſiæ regio eſt, ſic Ptolomæo vocatâ; regnumque Mithridatis Lucano in 10. Ipſam Pompejum ſubjeciſſe, ex eaque tertium triumphum duxiſſe, tradit Plutarchus in Pompejo, Appianus Lib. de Bell. Mithrid.

- - - Savi

——— *Savi quoque terror Hydaſpis.*] Hydaſpes Indiæ flumen, per quod Arbiter populos deſignat plurimos Orientis, quos Pompejus ſubegit: ac veluti adpendiculæ fuere Belli Mithridatici, ut loquitur Plutarchus in Pompejo. Pariter & Lucanus memorat in 8. verſ. 227.

Qua rapidus Ganges, & qua Nyſæus Hydaſpes
Accedunt pelago, &c.

Et piratarum ſcopulus.] Piraticum innuit bellum, quod admodum difficile magnique momenti P. R. fuit. Innumeri namque Piratæ continuis incurſationibus plures vexabant Romani Imperii provincias, agriſque eorum à cultoribus deſertis, urbanam jam multitudinem fames premebat. Formidabilius adhuc eo, magiſque extiterat Pompejo glorioſum, quod prius Muræna hos prædones adgreſſus, nec quicquam effecerat memorabile, nec poſt eum Servilius Iſauricus. Tandem vero Magno decretum mira dexteritate, celeritateque confectum fuit. Fuſe narrant Appianus Bell. Mithrid. Plutarchus in Pompejo, & Dio lib. 36. Lucanus autem tetigit ſæpe.

——— *Modo quem ter ovantem.*] Sic etiam cap. CXXIII.

——— *Et ter Ovantem*
Circa delubrum greſſum feret ebria pubes.

Ubi *latabundum* greſſum Arbiter ſignificat, uti haud ſemel interpretatur Servius Virgilii Scholiaſtes: nunc vero Pompejum *triumphantem.* ter namque triumphavit ille, ſingulos ſcilicet triumphos de ſingulis Orbis partibus, tum temporis cognitis, ducens. Hocce Plutarchus in hunc modum extollit in Pompejo: Ἐπεὶ τρίς γε καὶ πρότερον ἦσαν ἕτεροι τεθριαμβευκότες: ἐκεῖνος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τοῦτον δὲ τὸν τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγὼν, τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις. vertit Xylander. *Quippe ante ipſum quoque inventi ſunt, qui ter triumpharent: Sed Pompejus, qui primum ex Africa, ſecundum ex Europa, tertium ex Aſia, adtuliſſet triumphum, de toto orbe terrarum quodammodo videbatur triumphaſſe.* Plures memorant, Lucanus paſſim tangit.

——— *Quem fracto in gurgite Pontus. &c.*] Nam *Pontum* Euxinum circumquaque, *Boſporumque* Thracium frequenter Magnus Pompejus adiit, dum Mithridatem debellaret. *Fractum gurgitem* vocat, vel quod Boreæ vi, & cæterorum violentiſſimorum ventorum Septentrionalium ferocia mare illud agitari, atque turbari creberrime ſolet, ut in ejus Periplo docet Arrianus. De ipſo etenim ſic & Pomponius Mela lib. 1. cap. 19. *Brevibus atrox, nebuloſum, raris ſtationibus, non molli, neque arenoſo, circumdatum littore, vicinum Aquilonibus, &c, quia non profundum eſt, Fluctuoſum, atque Fervens.* Vel quod medium Frangi velut videatur, quum per terras ſeſe ingens effundit. Audi Plinium ejus figuram formamve delineantem lib. 4. cap. 12. *Deinde* (poſt Boſporum Thracium) *vaſtum mare Pontus Euxinus, qui quondam Axenus, longe refugientes occupat terras, magnoque littorum flexu retro curvatus in cornua, ab his utrimque porrigitur, ut ſit plane arcus Scythici forma. Medio flexu jungitur oſtio Mæotici lacus. Cimmerius Boſporus id os vocatur.* Itidem prorſus & Mela dicto jam loco, Dionyſius Alexandrinus lib. De Situ Orbis, & Euſtathius ejus Scholiaſtes. Id enim, *Frangi, Scindive pelagus unda*, &c. dicitur eleganter. Diſertim magnus Vates in topographia portus Carthaginienſis lib. 1. Æneid. verſ. 160.

——— *Quibus omnis ab alto*
Frangitur, inque ſinus Scindit ſeſe unda reductos.

Et veneratus erat ſubmiſſa Boſporus unda.] Adpoſite *Submiſſa unda*, uti geſtum habitumque venerantium adorantiumque vel æquor ſic referret quoque. Licet nunc tandem, & ſitus hic Boſpori Thracii haberi rationem, mihi venit in mentem. Inferiorem namque loco illum eſſe Ponto videlicet Euxino, Pontum item palude Mæotide, Eruditorum fuit verior quondam ſententia. inquit Plinius lib. 4. cap. 13. *Non eſt omittenda multorum opinio, qui, maria omnia interiora illo capite naſci, non Gaditano freto, exiſtimavere, haud improbabili argumento: Quoniam Æſtus ſemper è Ponto profluens, numquam Reciprocatur.* quod & lib. 2. dixit, & Strabo lib. 1. aliaſque pluribus oſtendit. Juvat item & Macrobii obſervatio hujuſmodi lib. 7. Sat. cap. 12. *Si in Pontum vel paleas, vel ligna, ſeu quacumque alia natantia, projeceris, foras extra Pontum feruntur in Propontidem.* Nuperum autem hocce noſtrum Commentum ex illis tamen eſt, quæ, quum adpoſite Scriptorum verbis convenire videatur, eorumque reconditiores ſenſus enucleare, revera imputant eiſdem falſo prorſus Interpretes. Quid autem dicam *Boſporum*, quem hic deſignat, *Thracium*, (nequaquam *Cimmerium*) anguſtias illas vocari fauceſque, quæ inter Propontidem & Pontum Euxinum interſunt? hæc ſane nemo neſcit.

Cap. CXXIV. *Tergo tanta lues Divûm quoque numina vidit.*] Sic edidimus nos poſt Bourdelotium, adſentientem quoque veriſſimæ Eruditorum emendationi. Tergo igitur numina vidit, quod vidit fugientia, idque noviſſime Dii facere credebantur, ubi jam aderat rerum deſperatio. Spectat huc & illud Petronii cap. LXXXIX.

Peritura Troja perdidit primum Deos,

Ubi nos opportuna adtingimus. Latiuſcule nunc depingit Arbiter:

——— *Ecce per orbem*
Mitis turba deûm, &c.

Conſenſitque fuga Cæli timor.] Fugæ, ſcilicet Pompeji, hoc ſenſu: Cælicolarum fuga omnino videbatur cum fuga Pompeji convenire. quod in gratiam illius Magni magnifice dictum. Noſtrum Commentum evincit id prorſus ſimile, Trojanæ Haloſeos cap. LXXXIX.

——— *Libera ponto juba*
Conſentiunt luminibus.

Quod & nos unice interpretamur, Fulcit item, quod

 dictum

dictum eſt, & τῷ *Tergo* emendationem, nam præmitti neceſſum, Terga Magni fugientis fuiſſe viſa. ac Divorum quoque Terga fugientium, ut inductionis clauſula ſat tempeſtiviter addatur: *Conſenſitque*, &c. Itaque ſic omnia optime cohærent.

——— *Et crine ſoluto Juſtitia.*] In hacce Juſtitiæ hypotypoſi habitum illi dedit Arbiter eo temporis convenientem, alioquin vero prorſus improprium. Quum enim Mars imperat, belloque ardent omnia, Juſtitiæ vinculis, quibus nempe adſtringuntur, Solvuntur homines civili doctrina vel egregie inſtituti. Quod indubie per Crinem nunc Juſtitiæ Solutum ſignificavit Petronius.

——— *Ac mœrens lacera Concordia palla.*] Vide ut hocce etiam proxime ſuperius fulciat Commentum. Nunc enim Arbiter, ut ruptum oſtendat ſciſſumque Amicitiæ fœdus inter Pompejum & Cæſarem, rupta ſciſſaque palla *Concordiam* fugientem induit, pariſſime ac Virgilius *Diſcordiam*, ubi innuere vult inter Octavium & Antonium diſruptum quoque eſſe fœdus. quem locum plane hic Arbiter æmulatus eſt, Ecce ait 8. Æneidos verſ. 702.

Et Sciſſa gaudens vadit Diſcordia Palla.

Sciſſa enim Palla, utpote habitu proprio. *Gaudens* Diſcordia Maroni fuit: unde ſimile Palla lacera ac ſciſſa. ut pote improprie, contra *Mœrens* Concordia apte Arbitro poſtea depicta eſt. Sic rurſus & paullo infra de Diſcordia pariter inquit Petronius:

Atque intertorto Laceratam pectore Veſtem.

Perfidia pariter & ideo tribuuntur, opinor ego, à Claudiano *Fracta* videlicet *Arma*: Fractæ videlicet Fidei ut ſic imaginem præberet. Ita de felici Manlii Theodori loquitur Conſulatu verſ. 166.

Nonne vides, ———
——— *Fractis ut lugeat Armis*
Perfidia?

——— *Sedes Erebi qua rupta dehiſcit.*] Hiatum certe illum deſignat, culte admodum ſuperius deſcriptum cap. CXX.

Eſt locus exciſo penitus demerſus hiatu,
Parthenopen inter, &c.

Et Bellona minax.] Nempe flagello. id ei plures dedere. noſter Lucanus lib. 7. verſ. 568.

Sanguineum veluti quatiens Bellona Flagellum.

Habuit à Virgilio 8. verſ. 703.

Quam cum ſanguineo ſequitur Bellona Flagello.

Sic &

Falce Minax ———

numen impudicum eſt Carmine impudico 30. & *Furoris* hic paucis interjectis deſcribitur:

——— *Flagranti*
Stipite dextra Minax.

——— *Facibuſque armata Megara.*] Seneca Tragicus Thyeſte verſ. 251.

——— *Et geminas Faces*
Megæra quatiens.

Aliis & alias aliis geſtaminibus à Poëtis donatur.

Quas inter Furor, abreptis ceu liber habenis.] Hic ubi imminent arma, bellaque præparantur, apte depingit *Furorem* Arbiter ſolutum vinculis & catenis. Ubi vero felicitatem pacemque Auguſti ævi prædicit Juppiter, vinctum, religatumque finxit maximus Poeta lib. 1. Æneid. verſ. 293.

——— *diræ ferro & compagibus arctis*
Claudentur Belli portæ. Furor impius intus
Sæva ſedens ſuper arma, & centum vinctus ahenis
Poſt tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Innumerabilibus telis gravis.] Uti Cæſaris ille adverſus juniorem Pompejum in Hiſpania dimicantis, quo ſcilicet tela ducenta, mirum! excepiſſe teſtatur Appianus lib. 2. Bell. Civil. Minutium vero ſtrenuum militem ejuſdem Cæſaris apud Dyrrachium uno iidem clypeo centum & triginta, ibidem quoque ipſus Scriptor.

——— *Mutataque ſidera pondus*

Quæſivere ſuum.] Mutatione locus non eget, ut ſibi conſtet; hypallagen namque Arbiter hic commiſit. dictum enim,

Mutataque ſidera pondus.

pro *mutatum pondus*. Mutaverant plane locum dii, nam in terram deſcenderant. exſertim Arbiter;

Sentit terra deos.

Et mox:

——— *Namque omnis Regia cœli*
In partes diducta ruit.

Pondus certe deorum grave apud Scriptores veteres animadvertitur, quod Adrianus Behotius obſervavit Apophoret. lib. 1. cap. 9. Sat autem amice Juvenalis Sat. 13. Arbitrum comitatur.

——— *Nec turba deorum*
Talis, ut eſt hodie; contentaque Sidera paucis
Numinibus miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere.

Ubi pariter, *Sidera*, pro Cœlum, uti Arbitro, Satyrographo eſt.

In partes diducta.] Ita Petronius ſupra cap. CVIII. *Totiuſque navigii turbam Diducit in Partes.* Utrobique τὸ *Partes* militari notione accipiendum. cujus vocabuli uſum Paterculus indicavit lib. 2. *Ut primum C. Cæſar inclinatam vidit Pompejanorum aciem, neque prius, neque antiquius quicquam habuit, quam ut* (ſic legit Lipſius, meo animo, recte) *omnes Partes* (*ut militari & verbo & conſuetudine utar*) *dimitteret.*

Magnum cum Phœbo ſoror.] Veram loci hujuſce lectionem Caſp. Gevartio debemus viro politiſſimo. Ego quidem, ſtatim atque ejus emendationem vidi, haud cunctanter in textum recepi. Univerſa deorum natio, inquit Arbiter, in duas erat partes diviſa. hinc Cæſari favebant dii iſti, illinc Pompejo illi. Sed, poſtquam particulatim illos enumeraret, qui à cujuſque partibus ſtabant, ut prius conceptus locus erat, tantum ipſorum meminiſſe videbatur, qui à Cæſaris erant partibus, nulla facta eorum mentione, qui à Pompeji. Sic locus habebat:

Magna-

Digitized by Google

Magnaque cum Phœbo ſoror, &c.
Prorſus ineptiſſime. Nunc autem, ut emendatus eſt ab erudito viro, ſibi mirifice conſtat Petronii ſententia. nam innuit aperte, Cæſari *Venerem* faviſſe, *Palladem*, & *Martem*: Pompejo vero *Phœbum*, *Dianam*, *Mercurium*, & *Herculem*. Ex Venere, & Marte Cæſarem originem ducere, creditum; itaque illos habere propitios, rationi erat omnino conſentaneum. Ita & Phœbum pariter haberet Pompejus, cui templum erexerat, Dianam item Venationum Amphitheatralium Præſidem, ipſis idem deditiſſimus; & *Herculem* denique cui *totis actis ſimilem* Arbiter nunc facit ipſum Pompejum. Hocce ſane conlatio illa, quam Plinius inſtituit Herculis & Pompeji lib. 7. cap. 26 firmat non leviter: *Ad decus Imperii Romani, non ſolum ad viri unius pertinet, victorias POMPEI MAGNI, titulos omnes, triumphoſque hoc in loco nuncupari: æquato non modo Alexandri Magni rerum fulgore, ſed etiam HERCULIS prope, ac Liberi patris.* Porro Pompejum *Magni* cognomento inſignitum olim fuiſſe, adeo vulgare eſt, ut ignoret nemo, ex ipſoque iſto Poëmatio ſatis ſuperque liquet, Lucanoque paſſim. Sed plenius apud ipſum Gevartium dictorum fulcimenta videri poterunt lib. 1. Elect. cap. 6.

Intremuere tuba.] Varians iſthæc lectio eſt. Alii, ut hinc comam Diſcordiæ Arbiter deſcribere incipiat, *Intremuere Juba*, legunt. Aliæ editiones habent, *Infremuere tuba*. Eſt &, qui emendet, *Intonuere*. Ad oram vero cujuſdam mei exemplaris manu Germani non inerudití exaratum reperi: *legendum potius Inſonuere tuba, vel Ingemuere.*

——— *Hujus in ore*
Concretus ſanguis.] Ariſtides Oratione De Concordia ad Rhodienſes Στάσιν, quæ eadem cum *Diſcordia*, ſat depingit ſimiliter. nobis ſic placuit conterere:

——— *In ore*
Concretus ſanguis,

Oratori illi eſt, τὰ δὲ χείλη πελιδνά, *Labris livida.*

——— *Contuſaque lumina flebant.*] Ibidem Ariſtides: Τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς διεστραμμένη, δάκρυσι πεφυρμένους ἀεὶ συνεχομένη. *Diſtorta oculis, recentibus perfuſa ſemper lacrimis.*

——— *Obſeſſa draconibus ora.*] Hoc eſt, anguineo capillamento frons redimita. A me plane eſt Virgilius in 6. Æneid. verſ. 280.

——— *Et Diſcordia demens*
Vipereum Crinem vittis innexa cruentis.

Sanguineam lampada] Ovidius explicat in 4. Transform. verſ. 480.

Nec mora, Tiſiphone madefactam Sanguine ſumit
Importuna facem.

Unde jam veram illam lectionem poterunt Emendatores concoquere.

——— *Non femina ceſſet, &c.*] Ex ore nempe Diſcordiæ opportune valde verba prolata. inter omnes enim cupit venenum ſuum diſſeminari.

——— *Tecta rebellent.*] Hoc eſt, nutent, vacillent, quod paſſim viſitur, quum *tremit tellus*, ut ait Arbiter. nam *quaſi emota ſedibus ſuis nunc huc, nunc illuc abire, aut referri tunc Tecta videntur*, adſerente Juniore Plinio lib. 6. Ep. 16. Quod & in ſeditionibus, quas amat nutrix illa bellorum Diſcordia, pariſſime plerumque contingit. idque Arbiter ſupra cap. præcedenti dixit, & potiſſimum eſt hujus difficilis loci interpretamentum:

——— *Ergo pulſata tumultu*
Pectora per dubias ſcinduntur territa cauſſas.

Nam *tecta* ibi μετωνυμικῶς pro civibus ſumenda.

Tu legem Marcelle tene.] De mittendis ſcilicet in Galliam Cæſari ante tempus ſucceſſoribus, quod in primis diſſidium illud inteſtinum excitavit. Conſul tunc temporis erat C. Claudius Marcellus, qui Pompeji partes ſequebatur, Cæſari vehementer infenſus. Vide Dionem lib. 40. Tranquillum in Julio cap. 28. Florum lib. 4. cap. 2. Appianum lib. 2. Bell. Civil.

——— *Tu concute plebem*
Curio.] Nam Curio eo anno Tribunus erat plebis, & ipſi commovendæ aptiſſimus, qui Καὶ ἐς τὸν δῆμον ἰσχυρότατος καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος, *Et apud plebem gratioſiſſimus & ſimul eloquentiſſimus foret*, Appiano teſte lib. 2. Bell. Civil. Ipſe autem quum primum eſſet valde Cæſari adverſus, poſtea muneribus largis inductus eſt, ut eidem tandem faveret. Appianus quoque, alii.

——— *Ne ſupprime Lentule Martem.*] Immo excita, quod haud ſemel Cornelium Lentulum Conlegam Claudii Marcelli anno ſequenti, & ultimo libertatis Romanæ feciſſe, Hiſtorici tradunt. Ecce inquit Plutarchus in Cæſare: Καὶ Λέντλυ τῦ ὑπάτυ βοῶντος ὅπλων δεῖν πρὸς ἄνδρα λῃστὴν ἢ ψήφων. *At Lentulus Conſul armis non ſuffragiis, contra latronem* (Cæſarem) *opus eſſe vociferans*, &c. & ſic alias. Exſtat & apud Lucanum initio lib. 5. Lentuli oratio, qua Senatores, Pompejanumque exhortatur exercitum, magnis ſcilicet animis adverſus Cæſarem eſſe decertandum. ipſam ſi lubet, adi.

Quid porro tu Dive tuis cunctaris in armis?] Paterculus interpretatur: *Nihil relictum à Cæſare, quod ſervanda pacis cauſſa tentari poſſet.* quod idem multis alii proſequuntur.

Non frangis portas?] Juvat capere de Cæſare, portas ærarii Romani effringi jubente. Plutarchus in ejus vita: Ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπὼν ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τῦ ταμιείυ. μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν, χαλκεῖς μεταπεμψάμενος, ἐκκόπτειν ἐκέλευεν. *Sic fatus ad Metellum, profectus eſt ad fores ærarii. non comparentibus clavibus, fabros accivit, rumpi jubens eas.* Sic Dio lib. 41. Appianus lib. 2. Bell. Civil. Florus item lib. 4. cap. 2. *Ærarium quoque ſanctum, quia tardius aperiebant Tribuni, juſſit effringi: cenſumque & patrimonium populi Romani ante rapuit, quam imperium.* ideo addidit:

Theſaurosque rapis?

 ... *Neſcit*

- - - *Neſcis, tu Magne, tueri*

Romanas arces?] Dicit, quod, adpropinquante Cæſare, Urbem Pompejus deſeruerit, quod ſupra plene jam oſtendimus.

- - - *Epidauria mœnia quære.*] Equidem apud Cenſores jurem, mendacem iſtam ſcripturam eſſe, quod & Interpretes nonnulli ſubodorari videntur: id autem præſertim animadvertitur, quod vicina admodum ſit meliori prorſus illi, nempe *Epidamnia*. Epidamnus civitas Epiri eſt, eadem ſcilicet, quæ & Dyrrhachium, etſi aliter Appianus videtur ſentire, lib. 2. Bell. Civil. duas faciens illas, ſed vicinas inter ſe, reluctantibus tamen priſcis aliis Scriptoribus. Ad Dyrrhachium ergo adpulerunt Conſules cum Pompejano exercitu, ut primum Italia ſolverunt; ad quod & pugna quoque celebris, unde ſuperior Pompejus evaſit. apte igitur illum hortatur dea, ut *Quæras* felicem ſibi regionem futuram.

Theſſalicoſque ſinus, &c.] Theſſalia Græciæ regio eſt, Macedoniæ propinqua, ubi Pharſalici campi conflictu illo maximo Cæſaris & Pompeji oppido famigerabiles. Sic *Theſſalica clades, ruina, cædes, dies, pugna, &c.* pro Pharſalicis paſſim Lucano ſunt. eo autem prælio victus tandem Pompejus. idque, quum illum adloquitur Diſcordia. jubetque, humano tingi ſanguine eos ſinus, intelligendum omnino eſt.

Heredipetarum.] Notum vocabuli connubium, cui & ſimilia alia, apud Nonium, *Cenipeta*; apud Ciceronem, *Agripeta*; apud Plautum & Appulejum, *Lucripeta* ſunt.

Opes ſuas ſummo cum certamine in Eumolpum congeſſerunt, certatim omnes muneribus, &c.] Supra & hujuſce meminimus. Sic apud Plautum ait Periplectomenes in Milite Act. 3. ſc. 1.

Illi inter ſe Certant Donis, ego hæc mecum muſſito:

Bona mea inhiant, Certatim dona mittunt & munera.

Apud Lucianum item in Dialogis mortuor. Polyſtratus ſenex orbus, & dives: Οἱ δ' ἡμιλλῶντο, καὶ ἀλλήλους ὑπερεβάλλοντο ἐν τῇ περὶ ἐμὲ φιλοτιμίᾳ. *Interim illi inter ſeſe decertabant, & in ambiendis primis apud me partibus alium alius anteire nitebatur.* Et pluribus ibidem.

Cap. CXXV. *Removiſſe vultum Fortunam.*] *Vultum*, id eſt, conſpectum. Sic Lucanus lib. 6. *Cæſaris in vultu*, dixit, pro, in conſpectu. Horatius itidem Vultum Fortunæ dedit lib. 1. Ep. 11.

- - - *Et vultum ſervat Fortuna benignum.*

Conſuetudinem meam.] Præſentem, ac felicem.

Cap. CXXVI. *Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas.*] Næ ſuperbiam jam olim peperit ingentem pulcritudo. Adpoſite Veneris pullus lib. 3. de Arte:

Forma Dei munus, Forma quota quaque ſuperbit.

Juvenalis item Sat. 5.

——— *Sed Forma, ſed ætas*

Digna ſupercilio.

Ubi Scholiaſtes: *Quia pulcer, & juvenis, ideo Superbit.* Verum enim vero omnino hic eſt, *Superbiam Captare*, quod cap. XCVI. *Faſtum facere*. Ipſus Naſo in Faſtis:

Faſtus ineſt pulcris, ſequiturque Superbia Formam.

Et lib. 2. Amor. El 17.

Dat facies animos, facie violenta Corinna eſt:

Me miſerum! cur eſt tam bene nota ſibi?

Scilicet à ſpeculi ſumuntur imagine Faſtus:

Nec niſi compoſitam ſe videt illa prius.

Mire & huic conſonat Faſtus puellæ in Codicillis cap. CXXIX. *Non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. nec ſpeculum mihi, nec fama mentitur.*

Venerem tuam.] Seneca lib 2. de Benef cap. 28. *Ille non eſt mihi par virtutibus, nec officiis: ſed habuit ſuam Venerem.* Plinius vero ſat commode interpretatur cap. 10. lib. 35. de Apelle loquens: *Pictorum opera quum admiraretur, conlaudatis omnibus, deeſſe iis unam illam Venerem dicebat, quam Græci Charita vocant.*

Vendiſque amplexus.] Tale namque eſt Superbientium ingenium, ſciuntque miſeri, qui Veneris faſtigatiſſimæ numen precio expiare didicerunt.

Flexa pectine coma?] Paullulum intortæ ac criſpatæ. Id magni olim factum tam viris, quam mulieribus. Martialis lib. 3. Ep. 63.

Bellus homo eſt, Flexo qui digerit ordine crines.

Et lib. 10. Ep. 65.

Tu Flexa nitidus coma vagaris.

Propterea, ubi natura deforet, ad id ars erat adhibita. Major igitur laus illa Circes inferius hoc cap. *Crines ingenio ſuo Flexi*, ubi nos plura. Artis vero ſubſidium *Pecten* erat. Sic, ut Arbiter, Spartianus de Adriano Imperatore, ejus vita cap. XXVI. *Forma comtus. Flexo ad Pectinem Capillo.* Item *Calamiſtrum.* Arnobius lib. 2. *Calamiſtris vibrare Cæſariem.* & Auctor Phallicorum Ep. 45. Hinc Cicero interpretandus de Piſone: *Erant illi Compti Capilli.* Cui oppoſitum Appulejus 2. Metam. *Inaffectatum Capillitium* vocavit.

Facies medicamine attrita.] Sumendus videtur locus de volſura pilorum. facit, ut credam, Martialis lib. 2. Ep. 29.

Et ſplendent VULSO brachia TRITA PILO.

Nam id frequenter in uſu viris impudicis. ipſe ſæpe Valerius, & ſignanter lib. 3. Ep. 74.

Pſilothro faciem levas.

En *Medicamen*. Arnobius, ut Petronius, conjunxit cum ementita Criſpitudine dicto jam loco, *Cutem Corporis levigare.* & paſſim plures. Inſignem tamen locum Lampridii referam de Alagabalo mire Commento noſtro facientem, in ejus vit. cap. XXI. *In balneis ſemper cum mulieribus fuit, ita ut eas ipſe pſilothro curaret: ipſe quoque barbam Pſilothro adcurans. quodque pudendum dictu eſt, eodem, quo mulieres adcurabatur, & eadem hora.* Inſuper vero, poſt volſuram, & fucus additus. illud eſt Ciceronis ſuperiori etiam loco: *Ceruſſataque bucca, digna Capua.* Et Petronius ſupra cap. XXXIII. *& inter rugas malarum tantum erat Creta.*

Et

Digitized by Google

Et oculorum quoque mobilis petulantia.] Indicium de Polyæni moribus Chryſidi datum etiam ex oculis. *Oculi nimis arguti*, inquit Cicero 1. de Leg. *quemadmodum animo adfecti ſimus, loquuntur.* Sunt enim *Oculi arguti*, loquaces, Mobiles, Petulantes. Sic apud Ovidium etiam El. 2. lib. 3. Amor.

Riſit, & Argutis quiddam promiſit Ocellis.

Petulantes vocavit iterum Petronius oculos formoſiſſimæ feminæ cap. CXXXVIII. *Ipſe Paris dearum libidinantium judex, ſi banc in comparatione vidiſſet tam Petulantibus oculis.* Euſtathio lib. 3. id eſt, Ὄμμα γοργὸν, *oculus mobilis, petulans.* Et Luciano in Imaginibus, τῶν ὀφθαλμῶν δὲ τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ φαιδρῷ, καὶ κεχαριτωμένῳ. *Oculorum Mobilitas cum bilaritate, & gratia conjuncta.* Alias *mollis petulantia*, nec improbandum.

Quo inceſſus tute compoſitus, & ne veſtigia quidem extra menſuram aberrantia?] Carpit in viro mollitiem ſane intolerabilem, qui morbus frequens inrepſit ævo ſuo corruptiſſimo, uti ex creberrima cenſura conligere eſt Senecæ Filii, Scriptoris ſynchroni. Sic rurſus cap. CXIX. Arbiter.

——— *Omnibus ergo*

Scorta placent, Fractique enervi corpore greſſus.

Unde apud Phædrum Fab. 82. patet, qui *Greſſus Languidus* ſit, & *Delicatus.* Feminæ autem veniam mereri videbantur, ut pote quibus ſine dedecore fuit omnium elegantiarum permiſſum ſemper ſtudium. Ideo inter alias hancce non prætermiſit nequitiarum Magiſter in 3. De Arte verſ. 297.

Omnibus his, quando proſunt, impendite curam,
Diſcite femineo corpora ferre gradu.
Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris:
Adlicit ignotos illa fugatque viros.
Hæc movet arte latus: tunicisque fluentibus auras
Excipit, extenſos fertque ſuperba pedes.
Illa, velut conjux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat, ingentes varica fertque gradus.
Sed ſit, ut in multis, modus hic quoque: ruſticus alter
Motus in inceſſu, mollior alter erit.

Hinc ergo diſcimus, & modum hic vel feminis ipſis eſſe ſervandum, nimis namque turpe compoſitus Inceſſus faſtidio erit haud ſecus ſpectantibus, atque ruſticus videlicet & incompoſitus: *Molliorem* argute vocat illum nunc Naſo, quem condemnat; nam, qui *Mollis* tantum, omnino commendatus Antiquis. Sic Brutus laudat, referente Cicerone apud Quinctilianum lib. 6. cap. 4. *Ne illi ſunt pedes faceti, ac deliciis ingredienti Molles.* Sic & Propertius, quum puellæ ait, Muſam ſuam celebrare elegantem Inceſſum Eleg. 12. lib. 2.

Et canit, ut ſoleant MOLLITER ire pedes.

Ita & alii, plures vero floride deſcribunt, nec deſunt, qui exagitent.

Tute.] Variant Critici, ſtudio, arte, fuco. ſed fucum faciunt. *Tute* vulgati omnes, quos viderim, retinent, ac nos amplectimur. Si mutationi autem locus, *Turpe*, cum Catullo reponerem. quæ ſcriptura ad vulgatam & proxime accedit. inquit Carm. 42.

——— *Illa, quam videtis*

Turpe incedere, mimice, ac moleſte.

Vides me?] Mire vilis ſic capitis expreſſum ingenium. infimæ namque ſortis feminis dicaculis id genus formulæ inſunt peculiares, quas improprie admodum facias ab inluſtribus mulieribus uſurpari. Ex illis iſthæc omnino eſt, *Videſme?* nobis itidem familiaris, *Veiſme? pues,* &c.

Ex vultibus tamen hominum mores conlige.] Cicero 1. de Leg. *Et is, qui adpellatur Vultus, qui nullo in animante eſſe præter hominem poteſt, indicat Mores.* Inde eleganter quidem Orat. in Piſonem, *Vultum mentis ſermonem* vocavit. ſic in princ. ait: *Oculi, ſupercilia, frons, Vultus denique totus, qui ſermo quidam tacitus mentis eſt, hic in errorem homines impulit,* &c. Hinc ergo diſce, quid propritim *Vultus* erat Antiquis Romanis.

Aut ſtatores altius cinctos.] Matronas, ait, nonnullas ad libidinem haud concitari, niſi Statorum altius cinctorum ſpectaculo. *Stator* ſervus eſt carceris cuſtos, aut aliubi janicularius, qua voce latet hic, reor, nequitia: *Staterque* ſcortillo nunc eſt, cui *Staret* ſcilicet mentula opportune, ſic ἁπλῶς ſumtum *Stare* Priſcis frequenter, pro, Tam rigidum Stare, quam cornu. Appulejus lib. 2. Luſus Aſini: *Steterunt & Membra, quæ jacebant ante.* Martialis lib. 2. Ep. 45.

Quæ tibi non Stabat, præciſa eſt mentula, Glypte.

Et Ep. 75. lib. 3.

Stare, Luperce, tibi jam pridem mentula deſit.

Quod Epigramma lepido joco claudit ad ambiguitate τοῦ *Stare* petito:

Mirari ſatis hoc quiſquam, vel credere, poſſit,
Quæ non Stat, magno Stare, Luperce, tibi?

Et alias ſæpe, nec non alii. Commentum etiam noſtrum & illud oppido juvat, *Altius cinctos.* quod, paratos ad opus, Veneris nempe, interpretari cum pluribus proclive eſt, uti & illud alibi Petronii interpretantur: *& Præcincti certe altius eramus.* Similis prorſus fuit & Fauſtinæ M. Antonini uxoris libido, de qua ſic cap. XIX. vide Rigaltium ad Phædrum Fab. 36. Capitolinus in M. Antonino Philoſ. cap. XIX. *Multi autem ferunt, Commodum omnino ex adulterio natum: ſiquidem Fauſtinam ſatis conſtat apud Cajetam conditiones ſibi & Nauticas, & Gladiatorias elegiſſe.* Cauſſam reddit Lampridius in Alagabalo: & cap. VIII. *Idque diligenter curatum eſt, ut ex tota penitus urbe, atque ex Nauticis monobelos quærerent: ſic eos appellabant qui viriliores videbantur.* Alii legunt, *Onobelos.* notum inter obſcœna Aſinus, ſive Petronio teſte cap. XXIV. *hodie enim poſt Aſellum,* &c. Alioqui & *Statores* Tabellarii ſunt, ut ex Cicerone, aliiſque conſtat. Ideoque ut pote qui iter facturi, *Altius cincti.* Et ſic quoque argute Arbiter luderet dilogia. Ridicularii ergo hic prorſus illi, quibus, *Diſcinctos*, placet.

Harenarius aliquas accendit.] Haud dubio multæ

 olim

olim iołuſtres feminæ & Gladiatoribus caluere. memoria enim inſignes Fauſtina eadem M. Antonini conjunx, & Hippia Fabricii Vejentonis Senatoris viri, & Conſiliarii Cæſaris. De illa jam Capitolinum teſtem adſcivimus in M. Antonino Philoſ. In hanc autem Juvenalis pluribus invehitur Sat. 6. ubi ejus cum Sergio Gladiatore in Ægyptum fugam deſcribit: ac demum rationem reddit, cur omnia reliquerit facta tandem nobiliſſima matrona Harenarii ſecutuleja. ipſam ergo, inquit Satyricus, non ludii eximia pulchritudo movit, nec ætas juvenilis; nam admodum deformis ille erat, jamque grandævus;

Sed Gladiator erat: facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriaque, hoc prætulit illa ſorori,
Atque viro; Ferrum eſt, quod amant.

Huc etiam opportune facit Tertulliani locus, ut eſt tamen à Lipſio ſatis bene emendatus lib. de Amphith. cap. 3. *Scenicos, Xyſticos, Harenarios illos amentiſſimos, quibus viri animas, feminæ autem illis etiam corpora ſua ſubſternunt.* Sunt etiam & Venatores dicti *Harenarii.*

Aut perfuſus pulvere mulio.] Quid habent cum luctatoribus Muliones commune, ut hic confundant Interpretes? ego quidem prorſus ignoro. Utrique haud dubio pulverulenti, ſed diverſa admodum ratione. Proinde ergo (niſi parum fortaſſis tempeſtivus alicui venire Mulio videretur inter Scenicos nimirum ludios, & harenarios. quod perridiculum foret) concinne ſatis de mulorum ductoribus acciperem locum. animadvertere namque obvium cuique eſt, quantum ab itinere pulveris contrahant neceſſario Muliones. Sic de amaſio Fugitivo dixit Tibullus lib. 1. Eleg. 9.

Jam mihi perſolvet pœnas, Pulviſque decorem
Detrahet.

Aut hiſtrio ſcena oſtentatione traductus.] *Oſtentatio* frequenter Ciceroni *Simulatio* eſt. *Traductus*, infamia notatus, adfectus, ut tonſoribus notum. Sermo hic de contemtiſſima fœce hominum eſt. Faciunt & huc mirifice illa Juvenalis in 6.

Urbicus exodio riſum movet Attellanæ
Geſtibus Autonoës: hunc diligit Ælia pauper.
Solvitur his magno Comœdi fibula: ſunt, quæ
Chryſogonum cantare vetent: Hiſpulla Tragœdo
Gaudet.

Ac deinde pluribus.

Uſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit.] Elegans & multiplex eſt uſus particulæ, *Uſque*, hujuſmodi amplificationis triplex. *A Loco*, uti nunc Arbiter, & paſſim Cicero. *A Perſona* item. Tullius 1. De Nat. deor. *Uſque Thalete*, &c. Ac denique *à Tempore*. Idem lib. 7. Ep. ad Atticum Epiſt. 8. *Habebamus autem in manibus Antonii concionem, habitam X. Kal. Jan. in qua erat accuſatio Pompei Uſque à toga pura.* Ceterum *Orcheſtra* Græcis ἀπὸ τῆς ὀρχήσεως, *à ſaltatione*. S. Iſidorus lib. 18. Orig. cap. 44. *Orcheſtra autem pulpitum erat ſcenæ, ubi Saltator agere poſſet, aut duo inter ſe diſputare.* Et Scholiaſtes Juvenalis ad illud Sat. 7.

Quaque reportandis poſita eſt Orcheſtra cathedris.

Ait: *Orcheſtram ſpatium in Theatro dicit eſſe, quod Pantomimo Saltanti vacat. Ejuſmodi autem & Poëta legitur, in quo ſtans recitet.* Sic viri docti iſthæc emacularunt verba antea corrupta. Item Senatui ſedes deſtinata in Theatris, & Amphitheatris *Orcheſtra* dicta, puto, quod Pantomimorum alteri proxima foret. Habebat primos nimirum, proximoſque Scenæ, & Arenæ uſque ab podio gradus quatuor, aut quinque. Ita Vitruvius de Orcheſtra Theatrali loquitur lib. 5. cap. 16. *In Orcheſtra autem Senatorum ſunt Sedibus loca deſignata, & ejus pulpiti altitudo ne ſit plus pedum quinque ut qui in Orcheſtra ſederint, ſpectare poſſint omnium agentium geſtus.* De iſta loquitur in præſentia Petronius Orcheſtra. Poſt illam ſtatim *Equeſtria* erant, quæ quatuordecim gradibus conſtabant. Deinde Plebi ſpatium magnum, gradus plures, ubi hera Chriſidis, quos deperiret, aucupatur. Latius autem de *Orcheſtra*, alii jam in Theatris ſuis, & Amphitheatris.

Quatuordecim.] Sic *Quatuordecim*, ſine adjectione Suetonius in Auguſto cap. 40. *Quum autem plerique equitum, attrito bellis civilibus patrimonio, ſpectare ludos è Quatuordecim non auderent, metu pœnæ theatralis.* Macrobius etiam cap. 3. lib. 2. Saturnal. *Deinde quum Laberius in fine ludorum anulo aureo honoratus à Cæſare, è veſtigio in Quatuordecim ad ſpectandum tranſiit.*

Et in extrema plebe quærit, quod diligat.] Sic Sentius Augurinus:

Et Quærit, Quod Amet.

In extrema plebe, hoc eſt in loco tertio, & ſumma cavea, ubi extremi gradus populo adtributi, unde *Popularia* vocata. Suetonius in Claudio cap. 25. & in Domitiano cap. 4. *Dieque proximo omne genus rerum miſſilia ſparſit: & quia pars major intra Popularia deciderat, quinquagenas teſſeras in ſingulos cuneos Equeſtris & Senatorii ordinis pronunciavit.* Diſpertita ergo tria loca, *Orcheſtra, Equeſtria, Popularia*, tribus Populi Romani ordinibus, *Senatui, Equiti, Plebi*, ſcilicet.

Nolo tibi tam valde placeas.] Illud Ovidii eſt 3. de Arte de comtis adoleſcentibus loquentis:

Præcipue, ſi cultus erit, ſpeculoque Placebit.

Pariſſime, ut Arbiter, Martialis item lib. 3. Ep. 55.

NOLO, peregrinis PLACEAS TIBI, Gellia, nugis.

Et lib. 5. Ep. 59.

——— *NOLI TIBI, Cinna, PLACERE.*

Terentius Prologo Heautont. belle uſurpavit:

——— *Ut adoleſcentuli*
Vobis Placere ſtudeant potius, quam Sibi.

Gloſſæ veteres: *ſibi placens*, 'Αὐθάδης, 'Αὐτάρεςος, Cornelia Gracchorum mater Heroina facundiſſima in quadam epiſtola: *Et, ſi perſeveras, vereor, ne in omnem vitam tantum laboris culpa tua recipias, uti in nullo tempore tute Tibi Placere poſſis.*

In crucem mittam,] Venuſte ſane dictum. *Crux* hic pro

pro Cruciario, ut ſuperius diximus. inquit dicacula, numquam ſuccubuiſſe ſervo, eumve amplexam. Vere nam ſupplicium ſervile *Crux*. Vide, ut diſtinxit Cæſar militum ac ſervorum ſupplicia, referente Hirtio de Bello Hiſpan. *Ea nocte ſpeculatores prehenſi ſervi tres, & unus ex legione vernacula: Servi ſuat in Crucem ſublati. militi cervices abſciſſa*

Flagellorum veſtigia.] Et hocce de ſervis quoque accipiendum. Itaque adverſus genuinam lectionem fruſtra eſt Criticorum pruritus. Rurſus ad libidinem ſordidam redit ingenuarum, effertque mira exaggeratione. nam quum præ verberum immanitate ſtigmatici ſervi neceſſario relinquerentur, aliter fieri non poterat, quin ſæpicule oſcularentur ea veſtigia impudicæ matronæ. Flagris ac loris cædi, inliberale ac ſervile fuiſſe, nemo neſcit. Unde ſat hic opportunus Plauti feſtivus jocus Pœnulo 2. l. 186. *tergum* ſervi flagellis ſecti *Oſtreatum* vocantis, hoc eſt, ſtigmatis verberum. ac vibicibus, duratum, ut teſtæ ſunt oſtreorum. Sciens autem ſexcentos alios prætermitto.

Etiamſi ancilla ſum, &c.] Fuere olim & id genus ſuperbientes ancillæ, quæ & fuere nobiles, qui ejusmodi ſordibus calerent. Eleganter Romanæ Lyræ princeps Horat. lib. 1. Carm. 33.

> *Ipſum me melior quum peteret Venus,*
> *Grata detinuit compede Myrtale*
> *Libertina, fretis acrior Adria*
> *Curvantis Calabros ſinus.*

Luget plane ſuam ſortem, factus quippe, licet non ingratiis, ipſuſmet mancipium libertinæ. Id etiam Agathias Scholaſticus ut intolerabile inter amorum recenſet incommoda lib. 7. Anthol. Epigr. 80.

> Ἢν δὲ μιγῇς ἰδίῃ θεραπαινίδι, τλῆθι καὶ αὐτὸς
> Δοῦλος ἐναλλάγδην δμωΐδι γιγνόμενος.
> *Si vero miſcearis propria Ancilla, perfer & ipſe*
> *Servus alternatim ſerva fieri.*

Tali ergo libidine flagrantes *Ancillariolos* Antiqui vocabant, ut Seneca docet lib. 1. de Benef. cap. 9. & Martialis lib. 12. Ep. 58.

Numquam tamen, niſi in Equeſtribus, ſedeo.] Manet adhuc in Metaphora ſcortillum, lepidumque ſchema exhibet ingeniorum illa diſparitas. *Equeſtria* ſunt loca Equitibus deſtinata. eis videlicet Legg. Roſcia & Julia XIV. gradus adſignarunt in Theatris & Amphitheatris. In ipſis tamen ſedere non licebat Equitibus illis, qui ſive ſuo, ſive fortunæ, vitio decoxiſſent. Sed hocce protritum. *Equeſtria* ἁπλῶς ſæpius Scriptores priſci dixerunt. Sic Seneca Rhetor. Contr. 18. *D. Julius ludis ſuis Mimum produxit, deinde Equeſtri illum ordini redditum juſſit ire ſeſſum in Equeſtria.* Sic & Philoſophus Seneca lib. 7. De Benef. cap. 12. Suetonius in Caligula cap. 26. & plures alii.

Inter monſtra numerare.] Quicquid natura ſua degenerans eſt, proprium *Monſtrum* nuncupatur. Cornelius Fronto: *In Monſtro rectus ordo natura vertitur*, Recte ergo nimirum nunc Arbiter, quum utraque à natura ſua tam longe diverſam haberet libidinem.

Procedentibus deinde longius logis.] Valde hæc lectio mihi probatur. nam formula erat Romanis, velut vernacula, familiaris, *longi logi*. Hiſpani dicunt, *Cuentos largos*. Plautus Menæchm. Act. 5. ſc. 2.

> *Loquere, uter meruiſtis culpam, paucis: non Longos Logos.*

Alia vero Arbitri exemplaria præferunt, *Locis*. quod idem prorſus eſt. Nonius: *Logi, à Græco λόγοι. ſermones, vel dicta ridicula, & contemnenda.* Etiam uſurpabant, ut *Nugæ*. Perſius Sat. 2. Turpilius Canephoro:

> *Teſtamentum ergo celabis? Logi.*

Terentius Phormione Act. 3. ſc. 2.

> PRÆ. *Fæneratum iſtuc beneficium tibi pulcre dices.*
> Do. *Logi.*

In platanona.] Id eſt, Platanetum, locum ubi plures platani. Seneca Ep. 55. *Platanona medius rivus, & à mari, & ab Acheruſio lacu receptus, Euripi modo dividit.* Sic & Martialis lib. 3. Ep. 19. Platanus arbor ad opacandum locum tantum idonea eſt, unde ei nomen ἀπὸ τοῦ πλατύνειν. De illa & ideo Plinius ſic lib. 12. cap. 1. *Quis non jure miretur arborem umbra gratia tantum ex alieno petitam orbe?* Adeo ergo *Tantum*, ut vel maritandis vitibus utilis non ſit. Propterea Horatio *Cælebs* haud invenuſte nuncupata, & *Vidua* Martiali. Umbra tamen admodum celebris fuit. Petronius ita cap. CXXXI.

> *Nobilis æſtivas Platanus diffuderat Umbras.*

Plures. idcirco ſub Platanis, opacitate quidem earum mirifice adlectante, crebriter convivabantur Veteres. Virgilius 4. Georg.

> *Jamque miniſtrantem Platanum potantibus Umbram.*

Etiam Horat. lib. 2. Carm. 11. Unde *Genialis* Ovidio adpellatæ 10. Metam. & pluribus mirum in modum in delitiis habita. Macrobius refert lib. 2. Sat. cap. 9. *Q. Hortenſium Platanos ſuas vino irrigare conſueviſſe.* Et, *Xerxem aliam in Lydia adamaſſe*, Ælianus lib. 2. de Var. Hiſt. cap. 14.

Itaque conlegit altius tunicam] Mire geſtum exprimit abire parantis, ut ſupra jam notabamus ad verba cap. XIX. *Et præcincti certe altius eramus.*

In eum daphnona, qui ambulationi barebat.] Δαφνὼν, *Lauretum*, vel *Loretum*. Martialis lib. 10. Ep. 79.

> *Diſpoſuit Daphnona ſuo Torquatus in agro.*

Et Ep. 92. *Laureum nemus* vocavit. Laurus infructuoſa quoque arbor eſt, ſed quæ pariter ornatui faciat, amœnitatique. Ea de, ac Platano, aliiſque ſimilibus Ulpianus de uſufructu capiendus, Petronio inluſtrando adpoſitiſſimo loco: *Etſi forte voluptare ſuit prædium, Viridaria, vel Geſtationes, vel DEAMBULATIONES, arboribus infructuoſis opacas, atque amœnas, non debebit dejicere.* Et Appulejus lib. 11. *Quaque arbores earum tantum umbra contenta, & ſteriles, auſtrinis laxata flatibus*, &c.

Lateriqne adplicat meo mulierem.] Minus nequitiæ hic

Digitized by Google

hic quam alias τῷ *Lateri*, quippe enim acu Ovidium tetigit El. 10. lib. 3.

Quando ego non fixus Lateri ſpatiantis adhaſi?

Unde & Martialem interpretor Epigr. 68. lib. 6.

——— *Ille tuum, Caſtrice, dulce Latus.*

Hic tibi curarum ſocius, &c.

Ibi ergo adſiduum itidem tantum comitem equidem agnoſco, uti apud Catullum Carm. 21.

Hæres ad Latus, omnia experiris.

Omnibus ſimulacris emendatiorem, nulla vox eſt, qua formam ejus poſſit comprehendere.] Utrumque pariter conjunxit Simocatus quadam Epiſtola Amatoria hiſce nempe verbis: Τὴν δὲ θέαν οὔτε λόγος ἐκφράσειεν, οὔτε ζωγράφου χεὶρ μιμήσαιτο. *Spectaculum vero neque ſermo expreſſerit, neque pictoris manus facile fuerint imitata.* Porro cum Simulacris conlatæ olim formæ emendatiſſimæ cultis Scriptoribus. Sic de Epheſina Melite amore perciſa Achilles Tatius inquit lib. 5. Γυναῖκα γὰρ ἐξέμηνεν ἐπ' αὐτὸν πάνυ καλήν, ὥστ' ἂν ἰδὼν αὐτὴν εἴποις ἄγαλμα. *Feminam enim ipſius amore uſque ad furorem incendit formoſiſſimam, adeoque ut, quum videas, quoddam judices Simulacrum.* Sic & Philoſtratus de formoſo adoleſcente loquens lib. 5. Καθάπερ τῶν Ἑρμῶν οἱ γεγυμνασμένοι. *Non ſecus atque artificioſe fabricata Mercurii Simulacra.* Princeps vero Lucianus hic, dum in Imaginibus Pantheæ abſolutiſſimam formam cum pluribus confert præclarorum Artificum inſignioribus Simulacris. Immo potius ſumens quod in quaque imaginum fecit Artifex eximium, unicam conficit longe omnium præſtantiſſimam. quæ videtur & Arbiter adumbrare voluiſſe, quum paulo poſt os Circes verbis illis depingit. *Et oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit.* Lucianum, moneo, adi, operam haud ludes. Barthium item ad Cyneget. Gratii, ubi de translatione τῦ *emendatiorem*.

Formam.] Pulcritudinem, uti ſupra jam diximus, Arbiterque pluries uſurpavit.

Crines ingenio ſuo flexi per totos, &c.] Duæ ſunt hic laudes eximiæ Circes pulcerrimæ. prima ſcilicet, Crines natura ſua, haud ullo artificio, criſpulos eſſe; altera, ita nempe à natura fuiſſe levidenſi criſpitudine inflexos, ut neutiquam id foret impedimento, quo minus per humeros libere fluitarent. Similem comæ habitum graphice Appulejus deſcripſit lib. 2. Fab. Mileſ. patefecitque perſpicue Petronii animum: *Uberes enim Crines, leniter emiſſos, & cervice dependulos, ac deinde per Colla diſpoſitos, ſenſimque ſinuato patagio reſidentes, PAULISPER AD FINEM CONGLOBATOS, in ſummum verticem nodus adſtrinxerat.* Sic rurſus, breviuſcule tamen, lib. 11. *Jamque primum Crines uberrimi, prolixique, & SENSIM INTORTI, per divina Colla paſſive diſperſi, molliter defluebant.* Eadem prorſus & Manilii mens verbis illis lib. 5.

——— *Tortos in fluctum ponere Crines.*

Ita etiam Euſtathius in Prudentiæ imagine lib. 2. Ὁ πλόκαμος ἐυφυῶς περὶ τοὺς ὤμους ἥπλωται τῆς παρθένου, καὶ βοστρυχοῦται μὲν ὡς εἰκός. Vertimus: *Capillus in cincinnulos decenter converſus per totos Virginis humeros eleganter effuſus eſt.* Ælianus quoque de Aſpaſia lib. 12. de varia Hiſtoria cap 1.

Ingenio ſuo.] Id eſt, ſponte ſua, vel natura. Nonius: *Ingenium veteres dixerunt, & ſua ſponte, vel natura. Nævius Lycurgo, &c.* Pariter Donatus ad illud Andriæ Terentii: *Bonum Ingenium narras adoleſcentis.* Nec aliud fors Calliſtratus voluit in Cupidinis imagine: θέλγων τῇ τριχὶ ἐπ' ἰξίαν κατὰ νώτου χεθείσῃ. *Spontaneo Crine per terga fuſo.*

Per totos ſeſe humeros effuderant.] Aſpectu iſtud jucundum. ideoque æque olim frequenter conſpiciendas ſic ſeſe præbuerunt puellæ formoſæ, ac ipſas exin Scriptores politi commendarunt. Heliodorus in formoſiſſimæ Charicliæ deſcriptione lib. 1. Καὶ τῆς κόμης ὑπὸ τῷ στεφάνῳ Βακχικῶν σοβουμένης, καὶ τοῖς νώτοις πλεῖστον ὅσον ὑποτρεχούσης. *Coma ſub corona Bacchico more jactata, & totum per tergum ſeſe effundente.* Paſſim Euſtathius, & plures Græcorum. Ita & vetus Latii Poeta Lædam depinxit:

Læda per albentes humeros fluitante Capillo.

Traditque ut ſummum lenocinium Naſo 3. de Arte:

Alterius crines Humero jactentur utroque:

Talis es adſumta, Phœbe canore, lyra.

Numeratque inter eximia Tertullianus, deſcripſeruntque prope innumeri. Appulejus autem eo unice præ aliis delectatus eſt, ut ex ejus ad Fotidem verbis colligere licet lib. 2. Mileſ. *Sed, ut mihi morem plenius geſſeris, in effuſum laxa crinem, & capillo fluenter undante, ede complexus amabiles.*

Frons minima.] Et frontea breves Antiquis, haud ſecus ac nobis hodie, fuere laudatiſſimæ. Res jam occupata eſt aliis. Addimus tamen nos ex noſtro penu magni convivii haud incondita adpendicula. Laudem exin petitam neſcit nemo. è contrario autem equidem præbeo convicium. Sic meretrix comparem inſectatur apud Lucianum. Ἑταιρικ. διαλόγ. Ἀτὰρ ἐκεῖνο θαυμάζω, τί καὶ ἐπῄνεσεν αὐτῆς ὁ στρατιώτης οὗτος, ἐκτὸς εἰ μὴ παντάπασι τυφλός ἐστιν, ὃς οὐχ ἑώρακε τὰς μὲν τρίχας αὐτὴν ἀραιὰς ἔχουσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ τοῦ μετώπου ἀπηγμένας. *Cæterum illud miror, quidnam adeo laudet in ea miles iſte, niſi, ſi omnino cæcus eſt, qui non viderit, capillitium illam rarum habere, & in multam uſque frontem deductum.* Id autem magis mihi jam olim fuit dignum obſervatione, videlicet, naturæ illi defectui Priſcos pariſſime ut nos ſuppetias quondam iviſſe: Feminæ Calamiſtris in annulos cincinnoſque illud comæ convertunt, quod potiſſimum totam frontem circumdat; minuunt & ſic, obumbrantque id latitudinis illis ſcilicet viſum minus decorum. Simillime & ſuo ævo factum oſtendit Lucianus in Amoribus hiſce verbis: Σιδηρᾶ τε ὄργανα πυρὸς ἀμβλείᾳ φλογὶ λαιανθέντα, βίᾳ τὴν ἑλικοειδῆ ὀλότητα διαπλέκει. καὶ περίεργοι μὲν αἱ μέχρι τῶν ὀφρύων ἐφελκυσμέναι κόμαι, βραχὺ τῷ μετώπῳ μεταίχμιον ἀφιᾶσι. *Et ferrea inſtrumenta ignis modica flamma*

ſlamma calefacta cincinnorum flexus inter ſe vi quadam implicant. At curioſius quidem compoſita illa, & ad ſupercilia uſque adtracta coma, breve interſtitium fronti relinquunt. Idemmet omnino inſinuavit Commodianus Poeta vetus, & nondum typis excuſus, verbis illis:

—— Et ad ſpeclum cincinnos fronte reflexos.

Sic locum Gaulminus vir doctus emendavit notis ad Euſtathium, quum, *ad ſpelum*, inveniret exaratum. Et alibi ipſus ſcriptor:

Lavatis comulas gratulatim fronte reflexas.

Ubi, *granulatim*, haud inepte legit idem Gaulminus.

Et qua radices capillorum retro flexerat.] En crinium Circea tertia & inſignis commendatio, licet cum fronte quoque iſthæc communis ſit. Retroflexerat enim puella capillos antependulos: itaque aliter eſſe non poterat, quin eorum, modo adſcititii ne forent, conſpicerentur radicea, eorum ſaltem, inquam, qui à fronte circumcirca pullulaſcerent. Id autem maximi haberi, ideo animadvertitur plane, quod adulterinarum comarum uſus eſſet quondam creberrimus. Eaque propter ab Arbitro hic notatum ſignanter, immeritoque ab Interpretibus prætermiſſum. Ovidius inquit 3. de Arte:

Femina procedit denſiſſima crinibus emtis:
Proque ſuis alios efficit are ſuos.
Nec pudor eſt emiſſe palam, venire videmus
Herculis ante oculos, Virgineumque chorum.

Aperte & Petronius ſupra cap. cx. meminit, paſſim Martialis, & Græci Epigrammatarii. Lucianus Dialogia meretriciia, Ælianus de Var. Hiſt. & innumeri alii.

Et rurſus confinio luminum pæne permixta.] Commendatæ olim, quæ pulcritudine inſignes, a ſuperciliorum quoque commixtione. hoc eſt, brevi adeo intercapedine ea habere disjuncta, ut anceps in confinio luminum divortium relinqueretur. Sic elegantiſſime Venus hocce Mariæ dedit novæ nuptæ Honorii, ejus formam extollens apud Claudianum verſ. 167. hiſce verbis:

Quam juncto leviter ſeſe diſcrimine confert
Umbra ſupercilii.

Μιξόφρυν & Cratinus vocavit ſic *Supercilia miſcentem*, uti teſtatur Pollux. Splendidum jam & hinc clarorem mutuatur Ovidius lib. 3. de Arte:

Arte Supercilii CONFINIA NUDA repletis.

Unde & pretium id genus ſuperciliorum cognoſcere ſat licet: fuco igitur ea feminis quæſita, quibus natura ſcilicet haud conceſſerat. Itidem & parum viris, quod &, *Supercilia producere*, dicebatur. Juvenal. Sat. 2.

Ille Supercilium madida fuligine factum
Obliqua producit acu.

Fuligine igitur productum Supercilium, aliiſque, quæ abſque dubio haud defuiſſent, medicaminibus. Tertullianus de Hab. Mul. cap. 2. *Et illum ipſum nigrum pulverem, quo oculorum exordia Producuntur.* Ibibi ergo, ſcilicet in Confinio luminum, *Notam* quamdam habuiſſe Helenam feminarum pulcerrimam, Dares Phrygius memoriæ prodidit in Characteribus.

Oculi clariores ſtellis.] Oculi cum Stellis conlati omni genti, omni ævo. Vetus Poeta:

Pande puella Stellatos oculos.

Et Martialis Ep. 42. lib. 4.

Lumina Sideribus certent.

Sic Ariſtænetus vernans Scriptor extrema Ep. 10. lib. 1. paſſimque omnes, & nos alibi.

Nares paullulum inflexa.] Etiam oris elegantia, aduncus leviter naſus. Notarunt jam alii. Γρυπὸς Græcis eſt. ita apud Ælianum Aſpaſia ὀλίγον γρυπός, quemadmodum apud Petronium Circes *nares paullulum inflexa.* Inde Demetrius Syriæ Regis filius *Grypus* ab naribus eſt cognominatus. Habitum etiam & Phyſiognomis id naſi genus in pretio, nobile quiddam quaſi ac regium præ ſe ferens. Aquila namque, à qua trahit ſimilitudinem, regina avium cenſetur. Fuit itidem magni & apud Perſas factum, ſicut de Cyro memorant Plutarchus, & Xenophon. Idem ego etiam in Fauſtinæ imaginibus animadverti, numis præcipue, feminæ ſane, quantum eſt memoriæ Hiſtoricorum, formoſiſſimæ.

Oſculum.] Oſculi hujus ſupra jam meminimus. Addimus nunc inſuper, eximium hic ab ore parvo petiiſſe pulcritudinis encomium, uti fecerunt alii, magni quippe & id fecerint Antiqui. Oſtendit aperte Plautus in Pœnulo 5. 2, 153. dum, inter alias, illam quoque oris elegantiam recenſet.

Specie venuſta, Ore Parvo, atque oculis pernigris.

Itidem Varro: *Sed & oculi ſubpatuli nigellis pupillis quandam hilaritatem ſignificantes animi, Rictus Parviſſimus.* Et alibi: *At Rictus oris candidi Parviſſimus.*

Jam pedum candor intra auri gracile vinculum poſitus.] Calceî hoc genus feneſtrati perforatique frequenter quondam in uſu habitum Græcis, & Romanis; feminis tamen potiſſimum, quod vix eo uti, excepto remiſſionis tempore (puta, conviviis, & ſpectaculis deſtinato) ſine dedecore viri poſſent. Tales igitur erant *Solea*, *Sandalia*, *Crepida*, *Gallica*, *Tyrrhenici*, *Baxea*, *Obſtrigilli*. Inutile jam exempla aggerere, quum res in aperto ſit, actaque viris doctis, qui de Antiquorum calciamentis ſcripſere. Leviter tamen, quæ ad Petronii inluſtrationem faciunt, hinc inde excerpſimus. Sic Gloſſæ: σανδάλιον, *Gallicula*, &, *Solea*, σανδάλιον. Sunt & A. Gellio lib. 10. cap. 20. *Crepida*, ſive *Crepidula*, Soleæ vocatæ, & Cicero 2. Philipp. *Gallicas* pro Crepidis uſurpavit. Idem ergo *Solea*, *Sandalium*, *Crepida*, & *Gallica*, ſive *Gallicula*. Mirifice autem ad rem Pollux lib. 7. cap. 22. de Tyrrhenicis loquens: Τυῤῥηνικὰ, τὸ κάττυμα ξύλινον τετραδάκτυλον. οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσοι. σανδάλιον γὰρ ἦν· ὑπέδησε δ᾽ αὐτὸ Φειδίας τὴν Ἀθηνᾶν. *Tyrrhenici, quorum ſolea lignea, quatuor digitorum latitudinis: lora autem inaurata, erat enim Sandalium: hoc Minervam induit*

 Phidias.

Phidias. Prorſus ferme Circes deſcribit calceatum. Tyrrhenici omnino ſunt, quæ *Tyrrhena Vincula* Virgilio in 8. Sic pariter & Cephiſodorus Comicus in Trophonio:

——— *Σανδάλιά τε τῶν λεπτοσχιδῶν,*
Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ ταῦτ' ἔπεστιν ἄνθεμα.
——— *Sandalia vero ex tenuiter perforatis,*
Quibus aurei flores inſunt.

Λεπτοσχιδῆ vocat *calceos feneſtratos* ac *ſuperne apertos*. uti Pollux eodem in loco interpretatur. *Σχισταί, πολυτελὲς ὑπόδημα, καὶ θρυπτικόν· ταύτας δὲ καὶ λεπτοσχιδεῖς ὠνόμαζον. Feneſtrati, pretioſi calcei, & perforati: quos etiam λεπτοσχιδεῖς nominaverunt.* Addit etiam Comicus *χρυσᾶ ἄνθεμα*, *flores aureos*, nempe, qui ſuperiore erant pedis parte, ubi vincula in nodos complicabantur. Pariſſime nos eadem in calceis vinculorum ornamenta adpellamus, *flores, roſas, roſetas.* Vidimus ergo jam aurea illa calceorum ligamina, quibus Circen induit Petronius, Polluci laudata, & Cephiſodoro. De ipſis quoque & accipiendus Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædag. cap. 11. *Χαίρειν ἐατέον τὰς ἐπιχρύσους τῶν σανδαλίων ματαιοτεχνίας. Valedicendum eſt inanibus Sandaliorum Aureis artificiis.* Et ſæpe alias. Fallitur ergo Scriptor *de Calceo antiquo*, dum adſeverat, *Sandalia* ex calceamentis fuiſſe pedem omnimodo obtegentibus. quod miror valde, viro docto excidiſſe. Simillimi quoque erant *Obſtrigilli*, & *Baxeæ*. quas & à *Crepidis* parum aut nihil diſtinguunt Antiquarii, adſeruntque calciamenta fuiſſe Philoſophorum, & Sacerdotum, Appulejus autem evincit lib. 2. & 11. Metamorph. Sed *Crepidatos* quis illos neſcit?

Vinculum.] Et *Vinculum* propriiſſim dictum de ejuscemodi calceamentis, minime vero de pedem undequaque munientibus: & apte quidem, nihil quippe præter illorum Vincula ſuperiori pedis parte viſitur. De ipſis ergo capiendus Manilius lib. 5. Aſtronom.

——— *Nec inſuit tegmina plantis.*

Quod ejus non vidit interpres, quum locum emendare conabatur, immo perdere. Inde *ἁπλῶς Vincula* ipſi Calcei pluribus Scriptoribus, æque ac Petronio, vocati. Ovidius lib. 2. Faſt. loquens de Hercule ornamentis muliebribus induto:

Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Scindebant magni Vincula parva pedes.

Et 5.

——— *Habent gemini Vincula nulla pedes.*

Ac ſæpius alias. Itidem Tibullus lib. 1. El. g. 5.

Vinclaque de niveo detrahet ipſe pede.

Sæpe etiam Virgilius, & plures alii. Præbeo & hinc lucidam facem noſtro Poëtæ Principi Garſiæ Laſſo, dum calceum ſic Hymenæi ſtylo depingit limatiſſimo Eclog. 2.

Eſtaba el Hymeneo alli pintado,
El dieſtro pie calçado EN LAZOS DE ORO.

Graphice expreſſit idemmet Petronianæ Circes calceamentum, perinde atque adpellationem, *Auri Vinculum*, reddens, *Lazos de oro.* Equidem tamen autumo, Arbitrum Vati eximio haud innotuiſſe; Aſt Manilium, qui *Vincla* pariter illa vocavit *Aurea*, aliosque ex Antiquis ſæpius vidiſſe, totus adſero. Adſtruo magis adhuc Hymenæi calciamenta ſubitanea noſtra obſervatiuncula. Haud prorſus abſimilia fuiſſe *Vincula* & *Soccos*, exin conligere eſt, quod, quum exſertim Ovidius ſupra Herculi *Vincula* dederit, ubi amatorie induto poſtea Seneca in Hippolyto Faſcias crurales, nimirum & *Soccos* Chor. Act. 1. iſtis verſiculis:

Crura diſtincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente Socco.

Scite igitur ſic & Laſſus noſter *Vinculis* calceatum fecit Hymenæum, quum *Socco* fecerit Catullus:

Huc veni niveo gerens
Luteum pede Soccum.

Adriſit & erudito Garſiæ noviſſimo Interpreti Commentum noſtrum, Doct. Dn. Thomæ Tamalo de Vargas inquam, quem de ipſo monui jam libens. Ipſus quidem Heſperiæ noſtræ decus & ornamentum ſingulare poſt Herrerii Sanctiique Incubrationes illud addidit ſat tempeſtiviter, quo potiſſimum indigere Poëta videbatur, nimirum Ferrum Criticum, quum, haud ſecus atque omnes Scriptores priſci, extiterit obnoxius & librariorum oſcitantiæ, & temporum injuriæ.

Parium marmor exſtinxerat.] Elegans ſumme translatio. Quemadmodum adſtante Sole ac Luna ſtellæ veluti exſtinguuntur, perinde ac lucernarum artificialium lumen; ſic enim coram majori candore marmor candidiſſimum. Hinc jam & illud proxime ſuperius claret: *Oculi clariores Stellis extra Lunam fulgentibus.* Notum eſt, ab eximia Marmor Parium albedine plurimum Antiquis commendari. Vide Plinium lib. 36. cap. 5. Poſthæc incidi in Epiſtolam elegantem Philoſtrati, ubi eadem prorſus atque ego commentus eſt. quum roſis areſcere contigiſſe coram ſuis roſeis deliciis finxit ludibundus: *Οὐκ ἤνεγκε (τὰ ῥόδα) παρευδοκιμούμενα· οὐ δὲ ἠνέσχετο τῆς πρός σε ἁμίλλης. ἀλλ' ὁμοῦ τε ἔθιγεν εὐωδεστέρου χρωτός, καὶ ἀπώλετο. οὕτω καὶ λύχνος πίπτει πυρὸς ἐντυχὼν μείζονος. καὶ ἄστρα δὲ ὅταν ἀντιβλέπειν ἡλίῳ μὴ δύνηται. Non tulerunt* (Roſæ) *improbationem, neque ferre potuerunt certamen tecum initum: ſed, ſimul ac fragrantiorem cutem adtigerunt, ſuam vim perdidere. Sic etiam Lucerna interit, victa ab igne copioſiore: & Aſtra, quum Solem adverſum intueri non poſſunt.*

Inter Coelicolas fabula muta taces?] Quod idem eſt, ac ſi diceret, quum prius libidinem tuam ſermonibus differrent Cœlicolæ, nunc jam ſane otium iſtud tuum, & amorum vacuitatem inſectantur, exagitant, & Fabulantur. Agnoſce autem elegans antitheton, *Fabula Muta.* Inquit S. Iſidorus lib. 1. Etymol. cap. 40. *Fabulas Poëta à Fando nominavere.* Et M. Varro lib. 5. LL. ac S. Iſidorus lib. 1. Etymol. cap. 40. Inde *Fabulor*, exinque noſtrum *Fablar* antiquum, poſtea mutata F. in H. Hablar, ut ſexcentis vocibus contigit.

Nunc

Digitized by Google

Nunc erat à torva ſummittere cornua fronte:
Nunc pluma canos diſſimulare tuos.

Hæc vera eſt Danaë.] Præ aliis ſæpius tres haſce Jovis μεταμορφώσεις Scriptores plures retulerunt. Sat Palladæ ſimillimum Epigrammation teſtatur lib. 7. Antholog. c. Ep. 82.

Νῦν καταγνώσκω καὶ τοῦ Διὸς ὡς ἀνεράστου
Μὴ μεταβαλλομένου τῆς σοβαρᾶς ἕνεκεν.
Οὔτε γὰρ Εὐρώπης οὔ τῆς Δανάης περὶ κάλλος,
Οὔθ' ἁπαλῆς Λήδης ἔστ' ἀπολειπομένη, &c.

Vertit Scaliger:

Mirum, quod non mutet ob hanc ſe Juppiter. illi
Iraſcor, rudis eſt: nil in amore videt.
De forma non Europa, Danaave puella,
Non ea concedat, candida Leda, tibi, &c.

Sic & Ariſtænetus lib. 2. Ep. 2. Φίλος γὰρ Πυθιάδος τίς, εἰ μήγε Ζεὺς ταῦρος, ἢ χρυσὸς, ἢ κύκνος γενόμενος διὰ σέ. *Quis enim amicus Pythiadi, niſi Jupiter propter te factus Taurus, aut Aurum, aut Cygnus?* Statius item Stellæ Epithalamio lib. 1. Sylv. 2.

Falſas huic pennas, & cornua ſumeret æthra
Rector, in hanc vero cecidiſſet Juppiter auro.

Ita & alii.

Jam tua flammifero membra calore fluent.] Occultatur & hic extrema nequitia. prima namque fronte Jovis aureum ſtillicidium præ ſe fert Arbiter, clancolum videlicet profluens in ſinum Danaës, in receſſu vero profluvium potius (licet de Jove ſermo ſit) ſubintelligit Priapi. Opitulantur & illa *Membra*, impudica vox, Commenti argutiæ. Petronius ipſe inferius cap. cxxxii.

Quis vetat in tepido Membra calere toro?

Pariterque Carmen Liberum haud ſemel. Item & id Artemidori lib. 2. cap. 6. Οὐδὲν οὕτως τὰ σώματα θερμαίνει, ὥσπερ πῦρ καὶ γυνή. *Nihil tam corpora calefacit, quam ignis ac Femina.*

Cap. CXXVII. *Riſit tam blandum.*] Et ſupra hujuſce meminimus loci. Sic lib. 5. de Iſmene dixit Euſtathius: ἐρωτικῶς ἐμειδίασε. *Amatorium riſit.* Id autem arte quadam obſervabant, ei etiam adhibitis Magiſtris. Quod innuit Ovidius:

——— *Diſcunt etiam Ridere puellæ*, &c.

Præcepta plures Antiquorum dedere, quæ occurrunt paſſim. Monebant item & nequitiarum Doctores, ut ipſæ tantum ſcilicet riderent, quæ ſcirent probe: aliæ vero riſum vitarent cane pejus & angue. Id quoque præcepiſſe Naſonem, indicio eſt lepidiſſimum Martialis Epigramma 41. lib. 2. ubi ejuſdem refert carmen Phaleucium, ex quo autem opere illud ſit, dubium. Aſt ſic apud Valerium eſt:

RIDE, SI SAPIS, O PUELLA, RIDE.
Pelignus, puto, dixerat Poëta.
Sed non dixerat omnibus puellis.

Nam, quibus picei buxeique forent dentes, etiam ſi ridere doctiſſime ſaperent, ridendi facultas prorſus erat interdicta. ſcio illud, SI SAPIS, aliter capi haud indecenter poſſe; ſed longe præ alio quovis adriſit in præſentia noſtrum Commentum noviſſimum.

Ut videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre.] Deformis namque Luna, quum pallens latet ſub nube. ea Lucani mens eſt lib. 5. Pharſ.

- - - *Tum lurida* (Luna) *pallens*
Ora tulit vultu ſub Nubem triſtis ituro.

Virgilii item lib. 3. Æneid.

Et Lunam in Nimbo nox intempeſta tenebat.

Aſt vero quum os extra nubem profert, pulcriorem adhuc ſeſe conſpiciendam præbet, quam quum ſudum eſt, quod hic indubie Arbiter voluit. Addidit *Os plenum*, id eſt;

- - - *Poſtquam Pleniſſima fulſit.*

Et:

- - - *Suos ignes coeunte cornu*
Junxit.

Quod ſcite dictum, nam tunc longe pulcerrima. Seneca in Hippolyto:

Clarior quanto micat orbe Pleno.

Corippus lib. 2. loquens de filia Juſtini Imperatoris:

Luce ſua Plenam quæ poſſit vincere Lunam.

Mox digitis gubernantibus vocem.] Geſtus iſte loquentis optime illas decet puellas, quæ elegantiſſimis manibus præditæ ſunt. Sic Cicero lib. 6. Fam. Ep. 6. ubi de Medea loquitur Corinthiacis perſuadente matronis, ne ſcilicet ſuum exilium vitio verterent: *Hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quam ignoverunt Medea, quæ Corinthi arcem altam habebant, matronæ opulentæ, optimates: quibus illa Manibus Gypſatiſſimis perſuaſit, ne ſibi illa vitio verterent, quod abeſſet à patria.* Contra vero, quibus deformes manus fuit, omnino ille vitandus eſt purgamento pejus & cadavere. Argute nequitiarum Præceptor in 3. de Arte:

Exiguo ſignet geſtu quodcumque loquatur,
Cui digiti pingues, & ſcaber unguis erit.

Ceterum nota mihi illa Ciceronis verba, *Manibus perſuaſit.* Num ergo, quæſo, Manus ad perſuadendum valent? maxime, inquio; tunc nimirum maxime, quum *Vocem gubernant*, ut ait Petronius. Uterque enim *Actionem* miram illarum feminarum ſubintellexerunt, quæ recte admodum, ut infra dicimus, quaſi Corporis quædam Eloquentia fuit habita. Illa quidem ars erat, quam Quinctilianus *Chironomiam* adpellat, quod manuum præcipue commotionem edoceret ipſis verbis convenienter temperandam. haud ſecus atque is, qui choreas agit, ſono ſeſe adcommodat.

Feminam ornatam.] Hic Interpretis vicem obit Tertullianus de Hab. Mul. cap. 4. nam ibi, quid feminarum *Ornatus* ſit, in hunc modum exponit, & ab *Cultu* diſtinguit: *Habitus feminæ duplicem ſpeciem circumfert, Cultum, & Ornatum. Cultum dicimus, quem mundum muliebrem vocant: Ornatum, quem immundum muliebrem convenit dici. Ille in auro, & gemmis, & veſtibus deputatur: iſte in cura capilli, & cutis, & earum partium corporis, quæ oculos trahunt.* Cum Varrone conſentit, qui lib. 4. LL. deducit *Ornatum*,

quaſi ab ore natum. Sed ſæpe Afer ipſius alias confundit vocabula.

Concilio tibi, ô juvenis, ſororem. habes tu quidem & fratrem.] *Frater*, & *Soror*, inter verba ἐρωτικὰ lucre olim, quo de jam plures. Argute Martialis lib. 10. Ep. 65.

Quare deſine me vocare Fratrem,
Ne te, Carmenion, vocem Sororem.

Habes tu quidem & fratrem. neque enim me piguit inquirere.] Curioſam hancce amantium diligentiam neſcio an ſatis ceperint Interpretes. Id enim inprimis cordi amantibus ſemper fuit, initio videlicet coeuntis cujuslibet gratiæ ſedulo inquirere, an pectus illius, quem depereant, alio num intempeſtiviter teneatur amore. Nam illud ſane cogitant, quo minus unice diligantur, potiſſimo fore impedimento. Iſthæc plane eſt apud Ovidium Helenæ maxima ſollicitudo, tunc primum quum Paridis exſtitit amore ſaucia; indeque pernovit, prius Oenonem amatam, ac poſtea illi fuiſſe deſtitutam. Inquit ergo Epiſt. ad Paridem:

Tu quoque dilectam multos, inſide, per annos
Diceris Oenonem deſeruiſſe tuam.
Nec tamen ipſe negas, & nobis omnia de te
Quærere, ſi neſcis, maxima cura fuit.

Eodem gradu venio.] Et magnos viros olim cepit immanis jugulandi ſcripturas inſontes libido. hic Vir ſummus ſcribebat, *eodem gradu venia*, perperam. ſic prorſus ſententiæ leporem adimeret, qui nunc totus eſt in Amoris cognatione nequiſſima.

Ad hoc templum Amoris gratis accedere.] Argute ſane, ut Circes hic eximiam pulcritudinem extollat, ipſam *Templum Amoris* adpellat. feminæ quippe formoſæ, & ad amorem conciliandum præſtantes, Amoris jure merito poterunt viventia templa vocari, quum nuſquam alias majori cum reverentia Amor colatur. Ipſæ enim omnino poſſunt medullitus amari, & iſte cultus Amoris potiſſimus eſt.

Sine quo non potes vivere, &c.] Sic Appulejus lib. 10. Fabulæ Mileſiæ: *Amo, & cupio, & te ſolum diligo, & ſine te jam Vivere nequeo.* Propertius El. 28. lib. 2.

Si non unius, quæſo miſerere duorum,
Vivam, ſi vivet: ſi cadet illa, cadam.

Nec aliud vult Eleg. 11. lib. 1.

Aut ſine te Vita cura ſit ulla mea?

Quemadmodum ego te volo] *Velle*, ἁπλῶς, amare eſt, ſic S. Proſperus docet lib. 1. de vocat. Gent. cap. 3. *Quid autem eſt Amare, niſi Velle? aut, quid eſt odiſſe, niſi Nolle?* Diſertim Ovidius El. 19. lib. 2. Amor.

Si tibi non opus eſt ſervata, ſtulte, puella:
At mihi fac ſerves, quo magis ipſe Velim.

Ita & vetus Interpres Bibliorum Geneſ. cap. 34. 19. *Quia Volebat filiam Jacob.* id eſt, eam amabat. Nos etiam ſimpliciter uſurpamus: *Como io te quiero.* & cum adjectione, ut *Bene Velle, Querer bien.* Catullus Carm. 76.

Ut jam nec Bene Velle queam tibi, ſi optima fias.

Ita & *Malle* uſurpat Petronius cap. XCII. *Malo te, inquam, quam balneum totum.*

Tanta gratia conciliabat vocem loquentis.] Et hic quoque commendat *Actionem*, quæ vita & ſpiritus Orationis Ciceroni eſt in Oratore, & *quaſi corporis quædam eloquentia.* Recte ergo Petronius *Gratiam* adpellavit ſummam hancce in dicendo virtutem. Ita Ovidius 13. Metamorph.

——— *Nec abeſt facundis Gratia dictis.*

Item Propertius lib. 1. El. 2.

Unica nec deſit jucundis Gratia verbis.

Quod & ejus eruditus interpres Paſſeratius vidit.

Conciliabat vocem.] Sic uſurpavit ſupra cap. CIX. *Epulaque ad certamen prolata conciliant hilaritate convivium.*

Inter auras canere Sirenum concordiam.] Proba iſthæc, immo vera mihi lectio eſt, itaque illam ſollicitare, injurium. Qui autem, *intus canere*, malunt ſcribere. quid de *Auras* cogitant, ſive *Aures*, faciendum, nam vocem iſtam retinet & librorum concordia? Ceterum frequens fuit quondam Sirenum ſuavi cum puellarum voce conlatio. Heliodorus de Chariclia loquens lib. 1. Ὑπὸ δὲ τῶν λόγων, ὥσπερ τινὸς σειρῆνος, κεκηλημένος. *Rurſus autem illius oratione tamquam alicujus Sirenis cantu demulcebatur.* Ælianus de Aſpaſia lib. 12. ποικιλ. ἱστορ. cap. 1. Φώνημα δὲ εἶχεν ἡδὺ, καὶ ἁπαλὸν, εἶπεν ἄν τις λαλούσης αὐτῆς ἀκούειν σειρῆνος. *Vocem habebat ſuavem, & teneram, ita ut, ipſa loquente, Sirenem audire te diceres.* Princeps autem hic Pauſanias, quum in Atticis inquit: Εἰώθασι δὲ καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῆνι εἰκάζειν. Vertit Amaſæus: *Obtinuit certe conſuetudo, ut nunc etiam, poëmata, & Orationum quodvis Genus, in quo inſit Suaviloquentia, cum Sirenis cantu conferatur.*

Deæ nomen.] Puellas olim pulcerrimas, non aliter ac deas, venerabantur, dearumque adpellatione ac reverentia Priſci colebant. Huc omnino referri debet, quod paullo ante dixit ipſe Polyænos: *Immo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies Religioſum, ſi te adorari permiſeris. Ac, ne me judices ad hoc Templum Amoris gratis accedere*, &c. Haud leviter hocce Appulejus firmabit fabulæ initio Pſyches & Cupidinis, potiſſimum, ubi de illa loquens lib. 4. inquit: *Puella ſupplicatur, & in humanis vultibus Deæ tantæ numina placantur: & in matutino progreſſu Virginis victimis*, &c. per plures lineas. Inde paſſim cum deabus ſimplex Pulcerrimarum conlatio, & additis quoque dearum nominibus, apud Scriptores veteres reperitur. Pati autem cum illis componi, & olim fuit quibuſdam religio, ideoque vehementer id lenocinium averſatæ ſunt. Sic Panthea illa pulcerrima feminarum à Luciano nempe talem adſentationem aſpernata eſt. Ipſus vero, haud noviter indecenterve illud feciſſe, evincere conatur in De Imaginibus, quem vide ſat adpoſitum Dialogum. Audax quoque & Arbiter

Digitized by Google

ter eſt in ejuſmodi conlationibus. inluſtris enim locus ille cap. CXXXVIII. *Quid huic forma aut Ariadne habuit, aut Leda ſimile? quid contra hanc Helene, quid Venus, poſſet? Ipſe Paris dearum lividinantium Judex*, &c.

Nec mea mater, dum placet, labentis mundi curſum detinuit.] Ad matrem Circes venefic æ, Solis progeniei, Perſem nuncupatam, adludit indubie: minime vero ad ipſam Circem, uti nonnulli volunt dormitantes Interpretes. Efflictim amatam Soli, conſtat, Perſem fuiſſe; ideoque, dum illi pulcerrima placet, quid mirum, ſi curſum ſuum detinere, in cæloque diutius hærere, feciſſet? Sic *τὸ dum placet* debet interpretari, uti & Arbitro ſæpius eſt. Ita in Polyæni codicillis cap. CXXX. ſat impudice: *Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris*, & alias. tandem vero in fragmentis:

—— Tu ſola Placere
Vel ſpoliata potes.

Verba autem, *Labentis mundi curſum*, de Sole, Mundi anima & vita, Cæleve, commode capienda. Orpheus Hymno in Solem:

Χρυσολύρη, κόσμου τὸν ἐναρμόνιον δρόμον ἕλκων.
Auream Lyram habens, concinnum Mundi curſum trahens.

Et Macrobius in 2 de Som. cap. 11. de anno agens Mundano inquit: *Unde & Mundanus dicitur, quia Mundus proprie cælum vocatur.* Et noſter Mela initio operis *Omne igitur hoc, quicquid id eſt, cui Mundi, Calique nomen indidimus.* Itaque plures Poëtæ uſurparunt. *Detinuit* ergo Solis curſum, ut Leucothoe quoque apud Ovidium in 4. Metamorph.

Habebo tamen, quod cælo imputem] Tamquam beneficium. Sic verb. *Imputare* uſi veteres Suetonius in Tiberio cap. 53. *Imputavit etiam, quod non laqueo ſtrangulatam in Gemonias abjecerit.* Similiter Tacitus, Plinius, Juvenalis, Quinctilianus, & alii inferioris ævi Scriptores.

Curioſum.] Zelotypum interpretor, quod ſubſequentibus vel Arbiter adſtruat: ſubdit: *Longe ab hoc loco frater eſt.* Apte oppido, Zelotypi namque adm.o dum curioſi ſunt, omniaque occulta, clandeſtinoque peracta cupiunt pernoſcere, quod genuinum eſt *Curioſi* ſignificatum. unde in Appulejanum in limine Metamorphoſeon jam notetcet: *Non quidem Curio ſum, ſed qui velim ſcire cuncta, vel certe plurima.* Ubi *Curio* pro Curioſus eſt, mens autem iſthæc, Equidem Curioſus non ſum, hoc eſt, qui res occultas cognoſcere velim, cupiam tamen particeps fieri cujuſcumque ſermonis, modo propalam inter vos agitetur. Longe vero à nobis Petroniani & Appulejani Interpretes ab ſunt. Inde ergo *Curioſa Artes*, Magicæ, & *Curioſi*, Magi dicuntur, quippe qui res occultas pernoſcere ſatagunt. Ex dictis aut m & Catullo nova lux oritur, qui pariter & Zelotypus ſignificavit ad Lesbiam:

Quæ nec pernumerare Curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua.

Faſcino namque potiſſimum Invidi nocent, & Zelotypi livore plane laborant.

Brachiis mollioribus pluma.] Floride, more ſuo, Appulejus lib. 3. Milei. de Fotide: *Tuam Plumeam lacteamque contingit cutem.*

Idao quales ſudit, &c.] Homerum hic plane exprimit concubitum deſcribentem Jovis & Junonis lib. 14. Iliados. quod enim haud indecore poſſet Interpretibus præmoneri, Referam equidem Homeri locum, faculamque ita admovebo verſibus elegantiſſimis. Jovi ſane in monte Ida copiam ſui recuſaverat Juno, cauſſans videlicet, ibi προπέφανται ἅπαντα, *patentia eſſe omnia.* Sed poſtquam de nebula aurea neſcio quid Jupiter cogitaſſet, certioremque feciſſet uxorem, ſubdit magnus Poëta verſ. 346. *

Ἦ ῥα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν,
Τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην,
Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
Πυκνὸν καὶ μαλακόν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε.
Τῷ ἔνι λεξάσθην, ἐπὶ δὲ νεφέλην ἕσσαντο
Καλὴν, χρυσείην· στιλπναὶ δ' ἀπέπιπτον ἔερσαι.
Ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας εὗδε πατὴρ ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ,
Ὕπνῳ, καὶ φιλότητι δαμεὶς, ἔχε δ' ἀγκὰς ἄκοιτιν.

Dixit ſane, & ulnis complexus eſt Saturni filius ſuam uxorem.
Hos autem ſubter, tellus divina produxit recentem herbam,
Lotumque roſcidum, & crocum, & hyacinthum
Denſum & mollem, qui à terra in altum elevabat eos.
Hoc thoro indormierunt: inſuper autem nebulam induerunt
Pulcram, auream: lucidi autem decidebant rores.
Sic hic quidem quiete dormiebat pater in Gargaro ſummo,
Somno & amore domitus: tenebat autem in ulnis uxorem.

Fallitur autem, qui in eadem hiſtoria eadem deſcriptione uti Valerium Catonem in Diris adſerit, quum alia prorſum in hiſtoria ſit, idque magis admiratione dignum, quod ipſe animadverterit, adluſiſſe ibidem Valerium ad primum Jovis cum uxore concubitum, ſcilicet

—— *Prius conjux quam dictus uterque eſt.*

Quod & Homerus ibidem tetigit verſ. 295. quum inquit:

Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐμισγέσθην φιλότητι
Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε, φίλους λήθοντε τοκῆας.
Στῆ δ' αὐτῆς προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν.

Proinde ac quando primum miſti ſunt amore
In cubile aſcendentes, dilectis clam parentibus.
Stetit autem ipſam ante, verbumque dixit, & elocutus eſt.

Idao vertice dixit, Homerus quippe, Ἴδης ἐν κορυφῇσι.

* *Vide Philoſtrati Epiſtolam amatoriam, cujus initium:* Καὶ τῷ Διῒ, ὅτε ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ Ἴδῃ τῷ ἔρωτι, &c.

Candidiorque dies.] Felicior, jucundior. Apud Suidam eſt: λευκὴ ἡμέρα, *Alba dies*, ἡ ἀγαθὴ ἐπ' εὐφροσύνῃ, *pro bona & hilari.* Et apud Heſychium: λευκὴ ἡμέρα, ἀγαθὴ, *Candidus dies, lætus, jucundus.* Sed hac de re multa nos in *Antiquorum Calculorum Diatriba* cap. 1. ubi & origo etiam, unde, qui Felix dies, *Candidus* vocaretur.

In hoc gramine pariter compoſiti.] Clitophon apud Achillem Tatium extremo lib. 5. Οὔτε στρωμνῆς ἡμῖν ἐδεήσεν, οὔτε ἄλλης τινὸς τῶν εἰς παρασκευὴν Ἀφροδισίων. αὐτουργὸς γάρ ὁ ἔρως, καὶ αὐτοσχέδιος σοφιστὴς, καὶ πάντα τόπον αὐτῷ τιθέμενος μυστήριον. *Nobis neque ſtratum, neque alium ullum ad Venerem adparatum requirentibus. Amor enim ſui ipſius artifex eſt, & quæ opus ſunt ex tempore adferens, ad ſua ipſius arcana quemvis adcommodat locum.* Faciunt huc & quæ paullo infra nobis proferuntur ad verba illa cap. ſeq. *Excuſſit vexatam ſole veſtem.*

Compoſiti.] Gladiatorium ac militare verbum eſt, *Compono*, transferturque ad Veneris rem, ut prope omnia verba militaria, exemplaque ſupra protulimus ad verba cap. XIX. *Paria compoſueram.*

Cap. CXXIIX. *Numquid ſpiritus jejunio macer?*] Levicula vox hic videtur *Macer.* puto ſcribendum *Acer*, nam eo temporis oppido gravis halitus eſſe ſolet. Iccirco Ovidius præcipit in 3. de Arte:

Cui gravis oris odor, numquam Jejuna loquatur:
Et ſemper ſpatio diſtet ab ore viri.

Et iterum ibidem:

Quid, ſi præcipiam, ne fuſcet inertia dentes?
Oraque ſuſcepta mane laventur aqua?

Bourdelot. edidit, *acer*, quod ego non improbo.

Numquid alarum negligens ſudor?] *Negligens*, id eſt, fœtidus μιτονυμικῶς. nam qui munditiam Negligunt, haud aliter quam fœtidos eſſe, neceſſum eſt. Conjunxit, ut Arbiter, Ovidius cum teterrima oſculi anima lib. 1. de Arte:

Nec male odorati ſit triſtis anhelitus oris,
Nec lædat nares virque paterque gregis.

Et rurſus in 3. olidum caprum cavere jubet:

Quam ſæpe admonui, ne trux caper iret in alas.

Perfuſus ergo rubore manifeſto, etiam, ſi quid habueram virium, perdidi.] Veneris languentis cauſa iſthæc ſæpius ferme potiſſima. pariſſime Ovidius in pariſſimi argumenti Elegia lib. 3. Amor. Eleg. 6.

Huc pudor acceſſit facti, pudor ipſe nocebat:
Ille fuit vitii cauſa ſecunda mei.

Maximianus itidem:

Erubui, ſtupuique, omnes verecundia motus
Abſtulit, & blandum terror ademit opus.

Quæſo, inquam, Regina.] Urbana olim amatorum compellatio, *Regina.* Sic nobis hodie prorſos eſt, *mi Reina.* Martial. lib. 10. Ep. 64. Pollam adloquens:

Contigeris Regina meos ſi Polla libellos.

Sic & *Dominam* compellabant amatam. Arbiter haud ſemel: *Fateor me, Domina, &c.* & *, Curro nudus ad Dominam.* Ita Polyphemus apud Ovidium lib. 13. Transformat.

Inveni, & dixi, Domina ſervabimus iſtos.

Veneficio contactus ſum.] Enervatorum & hocce refugium. Ovidius in Elegia laudata:

Quid vetat & nervos magicas torpere per artes?
Forſitan impatiens ſit latus inde meum.

Numquid indecens ſum? numquid incomta?] Utrumque complexus eſt Ovidius in principio ejuſdem Elegiæ:

Aut non formoſa eſt, aut non bene culta, puella.

Indecens, deformis eſt, ſine lepore. nec partium inter ſe convenientia. Naſo ipſe El. 3.

Longa, Decenſque fuit, longa, Decenſque manet.

De Circes autem pulcritudine multis jam vel ipſus Arbiter. Non *incomtam* eſſe, ſupra cap. præcedenti, eademmet de ſe prædicat: *Si non faſtidis fœminam ornatam.* Utrumque etiam ex illis elegantiſſimis Codicillis ſubodorari licet cap. ſequenti: *Nam, quod ad me adtinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam. nec ſpeculum mihi, nec fama mentitur.* Videtur ergo hinc ironica fuiſſe Circes interrogatio.

Rapuit deinde tacenti ſpeculum.] Hic forſitan haud inepte quæris, undenam eo loci ad manum Speculum comtiſſimæ puellæ? puſillum, inquam, indubie eadem, aut ancilla, geſtarunt, quod moris erat. Conligo equidem ex Appulejo, qui pluſcula in Apologia de Speculis ediſſerit, ubi inter alia: *Quod tamen crimen eſt, imaginem ſuam noſſe? eamque non uno loco conditam, ſed quoquo velis Parvo Speculo promtam geſtare?* Alias vero, domi ſcilicet, *Specula totis paria corporibus*, ut inquit Seneca L. 1. Nat. Quæſt. cap. 17. habuere profuſæ admodum feminæ, *auro argentoque cælata, & gemmis adornata.*

Et poſtquam omnes vultus temtavit.] Mentem Arbitri exprimit Tertullianus De Velan. Virg. verbis hiſce: *Jam & conſilium formæ à Speculo petunt.* Quod à Martiale potuit mutuari lib. 9. Ep. 17.

Conſilium formæ ſpeculum.

Nec aliud Claudianus voluit Epithalam. Honor. & Mariæ, ubi eleganter inquit:

——— *Speculi nec vultus egebat*
Judicio.

Quo loci videtur adumbrare voluiſſe illud ejuſdem Epigrammatarii eodem lib. Epig. 18.

Addidit & nitidum ſacratis crinibus orbem,
Quo felix facies judice tuta fuit.

Id autem lib. 8. Ep. 52. *Cenſuram ſpeculi* vocavit. Pariter Oratori Speculum conſulendum, monet Quinctilianus lib. 11. quippe qui totius corporis motus ac vultus debeat moderari, modulaminique adcommodare verborum.

Excuſſit vexatam ſolo veſtem.] Agi res ipſa hic prorſus videtur, haud referri. Verbum eſt Veneris *Vexare*, qua notione ſæpius eo uſus eſt Petronius, capp. ſcilicet 17. 106. 132. 139. quibus in locis & nos eo de loquimur. Vexata enim Circes erat veſtis, ſubinjecta nam-

Digitized by Google

namque fuit Veneris conluctationi, qui lectus haud amantibus inſuavis. Sic Ovidius Eleg. 4. lib. 1. Amor.

Sæpe mihi dominaque meæ properata voluptas
Veſte ſub injecta dulce peregit opus.

Propertius lib. 1. Eleg. 4.

——— *Et quæ*
Gaudia ſub tacita ducere Veſte libet.

Et Eleg. 7. lib. 4.

Sæpe Venus trivio commiſta eſt pectore miſto:
Fecerunt tepidas Pallia noſtra vias.

Ipſum Ariſtænetus acute vocavit θάλαμον αὐτοσχέδιον Ep. 2. lib. 1. Simili etiam cubili, pallio, inquam, uſum fuiſſe Sophoclem in re Amoris, memoriæ prodidit apud Athenæum Hieron. Rhodius, quem viſe lib. 13. Dipnoſoph.

Raptimque ædem Veneris intravit.] Videtur, ut vota ſuſciperet, aut ſacra faceret pro valetudine Polyæni nervorum. Sic apud Plautum Curculione Act. 1. ſc. 1. Phædromus Adoleſcens amore percitus vovit, ſe prima luce ſacra facturum Veneri:

Nunc ara Veneris hæc eſt ante horum fores,
Me inferre Veneri vovi jam jentaculum.

Amantes ergo ejuſcemodi vota Veneri nuncupaſſe, haud dubium eſt. Ita & Priapo. ſic profert is ipſe de anicula:

Ne deſit ſibi, me rogat, fututor.

Et alibi:

Ne deſit ſibi, mentulam rogare.

Et puella quoque.

Pro quibus, ut ſemper placeat ſpectantibus, orat:
Tentaque ad exemplum ſit ſua turba dei.

Quæ adpoſite omnino ad mentem Petronii, eaque propter & Priapi fuere ejuſcemodi minæ:

Quæque hæc proterva carpſerit manu poma
Puella, nullum inveniat fututorem.

Opportune autem in horto illo ſacellum Veneris foret, nam & *Venerem Hortenſem* Ethnici coluerunt, plane M. Varro lib. 1. de re ruſt. ſub principium. Sed omnium facetiſſime Lucianus quodam Meretricio dialogo, qui locus rem totam mirifice inluſtrat. Loquitur mater ἐρωτικῶς ad Muſarium filiam: Ἂν ἔτι τοιοῦτον ἐραστὴν εὕρωμεν, ὦ Μουσάριον, οἷος ὁ Χαιρέας, ἐπιθῦσαι μὲν τῇ πανδήμῳ δεήσει λευκὴν μηκάδα, τῇ οὐρανίᾳ, καὶ τῇ ἐν κήποις δάμαλιν ἑκατέρᾳ, &c. *Ergo ſi talem amatorem poſthac inveniamus, Muſarium, qualis Chærea hic eſt, immolare oportebit nos, Publicæ quidem Veneri capram candidam, Cœleſti autem, & ei, quæ in hortis eſt, juvencam utrique, &c.*

——— *Effoſſaque protulit aurum,*

In lucem tellus.] Lucianus in *Somnio* ſive *Gallo*: Ἐμοὶ δὲ διὰ χρυσῶν τινων πυλῶν ὁ ὄνειρος ἀφίκετο, χρυσοῦς καὶ αὐτός, καὶ χρυσᾶ πάντα, καὶ πολὺ ἐπαγόμενος χρυσίον. *Mihi vero per aureas quaſdam portas dulciſſimum hoc advenit ſomnium, & ipſum aureum undique, & aureis circumamictum, & auri plurimum ſecum adducens.* Luculentus enim illis verſibus interpres ibi Samoſatenſis Philoſophus, quem confer. Ipſe Petronius ſupra cap. CIV. Carmine haud abſimilis argumenti:

——— *Defoſſumque invenit aurum,*
——— *Animus quod perdidit optat,*

Atque in præterita ſe totus imagine verſat.] Mirifice iſtud Lucianus multis in Micyllo exprimit, Somnio jam laudato. In id uſque adeo ſutor prolabitur, ut neceſſe habeat vel Gallus ipſe eum increpare in hunc modum: Ἔτι γὰρ σὺ ἀναπεμπάζῃ τὸν ὄνειρον, ὅστις ποτὲ ὁ φανείς σοι ἦν, καὶ τινὰ ἰνδάλματα μάταια διαφυλάττεις, κενήν, καὶ, ὡς ὁ ποιητικὸς λόγος, ἀμενηνόν τινα εὐδαιμονίαν τῇ μνήμῃ μεταδιώκων; *Etiamnum tu ſomnium illud, quod dudum tibi viſum eſt, in animum revocas, & inania quædam obſervas ſimulachra, atque (uti loquuntur Poetæ) evanidam quandam felicitatem memoria conſectaris?* Ad quem tamen Micyllus: Ἀλλ' οὐδ' ἐπιλήσομαί ποτε, ὦ Ἀλεκτρυών, εὖ ἴσθι, τῆς ὄψεως ἐκείνης, οὕτω μοι πολὺ τὸ μέλι ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ ὄνειρος καταλιπὼν ᾤχετο. *Immo illud ſcias, Galle, ne ullo quidem tempore umquam viſi illius mihi venturam oblivionem: tantum mellis ſomnium aufugiens in oculis mihi reliquit.*

Quod me Socratica fide diligis.] *Socratica fide*, hoc eſt, honeſta, verecunda. animi namque pulchritudinem ſectabatur verecunditer Socrates: corporis vero eo tantum, quod ipſi non lateret, egregiam quandam virtutis ac præclaram indolem præ ſe ferre formæ quoque præſtantiam. Prolixe Maximus Tyrius pluribus Diſſertationibus hocce evincere conatur, Philoſophumque ab calumniis vindicare. nobis autem ſatis ſit ex 9. locum proferre, qui totam rem inluſtret inſigniter. Τῷ δὲ Σωκράτει ὁ ἔρως ἦν κατὰ μὲν τὴν σπουδὴν τοῖς ἄλλοις ὅμοιος, κατὰ δὲ τὴν ἐπιθυμίαν διαφέρων, κατὰ δὲ τὴν ἡδονὴν σωφρονέστερος κατὰ δὲ τὴν ἀρετὴν εὐστοχώτερος. ἀρχὴ δὲ αὐτοῦ, ψυχῆς ἄνθος ἐν σώματι διαφαινόμενον, οἷον ἐν ὑγροῖς ποταμοῦ κάλλος λειμῶνι ἐπιῤῥέον. καλὰ μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἄνθη, λαμπρυνόμενα δὲ ὑπὸ τοῦ ὕδατος πρὸς τὴν ὄψιν. τοῦτο δύναται καὶ ψυχῆς ἄνθος ἐμπεφυτευμένον σώματι καλῷ· ἐκλαμπρύνεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκλάμπει, καὶ διαφαίνεται. καὶ ἔστι σωμάτων ὥρα οὐδὲν ἄλλο, ἢ μελλούσης ἀρετῆς ἄνθος, καὶ οἱονεὶ προοίμιον κάλλους ὡραιοτέρου. ὥσπερ γὰρ τοῦ ἡλίου προανίσχει τις αὐγὴ ὑπὲρ ἄκρων ὀρῶν, ἀγαπητὸν ὀφθαλμοῖς θέαμα διὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος· οὕτω καὶ τῆς λαμπρᾶς ψυχῆς προανίσχει τις ὥρα ὑπὲρ ἄκρων τῶν σωμάτων, ἀγαπητὸν φιλοσόφοις θέαμα διὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος. Ita Heinſius reddit: *At vero amor Socratis diligentia ſtudioque conſequendi ſimilis erat reliquis, libidinis differebat. Si voluptatem ſpectes, temperantior; ſi virtutem, ſolertior: cujus fons & origo erat Pulchritudo animi, quæ corpore elucebat. Ut, ſi fluvium pulcrum cogites, qui pratulum irrigat: flores enim, quamvis pulcri ſint, qui ſub aqua ſunt, pulcriores tamen aquæ cauſſa videntur. Idem poteſt flos animæ, pulcro innatus corpori: illuſtratur ab eo, elucet, ſplendorem ſuum transfundit. Ut nihil aliud ſit pulchritudo corporis, quam futuræ virtutis flos, & majoris quaſi pulcritudinis præludium. Sicut enim ſolis exortum præcedit fulgor quidam in ſummitate montium, quo vehementer*

vehementer delectantur oculi, quod aliud exſpectant. Ita animæ ſplendorem ſplendor aliquis in extremis corporis partibus præcedit, quo plurimum delectantur Philoſophi, quia aliud mox venturum vident. Hunc prorſus fuiſſe Petronii ſenſum de Socrate, convincunt ſequentia: *non tam intactus Alcibiades in præceptoris ſui lectulo jacuit.* quæ ſic & Plutarchus confirmat in Sermone primo De Virtut. Alex. paullo ante finem: Σωκράτης ἐκαρτέρει συγκαθεύδοντος Ἀλκιβιάδου. *Socrates ſe continebat Alcibiade una dormiente.*

Cap. CXXIX. *Funerata eſt pars illa corporis.*] Sic Maximianus:

Aſt ubi dilecti perſenſit Funera membri.

Et alibi:

Hac me Defunctum vivere Parte puto.

Sic & Martialis lib. 13. Ep. 34.

Quum ſit anus conjux, & ſint tibi Mortua membra.

Ovidius item lib. 3. Amor. Eleg. 7.

Noſtra tamen jacuere velut Præmortua membra.

Ipſus Petronius cap. xx. *Sollicitavit inguina mea millies jam Mortibus frigida.* cui concinnum illud etiam Martialis lib. 11. Ep. 47.

Nec levat Exſtinctum Sollicitata caput.

Claudiique Epigramma.

Summa petat, illic mentula Vivit anus.

Et cap. cxxxii. cui mire hinc acumen accedit:

Sed furcifera MORTIFERO timore luſus.

Pars illa corporis.] Sic cap. cxxxii. *Cum ea Parte Corporis verba contulerim.* & ſæpe alias. Carmen obſcenum:

Falce minax, & Parte tui majore, Priape.

Et alias paſſim. Etiam videtur de feminco arvo uſurpare Petronius cap. cxii. *Ne hanc quidem mulier Partem Corporis abſtinuit.*

Codicilloſque mihi domina ſua reddidit.] *Codicilli* hic ſcripti genus ſolitum ad præſentes mitti. Plane indicat Seneca extrema epiſtola 55. *Video te, mi Lucili, quum maxime audio: adeo tecum ſum, ut dubitem, an incipiam non epiſtolas, ſed Codicillos, tibi ſcribere.* Item Tacitus lib. 4. Annal. de Sejano loquens: *Componit ad Cæſarem Codicillos. moris quippe tum erat, quamquam præſentem, ſcripto adire.* Morem autem illum, *Præſentem* videlicet *ſcripto adeundi*, primus excogitavit Cæſar, Plutarcho referente, ejuſque rationem reddente. Λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν, Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, τὴν κατὰ πρόσωπον ἔντευξιν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων τοῦ καιροῦ, διά τε πλῆθος ἀσχολιῶν, καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγεθος, μὴ περιμένοντος. *Memorant eum præterea rationem cum amicis per litteras agendi primum excogitaſſe Cæſarem, quum colloquendi coram de rebus neceſſariis tempus propter occupationum multitudinem, atque Urbis laxitatem, ſpatium non daret.* Ipſum poſtea uſurpare Auguſtum, & Tiberium, notum ex Suetonio, Macrobio, & Tacito. Infra hoc capite Polyænos, *Verbaque in Codicilis talia impoſui.* Hiſpani vocant, *Villetes*, an à *Villa* deducta vox, noſtrates Docti viderint.

CIRCE POLYAENO SALUTEM.] Vulgaris iſthæc olim Epiſtolarum ἐπιγραφὴ, ſalutatione nempe numquam contemta. Plauti non piget exemplum referre ex Pſeudolo 1. 1. 39.

Phœnicium Calidoro amatori ſuo
Per ceram, & linum, litteraſque interpretes,
Salutem mittit.

Valde autem quippe cum receptus eſſet mos iſte, Impudens velut habebatur epiſtola, quæ carebat Salute. Plane ipſe Plautus Bacchidibus 4. 9. 83. ubi quod in Mneſilochi litteris Salus initio ſcripta non erat, ſubdit Chryſalus:

Inde à principio jam Impudens Epiſtola eſt.

Lenones tamen indigni prorſus habiti, ad quos illa mitteretur Salutatio. Sic Pſeudolo 4. 2. 56. ubi, Polymachæroplacides miles Ballioni lenoni ſcribit:

Salutem ſcriptam dignum eſt dignis mittere:
Te ſi arbitrarer Dignum, miſiſſem tibi.

Nunc etiam languori, &c.] Hoc eſt, tantum abeſt, ut querar, quin potius languori tuo gratias ago,

In umbra voluptatis diutius luſi.] Argutiſſime ſane *Umbram voluptatis* adpellat, levem illam initio Venerei conflictus velitationem. Fungitur Interpretis munere nec minori cum elegantia Achilles Tatius lib. 5. ubi de Clitophontis frigiditate Melite queritur: Ἀλλὰ τὸ πάντων ὑβριστικώτατον, προσπλεκόμενος καταφιλῶν, ὥσπερ ἀνίστης, ὡς ἄλλη γυνή τις· αὕτη τῶν γάμων ἡ σκιά: *Quin immo (quod omnium contumelioſiſſimum eſt) complexu meo, ex ipſis diſſuaviationibus æque diſcedis, atque alia mulier. At quid hoc eſt, niſi nuptiarum Umbra?* Venit & Nonnus hic adpoſitus adiecla, quum lib. 42. gaudium in ſomniis Venereum σκιεροὺς γάμους vocat, hoc eſt, *Umbratiles nuptias*. Convenit item rei mirifice & verbum *Ludere*, quod & ſuperius cap. cxxvii. pariter uſurpat: *Mille oſculis Luſimus quærentes voluptatem robuſtam.*

Negant enim medici, ſine nervis homines ambulare poſſe.] Notum eſt hoc ſatis ex Medicorum filiis, & eorum parente Hippocrate lib. 2. Prædictorum. Ludit autem haud invenuſte in ambigua *Nervorum* acceptione. nam ſæpe pro parte illa corporis, qua homines ſumus, *Nervus* accipitur. fors, quia, ut tradit ipſus Hippocrates, Φλέβες καὶ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον. *Ex toto corpore venæ, & Nervi in pudendum procedunt.* Plane expedit ſe poſt pauca argutula puella: *Recipies inquam, NERVOS tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris.* Sic & Arbiter pluries: cap. cxxxi. *Dicto citius NERVI paruerunt imperio.* & eodem capite:

——— *Et NERVIS tente Priape fave.*

Ac cap. cxxxiv. *Quæ ſtriges comederunt NERVOS tuos?* Ita & Horatius Epod. 12.

Cujus in indomito conſtantior inguine Nervus.

Et Appulejus lib. 2. Metamorph. & plures alii. Aſt elegans eſt, & ambiguus itidem apud Poetam Liberum Carm. 69. de Penelope luſus ille, Nullum ſcilicet, conjunx ut Ulyſſes, ſui arcus Nervum tetendiſſe, jactante.

Digitized by Google

jactante. de quo Homerus Odyſſ. φ. Ubi & nequiter illa ad Nervum genitalem aperte adludit. loquitur ad ipſum Priapus:

E quibus (procis) *ut ſcires, quicumque valentior eſſet,*
Hac eſt ad arrectos verba locuta procos.
Nemo meo melius NERVUM tendebat Ulyſſe,
Sive illi laterum, ſeu fuit artis, opus.
Qui quoniam periit, modo vos intendite: qualem
Eſſe virum ſciero, vir ſit ut ille meus.
Hac ego Penelope potui tibi lege placere;
Illo ſed nondum tempore factus eram.

Sic & Ludovicus Arioſtus uſurpavit ad antiquos Poëtas, ut conjicere eſt, reſpectu. Adloquitur Bradmantem viraginem pulcerrimam Rodomontius Cant. 35.

Io ſon di tal valor, ſon di tal NERBO,
C'haver non dei d'andar di ſotto à ſdegno.

Dilogia ludit.

Tentavit.] *Tentare* dicitur de morbis leviter corpora tangentibus. Plane Cælius Aurelianus lib. 1 Morb. Diuturn. cap. 3. ubi de Incubone prolatur: *Eſt autem ſupradicta paſſio Epilepſia Tentatio*, hoc eſt, præcurſur, & principium. Hiſpani pariſſime uſurpamus: *Otra vez o me ha tentado eſte mal.* Claret jam, puto, argutia puellæ, quum Frigeſcentium valde Nervorum illa ſit exaggeratio.

Ad Tubicines mittas.] Nihil refert hic *Tubicines*, an *Tibicines* legas; frequens quippe utrorumque, ac pæne promiſcuus in funeribus uſus, quod ſatis jam liquet. Ideo autem ad lugubrem pompam plures forſitan accerſiti, quod dulci ac blando Muſicæ concentu fletus cauſſa mitior redderetur ac lenior. quod Boëthium in Procemio Artis Muſicæ, puto, tradidiſſe. Funerum Tibicines peculiari adpellatione *Siticines* dicebantur, & *Monumentarii ceraula*, Græcis Τυμβαῦλαι. Plura vero de iis acta jam olim eruditis hominibus, obviaque apud Scriptores de Funeribus, & Bulengerum de Theatro.

Homini tamen miſero non invideo medicinam.] Eo *Miſer* pro ægroto etiam Arbitro, nam Plauto ſic acceptum jam pridem obſervavit Franc. Floridus lib. 2. Lectionum Subciſivar. cap. 23. ita in Pœnulo habet 5. 2. 43.

——— *Miſeram eſſe prædicat buccam ſibi*
Fortaſſe Medicos nos eſſe arbitrarier.

Non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam.] Iſthæc ſuperbientium feminarum fiducia quamnam non tetigit? Ovid. etiam novit 1. de Arte:

——— *Sibi quæque videtur amanda:*
Peſſima ſit, nulli non ſua forma placet.

Circes autem emendatiſſima erat pulcritudo, itaque ejus, ut Helenæ apud ipſum Nalonem, faſtus tolerabilis. ſic ad Perſidem ſuum inquit in Epiſt.

Hoc quoque enim dubito, non quod Fiducia deſit,
Aut mea ſit facies non bene nota mihi.

Nota vero peſſime pleriſque, unde & Fiducia falſa. Ita ad amicam Propertius reſipiſcens lib. 4. El. 23.

Falſa eſt iſta tua, mulier, Fiducia formæ,

Nec ſpeculum mihi, nec fama mentitur.] Audi, ut *Speculum* & *Famam* pariter Martialis conjunxerit Ep. 41. lib. 2.

Quare ſi Speculo Mihique credis.

Utrumque tamen Mendax olim audiit. *Speculum*; quod ei, verax quum ſemper ſit, aniculæ ac deformes non crederent, nam, ut Ovidius ait paulo poſt laudandus:

Peſſima ſit, nulli non ſua forma placet.

Ideo Græcis etiam haud ſemel δόλιος vocatum. *Fama* vero, quod natura ſua fallax ſemper extiterit. Abunde Tertullianus quem unicum referam. Ipſe dum illud interpretatur Virgilii,

Fama malum, quo non aliud velocius ullum.

inquit in Apologetico: *Cur Fama malum? quia velox? quia index? an quia plurimum Mendax? quæ ne tunc quidem, quum aliquid veri adfert, ſine mendacii vitio eſt, detrahens, adjiciens, demutans de veritate. Quid? quod ea illic conditio eſt, ut non niſi quum Mentitur, perſuaderet; & tam diu vivit, quam diu non probet.* Martiali tamen nonnumquam Verax eſt, quapropter lib. 7. Ep. 5. inquit:

Credo tibi, verum dicere, Fama, ſoles.

Fieri] Sic habent plerique veteres codices, alii vero. *frater*, quam lectionem prætulit editio Helenopolitana. unde ſubit ſuſpicari, utrumque ſcripſiſſe Petronium. Chryſis ancilla hic Polyænon adloquitur, & poſt convicium dominæ, opportune ei adſentari adgreditur. cui & *Fratris* compellatio ſatis adpoſita, blandientium namque illa fuit olim amicorum. Sic & Quinctilianus edocet declamat. 321. *Certe quoties blandiri volumus his, qui eſſe amici videntur, nulla adulatio procedere ultra hoc nomen poteſt, quam ut FRATRES vocemus.* Sic apud Symmachum paſſim eſt *Frater* pro amico, ac familiari. Et ad Eſther Aſſuerus Rex cap. 15. *Quid habes Eſther? ego ſum Frater tuus, noli metuere.* Ubi Joſeph Ben Gorion *Amicus* interpretatur. Blandientis hic quoque mulierculæ & ille veneficii reſpectus erit; ſumma quippe excuſationis Polyæni anterius illa fuit: *veneficio contactus ſum.*

Lunam deducunt.] Sagarum iſthic potiſſimus conatus. inferius rurſus cap. CXXXIV.

——— *Lunæ deſcendit imago*
Carminibus deducta meis.

Ubi & nos plura.

Cap. CXXX. *Fateor me, domina, ſæpe peccaſſe, nam & homo ſum, & adhuc juvenis.*] Duplex hic Polyæno præſidium eſt. primum, quod homo ſit, cujus natura erroribus ubique obnoxia. Ipſius cap. LXXV. *Nemo noſtrum non Peccat, Homines ſumus, non Dii,* Alterum, quod junior; inquit namque Caſſiodorus: *Glorioſa ſupplicatio eſt, quæ veniam quærit ætatis* lib. 7. Formula 41. quæ *De ætatis venia eſt.* Sic & Ariſtænetus lib. 2. Ep. 1.

Proditionem feci, hominem occidi, templum violavi.] Speciem habent proverbialem locutiones iſtæ, in ſummis flagitiis uſurpandæ. non tamen referendæ

ſunt ad ullum Polyæni facinus, cujus in Satyrico mentio; nec, ut volunt Interpretes, ad *Audacia nomina*, hoc eſt, ſpecimina cap. LXXXI. Encolpio recenſita, qui idem nunc cum Polyæno eſt. In præſentia enim ad nihil aliud opportune magis verbis illis reſpiceret, quam ad multiplex crimen illud enervati corpuſculi. uti, ni fallor, non neminis quoque fuit, neſcio tamen ubi, argutum commentum.

Non me, ſed inſtrumenta, peccaſſe.] Acute ſatis, tanquam habeant Inſtrumenta illa ſuum proprium arbitrium. Vide quæ obſervamus ad verba cap. CXXXII. *Naturali convicio exoneravi.*

Paratus miles, &c.] Mens, *Nec potui cupiens*, quod ſimili in re dixit Ovidius lib. 3. Amor. El. 6. *Miles*, Veneris nempe, nam *Miles* etiam impudice uſurpatur. Appulejus lib. 9. *Commodum prima ſtipendia Veneri militabant novi & nudi Milites.* Eadem ratione, qua *Militare*, *Militia*, &c. nos alibi.

Arma.] De Marte ad Venerem multiformis translatio, aſt Armorum creberrima. paſſim pro membro uſurpantur genitali. Sutrius Comicus: *Myrrhinum mihi affer, quo virilibus Armis occurſem fortinſcula.* Propertius lib. 4. El. 9.

——— *Et toto ſolvimus Arma toro.*

Et alias ſæpe. Cornelius Gallus hypobolimæus:

Fortis ad occaſum ni pugnem Solis ab ortu,
Detrahat ignavo protinus Arma Venus.

Maximianus item ad amaſiam:

En longo confecta ſitu tibi tradimus Arma;
Arma miniſteriis quippe dicata tuis.

Plures. Hinc ergo & ſubodorari jam licet Arbitri nequitiam, ubi de Aſcylto ſermo eſt cap. XCI. *Quum duos Armatos viderem, ad fortiorem confugi.* quæ mire ſequentibus conſonant, adhuc Arbitro de ipſomet loquente cap. XCII. *Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipſum hominem laciniam faſcini crederes.* Pariter etiam Hiſpanis, *Armado*, & *Armar*, inter obſcœna.

Forſitan animus antecesſit corporis moram.] Forſitan & hic Petronii animus haud erit cuiquam pervius, vera autem Philoſophia ille innititur. ejus enim placitis conſtitutum eſt, verum ac plenum Veneris gaudium Animi Corporiſque commotione conſtare. Sic & Appulejus indicat lib. 2. Metamorph. *Quum ergo jam vino madens, nec ANIMO tantum, verum etiam CORPORE ipſo ad libidinem inquietus alioquin, & petulans.* Idemmet & Arbiter ſæpe innuit, adpoſitis vero verborum involucris. ſubdit hic in codicillis: *Non me ſed inſtrumenta peccaſſe.* &: *Paratus miles arma non habui.* & cap. CXXXI. *Poſtero die quum ſine offenſa Corporis, & Animi conſurrexiſſem.* & poſtea eod. cap. *Ecquid hodie Totus veniſti?* Unde jam iſthæc loca nova luce clarent. Verum enim vero ſic natura comparatum eſt, primorum ſcilicet Parentum noxia, ut ſi Animus, id eſt, Animi adpetitus, Corporis moram antecedat, & urgeat, tunc maxime repugnet Corpus, adverſeturque, quæ in præſentia mens eſt Petronii proculdubio. Fulcit mire ſententiam Magnus Auguſt. & penitus Arbitri ſenſum propalat lib. 14. De Civ. Dei cap. 16. *Sed neque ipſi amatores hujus voluptatis, ſive ad concubitus conjugales, ſive ad immunditias flagitiorum, quum voluerint, commoventur: ſed aliquando motus ille importunus eſt nullo poſcente, aliquando autem deſtituit inhiantem, & quum in ANIMO concupiſcentia ferveat, friget in CORPORE: atque ita mirum in modum, non ſolum generandi voluntati verum etiam laſciviendi libidini libido non ſervit: & quum TOTA plerumque menti cohibenti adverſetur, nonnumquam & adverſus ſeipſam DIVIDITUR, commotoque ANIMO, in commovendo CORPORE ſe ipſa non ſequitur.* Plura non addimus, poſt ferculum namque adeo opiparum ex penu noſtro neceſſario ſorderent diaria.

Omnia.] Nuptum hic verbum, ut ſupra jam vidimus ad verba cap. XI. *Nec adhuc quidem Omnia erant facta*, quem locum licet adire.

Tempore.] Hoc eſt, mature. adverbium enim eſt, *tempori*, & *tempore*; ut *veſperi* & *veſpere*; *heri* & *here*; *mane* & *mane*, ac ſimilia. quo & opportune magis ſpectat Vulcani fabella lib. 2. Fab. 166. quam alias Symbolæ ἀκαίρως ex Hygino referunt. Ego hic poſſem ex Fulgentio Mythologo.

Per quod te habere potui] Nemo jam non novit verbi *Habere* minus honeſtam notionem. Diſcedimus nos ideo hinc eleganti Ariſtippi dicto apud Ciceronem lib. 9. Epiſt. Sed *tamen Ariſtippus ille quidem Socraticus erubuit, quum eſſet objectum, Habere eum Laida: Habeo, inquit, Laida; non Habeor ab illa.* Optime ad mentem Petronii.

Summa tamen excuſationis meæ.] Diverſa prorſus ab aliis *Summa* acceptio iſthæc, haud ſecus & Seneca uſus lib. 1. de Beneficiis cap. 10. *Hac eſt enim injuria Summa: beneficium perdidiſti.*

Curavi diligentius noxioſiſſimum corpus.] Sic Plinius Ep. 20. lib. 6. *Curatis utcumque corporibus*, Docet ibidem Petronius, quid, *Corpus curare*, ſit. nimirum ungi, paſci, & adcumbere, ac uno verbo, genio indulgere. Quo facit & illud ejuſdem Arbitri cap. CXV. *Cibiſque naufragio corruptis Utcumque Curati, triſtiſſimam exegimus Noctem.* Idque Maronis in 3. divini operis:

——— *Paſſimque in littore ſicco*
Corpora curamus.

Noxioſiſſimum corpus] Partem, qua homines ſumus. Vidit & jam pridem Rigaltius ad illud Phædri de Eunucho:

Damnum inſectatus eſt amiſſi corporis.

Unde etiam haud inconcinne exponendus Ovidius lib. 2. Amor. El. 10.

Sæpe ego laſciva conſumſi tempora noctis
Utilis, & forti Corpore mane fui.

Apertius tamen hacce *Corporis* notione uſus El. 7. l. 3.

Num mea Theſſalico languent devota veneno,
Corpora?

Bulbis,

Digitized by Google

Bulbis, cochlearumque ſine jure cervicibus.] Veneri quidem ſuſcitandæ pari vi ac virtute videntur Veteres agnoviſſe *Bulbos*, & *Cochleas*, quum ſæpe & ſæpius conjunxerint ex compacto, ubi ſuſcitabula nimirum libidinis languentis pararint. Sic Alexis apud Athenæum lib. 2. cap. 23.

——— Πίννας, κάραβον,
Βολβοὺς, κοχλίας, κήρυκας, ᾠὰ, ἀκροκώλια.
Τοσαῦτα τούτων ἄν τις εὕροι φάρμακα.
——— *Pinnas, locuſtam,*
Bulbos, cochleas, ceryças, ova, extremos pecudum artus.
Tam multa ex his invenias remedia.

Heraclides item Tarentinus in convivio ibid. ubi & rationem reddere videtur: Βολβὸς, καὶ κοχλίας, καὶ ᾠὸν, καὶ τὰ ὅμοια, δοκεῖ σπέρματος εἶναι ποιητικὰ, οὐ διὰ τὸ ὁμοειδὲς ἔχειν τὰς πρώτας φύσεις, καὶ τὰς αὐτὰς δυνάμεις τῷ σπέρματι. *Bulbus, cochlea, ova, & ſimilia genere ſemen videntur, quia prima illorum natura eamdem cum genitura ſpeciem & poteſtatem habet.* Item Theocritus Idyll. 14. quum epulum ſtruit amatorium.

Βολβός τις κοχλίας ἐξῃρέθη.
Bulbus & cochlea promebantur.

Sed ſatis jam locorum, innumeri namque Scriptores ſunt, qui in re Veneris prodiderunt eorum uſum. Haud ſemel Athenæus, etiam Dioſcorides, Nævius, Ovidius, Juvenalis, Apicius, M. Varro, Plinius, Columella, Appulejus. & alii.. Verum enimvero mirum admodum eſt, quod de Bulborum radicibus ſcribunt naturalium rerum Doctores: nempe ab ſimilitudine ὄρχεις ipſas vocari, hoc eſt, *Teſticulos*, quia omni ex parte humanorum teſticulorum figuram exhibeant; itemque in pube pilos fibrillæ, capillaceæ quam plurimæ, quæ circa caulis principium inſunt per ambitum. ut vel ſic etiam virtutem Bulborum ac poteſtatem artifex natura palam indicare ſatageret. Ipſorum videre licet apud Portam ſchemata lib. 3. Phytognom. cap. 44. *Cervices* autem *Cochlearum* expetitas gulonibus fuiſſe, jam viderunt alii.

Hauſi parcius merum] Unus Flaccus Argonaut. lib. 2. inluſtris Petronio interpres:

——— *Lapſas*
Reſtituunt (Argonautæ) *vires, & Parco corpora Baccho.*

Alii vero Arb.tri Interpretes ſibi conſtant parum.

Ne latus frater meum convelleret.] Oppido nequiter dictum. Idem aliter ſupra de ſimili fratre cap. LXXXVII. *Pungere me manu cœpit, & dicere, quare non facimus?* Et dilogia potuit hic quoque ludere, nam *Latus* prætextatum vocabulum eſt, ac perſæpe Antiqui pro ſede libidinis uſurparunt. Plin. lib. 22. cap. 23. de urticæ ſemine agens: *Et Lateri medetur cum ſemine lini.* Et Ovidius lib. 3. Amor. Eleg. 10.

Vidi ego, quum foribus laſſus prodiret amator,
Invalidum referens emeritumque Latus.

Item Phyllidis Epiſtola:

——— *Et Lateri conſervaſſe Latus.*

Cap. CXXXI. *Etiamſi locum inauſpicatum timebam.*] *Nam movemur enim*, ait Cicero 2. de Leg. *neſcio quo pacto locis ipſis, in quibus eorum, quos diligimus, aut admiramur, adſunt veſtigia.* Vim quippe magnam habent loca ad rerum memoriam revocandam. Eadem mens Plinii Junioris eſt lib. 6. Epiſt. *Ipſa loca, in quibus eſſe una ſolemus, acrius me tui commonent.* Item Senecæ Ep. 50. *Repoſitum in animo noſtro deſiderium loca interdum familiaria evocant.* Propterea ejuſmodi loca valde eſſe amanti cavenda, ſi amaſiam cupit oblivisci, monet Ovidius in 2. de Remed. Amor.

Et loca ſæpe nocent: fugito loca conſcia veſtri
Concubitus, cauſſas illa doloris habent.
Hic fuit, hic cubuit. Thalamo dormivimus illo:
Hic mihi laſciva gaudia nocte dedit.

Faciunt & huc quæ anterius notavi ad verba cap. CXVII. *Ideoque de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe, &c.*

Faſtoſe.] Superbe. Convincunt plane ejuſdem Chryſidis verba cap. CXXVI. ubi ipſummet adfatur Polyænon, *Quia noſti Venerem tuam, SUPERBIAM captas.* Ita & Agrætius: *Faſtus de Superbia, & facit genetivum Faſtuum.* Elegans eſt in re Amoris vox illa, *Faſtoſe.* Sic politiſſimus Martialis lib. 10. Ep. 13.

Ad nocturna jaces Faſtoſa limina Mœchæ;
Et madet, heu! lacrimis janua ſurda tuis.

Et Bargates ſupra ad Eumolpum cap. XCVI. *Contubernalis mea mihi Faſtum facit.* Ac plures alii. Sic & *Faſtidium* uſurpat Tibullus Eleg. 8. lib. 1.

Licium protulit varii coloris filis intortum.] *Licia*, quæ filis varii coloris variique numeri conſtarent, ſolita fuiſſe veneficiis adhiberi, protritum. neutiquam vero, id Licium, quod fuiſſet quadam religione ac artificio contortum, in magicis habuiſſe vim longe majorem? Innuit indubie Petronius, *Licium filis intortum*, inquiens. Plane autem indicat Lucanus lib. 6.

Traxerunt Torti magica vertigine fili.

Ubi *Magica vertigo* mihi *Rhombus* Ovidii eſt, & Horatii *Turbo*, & Propertii *Rota.* Unde, quod arte quadam venefica Licia torquerentur, quodque inter in orbem vertendum Carmina quædam inſuſurrarent, colligere eſt:

——— *Magico Torti ſub Carmine Rhombi.*

dixit Propertius. Sic item Lælius Poëta vetuſtus petens ad philtra Licia iſthæc inter alia (ſi vera tamen eſt Joſephi Scaligeri & Gilberti Gaulmini emendatio)

Trochiſcili, ungues, Tænia
Aurea, illices, Biſortila

Quo etiam facere Plutarchi περὶ προσω. *in Phaſi.* πλεκτὸν ἔριον, id eſt, *Tortiles lana*, qua Saturnus à Jove ligatus in Tartarumque detruſus eſt, haud ambigit ipſe Gaulminus. Nec ſecus Scipio Gentilis in Appul. Apolog. τὸ ποικίλον in laneis coronis apud Artemidorum lib. 1. cap. 79. cenſet, non ſolum ad varietatem colorum, ſed ad *Intortam lanam*, eſſe referendum. Ideoque ipſas coronas in ſomniis viſas Veneficia ac vincula portendere.

Carmine.] Incantamento, aut *Cantamine*, ut loquitur Appulejus. *Percantatione*, ut S. Auguſtinua. Sic Juvenalia Sat. 6.

Hippomanes Carmenque loquar, coctumque venenum. Arnobius lib. 1, *Qui ſine ulla vi Carminum, ſine herbarum & graminum ſuccis.* Sed latius alibi. Vir autem eruditus Doct. Don Thomas Tamajus de Vargas putabat hocce Carmen diſtichon eſſe, cui pagina proxime ſequenti exſulare contigit, ac proinde hic eſſe inferendum:

Dum vivis ſperare licet, tu ruſtice cuſtos
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

Argute enim, aliud vero noluit Petronius, quam quod dictum anterius.

Ter me juſſit exſpuere.] Virgilius in Ciri:

—— Ter in gremium mecum, inquit, Deſpue virgo,
Deſpue Ter virgo. numero deus impare gaudet.

Sed hic fuſe omnes. Addam tamen, ſic apud Lucianum Chaldæum incantatorem ter in faciem Menippi conſpuere, quum ipſum, ut ad inferos deſcenderet, incantabat.

Purpura involverat.] *Purpuram* hic Viris Doctis negotium vidi faceſſere: quod pariter & Bourdelotius videtur ſenſiſſe. equidem vero ſic me ex objectis laqueis expedio. Biceps ſacrum hocce fuit aniculæ ſagæ, & *Magicum* propulſando veneficio, quo contactua Polyænos, ut dixit cap. CXXVIII. & *Piaculare* placando Numini Lampſaceno, hoc eſt, Priapo. Primum re ipſa patet; alterum quoque ac præcipue ex pluribus noſtria Actus hujuſce notatiunculis, verſiculiſque ſubſequentibus:

Dum vivis, ſperare licet, &c.

ubi nempe doctis viris illos conlocare viſum. Iſti ergo *Purpura* hic adhibita, nam, ut inquit Plinius lib. 9. cap. 36. *Purpura Diis advocatur Placandis.* Et Servius Æneid. lib. 12. *Purpura maris vicem ad Piandum præbet.* & Clemens Alexandrinua in Protrept. inter piacula ταινιῶν τινῶν ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένων meminit, id eſt, *quorundam ſertorum ex lana & Purpura variatorum.* Potuit & priori *Purpura* adhiberi. Sacro, inquam, Magico. nam ejus tinctura hominis lotio conficiebatur, teſte etiam Plinio eodem lib. cap. 39 *Lotio* autem præſtigiatoris artem deleri, ut Sariſberienſis loquitur, ideoque Veneficas Lotio etiam magia enervatis mederi, vulgo notum eſt. Itaque *Purpura* Lotii vicem hic præbere poſſet, ut Maris in expiationibus, ceu Servius ſupra protulit.

Ingenti tumore repleverunt.] Sic ego primus edidi, & ſic Arbiter haud dubio ſcripſit. in ſcriptura vero, quæ huc uſque regnavit, ſcilicet, *ingenti motu repleverunt*, mendum ſane facile committi agnoſcitur, quippe quod ex duarum ſyllabarum trajectione ortum, & alius prætermiſſa repetitione. *Tumorem* parti ei rigidæ dedit itidem Tibullus in Priapeis:

Et inquietus inguina adrigat Tumor.

Unde & qui, *inquieti motu*, emendabat, nihilum profecit. minime namque ibi oberat ſententiæ τῷ *ingenti*, ſed potius *Motus* ille, qui aniculæ manus rep.ere ineptiſſime conabatur. ac præterea *Ingens motus*, & *Inquietus*, anne differunt?

Vides, quod alis leporem excitavi.] Hancce ſcripturam ſartam tectamque conſervare, mihi ſemper in animo fuit. Nam verba omnia ad aniculæ mentem ſunt adpoſitiſſima. Dividiæ autem Criticorum de voce, *Alis*, olim extitere: plureſque parum recte amplectuntur, *aliis*. Pinnæ enim excitato peni neutiquam tribuerentur improprie, quod plane tuetur Juvenalis Sat. 6.

—— Quod enim non excitet inguen
Vox blanda & nequam? digitos habet, ut tamen omnes
Subſidant Pennæ.

Licet ergo, inquit Satyricus, inguina labaſcant, improbis tamen verbis, veluti digitis, ſollicitata excitantur. Non aliter illi dedit *Pennas* Ludovicus Arioſtua loco haud vulgari. loquitur de Rugiero nudam Angelicam conſpicante, & inire cupiente, extremo Cant. 10.

Quivi il bramoſo Cavalier ritenne
L'audace corſo, e nel pratel diſceſe,
E fe raccorre al ſuo deſtrier le Penne,
Ma non à tal, che piu le havea diſteſe.

Non ſemel & *Equum* partem illam, ut hic, adpellavit. Sic Cant. 8.

Ma ne l'incontro il ſuo Deſtrier trabocca,
Ch' al deſio non riſponde il corpo infermo.

Et iterum:

Tutte le vie, tutti li modi tenta,
Ma quel pigro Rozzon non pero ſalta, &c.

Lepus enim etiam inter obſcœna, vel uno Plauto teſte Caſina. 1. 1. 50.

Meus Pullus Paſſer, mea Columba, mi Lepus.

Pariter ac nobis, *gaçapo*, vox plane fornice nata. *Excitare*, iidem. Juvenalis ſupra, Martialis paſſim; Tibullus, alii. *Alatus* etiam & *Lepus* alius apud Petronium cap. XXXVI. ſed abſimili ſenſu. Hui! quid ſi picatas manus Plagiarii mei & hic contingeret agnoſcere?

—— Et nervis tente Priape fave.] Id ſæpe à Priapo precabantur Ethnici. paſſim in Priapeis, ac nos alibi dicimus. at uſque eo dementiæ devenere, ut vota ei facere haud dubitarit, qui ſe nimirum cuperet ſat rigidum præbere. Eo ſpectat Carmen illud cap. CXXXIII.

Nympharum Bacchique comes, &c.

Tentus autem millies ille audiit, quippe qui

Tormento citharaque Tenſiorem

ſuum penem extollat. inde & *tentigo*, & *penitentia*, &c. inter impudica.

Nobilis æſtivas platanus diffuderat umbras.] Plura Hermogenes περὶ γλυκύτητος orationis, ac de *Deſcriptionibus* agens, huic conducentia congerit, quem vide. De *Platanis* ſupra nonnulla tetigimus. *Nobilis* hic Arbitro vocatur, quia Viri Principes valde in deliciis

liciis habuerint, & uſque eo ſane magni Platanos fecerint, ut ſub ipſis conſueverint coovivari: etiamque cum amaſiis coocumbere. vid. Plinium. quod decua vel Jupiter ipſe Platanis noluit invidere, nam Poëtæ fabulaotur ſub Platano ſcilicet cum Europa concubuiſſe.

Et circumtonſa trepidanti vertice pinus.] Et *Pinus* olim arbor umbrifera cenſita, ideoque cum Plataoo, ut Arbiter, ſociarunt Poëtæ alii. Horatius lib. 2. Carm. 11. qui locus & prædictis ſubvenit:

Cur non ſub alta vel Platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temere, & roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo
Potamus uncti?

Et ſæpius cum populo. ſpeciem vero mire expreſſit Petrooius, Ovidium quoque indubie exprimens 10. Transform.

Et Succincta comas, hirſutaque Vertice Pinus.

De *Lauro* autem, quæ ſubſequitur, & ſuperius meminimus.

——— *Cupreſſus.*] Inter delicioſas namque arbores, fauſtas, lætas etiam recenſita. Martialis in deſcriptione amænarum ædium lib. 12. Ep. 50.

Daphnonas, Platanos, ac aerias Cypariſſos.

Alii.

——— *Teſtis ſilveſter Aedon,*
Atque urbana Progne. ———] Hæc eſt veriſſima ſcriptura, quæ inter variaotes MSS. repræſeotatur. *Laſdon* autem vox nihili unde irrepſerit in plures vulgatos libros, puro Criticorum filios haud ſubodorari. Aperta eſt Ovidii imitatio 6. Metam. Ibi enim poſtquam eatremo libro Philomelæ & Prognes fabulam pluribus perſecutus eſſet, tandemque ipſas abiiſſe in aves, dixiſſet, addidit:

——— *Quarum petit altera SILVAS:*

nempe Philomela:

Altera tecta ſubit.

ſcilicet Progne. Iſthæc mero meridie clariora: Philomela namque Luſcinia eſt, quam Græci Ἀηδόνα adpellant; neutiquam tamen Græcam vocem Poëtæ Latini adſpernati ſunt. Ea & uſus pariſſimo loco Seneca in Agamemnone verſ. 666. quem æmulari, licet Poëtæ adhuc in vivis agentis, haud indecore Arbiter potuit:

Non qua Verno nobile carmen
Ramo cantat querula Edonis,
Ityn in varios modulata ſonos:
Non qua tectis Biſtonis ales,
Reſidens ſummis, impia diri
Furta mariti garrula deflet.

Sic & Auctor Octaviæ, verſ. 898.

——— *Qua lacrimis nos his queſtus*
Reddet Aedon? cujus pennas. &c.

Lucanus in fine Panegyrici ad Piſooem:

Sic & Aedonia ſuperantur voce cicada.

Luſcinia autem Silvarum arborumque incola eſt, unde adpoſitiſſime Arbitro *Silveſter* nuncupatur. Ita Ipſus Naſo Conſolat. ad Liviam: verſ. 105.

Talis in umbroſis mitis nunc denique SILVIS
Deflet Threiciam Daulias ales Ityn.

Ita & ἀηδὼν Homero χλωρηῒς dicta Odyſſ. T. hoc eſt, Interprete Euſtathio, ἡ ἐν χλωροῖς τόποις διατρίβουσα, *qua in locis virentibus habitat.* Virgilio 4. Georg.

——— *Populea mærens Philomela ſub umbra.*

Progne vero hirundo eſt, quæ *Domeſtica* Latinis pluries vocata: uti Græcis οἰκιὰς, Nonoo μεγάροισι συνέστιος, *hominibus contubernalis.* Porro *Silveſter*, & *Urbana* ſatis eleganter opponuntur.

Reſoluta.] Hoc eſt, corpus ſoluta. recte omnino, nam qui in lectulum projiciunt ſe dormituri, membra Reſolvunt. ſic dixit de Cerbero Virgilius 6. Æneid.

——— *Atque immania terga Reſolvit*
Fuſus humi.

Sic etiam & illud Propertii interpretatus eſt Paſſeratius lib. 2. El. 34.

Deſine, & ad molles membra Reſolve toros.

Aſt nemo planius expreſſit Curtio elegantiſſimo ſcriptore lib. 6. ubi de Philota ſermo eſt ſuſpecto de conjuratione in Alexandrum, nihilominus tameo io utramque aurem, ut ajunt, dormieote: *Illum ſive ſecuritate animi, ſive fatigatione RESOLUTUM ſomnus oppreſſerat.*

Marmoreis cervicibus.] Videtur hocce à Virgilio mutuatua 4. Georg. de Orpheo diſcerpto loquente:

Tum quoque MARMOREA caput à CERVICE
revulſum.

Conſonum eſt illud Nævii in Iliad. Cyp. lib. 1.

Collum Marmoreum torques gemmata coronat.

Sic *Pectus Marmoreum* diait Lucilius. *Marmoreis* ergo, id eſt, caodidis. plane Martialis in eleganti antitheto lib. 8. Ep. 56.

Marmorea fundens nigra Falerna manu.

Aureum torum.] Καλὸν interpretantur. mihi vero revera *Aureus* eſt. nec id valde eo temporis mirum, nam Plinius lib. 33. cap. 11. ioquit: *Lectos vero Mulierum jam pridem totos operiri Argento, &c.* & poſt pauca addit de Carvilio Pollione equite Romano: *Idem & Aureos* (Lectos) *fecit.* Quum de Julio Cæſare ſileam, quem, teſtis eſt Suetonius, *in Aureo Lecto veſte purpurea decubuiſſe.*

Myrtoque florenti quietum verberabat.] Myrtus Veneris arbor, & merito io deliciis illa habuerit, vim namque à natura obtinuit libidinis promovendæ. Quam igitur & hoc oomine venerit hic Myrtus tempeſtiva, haud neceſſe indicare. Potuit & id temporis puella ad manum habere muſcis ſcilicet abigendis, quod olim fieri ſolitum. Martialis lib. 3. Ep. 82.

Fugatque Muſcas Myrtea puer Virga.

Quietum.] Ipſum Torum. Sic Lucretius cubilia ferarum vocavit, *Quietos*, lib. 1.

Namque canes ut montivaga perſæpe ferai
Naribus inveniunt intectas fronde Quietes.

Homerum imitatur, qui κοίτου etiam ἀντὶ τῆς κοίτης uſurpat Odyſſ. 2.

——— Κοίτου δὲ μέδηται.

——— *Lecti curam habuerit.*

quod obſervat Giſanius. Pari ratione in priſcis Marmoribus *Quietoriurn* & *Requietorium* inveniuntur, pro ſepulcretis. *Quieſcere*, hoc eſt, dormire, in ſepulcris defuncti exiſtimantur. unde & κοιμητήρια, id eſt, *Dormitoria* eadem loca vocari, notum eſt.

Ramum ſuper oculos meos poſuit, & quaſi pariete interjecto audacior facta.] Ramum Myrti. Qui præ pudore loqui non audent, multum animo confirmantur, ſi arte quadam præſentium poſſunt fugere obtutum. Recte ſane, quum verum ſit, quod inquit Ariſtoteles lib. 2. Rhetoricor. τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ, *Pudorem eſſe in oculis.* Nec non Euripides, ex quo refertur hic verſus:

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς γίνεται, τέκνον.

Mea gnata, in oculis naſcitur hominum pudor.

Quod illud Sapphus ſpectat:

Αἰ δ' ἦχες ἐσθλῶν ἵμερον ἢ καλῶν,

Καὶ μή τι εἰπῆν γλῶσσ' ἐκύκα κακόν.

Αἰδώς κεν οὐχὶ σ' εἶχεν ὄμματ'.

At ſi te cepiſſet bonarum rerum, aut honeſtarum, deſiderium,

Nec lingua tua trepidaſſet aliquid improbum prolatura,

Pudor profecto oculos tuos non occupaſſet.

Huic igitur adſtruendo, Petronioque inluſtrando, nonnulla exempla adlubet referre. Socratis inſigne eſt apud Platonem, quod imitatus Hiſpanus Rhetor apud A. Gellium lib. 19. cap. 9. ſic profatur: *Permittite mihi quaſo, operiri pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem feciſſe, ajunt.* Sic & noverca apud Appulejum lib. 10. Mileſ. dum privignum amatorie adloquitur: *Et ubertim adlacrimans, laciniaque contegens faciem, voce trepida ſic eum breviter adfatur.* Itidem Myrrha ſceleſtum amorem apud Ovidium lib. 10. Metam. narrare volens:

——— *Pudibundaque veſtibus ora*

Texit, & ô, dixit, felicem conjuge matrem! &c.

Hinc jam & alius locus Petronii clarorem mutuatur cap. CXIII. *Riſu excepere fabulam nautæ, Erubeſcente non mediocriter Tryphæna, vultumque ſuum ſuper Cervicem Gitonis amabiliter ponente.* omnino ut obtegeret.

Ecquid hodie totus veniſti?] Lucem à ſe ſibi hic Arbiter mutuatur, ut ſupra jam vidimus. *Totus* ergo, hoc eſt, ſine Corporis offenſa, Animique, ut Petronius loquitur. Pariterque Animo Corporeque ad libidinem excitatus. Firmiter vel unicus Cicero adſtruat noſtrum interpretamentum 2. Academ. Quæſt. *Qui ſe TOTOS & ANIMIS & CORPORIBUS in ſalutem reipublicæ contulerint.* Huc ſpectant quoque verba ejuſdem Polyæni prorſus gemina germana cap. CXL. *Dii majores ſunt, qui me reſtituerunt in integrum.*

Uſque ad ſatietatem.] Hoc ſane ſi ad urbanitatis ſtateram exigeretur, ſui oblitus Polyænos foret ruſticatim loquutus. Placitis vero Homeri ſubſcribens, ac poſtea Ariſtotelis, qui Amoris quoque, haud ſecus atque aliarum rerum, experiri humanum genus ſatietatem, docuerunt jam olim, inuſtam maculam delebit. Heliodorus tamen poſt homines natos homo politiſſimi ac venuſtiſſimi ingenii illis haud adſentit, immo potius ſub Cnemonis perſona Principem illum Vatem ita lib. 4. reprehendit: Ἐγὼ καὶ Ὁμήρῳ μέμφομαι, ὦ πάτερ, ἄλλα τε καὶ φιλότητος κόρον εἶναι φήσαντι πράγματος, ὃ κατ' ἐμὲ κρίσιν, οὐδεμίαν φέρει πλησμονήν, οὔτε τὸ καθ' ἡδονὴν ἀνυόμενον, οὔτε εἰς ἀκοὴν ἐρχόμενον. *Ego vero & Homerum reprehendo, qui quum aliarum rerum, tum Amoris Satietatem eſſe dixerit. quæ res, me judice, nullam Satietatem admittit, neque quum fruitur quiſpiam, neque quum auditu percipit.*

Cap. CXXXII. *Ipſa corporis pulcritudine.*] Ad oram fragmenti hujuſce in pluribus editionibus adpingitur iſthæc Inſcriptio: ENCOLPIUS DE ENDYMIONE PUERO. Perperam, nam aptiſſimum fragmentum eſt præcedenti de Circe narratiunculæ, ac ſubſequenti, quos videlicet diſcerptos centones nunc ſarcit Polyænos. Itaque aut à germano loco exſulat fragmentum, aut prorſus eſt ſubleſtæ fidei illa Inſcriptio, quod verius ego prorſus exiſtimo. To *Ipſa* ergo ad Circem referri, haud dubium eſt. Neſcio autem, unde in marginem inrepſerit ἐπιγραφὴ ὑποβολιμαία, nos ideo expunximus.

Me ad ſe vocante.] Eleganter, pro, Provocante. Neſcio quid ſimile ſubodoror apud Theocritum Idyl. 3.

——— Τίπτ' οὐκ ἔτι τοῦτο κατ' ἄντρον

Παρκύπτοισα καλεῖς τὸν ἐρωτύλον;

——— *Quare me non amplius prope hoc antrum*

Proſpectans vocas amatorculum tuum?

Quaſi ſpectando vocet, nam ſic amantes loqui conſueverunt, unde eorum oculi *Arguti* dicti, ut memini alias. Καλεῖν enim pariter uſurparunt Græci, & Anacreon, ni fallor, ſæpe uſus.

Jam pluribus oſculis colliſa labra crepitabant.] Videntur plane oſculorum ſubindicari *Popyſmata*. Sat. Juvenalis Scholiaſtes adpoſite ad illud Sat. 6.

——— *Frontemque manumque*

Prabebis vati crebrum Popyſma roganti.

inquit: *Popyſma*] *Oris preſſi ſonus, ut LABIORUM in ſe COLLISORUM ſtrepitus.* Contra illa Tibulli oſcula tacita ſunt lib. 1. El. 8.

Nota Venus furtiva mihi eſt, ut lenis agatur

Spiritus, ut nec dent Oſcula rapta ſonum.

Jam adligata ambitu corpora.] Illud eſt Heliodori lib. 2. de Chariclia & Theagene. εἴχοντο ἀλλήλων, *mutuo ambitu cohærebant.* Et iterum lib. 5. ipſimet εἴχοντο ἐμπλακέντες ἀλλήλων ὥσπερ συμπεφυκότες. *In amplexu mutuo diutiſſime hærebant, veluti in unum corpus coaluiſſent.* Ita & Euſtathius lib. 5. de Iſmenes & Iſmeniæ Amoribus: Καὶ περιπλακέντες τοῖς δάκρυσιν ἐβρεχόμεθα. *Et mutuo nos amplexantes lacrimis perfundebamur.*

Animarum quoque mixturam fecerant.] Repetenda hic

hic quoque ſunt Lectori meo, quæ ad verba cap. LXXIX, comminiſcor:

Et transfudimus hinc & hinc, &c.

Modo vero ſubindicem. mire nunc adſtrictam illam, ambitioſamque implicationem exprimi verbis hiſce, quaſi dicat, Amantium corpora adeo mutua adligari connexione, ut animæ quoque viderentur prorſus commiſceri, quod unice Heliodorus anterius.

Vocatque cubicularios.] Apte quippe ejus ſupplicio adhiberentur ſervi illi, quorum ingenium ſemper diffieile fuit, & invenuſtum. Aperuit Seneca etiam, dum plurium meminit cap. 14. De Conſtantia Sapientis: *Quidam ſe à Cinerario impulſos moleſte ferunt, & contumeliam vocant Oſtiarii difficultatem, Nomenculatoris ſuperbiam, Cubicularii ſupercilium.* Latius de eiſdem Bulengerus in ſuo Romano Imperio.

Et me jubet caterogare.] Mentem hic Arbitri ego indubie adſequor. nimirum, juſſiſſe matronam, ut verberarent Polyænon. duo quippe ejus fuere ſupplicii genera, *Verbera* & *Sputa*, quæ nunc primum effert. addit, *Ac me conſpui jubet.* poſtea vero rurſus exſertim refert: *Verberibus, Sputiſque extra januam ejectus ſum.* Ea tamen mens (quod miror valde) quum palam ante oculos obverſetur, fere fugit Interpretes. Verum enim vero hodie vaticinari, qua videlicet voce eam protulerit Auctor, vel Semonibus diis prorſus non liceat. Maxime autem mihi conjectare ex conſtanti haece omnibus in codicibus ſcriptura veſtigium genuinæ haud levidenſe, in Veteri Gloſſario Arabico Latino exaratum offendi, *Catomum*, *Cervix*, apta quidem originatione, nam κατὰ *ſuper*, & ὦμος, *humerus*, eſt, ibi enim Cervix, hoc eſt, ſupra humeros. Hinc equidem vere, ut autumo, Bedam interpretor, & Adonin in Martyrolog. de Romano Martyre die 18. Novembris loquentes: *Indignatus Aſclepiades Catomo ſuſpendi eum ac verberari juſſit.* non per *Catomum* intelligens quoddam vinculum, quo Martyr ad verbera ſuſpenſus eſſet, ut voluit Baronius Cardinalis, ſed *Cervicem*: ut verbis illis, *Catomo ſuſpendi, ac verberari*, illud exprimerer, quod fieri ſolet à Ludimagiſtris, quum in puerorum nates verbera infligunt, cervici alicujus ipſis adpenſis pueris. Ut ſic Sancto Martyri etiam in flagellationis modo eſſet quid ignominiæ. Idemmet & Encolpio accidiſſe nullus ego dubito. Ita apud Hippocratem lib. 1. de Articul. κατωμίζειν eſt, *in humeros aliquem levare*, quo etiam noſtrum aperte fulcitur Commentum. An ergo ſcripſit Petronius, *Et me jubet Catomiſſari?* Haud inepte, vere autem, juxta ſcio cum ignariſſimis. Hiſpani dicerent: *Imanda me tomaſſen acueſtas.* Aſt dii voſtram fidem! quæ hic intemperiæ agunt Criticorum familiam?

Quaſillarias.] Bene hic Douza P. ceteri, dicam, mentis deſipiunt. quidnam in domum matronæ ingenuæ mendicas ancillas, quæſtuarias obtrudunt, & alias id genus? *Quaſillaria* enim ſunt, quas nos vocamus *hilanderas*: quæ familiæ ſemper ſordidiſſima pars.

Familiaque ſordidiſſimam partem] Eamdem familiæ ſordem memorat Naſo Eleg. 2. lib. 2. Amor. quum de Eunucho loquitur, qui puellæ cuſtodiam laxarit:

Ille placet, verſatque domum, nec verbera ſentit:
Ille potens domina, Sordida turba jacet.

Itaque penſatis vibicibus animoſior verberum notas arte contexi.] Omnino *Vibicibus*, non *Vicibus*, legendum, vel ipſo Feſto, aut Paullo, indicante: *Vibices, plaga Verberum in corpore humano, dicta, quod vi fiunt.*

Ferrum timui.] Bipennem. Aliter *Bipennem* ubique interpretari, deſipere eſt. Varro in Parmenone vocavit *Ferream Bipennem*, *ſecurim.*

——— *Mille operta rugis.*] Sic eſt, quum languorem patitur, Contra illa quæ exprimitur devirginato in Carmine:

Verſibus obſcænis offendi deſine: non eſt
Mentula ſubductis noſtra ſupercilii.

Tenta quippe illa perpetuo olim efficta eſt, ideoque abſque Rugis, quæ in Supercilio cogi ac ſubduci ſolent.

Ita non potui ſupplicio caput aperire.] Capite intecto Romani vulgo incedebant antiquitus: minime autem, ut nos, pileati, aut petaſati. At vero contra ventum, aut æſtum, laciniam togæ in caput ſæpe rejiciebant. Quum autem in honorati alicujus occurſu eam togæ laciniam à capite removebant, id, *Aperire caput*, vocabant. Obſervatum jam hocce viris doctiſſimis, addam unum tamen aut alterum exemplum. Seneca Ep. 65. inquit: *Si Conſulem videro, aut Prætorem, omnia, quibus honor haberi ſolet, faciam: equo deſiliam, CAPUT APERIAM*, &c. Salluſtius quodam fragmento: *Quibus de cauſis Sullam in victoria Dictatorem, equo deſcendere Pompejo uni, adſurgere de ſella, CAPUT APERIRE ſolitum.* Caput ergo Aperire, denudare omnino erat. unde Petronius jocum nequam petivit. Nam parti illi, de qua in præſentia queritur, & *Caput* tributum, quod cum Hiſpanis etiam Latini habuerunt commune. Illi autem Aperiendo requiri enim videbatur tumor ejus fat rigidus, *conſugerat* namque *in viſcera mille OPERTA rugis.* Voluit igitur Polyænos joculariter nunc illam bipenne decollare, Græci dicunt, κεφαλοκοπεῖν, ſive ut Phrynicus, καρατομεῖν. Ei igitur ſupplicio neceſſario caput denudari aut aperiri debebat. quod quum fieri nequiſſet, ſupplicii quoque exſecutio pariter non potuit. res tota prorſus ridicularia eſt.

Caput.] Quod in virili membro *Glandem* Medici, Philologi priſci *Caput* vocarunt. Sic ſæpe Tibullus uno in Carmine, ubi de inertia inguinis:

——— *Nec viriliter*
Iners ſenile penis extulit Caput.

Et iterum:

Tibi hæc paratur: ut tuum ter & quater
Vorer profunda foſſa lubricum Caput.

Et tertio:

—— *Simul*

Digitized by Google

——— *Simul*
Vagum ſonante merſerit Caput luto.

Martialis lib. 11. Ep. 47.

Traditur & digitis pannucea mentula laſſis,
Nec levat exſtinctum ſollicitata Caput.

Plures.

Sed furcifera mortifero timore.] *Furcifera*, acute. quippe quæ egeat furca, qua ſublevetur. nam

——— *Languidior illa coliculi repente thyrſo.*

Et:

Quam lenta ſalices, laſſove papavera collo.

Illum autem *Mortiferum timorem* mirifice id explicat cap. XX. *Mille jam Mortibus Frigida.*

Namque illa METU FRIGIDIOR rigente bruma.

Et præ Timore *Frigidior hyeme Gallica factus* ſupra Encolpius, ut innumeros prætercam. Vide autem quæ paullo anterius congeſſi ad verba cap. CXXIX. *Funerata eſt pars illa corporis*, &c. nam & huc pariter ſpectant.

Nam nec nominare quidem te inter res ſerias fas eſt] Arnobius lib. 5. *Objectanturque partes illa,* ——— *quas inter aures caſtas ſine venia nefas eſt ac ſine honoribus appellare praſatis.* Et Rutilius Lupus lib. 1. de Fig. ſentent. ſic loquentem facit Lycurgum: *Virilis natura membra, qua non poſſumus honeſte appellare.*

ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE.] Agnoſco ego nunc primum hic veterem Debitoris formulam petentis à Creditore ſoluti jam debiti Profeſſionem, quam priſci Jureconſulti *Apocham* vocarunt. *Apodixis defunctoria* libellus eſt, quo oſtenditur ſcilicet, quempiam jam defunctum eſſe, vitæque Debito liberatum; quod videtur hic (utcumque tamen protulerit) etiam Wouwerius monuiſſe. Jculariter autem iſthæc nunc Petronio tranſlata.

Oculos.] Martialis lib. 9. Ep. 38. Luſcam facit:

Et ſit Luſca licet, te tamen illa videt.

Et lib. 11. Ep. 74.

Umbellam Luſca, Lygde, feras domina.

Sic & lib. 2. Ep. 33. Satis enim conſtat, illam de Cœlitum eſſe proſapia.

Pœnitentiam agere ſermonis mei cœpi.] Sic verbotenus Auctor Dialogi de Oratoribus: *Neque illius, inquit* (Meſſala) *Sermonis Mei Pœnitentiam Ago.*

Secretoque rubore perfundi.] Contra paullo ante cap. CXXVIII. *Perfuſus ego rubore manifeſto.* apte, nam tuis nunc, tunc vero puellæ verbis erubuit. *Rubor μετωπικός* Verecundia eſt; & vice verſa *Verecundia* Rubor non ſemel. Sic Horatius l. 1. Carm. 27. *Bacchum Verecundum* vocavit, hoc eſt, Rubentem, quod Ebrietatis proprium, uti apud Nonnum videre licet. itaque Bacchum ideo Rubicundum plures effinxere. Et *Comus* deus, quem cum Baccho etiam confuderunt Græcorum plures, & *Hyalum Dionyſium* Heſychius adpellat, ἐρυθρὸς ὑπὸ οἴνου, *Præ vino Rubicundus* Philoſtrato eſt lib. 1. Iconum. Sic & Nævius *Rubentem Auroram*, *Pudoricolorem* adpellavit, ut obſervat A. Gellius lib. 19. cap. 7.

Mox perfricata diutius fronte.] In Fronte, ajunt, pudorem ſedere, unde qui eam perfricant, videntur a fronte manu velut pudorem abſtergere. Hinc utriuſque linguæ id genus proverbia exorta, quorum exempla plures congeſſere, & nobis haud difficile, ſat inſuper multa addere. Liquet & hinc jam *Adtrita Frons* illa furunculi apud Martialem Ep. 59. lib. 8.

Naturali convicio.] Puta inobedientiæ, nam id à Natura Pars illa corporis quam primum habuit. Exprimit manifeſto Naturale Convicium illud Naſo Elegia Amorum ſæpius hic laudata:

Noſtra tamen jacuere velut præmortua membra,
Turpiter heſterna languidiora roſa.
Quæ nunc ecce vigent intempeſtiva, valentque:
Nunc opus expoſcunt, militiamque ſuam.
Quin iſthic pudibunda jace pars peſſima noſtri:
Sic ſum pollicitis captus, ut ante, tuis.
Tu dominum fallis, per te deprenſus inermis,
Triſtia cum magno damna pudore tuli.

Non & Ulixes cum corde litigat ſuo?] Ad lib. 20. Homeri Odyſſeæ ſignanter reſpexi, ubi ſtatim in principio animi pendet Ulixes, agitatque in Corde, quonam modo de ancillis procis ſe immiſcentibus ſumat ſupplicium:

——— Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἄνδρ᾽ ἀγνοιήσασ᾽ ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι.
Ὥς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει ἀγαιομένου κακὰ ἔργα.
Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ᾽ ἔτλης.
Ἤματι τῷ ὅτε τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους. σὺ δ᾽, &c.

——— *Cor autem ei intus latrabat.*
Sicut autem canis teneros circum catulos iens,
Virum ignorans latrat, & eſt promta ad pugnandum:
Sic hujus intus latrabant indignantis mala opera.
Pectore autem percuſſo Cor increpuit verbo:
Tolera utique Cor, & pejus aliud aliquando toleraſti
Die illo, quo tibi robore inſuperabilis comedit Cyclops
Fortes ſocios. Tu autem, &c.

Ac ſubinde:

Ὣς ἔφατ᾽ ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δὲ μάλ᾽ ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα, &c.
Sic dixit, in pectoribus inceſſens dilectum Cor.
Huic valde in illo aſtu Cor manebat tolerans, &c.

Et quidem Tragici oculos ſuos tanquam audientes caſtigant.] Adluſit & hic Petronius ad loca olim Tragicorum inſignia, ubi cum Oculis ſuis Heroes jurgia conſererent, *litigarentque*, ut *Ulixes cum corde*. Juvat valde id Timoclis Pontici:

Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον, &c.
Nam Tragœdos, ſi libet, primum conſidera,
Quam ſint utiles omnibus. Pauper enim aliquis
Pauperiorem ſe cognoſcens Telephum
Fuiſſe, facilius ita paupertatem fert,

Qui

Qui morbum aliquem furioſum patitur, Alcmaeonem contemplatur.

Lippiens alius Iſyphum caecum videt, &c.

Si aliud non latet, quod nobis adhuc ſubodorari non licet. Sunt &, qui *Tragici* interpretentur hircoſi; *Oculos* autem in *Loculos* mutent, intelligentes ſubalares. Sed raro illi, puto, maledicunt axillis ſuis, immo nec putidum acorem ſentiunt. Addam & quod noviſſime ſuccurrit. *Tragici* Graecia libidinoſi etiam dicebantur, eo quia malus ille odor homini numquam fere provenit, quouſque rem cum mulieribus habere per aetatem queat: aut, quoniam tum maxime foetent hirci, quum adpetunt coitum. quod notum, notatumque jam Viris eruditis. Quemadmodum autem Oculi eorum adficiantur peſſime, qui rei Venereae immodice operam impendunt, ſat ſciunt lippi, tonſoreſve, ac nos dicimus infra ad verba cap. CXL. *Lumborumque ſolutorum*, &c. Facit ut credam, veram eſſe hanc interpretationem, quod ad verba illa Eclogae 3. Virg.

——— *Tranſverſa tuentibus hircis.*

producit Servius: *Alii legunt Hirquis. Hirqui autem ſunt oculorum anguli, ſecundum Suetonium Tranquillum, in vitiis corporalibus: ut ſit ſenſus, Novimus qui te corruperit, Hirquis tranſverſa tuentibus. & eſt Hypallage, pro, oculis in Hirquos retortis, quam rem ſolet libido perficere.*

Quid me, &c.] Parilis prorſus argumenti eſt & Epigrammatiſtae noſtratis prima Liminaris Epiſtola, ut conferenti conſtabit; & haud abſons pluſcula habet in Apologia Scriptor venuſtiſſimus ex Madaura.

——— *Conſtricta ſpectatis fronte Catones.*] Martialis. *Adſtricta fronte*, dixit lib. 11. Ep. 40. Et germanum illud Ep. 2.

Triſte ſupercilium, durique ſevera Catonis
Frons.

Ovidius *Rugam*, adpellavit, *Frontis* in 1. de arte.

——— *Nova ſimplicitatis opus.*] Cum Martiale interpretor Epiſtola eadem: *Et probetur in me Noviſſimum ingenium.* Eſt igitur eorum *Novum*, aut *Opus*, aut *Ingenium*, conlata ſcilicet cum Operibus, cum Ingeniis Veterum Scriptorum, puta Catulli, Marſi, Pedonis, Getulici, & aliorum, qui libere, ac licentioſe valde, primitus ſcripſerunt, id eſt, longe majori cum Simplicitate.

Sermonis puri non triſtis gratia ridet.] Id eſt, Placet enim mihi libera venuſtas Latini ſermonis. *Non triſtis*, hoc eſt, non ſevera, vel ipſo Martiale interprete, loco, quem ante retuli:

TRISTE SUPERCILIUM, durique SEVERA Catonis
FRONS.

Ridet, hoc eſt, adridet, ut cap. V.

Sed, ſive armigera RIDENT Tritonidis artes.

Quis vetat in tepido membra calere toro?] *In tepido*, id eſt, in calido, ut paſſim invenitur. Sic Appulejus lib. 2. Fab. Mil. *Torum Tepentem adultero mancipavi.* Valde autem Caſp. Scioppio probatur ſua emendatio:

Quis putat in calido membra tepere toro?

nam, quum prius prodidiſſet in Stoica Philoſophia, ad oram poſtea libri mei adpinxit. Ubi quum *Tepere* frigeſcere ſit, eadem prorſus ejus ſcripturae ſententia eſt, ac illius, quam nos excudimus, praelataque eſt Viris Eruditis.

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte.] Ordo prae ceteris probior, *Ipſe pater Epicurus doctus in arte Veri, &c.* Recte, juxta Epicureorum tamen opinionem, ipſo ſcilicet parente Epicuro fidejubente. ſic tradidit Cleomedes: Οὗτος δὲ (Epicurus) ἀπὸ πολλῆς τῆς σοφίας, καὶ ἐπιστήμης, μόνος εὑρηκέναι τὴν ἀλήθειαν διατείνεται. *At iſte, multa ſapientia & ſcientia fretus, ſe ſolum Veritatem reperiſſe, adſeverat.* Et L. Torquatus apud Ciceronem lib. 1. De Finib. *Quem* (Epicurum) *ego arbitror, Unum vidiſſe Verum.* Et Lucretius initio lib. 6.

Omnia Veridico qui quondam ex ore profudit.

Et paucia verſibus interjectis:

Veridicis igitur purgavit pectora dictis.

Juſſit, & hanc vitam dixit habere Telos.] Aliter etiam MSS. repraeſentant, *Deos.* & utrique lectioni fundus ſuus haud deërit, dogma, inquam, Epicureum. Qui *Telos* amplectuntur, de interitu, quem Epicurus adſeruit, animarum locum capere, habent neceſſum. Vide Arnobium lib. 2. *Juſſit* ergo, minimi faciendos eſſe tetricos Catones illos, & ambitioſe ſeveros, non ſolum morum, ſed verborum etiam, Cenſores, apud quos ſuis nominibus res exprimere fas non ſit. nam ſi periturae animae ſunt, merito, dum licet voluptatibus, quoquomodo poſſimus, inſervire, rationi conſentaneum videatur. Quibus autem *Deos* potius adridet, pariter *Juſſit* illud accipient, neutiquam quippe hominibus curari cenſoriam gravitatem oporteret, quum vel Deus ipſe, ut amens ille adteſtatur Lactantii verbis, de Ira Dei; *ex hoc beatus, & incorruptus eſt, quia nihil Curat*, ſed in altiſſima quiete parum de aliis ſollicitus eſt.

Ficta ſeveritate.] Id eſt, qui ficte ac ſimulate ſeveri ſunt. Martiali *Ambitioſe triſtes* dicuntur. Graphice ipſe ὑποκριτὰς illos depingit lib. 1. Epig. 25. ad Decianum:

Adſpicis incomtis illum, Deciane, capillis,
Cujus & ipſe times triſte ſupercilium?
Qui loquitur Curios, adſertoreſque Camillos?
Nolito fronti credere, nupſit heri.

Cap. CXXXIII. *Tetigit puer oculos ſuos.*] Ut per eos juraret. addit: *Conceptiſſimiſque juravit verbis.* Amatorium, *Per oculos*, jusjurandum, creberrimumque rerum eroticarum Scriptoribus. Laudabimus conlationis gratia nonnullos diſtinguemuſque. Per oculos ipſiuſmet jurantis ſaepiuſcule. Tibullus Eleg. ult. lib. 3.

Etſi perque ſuos fallax juravit ocellos.

Ovid. lib. 2. Amor. Eleg. 16.

At mihi te comitem jurabas uſque futuram,
Per me, perque oculos, ſidera noſtra, tuos.

Propert. El. 16. lib. 1. addit Thyeſteam hercule execrationem:

Quamve mihi viles iſti videantur ocelli,
Per quos ſæpe mihi credita perfidia eſt,
Hos tu jurabas, ſi quid mentita fuiſſes,
Ut tibi ſuppoſitis exciderent manibus.

Jurabant item per ſuos, & amaſiæ, aut amantis, oculos, Ovidius lib. 3. Amor. El. 2.

Perque ſuos illam nuper juraſſe recordor,
Perque Meos oculos.

Tenerrimum erat, ac delicioſum valde juramentum; neutiquam tamen ideo levidenſe: Oculi namque res cariſſima eſt. ſic Catullus:

Ambobus mihi quæ carior eſt oculis.

Et alibi:

Quinti, ſi tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud, ſi quid carius eſt oculis,
Eripere ei noli, multo quod carius illi
Eſt oculis, ſeu quid carius eſt oculis.

Ea propter & Plauto *Oculiſſimum oſtium*, cariſſimum eſt.

Nympharum Bacchique comes, quem pulcra Dione, &c.] *Priapus* Jovis, ſeu Bacchi, filius ex Venere, ſylvarum Incola, hortorum Cuſtos, quem Sileni, & *Bacchi Comitem*, ebriorum nempe numinum, ac ſallacium, facit Euſtathius. Rationem Suidas reddit opportunam: Οὕτω καὶ ὁ Κωμικὸς, ἐντεῦθεν λαβὼν τὰς ἀφορμὰς, Διονύσῳ φίλον ἑταῖρον εἶναί φησι. ἀκόλουθα γὰρ Διονυσιακῷ πότῳ τὰ Ἀφροδίσια. *Sic & Comicus, occaſione inde ſumta, Priapum Bacchi ſocium eſſe, inquit: Nam Bacchicum potum ſequitur res Venerea.* Sic & in fine Carminis hujuſce, *Ebria pubes*. Sacrificialis pompa Priapi eſt.

——— *Viridiſque Thaſos.*] Adpoſitum Epitheton, dives namque inſula *Thaſos* ſylvarum & nemorum. unde *Nemoroſa Thaſos* dicta Papinio lib. 5. Thebaidos. Et ea propter fors cultus ibi deus ille,

——— *quem pulcra Dione*
Divitibus Silvis numen dedit.

Sic Virgilius in 3. Æneid. *Viridemque Donyſam*, &, *Niveamque Paron*, ob colores marmorum.

——— *quem Lydus adorat*
Veſtifluus.] Recte, ſi *Lydus* hic, leges *Veſtifluus*. Sic Propertius de Baccho Lydio habitu induto inquit lib. 3. El. 17.

Et feries nudos Veſte Fluente pedes.

Si autem *Septifluus* placet, neceſſario *Nilus* reponet.

——— *Dryadumque voluptas.*] Priapeja:

Najadas antiquus, Dryadeſque habuero Priapi:
Et, quo tenta dei vena ſubiret, erat.

——— *Et rebus egenus*
Adtritis ———] Hoc nequiter dictum, nec aliter ſumi poteſt, ratio in proclivi eſt, adtingimuſque ad cap. XCII. *Ut tam magna fortuna, &c. Res* inter obſcœna, quod nemini hodie latet. Arnobius ſatis ſimiliter lib. 5. *Artificii curas tum Rebus adhibuiſſe peritureis.* id eſt, genitalibus. Ludit ergo plane verborum ambiguitate, quod & ex illis pateſit cap. CXVI. *Poſt ADTRITAS bellis frequentibus OPES.*

Exonera mentem.] Placari patere. ſic ſuperiori proxime capite. *Si dolorem meum naturali convicio Exoneravi.*

——— *Mihi fortuna adriſerit hora.*] Ubi, nempe Dives ego jam Rerum ſim & opulentus, minime vero, ut nunc, me quum

Helleſpontiaci ſequitur gravis ira Priapi,

Inops, & Rebus egenus adtritis. Patet omnino tranſlationis nequitia conlatione nimirum germani loci cap. XCII, *Ut tam Magna Fortuna ſolus uteretur.* ubi nos etiam iſthæc jam compoſuimus.

——— *Ibit ad aras,*
Sancte, tuas hircus.] *Hircus*, etſi ſalaciſſimum animal, ac proinde Priapo ſacrum, haud tamen adeo fuit ipſi frequens hoſtia, ſed Baccho potius, qui aliquibus idem cum Priapo deus. ſic Virgilius 2. Georg.

——— *Baccho Caper omnibus aris*
Caditur.

Propria autem Priapi victima *aſinus*. inquit Ovidius 1. Faſtor.

Caditur & rigido cuſtodi ruris Aſellus.

Et pluribus cauſſam perſequitur. aliis vero variæ ſunt, verior tamen quæ apud Lactantium lib. 1. cap. 21. *quia magnitudo membri virilis enormis eſt; non potuit ei monſtro aptior victima reperiri, quam quæ ipſum, cui mactatur, poſſet imitari.* unde & ipſi Arbitro lux oritur cap. XXIV. *Hodie enim poſt Aſellum diaria non ſumo.* Exſtat & inter monimenta, quæ ex Vetuſtate reliqua ſunt, à Boiſſardo edita, è marmore quodam depromtum, delineatumque Priapi ſacrificium, ubi hoſtia, quæ immolatur, Aſinus eſt; univerſaque inſuper ſacrificii pompa, & luculenta exprimitur celebratio.

——— *Et querula fetus ſuis hoſtia lactens.*] Sic Carmen Liberum ad Priapum:

Hic tibi, qui roſtro creſcentia lilia merſit,
Caditur è tepida victima Porcus hara.

Ideo & puellæ, quæ Priapi ſacra videlicet curarent, nonnumquam ſuillis pellibus præcingebantur, uti palam videre eſt in Marmore ſacrificii Priapi nobis laudato. Victima enim ei ſatis erat conveniens, nam *ea pecude*, ut ait Cicero, *nihil genuit natura fœcundius.* Hic autem Porculum Lactentem vovet, inquiens, *Hoſtia Lactens.* diverſa namque victimarum ratio conſtabat etiam ætate. Sic Cicero docet lib. 2. de Leg. *Jam illud ex inſtitutis Pontificum, & Haruſpicum, non mutandum eſt; quibus Hoſtiis immolandum cuique deo, cui Majoribus, cui Lactentibus, &c.*

Spumabit pateris hornus liquor.] Vini libationem innuit, ut ea quoque iratum numen redderet propitium. Apte *Spumabit* de Vino novello dixit. Sic Propertius El. 17. lib. 3.

Dummodo purpureo Spument mihi dolia Muſto.

Illud namque haud infrequenter diis libabant. Ecce; Horatius inquit ſat ſimili loco lib. 1. Carm. 31.

——— *Quid*

Digitized by Google

—— Quid erit, DE PATERA NOVUM
Fundens LIQUOREM?

Huc etiam facit, *Ebria pubes*, ut dicebam paullo ante.

—— Et ter ovantem

Circa delubram greſſum ferat ebria pubes.] Autumo equidem, ad morem nunc adluſiſſe Veterum, quibus in uſu, dum ſacra fiebant, hoſtiæque cremarentur, circum aras ſaltare. Sic docet Etymologici Auctor: Ὑπορχήματα ἢ, ἅτινα πάλιν ἔλεγον ὀρχούμενοι, καὶ τρέχοντες κύκλῳ τοῦ βωμοῦ, καιομένων τῶν ἱερείων. *Hyporchemata autem, quæ denuo canebant tripudiantes, & circumcurſantes altare ardentibus victimis.* Etiam Virgilius lib. 8. Divini operis verſ. 285.

Tunc Salii ad cantus, incenſa altaria circum,
Populeis adſunt evincti tempora ramis.

Nam ibi *Salii* ſaltatores ſunt, inquit Servius ibidem: *Salii ſunt, qui tripudiantes aras circumibant.* Quam conſuetudinem jampridem tetigit & Meurſius in Orcheſtra. Apte ergo Saltationem illam, ac tripudium, *Greſſum ovantem*, id eſt, lætabundum, Petronius vocaret, ut ſupra interpretabamur ad verba cap. CXXIII.

—— Modo quem ter ovantem, &c.

Eum locum videre licet.

Solertique cura depoſito meo caveo.] Ait hic noviſſimus Petronii Interpres, hacce mente Claudianum dixiſſe lib. 3. De Rapt. Proſerp. verſ. 118.

—— Leviuſque meum Trinacria celet
Depoſitum.

Claudiani autem mens eſt, Cererem timere, quod negligenter Sicilia Proſerpinam ſervarit, ubi eam *Depoſitam* reliquerat. Ac ſimul obſervat, ita Tranquillo in Othone cap. 3. Poppæam Sabinam, quam apud Othonem Nero *Depoſuerat, donec Octaviam amoliretur.* ut Tacitus refert, pariter & *Depoſitum* adpellari. Addereque poſſet, ita Achillem, apud Statium à Thetide occultatum, bis quoque *Depoſitum* vocari lib. 1. & 2. Achill. Sed nondum hacce mente ullum apud Petronium inveni Depoſitum, à quo Polyænos cum ſolertia caveret. Enimvero nos ecce aliter interpretamur, an probe, Doctiores viderint. *Depoſiti* olim dicebantur ægri jam prorſus deſperati: aut etiam recens mortui, quando de ſublimiori lectulo humi conlocabantur. Primum loco S. Iſidori planiſſime probare mihi videor, ex lib. 10. Orig. *Deſperatus vulgo vocatur malus ac perditus, nec jam ullius proſperæ ſpei. Dicitur autem per ſimilitudinem ægrorum, qui adſecti & ſine ſpe DEPONUNTUR, &c.* quibus plenius patefacit morem. Sic etiam Nonius: *Deponere eſt deſperare, unde & Depoſiti deſperati dicuntur.* Ubi & Lucilium laudat 3. Sat.

Symmachus praterea jam tum DEPOSTUS Bubulcus,
Exhalans animam, pulmonibus Æger agebat.

ac plura congerit exempla. Alterum loca iſthæc Ovidii convincunt lib. 3. Triſt. El. 3.

Depoſitum nec me qui fleat ullus erit?

Et lib. 2. de Ponto El. 2.

Jam prope DEPOSITUS, certe jam frigidus, Æger

Ac paſſim in Monumentis, DEPOSITI, qui humati ſepultique ſunt. Sed jam ad rem: patet ergo *Depoſitum* apte vocari membrum illud, de cujus valetudine jam prope deſperaverat, quod ingenti laboraret paralyſi, uti ipſum Polyænon Circe in Codicillis ſcripſit: *Narrabo tibi, adoleſcens, Paralyſin cave. numquam ego ægrum tam magno periculo vidi: me dius fidius, jam periiſti. Quod ſi idem frigus genua manuſque tentaverit tuas, licet ad tubicines mittas.* & ſequentia, quo facit & venefica curatio, cujus cap. CXXXI. deſcriptio. ea quippe numquam, niſi in magno ſalutis diſcrimine, adhibita. Sive eo, quod jam illud membrum haberet demortuum, *Depoſitum* haud inconcinne nuncuparet. Id enim veluti jam *Funeratum* idem Polyænos haud cunctanter agnoſcit cap. CXXIX. *Funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram.* Quod genus ſermonis Petronio ſingulare non fuiſſe, & ibi oſtendimus. Verborum igitur, *ſolertique cura Depoſito meo caveo*, eadem ſententia eſt, ac præcedentium cap. CXXXI. *Poſtero die, quum ſine offenſa corporis animique conſurrexiſſem, &c.* hoc eſt, ſine libidinis diſpendio. Arbitro igitur huocce animum fuiſſe, vel juratus equidem adfirmare paratus ſum.

Cap. CXXXIV. *Cadaver.*] Satis hic Interpretes. Addam tamen, omen ab Hebræis Græcos ſumſiſſe; ab his, ut plurima alia, Latinos. Hebræis ergo, mortuum tetigiſſe, piaculum. ipſe itaque, qui tetigit, manebat pollutus, expiationeque neceſſario indigebat. Num. cap. 19. 11. *Qui tetigit Cadaver hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus, aſpergetur ex hac aqua die tertio & ſeptimo, & ſic mundabitur.* & deinceps pluribus.

Tamquam caballus in clivo.] *Caballus* Antiquis dicebatur equus ærumnoſus, debilis, parumque jam utilis ætate multa. Lucilius apud Nonium:

Succuſſatoris tetri, tardique Caballi.

Tales propemodum olitorum ſunt, uti apud Horatium lib. 1. ep. 18. Piſtorum, uti apud Auſonium Epiſt. 21. Frugaliſſimorum hominum, uti apud Senecam Epiſt. 77. & omnino, qui Hiſpanis *Rocines* dicuntur. Formam ergo habet proverbialem Petronii locus, illi Naſonis haud abſimilis Epiſt. Acontii:

—— Clivo ſudamus in uno.

uti neſcio cui Critico memini notari.

Harundinem ab hoſtio rapuit.] Vide quæ adducunt Interpretes ad verba illa cap. XCVIII. *Sed raptam cauponi harundinem.* ea namque magis huc pertinent plane. ſed nondum hic, proferre liceat, equidem adquieſco.

Ingemui ego, utique propter maſcarpionem.] Neceſſario hic ſententia exigit negationem, certoque magis certum eſt, ſcripſiſſe Petronium, *ne ingemui ego, &c.* ſimiles namque ſyllabarum repetitiones præterire vel ſedulum librarium, factu oppido facile eſt, uti ſupra diximus. Mens enim Arbitri ex ſuperioribus liquet cap. CXXXII. ubi pariter ſe Polyænos ipſe inficiari conatur

Digitized by Google

natur plagipatidam : *Itaque penſatis vibicibus animo ſier verberum notas contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, &c.* Utique ex ſequentibus: *Lacrymiſque ubertim manantibus, obſcuratum dextra caput ſuper pulvinum inclinavi.* Ubique ergo contumelias occultat, ne hilarior eis fieret Eumolpus. De *Maſcarpione* autem Interpretes conſulendi, mireque ejus acceptio Eumolpo convenit.

Quid vos in cellam meam tamquam ante recens buſtum veniſtis?] Quam miſere locus iſte Viros doctos exercuerit, indicio poſſunt eſſe præclara illa nugamenta, quæ hic Intempeſtiva, ut ajunt, Minerva comminiſcuntur Interpretes. Arbitri autem mens per ſe ipſa patet. ait, *tamquam ante recens buſtum*, quippe Atrati, *atraque veſte deformis*, inquit; quo in funeribus uſi colore Romani. quippe largiter *Laceratis crinibus* Lugentes: *Lacrymiſque ubertim manantibus*, &c. *Nec minus illa fletu confuſa*, &c. Quem ſcilicet nemo neſcit jam feralem habitum.

Bona ſua vendere poteſt.] *Vendere*, proſtituere. Sic Tibullus El. 9. lib. 1.

Blanditiaſne meas alii tu Vendere es auſus?

Interpretamenti vice illud eſt ipſius Arbitri cap. CXXVI. *Niſi quod formam Proſtituis, ut Vendas.*

Lorum in aqua, non inguina habet.] Hinc claret Martialis illud lib. 11. Ep. 61.

——— *Priami quod tendere poſſet Alutam.*

Nec abſonum eſt hocce Ep. 47.

Traditur & digitis Pannucea mentula laſſis.

Niſi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.] Venuſta Apoſiopeſis, cujus exempla non congero. De Corneis mentulis alii. addo Demetrium Apameum antiquiſſimum Medicum in Libro Signorum: *Tenſionem autem fuiſſe veretri nimiam, cum parvo dolore, ut CORNU putaretur.*

Quum volo.] Repetitque. ab Ovidio habuit pariter de Maga El. 8. lib. 1. Amor.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cælo:
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

Sic & Tibullus El. 2. lib. 1.

Niliacas.] Optimas, κατ' ἐξοχὴν dictum. Aquæ Niliacæ præſtantiam plures tradidere Antiquorum; ac proinde eam tantum potaſſe Ægyptios Reges, & Babylonios inter gazas ſervaſſe.

——— *Et juſſi ſtare dracones.*] Siſtunt carminibus ſagæ ſerpentum ingreſſum. Tibullus lib. 1. El. 8.

Cantus & irata detinet anguis iter.

Seneca Tragicus Medea:

Hic fera ſerpens corpus immenſum trahit,
Trifidamque linguam exſertat, & quærens, quibus
Mortifera veniat, Carmine audito ſtupet.

Nota res, angues incantari.

——— *Lunæ deſcendit imago,*
Carminibus deducta meis, trepidoſque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.] Utrumque etiam Ovidius dixit El. 1. lib. 2. Amor.

Carmina ſanguineæ deducunt cornua Lunæ;
Et revocant niveos Solis euntis equos.

Conjunxit & fratres illos Appulejus lib. 1. Mileſ. *Magico ſuſurramine Solem subsiberi, Lunam deſpumari*, nempe in herbas, quum de cœlo jam deſcendiſſet. quod Lucanus docet in 6. magicæque illius Spumæ meminit Scriptor de Fluminibus in Inacho. Frequentior tamen Lunæ in magicis carminibus memoria eſt, ſagarum quippe præſes, ac præcipuum Numen, ſemper habita. Vix umquam magicæ diſciplinæ quid molitum fuit, abſentiva videlicet Luna, invocatave. Ea propter Veneficæ haud dubio totis viribus deducere ſatagebant, ut propior ſuis cantaminibus adſtaret. Supra jam & Arbiter meminit: *Solent, inquit, hac, frater, & præcipue in hac civitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt.* Innumera hic exempla prætermitto, qua Græcorum, qua Latinorum. Id autem ei contingere creditum, quum Eclipſin perpetiebatur. Me jam olim Livius docuit lib. 26. cap. 15. *Diſpoſita in muris Campanorum imbellis multitudo tantum æris crepitu, qualis in Defectu Lunæ ſilenti nocte cieri ſolet, edidit clamorem, ut averteret*, &c. Lunæ namque laboranti ſubvenire Majores conſueverant ænea crepantes inſtrumenta, ut, obſtante tinnitu, ad aures ejus incantationes pervenire non poſſent. Hanc rationem prodidit Petr. Apollonius, quam fruſtra alibi hucuſque quæſivi, quum adeo creberrima ubique ſit illorum mentio auxiliantium crepitaculorum. inquit lib. 1. Excid. Hieroſol.

——— *Quantum pavidæ ſuccurrere Lunæ*
Certantes populi tinnitibus æris acuti
Ingeminant, ſurdaſque deæ nituntur ad aures
Theſſalicum ne carmen eat, detractaque cælo, &c.

——— *Taurorum flamma quieſcit.*

Virgineis ſacris.] Hinc jam exemplis ſagarum inſignium vim magicam extollit. & primo loco de Medea ſermo eſt, quæ flammivomos tauros,

Forma perciſa quum ducis Pelaſgi

fuit, arte ſua molliit. Plene hoc Apollonius Rhodius, Valerius Flaccus, Euripides. tangunt pene omnes, quot ſcriptis nomina ſua immortalitati commendarunt.

Et rurſus fluvios in ſummo vertice ponam.] Carminis clauſulam hancce haud obliti prævii Muſarum Sacerdotes. Ovidius El. 1. lib. 2. Amor.

Inque ſuos fontes verſa recurrit aqua.

Et lib. 1. Eleg. 8. ubi *Caput* vocavit, quod Petronius *Verticem*:

Inque Caput liquidas arte recurvat aquas.

Tibullus item lib. 1. El. 2.

Fluminis hac rapidi carmine vertit iter.

Cap. CXXXV. *Deterſiſque curioſe manibus.*] Dictum juxta Veterum religionem, quibus, abſque manuum ablutione, rem ſacram auſpicari, piaculum erat. Inquit Heſiodus. Ἐργ. καὶ Ἡμέρ.

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λειβέμεν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.

Ne

Digitized by Google

Ne umquam mane Jovi vinum libaveris ardens
Illotis manibus, neque divum præterea ulli.

Idem Homerus lib. 6. Iliados. unde in proverbium abiit, *ἀνίπτοις χερσὶν, illotis manibus*, quod in eos inquit Diogenianus uſurpari, qui profanis manibus ſacra contrectarent, *ἐπὶ τῶν βεβήλοις χερσὶ τοῖς ἱεροῖς ἐγχειρούντων*. Sic in Odyſſea Telemachus manus lavat, antequam deo ſopplicet. cujus & in Anctoribus Latinis exempla paſſim. Ideo pro foribus templorum marmorea vaſa præfigere mos erat aquæ continendæ luſtrali, qua prius videlicet lavarent ſacrificaturi. Eorum jam pridem vaſculorum dederunt imagines Antiquarii. tute vide Choulium.

Menſam veterem poſuit in medio altari] Feſtus: *Menſa in ædibus ſacris Ararum vicem obtinebant.* Sed ibi vel *Altare* ſufficeret. illud namque quaſi *Alta ara* fuit dictum. Aſt dii fuere, quibus ſacra in Aris facerent. aliis vero in Altaribus, aliis in Altaribus & Aris. Sed forte de his fuſe alias. Iterum Feſtus alibi: *Anclabris Menſa miniſteriis divinis apta.* Ab *Anculare* indubie verbo antiquo. quod Priſci pro Miniſtrare dicebant, teſte eodem Feſto, aut Paullo. *Ligneam* autem agnoſcere licet menſam illam vetuſculam. nec mirum id in templo foret opulentiſſimo, primæ quippe frugalitatis remanſerant ejuſcemodi reliquiæ. Sic Dionyſius Halicarnaſſeus memoriæ prodidit Antiq. Rom. lib. 2. ubi poſt alia ſubdit: *Ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεραῖς οἰκίαις δεῖπνα προκείμενα θεοῖς ἐν τραπέζαις ξυλίναις ἀρχαικαῖς. Ipſe certe ſpectavi in ſacris ædibus cœnas diis adpoſitas in Menſis Ligneis antiquis operis*, &c.

Quam vivis implevit carbonibus] Vix abſque Igne olim ullum ſacrum, nedum Magicum, peractum. ideo ſubdit cap. ſequenti. *Statimque, ne res aliqua Sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit.* Unde nonnullis *Ara*, quaſi *Ardea*, eſt ab ardendo; vel quaſi *Ura* ab urendo. Videtur & religione quadam, *Vivis Carbonibus*, dixiſſe, quo & fors ſat bene illud Plinii ſpectare cogites lib. 16. cap. 6. *Hoc quoque inter reliqua neglecta Religionis eſt, quod Emortuo Carbone ſacrificatur.*

Camellam] *Camella*, nonnulli volunt, dicta quaſi *Camura*, quod vas incurvum inflexumque foret, ac in modum Cameræ effigiatum. qua voce, etſi peregrina, uſus Virgilius, ut Macrobius obſervat lib. 6. Saturn. meminitque Feſtus. Alii, vas illud apud Pollucem lib. 10. cap. 24. *Scamella* dictum, cujus propriam facit Romanorum adpellationem, ablato videlicet ſibilo. nos in medium relinquimus. Vaſculum autem eſt non ita, uti Petronio, priſcis aliis Scriptoribus familiare.

Incincta quadrato pallio] *Pallium quadratum* promiſcua veſtis fuit, hoc eſt, communis viro & feminæ. nam hic Enotheam eo Arbiter induit, & Tertullianus cap. 1. de Pallio inquit: *In viris autem, Pallii extrinſecus habitus, & ipſe Quadrangulus.* Videtur & feminarum Quadratum Pallium vocari olim etiam *Palla*, aut hæc ſatis ſimilis fuiſſe. S. Iſidorus lib. 19. Orig. cap. 25. *Palla, eſt Quadratum Pallium Muliebris veſtis, deductum uſque ad veſtigia.* Habuit à Servio ad 11. Æneid. quo facit & illud Tibulli:

Fuſa ſed ad teneros Lutea Palla pedes.

Videntur & fuiſſe alia veſtimenta, præter Pallium, Quadrata, & *Recinia* vocari, auctore Feſto. ſic ait: *Recinium omne veſtimentum Quadratum*, &c. Idem de *Rica* tradit Paullus; quæ & Feſto, *Parvum Ricinium, vel Palliolum ad uſum capitis factum*, dicitur, & Granium advocat, qui ait, *eſſe muliebre CINGULUM capitis.* Rica ergo quadratum palliolum eſt, quo feminæ cingere caput conſueverant; & fors, Ricinio, ſive majori Quadrato Pallio, lumbos, aut renes, ut Enotheam nunc videre eſt. Sed tamen hæreo, ſimilis prorſus per tenebras incedere conanti. Id autem certo adfirmare poſſum, ſcilicet incingi Quadratis Palliis, aut Pallis, ſagas quondam ſolitas, quum ſacris ſuis vellent operari. Sicut Arbiter, Horatius Canidiam vidiſſe adſerit, ac deſcribit luculenter lib. 1. Sat. 8.

Vidi egomet nigra Succinctam vadere Palla
Canidiam, pedibus nudis, &c. ———

Cucumam ingentem.] Capite proximo: *Frangitur ergo cervix Cucuma.* Sic nos edidimus, nam *Ingens* & *Cucumula*, uti nonnullis editionibus inſedit, contrario nomine ſibi opponi videbantur. *Magna eſt fornacula*, dixit Juvenalis Sat. 10. ſed huc illud non facit. Cervice ergo ſupra ignem ſuſpenſa Cucuma erat. quam ut annis putridam quoque Arbiter oſtenderet, id non præteriit: *Frangitur ergo cervix Cucuma.* Præſertim in ruſticorum focis catenæ viſuntur & uncini, quibus commode ænea vaſa haud aliter adpenduntur hodie.

De carnario detulit furca.] *Carnarium* tabula erat cum pluribus uncinis, quibus ſuccidiæ, ac quævis alia ad victum neceſſaria, ſuſpendi conſueverant; parietique adfixa erat juxta focum in culina. Auctor Moreti omnia plane indicat, & plene Arbitrum inluſtrat:

Non illi ſuſpenſa focum Carnaria juxta,
Durati ſale terga ſuis, truncique rigebant:
Trajectus medio ſparto ſed caſeus orbem,
Et vetus adſtricti faſcis pendebat anethi.

M. Varro lib. 2. de R. R. cap. 4. *Et quis non audierit patres noſtros dicere, ignavum & ſumtuoſum eſſe, qui ſuccidiam in Carnario Suſpenderit potius ab laniario, quam ex domeſtico fundo?* Plautus item Curculione a. 3. aliaſque. ſequenti cap. itidem Petronius: *Sinciput in Carnario furca repoſuit.* Minime autem obſolevit adhuc id genus tabularum uſus, immo potius apud nos manet hodie creberrimus.

Faba erat ad uſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula.] Ad victum aniculæ repoſita faba, & ſinciput ſuillum. oleribus namque & ſalſamentis tenuiores victitabant. Perſius Sat. 6. verſ. 69.

——— *Mihi feſta luce coquatur*
Urtica, & fiſſa famoſum Sinciput aure,

Digitized by Google

Uterque cibus æque interdictus Philoſophis. Athenæus lib. 2. Dipnoſoph. Ἐγκέφαλον χοίρειον τοῦτον ἡμᾶς ἐσθίειν οὐκ εἴων οἱ φιλόσοφοι, φάσκοντες τοὺς αὐτὸν μεταλαμβάνοντας ἴσον, καὶ κυάμους τρώγειν. *Suillum cerebrum. Eo veſci nos philoſophi non ſinebant, aſſerentes ſiquis id guſtaret, par flagitium committi, ac ſi roderet Fabam.*

Ut ſolvit ergo licio pannum.] *Licium*, hoc eſt, ſtamen pluribus filis conſtans, & in unum contortis, quod nobis à torquendo, *torçal*, dicitur. diſerte Arbiter ſupra oſtendit: *Illa de ſinu Licium protulit varii coloris Filis Intortum.* Ait nunc ergo Petronius, funiculum anum ſoluiſſe, quo ſacculus erat ligatus.

Partem leguminis ſuper menſam effudit.] Nam ad Veneficia, & Sortes, adhibitæ olim *Fabæ*. quam vero opportune adhiberentur ei Sacrificio, quo, ſubvenire ægrotantibus nervis, cordi illis erat, perſpicuum reddet Pythagoras, ſic apud Lucianum de Fabis diſſerens in Vitarum Auctione: Πρῶτον μὲν γὰρ τὸ πᾶν γονή ἐστι, καὶ ἢν ἀποδύσῃς κύαμον, ἔτι χλωρὸν ἐόντα ὄψεαι τοῖσιν ἀνδρηΐοισι μορίοισιν ἐμφερέα τὴν φυήν, ἑψηθέντα δὲ ἢν ἐπαφῇς ἐς τὴν σεληναίην, νυξὶ μεμετρημένῃσιν, αἷμα ποιήσεις. *Primum quidem plane genitales ſunt, & ſi fabam adhuc viridem exuas, videbis, eam omnino virilibus membris ſimilem naturam habere: elixam autem ſi deponas, certis noctibus ſanguinem feceris.* De ejus flore hoc poſtremum prodidit Juvenalis Scholiaſtes ad penultimam Satyr. En liquet etiam plane, cor ſpoliarit folliculis, denudaritque, Fabas Sacrificula.

Improba.] Hoc eſt, non ſine convicio, nec intra verba fortean ſe continens.

Mirabile quidem paupertatis ingenium, ſingularumque rerum quaſdam artes fames edocuit.] Sic ego ſententiæ hiatulum ſupplevi, manuducente tamen divino Seneca Ep. 15. *Quod ſi velis deinde, quemadmodum ambules, diſcere, admittes iſtos, quos nova ARTIFICIA DOCUIT FAMES. Erit, qui gradus ſuos temperet, & buccas edentis obſervet.* Aliique magiſtelli eſurientes. Ipſamet Plauti ſententia eſt Sticho 2. 1.

——— *Illa* (paupertas) *omnes ARTES PERDOCET.*

Et Appulei: *Omnium Artium repertrix Paupertas.* Aliter vero editione Pariſina periodus expletur, ſcilicet, *Mirabile quidem paupertatis ingenium*, quæ opibus oblectatur, *ſingularumque rerum quaſdam artes* ſuis prodit.

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro.] Indubie de Lacunaribus capiendus verſus, de quibus diſerte in Paradoxis Cicero inquit: *Tecta Ebore & Auro fulgentia.* Ennius Andromacha loquens de Priami domo:

Vidi ego te, adſtante ope Barbarica,
Tectis cælatis, laqueatis
Auro, Ebore.

Propertius item El. 2. lib. 9.

Quod non Tænariis domus eſt mihi fulta columnis:
Nec Camera Auratas inter Eburna trabes.

Nec jam calcato radiabat marmore terra.] Pavimenta cum Tectis conjunxit, ut Tibullus lib. 3. Eleg. 3.

Aurataque trabes, Marmoreumque ſolum.

Sic etiam Seneca Ep. 114. *Ut Lacunaribus Pavimentorum reſpondeat nitor.* Marmore olim ſtrata, nemo neſcit. ſatis adpoſite Seneca ipſe: *Ut terram Marmoribus abſcondas, & non tantum habere tibi liceat, ſed Calcare, divitias.* Et Martialis Ep. 50. lib. 12.

Calcatuſque tuo ſub pede Lucet Onyx.

Ubi obſerva, *Lucet*, quod Arbiter dixit, *Radiabat.* Ibi enim mire accinit & divino Senecæ Ep. 86. *Eo deliciarum pervenimus, ut niſi Gemmas, Calcare nolimus.* Plures non refero.

——— *Sed crate ſaligna*

Impoſitum Cereris vacua nemus.] Deſcriptio eſt ruſticorum tectorum rudis ævi ac ſimplicis. Erant nimirum ex lignis impolitis, & inter ſe connexis, exſtrui ſolita, paleaque ad imbres arcendos inſuper abdita; nobis, *techos pagizos*, hodie dicuntur. *Cererem* adpellavit *vacuam*, quod poſtea, *inanem paleam*, ut Virgilius 3. Georg.

Surgentem ad Zephyrum Paleæ jactantur Inanes.

Horumce ex culmo tectorum & Vitruvius meminit lib. 2. cap 1. graphice autem deſcripſit Seneca Epiſt. 90. uniceque facem Arbitro luxit: *Quid ergo? Non quamlibet Virgeam Cratem texuerunt manu, & vili obleverunt luto. deinde ſtipula, aliiſque ſilveſtribus, operuere faſtigium, & pluviis per devexa labentibus, hiemem tranſiere ſecuri?*

——— *Et nova terra*

Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.] Simillime Tibullus El. 1. lib. 1.

FICTILIA ANTIQUUS PRIMUM ſibi fecit agreſtis
POCULA, DE FACILI compoſuitque luto.

Hinc molles ſtilla lacus.] Carpit & hic inſana Neronis opera, *Stagna* puta *inſtar maris, Piſcinas, Foſſas*, quæ & tetigit alibi:

——— *Mare naſcitur arvis.*

de quibus plura nos ad verba cap. LXXXI.

Expelluntur aquæ ſaxis, &c.

quæ viſe.

——— *Et de caudice lento*

Viminea Lances.] Anne Lances Ligneas intelligit? Vaſculorum quippe ligneorum frequens quondam uſus, & priſcæ frugalitatis ſpecimen habitum fuit. Fors ſimiles alias concepit animo illis, de quibus Plinius ait lib. 16. cap. 31. *Minutis hæc* (ficus) *capillamentis hirſuta, ut abies, multaque ſylveſtrium, è quibus montani prætenuia fila decerpentes, ſpectabiles lagenas, & alia vaſa, nectunt.* Quæquæ autem ſint, *adigit* indubie *cauterem ambitioni*, ut verbis Tertulliani dicam, de Pallio cap. 5. *quæ Lances centenarii ponderis Sylla moliter:* ſive, *quæ Druſillanus, & quidem ſervus Claudii, quingenariam promulſidem ædificat.* Idem Plinius refert lib. 33. cap. 11. Et quod *ei fabricandæ officina prius exædificata fuerat:*

——— *Clavus numerabat agreſtis.*] Hæc eſt ſcriptura

Digitized by Google

ra Veteris M. S.. ac pene eadem cum illis, quas antiqui vulgari repræſentant, quapropter & nos prætulimus. *Agreſtis* ſubſtantive poſitum. ut ſæpius Priſci. Tibullus ſupra adductus El. 1. lib. 1. & El. 2.

Dii patrii, purgamus agros, purgamus Agreſtes.

ſic *Ruſtica* Ovid. lib. 2. Faſt.

Ara fit hic, ignem curva fert Ruſtica teſta.

Et *Montani*. Plinius lib. 16. cap. 31. & ſic plura alia.

Et viridi junco gracilis pendebat harundo.] Loquitur, ni fallor, de agreſti ſtructura, haud omnino abſimili Cameris Canniciis Palladii lib. 1. Tit. 13. Ibi, poſtquam docuit aſſeres diſponere, perticaſque ad tecti concamerationem, addit: *Poſtea paluſtrem Cannam, vel hanc craſſiorem, qua in uſu eſt, contuſam, facta & ſtrictim juncta Crate, ſubnectimus, & per omne ſpatium cum ipſis aſſeribus & perticis adligamus.* Juncis nimirum adligabant, vel Tomicibus, ut paullo ante ait ipſe Palladius. & Columellæ *Tomex* ipſa *Juncea* eſt lib. 12. cap. 32. Sicuti Naſoni 4. Faſtorum *Juncea Vincla*. Et Plinius lib. 19. cap. 2. ait: *Junco Græcos ad funes uſos, nomini credamus, quo herbam eam adpellant.* Nam σχοῖνος & *Juncum* ſignificat, & *funem*. Apte *Viridi* addidit, tunc quippe maxime ad ligandum aptus, quidve ex illo conficiendum. inde Pontanus:

Dum tibi de Viridi fiſcellam vimine texo.

Id genus tectorum & Vitruvius meminit lib. 2. cap. 1. *Vitandoque imbres, & æſtus, tegebant Harundinibus & fronde.* Et Plautus Rudente 1. 2. 34.

Quin tu in paludem is, exſiccaſque Arundines,
Qui pertegamus villam, dum ſudum'ſt?

Indicat hic Petronius tectorium opus nondum fornici fuiſſe inductum.

——— *Quæ fumoſo ſuſpenſa tigillo.*] Haud diſplicebat jam olim Douſæ P. levicula emendatio, *e* τῷ *quæ* in *s* commutantis. Proprius & ille character caſæ paupertinæ, *Fumoſum Tigillum*, quod eleganter Juvenalis Sat. 1. patefecit, *Fumumque domi* vocans, quod noſter Epigrammatiſta lib. 3. Ep. 30. *Faſca penſionem cella*. Fumoſæ autem nigredini obnoxia valde lignea contabulata, ex quibus exſtructæ domunculæ primævæ: quod utrumque hic innuit Petronius oppido breviter. inquit Scholiaſtes Apollonii ad verſ. 170. lib. 1. Argon. ξυλίναις γὰρ ἐχρῶντο τὸ παλαιὸν οἰκίαις, λίθων μηδέπω ἐπινοηθέντων. *Ligneis enim domibus olim utebantur, lapidibus nondum inventis.* Popinæ pariter fuſco colore ex fumo obtectæ. Unde Ejuſdem Epigrammatarii lucet verſus ille lib. 12. Ep. 62.

Nigri fornicis ebriam Poëtam.

Ubi Interpretes mirum miras agere nugas, quum Martialis ipſe prætuliſſet facem ejus caligini, quum inquit Ep. 60. lib 7.

Occupat aut totas Nigra Popina vias.

——— *Mitia ſorba*

Inter odoratas pendebant texta coronas, &c.] En opes. Suſpenſos igitur in orbem interpretor fructus inter flores. & herbas odoratiſſimas, ut omnino coronas referre viderentur. Favet haud leviter mihi Appulejus in imagine Numinis multiplicis lib. 11. *Quaqua tamen inſignis illius palla perfluebat ambitus, individuo nexu Corona totis Floribus, totiſque conſtructa Pomis, adhærebat.* Ubi pariter in ambitu extimo Pallæ fructus inter Flores contexti. qui, licet revera in coronam haud nexi forent, ejus tamen ſpeciem prorſus referebant. *Sorba* etiam penſilia olim ſervabantur, ut ex Varrone conſtat proxime laudando. *Mitia* adpoſite, ut Virgilio. & Senecæ Trag. Choro 1. Thyeſt. *Mitia poma* matura; & Horatio, *Immitis uva*, acerba eſt.

Et thymbra veteres.] Plurima *Thymbræ*, ſive *Satureja*. mentio eſt apud Theophraſtum, Dioſcoridem, & Plinium, quos adire poteris. Inde Θυμβροφαγεῖν de parcis ac frugalibus dictum proverbium, de quo Heſychius, & Suidas, uſurpatque Ariſtophanes in Nubibus. *Veteres* aridæ interpretor, nam Columella de eadem herba inquit lib. 11. cap. ult. *Nam & Viridis eſui eſt jucunda, nec Arida inutilis ad pulmentaria condienda.*

——— *Et paſſis uva racemis.*] Uvæ penſiles ſunt. de quibus Plinius lib. 14. cap. 1. *Durant aliæ Uvæ per hiemem, penſili concamerata nodo.* Sed Plautus perſpicue in Pœnulo Act. 1. ſc. 2. verſ. 99. innuens ſuſpendium adoleſcentis:

Siquidem tu es mecum futurus pro UVA PASSA PENSILIS.

Item Varro lib. 1. De R. R. cap. 68. *Penſilia, ut Uva, Sorba, ipſa oſtendunt, quando ad uſum oporteat promi.* Non ergo de Paſſa, *ſole, fumove*; aut in *ollis*, ſive in *ſapa, muſtove*, condita.

Qualis in Actæa, &c.] Hic quid deeſſe, hians ſententia cuilibet indicio eſſe poterit, & monuit jam olim Hadrianus Junius. Ex duplici autem lectione *Hecates* & *Hecale* elicere haud inconcinnum ſenſum poſſumus. *Digna ſacris Hecates*; Hecale etiam ſcilicet, quippe quæ pauperrima, *digna* videbatur *ſacris*, hoc eſt, cœna Hecates, quæ à pauperibus rapiebatur, ut Ariſtophanes in Pluto docet. ubi Scholiaſtes: Κατὰ δὲ νουμηνίαν οἱ πλούσιοι δεῖπνον ἑσπέρας, ὡς θυσίαν τῇ Ἑκάτῃ προσάγοντες ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἐτίθεσαν· οἱ δὲ πένητες ἤρχοντο πεινῶντες, καὶ ἤσθιον αὐτὰ, καὶ ἔλεγον ὅτι Ἑκάτη ἔφαγεν αὐτά. *In novilunio divites cœnam veſpere, velut ſacrificium Hecatæ, offerentes, in triviis ponebant. Pauperes autem veniebant, & comedebant, dicebantque ipſam Hecatem comediſſe.* Sic Lucianus variis in locis. Hecales vero paupertatem vel illud Ovidii 2. de Rem. Am. poſſit adſtruere:

Cur nemo eſt Hecalem, nulla eſt, quæ ceperit Irum?
Nempe, quod alter egens, altera Pauper erat.

Dicitur *Hoſpita*, quod Theſeum Hoſpitio exceperit. Sic de eadem Statius ultimo Thebaid. libro:

——— *Nec fudit vanos anus Hoſpita fletus.*

Præter Plutarchum autem, infra laudandum, audi Appulejum adpoſite profantem lib. 1. Fab. Mileſ. *Et tibi ſpeci-*

ſpecimen glorioſum adrogaris, ſi, contentus Lare parvulo, Theſei illius cognominis patris tui virtutes æmulaveris, qui non eſt adſpernatus Hecales anus Hoſpitium tenue. immo, ſi Callimacho credimus poëmatio ab anu *Hecale* inſcripto, habuit illa φιλοξενίης ἑστίαν ἄκλειστον, *Hoſpitii Lares omnibus patentes.* Verum enim vero ſi, *Digna ſacris Hecale*, mavis ſcripſiſſe Petronium, ad ſacrum Hecaleſium ibi reſpexiſſe, haud erit dubium. Id Iovi ab anu Hecalo dicto Poſteritas inſtituit, non ſine ipſius Hecales honoribus. Itaque ſuam propter hoſpitalitatem digna ſacris habita olim fuit. Sic Plutarchus rem totam in Theſeo prodidit: Ἡ δὲ Ἑκάλη, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν μυθολόγημα τοῦ ξενισμοῦ, καὶ τῆς ὑποδοχῆς, ἔοικε μὴ πάσης ἀμοιρεῖν ἀληθείας. ἔθυον γὰρ Ἑκαλήσιον οἱ πέριξ δῆμοι συνιόντες Ἑκαλῳ Διὶ, καὶ τὴν Ἑκάλην ἐτίμων, Ἑκαλήνην ὑποκοριζόμενοι, διὰ τὸ κἀκείνην νέον ὄντα κομιδῆ τὸν Θησέα ξενίζουσαν, ἀσπάζεσθαι πρεσβυτικῶς, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοιούτοις ὑποκορισμοῖς. ἐπεὶ δ' ηὔξατο μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Διὶ βαδίζοντος ἐπὶ τὴν μάχην, εἰ σῶς παραγένοιτο, θύσειν, ἀπέθανε δὲ, πρὶν ἐκεῖνον ἐπανελθεῖν, ἔσχε τὰς εἰρημένας ἀμοιβὰς τῆς φιλοξενίας, τοῦ Θησέως κελεύσαντος, ὡς Φιλόχορος ἱστόρηκεν. *Hecale, & quæ de illa fabula hoſpitis & convivii memoratur, non omnino apparet ex vano eſſe. Sacrum Hecaleſium circumjecti populi, concilio indicto, Jovi Hecalo faciebant, & Hecalen colebant, diminutivo nomine Hecalenen appellantes: quod illa quoque juvenem admodum hoſpitio excipiens Theſea ſenum more ſalutaſſet, & blandita fuiſſet ei diminutis nominibus. Quæ, quia pro eo ad pugnam progrediente, ſi ſoſpes reverteſſet, Jovi voverat hoſtias, diem autem ſuum ante illius reditum obierat, hac retulit hoſpitalitatis juſſu Theſei præmia, ut Philochorus tradidit.*

——— *Quam Muſa loquentibus annis*

Battiada veteris, &c.] Nam poema *Hecalen* dictum condidit Callimachus, quod haud ſemel Plinius laudat. *Battiades* vocatus, filius quippe Batti fuit, ut plures volunt.

Cap. CXXXVI. *Quæ ſtatura altitudinem adjecerat.*] Plane neceſſum, nam menſa, ubi paratum ſacrificium, ſuper altare impoſita erat, ut ſupra viſum.

Ignemque modo convaleſcentem exſtinguit.] Aqua ſcilicet effuſa, pariterque ſubinde aniculæ *faciem totam excitato cinere perfudit.*

Tres anſeres ſacri.] Videlicet Priapo, rationem vero paullo poſt inquirimus. Fuere & Diis aliis Anſeres conſecrati, quorum in fanis etiam alebantur. *Junoni* apud Livium ſunt lib. 5. ubi de ipſorum excubiis ſermo eſt omnino canum præferendis: *Anſeres Galli non feſellere: quibus Sacris Junoni in ſumma inopia cibi tamen abſtinebant.* Sic in Camillo Plutarchus, & in De Fortuna Romanorum: Χῆνες ἱεροὶ περὶ τὸν ναὸν τῆς Ἥρας ἐτρέφοντο θεραπεύοντες τὴν θεόν. *Anſeres Sacri circa fanum Junonis alebantur ad cultum Deæ.* Habuit & Juno ipſa *Pavones* ſacros in Samio templo, uti narrat apud Athenæum Menodotus. *Iſidi* fuere quoque Anſeres ejus in templis ſacri, ex Ariſtide colligo Sacr. Sermonum 3. Ἐπεθύομεν τῇ Ἴσιδι καὶ τῷ Σαράπιδι ἐν τῷ τῆς Ἴσιδος ἱερῷ, λέγω τοῦτο ἐν Σμύρνῃ γενόμενον. ἐξιόντι δέ μοι τὰ προπύλαια προσεῤῥήξαντο χῆνες δύο τῶν ἱερῶν. *Quum Iſidi & Serapidi quondam in Iſidis templo Smyrnæ ſacra feciſſem, veſtibulum egreſſo Anſeres duo Sacri occurrerunt.*

Ab anu diaria exigere] Martialis extremo lib. 11.

——— *Puerique Diaria poſcunt.*

Hic μνημονικὸν ἁμάρτημα Rittershuſii eſt, tribuentis Horatio id Epigrammatiſtæ. At hoc, nemo eſt, cui ſæpius non contingat. Nec exemti ſunt ab hac labe Scriptores priſci, apud quos equidem obſervavi non ſemel. Veniam igitur non ambigam à quovis quin ſim impetraturus, ſi alicubi quid tale mihi imprudenter exciderit. *Diarium* proprie Hiſpanis dicitur, *La racion.* ſed nos anterius plura.

Rabioſo ſtridore.] Eleganter dictum, licet Anſerum *Clangere* proprium ſit, Sed fuſe nos de Anſerum voce paullo infra.

Alius vincula calceamentorum reſoluit.] Diverſa longe *Vincula* iſta ab illis. de quibus ſupra ſermo fuit ad verba cap. CXXVI. *intra auri gracile Vinculum.* miſere tamen Interpretes confundunt. Hic enim ligamina ſunt, quæ calceos vinciunt, adſtringuntque. *Corrigia* Ciceroni dictæ lib. 2. de Divinat. ubi earum *abruptio* inter omina adverſa recenſetur. *Retinacula*, ut puto, Apollinari Carm. 2. Habuere enim Antiquorum nonnulla calceamenta, ut noſtratia, hoc genus Vincula; etiamque brachiola, quæ *Anſa* adpellabantur. Aperte Tibullus Eleg. 8. lib. 1.

Anſaque compreſſos colligat arcta pedes.

Tales Herculea Stymphalidas, &c.] Confert Anſerum clangorem ingentem cum eo, quem cierunt *Stymphalides*, quum ipſas fugavit Hercules, & *Harpyiæ*, quum duo Boreæ filii, Zetes & Calais. Stymphalides Herculi conterritæ fuere, & diſpulſæ χάλκεα κρόταλα, Palladis munere accepta, quatienti, ut refert Apollodorus lib. 2. Biblioth. Pariter fere & Hyginus fabulam narrat Fab. 20. at Argonautis, non Herculi, id contigiſſe effert. Poſtea vero Fab. 30. inter Herculis Athla Stymphalidum internecionem recenſet.

——— *Savieque fluentes Harpyjas.*] Aliter atque aliter mutant Correctores, nempe, *pœnaſque luentes*, *pennaque fluentes*; primitus autem editi ex MSS. *peneque*, aut *pœnaque fluentes.* Aſt, *ſanieque fluentes*, retineri poteſt, ac idem cum *Veneno*, quod ſequitur, *ſaniem* interpretari.

——— *Quum Phineo maduere veneno*

Fallaces epulæ.] Suſpectam indubie ſemper lectionem fecit Codicum varietas, quod hic voci *Phineo* accidit, aliter *Furtivo* exaratæ. ſed latet adhuc, quæ ſani coloris eniteat. Mens tamen auctoris dubio procul percipitur, Epulas namque illas ſubindicat, quæ fuere Harpyjis apud Phineum extremæ; nam eæ *fallaces* fuere, inſidioſeque paratæ; ut ipſas nimirum volucres ſic ad menſam adcerſerent, & illico Boreæ

filii

filii profluunt. Didici ego ex Apollonio, qui mihi prorſus aditum ad Arbitri cognitionem patefecit. inquit lib. 2. Argonaut. verſ. 263.

Αἶψα δὲ κουρότεροι πεποίηατο δαῖτα γέροντι,
Λοίσθιον Ἁρπυίῃσιν ἑλώριον. ἐγγύθι δ' ἄμφω
Στῆσαν, ἵνα ξιφέεσσιν ἐπεσσυμένας ἐλάσειαν, &c.
Statim autem juvenes inſtruxerant coenam ſeni,
Noviſſimam Harpyjis prædam: propeque ambo
(Zetes & Calais)
Conſtiterunt, ut enſibus irruentes profligarent, &c.

Quod Valerius, veſtigia ejus perſequens, ſic multis 4. expreſſit:

—— *Et dura commovit* (Phineus) *imagine pœna.*
Inſtituere thoros, mediiſque tapetibus ipſum
Accipiunt, &c.
Quum ſubitus miſero tremor, &c.

Ac denique:

Emicat hic ſubito, ſeſeque Aquilonia proles
Cum clamore levat, &c.

Pariter & Apollodorus narrat lib. 1. puto, edoctus ab Apollonio. Hic vero *Epulis* illis *veneno madidis* interpretamenti vice plane ſunt & iſthæc ejuſdem Valerii de Harpyjis etiam ibidem loquentis verſ. 497.

Tum ſola Colluvie, atque iuluſis ſtramina menſis
Fœda rigant.

Reſtat autem, ut *Phyneo* (ſic in MS. exaratum) eamus mutatum. & res nobis haud infeliciter cedet, ſi ejus loco *Typhæo* repoſuerimus. *Typhëides* enim *Harpyja* ibidem Valerio dicuntur. hoc eſt, Plutonis filiæ, quem dicunt Litteratores Typhonem adpellari. Profecto ſic optime ſententia ſe habet, alioqui parum ſibi conſtans, & mire caligans. ita delibero, licet mihi non lateat, *Phyneas aves* Senecæ in Thyeſte Harpyjas nuncupari.

Conlectoque cultu meo ire, &c.] Eo habitus per urbem incedentis expreſſus. & contra manentis: *Projectaque veſte tamquam exſpectarem morantem, in aditu ſteti.* Sed ſupra de his pleno modio ad verba cap. XIX. *Et pracincti certe altius eramus.*

Cum teſto ignis pleno.] *Teſto*, aut *Teſta*, utroque modo inflectitur, ignem in vicinia petebant. Supra Petronius hoc capite: *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit.* Ex fragmentis vaſculorum fictilium quondam, ut hodie, Teſta ut plurimum illa. Sic Iſaias cap. 30. 14. *Et comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus Teſta, in qua portetur Igniculus de incendio, aut hauriatur parum aqua de fovea.* Et Ovidius inquit lib. 2. Faſt. ubi agricolæ ſacrificium deo Termino parant:

Ara fit hic. Ignem Curva fert ruſtica Teſta
Sumtum de tepidis ipſa colona focis.

Ingeſtiſque ſuper pluribus lignis.] Auctor Moreti:

—— *Atque arſura focis imponere Ligna*
Imperat.

Præceſſerat:

Parvulus exuſto remanebat ſtipite fumus.

Prius enim arida materia, facilique, uti & ſemper moris fuit, ignem excipiebant. illud eſt: *Conlocavit illa ignem caſſis harundinibus conlectum.*

Tribus niſi potionibus è lege ſiccatis.] Apud Eubulum Bacchus ipſus Legem jubens:

Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
Τοῖς εὖ φρονοῦσι, τὸν μετὰ ὑγιείας ἕνα
Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι, τὸν δὲ δεύτερον
Ἔρωτος ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ' ὕπνου.
Ὃν ἐκπιόντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
Οἴκαδε βαδίζουσι.

Vertit Florens Chriſtianus:

Nam terna tantum temperari pocula
Catis jubebo: Sanitatis gratia
Primum hauriatur, alterum oblectaminis
Et amoris ergo, deinde ſomni tertium.
Ubi iſtud ebibere, quis pectus ſapit,
Domum redibunt.

Paruit ergo vetuſcula ſacerdos. Obſervo equidem ex celebri hocce ternario Potionum numero ortum indubie olim, Poculum, quod Bacchi diceretur, fuiſſe *Tripodem*, cujus apud Athenæum plurima memoria eſt lib. 2. &, ni fallor, 10. ſed plures, puto, hanc myſticam potandi rationem ſibi exornandam ſumſerunt, qua propter manum de tabula, ne videamur, quod longe enim ab ingenio noſtro abeſt, aliorum ſcrinia compilare. *Siccatis*, ſic cap. XCII. *Siccatoque avide poculo.* ſic & plures Veterum loquuti, & Juvenalis dixit, *Ubera Siccare.*

Ut putares iterum anſeres limen intraſſe.] Nam, quum primum venerant, ingentem ediderant clangorem, ſtridoremque. ſic paullo ante hoc cap. *Ac veluti rabioſo ſtridore circumſiſtunt trepidantem.* Anſerum autem proprium eſt *Clangere*, ut docet Columella, ut Feſtus vero, *Gingrire.* ait: *Gingrire, Anſerum vocis proprium eſt. Unde genus quoddam tibiarum exiguarum, Gingrina.* Ita γιγγρίζειν Græci dicebant de tibia canentibus. Item Arnobius lib. 6. Anſeribus dedit *Gingritus.* Sed auctor Philomelæ *Grattare*, unde noſtrum *Graznar* videtur fluxiſſe. Illud autem mirum eſt, quod de Anſeribus Ælianus, Philes, & Plutarchus referunt, præcipue ut pateat, quam proclives illi ſint ad grattandum. Videlicet, quod Taurum montem, ubi ingens aquilarum multitudo eſt, quum ipſi tranſmittunt, ſinguli mordicus lapidem tenent, ne clangorem fundant; parum quippe ſuæ taciturnitati aliter fidunt. Itaque, ab aquilis non præſenſi, tractum illum ſæpenumero tranſvolant innoxii. En igitur cur Poëtis pluries vocentur *Arguti, Garruli, &c.*

Cap. CXXXVII. *At illa comploſis manibus.*] Geſtus omnino eſt *Plaudentis*, ut ſupra oſtendimus ad verba cap. XVIII. *Comploſis deinde manibus.* quæ viſe. Uſurpant quoque eum *Afflicti*, & *Iracundi*, exemplaque apud Arbitrum non deſunt.

Neſcis, quam magnum flagitium admiſeris.] Veſtigium videtur & aliquod hujuſce flagitii eſſe apud Livium ſupra adductum. Nam, ſi Anſeres ſacros nondum de republica bene meritos nefas occidere, poſtea

Digitized by Google

enim, quum patriæ cuſtodes haberentur, & ſervatores. jure merito magnum putaretur ſacrilegium, ac teterrimum parricidium.

Occidiſti Priapi delicias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum.] Sacratos hinc Priapo Anſeres diſcimus, ipſius in templo diverſari, alique, eorum ſcilicet cura ſacerdoti commiſſa. rationem vero hucuſque nobis Interpretes invidere. Commodam equidem in præſentia proferam, dum alia ſeſe obtulerit adpoſitior. Cuſtodibus quibuslibet, & excubiarum præſidibus, animalia ſenſu acerrima. & excubantia, adjungi, nemo neſcit. Sic Janitoribus canes adhibebantur, ut nos multis ſupra patefecimus. Priapo ergo, qui hortorum vigili cuſtodiæ deſtinatus fuit deus, tute vides, ut Anſeres conſecrarentur opportune, de quibus prodidit Plinius cap. 22. lib. 10. *Eſt & Anſeri vigil cura, Capitolio teſtata defenſo, per id tempus canum ſilentio proditis rebus.* Et Ælianus lib. 12. de Anim. cap. 33. Φυλάττειν δὲ ἄρα χηνῶν κύνες ἀχρειότεροι· καὶ τοῦτο κατεφώρασαν Ῥωμαῖοι. *Anſeres ad cuſtodiam præferendi ſunt canibus, quod Romanorum periclitatione conſtat.* Et Cicero item infra laudandus. Iſtud autem Commentum noſtrum illis procul dubio adridebit potiſſimum, qui vel labris primoribus liberos in numen illud Poëtarum jocos libaverint. Sed, curnam, inquis, ille *matronis acceptiſſimus?* fors propter ipſum Priapum, quem haud perfunctorie ſibi propitium reddere matronæ ſtudebant. Aut propter Junonem, quam imprimis colebant feminæ, ei nempe animis & corporibus addictæ, cui & Anſeres utique à primis temporibus fuerant etiam ſacri, ut ex Livio, & Plutarcho ſupra jam vidimus. Speciatim vero de occiſo Anſere anum non loqui, nullus ego dubito. niſi id exaggerationis ingenio turbulentæ mulierculæ detur ſat tempeſtivum.

Ibis in crucem.] Sic loquutus cap. CXII. *qua ratione mortuus iſſet in crucem.* Nec aliter Horatius lib. 2. Satyr. *Ibis ſub furcam.* Fori erant indubie formulæ, unde illa Comicis familiaris, *Ire in malam crucem.* quod, puto, Formularum Scriptores non tetigere.

Hæc ait: & tremulo deduxit vertice canos, &c.] Viſum doctis & verſiculos hoſce, divulſos indubie jam olim ab integra Satyra, & inter rudera veteris Monumenti hucuſque haud ſine religione adſervatos, nunc denuo eidem adnectere, & hic ſat inſerere tempeſtiviter. ubi hiantem lacunulam præ ſe MSS. ferebant. Quod etiam nos haud ægre paſſi ſumus. Perſpicui admodum ſunt & elegantes, omniaque habent ad oſtentationem doloris comparandam inprimis neceſſaria. Crinium evulſionem, Planctus, Suſpiria, ac denique Fletum largum. quibus loca parallela plura in Arbitro, pariterque ſunt omnibus Scriptorum in paginis.

Struthiocamelum reddam.] Hoc eſt, omnium maximum volucrem pendam. Talis Struthiocamelus, ut ſupra oſtenſum. præ pondere enim alis ſublevari non poteſt, quod inquit Pauſanias in Bœoticis: Καὶ Ἀρσινόης ἔστιν ἐν Ἑλικῶνι εἰκὼν, ἣν Πτολεμαῖος ἔγημεν ἀδελφὸς ὤν. τὴν δὲ Ἀρσινόην στρουθὸς φέρει χαλκῆ τῶν ἀπτήνων. Πτερὰ μέν γε καὶ αὗται κατὰ τὰ αὐτὰ ταῖς ἄλλαις φύουσιν, ὑπὸ δὲ βάρους καὶ διὰ μέγεθος οὐχ οἷά τέ ἐστιν ἀνέχειν σφᾶς ἐς τὸν ἀέρα τὰ πτερά. *Et Arſinoës in Helicone eſt imago, quam Ptolemæus frater uxorem duxit. Arſinoës autem ſtatua æneo inſidet Struthiocamelo ex involucrum genere. Habent hi quidem alas, uti alites ceteri, ſed præ corporis mole humo ſe in ſublime nequeunt adtollere.* Ideo argute, more ſuo, ei Plautus in Perſa 2. 2. dedit, *Volare curriculo.* quod *Volitare* haud inconcinne Flavius Vopiſcus dixit Firmo: *Et ſedentem ingentibus Struthionibus vectam eſſe, & quaſi Volitaſſe.* quod minus eſt quam Volaſſe. *Struthio*, ergo etiam dicebatur, *Paſſer Marinus*, & κατ' ἐξοχὴν Στρουθὸς Græcis ſimpliciter, & *Paſſer* Latinis. Vetus inſcriptio: ÆDILITATEM LAUDABILITER ADMINISTRAVIT. ET DIEM FELICISSIMVM III. IDVS JANVAR. NATALEM DEI PATRIS NOSTRI VENATIONE PASSERIS, DENIS BESTIIS, &c.

Non publicum anſerem.] An *Publicum*, quia è publico paſtus, ut docet Cicero Oratione pro Roſcio Amerino? *Anſeribus cibaria Publice locantur, & canes aluntur in Capitolio, ut ſignificent, ſi fures venerint.* Sed mihi hic, fateor, aqua hæret; ſumque, ut dicam cum Magno Vate,

Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.

Unde poſſitis & deos emere.] Mens plane ex illis ſuperioribus liquet cap. LXXXVIII. *Mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: & ne quis dubitet pecuniam concupiſcere. Jovem quoque peculio exornat.* ac ſubinde: *Quum omnibus diis hominibuſque formoſior videatur maſſa auri, &c.* ad quæ loca vide quæ notamus.

——— *Secura naviget aura.*] De vulgi ac *Fortunæ* favore capiendus plane locus, quæ frequens Allegoria eſt Scriptoribus priſcis. Inſignis vero ac parilis prorſus Horatii illa Ep. 18. lib. 1.

——— *Tu, dum tua Navis in alto eſt,*
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat Aura.

Uxorem ducat Danaën, ipſumque licebit
Acriſium jubeat credere, quod Danaën.] *Quod Danaën*, ſcilicet juſſi credere. hoc eſt, nihil Auro eſſe inacceſſum. nam

Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo,

Canente Latino Lyricine pariter de Danaë & Acriſio lib. 3. Carm. *Ipſum Acriſium* ἐμφατικῶς.

Carmina componat.] Ergo *parum Coronis credendum eſt, quas ad imperitos deferre Gratia ſolet*, ut ſupra Arbiter dixit cap. LXXXIII. & nos pluſcula ibidem.

——— *Sitque Catone prior.*] Plures Catones inluſtres, quos haud importune hic memoraret Petronius. illum autem arbitror præ omnibus magis tempeſtiviter nunc innuere, de quo hocce elogium Plinius lib. 7. cap. 17. nobis reliquit. *Cato, primus Porciæ gentis, tres ſummas in homine res præſtitiſſe exiſtimatus eſt, optimus Orator, optimus Imperator, optimus Senator.*

Digitized by Google

nator. & ſubinde: *Itaque: ſi proprium Catonis quater & quadragies Cauſſam dixiſſe, nec quemquam ſæpius poſtulatum, & ſemper abſolutum.*

Juriſconſultus PARET, NON PARET.] Nam Juriſconſulti ex illis plane ſunt, qui frigidam efflant uno ore & calidam animam. Aſt ſolennem formulam, in Judiciis frequenter uſurpari ſolitam, agnoſcunt hic & Viri Jureconſultiſſimi, videlicet, *Si paret*, quam & Feſtus interpretatur, *Si inveniatur, ſi comparet, ſi adparet.* Nobis eſt, *ſi parece, ſi parreciere*, Græci Εἰ φαίνεται. Claret ergo Arbitri mens, ac præcipue ſimilis loci conlatione cap. XIV. qui pariter de Judicibus capiendus, ut ibi monitum eſt:

Nonnumquam numis vendere verba ſolent.

Videntur enim Judicibus Juriſconſulti olim fuiſſe adhibiti, *quibus à Cæſare*, inquit Juſtinianus lib. 1. Inſtit. Tit. 2. *Jus reſpondendi datum eſt, & quorum ſententia & opiniones eam auctoritatem tenebant, ut Judici, recedere à reſponſo eorum non liceret, ut eſt conſtitutum.* Inprimis ergo & Principes illi, quorum hic etiam memoria, Servius & Labeo.

Et, quum digitos pariter extenſos porris apioque luſtraſſet.] Polluti quippe erant Anſeris cæde. Expiatio vero potius videtur coquinaria, ad Anſeriſque condimentum pertinere, quam ad ejus ſanguinis luſtrationem. *Porris* enim *Apioque* conſtitit, quæ ex oleribus principem fere in condimentis obtinent locum. *Apium* namque illud eſt vulgare, & quod ad manum habuit ſacerdos, nobis, *peregil*, dictum. De quo ſic Plinius lib. 20. cap. 11. *Apio gratia vulgo eſt, namque rami largis portionibus per jura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent* Itaque hic etiam more ſuo forte Arbiter luſit, quippe ad Satyrici ingenium mire faciunt & luſus ſimiles.

Avellanas nuces.] Ipſarum memoria etiam in Carmine libero:

Nucemve longam, quam vocant Avellanam.

De ipſis quoque ſic Macrobius lib. 2. Saturn. cap. 14. *Nux hæc Avellana, ſeu Præneſtina, quæ eſt eadem, ex arbore eſt, quæ dicitur Corylos.*

Recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur, & inde mihi futura prædixit.] Sic Virgilius lib. 4. Æneid.

——— *Pecudumque Recluſis*
Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.

Signanter Ἡπατοσκοπίαν protulit Arbiter, quæ princeps ſpecies Haruſpicinæ. inquit apud Philoſtratum Apollonius lib. 8. τὸ ἧπαρ, ἐν ᾧ φασὶ τὴν τῆς αὐτῶν μαντικῆς εἶναι τρίποδα οἱ δεινοὶ ταῦτα. *Jecur, in quo Vaticinii ſedem eſſe, dicunt ejus artis periti.* Conſulebant & tota viſcera, Hepatis autem exploratio potiſſima erat. Sed ubertim de his juxta ac erudite jam magni Viri, inprimis Briſſonius lib. 1. de Form. Stuckius de ſacrif. Gent. & noſter Delrius lib. 4. Diſquiſ. Mag. Ἀπροσδιόνυσα vero, quæ hic Interpretes nonnulli.

Epulaſque etiam lautas.] Nam Anſeres olim in deliciis valde gulonibus fuere, eorum autem præcipue jecinora. Indicat Athenæus lib. 9. Plin. lib. 10. cap. 22. Martialis lib. 13. Epig. 58. & alias, Horat. Sat. ult. lib. 2. Perſius Sat. 6. Juvenalis Sat. 5. & plures alii. Alagabalus apud Lampridium inſana prodigalitate *Canes Jecinoribus Anſerum pavit*, ita, *ut pſittacis atque faſianis leones.* & Ariſtides, difficili in morbo, diutinaque ciborum averſione, nihil pene præter Hepar Anſerinum edere potuit, ipſo teſtante Ἱερῶν λόγ. δʹ.

Cap. CXXXVIII. *Scorteum faſcinum.*] Hoc eſt, rubrum penem coriaceum, ut Suidas exſertim tradit voce Φαλλοί. Indubie eum in modum efficum membrum illud, ut ſic ad veritatem utcumque accederet. Nec aliter Priapi ſimulacris figurari conſueviſſe, indicio eſſe poteſt toties repetita ejus mentio. Catullus:

Sedet revinctus cum Rubenti Faſcino.

Tibullus:

Soles, revinctus ſacrum pampino caput,
Ruber ſedere cum Rubente Faſcino.

Carmen liberum:

Rubro, Priape, furibus minare mutino.

Et paſſim alias. Unde dies oritur improbo Martialis Epigrammati lib. 2. 33.

Cur non baſio te Philæni? calva es.
Cur non baſio te Philæni? RUFA es.
Cur non baſio te Philæni? luſca es.
Te qui baſiat, hic, Philæni, Fellat.

Rufus & *Ruber* idem color, ut prolixe apud A. Gellium diſceptatur lib. 2. cap. 26. Confecti & ex varia materie varios in uſus olim Phalli, ex ligno, *ficu* potiſſimum, qui *Ficulnei* ſæpius adpellati, ex *ebore*, ex *auro*, ex *ſerico*, & ex *lineo panno*, quibus Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex *vitro*, qui *Phallovitrobeli*, aut *Phallovitrobeli* Capitolino, ſi mendax ſcriptura non eſt, dicuntur. Erant videlicet vitrea pocula in obſcœnam pudendi figuram effigiata. Unde Juvenalis Sat. 2.

——— *Vitreo bibit ille Priape.*

Ubi Scholiaſtes: *In Vitreum penem, quos adpellant Drillopotas.* Pocillatorum icunculas, manibus illos Priapos extollentium, Pignorius Opere de Servis exhibuit. Ceterum non ſolum per obſcœnitates bibebant, ut ait Plinius; immo ipſas edebant obſcœnitates. Placentarum namque genus habuere in deliciis, pudendi quoque virilis ſpeciem omnino referentium, & *Siliginei Priapi* vocabantur. Sic Martialis edocet Ep. 69. lib. 14. Item placentæ fuere aliæ in Muliebria inguina. Sed ohe, nonne ſatis eſt impudicitiarum? ſat plura, nec vulgaria quidem, addere poſſemus, aſt pudor non ſinit.

Quod ut oleo, & minuto pipere, atque urtica trito circumdedit ſemine.] Omnia irritant Venerem languentem. Ita qui Æmilii Macri nomine circumfertur de Urtica loquens:

Cum vino bibitum Venerem Semen movet ejus,
Et melius Trita ſi jungat melque Piperque.

Lege *Trito*, & ad ſemen refero, quod & tuetur Petronius, & Ovid. 3 de Arte. Idem docet Plinius

ubi de Urticæ Semine lib. 22. cap. 13. *Et lateri medetur cum ſemine lini. addunt hyſſopum, & Piperis aliquid.*

Naſturtii ſuccum cum abrotono miſcet.] Veneficio contactus Polyænos, ineptus ad Venerem prorſus erat relictus, veraque voluptate omnino fraudatus erat, cui morbo, ut viſum eſt, omne curationis genus à miſero juvene adhibitum. Nunc vero ecce quam opportunum medicamen *Abrotonum* ſcilicet cum Naſturtio mixtum. De Abrotono namque Plinius inquit lib. 21. cap. 21. *Ramo ejus, ſi ſubjiciatur pulvino, Venerem ſtimulari, ajunt. efficaciſſimamque eſſe herbam contra omnia Veneficia, quibus coitus inhibeatur.* Quod Æmilius Macer Hypobolimæus ad verbum mutuatus eſt:

Hæc etiam Venerem pulvino ſubdita tantum
Incitat, & Veneris nocuus potata reſiſtit.

Nulliuſque adverſus nos momenti erit Plinii teſtimonium, adſerentis, *Naſturtium Venerem inhibere.* nam ibi mens ejus eſt, Generationi officere, ſi ſumatur frequenter. herba quippe natura ſua fervida eſt, deſiccanſque valde. itaque eadem prorſus ejus ratio eſt ac Rutæ, cujus fervens pariter natura. ideoque de Ruta ipſa inquit ibidem etiam Plinius lib. 20. cap. 13. *Itemque Generationes impediri hoc cibo, ideo pro fluvio genitali datur, & Venerem crebro per ſomnia imaginantibus.* Unde ipſe Macer de Naſturtio loquens:

——— *Hæc te Venerem ceu Ruta coërcet,*
Siccando ſemen, fuerit ſi ſumta frequenter.

quæ unice Plinium interpretantur. Aſt in linimentis longe diverſa ratio cenſetur, præſertim ſi admiſtum ſit cum aliis Naſturtium, quibus quum vim ſuam calidam præſtiterit, Frigidis & Maleficiatis proderit haud leviter. creberrima namque in re medica ſunt ejuſcemodi connubia medicamentorum.

Viridis urticæ faſcem comprehendit.] Apte etiam, ut titillationem Veneream excitaret, pruritu ſcilicet mordacium Urticæ foliorum. Et additum opportune, *Cœpit Lenta Manu cædere.* ita namque major pruritus, ut conſtat, incenditur. quod & Plinius innuit lib. 21. cap. 15. *Mirum, ſine ullis ſpinarum aculeis lanuginem ipſam eſſe noxiam, & tactu tantum Leni pruritum.* Nec multum abludit id Veteris Lexici: *Aca*, & *Acicla*, ἀκαλήφη. hoc eſt, *Urtica*, quod ut ferri nimirum acies ulceret.

Quid huic formæ habuit Leda ſimile? quid contra hanc Helene?] Similis illa veteris Poëtæ comparatio in feminæ pulcerrimæ deſcriptione:

Non Helena mater, nec par tibi filia Leda.
Quamvis hæc Paridem moverit, illa Jovem.

Ipſe Paris dearum lividinantium judex.]

Cur videlicet,

Electus Paris Arbiter eſſet eis,
[a] Ὄφρα καὶ ἀθανάτοισι θεμιστεύοιεν νομῆες,
Ut immortalibus etiam redderent jus paſtores,

[a] *Coluthus.*

Opportune docet Lucianus Θεῶν κρίσ. Alii fere non tangunt. qoippe καλὸς τε αὐτὸς, καὶ σοφὸς τὰ ἐρωτικά. *formoſus ipſus, & rerum amatoriarum doctus.* Et Dialog. marin. quia φιλόκαλος ὢν, καὶ οὐκ ἂν ἐκεῖνος κρίνας κακῶς. *elegantiæ ſtudioſus & ipſe quum ſit, male judicare non poterit.* Argute autem, qui hic à *Livore* primus excogitavit, *Lividinantium*. Sic Varro ſimilis Satiræ anteſignanus Agathone *Virgdemiam* excudit.

Cap. CXXXIX. *Torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quaſi quandam imaginem.*] Vexatio iſthæc juxta ac Cynicorum nequiſſima, quorum audiere Culcitræ uxores Martial. lib. 4. Ep. 53. & ſæpe alias. *Amoris mei*, id eſt, amicæ meæ, quod Propertio familiare. ſic El. 2. lib. 3.

At tu ſtulta deos, tu fingis inania verba:
Forſitan ille alio pectus Amore terit.

Alio Amore, id eſt, alia amica: & El. 3. lib. 2.

His ſaltem ut tenear jam finibus, aut, mihi ſiquis,
Acrius ut moriar, venerit alter Amor.

Hoc eſt, altera amaſia. & ſic alias. Eleganter etiam Catullus Epig. 10. mero quodam Hiſpaniſmo.

Varrus me meus ad ſuos Amores
Viſum duxerat è foro otioſum.

Plautus ſic, & alii.

——— *Prius Inachia Tirynthius ira, &c*] Solamen ſibi quærit Polyænos ab exemplis pluribus mortalium, qui pariter prius Numina ſibi ſenſerunt vehementer infenſa. & primitus Herculis meminit, cui maxime omnium viventium, fama eſt, Junonem infenſam & inimicam fuiſſe, quod è pellice Jovis Alcmena natus foret. eaque propter ingentia ille pericula ſubiit, quæ ei perdendo Juno per dolum propoſuerat. *Inachia* ergo, id eſt, Junonia. *Inachia* enim Juno dicta, quod non vulgare eſt. ab *Inacho* indubie fluvio Argivæ Junoni conſecrato, ut tradit Pauſanias, de eoque fuſe Plutarchus, ὁ γνήσιος, de Fluminibus. Ita Ἰναχὶς Ἥρη dicitur Nonno initio libri ultimi Dionyſiacôn, hoc eſt, *Argiva*, ut *Inachides mulieres*, & *Inachia fora*, &c. pro Argivis eidem uſurpantur.

——— *Onus cœli tulit.*] Quomodo hoc capiendum ſit, Apollodorus edocet lib. 2. Biblioth. Undecima Herculis ærumna fuit, Aurea mala ab Heſperiis reportare. Aſt, quum præmonitus à Prometheo foret, ne ad Heſperidum hortos ipſe accederet, ſed ad ea accipienda Atlantem mitteret, neceſſe habuit, Atlantis interea ſubire vices, eique in cœlo ſuſtinendo ſuccedere. Itaque laboris illud minime ei Juno. Euryſtheusve, primitet impoſuere, ſed ei ex illo undecimo fuit ortum.

——— *Ante profanam*
Junonem Pelias ſenſit.] Pelias Neptuni filius ex Tyrone, qui quum primum adultus novercam matris occidit, ſuperque ipſam Junonis aram jugulavit. καὶ καθόλου διετέλει τὴν Ἥραν ἀτιμάζων, ἐστασίαζον δὲ ὕστερον πρὸς ἀλλήλους. *Eamque ob rem nullo unquam honore Junonem adſeciſſe memoratur, atqui poſtea inter ſe diſcordiam exercere non deſierunt*, inquit Apollodorus lib. 1. Unde

Digitized by Google

Unde patet, nauci non eſſe lectionem illam, *Profanus*, immo recte illi omnino, qui præferunt.

——— *Tulit inſcius arma Laomedon.*] Laomedon ſcilicet Trojanorum Rex. Ipſe valde ſibi inſenſum habuit Neptunum, quapropter cetum cum inundatione in regionem ſuam immiſit, quod, quicquid offendebat in campis, corripiebat. Hercules illud occidit, pacta cum Laomedonte mercede, quam poſtea non ſolvit. Quod facinus vindicaturus Hercules, finita jam Jaſonis expeditione, ad Troadem adpulit. *Inſcius*, ergo Arbiter inquit, nam improviſus & inopinatus Hercules adfuit Ilio tunc expugnando. Ejus mentem patefacit Diodorus lib. 4. Λαομέδων δὲ, ἀπροσδοκήτου τῆς παρουσίας τῶν πολεμίων γεγενημένης, δύναμιν ἀξιόλογον συναγαγεῖν ἐξεκλείσθη διὰ τὴν ὀξύτητα τῶν καιρῶν ἀθροίσας δὲ ὅσους ἐδύνατο, μετὰ τούτων ἦλθεν ἐπὶ τὰς ναῦς. *Interim Laomedon inexſpectate hoſtis adventu perculſus, dum juſtum exercitum nequit, quas per anguſtias temporis poteſt copias, tumultuario conligit, eaſque adverſus claſſem educit*, &c. Apollodorus item fuſe narrat lib. 2.

——— *Gemini ſatiavit numinis iram Telephus.*] *Gemini numinis*, Minervæ interpretor, qua Artium omnium, qua Bellorum, deæ. *Telephus* Herculis filius fuit, quem ex Auge ſuſcepit. Eum odio Minerva habuit, quod in ejus templo à matre fuiſſet expoſitus, eaque propter vi peſtilentiæ ingenti ſuam adfecit regionem, quouſque Aleus pueri avus eum in Parthenium montem deferendum exponendumque dedit, ubi eſt à cerva nutritus, exinque *Telephus* vocitatus. Apollodorus etiam tradit lib. 2.

Satiavit.] Pariter ut Ovidius uſurpavit lib. 6. Transform. ubi Latonam Niobe indignabunda adfatur:

Paſcere crudelis noſtro, Latona, dolore,
Paſcere, ait; Satiaque meo tua pectora luctu,
Corque ferum Satia.

——— *Et regnum Neptuni pavit Ulyxes.*] Plene Homerus in Odyſſea, decantatumque ſatis in Scholis Grammaticulorum.

Me quoque per terras, per cani Nerees æquor,
Helleſpontiaci ſequitur gravis ira Priapi.] Ex pluribus enim locis (autumo & alias nos dixiſſe) ſuperſtitioſam nimis Petronii religionem licet obſervare, quo & verſuum horumce ſententia omnino referenda eſt. Vehementer Priapi numen, ille fecit, ſibi iratum Encolpium exinde agnoſcere, ex quo myſteriis ejus profanus interfuit, turbavitque. Id ergo, quippe *inexpiabile ſcelus* admiſerat, illi Quartilla minatur cap. XVII. *Non enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit.* Hujus poſtea facinoris non ſemel aut iterum pœnas luit, ſed paſſim. Eventuum enim, quos memoria ſuggeret, indicium faciemus. Capite xcv. Licæ verba ſunt: *Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere, Encolpion, quem quæris, ſcito à me in navem tuam eſſe perductum.* Poſtidea bis à Circes congreſſu, & fors haud ſemel à pueri, diſceſſit ſine voluptate. Quo etiam & indubie facit illud cap. ſequenti. *Nec ſe rejiciebat à blanditiis doctiſſimus puer, ſed me Numen Inimicum ibi quoque invenit.* Ea propter ſibi conſcius Encolpius, ſive Polyænos, Numinis Genium lenire ſæpe conatur. cap. CXXXI. inquit, nam ibi diſtichon hocce inſerendum eſſe, recte cenſuerunt olim Viri Eruditi:

——— *Tu ruſtice cuſtos*
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

Pluribus autem verſibus cap. CXXXVIII.

Nympharumque Bacchique Comes, &c.

Et tandem in præſentia exclamat:

Me quoque per terras, &c.

Helleſpontiaci Priapi.] Sic Virgilius lib. 4. Georgicor.

Helleſpontiaci ſervet tutela Priapi.

Ubi Servius: *Hic autem Priapus fuit de Lampſace civitate Helleſponti, de qua pulſus propter virilis membri magnitudinem, poſt in Deorum numerum receptus, meruit numen eſſe hortorum.* Strabo autem lib. 13. Urbem maritimam cum portu in Helleſponto memorat, *Priapum* nomine, quod à Priapo habuit, qui ibi colitur.

Te noxam meruiſſe.] Viri docti jam olim de *Noxa* ac *Noxia* diſſertarunt. Id autem certius hic proferre poſſumus, *Noxiam* peccatum eſſe, *Noxam* pœnam peccati. Cornelius Fronto diſertim: *Noxia eſt culpa, id eſt, peccatum, Noxa pœna.* Feſtus latiuſcule. Ita & hic Petronius plane. Symmachus item lib. 1. Ep. 49. *Ne NOXAM MERUISSE videatur.* Sic item Ep. 59. Sic & plures alii.

Chryſis intervenit, amplexuque effuſiſſimo me invaſit.] Amabat namque illum, quæ prius oderat cap. CXXXVIII. *Chryſis, quæ priorem fortunam tuam oderat*, &c. & pluribus anterius cap. CXXVI. *Nolo, inquit, tibi tam valde placeat*, &c. Adulterum enim dominæ deperire, ſæpius ancillis contigit. Elegans eſt hujus argumenti Ariſtæneti epiſtola lib. 2. cujus principium. Θεράπαινά τις παιδίου τοῦ μοιχοῦ τῆς δεσποίνης ἠράσθη.

Tu deſiderium meum.] Cicero ad uxorem lib. 14. Ep. 2. *Hem mea lux, meum Deſiderium.* & iterum, epiſtolæ clauſula, uxorem & filios adloquens: *Valete mea Deſideria, valete.* Sed de his copioſa aliis jam meſſis.

Numquam finies hunc ignem, niſi ſanguine exſtinxeris.] Haud abludunt verſus illi limatiſſimi Valerii Æditui:

Quid faculam præfers Phileros, quæ nil opus nobis?
Ibimus; hic lucet pectore flamma ſatis.
Iſtam non potis eſt vis ſæva exſtinguere venti,
Aut imber cœlo candidus præcipitans.
At contra hunc Ignem Veneris, ſi non Venus ipſa,
Nulla eſt, quæ poſſit, vis alia opprimere.

In Arbitri vero verbis ſumma latet nequitia, frequentiori namque coitu ſanguis emittitur, cujus ratio manifeſtaria ex medicorum filiis, didicique ex Avicenna jam olim. purus putuſque ſanguis ſemen eſt in teſticulis dealbatus, conſtatque plane, in creberrimo coitu

dealbari non poſſe. Quæ haud dubio ſententia Juvenalis eſt Sat. 1.

Partes quiſque ſuas ad menſuram inguinis hæres
Accipiat, ſane mercedem Sanguinis. ———

Unus ex novitiis ſervulis.] Crotone ſcilicet habitis, qui nequicquam erant conſcii mimicæ ſimulationis, ac technarum. Sic & loquutus Cicero in Piſonem: *Nemo queritur, Syrum neſcio quem de grege Novitiorum factum eſſe Conſulem.*

Cap. CXL. *Quæ multas ſæpe hæreditates officio atatis extorſerat.*] Innuit Philumenem ex illis fuiſſe,

——— *Quæ Teſtamenta merentur*
Noctibus.

ut ait Juvenalis Sat. 1. *Officium* autem verbum eſt nequam, quod ſatis jam ex Seneca Patre notum lib. 4. contr. Pari autem notione, atque hic Arbiter, prius uſus Ovidius lib. 3. Amor. El. 7.

At nuper bis flava Chio, ter candida Pitho,
Ter Libas Officio continuata meo eſt.

Quod autem *Officium* hocce, exſertim prodidit Etruſcus Maximianus:

Carnis ad Officium carnea membra placent.

Et floris extincti.] Simili prorſus figura Veſprucius Spurinna Poëta vetuſtus & elegans dixit *tepidum florem* Ode 1. De Contemtu ſeculi:

Soli qui Sapientiæ,
Poſt Florem Tepidum, nec ſtabilem gradum
Ætatis, ſenium dicat.

Sic nos, *en la flor de ſu edad.* Sic & Appulejus in Apologia:

Ætatis Florem floribus ut decores.

Ad Pygiciaca ſacra.] A *Pyga* indubie, quæ cauda ſalax Antiquis erat, unde & nuptum noſtrum vocabulum deductum. Sic & impudicis Numinibus *Sacra* fieri olim ſolita, vidimus ſupra, quum de opertaneis Priapi Sacris loquuti ſumus; produximuſque ſat adpoſitum Epigramma illud:

Quum Sacrum fieret deo ſalaci,
Conducta eſt pretio puella parvo,
Communis ſatis omnibus futura, &c.

Lumborumque ſolutorum.] Hoc eſt, elumbem, parumque jam rei venereæ idoneum. libidinis namque ſedes Lumbi ſunt, & ab ipſa Libidine denominatos, crediderunt non contemnendi Grammatici. Pariter uſurpavit Perſius Sat. 1.

——— *Quum carmina Lumbum*
Intrant, & tremulo ſcalpuntur ubi intima verſu.

Ubi Scholiaſtes: *Dicitur enim libido Lumbis immorari.* Idem prorſus ſenſerunt Græci. apud Lucianum in Aſino inquit Palæſtra: Ὀσφὺς ἡμῖν ὑγρᾶς ἐπικαλεῖται, μακάριος ὅστις ἐνταῦθα ἐνεβάψατο. *Lumbis meis paullum humoris ſuperabundat, ex quo, beatus erit, ſi quis paullulum aeguſtarit.* & iterum ibidem. & ſæpe alias. Unde quæſtio illa Varronis περὶ ἐξαγωγῆς luce jam claret meridiana: *Quam ſympathiam Lumbi ad oculos haberent.* Nam Ariſtoteles Problem. 2. Sect. 4. quod eſt, Διὰ τί τῶν πλείονι ἀφροδισίοις χρωμένων ἐπιδηλότατα συνιζάνει τὰ ὄμματα καὶ τὰ ἰσχία; *Cur iis, qui rem Veneream immodice agunt, oculi & clunes manifeſte ſubſideant,* inquit: ὅτι δὲ μεγάλην ἔχουσι τὰ ὄμματα τὴν δύναμιν, καὶ ὁ τόπος αὐτῶν πρὸς γόνιμα, &c. *Oculos vero, & locum his proximum, vim ad procreationem maximam obtinere,* &c. quæ huc mirifice faciunt. Sic & lib. 2. de Generat. Animal. cap. 7. Ὅτι γὰρ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τόπος σπερματικώτατος τῶν περὶ τὴν κεφαλήν ἐστι. δηλοῖ δ' ἐν μὲν ταῖς ὁμιλίαις μετασχηματιζόμενος ἐπιδήλως μόνος. καὶ τοῖς χρωμένοις πλείοσιν ἀφροδισίοις, ἐνδιδόασι τὰ ὄμματα φανερῶς. *Sedes enim oculorum maxime omnium locorum capitis ſeminalis eſt. Quod patet, quum ſola ipſa per coitum Venereum manifeſte immutentur, & uſu immodico rei Venereæ oculi aperte langueant, & ſubſideant.*

Ut ſederes ſupra commendatam bonitatem.] De hacce Elephantidos Tabella ſupra jam ad verba cap. XXIV. *Equum cinædus mutavit*, quæ hic haud importune memoranda. Referendum item, *ſupra commendatam bonitatem*, ſcilicet ad Veneris illam, quam Eumolpus ſimulaverat, ineptitudinem.

Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipſe jacebat, ſubiret.] Pariſſimus locus cap. XCVII. unde & nunc recipit clarorem Petronius: *Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum ſubiret, annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, ſicut olim Ulyſſes pro ariete adhæſiſſet, extentus infra Grabatum ſcrutantium eluderet manus.* Sub lectum ergo ingreditur Corax *quadrupes*, ut dixit de Nerone Tranquillus.

Ad effectum ſpectares] Parilis τῷ *Effectus* apud Martialem uſus lib. 11. Ep. 82.

Ergo ſine Effectu prurit uterque labor.

Ut ſpiſſares officium.] Non Venerium, ut perperam hic Interpretes accipiunt, & alias alii. Motus quippe Coracis officium eſt, quod Spiſſandum, nam prius ille lente ſenem commovebat, parique motua lentitudine puella eundem reciprocabat. Acute ideo Scioppius *lente*, non *lento parebat imperio*, in Symbolis, & in libro meo, ſcripſit. ni fors *lento* adverbialiter poſitum ſit, ut *vario*, *manifeſto*, *dubio*, &c.

Sic inter mercenarium amicamque poſitus ſenex.] Injurius hic valde in Eumolpum nuperus Interpres, qui medius quippe inter puellam & Coraca, cum illo confundit Auſonii Epigr. 112. —— *qui facit, & patitur.* quum nihil adeo in re ſimili excogitari poſſit diverſum. Mire autem Epigramma illud *Triplicem* illam Suetonii *Connexionem*, cujus ſpectaculo delectabatur Tiberius, illuſtrat ac exprimit. vid. ejus vit. cap. 43.

Veluti oſcillatione ludebat.] Nota jam res, *Oſcillum*, & *Oſcillatio*, & quam apte dictum de ſene hinc inde ab amica mercenarioque motu reciprocante pulſo, Luſus originationem Hyginus Fabula 131. tradit, & iterum Aſtronomicis in Arctophylace, paucis immutatis. Philargyrus potiſſimum ad Oſcos trahit in Georg. Virg. At Bulengerus latius perſequitur Theatro

Digitized by Google

tro ſuo, exprimitque, ni fallor, icunculis in Arte Gymnaſtica.

Sororis ſuæ automata.] Plane adluſio eſt ad illa Pegmata, quæ machinamentis occultis attollebantur, & deprimebantur, de quibus nos ſupra. Id antem ut puellæ hic penitus conveniat, oſtendere haud neceſſum, nec aliter cum Doctis nugari.

Doctiſſimus puer.] *Doctus*, dictum de nequitiarum peritia. Sic de æque improba puella Vetus quidam Epigrammatarius:

Hic jacet exutis Dionyſia flebilis annis;
Extremum tenui quæ pede rupit iter.
Cujus in octava laſcivia ſurgere meſſe
Cœperat, & dulces fingere nequitias.
*Quod ſi longa * tuæ manſiſſent tempora vitæ,*
DOCTIOR in terris nulla puella foret.

Lege *ſua*, nam Marmor ibi de illa loquitur. Hinc jam patet *Docto* epitheton adpoſitiſſimum *Archimimo* in Senecæ fragmento apud D. Auguſtinum de Civit. Dei lib. 6. cap. 10. & fruſtra eſſe, qui emendare satagunt. Claret itidem alius Petroniani loci improbitas cap. cv. ubi de Lyca ſermo eſt ex inguinibus, tanquam ex ungue leonem, pernoſcente Encolpium: *Quum homo prudentiſſimus, confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam DOCTE pervenit.* Sic eleganter Catullus Carm 12. *Diſertus* uſurpavit:

——— *Eſt enim leporum*
DISERTUS puer, ac facetiarum.

Quod de nequam moribus pueri procul dubio capiendum, uti Martialis illud lib. 11. Ep. 20.

Quæris, cur nolim te ducere, Galla? DISERTA es:
Sæpe ſolœciſmum mentula noſtra facit.

Dii majores ſunt.] Θεοὶ μεγάλοι, & qui *dii Majorum gentium* dicti, Enniano diſticho comprehenſi: *Juno, Veſta, &c.* inter quos & *Mercurius* recenſitus, nominatimque & hic Petronio memoratus. Principes enim illi dei olim habiti, *Conſuleſque* cum Jove, ac *Conlegæ*, dicti, uti notatum Marciano Felici, D. Auguſtino, & aliis. Contra, *dii Minores*, *dii Minuti* nominantur Plauto in Caſina 2. 5.

Me reſtituerunt in integrum.] Supra loci hujuſce meminimus ad verba cap. cxxxi. *Ecquid hodie Totus veniſti?* Mutilatus eſſe cenſebatur Polyænos parte, *quam manus irata præciderat*, hoc eſt, cujus uſum ademerat ſagæ nequitia. Eam autem quum jam Mercurius ei, diique majores, reddidiſſent, id eſt, ejus uſuram, jure merito in Integrum nunc adſerit eſſe reſtitutum.

Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere ſolet.] Complexus duo hæc Mercurii munia etiam Lucianus deorum dialog. Ὑπόπτερός τ' ἐστὶ, καὶ ῥάβδον τινὰ πεποίηται θαυμασίαν τὴν δύναμιν, ᾗ ψυχαγωγεῖ, καὶ κατάγει τοὺς νεκρούς. *Alatus autem quoque eſt ac virgam quandam adparavit, mirificam poteſtatem ac vim habentem, qua animas Evocat, & Deducit mortuos.* Prudentius quoque lib. 1. Contra Symmachum:

Nec non Theſſalica doctiſſimus ille magia,
Traditur extinctas ſumtæ moderamine Virgæ
In lucem revocaſſe animas, Cocytia lethi
Jura reſignaſſe, ſurſum revolantibus umbris,
Aſt alias damnaſſe neci, penituſque latenti
Immerſiſſe Chao.

Ceterum longe aliud eſt, quod nos hic quærimus, ubinam ſcilicet munere fungeretur animas revehendi Satelles Orci, quum illuc duceret, unde negant videlicet redire quemquam? Nam illud nequicquam ſufficit, quod de Proteſilao fabulator reliquit ſcriptum Hyginus Fab. 30. *Uxor Laodamia Acaſti filia, quum audiſſet Proteſilaum periſſe, flens petit à diis, ut ſibi cum eo tres horas colloqui liceret. quo impetrato, à Mercurio Reductus, tres horas cum eo collocuta eſt. Quod iterum quum obiſſet Proteſilaus, dolorem pati non potuit Laodamia.* Unde Papinius in Genethliaco Lucani dixit:

——— *Solet hoc patere limen*
Ad nuptas Redeuntibus Maritis.

Tres vero, Alceſtim, Theſeum, & Ulyſſem, quos in De Luctu addit Lucianus, Mercurius non reduxit. Præterquam quod id genus exempla,

Quando hæc rara avis eſt,

negotium non conficiunt. Aliud ergo neceſſario quæſtiunculæ effugium requirendum eſt. Ego autem non effugium proferam, ſed rectam ejus ſolutionem; hoc eſt, hacce in re ipſummet Antiquorum arbitrium. Inſigne olim exſtitit Pythagoreorum dogma illud adſerentium, Animarum omnino eſſe μετεμψύχωσιν. Hac enim ratione migrare animæ in alia corpora credebantur. Anima ſcilicet, defuncto jam homine, ibat in infernum, uſque dum pœnis purgaretur. poſtea vero ad Elyſium tranſmiſſa, per multa ſæcula ibidem detinebatur, donec à Deo, conſtituto annorum curriculo perfecto, lethæiſque potatis ſubinde aquis, omnium præteritorum prorſus oblita, novum jam informare corpus adpeteret. Non tamen omnibus alia corpora deberi, arbitrabantur; ſed nonnullis tantum: neque iis fortuito, ſed fato. Latius omnia hæc Anchiſes apud Virgilium exponit ſumma elegantia 6. lib. Æneid. hiſce verbis:

——— *Animæ, quibus altera fato*
Corpora debentur.

Per plures verſus. Animas ergo ex tenebris in lucem iſtam evaſuras, reverſuraſque denuo ad corpora, Mercurius ab Orco Reducere exiſtimabatur. quæ mens indubie ejuſdem Poëtæ principis eſt, quum ſubdit:

Has omnes, ubi mille rotam volvere per annos,
Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno,
Scilicet immemores ſupera ut convexa reviſant,
Rurſus & incipiant in corpora velle reverti.

Sic Servio placuit, quo trahit & illud 4. Æneid.

——— *Animas ille Evocat Orco*
Pallentes, alias ſub triſtia Tartara Mittit.

Adſtruxere itidem animarum reditum illum & Mathematici plures, quorum Varro meminit, retulitque in

Digitized by Google

in De Civit. Dei 22. cap. 28. S. Auguſtinus in hunc modum: *Genethliaci quidam ſcripſerunt, eſſe in renaſcendis hominibus, quam adpellant παλιγγενεσίαν Græci. Hanc ſcripſerunt confici in annis numero quadringentis quadraginta, ut idem corpus, & eadem anima, quæ fuerant conjuncta in homine, aliquando eandem rurſus redeant in conjunctionem* Eadem fuit & Chryſippi Philoſophi ſententia, adteſtante Lactantio lib. 7. Divin. Inſtit. cap. 23.

Me gratioſiorem eſſe, quam Proteſilaum.] Quippe jam nervos ſuos receperat Encolpius. Hocce ex Martiale unice elucidandum lib. 1. Ep. 36.

Tamquam conjugibus ſuis mariti
Non poſſunt ſine mentula placere.

Laodamiæ autem placuit adeo Proteſilaus, ut, abſentivus quum eſſet, ab imaginis ejus ceræ complexibus ſibi non temperarit; nec, quum mortuus, quin à diis peteret, ut diem unum, (Luciano actore) vel tres horas (Hygino) reviviſceret; ipſoque frui ſibi liceret. Huc & mirifice facit illud Arbitri de Matrona Epheſina cap. CXI. *Deinde, ut & corpus jacentis conſpexit, & lacrymas conſideravit, faciemque unguibus ſectam: ratus ſcilicet, quod erat, deſiderium extincti non poſſe feminam pati, &c.*

Deorum beneficia.] Dixerat namque prius: *Dii majores ſunt, qui me reſtituerunt in integrum, &c.*

Tractat.] Impudice. Sic verbum obſcœni Scriptores uſurpant. Carmen Ithyphallicum:

At non longa ſatis, non ſtat bene mentula craſſa,
Et, quam ſi Tractes, creſcere poſſe putes.

Socrates deorum, hominumque judicio ſapientiſſimus.] Sic jam olim locum ſuppleveram ex Apollinis illo nemini ignoto Oraculo, quod & Vitruvius initio lib. 3. refert paribus verbis. Sic poſtea & Bourdelotius edidit. Pariſiana autem editio habet, *Vere Sapientiſſimus.*

Quod numquam neque in tabernam conſpexerat, nec ullius turbæ frequentiori ſe concilio, &c.] Ne ſacellis pecunia ſonantibus, pro hamis à Levatoribus, & Planis in turbam injectis, ut piſciculus ineſcaretur; quod frequenter furibus contingebat, ut docet paullo poſt Arbiter, totiuſque fragmenti hujuſce ſententia mire ſic ſibi conſtat, & cohæret. Furaciſſimum natura ſua Socratem memorant monumenta Veterum, omniumque viventium impuriſſimum caput. Diogenes, Cicero de Fato, Alexander Aphrod. περὶ εἱμαρμένης, Ariſtophanea Nebulis, & alias, plures alii. at ille naturæ vitia rationis ac virtutis norma conrexit, ut nunc etiam ex Arbitro ediſcimus, mireque id verbum, *crediderat*, exprimit.

Unde plani autem, unde levatores, &c.] *Plani* hic & *Levatores* impoſtores ſunt illi, qui, haud aliter ac piſcatores, hamis videlicet eam imponentes eſcam, quam ſciunt adpetituros eſſe piſciculos, in turbam ſonantes ære ſacellos projiciebant ad ineſcandos fures. Ea utitur ſimilitudine Arbiter, ut aſtum illorum oſtendat: *Sicut muta animalia cibo ineſcantur, &c.* Apte enim illi *Plani* vocantur, hoc eſt, fallaces, nam Feſtus inquit: Ἄλην *Græci* τὸν πλάνον, *id eſt, Fallentem, adpellant.* & Gloſſarium Vetus MS. *Implanavit, ſeduxit; Implanat, ſeducit.* Nec illud Acronis abludit: *Planus nomen eſt hominis, qui ſolebat multos ſic fallere, in quorum vehicula voluiſſet tolli, ut fingeret, ſe crus fregiſſe.* Pariter & *Levatores* dicebantur, uti ex Arbitro liquet, quod & veteres Gloſſæ videntur adnuere: *Planare, Levare.* inquit, *viverent*, id eſt, victum quærerent, qui purus putus Hiſpaniſmus eſt, *de eſſo viven.*

Muta animalia.] Piſces. Lucanus,

Mutas ſquammigerûm pecudes,

vocavit, & paſſim omnes latinæ locutionis Magiſtri. Eumelus, ſive Aretinus eſt, Titanomachiæ ſcriptor, piſces ſic ἔλλους adpellavit; alii ἔλλοπας, ab aliis autem aliter atque aliter dicti, puta ἀναύδοι, ἄφθογγοι, ἀφώνητοι, λιπόφθογγοι, &c.

Cap. CXLI. *Apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſervari, ut à propinquis ſuis conſumantur defuncti.*] Anthropophagi plures. Sidones parentibus ipſis non pepercere. Zenobius: Οἱ Σιδῶνες τοὺς γονεῖς ἐσθίουσι, χωρὶς τῆς κεφαλῆς, τὴν δὲ κεφαλὴν χρυσοῦσιν *Sidones parentes devorant, excepto, quod inaurare ſolent, capite.* Alii Regum tantummodo capita inaurabant, alii pro poculis habebant. Vide autem, ut Arbitro additum ſcite, *à propinquis ſuis.* Sed de his hic non plura.

Quibus animis devoverunt ſpiritum meum.] Exſecraverunt, & diris imprecationibus vitam meam proſecuti ſunt. Sic Naſo in Ibin:

Nunc, quo Battiades inimicum Devovet Ibin,
Hoc ego Devoveo teque tuoſque malo.

Spiritus pro vita, ſæpe Scriptores boni, uti alibi dicimus, uſurparunt. Recte habet interpretatio, nam captatores illi, qui teſtamento Eumolpi legata habebant, avide diſceſſum ejus exoptabant.

Excæcabat ingens fama oculos, &c.] Fama divitiarum Eumolpi. Cæci namque Avari prorſus efficiuntur, ubi avida eos pecuniæ cupiditas invaſit. Supra hoc latiuſcule patefecimus ad verba fragmenticuli cap. LXXXII. *Sed omnes Opertis oculis bona ſua computant.* quæ vide.

Viſcera.] Id eſt, Membra, uti ſæpe Priſci. Cicer. Tuſcul. 2. *Sparta vero pueri ad aram ſic verberibus accipiuntur, ut multus è viſceribus ſanguis exeat.* Solinus cap. 22. *Eſſe illic & Panotiorum gentem, quorum aures adeo in effuſam magnitudinem dilatentur, ut Viſcerum illis reliqua contegant: nec amiculum aliud ſit, quam ut Membra membranis aurium veſtiant.* Iterum cap. 25. *Regionem partim tenent barbari, quibus per artifices plagarum figuras jam inde à pueris varia animalium effigies incorporantur, inſcriptiſque Viſceribus, hominis incrementi pigmenti notæ creſcunt.* Et Seneca in Thyeſte Act. 4. Sic Beatus Eugenius, Epiſcopus Toletanus, & pius Poëta, in Crapulam:

Propenſè ſtomachum qui farcis dape ciborum,
Viſcera craſſa vehis, ſed macra corda geris.

De-

Digitized by Google

Decreſcit ſenſu, Grandeſcit corporis auctu,
Carnea fit moles Membra caduca ferens.

Et alibi de Morte loquens:

Omnia vitali privantur Viſcera motu,
Clauduntur oculi, garrula lingua tacet.

Quod autem Eumolpus paullo ante præmiſerat, neutiquam hîc nos ſinit ambigere: *Omnes, qui in teſtamento meo legata habent, præter liberos meos, hac conditione percipient, quæ dedi, ſi CORPUS MEUM IN PARTES CONCIDERINT, & adſtante populo comederint.*

Sed centies ſeſtertium comeſſe] Quod quum antiquitus inſolitum non foret, ſolatium quoque deluſis captatoribus eſſet tempeſtivum; *multorum* quippe *bonorum*, ſcilicet largitorum, veluti *Penſatio* ſic fieret. nam ut Juvenalis inſectatur Sat. 1.

——— *Una comedunt patrimonia menſâ*

Et plura congerunt, qui de Luxu Romanorum memoriæ eruditas lucubrationes prodiderunt.

Quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus] Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagogi cap. 1. poſtquam varia recenſuit piſcium & avium genera, ſubdit: Ταῦτα τοῖς ἡδύσμασιν ἐξαλλάττοντες οἱ γαστρίμαργοι τοῖς ὄψοις ἐπικεχήνασιν. *Hæc condimentis immutantes, ii, qui ſunt gulæ dediti, obſoniis inhiant.* & ſubinde pluribus. Hujuſce artis inſignis apud Græcos *Mithæcus* fuit, ut retulit Maximus Tyrius Diſſert. 6. uti apud Romanos *Apicius*, ut Plinius, & alii; exſtatque, ſi verum eſt, adhuc ejus gulæ ingenioſum ſpecimen.

Et ſtomacho conciliatur averſo] Pariſſime Arnobius, quum lib. 7. quærit ab Gentibus, an Dii ſui *Averſionibus ſtomachorum laborant? & ad expellenda faſtidia ſaporum varietas quæritur, &c.* Averſionem illam ſtomachi ἀποσιτίαν Galenus vocat 8. De compoſit. medicament. cap. 3.

Saguntini, &c.] Longa Sagunti obſidio fuit, unde omnium rerum inopiam oboriri neceſſum erat, ut ait Livius lib. 21. cap. 11. Cum Arbitro autem D. Auguſtinus l. 3. De Civit. Dei cap. 20. *Primo Fame contabuit, nam etiam ſuorum cadaveribus à nonnullis paſta perhibetur.* Inde in proverbium venit *Saguntina fames.* de quo conſulendi Adagiographi.

Petavii] Forte legendum, *Petavonii*, ab urbe Petavonio Hiſpaniæ Tarraconenſis, teſte Antonino, Πεταυόνιον Ptolemæo lib. 2. Geograph. cap. 6. quos cum Saguntinis conjunxiſſe, valde enim veroſimile eſt, quum utrique Hiſpanici populi ſint, & animi virtute ac robore etiam pares. Haud infelicem equidem judico emendationem iſtam, quum *Petaviorum* ſedes nuſquam gentium compareant, niſi Plato conlocet in ſua Republica, aut in Utopia Martyr Thomas Morus. *Petovium* autem oppidum priſca Marmora exhibent apud Gruterum p. 608. 5. & alibi, vide & Ortelii Theſaurum voce *Petovio.* Eorum autem, qui *Petillini* ſcribunt, haud eſt parvi habenda emendatio.

Quum eſſet Numantia à Scipione capta] A Scipione nempe Africano minore, qui ſic nuncupatus ad diſcrimen Scipionis Africani avi ſui. Minor ergo Scipio tertio bello Punico tandem magnam Carthaginem incendit, evertitque penitus, quum prius Secundo Punico bello concuſſiſſet avus. Adpoſite ergo Florus Bello Numantino lib. 2. *Ceterum Duce Scipione Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto, tandem etiam in ultionem excanduit.* In ultionem ſcilicet ignominiarum, quibus Numantini adfecerant Romanos.

Semeſa in ſinu corpora] Fuſe Appianus in Hiſpanicis narrat extremas Numantinorum ærumnas, rabioſamque famem. Signanter vero ad Arbitri inluſtrationem faciunt illa Valerii Maximi: *Quapropter capta jam urbe, complures inventi ſunt, artus & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes.*

Maſſilienſes, quotiens peſtilentia laborabant, &c.] Fragmentum hucce, quod à Petronio habuiſſe, Servius diſertim prodidit ad illud 3. Æneid. *Auri ſacra fames*, veluti genuinum diſcerpti corporis fruſtulum, admiſimus nunc in calce reliquorum ſuperſtitum, nec aliter viris doctis jam viſum. Morem autem illum alii Scriptores priſci retulerunt.

Verbenis] Herba eſt *Verbena* in Luſtrationibus adhiberi ſolita, quapropter ab Appulejo, ni fallor, *Luſtrago*, vocatur. Hoc enim Luſtrale ſacrificium eſt, quod & *Amburbale*, & *Amburbium* dicebatur, quum urbes luſtrarentur. Ideo Verbena Græcis olim nobili adpellatione inſignita, quæ nempe erat ἱεροβοτάνη conjunctim, ſive divulſe ἱερὰ βοτάνη, ut vocatur Dioſcoridi, hoc eſt, *herba ſacra.* Abuſive tamen Verbenæ adpellabantur omnes herbæ ſacratæ. unde nonnulli volunt ideo dictas eſſe *Verbenas*, quaſi *herbenas.* Sed de his toto flumine Viri jam docti.

Et veſtibus ſacris] Bene qui de *Inſulis* capiunt, quippe quæ, juxta ac Sacerdotum, exſtiterint Hoſtiarum quoque ornamentum olim. Feſtus: *Inſulæ ſunt filamenta lanea, quibus Sacerdotes, & Hoſtiæ, Templaque velabantur.* Plane & illa erat victima Luſtralis.

Circumducebatur per totam civitatem] Sic factum in urbium Luſtrationibus, ſacrumque ideo *Amburbium* vocatum, Servio doctore, quod urbem ſcilicet circuiret, & ambiret hoſtia. Exſertim Appulejus initio lib. 3. *Tandem pererratis plateis omnibus, & in modum eorum, qui Luſtralibus Piamentis minas portentorum hoſtiis Circumforaneis Expiant. CIRCUMDUCTUS angulatim forum, ejuſque tribunal adſtituor.*

Cum execrationibus] Unde *Anathemata* à Græcis ſacri illi homines dicebantur, quo & D. Paullus adluſit, quum ſcripſit ad Romanos, *ſe optare Anathema eſſe.*

Plaudite.

N E R O

Ad Judices, poſtquam canere deſiſſet:

OMNIA QUÆ FACIENDA, EQUIDEM FECI; SED EVENTUS EST IN MANU FORTUNÆ.

Arriani Epictetus.

ὍΤΑΝ ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τίποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ, εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι. τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ.

Quum aliquem angi video, dico: Quid iſte ſibi vult? Niſi aliquid earum rerum, quæ penes ipſum non ſunt, vellet, num angeretur? Qua propter CITHAROEDUS, etiam quum ſolus cantat, non angitur: ſed Theatrum ingreſſus, licet admodum vocalis ſit, & Citharam bene pulſet, tum vero angitur. Neque enim tantum bene cantare vult, ſed laudari etiam: id quod jam penes ipſum non eſt.

D I S-

DISSERTATIONES ET PRÆFATIONES VARIÆ, DE VITA ET SCRIPTIS TITI PETRONII ARBITRI.

D. JOAN. LISTHIO, SECRETARIO ET CONSILIARIO CÆSAREÆ MAJESTATIS, AMICO VETERI SUO

JOAN. SAMBUCUS PAN.

SYLVULAM hanc Satyricam, eruditam, & variam, adeoque ob fictas narratiunculas, nec vulgaris imitationis poeticæ quædam exempla, inſignem, reſtitutam, ac pæne integram ad te mitto. Nam cum ante annos XLV. de unico exemplari manuſcripto Lutetiæ impreſſa eſſet, & nulla linea ſine mendis, aut aliquo defectu legeretur: hortatu Pulmani, viri doctiſſimi, qui aliquot Hadriani Junii, (quem honoris, & amicitiæ cauſa, eruditioniſque nomino) obſervationes, atque etiam ſuas mihi oſtenderat, cum vetuſto meo codice diligenter contuli, integras paginas addidi, loca præter alios plus quam quinquaginta reſtitui, ut nihil ad ſenſum, & auctoris probitatem in his reliquiis lector ſit requiſiturus. Hanc opellam tibi vovi, meque, ut facis, redamare ne deſinas. Viennæ, 1564. in feſto Martini.

PETRONII ARBITRI VITA.

PEtronii Arbitri vitam deſcribere in tanta temporum obſcuritate perdifficile eſt. Ne tamen nihil dicamus, Petroniam gentem Romæ inluſtrem invenio. Nam Petronius Voluſianus Conſul fuit imperante Gallieno, anno Chriſti 262. Eodem aut paullo ante tempore floruiſſe noſtrum non dubito. Nam ex hoc fragmento ſatis apparet reip. Rom. à Chriſtiania Principibus nullam dum factam fuiſſe mutationem. Meminit *crucis* & etiam *judicum ex equeſtri ordine* ſumptorum; ridet & *formulas judiciorum*. Deinde teſtimonia ex eo proferunt Terentianus & Macrobius. Illum ego cum Gyraldo Cypriani; hunc Prudentii facio æqualem. Aliorum autem argumenta refellere non eſt locus. *Diſertum* vocat Petronium Maurus; nam & ex libello hoc videtur verſatus in declamationibus; poſteaque ſe contuliſſe ad hoc Satyricum ſcribendi genus, Lucianum, ſeu potius Lucium Apuleium imitatus. Nam & *Luciana improbitatis*, & *Pſyches* (de qua Apuleius) meminit. Scripſiſſe etiam de Maſſilienſibus, ait Servius; & his verſiculis indicat Sidonius:

——— Et Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Quibus locis confirmari videtur vulgi opinio, hunc Maſſilienſem exiſtimantis fuiſſe: quanquam, ut dixi, Petronia gens Romæ fuerit nobiliſſima, cum & Turpiliani, Mamertini, Septimiani, & Voluſiani, omnes ex hac gente fuerint Conſules: quicquid ſit, nos vul-

ignorantiæ, ut ſic dicam, ſipario recentes noſtri ſcriptores obtecti, ut pro ſanctiſſimo & integerrimo, impium & nefarium Deorum cultorem aliquando nominent. Non alium, quam Petronium Arbitrum, ſignificari putarim illis Apollinaris hendecaſyllabis:

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Scripſit etenim Petronius laſcive admodum & impudice, ut ex ipſis fragmentis facile cognoſcimus. Sed & de Maſſilienſibus eum ſcripſiſſe, teſtis eſt Servius Maurus. Quin & eum, Macrobius ait, fictis caſibus amatorum argumenta fabulaſque ſcriptitaſſe.

P. GUIRANDI ALOSIANI JC.

EPISTOLA.

ARNAUDO GUIRANDUS.

Scripſit Anno 1590.

VENIT Petronius novæ editionis in manus. Tu petis, ut mittam: & quaſi querendo, quæris quid de Arbitro arbitrer. Placet, & tædet dicere. Placet, quia multa placent: nam ſive defæcati ſermonis puritiam ſpectes, merus lepos: ſive priſcas negotiorum formulas, multæ & elegantes. Tædet, quia pleraque quorum me tædet: ſeu quæ abominor prorſus. Vis enim illas venerandæ antiquitatis gemmas legere? Has neceſſe eſt quæras in putore, ſeu ſtercore rabidi & nefandi illius Cupidinis: cujus fœdiſſimæ faces, imo fæces, in ejuſmodi quæſtu tibi elucebunt. Proh Chriſtiani pudoris candorem! Et hoc vidit Lipſianus a Douſa, b hoc Richardus: illius Præcidanea, hujus Notæ librum exornant? At improbanda non approbant. Eſto. Sed quid vetabat, turpia expungere? Hæc ſi demas, dicent, quid reliqui fiet? Verum, inquam, quid impediebat, pro Gitone Gitonam reponere? Hei mihi! quam peſſimo exemplo talia luce donantur: & quam cariſſimo precio hæ vetuſtatis reliquiæ, & cineres nobis emuntur. Quotus enim quiſque eſt, qui ejuſmodi ne quidem antea cogitata, ſemel tamen lecta ſtupefactus non admiretur: & inter admirationem & incredulitatem fluctuens ad aliquid turpe cæca quadam cogitatione ebrius non pelliciatur? Erubeſcant igitur, qui talia legenda exhibent. In exercentes inſurgant leges, armentur jura gladio ultore. Vel potius, ô

Flamine qui terras terret & fulmine terret,
Fulmine fac ſubitò talia monſtra peti.

Modeſtius ibi c Linocerius poſt phaleucos longè minus turpes, addit: *Cætera, niſi eloquentis Timantis ſilentio, dicere pudor non ſuſtinuit.* Quid tandem? ais. Amica ſermonis elegantia, amici ſales, amica veterum monumenta: ſed amicior naturæ honos, quem Chriſtianus pudor æmulatur. Priſci noſtræ fidei lumine quaſi hoc ſibi ſuo quaſi jure arrogabant. Nos alio jure utimur: & cum naturam, tum rationem optimas ſequimur duces.

Hoc etiam te moveat, Arnaude, quod in eodem codice extat *Luſus in puellæ lacrymas*: iſque adhuc incerto autore. Extant oculi, non flammeoli, & ſereni: ſed nubili, lippi, & parum priſtini honoris retinentes. Extant: ſed ita pro derelicto, ut eos nollus commendatione vel tantilla dignetur. In re natura ſua fœdiſſima non tam detergenda, quam detegenda toti lincei: rem caſu deturpatam, alioqui mundiſſimam, neſcio quo faſtidio delicatuli contemnunt. Quales quales attamen mitto, ut eos conferas cum illis a ſe multis in locis reſtitutis. Num autem diſtinctione noſtra cum principium, tum cætera aliquantillum elucidentur, tu videbis. Vale.

EX ROBERTI TITII BURGENSIS

Prælectione II. in Catullum, ſuperiori Epiſtolæ opponenda.

QUod eundem obſcœnitatis inſimulant, ævi culpa ea fuit, in quod ille incidit, velut ex Horatio, Tibullo, Propertio, Catullo, aliiſque ſciri poteſt. Verum hæc obſcœnitas nulli prorſus impedimento eſſe debet, quò minus hunc Poëtam plurimum diligamus, atque ipſius pleraſque ſcriptiones frequenter lectitemus, ac, quantum poſſumus, imitari conemur. Pluribus enim atque iis quidem nitidiſſimis ingenii, venuſtatis, elegantiæ, doctrinæ luminibus interlitæ ſunt atque perſperſæ. Nihil autem prohibet, quo minus bonos medicos imitemur, qui ex venenatis etiam vel herbis vel animalibus utilia pharmaca perſæpe conficiunt, &, quod optimum ſit, ſecernunt è ſingulis, ac vel inſigniter pernicioſa temperamentorum beneficio ſanitati perquam commoda reddunt. Quinetiam virtus magis adhuc elucet è vitiorum quaſi tenebris evoluta. Unde factum fuiſſe reor, ut Homerus, qui prudentem atque omnibus virtutibus exaggeratum Ulyſſem fingere voluit, illi & Phæacum delitias, & Cyrces delinimenta objecerit, & Cyclopum pericula propoſuerit. Memorant Pſyllos in Africa, Marſos in Italia, & qui Ophiogenes vocantor in Inſula Cypro, cum quidam eorum arbitrantur ſuppoſitum eſſe aliquem in ſtirpe, admovere conſueviſſe, ut pungat colubra; ſi non ſit, mori, cum pupugerit; ſi de gente ſit, vivere: atque Exagonem quendam ex familia Ophiogenum, cum Romæ Legati munere fungeretur, à Conſulibus in dolium ſerpentium conjectum experimenti cauſa, circummulgentibus linguis miraculum præbuiſſe. Hujuſcemodi pericula atque experimenta, velut lapis Lydius aurum, ita ſolida virtute præditorum virorum animos indubitanter explorant. Sed nos fucato quodam virtutis colore leviter aſperſi cauſas undique aucupamur noſtram culpam in alios derivandi, & conſulto quaſdam rationes, quæ veritatis levem modo ſpeciem atque imaginem præ ſe ferunt,

a *Janus Douſa Nordovix.* b *Chriſtophorus Richardus Biturix.* c *Grofredus Linocerius Vivarienſis.*

ita complectimur, ut ab eis nullo pacto nos divelli patiamur. Petronius tamen hanc taliam quorundam perſuaſionem jampridem confutavit, cum cecinit;

Quid me conſtricta ſpectatis fronte Catones,
Damnatiſque nova ſimplicitatis opus?
Sermonis puri non triſtis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

Et, quoniam fortaſſe non magnam in ejus teſtimonio, qui crimen aliquod à ſe amoliri ſtudet, ſubeſſe auctoritatem quiſpiam exiſtimauerit, operæprecium fuerit Catullum audire ita loquentem;

Nam caſtum decet eſſe pium poetam
Ipſum, verſiculos nihil neceſſe eſt.

Et Ouidium de eadem re;

Crede mihi, diſtant mores à carmine noſtri,
Vita verecunda eſt, Muſa iocoſa mihi.

Sed & Martialis inquit;

Laſciva eſt nobis pagina, vita proba.

Auſonius quoque vir Conſularis, & antiquorum morum, priſcæque gravitatis, ac Divi Paulini amicitia in primis clarus, ait in eandem ſententiam;

Noſtra ſimul certant variis epigrammata nugis,
Stoicus has partes, has Epicurus agit.
Salva mihi veterum maneat modo regula morum,
Ludat permiſſis ſobria Muſa jocis.

Quod argumentum pluribus deinde proſequitur epiſtola ad Paulinum, cum Centone nuptiali conjuncta; neque non item L. Apulejus Apologia pro ſe ipſo priore. Ac notum eſt illud D. Adriani in Voconium ſuum;

Laſcivus verſu, mente pudicus erat.

Denique ſi quid bonis moribus non conſentaneum ſcripſit Petronius, illud certe mihi non ſcripſit, qui ab eo, tanquam à ſcopulo, diligenter cavebo. Neque tamen par eſt, ut paucorum gratia, tam bellæ ſcriptiones penitus abjiciantur, quomodo nec meſſores quidem manipulos omnes protinus abjiciunt, propterea quòd avena, lolium, atque alia hujuſcemodi trugum vitia ſpicis admiſta ſint: alioqui nec Lucretius legeretur, nec Horatius, nec Ovidius, nec Martialis, nec ullus denique Poeta, qui hactenus ſummo in honore habitus ſit. Sed nec Oratores quidem attingere fas erit, cum vix quemquam reperias, qui non aliquid, quod bonis moribus utcumque officiat, ſuis ſcriptis inſeruerit. &c.

IN PETRI PITHOEI I.C. CONJECTANEA

De Petronio arbitro

PATISSONII PRÆFATIO.

‡ *P. S.*

Scripſit Anno 1575.

REmitto ad te Petronium tuum, immo noſtrum, immo jam omnium. Adieci etiam, ut iracundia tua ingratiſſimo iſto cumulo expleri poſſet, * Notulas tuas. Perfide inquies, & loqueris? Pone tu potius ſupercilium, atque audi. Non meminiſti quæ Magnus Baſilius de utilitate ex bujusmodi ſcriptoribus capienda monet? Memini, ais, & probo: Sed Petronii obſcœnitas, ſpurcities, &, ut uno verbo dixerim, nequitia ea eſt, ut ne Lampſaci quidem ferri publice poſſe videatur. At tu, ô bone vir, & Anacreontem, & Catullum, & Val. Martialem Coquum, cæteroſque ejus ordinis, etiam à pueris in ſchola decantari audis, nec iraſceris. Hos tibi, credo, communis jam uſus tolerabiliores fecit, faciet hunc quoque cæteris aliquando minus improbum videri. Quanquam ego quidem nec ſpurcitiem iſtam tam accuratam laudo, & ut ab hac religioſe omnes caveant, ſerio moneo, &, quantum poſſum, magna voce denuncio. Utantur modo fruanturque viri boni arbitratu, dum ne quid eorum culpa deterius fiat. Quod ad me attinet, hoc teſtor, hoc adfirmo, id mihi potius animi fuiſſe, Latinæ elegantiæ Arbitrum, quam aut Neronis, aut Siliæ Petronium edere. Atque utinam tam ſalacem, & Venereum hominem omnibus poſt hac infibulare liceat, quod forſitan auſuri ſunt illi; qui, ut Plauti verbis dicam.

Petroni nomen induunt verveci ſectario.

Mihi quidem certe caſtrare non libuit, ne quod imperitis illis ſectoribus & mangonibus accidit, ſimul & evirarem & occiderem. Bene vale, atque iraſci tandem deſine. CAL. MAII. M. D. LXXV.

DE PETRONIO ET EJUS SCRIPTIS, VETERUM AUCTORUM LOCI.

AUt *valde me conjectura fallit, aut hic ipſe eſt Petronius, de quo Tacitus lib. XVI. Annal. ſic ſcribit:

C. Suetonio, L. Teleſino Coſſ *intra paucos dies eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Ruſus Criſpinus, C. Petronius cecidêre.* Et cum de cæteris dixiſſet, de Petronio ſubjicit: *Illi dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ tranſigebatur, utque alios induſtria, ita hunc ignavia ad famam protulerat: habebaturque non ganeo & profligator, ut plerique ſua haurientium, ſed erudito luxu. Ac dicta, factaque ejus quanto ſolutiora, & quandam ſui negligentiam præferentia, tanto gratius in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur. Proconſul tamen Bithyniæ, & mox Conſul vigentem ſe ac parem negotiis oſtendit: dein revolutus ad vitia ſeu vitiorum imitationem inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, niſi quod ei Petronius approbaviſſet. Unde invidia Tigellini, quaſi adverſus æmulum & ſcientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæteræ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium ſervo, ademptaque defenſione, & majori*

‡ *Pithoeo Salutem.*

* *Varietatem lectionum.*

Digitized by Google

jori parte familia in vincula rapta. Ferte illis diebus Campaniam petiverat Cæſar & Cumas uſque progreſſus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultra timoris aut ſpei moras: neque tamen præceps vitam expulit, ſed inciſas venas, ut libitum obligatas, aperire rurſus, & alloqui amicos non per ſeria, aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ & ſapientium placitis, ſed levia carmina & faciles verſus. Servorum alios largitione, quoſdam verberibus affecit. Iniit & vias, ſomno indulſit, ut quanquam coacta mors, fortuita ſimilis eſſet. Ne codicillis quidem (quod pleriſque pereuntium) Neronem, aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia Principis ſub nominibus exoletorum fœminarumque & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni, fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia matrimonio Senatoris haud ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita, ac Petronio perquam familiaris. Agitur in exilium tanquam non ſiluiſſet quæ viderat, pertuleratque, proprio odio. Hactenus Cornelius.

Atqui C. Plinii codices quidam, ut & Plutarch. in lib. de diſcr. amic. & adulat. *Titum* vocant. Sic in lib. XXXVII. Nat. hiſt. ſcriptum eſt: *T. Petronius Conſularis moriturus, invidia Neronis principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam CCC. H-S. emptam fregit.*

Petronius alius, cujus Tacitus idem meminit libris XIV. & XV. eſt *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. XV. Ann. ex Plutarcho. Eum vero non ſub Nerone, ſed ſub Galba periiſſe certum eſt ex lib. I. Hiſt. Petroniorum familia Equeſtris fuit. meminitque Plinius lib. VI. P. Petronii equeſtris ordinis & præfecti Auguſtalis ſub Auguſto ipſo. Ex qua etiam familia fuiſſe veriſimile eſt Petronios, quorum Gennadius presbyter Maſſilienſis honorifice meminit in libro de viris illuſtribus. Sed & Flavium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, alioſque, quorum non apud ſcriptores modo, ſed in ipſis lapidibus momumenta reſtant: itemque illum, qui juſſu Caracallæ ante templum Divi Pii occiſus à Spartiano traditur. Sed & jureconſultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii Epiſtolæ plures.

Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora præceſſiſſe ex eo etiam intelligitur, quod ejus Terentianus Maurus meminerit: ſi modo Terentianus is eſt, quem ſuo tempore Sienem rexiſſe Martialis teſtatur. Is igitur, quiſquis tandem fuit, Petronii ſic meminit, cum de dimetro jambico claudo agit:

Horatium videmus
Verſus tenoris hujus
Nuſquam locaſſe juges.
At Arbiter diſertus
Libris ſuis frequentat.

Et paulò pòſt de ſexta tome Hendecaſyllabi:

Nunc diviſio, quam loquemur, edet
Metrum, quo memorant Anacreonta
Dulces compoſuiſſe cantilenas.
Hoc Petronius invenitur uſus,
Et plures alii: ſed iſte verſus
Quali compoſitus Tome ſit, edam.
Juverunt ſegetes meum laborem.

Aurel. Macrobius Theodoſius lib. I. Commentat. in Somnium Scipionis: *Fabulæ, quarum nomen indicat falſi profeſſionem, aut tantum conciliandæ auribus voluptatis, aut adhortationis quoque in bonam frugem reperta ſunt. Auditum mulcent, velut Comœdiæ, quales Menander ejuſve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis caſibus amatorum referta, in quibus vel multum ſe Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luſiſſe miramur. Hoc totum fabularum genus, quod ſolas aurium delicias profitetur, è ſacrario ſuo in nutricum cunas ſapientiæ tractatus eliminat.*

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Epiſcopus in carmine ad Magnum Felicem:

Non hic Ennius hic Lucretiuſque eſt,
Non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,
Stella, & Septimius, Petroniuſque

Idem in Narbone:

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis Arbiter colonum
Helleſpontiaco parem Priapo.

Ubi illi *Maſſilienſium horti* (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam ſignificare videntur, quàm mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenæi hiſtoria notati ſunt.

Fabius Planciades Fulgentius libro I. Mytholog. *Licet mulierum verbalibus undis & cauſidicis cedant, nec Grammatici muſiant, Rhetor taceat, & clamorem præco compeſcat, ſola eſt Satyra quæ modum imponit furentibus. Scilicet Petroniana ſubiit Albutia: hac enim alludente & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpicilla Auſoniana loquacitas deperit, Salluſtianaque Sempronia, quamvis præſens ſit, melos rauceſcit.*

In veteri libro Defloratorum, qui fuit Johan. Biturigum Ducis, non uſque adeò vetuſto, Petronii fruſtra hanc inſcriptionem habent: *Petronii Arbitri Afranii Satyrici.* quod probare non poſſum. Nam ut quæ de Afranio Quintilianus ſcribit, inquinaſſe eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores ſuos faſſum, de hoc quoque Petronio dici poſſe videatur, longè tamen alium ab Afranio fuiſſe certum eſt.

Sunt & qui de Petronio dictum illud ſcribant:

Laſcivus verſu, mente pudicus erat,

Quod tamen D. Adrianum de Voconio poëta amico ſuo ſcripſiſſe, teſtis eſt Apuleius Apologia. Cæterùm nihil puto ad hunc Petronium pertinere, quod Rhaphaël Volaterr. lib. XVIII. Comm. ſic ſcribit: *Petronius Arbiter Poëta, cujus aliqua de medicina verſibus conſcripta ad nos pervenerunt.*

Sane Petronium quendam Diodotum de Medicina ſcripſiſſe, Plin. auctor lib. 20. c. 8.

In

Digitized by Google

In veteri exemplari bibliothecæ Vaticanæ ſequens Epigramma Petronii fragmentis quibuſdam præfixum dicitur, Julio Romano Auctore.

Petronii carmen divino pondere currit,
Quo juvenum mores arguit atque ſenum.
*Quare ille * præſia gaudet laſciva puella,*
At quoque delicias frigida ſentit anus.
*Nam * iter dirs ſcripſitque Neronis amicla*
Arbiter arbitrio dictus & ipſe ſuo.

PETRI DANIELIS AURELII, JC,

PRÆFATIO.

MIrum eſt, qui Petronium in lucem emiſerunt, nihil dum certi de illius ætate prodidiſſe, ante quos Lilius Giraldus hac in re valde allucinatus eſt, ſecutus Placidum Lactantium Statii Interpretem, qui Statio poſteriorem facit Petronium, ut à quo ſumpſerit hoc hemiſtichium, & ſuis verſibus inſeruerit;

Primus in orbe Deos fecit timor.

Sed jam conſtat Neronis temporibus vixiſſe è Corn. Tacito, qui in Nerone vitam ejus deſcribit: cui addendum, quod ſcribit Plinius Natur. hiſt. lib. 37. cap. 2. *Petronium virum Conſularem Neronis invidia moriturum, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam CCC. ſeſtertiis emptam confregiſſe.* Taciti autem beneficio reſtitutum eſt Petronio CAII prænomen, TURPILIANI cognomen. ARBITRI agnomen: denique ejus ætas, ſtudium, dignitas & mors innoteſcit. Quidam tamen putant eundem Petronium Neronis *Arbitrum* ab officio ſic appellatum, & notitiæ atque dignitatis nomen in Aula Principis fuiſſe, quod ut credam ſine auctore adduci adhuc non potui. *Turpiliani* verò cognomen & Taciti, & aliorum auctorum teſtimoniis ſatis clarum eſt. Unde & Senatuſconſulti Turpiliani quidam auctorem volunt Petronium, quum Neronis temporibus Conſulatum geſſit, cum C. Junio Cæſonio Pæto. Certè eo tempore Legem Juniam Petroniam de libertate tulêre C. Junius Cæſonius & Petronius Turpilianus COSS. Anno videlicet DCCCXIII. ut ſi diſſonantes pares judicum exiſterent ſententiæ, pro libertate pronunciaretur, l. 24. D. de manumiſſionibus. Petroniam quoque de ſervis tuliſſe fertur idem Petronius Turpilianus COS. eodem anno DCCCXIII. ne dominis poteſtas eſſet ad beſtias depugnandas ſuo arbitratu ſervos tradere: ot ei, qui jure viri delatum adulterium non peregiſſet, nonquam poſtea deferre hoc crimen permitteretur. Filiam reliquit Petroniam, cujus in Vitellio meminit Suetonius, Vitellii ſcilicet uxoris, ex qua & filium Petronianum altero captum oculo ſuſcepit.

De ſcriptis ejus fragmentum tantum ad nos pervenit ex Satyrarum opere, quod in libros diviſum fuiſſe credibile eſt; niſi fallunt veteres Gloſſarii, qui ſubinde Petronii teſtimonia citant & advocant *è libro primo Satyrarum*. Sic citatur in verbo, *Excelſiſſimus:* ſic etiam in hoc verſu,

Et thymbra veteres, & paſſis uva racemis.

Quin & in Veteri Gloſſario S. Benedicti Floriacenſis habetur hic locus deſumptus è Petronio Arbitro libro xv. *Sed video te totum in illa hærere tabula, quæ Trojæ haloſin oſtendit:* qui tamen in excuſis extat fragmentis. Ex quo apparet, Petronii ſcripta magna ex parte concidiſſe: quæ, ut opinor, multa erant in mulierum ineptiis levitatéque ridenda & exprimenda, utpote qui argumentis (ut ait Macrobius) fictis amatorum caſibus refertis multum ſe exercuerat. Puto etiam ſuppreſſa fuiſſe propter nimiam obſcœnitatem & argumenta laſciviis plena. Flagitia enim Neronis ſub nominibus exoletorum fœminarumque, & novitate cujuſque ſtupri perſcripſiſſe, & obſignata miſiſſe Neroni ex ſupra citato Taciti loco & auctoritate conſtat: putantque nonnulli ea eſſe ipſa, tam quæ nunc extant, quam quæ ampliora quibuſdam doctis & antiquitatis ſtudioſis videre licuit: ſed an ea ſint, valde addubito. Ejuſmodi quidem ſcripta Mimos appellare vetuſtas conſuevit, quod magna ex parte ſtuprorum actus contineant; & Petronium ipſum Mimographum fuiſſe non præter fidem eſt, licet hoc nomen ſpeciali privilegio Laberio tributum ſit. Veroſimile tamen eſt, huic operi Satyrarum nomen impoſitum ob maledicentiam & carpta Neronis vitia, tum etiam propter variorum pœnas, tum quaſi per Satyram aſperſionem, rerumque ridicularum & pudendarum narrationem. Hujus etiam Arbitri eſſe pleraque, quæ de Priapo extant Epigrammata, mihi probabile eſt.

Fertur & alter Petronius (ne quem fortè fallat) de re grammatica nonnihil ſcripſiſſe, cujus auctoritate utitur Sergius in Commentariis ad editionem ſecundam Donati, itemque alter Grammaticus: hic, dum *Quirites* & *Quiritem* nominativo & accuſativo ſingularibus, rectè dici, ille, dum *Claſſica a calando, id eſt, vocando* dicta eſſe tradit.

Ad extremum hoc prætereundum non puto, quid hac editione à nobis præſtitum ſit. Pleraque Petronii non tantum emendata & collata cum veteri codice eruditi cujuſdam amici noſtri, cujus ope & beneficio magna ex parte reſtituta & aucta ſunt hæc fragmenta, ſed & ſparſos undique Petronii locos diligenti opera in unum & coactos exhibemus. Atque utinam, qui plura habent magna ſtudioſorum fraude inviſa, ſpecioſis quamlibet coloribus non tamdiu retineant, aut Catullum (ſi poſſint) & Martialem cum cæteris quoque eodem carcere damnent. Verùm ne diutius querar, facit M. Anton. Muretus, vir undecumque doctiſſimus, quem audio ex vetuſtiſſimo & integerrimo codice Petronii editionem omnium abſolutiſſimam publicè parare, quo nomine ſtudioſi omnes illi meritò plurimum, ut à quo benignè & liberaliter in communem Reipubl. litterariæ utilitatem erogatum ſit, quod ab aliis invidioſè ſuppreſſum fuerat, debebunt.

CLAU-

Digitized by Google

CLAUDII BINETI BELLOVACENCIS IC.

PRÆFATIO

CL. BINETUS LECTORI S.

SCitè L. Gyraldus eorum putidam opinionem arguit, qui Petronium, laſcivioris nequitiæ auctorem, Bononienſium ſanctiſſimum Antiſtitem ſomniant. Nec diſſimili ferè periculo hallucinantur, mea ſententia, qui Auſonio Conſulari cognominem quendam Burdigalenſium Epiſcopum ſubſtituunt. Næ verò omnium ſcitiſſimè vir noſtræ ætatis quàm plurimis peritis antiſtes, qui Petronium non quidem antiſtitem (niſi, qui Veneris libidinumque pervigiliis & ſacris præeſſet, ſic appelles) ſed ex Tacito conceptiſſimis verbis Neroni elegantiæ arbitrum fuiſſe adſcitum oſtendit, veriſſima conjectura. Ego & illius ſententiam confirmabo epigrammate Julii cujuſdam, quod Romæ in Vaticana Bibliotheca cum Petronii fragmento deſcriptum legi. Illud corruptum licèt & inelegans, ut hiſtoricum tamen teſtimonium, adſcribam.

Petroni carmen divino pondere currit,
Quo juvenum mores arguit atque ſenum.
• *Quare ille praſa gaudet laſciva puella,*
At quoque delicias frigida ſentit anus.
Nam • *rbter diri ſcripſitque Neronis amictu*
Arbiter, arbitrio dictus & ipſe ſuo.

Ubi pro, *amictu*, quis non videt, vel cæcus, ſi modo aures & mentem habeat, legendum eſſe, *amicus*? At ne quid diſſimulem, Petronii Arbitri aliorumque Epigrammatum bonam partem ex Bibliotheca Eccleſiæ Bellovacenſis habui: quæ cum veteri Iſidori Etymologico connexa erant. Unde patet, Goveanum alicubi illud ad Juliam, cujus initium eſt,

Me nive candenti, &c. ———

legiſſe, &, ut inauditum aliis, duobus verſibus minus, quibuſdam commutatis, audaci nimiùm parodia imitatum eſſe. Inveni & illud Florentiæ inter ἄδηλα quædam, ut jam cujus non ſit dubitare non debeam. Auctorem non adfirmo, judicabunt docti. Cæterùm judicio amicorum illa cum apud neminem hactenus reperiri poſſe, niſi precario à me poſſideat, crederem: ut teſtes mihi ſunt clariſſimi viri, Jac. Cujacius, Joſ. Scaliger, Ludovicus Caſtaneus prudentiſſimus juxtà & doctiſſimus Regis ad Summum Pontificem Orator, M. Antonius Muretus, Achilles Statius, & Aldus Manutius, quibus ea iſto ordine oſtendi. Has, inquam, delicias, eorum conſilium ſequutus, diutius ſitum & tineas pati non permiſi, plura editurus, ſi, quæ depoſita apud me jacent, medicum inveniant. Et hæc bona fide omnia. At perfide nunc, inquis, qui † æs tuum cum his puris nummis in ſolutum obtrudis. Fateor, ſed ſcis incontinentiſſimum Poëtarum genus in morbo periculum quærentium, fallor, nec enim Poëta dici velim, ne, ut Eumolpus Petronii, alio quàm Orphei miraculo in caput meum moveam, & concitem lapides iracundiæ tuæ. Verùm & hoc aloës & abſynthi bolos, ſi vis, ut ægrotis fit, deglubere facillimo negotio poteris, quos priùs veteris elegantiæ melle, & priorum epigrammatum ſapore involvas & contingas. Bene vale.

† Id eſt, tua Epigrammata, quæ ſc. in fine ſuæ editionis adieceras.

PROLEGOMENA

CAP. I.

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ SIVE DE T. PETRONIO ARBITRO Elogia & Teſtimonia.

Plutarchus Chæroneus lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου:

Ἢ τοὺς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζοντα, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος·

Servius Maurus Honoratus Commentar. in lib. III. Aeneid.

Hoc autem in Petronio lectum eſt.

Idem Comment in XII. Aeneid.

Nomina in TOR communia ſunt, ut hic & hæc balneator: licet Petronius uſurpaverit, balneatricem dicens.

Luctatius Placidus Comment. in Statii Thebaid. lib. II.

Primus in orbe Deos] Ut Lucanus; Quæ finxere timent. Et Petronius Arbiter iſtum ſecutus, &c.

B. Hieronymus Stridonenſis epiſt. ad Demetr.

Concinnatulos pueros & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri eſt; Non bene olet, qui bene ſemper olet, quaſi quaſdam peſtes & venena pudicitiæ virgo devitet.

Furius Publicus Fulgentius l. 1. Mytholog.

Denique hujus rei non immemor Petronius ait.

Idem lib. II. in Tantalo.

Hanc fabulam Petronius breviter exponit, dicens, &c.

Idem lib. de Continentia Virgiliana.

Unde & Petronius in Euſcio ait.

Cl. Marius Victorinus Afer Artis Grammat. lib. III. de duobus Ionicis Sotadeo & Sotadico.

Hujus tenoris ac formæ quoſdam verſus Poëtas Lyricos carminibus ſuis indidiſſe cognovimus, ut & apud Arbitrum invenimus, cujus exemplum, &c.

Idem lib. IV.

Metrum erit Anacreontion; ſiquidem eo frequentiſſime uſus ſit, ſed & apud nos plerique, inter quos Arbiter Satyrico ita: &c.

Digitized by Google

Fabius Fulgentius Planciades de Priſco ſermone.

Unde & Petronius Arbiter ait, &c.

Iſidorus Epiſcopus Hiſpalenſis Etymolog. lib. V. cap. XXXVII.

Petronius aliter exiſtimat, dicens, &c.

Diomedes Artis Grammat. lib. III.

Et illud hinc eſt comma, quod Arbiter fecit tale; &c.

Sergius in Donati Artem ſecund.

Cujus nominativus erit hic Quirites, ut dicit Petronius.

Priſcianus Cæſarienſis lib. VIII.

Communia vero eſſe defendit, tum natura ipſius ſenſus, tum veterum non improbanda auctoritas: à qua quæ potuimus è diverſis colligere libris, exempla proferamus. Petronius, &c.

Idem lib. XI.

Multa ex hujuſmodi verbis inveniuntur apud antiquiſſimos participia præteriti temporis, tam activam quam paſſivam ſignificationem habentia, ut meditor, &c. Sic etiam amplector, amplexus. Petronius, &c.

Helenius Acron Comment. in Horatii Epod. V.

Petronius, ut monſtraret furentem; Pollice, ait, &c.

Pompejus in Arte.

Ait Petronius, hic Quirites, numero ſingulari.

Joannes Epiſcopus Sareſberienſis in Policrat. ſive de Nugis Curial. lib. III. cap. VII.

Hoc ipſum Arbiter noſter ingemiſcit, etſi alterius videatur induiſſe perſonam.

Idem eod. lib. cap. VIII.

Fere totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere, ad a. comœdiam ſuam quodammodo reſpiciens.

Idem lib. VIII. cap. XI.

Non quidem ſolus eſt in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendis Petronius Scribit B. Hieronymus, quia totæ Euripidis tragœdiæ in mulieres maledicta ſunt, &c.

M. Conradus de Mure Canonicus Thuricenſis in Fabulario.

Philoſophus eſt ſapientiæ amator, naturaliumque rerum & ſecretorum delectator, &c. Hic quoque Poëtarum ſcriptoribus hiſtoriarum, nomina multorum quoque miſces Philoſophorum, &c. Plautus, Pedius, Pedo, Pherecides, Periander, Perſius, Petronius, &c.

B. Vincentius Epiſcopus Belluacenſis, Specul. hiſtor. lib. b. *XX. cap. XXV.*

Eodem tempore fuit Petronius Bononienſis *c.* Italiæ Eccleſiæ Epiſcopus, vir ſanctæ vitæ & monachorum ſtudiis ab adoleſcentia *d.* excitatus. Hic ſcripſiſſe putatur vitas Patrum monachorum Ægypti, quem velut ſpeculum ac normam profeſſionis ſuæ monachi amplectuntur. Legi, inquit Gennadius, ſub ejus nomine in ordinatione Epiſcopi ratione & humilitate plenum tractatum, quem lingua eleganter oſtendit non ipſius eſſe, ſed, ut quidam dicunt, patris ejus Petronii, eloquentiſſimi & eruditiſſimi in ſecularibus litteris viri. Nam & Præfectum prætorii ſe fuiſſe in ipſo tractatu deſignat. Mortuus eſt Theodoſio & Placido Valentiniano regnantibus. *e.* ACTOR. De quodam libro Petronii partim metrico, partim proſaico, pauca hæc moralia, quæ ſequuntur, excerpta notavi. PETRONIUS.

Quid faciunt leges, ubi ſola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
Jam nunc judicium nihil eſt niſi publica merces.

Tutius eſt parvo ære rem perditam recuperare, quam in ambiguam litem deſcendere.

Periculoſum eſt alienis intereſſe ſecretis.

Non bibit inter aquas poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens
Qui tenet, & ſicco conquirit ore famem.
Heu heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt,
Nil erimus cuncti, poſtquam nos auferet orcus.
Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

Omnes opertis oculis bona ſua computant.

Cum fortuna manet, vultum ſervatis amici,
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Raram facit mixturam cum ſapientia forma. Ego ſic ſemper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram, conſumerem. Quid non commune eſt, quod natura optimum fecerit? Neſcio quo modo bona mentis eſt ſoror paupertas. Nihil tam arduum eſt, quod non improbitas extorqueat. Ingenioſa gula eſt.

Ad prædam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertet.
Venalis populus, venalis Curia primum,
Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebit.
Quærit ſe natura, nec invenit, omnibus erga
Scorta placent, fractique nervi ſerpere greſſus,
Et laxi crines & tot nova nomina veſtis.
Quiſquis habet nummos, ſecura navigat aura,
Fortunamque ſuo temperat arbitrio.
Carmina componit, declamat, concrepat omnes
Et peragit cauſas, ſitque Catone prior.
Parva loquor, quidvis nummos præbentibus opto
Eveniet, clauſum poſſidet arca Jovem.
——— O maxima rerum.
Et merito pietas homini mitiſſima virtus.

B. *An-*

a. An Satyricam hanc? *b.* Vet edit XXI. *c.* For. Galliæ. *d.* For. *exercitatus.* *e.* Pro, AUCTOR, Id eſt, ipſe Vincentius, ut ex operis ejus præfatione patet.

B. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus in Summa Hiſtoriar.

Hujus liber ad manum non eſt. Adducit & ipſe Petronium, ſed in eo lapſus, quod Bononienſem Epiſcopum cum Vincentio conſtituerit.

Jacobus Magni Eremita S. Auguſtini Autiſiodorenſis, Sopholog. lib. V. cap. XIII. lib. VI. cap. XVIII.

Juxta illud Petronii.

Idem lib. VI. cap. XII.

Nam, teſte Petronio; *Ingenioſa gula eſt.*

Pomponius Sabinus Comment. in Virgilii Cirin.

Poſt eum Divus Claudius quatuor manſuefactas (ſcil. tigres) in caveis aureis, in circo: quarum meminit Petronius, cum ait: &c.

L. Domitius Braſſicanus Lucanus Rer. memorabil. lib. IV. cap. I.

Quartilla apud Arbitrum Petronium ait; &c.

Editor Lipſienſis in frontiſpicio.

Petronius Arbiter Poëta Satyricus.

Et deinde.

Petronii Arbitri Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur, incipit.

In fine.

Finis Petronii Arbitri in Satyra integra. Impreſſum Liptzgk per Jacobum Thanner Herbipolenſem, Anno ſalutis noſtræ 1500.

Petrus Crinitus de Honeſt. diſcipl. lib. IV. cap. XIII.

Legebamus nuper Venetiis ego & Joannes Venetus Petronii Arbitri Satyricon opus contra declamatores. in quo cum alia multa nos magnopere affecerunt, tum illud præcipue carmen, in quo de pavone & ciconia ludens, &c.

Joannes Baptiſta Pius Commentar. in Fulgentii Mytholog.

Petronius feſtivus poëta elegantiſſimusque Satyras Varronis more ſcripſit, quarum fragmentum (verſa & proſa oratione ſcriptum, noſtro in armario continetur.

Idem Annotat. Poſterior. cap. XLVIII.

Petronii Arbitri opuſculum aureum manus eruditiorum verſant, imo fragmenta operis aurei, in quo contendit Petronius effugere ab omni verborum vilitate, ſumereque ſatagit voces à plebe ſemotas, ut fiat illud,

Odi profanum vulgus & arceo.

Hunc auctorem plura ſcripſiſſe, quam extent, oſtendit Fulgentius Placiades, quædam in Mythologiis ſuis advocatis, quæ non comparent. In his, Dii boni, reliquiis quanta ſit librariorum incuria, quivis vel mediocriter eruditus noſcere poteſt.

Editor Pariſienſis Reginaldus Chalderius in frontiſpicio.

Petronii Arbitri, quatenus extare comperitur, Satyræ fragmentum, cujus vel hoc unum diſtichon, quod nemini doctiorum non eſt in ore, æſtimationem indicat & pretium.

Quiſquis habet nummos, ſecura naviget aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.

Et in calce.

Hæc ad * exemplar, quod unicum habuimus, excuſa ſunt. Quiſque pro ſuo arbitrio & eruditione, quod ſibi diſplicet, reſtituat. Pariſiis pridie Cal. Majas. Anno M. D. XX.

Conradus Geſnerus Tigurinus, Medicus ac Philoſophus, in Bibliotheca.

Petronius Arbiter, Maſſilienſis à plerisque exiſtimatur, Satyricum opus varium compoſuit, cujus licet fragmenta ad nos tantum pervenerint, eademque parum caſtigata, multæ tamen eruditionis hominem fuiſſe facile cognoſcimus, &c. Vide plura apud Lil. Gyraldum de Poëtis Latinis. Joannes Alexander Braſſicanus emendavit, & Annotationibus illuſtravit, pauloque antea, quam obiret, Joanni Oporino excudendendum tranſmiſit.

Idem ibidem.

Joannes Alexander Braſſicanus, vir de bonis literis optime meritus, multos ante id tempus nunquam excuſos auctores typographis publicandos exhibuit, quorum plerisque præfationes ſuas adjunxit: ut, opera Eucherii, Græca Geoponica Conſtantini, Salviani Epiſcopi librum de vero judicio & providentia Dei, Petronii Arbitri Satyras, quibus etiam Scholia adjecit.

Adrianus Turnebus Adverſarior. lib. II. cap. XX.

Hæc ego è Petronio Memmii V. C. deſcripſi, quem domi ſub ſera & clauſtro habet, ne quem foris obſcœnus & laſcivus ſcriptor impura ſua petulantia contaminet.

Idem lib. XIX. cap. VI.

Petronius Arbiter venuſtatem orationis ſuæ inquinavit ſpurciſſimis amoribus.

Idem lib. XXVI. cap. V.

Expurgare mendas Petronii, id eſſet, omnes litteris algas legere, omniaque maris ejectamenta.

Gerartus Falkenburgius Noviomagus Epiſt. ad Douſam.

Pulmannus remittit tibi Petronium cum fœnore, quem quando Plantino viſum erit recudere, fiet in

* An Mediolanenſe, quod hunc & Germanicam editionem præceſſit.

Digitized by Google

eo honorifica tui mentio: interea de carmine illi præfigendo cogitabis. Aotverpiæ, IV. Kal. April. CIↃ. IↃ. LXIX.

Janus Douſa P. ad Falkenburgium Reſponſione.

Ad Petronium quod attinet, gratulor nobis aliquod fuiſſe opellæ illius pretium; ita eum pulchre mihi & quidem cum fœnore remiſit Pulmannus tuus, ut nihil jam ultra ipſi ad ſummum felicitatis cumulum deeſſe exiſtimem, præter typos Plantini noſtri & Gallicanum Memmianæ Bibliothecæ exemplar, quod utinam Pithœus nobis invidere abſtineat diutius. Interim de carmine illi, uti poſtulas, præfigendo operam dabimus, ne editionem moretur.

Obertus Giſanius JC. Ind. Lucretian in CASUS.

Proferam unum ex Petronio, in quo ſuperioribus menſibus operam aliquam poſuimus, non eam tamen, quam cuperemus; in eo igitur, ut alia multa, ita & hoc reſtituendum puto.

Jacobus Durantius Caſellius JC. Variar. lect. lib. I. cap. V.

Apud Petronium Arbitrum multa ſunt impudica, fateor, & quæ ipſe iniquis oculis animoque legeret iniquo. At ipſum idcirco dari æternis tenebris oblivionique ſempiternæ, qui fieri poteſt? Illum, Venus, ab oblivionis periculo ſartum tectumque facias, qui in te ornanda nullas dicendi veneres, nullas prætermiſit elegantias. Væ Gothico ſæculo! quo non modo capite minutum eſt Romanum Imperium, verum etiam litteræ ad internecionem occiſæ. Per hocce tempus liberales artes velut nube quadam obductæ ſunt, non ſolum Bibliothecæ ritu, ſepulchrorum, clauſæ, verum etiam incendio flammiſque conſumptæ. Væ quoque Caſſianis quibuſdam Monachis! qui cum ſine tentigine ac prurigine Petronio dare operam non poſſent, illi laſcivienti & luxurianti penem ſuſtulerunt. Vellem quidem, ipſe prætextatis verbis abſtinuiſſet, & rebus aliis conſcribendis capitale ingenium, & graphicam eloquentiam occupaſſet, ſane diſertorum apud Latinos familiam duceret. At Neronis ſævitiæ id aſcribo, cujus ulciſcendi cauſa ſub exoletorum & cinædorum ſpureis figmentis inceſtas & exſecrabiles libidines palam fecit. Qui hoc non intellexere, illi velut impudico & propudioſo nebuloni fibulam impoſuerunt; quaſi ille Juvenale fuerit impudicitior, qui eaſdem res eodem ore proſequutus eſt. Deſiderabatur ipſe non ita diu, ſed P. Pithæus & Cl. Binetus Romanæ Majeſtatis optimi vindices fecere, ne ipſum vel amiſſum deſideraremus, vel corruptum & inquinatum contemneremus. &c.

M. Antonius Delrio Jeſuita Commentar. in Seneca Medeam; verſ. 14.

Petronius Arbiter obſcœnus alioquin & paganus; quem nollem Div. Antoninus in Summ. Hiſtor. & alii quidam cum S. Petronio Epiſcopo confudiſſent: nam refellit Satyra, Arbitri Sambuci & Pithœi ſtudio edita, in qua verſus illi, quos homini huic beato adſcribunt errore gravi.

Joſephus Scaliger Commentar. in Priapeia.

Hoc diſtichon eſt ſingulare epigramma. Neque dubito, quin ex Satyrico Menippeo Petronii acceptum fuerit. Nam alia ad hujus intelligentiam opus ſunt, quæ, ut veriſimile eſt, in proſa ſua tractabat Petronius.

Joſias Simlerus Canonicus Tigurinus in Additionibus ad Biblioth. Geſneri.

Petronii Arbitri Maſſilienſis Satyrici fragmenta reſtituta & aucta è Bibliotheca Joannis Sambuci Antverpiæ Plantinos. Extant etiam ejus Satyrarum fragmenta in Bibliotheca Petri Pithœi.

Janus Gulielmus Plautin. quaſt. in Epidic. c. 4.

Non de nihilo Petronium amas, P. Pithœe, vernulæ & Latinæ urbanitatis puriſſimum fontem. Nam floralia ſacra quod celebrat ſine fuco atque fallaciis, more Romano, non tam ſeveri eſſe debemus, ut, quod in aliis ferimus, quia neceſſe eſt, in hoc uno damnemus, qui illis apertior fortaſſis eſt, at non inhoneſtior. Recte tu, qui huic Arbitro æquiſſimus arbiter fuiſti, & ſententia tua vitam illi ſalutemque reddidiſti, &c.

Idem in Moſtellar. cap. IV.

Te conſulo, A. Oiſele, quem arbitri ſtudioſum opinor, vel quia mundiſſimi in ſermone nitoris eſt, vel quia ab amiciſſimo tibi homine (ſcil. P. Pithœo) in lucem & cognitionem eruditorum retractus.

Juſtus Lipſius Antiquar. lect. lib. I. cap. IIX.

Petronii Arbitri fragmenta pauca habemus, ſcriptoris terſi & venuſti, &, niſi quod in re illa voluptatum nimis Latine interdum loquatur, cætera laudati. Ejus pro parte emendandi caput hoc ſcripſimus.

Idem lib. III. quo conviviorum ritus proponuntur.

Prodeat & teſtis Petronius, in cujus amœniſſimis Satyris viginti locis Gyton quidam Frater Olenii nominatur.

Idem Epiſtolic. quaſtion. lib. III. Epiſt. II.

Ut in vita, ſic in ſtudiis juvat ſeveritati adſperſa comitas. Ea cauſſa frequenter ſoleo à gravioribus libris animum, quaſi in ludum, mittere ad ſcriptores amœniores. Quo in numero Petronium repono: quidquid dicant iſti frontis ſeveræ. Et tua fide, P. Pythœe, vidiſtin' quicquam venuſtius, argutius, poſt natas Muſas? Non ego; abeſſet tantum nuda illa nequitia: qua tamen nihil offendor; joci me delectant, urbanitas capit: cætera nec in animo, nec in moribus meis, magis labem relinquunt, quam olim in flumine veſtigium, cymba. Ut vina appoſita vinoſum movent; tovinium, ut antiqui loquebantur, non movent:

vent: Sic iſta animum jam ante improbum fortaſſe incitent; caſto & caſtigato non adhærent. Et ſunt tamen intra Muſæos homines, qui hunc ſcriptorem fuiſſe velint; à quibus nos certe, mi Pithœe, diſſentimus. Meæ ſententiæ teſtes has Notas do; quæ cuicuimodi illæ, non niſi ab eo, qui cum cura legerit, eruantur.

Idem lib. V. Epiſt. XIX.

Immenſum tibi, Pithœe, Petronius debet: liceat & mihi, ſi fas eſt, venire in partem nominis tui, &c.

Robertus Titius Brugenſis Aſſertionum lib. VII. cap. IV.

Nam Petronius, multo potior auctor, inquit.

Joannes Jacobus Friſius Canonicus Tigurinus in Biblioth. Chronoleg. A. D. 490.

Terentianus Maurus contemporaneus Alphio Avito, Septimio, Petronio, & Aurelio Apollinari.

Hieronymus Commelinus Catalogo ſuorum libror. manuſcript.

Petronius de Mida Rege. & *a* ænigmata verſibus conſcripta.

Conradus Ritterhuſius JC. Notis in Phædrum.

Eadem cauſſa, &c. Petronii Arbitri elegantiſſimum Satyricon ita nobis laceravit, ac detruncavit, ut vix Orpheum mulieres Thraciæ, vel Pentheum Bacchæ diſcerpſerint miſerabilius.

Ulyſſes Aldrevandus Medicus Ornitholog. lib. XIV. cap. XVII.

Haud me latet, capum à Petronio Poëta antiquiſſimo Gallum dici.

Albericus Gentilis JC. in Virgilian. lect. locum ex Petronio citans ad Filium ait.

Audi virum acrem, & ſtomachi Lycidæ noſtri.

Iſaacus Caſaubonus de Satyra lib. II. cap. II.

Petronius Arbiter cur opuſculum ſuum, quo Neronis & aliorum Procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit, Satyricon potius, quam Satyram inſcribere maluerit, fruſtra fortaſſe quæſierimus: neque eſt tanti.

Idem lib. II. cap. IV.

Petronii libellus mera eſt Satura Varroniana, ut ſuo loco dictum; ipſe tamen Saturicum ſive Satyricum maluit inſcribere: quomodo Commentarium dicitur pro Commentario libro; Apologeticus pro Apologetico libro: at qui Satyricon titulum Petronii libris impoſuerunt, ii ſine dubio Græcam vocis Satyræ originem ſpectant; cujus rei nunquam auctori veniſſe in mentem pro certo habeo.

Gulielmus Barclaius Pater in Euphormionis Luſinini Satyrico.

His elementis inſtructus adoleſcens, ut primum ingrata Romanæ linguæ initia evaſit, ſtatim ad amœnitatem Ciceronis traducendus eſt. Mox in omnes paſſim authores evagetur licentius ſtudium, nec Petronio, Livio, Salluſtio, &c. pigeat miſcuiſſe Ciceronianam dictionem.

Franciſcus Raphelengius junior, in præfat. ſuæ editionis Petronianæ.

Nos commoditati tuæ conſulendum rati, perſuaderi nos paſſi ſumus, ac proinde tantum non juſtum Commentarium in amœniſſimæ eruditionis, & erudititiſſimæ feſtivitatis Auctorem tibi damus.

Michaël Piccartus Philoſophus Altorphinus Periculor. Criticor. cap. 17.

Vere Arbiter elegantiarum eſt Petronius, quicquid Catones contradicant, & bonorum manibus terendus, licet Helleſpontiaco par ſit Priapo, ut ille cecinit.

I. R. in Confutatione Fabulæ Burdonianæ, pag. 305.

Primum illud in numerum procedat: Petronium Joſephi delitias. Magnum ſane crimen; quod tamen adeo verum eſt, ut Joſephus poſtquam ab hinc annos XXXVII. Valentiæ Cavarum illum auctorem ex membranis Cujacii deſcripſit, vix unam paginam illius inſpexerit. Quo modo ergo delitiæ ejus liber ille fuerit, quem poſt tam longinquum tempus reviſere dignatus non ſit? Et tamen enim iſti amphitheatrici latratus non adeo deterrent, ut, ſi totus Petronius in membranis exſtaret, pigeret eum deſcribere. Si enim is ſcriptor indignus eſt, qui teneræ ætati committatur, at non dignus, qui pereat tamen. Quare non objecerunt Martialem, Catullum, alios, apud quos

Nomen adeſt rebus, nominibuſque pudor?

Quis veterum Poetarum plus obſcœnitatis, impuritatis, flagitiorum, profeſſus eſt, quam docet Poenitentiale Burchardi? Quot ſunt, qui ignorarent multa, quæ ibi leguntur, niſi ex ipſo didiciſſent? Ridicula magis, an impudens contumelia? Quot poſſent huc adferri, niſi hæc rideremus potius, quam in illis confutandis vel momentum temporis terere vellemus?

Erycius Puteanus Melchiori Haimensfeldio Goldaſto, ſerio amico, S. D.

.... In Petronio quoque eum fructu publico erit emacula, & florem illum Latini oris purum putumque repræſenta. Scæna quædam ſcelerum, non nego, in hoc ſcripto: ſed quam intueri cum fructu, certe virtutis ſit; vibex ipſe titulus, quo tam enormem eluviem ſeverus Arbiter proſcribit. Plerumque mortales ab oculis auribuſque removemus quæ peccamus. Atqui iſta alieni ævi vitia ſunt, tunc quoque reprehenſa: quid ſi & noſtri? Morum maculas Chriſtiani videant, ad quas redierunt: ſi reprehendi nolint,

a Forte Petronii Afranii.

Digitized by Google

nolint, ſaltem in ſchemate corrigantur. Ego ſic cenſeo.

CAP. II.
ΑΝΤΙΛΕΓΟΜΕΝΑ,
SIVE
AUCTORITATUM, QUÆ PETRONIANIS EDITORIBUS OBJECTARI SOLENT, RESOLUTIO.

PRoduximus teſtimonia, quibus Petronius non tam veniam meretur, quam innocentiam ab intentatis criminibus vindicat: neque nos advocationem ejus apud quemvis competentem judicem porro ſubterfugimus. Quanta enim putes in illo confidentia ſit, in quem illud elogium unicum complurima conſentiunt hominum ſæcula, & omnium gentium conſciſcunt erudita oracula, elegantiæ Latinæ primarium fuiſſe arbitrum, & morum Romanorum diſertiſſimum cenſorem? At propter immemorabilem obſcoenitatem, inquiunt iſti ſimulatores, viri graviſſimi eum damnandum judicarunt. Quinam autem iſti? Auguſtinus, ajunt, Patres Concilii Tridentini, Beza, Guirandus, alii. Agite, ſultis, quamvis jam & priores editores, viri nec ipſi non graviſſimi, Sambucus, Pithœus, Binetus Douza, Wouwerius; & quos modo in teſtimonia citavimus, abunde reſponderint, nominatos tamen teſtes, Prætore ſic volente, propius examinemus.

D. Auguſtini verba ſunt lib. I. Confeſſion. c. XVI. *Non omnino per hanc turpitudinem verba iſta commodius diſcuntur, ſed per hæc verba turpitudo iſta confidentius perpetratur. Non accuſo verba quaſi vaſa electa atque pretioſa, ſed vinum erroris, quod in eis nobis propinabatur ab ebriis doctoribus, &c.* Hæc puriſſimus ille Pater poſt bene multam in laſcivos Poetas invectivam: quibus non tam Petronium petit, quem mihi unquam in ſcholis prælectum non quiſquam evicerit, quam Plautum, Terentium, Ovidium, Juvenalem, Perſium, Statium, quos pueris proponi ab impuris magiſtris non ferendum eſſe ait. Ite nunc, ſimulatores, & fidite judicio veſtro impuri, qui hos Poetas, quos ſanctiſſimus iſte Doctor perpetuo exſilio à ſcholis relegavit, pueris veſtris adhuc naſcentibus inſtillare conſueviſtis.

Concilii Tridentini decretum nihil aliud vult, quam id genus ſcripta pueris eſſe interdicenda. Idem & nos volumus; quin jubemus, ac decernimus. Quid enim pueris cum Petronio? cujus illi ſcopum non magis attendent, quam plebejus idiota Ariſtotelis Metaphyſica. Et ad vitia hæc ætas quam virtutes pronior, non ducenda eſt ad hos ſcopulos, ne temere & infronite illiſa à Sirenibus ſuffocetur. Equidem ſceleſtiſſimus ſit, opportet, qui Petronium pueris ſumat interpretandum: nequiſſimus, qui proponat legendum: pharmacus, cujus magiſterio pudor illorum periclitetur. Nec injuriâ Emundus Richerius, Sorbonæ Theologus, in Obſtetrice animorum, cap. IV, num. 4, conqueritur: *Ut jam non mirari oporteat, quare juventus ad libidinem prona, ſed quamobrem non longe vitioſior ſit: quippe quæ Poëtarum quorundam carminibus, & Petronii operibus igni æterno devovendis, quaſi Divorum Pauli Epiſtolis, Ambroſii Officiis, vel Auguſtini Confeſſionibus, impune, libere,glorioſe utatur.* Verum oportune commodeque ſubjicit: *Sed me cenſere dico, Poëtas illos & auctores emungendos, non mutilandos: mundandos, non evirandos: velandos, non caſtrandos, eſſe: hoc eſt, ut à Concilio Tridentino eſt ſanctiſſime conſtitutum, viris ad legendum, non pueris ad interpretandum eſſe concedendos, &c.*

Petri Guirandi JC. hæc ſunt verba: *Hei mihi! quam peſſimo exemplo talia luce donantur: & quam cariſſimo pretio hæ vetuſtatis reliquiæ, & cineres nobis emuntur. Quotus enim quiſque eſt, qui ejuſmodi ne quidem antea cogitata, ſemel tantum lecta, ſtupefactus non admiretur, & inter admirationem & incredulitatem fluctuans ad aliquid turpe, cæca quadam cogitatione, ebrius non pelliciatur? Erubeſcant igitur, qui talia legenda exhibent.* Cui meam vicem reſpondeat vir & judicio & verecundiâ Guirando multo præſtantior. Is eſt Juſt. Lipſius, qui ſuper Petronio in hæc verba, quæ tamen, etſi ſupra poſuimus, placet heic repetere, P. Pithœo JC. reſcripſit: *Nuda illa nequitia nihil offendor; joci me delectant, urbanitas capit: cætera nec in animo, nec in moribus meis magis labem relinquunt, quam olim in flumine veſtigium, cymba. Ut vina appoſita vinoſum movent, invitum non movent: ſic iſta animum jam ante improbum fortaſſe incitent; caſto & caſtigato non adhærent. Et ſunt tamen inter Muſæos homines, qui hunc ſcriptorem ſuiſſe velint; à quibus nos certe diſſentimus.*

Theodorus Beza Vezelius præfat. Homil. de Reſurrect. Domini, ad Ordines Belgii ſcribit: *Duo ſunt, de quibus peto etiam atque etiam, ut mihi ſat ſit pro animi veſtri æquitate vobiſcum agere. Unum, ut in tanta & nunquam ſatis laudanda cura, quam excitandis Eccleſiæ ſeminariis impenditis, diligenter proſpicere velitis, ut quam accuratiſſime fieri poterit, maxima cum fide & diligentia lingua illa ſancta doceatur. Deinde ut impuriſſimorum illorum & abominandorum ſpurciſſimorum ſcriptorum, veterum & recentium, lectio ſeveriſſime interdicatur, & in omnibus veſtris ditionibus quam longiſſime à bonarum artium & diſciplinarum ſcholis repellatur. Sunt enim illa juventuti, in vera pietate erudienda, & ſanctitati morum, à teneris etiam annis hauriendæ, proprie conſecrata. Conſtat autem, & experientia ipſa jam pridem oſtendit, illorum ſcriptorum turpiſſimorum lectione, quibus vel ipſa virtus contaminatur, juventutem ad turpiſſima quævis cogitanda excitari, & ita ſenſim ad ea tandem exercenda impelli, haud ſecus ac ſi in ganeis & mediis luparum luſtris educarentur: & fortaſſe nulla re magis ira Dei in Chriſtianum orbem excitatur; quam hujuſmodi ſordium impuriſſima tracta-*

Digitized by Google

tractatione: & tamen iſtud tam turpe dictu & factu, longo jam abuſu paſſim non invaluit modo, ſed etiam maxime excolitur, & commendatur, neſcio quo perveſtiganda omnis antiquitatis prætextu: cum tamen earum rerum memoriam, quæ non modo nihil nos adjuvant, ſed è contrario deteriores nos efficiunt, jam pridem obductam, obſitam & abolitam eſſe oportuerit. Quibus verbis ſunt qui putent Scaligerum & Douzam deſignari; quorum ille amatorios poëtas, hic etiam Petronium, notis illuſtrarunt. Sed ignoſcant mihi verecundiſſimi viri manes, nonne ipſus Beza eſt, qui Martialem, Petronio nihil caſtiorem poëtam, *mel merum* dictitare ſolitus eſt? aſſerit Raphaël Eglinus ejus diſcipulus in ea, quam ſelectis Catulli carminibus præfixit, epiſtola. Et quam avide lubenterque mel illud linxerit, res eloquitur. Nemo enim exiſtimatur ad honeſtatem carminis Bilbilitani propius acceſſiſſe. Unde liquido conſtare videtur, non aliam Bezæ mentem fuiſſe, quam iſtis, quos minus dudum diximus: nimirum Mileſios auctores, ut viris permiſſos, ita adoleſcentulos eorum lectione eſſe prohibendos.

Nec aliud D. Baſilii judicium fuit de ſcriptis Gentilium; quæ in noſtrum uſum quomodo vertenda, tanquam ſpolia Ægyptiaca, vel D. Auguſtinus recte riteque te monuerit. Et oppido quam eleganter D. Hieronymus in ea ad Oratorem Roman. *Quæris*, inquit, *cur in opuſculis noſtris ſæcularium interdum literarum exempla ponamus, candoremque Eccleſiæ Ethnicorum ſordibus polluamus? reſponſum breviter habeto. Nunquam hæc quæreres, niſi te Tullius totum poſſideret: ſi ſcripturas ſanctas legeres, & earum interpretes omiſſo Vulcatio evolveres. Nam & in Moyſe, & in Prophetarum voluminibus, & epiſtolis Pauli quædam de libris Gentilium aſſumpta ſunt. In Deuteronomio quoque Domini voce præcipitur, mulieris captivæ radendum eſſe caput & ſupercilia, omneſque pilos & ungues corporis amputandos, & ſic eam habendam conjugio. Quid ergo mirum, ſi ego etiam ſapientiam propter eloquii venuſtatem & membrorum pulcritudinem de ancilla atque captiva Iſraelitidem facere cupio? Et ſi quod mortiferum eſt idololatria vel voluptatis, erroris & libidinum, præcido & abrado, mixtuſque puriſſimo corpori immaculatos Domino Sabbaoth filios ex ea genero?* Cui Joan. Saresberienſis Epiſcopus, congruentiſſimis hiſce verbis inſigniter acclamat: a. *Quod ſic hoc ipſum patienter admittitur, ea, quæ à Philoſophis gentium publica utilitatis gratiâ ſcripta ſunt, audiri quid prohibet? Quæcunque enim ſcripta ſunt, inquit Apoſtolus, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.* Similiter Martin. Bucerus, vir ſingularis pietatis, ingenii unici, & dexterrimi judicii, Enarration. in D. Matthæi Euangel. extremo cap. XI. *De ea parte prophetiæ, qua per omnia ſecula, & apud quaslibet identidem ſeſe exeruit gentes, tum per inſomnia, tum per portenta, tum per inſtinctum quendam & afflatum divinum, denique de impoſturis & fallaciis in his, tam hominum, quam dæmonum, præſtiterit legere M. Tullii libros de Divinatione; nihil enim negligendum, quod Domini donum eſſe liquido conſtat. Eximia autem Dei dona eſſe tot egregios libros, quibus multa adeo rerum, hoc eſt, operum Domini, cognitio continetur, qui dubitat, is parvam indubie rationem habet providentiæ Dei: ſine cujus ſingulari beneficio haud factum eſt, quod hi libri per tot ſecula, & infinitos caſus ſervati ad uſque nos pervenere.* Et iterum Comment. in Pſal. 1. *Neque profana omne genus ſcripta, quum locus & tempus fuerit, lectione dedignabimur. Si enim vere ille ſcripſit, non eſſe librum tam malum, ex quo non poſſit aliquis fructus percipi, & fructum nullum niſi Dei verba adferant: certo Dei verba contempſerit, qui vel Ethnicorum Poëtarum ſcripta in totum repudiet: quanquam utiliora ex his deligi conveniat, quæ nimirum Dei in creaturis ſuis bonitatem certius indicant, & de virtutibus purius præcipiunt.* Audin' tu harum Satyrarum indemnatum fructum? & quæ ex illis delibanda, excerptaque ad Chriſtianam inſtitutionem conferenda ſint? At enimvero objicient illi rurſum, Petronium non de virtutibus pure, ſed de vitiis impure, ſpurcidice & flagitioſe præcipere. Bona verba, quæſo. Petronius Satyricus flagitia atque facinora hominum Satyrice perſtrinxit.

Id iſti vituperant factum; atque in eo diſputant;
Contaminari non decere fabulas:
Faciunt næ intellegendo, ut nihil intellegant,
Qui, cum hunc accuſant, ——

Lucilium, Varronem, Horatium, Juvenalem, Perſium, Sulpitium, Lucianum, Apulejum, accuſant, quos hic noſter partim auctores habuit, alios æmulatores. Veruntamen b. *quas illi nobis obſcœnitates narrant?*

Utinam ne in nemore Edeno, obſcœnitatibus
Infectum ab imo, humanum cecidiſſet genus.

Utinam ne in vita, in hominum uſu ac conſuetudine univerſa, in ædibus, in vicis, in compitis noſtris, obſcœnitatum plena omnia! Utinam ne in animis, in præcordiis omnium obſcœnitatum ſtabulum! cur non lernam potius dico & ſentinam perennem? Hic, hic, expurgato opus eſt. Hic plenus cadis exhauſto opus. Nam quid politura, quæſo te, ſpeculi agas, ubi in facie fœditas inſidet? Speculum expurgas: ab ore maculas, verrucas, lentiginem, lepram quin amoves? Inſpiciendo in ſpeculum temet, ut es, vides: formoſus formoſum, deformis deformem. Spectari, audire talis, qualis es, non vis? Deformitatem è corpore elue; fœditatem expelle animo. Hæc magiſtrorum honeſtiſſimi ſimul atque doctiſſimi ad maſcarpiones Jeſuitarum non inidonea reſponſio fuit, quam hoc loco repeteremus. Cui paribus fere tibiis concinit Laurentius Ramirez de Prado Nobilis Hiſpanus, in Hypomnemat. ad Martialis Amphitheatr. epigr. XXV. ad Raderum Jeſuitam ejus poetæ caſtratorem; *Age, vir honeſtiſſime, qui ſciebas ea eſſe*

in

a. Policrat. lib. 3. c. 1. b. Verba ſunt Martini Hayneccii in epiſt. Terentio præpoſita.

Digitized by Google

inhoneſta? quod legeram, inquis. cur legiſti, vir tanta ſanctimoniæ? &c. ſi legiſti, cur nobis invides eam lectionem? Ego vero pati non poſſum ſuperciliosos iſtos cenſores, qui nequitias Martialis nobis adimunt, ſibi relinquunt. Satius fuiſſet, ſanctiſſime vir, ut totum Martialem intactum reliquiſſes, ne ſcilicet puriſſima manus deligendis epigrammatibus & interpretandis inquinarentur. Et Joannes Gerſon, Cancellarius Pariſienſis, & in Sanctis à nonnullis repoſitus, quum in ſermone, *a.* habito in Concil. Remenſi, de impudicitia perorans in hæc exclamat: *Credite, quia providendum eſſet omnino cum effectu & diſcretione contra tantam familiaritatem in cubilibus, & alibi, quam exercent parentes utrique cum utraque progenie, & affines cum affinibus in adoleſcentia, ſeneſque cum junioribus, tam in* b. *Religione, quam in Scholis, & alibi. Dubitaverim prorſus, ſi non deteriores mores trahunt aliquando pueri & puellæ hac occaſione in parentum domiciliis, & Religionum & ſcholarum contuberniis, quam facturi erant in proſtibulis lenonum vel meretricium.* Sed quæ obſcœnitates in Petronio? Meretricemne ductare? ad ſcortumne alludere? aut heram adulterari? anne medium puerum amplecti? an virginem deflorare? Credo hæ ſunt obſcœnitates iſtæ; quas, vulgo fieri ſolitas, ita pudenter, nude, & ſimpliciter reprehendit Petronius, ut mihi videatur quaſi pœnitentiam agere ſermonis ſui, ſecretoque rubore pertundi, quod ea vitia inſectetur, quæ ne ad cogitationem quidem admittere ſeverioris notæ homines debeant: ita ſtudioſe & cum induſtria cavit, ne oblitus verecundiæ ſuæ non abſtineret à ſpurcis & turpibus earum partium appellationibus, quas ne nominare quidem inter res ſerias fas eſt. Quid ergo peccavit, ſi pravos populi mores & conſuetudines vitio turpiſſimi Domini fœdas & inquinatas redarguit? Numnam non præoccupavit ipſe, & ſagaciſſimo ingenio contumelias veſtras odoratus his elegantiſſimis verſibus eluſit?

Quid me conſtricta ſpectatis fronte Catones,
Damnatiſque meæ ſimplicitatis opus?
Sermonis puri non triſtis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

An Neronis, Domitiani, Eliogabali facinora honeſtioribus verbis circumloquuntur Suetonius, Dio Caſſius Lampridius, B. Oroſius, Xiphilinus Patriarcha Conſtantinopolitanus? *c. De vitiis diſſertio ſive diſputatio duplex eſt. Una, qua ad vitia homines allicimus ſuaſionibus, exhortationibus ac lenociniis: ut qui amare docent noſtra ætate, pro dolor! etiam poëtæ, qui amatoria ludunt, ut juvenum mentes veluti inebrient, quales impudici Poëtæ. Ea diſſertio vitioſa ac deteſtanda, maxime homini Chriſtiano, plus etiam illis, qui juventuti ut magiſtri præſunt. Altera eſt diſſertio de vitiis: ut ea deteſtemur ac execremur: imo quoties de eis fit mentio, ut ab iis dehortemur, ab iis abſtineamus, & execremur. Hæc diſſertio neutiquam reprehendenda eſt: multi enim ſancti viri ac Doctores, quemadmodum de virtutibus ſcripſerunt, ita è regione de vitiis copioſe diſſeruerunt. Itaque Cæſarum refert vitia Suetonius, in odium illorum monſtrorum id facit, ut ea ſcilicet fugiamus ac evitemus: imo cogitemus in quanta cæcitate fuerint perditi illi nebulones: & multo magis in quanta ſtupiditate mundus, qui talia portenta dignatus eſt illo honore. cum nihil illis tetrius ac magis abominabile fuerit.* Hæc Glareanus pro Suetonio, qui Cæſarum flagitia libero dicendi genere exſecutus eſt. Cur non nos eadem pro Petronio, qui gemina παιγνίῳ Neronianorum turpitudines inſecutus eſt? Cur non pro ipſo D. Paulo Apoſtolo, qui eadem pari libertate commemorat & inculpat? Joannes Sareſberienſis Epiſcopus de Nugis Curial. lib. III. cap. XIII. longum de lenonibus ac mollibus, uſuque formoſorum ſermonem his verbis excuſat: *Verum hæc abominatio, non tam oſtendenda eſt, quam conſpuenda, puderetque eam Nugis noſtris eſſe inſertam, niſi eandem Apoſtolus, Romanis ſcribens, verbis manifeſtius expreſſiſſet, dicens; quia fœminæ eorum immutaverunt naturalem uſum in eum, qui eſt contra naturam, & maſculi, relicto naturali uſu fœminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in invicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, ut darentur in ſenſum reprobum, facerentque quod minime conveniret, & vitiis univerſis obnoxii indignationem Dei, & omnium pœnarum in ſe aculeos provocarent. Et tunc quidem in auribus Romanorum hoc tuba Apoſtolica conclamabat, quando impiiſſimus Imperator Nero luxuria ſævientis puerum Sporum exectis teſticulis in muliebrem naturam transformare conatus eſt.* Et Fratres Ordinis Prædicatorum, qui eum apud Chriſtianos locum invaſerunt, quem olim apud Gentiles obtinuerant Poëtæ & Satyrici, in tractat de Turcis: *Quæſitum extitit de gravi infectione populi Chriſtiani, quoad prædicta vitia (Sodomitica) an videlicet tam gravis infectio ex negligentia officii prædicationis contingeret, dum ipſi Prædicatores gravitatem hujus vitii fidelibus non proponerent? Quæſitumque ulterius extitit, an propter ſimplices & innocentes expediret Prædicatoribus, ſub ſilentio pertranſire de hujuſmodi vitiis diſſerendo? Reſponſum fuit, quod quia officium prædicationis eſt præcipuum in Eccleſia ad extirpationem vitiorum & plantationem virtutum, ſi gravitas hujus vitii fidelibus ardenter proponeretur, ut quia videlicet pro vindicta clamat ad cælum, &c. Ad ſecundum quæſitum reſponſum fuit, quod omnino ſub ſilentio pertranſire non expediret, etiam propter quoſcunque innocentes, multiplici ratione. Primo, quia videmus, quod tales innocentes etiam ex Diabolica ſuggeſtione continuo ſeducuntur abſque auditione verbi Dei, & declaratione illorum vitiorum. Unde utriſque, tam reis, quam innocentibus expedit, talis declaratio verbi Dei. Secundo ad hoc nos admonet Scriptura, prout eſt illud: Si non annunciaveris iniquo iniquitatem ejus, ſanguinem ejus de manu tua requiram. Et iterum; Clama, ne*

ceſſes:

a. Dominica ſecunda poſt Paſcha partic. 2 conſiderat. 3. proviſ. 4. *b.* Id eſt, Monaſteriis. *c.* Verba ſunt Henrici Loriti Glareani præfat. in Sueton.

Digitized by Google

teſtes: annuncia populo meo ſcelera eorum. *Ratione etiam concludebatur.* *Nam Apoſtolus Paulus expreſſiſſime loquitur ad Roman. 1. de hujuſmodi vitiis, & ſicut cuncta alia ſcripta ipſius neceſſario prædicantur, ita & præſens hæc materia, cum non ſit data diſtinctio inter ſuas doctrinas, quare videlicet una magis debeat eſſe prædicabilis quam altera. Ad hoc eſt Gregorius in Moralibus; Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretum ſilentium in errore relinquit.* Et hæc pro Petronio brevis quædam veluti apologia eſto, quæ neceſſario præmunienda fuit, ut & judicii præcipitationi caveremus, & malevolorum ſimul maledictis reſponderemus. Nunc videamus, cujus Philoſophi rationem opinionemque Petronius ſit ſecutus.

CAP. III.

CUI SAPIENTIÆ STUDIO PETRONIUS DEDITUS FUERIT.

SUnt qui Petronium adſerant diſciplinæ Stoicæ ſectaneum fuiſſe; quibus cum hæc fragmenta, tum alia, quæ memoraturus ſum, bonâ fide refragantur. Quid enim ſibi velle dicent illos verſus, quos in Stoicorum avaritiam aperte fudit?

Ipſi, qui Cynica traducunt tempora ſcena,
Nonnunquam nummis vendere verba ſolent.

Mihi videtur non oblique Senecam carpere, cujus ſuſpectum in gubernatione Cæſaris regimen, tanquam venale & ambitioni pervium, ſed Aulicorum, uti fas exiſtimare, calomniis. Quis enim has in tanta potentia unqoam effugit? Nec ambigo, quin fribuſculum ex invidia inter utroſque extiterit, quod Petronii mentionem in ſuis officioſis Seneca ſcriptis, nec illiberalis aut parcus in amicis collaudandis, ſuppreſſerit. Ego exiſtimo, nec opinione fallor, Petronium ſectâ Epicureum fuiſſe. Idque ita eſſe, uti autumo, rebus neceſſariis evincam. Principio dum Epicurum vocat *patrem veri*, id eſt, auctorem & doctorem veritatis, ſeu veræ juſtæque rationis & diſciplinæ inſtitutorem.

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

quam adoream, niſi diſcipulus & ſectator, haud temere Epicuro tribuiſſet. Tum deinde ex præceptis atque doctrinis Epicureis paſſim interſperſis, quod genus dogmatis amplexus fuerit, affatim eluceſcit. Contende ſis Epicuri dicta, quæ ab Diogene Laërtio & Auctore Vitæ Philoſophorum referuntur, cum Petronianis iſtis fragmentis, & dices me verum dicere. Ego verba pono ad compendium, & longiores logos alibi cædam. Quos vero errores accepit

———Epicuri de grege porci,

nobiſque imbibendos propinavit, conſilium eſt ſilentio non præterire. Notavi mihi tria præcipue, quæ in erroribus Epicuri recenſentur. Primum eſt, Deos res humanas non curare, ſed otioſos reſidere in cœlis, valde occupatos in nihil agendo, ut ille ait. Hinc ab Epicureis falſe ridentur ſuperſtitioſi, qui Deûm timore, tanquam pueri nocturnis terriculamentis & occurſaculis afficiantur. In quos ſuperſtitioſos & Petronius panxit epigramma non illepidum;

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cœlo
Fulmina cum caderent. ———

Alterum, in voluptate ſummum bonum eſſe ſitum. Quo pertinet illud;

Ergo vivamus, dum licet eſſque bene.

& huic ſimilia. Tertium, animas cum corporibus interire. Cujus erroris quamvis non ſupereſt ullum in his fragmentis manifeſtum veſtigium, ſatis in morituro apparuit. Nulla ei cura animæ, nullum à ſophorum placitis alloquium, ſed contra ea immortalitatis irriſio & contemptus. Capio & interpretor ita Tacitum exſertim ſcribentem: *Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & ſapientium placitis, ſed levia carmina & faciles verſus.* Scilicet ut ſe maſculum Epicureum eſſe probaret, motus illos & ægritudinem temperans, conſtantem animi quietem & voluptatem, in qua ſummum bonum collocaſſe modo memoravimus, diſſimolavit. Et hæc tibi ex tripode dicta puto. Atque nunc meâ comitate ac virtute fiat, ut T. Petronius Arbiter T. Lucretio Caro in civitate Epicureâ, quam uſque ſolus oberravit in Latio, comes & inquilinus civis ex decreto detur. Nos de ſummâ Satyrici porro videamus.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM ET MYTHOLOGIA HUJUS SATYRICI.

PEtronius, auctore Tacito, in his Satyris vitia gentis togatæ ſub nominibus exoletorum feminarumque perſcripſit & notavit; præcipue autem flagitia Neronis Imperatoris inceſſit, cujus ad exemplum orbis tum Romanus erat compoſitus, ut verum experiamur, quod vulgo dici amat; *Qualis Rex, talis grex.* Petronio, qui præcipuum in Aula Cæſaris inter domeſticos principis locum tenuit, coævus exſtitit (haud ſcio an non & notus) D. Paulus Apoſtolus, admirandæ illius & diviniſſimæ epiſtolæ ad Romanos auctor, ex cujus principio, quæ verba videntur ſummam totius hujus Satyrici complecti, ea verba juvat appingere. *Feminæ eorum* (inquit) *immutaverunt naturalem uſum in eum, qui eſt contra naturam. Similiter autem & maſculi, relicto naturali uſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in invicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes: & mercedem, quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis recipientes. Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, inſipientes,*

incompoſitos, ſine affectione, atque fœdere, ſine miſericordia. Qui cum juſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte & non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Hæc ille: quibus verbis qui volet planum & perſpicuum habere interpretem, ei ego unicum hunc Petronium dedero: nec omnino vanum eſt magni cujuſdam Theologi dictum, *caput primum ad Romanos ſine Petronii Satyra intelligi non poſſe.* Addo etiam caput XIII. in quo à commemoratis vitiis Romanos in hunc modum dehortatur; *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honeſte ambulemus; non in commeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione: Sed induimini Dominum Jeſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.* Nec Romanorum tantum ſcelera Petronius, ſed & Græcorum tangit & exagitat, dum more palliatorum Comicorum, pleraque in Græca urbe geſta confingit. Etiam idem Apoſtolus eadem quoque ipſiſſima in Græcis notavit. Sic enim ad Galat. cap. 5. ſcribit; *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Et 1. epiſt. ad Corinth. cap. VI. *Jam quidem omnino delictum eſt in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injurias accipitis? quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis & fraudatis: & hoc fratribus. An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt. Et hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.* Porro in Petronii fragmentis (nam optimam partem deſideramus) primum bonarum artium profeſſores mordet, tanquam ingenuæ & liberalis juventutis corruptores. Dein procuratorum forenſium & advocatorum calumnias & rapacitatem taxat. Tum in Sacerdotum infandas libidines invectus, tranſitum ad luxum conviviorum facit, quem ſub Trimalchionis nomine ac lautitiis perſtringit. Hinc de ſceleratâ pædagogorum nequitiâ parentes ſerio monens, accuſatâ artificum inertiâ prehendit publicarum balnearum turpitudinem. Poſtmodum negotiatorum mercatorumque, hoc eſt, eorum, qui ſolas exſtruere divitias curant, fortunas exponens, obiter animadvertit in feminarum levitatem. Tandem caſtigato laſciuarum mulierum inſano amore, quo peregrinos adoleſcentes ambire ultro, & donis conſueſcunt laceſſere, in impoſturas ac fraudes exulum, & natale ſolum vertentium, quibus hoſpites ſuos & creditores, dum amplos peregri cenſus & patria jactitant vectigalia, circumſcribunt, ſtilum exacuit. Inſaniam denique teſtatorum notat, qui turpes, impudentes & nefarias teſtamentis adjiciunt conditiones, quorum flagitii flagrantia à Jureconſultis etiam improbatur. Et hæc tantum reliqua ſunt hujus Satyrici capita: cetera injuria temporum nobis invidit.

CAP. V.

SATYRARUM INTERLOCUTORES.

Encolpius,	ἐγκόλπιος,	fabularum Dux.
Aſcyltos,	ἄσκυλτος,	adoleſcens.
Agamemnon,	ἀγαμέμνων,	ſcholaſticus.
Gnithon,	γνήθων,	puer.
Quartilla,	*	Priapi ſacerdos.
Pſyche,	ψυχὴ,	ancilla.
Pannychis,	παννυχὶς,	puella.
Embaſicœtas,	ἐμβασικοίτης,	cinædus.
Trimalchio,	τριμαλχίων,	dives.
Carpus,	*	ſervus.
Menelaus,	μενέλαος,	ſcholaſticus.
Lycurgus,	λυκοῦργος,	
Eumolpus,	εὔμολπος,	poëta.
M.Manicius,	*	
Bargates,	βαργάτης,	ſervus.
Licas,	λυκὰς,	mercator.
Tryphæna,	τρύφαινα,	uxor.
Æſius,	αἴσιος,	
Corax,	κόραξ,	tonſor.
Chryſis,	χρύσις,	ancilla.
Circe,	κίρκη,	amica.
Doris,	δωρὶς,	amica.
Proſelenos,	προσέληνος,	anus.
Poliænus,	πολύαινος,	idem qui Encolpius.
Enothea,	οἰνόθεα,	Priapi ſacerdos.
Endymio,	ἐνδύμιων,	puer.
Philumena,	φιλουμένη,	meretrix.
Gorgias,	γόργιας,	advocatus.
Albutia,	*	amica.

Nominum rationes in notis traduntur. Id enim quam ſtudioſiſſime obſervavit Petronius, ut quas perſonas introduxit, earundem convenientes exprimeret mores, notaſque ſimilitudines, &, ut Rhetores vocant, τὸ πρέπον diligenter ubique perſequeretur. Porro quæ in his fragmentis nullas dicendi partes habent, non puto fuiſſe πρόσωπα κωφὰ, ſed earum interlocutiones temporum injuria periiſſe.

JOANNIS A WOUWEREN
HAMBURGII
DEDICATIO.
Viro Illustri
JOSEPHO SCALIGERO
Jul. Cæſaris Fil.
Joann. a Wouweren.
S. D.

Fama ſublimis, eruditione nobilis, nobilitate Illuſtris Joſephe Scaliger, Ariſtippum ſaltare coactum in purpurâ dixiſſe ſcribit Laërtius: *καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν οὖσ' ἥγε σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.* Putabat nimirum probum & virtuti addictum nullis lenociniis delectari, aut corrumpi poſſe. Quam vellem hanc vocem preſſius advertiſſent triſtiores iſti, qui hunc ſcriptorem, quem damus, non tantum infamem fecerant, ſed perpetuis tenebris æternæque oblivioni damnarant, præpoſtero mehercles pietatis obtentu. Atqui utinam ille ignis intepuiſſet! nunc gravius eſt incendium per omnes regiones ſparſum diffuſumque, ut nec mare huic exſtinguendo: ſunt enim ſeverioris notæ homines, quibus ſatis non eſt, ne quidem ad cognitionem hunc ſcriptorem admittere; ſed renatum ex parte, nonnulli monſtrum clamare, more majorum comburendum aut diis ſacrandum; alii porro proſcribere, vinctum in ergaſtulum & carnificinam dare, imo quem eviraverant, prorſus occidere, adeo ut plura parata ſupplicia, quam membra. Periiſti, miſer, periiſti, vel judicio, tuo, vel illorum præjudicio. Jacet præterea atque occiſa libertas. Quis enim quæſo tantis cervicibus qui contra tendat? Quis tantis humeris Atlas, qui tot malorum montes ſuſtineat, ut ſaltem tralaticiâ humanitate languentem erigat? Quamquam præclari viri, poſtquam convertiſſent mentem ad Arbitrum omnis elegantiæ, nullum recuſarunt periculum, quod ſalutis ſpem oſtenderet; itaque in carcerem & ergaſtulum datum vindice dextrâ veræ libertati aſſeruerunt, confoſſum togatorum ſpiculis, velut ex inferis reduxerunt; equidem, denuo audere facinus dignum Cenſorum notâ, imo tunicâ moleſtâ merito eſt: nunquam enim inauditum & indefenſum Petronium diriſſimâ triſtiorum conſpiratione damnari patiar. Itaque ut decretoriis armis pugnem, quid in eo accuſent, dicant, quæſo, clarius. Opus novæ ſimplicitatis, ſeu, ut illi malunt, nequitias & accuratam ſpurcitiem? Velim ſane tam candide ad mentem admittant, quam ſimpliciter ab eo ſcriptum ſit, magiſque accuſent libidinem Principis, cujus flagitia ſub nominibus exoletorum fœminarumque perſcripſit. Demodocus apud Phæacas Martis & Veneris colluſiones cantabat, non quod vitiis adularetur, ſed ut cauterium adhiberet libidini, ſimilia eorum moribus ingerebat; credo vel ſolo recogitatu improbos mores erubuiſſe. Atque quid cauſſæ cur Juvenalem, diligentiſſimum luxuriæ interpretem non accuſent, qui eadem & ſæpe gravius proſecutus? Quid dicam? hunc non ſolum legi, ſed in ſinu geſtari, ne iraſcuntur quidem. Ariſtophanem, Anacreontem, Catullum, Martialem, totamque illam cohortem publice proſtitui, tum pueris in ipſis Minervæ ſacrariis præcantari patiuntur. Quæ ergo dementia eſt huic ſalutem negare, cum iis vitam concedamus? Sane neſcio quis fatalis morbus veteres tenuerit, ut pudicitiæ ſacra multoties profanare ipſis ſuave: taceo quam frequentes ſcopuli in Poëtarum ſcriptis, quos caſtæ mentes facile declinant, improbæ minime; taceo quam obviæ cantiones, haud diſſimiles illis, quas Uliſſes niſi alligatus prætervehi noluit, ad quas jam olim proborum aures occalluerunt; improbi vero non facile ſonum iſtum excutiunt, imo proſequitur & diutius hæret; haut aliter affecti, quam ii, qui ſymphoniam audierunt, in quorum animis durat illa modulatio, atque ex intervallo recurrit. Solonem petulantes verſus ſcripſiſſe, Platonem amatorie luſiſſe, D. Hadrianum verſu laſcivum fuiſſe, refert Madaurenſis Philoſophus, qui, cum ejuſdem criminis inſimulatus, ajebat ſe in vita philoſophum, in epigrammatis amatorem. At arguunt & urgent, judiciorum ſpiculis reum Petronium, ejus nequitiam palam proſtare nudam; facinus me hercles dignum proſcriptione. Sed crimen excuſo, ut ille olim Platonis verſus petulantiores, ſcilicet tanto pudicitius compoſuiſſe, quanto apertius; *Namque id genus omnia occultare peccantis, promulgare ludentis eſt.* Quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere? Si verum amamus, multa in his ſcriptis, quæ menti impudicæ proluvium ad omne genus nefandæ libidinis. Sed ut apes ex omnium arborum ſatorumque floribus liquamen confingunt dulciſſimum, araneæ venenum: ita probis, in quorum animis ne minimum quidem ſui veſtigium relinquit hæc ſcriptio, mel: improbis; quibus inhæret, venenum. Quid utilitatis ex hujuſmodi ſcriptoribus capiendum, viri ſancti jam olim monuerunt. Viderit ſi forte qui hic omnino nudas ineptias putabat, quas proprias poetarum affirmat philoſophia, qui ſolas aurium delicias profitentur, & dulces nectere fabulas anne fruſtra ſit. Sane in ſcurrilibus his jocis præcepta ſapientiæ, non ſolum in vita utilia, ſed neceſſaria. Jam vero quis tam ſupercilioſus, quem tot amabiles luſus, joci, & urbanitas tota non flectat? *Magna pars*, ait Plinius, *ſtudiorum amœnitates quærimus.* Suadeo deduce oculos, atque huc diverte, peream niſi omnia tam venuſte docta, ut non tantum ingenium alant, ſed infinitam voluptatem & jucundiſſimum adferant oblectamentum. Denique quem non capiet oratio iſta pudica, non maculoſa, non turgida, ſed naturali pulcritudine exſurgens, ornata hoc ipſo, quod ornamenta neglexerit, quam tam facilem, tam probe temperatam in toto Latio fruſtra quæras, is mihi omnino mortuus, aut elephanti corio circumtectus videtur. Dicam, ne ejus manes obmuſſitent. Quam alti ſublimiſque ſpiritus poëta, ſpeci-

men reliquit, cupiens probare poſteritati, ſe noviſſe viam, qua iretur ad carmen, imo ſe in Heliconem veniſſe ingenti flumine literarum inundatum. Sed ut in gemmis & lapidibus ſæpe nævi, nec proinde omnino viles; ita in hoc ſcriptore labes haud paucæ, quæ tamen totum minime deturpant. Bene olim Naſo, qui ajebat decentiorem eſſe faciem, in qua aliquis nævus. Cæterum dic mihi, quis tam improbæ mentis, qui ſpurcitiem iſtam non palam damnet? ego ſane hoc ajo, hoc teſtor, id potius animi cum aliis fuiſſe, elegantiæ & omnis lepôris, non Neronis nequitiæ Arbitrum edere, tantum ut omnes religioſe caveant, ne quod deliquium morum integritas ex frequenti hujus tractatione patiatur, ſerio hortor. Sed profecto nimis multa oratio eſt. Neoptolemus Ennianus malebat paucis philoſophari. Quidquid ergo eſt, tibi Vir Illuſtr. Joſephe Scaliger, cujus incomparabilem eruditionem, ingenium ſupra mortales prius defeſſi ſunt homines laudando (uſurpabo illud Saluſtii ad Cæſarem) quam ipſe gloria digna faciundo, Petronium Arbitrum à me recognitum, & animadverſionibus illuſtratum dicare libuit. Pompejus, cui ex virtute cognomentum Magni acceſſerat, cum theatrum, arcem turpitudinum, extruxiſſet, veritus memoriæ ſuæ cenſoriam animadverſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit: ita ego illuſtris nominis tui titulo damnatum hoc opus prætexui; atque haud fallit augurium; vivat, vivat diutius per æternum hoc nomen. Tu vero Vir. Ill. patere, exiles quaſdam ſtricturas tui ſplendoris Petronium illuminare: nam & ſol radios ſuos in loca deformia defert, nec inquinatur. Te quidem in excelſo faſtigio generis & eruditionis poſitum, religioſe adiri debere ſcio. Verum & Diis lacte fit, nec putem ulli vitio fuiſſe eos colere, quoquo modo poſſet. Itaque ne toties ad hoc templum gratis accedam, laborem tenuem & exiguum obtero, veri legitimique muneris obſidem, quod meæ quidem temeritati haud recuſo accedere; tamen ſi non prorſus faſtidias votoriam hanc tabellam, nominis tui templo dicatam, in cœlum abire videor. Vale Vir Illuſtr. Lugduni Batavorum CIↃ IↃ.XCV.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

CUranti mihi novam Petronii editionem, animus principio fuit haud pauca adjicere, quo nova luce hunc auctorem ſuffunderem, neſcio qua levi ductus inſania; cum jam laboraret in fine opus, contenderemque, quid alii ante me (nam Pariſienſis Edit. ſero nimis in manus meas venerat) nihil mihi reſidui, præter exiles quaſdam ineptias, quæ vel cuivis in facili congerere; continuo ſevera objurgatione me reprehendens, cœpi velle refragari, conſilium mutare, imo prorſus abjicere; tum demum illam vocem oraculi exiſtimans, quam toties alii inſuſurraſſent; actum me ſcilicet acturum, commentaturus in ſcriptorem tractum tot tantorumque ingeniis. Equidem fatebor tibi ſimpliciter, ſerio pœnituit ſtultitiæ meæ, tandem nonnulli inſtantiâ urgere, exſolverem, quod inconſulta pollicitatione promiſiſſem; compulſus denuo adgredi, quod ex deſperatione deſerueram. Itaque * *quod adſolet apud prudentes viros eſſe, in operibus elaboratis judicatio reſtrictior, in ſubitariis vena prolixior*; idem hic ſpero; totum enim hoc proxima & repentina fœtura natum, quod vereor, monſtrum Tethys ipſa jurabit haud ablui poſſe omnibus undis. Cæterum nullius hortamina tantum apud me potuiſſent, ut auderem hoc facinus, niſi dulce cum pleriſque, qui ante me in hoc campo *difficiles habuere nugas*, dicam quod ſentio, in quibuſdam illorum vix riſum, in quibuſdam vix ſomnum teneo: ſatis non fuit illis nihil dicere, ſed etiam lacera pleraque, & diſrupta religare, pro nefas! infeliciſſima & fallaci manu; adtexere prætera neſcio quas carminum quiſquilias, ne ineptiſſimis dignas, pro quis me hercles, ſi in auctione venirent, neque Afranius nauci daret; ea Petronii adſeverare, quid aliud quis dixerit, quam inſaniam? tamen parum abeſt, quin audeant pallidi iſti & jejuni concinnatores. Credite, hoc artificium vobis periit. Lector, ignoſce ridenti. Atqui utinam vere errarent; qui calumniantur hoc ſcriptionis genus. Pace quorundam liceat dixiſſe, ſtudii hujus dignitatem perdiderunt; miris enim artibus ſuis effecerunt, ut totum enervaretur & caderet. Primum genus illorum, qui circa litterarum apices digladiantur, quibus litteralæ immutatio triumphus, faſtidioſa natio; ſi quid tale etiam aliis in mente, clamant furta, plagia, & tot nomina criminum graviorum; ſi quid forte imprudentius exciderit (ut maxime lubricum hoc ſcribendi genus, nec ſcio an quis unquam ſine lapſu evaſerit) conqueruntur ut de vi publica, delictum uſque ad mortem; ſi quid in medio relinquas, ne vel hac via offenſam incurras, quod omnia præripueris, protinus paratum illud Velleii: *Quid aliud quam nimium occupatum dicam, quem vel mendum vocis feſellit, aut hoc vel illo loco ſomnus obrepſit?* Jam tot ambitus ſermonum per ſententiarum tormenta, verba ipſa calamiſtrata tam apte poſita, ut jurares de ſingulis illos iviſſe in conſilium. Dic mihi, anne fanaticus iſte medicus, qui, dum urit & ſecat, lentis ductibus agit! ſimplex illa mundicia, quæ ſine ceruſſa & fuco, tum conſtricta brevitas propria hujus materiæ, ubi res contenta doceri. Si qua nota melior, quanto præfamine illa exprimitur, parturiunt quod peperere, *habens artificium, quo prius perſuadeant, quam edoceant*; primo cum audieris, haud ante gnarus quid naſcatur, grande aliquid animo volvas: at cum offenderis, deus bone, ridebis illico faſtum: litterulæ mutatio eſt, aut ſyllabæ tranſpoſitio. Sunt qui diaria texunt actuum, qui eloquentiam oſtentant in alienis laudibus. Porro in profligandis adverſariis uſque ad faſtidium & invidiam nimii; non tanti conſtitit Pompejo victoria; de ſubattrectatione alienæ ſcientiæ,

* Apuleii verba initio de Deo ſocr. Similiter loquitur Mellerus ſpicileg. 10. præfat.

Digitized by Google

tiæ, ut ait Plinius, famam ſibi aucupantur; quibus inſtar mortis, ſi videant alibi clarum oriri ſidus, pleroſque figuratis perſtringunt laudibus: novum maliciæ genus, laudare quod accuſes, haud oſtendunt vulnera, ſed infligunt ſcriptorem, cui manus commodabunt, ſi alius tangat, injuriam ſuam putant, cum ipſi vix decem annis abortum faciant: miramur, quod horum libri lectorem inveniant: nam legentium contumelis ſunt, quos putant optimi cujusque convitiis gaudere. Reliqua ſino præterfluere, ne in faſtidium adducta videantur; ſatiusque mea tegere, quam aliorum vicia indagare, *Accuſamus ſæpe quod facimus, & contra nos diſertim vitia noſtra invehimur*, ait D. Hieronymus. Sane his moribus medicinas dicere, cum ventis litigare arbitror: Hippocratis potius fomentis, quam monitis aliorum indigent. Nos exſequemur reliqua propoſiti. Pleriſque is morbus familiaris, ut tanta in operibus ſuis promittant, propter quæ merito vadimonium deſeri poſſet. At cum intraveris, dii deæque quam nihil in medio invenies. Non eſt quod te ante rem ſuſpenſum teneam, aut vana ſpe ductem: nihil damus niſi frivola quæque & levia, aliis contempta potius, quam non viſa. Ita ſane oportuit poſt tam curioſæ diligentiæ viros, qui uberem meſſem ex hoc agro collegerunt; idem nos voluiſſe, licet non adſecuti, abunde pulcrum atque magnificum, omnis hic triumphus illorum, nos armillis & haſta donari ſerio recuſamus. Itaque legendi modum hic ponas licet, aut huic

——— *exarationi*
Diſtrictum bonus applicare theta.

Vulnera coacta prorſus, quæ ut ſcopuli aliorum quoque acumina fregerunt, reſcindere non libuit, ne novas plagas incuterem. Quæ ordini obſtreperent, lectoriſque intentionem diſpargerent, malui differre, dum plenius in hunc ſcriptorem melius nactus exemplar; Itaque fraudi non erit, ſi intacta multa relinquam, equidem *ſi bonus eſt Lector, quæ omiſi non oblita nobis, ſed præterita exiſtimet*. At mihi nunc aggreſſuro venia opus erit (ſæva enim & infeſta virtutibus tempora) quam ut benigne indulgeas obteſtor. Indubie ſæpius peccaturus, quippe qui homo & adhuc juvenis. Cæterum *placebo ſibi, ſi me culpam emendare permiſeris*. Hoc te rogo, lector.

EJUSDEM PRÆFATIO IN VARIORUM IN P. ARBITRUM OBSERVATIONES AB SE DIGESTAS.

Scripta eſt hæc epiſtola Anno 1595.

ANni ferè * XXCV. poſtquam renatus Petronius, ſed pro nefas tam ruptus, & multifariam truncatus, ut potius informe pecus ex matris viſceribus exciſum, quam legitimus fœtus. Itaque docti viri, publico bono nati, continuo dilaniata & diſperſa ejus membra cum cura conquiſiverunt, fracta & luxata obligarunt, quorum acumen, & feliciter curioſas manus expertus Arbiter, ut anguis, convertit corium & ævum. Quam damus, editio ſeptima eſt, ea ut purior & amplior prodiret, imò ne quid omnino deeſſet, votum & animus mihi fuit. Quidquid igitur emendationum & explicationum ad Petronium pertinentium, apud noſtri ævi præclaros viros ſparſum, excerpſimus, digeſſimus & hoc faſciculo comprehendimus, quo in promptu eſſent, & velut ſub uno oculorum ictu. Selegimus autem neceſſaria; nam omnia adjicere nec libuit, nec per formam libelli licuit.

CASP. BARTHIUS

Nob. Clariſſimoque Melchiori

GOLDASTO AB HEIMENSFELT.

PEtronium Arbitrum gaudeo tandem à te perecenſitum VCL. & amiciſſime. Multa in eo olim ego diſputavi. multa in aliorum Animadverſiones animadverti. Omnia nunc diſpunxi uſque ad mancas has Notas, quas tibi jugulandas mitto, potius ne promiſſo meo deſim, quam ut operæpretium in iis me feciſſe arbitrer. Gratulor autem & tibi famam, & juventuti egregium ſuum, quod genuino nitori tandem abs te reſtitutus lepidiſſimus ſcriptor in ora virum exibit. Ego nihil pro tempore quæro, niſi ut nomen meum expungam, quod in tabulas relatum, & à claritate nominis tui ſplendorem adoleſcentiæ meæ mutuor. De reliquis tu videris, Qui ab immortali hoc Charitum pullo nunquam perituram famam habebis. Salve ab eo qui tibi commendatus eſſe cupit, téque admiratur.

T. PETRONII ARBITRI

VITA.

LOTICHII

IN tanta temporum obſcuritate, vitam PETRONII ſcribere difficile eſt, partim, quod quidam eundem *Romanum* fuiſſe adſerunt, quòd *Petronia gens* illuſtris *Romæ* extiterit, è qua PETRONIUS *Voluſianus* Conſul fuit, imperante *Gallieno*, Anno Chriſti CCLXII, quo eodem tempore, aut paulò antè, floruiſſe hic PETRONIUS putatur: partim, quod alii eundem *Maſſilienſem* fuiſſe ſcribunt: è quorum catalogo videtur eſſe *Apollinaris*, *Geſnerus*, & alii. Plures autem, quo ad nomen, fuerunt PETRONII, ſcil. PETRONIUS hic ARBITER; PETRONIUS Rhetor; PETRONIUS, Epiſcopus Bononienſis, aliàs Grammaticus; PETRONIUS Aſcanius; PETRONIUS Indicius; PETRONIUS Venuſtianus; PETRONIUS Antigonus Piſaurenſis; PETRONIUS Hilarius Piſaurenſis; PETRONIUS Apollodorus, Pontif. Rom. &c. Sed, inter cæteros, *Plinius* libr. Hiſtor. natur. XXXVII. cap. II. PETRONII ARBITRI in ſequentibus commeminit: T. PETRONIUS (ait) *Conſularis moriturus, invidia* NERONIS *Principis, ut menſam ejus exhæredaret, trullam murrhinam trecentis ſeſtertiis emptam*

fregit. *Taciti* verò beneficio reſtitutum eſt PETRONIO *Caii* prænomen; *Turpiliani* cognomen; *Arbitri* agnomen. Quidam contrà putant, eundem PETRONIUM NERONIS *Arbitrum*, ab officio ſic appellatum, & dignitatis nomen in aula *Principis* fuiſſe, quod tamen auctores vix putant credibile. PETRONIUS interim *Turpilianus* temporibus NERONIS, cum C. *Junio Caſonio Pato*, Conſulatum geſſit: undè *Lex Junia Petronia*, itemque *Senatus-conſultum Turpilianum*. Præterea *Epicurea ſecta*, quoad vitæ ſtudiique genus, PETRONIUS hic ARBITER diſcipulus magis fuiſſe perhibetur, quàm *Stoica*, cùm ità invehatur in *Stoicos*:

Ipſi qui Cynica traducunt tempora coena,
Nonnunquam nummis vendere verba ſolent.

Contrà ſic idem *Epicurum*, *patrem veri*, pronunciat.

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Tres autem *Epicuri* iſtius cardinales memorantur errores; quorum primus eſt hic: *Deos res humanas non curare, ſed otioſos in coelis ſtertere, valdè occupatos in nihil agendo.* Hinc apud *Epicureos* ridentur ſuperſtitioſi, qui quidem DEÛM timore ità terreantur, tanquam pueri nocturnis terriculamentis, aut ſpectris. Cujus ſententiæ ipſe PETRONIUS fuit, ſicut è ſequentibus innoteſcit:

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua coelo
Fulmina cum caderent. ———

Alter erat iſte: *In voluptate ſummum bonum verſari*, ut hinc evidens:

Ergo vivamus, dum licet, eſtque bene.

Tertius his accedit: *Animas cum corporibus ſimul perire*: qui quidem error inſignis moribundo in PETRONIO conſpicuus fuit, dum, referente *Tacito*: *audiebat illo referentes nihil de immortalitate animæ, & ſapientum placitis, ſed levia carmina, & faciles verſus*: quaſi dicat, eundem PETRONIUM immortalitatem animæ ludibrio potius habuiſſe, quam credidiſſe.

Et hæc de PETRONII hujus Satyrici vita, non niſi multa obſcuritate involuta. Qui plura deſiderat, adeat ipſos auctores, qui paſſim in Satyricum noſtrum commentati ſunt. Sequens autem *Tetraſtichon* vitæ ARBITRI in *Bibliotheca* noſtra *Poëtica* deſtinavimus, quod hic aſſcribere non pigeat:

Polluit obſcoenos PETRONIUS inter amores
Doctiloquum vena proſperioris opus.
Nomine ſic cithara vates fuit ARBITER & re;
Turpes tolle jocos; cætera purus erit.

MICHAELIS CASPARIS LUNDORPII
Francofordiani Moenigenæ, Hiſtorici & Philologi

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ,

ID EST

Elogia, Teſtimonia, & Judicia veterum recentiumque Scriptorum

DE

T. PETRONIO ARBITRO, & ejus ſcriptis.

B. Hieronymus Stridonenſis Epiſt. ad Demetriad.

Cincinnatulos pueros, & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri eſt; *Non bene olet*, &c.

B. Benedicti Abbatis Floriacenſis Gloſſarium.

Excelſiſſimus dicitur à Petronio in 1. Satyrarum.

B. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus in Summa Hiſtoriali, ſive Chronicor. part. 2. tit. 11. cap. 2. §. 5. ubi de S. Petronio Bononienſi.

Vincentius in Speculo hiſtorial. lib. 21. cap. 25. ſic ait: De quodam libro Petronii partim metrico, partim proſaico, hæc moralia excerpta notavi.

Quid faciunt leges, &c.

Joannes Trithemius Abbas Spanhaimenſis de Scriptoribus Eccleſiaſtic.

a. Petronius Epiſcopus Bononienſis, converſatione Monachus, in divinis Scripturis valdè doctus & eloquens, & non minus ſanctitate quam ſcientia reverendus, qui multis in vita & poſt mortem miraculis coruſcavit, ſicut in ejus hiſtoria legitur. Scripſit inter cætera *de Vita Sanctorum Patrum lib. 1.* De *Ordinatione Epiſcopi lib.* 1. & alia nobis incognita. Moritur ſub Theodoſio & Valentiniano, anno Domini CCCLXXXV. indictione XIII.

A Janus Parrhaſius Neapolitanus Commentar. in Claudian. de Raptu Proſerp. lib. 1. p. 67.

Eumolpus apud Arbitrum ait; *Non verno perſona cantu* &c.

Editio Veneta, cujus primum folium in meo exemplari abſciſſum eſt, in calce habes:

Impreſſum Venetiis per Bernardinum Venetum de Vitalibus, anno Domini MCCCCXCIX. die XXIII. menſis Julii.

Phil-

a. De hoc Epiſcopo, qui diverſus longe eſt ab Arbitro noſtro, videri poſſunt Eucherius Lugdunenſ. in *Paraenetic. ad Valerian.* Gennadius Maſſilienſis *de Scriptoribus eccleſiaſtic. cap.* 41. Leo Magnus *Epiſtol.* 52. Honorius Altiſſidorenſ. *de Scriptor. eccleſiaſtic. cap.* 41. Antoninus Florentinus *Chronicor. part.* 2 *tit.* 11. §. 5. Non rectè Cardinal. Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman.* IV. *Non. Octobr.* eum confundit cum Petronio Jureconſulto, cujus non ſemel. Meminit Sidonius Apollinaris in *Epiſtol.* Videatur *Vita S. Petronii* ab Sigonio reſtituta apud Laur Surium *de Probat. Sanctor. vitis tom.* 5. ipſe Sigonius in *Commentar. de Reb. Bononienſ.* Sixtus Senenſis in *Bibliothec. Sanct. libr.* 4. Eraſmus Roterodam. in *Schol ad Eucherii Paraeneſin.* Poſſevinus Soc. Jeſ. in *Apparatu ſacro*, verb. *Hieronymus*, Roſweydus in *Not. ad Vitas Patrum*, Andr. Rivetus *l.* 4 *Critici Sacri cap.* 8. LUNDORP.

Digitized by Google

Philippus Beroaldus, Commentar. in Cicer. Tuſculan. quaſt. lib. 5.

De qua eſt Petronii Arbitri ille verſus dignus memoratu.

Franciſcus Floridus Sabinus.

* * *

Quotusquiſque hodie vivit, qui non ſibi cenſuram in ſcriptores, quaſi à Diis immortalibus demandatam, arbitretur? Ut enim de aliquibus toleretur judicium, quiſnam hoc tempore de Cicerone, Livio, Saluſtio, Tacito, Terentio Varrone, Corn. Celſo, Plauto, Terentio, Virgilio, Horatio, Lucretio, Ovidio, Catullo, Tibullo, Propertio, Petronio, cæteriſque ſimilibus, aliquid in ſiniſtram partem, ſine magno ſcelere decernere audeat? Quorum ſcripta orbi probatiſſima ſemper fuere, & à nullo adhuc ſatis digne laudata.

Joannes Alexander Braſſicanus JC. & eques Auratus, Exemplar, quod manu ejus propria exaratum habemus, ita inſcripſit:

Petronii Arbitri, Scriptoris antiqui & valde boni, quæ quidem extant reliqua, recens à pluribus mendis, beneficio vetuſtiſſimi exempli, vindicata, & quoad ejus fieri potuit, reſtituta; adiectis Scholiis utilibus, nec minus eruditis. Ἀναγνωστῇ:

Μικρὰ μὲν ἔργα τὰ δ' ἐστὶν ἔχει δ' ἡδεῖαν ἐπαφὴν ὡς ῥόδον ἐν κήποις, ὡς ἴον ἐν ταλάροις.

Concilium Tridentinum in Regula Indicis librorum prohibitorum.

Libri antiqui, qui res laſcivas ſeu obſcœna, ex profeſſo tractant, narrant, aut docent, ab Ethnicis conſcripti, propter Sermonis elegantiam & proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt. Deinde in ipſo Indice inter libros vetitos reponitur:

Petronius Arbiter in Satyra.

Ptolemæus Flavius Antonitanus in Conjectaneor. & obſervationum Centuria, cap. XC.

Dulcis Poëta uſurpat Petronius Arbiter.

Petrus Nannius Alcmarianus lib. IIII. Miſcellaneor. cap. ult.

Eſt adhuc aliud genus Satyræ, à Petronio Arbitro frequentatum, quod partim carmine, partim ſoluta oratione conſtat.

Joachimus Camerarius Senior in Epiſtol. ad Braſſicanum.

Petronii Satyricon elegans eſt: ſed flagitia & turpitudinem nefariam proponit, ad cujus cognitionem terreri debent animi piorum, conſideratione horribilis iræ divinæ, qui contemptum & neglectionem veritatis tam atrociter ultus fuit, ut in tantos errores, & talia peccata homines delabi fineret: in quorum mores hæc tanta & tam fœda immemorabilia vitia invaderent, quibus quidem civitates & imperia tandem interierunt.

Michael Neander Soravienſis Phyſica Philoſoph. part. II. pag. 358.

Petronii Arbitri elegantes verſus, quos nuper Guilhelmus Canterus e Schedis antiquis protulit, tales ſunt &c.

Adrianus Turnebus Adverſar. Lib. VIII. cap. XVIII.

Verſus ſane quam amœni & elegantes extant Petronii Arbitri de ciconia: ſed, quod inter nos dicere liceat, *coraliſtria*, in eis quid ſibi velit, nullo modo aſſequor.

Joſephus Juſtus Scaliger Comes a Burden, lib. I. epiſt. XXXI. ad Pet. Pithœum.

Illud etiam te rogo, Sotadicum illud Petronii, ut apponas in fine Catalectorum noſtrorum, ſub titulo MISCELLA PETRONII: ubi ſpatium ei reliquimus: &, ſi me amas, addes aliquid commentatiunculæ tuæ ad lectorem &c. Carmen longum Petronii, ſtatim poſt epiſtolam Lucani collocari volumus. *Et mox ibidem:* De Petronio tuo etiam aliquid exſpecto. *Et epiſt.* XXXII. *ad eundem:* Auximus Catalecta noſtra plus quam centum poëmatiis, quæ antehac nunquam excuſa fuerunt, & quorum multa ſunt Petronii. Id quod judicatum prius è ſtilo, poſteà verſibus quibuſdam, qui jam editi ſunt, confirmatum fuit. Tantum ſumus φίλαυτοι in judiciis noſtris: & ignoſces philautiæ ſive ſtultitiæ meæ.

Idem Commentar. in Priapeja diverſor. Poëtar.

Scripſerunt hujus argumenti Poëmatia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ovidius, Petronius Arbiter, alii. Itaque ex illorum epigrammatis totus hic liber concinnatus eſt, & conflatus ab eo, qui epigramma libro præpoſuit &c. Sane Petronium hujuſce argumenti & nominis quædam luſiſſe auctor Sidonius:

Jacobus Nicolaus Loënſis Medicus, Miſcellan. epiphyllid. lib. IV. cap. I.

Ne quis ab Iſidoro confictum putet, ſciat Petronium Arbitrum ante eum hoc litteris mandatum reliquiſſe. Quod etſi in his fragmentis, quæ hodie circumferuntur, Petronii non exſtat, citante tamen Joanne Salesberienſi (quem vulgo Architrenium vocant) in opere ſuo, quod Polycraticum appellat, Petronius hujuſmodi tradidit. Verba ejus auctoris, etſi hominis doctioris magis, quam diſerti, non veritus ſum apponere.

Petrus Maturus Presbyter Societatis Jeſu Lugdunenſis, in Annotation. ad B. Antonini Florentini Chronic. part. 2. tit. 1. cap. 11. §. 5.

Ex Petronio Arbitro hæc deſumpta ſunt, quæ habet Vincent. lib. 20. cap. 15.

Juſtus Lipſius Iſcanius, Commentar. in Taciti Annal. lib. XVI.

De C. Petronio] Quem viri docti eum cenſent, cujus

cujus fragmenta hodie puriſſimæ impuritatis. De quo etiam delibero; ſicut & de prænomine, quod apud Plinium lib. 37. cap. 2, *Titus* eſt, itemque Plutarchum libello Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου.

Chriſtophori Richardi Bituricis JC. Præfatio. Patiſſonio S.

Petronii Arbitri Satyricon, ſane eruditiſſimum, relegi, ac tuæ imprimis voluntati ſatis facere dum cupio, nonnulla obiter adnotavi, quæ, ſi tibi digna prælo tuo videbuntur, excudes. Memineris tamen me conjecturis ejuſmodi non plus tribuere quam ſomniis, quæ neque natura ſua, neque conjectoris ingenio, ſed caſu aliquando vera ſolent evadere. Vale. Cal. Decemb.

a. Carolus Scribanius Societ. Jeſu in Amphitheatro honor. libr. III. cap. V.

Audi alterum cæli terræque contemptorem *b* Capaneum, (*Primus in orbe Deos fecit timor*) provocantemque non jam Reges, ſed Deum ipſum, &c.

Marcus Velſerus Duumvir Auguſtanus Rer. Auguſtanar. lib. V.

Petronii arbitrarias ſecures facilè hebetamus; nec enim Auguſtalitatis inſigne, ſed ad oſtendendum mirificum Trimalcionis omen Regium, aut triregium verius, &c.

Georgius Thomſonus Andreapolitanus Scotus in Vindice veritatis adverſ. Juſtum Lipſium lib. II. cap. II, pag. 108.

c Sanctiſſimi viri opuſculum pietate refertum fortè habebat in pera Epiſcopus, Petronii Satyricon; quo educto, & aperto obtulit ſe hemiſtichium:

. . . *Placitone etiam pugnabis amori?* &c.

Janus Douſa Fil. Conjectaneor. & Notar. in Catull. cap. I.

Sed ab *ultima nocte* ad *viduam* tranſeamus, quam ex ſequenti Carmine (Catulli) in Satyricon ſuum tranſtulit idem ille eruditæ luxuriæ arbiter.

Marcellus Donatus Medicus, Dilucidation. in Spartiani Adrian. pag. 1081.

Petronius deſcribens accubitum molliſſimum omnium Malchionum &c.

Iſaacus Caſaubonus Commentar. in Perſii Prolog.

Petronius Arbiter Perſio æqualis.

Joannes à Wouwer Hamburgius in tract. de Polymathia cap. I. de ſua Petronii editione ſcribit.

Nuper exactis pueritiæ annis, ductus amabili inſania, paſſus ſum frangi famæ meæ florem editione abortivi libelli, qui mihi quaſi tentanti vadum futuri favoris præmiſſus, infelicibus auſpiciis præluſit. Quibus ſtudiis exceptus fuerit non ſcio, neque ſcire magni feci, cum in ejus editione non meam ambitionem, aut gloriolæ aucupium, ſed commune rei litterariæ commodum ſpectarim: Equidem jam ſecurus famæ quaſi in ſoporem lapſus requieſcebam, ſed turbant conſtantiam meam perverſa quorundam judicia, quibus ſi ſtamus, profecto intererat infelicem fœtum nunquam naſci. Sed cum mihi excidit illa ætate, quæ capere non poteſt, quàm grave poſteritatis judicium, & alioquin parum ſollicita, quid triſtiores iſti probent, vel ſupercilio ſuo proſcribant, jacta jam alea ſatius duxi tollere deformem fœtum, quàm alienæ miſericordiæ impie exponere; præſertim cum ii, qui nos laceſſunt, plumbeis pugionibus pugnent; quos rectè, ſi quid ſentio, deſcripſit Ariſtides in orat. περὶ τοῦ παραφθέγματος. cujus verba ideo libentius uſurpo, quod ea tot ſæculis antè de hujuſmodi hominibus, non tam præmeditata oratione dixiſſe, quam ſacro inſtinctu agitatus, velut vaticinio, effudiſſe videatur: οἱ πλείω μὲν, inquit, σολοικίζουσι, ἢ φθέγγονται ὑπερορῶσι δὲ τῶν ἄλλων ὅσον αὐτοῖς ὑπερορᾶσθαι προσήκει, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξετάζουσι, αὐτοὺς δὲ οὐδεπώποτ᾽ ἠξίωσαν, καὶ σεμνύνουσι μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀσκοῦσι δὲ οὐ πάντα ὀνειδίζουσι δὲ τοῖς ἄλλοις, οὐ τῶν πραγμάτων κατεγνωκότες, ἀλλὰ φθονοῦντες ὅτι αὐτοὶ πράττειν οὐ δύνανται: *Qui ſæpius inconditè loquuntur, quàm os aperiunt; alios contemnunt ipſi maximè deſpiciendi; in alios ſollicitè inquirunt, in ſe verò nunquam. Virtutem, quam non exercent, commendant. In aliis improbant ea, quæ ipſi quidem non damnant, ſed quod paria facere non poſſunt, invident.*

Omnes interim Veneres & Gratias, quæ ipſos aut infœcunda ſenticeta deſeruerunt, laſciviam & errorem appellant, quorum ferreo ori nullæ fidiculæ pudorem extorquebunt, in aliis accuſantes, quod ſuum vellent, ſi per naturæ Genium liceret. Prævaricatores aliorum peccata abdita & latentia infami elogio ventilant, & minus cautæ ac ſimplici innocentiæ vitiorum præconem conducunt; cum ipſos proprii pudoris decoctores ulceribus & porrigine obſitos fœda flagitiorum ſcabies jam olim depaſcat. Stultitia eſt ex verborum propinquitate de ipſis rebus conjecturam facere. Sed arguenda erant verba illorum, qui factorum ſunt innocentes. At ita fugere potuit, ais, illud Plinii: *Narrantem ſimilem eſſe facienti.* Ergo tam difficilis venia levia errati. Admonere nos debuerat lenitatis humanitas majorum, quos prope Mercurii ſtatuam Gratiarum imagines collocaſſe Plutarchus prodit. Favendum ſcilicet delictis illorum arbitrabantur, quos ingenii amore lapſos conſtabat. Quanto enim hi proniores errori, tanto paratior iis apud omnes venia, & ignoſcendi ſtudium eſſe debet. Sed profecto oblitus ſum mei, qui hæc verba tam indigne perdam, cum ineptiſſimos homines mores ſui ſatis ulciſcantur.

Gaſp. Scioppius Francus, Conſiliarius Pontificius & Cæſareus, &c. Veriſimil. lib. I. cap. IV.

Multa eſſe apud auctores non protrita vulgo loquendi genera, & quæ, cum nobis minus familiaria accidunt, & ſtupor noſter elegantiam illorum non adſequi-

a Alias Clarus Bonarſcius. *b* Qui fulmine ictus ob Deorum contemptum periit. *c* Ironicè ſic vocat Petronium.

quitur, ſtatim in medicinam rapiamus, pridem ab aliis demonſtratum eſt, & ipſe nunc duobus Petronii Arbitri locis, ſcriptoris elegantis, Jupiter! & terſi, oſtendere conabor.

Idem ibid. lib. II. *cap.* XIV.

Otioſi ſuperioribus hebdomadis, ergo inquam & v. cl. Ignatius Hanniel cum Nobiliſſimo juvene Johanne de *a* Bredow Eq. Marchico, Petronii Satyricon temporis cauſſa legebamus. In eo ut quicque nobis in mentem venerat, ad oram editionis Douſicæ, quam beneficio cl. Rittershuſii Altorphio habebamus utendam, (nec enim ejus notæ libri ad has oras ſe penetrare ſolent) adnotavimus. Et earum quidem conjecturarum, quæ tunc in ſolidum miſi, nonnulla heic proponere volui.

Idem in Admonition. ad lector. in calce eorund. Veriſimil.

Neque etiam diſſimulare debui, cum jam ad exodium opus hoc ſpectaret, adlatam ad me fuiſſe novam Petronii Arbitri editionem, omnium illam multò emendatiſſimam & pulcherrimam, cujus architectus Johannes à Wouweren, juvenis, ut apparet, ingenioſiſſimus, in uno atque altero loco idem pene mecum cogitavit. *Rurſum ibid.* Reperio in Petronio vicinam, in Catullo vero eandem plane emendationem cum illa, quam multo ante ipſi Giphanio, & Generoſo juveni Gundaccaro Baroni à *Tannberg* &c. amico meo ſuaviſſimo, forte mecum in Muſeo meo cœoantibus, *b* propoſueram. &c.

Idem in Scaligero Hypobolimæo pag. 12. *b. de Theodoro Beza.*

Pariſiis Genevam pervolavit, & ad Calvinum *Totus* ſe recepit, eique mox rebus ipſis, *ut plurimum ſibi crederet, Totum ſe approbavit*; quo pacto poſſent ea, quæ inquinatiſſimis, ſive, ut vos Arbitri Sacricolæ loqui conſueſtis, *officioſis illis ſuis manibus* in Novum Teſtamentum exaravit, hanc nefariam ejus impudicitiam non redolere?

Et pag. 9 *b.* Sed Ariſtoteles quoque in VII. Politicor. cum turpia omnia, & in quibus vel obſcœnitas vel improbitas ineſt, cujuſmodi *c* Jambos & Comœdias eſſe ait, procul à conſpectu puerorum, & adoleſcentum removere jubet, quod ex loquendo, audiendo & videndo turpia, turpiter quoque faciendi licentiam conſequi dicat.

Pag. 22. *b.* Exiſtimabam prius te fato tantum eſſe Polyæni illius Petroniani, quod his ille verſiculis complorat; *Me quoque per terras, per cani Nereos æquor.* &c.

Pag. 183. Sed pluris eſſe tibi video unum Petronium, quam mille Tullios.

Pag. 298. Sed tu gratus ſcilicet in Douſam eſſe voluiſti, qui non ſolum præclaras illas in Petronium Notas ediderit, ex quibus pæderaſtian non minus, quam ex ipſo Petronio, diſcere adoleſcentes poſſint.

Denique pag. 282. Cum pater tuus obſcœnos & immemorabiles Auſonii, Martialis, Petronii ſimiliumque Poëtarum verſus negarit à Critico cenſendos, atque adeò ne legendos quidem omnino, aut audiendos, ſed deteſtandos & flammis expiandos, & pro ſignis Priapi, atque adeò pro libris honori ejus ſcriptis, Sanctorum imagines à nobis habendas eſſe contenderit. tu exortus es, homo ſanctiſſimus, & caſtitatis ac pudicitiæ exemplar, atque ſpecimen, qui non modò illum ipſum cenſura Patris tui notatum Auſonium, ſed hocetiam Burdigalenſi Triphallo nihilo deterius mutoniatos, Catullum, Tibullum, Propertium, & Priapejorum verſuum ſcriptores, magna temporis curæque impenſa à te recenſitos, caſtigatos, nec pœnitendis (ut gloriaris) commentariis illuſtratos emittere, & adoleſcentibus commendare auderes. Hoc, ſatis ſcio, nullo modo patri tuo probare poſſes. &c.

Arnoldus Clapmarius, Bremenſis Saxo JC. in Nobilis triennio, p. 28.

Hunc (Homerum) leges, & releges cum Theocrito & Virgilio, Horatium cum Pindaro, Lucretium & Manilium, cum Arato & Muſæo, Heſiodo & Oppiano, Catullum & Propertium cum Callimacho & Anacreonte, Senecam cum Euripide, Æſchylo, & Sophocle, & reliquos veteres Poëtas, ante aliquot annos à Stephano editos, Ennium, Lucilium, Laberium, Afranium, Pacuvium, Petronium, Varronem &c.

Ludovicus d Dorleans Pariſienſis JC. in Cogitationibus ad Taciti Annales libr. v. *pag.* 831. *col* 1.

CAJO PETRONIO] Qui dictus eſt Arbiter Neronianæ eloquentiæ; interverſor naturæ, & lucernarius. Vivebat enim ad lucernas, de die dormiebat. Quod hodie multi faciunt caſtrenſes bardocuculi. Eſt de eo epigramma, tractum ex bibliotheca Vaticana. Cæterum non idem eſt C. Petronius, & T. Petronius, de quo Plinius lib. XXXVII. c. II. Nam T. Petronius mori non eſt juſſus, ſed C. Petronius, qui heic moriturus ſub Nerone oſtenditur. SUPRA PAUCA REPETENDA SUNT) De C. Petronio ſuprà pauca repetenda ſunt; id eſt, ſcribendum eſt de Petronio paulò amplius, quàm paucitas expetat. PROCONSUL TAMEN BITHYNIÆ) Qualis fuerat ante eum Catullus Poëta, uterque vitæ mollioris.

Idem ad lib. II. *Annal. pag.* 231. *col.* 2.

Inter Romanos elegans ſcriptor, Petronius Arbiter, illam veſtem ſericam vocat eleganter *ventum textilem. Rurſum pag.* 317. *col.* 2. Sic Arbiter ille nequitiarum. *Iterum pag.* 316. *col.* 2. Sed magis Arbiter ille proſtibulatis. *Denique ad libr.* XI. *pag.* 604 *col.*

a Cui Petronium expoſuit in Academia Altorphina, & Phraſes dictavit elegantiores. *b* Petronianæ lectiones in convivio propoſitæ. *c* Id eſt, Mimos. *d* Alias Aurelianus dictus.

s. Petronius Arbiter hoc eleganti verſu deſcribit tempus iſtud.

Fridericus Taubmannus Francus, Notis in Plauti Truculent. act. III. ſc. III.

Elegantes ſunt Publii Mimi verſus apud Petronium Arbitrum, quos appingam.

Matthæus Raderus Societatis Jeſu, Comment. in Martial. lib. VIII. Epigram. III.

Muſa ad Martialem:

At tu Romano lepidos ſale tinge libellos,
Agnoſcat mores vita legatque ſuos.

quos tamen ita deſcribit, ut parcat perſonis, exponat vitia. Hoc Petronius facit, petulantius tamen.

Thomas Dempſterus à Mureck Baro Scotus JC. in Paralipomen. ad Roſini Antiquit. Roman.

Petronius Arbiter candidus, terſus, ſuavis, in omnibus mirandus, modo abſit obſcœnitas.

Joannes Savaro Arvernus JC. & Præſes, in Notis ad Sidonii Carm. IX. v. 264.

De Petronio plura congeſſerunt veterum elogia, qui in eum notas texuerunt, quas conſule.

Janus Gruterus in 2 Explanation. in Plauti Amphitruon. Prolog.

Feſtiviſſimus Poëta Petronius Arbiter Satyrico.

Chriſtophorus Beyſius Pariſienſis, in ſua editione Petroniana de anno MDCI. *pag.* 135.

Quandoquidem video inter eruditos convenire, ex iis, quæ in Priapum leguntur inter Catalecta veterum Poëtarum, nonnulla hujus eſſe Petronii, viſum eſt ea adjicere, ſimul & alia quædam non diſſimilis argumenti.

Martinus de Roa, Hiſpanus Societatis Jeſu, Singularium locor. lib. VI. cap. XVII. de Petronio ſcribit.

Sed ego nec tam religioſus ſum in auctore non tam religioſo, nec tam ſacroſancta duco illius ſcripta, ut non putem licere, quod in ſanctioribus licuit, mutare ſyllabam, aut etiam dictionem, modò probabili conjectura id fiat, & lux auctoribus afferatur.

Emundus Richerius, Sorbona Theologus, in Obſtetrice animor. cap. IV. num. 4.

Utinam non mirari oporteat, quare juventus ad libidinem prona. ſed quamobrem non longè vitioſior ſit; quippe qui Poëtarum quorundam carminibus, & Petronii operibus igni æterno devovendis, quaſi Divorum Pauli Epiſtolis, Ambroſii Officiis, vel Auguſtini Confeſſionibus, impunè, liberè, glorioſe utatur. *Mox ſubjicit.* b Sed me cenſere dico Poëtas illos & auctores emungendos, non mutilandos; mundandos, non evirandos; velandos, non caſtrandos eſſe: hoc eſt, ut à Concilio Tridentino eſt ſanctiſſimè conſtitutum, viris ad legendum, non pueris ad interpretandum eſſe concedendos &c.

Daniel Heinſius Præfat. ad Lector. in Maximi Tyrii Diſſertationes.

Plautus aut Petronius ætatem occupant, Philoſophia ſordet & ſquallet. *

Euſthatius Swartius Bavaro-Palatinus, Analector. lib. II. cap. IX.

Juvat & unico præſtantiſſimoque elegantiarum Arbitro horam, & in anteceſſum levicula quædam dare, (dum ultimam recipiat manum, quam cum Indice operoſiſſimo adornamus, nova editio) cum hodie ferè nullum placeat ingenium, quod in eo non ſategerit.

Petrus Scriverius Lugdunenſis Belga, Prolegomen. ad Senecam Tragic.

Video Epigrammata quædam de exſilio, quod Seneca primo Imperii Claudiani anno ſubiit, ex Schedis Pithœanis deprompta, &c. Quædam Senecæ, quædam Petronii, aut alius poſſunt videri.

Johannes Norwegus Synglesſienſis Haſſus in Promtuario Grammatico, in Nomenclatore varior. autor.

Petronius Arbiter, Maſſilienſis à pleriſque exiſtimatus, Satyricon opus varium compoſuit; cujus licet fragmenta ad nos tantum pervenerint, eademque parum caſtigata, multæ tamen eruditionis hominem fuiſſe, facilè cognoſcimus, &c. Vide plura apud Gyraldum de Latinis Poëtis. Alexander Braſſicanus fragmenta illa emendavit, & Annotatiunculis illuſtravit, pauloque antequam obiret, Joan. Oporino excudenda tranſmiſit. Petronii Arbitri Maſſilienſis Satyrici fragmenta reſtituta, & aucta è Bibliotheca Joannis Sambuci, Antverpiæ, Plantinus, &c.

Fridericus Lindenbrogius JC. Hamburgius Notis in Catalecta ad Lucani Panegyricum:

Apud Petronium in convivio Trimalcionis chryſtallinæ ſunt teſſeræ, cujus verba digna ſunt, quæ adſcribantur.

Sethus Calviſius Lipſienſis in Chronologic. Anno Chriſti LXVI.

Inde in Tacito longa ſeries recenſetur clariſſimorum virorum, quos Nero occidit; inter quos etiam eſt Petronius Poeta, qui voluptatibus plerumque to-

tus

a Extant manuſcr. apud v. cl. Suffrid. Sixtinum Amſtelrodamenſ. b Videatur Julius Nigronus Societ. Jeſ. in *Diſſertat. de Lectione librorum amatorior.* Franciſc. Sacchinus Soc. Jeſ. in *Orat. de Ratione libror. cum profectu legendor. & de vitand. morib. nox. lect.* Laurent. Gambara *de perfect. poëſeos rat. & cur abſtinendum ſit à Script. Poematum turp. aut falſor.* &c. Savaro *Not. ad Sidon. lib.* 3. *epiſt.* 13. *in fin.* * *Invehitur in eos, qui omne ſuum ſtudium in legendo, emendando & interpretando Plauto aut Petronio conſumunt.*

tus merſus fuit. Interdum tamen ſe vigentem & negotiis parem oſtendit; ideò etiam proconſul in Bithynia fuit.

Chriſtophorus Beſoldus JC. in Diſſertat. de Republ. curand. cap. II. in princ.

Adde elegans Petronii carmen de mutatione Reipublicæ Romanæ.

Idem in Diſſert. de Educatione, ſtudiis literarum, peregrinatione, &c. cap. v. num III. in fine.

Sic & contra declamatores, ac pro naturali eloquentia, feſtivè pugnat Petronius in princ. Satyr.

Caſpar. Barthius eques Saxo, Adverſarior. lib. VII. cap. v.

Obſcœniſſima atque impuriſſima meretrix Quartilla apud Petronium introducitur de ſe loquens, ut vitia ſeculi illius narrationibus fictarum perſonarum vera proponuntur in eo Satyrico. *Et ſtatim*; Sunt vero, qui poëtica levitate, aut Satyrica licentia Petronium tale quid finxiſſe potius, quàm veræ rei geſtæ narrationem propoſuiſſe opinentur: quibus ego penitus ſeorſum ſentio. Talia enim erant ſecreta illa noctium Neronianarum, quæ literis prodidit Arbiter, ad quæ depingenda ingenio illo luculento perperam abuſus eſt, & neſario inſtituto, niſi quod vituperat potius & deteſtatur, quàm deſcribit, quæ narrationis jucundæ effigie proponit: *Rurſum ibidem:* Idem diſertiſſimus ſcriptor, Petronius nimirum, (nam quæ turpia in eo ſunt, adeo nuda omni ambitu, ut ipſamet ſe condamnent) ævi Illatini magnis ingeniis adeo familiaris fuit, ut nonnullorum ſcripta vel ſolus, vel cum paucis aliis Latiniora feciſſe ſit credendus In his eſt ſacratiſſimus Epiſcopus, prudentiſſimus Princeps, & ingenio memoriaque admirabilis diſſertator Joannes, Saresberienſis cognomine; cujus phraſis cum aliquando adeo ſimilis hujus Arbitri ſtylo atque acumini ſit, merito nos ſuſpicio habet, plurima ſubeſſe propoſito Epiſcopi ſervientia, quæ revera non ab ipſo, ſed à Neronianæ Aulæ ſecretario ſint concepta.

Idem lib. XLVI. cap. XVIII.

Is ſcriptor ſpurcus & obſcœnus, ſcripſit turpes libidines, inceſtaque facinora Neronis ſub perſonis adſcititiis, ita tamen, ut mores etiam Quiritium per figuras & hiſtorias tangat.

Idem Commentar. in Auguſtin. de Civit. Dei lib. I. cap. IX. ad verb. Facinorum immanitatem, *p.* 2919. *col* 2.

Alia facinora libidinis, multis recenſet Seneca, multis abominatur Salvianus, & Satyrici veteres, inter quos Petronius Arbiter ſcelerate ingenii ſui felicitate abuſus, Neronis flagitia mixto genere utroque dicendi, non minore licentia ſcripſit, quam ille patravit. Qui ſcriptor non video, cur tanti ſit, ut juventuti non modo non è manibus excutiatur, ſed laudetur inſuper, & imitatione dignus habeatur, à viris gravitatem adeo etiam ſtricte profeſſis, ut ex aliis ſcriptoribus demant, ad quæ in iſto legenda & evolvenda lectores ſuos ablegant; alii vero, horum alioquin velut adverſarii, etiam Commentariis inſuper illuſtrent, in quorum ſecta & me fuiſſe, ſane egregie nunc pœnitet. Quid enim eſt abſurdius, quam vel propter monita, ſententiasque unam & alteram, talem peſtem in ſinu gerere, in qua non tam verbis, quam ipſo argumento blaſphemetur Deus, & Ethnica flagitia fiant Chriſtianis familiariora. Non, ajunt, ſcripſit hoc fine. At vereor, ne multis eo fine legatur. At non ſolus. Verum cæteris blandior & nequior. Quod quantumvis ſecus etiam ſeſe haberet, ſcandali tamen immanis occaſio vel in ſordidiſſimis verbis ſpernenda eſt, ne dum in fuco eloquentiæ, obductis veneneſis, & plane perditorum hominum talibus ſcriptis. Fateor & hoc ipſo me Commentario iſtum nequitiæ magiſtrum pro teſte producere. Sed ideo hæc ſcribo, ut, quo fine id faciam, notum ſit: minime equidem, ut eum commendatiorem faciam, ſed ut utar tanquam eo, quem malim è memoria omni ſublatum, quàm per me factum notiorem.

Anonymus in Reſolutionib. magiſtralib. quæſtion. quodlibeticar. Cardinali Richelieu dedicatar. anno MDCXXV. *Septemb.* 17. *quæſt.* 2.

Author libelli, *Miroir du temps paſſé*, eſtne Petronii Arbitri pronepos, an *a* Aſinus aureus, an Luciani Charon, an Eraſmi Dialogiſta, an ſpiritus Calvini?

Janus Rutgerſius, Regiæ Suecor. Majeſtatis legatus apud ordines Hollandiæ, &c. in Confutatione Fabulæ Burdonianæ, pag. 305.

Primùm illud in numerum procedat; Petronium Joſephi delitias. Magnum ſane crimen, quod tamen adeo verum eſt, ut Joſephus, poſtquam abhinc annos XXXVII. Valentiæ Cavarum illum auctorem ex membranis Cujacii deſcripſit, vix unam paginam illius inſpexerit. Quo modo ergo delitiæ ejus liber ille fuerit, quem poſt tam longinquum tempus reviſere dignatus non ſit? Et tamen cum iſti amphitheatrici latratus non adeo deterrent, ut, ſi totus Petronius in membranis exſtaret, pigeret eum deſcribere. Si enim is ſcriptor indignus eſt, qui teneræ ætati committatur, at non dignus, qui pereat tamen. Quare non objecerunt Martialem, Catullum, alios, apud quos

Nomen adeſt rebus, nominibuſque pudor?

Quis veterum Poëtarum plus obſcœnitatis, impuritatis, flagitiorum, profeſſus eſt, quàm docet POENITENTIALE BURCHARDI? *b* Quot ſunt, qui igno-

a Apuleii ſcil. *b* In quam rem videndus Bernardin. Ochinus I. *Apologor. cap.* 5 & Pet. Molinæus *de Monarch. temporal. Pontif. Rom. lib.* I. *cap.* 4. *num.* 17. ubi de Thomæ Sanchez. Diſputation. *de Matrimonio*, & Cardin. Toleti *Inſtruct. Sacerdotum*, &c.

ignorarent multa, quæ ibi leguntur, niſi ex ipſo didiciſſent? Ridicula magis an impudens contumelia? Quot poſſunt huc adferri, niſi hæc rideremus potiùs, quàm in illis confutandis vel momentum temporis terere vellemus?

Bartholomæus Schobinger Sanctigallenſis JC. in Epiſtol. ad Goldaſtum de anno MDCIII.

Petronii Satyricon accepi, & lubenter avideque perlegi. Rurſum mihi in memoriam revocavit ea, quæ flagitioſum eundem ad modum in Italia geri tum audivi, cum eam frequentarem. Renata Petronii tempora dicas, atque adeò ipſos revixiſſe Encolpios & Aſcyltas, ſi, quæ Romæ geſta ſcio, commemorem. Sed pudor vetat, quamvis teſtes advocare poſſim Gemmingenum & Kottenſtenium, quorum ille poſteà in Vindelicum, hic Vangionum Præſulem ac Principem electus fuit, olim uterque ſociennus & familiaris meus in Italia, & ipſa adeo Roma. Heu quanta ibi labes, & corruptela caſtæ noſtræ juventuti! quanta injuria ætati tenellæ! O quanta objurgatione digni ſunt parentes, qui puros ſuos pueros in id lupanar detrudunt. Præſtaret potius univerſos Germanos obmuteſcere, quam ut tanto cum periculo, hoc eſt, animæ corporiſque diſpendio, non valde neceſſaria illa lingua ab iis comparetur: Nec fortaſſis de nihilo eſt, Antichriſti tempora in Neroniano illo ſchemate nobis adumbrari. Jam tum Ablavius Conſul Romanus de ſuorum temporum nequitia querebatur;

Saturni aurea ſæcla quis requirat?
Sunt hæc gemmea, ſed Neroniana. &c.

Joannes Philippus Pareus in Oda ad Goldaſt.

Quæ dira, amabo, peſtilitas luis
Petronianam vexat urnam?
Arbiter heu maculis onuſtus
Nunc virginalem pæne licentiam
Saleſque caſtæ nequitiæ æmulos
Occultat, haud ulli legendus,
Tu niſi Philyrides peritus
Sinceriores particulas ope
Pravis receiſis pervigili tua
Integritati tradidiſſes
Depoſitæ modo & invenuſtæ, &c.

M. Gothardus Arthuſius Dantiſcanus, Schola Francofordiana ad Moenum conrector, in Eleg. ad Goldaſt.

Melpomene ut vidit Goldaſtum ſcripta Petronii
Apta legi doctis reddere velle viris, &c.

Caſpar Cunradus Sileſius, Philoſophus & Medicus Vratislavienſis, Proſopograph. Melica millenar. III.

Petronius Arbiter Maſſilienſis, Poëta Satyricus.
Arbiter arbitrio vulgi laſcivior audit,
At juvenum hic mores arguit atque ſenum.

Joan. Petrus Lotichius Medicus Francofordianus ad Moenum, Bibliotheca Poëtic. part. IV. *in princ.*

Polluit obſcœnos Petronius inter amores
Doctiloquum venæ proſperioris opus.
Nomine ſic Citheræ vates fuit Arbiter & re:
Turpes tolle jocos, cætera purus erit.

Laurentius Pignorius Presbyter Patavinus, Symbolar. epiſtolar. libro, ep. XLII.

Superſedeo à citandis Varronis, Plinii, Petroniique verbis; qui ſanè pauculis verſibus Græcorum in deſcribendarum Tabularum conatibus palmam eripuit.

Et Epiſtol. XLIV.

Benio ego ſuas voces (ut cum Petronio dicam) reddere decrevi.

Felix Oſius Profeſſor Patavinus, in Notis ad Albertini Muſſati Hiſtor. de vita Henrici VII. Imp. lib. 1. rub. 11. pag. 51. col. 1.

Senecæ adſtipulatur ejus æqualis Petronius Arbiter in Satyrico.

M. Georgius Draudius Eccleſiaſtes Ortenbergenſis in Weteraurgia, in Bibliotheca Claſſica, ſive Catalogo Catalogorum Nundinali, in Libris hiſtoricis, tit. Romanorum vitia, *p. 1256. poſtremæ editionis.*

T. Petronii Arbitri, Hiſtorici Romani, Satyricon, ſive de vitiis Romanorum, nunc adjectis omnibus, quotquot reperiri potuerunt, doctiſſimorum virorum Notis & Obſervationibus. Francofurti, apud Aubrios in 8.

Ibidem tit. Satyrica: T. Petronii Arbitri, Equitis Romani, Satyricon, cum Petroniorum fragmentis, noviter recenſitum, interpolatum, auctum. Lugduni apud Paul. Frellon, 1615 in 8. & ibid. apud Jacob. Marcum 1618. in 12. & Francofurti apud. Wechel. in 8.

Idem in Libris Poëticis, tit. Fragmenta, pag. 1538. Petronii Arbitri Satyrici Fragmenta ab Alexandro Braſſicano emendata & illuſtrata Annotationibus Baſileæ apud Oporin. & Antverpiæ apud Plantin. & ex ejuſdem officina cum variorum Notis, anno 1591. in 12.

Ibid. tit. Poëmata, p. 1574. Petronius Arbiter ex Bibliotheca Theodori Pulmanni, apud Hieronym. Commelin. in 8.

Ibid. tit. Satyra, p. 1589. Petronii Arbitri Satyrici, ejuſdemque fragmentorum nova editio, Lugduni Batavorum apud Elzevir. & apud Joan. Maire, 1622. Cum uberioribus Commentariorum inſtar Notis apud Raphelengium 1602. in 12. Acceſſit Sulpitiæ Satyræ de Edicto Domitiani ex recognitione Jani Douſæ, Lugduni Batav. 1585. Antverpiæ apud Plantin. 1596. in 12.

Jani Douſæ pro Satyrico Petronii Arbitri Præcidaneorum libri tres: Lugduni Batav. 1587. in 8.

T. Petronii Arbitri, Equitis Romani, Satyricon cum Petroniorum Fragmentis, noviter recenſitum, interpolatum & auctum. Acceſſerunt ſeorſim Docto-

rum

Digitized by Google

rum Annotationes, Scholia, Obſervationes, Conjecturæ, Notæ, &c. Francofurti apud Aubrios & Clementem Schleich, 1621. in 8.

TESTIMONIA
DE
PETRONIO ARBITRO,

Ejus vita, Scriptis, &c. quæ in Lundorpianis Omiſſa ſunt.

Faſti Capitolini A. V. C. 812. Olymp. 210. C. N. 62.

C. Cæſonius Pætus, * C. Petronius Turpilianus.

* Tres ſub Nerone Auguſto Petronii vixiſſe memorantur, omnes Conſulares, T. Petronius, C. Petronius Arbiter, & Petronius Sabinus Turpilianus; quorum poſtremus tantum in Faſtis Conſulum legitur; cæteri duo prætermiſſi ſunt, non modo in Capitolinis ab Onuphrio Panvinio, Carolo Sigonio, Anton. Contio, &c. verum etiam Siculis Faſtis à Sylburgio editis, nec non in Caſſiodoro, Mariano Scoto, Temporario, cæteris Chronographis. Inde factum eſt, ut a pleriſque Petronii iſti confunderentur, & uni Turpiliano adſcriberentur, quæ tribus diverſis aſſignanda erant. Quamquam & præter hos eodem tempore vixerit Petronius Ariſtocrates Magnes Philoſophus, Aulo Perſio, Poëtæ Satyrico familiaris, ut teſtantur Annæus Cornutus, Eilhard. Lubinus, & cæteri Perſiani Scholiaſtæ.

Joannes Cuſpinianus Medicus, Orator & Conſiliarius Maximiliani I. Imp. in Comment. in Caſſiodori Chron. A. V. C. 813. Olymp. 210. C. N. 62. Imp. Neronis. 7.

PIus Et Turpilianus] A Tacito in XIII. appellantur Coss. *Ceſonius Petus & Petronius Turpilianus.* Sub quibus Conſulibus idem ſcribit copioſe, graviſſimam cladem in Britannia acceptam; quæ quo pacto facta ſit, illinc require. Poſt duo recenſet inſignia ſcelera: alterum Senatorum, alterum Servi. De hoc C. Petronio Turpiliano, qui cum in indignationem Neronis incidiſſet, moriturus teſtamentum conſcripſit, * quo omnia flagitia Neronis continebantur, multa ſcribit Tacitus lib. XVI. lege diligenter.

* Confundit & iſte Petronium Arbitrum cum Turpiliano. Quem errorem à Cuſpiniano hauſit Petrus Daniel IC. in Notis ad Petron.

Onuphrius Panvinius Veronenſis, Ordinis Eremitarum D. Auguſtini, lib. 2. Faſtorum, A. V. C. DCCC. XIIII. An. CH. LXIII.

CAjus Cæſonius Pætus, Cajus Petronius C. F. Sabinus Turpilianus.

Idem in Commentar, lib. II. Faſtor. Anno DCCCXIIII.

TAcitus lib. XIIII. Cæſonium Pætum, & Petronium Turpilianum Cos. ſubjicit. Liber Cuſpiniani, & Caſſiodorus Pætum & Turpilianum. De hoc ipſo C. Petronio Turpiliano multa ſcripſit idem Tacitus lib. XVI. & Plinius. Extat antiquus Nummus ita inſcriptus: SABINUS. TURPILIANUS. III. VIR. C. Cæſonii Pæti Plinius & Dio meminerunt: utrorumque vero hæc vetus Inſcriptio.

SILVANO. SANCTO. ET MERCVRIO.
ET. LIBERO PATRI. SACRVM.
M. VAGVNTEIVS. M. F. PAL. AVGVRINVS.
SVA. PECVNIA. D. D. III. IDVS. AVGVST.
PETRONIO. TVRPILIANO. ET CAESONIO
PAETO. COS

Deſiderius Eraſmus Roterodamus in Annotationib. ad D. Hieronymi Epiſt. ad Demetriad. de Virginit. ſervanda.

AUt memoria lapſus eſt Hieronymus, aut verſum hunc Martialis ab Arbitro Petronio mutuatus eſt. Extat enim apud Martialem in Nævolum.

Johannes Glandorpius Monaſterienſis in Onomaſtico hiſtoria Romana.

a. P. Petronius, Præfectus Ægypti, miſſus ab Auguſto ſucceſſor Cornelio Gallo, bellum geſſit adverſus Æthiopas. De eo complura Strabo lib. 17. Dion lib. 54. Volaterranus in Anthropolog.

a. Qui non Publius, ſed Cajus Petronius prænominatur à Dione lib. 54 & Xiphilino in Epitom. qui ait; Γαΐε δὲ Πετρωνίε τῦ τ' Αἰγύπτε ἄρχοντος, &c.

b. P. Petronius, miſſus à Caligula ſucceſſor Vitellio in Syria, teſte Joſepho lib. 18. cap. 15. Poſtea Legatus Claudii. Seneca in libello de Morte Claudii, *veterem Claudii convictorem* vocat, & *hominem Claudiana lingua diſertum*, niſi forte is Præſidis Syriæ pater fuit. Nam ante Claudium obiiſſe mortem, indicat Seneca. Filium arbitror fuiſſe, qui *moriturus, invidia Neronis, ut exhæredaret menſam ejus, trullam murrhinam CCC ſeſtertiis emptam fregit.* Plinius lib. 37. cap. 16. De eodem Tacitus lib. 16. Plutarchus in libel. πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τῦ φίλυ. Philo de Legatione ad Cajum.

b. Etiam iſte non Publius, ſed Cajus Petronius vocatur Jornando de Regnor. & tempor. ſucceſſ. cap 68.

Petronius Priscus exactus urbe ſub Nerone. Tacitus lib. 15. Annalium.

c. T. Petronius Turpilianus Conſul ſub Nerone anno Urbis conditæ DCCCXIII. Cæſus ut dux Neronis ſub Galba in urbem ingreſſum. Tacitus lib. 18. & aliquot ſuperioribus libris.

Petronius Secundus (ita enim vocatur d. ab Eutropio & Pæanio) Præfectus Prætorio ſub Domitiano, collega Norbani, cædis illius conſcius fuit, occiſus poſtea à militibus.

Petronius Arbiter Poëta, Maſſilienſis à pleriſque exiſtimatur. Scripſit Satyras, opus varium & eruditum, cujus tantum fragmenta quædam ad nos pervenerunt. Lactantius Placidus Statio illum poſteriorem vixiſſe tradit, ut ex quo quædam ſumpſerit, ut eſt illud;

c. Aliis eſt C. Petronius Turpilianus. d. lib. 8. Xiphilinus in Domitiano, Victorinus in Epitom. Cæſar. cap 12, Diaconus lib. 10. Hiſt. miſcell. cap. 8.

Primus in orbe Deos fecit timor.——

Gyraldus. Advocatur à Terentiano, Servio & Macrobio, item ab Hieronymo in Epiſtol. ad Demetriad. de Virginitate ſervanda. Emendatiorem & locupletiorem fragmentorum Petronii editionem debemus Henrico Stephano; & longe melius operæ precium factum à Jano Douſa. Ibidem è CL. Bineti & ipſius Douſæ ſententia de auctoris hujus ætate paulo aliter: quippe quæ Neronis Imperium aſtruatur, ut eundem cum P. Petronio, de quo ſupra, intelligas.

PETRONIUS MAMERTINUS & PETRONIUS SURA, cæſi ſub Commodo. Lamprid. in Commodo.

PETRONIUS SEPTIMIANUS Conſul ſub Commodo anno V. C. DCCCCXLII.

PETRONIUS JUNIOR occiſus à Severo. Spartianus io Vita Severi.

PETRONIUS DIDIUS SEVERUS, pater Didii Juliani Imperatoris, qui Pertinaci ſucceſſit. Spartian.

PETRONIUS occiſus juſſu Caracallæ ante templum Divi Pii. Spartian.

PETRONIUS MAGNUS Prætor Urbis, citatur à Triphonino, Pandect. 23. de Pact. dotalib.

P. PETRONIUS P. F. PAL. RUFUS cum Salluſtia Phœbe filia, refertur in Memorabilib. Roman. p. 317.

M. PETRONIUS ONESIMUS pater, M. PETRONIUS LICINIANUS F. referuntur in Vetuſtis Inſcriptionib. Urbis Romæ p. 295.

M. PETRONIUS PRIMULUS VI. vir Auguſtalis cum Petronia conjuge, in Memorabil. Italiæ p. 346.

M. PETRONIUS HERASMIDICUS cum Petronia Primitiva, pag. 49.

PETRONIUS ANTIGENIDES, ibid. pag. 148.

C. PETRONIUS FABIUS FRONTO cum Quintia Reſtituta. pag 65.

PETRONIUS THALLUS fidejuſſor cum aliis pro Aurelio Romulo; Pand. 46. L. 68. ex Paulo.

PETRONIUS PROBIANUS Præfectus Urbis ſub Conſtantino, ſucceſſit io Proconſulatu Africæ Æliano, cui apud D. Auguſtinum in Epiſtolia à Conſtantino & Licinio Augg. reſcribitur.

PETRONIUS ſocer Valentis Imperatoris apud Ammianum lib. 26.

PETRONIUS PERPENNA MAGNUS QUADRATIANUS V. C. & Inluſtris, Præfectus Urbis, Conſtantinianas thermas refecit, ut indicat inſcriptio, quæ extat apud Volaterranum, & ſimiliter apud Marlianum lib. 5.

PETRONIUS Præfectus prætorio Theodoſii Junioris, vir doctus.

PETRONIUS ejus filius, Præſul BONONSENSIS, ſtudiis & ſanctitate clarus. Hujus ferebatur olim opus *de Vita Monachorum*, & aliud *de Ordinatione Epiſcopi*, ſed eruditius, quam ut ipſius eſſe videretur. Proinde patri ejus aſſeripſerunt, maxime cum in eo opere teſtetur ſe Præfectum prætorio fuiſſe. Certe Epiſcopo filio nobilitatem tribuit. Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus in Epiſt. ad Valerianum. Vide Gennadium.

PETRONIUS MAXIMUS V. C. Præfecturam Urbis curavit. Hæc inſcriptio extat Romæ, Inſcription. antiq. pag. 223. Hujus ex filia nepos MAXIMUS Valentinianum III. Imp. occidit anno V. C. MCCVIII. viciſſim cæſus à Genſericho Rege. Nicephor. Calliſtus 29.

PETRONIUS DIODOTUS & PETRONIUS NIGER quærantur in * Chronologia Medicorum. Diodotus Ἀντιλεγόμενα ſcripſit. Citatur à C. Plinio lib. 20. cap. 8. & Dioſcoride.

* Mich. Neander in Biblioth. univerſali, Paſchalis Gallus Picto in Biblioth. Medica, Iſraël Spachius in Nomenclat. Scriptos. Medicor. Joan. Georg. Schenkius in Bibliis Iatric.

PETRONIO Patre Conſule natus eſt Honorius Pontifex.

C. PETRONIUS THREICION. Inſcription. antiq. p. 56.

Richardus Montacutius Anglus in Analectis Exercitation. eccleſiaſtic. exercit. 8. ſect. 2.

SUcceſſit (Vitellio Syriæ Præſidi) * Petronius: an idem, de quo multa Tacitus Annal. 16. ſane dubito. Miſſus eſt cum exercitu contra Judæos, anno Caii ſecundo, ut gentem illam ſtirpitus deleret, quod imagines non admitterent Imperatorias. Multiplex hujus mentio apud Philonem in Legatione, & apud Joſephum in Hiſtoriis. Ubi venit in Provinciam, & Cæſaris adimplere mandata cogitabat, Judæi ſe lamentis & luctui dedidere, agrorum cultura intermiſſa, neglectis rebus omnibus, jugula poſtremo offerebant ferienda. Quibus viſis, Petronium Joſephus ait in hæc verba prorupiſſe; *Vel Deo adjuvante, perſuaſo Cæſare, vobis & mihi vitam procurabo & ſalutem: vel ſi noluerit placari, libenter equidem vitam ipſe meam pro tot millibus oppignorabo.* Sed cum dilatum hoc negotium ferret ægerrime Cajus, ſcripſit ad Petronium, *Mortem illi minitans*, Cajus, *quod ipſius mandata executioni tradere tardaſſet. Sed contigit ut, qui literas iſtas portabant, tres integros menſes violentia tempeſtatum detinerentur; alii interim, Caii interitum nuntiantes proſperrima navigatione uſi, illos prævenirent.* Hæc Joſephus: qui Petronio Marſum ſucceſſorem dat, Antiquitatum Judaic. lib. XIX. cap. VI.

* De hoc Petronio plura narrat Georg. Fabricius lib. 1e. Virorum illuſtr. cap. 426. Tornielus in Annalib. eccleſiaſtic.

Janus Antonius Saracenus Lugdunæus, Medicus Genevenſis, in Scholiis in Dioſcoridem lib. 1. de Materia Medica, ad præfat.

DIoſcorides Petronium & Diodotum, tanquam * diverſos rei herbariæ ſcriptores commemorat. At Plinius tum lib. 20. cap. 8. tum etiam 25. cap 9. unum & eundem Petronii Diodoti nomine deſignare videtur.

* Verba Dioſcoridis ſunt: Πετρώνιος, Νίγερος καὶ Διόδοτος, *Petronius Nigerque & Diodotus* id eſt, uterque tam Niger, quam Diodotus. Non ergo duos diverſos auctores Dio-

Digitized by Google

Dioſcorides facit Petronium & Diodotum, ſed duos diverſos Petronios; ſcilicet Petronium Nigrum, & Petronium Diodotum. Nec minus quam Saracenus, etiam Hermolaus Barbarus in hoc loco falſus fuit. Et forte ad alterutrum horum duorum Petroniorum ſpectent carmina illa *de Medicina*, quæ ſe vidiſſe Volaterranus teſtatur. Nam Petronii Arbitri eſſe nemo mihi umquam perſuaſerit.

Henricus Oraus Aſſenheimenſis Wedderavus in Nomenclatore ſcriptorum Eccleſiaſticor.

PEtronius Epiſcopus Bononienſis, anno 427. al. 386. al. 370.

Petronius Abbas in Monte Caſſino, anno 713. al. Petronaii.

Johannes Gualtherius Belga in Chronico Chronicor. lib. 2. in Bibliotheca Philoſophor. anno Domini 490. Zenone Imperatore, pag. 911.

TErentianus Maurus contemporaneus Alphio Avito, Septimio, Petronio Arbitro, & Aurelio Apollinari.

Idem in Bibliotheca Patrum, anno 370. pag. 697.

PEtronius Bononienſis, Italicæ Eccleſiæ Epiſcopus, ſcripſiſſe putatur Vitas Patrum Ægypti Monachorum. Gennadius. Et Trithemius ſcribit, Hiſtoriam ejus adhuc ſe legiſſe. Obiit anno Domini 385.

Janus Laurembergius in Antiquario verb. Duo.

EX tumulo, quod poſuit Petronio Antigenidi Hiarus.

Johannes Meurſius Profeſſor Lugdunenſis Animadverſionum miſcellar. lib. 3. cap. 18.

PEtronii & ante temporibus, jam inventæ erant aliæ literarum formæ, teſte Quintiliano lib. 1, cap. 7. inter quem & Petronium non adeo multum ævi interfuit, ut non earundem literarum formis uti potuerint.

Janus Gruterus JC. in Aſini Cumani Fraterculo è Plauti Electis electo per Euſtath. Swartium Palat. n. 101.

VIx offam iſtam canibus tuis objeciſti, cum in continenti ſubnectis ex Petronio, lupanar Aſcylti. O cœlum! ô terra! Sed amitto verba. Erubeſcit enim ad iſta nefanda ipſe calamus.

Anonymus in orat. de Vulpe Scholaſtica, apud Caſparum Dornavium Philoſoph. ac Medicum, in Theatro Sapientiæ Socraticæ, pag. 556.

VEnio ad ultimam Scholaſticorum nationem in Oratorum & Rhetorum diſciplinis, quos *juventutis cymbalum* ſatis ignominioſe compellavit Appion Grammaticus, quod certo furiarum genere inquietati, in ſcholis ſuis adoleſcentes ſtultiſſimos fecerint, nihiloque ſapientiores, quam ii bene olent, qui in culina habitant. Quorum tyrones cum in ſcholaſticis exercitiis, & fictitiis declamationum cauſis, in forum producti eſſent, clamorem, ſilentium, riſum, cœlum ipſum pati non potuerunt. Horum igitur Collegia, ut ludus impudentiæ, L. Craſſo & Domitio Cenſoribus, exploſa & claudi juſſa ſunt: Gellius lib. 15. cap. 11. Ipſi vero homines habiti ſunt abjectiſſimi & viliſſimi mortalium: Turneb. lib. 2. Adverſarior. cap. 5. Et faſtidita eſt eorum diſciplinæ ratio, cum diverſa eſſet à forenſibus cauſis, omninoque pro nugarum lerna eliminata eſt: Fabius lib. 2. cap. 10. lib. 5. cap. 2. Seneca lib. 9. Controverſiar. procem. Antoninus Imp. in Vita ſua. Et hæc in noſtris hominibus vix aliter geri obſervarunt, Caſelius in Prodidaſcal. *a* Melch. Goldaſtus in Notis ad Hieroclem, Georg. Erhardus in *b* Symbol. ad Petron.

a. Idem tamen auctor in eadem Orat. pag. 555. col. 2. *Notas in Hieroclis Facetias* non Goldaſto, ſed Alberto Molnari adſcribit.

b. Harum *Symbolarum* verus auctor eſt Michael Caſpar Lundorpius, qui, quod eſſet Præceptor Claſſicus in Schola hujus Urbis, invidiam Scholarcharum Collegarumque ſuorum veritus, maluit more multorum nomen fingere, ſtudiorum ſuorum honeſtati conveniens, quam famæ ſimul & functionis Scholaſticæ periculum ſubire; quod eum Scriptorem illuſtrandum, licet ſummorum virorum conſilio atque auctoritate, ſuſcepiſſet, qui à diſcipulis ſuis & Scholaſticis adoleſcentibus, propter Scholaſticas leges non permitteretur. Id quod ipſemet in iterata editione, quam triplo jam auctiorem reddittam adornabat, publice teſtaturus erat, ni eum peſtis ſæva in ipſo conatu & operis ἀκμῇ ſubito nuper ſuſtuliſſet.

Melchior Goldaſtus Haiminsfeldius in Diſſert. de Scriptis Petronii Arbitri cap. 2. pag. 27.

COncilii Tridentini Decretum nihil aliud vult, quam id genus ſcripta pueris eſſe interdicenda. Idem & nos volumus, quin jubemus ac decernimus. Quid enim pueris cum Petronio? cujus illi ſcopum non magis attendent, quam plebejus idiota Ariſtotelis Metaphyſica. Et ad vitia hæc ætas, quam virtutes pronior, non ducenda eſt ad hos ſcopulos, ne temere & infrunite illiſa à Sirenibus ſuffocetur. Equidem ſceleſtiſſimus ſit oportet, qui Petronium pueris ſumat interpretandum: nequiſſimus, qui proponat legendum: pharmacus, cujus magiſterio pudor illorum periclitetur. &c.

Theodoſius Berenicus Noricus, ſive Matthias Berneggerus Hiſtoricus & Profeſſor Argentinenſis, in Tuba pacis pag. 360. in fin.

PLures (hoc elegantiarum Arbitri eſt) quæ perperam in juventute didicere, in ſenectute confiteri &c.

Caſpar Barthius Hallenſis Saxo in Notis ad T. Calpurnii Siculi Bucolica eclog. 2. verſ. 32.

OPtimus & ſingularis judicii Poëta Petronius.

Idem Adverſarior. lib. VI. cap. I.

ARbiter noctium voluptatumque Neronis.

Idem lib. XI. cap. XX.

SPurcus & obſcœnus, ſed ad pios etiam caſtosque illuſtrandos utilis auctor.

To-

Digitized by Google

Tobias Magirus Angermundanus Marchicus, Profeſſor Franccofordiæ ad Oderam, in Polymnemone, ſeu Florilegio loc. commun. in Onomatologo Critico.

T. PETRONIUS ARBITER Eques Romanus, inter paucos familiarum Neroni aſſumtus eſt, ELEGANTIARUM ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentiæ putat, niſi quod ei Petronius approbaviſſet. Tacitus XVI. Annal. cap. 18.

Franciſcus Torreblanca Villalpandus Cordubenſis JC. in Granatenſi curia regius Advocatus lib. II. de Magia cap. XIII. *n.* 18.

Ut non male apud Petronium magus gloriatur: &c. Perite quidem, & ex arte. Et lib. 1. cap. XXV. n. 14. Unde recte in hunc modum Petronius Arbiter.

Joſ. Anton. Gonſalius de Salas in Præludio II.

FUlcitur haut leviter hæc veritas divina illa D. Pauli Epiſtola ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat ac recenſet, ut capita I. & XIII. ejuſdem Epiſtolæ, ex ſententia quorundam eruditorum Theologorum, fere ſine Petronii Satira non poſſint intelligi.

Hæc Illuſtris Dominus Gonſalius tranſcripſit ex Goldaſti Diſſertat. de Scriptis Petronii Arbitri, cap. 4. in quo, prolatis D. Pauli Apoſtoli verbis, Goldaſtus ſubjicit: *Quibus verbis qui volet planum & perſpicuum habere interpretem, ei ego unicum hunc Petronium dedero. Nec omnino vanum eſt magni cujuſdam Theologi dictum, caput primum ad Romanos ſine Petronii Satyra intelligi non poſſe. Adde etiam caput XIII. in quo à commemoratis vitiis Romanos dehortatur.*

Idem in Præludio I. in fin. de Petronio ſcribit.

MOrtem obiit anno poſt Romam conditam DCCCXIIX. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Teleſino Coss. poſt Chriſtum natum anno LXIIIX. biennio antequam Petrus & Paullus, Apoſtolorum coryphæi, Romæ paterentur.

Quæ & ipſa verba ex dicti Goldaſti Inſcriptione mutuatus eſt, quam ad priſcorum imitationem memoriæ T. Petronii Arbitri compoſuit, & Georg Erhardus ſive Mich. Caſp. Lundorpius in limine ſuæ editionis poſuit; quam inde Lotichius quoque & Theodorus de Juges mutuatam ſuis editionibus inſeruerunt.

Daniel Otto JC. conſiliarius Baronis ac Domini Geroltzeckii, in Diſcurſ. politic. de Majeſt. Imperii & Imperant. cap. 1. num. 16.

QUod vel maxime de Imperatore dicendum videtur, utpote qui Dominus orbis dicitur, ſicut Petronius canit; *Orbem jam totum* &c.

Theodorus de Juges JC. Genevenſis in Præfat. ad Petronii Satyricon in capita ab ſe diſſectum.

ECqua enim Reſpublica, quod Regnum, quod Imperium fœlicitatem tantam, quantam Imperium Romanum ſub Neronis quinquennio tantopere celebrato jugiter obtinuit. At enim tantum beneficium cum primis Senecæ Philoſopho imputandum, quamdiu is Neronis præceptorem egit; & Burrho ejuſdem Neronis Præfecto Prætorio: vice verſa, ut hoc ſublato, ita Senecæ potentia infracta, & bene gubernandi ratio ſimul infracta ad Tigellinum aliosque Tiberianæ & Cajanæ Aulæ reliquias, pervenit, Nerone ad eos converſo & transfuga. Quare videre eſt, quantum interſit Principum fidos & virtutum amantes habere conſiliorum participes, qui extrema potius pati non abnuant, quam à virtute deſciſcant. Quo ſane in cenſu fuit Seneca noſter, fuit & Papinianus: addere auſim & Petronium noſtrum; qui, licet Neronis deliciarum Arbiter aſſumptus, tamen bene adminiſtratæ Provinciæ gloriam reportavit, paremque ſe negotiis oſtendit.

Hunc Petronium C. Plinius, Naturalis hiſtoriæ ſcriptor, *Titum*; Tacitus lib. 16. Annal. cap. 19. *Cajum* nuncupat: ut iſti potius ſubſcribam, validiſſimo hoc inter cætera argumento innitor; quod ſcilicet ex profeſſo Tacitus Petronii vitam & obitum accurate deſcripſerit, ut veroſimile non fiat, Tacitum erraſſe in ejus prænomine, cujus vitam, mores, & obitum tam accurate referre inſtituit. Sic enim loco ſupra citato: *De C. Petronio pauca repetenda. Forte illis diebus Cæſar Campaniam petiverat, & Cumas uſque progreſſus, Petronius illic attinebatur: nec tulit ultra timoris aut ſpei moras, &c.* Quin imo hoc ipſum Petronii Satyricum his verbis indicavit: *Ne Codicillis, (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt, ſed flagitia Principis ſub nominibus exoletorum fœminarumque, & novitate cujuſque ſtupri praſcripſit, atque obſignata miſit Neroni, fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula.* His, inquam, verbis indubie Tacitus Satyricon hoc Petronii indicare voluit. Quod quidem ad ſe miſſum per codicillos, promptum fuerat Neroni flammis abolere: nihilominus tamen ad nos illi Codicilli pervenere, vel potius eorum fragmenta, quibus vitia Aulæ Neronianæ perſtringit Petronius. Neque enim, ut artifex voluptatum illos ſcripſit Codicillos, vel ut mangnarius vel mango voluptatum, vel leno impuriſſimus, Gaditanas aut Memphitides puellas, aut quales media proſtabant Suburra, oculis libidinantium ſubjiceret, ad excitandas & inflammandas libidines: ſed Venuſina lucerna, Satyrice tractare inſtituit exoletos, & ſpinthrias Neronianos: ſicut & Seneca noſter lib. 1. Natural. quæſtion. c. 16. proponit ſpurciſſimum infandæ libidinis hominem, Hoſtium nomine, non imitandum, ſed deteſtandum. Ideoque dixit Seneca: *Occidendus & ad ſpeculum immolandus.* Sic enim locus

Digitized by Google

eus ille reſtituendus eſt. Itaque cum Petronius Aulam Neronianam infamem & ſpurciſſimam deſcribat, deteſtandam, non imitandam, proponit: Sybaritarum ferme more, qui ſervos ex induſtria vino obruebant, liberisque oſtendebant, ut ita ebrietatem deteſtari diſcerent. Ingens interim eſt hæc Petronii, & laudanda libertas, qui Principis ipſius flagitia proſcribere in animum induxerit; haud abſimilis Ageſilao, qui privatorum errata modeſte tulit. Principum maxima omnia exiſtimavit: quia ut Principes melius virtutem in populos proprio exemplo ſanciunt, quam vinculis, pedicis, manicis, ergaſtulis, legum ſanctionibus & pœnis: ita contra propriis flagitiis populum quam breviſſime corrumpunt. Et ad ſummam non Petronius unus tantum, ſed & alii quoque vitia Satyrice tetigerunt. Horatius, Seneca, Juvenalis, Perſius, Martialis, hoc unum agere voluerunt, ut per hoc vitia & impuriſſimæ impuritatis homines, tanquam periculoſiſſimos ſcopulos fugeremus. Neque audiendi Catones quidam, & Sabinæ frontis homines, qui dicant; *Quærere aliud debebas, quod ageres; crimen addiſcitur, dum videtur.* His enim ex epiſt. 14. lib. 4. Epiſtolar. Plinii Secundi reſpondere promptum eſt: *Erit eruditionis veſtræ cogitare, graviſſimos & ſummos viros non modo laſciviis rerum, ſed ne verbis quidem abſtinuiſſe.* Verum malo, ut ipſe Petronius pro ſe reſpondeat: *Si vir fueris, non abibis ad ſpintbriam.* Sic enim legendum, non (ut vulgo legitur) *ad ſparcam.* Si bene natus, bonis artibus imbutus, & veræ philoſophiæ placitis inſtructus fueris, tanquam murex puriſſimæ caſtitatis piſcis, non patieris corruptelam. Et ut Socrates ingreſſu ſuo carcerem purgavit, ita ſi quid à virtute alienum, & vitio adfine, purgabit tua felix & bona indoles, Candide lector,

CASPARIS BARTHII
EQUITIS SAXONIS
DISSERTATIO [a]
DE
PETRONIO,

An ejus Tolerabilis ſit lectio, an verò abjicienda, ut volunt quidam de virtute locuti.

PRÆFATIO.

Non recipiam in me defenſionem Diſſertatiunculæ pene puerilis alicujus meæ, quam hoc capite proponam, de Petronio Arbitro, ea ætate judicium meum interrogatus, qua alios ſequi debebam. Non quod magnopere me erraſſe in veritate tuenda exiſtimem, ſed quia omnino piget id defendere, quod tum temporis placuit. Proponam autem eam hic eam ſolum de cauſſa, ut ne excidat aliquando mihi, quid tenerrima ætate ſenſerim de talibus; quæ quidem ipſa excuſare omnia facile poterit; nondum enim decimum quartum ætatis annum attigeram, cum eam deſcriberem. Sic autem ſonat ad verbum Diſſertatiuncula.

DISSERTATIUNCULA.

Varia de PETRONIO ARBITRO cenſorum hodiernorum eſſe judicia, Amiciſſime.... quotidiana evolutione libellorum non poſſum ignorare. Nihil enim editur, quod ad lectionem noſtram, cum primum poteſt fieri poteſtas, non rapiatur. Qui ſcriptor ſi ſolus hoc infortunii ſeculo noſtro ferret, ſane meruiſſe videri poterat, cum elegantioris urbaniorisque nequitiæ nemo ullus ab omni antiquitate ad nos venerit: iſte autem adeo lacer & diffractus, ut tam miſerabilis tam delicati hominis facies, ſi non excutere judicis rigorem, tamen inclementiam differre, & ſuſpendere debuiſſe hactenus videatur. Verum cum eadem illum pati videamus, quæ alii infiniti ſcriptores paſſi ante ipſum ſunt hactenus, & nunc etiam pati non deſinunt, uni quidem iſti non comparandi, cæteris vero, de ſuo cuique genere, etiam præferendi, communem ferens cum ſodalibus ſuis ſententiam, eorum deinceps cenſui mihi accenſendus, vel hoc infortunii nomine deinceps videbitur. Illi vero omnes cum optima quæque de poſteritate promeriti fuerint, adſueti tamen jam ſunt id præmii tolerare, quod ſtupori potius aut malignitati judicantium, quam ipſorum culpis adſcribendum intra conſcientiam ſuam, idonei ſibi teſtes, probaverunt. Ego vero, quid in tanto talium numero PETRONIO ejuſque felicitati officere poſſit, nondum video, niſi quod noſtra potiſſimum ætate tenebras plurimorum annorum evaſit, & quodammodo de noctis mortiſque ipſius mancipio, libertati redditus atque renatus eſt. Eam enim invidiam elegantiarum ſuarum impunitus luci reſtituere non potuit, quam magiſtri vulgarium ingeniorum nulli umquam generoſo ignoverunt. Et in eo quidem, ut id potiſſimum adſpiciam, quo illi decore maximè ſe magnos faciunt, & populo diſplicere omnes fabulas laborant, præter eas, quas ipſi aliquando finxerint. Itaque ſanctitatem, ante cæteras virtutes, ſuam ſtrictis in ſcriptores petulantioris argumenti ſtilis demonſtrare ſatagant; quam quidem & nos admirari æque atque unicè ſuſpicere libet, non enim aliter licet. At, joco ſemoto, talibus illi cenſuris, caſtitatem meram ſpirantibus, nec verò arbitrario jure, ſed ſtrictiſſimo, efficiunt, ut arbitremur nos, obtuſioris quidem ingenii, & naris non paullo, quam deceat, obeſioris, non tam ambitioſe eos quærere opinionem perpetuæ ſanctitatis, quam fortaſſis nobis aliæ cauſſæ perſuaſuræ fuiſſent. Simpliciter enim nos docent, longè plus ipſos de auctoritate exiſtimationis ſuæ imbibiſſe, quam ante eos fece-

[a] Scripta anno Chriſti 1608. excerpta ex ejus lib. XLIX. Adverſar. cap. XI.

Digitized by Google

fecerint ii homines, quorum familiaritati admiſſum olim fuiſſe Petronium animadvertimus. Et Hieronymi quidem, non ſuo tantum, ſed omni Chriſtiano ævo, manibus quod fuerit ſanctius, ex lectione famave ſcriptorum, memoriam meam nihil ſubire potuit hactenus. Illæ etenim excluſæ cœtu cæterorum mortalium, ne quid erranti vulgo expoſitum attingerent, ſacrarumque litterarum tractationem diurnam atque nocturnam rerum caducarum uſu atque contactu conſpurcarent, tamen ad ipſa Chriſti præſepia, locum omnibus locis toto mundo venerabiliorem, immò in ipſis externatæ & Deo recedentis animi ſpeculationibus atque meditationibus, Arbitri hujus jactare ſententiam, & chartæ æternum (quatenus durabunt mortalia) victuræ infigere minimè dubitarunt. Quam quidem ſanctiſſimi viri audaciam, vel, ut iſti noſtri vociferantur, impietatem, tot ſanctæ & Chriſtum medullitus amplexæ animæ imitari, & pro exemplo ſequi non dubitaverunt: ignari videlicet fuerunt ſimplices illorum hominum animi, ſecuturum aliquando ſeculum illud longo, prius tempore à Prophetis vaticiniis prædictum, quo omni culpæ ſuſpicione majora cenſorum hodiernorum Collegia, damnatura exactiſſimo illo ſuo, & provocationis neſcio, judicio forent veterum Paganorum non ſatisatque ſancta monumenta; quorum tamen ſcribendorum finis non alius fuit, quàm ut oſtenſa mortalibus vitia in abominationem eorum venirent.

Nemo enim, qui exſtet quidem, Satyricus ſcriptor, quorum quidem hic ſolum ſcripta ſentimus & loquimur, umqam alia intentione mentis ſales ſuos mordaces commendavit memoriæ, quam ut mortalibus ea ratione horrorem malorum morum incuteret. Lacedæmonios aiunt, illos bonæ cordatæque vitæ antiſtites primarios, ſingulis annis diem unum ſervis ſuis libertatem plenam indulſiſſe, eoque illos ſtudio adegiſſe, ut eum diem non alio quoquam opere, quàm effuſis compotationibus inſumerent. Cùm tot tam varia natione ingenioque mancipia vino jam turgerent, pateſeciſſe campum ſpatioſum ebriis, ut quo quiſque vellet modo, corpus agitaret, vocem intenderet, geſtus differret, denique faceret & diceret quicquid liberet. Hoc ſpectaculo gliſcente, & nemine non furias vini medullas mentis expugnantis, mirificis & abſurdis, & abominabilibus geſtibus factiſque & dictis excutere volente, & ſecundum eaſdem omnia faciente, admiſiſſe liberos ſuos, ut quid vino virium in humanum ingenium foret, non dictis præceptiſve audirent, ſed viſu & exemplo cernerent; & ſobrietatem inde amare, ingurgitationes barbaras odiſſe diſcerent. Non alia ratione prudentiſſimi, & ſapientiæ ſtudiis plene pectora inſtructi, homines, cum ipſi procul ex arce mentis compoſitæ errores, & vitia mortalitatem vexantia, & differentia cernerent, neque non ipſi pars quondam eorum fuiſſent, licentia autem meliore potiti, velut ex alio & tuto loco palantia miſerorum deliria inſpicerent; monitis ſalubribus quodam nectare tinctis, talia ſcripta ediderunt, quæ vitam perditorum non tam dictis, quàm exemplis exprimerent, nominibus fictis ad uſum verorum inductis atque compoſitis; non raro ipſorum etiam Regum & Principum ſceleratis actionibus non parcentes. Talis fuit veterum Græcorum Comœdia, ex qua prognata Satyrica poëſis, Romanam tandem gravitatem ſalibus Atticis miſcere inſtituit.

Nec in Poëſi hoc ſapientium inſtitutum ſtetit, venêre in medium homines cordati excultique doctrinis, qui proſam quoque orationem vitiis, ut per ea tempora gerebantur, deſcribendis commodarent. Horum cum omni ævo exiguus fuerit numerus, comparatione quidem cæterorum, viris etiam ſanctis, Chriſtianæ antiquitatis horum ſtudium adeò fuit gratum, ut dicta eorum crebro mediis ſanctis ſuis orationibus & commentationibus infererent. Scilicet quod ipſi quoque abominarentur vitia illa horribilia ex animo, & pectora omni genere nobilium, & honeſtarum diſciplinarum adeò exculta haberent, ut de facili perſpicerent, intentio hominum eorum tantum abeſſe ut mereretur inceſſi, ut maxima etiam commendatione meritò afficeretur, ut dicta ipſorum pro teſtimoniis ſolida auctoritate uſurparentur.

Utrumque horum, quæ doctiſſimis & ſanctiſſimis horum hominum animo adſuiſſe, modo declaravi, abeſſe mihi videntur longiſſimè ab illis, qui, nulla ratione idonea in conſilium adhibita, tale, genus auctorum veterum non vituperant ſolum, ſed prorſus abolendum arbitrantur, quoniam nudo ſermone de vitiis loquantur.

Et de PETRONIO quidem eo liberius judicare conſueverunt iſti cenſores, quod & ille ſolus exſtet de iis, qui vitiorum immanitatem ſupra enarrata ratione, non carmine, ſed proſo dicendi genere ſpectandam exhibuit, & ipſi etiam conſueverint de eo ſine omni conſideratione dominium cenſendi ſibi ſumere, quod vulgo facile approbaturos ſeſe ſibi perſuadent. Loquuntur ergo & ſcribunt de hoc ſcriptore, abominabilem ideo & merito abolendum eſſe, quod omnia impuritatis priſcæ velut ſecreta, coram oculis ſpectanda exhibeat. His nos de fine atque inſtituto auctoris ſufficere poſſe exiſtimo, quæ modo allata ſunt.

Quod ſi alios contra ſe cenſores ſtare doceri non abnuunt, eccum ipſis Hieronimum, modo à nobis productum, qui non ſolum non abhorruit lectionem Arbitri, ſed caſtiſſimo ſermone, Chriſti virginibus morum, & vitæ univerſæ præcepta præſcribens, hujus ejuſdem teſtimonio, contra malos mores uti voluit. Non producam porro ad defenſionem hujus vitio-facti rei alios majorum temporum ſcriptores: media ipſa ætas, omnibus Scholis jam Sophiſtis ſervientibus, omni jam liberaliori diſciplina, ſub tenebras Syllogiſticationum redacta, hoc tali ſcriptore tantopere capta eſt, ut tot ſpretis aliis, Hieronymi nimirum auctoritatem ſecuta libenter, hujus & ipſa, ceu egregii teſtis, dictis contra vitiorum fœditates pugnare quandoque voluerit: Non producam inſtar talium Joannem Carnotenſem, quem Saliſburienſem vocant, Epiſcopum; Ful-

Digitized by Google

Fulgentium, Iſidorum, Vincentium, alioſque, quorum ſcripta ceu gemmis Petronianis ſunt Chriſtianitatem ſuam interſita. Sidonium, Macrobium, Terentianum, tacebo; quorum tamen auctoritas Arbitri teſtimonio utitur. Horum enim ſcripta à viris doctiſſimis jamdudum rabularum latrantibus objecta ſunt. Et quid volunt ſibi larvæ umbratiles illæ, tot ſeculis etiam præ aliis probatum ab ſanctiſſimis & eruditiſſimis mortalium, ſcriptorem, quam primum ipſorum ingratiis, publicum vidit, caſtraturi, aut prorſus terminis vitalibus eliminaturi? Hoc ergo adhuc unum facinus, ad conſummationem ſuæ ſanctitatis reliquum habent, poſt tot præclara aliorum ſcriptorum monumenta, miſerrimis modis dilancinata atque decurtata, Petronium videlicet etiam ex viro tot ſeculis ſuperſtite, ignaviſſimum, & prorſus omnibus ignotum conficere; dum virtutibus nimirum ſuis, hujus vitia exſtirpaturi ſunt? Caveant enim vero, cavillis omnium digniſſimi, tanta ambitione ſtoliditatis ſuæ ſecretum mundo litteratiori patefacere; ſeque omnibus ipſos pro fatuis velle vendere? Nemo certè viſurus non eſt, quid ſub hoc lapide ſcorpionis deliteſcat.

Cum enim diverſa duo ſint omnino hominum piorum genera, alterum quod dolo atque fraude ſanctitatem quampiam præ ſe ferat, atque oſtentet; alterum candoris plenum, atque conſtanti mente veræ pietatis ardens, immobile ab allatrantibus undique vitiis, adeoque ſine teſte cupiens virtutis. Oſtendant togati nobis, in utro horum genere cenſendos ſeſe opinentur, qui inducti ea cauſſa, ut hominibus glaucomam ſuæ ſanctitatis ob oculos obfundant, omnibus oſtentandæ virtutis articulis imminent, & per emiſſarios ſuos occulta ei rei quæque expiſcantur. Quæ quidem res ut in confeſſo eſt, ita nulla porrò probatione indiget: probari tamen ex re nata facile poſſet, ſi quo pacto id nunc ageretur. Ipſi autem vel minima nos negatione inducere poterunt, ut liquido ipſis univerſam probemus.

Jam vero altera illa, de qua verba modo fecimus, hominum ſecta, quam penitus has talium nugas non moretur, eo aperte teſtata eſt, quod optima quæque ex famoſo ſcripto ſeligens, contemnat cætera in eorum numero habere, quæ quacunque ratione animum lædere, aut mores impuritate narrationum poſſit attaminare. Eadem vero ea, quæ ſelectiſſima eſſe videt, prorſus ita familiaria ſibi iterata lectione faciat, ut jam ipſa familiaritate cum gravibus & cordatis viris opus ante damnabile etiam, ſi tale quidem foret, omnem videatur amiſiſſe turpitudinem. Qua quidem in re, vel ipſos perduelles noſtros teſtes nuncupare non trepidamus, ſiquidem tantum tribuere poterunt ſanctiſſimis viris, quorumque beata nomina quotidie ſanctitatis celebrant, ut iis aliquid judicii etiam in hac re fuiſſe confiteantur. Et hæc, puto, ſatis poterant eſſe abſolvendo ab igne vel impuriſſimo ſcripto, quodque in eum finem conditum ſit, ut lectores opere ipſo in nequitiæ retia intricet.

De ipſo hoc Petronio noſtro, & ejus infeliciſſimo fragmento, aliquid addere, non fuerit fortaſſis omnino extra oleas, quandoquidem à paucis commendatus liber ejus eſt, qui non aculeum aliquem in ejus invidiam ipſi laudationi injecerint: veriti videlicet cenſoriam tantorum heroum auſteritatem, quos modo non ipſo nomine nunc attigimus. Ego vero fateor, & ipſum me minime omnium delectari adeo nuda obſcænitate, nec in eum umquam talia finem legiſſe, ut inde aliqua mihi vernilitatis ſtimuli moverentur. Si enim tale quid animi cui foret, ſane plurimorum Chriſtianorum exſtant libri, & ſane non minus magno ſupercilio, ſi frontem videas, quàm eſſe volunt vel hi ipſi, qui tantas miſerabili Petronio dividias faciunt, ex quibus poſſis, vel ſemel perlectis, multo fieri nequior, quam ſi Satyricum hoc ſcriptum totum didiceris. Nec de recentis memoriæ ſolis auctoribus loquor. Unum mihi, inter veteres Chriſtiani nominis defenſores, Arnobium lege, ſcriptorem, quo ad verba & phraſim, prorſus inuſitatæ & reconditæ doctrinæ, & ex quo infinita diſcas, vix ullibi præter ipſum exſtantia. Male utatur oculis ſuis, qui, Petronio & iſto collatis, videre non poſſit, numquam tam nude locutum eſſe Arbitrum, vitiorum exempla devitanda proponentem, quam Afer ille faciat, ob oculos ferens apertam eorundem confutationem. Liber ſane Arnobii quintus de libidinum variis generibus, & ſecretis hiſtoriis, ſine circuitu & præfatione, ſatis copioſe & detracta omni veſte, loquitur, ut Matris Deûm obſcæniſſimi famuli, & ſcenici agyrtæ, libidines non egerint planius, atque apertius exſecuti ſint, quam iſte earum hoſtis eaſdem deſcribat. Et de cætero hic mos eſt omnium fere eorum, qui minime timent à vitiis inquinari, ut ea ſine velo aut operimento, ſuis nominibus deteſtentur: ii autem contra, qui ſibi ipſis vel experientia, vel ſuſpicione non credunt, ſeque impares ducunt reſiſtendi criminibus, ii extemplo ignes atque arma inclamant, ſeſquipedalibus conviciis proſcindentes eos, qui ſectæ ipſorum ſubſcribere renuunt. Quod ſi hoc genus hominum vitia certo ſe effugere, aut illis reſiſtere poſſe confideret, minime tantopere ab illis ſibi metueret; nec ut inſuperabilibus ſeſe ipſo exceſſu timoris ſubmitterent. Quod ſi omnino aliquis, non ſatis rebus neceſſariis inſtructus, tantæ molliciei futurum ſe metuit, ut ab talibus Paganorum ſcriptis pectus ſuum conſpurcatum iri perſuaſum habeat; age ſibi caveat, ut libet, eo nomine, neque moliatur exitium contrariis, ut habeat, quæ etiam fugere & deteſtari poſſit. Boni vero & conſtantis ea ſolet eſſe natura, ut opponi ſibi gaudeat exercendæ bonitatis & conſtantiæ ſuæ materiem, ne laſſeſcat & flacceſcat vigor virtutis ipſo in uſu, velut hoſte oppoſito, ſtrenuitas ſe in pectoribus militum acuit, & ſubjicit. Itaque, qui firmo ſe animo continet, cauſſam neque ipſe habet, ut delere velit criminum genus, quo internecione ſublato, ejus etiam robur in bonis moribus viluerit, neque tantopere celebrabitur. Sic neque imbellis contra vitiorum inſul-

Digitized by Google

tationem pectus velit deleta talia ſcripta; neque conſtantia pectus munitus tanti illa faciat, uti ipſius nomine minus ſint celebria, minusque legantur à curioſis. Virtus nimirum ipſa, ſi ſpoliata fuerit oppoſitorum duello, nec quid malum ſit, cuique inferenda contra tela agnoverit, & quo pacto ea ipſius boni in ſe excellentiam agnoverit? nullum eſt, nedum ut glorioſum ſit, ſine adverſario prælium. Iners victor, qui ſine ſudore triumphat. Fortunæ aleam fortitudo ſuperare non poteſt, ſi ejus adverſam vim experta non fuerit, ſi ejus iratæ vultum nun viderit. Multum prodeſt ingenuæ pietati, aliorum ſcelera judicare poſſe. Exerceantur nefaria in ſeculo cum juſtis, ut eniteſcat electione proborum mens juſtifica, atque caſtis manibus virtutibus operata. Coactæ enim, & non ſtudio ſuo confirmatæ virtutis nulla eſt gloria.

Haud dubie Dei omnipotentis ſingulari permiſſione atque indultu, extremo ævo in lucem reducta ſunt talia ſcripta, per tot ſeculorum calamitates non extincta, ut diſcere poſteritas poſſit, quanta in nocte Dei timorem contemnens mortalitas quondam vixerit. Noſtræ quidem ætatis poſteritas noctem præteritarum incuſare minime cupit, claudit enim ſponte ſua, & claudere pugnat oculos, diei velut nimiæ pertæſa, nec in veſtigiis perditorum mortalium curſum infelicitatis ſuæ ſiſtit; ultra omnia priorum exempla peccare, & obſcænitatem pro laude ducere, pleriſque gloriæ potatur. Carent enim ut plurimum hodie viventes homines fundamento veræ pietatis, nec cor ſolide intus munitum timore Dei, & veritatis amore habent: ſed in diem ſolia opibus parandis intenti vivunt, Deum & virtutem procul habent: hanc inane nomen, neque extra utilitatem quippiam valere autumant, illum non eſſe credunt, aut omnino curam rerum terreſtrium, & humanarum infra ſe ſe exiſtimare. Stulti, qui non videant curam apud Deum nullam eſſe, ſed gubernare omnia ſola Deitate ſua Numen illud, quod omnia miris rerum interventibus, ad recti tamen ordinem, dirigat. Nobis ſane, apertis paullum cordis oculis, etiam à ſcopo ipſo talium ſcriptorum, ad emendandos nimirum mores, recedere licet, & ex vitiorum ipſis etiam narrationibus emaculandæ vitæ monita & præcepta petere.

Quod ſi omnino fateamur, Paganorum multos, immemorabilia multa, atque ſceleſta condidiſſe litteris, & ornata floribus eloquentiæ, etiam eo fine in lucem dediſſe publicam, ut corrumperent animos ſimplicium: ſane perierint iſti tales, ob hæc talia facinora. Ideo vero ego ſcripta ipſorum legere non abhorream, ut ſciam propter quid tanto ingenio homines interierint, ut me inſtruam, mihi caveam, mihi exinde carior fiam, quam ut magiſtris vitiorum obſecundem, etiam minus doctis & eloquentibus, quoniam nec inſtructis tot copiis bonarum rerum credere me debeam. Adde quod pericula eorum, qui perierunt, prudentiorem me facere debeant ad vitanda mea; cum nemo ſit, qui per ſe cavere ſibi ſatis poſſit; melius autem prudentia nemini comparetur, quam ab exemplis male rebus ſuis utentium. Exempla itaque damnatorum impiorum, præceptorum mihi loco ſint, ad emendandam vitam meam, & ſaluti neceſſaria præſtruenda. Quo alium merito damnatum eſſe duco, id ego numquam equidem commiſſurus ſum, quamdiu quidem mihi conſtitero, & ſanæ mentis fuero. Profecto vero ſcripta talia ſpecula ſunt clariſſima pœnarum, quibus inſpectis admoneri debemus, vitiorum obſequia quantam vim ſuppliciorum trahant. Singula enim & univerſa tantæ impietatis facinora, certum eſt impunita à Deo evadere non poſſe. De cujus ſanctitate & voluntate, ſi præcepta animo & confirmata eſt ſcientia nobis, impoſſibile certè futurum eſt, non corrigi mores, etiam ſatis antea caſtos, vel ex his fœdis & turpibus hiſtoriis, qualibus fortuna, hoc eſt malitia mortalium, ludit in exequutione malignitatum ſuarum. Quod ſi animus, infeſtus criminibus, Dei judicia non cognoverit, is ſanè vel à caſtiſſimis facilius ad facinus impelletur, quam ab hujus generis ſcriptoribus. Odio enim habet utique monita ſalutaria, quæ cum invitus leget, omnino vel contemnet, vel ad opprobrium eorum in vetitum nitetur. Quod quidem in dubio futurum duplex eſt de ſimplice peccato. At mens & nata & educata ad virtutem, generoſitate quadam ad gloriam & decus enitens, tum conſcientia etiam roborata uſu virtutis non adſpernabitur, nec poterit naturam vitiorum penitus cognoſcere, ut, cum quibus monſtris confligat, inſpicere ea poſſit accuratius. Invidioſum igitur erit ſubducere infandum hoſtem explorationi melioris. Nemo imperator bellum parat, qui non cupiat, quatenus poſſit, vel cogitationes ipſas, nedum conſilia adverſi hoſtis reſciſcere: nec ſumtibus ei rei nec labori parcet, nec ingenio, ad exploranda omnia, ut ipſe damnum aliquod inferat, & interim cogitatum ingenio avertat atque amoliatur. Nobis autem, qui in cognitione malorum eorundem deteſtationem, atque adeo debellationem, etiam habemus, ſubducentur adverſariorum ſubtiliſſimi, ut ne eorum valeamus explorare calliditatem; quorum ſi ſemel in manus poteſtatemque veniremus, actum utique longo & dubio tempore de noſtra foret incolumitate.

His omnibus nec trepidè, nec obſcurè permotus, fateor & præ me fero, PETRONIUM non alio dignum eſſe ſupplicii genere, quam quo habentur ſodales ipſius, ejuſdem cenſus ſcriptores alii, quorum præcipui à viris æquè piis ac doctis ubique terrarum hodie leguntur. Etſi cum iſtis dictis auctor eſſe nolim ignaræ juventuti, & immeditatæ, ſcriptorum hujus notæ quippiam, vel ad linguæ cultum, vel ad ſapientiæ inſtructionem, proponi. Tenella enim ætas ſatis habet in Dei cognitione, & linguæ uſibus mediocribus addiſcendis, ſeſe occupare, ad quæ ipſa etiam raro ſine vi quadam & præcipientium importunitate ſumma adigi poteſt: in deteriora vero quavis cera fluxior, longe

ge

Digitized by Google

ge prævenit ad nequitiam ingenia defendentium. Naturam quippe ſolam ſequens, nec uſu adhuc experta quantillam dulcedinem voluptatum quam immenſa ſequatur amarities. Sed ideo tamen penitus elidi, extra fines vitæ vitalis ſpiritus tot ſecula natos, non erit ingenui animi probare. Multa ſunt in talibus, immo plurima omnino, quæ ignorare turpe ſit viro erudito, quique antiquitatis notitiam talem profiteatur, quali ſit opus ad declaranda, quæ in ſucceſſionibus temporum, & verſionibus eruditiorum, ſpinoſa atque duriora occurrunt.

Hoc vero longe conſultius rear futurum, ſi non omnibus, tamen multis, arcere ſtudeant à converſatione eorum adoleſcentes, qui talia cum ipſi patrant, tum in libris ſcripta, diris omnibus deteſtationibus exſecrantur. Quod genus mortalium ſane perquam crebrum atque denſum hodie invenire eſt. Nam quotoſquiſque eſt, qui auctoritatem aliquam habere velit, quin in iis * regionibus vitam aliquando egerit, ubi & quotidie hæc talia fiunt, & palam tamen atque vulgo peſſimis omnino modis ex libris veterum exſculpuntur auctorum, in vita tamen relinquuntur; quoniam à majoribus deſcendunt perpetuo ordine ad liberos, qui parentum veſtigiis inſiſtentes, id demum liberum & licitum factu non eſſe cenſent, quod ne ſciunt feciſſe alios. Ignorare autem non poſſunt, vitia fere nulla puniri, quoniam omnia quottidie patrari vident: rideri inſuper eos, qui prudentiam & pietatem in libris quærunt: iis autem vitiorum memoriam eximunt, qui ab aliis commiſſa diris inceſſunt, ut illudant ſimplicibus animis, abſterrendo eos velut à vetitis rebus, iis quorum ipſi magiſtri exercitiis inſenuerunt. At multo ſane, mea quidem perſuaſione, & pro ſapientia conſultius, & pro vita beata ſanctius, inſtitutum foret, ordinem morum emendare prius, & ab rerum turpium uſu abſtractum animum exercendis juſtitiæ & innocentiæ addicere, quam perſequi velle per maria & terras, ſtabula & cubilia fœdarum nequitiarum, earundemque ad vanum ſanctimoniæ tumorem, & inanem caſtitatis oſtentationem memoriam eradere ex libris antiquorum. Sed, quæ perfidia hodiernorum morum eſt, ſceleratiſſime illud peccatur, quod ſub ambitu pietatis committitur. Fatentur enim, qui ſub hujus umbra facinoribus flagitioſis indulgent, conſcientiam repugnare factis ipſorum, & turpitudini inhumanæ non ſponte velum præbere virtutem. Quare etiam duplex reatus eos perturbat, flagitiorum videlicet proſecutio, & veritatis juſtitiæque agnitarum contemtus atque illuſio. In omnibus rebus primum ad innocentiam gradum facit ſimplicitas. Neque ulli ignoſcitur æquius & facilius, quam qui candore ſuo deceptus, aliena culpa erravit. Sic etiam, qui naturæ ductum ſequens, ignarus quid contra juſtitiæ vigor poſtulet, impegit aliquando, quoniam peccare neceſſe eſt hominem natum, facilius veniam à communi neceſſitatis lege impetrat. Qui vero cognitam habens malitiam vitiorum, iis tamen non abſtinet, ſed eo libentius peccat, quo magis invitus debebat, quoniam perſpectum habeat ingenium criminum, ei utique optimo jure gravior pœna incumbit: præcipue ſi ad hæc ejus auctoritatis eſt, ut exemplo ipſius ducantur alii. Hoc genere vereor, ne ſint plerique magiſtrorum, qui ſcriptis vernilioribus ideo infeſti ſunt, quoniam tam prolixum uſum habent malarum rerum, ut ſumma earum dulcedine afficiantur, eamque porro ipſam etiam invideant aliis. Quo plerumque ordine peccant, qui ita ſeſe vitiis ingurgitarunt, ut retro pedem ferre non poſſint. Generoſa vero & candida mens, neque ullius obſtinationis in humanitatis erroribus vel conſcia ſibi, vel imperium umquam paſſura, nequaquam eo admittet veterum libidinum recenſiones, atque hiſtorias, ut ad earum exempla peccare velit ipſa, ſed tenorem perpetuum bonitatis, & generoſitatis ſuæ ſecum ſervans, ideo & malorum hominum ſcripta legere non faſtidit, ut quanta etiam in eruditis pectoribus vitia regnent, perſpicere valeat; neque ſatis eſſe diſciplinis mentem inſtruere, ſed uſu ipſo etiam ſervandam virtutis legem, neque diſſonam vitam bonis præceptis vivendam; neque præcepta minus conſiſtere in vitiorum fuga, quàm virtutum obſequio, gnara. Ideoque ad nil ſeſe fœdum inclinans, omnia ſeſe inferiora cenſens, quæ conſtantiam captæ virtutis convellere audeant.

Hanc ipſam autem, ut ad inſtitutæ orationis finem veniamus, mentis excellitatem, ignara veritatis cælitus manifeſtandæ, eruditorum Priſcorum ſapientia etiam in contemptu omnium mortalium, & quidem non immerito, collocavit. Omnia enim ad finem eundem feſtinare videns, gloriam, ambitionem, opes, potentiam, voluptates, pœnitentiam, curas ærumnasque in vita perpetuas ſequi, his deditos, omnibus momentis pendere; nullo non tempore agi, & ferri à domina inſtabili eorum bonorum, quæ ipſis utenda, ad incertum tempus tradita ſint; inſtitit vota, & curas, & libidines omnis vitæ contemnere, & pro nullius precii rebus æſtimare. Ut vero eandem hanc ſuam æſtimationem pluribus oſtenderent, &, miſeratione generalis illius erroris, docerent velut de plano genus humanum, in quantis verſaretur tenebris, libellos compoſuerunt, quibus, fictis & excogitatis perſonis, repræſentarent & expingerent velut potentium & fortunatorum in rebus humanis vecordiam, eamque, velut in tabella publice ſuſpenſam, omni poſteritati oſtenderent.

Horum in genere fuiſſe Petronium, ipſa ipſius mors teſtatur. Tam enim omnia mortalia contemſit, & pro ridiculis vaniſque habuit, ut in ipſa etiam mortis vicinia jocaretur & cantillaret, velut in theatro, ludis ſpectandis exſtructo, hactenus moratus, jam vero memoria ludicrarum rerum hærente adhuc, cantillans, & animum præteritis fabulis reminiſcendis oblectans.

Et

* Italiam atque Hiſpaniam intelligit.

Digitized by Google

Et hæc quidem cum ſumma ſit ſapientiæ humanæ, neque altius ejus curæ umquam ſubierint, quis nos jubebit ſolam eorum hominum auctoritatem potius ſequi, qui ſcripta tanti viri aboleri cupiunt, quam rationem ipſam, quæ utique nemini non perſuadebit. alio omnino honore dignum eſſe hominem, tam bene de poſteris mereri cupientem, ut ipſo etiam vitæ ſuæ periculo non dubitarit evulgare, ſæviſſimi & libidinoſiſſimi omnium mortalium Neronis flagitia: ut nimirum in ſuavi ipſius & eloquentia admirabili ſcriptione, velut in ſpeculo, cernere potuerit ætas ſequens, quouſque bacchari valeat malitia humanæ naturæ, ubi in ſummo rerum faſtigio fuerit aliquando collocata. Nos vero tanto intervallo abeſt, ut tam precioſum ſcriptum legere poſſimus integrum, ut vix centeſimam ejus partem ad nos perveniſſe, conjectura poſſimus adſequi: hanc vero ipſam etiam aboleri velle, cui tot barbara ſecula pepercerunt, quæ ſurialis, rogo, futura ſit barbariæ immanitas? Præcipue tantillo iſti Fragmento, cum tot tamque ex mediis vitæ negociis hauſtæ inſint ſententiæ, tam ſuavia dicta, tam venuſta, tam gravia etiam & concinnæ venuſtatis carmina, ut cum nobiliſſimis omnis ætatis ingeniis contendere hunc ſcriptorem merito omnes fateantur. Immenſa ſit materies, ſi diducere ſingula velim. Neque ego alium ordinem totius commentationis fuiſſe exiſtimo, quam ut recenſita aliqua hiſtoria, ejus fuerit utilitas quopiam epigrammate, aut alioquin carmine demonſtrata. Cætera non patitur nobilitas ſcripti alio, quam ei rei deſtinato opere exſequi. Nos vero à diſcendis multis inſigniter bonis, quorundam craſſe obſcœnorum malignitas non deterreat.

DON JOSEPHI ANTONII GONSALII DE SALAS AD T. PETRONII ARBITRI SATYRICON PRÆLUDIA.

Scriptor, ejus vita, Secta, Mors.

PRÆLUDIUM I.

NOSTER SCRIPTOR eſt TITUS PETRONIUS ARBITER. Quid hic inculcem moleſte Petronios alios? In Prænomine enim Auctores priſci variant, nam *Cajus* Cornelio Tacito eſt, *Publius* Scholiaſtæ Juvenalis, *Titus* vero Plinio Secundo, & Plutarcho: quibus, duo quippe teſtes ſunt, majorem fidem habuiſſe Viros doctos, conſtat manifeſto. Quæſtiunculam hanc jam olim diſceptavit vir ille ad Muſas & Veneres omnes factus, Juſtus Lipſius Commentar. in lib. 16. Annal. Taciti, qui poteſt adiri. Nomen PETRONIUS agnoſcunt omnes. *Petronium* autem gentem antiquiſſimam fuiſſe, utpote quæ è Sabinis oriunda, ex numis Veterum evincere * Antiquarii conati ſunt. Cognomen denique ARBITER documento videlicet eſt, ut ab aliis tuto diſcerni, noſter poteſſit Scriptor; nihilo minus tamen cum pluribus aliis recentioribus Petronius confundi, non potuit evitare. Videtur ſane ab ingenio Tacitus innuere, cognomen illud accepiſſe Petronium; & forſan ab ipſo Principe: *Inter paucos*, ait, *familiarium Neroni adſumptus eſt, elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, niſi quod ei Petronius adprobaviſſet.* Pariter etiam Julius Romanus, aut quiſquis ille Epigrammatarius eſt, quodam Epigrammate:

> ARBITER *arbitrio dictus & ipſe ſuo.*

Niſi verius ſit, de quo ego etiam delibero, ipſa veri cognominis ſignificatione ſat decenter Cornelium luſiſſe. Sic laudant plures ex antiquis Grammaticis, puta, Terentianus Maurus, Lactantius Scholiaſtes Papinii, Marius Victorinus, Fulgentius Planciades, Diomedes, alii, item B. Hieronymus, Macrobius, Sidonius Apollinaris, & Saresberienſis. Etenim operam omnino jam ludere ſit, longam diſputationem contexere de ævo Petronii: hoc eſt, An unus idemque ille ſit, cujus Tacitus meminit, cum Auctore videlicet noſtri Satirici. Plura enim conſpirant, ut diverſi eſſe non videantur, quam quæ vel ingenti cum molimine ſtrenuus oppugnator ſperet evertere. Latiuſcule nos & inferius proſequimur, ubi de ipſo Satirico agimus. Unicum tamen hic, quo offendi ſolent ſuperſtitioſi Critici, neceſſum eſt, ſcrupulum removere. Arbitri ex Epigrammate hemiſtichion eſt:

> *Primus in orbe Deos fecit timor.*

à quo poſtea indubie mutuatus Papinius 3. Theaid. ubi inquit vetus Scholiaſtes: *Negat Deos ulla alia re celebrari, niſi timore mortalium, ut Lucanus:*

> *Quæ finxere timent.*

& Petronius Arbiter iſtum ſecutus:

> *Primus in orbe Deos &c.*

Aiunt igitur τὸ *iſtum* ad Statium referri, non ad Lucanum. Itaque Statio, qui ſub Domitiano floruit, poſteriorem Arbitrum ſubindicari. Eos autem cæcutire, videat vel Andabata galeatus, nam tunc potius, *illum*, diceret ſat benè Latinus Grammaticus; niſi, *iſtud*, forſitan ſcripſit, Sententiam ipſam, placitumque intellegens. Utut autem ſit illud, *iſtum*, ad Lucanum proximum referri neceſſarium. Lucanus vero etſi σύγχρονος Arbitro, Poëmate tamen ſuo illum præceſſit, ut notum eſt, noſque in Commentis noſtris patefacimus. Sed quid jam comminiſcentur, poſtquam Terentianum conſtet, noſtrum haut ſemel Arbitrum advocaſſe; Terentianum vero Martialis ætate Syenen rexiſſe, ipſo teſtante; inquit Epigr. 86. lib. 1.

> *Tam longe eſt mihi, quam Terentianus,*
> *Qui nunc Niliacam regit Syenen.*

Et

* Vide fam. Roman. Fulvii Urſini in *Petronia.*

Digitized by Google

Et Apollinaris Carm. 9. coævum, hoc eſt, haut nimis diſparem Terentianum, quoque fecit Perſii, Propertii, & Martialis; illum nempe inter plures inluſtres animas recenſendo. qui haut nimis longo temporis intervallo inter ſe differebant. Ut deſinant jam Viri eruditione nobiles eumdem Maurum Grammaticum ad Conſtantinorum tempora deturbare, & cum Apuleio, Tertulliano, Cyprianoque Afris Scriptoribus committere.

Aſt poſtquam Scriptorem agnovimus, ingenium ejus, ac fortunam propiùs inſpicere, conſentaneum. Sed quum adeptus felici fato ſit egregium Hiſtoricum, qui tradere illum potuit immortalitati, ab ipſo jure optimo vita ejus petenda nobis fuit. At prævium illud Plinii Junioris etiam ad Tacitum *a* uſurpem, quum exitum Plinii Majoris vellet memoriæ commendare; nimirum, Quod quamvis ipſe Petronius plurima opera & manſura condiderit, multum tamen perpetuitati ejus Taciti Scriptorum æternitas addet. Ipſum igitur in hunc modum audi narrantem L. 16. Annal.

Detur hoc inluſtrium virorum poſteritati, ut quomodo exſequiis à promiſcua ſepultura ſeparantur, ita in traditione ſupremorum accipiant, habeantque propriam memoriam. Paucos quippe intra dies, eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Annicius, Ruſus Criſpinus, ac C. [reponendum T.] *Petronius cecidère.* Et poſt pauca ad Arbitrum redit. *De T. Petronio ſupra pauca repetenda ſunt. Nam illi dies per ſomnum, nox officiis, & oblectamentis vita tranſigebatur. Utque alios induſtria, ita hunc ignavia ad famam protulerat; habebaturque non ganeo, & profligator, ut plerique ſua haurientium, ſed erudito luxu. Ac dicta factaque ejus quanto ſolutiora, & quamdam ſui negligentiam præferentia, tanto gratius in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur. Proconſul tamen Bithyniæ, & mox Conſul, vigentem ſe ac parem negotiis oſtendit, dein revolutus ad vitia, ſeu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni adſumptus eſt, elegantiæ* ARBITER, *dum nihil amœnum, & molle adfluentia putat, niſi quod ei Petronius adprobaviſſet. Unde invidia Tigellini, quaſi adverſus æmulum, & ſcientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cætera libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scævini Petronio objectans; corrupto ad indicium ſervo, ademtaque defenſione, & majore parte familiæ in vincula rapta. Forte illis diebus Campaniam petiverat Cæſar, & Cumas uſque progreſſus Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultra timoris, aut ſpei moras; neque tamen præceps vitam expulit, ſed inciſas venas, ut libitum, obligatas, aperiri rurſum, & alloqui amicos, non per ſeria, aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & ſapientium placitis, ſed levia carmina, & faciles verſus. Servorum alios largitione, quoſdam verberibus adfecit. Iniit & vias, ſomno indulſit, ut quamquam coacta mors, fortuitæ ſimilis eſſet. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia Principis ſub nominibus exoletorum, feminarumque & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni; fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Neroni, quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia matrimonio ſenatoris haut ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita, ac Petronio perquam familiaris; agitur in exſilium, tamquam non ſiluiſſet, quæ viderat, pertuleratque proprio odio.*

Mire enim mores, & ingenium ejus expreſſit, nos vero obiter nonnulla inluſtramus. *Illi dies per ſomnum*, ait, *nox officiis, & oblectamentis vita tranſigebatur.* Quod ipſum de Alagabalo memoriæ prodididit Lampridius, qui Neronis ſimia fuit. Obſervo equidem, pariter & Veſpaſiano probatam fuiſſe conſuetudinem illam Petronii; innuit planè Plinius Nepos Ep. 5. l. 3. ubi de Avunculo ait: *Ante lucem ibat ad Veſpaſianum Imperatorem, nam ille quoque Noctibus utebatur.* Ubi nihil aliud, *noctibus uti*, quam officiis, & dierum actibus Noctes eidem tranſigi. Evincunt Suetonius, & Aurelius Victor, facemque ad Plinii hiſtoriam præferunt. Ille in Veſpaſiano c. 21. Iſte de eodem ſic verbis adhuc diſertioribus: *Inſtitutum verò uniforme omni imperio tenuit. VIGILARE DE NOCTE. publiciſque actibus abſolutis, caros admittere.* Inprimis enim Plinius ille fuit, itaque opportune tunc temporis Imperatorem adibat. Hoſce autem Antipodas vitæ graphice Seneca noſter deſcripſit Epiſt. 122. *Sunt qui officia lucis, noctiſque pervertunt: nec antea diducunt oculos heſternâ graves crapulâ, quam adpetere nox cœpit. Qualis illorum conditio dicitur, quos natura (ut ait Virgilius) pedibus noſtris ſubditos è contrario poſuit.*

Noſque ubi primus equis oriens adflavit anhelis,
Illis ſera rubens accendit lumina veſper.

Talis horum contraria omnibus non regio, ſed vita eſt. Viguit igitur mos ævo Neronis, ejuſque in aulâ maxime. Quapropter ejuſdem Noctes pluribus memoratæ; Juvenali:

——— *Nocteſque Neronis.*

Tacito Ambigenti Neroni, quonam modo Noctium ſuarum ingenia noteſcerent. Apte omnino, nam oblectamentis Neroni quoque tranſigebantur. Nec aliter fieri potuit, quin pares omnino forent mores utriuſque, Neronis, inquam, & Arbitri, ſi Arbiter ipſe elegantiæ Neroni inter paucos adſumptus eſt; protulit & Tacitus de Petronio: *Dein revolutus ad vitia, ſeu vitiorum imitationem.* Ubi & Neronem carpit; ipſe namque prius trajecerat & dierum actus noctibus, & nocturnos diebus. Imitatione enim vitiorum mire pellexerunt Antiqui inſanos Principes. Inſignis locus Lampridii eſt de Alagabalo, facitque unice ad Petronium: *Erant amici improbi, & ſenes quidam, & ſpecie Philoſophi, qui caput reticulo componerent; qui* im-

a Lib. 6. Epiſt. 16.

Digitized by Google

improba quadam pati, ſe dicerent; qui maritos ſe habere, jactarent. Quos quidam ſinxiſſe dicunt, ut illi fierent Vitiorum Imitatione Cariores. Hiice & ſimilibus delinimentis Principem adgreſſus, animum ejus adeo devinxit, ut *nihil amoenum, & molle adfluentia putaret, niſi quod ei Petronius adprobaviſſet.* Ejus etiam blandientis urbanitatis veſtigia apud Plutarchum exſtant lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Ubi quum eruditos aſtus commemorat adſentantium, inter alia inquit: Ἢ τοὺς ἀσώτους αὖ πάλιν καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζουσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τῖτος Πετρώνιος. *At quum ſumptuoſis ac prodigis ſordes objiciunt, nimiamque parſimoniam, ut Neroni fecit T. Petronius.* Item Cornelius ait, Petronium fuiſſe *Proconſulem Bithyniæ.* Cave autem credas, Catullum pariter fuiſſe, quod ex ejus Epigrammate 10. adſtruere, haud dubitavit recentior Taciti Interpres. Nec audiendus vir doctiſſimus, quum ait in Tacito corrigendum, *Proconſul tamen Britanniæ,* loco *Bithyniæ,* confundens videlicet Arbitrum noſtrum cum Petronio Turpiliano, qui in Britanniâ Proconſul fuit; quum Turpilianum ſub Galbâ, Auctore Tacito 1. Hiſt. Arbitrum verò ſub Nerone conſtet periiſſe. *Mox Conſul,* ſubdit Tacitus, id eſt, poſt Bithyniæ Proconſulatum; at indubiè Ordinarius non fuit, ſed Suffectus menſes aliquos. Suffectos enim Conſules non ſolum veteres Faſti, ſed ipſi Hiſtorici, qui res geſtas exactè proſequuntur, ſilentio perſæpe prætereunt. *Conſularem* vero nominat Plinius lib. 37. cap. 2. *Titus Petronius Conſularis moriturus* &c. Fuere etiam nomine tantum Conſulari quidam dignitate donati. Ita Procopius: ὕπατος καλούμενος μόνον. *Conſul nomine ſolum vocatus;* ut Senator Auſonius. Sic de ſe Idyllio 30.

Curia me duplex, & uterque Senatus habebat,
Muneris exſortem, Nomine participem.

Revera autem Conſulem exiſtimo fuiſſe Arbitrum, & adnuit Cornelius: *Proconſul tamen Bithyniæ, & mox Conſul, vigentem ſe ac Parem Negotiis oſtendit,*

Sed video apud Viros doctos in quæſtione verſari, Cui nam Sapientiæ ſtudio Petronius fuerit addictus? Potior verò pars Senatus Muſici Epicuri familiæ illum haut cunctanter adſeruit, ajuntque hiſce argumentis ita eſſe, neceſſario convinci. Quod in Epigrammate *Pater veri* apertè dicitur ab Arbitro Epicurus. Item quod Carmen illud condiderit:

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua coeli
Fulmina quum caderent, &c.

Ubi ridere eum, adfirmant, ſuperſtitioſos, qui Deûm timore tamquam pueri nocturnis terriculamentis, adficiuntur inaniter. Epicureorum namque dogma fuit, Deos immortales curam rerum humanarum non habere; itaque illum timere, ſupervacaneum, qui nec beneficiis optimos proſequi, nec improbos ſuppliciis adficere, meditatur. Addunt, placito Epicuri, ſcilicet. In voluptate ſummum bonum ſitum eſſe, etiam adhæſiſſe, quum illum cecinerit verſum:

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

Ac denique, Animas cum corporibus interire, quæ & Epicuri ſententia fuit, manifeſto moriturum ſubindicaſſe, dum *nihil de immortalitate animæ,* verba Taciti ſunt, *& ſapientium placitis, ſed levia carmina, & faciles verſus audierit referentes.* Equidem autem intrepidus adfirmo, æque ac hominem Arbitrum fuiſſe, ſic non eſſe Sectâ Epicureum. Quod clarius ut omnibus conſtet, diſcutiendæ nobis, leviter tamen, adverſariorum rationes ſunt. Sed primo nunc ſubit mirari, adeo diſciplinam Epicureorum deſpicatui adverſarios habuiſſe, ut non animadverterint, minimè illam doctrinæ fuiſſe adprobationem, ſed propriam adpellationem illius Sectæ parentis, ut ſuo loco nos in Commentis patefacimus. Deinde licet decreta plura Epicuri adprobaviſſet, vere non inducerent, ejus ſectaneum eſſe. Quiſnam, ego inquam, Antiquorum, ita ut Seneca, amavit, verum ſeſe ac germanum Stoïcum adprobare? nemo ſane, licet ipſum haut excipias Zenonem, vel Chryſippum. Ille autem quid hic ſenſerit, mecum audi Ep. 16. *Non eſt quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis ſum. Quare autem alienum dixi? Quidquid bene dictum eſt ab ullo, meum eſt. Sic quoque quod ab Epicuro dictum eſt.* Et Ep. 21. poſtquam egregias ejuſdem Philoſophi ſententias retuliſſet, ſubdit. *Has voces non eſt quod Epicuri eſſe judices, Publica ſunt. Quod fieri in ſenatu ſolet, faciendum ego in Philoſophia quoque exiſtimo. Quum cenſuit aliquis, quod ex parte mihi placeat, jubeo illum dividere ſententiam, ET SEQUOR.* Immo munuſculum, quod in quaque Epiſtola pendebat Lucilio, ut plurimum ab Epicuro mutuum ſumebat. Tandem vero proferre volo eum, Epicuream diſciplinam medullitus adprobantem; nihilominus tamen, maſculum ſe cuilibet probaturum Stoïcum, nec minimum ambigentem; verba ſunt ex libro de Vitâ beata Cap. 13. *Mea quidem iſta ſententia eſt (invitis hoc noſtris popularibus* [*Stoicis, puto*] *dicam) Sancta Epicurum & Recta præcipere, &c. ſi propius acceſſeris, Triſtia.* Dicat nunc adverſæ partis anteſignanus non nemo, hancce adoream, niſi diſcipulus & ſectator, haut temere Epicuro tribuiſſet; tribuit & non ſemel magnus Cicero, quamquam totus totus Academicus fuit. Sed tempus jam urget devitandi ſecundum telum.

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua cœlo
Fulmina quum caderent, diſcuſſaque moenia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phoebus ad ortus
Luſtrata dejectus humo, Lunaque ſenectus,
Et reparatus honos. hinc ſigna effuſa per orbem,
Et permutatis disjunctus menſibus annus
Projecit vitium hoc: atque error juſſit manis,
Agricolas primos Cereri dare meſſis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Paſtorum gaudere manu. natat obrutus, omnis
Neptunus demerſus aqua: Pallaſque cavernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Jam ſibi quiſque Deos avido certamine fingit.

Κ' Θεοι

Ἄθεος ecce totum hoc Epigramma eſt, non Epicureum. Minime namque Epicurus Deos inficiabatur, qui Librum *De pietate erga deos* ſcripſit, Laertio & Cicerone teſtibus. Et paſſim ubi ejus memoria eſt apud Antiquos, divinam mentem agnoſcere, numinaque memorare, animadvertitur. Inter laceras magni ædificii reliquias Carmen illud hodie rejectum eſt, quo autem ex Arbitri opere, quove loco Satyrici depromptum ſit, non comparet, pariterque haut comparere, qua mente deorum profeſſionem, quam alias crebriter adeo intimat, ibi exſertim inficias ierit, ingenue fatendum eſt. Nam ἄθεον Petronium fuiſſe, vel per ſomnium cogitare, uti ex ejus Scriptis colligere eſt, foret prorſus deſipere. Deos autem en in Epigrammate nullos eſſe, verbis diſertiſſimis dicit, ſed metu quemque ſibi finxiſſe. Itaque Auctorem ac Parentem Deorum Timorem adfirmat, idque ſubinde appellat naturæ ſcilicet *Vitium* atque *Errorem inanem*

Projecit Vitium hoc, inquit, *atque error juſſit inanis,*
Agricolas primos Cereri dare meſſis honores.

Præmiſſitque tandem clauſulam addidit opportunam:

Jam ſibi quiſque deos avido certamine finxit.

Neutiquam ergo ex adducto Epigrammate infertur Petronium Epicureum fuiſſe. Verum inquirere etiam oportet, An Petronius juxta Epicuri placita hominum Religionem erga deos (quæ ſententia eſt adverſariorum) inficietur, etiamque deorum Providentiam. & præmittenda erit hic opportune inſpectio ſcilicet conceptus, quem de utroque habuerit Epicurus. Seneca plene nobis promet, ideoque locum ejus etſi latiuſculum exſcribam l. 4. de benef. c. 19. *Deos nemo ſanus timet*, inquit. *Furor eſt enim metuere ſalutaria: nec quiſquam amat, quos timet. Tu denique Epicure Deum inermem facis, omnia illi tela, omnem detraxiſti potentiam, & ne cuiquam metuendus eſſet, projeciſti ipſum extra metum. Hunc igitur ſeptum ingenti quodam & inexplicabili muro, diviſumque à contactu, & à conſpectu mortalium, non habes quare verearis: nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia eſt. In medio intervallo hujus & alterius coeli deſertus, ſine animali, ſine homine, ſine re, ruinas mundorum ſupra ſe, circaque ſe cadentium evitat, non exaudiens vota, nec noſtri curioſus. Atqui hunc vis videri colere, non aliter quam parentem: grato, ut opinor, animo. Aut ſi non vis videri gratus, quia nullum habes illius beneficium, ſed te atomi & iſta mica tua forte ac temere conglobaverunt, cur colis? Propter majeſtatem, inquis, ejus eximiam, ſingularemque naturam.* Deos igitur confitebatur Epicurus, colebat, ac venerabatur, propter eorum tamen majeſtatem, ac eximiam naturam: at ſuperſtitioſos ac deorum meticuloſos cultores deridebat. Utrumque hocce innuere Sextus Empiricus videtur verbis illis l. 8. adverſus Mathematicos: Ἐπίκουρος δὲ κατ' ἐνίους, ὡς μὲν πρὸς τοὺς πολλοὺς, ἀπολείπει θεὸν, ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, οὐδαμῶς. *Epicurus autem, ut nonnullis videtur, quod ad vulgus quidem adtinet, relinquit Deum: quod autem adtinet ad rerum naturam, nequaquam.* Diis enim Providentiam adimebat, exinque humanum genus ab deorum metu & religione vindicabat. Eleganter Himerius Sophiſta rem explicat, & Empiricum interpretatur Declamatione, cujus Epigraphe, Ἐπίκουρος, πρόνοιαν οὐκ εἶναι λέγων, ἀσεβείας φεύγει γραφήν. *Epicurus, Providentiam negans, impietatis accuſatur.* Βωμοὺς, inquit, οὐκ ἀνέτρεψας; ἀλλὰ μάτην ἑστῶτας ἔδειξας, πρόνοιαν ἀνελὼν δι' ἣν βωμοὺς ἱδρυσάμεθα. θυσίαν καινὴν οὐκ ἔθυσας; ἀλλὰ πάσας ἀνῄρηκας. *Aras non everſiſti? At eas fruſtrà eſſe oſtendiſti, quum Providentiam è rerum natura tollis, ob quam aras exſtruximus. Sacrificia nova non introduxiſti? At omnia ſuſtuliſti.* Sexcenta equidem loca ex Græcis, & Latinis Philoſophis in medium producere poſſem, ubi Divinam auferat Providentiam Epicurus ille dementiſſimus hominum; ideoque religioſos pariter exſecretur numinum obſervatores. Si Arbiter ergo valde ſe ſuperſtitioſum exhibuit, Divinæque Providentiæ nimium quantum obſervatorem, nequaquam Hercle Sectæ Epicureorum erit addicendus in poſterum diſcipulus. Paucula loca Satirici tantum in præſentia adtingam, totum namque refertum eſt Providentia deorum, hominumque pariter Superſtitione. Adſerit ergo Providentiam cap. 98. ſub Eumolpi perſona: *Immo, ut Deus quidam, Humanarum rerum Arbiter, pendenti puero excuſſiſſet indicium, eluſus circa popinas errarem.* & cap. 106. clarius adhuc ſub Lycæ: *Deos immortales Rerum Humanarum agere curam, puto, intellexiſti, o Tryphæna, nam imprudentes noxios* &c. ac denique jam verba ſolum Quartillæ referam ex cap. 18. quæ ſemel conficiunt negocium: *Nam neque Sacra quemquam vulgaturum, & ſi quod præterea aliud remedium ad tertianam deus illi monſtraſſet, adjuvaturos nos DIVINAM PROVIDENTIAM vel periculo noſtro.* Satis teſtimoniorum ſunt de Divina Providentia. De Superſtitione plura adhuc poſſemus proferre: at pleraque in Commentis noſtris tempeſtiviter commemoramus: quare illuc te remittere, ſatis nunc ſit. vide quæ notamus ad verba cap. 114. *Et illum quidem vociferantem in mare ventus excuſſit* &c. item quæ ad verſiculos illos cap. 139.

Me quoque per terras, per cani Nereos æquor,
Helleſpontiaci ſequitur gravis ira Priapi.

Et alias ſparſim. Nec diutule immorari licebit illi verſui, quo ajunt profeſſum Arbitrum, in Voluptate ſummum bonum ſitum eſſe:

Ergo vivamus, dum licet eſſe bene.

Id enim, vix credas, ſerio ullum Virum doctum adſeverare potuiſſe. Hilaris tantum ac genialis eſt convivatoris invitatiuncula, ut & amicos concœnas ad voluptatem quoquomodo adliceret paterfamilias; quod poſt mortis injectam in convivium memoriam erat creberrimo in uſu, ut ſuo loco dicimus. Quod tandem proprio exemplo animæ interitum haut adſtruxerit moriturus Petronius, inferius oſtendimus, ubi de ejus Morte ſermo nobis eſt. Dilui ergo jam, &, ut arbitror, manifeſto Epicureas maculas, quas inu-

rere hactenus Petronio Arbitro Adverſarii conati ſunt; abs gregeque Epicuri cultum admodum ac venuſtiſſimum ingenium, ubi indigne * Porcus audiit huc uſque, nunc primum vindicavi. At vero ſi a me quæſieris, quamnam ergo diſciplinam promiſerit? haut ego facile dicam. Aliquando putaram adſenſum ſuum ad Academicos deflexiſſe, nonnulla namque, quæ cum illis convenirent, apud ipſum offenderam. Sed quum captioſas diſputationes, quæſtiunculaſque eorum contortulas à quolibet animadverterem eleganti ac venuſto ingenio abhorrere, à Petronii vero præcipue *verecundiam Platonis*, poſtea reſipui; Stoïcorumque Sectam conſectatum, credidi rationi magis conſentaneum eſſe. Stoïcorum, inquam, qui iidem pœne cum Cynicis, ut ait Cicero. 1. De Off. nam Utrorumque dogmata fere convenire, indubium eſt; vita autem & cultu plane differebant. Inde Juvenalis Sat. 13.

Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica diſtantia.

Et plura alii. Jam vero de Arbitro neſcio an ſit aliquid memoratum, quod ab decretis Cynicorum, immo Stoïcorum vel minimum diſſentiat. Nota autem mihi ut illud conſonet, quod negotium fortaſſe huc uſque nonnullis taceſſiit: *Utque alios induſtria, ita hunc ignavia ad famam protulerat.* &c. *Ac dicta, factaque ejus quanto ſolutiora, & quandam ſui negligentiam præferentia, tanto grato gratius in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur.* Vitia autem ejus, ſeu vitiorum imitatio nec hilum hic obſtant, quo minus ſe purum putum Stoicum exhibuiſſe videatur. Aliter certe in Aula flagitioſiſſimi Principis facere non potuit; præterquam quod & Stoïci Principes, haut ſecus ac reliquum humanum genus, variis fuere morbis animi, ac naturæ olim obnoxii. Sextus Empiricus *L. 3. Pyrrhon. Hypotyp. Capp. 24. 25. Et L. 9. adverſus Mathematicos*, nefaria eorum dogmata recenſet, & potiſſimum Zenonis, & Chryſippi familiæ ductorum, quæ Arbitrum noſtrum frugi Stoïcum ac probatum poterunt deinceps reddere. Mitiora vero Seneca de illis prodidit, quem juvat audire de ſe quoque pluſquam humiliter ac modeſte profantem Cap. 18. De Vita Beata: *Hæc non pro me loquor: ego enim in alto vitiorum omnium ſum: ſed pro illo, cui aliquid acti eſt. Aliter, inquit, loqueris: aliter vivis. Hoc per malignisſima capita, & optimo cuique inimiciſſima, Platoni objectum eſt, objectum Epicuro, objectum Zenoni. Omnes enim iſti dicebant, non quemadmodum ipſi viverent, ſed quemadmodum vivendum eſſet. De virtute, non de me loquor: & quum vitiis convicium facio, quum potuero, vivam quomodo oportet.* At hic progrederis urgere nos, & Arbiter, ais, nec vita nec verbis pudicus fuit. Itaque potius protulit, quemadmodum ipſe viveret, quam quemadmodum eſſet vivendum. Scriptaque ejus, hoc eſt, Satiricon, & ſi quæ alia, id manifeſto adteſtantur. Immo potius, inquam ego, ex antica oppoſitum. Ibi ſane flagitia propalat, ut inſectetur; vitia propudioſa depingit, ut puniat & ulciſcatur acerbe. Hoc ipſum qui non ſentit, à me ſciat, nihil unquam ſenſurum de Arbitri mente, quod abunde, ubi *De Scriptis*, inferius oſtenditur. Ceterum quid Stoïcis magis familiare, quam id genus obſcœna ſcilicet loquendi licentia? Cicero celebri in illa Epiſtola ad Pætum L. 9. Familiar. ait. *Amo verecundiam, vel potius Libertatem Loquendi; atque hoc Zenoni placuit, homini me Hercule acuto: etſi Academia noſtra cum eo magna rixa eſt. Sed, ut dico, placet Stoicis ſuo quamque rem nomine adpellare.* ac deinceps pluribus id tota Epiſtola perſequitur, quouſque hiſce eam claudit: *Itaque tectis verbis ea ad te ſcripſi, quæ Apertiſſimis agunt Stoici* &c. Et Lib. 1. De Offic. paria refert, quæ in eam ſententiam ab eiſdem contra verecundiam diſputantur. Etenim præterea volo nonnulla eorum placita cum Satirico conferre, ut apertius omnibus jam conſtet de Arbitri Secta.

Næ Stoici deos eſſe, qui mundum adminiſtrarent, inprimis cenſebant; quique conſulerent rebus humanis. Πρόνοιαν & vocabant Providentiam; quæ 2. & 3. De Nat. Deor. & 4. De Finib. Cicero docet. Ut autem huic dogmati adſenſerit Arbiter, ſatis puto liquere ex dictis adverſus Epicureos.

Fatalem neceſſitatem plane etiam agnovit Petronius, plurieſque profeſſus, pedibus in ſententiam iit Stoïcorum, quam refert etiam Cicero Lib. De Fato, ſcilicet *Fato omnia fieri*. Porro Tuſculana. 5. & L. 2. De Divinat. quid Stoicorum Fatum ſit, latiuſcule exponit; omnia verò cum Arbitro mire conſentiunt.

Stoïcorum erat etiam decretum, *Multa falſa eſſe, longeque aliter ſe habere, ac ſenſibus videantur*; quod & uberius in Lucullo diſſeruit Cicero, interque alia de Chryſippo illud teſtimonium ibidem dedit: *Sed quid eos conligam, quum habeam Chryſippum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum? quam multa ille contra Senſus diſſolvit?* &c. Suum verò in hac re ſenſum Arbiter illis verſiculis expoſuit:

Fallunt nos oculi, vagique Senſus
Oppreſſâ ratione mentiuntur.
Nam turris prope quæ quadrata ſurgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit ſatur liquorem,
Et naris caſiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non poſſet, niſi lite deſtinata
Pugnarent dubio tenore Senſus.

Credebant item, *Viſa quædam mitti a Deo*, inquit etiam in Lucullo Cicero, *velut ea, quæ in Somniis videantur, quæque Oraculis, Auſpiciis, Extis declarantur. Hæc enim ajunt probari à Stoicis, quos contra diſputant.* Quæ omnia exemplis in Satirico Arbiter adſeruit. De *Somniis* illa ſunt cap. 17. *Et ideo medicinam Somno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire.* Et cap. 104.

Vi-

* Sic de ſe Horatius: *Quum ridere voles Epicuri de grege porcum.*

Digitized by Google

Videbatur mihi ſecundum quietem Priapus dicere, Encolpion quem quæris, &c. Et cap. eod. quod nonnihil & *Oraculi* habere videtur: *Et mihi ſimulacrum Neptuni, quod Baïs ter ſtylo notaveram, videbatur dicere. In navi Lica Gitona invenies.* Hocce enim Epicurus deriſit, quem ideo opportune laudat, & effert Eumolpus, ut ſic Encolpio, & Gitoni patrocinetur. Sin Neronem, quem Eumolpus repræſentat, ſubindicat tinctum Epicureorum hæreſi, ut alibi dicimus. Iſtud vero exſtat de *Auſpiciis* cap. 122.

Hæc ubi perſonuit, de coelo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.

Et hocce de *Extis*, cap. 137. *Recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur, & inde mihi futura prædixit.*

Sordidum quoque placitum Stoicæ diſciplinæ erat *Crepitus aque liberos ac ructus eſſe oportere*; ſic Cicero memoriæ prodidit Epiſt. 22. lib. 9. Fam. Puto equidem, urbanus adeo homo, niſi eo placito fretus, in medium haut produceret tale flagitium mercenarii Eumolpi, & fors formoſi pueri; maxime quum in balneo ſolum id ſine dedecore apud Romanos eſſet permiſſum. Cicero ibidem: *Suppedit, flagitium eſt: jam erit nudus in balneo, non reprehendes.* Verba Arbitri ſunt cap. 117. ubi de Corace loquitur: *Nec contentus maledictis, tollebat ſubinde altius pedem, & ſtrepitu obſcæno, ſimul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Giton, & ſingulos ſtrepitus ejus pari clangore proſequebatur.*

Stoïca denique ſcita nota ſunt, *Urbanitatem eſſe virtutem*, & *Eloquentiam virtutem, ac ſapientiam eſſe.* a Abſurdum namque valde eſt, Stoïci os triſte ac leverum cogitare, frontem caperatam, ſupercilium contractum, pariterque mores auſteros ac difficiles fore, verba inſuavia, & conſuetudinem injucundam. Ex diametro namque omnia contraria ſunt, ut ſat liquet ex placitis. Itaque quum ſe Arbiter præbet inprimis Urbanum, & aulicum; etiamque elegantem puriſſimæ Elocutionis architectum, in mere Stoïci vivum exemplar Æternitatis in templo erit conlocandus.

Sed jam ad metam decurſus, & Arbitri Mortem jam adtingit Præludium. Ex ejus autem apud Tacitum deſcriptione, unde haut parvi momenti rationem ſibi pro familia Epicureorum parabant Petroniani Interpretes, equidem jam pridem verum omnino Stoicum fuiſſe, conjectabam. Inquit Cornelius: *Nec tulit ultra timoris, aut ſpei moras; neque tamen præceps vitam expulit, ſed inciſas venas, ut libitum, obligatas, aperire rurſum, & adloqui amicos, non per ſeria, aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis, ſed levia carmina, & faciles verſus. Servorum alios largitione, quoſdam verberibus adfecit. Iniit & vias, ſomno indulſit, ut quamquam coacta Mors, fortuitæ ſimilis eſſet.* Omnia mihi conſtantem viri magni animum præ ſe ferunt, vitæque & fati contemptorem egregium; & ſingillatim ſi examinentur in ipſa Stoicæ Philoſophiæ ſtatera; facient vel Catoni ipſi ſatis, vel Epicteto. b Quid aliud quam vitæ contemptum prædicant illa verba: *Nec tulit ultra timoris, aut ſpei moras?* omnino ſanè, Cæſar namque non juſſit. Ne autem præcipiti morte obviam iviſſe ejus cruciatibus, & impatientiæ videretur, parumque conſtantiæ ſuæ fiſus eſſe, addit: *neque tamen præceps vitam expulit, ſed inciſas venas* &c. An aliter Thraſeas Pœtus, an ipſus Seneca? Vincit tamen Noſter morâ illâ ſpontaneâ, *ut libitum obligatas, aperire rurſum* &c. quum magnus Seneca mortem adeo maturare cupiverit, crurum quoque & poplitum venarum inciſione; ac ſubinde *ſævisque cruciatibus defeſſus*, verba etiam Taciti ſunt, *orat proviſum pridem venenum amicus promeret; adlatumque hauſit fruſtra*, ideoque *poſtremo ſtagnum calidæ aquæ introiit*; quæ adhuc quum non ſufficerent, *Exin balneo inlatus, vapore ejus exanimatus eſt.* Præterea reliquit inſuper Arbiter novum ſane extremumque ſuæ conſtantiæ, ac fortitudinis exemplum, ipſa nimirum, ut ſic dicam, Conſtantiæ contemptione. Hoc eſt, ne vulgus, ut eſt ad deteriora promptum poſtidea crederet, famem ac memoriam inſignis Conſtantiæ captaſſe tanto in illo animi robore ac virtute, ut de Paullina Senecæ uxore tradidit Tacitus, *Famam ſociata cum marito mortis petiviſſe*, in ipſo exitus limine *adlocutus amicos Petronius eſt, non per ſeria, aut quibus Conſtantiæ Gloriam petere videretur; auditque referentes nihil de immortalitate animæ, & Sapientium placitis, ſed levia carmina, & faciles verſus.* At vero ut ſuam tandem illam maſculam adſereret ἀπάθειαν, miramque animi tranquillitatem immortalitati commendaret, poſt ipſam venarum abruptionem, ea Taciti mens eſt, *Iniit vias, ſomno indulſit, ut quamquam coacta Mors, fortuitæ ſimilis eſſet.* Narrationi enim inluſtris Hiſtorici quid addere, ſupervacuum, ideo ſilere, ac mirari latius duximus. Sed eodemmet temporis, hoc addam in fine, indubie ſpectat, quod de Petronio etiam narrat Plinius Secundus Lib. 37. C. 2. *Titus Petronius Conſularis Moriturus, invidia Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam* ccc. *H-S. emptam fregit.* Mortem igitur obiit Anno P. R. C. DCCCXIIX. C. Suetonio Paullino, L. Pontio Teleſino COS. P. C. N. Anno LXIIIX. Biennio antequam Petrus, & Paullus Apoſtolorum coryphæi Romæ paterentur.

DE
PETRONII ARBITRI SCRIPTIS,
ET INPRIMIS
DE SATYRICO.
PRÆLUDIUM II.

VIrum inluſtri ingenio præditum, ſumma doctrina excultum, Poëticaque facultate divinum, plu-

a Cicero l. 1. Fam. Ep. 7. de Oratore lib. 3. b Senecam adi extremo lib. de Providentiâ.

ra opera condidiſſe, ſuſpicari pronum eſt. Argumento etiam ſunt tot ejus Carmina, qua ἐλέκλησα, qua ὑποστατικάτις, quæ inter Catalecta veterum Poëtarum ſparſa reperiuntur; omnia namque e Satyrico divulſa ac diſcerpta eſſe, ego haut facile credam. Idem in mentem Viris doctis jam olim veniſſe, equidem puto, quum in Adnotationibus ad Fulgentii Mythologiarum Libros *a* Joan. Baptiſta Pius perhibeat diſertim. Ipſus autem Fulgentius Planciades, cui Petronius Arbiter fuit valde familiaris, Libro De Virgiliana Continentia Opus Petronii, *Euſcius* inſcriptum, ſive *Euſtion*, ut alia exemplaria exhibent, laudat, exindeque profert elegans fragmenticulum: *Cerberus forenſis erat Cauſſidicus.* Fulgentius habet: *Unde & Petronius in Euſcio ait*; ubi Petrus Daniel tentabat, *in Εὐνικῷ*. Adi etiam Douſæ F. Spicilegium.

Idem Planciades Fulgentius Præfat. Lib. 1. Mythologicôn alius operis Petronii mentionem fecit, quod *Albucia* vocavit. Ejus, ajunt, amicam fuiſſe, ac *Carmen* de eadem *Amatorium* luſiſſe; ego potius *Satiricum* carmen ſuſpicer; quo etiam & mihi præire Mythologicus, licet conruptus, videtur: nam de Satira agit, quæ ſola modum, inquit, imponere poteſt verbalibus undis mulierum; quo loco & *Albucia Petroniana* meminit, cui cedere alias Virorum inluſtrium Satyras, fors innuit.

Deponam ego ægrotantia verba, ut ſi Machaon aliquis, aut Podalirius contigerit eis: *Sola & Satira, qua modum imponit furentibus* (mulieribus) *Scilicet PETRONIANA ſubit ALBUTIA; huc enim adludente, & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpicilla Auſoniana loquacitas deperit. Salluſtianaque Sempronia, quamvis præſens ſit, melos rauceſcit.* Sic locum ego interea concinnavi ex pluribus codicum ſcripturis variantibus. Valde enim *Albucia*, ſi illa *Albucilla* Taciti eſt, ut volunt Eruditi, *multorum amoribus famoſa*, Satiricæ ſcriptioni foret obnoxia, vide quæ & de illa adtigimus Præludio ſequenti.

Item, Joannes Epiſcopus Saresberienſis Lib. 3. De Nugis Curialium cap. 8. Arbitri *Comœdiam* citat verbis brice; *Fere totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere, ad COMOEDIAM ſuam quodammodo reſpicient.* Forſitan erit, qui Satiricon ſubintelligere autumet; tum quod *Dramaticum* eſſe, patet, uti infra dicimus, tum quod *Maledicum*, convicioſum, ac petulans Scriptum ſit. Comœdia enim antiqua, ut ſciunt Docti, tota fuit in conviciis, & Satira mera. Forſitan alii de Satirico etiam Saresberienſem accipient, ſed diverſa ratione. Fuere namque olim, qui Speciem Comœdiæ Satiram facerent. Sic S. Iſidorus Lib. 8. *Duo ſunt genera Comicorum, id eſt, veteres & novi. Veteres, qui & joco ridiculares extiterunt, ut Plautus, Accius, Terentius. Novi, qui & Satirici, à quibus generaliter vitia carpuntur, ut Flaccus, Perſius, Juvenalis & alii. Hi enim delicta corripiunt: nec vetabatur eis, peſſimum quem ue deſcribere: nec cujuslibet peccata, moresque reprehendere.* Neſcio autem, quam vera ſit illa ſcenicæ poeſeos diviſio; ſcio tamen, à Criticis male ea propter accipi Iſidorum; qua circa rem totam nos in medium relinquimus.

Iſthæc ſunt, quæ in præſentiâ ſuccurrunt, memorata T. Petronii Arbitri opuſcula præter Satiricon; de quo jam tempus urget inſtituere ſermonem, quem habebimus duplicem. Primus materiem, hoc eſt, Argumentum complectetur: Secundus vero Formam. Neſcio equidem, unde aptius, quam è Tacito ipſo Argumentum eruere poſſimus. Ipſe diſerte in Vita ejus edocet, quæ verba & hic repetimus.

Ne Codicillis quidem (quod pleriquе pereuntium) Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: Sed flagitia Principis ſub nominibus exoletorum, feminarumque, & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni; fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonammodo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia matrimonio ſenatoris haut ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita, ac Petronio perquam familiaris; agitur in exſilium, tamquam non ſiluiſſet, qua viderat, pertuleratque, proprio odio.

Urbis ergo Romæ imaginem, præcipuè vero Neronis Aulæ, Satiricon repræſentat, hoc eſt, flagitia horrenda fere omnium procerum, ac virorum inluſtrium; Principis maximè, & ejus domeſticorum. Sub larva enim petulantiſſimi Scripti propudioſam Neronis hiſtoriam Petronius occuluit, ſuique ævi turpitudinea. Itaque illico ac mentem ego ad Arbitrum adplicui, ſubiit animadvertere, actiones impudicas Neronis ab ejuſdem Hiſtoricis neceſſario petendas eſſe, ut ſenſa, locaque Satirici, alias tenebricoſa, ac difficillima, inluſtrari, & enodari poſſent utcumque. Sic nos fecimus, integramque hiſtoriam Neronis pervolutavimus; indeque facem accendimus locis non paucis adeo hucuſque caligine obductis, ut deſperatio vel minimæ unquam lucis adipiſcendæ, eos retro multos per annos prorſus ceperit. Res ipſa fidem faciet, nunc progredimur. Vides, inquam, uti Codicillorum, ut vocat Tacitus, Petronianorum argumentum unicè cum Satirico conveniat, quod Petronii Arbitri nomine circumfertur; & quum cetera, Nomen puta Auctoris, Ætas, & alia pariter conſentiant, nullus jam de Scriptore ac de Scripto dubitationi relinquitur locus. Fulcitur haut leviter hæc veritas divinâ illâ DIVI PAULLI Epiſtolâ ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit ætate Neroni, & Petronio, pariter adeo eademmet vitia exagitat, ac recenſet, ut Capita 1. & 13. ejuſdem Epiſtolæ, ex ſententiâ quorundam eruditorum Theologorum, fere ſine Petronii Satyrâ non poſſint intelligi. Reſtat igitur tantum, ut ullus vel leviſſimus ſcrupulus reliquus non ſit, palam facere, quod Scripti nomen Tacito memoratum, ſci-

a Cap. 48.

ſcilicet, *Codicilli*, etiam optime quadret Petronii ſuperſtiti Satirico. Quod plane ego ex ipſo Tacito evincam docente exſertim 14. Annal. ævo Neronis haut inſuetum fuiſſe, id genus probroſa, & maledica Scripta *Codicillos* nuncupare: *Haut diſpari crimine*, ait, *Fabricius Vejento conflictatus eſt, quod multa & probroſa in Patres, & Sacerdotes compoſuiſſet iis libris, quibus nomen CODICILLORUM dederat.* Ortum indubie, ex libertate ac licentiâ ſupremis tabulis, id eſt, teſtamentis & Codicillis conceſſâ, quod libri nempe illi ignominioſi adpellari conſueverint *Codicilli*. Hoc etiam oſtendit nobis Tacitus ipſe lib. 6 Annal. *Eo metu Fulcinius Trio ingruentes accuſatores haut perpeſſus, Supremis Tabulis Multa & Atrocia in Macronem, ac præcipuos libertorum Cæſaris compoſuit*, &c. Senatus tamen jampridem inhibere tentavit, ſed Auguſtus, teſte Suetonio C. 56. *De inhibenda Teſtamentorum licentia ne Senatus quicquam conſtitueret, interceſſit.* En aperte mos, & ejus origo, commodum jam ad reliqua ſecedimus. Addit Tacitus: *Atque obſignata miſit Neroni, fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula.* Unde & iſthæc licet conligere; Primum, obſignatum miſiſſe Satiricon, haut ſecus ac ſi Teſtamentum foret, tutius etiam ut ſic ad Principem pervenire poſſet: plures namque pereuntium ex magna bonorum parte Imperatorem inſtituebant heredem; præterquam quod & Supremæ quodammodo Tabulæ illæ fuere. Quod haut incommode fieri etiam potuit, nam à Teſtatore tantum, teſtibus non adhibitis, nonnunquam Supremæ Tabulæ obſignabantur. Innuit Tacitus ipſus Lib. 15. Annal. Cap. 54. & 55. de Scevino loquens. Et fors, quod ait nunc Tacitus, *Obſignatas* Neroni Arbitrum Tabulas miſiſſe, haut inepte de Obſignatione capiendum, ac lini trajectione, quæ adinventa primum eſt ſub ipſo Nerone, auctore Paulo libr. v. Sententiar. Tit. 25. inquit etiam Suetonius in Nerone, Cap. 17. *Adverſus falſarios tunc primum repertum, ne Tabulæ niſi pertuſa, ac ter lino per foramina trajecto, OBSIGNARENTUR.* Deinde conligitur, ſuppreſſo vero nomine ad Principem miſiſſe Petronium ſuum Satiricon; ac ſub Encolpio ſcilicet, ut paret, ipſum latitaſſe, & ſubinde Polyæno: ideoque annulum poſtea conſulto, poſt obſignationem ſcilicet, fregiſſe, tradidit Cornelius, ne vel illud indicium Auctoris ſupereſſet etiam poſt ejus obitum. Subdit Tacitus: *Ambigenti Neroni quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia*, &c. *ac Petronio perquam familiaris*, &c. Unde & edisco iſthæc. Primo, quod Codicillorum Auctor Neroni innotuit, licet annulum fregerit, & nomen ſuum occultarit. Item, quod jam Neroni adſumptus Petronius non erat ſuarum elegantiarum Arbiter, nimirum poſtquam ad Principem Tigellinus detulit, Cumiſque erat detentus, ut inquit Tacitus, quod haut parvum temporis ſpatium fuit; eoque conceptum Satiricon eſſe, conditumque, intelligere par eſt. Itaque jure optimo mirabatur Cæſar, quod flagitia ſuarum noctium Petronio noteſcerent. Sed occurrit animo Silia eidem Arbitro familiaris; quæ quoniam videretur non ſiluiſſe, quæ viderat, pertuleratque, (Nam Cæſari erat ad omnem libidinem adſcita) exſilio punita tantum evaſit ab immaniſſimâ ferâ. Ita & morſus cæteri, qui in reliquis fragmentis continentur, puta adverſus Eloquentiæ profeſſores, forenſes advocatos, ſacerdotum libidines, pædagogorum nefaria flagitia, equitum in balneis turpiſſimum delectum, feminarum adoleſcentes formoſos ambientium levitatem, & laſcivos amores, ac denique heredipetarum rapacitatem ac fraudes, omnes pariter etiam ad Imperium Neronis ſpectant, qui mores eo temporis, ſi unquam alio, potiſſimum viguere; & hactenus de Argumento.

In Formâ autem tria conſiderabimus: Satirici *Originem*, *Progreſſum*, Formam uſque nactum eſt, in qua tandem conquievit, & poſtremo *Nomen*. Sed ad *Originem*. Si Satiræ primæ Romanæ initium inquirimus, longè altius eſt, quam iſtius, de qua nobis inſtituta eſt diſſertatio. Id vero noſtrum non intereſt, nam licet varias illa primæva mutationes ſit paſſa, nec minimum quid longo tempore cum noſtrâ habuit commune: quo uſque ad duas illas ſpecies pervenit, quas Quinctilianus recenſet. Inde ergo noſtræ Satiræ origo nobis ducenda neceſſario eſt. Ecce verba Fabii noſtri ex Lib. x. Inſtit. Orat. Cap. 10. *SATIRA quidem tota noſtra eſt, in qua primus inſignem laudem adeptus eſt Lucilius, qui quoſdam ita deditos ſibi adhuc habet amatores, ut eum non ejuſdem modo operis autoribus, ſed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego, quantum ab illis, tantum ab Horatio diſſentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & eſſe aliquid, quod tollere poſſis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abundè ſalis. Multo eſt terſior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Multum & vera gloria, quamvis uno libro, Perſius meruit. Sunt clari hodieque, & qui olim nominabuntur. ALTERUM illud eſt, & prius Satiræ genus, quod non ſola carminum varietate miſtum condidit Terentius Varro vir Romanorum eruditiſſimus.* Manifeſto ſeparantur his verbis Duæ ſpecies Satiræ diverſæ. Prior Species eſt ejus Satiræ, quam Lucilius excoluit, & quodammodo adinveniſſe videtur. Horatius apertè dixit L. 2. Sat. 1.

——— *Quum eſt Lucilius auſus*
Primus in hunc operis componere carmina morem, &c.

Etiam alibi. Altera Species eſt illius Satiræ, quam eximie Terentius Varro exornavit: Inventor autem fuiſſe videtur Ennius, ſeu Pacuvius. Idem ac Quinctilianus docet Diomedes L. 3. preſſius tamen, ſed non obſcurius: *SATIRA dicitur carmen apud Romanos, non quidem [apud Græcos] maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archææ Comœdiæ charactere compoſitum; quale ſcripſerunt Lucilius, & Horatius, & Perſius. SED olim carmen, quod ex variis poematibus conſtabat, SATIRA vocabatur; quale ſcripſe-*

Digitized by Google

runt Pacuvius, & Ennius. Ad Poſteriorem ergo Speciem pertinet Petronii Satira, ideoque de illa, altera prætermiſſa, adcuratè nobis agendum eſt. Ejus enim antiquius initium ego non invenio, quàm à Pacuvio, aut Ennio. De Pacuvio hodie obſcuram ſatis memoriam habemus, de ejus vero Satiris nullam; ea propter convertendus erit ſtilus ad Ennium. Ejus Satiræ à Grammaticis priſcis ſæpe laudantur. Sextum librum Donatus citat ad Phormionem Terentii; ſed Porphyrio vetus Horatii interpres ad Satiram 10. Lib. 1. ait, quatuor Satirarum libros ab Ennio relictos eſſe. Sed nihil mirum ſane, quum proni in ſimiles numerorum errores ſemper librarii fuerint. Quando vero natus Ennius, à Cicerone habemus: inquit in 1. Tuſcul. *Annis fere cccccx. poſt Romam conditam Livius fabulam dedit C. Clodio Caci F. M. Tuditano Coſſ. anno ante natum Ennium, qui fuit major quàm Plautus, & Nævius.* Verum enim vero non ſolum Originem Satiræ noſtræ diſcimus ex Diomede, ſed Formam etiam, itidemque ex Quinctiliano; ille: *Carmen, quod ex Variis Poematibus conſtabat, Satira dicebatur.* Iſte: *Satira genus, quod non ſola Carminum Varietate miſtum condidit Terentius Varro.* Miſcellum ergo exſtitit opus illud, conſtans ex variis metrorum generibus; quod ex ipſis Ennii fragmentis, quæ apud Grammaticos reperiuntur, liquido patet. Ex lib. 3. Satirarum, ſive ex 3. Satirà exametros verſus protulerunt, etiamque trimetros jambicos; & ſic in aliis libris diverſitas ſimilis animadverſa. Unde jam error Criniti erit manifeſtarius, qui, a Satirarum libros, ait, ſcripſiſſe Ennium quadratis verſibus; cui haut dubio A. Gellius impoſuit, quum L. 2. Cap. 29. dixit, quemdam *Æſopi apologum Q. Ennium in Satiris ſcite admodum & venuſte Verſibus Quadratis compoſuiſſe.* Habuerunt & Græci ejuſcemodi miſcellaneæ ſcriptionis exempla nonnulla. Poëta quidam, Chæremon vocatus, ex multis verſuum generibus miſtis, Auctore Ariſtotele L. de Poëtica, Carmen quoddam contexuit, quod ſatis vel ideo opportune vocavit *Hippocentaurum.* Item Homerus in Margite (quod opus convitioſum fuiſſe, ſubindicat ibidem Ariſtoteles) teſte Hephæſtione, jambicos aliis verſibus miſcuit; quod ſic & Marius Victorinus prodidit L. 3. agens de quodam jambici genere: *Hoc genere verſuum, ut ſupra diximus, primus uſus eſt Homerus in Margite ſuo; nec tamen totum carmen ita digeſtum perfecit; nam duobus, pluribusve exametris antepoſitis iſtum ſubjiciens copulavit.* Verum neſcimus, an exinde parentes Satiræ noſtræ, Pacuvius, & Ennius exemplum ſibi ſumpſerint, certo autem ſcimus, poſteris dediſſe. Sed quum in dies res augeantur, & plurimum exornentur, accidit Satiræ, ut jam non ſolum ex diverſorum generum verſibus conflaretur ab inferioris ævi Poëtis; ſed ex proſa oratione ſimulque verſa, ut monſtruoſum Poëma, ipſa tamen varietate conſpicuum, edere poſtea commenti ſint; qui fuit Satiræ non minimus *Progreſſus.* Similis vero ſcriptionis antiquiorem auctorem Eruditi Terentio Varrone non agnoſcunt. Jam ex Quinctiliano audivimus, qui luculentus hic nobis teſtis eſt: *Alterum illud, & prius Satiræ genus, quod non ſola carminum varietate miſtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditiſſimus.* Quorum verborum ſenſus eſt, Satiram, quam Varro excoluit, ipſam omnino eſſe, cujus inventorem Antiquitas, ut jam vidimus, Ennium profitebatur; aliter enim capere, ſcilicet antiquiorem eſſe Varronis Satiram Lucilianâ, temporum ratio non concederet, quum poſterior natu Varro ſit, quam Lucilius. Sed addit Fabius, quod non ſolâ carminum varietate miſtum genus id Satirarum condiderit Varro, ut fecerat Ennius, ſed cum metris etiam ſolutam orationem commiſcuerit. Eâ in re Menippum Philoſophum Cynicum imitatum fuiſſe, ipſemet Varro apud Ciceronem Academicis Quæſtionibus diſertim teſtatur: *Et tamen in illis veteribus noſtris, quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conſperſimus,* &c. Idem inſinuat Probus Grammaticus antiquus ad Sextam Eclogam Virgilii: *Varro Menippeus non à magiſtro, cujus ætas longe præceſſerat, nominatus: ſed a ſocietate ingenii, quod is quoque omnigeno carmine Satiras ſuas expoliverat.* Ubi immerito accuſatur à Criticis imperitiæ, quod videatur perſuaſiſſe ſibi, Satiras ſcripſiſſe Menippum; quum revera ejus ſcripta nullus unquam Antiquorum Satiras vocaverit; quod ut ego libenter concedam, minime vero, haut ſecus ac Varronianas (& hic animus dubio procul Grammatici fuit) non poſſe jure merito Satiras adpellari, qua argutiorem petulantiâ, ac varietate, qua ſoluti ſermonis etiam & vincti commiſtione. Quod fuiſſe ingenium ſcriptorum Menippi, haut ſinit nos dubitare, ipſamet certe Varronis imitatio, quapropter & ſuas Satiras *Menippeas* nuncupavit. Omnia A. Gellius plane lib. 2. C. 18. *Servus ille Menippus fuit, cujus libros M. Varro in Satiris æmulatus eſt; quas alii Cynicas, ipſe adpellat Menippeas.* Et inde etiam ipſe adpellatus *Menippeus*, ut ſupra Probus indicavit. Tuetur & non leviter Lucianus, dum Necyomantiâ Menippi characterem, quæ Eruditorum obſervatio eſt, exprimere haut oblique voluit; ibi Menippum introducit profantem, ſermo ejus ex verſibus, & proſâ contextus eſt. Verum enimvero nihilum prorſus refert, quo minus pariſſime ſint Menippei Varronis, & Menippi libri, quod proprii ſint Varronis verſus Satiris ſuis inſerti, Menippi autem aliunde petiti. Ac præterea unde ſcimus nos, ſæpius quoque cum proſâ verſus proprios non miſcuiſſe Menippum? nec ſcripta eus comparent, nec dixit nobis ex Vetuſtis, qui viderunt, ullus Audimus tamen hodie venerandæ Antiquitatis teſtes non paucos proferentes, quàm ambitioſe Menippum exprimere, optaverit Varro. Itaque ego adſentiri non poſſum, quid vel minimum diſcriminis comminiſcenti præter nomen, inter Varronis Satiras & opera ut plurimum Menippi. Nec materie utri-

a L. 1. D. Poët. Cap. 2.

Digitized by Google

utriuſque ſcripta fuere diverſa: carpere namque hominum mores, ac feſtivo hilaruloque ſtilo deridere, ambo ſibi propoſuerunt. hocce ſane ex Varronis reliquiis liquido paret. De Menippo Laërtius ait: τὰ βιβλία αὐτοῦ [Μενίππου] πολλοῦ καταγέλωτος γέμει, καὶ τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ' αὐτὸν γενομένου· *Libri ipſius multo riſu referti ſunt, non ſecus atque Meleagri, qui tempore ejus fuit.* Ideo Strabo l. 16. σπουδογέλοιον adpellat, hoc eſt, *in ridiculis verſantem, rerumque ridicularum ſtudioſum*, & pariter cum Meleagro componit. Teſtatur & Lucianus ſuiſmet ſcriptis. nihil quippe ille habuit carius & antiquius, quam æmulari ingenium Menippi lepidis ſuis Sermonibus, ac Dialogis pluribus. Cultor igitur Varro Satiræ hujus eximius, ea autem ut concinnavit forma, effinxit, quæ perſtitit diu, quo longo temporis intervallo plures exſtitiſſe inluſtres & famigerabiles Viros, qui Satiricos hujuſcemodi libros ſcriptitarunt, ambigere delirium eſt. Sed vetuſtatis omnis depaſcentis injuria poſteris invidit. Ad nos unus tantum aut alter pervenit magnorum hominum, ætate, eruditione, hæreſi quoque Philoſophica parium. Iſti ſunt L. Annæi Senecæ APOCOLOCYNTOSIS, & T. Petronii Arbitri SATIRICON. Sed ille brevis Ludus eſt de morte Claudii Cæſaris; hic vero, quem ad juſtum volumen Auctor perduxerat, avorum memoria adeo à blattis & tineis exeſus, mutilus, & deformis adparuit, ut parens, ſi reſurgeret, ut nothum & ſpurium fœtum abdicare poſſet impune. Ex eo tempore vix reperiri poterit vir ullus ingenio & doctrina nobilis, cujus acumen & eruditionem Arbiter non exercuerit. verum, ut omnes homines ſumus, non dii, impari admodum ſucceſſu. Sed ad rem, nos putamus, huc adcenſeri non poſſe Martiani Felicis Capellæ miſcellum Satiricon: nam licet connubio illo pedeſtris & equeſtris Orationis cum Satira præcedenti conveniat, quum ab illa prorſus natura ſua, materia, & fine diſſentiat, ad aliud ſcriptorum diverſum genus erit revocandum. Rationem vero nominis infra adtingimus. Quod pariter & de Opere Boëtii *De Conſolatione Philoſophiæ* inſcripto cenſendum erit. At hic præterire non licet, aptiſſimam eſſe hancce formam ſcriptionis ad expromendos animi ſenſus felleo cum ſale; etiamque duplicis ſtili vires, ac nervos intendendos ingenii; duobus autem Satirographis illis, Senecæ, & Arbitro, alio præterea reſpectu forſitam adriſiſſe: eo, inquam, quod haberent prototypum illius Menippum, qui Cynicæ diſciplinæ fuerat ſectator egregius; unde & Varronis Satiræ pariter *Cynicæ*, ac *Menippeæ* vocatæ, ut ſupra didicimus ab A. Gellio. Itaque quum Satiras erant ſcripturi, illas nempe æmulari præ cæteris maxime Stoïcos Philoſophos decuiſſe, licet intelligere, una namque ac pene eadem doctrina Cynica & Stoïca apud Antiquos babebatur. Aſt ad *Nomen* tandem devenimus, ubi noviſſimum Iſaac. Caſauboni Commentum tam de *Satiræ* originatione, quam de modo ſcribendi, ſane quam videtur ad veritatem accedere. Vetuſtiſſimæ quidem poëſi ſuæ valde cum ratione congruit priſcos, Romanos impoſuiſſe Romanum nomen, non vero exoticum & peregrinum: quod à moribus rudis eorum primordii maxime abhorrebat. Itaque Romana vox *Satira*, & quidem antiquiſſima apud illos, ac proinde ante illud tempus exorta, quo Græcas diſciplinas cum illarum acceperunt nominibus, eaque propter litteris etiam ſcribenda Latiois, uti in pluribus codicibus pervetuſtis invenitur, nempe *Satura*, aut *Satira*, quod idem eſt, ut jam olim monuerunt Eruditi, haut ſecus atque *maxumus*, & *maximus*; *optumus*, & *optimus*, & alia quam multa. Cæterum *Satura* nomine quid primitus ſignificaretur, cognoſcitur ex Acrone veteri interprete Horatii ad 1. Sat. Lib. 1. ubi docet, *Lancem illam, quæ plena diverſis frugibus in templo Cereris inſertur. SATURAM adpellari.* Idem Diomedes tradit Lib. 3. additque ideo *à copia & ſaturitate rei SATURAM vocari.* Exinde cœpit SATURA uſurpari latius. Feſtus: *Satura & cibi genus eſt ex variis rebus conditum.* Et Varro. teſte eodem Diomede, *Quoddam genus farciminis, quod multis rebus refertum eſt, SATURAM* dicit. *vocitari*, & profert hocce ex 2. Lib. Plaut. Quæſt. *SATURA eſt. uva paſſa & polenta, & nuclei pinei mulſo conſperſi.* At quod magis ad noſtrum ſcopum accedit, id Feſti eſt: *Et Lex multis aliis legibus conferta.* illud ſane tandem collimat. quod ejus adbreviator Paullus retulit: *SATURA & genus carminis eſt, ubi de multis rebus diſputatur.* Ita & Acron ibidem: *Ergo & hoc Carmen propterea SATURAM adpellaverunt, quia ita multis & variis rebus refertum eſt.*

Tute jam vides. quam apte Varronianæ Satiræ, & pariter Petronianæ conveniat SATIRÆ vocabulum Romanum: nam quum Satira ſit plurium videlicet rerum commiſtio, ubinam, quæſo, miſtura major, quam in noſtra Satira, & rerum, & multiplicis ſimul orationis eſt, ut anterius oſtenſum? Pariter facit & ad aliam Satiræ ſpeciem eadem adpellatio, ſed quæ ad nos in præſentia ejus explicatio non facit. Ut enim maledicentiæ quoque Satirarum adpellatio ipſa quadraret, non defuit & etymi ſui ſatis opportuna ratio. Addit Acro loquens de Satira poëmate. *Alii dicunt, quod ideo Satura* [vel Satira] *vocitata eſt, quod ita convitia & crimina hominum libere invadat, ut Saturi, id eſt, ebrii ſolent homines dicteriis aut contumeliis adficere.* Apte ergo ſic à nomine *Satur*, Etymologia petita eſt, quod & noſter D. Iſidorus lib. 8. orig. c. 7. juvat his verbis ex Regio Codice emaculatis: *Aut à Saturis nomen tractam, qui multa habent ea, quæ per vinolentiam dicuntur.* Mire convenit Satiræ Romanæ dubio procul & iſthæc originatio, utraque ejus ſpecies plane circa doctrinam morum, vitiorumque exagitationem verſatur. SATIRICON, ſive SATIRICUM Latina formatione opus ſuum Petronius inſcripſit.

Cur autem potius, quam SATIRA, quæſtio eſt ridicularia. Certe obſoletæ inſolentesque inſcriptiones, Auctores Satirarum potiſſimum perpetuo delectarunt. Sic & nonnullis aliis placuit *Elegidia*, & *Elegidaria*

præ

Digitized by Google

præ *Elegiæ* non ſemel poëmata ſua adpellare. Sic *Epigrammation* adriſit potius quam *Epigramma*, & *Apologeticus* potius quam *Apologia*, & innumera alia. Ita & Martianus Felix cyclopædiam ſuam, ſi vera eſt ἐπιγραφὴ, *Satiricon* vocavit. non tamen quod convitioſum eſſet ſcriptum, ſed quod miſcellum & varium, ut ipſemet in fine adteſtatur. Diſpeſcitum videtur in libros & Satiricum fuiſſe, nam ſic veteres Grammatici laudant. Decimus quintus Liber, quod ſupra omnem fidem meo animo eſt, citatur in veteri quodam Lexico; & ſic ab aliis Libri diverſi. Utcunque autem res ſit, majorem, certo certius eſt, & potiorem operis partem periiſſe. Cæterum nonnullæ in reliquiis, quæ ſuperſunt, parum pudicæ (fatendum eſt) narratiunculæ oſſenduntur diſperſæ, & quæ fortaſſis caſtas aures haut immerito offendant. At me-Hercules ſui ævi flagitiis, in quæ invehitur, illud potius quam impudentiæ ſuæ erit imputandum; etiamque ingenii Scriptoris præſtantiæ, & incomparabili eloquentiæ. Ab eo enim minime res narrari, ſed agi videntur; muniaque oculi ſua, non aures obire. Ideo & non ſemel audiit *Diſertus* ab Antiquis, & aliis quamplurimis elogiis paſſim decoratur.

DE SATIRICI PERSONARUM NOMINIBUS.

PRÆLUDIUM. III.

VEtus per aliquot retro ſæcula obtinuit opinio, Comicos tantum Scriptores adigi debere, nomina Interlocutorum ſuarum Fabularum aliqua ſcilicet cum ratione excudere. Sic extertim ad Adelphos Terentii Donatus edocuit: ***Nomina Perſonarum, in Comœdiis duntaxat, habere debent rationem, & Etymologiam.*** Aſt, ſi verum amamus, neutiquam Grammaticus capiendus eſt reſtricte de Comicis tantum fabulis. immo potius de univerſa dramatica poeſi, ubi vel Tragœdia ipſa excipienda non eſt, licet Ariſtoteles proferat in Poëtica: Ἐπὶ δὲ τῆς Τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται. *In Tragœdia vera Nomina retinentur*, additque rationem. Subdit namque poſt pauca: Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς Τραγῳδίαις, ἐνίαις μὲν ἓν ἢ δύο τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δὲ ἄλλα πεποιημένα. ἐνίαις δὲ οὐθὲν οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος Ἄνθει· ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ τά τε πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται, καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει. *Sed in Tragoediis nonnullis unum atque alterum notum Nomen ſervatur, reliqua vero excogitantur: in nonnullis etiam nullum, ſicut in Tragoedia Agathonis Flos cognominata, in qua nihilominus pariter res ipſa, & Nomina excogitata ſunt, & tamen æque delectant.* Cæterum certo certius eſt, Petronii Satiricum Poëma eſſe Dramaticum; qua imitatur, exprimitque hominum mores, qua item agentes inducit perſonas, varioque inter ſe conloquentes, licet Auctor ipſe ſimul interloquatur in fabula, narretque quod plane Ariſtoteles in Poëtica tradidit, & prolixe ad illum variis in locis Interpretes. Dramatum igitur lege coactus Arbiter fuit procudere, convenienti admodum cum ratione, & reſpectu, perſonarum Nomina. Maxime autem propter ipſam Satirici naturam; de ipſo inquit Tacitus: ***Ne codicillis quidem*** (*quod plerique pereuntium*) ***Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia Principis ſub NOMINIBUS exoletorum, feminarumque, & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni.*** Hinc ediſci, Satiram ſcripſiſſe Petronium, ſupra jam monuimus. nunc inſuper addimus, conjici etiam, & confinxiſſe Nomina. Quid ergo decori eruditiſſimi & venuſtiſſimi Scriptoris magis adverſaretur, quam temere aut fortuito illa conflaviſſe? Amant indubie Satirica & Scommatica ſcripta larvas illas eruditas Vocabulorum, quod vel mitiores Epigrammatiſtas olim haut fugit. Unde aperte jam illud Valerii noſtri capiendum in præliminari Epigrammatum Epiſtola: ***Spero me ſequutum in libellis meis tale temperamentum, ut de illis queri non poſſit, quiſquis de ſe bene ſenſerit, quum ſalva infimarum quoque Perſonarum reverentia ludant; qua adeo antiquis Auctoribus defuit, ut NOMINIBUS non tantum veris abuſi ſint, ſed etiam magnis.*** Sub Nominibus ergo ſcite & argute confictis luſit in plures Martialis, immo, ipſo adteſtante, in omnes, quos inſectatus eſt. Quorundam nos rationem quæſivimus jam olim, exinque confecimus Conlectanea; aliorum nunc in Commentis Petronianis reddidimus. Undique ergo cogi videbatur Petronius ad erudita Vocabulorum Commenta. itaque haut dubium eſt, hac in parte politiſſimum Scriptum claudicare, minime illum paſſurum. Merito jam ideo partium erit in præſentia noſtrarum ſenſa illa Auctoris reconditiora ſedulo perſcrutari.

Ex Athenæo enim libr. 14. conligere licet, ut Comica Nomina duarum tantum configerentur ſyllabarum, quod infimarum perſonarum videlicet forent; Tragica vero plurium, quod eſſent virorum inluſtrium: Φιλόγελως δ' ἦν καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὥς φησι Φύλαρχος ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν ἱστοριῶν· ὅς γε τὴν Λυσιμάχου ἀρχὴν κωμικῆς σκηνῆς οὐδὲν διαφέρειν ἔλεγεν· ἐξιέναι γὰρ ἀπ' αὐτῆς πάντας δισυλλάβους· τόν τε Βίθυν χλευάζων, καὶ τὸν Πάριν, μεγίστους ὄντας παρὰ τῷ Λυσιμάχῳ, καὶ τινας ἑτέρους τῶν φίλων, *&c. Fuit & Demetrius Poliorcetes ridiculorum ſtudioſus, qui, ut ſcribit Phylarchus Libro ſexto Hiſtoriarum, Lyſimachi regnum diceret, nihil à ſcena Comica diſcrepare, quoniam ex ea prodirent omnes diſſyllabis nominibus adpellati, Bithem irridens, Parin, & alios quoſdam ejus amicos maxima apud Lyſimachum auctoritatis, &c.* Raro tamen Auctoribus priſcis ſuperſtitibus invenimus id obſervatum; pariterque Arbitrum inſuper habuiſſe, conſtat manifeſto. Unde autem potiſſimum Comici ſervis adinvenerint ſcenicis Numenclationes, ſic Helladius prodidit in Chreſtomatia Ὅτι ἐν κωμῳδίαις τοὺς οἰκέτας τὰ μὲν πλεῖον ἀπὸ τοῦ γένους ἐκάλουν, οἷον, Σύρον, Καρίωνα, Μύσον, Γέταν, καὶ ὅμοια. ἐκάλουν δὲ καὶ τὰ ἐξ ἐπιθέτων ὡς ἀπὸ τοῦ χρώματος μὲν, Πυῤῥίαν, καὶ Ξανθίαν·

ἀπὸ

Digitized by Google

ἀπὸ τῦ τρόπυ ἢ καὶ παρμένοντα, καὶ πιςὸν, καὶ δρόμωνα· ἐκάλυν δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὠνήσαντο τὸν οἰκέτην· ἐξ ἧ καὶ τὺς νυμηνίας ὠνόμαζον· *Comici plerumque ſervis nomina à natali ſolo induunt, ut Syrum, Carionem, Mydam, Getam, & ſimilia: partim ex adjunctis, ut à colore quidem, Pyrrhian, & Xanthian: à moribus Parmenonem, Piſtum, Dromonem: item à die, quo emptus eſt ſervus: unde & Numenias vocant.* Aliter vero alii ſæpiuſculè, ut ſibi viſum fuit. At enim nos propius jam inſpiciamus noſtri Satirici Nomina.

ENCOLPIUS] Quum iſthæc Satiræ ſpecies ad *Miſtum* genus Poëmatum referri debeat, in quo & Auctor narrat, & aliorum introducit conlocutiones (μικτὸν Græci, ut alias diximus, vocant) perſona neceſſario Scriptum indigebat, quæ Auctoris munere fungi videretur. Ejus ergo vicem ſubit toto in Satirico Encolpius; nam licet poſt medium compareat, ejus partes ſubripuiſſe Polyænon, ipſe tamen ab Encolpio diverſus cenſendus non eſt; nomen vero ille commutavit ob mimicum illud Crotone compoſitum figmentum. Rectè omnino illi, qui ſcribunt *Encolpius*, nam quibus potius *Eucolpus* ſive *Eucolpius* jampridem adriſit, fors originationis habuere momenta, quæ nobis inviderunt. In priſcis namque lapidibus adferere, ita nomen ſcriptum reperiri frequenter, nunquam vero *Encolpius*, prorſus ſane fuit ſua fide abuti Majores: nam aliter ſe rem habere, hoc eſt, rarenter admodum *Eucolpus* inveniri, ſæpius autem, in cognominibus potiſſimum, *Encolpus*, facile cuilibet probabitur animadvertenti, notavitque jam ad Martialem ſuum Scriverius Lib. 1. Ep. 31. Cæterum vel Græcanico etymo præſtans noſtra ſcriptura eſt; habent veteres Gloſſæ, Ἐγκολπίζω, *inſinuo*. Quod vere quidem de ſe potuit Petronius prædicare; callida enim & erudita morum ſuavitate ſe penitus inPotentium animos inſinuaſe conſuevit, eorumque in ſinu mira fuit acceptus benevolentia. Plane innuunt Taciti illa verba: *Inter paucos familiarium Neroni adſumptus eſt elegantiæ ARBITER, dum nihil amœnum & molle adfluentia putat, niſi quod ei Petronius adprobaviſſet.* Ejuſdem Encolpianæ virtutis in Satirico etiam veſtigia reliqua ſunt Eo ſpectat Lycæ. & Tryphænæ haut ſemel erga ipſum repetita benignitas vel cum capitis periculo: Circes item, & Chryſidis adfectus ut de Gitone taceam, Quartilla, aliiſque. Aſt in nominis hujuſce ſignificatione locum ſuis habet & illud Tibulli:

Quid hoc novi eſt? quid ira nunciat Deum?
Silente nocte candidus mihi puer
Tepente quum jaceret abditus SINU, &c.

Quo quid crebrius Encolpio contigit cum Gitone ſuo? Ἐγκολπίζειν vulgo eſt, *in ſinu habere*.

AGAMEMNON] Rhetor eſt, & eloquentiæ indubi: præceptor; ideo *Magiſtrum* vocat, ut mea eſt ſententia, Trimalcio cap. I. V. Apte vero Regis Agamemnonis illum adpellatione inſignivit, Oratores namque & Sophiſtæ *Reges* olim nominabantur, quod obſervarunt jam Viri eruditi. Lucianus, poſtquam bellum eloquentiæ Magiſtrum deſcripſit in Ῥητ. διδασκαλ. addidit: Τύτῳ τοίνυν προσελθὼν, καὶ παραδὺς σεαυτὸν, αὐτίκα μάλα ῥήτωρ ἔσῃ, καὶ περίβλεπτος, καὶ ὡς ὀνομάζει αὐτὸς, Βασιλεὺς ἐν τοῖς λόγοις ἀπονητὶ καταςήσῃ. *Ad hunc itaque ſi acceſſeris, teque ipſum tradideris, confeſtim Rhetor eris egregius ac conſpicuus, &, ut ipſe vocat, Rex in Eloquentia citra laborem conſtitueris.* Apte quidem, nam eorum natio ſuperba nimis ac tumida, quod nemo neſcit poſt eruditas Creſſolii Lucubrationes Lib. 5. C. 1. Theat. Rhet. Faſtoſos autem quoslibet ut plurimum, & ſuperbientes, nomine *Regis* haut ſine ſale nigro, notarunt Antiqui: ſic viſum in Potentioribus amicis, Patronis, ac viris Principibus, quos officioſi togatuli ita prædicabant, ſæpe Hiſpanus Epigrammatiſta docet. L. 2. Ep. 18.

Sum comes ipſe tuus, Tumidique anteambulo Regis

Et Lib. 3. Ep. 7.

Regis Superbi ſportula receſſerunt.

Et L. 5. Ep. 20.

Luxuria eſt, Tumidique vocant hæc munera Reges.

Sic ipſus Valerius Martialis, obſervo ego, ut Arbiter *Agamemnona*, Declamatorem ſuum, *Attalum* Declamatorem quemdam & Oratorem nuncupavit, quod Regios exinde concepiſſet, ac veluti faſtus Attalicos:

Declamas belle: Cauſſas agis, Attale, belle.

Petronius vero haut ſine exemplo Rhetori ſuo dedit Agamemnonis nomen, nam prius M. Varro in Virgula Divina itidem adpellavit *Agamemnona* ſimilem Rhetorem aut Declamatorem, nimirum quia Regem fecerit Agamemnona Homerus oratione adprime gravem ac vehementem, quod vir Doctus Auſonius Pompma etiam adnotavit.

ASCYLTOS] Encolpii *Comes* eſt, *Fraterque* nequiori ſenſu, ſiqua eſt verbis Gitonis, immo ejuſdem Aſcylti fides. cap. IX, inquit puer: *Tuus iſte Frater, ſeu Comes*, & cap. eod. Aſcyltos: *Cujus eadem ratione in viridario Frater fui*, &c. Encolpius autem ſuum *Commilitonem* vocat cap. LXXX. Aſt ejus nomenclatura uti Satirici conveniat actioni, indicare neceſſum eſt; ajunt Veteres Gloſſæ: Ἄσκυλτος, *infatigabilis*. Quod ſane & opportunum erit interpretamentum verborum cap. XCII. *O juvenem Laborioſum! puto illum pridie incipere, poſtero die finire.* Unde & error pateſcit cum adſpiratione *Aſchyltos* ſcribentium.

GITON] *Frater* Encolpii eſt ac deliciæ; totaque in Satira perpetuus comes, ſi paucos dies excipias, quos apud Aſcylton, ſiqua eſt amantibus fides, exulavit invitus. Pannychidis etiam fuit mimicus conjunx; deſiderium vero ac voluptas Quartillæ, Aſcylti, Eumolpi; item Lycæ & Tryphenæ. Γείτων, *vicinus, proximus* ſonat, quod verbum Amoris agnoſcunt Critici; ſenſeruntque, quibus Vicina contigit pulcritudo. Veram ſanè ſcripturam ex priſcis editionibus exhibuimus. Scaligeri autem F. *Gnython* libri averſantur ſcripti.

PSYCHE] *Ancilla* Quartillæ, ipſa profante cap. XVI. Eidem toto Actu adſidet fidiſſima, nequitiarumque ejus, uti ex ſuperſtitibus reliquiis cogitare licet, nec

nec inferior, nec invenuſtior æmulatrix. Ideo ab *Anima* habuit nomenclationem, quæ Græcis ψυχὴ, eſtque amantium compellatio mellitiſſima: Juvenal. Sat. 6. 193.

——*Quotiens laſcivum intervenit illud*
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ, *modo ſub lodice relictis*
Uteris in turba.

Martialis lib. 10. 68.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ *laſcivum congeris uſque.*

Apte ergo Amoris conjunx, deliciosiſſima ac formæ emendatiſſimæ puella, teſte Fulgentio Mythologo, & Appuleio Fabulatore, PSYCHE indigitata. Vocabulum etiam verum fuit feminarum pudicarum. Lapis Romanus:

DIS. MANIBVS. SACR.
CORNELIAE. Q. L. PSYCHES.
SER. MARTIVS. MARTIALIS
ET. SPATALVS. Q. CORNELI
FLACCI. DISP.
CONIVGI. FIDELISSIMAE
FECERVNT.

QUARTILLA] Non Priapi ſacerdos eſt, potius victima. Carmen Ithyphallicum indicat, uti nos latiuſcule in Commentis.

Quum Sacrum fieret deo ſalaci,
Conducta eſt pretio Puella parvo,
Communis ſatis omnibus futura &c.

Apte ideo *Quartilla* vocata, ſive, ut arbitrium eſt Viri Docti, *Quadratilla*, ut apud Quinctilianum *Quadrantaria*: quibus adpellationibus eæ ſignificantur, quæ ob quadrantem ſui copiam videlicet facerent. *Quintiam* pariter parvi pretii ſcortillum ſuſpicari licet, Carmine devirginato.

Deliciæ populi magno notiſſima circo
Quintia &c.

Quartilla nomen Romanum eſt, cujus in vetuſtis lapidibus ſeges fœcunda.

PANNYCHIS] Virguncula eſt ſeptennis, cujus impudicæ, & præcoces cum Gitone nuptiæ apud Quartillam celebrantur. Nomen aptum eſt prorſus cuilibet meretrici. Gloſſæ interpretantur: Παννυχὶς, *Hoc excubitum, pervigilium.* Nequitia autem, quæ latet, palam erit cuicumque Commentum noſtrum conſulenti ad verba cap. XXI. *Quum ſciatis Priapi Genio Pervigilium deberi.* Arnobius Lib. 5. *Pervigilia*, & *Pannychia* conjunxit, & in vetuſtis Inſcriptionibus feminæ reperiuntur *Pannychides*; & apud Lucianum meretrices. Satirici autem eſt κωφὸν πρόσωπον, uti *Carpus*, *Fortunata*, *Menelaus*, *Lycurgus*, *Doris*, *Endymion*, *Gorgias*, quod hic ſatis ſit monuiſſe.

EMBASICOETAS] Cinædus erat vetuſculus, molitor, immo tortor Encolpii, & Aſcylti. Apte enim illi cinædo impoſitum nomen. Nam, uti Joſias Mercerius inquit Notis ad ultimam Epiſtolam Ariſtœneti, ἐμβατεύειν idem quod ἐμβαίνειν· unde Ἐμβασικοίτης, *Incubus*; quod nomen Cynædi apud Petronium, quæ recte omnino Viro docto in mentem venerunt; nam licet Cinœdi alii ſint ab Incubis plane, Cinœdus vero ille putus incubus eâ ſcenâ fuit, ut nos oſtendimus ad verba cap. XXIV. *Quæſo, inquam, domina, certe Embaſicœtam juſſeras dari.* Itaque jocum, quem ab eo ipſe Mercerius petivit, quod promiſſo ſcilicet Incubo repræſentaretur Cinædus, ibidem non admiſimus.

TRIMALCIO] Senex ille beatulus eſt, cujus lautitias, luxumque convivialem graphice Petronius deſcribit. Nomen certè ab nequam Mollitie habet. Gloſſæ: μαλακὸς, *Mollis.* μαλάσσω, *Subigo*, *Mollio.* Vere omnino, ut ex narratiunculis Satirici conſtat. cap. XXVIII. *In chiramaxio deliciæ ejus ferebantur, puer vetulum* &c. & alias. *Trimalcio* ergo, id eſt, *termollis.* quod nimiam ejus Mollitiem innuit, quippe Ternarius numerus indeterminatus eſt, & multitudinem comprehendit. Plutarchus Lib. 1. de Plac. Philoſoph. Ἡ τὶ τρεῖς, πλῆθος, ὡς, τρισμάκαρες Δαναοὶ Non aſpirandum igitur vocabulum eſſe, ſatis jam patet; ſimulque ex Neronis numiſmatis, quæ laudat Bourdelotius, mihi autem videre adhuc non contigit, in quorum parte reverſa legitur TRIMALCIO, quo mire quidem, fides autem penes illum ſit, Commentum infra noſtrum juvatur, videlicet ſub Trimalcionis perſona latere Neronem.

CINNAMUS] Diſpenſator ille eſt Trimalcionis, qui licet ſuperciliosus ac ſuperbus, exorari tamen ab peregrinis hominibus paſſus eſt. Fors autem Cinnamus ille dictus Diſpenſator (ni aliud in amiſſis detur nobis hodie latere) quod in primoribus ſeruis olim Diſpenſatores cenſiti, haut ſecus atque inter frutices aromaticos pretioſum *Cinnamum* habitum fuit, ſive *Cinnamomum*; quo & illud Arbitri ſpectat cap. XCIII.

——*Roſa Cinnamum veretur.*

Præterquam quod & id nominis legitur in priſcis ſervorum titulis; ſic Romæ:

CINNAMVS
TI. CAESARIS. AVG.
PEDISEQVVS
NYMPHAE. CONIVGI
FECIT.

CARPUS] *Sciſſor* ille eſt, qui ad ſymphoniam geſticulatus lacerabat obſonia; id *Carpere* adpellabant Antiqui; itaque quotiens, *Carpe*, Trimalcio proferebat, ſervum vocabat; eumdemque munia obire ſua jubebat. Eo autem luſui illi conviviali amplius quid ineſt leporis, quod & verum fuerit illud nomen hominum ſervilium, uti ex priſcis Inſcriptionibus oſtendimus in noſtris Commentis; addimus, etiam inter ingenuorum cognomina reperiri; Romanum marmor:

D. M.
ALBIAE. THREPTAE
M. ALBIVS. CARPVS
PATRONVS
FECIT.

FORTUNATA] Fictum quoque vocabulum eſt; quod

Digitized by Google

quod Trimalcionis uxori Arbiter dedit. Apte nimirum, quum Trimalcio ille plane Nero ſit, Uxor item liberta Acte, ut ſuo loco oſtendimus. *Fortunatus* enim Antiquis dicebatur, Auctore Cornelio Frontone, qui cum opibus nomen accipiebat, quod mire Actæ illi convenit; *Felix* namque, qui a natura habuit, ab ipſoque ſcilicet ortu. Reverâ autem pluribus feminis fuit & illud nomen. Vetus elogium Romanum:

D. M.
M. SEIO. DIOGENI
FORTVNATA
CONIVX
MARITO. BENE. MERENTI
FECIT

Et ſæpe alias. Fuit etiam & cognomen; ſic in Inſcriptione Romana:

D. M.
ANTONIA. FORTVNATA
FECIT. PATRONAE. SVAE
BENE. MERENTI
HERACLIAE
ET. SIBI ET. SVIS.

MENELAUS] Ille Scholaſticus eſt, *Anteſcholanus* Petronio dictus cap. LXXXI. & præterea haut exſtat ejus memoria. Sæpe enim Homerica vocabula perſonis ſuarum fabularum impoſuerunt Veteres. Repete autem hic, quæ in AGAMEMNONE diximus, nam huc pariter ſpectant. Fulgentius Planciades Lib. de Cont. Virgilianâ, *Menelaus*, *Virtus populi interpretatur*.

EUMOLPUS] Poëta eſt, ejuſque ſub perſonâ adprime poëtarum ingenium depictum. Ejus certe partes ex potioribus ſunt in reliquo Satirico. Nomen vero ei ſat bene opportunum. Εὔμολπος ſonat *Elegans cantor*. Sunt & in vetuſtis Marmoribus, quum ſileam Hiſtorias, plures *Eumolpi*.

M. MANICIUS] Dominus ſtabulariæ Inſulæ, ſive diverſorii; & forſitam diverſitor ipſe, & ſtabularius, ut conjectura mea eſt, dicoque in Commentis; & tunc fortaſſe *Manicius*, quia Manu ſtrenuus, cujus & facinora adhuc ſpectantur in Satirâ: *Ille tot hoſpitum potionibus liberum urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt*, *ſolvitque clamantis frontem*, *&c.*

BARGATES] Procurator ille ſtabuli eſt, qui ſedandis in eo rixis tempori adfuit opportunus. Profeſſam vocis originationem, quæ adhuc puero mihi in mentem venerat, nimirum quaſi *Gravis catus* ſat proprie diceretur Petronio, & pronus eram, ut *Barcatus*, aut *Barcattes* ſcriberem, nam ſic veteres Lapides exhibent nomen, & alias *Barcathes*, C. & G. ſæpe invicem mutari notum eſt, & Viri docti jampridem obſervarunt. Apte enim *Gravis*, quum pedibus æger, ideoque adlatus lecticâ: *Catus* item quilibet diverſorii præfectus, miniſterve ſcommate haut invenuſto poſſet adpellari, quum ſatis ubique conſtet, Catum animal eſſe furaciſſimum, unde & fures dicuntur Cati non paucis gentibus figuratâ videlicet locutione.

LYCAS] Navigii dominus, Tryphænæ conjux, an & leno? ego ſic cenſeo, ſic jubet & rerum ipſiſſima ſeries. Ita etiam Plautinus Leno *Lycus* dicitur in Pœnulo, hoc eſt, *lupus*. Mire huc facit locus Appulei ex Apologiâ: *Domus ejus tota Lenonia, tota familia contaminata*; *Ipſe propudioſus*, *uxor Lupa*. Meretrices namque Antiquis *Lupa* & vocatæ, & *Lupanar* locus publicus. Recte igitur ſi Scorti apud Valerium noſtrum nomen eſt Epigram, 72. lib. 1.

Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus.

Quæ omnia ſanè præclare congruunt Lycæ Petroniano, ejuſque univerſæ familiæ. Simul & vera Scriptura ediſcitur, nam varia nimis eſt. Sunt ſæpiuſcule & in Marmoribus P. ÆLIUS LUPUS, & P. ÆLIUS LYCUS, tituliqué haut abſimiles.

TRYPHÆNA] Lycæ audit meritiſſima uxor; nam omnium quum foret feminarum formoſiſſima. voluptatis nimirum cauſâ. & plane robuſtæ, huc atque illuc vectabatur à marito. Delicioſa inprimis erat femina, ac voluptuaria, qua propter illi quidem nomen obtigit ſat bene conveniens. Τρυφὴ, deliciæ ſunt, voluptas, ac mollities; ideo & Lucianus ἑταιρ. διαλ. vocabulum id pariter meretrici dedit. Equidem autem haut invitus *Tryphena* ſcriberem, nam ſic haut ſemel in priſcis hodie viſitur monumentis.

ÆSIUS] Unus eſt ex vectoribus, qui nempe tonſorem notavit ſibi in navigio Lycæ Gitonem, & Aſcylton radentem; quod quum poſtea aperiet, occaſionem præbuit tot in navi turbellis. Unde, puto, *Æsius* contendit Bourdelotius, reponendum eſſe ex Etymologico, ubi: Αἴτιος, ὁ τὴν αἰτίαν, τουτέστι, τὴν ἀφορμὴν δούς. *Ætius*, *qui cauſam*, *hoc eſt*, *occaſionem vel anſam præbet*. Aliter nos, nam *Æſius* ille ab raſura eorum auſpicium ſibi fecit, exſecratuſque omen eſt, quod imitarentur naufragorum ultimum votum, quod nomini Αἴτιος convenit plane. Inde ἀστραπαὶ, βρονταὶ, ἀετὸς, ὄρνιθες αἴτιοι, *Fulgura*, *tonitrua*, *aquila*, *aves augurium*, *auſpiciumve facientes*, Græcis Scriptoribus ſunt, uti Budæus obſervat, pueroſque non latet. Ideo & interius ſubdit opportune Eumolpus de re agens eadem: *Nec non eodem futurus navigio*, *Auſpicium mihi feci*: ubi Barthii argutia admodum adridet ſcribentis, *Auſpicium nihili feci*.

LYCURGUS] Dominus villæ eſt, quæ a graſſantibus, puto, Encolpio, & Aſcylto expilata fuit; exinque raptas latrocinio veſtes, & pretioſas manubias in uſus ſuos diu adſervarunt. Alibi hodie ejus mentio non eſt. Ille quippe cap. LXXXIII. memoratus longe diverſus fuit, Satiricique nuſquam exſtitit interlocutor, perſona, aut commilito, uti nos ibidem latiuſcule. Fuit enim Thrax haut dubio Lycurgus ille, qui *hoſpes* audiit apud Antiquos haut ſine honore. Exin & Arbiter *Lycurgum* vocavit toparcham iſtum, qui Hoſpitio Petronianos ſocios liberaliter excepit, & cui eam retu-

Digitized by Google

retulerunt illi gratiam, ſcilicet rapinam.

CORAX] Mercenarius Eumolpi eſt, qui & tonſor; habuit namque proprium tonſorem poeta ille, uti Martialis noſter, ac plures alii. *Κόραξ*, *corvus* eſt, quæ avis edaciſſima; unde Plautus *Corvitare* in Caſinâ verbum conflavit, hoc eſt, inſtar Corvorum tuburcinari, ac ſeſe ingurgitare, quæ omnis miniſterii unica cura eſt, ut ſat Comici teſtantur. Item, *Κόραξ*, *uncinus* eſt, aut *annulus*, quo hoſtium pulſatur; qui & *Manus Extera* dicuntur Lucretio in 1. haut aliter quam bene, nam manuum, quibus & pulſare fores ſolemus, muneri illi funguntur; quod probe & famulo conveniet. Memini equidem multis abhinc annis me apud antiquum Scriptorem offendiſſe, Servitia pari ratione dominorum *Manus ac pedes* indigitari, Unde ſpecies illa proverbii noſtri originem duxit, *Es mis pies i mis manos*, de ſedulo nempe ac induſtrio famulitio uſurpari ſolita.

POLYÆNOS] Idem, qui Encolpius eſt, nomen vero Crotone mutavit (ubi divitem orbum Eumolpum finxerunt) ut nihil ſuorum præteritorum facinorum fraudi mimicæ obſtaret, quominus captatores poſſent irretiri. *Πολύαινος* ſæpe apud Homerum Ulyſſes cognominatur, & interdum pro, *glorioſus*, *multum laudatus*, accipitur; interdum pro, *garrulus*, *nugator*, quod mire convenit Encolpio. Vide autem, quæ infra in Circe dicimus.

CHRYSIS] Ancilla Circes impudicæ eſt, & ipſa impudica. Haut invenuſtulâ formâ fuiſſe præditam, ex eo ſcilicet, quo Encolpium, ſive Polyænon adoritur, licet cognoſcere: *Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas*; pariter namque, quod illa benè nota ſibi foret, ſuperbire videbatur. Huc faciunt longi logi, quos cum eodem Polyæno conſerit c. cxxvi. Merito ergo *χρύσις* adpellata, hoc eſt, aurea; quippe *Ex forma nomen inditum eſt*, ut Plautus loquitur. Ea propter indubium, haut paucas hujuſce nominis antiquas meretrices offendi. Cujuſdam Timocles meminit apud Athenæum L. 13. & Plutarchus alius, quæ amica fuit Demetrii. Sed longum ipſas recenſere. Ratione igitur jam conſentaneum videbitur, ſi fictis etiam meretricibus ſuis id nomen Scriptores indiderint. Sic apud Lucianum eſt Dial. Meretr. apud Terentium in Andriâ, & apud Perſium Sat. 5. In lapideis item monumentis nomen reperitur nonnunquam, pluries vero cognomen.

DORIS] Amica Encolpii eſt, quam nimirum poſthabuit, poſtquam pulcherrimam Circem conſpexit, amavitque. De ipſa enim plus hodie memoriæ non ſupereſt. *Δορίς*, culter eſt ad excoriandum, quod ſignificatum à meretriciis moribus non abhorret. Etiam apud Boiſſardum exſtat ſub ſtemmatis fœminæ ac viri Doridis inſcriptio:

AELIAE. DIVAE. AVG. L. DORIDI. ET. ATIMETO. FECIT. MEROPE.

CIRCE] Matrona nobilis eſt, famâ ob proſtitutum pudorem profligatiſſimâ, formâ autem emendatiſſima, de ipſius tamen toro, dum illum deperit, ſine voluptate ſurrexit Encolpius. Nullo alio profectò nomine magis decenter matronam Arbiter notaret ingenuam, & impudicam. Utroque enim Circe exſtitit inſignis, ut pote quæ diis orta, proſtitit Ææâ in inſula libidini mancipata. Haut aliter quidem Ulyſſem illa pellexit, ac Petroniana Polyænon; tu confer cum ſcena nuptiarum impudicarum Circes cap. cxxvii. Librum 10. Homeri Odyſſeæ, illud vero potiſſimum:

——— *Νῶϊ δ' ἔπειτα*
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήσομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ, καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
——— *Nos vero deinde*
Lectulum meum conſcendamus, ut commixti
In lecto, & amicitiâ confidamus invicem.

Unde perquam opportune Petroniana protulit: *Nec ſine cauſſâ Polyænon Circe amat; ſemper inter hæc nomina fax ſurgit.* Polyænos namque Ulyſſes dictus, ut ſupra oſtendimus. Adde, quod minime vacarit veneficii ſuſpicione noſtra etiam Circe, quod vel famula ejus Proſelenos ſaga peritiſſima teſtatur haut illibenter.

PROSELENOS] Anicula ſaga eſt, Circes famula, quæ Encolpii inertiam inguinum paralyſinque magicis artibus emendare tentavit. Anne ab Arcadia eſt anus oriunda, & ideo dicta *Proſelenos*, hoc eſt, *anteluna ris*? Arcades ſcilicet cum Luna ipſa de antiquitate certaverunt, eademque priores haberi, totis viribus conati ſunt. Idcirco *Προσέληνοι* dicebantur, uti ex Ariſtotele Scholiaſtes Apollonii teſtatur ad illud 4. Argon.

Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε Σεληναίης ὑδέονται
Ζώειν
Arcades, qui & ante Lunam dicebantur
Vivere.

Idem docet Scholiaſtes Ariſtophanis ad Nubes, & Virgilii Servius ad 2. Georg. & Statii Lactantius ad 4. Thebaid. Dixit etiam exſertim Ovidius L. 2. Faſt.

Ante Jovem genitum terras habuiſſe feruntur
Arcades: & Lunâ gens prior illa fuit.

Aliunde verò, non ab Arcadia, jocum vocabuli vetuſtiſſimæ aniculæ ſat Petronius convenienter petivit; ab ipſa, inquam, annoſa vetuſtate, quaſi antiquior Luna anus videretur Acheruntica; quæ hyperbolicæ exaggerationes haut infrequentes ſunt venuſtis Scriptoribus. Referam hic conlationis ergò ſat lepida nonnulla epigrammata. Tale in Lesbiam Valerii noſtri. eſt 39. L. 10.

Conſule te Bruto, quid juras, Lesbia, natam?
Mentiris, nata es, Lesbia, rege Numâ.
Sic quoque mentiris, namque ut tua ſæcula narrant,
Ficta Prometheo diceris eſſe luto.

Si

Digitized by Google

Similiter luſit in anus Plotiæ Epitaphio eodem libro Ep. 67.

Pyrrha filia, Neſtoris noverca,
Quam vidit Niobe puella canam,
Laertes aviam ſenex vocavit,
Nutricem Priamus, ſocrum Thyeſtes,
Jam cornicibus omnibus ſuperſtes,
Hoc tandem ſita prurit in ſepulcro
Calvo Plotia cum Melanthione.

Sic vetus in Priapeis Epigrammatarius: Epigr. XII.

Quadam ſenior Hectoris parente,
Cumaa ſoror, ut puto, Sibylla,
Æqualis tibi, quam domum revertens
Theſeus repperit in rogo jacentem &c.

Et alibi: Epigr. LVII.

Cornix & caries, vetuſque buſtum,
Turba & putrida facta ſaculorum,
Qua forſan potuiſſet eſſe nutrix
Tithoni, Priamique, Neſtoriſque,
Illis ni pueris anus fuiſſet, &c.

Pariter & Græculi Epigrammatiſtæ ſupra fidem omnem vetularum ætatem extulere, quos nunc non exſcribo. Addo tamen in fine reſpectu hocce, Arbitrique noſtri haut ſine memoriâ, Barclaium ſcilicet politiſſimum *Argenidis* fabulæ Scriptorem, ejuſdem Argenidis aniculam nutricem indubie *Seleniſſam* adpellaſſe; adcuratus ille valde artifex fuit nominum perſonarum.

ENDYMION] Puer eſt, cujus præter illam, ENCOLPIUS DE ENDYMIONE PUERO, marginalem inſcriptionem pluribus in editionibus adpictam ad fragmentum c. CXXXII. *Ipſa corporis pulcritudine me ad ſe, &c.* nihil aliud ad nos contigit pervenire. Ibi indicamus ad Circem potius ſpectare fragmenti narratiunculam, ideoque nobis viſum de alio ſolo exulantem inſcriptionem detrudere. Apte vero ſpecioſus puer potuit Endymion nuncupari, reſpectu ſcilicet ad ſomniculoſum adoleſcentem ob pulcritudinem efflictim Lunæ quondam adamatum, pueri quidem ut plurimum ſomniculoſi valde ſunt.

ENOTHEA] Anus eſt ſacerdos Priapi, magaque inſignis, inde *Enthea* adriſit potius Bourdelotio, ἔνθεοι namque & Magi dicuntur. Conveniret item appellatio vetulæ Sacerdoti, & vati, quippe quæ & numine adflari atque concipi ſoleret, quod genuinum vocis ſignificatum: ſed nihil neceſſum mutare; *OEnothea* enim, ſive *Enothea* diphthongo contracto propritim valde adpellaretur bibaciſſima anicula, de qua Arbiter, c. CXXXVI inquit: *Excuſare cœpit moram, quod amica ſe non dimiſiſſet tribus niſi potionibus e lege ſiccatis.* repetitque haut ſemel ſubinde.

PHILUMENE] Matrona illa captatrix eſt, quæ juniori ætate multas ſæpe hereditates formæ lenocinio extorſerat; quum vero jam annis confecta anus, filiorum videlicet petulantiâ antiquum morem perſeverabat extendere. *Φιλυμένη, amabilis* ſonat, quod de illa adoleſcente vere dici poterat. Sic apud Terentium vocatur in Andriâ, & Hecyrâ puella nobilis, honeſtaque facie decora. Item, in litteratis ſaxis nomen id reperitur, etiamque cognomen.

GORGIAS] Captator Eumolpi fuit, ut pluresalii, deluſus. Fragmenticulum tantum ejus nunc illud ſupereſt; *Gorgias paratus erat exſequi;* cujus ſenſus, Paratum illum eſſe ad exſequendum monita Eumolpi, quibus ſumma erat, Quod omnes hæredipetæ, qui in ſcnis teſtamento legata habebant, corpus ſuum in partes conciderent, & adſtante populo conciderent, Nomen quoque in Romanis inſcriptionibus legitur.

ALBUCIA] Ejus hodie memoria in Satirico non extat, meminit autem Fulgentius Præfatione Lib. I. Mythologiarum, videturque innuere, & ſic quoque cenſuere jam olim Viri eruditi, de ipſa noſtrum Arbitrum Carmen amatorium luſiſſe. Eandem quoque cum illa faciunt, quam *Albucillam* Tacitus vocat Lib. 6. Annal. ac refert ſub Tiberio *multorum amoribus famoſam* fuiſſe. Quibus ſane facile ego ſubſcribam, quum eorum commentum nec temporum videatur rationi repugnare, nec multum nomini. Præcipue enim quum *Albucia*, non vero *Albutia* conſtanter in vetuſtis inſcriptionibus exaratum invenerim. Itaque jam coacti non erunt in Tacito deinceps *Albutilla* reponere.

Hactenus de Perſonarum nominbus lubuit argutari, neſcio an alicubi, ubi divinandum nobis fuit, impoſuerimus Theatro; certiori enim pede per avium ſolum & incultum incedere, cuilibet, arbitramur, haut licet. Plura autem de opertaneis hiſce, qui reſcire cupiverit, Manes jubeo conſulat Petronii, quod aliquâ terrarum parte procuratum etiam, à Viro docto cognovi. Equidem adeo curioſus non ſum, nec tanti mihi

——— *Stultus labor eſt ineptiarum.*

Præterea alii ſunt Interlocutores Satirici, quorum reticentur Vocabula: Iiſce autem Nomenclaturis eorum interlocutiones ad oram deſignavimus. ANUS, ATRIENSIS, SERVUS, CONVIVA, MILES, DIVERSITOR, NAUTA, ANCILLA, VILLICUS.

PRÆFATIO,

Quæ præfigitur editioni pariſinæ, anni 1677.

CANDIDO AC BENEVOLO

LECTORI SALUTEM

INTER omnes, quotquot Satyras ſcripſere, Lector benevole, vix quemquam lepidius rem aggreſſum, majorique ſtudio & animi candore pertractaſſe, quam hunc noſtrum Titum Petronium Arbitrum: quidquid etiam ejus hodie ſupereſt, ſerio deprehendo. Hic enim adoleſcens (quem ſeipſe auctor fingit) ſenili in-

ſtructus prudentia; omnium pererrans cubilia, ſcholas atque pulpita, Forum, Curiam, Templa, convivantium triclinia, peregrinantium denique navigia atque itinera, ſpeculator ſagaciſſimus, tandem nobis quid ubivis locorum in grandi orbis theatro obſervaverit, in quas perſonas & exempla inciderit, ea ingenii amœnitate, fide & infucata verborum ſimplicitate refert, ut in ipſummet, ceu primarum partium in hac fabula actorem, omnis redundet invidia, confeſſum nimirum qualis ex mundi contagione evaſerit, quidque pertulerit. Qui cum ſit principalis ſcopus hujus operis, ut ut à paucis obſervatus, quin potius aureum hoc ſcriptum pro neſcio quo purgamento, ipſeque auctor pro maleſano Epicureo, ex cujus ore & calamo nil niſi obſcœna & turbida fluerent, magno errore à præcipuis quibuſdam viris, habitus, age hic prima ſtatio eſto. Deinceps viſuri, *An quid certi indagari poſſit de ætate, qua hic noſter Petronius vixerit; & qua ratione ſit cum fructu legendus.*

Certum eſt auctorem noſtrum eſſe Petronium Arbitrum, ſolum de prænomine, Tituſne an Cajus, & ætate variant Lil. Gregorius Gyraldus Ferrarienſis de Petronii vita: ab Eudemone & Libanio non longe aberat Petronius, Arbiter dictus, & Maſſilienſis à pleriſque exiſtimatus. Quo tempore vixerit, quodve inſtitutum vitæ ſectatus fuerit, haud ſane compertum: in declamationibus tamen verſatum, ex iis, quæ extant, elicimus. Litteratores quidam eum ante Quintilianum floruiſſe ſuſpicantur, ſed Placidus Lactantius illum vult Statio poſteriorem, quod ab eo verſus ſumpſerit, ſuiſque inſeruerit, ut illud,

Primus in orbe Deos fecit timor.

Non alium quam Petronium Arbitrum ſignificari putarim illis Apollinaris hendecaſyllabis,

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Quidam C. Plinii codices, ut & Plutarchus in lib. de diſcr. amic. & adulat. *Titum* vocant: ſic in lib. XXXVII. Nat. hiſt. ſcriptum eſt: *Titus Petronius Conſularis moriturus invidia Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam* CCC. HS. *emptam fregit.* Petronius alius, cujus Tacitus meminit libris XIV. & XV. eſt *Petronius Turpillianus.* Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. XV. Ann. ex Plutarcho. Eum vero non ſub Nerone, ſed ſub Galba periiſſe, certum eſt ex lib. I. Hiſt. Petroniorum familia Equeſtris fuit, meminitque Plinius lib. VI. P. Petronii Equeſtris ordinis & Præfecti Auguſtalis ſub Auguſto ipſo. Ex qua etiam familia fuiſſe veriſimile eſt Petronios, quorum Gennadius Presbyter Maſſilienſis honorifice meminit in libro de Viris illuſtribus; ſed & Flavium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, alioſque, quorum non apud ſcriptores modo, ſed in ipſis lapidibus monumenta reſtant: itemque illum, qui juſſu Caracallæ ante templum Divi Pii occiſus à Spartiano traditur, Sed & jureconſultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii epiſtolæ plures. Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora præceſſiſſe, ex eo etiam intelligitur, quod ejus Terentianus is eſt, quem ſuo tempore Sienen rexiſſe Martialis teſtatur. Is igitur, quiſquis tandem fuit, Petronii ſic meminit, cum de dimetro Jambico claudo agit:

Horatium videmus
Verſus tenoris hujus
Nuſquam locaſſe juges.
At Arbiter diſertus
Libris ſuis frequentat.

C. Sidonius Apollinaris Arvernorum Epiſcopus in Narbone:

Et te Maſſilienſium per hortos.

Ubi illi *Maſſilienſium horti* (ut hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam ſignificare videntur, quam mores, qui ex Plautino proverbio, & Athenæi hiſtoria notati ſunt. In veteri libro Defloratorum, qui fuit Joannis Biturigum Ducis, non uſque adeo vetuſto, Petronii fruſta hanc inſcriptionem habent: *Petronii Arbitri Afranii Satyrici*, quod probare non poſſum. Nam ut quæ de Afranio Quintilianus ſcribit inquinaſſe eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores ſuos faſſum, de hoc quoque Petronio dici poſſe videatur, longe tamen alium ab Afranio fuiſſe certum eſt.

Quod ad Petronium noſtrum pertinet, jure meritoque de ejus ætate dubitavit Lipſius, & Petronium qui fuit *æqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cum animadverteret à Cornelio Tacito in lib. XVI. Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici ſcriptori majore ex parte convenire. Certe ambo & nominibus diſcrepant. Prior dictus eſt *Cajus Petronius*, aut ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, *& inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ arbiter*, quod doctus viros in errorem induxit. ſed *Arbitri* nomen non tulit: poſterior ſeu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus eſt *Petronius Arbiter*, quemadmodum à Fulgentio in lib. II. & III. Mythologiæ vocatur: & nunc ſub *Petronii*, nunc ſub *Arbitri* nomine à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodoſio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & à Sidonio aliiſque laudatur.

Præterea Cajus Petronius, ſi qua Tacito fides, Proconſul Bithyniæ, & mox Conſul extraordinarius fuit, *inter paucos* Neroni Aug. *familiariſſimus*: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deſes, & otio & mollitiis fluens, erudito luxu ac ſcientia voluptatum acceptiſſimus vitioſo Principi. At Petronium Arbitrum cum multi laudent ſcriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magiſtratus eum ullos geſſiſſe, nemo divitem, nemo amicum Imperatoris Neronis fuiſſe, aut juſſu ejus periiſſe, memoriæ prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quædam Petroniana in codice ſcripta ſervat, & his Julii cujuſdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis*

ronis

ronis amicus vocatur, & *Arbiter arbitrio ſuo dictus ipſe* fertur. Sed hoc hexaſtichon ut incultum eſt, corruptum, ac recens, ita nullius apud doctos in hiſtoria auctoritatis.

Denique Cajus Petronius paulo ante mortem coactam *flagitia Principis, ſub nominibus exoletorum feminarumque & novitate cujuſque ſtupri, perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni:* ut Cornelius Tacitus in lib. XVI. Annalium tradit. Quid habent iſta cum Petronii Arbitri opere commune? Caii Petronii famoſus libellus breviſſimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verboſa, vel juſtum potius opus extitit: Libellus Caii Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac ſtupra Domini Neronis, & in eum cœtum admiſſorum atque ad omnem libidinem adſcitorum exoletorum feminarumque nomina, quid quiſque ibi noviſſime feciſſent, quid paſſi eſſent, paucis exponebat. Ficti nihil, omnia vera. Contra Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, proſa oratione variis carminibus miſta, ſub falſis nominibus, tanquam ſub perſona, mores hominum notavit, ac vera ætatis ſuæ vitia carpſit: modo eloquentiam, picturam, Dialecticam, & defeciſſe queritur: modo Trojæ Haloſim verſibus jambicis deſcribit: navigantium etiam rixas, naufragium, fabellamque de matrona Epheſina narrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur verſus de bello Civili fere 300. & eluſi captores. Qui non videt iſta ſingula ac univerſa nihil ad Caii Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia nocteſque pertinere, ſed meram eſſe nudamque ac ſimplicem vitiorum & deſidiæ humanæ reprehenſionem, ſale & mordaci aceto conditam: is plane nec in litteris nec in ulla alia re quidquam videt aut judicat.

Janus Douſa, ut Petri Pithœi conjecturam de ætate Petronii confirmet, ſcribit duas ſententias aut parœmias, videlicet *Non bene olet, qui bene ſemper olet*, & *Ingenioſa gula eſt*, à Martiale & à Petronio ex æquo uſurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor*, Statio in libro III. Thebaïdos cum Petronio communem: ex quibus tamen ſententiis primam Hieronymus in epiſtola ad Demetriadem, poſtremam Fabius Planciades Fulgentius in libro I. Mythologiæ (vere, an falſo neſcio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetuſtiorem fuiſſe, amboſque hæc hemiſtichia Petronio potius, quam Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat & diſertis verbis ait, Arbitrum hemiſtichion ſupra laudatum de origine ſuperſtitionis à Papinio Statio accepiſſe? Idem plane dicendum de verſu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemiſtichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, ſed Petronio; hemiſtichium alterum de ſuperſtitione Fabius Fulgentius non Statio uti facere oportebat, ſed eidem Petronio aſſeruit, propterea quod utrique hæc apud Petronium legerant & legiſſe meminerant; apud Statium & Martialem aut non invenerant, aut ſaltem inveniſſe non recordabantur, nec multum curabant, an ab aliis ſcriptoribus prius quam à Petronio fuiſſent uſurpata. Quare facile & libenter accedo Henrici Valeſii fratris mei ſententiæ, qui Petronium Arbitrum Principatu Neronis multo recentiorem, ac Natione Gallum fuiſſe, atque in Provincia Viennenſi, finibuſque Maſſilienſium Græcorum habitaviſſe credit, adductus hiſce Apollinaris Sidonii verſibus, haut ſatis hactenus examinatis intellectiſque, in carmine XXIII. quod inſcribitur Narbo.

Et te Maſſilienſium per hortos
Graii ceſpitis Arbiter colonum
Helleſpontiaco parem Priapo.

Ita enim emendandum verſum medium frater exiſtimat, cum legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri ſtipitis Arbiter colonum;

Nec dubitat in priſcis Sidonii codicibus ſcriptum fuiſſe *Grai ceſpitis* ſeu *Graji ceſpitis*: quod cum non intelligeretur à legentibus in *ſacri ſtipitis* perperam mutatum ſit. Quæ vulgata lectio haud dubie vitioſa eſt, ac ferri nullo modo poteſt. Quippe ſi *ſacri ſtipitis* nomine Priapum ligneum deſignare voluiſſet Sidonius (ſimulachra enim Priapi cuſtodis hortorum ad eorum oſtia collocari conſueverant) Priapi in hortis Maſſilienſium poſiti *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, ſed cultorem, &c.

Hic virum doctiſſimum Petrum Pithœum admodum miror, qui ſibi *videri* ait, à Sidonio tribus verſibus ſupra laudatis *non tam Arbitri patriam quam mores deſignari*. Maſſilienſium moribus *Plautino proverbio & Athenæi hiſtoria notatis* ſimillimos. Quaſi horti Maſſilienſium mores eorum corruptos, atque degeneres indicare potius apud Sidonium valeant aut debeant, quam Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis, &c. Præterea Petronii ſtilus non Romæ natum, ſed Tranſalpinum hominem ſapit. Quando igitur Petronius Arbiter floruit? quæret aliquis. Equidem exiſtimo eum potius circa Antoninorum Principatum vixiſſe, quam (ut frater meus arbitratur) Gallieni Auguſti æqualem fuiſſe: cum quod elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc eſt, in ſenectutem Imperii Romani, ac velut in fæcem linguæ Latinæ cadere mihi non videtur. Petronium paulo ante Conſtantini Auguſti tempora, certe longe infra Severum colloco. Hoc mihi perſuadet altiſſimum de illo ſilentium in ſcriptis vetuſtiorum Auctorum, Quintiliani, Suetonii, Plinii; Priſciano demum, Diomedi, Victorino & S. Hieronymo memoratus. Nec ſpernendum teſtimonium ipſius auctoris *picturæ ne veſtigium quidem relicuum eſſe* dolentis, cui ego crimini ſeculo Neronis nullum omnino locum reperio, cum ad uſque Commodi Principatum ſtatuas egregio artificio perfectas adhuc extare in Urbe audiam. Optaſſem ſimiliter qui Pithœum ſecuti pro ſua ſententia cauſas adduxiſſe, nec ſolam nominis

Digitized by Google

nis umbram hic nobis reliquiſſe. Mihi quidem quæ D. Valeſius de ſtilo tangit, vix, quæ D. Statilius affert, præſertim de pictura, cum Arbiter idem de Eloquentia atque Poëſi aſſerat, plane tanti non videntur, ut à communi recedam, quin potius pro hac confirmanda facere videntur verba hæc, *Ecce belli civilis ingens opus*, &, *In Aſiam cum à Quæſtore ſtipendio eſſem reductus, Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas. Inaudito more pueri pedes recumbentium unxerunt.* Quæ ſi expendantur, ad antiquitatem auctoris ſpectant: hoc ſolum dico me in toto Satyrico, quantum hodie quidem ejus extat, nihil tale invenire, quod Neronem & ipſius noctes prodat. Ajunt Neronem ſub nomine Trimalchionis tegi: ſed Trimalchio ab Arbitro mitis ſenex, calvus, deformis, ſervus quondam, ex Aſia oriundus, qui Domino tot annos ad delicias fuerit, mercator deinde & conjux Fortunatæ, ambubaiæ quam de mactra ſuſtulit, inducitur; qui, quæſo hæc naturæ ætati, ſtatui, & uxoribus (Poppææ, ac priori) Neronis congruunt? Noctem quidem ſeu nocturnam delectationem habemus in Satyrico unam, ſed cui non præfuit Nero, ſi Nero eſt Trimalchio, nec nocturnus graſſator noctem ambiit, ſed Quartilla juvenes Encolpium & Aſcylton in ſtabulo ultro arceſſit. Hæc rurſus ab ingenio & ratione agendi Neronis longiſſime abſunt.

Accedo nunc ad alterum membrum, *Qua ratione Arbiter cum fructu legendus.* Ubi præ primis eximendus ſcrupulus, qui multos torſit, multos eo redegit, ut in ſola amœnitate, hunc auctorem volvendo, acquieſcerent: nimirum Petronium opinatos ſectæ addictum fuiſſe Epicureæ, negaſſe cum Epicuro providentiam Dei immortalitatem animæ, tum finem, tum ſummum bonum hominis in voluptate, quæ ſenſu percipitur, collocaſſe, adducentes pro ſua ſententia verba Satyrici atque fragmenti.

Primus in Orbe Deos fecit timor.
Ergo vivamus dum licet eſſe bene.
Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit, &c.

Nolo me ego hic immittere, quæ vera Epicuri fuerit mens, inprimis de *voluptate*, cum legam apud Laertium in ejus vita circa finem hæc: Ὁ δ' Ἐπίκουρος καὶ ἀχώριστόν φησι τῆς ἡδονῆς τὴν ἀρετὴν μόνην· τὰ δ' ἄλλα χωρίζεσθαι, οἷον βρωτά. *Epicurus autem ſolam ait virtutem à voluptate ſeparari non poſſe; reliqua vero ſeparari, ut mortalia.* Et paulo poſt: Οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς. *Non licet jucunde, niſi, prudenter atque honeſte vivere.* Breviter ſolum repono, ad primum ceu fulcrum reliquorum, allegatum nimirum contra Providentiam epigramma: *Primus in orbe Deos, &c.* Potius perlecto toto carmine Arbitrum dicendum, ſuperſtitionem & multitudinem Deorum pro acumine ingenii ſui excogitare, quam Superos negare rerum humanarum curam gerere: ſuadet id ultimus verſus:

Jam ſibi quiſque Deos avido certamine fecit.

Mireque conſonant hæc verba. *Noſtra regio tam præſentibus plena eſt numinibus, ut facilius poſſis deum quam hominem invenire. Ecce duos aureos pono, unde poſſitis & deos & anſeres emere.* Contra immortalitatem animæ nihil objicientibus Satyricon ſuppeditat, trahunt huc verba Taciti: *Audiebatque (moriturus) referentes, nihil de immortalitate animæ & ſapientium placitis, ſed levia carmina & faciles verſus.* Qui nihil aliud probant, quam quid Petronius (ſive ille noſtri operis auctor, ſive alius) tunc egerit, non quid revera ſenſerit de voluptate: O miſerandam jucunditatem quæ tot amaritudines & perpetuas pœnas, eaſque in dies, ſæviores ſecum trahit! jam juventus ludens loris cæditur, jam amaſium inquirens diſpoliatur, eundem infeliciſſimum prædicat, ipſe ad ſuſpendii neceſſitatem redigitur, Tryphænam ſuam damnatam mulierem, & in toto navigio ſolam verberandam clara liberaque voce pronuntiat, hoccine voluptatis præmium, *Epicurei* ſummi boni, in quo ii vivere & mori cupiant? Vix mihi perſuadeo, ullum tam dementem inter mortales unquam extitiſſe, qui in momentanea corporis voluptate finem hominis collocavit. In talibus igitur auctoris fictio agnoſcenda, cum ſub ſcemate his omnia agantur, Epos ſi excipias belli civilis, Haloſin Trojæ, & ſi quæ hujuſmodi, ac ſententioſa per totum ſcriptum ſparſa, quæ quo ſpectent, continuo liquet, in aliis mimum componit: nunc ex perſona ficto ſemper gaudens nomine, nunc ex utroque, ut quo collineet, talem in circumſtantiis, non perinde obvium ſit. Laudat quoque Epicurum ſomnia condemnantem, non ceu magiſtrum & ex animi ſui ſententia, ſed argumento interviens, quemadmodum ſæpiſſime etiam Seneca eundem Epicurum pro ſuis placitis ſtabiliendis adducit, cui tamen de cætero non adhæſit. Ut vero uno quaſi ictu cadat Epicureiſmi objectio, & lector ab hac frivola opinione minime præoccupetur, ecce verba Satyrici noſtri pro Deorum providentia. *Ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti excuſſiſſes indicium. Deos immortales curam humanarum rerum agere, puto intellexiſti.*

Rerum humanarum divinarumque poteſtas
Fors cui nulla placet nimium ſecura poteſtas,
Quare age Fors, muta pacatum in prælia vultum,
Romanoſque cite, ac noſtris da funera regnis.

Hæc Pluto ſeu Dis pater de caſtiganda luxuria Romanorum ad Fortunam, quam Epicurus plane non admittit, ut vel ex hoc uno appareat, Arbitrum ab Epicuri dogmate alieniſſimum fuiſſe. Cæſar ad Jovem.

Juppiter omnipotens, & tu Saturnia tellus
Armis læta meis —— Teſtor ——
Hac ubi perſonuit de cœlo Delphicus ales
Omnia læta dedit, &c.

Pro immortalitate animæ Fortuna ad Ditem.

Pande age terrarum ſitientia regna tuarum.
Atque animas arceſſe novas: vix navita Porthmeus
Sufficiet ſimulacbra virum traducere cymba,
Claſſe opus eſt.

Pro

Digitized by Google

Pro fine & ſumma hominis felicitate in actione conſiſtere virtutes, invicto argumento ex contrario ſenſu, ex ore ipſius Encolpii, (qui ibi Polyænos audit) ſeu auctoris: *Dii, deæque, quam male eſt extra legem viventibus! quidquid meruerunt ſemper exſpectant*; ut ſileam hæc: *O maxima rerum pietas, &c.*

Habes, mi Lector, metam operis & cynoſuram lectionis. Supereſt modo, ut paucis evolvam, quid cætera præter principalem hunc ſcopum in Satyrico tractetur, occaſione nempe perſonarum & locorum, in quæ Encolpius incidit. Primum itaque in hiſce fragmentis (nam maximam partem deſideramus) enormem morum proluviem Severus Arbiter noſter proſcripturus, quomodo de eo loquitur Puteanus loco paulo ante allegato, in bonarum artium profeſſores, ipſoſque adeo parentes ob pravam educationem, & inſtitutionem invehitur. Mox procuratorum forenſium & advocatorum calumnias, Judicumque juſtitiam taxat. Tum in ſacerdotum infandas libidines atque hypocriſin invectus, tranſitum ad luxum conviviorum facit, quem ſub Trimalchionis nomine ac lautitiis prolixe perſtringit. Hinc de ſcelerata pædagogorum nequitia & Philoſophorum hypochriſi parentes atque amicos ſerio monet: accuſat literatorum, & artificum ſocordiam: reprehendit publicarum balnearum turpitudinem. Poſtmodum maritorum & negotiatorum quorundam ſive fortunam, ſive ingenium tangens, acerrime in levitatem feminarum animadvertit, quam facile adamant, & peregrinos quidem juvenes ultro ambiant. Porro in impoſturas ac fraudes exulum & natale ſolum vertentium, quibus hoſpites ſuos & creditores, dum amplos ſibi cenſus jactitant, circumſcribunt, ſtylum exacuit. Inſaniam denique teſtatorum & captatorum, nefariis conditionibus ſibi invicem inſidiantium, notat. Et hæc tantum reliqua ſunt hujus Satyrici capita: cætera injuria temporum nobis invidit. Hicque quod interpretes monent, meminiſſe juvabit, Epiſt. ad Rom. cap. 1. & 13. tum ad Galat. 5. & Ep 1. ad Cor. 6. quibus locis Apoſtolus de flagitiis Romanorum & Græcorum agit, non melius, quam perlecto hoc Satyrico, intelligi poſſe.

Supereſt, ut *quid hac in editione præſtitum* ediſſeram: Satyricon damus vetus, ſimul & fragmentum ejuſdem. Deinde P. Petronii Rhetoris declamationem & Petroni Grammatici fragmenta adjungimus. Poſtea plerumque tum Petronii nomine inſignitorum, tum aliorum, quos recenſere labor foret inutilis ac plane fruſtraneus, ſubjicimus Epigrammata, Sulpiciæ Satyricon carmen, Joannes Bourdelotii notas criticas, quæ ad Petronii Satyricon intelligendum maximæ erunt utilitati, ac pariter ipſiuſmet Petronii gloſſarium (quo nil lucidius) aptiſſimum ad verba Latino ſermoni penitus ignota, græcumque potius redolentia, quod non mediocre afferet commodum, explananda perſcrutandaque: omiſſis denique variorum Interpretum commentariis, tranſvolamus ad Priapeia ſeu diverſorum Poëtarum in Priapum luſus, cui ſuccedunt veterum Poëtarum Errones Venerei, Pervigilium Veneris, Floridi de Qualitate vitæ, Epigramma Valerii Æditui, Auſonii Cento nuptialis, Cupido cruci affixus, Ejuſdem Roſæ, Priapiſmus cum Ecloga Tobiæ Gutberleth. Hæc ſatis ſint, & priuſquam te, mi Lector, deſeram, unum moneo, nimirum ſupplenda ſuppleas benignus, omniaque legitime ac honeſto fine legas. Quibus ſic indicatis, vale, & ſtudiis noſtris fave.

PRÆFATIO,

Quam ſub Typographi nomine præmiſerunt huic fragmento, qui id primum Patavii edidere.

Marinus Statileus Tragurienſis, vir diligens, & eruditus, cum olim poſt abſolutum juriſprudentiæ ſtudium, Patavio reverſus in patriam, offendiſſet in Bibliotheca Nicolai Cippici amici omnibus officiis conjuncti ſibi, antiquum volumen, in eoque, una cum carminibus Horatii vulgaris exempli, Satyricon Petronii Arbitri; in quo præter ea, quæ de operis hujus auctore circumferuntur, plurima notaſſet nova, neque in impreſſis legi ſolita, deliberare apud ſe cœpit de ſcripto publicæ literatorum delectationi non invidendo, cum præter antiquitatem codicis, ad pretium inventi conferre plurimum videretur, quod liber Hectori quondam Cippico poſſeſſus putabatur, hujus Nicolai abavo, viro longe doctiſſimo, magnæque inter ſuos auctoritatis, & famæ, quemque tradunt literis & optimarum artium gloria proximum floruiſſe *Coriolano Cippico*, conſobrino ſuo ſcriptori elegantis hiſtoriæ de bello Aſiatico, quod Veneti cum Mahomete Secundo Turcarum Principe geſſere Petri Mocenici ductu; cujus quidem ſcriptoris honorifica mentio extat apud Palladium Fuſcum in opuſculo De ſitu oræ Illyrici, & apud M. Ant. Sabellicum De Antiquæ linguæ reparatione: cumque idcirco ſatis cauſæ habere ſe crederet. ne, quod invenerat contemnendum putaret, cum doctioribus quibuſque ſuum conſilium, primo in patria, deinde Venetiis, ac Patavii communicavit; ſed inprimis cum *Johanne Rhodio* profundæ eruditionis, & ſolidi judicii viro. Et quia res viſa omnibus eſt magni inprimis momenti, propter ſingulare auctoris de puritate, & elegantia linguæ Latinæ meritum, cujus germanum hunc partum ut crederet, multis, atque indubiis argumentis adducebatur: deſtinavit commodiori meditationi curam vulgandi ſcripti, & caſtigationibus illuſtrandi; ſed quoniam ſuum propoſitum aliis occupationibus diſtentus exequi differebat, cruciabatque ea mora multorum doctorum hominum commotos exſpectatione animos, Venetus ad Summum Pontificem Orator ſuum ei rei ſtudium, auctoritatemque commodavit: quamvis enim graviſſimis urgeatur negotiis, intentaque, & aſſidua mentis agitatione opus habeat, &

Digitized by Google

ut ſuo ampliſſimo muneri, ea, quam omnes in eo admirantur, prudentia, conſilio, dexteritate reſpondeat, ſtudia tamen optimarum artium, pulcherrimum ſapienti viro moleſtis a curis laxamentum exiſtimat: utque eſt amantiſſimus literarum, reique literariæ promovendæ maxime cupidus, egit cum Statilco vehementer, ut ſaltem exemplum ejus partis libri, qua Petronius hic Tragurienſis ab exemplaribus vulgatis diverſus eſt. Romam ad ſe mitteret, quod non tarde, nec operoſe obtinuit. Itaque tanti Legati beneficio doctiſſimi cujuſque in urbe cenſuræ ſubjectus liber, opinionem ſui, quam è Dalmatia, Venetiiſque ac Patavio attulerat, facile retinere eſt viſus. Primo, quia antiquitas ſcripturæ ducentorum amplius annorum (quam illi nemo non tribuit omni illum ſuſpicione ſuppoſitionis liberat, quod eo ſeculo non adhuc adeo ſubtiliter ſaperent ſermonis Romani lautitiæ, ut hujus auctoris non alia re quam elegantia commendati, famam anxie ac laborioſe aſſuere voluerint lucubrationibus ſuis eruditi viri: Deinde, quod lacunæ pleræque, & hiatus, quibus laborant vulgati codices, egregie per hæc ſcripta explentur, & complanantur, & ſicubi in ipſis lacunis verba aliqua pauca, nec integræ ſententiæ extant, hoc ſupplemento ſuis locis aptata, & ſuo ſenſui reſtituta leguntur, idemque accidit de narratione caſus infelicis illius vaſorum artificis quam à Johanne Sariſberienſi accepimus Petronianam eſſe: cujuſmodi etiam eſt eodem auctore porcus Trimalcionis aliis animalibus, atque eſcis gravidus qui in hoc fragmento lepidiſſime deſcribitur. Accedit res omnium graviſſima. ſtilus non abhorrens à Petronii charactere: Verum quia hoc ipſum nequaquam perpetuum eſt, nec paucæ dictiones occurrunt inſolentes Romanis auribus, ac ſententiæ etiam quædam non uſquequaque Petroniani ſaporis, non nemo eſt qui dubitat, ne id accidat ſcripturæ vitio non ex omni parte germanæ: aliis librariorum culpa eſſe videtur, qui exſcribendo alia ex aliis exemplaria errores erroribus accumularint, notaſque fortaſſe in margine librorum inventas auctoris verbia immiſcuerint. Nobis rem in medio ponere conſilium eſt, & judicio legentium integram relinquere: itaque fragmentum ipſum Statilei ejus inventoris manu diligenter à ſuo veteri exemplari deſcriptum, nudum, & quale ab eodem impetratum accepimus, correctis dumtaxat nonnullis gravioribus orthographiæ mendis, publici juris facere decrevimus; quo materia præbeatur decoris ingeniis, & hujuſmodi linguæ Latinæ munditiarum intelligentibus, in hoc ſe pulvere exercendi, ſcriptoremque omnium lepidiſſimum hac etiam ſui parte à temporis injuriis vindicandi. Accipe igitur, humaniſſime Lector, hunc noſtrum, qualiſcunque eſt, laborem, & conatum promovendi pro virili parte Latinas literas boni conſule; operiſque elegantiſſimi integritati, quantum licuit, conſultum eſſe pro tuo erga bonas artes ſtudio gratulare.

Sereniſſimo Principi

LUDOVICO BORBONIO,

PRINCIPI CONDÆO, &c.

Sereniſſime Princeps,

Cum fragmentum Petronii Arbitri ſuperioribus annis apud Tragurium Dalmatiæ civitatem repertum, acceptaque Patavii publicâ luce Pariſios advectum Studia doctorum virorum in partes non leviter diſtraxiſſet, aliis illud ſcriptum pro legitimo & genuino ſui auctoris fœtu agnoſcentibus, aliis adulterinum & ſuppoſititium quovis pignore eſſe certantibus; accidit illi perhonorifice, ut nequaquam indigna res videretur, quæ tuum, Princeps Sereniſſime, aſpectum ſubiret, tuumque judicium experiretur: ſumma namque humanitate (ut rumor eſt) codicem Patavio allatum in tuam Bibliothecam admiſiſti, & ad graviſſimarum curarum, quæ cœleſtem mentem tuam aſſidue intentam & exercitam habent, laxamentum, lectionem & cognitionem ejus adhibere non ſemel dignatus es. Ne autem temere de illius ſtatu pronuntiares, viros doctrinâ & eruditione præſtantes in conſilium advocaſti, qui propoſitis in utramque partem rationibus & argumentis hanc literariam cauſam coram te diligenter ac ſerio diſceptarent. Huic ego rumori, ſummo cum plauſu atque approbatione doctiſſimi cujuſque excepto, quin fidem haberem, minime, Princeps Sereniſſime, dubitavi: veniebat enim in mentem divini ingenii tui, cujus immenſo captu non ſolum adminiſtrandæ Reip. & rei Militaris exercendæ, & copiarum ducendarum rationes, quas Viris tui faſtigii convenientes etiam vulgus putat, ſed etiam hæc amœniora Muſarum ſtudia complecteris, & inter cæteras regias artes recenſendas exiſtimas. Nec injuria; earum namque beneficium eſt ne animus humanus, ferendo ſeriarum cogitationum continenter oneri impar, ad otia ignava reſpiciat, ſed conſultius ad vires reficiendas in curarum varietate, quam in ſupino torpore, momentum poſitum eſſe ducat. Cum autem ea diſceptatio manca quodammodo videri poſſit ob nondum inſpectum a viris doctis codicem manuſcriptum, quo fragmentum continebatur, à quo præcipue petendæ erant neceſſariæ ad inſtruendum judicium conjecturæ, nec multum temporis interceſſiſſet, ut is codex annitentibus ſummis viris Antonio Grimano Veneto ad Pont. Max. Legato, & Antonio Priolo Dalmatiæ Præfecto Romam mitteretur, & publice viſendus & examinandus proponeretur, eſſentque mihi ſub prælo omnes hujus Auctoris reliquiæ, cum notis & commentariis paulo quam alias editi inſtructiores, ornatioreſque: mearum partium eſſe putavi, codicem ipſum Tragurio allatum, ſicut eſt mendoſum & a veterum librariorum impe-

Digitized by Google

imperitiâ male mulctatum meis typis publice legendum proponere, unaque novam Marini Statilii ejus domini Apologiam, quo haberent literarum ſtudioſi collectum in unum veluti corpus totum hujus cauſæ conſpectum; & quid cuique de ea pronuntiandum eſſet, facilius apud ſe quiſque ſtatuere poſſet. Et quoniam te, Sereniſſime Princeps, arbitro & quaſi conſilii Præſide quæſtio hæc verbis exerceri cœpta eſt, abſurdum prorſus & à judiciorum conſuetudine alienum fuerit, ſi eundem te cæteræ quoque ejuſdem judicii partes, quæ ſcripto conſignatæ ſunt, diſceptatorem non haberent. Prodit itaque liber tuo potiſſimum inſcriptus nomine, tuæque ſummæ dignitatis ſplendore conſpicuus, quo illum frui & in luce fulgentiſſima literarum glorioſum incedere, quæ tua humanitas eſt, & in literas & bonas artes ſtudium, facile patiere Sereniſſime Princeps, minime detrectaturum fortunam, quam huic cauſæ graviſſimus judicii tui calculus eſſe volet.

Sereniſſimæ tuæ celſitudinis Devotiſſimus

J. BLAEU.

D. D. GULIELMO & PETRO FRATRIBUS BLAEU JOANNES LUCIUS Salutem.

Cum præteritis hiſce annis allatum eſſet in Urbem fragmentum T. Petronii Arbitri, integram cœnæ Trimalchionis fabulam continens, quæ trunca, & mutila hactenus legebatur, exſcriptum à vetuſto codice Traguriensi Bibliothecæ Cippicorum, in quo plurima alia Petroniani Satyrici cum jam editis congruentia deſcripta ſunt: cumque res viſa eſſet eruditorum oculis, & cognitione non indigna, exemplum ejus ad vos, viri Clariſſimi, ut perveniret conatus ſum, quorum opera publicam lucem acciperet; ſed intervenit caſus, ut alio, quam quo erat deſtinatus, litterarum mearum faſciculus abiret, qui tamen poſt varios errores incidit commodum in manus (ut audio) Viri ſummæ dignitatis, ſummæque doctrinæ apud Pariſios, ejusque cura doctorum hominum judiciis commiſſa eſt: nata extemplo nobilis inter ejus Lectores controverſia, germanusne parentis, quem præferebat, fœtus, an ſpurius & ſuppoſititius videretur. Et quando codex antiquus, quem dixi, nuſquam comparebat, nullique ſatis idonei teſtes proferebantur, qui ſcripturam vidiſſent, deque ea judicare poſſent, ſi qui ejus cauſæ favebant (quos quidem plurimos, & fere doctiſſimum quemque fuiſſe accepi) non niſi cunctanter & timide tanta de re pronunciare viſi ſunt. Quamvis autem ipſe hunc codicem, cum eſſem Tragurii, ſæpe inſpexiſſem, ac perlegiſſem, & cum exemplo typis veſtris impreſſo, quod apud me eſt, contuliſſem, & utriusque locos, tum congruentes, tum diſcrepantes in margine ejuſdem editi adnotaſſem, vobisque, dum in Urbe eratis, oſtendiſſem, ætatemque manuſcripti ſaltem ducentorum annorum productiorem eſſe indicaſſem: tamen teſtimonium hac de re meum, nec apud me ipſum tanti feci, nec in aliorum animis tanto in pretio futurum judicavi, ut prolato ipſo codice, & in loco celebri palam inſpecto, ad fidem ejus antiquitatis aſſerendam opus non eſſet. Eoque magis, quod idem fragmentum Patavii interim editum eſt, nequaquam ſatis accurate, & dimiſſa paſſim ejus exemplaria & ſtudia & ſtilum hominum eruditorum excivere in utramque controverſiæ partem prolixe diſputandi. Itaque & ipſe, quantum in me fuit, & plerique alii, quibus abſterſa à Provinciæ noſtræ nomine hac tam fœda macula opus erat, ſumma ope contendimus, ne Marinus Statilius codicis poſſeſſor in ſuo propoſito hujus ſcripti occulte habendi perſeveraret, ſed Romæ conſpici, & judicari pateretur: donec ſummorum virorum interventu *Antonii Proli Dalmatiæ Præſidis, & Antonii Grimani Veneti apud Urbem Legati* confecta res eſt, eoque facultas ſumma fuit codicis per otium legendi, & pertractandi; agnitaque eſt ab amicis meis in hoc codice cum Amſtelodamenſi, quam dixi, collatio; & ſicubi ab illo diſcrepabat, aut cum illo congruebat adnotatio ductis lineis, & appoſitis numeris paginarum deſignata; ſimul autem totum ſcriptum deſcribi commode potuit: quod quidem ut fieret, curatum diligenter eſt, ſummo adhibito ſtudio, ut editio ejus prodire poſſet quam fideliſſima, una cum adnotationibus marginalibus eadem manu, qua contextus exaratus eſt, appoſitis (aliæ vero quæ recentiores viſæ ſunt conſulto omiſſæ fuerunt) Item cum ſuis mendis quantumvis enormibus, & manifeſtis: nam non ſolom corruptæ plurimæ voces, ſed etiam peccata Orthographiæ in diphthongis tum in omittendis, tum perperam collocandis, in litteris majuſculis non adhibendis, in negligendis interpunctionibus, & ſi quæ alia vitioſam ſcriptionem faciunt, intacta relicta ſunt. Qua quidem in re diverſum conſilium meum fuit ab editoris Patavini diligentia, quæ nequaquam (ut mea fert opinio) ſatis opportune, & ſine dubio multo quam opus erat remiſſius in adornanda ejus correctione verſata eſt. Hoc itaque exemplum ut quam exactiſſime typis veſtris expreſſum appareat, magni intereſt propoſito hujus editionis, & rationibus cauſæ à Statilio ſuſceptæ: cujus defenſionem ad vos mitto una cum hoc exemplo imprimendam. Eruditis autem doctorum virorum laboribus, ſi quis hac de re ſcribere præterea volet, alia editione opus erit, vel ſi placet hac ipſa uti poterit: Ita tamen, ut quæ quis de ſuo his ſcriptionibus adjicienda putaverit, omnino ſeparatim adjiciat, quo ipſæ integræ & propria cum ſpecie viſendæ, & judicandæ legentiom oculis ſubjiciantur.

Romæ die decimaquarta Novembris anno Domini M DC LXVIII.

JO. CAII TILEBOMENI,

DE TRAGURIENSI FRAGMENTO

PETRONII

Judicium ad Typographum.

DI boni! vir amiciſſime, quam delinitum is apte, quam bene permulſum animos eorum, quibus adhuc cordi ſunt Romanæ Muſæ venuſtiores; terſa de more, quam paras, editione novorum-veterum quantivis pretii, Fragmentorum Petronii, quæ Tragurii reperta ſunt, nuper in rara & ad invidiam uſque felici librorum inibi ſuppellectile Cippicorum illuſtrium. Quid enim felicem non appellem illam, quæ talem, ut ita dicam, aſpergit aquam indies deficientibus ac ſenſim pereuntibus literis amœnioribus: unde vires ipſæ nonnullas valeant reſumere? Nec poteras certè, Vir optime, quidquam jucundius, vel gratius adurnare ſapientibus ac patricii guſtus hominibus, quam reticentia ſepultam hucuſque ſecretioris Hiſtoriæ portiunculam illam, in apricum proferre: & ſpurcæ Neronis aulæ flagitia, quæ, ſub exoletorum fœminarumque perſonis, perurbane in ſcenam traduxit ac una perſtrinxit Petronius, omnium oculis & odio ſubjicere. Ubi ſubit abominari maxime facinus indignum prorſus illorum hominum, qui deſideratiſſimi jure merito Satirici Caii Petronii, Arbitri inquam, illius ſui nequitiarum Principis, integrum corpus celant ac poſteris invident. Macte igitur hac nova virtute, Vir ornatiſſime, pergeque tuis alacriter typis beare hanc ipſam, quam per amicos illuſtres fauſtis avibus ex Italia es nactus, mellitiſſimam partem Comœdiæ hujus (ita vocat hoc opus Policraticus Joannis Sarisberienſis, cui æque ac Ciceroni Terentius, familiaris fuiſſe videtur Petronius.) Nec vero, an illa ſit perlepidi, ut erat prorſus, ingenii Arbitri noſtri genuina proles, ullus dubito: cum id ſatis ſuperque conficiant & probent, tum conſtans ac nihil turbata narrationis ſeries ejuſce literariæ auctionis, cujus interventu, cupientiſſimo ſane, vulgatorum jampridem Petronii Fragmentorum hiatus & lacunas expleri: peregrina, quæ irrepſerant, verba, migrare: contraque propria in eorum locum redire, ac poſtliminii quaſi jure, plane mireris revertere: Tum etiam ſuavit, ac nulli cum illa communis, nitor & concinnitas orationis: ut alia prætercam argumenta, non minoris addicenda. Sed objiciet quis forte, multa notari in illa, quæ vix audiant Latine: multas voces inſolitas ac ita obſcuras, ut vel ipſi Oedipo negotium faceſſerent; adeo ut tam purum, tam nitidum tamque politum Scriptorem minus redoleant. Cedam equidem: ſed ille quoque concedat neceſſe eſt, (ſi quid illi ſaporis ac ſolertiæ bonis in literis) Petroniani ſermonis leporem, gratiam atque venuſtatem, hæc inter micare, & ut ſtellas inter Luna minores, clarius refulgere, ut iſthæc proinde aut male-nitenti, vel deficienti αὐτογράφῳ, aut amanuenſi non ſatis perito imputari debeant. Neque mehercule hæc impudens dico; cum noverim probe, id infortunii genus accidiſſe huic ipſi Petronio, cum primum Venetiis anno milleſimo undequingenteſimo, prælo commiſſum eſt, atque publicatum Satiricum illius

——— lacerum crudeliter ora,
Ora manuſque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares.

Verum enim vero bono politiorum literarum Fato, tempore ex illo pæne nullus, cui paulo blandius arriſerint ipſæ Muſæ, non anniſus eſt ei ferre ſuppetias ac medicinam facere; imprimiſque Hermanus Buſchius, inde Johannes Alexander Braſſicanus: ac ita deinceps, ordine Commentationis cujuſque, Joannes Auratus: Henricus Memmius: Alphonſus Delbenius: Claudius Puteanus: Joannes Sambucus, Pannonius ille doctiſſimus, qui MS. Codicis longè amplioris meliorisque, quam qui tum editi erant, opera, Petronium in multis perfectiorem, & paginis etiam ſolidis auctiorem reddidit Antverpiæ centum abhinc anuis minus uno: Joannes Tornæſius, qui ſuam editionem Lugduni, paulo poſt inſtruxit, ſane præſtabilem: Henricus Stephanus: Petrus Daniel, qui, ſub Pierii Aureliani nomine, eruditiſſimas ſuas in Petronium Notas in vulgus exire, ſi vixiſſet, conſtituerat: Pithœus uterque: Mamertus Patiſſonius, qui, præter varietatem Lectionum, quas elegantibus quidem formis, cum ipſo Petronio Lutetiæ chartis illevit perpulchris anno M. D. LXXVII. Aliam inſuper tam magis nitentem, quam eſſe poteſt, locupletioremque Authoria illius editionem perfecit ibidem, annos poſt decem. Joannes Paſſeratius, cujus Exemplar & id ſuffertum manu propria lectionibus variis notiſque innumeris: quin & felicibus conjecturis ditatum ac illuſtratum aſſervat Pariſiis I. Jacobua Mentelius, Vir Nobilis. Michael Gaſpar Lundorpius, qui ὁμολογούμενα de Petronio præclara collegit, falſo Erhardi nomine alias edita. Germanus Coladonius; Janus Douſa Pater, in quo perfecta ſemper eruditio certavit cum ingenii pulchritudine: quique inter cætera de Petronio Arbitro, hoc etiam eſt promeritus, ut inſignia duo loca ipſius: alterum de ductili vitro, alterum de cœna Trimalcionis, quæ ſibi quondam aſſumpſerat Joannes ille Sarisberienſis, in Satirici ordinem authoris ejuſdem, primus ipſe redegerit. Petrus Guirandus: Joannes Ricardus. Gulielmus Dupeyratius: Claudius Binetus: Janus Douſa, Filius: Conradus Rittershuſius: Jacobut Bongarſius: Joannes à Wouweren, & ille quid utique non præſtitit? quos pluteos non excuſſit, ut Petronium nova luce ſuffunderet? Gaſper Scioppius: Geurgius Erhardus: Joſephus Antonius Gonſalius à Salas, qui ſuis in Petronium Commentis, iiſque ſelectis Juppiter! & amuſſitatis exacte, curavit ad Sirenem Latinam ſeu puriſſimarum vocum illius quaſi Promptuarium, nulli ni fallor, qui Romane loquen-

quendi amat veneres, non valde gratum, ac propemodum neceſſarium. Joannes Burdelotius: qui Commentario, illoque brevi ac mire diſerto atque accurato, eundem enucleavit. Renatus Morellus Joannes Petrus Lotichius, qui Notis ad Petronii verba *ἰατροφυσικὰ ζητήματα* præmiſit, curioſa omni doctrina referta, atque ad miraculum erudita: Thomas de Judicibus: aliique adeo ſunt multi, ut enumerando vix ſuſtineas. Qui omnes invicem fecêre Animadverſionibus & Collectaneis, Caſtigationibus & Schediaſmatis, Racemationibus & Scholiis, Obſervationibus & Symbolis, Excurſibus, & Conjectaneis, Notulis, Diſſertationibus ac Spicilegiis: ut, quem quondam turpi ubique ſcatentem ſtribiligine, mutilum, dederat vetus editio, Venetiis: vel ex ipſa poſtmodum Calderiana, Pariſiis: emaculatum nunc tandem, ac tantum non reſtitutum feliciter habeamus. Quod certe cum tuo, Vir eximie, novo hocce Fragmento, quod e vetuſtiſſimo (ne quid fraudis in eo ſubeſſe quis putet) ſimul & integerrimo Mureti Codice Manuſcripto, cujus meminit Petrus Daniel in Notis, deſcribi fortean ſibi olim curaverat Venetiis, dum Doctis quibuſque percharus Juvenis bic commoraretur Muretus, Hector Cepio ſeu Cipicus, civis Tragurianus, vir apud ſuos magnificus, & optimarum artium gloria laudatiſſimus: ſimiliter actum iri, mihi facile perſuadeo. ſtatim atque ſecundo artis tuæ munere dimiſeris, publicaveris, illuſque ſalutem *τῶν ἰατρῶν χαριέντων* adpoſite commendaveris. Sed interim, Vale.

JOHANNI CAPELLANO

Illuſtri viro, & Chriſtianiſſimi Regis Conſiliario,

JOH. CHRISTOPHORUS WAGENSEIL

Salutem & obſervantiam dico.

SI fatendum, quod res eſt: oritur utique frequenter amicitia ex occulto quodam animi impetu, & intus latente inexplicabili cauſa. Neque enim alio referre poſſum ſummam benevolentiam, qua me hominem peregrinum & ignotum, necdum ullius in ſtudiis nominis, omnium omnino meritorum expertem, atque adeo à nemine commendatum, ubi primum inter cultores tuos admitti popoſci, ilico complexus es, quamque mirifico in me ſtudio perpetuo comprobaſti. Nempe patuere mihi aſſidue ædes tuæ: licuit è tuis dictis, factis, ac inſtitutis ſanctioris Philoſophiæ monita haurire, & ea ediſcere, ad quæ ſi non admiſſus fuiſſem, non erat operæ pretium ad excolendum ingenium meum, noſcendoſque hominum mores totam fere Europam luſtraviſſe. Enimvero uti hæc beneficia tanti, quanti bonam mentem æſtimo: ita teſtimonium ac judicium tuum, quo ipſius OPTIMI MAXIMI REGIS Numen, Majeſtatem, divinamque liberalitatem mihi propitiaſti, nec ullis verbis exprimere valeo, ac ne ſatis quidem mente concipere. Cui tantæ benignitati tuæ quando aliam referre gratiam nequeo, ejus me tota vita memorem futurum polliceor. Has ergo litteras confeſſoriæ tabellæ, ac velut pignoris loco, te habere quæſo. & ſimul æqui bonique conſulere munus, quod adjunxi. Etſi enim quæ de meo contuli, levia & non ſatis digna ſunt in cujusquam manus, nedum in tuum conſpectum venire, quippe quæ petaſatus in ipſo Hiſpanicæ peregrinationibus procinctu, multas inter occupationes celeriter effudi: quia tamen Summi Viri HADRIANI VALESII inſignem Diſſertationem elicuerunt, ideo quam à ſe non habent, auctoritatem & lucem ab ea mutuantur, & cum tibi, tum Reipublicæ litterariæ nonnihil ſe iſto nomine commendabunt. Nam ſine illa fuiſſet, meæ profecto nugæ, ad amicum majori fiducia quam cura privatim ſcriptæ, nunquam prodiiſſent in publicum. Valeſianum autem acre de novo Petronii fragmento judicium ex Hiſpania reverſus ſupprimere diutius ſine flagitio non potui. Tam perſpicue enim (audacter dico) omnem errorem nobis diſſolvit,

Ut contra ſi quis ſentiat, nil ſentiat. Vale Illuſtris Vir. Data Luteciæ VI. Id. Januarii A. M. DC. LXVI.

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII

DE

CENA TRIMALCIONIS

nuper ſub Petronii nomine vulgata

AD

CHRISTOPH. ARNOLDUM V.C.

DISSERTATIO.

CHRISTOPHORO ARNOLDO

V. C.

JOH. CHRISTOPH. WAGENSEIL

Salutem dico.

ANTE hoc biennium cum Romæ commorarer, convenit me aliquando eruditus vir, qui nunc fato functus eſt, *Abrahamus Ecchellenſis*: cumque vario ſermone inter cetera de Italorum recèns editis, ac poſtmodum edendis ingenii fetibus colloqueremur, mentionem injecit Petroniani nequaquam mutili codicis, quem in Dalmatia repertum Venetus ad Pontificem Legatus poſſideret, & poſt ſuum in patriam quem maturabat reditum, eſſet facturus publici juris. Cumque eo nuntio vehementer me gaudere animadverteret, recipiebat pro ſua erga me humanitate, acturum ſeſe hoc gnaviter, ut ipſius libri legendi mihi faceret copiam. Convaſaverat autem jamtum ſua Ampliſſimus Orator domum rediturus. Quare etſi illius opera, meumque eluſum deſiderium, nihilo tamen minus emolumento

Reip.

Digitized by Google

Reip. Litterariæ, & mihi quoque, quem Petroniana venuſtas ſerium ſemper habuit amatorem, tacite gratulabar: neque me continui, quin ilico eos qui affectu benevolentiaque mihi junguntur, (quos inter Te V. C. tuo erga me merito præcipue numero) ingeniis meæ voluptatis redderem participes: Enimvero hanc animo conceptam lætitiam paullo poſt apud Taurinos degenti mihi, Venetorum litteræ non parum imminuerunt, quod haudquaquam totum Petronium, ſed inſigne tantum fragmentum ab interitu vindicatum memorarent. Imminuerunt autem, non tamen abſtulerunt funditus. Quippe perſpectum habeo non vilius coli ab eruditis librorum, quam ab antiquariis ſtatuarum fragmina.

Et Curios jam dimidios, naſoque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis naſoque carentem.

Erutus fuerat quondam Romæ fortuito e ruderibus troncus ſine pedibus, capite & brachiis. Ei nihilominus quotquot in Urbe ſunt ſignorum principatum detulit immortalis Michael Angelus, & illius lineamentis inhærendo, ſummæ ſuæ arti, cujus rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia, animorum etiam picturam monſtrabant, multum contulit: ideoque inter toto orbe nota antiquitatis ſpecimina ultimosque humanæ induſtriæ conatus, Venerem nimirum pudicam, Antinoum, Nilum cum ſeptemdecim puerulis, & trium (quod non iam Plinio quam oculis credimus) artificum divinum illud opus Laocoontem, ſimulacrum hoc in Vaticanis hortis honoratiore loco repoſuit. Similis Petroniani fœdum in modum laceri corporis hactenus apud Litteratos ſors fuit. Idem ergo novo huic membro ominabar, proindeque ſummopere optabam, expleret æſtuantium cupidinem graviſſimus Senator, neque nimis diu ſpes noſtras moraretur. Ex eo deinde tempore Gallicum iter ingreſſo mihi, nihil de Petronio amplius reſcire licuit: donec hiſce diebus eruditorum conſeſſui, qui in celeberrimi *Menagii* muſeo ſingulis hebdomadibus habetur, interveniens non prodiiſſe ſolum comperio in Italia Petronianum fragmentum, ſed etiam Luteciæ novam editionem ad ejus exemplum adornatam. Quæſito itaque Bibliopolæ nomine & domicilio, celeri gradu ad illum me confero: & pretio quod poſcebat exſoluto, domum repetens, librumque in manus ſumens, curioſos oculos admoveo. Cum verò initia pridem aliunde nos habere animadverterem, his prætermiſſis, novitate animum oblectare unice deſiderabam. Vix autem unam & alteram pagellam perlegeram, & ſtatim moto diutius capite, Spondere (intra memet inquam) auſim, hunc ſermonem non eſſe Petroniani ſaporis. Quare cum dicente hactenus noſtro, *nequaquam recte faciat, qui cito credit:* judicio ad hoc agendum evocato, veritatem explorare, totumque libellum cum annexis præfationibus ſollicite evolvere inſtitui. Cui operi dum defixus incumbo, bene multa ultro ſeſe mihi offerebant, ex quibus confictum eſſe a plano quodam iſtud Trimalcionis convivii ſupplementum, non ſuſpicari, ſed citra trepidationem affirmare poſſe exiſtimabam. Quod num bene, num ſecus abs me factum ſit, ut dijudices, rationum quæ ſuccurrebant momenta inter feſtinandum in chartam conjicere, & ad te, *Arnolde clariſſime*, perſcribere viſum eſt: ut pro ea qua polles ſingulari doctrina, hiſce vel addas vel demas fidem, atque ſi & tu pedibus in noſtram ſententiam iveris, popularium juvenum animos ad magna ſurgentes a peſtilenti hoc ſidere cavere ſibi jubeas, nec iſtam laciniam Petronianæ purpuræ apud nos quoque aſſui patiaris. Qui enim talibus nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam bene olere qui in culina habitant. Equidem nullus ignoro, periculoſæ plenum opus aleæ eſſe, de aliquo ſcripto, num genuinum aut adulterinum ſit, velle pronuntiare. Nec longe quærenda magnorum virorum exempla, qui toto hic cœlo miſere aberrarunt. Opus multa eruditione, limato judicio, accurata circumſpectione, & familiari, ut ita loquar, cum ſcriptoribus neceſſitudine: quo quem non tam cum vulgo ad alloquium, quam ad intima arcana admiſſum appareat. Quæ omnia etſi in me perexigua eſſe ſentio, ac præterea in hac longiore peregrinatione mihi libri nulli præſidio ſunt: non tamen coram Te, tam benigno rerum æſtimatore hanc cauſſam agere reformido. Hic enim Judæi mei mihi obverſantur, quorum in Talmudicis Digeſtis cum a τοῖς ἔξω prolata argumenta ſunt, ſæpe mulier aut ſervus magiſtro reſponſum præripit, cauſæque bonitatis fiducia, ſecum adverſarium committi depoſcit. Eadem & mihi mens: aut ſi mavis, jure bono utor Quiritium, quod cum lex Cornelia de falſis violata eſt, perſecutionem criminis etiam cuivis e populo indulget. Prius autem quam rem ipſam aggredior, geminis qui contra me dicunt teſtibus aurem nonnihil porrigam. Etſi enim repellere eos poſſem tanquam minus idoneos, quod alter pro amico Typographo ex compacto, alter Typographus pro ſe ſe, atque ſic ambo in rem ſuam loquuntur: ne tamen habeant quod querantur, age tantiſper audiamus, quo nobis commendent modo Deorum hoc munus ſcilicet.

Sunt in ipſo ſtatim limine aliqua, quæ me offendunt, quibus tamen nentiquam vacare conſtitui. Nolo enim operoſe disquirere, quæ vocabuli Ἀνέκδοτος germana vis ſit. Tolerabo quoque illum Euripidis verſum etſi (quod fateor) ægerrime, cum certum ſit Chriſtiani eum hominis pietatem fere laceſſere. Poſtquam enim ſancto Spiritui Menandri effatum in divini oraculi dignitatem evehere, omnesque fideles graviter hortari placuit, Μὴ πλανᾶσθε, φθείρουσιν ἤθη χρήσθ' ὁμιλίαι κακαί: iſtud adverſa fronte pugnans Euripidis Ἤθοις δικαίοις φαῦλος ὁ ψευδὴς λόγος non putarim nude & ſimpliciter laudare, eoque librorum frontes exornare cuiquam eſſe integrum. Eſto, commoda molliri queat interpretatione: ſed nobis caſte ſobrieque non ſentiendum ſolum, ſed & loquendum. Alioquin uti nihil tam probe dictum, quod perverſa ingenia in pravum ſenſum detorquere non queant: ita quoque haud ullæ tam exſecrabiles voces, quæ bonum ſenſum ſibi affingi non patiantur.

patiantur. Adde, quod Euripidis dictum prorſus αὐτὸ πρὸς ἵππος. Satis enim honeſte pleraque peraguntur in hoc convivio, ita ut nullius animus moresque ex hujus fragmenti lectione noxam ſint contracturi. Hæc autem, uti dixi, late nunc non proſequor. Illud vero quod porro ibidem exprimitur *præfixo judicio de ſtili ratione ipſius*, condonari nullatenus poteſt. Quis enim alius ita loquutus? Et quam miſera eſt hæc innocentis pronominis è ſuo ſede in aliam deportatio? Immo quorſum quæſo de ſtili ratione judicium? Si enim omnino Petronii eſt hoc fragmentum, haud ultra de ſtilo admodum laboramus, ſatisque conſtat, quo cenſu ſit habendum. At longe melius *Cajus Tilebomenus* ſuam Epiſtolam *de Tragurienſi fragmento Petronii judicium* inſcripſit. Ad eum autem nunc noſtra pergit oratio, libratura rationum illius pondera, ob quas fragmentum hoc nobis obtrudere molitur.

Principio urget *conſtantem ac nihil turbatam narrationis ſeriem; quodque hoc auctario vulgatorum pridem Petronii fragmentorum hiatus & lacunæ expleantur.* Convenienter profecto ex Rhetorum præcepto hoc argumentum primo loco poſuit. Tam leve enim eſt, ut nihil ſupra. Ecquis adeo hoſpes eſt in bonis litteris, ut neſciat omnem ætatem tuliſſe ineptos ſycophantas, qui otio & ingenio ſuo abuſi, ingratis Gratiis, ab aliis ſcripta incruſtare & pro ſuo arbitrio interpolare ſategerunt, ſervato utcumque ordine rerum? Quin ſi iſta valet collectio, tum quidem Livii aut Curtii ſupplementa illis ipſis auctoribus tribuamus licet, ob retentam ſane ſeriem rerum geſtarum, & utcunque expletas, quibus illi Scriptores laborabant lacunas. At vero præterquam quod vetera & recentia in hoc fragmento apte cohærere dicuntur, Petronianum inſuper genium, *ac nulli cum illo communem nitorem & concinnitatem orationis* oſtendi, urgetur. Ingenue fateor majoris hanc rationem eſſe ponderis, ſi idoneè probari queat, ſed an quiſquam id ſit præſtiturus, vehementer etiam atque etiam dubito, mihi enim rem recte penſitanti contraria omnia veriſimilia apparent, & clarum certumque diſcrimen inter veri & ſimulati Arbitri orationem indicare me poſſe mihimet videor. De hoc autem in progreſſu erimus ſolliciti, illud interim verbo indicandum, Tilebomeni conjecturam qua ſuſpicatur, fieri potuiſſe; ut Hector Cepio novum hoc fragmentum è Mureti vetuſtiſſimo & integerrimo codice deſcripſerit, non ſatis (ſi quid ego proſpicio) rem acu tangere: nec enim plane conſtat Muretum unquam talem habuiſſe codicem, & Petrus Daniel qui ſolus illius meminit, ita rem narrat, ut facile appareat, è vagis ac incertis rumoribus eam hauſtam, qualea ſæpe viris etiam doctis imponere, nemo tam rerum humanarum ignarus eſt, qui neſciat: & longe probabilius eſt, credere, ipſum Muretum palam jactaturum fuiſſe, ſi tale quid ei obtigiſſet. Sed eſto, habuerit Petronii optimum codicem Muretus, quia tamen Traguriense exemplar ducentos amplius annos agere volunt, utique nullo modo fieri poteſt, ut ex Mureti libro ſit expreſſum. Ceterum quæ adverſus Tilebomenum diſſeruimus, faciunt eadem ad impugnandum Patavinum Typographum, qui ſupra typos ſapere auſus eſt, & non imprimendi tantum, ſed & judicandi partes citra Quiritium ſuffragium ſibi præpoſtere arrogavit. Nempe idem alta voce crepat, *lacunas pleraſque & hiatus, quibus vulgati laborant codices, egregie hoc fragmento expleri; quin & ſtilum à Petroniano charactere non abhorrere.* Ad quæ quia pridem Tilebomeno aut ſatisfecimus, aut de ſatisfaciendo fidem oppigneravimus, non eſt cur idem bis repetamus. Tantum quædam circa ea, quæ alter non indicavit, monere operæ eſt pretium. Poſtulat nimirum is homo, ut ei credamus Marinum Statileum codicem ſuum *primo in patria, deinde Venetiis & Patavii cum doctoribus quibusque, inprimis autem cum Johanne Rhodio, profundæ eruditionis, & ſolidi judicii viro communicaſſe*, qui omnes quantum indicant ſequentia, plurimum ei detulerint. Hæc autem ſi ita ſunt, quare nihil ex his quæ maxime opus habemus, aut videmus? Quare tantorum virorum judicia ſupprimunt? Cur gravi & perenni ſe opprobrio exponere, quam illa fragmento annectendo, eidem ſibique auctoritatem conciliare malunt? Quid tergiverſantur? Quid nos ſuſpenſos tenent? Quando igitur tam ſubdole, tam inique nobiſcum agitur: condonabit nobis Typographus, ſi in eam deveniamus opinionem, nihil eum præter atram ſuam fuliginem nobis vendere, omniaque turpiter eſſe conficta. Eecur enim alioquin, obſecro, ex bene multis Venetis & Patavinis, egregiis viris, unum tantummodo nominaſſet Rhodium, niſi quod is rebus humanis exemptus, *ἐν μακάρων νήσοις* degens, de tanta contumelia, quæ per flagitium nomini atque doctrinæ ipſius infertur, agere non poteſt? Claret inter Patavinos profundæ elegantiorum litterarum cognitionis vir *Octavius Ferrarius.* Quare huic non exhibitus liber? aut quare ne tum quidem cum iſta ederentur, rogatus præfaretur aliqua, & quo gratioſius eſſet ignotum fragmentum, haut gravatim efficacem ejus commendationem ſuſciperet? Ea re aut totus fallor, aut vappam hanc indignam judicavit, cui ederam ſuam appenderet; eoque ire juſſit, quo Voluſi Annales à Catullo ablegantur. Interim certum eſt cum ego Patavii degerem, nihil Ferrarium de Petroniano fragmento habuiſſe perſpectum. Secus enim non id clam me habere voluiſſet, quem inter cariores admiſit, & non privatim tantum, ſed & publice propenſi favoris crebris teſtimoniis eſt proſequutus, adeo ut & varias lectiones, quas ex optimo Apuleii M. S. excerpſit, nec non alia quæ in pretio habeo, ultro communicarit. Quomodo autem latere poterat optimum Virum Petronii hoc fragmentum, ſi cuiquam Venetiis aut Patavii, in primis Johanni Rodio, cum quo arctam, quo ad Deus & fata ſiverant, coluerat amicitiam, cujusque defuncti etiam funus ſupremo humanitatis officio curavit, vel minimum innotuiſſet? Quemadmodum vero clavus clavum, ſic

nugæ

nugæ hic trudunt nugas. Venetorum enim & Patavinorum litteratis derelictis, Romam mox pergit noſter, atque Nobiliſſimum Legatum fragmentum, quod impetraverat, Doctorum in Urbe cenſuræ ſubjeciſſe, obque ducentorum in primis annorum ætatem, pro libri bonitate judicatum fuiſſe perhibet. Elumbis eſt autem hæc collectio eorum; nam nemo unus cordatus Romæ (uti mihi perſuadeo) potuit πρὸς ἑαυτὸν συλλογίζειν. Nam ſi poſtremis temporibus fraus haudquaquam facta, ideone confeſtim nulla umquam admiſſa? Atqui non heri, aut nudius demum tertius nati, cum qui πλαγίως aliorum ſcrinia compilant, tum qui à ſe confictis vel antiquitatis, vel magni alicujus nominis auctoritatem tribuunt: immo vero cum ipſis litteris, nec prius deſinent, quam omnia in priſcum chaos relabantur. Plautina auctaria, Ciceronis contra Salluſtium, & hujus adverſus illum declamationes, Senecæ ad Paulum Epiſtolæ aliaque ejus farinæ, duorum ſæculorum facile ætatem agunt, neque tamen eapropter fidem male ambulantem obtegunt. Sed deſeramus hæc, quia notiora ſunt, quam ut verbis opus ſit: & potius miremur os frontemque Typographi, qui quantum apparet, reliquos mortales fungos credidit, dum incogitanter temereque quidvis effutit. Præmiſit enim *ſaltem* (tantum, dicendum erat) *exemplum ejus partis libri, qua Petronius Traguriensis ab exemplaribus vulgatis diverſus eſt, Romam ad illuſtrem Legatum miſſum:* ſub finem itidem diſerte fragmentum hoc Statilei manu diligenter è ſuo veteri exemplari deſcriptum profitetur. Ergo ſi Statileus veterem ſuum codicem retinuit, quomodo viri docti Romæ de illius ætate tulere judicium? Si autem omnino tulere, qui fragmentum ſua manu deſcripſit? Quamprimum iſta inter ſe conciliaverit Frambottus, tum non amplius typothetes, ſed confeſtim

Erit mihi magnus Apollo.

Nunc vero miſſos tandem faciam geminos præcones, atque adverſus ipſum depugnabo fragmentum decretoriis armis: & injuriam inquam Arbitri vindicabo, & dignitatem: evincamque *mala & adulterina nota eſſe hoc fragmentum, ita manifeſtum facientibus indicium tam* VERBIS *quam* REBUS. Ad quæ digito monſtranda dum me accingo, illud interea arbitrandum relinquo, annon ſuſpectus merito nobis eſſe debeat Statileus, quod ſolum hoc fragmentum protulerit, reliqua autem, quæ in ſuo codice leguntur ſuppreſſerit. Nam cum in aliquibus locis non tralaticia deformitate Petronius adhuc ſit inſignitus, ſaltem quidquid erat lectionum varietatis, indicare debuiſſet: ut haberent unde tentarent Philologi, num totam illi formam ſuam reddere, & omnem ſcabitudinem ſine cicatrice delere poſſent. Proinde jam ſtatim conjiciat quis, prorſus nihil præter hoc fragmentum illum poſſidere in univerſo ſuo cenſu. Jurabat tamen ſimulate, Petroniano codici hæc eſſe inſerta; ne ſi nuda & & ſeparata tantum diceret inventa; de fuco cujus moveretur dicto ſuſpicio.

Præterea & illud mirum videri queat, quod commodùm Trimalcionis cenam fragmentum perſequitur. Nam ſi rem recte penſitamus, nullibi facilius planus aliquis dolum & verſutias exercere poterat. In ceteris majoris operis laboriſque res fuiſſet, vel ad ſpeciem aliquid ſubornare: hanc autem telam ſemel cœptam valde pronum erat pertexere. Præparato ſic duplici dubitatione animo, nunc denique majoris momenti rationes inculcare ſatagemus. Igitur quod ad Verba attinet, ajo iſta barbara, monſtroſa, immo ne humana quidem, quæ adeo frequenter hic offendere, eſt impoſturam prodere. E multis quædam per ſaturam proferam in medium. Scilicet habemus *babacalus, credra, culuſta, bacaluſias, pataracina, mulſipultarium, caldicer, mixcix, burdubaſta, conſtrenum, neſapium, cromataricas, offla colaris, acrophragia, ſeledata, mu nec ma, dignuoſſo, merculia genge, mataritata, copo copilatus, chiam, ipim, cacrutus, minuciolum, vaccaronem, ſaucunbulum, grzeria, excattariſſaſti, artiſſelium, corncillum*, & qui alii occurrunt horribiles ſoni, ſive, ut ille ait, lapides cerebrum excutientes. Atque hic nemo mihi regerat, occurriſſe jamdudum huic dubio utrumque hujus fabulæ prologum, cauſando & ſcripturæ vitio, & librariorum imperitia iſta potuiſſe accedere: talem etiam reliquorum, quæ de Petronio ſuperſunt, & æque ſordidam fuiſſe olim faciem: exſpectare nunc Ariſtarchos noſtros, ut in hoc pulvere ſeſe exerceant, ac palmam in medio poſitam conſequi laborent. Nulla ſubiit animum oblivio: jam hæc teneo memoriter: immo quod iſti tam inſtanter flagitant, ego ambabus ultro largior: non tamen ideo meum eludent ictum. Ingenue fateor undecumque potius, quam ex Latio ortos fuiſſe librarios, qui talia ſcripſerint: nec fieri poſſe, ut homo paucula Latinorum edoctus vocabula, tam inhoneſte dictiones deturpet. Bonum factum! Si tales erant, quare ſui ſemper non exſtitere ſimiles? Quare bene multæ illæ, quæ de Trimalcionis cena ad nos paſcendos remanſerunt veræ reliquiæ, adeo immunes eſſe potuere ab omni fere labe? Nam prout iſtæ hic exprimuntur, certant cum emendatiſſima, quotquot exſtant, editionum: in ceteris autem nulla non pagella enormibus ſcatet mendis. Quod ergo iſtud quæſo præpoſterum fatum, ut tantum quæ aliunde victura, aliunde edita dudum erant, incolumia & compta ad nos è codice Traguriensi pervenirent? Quare, inquam, librarii nullam exordio rubiginem affricuere, ſed fidem ac peritiam ſuam nobis comprobant? Quomodo autem tam repente œſtro perciti ea membranis illinunt, quæ non hominum verba, ſed pecudum mugitus videantur? Nempe hic quidem manifeſte tenemus planum, qui non ſatis ex Arbitro noſtro didicerat, *multa oportere una conſentiant, ut mendacium aliquod conſiſtat.* Idcirco dum γνήσια Petronii fragmenta pulchra atque ornata, ſua autem affectato ſitu rancoreque ſqualentia in hoc theatrum educit, prodit ſe miſer ſorex, & captus eſt: habet. Nondum argumentum de Verbis me dimittit:

&

& quamvis inductione earum phraſium, quas Petronius in deliciis habuit, ac frequentiſſime ingeminavit, noſter verſa vice planus vel rarius, quam par erat, vel nunquam per ſuum ſtuporem adhibuit, ἀνοδιάξω formandi ſeſe offerat occaſio: ſciens tamen, cum aliun de ſatis probationum ſuppetat, iſta prætergredior. Quin potius ſuas impoſtori voces reddam, & tui ab omnibus ceteris mortalibus diſtinctum (perfrictum tamen) vultum vocemque habet: ita & peculiarem ei eſſe loquendi idiotiſmum, cum quo Petronius nihil commune habeat, eum quod forſitan in ſe ipſo non agnovit, edocebo.

Ne autem nimietate faſtidio ſim legentibus, delectu inſtituto *quatuor* inprimis *loquendi modos*, quibus ipſe Petronius nec ſemel uſus deprehenditur, ſignabo. *Primus eſt, quando toties ineptiſſime humanitatem aliquibus hominibus adimit, & neſcio quid in locum reponit.* Dixit quidem diſertiſſimus noſter Arbiter, *Quid vos me jumentum putatis eſſe, aut lapidariam navem? Hominis operas locavi, non caballi: nec minus liber ſum quam vos.* Dixerat quoque alibi: *Lorum in aqua, non inguina habet:* quibus ſane nihil excogitari potuit argutius. Sed Pſeudo-Arbiter, ſervum pecus, ineptus imitator, longe aliter & per ſummam verborum vilitatem ἐπιφωνηματικῶς c. 38. *Plus vini ſub menſa effundebatur, quam aliquis in cella habet: phantaſia, non homo.* item c. 43. *Dura bucca fuit, linguoſus; diſcordia, non homo.* iterum c. 44. *Sed memini Safinium. Tunc habitabat ad Arcum veterem me puero; piper, non homo.* iterumque c. 74. *At inflat ſe tanquam rana, & in ſinum ſuum conſpuit; codex, non mulier.* Adde quod c. 58. *Bella res & iſte qui te hæc docet, Mufrius, non magiſter.* Proxime inculco phraſin aliam, nimirum *plusquam*, quam rei augendæ cauſa plusquam par eſt, aut oportet, uſurpat falſus Arbiter, verus non uſurpat. *Plus vini ſub menſa effundebatur, quam aliquis in cella habet.* c. 37. *Argenti in oſtiarii illius cella plus jacet, quam quiſquam in fortunis habet.* ſic c. 34. *Hereditatem accipit, ex qua plus involavit, quam illi relictum eſt.* cap. quoque 44. *Plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet.* denique cap. 57. *Cujus pluris erat unguis, quam tu totus es.* Tertio nimis ſæpe *dejerare* mihi videtur Pſeudo-Petronius. Putares ex natione fuiſſe, quæ pravam tertio cuique verbo jusjurandum interjiciendi contraxit conſuetudinem. Genuinus Arbiter, etſi non omnino abſtinuit, rariuſcule tamen & vix ſemel aut iterum in univerſo, qua le extat, Satyrico ad ſacras obteſtationes delapſus eſt. Subditicius autem in tam brevi fragmento paſſim jurat. cap. 44. *Ita meos fruniſcar, ut ego puto omnia illa Ædilibus fieri.* cap. 57. *Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, ſi ſecundum illum diſcumberem, jam illi balatum duxiſſem.* cap. 58. *Ita ſatur pane fiam, ut ego iſtud cum liberto meo dono.* c. eod. *Ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret: niſi te toga ubique perverſa fuero perſecutus* cap. 61. *Omne me, inquit, lucrum tranſeat, niſi jamdudum gaudimonio diſſilio, quod te talem video.* cap. 59. *Sic me ſalvum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſum Ammeam debatuere.* cap. 70. *Ita creſcam patrimonio, non corpore: ut iſta coquus meus de porco fecit.* cap. 72. *Sic vos felices videam: conjiciamus nos in balneum.* cap. 74. *Sic genium meum propitium habeam: curabo damata ſis.* Poſtremo etſi conſtat reperiri quandoque apud primæ claſſis auctores vel in eadem, vel in ſimili dictione luſus: parciſſime tamen, & tamquam ſale ad condiendum, non ad vitiandum ſermonem, talibus ſunt uſi. Noſtri certe Arbitri generoſior ſpiritus grandem & pudicam orationem, non vero vanitatem amans, indelectatus his eſt. nec umquam (niſi memoria me fallit) verborum ſectatus argutias. Is econtra, qui ſub nomine ejus irrepit, longe aliter animatus fuit. Nam enormiter hic impingit, atque adeo manifeſte εἰς ψυχρολογίαν καὶ ἀκυρολογίαν ἐκπίπτει. Ecce tibi teſtimonia: cap. 37. *Quem amat, amat: quem non amat, non amat.* cap. 38. *Vides illum, qui in imo imus recumbit?* cap. 39. *Qui me hominem inter homines eſſe voluit.* cap. 43. *Crevit quidquid crevit, tanquam favus.* Ibidem. *Frater ejus fortis fuit, amicus amico.* Et, *Longe fugit, quiſquis ſuos fugit.* cap. 44. *Serva me, ſervabo te.* Ibidem. *Illos leones, quos ego hic inveni, cum primum ex Aſia veni.* Ibidem. *Amicus amico: cum quo audacter poſſes in tenebris micare.* cap. 45. *Modo ſic, inquit, modo ſic.* ibid. *Mortuus pro mortuo.* cap. 46. *Tu qui potes loqui, non loquere.* ibid. *Crede mihi, quidquid diſcis, tibi diſcis.* cap. 48. *Si factum eſt, controverſia non eſt: Si controverſia non eſt, nihil eſt.* cap. 57. *Homo inter homines voi capite aperto ambulo.* ibid. *Spero ſic moriar, ut mortuus non erubeſcam.* cap. 58. *Ecce quidem vobis longe venio, late venio: ſolve me.* cap. 61. *Satius eſt rideri quam derideri.* cap. 71. *Facies & totum populum ſibi ſuaviter facientem* cap. 74. *Hominem inter homines feci.* cap. 77. *Hoſpitium hoſpites capit.* ibid. *Habes; habeberis* Huc revoco ejusdem dictionis, quam Rethores appellant ἐπίζευξιν: à qua ſimiler elegantiarum Arbitrum, tamquam a vehementiore figura, conſulto abſtinuiſſe non animadvertit is, qui pro eo ſupparaſitari nobis decrevit. Quare more ſuo inſcienter. cap. 44. *Hei, hei, quotidie hæc colonia retroverſus creſcit, tamquam coda vituli.* Inde c. 46. *Modo, modo, collo ſuo circumferebat onera venalia.* hinc cap. 49. *Quid? Quid? porcus hic non eſt exenteratus?* cap. 67. *Au, au, illa proclamavit, aberrante tunica ſuper genua compoſita.* Profecto ſi quis iſta inſubida & inſipida, quæ hactenus recenſuimus, pro Petronianis accipit, bonam mentem non amat, neque viam vidit, qua itur ad Latinitatem.

Pugnavit fortaſſis non perfunctorie prima mea legio, nondum tamen cano receptui. In inſidiis enim quamdam ejus cohortem collocavi, quæ fugienti hoſti omnem elabandi præcludit viam. Quæro enim, an verus Arbiter ſacras litteras legerit; an hodiernam linguam Italam fuerit edoctus? Legit enim Pſeudo-Arbiter, fuit edoctus iſte ſuppoſiticius. Videlicet verba

cap. 37. *Ipſe Trimalcio fundos habet, qua milvi volant, nummorum nummos*, Hebraiſmum & ſacræ Scripturæ loquendi modum ſapiunt; magis illa cap. 44. *Nomina omnium reddere, tamquam unus de nobis.* Videntur enim ex divinis, *Ecce Adam factus tamquam unus ex nobis*, per ſcelus detorta: ſed manifeſtiſſime omnium quæ cap. 60. *Deductus è lacunaribus ſubito circulus ingens, de cupa videlicet grandi excuſſus demittitur; cujus per totum orbem corona aurea cum alabaſtris unguenti pendebant.* Hem! fieri-ne poteſt, ut phraſis *Alabaſtris unguenti* aliunde, quam è Lucæ cap. 7. deprompta ſit? Helleniſtica enim & Evangeliſtæ peculiaris eſt, neque ejus exemplum apud profanos Auctores ullibi reperitur. cap. 46. *Scimus te præ litteris fatuum eſſe*: haud dubie deſumptum eſt, ex his Feſti Præſidis ad Paulum Apoſtolum verbis: *Inſanis Paule: multa littera te ad inſaniam convertunt.* Atque hujus quidem argumenti tantum robur eſt, ut ſi nihil præterea occurreret, ſolum per ſeſe ad Pſeudo-Petronium confundendem abunde ſufficiat. Statueram Italæ linguæ gnarum fuiſſe planum noſtrum, & confido omnes idem opinaturos, ubi primum hos loquendi modos perpenderint. cap. 27. *Unus ſervus Agamemnonis interpellavit.* cap. 76. *Non mehercules mi hac jactura guſti fuit.* paullo poſt: *Mi centum aureos in manu poſuit.* Denique cap. 47. *Multis jam diebus venter mihi non reſpondit: nec Medici ſe inveniunt.* Extra controverſiam eſt, nequidquam ad barbariſmos hoſce defendendos idoneam quæri auctoritatem. Purum enim putum Italorum redolent idioma, quo dicunt, *Un ſervidore d' Agamemnon ci interruppe. Jo non u'hebbi guſto di queſta perdita. Mi miſe cento ſcudi d'oro nella mano. Gli medici non ſi trovano.* Quin & in cap. 44. *plovebat* pro pluebat ſcriptum eſt: in quo Italorum pronuntiationem ſtatim agnoſcas, pro u *ou* proferentium. Quam in phraſibus hucusque oſtendi deformitatem, nunc de toto quoque ſermonis probare debebam contextu, atque oſtendere, quam naturali pulchritudine exſurgens, ſatisque ſibi conſtans Arbitri oratio, numquam in unum corpus coaleſcere poſſit cum altera maculoſa, hiulca, ſententiolis vibrantibus picta, nec magis cohærente, quam male teſſellata ſolent eſſe pavimenta. Hoc autem tam perſpicuum eſt, ut non ulterius quam verbo id tetigiſſe, & ad cujusvis attenti Lectoris aſſenſum provocare opus ſit.

De Verbis plus ſatis dimicatum: adverſus RES nunc ordines inſtruam, ac ſigna movebo. Atque hic ante omnia illud mihi concedi poſtulo, de quo inter Eruditos propemodum convenit, eſſe hoc in Neronem ſcriptum Satyricon, eoque illius mores & vitam turpiſſimam traduci: hoc eſt, non de alio, quam de noſtro, loqui Tacitum, cum in 16. Annalium, *Petronius*, inquit, *ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia principis ſub nominibus exoletorum feminarumque & novitate cujusque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni.* Lipſius quidem in notis videtur fuiſſe ambiguus. Quid autem cauſæ habuerit, non liquet. Mihi enim Arbitrum cum Suetonio comparanti, nulla dubitandi relinquitur occaſio, & veriſimile fit, inſignem hunc ſcriptorem multis in Petronio, & præcipue his, quæ de Trimalcione, hoc eſt de Nerone recenſentur, plus lucis conſerre, quam quidquid in eum congeſtum eſt Commentariorum: ut valde mirer, a nemine interpretum Petronii, quos mihi videre contigit, (uſus autem ſum Lugdunenſi editione,) id fuiſſe animadverſum. Paucis itaque aſſertioni meæ fidem faciam. Inducitur a Petronio Trimalcio ludens pila inter pueros capillatos forma conſpicuos: hinc in unius ex eis capite, poſtquam aquam popoſciſſet ad manus, digitos paullulum adſperſos tergit: mox diſcubituris pueri Alexandrini aquam in manus nivatam infundunt, ſuaviter inter miniſteria ſua cantantes. Ad hæc illuſtranda mire facit Suetonii locus in Neronis ſui c. 20. *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo commeatu Neapolin confluxerant; plures Alexandria evocavit. Neque eo ſegnius adoleſcentulos Equeſtris Ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſima juventutis undique elegit, qui diviſi in factiones plauſuum genera condiſcerent, (bombos & imbrices & teſtas vocabant) operamque navarent cantanti ſibi, inſignes pinguiſſima coma & excellentiſſimo cultu pueri.* Petronianus Trimalcio balneis delectatus: delectatus & Nero, de quo idem c. 27. *Reſovit ſæpius calidis piſcinis, ac tempore æſtivo nivatis.* Bene lotus Trimalcio lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Sic Suetonius c. 44. *In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula portandis ſcenicis organis, concubinisque, quas ſecum educeret.* Oſtiarius Praſinatus, qui in aditu ſtabat, arguit Trimalcionem fuiſſe Praſinæ factionis, in quam propendiſſe quoque Neronem e cap. 22. colligere eſt. Trimalcionis ſplendida domus, porticibus & picturis, quæ vitæ antea actæ rationem reddebant ornata, Encolpium ex admiratione rapiebat in ſtuporem: & quem non illa Neronis domus Aurea deprædicata hunc in modum Suet. cap 31? *Domum a Palatio Eſquilias usque fecit, quam primo Tranſitoriam, mox incendio abſumptam reſtitutamque Auream nominavit. De cujus ſpatio atque cultu ſuffecerit hoc retuliſſe. Veſtibulum ejus fuit, in quo coloſſus centum triginta pedum ſtaret ipſius effigie: tanta laxitas, ut porticus triplices milliarias haberet, item ſtagnum maris inſtar, circumſeptum ædificiis ad urbium ſpeciem:* & quæ ſequuntur. Trimalcionis grande armarium, præter Lares argenteos Venerisque ſignum marmoreum, etiam in pyxide aurea non puſilla barbam ipſius aſſervabat, Suetonius de Nerone cap. 12. *Barbam primam* (inquit) *poſuit, conditamque in auream pyxidem & pretioſiſſimis margaritis adornatam, Jovi Capitolino conſecravit.* Trimalcioni *Cnæi* prænomen (hoc enim indubie reſtituendum) Petronius in inſcriptione tribuit, nec ſine cauſa. Nam ita ſcribente Suetonio in c. 1. *Qui ex Neronis familia fuerunt, nulla præno-*

Digitized by Google

prænomina præter Cnæi & Lucii uſurparunt. Lepide teſſerarum luſum in Trimalcione Petronius perſtringit, prorſus uti Suetonius in Nerone c. 30. dum eum *quadringenis in punctum ſeſtertiis aleam luſiſſe* memorat. Fortunata uxor & topanta Trimalcionis, quæ numos modio metiebatur, & ex nihilo in cœlum abierat, aut valde fallor, aut eſt illa *Acta liberta*, quam (uti habetur in cap. 28. & 50) *paullum abfuit, quin juſto matrimonio ſibi conjungeret, ſubmiſſis Conſularibus viris, qui regio genere ortam pejerarent: quæque* mortui Neronis *reliquias monumento Domitiorum condidit.* Trimalcio poëſin adamavit: quare inter epulandum arceſſito inde ſermone ſe ſuosque convivas exhilarare cœpit. Nero, fidem faciente Suetonio cap. 10. *recitavit carmina non modo domi, ſed in theatro tanta univerſorum lætitia, ut ob recitationem ſupplicatio decreta ſit, eaque pars carminum aureis litteris Jovi Capitolino dicata.* Denique Trimalcionis cena inter eaoletos ad mediam noctem protracta: uti ſæpe ſæpius feciſſe Neronem patet è cap. 27. Nec abludit Tacitus loco ſupra indicato: Sic ergo abunde conſtat, nihil eorum, quæ Trimalcioni à Petronio tribuuntur, temere confictum eſſe, ſed vivam ad amuſſim in eo expreſſam Neronis imaginem. Revertamur nunc è diverticulo ad planum noſtrum: diſcutiamus parumper, num is nobis idem præſtiterit, Neroniſque vitia pariter ſatyrico ſale perfricuerit. Minime gentium: & alia omnia potius quam hoc egiſſe videtur. Putares ex eis eſſe, qui inter elegantiarum Arbitrum & Bononienſem Epiſcopum diſcrimen facere non valuerunt: adeo ſupinam ſuam oſcitantiam, hebesque ingenium omnium oculis ingerit. Non longe quærenda argumenta: ſtatim aberrat à janua, dum ad poſtes ædium Trimalcionis libellum cum hac inſcriptione defigit: QUISQUIS SERVUS SINE DOMINICO JUSSU FORAS EXIERIT, ACCIPIET PLAGAS CENTUM. Pauperis (quod ajunt) eſt, numerare pecus: ideo iſte titulus vel ipſum Craſſum ἀγέλαστον in cachinnum ſolvere queat. An enim aliquid indignius erat, quam Trimalchionem qui greges puerorum, exoletorumque per nationes coloreſque deſcripta agmina poſſidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectiſſimis mancipiis ſine ejus expreſſo juſſu pedem domo efferre poſſet? Ipſe Pſeudo-Petronius cap. 37. familiæ Trimalcionis ne decimam quidem partem dominum ſuum noſſe, ſancte nobis jurat. & cap. 47. ſolorum coquorum decurias numerat quadraginta. At ſi plano cap. 53. fides eſt, Mithridates ſervus ſine dominico juſſu etiam in crucem actus eſt. Nempe ad capitis ſupplicium, de ſervis ſumendum, Trimalcionis juſſu nullatenus; ad foras prodeundum plane opus fuit. Lepidum vidimus initium: ſuaviora ſunt quæ cap. 40. ſuccedunt. Allatus fuit in menſam aper primæ magnitudinis, cujus latus cum quidam, ad hoc ſubornatus, venatorio cultro vehementer percuſſiſſet, ex ejus plaga turdi evolaverunt, quos parati cum arundinibus aucupes momento exceperunt, & inter convivas diviſerunt. Euge! Sic ea tempeſtate crudis homines veſcebantur volucribus: vel quod credibilius, jam aſſæ, ut in Utopia, per auras circumvolitabant. Nam etiam cap. 45. porcorum coctorum ambulantium fit mentio. Quæ de ſtrepitu obſceno (ut noſter honeſte circumſcripſit Arbiter) cap. 47. garrientem facit Trimalcionem, nihil ad Bacchum, minus quoque ad Neronem pertinent, ſed è Suetonii Claudio videntur accepta. Pariter Apuleii aſino vectus eſt planus, cum hiſtoriam de Cappadoce cap. 63. compilavit. Obruit me errorum multitudo. Interim tamen majora & clariora fraudis ſunt oſtendenda κριτήρια. cap. 50. jactitat Trimalcio ſe ſolum poſſidere vaſa Corinthia. & cauſam addit, quia ærarius à quo ea emat, Corinthus vocetur. Scio: vult traducere Trimalcionis imperitiam. Hoc ergo tantiſper tranſeat: illud nunc urgeo, apertam in verbis eſſe contradictionem. Etenim ſi publice proſtabant Corinthia, qua ratione eorum poſſeſſione ſolus gloriari poterat Trimalcio? Habebat utique vaſa Corinthia & non unus mercator; habebant & divites alii complures, quos hæc merx emptores ſimiliter invenerat. Sequitur ibidem. *Valde bene ſcio, unde primum Corinthia nata ſint. Cum Ilium captum eſt, Hannibal homo vafer & magnus ſcelio, omnes ſtatuas æneas & aureas & argenteas in unum rogum congeſſit, & eas incendit. Facta ſunt in unum æra miſcellanea. Ita ex hac maſſa fabri ſuſtulerunt, & fecerunt catilla & paropſides, ſtatuncula: ſic Corinthia nata ſunt.* Ain vero? Siccine tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obſederat, ut nec Trojam præ Corintho, nec Achillem noſſet præ Hannibale? Sed hæc cras credemus, hodie non item. Auſcultamus enim Tacito Suetonioque, qui Neronem omnibus literalibus diſciplinis, Philoſophia excepta, probe imbutum eſſe diſerte perhibent; atque etiam Trojanas res didiciſſe ad unguem. Sic enim de eo Tacitus 12. Ann. *Ut ſtudiis honeſtis & eloquentiæ gloria niteſceret, cauſa Ilienſium ſuſcepta, Romanum Troja demiſſum, & Juliæ ſtirpis auctorem Æneam, aliaque haud procul fabulis vetera facunde exſecutus, impetravit ut Ilienſes omni publico munere ſolverentur.* Suetonius vero cap. 7. *Tener adhuc, necdum matura pueritia, Circenſibus ludis Trojam conſtantiſſime favorabiliterque luſit.* Et iterum cap. 38. *Incendium Urbis è turri Mæcenatiana proſpectans, lætusque flammæ, ut ajebat, pulchritudine ἁλωσιν Ilii in illo ſuo ſcenico habitu decantavit.* Atque ex his etſi intelligitur, quam male Trimalcio hiſtrioniam exerceat, dum cap. 52. *Habeo*, inquit, *capidem, quam reliquit patronus meus, ubi Dædalus Nioben in equum Trojanum includit:* poſſum tamen inſuper ſingulare & proprium iſtis opponere teſtimonium Suetonii cap. 21. *Utque conſtitit, peracto principio Nioben ſe cantaturum per Cluvium Rufum Conſularem pronuntiavit, & in horam fere decimam perſeveravit.* Piget me pudetque inſulſi impoſtoris. Sed tamen ne vel ſic quidem finem facit affaniarum. Narrat cap. 59. Homeriſtas cœnaculum intrantes Græca recitaſſe carmina:

mina: quæ cum ſimul diſcumbentes non aſſequerentur, Trimalcio ſumpto ſibi interpretis munere, *Scitis*, inquit, *quam fabulam agant. Diomedes & Ganymedes duo fratres fuerunt. Horum ſoror erat Helena: Agamemnon illam rapuit, & Diana cervam ſubjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter ſe pugnent Trojani & Parentini. Vicit ſcilicet, & Iphigeniam filiam ſuam Achilli dedit uxorem. Ob eam rem Ajax inſanit, & ſtatim argumentum explicavit.* Ob ea quæ modo dixi, nullum dubium relinquitur, laboraſſe impoſtorem illa inſania, quam Trimalcioni imputatum it. Ne tamen vel in hoc fortuito rem acu tetigiſſe quis putet, quod Trimalcionem Græcæ linguæ expertem facit, ecce iterum Suetonius in 7. & 46. capitibus contrarium diſerte teſtatur, Neronemque Græca cum ſoluta tum ligata oratione excelluiſſe obſervat. Poſſem plura ejus notæ afferre in medium, niſi videretur futilium aſſaniarum plus ſatis eſſe. Quare id unum adhuc reſtat, ut quando evicimus peſſimo conſilio à veteratore quodam Petronium eſſe interpolatum: nunc, quo tempore id factum videatur, diſquiramus. Etſi enim tanti id non eſt momenti, ſuperaddam tamen iſtam veluti mantiſſam. Paucis autem me expediam. Recentiſſimum enim hunc eſſe inepti alicujus homuncionis abortum ſuſpicor, idque inde colligo, quod verum Petronii textum tam caſtigatum reſtitutumque exhibuit ex conjecturis noviſſimorum Criticorum. Nam quod legit cap. 33. *Accipimus nos cochlearia non minus ſelibras pendentia*, id ex Gruteri, Duſæ, & Erhardi hauſit emendationibus. In textu eſt, *ſex libras*: quamvis, ut verum fatear, de hujus correctionis bonitate adhuc dubitem. Ibidem habemus. *Gallina erat lignea, patentibus in orbem alis, quales qua incubant ova. Incumbunt* vulgo excuſum, cujus in locum *incubant* Tornæſius ſubſtituit. Porro cap. 35. *Obiter & ſædiſſimi ſervi minorem nobis aſtum infrequentia ſua faciunt*: ita reſcribere nos jubet Gruterus. Vulgo imprimunt: *Obiter ei perditiſſimi ſervi minorem nobis aſtum ſua frequentia facient.* Illa tamen correctio neutiquam arridet. Quare pridem legendum cenſueram, *Obiter & perditiſſimi ſervi majorem nobis aſtum frequentia ſua faciunt*, ſenſu plano & facili. Habita eſt Trimalcionis cena æſtate, quia aqua nivata manibus infuſa. Invehitur ideo Trimalcio in miniſtrorum turbam, quæ circumſtans æſtum jam aliunde ſatis magnum augebat. Deinde pag. 11. *Super taurum bubula fruſtum.* Quondam erat *bubale*, quod correxere Tornæſius, Scaliger, Caſaubonus. Eodem capite. *Super piſces duos mullos*: quomodo legendum monuit Wouwerius pro veteri *mulos*. Noto mihi inſuper novas quaſdam, & ante hunc diem inauditas correctiones, probas tamen, & quo ſolo nomine machinator horum apud me gratiam iniit. Talis eſt illa loci depravatiſſimi emendatio cap. 29. *Ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente Romam intrabat.* Nam *tenia intrabat* quid eſſet, nemo explicare poterat. Item cap. 33. *Pinguiſſimam ficedulam inveni piperato vitello circumdatam*: καλῶς καὶ σοφῶς. Hactenus legimus *piperato vitellio piperatam*. Amplius cap. 34. *Larvam argenteam attulit ſervus ſic aptatam, ut articuli ejus vertebraque laxata in omnem partem verterentur.* Collaudo & hanc emendationem tamquam eruditam, multiſque nominibus præferendam lectioni, quæ codices inſedit: *Larvam argenteam attulit ſervus ſic aptam, ut articuli ejus vertebraque locata in omnem partem flecterentur.* Denique cap. 27. *Ipſe paterfamilia, qui ſoleatus pila praſina exercebatur.* Editiones noſtras occupat *pila ſparſiva*. Verum enimvero hujus poſtremi loci morbum equidem probe perſpectum habeo, quis Æſculapius curaverit. Fuit is ſine dubio laudatus *Octavius Ferrarius*, qui mihi ipſi aliquando ſuam hanc conjecturam ſuggeſſit, inductus, tum quod in aliquibus MSS. eſſet *ſparſina*, tum quod Trimalcio inter Praſinos nomen profeſſus erat. Jurare itaque auſim ſuperiores caſtigationes quoque *Marinum Statileum Tragurienſem, cum olim Patavii jurisprudentia ſtudium abſolveret*, ab eodem magiſtro accepiſſe. Tot ergo rationibus inductus, ſi poſſem, in aurem Statileo inſuſurrarem, *videri mihi ipſum totum Arbitri fragmentum ex ſeſe finxiſſe tamquam araneum, & bene facturum, ſi grave crimen, quo ſeſe commaculavit, apud Republica litteraria Patres Conſcriptos, & illuſtriſſimum Venetum Senatorem deprecetur.* Certe cap. LIX. ſine ulla cauſſa mentio fit Parentinorum, quos conſtat à Tragurio inſula & urbe Statilei patria parum abeſſe.

Ad te nunc tandem redeo, *Arnolde Clariſſime*, longiorique diſſertationi, qua te ſum moratus, ignoſcere te obſecro. Crevit tamquam herba irrigua ſub manibus, & urceum cum pararem, exivit amphora. Quidquid autem ejus eſt, non tam docendi quam emendandi cauſa memineris tibi eſſe transmiſſum. Finio argumento, quod omnibus meis potentius duco: nempe viros ſummos, quos ex animo veneror, *Valeſios fratres* idem penitus de hoc fragmento judicare: judicare & illuſtrem virum *Johannem Capellanum Chriſtianiſſimi Regis Conſiliarium*: cujus ſingularem erga me propenſionem, propter magnitudinem gaudii, quo delibutus ſum, non me contineo, quin apud te deprædicem. Numero enim eam inter prima munera, quæ bona fortuna mihi largita eſt: nec ipſum aliter ſuſpicio quam almæ ſapientiæ ſacerdotem, cui foco ſuo tamquam aræ aſſidens, ſemper ſacra facere, & oracula conſulentibus effundere videtur. Itaque ſi nullum alium longinquæ meæ peregrinationis fructum perciperem, abunde mihi ſufficeret dulcis cum tanto viro converſatio: à quo numquam diſcedo, quin altum ac præclarum aliquod reconditæ illius doctrinæ, ingenuæque virtutis monitum mecum referam, utile ac ſalutare futurum tota deinde vita. Vale, Vir Clariſſime, & me, quod te facere confido, ama. Deus te ſervet ſoſpitetque, cum urbis noſtræ columine *Dilberro*, cujus benevolentiæ, ut me commendes, vehementer te rogo. Scr. Luteciæ Kal. Febr. A. M. DC. LXV.

HA-

HADRIANI VALESII HISTOR. REGII

De Cena Trimalcionis nuper ſub Petronii nomine vulgata

DISSERTATIO

Et de Ætate Patriaque Petronii, ac ejus operis inſcriptione.

HADRIANUS VALESIUS

JOH CHRIST. WAGENSEILIO

SUO. S.

Quæſiſti a me, doctiſſime WAGENSEILI, an pro Petronianis habenda exiſtimarem, quæ anno M. DC. LXIII. exeunte Patavii, ac iterum Luteciæ nuper, eſſent ſub Petronii Arbitri nomine vulgata. Cum Petroniana eſſe prolatis quibuſdam argumentis negarem: rogaſti ut ea mandarem literis, atque idem tibi videri dixiſti, ac tuam de tota re ſententiam in Diſſertatione ad Chriſtophorum Arnoldum te fuſe aperuiſſe. Quâ ego perlectâ, etſi intelligebam ſufficere, quæ docte ac magno cum judicio ſcripſiſſes: tamen tumultuarias obſervationes meas raptim tibi aperire, breviterque exponere conſtitui, ut & deſiderio tuo ſatisfacerem, promiſſoque me ſolverem, &, ſi qua tibi excidiſſent ac diligentiam tuam fugiſſent, in Diſſertatione mea Lector inveniret.

Ac primum ſolent codici ſcripto, atque è bibliothecæ latebris recens eruto auctoritatem dare claritas & dignitas inventoris, magnitudo urbis, in qua inventus dicitur, ejus, apud quem repertus eſt, fama, & doctorum hominum de codicis vetuſtate favorabile judicium. Nunc repertor voluminis, de quo ſermo eſt, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patavino Marinus Statileus Dalmata, juvenis ignotus, poſtquam Patavii jus didicerat, reverſus domum: locus, in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici, hominis obſcuri, in urbe ignobili Dalmatiæ Tragurio. Denique ex omnibus, qui Venetiæ, Patavii, Romæ judicium de codice iſto apocrypho tuliſſe dicuntur, unus Johannes Rhodius natione Danus laudatur, vir doctus quidem, & in evolvendis dignoſcendiſque veteribus codicibus diu multumque verſatus: ſed qui ante editionem cenæ Trimalcionis Patavii deceſſit: ita ut, quid de codice Traguriensi ſenſerit, jam ex ipſo ſcire non poſſimus. Sed quid opus eſt, quemquam de codice conſulere, cum ejus partum editionem Patavinam habeamus, cujus in ſingulis paginis tot indiciia ſuppoſitio ſe prodit & impoſtura?

Petronius verbis utitur uſitatis. At heic occurrunt portenta verborum: *ſaplutus*, *lupatria*, *matus*, vel *matus*, id eſt animo defectus & languens, triſtis & maceratus, & velut conſuſi contritique cordis. Picardis noſtris atque etiam Germanis, ut audio, notiſſimum vocabulum. Dicunt enim illi de ſe, quum languent, *je ſuis mate*: hi ſimiliter, quum laſſi ſunt, defeſſi atque fatigati, *Ich bin mat*, ego ſum matos. Occurrunt *abſtinax*, pro abſtinens; *caldicerebrius*, pro iracundo & calido; *neſapius* hoc eſt (ni fallor) inſipiens, rudis, ignarus; *madeia*, *perimadeia*, verba, ut arbitror, Syriaca; *homo dignitoſus*; *occupo*, nomen ſubſtantivum; *gaudimonium* pro gaudium. *triſtimonium* pro triſtitia; *bacciballum*; *corporaliter*: *Orcus apoculamus*, vel potius *abocculamus*, id eſt cæcus: recentiores aboculum & abocellum, ac nonnumquam, ab oculis, dixere, ut infra, *librum ab oculo legit*, id eſt, clauſis oculis legit, *aveugleſte*: *exopiniſſent* pro opinentur: *Eʒo me apoculo*, pro diſcedo e convivio, pocula relinquo: *Palamedes*, quo nomine pelamydes ab Italis appellantur: *ſtrabonus* pro ſtrabo; *monſtruoſum* pro monſtroſum; *coricillum* pro corculum. Quæ monſtra ſi quis Petronio tribuere poteſt, ne quid gravius dicam, Petroniom & linguam Latinam non novit. His adde nomina propria virorum ac mulierum *Mammia*, *Cicara*, *Satuna Dea*, *Gavilla*, *Plocrimus*, *Habinna*, ac ſimilia: quæ cujus linguæ ſint, ignorare me fateor: cum apud Petronium, qualem editum habemus, nomina propria omnia, uno excepto *Bargatis* nomine, aut Græca ſint, aut Latina.

Sunt heic & nonnulla verba recentiora ac minimè Latina, quæ Petronii ætate nondum in uſu erant. Qualia *frons expudorata* pro inverecunda & attrita: *bonatus*; *porcus ſilvaticus* pro apro vel ſue fero; ſicuti apud Paulum Langobardum *equus ſilvaticus*: *minutiolus* pro infantulo; *amaſiuncula*; *ſulcipedia*; *ſtaminata*; *berbex* ſeu berbix, quod eſt in gloſſariis vervecis nomen; *moleſtare* pro vexare; *adjutare* pro adjuvare; *oricularis ſervus* vel auricularis; *roſtrum barbatum* pro labris & ore hominis: nomen Hiſpanis in faciei ſignificatione hodieque uſitatum. Contra aliqua heic reperias vocabula veterrima & rancida, quæ ante Arbitri natalem dudum exoleverant: ut *fruniſci* pro frui, quod Catonis majoris eſt; *Jovis* non ſemel pro Jupiter, quod Ennii; ſimiliter *bovis* pro bos; *praſiſcini*, aliaque. At *adjuvare*, *frui*, *Jupiter*, Petroniana ſunt. Quis ergo ſanus putet Petronium, in ſcribendo tam varium, tam inæqualem, tam ſui diſſimilem eſſe voluiſſe, ut nunc *frui*, nunc *fruniſci* diceret; modo *adjuvare*, modo *adjutare*; nonnumquam *Jupiter*, interdum & *Jovis*?

Jam vero in Arbitro, qui *diſertus* à Terentiano Mauro merito appellatur, quis ferat mutationes generum & declinationum & caſuum in nominibus, quales nobis codex iſte Traguriensis obtruſit? *Balneus*; *Calus* non ſemel; *malus fatus* ter & amplius; *ille ſtips* pro ſtipes; *ſolida* pro ſolidos in IV. caſu plurali; *ſtatuncula* pro ſtatunculas; *lactem* pro lac; *vaſum* pro vas; *lorus*, *reticulus*, *candelabrus*: *ſtriga*, & *nervia* in accuſa-

cuſativo plurali, cum & *ſtriges* veteri terminatione, & *nervos* ſincerus Petronius dicat his verbis: *Quæ ſtriges comederunt nervos tuos*? Item alibi. *Recipies, inquam, nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris.* Quamquam dici poteſt ſtriges à ſtrigis diſtingui oportere, cum ſtrix avem nocturnam quamdam ignotam & fabuloſam; ſtriga vero mulierem veneficam in lege Salica, & in legibus Langobardorum ac veteribus Gloſſariis ſignificet. Striges porro aves ut hominum inteſtina exedere, ac præſertim infantium viſcera carpere, dicuntur à Plauto & Ovidio Poëtica fide: ita ſtrigæ ſive ſtriæ, quæ & maſcæ, mulieres maleficæ vivos homines intrinſecus comedere, falſo ac ridicule credebantur à plebe etiam Chriſtiana. Omitto ſolœciſmum inſignem: *Ego puto medicum & numularium: medicus qui ſcit*, pro medicum: item alium ei ſimilem, *ærumnoſi, quibus præ mala ſua cornua naſcuntur*, id eſt, præ malis ſuis: nec non *nummos in publico effundere. in ſolio deſcendere, vocare cocum in medio*; pro *in publicum, in ſolium, in medium.* Quis in Arbitro toleret, aut potius quis æquus arbiter Arbitri eſſe putet, verba activa ex paſſivis facta, paſſiva ex activis, aut in eis mutatas perperam conjugationes: *Ædes non ſomniatur*, pro ſomniat: *quid iſte argutat moleſtus?* pro argutatur: *convivare* pro convivari: *dum mater amplexaret corpus filii ſui*, pro amplexaretur: *nihil nos delectaris*, pro delectas: *nihil ſibi defraudit*, pro defraudat: *ſcias oportet hunc victurum*, pro victurum: *feſellitus ſum*, pro falſus ſum, deceptus ſum: *effrangi* pro effringi.

Quis præterea tales Arbitro phraſes aſſignet? *Toralia præpoſuerunt toris*, pro impoſuerunt: *planctus eſt optime*, pro magnum ſui deſiderium reliquit: quod Noſtri ſimiliter dicerent, *il a eſté bien plaint & regreté.* *Puellarius erat, omnis Minervæ homo*, pro omnium virginum vir & corruptor, aut ſaltem amator. *Admiſſus erga Cæſarem eſt cum ſuo munere: deinde ſeoit reporrigere Cæſari.* Admitti ad aliquem, vel ad videndum ſalutandumque aliquem, dicunt Latini ſcriptores; *erga aliquem admitti*, non dicunt. *Tu beatior es: bis prandebis cena.* Sic apud nos plebs hominum divitiis ſuperbum irridere conſuevit, ac bis prandere jubet. *S'il eſt riche, qu'il diſne deux fois.* Sed prandium & cena male confunduntur. Nec enim magis dici quis poteſt, *cena prandere*, quam prandio cenare. *Habuimus in primo porcum*, pro habuimus primum. Sic vulgo diceremus: *Nous avons eu en premier lieu un cochon.* *Quinque naves ædificavi, oneravi vinum*: & paullo inferius, *oneravi vinum, lardum*, pro oneravi naves vino, lardo: vinum, lardum in naves impoſui. Sic vulgo noſtri mercatores loquuntur. *J'ay chargé du vin, du cotton, du poivre.* *Mei coci etiam vitulos aheno coctos ſolent facere*; item *Gallus allatus eſt, quem Trimalcio juſſit ut aheno coctus fieret.* Coctum facere pro coquere barbarum eſt. *Libertorum, qui omnia ad ſe fecerunt*; pro in ſinum ſuum omnia domini bona conjecerunt. *Nemini nihil boni facere oportet*; item *Nec ſurſum nec deorſum non creſco.* Utrubique duæ negationes ſunt, quarum altera ſupervacanea. *Si quis noſtrum voluerit ſua rem cauſa facere, non eſt quod illum pudeat.* Ibidem neſcio quis de pane autopyro ait. *Et vires facit; & cum mea rem cauſa facio, non ploro*: id eſt (honos auribus ſit) alvum ſolutam habeo, nec nitor aut durum caco. Cui, præterquam huic Pſeudo-Petronio, *ſua rem cauſſa facere* idem fuit, quod flatus crepitusve alvi emittere, vel cacare? Nos quidem Franci honeſta circumlocutione *eum*, qui alvum exonerat, *res ſuas agere* dicimus, *faire ſes affaires;* Latini non item, multo minus, *rem ſua cauſa facere.* *Quare tangomenas faciamus. Vita vinum eſt:* iterum, *Itaque tangomenas faciamus, & uſque in lucem cenemus.* *Tangomenas faciamus*, id eſt laute epulemur, vivamus, gaudeamus. Utrubique *tango minas* disjunctim legendum & emendandum puto, & ex Plauti male intellecto verſu hoc loquendi genus eſſe deſumtum. *Sentin' ſenem tactum eſſe triginta minis?* Nam juvenes qui pecuniam recens acceperunt, eamque habent in manibus, digitisque contrectant & tangunt, læti opipare convivari gaudeot.

Interdum impoſtor ut fucum legentibus faciat, & nugis ſuis auctoritatem aliquam conciliet, Perſium; aliquaodo etiam Martialem imitatur. *Meum enim intelligere nulla pecunia vendo*: ex Perſii Satyra I. petitum eſt.

Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade.

Aut non deridebis, licet barbam auream habeas, ex Perſii Sat. II. *Nam fratres inter ahenos*
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt
Præcipui ſunto, ſitque illis aurea barba.

Ipſe Trimalcio fundos habet, qua milvi volant: ex hocce verſu Perſii Sat. IV.

Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.

Si nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret; ex Perſii Sat. I.

Hæc fierent, ſi teſticuli vena ulla paterni
Viveret in nobis?

Frigori lacaſim dico. Lacaſim ſeu λαικάζιν emendandum eſt, quod fellare ſignificat. Notus Martialis verſus. --- *Sed lota mentula lana*
Λαικάζιν cupida dicet avaritia.

Λαικάζιν dicere alicui, metaphoricè eſt, aliquem irridere ac illudere.

Quid, quod præter plurimas mendas leviores, quarum pleræque ſunt à nobis inter legendum reſtitutæ, graves aliquas ac (ſi ita loqui licet) capitales & inſanabiles de induſtria ſparſit impoſtor, ut ſe vetuſto quidem, ſed corrupto codice uſum eſſe, Lectori perſuaderet, & ut quæcumque alia Petronio indigna ac damnanda occurrerent, vitio exemplaris, aut Librariorum transſcribentium negligentiæ inſcitiæque poſſent imputari? Tales ſunt in cap. XLIV. *Similia Sicilia interiores & larvas ſic iſtos peridopabant:* ibidem, *Puto enim neſcio quid Aſiadis* (vel potius *à Siadis*) *habuiſſe:* forte, *Puto eum neſcio quid à Scythis habuiſſe.* Item cap.

Digitized by Google

cap. XLV. *Adeo de magna turba adhebete acceperant.* cap. LII. *Nam Hemerotis pugnaſſent petrastis in poculis.* In cap. LXII *Et omnia veſtimenta ſecundum jam poſuit mihi in animo in naſo eſſe.* In cap. LXIII. *Cum adhuc capillatus eſſem* (*nam à puero vitam chiam geſſi*) *ipim moſtrs delicatus deceſſit, mehercules, margaritum cacritus, & omnium numerum.* Quæ forte ſic emendanda ſunt. (*Nam à puero vitam Tyanis geſſi*) *ibi infans magiſtrs delicatus deceſſit, mehercules margaritum Charitot, & omnium numorum.*

An commemorem è foro piſcario petita convicia, non modo Arbitro, ſed etiam quovis ſcriptore ingenuo indigniſſima? Fortunata uxor Trimalcionis vocatur *mala lingua pica pulvinaris; mulier milvinum genus;* mœcha obſeeno vocabulo *matella* dicitur; alius *berbex & bellum pomum; Larifuga nocturnus, qui non valet lotium ſuum.* Giton *cepa cirrata* ob capillos criſpos & denſos; *crucis offa, corvorum cibaria, terra tuber*, id eſt terræ filius, *volpi ſuda*, id eſt vulpes ſudans. Fortunata ipſa furiis incenſa virum ſuum præſentibus convivis *canem* appellat; Trimalcio invicem eam *codicem* ob hebes & ſtupidum ingenium, & *ambubajam* nomine Syriaco, *milvam* à rapacitate & avaritia, *ſterteram* à ſtertendo, etiam *viperam*.

Pudet pigetque me diutius hiſce Grammaticis quisquiliis immorari. Tempus eſt jam, à verbis & à ſtilo ad res ipſas tranſire: ut clare omnibus appareat, à vero Petronio ſuppoſiticium iſtum in utroque ex æquo diſcedere. Ac primum videtur dediſſe operam impoſtor, ut Trimalcionem in cunctis ridiculum legentibus exhiberet. Sed dum ſine modo ac delectu nugas nugis adjungit atque ſuperſtruit, dum ineptiarum genus omne conſumit: impoſturam ſuam ipſemet aperit, nugacem ſe ac ineptum, Petroniique infeliciſſimum imitatorem prodit, ridendum denique ſe univerſis præbet. Nunc *aper pileatus* infertur, circa ſe porcellos habens, cujus è dentibus duæ ſportellæ dependent, & cujus è latere percuſſo turdi evolant, mox ab aucupibus excipiendi: aper, inquam, pileatus, ceu libertate donatus ac manumiſſus, quod à convivis pridie totus & integer eſſet remiſſus. Nunc poſtquam ſurrexit Trimalcio, ſermones habent inter ſe convivæ ineptos, humiles, ac demiſſos, ſolis fatuis & ſenſus communis expertibus convenientes. Ganymedes quidam de annonæ caritate queritur more modoque mendicorum: ait ſe *jam annum eſurire;* negat ſe *ea die buccam panis invenire potuiſſe.* Trimalcio qui ſurrexerat, ut obſcenis naturæ deſideriis indulgeret, reverſus ad menſam, dat convivis eadem omnia vel in triclinio faciendi libertatem, quod Imper. Claudius edicto ſtatuere voluerat, multisque verbis, uſque ad nauſeam ac riſum audientium, in continentes invehitur. Coquus propterea, quod porcum non exenteraverat, nudatur in convivio, & inter duos tortores conſtitit: at idem, mox ſecto ventre porci, argentea corona donatur à Trimalcione, & in lance Corinthia potat: quaſi lances tam vina quam cibos caperent, ſeu vaſa potoria ſimul ac eſcaria eſſent. Sequuntur de vaſis Corinthiis fabellæ relatu indignæ, nulla temporum habita ratione, Ilii haloſis Hannibalis ætate & opera: ſcyphorum & capidis emblemata, Caſſandræ virginis filii, & Niobe à Dædalo equo Trojano incluſa. Pro acroamate *Homeriſta* inducuntur Græcis verſibus colloquentes. Trimalcio vero dum fabulam, quam agunt, vult exponere, res, homines, tempora ac loca miſere confundit, ita ut ipſe fabula fiat. Interea *vitulus* affertur *galeatus*: quem unus ex Homeriſtis Aiax furens gladio concidit, partiturque convivis. Quis hæc legens riſum teneat? aut potius quis non indignetur, talia & tam putida Petronio tribui? Jam vero fabulæ aniles de homine verſipelli in lupum mutato, & de veſtibus ejus lapideis factis, nec non de ſtrigis ſeu nocturnis maleficisque mulieribus, quæ infantem mortuum rapuiſſent ad comedendum, & pro eo ſtramentum ſuppoſuiſſent, Apuleio conveniunt magis, quam Arbitro. Quamquam iſta fabella poſterior de ſtrigia ex hiſce veri Petronii Arbitri verbis mihi videtur deſumta. *Quæ ſtriges comederunt nervos tuos?* In codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui Palatinæ olim fuit, reperitur *Indiculus ſuperſtitionum & Paganiarum*, in quo hæc de ſtrigis verba legimus. *De eo, quod credunt, quod feminæ Lunam comedant, & quod poſſint corda hominum tollere juxta Paganos.*

Tædet talia fuſius perſequi. Pergendum eſt tamen. Juſſu Trimalcionis ingens canis catena vinctus adducitur in triclinium ab oſtiario. Quid agreſtius, quid indignius tanto convivio, & tam divite convivatore poteſt excogitari? Trimalcionis juſſu puer mollis & dorſum ejus inſcendit, & ſcapulas plana manu pulſat. Quid indecentius? Jubet idem in cap. LXIV. *potiones dividi inter omnes ſervos, qui ad pedes ſedebant.* Quid indulgentius? immo vero quid minus Romanum? Bibere famulos domino præſente ac epulante; *ſedere ad pedes* ſervos, domino diſcumbente. An ſedens famulus miniſtrare poteſt? More Romanorum, aut potius more omnium Gentium ſuccincti in conviviis ſtabant famuli, ut eſſent ad ea, quæ poſcebantur, quærenda ac convivis porrigenda paratiores & expeditiores: quemadmodum vetera marmora ac picturæ docent. Sufficiant ad id probandum vel duo Juvenalis verſiculi è Sat. v.

Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poſcas, & quod ſe ſtante recumbas.

Tamen impoſtor eadem in re iterum erravit: quum in cap. LXVIII. *ſervum ad pedes Habinnæ ſedentem* fecit. Nec unquam aut uſquam memini legere, *ad pedes ſediſſe pueros*, niſi ingenuos in conſpectu parentum convivarumque diſcumbentium. Apud Suetonium invenio, Claudium Aug. *adhibuiſſe omni cenæ & liberos ſuos cum pueris puellisque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur.* Hunc morem non ignoravit Arbiter: Arbitri corruptor ignoravit. Sed quid ego *ſedentes ad pedes* famulos Trimalcionis tantopere miror, quos paullo poſt viſurus

ſum

ſum recumbentes? Quippe in cap. LXX. Trimalcio famulis ſuis, etiam cocis, permiſit ut diſcumberent. Itaque *totum triclinium familia occupat*, & convivæ *pane de lectis dejiciuntur*. Credas Saturnalia celebrari. Permiſit, inquam, id ſtulte & novo more Trimalcio, is, qui initio cenæ adeo timuerat, ne *ſervi* ſui convivis *æſtum frequentia ſua facerent*, & ob id *ſuam cuique menſam juſſerat aſſignari*. Unde ille ſui tantopere diſſimilis tam repente factus? Unde tam cito oblitus diſpoſitionum ſuarum? An ebrius erat? An non jam fatuus ſtultusve, ſed plane demens?

In cap. LXVII. Fortunatæ uxoris Trimalcionis *periſcelides torta*, quales in uſu nobis ſunt matroniſque noſtris, & quas vulgo à poplite, cui ſubligantur, *arreſtarias* vel *jarretarias* vocamus, nec moris Romani ſunt, nec Græcanici. Nam Græcorum Romanorumque periſcelides erant faſciæ, quibus crura involvebantur, ac tegebantur.

In cap. eodem Fortunata diſcubitura poſteaquam manus lavit, *tergit eas ſudario, quod in collo habet*. Verba Pſeudo-Arbitri ſeu impoſtoris ſunt. *Tunc ſudario manus tergens, quod in collo habebat, applicat ſe illi toro, in quo Scintilla Habinnæ diſcumbebat uxor.* At erant quidem Romanis (ut Catullus, Suetonius in Nerone, aliique docent) ſudaria è lino, ſed ad detergendum oris ſudorem, unde & appellationem traxere: ſudarium circa collum nullum umquam matronis Romanis fuit. Atque ut gratis concedam fuiſſe: an Fortunata Trimalcionis, ditiſſimi & nitoris ac elegantiæ amantiſſimi viri uxor, tam ſordida eſſe potuit ac immunda, ut eo linteo, quo collum velaverat, velut mantili in triclinio, tergeret manus? Omnino exiſtimavit impoſtor, uti ſuæ ac noſtræ ætatis matronæ collum haberent ſudario lineo circumdatum & tectum, quod vulgo *muſcarium colli* (*Mouſchoir de col*) appellatur, quia collum tegit & defendit à muſcis: ſic & olim matronas Romanas habuiſſe. Hæc tanta moris Romani ignorantia non in Petronium, ſed in impoſtorem cadit totius antiquitatis ignarum.

Jam enim ſuum teſtamentum in convivio recitari jubet Trimalcio, quo ſervis omnibus dat libertatem; & quale monumentum ſibi fieri, quidque ei inſcribi velit, exponit. Nec contentus his, funebrem veſtem quæ *vitalia* vocat, unguentum nardinum, & cetera inferri triclinio præcipit, convivisque oſtentat: ac demum tamquam in funere ſuo cornicines canere jubet, atque ad balneum ſaturos convivas invitat. Quid his ineptius? O ſermones convivales? O ſpectacula feſtivis epulis convenientia! Etiam heic ignarum moris Romani ſeſe prodit Pſeudo Petronius, qui cornicines pro tubicinibus funeribus adhibeat. Mortui enim efferebantur ad tubam, aut etiam ad tibiam: ut poſt Ovidium in lib. VI. Faſtorum, poſt Perſium in Satira IV. & Agellium in lib. XX. cap. II. verus Petronius vel ſolus ſatis docet his verbis. *Quod ſi idem frigus genua manuſque tentaverit tuas, licet ad tubicines mittas.* Ubi *tibicines* ſine cauſſa legi vult Petrus Pithœus.

Dare operam ſaltem debuit impoſtor, ut finis cenæ Trimalcionis cum ſequentibus, hoc eſt ut falſa & ficta cum veris cohærerent, nec falſa haberi poſſent, neu fraus facile deprehenderetur. Finis cenæ Patavinæ talis eſt. Cum cornicines inſonuiſſent, vigiles regionis proximæ rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & ſecuribus accurrunt, & januam effringunt. Encolpius, idem & Polyænus alio nomine dictus, Aſcyltus & Giton læti oblata occaſione diſcedunt. *Nos occaſionem opportuniſſimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque plane tamquam ex incendio fugimus.* Contra apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus, Encolpius, cujus ſub perſona tota fabula narratur, nec cornicinum nec vigilum ullam mentionem facit: aitque, cum poſt cenam ex ædibus Trimalcionis ipſe & Aſcyltus ac Giton vellent diſcedere, & per ampliſſimas longiſſimasque porticus, media jam nocte ſine lumine, hora pæne tota hac illacque erraviſſent ebrii, & locorum etiam interdiu obſcurorum ignari; ſe tamquam filo Ariadnes *Gitonis acumine explicitos tandem eſſe, qui omnes pilas columnasque pridie notaverat creta: quæ lineamenta evicerint ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderint errantibus viam.*

Anno M. DC. LXIII. ineunte edidi Panegyricum de laudibus Berengarii Auguſti, quem ante annos aliquot ex urbis Patavii Bibliotheca Monaſtica à Johanne Rhodio Dano & à Nicolao Heinſio viris clariſſimis erutum acceperam. In meis in Panegyricum illum notis, quid eſſet apud Gregorium Turonicum Epiſcopum *barbatorias celebrare*, & quid *barbatoria* ſignificaret, fuſe docui pag. CXCI. & ſequentibus. Miſſus eſt ſtatim Berengarius meus in Italiam: miſſus in primis Patavium, unde venerat, & lectus à Patavinis. Placuit obſervatio mea impoſtori, homini Italo e provincia Venetia, vel Dalmatæ, qui (ſi qua fides) Johanni Rhodio Pſeudo-Petronianas quisquilias ſuas approbaverat. Itaque digna ei viſa, quam ſuæ cenæ Trimalcionis intereret. *Tum Trimalcio: Amici (inquit) hodie ſervus meus barbatoriam facit, homo frugi & micarius. Itaque tangomenas faciamus, & uſque in lucem cenemus.* Sed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetuſtior; nomen autem ipſum, *barbatoria* ejusdem ætate (ni fallor) recentius. Sic idem impoſtor, qui de cena libera aliqua ab Henrico Valeſio fratre meo obſervata eſſe didicerat, voluit & liberæ cenæ meminiſſe, atque ab ea ſuam ſuppoſiticiam cenam auſpicari. *Venerat jam dies tertius: id eſt exſpectatio liberæ cenæ.*

Sic igitur judico, nova omnia, quæ ſub Petronii Arbitri nomine primum Patavii, deinde Luteciæ publicata ſunt, falſa, ficta, ſuppoſiticiaque eſſe, barbara, futilia, judicii doctrinæque vacua, ac plane omni ex parte ridicula ac rejicienda: eademque tam in verbis, quam in rebus, ab Arbitri genio, elegantia, ac nitore longe recedere.

In uno tamen, mi WAGENSEILI, à te diſſenti-

re

Digitized by Google

re cogor, quod miraris Juſtum Lipſium, virum magni in literis nominis ſummique judicii, de Petronio noſtro dubitaviſſe, ac *deliberaviſſe*, an is eſſet C. Petronius, Tacito memoratus in rebus Neronis: audacterque ſequeris tenui fultam tibicine opinionem, vel potius conjecturam Petri Pithœi, Claudii Bineti, Jani Douſæ, & inſequentium plerorumque Petronii Commentatorum, qui Neronis Auguſti æqualem faciunt, ac putas Trimalcionis nomine Neronem à Petronio deſignari. Atqui Trimalcio inter ſervos venales advectus eſt Romam: ubi *ratiocinari didicit, deinde diſpenſator factus eſt*: uti Petronius ipſemet verus ac pridem editus docet. An iſta in Imperatorem Neronem conveniunt, paterno genere nobiliſſimum, materno etiam familiæ Cæſarum adnexum? Jam uxor Trimalcionis Fortunata re & nomine fuit: femina viri ſui ſimillima, ex egente locuples facta, adeo ut *nummos modio metiretur*: ſicuti Petronius indicat hiſce verbis. *Et modo quid fuit? Ignoſcet mihi genius tuus: noluiſſes de manu ejus panem accipere.* At Neroni Aug. uxores non aliæ fuere quam nobiles & claræ, Octavia & Poppæa: è quibus Octavia etiam Claudii Aug. filia exſtitit. Nam Acten libertam pellicis habuit, non juſtæ uxoris loco. Præterea jam ſenex erat Trimalcio: at Imperator Nero annum ætatis XXXII. non exceſſit. Trimalcio illitteratus & fatuus inducitur à Petronio; quales multi divites, qui obſcuriſſima initia habuere; Nero Aug. & eloquentiæ & hiſtoriæ ſtuduit, ac Poeticæ. Trimalcioni *in deliciis* fuit *puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior*, ſi Arbitro credimus. At Neroni tot & tam lectæ cum ætate, tum forma, deliciæ erant, ut Juvenalis de eo delectu ſic referat in Sat. X.

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumoſum, atque utero pariter gibboque tumentem.

Quod ad Petronium noſtrum pertinet, jure merito quæ de ejus ætate dubitavit Lipſius, & Petronium, qui fuit *æqualis Neronis*, cum Petronio Satyricorum auctore confundere timuit: cum animadverteret ab Cornelio Tacito in lib. XVI. Annalium relata de Petronio, haudquaquam Petronio Satyrici ſcriptori majore ex parte convenire. Certe ambo & nominibus diſcrepant. Prior dictus eſt *Cajus Petronius*, aut, ut Plinius & Plutarchus vocant, *Titus Petronius*, *& inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt elegantiæ arbiter*, quod doctus virus in errorem induxit: ſed *Arbitri* nomen non tulit: poſterior, ſeu Satyricorum auctor, propriis nominibus appellatus eſt *Petronius Arbiter*, quemadmodum à Fulgentio in lib. II. & III Mythologiæ vocatur & nunc ſub *Petronii*, nunc ſub *Arbitri* nomine, à Terentiano Mauro, à Diomede, à Servio Honorato, à Macrobio Theodoſio, à Mario Victorino, ab Hieronymo, & Sidonio, aliiſque laudatur. Præterea Cajus Petronius, ſi qua Tacito fides, Proconſul Bithyniæ, & mox Conſul extraordinarius fuit; *inter paucos* Neroni Aug. *familiariſſimus*: magnas opes, magnam familiam habuit: homo ignavus & deſes, & otio ac mollitiis fluens, erudito luxu ac ſcientia voluptatum acceptiſſimus vitioſo Principi. At Petronium Arbitrum cum multi laudent ſcriptores Latini, veteres ac recentiores: nemo tamen magiſtratus eum ullos geſſiſſe, nemo divitem, nemo amicum Imper. Neronis fuiſſe, aut juſſu ejus periiſſe memoriæ prodidit. Bibliotheca quidem Vaticana quædam Petroniana in codice ſcripta ſervat, & his Julii cujuſdam epigramma præfixum, in quo Petronius *diri Neronis amicus* vocatur, & *Arbiter arbitrio ſuo dictus ipſe* fertur. Sed hoc hexaſtichon ut incultum eſt, corruptum, ac recens; ita nullius apud doctos in hiſtoria auctoritatis. Denique Cajus Petronius paullo ante mortem coactam *flagitia Principis, ſub nominibus exoletorum feminarumque, & novitate cujuſque ſtupri, perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni*: ut Cornelius Tacitus in lib. XVI. Annalium tradit. Quid habent iſta cum Petronii Arbitri opere commune? Caii Petronii famoſus libellus breviſſimus fuit: at Petronii Arbitri Satyra grandis atque verboſa, vel juſtum potius opus exſtitit: ut ex Petronianis quæ ſuperſunt, & ex his, quæ laudantur à variis auctoribus, deſiderantur que, facile intelligi poteſt: adeo ut jure forſitan queratur Douſa ſimul & affirmet, vix decimam totius operis partem ad nos perveniſſe. Immo & plures erant Petronii libri, non *Satyricon* in recto ſingulari, ſed *Satyricôn*, hoc eſt, Satyrarum in ſecundo caſu plurali inſcripti; ut Ciceronis Rhetoricôn, Virgilii Maronis Bucolicôn & Georgicôn, Valeri Sorani Epopticôn, Aurelii Nemeſiani Cynegeticôn, Marciani Felicis Capellæ Afri Carthaginenſis Satyricôn libri. 7. de nuptiis philologiæ. Certe Terentianus Maurus de dimetro jambico claudo ſic ait,

At Arbiter diſertus
Libris ſuis frequentat.

Et à Mario Victorino de Metris Arbiter *Satyricôn* laudatur, non *Satyrico*, aut *in Satyricon*. In veteri quoque Gloſſario Petri Danielis hæc verba reperio. *Excelſiſſimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum*: quod idem eſt, atque *in primo libro Satyricon*. Miſſum facio Fabium Planciadem Fulgentium in libro Continentiæ Virgilianæ, à quo *Petronius in Euſcio* laudatur. Libellus Caii Petronii pro codicillis haberi poterat, & noctes ac ſtupra Domitii Neronis, & in eum cœtum admiſſorum, atque ad omnem libidinem adſcitorum exoletorum feminarumque nomina, quid quisque ibi noviſſime feciſſent, quid paſſi eſſent, paucis exponebat. Ficti nihil; omnia vera. Contra Petronius Arbiter M. Varronem in Satyris Menippeis imitatus ex parte, proſa oratione variis carminibus miſta, ſub falſis nominibus, tamquam ſub perſona, mores hominum notavit, ac vera ætatis ſuæ vitia carpſit: atque uti ipſemet ait, *in opere novæ ſimplicitatis*

Sermonis puri non triſtis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

Si, *quod faciebat populus, retulit* Arbiter, ut ipſe affirmat; de Neronis ſtupris ne cogitavit quidem. Non igitur ſua Neroni flagitia, ſed ſua populo, ſua juventuti ac ſenibus vitia Arbiter, & corruptos mores ex-

probravit: ac ſicuti vere aſſerit epigramma Vaticanum, (cur enim ejus teſtimonio in re apertiſſima & omnibus patente uti mihi non liceat?)

Petroni carmen divino pondere currit:
Quo juvenum mores arguit atque ſenum.

Nimirum fictos caſus amatorum opus Petronii Arbitri continebat: veri nihil; omnia ficta. De quo opere Macrobii Theodoſii in lib. 1. Commentariorum in Somnium Scipionis verba ſunt hæc. *Fabulæ, quarum nomen indicat falſi profeſſionem, aut tantum conciliandæ auribus voluptati, aut adhortationi quoque in bonam frugem repertæ ſunt. Auditum mulcent, velut comœdiæ, quales Menander ejuſve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis caſibus amatorum referta, in quibus multum eſſe Arbitrum, vel Apuleium nonnumquam luſiſſe miramur.* Denique nunc in declamationes umbratiles, & ſcholaſticas invehitur Petronius Arbiter: nunc Poëtas deridet carmina ſua in theatro, in balneo, in pinacotheca populo intempeſtive recitantes: modo Picturam, Statuariam, Dialecticam, Philoſophiam, Aſtronomiam, Eloquentiam, ceteraſque artes ingenuas defeciſſe, queritur: modo Trojæ Haloſin verſibus jambicis deſcribit: navigantium etiam rixas, reconciliationem & naufragium, bellamque de matrona Epheſia fabellam enarrat: interdum regulas carminis exponit. Sequuntur de bello civili Cæſaris & Pompeii verſus heroici fere trecenti, & de captatoribus aut heredipetis eluſis non pauca. Qui non videt iſta ſingula ac univerſa nihil ad Caii Petronii libellum, nihil ad Neronis flagitia noctesque pertinere, ſed meram eſſe nudamque ac ſimplicem vitiorum, & deſidiæ humanæ reprehenſionem, ſale & mordaci aceto conditam: is plane nec in literis, nec in ulla alia re quidquam videt aut judicat. Janus Douſa, ut Petri Pithœi conjecturam de ætate Petronii confirmet, ſcribit duas ſententias aut parœmias, videlicet *non bene olet, qui bene ſemper olet,* & *ingenioſa gula eſt,* à Martiale & à Petronio ex æquo uſurpari: aliam item gnomen, *Primus in orbe Deos fecit timor,* Statio in libro III. Thebaidos cum Petronio eſſe communem: ex quibus tamen ſententiis primam Hieronymus in epiſtola ad Demetriadem, poſtremam Fabius Planciades Fulgentius in libro I Mythologiæ (vere an falſo neſcio) Petronio tribuant. Quid tum? Ideone credemus Petronium Arbitrum Neronis Aug. æqualem, & Statio atque Martiale vetuſtiorem fuiſſe, amboſque hæc hemiſtichia Petronio potius, quam Petronium ambobus debere? Nonne Placidius Lutatius putat, & diſertis verbis ait, Arbitrum hemiſtichion ſupra laudatum de origine ſuperſtitionis, à Papinio Statio accepiſſe? Idem plane dicendum de verſu, quem Hieronymus ad Demetriadem affirmat apud Arbitrum reperiri. Igitur hemiſtichium de odoribus Hieronymus non Martiali primo auctori, ſed Petronio; hemiſtichium alterum de ſuperſtitione Fabius Fulgentius non Statio, uti facere oportebat, ſed eidem Petronio aſſeruit, propterea quod utrique hæc apud Petronium legerant, & legiſſe meminerant; apud Statium & Martialem aut non invenerant, aut ſaltem inveniſſe non recordabantur, nec multum curabant an ab aliis ſcriptoribus prius, quam à Petronio, fuiſſent uſurpata.

Quare facile & libenter accedo Henrici Valeſii fratris mei ſententiæ, qui Petronium Arbitrum principatu Neronis multo recentiorem, ac natione Gallum fuiſſe, atque in provincia Viennenſi, finibuſque Maſſilienſium Græcorum habitaviſſe credit, adductus hiſce Apollinaris Sidonii verſibus, haut ſatis hactenus examinatis intellectiſque, in carmine XXIII. quod inſcribitur Narbo.

Et te Maſſilienſium per hortos
Graji ceſpitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo,

Ita enim emendandum verſum medium frater exiſtimat, cum legatur in editis Sidonii exemplaribus,

Sacri ſtipitis Arbiter colonum,

Nec dubitat in priſcis Sidonii codicibus ſcriptum fuiſſe *Graī ceſpitis,* ſeu *Grai ceſpitis:* quod cum non intelligeretur à legentibus, in *ſacri ſtipitis* perperam mutatum ſit. Quæ vulgata lectio haud dubie vitioſa eſt, ac ferri nullo modo poteſt. Quippe ſi *ſacri ſtipitis* nomine, Priapum ligneum deſignare voluiſſet Sidonius, (Simulacra enim Priapi cuſtodis hortorum, ad eorum oſtia collocari conſueverant) *Priapi* in hortis Maſſilienſium poſiti, *colonum* Petronium Arbitrum vocaturus non fuit, ſed *cultorem.* Deorum enim vel ſimulacrorum cultores Latini ſcriptores dixere: *colonos Deorum* aut ſtatuarum nequaquam dixere. Præterea etiamſi gratis conceſſero, *colonum Priapi* pro cultore & veneratore Latine dici poſſe: tamen nec vel tum ſanus tribus hiſce verſiculis ſenſus conſtabit: fatendumque erit Sidonium his duobus in verſibus continuis Priapi ſine cauſſa meminiſſe. *Te Arbiter per hortos Maſſilienſium ſacri ſtipitis,* ſeu Priapi lignei *cultorem, Priapo Helleſpontiaco parem.* Quo quid frigidius ſcribi, quid etiam ineptius excogitari poteſt? Sidonius igitur ſcriptor Gallus in ſuo Narbone apertiſſimis verbis Arbitrum Gallum agnoſcit: quem propter obſcenitatem, & ob amorem hortorum Priapo comparat, & in hortis Maſſilienſium ſpatiantem, ac delicate deſidentem nobis exhibet. Quæ Petronii in hortis mora, & judicium ejus de Epicuro, quem *patrem doctum in arte veri,* id eſt in Philoſophia vocat, & *hominem eſſe divinum* ait, *qui ſomnia,* & *ejuſmodi ludibria facetiſſima ratione condemnet;* turpis quoque flagitiorum, adulteriorumque relatio cum impietate conjuncta mihi perſuadet, ipſum ſecta ſimul ac vita Epicureum fuiſſe, ſummum bonum in voluptatibus corporis ponentem. Heic virum doctiſſimum Petrum Pithœum admodum miror, qui ſibi *videri* ait, ab Sidonio tribus verſibus ſupra laudatis, *non tam Arbitri patriam quam mores deſignari,* Maſſilienſium moribus *Plautino proverbio, & Athenæi hiſtoria notatis* ſimillimos. Quaſi *horti Maſſilienſium,* mores eorum corruptos, atque degeneres indicare potius apud Sidonium valeant aut debeant,

quam

Digitized by Google

quam Petronii Arbitri domicilium, ibi voluptatibus vacantis, ac in hortis otiantis.

Certe ipſe Arbiter moris cujuſdam Maſſilienſium mentionem fecit, tamquam ſibi notiſſimorum: quoties peſtilentia laborarent, unum è pauperibus, qui ſe ſponte obtuliſſet, per annum ſumtu publico delicate alentium, ac poſtea ornatum verbenis & veſtibus ſacris per urbem circumducentium cum exſecrationibus, ut in ipſum mala civitatis recideret, atque ita demum præcipitantium in mare. *Quod in Petronio ſibi lectum eſſe*, ſcribit Servius Honoratus in illud libri III. Æneidos hemiſtichium, *Auri ſacra fames*. Sed nunc in Petronii opere manco ac mutilo, quale habemus, de more iſto Gallicano Maſſilienſium, homines pro ſalute publica devoventium, nihil reperitur. Proinde non miror Petronium Maſſilienſis agri cultorem, patria quidem Gallum, ſed domicilio ſemigræculum, libenter Græca nomina uſurpare, ut *ſchedium* pro malo & extemporali Poëmate; *tropica*; *embolum navis* pro roſtro; *methodium*, *paronychia*, *corymbion*, pro capillamento ſeu galericulo. *hypogeum* vel *hypogæum* pro conditorio, ſeu monumento caſulave ſubterranea; *τὰ πάντα*, *ſchema*, pro figura orationis; *apodixin*; *telos*; *automata*, pro motu corporis voluntario; *planos*, *parapſidem*, *triclıniarchem*, *chiramaxium*, *ſymphoniam*, *hydraulem*, *pinacothecam*, *diatam*, & ſimilia. Non miror eum Græcis in nominibus, Græcas terminationes fere ſemper retineret v. g. *Aſcyltos*, *Polyanos*, *Giton*; *Aſcylton* in IV. caſu, *Encolpion*, *Polyanon*, *ſatyrion*; *aera*, *platanona*, *daphnona*, *Coraca*, *Crotona*, *Platona*, *Gitona*, *Iliada*, *Naiada*, *Dorida*. Non demum miror, ab Arbitro tranſitum Alpium Maritimarum Alpibus Graiis confinium viginti verſibus, ac portum Herculis Monœci exacte deſcribi his verbis,

Alpibus aeriis, ubi Graio nomine pulſo
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri,
Eſt locus Herculeis aris ſacer. Hunc nive dura
Claudit hiems, canoque ad ſidera vertice tollit, &c.

Abeſt enim ab urbe Maſſilia Græcorum portus, vel ſtatio Herculis Monœci in Alpibus Maritimis ſive Liguſticis, millia paſſuum non amplius CCXXCVII: ſicuti in itinerario maritimo portuum, & poſitionum navium ab Urbe Arelatum uſque Ethicus docet. Idem Petronius Arbiter ut Maſſilienſium Græcorum, ſic & Gallorum, nimirum popularium ſuorum, non ſemel meminit. *Increta facies, ut ſuos Gallia cives putet*: item, *Ego autem frigidior hieme Gallica factus*. Ex quo apparet Arbitrum hiemes ac frigora in Gallia tuliſſe, & candorem Gallorum notum habuiſſe. Præterea quivis linguæ Latinæ peritus in Petronio cothurnum Gallicanum prima fronte ſtatim agnoſcat. Ejus enim ſtilus non Romanum ſeu Romæ natum, ſed plane Gallum & Tranſalpinum hominem ſapit, & Antoninorum tempora potius quam Domitii Neronis: cujus principatus ſimiles Arbitri ſcriptores non habuit. *Diſertus* quidem Arbiter vocatur a Terentiano Mauro: & eſt ſane diſertus: ſed nec Senecæ, nec Quintiliano, nec ambobus Pliniis, ac ne vel Tacito quidem aut Suetonio comparandus: cum ad inferiora tempora pertineat. Interdum lutulentus fluit, nec ubique purus, nitidus eſt ac illimis.

Quando igitur Petronius Arbiter floruit? Quæret aliquis. Equidem exiſtimo eum potius circa Antoninorum principatum vixiſſe, quam (ut frater meus arbitratur) Gallieni Aug. æqualem fuiſſe: cum quod elegantia Petronii in ætatem Gallieni, hoc eſt in ſenectutem Imperii Rom. ac velut in fæcem linguæ Latinæ, tot undique Gentium Barbararum incurſionibus corruptæ atque depravatæ, cadere mihi non videtur: tum quod Macrobius in Somnium Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modo, ſed velut æqualem aut etiam vetuſtiorem præponit, prioremque appellat hiſce verbis jam ſupra laudatis. *Auditum mulcent argumenta fictis caſibus amatorum referta: in quibus vel multum eſſe Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luſiſſe miramur.* Conſtat autem Apuleium ante Septimium Severum Pertinacem Aug. nimirum imperante Marco Aurelio Antonino nituiſſe. Unus ex editoribus Petronii Janus Douſa ſcribit, quoſdam *Petronium Luciano poſteriorem*, hoc eſt recentiorem, *credidiſſe*: qui mecum de ætate Petronii plane conveniunt. Nam & Lucianus Antoninorum temporibus viguit.

Ne quis autem forſitan putet gratis me ſcripſiſſe, Petronii Arbitri ſermonem (quidquid ipſe de ſe dicat) *non ubique purum*, ſed quandoque inelegantem ac incultum eſſe: omiſſis Petronianis verſibus, quorum & ſtructura plerumque vitioſa, & obſcura ac intricata ſententia eſt; in ſoluta oratione Arbitri, pauca de pluribus Neroniano ſæculo indigna a me obſervata ſubjiciam, quæ nec membranarum vetuſtati, & ſitu attrituque evaneſcentibus litteris, nec Librariorum in tranſcribendis priſcis codicibus negligentiæ, nec editorum incuriæ, nec typographorum inſcitiæ, nec ulli alii, quam ipſimet auctori, aſſignari poſſunt. *Sed de remedio non tam valde laboro*: item, *Giton ſemel ictus, tam valde exclamavit*. *Tam valde*, pro tam, aut adeo, non memini apud veteres ſcriptores legere; quod nos vulgo dicimus, *ſi fort*. *Neque enim tam magnum facinus admiſimus*: ſcripſiſſet Neronianorum temporum auctor, *tantum facinus admiſimus*. Sic tamen ubique Arbiter loquitur. *Timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Habebat enim inguinum pondus tam grande. Inhibuit Tryphæna tam grande facinus. Nec ſe minus grandi vexatam injuria, quam Lycam. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam. Tam magnum atque clamorem ſuſtulit. Ut tam magna fortuna ſolus uteretur. Neſcis, quam magnum flagitium admiſeris?* Ubi *tam grande munus*, *tam grande pondus*, *tam grande facinus* dici non oportuit, ſed tantum munus, tantum pondus, tantum facinus. *Tam magnam familiam*, *tam magnum clamorem*, *tam magnam fortunam* dici non oportuit, ſed tantam familiam, tantum clamorem, tantam fortunam. *Minus grandi vexatam injuria* dici non oportuit,

tuit, ſed minore affectam injuria. *Quam magnum flagitium* dici non oportebat, ſed quantum flagitium. Noſtri Petronium hodieque imitantur. Nam ut ille *tam magnum* aut *tam grande* uſurpavit; ita dicunt *ſi grand.* Ut ille *minus grande* dixit; ita Noſtri uſurpant *moins grand*: ut ille *quam magnum*; ita Noſtri *combien grand.* Jam illud Petronii, *bene mane ſurrexi*, pro ſummo mane, aut prima luce ſurrexi, noſtrum hodieque eſt, *bien matin.* Noſtrum & illud: *Et jam plena nox erat.* Plenum enim diem, ac plenam noctem vocamus; *en plein jour, en pleine nuict. Repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam*: id eſt reſtitutum in priſtinum decorum. Sic nos dicimus, *remis en ſon premier eclat.* Ex his intelligitur, Petronium natione Gallum exſtitiſſe, cum nos Gallo-franci ejus adhuc in multis ſermonem ſequamur. Eundem autem a temporibus Neronis Aug. longe abfuiſſe indicant quæ apponam. *Indignatus ruſticus, quod nos centonem exhibendum poſtularemus.* Dici oportuit *exhiberi*, non *exhibendum. Oſtium noſtrum ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit. Satis* pro valde recentiorum Nerone ſcriptorum eſt; *exſonare* verbum ea ætate inuſitatum, quod tamen Petronius ſæpe uſurpat. *Omnia mimico riſu exſonuerant*; item, *exſonat cantibus totum navigium. Ideo vetus hodie in hoc diverſorio quemquam mortalium admitti.* Dicendum erat, *in hoc diverſorium quemquam mortalium admitti. Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt, poſitusque in cervicalia minutiſſima.* Dicendum fuit *in cervicalibus minutiſſimis*, aut *in cervicali minutiſſimo. Ne abſentivus eſſem*: pro abeſſem. *Abſentivum* pro abſente, alibi non legi. *Quales eſſe ſolent, quæ incumbunt ova. Incubare ova*, vel etiam *ovis* gallinæ dicuntur: *ova incumbere* non dicuntur. *Ficedulam inveni piperato vitello piperatam. Ficedulam pipere piperatam* non melius dixeris, quam gypſo gypſatum parietem, pernam ſale ſalitam, alas Icari cera ceratas, & ſimilia. *Si bona fide pœnitentiam emendas.* Pœnitentia culpam aut peccatum emendare, dici poſſumus, & ſolemus; *Pœnitentiam emendare*, dici nec poſſumus nec debemus. *Amictus diſcoloria veſte. Diſcolor* dici ſolet, ut decolor, concolor, unicolor, bicolor, verſicolor; *diſcolorius* dici non magis ſolet a veteribus ſcriptoribus Latinis, quam decolorius, concolorius, unicolorius, bicolorius, verſicolorius. *Aratro domefacta tellus* pro ſubacta vel domita, Neronis ætate non dicebatur, nec *domefacere*, pro domare. Nam verba primæ conjugationis, quale eſt *domo*, nulla in compoſitione recipiunt *facio*, ſed tantum plurima ſecundæ, & pauciſſima tertiæ. *Tantum omnem ſcabitudinem animo, tanquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice.* Iram appellat animi *ſcabitudinem* Petronius novo & inuſitato nomine pro ſcabie, aut ſcabritie, vel ſcabredine, quam & *ulcus*, animi ſcilicet, alibi vocat. *Gubernatori, qui pervigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. Siderum motus* vel ſidera *cuſtodire*, pro ſervare aut obſervare, improprium eſt. *Certe diutius junctos nos mare feret: vel ſi voluerit miſericors ad idem litus expellere, aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit. Lapidare* poſuit Petronius pro lapidibus tegere, ut humare eſt humo operire vel tumulare: cum ſignificet lapidibus petere. *Coæquale natalium ſuorum ſinciput*, pro æquale, nuſquam apud veteres alios Scriptores Latinos reperire memini. *Ephebus plena maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus* vocatur a Petronio, caſum mutante contra regulas Grammaticæ. Debuit enim dici *Ephœbus plena maturitate, & annis ad patiendum geſtientibus*, aut certe, *Ephœbus plenæ maturitatis & annorum ad patiendum geſtientium. Pſyche acu comatoria mihi malas pungebat. Acum comatoriam* vocat Petronius acum crinalem, ne ſervata quidem analogia. Nam à coma non fit comatorius: ſed fortaſſe legendum eſt, *acu comatriæ*, hoc eſt ornatricis. *Soli militares, ſoli fortiſſimi habentur. Militaris* pro militaribus honoribus digno, recens eſt haud dubie, nec ſæculi Neroniani. Jam *melliti verborum globuli, & fabuloſum ſententiarum tormentum, & controverſia ſententiolis vibrantibus picta*, ac ſimilia apud Arbitrum, verba ſunt magnifica, rerum ac ſenſus pœne vacua. Omittere non poſſum verſum hunc Petronii,

Has inter ſedes Ditis Pater extulit ora.

Ditis Pater vocatur Arbitro, qui ceteris omnibus *Dis Pater*: ut *hic Quirites* in numero ſingulari, pro Quiris, quemadmodum Sergius & Pompejus in Arte affirmant.

Hæc ſunt, mi WAGENSEILI, quæ tuis precibus inductus de Petronio Tragurienſi, vel Patavino properatim exaravi, adjungenda obſervationibus tuis, aut ſi malueris, tamquam mnemoſynon amici tui domi ſervanda. Vale V. C. & amare me perge. Scribebam Luteciæ Pariſiorum v. Nonas Martias anno Domini M. DC, LXV.

MARINI STATILEI
Tragurienſis J. C.
RESPONSIO
AD
JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII,
ET
HADRIANI VALESII
DISSERTATIONES
De Traguriensi Petronii Fragmento.
AD M. MOCÆNICUM V. P.

NUNQUAM exiſtimaſſem fieri potuiſſe, ut qui pro virili rempublicam literariam adjutum iſſet; ob eam cauſam conviciis ab illius reipublicæ civibus profcinde-

ſcinderetur. Enimvero id nunc mihi uſu venire fidem facit muſteus libellus, quem ad me miſiſti, amiciſſime MOCÆNICE.

Di magni horribilem & ſacrum libellum!

Hic duas continet diſſertationes; unam Chriſtophori Wagenſeilii, Germani: alteram Hadriani Valeſii, Pariſienſis, quibus homines illi confidentiſſimi fragmentum à me repertum, & bona fide in communem ſtudioſorum utilitatem prolatum, impugnant. Nec modo fragmentum impugnant, (id enim tolerabile eſſet; ſed etiam Auctorem, quem longe alium à Petronio autumant, atque ipſum inventorem maledictis inceſſunt. Ac Valeſius fraudis atque inſcitiæ poſtulare Auctorem non deſinit: ceterum neminem deſignat, ſolum mihi, qui id ſcriptum protuli, ut juveni ignoto fidem non eſſe adhibendam cenſet. Alter multo inſulentius agit, & cum de illo ſcripto pronuntiaſſet, ſuſpicari ſe hunc inepti alicujus homuncionis eſſe abortum, non multo poſt hunc mihi abortum donat, tum ſe in aurem, ſi poſſet, mihi inſuſurraturum dicit, *videri ſibi me totum illud Arbitri fragmentum ex me finxiſſe velut araneum*, ut videre eſt in *fin diſſert.* Tametſi vero intelligo, quam turpiter nugator iſte hallucinetur, dum homuncioni eum abortum tribuit, ad quem haud ſcio, an magnorum, quotquot nunc vivunt, virorum legitimi partus adſpiſare poſſint, nihilque magis in votis habeam, quam ut mihi quidquam ſimile aliquando ſcribere contingat: Attamen non ferenda eſt tam impudens hominis improbi contumelia, qui me eum eſſe homuncionem, quem ariolatur, ineptiſſimæ ſcriptionis auctorem prædicet. Proinde ſi eum, quibus modis meretur, accepero, non erit quod me accuſet: ſed petulantiam ſuam, qua prius in me non ſolum immerentem, ſed & de Literatis hoc munere, ut ſpero, bene meritum tota illa diſſertatione debacchatus eſt.

Quia autem primas in hac ſcena loquendi partes ſortitus eſt, primum cum ipſo agam. Mitto fumos, quibus in hanc ſcenam ingreditur: colloquium cum Abrahamo Ecchellenſi, ſpem ſibi factam ab eo integri fragmenti Petroniani in Dalmatia reperti, literas deinde a Venetia tranſmiſſas, ex quibus didicerit, non plus fragmento inventum; tandem ſe Lutetiæ de fragmenti editione certiorem eſſe factum. Veniam præfari, quod libris deſtitutus in alieno ſulo cauſam hanc agere, audeat; utpote qui, uti etiam in epiſtola nuncupatoria teſtatur, petaſatus in ipſo Hiſpanicæ peregrinationis procinctu, multas inter occupationes, eam diſſertationem effuderit. In quo utrum magis admirer, ambigo, hominis temeritatem, an vanitatem. Nam ſi, ut prædicat, minus ſe inſtructum paratumque tantæ diſceptationi ſentiebat, primum quis eum coëgit ſcribere? Deinde cum non niſi multo poſt tempore, redux ſcilicet ab Hiſpania, & in Galliam appulſus, ac Lutetiæ commorans iſtius diſſertationis edendæ conſilium ceperit; quis eum prohibuit, quominus lucubrationem feſtinanter conſcriptam incudi redderet, ex ſententia ſua digereret, atque emendaret? Si autem, quod magis veriſimile eſt, hac effuſi inter profectionis occupationes operis profeſſione glorioſam celeritatis quæſitum iit, quis inſulſi hominis vanitatem & ineptias ſatis lato cachinno excipere poſſit? Neque enim ut craſſos, quibus tota ejus diſſertatio ſcatet, deprecetur errores, ad eam tumultuariæ operæ confeſſionem impelli potuit, qui tam arrogans eſt, ut nuſquam non ſeſe velut Aſtydamas laudet, efferat, venditet, ac triumphum canat. Ejuſdem levitatis eſt, quod cum Valeſii ſui tripodem conſuluiſſet; (quod ex ipſius Valeſii diſſertatione initio apparet) non expectato reſponſo in medium proſiliit, ſuamque ipſe ſententiam velut Batti ſilphium indicatura ſua obtrudit. Nam ſi tanti momenti rationes, quanti videri ipſe vult, habebat, ſi ictus inevitabiles, ſi ἀποδείξεις daturus, ut de ſe inſolenter prædicat, cur alium ſciſcitabatur? Doceret ſimpliciter, nobiſque omnibus epiſtomium imponeret. Merito itaque ab illo ſocio ſuo vapulat, qui ſua Petronii Maſſilienſis commentatione bonam ejus diſſertationis partem inducit. Denique tam parum iſtis Cenſoribus convenit, ut unius verbis, alterius dicta refelli poſſint. Sed his miſſis ad rem veniamus. Prima Cenſoris velitatio eſt in Typographum Pariſienſem, quem ſtatim de titulo & verſu Euripidis præfixo explodit. Dehinc in Tilebomenum ſtili mucronem convertit, ejuſque conjecturas exagitat. Poſtremo & in Typographi Patavini præfatione ἀλογίας notat. Quas caſtigationes illis viris, quorum magis intereſt, ſigillatim confutandas pro ipſorum arbitrio, ſatius eſt relinquere. Illud hominis argutuli non præteribo. Inter alias conjecturas, quibus viri illi utuntur, hæc erat: Hocce novi fragmenti auctario vulgatorum Petronii fragmentorum hiatus & lacunas commode expleri. Hoc leviſſimum argumentum videtur Critico: ſi (inquit) iſta valet collectio, tum quidem Livii aut Curtii ſupplementa illis ipſis Auctoribus tribuamus licet: ob retentam utique ſeriem rerum geſtarum. Non videt autem diſparem eſſe rationem. Cum enim de iiſdem rebus variorum Hiſtoricorum commentarios habeamus, non eſt difficile unius ſeriem ex aliorum ſcriptis explere. At ludicræ ſcriptionis & fictitii argumenti, quod totum ingenio Auctoris nititur, hiatum unde expleas? Præterea σοφιστικῶς dividit, quæ conjungi debent. Non enim ſatis eſt, habere, unde rerum ſeries continuetur: ſed illa quibus, vacua implentur, etiam orationis filo & charactere prioribus congruere, atque, ut ita dicam, congermaneſcere oportet, ut ab eodem Auctore profecta exiſtimentur. Cum etiam convenienter ex Rhetorum præceptis primo loco id argumentum poſitum dicit, quia ſit admodum leve; tenuem ejus artis peritiam oſtendit. Etſi enim Fabius *lib.* v. *inſt. Orat.* vetat, ne à potentiſſimis ad leviſſima decreſcat oratio, tamen Homericam, ut vocat, diſpoſitionem, qua, quæ validiſſima ſunt, primo ſummoque loco; infirma medio collocantur, non obſcure nobis tenendam inſinuat. Sed miſſis his atque aliis ejuſmodi affaniis, quibus deinceps in me, & in Typographum Patavinum inepte velitatur, ad illa, quæ magis ad rem pertinent, quæque ipſe majoris

momenti cenſet, ſtilum convertam.

Fragmenti primum ſtilum ut Petronio indignum carpit; dein res quæ tractantur. In ſtilo monſtroſa, uti appellat, vocabula uotat, loquendi modos non a Petronii quidem genio abhorreutes, ſed nimis frequenter, & ad faſtidium uſque legentinm inculcatos: poſtremo hodiernæ linguæ Italicæ phraſes, & Hebraïſmos. In rebus ignorantiam antiquitatis & *ἀλογίας* animadvertit.

Primum de ſtilo agamus, deque illis monſtroſis vocabulis. Enimvero ſi iſta objectio valet, vix ullum erit cujuſquam vetuſti auctoris ſcriptum, quod non impoſturæ ſuſpectum eſſe debeat. Cujus enim ſcriptoris non primæ editiones mendis prope infinitis ſcatent. Varronis fragmentum de lingua Latina, prout eſt editum ab Antonio Auguſtino, conſideret, & pudebit eum ſuæ iſtius objectionis: multo enim plura ibi verborum portenta reperiet, quam in hoc Petronii fragmeuto. Quid alia referam veterum auctorum monumenta Plauti, Catulli, Tibulli, Propertii, Plinii, quam fœdis ubique maculis contamiuata eſſent, priuſquam in doctorum hominum manus venirent. Quibus viris eruditiſſimis ſi eadem ac noſtro Critico mens fuiſſet, non illis emendandis quantam videmus, operam poſuiſſent, ſed explodendis, ut adulterinis, diſſertationes ſcripſiſſent. Quid igitur ea objectione levius, quid eo catalogo ineptius? in quo & ſuam inſcitiam miſer prodit, qui voces notiſſimas pro barbaris, & nihil ſignificantibus habeat, *copo* pro caupo, ut ſolebant veteres ſcribere, *neſapius*, pro inſipiente, quæ vox extat apud Terentianum Scaurum. *Grzeria* vel *gigerſa:* (nam quis non videt peccatum in litera) ſunt autem gigeria Nonio interprete gallinarum inteſtina: earumdem ventriculus Scaligero; Lucilius uſurpavit. *libr.* VIII. *Satyr.*

gigeria ſunt,
Sive adeo hepatia.

Cujus porro inſcitiæ eſt ne *chium* quidem epithetum quid ſibi velit, intelligere; aut quo ſenſu ſeſe vitam chiam egiſſe dicat Trimalcio? Nam Chios, perinde ut Coos, ob mores prætextatos male audiſſe, Græcorum proverbia indicant, *Χῖος ἀποπατῶν*, apud Ariſtophanis Scholiaſtem, & *γέλως Χῖος*, apud Diogenianum de molli laſcivoque luſu. Nec vox *dignitoſſo* ſeu *dignitoſo* (ita enim legendum) monſtroſa ipſi videretur, ſi ſaltem Philoxeni gloſſarium legiſſet: ibi *dignitoſus* exponitur *ἀξιωματικός*· à dignitate enim dignitoſus, quemadmodum à calamitate calamitoſus. Quod & ipſe videram, priuſquam Philoxenum conſuluiſſem: ſicut *Burdubaſta* mendoſe ſcriptum pro Butubata, quod eſt apud Feſtum. Et *munecma* quoque diviſim legendum, *mu nec ma*. Nam mu pro mutire dicebant veteres. Lucil. Satyr.

Nec laudare hominem quenquam, nec mu facere unquam.

Auctor Chariſius lib. 2. Ex quibus iſtius cenſoris temeritas patet, qui, quæ non intelligit, damnat, & ut barbara & monſtroſa explodit. Nam & alia ad eum modum à viris ſolertibus emendari poſſe quis dubitat?

Sed inſtat, ſi librariorum imperitia iſtiuſmodi mendæ irrepſerunt, cur non per omne fragmentum ejuſdem imperitæ manus veſtigia comparent? Nam cœnæ exordium, ut in editionum emendatiſſima, purum ab omni labe legitur. Hinc vero de induſtria aſperſas ejuſmodi maculas ab impoſtore colligit, huncque ictum inevitabilem putat; nempe quia alios ex ſua tarditate æſtimat. Quis enim, qui ſenſus communis aliquam ſcintillulam habet, non facile intelligat, fieri potuiſſe (quod & factum ſcio) ut ex prioribus editionibus apud prœla, multa fragmenti hujus reſtituta ſint loca ex iis, quæ pridem edita fuerant, reliqua autem tum primum in lucem prodeuntia, ſic ut erant, corrupta eruditorum judicio ac cenſuræ relicta. Quod non erat in proclivi, tam inſigniter & fœde corrupta ſtatim emendare. Ecce quem ictum inevitabilem putat, quam exiguo negotio eluditur?

Phraſes præterea & idiotiſmum novi fragmenti, ut Petronii elegantiæ parum congruentem, vituperat. Rem autem totam ad quatuor reducit loquendi modos, quibus interim uſum non ſemel Petronium fatetur; ſed quod iidem in hocce fragmento crebrius ac ſine ratione ingerantur, id vitio vertit, atque inconſultæ imitationis indicium putat. Primi modi ex veteri Petronii editione exempla hæc profert: *hominis operas locavi non caballi; lorum in aqua non inguina habet.* Alterum loquendi genus eſt, quo *pluſquam* rei augendæ cauſa adhibetur, ut *plus vini ſub menſa effundebatur, quam aliquis in cella habet.* Tertia forma eſt, quod nimis frequenter dejerat pſeudo-Petronius. Quarta, in eadem dictione luſus, cum ſcilicet idem vocabulum argute in eadem ſententia iteratur: ut *tu, qui loqui potes, non loquere.* Coacervat deinde loca ad fidem faciendam, & multa ſimilia, ex toto ſcripto excerpta, ſub eundem aſpectum conducit, ut frequentia moveant faſtidium legentibus, quæ in fragmento locis commode diſtincta, non modo offenſionem nullam, ſed etiam gratiam habent. Hæc vero via infamandi bonos auctores cui non, quantumvis rudi & indocto, patet? Quis cujuſque ſcriptoris verba in hunc modum retexendo, ac perturbando non illum deformem ac prorſum ridiculum concinnet? Conferantur in unum loca omnia Ciceronis, in quibus clauſula, *eſſe videatur*, periodum terminat, aut ubi verbum *verſari, familiariter aliquo uti*, aliaſque phraſes ſibi familiares uſurpat, & habebit iſte calumniator, unde parentem eloquentiæ apud ſui ſimiles traducat. Quod de Cicerone dixi, transferre licet ad alios ſcriptores. Nemini enim non quædam locutiones familiares, & quaſi vernaculæ, quarum ceu charactere ab aliis dignoſci poſſit. Sicut de Hermolao Barbaro viro inter recentiores abſolutiſſimo obſervatum eſt, ſæpius hunc verbo *ferrumino* uſum, eamque ob cauſam ab obtrectatoribus ferruminatorem vocatum. Demum quod ſæpius dejerant hujus fragmenti interlocutores, id quoque Criticus vitio vertit, ſed imperitiſſime:

quan-

Digitized by Google

quando conſtat hunc veterum illorum, dum inter ſe agerent, morem fuiſſe, ut non temere quidquam affirmarent ſine juramento. Res plana ex Plauti & Terentii fabulis, quas novus Criticus nondum videtur legiſſe, aut valde oſcitanter legiſſe, qui id non obſervaverit. Quid enim hæc ſibi volunt nuſquam non interpoſita, *Pol*, *ecaſtor*. *perecaſtor*. *Hercules*, *per Jovem*, *diſpeream*, & alia id genus. Sed & id ipſum epiſtolarum Auguſti fragmenta illa indicant, quæ citat Suetonius in Tiberio; *Jucundiſſime*, *& ita ſim felix*, *&c. ſive quid incidit*, *de quo ſit cogitandum diligentius*, *ſive quid ſtomachor valde*, *medius fidius Tiberium*, *&c.* Item: *attenuatum te eſſe continuatione laborum cum audio & lege*, Dii me perdant, &c. In epiſtola Antonii ad Auguſtum apud eundem Suetonium: *ita valeas*, *ut tu hanc epiſtolam cum leges*, *&c.* De iis poſtremo, quos vocat, luſibus cum videlicet idem vocabulum in eadem ſententia repetitur; non minus abſurdus eſt, cum eos in fragmento ſæpius, quam par ſit, frequentari arguit; nec ludicræ ſcriptionis genius quid ferat, advertit. De quo infra adverſus Valeſium dicemus. Nunc operæ pretium eſt videre cohortem illam, quam ſe in inſidiis, catus ſcilicet Imperator, collocaviſſe jactat, quæ fugienti hoſti omnem elabendi præcludat viam. Ita enim loquitur magnifice, ut ſemper alias: *meum non eludent ictum. Captus eſt*, *habet. Pugnavit non perfunctorie mea prima legio.* ut Traſonem aut Pyrgopolynicem mihi audire videar. *Quæro*, inquit, *an verus Arbiter ſacras literas legerit*, *an hodiernam linguam Italam fuerit edoctus? Legit enim Pſeudo arbiter*, *fuit edoctus iſte ſuppoſititius; videlicet verba* cap. 37. *Ipſe Trimalcio fundos habet*, *qua Milvi volant*, *nummorum nummos*, *Hebraiſmum & ſacra Scriptura loquendi modum ſapiunt.* Siquidem nullum huic loco ſubeſt mendum. At mihi vera lectio videtur *nummorum modios*: qua locutione & ſupra utitur Petronius *nummos modio metitur*. Fortaſſis & fœnus ingens his verbis notari aliquis conjiciat, neque diſplicet conjectura. Pergit Criticus ineptire; magis illa Hebraiſmum ſapiunt, cap. 44. *Nomina omnium reddebat*, *tamquam unus de nobis; videntur enim ex divinis per ſcelus detorta.* Nempe quia apud Moſem Dei verba ſunt: *ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt.* Igitur cenſoris judicio hæc phraſis *unus de nobis* Hebraica eſt. O inſcitiam & temeritatem! ceu vero neceſſe ſit, quicquid locutionis exiet in Latina bibliorum verſione, id ex Hebræo idiomate expreſſum eſſe. Alioqui & illa quæ in cap. 57. leguntur: *Nemo mihi in foro dixerit*, *redde quod debes*, ex Matthæi capite 18. pariter ſumpta eſſe dicerentur, ubi ita ſcriptum eſt: *Egreſſus autem ſervus ille invenit unum de conſervis ſuis*, *qui debebat ei centum denarios*, *& tenens ſuffocabat eum dicens*, *redde quod debes.* Credo & ſi in hoc fragmento verbum *magnifico* alicubi reperiretur, exclamaret Cenſor, ex Virginis Deiparæ Cantico apud Lucam promptum eſſe, *Magnificat anima mea Dominum.* Et nobis Plautum, & Terentium, Romanæ linguæ lumina, qui id verbum uſurpant, circumcideret: ut & in eorum ſcriptis Hebraiſmos expiſcaretur. Denique ſi Latina eſt locutio, *unus de nobis*, cur ex ſacris literis potius quam ex communi linguæ Latinæ uſu fluxiſſe credatur, non video. Eſſe autem Latinam nemo hactenus excepto cenſore iſto dubitavit, cum Cicero ita loquatur pluribus in locis; pro Planco: c. 32. *is enim unus fuit de magiſtratibus*, *qui* &c. item pro Milone c. 24. *Deinde dixit*, *ſe gladio percuſſum eſſe ab uno de illis.* Nam ſi unus de illis dicitur, quidni & unus de nobis? Eadem enim ratio eſt. Sed quod ſubdit multo magis ridiculum eſt. *Manifeſtiſſime omnium*, inquit, *qua* cap. 60. (ſupple è divinis ſumpta) *deductus è lacunaribus ſubito circulus ingens*, *de cupa videlicet grandi excuſſus demittitur*, *cujus per totum orbem corona aurea cum alabaſtris unguenti pendebant.* Hic demum triumphat. *Hem* (inquit) *fierine poteſt*, *ut phraſis alabaſtris unguenti aliunde quam* è *Luca cap. 7. deprompta ſit? Helleniſtica enim & Evangeliſta peculiaris eſt*, *neque ejus exemplum apud profanos Auctores ullibi reperitur.*

Omitto barbaram vocem *ullibi* pro uſquam. Illud cujus ruditatis & inſcitiæ eſt, non putare *alabaſtrum unguenti* phraſim eſſe Latinam, quia Græci ita loquantur? An quiſquam tam hoſpes eſt in literis, ut linguam Latinam magna ex parte è Græca expreſſam neſciat? Optimum quemque Romanorum ſcriptorum Helleniſmos non ſolum non reformidaſſe, ſed etiam affectaſſe? Ut quiſque ex illis elegantiſſimus fuit, eo plures græcanicas phraſes aſpergendas orationi cenſuiſſe? ut ex compluribus Plauti, Terentii, Virgilii, Horatii & Ciceronis, atque aliorum locis pridem viri docti obſervaverunt. De hac autem phraſi *alabaſtrum unguenti*, quam Cenſor Latinam negat, libenter ab eo quæſierim, num Horatium parum Latine locutum putet, cum *nardi onychen* dixit,

Nardi parvus onyx eliciet cadum?

Quid enim intereſt, quantum ad phraſim attinet, dicere alabaſtrum unguenti, & nardi onychen. Alabaſtrum è lapidibus eſt pretioſis, ſicut onyx. Ex his quia vulgo fiebant vaſa unguentaria, ob hanc cauſam ipſi lapides metonymicè pro ipſis vaſis uſurpabantur: ſicut in illo Horatii verſu nardus pro nardino unguento. Plinius lib. 13. cap. 2. *unguenta optimè ſervantur in alabaſtris.* De onyche Martialis epig. 93. lib. 7.

Unguentum fueras, *quod onyx modo parva gerebat*,
Olfecit poſtquam Papilus, *ecce garum eſt.*

Liquet igitur eodem modo dici alabaſtrum unguenti & nardi onychen, ut ſi unum è Lucæ Euangelio ſumptum ſit, non poſſit non & alterum indidem pari jure promptum videri: videat Cenſor, quemadmodum perſuadere poſſit cuiquam, Horatium è novo teſtamento phraſes mutuo accepiſſe. Pergit novus Criticus gratiſſimo Deo riſui ex Hypatinorum inſtituto litare, dum ſe acutis illis animadverſionibus deridendum omni cœtui literatorum liberaliter propinat. Id quoque è libris ſacris expreſſum putat, quod in fragmenti cap. 46. legitur: *ſcimus te pra literis fatuum eſſe*, pro-

Digitized by Google

propterea quod in Actis Apoſtolorum Feſtus præſes ſic Paulum compellat, *Inſanis Paule, multa litera te ad inſaniam convertunt.* Quaſi vero hæc ſententia ſit ejuſmodi, ut nemini homini potuerit niſi ex ſcripturæ loco in mentem venire, ac non quoſdam ex nimia ſtudiorum aſſiduitate ac vigiliis inſanire, etiam vulgus experientiâ compertum habeat. Ita enim idiotæ literarum ſtudia infamare ſolent. Sic Democritus Abderitanis inſanire creditus; ſed & ipſe Democritus excludit ſanos Helicone poëtas. Senecæ nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ. Apud Ariſtotelem literarum ſtudiis præſtantes melancholici. Domitius grammaticæ artis clarus judice Phavorino, inſanus. Aretæus medicus de ſtomachi imbecillitate tradens, cui morbo ſtudioſi literarum, Celſo teſte, obnoxii, iſtos ex ſtudiorum intemperie delirantes ὑπὸ ἐννοίας κούφους appellat. Quæ ergo ineptia eſt, cujus ſententiæ paſſim apud tot profanos ſcriptores extent elementa aut veſtigia, eam putare non aliunde quàm ex Actis Apoſtolorum promi potuiſſe? Et quis Criticum iſtum non rideat, dum ejus argumenti vim tantopere commendat, ut ſolum per ſe ad Pſeudo-Petronium confundendum ſufficere glorietur?

Videamus deinceps, ut probet Italicæ linguæ gnarum fuiſſe auctorem fragmenti. Tria loca in medium producit, cap 26. *Unus ſervus Agamemnonis interpellavit.* cap. 76. *non me Hercules mi hac jactura guſti fuit.* Item, *mi centum aureos in manu poſuit.* Denique pag. 47. *multis jam diebus venter mihi non reſpondit: nec medici ſe inveniunt.* Ut oſtendat hæc Italorum eſſe idiomatis, Italice mox reddit: *un ſervidore d'Agamemnon ci interruppe, &c.* Quo quid putidius & indoctius fieri poteſt? Principio qui potius hæ phraſes Italicæ, quàm Galicanæ? Nam & Galli dicunt *un ſerviteur*: eâque voce *un* ceu articulo demonſtrativo utuntur. Præterea *unum* pro quemdam Latinis dici, licet rarius, vox unumquodque indicat. Terent. Adelph.

> *Nam jam unum quicquam, quod quidem erit belliſſimum,*
> *Carpam.*

Non enim eo loco unum ſignificat ſolum, ut fere alias, ſed rei particularis nota eſt, ut *hic unus ſervus.* Sed & Cicero ita unum uſurpat epiſt. 16. famil. lib. 15. *Quamquam quicum loquor? cum uno fortiſſimo viro, &c.* Item in 1. de oratore, *ſicut unus paterfamilias his de rebus loquar.* Ita & Plautus Moſtell, act. 3. ſcen. 2. *iterum jam ad unum ſaxum me fluctus ferunt.* Plura Scioppius animadvert. in Voſſ. Non ſolum igitur unus ſervus Latina eſt phraſis, ſed etiam elegantiæ Romanæ. Quare vapulet nugator.

Sequitur hæc locutio; *non mi hac jactura guſti fuit.* Quæ quid commune habeat cum Italica, quam adducit, non video. Plane aliud agebat, cum id deſcriberet. Illud ſingularis inſcitiæ, cum Latinam negat *mi centum aureos in manu poſuit:* propterea quod Itali ſimilem loquendi modum habent. Neque illud Terentii legit in Phorm.

> *ebo dic quid velis dari*
> *Tibi in manum.*

Quid enim intereſt *in manum dare*, an *in manu ponere* pecuniam dicamus? eandem quippe eſſe loquendi formam nemo non videt. Denique neque illud Latinum deputat: *nec medici ſe inveniunt.* Fac ita eſſe, an Petronianum negabis? En tibi,

> *Quærit ſe natura, nec invenit.*

nam ſi *ſe invenit* Latine non dicitur; neque *quærit ſe* Latine dicitur. At Perſius uſurpavit: *nec te quæſiveris extra.* Hæc quippe verba ita mutuo reſpondent, ut ubicumque unum ponitur, ibi alterum aut expreſſe poni, aut ſubaudiri debeat. Tum ut paulo ante Hebraïſmos & Helleniſmos ſomniabat, ſic nunc nihil non ad Italam phraſim trahit. Ut quia in cap. 44. *Plovebat*, pro *pluebat*, ſcriptum eſt, Italorum pronunciationem *u* in *ou* vertentium cornicatur: adeo rudis eſt, ut veterem hanc fuiſſe Romanorum pronunciandi modum ignoret. ſic in vett. epigram. *jouſſit* pro *juſſit.* ut videre eſt in lib. Paſſeratii de literar. inter ſe cognat. & permutatione. Et *perplovere* apud Feſtum in voce, *pateram.* Quod autem Petronius hacce in Satyra Menippea ab archaïſmis non abhorruerit, ſed eos dedita opera Operi aſperſerit, ut alii ferè quicunque eo genere luſerunt, ex veteri fragmento, quod Petronii eſſe nemo dubitat, cognoſci poteſt. In quo adverbium priſcæ notæ *valgiter* uſurpatum de Quartilla, *commovebat valgiter labra.* Item *Cloſtellum* ὑποκοριστικῶς à clauſtro, ut à plauſtro *ploſtellum*, mutato *au* in *o* ἀρχαικῶς, *Hiſtrionia*, *mulcavit*: *leccatores*, vel, ut alii legunt, lenatores. Quod antiquæ gloſſæ exponunt, *guloſos & lenones.* Hæc autem ex Petronii reliquiis a Douſa collectis. Præterea phraſes antiqui ſaporis, cap. x. *in memoriam revocatus injuria.* Qua locutione utitur Plautus in Perſa. Item *audemus* pro volumus & ſuſtinemus, unde *ſodes* alibi. Atque alia id genus, quæ lector non oſcitabundus obſervare poterit. Sed de Petronii archaiſmis, iterum ad Valeſii diſſertationem dicemus.

Hactenus de ſtilo Germanus Criticus. Deinceps vero ad rerum examen tranſit, ut earum quoque argumento probet, non rectè Petronio id fragmentum adſcribi. Principio illud demonſtrationis ſuæ fundamentum ponit, ac ſibi concedi poſtulat, Petronii Satyricon in Neronem eſſe ſcriptum, quo turpiſſimi ejus mores ac vitia traducerentur. Quod ipſum nihilominus collatione quorumdam Suetonii locorum, quibus Neronis ſtudia & mores tanguntur, cum iis, quæ de Trimalcione prodit Petronius, probare inſtituit. In qua collatione operam ſuam ita venditat Germanus Criticus, ut omnibus in Petronium editis commentariis præferre non dubitet. Etiam miratur à nemine Petronii interpretum eam congruentiam fuiſſe animadverſam. At ego admiror, qui ſe Lugdunenſi Petronii editione uſum dicat, non advertiſſe, id quibuſdam locis factum à Douſa in præcidaneis, certe viam deſabulatum: tametſi is Trimalcionem eſſe Neronem non

Digitized by Google

non decernit. Cui opinioni & Valeſius Germani Critici in cenſura collega vehementer reclamat, ut videbimus. Sed nimirum novus Criticus qui nunc primum πτερυγίζει, hac tam eleganti obſervatione ingenii ſui florem illuſtrare voluit, atque ut dici ſolet, ex hoc muſtacco lauream affectavit. Quam tamen fruſtra hujus operæ ſit, videor me ſanioribus judiciis probare poſſe.

Apud Petronium Trimalcio ludit pila inter pueros capillatos forma conſpicuos: hinc in unius ex iis capite, poſtquam aquam popoſciſſet ad manus, digitos paululum aſperſos tergit. Mox diſcubituris pueri Alexandrini inter miniſteria cantantes aquam in manus nivatam fundunt. His Germanus Criticus confert hunc Suetonii locum de Nerone: *Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria evocavit. Neque eo ſegnius, adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia e plebe robuſtiſſima juventutis, undique elegit, qui diviſi in factiones plauſuum genera condiſcerent (bombos & imbrices, & teſtas vocabant) operamque navarent cantanti ſibi, inſignes pinguiſſima coma & excellentiſſimo cultu pueri.* Quæſo quid hæc ad Trimalcionem pila inter comatulos ludentem? Hic pueri Alexandrini aquam nivatam in manus diſcubituris infundunt: illic operam navant Neroni cantanti, & variis plauſibus adulantur. Hæccine eſt congruentia, hic concentus? At utrobique Alexandrinorum fit mentio. Quid tum poſtea? An quiſquam antiquitatis, aut certe illorum temporum tam ignarus, ut neſciat Alexandrinos pueros vulgo illis Beatis in deliciis habitos? Quod nunc Martialis teſtimonio, ut in re haud obſcurâ, ſufficiet oſtendere ex epigram. 47. lib. 4. ubi qualem puerum velit, explanat:

Niliacis primum puer is naſcatur in oris,
Nequitias tellus ſcit dare nulla magis.

Subdit: Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero; de quo idem Suetonius cap. 27. *refotus ſæpius calidis piſcinis ac tempore æſtivo nivatis.* Quis non miretur dialecticam Germani Critici? Petronianus Trimalcio balneis delectatus, delectatus & Nero: igitur Trimalcio eſt Nero. Atqui in tota illa comparatione idem judicii acumen apparet. Trimalcio lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus quatuor, & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus. Nero apud Suetonium, in præparanda expeditione, primam curam habuit deligendi vehicula portandis ſcenicis organis, concubiniſque, quas ſecum educeret: igitur Trimalcio eſt Nero. Eadem opera Criticus iſte efficiet Trimalcionem eſſe Pub. Clodium, quem Cicero in Miloniana teſtatur ſemper ſecum ſcorta, exoletos, lupas ducere ſolitum. Item Marcum Antonium, cui idem ab eodem exprobratur in Philippica ſecunda. Quid autem iſtos memoro, cum conſtet Senecæ teſtimonio locupletiores ferè omnes illis temporibus ſic peregrinari ſolitos, ut agmen curſorum antecederet, rhedæ catamitis plenæ ſequerentur. Verba magni ſcriptoris ex epiſtola 123. adſcribere placet: *omnes jam ſic peregrinantur, ut illas Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen Curſorum antecedat.* Et paulo poſt: *omnium pædagogia oblita facie vehuntur, &c.* Quæ ergo ſocordia eſt, quod multorum, imo omnium fuit commune, uni Neroni tamquam proprium aſſignare? Ejuſdem farinæ ſunt, quæ deinceps ſequuntur: Trimalcionis ſplendida domus porticibus & picturis: Neronis quoque magnifica domus apud Suetonium. Trimalcio teſſerarum luſui impenſius deditus fuit, & item Nero. Habuit Trimalcio uxorem Fortunatam: Nero Acten libertam prope juſto matrimonio ſibi conjunxit. Trimalcio poeſim amavit: Nero eidem ſtuduit, & carmina ſua domi, & in publico recitavit: igitur Trimalcio eſt Nero, Fortunata Trimalcionis, ipſa eſt Acte concubina Neronis. Non me fugit hæc eſſe indigna, in quibus redarguendis bonas horas collocem, quæ ſunt homine indigna & extremi ſtuporis: & profecto me iſtiuſmodi nugarum piget. verumtamen quando ſemel iſtud ſaxum volvere cœpi, quicquid id eſt moleſtiæ ac tædii devorandum eſt. Cum tam craſſe ubique hallucinetur Germanus Criticus, tam obtuſe omnia colligat, tamen impoſtori, quem hujus fragmenti auctorem ſomniat, ſupinam oſcitantiam atque ingenii hebetudinem exprobrare audet, hoc eſt, lepus pulpamentum quærit. Quid ita? quia ad poſtes ædium Trimalcionis præfigitur libellus cum hac inſcriptione? *quiſquis ſervus ſine dominico juſſu foras exierit, accipiet plagas centum. An* (inquit Criticus) *aliquid indignius erat, quam Trimalcionem, qui greges puerorum, exoletorumque per nationes coloreſque deſcripta agmina poſſidebat, ita delineare, ut nemo ex abjectiſſimis mancipiis ſine ejus expreſſo juſſu pedem domo efferre poſſet? Ipſe Pſeudo-Petronius cap. 37. familia Trimalcionis ne decimam quidem partem dominum ſuum noſſe ſancte nobis jurat. At ſi plano cap. 53. fides eſt, Mithridates ſervus ſine dominico juſſu etiam in crucem actus eſt. Nempe ad capitis ſupplicium de ſervis ſumendum Trimalcionis juſſu nullatenus; ad foras prodeundum plane opus fuit.* Ipſamet verba ſunt iſtius nugatoris, qui nodum in ſcirpo quærit. Niſi enim obtrigillandi morbus ejus mentem præligaret, non ita in rebus apertis & planis cæcutiret. Adeone ſtupidus eſt, ut non videat illa agmina ſervorum, quæ poſſedit Trimalcio, non fuiſſe in unis ædibus congregata, ſed per alias ejus domos, per villas & latifundia diſperſa? Quorum proinde multis ignotum dominum fuiſſe haud abſurdum eſt. At vero cum & in illis ædibus, in quibus hoſpites cœna excepturus erat, multos itidem haberet Trimalcio famulorum omne genus greges, quidni, eorum quantum ibi erat, titulo poſtibus affixo exire vetaret, non ob eam cauſam ſolum, ut diligentius miniſtraretur, ſed eo maxime, ut poſſet homo dives & ſtolide ambitioſus, opes & magnificentiam ex ingenti illa ſervorum aliorum aliis ordine ſuccedentium multitudine oſtendere. Non ergo impoſtoris, ut putat, ſed ſuam

ipſe inconſiderantiam atque incredibilem ſtuporem Germanus Criticus prodit. Id quoque ut abſurde confictum vellicat, quod extat in cap. 40. Cum aper primæ magnitudinis in menſam allatus eſſet, ejusque latus quidam, ad hoc ſubornatus, cultro venatorio percuſſiſſet, turdi ex plaga evolaverunt, quos parati aucupes cum arundinibus momento exceperunt, & inter convivas diviſerunt. Hic Criticus exclamat: *euge! ſic ea tempeſtate crudis homines veſcebantur volucribus, vel, quod credibilius, jam aſſa, ut in Utopia, per auras circumvolitabant.* At enimvero, Germane Critice, non vides in illo repoſitorio, in quo ille aper illatus, non ſolum quæ in præſens ederentur, ut ipſum aprum, ſed etiam apophoreta extitiſſe, quæ ſibi quiſque domum auferret, videlicet porcellos ex copto placentis factos, in quo genere illæ aves, Thebaicæque, & Caryotæ fuerunt, quas pueri itidem diviſere cœnantibus, non quas tunc abſumerent, ſed ſecum, ut dixi, auferrent. Quid hic abſurdi, in quo riſum tollant coronæ? An non tu te dignus, Germane Critice, cum iſto tuo riſu inepto, qui in Utopiam ablegêre avibus illis aſſis per auras volitantibus paſcendus?

Sed & Apulei aſino vectum eſſe planum inſimulat, cum hiſtoriam compilavit de Cappadoce cap. 62. Quaſi vero ſolus Apulejus de iſtiuſmodi maleficiis & præſtigiis ſcripſerit, ac non multi ante eum Auctores Græci multa de iis rebus memoriæ prodiderint. Ut videre eſt apud Plinium, qui aliquot ejusmodi hiſtorias ex eorum commentariis recitat, lib. 8. cap. 22. Euanthea (inquit) *inter auctores Græcia non ſpretus tradit, Arcadas ſcribere, ex gente Anthæi cujuſdam ſorte familiæ lectum ad ſtagnum quoddam regionis ejus duci, veſtituque in quercu ſuſpenſo tranare, atque abire in deſerta, transfigurarique in lupum, &c.* Ibi & conſimilem fabulam ex Agriopæ, qui Olympionicas ſcripſit, monumentis refert.

Trimalcio per jocum unum ſe eſſe gloriatur, qui vaſa Corinthia habeat, quod Ærarius, à quo ea emerit, Corinthus vocaretur. Ibi Germanus Criticus manifeſtam contradictionem invenit. Si, inquit, publice proſtabant Corinthia, qua ratione eorum poſſeſſione ſolus gloriari poterat Trimalcio? Ineptus cavillator ſemper nodum in ſcirpo. Sane publice proſtabant Corinthia, ſed quæ pro Corinthiis non habebat Trimalcio; utpote quæ neque Corinthi facta eſſent, neque ab opifice Corintho. Neque enim ſufficere cenſet, ut vas Corinthium cenſeatur, ex ære Corinthio eſſe factum, quale æs à Corinthi expugnatione olim Romam magna copia advectum; ſed ſi à Corintho vel Corinthi confectum. Quod ipſe his verbis ſignificat eodem loco: *Quid eſt autem Corinthium, niſi qui Corinthum habeat?* ſcribendum: *niſi quia Corinthus habeat?* Nempe vel urbs, vel opifex. Eſt enim luſus in voce Corinthus. Adde Seplaſiæ fraudem in iis vaſis. Unde illud Martialis,

Conſuluit nares, an olerent æra Corinthum.

Quin Plinii tempore artem illam temperandi æris deſitam fuiſſe, ex ejus verbis colligi poteſt, lib 34. cap. 2. *Quondam æs confuſum auro argentoque miſcebatur, & tamen ars pretioſior erat: nunc incertum eſt, pejor hac ſit, an materia.* Non ſolum igitur ars aut ſtatuas ex ære effigiandi, aut vaſa fingendi, ſed & ipſius æris materia Plinii ætate degeneraverat. Quid mirum igitur, ſi Trimalcio eo ſenſu, quem dixi, & per jocum ſe ſolum Corinthia vera poſſidere gloriatur?

Ibidem idem Trimalcio Corinthiorum origine explananda turpiter hallucinatur, perſonas & tempora confundens: *valde bene ſcio* (inquit) *unde primum Corinthia nata ſunt. Cum Ilium captum eſt, Hannibal homo vafer, &c.* Hunc ſermonem hominis indocti & ebrii, ceu a Nerone aut quovis alio ſobrio prolatum, ad veri normam explorat Germanus Criticus. Siccine (inquit) tanta ignorantia Trimalcionis aut Neronis animum obſederat? Quaſi vero hominum vitiis inſectandis modum ullum teneat Satyrica petulantia, & non cuncta ultra verum ac fidem exaggeret? Quid ſi Petronius de Nerone ne cogitavit quidem. Quid enim neceſſe eſt Trimalcionem eſſe Neronem? Mihi Petronium nihil aliud voluiſſe, quam ſub perſona Trimalcionis ſtultorum divitum, quorum magna tunc Romæ manus, ineptam eruditionis oſtentationem urbanius traducere, propemodum conſtat. Sic & cap. 59. idem Trimalcio Homeriſtis triclinium intrantibus (non enim cœnaculum, ut Germanus Criticus inſcite interpolat) quam ii acturi eſſent, fabulam ſtultiſſime interpretatur. Hæc ſi recta, ut decuit, reputaſſet vitiliterio iſte, non exſcribendis Suetonii locis de Neronis moribus ac ſtudiis lectorem occideret. Neque impoſtoris inſcitiæ adſcriberet, quod Trimalcio hocce in ſupplemento Græcarum literarum expers inducitur; neque in eo refutando toties Suetonii verba obtruderet, quibus citationibus nihil inſulſius magiſque ἀπροσδιόνυσον dici, aut excogitari poteſt.

Poſtremo velut plane demonſtraſſet Germanus Criticus, non eſſe Petronii hoc fragmentum, etiam hanc operam velut mantiſſæ loco ſumit, ut oſtendat, quo tempore id factum videatur. *Recentiſſimum* (inquit) *hunc eſſe inepti alicujus homuncionis abortum ſuſpicor, idque inde colligo, quod verum Petronii textum jam caſtigatum reſtitutumque exhibuit ex conjecturis noviſſimorum Criticorum.* Ita quidem ariolatur improbus iſte calumniator, literarum, quantum in ipſo eſt, everſor; ceu non potuerit ex codice emendatiori deſcribi hoc fragmentum, ex emendatiore, inquam, quantum ad illa attinet loca, quæ haud ſecus leguntur, atque poſtea à viris eruditis ex conjectura reſtituta ſunt. Non enim eadem eſt manuſcriptorum conditio & facies; alii aliis locis mendoſi; alii emendatiores. Alii mutilatiores, alii ampliores; ut qui Joannis Sambuci opera Antverpiæ centum fere abhinc annis prodiit, in multis, quam qui vulgatus antea fuerat, amplior, integriſque paginis auctior. Hæc decuit maturo judicio penſare, qui vellet de hoc fragmento ſententiam dicere, non autem futilium objectionum larvis impelli

pelli

pelli ad obtrectationem. Sed ſunt quidam ita ſervidi & præcipitis ingenii, ut nulla rationis ope ſufflaminari poſſint, quin ſtatim, quo eos naturæ impetus rapit, velut ἀνερμάτιστα πλοῖα, ut loquitur Plato, ferantur: quale profecto ingenium novi iſtius Critici eſſe ex illa inſulſa diſſertatione apparet. At nunc ſaltem Phryx iſte admonitus, ſero licet, ſapiet: nunc inſcitiam ſuam ac temeritatem agnoſcat; &, ſi non omnino ejuravit bonam mentem, palinodiam canat.

Deinceps mihi etiam ad partes vocandus ille alter Cenſur, Hadrianus Valeſius, in eadem non ſolum cenſuræ vanitate verſatus, ſed etiam factionis ſignifer, imo imperator. Cujus nomine afflatus Germanus Criticus, & ceu Delphico oraculo inſtinctus videtur. Primum igitur hic, quemadmodum initio diſſertationis fragmenti auctoritatem elevet, videre operæ pretium eſt. Exinde enim patebit, quam nihil in impoſturæ lite, quam nobis intendit, omittendum duxerit, etiam quod leviſſimum videretur. *Solent* (inquit) *codici ſcripto atque è bibliotheca latebris recens eruto auctoritatem dare, Claritas & dignitas inventoris, magnitudo urbis, in qua inventus dicitur, ejus apud quem repertus eſt fama, & doctorum hominum de codicis vetuſtate favorabile judicium. Nunc repertor voluminis, de quo ſermo eſt, inducitur à Paulo Frambottio Typographo Patavino Marinus Statileus Dalmata, juvenis ignotus: locus in quo repertum fertur, bibliotheca Nicolai Cippici, hominis obſcuri, in urbe ignobili Dalmatiæ Tragurio. Denique ex omnibus, qui Venetiæ, Patavii, Romæ judicium de codice iſto apocrypho tuliſſe dicuntur, unus Joh. Rhodius Danus laudatur, &c.* Quam hæc ῥητορικῶς, & populariter homo aſtutus digerit. Credas animum ibi eſſe. Atqui, ex his tribus conditionibus, ex quibus codicis manu exarati pretium æſtimandum cenſet, quid duæ priores ad rem pertineant, non video. Solam, quæ poſtremo loco affertur, alicujus momenti eſſe fateor. Quæſo quid facit ad manuſcripti bonitatem urbis magnitudo, in qua inventus eſt, ſi, ut Suidas teſtatur, Origenes ſcripturæ ſacræ vetuſtiſſimum exemplar (quo quid præſtantius dici poteſt?) in Hierichuntis Oppidi ruderibus, dolio incluſum reperit? Si Poggius Florentinus olim (ut certi auctores tradunt) Quintiliani libros Inſtitutionum oratoriarum illos pulcherrimos è ſalſamentarii taberna, atque iſiciorum ac botulorum patria, quibus tunicas debebant, redemptos, in ſtudioſorum uſum vendicavit? Quid denique Inventoris dignitas, cum ipſum Apollinis oraculum, caprarum indicio monſtratum, & patefactum dicatur? Cum non paucæ morborum medelis præſtantes herbæ, belluis monſtrantibus in hominum notitiam atque uſum pervenerint? Cum Joſ. Scaliger (ut magis propriis exemplis urgeam) caſtig. ad Catullum, librum manu exaratum, omnium vetuſtiſſimum & optimum, eumdemque ab homine Veronenſi ignoto, uti teſtatur, in Galliis repertum toties commendet? Quod vero me ignotum eſſe arguit, non video, quo argumento id tam confidenter affirmare poſſit, niſi quod hactenus nomen meum non audivit. Atqui neque ego ad hanc uſque diem Hadrianum Valeſium, an inter homines eſſet, noveram. Valeſios Francorum reges ex fama & hiſtoriarum monumentis noveram. Sed hi, opinor, nihil ad Criticum. Noveram & Franciſcum Valeſium Covarruvianum medicinæ arte & ſcriptis clarum: item Henricum Valeſium Ammiani Marcellini Euſebiique editorem in Gallia. At vero uſquam aliquem exiſtere, qui Hadrianus Valeſius vocetur, neque hactenus ſcivi, neque quemquam vidi, ex quo inter literatos verſor, ſive in noſtra Dalmatia, ſive aliis Italiæ locis, qui ſeſe de eo quidquam vel fama accepiſſe diceret. Qui ergo ignotus magis ego, quam iſte ſuperciliosſus Cenſor, qui me ex ſua ignorantia ignotum prædicat. Fortaſſis clarum inter populares ſuos nomen adeptus: at mihi ne iſtud quidem veriſimile ſit, quantum quidem ex ejus ſcripto conjectare licet. Hiccine Lutetiæ, in urbe tot nobilium ingeniorum parente & hoſpita, aliquod nomen habeat, qui in una diſſertatiuncola tam ſæpe, tamque turpiter hallucinetur, quique (ridiculum) dum errores in aliorum ſcriptis expiſcatur, in craſſiſſimos ipſe nuſquam non incidat?

ἰατρὸς ἄλλων αὐτὸς ἕλκεσι βρύων

Equidem malim ſemper ignotus eſſe, quam hoc modo innoteſcere. Et tamen ſi nondum ſatis multis notus ſum, utpote juvenis, ſciat, mihi non deeſſe artes, quibus ad famam pervenire poſſim. Sed de his hactenus. Quod demum in illo eruditorum numero, qui Venetiæ, Patavii, Romæ de hoc fragmento judicium tulerunt, unus Rhodius, iſque vita functus, laudetur, viderit ipſe Frambottus Typographus, & qui eam editionem curarunt, quorum vel negligentia id fieri potuit, vel judicio potius, quod eam teſtium enumerationem parum neceſſariam putarent, ubi res ipſa propriis dotibus æſtimanda in manus hominum veniret. Quam viam ſcriptionum probandarum, cum longe certiſſimam ipſe Cenſor fateatur, ideoque ad fragmenti ipſius examen mox accedat, age ipſum ſequamur, & quid contra afferat, diligentius conſideremus.

Petronius (inquit) verbis utitur uſitatis. At hic occurrunt portenta verborum: *ſaplutus*, *lupatria*, *matus* ſeu *mattus*, id eſt, animo dejectus & languens. Primum, quod ait Petronium, verbis uti uſitatis, ſi ſimpliciter, ita ut verba ſonant, accipiatur, concedi poteſt. Liquet enim pleraſque vocum, quibus Petronius utitur, tritas eſſe, & in communi Romanorum ſcriptorum uſu poſitas. At ſi id vult, nuſquam verba minus uſitata reperiri apud Petronium, in veteri inquam Petronii editione, quam ſolam Petronii genuinam agnoſcit, fallitur: neque ſatis diligenter eam editionem pervolutavit. Nam quis alius ſcriptor *bamare* dixit, pro bamis defigere? quis *indelectatum*? quis *veſticontubernium*: *allucitas*, pro culicibus: *ammarium*: pro loco ſecreto publico, ut Fulgentius interpretatur, *feſtram*, pro anguſtiore caſa: *jactura penſionem*, pro penſatione? Quas voces partim in veteri fragmento, partim in Grammaticorum com-

mentariis, ex iis locis Petronii? quæ non extant, citatas atque explicatas legimus. Neque porro iſte Cenſor cogitat, vix decimam Petronii Satyrarum partem nobis manere incolumem, ut ex iam paucis, quæ ſuperſunt, quibus verbis uſus ſit Petronius, quibus abſtinuerit, dici non poſſit. Præterea quæ portenta verborum vocat, non ſunt. *Saplutus* vox Græca eſt, compoſita ex ζὰ & πλοῦτος, qua voce Euripides utitur; hoc quemquam, vel mediocriter literis tinctum, non animadvertiſſe mirer, nedum eum, qui tam ſuperbam Cenſuram exerceat. Nec de voce *lupatria* temere pronunciandum cenſeo, cum ſit corrupta. Quod autem nomen *mattus* inter portenta recenſet, & tamen Picardis & Germanis notiſſimum fatetur, an non contradictio eſt? Si in Latina lingua id portentoſum judicat, ſciat in vetuſtiſſimo gloſſario *mattum* pro triſti annotatum extare. *Abſtinax*, *caldicerebrius*, *neſapius*, novæ quidem vocea, ſed Latina moneta percuſſæ. Imo *neſapus* vel *neſapius* haud novum vocabulum, nec Latinis auribus ignotum, utpote quod apud Terentianum Scaurum extet. *Madeia* & *Perimadeia* Syriaci idiomatis cenſet, vel potius ariolatur homo, ut audio, linguarum Orientalium omnino expers. Neque videt acclamationem eſſe hominum in plauſu græciſſantium, ut fere illis mos fuit, μὰ δία perite μὰ δία. Nam & iis, qui recitabant, per adulationem *ſophos* Græce acclamare ſolebant, ut compluribus locis videre eſt apud Martialem. *Dignitoſus* à dignitate, ut calamitoſus à calamitate, cur repudiari debeat, non video, cum nobis in ea voce analogia tam manifeſto ſuffragetur. Sed & in gloſſario Philoxeni, ut ſupra adverſus Germanum Criticum notavi, hæc ipſa dictio exponitur. *Gaudimonium* pro *gaudium*, & *triſtimonium* pro *triſtitia* non poſſunt explodi, niſi & *mendicimonium* & mœchimonium damnentur, quibus vocibus uſum eſſe Laberium ex Nonio & Gellio diſcimus. Ex quo conjicere eſt, eas in Comicorum theatris, atque inter plebem vulgatas fuiſſe. Monſtri item ſimile videtur Cenſori, *occupo* ſubſtantive uſurpari. Quî potius quam *comedo* apud Varronem pro guloſo, cujus verba citantur à Nonio in hac voce? Et nugo pro nugatore apud Apuleium, quam vocem magnus ille Antiquarius non poſuiſſet, niſi apud veteres legiſſet. *Baciballum* ſi nullum eſt mendum, è plebis fæce & theatris ſumptum vocabulum autumo. Quod in ludicra ſcriptione non eſt nefas. Cum præſertim vilis perſona loquitur, ut hoc loco Niceros: *Cum adhuc ſervirem.* Proinde idem ſuæ bambaginis conſcius, cum rogaretur à Trimalcione, ut fabellam narraret, ſic præfatur: *omne me lucrum tranſeat, niſi jam dudum gaudimonio diſſilio, quod te talem video. Itaque hilaria mera ſint, etſi timeo iſtos ſcholaſticos, ne derideant, viderint: Narrabo tamen, &c.* Quid igitur mirum, ſi tales homines, rudes literarum, educationis expertes, defitis aut ſordidis vocabulis utantur? Annon juſtius miremur, Cenſores non intelligere Petronium, de induſtria id feciſſe, ut decorum ſervaret? Itaque ejuſdem Nicerotis ſunt illa, quæ deinceps idem cenſor ceris ſuis miniſtulis notat, *corporaliter*, *orcus apoculanius*, *exopiniſſent*. Quamquam nec Trimalcio non eaſdem voces uſurpat, utpote quem juxta viliſſima mancipia ineruditum, futilem, & ſtolide ambitioſum exhibeat Petronius: Hinc eſſe arbitror, quod non ita exoletis & rancidis vocabulis ſqualet vetus fragmentum, quod in eo non niſi Eruditi Agamemnon, Encolpius, Aſcyltos. Eumolpus, Gyton, aut urbanioris notæ mulieres interloquantur, Circe, Quartilla, Chryſis. In hoc autem fragmento Trimalcio ejuſque uxor Fortunata è nihilo magni. Habinna lapidarius & monumentorum redemptor: liberti, coqui, & alia extremæ ſortis mancipia? Adde nequioris convivii & liberæ, ut vocat, cœnæ licentiam, ipſamque vinolentiam, quæ ejuſmodi voces ineptas & ſordidas etiam honeſtis nonnunquam exprimit. Cæterum Orcus apoculanius quid ſit, ſi intellexiſſet Cenſor, non emendaret, vel potius depravaret. Legit pro *apoculanius* aboculanius, & cæcum exponit. *Recentiores* (inquit) *aboculum & abocellum, ac nonnunquam ab oculis dixere, ut infra librum ab oculo legit, id eſt clauſis oculis legit, aveuglette.* Nugæ. Apoculanius vera eſt lectio à verbo *apoculo*, quo infra utitur Petronius cap. 67. *Niſi illa diſcumbit, ego me apoculo*; hoc eſt ego me a poculis removeo, potare deſiſto. Orcum autem apoculanium facetiſſime appellat, quod homines apoculet, hoc eſt a menſa & poculis abſtrahat. Nemo enim apud inferos potat. Et alludere videtur ad illud Horatii 1 Carm. 4.

Jam te premet nox, fabulaque manes,
Et domus exilis Plutonia: quo ſimul mearis,
Nec regna vini ſortiere talis.

Hoc igitur ſenſu Orcum apoculanium eo loco dici putandum eſt, epitheto inter pocula & comeſſationes nato, atque in ore ejuſcemodi popinorum frequenti; quod iis Orci inſtar videtur longe à poculis degere.

Sunt & alia quædam Cenſori iſti minus probata, ut *Palamedes*, pro Pelamydes hodierno Italorum idiomate. *Palamedes* (inquit) *quo nomine Pelamydes ab Italis appellantur.* Nempe ab Italo nupero adornatum id fragmentum hinc arguit. At nihil neceſſe eſt, potuit enim librarii culpa error non magni momenti accidere. Sicut in voce *Strabonus* pro *Strabo*. Niſi ſi ita ſcribendum eſt: *Strabo bonus*. *Monſtruoſum* quoque pro *monſtroſum*, non putat ferendum. At veteres ſic pronunciaſſe ex antiquis gloſſis liquet. Pro monſtro item habet *corcillum* dici pro corculum. Quid ſi corcillum ſcripſit Petronius, diminutivum à corculo, ut ab os oſculum oſcillum, à poculo pocillum, unde pocillator? Sed & nomina, inquit, perſonis indita haud ex inſtituto Petronii, apud quem ea aut Græca, aut Latina ſunt, uno excepto *Bargatis* nomine. Hic vero res aliter ſe habet; *Mammea*, *Cicaro*, *Satuna Dea*, *Gavilla*, *Plocrimus*, *Habinna*, quæ cujus ſunt linguæ, Cenſor ſeſe ignorare fatetur. Ceu vero non potuerit Petronius variare nomina, pro perſonarum conditione, quas inducit, aut ex veteri fragmento, quod vix decima

Digitized by Google

ma eſt totius operis pars, de toto opere judicium ferri poſſit. Nec tamen concedendum eſt, ea nomina, quæ recenſet, non eſſe Græca, aut Latina. Poteſt enim Mammea eſſe à mamma: potuit cicaro à cicco, quod, teſte Feſto, ſignificat membranam tenuem punici mali. Satunnam autem Deam ea ratione dictam apparet, qua Satunum Deum, à voce ſatu, quæ partem, qua viri ſumus, notat. Denique *Gavilla* nomen à Gavia ave, quæ & larus dicitur.

Pergit acutus ille Cenſor, & verba quædam recentiora & minime Latina, quæ nondum Petronii ætate in uſu eſſent, in hoc fragmento obſervat. In his eſt *frons expudorata* pro inverecunda. At enimvero libenter ab eo quærerem, unde ſciat Petronii ævo atque ante ipſum non fuiſſe id vocabulum in uſu, cum non pauca ejuſdem formæ ex vetuſtiſſimis Scriptoribus in Grammaticorum commentariis citata extent: *eliminare*, *expapillare*, *egurgitare*, *exdorſuare*, *evallare*, *expectorare*, *eluminare*, *elucifacere* & *elucificare*. Quæ ſi veteres illi uſurparunt, quidni etiam verbum *expudorare*, licet in tanta priſcorum librorum vaſtitate ad nos non pervenit? Sed eſto, non fuerit in uſu id verbum ante Petronium: Quid tum poſtea? Non potuit veterum illorum jure atque exemplo uti Petronius ut novum verbum procuderet in ludicra ſcriptione, ſicut Laberius in Mimis *elucifacere*? nonne ipſe in diſſertationis calce vocabula & phraſes, Petronio peculiares, nec ſatis, ut quidem autumat, probas annotat? Quidni ergo & verbum *expudorare* in illo cenſu? Accedit, quod in gloſſis Iſidori id verbum reperitur. Bellus vero eſt, cum & *porcum ſilvaticum*, pro *apro* vel ſue fero, inferioris Latinitatis cenſet, quia equus ſilvaticus apud Paulum Longobardum legatur: unde apparet videri ipſi epithetum *ſilvaticus* recentioris notæ, neque Latinæ. Atqui Cato hac ipſa voce utitur de re ruſtica cap. 143. *Mala* (inquit) *Scantiana in doliis & alia quæ condi ſolent*, *& ſilvatica.* Murem quoque ſilvaticum dixit Plinius; atque etiam *erraticum* eadem forma. Vitruvius arenam fluviaticam lib. 1. cap. 2. Quidni ergo & *ſilvaticus* pro ſilveſtri dicatur? Idem ſtatuendum de aliis vocabulis, quæ item ut parum Latina explodit. *minutiolus*, *amaſiuncula*, *fulcipedia*, *ſtaminata*. Quæ tametſi apud nullum ſcriptorem hodie extarent, temerarium tamen eſſet nobis rei Latinæ ναυάγια, ut Demadis verbis utar, πολιτευομένοις, quibus è tanto naufragio nihil præter tabulas aliquot eaſque multa vetuſtatis carie corruptas ſupereſt, ea vocabula negare Latina eſſe, quia in noſtris libris non reperiantur. At enim Cenſor *berbex* pro vervece, ut inferioris ævi aut barbarum, carpit. quod tamen in vet. gloſſ. legitur. Et *moleſtare*, pro vexare, explodit, cum in veteribus Petronii fragmentis id verbum reperiatur, eo etiam Modeſtinus & alii veteres JC. uſi ſint. Cum porro in hoc cenſu non niſi verba recentiora aut minime Latina exagitet, nequeo ſatis mirari in iis verbum *adjutare*, quod paſſim apud Terentium & Varronem legitur, ab eo taxatum eſſe. Tum *oricularii* pro auricularii eadem cenſura notari. quod quam ſit indignum homine vel mediocriter erudito, facile oſtendi poteſt. Quis enim neſcit, veteres pleriſque in vocibus diphthongum *au* in *o* mutaſſe? Cujus mutationis exempla aliquot ſupra attuli, & nuſquam non obvia ſunt. Sed de voce oricularii, pro auricularii, aurem vellam Cenſori de Catulli epigrammate, quod ſic habet,

Cinæde Thalle mollior Cuniculi capillo,
Vel anſeris medullula, vel imula oricilla.

Adducam & Celſum, latiniſſimum rei medicinæ ſcriptorem, qui clyſterem, Græcis ὠτεγχύτην dictum, ipſe oricularium vocavit. Quia vero deinceps multa deſita vocabula coacervat, quæ hocce in fragmento paſſim occurrunt, quibus uſum eſſe Petronium, ſcriptorem elegantem & politum incredibile judicat; propterea quod non ita frequentes archaïſmi in veteri editione occurrunt: quæ inæqualitas aliquam fraudis ſuſpicionem facere poteſt, certe ei argumento Cenſores iſti præcipue inſiſtunt; maxime ad rem pertinet, qua ratione id factum ſit, ſemel explanare, ut nemini amplius de ea re ſcrupulus hæreat. Sic itaque exiſtimandum eſt; Cum Latina Lingua primis temporibus, ut aliæ res omnes, rudior extitiſſet, magis ac magis ſubinde limari ac perpoliri cœpiſſe, donec ad Ciceronis ætatem pervenit, quo tempore maxime effloruit, & ſummam adepta eſt perfectionem. At vero cum ſub doctiſſimorum virorum lima vetuſtatis ſitum ac rubiginem poneret, non eſt putandum, vulgi domi, in foro, in triviis loquentis eandem fuiſſe rationem, ut etiam plebeji & indocti homines, mulierculæ, ſervitia eidem linguæ cultui ſtuderent: imo penes eruditos & elegantis ingenii homines hic cultus linguæ primum ſtetit, in plebe autem diu priſtini horroris veſtigia, magiſque in ſequiori ſexu & infima hominum ſorte manſerunt. Idque ex noſtris rebus conjectare licet. Adhuc enim muliercularum ac ruſticorum ſermo non pauca obſoleta vocabula ex priſco ſquallore retinet. Quod in omni non barbara lingua eodem modo ſe habere veriſimile eſt. Huc ſpectare arbitror, quod Cicero 2. Philipp. Antonium caſtigat ut ineruditum & ineptum, quod contumeliam facere dixerit, quæ tamen locutio Plauti & Terentii temporibus viguit, & tempore Ciceronis in ore plebis viguiſſe dubium non eſt. Tunc vero honeſtis ita inſolens erat, ut non intelligeretur, ut eo loco idem arguit: *quid eſt porro facere contumeliam? quis ſic loquitur?* Et infra: *nonne ſatius eſt mutum eſſe, quam, quod nemo intelligat, dicere?* Hujus & argumentum eſt, quod Auguſti ævo Julius Hyginus, licet Grammaticæ artis peritus, quia tamen obſcuris natalibus & ex ſervo libertus, multa vocabula veterum ritu pronuntiat, ut *Jovis* pro Jupiter. Quod Phædrus *majores* pro majoris, *cavernam nancta* pro nacta, *pulcra juvenit*, & alia ejuſmodi antiqui ſqualloris vitare non potuit: quod Vitruvius homo è plebe, licet non ineruditus, *frigorem* in accuſandi caſu pro frigus, *ſimilitates*

pro ſimilitudines aliquando uſurpat, atque omnino pinguem quandam diceudi Minervam præ ſe fert. Proinde ſtudioſe id obſervatum Satyrarum Menippearum & mimorum ſcriptoribus, ut perſonis, quas introducerent, quæ fere obſcuræ & ignobiles, congruentem dictionis formam, nempe antiquam, imponerent: eoque maxime, quod magis hæc ad riſum movendum idonea eſt. Nec vero vetuſti ſermonis ſquallor atque obſoletorum verborum caries ita in plebe hæſit, ut non ea multis doctis & nobilibus placeret. Teſtatur Seneca vel ſua ætate Antiquarios Romæ complures viguiſſe, de quibus ita prodit epiſtola 114. *Multi* (inquit) *ex alieno ſæculo petunt verba: duodecim tabulas loquuntur, Gracchus illis, & Craſſus, & Curio nimis culti & recentes ſunt: ad Appium uſque & ad Coruncanum redeunt.* Adde & quæ Gellius ex eodem Seneca affert lib. 12. cap. 2. Hæc ſi quis maturo judicio conſideret, facile rationes inveniat, quibus noſtro fragmento patrocinetur. Sunt in eo archaïſmi frequentes, quia mancipia & ineruditi loquuntur? fortaſſis & Trimalcio ex illis Antiquariis: quam perſonam mihi videtur inſtituiſſe Petronius, non ſolum in qua mollitiem & luxum ſui ævi, ſed etiam illorum Antiquariorum ac populi Euniani ineptias prolixius rideret.

Sed jam graviora crimina audio, ſolœciſmos ingentes, *ego puto medicum & nummularium: Medicus qui ſcit, pro Medicum.* item, *ærumnoſi quibus præ mala ſua cornua naſcuntur.* Quod ad priorem locum attinet, valde moroſum, immo iniquum eſſe oportet, qui ejuſmodi ſolœciſmum Auctori potius, quam Librario aut Amanuenſi, adſcribendum putat: Qui enim pronior lapſus, quam in *s* pro *m*? quod vero & poſteriore loco ſolœciſmum eſſe *præ mala ſua*, & *præ malis* ſcribi debere cenſet, ſæpe in Literatorum circulis albis dentibus riſimus. Nempe egregius Cenſor ibi *mala* neutrum plurale ſomniat: At non ita eſt. nomen eſt ſubſtantivum feminini generis, & in auferendi caſu, *mala mala*, unde maxilla. Ita in fragmento legitur capit. XXXIX. *in Capricorno ærumnoſi* (ſupple naſcuntur) *quibus præ mala ſua cornua naſcuntur.* Agit eo loco Aſtrologum Trimalcio. & ſignorum cæleſtium vires in hominum nativitatibus exponit. In Capricorno naſci ærumnoſos, quibus præ mala ſua, id eſt, ante & juxta malam, cornua naſcuntur, ad ærumnas alludens. hoc eſt furcillas, quibus, ut Feſtus teſtatur, religatas ſarcinas viatores gerebant. Id autem Capricorno adſcribit, quod ita pingi ſolet cornibus ad malas retortis ad inſtar furcillarum. quæ ærumnæ vocantur. Unde egregius Aſtrologus colligit, naſci infelices & ærumnoſos ſub Capricorno. Ex his Cenſoris iſtius ſupina oſcitantia apparet, qui ne Auctoris quidem, quem reprehendit, verba intelligat. Ejuſdem incogitantiæ eſt, quod non multo poſt notat: *nihil nos delectaris* pro *delectas* poſitum. Locus eſt in cap. 64. *Tibi dico*, (inquit) *Plocrime, nihil narras? nihil nos delectaris?* Et putat *delectaris* paſſivam eſſe terminationem, ceu Auctor *delector* active uſurpaſſet. Ubi eſt acumen criticum? non videt *delectaris* ſyncopen eſſe, pro delectaveris, ut in his Horatii verſibus 1. Carm. Od. 4.

Jam te premet nox fabulaque manes
Et domus exilis Plutonia: quo ſimul mearis, &c.

id eſt, meaveris. Similiter hæc culpat, *ſomniatur* pro ſomniat: *argutat* pro argutatur: *amplexaret*, pro amplexaretur, & alia id genus priſce figurata & conjugata. Sed huic objectioni ſupra abunde obviam itum.

Dehinc quas in eodem fragmento phraſes improbet, audire operæ pretium eſt. *Toralia præpoſuerunt toris* pro impoſuerunt. Item, *planctus eſt optime*, pro magnum ſui deſiderium reliquit. At quam facile & gratis hæc, tam nos facile judicium ejus improbamus & explodimus. ſpage. Id quoque confodit: *puellarius erat, omnis Minervæ homo*, eadem temeritate. Item illud: *admiſſus erga Cæſarem eſt*, Admitti (inquit) ad aliquem, dicunt Latini ſcriptores: Erga aliquem admitti, non dicunt. At ubi eſt naris critica? non enim odoratur mendum in voce *erga*, & quidem leve: Nam vera lectio eſt *ergo: Admiſſus ergo Cæſarem eſt*, omiſſa præpoſitione, *ad*, ut ſæpe alias apud bonos Auctores. Plaut. in Pſeud. *Nunc adeo hanc edictionem niſi animum advortitis omnes.* Eodem modo Virgilius in IX. magni operis, ſuppreſſit præpoſitionem *cum*,

Tum demum præceps ſaltu ſeſe omnibus armis
Projecit fluvio.

id eſt, cum omnibus armis. Sexcenta ejuſmodi occurrunt exempla. Pergit Cenſor, & cum Germanus Criticus Hebraiſmos & Italici idiomatis phraſes invenerit, hic Gallicismos expiſcatur. *Tu beatior es, bis prandebis cæna*, quia Galli dicunt, *s'il eſt riche, qu'il diſne deux fois.* Quaſi vero non longe plures locutiones afferri poſſint Franco-Celtis cum Romanis ſcriptoribus communes; Ita quidem didici ab *Henrico* Stephano homine Gallo & eruditiſſimo, qui librum ejus argumenti conſcripſit, cui titulum fecit, *De Latinitate falſo ſuſpecta.* Hunc librum oportet Cenſorem non legiſſe: Alioqui non ita inconſulte phraſes latiniſſimas pro Gallicismis exploderet. At quam bellam mox animadverſionem ſubjungit: *ſed prandium & cœna male confunduntur. Nec enim magis dici quis poteſt, cœna prandere, quàm prandio cœnare.* Quis deinceps hunc Cenſorem ferat? qui ne hocquidem perſpicere poteſt, ſic diſtinguenda eſſe hæc verba: *bis prande, bis coena* Quo modo nulla fit prandii cum cœna confuſio. Hæc quoque Gallici idiomatis putat: *habuimus in primo porcum*: quia videlicet Galli dicunt, *nous avons eu en premier lieu un cochon.* Ubi eum quoque Critice deſtituit. Nam aut deeſt vox *ferculo*, quæ reſtituenda eſt; *habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum.* Vel ſic: in primo porcum ferculo, pro eo quod ſcriptum eſt, *poculo.* Nam non multo poſt ſubdit; *ſequens ferculum fuit.* Alium Gallicismum in hiſce ariolatur Cenſor; *quinque naves ædificavi, oneravi vinum:* propterea quod in Gallia vulgus

Mer-

Digitized by Google

Mercatorum ita loqnitur: *J'ay chargé du vin, du coton, du poivre.* At fallitur: Latinam eſſe hujuſmodi locutionem, ſpondeo multis veterum exemplis; atque ipſius Petronii in veteri fragmento: *dolorem naturali centicio exoneravi.* Quippe onerare vinum; & exonerare vinum, & dolorem exonerare eâdem loquendi formâ dici palam eſt. Sed & Plinius lib. 18 cap. 16. *deplere ſanguinem* dixit; pro deplere venas aut corpus ſanguine. Tum Plautus Latinæ Linguæ columen, *onerare zamiam* in Aulularia. Qualis hypallage & in hoc Maronis verſu,

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes.

Et in iis;

——— *onerantque caniſtris*

Dona laborata Cereris.

In capit. LXXIV. fragmenti ita ſcriptum eſt: *dicto citius de vicinia gallus allatus eſt, quem Trimalcio juſſit, ut aeno coctus fieret.* Coctum facere (inquit Cenſor) pro coquere, barbarum eſt. Ita quidem illi Cenſori videtur, quia in ſuis Lexicis aut eclectis eam locutionem non reperit. Nos tametſi non habemus oſtendere hanc ipſam phraſim in illis, qui ſuperſunt nobis, Latinæ Linguæ auctoribus: Cum tamen apud Plautum legamus *fartum facere*; & in teſtamento Corocottæ (quidni enim in hoc negotio citemus) haud dubie veteris ſcriptoris, & Neronis temporibus ſupparis, ſi vera eſt Schotti conjectura, qui id ſcriptum Porcello Grammatico adſcribit, cujus Seneca pater meminit in Suaſoriis. certe citatur id ſcriptum à S. Hieronymo noſtrate, & Apuleii fabulis de aſino jungitur, cum inquam in eo teſtamento *cruentum facere* legamus pro cruentare, non video cur tantopere abhorrens a lingua Latina hæc phraſis videri debeat. Sed eſto non ſit bene Latiſina at petronianam non eſſe, quo pacto Cenſor iſte probabit? De hoc enim agitur. Nonne ipſe fatetur apud Petronium multa occurrere parum Latina? Ego vero, ut non auſim ita inclementer Petronii Latinitatem damnare, tamen non pauca in ejus ſtilo reperiri non publici ſaporis fateri cogor. Ejuſmodi ſunt illa: *mihi notavi fortiter facere*, pro coire cum muliere. *ſolitudinem aut laſſitudinem imponere alicui, exhibendum poſtulare* pro exhiberi & alia id genus. Quæ ſi Petronii propria, licet minus proba Cenſor agnoſcit, quidni & *coctum facere* pro coquere, & *ſua rem cauſa facere* pro alvum exonerare in ejuſdem idiotiſmorum numero habeamus? Illud quoque reprehendit Cenſor, *nemini nihil boni facere oportet*: item *nec ſurſum nec deorſum creſco.* Utrobique (inquit) duæ negationes ſunt, quarum altera ſupervacua. Perquam grammatice. Mihi videor audire prætatum Porcellum Grammaticum Corneli Severi carmina arrodentem apud Senecam Suaſor. 2. Scripſerat eximius ille vates de Romanis militibus edicta in poſterum pugna epulantibus:

——— *fuſique per herbam,*

Hic meus eſt, dixere, dies.

Quibus verbis nihil efficacius ad exprimendum affectum animarum incerta ſorte pendentium dici potuit. At Porcellus iſte ſolœciſmum in eo verſu notavit, quod poëta de pluribus loquens, *hic meus eſt dies*, non dies hic eſt noſter, dixiſſet. Ita iſti magiſtri à regulis Grammaticæ, vel latum unguem diſcedi nolunt. At Seneca, pro poëta & ſenſu, adverſus iſtos cenſorea ſtare non dubitat: *Cum* (inquit) *ad ſenſum retuleris, ne Grammaticorum quidem calumnia, ab omnibus magnis ingeniis ſubmovenda, habebit locum.* Hac igitur magni viri formula, geminas in verbis Petronii negationes, adverſus Grammatici hujuſce noſtri ferulam tueri poſſim. Sed quo vehementius eundem repercutiam, libet Ciceronia loca proferre, in quibus ille eloquentiæ parens negationes ſine neceſſitate geminat. Pro lege Manilia: *erat enim metus injectus iis nationibus, quas nunquam Pop. Romanus neque laceſſendas bello, neque tentandas putavit.* Item pro Cornelio. *Neminem unquam alterius rationis atque partis, non re, non verbo, non vultu denique offendit.* Sed neque Livius veretur: *Adeo munera data à Diis, & ipſe addiderat, multa belli decora, facundiamque in foro: ut nemo non lingua non manu promptior in civitate haberetur.* Id autem more Græcorum, quibus negationes ſic ad negandum geminare nulla religio eſt: Quid porro non movet Cenſor, ut novum fragmentum in ſuſpicionem adducat? Etiam Martialis & Perſii imitationes exprobrat: idque factum ab impoſtore autumat eo conſilio, ut nugis ſuis aliquam auctoritatem conciliaret. Quid hoc iniquius? Primum, quid vetat eandem ſententiam Petronio, & illis Poëtis ſponte oblatam: & quotus quiſque ingeniorum concurſum, extra omnem imitationis ſuſpicionem, in variis ſcriptoribus non agnoſcit? Deinde cur potius Auctor fragmenti illos poëtas, quam hi illum imitati? Poſtremo, ſi impoſturæ indicium imitatio, nullum erit opus non ſuppoſititium: quis enim unquam ita ſcripſit, ut neminem imitaretur? At quam indiligens Cenſor, qui non & Horatii & Phædri & Apuleii imitationes animadverterit? ſiquidem imitari dicendus eſt, qui aliis ſimilia dicit. cap. 71. Trimalcio de ſepultura ſua mandans, *Præterea* (inquit) *ut ſint in fronte* (nam ſic legendum pro in fonte) *pedes centum: in agro pedes ducenti.* Non illis Horatii gemella,

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum

Hic dabat.

cap. 62. illud: *homo meus cœpit ad ſtellas facere, &c.* an non Phædrum ſapit fab. 88. lib. 5. *homo meus ſe in pulpito totum proſternit.* Ejuſdem fragmenti pag. 70 *ipſe mihi aſciam in crus impegit.* Hinc Cenſor poterat probare ex Apuleio, Auctorem hujus fragmenti hauſiſſe; eo quod hac ipſa locutione utatur Apuleius in 3. Metam. *An* (inquit) *vulpinaris Amaſie, meque ſponte aſciam cruribus meis illidere compellis?* nugæ. Ex communi rerum & linguæ uſu, non imitatione, caſu, non induſtriâ evenit, ſæpe, ut Auctores in eundem ſenſum, eadem verba incurrant. Cæterum quæ in ea locorum collatione ſimilia putat, non ſunt. In fragmento hæc: *ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret*, non eundem ſenſum habent atque illa:

Hæc

Digitized by Google

Hæc fierent, ſi teſticuli vena ulla paterni
Viveret in nobis.

Prior locus ſignificat; ſi mares eſſemus, vigoremque maſculum haberemus: poſterior; ſi paternæ virtutis aliquid in nobis eſſet. Hæc autem eadem non eſſe, ſatis conſtat acrius contuenti. Nam & fœminæ dicere poſſint, *ſi teſticuli vena ulla, &c.* quæ ſcilicet & patriſſare, & degenerare à paterna virtute poſſunt. At eædem non dicerent; *ſi coleos haberemus*, hoc eſt ſi mares eſſemus, quia repugnat fœminam eſſe marem: non repugnat fœminam eſſe generoſam. Non minus hallucinatur, cum λαικάζειν in Martialis epigrammate exponit *fellare:* cum ſimpliciter *ſcortari* id verbum ſignificet. Nam *fellare* Græci λεσβιάζειν dicunt. At illud incredibile prorſus, nedum abſurdum, quod mendas illas capitales, ut vocat, & inſanabiles, quæ paſſim in fragmento occurrunt, ab Impoſtore de induſtria ſparſas cenſet hoc conſilio, ut ſe vetuſto codice uſum eſſe lectori perſuaderet, & quæcunque alia Petronio indigna notarentur, vitio exemplaris aut librariorum tranſcribentium culpæ imputari poſſent. Quaſi vero non id omnium primarum editionum (veterum ſcriptorum editiones intelligo) commune vitium ſit, ut plures ejuſmodi mendas capitales habeant; ut ſupra adverſus Germanum Criticum diſſerui. Deinde quis tam ſtolidus eſt, ut exiſtimet ſolis gravioribus erratis fidem vetuſti codicis fieri poſſe, niſi & dictio & res, quæ tractantur, & alia omnia ad amuſſim reſpondeant? Nam cum multa in hoc fragmento inoffenſa ſermonis ſerie decurrant, ſi ea ſunt Petronio indigna, quis librariorum inſcitiæ aut negligentiæ, & non potius Auctoris ſtultitiæ adſcribenda judicet? An quis tam bardus eſt, ut ſcripturæ vitia ab iis, quæ auctoris tarditate & imperitia irrepunt, non diſtinguat? Valeat igitur Cenſor cum iſto colore tam inſulſo.

Arguit poſtremo, petitis è foro piſcario conviciis in eo fragmento certari, quæ non modo Arbitro, ſed quovis ſcriptori ingenuo indigniſſima ſint. *Fortunata*, inquit, *uxor Trimalcionis vocatur mala lingua, pica pulvinaris; mulier milvinum genus, mœcha obſcœno vocabulo matella dicitur.* Quidni ab irato Trimalcione & ebrio, à convivis Trimalcionis ſimilibus, hoc eſt, parum honeſtis & liberalibus? Alius *berbex & bellum pomum, larifuga nocturnus, qui non valet lotium ſuum.* At hæc maledicta eocum decent, qui ibi rixans introducitur. Ejuſdem namque ſunt & illa; *cepa pirrata*, vel pyrrha vel capitata, ut aliquis conjiciat. *Crucis offa, corvorum cibaria, terræ tuber, vulpiſuda.* Addit Cenſor. Fortunata ipſa furiis incenſa virum ſuum præſentibus convivis Canem appellat. Grande ſcilicet flagitium, & propter quod fragmentum explodi debeat. At quis miretur mulierem furiis incenſam, & qualis Fortunata inducitur, talia maledicta jactare? Trimalcio invicem eam Codicem, ob hebes & ſtupidum ingenium, prædicat. Scilicet maledictum è foro piſcario, & non è communi omnium ſermone. Senex Terentianus Heaut.

——— *in me quidvis harum rerum convenit,*
Quæ ſunt dicta in ſtultum, caudex, ſtipes, &c.

Denique Trimalcio uxorem *ambubajam* nomine Syriaco, *milvam* à rapacitate, *ſterteram* à ſtertendo, etiam *viperam* vocat. Et hæc convicia num ſint piſcarii tantum fori lector eruditus judicet: num ſatyræ parum congruentia. Certe Horatius Ambubajarum collegia dixit in ſatyris. Et Suetonius de Nerone: *Cœnabat nonnumquam in circo maximo inter ſcortorum totius urbis, ambubajarumque miniſteria.* Quid ergo flagitii eſt, in ſatyrica ſugillatione Neronis temporum, Ambubajarum mentionem feciſſe? Tandem tædio (ut inquit) grammaticarum Quiſquiliarum, à verbis & ſtilo, ad res ipſas Cenſor tranſcendit, demonſtraturus in his non minus à veri Petronii ingenio demutatum. Hic vero eſt, ubi Cenſor judicii, & eruditionis ſuæ egregium ſpecimen edit, oblitus quid ludicra ſcriptio, quid ſatyricum inſtitutum promittat; ſingula quæque dicta & facta in hoc convivio, ex Philoſophorum, ac morum antiquorum norma expendit, omnia ad vivum, quod ajunt, unguem reſecat. *Ac primum*, inquit, *videtur edidiſſe operam impoſtor, ut Trimalcionem cunctis ridiculum legentibus exhiberet.* Quid tu Trimalcionem pro uno è ſeptem ſapientibus exhiberi à Petronio autumas? An tibi res adeo intolerabilis videtur, induci in ſatyra ſtultum divitem in cœna hilari & libera, ea agentem & dicentem, quæ ſiccis & ſapientibus minime congruant? cum illorum ipſorum locupletum apud Horatium, confeſſione *ſtultitiam patiantur opes.* Ecce ſtultitiam fatentur beati, tu eam in divitis perſona rideri, idque in ſatyra, ineptum & Petronio indignum cenſes. Cur autem ſi tales homines tunc Romæ extiterunt, qualis Trimalcio inducitur, nefas ſit, eos propriis coloribus depictos ridendos propinaſſe poſteritati? Multa inepta fiunt & dicuntur in hac Trimalcionis Cœna: An alia ludicræ & ſatyricæ ſcriptionis materia? An tu hic dicta Sapientium, & è diſciplinis liberalibus problemata, velut in Platonis aut Xenophontis convivio, aut Plutarchi ſympoſiacis, aut Athenæi δειπνοσοφιστῶν libris proponi velles? Enimvero tunc jure aliquis fucum eſſe factum ſuſpicaretur? Nunc cum nihil in hoc fragmento non apprime congruat ideæ, quam nobis de Trimalcionis ingenio Petronius in veteri fragmento objecit, non ineptus, qui, quæ fiebant, ceu in theatro exhibuit: ſed qui hæc tam inconſulte atque inſcite reprehendit, is ineptus eſt, & nihil intelligit. Quod autem multi tunc Romæ fuerint Trimalciones, indocti, inepti, futiles, ſomnia non homines, dubitare non poteſt, qui vel Senecæ epiſtolas legerit; ex quibus unum exemplum proferam. *Calviſius Sabinus* (inquit) *memoria noſtra fuit dives: & patrimonium habebat libertini & ingenium. Nunquam vidi hominem beatum indecentius. Huic memoria tam male erat, ut illi modo nomen Ulyxis excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene noverat, quam pædagogos noſtros novimus. Nemo vetulus nomenclator, qui nomina non reddit, ſed imponit, tam perperam tribus, quam ille Trojanos*

nos & Achivos perſalutabat. Nihilominus eruditus videbar videri. Reliqua, quæ ſequuntur faceti ſſima, ne ſim longus, prætereo. Quis ergo non videt ſimilem Trimalcionem induci à Petronio, dum eum facit enarrandis poculorum calaturis, aut fabulæ argumento, quod Homeriſtæ acturi ſint, tempora, perſonas turpiter confundere? ſed ſingula excutiamus.

Aper (inquit Cenſor) *pileatus infertur, &c.* Quid hoc abhorrens à Petronio? An non in veteri fragmento, aſinus Corinthius in promulſidari cum biſaccio poſitus exhibetur, & gallina lignea incubantis habitu, cum ovis & palea menſæ infertur? Ita hiſtrioniam in cœna facere amat Trimalcio, ad exhilarandos convivas. *Poſtquam ſurrexit Trimalcio, ſermones habent inter ſe conviva ineptos, humiles, ac demiſſos ſolis fatuis & ſenſus communis expertibus convenientes.* An ignorat Cenſor, tales fuiſſe beatorum illorum convivas? Enimvero non hæc humiliora ſunt, quam dialogus Aſellii Sabini, in quo boleti & ficedulæ, & oſtreæ & turdi certamen inducebatur. Quo tamen Dialogo ita delectatum Tiberium tradit Suetonius, ut auctorem HS. ducentis remuneratus ſit. Denique apud Juvenalem Domitianus Cæſar cum proceribus in conſilium vocatis de apparatu rhombi deliberat. Pergit Cenſor: *Trimalcio eandem, quam Claudius Imperator convivis libertatem in triclinio facit, & in alvum continentes invehitur.* Quidni Trimalcio idem, quod antea Claudius, permittat? *Cocus præterea quod porcum non exenteraverat, nudatur in convivio, & inter duos tortores conſiſtit.* At hæc mimica ſunt, hi Trimalcionis ludi. Non placent Cenſori, at alii facetum id inventum, nec à tali cœna abhorrens judicent. *Et in lance Corinthia potat: quaſi lances tam vina, quam cibos caperent.* Non ſane capiunt, neque ea mente ſcripſit Petronius; ſed Trimalcionis ludum & laſciviam expreſſit. Nunquam audiit Cenſor in nequioribus conviviis & comeſſationibus quoſdam a Modimperatore in calceis potare juſſos. Abſurdum id fateor, factum tamen. Denique non hic de moribus atque inſtitutis pop. Romani; ſed de laſcivia, jocis & ineptiis divitum agitur.

Sequuntur de vaſis Corinthiis fabella relatu indigna, nulla temporum habita ratione. Quid mirum de ſene indocto, oblivioſo, ebrio? Nonne Calviſius Sabinus loco Senecæ ſupra adducto, ob eandem ineptam eruditionis, in ſumma inſcitia, oſtentationem ridetur? *Interea vitulus affertur galeatus; quem unus ex Homeriſtis Aiax furens gladio concidit, partiturque convivis.* Hoc tetricus Cenſor acerbius explodit. *Quis* (inquit) *hac legens riſum teneat?* Et tu Cenſor ride, ſodes, atque etiam cachinna. Nec enim opinor, alio hac conſilio Petronius refert, quam ut riſum legentibus moveat; ſicut nec Trimalcio (ſi vera narratio eſt) alia mente id faciebat, quam ut convivas ſuos exhilararet. *Jam vero fabula aniles de homine verſipelli in lupum mutato, Apuleio conveniunt magis, quam Arbitro.* Vellem hujus judicii nobis aliquam rationem explicaſſet Cenſor, ut intelligeremus, cur quod in ludicra ſcriptione Apuleio licuit, non liceat Petronio. *Juſſu Trimalcionis ingens canis catena vinctus, adducitur in triclinium ab oſtiario. Quid agreſtius, quid indignius tanto convivio?* Jam dixi (quod & omnibus, Cenſore uno excepto, perſpicuum arbitror) nihil ſerium dici aut agi in ea cœna, nihil ex conſuetudine & moribus, ſed ex luxu & laſcivia hominis improbi, & vaniſſimi oſtentatoris. Et nunc quod canem oſtiarium in triclinium adduci jubet, non feritati agreſti aut inſcitiæ, ſed protervitati adſcribendum eſt. Niſi exiſtimamus agreſtem fuiſſe Halogabalum, qui (ut refert Lampridius) leones & leopardos exarmatos, ad ſecundam aut tertiam menſam jubebat accumbere? ignorantibus cunctis eſſe exarmatos, ad pavorem & ridiculum excitandum: aut illum patremfamilias ditiſſimum, de quo Mileſiar. lib. 10. mentionem facit Apuleius, qui aſinum ſuis ipſe manibus in triclinium perduxit, eique menſa poſita, omne genus eduliorum ſolidorum, & illibata fercula juſſit apponi, merum etiam propinari. Hi ſunt beatorum luſus & nugæ, non ignotæ iis qui veterum libros diligentius legerunt, quique urbanioris notæ hominum mores non penitus ignorant.

Idem Trimalcio cap. 64. *Potiones dividi jubet inter omnes ſervos, qui ad pedes ſedebant. Quid* (inquit) *indulgentius? imo vero quid minus Romanum, bibere famulos domino præſente ac epulante, ſedere ad pedes ſervos domino diſcumbente. An ſedens famulus miniſtrare poteſt?* Non eſt hoc Romanum, fateor, ſed Trimalcionianum. Quæ autem hæc inſcitia eſt, ne animadvertere quidem, quid perſonis, quas Petronius exhibet, conveniat? quippe Trimalcio, ut ex veteri etiam fragmento apparet, non ſolum exquiſitiſſimas lautitias ubique affectat, ſed etiam ludis inuſitatis, ac mimicis convivarum admirationem captat, moris atque inſtituti Romani ſecurus. Quod ut magis pateat, nonnulla de ejus moribus, ex illo veteri fragmento, Cenſori ſuggeram. Trimalcio è ſolio balnei egreſſus, unguentoque perfuſus, palliis ex lana molliſſima factis tergitur. An hoc Romanum eſt? Eodem pila ſe exercitante, ſpado in parte circuli ſtat cum matella argentea, quam ludenti ſigno dato ſubjiciat. An id Romanæ conſuetudinis? Idem in poſtibus triclinii faſces habet cum ſecuribus fixos; an hoc Cenſor dicet Romani eſſe inſtituti, ut ſevir Auguſtalis (nihil enim amplius Trimalcio) faſces cum ſecuribus habeat? Quippe iſtis magiſtratibus colonicis & municipalibus, non faſces, ſed virgæ nudæ aut baccilli præferebantur. Itaque Encolpius cujus ſub perſona fabula narratur, id ut novum notat & admiratur: *& quod præcipue*, inquit, *miratus ſum, in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus fixi.* An denique moris Romani eſt, ſervos inter miniſtrandum cantare? Hæc & alia quæ brevitatis cauſa prætermitto, à Romano uſu abhorrentia, cum de Trimalcione prodantur in veteri fragmento, qua fronte poteſt Cenſor culpare, quod in novo fragmento quædam præter Romanorum conſuetudinem, in eadem Trimalcionis cœna obſerventur? Nec tamen, ut ad pro-

poſitium revertar, ita Trimalcionis proprium fuit habere ſervos ad pedes ſedentes, ut non hujus aliquot exempla in litteris extent. Nonne idem de Calviſio Sabino cujus ſupra mentionem feci, prodit Seneca? *Magna* (inquit) *ſumma emit ſervos, unum qui Homerum teneret, &c. Poſtquam hæc familia illi comparata eſt, cœpit convivas ſuos inquietare. Habebat ad pedes hos, &c.* Idem de quodam Zoilo, quem Malchionem appellat, homine Trimalcionis ſimili notat Martialis.

At ipſe retro flexus ad pedum turbam
Inter catellas anſerum exta lambentes
Partitur apri glandulas palaſtritis,
Et concubino turturum nates donat.

Quare hunc Cenſorem aut paucæ lectionis, aut parum diligentem, aut minus bona memoria præditum eſſe oportet, qui neget ſeſe meminiſſe unquam legere, ad pedes ſediſſe pueros, niſi ingenuos. Sed & futili ratione objectio nititur: *An* (inquit) *ſedens famulus miniſtrare poteſt?* Certe qui ſedet non poteſt miniſtrare. At ubi eſt multitudo ſervorum, ut apud Trimalcionem, & alios ejuſmodi locupletes, quidni aliis ſedentibus, alii miniſtrare poſſint? Cætera quæ de Trimalcionis cocis diſcumbentibus addit, non minus aliena & frivola.

Alia objectio ex cap. 67. *Fortunatæ uxoris Trimalcionis periſcelides tortæ, quales in uſu nobis ſunt, matronisque noſtris, & quas vulgo à poplite cui ſubligantur, arrectarias vel jarretarias vocamus, nec Græcanici.* Primum unde habet Cenſor, periſcelidas haſce Fortunatæ, ejus generis eſſe ac eas, quibus poplites ligamus? Nempe quia tortæ dicuntur. At id epithetum longe alio ſpectat, quam iſte Cenſor putat. Nihil enim aliud ſignificat, quam eas faſcias, quibus crura tota involvi mos eſſet, cum alii de more latæ & ſimplices eſſent, huic tortas fuiſſe. An autem exinde ſequitur, non iis tota ejus crura involuta atque amicta fuiſſe? Non ſane, ſed hæc Cenſoris interpretatio eſt à mente, & verbis Petronii aliena. Miſeret me atque pudet iſtius Cenſoris, qui ne illa quidem quæ legit, quo ſenſu dicantur, mente aſſequitur. A cruribus Fortunatæ ad collum Cenſor aſcendit: ibi quia ſudarium invenit, ignarum antiquitatis auctorem fragmenti clamat. *Sudarium circa collum nullum unquam matronis Romanis fuit.* Ita ſane, ſed quæro num viri ſudarium in collo habuerint: minime gentium, ſi conſuetudo ſpectetur. Nam ſudaria, ut ipſe Cenſor fatetur, non cultus cauſa, ſed ad ſudorem oris tergendum, & viri & fœminæ habebant. Quid eſt igitur, quod Neronem Suetonius, ligato circa collum ſudario, prodiiſſe in publicum dicit? Nempe quia Nero, ut in aliis rebus, ſic in cultu vulgi conſuetudinem ſpernebat. Si igitur Nero præter morem ſudario collum ligavit, quidni & uxor Trimalcionis, cultus inſolentis perinde amans, præſertim domi, tametſi id vulgo matronarum conſuetum non fuerit? Pergit Cenſor: *Fortunata Trimalcionis ditiſſimi & uitoris, & elegantiæ amantiſſimi viri uxor, tam ſordida & immunda eſſe potuit, ut eo linteo quo collum velaverat, velut mantili in triclinio tergeret manus.* Nimirum Cenſor matronæ illius manus ſuis ſimiles putavit, ut ſordibus lintea dum tergerentur, commacularent. At ſcire eum convenit talium mulierum opulentarum, quæ munditiis ſtudent, manus ita lotas & nitidas ſemper eſſe, ut ſi leviter aqua tingantur, ut iis delicatis mos eſt, nullam linteis labem afferant. Non enim ad abluendas ſordes Fortunata manus aut lavat aut tergit, ſed ad ſpeciem & dicis cauſa.

Trimalcio ſenex ebrius de teſtamento ſuo mandat, funebrem veſtem, unguentum nardinum, & reliqua ad funus pertinentia afferri jubet, & convivis oſtendi, ac demum tamquam in funere ſuo cornicines canere jubet. Hic Cenſor exclamat. *Quid his ineptius? O ſermones convivales.* Verum his declamatoriis officiis atque ἱεροῖς ἀναγαυγάσματι comprimendis, ſufficiet ea proferre, quæ de Pacuvio Syriæ Proprætore Seneca in epiſtola 12. prodidit; ipſamet ejus verba adſcribam: *Pacuvius qui Syriam uſu ſuam fecit, cum vino & illis funereis epulis ſibi parentaverat, ſic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur,* βεβίωκε, βεβίωκε, *nullo non ſe die extulit.* Sive igitur Petronius ſub Trimalcionis perſona, hanc Pacuvii inſaniam traducere voluit, ſive hujus quem Trimalcionem appellat, eadem petulantia fuit, patet quam ſint ridiculæ Cenſoris exclamationes, qui Senecæ & Satyricorum ſcripta videtur numquam attigiſſe, ac ne quidem quid Satyra ſit, intelligere. Etiam hic Pſeudo-Petronium ut Romani moris ignarum carpit, quod cornicines pro tubicinibus adhibeat funeri. Neque videt homo acutus non eſſe verum id funus, ſed mimicum, quale Syriæ Proprætoris, qui ut vidimus inter plauſus & cantus exoletorum efferebatur. Quæro enim utrum magis ſit præter morem Romanum, cornicines funeri adhibere, an plautus & ſymphoniam? Ita idem Seneca in ludo Claudium ad tibicinum & cornicinum cantum facit efferri: *interrogat Mercurius, quid ſibi velit ille concurſus hominum, num Claudii funus eſſet? Et erat omnium formoſiſſimum & impenſa cura plenum: ut ſcires Deum efferri; tibicinum, cornicinum, omniſque generis æneatorum tanta turba, tantus conventus, ut etiam Claudius audire poſſet.* Quid reſtat, niſi ut Cenſor Senecam ut parum Romani moris gnarum, in ordinem cogat.

Objicit præterea finem cœnæ Trimalcionis cum iis quæ ſequuntur, hoc eſt, ut ejus verbis utar, falſa & ficta cum veris non cohærere; Videamus quomodo id oſtendat. Finis (inquit) cœnæ Patavinæ (ita novum fragmentum vocat) talis eſt: *Cum cornicines inſonuiſſent, vigiles regionis proxima rati ardere Trimalcionis domum, cum aqua & ſecuribus occurrunt, & januam effringunt.* Encolpius, Aſcyltus, & Gyton læti oblata occaſione diſcedunt. *Nos occaſionem opportuniſſimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque plane, tamquam ex incendio fugimus.* Contra inquit, apud verum Petronium, qualem dudum editum habemus

(obi-

(obiter notandus Cenſor, qui *dudum* pro pridem hoc loco imperite uſurpat) Encolpius cujus ſub perſona tota fabula narratur, nec cornicinum, nec vigilum ullam mentionem facit; ſed ait, cum ipſe & Ascyltus & Gyton abire vellent, & per ampliſſimas, longiſſimaſque porticus, media jam nocte ſine lumine errarent ebrii, &c. Hæc Cenſor; vel inconſiderate admodum, vel parum bona fide. Aut enim non videt, aut diſſimulat, lacunam eſſe in veteri Petronii fragmento ante illa verba, *neque fax ulla in præſidio erat, quæ iter aperiret errantibus.* Quam lacunam non recte expleri iis, quæ in calce novi fragmenti habentur, neque ſeriem fabulæ apte continuari oſtendat Cenſor, & tunc ipſum non in tota illa diſſertatione hallucinatum credemus. Quin etiam Cenſor ſua ſcrinia compilaſſe Impoſtorem Pſeudo-Petronium quiritat, & vocabulum *barbatoria*, quod in cap. 73. legitur, ſibi furto ablatum è notis ſuis in Berengarii Auguſti panegyricum vindiciarum jure repetit. *In meis* (inquit) *in panegyricum notis, quid eſſet apud Gregorium Turonicum Epiſcopum, barbatorias celebrare, & quid barbatoria ſignificaret, fuſe docui. Placuit obſervatio mea Impoſtori, &c.* & mox; *ſed tamen mos hic quidem ætate Petronii multo vetuſtior: nomen autem barbatoria, ejuſdem ætate (ni fallor) recentius.* Bene eſt quod addit (ni fallor) & hac præfatione judicii periculum declinat. Cur ergo cum fieri poſſe ut in eo ipſe fallatur, ac ſeſe de eo incertum eſſe fateatur, quo tempore id nomen uſurpari cœptum ſit, tam aſſeveranter poſtea pronuntiat, hanc vocem è ſuis notis acceptam? Neque enim quicquam affert ad id probandum, ſed ſententiam ſuam ſine ratione Pythagorico more velut edictum proponit: At nos ratione & conjecturis ducti probabilius cenſemus, cum res ſit, ut fatetur, ætate Petronii vetuſtior, & vocabulum quo ea res deſignatur, Petronii ævo antiquius credi oportere: tametſi in aliis veterum monumentis, quæ nobis ex tantis literarum cladibus pauciſſima ſuperſunt, non reperiatur. Idem ſtatuendum de libera cœna, cujus & initio fragmenti mentio habetur, ita fuiſſe ab Antiquis nominatam, non, ut iſte nugatur, Impoſtoris fraude ex fratris ſui obſervationibus notatam.

Hactenus videri poſſim duorum Cenſorum tela & machinas non ſegni manu repercuſſiſſe. Reſtat ut eoſdem nunc de veteris fragmenti vero Auctore inter ſe digladiantes ſpectemus. Germanus Criticus ex vulgata opinione Petronium Neronis familiarem cujus Tacitus meminit, Satyrici auctorem defendit, ut ſupra vidimus. Hic ad alium Petronium refert. In quo duo agit; primum oſtendit nihil illud Satyricon ad Neronis noctes ſpectare; deinde ab alio Petronio Maſſilienſi ſcriptum eſſe. De primo, cum mihi admodum veriſimile videatur, non eſt opus lectorem morari. De altero autem rationes ejus & conjecturas expendere, non ab re erit: Ita igitur ſtatuit præter Petronium à Tacito memoratum, alium fuiſſe Neronis ævo multo recentiorem, natione Gallom, qui in provincia Viennenſi, finibuſque Maſſilienſium Græcorum vixerit. Id autem Sidonii Apollinaris teſtimonio probat, cujus verſus hoſce adducit ex carmine, quod Narbo inſcribitur:

Et te Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis arbiter colonum
Helleſpontiaco parem Priapo.

Primum audaciam Cenſoris & facinus κακοζηλούμενον lector obſervet. Cum in omnibus Sidonii codicibus *ſacri ſtipitis* ſcriptum extet, audet pro *ſacri*, *Grai*, pro *ſtipitis*, *ceſpitis* legere. Tum nobis teſtem fratrem adducit, qui non dubitet in vetuſtis ejus ſcriptoris libris ſcriptum fuiſſe *Grai ceſpitis*, quod quidam non intelligentes in *ſacri ſtipitis*, perperam mutarint. Quaſi vero *Grai* pro *Græci* epithetum ſit ejuſmodi, ut alicui in eo aqua hærere potuerit. Hanc autem conjecturam Cenſor in hunc modum confirmat. *Si* (inquit) *ſacri ſtipitis nomine Priapum ligneum deſignare voluiſſet Sidonius, Priapi colonum Arbitrum vocaturus non fuit, ſed cultorem.* Ita quidem ſi Auctor ille Latini ſermonis puritatem in poematis coluiſſet, quam ne in ſoluta quidem oratione aſſequi potuit. Quis enim Sidonium parum terſa ac limata dicendi ratione uſum ignorat? Inſtat: *Etiamſi gratis conceſſero colonum Priapi pro cultore Latine dici poſſe, tamen nec vel tum ſuus tribus hiſce verſiculis ſenſus conſtabit; fatendumque erit Sidonium bis duobus in verſibus continuis Priapi ſine cauſa meminiſſe. Te, arbiter, per hortos Maſſilienſium ſacri ſtipitis, ſeu Priapi lignei cultorem Priapo Helleſpontiaco parem.* Eſto: quid in eo incommodi aut flagitii? Hoc, inquit, nihil frigidius atque ineptius videtur. Ita credo videri Cenſori iſti; at iis qui aures poëticas habent, ea repetitio non friget. Quin ſi bis eandem vocem Priapi in duobus illis verſibus iteraſſet poëta, non parum gratiæ addidiſſet; ſed non eſt omnium de poëmatis judicium ferre. Tamen ex hac tam audaci Sidonii interpolatione, & tam frivola diſputatione audet pronuntiare, Arbitrum natione Gallum a Sidonio agnoſci: tum & Petronium Epicureum fuiſſe exinde colligit. Dehinc Pithœum miratur, quod iis verſibus non tam Arbitri patriam quam mores deſignari ob Maſſilienſium mores Plautino proverbio, & Athenæi hiſtoria notatos exiſtimaverit. *Quaſi* (inquit) *horti Maſſilienſium, mores eorum corruptos potius, quam Petronii domicilium apud Sidonium indicare debeant.* At Pithæus, ſi viveret, non parum tam importunam Cenſoris iſtius interpretationem miraretur, quæ & verbis Auctoris vim facit, & a mente ejus alieniſſima eſt. Nam ſi Petronium Arbitrum Maſſilienſem, & Antoninorum ævo ſupparem Sidonius putaſſet, non eum inter veteres ſcriptores, qui priorum Cæſarum temporibus floruerant, proximumque Cornelio Tacito in illo ipſo poëmate poſuiſſet. Sed reliqua hominis confidentiſſimi argumenta ſpectemus. *Ipſe Arbiter moris cujuſdam Maſſilienſium mentionem fecit, tamquam ſibi notiſſimorum.* At pudet me reſpondere tali argumen-

to. Adeone iſte Cenſor lectores indoctos, immo ſenſus communis expertes putavit, ut eos tam frivolo & nugaci verborum ſtrepitu permoveri poſſe crederet? Quid enim iſta collectione levius, quid futilius? Iſto enim modo probari poſſet Platonem fuiſſe natione Perſam, qui de Perſidis regum educatione & magnitudine, tam multa exquiſitiſſime in Alcibiade I. diſputat: aut Scytham Hippocratem ob ea, quæ de Scythicæ gentis & Amazonum moribus Nomadumque inſtitutis in lib. de aëre, locis, aquis tradit. Qui & in lib. 4. de morbis modum caſei conficiendi apud Scythas, tam dilucide explanat. Item Maro fiet Moſchus aut Sarmata, aut Dacus, eorum argumento, quæ in 3. Georgic. prodit de frigoris inclementia in regionibus Septentrioni ſubjectis, ac populorum qui ibi degunt, victu tam graphice deſcripto. Similiter Galenum Teutonem dicemus aut Gallum, qui tot locis Gallorum candoris & flavorum capillorum mentionem facit. Sed & Celſum indidem natum: Quidni. Qui eorum quæ in Gallia fiunt, meminerit, lib. 7. cap. 7. *Nihil eſt* (innuit) *melius, quam quod in Gallia quoque comata fit, ubi venas in temporibus, & in ſuperiore capitis parte legunt.* Sexcenta ejuſmodi loca ex variis auctoribus proferre poſſum, quibus iſtius rationis imbecillitas amplius demonſtretur. Non minus temere, ne quid gravius dicam, ex Græcis vocabulis quæ in illo Satyrico paſſim occurrunt, Petronium ortu Gallum fuiſſe colligit, domicilio tamen ſemigræculum. Nam & Lucilius & Varro & Plinius, & Columella, & Suetonius hac ratione ſemigræculi & Maſſilienſes habendi eſſent, in quorum ſcriptis tot Græca vocabula obſervantur. Nolo hic eorum vocabulorum catalogum inſtituere. Sufficit hujus lectores admonuiſſe. Quis enim neſcit Lucilium in Satyris tantum Græcarum vocum admiſcuiſſe, ut eo nomine reprehendi ab Horatio meruerit. Similiter Varro frequenter in libris græciſſat, præſertim in Satyris, nempe quibus & titulos Græcos præfixit, in marcopoli περὶ ἀρχῆς. coſmotoryne περὶ φθορᾶς κόσμου Triodite tripylio περὶ ἀρετῆς. Eſt modus matulæ περὶ μέθης. ὄνος λύρας. γεροντοδιδάσκαλος. vinalibus περὶ ἀφροδισίων. ταφὴ Μενίππου, & ſic de aliis. Ex quibus Satyris ſunt illa: *di enoi lemmatos logoi Antipatri ſtoici filius rutro caput diſſplanat.* Et *metamelos inconſtantia filius me reprehendit.* Idem vitæ exodium Græcè pro exitu in iiſdem Satyris dixit; in libris de re Ruſt. ornithonas, pelagioa greges piſcium, & alia ejuſmodi ὄνα κόνα qualia & apud Columellam & Plinium & Suetonium crebra reperiet diligens lector.

Id quoque pari levitate adjungit: *non demum miror ab Arbitro tranſitum Alpium maritimarum Alpibus Grajis confinium viginti verſibus, ac portum Herculis Monaci exacte deſcribi.* Ceu vero non Claudianus patria Alexandrinus, multis verſibus Alpes Rhetias lib. de Bello Gildonico, & Silius Italicus origine quidem Hiſpanus, ſed patria Italus Alpes Graias item ſtudioſe deſcripſerint. Cujus porro vanitatis eſt putare, quidquam ad rem pertinere, quod Petronius Gallorum non ſemel meminerit. Ut cum ait, *increta facies, ut ſuos Gallia cives putet. Ego autem frigidior hyeme Gallica factus:* atque ex his locis colligere Arbitrum hiemes & frigora in Gallia tuliſſe. & candorem Gallorum notum habuiſſe? Sed me talium nugarum pudet, pigetque: alia tranſeamus.

Stilus (inquit) *Petronii non Romanum ſeu Romanatum, ſed plane Gallum & tranſalpinum hominem ſapit. Quivis lingua Latina peritus in Petronio cothurnum Gallicanum prima fronte ſtatim agnoſcit.* Igitur Cenſoris judicio cujuſcunque ſcriptoris oratio quodam cothurno aſſurgit, is Gallus cenſendus. Quid igitur Seneca faciemus? Quid Fabio; Quid duobus Pliniis & Solino, quorum non minus floridus & grandis ſtilus? Non videt autem rebus debere eſſe aptum dicendi genus. Imprimis vero ludicra ſcriptio ejuſmodi ſtilum poſtulat, qui inter aſtrictam & ſolutam orationem quaſi medius decurrat; quique numeris licet abſolutus, tamen licentiore & poëtico cultu hilaritatem quandam & laſciviam præ ſe ferat. Ita magnus Criticorum Dictator Lipſius ſciſcit lib. 2. Elect. cap. 21. ubi Apuleii ſtilo patrocinatur: *Jam* (inquit) *argumentum miſcellum eſt & Satyricum, quod amat hunc cultum quaſitum, pinguem & ſqualenti quodam auro. Varronis fragmenta è Satyris videnti? Etiam examinent. Reperient ea haud longe eſſe a Mileſiis iſtis Punicis, & inculti cultus ſtilo.* Quo viri magni judicio etiam illa repercutiuntur, quæ mox de nonnullis phraſibus Petronio propriis, ac minus ut quidem autumat, Latinis idem Cenſor diſputat. Addit ſtilum Petronii Antoninorum ſapere tempora potius quam Domitii Neronia, cujus principatus ſimiles Arbitri ſcriptores non habuit. Sumit pro manifeſto quod in controverſia verſatur, nempe non fuiſſe Neronis principatu ſcriptorem ullum qualis Petronius.

Nam nos Petronium ipſum tunc extitiſſe contendimus. Sed & Senecam eodem genere luſiſſe in Apocolocynthoſi quis non videt? Hoc quippe ſcriptum nihil aliud quam Satyra Menippea in Claudium. quemadmodum illud Petronii in Neronem: nec dubitandum, quin illis tempuribus alii ejuſmodi ingeniorum luſus extiterint, qui ad nos non pervenerunt. At, inquit, Macrobius in ſomnum Scipionis Arbitrum Apuleio non conjungit modo, ſed velut æqualem aut etiam vetuſtiorem præponit, prioremque appellat his verbis: *auditum mulcent argumenta fictis caſibus amatorum referta: in quibus vel multum eſſe Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luſiſſe miramur*; bonum factum; hoc ſcilicet reſtabat, ut ſuo ipſe gladio Ajas iſte jugularet, quod nunc facit. Nam ſi eo loco, ut diſertim fatetur, Macrobius Arbitrum Apuleio ut vetuſtiorem præponit, prioremque citat, quomodo hoc ipſo loco probari poteſt Petronium æqualem fuiſſe Apuleio, & imperante Marco Aure-

Aurelio Antonio vixiſſe? Quis non miretur hominis inconſiderantiam, qui ea ex Auctoribus adducat, quæ ipſius ſententiæ tam manifeſto adverſentur?

Jam illud quemadmodum probet. Petronii ſcilicet ſermonem non ubique eſſe purum, ſed quandoque inelegantem & incultum, conſideremus. Multa quidem in Arbitri oratione culpat, criticiſque unguibus conſcribillat ut parum nitida & pura. Sed cur ea culpet, non dicit, ſolum ſe illa non meminiſſe apud veteres ſcriptores legere, ceu res Latina ex ejus memoria pendeat: ita ſi qua vox ipſum fugerit, continuo civitate Romana ejicietur & capite minuetur. At nos cucurbitæ caput non habemus, ut præſentibus libris quorum fides non vacillat, in cujuſquam memoriam quantumvis bonam & felicem, quam in ſolida illa antiquitatis monumenta incumbere malimus. Nam quam ſæpe hæc Cenſorem fruſtra habeat, jam faxo, ut omnes atque ipſemet fateatur. Hæc igitur ut parum Latina ex Petronio affert, *Sed de remedio non tam valde laboro:* item, *Giton ſemel ictus tam valde exclamavit. Tam valde*, inquit, pro tam, aut adeo, non memini apud veteres ſcriptores legere: quod nos vulgo dicimus *ſi fort*. At nihilo ſecius Cicero in epiſtola ad Atticum 8. lib. 7. ita loquitur: *Quod opus eſt de Dionyſio tam valde affirmare*; in libria de Divinatione. *nihil eſt tam vulgare quam nihil ſapere: & tam vehementer* lib. de Orat. Hæc quoque Cenſor Latina non putat: *Neque enim tam magnum facinus admiſimus, & tam grande munus, tam grande facinus pro tantum facinus. tantum munus.* Quis videlicet non meminit hujus apud Terent. in Adelp.

——— ——— an ſedere oportuit
Domi virginem tam grandem, &c.

Sed & Apuleius eandem locutionem uſurpat; magnus Antiquarius, atque ut Sanctius in Minerva cenſet, puriſſimus Latinæ linguæ ſcriptor. Non temere enim quidquam vocabuli aut locutionis uſurpat, quod non apud Antiquos legerit, ut de eo Scaliger ſcriptum relinquit. Unde à Priſciano & aliis Grammaticis ſæpe laudatur. Is igitur 4. Metam. ſic loquitur: *nec noſtris tam magnis, tamque periculoſis laboribus ſolatium de tam ſera refectione tribues.* Pergit Cenſor: *minus grandi vexatam injuria* dici non oportuit, ſed minore affectam injuria. Si Cenſorem audimus, neque *minus multa pignora* dicere licebit, qua tamen loquendi forma utitur Cicero 2. de Oratore. Rurſus *quam magnum flagitium* dici non oportebat, ſed quantum flagitium. Atqui inter ſententias Senecæ & Pub. Syri a Grutero collectas, hæc extat,

Quam magnum eſt non laudari & eſſe laudandum: Jam illud Petronii (inquit Cenſor) *bene, ſurrexi mane pro ſummo mane aut prima luce ſurrexi, noſtrum hodieque eſt: bien matin.* Ita ſatis vehemens ratio eſt Cenſori, cur aliqua phraſis minus Latina cenſeatur, ſi ſimilis et in Franco-Celtarum lingua reſpondeat. At quam ſit ineruditum, quam inſcitum id argumentandi genus abunde, citato opere demonſtravit Henricus Stephanus, quem lector conſulat. Nunc confutando huic Cenſoris judicio mihi ſufficiet Ciceronis auctoritas, qui in 4. Epiſt. ad Attic. ſic ſcribit: *Ante diem quartum Calendas Maii, cum in Pompeianum bene mane ſurrexi.* Eadem locutione utitur in libro de Oratore: *Cum ei qui rogaſſet, num tibi moleſtus futurus eſſet, ſi ad te bene mane veniſſet.* Sunt & alia, quæ ut parum Latina expungit eodem judicio, quod ſcilicet Galli ſimilem loquendi modum tenent. *Jam plena nox erat. Repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam.* Quia Galli dicunt *en plein jour, en pleine nuit: remis en ſon premier eſtat.* Quod poſtremum quam ab illo poetæ diſcrepat,

——— Sic nos in ſceptra reponis.

aut ab eo quo utitur Fabius *in gradum reponere*, hoc eſt in dignitatem? In his autem quæ ſequuntur, Cenſoris vel inſcitia, vel oblivio apparet manifeſte: *Satis pro valde* (inquit) *recentiorum Nerone ſcriptorum eſt.* Ergo recentior Nerone Terentius, cujus in Phorm. hæc ſunt,

——— ſatin' ſuperbe illuditis me?

Recentior Cato, qui teſte Chariſio lib. 2. *ſatis* pro intente uſurpat: cujus & verba hæc citat: *jam apud vallum noſtri ſatis agebant.* Etiam verbum *exſonare*, Neronis ætate inuſitatum decernit. Mira confidentia vel potius temeritas: ſcilicet omnium quicunque Neronis temporibus viguere ſcriptorum phraſes & vocabula, in numerato habet Cenſor, ut quæ tunc in uſu nec ne, verba & locutiones fuerint, pronunciare poſſit; qui ne illa quidem vulgata & trita in Terentii comœdiis & Ciceronis epiſtolis tenet? Qui enim *exſonare* magis inuſitatum, quam *exclarare*, pro illuſtrare, quod Vitruvius Nerone etiam antiquior uſurpat? Dehinc librariorum & amanuenſium erratis Petronium oppugnat. *Ideo vetus in hoc diverſorio quemquam admitti, pro diverſorium Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt, poſituſque in cervicalia minutiſſima.* Dicendum (inquit) fuit *in cervicalibus*, &c. Neque videt extritam ſyllabam, *in* pro *inter*. *Quales eſſe ſolent qua incumbunt ova*, pro Incubant. atqui ita pridem docti emendarunt. *Ficedulam inveni piperato vitello piperatam*, pro circumdatam. At in novo fragmento ita legitur. Negat & *diſcolorius* uſurpatum veteribus ſcriptoribus Latinis. Si quidem eum omnes veterum libros legiſſe conſtet, credemus. Alias non. Eadem conditione aſſentiemur de aliis, quæ ibidem pro inuſitatis affert, *abſentivus* pro abſens, *domefacere*, *ſcabitudo*. Dixit Petronius; *Gubernator qui pervigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit.* Quis putaſſet in his eſſe locum reprehenſioni? Atqui Cenſor hic invenit, quod obelo confodiat: *Siderum* (inquit) *motus vel ſidera cuſtodire, pro ſervare aut obſervare, improprium eſt*: Igitur Cicero improprie locutus, qui actione 1. in Catil. dixit: *Multorum te oculi ſpeculabuntur, atque cuſtodient.* Et Juvenalis, qui cuſtodem, pro obſervatore poſuit Satyr. 5.

—— tibi non committitur aurum,
Vel ſi quando datur cuſtos aſſixus ibidem,
Qui numeret gemmas, ungueſque obſervet acutos.

Ecce cuſtodem vocat eum, qui appoſitus ut obſervet. Præterea quod *lapidibus tegere*, ſicut humare eſt humo operire, id quoque reprehendit: ſane minus id verbum eo ſenſu uſitatum: *ſæpius enim ſignificat lapidibus petere.* Sed ab trito calle & vulgi ſemita diſcedere magnos Auctores, quæ invidia eſt, præſertim ubi analogia tam palam invitat, ut hoc loco. *Coæquale* (inquit Cenſor) *natalium ſuorum ſinciput, pro æquale, nuſquam apud veteres alios ſcriptores Latinos reperire meminus.* Ita ſæpe nobis memoriam ſuam oppignerat. At ſatis jam ex multis perſpectum habemus, quam malum hæc ei omen ſit, quæ toties ipſum fruſtra habeat. Et nunc fruſtra habitum oſtendo ex Columella, qui ea voce utitur lib. 8. cap. 14. ubi de Anſeribus educandis: *milium quoque aut etiam triticum miſtum cum aqua, recte præbetur, atque ubi ſe paullum confirmavit* (anſer) *in gregem coæqualium compellitur.* Leges etiam Grammaticæ violatas conqueritur: *Ephebus* (inquit) *plena maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus*, vocatur à Petronio caſum mutante contra regulas Grammaticæ. *Debuit enim dici, Ephebus plena maturitate & annis*, &c. Primum paucis de illa Cenſoris religione. quis nobis eas regulas poſuit? qua auctoritate? Unde illa religio animis inceſſit? An non ex veterum ſcriptorum obſervata dicendi ratione? Igitur ab ipſis auctoribus, quorum ſcripta leguntur, regulæ vim omnem atque auctoritatem mutuentur, neceſſe eſt; Quæ autem regula eſt, cui non aliqua exceptio opponi poſſit? Quid ita? quia Auctores non eundem loquendi modum, ac diſciplinam ſequuntur, ſed & alia aliis magis forma placet. Ut ſunt varia hominum ingenia & mores. Hinc illa à magiſtris Græcis notata ἀνακόλουθα, & σολοικοφανῆ in Thucydide, & aliis magnis auctoribus; atque ab aliis in ipſo M. Tullio in Grammaticæ regulas illas vulgares manifeſte peccantia, quæ nemo niſi ineptus carpere auſit. Horum exemplo citata Petronii locutio defendi poſſit, ſed nihil opus eſt. Non enim ibi caſus ſine ratione mutatur, ut Cenſor putat; neque varii illi caſus ab eadem voce *ephebus* reguntur; ſed *ephebus plena maturitatis*, poſſeſſive dicitur. In ſequentibus autem verbis eſt ellipſis, *annis ad pat. geſt.* pro in annis, ſicut apud Plinium lib. 7. cap. 51. *Julium viatorem è Vocontiorum gente fœderata, in pupillaribus annis, &c.* Item Petronium arguit quod acum comatoriam, dixerit acum crinalem, ne ſervata quidem analogia. Nam, inquit, à coma non fit *comatorius*. Sed bene eſt, quod ipſe mendum ſubeſſe in eo vocabulo ſuſpicatur. *Fortaſſe*, inquit, *legendum eſt, comotria, hoc eſt ornatricis.* Quæ tamen emendatio parum commoda. Nam minori interpolatione licet, *acu comptoria*, *a* in *p*. Quæ haud dubie vera lectio eſt. Hæc quoque caſtigat, *ſoli militares, ſoli fortiſſimi habentur.* *Militaris*, inquit, *pro militaribus honoribus digno, recens eſt haud dubie, nec ſæculi Neroniani.* at quid opus eſt interpretatione. Ego verbum *militares*, non alio ſenſu hic poſitum arbitror, quam apud Horatium 1. Carm.

Cur neque militaris
inter æquales equitet?

Denique Petronium, *Ditis pater* pro Dis: *Quirites* in numero ſingulari, pro *Quiris* uſurpare notat. Sed hæc inter ejus archaiſmos ponenda eſſe nemo non videt. Petronium vero exoletis nonnunquam uti vocibus, ſatis ſupra demonſtratum arbitror.

Habes, CARISSIME MOCÆNICA, expectatam omnibus Petroniani fragmenti Aſſertionem ac vindicias, contra temerarios Criticos, vel potius calumniatores. Conſequens eſſet, ut quoniam ſat ſtrenue, ni fallor, eorum ſtolidum impetum repreſſimus, inſcitiam ac temeritatem reprehendendi, patefecimus; ut deinceps, elegantiam, urbanitatem, lepores & veneres, quæ in hoc paſſim fragmento elucent, oculis omnium ſubjiceremus, ut magis conſtaret non eſſe Petronii genio indignum id ſcriptum: ſed ea res mihi manifeſtior videtur, quam ut explanatione egeat apud eos, qui acetum in pectore habent, & judicii acumine pollent. Quin veluti deterſis nubibus, ipſa per ſe lux ſolis in omnium oculos incurrit; futurum exiſtimo, ut diſcuſſa ineptarum dubitationum caligine, Fragmenti hujus pulcritudo perſpicua per ſe omnibus reddatur.

APOLOGIA
AD PATRES CONSCRIPTOS
REIP. LITTERARIÆ
MARINI STATILII
TRAGURIENSIS.

CUm multa mihi in vita P. C. inter varios, ut res humanæ ſe habent, adverſæ fortunæ caſus, proſpere & fœliciter evenere, tum haud ſcio, an quidquam lætius, optatius, & unde liquidiore meus animus voluptate perfunderetur, aut acciderit unquam, aut accidere poſſit, quam quod hodie in auguſtiſſimum conſpectum veſtrum prodire, atque in tam nobili frequentia de mea mediocritate, deque rei veſtræ publicæ non mediocri negotio verba facere coactus ſum: quod certe ſi mea ſponte feciſſem, non ſine gravi temeritatis, & arrogantiæ nota facere potuiſſem. Nam cum præteritis hiſce annis, novum Satyrarum T. Petronii Arbitri fragmentum de Cœna Trimalchionis, opera typographi Patavini in publicum prodiiſſet, delatumque eſſet Pariſios; Joh. Chriſtophorus Vagenſeilius, inſignis levitatis & confidentiæ adoleſcens, recens illuc advectus quod plauſu Doctorum Virorum, quos ſibi colendos homo peregrinus

mus deſumpſerat, plus nimio delectaretur, talemque ſe re ipſa eſſe crederet, qualis ab amicorum urbanitate, & blanditiis audiebat; cepit conſilium plenum vanitatis, atque ætati ſuæ, quam collectæ recens proſperæ opinioni convenientius, inſectandi hujus operis, & pro falſo, & adulterino inſimulandi. Cum autem præcipuam in hac editione mei mentionem fieri animadverteret, & ſcriptum ipſum à mea potiſſimum Bibliotheca prolatum audiret; me unum, antequam ſciret, ater, an albus homo eſſem, die ad Vos dicta nominatim in Judicium vocavit; imo quaſi veſtris jam ſententiis condemnatum, & legis Corneliæ, quæ de Falſis eſt, conſtrictum, & irretitum pœnis, non tam ad cauſam dicendam, quam ad Crimen jam deprehenſum ultro confitendum, juſtamque ea de cauſa animadverſionem à veſtra lenitate, & miſericordia deprecandam, hortatus eſt. Satis autem prolixam ad hoc ſuum dictum probandum diſputationem contexuit, quam his potiſſimum verbis concluſit: „*Si* "*poſſem, in aurem Statilei inſuſurrarem, videri mihi* "*totum Arbitri fragmentum ex ſeſe finxiſſe tanquam* "*araneum, & bene facturum, ſi grave crimen, quo* "*ſe commaculavit, apud Reip litteraria Patres con*"*ſcriptos deprecaretur.* Adſcivit ſibi tam præclaræ actionis ſocium Adrianum Valeſium, virum alioquin doctum, & gravem, & quem hoc ſuo tam fœdo luto inficeret, prorſus indignum, qui altera diſputatione hoc idem argumentum, ſed aliquando modeſtius, & verecundius executus eſt. His ego geminis contra me actionibus, ſine mora cenſui reſpondendum, eoque miſi ſtatim ad ſummum virum M. Mocenicum, accuratam hac de re diſſertationem, quam etiam typis editam eſſe audio, atque in ea, quantum ingenio, & induſtria conniti potui, cum utriuſque diſputationis argumentis pugnavi; ſolam autem exequi, tunc viſum eſt partem controverſiæ, quæ juris quodammodo eſſe videbatur, iis dumtaxat argumentis, & rationibus adhibitis, quæ ad aſſerendam ejus germanitatem ex ipſius verbis ac ſententiis duci poterant; cum fretus abundantia, ut ita dicam, mearum virium, experiri conſtituiſſem, ecquid ea ſola ad cauſam obtinendam ſatis eſſent, omiſſis adjumentis, quæ codex ipſe autographus in medium prolatus afferre poſſet. Nunc vero repudiato, ut audietis, hoc conſilio, & accedente ex codicis inſpectione magna copia alterius partis controverſiæ exercendæ, quæ magis facti eſt, rurſus ad hanc cauſam integram, non jam privatim, & cum amicis, ſed in judicio diſceptandam me confero, Voſque oro, & obteſtor P.C., ut, ſi quæ dicturus hodie ſum, probavero, non ſolum de mea ipſius, ſed etiam de hujus ſcripti innocentia, & meorum accuſatorum vanitate ſine dubitatione pronuncietis. Interim dum mei facti in hoc toto negotio verſati rationem vobis expono, ut jam facere incepiſtis, quæſo diligiter attendite:

LOnge mihi alia mens eſt P.C., cum de proferendis in publicum ingenii mei monumentis deliberο, quam accuſatori meo fuit, cum criminibus prius apud vos pronunciatis, quam apud ſe cogitatis in famam nomenque meum graſſatus eſt. Adeo enim tanta in re nihil inexplorato, nihilque temere mihi ſuſcipiendum exiſtimo, ut gratiam celeritatis, quam illum ſecutum video, rem pueris modo, ad indolem ingenii probandam in Ludo certantibus, utcumque laudabilem, cæterum ubi quid ſerio ſcribendum eſt, inanem, & futilem, atque ad abolendam ab ineptorum ſcriptorum fama, ſtultitiæ notam infirmam eſſe ſtatuam. Quanquam enim de fragmento Petroniano, & mea ſponte optime ſentiebam, & viros doctiſſimos hujus mei judicii auctores, & ſuffragatores habebam; ejus tamen vulgandi conſilium, & meis animadverſionibus illuſtrandi, non modo ultra præſcriptos a prudentiſſimo Poëtarum novem annos, apud me preſſi, ſed tantum non prorſus abjeci: veritus quippe ſum, id quod evenit, ne quis litterator inſulſus, & hujus ſimilis exiſteret, qui mei facti reprehenſione ad captandam eruditionis gloriam abuteretur. Multo namque ſatius duco, ignotum me eſſe, quam per opprobria, & maledicta, etiam falſo jactata inſeri famæ, & eruditorum ſermonibus celebrari; quippe qui ſatis intelligam, etiam vitæ per ſilentium actæ, & procul à magnarum curarum turbis habitæ, ſuam ineſſe dignitatem, nec illum male vixiſſe judicari, qui natus juxta morienſque fefellit. Hujus autem mei propoſiti, & quam in eo conſtantem, obfirmatumque me præbuerim, teſtes ſunt optimi, & graviſſimi viri, qui codicem, quo fragmentum hujuſmodi continebatur, vetuſtum illum quidem, & Catulli, Tibullique, ac Propertii exemplaribus nobilem, auferre à me, & in vulgus dare quotidiano multorum annorum convitio fruſtra conati ſunt: teſtis vir ſapientiſſimus Venetus ad Pont. Max. Legatus, cujus auctoritas apud me omnium graviſſima, non tamen ultra valuit, quam ut hujus ſcripturæ capita hactenus majore ex parte inedita deſcribi curaret, & me invito, & reclamante typis excudi permitteret: teſtis omnis antiquitatis conſultiſſimus Octavius Ferrarius, merito ab adverſario meo laudatus, in cujus amantiſſimo ſinu expoſtulationes hac de re meas, cum liber à Strambotto Typographo edebatur, multa cum moleſtiæ ſignificatione deponebam. Cauſæ autem erant hujus moleſtiæ, non ſolum vetus meum de hac editione omittenda conſilium; ſed plurima, eaque fœdiſſima ipſius editionis vitia, quibus mederi, ne auctor facti à me improbati ulla ex parte viderer, omnino non ſuſtinebam. Siquidem in ipſa præfatione nonnulla cum de fragmento, tum de me ipſo aliter ac res habet affirmabantur; neque enim Horatii ulla carmina in codice hoc leguntur, ſed poëtarum, quos dixi, nec mihi in mentem unquam venit teſtem citare in hac cauſa Joannem Rhodium: propterea quod neque Rhodius unquam codicem hunc oculis uſurpavit, & hominis mortui teſtimonium quanto locupletius, tanto ſuſpectius futurum erat. Nam quid

ego

Google

ego de ipſo fragmenti contextu dicam, imperite, atque oſcitanter exſcripſo, & a fide ſui exemplaris multis in partibus abhorrente. offenſus ſcilicet ejus editionis Curator, quicunque ille fuit, multitudine mendorum ac fœditate, & vocabulorum, quæ in illo paſſim occurrunt, inſolentia; correctionem adornavit, ut ſibi videbatur intimæ cujuſdam eruditionis, re vero ineptam & abſurdam: nihil enim tam operæ pretium fuerat, quam ut ſcriptio illa ſubjiceretur oculis Eruditorum, ſicut erat, inculta, & rudis, quo decoris ingeniis materiam exercendæ induſtriæ, in locis corruptis reſtituendis integram præberet, ac ipſa ſui deformitate crimen à ſe removeret ſuppoſitionis, & impoſturæ, cujus cogitatio, ut mox audietis, à ſui ſæculi genio, & ſtudiorum ejus temporis ratione magnopere abhorrebit. Quod certe ſi feciſſet, nec potius primas fragmenti paginas ex libris pridem editis, cætera vero ex ingenio emendaſſet, hoc ſaltem habuiſſet minus loci adverſarii iniquitas ad me eriminandum, quaſi quæ de meo finxiſſem, de induſtria corrupta, quæ vero ex aliis deſcripſiſſem emendata, ut acceperam, protuliſſem, eoque duplicem hujus ſcripti auctorem deprehendendum præbuiſſem. quæ alioquin ratio quam ſit a propoſito impoſtoris aliena, quam rurſus ad ſinceri correctoris rationea accommodata, nemo non videt; cum illi, vel univerſa ſcriptione, eodem luto fœdata, vel undequaque ejuſdem limæ beneficio caſtigata opus eſſet; hujus vero induſtriæ qualemcumque conatum ipſa operis varietas commendaret. Quid multa? non ſolum ego editionis auctor non ſum, ſed nec alius quiſquam, cui, ego ſaltem de nomine notus eſſem, cum in illa pro Statilio, vetere ſcilicet meæ familiæ vocabulo, Statileus appeller.

Habetis P. C. rem geſtam, quantum ad me attinet, in cauſa fragmenti Petroniani, cujus confícti, & ſuppoſiti reus apud vos factus ſum. Sed maculam tam deformem, ſatis ſuperque, opinor, à vita & factis meis detergunt, quæ à me, ut dixi, privatim ad optimum Mocenicum hac de re ſcripta ſunt; multo vero prolixius hoc ipſum præſtitit, & omnem penitus adverſariorum calumniam nudavit, & refutavit res ipſa, poſt codicem hunc Romam tranſmiſſum, & Doctorum hominum oculis ſubjectum, ejuſque ſcripturæ non ambiguam antiquitatem ad ccc. annos omnium judicio porrectam: ſpatio, ut videtis, integri ſæculi, quam quod Patavinus typographus profiteri auſus eſt, ampliorem. Expugnari namque tandem aliquando paſſus ſum conſtantiam meam, non tam auctoritate ſummi viri Antonii Priuli Dalmatiæ Præfecti, cui librum In Urbem mittendum tradidi, quam adverſarii convitiis, & maledictis, quorum vanitatem, revinci, ac patefieri, non mea ſolum, ſed rei litterariæ univerſæ intererat, ne monumentum elegantiſſimi Scriptoris, cui tot ſæculorum, ut ita dicam, ingluvies, in veteres libros fœde bacchata, peperciſſet, leviſſimi hominis livore, ac malevolentia oppreſſum, atque enecatum interiret. Quid enim jam eſt, quod hoc prolato codice ad tuam, Vagenſeili, tuendam ſententiam afferre audes? An verum illum, an vetuſtum negabis? ſed habes adverſarios huic tantæ pertinaciæ Viros doctiſſimos, & in omnis antiquitatis cognitione apprime verſatos, quorum magna eſt in Urbe copia, nec modo Italoa, verum etiam omnium tranſalpinarum, tranſmarinarumque gentium, & præcipue curioſæ hujuſmodi elegentiarum Gallicæ Nationis, qui codicem in loco celebri ad hoc ipſum propoſitum inſpexere, qui ſingulas ejus paginas, ſingulas lineas per otium contemplati ſunt, qui in chartas, qui in litteras diligentiſſime inquiſivere, & quo ſæculo editus, qua manu exaratus ſit, integris a ſtudio partium animis arbitrati ſunt, quorum ego teſtimonium præſens, & ut ſic dixerim, oculatum non vereor, ne quiſquam ſanus non anteponat tuis inaniſſimis ſuſpicionibus, & conjecturis.

Jam vero conſtituta hac tanta codicis antiquitate, quæ jam reliqua poteſt eſſe in hoc negotio fraudis, & impoſturæ ſuſpicio? Quem, oro, tanti criminis reum facis, cui diem dicis, cujus nomen defers? Illius opinor, qui librum deſcripſit aut deſcribendum curavit. At hic ne facti quidem ipſius utcunque admiſſi, cui fraudem ineſſe contendis, auctor eſt. Siquidem noviſſimam hanc fragmenti partem, quantum in illo eſt, abjudicat à Petronio, tantum abeſt ut falſo illi tribuat. Inſpice, ſi placet, ejus exemplum, non quale à Patavinæ editionis curatore prolatum eſt, corruptum & mutilum, ſed quale nunc demum prodit ſincerum, & integrum. Occurret in fronte titulus operis parti fragmentorum jam vulgatæ præfixus; conceptus his verbis, & rubris litteris exaratus;

Petronii Arbitri Satyri fragmenta ex libro decimoquinto & decimoſexto.

Occurrent ſummæ paginæ hanc partem continentes hoc eodem titulo, & colore notatæ, quas ubi omnes evolveris, & congruentes cum omnibus manuſcriptis, & impreſſis exemplaribus inveneris, oſtendes ad calcem ſolemnem illam veterum manuſcriptorum Codicum clauſulam:

Petronii Arbitri Satyri fragmenta expliciunt ex libro XV. & XVI.

Hactenus, ut vides, ille; nec ultra quicquam Petronio tribuit. quæ ſi germana, & legitima non ſunt, planum licet illum, & impoſtorem, & ſi quæ fœdiora in buccam veniunt, vocabulis appella. Sequitur exemplum hujus novi fragmenti, cujus ſcripturam nullo titulo inſignitam reperies. Nihil in fronte, nihil ad calcem, nihil in ſummis aut infimis chartis adnotatum eſt, ex quo poſſit elici mens ſcriptoris, quid de illius ſentiat auctore; quæ quidem res inſcitiam fortaſſe hominis, atque ſtuporem non fraudem ullam coarguit, ut qui ex materia, ex genere dictionis, ex perſonis, quæ loquentes inducuntur, conjectu-

jecturam facere de autore nequiverit. Ego vero idipſum candori ejus acceptum fero, & ingenuæ cuidam animi ſimplicitati, quod forte fidei ſuæ minime eſſe putaverit, ut de ſuo quidquam adſcriberet, cum aliena deſcribebat; quia forte vetuſtiore aliquo exemplo pariter acephalo, & anonymo uſus eſt. Quod ſine dubio immunem illum à tuo crimine facit, & plane extra calumniæ tuæ jactum conſtituit; quandoquidem infectum prorſus eſſe vides, quod illum feciſſe inſimulas: ut, ſi quempiam lege Cornelia de Sicariis interrogares, quis te ferret in accuſatione perſeverantem, ubi non modo nullam cædem factam doceres, ſed ipſe, quem interfectum eſſe contenderes, extemplo vivus ac valens in Judicium conſpectum ſe daret. Nec vero hæc à me ejus ſtudio, & gratiæ cauſâ dictum puta, quid enim ille in ſe habet, quod quemquam ad ſui amorem alliciat? qui vel ex hoc ipſo infelici ſuo labore, ſe prodit hominem plane rudem, omniſque expertem elegantiæ, & prorſus barbarum, & ruſticanum; certe nullo modo ad eruditas hujuſmodi fraudes concipiendas idoneum; adeo deformibus mendis, tam inepta Orthographiæ ratione hoc ſuum opus inquinavit; ut, cui pro Agamemnone *Agamenon* eſt, *cornicipes* pro cornicinibus, *cauſa paleſtice* pro gauſapa lecticæ, *amplitcatrum* pro amphitheatro, *volutates* pro voluptatibus; cujus denique errata pene plura, quam verba ſunt. neque ſolum in hoc novo fragmento, ſed per omnem vulgati pridem Petronii ſcripturam, cujus ipſo initio turpiſſime labitur, dum ait: ***Cum alio genere furiarum declamatores inquietantur***, & quæ ſequuntur: quorum verborum ſententia frigida, elumbis, & propemodum nulla eſt. Mitto enim peccatum in titulo, dum pro Satyrico Petronii Arbitri, Petronium Arbitrum Satyrum nobis obtrudit. id nam que vetuſtioris illius exempli ſcriptoris peccatum eſſe potuit, imo ſæculi potius: nam & Dantes ille Aligherius illo ævo doctiſſimus judicatus, hac eadem ratione Horatium Flaccum Satyrarum ſcriptorem, Horatium Satyrum vocat, & apud ſequioris ævi Græcos D. Gregorius Rom. Pont. ſuorum Dialogorum opere, quo maxime apud illos notus eſt, Gregorii Dialogi vocabulum eſt aſſecutus.

At enim hoc ipſum de induſtria fecit, quo fidem adſtrueret mendacio, quod adornabat. Quia credo alia exempla Petronii, quæ doctorum tunc manibus terebantur integra erant, & caſtigata, & Criticorum lima perfecta, à quorum adeo nitore diverſum hoc noſtrum, affectata hac ſui deformitate, perſuadere potuerit, ut ſincerum & legitimum judicaretur. Ecquid intelligis, cenſor inſulſe, quo in ſæculo, quibus in moribus, inter quæ hominum ſtudia tua verſatur oratio? In hæc noſtra demum, & patrum, avorumqe noſtrorum tempora aſtutum hujuſmodi conſilium cadere fortaſſe poterat, poſt reverſam, ſcilicet, litterarum lucem, adeoque minus frequentem in hoc genere peccandi morem; & poſt quam beneficio præclari Typographiæ inventi, reſtituta paſſim per Viros eruditos ſua veteribus libris integritas ſtatim latiſſime patuit, eaque re conſtitutæ ac ſtabilitæ videri poterant veræ, ac germanæ librorum lectiones, ut merito corruptiſſimæ quæque ſcripturæ antiquitatem ſapere exiſtimentur, integræ autem, & caſtigatæ novitatis ſuſpectæ ſint. Contra vero ætate deſcripti codicis, cum adhuc ingeniis hominum ſitus ille à diuturna muſarum negligentia contractus hæreret, vetera juxta ac nova litterarum monumenta eodem, ut ita dicam, cibo paſta cernimus, eodem affecta morbo, eodem luto fœdata, ruſticitatis, atque inelegantiæ in verbis, in ſententiis, in omni denique dicendi, & ſcribendi ratione. Mire ingenia illius ſæculi ab omni genere litterarum, præter Theologiam, & Juris prudentiam, ac Medicinam, abhorrebant, cum cætera omnia doctrinæ ſtudia, atque in his ipſis omnem cultum, omnemque ornatum orationis morbos animi, morumque corruptelam appellarent; ſecumque præclare agi putarent humaniora doctrinæ viri, ſi pro magis, & maleficis ab hominum cœtu non arcerentur: id quod memoriæ Silveſtri Secundi Rom. Pont. propemodum uſu venit, cum propterea quod Aſtronomiæ, & numerorum ſcientiæ intelligens eſt habitus, quamquam erat egregie pius, ac ſanctus, ſiniſtris ab imperita poſteritate necromantiæ, & impiorum Sacrorum rumoribus laboravit.

Sed quid ego de incommodis rei litterariæ illorum temporum tam multa diſputo? quaſi vero ſit opus argumentis, & conjecturis in re omnium liquidiſſima; quamque non ſolum mente & cogitatione comprehendimus, ſed ipſis oculis ſubjectam, & expoſitam habemus. Adſpicite quæſo P. C. & contemplamini tabulas, ac ſtatuas illius ætatis artificum, in veterum templorum parietibus adhuc hærentes. Quicquamne vobis in eo genere rudius, aut impolitius poteſt occurrere? ego vero, ſi vel Giottum illum tanto in honore (& quidem merito) à ſuis æqualibus habitum, caſus aliquis in officinam artificum noſtrorum quamlibet mediocrium deferret, & ille de pictura diſſerere ac judicare inſtitueret, prope eſt ut exiſtimem auditurum, quod olim ab Apelle Alexander audivit, faceſſeret illinc propere, nec pueris colores miſcentibus riſui eſſe perſeveraret. Hoc eodem ſqualore, eademque rubigine cæteras humaniores doctrinas infectas, ac deformatas, eadem opera Vos intueri putate propter arctiſſimum ſocietatis vinculum, quo inter ſe (ſi Platoni credimus) connexæ, colligatæque ſunt, ut nunquam ſingulæ floruiſſe viſæ ſint, quin floruerint univerſæ. Unum non inficior, ætas illa tulit Franciſcum Petrarcham ſcriptorem ſua lauro digniſſimum, qui & ipſe, quod Virgilii lectione delectabatur, magus eſt habitus, non vulgi ille quidem, ſed ſummi tunc hominum Innocentii Rom. Pont. judicio. Hic tamen, ut rerum copia valuit, & robore quodam ac pondere ſententiarum, ita ornamen-

tis, quæ à dictionis elegantia ſcriptis accedunt, & puro illo, qui poſtea in pretio fuit. Romani ſermonis candore, nec omnino caruit, nec multum aut paſſim abundavit, non ſolum in ſoluta numeris oratione, ſed etiam in verſibus. certe illum negligentiorem hujuſmodi loquendi munditiarum, & hebetioris ad earum guſtum palati fuiſſe ſcripta ejus, alioquin laudatiſſima, declarant; atque hanc eandem conjecturam de omnibus ejus æqualibus licet facere, ac de genio illius ſæculi in univerſum. Verum, ſi non defuit illis temporibus, qui tam eleganter Latine ſcribere poſſet, eoque ſcribendi genere tam effuſe delectaretur, quid ita non ſcripſit accepto alio argumento, in cujus tractatione profiteri ſuum nomen potuiſſet, & laboris fructum ferre ſincerum & liquidum, nominis & gloriæ non contemnendæ? qui enim ſcribere potuit, quo ſtilo pleraque hujus fragmenti ſcripta ſunt, ubi ſeſe ad ſcribendum quacumque de re contuliſſet, facile, & Petrarcham, & alios etiam melioris ævi ſcriptores hac dicendi laude ſuperaſſet. qui ergo factum eſt, ut hoc uno abortu verius, quam fœtu, clariſſimi ingenii ſui fœcunditatem terminandam judicaverit, aut ſi quid ſcripſit, hoc unum ad nos pervenerit? cum præſertim haberet liberum decurrendi per omne genus argumenti ſpatium, nemine illa ætate ad occupandam clareſcendi per hujuſmodi ſcripta materiam admodum ſollicito. Sed nullus, mihi credite, fuit, neque enim eſſet, quod tantopere admiraremur, totque in cœlum extolleremus laudibus ſecutos longo poſt intervallo doctiſſimos homines, qui excitam in ſuis ſedibus Barbarorum crudelitate Græciam una cum ſuis artibus in nos invexerunt, apertiſque tota Italia bonarum artium veluti fontibus, Petroniano illo litterarum flumine Occidentem univerſum inundavere. Quid enim attinet illos auctores laudare reverſæ in Orbem terrarum humanioris doctrinæ, quæ jam plusquam integro ſæculo illorum exortum præverterat? Quid Bembus, & Sadoletus, & alii hujus notæ ſummi Viri aliud præſtitiſſe viſi ſunt, quam quod inter principes hujus rationis conſtituendæ fuere? Quid ipſe Leo X. Pont.

Dulcia qui profugas revocavit ad otia muſas,

ſi gratiam ejus facti proavorum ætas jam abſtulerat omnem: cujus certe ætatis palato ſi adeo ſubtiliter ſapiebat Petronius, ſi ejus tunc ſcripta, quæ exſtabant, tam curioſe manibus terebantur, ſi quæ non comparebant, tam impotenti deſiderio conquirebantur, ut viris doctis in mentem venirent extrema ejus fingendi, & ſuppouendi conſilia; id vero non incipientis, & recens adamatæ litterarum elegantiæ argumentum eſt, ſed jam provectæ, & ad ſatietatem uſque ac faſtidium inter eruditos verſatæ. Ut enim oſtrea, & boleti, & jubæ mullorum apud rudes voluptatum convivas non magno in pretio ſunt, quippe quos hædus, & pullus, & placentæ magis delectant: ſic elegantiæ genere, quo Petronius valet, hominum ingenia inter primos ad eloquentiam impetus non magnopere capiuntur, ſed præclare ſecum agi putant, ſi cum Cicerone, & Livio, & Saluſtio verſari cum fructu liceat. Quod autem de hominibus dico, idem de temporibus dictum accipite, quibus ſua indoles, ſui mores, ſua ſtudia ſunt.

In his ergo, ac talibus ſcriptoribus conquirendis, & ab interitu vindicandis ſatis erat, ſuperque tunc occupata doctorum Virorum induſtria, & maxime hujus, quem dixi Franciſci Petrarchæ, cæterorum omnium, qui in hac parte rei litterariæ curandæ cum laude verſati ſunt, primi auctoris, ac ducis. Qui tamen veterum librorum cladi, illa ætate cum maxime gliſcenti, nequaquam ſuo illo intentiſſimo ſtudio tantum opis afferre potuit, quin pleraque ex fatali illo naufragio erepta, & in ſicco jam poſita, à refluente rurſus veluti æſtu illius vorticis abſorberentur: quod ſibi vir ille ſummus uſu veniſſe queritur in duobus Ciceronis libris, qui de Gloria ſcripti ſunt; quodque etiam Quintiliano ævo Petrarchæ incolumi, ut fama eſt, accidiſſet, niſi Poggium illum Florentinum ad cujusdam ſalſamentarii tabernam fors detuliſſet, à quo eſt erutus, & centum poſt annos iterum luci reſtitutus. Ergo turbo ille veterum monumentorum devorator, illa temporis procella, qua omnem pene antiquitatem abſumptam dolemus, nondum adeo remiſerat, ut viris doctis cum illa luctantibus ſatis vacaret cogitare de nugis Petronianis, toto animo, totiſque ingenii viribus in clariores, quos dixi, Scriptores, quaſi in majoris precii merces ſervandas intentis.

Jam ſi Petronius illa ætate tanti non fuit, quæ ſatis digna cauſa eſſe poterat, ut tam eſſet diligens in eo ſupponendo cujusquam induſtria? neque enim quicquam aliud tuos, quos appellas ineptos ſycophantas, ad hujusmodi fraudes impulit, quam auctorum, quos ſupponebant nobilitas, & crebræ hominum eruditorum de eorum ſcriptis deperditis querelæ. Sic Annium Viterbienſem ad ſuas ineptias Beroſi Chaldæi nomine illuſtrandas, deſperata vetuſtiſſimi ſcriptoris inventio; ſic Sigonium ad confingendam Ciceronis de Conſolatione diſputationem, diu fruſtra deſideratus elegantiſſimus liber adduxit: ſic alios multos; quos ſigillatim commemorari infiniti operis res eſſet. Quid autem, ſi inter eruditos illius temporis nondum plane conſtabat, quæ pars Petronii integra, quæ amiſſa prorſus eſſet, quem tandem locum habere potuit abſurda hujusmodi de eo ſupponendo cogitatio? hanc certe perſuaſionem non magnopere certam, & pervulgatam fuiſſe, argumento eſt: primo, quod neque de aliis auctoribus exploratum id erat multo quam Petronius clarioribus, tunc cum maxime de cœnobiorum angulis eruebantur, quosque adeo latere potius, quam interiiſſe viri docti exiſtimabant; deinde, quod fragmentorum illius collectiones, aliæ aliis cumulatiores ferebantur, nec dum ullum exſtabat Typographiæ artificium, cujus ope quaſi

quaſi ſtatui poſſet, quid exſtaret ex illo opere, quid interiiſſet, & minutæ hujus naufragii tabulæ in conſpectum omnium dari, ut ſunt illæ interruptæ ſententiæ, & clauſulæ nulli parti cæteri operis cohærentes:

In hac re qui vincitur vincit.
Non recte facit, qui cito credit.
Nemo cœlum putat, nemo jusjurandum ſervat.
Nemo Jovem pluris facit, ſed omnes opertis oculis bona ſua computant.
Quod hodie non eſt cras erit, ſic vita truditur.
Apes ideo pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi acidum invenies.
Quod non expectes ex tranſverſo fit, & ſuper nos fortuna negotia curat.
Nemo noſtrum non peccat, homines ſumus non Dii.

Et tamen arguere me audes, quod hæc ipſa ut aptata ſuis locis apparerent, verba, & ſententias intermedias, & univerſam rei geſtæ ſeriem ex ingenio commentus ſim. Quid autem minus probabile, imo quid magis alienum à ratione, quam non modo mihi, qui ſcripturæ ante c c c. annos conflatæ non interſui, ſed ulli omnino hominum in mentem veniſſe tam frigida, tam jejuna, tam abſurda? præſertim ſi cogites illa, quæ dixi, tempora, quorum ingeniis, & moribus hæc atque talia tribuere nihil aliud eſt, quam

Delphinum ſylvis appingere, fluctibus aprum.

Ut non omnem frugem, neque omnem arborem in omni agro reperire poſſis, ſic non omne facinus in omni vita naſcitur, ſummus ille non ſentiendi minus, quam dicendi Magiſter veriſſime dixit. In magna quadam litterarum, & hominum litteratorum abundantia. & ex aſſiduo humanioris doctrinæ cultu, atque ut ita dicam attritu, primum ſatietas oritur, & ex ſatietate faſtidium. inde eorum quæ in hoc genere rara. & paratu difficilia ſunt intemperans appetitio, ac rerum quæ non exſtant deſiderium: hinc deinde pretium exiſtit hujusmodi fraudum, ſine quo friget omnis malitia. Nemo enim gratuito malus eſt, nec tam infelici conditione virtus agit, ut ſi par utrinque ſpes affulgeat, nec diſpar ea, quæ ſperes aſſequendi facultas, non quiſquam vir bonus, & innocens, quam pravus, & improbus eſſe malit.

Sed ego P. C. veſtra in me audiendo patientia nimis abutor intemperanter, & in re minime dubia teſtes profero non neceſſarios. Quidquid de cæteris Petroniani operis partibus ſtatuetis, hæc ſine dubio, quæ cœnam Trimalchionis exequitur, non multo ante conſcriptum hunc codicem incolumis fuit. Adite, quæſo, Joannem Sariſberienſem decimi tertii prope ſæculi ſcriptorem, quem in ſuo de nugis Curialium opere, non minus ſermonibus hujus integri convivii quam epulis effuſe delectatum invenietis, ex eoque & porcum trojanum; & ductilem ex vitro phialam tanquam apophoreta quæpiam ſecum abſtuliſſe, ut his ad illuſtranda ingenii ſui monumenta uteretur. Atqui ſtructuram hujus fragmenti (ſeu germanum illud, ſive ſuppoſititium dicere placet) multo quam hoc ejus exemplum, vetuſtiorem eſſe conſtat. Clamat hoc mendorum deformitas & multitudo: clamant Orthographiæ peccata, aliaque ſcripturæ vitia, quæ neque a vero auctore profecta ſunt; neque impoſtori homini (ſi quidem fraus ulla in hoc negotio verſata eſt,) minime rudi aut indocto, conveniunt. Vero autem propius eſt, librariorum imperitia. dum alia ex aliis transferendo mendoſe ſcripta mendoſius exſcribunt, hanc tanta clade codicem affectum eſſe: quæ quidem ſi meus accuſator admittit, & patitur ſecum iniri Chronologiæ rationem, jam conflatum hoc ab illo crimen incidet in tempus, quo committi omnino non potuit: non enim magis impoſtura aliqua opus tunc erat ad proferendum hoc Trimalchianæ cœnæ fragmentum, an ſit hoc tempore ad carmina Virgilii, & Tullii orationes, & Livii hiſtoriam, propterea quod hæc omnia vera, & germana ſuperſunt; quomodo & Petronius hac ſui parte, ut videtis, ſupererat legebaturque, & laudabatur; vel ſi jam interierat, nondum adeo certa, & explorata ejus amiſſio eſſe potuit, nec tam anxia inquiſitio, inventio tam deſperata, ut extremo huic ſuppoſitionis conſilio locus ullus eſſet. Certe hoc ejus operis caput maxime omnium cum temporis injuria pugnaſſe, ejuſque expugnationem, & quaſi abſumptionem in illo communi veterum litterarum incendio, nullo modo certam tunc exploratamque fuiſſe, argumento ſunt, ſuper diſertam ejus in auctore, quem dixi, mentionem, multa hujus cœnæ veluti fruſta, & ſemeſa fercula per impreſſos hactenus codices diſperſa, & vaga, quæ nunc, ut Patavinus Typographus veriſſime prædicat, ſcripti hujus beneficio ſuæ integritati reſtituta, & veluti menſæ iterum appoſita cernuntur.

Vides, inepte critice, quam in irritum ceciderint inſani illi tui conatus. Quid enim nunc illi primæ legioni facies, quam mecum proſpere pugnaſſe confidentiſſime gloriaris? quo te vertes cum cæteris tuis ridiculis copiis, quem locum capies in quo tuto conſiſtere, Thraſo magnifice, poſſis? cum omnes concluſas, & circumventas videas, hac una rationum cohorte ab hujus Codicis prolatione deducta; ut vereri jam ſubeat, ne conſulto, ac de induſtria librum tantiſper occuluiſſe videar, & quaſi in inſidiis collocaſſe, quo incautos, & ſibi nimium fidentes, tuique ſimiles ad ineptias effutiendas, & riſum præbendum elicerem: quomodo rideri ſæpe videmus

In triviis fixum qui ſe declinat ad aſſem.

Quid enim tam ineptum, ac tam ridiculum, quam omnis ille tuorum argumentorum apparatus, præſertim cum recentiſſimum hunc eſſe ais inepti homuncionis abortum, propterea quod verum Petronii textum caſtigatum, reſtitutumque exhibuit ex conjecturis noviſſimorum Criticorum, eoſque nominatim commemoras, quos viros, dii boni! Tornæſios, Douſas, Caſaubonos, Scaligeros. Cum autem adhuc

huc meliores alias caſtigationes in hoc ſcripto agnoſcas ad hanc diem inauditas, eaſque ultro probes, & magni facias, tecumque hac in re ſentiat doctiſſimus Schefferus, & nulla dubitatio reliqua de Codicis antiquitate jam ſit; alterum fatearis neceſſe eſt, aut in machina ordinanda verſatam fuiſſe mentem aliquam inuſitatæ cujuſdam in Criticæ ſtudio ſagacitatis, & tot ac talibus ingeniis præſtantiorem; aut verum, & genuinum ſui ſcriptoris fœtum hunc eſſe, certe a probris, & contumeliis, quibus a te paſſim accipitur, longiſſime remotum: ac niſi ex livore, & malignitate totus factus es, ſine cunctatione fatebere, cum primum novam hanc fragmentorum Petronii editionem aſpicies, & lectionum varietatem ad corrigenda vetera hujus auctoris exemplaria per otium conſiderabis, nimiſque præceps tuum judicium de meo cenſu hoc uno novo fragmento inſtructo damnabis.

Quid nunc P. C. pluribus jam attinet immorari in verbis, & formulis, & reliqua ſcripti hujus dictione, unde ſuas conjecturas præclarus antiquitatis magiſter ad me traducendum deducit; præſertim vero, quod hanc partem meæ defenſionis executi egregie ſunt viri Doctiſſimi Populares ejus, qui ingenium induſtriamque ſuam tot editis operibus nobilem, in vocibus, quas ille barbaras, & monſtruoſas, & ne humanas quidem appellat, partim corrigendis, & reſtituendis, partim aſſerendis, & excuſſo diligenter Latinæ linguæ univerſo penu, ſuæ notioni reddendis feliciſſime collocavere. Nec omnino nihil meritus eſſe hac de re viſus eſt ſubſcriptor ejus Valleſius, qui ſuam *barbatoria* interpretationem, vocabuli pro barbaro & abſurdo repudiati, ſic amplectitur, ſic tanquam unicam filiam exoſculatur, & in ſinu habet, ut ſcriptori ante ſe 300. annos nato furti literarii litem intendat, quaſi quæ ab illo didiciſſet, pro ſuo venditet: quem etiam profeciſſe contendit à clariſſimo Viro fratre ſuo, cum epulas illas Trimalchionis *cœnam liberam* nominavit. Sed ut jam dixi hanc meæ cauſæ partem, ſatis idoneis defenſoribus curandam relinquo, nec vereor P. C. ne illorum adducti auctoritate, ſine dubitatione apud vos non ſtatuatis, nihil aliud eſſe cauſæ, quod conjecturæ talium ingeniorum tam belle conveniant cum hoc fragmento, quam ipſam veritatem, quam certe niſi ſcriptor illius illitteratus, & barbarus ſecum facientem habuiſſet, nullis veſtigiis ad tam recondita Latinitatis arcana pervenire potuiſſet.

Nequeo tamen mihi temperare, quin ad ea, quæ de loquendi quibuſdam formulis petulanter, & abſurde jactari video, paucis reſpondeam, nec iis contentus ſim, quæ jam de hoc toto genere in meam ad Mocenicum epiſtolam congeſſi. Non placent Critico illa verba, *unus ſervus Agamemnonis interpellavit trepidantes*. Credo elegantius futurum fuiſſe putat, ſi dixiſſet, quidam ſervus Agamemnonis nos interpellavit: At placent Tacito, qui ſe ſatis Latine loquutum exiſtimat, cum dixit, *eodem anno, ni mature ſubventum foret, mancipii unius audacia diſcordiis, armiſque civilibus Rempublicam perculiſſet*. Placet Ciceroni, qui diſputatione de Oratore, *Lucium Craſſum unum patrem familias*; in Philippicis, *Marcum Antonium unum gladiatorem nequiſſimum* appellat, eoque loquendi genere non neceſſitatis, ſed elegantiæ cauſa multis aliis locis libenter utitur. Etiam Catullo placet, cui novus hic

Suffenus unus Caprimulgus, & foſſor.

videtur. Denique placet eruditiſſimo Scheffero, cujus unguis pluris eſt, quam ipſe totus, politamque hanc dictionem, doctam & elegantem vocat. Requirit cenſor noſter puritatem Romani ſermonis, cum audit, *tanquam unus ex nobis*, & orationem quaſi magis Chriſtianam quam Latinam, auctorem vero tanquam compilati ſacri Moſaici ſcrinii manifeſtum reprehendit. Hæc tamen eadem verba in hanc ſententiam, ſecurus ejus ſupercilii, uſurpat Plinius; nec veretur ne ſe quiſquam inelegantem, & barbarum judicet. Audi ſi moleſtum non eſt, quam id ille maxime probat, quod tu improbas: *Unum ſe ille è nobis, & hoc magis excellit, quod unum e nobis putat*. Minus veretur ne ab illo vapulet Cicero, cum ait: *Ruffio me Dius fidius ita deſideratur, ut ſi eſſet unus e nobis*. Quod ſi Plinio, ſi Ciceroni licuit uti genere orationis in Sacris litteris uſitato, ſine ſuſpicione furti in illo ſacrario facti, quid ni liceat Petronio, adverſum quem adeo injuſtum, & rigidum te præbes, ut ſtatus idcirco illi, ſi Diis placet, controverſiam moveas, & ut ſe ipſum ejuret ac repudiet cogis?

Vide autem, quantum in hoc à te diſſentiam; quæ tibi validiſſima argumenta videntur abjudicandi à Petronio hujus fragmenti, in iis ego argumentis vel maxima hujus cauſæ præſidia poſita eſſe cenſeo. Qua de re antequam dicere incipio, aliam quandam, quæ mihi tecum eſt, controverſiam paucis aperiam; nec ſane erit quod moleſte id feras, quandoquidem hac eadem in re à me ipſo diſſentio: adductus ſcilicet vi veritatis, cujus mihi ſtudium omnibus meis ſtudiis, & rationibus antiquius eſt. Nam cum hactenus vulgatam de Petronii ætate opinionem, quæ illum Neroni æqualem ſtatuit, probare ſolitus eſſem, nuper accurata eruditi hominis diſputatione coactus ſum, ut multo recentiorem hunc ſcriptorem exiſtimem, & paulo ante Conſtantini Auguſti tempora, certe longe infra Severum collocem. Primo hoc mihi perſuadet altiſſimum de illo ſilentium in ſcriptis vetuſtiorum auctorum, Quintiliani, Suetonii, Plinii, qui ingeniis ſui temporis recenſendis, & prædicandis, diligentiſſimi fuere, niſi putas lege Majeſtatis deterritos ob Neronis Principis vitia in hiſce libris notata, præſertim rara illa Trajani temporum felicitate, ubi ſentire quæ velis, quæque ſentias, dicere liberum ſolutumque fuit, nec ulla tritior habita via eſt exequendi laudes Principum tunc florentium, quam inſectando vitia ſuperiorum, ut vel hoc ipſo nomine acceptos vulgi palato Petronii ſales, certe minime neglectos, aut famæ

inco-

Digitized by Google

incognitos eſſe oporteret; quomodo minime ignota fuiſſe conſtat *dicta factaque* illius Petronii Tacito celebrati, inter quæ ſcripta etiam diligens Hiſtoricus utique commemoraſſet, ſi quid memoratu dignum ab illo ſcriptum putaſſet: nam codicillos, qui Neroni miſſi ab illo morituro ſunt, ut idem tradit, obſignati, veriſimile eſt aut ſuppreſſos continuo fuiſſe à Principe ut *faciendis ſceleribus prompto, ita audiendis ea quæ fecerat inſolente*; aut, ſi mox prodiere materiam potius ſermonibus garrientis in circulis vulgi, quam ſeriis ſcribentium lucubrationibus præbuiſſe. Qui autem factum eſt, ut Petronius noſter ævo ſuperiore, ut videtis, obſcurus, & ignotus, viris eruditis, qui aliquanto ſerius floruere notiſſimus eſſet, & inter præcipuos recti, & emendati ſermonis auctores laudaretur, adeoque inter eos, qui familiam in hoc genere ducunt, recenſeretur, Priſciano, Diomedi, Victorino, ipſi quin etiam divo Hieronymo tanti ſit, ut ne tum quidem, cum ad fœminam, & virginem ſcriberet, quicquam offenderetur obſcœnitate argumenti, quin ejus nomen, ejuſque ſententias ſuo ſtilo uſurpandas putaret, interque illa ſevera caſtitatis præcepta insereret; quod ſine dubio ſummæ cujuſdam Scriptoris auctoritatis, & ſupra ſuæ materiæ invidiam poſitæ indicium eſt; qui certe ſplendor in ipſo ſui fonte atque origine tam tenuis, ut omnino nuſquam appareret omnino eſſe non potuit; niſi forte Giges aliquis cum annulo fabuloſo præſto fuit, qui opus illud ſuis æqualibus, & proximæ poſteritati tantiſper occuluit; aut Maroniana illa, quæ mox

——— *circumfuſa repente*
Scindit ſe nubes, & in æthera purgat apertum.

ex eaque tanquam ex machina emerſit,

——— *claràque in luce refulſit*

Titus Petronius Arbiter, non ille cum exiguis codicillis Neronianarum noctium indicibus, quos Tacitus commemoravit, ſed ſexdecim amplius voluminibus Satyrico ſale refertis onuſtus: quæ ſtatim excepta cum plauſu, & ad exemplar omnis elegantiæ propoſita ſunt. Atqui hoc automaton plane factum negat auctor perantiquus Lutatius Placidus, qui Statio Papinio ſuo poſteriorem hunc Petronium facit, quem etiam a ſuo poëta profeciſſe affirmat, cum is dixit:

Primus in Orbe Deos fecit timor.

Nec vero ſpernendum ullo modo videtur teſtimonium in hac re ſcriptoris, qui propter antiquitatem pluſima ætatis Petronianæ veſtigia ex ejus operibus, tunc ſine dubio integris deprehendere potuit. Quid multa? ipſe Petronius de hac controverſia diſerte pronunciat in illa elegantiſſima de ſui temporis vitiis querela, ac de ruina bonarum artium, inter quas picturæ ne minimum quidem veſtigium reliquum eſſe dolet. Huic ego querelæ in ſæculo Neronis nullum omnino locum reperio, cum ad uſque Commodi Principatum, ſtatuas egregio artificio perfectas, adhuc extare in Urbe audiam, nec vero propter arctiſſimam harum artium ſocietatem fieri poſſe arbitror, ut diverſo à ſculptura fato uſa pictura ſit; ſed utcumque potuerit, teſtimonia certe non dubia florentis tunc etiam pictorum induſtriæ habemus ex parietibus nuper, ut accepi, repertis in ruderibus thermarum Titi, eorum autem parietum cruſtas diligenter exceptas ajunt, & in pinacotheca Viri primarii collocatas, ad ſpecimen hujus artis longe clariſſimum, nec minus ad ſæculi, quo proditum eſt laudem; ne quis illud notatæ a Petronio inelegantiæ audeat accuſare; quæ deinde labes circa Conſtantini tempora quomodo in picturas, & ſtatuas graſſata eſt, ut argumento ſunt inſculptæ arcui hujus Principis apud urbem figuræ, ſic reliqua omnia muſarum ſtudia, atque opera inquinavit. His ego non argumentis, aut conjecturis, ſed ipſius rei pro ſe manifeſte loquentis fidei, haudquaquam gravate me dedidi, & a priſtina mea opinione diſceſſi. Nec vero quo minus conſtanter in hac nova permaneam, tuæ me repertæ nuper inter Neronem, & Trimalchionem comparationes commovebunt, quibus nihil quidquam in omni memoria litterarum ineptius legi, nihil ab re magis, nihil cum ratione pugnantius.

Sed ut jam ad propoſitum redeam, Quo tu ore, quâ linguâ loquutos putas primos illos Sacrarum litterarum Latinos interpretes, qui deſignatis hic a me temporibus floruere? non opinor pura illa, & exquiſita, & doctiſſimo cuique vix uſurpata dictione, ſed humili, plebeja, & quam promiſcua multitudo uſurpabat. Tale enim orationis genus maxime conveniens futurum erat auctoribus ipſis, quorum verſionem ſuſceperant, ut qui non perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed nuda, & ab omni eloquentiæ fuco remota veritate pollerent. Quid igitur miraris, quid tantas tragœdias excitas, ſi uſitatas Sacro eloquio dicendi formulas in his fragmentis offendis, nec venit in mentem, quibus illæ perſonis, cui hominum generi tribuantur? nempe cocis, piſtoribus, lapidariis, cæteriſque ex infima vulgi fæce petitis, quorum ut a moribus longiſſime diſtant altiſſimi Divinæ ſcripturæ ſenſus, ſic a ſermone non admodum oratio diſcrepat. Hi ſi tibi videntur inquinate, ſi abjecte, ſi barbare loqui, nil miri, nil novi accidit; hoc enim ipſi etiam Petronio videtur, nec riſui temperat cum illos audit; ut crebris interdum potiunculis impotentiam ſplenis caſtigare neceſſe habeat, ne in cachinnos erumpat, & uſque ad lacrymas rideat una cum doctis, & elegantibus viris ad hanc cœnam adhibitis. An alia mente hoc ſuum opus Satyrici titulo inſcriptum ab illo putas, quam quod omnigenæ varietatis plenum eſt? quid igitur mirum, aut decoro adverſum, ſi cui vitia hominum notare atque irridere propoſitum eſt, ſermonis vitia inſectetur, eamque materiam ſuſcepto argumento non alienam exiſtimet? Hinc illi affectati archaiſmi, hinc importunus Græcarum dictionum uſus, & cetera quæ tu merito barbara, & ſtolida eſſe putas; ſed præcipue illa quæ tibi videntur nova, & hodiernum Italicum ſermonem redolentia,

quid autem inde colligis? an idcirco ſcriptoris propoſito convenire negas? quid tu vulgarem hanc Latini ſermonis uſum, diverſis quaſi canalibus in Italos, Galloſque, ac Hiſpanos derivatum, ſubito credis quaſi ranas pluvias extitiſſe, nec potius paulatim, & valeſcentibus per intervalla corruptelis ab uſque veteri Latio cœptis? In quo etiam illi unius Urbis Cives, & modici agri Coloni aliter tamen vulgo, aliter inter honeſtiores loquebantur, eoque magis cum Populus deinde

——— *toepit agros extendere victor & Urbem*
Latior amplecti murus ———

Nec vero dubia res eſt. Alioquin enim quæ tanta laus fuiſſet aut Corneliæ Gracchorum matris, aut Aureliæ Cæſaris, multarumque præterea illuſtrium Matronarum, quod liberos ſuos inter alias honeſtas artes ad nitorem Romani ſermonis inſtituiſſent, quidve opus foret exquiſitis illis educationis præceptis, quæ ne nutrices quidem, quarum ſermo vitioſus eſſet, ad puerorum conſuetudinem admittunt? Multo latius deinde patere cœpit hæc loquendi in uno eodemque populo diverſitas, poſt infuſam Urbi, ut ait Cicero, peregrinitatem, & refertam colluvie omnium nationum Italiam; cujus rei exempla litteris conſignata proferre magni, & moleſti negotii res eſt. Quem enim tunc, cum pulcherrima, & elegantiſſima quæque tam fœde negligebantur, quiſquilias hujaſmodi ſuâ curâ dignaturum fuiſſe putamus, ut communi litterarum calamitati ſubtraherentur? Illud ſatis exploratum videtur ex paucis & obſcuris, quæ utcunque ſuperſunt, veſtigiis, aliam atque aliam hujus vitii faciem fuiſſe pro temporum, in quæ incidit diverſitate; aliter enim humiles perſonæ in Plauti ſcena inductæ, laborant hoc morbo, aliter poſtea laboraſſe credendi ſunt Amafanius ille & Rabirius, quos M. Varro *vulgari ſermone* diſputaſſe in Academicis apud Ciceronem commemorat, quorumque ſeſe vir ille doctiſſimus diſſimilem eſſe gloriatur: alia in hoc genere alicubi peccat Vitruvius, & ſi quis alius eo tempore ſtilum ſævum hac fæce ſermonis inquinavit: alia longo poſt intervallo ſcriptor hiſtoriæ Romanorum Pontificum, quæ nomine Anaſtaſii Bibliothecarii circumfertur; quibus ego adjicio, ut ad noſtra tempora propius accedam, Dantis comœdiam; ejus enim dictio adeo popularis eſt, & ad vulgi guſtum accommodata, quemadmodum æquali ejus Franciſco Petrarchæ placet, ut cauponibus, & fullonibus, ac laniſtis in deliciis fuerit; quæ tamen hac noſtra ætate niſi doctis, & eruditis, nec intelligitur, nec omnino quidquam ſapit. Quod certe ſummo poëtæ, & eloquentiſſimo ſcriptori vitio verti non debet, nam quod antea erat linguæ Latinæ corruptela, jam proprium novi in Italia idiomatis corpus, ſuo cultu ornatum, ſuo nitore conſpiciendum eſſe cœpit; neque enim illic Danti Latine loqui propoſitum, tum ut ſuperioribus, quos dixi, fuit; nec vero ſi fuiſſet, non elegantiſſime, & pro cætera ſua ſumma doctrina, & eruditione loqui potuiſſet. Jam vero ſuam vulgaris, & plebejæ orationis faciem defuiſſe, credibile non eſt etiam Petronii ætate; cujus ego cum expreſſiſſima veſtigia in hoc fragmento cernam, nec alia in chartis occurrant, cum quibus illa conferam, & ſic eſſe tibi perſuadeam, ad ea litterarum monumenta, in quæ temporum inclementiæ minus licuit, reſpiciam oportet, ad lapides, inquam, priſcis inſcriptionibus inſignes. Hæc mecum, imo cum Salmaſio ſimilem hujus noſtræ, cum agit de lingua Helleniſtica controverſiam agitante, quæſo recognoſce, & Gruterum alioſque monumentorum hujuſmodi collectores conſule, & perſuade tibi, ſi potes, quicquam te ad hanc cauſam boni conſilii, quidquam recti judicii, denique ſanæ mentis aut rationis attuliſſe.

Certe mihi aliquando peccata illa perpetua in genere nominum, in hoc fragmento reputanti adeo gravia viſa ſunt, ut librarii illa negligentiæ potius, quam auctoris propoſito, quamvis invita ratione tribuenda cenſerem; donec admonitus à pariete, quem dixi, in Titi thermis invento me collegi: nam duas areas inter cæteras ejus hiſtorias ſpectari ajunt his appoſitis inſcriptionibus:

Forus Olitorius.
Forus Boarius.

qua re accepta, ſtuporem illico damnavi meum, ut jam nec *cælus*, nec *fatus*, nec *vinus*, nec *lorus* diſpliceant. Imo verſare ſtatim animo cœpi, an hoc proprium valeſcentis plebeji ſermonis inelegantiæ, & veteris linguæ probitatem ſuperantis vitium eſſe putarem, cum etiam apud Gruterum depravationes hujuſmodi generis multis in vocibus animadverterem, cumque *lutus* pro lutum, *vaſe ſua* pro vaſe ſuo, *hic monumentus*, pro hoc monumentum, ſcriptum viderem. Nec vero ulterius, quin ita factum eſſe ſtatuerem, dubitavi, ubi primum a Bembo didici, nullum generis neutri, nec in Italicæ, nec in aliarum vulgarium linguarum nominibus uſum eſſe; eam igitur corruptelam ſermonis, ut omnes alias, paulatim irrepſiſſe veriſimile eſt, quod ſine dubio fieri non potuit, niſi multo antea, adeoque prioribus ſæculis incepiſſet, donec à ſermone, qui nunc in uſu eſt, omne penitus exoleſceret neutri generis vocabulum. Vides profecto neque phraſes ſacræ Scripturæ, neque idiotiſmos hodierni Italici ſermonis huic fragmento quidquam eſſe fraudi, quominus probum, & germanum, & antiquum eſſe cenſeatur. Adde veras corruptiones vocum ab imperitia librariorum profectas; adde ſciolorum interpolationes, & ex margine in contextum irruptiones; & cætera ſcriptionis peccata; in quæ ſi quidquam accuſatori meo cordis eſſet, non excandeſceret, nec ſcriptum hoc temere ſuppoſititium pronunciaret, nec tam induſtriam ſuam operi calumniando, quam caſtigando, & reſtituendo collocaret.

Actum erat de pulcherrimis antiquitatis monumentis, ſi, quæ illi in hoc genere mens eſt, primis illis lit-

litterarum aſſertoribus ſuperiore ſæculo fuiſſet. Quid enim Plinio corruptius, quid Fabio Quintiliano, quid libris & fragmentis Livii poſterius inventis mendoſius, aut deformius fuit, cum primum ad manus eruditorum pervenere? quorum tamen vitia doctiſſimi homines, nequaquam elato, ut facit hic Cenſor, ſupercilio excepere, nec modo corvorum, & vulturum ad laceranda ea corpora quaſi vulneribus confecta, ſed inſtar officioſi medici, cum ex parte, quam integram cernebant, vita, ac ſpiritu prædita intelligerent, ad cæteras ſeſe ſanandas ac reſtituendas accinxere. At enim hujus fragmenti deformitas inſignis eſt, nimiſque frequens per totum ejus contextum barbaries. quaſi vero terminus in hac re aliquis præſcriptus eſſet, aut modus ſtatui potuerit injuriæ temporis, intra quem ſævire in libros deberet. An vero idcirco præcipites nos eſſe convenit in ferenda contra veritatem manuſcriptorum codicum ſententia, propterea quod paulo quam cætera durius habiti ſunt, nec potius diligenter in utramque partem negotium examinare, pluſne momenti eſſe videatur in vitiis ad librum repudiandum, quam in iis quæ integra, & genuina ſunt, ad agnoſcendum.

Hoc ipſum P.C. vobis hodie diligenter in hac cauſa faciendum eſt, nec eſt quod timeatis, ne nimis prolixa oratione fatigemini, cum alteram hujus propoſiti partem executi jam ſimus; ſatis enim liquet ex iis, quæ hactenus diſputavimus, quanti ſit ad ſententiam de hujus fragmenti ſtatu ferendam, quod mendis, & barbariſmis, & cæteris ſermonis vitiis inquinatum, ac deformatum eſt, cum partim ea vitia de induſtria adhibita, partim fortuito illapſa oſtendimus. Age viciſſim, quæ integra hic videmus, quæ caſtigata, quæ urbanitatis, & elegantiæ plena, & ad Petroniani palati ſaporem perfecta, num à barbaro aliquo, & inconcinno ſcriptore, qualia erant æqualium hujus codicis ingenia, excogitari, & fingi potuerint; quorum, ſi placet, nonnulla inſigniora in medium proferam.

Auſpicari autem libet ab iis, quæ doctiſſimus Schefferus recenſuit, *de arena ſparſione in theatris*: *de vitali lecto*: *de jejunio tempore ſiccitatis*: *de lanatis Deorum pedibus*: *de gladiatore tertiario*: *de exhæredatione cum elogio*: *de Venere ſtrabone*: *de puero hederis redimito, & modo Bromium, interdum Lyæum, Evinumque confeſſo*: *de Priapo cum frugibus in ſinu more vulgato*. His adde, *cœnam liberam*, & *Barbatoriam* cum Valeſio, præterea *pueros capillatos*, *canes Laconicos*, *ferrum Noricum*, *Titulum auctionis*, *ciſternam frigidariam*; *Sponſionis provocationem*, *ſi praſinus proximis circenſibus primus palmam*. *monumentum quod heredem non ſequeretur*, *in fronte pedes centum, in agro ducentos porrectum*. adde *morem ultimo ſupplicio in ſervos animadvertendi*, & quod *genio Domini maledicere capitale* fuerit.

Quid illæ notiones vocum ex intimo Latinitatis penu depromptæ, *familia* pro ſervis: *contubernalis* pro uxore ſervi: *maligne* pro parum, *pro reliqua ſua inſolentia*, nec potius, ut vulgus ſcribentium diceret, juxta reliquam ſuam inſolentiam: *duravi interrogare* pro ſuſtinui, cum Tacito: ubi ait, *Auguſtum in nullius unquam ſuorum necem duraſſe*. *Præconis artificium* pro re quæſtuoſa, cum Martiale:

Artes enim, ait ille, *diſcere vult pecunioſas*,
Præconem facito vel Architectum.

fortunæ filius cum Horatio: *imperare* pro exercere cum Virgilio, ubi ille,

Exercetque frequens tellurem atque imperat arvis.

In ſigno piſcium natos obſonatores futuros, qua conjectura notum videtur, huic ſcriptori, quod eruditionem non vulgarem ſapit, *obſonium* pro piſcibus, quaſi per antonomaſiam uſurpari. Jam *proſcribere*, id eſt venum exponere: jam *caſtigare crebris potiunculis riſum*, & non potius coërcere: & *interpellare* pro impedire; *ſubornatus* pro inſtructus: *ſupremum diem obire* pro mori. ad ſummum enim barbarus obire ſimpliciter dixiſſet: *offendere* pro diſplicere. Quid illa? *ſecundum litteras*: *ſecundum ſtatuam*: *ab hoc epigrammate poetarum cœpit eſſe mentio*: *ab hoc ferculo Trimalchio ad laſanum ſurrexit*, nonne in medio Latio videntur nata? & *odi peſſime*, non potius odi maxime. quid illæ aliæ formulæ minime vulgares, *& facinus indignum*, *aliquis ovillam eſt & tunicam habet?* ubi notabilis eſt antiquorum lanæ frequentior, quam lini uſus, & ipſe vulgo non admodum notus. Item ubi Trimalchio in coquum excandeſcens, *Obliviſceretur*, inquit, *aliquis porcum exenterare*. in quibus ego formulis Maronianam muſam elegantiſſime hunc ipſum affectum exequentem agnoſco, cum ait:

Tunc pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris
Mortalem inferni ad limina ſurgere vitæ.

Jam illæ tranſitiones lepidiſſimæ, *quid multa? ne multis vos morer*: item ubi convivam oſcitantiam coci damnantem inducit, quod porcum non exenteraverit, & dicentem, *non mehercules illi ignoſcerem, ſi piſcem præteriſſet*. ſtatim ſubjicit: *At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu. Ergo inquit, quia tam mala memoria es, palam nobis illum exentera.* Affine huic illud Virgilii:

Hæc Proteus, & ſe jactu dedit æquor in altum,
Quamque dedit ſpumantem undam ſub vertice torſit.
At non Cyrene: *namque ultro affata timentem.*

Audite reliqua hujus narrationis, & niſi lepidiſſima ſunt, & vere Petroniana, me licet impoſtorem, & planum, & hoc fragmentum ſuppoſititium, & adulterinum judicate: *Recepta coquus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem timida manu ſecuit; nec mora, ex plagis ponderis inclinatione creſcentibus tomacula cum botellis effuſa ſunt. Plauſum poſt hoc automaton familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit.* Quid expreſſius, quid lepidiſſimo ſcriptori convenientius? ſexcenta ſunt hujuſmodi P.C. quæ ſi velim enumerare ſingula, & laudare pro merito, nullum dicendi finem faciam. Vos ea, cum librum legetis, tacita vobis co-

cogitatione, quæſo, ſubjicite. Quod cum feceritis, fingite, ſi placet, adductam ad vos aliquam ex illis mulierculis, quæ ſeſe à malis geniis obſeſſas, & agitatas mentiri ſolent; Has certe, cum de rebus ſupra captum ſuum audimus diſſerere, cum de Philoſophia diſputare, cum latine, cum græce memoriter, & expedite loqui, omni illas impoſturæ ſuſpicione liberare ſolemus. Non aliter hunc, & ſua ſponte, & ſæculi ſui fato rudem, indoctum, inelegantem Scriptorem cum docte, erudite, atque eleganter loquentem audiitis, à falſo conficti, & ex ingenio ſuppoſiti hujus fragmenti crimine liberum, & prorſus innoxium pronunciare debetis. Niſi forte imprudenti illi, caſu aliquo, verba tam ornata, tamque exquiſitas dicendi formulas excidiſſe putamus. Hoc qui exiſtimat fieri poſſe, non intelligo, cur non idem putet, ſi innumerabiles onius & viginti formæ litterarum aliquo conjiciantur, poſſe ex iis in terram excuſſis annales Ennii, ut deinceps legi poſſint, effici: quomodo diſputabat Balbus ille Tullianus adverſus inſanam Democriti, & Epicuri philoſophiam de Mundo, ex fortuito atomorum concurſu fabricato. Sed ut maxime caſum interveniſſe dicamus in illa parte fragmenti, quæ conſtat ex colloquiis, ut ſupra dixi, hominum imperitorum, ubi dictio elegans rarior eſt, quid faciemus alteri parti, ubi perſonæ doctæ, & auctoris periculo diſſerentes inducuntur; qua in parte ſermonis puritas, & elegantia perpetua eſt, nihilque oratio diſcrepat à reliqua fragmentorum, quæ olim edita ſunt, oratione, nec omnino quicquam habet, quod auctor hic lepidiſſimus velit eſſe non ſuum?

Hoc autem, ut eo manifeſtius deprehendatis, ſigno aliquo ad marginem appoſito hanc, quam dixi, fragmenti portionem à reliquis diſtinguite, & quod non ſemel a me factum eſt, ſeparatim legite, ac judicate. aut ego nullum unquam librum Latinum attigi, aut vos ſcriptionem totam probam, germanam, antiquam, & optimo ſæculo natam ſine dubitatione pronuntiabitis, & mirari deſinetis tantam in hoc fragmento ſtili varietatem, eamque adeo non exſcriptoris crimini, ſed auctoris conſilio tribuetis, non ſolum vitia hominum, ut ante dixi, ſed etiam ſermonis, & linguæ irridentis. Unum excipio, ſi alicubi vitioſum aliquid offendetis, in quo librarii culpa verſata ſit, quæ auctori fraudi eſſe non debet; & eſt, quod minime ignoratis, omnium veterum monumentorum cum primum ab interitu vindicantur, communis hæc calamitas.

Sed jam ſatis, ac etiam nimis multa dicta ſunt de argumentis, quæ ducit meus accuſator ex hujus ſcripti verbis, ac tota loquendi ratione; ad res veniamus. Offendit cenſorem noſtrum Trimalchionis inurbanitas, illiberales joci, ſordes convivarum, indoctique & inſulſi ſermones, & univerſus cœnæ apparatus, nequaquam ſatis exactus ad normam illius Petronii Neronianarum elegantiarum arbitri à Tacito commemorati, quem cum Arbitro noſtro confundit. Piget hic P. C. iterum ad partes vocare ineptiſſimum nugatoris de Nerone Trimalchione commentum, ſatis, ut arbitror, à Valeſio ſuo, & a me ipſo confutatum; quamquam non ſtomachari non poſſum, eſſe aliquem vel mediocriter in Romanæ hiſtoriæ cognitione verſatum, qui Neronem agnoſcat in oratione nullo veſtigio crudelitatis impreſſa, quo vitio, cui, Tacito auctore, cæteræ ejus libidines cedebant, tanquam præcipua quadem nota inſignis eſt vita illius Principis, cætera minime inepti, nec indocti, nec rudis, unde etiam ſatis ampla peti poterat non objurgandi ſolum, ſed etiam deridendi, & amariſſimo ſale perfricandi materies. Certe ſine his notis, & quaſi proprio, ut ita dicam, charactere non magis ad verum pingi potuit Nero, quam ſine barba Jupiter, ſine crinibus Apollo, ſine haſta Pallas, ſine tridente Neptunus. Alia omnia in animo habuit Petronius noſter cum Trimalchionem in ſcenam induxit, quam Principem ullum Romanum, aut omnino quemquam notæ paulo honeſtioris mortalem. Ecquid intelligitis rem illi tunc fuiſſe cum genere hominum humili, abjecto, impuro, quibus nulla à natalibus, nulla educatione, nulla à ſtudiis honeſtis commendatio eſt? qui cum divites ſe factos vident, & literas admirari ſero incipiunt, inter ſuas opes inopes, inter ſtudia doctrinarum indoctiſſimos ſe produnt. Quod plerumque uſu venit iis, qui repente diteſcunt accepto non ab Jove, nec a ſuperis, ſed à Dite, & manibus beneficio, præſertim ſi malæ artes accedant, qualis fuit ille domini ſui hæres, a Luciano memoratus, *καταπύγων οἰκέτης, ἐκ παιδικῶν τίμιος, ὑπεξυρημένος ἔτι τὴν γνάθον, ἀντὶ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ἡδονῶν, ἃς ἤδη ἔξωρος ὢν ὑπηρέτησεν αὐτῷ, μέγα τὸ μίσθωμα ὁ γενναῖος ἀπολαβὼν* quibus fortunæ gradibus ſeſe ad ſuam felicitatem proceſſiſſe Trimalchio non gravate fatetur, nec improbabile omnino eſt, ejus perſonam Petronium ab hoc ipſo Luciani loco petiiſſe; id quod certe nemo ſcriptor qui ccc. abhinc annos vixerit facere potuit, cum eo ſæculo neque Luciani, nec omnino Græci cujuſquam ſcriptoris ulla pene eſſet inter Latinos cognitio: ita ut homines doctos quoties conſulto Ariſtotele, aut Platone, cæteriſque inſignioribus Græciæ luminibus opus eſſet, ad interpretes Arabas, & horum verſiones ſæculo ſuperiore à Latinis factas ſe conferre oporteret: id quod Divum Thomam feciſſe memorant, ad illuſtrandas ſuas illas admirabiles de Philoſophia morali & rerum natura diſputationes.

Sed ut, unde digreſſi ſumus, redeamus, Hæc univerſa hominum ſtultorum natio à Græcis *νεόπλουτοι* appellantur, vocabulo non fortunæ modo novitati impoſito, ſed etiam ingenio, & vitiis quæ plerumque hanc mutationem ſequi ſolent: indeque uſu receptum eſt, ut cum quid ineptum, importunum, ſui impotens dicere volumus, *νεόπλουτον* dicamus, Sic in cœna, quam Plutarchus paulo hac noſtra apparatiorem ſeptem priſcis Sapientibus inſtruxit, ſermones convivarum in perſequendis vini ſaporibus, & unguentorum odoribus

bus juſto plus occupati *φορτικόν τι καὶ νεόπλουτον* judicatur; ſic nimis exquiſitam in vitæ cultu magnificentiam Dio ille Syracuſanus, accepta à Magiſtro ſuo Platone doctrina, *νεόπλουτον τρυφὴν* appellavit. Ita Cicero, cùm de Campanis ſui temporis verba ad Quirites faceret: *Imò*, inquit, *hôc etiam magis quam illi veteres, germanique Campani, quod in vetere fortuna illos natos, nimia tamen rerum copia depravabant, hi ex ſumma egeſtate in eandem rerum abundantiam traducti, non ſolum copia, ſed etiam inſolentia commovebuntur.* Hujus autem fæcis tanta copia in vita eſt, ut Ariſtoteles, cum ſua illa divina de tractandis affectibus, & permovendis animis præcepta formaret, genuſque humanum in quaſdam veluti claſſes partiri inſtituiſſet, & ſuos cuique mores, ſua ſtudia aſſignaret; unam inter cæteras repentinorum hujusmodi divitum poſuerit. *Διαφέρει δὲ* (ait ille) *τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις, καὶ τοῖς πάλαι, τὰ ἤθη, τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι* quaſi divitem eſſe, ratio quædam, atque doctrina, non merum fortunæ beneficium ſit; quam Tacitus *luxum eruditum*, quam Flaccus *artem fruendi* nominavit. Hanc tantam tam uberem jocandi, ridendique materiam, quid, oro, mirum eſt, à Satyrico lepidiſſimo delectam eſſe, & tam obviam; tamque late patentem in hoc vitio hominum intemperantiam ad notandum ſuſceptam, quomodo Rhetorum vanitatem, & Grammaticorum ineptias, & juvenum amores, & fœminarum impudicitiam notavit?

Jam, ſi placet, videamus an hoc ſuum deſcribendi, ac traducendi neoplutos propoſitum recte hic Petronius exequatur, & an ipſe Trimalchio impoſitam ſibi ad hoc præſtandum divitis inepti perſonam ſatis cum dignitate ſuſtineat. Illum autem ex ea parte, qua jam pridem notus eſt, & minime controverſus, æſtimemus, ex vetere, inquam, & ante edito fragmento, ut ejus mox priora lineamenta, vultumque neceſſum cum his novis, & recens cognitis conferamus.

Jam primum omnium luſus ille pilæ cum pueris capillatis, quam ineptus in ſene deliro ſit, quam indecorus, videtis: quam deinde ſordidæ, atque intempeſtivæ deliciæ, matellam argenteam paratam habentis, & exonerantis in propatulo veſicam, mox lavantis, & ad manus abſtergendas pueri capillos pro mappa adhibentis. quantum vero arrogantiæ in novo more, primum in convivio locum occupandi, inque ſolemni illo ad epulas, quaſi ad ſacrificium, acceſſu: in illo ambitioſo curſorum phaleratorum comitatu, chiromaxio, quo veheretur vetulus, lippus, & deformiſſimo domino deformior catamitus: in procaci ſervorum ad ſymphoniam miniſtrantium choro: jam repoſitorium illud operoſum, quo convivas ſuos cœlo inferre, & Jovis epulis admovere viſus ſibi eſt. jam fercula ſuis quæque cœli ſignis attributa, nulla cum elegantia, eaque vilia, & ad quæ ipſi convivæ triſtes, & nauſeantes accedunt. Quid ille ſciſſor, qui unius vocaboli compendio, & nomen audiret, & imperium acciperet, quam proximus, & plane germanus eſt illi in hoc novo fragmento commemorato vaſorum Corinthiorum artifici, quorum utriusque nominibus ad frigidiſſimos ſuos jocos effutiendos nugator abutitur? Quid ficedulæ, quas omnino præſtabat nudas, aut pipere, ut placet Martiali, adſperſas menſæ apponere, quam acceſſita putrium ovorum imagine conſpurcare? quod idem deinde facit botulis, ac tomaculis, quæ præclarus hic cœnarum magiſter, nequaquam ſatis conciliari potuiſſe convivarum palato exiſtimavit, niſi fœda ſtercoris porcini opinione condiviſſet. Adde jactantiam opulentiæ & armillarum, anulorumque vaniſſimam oſtentationem, qualem prorſus legimus apud Lucianum in ſimili convivatore, qui diu ſordidus, repente divitem ſe, & ex Simone Simoniden factum ſomniavit: adde ſermones inconditos, & plebejos, & inſulſa, atque invito Apolline profuſa carmina: adde longam illam de moribus Fortunatæ, & de ſodalibus Trimalchionis omius convivarum narrationem, cujus dictio non minus rudis, & inelegans eſt in paucis illis clauſulis, quæ in calce veteris fragmenti leguntur, quam in reliquo ejus progreſſo, quem hujus noſtri Codicis beneficio debemus.

Hæc omnia ex veteris cœnæ fragmento prolata, aliaque permulta, quæ etiam proferri poſſunt, ruris, & inficetiarum pleniſſima, ſi cum iis quæ in hoc novo legimus, diligenter attenteque conferantur, non puto tam aquam aquæ, non ovum tam ovo ſimile viſum iri. Quod quidem, ſi tu, Vagenſeili, ut faceres ab iſta animi tui levitate impetrare potuiſſes, ſi ſerio potius, & conſiderate, quam petaſatus, & longinquo intentus itineri, oſcitanter & perfunctorie ad judicandum te contuliſſes, quamlibet obtuſus, tarduſque ſis, aliter omnino, ac feciſti, de re quam vides minime dubiam pronunciaſſes: non temere objeciſſes novitatis crimen nunquam tibi viſo codici, quod unica ejus inſpectione dilui, & in ventos abire poſſe ſuſpicari debueras: non accuſaſſes nullis adductus inimicitiis, nulla violatus injuria, hominem prorſus ignotum, nec idcirco dum fragili illidere dentem credis, tam ſolidum, quam nunc experiris, offendiſſes. Sed omittamus P. C. adoleſcentem inconſideratum, & improvidum, jam, ut arbitror, hac tanta veritatis luce adverſus ſe oppoſita obſtupefactum, ut mutire, aut hiſcere contra amplius omnino non audeat. Unum tamen adjiciam quod ſalva fide prætermittere non poſſum: adverſari nonnihil vetuſtati hujus codicis adſcripta illi Catulli carmina, quem aliquanto ſerius inventum ajunt. Verum ſi Joſepho Scaligero diligenti hujus poetæ commentatori credimus, non integri 50 anni à ſumma, quam ejus ætati aſſignavimus detrahentur, quo certe diſpendio nihil deperit virium argumentis inductis pro veritate fragmenti; quandoquidem vis eorum omnis in ſæculi, quo ſcriptum hoc prodiit, ruſticitate ſita eſt, quæ profectò addito hoc ſpatio in immenſum crevit, Petrarcha ſcilicet quaſi

duce bonarum artium extincto, quo tempore, ut idem Scaliger ait, litteras ſcire barbaries erat.

Venio nunc ad alterum accuſatorem, Hadrianum, inquam, Valeſium, cum quo, quia nullas mihi nominatim inimicitias denunciat, ſed litterarum dumtaxat certamen, nullo ſibi deſumpto adverſario, ingreſſus eſt, lenius & civilius agendum puto; ſimul rationem habebo hominis dignitatis, propter laudatos ejus in augenda re literaria conatus, & quod Henrico Valeſio ejus fratri noviſſima Euſebianæ Hiſtoriæ editione, multiſque aliis ingenii monumentis clariſſimo plurimum tribuo. Itaque amice adverſus illum, non accuſatorie, nec jurgiis, aut maledictis, ſed querelis, & expoſtulationibus certabo, nec tam de cauſa, quam ſuperioribus argumentis optime conſtitutam, & in tuto jam poſitam arbitror, quam de me ipſo privatim, & nonnullis meis civibus, ac ipſa de Patria pauca dicam. Et primo quidem; quod me ignotum appellat, facile ignoſco homini in ampliſſimo doctrinarum omnium theatro verſanti, & magno conatu, an etiam via, & ratione, ipſe viderit, ad famam, ac nominis æternitatem nitenti. Monere tamen non omittam, ut caute agat, & quantum in ſe negotii ſuſcipiat, etiam atque etiam conſideret, nec vero ſe utcunque notum, & celebrem eſſe, rem admodum præclaram, & viro ſapienti expetibilem putet. Id quod ſine dubio ſcriptorem rerum geſtarum (inter quos ille nomen ſuum, ut audio, profeſſus eſt) propter effuſa hominum omnis ordinis in hoc genus literarum ſtudia, extemplo ſequitur, neque enim ſine fama, incertum bona, an mala, cæterum ampla, & perpetua eſſe poteſt, non ergo de magna, atque æterna ei fama, quæ invitum etiam manet, ſed de bona, & proſpera laborandum eſt: ad eam porro, niſi in ſua hiſtoria conſcribenda haud paulo majore diligentia, conſilioque utetur, quam in hac agendi cauſa uſus eſt, nullo pacto perveniet. Nec minus libenter errori illius de mea ætate veniam tribuo, cum hominem quinquaginta amplius annos natum, credo juvenilium ſtudiorum meorum commemoratione deceptus, juvenem vocat; &

O mihi præteritos referat ſi Juppiter annos!

cum hæc audio, interdum exclamo. illud animo ſatis æquo ferre non poſſum, quod in patriam meam, non id exigentibus cauſæ ſuæ rationibus, gratuito injurius eſt, cum eam urbem Dalmatiæ ignobilem eſſe affirmat. Sed prius quam ad agendam publicam Civitatis cauſam deſcendo, adhuc pauca tecum privatim expoſtulare animus eſt. Inclementer omnino facere videris, ne dicam inurbane, quod Zippicos, Cives meos, homines ignotos, & obſcuros nominas, quorum familiæ à majoribus, & opibus, & honoribus, ab artium doctrinæque cultu abunde ſupereſt, quo te ab hac tua contumelia tueantur; ſed ut ea quæ fortunæ ſunt, miſſa faciam, nihil ne movet animum tuum Coriolani Cippici commemoratio, à Typographo Patavino cum laude facta? cui ſine dubio egregie reſpondere comperimus opuſculum illud non inelegans de rebus in Aſia geſtis, niſi tuam unam hiſtoriam lectu, & cognitu dignam exiſtimas; ſed habe aliud ingenii monumentum hujus ipſius Coriolani in Vaticana Bibliotheca, ubi inter alios clarorum Poetarum luſus carmen hoc reperiri accipio:

Qualem ſons ſuus, & ruina diſci?
Et dens fulmineus peremit apri:
Qualem ſuſtulit armiger Tonantis;
Et flerunt Bere.ynthii Leones:
Et fruſtra miſer Hercules vocavit.
Hoc Quæterius, heu, jacet ſepulchro,
Jam laus, nunc dolor urbis univerſa.
Sed fles. hoc ſatis eſt. abi Viator.

Hunc non vulgaris impetum ſpiritus, & ingenii non mediocriter eruditi fœtum apud te, quæſo, diligenter expende, & imprudentem, homini tanta doctrinæ elegantia, quantam in eo fuiſſe vel ex hac parva verborum clauſula neceſſe eſt, maledixiſſe pœnitcat. Sed vereor ne hac ipſa veteris hujus codicis domini eruditione ad cauſam fragmenti premendam abutare, &, quid ita factum ſit, exclames, ut ſolus tanto theſauro, cujus pretium non ignoraſſet, incubaverit, non eo ſe reperto ſit gloriatus, non protulerit, non vulgaverit? Expectabam ut adderes, non impreſſerit, non typis edi curaverit; cum nondum ullus typorum, nullus in ſcribendo formarum uſus eſſet. Pergitiſne omnium temporum, omniumque morum rationem confundere, & quid cuique conveniens, quid proprium ſit, aut negligere, aut ignorare, & qua facie rem litterariam hodie cernitis, eadem ſemper fuiſſe judicare? Sed jam ad publicum patriæ meæ negotium accedam. Qua in re quoniam turpe eſt patritio, ut ait ille, viro jus in quo verſatur ignorare, ne, quæſo, moleſte feras, ſi te officii tui tantiſper admoneam, & in rerum, quodque Hiſtoriam ſcribere profeſſo non minori curæ eſſe debet, locorum cognitione non admodum eſſe verſatum oſtendam.

Tragurio meo, ſi neſcis, quæ ſumma ſapientum judicio urbibus eſſe ſolet, nobilitas eſt: Primum ob vetuſtatem originis, quæ ab uſque anno bis milleſimo repetatur, quo tempore Syracuſii, Dionyſio tyranno poſt porrectas ad vicinam Italiam opes, Adriatici maris imperium animo agitante, Iſſum urbem, inſulæ, quam ad ſedes figendas delegerant, cognominem condidere; à quibus mox, abundante ſobolis copia in vicina Illyrici continente, Tragurium, & Epetium coloniæ deductæ ſunt. hoc autem apud Polybium & Strabonem vetuſtiſſimos, & graviſſimos auctores, ſi voles, invenies. Deinde ob conditorum, qui per ea tempora & opum magnitudine, & rebus geſtis clariſſimi habiti ſunt. Quanti autem adverſus lutum, quo tu hanc civitatem involvis, eſt, principem illam fuiſſe inſerendæ in oram Illyricam illius tractus humanitatis, & litterarum? quod illi bonum ex monſtrato erudito vitæ cultu, & manſuetis Græcorum moribus accidiſſe neceſſe eſt: quandoquidem ad temperandam ac veluti cicurandam ejus viciniæ barbariem hoc Tra

gurium-

gurium noſtrum illi parti Illyrici præſtitit, quod veteri Sicaniæ Syracuſæ, quod Cumæ Campaniæ, quod Thraciæ Byzantium, quod Maſſilia Galliæ ſuæ; unde Druidas illos veteres plurima hauſiſſe tum ad religiones ordinandas, tum ad gubernandam rempublicam, argumento eſt uſus ab iis linguæ græcæ multis in rebus, teſte Cæſare, deinde adhibitus. Hoc, inquam, idem veteres cives mei finitimos barbaros beneficio affecere; neque enim aliter fieri potuit, ut homines antea feri, rudes, inhoſpitales, bellicam ſuam virtutem unâ piraticâ, & latrociniis exercitam juſtis militaris diſciplinæ præceptis, & inſtitutis temperari, & caſtigari ſuſtinuiſſent; nec ſine ſumma ratione, hinc potiſſimum accepta, vicini Dalminienſes, aut initia ſumere, aut nomen opeſque ſuas, non amplitudine illi terrarum, ſed hominum frequentia, & militaris diſciplinæ laude, propagare potuerunt, ut conſimili Achæorum, qui & ipſi circa eadem tempora floruere, inſtituto plures civitates in commune conſulerent, & in unum veluti corpus coaleſcerent, eoque conſenſu, & ſibi præſidio, & hoſtibus terrori, & univerſæ genti ornamento eſſent: ad quos idcirco debellandos, & ſibi adjungendos non minus negotii populo Romano, quam uſquam alibi terrarum fuit. Hinc illa Dalmatici triumphi laurus, nobili Flacci carmine celebrata, & ſplendidum Salonini cognomen; unde non minus honoris Pollionis familiæ, quam Metellis à Creta, ab Africa Scipionibus, à Germania Neronibus & Druſis acceſſit. Succubuit mox ſine dubio una cum reliquo terrarum orbe, prævalentibus populi Romani viribus, etiam Dalmatia, atque Illyricum univerſum, cui tamen ea calamitas incremento potius, quam incommodo fuit, ut fines ſuos antea modicos ad Iſtrum latiſſime extenderet; quo tempore civitas noſtra ſplendidæ inter cæteras civium Romanorum Coloniæ dignitatem obtinuit, communibuſque deinde tum periculis, tum cladibus à Gnthorum, cæterorumque barbarorum immanitate protectis de uncta uſque ad Sclavorum adventum incolumis fuit. Hujus gentis inſanis viribus, quamquam everſa, & confecta, ut Salonæ, & reliquæ ejuſdem tractus civitates, obſtitit tamen, & in eodem veſtigio, quantum afflictæ, & perditæ licuit, vetus ſuum nomen tueri, & patrias leges colere, atque obſervare perſeveravit, vitam, quam agri fructibus non licebat, maritimis quæſtibus, & mercaturæ induſtria tolerando; eo majore, quam aliæ eodem uſæ fato Dalmatiæ civitates, quod non ſolum veteres mores, vetuſque erga Principes Romanos obſequium, ſed etiam locum ipſum retinuit, & quoad potuit ſibique, & Reipublicæ, & nomini Chriſtiano ſumma cum fortitudinis, atque conſtantiæ laude conſervavit. Alteram deinde cladem à Saracenis eſt paſſa direptionis, atque incendii; & quamvis ſe funditus exciſam vidiſſet, non tamen obniti contra fortunam deſiit, quin iterum reſurgeret, & refloreſceret, & fidem ſuam integram atque conſtantem tum Ungarico, tum Veneto Imperio egregie approbaret, & priſcos Romanos mores, & linguam nullis admixtis vicinorum barbarorum corruptelis ad hæc uſque tempora tueretur. Hanc, tu Valeſi, Civitatem tam ſplendidis ortam initiis, talibus fundatam inſtitutis, tam illuſtri in utramque partem fortuna exercitam, ne, oro, poſthac ignobilem appelles. Reverere, ſi quicquam humanitatis in te eſt, veterem ejus virtutem, reverere gloriam, & hanc ipſam, ut ille ait, ſenectutem; quæ in homine venerabilis, in urbibus ſacroſancta eſt. Quod ſi ad urbium nobilitatem non ſatis in vetuſtate momenti eſſe putas, confer animum ad præſentes hujus civitatis una cum cætera Dalmatia res, &, ſi potes, aude contemnere quotidiana noſtræ gentis cum hoſte omnium validiſſimo certamina, ac perſeverantem quatuor & viginti annorum luctam, in qua non ſolum impetum illius tanta vi in nos effuſum conſtantiſſime ſuſtinemus (id quod in altera belli parte, quæ Cretam exercet, ſummæ laudis eſt) ſed etiam ultro in apertum prodire audemus, & abactionibus prædarum, vaſtationibus agrorum, & oppidorum expugnationibus infeſtiſſimum illi ciere bellum. quantum autem in nobis eſt, adeo locum munitum tot obſidiones paſſi nullum amiſimus, ut potius Venetum hac ejus parte imperium late propagaverimus.

Quod ſi Principi noſtro ſatis opum, ac virium eſſet, ut quæ noſtra potiſſimum ope, noſtriſque ſudoribus, ac ſanguine hactenus de hoſte cepit, retinere, ac tueri poſſet, quamvis Cretæ poſſeſſione (quod Deus omen avertat) dejiceretur, nihil omnino eſſet, quamobrem illum hujus belli fortunæ pœniteret; contra autem quamobrem adverſarius ſuam viciſſim afflictam jam & perditam ducat, ſi quicquam in eo cordis eſt, abunde magnas, graveſque cauſas habet: quod ſuper vaſtatas, atque in ſolitudinem prope redactas latiſſimas regiones, hoc memorabili experimento apud nos facto, ignaviæ ſuæ ſeſe convictum intelligit: quod ſeneſcentem in mentibus hominum terrorem ejus virium videt, quo maxima adverſus majores noſtros illi genti confecta ſunt bella, & clariſſima illius Imperio Regna, Provinciæque adjunctæ. Quod ſi Clariſſimo Regi veſtro uti adverſus hos barbaros ſua virtute, ſuiſque viribus libebit, ſi, ut rumor validior in dies eſt, hoc ſpectant ejus conſilia, & apparatus, & evocari ab aula Ottomanica Legati propoſitum; ſi Deus propitius aderit, ut huic tanto inceptui fortuna reſpondeat, quam tu cenſes futuram tantarum rerum præcipuam cauſam, quem, oro, veluti auctorem expeditionum, ac victoriarum facies, quibus iterum in Oriente gens Chriſtiana clareſcet? nimirum eam gentem, cujus virtute, ac periculis factum eſt, ut hoc iter ad laudem, quod hactenus arduum, & inacceſſum viſum eſt, planum, facile, expeditum eſſe conſtaret: quomodo laudatus ille in vetere memoria Xenophontis cum parva Græcorum manu per infeſtas Perſarum nationes in patriam reditus, eaque

re periculum barbaricæ ignaviæ factum, & mentes hominum à tanti hoſtis terrore liberatæ, prima victoriarum Alexandri & Macedonum, ſi Polybio credimus, cauſa fuit. Quod ſi nihil à nobis aliud ad res tam præclaras, tamque magnificas eſſet profectum, quam ut locum, ſedemque ipſi otioſi ceſſanteſque præberemus; non tamen erat, quod cuiquam obſcura, aut ingloria videri poſſet hominum natio, quorum caput in medium rerum omnium diſcrimen fortuna conjecerit, &c,

——— *quorum actus uterque,*
non ſecus ac Sigæis olim in campis,
Europa atque Aſia terris concurrerit orbis.

Libet enim in optima cauſa magnifice loqui; nec vereor, ne me quiſquam idcirco tumidum potius & glorioſum, quam juſtiſſimæ pietati laudabiliter indulgentem exiſtimet. Hæc, atque talia aſſiduis hominum ſermonibus celebrata, neque ignorare, neque contemnere impune potes. Quid ergo venit in mentem, importunam de nobilitate controverſiam excitare? an quod omnia præ te contemnis, quia forte animos facit præclarum iſtud cognomen cum priſcis Francorum Regibus tibi commune? Quod ſi mihi res eſſet cum quopiam alio, quem tanti non facerem, quanti apud me ipſe meritò es, prope eſſet ut exclamarem ſic:

——— *Nanum cujuſdam Atlanta vocamus,*
Æthyopem Cycnum, parvam, extortamque puellam
Europen, canibus nigris, ſcabieque vetuſta
Lævibus, & ſicca lambentibus ora lucernæ
Nomen erit Tigris, Leo, Pardus, ſi quid adhuc eſt
Quod fremat in terris violentius.

Sed, ut dixi, ſummam tuæ dignitatis habeo rationem, tibique, & propter tuum ipſius, & propter doctiſſimi Viri fratris tui virtutem, cujus ad te redundat gloria, tantum tribuo, ut te unum clariſſimum Virum, & nullo non præclaro nomine, nullis non ſplendidiſſimis titulis dignum exiſtimem, idque libenter, atque ingenue præ me fero, nec ſententiarum inter nos diſſenſionem ad animorum uſque diſſidium, quantum in me eſt, excreſcere patiar: nihil enim homini docto, & liberaliter inſtituto æque conveniens eſſe ſtatuo, quam litterarias hujuſmodi controverſias modeſte, verecunde, civiliter exercere.

Sed jam ſatis multa in cauſa, ac etiam plura fortaſſe, quam oportet, extra cauſam. Reliquum eſt P. C., ut non jam rationibus, & argumentis, ſed precibus, & obſecrationibus vobis cum agam; nec vero pro me, cujus ætatem extra aleam hujus, quodcunque pericli eſt, poſitam eſſe videtis; ac ne pro deſcriptore quidem hujus codicis, qui criminis a nemine commiſſi, & nuſquam exſtantis, aut apparentis reus agitur; ſed pro ipſo Petronio, ne clariſſimi Scriptoris commoda & rationes, accuſatorum meorum alterius inconſideratæ malignitati, alterius præpropero judicio dedendas putetis: ne ejus miſeræ, & multum jactatæ fortunæ poſtremas haſce reliquias, quaſi tempeſtate quadam in littus ejectas, mergi rurſus, & eruditorum fructui eripi, & extorqueri patiamini. Satis ſuperque diſcriminum adiit, ſatis dura, & aſpera perpeſſus eſt, vix exigua ſui parte incolumis, atque ſuperſtes. Nec veſtræ videtur eſſe humanitatis, ut cujuſquam odium, & ſævitiam cum blattis ac tineis, & cæteris temporis injuriis, initam ad ejus perniciem conſpirationem probaſſe videamini. Liceat illi veſtro fretum prædio reſurgere paulatim a ſua calamitate, & convaleſcere, purgatumque a turpiſſimo crimine in clariſſima litterarum luce cum dignitate verſari. Statuite ſententiis veſtris exemplum, ad quod reſpiciendo homines adoleſcentes modum adhibere condiſcant ingeniorum libidini, & gloriæ cupiditati, tutioremque a ſua cuique virtute ad laudem aſcenſum, quam per alterius ruinas eſſe putare. Denique in hoc toto negotio tranſigendo quid veritas patiatur, quid ratio poſtulet, quid veſtram deceat gravitatem, quid ex uſu Reip. litterariæ maxime ſit, pro veſtra ſingulari fide, ac ſapientia conſiderate.

JOANNIS SCHEFFERI,

ARGENTORATENSIS

DE

Fragmenti hujus Traguriani vero Auctore

DISSERTATIO.

De fragmento iſtoc, quod ſub nomine Petronii non ita pridem publicatum eſt Patavii, & dubitarunt multi, antequam in lucem ederetur, eſſetne verus ejus auctor Petronius, uti conſtat ex præfatione ſaltem, quam præpoſuiſſe illi dicitur Typographus, & nunc, poſtquam exiit, dubitare quidam non omittunt. Scilicet quod Plauto accidit, ut non paucæ ejus complerentur à recentioribus lacunæ, integrique aliquando adderentur actus: quod Ciceroni ipſi, ut neſcio quæ illi conſolatio affingeretur, Vellejo etiam, ut fragmento neſcio quo, recentioris tamen alicujus redderetur abſolutior, idem ne Petronio evenerit, quamplurimi verentur. Nec profecto metus ille abſque cauſa gravi doctos ſubit animos. Jam primum enim creditu eſt admodum difficile, potuiſſe hoc fragmentum tanto tempore latere in occulto, præſertim apud viros doctos, & amantes literarum, quales Nicolaus Cippicus, Abavuſque ejus, Hector Cippicus Typographo Patavino memorantur. Neque enim tam ignotum illo quoque tempore Petronii fuit nomen, aut quæ ipſi prodita ſunt in Satyrico, tam levia, & ingrata, ut à viro etiam mediocriter inſtructo literis potuerint contemni. Sed nec ea, tum præſertim, per Italiam vicinaſque terras hominum eruditorum fuit oſcitantia ſegniciesque, ut,

ſi

Digitized by Google

ſi quid haberent, maxime Latinas pertinens ad literas, id temere negligerent, ac ne verbo quidem apud alios laudarent. Deinde quam ſuſpectum, quod non manuſcriptum ipſum, unde captum hoc fragmentum dicitur, ſed ejus tantum aliquod apographum Romam mittitur, Legatoque Veneto, ut in præfatione ſupra memoratus ait Typographus, communicatur? Ergo nihil valuit amicitia Statilei apud Cippicum, nihil Legati, & Legati Veneti, & tam ſtudioſè appetentis hoc fragmentum, apud Statileum dignitas auctoritasve? Cumque nihil magis fidem facere dubitantibus potuiſſet, quam liber ipſe, ante ducentos amplius, ſicut ajunt, ſcriptus annos, quid ita tenuere ſuſpenſos per apographum illud, & non monſtrata charta, ſcriptione, literis, ſimilibuſque, dubium inſpicientibus exemerunt omne? Adde, quod id ipſum, quicquid tandem eſt, ad quod excuſum hoc fragmentum fuit, tam religioſe ſit ſervatum cuſtoditumque, quod ex viris fide dignis in Italia degentibus ad nos perlatum eſt, ut id nemini conceſſum fuerit inſpicere vel arbitrari. Sed hæc forſan invenirent excuſationem aliquam, niſi ſcriptum ipſum ſeſe proderet. Quam enim multa ſunt, *non uſque quaque Petroniani ſaporis*, ſicut ipſi ejus editores coguntur fateri? Talia *abſtinax*, pro quo Petronius in vulgatis habet *abſtinens*. *Fatus* maſculine, pro quo ipſe ſemper *fatum*, neutro genere. *Coelus* pro quo ille *coelum*. *Nervia*, pro quo idem *nervos*. *Vaſus*, pro quo ipſe *vas*. *Lorus*, pro quo *lorum*. *Moleſtare*, pro quo *moleſtus eſſe*. *Gaudimonium*, pro quo *gaudium*, &c. Adde his, quæ licet apud eum aliis reddita vocabulis non legantur, tamen alia, quam ut iis Petronius uti voluerit, videntur. Qualia ſunt *laniones*, *urceatim*, *lamiſticus*, *deſomnis*, *urnalis*, *offla*, *cultrum*, *lariſuga*, *pedicellum*, *dignitoſus*, *occupo*, *corporaliter*, *manuciolum*, *vaccato*, *capſella*, *debatuero*, *fulcipedia*, *coricellum*, *naufragare*, ac id genus. Nec in ipſis formulis locutionibuſque non ſuſpecta poſſunt eſſe multa, ut, *non impropero*, *omnia ad ſe fecerunt*, *de lucerna*, *te perſuadeam*, *de præſentiarum*, *in ſinum illius demandavi*, *ab oculo*, aliaque. Habes quoque multa hic antiqua, quorum alias non ita ſtudioſus eſſe Petronius videtur, ut, *hoc illoc*, *berbix*, *ſtips frunitus*, *plodo*, *bovis*, *ſita*, & ſimilia. Quid dicemus de illis, quæ quis crederet aperte ſumpta ex aliis, iiſque poſterioris ævi ſcriptoribus? ut, *fundos habes, qua milvi volant*, quod legitur apud Juvenalem Sat. IX. *frigori laeaſin dixit*, cui ſimilia habet Martialis lib. II. 5. *animam ebullit*, quod eſt Senecæ in Apocol. *toga perverſa proſequi*; *quod* ejuſdem, atque ejus unius eſt, in lib. de Ira I. cap. 15. neque uſquam alias occurrit. Amplius & conſiderationem meretur, quod quæ vere ſunt Petronii, ſine modo hic occurrant. Dicit ſemel iterumque Petronius, *ad ſummam*, id oggeritur hic paginis ſingulis. Similiter illud *rogo*, quoties eſt repetitum; *Rogo magiſter, quid putas? Rogo, menſis December eſt? Rogo, vos oportet credatis. Rogo, inquit, Habinna, puto interfuiſti.* Talia obſerves & in aliis. Quid, ſi formula nonnulla placuit, quoties ea & ad faſtidium repetitur? ut: *Piper, non homo, phantaſia, non homo, diſcordia, non homo*. Quæ quis ſibi facile perſuadeat, ſic iteraturum fuiſſe Petronium, non utique nugacem. Sed hæc ſingula: conferamus univerſa. In quibus quam ſunt omnia inæqualia, quam inter ſe diverſa? Interdum incedit polite, ut plane referat Petronianam faciem. Mox ad horrida & aſpera delabitur. Eſt ſæpe, ubi ad ridicula, & trivialia, & ſordes proruit. Nolo afferre fabulas de Ulyſſe, Sybilla Cumana, Diomede, & Ganymede; & Helena, & farinæ hujus alia. Quid eſt quæſo in Trimalcionis conliberti cum Aſcylto contentione, quod quem valde poſſit oblectare? quam ibi multa frigida ſunt objectaque? Poſſemus hujus generis afferre alia, ſed ſunt obvia, & facilia deprehenſu. Ad poſtremum ne in rebus quidem ipſis ſunt non multa, quæ ſuſpicionem præbeant multiplicem. Ut quæ memorat *de lingua canina*, *de laribus bullatis*, *loco libertino*, *prætorioque*, *phacaſiis auratis*, *carne urſina*, & non paucis aliis. De quibus diu adhuc cogitandum, quando pleraque aliis ſunt ignota. Neque vero ambigendum eſt, quin hic plurima occurrant neque ſatis integra, neque ſic, ut poſtulabat ratio, excuſa. Sed miretur aliquis, nec id injuria, quare viri docti, qui fragmentum iſtoc deſcripſerunt, cæterique, qui Venetiis Pataviique judicium de eo tulere ſuum, tam corrupta manifeſte, ac ob id non modo neceſſaria emendatu, verum ſæpe & facilia, ſingulis fere verſibus voluerint relinquere. Nam ſi eo dicas factum, ut ſcripturæ codicis antiqui ſua magis conſtaret auctoritas, haud ſane video, qui non æque bene id potuerit, pleriſque iſtis emendatis. Potius exiſtimet nonnemo, affectata & conficta ſponte iſta vitia fuiſſe. Atque iſthæc quidem ſunt, & alia fortaſſis, quæ in mentem cui venire ad Petronio abjudicandum hoc fragmentum poſſe videantur. Adverſus quæ, qui ſtatuit contraria, dixerit fortaſſe, non inſolitum videri, ut laterent olim lateantque etiamnum hodie apud doctos, quibus quæ in hoc illove deſiderantur ſcriptore, poſſint expleri. Symmachi epiſtolas nonnullas edidit non ita pridem Schoppius. Chariſii lacunas non paucas explevit Andreas Schottus. Livii ipſius aliquod fragmentum ante annos hoſce quinquaginta Romæ publicatum accepimus. Neque obſtat, quod ſint docti, qui poſſederint hæc talia, poſſideantve. Sunt enim nonnulli alieni ab his literis, alii vocabulum ejuſmodi librorum ſcire contenti ſcripta inſpicere ipſa, & conferre cum editis non ſuſtinent, cum & moleſta ſit Manuſcriptorum lectio, collatio illa tædioſa. Ita fit, ut aliquando, qui hæc talia in bibliothecis ſuis habent, ipſi ſe habere ignorent. Alii invidia quadam agitantur, dumque nolunt aliis communicare, edereque ipſi famæ ſtudio ſuſcipiunt quidem, ac negociorum aliorum interventu de die in diem differunt, ſum-

mo talia ſilentio arctiſſimaque apud ſe cuſtodia conſervant, atque ſimul tineis interea pabulum lætiſſimum adornant. Sed nec Manuſcriptum ipſum, quo de agitur, mitti Romam aut Venetias tuto ſatis potuit, per incerta maris, & periculoſa itinerum, cum præſertim illo ſemel amiſſo ſupereſſet nihil, quo incertis ambigentibus poſſet ſatisfieri. Jam quod illa attinet, quæ neque in Petronio, nec aliis ex veteribus occurrunt, quis ex eo ſatis colligat, nunquam iſta ſic fuiſſe uſurpata. Quam enim multa ſunt in Cicerone ipſo rara, de quibus nemini, opinor, crederes, niſi legi apud ipſum deprehenderes: ut *dimetiti*, pro, *dimetati*; *etiam*, pro, *ita*, *juratus eſt*, pro, *juravit*, *ſucceſſa cui velle omnia*, *putiſſimus*, *præmoleſtia*, *partior* pro, *divido*, *obiratus*, *involatus*, *agricultio*, aliaque plura, de quibus integrum quondam ſcripſit librum Statilius Maximus, quem *Singularia Ciceronis* nuncupavit. Talia occurrunt quoque apud cæteros notæ optimæ ſcriptores, nec eſt fere quiſquam, qui non aliqua generis hujus habeat. Adde, quod in multis, occurrentibus in hoc fragmento, lex analogiæ non repugnet. Item, quod reperiantur apud alios, Philoxenum cumprimis, cujus pæne omnia vocabula è probatiſſimis ſcriptoribus deſumpta facile convincunt, quæ in ipſum viri docti pridem annotarunt, & adhuc notare poſſunt, atque ob hanc cauſam pluris, quam nonnulli fere exiſtimant, auctoritatem ejus fieri oportere. Neque ſequitur, ſunt aliqua in hoc fragmento, quorum dari nulla poterunt exempla, quando de his judicandum fuerit ex cæteris. Maxime cum ipſe Arbiter in eis, quæ ſunt fidei indubitatæ, habeat ignota fere aliis; ut ſunt, *abſentivus*, *acceptatus*, *chirurgicus*, *circumtumulatus*, *clinare*, *conſpaciantes*, *domefacere*, *guſtatio*, *veſticontuberium*, *ſupellectiliarius*, & alia hujuſmodi. Quæ etiam eſt cauſſa, quod delectatum eum novitate, viri eruditi teſtentur. Sed videntur quædam manifeſte capta ab ætate junioribus. Ad hoc diceret nonnemo, anceps valde lubricumque eſſe id conjiciendi genus. Annon enim ea, quæ in iſtis junioribus ſolummodo leguntur hodie, uſurpata eſſe poſſunt & vetuſtioribus? Quam enim multi optimorum ſcriptorum periere libri, in quibus iſta non fuiſſe lecta, quis eſt quæſo, qui auſit certo confirmare? Habemus apud Juvenalem *tot milvos intra tua prædia laſſos*. Verum id allusione dictum ad proverbium, *quantum milvi volant*, docet nos non contemnendus Perſii Scholiaſtes, qui Perſius id ipſum uſurpavit ante Juvenalem. Jam ſi ex proverbio id uſurpavit Perſius antiquior Juvenale, cur non Arbiter Perſio antiquior id uſurpare potuit ex proverbio eodem? Quod vero non ſunt omnia æqualia, id dicat quiſpiam non modo non vertendum vitio, ſed ponendum etiam in laude. Primum enim aliæ aliæque ſunt perſonæ, quæ loquentes hic introducuntur, quibus unum genus attribuere orationis inconveniens Indecorumque erat. Sunt liberti quidam, ſunt lapidarii, ſunt coci, & id genus alii ex vulgi fæce, quibus niſi fallor, culta caſtigataque oratio parum apte affingitur: quando hi plebeja, & humilia, & trivialia plerumque loquuntur. Quo fortaſſis pertinet & bene larga illa copia proverbiorum, quæ eſt in ſermonibus eorum ac colloquiis. Ea enim ſunt, quibus velut ornamentis excolunt plebei dicta ſua. Sed & antiqua pluſcula eo reſpectu poſſunt hic eſſe uſurpata, quando plebs retinentior eſt fere ſermonis antiqui, nec niſi ſero, quem cæteri arbitrantur, cultum adhibere addiſcit. Neque id officere cui videatur ad fragmentum hoc Petronio adtribuendum, quod diverſa ſint nonnulla, quæ in editis prioribus leguntur. Nam cum ibi fere differant mulieres impudicæ, ac laſcivi juvenes, debebat ſane oratio eſſe comptior, cum hoc genus ante omnia orationi ſtudeat, facundiamque inter inſtrumenta promovendæ artis ſuæ numeret exerceatque. At in noſtris ſunt plerique omnes adulti, atque in negotio longe alio ac diſſimili occupati. Quæ res obſervationem hic videtur promerere maximam. Verſantur enim in convivio; ubi luxu cuncta diffluunt: indulgent vino, poti ebriique ſunt, quales qui concinne decoreque facit loquentes, is quod maxime in ipſis eſt decorum, prætermittit. Atque ex hoc vitio potationis eſt, quod de rebus nihili inter ſe contendant, inque contentione ipſa magna, parva, ſeria, inepta, cuncta denique inter ſe permiſceant ac confundant. Accedunt alia quædam, ut imprimis ineptum, ſtultæque oſtentationis plenum Trimalcionis ingenium, cui ex toto ridiculæ illæ fabulæ, quæ ſuperius commemorantur, matheſeosque ac rhetorices ſtolidiſſima jactatio debent aſſignari. Habinnas eſt ſervilis, malleoque ac fabrilibus tractandis ferramentis, quam civilitati aptior. Sed nec cæteri meliores, ut exigere ab ipſis comptiora, neſcio an æquum ſit. Atque eadem videri cauſa poteſt, cur non etiam in rebus ipſis, conſuetudinibusque ſicut vulgo notæ nobis ſunt, omnia conveniant. Cum præſertim hæc fingantur geri non in urbe, ſed Colonia, non ſatis ſcio qua (Neapolim nonnulli ſuſpicantur) ubi non neceſſe eſt, ut fuiſſe omnia Romanis ipſis etiam in Romanorum moribus necdum omnia ſint obſervata, quotidieque illa eruditionis pars amplificetur. Et quia in colonia finguntur geri, ideo fortaſſis ſunt adhibita non pauca ex ſermone Græco deſumpta, maxime cum loquuntur ii, qui ſunt gentis non Romanæ, talia ſunt *ſaplutus*, *catophagi*, *bacalogia*, *lechaſin*, & id genus alia, numero non exiguo. Nam quod quædam ſunt hic ſic corrupta, ut intelligantur facile illorum vitia, id accidit & aliis ſcriptoribus, & alicubi apud noſtrum non tam deſcribentium, quam Typographi errore, omittentis maleve repetentis litteram in fine, vel initio vocabuli, eveniſſe poteſt. Cæterum ut iſta in utramque partem dici forte queunt, ita neſcio, an, ſi excuſſis omnibus res tandem ipſa ſit definienda, quis negare auſit, aliqua nec ea pauca hic extare, vere docta, nec Petronio indigna.

Huc

Digitized by Google

Huc imprimis refero, quod habet de arenæ ſparſione in theatris, de vitali lecto, jejunio ſiccitatis tempore, lanatis deorum pedibus, tertiario gladiatore, exhæredatione cum elogio, Priapo cum frugibus in ſinu, Venere ſtrabone, ac ſimilibus. Nec in dictione minus ſunt polita, molta elegantia docta. Ut, *unus ſervus*, pro, *aliquis*; *uſque hoc*, pro, *hucuſque*; *poſitus ſuper hoc officium*, pro, *conſtitutus*: *ſubſeſſores*, pro, *venatores*; *conſeſſus Eucbium*, pro, *referens cum habitu*; *ſecum tulit tot annos*, pro, *vixit*, & id genus plura alia. Nolo integras afferre formulas, connexionesque nihil ab antiquis, etiam probatiſſimis ſcriptoribus recedentes. De proverbiis ſaltem dicam, in quibus pleriſque non opinor fore quenquam, qui ſincerum contineri vetuſtatis guſtum non ultro intellecturus ſit, etſi prorſus pauca eorum doctis viris ante fuerint notata. Quibus omnibus efficitur, ut non ægre patiamur perſuaderi nobis, eſſe in fragmento hoc aliquammulta, non habentia alium, quam Petronium auctorem, atque ſi quis præter eum eſt, qui illa inter ſe connexuit, eum longe plura, quam quæ nobis hactenus innotuerunt, reliqua ex Petronio habuiſſe. Quod ſi foret certum, ut fragmenti hujus editores tradunt, codicem, unde primum eſt tranſſumptum, annos ætate ſua exercere ducentos, forſitan & longius iremus. Eſt enim omnino verum, illo tempore vix extitiſſe, qui has tales Romani ſermonis ſuavitates vel intelligerent ſatis, vel imitari perite poſſent, vel ſi poterant, decipere figmentis hujuſcemodi vellent alios, nondum ſic in dignitate conſtituto ſermone Latino, ut ſequentibus temporibus eſt factum. Nunc ſententiam priorem ut cenſemus tutiorem, ita fidem faciliusapud rerum iſtiuſmodi peritos vix ambigimus inventuram. Sane ne id quidem penitus negari poteſt, quod adducunt editores illi de hiatibus expletis, complanatisque lacunis, quæ in pridem divulgatis Petronii occurrebant. Quin imo & lectiones quædam diverſæ pretii ſunt quantivis. Ut exemplo utar, eſt in editis, *ut putares Darium hyraule cantante pugnare*, quod interpretes in univerſum omnes torſit. At hic legitur, *ut putares eſſim Darium*, unde docte ac ſagaciter, ut omnia, CL. Gronovius reſtituit, *putares eſſedarium*, qua lectione nemo eſt, qui non intelligat locum deſperatum pulchre eſſe reſtitutum. Ita in vulgatis legitur, *piperato vitello piperatum*, ait in hoc fragmento, *piperato vitello circumdatum*, quod haud dubie eſt melius. Quis enim ferat illud, *piperato piperatum*, ingratiſſima repetitione atque ſenſu penitus inepto. Ad eundem modum credo fore neminem, cui non videatur aptius, *vertebraque laxata*, quam ut fuit hactenus, *locata*. Nolo cætera afferre, quando de quorundam lectione poteſt eſſe dubitatio, quæque receptorum loco hic occurrunt, ipſa quoque ſunt corrupta. Sed nec quæ de vitreorum tenaciſſimorum hic artifice habentur, magnifice attollam. Quanquam ea Sariſberienſis conſuetudo ſit, ut bona fide aliorum pleraque, ipſis etiam retentis verbis, transferat in ſuos uſus. Cujus rei ſi quis teſtimonium requirat, matronæ Epheſinæ factum ex hoc ipſo deſumptum apud eum legat, & cum Arbitri narratione conferat. Neque multum diſcrepet etiam Iſidorus, eandem memorans artificis prædicti hiſtoriam, ſique habet, ubi contra Sariſberienſem convenit cum noſtro, ea fere meliora ſint, & à Sariſberienſe male immutata. De fragmentis ſaltem cæteris monebo, quæ in editis Petronii hucuſque ſeparatim legebantur, videri ea tam opportune ubique hic occurrere, ut in illis ipſis locis nata, non ingenio ſtudiove inſerta facile intelligantur. Ad poſtremum tota fragmenti hujus oeconomia non repugnat vel ingenio Petronii, vel inſtituto. Si præſertim, quod perſuaſum pridem viris doctis eſt, pars multo maxima Satyrici in Neronem eſt directa, cum non pauca ejus vitia docte ac ſubtiliter notata deprehendet hic, quisquis inſpicere intimius examinareque volet.

Sed hæc hactenus, neque ſine alio, quam ut noſtrum libere judicium de fragmento iſtoc depromendo, libertate illa provocemus libertatem aliorum, id eſt, ſi erravimus, quod fieri facillime potuiſſe non inficiamur, ab aliis deducamur in viam, doceamurque rectiora. Quando non cuivis datum omnia perſpicere, minime vero nobis, qui propterea noſtrum hoc judicium alii doctiorum ac exercitatiorum jure meritoque ſubjicimus.

ILLUSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO

DOMINO

Do. JOH. BAPT. COLBERT,

Regi Chriſtianiſſimo à Conſiliis Sanctioribus, ſummi etiam Galliarum Ærarii Moderatori prudentiſſimo integerrimoque,

Doctrinarum & Virtutum omnium confugio

PATRONO INDULGENTISS.

THOMAS REINESIUS D. Sereniſſ. Elect. Saxon. Conſil.

QUem eminus inter Orbis Gallicani Sidera hactenus contemplari, tacitaque veneratione proſequi, & admirari cepimus, quotquot in hiſce Germaniæ oris Liberalibus Studiis nomina dedimus, & quæcunque habere exiſtimamur, iiſdem debemus, Eum cominus intueri, audire, adire, adloqui poſſe in magna felicitatis parte ponendum utique eſſe, & quibusvis Bonis expetibile vel intra prima, nemo diffitebitur. Mihi Dei Omnipotentis munere (huic enim potius tri-

tribuere jubet Pietas, quam Fortunæ cæcæ, iniquæ, verſatili & fallaci rerum humanarum arbitræ creditæ) plus contigiſſe, & majora multo quam ſperare potui in ſinum, etiam quem nondum pandiſſem, confluxiſſe, Tuo inprimis *Illuſtriſſ. & Excellentiſſ.* Domina., ſingulari prorſus favore, ſatis intelligo; agnoſcere autem ſatis & pro valore impreciabili æſtimare ſatis, & prædicare nequeo. Sive enim faſtigium iſtud, eminentemque dignitatem, in qua Regis Christianissimi indultu & gratia, proba Virtutum tuarum æſtimatrice, conſtitutus late coruſcas, ſuſpiciam, ſive inuſitatæ Benignitatis, quam novo, & in ſecula mittendo exemplo adverſus hominem hunc exerces, animo meo ſubeat cogitatio; ſive humilitatem meam conſiderem, horrore prehendor protinus, & confuſus oppreſſusque rei magnitudine procumbo. Nimirum cum arduis Regni negotiis impoſitus, ſaluti ejus Te tuasque curas omnes inpendere ſoleas; in eam tamen præcipue incumbis, ut quod à bonis Literis in Reſpublicas manere compertum habes ſplendoris & vigoris. id vero non tantum ſollicitiſſime computes, inquiras, procures; ſed & Regi Maximo, ut eandem rei pulcerrimæ utiliſſimæque dignationem habere velit, perſuadeas. Huic vero inſtituto tuo laudabili & ſaluberrimo, luculentum teſtimonium vel Germania perhibuerit, & in ea Viri Docti omnis elegantis Eruditionis cultores quamplures, quos favore tuo provehi, ornari, & Regiæ munificentiæ admoveri dignos exiſtimaſti: pro quo adfectu, quantum Tibi debendi reæ ſint, æterna erit Literarum confeſſio. Beneficiariis iſtis veſtri Regis judicio & inclinatione tua potiſſimum me quoque accenſeri nuper accidit; feciſti, puto, ne vel facultas benefaciendi exhauſta, vel voluntas laſſata videri poſſet, & ut tenorem Bonitatis & Conſtantiæ impræpeditum, inconcuſſumque ſervare intelligeretis, emeritis vitæ ſtipendiis, annis gravem, & in extremo ævi cardine Senem, a quo quidquam operarum, vel meritorum fruſtra expectaveritis, nexu inſolubili Tibi obligaſti. Non ſufficiebat, quod Regi Maximo me ſecretum à turba oſtendiſſes, & ſecundas egregie agente Per-Illuſtri Do. Capellano commendaſſes, etiam effectum Patrocinii tui, impetrato dono Regio, præſtitiſti, & ne quid deeſſet ad cumulum graviſſimis literis. (fere dixeram *amiciſſimis*; ita non multo ſecus atque in privati hominis modum ſcriptæ ſunt) voluntatem. Munificentiſſimi Donatoris mihi ſignificare non ſubterfugiſti: quæ ſi vel cogitem univerſa, vel tractem ſingula, cogor, pro inæſtimabilibus habere, eoque ad gratiarum vel agendarum inopiam me redigi ſentio. Quis enim ulla gratitudine adſequi præſumat adeo exuberantem gratiam? Invicta ea eſt; & debitorem in nervo detinet æternum. Hunc Illustriss. Do. animum Tibi profiteri poſſum ſolum; cætera quæ ratio poſcebat, & ingens meritum tuum, defectus & fœneus. Profiteor eum, inquam, & quantum virium DEUS indulſerit, præſtabo incorruptum, dum advixero, omnibus. Promiſſi hujus & obſervantiæ meæ pignus, quod ſolenni Patronos honorantium Clientum more offerri interim Tibi æquum eſt, in privatis opibus non reperio nunc, præter *Cenſuram & Scholia brevicula ad Fragmentum Petronî è Dalmatia*, quæ paulo ante quam Veſtræ advenirent, prelo ſubjeceram. Debent hoc Eruditi Literatoribus *Patavinis*, qui è bibliotheca *Cippicorum Dalmatarum* (olim *Cæpiones* adpellabant) acceptum primum typis exſcribi fecerunt; in quod exemplum cum incidiſſet reconditioris literaturæ & amœnitatum omnium Conſultus *Nic. Heinſius*, ne poſſideret ſolus, in Suediam tranſmiſit ad V. C. *Prof. Regium Joh. Schefferum*, qui cura ſua dignum habitum iterum vulgavit, ſed paulo comtius, & cum eruditis Notis; ex hujus manu ad me pervenit; & quia rogabar ſententiam de novo dubiæque præterea fidei ſcripto, *Amico* eam gratificari fas eſſe putavi; & inde natum mihi, quod hic exhibeo. Opinantur de eo, uti fieri amat, alii aliter; magna manus Ineptorum, quod ad farinam nihil facere ejuſmodi ſcitamenta putant, non contemnunt tantum, nim. quod non intelligunt; verum calumniantur etiam, dum adſequi deſperant, talium curioſos: Doctorum vero plerique Petronio ævi Claudiani ſine diſpectu adſcribunt; alii eidem ob ſtili inæqualitatem, ſuſpectam multis nominibus Latinitatem ſermonis, & nonnulla Romania moribus diſformia abjudicant, & inter figmenta ludicra, quod genus hominum otioſorum feſtivorumque vanitas, & exceſſus Gratiarum ſolet extrudere, rejiciunt. Ipſe neglectis faſtuoſis iſtis & indolatilibus, ab utriſque diſcedendum eſſe vidi, & medio incedendum; temperamentoque hujus judicii robur, qua potui, adſtruxi *Præfatione ad Lectorem*, & *in Scholiis*: per quæ ſubinde prodigioſe corruptorum à Librario emaculationes, diſtortorum luxatorumque reſtitutiones, verarum lectionum adſertiones, obſcurorum explicationes, & alia quantivis precii annotamenta advertentur. Hoc me curaſſe ſumma fide & induſtria, ut Petronio ſua redderentur, aliena & inſulta ſecernerentur, opuſculum autem multæ eruditionis Seculo noſtro commendaretur, adfirmo vere? ſi qua conatui illuſit facultas, veniam, ſpero, dabunt æqui Judices, ſua perſpicacia meam avidentiam Lectoris bono ſublevabunt, conferentque ſine invidia, quicquid rei conducere, & ſenſa ſcriptoris nonnunquam involuta explanare poſſe judicaverint. Ei vero Illuſtriſſimum nomen tuum, DOMINE, præſcripſi, tam ut aliquod gratitudinis adverſus Te extaret ad Poſteros monumentum, quam ut ſcriptum, quod à vetuſtate habet auctoritatem, à novitate gratiam habere debet, Tuo potiſſimum patrocinio fultum tectumque procederet. Deprecarer culpam audaciæ, niſi ſingularis humanitatis tuæ fiducia, qua ſuſtentor, alia omnia ſperare juberet; Peccare etiam, in mores tuos videbor, ſi quod facis ante, benigne habere

re

re literas, occurrere deſideriis Clientum, eorumque operas ſereno vultu excipere, Te hortarer. Quod ſupereſt, Illuſtriſſime & Excellentiſs. DN. complectar voto: DEUS OPT. MAX. Te ſervet incolumem quam diutiſſime, commune Galliæ & poſteritatis cujuſcunque Bonum; hujus dum foves Literas: Illius dum inſervis REGI. DEUS, ajo, Te ſervet; & omnia, quæ cogitas, quæ dicis, quæ facis ad honorem per Sancti ſui nominis, & Regni ſalutem evadere, Te vero conſiliorum actionumque proſperrimis ſucceſſibus longum intereſſe, & glorioſe lætari clementer indulgeat. Scrib. Lipſiæ 25. April. St. ver. anno CIↃ IↃC LXVI.

LECTORI PHILOLOGO

S. P. D.

COEnam C. Pompei Trimalcionis, è ſervili genere inter Libertos, à ſordibus in rem lautam & ad Se Viratum uſque in Colonia provecti, hominis τρυφεροῦ καὶ ἀλαζόνος, argumenti Satyrico ſuo, narrationi fictæ, partem fecerat T. Petronius Arbiter, ſcriptor ævo Neronis doctiſſimus, nitidiſſimus, lepidiſſimusque, imitatus (quando & hoc noſſe intereſt) Publium Mimorum Poëtam ſalibus & dicacitate, Cœnarum etiam compoſitione. Plin. *l.* VIII. c. 5. nobilem. Eam in excuſis libris omnibus hactenus mutilam legimus, quippe comperto prorſus planiſſime, exitum ejus, interſperſas epulis fabulas potorum ebriorumque, & ludicra interim exhibita convivis periiſſe, aliunde expleri deſiderantes. Id vero ne faciamus porro, beneficium eſt Typographi Patavini Pauli Framboiti. Hic enim repertum Tragurii apud Dalmatas in Bibliotheca Cippicorum inſigne fragmentum, Petronianis editis connectendum, anno ſuperiore ex apographo conceſſo operis ſuis & ſumtu communicavit: quem ſecutus in Suecia Vir eruditus, hortatore N. Heinſio, iteravit editionem Upſaliæ, adjectis Notis neceſſariis, Diſſertationeque ſuper vero ejus auctore comta ſatis, & curioſe inſtructa; in qua cum πολὺν ῥεμβασμὸν & inclinationem in contraria obſervare quisque poſſit, rimari omnia odioſius incivile fuerit; diſputare autem contra utramque contradictoriarum tenentem, & hoc ipſo nihil λευκῶς adſerentem, futile & ſupervacaneum. Interim laudamus, ſi ἀῤῥεψίαν, ἐποχὴν & ἐπίσχεσιν, quam profiteri oportuit liquidius, judicii ſui temperamentum eſſe voluit. Certe aliter decidenda eſſe cauſa videtur; nimirum, ut inde exordiar, & finem dicendi poſt pauca faciam, multo maxima pars ejus fragmenti Petronio recte tribuitur; quod nemo eorum, qui vel levem deliciarum ejus guſtum habent, negaverit; per omnes etiam pene paginas doceri id poſſet; idemque curatiſſime præſtitum in Editione Upſalienſi. Cæterum mangonium aliquod, perinde ac in aliis primæ notæ ſcriptoribus multis, quos gloſſemata inficeta ſubinde deformarunt, hic interveniſſe & ejus aliquam partem Petroniaſtri alicujus eſſe, Arbitrum imitari & exhibere, velut in ſcena Mercurius Soſiam, auſi & apti ſatis, manifeſta fides eſt. Is cum in fragmenta Arbitri præter ea, quæ dudum collecta dederunt Commentatores, incidiſſet, hiatus in Editionibus conſpicuos impleri ſic poſſe ratus, ea utcunque connexuit: quod ut fieret ſine offenſa lectoris, fingere aliqua & inſulcire de ſuo formandis ſententiis integrandiſque membris, comminiſci etiam, quæ nunquam facta meminerat, neceſſe habuit. Et hinc eſt ſumma illa inæqualitas ſermonis, & puriſſimæ Latinitati ammixtæ extremæ Barbariei ſtribligines, non Auguſtei aurei, ſed plumbei illius, quod Viros Obſcuros inter Literas refloreſcentes illuſtraſſe ſcimus, ſeculi, verba deculpata, inepti putidique archaiſmi. Græcanicæ literaturæ modica intelligentia, & quæ ſequi eam ſolet adfectatio odioſa, & prava prorſus adplicatio, nonnunquam mimica & ridicularia: Scio, magnis quoque auctoribus incidere aliqua vitioſa, (rem notam de Manilio, de Vitruvio, de Velejo, de Valerio Maximo, fecerunt Cenſuræ eruditorum, à vulgo ſui temporis deſumſiſſe quædam, quæ non probarent Ipſi.) ſed ea & rara & tanquam conniventibus ſurrepſerunt: ſimul etiam hoc à ſerio & emendati ſermonis ſcriptore Latino non potuiſſe dici, quæ hic occurrunt totis agminibus infeſta & horrida Latinis auribus, etiam poſtquam purgata fuerint; *ſaplutus*, cap 37. *ſcordalia*, cap. 95. *bacaluſia*, cap. 41. *libra rubricata*, cap. 46. *excatariſſare*, cap 67. *debattuere*, cap. 69. *faſtiditus ſtudia*, cap. 48. *adjutaſſes nobis*, cap. 62. *bacciballum*, cap. 61. *manuciolus*, vaccato cap. 63. *martiolus*, cap. 51. *caldicor*, cap. 45. *ſtrabonus*, cap. 68. *ſcelio*, cap. 50. *apoculamus*, cap. 62. *ego me apoculo*, cap. 59. *barcala*, cap. 67. *babacalis*, cap. 37. *inſpecioſus*, cap. 4. *ſtaminata*, cap. 41. *gingilipho exſonare* cap. 73 *tangomenas facere*, cap. 34. 73. *cælus*, cap. 39. *vaſus, lorus*, cap. 57. *Fatus malus*, cap. 42. 70. 77. *litera theſaurum eſt*, cap. 46. *facere ad ſtellas*, cap. 61. *quod ſurſum eſt deorſum facere*, cap. 63. *barbatoriam facere*, cap. 73. *ſtertera*, cap. 75. *offla crucis*, *corvorum cibaria*, cap. 58. *capere ſibi cerebellum*, cap. 76. *per ſcutum per ocream egrogmare*, cap. 33. *ut ſatisfacerem domino homini maliſto & dignitoſo*, cap. 61. *qui te hac doces mufrius, non magiſter*, cap. 57. quorum pleraque, quæ cura & notitia aliqua digna adparebant, in Scholiis recenſui, excuſſi, reſtitui, ſuiſque auctoribus & temporibus, quantum licuit, reddere conatus ſum. Facile autem credidero Petronio, etſi minime omnium nugaci, cenſori autem nugarum & vitiorum acriculo, excidere potuiſſe aliquot inſulſos frigidosque jocos, petitos è trivio, nulla eruditione conditos, ineptas recitationes & ἀνεπομνησίας, *de Niobe equo Trojano incluſa à Dædalo*, cap. 52. *de origine æris Corinthii ſub Annibale*, cap. 50. *Mathematicen Trimalcionis*, cap. 39. *Philoſophiam ejus*, cap. 55.

56 phyſicen ejuſdem *περὶ πορδῆς*, cap. 47. narrationes ridiculoſas *de menſura ſui ad candelabrum, & unctione labri de lucerna*, ad barbam celerius producendum, cap. 62. *de facto ex homine lupo*, cap. 75. *de ſtrigarum maleficiis circa cunas infantiles*, cap. 63. 59. *de Homeriſtarum argumento* cap. 66. *de eſu urſinæ carnis* cap. 38. Inducere enim hominem inſubidiſſimum, decumanum *λαπεινὸν* Trimalcionem, nequam ſervos, & mulierculas ejuſdem ſatinæ, à quibus in vino & joco nihil ſerii, honeſti, comti & docti expectari poſſet, propoſuerat; at Παροιμιακῶν in brevi ſcripto magnus adeo numerus, majorque multo, quam in toto Satyrico, quantum hodie eſt, poſt variorum tot collectas, repertus facere poteſt, ut Petronio, ne tam in Oratoriæ leges ipſe dicendi magiſter peccarit, id ſcriptionis genus *ἀδιῶς* & ſimpliciter abjudicemus. Ea vero ipſa qualia, quæſo, ſunt? Certe nec antiqua, nec apud mediæ ætatis ſcriptores Latinos Græcosve lecta, ſed pleraque tracta a vulgo ſubroſtranorum, & è Jano ſive medio ſive infimo, *φορτικὰ καὶ σαπρὰ*, infeliciter arguta, Petronii vero urbanitate & genio indigniſſima: *Colonia baccreſcit retroverſus ut coda vituli* cap. 44. cum eam priore ſtatu & felicitate excidiſſe & decreviſſe dicere vellet; *curris, ſtupes, ſatagis tanquam mus in matella* cap. 58 *inflat ſe tanquam rana* cap. 74. *qui fuit rana nunc eſt rex* cap. 41. *calda potio veſtiarius eſt*, cap. 77. *homo qui non valet lotium ſuum*, id eſt, nihili, cap. 57. *in molli carne naſcuntur vermes*, cap. 55. i. e. divites & delicati facile iraſcuntur. *Qui in pergula natus eſt, ades non ſomniatur*, cap. 74. i. e. humilis natu alta non ſapit vel adfectat: *nunc hoc eſt calidum mejere & frigidum potare*, cap. 67. *in manu illius plumbum aurum fiebat*, cap. 43. *qui aſinum non poteſt, ſtratum cadit: colubra piſcem non parit*, cap. 45. *aſinus in tegulis*, cap 63. *in alio pediculum* (feſtucam) *in te ricinum* (trabem) *non vides*, cap. 57. *ſtrabones qui holera ſpectant, lardum tollunt*, cap. 39 cujus originem (ſignificatio enim aperta eſt de aliud ſimulantibus, agentibus aliud) ſi quis quærat, ei nec ad Græcos nec ad Latinos eundum eſt, quippe quibus holera cocta cum porcina non fuere inter edulia, ſed in Germanorum Italorumque, qua Germaniæ confinales ſunt, victu eſſe meminerit, & hiſce ideo proprium vernaculumque proverbium, ignarum Petronio. Eademque plane ratio eſt *Formularum*, quæ creberrimæ occurrunt, non *τὸν* ullum vetuſtatis eruditæ referentes, ſed exuccæ exangueſque, & vel adulta æſtate frigentes, maleque accerſitæ: *Scitis quid dicam; taceo, quia non ſum de glorioſis*, cap. 75. cum multa ſe premere intelligi vellet: *Sed. tace lingua: panem dabo*, cap. 58. *Ita ſatur pane fiam*, cap. 99. *Ita me ſalvum habeatis*, cap. 69. *Ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret*, cap. 58 *magis, quod bene moriar, fuit*, cap. 61. *tanquam hoc loco. ſalvum ſit quod tango, mediam trajecit*, cap. 63. quod à ſuo corpore plagam avertentis eſt: *ita Genium meum propitium habeam*, cap. 74. Præterea perpenſius cogitandum propono Doctis, quod obſervare videor in Oeconomia ſive diſpoſitu Cœnæ hujus; eſſe in ea alia quædam, quæ Arbiter ne quidem ſomniare potuit. Poſt recenſita à vetere Petronio fercula, tanquam ſoluta cœna, hic *aper primæ magnitudinis* adponitur, cap. 40. mox *ſus ingens tomaculis & botulis fartus* cap. 49. tum *apophoreta* cap. 56. ad hæc *vitulus elixus*, cap. 68. & *mattea* cap. 65. & *ſecunda menſa* cap. 39. Cum autem matteæ ultimum cœnæ conficerent, poſt tertium miſſum, *ὕσαιον ἐπὶ πᾶσιν ἐσφερομέναι*, ut ex *Athen. l.* 14. notum eſt; indeque Molpis Lacedæmonius *ματτύας* exponit *ἐπαϊκλεῖς δας*; qui factum ut cap. 69. *epidipnis è turdis fartis ſiligine, uvis paſſis, & nucibus; è cydoniis confixis ſpinis, anſere altili, circaque piſces & omnium avium genera* demum adferatur? Non cadit in Petronium ea inſcitia (niſi ſi eam ſimulare dicere lubeat, cum omnia hic ſub fictione agantur) ut tres *παραθέσεις* ſeu miſſus cujusque cœnæ, & præter hos epidipnida, quod patet è *Mart. l.* 8. *ep.* 32. mattyas autem & epidipnida eaſdem eſſe ignoraret; ſunt iſta ab interpolatore, vel ſemidocto vel *φιλοπαίγμονι*, qui menſam breviorem & ſimpliciorem viſam, e corraſis undique conviviorum catalogis, & deſcriptionibus augeri poſſe credidit, & conſtipavit huc, interjectis ſubinde Petronianæ elegantiæ floſculis (nec enim negandum id eſt) præter rationem, quicquid ſub manum veniſſet, etiam maxime diſſonum & incongruens Petronio. Mirum autem quod quindecim illa fercula, ad faces & buccinas exhibita in nuptiis Trivultianis Mediolani ab H. Barbaro mutuari omiſerit; certe huc faciebant. Eandemque notam meretur, quod de Colliberto Trimalcionis opulento, & qui tum *octingenta ſua poſſideret, eum de nihilo creviſſe: dixitem autem factum, quod incuboni pileum rapuiſſet, & inveniſſet theſaurum* narratur cap. 38. *Incubonem* vocat *Δαίμονα οἰκίδιον*, Larem domeſticum, quem vulgo *coboldum* nominant. (*Auguſtinus l.* 15. *de Civ. D. c.* 32. vulgo Silvanos & Faunos adpellari *incubos* dicit) creduntque curari ab eo domum, inſtrui culinam, purgari ſtabula, jumenta paſci & ornari, & quævis miniſteriorum genera exhiberi domino ædium, opeſque conciliari; hæc ſuperſtitio, qua hodieque tenentur noſtrates, antiquis præſertim Gentilibus incognita inſinuatur iſthic; vel etiam tangitur fabula de Fortunati illius Utopici pileo & ſacculo, pueris ad cunas inter *νυνία* occentari ſolita. Utramvis admittamus, figmentum eſſe Petronio multo recentius, ultro dilucеſcit. Ex eo vero, quod hiſtoriam de fabro vitreorum metalli duritie & ductilium cap 51, Joh. Saresb. Præſul. Carnot. l. 4. Polycrat. cap. 5, è Petronio repetit, non ſatis firmiter colligitur, hoc ipſum Fragmentum viſum Carnotenſi fuiſſe: quin verba noſtri ex iſtius effuſis ſubſtricta contractaque non eodem tenore elegantiaque decurrere, ſed archaiſmo barbariſmoque inquinata & recentioris ſecu-

li-

li auctoriſque eſſe, cuivis comparanti innoteſcit. Non ſollicitabo fidem relationis, etſi de ejus veritate dubitet ipſe; nam & apud Iſidorum l. 16. Orig. c. 15. & Petrum Damiani l. 4. ep. ult. p. 385. diſſimulato tamen nomine Petroni (fortaſſis, quod à quibusdam ſeveræ frontis ob nudas nequitias & accuratam ſpurcitiem damnatum norant) legitur: ſaltem alio exemplari ſive Gallico ſive Anglicano, non hoc Traguriano, quod putant & ſupponunt Viri docti, uſum eſſe Saresberienſem tandem deprehendo. Nam l. 8. c. 7. eum, qui de porco Trojano, aliis animalibus gravido, luxus cauſa parato & illato menſis, doceri velit, *cœnam Trimalcionis apud Petronium ingredi* jubet; at ejus generis porcum neque editiones Petronii, neque Fragmentum hocce uſquam vel nominant, vel deſcribunt: quod tamen perſuadere nobis voluit *Frambottus*; nimirum botulos habens pro animalibus, & turdos vivos tantiſper clauſos in ventre porci pro hujus ſartura. Sed de hoc ſentiat quisque quod volet; ἀμφοτερίζει γὰρ ἡ λέξις τῦ Πολυκρατικῦ. Liquere nunc igitur puto, quod initio dixeram, ſimul cum Petronio Petroniaſtrum datum eſſe. Hominem adeo liberalem ut poſſideri ſolus noluerit, adeo felicem ut repererit, quod ſecula tredecim obruerant, digito non poſſum oſtendere; locum tamen, in quo mimum iſtum compoſuerit, jam ſubindicavi. Vixerunt ante annos ducentos, qua ætate circumſcribunt Codicem Traguriensem, in Italia literatores illuſtres plurimi, inter Venetos & Patavinos inprimis memorabiles, & de Latinæ linguæ cultu bene meriti, quos a Seardionio, Jovio, Tomaſino petere quisque intextos etiam Peplo Italiæ Joh. Mariæ Toſcani inſpicere poteſt. In turba eorum quidni fuerint, qui Petroni linguam intelligere & imitari lepores poſſent? Saltem cogitemus Poggios, Aretinos, Guarinos, Vallas, Philelfos, Panormitas, Beroaldos, Politianos, Picos, Barbaros, Sabellicos, Pios, Cœlios, Puntanos, quibus nec acumen ingenii, nec varia eruditio defuit, nec liberalium facetiarum gratia, nec Barbarici ſermonis, quem modo dedidicerant & vernacularum ſoavitatum Latinis interjiciendarum notitia. Et bono igitur jure injuria reputari poſſit, quod Frambottus prætatur, *ei ſeculo non adeo ſapuiſſe Rom. ſermonis lautitias, ut Petroni famam aſſuere voluerint incubrationibus ſuis eruditi Viri.* Sit ita: non citent iſti *Petroni Satyricon*: quis inde ſanus colliget, etiam ignoraſſe? Non citant autem, quia pietatis obtentu publica conſpiratione cum infamaſſent majores; quam tamen cenſuram contemſerunt Grammatici, Servius, Diomedes, Acro, Priſcianus, Iſidorus, Fulgentius & ſi qui alii ſunt, D. Hieronymus quoque qui cum Petronio fuiſſe, ejus teſtimonio uſi, profitentur. Fortaſſe benignius judicavi de fartore iſtius centonis, & præter meritum ad eorum, quos laudavi, tempora retuli. Obſtat enim conjectura non minus probabilis nec abſurda, videri poſſe, præteriti vel etiam currentis ſeculi fetum eſſe, qui cum ſub plurium manibus in hanc ſtaturam ſurrexiſſet, edi tandem hoc ſuo tempore, & ſeculo intemperantia literarum laboranti ac novitatis avido debuerit. Et hoc ipſum neque nos ſuſpicari deſinemus, donec de ducentis ab hinc amplius annis ſcripto exemplari fidem plenam nobis fecerit inventor ejus, & inſtitor mercis Dalmaticæ *Statileus*: quod niſi fiat, proximi erimus illudi ſibi, vænire ſub habitu veterum muſtea quædam, & fuco latebram quæri exiſtimantibus. Quod autem magnifice prædicant *lacunas pleraſque, & hiatus quibus laborant vulgati Codices, egregie per hæc ſcripta impleri & complanari*, intra verba res tota conſumta eſt, nec cujusquam expectationi ſatisfactum. Quæ enim initio fragmenti offeruntur velut ſupplementa editorum ante, ea parerga mera ſuperamenta & inutilia παρεμβλήματα ſunt, corrumpuntque ſententiam, non adjuvant aut perficiunt; idque adparebit manifeſto, ſi vel non recipiantur in textum, vel recepta ejiciantur. Utrinque enim reliqua concinne cohærebunt. Neque auctorem Petronium habere poteſt id, quod ſe cap. 34. oſtentat; qui enim cap. 31. dixerat, *pueros Alexandrinos diſcubituris aquam in manus nivatam infudiſſe*, quomodo dicit, quod *duo Æthiopes capillati vinum dederint in manus, aquam nemo porrexerit*? Nugæ ſunt iſtæ, malæ memoriæ hominis & inepte riſum captantis. Fortaſſis dicere licuerit, ea, quæ ita inter ſe pugnant, è duabus ἐκδόσεις (ſic enim conſueverunt Scriptores veteres) in unam, Criticorum qui talia colligebant inadvertentia, conveniſſe. Frivolum quoque iſtud cap. 55. *de inſcriptione, de diſticho Trimalcionis cum elego ſuo, de epigrammate*; Contra belle conſonant omnia, ſi iſta diſpungantur. Stupor etiam ibidem notari poteſt deſcriptoris, qui gnomen allatam pro diſticho, & pentametrum pro elego commodat; neque advertit [illegible] iſtam, *Diſtichon*, &c. in autographi margine jacuiſſe, ad orationis vero ſeriem nihil facere: Idemque alibi quoque patratum eſſe libere ſuſpicari licet. Et hac igitur acceſſione Petronius nihil adjutus eſt; in reliquis, quibus decurſus Cœnæ narratur, genuina ſcriptoris veteris & primi, à teſſellis ooviciis & interpolamento ludicro (luſus enim hic inprimis quæſitus eſt ab otioſis & facetis literatoribus) tam rerum quam verborum facile diſcernentur. De re lubrica & latebroſa ita cenſemus; quæ vero præterea dici ſupererat, in Scholiis, enarratura tamen tantum obſcuriora pauca, & intacta Notatoribus, commodius adparebunt LECTORI; à quo unum hoc ſummopere contendimus, velit diſcrepantiam à judiciis aliorum noſtram bene ferre, eamque non libidinem diſſentiendi, ſed ſtudium veri & recti interpretari. Candidis elegantibuſque ingeniis hoc quicquid eſt operæ navavi, nec niſi hortatu talium, & in uſum talium; tetricorum & trivalium non ſapientium ultra quatuor partes, & nihil magis in deliciis habentium quam Latine neſcire, omnem autem orationem ſuam barbariſmis & ſolœciſmis inſtruere, ΟΥΔΕΙΣ ΛΟΓΟΣ; ad hæc ſtudiorum

iſtas amænitates, ſine quarum notitia cultuque ſolidam eruditionem nullam eſſe, ſummi quique Viri judicarunt. velut doctrinam vagam, incertam, & ſupervacuam, ſive ignorantia ſive malitia ea eſt, criminantium ac contemnentium, contemtui jamdudum me paravi. Scr. Lipſiæ prid. KL, Febr. Ann. CIↃ IↃC LXVI.

HUMANO LECTORI
Chriſtophorus Arnold S. P. D.

BArlæo ſi credas, qui Romanos ſcriptores acri ſubtilique ingenio & judicio percenſuit, *elegantiſſimus Petronius* eſt, *epiſt.* 132 & *elegantiarum ſub Nerone Arbiter, homo Latini ſermonis potens*, *epiſt.* 60. a quo Belgicus ille Claudianus *perſtringi*, *verborum tumorem & inanes ſonos*, *epiſt.* 129. diligenter monet. Nunc igitur ἀπορῶ, quo me vertam: Hæc enim res eſt, quæ cujusque animum in hac cauſa dubium facere poſſit. Eſtne ipſus Arbiter, an non eſt? Hic ſe arbitrio noſtro non eximet, ſi quidem ſpectatores ſimus elegantiarum, quas nemo facile videbit. Quanta illa depravatio & fœditas turpificati fragmenti hujus debet videri? ingens verborum tumor eſt, & inflata ſunt fere omnia: nec ſuo quodque in loco ſonat aptiſſime. Tantum vero abeſt, ut negligam iſta, & nimis antiqua & ſtulta dicam; aut illam Clariſſimorum virorum operam deputem parvi preti: ut potius vel mihi ſaltim, ſi non aliis, perſuadeam, quod comicæ lenitatis pater de muliere, quæ citra ſpeciem erat & delectationem, ait in Moſtellaria: *Purpura ætas occultanda eſt; auro turpe mulieris*. Cæterum jurabo, mihi non liquere; atque ita judicatu illo ſolutus ero.

Interea eruditione & dignitate illuſtres in Galliis viros veneror, quos in Divorum epulis non de vetere ſolum novaque philoſophia, verum de hoc ipſo etiam fragmento incredibili judicio diſſeruiſſe, accepi: Cumque producta lis eſſet longius, Celſiſſimos edixiſſe Præſides, amplius eſſe diſpiciendum. Hoc quoque in Germania egere docti homines, atque imprimis eruditi; quorum ſententias, chartis hiſce incluſas pauciſſimis, tandem, flagitantibus id amicis, in lucem edidi; ne perirent. Vale, humane Lector. & omnia ad tuum de Arbitro arbitrium refer.

EPISTOLÆ VARIORUM.
DE
NOVO PETRONII FRAGMENTO
AD
CHRISTOPHORUM ARNOLDUM.

Reverende &c. Domine:

NUllas abs te literas accipio, quas non exoſculer, ita eruditione, & quod caput eſt, affectu ſunt refertæ; atque hoc te credere obſecro, nec ea propter quid ſecius ſuſpicari, quod tardius quandoque reſcribo: nam ego profecto frequentiores ad te darem, modo argumentis non deſtituerer. In eo loco vivo, ubi --- non aliud opus aut labor eſt, quam in verncula ingenioſos ſe facere, nec ullum verbum, niſi papavere & ſeſamo ſparſum, aut pro ſuggeſtu, aut cum declamandum eſt, proferre. Ceterum commodum heri CL. Ecchellenſis quid ad me perſcripſit, quod ſcire tua omnino intereſt: *Legatus Venetus*, qui Romæ commoratur, Petronii codicem nactus eſt, nulla ſui parte mutilum; ejuſque editionem maturabit, quam primum Lares repetere continget: addit, repertum eſſe in obſcuro *Sclavonia* angulo, & accuratè deſcriptum. Si quid in *Gallia* curare me voles, impera: Pariſiis complures menſes exigemus; & forte tum deinceps in ipſam *Hiſpaniam* penetrabimus. Deus te ſervet, & læta novi anni auſpicia capere jubeat. Auguſtæ Taurinorum, d. 8. Decemb. 1664.

Tuus
omni obſervantia
Joh. Chriſt. Wagenſeil.

Reverende &c. Domine:

DIu ſane defui meo ad te ſcribendi officio, aliæ tamen omnes potius hujus intermiſſionis fuere cauſæ, quam ut vel hilum de mea in te obſervantia remiſerim: non ſpero, ſed confido, æquum, ac benignum me te habere judicem, itaque non utar prolixa excuſatione. Ipſe noſti, quanto intervallo ſejungamur, quantum itinerum conficiam, & quam multa denique ex adverſo mihi naſcantur negotia. Cæterum ut eo pronior ſis ad veniam, compenſo nunc fere, quicquid antehac neglexi; & non tam epiſtolam mitto, quam librum: Imo ſi tanti judicas has nugas, publice ab omnibus legatur ſinceri hoc mei in te obſequii monumentum, & præfigatur ſuppoſititio Petronii fragmento; cujus editionem te ultro ſuſcepturum mihi perſuaſi. Concepi iſta ſummam inter feſtinationem & mille curas, jamque ad iter Hiſpanicum, quod poſt tertium diem (utinam auſpicato) ingreſſurus ſum, accinctus: Quare, ſi quid peccatum, excuſabis id tum apud te, tum alios. Debuiſſem deſcribere iſthæc, ſed me tempus deficit; itaque tute facies, ut tuus affectus, quod mihi deeſt, ſuppleat; & ne lituris oculi offendantur. Illud autem monendum, quod ſuum quoque de fragmento hoc judicium communicaturus eſt Ampliſſimus Vir, Hadrianus Valeſius, epiſtola ad me directa; quæ cum cæteris typis eſt tradenda. Nondum illam paravit, confectam tamen me abſente in mandatis habent amici ilico ad te transmittere: Dabis ergo operam, ut hæc imprimis fideliter & emendate excudatur. Scribo d. 10. Februar. Lutetiæ 1665. Iterum vale & ſalve

à Tuo
humili obſequio
Joh. Chriſt. Wagenſeil.

Re-

Digitized by Google

Reverende & Præclariſſime Domine:

UT primum ex immani itinere, quo totum Hiſpaniæ ad internum mare littus, multa etiam ejus loca mediterranea, nec minus Africæ oram perluſtravi, pedem paulisper figere, ac quietem captare mihi licet, ex animo ſalutare te feſtino. Spero delatum ad te interea Petronii fragmentum, cum adjuncta mea epiſtola, & quicquid ejus eſt, æqui te conſuluiſſe bonique: obſequium enim in te meum oſtentare volui, non eam, quam non habeo, eruditionem. Pervenere etiam ſine dubio alteræ illæ Ampliſſimi Valeſii, ſic enim Amici ſcribunt fuiſſe ad te transmiſſas; earumque exemplaria communicarunt: quas tamen, tum quod inſperata quædam calamitas mentem omnem pervertit, tum quod tabellarius abitum parat, nondum perlegere licuit: Sunt autem dubio procul omnia præclara, & talia, qualia eſſe conſueverunt, quæ Valeſii nobis dedere. Itaque ſi mearum nugarum te piget forte, pudetque, ſaltem eo nomine mihi debebis, quod hæ poſtremæ meo nomine procuratæ; nec differes publicam editionem. ... De Valeſio autem reverenter loquendum, ut perpetua nobis ſit tanti Viri amicitia: Cæterum eum mirifice devincies, ſi typographus typos adhibeat elegantiores, & à mendis caveat. In Hiſpania magna regnat barbaries, omnes bonæ literæ hic eaulant: fortunam tamen admodum propitiam habui, in erudendis è pulvere & ſqalore aliquibus MSS. codicibus, quo nomine vehementer mihi gratulor. Sunt autem *Ciceronis Officia*, & *alia* quædam *Opuſcula*: *Pomponius Mela*: *Priſciani nonnulla*: Ἥρωνος Ἀλεξανδρέως πνευματικά: & denique *Hiſtoria* quædam, ut inſcribitur, *abbreviata Hieroſolymitana*, ſcripta à *Magiſtro Thadeo*, in civitate Meſſane A. D. MCC XCI. Quæſo te, num diſpice poſtremi duo jam publici facti ſint juris: & vale, atque me amare perge. Scrib. raptim Madriti, d. 20. Mai, 1665.

Tuus
omni obſequio cultuque
Joh. Chriſt. Wagenſeil, D.

V. CL.

CHRISTOPHORO ARNOLDO
JO. LUDOV. PRASCHIUS.

QUantum me delectavit Tua fides ac benevolentia, Vir excellens, in Petroniano, quod fertur, ἀποσπασματίῳ, cujus avidus ſane fui, abſque mora ſubmittendo: tantam nauſeam movit ſtomachus mimus ipſe. Equidem paratus eram, ut in nuperis indicavi, conjecturis meis, vel utcunque, ſi γνήσιον eſſet, illuſtrare, vel, ſi minus, coarguere: jamque adeo lecturus manum calamo armaveram. Sed minui conſilium meum, ut primum *expectationem liberæ cœnæ*, i. e. principium & caput ipſum conſiderare attentius cœpi. Totum enim tuber eſt, etiam ubi hoc non ſimulat: utique ſi ad Arbitri genium & eloquentiæ regulam ſpectes. Ipſum Trimalcionem hæc ſeripſiſſe dixeris. Denique manifeſto inſitiva ſunt, planeque, ut habet inſcriptio, ἀνέκδοτα. Pro fidem hominum! ut nihil pudet? Atqui ego non tam ſcriptura moveor, qua curioſitati imperitæ plebis illudere id genus hominum quærunt, quam quod maximis nominibus ad inſtruendam ſcenam, & injuriam velandam abutuntur: idque non tam in judiciis privatis ementiendis, quam obtinendis huic rei privilegiis. Num male, quæſo, remp. ſibi conſulturam credis, quæ hoc munſtri peperit, ſi in doli fabricatorem accuratius inquirendo, ſuam & alienam exiſtimationem digna animadverſione vindicatum iret? Quæ eo pertinent omnia, ut ne ullas eaſpectes à me notas, aut cenſuram etiam explicatiorem, ſuper re, ut ego arbitror, liquida: maxime poſtquam Eruditiſſimo *Wagenſeilio* fraudis argumenta quædam ſpeciminis loco proponere, & prologorum ineptias diluere viſum eſt. Nam quod ajunt, *narrationem caſus infelicis illius vitreorum vaſorum artificis, & porcum Trimalcionis aliis animalibus atque eſcis providum, iſta continent; quæ à Joh. Sariberienſi accepimus Petroniana eſſe:* facile vel ex *Gellio* ſcias, *lib. III. Noctium, cap. III.* quæ ſit vera in his talibus *Judicii norma*. Dein, quis malit hinc efficere, non fefellit, quam, caute ſefellit? Quaſi legiſſe Sariſberienſem non queat ſimia; aut non idem aliis in ſcribus, haud dubie ſubditis, uſu venerit. His vel verbum addere, ſit cum nugivendulo iſtoc pariter inſanire: quem hoc magno mereaturum exiſtimo. Niſi tu quid diſſentis, Vir doctiſſime. Prudentiſſimus Kerſcherus, qui per omnia mecum facit, officioſe te reſalutat. Bene vale, & favere mihi perſevera. D. Ratisb. a. d. 5. Jul. cIↄ Iↄc LXV.

Jam hæc enarraveram, cum ecce afferuntur mihi à Venerabili Urſino noſtro hæ, quas vides, literæ: quem favere opinioni noſtræ lætor. Deus & te, & Illum, & Inclytum Dilherrum, & quisquis bonas literas amat, ſervet redametque!

CLARISSIMO DOMINO PRASCHIO;
Amico Optimo, S. P. D.

REmitto Petronianum fragmentum, *CL. Praſchi*, & pro communicatione ago gratias. Perlegi obiter; neque enim occupationes aliter ſinebant. Scire aves, quid mihi videatur? Primum, valde corruptum eſt; ſive deſcriptoris inſcitia; ſive auctoris ſtudio, ut præferret aliquid ἀρχαίας χειρός, & crux poneretur Grammaticis: quos lepidus homo hic exercere

cere voluit, ut ad palum. Deinde indignum quidem videtur Petronii ore, quo Muſæ & Sirenes ſedere ſolebant; ſed feſtivo ejus ingenio non indignum, niſi adeo maculatum eſſet. Satyrica *μίμησις* totum eſt: facitque auctor hiſtrioniam; homo non infícetus, riſus artifex & jocorum. Falluntur, qui Trimalchionem à Petronio introductum arbitrantur, ut ſolum Neronem traduceret. Seculi ſui mores, & ingenium in imagine oſtendit; Regum imprimis, nam Claudii ſatis expreſſe: ſed & Libertorum, qui tum ſoli regnabant quaſi diceret Ter Reges. Id enim Trimalchionis vocabulum facete confictum. Eandem viam ingreſſus eſt auctor fragmenti, quisquis eſt, ſi non ipſe Petronius. Tempora illa ſi quis conferat cum hac Satyra, non negabit. Servi, fortuna manu ducente, qui cretatos in urbem pedes intulerant, mox eo evecti ſunt, ut dominarentur dominis ſuis. Opes è divite illius cornu non modio, ſed trimodio affuſæ. Tum luxus inſolens, & perdendi pariter pereundique libido. Coci in honore, coronis digni habiti; Philoſophi ſpreti, & tota urbe Italiaque proſcripti. Stabat & obmutuerat Eloquentia; jacebant ingenuæ artes. *Aſini volabant, Pegaſis clitella imponebantur.* Novæ ſemper voluptates quæſitæ ſtudio, & inventæ; faſtidio præſentium, & cum grandi præmio inventorum: etiam monſtroſæ, ut inexperti ſe in beatam Utopiam, Catarum Simiarum patriam, repente delatos, non vivere & ſentire, ſed ſomniare, credere poſſent. Fiebant talia, qualia apud Athenæum de aurea ætate, ni fallor, legere memini; & qualia nobis narrabat in Utopia ſua feſtivus Barnardinus. Affectabant tamen ſtupidiſſimi homines illi, docti videri: Grammatici, Philologi, Mathematici, & quid non? applaudebant miriones, & aſſeclæ menſarum; vel ſerio, ut ſimiles habent labra lactucas; vel aſſentandi ſtudio, ne dentirent dentes. Hinc *ἀρχαισμοὶ*, *ἰδιωτισμοὶ*, & tota illa loquendi ſartago. Hæc per *μίμησιν* ſi non reprehendit, ridendo dicere verum amans, Petronius: tamen potuit, & vix aliter, aut magis feſtive potuit. Neſcio enim, an Notatio aut Character ejusmodi hominum feſtivius deſcribi poſſit? Eadem omnia ejusdem ævi Viri Docti, *λείψανα τῦ χρυσῦ γένους*, Seneca, Quintilianus, Tacitus, ſive qui de Cauſſis corruptæ eloquentiæ ſcripſit, & Satyrici Poetæ reprehenderunt. „Latentque inter fæcu„leotas iſtas ſordes gemmæ quædam, quas Petro„nius pro ſuis agnoſceret, ſibique vindicaret non in„vitus: potuitque mala manus multa affricare, ut „ſemper ſunt in alienis libris ingenioſi, quique muſcerdas ſuas intermiſceant alieno piperi. Verum quidquid ſit; nam *δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι*: non male merebitur CL. noſter Arnoldus de curioſe eruditis, ſi quamprimum excitatæ eorum exſpectationi ſatisfaciat, lucique det hoc, qualecunque eſt, fragmentum: quod & ingenia acuere eorum poteſt, quibus eruditas nugas agere, quam nihil, magis placet; & moribus ſeculi noſtri theta nigrum præfigere.

Saturni aurea ſecla quis requirat?
Sunt hæc aurea; ſed Neroniana.

Profecto Trimalchionis lingua loqui, ingenio ſapere, & moribus vivere tralatitium fit; & quid poſtera dies allatura ſit, etiam non præmanſa lauro, facile divinabit, cui non pepo ſalit -- *læva ſub parte mamillæ.* Vale *φίλτατον κάρα*, &, quod facis, ama

Summo mane feſtinabam, 3. Non. Julias, 1665.

Tui
ſtudioſiſſimum
J. H. Urſinum.

Reverende &c. Domine:

SUaves mihi fuere literæ tuæ, & in ægritudine hac ſolatio, atque adeo lenimento: Interim in ſinu potius ob eas gaudere, quam prolixe reſpondere per valetudinem mihi licet. Valeſianam epiſtolam haud ad te fuiſſe perlatam, animo diſcrucior; teneo ſane ejus exemplar, ſed quod transmittere tibi non auſim, ante autori quam illud exhibeam, ut errores ab amanuenſe commiſſos, emendet; faciam autem id brevi: ut primum enim ſanitati reconciliatus fuero, denuo petam Lutetiam. Inſignis profecto eſt diſſertatio, eruditione leporeque pariter refertiſſima, ac digna, quæ à te edatur. Heronis Alexandrini editionem olim promiſit Franciſcus Barocius, Patritius Venetus, in ſuis ad Heronem Mechanicum ſcholiis, in quæ forte nuper incidi; an id præſtiterit, porro diſpiciendum: & facile me certiorem reddet ſummus Vir, Iſmaël Bulialdus, qui in Thuani Muſeo præſidet, & amore ſerio me complectitur.--- Vale Patrone, & me, quod certe facis, ama.

Scr. Madriti, d. 24.
Septemb. 1665.

Tuus
omni obſequio
J. C. Wagenſeil, D.

Vir Plurimum Reverende:

PEtronianum fragmentum, quod cum debita gratiarum actione remitto, & cujus uſum longiorem ne ægre feras, enixe peto, lubens pellegi. De eo Excell. Urſini *τῦ πάνυ* judicio omnino aſſurgo, nam & mihi plane ſedet, ſub Trimalchionis nomine non tam Neronis perſonam, quam aulam, ſed & *ἀναισθησίας* Claudii, libertorum illius temporis typum, & egreſſam principale faſtigium potentiam traduci. Talem etiam Zoilum ſuum eleganti epigrammate depingit Martialis, *III.* 82. ubi ſub finem *Malchionem* appellat, in quo epigrammate multa occurrunt, quæ cum Petronianis pulchre comparari poſſunt. Iſtos ſeculi ſui mores in hoc etiam fragmento non illepide expreſſit feſtivus ſane nugator, & ingenioſus impoſtor; ſi tamen impoſtor, cujus fœtum ipſe forte Petronius non dedignaretur pro ſuo agnoſcere. Quanquam

quam autem CL. Wagenſeilius *νοθείας* ſcripti accuratiſſima diligentia manifeſtam facere conatus ſit, diffiteri tamen nequeo, videri eum quandoque nimio deprimendi ſtudio abreptum, aliquando longius provectum fuiſſe. Eſſent certe in mundo, qui alicubi reponi poſſent. *Cap.* 38. fragmenti verba illa, *Unus ſervus Agamemnonis interpellavit*, quæ Italicum ſapere idioma putat, quo dicimus, *Un ſervidore d'Agamemnon ci interruppe*, aliter capio. Hoc enim, niſi fallor, vult autor: Deliberantibus cæteris, & quid conſilii caperent incertis, & quo ſe verterent neſciis, *unus* i. e. *ſolus* Agamemnonis ſervus evadendi rimam oſtendit, & conſilium expedivit, quod reliqui ſequerentur. Atque ita etiam reliqua forte loca commoda interpretatione ab Italiciſmi, ut ita loquar, ſuſpicione liberari poſſent. Legiſſe vel verum vel Pſeudo-Arbitrum Sacras literas, quod miratur, ego inficiarer. Earum enim cognitionem Ethnicis omnino adimere velle, vel ſola Ovidii Metamorphoſis vetat. Sed non opus eo recurrere. Ebraïſmo illi, *numorum numos*, ſimiles è profanis ſcriptoribus alios adduxit, ſi bene memini, alicubi Del Rio ad Senecam. Ad exemplum phraſeos, *unus de nobis*, Tacitus dixit lib. 14. Ann. c. 35. *unam è vulgo*. Turdi & apri latere evolantes non ideo à paratis cum arundinibus aucupibus capti ſunt, & inter convivas diſtributi, ut crudis iis veſcerentur; ſed ad excitaodum ridiculum, & conciliandam convivis voluptatem: quemadmodum etiam in miſſilium ſparſione vivæ aviculæ teſſeris inſcriptæ. Imo ſimile quid nec hodie inſolens; & vidi ipſe fringillas vel acanthidas vivas tucetæ immiſſas. quæ ea aperta ſubito erumpentes, non ſine jucunda accumbentium delectatione, tricliniom pervolitarunt. Verborum monſtra & nomina, ipſo pene ſono tremenda (qualia in vero Petronio etiamnum ſuperſunt) me non offendunt. Erit forte aliquis in Gallia aut Succia haruſpex, qui hæc prodigia procuret. Utinam & è Batavia Hercules (Gronovius) exiſtat, qui Augiæ ſtabulum purget. Sed nec illa me movent, quæ diſſerit de veris Petronii reliquiis. quæ in hoc fragmento tam ab omni labe immunes comparent, ut cum emendatiſſima editione certent. Poſſunt enim & illa ibidem non levioribus fortaſſe mendis contaminata comparere; ſed cum jam tot Criticorum limam paſſa ſint, quare ioventis frugibus glandes nobis iterum apponeret, aut iis, quæ jam in mero meridie jacent, tenebras rurſus & caliginem induceret editor? cui quidem ipſe Wagenſeilius gratias agit ob deſperatorem quorundum locorum feliciſſimam emendationem. Sed tu hæc tibi ſcripta pro candore tuo, boni, ut ſpero, conſules; & vel hæc ex hac ſcribendi libertate, ſinceritatem animi mei, æſtimabis. Videor autem in hoc fragmento obſervaſſe, duobus locis inſerta quædam eſſe non *ἄτιτας*, ubi in vulgata Petronii editione, nulla, quod ſciam, lacunæ ſuſpicio; unde conſtare poſſit, acumen ingenii plano huic non defuiſſe. *Pag*. 30. *Edit Lugd*, (qua, beneficio Nob. Praſchit, ad paucas horas uſus ſum) hæc verba reperias: *Ceterum, ut movimus dextros greſſus &c* Cohærent illa cum præcedentibus, nullo interpoſito aſteriſco. In fragmento autem cap. 30. non incommode præpoſita leguntur: *His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui ſuper hoc efficium erat poſitus: Dextro pede. Sine dubio paulisper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis noſtrum limen tranſiret. Ceterum, ut pariter novimus dextros greſſus, &c* Omnino videtur iſtud additamentum, & obſervatio de dextris pedibus non eſſe de nihilo (de qua an aliquid ſuboleverit interpretibus Petronianis, quorum nemo ad manus, neſcio) nam mox repetit: *Retulimus ergo dextros pedes, &c*. Alter locus vulgo *pag*. 35. ſic habet: *Dum titulos perlegimus, complosit Trimalcio manus, & Heu, inquit, ergo diutius vivit! Verum eſt vinum Opimianum præſto. &c*. Quam languent hæc præ illis, prout in fragmento, quanquam hoc loco Æſculapii indigo, expreſſa ſunt, cap. 34. *Heu, inquit, ergo diutius vivit vinum, quam homuncio! quare tangomenas faciamus; vita vinum eſt? Verum Opimianum præſto.* Sed ego patientia tua jam ſatisdiu abuſus ſum. Vale ergo, mi Arnolde, & ſi prolixitati meæ iraſceris, prolixioribus te vindica.

Ratisb. 28. Sept. A. C. 1665.

Plur. Rev. Digti. Tuæ *addictiſſimus* N. N.

Vir admodum Rever. & Doctiſſime:

QUæſo a te, vel ignoſcas reſponſionis meæ tarditati, qua effectum forſitan, ut non tam ſegnis aut difficilis, quam ingratus, improbus, ſine culpa tamen mea, videar! Delectavit me non parum, quod Scheſſeri, diligentiam in conſpectu dare voluiſti. Eam ſchedam ubi legi, ad Kerſcherum primum, ſicut imperaveras, hinc ad Urſinum (expetebat enim, a te certior factus) detuli: a quo nondum recepi. Sed repetam, ut per manus N. apud quem bene nuper fuit, Tibi remittatur. Ad rem quod attinet, mediam Cl. Scheſſero viam, cauſſam notarum ad mendacium tòtum, placuiſſe video. Ego ſententiam non muto: nec dubito, a quo aliqua ſiot, omnia conficta eſſe. Quod autem aliqua ſint, non tam verba ac ſententiæ, aut res etiam explicatæ, quam interior explicandi ratio docet: *leges*, inquam, *narrationis, leges ſatyræ, vix paucis in hoc exercitatis hodie cognita, Petronio familiares; accedente naturali & inimitabili lepore, ſingulari denique vi judicii ac ingenii. Itaque non iners operis ſtructura, non otioſus aut abruptus ſermo. non involuta, obſcura, moleſta oratio. Nec ineptit ipſe, cum ineptias aliorum ridet. Scit modum ſervare, ſcit movere, ſcit elaborare & implere verbis ſenſus, ſcit nova orationis quodam aſtu lectorem auferre, ſcit occulte & callide ſub civili ſchemate ſecuros lacerare, ſcit urbanitatem flectere ad ſeria, locosque veluti communes, pars decore & eruditione.* Sed quis paucis atque ex tempore cuncta complectatur? E diverſo alter ille, ſomnium.

Quem

Quem ſi quis non odit, amet tua carmina, Mavi. Doctiorum tamen & hoc agentium arbitrio omnia permitto, & te, Arnolde Præclariſſime, valere ac ſalvere jubeo. Vale, & perſeveranter mihi fave. D.Ratisb.a. d. 31. Octob. 1665.

Tuæ Dignitatis & Eruditionis
cultor officioſiſſimus
J.L. Praſchius.

Vir Plurimum Reverende:

REdit ecce ad dominum ſuum fragmentum Petronianum, cum ſpecimine eruditiſſimorum notarum Schefferianarum, quod ante hoc octiduum Nob. Praſchius mihi transmiſit. De ἀυθεντίᾳ ſcripti pulchre in utramque partem diſſerit Schefferus, ſed hæc ἀδιαφορία Nob. Praſchio non placet, qui illud omnino pro ſpurio habet; quod in familiari nuper diſcurſu obſervavi. An dicemus, quo etiam fere Cl Schefferus inclinare videtur, eſſe fragmentum iſtud vere Petronianum, ſed flagitioſa interpolatricis manus liberalitate ignobili acceſſione locupletatum? Hæreo. Tantum adſcribo τῦ μακαρίτυ *Ruperti* noſtri verba, ex *Obſerv. in Beſold. pag.* 684. editionis tuæ: *Superſunt in Ænea poſteris, ut multi boni viri, ſic etiam nonnulli, qui Tranſalpinos putant carere judicandi facultate.* --- Vale, Vir maximum Reverende, &, quod facis, conſtanter ama

Ratisb. 2. Nov. 1665. *Totum Tuum* N. N.

Vir Plurimum Reverende:

DE Petronii fragmento nondum mihi ſatisfactum eſt. Ferrarii ſententiæ ſubſcribere non poſſum. Clauſtralem eruditionem in multis tranſcendit illud ſcriptum. Quod ſi etiam a te ſeorſim ſentiam, dabis veniam, ut ſpero, libertati meæ. Veritati, ait, nonnemo, non amicitiæ litabo in præſens: quanquam ſententiarum diſſenſio non eſt voluntatis alienatio. Ais eſſe *Politici luſum, qui mores rodit hodiernos.* Sed quorum mores tangit? cui vitio peculiariter inſultat? quos depectendos ſibi præ aliis deſtringendosque ſumit? cur larvam Petronii induit? cur non aperte & nudis verbis in vitia invehitur hujus ſeculi, quo difficile eſt, ſatyram non ſcribere? cur legi vult, non intelligi? quid opus tot obſoleta motare verba, & ut alicubi Taubmannus jocatur, ex Saturni podice (ſit venia verbo) deprompta? Audi igitur & meum ſomnium. *Duco eſſe fœtum hominis mediocriter docti, & in Petronio non perfunctorie verſati; qui, forte ſub initium renaſcentium literarum, otio vel abundans, vel abutens, exercendi ſtyli cauſa, Petronium ſibi præ aliis imitandum elegit, & in multis ſane non infeliciter æmulatus eſt; in plerisque, ut nunquam par ſit imitator auctori, tanquam ſorex ſuo ſe indicio prodit. Inſpergit ex aliorum etiam bonorum auctorum viridariis decerptos floſculos, & inſediſſe etiam inprimis Apuleji aſino, bene, obſervavit Clar. Wagenſeil.* Sphalmata & tot verborum portenta, auctoris ipſius, dum antiquitatem nimis affectat, an exſcriptoris, vitio irrepſerint, haud facile dixero: quanquam in iſtud proclivior ſim, qui videam, commodis interpunctionibus & diſtinctionibus non parum juvari poſſe, quod alicubi jam feliciter præſtitit *Schefferus*, &c.

Ratisb. 25. Nov. 1665. Pl. Rev. Dign. Tuæ *addictiſſimus* N. N.

JOANNES BOSCHIUS LECTORI S.

NOn minus elegans, quam vera eſt oratio, omnium ore ſatis trita: *Benignum & ingenui pudoris plenum eſt, fateri per quos profeceris.* Quare me, non abs re fore tacturum exiſtimo, ſi Te humaniſſime Lector, de inſtituto hoc noſtro certiorem reddidero. Præſtantiſſimus THEODORUS HILLENSBERGIUS J.C. Tornæſianam editionem conceſſit, quinto & ſeptuageſimo ſuperioris ſeculi anno ſex exemplarium ope procuratam. Ad cujus oram trium Codicum MSS. collationes adſcripſerat Nob. Janus Douſa Pater, videlicet Memmii, Pithœi, & Veteris cujusdam. Illuſtris Legatus NICOLAUS HEINSIUS Paërianam nobis editionem dono dedit, in qua nonnullas veteris ſcripti exemplaris variantes lectiones notaverat Janus Douſa Filius. Clariſſimus Vir FREDERICUS SPANHEMIUS F. F. Lugduno Batavorum a Bibliotheca nobis utendum humaniſſime præbuit Codicem, propria Joſephi Scaligeri manu ex optimo Cujacii illo deſcriptum, cujus margini varias aliorum duorum veterum lectiones adſcripſerat Vir magnus. Viginti præterea editionibus uſus ſum, inter quas Chriſtophori Plantini illa, cum ſcripto libro collata. Has omnes non tralatitia diligentia contuli, ut cæteris noſtra emendatior prodiret editio. In textu Religioſe verſatus ſum, ſcriptorum utique codicum Lectionem ſecutus, niſi quando in iis nullus ſatis commodus verborum ſenſus, quod tunc in Notis annotavi. Satyricon illud vetus in Capita ſecundum Joannis Merceri editionem diviſimus: & ſuis locis peculiari charactere, Tragurienſe Fragmentum inſeruimus, prout in editione Celeberrimi, dum viveret, Typographi Joannis Blaevii legitur. Gloſſarium denique vetus ſubjecimus. Accipe ergo properatum potius quam elaboratum opus, quod curis noſtris ſecundis cultius dabo, ſi modo me perennare velit is, qui ſupra nos negotium curat. Habes hic, inquam, mi lector, breves noſtras in Petronium Notas, quæ, ſi placebunt, lætabor; ſin autem minus, ſatis erunt longæ. Si ullo in loco erravi, comiter errantem doce, & memento noſtrum neminem non peccare, quoniam homines ſumus, non Dii. Vale multum.

F I N I S.

INDEX

S I R E N L A T I N A,

S I V E

OMNIUM PURISSIMARUM VOCUM

T. PETRONII ARBITRI

S A T Y R I C I

P R O M T U A R I U M.

Numeri capita indicant: ubi vero addita eſt litera p. paginas.

A.

A capillis uſque ad ungues. 102.
Longe A cella Oſtiarii. 29.
A colloquio præceptoris te ſubduxiſti. 9.
A legato gratiam moliti. 107.
A lite dimitto. 18.
A primo ad ultimum. 71.
A quorum regione. 102.
A ſpectaculo vacabat. 26.
A Tarento arietes emit. 38.
A turba paululum ſeduxit me. 18.
A turpiſſima ſuſpicione fortuna me dimiſit. 13.
ab acia & acu omnia exponere. 76.
ab aris faces accendere. 89.
ab extrema parte verbi conſurgere. 80.
ab extemporali declamatione venit. 6.
ab hac voce equum mutavit. 24.
ab hoc epigrammate cœpit poëtarum eſſe mentio. 55.
ab oculo librum legere. 71.
abditur decenni prælio irata virtus. 89.
abditus ſinus ſiquis ultra. 119.
abducere morti ſic ſe adſtrictam non potuerunt. 111.
abduxere ſcaphæ impoſitam. 114.
abduxit domum. 92.
abegit metus lacrymas. 89.
- - - vernantes comas triſtis hyems. 109.
aberrantis extra menſuram pedum veſtigia. 126.
aberravit puer in balneo. 97.
- - - - ſuſpicio mea. 54.
aberrante tunica. 67.
abeundi formavi conſilium. 36.
abjeciſſet hanc ſuper menſam. 34.
abjecta laſſitudine. 21.
abjecti in lectis. 26.
abjectum deſtituit. 80.
abiete impoſita gemit pulſum marmor. 89.
abjiciet animam. 74.
abiit in cœlum. 17.
abimus in deverſorium præcipites. 15.
abire victor dolet, qui non jugulat. 18.
aboleri præterita oſculis placet. 109.
cum abrotano coſturcii ſuccum miſcet. 138.
abruptis liber habenis furor. 124.
abſcidit eliſos ignes. 122.
abſcindam vel hoc gladio partem meam. 80.
abſciſſurum ſe tot miſeriarum cauſſam minatus eſt. 108.
abſcondebam frequentius vultum. 110.
abſconderes quum tuebaris. 107.
abſcondit galea victum caput. 124.
abſente me quid feciſti? 136.
abſentem votis interficit hoſtem. 123.
abſentia prudenti iram meam exſtinxit. 94.
abſenſurus mora ne eſſem. 33.
abſtinax fuiſſet. 42.
abſtinebo me ab hoc cibo. 90.
abſtinentem frugalitas ſtrangulavit. 115.
abſtinentia aliquot [illegible]cium mulier ſicca. 111.
abſtineret à Gitone injuriam. 108.
abſtinuit ne hanc quidem corporis partem. 112.
abſtulerunt ſuperiorem partem repoſitorii. 36.
abſtulit mihi paralyſis per quod etiam te habere potui. 130.
abundanti cornu copioſa fortuna. 29.
acaciæ rivi perfluebant per frontem. 23.
accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum. 79.
accedere juſtiſſimæ ultioni. 106.
- - - jubeo Gitona. 115.
- - - gratis ad hoc templum amoris ne me judices. 127.
- - - circulis ludentium accepimus. 27.
accede iſtoc. 57.
accederent ad oculos legentium notæ. 105.
accedet huc, quod blandimentis invenimus. 141.
accedit his. 101.
accedo aniculam quandam. 6.
accendit deſiderium æſtuantis. 126.
accendit ab aris faces. 89.
- - - aliquas harenarius. 126.
accenditur audacia mea iratior Lycas. 108.
accenſa jocantium libidine. 26.
- - - contumelia Tryphæna ſævit. 108.
accenſis mentibus arma ſumite. 124.
accepit hoſpitium Pergami. 85.
- - - gravem injuriam. 129.
- - - patrimonium laticlavium. 76.
accepiſſet illam optime. 42.
accepit ex qua hora injuriam. 129.
accepta dataque patrio more fide 108.
acceptiſſimum omnibus matronis ancſerem occidiſti. 137.
acceſſere continuo duo ſervi. 33.
acceſſi tentaturus an pateretur injuriam. 140.
acceſſimus triſtiores ad tam viles cibos. 35.
acceſſiſſe ad hoc genus exercitationis Demoſthenem non video. 2.
- - - huic triſtitiæ proximum naufragium. 117.
acceſſit ad me paterfamilias 8.
- - - propius cum muliercula comite. 12.
- - - propior tamquam emtor. 12.
- - - ad autem Pſyche ridens. 25.
- - - ad corpus ejus cum minimis tibiis ſymphoniacus. 28.

A quid

quid accidiſſet, quæſivi. 9.
accipere legem muliebris patientiæ. 25.
- - - noluiſſes de manu illius panem. 37.
- - - ſeſtertium centies potui. 74.
acciperem remedium tertianæ. 19.
acciperet majorem injuriam. 25.
accipiam hæreditatem. 77.
accipiat tamquam ignis melius corpus. 115.
accipiebit rationes procuratos. 39.
accipies plagas centum. 28.
accipimus cochlearia. 33.
accipit injuriam. 94.
accipire dolum malum p. 638.
accitabula. 56.
acclinatus lateri navis. 103.
accognoſco Cappadocem 69.
accubitoria veſtimenta perdidit. 30.
accucurrit in conductum. 9.
- - - unus ex novitiis ſervulis. 139.
accumbebat ſupra me. 36.
accumulat liberûm lunus parens. 89.
accuratiſſimas nobis lautitias mirantibus 34.
accurrit Menelaus & inquit. 27.
- - - Lycas. 105.
accuſans inertiam meam. 135.
accuſare cœpit ætatis longæ moram. 134.
- - - & amare tempore uno. p. 687.
accuſat errorem veſtium nec punit 16.
accuſatius hinc Numidæ, illinc nova vellera, Seres. 119.
accuſatores antiquitatis vitia docemus & diſcimus. 88.
aceto diluit cruris vulnus haud altum. 136.
Achilles qua quondam eram, illa pars corporis funerata eſt. 129.
Achilli uxor data Iſigenia. 59.
acidior ſonus. 68.
acidius ſibi umquam fuiſſe negat. 92.
acido cantico me excepit. 31.
acidum invenies ubicumque dulce eſt. 82.
aciem ne ancillarum quidem clamor deſtituit. 108.
acies hæſit paulisper 109.
- - verſas videt. 104.
- - civiles jam tum ſpirare putares. 122.
- - ad has invitum arceſſere Martem. 122.
Acriſium ipſum jubeat credere quod Danaën. 137.
acroama novum. 78.
acta urbis recitare. 53.
- - trinia ſideribus tuba mortem ciet. 122.
- - ſui Cæſaris ducit Dione. 124.
Actæa in terra hoſpita fuit. 135.
Actiacos ſinus certo. 121.
actio putidiſſima. 73.
actis totis Tirynthius ſimilis. 124.
actu facili velis rota fixerat pocula. 135.
actuarius. 53.
actus amore vindictæ. 112.
- - fatis jubentibus. 123.
acu comatoria malas mihi pungebat. 21.
acumen ridere non minus concionum quam calumniantium cœpimus. 15.
acumine Gitonis expliciti ſumus. 79.
acutiſſima ratione. 72.
- - - vox. 41.
acuto ſtrictoque articulo caput miſerantis percuſſi. 96
acutum hominem atque urbanitatis vernilis fontem. 24.
ad æs. 58.
ad aurem accedere. 52.
ad beſtias dare. 45.
ad clamorem confluxerant conciones. 14.
ad cœnam præmittere. 10.
ad conſtitutum veniremus. 15.
ad eloquentiam ire. 2.
ad frigidam eximus. 28.
ad genua procumbere. 97.
ad januam pervenimus. 28.
ad ictum exclamavit. 21.
ad interdictam veniret. 13.
ad inventionem ſufficere. 88.
ad laſanum ſurgere. 41.
ad latus habere ſervulum. 46.
ad latus conſtitit mecum. 83.
ad lunam. 103.
ad malam admovere urceolum. 74.
ad manus nihil erat præter dupondium unum. 14.
ad manus aquam popoſcit. 27.
ad naturam reverti. 52.
ad neutram partem nobis attentationem flectentibus. 17.
ad numerum. 40.
ad nummum. 58.
ad officium venire. 74.
ad ora manus referre. 89.
ad oſcula. 114.
ad pedes ſedere. 68.
ad pedes ſtare. 58.
ad pedes pueris inſequentibus. 31.
ad pedes ſedere. 64.
ad pondus. 58.
ad prædam venerant. 21.
ad quintum milliarium. 62.
ad quod ſignum matellam ludenti ſuppoſuit ſpado. 27.
ad rem pertinet. 100. 107.
ad ſiniſtram intrantibus pictus erat canis ingens. 29.
ad ſtabulum venit. 16.
ad ſtrepitum articulorum uſque. 17.
ad ſumma. 57. 77.
ad ſummam. 31. 45. 57. 71. 105. 38. 31. 134. 110 140.
ad tertianam remedium. 18.
ad villam ſupremum diem obiit. 61.
adamarent. 110.
adcurro vid *accurro*.
addicere pallium minoris placuit. 14.
addicimus domino corpora animaſque religioſiſſime. 117.
addictus hiſtrioniæ. 5.
- - - perditis. 5.
addit dolis fidem. 89.
addite curſum. 23.
additur illi comes Pallas. 124.
adducere ſi quem forte emtorem ſplendida veſtis poſſet. 12.
- - - oſtium cellæ. 94.
adductæ nubes obruere tenebris diem. 114.
ades huc, ô Bacchi tutor. 133.
- - huc, tu ruſtice cuſtos. 133.
adferre damnatas manus. 80.
adferat quod mortalibus uſus. p. 678.
adfigere cruci. 111.
adfigi crucibus juſſit latrones. 111.
- - - cruci illi jubet, quæ vacabat. 113.
adfirma ei. 101
adfirmabat pallium craſtino die exhibiturum 15.
- - - - ſe eum onere fugiturum 117.
adfirmavi verecundiſſimum puerum huic petulantiæ non ſufficere 25.
adfirmavit, mihi dominum eſſe iratiſſimum 139
adfixa. vide *affixa*.
adflictantem ſe non potuerunt parentes abducere. 111.
adtuliſſe ſolum illud verum pudicitiæ amoriſque exemplum. 111.
adgredimur ridentes res electiſſimas. 6.
adgreſſus ſimulantem aliquot baſiolis invaſi. 85
- - - oſculis tamquam fomentis. 98.
- - - iiſdem blanditiis pudicitiam ejus. 112
adhæſiſſet olim Ulyxes pro ariete. 97.
adhæſuram atramento veſtem. 102.
adhibuiſſet ullum dolum malum conſilio. 101.
adhuc aliud aliquod iter ſalutis quærendum. 102.
adjecerat ſtaturæ altitudinem ſella. 136.
adjecimus ne ullum quidem verbum. 17.
adjecit Trimalchio. 34.
adjectis petulantibus dictis. 11.
adjicere deverbia melica. 64.
adiri ſe patiuntur rupes. 122.
aditu in ipſo occurrit mihi 7.
- - in ipſo ſtabat *oſtiarius praſinatus*. 28.
in aditu ſteti projecta veſte. 136.
aditum mihi præcluſiſſem. 87.
- - - haberet conſilium. 102.
aditus balnei. 73.
adjuraſſes ſaltem nobis. 62.
adjuvaturos nos divinam providentiam vel periculo noſtro 18.
adjuviſſes de medicina. 18.
adjuvit caſus utriuſque partis votum. 85.
- - - hilaritatem comiſſantis Cymbaliſtriæ 23.
adlata vide *allata*.
admiratione ſaturi ſequimur. 28.
- - - - - timidiſſima. 92.
admiſeris magnum flagitium. 137.
admiſerunt intrantem recluſæ fores. 16.
admiſimus tam magnum facinus. 20.
admiſiſtis inexpiabile ſcelus imprudentes 17.
admiſit nos per eandem feneſtram. 79.
admiſſus Cæſarem eſt 51.
admitte timidas preces. 133.

ad-

admittere inter cultiores hominem peregrinum ne faſtidias. 127.
- - - ne ad cognitionem quidem ſeverioris notæ homines ſolent. 132.
admitteretur in domum. 85.
admitti in hoc diverſorio quemquam mortalium vetui. 19.
- - - in partem voluptatis tentabat. 113.
admittunt nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula. 116.
admixtus ſanguis ſublimat lactea pectora. p. 668.
admoneo amicos meos. 141.
admonere te ipſum jacentis corpus debet, ut vivas. 111.
admonitus, periculoſum eſſe alienis intervenire ſecretis. 80.
admonuerunt pari ſomniorum conſenſu, quid feciſſent. 106.
admonuiſti bene. 85.
admotis manibus tentare cœpit inguinum vires. 131.
admotum ne quidem ignem ſenſiſſet. 39.
admovere ad faciem manus trementes. 74.
- - - - ad malam frigidum urceolum. 74.
admovi non impius hoſtis templis dextram. 133.
admovit ſe furtim foribus. 33.
- - - ſe ultro ephebus. 86.
- - - ad virilia ſua novaculam infeſtam. 108.
adnuiſſetis de hac medicina. 18.
adnumerare ovas vitiis cœperat. p. 681.
adolebat Lycam inimicis manibus collatus rogus. 115.
adoleſcens, vide *adoleſcens*.
adoptare ſororem quid prohibet. 127.
adorari ſi te permiſeris, invenies religioſum. 127.
adorat quem Lydus veſtiſtus. 133.
adoratis ſideribus ierro navigium. 99.
adoravi monochromon Apellis. 83.
adoret Judæus porcinum numen. p. 683.
adornat pueri caput. 110.
adplico, vide etiam *applico*.
adplicat mentem magnis. 5.
adplicueras oculum curioſum per rimam improbe diductam. 26.
adraſum caput coccineo pallio excluſerat. 32.
adtiſerit fortunæ hora. 133.
adſidebat ægræ fidiſſima ancilla. 111.
adſperſus, vide *aſperſus*.
adſpexit nemo impune quod non licet. 17.
adſpicere unde poſſet omnes terra. 124.
adſpice iste luxuriam ſpoliorum. 120.
adſpirant ſnix deſertis ſnudibus auræ. 119.
adſtante populo comederint corpus meum. 141.
adſtrinxi toto pectore optima fide reviviſcentem amicitiam. 91.
advena tigris premit claſſes. 119.
adventitia hæc frequentia me excipere ſolet. 90.
adverſis in rebus quæ jacuere juvant. p. 679.
adulatur villis picto jacet ebrius oſtro. 81.
adulatores ficti cœnas divitum captant. 2.
adoleſcens, ignoſce. 137.
- - - - omni libidine impurus. 81.
- - - - narrabo tibi, paralyſin cave. 129.
adoleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt. 134.
adoleſcentuli quæ probent, niſi doctores diſerint. 3.
adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri. 1.
adoleſcentulus uncte mecum dormiat. 134.
adoleſcentulus cum eſſem. 64.
adultera dat munus. 104.
adumbrata inſcriptione deriſi ſumus. 106.
adumbratæ literarum notæ. 105.
advocati jam pene nocturni. 15.
advocationem commodabam Eumolpo. 96.
advocatus periclitantium. 110.
adulti ſolis radii non manſueſcunt. 128.
adurere terram. 44.
aduſta area attritis ridet pilis. 109.
æcmphagiæ contumelia. 56.
ædem Veneris luſtravit. 128.
in ædicula armarii lares argentei poſiti erant. 29.
ædicularum cultum. 85.
- - - - - cuſtodi mando cœnulæ officium. 90.
ædificant auro ſedeſque ad ſidera mittunt. 120.
ædilis trium cauponarum. 44.
ædilium edicta recitare. 53.
ædium in interiorem partem fugit. 119.
aëdon ſylveſtris. 131.
æger pedibus erat. 96.
ægræ adſidebat fidiſſima ancilla. 111.
ægre expugnavit gubernator. 108.
ægri objurgentur quod carnem faciant pejorem. 141.
ægrotum cubitia circumiturum. 105.
ægrum planctibus pectus verberabam. 81.
- - - tam magno periculo numquam vidi. 129.
Ægyptius Chnueas. p. 670.
Ægyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam invenit. 2.
Ægyptius puer clibano argenteo panem circumferebat. 35.
æmulationem furioſam in amantium poteſtate non eſſe. 99.
Æneas. 68.
æneoli piſcatores. 73.
æneum navis embolum. 30.
ænigma non eſt, ſed res aperta. 41.
æqualis ſuperciliorum cum fronte calvities. 108.
æquo pluſne exhorreſcant. 141.
ex æquo jus firmum approbare. 74.
æquor incendit fulmineum jubar. 89.
- - - cani Nereos. 139.
æquore Siculo merſus ieratus. 119.
- - - Libyco jacet Magnus. 120.
æquum Mars amat. 34.
- - - eſt nuptam induere ventum textilem. 55.
æra concrepans cymbaliſtria. 22.
- - - miſcellanea. 50.
aëra pertentabat dulcis ſonus. 127.
ærarius. 50.
ærarius aſſis. 57.
ærati ſcabra rubigine dentes ſtabant. 124.
ære parvo recuperare theſaurum. 14.
- - - pene hominum feraromque animas comprehenderat. 88.
- - - ſonantes ſacellos pro hamis in terram mitterent. 140
aëreis Alpibus eſt locus Herculeis aris ſacer. 122.
æris uſus ceciderat prædam. 119.
æra piceum laudabat miles in unda 119.
Ælius nomine. 104
æſtivas platanus diffuderat umbras. 131.
æſtu in hoc dictorum dum totus incedo. 6.
- - - funeſto ſpargitur. 120.
æſtuantis deſiderium accendis. 126.
æſtum minorem facient nobis frequentia ſua ſervi. 34.
ætate veſtra magis quam injuria mea commoveor. 17.
ætatem ad hanc perveni. 25.
- - - bene ferre. 43.
- - - inter experimenta conſumſit. 88.
ætates tabularum cœpi prudentiſſimi conſulere. 88.
ætati gaudia dediſti. 109.
ætatis ejus eſſe puellam. 25.
- - - longæ mutam cœpit accuſare. 134.
- - - officio multas extuliſerat hæreditates. 140.
æther perterritus planctibus inſolitis tremuit. 136
in æthera Ætna fulmina mittit. 122.
Æthiopes ſervi. 102.
- - - - capillati intraverunt. 34.
Ætna voratur ignibus inſolitis. 122.
ævi fuga mobilis. 119
ævo jam deſoleta ſenectus. 134.
- - - mirando tradidit Baccineas veteres. 135.
affabilitas amici 61.
affixa pittacia in cervicibus amphorarum. 34.
afflavit veluti peſtilenti quodam ſidere juvenum animos. 2.
Afræ volucres placent palato, quod non ſunt faciles. 93.
ex Africa navis non venit 141.
in Africa fundis nominibuſque trecenties ſeſtertium depoſitum habere. 117.
in Africam exploratorem miſerit captator. 125.
Africanam ficum ſuper leonem impoſuerat. 35.
Afris eruta terris citrea menſa. 119.
Afrorum ultimus Ammon excutitur. 119.
agaga eſt. 69.

Aga-

Agamemnoo Heleoam aapuit. 59.
Agiiho uoguentaiius. 74.
agit quid, quæro. 129.
age, paode ſitientia regua tuarum terrarum. 121.
--- ergn. 79. 82. 101.
quid agebas frater ſanctiſſime. 11.
agellis Siciliam conjuogere. 48.
agena gratias humanitati noſtræ. 31.
agendum circuiin oegavi. 13.
ager lætus ce pite alit herbas. 120.
agere ne nihil videremus. 14.
--- aliquando cruſſas ſolebat. 15.
--- gratias gratiatoris audaciæ cœpi. 82.
--- curam rerum humanarum Deos immortales. 106.
--- pœnitentiam ſermonis mei cœpi. 132.
--- perplexe ne putetis. 134.
--- ſcurdalias de medio. 59.
--- diſcctum. 44.
agetur cura hujus quoque rei. 129.
agili clune. 23.
agit ferias. 24.
--- grex in ſcena mimum. 80.
--- languide. 98.
--- tenebris quicquid luce fuit. 104.
--- Deus neſcio quid tacitis cogitationibus. 127.
agmen longum feceiant ebriæ mulieres plaudentes. 26.
---- hominum damnatum aveſtitur. 124.
agnoſcere dignitatem ſuam. 117.
agnoſcerem fabulam. 92.
quod agnoſcimus quamvis ooſtrum ſit. 14.
agnovi terribilem paullo ante & implacabilem Lycam. 115.
agnovit Tryphæna verum Gitona. 110.
ago tibi gratias hoc nomine. 118.
--- gratias languori tuo. 129.
--- dum hæc. 133.
--- ago bonatus 74.
agreſte olus vendebat. 6.
agreſtes clavus oumerabat. 135.
agri jacent. 44
agricolas Cereri honores dare meſſis juſſit. p. 677.
per agros Numidiæ ſparſam familiam. 117.
in agrum pedes ducenti. 71.
agunt lateribus ſpumas. 89.
aguntur hæc Crotone. 115.
Ajax Inſanit ob Iſigeniam Achilli uxorem datam. 59.
cum alabaſtris unguenti pendebant. 60.
alabaſtrum Coſmianum adſea. p. 674.
alarum negligens ſudor. 128.
albam ſtragulam attulit. 78.
alba de viridi riſerunt lilia prato. 127.
--- veſte amictus. 65.
albas olivas in altera parte habebat, in altera nigras. 31.
albi & nigri calculi. 33.
albus anſer. 93.
Alcibiades non tam intactus in præceptoris ſui lectulo jacuit. 128.
alea cadat judice fortuna. 122.
alendus publicis & purioribus cibis anno integro. 141.
ales Phaſiacis petita Colchis. 93.
--- Delphicus de cœlo omina læta dedit. 122.
Alexandrinis pueris aquam nivatam in manus infundentibus. 32.
Alexandrinus puer. 63.
algentes petiſſemus. 72.
alii intraot, alii exeunt. 72.
--- parte Cynthia plenos vultus extinxit. 122.
alicula polimita. 40.
aliena litora quære. p 679.
alienam rem domino reddere ſi nollet. 13.
alienis intervenire ſecretis periculoſum. 20.
- - - amplexibus indormivit. 79.
alieno metu ſpirat roborea moles. 89.
- - - periculo innocentem impoaere. 102.
alienum concupiſcunt. 140.
aliia leporem excitavi. 131.
ſine alimento quintum diem iaahebat. 111.
alio genere furiarum inquietantur. 1.
- - - ullo genere perſequendum curabis. 109.
aliquem utique reliquit partem. 115.
aliquid aliud promittam. 10.
- - - in aurem ſecreto diceret. 18.
aliis in orbem patentibus. 33.
alit herbas ceſpite lætus ager. 120.
--- coa grave vulnus. p. 668.
aliubi. 45.
aliud aliquid promittam. 10.
in alium terrarum orbem delatos ſe putent. 1.
alium pro alio vocaret. 117.
alius tunicam meam lacerat, alius, &c. unus etiam, &c. 136.
allata eſt guſtatio valde laudata. 31.
allatæ amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ. 34.
allatum eſt repoſitorium cum corbe. 33.
- - - eſt ferculum. p 674.
allatus eſt ipſe ad ſymphoniam Trimalchio. 32.
alligata mutuo ambitu corpora. 132.
alligatæ chartæ mutant figuram. 102.
alligatutus tamquam ſolidos. 102.
alligavit pedes noſtros. 20.
alligo artiſſimis complexibus puerum. 11.
alloquio dignum crederet. 110.
alogias diſcere. 58.
Alpes per totas fervere Germano perfuſas ſanguine turmas. 123.
Alpibus aëreis locus eſt Herculeis aris ſacer. 122.
- - - excludo Gallos. 122.
alta bipenni latera pertentat. 89.
- - - petit gradiens juga nobilis Apennini. 124.
--- Gyaro Deus ligavit Delon. p. 688.
altæ rotæ. 89.
altarii io medio veterem menſam poſuit. 135.
altas quatere ad excurſum jubas. 89.
alte ſuccincta. 21.
altera anitis pedes noſtaos alligavit. 20.
in altera parte albas, in altera nigras olivas habebat. 31.
- - - altera parte lectuli ſedet. 134.
- - - parte ſcriblita erat, in altera placenta. 35.
alternos oculos foramini opponebam. 96.
in altero ferculo altilia videmus. 36.
altilia in altero ferculo videmus. 36.
altilia lacerare. 40.
altiles gallinæ. 65.
altilis anſer. 69.
altiore ſomno obdormuit. 86.
altis montibus flumina ondabant modo nata. 121.
altiſſimos gemitus. 81.
altitudinem ſtaturæ adjecerat ſella. 136.
altius præcincti eramus. 19.
- - - excuſſum poculum. 22.
- - - ſubinde tollebat pedem. 117.
- - - cinctos ſtatores. 126.
- - - collegit tunicam. 126.
alto vultu non cures regiam. 5.
--- inſonuit gemitu pectus. 137.
ex alto magnus inhorruit auſtea. 123.
altos immittite fluctus gurgitibus feris. 108.
altum vulnus aceto diluo. 136.
altus timor mentem habet. 128.
alucitæ veroales me moleſtabant. p. 674.
alveo circumlata oxicomina. 66.
amabile pectus. 91.
amabilitea vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis ponente Tryphæna. 113.
amantes inter riſus ſolet vultus frangere. 128.
amantibus ſiqua fides eſt. 79.
amatorium pictorum vultus. 83.
- - - - in poteſtate ſurinſam æmulationem oon eſſe. 99.
- - - - amplexus iratum dividet marte. 114.
amare & accuſare tempore uno. p. 687.
- - - cenſum meum. p. 678.
amari quaſi cenſus uxor debet. p. 678.
amas eum ſic, quemadmodom ego te volo 127.
- - - bonam mentem. 3.
- - - ſemper nova. 120.
amaſiuncula. 75.
amaſiunculi. 45.
amat Mars æquum. 34.
- - - Circe Polyænon. 127.
- - - taurus gramen carpere. p. 678.
- - - quæ me, numquid illa tu es. 126.
quem amat, amat, quem noo amat, oon amat. 37.
non amat generoſior ſpiritus vanitatem. 118.
amator ſuſpectus patrifamiliæ ne eſſem. 85.
- - - vetus Dorida contemſi. 126.
amatorem gratum. 113.

ama-

amatores jacent obligati noctibus totis. 81.
- - - literarum jactantur quæcumque ratione poſſunt. 84.
amatori ſcribit meretrix. 104.
per ambages præcipitandus eſt liber ſpiritus. 118.
ambas intentans cum voce manus ad ſydera dixit. 122.
ambiguam in litem deſcendere. 14.
ambire defunctum niveis lacertis digneris. p. 668.
ambitioni ſpes quoque ſuas donant. 4.
ambitioſiſſime petere. 65.
ambitioſus detonuit imber. 17.
ambitu mutuo alligata corpora animarum quoque fecerant mixturam. 132.
- - - verborum ſenſum teneriorem intexuit. 118.
ambubaja. 74.
ambulant phæcaſiati milites in exercitu veſtro. 82.
ambulantem male fidem rerum obſcuritas temporis tegeret. 12.
ambulatione leviſſima compoſitus. 130.
ambulationi barebat. 126.
amica vincit uxorem. 93.
- - - quod ſe non dimiſiſſet. 136.
amicæ annlos involare. 58.
amicam inter & mercenarium poſitus. 140.
- - - communem. 105.
amici, nondum ſuave erat venire. 33.
- - - in anguſtiis apparent. 61.
amicimur diligenter. 26.
amicitiæ ſacramentum delevi. 80.
- - - nomen ſi quatenus expedit hæret. 80.
- - - veteris nomen reliquit. 81.
amicitiam communem & fidem ſcelere violaſti. 79.
- - - - reviviſcentem toto pectore adſtrinxi. 91.
amicorum beneficio impune læturos ſi quid deliquiſſent. 125.
ad amicos indicium detulerit. 125.
amicos qui lædit paulo minus quam parricida appellatur. 107.
- - - - admoneo. 141.
amictus diſcoloria veſte. 97.
- - - plumato aureo Babylonico. 55.
amiculo me opertum evolvit. 11.
amicus amico. 43.
amiſerat ſanguinem tam inexſpectato ictus ſono. 100.
amiſerit amplius vicies ſeſtertium. 117.
amitiſſem ebrias manus. 79.
Ammea 69.
Ammon Afrorum ultimus excutitur. 119.
amnis ſpumeus ludebat aquis errantibus 121.
- - - improbus rapitur per valles. 137.
amo hoc, quod poſſum qualibet ire via. 18.
amoliri cuſtodem moleſtum cupiebam. 10.
amolitur invidiam. 97.
amor etiam Deos tangit. 83.
- - - ingenii neminem umquam divitem fecit. 83.
- - - antiquus carcer eſt 42.
- - - dividias mentis conficit. p. 688.
- - - langueſcit. p. 687
- - - ſolus furtum potius quam præmium erit. 100.
- - - contemtus vires habet. 108.
amore dignus locus. 131.
- - - vindictæ actus. 121.
- - - nullo junctus pietas parit. p. 682.
amori ſuo imperaſſet. 81.
- - - placitone etiam pugnabis. 112.
- - - ſecreto favit candidior dies. 127.
- - - confeſſo ſe junxit Jupiter. 127.
amoris peregrini conceſſio. 91.
- - - arbitrium ad alium judicem tuli. 91.
- - - omne genus invenerant implicitæ manus. 112.
- - - eſt argumentum non malignitatis. 137.
- - - mei quaſi quandam imaginem. 139.
- - - telum jacularis. p 668.
- - - ad hoc templum ne me gratis accedere judices 127.
in amphitheatro arenam ſpargunt. 34.
amphitheatrum videat. 45.
Amphitryoniades Caucaſea decurrens ardua arce. 123.
amphoram dentibus ſuſtinere. 53.
amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ. 34.
- - - copioſæ, gypſatæ. 71.
amphoras habebant. 70.
amplecti pectus divinum. 138.
amplector genus perſeverantiæ. 98.
amplexam noſtro in corpore animam. p. 671.
amplexare corpus filii. 63.
amplexibus alienis indormierit. 79.
- - - - invado pectus. 91.
amplexu me effuſiſſimo invaſit. 139.
amplexui junxit cervicem meam. 86.
amplexum repugnanti puero non imperabis. 109.
- - - - ſume. 127.
in amplexum ejus toto corpore immiſſus. 131.
amplexus mitigatum. 98.
- - - - vendis, non commodas. 126.
- - - - amantium iratum dividet mare. 114.
- - - - meos in crucem ut mittam, Dii non ſinant. 126.
amplioris fortunæ domum quærentes. 124.
amplius quidquam guſtare non potui. 37.
- - - vicies ſeſtertium amiſerit. 117.
amplum munus. 60.
- - - ſibyllam pendere vidi. 48.
ampulla Nardi. 78.
anas picta renovata pennis. 93.
anathymiaſis ſi in cerebrum it. 47.
anatinam parare. 56.
ancilla haberet matronæ ſuperbiam. 126.
ancillæ humilitatem matrona haberet. 126.
ancipites inter metus jam decuma mœſtos Phrygas obſidebat meſſis. 89.
anfractus per obſcuriſſimos egreſſus. 8.
angues orbibus geminis ferunt ad ſaxa fluctus. 89.
- - - cœrulei tergoribus ligant. 89.
angulis atratis rotatur turris. p. 681.
in angulo grande armarium vidi. 29.
- - - - quodam fori. 12.
angulos repoſitorii. 36.
- - - omnes circuire cœpi. 92.
anhelitu perdet opus. 100.
anhelitus inter ſudoreſque. 87
anicula ab eadem deductum putares. 7.
aniculæ inſidias exſecratus. 7.
- - - manus ingenti motu repleverunt nervi. 131.
- - - ſolutæ mero ac libidine. 138.
aniculam quandam accedo. 6.
- - - - comitem trahens. 131.
anima in naſo eſt. 62.
animadverſionis impetum eluderes 107.
animadvertit Trimalchio. 84.
animadverto Œnotheam venientem. 136.
animæ morbum medicaminis hujus cura fuget. p. 668.
animal pugnaciſſimum armata manu elidere. 136.
animalia muta cibo ineſcantur. 140.
animam egit diu. 101.
- - - abjiciet. 74.
- - - ebullire. 62. 42.
- - - pene ſubmovit gemitus ſuſpirio tectus. 113.
- - - in corpore noſtro amplexam. p. 671.
animarum quoque mixturam fecerant mutuo ambitu corpora alligata. 132.
animas errantes huc illuc transfudimus. 79.
- - - pene hominum ferarumque ære comprehenderat Myron. 88.
- - - corporaque domino religioſiſſime addicimus. 117.
- - - arceſſe novas. 121.
- - - ducere & reducere Mercurius ſolet. 140.
animi furentis vaticinatio appareat. 118.
- - - tui ſententia. 109.
- - - corporiſque ſine offenſa conſurrexiſſem. 131.
animis, quibus devoverunt ſpiritum meum, eiſdem etiam corpus conſumant. 141.
animo ſcabitudinem omnem deleret. 99.
- - - ſuo finxit diem, quo venturus eſſet in patriam. 115.
animorum repentina mutatio. 19.
- - - picturam eſſe crederes 83.
animos juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere afflavit. 2.
- - - ſapientiæ præceptis componerent. 4.
- - - miſerorum excæcabat ingens fama. 141.

Digitized by Google

animoſior penſatis vibicibus. 13
animum his ſuccinge bonis. 5.
- - - bonum habere eam juſſi. 18.
- - - magnum habere. 45.
- - - ter helleboro detenſit. 88.
- - - quem adverſus Aſcylton ſumſeram. 94.
- - - diſſidentem fraudavi. 100.
- - - palpitantem percuſſit. 100.
- - - meum interrogare cœpi, an vera voluptate fraudatus eſſem. 128.
- - - Dominæ candida humanitate reſtitue. 129.
animus errore lentus injurias diligit. 93.
- - - anteceſſerit corporis moram. 130.
- - - quod perdidit optat. 128.
anneſteret pedes & manus inſtitit. 97.
anni ejus ad teſſeram venerunt. 81.
Annibal homo vafer. 50.
annis ſubinde prodeuntibus. 25.
- - - ad patiendum geſtientibus. 87.
- - - male pubeſcentibus. 119.
- - - loquentibus tradidit hanc Muſa. 135.
anno hoc primum virum expertam fœminam ſi non faſtidis. 127.
- - - integro alendus. 141.
annona pro luto erat. 44.
ANNORUM CENTUM FALERNUM OPIMIANUM. 34.
annorum tot ſecreta ne traducere velitis. 17.
annos primus det verſibus. 5.
- - - non plus quam ſeptem habere videbatur. 85.
- - - per mille oper diſponite. 115.
- - - properantes differat. 119.
- - - florentes primo vigore traduceres. 132.
annulis aureis ornatum eſſe. 71.
annulos buxeos curare. 58.
- - - de pavimento tollere reſtrictis manibus. 73.
annulum grandem ſubauratum in minimo digito ſiniſtræ manus habebat. 32.
- - - - trajicere in dextram. 74.
annum eſurire. 44.
- - - totum grandine perdidit. p. 682.
annus quicquid promiſerat. p. 681.
- - - permutatis menſibus disjunctus. p. 677.
ano meo inſerere cœpit. 138.
anſa oſtii diſrupta. 96.
anſer albus. 93.
- - altilis. 69.
pro anſere ſtruthiocamelum reddam. 137.
anſerem facere de porco. 70.
- - - ſuper aquarium impoſuerat. 35.
- - - occiſum poſt lectum mitto. 136.
- - - obtuli jacturæ penſionem. 136.
- - - acceptiſſimum omnibus matronis occidiſti. 137.
- - - publicum; occidiſſem. 137.
- - - totum laceratum verubus confixit. 137.
anſeres ſacri impetum in me faciunt. 136.
- - - putates iterum limen intraſſe. 136.
- - - emere, & Deos poſſitis. 137.
anſerina ova pileata. 65.
anſeris potius quam mei miſeretur. 136.
- - - morte me vindicavi. 136.
- - - fatum comploraſ. 137.
ante ſi veniſſes. 62.
- - ejus ſacram cryptam turbaſtis. 16.
- - ſimen thalamis conſedimus. 26.
- - pedes nobis procubuit. 30.
anteceſſerit animus corporis moram. 130.
anteceſſora fabulas latrocinia ubi didiciſtis? 17.
antenoam. 109.
anteſcholanus. 81.
antiquiſſimam urbem & aliquando Italiæ primam Crotona. 116.
antiquitatis accuſatores vitia docemus & diſcimus. 88.
antiquorum quemquam alium. 140.
antra gemunt mortibus hauſtis. 120.
antrum Cyclopis. 101.
ab ano diaria exigere ſolent medio die anſeres ſacri. 136.
anum inſpicere diligentius cœpi. 135.
- - mittit ſuper focum. 136.
- - creat non ſine ritu. 116.
anus urbana centonem rejecit. 7.
- - recocta vino. 676.
- - lippa. 95.
- - laceratis crinibus atraque veſte deformis. 133.
- - ut vidit anſerem. p. 136.
- - crudeliſſima hoc humore ſpargit fœmina mea. 138.
- - floris exſtincti. 140.
Apelles. 83, 64.
Apellis monochromon adoravi. 83.
aper primæ magnitudinis. 40.
aperire ſupplicio caput non potui. 132.
aperiret iter errantibus. 79.
aperitur ingens cloſtrum. 89.
apertis labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis & cibum. 102.
apes pungunt. 82.
- - divinæ beſtiæ. 56.
apio porrisque cum digitos luſtraſſet. 137.
apis exacta textis ceris fervet. p. 682.
apocalo me. 67.
Apoculanius. 62.
Apodixin defonctoriam mihi redde. 138.
Apollinis arma timentes. 121.
Apollo damnabat noxias manus. 83.
apophoreta. 56. 40. 60.
Ἀποθανεῖν θέλω. 48.
apparatus reliquus lautitiarum ſplendidiſſime expoſitus. 21.
- - - religioſus. 60.
apparent animi furentis vaticinatio. 113.
apparebat nihil aliud quæri. 15.
appareret facile. 117.
appellant Græci monochromon. 83.
appellatur Fortunata. 37.
- - - latro qui ignotos lædit, paullo minus quam parricida, qui amicos. 107.
appello fidem tuæ memoriæ. 91.
Appennini nobilis juga alta petit. 124.
appetere Latinas literas. 46.
apperituros eſcam piſciculos. 3.
applicare ſe toro 67.
applicat lateri meo mulierem. 126.
appliciti parietibus alii. 22.
applicitum parieti Gitona video. 91.
applicitus certiſſimæ morti. 114.
applicui me majoribus pueris. 25.
applicuit in oſculum. 24.
appoſui *potionem*. 20.
appoſuit ingentem cucumam foco. 135.
approbare jus firmum ex æquo. 74.
approbavi me totum Eumolpo. 140.
apri gauſapati. 38.
aptatam ſic larvam argenteam attulit. 34.
aptatus funebri lecto exſpecto mortem jam non moleſtam. 114.
aptent gemmas capiti. p. 668.
apud quem ſiat hodie, neſcitis? 26.
- - quem cubitum ponitis. 27.
- - ſe non eſt. 129.
Apuliæ fundi. 77.
aqua Cocyta perfuſus locus. 120.
- - dentes habet. 42.
- - omni Neptuno natat. p. 678.
in aqua lorum, non inguina habet. 134.
aquæ aſperginem impoſituram aliquam corpori maculam. 102.
- - ſaxis expelluntur. 120.
aquam popoſcit ad manus, 27.
- - - nemo porrexit. 34.
- - - nivatam in manus infundentibus pueris Alexandrinis. 31.
- - - peteret. 94.
- - - foras, vinum intro clamare. 52.
- - - in os conjicere. 67.
- - - liberam guſtare. 71.
in aquario naſcuntur caupones. 39.
ſuper aquarium anſerem impoſuerat. 35.
aquas inter non bibit Tantalus infelix. 82.
- - pulſas evertit Auſter. 123.
- - Niliacas jaculantur horrida ſaxa. 134.
aquila ferebat cœlo ſublimis Deum. 83.
aquilo poſſeſſor Italici littoris. 114.
aquis quid dici formoſius poteſt? 100.
- - errantibus ludebat ſpumeus amnis. 131.
Arabes ut imitemur, pertunde aures. 102.
Arabum populus ſua deſpoliaverat arva. 119.
araneis oleo madentibus vulnus coartavit. 98.
ut Araneoli tenuem formavimus orſum. p. 675.
aras ad tuas Sancte, ibit hircus. 133.

aræta Syrtis ſiquid naufragio dedit, probatur. 93.
aratro domefacta tellus aitet. 99.
Aratus. 40.
arbiter rerum humanarum Deus. 98.
arbitrio ſuo temperet fortunam. 137.
arbitrium amoris ad alium Judicem tuli. 91.
arbor relicta non erat. 114.
arbores inter exſpectare ducem itineris cœpi. 131.
arca cadaveris. 112.
-- clauſum poſſidet Jovem. 137.
arce ſublimi impoſitum oppidum cernimus. 116.
- - Caucaſeâ decurrens arduus Amphitryoniades. 123.
arceo profanum vulgus. 118.
arces Tritonidis armigeræ. 5.
- - tumidas Cæſar iratus deprimit. 123.
- - Romanas neſcis tu, Magne, tueri. 124.
arceſſe novas animas 121.
arceſſendos ad ſenſus oculos longius mittit. 115.
arceſſere longius fabulas cœpi. 37.
- - - invitum Martem ad has acies teſtor. 122.
arceſſitu ſermone me laſſaſſet. 119.
- - - ferrumine. 102.
arceſſo in hoc periculum Eumolpum. 102.
archipirata hic ille eſt, cui vecturam debemus. 101.
arcibus Romanis quæ tribui, omnia odi. 121.
arctaverat ludum. 85.
arctiſſimis complexibus alligo puerum. 81.
ad arenam veterem habitare. 44.
ardentes umbræ. p. 681.
ardeſcunt ſidereis flammis lumina. p. 667.
ardet domus. 78.
ardua cœlo fulmina cadetent. p. 676.
arduus Amphitryoniades. 123.
areaque attritis ridet adusta pilis. 109.
arenam in amphitheatro ſpargunt. 34.
arenas io externas major deſcendat. p. 679.
arena cum de ruina demiſit. 9.
- - imprudens nos componet. 114.
areſcit ſpiſſatis languida ſuccis tellus. 134.
argentea in lance piſum purgabat. 28.
- - - ſpina dentes perfodit. 32.
argenteam matellam tenebat. 27.
- - - craticulam. 31. 70.
- - - larvam attulit ſervus. 34.
argentei lares in ædicula poſiti. 29.
argenteo clibano panem circumferebat. 135.
argenteos denarios pro calculis albis habebat. 33.
argenti pondus in marginibus lancium erat inſcriptum. 31.
argento ſtat facta manus. p. 668.
cum argento menſa cecidit. 22.
argentum loquatur & aurum. 117.
- - - inter reliqua purgamenta ſcopis cœpit verrere. 34.
- - - componere. 67.
- - - ſceleratum. 56.
inter argentum avidius rixantur. 82.
- - - plus in oſtiarii cella jacet 37.
argumenta quædam obſcura cœpi prudentiorem conſulere 88.
argumento hoc incidiſſe in navem videntur, non veniſſe. 107.
argumentum fugitivi unicum. 105.
- - - - amoris, non malignitatis. 137.
- - - - fabulæ explicare. 59.
- - - - ingenui coloris. p. 686.
argutas nec mu nec ma. 57.
argutat quid ille moleſtus. 46.
Ariadne quid huic formæ ſimile habuit. 138.
aries modo fit cœlus. 39.
ſuper arietem cicer arietinum. 35.
arietinum cicer ſuper arietem. 35.
aris Herculeis locus eſt ſacer. 122.
arma turmæque paſſim jacebant. 123.
- - ſupra nubes rupiæ cadebant. 123.
- - cruor, ante oculos volabant. 123.
- - qui tentata velit. 125.
- - ingentia quatiit Demoſthenis. 5.
- - juſſit deponere. 82.
- - ubi non ſunt, libere loqui. 91.
- - deponimus compoſitis fœderibus. 100.
- - bellantem decipiunt. 115.
- - placent miſeris. 119.
- - Apollinis timentes cerno. 121.
- - Gallica projecit, civilia ſuſtulit. 122.
- - miniſtris non regimen prodeſt. 123.
- - ſumite nunc generes accenſis mentibus. 124.
- - paratus miles non habui 130.
- - tulit inſcius Laomedon. 139.
armarium grande in angulo vidi. 29.
armata ſicibus Megæra emergit. 124.
- - manu pugnaciſſimum animal elidere cœpi 136.
- - lex ſedet. p 683.
armatos duos cum viderem, ad fortunam confugi. 91.
armatus ipſe mercenarius tunſus ferramenta nobis diſtribuit. 108.
- - - inter tot fortes neſcio vinci. 122.
armigeræ ſident Tritonidis arces. 5.
armilla aurea cultum dextrum lacertum nudavit. 12.
armillas craſſiſſimis detrahere lacertis. 67.
armis raptis quia evocat. 108.
- - miles caſtrate omnia orbis præmia. 119.
- - læta meis Saturnia tellus. 122.
- - Dive, in tuis cunctaris. 124.
- - projectis Jupiter inter cœlicolas ſabula mutas races. 126.
armorum ſtrue diverſa feralis Enyo obruit umues. 120
- - - fragus trepidantes perſonat aures 121.
- - - ſtrepitu cœlum furit. 123.
arte ſecreta non te fraudabo. 3.
-- compoſitus color inquinat corpus, non mutat. 101.
-- verberum untas contexi. 132.
-- Hercules Stymphalidas coactas ad cœlum fugiſſe. 136.
-- quadam cara conſumpſimt. 141.*
in arte doctus Epicurus veri pater. 132.
arte ſolverit caput nodatum. 685.
artem quæſiſſe te apparet. 107.
- - nihil auferentem nemo damnare eſt auſus 117.
- - ſuam perſeverabat extendere. 140.
artes pulcerrimæ cur periiſſent. 88.
- - deſertas invocat inopi lingua. 83.
- - ingenuæ vigebant, quum adhuc nuda virtus placeret. 88.
- - paratas nequidem audemus engnoſcere. 88.
- - poterant movere Romam. 119.
- - quaſdam ſingularum rerum. 135.
artibus mimicis petiti ſumus. 106.
- - - his callens Idæa frutices in gurgite ſiſtam. 134.
articuli ejus vertebræque laxatæ in unam partem verterentur. 34.
articulo extremo digiti ſequentis. 32.
- - - ſtricto acutoque caput miſcitantis percuſſi. 96.
ad articulorum ſtrepitum uſque conteritus inter ſe manibus. 87.
artifex peritus tectis arundinibus volucres tetigit. 109.
artificium puellæ pari motu remunerabat. 140.
- - - ſervorum. 69.
- - - docere. 46.
artis quicquid conſumitur. p. 675.
- - ſeveræ ſi quis amat effectus. 5.
- - tam magnæ compendiariam invenit. 2.
artiſſelium de ſuo patare. 75.
artium bonarum magiſter. 99.
artus ſitientes perluit Tiſiphone. 120.
arva ſua deſpoliaverat Arabum populus. 119.
- - magnæ Dicarchidos. 120.
- - horrida ſecuris frangebat greſſibus. 123.
in arvis mare naſcitur. 120.
Arundo, vide *harundo*.
arundinibus quaſſis Choraulas imitari. 69.
- - - cum arundinibus parati aucupes fuere. 40.
aſciam in crus impingere. 74.
poſt aſellum, diaria non ſumo. 24.
aſellum tegebant lances duæ. 31.
aſellus Corinthius cum biſaccio poſitus erat in promulſidari. 31.
ex Aſia commigravit ventoſa loquacitas. 2.
aſinus in tegulis 63.
aſpergimem aquæ aliquam corpori maculam impoſituram. 102.
aſperis regionibus diutius nives hærent. 99.

aſper-

Digitized by Google

aſperſos digitos in capite pueri terſit. 27.
aſſem pro cella meretrix exegerat. 8.
- - habeas, aſſem valeas. 77.
- - habere 61.
ab aſſe creſcere. 43.
aſſentationem ad neutram partem nobis flectentibus 17.
aſſignari ſuam cuique menſam jubet. 34.
aſſis ærarius. 57.
aſſurgere tentavi. 61.
aſtra minora ducens Phœbe. 89.
aſtro malo natus. 114
aſtronomia ubi eſt. 88.
aſtrorum cœlique motus deprehenderet. 88.
aſtu ſimillimo Ulyxem vicit. 97.
aſturco ubi eſt? 86.
aſturconem Macedonicum puero optimum donabo. 86.
aſylo Baſſtor notaverat. 104.
at enim. 115.
at non. 98.
atellam facere. 51.
atellanici verſus. 68.
Athenas ex Aſia ventoſa loquacitas commigravit. 2.
athla. 57.
Athos ictus flagraret. p. 677.
atra veſte deformis anus. 113.
atramento veſtem adluxturam. 108.
atramentum habet. 102.
- - - liquefactum per totum os omnia ſcilicet lineamenta fuliginea nube confudit. 108.
Atridæ decepti pignus. 108.
attentem interrogare cœpi. 89.
attientis Baſis relegatus. 53.
attientiſs nos ſervavit. 78.
atro metu dubia pendebat vatis Calchantis fides. 89.
atroci ſtilo verba effoderent. 4.
attigerit quiſquis belli civilis ingens opus. 118
Atticum mel. 38. 36.
attingere fontem 88.
quod attinet ad me. 129.
attoniti expectavimus lacrimas ad oſtentationem doloris paratas. 17.
attoniti admiratione. 63.
attonitis excidit omnis conſtantia 19.
attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem cogito. 82.
attonitus ego exclamo. 94.
- - - inhæſimus poſt hoc fulmen. 101.
- - - novitate facinoris. 136.
attractus Scarus ultimis ab oris. 93.
attrahite nocentes in medium 105.
attrita medicamine facies. 126.
attritas bellis frequentibus opes. 116.
attriti mutuis libidinibus. 81.
attritis rebus egenus. 131.
- - - area ridet aduſta pilis. 109.
- - - angulis turris rotatur. p. 681.
attulerit nec adhuc quidem luxuriæ curioſas manus. 13.
attuli expectanti electum par columbarum. 85.
attuliſſem mihi damnatas manus. 80.
attuliſtis ſecures. 97.
attulit ſervus larvam argenteam. 34.
- - - in monimentum cenulam ſuam. 111.
au, au! 67.
avarus condit opes. 104.
auctor præſentis concordiæ. 110.
aucupes cum arundinibus. 40.
audaci ſtrepitu hoſtium impulſum exſonuit. 16.
- - - miliae caſtra replet apis. p. 682.
audacia quænam hæc eſt. 17.
- - - Ægyptiorum tam magnæ artis compendiariam invenit. 2.
- - - meâ accenditur iratior Lycas. 108.
- - - inopia tuta eſt. 119.
audaciæ inter nomina. 81.
- - - graſſatoris gratias agere cœpi. 82.
audaciam tonſoris pueris daret diſcentibus. 82.
- - - veſtram interrogare. 101.
audacior facta interjecto quaſi pariete. 111.
audacius ille tragœdiam implebat. 108.
audaculus. 63.
audemus ne quidem paratas artes cognoſcere. 88.
audientes tanquam oculos tragici caſtigant. 132.
audimus murmur inſolitum. 115.
audio hæc diligentius. 6.
audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta. 10
audirent diu, quod vellent imitari. 4.
- - - illum loquentem. 140.
auditis his. 134.
auditio voluptatis precio. 85.
auditoribus gratiſſimum fore quod putant, meditantur. 3.
audivi veterem convivam. 33.
audiunt nihil ex iis quæ in uſu habemus. 1.
ave. 74.
avellanas nuces cum precatione merſit in vinum. 137.
averſa ſolo oculos fixa tenebat. 132.
averſo ſtomacho conciliatur caro. 141.
averteretur peregrinus libidine uſque ad furorem. 110.
avertitur hominum damnatum agmen. 124.
auferentem nihil aurem nemo eſt auſus damnare 117.
auferet nos Orcus. 34.
auferet mihi amicam. 113.
auferri ſqualorem damnatis juſſi. 105.
cum ergo auferretur. 28.
aufugi judicium. 81.
auguria nec novi. 126.
ſeviro AUGUSTALI. 30.
Auguſtus pater patriæ 60.
avibus orbata eſt Phaſidos unda. 119.
avido certamine ſibi Deos fingit. p. 678.
avidius manus porrigere. 60.
avide ſiccato poculo. 92.
- - - ſe cibo replevit. 111.
avidius rixantur inter argentum. 22.
avidum cibus ſtrangulavit. 118.
avidus miniſter veteres commiſſa referre. p. 680.
avis exul hiemis. 55.
aula in aurata vectatur gradiens Tigris 119.
in aula quicquid dimittis effluit. p. 679.
in aumarium memet conjeci. p. 673.
avocatus cibo canis. 72.
aura tollebat plumas volitantes. 109.
- - verni temporis manſueſcunt. 122.
- - ſecura naviget, quiſquis habet nummos. 137.
inter auras canere Sirenum concordiam putares. 127.
auras includere venis. p. 681.
auræ deſcendentes capillos manu dentata duxit. 18.
auræ delectis frondibus ſolæ adſpirant. 119.
auras meatibus pepulit. 132.
aurata gradiens vectatur in aula Tigris. 119.
aurato præcinxit fulgure vultus. 122.
aurea cavea pendebat ſuper limen. 28.
- - - penſa torquentes tres Parcæ. 29.
- - - pixis non puſilla. 29.
- - - armilla cultum dextrum lacertum nudavit. 32.
aureis intactis tunicula plena. 13.
ad aurem ridens acceſſit Pſyche. 25.
in aurem aliquid ſecreto diceret. 28.
aureo plumato Babylonico amictus. 55.
aureola capſella 63.
aureos numerantem diſpenſatorem deprecati ſumus. 30.
- - - denarios pro nigris calculis habebat. 33.
- - - duos pono. 137.
aures meas obſceno ſermone violari dolui. 85.
- - - pertunde ut imitemus Arabes. 102.
- - - latentes regia prodidit. p. 680.
- - - percutere. 68.
- - - Triphænæ notiſſima voce repleret. 105.
- - - deflectit jam ſua ſponte credentes. 105.
- - - ad veſtras tam candide pervenit, quam ſimpliciter geſtum eſt. 107.
- - - trepidantes fragor armorum perſonat. 121.
aureum torum cervicibus premebat. 138.
- - - annulum ferreis ſtellis ferruminatum. 32.
auri pondo mille. 88.
- - maſſa formoſior videatur, &c. 88.
- - intra gracile vinculum poſitus pedum candor. 126.
- - ſecreti conſcius. 128.

. . . tam-

- tantum videt. 37.
auribus quaſdam inſidias fecerint. 3.
- - - meis familiaris vox. 100.
- - - omnium in ſe converſis. 110.
auriculas alicui præcidere. 67.
- - - ſummas cœli advocet Judæus. p. 683.
auro præcingitur qui pugnas & caſtra petit. 81.
- - corrupta jacebat ipſa Majeſtas. 119.
- - inhæſerat ebur. 135.
- - ædificant. 120.
aurum defoſſum invenit avarus. 104.
- - - fulvum mitteret tellus. 19.
- - - maculis imitatur vilibus citrea menſa. 119.
- - - effoſſa tellus in lucem protulit. 128.
- - - cedit crinibus. p. 667.
- - - contra erat. 76.
- - - pro luto habere. 51.
- - - & argentum loquatur. 127.
- - - fulvum ponderat. p. 679.
auſpicatus ſum non hodie primum. 90.
auſpiciis paruere Deûm ventura damna 122.
auſpicium mihi feci. 105.
auſter magnus inhorruit. 123.
- - - languidus non patitur glaciem reſoluta vivere terra. 137.
auſu inſolito prior occupat greſſus. 123.
auſus eſt nemo damnare artem nihil auferentem. 117.
aut dormi aut dicam patri. 87.
- - hoc, aut illud erit. 45.
automata ſororis ſuæ per cloſtellum miratur. 140.
automaton aliquod. 54.
- - - - plauſum familiæ dedit. 50.
autopyrus panis 66.
autumno non hæc tellus viret. 120.
autumnus umbras ardentes fregerat. p. 681.
axe voloci orbem pererrat. p. 670.
auxilia magis litis, quam virium. 108.
auxiliarentur quibus ſexus. 19.
auxiliator infirmus. 89.
in auxilio erat quiſquam 21.
- - - ſibi neuter. 89.
auxilium invenit ſtatim. 92.

B.

Babæ, Babæ. 37.
Babæculis ex iſtis quemvis in rutæ folium conjiciet. 37.
Babylonico plumato amictus aureo. 55.
bacaluſias conſumere. 41.
Bacca Indica. 55.
Bacchi comes & Nympharum. 133.
- - - tutor ades huc. 133.
Bacchum palmitibus vincire. p. 678.
baccibalum pulcerrimum. 61.
baccineas veteres mirando ævo tradidit. 135.
baccis redimita Daphne. 131.
Bajas relegari. 53.
Baiſtos. 104.

balatum alicui ducere. 57.
balenatiam virgam teneus. 21.
balneatrix p. 670.
balneatoris contubernium. 53.
balnei ſonus. 71.
balneo præterito modica unctione uſus. 110.
in balneo ſequi 26.
- - - carmen recitare 91.
- - - ſubducta veſtimenta. 30.
balneum anguſtum, & ciſternæ frigidariæ ſimile. 71.
- - - intravimus. 28.
- - - cogita. 93.
Balneus fullo. 42.
barbam ipſius conditam eſſe dicebant in pyxide aurea. 29.
- - - peregrina ratione figurare. 102.
- - - auream habere. 58.
barbæ horrentes. 99.
barbara voce. 96.
- - - prælia pannus habet. p. 679.
barbaries in legendo. 68.
barbatum roſtrum habere. 75.
barbatoriam facere. 73.
barbatus ingens. 40.
barcalæ. 67.
Bargate. 96.
Bargates inſulæ procurator. 96.
baro noſter. 63.
- - - inſulſiſſimus. 53.
baſia ſpiſſiſſima ſtupentibus impegit. 31.
baſiare. 60.
- - - mortuum. 74.
- - - puerum. 64.
baſiavero hunc puerum. 85.
baſiavi nihil aliud quam puerum. 85.
baſiavit me. 24.
- - - vocatum. 69.
baſiavit me ſpiſſius. 18.
- - - me ſemel iterumque. 115.
baſiis olidiſſimis nos inquinavit. 21.
- - - diſtrivit comitem. 24.
Baſilica. 57.
baſio immundiſſimo me conſpuit. 23.
- - - inhæſi. 86.
baſiolis aliquot ſimulantem invaſi. 85.
baſium puero dedit bona fide. 110.
beatior tu es. 57.
beatitudo animi. 38.
bella ſatis puella producta eſt. 25.
- - - qui vident, qui ſunt. 122.
- - - dent memorata truci canore. 5.
- - - in triſtia parata fatis. 119.
- - - tota ante oculos volitant. 123.
- - - res eſt. 58.
- - - vult videri. p. 675.
bellantem arma decipiunt. 115.
belle hoc cras in promulſide libidinis noſtræ militabit. 24.
- - - erit. 46.
- - - corrigere. 51.
belli aliquid dicere in defunctum. 78.
- - - ſi quid habes, affer. 68.
- - - civilis ingens opus quiſquis attigerit. 118.
bellis frequentibus attritas opes. 116.
belliſſima occaſio eſt. 25.
belliſſimum nomen. 70.

- - - liberum ſolum. 89.
bello carens turba. 89.
Bellona minax emergit. 124.
bellua dente ad mortes pretioſa ſuas. 119.
belluæ cupientis exire gemitum audimus. 115.
belluis piſcibuſque expoſitus es. 115.
bellum totum fraude ducebat nova 89.
- - - ſumunt. 89.
- - - non Militarium futurum quum appareret. 108.
- - - ſumite. 122.
bellum & furor, terroque excita libido. 119.
- - - pomum. 57.
bellus homo. 42.
bene olere. 2. p. 671.
- - - riſum diſcuſſit. 14.
- - - admonuiſti. 25.
- - - ſi memini. 10.
- - - eſſe dum licet, vivamus. 34.
- - - mane. 85.
- - - ſit hodie. 92.
- - - eveniat. 99.
- - - calculum ſi ponas. 115.
- - - feliciterque eveniret. 117.
- - - ſe habere. 52.
- - - fuit nobis. 65.
- - - emere. 75.
- - - moriar. 61.
beneficia Deorum utraque manu tractat. 140.
beneficiis ſuis Mercurius mihi reddidit, quod irata manus præciderat. 140.
beneficio Gitonis præparata nos implevimus cœna. 16.
- - - ejus uſus in ſomnum delapſus ſum. 87.
- - - amicorum tutos impune ſi quid deliquiſſem. 125.
- - - tam grandi obligati. 31.
- - - alicujus quid habere. 67.
- - - vivere. 71.
beneficium cui dederitis, ſtatim ſcietis. 31.
- - - - ut debeam efficere. 116.
benignus quam es. 44.
berbex. 57.
beſtialis comula. 58.
beſtiæ mutæ laboriſſiſſimæ. 56.
beſtiarii. 45.
Beta. 66.
betæ faſcis. 56.
bibat Mæonium felici pectore fontem. 5.
- - - humanum populo plaudente cruorem. 119.
ad bibendum revocavit. 21.
biberint Iberas vulnera ferro præparata. 106.
bibere hilarius. 52
biberunt omnes unum lactem. 71.
bibiſſe ſe poculum Myrrhinum. p. 672.
- - - Satyrion omnes videbantur. 8.
bibit inter aquas, Tantalus. 82.
- - - Sullanus enſis. 120.
Bibliotheca Græca & Latina. 48.
biduo officio defuiſſem. 139.

biſutenm. 62.
bilem hodiernam ſi ejuras una cenabimus. 90.
bilychnis lucerna de camera pendebat. 10.
bimus. 47.
bipennem terribilem tea manu corripui. 112.
bipenni alta literis perteoist. 89.
cum bilaccio atellus. 31.
blandientibus hinnis repugnantem puerdam convellebat. 109
blandimenta aliqua invenienimus. 141.
blandiſſima oratione plenus. 126.
blanditiæ ejus omnes me vulnerabant. 112.
a blanditiis ſe rejiciebat puer. 140.
. . . . ejus pudicitiam adgreſſus eſt. 111.
blandius reſcribe Dominæ. 129.
blandum ridit. 127.
boletorum semen. 28.
bona habere nolo, niſi quibus populus inviderit. 100.
. . . ſos opertis oculis computant. 81.
. . . fide baſium puero dedit. 110.
. . . fide pœnitentiam emendas. 91.
. . . quibus ſuæ in odium veniſſent. 105.
. . . fide exactis oſculis. 31.
. . . ſua neque puero, neque puellæ vendere poteſt. 134.
. . . regni ſervus habet. p. 676.
bonæ mentis ſoror eſt paupertas. 84.
bonam mentem amas. 3.
. . . . mentem ne quidem aut valetudinem petunt. 88.
. . . . bonamque valetudidinem optarunt. 61.
. . . . mentem habere jubemus. 155.
. . . . mentem habere cœpiſſi. 131.
bonarum artium magiſter. 99.
bonatus ago. 74.
boni dies qui eſſent diſtinguente bulla notabantur. 30.
. . . neſcio quid hic debet eſſe. 33.
. . . Præceptor Scutus. 88.
. . . facere. 45.
bonis his animum ſuccinge. 5.
. . . centonibus ne quidem dignam paniuctam pro hac parte vindicabant. 54.
. . . quotidie magis magiſque ſuperfluentibus. 125.
ſupra bonitatem commendatam ſederet. 140.
bonitati ejus credere ſe & vota ſua. 140.
bonorum multorum penſationem pro miſeris. 141.
. . . . conſiliorum ficer, ſobris. 37.
bonum animum habere eam juſſi. 18.
. . . . ſuum concoquere. 75.
. . . . vinum heri potui. 34.
Boreas gelidus p. 679.
Boſphorus Magnum ſummiſſa unda veneratus erat. 123.
botuli. 49.
boves beſtiæ laborioſiſſimæ. 56.
braſſus mea forſitan ſegreſſet. 134.
brachiis mollioribus pluma implicitum. 127.
brachium contuſum. 54.
breve Deus hæc oſtenta ſolvit. 122.
Bromius 41.
bruma rigente frigidior metu. 132.
bubale fruſtum ſuper Taurum impoſuerat. 35.
bubulci naſcuntur ſub ſigno Tauri. 39.
bucca, bucca, quot ſunt hic. 64.
. . . . panis. 44.
ad buccam probare mucionem. 70.
buccæ duræ eſſe. 43.
buccinatorem habet ſuborniatum. 26.
buccinus ſignum dedit. 74.
de bulbo facere piſcem. 70.
bulbis paſtus. 130.
bulla diſtinguente notabantur dies. 30.
Bullæ ſumus. 42.
bullati lares. 60.
burdubaſta. 45.
buſtis oſſa carentis. 122.
buſtorum flammis ipſiſs exſulit ora 120.
buſtum recens. 134.
buxea mola. 74.
buxeos annulos curare. 58.

C.

C. Pompejus Diogenes 38.
caballi operas non locavi. 117.
caballus in clivo. 134.
cacabo in tuo fecit nequitiæ nidum Ciconis. 55.
in cacabum eſt conjectus. 74.
cacatum currere. 71.
caccitus. 63.
cacumine montis excelſiſſimi. 88.
cadat ales judice ſoſuuta. 122.
cadaver recens matrona deflebat. 111.
. . . . calcatti nocte. 134.
cadavera quæ lacerantur. 116.
cadebant nubes ruptæ ſuper arma 123.
cadentem Phœbum cernunt. p. 679.
cadere. corpus orationis. 2.
caderent ardua fulmina. p. 677.
caduceatoris more 108.
caduceum tenebat capillatus Trimalchio. 29.
cadunt ſciſſa in molem robora. 89.
cæci irruamus illuc. p. 687.
cæde expelli. 102.
. . . te ipſum. 52.
cædem & ſanguinem cogito. 82.
cædere leuis manu. 138.
cædes incendia totaque bella ante oculos volitant. 121.
cæleſte ac divinum pectus amplecti 118.
cæleſti corpore Venerem vincis. p. 668.
cæli motus deprehenderet. 88.
. . . ſydera victa. 123.
. . . timor fugæ conſenſit. 124.
. . . regis in partes diducta ruit. 124.
. . . regis confuſa. 136.
. . . onus tulit Tirinthius. 139.
cæli ſummas auriculas advocet Judæus. p. 683.
cælicolas inter fabula muta taces. 126.
cælo ſublimis aquila Deum ferebat. 83.
. . . toto mihi clarius neſcio quid relucente. 127.
. . . quod imputem, habebo. 127.
. . . ardua fulmina caderent p. 676.
de cælo ales Delphicus omina læta dedit. 122.
in cælo poſitum ad inferos traheres. 133.
cælum nemo putat. 82
. . . . inferni manes ſperare jubentur. 120.
. . . . armorum ſtrepitu furit. 122.
. . . . confiſctum gradiuc. 133.
. . . . nec Mathematicorum curare ſoleo. 136.
ad cælum non pertinet. 44.
in cælum abiit. 37.
cælum illinc cecidiſſe putes. 122.
ad cælum fugiſſe. 116.
cælus in quo a11. Dii habitant. 39.
. . . totus ſit forulus. 39.
Cæna, vide in *cena*.
Cæſar omnes moras exſuit. 122.
. . . calcavit juga. 122.
. . . fortior ominibus movit Mavortia ſigna. 123.
. . . iratus tumidas dum deprimit arces. 123.
Cæſari cohæredem facere. 76.
Cæſaris acta ſui ducit Dione. 124.
cæſi vertices Idæ trahuntur. 89.
Cajus Pompejus. 71.
calami loquentes. p. 680.
a calando claſſica ſunt dicta. p. 688.
calamiſtro crines convertere. 102.
calcare timuerunt viam viſam. 118.
. . . . neſcit modicos lapillos planta decens. p. 668.
calcaſti purgamentorum nocte in trivio aut cadaver. 134.
calcato radiabat marmore terra. 135.
calcavit Cæſar juga mitiſte lato. 122.
Calchantis vatis fides atro dubia pendebat metu. 89.
calceamentorum vincula reſolvit. 136.
calcem Græculis impingere. 46.
calcitroſi naſcuntur ſub ſigno Tauri 39.
pro calculis albis aut nigris aureos argenteoſque denarios habebat. 33.
calculum ſi bene ponas ubique naufragium eſt. 115.
calculus in tabula mobile ducit opus. 80.
caldæ potio veſtiarius eſt. 41.
caldam miniſtrare. 68.
. . . . poſcere. 65.
caldicer. 45.
caldum mejere. 67.
caldus oatura ſum. 58.
calefacti ſudore. 28.
calent quædam feminæ ſordibus. 126.
calentes haſimus. 79.
calere membra in tepido toro quis vetat. 132.
calet, tanquam furnus. 72.
calicem in faciem immittere. 74.
calices fictiles inaurator. 73.
calidus rogus tepido igne conſumit. p. 683.

caligaria Caſſandra. 74.
caligas ſervo donare. 69.
caligine texit vultus 122.
per caliginem vidi Gitona. 9.
callens his artibus. 134.
calliditate ingenti pecuniam nobis reddidiſſent. 15.
callidus captator ſi exploratorem miſerit. 125.
calore flammifero jam tua membra fluent. 126.
calorem mentis nec vino obruat. 5.
calvæ. 66.
calvi miſerabiliores ſolent eſſe 107.
calvities ſuperciliorum. 108.
calumniantium acumen ridere cœpimus. 15.
calvos ſtigmoſoſque. 109.
calvum ſenem videmus tunica veſtitum ruſſea. 27.
calvus tuberoſiſſimæ frontis. 15.
de camara pendebat lucerna bilychnis. 30.
ad camaram ſublatis manibus. 40.
ad camaram diduxit os ebrium. 73.
camella cum lignea clavus detrahentem ſecutus fuerat. 135.
camellam vetuſtate ruptam temperata pice refecti. 135.
. . . . . vini poſuit infra manus meas. 137.
. . . . . grandem juſſit miſceri. 64.
in campo non minor furor eſt. 119.
campos in peſtilentia. 116.
. . . . . perfuſo ſanguine exundantes. 104.
. . . . . Heſperiæ late proſpexit. 122.
cana ſparſa favilla extulit ora. 120.
. . . vincta pruina non pugnavit humus. 123.
canalis. 56.
Cancri ſigno mercatores naſcuntur. 39.
ſuper Cancrum coronam impoſuerat. 35.
candelabro ſe ab omni periculo vindicabat. 95.
candelabrum ſupra menſam everſum. 64.
ad candelabrum ſe metiri. 75.
candelabrum ligneum rapit. 95.
candida humanitate animum ejus reſtitue. 129.
. . . . lingua refert quod facit populus 132.
. . . . ſidereis ardeſcunt lumina flammis. p 657.
. . . . vela ferunt. p. 676.
candide ad aures veſtras perveniat. 107.
candidior dies ſecreto favit amori. 127.
candidioris naturæ opus. p. 675.
candidum extulerat jubar jam plena Phœbe. 89.
candidus Hylas repellebat improbam Naiada. 83.
. . . . . . Deus in promtu eſt. p. 683.
candor pedum Parium marmor extinxerat. 126.
candore notabili oſtenderunt errantibus viam. 79.
CANEM CAVE. 29.
. . . . . ingentis magnitudinis catena trahit 95.
. . . . . in domo relinquere. 43.
. . . . . paſcere. 57.
. . . . . pictum timere. 72.
canere Homericis verſibus Lyrici timuerunt. 2.
. . . . inter auras Syrenum concordiam putares. 127.
canes Laconici. 40.
caneſcere uſque ad ſenectutem non potuerunt. 2.
cani Nereos æquor. 139.
canibus venator ſaltus quatit. 104.
caninam linguam comedere. 43.
caninum ingenium. 64.
canis ingens catena vinctus in pariete erat pictus. 29.
. . . in ſomnis leporis veſtigia latrat. 104
. . . leporem perſequitur. 63.
. . . catenarius ad januam erat. 72.
. . . formæ ingentis. 64.
. . . ultimo adjecit. 74.
Canopi ſecura regna. p. 679.
canoque locum ad ſydera vertice tollit. 122.
canora vox. 68.
. . . voce librum legere. 59.
canore truci memorata bella. 5.
canos pluma diſſimulare. 126.
. . . vertice tremulo deduxit. 137.
cantabant obiter. 31.
cantabundus. 62.
cantante choro geſtatoria rapiuntur. 34.
. . . . . hydraule putares eſſedarium pugnare. 36.
cantare voce tremula. 70.
cantaret tota familia. 31.
cantavit toto itinere. 28.
cantibus exſonat navigium. 109.
canttca Menecratis. 73.
cantico acido me excepit. 31.
canticum de Laſerpitiario mimo extorquet. 35.
cantu verno perſona virgulta. 120.
. . . ſua rura colebant. 131.
canturire. 64.
cantus Sirenum & dulcia plectra Thaliæ ad vocem tacuiſſe reor. p. 668.
canus ſenex intravit pinacothecam. 83.
capacior ſcyphus. 65.
capere Carthaginem ut poſſit familia. 117.
. . . . oſculum ſi ſaltem permitteretur. 138.
caperem experimentum oculorum. 91.
caperent caſtra obducti ſpecus. 89.
caperentur non ſic homines ſpe niſi aliquid morderent. 140.
capidem habere. 52.
capiebat Mercurius levatum mento in tribunal excelſum. 29.
capillamento non minus decoro me exornavit. 110.
capillati Æthiopes intraverunt. 34.
. . . . puer. 70.
capillatos inter pueros ludentem pila ſenem videmus. 27.
capillatus Trimalchio caduceum tenebat. 29.
. . . . . puer. 57.
. . . . . eſſem. 63.
capilli cecidere. 109.
. . . . . decus formæ. 109.
capillorum elegidarion cœpit dicere. 109.
. . . . . . radices retroflexerat frons minima. 126.
capillos ab aure deſcendentes dentata manu duxit. 18.
. . . . in nave præcidit. 105.
. . . . nutantes horridos longoſque habebant. 105.
. . . . depoſuerunt 104. 107.
. . . . liberos non habere. 38.
capiſtris culti. 47.
capit dum Trojam, ibat juventus capta. 89.
capita patrum ſuorum præcidant. 1.
. . . prælıgemſus veſtibus. 102.
. . . utriuſque radat. 103.
. . . cum ſuperciliis denudanda tonſori præbuimus. 103.
. . . cur nudavere crinibus. 107.
. . . exonerare moleſto & ſupervacuo pondere. 107.
capite operto cum ruſtico ſteterat. 14.
in capite pueri digitos terſit. 27.
. . . . . obruto tunicula ſomnum mentiri cœpi. 100.
pro capite denarios ſolvere. 57.
capite aperto ambulare. 57
. . . diutius moto conſedit. 134.
capiti quum ſæpius dolet, maledicere ſolemus. 132.
. . . aptent gemmas. 88.
. . . idem collum ſuffundere. p. 678.
capitibus conjunctis marcebant. 22.
. . . . . opertis an nudis? 101.
. . . . . luſtrari navigium. 105.
capitis ſpoliati dedecus. 108.
. . . periſſe partem jam ſcito. 109.
. . . cum periculo hanc fortunam perſequi deſtinat. 138.
Capitolia noſtra petentes Gallos excludo. 122.
Capitolii limen antequam tangant. 88.
Capitolio promittere ſolet mille pondo auri Senatus ipſe. 88.
capo, coco. 59.
Cappadoces malitia & aſtutia celebres. 69.
Cappadox homo. 63.
ſub Capricorno naſcuntur ærumnoſi. 39.
ſuper Capricornum loculum marinam impoſuerat. 35.
capſella aureola. 67.
capta ibat juventus dum Trojam capit. 89.
. . . Numantia à Scipione. 141.
captabant nec quicquam aliud in hac epulatione. 141.
captant cenas divitum ficti adulatores. 3.
. . . . ant captantur. 116.
captantur aut captant. 116.

captas ſuperbiam. 126.
. . . fraudibus opes per mille annos diſponite. 115.
captat impotentium cenas. 5.
captator callidus exploratorem miſerit. 125.
captatores exhauſti liberalitatem immi-ſerunt. 141.
capti cella Rumuleam caſum deridet. p. 676.
captiva pubes intus fremit. 89.
captivitate prætereuntis triſtiors. 113.
captivorum frontibus impreſſa ſtigmata. 105.
Capua. 62.
capulum quem devoveram. 82.
caput operui. 7.
. . . ad ejus cum minimis ſymphoniacis tibiis acceſſit. 28.
. . . ſuperbum pallio retexit. 17.
. . . operuerat pallio. 20.
. . . ancillæ fregit excuſſum altius poculum 22.
. . . durum. 39.
. . . nodatum arte ſolverit. p. 685.
. . . involveras flammeolo. 26.
. . . adraſum coccineo pallio excluſerat. 32.
. . . operuit. 90.
. . . movit. 92.
. . . miſerantis ſtricto acutoque articulo percuſſi. 96.
. . . pueri corimbio Dominæ adornat. 110.
. . . iratum commovens. 113.
. . . exeruit ad oſculum. 114.
. . . obſcuratum dextra ſuper pulvinum inclinavi. 134.
. . . victum abſcondit galea 124.
. . . ſanguineum late tollit Furor. 124.
. . . Stygium extulit ad ſuperos Diſcordia. 124.
. . . ſupplicio aperire non potui. 132.
. . . fregiſſet. 134.
cara margarita. 55.
carbonibus vivis implevit veterem menſam. 135.
carbunculos probitas eſt. 55.
carcerem facere de nave ne viderer. 105.
Carchedonios ignes lapideos optas. 55.
cardine moto coeli regia viſa metas ſuas tranſcurrere 136.
carnelei occidere. 40.
carens bello turba. 89.
carentia buſtis oſſa. 122.
caret fine. p. 683.
caricæ dulces. 64.
carinis gravidis freta preſſa jam peragebantur. 119.
cariſſimæ familiaritatis ſacra ne polluteremus. 80
cariſſimam ſuam cuique rem eſſe videmus. 15.
cariſſime Pater. 98.
cariſſimorum mihi duorum hominum duo funera ſpectem. 112.
cariſſimum ſibi paullo ante commilitonem deſtituit abjectum. 80.
. . . . . . quem poſt fatalem rixam habuit. 97.
carmen ne quidem ſani coloris enittit. 2.
. . . . recitabat. 92.
. . . . recitare conatus ſum. 93.
. . . . in fine laborat. 115.
. . . . multos decepit 118.
ad carmen qua vis iretur. 118.
carmina ejuſmodi effudit. 23.
. . . . . ad ſua redit. 109.
. . . . . componat. 137.
carmine ipſe effingam, quod ſentio. 4.
. . . . . peracto. 131.
carminibus implebo laudes tuas. 94.
. . . . . loquaris. 94.
. . . . . deducta meis lunæ deſcendit imago. 134.
. . . . . magicis ſocios mutavit Ulyxis Circe. 134.
carminis ad tranquillitatem refugerunt. 118.
de carnario rapta furca. 95.
de carnario pannum furca detulit. 135.
carnarium in medio. 45.
in carnarium ſinciput furca reponit. 136.
in carne molli vermes naſcuntur. 57.
carnem ſuam faciant pejorem. 141.
carnes humanas Saguntini edere. 141.
carnis paululum delibat. 136.
caro non per ſe placet. 141.
carpe inquit Trimalchio. 36.
Carpe, carpe, lentiſſima voce ingerebat Trimalchio. 36.
. . . quoties dicit, eodem verbo vocat & imperat. 36.
carpere gramen. p. 678.
carpimus iter. 116.
carpit obſonium. 36.
. . . poma pendentia. 82.
carpus vocatur, qui obſonium carpit. 36.
. . . ille non acceſſit. 40.
Carrio. 70.
cartæ alligatæ mutant figuram. 102.
Carthaginem capere ut poſſit familia. 117.
caſa humilis conſervabat opes. 135.
. . . erat, nunc templum. 77.
. . . Romulea. p. 676.
ad caſæ oſtiolum vix proceſſerat. 136.
extra caſam ire cœpi. 138.
caſam piſcatoriam ſubimus. 115.
caſeus mollis. 66.
caſiam naris odit. p. 681.
Caſſandra occidit filios ſuos. 52.
. . . . . caligaria. 74.
caſſide cruenta velat ora. 124.
caſſis harundinibus ignem collectum collocavit. 136.
caſtæ nec deformis aut infacundus juvenis videbatur. 112.
caſtigare riſum potiunculis. 47.
caſtigant oculos tragici tanquam audientes. 132.
caſtigato Lica. 109.
caſtra petit. 83.
. . . caperent. 89.
. . . audaci milite apis replet. p. 682.
caſu in has plagas incidiſſe juvenes putatis. 107.
. . . incidiſſe in plagas noxios apparet. 107.
caſulæ noſtræ. 46.
caſulam illam eandem. 111.
caſulas vendere. 44.
caſus utriuſque partis votum adjuvit. 15.
. . . ſi nos adjuverit. 102.
. . . ſimilis quum in eandem fortunam nos retuliſſet. 87.
cataphagæ naſcuntur ſub Leonis ſigno. 39.
cataſtrophe. 54.
catellam deponere in terram. 64.
. . . . pingere. 71.
. . . . cingulo alligatam. 71.
. . . . nigrant. 64.
catena vinctus ingens canis pictus erat. 29.
. . . trahit canem ingentis magnitudinis. 95.
. . . vinctus. 64.
catenarius canis ad januam erat. 72.
catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret. 34.
catenis geminis Delon ligavit. p. 688.
cum catenis in litore ſtantes piratas vident. 1.
catervas toto orbe fluitantes. 124.
cathaliſco uvas circumferre. 51.
catilla facere. 50.
catillata vadimonia geris. p. 688.
catillus concagatus. 66.
Cato victus pellitur à populo. 119.
Cato mirdare me jubet. 131.
Catone ſit prior. 137.
Catones quid me conſtricta fronte ſpectatis. 132.
Catoni rapuiſſe faſces pudet. 119.
Caucalea qualis decurrens arduus arce Amphitryoniades. 123.
caudæ dant ſonitum 89.
caudice de lento vimine lances. 135.
CAVE, CAVE CANEM. 29.
. . . . paralyſin. 129.
. . . . circumſpicias. 58.
cavea aurea ſuper limen pendebat. 28.
caveo depoſito meo. 133.
cavere malo. 82.
. . . paralyſin jubes. 130.
cavernas Pallas vindicat. p. 678.
caunearum trium ædilis. 44.
caupones naſcuntur ſub Aquario. 39.
cauponi raptam harundinem ſuper lectum mittit. 98.
cauſſa noſtra nullo genere par erat. 14.
. . . ultionis ne me putetis huc veniſſe. 17.
. . . ſub eadem nos omnes obruet. 93.
. . . ego ſum omnium ſcelerum. 98.
. . . voluptatis huc atque illuc vectatur Triphena. 101.
in cauſſa eques ſedet. 14.
cauſſa officii viſere languentem deſiderabit. 101.
. . . . . mea relicta tantum pro alio clamo. 108.
. . . . . mea peracta eſt. 122.

Digitized by Google

. . . . . omnium malorum fuerat. 132.
. . . . . tua ſollicita ſum. 137.
non fine cauſſa Circe Polyænon amat. 127.
cauſſæ nos mille quotidie collident. 10.
. . . tuæ pro crimine moriar. p. 668.
cauſſam præſentis deſidiæ excutere. 88.
. . . . iracundiæ non quæſiit. 94.
. . . . noli confundere. 107.
. . . . vide ne deteriorem confidentia facias. 107.
. . . . tot miſeriarum minatus ſe abſciſurum. 118.
. . . . dicite ferro. 122.
. . . . meam cogitabam ſæpius. 125.
. . . . triſtitiæ ſciſſitata. 137.
. . . . lacrimarum ne quotidie cerneret ſepulcrum. 117.
cauſſas agere aliquando ſolebat. 15.
. . . . odiorum exponit. 101.
. . . . orare. 104.
. . . . per dubias ſcinduntur territa pectora. 123.
. . . . concrepet & peragat. 137.
. . . . ago. 48.
cauſſidicus. 46.
. . . . . . forenſis erat Cerberus. p. 687.
cauti ite nunc. 115.
ceciderunt memoriæ meæ. 56.
cecidiſſe tua voluntate magnum miſero erit ſolatium. 91.
. . . . illinc cœlum putes. 122.
cecidit ſua ſponte delapſa ſera. 16.
. . . . menſa cum argento. 22.
. . . . Fortuna. 80.
cecidit nos extortis clunibus. 21.
cede inſaniæ. 94.
cedit fortuna. 80.
. . . crinibus aurum. p. 667.
cedunt vota mihi. 121.
celebrantur in hac urbe non literarum ſtudia. 116.
celeri diſcincta meatu fortuna ſonet. 5.
celerior ventus diſtulit curationis propoſitum 107.
celeritatem mirari. 49.
celerius in malam fortunam incidere. 140.
. . . . confice ; ſi quid triſtius paras. 20.
cellis utor & nocte. 95.
. . . capti deridet Romuleam caſam. p. 676.
in cellis oſtiarii illius argentum plus jacet. 37.
pro cella meretrix aſſem exegerat. 8.
non longe ab cella oſtiarii. 89.
cellæ oſtium obduxit. 94.
. . . mercedem ne daretis fugere nocte in publicum voluiſtis. 95.
. . . oſtium effractum neminem poterat excludere 98.
cellam perbonam. 77.
. . . . in proximam ducti ſumus. 21.
. . . . in noſtram venerat. 25.
. . . . in Sacerdotis me perduxit. 134.
. . . . in meam tanquam ante recens buſtum veniſtis. 134.
cellas omnes cum viatore pererravit. 97.
cellatio. 77.
cellulæ limen necdum liberaveram. 136.
cellulam riſu plauſuque implevit. 11.
in cellulam redii. 11.
celſa qua Tenedos mare dorſo repellit. 89.
. . . juga Palati ſummi petit. 123.
cena cynica traducunt tempora. 13.
. . . beneficiu Gitonis præparata nos implevimus. 16.
cenabant multo honeſtiores. 34.
cenæ hoc eſt jus. 35.
. . . liberæ exſpectatio. 26.
. . . principium videns. 27.
. . . mandata curaverat. 92.
. . . ordinem explicui. 92.
cenaculum locat. 38.
cenam ſummam vindicare. 41.
ad cœnam promittere. 10.
cenare bis. 57.
inter cenandum Philologiam noſſe. 39.
cenare uſque in lucem. 73.
cenares ut foris poetam laudaſti. 10.
cenas divitum captant adulatores. 3.
. . . impotentium non captet. 5.
. . . vendunt conchylia. 119.
CENAT FORAS G. NOSTER. 30.
. . . . . quomodo rex. 38.
cenationes. 77.
cenatoria. 56.
cenatoria repetimus. 21.
cenemus, ſuadeo. 35.
cenſebat ſuccurrendum periclitanti. 96.
cenſum meum jactaſſet. 87.
. . . . turbant greges ſervorum. 119.
. . . . amare meum. p. 678.
. . . . in damna furentem aſpice. 120.
cenſus legitimus. p. 678.
centies ſeſtertium comeſſe te finge. 141.
centonarius. 45.
centonem anus urbana rejecit. 7.
. . . . . exhibendum poſtularemus 15.
centonibus ne quidem bonis dignam pannuciam vindicabant pro hac parte. 14.
CENTUM ANNORUM FALERNUM OPIMIANUM. 34.
. . . . . . plagas accipiet. 28.
. . . . . . denarios præſentes numeraveris. 109.
centuriæ cujus es. 82.
centurionem & legionem conſtantiſſime ementitus. 82.
cenius cum malo. 56.
cenulæ officium ædicularum cuſtodi mandu. 90.
. . . cum parte diverſitor intervenit 95.
cenulam ſuam in monumentum adtulit. 111.
cepa cirrata. 58.
ceraſino ſuccinctus cingulo. 28.
ceraſina tunica. 67.
Cerberus forenſis cauſidicus. p. 687.
cerdo. 60.
cerebellum. 76.
cerebrum alicujus experiri. 75.
Cereris vacuæ nemus impoſitum crate ſaligna. 135.
Cereri dare primos meſſis honores. p. 677.
ceris texts excita apis. p. 682.
cernere ſi quiſquam poſſit. p. 668.
cerneret quotidie ſepulcrum cauſam lacrimarum. 117.
cernimus oppidum ſublimi arce impoſitum. 116.
cerno equidem gemina jam ſtratos morte Philippos. 121.
. . . tua Nile gementia cloſtra. 121.
cernunt incluſum pavido corde tribunal. 104.
. . . . Phœbum cadentem. p. 679.
certa eſt nulla domus. 119.
certamen erat ſummum inter homines. 88.
certamine cum ſummo opes ſuas in Eumolpum congeſſerunt. 124.
certamine avido ſibi Deos fingit. p. 676.
certantia cum naturæ veritate Protogenis rudimenta. 83.
certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi ſulicitant. 124.
certaverat oſtro quæſitus tellure nitor. 119.
certior exſul vincendo. 122.
certiſſimæ morti adplicitus. 114.
certos fluctus nec ventus impulerat. 114.
certus. 44.
cerviceal. 56. 78.
cervicalia inter minutiſſima poſitus 32.
cervice ſemel iterumque percuſſa. 94.
cervicem invaſit. 20.
. . . . . junxit amplexui. 86.
. . . . . quatere ſolet quadripes. 89.
. . . . . præbeo. 97.
. . . . . præciderat. 108.
. . . . . vinxit meam 131.
cervices veſte oneratas. 32.
. . . . nodo condebam. 94.
. . . . tractas videre. 54.
. . . . poſt terga flectere. 73.
cervicibus manus injeci. 91.
. . . . . cochlearum ſine jure paſtus. 130.
. . . . . marmoreis aureum torum premebat. 131.
in cervicibus amphorarum adfixa erant pittacia. 34.
cervix, manus, pedum candor, marmor extinxerant. 126.
. . . . cucumæ frangitur. 136.
ceſpes cum herbis excifus favum ſuſtinebat. 35.
. . . . ſignum terræ. 39.
ceſpite lætus ager herbas alit. 120.
ceſſamus mimum componere 117.
ceſſet non femina, non puer. 124.
ceſſit mihi feliciter hoc furti genus. 102.
Chaos gaudet ferali cupreſſu. 120.
Chelys Phœbeia. p. 682.
chiam vitam gerere. 63.
chiragrici manibus maledicunt. 132.
in chiramaxio deliciæ ejus vehebantur. 28.
choraulas imitari quaſſis arundinibus. 69.
choraulem Latine cantare. 53.

choreis Ægyptiis. p. 670.
a Choro cantante guſtatoris rapiuntur. 34.
chorus Ditis emergit. 124.
Chryſanthus. 42.
Chryſide dimiſſa cum ejuſmodi pollicitatione. 110.
Chryſidem ducem itineris exſpectare cœpi. 131.
Chryſis intellexit me convitium pertegiſſe. 129.
- - - - intravit cubiculum meum. 129.
- - - - mea, vides, inquit, vides. 131.
- - - - vapulat. 132.
Chryſippus ter helleboro animum detersit. 88.
cibaria corvorum. 58.
cibis largioribus excito vires. 87.
- - - mutatis ora ſuſtinet. p. 678.
- - - naufragio corrupta utcumque curati. 113.
- - - validioribus paſtus. 130.
- - - publicis & purioribus alendus 141.
cibo eodem paſta. 8.
- - - ab hoc me abſtinebo. 90.
- - - me replebam 96
- - - & potione refecta. 111.
- - - ſe replevit. 111.
- - - ineſcantur muta animalia 140.
cibos ad villas triſtiores acceſſimus. 85.
- - - omnes palam damnet. 117.
cibum proprium convenientemque materiæ ſtructor impoſuerat. 35.
- - - recipere. 1?a.
- - - dare mulierculæ tentavit. 111.
- - - ſumere. 111.
- - - capiebam. 113.
cibus avidum ſtrangulavit. 115.
Cicaro. 46.
cicatrice. 99.
cicatricem originis indicem poſt viceſimum annum Ulyxis nutricem invenisse. 105.
- - - - recentem ne inter initia coeuntis gratiæ reſcinderet. 113.
cicatricibus frontes ſcindere 102.
cicatrix non eſt in hoc pectore quum vulnus ingens fuerit. 91.
cicer arietinum. 35. 66.
- - - lupinoſque uno dupondio mercari deſtinaveramus. 14.
Cicerejus. 58.
Cicero ut ait. 3.
Ciceronem. 55.
Ciceronis indomiti verba minentur. 5.
Ciconia grata peregrina hoſpita. 55.
Cidonea mala, ſpinis confixa. 69.
cie Romanos. 120.
ciet mortem trinis ſideribus acta tuba. 112.
cimices ore tangebat. 98.
cinædum Embaſicœtam vocari non intellexeras. 24.
cinædus ſupervenit 21.
- - - - homo omnium inſulſiſſimus. 23.
- - - - ab hac voce equum mutavit. 24.
cinctos altius ſtatores videbint. 126.
cinere excitato perfudit totam faciem. 136.
cinerem id aut manes credis curare ſepultos. 111.
cineres diviſit. 120.
- - - - mei. 72.
cingillum galbinum. 67.
cingor gladio latus. 82.
cingulo ſuccinctus. 21.
- - - - ceraſino ſuccinctus. 28.
cinnamum roſis veretur. 91.
CINNAMUS DISPENSATOR Trimalchioni ſevito Auguſtali. 30.
circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant. 22.
CIRCÆ POLYÆNOS SALUTEM. 130.
Circe nec ſine cauſa Polyænon amat. 127.
- - - - Phœbeia carminibus magicis ſocios mutavit Ulyxis. 134.
Circen me vocari non dixit tibi ancilla! 127.
Circes de toto ſine voluptate ſurrexit. 134.
Circenſes ludi. 70.
circha gallicinia. 62.
circuire omnes angulos cœpi. 92.
circuitor. 58.
circuitu agendum negavi. 13.
circulatores. 68.
circuli in diverſa parte duo Spadones ſtabant. 27.
circulis ludentum accedere cœpimus. 27.
in Circulis ſicut mos eſt. 47.
circulo eboreo lamina ſplendente connexum. 32
circulos ardentes tranſire. 53.
circulatum pondus. 67.
circulus dolii. 60.
circumactum corpus humanum levi vortice ad littus deferri video. 115.
circumamictus turbulento quaſi quodam ſomnio 100.
circumcide nos ut Judæi videamur. 102.
circumdatam vitello ficedulam inveni. 33.
circumdedit veſte ſua errantem. 92.
- - - - urticæ ſemine faſcinum. 138.
circumducebatur per totam civitatem. 141.
circumegit repetitam procella. 114.
circumferebat clibano argenteo panem. 35.
circumferre collo onera. 46.
circumfluat Romana manus. 5.
circumituram Lichám ægrorum cubilia. 101.
circumire pedes alicujus. 54.
circummingere. 57. 62.
circumſcriptus miles. 112.
circumſcripta mora fuga mobilis ævi ut properantes differat annos. 119.
circumſiſtunt trepidantem anſeres rabioſo ſtridore. 136.
circumſpicere cœpi. 54.
circumſpiciens ille 86.
circumtonitæ trepidanti vertice pinus. 131.
circumtumulata cupreſſu ferali ſaxa. 120
circumvenienti zonâ utrumque præcinxit. 114.
circumvenit illum frequentia ingens. 92.
- - - - hoſtile ac male nobile lignum turba ſepulta mero. 119.
ciſteros frigidaria. 73.
citem ad teſtimonium poëtas. 2.
citius mortem venire credas. 109.
- - - dicto. 131.
cito fit, quod Dii volunt. 76.
citra ſummam voluptatem. 57.
citrea menſa Afris eruta terris ponitur. 119.
cives ut Gallia putet ſuos. 122.
civiles acies jam tum ſpirare putares. 122.
civili plane jure dimicandum. 18.
civilis ſuſtulit arma. 122.
Civilis belli ingens opus quiſquis attigerit. 118.
civis Romanus eſſe malui. 57.
de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe. 117.
- - - - In hac fieri ſolent. 129.
civitatem per totam erratem. 8.
- - - per totam circumducebatur. 141.
civitatis mala ut in ipſum reciderent. 141.
clades ecce aliæ & laſæ vulnera pacis. 119.
- - - hominum auſpiciis Deûm petuere. 122.
- - - omnibus una impendet. 121.
clamando ingenuos honeſtoſque invidiam nobis facis. 107.
clamant declamatores. 19
- - - prehende furem. 138.
clamantem extraximus. 115.
clamantis frontem ſolvit. 95.
clamare noli. 137.
- - - Jovem Olympium 58.
clamavi clara liberaque voce. 108.
clamavit longe majore niſu. 9.
- - - magna vociferatione latrones tenere. 14.
clamitare clara voce cœpi. 91.
clamo tantum pro alio. 108.
- - - illi quotidie. 46.
clamor ancillarum ne quidem aciem deſtituit 108.
- - - adjectus & diminutus. 68.
clamore replet vulgus. 89.
- - - ingenti extonare. 78.
ad clamorem confluxerant conciones. 14.
- - - - tollit. 94.
- - - - magnum ſuſtulit. 136
clamoris non minore indignatione Gitona flagitabat. 92.

clangore pſti perſequebatur ſingulos ſtrepitus. 117.
clara voce feceras poteſtatem. 14.
. . . etiam luce timeret errorem 79.
. . . voce clamitare cœpi. 98.
. . . liberaque voce clamavi 108.
. . . voce exhortabatur Corax. 140.
clariores oculi ſtellis extra lunam fulgentibus. 126.
clarius fulgens lumen. 131.
. . . . nescio quid toto cœlo relucente. 127.
claſſe in hac non Troïus hoſtis vehit decepti pignus Atridæ. 108.
. . . opus eſt. 141.
claſſes premunt mare. 89.
. . . . premit advena Tigris. 119.
. . . . fluitare mari. 121.
. . . . nequitiæ candida vela ferunt. p. 676.
claſſica à calando dicta. p. 688.
claſſis alia ſubito. 74.
claudit hiems hunc locum nive dura. 122.
clavem exemit. 94.
clauſtris fortiſſime diſcuſſis. 11.
clauſtrum firmitatem laxavit. 19.
clauſum poſſidet arca Jovem. 137.
clavum fumoſo parieti reddidit. 135.
clivus tabulatis. 75.
. . . . numerabat agreſtes 115.
clibano argenteo circumferebat panem. 35.
cliens cenas impotentium non capiet. 5.
cliens natali meo donaverat veſtimenta. 30.
clientes filii ſui quotidie ne cerneret. 117.
clinavit talis humus Venerem in molles herbas. 127.
in clivo caballus. 134.
. . . . . medio laborare. 47.
clivus Capitolinus. 44.
per cloſtellum automata ſororis miratus. 140.
cloſtra Danai relaxant. 89.
. . . . tua gementia Nile cerno. 121.
cloſtrum ingens aperitur. 89.
clune agili. 21.
clunibus extortis nos cecidit. 21.
. . . . . baſiiſque diſtrivit comitem 24.
clauſo oſtio. 63.
clauſus palato tuo pavo paſcitur. 21.
coactas arte Herculea Stymphalidas ad cœlum fugiſſe reor. 136.
coæquale natalium ſuorum ſinciput. 136.
coartavit vulnus madentibus oleo araneis. 98.
Coccina gauſapa involutus. 28.
coccineum tomentum. 28.
coccineo pallio adraſum excluſerat caput. 32.
cochlearia non minus ſex libras pendentia accipimus. 33.
cochlearum ſine jure cervicibus paſtus. 103.
cochleas ſingulas. 66.
cocleas afferre in craticula argentea. 70.
coco, coco 59.
coctores inſulariique 95.
coctos porcos ambulare. 45.
cocus ingenioſus. 70.
. . . ſuper me poſitus. 70.
. . . doctiſſimus. 74.
Cocyta perfuſus aqua locus. 120.
Cocyti penetralia cui patent. 121.
. . . tenebras & Tartara liquit. 124.
coda vituli. 44.
codicillis talia verba impoſui. 129.
codicillos mihi dominæ ſuæ reddidit. 129.
. . . . . . poſcere. 55.
codex non mulier. 74.
coemebat quicquid boni per facultates poterat. 112.
coemere venalitia jumenta. 76.
cœnas, vide *cenas*.
Cœno hoc merſam Romam, quæ poterant artes ſana ratione movere. 119.
. . . . media virtus obruta p 676.
cœperam ephebum in gymnaſium deducere 85.
cœperat in gratiam mecum redire. 109.
cœperis à te exire. 50.
coeuntis gratiæ initia. 113.
cogita balneum. 93.
cogitabam ſæpius iam conſuetudinem meam quam cauſam. 125.
cogitationibus tacitis Deus neſcio quid agit. 127.
. . . . magnis pectora implere. 115.
cogitatione diſtorta. 55.
cogitationum magnarum hæc ſunt vota. 115.
quid cogites ſcio, quum ſpatiantem vidi. 126.
cogito cædem & ſanguinem. 82.
cogitur aut cibum ſumere aut vivere. 111.
. . . . flectere Phœbus equos. 134.
cognata fece ſepulti famuli. p. 676.
ad cognitionem admittere 132.
cognoſcere me domum quum negarem 7.
. . . . & meum oſculum, quum libuerit, tu tamen dignare. 127.
cognovimus eſſe Crotona. 116.
cogor vulnere. 122.
cohærere. 67.
cohæredem Cæſari facere. 76.
cohærentes ne malignior fluctus diſtraheret. 114.
coiſſe mihi jam in pullum videbatur. 33.
in coitu voluptas brevis eſt. p. 687.
coitum ſi huic abſtulero plenum & optabilem. 86.
. . . . Venere conſtrictum puero non impertibis. 109.
colaphis objurgare puerum juſſit. 34.
colaris. 56.
de colapio facere gallinam. 70.
Colchis Phaſiaca petita alta. 93.
colebant cantu ſua rura. 131.
colei naſcuntur ſub ſigno Gemini. 39.
coleos habere 44.
culiculi tepente thyrſo languidior. 138.
colla fundunt roſas. p. 567.
collabitur ante pedes noſtros. 94.
collatus manibus inimicis rogus Lycam adolebat. 115.
collecta rabies libidine perditorum. 108.
collectione ſpiritus plenus. 98.
collecto ſpiritu. 29.
. . . . . cultu meo extra caſam ire cœpi. 136.
collectum caſſis harundinibus ignem collocavit. 136.
collegæ mei riſerunt. 19.
collegerant paſſim per pavimentum effuſam fabam. 136.
collegi ſarcinulas. 81.
. . . . diu vocem. 100.
collegit altius tunicam. 126.
collibertus 38.
collident nos mille quotidie cauſæ 10.
colligere fruſta. 59.
colligit hic ſpinas, ille roſas. p 678.
colligo hominum mores ex vultibus. 136.
colliſa jam pluribus oſculis labra crepitabant. 132.
collo laſſo papavera. 132.
collocare pecuniam. 53.
collocavit ignem collectum caſſis harundinibus. 136.
colloqui Græcis verſibus. 59.
a colloquio præceptoris te ſubduxiſti. 9.
collum trajicere lancea. 62.
colono Lacedæmonio tellus habitata. 5.
coloniæ miſereri. 44.
colonia. 57. 76.
color ſolus tanquam figuram poſſit pervertere. 102.
. . . arte compoſitus. 102.
colore permutato imponemus inimicis. 102.
. . . . veſtibus intexto niteant ſententiæ. 118.
. . . . noctis tinctus. p. 669.
colores mutemus à capillis uſque ad ungues. 102.
coloris ſani ne quidem carmen enituit. 2.
. . . . varii filis intortum licium protulit. 131.
. . . . ſui eſſe. 63.
. . . . ingenui argumentum. p 686.
colubra reſtem non parit. 45.
columbam tenens ſtatua. 71.
columbarum illi par donabo. 85.
. . . . . . electum par attuli exſpectanti. 85.
columbas quanto facilius ſit emere quam Aſturconem. 86.
columnas omnes notaverat. 79.

co-

Digitized by Google

comit jactat platanus. p. 681.
comæ pectine flexæ. 126.
. . . vernantes. 109.
comatum præſidio adumbratæ literarum notæ. 105.
comatoria seu mihi malas pungebat. 21.
comburere vivum. 78.
comedere caninam linguam. 43.
comederunt corpus meum aſtante populo. 141.
comederunt ſtriges nervos tuos. 134.
comes ſeu frater iſte tuus. 9.
. . . . mercenarius interpellanti aderat. 108.
. . . . rapinæ veſtis dummodo placeret. 117.
. . . . Paci it ſummiſſa Fides. 124.
. . . . additur illi Pallas. 124.
. . . . Nymphæum Bacchique. 133.
comeſſare. 65.
comeſſe te finge non humana viſcera, ſed centies ſeſtertium. 141.
comiſſantia hilaritatem adjuvit Cymbaliſtria. 23.
comiſſator cum ingenti frequentia. 65.
comitata ipſa una virgine intravit. 17.
- - - - innumerabilibus ſideribus Luna. 100.
- - - - ſtellis novis fax incendia ducit. 122.
comitatum ad meum quod attinet. 102.
comitatus faciebat nequid triſtius exſpectarent. 19.
comite cum muliercula propius acceſſit. 12.
comitem ad meum tranſitu facto. 24.
- - - anciculam trahens. 131.
comites in navigium vera fide induxiſſe. 41.
- - - ite mei, ite furentes. 122.
commendare liberos ſuos ejus prudentiæ. 140.
ſupra commendatam bonitatem ſederet. 140.
commendatior vultus enituit. 110.
commendo illam omnibus amicis. 71.
commigravit loquacitas ex Aſia Athenas. 2.
commilito. 80.
commilitonem ſibi paullo ante cariſſimum in loco peregrino deſtituit abjectum. 80.
comminuere vaſa cryſtallina. 64.
commiſi judici litem. 80.
commiſſi reſerate verena. p. 680.
commiſſuris inferiana ſecures clauſtrorum firmitatem laxavit. 97.
committimus reliqua fortunæ. 102.
commoda manum. 101.
- - - detrita luſu vulneribus reparentur. 119
commodabam injuriam Eumolpo advocationemque. 96.
commodabat lacrimas lugenti. 111.
commodaret locum perituro. 112.
non commodas ampleaus, vendis. 126.
ſi commodas, eſſice ut debeam beneficium. 126.
commodis inimici noſtri triſtia, injuriis hilaria. 93.
- - - - lucia, quamdiu licuerit, fui. 111.
- - - - omnibus prohibetur. 116.
commodius nihil eſt, quam ſemper cum ſapientia loqui. 140.
commonſtrare eum ſi quis voluerit. 97.
commovebat vulgiter labra. 26.
commovent orbes manu. 19.
commoveor ætate magis veſtra quam injuria mea. 17.
commovere caput. 111
commoveret dominum lumbis ſuis. 140.
commovit latera non indecenti riſu. 20.
commundare. 47.
commune eſt, quod natura optimum fecit. 100.
communem amicitiam & fidem ſcelere violaſti. 79
- - - - apud amicam conſumpſerunt pecuniam meam. 105.
communes tarcinulas partiamur. 10.
communi ſermone vocabat 113.
communia ex præſcripto conſilii. 124
- - - - fortuna cœpit redire ad pœnitentiam ſuam. 141.
comœdi ſervi. 53.
in comparatione ſi hanc vidiſſet Paris. 138.
compedes. 67.
compendiariam tam magnæ artis invenit Ægyptiorum audacia. 2.
compendii majoris pretium leviorem ut faceret jacturam. 14.
comperiſtis ex novacula. 103.
compilatus capo. 62.
complexibus artiſſimis alligo puerum. 11.
complexus habuerunt ſine æmulo omnes fabulæ. 83.
complorat fatum anſeris. 137.
complorata ab omnibus ſingultis exempli fœmina. 111.
comploſis manibus inquit. 137.
- - - - manibus in riſum effuſa eſt. 18.
comploſit manus riſu meo prodita. 20.
- - - - illa tenerius manus. 24.
- - - - Trimalchio manus. 34.
componat carmina. 137.
componere argentum. 67.
- - - - tunicam ſuper genua. 67.
- - - - mimum quid ecſlamus 117.
componerent animos ſapientiæ præcepta. 4.
componet nos iratis etiam fluctibus imprudens arena. 114.
componit ſtatum præliantis. 95.
compono in altum. 99.
compoſiti in hoc gramine pariter mille oculis luſimus. 127.
compoſitis in hac verba fœderibus. 109.
compoſito ſilentio. 103.
compoſitus ad fata Sinon. 89.
- - - - leviſſima ambulatione. 130.
- - - - arte color inquinat corpus non mutat. 102.
- - - - ante inceſſus. 126.
compoſueram paria 19.
compoſuere ſamen ſtomachi. p. 683.
compoſui ad præliandum gradum. 80.
comprehendendæ verſibus non ſun res geſtæ. 118.
comprehenderat ære pene hominum animas ferarumque. 88.
comprehendere formam ejus quæ poſſit, nulla vox eſt. 126.
comprehendi Eumolpi genua. 101.
comprehendit viridis urticæ faſcem. 138.
comprobamus factum. 55.
computant omnes bona ſua opertis oculis. 44 82.
computa, & tibi plus do quam accepi. 45.
comtum me alucitæ moleſtabant. p. 674.
comula beſſalis. 58.
conabor opus verſibus pandere. 89.
conamur in triclinium intrare. 30.
conari ſi quid vellent. 19.
conatus circa ſolium ſedentibus carmen recitare. 92.
- - - - dextræ conjungere dextram. 121.
concagatus catillus. 66.
concede ſaltem precanti. p. 668.
concedit fortuna. 114.
concepit pleniorem ſpem. 97.
- - - - toto pectore flammas. 127.
- - - - terra ſonos. p. 680.
concepta ne jam ſint ova timeo. 33.
- - - tabes tacitis medullis. 119.
conceptiſſimis juiat verbis. 113.
conceptis verbis juravit. 133.
conceſſio peregrini amoris. 91.
conchylia eruta in Lucrinis littoribus vendunt cenas. 119.
conchyliata lana. 54.
conchyliatum tomentum. 38.
concidenda jam paulo ante lues jacebat. 123.
concidere vitulum. 59.
conciderint corpus meum in partes. 141.
conciderunt pariter ſecundum lectum. 22.
conciliabat gratis vocem loquentis. 127.
conciliant hilaritate concilium epulæ ad certamen prolatæ. 109.
- - - - funera miſeros. p. 682.
conciliante ſubinde gratiam ancilla. 112.
conciliare ſtomachum meo. p. 678.
conciliatur caro arte quadam ſtomacho averſo. 141.
concilio tibi ſororem. 127.
- - - - frequentioris turbæ nec oculos ſuos crediderat. 140.
concilium epulæ ad certamen prolatæ hilaritate conciliant. 109.

con

concinere. 52.
concinnabat ſpoliatum crinibus vultum. 113.
conciones noſtram videbant invidiam. 14.
ex concionibus neſcio quis. 15.
concionum non minus acumen quam calumniantium ridere cœpimus 15.
concipere neque edere partum mens poteſt niſi flumine literarum inundata 118.
conciſa vulnera mandc. 121.
concitabis totam viciniam. 78.
concitant libidinem. 126.
concitatus iracundia. 106.
conclamabo. 102.
- - - - feliciter. 50.
conclamans veluti hoſpitea. 114.
conclamavit familia. 54.
concoquere bonum ſuum. 75.
concoquit ſicco ore famem. 82.
concordia mœrens lacera palla. 124.
concordiæ præſentis auctor. 110.
concordiam Sirenum inter auras canere putares. 127.
concoxi tres plagas Spartana nobilitate. 105.
concrepans æra cymbaliſtria. 22.
concrepere haſtis ſcuta. 59.
concrepet omnes & peragat cauſas. 137.
concrepuit digitos. 27.
concreta glacie. 122.
- - - gelu ponti velut unda ruebat. 123.
concretus ſanguis Diſcordiæ in ore. 124.
concubitus quis, Veneris quit gaudis neſcit. 132.
concupiit ſcire, quis, aut quid faceret. 111.
concupiſcere pecuniam ne quis dubitet. 88.
concupiſco dum omnia, voluptatem conſumſi. 130.
concupiſcunt alienum 140.
concupiſſe nec hominis mortem nec ſupplicis. 97.
concurrere medici. 54.
concurſu vocum facto. 115.
concurſus fit familiæ. 95.
concuſſa gemitibus largis. 18.
concuſſæ rigido flumine nubes exonerabantur. 123.
concute plebem, in Curio. 124.
concutere extremam laciniam pallii cœpimus. 12.
conſuteret grabatum. 98.
condemnat ejuſmodi ludibria facetiſſima ratione 104.
condimentis ſtxere. 70.
condiſcimus pariter elatum ab Eumolpo filium. 117.
condiſcipulos. 87.
condit avarus opes. 104.
conditam ipſius barbam eſſe dicebant in pyxide aurea. 29.
conditione hac percipient, quæ dedi. 141.
conditionem rapui. 80.
condit formam. p. 675.
conditorii foribus præcluſis. 112.
conditorium. 111.
- - - - - fatale faceret. 112.
conditurum hanc vitrorum an alius ſciret. 51.
conditus lectulo. 132.
in conductum adcucurrit. 9.
condunt ſcuta latentia. p 687.
conduxi locum ſecretum. 81.
conduxit tanquam puellam. 81.
- - - onus deferendum ad mercatum. 101.
confecta præterita bonis lanis. 78.
confeſſione ſua exilio dignus. 81.
confeſſo ſe junxit amori Jupiter. 127.
confeſſus eſt, ſibi non diſplicere. 127.
- - - Evium. 41.
confice celerius, ſi quid triſtius paras. 20.
conficere quod modo licebat, nec jam poteram. 132.
conficit amor dividias mentis. p. 688.
confidentia vide ne deteriorem facias cruſam. 107.
confingere quod ſolum ſalvo pudore poteram. 132.
confinio luminum pene permixta ſupercilia. 126.
confirmat invalidam manum. 89.
confitebantur omnia ordinit homines. 111.
confitentem habes reum. 130.
confitentur, eloquentia nihil eſſe majus. 4.
confiteri non vult in ſenectute, quod quiſquis perperam diſcit. 4.
conflavit veribus totum anſerem laceratum. 137.
confluxerant conciones ad clamorem. 14.
confoſſis mille vulneribus ora cruenta caſſide velat 124.
confoſſis tot vulneribus. 26.
confractum grandine tumidis cœlum. 121.
confuderit hilaritatem Dominæ 132.
confudit omnia lineamenta fuliginea nube. 108.
confugerat in viſcera mille operta rugis. 132.
confugi ad fortiorem. 91.
confugimus ad temeritatem. 102.
confugiunt rei ad pœnam. 107.
confundere cauſam noli. 107.
confuſa nec minus illa fletu. 134.
- - - regia cœli. 136.
confuſione vultus & lacrimis obumbrare poteris hanc ſimulationem. 101.
confuſis omnibus corporis indiciorumque lineamentis. 105.
- - - ferimus fidera verbis p. 682.
confuſum vides Gitona triſtemque 91
confuſus hac denunciatione Eumolpus. 94.
- - - ille & conſilii egens. 101.
- - - & novitate facinoris attonitus. 136.
congemuit infractis manibus. 23.
- - - - vox. 100.
congerere in rogum. 50.
congeſſerunt opes ſuas in Eumolpum. 124
congeſta ſtrue arma deplorata jacebant. 123.
conjeci me in eundem locum. 39.
- - - - me in armarium. p. 673.
conjectum teli. 90.
conjecturam ducebat ex hoc. 137.
conjicere me ter in ſinum lapillos juſſit. 131.
- - - piper & cuminum in porrum coctum 49.
conjiciet quemvis in ruræ folium. 37.
conjiciam vos in duas pelles. 102.
conjugibus mœrentia pectora jungant. 123.
conjuncti vobis familiaritate. 107.
conjunctis capitibus marcebant. 22.
conjungere dextræ dextram conatus. 121.
conjungerent nos ſola morte. 114.
conjungunt geminos. p. 682.
conjunxerint ſi nos fata. 127.
conjunxi in unum omnia vota. 86.
conlidere. 51.
connexum dextrum lacertum circulo eboreo lamina ſplendente nudavit. 32.
conſalutamus dominum. 117.
conſalutavi eum ridens. 7.
conſalutavit me. 131.
conſcenderent. 107.
conſcendimus in montem ſudantes. 116.
conſcius auri ſecreti gremium excutit. 128.
conſecuit genas. 137.
conſederam non diu ſpatiatus. 131.
conſederant per antennam pelagiæ volucres 109.
conſedi ſecundum invitantem. 131.
conſedimus ante limen thalami. 26.
conſedit puer ſuper lectum. 9.
- - - illic flens in lectum. 96.
- - - inter utrumque. 134.
conſenſitque fugæ cœli timor. 124.
conſenſu pari ſomniorum admonuerunt, quid feciſſent. 106.
conſentiant multa una oportet. 102.
conſentiunt luminibus jubæ. 89.
conſenuit Eudoxus in cacumine excelſiſſimi montis 88.
conſervabat opes humilis caſa. 135.
conſidat rabies iraſcentia. 139.
conſiderantium hæſerant vultus. 26.
conſiderare diligentius pallium cœpit. 12.
- - - - non licebat multa. 130.
conſideravit nec faciem meam, nec manus. 105.
- - - - lacrimas faciemque unguibus ſectam. 111.
conſidet laſſatus. 73.
- - - in pulvino. 59.
- - - ævis. 118.

conſidit in pectoribus ira. 99.
conſilia Deorum ne proferatis in populum. 17.
- - - - ne quis deprehenderet. 91.
- - - - mortalium hæc ſunt. 115.
conſiliator Deorum. 76.
conſilii communis ex præſcripto. 124.
- - - egens. 101.
conſilio credere non multum oportet. 82.
- - - nec ullum dolum malum adhibuiſſe. 101.
conſiliorum bonorum, ſicca, ſobria 17.
conſilium tutius ſecutus. 79.
- - - non imprudens. 102.
- - - poneremus. 115
- - - puellæ placuit. 126.
- - - formavi abeundi. 136.
- - - ſi vis exemplis quoque probari 141.
conſiſtere in ſummo humore ventoſas nuces. 137.
- - - extra conjectum teli. 90.
conſiſterem cum Quartilla, ſi depugnandum foret 19.
conſolatione ignota percuſſa. 111.
conſonat igne rogus. p. 681.
conſonuere cornicines funebri ſtrepitu. 78.
conſortio ſtudiorum. 101.
conſpatiantes video quoſdam inter titulos nudaſque meretrices. 7.
conſpectu in veſtro ſupplices jacent. 107.
in conſpectu frequentiæ plangere. 111.
- - - - ejus falernum potabant. 28.
conſpexerat nunquam in taberna. 140.
conſpexi hominem ne ipſe quidem ſine aliquo motu. 12.
conſpexit corpus jacentis. 112.
conſpicata eum Quartilla. 24.
conſpiciamur à cunctis. 101.
conſpui me jubet. 132.
conſpuit me baſio immundiſſimo. 23.
conſpuere in ſinum ſuum. 74.
conſtantia omnis excidit attonitis. 19.
conſtantiam meam deſtituente fortuna. 100.
conſtantiſſime & centurionem & legionem eſſem ementitus. 82.
conſtaret mendacio fides. 140.
conſtat ſatis. p. 674.
conſternata eſt etiam Scintilla. 74.
conſternata inſolentia ebriorum. 70.
conſternatus ſurrexi. 60.
conſtet inter nos. p. 673.
- - - mendacium natione. 102.
conſtitit ad latus meum. 83.
- - - tumultus inter rixam. 64.
conſtitui finire vitam ſuſpendio. 94.
conſtituta lite vos dimitto. 18.
conſtitutum habere. 57.
ad conſtitutum veniremus. 15.
conſtratum puppis. 100.
- - - - navis. 100.
conſtricta fronte Catnaca quid me ſpectatis? 112.
conſuetudinem vetuſtiſſimam putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe. 80.
- - - - - meam expectare cœpit. 86.
- - - - - meam cogitabam 125.
- - - - - ne delicias perderem. 140.
conſule cum gemino Magnus fugit. 123.
conſulere cœpi prudentiorem ætates tabularum. 88.
conſultiſſima Sapientiæ via 88.
conſumant iiſdem animis etiam corpus, quibus ſpiritum meum devoverunt. 141
conſumantur à propinquis ſuis defuncti. 141.
conſumat quæ ratio periturum corpus. 115.
conſumerem ultimam quamque lucem tanquam non redituram. 99.
conſumit reſtorum omnium * inter luſum. 33.
- - - ruga diutius vinctas veſtes. 102.
conſumitur quicquid artis, formam condit. p. 675.
conſumſerunt apud communem amicam pecuniam meam. 105.
conſumſi voluptatem tempore. 130.
conſumtis frigidiſſima urbanitate. 109.
conſumtis verſibus ſuis. 21.
conſumſimus reliquas noctis horas male ſoporati. 103.
conſumſit ætatem inter experimenta Democritus. 87.
conſurgimus omnes. 100.
conſurgunt tumida freta. 89.
conſurgere. 67.
- - - - altius. 80.
conſurrexi ad officium nuptiale. 25.
- - - - ad autem male dormientis. 86.
- - - - turbatus. 136.
conſurrexiſſem ſine offenſa corporis, animique. 131.
conſurrexit & cœpit me præcedere. 7.
- - - - ſtatim ab extrema parte verbi. 80.
contactus veneficio. 122.
contaminet ingenuos contra fas legemque. 106.
contectus tunica mea. 114.
contemni turpe eſt. 18.
contemplationem injecit ſuper humeros ruſtici emtoris. 12.
contemplatus fœdiſſimam jacentium volutationem. 95.
contempſi Dorida vetus amator. 126.
contempſimus junctis viribus moleſtum. 8.
contemptam vidit perſonam vendentis. 13.
contemtu in animum redeunte. 81.
- - - prælia pannus habet. p. 679.
contemtus ſapiens ſane jurgia nectit. 18.
- - - - amor vires habet. 108.
contentus vulgari more. 111.
- - - es in verberibus, nudus ad Dominam curro 110.
- - - nec mulier tam gravi injuria. 13.
- - - uno tenore naturæ. p. 682.
contentionis funem duco. p. 673.
contentus vel hoc gladio neceſſe eſt partem meam abſcindam 80.
- - - - hoc principio. 85.
- - - - iteratione non fuit ephebus. 87.
- - - - maledictis. 117
- - - - fuit vidua pudicaque nocte. 133.
- - - - nec ipſe peccare, mihi Deos iratos excitaſti. 134.
contero os lacrimis perfuſum vultu meo. 91.
conterrita motis pennis volucer Fama volat. 133.
conterritus tam fabuloſa pollicitatione. 135.
contexi arte verberum notas 132.
contextu fabularum deficiente. 20.
conticuit ſubito exanimatus. 12.
contigerat terram. 27.
non contigit ſepultura fluctibus obruto. 115.
contine te. 65.
continere. 47.
- - - libidinem. 74.
continebantur juvenes nondum declamationibus. 2.
contineot à riſu manus. 96.
continuat in mortem ultimam ſomnos. 89.
continui manum. 96.
continuit nec ſe ſolum intra verba. 11.
contra nos infirmiſſimæ, ſi quid velleot conari. 19.
- - - Troas invocat Trojæ ſacra. 89.
- - - fas legemque ingenuos contaminet. 108.
- - - hanc quid Helene, quid Venus poſſet? 138.
contritis inter ſe manibus. 17.
controverſiam declamare. 48.
- - - - - ſententiolis vibrantibus pictam. 118.
contubernalem legare. 71.
contubernali meo melius ſuccederet. 14.
contubernalis mea. 55. 61. 96.
contubernium balneatoris. 53.
in contubernium recepiſſem Aſcylti parem. 92.
contuleram verba cum ea corporis parte. 132.
contumacem vexavi hac oratione. 132.
contumaciam ridebat Giton. 117.
contumelia tollerem menſam, quam humanitate potuiſſem. 93.
- - - - recenſa ſævit Triphena. 108.

- - - mea

Digitized by Google

- - - - mea hilarior fieret Eumolpus. 132.
contumelia xerophagiæ. 56.
contumeliæ impatiens Eumolpus. 95.
- - - - me iaſſant. 128.
contumeliam aliquam metuiſſe fugitivos. 91.
contumeliis matrona verberata. 112.
contumelioſo nec verbo Encolpion inſequeris. 109.
conturbare creditores. 38.
conturbavit & libidinis ſuæ ſolum vertit. 81.
contuſa lumina flebant 124.
contuſum brachium. 54.
convaleſcentem modo ignem reſtinguit. 136.
convellebat repugnantem prædam blandientibus hamis 109.
convelleret frater latus meum. 120.
conveniat his moribus. 94.
convenientem materiæ ſtructuræ impoſuerat cibum. 35.
convenire nobis non poſſe intelligo. 10.
convenirer inimicis, ſi perirem. 98.
conveniſſe hoc putares. 22.
convenite huc. 21.
converſa poteſtas ſparſis apibus. 119.
converſis omnium in ſe vultibus auribuſque. 110.
converſus Eumolpus ad metum 98.
converſus ad eum longe acceſſere fabulas cœpi. 17.
convertebat Aquilo huc illuc obnoxiam ratem. 114.
convertere crines calamiſtro. 102.
- - - - huc manus. 80.
converti in eam totum ignem furoris. 112.
convertit ad hanc ſcenam vultum Trimalchio. 33.
- - - novitas oculos omnium. 15.
- - - ſolutum gaudio vultum. 91.
- - - ſe ira in odium. 108.
- - - pacem in arma. 108.
- - - fluctus ad lovinlatum in terram. 115.
- - - Eumolpus mentem ad novitatem rei. 117.
convicitter ſeniori. 91.
convicio naturali dolorem meum exoneravi. 121.
- - - reſpondere. 59.
convicium totum me perlegiſſe intellexit. 129.
- - - - verens abeundi formavi conſilium. 126.
- - - - habere. 66.
in convictu ſervius eſſe 61.
convivæ nunquam eadem veniunt & exeunt. 72.
convivare. 57.
convivam veterem audivi. 23.
convivis diviſere pavonina ova. 33.
convivium eſt refectum. 31.
convocat omnes quaſillarias. 132.
convolate planta. 21.
copioſa cornu abundanti fortunæ, 29.
copioſæ amphoræ. 71.
copo compilatus. 62.
coptoplacentæ. 40.
cor grave vulnus alit, p. 668.
cor non habebat. 61. 59.
- - quotidie liqueſcit 42.
Coraci exhortabatur clara voce. 140.
Coraci imperavit. 140.
Corax detrectator miniſterii. 117.
cum corbe repoſitorium adlatum eſt. 31.
cordacem nemo melius ducit. 52.
cordæ fruſtum. 66.
corde pavido cernunt incluſum tribunal. 104.
- - - cum ſuo Ulixes litigat. 132.
- - - de meo ſævum depellant tuæ labia dolorem. p 668.
cordi mihi quippe cremare viros. 121
cordis mala, livor & luctus. p. 672.
coricillum eſt, quod homines facit. 75.
Corinthia lanx. 50.
Corinthius vocatur ærarius. 50.
- - - - aſellus cum biſaccio poſitus erat in promulſidari. 31.
corniculus eſt. 43.
cornices libentiſſime ſpectare. 53.
corniceines funebri ſtrepitu. 78.
corniger pecoris pater ibit ad aras. 122.
quam cornu, tam rigidum illud reddidero. 134.
- - - - abundanti copiaſa fortunæ. 29.
- - - - acutum. 39.
cornua à toris ſummittere ſinuato. 126.
- - - naſcuntur præ malis. 39.
- - - erant in eo. 35.
corollarium accipere. 74.
coronæ aureæ. 60.
- - - - argenteæ. 50.
coronam ſuper Cancrum impoſuerat. 35.
coronas pingere ad pedes ſtatuæ. 71.
- - - inter odoratas pendebant texta mitia ſorba. 135.
coronis oneratus ebrius. 65.
- - - eruta pedeſque vincire. 70.
- - - ſi modo aliquid credendum eſt. 81.
corpora detraheret ad ſepulturam. 111.
- - - animaſque domino religioſiſſime addicimus. 117
- - - mortuo ambitu alligata animarum quoque fecerant mixturam. 132.
- - - liberorum ſuorum ſemeſa in ſinu matres tenerent. 141.
corporaliter curare. 61.
corpore in noſtro amplexam animam. p. 671.
- - - laxo ſudor manavit. p. 681.
- - - ono toto facinus feci. 131.
- - - toto me inguigitavi. 86.
- - - enervi fracti greſſus placent. 119.
- - - toto velut laxato. 128.
- - - toto in amplexum ejus immiſſus. 111.
- - - in humano ventri maledicere ſolemus. 132.
- - - cæleſti Venerem vincla. p. 668.
corpori aliquam maculam impoſiturum aquæ aſperginem. 102.
corporis mei ad menſuram veſtigium hominis ſignavi. 97.
- - - omnibus lineamentis confuſis. 105.
- - - ne hanc quidem partem abſtinuit. 112.
- - - pars illa funerata eſt. 129.
- - - antiquam animus anteceſſerit. 130.
- - - animique ſine offenſa conſurrexiſſem. 131.
- - - pulcritudine me ad ſe vocante. 132.
- - - cum ea parte verba contulerim. 132.
corpus orationis enervaretur & caderet. 2.
- - - ab ictu ſubducebat. 98.
- - - inquinat, non mutat color arte compoſitus. 102.
- - - cuſtodire cœpit ſe flere. 111.
- - - jacentis conſideravit. 111.
- - - jacentis admonere te debet, ut vivas. 111.
- - - viri. 112.
- - - mariti ſui tolli jubet ex arca. 112.
- - - patriſfamiliæ in monimentum referre debuit. 113.
- - - humanum video circumactum levi vortice ad littus deferri. 115.
- - - periturum tanquam interſit qua ratio conſumat. 115.
- - - tamen feræ lacerabunt. 115.
- - - nullum ſine pignore eſt. 119.
- - - ſaginatum ſuperfluentibus bonis impleverant. 125.
- - - tenta modo tangere. 126.
- - - anxioſiſſimam diligentius curavi. 130.
- - - hoc rediret forſitan ad vires. 138.
- - - meum ſi in partes conciderint. 141.
- - - eiſdem conſumant, quibus animis devoverunt ſpiritum meum. 141.
extra corpus orationis ne emineant ſententiæ. 118.
corpus lividum. 63.
- - - nobile requievit. p. 675.
correcti pedes. 67.
correptis armis caſtruit miles omnis orbis præmia. 119.
correptum Gitona in cubiculum traxit. 26.
corrigere fialam belle. 51.
corripui rei terribilem manu bipennem. 112.
corrotundare. 76. 39.
corrumperet pretium. 113.

corrumpitur arte quadam caro. 141.
corruptæ eloquentiæ regula ſtetit & obtinuit. 2.
corrupta vini odore ancilla. 111.
. . . . auro majeſtas jacebat. 119.
corruptæ urinis mentur. 106.
corruptis naufragio cibis utcumque curati. 115.
corvi, qui lacerent. 116.
corvorum cibaria. 58
corvus maturis fructibus ova refert. p. 681.
coruſci angues. 89.
coruſco rupta fulgure intremuit nubes. 122.
corymbio dominæ pueri adornat caput. 110.
corymbion flavum. 110.
Coſmianum alabaſtrum adfert. p. 674.
coſtas recorrigere. 41.
coſtum ſuffundere idem capiti. p. 678.
cras erit. 45.
Craſſum Parthus habet. 120.
craſtino die pallium exhibiturum affirmabat. 15.
in craſtinum turba parata erat. 18.
crate faligna impoſitum Cereris vacuæ nemus. 135.
craticulam argenteam. 31. 70.
infra craticulam erant Syriaca pruna cum granis Punici mali. 31.
creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vendicat. 95.
crebris ſingultibus ambile pectus quaſſaverat. 91.
credas te diligentiæ. 107.
crede mihi. 129. 46. 77.
credebam jocari ſenem. 137.
credebat vere ſtigmata captivorum frontibus impreſſa. 105.
credendum ſi aliquid coronis eſt: 81.
credentes jam ſua ſponte aures deflectit. 105.
. . . . . facilius poëma extitul poſſe. 118.
credentibus haud dubie, unde, aut qui, eſſemus, indicavimus. 124.
credere non multum conſilio oportet. 82.
. . . . . Acriſium jubeat, quod Danaën. 137.
. . . . bonitati ejus ſe & vota ſua. 140
crederemus nos regioni. 115.
crederes pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium. 31.
. . . . . animorum eſſe picturam 83.
. . . . . ipſum hominem laſciniam faſcini. 92.
crederet nec alloquio quidem dignum. 113.
. . . . . ut plurimum. 140.
credet, ſi illi mero meridie dixerit, tenebras eſſe. 37
credi nihil volunt inter homines melius, quam quod ipſi tenent. 84.
crediderat oculos ſuos concilio frequentioris turbæ. 140.
credidimus pulſas mille rates. 89.
credidit quale oſculum Dianam habere Praxiteles. 126.
credimus hanc pœnam graviſſimam. 115.
credis id cinerem aut manes ſentire ſepultos. 111.
credite mihi 52.
credit pelago. 81.
. . . Fortunæ omnia. 121.
qui credit cito, non recte facit. 41.
credo, reſipiſcerent partes veneficio ſopitæ. 138.
crediz domi naſcuntur 38.
cremare viros mihi cordi. 121.
crepidine ſemitæ. 9.
crepitabant pluribus oſculis colliſa labra. 132.
crepuit oſtium impulſum. 99.
creſcere ex parvo. 71.
creſcit tibi diſcipulus. 46.
creſcere patrimonio, non corpore. 70.
creſcebat tamquam favus. 76.
cretæ tantum erat inter malarum rugas. 23.
creties diſcere. 58.
crevit ipſe nitor Phœbi vulgato latior orbe. 122.
. . . de nihilo. 38.
. . . ab aſſe. 43.
crimen unum omnes vocat. 122.
crimine cauſæ tuæ. p. 658.
criminis metu non veniremus ad conſtitutum. 15.
crine ſoluto Juſtitia. 124.
. . . ſciſſo Diſcordia. 124.
crinem ſolutus. 89.
. . . . cui Deo voviſti? 107.
crines calamiſtro convertere. 102.
. . . ruptos ſuper pectus jacentis impoſuit. 111.
. . . laxi placent. 119.
. . . ingenio ſuo flexi. 126.
crinibus capitis nudavere. 107.
. . . . . modo nitebas. 109.
. . . . . paſſis funus proſequi. 111.
. . . . . ſpoliatum vultum concinnabat. 183.
. . . . . cedit aurum. 667.
. . . . . laceratis atraque veſte deformis anus. 111.
criſpus, mollis, formoſus. 97.
crocum. 68.
. . . . . effundere. 60.
Crœſus. 64.
Crœti margarita. 64.
cromatiricæ merx. 53.
crotalia. 67.
crotaliſtria 55.
Crotona eſſe cognovimus. 116.
. . . . . intravimus. 124.
Crotone dum hæc magno tempore aguntur. 125.
in crucem ibis. 137.
. . . . unam vidit ſine cadavere. 112.
. . . . . amplexus mittam. 126.
. . . . . ſertus actus eſt. 53.
cruces ſervabat miles. 111.
cruci adfigi. 111.
. . . adfigere mulierem. 113.
cruciarii unius parentes detraxere nocte pendentem. 112.
crucibus juſſit latrones adfigi. 111.
crucis offla. 58.
cruda adhuc ſtudia in forum propellunt. 4.
crudeles manus in hoc ſupplicium durafſent. 105.
crudeliorem Lycurgo hoſpitem in ſocietatem recepi. 83.
crudelis non ſum. 106.
. . . fortuna non concedit. 114.
crudeliſſima anus hoc humore ſpargit ſemina mea. 118
crudeliſſimas manus inhibere 105.
crudelitatem ſuam impediunt ſævi implacabileſque domini. 107.
. . . . . . mutaverunt in auxilium. 114.
cruenta caſſide velut ora mille vulneribus confoſſa. 124.
cruentatis inter præcipitem decurſum digitis. 1 8.
cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem. 108.
cruento latroni eripe me. 91.
. . . ore deformis vultus caligine texit. 122.
cruentos pedes per omnes ſcrupos gaſtrorumque eminentium fragmenta traxiſſemus. 79.
cruor, incendia, &c. ante oculos volitant 121.
cruore nullo jam pridem ora perfundimus. 120.
cruorem ut bibat humanum populo plaudente. 119.
crura in orbem pandere 102.
. . . mea pene reſupinatus fregi. 29.
cruralibus faſciis alligatus. 40.
cruria haud altum vulnus aceto diluo. 136.
crus meum ſerrato morſu vexare non dubitavit 136.
in crus aſciam impingere. 74.
crypta Neapolitana. p. 674.
ante cryptam factam turbaſtis. 16.
cryſtallina vaſa comminuere. 64.
cum cryſtallinis teſſeris & tabula terebintina ſequebatur. 13.
cubicularios vocat. 132.
in cubiculo reliquit filiam. 140.
in cubiculum traxit correptum Gitona. 26.
. . . . . meum intravit Chryſis. 129.
. . . . . intravi ſine Gytone. 130.
cubile. 101.
cubilia agrorum circumituum. 101.
cubitum apud quem ponitis. 27.
. . . reponere. 65.
in cubitum erectus contumacem vexavi. 132.
cucumæ cervix frangitur. 136.

cu-

Digitized by Google

cucumam ingentem foco adpoſuit. 135.
cucurbitæ naſcuntur ſub Aquatio. 39.
cucurrit ad reficiendum ignem in viciniа. 116.
cucurrit ad Gitona inveſtigandum 94.
culcita. 38.
. . . remota. 98.
culcitam ſponda ferebat. 97.
in culina habitant. 2.
culpæ ignoſce minori. 133.
culpam emendare permiſeris. 130.
culter venatorius. 40.
. . . ex Norico ferro. 70.
inter cultores tuos hominem peregrinum admittere ne faſtidias. 127.
cultrum tonſorium ſuper jugulum meum poſui. 108.
. . . . accipere. 56.
cultu non proinde ſpecioſus. 83.
. . . Phrygio. 89.
. . . meo collecto ite extra caſam ſœpi. 136.
cultum armilla aurea dextrum nudavit lacertum. 32.
. . . adicularum. 85.
cum argento menſa cecidit. 22.
. . . Gitone rationem deducerem. 10.
. . . ingenti ſubtilitate tollentibus paſonychia. 31.
. . . inſcriptione omnia reddiderat. 29.
. . . maxime. 54.
. . . mulieicula acceſſit propius. 10.
. . . paribus inſana inquinata ſum. 25.
. . . Quartilla conſiſterem. 19.
. . . ruſtico ſteterat. 14.
. . . titulo adfixa erant pittacia. 34.
. . . vubia inducias facio. 18.
Cumanum prædium. 53.
cuminum conjicere in porcum coctum. 49.
cuncta in te probat, ſi quiſquam cernere poſſit. p 668
cunctaris in arma Dive tuis? 124.
cupa. 60
cupiditas pecuniæ hæc tropica inſtituit. 88.
cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum. 10.
cupienti mihi invocare Quiritium fidem. 21.
copiemis quaſi exire beluæ gemitum audimus. 115.
cupreſſus tremulæ. 131.
cupreſſo ferali circumtumulata ſaxa. 120.
cura medicaminis hujus morbum animæ fuget. p.668.
. . . agerui hujus quoque rei. 129.
. . . placandi tanta erat. 130.
. . . ſoleiti depoſito meo caveo. 133.
curabis perſequendum. 109.
curæ eſſe. 71.
. . . valere. 79.
curam agere rerum humanarum Deos immortales puto intellexiſti. 106.
curandum eſt, ne emineant ſententiæ extra corpus orationis. 118.
curant folia exſtruere divitias. 84.
curare in gregem 38.
. . . domos, ſepulcrum. 71.
. . . ægros. 61.
curare ſe nec veteres tragœdias. 110
. . . nec Mathematicorum cœlum ſoleo. 126.
curat negotium ſuper nos fortunæ. 85.
. . . fortuna negotia ſuper nos. 35.
curati utcunque cibis naufragio corrupta. 115.
curationis propoſitum diſtulit celerior ventus. 107.
curaverat mulier cenæ mandata. 95.
curavi diligentius noxioſiſſimum corpus. 130.
curet nec alto vultu regium. 5.
curia patrum venalis. 119.
Curio concute plebem. 124.
curioſa Horatii felicitas. 118.
. . . manu ſegregu grana ſordidiſſimis putaminibus veſtita 135.
curioſa manus nec adhuc futuræ quidem attulerat. 13.
curioſe deterſis manibus. 135.
. . . manu ſiniſtra involuta. 63.
curioſum oculum adplicuerat. 26.
. . . . principium non me delectavit. 98.
. . . . aliquem extimeſcas. 127.
curioſus pictor omnia diligenter cum inſcriptione reddiderat. 29.
curioſus, non doctus. 46
curis latitantibus intra membra errat. 119.
non euro. 68.
currebat ſuper piſces gyrum piperatum. 36.
currentia ſupercilia uſque ad malarum ſcripturam. 126.
curris qua ſidus utrumque. 119.
curritur recta ad lucrum. 116.
curſum labentis mundi mater mea detinuit. 127.
curro nudus ad Dominam, ſi verberibus contenta es. 130.
curſim perſequi cœpi Aſcylton. 6.
curſoribus faleratis præcedentibus. 28.
curſorum gregem cum magiſtro ſe exercentem notavi. 29.
curſu uno. 76.
. . . . ab ingenti poſſe navem deflecti. 101.
curſum dei foro ſubducta pagina. 5.
. . . addite. 23.
. . . Lunæ altera habebat. 30.
. . . intermiſerat repentina tranquillitas. 109.
. . . quo deſtinaret, nec gubernator ſciebat. 114.
curvati porrus 101.
cuſpide reducta uterum notavit. 89.
cuſtodem moleſtum amoliri cupiebam, 10.
. . . inde capelli nec poſſe. 42.
cuſtodi adiculatum cenulæ officium mando. 90.
a cuſtodia mei vultum removiſſe Fortunam putabam. 125.
cuſtodiam tenet ſcaphæ. 101.
. . . . ut viderunt laxatam. 112.
cuſtodire corpus ac flere cœpit. 111.
cuſtodit ſiderum motus. 102.
cuſtos & pædagogus, etiam quo non juſſeris, ſequar. 96.
. . . ruſtice, huc ades. 132.
Cyclopis antrum nos intraſſe fingite. 101.
Cyclops vel eſuriens potuiſſet parcere. 98.
. . . Ille hic eſt. 101.
. . . Ulixi pollicem penicillo extorſit. 48.
Cyllenis proles Magnum excipit. 129.
cymba traducere ſimulacra virûm vix navita Porthmeus ſufficiet. 121.
cymbaliſtria intrans & concrepans æra. 22.
. . . . adjuvit hilaritatem comiſſantis. 23.
Cynthia extinxit plenos vultus. 128.
cynics traducunt tempora cœna. 13.
cyperon molle & roſa emicuere. 127.

D.

Da oſcula dum licet. 114.
. funera regnis noſtris. 120.
dabat iracundiæ locum. 113.
- - - Siciliam modo ventus. 114.
- - - ferrum male uſum trepido. 132.
dabimus operam ne quis hoc ſciat. 137.
Dædalus Niobam in equum Trojanum includit. 52.
- - - nomen belliſſimum. 70.
in damna ſurentem cenſum aſpice. 120.
damna ventura auſpiciis patuere Deûm. 122.
damnabat Apollo noxias minus. 83.
damnare divinæ mentis opera ne videamur. 104.
- - - autem nihil ſuſcenſentem nemo auſus eſt. 117.
- - - ſtuporem ſuum. 41.
damnata mulier. 108.
damnatas manus mihi attoliſſem. 80.
damnatis juſſi ſqualorem auferri. 105.
- - - nova ſimplicitatis opus. 132.
damnatum hominum avertitur agmen. 124.
damnatus ego mimum interrogare cœpi. 128.
damnet cibos omnes palam. 117.
per damnum renovent famem. 119.
damus omnes plauſum à familia inceptum. 36.
Danæ hæc eſt vera. 126.
Danaen uxorem ducat. 137.
Danai ſtipant graves equi receſſus. 89.
- - - relaxant clauſtra & effundunt viros. 89.
dant caudæ ſonitum. 89.
Daphne baccis redimita. 131.
in Daphnoon ſe flexit. 126.

dare manum languentil ut quis non vo-let? 101.
--- malum. 74.
--- primos meſſis honores Cereri. p. 677.
--- cibum mulierculæ tentavit. 111.
ut daret, quiſquis aliquid rogatus erat. 31.
--- tonſoris audaciam pueris diſcentibus. 94
--- ſermonibus locum. 129.
dareiis mercedem. 95.
dari juſſit infelicibus miſſionem. 21.
--- juſſeras Embaſicœtam. 24.
--- ſolis juvenibus hæreditas poſſet. 140.
dat adultera munus. 104.
- - hic vela fugæ. 123.
data reſponſa in peſtilentia. 1.
--- acceptaque patrio more fide. 108.
date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos. 1.
dari ſignum ſymphoniæ. 34.
daturum operam. 99.
- - - - ſerviles pœnas. 139.
de camera pendebat lucerna bylychnis 30.
de Cœlo nuntiare. 60.
de glorioſis eſſe. 75.
de jure aliquid guſtare. 46.
de loco non moveri. 58.
de lucerna equites occidere. 45.
de manu illius panem accipere. 37.
de Medicina adjuviſſetis 18.
de medio recedere. 38.
de more ſcilicet conciones invidiam noſtram ridebant. 14.
de nihilo creſcere. 38.
de nubia currere. 58.
de pera lorum ſolvit. 11.
de re verum dicere. 43.
de ruina eum arena dimiſit. 9.
de ſacculo nummos effundere. 71.
de ſinu protulit inſtitas. 20.
de ſinu proferre. 51.
de ſuo ſibi. 66.
de ſuo parare. 75.
de tabula caput non tollere. 46.
de vita quantum perdiderit ut ſciat. 26.
de una die duas facere. 72.
de utroque ſecuram eſſe juſſi. 18.
Deæ nomen libuit quærere. 127.
Dearum forma fulges. p 668.
- - - - lividinantium ſedes Patris. 138.
Dea huic donaſſet & Helenen. 138.
debattuere. 69.
debeam ut beneficium, effice. 126.
debellati Quirites tecta relinquunt. 123.
debent incidere in malam fortunam, qui alienum concupiſcunt. 140.
deberent loqui. 2.
deberi Priapi genio pervigilium. 21.
debet hic neſcio quid boni eſſe. 33.
- - - te jacentis corpus admovere, ut vivas. 111.
--- vulgari more ſibi placere. p. 675.
deberur ſepultura. 43.
debilis tanquam cabillus in clivo. 134.
debuit Patrisfamiliæ corpus in monimentum referre. 113.
decebant egregie formam ejus moderatiſſimis verecundiæque verba. 93.
decem H. S. vix fuiſſent veſtimenta. 30.
- - - pondo armillam habet. 67.
December menſis erit. 58.
decenni prælio irata virtus. 89.
decens planta modicus neſcit calcare lapillos. p. 668.
decepit carmen multos. 118.
- - - - penes. 123.
decepta ſupplicio lacrimas effudit. 105.
- - - - quereret, ſi libidinoſa eſſem. 129.
decepti pignus Atridæ non Troïus hoſtis hac in claſſe vehit. 108.
deceptum ſe & deriſum queſtus eſt. 87.
decerer nihil nec facere, nec dicere. 108.
decernentis ferre ſententiam. 70.
decidebant in terram. 27.
decidi in lectulum. 80.
- - - in ſomnum gaudio laſſus. 87.
decipere noli Dominam tuam. 128.
decipiunt arma bellantem. 115.
declamare me diutius in porticu Agamemnon non eſt paſſus. 3.
declamaſti controverſiam. 87.
declamatione extemporali. 6.
- - - - hac finita. 133.
declamationem tam iniquam reſolvit Eumolpus 107
declamationibus nondum juvenes continebantur 2.
declamatores num alio genere furiarum inquietantur? 1.
declamet, & omnes cauſſas peragat. 137.
declinabunt ſuſpicionem quærentium literæ. 103.
decollari eum præcepit Imperator. 51.
decorem in priſtinum gaudebam repoſitum puerum. 110.
decora me non minus capillamento exornavit. 110.
decrepitus. 45.
decretum. 54.
decucurrerunt quadrigæ meæ. 64.
decuma jam mœſtos inter ancipites metus Phryges obſidebat meſſis. 89.
decumam vix partem eſſe puto, quæ dominum ſuum novit 37.
decuria quadrageſima 47.
- - - viatorum. 47.
decuriis in omnibus cum eſſe poſſet. 71.
decurrens arduus atee Caucaſea Amphytryoniades 123.
decurrit ad ultionem. 132.
decurrunt ad vapulantem ancillæ. 105.
decurſum inter præcipitem cruentatis omnibus digitis evaſi. 118.
decus quod ſolum eſt formæ, cecidere capilli. 109.
- - - Romanum & poteſtas in uno victa 119
- - - tuum non ſine honore patiar. 133.
dedecus ſpoliati capitis. 109.
- - - - hoc eſt populi morumque ruina. 119.
dedere vinum in manus. 34.
dederitis beneficium. 11.
quæ dedi, hac conditione percipient. 141.
dediſſem pœnas niſi valentior fuiſſem. 8.
- - - uxorem. 92.
dediſſet potionem. 92.
dediſti quæ prima ætati noſtræ gaudia, prima rapis 109.
dedit puero innumerabilis oſcula. 20.
- - - licentiam nox tertia. 16.
- - - ſi quid arata Syrtis naufragio, probatur. 93.
- - - puero baſium bona fide. 110.
- - - patri oſculum proficiſcens. 115.
- - - hæc ubi dicta. 121.
- - - Mycono conſtanti tenendum Delon. p 638.
- - - omina læta de cœlo Delphicus ales. 122.
- - - quem Dione ſylvis nomen. 133.
dedititiis hoſtibus parcimus. 107.
deducat in portum navem. 101.
deducere ephebum in gymnaſium cœperam. 85.
- - - ad terram talos. 102.
deducerem veterem cum Gitone rationem. 10.
deducit me dolor uſque ad neceſſitatem mortis. 17.
deducta meis carminibus Lunæ deſcendit imago. 134.
deductum me in fornicem eſſe intellexi. 7.
- - - - ab eadem anicula putares. 7.
deductus lacunaribus circulus ingens. 60.
deducunt etiam Lunam mulieres. 129.
deduxere imprudentes noxios in navigium. 106.
deduxit in terram vario gramine indutam. 127.
- - - Deus ipſe ad pœnam. 106.
- - - canos tremulo vertice. 137.
deerant nec rupto turbine venti. 123.
deeſſet ne quid ſcenæ. 117.
defecerat poſitum in monimento lumen. 111.
defeciſſe fratrem tam cito nec veriſimile erit. 101.
defecit pictura. 88.
defectæ humore lucernæ tenue & extremum lumen ſpargebant. 22.
defenderent opes ſuas. 114.
deferebantur ad menſas viſcatis illigatæ viminibus volucres. 109.
deferendum onus ad mercatum conduxit. 101.

de-

deferre etiam ad imperitos gratia ſolet. 81.
- - - pedes in terram. 65.
deferri corpus humanum levi vortice circumactum ad littus video. 115.
- - - ad ima graves & plenas integro fructu nuces. 137.
de'erunt in pedes quicquid doloris habent. 132.
deficere. 76.
deficiens ille. 8.
deficiente jam die in forum veniebamus. 12.
- - - jam fabularum contextu. 20.
- - - in porticu. 89.
defixæ in utroque poſte tabulæ duæ. 30.
deflebam adhuc tanquam ignotum. 115.
deflebat matrona recens cadaver. 111.
deflecti à curſu navem. 101.
deflectit aures jam ſua ſponte credentes. 105.
defler fata in ſimili ſinu. p. 682.
deflexis ad inguina mea luminibus. 105.
defluens vinum ex ſacco. 73.
deformes ore cruento vultos caligine texit. 122.
deformi in loco quid faceres quæſivi. 7.
deformior domino Trimalchione puer. 28.
nec deformis caſtæ aut infecundus jovenis videbatur. 112.
- - - laceratis crinibus atraque veſte anus. 133.
deformitate non tralatitia inſignitum intelligebam. 110.
defoſſa exciſo marmore petra. p. 675.
defoſſumque inveni aurum. 104.
defraudit ſibi nihil. 69.
defudit levi pectore voces. 121.
defuiſſem officio 139.
defuit nec imber oculis. 137.
defuncti à propinquis ſuis conſumantur. 141.
defunctoriam apodixin mihi redde. 132.
defunctorio ictu nec ſatiatus. 116.
defunctum in conditorium proſequuta eſt. 111.
- - - digneris niveis ambire lacertis. p. 668.
defundes Pierio pectore verba. 5.
dehiſcit tellus perfoſſa. 120.
- - - rupta Erebi ſedes. 124
dejectam ſuo pondere anom ſuper focum mittit 136.
dejecit tela Gigantum. 128
dejectus Phæbus ad ortus. p. 677.
dejicere Philoſophos de negotio 56.
delapſa ſua ſponte ſera cecidit. 16.
delapſus ſum in ſomnum. 87.
delatos ſe in alium terrarum orbem putent 1.
delectari. 45.
- - - aliquem. 64.
delectata illa urbanitate tam ſtulta. 7.
- - - illa ſiſit tam blandum. 127.
delectatus formæ mulieris miles 111.
delectavit me tam curioſum principium 92
deleret omnem ſcabitudinem animo ſine cicatrice 99
deleverat nondum ingenia umbraticus doctos 2.
delevi amicitiæ ſacramentum. 80.
Deliaci manu receſſi. 23.
delibas paululum carnis 136.
deliberarent us mœſti. 23.
delicatus puer. 61.
delicatiſſimam omnium rem notavi. 33.
deliciæ ejus vehebantur in chiramazio. 28.
delicias Priapi occidiſti. 137.
ad delicias fœmina. 75.
deliniri poſſet hoſtia frugalitatis meæ. 84.
Delio profante. 89.
deliqui nunquam uſque ad mortem ante hunc diem. 130.
deliquiſſent ſiquid, impune laturos. 125.
delirantes Græculi. 88.
Delos ſtabili revincta terra. p. 687.
Delphicus alea de cœlo omina læta dedit. 122.
delubra Deûm. 104.
delubrum intravit anus. 133.
circum delubrum greſſum feret ovantem 133.
deluſa ſitia muneribus terra 135.
demandare in alicujus ſinum. 61.
dementi quid ſuccurreret audite. 102.
dementia eſt omnia facere, ne quid è nobis relinquat ſepultura. 115.
dementiam hanc miſerorum. 80.
demerſa rate aurum deponderet. p. 679.
demerſi vino ſcortiſque. 88.
demerſus penitus exciſo hiatu locus. 120.
- - - Neptunus natat p 678.
demiſit in ſinum manum. 24.
- - - ſe verticibus magni Olympi. 121.
demiſſo labro orare. 58.
demittitur circulus ingens. 60.
Democritus expreſſit omnium herbarum ſuccos. 87.
Demoſthenis ingentia quatiat arma. 5.
Demoſthenem neque ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video. 2.
denariis trecentis illum emit. 68.
denarios habebat aureos argenteoſque pro calculis albis aut nigris. 33
- - - præſentes numerabis ducentos. 109.
- - - centum præſentes numeraveris. 109.
- - - ſolvere. 57.
- - - binos in epulum dare. 45.
dentata manu duxit deſcendentes ab ore capillos. 18.
dente ad mortes pretioſa ſuas belua ne deſit. 119.
dentes perfodit ſpina argentea. 32.
- - - ſtabant ærati ſcabra rubigine. 124.
- - - aquæ habet. 42.
ſub dentem venire. 58.
dentibus amphoram ſuſtinere. 53.
- - - folliculos per ite ſpoliat. 135.
dent epulas 5.
denudanda capita tonſori præbuimus. 103.
denunciante gubernatore relicturum ſe navis miniſterium. 108.
denunciatione hac confuſus Eumolpus. 94.
Deo crinem voviſti 107.
Deorum conſilia ne proferatis in populum. 17.
- - - hominumque pudor. 132.
- - - beneficia utraque mano tractat. 140.
- - - per miniſteria, præcipitandus eſt liber ſpiritus 118.
- - - hominumque judicio ſapientiſſimus Socrates. 140.
Deos etiam amor tangit. 83.
- - - primum perdidit peritura Troja. 89.
- - - Deaſque. 101.
- - - immortales rerum humanarum curam agere puto intellexiſti. 106.
- - - ſentis terra. 124.
- - - precati viam ingredimor. 117.
- - - mihi iratos excitaſti. 134.
- - - emere & anſerem poſſiſis. 137.
- - - roga, ut ignoſcant facto tuo. 137.
- - - hanc vitam habere dixit. 132.
- - - primus in orbe fecit timor. p. 676.
- - - ſibi quiſque fingit. p. 678.
depellant de corde dolorem ſævum tua labra. p. 668.
deplorata jacebant arma congeſta ſtrue. 123.
deploratumque relinquit limen. 123.
deponderat rurſum. p. 679.
deponere pallium juſſit liberatos querelis. 35.
- - - capillos cuiquam mortalium in nave non licere. 104.
deponerentur apud ſe ornaque flagitabant. 15.
deponimus arma compoſitis fœderibus 109.
depoſitæ veſtis inter prædones ſtrangularetur. 15.
- - - omni offenſa in gratiam cum puero redii. 87.
depoſito meo ſolerti cura caveo. 133.
depoſitum poſtquam eſſe inviolatum vidit. 13.
- - - fundis nominibuſque habere in Africa trecenties ſeſtertium. 117.
depoſuit veſtem. 114.
depræſentiarum. 74. 58.
deprecabar nec quicquam pro me 108. 49.
deprecati ſumus diſpenſatorem. 30.
ſecundum deprecationem hanc. 18.

- - - ſup.

- - - ſupplicis interpellavit Lichas. 107.
deprecatus ſum numina verſu. 133.
deprehendere adulterum. 53.
deprehenderat furtum miſerorum. 104.
deprehenderet aſtrorum cœlique motus. 88.
- - - - - conſilii. 91.
deprehenderit mendacium. 125.
deprehenſos ſe intellexerunt. 21.
deprehenſus ne quidem tu us es mihi verum dicere. 98
- - - - in ſecreto daret ſermonibus locum. 129.
deprehenſam gemino gurgite prædam. 119.
deprimere manu librum 69.
deprimit tumidas arces iratus Cæſar. 123.
depromunt ora mellea purpureum ru borem. p. 628.
depugnandum ſi foret 19.
depulſa injuria fuerat. 22.
deridere. 58. 61.
derident ſolitudinem meam. 81.
derides capti cella Romuleam caſam. p. 676.
deriſerunt me pueri imitatione petulantiſſima. 92.
deriſi fumus adumbrata inſcriptione. 106.
deriſiſſe me vos putabatis. 16.
deriſit me. 100
deriſum ſe queſtus eſt 87.
deſcendat Ithacus in externas arenas. p. 679
deſcendentes ab aure capillos dentata manu duxit. 18.
- - - - - nos ſi adjuverit caſus. 102.
deſcendere in ambiguam litem. 14.
deſcendi in platanona. 131.
deſcendimus per funem lapſi in ſcapham. 102.
deſcendit funis. 102.
- - - in conditorium. 111.
- - - Jupiter repens ſanguineo imbre. 122.
- - - Lunæ imago carminibus deducta meis. 134.
deſcendunt rupes. 122.
deſecto palmite vitis uvas annumerare cœperat. p. 681.
deſerit terras exoſa furentes mitis turba Deûm. 124.
deſerta urbe ducitur populus, quo mens iſta jubet. 123.
deſertas artes inopi lingua. 83.
deſertis frondibus ſolæ adſpirant aoræ. 119.
deſerto nomine imperii Magnus fugit. 123.
deſertus jacerem in diverſorio Græcæ urbis. 81.
deſiderabit viſere languentem officii cauſa. 101.
deſiderium æſtuantis accendis. 126.
- - - - tu meum, tu voluptas mea. 139.
- - - - extincti. 111.
deſidia ne conſuetudinem perderem 140.
deſidiæ præſentis cauſam excutere. 88.
deſinat rabies libidine perditorum collecta. 108.
deſinat erigidus horror. p. 281.
deſit ne belua dente ad mortes preciosa ſuas. 119.
deſolata ævo ſenectus. 114.
deſomnem facere. 47.
deſperatus valde ingenioſus eſt. 68.
deſpoliare. 49.
deſpolimus. 82
deſpoliatus, vide diſpoliatus.
deſpoliaverat tua arva Arabum populus. 119.
deſpuit in terram veluti muſcarum imagines. 125.
deſtinaret curſum. 114.
deſtinat perſequi hanc fortunam vel cum periculo capitis. 138.
- - - ſemel. 75.
deſtinata lite ſenius pugnarent. p. 681.
deſtinatione à tua quam longe jacet. 115.
deſtinatum carpimus iter. 116
deſtinaveramus mercari lupinos cicerque dupondio. 14.
deſtinavi illum docere. 46.
deſtiti totum parietem perſequi. 29.
deſtituit commilitonem ſibi cariſſimum in peregrino loco abjectum. 80.
- - - ne ancillarum quidem aciem clamor. 108.
deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem ſuam. 117.
deſtruat iſtas idem, qui poſuit, moles Deus. 121.
deſtruente fortunæ conſtantiam ſuam. 100.
det primos verſibus annos. 5.
- - pagina curſum ſubducta foro. 5.
detecto jugulo. 101.
detectum parietem putaret nimbo laborare. 23.
detergere frontem unguento. 47.
deteriorem vide ne facias confidentia cauſam. 107.
deterſa eſt uda facies plorantis ſpongia. 108.
deterſis pauliſper oculis. 22.
- - - curioſe manibus. 135.
deterſit ſudorem manibus. 8.
- - - pallio vultum 91.
- - - animum ter helleboro. 89.
detexerit fallaciam invidioſa proditione. 125.
detexit omni vi recuſantes. 23.
detinuit curſum labentis mundi. 127.
detonuit imber ambitioſus. 17.
detractator miniſterii. 117.
detrahentem ſecutus clavus fuerat. 135.
detraheret corpora ad ſepulturam. 111.
detraxere pendentem. 112.
detraxit humeris laciniam. 12.
detrita luxu commoda vulneribus reparantur. 119.
detritus lævæ Mavortius umbo hæret. 124.
detulerit juvenes tam urbanos in ſuam regionem 16.
- - - indicium ad amicos. 125.
detuliſſemus raptum latrocinio pallium. 12
detulit de carnario panoum furca. 135.
detumeſcunt odia. 109.
detur Embaſicætas Aſcylto. 24.
deverſorium, vide diverſorium.
deverbia melica. 64.
devirginetur Pannychis noſtra. 25.
Deum quam hominem invenire facilius poſſis. 17.
- - - aquila ſublimis cœlo ferebat. 81.
Deûm ſacris paratæ puellæ. p. 669.
- - - delubra. 104.
- - - natora fallax. 109.
- - - matrem nummos in præſentem uſum pro fide ſua redditurum. 117.
- - - auſpiciis patuere ventura damna. 122.
- - - mitis turba. 124.
devolat raptim ad puerum. 105.
devorare trecenties ſeſtertium. 76.
- - - panem 44.
devotione nauteantis diſſimulata. 103.
devoveant ſpiritum meum. 141.
devoveram capulum. 82.
Deus juvenes tam urbanos in regionem ſuam detulerit. 16.
- - - illi monſtraſſet remedium ad tertianam. 28.
- - - humanarum rerum arbiter. 98.
- - - candidus in promtu eſſe voluit. p. 683.
- - - Delon geminis catenis ligavit. p. 688.
- - - ipſe quos ad pœnam deduxit. 106.
- - - idem, qui poſuit, moles iſtas deſtruet. 125.
- - - oſtenta brevi ſolvit. 122.
- - - agit neſcio quid tacitis cogitationibus. 127.
dextra minax terris incendia ſtipite portat. 124.
- - - ſanguineam tremula quatiebat lampada. 124.
- - - obſcuratum caput ſuper pulvinar inclinari. 134.
dextræ conjungere dextram conatus. 121.
dextram conjungere dextræ. 121.
- - - nec hanc ſine vindice vinciet ignavus. 122.
- - - non templis impius hoſtis admovi. 133.
dextro pede, exclamavit unus ex pueris. 30.
dextros greſſus pariter movimus. 30.
- - - - pedes retulimus. 30.
dextrum nudavit lacertum armilla aurea cultum. 32.
diætæ magiſtri. 115.
Dialectica ubi eſt? 88.
Dianam quale oſculum habere Praxitelem credidit. 126.

diaris

Digitized by Google

diaria hodie poſt aſellum non ſumo. 24.
- - - ab ann medio die ſolebant exige-re anſeres. 136
de diariis pretium facere. 75.
dic Chiſia, ſed verum. 128.
dicaciſſimus homo carminibus vindica-ret. 113.
dicam aut faciam. 99.
- - - ego jam patii. 87.
ut ira dicam. 2.
Dicarchidos magnæ arva. 120.
dicebant barbam ejus in aurea pyxide conditam eſſe. 29.
dicebat nihil aliud, niſi hoc. 87.
- - - ut ipſa paulo ante. 137.
dicentibus fidem quis habebit. 14.
dicere cœpit ultimo. 139
- - - verum ne deprehenſus quidem auſus ea mihi. 98.
- - - potes cujus hæc navis eſt? 100
- - - mihi ſecundum quietem videba-tur. 104.
- - - videbatur. 104.
- - - nihil, nec facere deceret. 108.
- - - cœpit capillorum elegidarion. 109.
dicere aliquid belli in defunctum. 78.
diceret aliquid lectcio in aurem. 28.
- - - - quum hæc ipſa. 127.
dici his melius quid poteſt? 55.
- - - aquis quid formoſius poteſt. 100.
quid dicis muliebris patientiæ ſcortum. 9.
dicit quoties Carpe, eodem verbo vo-cat & imperat. 36.
dicite cauſam ferto. 122.
dicta omnia factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa. 1.
- - - voluit in calvos ſtigmoſoſque ja-culari. 109.
- - - hæc ubi dedit. 121.
- - - tantum valent. 134.
- - - vincunt naturæ opus. p. 675.
ad dictata pugnare. 45.
dictis etiam petulantibus adjectis. 11.
dictionis totius ordinem infamant. 6.
dicto citius nervi paruerunt imperio. 131.
dictorum in hoc æſtu totus incedo. 6.
dictum Trimalchionis. 41.
dictutum gladio jus ignaviæ. 112.
didicimus. 58.
didiciſſet ratiocinari. 29.
didiciſtis fabulas anteceſſura latrocinia. 17.
diducere pectus gemito nihil profutu-ro 111.
- - - os. 73.
diduci in cogitationes. 41.
diducit turbam in partes. 108.
diducta in partes ruit omnis regis cœli. 124.
diductam fregerunt lagenam. 52.
- - - improbe rimam. 26.
die jam deficiente in forum venieba-mus. 12.
- - poſtero. 15. 34. 52. 124. 131.
- - craſtino. 15.
- - tertio. 112.
- - heſterno. 131. 139.
- - tertium etiam lugentes ardent. 134.
- - medio diaria exigere ſolebant an-ſeres. 136.
diebus paucis interpoſitis. 87.
diem prope tamquam ignores. 99.
diem jam quintum ſine alimento tra-hebat. 111.
- - - tenebris obruere nubes undique adductæ. 114.
- - - quo venturus eſſet in patriam ani-mo ſuo finxit. 115.
- - - ante hunc numquam deliqui uſ-que ad mortem. 130.
- - - ante hunc inviolatum domicilium polluiſti. 137.
dierum aliquot abſtinentia ſicca mulier. 111.
dies qui boni quique incommodi eſ-ſent diſtinguente bulla notabantur. 30.
- - - ſolennis ludum artiverat. 85.
- - - ut venit. 86.
- - - quinque. 42.
- - - nihil eſt. 41.
- - - tertius venerat. 26.
- - - candidior ſavit amori. 127.
- - - nos grato perluit hauſtu. p. 678.
differat properantes annos fuga mobilis ævi circumſcripta mora. 119.
differunt nos rumoribus per urbem. 10.
differentiam morum. 84.
differre quod placet, triduum eſt. 10.
differrem peram iſtam. 117.
diffuderat nobilis platanus æſtivas um-bras. 131.
diffuſi in riſum. 10.
diffuſus contentione. 71.
digiti ſequentis extremo articulo. 32.
digitis gubernantibus vocem. 127.
- - - - omnibus inter præcipitem de-curſum cruentatis. 138.
- - - - tenellis ſerics fila trahens pre-tioſo ſtamine ludis. p. 668.
digito minimo ſiniſtræ manus. 32.
- - - medio turbatum ſputo pulverem ſuſtulit. 131.
digitos concrepuit. 27.
- - - - paululum aſperſos in capite pue-ri terſit. 27.
- - - - pariter excuſos poaris apio in-ſtraſſet. 137
- - - - ſæpe offenderunt. 132.
digna ſacris Hecates. 135.
dignam ne centonibus quidem bonis pannuciam vindicabant pro hac parte. 14.
- - - - laude rem me feciſſe putave-rem. 136.
dignare & oſculum meum, quum li-buerit, cognoſcere. 127.
dignerls defunctum niveis ambire la-certis. p. 668.
digni ſunt parentes objurgatione. 4.
dignitas pudoris in concione proſcripta. 126.
dignitatem vindicaret & injuriam. 18.
- - - - ſuam non agnoſcere deſtitu-tum miniſterio. 117.
dignitoſius. 57.
dignum alloquio nec Lycas quidem cre-deret. 110.
- - - nec tralatitiis propitiatione ju-dicabat. 113.
dignus non ſum qui bibam? 20.
- - - - plane illa domo homo. 28.
- - - - exilio ſua quoque confeſſione. 81.
- - - - hac injuria fui? 91.
- - - - amore locus. 132.
- - - - non eſt, quem in oculis feram. 75.
Dii propitii. 60.
- - immortales. 106. 86.
- - hominesque nec illud patiantur. 103.
- - nec iſtud ſinant. 112.
- - majores ſunt qui me reſtituerunt in integrum. 140.
- - Deæque. 115. 125. 79.
- - hoc non ſinant. 126.
Diis omnibus hominibuſque formoſior videatur. 88.
- - - vota reddentem penatum ſuorum ruina ſepelit. 115.
dilabendum eſt per ipſa gubernacula. 102.
dilabitur levis pruina. 99.
dilata fallacia non eſt. 103.
dilectum agere. 44.
dilexiſti vere Encolpion. 114.
quod diligat, quærit in extrema plebe. 126
diligenter viam tenebam. 6.
- - - lodiculam in pavimento ex-tendit. 20.
- - - amicimur. 16.
- - - omnia curioſus pictos cum inſcriptione reddiderat. 29.
- - - gypſatæ amphoræ. 34.
- - - me juſſit purgare. 135.
diligentia libidinoſa ſpeculabatur luſum puerilem. 26.
- - - matriſfamiliæ. 67.
diligentiæ cujus ſe credat. 107.
diligentiſſima perſcrutatione quæſivit. 14.
diligentiſſime ſpeculari cœpi. 92.
diligentius hæc audio. 0.
- - - - conſiderare pallium cœpit. 12.
- - - - tenuit laciniam. 12.
- - - - inſpectis ſignis. 14
- - - - oppeſſulatas invenit fores. 97.
- - - - exploraremus. 116.
- - - - curavi notioſiſſimum cor-pus. 130.
- - - - cœpi anum inſpicere. 135.
diligis me Socratica fide. 128.
diligit injurias animus errore lentus. 93.
diluo aceto vulnus cutis haud altum. 136.

dimicandum plane jure civili. 12.
dimicantium furor perſeverat. 108.
dimiſerat me fortuna à turpiſſima ſuſpicione. 13.
dimiſit eum de ruina arena. 9.
dimiſiſſet ſe amica. 136.
dimiſſa cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide. 130.
dimitti à convivis. 41.
dimittis quicquid in aula, effluit. p. 679.
dimitto à conſtituta lite. 18.
Diomedes & Ganymedes duo fratres fuerunt. 59.
Dione Cæſaris acta ſui ducit. 124.
- - - pulcra numan dedit ſylvis. 133.
diro ſtridore minantur umbrarum facies. 122.
diſcederet ne interim præda. 14.
diſcedentem jocari putabam. 80.
diſcedunt nequiſſimi ſervi. 96.
diſcentibus pueris audaciam tonſoris daret. 94.
diſcimus tantum, & docemus vitia. 88.
diſcincta celeri meatu fortuna ſonet. 5.
diſcit quod quiſquis perperam, in ſenectute confiteri non vult. 4.
diſcoloria veſte amictus. 97.
diſcordem libidinem cœpi mirari. 126.
diſcordi ſtrepitu virgulta loquuntur. 120.
Diſcordia extulit ad ſuperos caput Stygium. 124.
- - - quicquid juſſit factum eſt in terris. 124.
diſcordiæ finem imponam. 80.
diſcubuerant omnes. 31. 67.
diſcubuimus juſſi. 21.
diſcubuimus tandem. 31.
diſcumbentium circa pedes ſparſi jacebant. 22.
diſcumbis ſupra me. 57.
diſcurrens familia. 59.
diſcurrere circa menſam. 40.
diſcurreret huc atque illuc. 37.
diſcurrunt nautæ ad officia trepidantes. 114.
diſcuſſa exſpectatione. 47.
- - - mœnia flammis. p. 677.
diſcuſſis fortiſſime clauſtris. 11.
diſcuſſit pene riſum. 14.
diſcuſſo muliebri errore. 111.
diſcutere ebrietatem. 73.
diſertiorem alterum puto, alterum honeſtiorem. 55.
diſertiſſime poetarum. 96.
disjunctus permutatis menſibus annus. p. 677.
DISPENSATOR Cinnamus Trimalchioni. 30.
- - - - - - factus eſſet. 29. 45.
- - - - - - reus factus. 53.
diſpenſatorem deprecati ſumus. 30.
diſpenſatoris veſtimenta in balneo ſibi ſubducta. 30.
diſplicere ſibi genus divinationis. 117.
diſpoliatum gaudio totum pertractavi. 79.
diſpoliatus, vide *deſpoliatus*.
diſpoliatus ſervus nobis ante pedes procubuit. 30.
diſponere lautitias ſuas. 73.
diſponite opes fraudibus captas per mille annos. 115.
diſpoſita in orbe habebat duodecim ſigna. 35.
diſrupta oſtii anſa. 96.
diſſecet putres tanta violentia nervos. p. 668.
diſſidentem animum fraudavi. 100.
diſſilio gaudimonio. 61.
- - - felicitate. 75.
diſſimulante injuriam. 79.
diſſimulare canos pluma. 126.
diſſimulata petit facies. 80.
- - - - nauſeantis devotione. 103.
- - - - miſſione. 108.
diſſolvebas riſu ilia. 24.
diſtenta libido quæ dictat. 87.
diſtinguente bulla notabantur, qui dies boni quique incommodi eſſent. 30.
diſturta cogitatione. 55.
diſtraheret cohærentes malignior fluctus. 114.
diſtribuit nobis ferramenta ſua mercenarius tonſor. 108.
diſtrivit clunibus eum baſiiſque. 24.
non diſtulit puellam invitare ad ſacra pygiciaca. 140.
- - - - curationis propoſitum celerior ventus. 107.
Ditis pater extulit ora. 120.
- - - petit implacabile regnum. 124.
- - - chorus late emergit. 124.
diu flevit. 17.
- - multumque. 23.
Dive quis cunctaris in armis? 124.
diverſa in parte circuli ſpadones ſtabant. 27.
- - - - probare quis poteſt? 84.
- - - - armorum ſtrue omnes obruit feralis Enyo. 120.
diverſitor cum parte cenulæ intervenit. 95.
diverſitores. 79.
in diverſorio cujus qua ratione puer eſt, eadem in viridario ejus frater fui. 9.
diverſorio parvo refecti. 124.
- - - in hoc quemquam admitti vetui. 19.
dives vehiculis X. tabellarius 79.
- - - natura miniſtrat. p. 683.
dividamus puerum. 79.
dividere cum fratre ſic nolito. 11.
- - - potiones ſervis. 64.
dividet amantium amplexus iratum mare. 114.
dividias mentis conficit omnis amor. p. 688.
divinam putabam. 7.
- - - providentiam adjuvaturos vel periculo noſtro. 18.
- - - illam veſtem ſiſtrumque redde navigio. 114.
divinæ mentis opera ne damnare videamur. 104.
divinarum rerum poteſtas. 120.
divinationis genus ſibi non diſplicere, confeſſus eſt. 117.
divinum hominem Epicurum eſſe hinc ſcies. 104.
- - - illud ac cœleſte pectus amplecti ſi permitteretur. 138.
diviſcere pavonina ova convivis. 33.
in diviſione literas didici. 48.
diviſionem præcipitem libido faciebat. 10.
diviſit cineres. 120.
diviſos eſſe in duas partes ſcitote quoſcunque homines in hac urbe videritis. 116.
divite jugulo ſtat ferrum. p. 679.
divitem unquam neminem amor ingenii fecit. 83.
- - - ſi propinquum extulerit. 88.
divitias has oſtenderet. 32.
- - - extruere ſolas curant. 84.
divitibus ſylvis numen dedit. 133.
divitis nomen ille tenet. 80.
- - - hæc magni facies erit. 82.
divitum cœnas captant. 3.
Divûm numina quoque tanta lues vidit. 124.
Dius fidius. 104.
diutius moto capite conſedit. 134.
- - - vivit vinum quam homuncio. 34.
- - - luſi in umbra voluptatis. 129.
dixerat ſe podagricum eſſe. 140.
ac dixerat non aliter fecit. 140.
dixerint niſi, quæ probent adoleſcentuli. 3.
dixero quicquid, minus eris. 126.
dixiſſe veſtra pace liceat. 2.
dixit tibi ancilla, me Circen vocari? 127.
- - - Deos hanc vitam habere. 132.
docemus vitia, & diſcimus. 88.
docet plus, quam ipſe ſcit. 45.
- - - quod infrenis gloria, fine caret. p. 683.
docte pervenit ad unicum fugitivi argumentum. 95.
doctior ipſis lenonibus latro. 84.
doctiſſimus puer ſe rejiciebat à blanditiis. 140.
- - - - cocus. 74.
doctor umbraticus nondum ingenia deleverat. 2.
doctores in his exercitationibus minimum peccant. 3.
doctus veri pater Epicurus. 132.
dolata mille plagis vetuſtiſſima ſincipitis particula. 135.
doles cum ſæpius, capiti etiam maledicere ſolemus. 132.
- - - victor abire, qui non jugulat. 18.
- - - quod legi, dolus eſt. p. 681.
dolis addis fidem. 89.
dolor in præcordiis major ſævit. 17.
dolore in ſupervacuo ne perſeveraret. 111.
- - - paratæ lacrimæ inundavere pectus. 113.

Digitized by Google

dolorem neque ullum ſentiebam. 94.
- - - naturali convitio exoneravi. 132.
- - - ſævum depellant de corde tua labra. p. 668.
doloris ad oſtentationem lacrimas paratas exſpectavimus. 17.
- - - quicquid habent, in pedes deferunt. 132.
dolui ſevera triſtitia violari aures meas. 85.
dolum nec ullum malum conſilio adhibuiſſe. 101.
- - - malum nunc accipite. p. 688.
dolus eſt, quod legi dolet. p. 688.
domare mulierem libidinoſam. 74.
dometacta aratro tellus nitet. 99.
domi leones, foras vulpes. 44.
- - - gaudere. 44.
domicilium idem omnium. 111.
- - - - meum ante hunc diem inviolatum polluiſti ſanguine. 137.
domina Venus. 85.
- - - ſuccurre. 105.
- - - inquam, rogo. 20.
- - - quæſo. 24.
- - - mea ex hac nota eſt. 126.
- - - fateor me ſæpe peccaſſe. 130.
- - - uxor. 66.
dominæ corimbio pueri caput adornat. 110.
- - - pertinaciam expugnare cœpit. 111.
- - - ſuæ codicillos mihi reddidit. 129.
- - - modo blandius reſcribe. 129.
- - - hilaritatem quis confuderit, quærit. 132.
dominam è latebris producit. 126.
- - - ut duceret, ancillam rogavi. 126.
- - - tuam decipere noli. 128.
ad dominam nudus curro, ſi contenta es verberibus. 130.
domine rogo ubi eſt Aſturco? 86.
domini, quoque ſævi implacabileſque crudelitatem ſuam impediunt. 107.
. . . nec ſupercilium induebat. 113.
dominico ſine juſſu quiſque ſervus foras exierit. 28.
dominicum vinum miniſtratoris gratia eſt. 31.
domino rem alienam ſi nollet reddere. 13.
. . . . Trimalchione deformior puer. 28.
. . . corpora animaſque religioſiſſime addicimus. 117.
dominum hujuſce navigii Licam Tarentinum ſi dixero. 100.
. . . . . ultro ad fugientes accedere. 101.
. . . . . me tacite. 117.
. . . . . etiam eorum meminiſſe, qui præſentes non eſſent. 117.
. . . . . ſerviliter ficti conſalutamus. 117.
. . . . . mihi iratiſſimum eſſe affirmavit. 139.
. . . . . lumbis ſuis commoveret. 140.
. . . . . ſuum qui novit, non puto decumam partem eſſe. 37.
dominus propter elegantias laudatur. 34.
. . . . . navigii. 101.
domiti boves. 53.
domo illa plane dignus. 23.
in dumo Eumolpi ſe pueros relinquere. 140.
domos vivo cultas eſſe, falſum eſt. 71.
domum me cognoſcere quum negarent. 7.
. . . abduxit errantem 92.
. . . an tuis pedibus perveneris. 129.
. . . amplioris fortunæ quærentes. 124.
. . . quinque pedum fabricata. p. 675.
dumus Sirenum ridet. 5.
. . . . nulla eſt certa. 119.
donabo illi par columbarum. 85.
. . . gallos gallinaceos duos pugnaciſſimos patienti. 86.
. . . puero Aſturconem Macedonicum optimum. 86.
donant ambitiuni ſpes ſuas. 4.
donare legem ſuperbum eſt. 18.
donas mihi eum, ſine quo non potes vivere. 117.
donaſſet huic Helenen & Deas. 138.
donaverat mihi natali meo cliens quidam veſtimenta accubitoria. 30.
dono vobis quicquid eſt. 30.
. . . tibi fratrem meum. 127.
donum promittit ſi propinquum divitem extulerit. 88.
Dorida vetus amator contempſi. 126.
dormi aut ego jam dicam patri. 87.
dormiat nocte mecum adoleſcentulus. 134.
dormientem jam olim mercenarium ſuum exire cum ſarcinis jubet. 99.
dormientes tanquam olim, ſtertere cœperunt. 22.
dormienti huic ſi abſtulero coitum plenum & optabilem. 86.
. . . . vel impuni utcumque puſſet. 102.
dormientis ad aurem conſurrexi. 86.
dormieris ſi triduo ſine fratre, nervos recipies. 129.
dormiiſſe nos una putes. 104.
dormire vobis in mente eſt. 21.
durſu repellit qua Tenedos mare. 89.
dracones juſſi ſtare. 134.
draconibus obſeſſa ora. 124.
Dryadum voluptas, ades huc. 133.
dubia pendebat atro metu vatis Calchantis fides. 89.
non dubia mors cœpit oculos obducere. 19.
dubias per cauſas territa pectora ſcinduntur. 123.
dubie eredere. 124.
ſine dubio non repugnaverat. 26.
. . . . pauliſper trepidavimus. 30.
dubio tenore ſenſus pugnarent. p. 681.
dubitavi, an utrumque trajicerem gladio. 79.
dubitavit crus meum morſu vexare. 136.
dubitet ne quis pecuniam concupiſcere. 88.
ducat me ad liberos meos. 1.
. . . Danaen uxorem. 137.
duce orbati anseres redierant in templum. 136.
ducebat bellum totum fraude nova. 89.
. . . . ex hoc conjecturam. 137.
ducem mihi date. 1.
. . . . itineris ſe humaniſſime promiſit. 8.
. . . . itineris exſpectare Chriſidem cœpi. 131.
ducens minora aſtra Phœbe radianti face. 89.
ducente Minerva Romam intrabit Trimalchio. 19.
ducentos denarios præſentes numerabis. 109.
ducere Mercurius animas & reducere ſolet. 140.
ducerem vos ad magnas opes. 117.
duceret ut dominam, ancillam rogavi. 126.
duces ſe in armis tentant. 89.
. . . tres tulerat Fortuna. 120.
ducit calculus in tabula mobile opus. 80.
. . . feras ad pabulum. 100.
. . . Gitona in partem navis inferiorem. 110.
. . . incendia fax ſtellis comitata novis. 122.
. . . prædam in prælia. 123.
. . . Cæſaris acta ſui Dione. 114.
ducite me. 99.
ducitur laceratus orbis ad ſtygios manes. 121.
. . . . deſerta urbe populus, quo mens icta jubet. 123.
ducti ſumus in cellam. 21.
duco contentionis funem. p. 673.
dulce ubicumque eſt, ibi & acidum invenies. 82.
dulces caricæ. 64
dulcia mella propagas. p. 668.
. . . plectra Thaliæ. p. 668.
dulcis ſonus pertentabat aera. 127.
dum loqueris. 99.
dunaria lanx. 59.
duodecim ſigna habebat in orbe diſpoſita. 35.
duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem. 112.
dupondiarius dominus. 58.
. . . . . homo. 74.
dupondii non facio matrem meam. 58.
dupondium præter unum nihil ad manum erat. 14.
. . . . nemo evadit. 58.
dura nive hunc locum claudit hyems. 122.
. . . lædi ſcelus eſt veſtigia terra. p. 668.
duræ buccæ eſſe. 43.
durabat ſub inſolito faſce. 117.
durant vulnera miſerorum. 104.
durante adhuc iracundia. 96.

durare una nocte vinctos poſſe. 102.
. . . . puta diutius poſſe inte&tam medicamine faciem. 102.
duraret inter omnes tutum mendacium. 117.
duraſſent crudeles manus in hoc ſupplicium. 105.
duravi interrogare. 41.
duris hærentia mors rubebit. p. 683.
duro remiſſus Theſſalis quadrupes jugo 89.
durum caput. 39.
dux Eumolpus. 109.
. . . ac magiſter ſæ itiæ unus anſer. 136.
duxerant nos ad ſpectaculum. 27.
duxerunt uxores. 116.
duxi laciniam Eumolpi. 100.
. . . ſtaminarias. 41.
duxiſſem illi balatum. 57.
duxit capillos ab aure deſcendentes dentata manu. 18.
. . . notum fugitivorum epigramma. 103.
. . . me injecta manus 133.

E.

E lege ſiccatis tribus potionibus. 136.
E nobis ne quid ſepultura relinquat. 115.
ebibiſti ſolus tantum medicamentum, 20.
ebibit quicquid Satyrii fuit Encolpius. 20.
eboreo circulo lamina ſplendente connexum. 32.
ebria pubes circa delubrum greſſum feret. 133.
ebriæ mulieres longum agmen fecerant. 26.
ebrias manus quum ſolutus mero amiſiſſem. 79.
ebrietas huc accedebat. 78.
ebrietatem diſcutere. 73.
ebrii eſtis an fugitivi. 96.
ebrio proximus. 52.
ebriorum partem excitavit. 22.
. . . hoſpitum frequentia. 95.
ebrius oſtro picto jacet vilis adulator. 83.
. . . . coronis oneratus. 65.
ebullire animam. 62. 42.
ebur Indum non fulgebat. 135.
ecce ipſa venit ad ſtabulum. 16.
. . . alia monſtra. 89.
Echini. 69.
Echion. 45.
ecquid Romano ſentis te pondere victam. 120.
. . . . bonam mentem habere cœpiſti. 131.
. . . . hodie totus veniſti? 131.
edere partum neque concipere mens poteſt. 118.
edere humanas carnes Saguntini. 141.
edicta ſcribentes Tyrannos vident. 1.
. . . ædilium recitare. 53.
edile navigium. 113.
eductus ſtipendio à Quæſtore. 85.
effari pudet perituraque prodere fata. 119.
effeciſtis ut corpus orationis enervaretur & caderet. 2.
ad effectum ſpectaret res. 140.
effectus artis ſeveræ ſiquis hamat 5.
efferam vos pro ſarcinis. 102.
efferato vultu. 82.
efferatus ex dolore in rabiem. 94.
efferri volo. 77. 78.
effice ut beneficium debeam. 126.
effingam ipſe carmine, quod ſentio. 4.
efflare omnia. 79.
effluere vinum. 71.
efflue, quicquid in aula dimittis. p. 679.
effoderent verba atroci ſtilo. 4.
effoderis theſaurum. 88.
effoſſis protulit aurum in lucem tellus. 118.
effractum oſtium cellæ neminem poterat excludere. 58.
ut effrangeret, rogare cœpit. 75.
effregit ſtabuli januam. 78.
effuderant ſeſe per totos humeros crines. 126.
effuderis indemnatum ſpiritum antequam fata poſcant 111.
effudi hæc iratus. 132.
effudiſſet hæc ingenti verborum volubilitate. 124.
effudit lacrimas. 18. 105.
. . . . ejuſmodi carmina. 23.
. . . . hæc mulier clamore turbata. 109.
. . . . partem leguminis ſuper menſam. 135.
effugere putidiſſimam actionem. 73.
effugiendum eſt ab omni verborum vilitate. 118.
effugium aliquod quærendum eſt. 101.
effundere riſum indecenter. 58.
. . . . . crocum. 60.
. . . . . vinum ſuper oſſa. 65.
. . . . . plurimum vinum. 28.
effundunt viros. 89
effuſa eſt repente in riſum. 18.
. . . per orbem ſigna. p. 677.
effuſam paſſim per totum pavimentum collegerant fabam. 136.
effuſe laudare. 64.
effuſis nullis precibus. 132.
effuſiſſimæ laudationes. 48.
effuſiſſimo me amplexu invaſit. 139.
effuſus ſudor utriuſque ſpiritum revocat. 101.
. . . . funeſto æſtu ſpiritus. 120.
egens conſilii. 101.
egenus attritis rebus. 133.
egiſſe nihil ne se putes. 137.
egit diu animam poſitus ſuper pectus meum. 101.
ego ſic ſemper. 99.
egraginavi per ſcutum & ocream. 61.
egredi nave quomodo poſſumus. 101.
egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltos. 80.
egregie formam ejus decebant moderationis verecundiæque verba. 93.
egreſſum per ſordidum & tenebroſum extraho Gitona. 91.
egreſſus per anfractus obſcuriſſimos. 8.
. . . . continuo limen. 94.
ei affirma. 101.
ejecta rate nudus naufraga. p. 682.
ejectus de balneo tanquam de theatro. 92.
. . . . ſum extra januam. 132.
. . . . quod ſum, luſum puto. 138.
ejicitur & Proſelenos. 132.
eiſdem animis conſumant corpus, quibus devoverunt ſpiritum meum. 141.
ejuras hodiernam bilem. 90.
ejuſmodi carmina effudit. 23.
. . . . . methodio lætus. 36.
. . . . . tibi vota proponas. 94.
. . . . . vox ſuper conſtratum puppis congemuit. 100.
. . . . . ludibria faceti ſſima ratione condemnat. 104.
. . . . . cum pollicitatione dimiſſa Chriſide. 130.
. . . . . ludos ſæpe ſpectaverat. 36.
elaborata hoc opere. 115.
elatum filium ab Eumolpo pariter condiſcimus. 117.
elatus eſt vitali lecto. 42.
electiſſimas res ridentes adgredimur. 36.
electum par columbarum attuli expectanti. 85.
elegantes ſtrophis. 60.
elegare omne patrimonium. 53.
propter Elegantias laudatus dominus. 34.
elegerunt me ad officium. 107.
elegidarion capillorum cœpit dicere. 109.
elegit fratrem Aſcylton. 80.
eliſere cœpi pugnaciſſimum animal armata manu. 136.
eligendo in fratre illi ſaltem ſit libertas. 80.
eliſos abſcidit ignes. 122.
elixus vitulus in lance donaria. 59.
cum elogio exhæredare. 53.
eloquentia delectari. 59.
. . . . . . locum non habet in hac urbe. 116.
eloquentiæ corruptæ regula ſtetit & obtinuit. 2.
. . . . . . magiſter. 3.
. . . . . . ingenuis juvenem. 117.
ad eloquentiam ituris hæc viam facerent. 1.
. . . . primi omnium perdidiſtis. 2.
. . . . pueris induunt. 4.
. . . . ſi perveniſſent. 88.
eluderes impetum animadverſionis noſtræ. 107.
eluderet ſcrutantium manus. 97.
eluſam fugerunt gaudia mentem. 128.
eluſus circa popinas errarem. 98.
Embaſicœtam juſſeras dari. 24.
. . . . cinædum vocari non intellexeras? 24.
Embaſicœtas Aſcylto detur. 24.
. . . . præferebat facem. 26.

embo-

Digitized by Google

embolum navis aneum. 30
emendare me culpam ſi permiſeris, placebo tibi. 130.
. . . . morbum iſtum ſola ſum quæ ſcio. 134
emendas bona fide pœnitentiam. 91.
emendatiorem omnibus ſimulacris mulierem. 126
ementitus conſtantiſſime & centurionem & legionem 82.
emere p ane mihi placet. 14
. . . . columbas galloſque gallinaceos ſcis. 86.
. . . . & Deos poſſitis & anſeres. 137.
. . . . bene. 75.
emergit late Dris chorus 124.
emicuere roſæ violæque & molle cyperon. 127.
eminere ſententiæ extra corpus orationis expreſſæ 118.
eminentium geſtrorum fragmenta. 79.
emittere nullum verbum potui. 19.
. . . . . extra januam 72.
emta probat eques, qui ſedet in cauſa. 14.
emtæ mercedibus ac viles operæ 131.
emtique Quirites ad prædam ſuffragia vertunt. 119.
emtitius an dominatus eſt 47.
emtor propius acceſſit. 12.
emtorem ſi quem ſplendida veſtis poſſet adducere 12.
emtoris ruſtici ſuper humeros contemplationem injecit. 12.
enatare 57.
enervaretur corpus orationis & caderet. 2.
enervi corpore fracti greſſus placent. 119.
enitor ne carmen quidem ſani coloris. 2.
. . . . vultus emendatior. 110.
enormis loquacitas Athenas commigravit ex Aſia. 2.
Enothea inter utrumque conſedit. 79.
. . . . . mentem veterem poſuit in medio altari 80.
. . . . . ut vidit. 83.
. . . . . profert ſcorteum faſcinum. 84.
Enotheam animadverto cum teſto ignis pleno venientem. 82.
enovata pictis pennis anas 93.
enſis Syllanus bibit. 120.
Enyo feralis omnes obruit diverſis armorum ſtrue. 120.
eo perventum eſt. 67.
eodem omnia hæc ventura ſunt. 115.
epaſtis in caulis. 66.
epnebo cum fratre illum reliquit 140.
ephebum in gymnaſium deducere cœperam. 85.
. . . . rogare cœpi. 87.
ephebus ad hoc votum ultro ſe admovit. 86.
. . . . . nunquam altiore ſomno obdormivit. 86.
. . . . . iteratione contentus non fui.. 87.
. . . . . plenæ maturitatis. 29.
Epheſi matrona quædam erat tam notæ pudicitiæ 111.
Ephelus tragœdus. 70
Epicurum hominem eſſe divinum hinc ſcies. 104.
Epicurus veri pater 132.
Epidauria in tota quære. 124.
epidipnis 69.
epigramma notum fugitivorum per totam faciem liberali manu duxit. 103.
. . . . mortuo facit. 115.
epulæ ad certamen prolatæ conciliant hilaritate convivium. 109.
. . . . fallaces Phineo maduere veneno. 136.
epulas dent. 5.
. . . . lautas paravit 137.
epulatione in hac nec quicquam aliud captabant, niſi totum ne eſurirent. 141.
epulum dare 45.
. . . funebre. 71.
eques, in cauſa qui ſedet, empta probat. 14
. . . . Romanus. 17. 92.
in equeſtribus ſedeo, etiamſi ancilla ſum. 126.
equi graves receſſus ſtipant Danai. 89.
equis permutatis hora recurrit. p. 678.
equites de lucerna occidere. 45.
equos furentes flectere Phœbus cogitur. 134.
equum cinædus mutavit. 24.
. . . . minacem figuravere. 89.
erat contra autum. 76.
. . . quiſquam in auxilio. 21.
. . . longum ſingula excipere. 28.
. . . à fronte cornua ſubmittere. 126.
Erebi ſedes qua rupta dehiſcit. 124.
erectus his ſermonibus. 25.
. . . . in cubitum. 132
erexi animum non ſine riſu. 136.
erexit grabatum. 95.
ergaſtulo. 81.
ergaſtulum errantes intercepiſſet. 105.
erigere vultus. 60.
erigidus horror. p. 681.
erimus ſic cuncti, poſtquam nos auferet Orcus. 34.
. . . . tibi præſto ſine tormentorum injuria. 102.
Erinnys horrida emergit. 124.
eripe me latroni cruento. 91.
eriperemus ſe pœnæ. 30.
ero tui ſimilis. 27.
errorem velle circumdedit. 92.
errantes ergaſtulum intercepiſſet. 105.
. . . anima hinc & hinc labellis tranſtulimus. 79.
. . . nec quid eſſet ſciebamus. 116.
. . . oculos ſomnia ludunt 128.
errantibus iret aperiret. 79.
. . . . viam oſtenderunt. 79.
. . . . aquis ludebat amnis ſpumeus. 131.
errare cœpimus veſtiti. 27.
errarem per totam civitatem. 8.
. . . eluſus circa populos. 91.
erras Encolpi 94.
errat intra membra furens cutis laxantibus tabes 119.
error initiis. p. 677.
errore lentus animus injurias diligit 93.
. . . . muliebri diſcuſſo. 111.
errorem veſtrum nec accuſat, nec punit. 16.
. . . timeret luce clara. 79.
erubeſcente Tryphæna. 113.
erubeſcere. 60.
. . . . . . poſt mortem. 57.
erubui eum hoc ipſum interrogare. 36.
erubuit paululum. 131.
eruditas mentes iis præſtabitis. 99.
ervilia. 57.
erumpit has furibundo pectore voces. 124.
eruta ſubinde pavonina ova diviſere convivis. 33.
. . . tertiis Afris Citrea menſa. 119.
. . . Lucrinis littoribus conchylia vendunt cenas. 119.
eſcam impoſuerit hamis. 3.
eſſe ſui coloris. 63.
. . . in controverſiam. 15.
eſſedaria mulier. 45.
eſſedarium cantante hydraule pugnare. 36.
eſt in mente dormire. 27.
eſt, quod curioſum aliquem extimeſcas. 127.
eſt non apud ſe. 129.
eſt te videre? 67.
eſt aliquis ovillam. 66.
eſto, quicquid Servius & Labeo; 137.
eſuriens Cyclops. 98.
ne eſurirent, in hac epulatione captabant, 141.
et cætera. 111.
etiam videre. 40.
. . . tibi. 46.
etiamnum loquebatur. 27.
evadit nemo dupondium. 58.
evaſi tamen. 131.
Eudoxus in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit. 88.
eveniat male ædiles. 44.
eveniunt bene feliciterque. 117.
evertere tragœdiam periclitabitur 140.
. . . . . candelabrum ſupra menſam. 64.
everret fluctus totem. 114.
evertit Auſter pulſas aquas. 123.
evicerunt ipſiſſimam noctem certa ſinamenta 79
evitaremus præſentem procellam. 26.
Evium confeſſus 41.
evocaret ad ſui quoque ſpectaculum vicinarum gentium feminas. 111.
evocat mihi fata 108.
evolavit manifeſto omnis ſpes. 114.
evolvit me amiculo opertum. 11.
eupatria hæc omnia providet. 37.
Euripides aut Sophocles invenerunt verba. 2.

Digitized by Google

 E. E.

in euripo piſces natabant. 36.
Euro rigei. p. 683.
ex pueris unus. 30.
-- cujus oſculo pendet. 127.
-- transverſo fit quod non exſpectas. 82.
-- hac nota litteratorum eſſe. 83.
-- tui animi ſententia. 109.
exacta lege frugalitatis polita mores. 5.
exactis bonæ fide oſculis. 11.
exaggerata verborum volubilitate. 124.
exagitatus Inachia Tirinthius ira onus cœli tulit. 119.
exanimatus ſubito conticuit. 12.
exarmaverat nautas mirabili forma 105.
excæcabat ingens fama oculos. 141.
excæco formam meam à vitio naturali. 128.
excandeſceres merito, ſi proditum poſſes oſtendere. 98.
excandui vehementer 85. 57.
. . . . . plane vehementer. 87.
excanduiſſet quid, quærebam 136.
excanduit ulterius mulier eadem indignatione lancinata. 1·0.
. . . . . Licas hoc ſermone turbatus. 105.
. . . . . interpellatus. 115.
excatarrizare. 67.
excelſiſſimi montis cacumine. 88.
excelſum in tribunal mento levatum rapiebat. 29.
exceperat ſuaſoriam Agamemnonis. 6.
excepere nautæ fabulam riſu. 113.
excepi hæc vulnera pro libertate publica. 1.
excepit me non minus acido cantico. 31.
excepti pluribus ferculis. 21.
exceptione hac. 86.
exceptionis formula. 64.
exciderat ſenibus quoque libera virtus. 119.
. . . . . cocus ille 54.
excidiſſet paraſia. 14.
excidit omnis conſtantia attonitis. 19.
excipere ſingula longum erat. 28.
. . . . . me hac adventitia frequentia ſolet. 90.
. . . . . aves volitantes. 40.
. . . . . magno tumultu. 72.
. . . . . fabulæ partem. 41.
exciperem ut plurima longe arceſſere fabulas cœpi. 37.
exciperet exſulem. 100.
excipit Magnum Cyllenia proles 124.
excipimus urbanitatem jocantis. 51.
excifo penitus demerſus hiatu eſt locus. 120.
. . . . defoſſa marmore petra. p. 675.
exciſus cum herbis ceſpes favum ſuſtinebat. 35.
excita ferro libido. 119.
. . . . textis ceris apis fervet p. 682.
excitabo patrem. 87.
excitando ludibria. 2.
excitaſti mihi Deos iratos. 134.
excitato cinere faciem perſudit. 136.
excitatus totiens. 87.
. . . . . à cæna. 96.
excitavi verberibus Gitona. 79.
. . . . alius leporem. 131.
excitavit partem ebriorum. 22.
. . . . . me ſopitum. 87.
. . . . . omnes cymbaliſtria. 22.
excito vires largioribus cibis. 82.
exclamare miſeri volebamus. 21.
exclamat. 103.
. . . . . imperio para te. 135.
exclamavi. 81.
exclamavit ad ictum. 22.
. . . . . . unus ex pueris. 30.
exclamo attonitus. 94
excludere poterat neminem effractum cellæ oſtium. 98.
excludo Alpibus Gallos Capitolia noſtra petentes. 122.
excluſerat coccineo pallio adraſum caput. 32.
excluſum mulcant 95.
excogitavi rationem. 85.
excurſum. 89.
excuſare moram cœpit. 136.
excuſationem aliquam idoneam præparaſſem. 139.
excuſationis meæ ſumma hæc eſt. 130.
excuſſiſſet indicium puero. 98.
excuſſiſſimæ palmæ os hominis pulſat. 95.
excuſſit Salamandra ſupercilia tua? 107.
. . . . vociferantem in mare ventus. 114.
. . . . properantem ſpiritum. 115.
. . . . vexatam ſolo veſtem. 128.
excuſſum forte alrius poculum ancillæ caput fregit 22.
excutere cauſam præſentis deſidiæ. 88.
excutiat gremium gravatum. 128.
excutitur Afrorum ultimus Ammon. 119.
exederat uſus æris prædam. 119.
exegerat eſſem pro cella meretrix. 8.
exegimus reliquam noctem abjecti in lectis ſine metu. 26.
. . . . triſtiſſimam noctem. 115.
exemit raptim clavem. 94.
exemplar teſtamenti. 71.
exempli ſingularis femina. 111.
exemplis vis probati conſilium. 141.
exemplo peſſimo. 104.
in exemplo eſt Magnus. p. 675.
exemplum verum pudicitiæ amoriſque adſultiſſe. 121.
exemtus populo. p. 686.
exercebatur pila praſina ſoleatus. 27.
exercentem te cum magiſtro curſorum gregem in portico notavi. 29.
exercere negotiationem honeſtam 38.
exercet totus mundus hiſtrionem. p. 673.
exercitati forenſibus miniſteriis. 118.
. . . . . vultus ſenex. 81.
exercitationibus in his minimum doctores peccant. 3.
exercitationis genus. 2.
exercitu in veſtro phaecaſiati militesambulant. 82.
exercuiſſem animum in Eumolpi ſanguinem. 94.
exhæredare cum elogio. 53.
exhauſit captatores liberalitatem imminuerunt. 140.
exhibendum centonem poſtularemus. 15.
exhibiturum craſtino die pallium affirmabat. 15.
exhilaratus ego. 13.
exhorreſcant æquo plus. 141.
exhorruit primo. 140. 104.
exhortabatur Coraci. 140.
exhortantibus univerſis. 109.
exhortatione eadem tentavit mulierculæ cibum dare. 111.
exi foras ocius. 94.
exierit quiſquis ſervus foras huc dominico juſſu. 28.
exigere medio die ab ano diaria ſolebant annerca? 116.
exigeret quicquid, promitto. 117.
exigua requievit humo. p. 675.
exiiſſe de civitate ſua miſerrimum ſenem. 117.
eximus ad frigidam. 28.
exinteratus porcus 49.
exire à te quotieſcunque cœperis. 90.
. . . cum ſarcinis jubet mercenarium. 100.
. . . cupientis beluæ quaſi gemitum audimus. 115.
exire Capuæ. 62.
exiſtimo adoleſcentulos in ſcholis ſtultiſſimos fieri. 1.
ut exiſtimo, duce orbati auferes 136.
exit proditionis opus ſimulatius. p. 680.
exita tam turpi vitam finiatis. 103.
exitum non alium picturæ fecit. 2.
. . . . eundem eſſe omnium 111.
exitum facturam. 45.
exitus malus cœnæ. 54.
exonera mentem, quæſo, *hac* prece. 133.
exonerabantur nubes flumine. 123.
exonerabat ſtomachum nauſea gravem. 103.
exonerare capita moleſto & ſupervacuo pondere. 107.
exonerat Graio ſono. 5.
. . . . . veſica aquam poposcit ad manus. 27.
exoneravi dolorem meum naturali convicio. 132.
exopiniſſant. 62.
exorat peculio Jovem. 88.
exoravit puellam. 140.
exorditi fabulam. 61.
exornaverant thalamum inceſti veſte. 26.
exornavit me non minus decoro capillamento. 110.
exoſa terras furentes mitis turba Deûm. 114.
exoſculatus pectus ſapientiæ plenum. 91.
exoſſatæ gallinæ. 65.
expaverat nuptiarum nomen puella. 26.
. . . ad

Digitized by Google

. . . . . ad raptum ferramentum. 94.
expediat nobis 101.
expedite ſcruta. 62.
expedit valde. 101.
. . . . nudas manus Triphænæ famlia. 108.
expedite ſarcinulas. 99.
expedimur aliquid. 19.
expellente luto inter manus vibrabant pilæ. 27.
expellere paupertatem noſtram privatis quæſtibus tentpremus. 10.
. . . . . ad idem littus mors miſericors ſi voluerit. 114.
expelli cæde. 102.
expelluntur aquæ ſaxis, mare naſcitur arvis. 120.
experimenta. 88.
experimentum oculorum caperem. 91.
experiri volui an &c. 31.
. . . . cerebrum. 75.
experrectus Tricliniarches. 22.
. . . . . pertrectavi gaudio diſpoliatum torum 79.
experiar hoc primum anno virum fœminam ſi non faſtidis. 127.
expertes laboris juvenes. 102.
expiare manus precio licet. 137.
expiaretur tutela navis. 105.
expiavit ſomnium. 104. 105.
expilatum libidinoſa migratione navigium. 113.
expilatum lagenam duo Syri triclinium intraverunt. 22.
explere me ſententiam finite. 111.
expliciti tandem acumine ſumus Gitonis. 79.
explicui ordinem cenæ. 98.
explicuimus mercem. 14.
exploraremus diligentius. 116.
exploratorem ſi callidus captator in Africam miſerit. 125.
exponere omnia ab acia & acu. 76.
exponit inſtans periculum trepidanti puero. 101.
. . . . mulieri quid accidiſſet. 112.
expoſiturum ſe rem ſua memoria factam. 110.
expoſitus ſplendidiſſime reliquus lautitiarum apparatus. 21.
. . . es piſcibus beluiſque. 115.
expoſui totum prælium ordine. 136.
expreſſæ ne emineant extra corpus orationis ſententiæ. 118.
expreſſit imprudentibus riſum. 32.
. . . omnium herbarum ſuccos. 88.
exprimeret aliquot figuras catenario mobilis. 34.
expudorata frons. 39.
expugnare dominæ pertinaciam cœpit. 111.
expugnare reliquias navis. 114.
expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. 125.
expugnavit ægre gubernator. 108.
cum exſecrationibus circumducebatur. 141.
exſecratus aniculæ inſidias. 7.
. . . . . omen. 103.
exſectaque viſcera ferro in Venerem fregere 119.
exſequi paratus erat Gorgias. 141.
exſeruit ad oſculum caput. 114.
exſibilare neſcio quid tetricum. 64.
exſilio dignus. 81.
exſolvi me voto 85.
exſonare ingenti clamore 73.
exſonat cantibus totum navigium. 109.
exſonuerant omnia mimico riſu. 19.
exſonuit oſtium impulſum audaci ſtrepitu 16.
exſpectabant hæreditatem. 141.
exſpectant ſemper, quicquid meruerunt. 125.
exſpectanti attuli par columbarum. 85.
exſpectante me tale nihil incluſit. 94.
exſpectare conſuetudinem meam cœpit. 86.
. . . . . Chryſidem ducem itineris cœpi. 131.
exſpectarem nequid triſtius. 19.
. . . . . tamquam morantem in aditu ſteti. 136.
exſpectat hunc in aliqua terrarum parte ſecura uxor. 115.
exſpectatio liberæ cœnæ. 26.
pro exſpectatione magnum ferculum. 35.
exſpectaturum judicis ſententiam. 112.
exſpectavimus lacrimas ad oſtentationem doloris paratas. 17.
exſpecto mortem jam non moleſtam. 114.
quod non exſpectes ex transverſo fit. 55.
exſpirabo ſtatim. 72.
exſpiraſſe putaſſet ſuper corpus viri pudiciſſimam uxorem. 112.
exſpuere me ter juſſit. 131.
exſpuit, nec ſudavit unquam. 44.
exſtincta taurorum flamma quieſcit. 114.
exſtincti deſiderium non poſſe feminam pati. 111.
. . . floris anus. 140.
exſtinctum vis tu reviviſcere reluctantibus fatis. 111.
exſtinxerat Parium marmor pedum candor. 126
exſtinxeris ignem hunc ſanguine. 139.
exſtinxit inopia Lyſippum. 88.
. . . iram meam prudenti abſentia. 94.
. . . plenos Cynthia vultus. 122.
exſtruere ſolas divitias curant. 84.
exſtrui facilius poëma poſſe credentes. 118.
exſtruit omnis orbis præmia vagus miles. 119.
exſul blemis avia. 55.
. . . certior vincendo. 122.
exſulem exciperet. 100.
. . . . . Triphænam Tarentum ferat. 100.
exſultans gaudio. 131.
exſultantes quærebat fuſcina piſces. 109.
exſurgit pulcritudine naturali. 60.
exta ſtridentia. 95.
extemporali declamatione. 6.
extendere artem ſuam perſeverabat. 140.
. . . . . ſe ſupra torum. 78. 46.
extendit lodiculam in pavimento. 20.
extenſos pariter digitos porris apioque luſtraſſet. 137.
extentus infra grabatum. 97.
extersit pollice lacrimas manantes. 9.
extimeſcas curioſum aliquem. 123.
extis ſtridentibus plenum veru. 95.
extollere petituram molem. 120.
extorqueat improbitas. 87.
extorquere mihi pudorem velle cœpit. 9.
. . . . . pollicem. 48.
extorquet canticum de laſerpitiario mimo. 35.
extorſerat hæreditates officio ætatis. 140.
extorſi gaudium male repugnanti. 87.
. . . . pedem menſulæ. 136.
extortis clunibus nos cecidit. 21.
extra teli conjectum. 90.
. . . cellam proceſſit. 94.
. . . corpus orationis ne emineant expreſſæ ſententiæ. 18.
. . . furia ſpiritus. 120.
. . . legem viventibus quam male eſt! 125.
. . . menſuram ne aberrantia quidem pedum veſtigia 126.
. . . nubem Luna plenum os proferre videretur. 127.
. . . januam ejectus ſum. 132.
. . . veſtibulum me injecta manu dixit. 133.
. . . caſam ire cœpi. 136.
. . . lunam fulgentibus ſtellis clariores oculi. 126.
extrahere in ſiccum. 72.
extraho Gitona per tenebroſum & ſordidum egreſſum. 91.
extraneo in ſtrato tollat pedes. 55.
extraxi illos proxima nocte mero unguentiſque perfuſos. 105.
extraximus clamantem. 115.
extraxit fortiſſimum jecur. 137.
extrema parte verbi. 80.
. . . . . parte potionis Gitona ſpargebat. 109.
. . . . . in plebe quærit quod diligat. 106.
extremam laciniam pallii cœpimus concutere. 12.
extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem præciſæ. 83.
extremo digiti ſequentis articulo. 32.
extremum & tenue lumen ſpargebant lucernæ. 22.
. . . . . ſolatium haberemus. 106.
. . . . . vinculum patior. 114.
extremus torus. 78.
extulerat candidum jubar plena Phœbe. 89.
extulerit divitem propinquum. 88.
extuliſſet virum. 111.
extulit os Ditis pater inter has ſedes. 120.

. . . in

- - - - in lucem nutritas ſanguine fruges. 120.
- - - - ad ſuperos Stygium caput Diſcordia. 124.
exuere ſe. 61.
exuit omnes moras. 122.
exulceratæ mentes ad ſanitatem revocantur. 111.
exundant campi ſanguine. 104.
exurit flamma medullas. 121.

F.

Faba erat ad uſum repoſita. 135.
- - ubi eſt? 136.
- - - - vetica 67.
fabam effuſam per totum pavimentum collegerant. 136.
- - - rurſus oneravi. 76.
fabricata domum quinque pedum. p. 675.
fabula hæc dum inter amantes luditur. 95.
- - - erat una in toto civitate. 111.
- - - muta taces. 126.
non fabula, factum. 76.
fabulæ omnes habuerunt ſine æmulo complexus. 83.
fabulam agnoſcerem. 98.
- - - ritu excepere orutæ. 113.
- - - agere. 59.
- - - exordiri. 61.
fabularum contextu deficiente. 20.
fabulas antecesſura latrocinia ubi didiciſti? 17
- - - longe arceſſere cœpi. 37.
ſine fabulis ne ſileret hilaritas. 110.
fabuloſa pollicitatione cunteririus. 135
fabuloſum ſententiarum tormentum. 118.
fac iterum, ſi quid vis. 87.
face radianti minora aſtra ducens Phœbe. 89.
facem fumoſam magis quam lucidam quaſſans. 97.
- - - præferebat. 26.
facere recte negavit. 63.
- - - injuriam quibus venter non ſolcat. 108.
- - - de nave carcerem ne videter. 105.
- - - poema. 115.
- - - omnia. 115.
- - - ad ſe omnia. 38.
- - - barbarorum. 73.
- - - ſacrum. 65.
- - - ad ſtellas. 62.
- - - ſibi ſuaviter. 71.
- - - coactus eſt ſervus. 45.
- - - ſua re. 47.
- - - ullum vetui, quod ſe juvet. 47.
nec facere, nec dicere. 105.
facerent viam ad eloquentiam ituris. 1.
faceres fortiter. 9.
- - - verſum 93.
quid faceret in loco tam deformi quæſivi. 7.
faceret ne quid temere. 52.
- - - leviorem jacturam pretiom majoris compendii. 14.
- - - ſuſpectam humanitatem meam grande munus. 88.
- - - induciaa. 105.
- - - fatale conditorium familiari ac viro. 112.
faces accendit. 89.
facetiſſima ratione ejuſmodi ludibria condemnat. 104.
faciamus tangomenas. 34.
faciant quid leges, ubi ſola pecunia regnat. 14.
- - - - pejorem carnem ſuam 141.
facias cauſam deteriorem. 107.
faciatia nocturnas religiones jocum riſumque 17.
facibus armata Megæra emergit. 124.
facie tota ac pectore totum meum preſſit 18.
faciebat libido diviſionem iam præcipitem 10.
- - - - ſuem ſolum pallium. 15.
- - - - comitatus, ne quid triſtius exſpectarem. 19
faciem imam ſudario abſcondere. 67.
in faciem inſpuere 75.
- - - Aſcylti tunicem miſit. 15.
- - - ejus fuligine longa perfricuit. 22.
- - - medicamine infectam. 102.
- - - meam conſideravit. 105.
- - - unguibus lectam. 121.
- - - totam excitato cinere perfudit. 136.
facient æſtum minorem. 34.
facies vera redit, diſſimulata perit. 80.
- - - hæc divitia magni erit 82.
- - - plorantis uda ſpongia detecta eſt. 108.
- - umbratum diro ſtridore minantur. 122.
- - - medicamine attrita. 126.
- - - mrnavit gurgite pleno. 137.
facies illam non pluris, quam ſpottam. 113.
faciet nequaquam recte, qui cito credit. 82.
facile intelligeret. 91.
- - - adamarent. 110.
- - - appareret. 117.
faciles aves. 93.
facili temore. 23.
- - - vilia tota finxerat actu pocula. 135.
faciliorem ad portum refugerunt. 118.
facilius poſſis Deum quam hominem invenire. 17.
- - - columbas galloſque gallinaceos emere quam Aſturconem. 86.
- - - - poema exſtrui poſſe credentes. 118.
facillime tegeret obſcuritas rerum fidem male ambulantem. 12.
quid facimus igitur. 13.
facinora in hæc quære ſupplicium. 130.
facinore opus eſt 80.
facinoris novitate attonitus. 136.
facinus admiſimus magnum. 20.
- - - - grande inhibuit. 108.
- - - - iodigoum. 91.
- - - - non toto corpore feci. 133.
facio inducias vobiſcum. 18.
facis veſticontubernium. 11.
- - - nobis invidiam. 107.
facit nemo pluris Jovem. 82.
- - - quod populus, candida lingua refert. 138.
- - - raram miſturam cum ſapientia formæ. 94.
- - - mihi faſtum contubernalis mea. 96
- - - ſibi quiſque ſomnia 104.
- - - mortuo epigramma. 115.
- - - hora pares parentes. p. 682.
facite potius quod jubo. 108.
- - - me dominum. 117.
faciunt id longe melius hiſtorici. 118.
- - - - in me impetum anteres facti. 136.
facta dictaque omnia quaſi papavere & ſeſamo ſparſa. 1.
- - - nec adhuc quidem erant omnia. 31.
- - - hilarior mulier. 18.
- - - animorum repentina mutatio. 19.
- - - mentio de uſu formoſorum. 85.
- - - ſtat argento manus. p. 668.
- - - audacior interjecto quaſi pariete. 131.
factam tibi injuriam nec quereris. 109.
- - - - rem ſua memoria. 110.
- - - - ſibi nullam vim ab Aſcylto juravit. 131.
factio ſtatim intravit. 59.
factis ex molliſſima lana palliis tergebatur. 28.
facto ſilentio inquit. 14.
- - - ad comitem meum tranſitu. 24.
- - - ut ignoſcant tuo, Deos roga. 137.
- - - nihil ſine ratione. 89.
- - - vocum concurſu. 115.
- - - mox ſilentio. 59.
facturi ſumus. 102.
facturom me recte. 139.
facturus quod minabatur. 108.
factum comprobamus. 55
- - - erat in ſupercilio vulnus. 98.
- - - ſiquid eſt ante hunc diem 109.
- - - eſt in terris, quicquid Diſcordia juſſit. 124.
- - - eſt de uno corpore, quicquid hic eſt poſitum. 69.
- - - non fabula. 76.
quod factum eſt, Jupiter, quod inter Cœlicolas fabula muta taces. 126.
factus frigidior hieme Gallica. 19.
- - - eſſet diſpenſator. 29.
facultates. 112.
facundia horret ruinoſis pannis. 83.
faleratis, vide *phaleratis*.
falcatis cultoribus quatuor præcedentibus. 28.
faleris pelagiis matrona onerata. 55.
falerna vina. 55.
falerno inundamus vino. 21.
falernum potabant Jatraliptæ. 28.
- - - OPIMIANUM annorum centum. 34.

falla-

Digitized by Google

fallaces epulæ Phineo maduere veneno. 136.
fallacia dilata non eſt. 103.
fallaciam totam detexerit. 125.
fallax natura Deûm. 109.
fallebat nec me. 137.
aut fallor, aut fortuna cœpit redire ad poenitentiam. 141.
fallunt nos oculi. p. 680.
falſius nihil eſt ineptâ hominum perſuaſione. 132.
fama volat velucer motis conterrita pennis. 123.
- - - mihi non mentitur. 129.
- - - ingens excœcabat oculos animoſque miſerorum. 141.
- - - eſt, junctas fortius ire preces. p. 683.
- - - ſepulta transverſa nos rapit. p. 675.
famam onerare laborat. p. 680.
ad famam Hyperidis proceſſit. 2.
fame moreret. 10.
- - - ultima. 141.
famem concoquit ſicco ore 82.
- - - renovent per damna. 119.
- - - à labris abigere. 46.
- - - ſtomachi compoſuere. p. 683.
fames ad mortes pretioſa. 119.
familia Triphænæ nudas expedit manus 108.
- - - cum tua non venit navis ex Africa. 140.
- - - triſtis inter ſe muſſat. 132.
- - - laniſtica. 45.
- - - intra foriſque idem fecerat. 22.
- - - tota ut cantaret, experiri volui. 31.
- - - vero babæ, babæ. 37.
- - - conclamavit. 54.
à familia incœptum plauſum omnes damus. 36.
familiæ concurſus fit. 95.
- - - negotiantis Dominus. 101.
- - - ſordidiſſimam partem convocat. 132.
- - - domuſque præſidium. 64.
familiam tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam. 117.
familiarem alloquebatur. 111.
familiari ſono inductæ ancillæ. 105.
- - - fatale conditorium faceret. 112.
familiaris oculis meis ruſticus. 12.
- - - auribus meis vox. 100.
familiaritate vobis conjuncti. 107.
familiaritatis cariſſimæ jacta pollueremus 80.
famoſa fax. 97.
famuli cognata fece ſepulti. p. 676.
farciebantur aves nucibus, ſiligine, &c. 69.
ex farina pingui figurata ova. 33.
fas non eſt, te nominare inter res ſerias. 132.
- - impune profari vera. 121.
faſce ſub inſolito durabat. 117.
faſcem viridis urticæ comprehendit. 138.
faſces ſibi cum ſecuribus poſtibus triclinii. 30.
- - - pudet rapuiſſe Catoni. 119.
faſciis pratina involvere. 64.
faſciæ noſtræ ea. 46.
faſciis cruralibus alligatus. 40.
faſcini laciniam ipſum hominem crederet. 92.
faſcinum ſcorteum profert. 138.
faſcis betæ. 56.
faſtidias hominem peregrinum inter cuſtores admittere. 117.
pro faſtidio unius horæ multorum bonorum penſationem promiſeris. 141.
faſtidioſe tanquam mendici ſpolium venditabat. 13.
faſtidit feminam ornatam. 127.
faſtidium. 48.
faſtoſe, inquit, quid eſt. 131.
fatum mihi facit contubernalis mea. 96.
fata tardant manus. 89.
- - mihi evocat. 108.
- - antequam poſcant. 111.
- - peritura prodere pudet. 119.
- - ſi nos conjunxerint. 127.
- - properate. 114.
- - etiam de invitis ſtatuant. 115.
- - ſua cui ſegat, quærit naufragus. p. 682.
- - triſtia deflet. p. 682.
poſt fata vitam reducis. p. 668.
fatale conditorium familiari ac viro faceret. 112.
fatalem rixam. 97.
fatati mea. 94.
fateor & præ me fero. 91.
- - - me ſæpe peccaſſe. 130.
fatendum eſt verum. 129.
fateris te ſervum & humilem. 126.
fatigatus in curſu. 6.
- - - tot malis. 22.
- - - tædio. 117.
fatis reluctantibus vis tu extinctum reviviſcere? 111.
- - properantibus hoc ultimum gaudium rape. 114.
- - in triſtia bella paratis. 119.
- - jubentibus actus. 123.
fatorum mandata tempeſtas peragit. 114
fatum implacabile me perſequitur. 139.
- - - anſeris comploret. 137.
- - - ſuum plorare. 75.
- - - ineluctabile. p. 674.
fatus meus. 77.
- - - malus. 71. 42.
fatuum eſſe. 46.
fave nervis tente Priape. 133.
favebam vapulanti 96.
favilla cana ſparſa extulit ora. 120.
favit amori ſecreto candidior dies. 127.
favor eſt in precio. 119.
favorem Norbano eripiat. 45.
favum ceſpes cum herbis exciſus ſuſtinebat. 35.
tanquam favus crevit. 43. 76.
fax neque ulla in præſidio erat, 79.
- - ſtellis comitata novis incendia ducit. 122.
- - magna fugit inter hæc nomina. 127.
faxo ſciatis 95.
febris quando veniat. 56.
fece cognata ſepulti famuli. p. 676.
feceram aditum. 87.
fecerant longum agmen ebriæ mulieres. 26.
- - - animatum quoque mixturam affigata mutuo ambitu corpora. 112.
fecerat idem tota intra foriſque familia. 22.
- - - hoc ſemel iterumque 140.
- - - poteſtatem clara voce. 34.
fecerint inſidias auribus. 3.
quicquid feceris omnia eodem verſata ſunt. 115.
fecerunt nuptias. 25. 53.
- - - quicquid Apelles Phidiaſve 88.
- - - idem in ultima fame Petavii. 141.
feci quid ego mali. 132.
- - non toto corpore facinus. 133.
- - idem ex altera parte. 80.
- - mihi auſpicium. 105.
- - proditionem. 130.
quod feci, non invenio. 130.
feciſſe me rem laude dignam putaveram. 136.
feciſſem homicidium. 137.
feciſti quid abſente me. 136.
- - - ita omnia, ut quos tuebaris abſconderes. 107.
- - - ut inimicus me ſacerdotio pellat. 137.
fecit non alium exitum pictura. 2.
- - - idem ex altera parte & ancilla. 38.
- - - nequitiæ nidum in excibo tuo ciconia. 55.
- - - muliebre opus in ergaſtulo. 83.
- - - nemini injuriam. 83.
- - - neminem unquam divitem amor ingenii. 83.
- - - votum. 88.
- - - optimum natura. 100.
- - - nec aliter ac dixerat. 140.
- - - in orbe Deos primus timor. p. 676.
fefellit nec hoc Gitona. 94.
fefellitus ſum. 61.
felicem matrem, quæ te talem peperit. 94.
felicem ſic me videas. 61.
felices vos videre. 72.
felici pectore bibat Mæonium fontem. 5.
felicibus uſque ad invidiam ſuos votis. 11.
felicio 60. 67.
felicitas curioſa Horatii. 118.
felicitate hic. 86.
- - - - plenus 125.
- - - - præſenti laſſus. 125.
feliciter ceſſit mihi hoc furti genus. 102.
- - - & bene eveniret. 317.

E feli-

feliciter conclamare. 50. 60.
felix in amicos eſt. 77.
femina ſingularis exempli ab omnibus complorata. 111.
.... non ceſſet, noo puet. 124.
.... ad delicias. 75.
.... mea ſi binde ſpargit hoc humoſe crudeliſſima anus. 118.
feminæ prudentiſſimæ ingenio uſus 112.
..... quædam ſordibus calent. 126.
feminam ſimplicem. 106.
..... nullam eſſe tam pudicam 110.
..... ornatam & hoc primum anun vitum expertam ſi non faſtidis 127.
feminarum omnium formoſiſſima. 101.
feminas vicinarum gentium ad ſui ſpectaculum evocaret. 111.
femore facili 23.
feneſtræ ſiberica. 76.
fenore ſe magno tollit, qui pelago credit. 83.
fenoris ingluvies exederat prædem. 119.
fera quæritur in ſylvis. 119.
... ſuſtinet ora cibis. p 678.
feræ corpus lacerabunt. 111.
... circum limina nuptæ. p 683.
ferali circumtumulata cupreſſu ſaxa. 120.
feralis Enyo obruit omnes armorum ſtiue diverſi. 127.
ferarum animas ære comprehenderat Myron 88.
feras mentes ira obſidet 99.
... Luna ducit ad pabulum. 100.
ferat Tarentum exulem Triphænam. 100.
ferculis pluribus exceptis. 41.
in ferculo altero altilia videmus. 36.
ferculum inſecutum eſt laudationem non pro exſpectatione magnam. 35.
..... tollere. 19
..... adlatum eſt p. 674.
ferebat aquila cœlo ſublimis Deum. 83
.... inſtitia culcitam ſponda. 97.
.... de nocte in monimentum quicquid boni poterat. 112.
.... ſententiam decernentis. 70.
ferebintus io chiramaxio deliciæ ejus. 28.
ferendum vix fuit ipſi Herculi p 687.
feret nos mora juncta diutius. 114
.. greſſum ebria pubes circa delubrum. 111.
feriatum die etiam lugentes rident. 134
ferias agit. 24.
feriati ies 46.
... ſine fine. p. 687.
fericu'u!a. 19.
ferienius ſidera confuſis verbis. p. 681.
feris gurgitibus altos immittite fluctus. 108.
ferit omnia hæc ſigna tonitru Romano. 123.
fermentum perul·l. 76.
fero hoc titulus in ilus. 89.
teſtamenta ſua diſtribuit mercenariis tonſor. 108.
ferramento eodem quæro ad mortem viam. 94.
ferramentum raptum. 94.
ferre tot ſepulcra quaſi tellus non poſſet. 120.
... poteſt humeris totum minitantibus orbem. 122.
... novitas manus ad has acies 122.
... tuos quum velis per lilia greſſus. p. 668.
... ſecum. 70.
... annos 43.
... arbitrium ad judicem. 91.
... ætatem 43.
ferrea velut ſtellis ferruminatum annulum aureum. 32.
ferro præparata vulnera literas biberint. 106.
... necari 117.
... exſecta viſcera in Venerem frégere. 119.
... excita libido. 119.
... cauſam dicite 112.
... meo venio. 130.
... nullo ſanabile vulnus. p. 668.
... ſucciderit inguinis oram. p. 685.
fertum inhibuimus. 80.
.... timui. 132.
.... optimum datutus eſt. 45.
.... Noricum. 70.
.... hoc fidem habere jam ſcies 58.
.... ſiat jugulo. p. 679.
ferruminati ponticuli. 31.
ferruminatum ferreis velut ſtellis annulum aureum habebat. 32.
ferrumine non acceſſito frequenter infigitur atramentum. 102.
ferventia tomacula ſupra craticulam poſita argenteam. 31.
ferventiſſima potio. 74.
fervere Germano perfuſas ſanguine turmas. 121.
fervet ille ſanguen. 59.
... apia texta cera excita p. 682.
ferunt ad ſaxa fluctus angues orbibus geminis. 89
.... candida vela claſſes p 676.
feſtinatione præcipiti conditionem rapui 82.
feſtram per eandem nos admiſit 100.
.. derider cella capit p. 676.
fetus querulæ ſuis 133.
fiala vitrea. 51.
fiat apud quem hodie neſcitis 26.
fibras intima ſtabit vultur. p. 673.
ficedulam pinguiſſimam vitello piperato circumdatam 33.
ficta levitate nihil ineptius 112.
fictæ preces ut ſidem haberent. 97.
ficti adulatores cenas divitum captant. 2
... ſerviliter Dominum conſalutamus. 117.
fictilem urceolum io umolpi caput jaculatus eſt 95.
..... lucernam de ſinu proferre. 69.
fictiles calices. 73.
ficum Africanam ſuper Leonem. 19.
fide bona exactis oſculis 11.
... optima manubias partiti ſumus. 79.
... bona pœnitentiam emendas. 91.
... optima reviviſcentem amicitiam toto corpore adſtrinxi. 91.
... vera io navigium comites induxiſſe. 101.
... data acceptaque pattio mane. 108.
... bona balium puero dedit. 110.
... Socratica me diligis. 128.
... tua narra mihi. 133.
pro fide ſua Deûm matrem nummos reddituram. 117.
fidelis, pius, fortis. 71.
fideliſſimi ſervi rapuerunt propèram Triphænam. 114.
fidem rerum male ambulantem obſcuritas temporis facillime tegeret. 12.
.... timeret oculorum. 13.
.... dicentibus quis habebit 14.
.... Quiritium invocare mihi cupienti malas pungebat. 21.
per fidem veſtram. 24.
fidem ſcelere violaſti. 79.
.... dolis addit fictus. 89.
.... memoriæ tuæ appello. 91.
.... & indicium in lance argentea præferebat. 97.
.... haberent fictæ preces. 97.
.... proditione læſiſſent. 107.
.... maria inſpicere oculis uventibus cœpi. 115.
.... hanc noo maria ſola mortalibus præſtant. 115.
.... mendacio præberet. 117.
.... malle, quam theſauros. 57.
.... hiber. 58.
.... vulgaſſe p 680.
fides amantibus ſiqua eſt. 79.
... vatis Calchantis atro dubia pendebat metu. 89.
... religioſæ orationis ſub teſtibus. 118.
... ſummiſſa Paci comes it. 124.
... mendacio conſtaret. 140.
fidiſſima ancilla ægræ adſidebat. 111.
fiduciam. 100.
fieret hilarior, triſtior. 132.
fieri ſolent præcipue in hac civitate. 119.
.. ſtultiſſimos in ſcholis exiſtimo adoleſcentulos. 1.
... gradus laborum ſi paterentur. 4.
... vix poſſe, ut rabies iraſcentis ſine verbere conſidat 119.
... io cœnam. 47.
... tanquam poſſit major paralyſis. 130.
figuram mutant alligatæ cerræ. 102.
.... tanquam hic ſolus color poſſit pervertere. 102.
figurare barbam peregrina ratione. 102.
figurarent minacem equum 89.
figuras aliquot exprimeret mobilis catenatio. 14.
in figuras ſe convertere. 39.

figu-

figuratis ex farina pingui avs pertundimus. 33.
figuravi veſtigium unius hominis ad corporis mei menſuram. 97.
fila ſerica trahens. p. 668.
filiam filiumque orbis ſenibus ingerebat. 140.
- - - ſpecioſiſſimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit. 140.
filii ſui ſodales ne cerneret. 117.
filiis imperent, ut patrum ſuorum capita præcidant. 1.
filis varii coloris intortum licium. 131.
filium hoſpitis formoſiſſimum. 85.
- - - elatum ab Eumolpo pariter condicimus. 117.
- - - filiamque ingerebat orbis ſenibus. 140.
filius hic, pater ille vocatur. 80.
- - - forſitan ignarus tempeſtatis hunc expectat. 115.
Filix. 45.
filo bono eſſe. 46.
fimbriis hinc atque illinc pendentibus. 32.
in fine carmen laborat. 115.
ſine fine feriati. p. 687.
- - - caret. p. 683.
finem diſcordiæ imponam. 80.
finge ſe centies ſeſtertium comeſſe. 141.
fingit quiſque ſibi Deos. p. 678.
fingite, nos antrum Cyclopis intraſſe. 101.
finiatis vitam tam turpi exitu. 103.
finiebat quaſi embolum navis æneum imam partem. 30.
finieram querelam. 139.
finierat vixdum. 122.
finies hunc ignem nunquam, niſi ſanguine exſtinxeris. 139.
finio iram oſculo. 99.
finire poſſunt miſeras querelas. p. 683.
- - - vitam ſuſpendio conſtitui. 94.
finiri luſum permittitis. 33.
finita tam fœda objurgatione. 132.
- - - hac declamatione. 133.
finxeris vilis rota facile actu pocula. 135.
finxit ſe inhorreſcere Aſcyltus. 9.
- - - animo ſuo diem, quo venturus eſſet in patriam. 115.
firmabat hoc ad fata compoſitus Sinon. 89.
firmitatem clauſtrorum laxavit. 97.
firmum jus. 74.
fit ex tranſverſo, quod non exſpectas. 82.
- - familiæ concurſus. 95.
- - nulla mora. 105.
fixi in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus. 30.
fixos ſolo oculos averſa tenebat. 132.
fixus erat libellus cum hac inſcriptione. 28.
flabra tacentia ponunt Zephyri ante mea pedes. 134.
flagellis cædi. 63.
flagellorum veſtigia obſculantur. 126.
flagellum. 56.
flagitabant, uti apud ſe utraque deponerentur. 15.
flagitabat Gitone non minore clamoris indignatione. 92.
flagitium admiſeris magnum. 137.
flagranti ſtipite dextra minax terris incendia portat. 124.
flagraret ictus Athos. p. 677.
flamma non levior exurit medullas. 121.
- - - ſonuere ſequenti inſolitæ voces. 122.
- - - taurorum quieſcit virgineis exſtincta lacrima. 134.
- - - perit. p. 687.
flammas toto concepit pectore. 127.
- - - ore tenebant. p. 679.
flammeolo involverat caput. 26.
flammifero tua membra calore fluent. 126.
flammis ſævit miſerandas in urbes. 104.
- - - buſtorum ſparſa extulit ora. 120.
- - - candida ſidereis ardeſcunt lumina. p. 667.
- - - diſcuſſa mœnia. p. 677.
flavicomum corymbion erat. 110.
flebant confuſa lumina. 124.
flectentibus nobis aſſentationem ad neutram partem. 17.
flectere equos furentes revoluto cogitur orbe Phœbus. 124.
- - - convitium. 58.
- - - cervices poſt terga. 73.
flectite mentes ſatiſfactione lenitas. 107.
flens ille conſedit in lectum. 96.
flere totis noctibus diebuſque cœpit. 111.
- - - vehementius cœpit. 137.
- - - ubertim. 72.
fletibus manant genæ. 89.
fletu nec minus confuſa illa. 134.
flevi cum clamore. 114.
flevit diu ſedens ſuper torum meum. 17.
flexæ pectine comæ. 126.
flexerat frons minima retro capillorum radices. 126.
flexi ingenio ſuo crines. 126.
flexit ſe in Daphnona. 126.
flore modo nato honorabat reſolutam lyram Apollo. 81.
florem pueri umbram revocavit. 83.
florentes primo vigore annos traducerem. 132.
florenti myrto quietum verberabat. 111.
flores fudit de Idæ vertice terra parens. 127.
- - - nulli ſternuntur leviori pondere. p. 668.
florida tellus areſcit, cum volo. 134.
floris exſtincti anna. 140.
fluctibus iratus. 114.
- - - obruto non contigit ſepultura. 115.
- - - ſummis inquieta Delos. p. 687.
fluctum in corpore facere. 47.
fluctus ad ſaxa ferunt geminis orbibus angues. 89.
- - - altos feris gurgitibus immittite. 108.
- - - nec certos ventus impulerat. 114.
- - - jam ratem everret. 114.
- - - malignior ne ſic nos cohærentes diſtraheret. 114.
- - - os inviolatum convertit in terram. 113.
- - - an ignis, an mora, conſumat corpus periturum. 115.
- - - ſtupuere pruina. 123.
- - - inertes mihi pontus ſubmittit. 134.
fluens tabo lingua. 124.
fluent tua membra flammifero calore. 126.
fluentes pene Harpyjas. 136.
fluitare mari claſſes. 123.
fluitantes toto orbe catervas adſpicere poſſet. 124.
flumina nec vaga paſſim per notas ibant morientia ripas. 122.
- - - montibus altis undabant modo nata. 123.
- - - victa ſuis hærentia ripis. 123.
- - - mihi parent. 134.
flumine largo plenus Pierio defundes pectore verba. 5.
- - - ingenti literarum mens inundata. 118.
- - - rigido concuſſæ nubes exonerabantur. 123.
- - - vicino ſtultus ſitit. p. 683.
fluvios in ſummo vertice ponam. 134.
foco adpoſuit cucumam ingentem. 135.
foculum. 81.
ſuper focum mittit anum pondere dejectam. 136.
fodit humum miniſter. p. 680.
fœda objurgatione finita. 132.
- - - eſt in coitu voluptas. p. 687.
fœderibus in hæc verba compoſitis arma deponimus. 100.
fœderis tabulas ſignat dux Eumolpus. 109.
- - - verba nec permittebant meminiſſe. 113.
- - - novi impatiens. 113.
fœdiſſimam jacentium volutationem contemplatus. 93.
fœdo ſtridore trepidantem circumſiſtunt. 136.
fœnus, vide *fenus*.
fœtum emere. 57.
- - - lingua format urſa. p. 682.
in folium cutæ quemvis ex iſtis babæculis conjiciet. 37.
follem plenum habebat ſervus. 27.
folliculos dentibus petite ſpoliat. 135.
fomentis adgreſſus eſt mitigatum. 98.
fontem urbanitatis vetuſtæ. 24.
- - - Mæoniumque bibet felici pectore. 5.

. . . . Philoſophiæ inveniſſet. 29.
foramen valvæ 96.
foramina omnia parietum ſcrutatur. 98.
foramini alternos oculos opponebam. 96.
FORAS CENAT G. NOSTER. 30.
. . . ocius exi 94.
. . . quiſquis ſervus ſine dominico juſſu exierit. 28.
. . . omnia parata ſunt 47.
fore gratiſſimum auditoribus putant 2
forenſia & cœnatoria. 56.
forenſibus miniſteriis exercitati. 118.
forenſis Cerberus cauſidicus erat. p. 687
fores ſubito recluſæ admiſerunt intrantem. 16.
. . . diligentius oppeſſulatas invenit. 97.
foribus ſe furtim admovit. 11.
. . . præcluſis 15. 91.
. . . conditorii præcluſis. 112.
. . . reſeratis 94.
foris ut cenares poetam laudaſti. 10.
. . . per rimam ſpeculari. 92.
. . . & intra idem familiis fecerat. 22.
forma raram facit miſturam cum ſapientia 94.
. . . . mirabilis Giton exarmaverat nautas. 105.
. . . . mulieris delectatus miles. 112.
. . . . vera ſedit. 128.
. . . . Dearum fulges. p. 668.
. . . . non eſt ſatis. p 675.
formæ quod ſolum decus eſt cecidere capilli. 109.
. . . . huic quid aut Ariadne habuit, aut Leda ſimile. 128.
. . . . ingentis canit. 64.
formam ejus egregie decebant moderationis verecundiæque verba. 93.
. . . illi ſuam totam reddidit. 110.
. . . proſtituis, ut vendas. 126.
. . . ejus, nulla vox eſt, quæ comprehendere poſſit 126.
. . . per tuam te rogo. 127.
. . . meam à naturali aliquo vitio excœco? 128.
. . . conſumit, quicquid artis conſumitur p. 675.
formis urſa trium lingua. p. 682.
formavi conſilium abeundi. 136.
formavimus tenuem orſum. p. 675.
formoſior omnibus Diis hominibuſque mala auri videtur. 88.
formoſiſſima omnium feminarum. 101.
formoſiſſimum hoſpitis filium. 85.
formoſius aquis, quid dici poteſt? 100.
formoſorum de uſu mentio facta eſt. 85.
formoſus puer. 97.
formula hac erat. 109.
ſecundum formulam hanc imperamus Eumolpo. 117.
in fornicem deductum me intellexi. 7.
foro ſubducta pagina dei curſum. 5.
in foro pecunias mutuari. 58.
. . . nemo mihi dixit. 57.
fors muta pacatum in proeliis vultum. 120.
fortem neu ſupprime Lentule Martem. 124.
inter tot fortes armitus vinci neſcio. 122
fortior ominibus Cæſar. 123.
fortis, pius, fidelis. 71
fortiſſime diſcuſſis clauſtris. 11.
fortiſſimi ſoli atque innocentes habentur 116.
fortiſſimum jecur extraxit. 137.
fortiſſimus Giton. 108.
fortiter faceres 9.
fortius ſublatis manibus. 9.
. . . . ire junctas preces p 683.
fortuito luto ſatiatus paries. 135.
fortuna diſcincta tonet celeri metu. 5.
. . . me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat. 13.
. . . cornu abundanti copioſa. 29.
. . . quum manet, vultum ſervatis amici. 80.
. . . ſuper nos negotium curat. 81.
. . . ſuam habet rationem. 82.
. . . tam magna ut ſolus mereretur. 92.
. . . me totum aliquando viciſti. 100.
. . . crudelis non concedit. 114.
. . . tres tulerat duces. 120.
. . . levi defudit pectore voces. 121.
. . . judice cadat alea. 122.
. . . levis Magni quoque terga videret. 121.
. . . communis cœpit redire ad pœnitentiam ſuam. 141.
fortunæ luſum mirabilem 13.
. . . ſimilitudine parem commilitonem deſtituit. 80.
. . . reliqua committimus. 102.
. . . omnia credit. 121.
. . . amplioris domum quærentes. 124.
. . . prioris ſtatum oblitus. 125.
. . . filius. 43.
. . . adriſerit hora. 133.
fortunam in eandem ſimilis ſi nos caſus retuliſſet 87.
. . . . volucrem tali voce laceſſit. 120.
. . . . à cuſtodia mei removiſſe vultum putabam. 125.
. . . . ſuo temperet arbitrio. 137.
. . . . tuam priorem oderat. 118.
. . . . in malam incidere. 140.
Fortunata Trimalchionis uxor 37 47.
plus quam in fortunis quiſquam habet. 37.
in forum cruda adhuc ſtudia propellunt. 4.
. . . . veniebamus deficiente jam die. 12.
in forum venerint. 3. 104.
fovet ora tepidis naribus. p 682.
fracta vitres, id eſt, ſententias audirem. 10.
. . . eſt putris ſella. 136.
fractique enervi corpore greſſus placent. 119
fracto gurgite pontus Magnum veneratus erat. 123.
fragmenta eminentium gaſtrorum. 79.
fragor armorum trepidantes perſonat aures. 121.
frangebat ſecuris greſſibus horrida arva. 123.
frangere ſolet riſus vultus. 128.
frangi pertinaciam ſuam paſſa eſt. 118.
frangis portas. 124.
frangitur cervix cucumulæ. 136.
frater ille tuus ſeu comes 9.
. . . numquid paraſſet nobis in prandium. 9.
. . . cujus in viridario fui. 9.
. . . ſanctiſſime quid agebas? 11.
. . . ne majorem injuriam in ſecreto acciperet. 25.
. . . ab hoc loco longe eſt. 127.
. . . ſororis ſuæ autoraſta per cloſtellum miraini. 140.
. . . crede mihi. 129.
. . . latus meum convelleret. 130.
. . . narra mihi, inquam. 133.
fraterno ſanguine furens Medea pugnat. 108.
fraternos palluit ictus umbrarum pater. 122.
fratre in eligendo ſit illi ſalva libertas. 80.
. . . . cum Ephebo filiam reliquit. 140.
cum fratre ſic nolito dividere. 11
. . . . ludentem me invenit. 11.
ſine fratre ſi triduo dormieris, nervos reciples 129.
fratrem aliquem mihi proſpiciam. 10.
. . . meum eſſe quum dixiſſem. 24.
. . . Aſcylton elegit. 80.
. . . ſaltem oſtenderet. 97.
. . . tuum in ultimis eſſe ei affirma. 101.
. . . tam cito defeciſſe nec veriſimile erit. 101.
. . . tu quidem habes. 127.
. . . meum tibi dono. 127.
fratri ortuque tranſtulit piſa vices. 89.
fratris habitu perturbatus. 5.
fraudabo te arte ſecreta. 3.
fraudatus vera voluptate. 128.
fraudavi animum diffidentem. 100.
fraude nova ducebat bellum 89.
fraudem parat, non ſatisfactionem, qui vultum permutat. 107.
fraudibus captas opes per mille annos diſponite. 115.
fregerat autumnus umbras. p. 681.
fregere in Venerem electa ferro viſcera. 119.
. . . turmæ ligatos nimbos. 123.
fregerunt lagenam diductam. 22.
fregi pæne reſupinatus crura. 29.
fregiſſet brachia mea caputque. 134.

fregit

fregit caput ruſillæ excuſſum altius poculum. 22.
fremit intus captiva pubes. 89.
freneticus. 63.
frequenti tractatione vexavi totum 139.
frequentia ſua minorem nobis aſſum facerent. 34.
. . . . hac adventitis me excipere ſolet. 90.
. . . . hoſpitum ebriorum. 95.
. . . . ingens illum circumvenit. 95.
. . . . modica. 97.
. . . . ingenti. 65.
frequentiæ in conſpectu plangere. 111.
frequentiam rerum venalium notavimus. 12.
frequentibus bellis attritas opes. 116.
frequentioris turbæ concilio oculos ſuos crediderat. 140.
freta tumida conſurgunt. 89.
. . . gravidis preſſa carinis pergebantur. 119.
fricare inguina quam ingolna magis impedit. 92.
frigida jam mille mortibus inguina mea ſolicitavit. 20.
ad frigidam eximus. 28.
frigidariis ciſternis. 73.
frigidior hieme Gallica factus. 19.
. . . . metu, bruma regente. 132.
frigidiſſimæ urbanitate. 109.
frigidum poſt ſcema multum riſit. 126.
. . . . potare, caldum mejere. 67.
frigidus orceolus. 74.
frigore periculoſo inhorrui. 17.
frigori laſaſim dicere. 42.
frigus idem genua manuſque ſi tentaverit tuus. 129.
frondibus deſertis ſolæ adſpirant auræ. 119.
frons minima, & quæ capillorum radices retroflexerat 126.
. . . . expudorata. 39.
fronte nunc erat à torva ſummiſerat cornua. 126.
. . . . diutius perfricata. 132.
. . . . quid me conſtricta ſpectatis Catones. 132.
in fronte pedes centum. 71.
per frontem ſudantia perfluebant acaciæ rivi. 23.
. . . . clamantis ſolnit. 95.
. . . . repugnantis ſignat. 131.
frontes cicatricibus ſcindere. 102.
. . . notans inſcriptione ſolenni. 103.
. . . implevit ingentibus literis. 103.
in frontibus ſervitia cernitis. 107.
. . . . captivorum ſtigmata impreſſa. 105
frontis inſcriptione ſe maculaſſet. 106.
. . . . rubicundiſſimæ calvus. 15.
fructu integro plenas nuces ad ima deferri. 137.
ad fructum laudibus non perveniunt frugalitas ſanctique mores. 116.
frueris hac præda. 80.
frugaliſſimus puer. 75.
frugalitas abſtinentem ſtrangulavit. 115.
. . . . ſanctique mores laudibus ad fructum non perveniunt. 116.
. . . . mea perduxit me ad hanc fortunam. 75.
frugalitatis lege mores poliat exacta. 5.
. . . . meæ hoſtia vellem tam innocens eſſet, ut deliniri poſſet. 84.
fruges ſanguine nutritas extulit in lucem tellus 120.
frugi erat Eumolpus 140. 75. 73.
frugibus maturis corvus ova refert. p. 682.
. . . mille medicatis ſaporatam offam. p 675.
frui vis lucis commodis quam diu licuerit? 111.
frunitus eſt. 43.
frunisci. 44.
frunifcari peculium. 75.
fruor votis uſque ad invidiam felicibus. 11.
. . . oſculis uſque ad ſatietatem. 131.
fruſtum bubale ſuper taurum impoſuerat. 35.
. . . urſinæ. 66.
frutices Idæo in gurgite ſiſtam. 134.
fudiſſem hæc inter gemitus lacrimaſque. 91.
fudit Idæo de vertice flores terra parens. 127.
fueram ubi die heſterno. 131.
fuga turpi vertitis ora. 80.
. . . quærerent per aliam partem ovis. 102.
. . . mobilis ævi circumſcripta mora properantes differat annos 119
. . . huic per terras, illi magis unda probatur 123.
. . . Roma gaudet. 123.
. . . magis placebat, quam quies. 26.
fugæ dat vela. 121.
. . . conſentit cœli timor. 124.
. . . meæ. 45.
fugam Aſcylti notavi. 4.
fugax orbe relicto petit Ditis regnum Pax 124.
fugere per medium lupanar cœpi in aliam partem. 7.
. . . . nocte in publicum voluiſtis. 95.
fugerunt eluſam gaudia noctem. 128.
fuget morbum animæ cura hujus medicaminis p. 668.
fugi ad verba, magis quæ poterant nocere. 132.
fugiendum erit rurſus. 125.
fugientem ſubſecutus. 90.
. . . . ſecutæ aniculæ per aliquot vicos. 138.
fugis puellas ridentes. 109.
fugiſſe ad cælum reor tales Hercules Stymphalidas arte coactas. 136.
fugit puer inter turbam. 98.
. . . tantum, quantum quiſque timet 123.
. . . Magnus imperii deſerto nomine. 123.
. . . In partem ædium interiorem. 129.
fugitivi & ebrii. 96.
. . . unicum argumentum. 95.
. . . naſcuntur in Virginis ſigno. 39.
fugitivorum notum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. 103.
fugitivos ebrioſque. 96.
. . . . aliquam contumeliam meruiſſe. 95.
. . . . pœnitentia reduxit. 107.
fugitivum ſuum dixit quærere. 97
penes fugitivum repertæ Regum manubiæ. p. 674.
fugitorium ſe cum onere adfirmabit. 117.
fui peritorus præcipitis. 94.
fuit quid modo, modo? 37.
Fulcipedia 75.
fulgebat Indum ebur. 135.
fulgens clarius lumen. 111.
fulgentibus extra lunam ſtellis clariores oculi. 126.
fulges forma Deorum. p 668.
fulgure rupta coruſco intremuit nubes: 122.
. . . . aurato præciorit Phœbus vultus. 122.
fuligine longa faciem ejus perfricuit. 22.
fuliginea nube lineamenta confudit. 108.
fullo Balaniſcus eſt. 42.
fulmen hoc 103.
fulmina in æthera mittit Ætna. 122.
. . . ardua cœlo caderent. p. 677.
fulminatus hac pronunciatione. 80.
fulmineum jubar incendit æquor. 89.
fulvum mitteret aurum tellus. 119.
. . . deponderat aurum. p. 679.
fumoſam magis quam lucidam facem quaſſans. 97.
fumoſo parieti clavum reddidit. 135.
. . . ſuſpenſa tigillo humilis caſa 135.
funde ſanguinem. 97.
fundere verba. 91.
fundis nominibuſque depoſitum tricenties ſeſtertium habere. 117.
fundit opes tellus ſcopulis. 134.
fundorum aliquot dominus. 101.
fundos mendaces loquntur. 117.
. . . habet, quam milvi volant. 37.
. . . Apuliæ jungere. 77.
fundum legare 71.
fundunt colla roſas. p 667.
funebri lecto aptatus expecto mortem. 114.
funem contentionis non duco. p. 673.
funera Regum. 104.
. . . duo duorum mihi cariſſimorum. 112.
. . . da regnis noſtris. 120.
. . . gentis liberæ cerno. 121.
. . . conciliant miſeros p. 682.
funerata eſt pars illa corporis; quæ quondam Achilles eram 129.
funeſto ſpargitur æſtu ſpiritus. 120.
cum funibus nos aggrediuntur. 105.

fuuls 114.
. . . . deſcendit. 102.
funus liberum parens accumulat. 89.
. . . proſequi paſſis crinibus. 111.
in funus rogari 72.
furca de carnario rapta. 91.
. . . pannum de carnario detulit. 115.
. . . reponit in carnarium ſinciput. 136.
furciferæ mortifero timore luſus. 132.
furem prehende clamant. 138.
furens Medea fraterno ſanguine pugnat. 108.
. . . . tabes erat intra membra. 119
furentem in damna centum aſpice. 120.
furentes nautæ nos cum funibus aggrediuntur. 105.
. . . ire victores. 122.
. . . flectere Phœbus equos cogitur. 134.
. . . terræ. 124.
furentis more. 82.
. . . animi vaticinatio appareat. 118.
furere cum inſanientibus neceſſe habent. 3.
fures prodidit illa. 22.
furiarum alio genere inquietantur declamatores. 1.
furibundo pectore has erumpit voces. 124.
furioſa juventus. p. 675.
furioſam æmulationem neque in amantium eſſe poteſtate 99.
furioſum me putes eſſe 94.
furit effuſus ſpiritus extra. 120.
. . . cælum armorum ſtrepitu. 122.
velut furnus calet. 72.
furor dimicantium perſeverat 108.
. . . pacem convertit in arma. 108.
. . . nec minor in campo eſt. 119.
. . . ſanguineum late tollit caput. 124.
. . . & bellum ferroque excita libido. 119.
furorem ſupprimere. 72.
ad furorem averteretur. 110.
furoris totum ignem in eam converti. 132.
furti hoc genus mihi feliciter ceſſit. 102.
furtim conſpatiantes video quoſdam inter titulos nudaſque meretrices. 7.
. . . ſe foribus admovit. 11.
. . . proceſſimus ad latus navigii. 103.
furtiva molitio quid ſibi vult? 95.
furtivis ſubinde oculis me verberabat. 26.
furtum ergo potius quam præmium amor erit? 100.
. . . miſerorum nocte deprehenderat. 104.
. . . verſat manus improba. 128.
fuſa lecto toro puella. p. 683.
fuſæ circum gramina & molles violas cantu ſua rura colebant. 131.
fuſcina alius quærebat exſultantes piſces. 109.
fuſte percutere amphoram. 70.
futura mihi prædixit. 117.
futurum quam appareret non ſtatarium bellum. 108.
futurus eodem navigio auſpicium mihi feci. 105.

G.

G. noſter foras exornat. 30.
G. Pompejus Trimalchio. 30.
Gajus. 50.
galbinum cingillum. 67.
galea abſcondit victum caput. 124.
galeatus vitulus. 59.
Gallia ut cives putet ſuos, incieta faces. 102.
Gallica hieme frigidior factus ſum. 19.
. . . . projecit, civilia ſuſtulit arma. 122.
gallicinia circha 62.
gallina erat lignea patentibus in orbem alis. 33.
. . . . Numidica. 55.
gallinæ altiles. 65.
. . . . exoſſatæ. 65.
gallinaceos gallos duos donabo patienti. 27.
. . . . columbaſque facilius emere quam Aſtureonem. 28.
gallinam facere de colæpio 70
gallinæ pavonis ova juſſi ſupponi. 33.
gallos gallinaceos duos pugnaciſſimos donabo patienti. 26
. . . ſcis quanto facilius ſit emere, quam Aſtureonem. 86.
. . . Capitolia perentes Alpibus excludo. 122.
gallus ſpado. 55.
. . . gallinaceus cantavit. 74.
Ganymedem laudo. 83. 92.
Ganymedes & Diomedes fratres. 59.
garrimus vario ſermone. 55.
garum piperatum ex utriculis eorum currebat ſuper piſces. 36.
gaſtrorum eminentium fragmenta. 79.
gaudebam puerum in priſtinum decorem repoſitum. 110.
gaudens hac vindicta. 136.
gaudent ferali circumtumulata cupreſſu laxa. 120.
gaudens attuli, quicquid promiſeram. 86.
gaudere domi. 44.
gaudet Roma fuga. 123.
. . . . natura permutatas vices habere. p. 682.
gaudia, quæ prima dediſti ætati noſtræ, prima rapis. 109.
. . . Veneris quis neſcit? 132.
. . . vulgo nota non placebant. 119.
. . . eluſam mentem fugerunt. 121.
gaudio diſpoliatum torum pertrectavi. 9.
. . . laſſus in ſomnum decidi. 87.
. . . ſubitum vultum convertit. 91.
. . . illa exſultans inquit. 131.
gaudimonio diſſilio. 61.
gaudium repugnanti extorſi. 87.
. . . mentis pavidæ lacrimas habet. 89.
. . . hoc rape properantibus fatis. 55.
Gavillæ domus. 61.
gauſapa coccina involutus. 28.
gauſapati apri. 38.
gauſapina myrtea ſubornatus cinædus. 21.
gelidæ periere nives. 137.
gelidus Boreas te noverit. p. 679.
gelu concreta unda ruebat. 123.
gementia clauſtra tua Nile cerno. 121.
gemina pignora. 89.
. . . jam ſtrictos morte Philippos cerno. 121.
gemini ſatiavit numinis iram Telephus. 139.
ſub Gemini ſigno naſcuntur bigæ, boves, &c. 39.
geminis angues orbibus ferunt ad ſaxa fluctus. 89.
. . . catenis Deus Delon ligavit. p. 688.
gemino gurgite deprenſam prædam fœnoris ingluvies cecederat 119.
. . . cum conſule Magnus fugit. 123.
ſuper Geminos teſticulos ac renes impoſuerat. 35.
gemit abiete impoſita pulſum marmor. 89.
gemitibus largis concuſſi. 38.
gemitu nihil profuturo ne perſeveraret pectus diducere. 111.
. . . alto inſonuit turbatum murmure pectus. 137
gemitum lugentis audiſſet. 113.
. . . . . quaſi cupientis exire belluæ audimus. 115.
. . . . . audire. 63.
gemitus lacrimaſque. 91.
. . . . altiſſimos. 81.
. . . . ſulpitio tectus *animum* pœne ſubmovit. 113.
. . . . conjungunt orbi parentes. p. 682.
gemmarum *deſcriptio* 55.
gemmas aptent capiti. p. 668.
gemunt antra hauſtis montibus. 120.
genæ fletibus manant. 89.
genas conſecuit. 137.
genere furiarum alio inquietantur declamatores. 1.
. . . . nullo par erat cauſa noſtra. 14.
. . . . vario tabulatum mirabilem pinacothecam 83.
. . . . alio ullo perſequendum curabis. 109.
quonam genere præſentem procellam evitaremus. 26.
generoſior ſpiritus vanitatem non amat. 118.
geneſin ſuam premere. 39
genio Priapi pervigilium deberi. 21.
. . . maledicere. 53.
. . . gratias agere. 57.
genios iratos habere. 62.

Digitized by Google

genitor cui Cocyti penetralia patent. 121.
genium propitium habere. 74.
genius tuus mihi ignoſcet. 37.
. . . . Gajus dictus 71.
gentes apud quaſdam ſcimus legem ſervari. 141.
. . . . ſima ſumite accenſis mentibus. 184.
gentis humanæ vitia. 111.
. . . Iberæ funera cerno. 121.
gentium vicinarum feminas ad ſui ſpectaculum evocaret Matrona. 111.
genu in limine poſito omnium deprecatos ſum. 133.
genua ad veſtra protendo ſupinas manus. 17.
. . . . utriuſque tangebat infeliciſſimus puer. 80.
. . . . ad Aſcylti procubui. 97.
. . . . perſeverantis amplector. 98.
. . . . Eumolpi comprehendi. 101.
. . . . manuſque tuas ſi idem frigus tentaverit. 129
genus hoc exercitationis 2.
. . . hoc furti ſemel mihi feliciter ceſſit. 102.
. . . negotiationis quod præcipue probarent 116.
. . . divinationis ſibi non diſplicere confeſſus eſt. 117.
. . . quod hominum aut unde veniremus. 124.
. . . omne amoris invenerant implicitæ manus. 138.
geometria. 58
gerere virum Chiam 63.
geris catillata vadimonia. p. 688.
Germano ſanguine leaginiaque triumphis eſſe nocens cœpi. 128.
. . . . ſanguine perfuſas turmas fervere tota per Alpes 123.
geſtæ res non ſunt comprehendendæ verſibus. 118.
geſticulatus ad lymphoniam obſcœnum lacetavit. 36
geſticulatus mucrone. 59.
geſtientibus ad patiendum annis. 87.
geſtum eſt ſimpliciter. 107.
geuge. 58.
gigantum periturorum tela dejecit Jupiter. 123.
gigeria optime facta. 66.
Gingriipho. 73.
glacie concreta 122.
glaciem non patitur reſoluta vivere terra languidus Auſter 117.
glacies prima non pugnavit 123.
gladiator obſcœne noo iaceat 9.
gladiatores legitimi corpora animaſque domino religioſiſſime addicimus 117.
. . . . ſeſtertiarii 45.
gladiatorium Lanitia munus. 29
gladio utrerem utrumque 79.
. . . . latus ingor 82.
. . . . jus dictatum ignavia ſuæ. 112.
gladios tettactant. 89.
gladium ſtrinxit. 9. 62.
. . . parricidali manu ſtrinxit. 80.
. . . mihi abſtulit miles. 94.
. . . quæſivi. 94.
glandem comedere. 40.
glebulas emere. 57.
glires melle & papavere ſparſos. 31.
globulos verborum mellitos. 1.
gloria hos reddit honores. 180.
. . . quos teret. 122.
. . . Infientia quod docet. p. 683.
gloriari ſolebat Socrates. 140.
glorioſum aliquem facere. 56.
glorioſus. 78.
glyco 45.
Gorgias erat paratus exſequi. 141.
grabatum. 92
. . . . erexit. 95.
. . . . ſubiret. 97.
. . . . concuteret. 98.
gracile auri vinculum. 126.
gracilis hirundo viridi junco pendebat. 135.
gracilipes ciconia. 55.
gradiens petit juga alta nobilis Apennini. 124.
gradiens in aula aurata tigris veretur. 119.
grado eodem venio. 187.
gradum compoſui ad prælianduṃ. 80.
. . . reduxi. 136.
gradus laborum fieri ſi paterentur. 4.
Græcæ orbis in diverſorio jacerem deſertus. 81.
Græcia verſibus colloqui. 59.
Græco more. 111.
Græculi delirantes. 46. 88.
Græculio, Serapa nomine 76.
Grajum migrabit ad urbem. p. 686.
Grajo exonerata ſono. 5.
. . . nomine pulſo ubi rupes deſcendont. 122.
gramen mutato carpere valle. p. 678.
gramina circumfuſæ cantu ſua rura colebant 131.
gramine vario indutam terram. 127.
. . . in hoc compoſiti mille oſcula ludimus. 127
grana ſordidiſſimis putaminibus veſtita ſegrego. 135.
grandævos patres. 123.
grande armarium in angulo vidi. 29.
. . . munus ſuſpectam faceret humanitatem meam 86.
. . . inguinum pondus habebat 92.
. . . facinus Tryphæna inhibuit. 108.
. . . ſi hoc putas p. 668
grandem annulum ſubauratum habebat. 32
grandi beneficio obligati. 31.
grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur. 5.
grandine tumida confractum cœlum 123.
. . . . ſegetes perdidit p. 688.
grandis & pudica oratio non eſt maculoſa 2
. . . illa oratio haberet majeſtatis ſuæ pondus. 4.
. . . injuria. 106.
grania punici mali. 31.
graſſantibus quicquid Lycurgi villa præbuiſſet. 117.
graſſator nocturnus. 82.
graſſatoris audaciæ gratias agere cœpi. 82.
grata ciconia. 55.
gratia miniſtratoris vinum dominicum eſt. 31.
. . . ad imperitos etiam deferre coronas ſolet. 83.
. . . vobis reddenda eſt. 122.
. . . conciliabat vocem loquentis. 127.
. . . triſtis ſermonis puri non tidet. 132.
. . . tota perit. p. 675.
gratiæ conuotis initia. 113.
. . . ſuæ reſiſtere poſſe neminem jactaret. 185.
gratiam Eumolpi certatim muneribus ſolicitant. 124.
. . . parem referre 77.
. . . conciliante ancilla. 112.
in gratiam redire modo liceat. 138.
gratias agens humanitati noſtræ. 11.
. . . agere graſſatoris audaciæ cœpi. 82.
. . . ago tibi hoc nomine. 128.
. . . ago languori tuo. 129.
. . . agere indulgentiæ domini. 71.
gratioſiorem me eſſe ſcias, quam Proteſilaum. 140.
gratis ne me judices ad hoc templum amoris accedere. 127.
gratiſſimum quod putent auditoribus fore. 3.
grato nos perluit hauſtu. p. 678.
gratulor mihi ſine cauſa. 79.
gratum amatorem. 113.
gravatim ſe inſinuant portibus navigia. 101.
gravatum gremium excutiat conſcius auri. 128.
gravatus tot malis Aſcyltos. 28.
grave vulnus cor alit. p. 688.
gravem nauſea ſtomachum exonerabat. 103.
. . . injuriam accepi. 129.
graves equi receſſus ſtipant. 89.
. . . . mero alius obtruncat. 89.
. . . . nuces & plenas integro fructu ad ima deferri. 137.
gravi injuria mea nec contenta mulier. 132.
gravidari poſſe ſic porcum mirabetis. 55.
gravidis freta preſſa carinis. 119.
graviorem pœnam timeores. 108.
gravis jam eſt mulſos. 93.
. . non erit vietus & ſenex. 100.
. . ira Helleſpontiaci Priapi ſequitur me. 139.
. . . innumerabilibus telis ombo. 184.
. . . ebrietate 78. 93.
graviſſimam hanc pœnam eredimus. 115.
grege ſociari o plenus 5.
gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem notavi 29
gregra ſervorum cenſum turbant. 119.
gremio Gitonis. 113.

. . oc-

- - - - occultat ille penates. 123.
- - - - telluris reducto pater umbrarum timuit fraternos ictus. 122.
gremium excutias auri ſecreti conſcius. 128.
- - - ſatis amplum. 60.
greſſibus ſecuris frangebat horrida arva. 123.
greſſum feret ebria pubes circa delubrum. 133.
greſſus dextros pariter movimus. 30.
- - - tracti enervi corpore placent. 119.
- - - prior occupat inſolito auſu. 123.
- - - per lilia ferre. p. 668.
grex agit in ſcena mimum. 80.
gubernacula. 102. 114.
gubernantibus vocem digitis. 127.
gubernator miſericordia permotus. 101.
- - - - pervigil noctu ſiderum motus cuſtodit. 102.
- - - - ægre expugnavit. 108.
- - - - nec quo curſum deſtinaret ſciebat. 14.
gubernatore denunciante. 108.
gubernatori perſuade. 102.
gula ingenioſa eſt. 119.
gulæ capitique maledicere ſolemus. 132.
gurgite infeſto repetitum procella circumegit, atque hauſit. 114.
- - - gemino deprenſam prædam fœnoris ingluvies exederat. 119.
- - - fracto pontus Magnum veneratus erat. 123.
- - - in Idæo frutices ſiſtam. 134.
- - - pleno facies manavit. 137.
gurgitibuſque feris altos immittite fluctus. 108.
guſtantibus adhuc nobis. 33.
guſtare non potui quicquam amplius. 37.
- - - liberam aquam. 71.
- - - aliquid de jure. 46.
guſtatio allata eſt valde lauta. 31.
guſtatione mirifica initiati. 21.
guſtatoria à choro cantante rapiuntur. 34.
guſti hæc jactura mihi non fuit. 76.
guſtum veluti minimum hauſeram ſumni. 21.
guſtus ex amphora. 77.
guttura ornent monilibus aliæ. p. 668.
Gyaro alta Deus legavit Delon. p. 688.
gymnaſium. 85.
gypſatæ diligenter amphoræ vitreæ adlatæ ſunt. 34.
- - - amphoræ. 71.

H.

Habeam iratam Junonem meam. 25.
- - - ne tecum quoque rixandum. 90.
habeat pudorem. 96.
quid habeat, ipſe neſcit. 37.
habebant horridos longoſque capillos. 105.
habebat follem plenum. 27.
- - - hoc inſcriptum. 30.
- - - olivas in altera parte albas, in altera nigras. 31.
- - - in minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem ſubauratum. 32.
- - - aureos argenteoſque denarios pro calculis albis ac nigris. 33.
- - - repoſitorium duodecim ſigna in orbe diſpoſita. 35.
- - - inguinum tam grande pondus. 92.
- - - Romanus victor jam totum orbem. 119.
habebis dicentibus fidem. 14.
habebis vinctos loris inter veſtimenta pro ſarcinis. 102.
- - - quod cœlo imputem. 72.
habemus in uſu. 1.
habenas liber mutet. 5.
habenis tepidis Phœbus hyemem ſpectabat. p. 681.
- - - - - liber furor. 124.
habent neceſſe cum inſanientibus furere. 3.
- - - legata in teſtamento meo. 141.
- - - proximas neceſſitudines. 116.
- - - quicquid doloris, in peles deferunt. 132.
habentur ſoli militares, ſoli fortiſſimi atque innocentes. 116.
habeo, quod timeam. 141.
- - - quod cœlo imputem. 127.
habere bonum animum eam juſſi. 18.
- - - non plus quam ſeptem annos videbatur. 25.
- - - bona nolo, niſi quibus populus inviderit. 100.
- - - bonam mentem jubemus. 115.
- - - in Africa trecenties ſeſtertium fundis nominibuſque depoſitum. 117.
- - - per quod te potui, abſtulit mihi paralyſis. 130.
- - - Deos hanc vitam Epicurus dixit. 132.
- - - aliquem bene. 38.
- - - complexus. 83.
- - - pudorem. 96.
- - - oſculum. 126.
- - - bonam mentem. 131.
- - - gaudet natura permutatas vices. p. 682.
haberemus nos extremum ſolatium. 106.
haberent quas picturas in media porticu. 29.
- - - fidem fictæ preces. 97.
haberet majeſtatis ſuæ pondus grandis illa oratio. 4.
- - - aditum conſilium. 102.
- - - ancilla matronæ ſuperbiam. 126.
haberetur latrocinii ſuſpicio in utra parte. 15.
habes ſermonem non publici ſaporis. 3.
- - - quid ingenui ſanguinis. 113.
- - - de tam magna nave ne tabulam quidem. 115.
- - - tu quidem & fratrem. 127.
- - - confitentem reum. 130.
- - - habeberis. 77.
habet ſuam fortuna rationem. 82.
- - - odium propter morum differentiam. 84.
- - - lacrimas gaudium pavidæ mentis 89.
- - - atramentum. 102.
- - - buccinatorem & horologium in triclinio ſubornatum. 26.
- - - quod queratur. 43.
- - - unde. 45.
- - - hæc res panem. 46.
- - - fundos, quam milvi volant. 37.
- - - in hac urbe eloquentia. 116.
- - - quiſquis nummos. 137.
- - - ſervus regni bona. p. 676.
- - - parinus prælia. p. 679.
- - - vires contemtus amor. 108.
- - - quiſquis ſuos hæredes. 116.
- - - Parthus Craſſum. 122.
- - - timor altus mentem. 128.
- - - lorum in aqua, non inguina. 134.
plus, quam habet quiſquam in fortunis. 37.
habetis dolum, accipite nunc malum. p. 688.
habeto Juriſconſultos paret, non paret. 137.
Habinnas. 65.
habitant in culina. 2.
habitare hic debes. 7.
habitarem. 85.
habitas mecum. 76.
habitata tellus Lacedæmonio colono. 5.
habitationem mihi proſpiciam. 10.
habitem. 4.
habitu fratris perturbatus. 9.
habueram ſi quid virium, perdidi. 128.
habui arma miles paratus. 130.
habuimus non minus ſudoris. 79.
habuiſſe non timidas manus. p. 686.
habuit cariſſimum. 97.
- - - huic formæ quid ſimile Ariadne. 138.
hac, illac. 57.
hæc annona. 44.
- - ubi dicta dedit. 61.
hærebat ambulationi Daphnon. 126.
hæredem non invenit Myron. 88.
- - - facere. 71.
hæredes ſuos quiſquis habet. 116.
hæredipetarum in turbam incidimus. 124.
hæreditas ſola hæc juvenibus dari poſſet. 140.
hæreditatem nec exſpectabant. 141.
- - - - accipere. 77.
hæreditates multas officio ætatis extorſerat. 140.
hærent diutius nives incultis aſperiſque regionibus. 99.
hærentia ſuis ripis victa flumina. 123.
- - - mors rubetis duris. p. 683.
hærere te totum video in illa tabula. 89.
hæret amicitiæ nomen. 80.

Digitized by Google

- - - lævæ Mavortius umbo. 114.
hæſerant conſiderantium vultus. 26.
hæſimus calentes. 79.
hæſit pauliſper acies. 109.
haloſin Trujæ oſtendit. 89.
hamar ſiquis artis ſeveræ effectus. 5.
pro hamis locellos in turbam mitterent. 140.
- - - eam impoſuerit eſcam. 3.
- - - blandientibus convellebat prædam repugnantem. 109.
Hannibal nobis quis navigat? 101.
ab Hannibale oppreſſi Saguntini. 141.
harenæ imponere. 81.
harenarius aliquas accendit. 126.
Harpyias pene fluentes. 136.
harundinem raptam ſubter lectum mittit. 98.
- - - - ab oſtio rapuit. 134.
harundinibus tectis tetigit volucres. 109.
- - - - caſſis collectum ignem collocavit. 136.
harundo quaſſata verberantis impetum minuiſſet. 134.
- - - gracilis pendebat viridi junco. 135.
haſta tremebunda ſupervolat. p. 674.
haſtam ingentem quatiens Mavortius. 124.
- - - in magnam nixus. 123.
haſtis ſcuta concrepere. 59.
haud mora. 99.
haurire me ruina terra non potuit. 81.
hauriret me inimicus ignis. 98.
hauſeram ſomni minimum guſtum. 22.
hauſi parcius merum. 130.
hauſit repetitum infeſto gurgite procella. 114.
hauſtu grato nos perluit. p. 678.
hauſtis montibus antra gemunt. 120.
Hecates ſacris digna. 135.
hederis redimitus. 41.
hei, hei, quotidie pejus. 44. 42.
Helena ſoror Diomedis & Ganimedis. 59.
Helene quid contra hanc, quid Venus poſſet? 138.
Helenen huic donaſſet & Deas. 138.
in Heliconem ſe veniſſe continuo putavit. 118.
helleboro animum ter deterſit Chryſippus. 88.
Helleſpontiaci gravis ira Priapi me ſequitur. 139.
Hemerotis pugnaſſet. 52.
herbarum omnium ſuccos Democritus expreſſit. 88.
herbas alit ceſpite lætus ager. 120.
- - - in molles talis humus Venerem clinavit. 127.
ſuom herbis excíſus ceſpes favum ſuſtinebat. 35.
Herculea arte Stymphalidas ad cœlum fugiſſe reor. 136.
Herculeis aris ſacer locus. 122.
Herculem ad interdictum venturum ſi credidiſſet. 83.
Hercules. 88. 114.
Herculi ipſi vix ferendum fuit. p. 687.
Herculis duodecim ærumnæ. 48.
- - - porticu. 106.
Hermeros. 59.
Hermogenes. 45.
Heſperiæ campos late proſpexit. 122.
heſternæ injuriæ memor. 131.
heſterno die. 131. 139.
Heſus. 104.
heu. 64.
- - heu nos miſeros. 34.
hiatu penitus exciſo demerſus locus. 120.
- - - rupto tellurem ſolvit. 121.
hibernum me invaderet mare. 98.
hieme Gallica frigidior factus ſum. 19.
hiemis exul avis. 55.
hiemis pruinis rigent. 122.
hiems triſtis adedit comas. 109.
- - - hunc locum nive durâ claudit. 122.
hilares ſine tormentorum injuria tibi præſto erimus. 102.
hilaria mera. 61.
hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier. 18.
- - - ne fieret Eumolpus contumeliâ meâ. 132.
hilaris injuriis inimici. 92.
hilaritas longior pigritiam recedendi impoſuerat. 85.
- - - ne ſileret ſine fabulis. 110.
- - - non dabat iracundiæ locum. 113.
- - - turbata eſt. 74.
hilaritate conciliant epulæ convivium. 109.
hilaritatem comiſſantis adjuvit cymbaliſtria. 23.
- - - - Dominæ quis confuderit, quærit. 132.
- - - - reficere. 60.
hinc atque illinc. 49.
- - - pendentibus fimbriis. 32.
- - - & inde moto vento levis Delos. p. 687.
Hipparchus. 40.
Hircanæ tigres. 134.
hircus ibit ad aras, Sancte, tuas. 133.
- - - in ervilia. 57.
hiſtorici longe melius id faciunt. 118.
hiſtrio ſcenæ oſtentatione traductus. 126.
hiſtrionem exerceat totus mundus. p. 673.
hiſtrioniæ addictus. 5.
hoc eſt? 93.
- - erat? 100.
- - & illoc. 39.
hodiernam bruem ejurat. 90.
holera ſpectare. 39.
Homericis verſibus canere timuerunt Pindarus novemque Lyrici. 2.
Homeriſtæ. 59.
Homerum pueri in ſcholis legebant. 48.
Homerus teſtis. 118. 59.
homicidium feciſſem. 137.
hominem ne ipſe quidem ſine aliquo motu conſpexi. 12.
- - - acutum. 14.
- - - ipſum laciniam faſcini crederes. 92.
- - - inter homines eſſe. 39.
- - - facere. 74.
- - - Deum quam hominem invenire facilius poſſis. 17.
- - - peregrinum inter cultores ſuos admittere. 127.
- - - divinum eſſe Epicurum ſcies. 104.
- - - non ignotum. 107.
- - - peregrinum ne faſtidias inter cultores admittere. 127.
- - - occidi. 130.
- - - tam infelicem tu nunquam vidiſti. 134.
homines ſumus, non Dii, nemo noſtrum non peccat. 82. 75.
- - - omnis ordinis confitebantur. 111.
- - - quoſcunque in hac urbe videretis. 116.
- - - liberos patimini ire ſine injuris, quo deſtinant. 107.
- - - urbanioris notæ mentiri 116.
- - - ſeverioris notæ ne admittere quidem ad cognitionem ſolent. 131.
- - - nec ulli celerius incidere in malam fortunam debent. 140.
- - - qui humaniter verſantur. 45.
- - - ſunt amici & ſervi. 71.
- - - vix mille ſecreta noverunt. 17.
- - - inhabitarent nobile ſolum. 116.
homini miſero non invideo medicinam. 129.
- - - tutiſſima virtus pietas. p. 673.
hominibus omnibus formoſior. 88.
hominis os palma excuſſiſſima pulſat. 95.
- - - unius veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi. 97.
- - - nec mortem concupiſſe, nec ſupplicis. 97.
- - - operas locavi, non caballi. 117.
hominum pæne animas ferarumque ære Myron comprehenderat. 88.
- - - duorum mihi cariſſimorum duo funera eodem tempore ſpectem. 112.
- - - clades auſpicus patuère Deûm. 122.
- - - damnatum avertitur agmen mitis turba Deûm. 124.
- - - quod genus, aut unde veniremus. 124.
- - - mores ex vultibus colligo. 126.
- - - Deorumque pudor. 132.
- - - inepta perſuaſione nihil eſt falſius. 132.
- - - Deorumque judicio ſapientiſſimus Socrates. 140.
homo ſtultiſſime. 10.
- - - omnium inſulſiſſimus. 23.
- - - lautiſſimus. 26. 27.
- - - verecundiſſimus. 121.
- - - prudentiſſimus. 105.
- - - dicaciſſimus ne carminibus vindicaret. 113.
- - - ſum, & adhuc juvenis. 130.
- - - en quemadmodum natat. 115.
- - - putidus. 54.
- - - negotians. 43.
- - - prænſcini. 73.
- - - inter homines ſuos. 57.
- - - non erat piuſus. 119.
homuncio totus nil eſt. 34.
quam homuncio, vinum diutius vivit. 34.

homuncio urſum comeſt. 66.
homunciones. 56.
honeſta inter primas matrona. 140.
honeſti juvenes. 107.
honeſtiorem alterum puto. 55.
honeſtiores multo cenabant. 34.
honeſtos clamando invidiam nobis facis. 107.
inter honeſtos cœnare. 41.
honor totus tibi ſervit. p. 668.
. . . lunæ reparatus. p. 677.
honorabat lyram reſolutam modo nato flore Apollo. 83.
ſine honore pariat tuum decus. 133.
honores ad ſummos perveniunt. 116.
. . . hos gloria reddit. 120.
. . . primos meſſis Cereri dare. p. 677.
ex qua hora injuriam accepit. 129.
horâ pæne totâ. 79.
. . . minus interpoſita. 87.
. . . fortunæ quandoque mihi adriſerit. 133.
. . . parentes pares facit. p. 682.
. . . recurrit permutatis equis. p. 678.
horæ unius faſtidio. 141.
horas inſpicere. 71.
Horatii curioſa felicitas. 118.
horis aliquot ſpatiatus. 86.
hornus liquor ſpumabit pateris. 133.
horologium ſubornatum habet. 26.
horologium in medio. 71.
horrendi nemoris de parte ſiniſtra inſolitæ voces flamma ſonuêre ſequenti. 138.
horrentibus barbis orata in limine ſtetit. 99.
horret ſola ruinoſis facundia pannis. 83.
horribile ſecretum inter nos periturum. 21.
horribilem rem narrare. 63.
horrida tellus extulit in lucem nutritas ſanguine fruges. 120.
. . . ſecuris frangebat greſſibus arva. 123.
. . . Erinnys emergit. 189.
. . . ſaxa Niliacas jaculantur aquas. 134.
horridos longoſque habebant capillos. 105.
horrifico infeſtant murmure tigres. p. 674.
horror frigidos in oſſibus regnat. p. 681.
horrore quodam tractavi Protogenis rudimenta. 83.
. . . miti quievit humus. 123.
in horrorem viſu quodam perductus. 128.
horruerat ter ovantem Magnum Jupiter. 123.
hortari lugentem cœpit. 111.
. . . canes. 64.
horti tubere lævior rotundo. 109.
hos dies. 38.
hoſpita Ciconia. 55.
hoſpitari. 77.
. . . . qualis in Actæâ quondam fuit hoſpita digna ſacris Hecates. 135.
hoſpitem occidi. 81.
. . . . recepi Lycurgo crudeliorem. 83.
hoſpites mi. 116.
hoſpiti placet puer. 100.
hoſpitio Aſcylti 64.
hoſpitis formoſiſſimum filium. 85.
hoſpitium. 86.
. . . . Pergami accepi. 85.
. . . . hoſpites capit. 77.
hoſpitum portionibus liberum urceolum jaculatus eſt. 95.
. . . . ebriorum frequentiæ. 95.
hoſtem abſentem votis interficit. 123.
hoſtia lactens. 133.
hoſtiarii cella. 29. 37.
hoſtiarius. 65.
. . . . praſinatus in ipſo aditu ſtabat. 28.
hoſtibus dedititiis parcimus. 107.
hoſtii anſa diſrupta. 96
hoſtile ac male nobile lignum. 119.
ad hoſtiolum caſæ via proceſſerat. 136.
hoſtis ſingularitatis meæ. 84.
. . . Troius non in hac claſſe vehit decepti pignus Atridæ. 108.
. . . erat, ſiqua foret tellus quæ fulvum mitteret aurum. 119.
. . . non templis impius admovi dextram. 133.
hoſtium audaci ſtrepitu impulſum exſonuit. 16.
. . . cellæ obduxit. 94.
. . . reſerandum cenſebat Giton. 96.
. . . effractum cellæ neminem poterat excludere. 98.
huc, huc convenite ſpatalocinædi. 23.
. . . atque illuc diſcurreret. 17.
non humana viſcera, ſed centies ſeſtertiûm te comeſſe finge. 141.
humanæ gentis vitio. 111.
humanam ſatietatem quid tentare ſoleat ſcitis. 112.
humanarum rerum arbiter Deus. 98.
. . . . rerum Deos immortales curam agere, puto intellexiſti. 106.
. . . . rerum divinarumque poteſtas Fortuna. 120.
humanas edêre carnes Saguntini. 141.
humane locutus. 90.
humani juris oblitus. 79.
humani loc veſtis utinam ſufficeret. 117.
humaniſſime ſe ducem itineris promiſit. 8.
humanitate menſam poſuiſſem. 93.
. . . . tralatitiâ prætereuns aliquis nos lapidabit. 114.
. . . . candidâ animum ejus reſtitue 129.
humanitatem meam ne tam grande munus ſuſpectum faceret. 86.
. . . . . ad invitantis porrexit victam manum. 111.
humanitati noſtræ gratias agens. 31.
humanius eſt. 126.
humano ſanguine tinge Theſſaliæ ſinus. 124.
. . . in corpore ventri maledicere ſolemus. 132.
humanum corpus video circumactum levi vortice ad littus deferri. 115.
. . . . cruorem bibit Tigris. 119.
humeri minitantes. 122.
hûmeris laciniam detraxit. 12.
ſuper humeros ruſtici emptoris contemplationem injecit. 12.
humeros ſcorpionibus pingere. 22.
per humeros crines ſe effuderant. 126.
humilem te fateris & ſervum. 126.
humilis taberna ſpectaret Thebanum par. 80.
. . . caſa opes conſervabat. 135.
humilitatem ancillæ matrona haberet. 126
humillimi ſpiritus poëta. 83.
humo luſtrata ad ortus dejectus Phœbus. p. 677.
. . . . exigua nobile corpus requievit. p. 675.
humor moleſtus. 60.
humore defectæ lucernæ tenue & extremum lumen ſpargebant. 22.
. . . hoc ſpargit femina mea. 118.
. . . in ſummo conſiſtere ventoſas nuces. 137.
humum fodit miniſter. p. 680.
humus canâ vincta pruinâ non pugnavit. 123.
. . . ſatis Venerem molles clinavit in undas. 127.
Hyblæum refugit ſatur liquorem. p. 681.
Hydaſpis ſævi repertos Magnus. 123.
hydraule cantante eſſedarium pugnare putares. 36.
hyemem Phœbus ſpectabat. p. 681.
Hylam nympha prædata. 83.
Hylas candidus repellebat improbam Najada. 83.
Hypæpis tuis imponit templum veſtifluus Lydus. 133.
Hyperidis ad famam quis proceſſit. 2.
hypogæo. 111.
Hyrcanæ tygres mihi parent. 134.

I.

Jacebant alii ſparſi circa diſcumbentium pedes. 22.
. . . arma congeſta ſtrue deploratа. 121.
jacebat in lecto. 140.
. . . auro corrupta majeſtas. 119.
. . . lues paullo ante jam concidenda. 123.
jacent nunc amatores obligati noctibus totis. 81.
. . . agri. 44.
. . . mortui pueri. 58.
. . . ſupplices in conſpectu veſtro. 107.
jacentem paropſidem puer ſuſtuliſſet. 34.
. . . ſomno Romam. 119.
jacentis corpus conſpexit. 111.
. . . ipſum te corpus admonere debet, ut vivas. 111.
. . . ſuper pectus crines ſuos impoſuit. 111.

Digitized by Google

jacentium fœdiſſimam volutationem contemplatus. 95.
jacere in ſcapha nautam unum ſtationis perpetuæ. 102.
jacerem deſertus. 81.
jaceremus in triclinio. 85.
jacerent incluſi. 26.
jacet vilis adulator picto ebrius oſtro. 83.
- - - Sacerdos inter aras victima. 89.
- - - longe à deſtinatione ſua. 115.
- - - plus argentum in oſtiarii cella. 87.
- - - Magnus Libyco æquore. 120.
- - - libertini loco. 38.
- - - virtus medio cœno obruta. p. 676.
jacimus tecum oſculantes. p. 687.
jactabas vires imperii tui. 115.
jactamus talis. 114.
jactantur litterarum amatores. 84
jactare multa in muliebrem levitatem cœpit. 110.
- - - comas platanus cœperat. p. 681.
jactaret ſuis. 125.
- - - tantus. 45.
- - - panem candidum. 64.
jactaſſet cenſum meum inter condiſcipulos. 87.
jactura me non tam movet, quam negligentia nequiſſimi ſervi. 30.
- - - illum nec moveri. 117.
jacturæ penſionem anſerem obtuli. 136.
jacturam leviorem faceret precium majoris compendii. 14.
qua jacuere, juvant in rebus adverſis. p. 679.
jacuerunt tuis. 112.
jacuit in præceptoris lectulo intactus Alcibiades. 128.
jaculantur Niliacas aquas horrida ſaxa. 114.
jaculari dicta voluit in calvos ſtigmoſoſque. 109.
- - - urceolum. 95.
jacularis in miſeros telum amoris. p. 668.
jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor. 71.
- - ſcies, ferrum hoc fidem habere. 58.
- - nunc. 71.
jamdudum cupiebam cuſtodem amoliri. 10.
prid. JAN. KAL. G. noſter foras cœnat. 30.
januam effregit. 78. 79.
- - - intravit mulier. 139.
ad januam pervenimus. 28.
- - - erat canis catenarius. 72.
extra januam verberibus ſputiſque ejectus ſum. 132.
jatraliptæ tres falernum potabant in conſpectu ejus. 28.
ibant flumina per noctes mollentia ripas. 122.
ibat capta juventus dum Trojam capit. 89.
- - fluctibus ſummis inquieta Delos. p. 687.
Iberæ gentis funera cerno. 121.
ibis ad ſpuitam. 113.
- - in crucem. 137.
ibit ad aras, Sancte, tuas hircus. 133.
icta mens quo jubet, populus ducitur. 123.
ictu primo harundo quaſſata. 134.
- - nec defunctorio ſatiatus. 136.
ad ictum exclamavit. 88.
ictus reſilit. 89.
- - - Athos flagraret. p. 677.
- - - inexſpectato ſono. 100.
- - - ſemel Giton. 105.
- - - fraternos palluit umbrarum pater. 122.
Idæ cæſi vertices trahuntur. 89.
Idæo fudit de vertice flores terra parens. 127.
Idæos frutices in gurgite ſiſtam. 134.
idoneam excuſationem præparaſſem. 139.
jecur fortiſſimum extraxit. 137.
- - - intimum penetrat vultur. p. 671.
jejuna ſabbatha lege premet. p. 686.
jejunio macer ſpiritus. 128.
jejunium ſervare. 44.
Ifigenis Achilli uxor data. 59.
ignara operis juventus id, pro quo metuit, tantum trahit. 128.
ignarus tempeſtatis filius. 115.
ignaviæ ſuæ jus dicturum gladio. 112.
ignavus nec hanc ſine vindice dextram vinciet. 122.
igne tepido rogus conſonat. p. 681.
ignem ne quidem admotum ſenſiſſet. 79.
- - - furoris totum in eam converti. 131.
- - - modo convaleſcentem reſtinguit. 136.
- - - ad reficiendum in vicinia cucurrit. 136.
- - - caſſia harundinibus collectum collocavit. 136.
- - - hunc nunquam finies niſi ſanguine extinxeris. 139
ignes lapideos Carchedonios optas. 55.
- - - elliſos abſcidit. 128.
ignibus inſolitis voratur Ætna. 122.
ignis tanquam melius accipiat corpus. 115.
- - - cum teſto pleno venientem Enotheam animadverto. 136.
- - - inimicus. 98.
- - - an fluctus, an mora conſumat corpus periturum. 115.
- - - Triviæ triplici ortu rotetur. p. 670.
inter ignominioſos lnitat. 116.
ignoraremus quoniam nos, quæ animorum mutatio facta eſſet. 19.
ignoras propediem. 99.
ignoſcant ut facto tuo Deos roga. 137.
ignoſcet mihi genius tuus. 37.
ignoſce adoleſcens ſollicitatum tua cauſſa. 117.
- - - culpæ minori. 133.
Ignoſci illis ut proſit vide, quos ad pœnam ipſe Deus deduxit. 106.
ignota & inaudita luxuria. 20.
- - - conſolatione percuſſa. 111.
ex ignotis. 112.
ignotos qui lædit latro appellatur. 107.
ignotum hominem. 107.
- - - deflebam. 115.
ilia ſua diſſolvebat riſu. 24.
Iliada & Odyſſeam. 29.
Ilium captum. 50.
illigatæ viſcatis viminibus volucres deferebantur ad manus. 109.
ad ima deferri nuces graves 117.
imagine in præterita ſe totus verſat. 128.
imaginem quandam amoris mei. 139.
- - - baſiando præterire. 60.
imagines pictas ſtellarum VII. habebat. 30.
- - - velut muſcarum in terram deſpuit. 115.
imaginibus infernis turbatus. 111.
imaginum extremitates ad ſimilitudinem præciſæ. 83.
imago mortis lucida emergit. 124.
- - - Lunæ deſcendit carminibus deducta meis. 134.
- - - cœnæ ex luto. 69.
imam partem finiebat æneum embolum navis. 30.
imber ambitioſus detonuit. 17.
- - - oculis nec defuit. 117.
imbre ſanguineo deſcendit Jupiter. 122.
imitaretur naufragorum ultimum votum. 103.
imitari quod vellent, diu audirent. 4.
- - - luſciniis. 68.
- - - muliones, circulatores. *ibid.*
imitatione petulantiſſima me deriſerunt. 92.
imitatur citrea menſa vilibus maculis ſuium. 119.
imitemur Arabes. 102.
imminet pœna trophæis. 122.
imminuerunt liberalitatem exhauſti captatores. 141.
immiſerat circa oneratas veſte cervices laticlaviam mappam. 32.
immiſſus toto corpore in amplexum ejus. 131.
immittere calicem in faciem. 74.
- - - pedes ſuper lectum. 67.
immittite altos fluctus gurgitibus feris. 108.
- - - lampades in medias urbes. 124.
immo potius. 16.
immolentur virgines tres. 1.
immortales Dii. 86.
- - - Deos. 106.
immundiſſimo me baſio conſpuit. 23.
imparibus ſoleis ligneis impoſita anus. 95.
impatiens contumeliæ Eumolpus. 95.
- - - fœderis novi. 111.
impatientem maris fratrem tuum in ultimis eſſe. 101.

impedit magis inguina quam ingenia fricare. 91.
impediunt crudelitatem ſuam ſævi quoque implacabileſque domini. 107.
impegit baſia ſpiſſiſſima ſtupentibus. 31.
impendere ſpiritum tanquam rem vacuam ſine cauſa. 102.
- - - - mortuum malo quam vivum occidere. 112.
impendet clades omnibus una 122.
impendi hunc oculum pro vobis. 1.
cum impenſa ſacrificii veni. 137.
imperabis nihil repugnanti. 129.
imperamus Eumolpo ſecundum hanc formulam. 117.
imperaſſet amori ſuo Nympha. 83.
imperat eodem verbo & vocat. 36.
imperatna provinciæ. 111.
- - - - juſtus. 113.
imperavi Gitoni. 97.
imperavit Coraci. 140.
imperent filiis ut patrum ſuorum capita præcidant. 1.
Imperii tui vires jactabat. 125.
- - - deſerto nomine fugit Magnus. 123.
imperio paruerunt nervi. 131.
- - - para te. 135.
- - - ſervio. 135.
- - - lentò parebat. 140.
imperinſi naſcuntur ſub Leonis ſigno. 39.
imperitos. 83.
imperium non eſt moratus. 97.
- - - - ſequetur ſtomachus. 141.
impetrabunt non aliter, quod petunt. 3.
impetraverat à ſe. 52.
impetum tertianæ timerem. 17.
- - - morbi monſtrata ſubtilitate lenire. 17.
- - - animadverſionis noſtræ crudeles. 107.
- - - minuiſſet verberantis quaſſata harundo. 134.
- - - in me faciunt anſeres ſacri. 136.
impetus hic placet. 118.
impingere calcem Græculis 46.
impius hoſtis non templis admovi dextram. 113.
implacabile regnum Ditis petit. 124.
- - - - fatum me perſequitur. 139.
implacabilem Licam agnovi. 115.
implacabiles quoque domini crudelitatem ſuam impediunt 107.
implebat ille audacius tragœdiam. 108.
- - - oſculis pectus. 113.
- - - ſtrepitu obſcœno ſimul atque odore viam. 117.
implebo carminibus laudes tuas. 94.
implere labra rumore. 102.
- - - triclinium teterrimo latratu. 64.
- - - fere totus mundus mimum videtur. p. 673.
- - - lamentatione triclinium. 72.
implere pectora magnis cogitationibus. 115.
impleveram ſuperfluentibus bonis ſaginatum corpus. 125.
implevi lactentibus papillis manus. 86.
- - - veſtimentis lectum. 97.
implevimus nos cœnâ. 16.
implevit riſu plauſuque cellulam. 1v.
- - - frontes ingentibus literis. 103.
- - - vivis carbonibus menſam. 135.
implicitæ manus omne genus amoris invenerant. 132.
Implicitum brachiis pluma mollioribus in terram deduxit. 127.
imponam diſcordiæ finem. 80.
impone ſingulis modum. 107.
imponemus inimicis. 102.
imponere alieno periculo innocentem quid attinet. 102.
imponeres mihi laſſitudinem ultimæ ſenectæ. 132.
imponeret manibus meis Gitona. 100.
imponi poſſet dormienti. 102.
- - - utrilque quadragenas plagas placuit. 105.
Imponit Hypœpis ruis templum Lydus. 133.
- - - ſibi pudorem. 47.
impoſita imparibus ſoleis ligneis anus. 95.
- - - abiete pulſum marmor gemit. 89.
impoſitam ſcaphæ Tryphænam abduxere. 114.
impoſitum arce ſublimi oppidum cernimus. 116.
- - - - Cereris vacuum nemus erate ſaligna. 135.
impoſituram corpori maculam aquæ aſperginem. 102.
impoſitus eſt lecticæ Trimalcio. 28.
impoſuerat ſtructor ſuper ſigna proprium convenientemque materiæ cibum. 35.
- - - - pigritiam recedendi hilaritas longior. 85.
impoſuerit hamis eſcam. 3.
impoſui harenæ. 81.
- - - codicillis talia verba. 129.
impoſuit mihi ſolitudinem. 81.
- - - crines ſuper pectus jacentis. 111.
impotentia tua ubi nunc eſt. 115.
impotentium cenas non captat eliena. 3.
impreſſi bene. 78.
impreſſa ſtigmata captivorum frontibus 103.
imprimite mucrones. 30.
improbâ ſi hunc manu tractavero. 86.
- - - manus verſat furtum. 128.
- - - grana tollit. 135.
improbam Naiada repellebat candidus Hylas. 83.
Improbaſſe ne me putes ſchedium Lucilianæ improbitatis. 4.
improbe diductam rimam. 26.
improbitas omnia extorquet. 87.
improbitatis Lucilianæ ſchedium improbaſſe. 4.
improbiter aliquem pugno tollere. 66.
improbus amnis per valles rapitur. 137.
improperare. 38.
imprudens conſilium. 102.
- - - - nos arena componet. 114.
- - - - hic vehit omnia ſecum. 123.
imprudentes admiſiſtis inexpiabile ſcelus. 17.
- - - - noxios in noſtrum induxêre navigium 106.
imprudentia jocorum. 79.
imprudentibus expreſſit riſum. 32.
Impulerat nec certos fluctus ventus. 114.
impulit me ſuper lectum. 134.
impulit juvenili licentia. 17.
impulſum audaci ſtrepitu oſtium exſonuit. 16.
- - - - oſtium crepuit. 99.
impune, quiſquam, quod non licuit, non aſpexit. 17.
- - - modo ſi fas eſt vera profari. 121.
- - - laturos, ſi quid deliquiſſent. 105.
impurus omni libidine adoleſcens. 83.
imputem quod cœlo, habeo. 127.
in alium componere. 99.
-- Aſiam eductus eſt. 85.
-- Aureos. 76.
-- aurem aliquid ſecreto diceret. 28.
-- auxilio erat quiſquam. 21.
-- balneo ſequi jubemus. 26.
-- cœnam. 47.
-- capite pueri digitos terſit. 27.
-- conductum accurrit. 9.
-- conſpectu. 73.
-- controverſiam eſſe. 15.
-- cubitum reclinare. 39.
-- culina habitare. 2.
-- curſu fatigatus. 6.
-- die. 44.
-- faciem immittere. 74.
-- funus rogari. 72.
-- gratiam revertere. 87.
-- gregem curare. 38.
-- his lautitiis eramus. 32.
-- ingenuum naſci. 57.
-- imo imus recumbit. 38.
-- larvam intrare. 62.
-- lectis abjecti. 26.
-- litem ambiguam deſcendere. 14.
-- manu ponere. 100.
-- manus vinum dedere. 34.
-- memoriam revocatus rurſus invidiæ. 10.
-- mortem ultimam. 89.
-- nummis omnia habere. 43.
-- oculos Aſcylti manus intentavi. 9.
-- os conjicere. 42.
-- oſculum applicuit. 24.
-- præcipiti res humanæ ſunt. 55.
-- partes diducere. 108.
-- populum proteſtatis Deorum conſilia. 17.
-- poſte defixæ tabellæ. 30.
-- poteſtate eſſe. 93.
-- prandium paraſſet. 9.
-- primis quartills. 26.
-- proſpectu. 66.
-- publico nummos effundere. 71.
-- publico manere. 100.
-- publicum videre. 58.

-- ſe-

-- ſecreto. 25.
-- ſecreto loqui. 97.
-- ſervitutem dare. 57.
-- ſinum demiſit manum. 24.
-- ſolio deſcendere. 73.
-- tenebris micare. 44.
-- terram decidebant. 27.
-- terram deponere. 64.
-- unum nata ſunt. 50.
-- ultimis eſſe. 101.
Inachia Tirinthius ira exagitatus. 139.
inanes ac ſine medulla ventoſas nuces. 137.
inani paleâ ſatiatus paries. 135.
inanibus ſonis ludibria quædam excitando. 2.
inanis ſpuma pinnas per maria torquebat. 109.
- - - error. p. 677.
inauditus mos. 76.
inauratæ Phæcaſiæ. 67.
inaurati Calices. 67.
inauſpicatum locum timebam. 131.
incaluêre nives. 123.
incedo in hoc dictorum æſtu 6.
incendia ducit fax ſtellis comitata novis. 122.
- - - totaque bella ante oculos volitant. 123.
- - - terris portare. 124.
incendit æquor fulmineum jubar. 89.
incepto vultu ſermone movetur. 132.
inceptum plauſum dare. 36.
inceſtus tute compoſitus. 126.
inceſta veſte thalamum exornaverant. 16.
incidere in malam fortunam debent, qui alienum concupiſcunt. 140.
incidimus in turbam hæredipetarum. 124.
incidiſſe juvenes caſu in has plagas putatis. 107.
- - - caſu noxios in plagas apparet. 107.
- - - in navem videntur, non veniſſe. 107.
incincta quadrato pallio 135.
incipe velle ſervare 93.
incipere illum pridie puto, poſtero die finire 82.
inciperent. 107.
incipit hoc ſemper p. 637.
inciſus hoc titulus fero. 39.
ad incitamentum libidinis bibiſſe ſe poculum myrrhinum. p. 671.
inclinata res eſt. 38
inclinatos ſolere tranſire cryptam p. 674.
inclinatus ad aurem alicujus. 49.
inclinavi caput ſuper pulvinar. 134.
inclinavit ſe in lectulum. 135.
includere in equum Trojanum. 52.
- - - labyrintho. 73.
- - - auras venis. p. 681.
incluſi jacerent. 26
incluſit ridendas pagina partes 80.
- - - me nihil tale exſpectantem. 94.
incluſum cernunt pavido corde tribunal. 104.
incluſus loco. 81.
inclyta paret cui Lesbos. 133.
incommodi dies qui eſſent diſtinguente bulla notabantur. 30.
incompta numquid ſum. 128.
increta facies, ut Gallia cives putet ſuos. 102.
incubant ova. 33.
incuboni pileum rapere. 38.
Inculta mulier. 139.
incultis aſperiſque regionibus diutius nives hærent. 99.
incumbere ſuper brachium. 54.
incumbis ſuper prædam. 80.
inde & hinc moto vento levis Delos. p. 687.
indecens numquid ſum? 123.
- - - unam rubore faciem ſudario abſcondit. 67.
indecenter pinguis. 64.
- - - uſum effundere. 58.
indecenti riſu litera commovit. 20.
indelectatus nequitia mea. 87.
indemnatum ſpiritum effuderis. 111.
index narraverat. p 630.
Indica brecs. 55.
- - - margarita. 55.
indicavimus haud dubie credentibus, unde, aut qui, eſſemus. 124.
indicem originis cicatricem Ulyxis nutricem inveniſſe. 105.
indicem afferre. 74.
indiciorum omnibus lineamentis confuſis. 105.
indicium & fidem in lance argentea præferebat. 97.
- - - puero Deus excuſſiſſet. 98.
- - - ad amicos detuleris. 125.
indignatione clamoris non minore Gitona flagitabat. 92.
- - - eadem mulier lancinata ulterius excandui. 100.
indignatus Licas. 108.
indignatus ruſticus. 15.
- - - puer. 64.
indignum facinus. 56.
indiligentia. 67.
indomita matrona tollet pedes in ſtrato extraneo. 55.
indomiti Ciceronis verba minentur. 5.
indormivit alienis amplexibus. 79.
inducias facio vobiſcum. 108.
- - - more caduceatoris faceret. 103.
inductæ familiari ſono ancillæ ad vapulantem decurrunt. 105.
induebit ſupercilium. 113.
induere nuptam ventum textilem æquum eſt? 55.
indulgeat tibi. 101.
Indulgentiæ domini gratias agere. 71.
indulli lacrimis. 81.
- - - ſolicito. 36
Indum fulgebat ebur. 135.
induerem vario germine terram. 127.
induunt eloquentiam pueris adhuc naſcentibus. 4.
induxere in navigium imprudentes noxios. 106.
induxiſſe comites in navigium vera fide. 101.
inedia mortem perſequentem non potuerunt parentes abducere. 111.
- - - ſi ſoluta fueris. 131.
ineluctabile fatum. p. 674.
inepta hominum perſuaſione nihil falſius. 132.
ineptiæ humiles. 52.
ineptiora præteritis credo proferre volebat. 110.
ineptius nihil ficta ſeveritate. 132.
iners mihi pontus ſummittit fluctus. 134.
inertiam meam accuſans. 135.
ineſcantur cibo muta animalia. 140.
inexpiabile ſcelus admiſiſtis imprudentes. 17.
inexſpectato ictus ſono. 100.
infacundus juvenis. 112.
infamant ordinem totius dictionis. 6.
Infamis eques Romanus 92.
infans cum paribus inquinata ſum. 25.
infecta materies. 114.
infectam medicamine faciem puta diutius durare poſſe. 101.
tam infelicem hominem numquam vidiſti. 134.
infelicibus juſſit dari miſſionem. 21.
infeliciſſimus puer. 80.
infelix Tantalus. 82.
inferiorem partem navis. 119.
inferni manes cælum ſperare jubentur. 120.
infernis imaginibus turbatus. 121.
ad inferos traheres in cœlo poſitum. 132.
inferre in rationes. 51.
infeſtam novaculam ad virilia ſua admovit. 108.
infeſtant tigres horrifico murmure. p. 674.
infeſto gurgite repetitam procella circumegit. 114.
infigitur frequenter atramentum non accerſito ferrumine. 101.
infimiſſimæ erant mulierculæ. 19.
infimiſſimus vector. 102.
infirmitas ne militiam perderet. 82
infirmus auxiliator. 39.
inflat ſe tanquam rana. 74.
inflati utres. 42.
inflexa paululum nates. 126.
infra manus meas camellam vini poſuit. 137.
- - - pecuniam poſiti. 84.
infractis manibus congemuit. 23.
infrenis gloria docet. p. 683.
infuderat oleum lucernis occidentibus. 22.
infulis ſtabant ſacri Phrygioque cultu gemina nati pignora Laocoonte. 39.
infundentibus aquam in manus nivatam pueris Alexandrinis. 31.
ingemiſcere graviter. 54.
ingemiſcente familia. 71.
ingemui ego, utique propter maſcarpionem. 134.
ingenia nondum deleverat umbraticus doctor. 2.
- - - fricare. 92.
ingenii amor neminem unquam divitem fecit. 83.
- - - ſui plauſum noverat. 90.

Digitized by Google

Ingenio prudentiſſimæ feminæ uſus mi-
ica. 112.
. . . ſuo flexi crines. 126.
ingenioſa gula eſt. 119.
ingenioſus cocus. 70.
ingenium paupertatis mirabile. 135.
. . . . . caninum. 64.
ad ingenium redua. 117.
ingens ſcholaſticorum turba in porti-
cum venit. 6.
. . . . cania catena vinctus. 29.
. . . . aperitur cloſtrum. 89.
. . . . vulnus quom in hoc pectore fue-
rit, cicatria non eſt. 91.
. . . . frequentia illum circumvenit.
92.
. . . . belli civilis opus quiſquis atti-
gerit. 118.
. . . . fama excæcabat oculos animoſ-
que miſerorum. 141.
. . . . curſus. 101.
ingentem quatiens Mavortius haſtam 124.
. . . . . cucumam foco adpoſuit. 135.
ingenti calliditate pecuniam nobis red-
didiſſent. 12.
. . . cum ſubtilitate paronychia tol-
lentibus. 31.
. . . curſu. 101.
. . . membranæ verſus Ingerentem
Eumolpum invenimus. 116.
. . . lacrimarum flumine mens inun-
data. 118.
. . . tu latiare ruina pallida Tiſipho-
ne. 121.
. . . volubilitate verborum quum
hæc effudiſſet. 124.
. . . motu aniculæ manus nervi re-
pleverunt. 131.
. . . riſu hoc fecerat. 140.
. . . nive tellus victa erat. 123.
ingentibus literis frontes utriuſque im-
plevit. 103.
ingentis quatiat Demoſthenis arma. 5.
. . . magnitudinis canem catena tra-
hit. 92.
. . . eloquentiæ & ſpei juvenem ela-
tum ab Eumolpo condiſcimus. 117.
ingenuæ artes vigebant. 88.
ingenui juvenca. 107.
. . . ſanguinis ſiquid habes. 112.
. . . coloris argumentum. p. 686.
ingenuos vultus cernitis voluntaria pœ-
narum lege proſcriptos. 107.
. . . . honeſtoſque clamando invi-
diam nobis facis. 107.
. . . . quiſquam contra fas legem-
que contaminet. 108.
Ingenuus ſtupro. 81.
ingerebat filium filiamque orbis ſeni-
bus. 140.
. . . . acutiſſima voce, carpe, car-
pe. 36.
ingerentem verſus membranæ ingenti
Eumolpum invenimus. 115.
ingeſtis ſuper ignem pluribus lignis. 136.
ingluvies ſenoris exederat prædam. 119.
ingratam perfudit ſanguine Romam Ju-
lius. 120.
ingratum artificium. 51.
Ingredimur viam Deos precati. 117.
inguina ſollicitavit mille mortibus fri-
gida. 20.
. . . ſuper mea diu multumque fru-
ſtra moluit. 23.
. . . quam ingenia fricare tanto ma-
gis impedit. 92.
. . . ad mea luminibus deflexis mo-
vit officioſam manum. 103.
. . . non habet, ſed intum in aqua.
134.
inguinibus meis perfuſis. 128.
inguinis oram ferro inciderem. p. 685.
inguinum tam grande pondus habe-
bat. 92.
. . . . . vires tentare cœpit. 131.
ingurgitata inter diverſitores diutius
anus ne admotum quidem ignem
ſenſiſſet. 79.
ingurgitavi me toto corpore. 86.
inhabitarent qui homines nobile ſolum
quum exploraremus. 116.
inhærentem unius ſtatuæ lineamentis
Lyſippum inopia extinxit. 88.
. . . . . intempeſtivo miniſterio
tonſorem ſibi ad lunam notavit. 103.
inhæſerat auro Indum ebur. 135.
inhæſi baſio. 86.
inhibete crudeliſſimas manus. 105.
inhibuimus ferrum 80.
inhibuit grande facinus Tryphæna. 108.
inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos. 9.
inhorruerunt pili. 63.
inhorrui frigore periculoſo. 17.
. . . fabuloſa pollicitatione coter-
ritus. 125.
inhorruit mare. 114.
. . . magnus Auſter. 123.
injecerat ille manum. 8.
injeci cervicibus manus. 91.
injecit contemplationem ſuper humeros
ruſtici emptoris. 12.
. . . utramque laciniæ manum. 14.
injecta manu me extra veſtibulum du-
xit. 133.
injicio phrenetico manum 115.
inimici victoriæ invidiſſem 80.
. . . injuriis hilaris, commodis tri-
ſtis. 92.
inimicis conveniret. 98.
. . . manibus collatus rogus adole-
bat Lycam. 115.
. . . permutato colore imponemus.
102.
inimiciſſima oculis meis utraque. 112.
inimicum me numen ibi quoque in-
veni. 140.
inimicus omnium vitiorum. 84.
. . . quiſquis voluerit me ſacerdo-
tio peliat. 137.
. . . ignis. 98.
iniquam declamationem Eumolpus re-
ſolvit. 107.
initia coëuntia gratiæ. 113.
initiati guſtatione mirifica. 21.
Injuria mea depulſa ancilla. 22.
. . . vetuſtatis nondum victas Zeuxi-
dos manus vidi. 83.
. . . hac dignus fui? 91.
. . . tormentorum. 102.
. . . grandi ſe vexatam. 106.
. . . mea tam gravi nec contenta mu-
lier. 132.
. . . mea commoveor. 17.
injuriæ rurſus in memoriam revoca-
tus. 10.
. . . omnis inventor Aſcyltos. 79.
. . . meæ ouzio ſanguine parenta-
bo. 81.
. . . heſternæ memor. 131.
in injuriam uſque vigilavit. 131.
injuriam mortuus neq accipiam. 71.
. . . . vindicarei, & dignitatem. 18.
. . . . ne majorem in ſecreto fra-
ter acciperet. 25.
. . . . ſive non ſentiente, ſive diſſi-
mulante. 79.
. . . . nemini fecit. 83.
. . . . nec Encolpius accipit. 95.
. . . . Eumolpo, advocationemque
commodabam. 96.
. . . . facere quibus venter non ſo-
leat. 102.
. . . . à Gitone abſtineret. 108.
. . . . tibi factam à Gitone neque
quereris. 109.
. . . . gravem accepi. 129.
. . . . accepit. 129.
. . . . an pateretur tentaturus ac-
ceſſi. 140.
Injurias diligit animus errore lentus. 93.
injuriis inimici hilaris, commodis tri-
ſtis. 92.
. . . pro ſingulis præſentes denarios
ducentos numerabis. 109.
innocens utinam eſſet frugalitatis meæ
hoſtia. 84.
innocentem alieno periculo imponere
quid attinet. 102.
Innocentes habentur ſoli. 116.
innocentibus iratum mare. 81.
innumerabilia oſcula puero dedit. 20.
innumerabilibus comitata ſideribus Lu-
na. 400.
. . . . . . telis *gravis* umbo late-
ri hæret. 124.
inopi lingua deſertas invocat artes fa-
cundia. 83.
inopia caſtinxit Lyſippum 88.
inops & rebus egenus attritis. 133.
. . . audacia tuta eſt. 119.
. . . quiſquis peccat, minor eſt reus.
131.
inquieta ſummis fluctibus ibat Delos.
p. 688.
inquietantur alio genere furiarum de-
clamatores. 1.
inquieratus ille moleſte tulit. 100.
inquinat corpus color arte compoſitus.
102.
inquinata ſum cum paribus infans. 25.
inquinatum eſſe literis. 46.
inquinavit nos baſiis olidiſſimis. 21.
inſaniæ cede. 94.
cum inſanientibus furere neceſſe ha-
bent. 3.
inſanis molibus tellus perfoſſa dehiſcit.
120.

in-

inſanum. 92.
incitus Laomedon tulit arma. 139.
ſine Inſcriptione caſum hunc tranſire non oportet. 55.
cum inſcriptione omnis reddiderat pictor. 29.
inſcriptione cum hac ſinus libellus. 28.
. . . . monumenti. 71.
. . . . ſolerti notans frontes. 103.
. . . . hic frontis ſe maculaſſent. 106.
. . . . adumbrata deriſi ſumus. 106.
inſcriptum hoc habebat. 30.
. . . . nomen Trimalchionis in lanceium marginibus. 31.
inſecutum eſt ferculum laudationem. 35.
inſecutus eſt lecticarius. 34.
inſequentibus ad pedes aliis. 31.
inſequeris Encolpion nec verbo contumelioſo. 109.
inſequi humanitatem. 65.
inſerere ano meo cœpit. 138.
inſertans commiſſuris ſecures. 97.
inſeruit vinculo manus. 97.
inſidiæ emergunt. 124.
inſidias quaſdam auribus fecerint. 9.
. . . aniculæ exſecratus. 7.
inſignitum me non tralatitia deformitate intelligebam. 110.
inſinuant ſe gravatim portibus magna navigia. 101.
inſolenter ſolere. 59.
inſolentia reliqua. 50.
. . . . ebriorum. 70.
inſolitæ voces flamma ſonuere ſequenti. 122.
Inſolitis ignibus Ætna voratur. 122.
. . . planctibus perterritus Æther tremuit. 136.
inſolito ſub faſce neque Giton durabat. 117.
inſolito greſſus prior occupat auſu. 123.
inſolitum murmur audimus. 115.
inſonuit alto gemitu pectus. 137.
inſpecioſus puer. 74.
inſpectis diligentius ſignis. 14.
inſpexit rationes patrimonii ſui. 115.
inſpicere maris fidem oculis uventibus cœpi. 115.
. . . anum diligentius cœpi. 135.
. . . iter vitæ. 84.
. . . horas. 71.
inſpiceret querelam judex poſtero die. 15.
inſpicite quod ego inveni. 103.
inſpuere in faciem. 75.
inſtans periculum trepidanti Eumolpo exponit. 101.
inſtat Eumolpus. 92.
inſtigat in Eumolpum canem. 95.
inſtitas duas protulit de ſinu. 10.
inſtitis manus & pedes annecteret. 97.
Inſtituit hæc tropica pecuniæ cupiditas. 88.
inſtruere juvenes ſalubribus præceptis. 140.
inſtrumenta peccaſſe, non me, memento. 130.
Inſtruxerit thecam rudis novacula. 94.
inſtruxit verſum pedibus. 118.
inſulæ procurator Bargates. 97.
inſulam non viduæ hanc eſſe, ſed M. Mannicii ſaxo ſeriatis. 95.
. . . Cartioni lego 71.
inſularii mulcant exclusum. 95.
inſulſiſſimus omnium homo. 25.
intactis aureis plena tunicula illa eſt 113.
intactus Alcibiades in præceptoris ſui lectulo jacuit. 128.
integram ſimulationem ſervaſſet. 140.
integro fructu plenas nuces ad ima deferri. 137.
. . . anno alendus. 141.
in integrum me reſtituerunt Dii majores. 140.
intellexeras cinædum Embaſicœtam vocari. 24.
intellexerunt ſe deprehenſos. 25.
intellexi me in fornicem eſſe deductum. 6.
. . . puerum vigilare. 85.
. . . ſtertere patrem. 87.
Intellexiſti, puto, Deos immortales rerum humanarum curam agere. 106.
intellexit Chryſis me perlegiſſe totum convicium 129.
intelligebam me non tralatitia deformitate inſignitum. 110.
intelligere linguam. 73.
. . . . meam nulla pecunia vendo. 52.
intelligeret facile rediiſſe me in gratiam. 91.
intelligo me virum eſſe. 129.
. . . nobis convenire non poſſe. 10.
. . . nihil magis obeſſe juventibus miſeris. 107.
intemperans licentia. 57.
intempeſta nocte. 105.
intempeſtive Inhærentem miniſterio tonſorem ſibi ad Lunam notavit. 103.
Intentans in oculos Triphænæ manus. 108.
. . . ambas cum voce manus ad ſidera, dixit. 122.
intentare oculos. 70.
intentat in oculos veru. 95.
intentavi in oculos manus. 9.
intepeſcente paululum ſævitia. 94.
inter titulos quoſdam & meretrices conſpatiantes video. 7.
. . . ſe contritis manibus. 17.
. . . nos periturum ſecretum. 21.
. . . argentum avidius rixantur. 22.
. . . rugas malarum tantum cretæ erat. 23.
. . . hæc ſtabat Gyton. 24.
. . . cætera. 105.
. . . cætera mala. 81.
. . . gemitus & lacrymas. 91.
. . . initia. 43.
. . . experimenta. 88.
. . . manus expellente luſu pilæ vibrabant. 27.
. . . cervicalia minutiſſima poſitus. 32.
. . . inſum omnium tectorum * conſumis. 33.
intercepiſſet errantes ergaſtulum, 105.
ad interdictum venturum. 83.
ad interdictum veniret. 13.
interdiu. 102.
. . . ſevera, nunc hilaris. 64.
interficit votis abſentem hoſtem. 123.
interjecto quaſi pariete audacior facta. 131.
interiorem in ædium partem fugit. 129.
intermiſerat curſum tranquillitas repentina. 109.
intermiſere bellum revocatæ ad pacem manus. 109.
intermiſſo luſu. 34.
interpellanti aderat mercenarius comes. 108.
interpellare ſupplicium. 106.
. . . . libidinem ſaltationis. 52.
. . . . fabulas. 39.
. . . . loquentem. 69.
interpellat ſævientium minas. 108.
ſine interpellatione acciperem tertianæ remedium. 19.
interpellatus excanduit. 115.
Interpellaverat mortem mimicam. 94.
interpellavit deprecationem ſupplicis. 107.
. . . . trepidantes unus ſervus. 26.
Interpoſita minus hora. 87.
interpoſitis paucis diebus. 87.
interpretamenta ſomniorum audirem. 10.
interpretem. 107.
interrogare atrienſem cœpi. 29.
. . . . eum hoc ipſum non erubui 36.
. . . . animum meum cœpi. 128.
interrogate audaciam veſtram. 102.
interrogo ego, quot eſtis? 92.
tamquam interſit, quæ ſtilo corpus periturum conſumat. 115.
intervenire alienis ſecretis periculoſum 20.
inteſtina ſua vomere. 66.
. . . non habere. 63.
interveniſſet tabellarius Trimalchionis. 79
intervenit cum parte cenulæ. 95.
. . . . illa comitem aniculam trahens. 131.
. . . . Sacerdos. 134.
. . . . Chriſis. 139.
Intervortiſſent pecuniam veſtram. 107.
inteſtinas meas noverat. 76.
intexto veſtibus colore niteant ſententiæ. 118.
intexuit ſenſum teneriorem verborum ambitu. 118.
intimas fibras trahit vultur. p. 672.
intimum jecur vultur perterrat. p. 671.
intonare cornu ſuo. 78.
intorto circa brachium pallio. 80.
intortum filis varii coloris licium. 131.
intra verba ſe continuit. 51.
. . . foriſque idem tota familia fecerat. 25.
. . . rixam tumultus conſtitit. 64.
. . . hos dies. 38.
intrabat Romam Trimalchio Minerva ducente. 29.
. . . . in larvam. 62.

in-

Digitized by Google

intrans cymbaliſtrie & concrepant æra omnes excitavit 22.
intrantem admiſerunt recluſæ ſubito fores. 16.
intrentes pica varia ſalutabat. 28.
intrantibus ad ſiniſtram pictus erat canis ingens. 29.
intrare in triclinium conaremur. 30.
intraſſe antrum Cyclopis fingite. 101.
. . . iterum limen anſeres putares. 136.
intraſſemus triclinium. 31.
intrat cinædus homo omnium inſulſiſſimus. 23.
. . . Eumolpus cum Gitone. 94.
. . . ſtabulum præco cum ſervo publico. 97.
intraverat una virguncula. 18.
intraverunt palæſtricæ quam plures 21.
intraverunt duo Æthiopes capillati. 34.
. . . . triclinium Syri. 21.
intravi theatrum. 90.
. . . cubiculum ſine Gitone. 130.
intravimus balneum. 28.
. . . . Crotona. 124.
intravit ipſa una comitata virgine. 17.
. . . pinacothecam ſenex canus. 83.
. . . ædem Veneris. 128.
. . . cubiculum meum Chryſis. 129.
. . . delubrum euus. 133.
. . . januam mulier haud inculta. 139.
intremuere tubæ. 124.
intremui poſt hoc fulmen attonitus. 101.
intremuit nubes fulgure rupta coruſco. 122.
. . . intremuit triclinium. 60.
intro navigium aduratis ſideribus. 100.
introverſus. 63.
intuens Aſcylton truci vultu. 79.
intueremur modo noſmetipſos, modo mulieres. 59.
intueretur me meter truquam unum ex Philoſophis. 85.
invaderet utinam me hibernum mare! 98.
invadit, juvit, & juvat. p. 687.
invado pectus amplexibus. 91.
invadunt virum. 74.
invaſerat pallium. 15.
invaſi baſiolis aliquot ſimulantem. 85.
invaſit cervicem ejus. 20.
. . . . me effuſiſſimo amplexu. 139.
invenerant omne genus amoris implicitæ manus. 132.
invenerat tuniculam in ſolitudine. 12.
invenere calami loquentes Midam. p. 680.
invenerunt verba, quibus deberent loqui, Sophocles aut Euripides. 2.
inveni. 102.
. . . ficedulam pinguiſſimam. 33.
. . . mille nummos. 98.
invenias quod quiſque velit. p. 678.
inveniretur quis, cui minus placeam. 129.
nec inveniebam, quid in re manifeſtiſſima dicerem. 108.
inveniemus aliqua blandimenta. 141.
invenies & acidum ibi ubicumque dulce eſt. 82.
. . . Gitona in urvi Licæ. 104.
. . . religioſum, ſi te adoravi perſeris. 127.
invenimus Eumolpum ſedentem. 115.
non invenio, quod feci. 130.
invenire facilius poſſis Deum, quam hominem. 17.
invenirem quo loco ſtabulum reliquiſſem. 8.
inveniret me in diverſorio. 81.
inveniſſe cicatricem originis judicem. 105.
inveniſſem te. 94.
inveniſſet Philoſophiæ fontem. 88.
inveniſti Tarquinium, ſi Lucretia es. 9.
. . . emtorem. 94.
invenit artis tam magnæ compendiarism Ægyptiorum audacia. 2.
. . . me ludentem cum fratre. 23.
. . . hæredem. 88.
. . . diu neuter vocem. 91.
. . . ſtatim auxilium. 92.
. . . diligentius oppeſſulatas fores. 97.
. . . defoſſum aurum. 104.
. . . verius lapis uſus. 110.
. . . me ibi quoque inimicum numen. 140.
non invenit ſe naturæ. 119.
inveniunt ſe medici. 47.
inventæ ſunt matres quæ liberorum ſuorum tenerent ſemel in ſinu corpora. 141.
inventionem. 88.
inventor omnis injuriæ Aſcyltos. 79.
invicem contemplationem ſuper humeros ruſtici emptoris injeci. 12.
invideo homini miſero medicinam. 129.
inviderit. 100.
invidia eadem proclamare cœpimus. 14.
. . . . hac inundatus Eumolpus. 101.
ad invidiam uſque felicibus votis fruor. 11.
invidiam noſtram ridebant conciones. 14.
. . . . amolitur Aſcyltos. 97.
. . . . facit nobis ingenuos honeſtoſque clamando. 107.
invidioſe proditione detexerit fallaciam. 105.
invidiſſem victoriæ inimici. 80.
inviolatum eſſe depoſitum vidit. 13.
. . . . os fluctus in terram convertit. 115.
. . . . ante hunc diem domicilium meum ſanguine polluiſti. 137.
ſecundum invitantem conſedi. 131.
invitantis ad humanitatem porrexit victam manum. 111
invitare puellam ad pygiciaca ſacra non diſtulit. 140.
. . . ſermones. 41.
invitas me ſecre manus teſtor ad has acies. 120.
de invitis quando ita etiam fata ſtatuant. 115.
invitum arceſſere Martem teſtor ad has acies 120.
invitu & tarde inquit. 9.
. . . nemo audit quum cogitur cibum ſumere, aut vivere. 111.
inundamur vino falerno. 21.
inundata mens ingenti flumine literarum. 118.
inundatus hac invidia Eumolpus. 101.
inundavere pectus lacrimæ dolore paratæ. 113.
invocare mihi cupienti Quiritium fidem. 21.
invocat artes deſertas inopi lingua facundia 83.
. . . contra Teucros Trojæ ſacra. 89.
involare enulos buxeos 58.
involavit plus ex hæreditate, quam illi relictum eſt. 43.
involverat flammeolo caput. 26.
involvere brachium lana. 54.
. . . purpura præcautatos lapillos. 131.
involuta menu ſiniſtra. 63.
involutus coccina gauſape. 28.
jocantium libidine accenſa Quartille. 26.
errare, imo jocare cœpimus veſtiti. 27.
jocari ego ſenem poetica levitate credebam. 117.
jocum riſumque ne faciatis religiones nocturnas. 17.
. . . . eſſe hominibus. 57.
Jovem quoque peculio exorei. 88.
. . . nemo pluris facit. 8e.
. . . clauſum poſſidet arca. 137.
. . . aquam exorare. 44.
. . . iratum tollere. 63.
Jovis tibi iratus ſit. 58.
ne Jovis poteſt hoc ſolum vitare. 47.
Ipſimi. 76.
ira ſimiliter in pectoribus conſidit. 99.
. . ſe in odium convertit. 108.
. . laxatur. 108.
. . ne reſidua in culmis remaneret. 109.
. . Inachia exagitatus Tirinthius onus cœli tollit. 139.
. . Priapi me ſequitur gravis. 139.
. . nec minor rebellat in hoc pectore. 131.
iracundia durente. 96.
. . . concitatus Licas. 106.
. . . tua ubi nunc eſt? 115.
iracundiæ cauſam non quæſivit. 94.
. . . . locum non dabat hilarites. 113.
iracundiam precibus mitcui. 9.
. . . . tuam ſatie. 97.
Iracundus ego ſum & tu libidinoſus. 94.
item meam prudenti abſentia caſtinast. 94.
. . . oſculo finio. 99.
. . . gemini numinis ſatiavit. 139.
iraſcentis rabies ut ſine verbere conſidat, vix fieri poſſe. 139.
iraſcimur ſervis. 115.
iraſcitur pelago ventus. 104.
iraſcor muneribus meis. 121.
irata decenni prælio virtus huc abditur. 89.
. . . manus quod præciderat, reddidit mihi. 140.
Iratam Junonem meam habeam. 25.
iratior audacis mee Licas accenditur. 108.
iratis fluctibus imprudens nos arena componet. 114.

ira-

Digitized by Google

iratiſſimum mihi dominum eſſe affirmavit. 139.
iratos Deos mihi excitaſti. 134.
iratum innocentibus mare non me potuit haurire. 81.
- - - commovens caput. 113.
- - - mare divides amantium amplexus. 114.
iratus Cæſar tumidas dum deprimit arces. 133.
- - - hæc effudi. 132.
ire patimini liberos homines ſine injuria quo deſtinant. 107.
- - extra caſam cœpi 136.
- - ſe in templum ad vota nuncupanda ſimulavit. 140.
- - plenis velis. 71.
- - qua libet via. 18.
- - in funus. 42.
- - poſſe ſine nervis. 129.
- - junctas preces fortius. p 683.
iretur qua via ad carmen. 118.
irrepſi. 87.
irruamus illuc cæci. p. 687.
irrumpit perturbatus. 93.
is ipſe erat. 32.
iſſet in crucem. 118.
iste tuus frater ſeu comes. 9.
Iſter ultimus te noverit. p. 679.
it Paci comes ſubmiſſa Fides. 124.
ita, inquit, non dixit tibi ancilla. 121.
- - inquit. 25.
- - ita bene admonuiſti. 35.
- - creſcam. 70.
- - meos fruniſcar. 44.
- - bene moriar. 58.
- - vide. 106.
Italiæ urbem aliquando primam Crotona. 116.
Italici littoris poſſeſſor aquilo. 114.
itane eſt. 21.
ite nunc, mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. 115.
- - cauti. 115.
- - furentes, ita mei comites & cauſam dicite ferro. 122.
iter aperiter errantibus 79.
- - vitæ rectum inſpicere. 84.
- - ſalutis aliud quærendum. 108.
- - deſtinatum carpimus. 116.
- - rimantur auræ verberibus. p 681.
iteratam totiens vocem ad aliquam urbanitatem pertinere ſuſpicatus. 36.
iteratione contentus non fuit. 87.
Ithacus major deſcendat in externas arenas. p. 679.
itinere toto cantavit. 28.
itineris ducem ſe humaniſſime promiſit. 8.
- - ducem Chryſidem exſpectare cœpi. 131.
ituris ad eloquentiam viam facerent. 1.
jubæ liberæ ponto conſtituunt luminibus. 89.
jubar fulmineum incendit æquor. 89.
- - - candidum extulerat jam plena Phœbe. 89.
jubar ut alias ad excurſum quatere ſolet Theſſali quadrupes. 89.
jubet Acriſium credere quod Danaën. 137.
jubemus bonam mentem habere. 115.
jubent medici avaritiam parari. 56.
jubente petauro ſuperior. p. 674.
jubentibus fatis actus. 123.
jubentur inferni manes cælum ſperare. 120.
jubeo querelam ſupprimere. 93.
- - - Gitona accedere. 115.
qua jubeo ne receleat. 141.
jubere ut fieret. 74.
jubes paralyſin cavere. 130.
jubet ſalvere Gitona. 98.
- - - mercenarium ſuum exire cum ſarcinis. 99.
- - - quemque ſuam ſententiam proponere. 101.
- - - corpus mariti ſui tolli ex arca. 112.
- - - me conſpui. 133.
- - - me catomidiare. 132.
Judæi ut videamur, circumcide nos. 102.
Judæus porcinum numen adoret. p. 613.
judex querelam inſpiceret poſtero die. 15.
- - - Dearum lividinantium Paris 138.
judicabat dignum nec tralatitia propinatione. 118.
judicabit me nec tralatitia propinatione dignum. 113
judice Fortuna cadat alea. 122.
judicem ad alium amotis arbitrium tuli. 91.
judices, me gratis accedere ad hoc Amoris templum. 127.
judici commiſi litem. 80.
judicis tui pœnitentiam puni. 91.
- - - ſententiam nec ſe exſpectaturum. 112.
judicium nihil eſt, niſi publica merces. 14.
- - - aufugi. 81.
- - - inter cubicularios actum. 53.
juga montis rupta tonabant verticibus lapſis. 122.
- - hæc Cæſar calcavit. 122.
- - celſa ſummi Palati perit Fama. 123.
- - alta perit gradiens nobilis Apennini. 124.
jugo duro remiſſus Theſſali quadrupes. 89.
qui non jugulat, docet victor abire. 18.
jugulo detecto. 101.
- - - ſtat divite ferrum. p. 679.
jugulum nudo. 80.
- - - ſuper meum culcitum tonſorium poſui. 108.
Juliis Calendis ædes locantur. 38.
Julius ingratam perfudit ſanguine Romam. 120.
- - - Proculus. 38.
jumentum me putatis eſſe? 117.
junco viridi pendebat gracilis harundo. 135.
juncta mora nos diutius feret. 134.
junctas preces fortius ire. p. 683.
junctis viribus moleſtum contempſimus. 8.
junctus nullo amore piſcis perit. p. 682.
jungant conjugibus mœrentia pectora. 123.
jungere oſcula. 67.
jungeram ſomnum morti. 79.
Junonem meam iratam habeam. 25.
- - - profanus Pelias ſenſit. 139.
junxeram ſpondam ad parietem. 94.
junxit cervicem amplexui. 86.
- - - ſe confeſſo amori Jupiter. 127.
Jupiter in cœlo ſuo non invenit, quod eligeret. 83.
- - - repens ſanguineo deſcendit imbre. 122.
- - - omnipotens. 122.
- - - illis iratus eſt. 44.
- - - torvo ore. 123.
- - - Magnum ter ovantem horruerat. 123.
- - - projectis armis inter cœlicolas fabula muta taces. 126.
- - - ſe confeſſo junxit amori. 127.
jurat per Deos Deaſque. 101.
- - - conceptiſſimis verbis. 113.
- - - per exitum meum. 58.
juravimus ſacramentum in verba Eumolpi. 117.
juravit verbis religioſiſſimis. 21.
- - - verbis conceptis. 133.
jure ſuo tumultuari. 78.
ſine jure cochlearum cervicibus paſtus 130
quo jure rem noſtram vindicamus. 13.
- - - civili plane dimicandum. 13.
jurgia ſane contemtus ſapiens nectit. 18.
Juriſconſultus, PARET, NON PARET, habeto. 137.
juris humani oblitus. 79.
jus cœnæ hoc eſt. 35.
- - ignaviæ ſuæ gladio dictatum. 112.
- - humanum. 79.
- - inter litigantes dicere. 70.
- - firmum ex æquo approbare. 74.
poſt jusjurandum ne ius remaneret. 109.
- - - - nemo ſervat. 82.
juſſa ſum vos perquirere. 17.
- - - hæc quoque putares flumina. 123.
juſſeras certe Embaſicœtam dari. 13.
juſſeris quicquid, merui. 130.
juſſi eam bonum animum habere. 18.
- - diſcubuimus. 21.
- - gallinæ pavonis ova ſupponi. 33.
quemadmodum juſſi te, ædificas monumentum. 71.
- - ſqualiorem damnatis auferri. 105.
- - ſtare diacones mihi parent. 134.
juſſiſſet quicquid aliud Eumolpus. 117.
juſſit liberatos querela pallium deponere. 15.
- - - infelicibus dari miſſionem. 31.
- - - projicere ſurſus paropſidem. 34.
- - - latrones crucibus affigi. 111.
- - - me ter exſpuere. 131
- - - ipſe pater veri doctus Epicurus in arte. 132.
- - - me diligenter purgare. 136.
- - - quicquid Diſcordia, factum eſt in terris. 124.
- - - error agricolas Cereri honores dare. p. 677.
juſſu ſine dominio quiſquis ſervus fo-

ra exieris. 28.
juſtiſſimæ ultioni accedere. 106.
juſtitia etinc ſoluto. 124.
juvant in adverſis rebus, quæ jacuere. p. 679.
juvenem laborioſum. 92.
. . . ingentia cloquentiæ & ſpei clatum ab Eumolpo condidimus. 117.
juvenes nondum declamatoribus contineabantur. 2.
. . . ſtudioſi ſevera lectione mitigarentur. 4.
. . . . ridentur in foro. 4.
. . . . ſententias rident. 6.
. . . . tam urbanos quis Deus in ſuam regionem detulerit miratur. 16.
. . . . adhuc laboris expertes. 102.
. . . . forte putatis caſu in has plagas incidiſſe. 107.
. . . . ingenui, honeſti. 107.
. . . . ſalubribus præceptis inſtruere. 140.
juvenibus miſeris abeſſe. 107.
. . . . quæ ſola hæreditas dari poſſet. 140.
juvenili licentia impulſi. 17.
juvenis, fororem tibi concilio. 127.
. . . adhue ſum. 130.
. . . nudus. 92.
. . . nec deformis aut infecundus caſtæ videbatur. 121.
juventus ibat capta, dum Trojam cepit. 89.
. . . Romana ipſa ſuas vites odit. 120.
. . . oneris ignara id, pro quo metuit, tantum trahit. 123.
juvenum animos veluti peſtilenti quodam ſidere adflavit. 2.
juverunt ſegetes meum laborem. p. 670.
juventus furioſa, quod nos mergis, non ſatis eſt. p. 675.
juvit, juvat, & diu juvabit. p. 687.

K.

prid. KAL. JAN. G. noſter foras cœnat. 30.
Kalendæ Juliæ. 38.
. . . Sextiles. 53.

L.

Labellis transfudimus hinc & hinc errantes animas. 79.
. . . . trementibus anus. p. 670.
labello vulgitas obtorto. p. 673.
labentem ſecutus. 94.
labentis mundi curſum detinuit. 127.
Laben & Servius quicquid, eſto. 137.
laberemur in ſomnum. 21.
laberetur in ſomnum. 22.
labetur ſub onere. 118.
labi ſine morte. 108.
. . . in ſoporem. 120.
labor hic nullus eſt, ruborque nullus. p. 687.
laborabant peſtilentia. 141.
laborant auræ rurſus abire. p. 681.
laborare parietem detectum nimbo putares 23.
laborat carmen in ſine. 115.
. . . populus. 44.
. . . famam onerare. p. 680.
laborem meum ſegetes juverunt. p. 670.
laborioſum juvenem 92.
laboris expertes juvenes. 102.
laboro non tam valde de remedio. 17
laborum gradus fieri ſi paterentur. 4.
labia non ſentientis ſcorpionibus pinxit. 22.
. . . vulgiter commovebat. 26.
. . . poſſumus tumore teterrimo implere. 101.
. . . colliſa pluribus oſculis crepitabant. 132.
. . . tua ſævum de corde dolorem depellant p. 668.
. . . de lucerna ungere. 75.
labiis apertis. 102.
labro demiſſo orare. 52.
labrum manu deprimere. 69.
labuntur multi utrimque ſemimortui. 108.
labyrintho novi generis incluſi. 73.
lac gallinaceum. 38.
Lacedæmonio tellus habitata colono. 5.
lacera mœrens Concordia palla. 124.
lacerabunt feræ corpus. 115.
lacerant corvi. 116.
lacerantur cadavera. 116.
lacerare cantica Menecratis. 73.
lacerata tecta rebellent. 124.
lacerat tunicam meam. 136.
laceratam mutavit veſtem palliolo ſuo. 98
. . . . inter veſtem lampada quatiebat. 124
laceratis crinibus deformis anus. 133.
laceratum anſerem verubus confixit. 137.
laceratus ducitur orbis ad ſtygios manes. 121.
. . . à coco. 74.
laceravit oblonium ſciſſor. 36.
. . . vehementius pectus. 111.
lacerabatus eum flagello. 69.
lacertis niveis ambire defunctum dignetis. p. 668.
. . . armillas detrahere. 67.
lacertos niveos pulſata Pax 124.
lacertum dextrum nudavit aurea armilla cultum. 32.
laceſſit volucrem fortunam. 120.
laciniæ utramque manum injecit. 14.
laciniam extremam pallii cœpimus concutere. 12.
. . . humeris detraxit. 12.
. . . Eumolpi tremulis manibus duxi. 100
. . . faſcini ipſum hominem crederes. 92.
Laconici canes. 40.
lacrimæ inundavere pectus. 113.
lacrimarum cauſam ſepulcrum ne quotidie cerneret. 117.
lacrimas manantes pollice extersit. 9.
. . . ad oſtentationem doloris paratas exſpectavimus. 17.
. . . diutius non tenui. 24. 115.
. . . effudit. 18. 105.
. . . habet pavidæ mentis gaudium. 89.
. . . lugenti commodabat. 111.
. . . conſideravit. 111.
. . . abigere. 89.
. . . tenere. 75.
lacrimis perfuſum os vultu meo compreſſo. 91.
. . . turbata. 110.
. . . ubertim manantibus. 134.
. . . indulſi. 81.
. . . profuſis. 99.
. . . poteris hanc ſimulationem obumbrare. 101.
ex lacrimis in riſum mota. 18.
lactea pectora ſublimat permixtus ſanguis. p. 668.
lactem unum omnes biberunt. 71.
lactens hoſtia. 133.
lactentibus papillis manus primum implevi. 86.
ad lacum rixam facere. 70.
lacunaria ſonare cœperunt. 60.
lacus ſcillæ mollis. 135.
læcaſim frigori dicere. 42.
lædi duræ ſcelus eſt veſtigia terræ. p. 668.
Lænatis gladiatorum munus. 29.
læſæ pacis vulnera. 119.
læſi quid debent facere, ubi rei ad pœnam confugiunt. 107.
læſus neque ulla ſuſpicione vulneris. 94.
. . . ſi in querela perſeveraſſet. 139.
læta meis armis Saturnia tellus. 122.
. . . omina dedit de cœlo Delphicus alea. 122.
læticuloſus. 57.
læto milite calcavit hæc juga Cæſar. 122.
lætus ejuſmodi methodio Trimalchio. 36.
. . . ager ceſpite alit herbas. 120.
lævæ hæret Mavortius umbo. 124.
lagenam expilaturi duo Syri *triclinium* intraverunt. 22.
. . . diductam fregerunt. 22.
lamellulas parare. 57.
lamentatione triclinium implere. 72.
lamina ſplendente circulo eboreo concretum lacertum. 32.
lampada ſanguineam quatiebat tremula dextra. 124.
lampadas immittite in medias urbes. 124.
lana domi naſcitur. 38.
. . . alba & conchyliata. 54.
ex lana molliſſima factis palliis tergebatur. 28.
lanatos pedes habere. 44.
lance in argentea piſum purgabat. 28.
. . . in argentea indicium & ſidem præferebat. 97.
. . . aliquid circumferre. 70.
lancea collum trajicere. 62.
lances duæ tegebant aſellum. 31.
. . . vimineæ de caudice lento. 135.
lancinata eadem indignatione mulier. 100.
languentem inviſere officii cauſa Licas deſide-

Digitized by Google

deſiderabit. 101.
languentibus manum dare quis non velet. 101.
langueſcit amor. p. 687.
languida tellus areſcit. 134.
languide agere. 98.
languidior coliculi repente thyrſo. 131.
languidus Auſter non patitur glaciem reſoluta vivere terra. 137.
languorem ſimulare cœpi. 131.
languori tuo gratias ago. 129.
laniones naſcuntur ſub Libræ ſigno. 39.
laniſtitia familia. 45.
lanam defero. 58.
lanius. 62
lanx Corinthia. 50.
. . . durata. 59.
Laomedon inſcius arma tulit. 139.
lapidabit nos præteriens aliquis tralatitia humanitate. 114.
lapidariam navem me putatis eſſe? 117.
lapidarias literas ſcire. 58.
lapidarius. 65.
lapidavimus te nunquam. 93.
lapidea facta ſunt veſtimenta 61.
lapideos ignes Carchedonios optas. 55.
lapides in Eumolpum miſerunt. 90.
lapidibus proſequi. 90.
lapidum virgultorumque vis oe lateret. 88.
lapillos ter conjicere in ſinum juſſit. 131.
. . . querulo rote verſabat amnis. 121.
. . . modicos calcare planta decens neſcit. p. 668.
lapis varius invenit uſus. 120.
. . . ſpecularis. 68.
lapſi per funem deſcendimus in ſcapham. 102.
lapſa verticibus montis juga rupta tonabant. 122.
lapſus vehiculo properantem ſpiritum excuſſit. 115.
de lardo palumbum facere. 70.
lardum tollere. 39.
. . . vinum oneravi. 76.
lares argentei in ædicula poſiti. 29.
. . . bullati. 60.
largior ſcena urinam ſufficeret. 117.
largioribus cibis excito vires. 81.
largis gemitibus concuſſa. 18.
largo ſic flumine plenus Pierio defundes pectore verba. 5.
laſifuga. 57.
larvæ. 44.
larvam argenteam attulit ſervus. 34.
laſanum. 47, 41.
laſerpitiario de mimo canticum extorquet. 35.
laſſant me contumeliæ. 138.
laſſaſſet me arceſſito ſermone. 139.
laſſata temeritate. 82.
laſſatus conſedit. 73.
laſſitudine abjecta cenatoris repetimus. 21.
laſſitudinem mihi ultimæ ſenectæ imponeres. 132.
laſſo papavera collo. 132.
laſſus ac moriens mihi Aſcyltos occurret. 7.
. . . cum deſiſſet. 68.
. . . gaudio decidi in ſomnum. 87.
. . . præſenti felicitate. 125.
. . . tanquam caballus in clivo. 134.
late tenere. 82.
. . . campos proſpexit. 122.
. . . ditis chorus emergit. 124.
. . . tollit caput furor. *ibid.*
è latebris dominam producit. 126.
latentes regis aures prodidit. p. 680.
latentia ſcuta condunt. p. 687.
latera commovit non indecenti riſu. 20.
. . . pertentat alia bipenni. 89.
latere in voto. 89.
lateret vis lapidum virgultorumque. 88.
lateri navis acclinatus. 103.
. . . meo applicat mulierem. 126.
lateribus ſpumas agunt. 89.
latet quicumque vincetur. 124.
laticlaviam immiſerat mappam circa cervices veſte onerata. 32.
laticlavium patrimonium. 76.
latifundia poſſidere. 77.
latior Phœbi nitor vulgato orbe crevit. 122.
latitat inter ignominioſos. 116.
latrantibus curis intra membra errat uſus æris. 119.
latrat canis leporis veſtigia. 104.
latratus terearimus. 64.
latro appellatur qui ignotos lædit. 107.
. . . eſt veteranus & ipſis lenonibus doctior. 84.
latrocinia fabulas anteceſſura ubi didiciſtis. 17.
latrocinii ſuſpicio haberetur in utra parte 15.
latrocinio raptum pallium detuliſſemus. 12.
latrones tenere clamavit magna vociferatione. 14.
. . . juſſit crucibus adfigi. 111.
latroni cruento eripe me. 91.
laturos impune ſi quid deliquiſſent. 125.
latus gladio cingor. 82.
. . . navigii. 101.
. . . ne frater convelleret. 130.
ad latus ſervulum habere. 46.
lavare oſſa defuncti. 77.
lavari ſine turba nihil melius. 73.
Laucoon crinem ſolutus replet clamore vulgus. 89.
Laucoonte nati. 89.
laudabat miles in unda æs pirenum. 119.
laudabile nulli totum. p. 668.
laudare effuſe. 64.
laudaſti poëtam, ut foris cenares. 10.
lauditionem ferculum inſecutum eſt. 35.
laudatus propter elegantias dominus. 34.
laude dignam rem me feciſſe putaveram. 136.
laudes tuas carminibus implebo. 94.
laudibus ad fructum non perveniunt frugalitas ſanctique mores. 116.
laudo Ganymedem. 92.
lavor. 91.
lauta valde guſtatio allata eſt. 31.
lautas epulas paravit. 137.
lautiſſimus homo Trimalchio. 26, 27.
lautitiarum apparatus ſplendidiſſime expoſitus. 21.
lautitias miraremur. 27.
. . . accuratiſſimas nobis mirantibus. 34.
. . . ſuas diſponere. 73.
. . . æquare. 70.
. . . domini mei. 57.
lautitiis in his eramus. 32.
laxare temeritatem. 82.
laxatæ vertebræ. 34.
laxatam viderunt cuſtodiam. 112.
laxato velut toto corpore. 128.
laxatur ira. 108.
laxaveras foramen anſa hoſtili diſrupta. 96.
laxavit clauſtrorum firmitatem. 97.
laxi crines placent. 119.
laxo corpore ſudor manavit. p. 681.
lecti tres ſtrati erant. 22.
lecticæ impoſitus eſt. 18.
lecticariis duobus. 96.
lecticarius inſecutus eſt. 124.
lectione ſevera mitigarentur ſtudioſi juvenes. 4
in lectis abjecti. 16.
lecto funebri aptatus. 114.
lectuli altera parte ſedit. 134.
lectulo conditus. 131.
in lectulo jacuit Alcibiades. 128.
. . . . . me ſtupente ſedet. 137.
in lectulum decidi. 80.
. . . . . tranſtulit. 79.
. . . . . ſe inclinavit. 135.
lectum ſubiret. 140.
ſecundum lectum conciderunt. 22.
ſuper lectum venit 21.
. . . . . me impulit. 134.
poſt lectum anſerem mitto. 136.
lectus vitalis. 42.
. . . ſtratus. 71.
Leda quid huic formæ habuit ſimile. 138.
legare fundum. 71.
legat cui ſua fata, quærit naufragus. p. 682.
legata qui habent in teſtamento meo, hac conditione percipient, quæ dedi. 141.
à legato gratiam moliebantur. 107.
è lege ſiccatis tribus potionibus. 136.
lege jejuna Sabbatha premet. p. 685.
. . . ſevera liberos ſuos nolunt projicere. 4.
. . . exacta frugalitatis poliat mores. 5.
. . . pœnarum voluntaria ingenuos vultus proſcriptos cernitis. 107.
legem donare ſuperbum eſt. 18.
. . . . muliebris patientiæ accipere. 25.
. . . . nec omen navigantium noverant. 107.
. . . . tu Marcelle tene. 124.
. . . . ſcimus adhuc apud quaſdam gentes ſervari. 141.
extra legem viventibus, quam male eſt. 125.
legentium ad oculos accederent literarum notæ 105.
leges quid faciant, ubi ſola pecunia regnat? 14.

- - - timebat Aſcyltos. 14.
- - - foruмque & pavido cernunt incluſum corde tribunal. 104.
legi quod doler, dolus eſt. p. 688.
legione ex qua es? 82.
legionem conſtantiſſime eſſem ementitus. 81.
legitimi gladiatores domino corpura animaſque religioſiſſime addicimus. 117.
legitimo nos perfuſos oleo refecerunt. 11.
legitimus quaſi cenſus uxor amara debet. p. 678.
leguminis partem ſuper menſam effudit. 135.
lenire impetum morbi monſtrata ſubtilitate. 17.
lenitas ſatisfactione mentes flectire. 107.
lenonibus ipſis doctior latro. 84.
lenta manu me traxit ad ſpectaculum. 26.
- - - manu omnia infra umbilicum cædere cœpit. 138.
lentæ ſalices laſſove papavera collo. 132.
lentior, non melior. 57.
lentiſſima voce ingerebat carpe, carpe. 36.
lento de caudice vimineæ lances. 135.
- - - parebat imperio. 140.
Lentule tu fortem neu ſupprime Martem. 124.
lentus errore animus injuriasdiligit. 93.
ſuper Leonem ficum Africanam impoſuerat. 35.
leones illos ſi haberemus. 44.
Leonis ſigno cataphagæ & imperioſi naſcuntur. 39.
lepidi quem vocant poetæ. p. 672.
leporem pinnis ſubornatum videmus. 36.
- - - aliis excitavi. 131.
- - - canis perſequitur. 63.
leporis veſtigia canis in ſomnis latrat. 104.
lepus & ſolea eſt adlata. 56.
Lesbos inclyta cui paret. 133.
letum emergit Erebo. 124.
levatores unde viverent. 140.
levatum mento in excelſum tribunal Mercurius capiebat. 29.
levi vortice circumactum corpus humanum ad littus deferri video. 115.
- - pectore detudit voces. 121.
levibus ſonis ludibria excitando. 2.
levior exurit flamma medullas. 121.
leviora quid loquor? 134.
leviorem faceret jacturam pretium majoris compendii. 14.
leviori pondere nulli ſternuntur flores. p. 668.
levis pruina dilabitur. 99.
- - fortuna Magni terga videret. 123.
- - videtur. 74.
- - moto hinc & inde vento Delos. p. 687.
leviſſima ambulatione compoſitus cubiculum intravi. 130.
levitas remorum membra vehit. p. 679.
levitate poetica jocari ſenem credebam. 117.
levitatem muliebrem. 110.
lex armata ſedet. p. 683.
libebat quod modo conficere, nec jam poteram. 132.
libellus erat in poſte januæ. 18.
libenter peracto officio. 116.
- - - parui ancillæ. 129.
libentiſſime ſervile officium tuentem. 26.
liber mutet habenas. 5.
- - - ſtupro, ſtupro ingenuus. 81.
- - - nec minus ſum quam vos, & ſi pauperem pater me reliquit. 117.
- - - ſpiritus præcipitandus eſt per fabuloſum ſententiarum tormentum. 118.
- - - ceu abruptis habenis Furor ſanguineum late tollit caput. 124.
- - - eſto. 41.
libera portis turba. 89.
- - - voce clamavi. 108.
- - - virtus ſenibus quoque exciderat. 119.
liberæ cœnæ exſpectatio. 26.
- - - ponto jubæ conſentiunt luminibus. 89.
liberali manu duxit notum fugitivorum epigramma. 103.
liberalitatem imminuerunt captatores exhauſti. 141.
liberalitati gratias agere. 47.
liberam aquam guſtare. 71.
liberare ſe periculo. 101.
liberatos quercia juſſit pallium deponere. 15.
liberaveram necdum cellulæ limen. 136.
libere loquor. 91.
liberius volutatus cum fratre non ſuo. 79.
liberorum ſemeſa corpora in ſinu matres tenerent. 141.
liberos capillos non habet. 38.
ad liberos meos me ducat. 1.
- - - ſuos nolunt ſevera lege proficere. 4.
- - - in hac urbe nemo tollit. 116.
- - - ſuos commendare prudentiæ ejus. 140.
- - - homines patimini ire ſine injuria quo deſtinant. 107.
libertas ſaltem ſit illi ſalva in eligendo fratre. 80.
pro libertate publica vulnera excepi. 1.
libertini loco jacet. 38.
libertos fœnerare. 76.
præter libertos omnes legata accipient. 141.
libertum ſepulcro præponere. 71.
liberum bello ſolum. 89.
- - - funus accumulat parens. 89.
- - - potionibus hoſpitum urceolum in Eumolpi caput jaculatus eſt. 95.
liber hoc. 10.
- - - quicquid Proteus eſſe ſolet. 134.
qua libet via ire. 18.
libidine jocantium accenſa. 26.
- - - omni impurus. 81.
- - - perditorum collecta rabies. 108.
- - - peregrina uſque ad furorem averteretur. 110.
- - - ac mero ſolutæ aniculæ. 138.
libidinem concitant. 126.
- - - diſcordem mirari cœpi. 126.
- - - continere. 74.
libidinibus mutuis attriti amatores jacent. 81.
libidinis noſtræ promulſide. 24.
ad libidinis incitamentum bibiſſe ſe poculum myrrhinum. p. 672.
libidinoſa diligentia luſum puerilem ſpeculabatur. 26.
- - - migratione expilatum navigium 113.
- - - mulier. 113.
- - - ſi eſſem, quererer decepta. 129.
libidinoſæ pecudes. p. 687.
libidinoſus. 94.
libido faciebat præcipitem diviſionem. 10.
- - - diſtenta quæ dictat. 87.
- - - ferro excita. 119.
- - - ſaltatioous. 53.
libitinarius. 38. 78.
Libræ ſigno naſcuntur laniones & unguentarii. 39.
ſuper Libram ſtateram impoſuerat. 35.
libras non minus ſex pendentia cochlearis. 33.
librum ab oculo legere. 75.
quam libuerit. 127.
libuit Deæ nomen quærere. 127.
Libyæ cloſtra cerno. 121.
Libyco æquore jacet Magnus. 120.
liceat pace veſtra dixiſſe. 2.
- - - ut vobiſcum loqui, petit. 16.
- - - in gratiam redire. 138.
non licebat multa conſiderare. 30.
licebit jubeat Acriſum credere. 137.
licentia juvenili impulſi. 17.
licentiam dedit nox. 86.
licet ſperare, dum vivis. 131.
- - dum bene eſſe vivamus. 34.
- - ad tubicines mittas. 129.
- - manus pretio expiare. 137.
licio pannum ſolvit. 135.
licitu fata puella toro. p. 683.
licium varii coloris filis intortum de ſinu protulit. 131.
lictor vulvas triclinii percuſſit. 65.
ligant tergoribus angues coruſci. 89.
ligat alter pondera pinus. 123.
ligatos nimbos fregere turmæ. 123.
ligavit Delon Deus alta *Gyaro*. p. 683.
ligna collo portare. 38.
lignea gallina. 33.
- - - camella. 135.
ligneis ſoleis imparibus impoſita anus. 95.
ligneum candelabrum rapit. 95.
lignis pluribus ingeſtis ſuper ignem. 136.
lignum hoſtile ac male nobile. 119.
lilia alba riſerunt de viridi prato. 127.
per lilia greſſus ferre. p. 668.
ſuper limen pendebat cavea aurea. 28.
ante limen thalami conſedimus. 26.
limen deploratum relinquis. 123.
- - - Capitolii antequam tangant. 88.
- - - egreſſus. 94.
- - - cellulæ necdum liberaveram. 136.
- - - intraſſe iterum anſeres putatos. 136.
limina circum nuptæ fera lex ſedet. p. 683.
limine in ipſo conjunctis marcebant capitibus. 22.
in limine poſito genu numina deprecatus ſum. 135.

linea nebula nudam proſtare nuptam æquum eſt. 55.
lineamenta certa evicerunt ſpiſſiſſimam noctem. 79.
- - - - fuliginea nube confudit. 110.
- - - - jacturæ ſcite ſecuta. 110.
lineamentis unius ſtatuæ inhærentem Lyſippum inopia exſtinxit. 88.
- - - omnibus corporis indiciorumque confuſis. 105.
linere utroſque parietes. 39.
lingua inopi deſertas invocat artes. 83.
- - - tabo fluens. 124.
- - - candida refert, quod populus facit. 132.
- - - tace. 69.
- - - urſa fœtum format. p. 682.
linguæ malæ eſt. 37.
linguam intelligere. 73.
linguoſus. 63. 43.
linque tuas ſedes. p. 679.
linteis & ſtrigilibus. 91.
non linteis, ſed palliis tergebatur ex molliſſima lana factis. 28.
linteo ſordidiſſimo præcincta anus. 95.
lippa anus. 95.
lippi oculis maledicunt. 131.
lippus puer. 28. 64.
liquatum eſt infuſum. 70.
liquefactum per totum os atramentum. 108.
liquit Tartara & Cocyti tenebras. 124.
liquor hornus ſpumabit pateris. 133.
liquorem Hyblæum ſatur refugit. p. 681.
lite ex turpiſſima in riſum diffuſi. 10.
- - à conſtituta vos dimitto. 18.
- - deſtinata pugnarent ſenſus. p. 681.
litem in ambiguam deſcendere. 14.
- - - commiſi judici. 80.
- - - faciebat ſolum pallium. 15.
litera quadrata ſcriptum. 29.
literæ eædem ſuſpicionem declinabunt quærentium. 103.
literarum amatores quacunque ratione poſſunt jactantur. 84.
- - - ſtudioſus. 102.
- - - notæ ad oculos legentium accederent. 105.
- - - ſtudia in hac urbe non celebrantur. 116.
- - - flumine mena inundata. 118.
literas ſcis. 10.
- - - biberint vulnera ferro præparata. 106.
- - - lapidarias ſcire. 58.
literatorum nota. 83.
literis ingenuibus frontes implevit. 103.
- - plenus. 118.
lites habere poſt mortem. 74.
litigat cum corde ſuo Ulyxes. 132.
litigo cum ventis. 83.
litis magis auxilia, quam virium. 108.
litora quærit alter tuta ſinu tranquillaque. 123.
- - omnia unde poſſet adſpicere. 124.
in litore ſtantes cum catenis piratas. 1.
- - - in muto ſolæ deſertis adſpirant frondibus auræ. 119.
litori proximum locum conduxi. 81.
littora aliena quære. p. 679.
littoribus Lucrinis eruta conchylia. 119.
ad littus deferri corpus humanum levi vortice circumactum video. 115.
libidinantium Dearum judex Paris. 138.
lividum corpus habere. 63.
livor atque luctus cordis mala. p. 672.
locavi hominis operas non caballi. 117.
locellos pro hamis in turbam mitterent. 140.
loci tutela propitia. 57.
loco in tam deformi quid facerent quæſivi. 4.
- - quo ſtabulum eſſet, non ſciebam. 6.
- - quo ſtabulum reliquiſſem. 4.
- - hoc quia nos novit? 14.
- - hoc rem piam fecit. 76.
- - in peregrino deſtituit abjectum. 80.
- - ab hoc frater longe eſt. 127.
locorum imprudentia huc accedebat. 79.
locum in ſecretiorem venimus. 7.
- - - ſecretum conduxi. 81.
- - - in hunc me perduxit. 8.
- - - in eundem me conjeci. 9.
- - - alium quem polliuas quære. 79.
- - - proximum littori conduxi. 81.
- - - ne ſuſpicioni relinquerem. 97.
- - - perituro commodare. 112.
- - - eloquentia non habet in hac urbe. 116.
- - - oravit. 122.
- - - ſermonibus ne daret veritus. 129.
- - - inauſpicatum timebam. 131.
locus primus Trimalchioni ſervabatur novo more. 31.
- - - eſt exciſo demerſus hiatu. 120.
- - - Herculeis aris ſacer. 121.
- - - dignus amore. 131.
locuſtam marinam ſupra Capricoroum impoſuerat. 35.
locuta quum diu mecum eſſet. 139.
locutus es poëtice ſæpius, quam humane. 90.
- - - hæc tunicam ſuſtuli. 140.
lodiculam diligenter in pavimento extendit. 20.
logia longius procedentibus. 126.
longa fuligine faciem ejus perfricuit. 22.
longæ ætatis moram cœpit accuſare. 134.
longe majore niſu clamavit. 9.
- - - à deſtinatione ſua jacet. 115.
- - - frater ab hoc loco eſt. 118.
- - - melius id faciunt hiſtorici. 127.
- - - eſt. 94.
- - - aliud quæri. 15.
- - - late venio. 58.
- - - à nobis. 74.
- - - blandior. 98.
- - - tibi fit. 58.
- - - ab oſtiarii cella. 29.
- - - fabulas arceſſere. 37.
longior hilaritas impoſuerat recedendi pigritiam. 85.
longius procedentibus logis. 126.
- - - mittit oculos. 115.
longos habebant capillos. 105.
longum agmen plaudentes fecerant. 26.
- - - erat ſingula excipere. 28.
loquaci manu puer. p. 669.
loquacitas enormis Athenas ex Aſia commigravit. 2.
loquaris carminibus. 94.
loquatur aurum & argentum. 117.
loquebatur etiamnum Menelaus. 27.
loquentem illum audirent. 140.
loquentes calami Midam invenere. p. 680.
loquentibus annis muſa Baccineas tradidit. 135.
loquentis vocem gratia conciliabat. 127.
loquere melius. 45.
loqueris etiam ſcelerate? 137.
loqui quibus verbis deberent Sophocles aut Euripides invenerunt. 2.
. . . ut vobiſcum liceat, petit. 16.
. . . ſemper cum Sapientia. 140.
dum loquimur. 16.
loquis. 46.
loquitur Eumolpus cum Bargate in ſecreto. 97.
loquor libere. 91.
. . . quid leviora. 134.
. . . multa. 137.
loquuntur mollia virgulta diſcordi ſtripitu. 120.
loripes. 45.
loris vinctos inter veſtimenta pro ſarcinis habebo. 102.
lorum de pera ſoluit. 11.
. . . habet in aqua, non inguina. 134.
lorus in aqua. 57.
lota jam ſemel veſtimenta Tyria. 30.
lotium ſuum non valet. 57.
luce clara timeret errorem. 79.
... quicquid fuit, tenebris agit. 104.
... proxima. 115.
lucebat Luna tanquam meridie. 62.
lucem ſupprimere. 114.
. . . ultimam. 99.
. . . ſceleri ſubduxit. 122.
in lucem extulit tellus fruges. 120.
. . . protulit tellus aurum effoſſum. 128.
lucerna bilychnis de camara pendebat. 30.
de lucerna ungere labra. 75.
lucernæ humore defectæ tenue extremum lumen ſpargebant. 22.
. . . . ardent plures. 64.
lucernam mero ſpargere. 74.
. . . . fictilem de ſinu proferre. 69.
in lucernam liquatum eſt infuſum. 70.
lucernis occidentibus oleum infuderat. 22.
lucet omnibus ſol. 100.
lucidam facem quaſſans. 97.
Luciliānæ ſchedium improbitatis ne me putes improbaſſe. 4.
Lucinæ parentis vinclo ſoluta. p. 682.
Lucio. 60.
Lucretia ſi es, Tarquinium inveniſti. 9.
lucri ad prædam ſtrepitumque ſuffragia vertunt emti Quirites. 119.
lucrifacere pallium volebant. 15.
Lucrinis litoribus eruta conchylia. 119.
ad lucrum recta curritis. 116.
luctus atque livor cordis mala. p. 672.
lucunculum 66.
ludebat aquis errantibus amnis. 131.
. . . veluti oſcillatione. 140.
ludentem me cum fratre invenit. 11.

. . . . pila ſenem videmus. 27.
. . . . circulis accedere cœpimus. 27.
ludenti ſuppoſuit matellam ſpado. 27.
ludentibus ſufficiebat. 27.
ludibria quædam levibus atque inanibus ſonis excitando. 2.
. . . . ejuſmodi facetiſſima ratione condemnat. 104.
ludis precioſo ſtamine. p. 668.
ludit mens ſine pondere. 104.
luditur inter amantes hæc fabula. 95.
ludorum remiſſio. 60.
ludos ejuſmodi ſæpius ſpectaverat. 36.
. . . . tibi facere. 73.
ludum dies ſolennis artaverat. 85.
ludunt in ſcholis pueri. 4.
. . . . ſomnia mentes. 104.
. . . . ſomnia errantes oculos. 128.
lues jam concidenda jacebat. 123.
. . . . tanta divum quoque numina vidit. 124.
lugentem cœpit hortari. 111.
lugenter utique die feriarum rident. 134.
lugentis gemitum audiſſet. 111.
lumbis ſuis Dominum commoveret. 140.
lumborum ſolutorum ſe eſſe dixerat. 140.
lumen tenue & extremum ſpargebant lucernæ. 22.
. . . . occurrentium mediæ noctis ſilentium non promittebat. 79.
. . . . quotiens fecerat in monimento renovabat. 111.
. . . . notaſſet ſibi inter monimenta clarius fulgens. 111.
lumina ſidereis ardeſcunt candida flammis. p. 667.
. . . . confuſa flebant. 124.
luminibus conſentiunt liberæ ponto jubæ. 89.
. . . . ad inguina mea deflexis 108.
luminum confinio pene permiſtata ſupercilia. 124.
luna innumerabilibus comitata ſideribus etiam feras ad pabulum ducit. 100.
. . . . plenum ut extra nubem proferre videretur. 127.
. . . . lucebat tanquam meridie. 62.
lunæ curſum habebat altera. 10.
. . . . deſcendit imago carminibus deducta meis. 134.
. . . . ſenectus & reparatus honor. p. 677.
lunam mulieres deducunt. 129.
extra lunam fulgentibus ſtellis clariores oculi. 126.
lupanar per medium fugere cœpi in aliam partem. 7.
lupinos cicerque uno dupondio mercari deſtinaveramus. 14.
lupinum. 66.
lupus ſubito factus eſt. 62.
lurida mortis imago Erebo emergit. 124.
luſciniis imitari. 68.
luſi in umbra voluptatis diutius. 139.
luſimus mille oſculis. 127.
luſit veſtigia maleſida luci. 123.
luſtrari navigium quorum capitibus debeat. 105.
luſtraſſet ipſo porriſque digitos. 137.
luſtrata humo Phœbus ad ortus dejectus. p. 677.
luſtravi oculis totam urbem. 11.
luſu expellente vibrabant inter manus pilæ. 17.
. . . . intermiſſo. 34.
luſum fortunæ mirabilem. 13.
. . . . puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia. 26.
. . . . finiri permittitis. 33.
. . . . quod ejectus ſum, puto. 135.
inter luſum omnium tectorum * conſumit. 31.
luſus mortifero timore. 132.
. . . . vincunt naturæ opus. p. 675.
luto fortuito ſatiatus partes. 135.
pro luto annona erat. 44.
. . . . omnia habere. 67.
ex luto imagines factæ. 69.
luxerio velut toto corpore. 128.
luxu detrita commoda vulneribus reparantur. 119.
luxum ſanguine paſcere mihi cordi. 121.
luxuriæ ictu marcent Martis mœnia. 55.
luxuriam ſpoliorum aſpice. 120.
luxuriantur opes in teſta merſas. p. 676.
Lyxo maculata teſta. 135.
Lyxum confeſſus. 41.
Lycas Tarentinus. 100.
Lycurgi villa graſſantibus quicquid præbuiſſet. 117.
Lycurgo crudeliorem hoſpitem recepi. 83.
Lydus veſtifluus adnat. 133.
lyram reſolutam modo nato flore Apollo honorabat. 83.
Lyrici. 118.
. . . . novem Homericis verſibus canere timuerunt. 2.
Lyſippum ſtatuæ unius lineamentis inhærentem inopia extinxit. 88.

M.

M. Manicius. 95.
M. Ma dis perite, ma dis. 52.
Macedonicum Aſturconem optimum puero donabo. 86.
macer jejunio ſpiritus. 128.
machillam ſede fultuli. 74.
macte virtute eſto. 94.
maculam aliquam corpori impoſituram aquæ aſperginem. 105.
maculaſſent ſe inſcriptione frontis. 106.
maculatque teſta Lyxo. 115.
maculis vilibus citrea menſa aurum imitatur. 119.
maculoſa non eſt oratio grandis & pudica. 2.
madens ſudore. 6.
madentibus oleo crancis vultus coartavit. 98.
maduere Phineo fallaces epulæ veneno. 136.
Mæcenatianus. 71.
Mæoniumque bibat felici pectore fontem. 5.
mærens lacera Concordia palla. 124.
mærent tempora umbra nudata ſua. 109.
mærentes ſubimus piſcatoriam caſam. 115.
mærentia tecta relinquunt. 123.
. . . . pectora conjugibus jungat 123.
mæſtos Phrygas jam decuma obſideбat meſſis. 89.
mæſtus locum ſecretum conduxi. 81.
magicis carminibus ſocios mutavit Ulyſſis Phœbeja Circe. 134.
magis eſt, qui arma tentare velit. 123.
. . . . magiſque bonis ſuperfluentibus. 125.
. . . . aut minus placere hoc illo. p. 681.
magiſter rogo, inquit. 33.
. . . . eloquentiæ. 3.
. . . . bonarum artium. 99.
. . . . ſævitiæ unus anſer. 136.
. . . . tuus, homo major natus. 57.
magiſtratus repulſi abierunt. 111.
. . . . ſi hoc ſcierint, ibis in crucem. 137.
magiſtri dixta. 115.
cum maſtro ſe exercentem curſorum gregem. 53.
ad magna ſurgentes juvenum animos afflavit. 2.
magna fit inter hæc nominis ſurgit. 117.
. . . . vociferatione clamavit latrones tenere. 19.
. . . . fortuna ſolus ureretur. 92.
. . . . navigia portubus gravatim ſe inſinuant. 101.
. . . . de nave ne tabulam quidem naufragus habes. 115.
magnæ artis compendiariam invenit Ægyptiorum audacia. 2.
. . . . Dicarchidos arva 120.
magnam familiam per agros Numidiæ eſſe ſparſam. 117.
. . . . nixus in haſtam. 123.
magnarum cogitationum hæc ſunt vota. 115.
ad magnas opes vos ducerem. 117.
Magne in neſcis tueri Romanas arces. 124.
magni divitis hæc facies. 82
. . . . quum ſe verticibus demiſit Olympi Jupiter. 131.
. . . . quoque terga videret Fortuna levis. 123.
magnificum ſibi nihil eſſet, quod pueris placeret. 4.
magnis mentem adplicat. 5.
. . . . montibus ornant guttura. p. 668.
. . . . cogitationibus pectora implete. 115.
magnitudinis ingentis canem catena trahit. 95.
. . . . primæ aper. 40.
magno ſe fenore tollit, qui pelago credit. 83.
. . . . tempore dum hæc Crotone aguntur. 125.
. . . . periculo ægrum vidi. 129.
nec magnum peccatum ſuum eſſe. 30.
. . . . facinus admiſimus. 20.
. . . fer-

. . . ferculum 35.
. . . neſcio quid promittere videretur. 81.
. . . erit miſero ſolatium tua voluntate cecidiſſe. 91.
. . . clamorem ſuſtulit. 136.
. . . flagitium admiſeras. 137.
Magnum cum Phœbo Soror excipit. 124.
Magnus Libyco jacet æquore. 120.
. . . ille tremor Ponti. 123.
. . . inhorruit Auſter. 123.
. . . in exemplo eſt, cui non ſuffecerat orbis. p. 675.
majeſtas auro corrupta jacebat. 119.
majeſtate conterritus. 65.
majeſtatis ſuæ pondus haberet illa grandis oratio. 4.
major paralyſis tamquam fieri poſſit 130
. . . ſævit in præcordiis dolor. 17.
. . . rerum tibi naſcitur ordo. p. 679.
. . . natus. 57.
majora ſupplicia metuerunt. 107.
majore longe niſu clamavit. 9.
majorem injuriam acciperet. 25.
. . . maledicere. 58.
majores Dii me in integrum reſtituerunt. 140.
majoribus me pueris adplicui. 25.
majoris compendii pretium leviorem faceret jacturam. 14.
majus eloquentiæ nihil eſſe confitentur. 4.
mala cætera. 88.
. . . civitatis in ipſum reciderent. 141.
. . . cordis livor atque luctus p. 672.
. . . manus eum tetigit. 63.
. . . Cidonea ſpinis confixa. 69.
. . . ſingula. 66.
malæ linguæ eſt. 37.
malam in fortunam incidere debent, qui alienum concupiſcunt. 140.
malarum rugas. 23.
. . . malarum uſque ad ſcripturam currentia ſupercilia. 126.
malas mihi pungebat acu comatoria. 21.
male ambulantem fidem rerum obſcuritas temporis facillime tegeret. 12.
. . . veſtitus es. 83.
. . . dormientis 86
. . . repugnanti gaudium extorſi. 87.
. . . pubeſcentibus annis ſubripuere viros. 119.
. . . nobile lignum. 119.
. . . ſuſtinet quas ſtruxit opes Romana juventus. 120.
. . . emere 45.
. . . eſt extra legem viventibus. 125.
. . . dabat uſum trepido ferrum. 132.
maledic illam verſibus. 96.
maledicebat properantibus Corax. 117.
maledicere ventri in corpore humano ſolemus. 132.
maledicere majorem. 58.
. . . Trimalchionem cœpit. 74.
maledictis nec contentus. 117.
maledicunt pedibus ſuis podagrici. 132.
malefida prius veſtigia luſit. 123.
mali Punici granis. 31.
. . . quid feci. 132.
malicorium. 47.
maligne illum ploravit uxor. 42.
malignius fluctus cohærentes diſtraheret. 114.
malignitatis hoc non eſt argumentum, ſed amoris. 137.
. . . ſuccumbe. p. 679.
malis gravatus. 22.
. . . fatigatus 22.
malle fidem, quam theſauros. 57.
malo cavere juſſit. 82.
. . . te quam totum balneum. 92.
. . . vel carminibus loquaris. 94.
. . . mortuum impendere quam vivum occidere. 112.
. . . aſtro natus eſt. 134.
cum malo centus. 56.
malorum omnium cauſa. 132.
. . . omnium obliti. 26.
malum dolum conſilio adhibuiſſe. 101.
. . . dolum nunc accipite. p. 688.
. . . dare. 74.
Mammea. 45.
manant fletibus genæ. 89.
. . . aquæ in publicum. 100.
manantes lacrimas pollice extersit. 9.
manantibus ubertim lacrimis. 114.
manavit facies plena gurgite. 137.
. . . corpore ſudor p. 681.
mancipium amoris muſæ. 68.
mandata cenæ mulier curaverat. 92.
. . . fatorum tempeſtas peragit. 114.
mandaverunt ſupremo officio. 115.
mande concisa vulnera. 121.
mando cenulæ officium ædiculatum cuſtodi. 97.
manducamus panem. 56.
quod manducemus, inveniemus. 46.
mane ſedere in cubiculo cœpit. 86.
manes id credis curare ſepultos. 111.
. . . inferni cælum ſperare jubentur. 120.
. . . ad ſtygios laceratus ducitur orbis. 121.
manet dum fortuna vultum ſervatis amici. 80.
manibus ſudorem deterſit. 8.
. . . fortius ſublatis. 9.
. . . ſublatis eludere. 57.
. . . nexis currere. 73.
. . . reſtrictis 71.
. . . ſublatis clamare. 40.
. . . ſupra frontem erectis. 52.
. . . inter ſe uſque ad articulorum ſtrepitum contritis. 17.
. . . comploſis in riſum effuſa eſt. 18.
. . . infractis congemuit. 23.
. . . meis ſiquis Deus Gitona imponeret. 100.
. . . tremulis Eumolpi lacinias duxi. 100.
. . . interpellat ſævientium minas 108.
. . . inimicis collatus rogus adolebat Lycam. 115.
. . . admotis tentare cœpit inguinum vires. 131.
. . . maledicunt chiragrici. 132.
. . . curioſe deterſis. 135.
. . . in pavimento poſitis. 140.
. . . comploſis inquit. 137.
M. Manicii hanc inſulam eſſe ſaxo ſcis. 95.
manifeſtis matrona contumeliis verberata. 112.
manifeſtiſſima in re nec quid dicerem inveniebam. 108.
manifeſto rubore perfuſus. 128.
. . . evolabit omnis ſpes. 114.
mannos aliquos habet. 45.
manſueſcunt ſolis aduſti radii. 122.
mantiſſa magna. 65.
manu dentata duxit deſcendentes ab aure capillos. 18.
. . . pineaces. 23.
. . . Deliaci reciſi. 23.
. . . lenta me ad idem ſpectaculum traxit. 26.
. . . putamen perſecutus ficedulam inveni. 31.
. . . de illius panem noluiſſes accipere. 37.
. . . parricidali ſtrinxit gladium. 80.
. . . improba ſi hunc tractavero. 86.
. . . me pungere cœpit. 87.
. . . commovent orbes. 89.
. . . utraque impulſum me præcipitat ſuper lectum. 94.
. . . liberali notum fugitivorum epigramma duxit per totam faciem. 103.
. . . puer loquaci. p. 669.
. . . ſemel iterumque pectus percuſſi. 115.
. . . trepida ille natos tenet. 123.
. . . corripui terribilem bipennem. 132.
. . . injecta me extra veſtibulum dixit. 113.
. . . curioſa grana fœdidiſſimis putaminibus veſtita ſegrego 135.
. . . armata pugnaciſſimum animal elidere cœpi. 136.
. . . lenta cœpit omnia infra umbilicum cædere. 138.
. . . utraque Deorum beneficia tractat. 140.
. . . uncta eſſe. 41.
manubiæ Regum penes fugitivum repertæ. p. 674.
manubias partiti ſumus. 79.
manuciolum de ſtramentis factum. 63.
manum mihi jam ille injecerat. 6.
. . . utramque laciniæ injecit. 14.
. . . demiſit in ſinum. 24.
. . . frequentius ad capulum, quem devoveram, refero. 82.
. . . invalidam confirmat. 89.
. . . non continui. 96.
. . . commoda. 101.
. . . languentibus dare quis non volet. 101.
. . . officioſam movit. 105.
. . . victam ad invitantis humanitatem porrexit. 111.
. . . ego phrenetico injicio. 115.
. . . ultimam nondum recepit. 118.
. . . ad

. . . ad os opponere. 64.
. . . de tabula. 76.
manumittere ſervos. 42.
. . . . . mortuum. 65.
. . . . . in teſtamento. 71.
manus Romana circumfluat. 5.
. . . . intentavi in oculos Aſcylti. 9.
. . . . ſiniſtræ in minimo digito habebat annulum grandem ſubauratum. 32.
. . . . complosit. 34.
. . . . curioſas nec adhuc ſaturæ quidem attulerat ruſticus 11.
. . . . ſupinas protendo ad genua veſtra. 17.
. . . . alligavit. 20.
. . . . complosit. 20.
. . . . illa tenerius complosit. 24.
. . . . ebrias amiſiſſem. 79.
. . . . huc convertite. 80.
. . . . & pedum candor Parium marmor extinxerat. 126.
. . . . precio expiare licet. 137.
. . . . plena. 64.
. . . . manum lavat 45.
. . . . ſudario tergere. 67.
. . . . timidas non habuiſſe. p. 686.
. . . . mala illum tetigit. 63.
. . . . trementes. 74.
. . . . tentare. 121.
. . . . continent à rixa. 96.
. . . . inſervit vinculo. 97.
. . . . ambas cum voce intentans ad ſidera dixit. 121.
. . . damnatas mihi attuliſſem. 80.
. . . . Zeuxidos vidi nondum victas injuria vetuſtatis. 83.
. . . . noxias Apollo damnabat. 81.
. . . . implevi lactentibus papillis. 86.
. . . . tardant fata. 89.
. . . . parvulas ad ora referunt. 89.
. . . . injeci cervicibus. 91.
. . . . & pedes inſtitis necteret. 97.
. . . . ſcrutantium eluderet. 97.
. . . . crudeliſſimas inhibere. 105.
. . . . nec faciem meam conſideravit. 105.
. . . . cujus tam crudeles in hoc ſupplicium duraſſent. 105.
. . . . intentans in oculos Triphænæ. 108.
. . . . quid noſtræ meruere. 108.
. . . . nudas expedit Triphænæ familia. 108.
. . . . revocatas ad pacem intermiſere bellum. 109.
. . . . ſupinas ad me porrigit trepidans Lichas. 114.
. . . . invitas me ferre ad has acies teſtor. 122.
. . . . improba furtum verſat. 128.
. . . . tuas & genua ſi idem frigus tentaverit. 129.
. . . . aniculæ ingenti motu repleverunt nervi. 131.
. . . . oculis oppono. 132.
. . . . implicitæ omne genus amoris invenerant. 132.
. . . . infra meas camellam vini poſuit. 137.
. . . . irata quod præciderat. 140.
. . . . argento ſtat facta. p. 661.
inter manus capillente luto vibrabant pilæ. 27.
ad manus aquam popoſcit. 27.
in manus aquam nivatam infundentibus pueris. 31.
mappa. 66.
mappalia numerare. 58.
mappam laticlaviam immiſerat circa cervices. 32.
mappas implere. 60.
marcebant conjunctis capitibus. 22.
Marcelle tu legem tene. 124.
marcent luxuriæ rictu Martis mœnia. 55.
marcentis ſuper torum ancillæ caput fregit altius excuſſum poculum. 22.
marculum de ſinu proferre. 51.
mare etiam innocentibus iratum non me potuit haurire. 81.
. . . qua celſa Tenedos dorſo repellit. 89.
. . . claſſes premunt. 89.
. . . hibernum utinam me invaderet. 98.
. . . inhorruit. 114.
. . . iratum divider amantium amplexus 114.
. . . naſcitur arvis. 120.
. . . qua currit. 119.
margarita cara quo tibi? 55.
. . . Crœſi. 64.
margaritum. 63.
in marginibus lancium argenti pondus inſcriptum erat. 31.
mari claſſes fluitare. 123.
. . . purpureo Delos natabat. p. 687.
maris non ſola mortalibus hanc fidem præſtant. 115.
marinam locuſtam ſuper Capricornum impoſuerat. 35.
marinum piſciculum ſuper Scorpionem impoſuerat. 35.
maris impatientem fratrem in ultimis eſſe 101.
. . . fidem oculis nutantibus inſpicere cœpi. 115.
mariti ſui corpus jubet ex arca tolli. 112.
marmor pulſum abiete impoſita gemit. 89.
. . . Parium exſtinxerat pedum candor. 126.
marmorata porticus. 77.
marmore calcato radiabat terra. 135.
. . . exciſo defoſſi petra. p. 675.
marmoreis cervicibus aureum torum premebat. 132.
marmoreum Veneris ſignum. 29.
Mars æquum amat. 34.
Marſyas IV. circa angulos repoſitorii notavimus. 36.
Martem invitum ad has acies arceſſere teſtor. 122.
. . . fortem nec ſupprime. 124.
Martis mœnis marcent luxuriæ rictu. 55.
propter marſupionem ingenii. 114.
maſſa auri omnibus diis hominibuſque formoſior. 88.
. . . dono tibi caligas. 69.
Maſſilienſes peſtilentia laborant. 141.
matella digna fuit. 45.
. . . tanquam mus in matella. 58.
matellam tenebat argenteam. 27.
. . . indenti ſpado ſuppoſuit. 27.
mater te, inquam, rogo. 7.
. . . me præcipue tanquam unum è Philoſophia intueretur. 85.
. . . mea, dum places, mundi labentis currum detinuit. 127.
materia omnium ſcelerum. 98.
materiæ proprium convenientemque ſtructor impoſuerat cibum. 35.
materies rudis atque infecta ibat cum fluctibus. 114.
Mathematicorum cælum nec curare ſoleo. 126.
mathematicus. 39. 76.
matrem tuam felicem, quæ te talem peperit. 94.
. . . Deûm nummos in præſentem uſum pro fide ſua redditurum. 117.
matres inventæ ſunt, quæ liberorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora. 141.
matriſfamiliæ diligentia. 67.
matrona onerata faleris pelagiis. 55.
. . . notæ pudicitiæ. 111.
. . . recens cadaver deflebat. 111.
. . . ut vivere vellet miles blanditiis impetraverat. 112.
. . . ancillæ haberet humilitatem. 126.
. . . manifeſtis contumeliis verberata. 132.
. . . inter primas honeſta. 140.
matronæ viderint, quæ flagellorum veſtigia oſculantur. 126.
. . . ſuperbiam ancilla haberet. 126.
matronis omnibus anſerem acceptiſſimum occidiſti. 137.
matteæ inſecutæ hanc humanitatem. 65.
matteis ſumtis ad familiam reſpiciens. 74.
maturis frugibus ova refert corvus. p. 682.
maturitatis plenæ ephebus. 87.
matus plane ſum. 41.
mavoluit. 77.
Mavortia ſigna Cæſar movit. 121.
Mavortius umbo hæret lævæ detritus. 124.
. . . . quatiens ingentem haſtam. 124.
mavultis. 99.
maxillæ majores agunt Saturnalia 44.
maxima rerum pietas. p. 671.
meas aures tam ſevera triſtitia violati obſcœno ſermone dolui. 85.
meatibus antas pepulit delphicus ales. 122.
meatu celeri diſcincta fortuna ſonet. 5.
mecum nocte dormiat. 134.
Medea furens fraterno ſanguine pugnat. 108.

me-

mediæ in porticu quas picturas habe rent. 19.
mediæ noctis ſilentium. 79.
mediam noctem. 85.
- - - in rixam perfertur Bargates. 56.
medias in urbes lampadas immittere. 124.
medicamentum tantum ſolus ebibiſti. 20.
medicamine attrita facies. 126.
- - - infectam faciem puta diutius durare poſſe. 102.
medicaminis hujus cura morbum animæ fuget. p. 668.
medicatus mille nugibus ſaporatam offam. p. 675.
medici negant ſine nervis ire poſſe. 129.
- - - plures illum perdiderunt. 42.
medicina de hac ſi non adnuiſſetis. 18.
medicinam homini miſero non invideo. 129.
- - - ſomno petii. 17.
medicum officium difficillimum. 56.
medicus eſt animi conſolatio. 42.
medio digito ſuſtulit turbatum ſputo pulverem. 131.
- - - in altari poſuit veterem menſam. 135.
- - - die ſolebant anſeres diaria exigere. 136.
- - - cœno jacet obruta virtus. p. 676.
mediocriter. 113.
meditantur nihil prius, quam quod putent gratiſſimum auditoribus fore. 3.
medium per lupanar fugere cœpi in aliam partem. 7.
Me Dius Fidius. 17. 129.
medius cælus ubique eſt. 45.
ſine medulla ventoſas nuces. 137.
medullas exurit flamma 121.
medullis tacitis concepta rabes. 119.
Megæra facibus armata emergit. 125.
me hercules. 31. 37. 95.
meis oculis familiaris ruſtiens. 6.
mel à Jove apes adferunt. 36.
- - Atticum. 38. 56.
- - caldum ſcribilitæ frigidæ infuſum. 66.
- - habuit praxin. 39.
- - Hiſpanicum. 66.
melica deverbia. 64.
meliorem moleſtare noli. 38.
Meliſſa Tarentina 61. 62.
melius contubernali ſuccederes. 24.
- - - loquere. 45.
- - - tanquam ignis accipiat corpus. 115.
- - - longe id faciunt hiſtorici. 61.
meliuſculæ apes. 38.
mella propagas dulcia. p 668.
melle & papavere ſparſos glires. 31.
melles purpureum depromunt ora ruborem. p. 661
mellitos verborum globulos. 1.
intra membra errat uſus æris. 119.
membra naufraga vehit. p 679.
- - - ſolent auras includere venis. p 681.
- - - - non ſuſtinent ſucciſi poplites. 1.
- - - - ad terram trahuit. 89.
- - - - quid vetat in tepido calere toro. 132.
- - - - - urget quies. 104.
- - - - - jam tua flammifero calore fluent. 126.
membranæ ingenti verſus ingerentem tumolpum invenimus. 115.
memento id tantum, non me, ſed inſtrumenta, peccaſſe. 130.
meminerim me virginem fuiſſe. 25.
memini ſi bene. 30.
meminiſſe nec fœderis verba permittebant. 113.
- - - - dominum etiam eorum, qui præſentes non eſſent. 117.
- - - - vivorum. 73.
memor uxoris corruptæ. 106.
- - - heſternæ injuriæ. 131.
memorata canore truci bella. 5.
- - - eſt ſumma carminis diu apud Mopſum Thracem. 53.
memoria ſua rem factam. 110.
memoriæ tuæ fidem appello. 91.
- - - malæ eſt. 49.
- - - bonæ eſt. 66.
in memoriam rurſus revocatus injuriæ. 10.
- - - - amicitiæ. 97.
Memphitides puellæ. p. 669.
mendaces fundos loquatur. 117.
mendacio fidem præberet. 117.
- - - fides conſtaret. 140.
mendacium prodidiſſem. 82.
- - - - in damnum potens. 89.
- - - - conſter. 102.
- - - - rutum duraret inter omnes. 117.
- - - - deprehenderit noſtrum. 125.
tamquam mendici ſpolium faſtidioſe venditabat. 13.
mendicitate nova revocanda paupertas. 123.
mendicus. 81.
Menecratis cantica. 73.
Menelaus anteſcholanus. 81.
mens ſine pondere ludit. 104.
- - - ingenti flumine literarum inundata. 118.
- - - icta quo jubet, populus deſerta ducitur urbe. 123.
menſa citrea Afris eruta terris ponitur. 119.
- - - plena. 43.
- - - cum argento cecidit. 22.
menſæ totæ argenteæ. 73.
menſam cuique ſuam aſſignari juſſit. 34.
- - - quam humanitate poſuiſſem, contumelia tollerem. 93.
- - - veterem in medio altari poſuit. 135.
ad menſam vivus perducitur ſcarus. 119.
ſuper menſam partem leguminis effudit. 135.
menſas ſecundas juſſit adferri. 68.
menſibus permutatis disjunctus annus. p. 677.
menſulæ pedem extorſi. 136.
extra menſuram aberrantia pedum veſtigia. 126.
- - - - corporis mei. 97.
mente ſimpliciſſima. 101.
in mente eſt dormire. 21.
mentem bonam amas. 3.
- - - magnis adplicat. 5.
- - - bonam habere jubemus. 115.
- - - convertit ad rei novitatem. 117.
- - - timor alius habet. 128.
- - - eluſam gaudia fugerunt. 128.
- - - ne quidem bonam petunt. 88.
- - - bonam habere cœpiſti. 131.
- - - exonera hac prece, quæſo. 133.
- - - bonam habere. 70.
mentes ſtupuere. 89.
- - - feras obſidet ira. 99.
- - - ludunt ſomnia. 104.
- - - ſatisfactione lenitas flectire. 107.
- - - exulceratæ ad ſanitatem revocantur. 111.
- - - hilaritas præoccupaverat. 113.
mentibus accenſis gentes arma ſumite. 124.
- - - puris 44
mentio poetarum cœpit eſſe. 55.
- - - de uſu formoſorum facta eſt. 85.
mentiri ſomnum cœpi. 100.
- - - urbanioris notæ homines. 116.
mentis calorem nec vino obruat. 3.
- - - pavidæ gaudium lacrimas habet. 89.
- - - divinæ opera ne damnare videamur. 104.
- - - bonæ ſoror eſt paupertas. 84.
- - - dividias amor omnis conficit. p. 618.
mentitur mihi nec ſpeculum, nec fama. 129.
mentiuntur ſenſus oppreſſa ratione. p 680
mento levatum in tribunal Mercurius capiebat. 29.
mentum, cervix, manus &c. marmor exſtinxerat. 136.
- - - tollere. 43.
mera hilaria. 61.
meracæ potiones volabant. 137.
meræ erumnatariæ. 53.
- - - fugæ. 45.
mercari lupinos cicerque dupondio deſtinaveramus. 14.
mercator paratus eſt. 126.
mercatum 101.
mercedem cellæ dareris. 95.
mercedes perdere. 58.
mercedibus emtæ ac viles operæ. 122.
mercem explicuimus 14.
mercenario Eumolpi novaculam rapit. 94.
mercenarium ſuum jam olim dormientem exire cum ſarcinis jubet. 99.
- - - - inter & amicam poſitus ſenex. 140.
mercenarius nec ad raptum ferramentum expaverat. 94.
- - - - meus tonſor eſt 103.
- - - - comes interpellandi aderat. 108.
- - - - tonſor ferramenta ſua nobis & ipſe armatus diſtribuit. 108.
- - - - Corax detrectator miniſterii 117.

Digitized by Google

- - - - præſenti felicitate iuſſus. 135.
judicium merces publica eſt. 14.
merces ipſa ſui perdita Roma. 119.
Mercurii milleſimæ. 67.
Mercurius mento levatum in tribunal rapiebat. 29.
- - - qui animas ducere & reducere ſolet. 140.
- - - vigilat. 77.
inter meretrices nudas & titulos, quoſdam conſpatiantes cerno. 7.
meretrix pro cella aſſem exegerat. 5.
- - - ſcribit amatori. 104.
mergamus nos in profundum. 101.
mergit quod nos, non ſatis eſt. p. 675.
meridie mero ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. 37.
meritiſſima propoſitione monſtrabo in poteſtate tua eſſe Gitonem. 98.
mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. 37.
- - - ſolutas amiſiſſem ebrias manus. 79.
- - - ſepultos Priamidas. 89.
- - - graves alius obtruncat. 89.
- - - unguentiſque perfuſos extraxi. 105.
- - - ſepulta turba. 119.
- - - ac libidine ſolutæ aniculæ. 338.
- - - lucernam ſpargere. 74.
- - - toto ſtomachum conciliare. p. 678.
merſæ penitus venis auræ. p. 631.
merſam hoc cœno Romam. 119.
merſas in teſta opes luxuriantur. p. 676.
merſit in vinum avellanas nuces. 137.
merſus Siculo Scarus æquore. 119.
metuere. 109.
metuerunt quicquid, ſemper exſpectant. 125.
- - - - eo majora ſupplicia. 107.
metui, quicquid juſſeris. 130.
- - - hoc de te? 132.
metuimus hoc à Diis. 114.
metuiſſe quidem contumeliam aliquam fugitivos. 105.
- - - te noxam cœpit dicere. 139.
quid metuiſſem, ſciebam. 132.
metuit ſordes victoria noſtra. 122.
metum patrius hauſi. 130.
meſſis decumæ mœſtos obſidebat Phrygas. 89.
- - - primos honores Cereri date. p. 677.
meta à fatali me revocavit ad lucem. 94.
metas ſuas viſa tranſcendere cœli regis. 136.
methodio ejuſmodi lætus Trimalchio. 56.
metiri ſe ad candelabrum. 75.
metitur nummos modio. 37.
ſine metu reliquam noctem exegimus in lectis abjecti. 26.
metu criminis non veniremus ad conſtitutum. 15.
- - - - ac miſericordia turbatus. 18.
- - - - atro dubia pendebat vatis Calchantis fides. 89.
- - - - alieno ſpirat robores molles. 89.
- - - - mutuo mors ipſa miſeros perdit. 89.
- - - - ſupplicii pavidus. 108.
- - - - frigidior rigente bruma. 132.
metuit pro quo juventus, id tantum trahit. 123.
- - - nil puellæ licito toro fuſa. p. 683.
metus ancipites. 109.
- - - abegit lacrimas. 109.
meum intelligere nulla pecunia vendo. 52.
mi hoſpites. 116.
mica panis. 42.
micare in tenebris. 44.
micarius homo. 73.
Midam invenere calami loquentes. p. 680.
migrabit ad Grajam urbem. p. 686.
migratione libidinoſa expiatum navigium. 113.
mihi ipſi cœpi cerebellum. 76.
- - - fugam notavi. 6.
miles me notavit. 82.
- - - ille Eumolpo profuit. 94.
- - - qui cruces ſervabat. 111.
- - - nec tamen receſſit. 111.
- - - victor utrumque perſuaſit. 112.
- - - circumſpectus dum reſidet. 112.
- - - æripedum laudabat in unda. 119.
- - - vagus omnis orbis præmia correptis exſtruit armis. 119.
- - - paratus arma non habui. 130.
- - - fortis, tanquam orcus. 62.
militabit hoc bello eras in promulſide libidinis noſtræ. 24.
militares ſoli habentur. 116.
milite læto hæc juga Cæſar calcavit. 122.
- - - audaci apia caſtra replet. p. 682.
milites phæcaſiati in exercitu veſtro ambulant. 82.
militiam ne infirmitas perderet. 82.
mille cauſæ nos quotidie collident. 10.
- - - mortibus frigida inguina ſollicitavit. 20.
- - - pondo auri Capitolio promittere ſolet ipſe ſenatus. 88.
- - - pulſas credidimus rates. 89.
- - - nummos inveni. 97. 93.
- - - per annos opes fraudibus captas diſponite. 115.
- - - vulneribus confoſſa ora cruenta caſſide velat. 124.
- - - oſculis luſimus. 127.
- - - rugis operta in viſcera confugerat. 132.
- - - plagis doiata ſincipitis vetuſtiſſima particula. 135.
- - - vix homines noverunt ſecreta. 17.
- - - medicatis frugibus medicatam offam. p. 675.
milleſimæ Mercurii. 67.
milliarium quintum. 62.
milva. 75.
milvi quam volant, fundos habet. 37.
milvinum genus mulier. 42.
milvo volanti ungues reſecare. 45.
mimicam motiem nec Eumolpus interpellaverat. 94.
mimicis artibus petiti ſumus. 106.
mimico riſu omnia exſonuerant. 19.
mimo de laſerpitiario canticum extorquet. 35.
mimum agit in ſcena grex. 80.
- - - quid ceſſamus componere. 117.
- - - mundus totus videtur implere. p. 673.
minabatur. 108.
minacem figurarent equum. 89.
minantur umbrarum facies. 122.
minaris etiam? 95.
minas ſævientium interpellat. 108.
minatur ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſam. 108.
minax Bellona emergit. 124.
- - - dextra ſtipite flagranti terris incendia portat. 124.
minentur grandia verba indomiti Ciceronis. 5.
Minerva ducente Romam intrabat Trimalchio. 29.
Minervæ homo. 43.
minima frons, & quæ radices capillorum retroflexerat. 126.
cum minimis ſymphoniacis tibiis ad caput ejus acceſſit. 28.
minimo digito ſiniſtræ manus. 32.
minimum in his exercitationibus doctores peccant. 3.
- - - ne quidem veſtigium ſui picturæ reliquiſſet. 88.
- - - quod eſt. 113.
- - - veluti guſtum ſomni hauſeram. 21.
minio & croco tinctam ſcobem ſparſerunt. 68.
miniſter avidus verens commiſſa reſerare. p. 680.
per miniſteria Deorum præcipitandus eſt ſpiritus liber. 118.
miniſterii detractator *mercenarius*. 117.
miniſteriis forenſibus *exercitati*. 118.
miniſterio intempeſtivo inhærentem tonſorem notavit. 103.
- - - deſtitutum non agnoſcere dignitatem ſuam. 117.
ad miniſterium redierant. 22.
- - - - - navis ſe relicturum. 108.
miniſtrantem in conſpectu Gitona vidit. 92.
miniſtrat natura, quod poteſt ſatiare. p. 633.
- - - caldam. 68.
miniſtratoris gratia vinum dominicum eſt. 31.
miniſtris non arma, non regimen prodeſt. 123.
miniſtrantibus humeris totum ferre poteſt orbem. 122.
Minophila. 70.
minor eſt iſta, quam ego fui? 25.
- - - unda ſciſſa reſultat tranquillo. 89.
- - - nec in campo furor eſt. 119.
- - - nec ira rebellat pectore in hoc. 121.

- - eſt

. . . eſt reus, quiſquis peccat inops. 133.
minora ducens aſtra radianti face. 89.
minore non clamoris indignatione Gitona flagitabat. 91.
minorem annulum extremo articulo digiti ſequentis habebat. 32.
. . . æſtum frequentia ſua nobis facient fœdiſſimi ſervi. 34.
minori culpæ ignoſce. 133.
minoris pallium addicere placuit. 14.
minuiſſet impetum verberantis quaſſata harundo. 134.
minus erit, quicquid dixero. 126.
. . . aut magis hoc illo placere. p. 681.
minutalia. 47.
minutiſſima inter cervicalia poſitus. 32.
minuto pipere circumdedit faſcinum. 138.
mirabar, niſi omnia defacta ſunt. 69.
mirabaris ſic porcum gravidari poſſe. 55.
mirabile quidem paupertatis ingenium. 135.
mirabilem fortunæ luſum. 13.
. . . . vario genere tabularum pinacothecam intravimus. 83.
mirabili forma exarmaverat nautas. 105.
mirando tradidit ævo Muſa Baccineas veteres. 135.
miranti libuit Deæ nomen quærere. 127.
mirantibus nobis acutiſſimas lauticia. 34.
miraremur has lauticias. 27.
mirari noli. 88.
. . . tam diſcordem libidinem cœpi. 116.
mirati quod illi vacaret in vicinia mortis poema facere. 115.
miratur quis Deus juvenes tam urbanos in ſuam regionem detulerit. 16.
. . . frater ſororis ſuæ automata per cloſtellum. 140.
miratus ſum hoc præcipue. 30.
. . . eſt populus. 112.
miretur nunc aliquis. 105.
mirifica guſtatione initiati. 21.
miror. 90.
. . . tibi non ſuccurriſſe. 102.
miſcellanea eria. 50.
miſceri juſſit camellam grandem. 64.
miſcet naſturcii ſuccum cum abrotano. 138.
miſcui poſtquam precibus & iracundiam. 9.
miſella mater. 63.
miſello ſervo ſacrum faciebat. 65.
miſerabile viſu. 123.
miſerabiliores forte calvi ſolent eſſe. 107.
miſerandas ſævit in urbes. 124.
miſerantis caput percuſſi. 96.
miſeras poſſunt finire querelas. p. 683.
miſereor veſtri. 17.
miſerere frater. 91.
. . . morientium. 101.
miſereretur anſeris potius, quam mei. 136.
miſereri Tryphæna volebat. 106.
. . . mei cœpit. 137.
miſeri exclamare volebamus. 21.
miſeriæ noli ſuggillare. 128.
miſeriarum ſocietatem. 97.
. . . cauſam miratus ſe abſciſſurum. 101.
miſericordia turbatus & metu. 88.
. . . . permotus. 101.
miſericordiæ ſuæ non oblitus Giton. 96.
miſericors non minus, quam pudica. 112.
miſeris juvenibus nihil magis obeſſe intellego. 107.
. . . arma placent. 119.
miſeris exploratorem. 125.
miſero homini non invideo medicinam. 129.
. . . ſatis magnum ſolatium erit, tua voluntate cecidiſſe. 91.
miſerorum oculos mors non dubia cœpit obducere. 19.
. . . . hanc dementiam. 80.
. . . . vulnera durant in noctis ſpatio. 104.
. . . . furtum nocte deprehenderat. 104.
. . . . oculos animoſque excæcabat ingens fama. 141.
miſerus mors ipſa metum perdit metu. 89.
. . . funera conciliant. p. 682.
heu, heu, miſeros nos. 34.
in miſeros telum jacularis amoris. p. 668.
miſerrimum ſenem de civitate ſua exiiſſe. 117.
miſerunt lapides in Eumolpum recitantem. 90.
miſit in faciem Aſcylti tunicam. 15.
miſſione non diſſimulata. 108.
miſſionem dari infelicibus juſſit. 21.
. . . . dare puero. 52.
. . . . rogare. 54.
. . . . pernæ dare. 66.
miſturam totam facit cum ſapientis forma. 94.
Mithridates ſervus. 53.
mitis horrore quievit cana vincta pruina humus. 123.
. . . vultu. 48.
mitia ſorba exſa conſervabat. 135.
mitigarentur lectione ſevera ſtudioſi juvenes. 4.
mitigatum amplexus. 98.
mitis turba Deûm terras exoſa furentes deſerit. 124.
mitiſſimus puer. 91.
mittam tibi ſanguinem à capite. 90.
. . . amplexus meos in crucem. 126.
mittas ad tubicines licet. 129.
. . . rogo. 49.
mittere ſuſpiciones. 40.
mitterent ſocellos pro hamis in turbam. 140.
mitteret fulvum aurum tellus. 119.
mittit harundinem ſuper lectum. 98.
. . . oculos longius ad arceſſendos ſenſus. 115.
. . . unum ſuper focum. 136.
. . . Ætna fulmina in æthera. 122.
mitto poſt lectum occiſum anſerem. 136.
mittunt ad ſidera ſedes. 120.
mixeix. 45.
mixturam quoque animarum mutuo ambitu alligata corpora fecerant. 132.
mobile opus calculos in tabula duxit. 80.
mobilia catenatio aliquot figuras exprimeret. 34.
. . . avi fuga circumſcripta mors properantes diſterat annos. 119.
moderationis verecundiaque verba egregie formam ejus decebant. 93.
modica frequentia. 97.
. . . unctione uſus. 130.
modicos calcare lapillos plantis decens neſcit. p. 688.
modio nummos metitur. 37
modo noſmet ipſos, modo mulieres intueremur. 19.
. . . modo, quid fuit? 37. 42.
. . . ſi vera mihi fas eſt impune profari. 121.
. . . ſic, modo ſic. 45.
modum ſingulis impone. 107.
mœnia Martis luxuriæ rictu marcent. 55.
. . . Epidauria quære. 124.
. . . flammis diſtenta. p. 677.
mœſti deliberaremus. 26.
mœſtus, vide ſupra, *mæſtus*.
mola buxea piper terere. 74.
tanquam mola vertitur orbis. 39.
in molem cadunt robora. 89.
. . . perituram alterius extollere. 120.
moles robores ſpirat alieno metu. 89.
. . . deſtruet iſtas idem qui poſuit Deus. 121.
moleſtabant me alucitæ vernales. p. 674.
moleſtam jam non mortem expecto. 114.
moleſtare meliorem noli. 58.
moleſte tulit. 100.
moleſti in hoc officio ne quidem recebant. 31.
. . . pondere exonerare capita voluerunt. 107.
moleſtum junctis viribus contempſimus. 8.
. . . . cuſtodem amoliri cupiebam. 10.
. . . . jam non plane erat munus. 87.
. . . . eſt, quod puer hoſpiti placet. 100.
moleſtus tibi ſum. 52.
molibus inſanis tellus perfoſſa dehiſcit. 120.
moliebantur gratiam à legato. 107.
molitio furtiva. 95.
molle cyperon violæque emicuere. 127.
molles veteres, Deliaci manu reciſi. 23.
. . . eliquavit in herbas talis humus Venerem. 127.
. . . circum violas fuſæ cantu rura ſua colebant. 131.
mollia diſcordi ſtrepitu virgulta loquuntur. 120.

mollioribus pluma brachiis impoſitum in terram deduxit. 127.
mollis, debilis, laſſus. 134.
. . . torus. 79.
. . . puer. 97.
. . . ſellæ lacus. 135.
. . . oculorum petulantia. 126.
. . . calcus. 66.
molliſſima ex lana factis palliis tergebatur. 28.
moluit ſuper inguina mea diu multumque fruſtra. 21.
momento recipere. 92.
. . . temporis. 28.
monilibus magnis gutura ornent. p. 668.
monimenta. 62.
monimento. 111. infra *monumentum*.
monocremon Apellis adoravi. 83.
inter monſtra numerare cœpi. 126.
. . . . alia. 89.
monſtrabo mentiſſima propoſitione in tua poteſtate Gitonem eſſe. 98.
monſtraſſet illi Deus remedium ad tertianam. 18
monſtrata ſubtilitate morbi impetum lenire. 17.
monſtro quodam turbatus. 111.
monſtroſius ferculum. 69.
in montem conſcendimus. 116.
montibus hauſtis antra gemunt. 120.
. . . . altis undabant flumina modo nata. 123.
montis excelſiſſimi cacumine. 88.
. . . juga ſupra ſonabant. 121.
. . . ſummo de vertice Heſperiæ campos iſte proſpexit. 122.
monumenta facere. 65. ſupra *monimenta*.
monumentum hoc heredem non ſequatur. 71.
Mopſum Thracem. 55.
mora ſit nulla. 105.
. . . circumſcripta fuga mobilia ævi. 119.
. . . duris arbetis hærentia. p. 683.
. . . an ignis conſumat corpus 115.
mora eſſem abſentivus. 52.
moram corporis animus anteceſſerit. 130.
. . . ætatis longæ cœpit accuſare. 134.
. . . cœpit excuſare. 126.
morantem tamquam exſpectatem in adito ſteti. 136
moraretur res aliqua ſacrificium. 136.
moras omnes Cæſar exuit. 122.
morata non diu dominam producis. 126.
moratur in ſcopulo ſine ſpe prædæ. 3.
moratus nec diu ruſticus. 12.
. . . Imperium. 97.
morbi impetum monſtrata ſubtilitate lenire. 17.
morbo iſto. 90.
morboſus. 46.
morbum iſtum, ſola ſum, quæ emendare ſcio. 134.
. . . animæ medicaminis hujus cura fuget. p. 668.
morbus animæ. 90.
morderent aliquid. 140.
mordex amgoam. 44.
de more ſcilicet conciones invidiam noſtra . . . ridebant. 14.
more vulgato. 60.
. . . vulgari ubi placere. 67.
. . . novo locus omnium ſervabatur Trimalchioni. 81.
. . . furentis omnes circumeo porticus. 82.
. . . caduceatoris inducias faceret. 108.
. . . patrio data acceptaque fide. 108.
. . . vulgari non contenta. 111.
. . . Græco. 111.
morerer fame. 10.
mores ſancti laudibus ad fructum non perveniunt. 116.
. . . hominum ex vultibus colligo. 126
. . . lege frugalitatis poliat. 5.
mori debeo. 80.
moriar ruæ pro crimine cauſæ. p. 668.
moriaris. 94.
moribus his quam non conveniat vide. 94.
moriens ac laſſus mihi occurrit Aſcyltos. 7.
morientes ne vellent occidere. 98.
morientia flumina non ibant per notas ripas. 121.
morientium miſerere. 101.
mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducere. 19.
. . . ipſa miſeros mutuo perdit metu. 89.
. . . venit. 101.
. . . una cui non eſt ſatis? 108.
morſu ſerrato non dubitavit cius meum vexare. 136.
morſus Traches 55.
mortales ite nunc. 115.
. . . flammas ore tenebant. p. 679.
mortalibus non ſola maris hanc fidem præſtant. 115.
. . . . nihil eſt, quod non afferat uſus. p. 678.
mortalis ego ſic perire cœpi. 79.
mortalium quemquam in hoc diverſorio admitti vetui. 19.
. . . . hæc ſunt conſilia. 115.
morte paſti invadunt virum 89.
. . . ſola nos conjungeret. 114.
. . . geminos ſtrictos jam cerno Philippos. 121.
. . . auſeris me vindicavi. 136.
mortem in ultimam continuat ſomnos. 89.
. . . ſcias non longe eſſe quærentibus. 94.
. . . mimicam nec Eumolpus interpellaverat. 94.
. . . hominis nec concupiſſe, nec ſupplicis. 97.
. . . ut citius venire credas. 109.
. . . inedia perſequentem non potuerunt parentes abducere. 111.
. . . exſpecto jam non moleſtam. 114.
. . . ciet tuba trinis ſideribus acta. 122.
ad mortem uſque numquam ante hunc diem deliqui. 110.
mortes ad ſuas pretioſa dente belua. 119.
morti ſomnum jungerem. 79.
mortibus mille frigida inguina ſolicitavit. 20.
mortifero timore inſua. 132.
mortis ad neceſſitatem me dolor deducit. 17.
. . . vicinia. 115.
. . . lucida imago Erebo emergit. 124.
mortuo facit epigramma. 115.
mortuum impendere malo, quam vivum occidere. 112.
. . . alienum plorare. 54.
. . . quinquaginta millibus exiſtimare. 65.
morum differentiam. 84.
. . . ruina eſt. 119.
mots ex lacrimis in riſum. 18.
motis conterrita pennis fama volat. 123.
moto diutius capite conſedit. 134.
. . . levis hinc & inde vento Delos ibat. p. 687.
. . . cardine viſa cœli regia metas tranſcurrere. 136
motu pari artificium puellæ remonerabat. 140.
. . . ingenti aniculæ manus nervi repleverunt. 131.
ſine motu ne ipſe quidem hominem conſpexi. 12.
motus *hos* inter populus deſerta ducitur urbe. 123.
. . . aſtrorum cœlique deprehenderet. 88.
. . . ſiderum pervigil nocte cuſtodit. 102.
movere quæ artes Romam poterant. 11.
moveri jactura. 117.
movet me non tam jactura, quam negligentia nequiſſimi ſervi. 30.
movetur vultu incepto ſermone. 132.
movimus dextros greſſus *pariter*. 30.
movit caput. 92.
. . . officioſam manum. 105.
. . . Mavortia ſigna Cæſar. 123.
mu, nec ma arguiſſe. 57.
mucione geſticulati. 59.
mucionem ad buccam probare. 70.
muciones imprimite. 80.
Muſtius, non magiſter. 58.
mugientem orcam in terram trahere jubeo. 115.
mula ex onagro nata 38.
mulcant excluſum coctores inſulariique. 95.
mulcavit iterum nihil reſpondentem. 134.
muliebre opus in ergaſtulo fecit. 81.
muliebrem *in* levitatem cœpit multa jactare. 110.
muliebri errore diſcuſſo. 112.
muliebris patientiæ ſcortum. 9.
. . . patientiæ legem accipere. 25.
mulier latrones tenere clamavit. 14.
. . . facta hilarior. 18.
. . . ſcentuleja. 81.
. . . cœnæ mandata curaverat. 92.

. . . eadem

- - - eadem indignatione lancinata. 100.
- - - damnata ni à Gitone abſtineret injuriam. 108.
- - - turbata. 109.
- - - aliquot dierum abſtinentia ſicca. 112.
- - - non minus miſericors, quam pudica. 112.
- - - libidinoſa. 113.
- - - non contenta tam gravi injuria mea. 132.
- - - haud inculta. 139.
- - - milvinum genus. 42.
muliercula cum comite propius acceſſit. 12.
mulierculæ tres infirmiſſimæ. 19.
- - - cibum dare tentavit. 111.
muliere cum pura pugnaſti. 9.
- - - pulcherrima. 111.
mulierem adfigere cruci debuit. 111.
- - - omnibus ſimulacris emendatiorem. 126.
mulieres intueremur. 19.
- - - etiam Lunam deducunt. 129.
- - - ebriæ agmen fecerant. 26.
- - - feræ & nocturnæ. 63.
mulieri placebat permutatio. 25.
- - - quid accidiſſet, exponit. 112.
mulieris forma delectatus miles. 112.
mulio perfuſus pulvere. 126.
muliones imitari. 68.
mulionum fata agere. 69.
mullos duos ſuper piſces impoſuerat. 35.
mulus jam gravis eſt. 93.
mulſum ſumere. 34.
multa oportet una conſentiant. 102.
- - - cœpit jactare in muliebrem levitatem. 109.
- - - loquor. 137.
- - - etiam conſiderare non licebat. 30.
multas hæreditates officio ætatis extorſerat. 140.
multorum bonorum penſationem pro unius horæ faſtidio promiſeris. 148.
multum & diu. 23.
- - - riſit. 127.
mundi labentis currum detinuit. 127.
mundum trigus. 41.
mundus totus exerceat hiſtrionem. p. 673.
- - - mimum implere videtur. p. 673.
munera noſtra rerum naturæ. p. 682.
muneribus meis iraſcor. 121.
- - - gratiam Eumolpi ſolicitant. 124.
- - - deluſa ſuis terra. 135.
muneris aliquid ferre. 66.
munus tam grande ne ſuſpectam faceret humanitatem meam. 86.
- - - jam plane non erat moleſtum. 87.
- - - dat adulters. 104.
- - - Lænatis gladiatorium. 29.
- - - dare. 45.
- - - amplum. 60.
muræna. 56.
mures ne iſta tangant. 78.
muria fœtet. 70.
muris oppida ſolvis. 114.
murmur inſolitum audimus. 115.
murmurat captiva pubes intus. 89.
murmure timidiſſimo votum feci. 85.
- - - turbatum pectus alto inſonuit gemitu. 137.
murmure horrifico tigres infeſtant. p. 674.
tanquam mus in matella. 58.
mus cum rana alligatus. 56.
muſa Baccineas veteres tradidit ævo. 135.
muſæ omnis mancipium. 68.
muſcæ ſumus. 42.
muſcarium. 56.
muſcarum velut imagines in terram deſpuit. 135.
muſſat inter ſe triſtis familia. 132.
muſtela. 46.
muta pacatum in prœlia vultum. 120.
- - - fabula taces inter cœlicolas. 126.
- - - animalia cibo ineſcantur. 140.
- - - ecce alius ludus. 68.
mutabam vultum. 91.
mutant figuram cartæ alligatæ. 102.
mutata tam ſuperſtitioſa oratione Tryphæna. 106.
- - - ſidera pondus quæſivere ſuum. 124.
- - - valle gramen carpere. p. 678.
mutare propoſitum. 116.
mutatio animorum repentina. 79.
mutat & ſuſtinet ora cibis. p. 678.
mutaverunt crudelitatem in auxilium. 114.
mutavi optionem. 86.
mutavit equum cynædus. 24.
- - - veſtem. 98.
- - - Circe ſocios Ulixis. 134.
mutemus colores. 102.
- - - ſaporem blandimentis. 141.
mutet habenas liber. 5.
mutet ſaporem. 5.
mutire. 61.
muto in littore tantum ſolæ deſertis adſpirant frondibus auræ. 119.
mutuari pecunias in foro. 58.
mutuis libidinibus jacent attriti amatores. 81.
mutuo ſanguine ne pollueremus familiaritatis cariſſimæ ſacra 61.
- - - metu mors ipſa miſeros perdit. 89.
- - - ambitu alligata corpora. 132.
Myconon conſtanti Deus Delon dedit tenendam. p. 688.
Myron hæredem non invenit. 88.
myrrhinum ſe bibiſſe poculum. p. 672.
myrtea gauſapia ſubornatus cynædus ſupervenit. 21.
myrto florenti quietum verberabat. 131.

N.

Næniæ. 47.
nænias diſcere. 58.
nactus occaſionem vindictæ. 95.
Najada improbam repellebat candidus Hylas. 83.
nardi ampulla. 78.
nares paululum inflexæ. 126.
naribus tepidis ora fovet. p. 682.
naris caſiam odit. p. 681.
narra mihi, inquam, frater. 137.
- - - tu mihi. 42.
narrabo tibi, paralyſin cave. 129.
narraverat index. p. 680.
naſcentibus adhuc pueris eloquentiam induunt. 4.
naſcitur mare arvis. 120.
- - - tibi major ordo rerum. p. 679.
- - - in ingenuum. 57.
naſcuntur domi omnia. 38.
in naſo eſt anima. 62.
Naſta villicus. 53.
naſturcii ſuccum cum abrotano miſcet. 138.
nata modo flumina undabant montibus altis. 115.
natabant in Euripo piſces. 39.
natabat Delos purpureo mari. p. 687.
natali meo cliens mihi veſtimenta accubitoria donaverat. 30.
natalium ſuorum coæquale ſinciput. 136.
natare oportet piſces. 38.
natat Neptunus omni aqua. p. 678.
natat en quemadmodum homo. 115.
nati Laucoonte gemina pignora. 89.
natione non conſtet mendacium. 102.
nato modo flore honorabat Apollo reſolutam Lyram. 83.
natos manu trepida tenet. 123.
natum hinc puto proverbium. 25.
- - - illum nemo putat. 58.
natura quod optimum fecit, quid non commune eſt? 100.
- - - Deum fallax. 109.
- - - ſe quærit nec invenit. 119.
- - - valet, non uno tenore contenta. p. 682.
- - - dives miniſtrat, quod poteſt ſatiare. p. 683.
naturæ veritate 83.
- - - munera nota p. 682.
- - - candidioris opus vincunt. p. 675.
naturali pulcritudine exſurgit pudica oratio. 2.
- - - aliquo à vitio formam meam excæco. 128.
- - - convicio exoneravi dolorem. 132.
natus eſt malo aſtro. 134.
nave egredi quomodo poſſumus ut non conſpiciamur à cunctis. 101.
- - - de tam magna ne tabulam quidem naufragus habes. 115.
navem dedicat in portum. 105.
- - - ab ingenti curſu poſſe deflecti 101.
- - - in tuam ſcito me eſſe perductum. 104.
- - - lapidariam me putatis eſſe? 117.
naves plenis velis euntes. 71.
- - - ædificare. 76.
naufraga membra vehit. p. 679.
naufragare. 76.
naufragio corruptis cibis utcumque curati. 115.
- - - dare. 93.
naufragium niſi ponimus, quærendum eſt aliquod effugium. 101.
- - - ubique eſt. 115.
- - - proximum huic triſtitiæ acceſſiſſe. 117.
naufragorum ultimum votum imitaretur. 103.

Digitized by Google

naufragus de tam magna nave ne tabulam quidem habes. 115.
- - - ejecta rate nudus. p. 682.
navigantium legem non noverant. 107.
navigat quis nobis Hannibal? 101.
naviget aura ſecura, quiſquis habet nummos. 137.
navigia magna portubus ſe gravatim inſinuant. 101.
navigii hujuſce dominum Licam Tarentinum eſſe. 100.
- - - hujus dominus, quod regit. 100.
- - - ad latus proceſſimus. 103.
- - - totius turbam diducit in partes. 108.
- - - à tutela raptum protendit oleæ ramum. 108.
navigiis parvulis expediti piſcatores. 114.
navigio eodem futurus auſpicium mihi feci. 105.
- - - in toto ſola verberanda mulier. 108.
- - - ſiſtrum redde. 114.
navigium intro. 100. 101.
- - - quorum capitibus debeat luſtrari. 105.
- - - ſcrutati quis prohibet? 104.
- - - noſtrum. 106.
- - - totum cantibus exſonat. 109.
- - - expilatum libidinoſa migratione. 113.
navis embolum æneum. 30.
- - - hæc cujus eſt, aut quot vehat, dicere potes. 100.
- - - conſtratum. 101.
- - - per aliam partem ſi fuga quæreretur. 102.
- - - lateri acclinatus. 103.
- - - tutela expiaretur. 105.
- - - minuſterium ſe relicturum gubernatore denunciante. 108.
- - - partem inferiorem. 110.
- - - reliquias tempeſtas expugnat. 114.
- - - ex Africa non venit. 140.
- - - magna magnam habet fortitudinem. 76.
navita periturus premit everſam puppim. 104.
- - - Porthmeus vix ſufficeret ſimulacra virum traducere cymba. 121.
nauſea gravem ſtomachum exonerabat. 103.
nauſeantis devotione diſſimulata. 103.
nauſia recuſantem ſaginabat. 64.
ad nauſiam ſummam res ibat. 78.
nauta barbis horrentibus in limine ſtetit. 99.
nautæ furentes nos adgrediuntur. 105.
- - - tiſu excepere fabulam. 113.
- - - diſcurrunt ad officia trepidantes. 114.
nautam unum ſtationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in ſcapha. 102.
nautas exarmaverat mirabili forma Giton. 105.
ne multis vos morer. 76.
Neapolitana crypta. p. 674.
nebula linea nudam proſtare. 55.
nec minus. 54.
- - mora. 64. 49.
- - non. 72.
- - ſurſum, nec deorſum non creſco. 58.
- - hoc, nec illud. 50.
necari ferro. 117.
neceſſe habent cum inſanientibus furere. 3.
ad neceſſitatem mortis me dolor deducit. 17.
neceſſitudines proximas habent. 116.
necti jurgia contemtus ſapiens. 58.
negarem me domum cognoſcere. 7.
negant medici ſine nervis homines ambulare poſſe. 129.
negat ſibi unquam acidius fuiſſe. 92.
- - - ſe interpellare ſupplicium. 106.
- - - ſe paſſurum Eumolpus. 108.
negatum facere. 61.
negavi circuitu agendum. 13.
- - - mihi omnem voluptatem. 33.
negavit recte facere. 93.
- - - hoc Eumolpus fieri poſſe. 101.
negligens alarum ſudor. 128.
negligentia nequiſſimi ſervi me movet. 30.
negotia ſuper nos fortuna curat. 55.
negotiantis familiæ Dominus. 101.
negotiatio placet. 117.
negotiationis quod genus præcipue probarent. 116.
negotiatores ſi eſtis. 116.
de negotio deiicere philoſophos. 56.
negotium ſuper nos fortuna curat. 82.
neminem unquam divitem fecit amor ingenu. 83.
- - - poterat excludere effractum cellæ oſtium. 98.
- - - gratiæ ſuæ ibi poſſe reſiſtere jactaret. 125.
nemini injuriam facit. 83.
nemo, inquit, hodie te quæſivit. 139.
- - - cœlum putat. 82.
- - - noſtrûm non peccat. 82.
- - - liberos tollit. 116.
- - - eſt auſus damnare artem nihil aferentem. 116.
nemoris horrendi de parte ſiniſtra infauſtæ voces flamma ſonuere ſequenti. 122.
nemus Cereris vacuæ impoſitum crate faligna. 135.
Neptuni ſimulacrum. 104.
- - - regnum pavit Ulixes. 139.
Neptuno facet crinem ſolutus omne Laucoon replet clamore vulgus. 89.
Neptunus omni aqua natat. p. 678.
nequam ſervus. 69.
nequaquam recte facit, qui cito credit. 82.
nequiſſimi ſervi negligentia me movet. 30.
- - - ſervi non diſcedunt ocius. 96.
nequiſſimus ſervus. 49.
nequitia mea non indelectatus. 87.
nequitiæ nidum in cacabo fecit tuo Ciconia. 55.
nequitiæ claſſes candida vela ferunt. p. 676.
Nereos cani æquor. 139.
nervas alias invenire. 46.
nervi paruerunt imperio. 131.
nervia præciſa. 45.
ſine nervis negant medici ire poſſe. 119.
- - - tente Priape fave. 131.
nervos tuos recipies, ſi triduo ſine fratre dormieris. 129.
- - - tuos quæ ſtriges comederunt? 134.
- - - putres nec tanta violentia diſſecet. p. 668.
neſapius. 50.
neſcio quis. 6. 15.
- - - quid peccavimus. 128.
- - - quod verberatus ſum. 138.
- - - quis hæc turbaverit. 130.
- - - quid, Deus agit tacitus cogitationibus. 127.
- - - quid boni hic debet eſſe. 33.
- - - armatus inter tot fortes vinci. 122.
- - - quid clarius toto cœlo relucente. 127.
quem neſcio quid dixiſſet. 25.
neſcis tu, Magne, tueri Romanas arces. 124.
neſcis quam magnum flagitium admiſeris. 137.
neſcit ipſe, quid habeat. 37.
- - - quis gaudia Veneris. 132.
- - - planta modicos lapillos calcare. p. 668.
neſcitis, apud quem hodie fiat. 26.
neuter diu vocem invenit. 91.
- - - auxilio ſibi. 89.
neutram ad partem aſſentationem flectentibus nobis. 17.
nexis manibus currere. 73.
Niceros. 61.
nidum nequitiæ in cacabo fecit tuo ciconia. 55.
niger tanquam corvus. 43.
nigras olivas habebat in altera parte, in altera albas. 31.
pro nigris ac albis calculis denarios aureos argenteoſque habebat. 33.
nigro ſqualentia pumice ſaxa. 120.
nihil eſt commodius quam ſemper cum ſapientia loqui. 140.
- - aliud in campis eſt, niſi cadavera. 116.
- - malo facere de una die duas. 72.
- - timet. 80.
- - boni neminem facere oportet. 42.
- - aliud quam puerum baſiavi. 86.
- - eſt. 41.
- - tam inæquale erat. 52.
nil eſt totus homuncio. 34.
Nile, gementia tua cloſtra cerno. 121.
Niliacas aquas jaculantur horrida ſaxa. 134.
nimbo laborare detectum parietem putares. 23.
nimbus turmæ ſtegere ligatos. 123.
niſi ſi. 58.
niſu longe majore clamavit. 9.
niteant intexto veſtibus colore. 118.
nitebas quondam crinibus. 109.
nitet tellus aratro domeſacta. 99.

nitor tellure quæſitus certaverat oſtro. 119.
- - - Phœbi vulgato latior orbe erevit. 122.
nivatam aquam in manus infundentibus pueris. 31.
nive dura hunc locum claudit hiems. 182.
- - - ingenti victa erat tellus. 183.
niveis ambire lacertis. p. 668.
niveos pulſata lacertos Pax. 124.
nives diutius hærent incultis aſperiſque regionibus. 99.
- - - incaluere. 123.
- - - gelidæ perlere. 137.
niſus in magnam haſtam. 183.
nobile ſolum qui homines inhabitarent. 116.
- - - male lignum turba ſepulta mero circumvenit. 119.
- - - corpus exigua requievit humo. p. 675.
nobilis Appennini alta petit gradiens juga. 124.
- - - æſtivas platanus diffuderat umbras. 131.
nobilitas eſt, non habuiſſe timidas manus. p. 686.
nobilitate Spartana tres plagas concoxi. 105.
nocens eſſe cœpi ſanguine Germano ſexagintaque triumphis. 122.
nocentes omnes attrahite in medium. 105.
- - - horridos longoſque habebant capillos. 105.
nocere magis verba poterant. 132.
nocte illa vexata inhorrui frigore. 17.
- - - ſilenti. 89.
- - - ſepultos & mero Priamidas. 89.
- - - intempeſta. 105.
- - - prima. 112.
- - - ſoporifera ſomnis oculos ludunt. 128.
- - - viduas pudicaque contentus fuit. 133.
- - - ea in injuriam uſque vigilavit. 133.
- - - in trivio purgamentum calcaſti aut cadaver. 134.
- - - mecum dormiat. 134.
- - - uti. 95.
noctem non perdamus. 10.
- - - reliquam ſine metu exegimus. 26.
- - - triſtiſſimam exegimus. 115.
- - - ſpiſſiſſimam certa liniamenta evicerunt. 79.
- - - mediam. 85.
noctibus totis obligari amatores. 81.
- - - diebuſque totis cuſtodire corpus ac flere cœpit. 111.
noctis mediæ ſilentium. 79.
- - - unius pactu omnia vendidit. 81.
- - - reliquas horas male ſoporati conſumpſimus. 103.
- - - ſpatio miſerorum vulnera durant. 104.
- - - colore tinctus puer. p. 669.
nocturnæ mulieres. 63.
nocturnas religiones jocum riſumque ne faciatis. 17.
nocturne percuſſor. 9.
nocturni jam pæne advocati. 15.
nocturnus graſſator. 82.
nodatum ſolverit arte caput. p. 685.
nodo condebam cervices. 94.
noli cauſam confundere. 107.
- - decipere dominam tuam. 128.
- - clamare. 137.
- - ſuggillare miſerias. 158.
nolite perturbari. 16.
nolito ſic cum fratre dividere. 11.
- - - mirari. 88.
nollet alienam rem domino reddere. 13.
nolo, quod cupis, ſtatim tenere. 15.
- - - habere bona, niſi quibus populus inviderit. 100.
- - - tibi tam valde placeas. 126.
noluiſſes de manu ejus panem accipere. 37.
nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. 4.
nomen nuptiarum ne puella quidem triſtis expaverat. 26.
- - - Trimalchionis inſcriptum erat in marginibus lancium. 31.
- - - amicitiæ, ſi quatenus expedit, haret. 80.
- - - divitiis ille tenet. 80.
- - - amicitiæ veteris reliquit. 81.
- - - poëtæ ſi aliquis olfecerit. 93.
- - - Deæ libuit inquirere. 127.
- - - belliſſimum. 70.
nomenculator. 47.
nomina audaciæ. 81.
- - - ſæculis nota. 110.
- - - tot nova veſtis placent. 119.
- - - omnium reddere. 44.
- - - inter hæc magna fax ſurgit. 127.
nominare nec quidem te inter res ſcitas fas eſt. 132.
nominativus eſt hic Quirites. p. 688.
nomine Æſius. 104.
- - - ubi Grajo pulſæ rupes deſcendunt. 122.
- - - imperii deſerto fugit Magnus. 153.
- - - hoc tibi gratias ago. 128.
- - - Philumene matrona inter primas honeſta. 140.
nominibus fundiſque trecenties ſeſtertiûm depoſitum habere. 117.
non dubie. 84.
- - mentiar. 63.
- - negare. 41.
- - ſit mora. 49.
- - tantum ſibi placeret. 44.
- - ſi me occidiſſes. 62.
Norbanus. 45. 46.
Noricum ferrum. 70.
NOSTER G. FORAS CENAT. 30.
noſti venerem tuam. 126.
nota ex hac literatorum. 83.
- - ex hac Domina eſt mea. 126.
- - ſæculis nomina. 110.
- - non placebant vulgo gaudia. 119.
- - rerum naturæ munera.. 682.
notabantur diſtinguente bulla, qui dies boni, quique incommodi eſſent. 30.
notabili candore oſtenderunt errantibus viam pilæ columnæque. 79.
notabit euntes. 102.
notæ literarum non adumbratæ. 105.
- - urbanioris homines mentiri. 116.
- - ſeverioris homines. 132.
- - pudicitiæ matrona. 111.
notans frontes inſcriptione ſolerti. 103.
notas per ripas ibant morientia flumina. 122.
- - - verberum arte contexi. 132.
notaſſet ſibi lumen inter monimenta clarius fulgens. 111.
notaveram. 104.
notaveras omnes pilas columnaſque. 79.
notavi mihi Aſcylti fugam. 6.
- - - in portico gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. 19.
- - - rem omnium delicatiſſimam. 33.
notavimus frequentiam rerum venalium. 12.
- - - res novas. 27.
- - - circa angulos repoſitorii Marſyas IV. 36.
notavit me miles. 82.
- - - uterum reducta cuſpide. 89.
- - - ſibi ad Lunam tonſorem intempeſtivo inhærentem miniſterio. 101.
notiſſima voce aures Triphænæ repleret. 105.
notorem dediſſem. 98.
notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. 103.
notus Ulixes. 39.
nova fraude ducebat bellum. 89.
- - - vellera Seres. 119.
- - - tot nomina veſtia placent. 119.
- - - ſemper amas. 120.
- - - mendicitate revocanda paupertas expugnata. 125.
- - - pocula teriæ. 135.
novatula. 103.
- - - rudis inſtruxerat thecam. 94.
novaculam rapit mercenario Eumolpi. 94.
- - - infeſtam admovit ad virilis ſua. 108.
- - - illam ſe habere ſciebat, qua jam ſibi cervicem præciderat. 108.
novæ damnatis ſimplicitatis opus. 112.
novas res notavimus. 27.
- - - animas arceſſo. 121.
novendiale ſacrum. 65.
novem lyrici Homericis verſibus canere timuerunt. 2.
noverant legem navigantium 107.
- - - planſum ingenii tui. 90.
- - - me optime. 105.
noverca quorum eſt mea Roma. 122.
noverit te ultimus Iſter. p. 679.
noverunt vix mille homines tot annorum ſecreta. 17.
novi quid? 4.
- - - fœderis impatiens. 115.
- - - auguria. 126.
novimus vos. 62.

novis

novis ſtellis comitata fax incendia ducit. 122.
quis novit nos hoc loco. 14.
novit quæ dominum non puto decumam partem eſſe. 37.
novitra omnium convertit oculos. 35.
novitate facinoris attonitus. 136.
novitatem rei. 117.
ex novitiis unus adcucurrit ſervulis. 139.
novo more locus primus ſervabatur Trimalchioni. 81.
nox illa qualis fuit. 79.
- - tertia licentiam dedit. 86.
- - jam plena erat. 92.
noxam te meruiſſe cœpit dicere. 139.
noxias manus damnabat Apollo. 83.
noxio ſanguine parentabo injuriæ meæ. 81.
noxios imprudentes in noſtrum induxere ovigium. 106.
- - - incidiſſe in plagas apparet. 107.
noxioſiſſimum corpus curavi. 130.
nube fuliginea confudit omnia lineamenta. 108.
extra nubem plenum os lunæ proſerre videretur. 127.
nubes undique adductæ obruere tenebris diem. 114.
- - - fulgure rupta coruſco intremuit. 122.
- - - concuſſæ rigido flumine exonerabantur. 123.
- - - ruptæ ſuper arma cadebant. 123.
nuces avellanas cum precatione merſit in vinum. 137
- - - ventoſas in ſummo humore conſiſtere. 137.
nucibus turdi farti. 69.
nuda virtus placeret. 88.
nudam proſtare nebula linea. 55.
inter nudas meretrices & titulos quoſdam conſpatiantes video. 7.
. . . . . expedit manus Tryphænæ familia. 108.
nudis lux umbris jam tempora mœrent. 109.
nudatum pectus in conſpectu frequentiæ plangere. 111.
nudavere crinibus capita. 107.
nudavit lacertum dextrum. 32.
nudis capitibus. 101.
. . . ire pedibus. 44.
nudo ecce jugulum. 80.
nudus juvenis. 92.
. . . . curro ad dominam. 130.
. . . . ejecta iste naufragus. p. 682.
nugarum oblitus. 161. 71.
. . . nihil narrare. 63.
nugax. 52.
nulla paupertas vincere poteſt. 34.
. . . fit mora. 105.
Numantia à Scipione capta. 141.
numen quem Dione ſylvis dedit. 113.
. . . me non ſolum & implacabile fatum perſequitur. 139.
. . . me inimicum ibi quoque invenit. 140.
. . . porcinum Judæus adoret. p. 683.
numerabat pilas. 27.
. . . . . clavus agreſtes. 135.
numerabis præſentes denarios ducentos. 109.
numerantem rureos diſpenſatorem deprecati ſumus. 80.
numerare inter monſtra diſcordem libidinem cœpi. 126.
. . . ſtellas. 62.
. . . mappalia. 58.
numeraveris denarios præſentes centum. 109.
numerorum omnium eſt. 68.
numerûm omnium eſt. 63.
Numidæ hinc acculatius illinc nova vellera Seres. 119.
Numidiæ per agros ſparſam familiam. 117.
Numidies Gallina. 55.
numina Divûm quoque vidit tanta lues. 124.
. . . deprecatus ſum verſu. 133.
numinibus præſentibus regio noſtra plena eſt. 17.
numinis gemini ſatiavit iram Telephus. 139.
nummis nonnunquam vendere verba ſolent. 14.
. . . præſentibus quidvis opta. 137.
nummorum plus accipere. 44.
nummos modio metitur. 37.
. . . mille accipiet. 97.
. . . mille inveni. 98.
. . . nummorum habet. 37.
. . . de ſacculo effundere. 71.
. . . in præſentem uſum Deûm Matrem pro fide ſua redditurum. 117.
. . . quiſquis habet, ſecura naviget aura. 117.
nummulariorum officium difficillimum. 56.
numquid vis. 87.
nunc erat ſummittere cornua. 127.
nuncupanda ad vota in templum ire. 140.
nuntiare de cœlo. 60.
nuptæ circum tera ſumina lex ſedet. p. 683.
nuptam induere ventum textilem æquum eſt. 55.
nuptas qui ſolicitat ad præmia peccat. 83.
nuptiale ad officium conſurrexi. 25.
nuptiarum nomen ne puella quidem triſtia expaverat. 26.
nuptias expaverat. 26.
nuptias fecerunt. 25. 112.
nutricem Ulyxis poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem. 105.
nutritare viperam ſub ala 77.
nutritas ſanguine fruges horrida tellus extulit in lucem. 120.
nutriuntur inter hæc. 2.
nympha Hylam prædata. 83.
nympharum Bacchique comes. 133.
Nyobe à Dædalo equo Trojano incluſa. 52.

o.

O Luſum fortunæ mirabilem. 13.
. . hominem acutum. 24.
. . . patria. 89.
. . . facinus indignum. 91.
. . . juvenem laborioſum. 92.
. . . felicem matrem tuam. 94.
. . . poëtarum diſertiſſime. 96.
. . . te feminam ſimplicem. 106.
. . . fallax natura Deûm. 113.
. . . mi hoſpites. 116.
. . . genitor. 121.
. . . Bacchi tutos Dryadumque voluptas. 133.
. . . inquit, ô, Enothea. 134.
obdormiſſem. 86.
obducere miſerorum oculos mors non dubia cœpit 19.
. . . pulvarium molli 42.
obducti ſpecus. 89.
obduxit oſtium cellæ. 94.
obeſſe miſeris juvenibus nihil magis intelligo. 107.
objicies. 109.
obire diem ſupremum. 61.
obiter exorbant 31.
. . . per rimam foris ſpeculari diligentiſſime cœpi. 92.
. . . pædidiſſimi ſervi minorem nobis æſtum facient. 34.
objurgare puerum colaphis juſſit. 34.
objurgatione digni parentes. 4.
. . . . . fœda finita. 132.
objurgavit me. 93.
objurgentur ægri frequenter, quod carnem ſuam faciant pejorem. 141.
obligati tam grandi beneficio. 31.
. . . noctibus totis amatores 81.
obliquis trucibuſque oculis ſpectabam utrumque. 113.
obliti omnium malorum. 26.
oblitus juris humani. 79.
. . . officii. 93.
. . . miſericordiæ ſuæ. 96.
. . . fortunæ prioris ſtatum. 125.
. . . verecundiæ meæ. 112.
. . . nugarum. 136 71
obliviſcerentur filiorum. 110.
obliviſci nomen ſuum. 66.
obnoxiam ratem huc illuc convertebat. 114.
obruat vino mentis colorem. 5.
obruere tenebris diem nubes adductæ. 114.
obruet nos omnes ſub eadem cauſa. 98.
obruit ferالis Enyo omnes armorum ſtrue. 120.
obruto tunicula capite ſomnum mentiri cœpi. 100.
. . . fluctibus non contigit ſepultura. 115.
obruta medio cœno jacet virtus. p 676.
obrutus omni aqua Neptunus natat. p. 678.
obryzo reticulum aureum. 67.
obſcœne gladiator. 9.

ob-

obſcœno ſtrepitu ſimul atque odore viam implebat. 117.
- - - ſermone violari aures meas dolui. 85.
obſcura etiam interdiu imprudentia locorum. 79.
- - - mihi quædam argumenta cœpi prudentiorem conſulere. 83.
obſcuratum dextra caput ſuper pulvinar inclinavi. 134
obſcuriſſimos per anfractus egreſſus. 8.
obſcuritas temporis faciliime tegeret rerum fidem male ambulantem. 12.
obſequium amici quærebat. 113.
obſeſſa draconibus ora. 124.
obſidebat Phrygas decuma meſſis inter ancipites metus. 89.
obſidet ira mentes feras. 99.
obſonatores naſcuntur ſub ſigno Piſcium. 39.
obſonium laceravit ad ſymphoniam geſticulatus ſciſſor. 36.
- - - carpit. 36.
obſtem ne quæſtibus tuis. 10.
obſtupueram metu pavidus. 108.
obſtupui ego. 25.
obſtupuit pauliſper Aſcyltos. 19.
obtinuit corrupta eloquentiæ regula. 2.
obtorto vulgiter labello. p. 673.
obtruncat hic alios mero graves. 89.
obtuli anſerem jacturæ penſionem. 136.
obumbrare hanc ſimulationem poteris & lacrimis & vultus confuſione. 101.
occaſio belliſſima eſt. 25.
occaſione opportuniſſima uſi cœpimus. 12.
- - - pœnitentia utitur. 48.
occaſionem nactus. 62. 78.
occidendum me. 97.
occidentibus lucernis oleum infuderat. 22.
occidere ne vellet morientes. 98.
- - - vivum. 112.
- - - ſive placet, ferro meo venio. 130.
occidi hoſpitem. 81.
- - - hominem. 130.
occidiſſem anſerem publicum. 137.
occidiſti Priapi delitias. 137.
occiſo anſere viſo. 137.
occiſum anſerem poſt lectum mitto. 136.
occiſurus. 108.
occultat gremio ille penates. 123.
occuparemus ſecretiſſimum locum. 100.
occupat prior auſu inſolito greſſus. 123.
- - - totum triclinium. 70.
occupo propitius. 58.
occurrentium lumen ſilentium mediæ noctis non promittebat. 79.
occurrit mihi æque laſſus ac moriens. 7.
- - - nobis ille idem ſervus. 31.
ocior ipſe hos inter motus populus, quo mens icta jubet, deſerta ducitur urbe. 123.
ocius res tuas tolle. 79.
- - - foras exi. 94.
- - - non diſcedunt nequiſſimi ſervi? 96.
- - - attrahite nocentes in medium. 105.
ocrea. 61.
octingenta poſſidere. 38.
oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus. 126.
- - nos fallunt. p. 680.
oculis luſtravi totam urbem. 11.
- - - meis familiaris ruſticus. 12.
- - - deterſis pueri redierant ad miniſterium. 22.
- - - opertis bona ſua opes computant. 82.
- - - obliquis trucibuſque utrumque ſpectabam. 113.
- - - meis utraque inimiciſſima. 113.
- - - uventibus maria fidem cœpi inſpicere. 115.
- - - manus oppono. 132.
- - - lippi maledicunt. 132.
- - - nec defuit imber. 137.
- - - tam petulantibus ſi hanc in comparatione vidiſſet Paris. 138.
oculorum fidem quum Aſcyltos timeret. 12.
- - - experimentum caperem. 91.
- - - mollis petulantia. 126.
in oculos Aſcylti manus intentavi. 9.
- - - intentare. 70.
oculos miſerorum mors non dubia cœpit obducere. 19.
- - - omnium convertis novitas. 35.
- - - alternos opponebam foramini. 96.
- - - ad legentium accederent literarum notæ. 105.
- - - ad arceſſendos ſenſus longius mittit. 115.
- - - errantes ſomnia ludunt. 128.
- - - ſuper meos ramum poſuit. 131.
- - - fixos ſolo averſa tenebat. 132.
- - - ſuos tragici tanquam audientes caſtigant. 132.
- - - ſuos tetigit. 133.
- - - ſuos nunquam crediderat turbæ frequentioris concilio. 140.
- - - animoſique miſerorum ingens fama excæcabat. 141.
- - - modo operi. 141.
ante oculos tota bella volitant. 123.
- - - ſtabat. p. 681.
oculum hunc pro vobis impendi. 1.
- - - curioſum applicuerat. 26.
- - - bubulum videre majorem. 44.
odaria ſaltare. 53.
oderat priorem fortunam. 138.
odi profanum vulgus & arceo. 118.
- - omnia, quæ tribui Romanis arcibus. 121.
- - illos peſſime. 56.
odia detumeſcunt. 1 9.
odit ſuas vires Romana juventus. 120.
- - naris caſiam. p. 681.
in odium ſe ira convertit. 108.
odium habet propter differentiam morum. 84.
odoratas inter pendebant texta coronis mitia ſorba. 135.
odore vini ab eo corrupta ancilla. 111.
- - - obſcœno viam implebat. 117.
Odyſſeam & Iliada. 29.
offam mille medicatis frugibus ſaporatam. p. 675.
offenderunt digitos. 132.
offendit te oſculum meum. 128.
offenſa omni depoſita. 87.
- - - corporis animique. 131.
offenſam ob hanc. 86.
offerebat ſe ex pauperibus unus alendus. 141.
officeret ut olfactui. 117.
officii oblitus. 93.
- - - cauſa viſere ſanguentem deſiderabit (Hiſp. porcorteſia.) 101.
officio ne in hoc quidem tam moleſto tacebant. 31.
- - - ſupremo mandaverunt. 112.
- - - hoc peracto. 116.
- - - defuiſſem. 139.
- - - ætatis multas hæreditates extorſerat. 140.
officioſam manum movit. 105.
ab officioſo veſtimenta recepiſſem. 92.
officioſus puer. 74.
officium ad nuptiale conſurrexi. 25.
- - - ſpiſſaret. 140.
- - - ſervile libentiſſime tuentem. 26.
ad officium redire. 63.
ſuper officium hoc poſitus erat. 30.
offla crucis. 58. 56.
oleæ ramum protendit. 108.
olent adhuc patrimonii mei reliquias. 105.
oleo nos legitimo pertuſos refecerunt. 21.
- - madentibus araneis vulnus coartavit. 98.
- - & minuto pipere atque urticæ trito circumdedit ſemine faſcinum. 138.
- - ferventi convivas reſpergere. 64.
olere bene. 2.
olet non bene, qui bene ſemper olet. p. 671.
oleum infuderat lucernis occidentibus. 22.
olfacere nomen poëtæ. 93.
olfactui ut officeret. 117.
olidiſſimis baſiis nos inquinavit. 21.
tanquam olim dormientes ſtertere. 22.
olivæ ramum protendere. 108.
olivas habebat in altera parte albas, in altera nigras. 31.
olla male fervet. 38.
olus agreſte vendebat. 6.
- - vile famem compoſuit. p. 683.
Olympi magni verticibus ſe demiſit Jupiter. 123.
Olympium Jovem clamare. 58.
omen exſecratus. 103.
- - - navigantium non noverant. 107.
omina læta dedit de cœlo Delphicus ales. 122.
omnibus fortior Cæſar. 122.
omne vulgus replet clamore Laucoon. 89.
omnes unum crimen vocat. 122.
- - - vultus tentavit. 128.
omni aqua Neptunus mitat. p. 678.
- - - vi detexit recuſantes. 24.
omnia ambitioni donant. 4.
- - - dicta factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa. 1.
- - - eodem quaſi cibo paſta non potuerunt ad ſenectutem caneſcere. 2.
- - - nec adhuc quidem erant facta. 11.

. . . quid ita feciſti ut quos tenebris abſconderes? 107.
. . . odi, quæ tribui Romanis arcibus. 121.
. . . cœpit infra umbilicum lenta manu cædere. 138.
. . . dum concupiſco, voluptatem tempore conſumſi. 130.
. . . iſta vera ſunt. 140
. . . omnia adferri juſſit. 67.
. . . eodem ventura ſunt. 115.
omnipotens Juppiter. 128.
omnium primi eloquentiam perdidiſtis. 2.
. . . inſulſiſſimus homo. 21.
. . . oculos novitas convertit. 35.
. . . vitiorum inimicus. 118.
. . . numerum eſſe. 63.
. . . numerorum eſſe. 68.
. . . delicatiſſimam rem notavi. 33.
. . . teſtorum * inter luſum conſumit. 33.
ex onagro naſcitur mula. 38.
onera venalia collo circumferre. 46.
onerabo ſinum meum ſaxis. 90.
onerare laboris famam. p. 680.
. . . vineam. 76.
. . . potione. 50.
onerata faleria pelagiis mitranis. 55.
. . . triumphis meis olim Saturnia tellus. 122.
oneratas veſte cervices. 32.
ſub onere labetur. 118.
cum onere ſe fugiturum affirmabat. 117.
oneris ignara juventus. 121.
onus deferendum ad mercatum conduxit. 101.
. . . cœli tolit Inachia Tirinthius ira exagitatus. 139.
opera divinæ mentis ne videamur damnare. 104.
. . . piſtoria. 38.
operæ pretium erat. 27.
. . . viles & mercedibus emtæ. 122.
operam daturum. 99.
. . . dabimus. 137.
. . . & ſudorem perdidiſti. 134.
. . . dare. 57.
operas hominis locavi, non caballi. 117.
opere hoc elaborato. 115.
operi oculos. 141.
aperire oculos amplius non potui. 62.
operta mille rugis in viſcera confugerat. 132.
opertis oculis omnes bona ſua computant. 82.
. . . crepitibus. 101.
operto capite cum ruſtico ſteterat. 14. 16.
apertum me amiculo evolvit. 18.
operuerat pallio caput. 20.
operui caput. 7.
operuit caput. 90.
opes avarus condit. 104.
. . . frondibus captas per mille annos diſponite. 115.
. . . bellis frequentibus attritas. 116.
. . . ad magnas continuo vos ducerem. 117.
. . . quærebantur. 119.
. . . quas ſtruxit, male ſuſtinet. 120.
. . . ſuas in Eumolpum congeſſerunt. 124.
. . . fundit tellus ſcopulis, quum volo. 134.
. . . conſervabat humilis caſa. 135.
. . . in teſta merſas luxuriantur. p. 676.
opibus ſparſis converſa poteſtas. 119.
OPIMIANUM FALERNUM ANNORUM CENTUM. 34.
. . . verum præſto. 34.
oportet non multum conſilio credere. 82.
. . . hodie bene ſit. 92.
. . . non multa una conſentiant. 102.
. . . fiat. 74.
oppeſſulatas diligentius fores invenit. 97.
oppida bello quatit. 104.
. . . ſolvis muris. 124.
. . . pulſat rumoribus. p. 679.
oppidum arce ſublimi impoſitum cernimus. 116.
. . . videbitis tanquam in peſtilentia campos. 116.
opponebam alternos oculos foramini. 96.
oppono oculis meis manus. 132.
opportune ſubduxi me. 6.
opportuniſſima occaſione uti cœpimus. 12.
opportuniſſimam occaſionem nacti. 78.
appoſitaque ad os manu. 64.
oppreſſa ratione ſenſus mentiuntur. p. 680.
oppreſſi ab Hannibale Saguntini. 141.
oppreſſit eos malus fatus. 71.
apprimebat Aſcylton penicillo. 21.
opta quidvis numis præſentibus. 137.
optabilem coïtum ſi huic dormienti abſtulero. 86.
optare bonam mentem. 61.
optas ignes Carchedonios lapideos. 55.
optat animus quod perdidit. 128.
optima fide partiti manubias ſumus. 79.
. . . reviviſcentem amicitiam toto pectore adſtrinxi. 91.
optime noverat. 105.
optimum videtur, quicquid quæritur. 93.
. . . quod natura fecit, quid non commune eſt? 100.
optionem mutavi. 86.
opus eſt facinore. 80.
. . . muliebre in ergaſtulo fecit. 81.
. . . anhelito perdet. 100.
. . . ingens belli civilis quiſquis attigerit. 118.
. . . claſſe eſt. 121.
. . . mobile. 80.
. . . novæ ſimplicitatis damnatis. 132.
. . . proditionis ſimulacrum exit. p. 680.
. . . naturæ vincunt. p. 675.
. . . verſibus pandere. 89.
ora inter has ſedes Ditis pater extulit. 120.
. . . molles purpuream depromunt ruborem. p. 668.
. . . vertitis turpi fuga. 80.
. . . mille vulneribus confoſſa cruenta caſſide velat. 124.
. . . obſeſſa draconibus. 124.
. . . ſudor perluit. 128.
. . . jam pridem nullo perfundimus cruore. 120.
. . . cibis ſuſtinet. p. 678.
. . . fovet tepidis naribus. p. 682.
oram inguinis ferro ſucciderit. p. 685.
orare cauſas ſolent. 104.
. . . labro demiſſo. 52.
oratio pudica non eſt maculoſa nec turgida. 2.
. . . illa grandis haberet majeſtatis ſuæ pondus. 4.
. . . ſuperſtitioſa. 106.
oratione blandiſſima plenus. 126.
. . . hac contumacem vexavi. 132.
ſecundum orationem hanc jubet corpus tolli. 112.
orationis corpus enervaretur & caderet. 2.
. . . religioſæ ſub teſtibus fides. 138.
. . . extra corpus ne emineant ſententiæ expreſſæ. 118.
oravit locum Cæſar. 122.
orbata eſt avibus Phaſidos unda. 119.
orbati duce redierant in templum anſeres. 136.
in orbe diſpoſita duodecim ſigna. 15.
. . . primus timor Deos fecit. p. 676.
. . . quicquid vides. 124.
orbe vulgato latina crevit ipſe nitor Phœbi. 122.
. . . relicto fugax Pax petit Ditis regnum. 124.
. . . toto fluitantes catervas poſſet adſpicere. 124.
. . . revoluto flectere Phœbus equos cogitur. 134.
. . . toto terrarum. 140.
orbem in alium terrarum delatos ſe putent. 2.
. . . jam totum victor Romanus habebat. 119.
. . . totum ferre poteſt humeris minitantibus. 122.
. . . rapidum pererret. p. 670.
. . . vendidit. p. 678.
per orbem ſigna effuſa. p. 677.
in orbem patentibus alis. 33.
orbes commovent manu. 89.
orbi parentes conjungunt gemitus. p. 682.
orbibus geminis ferunt ad ſaxa fluctus. 89.
orbis omnia præmia correptis miles vagus extruxit armis. 119.
. . . ad Stygios manes laceſſitus ducitur. 121.
. . . ſenibus ingerebat filium filiamque. 140.
. . . vertitur tanquam mola. 39.
. . . totus. 60.
. . . magno non ſuffecerat. p. 675.
orcam mugientem in terram trahere jubet. 135.
uſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit. 126.
orcus nos auferet. 14.
tanquam orcus miles fortis. 62.

. . . de-

. . . . . delebit. 45.
ordinatis his. 117.
ordine totum prœlium expoſui. 136.
ordinem totius dictionis infamant. 6.
. . . coronæ explicui. 92.
. . . triſtitiæ. 103.
ordinis omnis homines confitebantur. 111.
ordo rerum tibi major naſcitur. p. 679.
in ore Diſcordiæ concretus ſanguis. 124.
ore tenebunt flammas. p. 679.
. . . ſicco concoquit famem. 82.
. . . cimices tangebat. 98.
. . . cruento deformis vultus caligine texit. 122.
. . . torvo Jupiter. 123.
oricularii ſervi. 43.
originis indicem cicatricem nutricem Ulyxis inveniſſe. 106.
oris ab ultimis attractus Scarus. 93.
ornata falcris pelagiis. 55.
ornatam feminam ſi non faſtidit. 127.
ornatus verbenis & veſtibus ſacris. 141.
ornent aliæ magnis monilibus guttura. p. 668.
oro & peto. 17.
. . te. 41.
orſum tenuem formavimus. p. 675.
orſus eſt. 110.
ortu triplici Triviæ ignis roretur. p. 670.
ad ortus dejectus Phœbus. p. 677.
os hominis palma excuſſiſſima pulſat. 95.
. . totum. 108.
. . inviolatum fluctus convertit in terram. 115.
. . plenum extra orbem lunæ proferre videretur. 127.
. . diducere. 71.
oſcillatione ludebat. 140.
oſcula innumerabilia puero dedit. 20.
. . . omnia me voluerabant. 113.
. . . da, dum licet. 114.
. . . jungere. 67.
oſculantes tecum jaciamus. p. 687.
oſculantur matronæ flagellorum veſtigia. 126.
oſculari plaudentem. 67.
. . . menſam. 64.
oſculis bonâ fide exactis. 11.
. . . furtivis me verberabat. 16.
. . . tanquam fomentis adgreſſus eſt. 98.
. . . aboleri præterita placet. 109.
. . . implebat pectus. 113.
. . . mille luſimus. 127.
. . . uſque ad ſatietatem fruor. 131.
. . . pluribus colliſa labra crepitabant. 132.
oſculo ex cujus pendes. 127.
. . . iram finio. 99.
oſculum puero repugnanti non imperabis. 109.
. . . patri dedit proficiſcens. 115.
. . . quale Praxiteles Dianam habere credidit. 126.
. . . meum tu tamen, quum libuerit, dignare cognoſcere. 127.
. . . meum numquid te offendit. 128.
. . . capere ſi ſaltem permitteretur. 138.
in oſculum applicuit. 24.
oſſa ardentis buſtis. 122.
. . patrona bene quieſcant. 39.
ſuper oſſa vinum fundere. 65.
in oſſibus ſtrictis horror rigēt. p. 681.
oſtendere proditum ſi poſſes. 98.
oſtenderet has divitias. 38.
. . . . fratrem. 97.
. . . . armillas Scintillæ. 67.
oſtenderunt errantibus viam. 79.
oſtendit Trojæ halosin. 89.
. . . ſalutis ſpem. 102.
oſtenta brevi ſolvit Deus. 122.
oſtentatione ſcenæ traductus hiſtrio. 126.
ad oſtentationem doloris paratas lacrimas exſpectavimus. 17.
oſtia, vide hoſtia.
ab oſtio harundinem rapuit. 134.
oſtio clauſo. 63.
oſtria notare. 70.
oſtro certaverat quæſitus tellure nitor. 119.
. . . picto jacet. 83.
oſtrum renidens cenſum turbat. 119.
otoperam ſuper Sagittarium impoſuerat. 31.
ova incubant. 33.
. . pavonis gallinæ juſſi ſupponi. 33.
. . pavonina diviſere convivis. 33.
. . ex farina pingui figurata pertundimus. 33.
. . pileata. 66.
. . refert corvus maturis frugibus. p. 682.
. . anſerina pileata. 65.
ovantem ter Magnum Jupiter horrueat. 123.
. . . circa delubrum greſſum ferret ebria pubes. 133.
oxicomina. 66.

P.

ad Pabulum feras ducit. 100.
pacatius ad reliqua ſeceſſimus. 10.
pacatum in prælia vultum muta. 120.
pace veſtra liceat dixiſſe. 2.
pacem convertit in arma. 108.
pacis vulnera læſæ. 119.
pædagogus. 94.
pædidiſſimi ſervi minorem æſtum faciunt. 34.
pagina ſubducta foro det curſum. 5.
. . . . ridendas incluſit partes. 80.
palæſtricæ intraverunt quam plures. 21.
palam proſtare nudam oebola linea 55.
. . . damnet omnes cibos. 117.
Palati ſummi juga celſa petit. 123.
palato tuo pavo clauſus paſcitur. 55.
. . . t placent Afræ volucres. 93.
palea inani ſatiatus paries. 135.
paleam ſcrutari cœperunt. 32.
Palem paſtorum gaudere manu juſſit. p. 678.
palla lacera mærens Concordia. 124.
Pallas comes addita illi. 124.
. . . cavernas vindicat. p. 678.
pallavit tempeſtas. 46.
pallida Tiſiphone ſatiare ingenti ruina. 121.
pallidi ipſi quum rogaremus. 16.
palliis ex molliſſima lana factis tergebatur. 28.
pallio retexit ſuperbum caput. 17.
. . . operuerat caput. 20.
. . . coccineo adraſum excluſerat caput. 32.
. . . circa brachium intorto. 80.
. . . vultum deterſit. 91.
. . . quadrato incincta. 135.
palliolo mutavit laceratam veſtem. 98.
pallium latrocinio raptum detuliſſemus. 12.
. . . diligentius conſiderare cœpit. 12.
. . . minoris addicere placuit. 14.
. . . deponere juſſit. 15.
. . . volebant lucrifacere. 15.
. . . invaſerat. 13.
. . . ſuum recipiant. 15.
palluit fraternos ictus umbrarum pater. 122.
palma excuſſiſſima os hominis pulſat. 95.
palmam referte primam. 70.
palmite defecto vitis ovas annumerare cœperat. p. 681.
palmitibus plenis Bacchum vincire. p. 678.
palmulæ Caryotæ & Thebaicæ. 40.
palpitantem animum percuſſit. 100.
palumbum facere de lardo. 70.
pande terrarum ſitientia regna. 121.
pandere opus verſibus conabor. 89.
. . . crura in orbem. 102.
panem circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo 35.
. . . accipere de manu illius noluiſſet. 37.
. . . guſtare. 62.
panis autopyrus. 66.
. . . candidus. 64.
. . . ſamiſus. 64.
Pannichis noſtra devirginetur. 25.
pannis ruinoſis horret facundia. 83.
pannos & vincula ſtatuarum ritu patiemur. 102.
. . . ſuos comedere. 44.
pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam vindicabant pro hac parte. 14.
pannum de carnario detulit furca. 135.
. . . ſolvit Licio. 135.
pannus habet prælia. p. 679.
Panſa. 47.
pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes 31.
papavera laſſo collo. 132.
papavere & ſeſamo quaſi dicta factaque omnia ſparſa. 1.
. . . & melle ſparſos glires. 31.
papillis lactentibus manus implevi. 86.
par nullo genere erat cauſa noſtra. 14.
. . Thebanum ne humilis taberna ſpectaret. 80.
. . columbarum electum attuli exſpectanti. 85.

para te imperio. 115.
paralyſin cave. 129.
. . . cavere jubes. 130.
paralytice quid eſt? 131.
paropſis forte quum inter tumultum exc(idiſſet. 34.
paropſidem rurſus projicere juſſit. 34.
parari anatinam jubent. 56.
paras ſiquid triſtius. 20.
paraſſet quid in prandium. 9.
parat fraudem. 107.
parata victoria nec mi placet. 15.
. . . in craſtinum turba. 18.
paratæ ſacris Deum puellæ. p. 669.
paratra ad oſtentationem doloris lacrimas exſpectavimus. 17.
. . . ne quidem artes audemus cognoſcere. 88.
paratis in triſtia bella fatis. 119.
paratiſſimus puer acido canticu me excepit. 31.
paratus eſt mercator. 126.
. . . . miles arma non habui. 130.
. . . . erat exſequi Gorgias. 141.
paravit lautas epulas perituro. 117.
Parcæ tres aureæ penſa torquentes. 29.
parce nobis ſaltem. 93.
parcere vel eſuriens Cyclops potuiſſet. 98.
. . . adoleſcentulo. 19.
parcimus dedititiis hoſtibus. 107.
parcius merum hauſi. 110.
parebat lento imperio. 140.
parem ſibi commilitonem deſtituit abjectum. 10.
. . . Aſcylti in contubernium recepiſſem. 52.
. . . referre gratiam. 77.
parens accumulat liberum funus. 89.
. . . Terra fudit flores. 127.
parent cui Cocyti penetralia. 121.
. . . mihi flumina. 114.
parentabo noxio ſanguine injuriæ meæ. 81.
parentalia. 78.
parentare. 69.
parentes objurgatione digni ſunt. 4.
. . . non potuerunt abducere mortem inedia perſequentem. 111.
. . . cruciarii unius detraxere nocte pendentem. 112.
. . . orbi conjungunt gemitus. p. 682.
Parentini & Trojani inter ſe pugnant. 59.
parentia Lucinæ vincio ſoluta. p. 682.
pares parentes hora facit. p. 682.
paret cui inclyta Lesbos. 111.
. . . mihi, quicquid in orbe vides. 134.
. . . NON PARET Juriſconſultus habeto. 117.
pari ſomniorum conſenſu admonuerunt quid feciſſent. 106.
. . clangore ſingulos ſtrepitus proſequebatur. 117.
. . motu artificium puellæ remunerabat. 140.
paris compoſueram. 19.
cum paribus infans inquinata ſum. 25.
paries circa palea ſatiatus inani. 135.
in pariete pictus erat canis catena vinctus. 29.
. . . . quaſi interjecto audacior facta. 131.
parietem detectum nimbo laborare putares. 21.
. . . totum proſequi non deſtiti. 29.
parietes utroſque linere. 39.
parieti applicitum video Gitona. 91.
. . . fumoſo reddidit clavum. 135.
parietibus appliciti. 21.
parietum foramina ſcrutetur. 98.
Paris Dearum litigantium judex. 138.
parit piſcia nullo junctus amne p. 682.
pariter movimus dextros greſſus. 30.
. . . à choro cantante guſtatoria rapiunt. 14.
Parium marmor pedum candor extinxerat. 126.
paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. 31.
paropſides. 50.
parram malam pilare. 43.
parricida qui amicus laxit. 107.
parricidali manu gladium ſtrinxit. 80.
pars illa corporis funerata eſt, qua quondam Achilles eram. 129.
pro parte illa veſtem pretioſam pro hac pannuciam vindicabant. 14.
. . . utra. ibid.
ex parte altera idem fecit ancilla. 18.
. . . altera 31. 35. 80. 114
. . . in diverſa circuli ſtabant ſpadones. 27.
. . . prima. 30.
. . . extrema verbi ſurrexit. 80.
. . . extrema potionis Gitona ſpargebat. 109.
. . maxima ſarcinarum. 114.
. . . aliqua terrarum 115.
. . . ſiniſtra horrendi nemoris. 122.
. . . cum ea corporis verba contulerim. 132
partem in aliam per medium lupanar fugere cœpi. 7.
. . . ad neutram aſſentationem flectentibus nubis. 17.
. . . imam æneum quaſi embolum navis finiebat. 30.
. . . decimam non eſſe puto, quæ dominum ſuum novit. 37.
. . . ebriorum excitavit 22.
. . . meam pene projeci. 33.
. . . in omnem verterentur vertebræ. 34.
. . . ſuperiorem repoſitorii abſtulerunt. 36.
. . . meam neceſſe eſt vel hoc gladio contentus abſcindam. 80.
. . . aliam navis. 101.
. . . jam capitis periiſſe ſcito. 109.
. . . navis inferiorem. 110.
. . . ne hanc quidem corporis mulier abſtinuit. 112.
. . . voluptatis. 113.
. . . ædium interiorem. 129.
. . . familiæ ſordidiſſimam convocat. 132.
. . . leguminis ſuper menſam effudit. 135.
partes in duas diviſos eſſe homines ſcitote, quoſcumque in hac urbe videritis. 116.
in partes diducta ruit omnis regia cœli. 124.
. . . quatuor dicere. 46.
. . . decem dicere. 75.
. . . conciderint corpus meum. 141.
. . . ridendas incluſit pagina 80.
. . . veneficio ſopitæ reſipiſcerent. 138.
Parthenopen inter magnæque Dicarchidos arva 120.
Parthus habet Craſſum. 120.
partiamur communes ſarcinulas. 10.
particula ſincipitis vetuſtiſſima. 115.
partis utriuſque votum caſus adjuvit. 15.
partiti optima fide manubias ſumus. 79.
partum neque concipere neque edere mens poteſt. 118.
parva queror. 113.
paruerunt imperio nervi. 131.
parum ancillæ. 129.
parvo ære recuperare theſaurum. 14.
. . . deverſorio relecti. 124.
parvulas manus ad ora referunt. 89.
parvulis navigiis expediti piſcatores 114.
paſcere ſanguine luxum mihi cordi eſt. 121.
. . . ſe ipſum. 39.
. . . ventres. 57.
paſcitur eloſus palato tuo pavo. 55.
paſſa ſum virum. 25.
. . . eſt frangi pertinaciam ſuam. 112.
paſſeres & muſcarium. 56.
paſſim vage flumina. 122.
paſſis crinibus funus proſequi. 111.
. . . uva racemis. 135.
. . . capillis. 44.
paſſurum ſe negat Eumolpus. 108.
paſſus non eſt Agamemnon me diutius declamare in porticu. 3.
paſta eodem cibo non potuerunt uſque ad ſenectutem caneſcere. 2.
paſti morte. 89.
paſtorum manu *Palem* gaudere juſſit. p. 678.
paſtus validioribus cibis. 130.
pataracina poſcere. 41.
patentibus in orbem alis gallina. 33.
paterfamiliæ. 15. 27.
pater ille vocatur 80.
. . . Ditis has inter ſedes extulit ora. 120.
. . . umbrarum ſubſedit. 122.
. . . veri Epicurus doctus in arte. 132.
. . . pecoris ibit ad aras corniger. 131.
. . . me pauperem reliquit. 117.
. . . patriæ. 60.
pateram vini circumferre. 60.
paterentur laborum gradus fieri. 4.
patereris nos requieſcere. 100.
pateretur ſatisfieri tibi. 87.
. . . injuriam. 140.
pateris ſpumabit hornus liquor. 133.
pati deſiderium extincti feminam non poſſe. 111.

Digitized by Google

patiantur nec Dii homineſque 103.
patiar non ſine honore tuum decus. 133.
patiemur pannos & vincula. 105.
patienti gallos gallinaceos duos pugnaciſſimos donabo. 85.
patientiæ muliebris ſcortum. 9.
. . . muliebris legem accipere. 25.
patimini liberos homines ſine injuria ire quod deſtinant. 107.
patior extremum vinculum. 114.
non patitur glaciem vivere auſter. 137.
patiuntur ſupra ſe adiri. 122.
patrem excitabo. 87.
. . . utique reliquit aliquem. 115.
. . . meum occidiſſem. 137.
patres grandævos. 123.
patri dicam. 87.
. . . familiæ ſuſpectus amator non eſſem. 85.
patria eſt pontus. 123.
. . . melior dici poteſt. 45.
in patriam quo venturus eſſet, diem finxit animo ſuo. 115.
patrimonii mei adhuc reliquias olent. 105.
. . . ſui rationes inſpexit. 115.
patrimonium laticlavium. 76.
patrio more. 108.
patriſfamiliæ triclinium. 31.
. . . . corpus in monumentum referre debuit. 113.
patrum ſuorum capita præcidant. 1.
. . . venalis curia. 119.
patuere auſpiciis Deûm, clades hominum. 121.
pauci diebus interpoſitis. 87.
pavidæ mentis gaudium lacrimas habet. 89.
pavido corde tribunal cernunt. 104.
pavidus ſupplicii metu. 108.
. . . quadrupes undarum vincula rupit. 121.
in pavimento poſitis manibus. 140.
. . . . . lodiculam diligenter extendit. 20.
pavimentum per totum fabam ſparſam collegerant. 136.
pavimentum. 73. 51.
pavit regnum Neptuni Ulyxes. 139.
pavitans fraternos palluit ictus umbrarum pater. 121.
pauliſper obſtupuit. 19.
. . . trepidavimus. 30.
. . . deterſis oculis. 22.
paulo minus. 107.
paullulum carnis delibat. 136.
pavo incluſus palato tuo paſcitur. 55.
pavonina ova dividere convivis. 33.
pavonis ova gallinæ juſſi ſupponi. 33.
pauper & dives inimici erant. 48.
pauperem me pater reliquit. 117.
ex pauperibus unus ſe offerebat. 141.
pauperorum verba derides. 46.
paupertas vincere nulla poteſt. 84.
. . . expugnata nova mendicitate revocanda. 125.
. . . bonæ mentis eſt ſoror. 84.
paupertatem privatis quæſtibus tentemus expellere. 10.
paupertatis mirabile ingenium. 135.
Pax prima ante alias niveos pulſura lacertos petit Ditis regnum. 124.
. . Palamedes. 66.
peccant minimum in his exercitationibus doctores. 3.
peccare ipſe nec contentus. 134.
peccaſſe non me, ſed inſtrumenta, memento. 130.
. . . me ſæpe fateor. 110.
peccat ad pœnam qui ſollicitat nuptas. 83.
. . . quiſquis inops, minor eſt reus. 133.
non peccat nemo noſtrum. 75.
. . . . ſibi quiſque. 45.
peccatum ſuum nec magnum eſſe. 30.
peccaturus in terris. 83.
peccavimus neſcio. 128.
pecoris pater corniger ibit ad aras. 133.
pectine flexæ comæ. 126.
pectines & oſtra ex caſtris labentia 70.
pectora magnis cogitationibus implere. 115.
. . . pulſata tumultu per dubias ſcinduntur territa caulas. 123.
. . . mærentia conjugibus jungant. 123.
. . . lactea admixtus ſanguis ſublimat. p. 668.
pectore felici Mæonium bibat fontem. 5.
. . . ac tota facie torum preſſit. 18.
. . . Pierio defundes verba 5.
. . . recluſo extraxit fortiſſimum jecur. 137.
. . . toto adſtringi reviviſcentem amicitiam. 91.
. . . toto concepit flammas. 127.
. . . levi defudit voces. 121.
. . . furibundo has erumpit voces 124.
. . . toro laceratam veſtem. 124.
. . . in hoc quum vulnus ingens fuerit, cicatrix non eſt. 91.
. . . in hoc iræ non minor rebellat. 121.
in pectoribus ira conſedit. 99.
pectus ægrum planctibus verberabam. 81.
. . . invado amplexibus. 91.
. . . amabile crebris ſingultibus puer quaſſaverat. 91.
. . . ſapientia plenum exoſculatus. 91.
. . . nudatum plangere. 111.
. . . nihil profuturo gemitu diduceret. 111.
. . . vehementius laceravit. 111.
. . . implebat oſculis. 113.
. . . inundavere lacrimæ dolore paratæ. 113.
. . . ſemel iterumque manu percuſſi. 115.
. . . turbatum murmure alto inſonuit geminum. 117.
. . . illud cœleſte ac divinum ſi permitteretur amplecti. 128.
. . . trahit vultur. p. 671.
pecudes libidinoſæ. p. 687.
peculii fermentum. 76.
peculio prolato cœpit rogare ſtuprum. 8.
. . . quoque Jovem exorat. 88.
peculium fruniſcari. 75.
pecunia ſola ubi regnat, quid faciunt leges. 18.
. . . cum tua navis non venit. 141.
pecuniæ cupiditas hæc tropica inſtituit. 88.
pecuniam nobis ingenti calliditate reddidiſſent. 15.
. . . concupiſcere ne quis dubitet. 88.
. . . meam apud communem amicam conſumpſerunt. 105.
. . . veſtram ſi intervertiſſent. 107.
pecunias in foro mutuari. 58.
pedale. 56.
pede tendite. 23.
. . . dextro, exclamavit unus ex pueris. 30.
pedem veluti ex prœlio referunt. 108.
. . . ſubinde altius tollebat. 117.
. . . mentulæ extorſi. 136.
. . . opponere. 17.
ante pedes nobis procubuit. 30.
. . . . noſtros alligavit. 30.
. . . . dextros retulimus. 30.
. . . . & manus annecteret inſtitis. 97.
. . . . decepit. 113.
. . . . diſcumbentium. 22.
. . . . tollat in ſtrato cætaneo indomita matrona. 53.
. . . . cruentos per omnes ſcrupos traxiſſemus. 79.
. . . . ante meos Zephyri ſua flabra tacentia ponunt 134.
circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant. 22.
in pedes deferunt, quicquid doloris habent. 132.
. . . in fronte centum. 71.
. . . tollere. 53.
. . . in terram deferre. 65.
. . . lanatos habere. 44.
. . . correcti 67.
pedibus æger. 96.
. . . meis pene ſubjectum Lycam agnovi. 115.
. . . verſum inſtruxit. 118.
. . . an suis pervenerit domum quæro. 129.
. . . ſuis podagrici maledicunt. 132.
pediculum in alio, in te ricinum non vides. 57.
pedum veſtigia ne quidem extra menſuram aberrantia. 126.
. . . candor Parium marmor extinxerat. 126.
. . . quinque domum fabricata. p. 675.
. . . extremos pollices tangere. 73.
Pegaſus ut videretur lepus pinnis ſubornatus. 36.
pejorem faciant carnem ſuam. 141.
pelagiæ volucres per antemnam conſederant 109.
pelagiis ſaleris onerata matroni. 55.

pelago qui credit, magno ſe ſenore tollit. 83.
. . . ventus iraſcitur. 104.
Pelias ſcolit anteprophanos Junonem. 139.
pellar me ſacerdotio. 137.
pelices duas. 102.
pellitur à populo victus Cato. 119.
pelve argentea adſerre unguentum. 70.
penates occultat gremio. 123.
penatum ſuorum ruina illum Diis vota reddentem ſepeiit. 115.
pendebant mitia ſorba inter odoratas texte coronas. 135.
pendebat ſuper limen cavea aurea. 18.
. . . de camare Lucerna bilychnis. 30.
. . . vatis fides Calchantis atto dubia metu 89.
. . . viridi junco gracilis harundo. 155.
pendentem nocte detrahere. 112.
pendenti poeto ni Deus excuſſiſſet indicium. 98.
pendentia poma carpit. 82.
. . . non minus ſex libras cochlearia. 33.
pendentibus hinc atque illinc fimbriis. 32.
pendes ex oſculo. 127.
penes Mopſum Thracem dio ſumma carminis memorata eſt. 55.
penetralia Cocyti cui patent. 121.
penicillo Ascylton pucila opprimebat. 21.
. . . extorquere pollicem. 48.
penitus demerſus tacito hiatu locus. 120.
pennis pictis enovata anas. 93.
. . . motis volat fama volucer. 125.
penſa aurea torquentes Parcæ. 29.
penſionem moltorom bonorum ſi illi pro uoius horæ faſtidio promiſerit. 141.
penſatis vibicibus animoſior. 132.
penſionem jacturæ anterem obtuli. 136.
penthiacum & ejuſmodi oxoias ruſtici faciunt. 47.
pepuitque meatibus auras. 122.
per fidem veſtram. 24. 100. 91. 114. 98.
. . . iſmam oculum applicuerat. 26.
. . te licet. 101.
. . argentum æs videt. 56.
de pera lorum ſolvit. 11.
peracta eſt cauſa mea. 122.
peractæ Veneris ſtatim tædet. p. 687.
peracto hoc officio. 116.
. . . hoc carmine. 131.
peractom poſt ſacramentum dominum conſalutamus. 117.
peragat cauſas. 137.
peragebantur gravidis freta preſſa carinis. 119.
peragit tempeſtas mandata fatorum 114
peram iſtam non differrem. 117.
perbaſiere. 41.
perbona oſtiarii cellæ. 77.
percipient hac conditione, quæ dedi. 141.
percolopabant ſic iſtos. 44.
percoquere 49.
percucurrit circa menſam. 32.
perculſa cervice. 94.
. . . ignota conſolatione. 111.
percuſſi caput miſerantis ſtricto acutoque articulo. 96.
. . . ſemel iterumque meum pectus. 115.
percoſſit palpitantem animum. 100.
percuſſus nocturnoe. 9.
percuſſores naſcuntur ſub ſigno Scorpionis. 39.
percuſſum eodem telo naufragus quærit. p. 682.
percutere latus apri. 40.
percotit ſonus aures meas. 68.
perdamus noctem. 10.
perderem deſidia conſuetudinem. 140.
perderet militiam infirmitas. 82.
perdet opus anhelitu. 100.
perdiderat veſtimenta. 92.
. . . . totam voluptatem. 106.
perdiderit quantum de vita 26.
perdidi, ſi quid habueram virium. 128.
perdidiſſe te tot verba ne putes. 94.
perdidiſti & operam & ſudorem. 134.
perdidiſtis primi omnium eloquentiam. 2.
perdidit veſtimenta accubitoria. 30.
. . . primum Deos perituris Trojæ. 89.
. . . totum annum grandine. p. 682.
quod perdidit animus optat. 128.
perdit miſeros mutuo metu. 89.
perdita Roma ipſa ſui merces erat, & ſine vindice præda. 119.
perditis addictus. 5.
perditorum libidine rabies collecta. 108.
perducitur vivus ad menſam Scarus. 119.
perductom à me eſſe in navem tuam Encolpioo ſcito. 104.
perductus ad ultimam triſtitiam. 24.
. . . quaſi quodam viſu in horrorem. 128.
perduxit me in hunc locum. 8.
. . . nihil recuſantem in cellam Sacerdotis. 134.
peregrinos cicoois. 53.
. . . ratione barbam figurare. 102.
. . . libidine uſque ad furorem averteretur. 110.
peregrini amoris conceſſio. 91.
peregrinoo in loco deſtituit adjectum. 80.
peregrinoom hominem ne faſtidias inter cultores admittere. 127.
pererrat vultur jecur intimom. p. 671.
perereevit omnes cum viatore cellas. 97.
pereirret Phœbus volucri axe orbem. p. 670.
perfertur in mediam noxam. 96.
perfluebant per frontem ſudantis teteiæ rivi. 23.
perfodit dentes argentea ſpina. 33.
perfoſſa dehiſcit molibus inſanis tellus. 120.
perfricata fronte. 131.
perfricuit totam ejus faciem fuliginoe. 22.
perfudit ſanguine ingratam Romam. 120.
. . . totam faciem excitato cinere. 136.
perfunctorie me verberare. 11.
perfundere caput. 64.
perfundi ſecreto rubore cœpi. 132.
perfundimus ora cruore nullo. 120.
perfuſas Germano ſanguine turmas. 123.
perfuſis inguinibus. 138.
perfoſo ſanguine exundantes campos. 104.
perfuſos nos oleo legitimo refecerunt. 21.
. . . mero unguentiſque extraxi. 105.
perfuſum os lacrimis, vultu meo contero. 91.
perfuſus unguento Trimalchio tergebatur. 28.
. . . Cocyti aqua locus. 120.
. . . pulvere mulio. 116.
. . . rubore manifeſto. 128.
. . . ſanguine triſti non venio. 133.
Pergami hoſpitium accepi 85.
in pergula natus. 74.
periclitabatur totam pæne tragœdiam evertere. 140.
periclitanti ſuccurrendum putabat. 96.
periclitantibus ſuccurrere. 114.
periclitantium advocatus. 110.
periclitaretur propter peccatum. 30.
periculo vel noſtro nos providentiam divinam adjuvaturos. 18.
. . . ab omni ſe vindicabat. 95.
. . . omni nos liberamus. 101.
. . . alieno innocentem imponere quid attinet! 102.
. . . tam magno ægrum nunquam vidi. 129.
. . . vel capitis hanc fortunam perſequi deſtinat. 138.
. . . meo. 72.
periculoſius omnibus procellis. 114.
periculoſo inhorrui frigore. 17.
periculoſum alienis intervenire ſecretis. 10.
periculom inſtans trepidanti Eumolpo expooit. 101.
. . . . in hoc nec ego Eumolpum acceſſo. 102.
. . . . nullum recuſo. 102.
ad periculum uſque toſo pollice. p. 672.
. . . . ſacrum. 60.
periere gelidæ nives. 137.
periiſſent pulcerrimæ artes. 88.
perire torti debemus. 20.
. . . mortalis ego ſic cœpi. 79.
periſcelides tortæ. 67.
. . . . reſolvere. 67.
periiſſe jam capitis partem ſcito. 110.
periſtaſis declamationis tuæ. 48.
periiſti jam me Deus Fidius. 129.
perit diſſimulata facies. 80.
. . . flamma. p. 687.
. . . tota gratia. p. 675.
perire dentibus folliculos ſpoliat. 133.
peritura Troja perdidit primum Deos. 89.
. . . prodere fata pudet. 119.
peritoram extollere molem. 120.
perituro commodaret locum. 112.

periturо commodaret locum. 111.
- - - lautas epulas paravit. 137.
periturorum dejecit tela Gigantum. 123.
periturum inter nos tam horribile ſecretum. 21.
- - - corpus quæ ratio conſumat, tanquam interſit. 115.
periturus navita premit everſam puppim. 104.
- - - ſui per præcipitia. 94.
peritus artifex. 109.
perlegimus titulos. 34.
perlegiſſe me totum convicium ut intellexit. 129.
perluit ſitientes artus. 120.
- - - ora ſudor. 128.
- - - nos grato hauſtu. p. 678.
permiſeris te adorari. 127.
- - - ſi me culpam emendare, placebo tibi. 130.
permittebant nec fœderis verba meminiſſe. 113.
permitteretur oſculum capere. 138.
permittitis luſum finiri. 33.
permixta pene luminum confinio ſupercilia. 126.
permotus miſericordia gubernator indulgeat tibi. 101.
permutat vultum. 107.
permutata rerum ſtatione rebellant. 120.
permutatas gaudet habere vices. p. 682.
permutatio placebat ruſtico mulierique. 15.
permutatis disjunctus menſibus annus. p. 677.
- - - hora recurrit equis. p. 668.
permutato colore imponemus inimicis. 102.
de perna turturem facere. 72.
perna eſt adlata. 56.
pernæ miſſionem dare. 66.
pernoctaſſemus in limine. 79.
peroravit diu in ebrios. 96.
perperam quod quiſquis diſcit, in ſenectute confiteri non vult. 4.
perpetuæ ſtationis nautam unum interdiu noctuque jacere in ſcapha. 102.
perpetuam terrarum ſterilitatem loquatur. 117.
perplexe agere ne putetis. 134.
perquirere vos juſſa ſum. 17.
Perſarum ritu ſubripuere viros. 119.
perſecuti ſonum invenimus Eumolpum. 115.
perſecutus putamen manu ficedulam inveni. 33.
perſequar abeuntem præconem. 98.
perſequebatur ſingulos ſtrepitus ejus pari clangore. 117.
perſequendum ullo alio genere curabis. 109.
perſequentem inedia mortem non potuerunt abducere. 111.
perſequi curſim Aſcylton cœpi. 6.
- - - totum parietem non deſtiti. 29.
- - - hanc fortunam vel cum periculo capitis deſtinat. 138.
perſequitur me implacabile fatum. 139.
perſeverabat artem extendere. 140.
perſeverantis genua amplectur. 98.
perſeveraret in dolore ſupervacuo. 111.
perſeveraſſet læſus in querela. 139.
perſeverat dimicantium furor. 108.
Perſia. 56.
perſona verno cantu virgulta. 120.
perſonam vendentis contemtam vidit. 13.
perſonat aures trepidantes armorum fragor. 121.
perſonuit hæc. 122.
perſuade gubernatori. 101.
perſuadeam te aliqua die. 46.
perſuadeo jam credenti. 98.
- - - hoſpitem noſtrum. 62.
perſuaſione hominum inepta nihil falſius. 132.
perſuaſit utrumque victor miles. 112.
perſuaſus eſt à matre ne vir eſſet. 81.
pertentabat aera dulcis ſonus. 127.
pertentat latera bipenni. 89.
perterritus æther planctibus inſolitis tremuit. 136.
pertinaciam dominæ expugnare cœpit. 111.
- - - ſuam paſſa eſt frangi. 111.
pertinere ad aliquam urbanitatem totiens iteratam vocem ſuſpicatus. 36.
- - - ad rem putaverunt. 107.
pertinet ad rem. 100.
pertrectato vaſculo tam rudi. 24.
pertrectavi gaudio diſpoliatum torum. 79.
pertunde aures ut imitemur Arabes. 102.
pertundimus ova ex farina pingui figurata. 33.
perturbari nolite. 16.
perturbati ſordidam tunicam tenere cœpimus. 14.
perturbatus habitu fratris. 9.
- - - irrumpit. 98.
perveneramus ad triclinium. 30.
perveneris an tuis pedibus domum quæro. 129.
pervenerit ſalvus ad trecenties HS. 88.
- - - ad unicum fugitivi argumentum. 105.
pervenero vivus. 77.
perveni ad hanc ætatem. 25.
- - - in pinacothecam. 82.
- - - ad littos. 90.
perveniat ad aures veſtras. 107.
pervenimus ad januam. 28.
- - - ad ſtabulum. 79.
perveniſſet ad eloquentiam. 88.
perveniunt ad ſummos honores. 116.
- - - ad fructus. 116.
perverſa toga perſequi. 58.
pervertere figuram tanquam hic ſolus color poſſit. 102.
pervigil gubernator nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. 102.
pervigilium Priapi genio deberi quum ſciatis. 21.
pervolo in hoſpitium meum. 91.
peſſime mihi erat. 54.
peſſimo exemplo. 104.
peſſumdare. 43.
peſtilenti quodam ſidere juvenum animos adflavit. 2.
in peſtilentia data reſponſa. 1.
- - - laborabant. 141.
tanquam in peſtilentia campos oppidum videbitis. 116.
Petavii idem fecerunt in ultima fame 141.
petauriſtarios intraſſe putabam. 47.
petauriſtarii. 53. 60.
petauro jubente ſuperior. p. 674.
petentes iterum Capitolia noſtra Gallos Alpibus excludo. 122.
petere ambitioſiſſime. 65.
peteret aquam. 94.
petierunt ut ſe reconciliarem aliquando amiciſſimis. 107.
petii ut ſaltem oſtenderet fratrem. 97.
- - medicinam ſomno. 17.
petiiſti ſanguinem ſub prætextu quæſtionis. 97.
petit ut vobiſcum liceat loqui. 16.
- - pugnas & caſtra. 83.
- - ſummi juga celſa Palati. 123.
- - Ditis implacabile regnum. 124.
- - alta juga nobilis Appennini. 124.
petita Phaſiacis Colchis ales. 93.
petiti mimicis artibus. 106.
quod peto vendis. 126.
petoque & oro. 17.
peto medecinam. 80.
petra marmore exciſo defoſſa. p. 675.
petulantia oculorum mollis. 126.
petulantiæ huic nec ſufficere verecundiſſimum puerum affirmavi. 25.
petulantibus etiam dictis adjectis. 11.
tam petulantibus oculis ſi hanc in comparatione ipſe Paris vidiſſet. 138.
petulantiſſima imitatione me deriſerunt. 92.
quod petunt, non aliter impetrabant. 3.
- - - ne bonam quidem mentem aut bonam valetudinem. 88.
- - - mea regna. 120.
Phæcaſiæ inauratæ. 67.
Phæcaſiati milites in exercitu veſtro ambulant. 82.
phalera, vide *falera*.
phantaſia. 38.
pharmace reſponde. 107.
Phaſiacis Colchis ales petita. 93.
Phaſidos unda orbata eſt avibus. 119.
Phidias. 88.
Philargyre. 70.
Phileros. 43. 46.
Philippos gemina morte ſtrictos cerno. 121.
philologiam noſſe inter cœnandum. 39.
philorum obliviſcerentur. 110.
philoſophiæ fontem inveniſſet. 88.
philoſophis. 85.
philoſophum audire. 71.
Philumene nomine matrona. 140.
Phineo maduere veneno fallaces epulæ. 136.
Phœbe plena candidum extulerat jubar. 89.
Phœbeia Circe carminibus magicis ſocios mutavit Ulyxis. 134.
- - - Chelys vinclo ſoluta parentis Lucinæ. p. 682.
Phœbi ſorore pulcrior. 109.
- - - nitor vulgato latior orbe crevit. 122.
cum Phœbo ſoror Magnum excipit. 124.

- - - pu-

- - - - pulcrior & ſorore Phœbi. 169.
Phœbus equos revoluto cogitur orbe flectere. 134.
- - - ad ortus luſtrata dejectus humo. p. 677.
- - - renaſcens & cadens. p. 679.
- - - volucri axe rapidum orbem perferret. p. 670.
- - - hyemem tepidis habenis ſpectabat. p. 681.
phrenetico manum injicio. 115.
Phrygas obſidebat decuma meſſis. 89.
Phrygio cultu. 89.
phthiſicus. 64.
pias vices iterque fratri tranſtulit. 89.
pica varia intrantes ſalutabat. 28.
- - pulvinaris. 37.
pice temperata refecit camellam vetuſtate ruptam. 135.
pictam vibrantibus ſententiolis controverſiam. 118.
pictas imagines ſeptem ſtellarum tabula habebat. 30.
pictis anas renovata pennis. 93.
picto jacet ebrius oſtro vilis adulator. 83.
pictor curioſus omnia diligenter cum inſcriptione reddiderat. 29.
pictorum amantium vultus. 83.
pictum titulis venalitium erat. 29.
pictura quoque non alium exitum fecit. 2.
- - - ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. 88.
- - - defecit. 88.
picturam etiam animorum eſſe crederes. 83.
picturas quas haberent in media porticu. 29.
pictus in pariete canis catena vinctus. 29.
Pierio defundes pectore verba. 5.
pietas homini tutiſſima virtus. p. 673.
pietaticultrix ciconia. 55.
pignora gemina. 89.
ſine pignore nullum corpus eſt. 119.
pignus ſanguinis. 8?.
- - decepti Atridæ. 108.
pigritiam recedendi impoſuerat hilaritas longior. 85.
piguit me quærere. 127.
pila praſina ſoleatus exercebatur. 27.
- - ludentem inter pueros capillatos vidERmus. 27.
Pilare ſingulos. 44.
- - - malim parram. 43.
pilas alter numerabat. 27.
- - omnes notaverat. 79.
pileata ova anſerina. 65.
pileatus aper. 40. 41.
pileum capiti ſuo impoſuit. 41.
pili inhorruerunt. 63.
- - nemo Jovem facit. 44.
pilis attritis ridet aduſta area. 109.
pinacothecam vario genere tabularum mirabilem. 83.
- - - - cogito. 93.
Pindarus novemque Lyrici. 2.
pingui ex farina figurata ova pertundimus. 33.
pinguiſſimam ficedulam inveni piperato vitello circumdatam. 33.
pinnas inanis ſpuma torquebat. 169.
pinnis ſubornatum leporem videmus. 36.
pinus pondera alter ligat. 123.
- - - circumtonſæ trepidanti vertice 131.
pinxit labra humeroſque ſcorpionibus. 22.
piperato vitello circumdatam ficedulam pinguiſſimam inveni. 33.
piper domi naſcitur. 38.
- - - non homo. 44.
- - - terere buccea mola. 74.
piperatum garum currebat ſuper piſces. 36.
pipere minuto circumdedit faſcinum. 138.
piratarum ſcopulus magnus. 123.
piratas cum catenis in littore ſtantes. 1.
Pireum æs laudabat miles in unda. 119.
pirrata cepa. 51.
tamquam piſcator hamis eſcam impoſuerit. 3.
piſcatores parvulis expediti navigiis. 114.
- - - æneoli. 73.
piſcatoriam caſam ſubimus mœrentes. 115.
piſcem facere de bulba. 70.
ſuper Piſces duos mullos impoſuerat. 35.
piſces natare oportet. 39.
- - in Euripo natabant. 36.
- - garum piperatum currebat. 36.
piſcibus beluiſque expoſitus. 115.
piſciculum marinum ſuper Scorpionem impoſuerat. 35.
piſciculos quam eſcam ſcierit eſſe appetituros. 3.
in piſcinam ut ceciderit. 72.
piſcis nullo junctus amore parit. p. 682.
Piſcium ſigno naſcuntur Rhetores. 39.
piſtor fecerat Priapum. 60.
piſtoria opera. 38.
cum piſtoribus ædiles colludunt. 44.
piſtrinum. 73.
piſum purgabat in lance argentea. 28.
pittacia erant affixa in cervicibus amphorarum. 34.
- - - in ſcypho circumlata. 56.
pius, fortis, fidelis. 71.
placandi tanta erat cura. 130.
placare tutelam viliſſimo ſanguine tentant. 105.
- - - canem. 72.
placeam tui minus. 129.
placeas tibi tam valde, nolo. 126.
placeat numquid hoc videte. 102.
placebant non vulgo nota gaudia. 119.
- - - jam ſequeſtri. 15.
placebat permutatio mulieri ruſticoque. 15.
- - - ſega magis quam quies. 26.
placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris. 130.
placent palato Afræ volucres. 93.
- - - omnibus ſcorta. 119.
- - - miſeris arma. 119.
placenta. 60.
- - - erat in ſtatera. 35.
placere tu ſola vel ſpoliata potes. p. 668.
- - - hoc illo magis aut minus. p. 681.
- - - ſibi vulgari more. p. 675.
- - - ſibi. 46.
placeret veſtis rapinæ comes. 117.
- - - quod pueris nihil ſibi eſſet magnificum. 4.
- - - nuda virtus. 88.
quod placet differre tardum eſt. 10.
placet mihi plane emere. 14.
- - - præterita oſculis aboleri. 103.
- - - negotiatio. 117.
- - - hic impetus. 118.
- - - per ſe nulla caro. 141.
ſive placet me occidere, ferro venio. 130.
ſi placet, amplexum ſume. 117.
dum placet, mater mea detinuit labentis mundi curſum. 117.
quod placet, non omnibus unum eſt. p. 678.
placitone etiam pugnabis amori. 112.
placuit minoris pallium addicere. 14.
- - - quadragenas utriſque plagas imponi. 105.
- - - puellæ conſilium. 116.
plagas. 107.
- - - quadragenas utriſque imponi placuit. 105.
- - - centum accipiet. 28.
- - - tres Spartana nobilitate concoxi. 105.
plagis mille dolata ſincipitis particula. 135.
planctibus verberabam ægrum pectus. 81.
- - - inſolitis tremuit perterritus æther. 136.
plane is ipſe erat. 12.
- - - jure civili dimicandum. 13.
- - - plane emere placet. 14.
- - - etiam hoc. 41.
- - - illa domo dignus homo. 23.
- - - non magnum pro exſpectatione ferculum. 35.
plangere nudatum pectus. 111.
- - - mortuos. 42. 63.
plangit terram. 89.
plani unde viverent. 140.
planta decens modicos neſcit calcare lapillos. p. 668.
- - - convolate. 23.
planus miles. 82.
plaſtas. 88.
in platanona dominam duceret. 126.
platanona in eundem deſcendi. 131.
platanus nobilis æſtivas diffuderat umbras. 131.
- - - comas jactare cœperat. p. 681.
Platona ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe. 2.
plaudente populo humanum cruorem bibat. 119
plaudentes ebriæ mulieres longum agmen fecerant. 26.
plaudentibus univerſis nuptias fecerunt. 25.
plauſor in ſcena non ſedeat. 5.
plauſu riſuque cellulam implevit. 21.
- - - & admiratione. 92.
plauſum à familia inceptum omnes damus. 36.
- - - ingenii ſui noverat. 90.
- - - automatum dederat. 50.
plebe in extrema quærit, quod diligat. 126.

Digitized by Google

à plebe ſummotæ voces ſumendæ. 118.
plebejo uſu trita voluptas. 119.
plebejum ſapit albus anser. 93.
plebem concute Curio 124.
plectra Thaliæ dulcia. p. 668.
plena intactis aurea tunicula. 18.
- - - eſt præſentibus numinibus regio. 17.
- - - Phœbe candidum caruleis jubar. 89.
- - - nos erat. 92.
plenæ matutinaris ephœbus. 87.
plenas integro fructu nuces ad ima deferri. 137.
pleniorem ſpem concepit. 97.
plenis palmitibus Bacchum vincire. p. 678.
cum pleno ignis teſto venientem animadverto. 136.
- - - - gurgite mansvit facies 137.
plenos extinxit Cynthia vultus. 122.
plenum follem habebat ſervus. 27.
- - - ſapientia pectus exoſculatus. 91.
- - - veru extra ſtridentibus in oculos ejus intentat 95.
- - - os extra nubem ſuus proferre videretur. 127.
- - - & optabilem coitum ſi huic dormienti abſtulero. 86.
plenus Socratico grege. 5.
- - - flumine largo. 5.
- - - collectione ſpiritus. 98.
- - - literis. 118.
- - - felicitate. 125.
- - - blandiſſima oratione. 126.
Plorime. 64.
plodo tibi. 45.
plorantis facies uda ſpongia deterſa eſt. 108.
plorare alienum mortuum. 54.
- - - fatum. 75.
pluebat ſtatim urceatim. 44.
pluma canos diſſimulare. 126.
- - - mollioribus brachiis implicitum in terram deduxit. 127.
plumas volitantes aura tollebat. 109.
plumato amictus aureo Babylonico. 55.
plumbum aurum fit. 43.
plura volebat proferre. 110.
plures virgines immolentur. 1.
- - - palæſtricæ intraverunt. 21.
- - - cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem. 108.
pluribus ferculis excepit. 21.
- - - oſculis colliſa labra crepitabant. 112.
- - - lignis ſuper ingeſtis. 136.
plurima exciperem. 37.
pluris Jovem nemo facit. 82.
- - - illam non facies, quam ſponsam. 113.
plus minus. 52.
non plus quam ſeptem annos habere videbatur. 25.
plus argentum. 37.
- - libram comedere. 66.
pocula nova terræ, quæ facili vilis rota finxerat actu. 135.
poculo avide ſiccato. 92.
poculum in lance Corinthia recepit. 50.
- - - ſe Myrrhinum bibiſſe p. 672.
- - - altius excuſſum ancillæ caput fregit. 22.
podagrici pedibus ſuis maledicunt. 132.
podagricum ſe eſſe dixerat. 140.
podagricus factus ſum. 64.
poema facere illi vacaret in vicinis mortis. 115.
- - - facilius extrui poſſe. 118.
pœna hæc potuiſſet ia ſatiari. 107.
- - - tropæa imminuet. 122.
pœnæ ſe eriperemus. 30.
pœnam remitteret ſervo. 30.
- - - graviorem timentes. 102.
- - - hanc graviſſimam credimus. 115.
pœnarum lege voluntaria proſcriptos ingenuos vultus cernitis. 107.
pœnas dediſſem. 8.
- - - ſerviles daturum. 139.
pœnitentia fugitivos reduxit. 107.
pœnitentiæ occaſione utitur. 109.
pœnitentiam judicis tui qualibet ſævitia puni. 91.
- - - - bona fide emendas. 91.
- - - - agere ſermonis mei cœpi. 132.
- - - - ad ſuam ſedire fortunas communis cœpit. 141.
poëta non humillimi ſpiritus. 83.
poëtæ nomen olfecerit. 93.
- - - lepidi quem vocant. p. 672.
poëtam laudaſti, ut foris cœnares. 10.
- - - ne me vocarent timui. 90.
poetarum mentio cœpit eſſe. 55.
- - - diſertiſſime. 96.
poëtas ad teſtimonium citem. 2.
poëtica levitate jocari ſenem credebam. 117.
poëtice ſæpius quam humane locutus es. 90.
poliat mores frugalitatis lege exacta. 5.
pollice extercit manantes lacrimas. 9.
- - - uſque ad periculum roſo. p. 670.
pollices extremos pedum tangere. 73.
pollicitatione cum ejuſmodi dimiſſa 130.
- - - - fabuloſa conterritus. 135.
poſt pollicitationem hanc hilarior facta mulier. 18.
pollnas locum. 79.
pollueremus ſanguine mutuo familiaritatis caſtiſſimæ ſacra. 80.
polluiſti ſanguine domicilium meum. 117.
Polyænon Circe amat. 127.
Polyænos Circæ ſalutem. 130.
polymita alicula. 40.
poma pendentis carpit. 82.
- - - omnis generis. 60.
pomorum omne genus circa ſepulcrum. 71.
POMPEJANI horti. 53.
G. POMPEJO. TRIM. VI. VIRO Auguſtali. 30.
POMPEJUS TRIMALCHIO. 71.
pomum bellum. 57.
ponam fluvios in ſummo vertice. 134.
ponas calculum. 135.
- - - diligenter vide. 47.
pondera pinûs alter ligat. 123.
pondere moleſto & ſupervacuo exoneratæ capita voluerunt. 107.
- - - Romano te ſentis victam. 120.
- - - ſuo dejectam anum ſuper focum miſit. 136.
- - - leviori nulli ſternuntur flores. p. 668.
ponderoſa omnia habere. 52.
pondo auri mille. 88.
pondus majeſtatis ſuæ haberet grandis illa oratio 4.
- - - argenti inſcriptum in marginibus lancium. 31.
- - - inguinum tam grande habebat. 92.
- - - ſuum mutata ſydera quæſivere. 124.
- - - circulatum. 67.
ponente Tryphæna amabiliter vultum ſuum ſuper cervicem Gitonis. 113.
ponere juſſit arma. 82.
- - - in manu centum aureos. 76.
- - - calculum. 115.
- - - ſuper menſam. 60.
- - - ſe ante menſam. 64.
poneremus conſilium. 115.
ponimus naufragium. 101.
ponitis apud quem cubitum. 27.
ponitur cirrea menſa Aſia curta terris. 119.
pono duos aureos. 137.
ponti velut unda ruebat. 123.
- - - tremor Magnus. 123.
ponticuli ferruminati. 31.
ponto liberæ jubæ. 89.
pontum vincire 109.
pontus patria eſt. 123.
- - - mihi inertes ſummittes fluctus. 134.
- - - fracto gurgite Magnum venerarus erat. 124.
ponunt tacentia Zephyri ante meos ſua flabra pedes. 134.
circa popinas errarem. 98.
poplites ſucciſi membra non ſuſtinent. 1.
popoſcerat eadem omnia Trimalchio. 34.
popoſci potionem. 31.
popoſcit aquam ad manus. 27.
- - - me bis quiſquam? 57.
populi dedecus eſt, morumque ruina. 119.
à populo pellitur victus Cato. 119.
populo exemtus. p. 686.
- - - plaudente bibat humanum cruorem. 119.
- - - adſtante comederint corpus meum. 141.
in populum proferatis conſilia Deorum. 17.
populus te lapidibus proſequitur. 90.
- - - miratus. 112.
- - - Arabum ſua deſpoliaverat arva. 119.
- - - venalia. 119.
- - - quo mens icta jubet deſerta ducitur urbe. 123.

- - - quod facit, candida lingua refert. 132.
porcelli ex coptoplacentis facti. 40.
porcos coctos ambulare dicere. 45.
porcinum numen Judæus adoret. p. 683.
porcum varium perdere. 45.
porcus ſylvaticus. 40.
- - - coronatus. 66.
porrexit nemo aquam. 34.
porri & perſica. 56.
porrigere victam manum. 111.
- - - manus ad pompam. 60.
porrigit ad me ſupinas manus. 114.
porris apioque luſtrales digitos pariter extenſos. 137.
portare ligna collo. 38.
portas frangit. 124.
portat tertia incendia. 124.
portenta facere. 47.
Porthmeus navita vix ſufficiet ſimulacra virûm traducere cymba. 121.
portibus ſe gravatim inſinuant magna navigia. 101.
in porticibus ſpatiabantur. 90.
in porticu declamare paſſus eſt. 3.
- - - in deficiente. 19.
- - - Herculis 106.
- - - curſorum gregem notavi. 29.
- - - media quas picturas haberent. 29.
in porticum ingens ſcholaſticorum turba venit. 6.
porticus omnes circumeo. 82.
- - - marmoratæ. 77.
portis jam turba libera & bello carens in vota properant. 89.
portum ad faciliorem refugerunt. 118.
poſcant fata. 121.
poſcere vinum & caldam. 65.
- - - pataracina. 41.
poſita tomacula ferventia ſupra craticulam argenteam. 31.
- - - in gremio Gitonis Tryphænæ. 113.
- - - frequentius ſarcinæ maledicebat properantibus. 117.
poſiti argentei lares in ædicula armarii. 29.
- - - infra pecuniam literarum amatores. 84.
poſitis in pavimento manibus. 140.
poſito in limine genu deprecatus ſum numina verſu. 133.
- - - genu cervices poſt terga flectere. 73.
poſitum in hypogæo corpus cuſtodire ac flere cœpit. 111.
- - - in monimento lumen renovabat. 111.
- - - in cœlo ad inferos traheres. 132.
poſitus erat aſellus Corinthius cum biſaccio in promulſidari. 31.
- - - inter cervicalia minutiſſima. 32.
- - - ſuper pectus meum Giton diu animam egit. 101.
- - - intra auri gracile vinculum pedum candor. 126.
- - - inter mercenarium amicamque ſenex. 140.
cum poſitus eſſet anſer altilis. 96.
- - - ſuper officium hoc. 30. 56.
- - - primæ magnitudinis aper. 40.
poſſe taurum tollere, quæ vitulum ſuſtulerit. 23.
poſſeſſa relinquis. 120.
poſſeſſor Italici littoris Aquilo. 114.
qua poſſiderent, ſpolia noſtra eſſe proclamare cœpimus. 14.
poſſidet area Jovem clauſum. 137.
poſt aſellum diaria non ſumo. 24.
poſte in utroque defixæ tabellæ duæ. 30.
in poſte januæ libellus fixus. 28.
poſtero die judex querelam inſpiceret. 15.
- - - domum quærentes. 124.
in poſtibus triclinii faſces fixi cum ſecuribus. 30.
poſtulantibus univerſis nuptias fecerunt. 23.
poſtularemus centonem exhibendum. 25.
poſui heri non tam bonum. 34.
- - - hoc infra fiduciam. 100.
- - - ſuper jugulum meum cultrum tonſorium. 108.
poſuiſſem menſam humanitate, contumelia tollerem. 93
poſuit Deus moles. 121.
- - - ramum ſuper oculos meos 131.
- - - menſam veterem in medio altari. 135.
- - - infra manus meas camellam vini. 137
potabant falernum in conſpectu ejus. 28.
potavit in eodem ſynœcio. 93.
potantibus nobis. 34.
non pote validus. 51.
potens in damnum mendacium. 89.
potentiæ admonitus. 47.
potentius utroque eſt. 107.
nec poteram jam, quod modo libebat, conficere. 132.
poteſtas ſparſis opibus converſa. 119.
- - - in uno victa, Romanumque decus. 119.
- - - humanarum divinarumque rerum Fortuna. 120.
- - - nulla nimium ſecura. 120.
in poteſtate amantium. 99.
poteſtatem fecerat. 34 70.
potio ferventiſſima. 74.
potione & cibo refecta. 111.
potionem popoſci. 81.
- - - dediſſet. 92.
- - - capiebam. 113.
- - - porrigere. 69.
potiones meracæ volabant. 137.
- - - ſervis dividere. 64.
potionibus liberum urceolum fictilem jaculatus eſt. 93.
- - - tribus è lege ſiccatis. 136.
potionis extrema parte Gitona ſpargebat. 109.
potiunculis crebris riſum caſtigare. 47.
præ ſe ferre. 91.
- - literas te fatuum eſſe ſcimus. 46.
- - mala ſua cornua naſcuntur. 39.
- - me fero & fateor. 91.
præbeo ecce cervicem. 97.
præberet mendacio fidem. 117.
præbuimus capita denudanda tonſori. 103.
præbuiſſet quicquid Lycurgi villa graſſantibus. 117.
præcantatos purpura involverat lapillos. 131.
præcedentibus faleratis curſoribus quatuor. 28.
præcedere me cœpit. 7.
præceptis ſapientiæ animos componerent. 4.
- - - ſalubribus inſtruere juvenes. 140.
præceptor recti bonique Senatus. 88.
præceptoris à colloquio te ſubduxiſti. 9.
- - - ſui in lectulo non tam intactus Alcibiades jacuit. 128.
contra præceptum ne aliquis noſtrum tranſiret. 30.
præcidant capita patrum. 1.
præciderat cervicem. 108.
- - - quod irata manus. 140.
præcidit capillos. 105.
præcincta ſordidiſſimo linteo anus. 95.
præcincti certe altius eramus. 19.
præcingitur auro. 81.
præcinxit utrumque zona circumvenienti. 114.
- - - aurato fulgure vultus nitor Phœbi. 122.
præcipere. 85.
præcipitandus eſt liber ſpiritus Deorum per miniſteria. 118.
præcipitari viribus cuſtodem. 108.
præcipitaſſe ſe in mare ſervos pœnam graviorem timentes. 102.
præcipitat me ſuper lectum. 94.
præcipitem diviſionem libido faciebat. 10.
- - - inter decurſum cruentatis digitis. 138.
præcipites abimus in deverſorium. 15.
præcipiti feſtinatione. 80.
in præcipiti res humanæ ſunt. 55.
præcipitiis periturus fui. 94.
præcipue miratus hoc ſum. 30.
præciſa ultione. 82.
præciſæ ad ſimilitudinem extremitates imaginum. 83.
præciſo vinculo. 102.
præcluſis foribus. 15. 91.
- - - conditorii. 112.
præcluſiſſem mihi aditum. 87.
præco intrat ſtabulum cum ſervo publico. 97.
præcone. 97.
præconem abeuntem perſequar. 98.
- - - illum deſtinavi. 46.
præcordia lua. 36.
in præcordiis major dolor ſævit. 17.
præcucurrit. 63.
præda ne diſcederet. 14.
- - - hac non frueris. 80.
- - - ſine vindice erat tam perdita Roma. 119.
- - - ſimul atque vindicta gaudens 126.
ſine prædæ ſpe moratur in ſcopulo. 3.
prædam videbam. 13.
- - - ad rapiendam procurrere piſcatores. 114.
- - - uſus excedebat æris. 139.

- - re-

- - - repugnantem hamis blandientibus coovellebat. 109.
- - - in prœlia ducit. 123.
ſuper prædam incumbere. 80.
ad prædam venerant. 22.
- - - - ſuffragia vertunt emti Quirites. 119.
prædata Hylam Nympha. 85.
prædator corporis ne quis admitteretur io domum. 85.
prædicare purgamentum. 74.
prædixit futura. 137.
prædones inter depoſita veſtis ſtrangularetur. 15.
præeſſe qui cupit, prodeſſe recuſat. p. 675.
præferebat facem Embaſicœtas. 26.
- - - in lance argentea indicium & fidem. 97.
præfiſcini homo. 73.
prælabitur ira eruditas meores. 99.
præligemus veſtibus capita. 102.
præmia orbis correptis miles vagus exſtruit armis. 119.
præmio. 101. 30.
præmium. 101.
præoccupaverat mentes hilaritas. 113.
præparaſſem excuſationem idoneam. 139.
præparata oos implevimus cœos. 16.
- - - ferro vulnera literas biberint. 106.
præſcripto coofilii communis. 124.
præſentem in uſum oumos Deûm Matrem redditurum. 117.
- - - procellam evitaremus. 26.
præſentes denarios centum numeraveris. 109.
- - - ducentos denarios numerabis. 109.
- - - non eſſent 117.
præſenti felicitate laſſus. 125.
præſentibus oumioibus plena eſt regio. 17.
- - - - numis quidvis opta, & veniet. 137.
præſentis deſidiæ cauſam eacotere cœpi. 88.
- - - concordiæ auctor. 110.
in præſidio fax ulla erat. 79.
- - - - comarum adumbratæ literarum notæ. 105.
præſidium vitæ aliud quærite. 116.
- - - domus. 64.
præſtant noo ſola maria mortalibus hanc fidem. 115.
præſto verum Opimianum. 34.
- - - tibi erimus. 102.
- - - erat fortuna abundanti cornu copioſa. 29.
prætericns aliquis. 114.
ſi prætcriſſet piſcem, non ipſi igooſceret. 49.
præterita oſculis aboleri placet. 109.
- - - captivitate triſtiora 113.
- - - in imagine totus ſe verſat. 128.
præteritis ineptiora proferre volebat. 110.
præterito balneo. 130.
prætextam in tricliniom attulit. 78.
prætextatum in tribunali ſedentem. 71.
prætextu quæſtionis. 97.
prætorem veniſſe putabam. 65.
prætorio. 17.
- - - loco ſe poſuit. 65.
praode bis, bis cœna. 57.
prandium. 5.
praſianus famoſus. 70.
praſiora faſcia iovolvere. 64.
- - - pila ſoleatus exercebatur. 27.
praſinatus oſtiarius in ipſo aditu ſtabat. 28.
praſinus in circenſibus palmam refert. 70.
prato de viridi riferunt alba lilia. 127.
praxin mel habuit. 39.
Praxiteles tale oſculum Dianam habere credidit. 126.
precanti concede. p 668.
precantis oſculis fruor. 131.
in precario aureos oumerantem diſpenſatorem. 30.
precati Deos viam iogredimur. 117.
cum precatione ouces io vinum merſit. 137.
prece hac, quæſo, exonera mentem. 133.
preces fictæ haberent fidem. 97.
- - - timidas admitte. 133.
- - - junctas fortius ire. p. 683.
precibos & iracundiam miſcui. 9.
- - - oullis effuſis. 132.
in precio eſt favor. 119.
- - - voluptatis audito. 85.
- - - licet manus expiare. 137.
precioſa dente ad mortes iuſa belua. 119.
precioſarum rerum frequentiam notavimus. 12.
precioſior homo eſſe oon poteſt. 70.
precioſiſſimam veſtem vindicabant pro hac parte. 14.
precioſo ſtamine ludis. p. 668.
precium de diariis facere. 75.
precium majoris compendii leviorem jacturam faceret. 14.
prehende furem clamant. 138.
premebat illa reſoluta marmoreis cervicibus aureum torum. 131.
premere ſuam geneſim. 39.
premet Sabbatha jejuna lege. p. 686.
premit everſam puppim perlitus navita. 104.
- - - adveoa claſſes tigris. 119.
premuor quem ſua vota. 82.
- - - claſſes mare. 89.
preſſa gravidis carinis freta peragebantur. 119.
preſſit torum facie tota ac pectore. 18.
pretioſus, vide *precioſus*.
pretium operæ erat. 27.
Priamidas ſepultos nocte & mero. 89.
Priape nervis teute fave. 131.
Priapi io facello quod vidiſtis, vulgetis. 17.
- - - genio pervigilium deberi quum ſciatis. 21.
- - - delitias occidiſti. 137.
- - - Helleſpontiaci ſequitur me gravis ira. 139.
Priapus mihi ſecundum quietem dicere videbitor. 104.
- - - repoſitoriom tenebat. 60.
PRIDIE KAL. JAN. 30.
- - - pilas columnaſque notaverat. 79.
- - - illum incipere puto. 92.
in prima parte tricliaii procurator rationes accipiebat. 30.
- - - rapia, quæ prima dediſti ætati noſtræ gaudia. 109.
- - - ſtrino nocte. 112.
- - - quidem glacies, & cana juncta pruina non pugnavit humus. 123.
primam aliquando Italiæ & loliquiſſimam urbem Crotona eſſe coguovamus. 116.
inter primas honeſta matrona. 140.
primi omnium eloquentiam perdidiſtis. 2.
Primigeni. 46.
à primitis hilares. 59.
primitus neſciebant. 62.
primò vigore florentes ſonos traduxeres. 132.
- - - ictu harundo quaſſata. 134.
primos det verſibus annos. 5.
- - - Cereri date meſſis honores. p. 677.
primus locus ſervabatur Trimalchioni. 31.
- - - timor in orbe fecit Deos. p 676.
principio hoc contentus. 85.
principium tam curioſum me non delectavit. 92.
- - - cœnæ videtis. 27.
prior venerat. 18.
- - - Aſcyltos inquit. 80.
- - - cœpi. 94.
- - - victa eſt ancilla. 112.
- - - occupat auſu inſolito greſſus Ceſar. 123.
- - - Crtone ſit. 137.
priorem fortunam tuam oderat. 138.
prioris fortunæ ſtatum oblitus. 125.
priſcis temporibus. 88.
priſtinum io decorem repoſitum puerum gaodebam. 110.
privatis quæſtibus tentemus paupertatem pellere. 10.
pro pudor. 123. 81.
- - illa parte viodicant veſtem, pro hac pannuciam. 14.
- - quo rogaveramus. 31.
- - exſpectatione magnum ferculum. 35.
- - fareinis habere. 102.
probare diverſa quis poteſt? 84.
- - - mucronem ad buccam. 70.
probatem præcipue genus negotiationis. 116.
probari exemplis coofilium vis 141.
probat empta eques qui ſedet in curſa. 14.
- - - io te cuncta ſi quiſquam cernere poſſit. p. 668.
probatur ſiquid naufragio dedit aeſtu Syrtis. 93.
- - - huic fuga per terras, illi magis unda. 123.
probent quæ adoleſcentuli niſi dixeriut. 3.

probitas eſt carbunculos. 55.
probria nos tranſverſos rapit. p. 675.
procaces manu. 13.
procedentibus longius logis. 126.
procedere in medium. 69.
procella repetitum infeſto gurgite circumegit atque hauſit. 114.
procellam præſentem evitaremus. 26.
procellis omnibus periculoſius. 114.
procellerat ad caræ oſtiolum 116.
proceſſimus ſurſum ad latus os igit. 103.
proceſſit ad lamam Hyperiotis. 2.
- - - ſtatim ſeſſor. 36.
- - - extra cellam. 94.
proclamabam. 81.
proclamabat. 80.
proclamant. 105. 104.
proclamare cœpimus eadem invidia. 14.
quum proclamarem. 9.
proclamat. 104.
proclamavit. 67 97.
proclamo, hunc forſitan exſpectat uxor. 115.
procubui ad genua Aſcylti. 97.
procubuit nobis ante pedes, ſervus deſpoliatus. 30.
procurator rationes accipiebat. 30.
- - - inſulæ. 96.
procurrere piſcatorea parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam. 114.
procurrerant tripudiantes ad ſymphoniam. 36.
prodere pudet perituta fata. 119.
proderit tibi hoc ſi ſoluta inedia fueris. 111.
prodeſſe recuſat, qui cupit præeſſe. p. 675.
prodeſt non regimen, non arma miniſtris. 123.
prodeuntibus annis. 25.
prodidiſſem mendacium trepidatione. 82.
prodidiſti. 91.
prodidit fures. 22.
- - - regia latentes aures. p. 682.
prodita riſu meo manus complosit. 20.
proditione ſi fidem læſiſſent. 107.
- - - - invidioſa totam fallaciam detexerit. 125.
- - - - meritiſſima 98.
proditionem feci 130.
proditionis opus ſimulatius exit. p. 680.
proditum oſtendere ſi poſſes 98.
produceit dominam è latebris. 126.
producta eſt puella ſatis belle. 25.
prœlia barbara pannus habet p. 679.
in prœlia mutua vultum pacatum. 20.
- - - prædam ducit. 128.
prœliandum. 80.
in prœliantes oculos intentavimus. 70.
prœliantis ſtatum componit. 95.
prœlio decenni irata virtus hic abditur. 89.
prœlium totum illi ordine expoſui. 136.
profanatis ſacris. 89.
profante Delio. 89.
profanum vulgus odi & arceo. 118.
profanus Junonem Pelias ſenſit 139.
profari vera impune ſi modo mihi fas eſt. 122.
proferatis in populum Deorum conſilia. 27.
proferre plura volebat. 110.
- - - os plenum extra nubem Luna videretur. 127.
profert de pixide ſupercilia. 110.
- - - ſeorſum faſcinum. 131.
proficere ſevera lege 4
proficiſcens patri ſiculum dedit. 115.
proficiunt hoc tantum. 1.
profugit extra templum 90.
in profundum mergamus. 102.
profuſis lacrimis. 99.
profuturo nihil gemitu pectus didoceret. 111.
profuturum ſæculis nequid diu lateret. 88.
progeniea Solis non ſum. 127.
Progne urbana 131.
quid prohibet ſororem adoptare. 127.
prohibetur omnibus commodis 116.
projeci pene partem meam. 11.
projecit Gallica, civilia ſuſtulit arma. 122.
- - - annus hoc vitiorum. p. 677.
projecta veſte in adita ſteti. 136
projectis Jupiter armis inter cœlicolas fabula muta taces. 126.
projecturum ſe lacrimis affirmabat. 117.
projicere parapſidem juſſit. 34.
- - - veſtimenta. 73.
- - - ſe in lectum. 63.
projiciebatur ſic. 141.
proinde. 83.
prolatæ ad certamen epulæ. 109.
prolato peculio cœpit rogare ſtuprum 8.
proles Cyllenia Magnum excipit. 124.
promere ſententiam. 101.
promiſeram. 86.
ut promiſeras. 141.
promiſerat quicquid annus. p 681.
promiſeris illi pro unius horæ faſtidio multorum bonorum perſuaſionem. 141.
promiſimus ad cœnam. 10.
promiſit ſe ducem itineris humaniſſime. 8.
promittam aliquid aliud. 10.
promittere neſcio quid magnum videretur. 83.
- - - - Capitolio mille pondo auri Senatus ſolet. 88.
promittit donum. 88.
promitto quicquid exigeret. 117.
in promtu eſſe Deos voluit. p. 683.
in promulſidari poſitus erat aſellus. 31.
promulſide libidinis noſtræ. 24.
pronunciatione hac fulminatus. 80.
propagas dulcia mella. p. 668.
prope diem tanquam ignoras. 99.
propellunt in forum cruda ſtudia. 4.
properam fideliſſimi rapuerunt ſervi. 114.
properant ad vota. 4.
- - - in vota. 89.
properantem ſpiritum excuſſit vehiculo lapſus. 115.
properantes differat annos. 119.
properantibus fatis 114.
- - - - maledicebat. 117.
properare ad rixam. 64.
propinaſſe hoc ſuum dicebat Trimalchio. 28.
propinatione nec tralatitia dignum me judicabat. 115.
propinqui. 111.
à propinquis ſuis defuncti conſumuntur. 141.
propinquum divitem extulerit 88.
propitii Dii. 60.
propius acceſſit cum muliercula comite. 12.
- - - acceſſit tamquam emptor. 12.
proponas tibi ejuſmodi vota. 94
proponere quemque ſententiam ſuam jubet. 101.
propoſitione meritiſſima monſtrabo Gitonem in poteſtate tua eſſe. 98.
propoſitum curationis celerior ventus diſtulit. 107.
- - - - mutare. 116.
proprium conveniantemque materiæ ſtructor impoſuerat cibum. 35.
propter peccatum periclitaretur. 30.
propudium. 99.
proram ne quidem totam gubernator videret. 114.
proripere ſe de cella. 95.
proripuit ſe. 129.
proſcribere ſeipſos. 101.
proſcripſit hoc titulo auctionem. 38.
proſcripta pudoris dignitas. 126.
proſcriptos voluntatis pœnarum lege ingenuos vultus cernitis. 107.
Proſelenos ejicitur. 132.
proſequi funus paſſis crinibus 111.
- - - effuſiſſimis laudationibus. 48.
proſequitur te lapidibus populus. 90.
proſequuta defunctum in conditorium. 111.
proſiliit. 106.
proſilio in publicum. 82.
proſpexit late Heſperiæ campos. 122.
proſpiciam mihi habitationem. 10.
proſtare palam nudam nebula linea. 55.
proſtituis formam, *ut vendas*. 126.
proſtrata ſopore urget membra quies. 104.
protendit ramum oleæ à tutela navigii raptum. 108.
protendo ad genua veſtra ſupinas manus. 17.
quam Proteſilaum gratioſiorem ſcias me eſſe. 140.
Proteus eſſe ſolet, quidquid libet. 134.
Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia 83.
protulit duas iuſtitas de ſinus. 20.
- - - aurum in lucem tellus effoſſa. 128.
- - - de ſinu licium varii coloris filis intortum. 131.
- - - fœtum urſi. p 681.
proverbium hinc illud natum puto. 25.
providentiam divinam vel periculo noſtro nos adjuvaturos. 18.
providet omnia hæc eupatria 37.
provinciæ imperator. 111.
provocare ſponſione. 70.

pro-

Digitized by Google

provocaſſem vos. 137.
proxima nocte 86.
. . . luce patrimonii rationes inſpexit. 115.
proximam in cellam ducti ſumus. 81.
proximas neceſſitudines habent. 116.
proximum littori locum conduxi 81.
. . . . naufragium huic triſtitiæ acceſſiſſe. 117.
prudens. 79.
prudenti abſcondita extinxit iram meam. 94.
prudentiæ ejus commendare liberos ſuos. 140.
prudentior Eumolpus. 117.
prudentiorem cœpi conſulere ætates tabularum. 88.
prudentiſſimæ fœminæ ingenio uſus. 112.
prudentiſſimus homo 69. 105.
pruina levis dilabitur. 99.
. . . cana vincta humus non pugnavit. 123.
. . . ſtupuere fluctus. 123.
pruinis hiemis rigens. 112.
pruinoſis pannis horrere. 83.
pruna Syriaca cum granis Punici mali infra craticulam erant. 31.
pubes captiva intus fremit. 89.
. . . ebria ter ovantem circa delubrum greſſum feret. 133.
pubeſcentibus annis. 119.
publica pro libertate hæc vulnera excepi. 1.
. . . judicium eſt merces. 14.
publicare ſermones. 71.
publicati ſermones. 39.
publici ſaporis ſermonem non habes. 3.
publicis & purioribus cibis alendus. 141.
in publico manant. 100.
publico ſervo. 97.
publicum anſerem occidiſſem. 137.
. . . proſtibulum. p. 638.
publicus ſervus. 97.
Publium. 55.
pudebat me nihil magis. 113.
pudet effari perituraque prodere fata. 119.
. . . faſces rapuiſſe Catoni. 119.
. . . referri. 70.
pudica oratio non eſt maculoſa. 1.
. . . mulier. 111.
. . . nocte contentus. 133.
pudicam feminam. 111.
pudiciſſimam uxorem. 112.
pudicitiæ notæ matrona. 111.
. . . verum exemplum. 111.
pudicitiam ejus adgreſſus eſt. 112.
pudor omnium hominum Deorumque. 133.
pudore ſalvo quod confingere poteram. 132.
pudorem mihi extorquere velle cœpit. 9.
. . . habeat. 96.
. . . ſibi imponere. 47.
pudoris dignitas in concione proſcripta. 106.
puella penicillo Aſcylton opprimebat. 21.
. . . ſatis bella producta eſt. 25.
. . . ne quidem triſtis expaverat nuptiarum nomen. 26.
. . . licito toro fuſa. p. 683.
puellæ caput involverat flammeolo. 26.
. . . conſilium placuit. 126.
. . . artificium pari motu remonſtrabat. 140.
. . . Memphitides p. 669.
. . . neque puero bona ſua vendere poteſt 134.
puellam nec ejus ætatis eſſe, ut, &c. 25.
. . . conduxit. 81.
. . . invitare ad pygiciaca ſacra non diſtulit. 140.
. . . exoravit. 140.
puellarius erat. 43.
puellas ridentes fugis & times. 109.
puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. 28.
. . . paratiſſimus acido cantico me excepit. 31.
. . . jacentem ſuſtuliſſet. 34.
. . . Ægyptius. 35.
. . . infeliciſſimus 80.
. . . ſtertere cœpit. 85.
. . . mitiſſimus. 93.
. . . ſingultibus crebris pectus quaſſaverat. 91.
. . . criſpus, mollis, formoſus. 97.
. . . doctiſſimus rejiciebat ſe à blanditiis. 140.
. . . manu loquaci: p. 669.
. . . cujus eſſet, quæſivit. 24.
. . . non ceſſet, non fœmina. 124.
. . . non repugnaverat ſine dubio. 26.
. . . ſequebatur cum tabula. 33.
. . . non inſpecioſus. 74.
. . . officioſus. 74.
pueri in ſcholis ludunt. 3.
. . . redierant ad miniſterium. 22.
. . . nos ad ſpectaculum duxerant. 27.
. . . in capite terſit digitos paululum adſperſos. 27.
. . . umbram revocavit in florem Apollo. 83.
. . . me tanquam inſanum imitatione petulantiſſima deriſerunt. 92.
. . . adornat caput. 110.
. . . triginta, puellæ quadraginta nati ſunt. 53.
puerilem luſum libidinoſa ſpeculabatur diligentia. 26.
pueris adhuc naſcentibus induunt eloquentiam. 4.
. . . quod placeret, nihil eſſet magnificum. 4.
. . . majoribus me applicui. 85.
. . . Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus. 31.
. . . diſcentibus audaciam tonſoris daret. 94.
ex pueris unus exclamavit. 80.
puero non repugnanti innumerabilia oſcula dedit. 80.
. . . Aſturconem Macedonicum optimum dabo. 86.
. . . pendenti ni Deus humanarum rerum arbiter excuſſiſſet judicium. 98.
. . . repugnanti nihil imperabis. 109.
. . . bona fide baſium dedit. 110.
. . . iraſceret. 113.
pueros inter capillatos pila ludentem 27.
. . . ſe relinquere in domo Eumolpi. 140.
puerum alligo artiſſimis complexibus. 11.
. . . verecundiſſimum nec ſufficere huic petulantiæ affirmavi. 25.
. . . colaphis objurgare juſſit. 34.
. . . dividamus. 79.
. . . repoſitum in priſtinum decorem gaudebam. 110.
. . . corrumperet. 118.
pugnabiſne etiam placito amori? 112.
pugnaciſſimos gallos gallinaceos duos donabo patienti. 86.
pugnaciſſimum animal armata elidere manu cœpi. 136.
pugnantibus nobis pro vita. 108.
pugnantis ſtomachi famem compoſuere. p. 681.
pugnare eſſedarium hydraule cantore putares. 36.
. . . ad dictata. 45.
pugnarent dubio tenore ſcoſſus. p. 681.
pugnas minetur. 3.
. . . & caſtra petit. 83.
pugnaſti ne tum quidem, quum fortiter faceres cum pura muliere. 9.
pugnavit humus cana pruina vincta. 123.
pulcerrima muliere. 111.
pulcerrimæ artes periiſſent. 88.
pulcerrimum bacciballum. 61.
pulcra Dione numen ſylvis dedit. 133.
pulcrior Phœbo & ſorore Phœbi. 109.
pulcritudine naturali exſurgit pudica oratio. 2.
. . . . corporis me ad ſe vocante. 132.
in pullum jam coiiſſe mihi videbatur. 33.
pullas mille credidimus rates. 89.
. . . evertit aquas Auſter. 123.
pulſat oſtium. 92.
. . . os hominis palma excuſſiſſima 95.
. . . oppida tumoribus. p. 679.
pulſata tumultu pectora. 113.
. . . niveos lacertos Pax. 124.
pulſo ubi Grajo nomine rupes deſcendunt. 122.
pulſum marmor abiete impoſita gemit. 89.
pulſus homo non erat. 119.
. . . ab urbe mea. 132.
pultarium. 42.
pulvere perfuſus mulio. 116.
pulverem turbatum ſputo ſuſtulit. 131.
ſuper pulvinar caput inclinavi. 134.
pulvinaria picta. 37.
pulvino conſidere 59.
pulvis tritus ex lapide ſpeculari. 68.
pumice nigro ſqualentia ſaxa. 120.
puncti ſtigmate 103
pungebat malas acu comatoria. 21.
pungere me manu cœpit. 87.
pungunt apes 81.
puni pœnitentiam judicia tui qualibet ſævitia. 91.
Punici mali granis. 31.

nec punit errorem veſtrum, nec accuſat. 16.
puppim everſam premit periturus navita. 104.
puppis conſtratum 100.
pura cum muliere pugnaſti. 9.
purgabat pilum in lance argentea oſtiarius. 28.
purgamenta inter reliqua argentum ſcopis verrere cœpit. 34.
purgamentum nocte calcaſti in trivio. 114.
. . . . . dedecuſque prædicare. 74.
purgare juſſit leguminis partem. 131.
puri ſermonis gratia. 118.
purioribus cibis alendus. 141.
purpura involverat præcantatos lapillos. 131.
purpureo mari natabat Delos. p. 687.
purpuream ruborem depromunt melles ora. p. 668.
purus ne ſpiritus ejus eſt. 9.
puſilla pyxis aurea. 29.
puſillis uteribus. 34.
putabatis vos me deriſiſſe. 16.
putamen manu perſecutus ficedulam inveni. 33.
putaminibus ſordidiſſimis veſtita grana ſegrego. 135.
putant. 2.
putare cœlum. 82. 44.
. . . gallos gallinaceos. 45.
putares ab eadem anicula deductum. 7.
. . . hoc convenisse. 28.
. . . hæc quoque juſta flumina. 123.
. . . defectum parietem nimbo laborare. 83.
. . . limen arenſeres intraſſe. 136.
. . . eſſedarium pugnare. 36
. . . Sirenum concordiam inter auras canere. 127.
putatis me jumentum eſſe. 117.
. . . ubi illum non putes eſt. 37.
putaveram me rem laude dignam feciſſe. 116.
putent ſe in alium orbem terrarum delatos. 1.
putes aurum. 47.
. . . illinc cœlum cecidiſſe. 122.
in puteum conjicere. 42.
putidiſſima actio. 71.
puto luſum, quod ejectus ſum. 138.
. . . decumam partem eſſe. 37.
. . . ſi hæc non ſunt. 128.
putres violentia nervos ne diſſecet. p. 668.
putria ſella fracta eſt. 136.
pygiciaca ad ſacra invitari puellam. 140.
de pyxide profert ſupercilia. 110.
pyxis aurea non puſilla. 29.

Q.

Quacunque ratione poſſunt. 84.
Quadragenas utriſque plagas imponi placuit. 105.
quadrantem de ſtercore mordicus tollere. 43.
quadrata litera ſupra ſcriptum erat. 19.
. . . ubi omnia curruni, facile eſt. 43.
. . . ſurgit turris. p. 681.
quadrato pallio incincta. 135.
quadrigæ meæ decucurrerunt. 64.
quadrupes remiſſus Theſſali jugo. 89.
. . . . . pavidus undarum vincula rupit. 121
quæ hic ſunt inſidiæ? 101.
. . . dementia eſt omnia facere, ne quid è nobis relinquat ſepultura. 115.
. . . Styges comederunt nervos tuos? 134.
quædam ludibria. 1.
. . . argumenta obſcura. 83.
. . . Matrona. 111.
quænam eſt hæc audacia? 17.
quærat nihil prius 47.
quære Epidauris mœnia. 124.
. . . ſupplicium in hæc facinora. 130.
. . . alium locum. 79.
. . . litora aliena. p. 679.
quærebam quid excanduiſſet. 136.
quærebantur opes. 119.
quærebat caſultantes fuſcina piſces 109.
quærendum eſt aliquod effugium. 101.
. . . . aliud quod iter ſalutis. 102.
quærentes amplioris fortunæ domum. 134.
. . . . robuſtam voluptatem. 127.
quærentibus mortem longe non eſſe. 94.
quærentium ſuſpicionem literæ declinabunt. 102.
quærere fugitivum. 97.
. . . veritatem per interpretem. 107.
. . . Deæ nomen libuit. 127.
. . . cœpi à Gitone meo. 139.
. . . neque me piguit. 127.
. . . aliquem unguibus. 74.
quæreretur fuga per aliam partem navis. 102.
quæri longe aliud. 15.
. . . nihil aliud apparebat. 15.
quærit ſe natura, nec invenit. 119.
. . . tranquilla littora. 123.
. . . in extrema plebe, quod diligat. 126.
. . . quis dominæ hilaritatem confuderit. 132.
. . . naufragus percuſſum eodem telo. p. 682.
quærite aliud vitæ præſidium. 116.
quæritur in ſylvis fera. 119.
quæro viam ad mortem eodem ferramento. 94.
. . . quid tamen agas. 129.
quærunt virum veſtes. 119.
quæſieris. 109.
quæſiit iracundiæ cauſam. 94.
quæſiſſet num aliquis me cœpi quærere. 119.
quæſitus tellure nitor certaverat oſtro. 119.
quæſivere ſuum mutata ſydera pondus. 124.
quæſivi quid in loco tam deformi faceret. 7.
. . . quid accidiſſet. 9.
. . . gladium. 94.
quæſivit. 79.
. . . diligentiſſima ſciſcitatione. 24.
quæſo. 91.
. . . inquam Domina. 24.
. . . hac prece exoneres mentem. 133.
quæſtibus ne tuis obſtem. 10.
. . . privatis tentemus paupertatem expellere. 10.
quæſtionis prætextu. 97.
quæſtore. 85.
quale oſculum Praxiteles Dianam habere credidit. 126.
qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit. 134.
. . . ſperaverim, te teneo. 129.
quales Idæo fudit de vertice flores terra parens. 127.
qualibet ſævitia pœnitentiam judicis tui puni. 91.
qualis nox fuit illa Dii Deæque? 79.
. . . ſilenti nocte remorum ſonus longe refertus. 89.
. . . Caucaſea decurrens arduus arte Amphitryoniades. 123.
. . . in Actæa quondam fuit hoſpita terra digna ſacris Hecates. 135.
. . . rapitur per valles improbus amnis. 137.
qualis eſt dominus, talis & ſervus. 58.
quamplures palæſtricæ intraverunt. 21.
quamque lucem tanquam non redituram conſumerem. 99.
quanto facilius. 86.
quantum quiſque timet, tantum fugit. 123.
. . . perdiderit de vita ut ſciat. 26.
quare non facimus? 87.
nec quod, nec quare in cœlum abiit. 37.
quaſcumque blanditias fingebat. 113.
quaſi per caliginem vide Gitona. 9.
quaſillarias omnes convocat. 132.
quaſſans facem fumoſam magis, quam lucidam. 97.
quaſſata primo ictu harundo. 134.
quaſſaverat amabile pectus crebris ſingultibus. 91.
quaſſis arundinibus Choraulas imitari. 69.
quatere altas ad excuſſum jubas. 89.
quatiat Ingentis Demoſthenis arma. 5.
quatiebat lampada ſanguineam tremula dextra. 124.
quatiens ingentem Mavortius haſtam. 124.
quatit oppida bello. 104.
. . . venator ſaltus canibus. 104.
quatuordecim uſque ab orcheſtra tranſilit. 126.
querebat de theſauro. 13.
in querela læſus perſeveraſſet. 139.
. . . . libertos juſſit pallium deponere. 15.
querelam judex inſpiceret poſtero die. 15.
. . . ſupprimere jubeo. 91.
. . . finieram. 139.
querelas miſeras finire poſſunt. p. 683.
quererer decepta, ſi libidinoſa eſſem. 129.
queror nihil. 91.
. . . parva. 137.
querulæ ſuis fœtus. 133.
querulo verſabat rore lapillos ſpumeus amnis.

Digitized by Google

amnis. 131.
quicquid quæritur optimum videtur 93.
. . . dixero, minus erit. 126.
. . . feceris hæc omnia eodem ventura ſunt. 115.
. . . diſcis, tibi diſcis. 46.
. . . erit. 99.
. . . illi vacat. 46.
. . . eſt, dono vobis. 30.
quid ergo eſt. 4. 129.
. . . novi? 8.
. . . agebas frater ſanctiſſime. 12.
. . . tibi vis cum iſto morbo? 90.
. . . dicis muliebris patientiæ ſcortum. 9.
. . . facimus igitur. 13.
. . . vos neſcitis, &c. 26.
. . . faciamus. 73.
. . . multa? 70 76.
. . . enim futurum eſt. 44.
. . . ergo? 102.
. . . ergo eſt. 46. 39. 98.
. . . me torquet? 41.
. . . dicis. 91. 107. 72
. . . vultis? 107.
. . . cogitas? 71.
. . . quid? 49.
. . . tu? 82.
. . . tibi vis? 90.
. . . ille aliter. 81.
nec quid, nec quare in cœlum abiit. 37.
quidni ſciam? 7.
. . . . inquit illa. 127.
quidvis nummis præſentibus opta. 137.
quies urget membra. 104.
. . . placebat. 26.
quieſcant oſſa patrono 39.
quieſcit taurorum flamma extincta. 124.
ſecundum quietem mihi dicere videbatur. 104.
quietum myrto florenti verberabat. 131.
quievit miri horrore humus. 123.
quintum jam diem ſine alimento trahebat. 111.
Quirites debellati tecta relinquunt. 123.
. . . empti ad prædam ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt. 119.
Quiritium fidem invocare. 21.
quis prohibet? 104.
quiſquilia cætera. 75.
quiſquis peccat inops, minor eſt reus. 133.
. . . habet nummos, ſecura naviget aura. 137.
. . . ſervus ſine dominico juſſu foras exierit. 28.
quo jure rem noſtram vindicamus. 13.
quocumque ieram eodem revertebar. 6.
quod bene eveniat. 99.
. . . ajunt. 47.
. . . voluerat. 87.
. . . quæris. 104.
. . . minimum eſt. 113.
. . . ad me attinet. 106.
. . . hodie non eſt. 82.
quomodo dicunt. 38.
. . . . Dii volunt. 61.
quomodo? noſti illam. 67.
quot eſtis? 92.

R.

Rabiem efferatus. 94.
Rabies libidine perditorum collecta. 108.
. . . . iraſcentis ſine verbere conſiſtit. 139.
rabioſa barbaraque voce in ebrios fugitivoſque peroravit. 96.
rabioſo ſtridore circumſiliunt trepidantem. 136.
racemis paſſis uva. 135.
radat capita non ſolum, ſed & ſupercilia. 103.
radebantur nocte ad Lunam. 104.
radere ſupplices. 107.
radiabat terra calcato marmore. 135.
radianti face minora ducens aſtra Phœbe. 89.
radices capillorum retroflexerat frons. 126.
radii Solis aduſti non manſueſcunt. 122.
ramum oleæ à tutela navigii raptum protendit. 108.
. . . ſuper oculos meos poſuit. 131.
rana qui fuit, nunc eſt rex. 77.
tanquam rana ſe inflat. 74.
rapam habuimus. 66.
rape hoc gaudium properantibus fatis. 114.
rapidum orbem Phœbus peteret. p. 670.
rapiebat mento levatum in tribunal Mercurius. 29.
rapiendam prædam. 114.
rapinæ comes veſtis dummodo placeret. 117.
rapis ætati noſtræ gaudia prima. 109.
. . . theſauros. 124.
. . . nos transverſos probris. p. 675.
rapit theſauros manus improba 128.
. . . ligneum candelabrum. 95.
rapitur per valles improbus amnis. 137.
rapiuntur à choro cantante guſtatoria. 34.
rapta de carnario furca. 95.
raptam harundinem ſuper lectum mittit. 98.
raptim ædem Veneris intravi. 128.
. . . exponere. 101.
raptis quis evocat armis mihi fata? 108.
raptum latrocinio pallium detuliſſemus. 12.
. . . à tutela navigii ramum oleæ protendit. 108.
. . . ferramentum. 94.
rapuerunt Triphænam fideliſſimi ſervi. 114
rapui conditionem præcipiti feſtinatione. 80.
rapuiſſe Catoni faſces pudet. 119.
rapuit tacenti ſpeculum. 128.
. . . harundinem ab oſtio. 134.
raram facit miſturam cum ſapientia forma. 94.
rariſſimum quod eſt, amas bonam mentem. 3.
rate demerſa aurum deponderat. p. 679.
. . ejecta nudus naufraga. p. 682.
ratem obnoxiam convertebat huc illuc Aquilo. 114.
. . . fluctus evertet. 114.
rates mille pulſas credidimus. 89.
. . . aliæ. 89.
quæ ratio conſumat corpus periturum. 115.
ratiocinari quemadmodum didiciſſet. 29.
ratione eadem frater ejus in viridario fui. 9.
. . . quacunque. 84.
. . . peregrina barbam figurare. 102.
. . . lana movere. 119
. . . faceriſſima ejuſmodi ludibria condemnat. 104.
. . . oppreſſi ſenſus mentiuntur. p. 680
. . . acutiſſima. 72.
rationem veterem deducerem cum Gitone. 10.
. . . ſuam habet fortuna. 82.
. . . excogitavi. 85.
rationes accipiebat procurator. 30.
. . . patrimonii inſpexit. 125.
ad rationes quotidie ſedeat. 117.
rationibus inferre. 53.
ratus ſe, quod erat. 121.
re manifeſtiſſima. 110.
rebellant permutata rerum ſtatione. 120.
rebellat pectore in hoc ira 121.
rebellent lacerata tecta. 124.
rebus attritis egenus. 133.
. . . in adverſis quæ jacuere juvant. p. 679.
. . . in humanis duo eſſe, quæ libenter ſpectaret. 53.
recedendi pigritiam impoſuerat hilaritas longior. 85.
recens cadaver. 111.
. . . buſtum. 134.
recentem cicatricem inter initia coëuntis gratiæ reſcinderet. 113.
recepi in ſocietatem hoſpitem Lycurgo crudeliorem. 81.
recepiſſem in contubernium Aſcylti partem. 91.
. . . . ob officioſo veſtimenta. 92.
recepit ultimam manum. 118.
receſſit miles. 111.
receſſus equi graves ſtipant Danai 89.
reciderent in ipſum mala civitatis. 141.
recipere ſpiritum & cibum. 102.
recipiant pallium ſuum. 15.
recipies nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris. 129.
reciſi manu Deliaci. 23.
recitabat carmen. 91.
recitantem Eumolpum. 90.
recitare carmen conatus ſum. 93.
recitem aliquid 90.
reclinare in cubitum. 39.
recluſæ ſubito fores admiſerunt intrantem. 16.
recluſo pectore extraxit fortiſſimum jecur. 137.
recocta vino anus. p. 670.
reconciliarem ſe aliquando amiciſſimis. 107.
recordatio me offendit. 65.
recorrigere coſtas. 43.
recreatus ſermone. 65.
recta in triclinium ire. 41.
. . . domum. 58.
. . . ad lucrum curritis. 116.

recte

recte nequiquam faciet, qui cito credit. 82.
. . . facere negavit. 93.
. . . me facturum. 139.
. . . curabo me unguibus quærás. 74.
. . . videbo te in publicum. 58.
recti boniſque præceptor Seneca. 88.
rectum vitæ iter inſiſtere. 84.
rectus ſtabat. 73.
. . . qui ſimulare nequit. 44.
recumbit in imo imus. 38.
recumbentium pedes ungere. 70.
recuperare parvo ære theſaurum. 14.
recuperato theſauro abimus præcipites. 15.
recurrit hora permutatis equis. p. 678.
recuſantem nihil perduxit in cellam Sacerdotis. 114.
recuſantes omni vi detexit. 23.
recuſat prodeſſe, qui cupit præeſſe. p. 671.
recuſatione ſtomachi tui. 141.
non recuſavit Aſcyltos. 10.
recuſent, quæ jubeo. 141.
recuſo nullum periculum. 102.
recuſſus eſt. 68.
reddam tibi pro anſere ſtruthiocamelum. 137.
reddant nobis tunicam noſtram. 15.
redde Aſcylto puerum. 98.
. . . veſtem illam divinam ſiſtrumque navigio. 112.
. . . apodixin defunctoriam. 132.
. . . quod debes. 57.
reddenda eſt gratia vobis. 122.
reddentem Diis vota penatum ſuorum ruina ſepelit. 115.
reddere domino rem alienam ſi nollet. 13.
reddiderat omnia curioſus pictor cum inſcriptione 19.
reddidero tam rigidum quam cornu. 134.
reddidi illi voces ſuas. 87.
reddidiſſent pecuniam nobis ingenti calliditate. 15.
reddidit mihi codicillos Dominæ ſuæ. 129.
. . . illi formam ſuam. 110.
. . . fumoſo parieti clavum. 135.
. . . mihi, quod irata manus præciderat. 140.
reddit hos gloria honores. 120.
reddita ſcordalo vice. 95.
redditúram Deûm matrem pro fide ſua nummos in præſentem uſum. 117.
redeat mecum in gratiam. 99.
redemtus neve in ſcena plauſor ſedeat hiſtrioniæ addictus. 3.
redierant pueri ad miniſterium. 22.
. . . in templum anteres. 136.
. . . in ſummum nucea. 137.
redierat in animum moechile expilatumque libidinoſa migratione navigium. 113.
redii in cellulam. 11.
. . . ad licentiam. 87.
. . . in gratiam cum puero. 87.
rediiſſe me gratiam ut facile intelligeret. 91.
. . . ſcis ad nos theſaurum? 13.
rediit ad carmina. 109.
redimere fundos omnes. 76.
. . . contubernalem. 57.
. . . ſe à cæde. 72.
redimita baccis Daphne. 131.
redimitus vitibus hederiſque. 41.
redimus ad ordinem triſtitiæ. 103.
redire mecum in gratiam cœperat 109.
. . . in gratiam liceat. 138.
. . . ad pœnitentiam cœpit fortuni communis. 141.
rediret hoc corpus ad vires 138.
redit vera facies diſſimulata periit. 80.
. . . vera forma. 128.
reduc puerum. 98.
reducas mihi vitam poſt fata. p. 668.
reducere & ducere ſoles animas Mercurius. 140.
reducta cuſpide notavit uterum. 89.
reducto timidiſſime ſpiritu. 58.
. . . telluris gremio. 124.
redux ad ingentum. 117.
reduxi gradum. 136.
reduxit pœnitentia fugitivos. 107.
refecerunt nos legitimo oleo. 21.
refecit pice temperata ruptam vetuſtate camellam. 135.
refecta potione & cibo. 111.
refecti parvo deverſorio. 124.
refectum eſt convivium. 23.
refectus vix unquam ſum. 62.
refero manum ad capulum. 82.
referre corpus patrisfamiliæ in monimentum debuit. 113.
. . . pedem. 108.
. . . parem gratiam. 77.
refert candida lingua, quod facit populus. 132.
. . . corvus maturis fructibus ova p. 682.
refertur longe remotum ſonus. 89.
referunt ad ora manus. 89.
reficere hilaritatem. 60.
ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. 136.
refugerunt ad portum faciliorem. 118.
refugit ſatur Hyblæum liquorem p. 681.
regia cœli in partes diducta ruit. 124.
. . . cœli confuſa. 136.
regiam tiucem ne curet. 5.
regimen non prodeſt, non arma miniſtris. 123.
regina, quæſo, noli ſugillare miſerias. 128.
regio noſtra præſentibus plena eſt numinibus. 17.
in regionem ſuam quia Deus juvenes tam urbanos detulerit miratur. 16.
regioni cui nos crederemus 115.
regionibus incultis aſperiſque diutius nives hærent. 99.
regis filius. 57.
regit navigium. 101.
regna mea petont. 120.
. . . tecum Canopi te noverint. p. 679.
. . . ſitientia terrarum tuarum pande. 121.
regnat ubi ſola pecunia, quid faciant leges. 14.
. . . in oſſibus horror. p. 681.
regni boni ſervus habet. p. 676.
regnis noſtris da funera. 120.
regnum Ditis perit implacabile. 124.
. . . Neptuni pavit Ulixes. 139.
regula eloquentiæ ſtetit corruptæ & obmutuit. 2.
regum funera. 104.
. . . manubiæ penes fugitivum repertæ. p. 674
rei ubi ad pœnam confugiunt, quid debent læti facere. 107.
. . ad novitatem Eumolpus mentem convertit. 117.
. . hujus quoque cura agetur. 129.
rejecit anus urbana centonem. 7.
. . . . ſe in grabatum. 92.
rejectus in cubile. 103.
rejiciebat ſe à blanditiis. 140.
relaxare vultum in hilaritatem. 49.
. . . clauſtra. 89.
relegare in villicationem. 69.
. . . Bajas. 53.
relicta mea cauſa tantum pro alio clamo. 108.
. . . arbor. 114.
relicto Eumolpo. 91.
. . . . orbe fugax Pax Ditis petit regnum 124.
relictum eſt illi ſeſtertiûm trecenties. 45.
relicturum ſe navis miniſterium gubernatore denunciante. 108.
relictus. 91.
religiones nocturnas riſum jocumque ne faciatis. 17.
religioſæ orationis ſub teſtibus fides 118.
religioſiſſime corpora animaſque addicimus domino. 117.
religioſiſſimis juravit verbis. 21.
religioſum invenies, ſi te adorari permiſeris. 127.
religioſus apparatus. 60.
relinquar ne quid è nobis ſepultura. 115.
relinquentur ſoli in ſcholis. 3.
relinquere ſe pueros in domo Eumolpi. 140.
relinquerem ſuſpicioni locum. 97.
relinquis poſſeſſa, & nova ſemper amas. 120.
relinquit deploratum limen. 123.
relinquunt mœrentia tecta. 123.
ad reliqua piscatus ſeceſſimus. 10.
reliqua inter purgamenta. 34.
. . . . fortunæ committimus. 102.
reliquam noctem ſine metu exegimus. 26
reliquas noctis horis male ſoporati conſumpſimus. 103.
reliqui ego te, an tu prodidiſti? 92.
reliquias patrimonii mei oleum. 105.
. . . navis omnes tempeſtas expugnat. 114.
. . . niti pueris diviſerit. 67.
reliquiſſem quo loco ſtabulum. 8.
reliquiſſet ne minimum quidem ſui reſtigium. 88.
reliquit veteris amicitiæ nomen. 81.
. . . ſeſtertium trecenties. 71.

. . . uti-

. . . utique aliquem partem. 115.
. . . in cubiculo filiam ſpecioſiſſimam cum fratre Ephebo. 140.
. . . me pauperem pater. 117.
reliquus lautiſſimum apparatus ſplendidiſſime expoſitus 21.
relucente mihi clarius toto cœlo. 127.
reluctantibus fatis via tu reviviſcere extinctum. 111.
rem alienam domino reddere ſi noilet. 11.
. . . noſtram quo iure vindicamus? 13.
. . . cuique ſuum eſſe cautiſſimam videmus. 15.
. . . omnium delicatiſſimam notavi. 33.
. . . vacuam. 102.
. . . ſua memoria factam. 110.
. . . laude dignam feciſſe. 136.
remaneret reſidua in animis ira 109.
de remedio non tam valde laboro. 17.
. . . . hoc mutemus colores. 102.
remedium aliud ſi Deus ad tertianam illi monſtraſſet. 12.
. . . . tertianæ ſine interpellatione à vobis acciperem. 19.
remiſſio ludorum. 60.
remiſſus Theſſali quadrupes jugo. 89.
remitteret ſervo pœnam. 30.
remotum ſonus longe refertur. 89.
. . . levatas membra vehit. p. 679.
remota culcita. 98.
remotis omnibus conſedi. 131.
removiſſe vultum à cuſtodia mei Fortunam putabam. 125.
remunerabat puellæ artificium pari motu. 140.
remus. 114.
renaſcentem Phœbum cernunt. p. 679.
renidens oſtrum cenſum turbat. 119.
renovabat lumen. 111.
renovent per damna famem. 119.
renovet tabulas teſtamenti. 117.
ut reor 122.
reor tales Stymphalidas ad cœlum fugiſſe. 116.
. . . Thaliæ plectra ad voces tacuiſſe. p. 668.
reparantur vulneribus detrita luan commoda 119.
reparatus Lunæ honor. p. 677.
repellebat improbam Najada candidus Hylas. 81.
repellit dorſo Tenedos mare. 89.
repens ſanguineo imbre Jupiter deſcendit. 122.
repentina animorum mutatio 19.
. . . tranquillitas intermiſerat curſum. 109.
repertæ regum manubiæ. p. 674.
repertor ſavi Hydaſpis Magnus. 123.
repetebat non amplius pilam, quæ terram contigerat. 27.
reperimus cenatoria. 21.
repetitum infeſto gurgite procella circumegit atque hauſit. 114.
replebam me veluti quodam cibo. 96.
repleret aures notiſſima voce. 105.
replet clamore vulgus Laucoon. 89.
. . . apis caſtra audaci milite. p. 682.
repleti voluptatibus. 30.
repleverunt nervi aniculæ manus ingenti motu. 111.
replevit ſe cibo. 111.
reponere cubitum. 65.
reponit in carnarium ſinciput. 136.
reporrigere Cæſari 51.
repoſita ad uſum faba. 135.
repoſitorii ſuperiorem partem abſtulerunt. 36.
. . . . angulor. 36.
. . . . theca. 39.
repoſitorium allatum eſt cum corbe 33.
. . . . rotundum duodecim habebat ſigna in orbe diſpoſita. 35.
. . . . menſam occupavit. 49.
. . . . cum placentis. 60.
. . . . hos ſecutum. 40.
repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam. 110.
repreſſus aliquamdiu Trimalchio. 64.
repudiare libertatem. 32.
repugnantem prædam hamis blandientibus convellebat. 109.
repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit. 20.
. . . . male extorſi gaudium. 87.
. . . . puero nihil imperabis. 109.
repugnantia frontem ſignat. 131.
repugnaverat puer. 26.
repugnavit. 79.
repulſi ultimo magiſtratus abierant. 112.
requieſcere. 71. 100.
requievit nobile corpus. p. 675.
rerum tumore hoc proficiunt. 1.
. . . naturæ munera nota. p. 682.
. . . maxima pietas. p. 673.
. . . major ordo tibi naſcitur. p. 679.
. . . venalium frequentiam notavimus. 12.
. . . humanarum arbiter Deus. 98.
. . . humanarum curam agere Deos immortales puto intellexiſti. 106.
. . . humanarum divinarumque poteſtas. 120.
. . . ſtatione permutata rebellant. 120.
. . . ſingularum quaſdam artes. 135.
res, quæ viderentur in controverſiam eſſe 15.
. . notrvimus novas. 27.
. . electiſſimas ridentes adgredimur. 36.
. . tuas ocyus tolle. 79.
. . geſtæ verſibus non ſunt comprehendendæ. 118.
. . inter ſerias te nominare fas non eſt. 132.
. . aliqua ne ſacrificium moraretur. 136.
. . ad effectum ſpectaret. 140.
. . ibat ad ſummam nauſeam. 78.
reſalutare. 44.
reſcinderet recentem cicatricem inter initia coëuntis gratiæ. 113.
reſcribe modo blandius dominæ. 129.
reſerandum oſtium. 96.
reſerare commiſſa verens. p. 680.
reſeratis foribus. 94.
reſidet. 122.
reſidua ne in animis ira remaneret. 109.
ſi reſilierit. 46.
reſilit ictus. 89.
reſipiſcerent partes veneficio ſopitæ. 138.
reſiſtere gratiæ ſuæ neminem ibi poſſe. 125.
reſolvit tam iniquam declamationem. 107.
. . . anſer vincula calceamentorum. 136.
reſoluta marmoreis cervicibus aureum torum premebat. 131.
. . . terra non patitur glaciem vincere Auſter. 117.
reſolutam lyram modo ouo flore honorabat Apollo. 83.
reſpergere convivas oleo ferventi. 64.
reſpicere ad delicias. 64.
. . . poſt ſe. 57.
. . . ad nos vultu miti. 48.
reſpiciens ad Eumolpum. 96.
reſpicimus. 89.
reſpondentem nihil mulcavit. 134.
reſpondet mihi venter. 47.
reſponſa in peſtilentia data. 1.
reſtant anni vitæ triginta. 77.
reſtem colubra non parit. 45.
reſtinguit ignem modo convaleſcentem. 136.
reſtitue animum ejus candida humanitate. 129.
reſtituerunt me in integrum Dii majores. 140.
reſtrictæ manus. 71.
reſultat ſciſſa unda. 89.
reſupinatus pæne crura mea fregi. 29.
retexit ſuperbum pallio caput. 17.
reticulum aureum ex obryzo. 67.
retractant gladios 89.
retro ad diverſorium tendo. 82.
retro flexerat capillorum radices frons minima. 126.
retroverſus creſcere. 44.
retulimus dextros pedes. 30.
retuliſſet ſimilis nos caſus in eandem fortunam. 87.
retuſa novacula 94.
revereri Fortunatam ſuam. 52.
revertar ad plaſtas. 88.
revertebar eodem, quocunque ieram. 6.
reverteretur mecum in gratiam. 87.
reverti in hoſpitium. 85.
revincta ſtabili terra Delos. p. 687.
reviviſcentem amicitiam toto pectore adſtrinxi. 91.
reviviſcere tu vis extinctum reluctantibus fatis. 111.
reum confitentem habes. 130.
revocanda nova mendicitate expugnata paupertas. 125.
revocantur ad ſanitatem exulceratæ mentes. 111.
revocare ad cœnam. 52.
revocatæ ad pacem manus intermiſere bellum. 109.
revocatus rurſus in memoriam injuriæ. 10.
revocavit ad bibendum. 28.
. . . in florem pueri umbram. 83.

. . . a fatali meta ad lucem. 94.
. . . ſpiritum 101.
revolutam collegerunt fabam. 136.
revoluto cogitur orbe flectere Phœbus equos. 114.
reus eſt minor, quiſquis peccat inops. 131.
. . . factus diſpenſator. 33.
. . . voti Deus tingit. p. 678.
Rhenum ſanguine tingo. 121.
Rhetores naſcuntur ſub ſigno Piſcium. 39.
Rhetoricam ſcire. 38.
rictum in te non vides. 37.
rictu luxuriæ Martis marcent mœnia. 35.
quæ rideatur alios. 37.
ridebant noſtram invidiam conciones. 14.
ridebat contumaciam Giton. 117.
ridendas incluſit pagina partes. 80.
ridens eum conſalutavi. 7.
. . . Pſiche ad aurem ejus acceſſit. 25.
rident armigeræ Tritonidis arces. 5.
. . . ſententias juvenes. 6.
. . . die ſeriarum etiam lugentes. 134.
ridentes adgredimur res electiſſimas. 36.
. . . fugis & times puellas. 109.
ridentur in foro juvenes. 4.
ridere acumen non minus concionum quam calumniantium cœpimus. 13.
rideri ſatius eſt, quam derideri. 61.
ridet ſermonis puri non triſtis gratia. 132.
. . . ares. 109.
rienes ſe teſticulos ſuper geminos impoſuerat. 35.
rigens hiemis pruinis. 121.
rigente bruma frigidior metu. 132.
riget Euro. p. 683.
rigido concuſſæ flumine nubes exonerabantur. 128.
rigidum reddidero, quam cornu. 134.
rimam improbe diductam. 26.
. . . foris. 92.
rimantur auræ iter verberibus. p. 681.
ringentem facere. 73.
ripas per notas ibant morientis flumina. 122.
ripis ſuis hærentia flumina. 128.
riſerunt collegæ mei. 29.
. . . de viridi prato alba lilia. 127.
riſit tam blandum. 127.
. . . multum poſt tam frigidum ſcema. 126.
non ſine riſu anum erexi. 116.
riſu plauſuque cellulam implevit. 18.
. . . mimico omnia exſonuerant. 19.
. . . meo prodita manus complosit. 20.
. . . non indecenti latera commovit. 20.
. . . diſſolvebat ilia ſua. 24.
. . . excepere fabulam nauræ. 113.
. . . ingenti hoc fecerat. 140.
in riſum diffuſus ex turpiſſima lite. 10.
riſum jocumque ne faciatis nocturnas religiones. 17.
. . . pene diſcuſſit. 14.
. . . tenuit. 20.
. . . expreſſit imprudentibus. 32.
. . . mora ex lacrimis. 18.
. . . effuſa eſt. 18.
. . . caſtigare crebris potiunculis. 47.
riſus frangere vultus ſolet inter amantes. 128.
. . . compreſſus. 38.
. . . vincunt naturæ opus. p. 675.
ritu ſlatuarum patremur pannos & vincula. 102.
. . . Perſarum viros ſubripuere. 119.
rivi acaciæ per frontem ſudantis perfluebant. 83.
rixa media. 96.
rixam fatalem. 97.
. . . in mediam perferunt. 96.
ad rixam properare. 64.
. . . ad latum facere. 70.
rixandum habere. 90.
rixantes plurimum vinum effunderent. 28.
rixantur avidius inter argentum. 21.
robora ſciſſa in molem cadunt. 89.
roborea moles ſpirat alieno metu. 89.
robuſtam voluptatem quærentes mille oſculis luſimus. 127.
rodere tanquam mures. 44.
roga Gitonem, ſi vis ſanus eſſe. 129.
. . . Deos, ut illi facto tuo ignoſcant. 137.
rogare ſtuprum cœpit. 8.
. . . . cœpit ut ſe pœnæ eriperemus. 30.
. . . . pro illo. 49.
. . . . in funus. 72.
rogas potius, quam tentas? 131.
rogatur quiſquis aliquid erat, ut daret. 31.
rogaveramus pro ſervo. 31.
rogavi ancillam ut dominam duceret in platanona. 126.
rogo te mater. 7.
. . . inquam Domina. 20.
. . . Domine. 86.
. . . te per formam tuam. 127.
. . . quæſoque. 99.
. . . narra mihi. 67.
. . . vos. 63.
. . . inquam, noli clamare. 137.
. . . te, Apodixin defunctorium redde 132.
rogos Theſſaliæ cerno. 121.
rogus inimicis collatus mœnibus. 115.
. . . calidus igne conſonat. p. 681.
Roma perdita ipſa ſui merces erat 119.
. . . gaudet fugi. 123.
. . . quorum noverca eſt 122.
Romam hoc merſam cœno, quæ poterant artes ſana ratione movere. 119.
. . . ingratam perfudit ſanguine Julius. 120.
. . . intrabat. 29.
Romana manus circumfluat. 5.
. . . juventus ipſa ſuas vires odit. 120.
Romanas arces neſcis tu Magne tueri. 124.
Romanis arcibus quæ tribui, omnia odi. 121.
Romano ſentis te pondere victam? 120.
. . . tonitru ferit hæc omnia ſigna. 123.
Romanos cie 120.
Romanum decus & poteſtas in uno ricta. 119.
Romanus eques. 92.
. . . victor totum orbem habebat. 119.
. . . Virgilius. 118.
Romuleam casam deridet cella capti. p. 676.
rore querulo verſabat lapillos ſpumeus amnis. 131.
roſa cinnamum veretur. 93.
roſæ emicuere. 127.
roſas colla fundunt. p 667.
. . . ille colligit, hic ſpinas. p. 678.
roſo uſque ad periculum pollice. p. 670.
roſtrum barbatum habere. 75.
rota vilis facili finxerat actu pocula. 115.
rotatur turris angulis atteritis. p. 681.
rotetur Triviæ ignis triplici ortu. p. 670.
rotundo horti tubere lævior. 107.
rotundum repoſitorium. 33.
ruberia duris hærentia mora. p. 683.
rubigine ſcabra æruti dentes ſtabant. 124.
. . . . ſecreto perfundi cœpi. 132.
rubor hic nullus eſt, nulluſque labor. p 687.
rubore manifeſto perfuſus. 128.
ruborem purpureum depromunt melles ora. p 668.
rubricata libra. 47.
rudi vaſculo pertrectato. 14.
rudimenta Protogenis cum ipſius naturæ veritate certantia. 83.
rudis novacula. 94.
. . . atque infecta materies ibat cum fluctibus. 114.
ruebat concreta gelu ponti unda. 123.
ruga conſumit veſtes diutius vinctas. 102.
rugas malarum. 23.
rugis mille operta in viſcera confugerat. 132.
ruina non me potuit terra haurire. 81.
. . . penatium ſuorum diis vota reddentem ſepelit. 111.
. . . ingenti ſtrinxe. 121.
. . . morum eſt, & populo dedecus. 119.
ruinoſis horret facundis paonia. 83.
ruit in partes diducta regia cœli. 124.
rumoribus nos differunt per urbem. 10.
. . . . ſubitis oppida pulſat. p 679.
rumoris ſonitu debellati Quirites mœrentia tecta relinquunt. 123.
rupes ubi deſcendunt. 122.
rupit undarum vincula quadrupes. 129.
rupta ceruleo fulgure intremuit nubes. 122.
. . . verticibus lapſis montis juga tonabant. 122.
. . . dehiſcit Erebi ſedes. 124.
ruptæ nubes ſuper arma cadebant. 129.
ruptam vetuſtate cameram pice temperata refecit. 135.
rupto tellurem ſolvit hiatu. 127.
. . . turbine venti non deerant. 123.

ruptos crines ſuper pectus jacentis impoſuit. 111.
rura ſua cantu colebant. 131.
ruſſea veſtitum tunica ſenem videmus. 27.
ruſtice cuſtos huc ades. 131.
ruſtici erroris ſuper humeros contemplationem injecit. 12.
non ruſtico ſteterat. 14. 16.
- - - - mulierique placebat permutatio. 15.
ruſticus quidam familiaris oculis meis nec diu moratus. 12.
- - - nec ad huc ſututæ quidem manus curioſas attulerat. 13.
in rutæ folium quenvis ex iſtis babæculis conjiciet. 37. 58.

S.

Sabbatha jejuna lege premet. p. 686.
in ſacello Priapi quod vidiſtis, vulgetis. 17.
ſacellos ære ſonantes. 140.
ſacer Neptuno Laucoon. 89.
- - locus Herculeis aris. 122.
Sacerdos jacet inter aras victima. 89.
- - - intervenit. 134.
ſacerdotio me pellat inimicus. 137.
ſacerdotis in cellam me nihil recuſantem perduxit. 134
ſacra neque quemquam vulgaturum. 18.
- - - familiaritatis cariſſimæ polluerenius. 80.
- - - Trojæ contra Troas invocat. 89.
- - - ad pygiciaca invitare puellam non diſtulit. 140.
ſacram ante cryptam turbaſtis. 16.
ſacramentum amicitiæ delevi. 80.
- - - - juravimus in verba Eumolpi. 117.
- - - - poſt peractum dominum conſalutamus. 117.
ſacri inſulis ſtabant nati Laucoonte. 89.
- - anſeres impetum in me faciunt. 136.
ſacrificii cum impenſa venit. 137.
ſacrificium ne res aliqua moraretur. 136.
ſacris Deûm paratæ pœnæ. p. 669.
ſacris profanatis. 69.
- - - virgineis extincta quieſcit flamma taurorum. 134.
- - - Hecates digna. 135.
- - - veſtibus ornatus. 141.
ſacrum Novendiale. 65.
ſæculis profuturum ne quid diu lateret. 83.
- - - nota nomina. 110.
ſævi implacabileſque domini crudelitatem ſuam impediunt. 107.
- - Hydaſpis repertor Magnus. 123.
ſævientes rogare cœpit. 105.
ſævientium minas interpellat. 108.
ſævit contumelia accenſa Tryphæna. 108.
- - in præcordiis dolor. 17.
- - flammis miſerandas in urbes. 104.
ſævitia qualibet. 91.
- - - paululum intepeſcente. 94.
ſævitiæ dux & magiſter unus anſer. 136.
ſævum dolorem de corde depellant. p. 668.
Safinius. 44.
ſaginabat nauſia recuſantem. 64.
ſaginatum corpus ſuperfluentibus bonis impleveram. 125.
Sagittarii ſigno ſtrabones naſcuntur. 39.
ſuper Sagittarium otopetam impoſuerat. 35.
Saguntini ab Hannibale oppreſſi humanas edere carnes. 141.
Salamandra ſupercilia tua excuſſit. 107.
ſalax adhuc erat. 43.
ſales vincunt naturæ opus. p. 675.
ſalices lentæ. 132.
ſaligna crate impoſitum Cereris nemus. 135.
ad ſalivam facit. 48.
ſalitre per gradus ſcalarum. 53.
- - - odaria. 53.
ſaltuariorum teſtamenta. 53.
ſaltus venator canibus quatit. 104.
ſalva in eligendo fratte libertas. 80.
ſalubribus præceptis inſtruere juvenes. 140.
ſalve. 58. 105.
ſalvere Gitona jubet. 98.
ſalvo pudore quod contingere poteram. 132.
- - ſermone tuo. 63.
ſalutabat pica varia intrantes. 28.
ſalutem Polyænos Circæ. 130.
ſalutis ſpem oſtendit. 102.
- - - iter quærendum eſt. 102.
ſalvum ſit, quod tango. 63.
ſalvus ſi pervenit ad trecenties H. S. 88.
ſana ratione quæ poterant artes movere Romam. 114.
ſanabile nullo ferro vulnus cor alit. p. 668.
ſancte, hircus ibit ad aras ſuas. 133.
Sancti mores laudibus ad fructum non perveniunt. 119.
ſanctiſſime frater quid agebas? 11.
ſanguen illi fervet. 59.
ſanguine mutuo ne pollueremus familiaritatis cariſſimæ ſacra. 80.
- - - noxio parentabo injuriæ. 81.
- - - perfuſo exundantes campos. 104.
- - - viliſſimo tutelam placare tentant. 105.
- - - nutritos fruges extulit in lucem tellus. 120.
- - - paſcere luxum eſt mihi cordi. 121.
- - - Rhenum tingo. 122.
- - - perfudit ingratam Romam. 120.
- - - Germano ſexagintaque triumphis eſſe nocens cœpi. 121.
- - - Germanu perfuſas turmas fervere. 123.
- - - triſti perfuſus venio. 133.
- - - humano Theſſaliæ ſinus tinge. 124.
- - - polluiſti domicilium meum. 137.
- - - hunc ignem exſtinxeris. 139.
ſanguineam tremula quatiebat lampada dextra. 124.
ſanguinem cogito. 82.
- - - tibi à capite mittam. 90.
- - - funde. 97.
- - - amiſerat. 100.
- - - illis miſit. 62.
ſanguineoque repens deſcendit Jupiter imbre. 122.
ſanguineum late tollit caput furor. 124.
ſanguinis in pignus putabam conſuetudinem vetuſtiſſimam tranſiiſſe. 80.
- - - ingenui ſi quid habes. 113.
ſanguis concretus in ore Diſcordiæ. 124.
- - - admixtus ſublimat lactea pectora. p. 668.
ſani coloris ne quidem carmen enituit. 2.
ad ſanitatem revocantur. 111.
ſanus eſſe ſi vis, Gitonem roga. 129.
ſapa. 66.
ſapere non magis poſſunt, quam bene olere qui in culina habitant. 2.
- - - ipſum aprum. 66.
ſapiens contemtus jurgia nectit. 18.
cum ſapientia ſemper loqui. 140.
- - - - plenum pectus exoſculatus. 91.
ſapientiæ præceptis animos componerent. 4.
- - - conſultiſſima via. 88.
ſapit plebejum albus anſer. 93.
ſaporatam mille medicatis frugibus offam. p. 675.
ſaporem mutet. 5.
- - - mutemus blandimentis. 141.
ſaporis publici ſermonem non habes. 3.
ſarcina frequentius poſita maledicebat properantibus. 117.
ſarcinarum maxima parte. 114.
ſarcinas ſe projecturum adfirmabat. 117.
pro ſarcinis habebo. 102.
ſarcinulas communes partiamur. 10.
- - - collegi. 81.
- - - expedite. 99.
ſatagens hæc. 137.
ſatagere. 58.
ſathana ſibi irata ſit. 58.
ſatia iracundiam tuam. 97.
ſatiare ingenti ruina. 121.
- - - quod poteſt, natura miniſtrat. p. 683.
ſatiari potuiſſetis hac pœna. 107.
ſatiatus non erat. 119.
- - - palea inani paries. 135.
- - - defunctorio ictu. 136.
ſatiavit gemini numinis iram Telephus. 139.
ad ſatietatem uſque oſculis fruor. 131.
- - - - humanam quid tentare ſoleat ſcitis. 112.
ſatis bella puella. 25.
- - magnum ſolatium. 91.
- - cui non eſt mors una. 108.
- - nemini nihil eſt. 76.
ſatisfacerem dominæ. 57.
ſatisfaciebam dominæ meæ. 75.
ſatisfactione lenitas mentes flectite. 107.
ſatisfieri ſibi paterentur. 87.
ſatur Hybiæum liquorem refugit. p. 681.
- - pene ſum. 58.
ſaturi nos jam admiratione ſequimur. 28.
ſaturnalia. 69. 58.
- - - ſemper agere. 44.
Saturnia tellus. 122.

ſatyrii quicquid fuit, Encolpius ebibit. 20.
ſatyrio tinxerat penicillum. 21.
ſatyrion bibiſſe mihi omnes videbantur. 8.
ſauciæ mulieres. 67.
ſaxa nigro ſquallentia pumice. 120.
- - horrida Nuſiacas jaculantur aquas. 134.
ſaxis ſinum meum onerabo. 90.
- - expelluntur aquæ. 120.
ſcabitudinem omnem animo deleret. 99.
ſcabra rubigine ærati dentes ſtabant. 124.
ſcalis conſiſtere. 53.
ſcapha. 102.
ſcaphæ cuſtodiam tenet. 102.
- - - impoſitam abduxiſſe. 114.
in ſcapham deſcendemus. 101.
ſcapulas verberare. 64.
ſcarus attractus ultimis ab oris. 93.
- - - Siculo æquore merſus. 119.
Scaurus. 77.
ſcelerate etiam loqueris? 137.
ſceleratum argentum. 56.
ſcelere fidem violaſti. 79.
ſceleri lucem ſubduxit Cynthia. 122.
ſceleris veſtigium ne quod ſupereſſet. 137.
ſcelero magnus. 50.
ſcelerum omnium miſeris. 98.
ſcelus inexpiabile admiſiſtis imprudentes. 17.
- - - eſt dura lædi veſtigia terra. p. 668.
ſcena poſt frigidum mimum riſit. 126.
in ſcena mimum grex agit. 81.
- - - largior ſufficeret. 117.
- - - plauſor non ſedeat. 5.
ſcenæ ne quid deeſſet. 117.
- - - oſtentatione traductus hiſtrio. 116.
ſcenam ad hanc convertit vultum. 33.
ad ſcenas nec ad ſpectacula admittitur. 116.
ſchedium Luciliſnæ improbitatis. 4.
ſchemas loqui. 44.
in ſchola ſudaverat. 3.
Scholaſtius. 81.
tanquam ſcholaſtici ad cœnam promiſimus. 10.
ſcholaſtici naſcuntur ſub Ariete. 39.
ſcholaſticorum ingens turba in porticum venit. 6.
ſcholaſticos iſtos timeo. 61.
in ſcholis ſtultiſſimos adoleſcentulos fieri exiſtimo. 1.
- - - ſoli relinquentur. 3.
ſciæ mulieres. 63.
ſcias me gratioſiorem eſſe, quam Proteſilaum. 140.
ſciat nequis hoc, operam dabimus. 137.
ſciebam, quid meruiſſem. 132.
nec ſciebamus errantes, quid eſſet. 116.
ſi ſcierint ſi hoc magiſtratus, ibis in crucem. 137.
ſi erit paſtulos etiam appetiturus. 3.
ſcietis ſtatim cui beneficium dederitis. 31.
ſcilicet mollia lacus. 135.
ſcimus legem ſervari apud quaſdam gentes. 141.
ſcindere frontes cicatricibus. 102.
- - - aprum. 40.
ſcinduntur territa pectora per dubias cauſas. 123.
Scintilla Habinnæ uxor. 66. 67.
- - - ſcintillent. 55.
ſcio quid cogites, quum ſpatiantem vidi. 126.
- - te, Aſcylti, ad occidendum me veniſſe. 97.
- - ſola iſtum morbum emendare. 134.
à Scipione capta Numantia. 141.
ſcires, non libenter ſervire. 91.
ſcirbilita frigida. 66. vide ſcriblita.
ſcis theſaurum ad nos rediiſſe? 13.
- - literas. 10.
ſciſcitantium hæredipetarum turbam. 124.
ſciſcitari cœpi, quæ eſſet illa mulier. 37.
- - - ſummiſſius cœpit. 105.
ſciſcitata cauſam triſtitiæ. 137.
ſciſcitatione diligentiſſima quæſivit. 24.
ſciſſa in molem cadunt robora. 89.
- - reſultet unda. 89.
ſciſſam & ſordidam tenere cœpimus tunicam. 14.
ſciſſo Diſcordia crine. 124.
ſciſſor proceſſit. 36.
ſcita ſcruta expedienda. 62.
ſcito jam capitia periſſe partem. 110.
ſcitote homines in duas partes diviſos eſſe. 116.
ſcobem minio & croco tinctam ſparſerunt. 68.
ſcopionibus labra humeroſque non ſentientis pinxit. 22.
ſcopis argentum inter reliqua purgamenta cœpit verrere. 31.
ſcopulis tellus opes fundit, quum volo. 134.
in ſcopulo moratur ſine ſpe prædæ. 3.
ſcopulus pyratarum Magnus. 123.
ſcordalias de medio agere. 59.
ſcordalo reddita vice. 95.
ſuper Scorpionem marinum piſciculum impoſuerat. 35.
Scorpionis ſigno naſcuntur venenarii. 39.
ſcorta placent omnibus. 119.
ſcorteum faſcinum profert. 138.
ſcortis demerſi. 88.
ſcortum muliebris patientiæ. 9.
ſcribentes edicta tyrannos vident. 1.
ſcribis amatori meretrix. 124.
ſcriblita in ſtatera erat. 35. vide ſcirbilita.
ſcripta hæc erant in codicillis. 129.
ſcriptum erat in eo. 30.
- - - quadrata litera. 89.
ad ſcripturam uſque malarum currentia ſupercilia. 126.
ſcropha. 40.
ſcrupos omnes. 79.
ſcruta ſcita expedienda. 62.
ſcrutantium eluderet manus. 97.
ſcrutari paleam cœperunt. 33.
- - - navigium. 104.
ſcrutatur parietum foramina. 98.
ſcuta haſtis concrepere. 59.
- - latentia condunt. p. 687.
per ſcutum & ocream egraginavi. 61.
Scylax. 64.
cum ſcypho concurrere. 54.
in ſcypho pittacia circumferri cœperunt. 56.
ſcyphos urnales habeo. 52.
ſcyphus capacior. 65.
ſeceſſimus pacatius ad reliqua. 10.
ſeceſſum habere privatum. 41.
ſecreta arte non te fraudabo. 3.
- - - tot annorum traducere ne velitis. 17.
- - - tegant. p. 679.
ſecreti conſcius auri. 128.
ſecretiorem in locum venimus. 7.
ſecretis alienis intervenire periculoſum. 20.
ſecretiſſimum locum occuparemus. 100.
ſecreto aliquid in aurem diceret. 28.
- - - mulieris delectatus miles. 112.
- - - ſavit amor, candidior dies. 127.
- - - rubore perfundi cœpi. 132.
in ſecreto ne frater majorem injuriam acciperet. 25.
- - - deprehenſus ſermonibus locum daret. 129.
ſecretum horribile inter nos periturum. 21.
- - - locum conduxi. 81.
ſectam unguibus faciem conſideravit. 111.
ſecti ſunt gladiatores. 45.
ſeculis, vide ſæculum.
ſecundæ menſæ. 68.
ſecundum hanc deprecationem. 18.
- - - lectum conciderunt. 22.
- - - quietem. 104.
- - - eandem caſulam. 111.
- - - hanc orationem. 112.
- - - hanc formulam imperamus Eumolpo. 117.
- - - invitantem conſedi. 131.
- - - literas eſſe difficillimum artificium. 56.
- - - illum diſcumberem. 57.
ſecura uxor hanc expectat. 115.
- - - cui nulla placet nimium poteſtas. 122.
- - - naviget aura quiſquis habet nummos. 137.
- - - regna Canopi te noverint. p. 679.
ſecuram eſſe de utroque juſſi. 18.
ſecures inſertans commiſſuris. 97.
- - - quo attuliſti? 97.
cum ſecuribus falces fixi. 97.
ſecuris greſſibus frangebat arva horrida. 123.
ſecutæ fugientem aniculæ. 138.
ſecutuleja mulier. 81.
ſecutus tutius conſilium. 79.
- - - labentem. 94.
- - - detrahentem clavus fuerat. 135.
ſedeat plauſor in ſcena hiſtrioniæ addictus. 5.
- - - ad rationes. 117.
ſedens ſuper torum meum. 17.
ſedentem Eumolpum invenimus. 115.
ſedentibus circa ſolium carmen recitare conatus ſum. 92.
ſedeo numquam, niſi in equeſtribus. 126.
ſedere in cubiculo cœpit. 86.
- - - ad pedes. 64. 68.
- - - prætextatum in tribunali. 71.

ſede-

ſederet ſupra commendatam bonitatem. 140.
ſedeſque ad ſidera mittunt. 120.
ſedes inter has ora extulit. 127.
- - - Erebi rupta dehiſcit. 124.
- - - tuas linque. p. 679.
ſedet in cauſa eques. 14.
- - in lectulo. 137.
- - lex armata. p. 683.
ſedit altera parte lectuli. 134.
ſeduxit me paullulum à turba. 13.
- - - me unguentarius. 74.
ſegetes juverint laborem meum. p. 670.
- - - grandine perdidit. p. 682.
ſegrega grana ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſa manu. 135.
ſeipſos proſcribere. 101.
Seleucus. 42.
ſelibram & ſex pondo debet habere. 67.
ſella putris fracta eſt. 136.
ſemel iterumque. 34. 115. 135. 140. 94.
ſemeſa in ſinu corpora liberorum ſuorum matres tenerent. 141.
ſemicinctio. 94.
ſemimortui labuntur utrinque multi. 128.
ſemine urticæ trito faſcinum circumdedit. 138.
ſemiſſem habere. 61.
ſemiſſis panis. 64.
ſemitæ crepidine. 9.
Senatus recti bonique præceptor. 88.
ſenectæ ultimæ mihi latitudinem imponeres. 132.
ſenectus ævo deſolata. 124.
- - - lunæ & reparatus honor. p. 677.
ſenectute. 3.
ad ſenectutem uſque caneſcere. 2.
ſenem calvum tunica veſtitum ruſſea vidimus. 27.
- - - jocari ego poëtica levitate credebam. 117.
- - - miſerrimum de civitate ſua exiille. 117.
- - non erit gravis. 100.
- - poſitus inter mercenarium amicamque. 140.
- - ſuam cuique menſam aſſignari jubet. 34.
ſenibus quoque libera virtus exciderat. 119.
- - - orbis filium filiamque ingerebat. 140.
ſeniori convitiarer. 93.
ſenſiſſet quicquid fuerat. 113.
- - - ne ignem quidem admotum. 79.
ſenſit prophanus Junonem Pelias. 139.
ſenſum teneriorem verborum ambitu intexuit. 118.
ſenſus ad arceſſendos oculos longius mittit. 115.
- - - tenore dubio pugnarent. p. 681.
- - - vagi nos fallunt. p. 680.
ſententia animi tui. 109.
ſententiæ ne emineant extra corpus orationis expreſſæ. 118.
ſententiam ſuam proponere quemque jubet. 121.
- - - ferre decernentis. 70.
- - - judicis nec ſe exſpectaturum. 112.
- - - explere me ſinite. 115.
ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu. 1.
- - - - fabuloſum tormentum. 118.
ſententias rident juvenes. 6.
- - - id eſt, vitrea fracta, audirem. 10.
ſententiolis vibrantibus pictam controverſiam. 118.
ſentiebam neque ego ullum dolorem. 94.
ſentiente injuriam. 79.
ſentientis labra humeroſque ſopitis titionibus pinxit. 22.
non ſentio, me virum eſſe. 129.
quod ſentiu carmine effingam. 4.
ſentire id manes credis. 111.
ſentis te pondere victam Romano? 120.
ſentit terra Deos. 124.
ſepelieris te vivam. 111.
ſepelit illum Diis vota reddentem penatum ſuorum ruina. 115.
ſeplaſium oneravi. 76.
ſeptem annos habere videbantur. 25.
- - - ſtellarum pictas imagines tabella habebat. 30.
ſepulcra tot quaſi non poſſet ferre tellus. 120.
ſepulcro libertum præponere. 71.
ſepulcrum cauſſam lacrimarum ne quotidie cerneret. 117.
ſepulta mero turba. 119.
- - - fama tranſverſos rapit. p. 675.
ſepulti cognata fece famuli. p. 676.
ſepultos inter Priamidas nocte & mero. 89.
- - - id credis curare manes? 111.
ſepultura fluctibus obruto non contigit. 115.
- - - ne quid è nobis relinquat. 115.
ſepulturam corpora detraheret. 111.
ſequatur quem vult. 80.
ſequebatur puer cum tabula terebinthina & cryſtallinis teſſeris. 33.
ſequenti flamma funuere inſolitæ voces. 122.
ſequentis digiti articulo extremo. 32.
ſequeretur ſtomachus imperium. 141.
ſequeſtri jam placebant. 15.
ſequi in balneo jubemus Gitona. 26.
ſequimini me. 99.
ſequimur admiratione ſaturi. 28.
ſequitur abeuntem. 95.
- - - me gravis ira Priapi. 139.
ſequuta ſcite jacturæ lineamenta. 110.
ſera ſua ſponte delapſa cecidit. 16.
Serapa Mathematicus. 76.
Seres illinc accuſatius nova vellera hinc Numidæ. 119.
ſerias inter res nec nominare quidem ne fas eſt. 132.
ſerica fila trahens pretioſo ſtamine ludis. p. 668.
ſeriſapia. 56.
ſermone vario garrimus. 55.
- - - obſceno violari aures meas dolui. 85.
- - - hoc turbatus. 105.
- - - communi me vocabat. 113.
- - - incepto vultus movetur. 132.
- - - arceſſito me laſſaſſet. 139.
ſermonem habes non publici ſaporis. 3.
- - - finire. 70.
ſermones publicati. 39.
- - - invitare. 41.
ſermonibus his erectus. 88.
- - - - daret locum. 129.
ſermonis mei pœnitentiam agere cœpi. 132.
- - - puri non triſtis gratia ridet. 132.
- - - gratia vincit naturæ opus. p. 675.
ſero intellexi. 7.
ſerrato morſu crus meum vexare non dubitavit. 136.
ſerva me, ſervabo te. 44.
ſervabat cruces miles. 111.
ſervabatur illi locus novo more primus. 31.
ſervare velle incipe, ſi Gitona tuum amas. 98.
ſervari adhuc legem apud quaſdam gentes ſcimus. 141.
ſervaſſet integram ſimulationem. 140.
ſervat nemo juſjurandum. 82.
ſervatis amici vultum quum fortuna manet. 80.
ſervi nequiſſimi negligentia me movet. 30.
- - - duo acceſſere. 33.
- - - pœdidiſſimi minorem nobis æſtum ſua frequentia facient. 34.
- - - nequiſſimi non diſcedunt ocius. 96.
- - - Æthiopes. 102.
- - - fideliſſimi. 114.
- - - oriculari. 43.
ſervile officium libertiſſime tuentem. 26.
ſerviles pœnas daturum. 139.
ſerviliter ficti Dominum conſalutamus. 117.
ſervio imperio. 135.
ſervire non libenter ſcires. 91.
ſervis iraſcimur. 115.
ſervit tibi totus honor. p. 668.
ſervitia ecce in frontibus cernitis. 107.
Servius & Labeo quicquid, eſto. 137.
ſervo remitteret pœnam. 30.
- - publico. 97. 98.
- - nunquam ſuccumbui. 126.
ſervorum greges cenſum turbant. 119.
ſervos pœnam graviorem timentes præcipitaſſe ſe in mare. 102.
- - - niſi viderint, nec libidinem concitant. 126.
ſervulis ex novitiis unus ſubito accurrit. 139.
ſervum te & humilem fateris. 126.
ſervus follem plenum habebat. 27.
- - - deſpoliatus. 30.
- - - larvam argenteam attulit. 34.
- - - publicus. 98.
- - - unus trepidantes interpellavit. 25.
- - - in crucem actus. 53.
- - - quiſquis huc exierit. 28.
- - - ille idem nobis occurrit. 31.
- - - vilis regni bona habet. p. 676.
ſeſamo quaſi & papavere ſparſa omnia dicta factaque. 1.
ſeſſorium viperæ. 77.
ſeſtertiarius humo. 45.

ſeſtertiarii gladiatores. 45.
ſeſtertium vicies amiſerit. 117.
- - - ad trecenties ſi ſalvus perveneiit. 88.
- - - trecenties habere fundis nominibuſque depoſitum. 117.
- - - centies comeſſe te finge. 141.
- - - trecenties relictum eſt. 45. 71.
H. S. X. vix fuiſſent veſtimenta. 30.
- - - - centies. 74.
ſevera lege proficere liberos ſuos nolunt. 4.
- - - lectione ſtudioſi juvenes mitigarentur. 4.
- - - triſtitia dolui. 85.
ſeveræ artis ſiquis amat effectus. 5.
ſeverioris notæ homines. 112.
ſeveritate ficta nihil ineptius. 132.
ſeviratus abſenti decretus. 71.
- - eſt Habinnas 65.
ſevir gratis factus eſt. 57.
ſextio Auguſtali Cinnamus. 30.
ſevocatum me non minore decoro exornavit capillamento. 110.
ſex libras pendentia cochlearia accipimus. 33.
- - pondo & ſelibram habet. 67.
ſexagiota triumphis nocens eſſe cœpi. 122.
ſexcenta hujuſmodi. 56.
ſexus eſſet, ſi nihil aliud, virile quod auxiliaretur. 19.
ſi utique. 80.
- - qua dicenti fides. 65. 79. 61.
- - iam ſorbilia ova tentemus. 33.
- - quid vis. 87.
- - vir fueris. 113.
- - velis audire. 110.
- - tibi videtur. 71.
- - me amas. 48. 96.
ſibilis undæ tremont. 89.
ſic illum vides. 38.
- - me ſalvum habeatis. 69.
- - felicem me vides. 61.
- - ſic ſine fine feriati. p. 687.
- - vos felices videam. 72.
- - vides. 58.
ſiccæ aliquot dierum abſtinentia mulier. 111.
- - - ſobria, bonorum conſiliorum. 17.
ſiccatis tribus è lege potionibus. 136.
ſiccato avide poculo. 92.
ſiccitas perſeverat. 44.
ſicco concoquit ore famem. 82.
Sicilia. 44. 48.
Siciliam modo ventus dabat. 114.
Sicilicum 14.
Siculo Scaros æquore merſos ad menſam vivus perducitur. 119.
ſidera cœli victa. 123.
- - - mutata pondus ſuum quæſivere. 124.
ad ſidera ſedes mittunt. 120.
- - - montem cano vertice tollit. 122.
- - - ambas manus intentans 122.
- - - verbis confuſis feriemus. p. 682.
ſidere veluti quodam peſtilenti juvenum animos adflavit. 2.
ſidereis flammis ardeſcunt lumina candida. p. 667.
ſideribus adoratis intro ostigium. 99.
- - - innumerabilibus comitata Luna. 100.
- - - trinis acta tuba ciet mortem. 128.
ſiderum quoque motus cuſtodit. 102.
ſidus qua currit utrumque. 119.
ſigna duodecim habebat in orbe diſpoſita. 35.
- - - Mavortis movit Cæſar. 123.
- - - hæc omnia ferit tonitru Romano. 123.
- - - effuſa per orbem p. 677.
ſignat tabulas fœderis. 109.
ſignat frontem repugnantis. 111.
ſignis diligentius inſpectis 14.
ſigno dato. 67.
ſignum ad hoc maſellam ludenti ſuppoſuit. 27.
- - - Veneris marmoreum. 29.
- - - ſymphonia datur. 34.
- - - dedit buccinus. 74.
ſilenti nocte. 89.
ſilentio facto inquit. 14.
- - - compoſito. 108.
ſilentium noctis 79.
- - - facere. 59.
ſileret ſine fabulis hilaritas. 110.
ſiligine turdi farti. 69.
ſilveſter aedon. 131.
in ſilvis quæritur fera. 119.
- - - divitibus quem Dione numen dedit. 131.
ſimile quid huic formæ aut Ariadne aut Læda habuit. 128
ſimilis nos caſus in eandem fortunam retuliſſet. 87.,
- - - tui non ero. 87.
- - - totis Tirinthius actis 124.
ſimilitudine fortunæ parem deſtituit. 80
ad ſimilitudinem extremitates imaginum præciſæ. 81.
ſimillimo aſtu Ulyxem vicit. 87.
ſimplicem feminam. 106.
ſimpliciſſima mente. 101.
ſimplicitatis novæ opus damnatis. 132.
ſimpliciter geſtum eſt. 107.
ſimulacra virûm traducere cymba vix navita Porthmeus ſufficiet 121.
ſimulacris omnibus emendatiorem mulierem. 126.
ſimulacrum Neptuni. 104.
ſimulantem adgreſſus. 85.
ſimulare cœpi languorem. 132
ſimulationem hinc obumbrare & lacrimis & vultus confuſione poteris 101
- - - - ſi non ſervaſſet integrum 140.
ſimulationis exit proditionis opus. p. 680.
ſimulavit ſe in templum ire. 140.
ſinant hoc Dii. 126.
ſinapi. 66.
ſincipitis particula vetuſtiſſima mille plagis dolata. 135.
ſinciput coæquale natalium ſuorum. 136.
ſine ſpe prædæ moratur in ſcopulo. 2.
ſine fuga ferrum gladiatorium dare. 45.
- - metu. 14.
- - dubio. 26.
ſingula excipere longum erat. 28.
ſingulæ gallinæ circumlatæ ſunt. 65. 66.
ſingularis exempli femina. 111.
ſingularum rerum quaſdam artes. 135.
ſingulis modum impone. 107.
- - - pro injuria numerabis præſentes denarios ducenos. 109.
ſingulos ſtrepitus pari clangore perſequebatur. 117.
ſingultibus crebris pectus quaſſaverat. 91.
ſiniſtra de parte nemoris. 182.
ſiniſtræ manus minimo digito. 82.
ſinite me ſententiam explere. 115.
Simon ad fata compoſitus. 89.
in ſinu tenerent ſemeſa corpora liberorum. 141.
- - - tuta quærit litora. 121.
ſinu in ſimili fata defiet. p. 682.
de ſinu duas inſtitas protulit. 20.
- - - protulit licium. 131.
- - - trepidantem tegere. 74.
in ſinum lapillos ter conjicere me juſſit. 131.
- - - meum ſaxis onerabo. 90.
- - - manum demiſit. 24.
- - - conſpicere. 74.
ſinus abditus ſi quis ultra. 119.
- - - Actiacos cerno. 121.
- - - Theſſaliæ humano ſanguine tinge 124.
ſiqua tellus foret, quæ mitteret aurum. 119.
ſi quando pœnitentia fugitivos reduxit. 107.
ſiquid vis, fac iterum. 87.
Sirenum domus ridet. 5.
- - - concordiam canere inter auras putares. 127.
- - - cantus & dulcia plectra *Thaliæ* ad vocem tacuiſſe reor p 668.
ſiſtam Idæos in gurgite frutices 134.
ſiſtrum redde navigio. 114.
ſitientes artus mea *Tiſiphone* perluit. 120.
ſitientis regna terrarum tuarum pande. 121.
ſitit ſtultus vicino flumine. p. 683.
ſmaragdum ad quam rem viridem pretioſum vitiorum? 55.
ſobria, ſicca, bonorum conſiliorum. 37.
ſocietatem miſerrimum 97.
in ſocietatem recepi hoſpitem. 81.
ſocios mutavit Ulixis Circe 134.
Socrates Deorum hominumque judicio ſapientiſſimus. 140.
Socratica fide me diligis. 128.
Socratico plenos grege. 5.
ſortaſſe filii ſui ore quotidie cerneret. 117.
ſol omnibus lucet. 100.
ſola pecunia ubi regnat, quid faciant leges. 14.
- - ruinoſis horret facundia pannis. 83.
- - maris mortalibus hanc fidem non præ-

Digitized by Google

præſtant. 111.
ſolæ deſertis adſpirant frondibus auræ. 119.
ſolas extruere divitias curant. 84.
ſolatii magis litis quam vitium auxilii. 108.
ſolatium erit miſero ſatis magnum tua voluntate cecidiſſe 91.
- - - extremum haberemus. 166.
ſolea eſt adlata. 56.
ſoleatus pila praſina exercebatur. 27.
ſoleis ligneis imparibus impoſita anus. 95.
ſolemnis dies ludum artaverat. 85.
ſolent fieri in hac civitate. 129.
- - - nummis verba vendere. 13.
ſoleo curare Mathematicorum cœlum. 126.
ſolere inclinatos cryptam tranſire. p 674.
ſolerti inſcriptione notans frontes. 103.
- - - cura depoſito meo caveo. 133.
ſolet Proteus eſſe, quicquid libet. 134.
- - - fieri. 49
ſoli in ſcholis relinquentur. 3.
- - militares, ſoli fortiſſimi atque etiam Innocentes habentur. 116.
ſolida centum. 43.
ſolide nemo natus eſt 47.
ſolidos tanquam alligaturus. 101.
ſolis aduſti nec manſueſcunt radii. 122.
- - - progenies non ſum. 127.
in ſolitudine juniculam invenerat. 12.
- - - - - in animum redeunte. 81.
ſolitudinem mihi impoſuit. 81.
- - - - - meam deſiderat. 31.
ſolium. 92. 73.
- - - Jovis tenere 51.
ſollicita ſum tua cauſa. 137.
ſollicitant omnes muneribus gratiam Eumolpi. 124.
ſollicitat nuptas. 83.
ſollicitavit inguina mille mortibus frigida. 20.
ſolliciro indulſi 86.
ſolo vetatam veſtem excuſſit. 128.
- - ſinos oculos averſa tenebat. 132.
ſolve me. 58.
ſolverat arte nodoſum caput. p. 685.
ſolvis muris oppida 124.
ſolvit lorum de pera 11.
- - - clamantis frontem. 95.
- - - tellurem rupto hiatu. 121.
- - - oſtenta brevi Deus. 122.
- - - licio pannum. 131.
ſolum bello liberum. 89.
- - - formæ decus cecidere capilli 109.
- - - illud adſulliſſe verum pudicitiæ amoriſque exemplum. 111.
- - - libidinis ſuæ vertit. 81.
- - - nobile qui homines inhabitarent. 116.
- - - ſub torva fronte latebat. p. 687.
ſolus non vici. 122.
ſoluta inedia ſi fuerit. 111.
- - - vinculo Lucinæ parentis. p. 632.
ſolutæ mero ac libidine aniculæ. 138.
ſolutioris ſtomachi ſit. 117.
ſoluto crine juſtitia. 124.
ſolutorum lumborum ſe eſſe omnibus diſerat. 140.
ſolutum gaudio vultum convertit. 91.
ſolutus mero. 79.
- - - crinem. 89.
- - - vino. 109.
ſomni velut minimum guſtum hauſeram. 22.
ſomnio ſibi quiſque facit. 104.
- - - quæ mentes ludunt volitantibus umbris. 104.
- - - ludunt erranica oculos. 128.
ſomniatur hic ædes. 74.
ſomnia quodam turbulento circumamictus. 100.
ſomniorum Interpretamenta audirem. 10.
- - - - pari conſenſu quid feciſſent admonuerunt. 106.
ſomnium expiavit. 104.
in ſomnium laberemur. 21.
- - - - laberetur. 22.
ſomno medicinam petii. 17.
- - - altiore obdormivit. 86.
- - - jacentem Romam. 119.
ſomnos continuat in mortem ultimam. 89.
ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus. 130.
- - - - morti jungerem. 79.
- - - - obruto tunicula capite mentiri. 100.
ſonantes ære ſacellos pro hamis in turbam mitterent. 140.
ſonare cœperunt lacunaria. 60.
ſonat mihi circa ſtomachum. 47.
ſonet fortuna celeri diſcincta meatu. 1.
ſonis levibus atque inanibus ludibria excitando. 2.
ſonitu rumoris mœrentia tecta relinquunt. 122.
ſonitum dant caudæ. 89.
ſono Grajo exonerata mutet ſaporem Romana manus. 5.
- - - Inexſpectato ictus. 100.
- - - familiari inductæ ancillæ. 105.
ſonos terra concepit. p. 680.
ſonuere inſolitæ voces. 122.
- - - tubæ. p 679.
ſonum perſequuti invenimus ſedentem Eumolpum 115.
ſonus remorum longe refertur. 89.
- - - dulcis pertentabat aera. 127.
- - - acidior. 68.
Sophocles aut Euripides invenerunt verba quibus loqui deberent. 2.
ſophos clamare. 40.
ſopitæ veneficio partes reſipiſcerent. 138.
ſopitum me excitavit. 87.
ſoporati male reliquas noctis horas conſumpſimus. 103.
ſopore proſtratis urget membra quies. 104.
in ſoporem labentis. 100.
ſoporifera nocte ſomnia oculos ludunt. 128.
ſorba mitis humilis caſa conſervabat. 135.
ſorbilia ova. 33.
ſordes meruit victoria noſtra. 122.
ſordibus calent quædam feminæ. 126.
ſordidam & ſciſſam tunicam tenere cœpimus. 14.
ſordidi capilli. 105.
ſordidiſſimam familiæ partem convocat. 132.
ſordidiſſimis putaminibus veſtita grana legrego. 135.
ſordidiſſimo linteo præcincta anus. 95.
ſordidiſſimus puer. 64.
ſordidum egreſſum. 91.
ſoror eſt bonæ mentis paupertas. 84.
- - - cum Phœbo Magnum excipit. 124.
ſorore Phœbi pulcrior. 109.
ſororem tibi concilio. 127.
- - - adoptare quid prohibet. 127.
ſororis ſuæ automata per cloſtellum miratur. 140.
ſpado ſuppoſuit ludenti matellam. 27.
- - - Gallus. 55.
Spadones duo in diverſa parte circuli ſtabant. 27.
ſpargebant tenue & extremum lumen lucernæ. 22.
ſpargebat Gitona extrema parte potionis. 109.
ſpargere latranti cibum 72.
ſpargit humore hoc femina mea. 138.
ſpargitur æſtu funeſto ſpiritus. 120.
ſpargunt arenam in Amphitheatro. 34.
ſparſa quaſi papavere & ſeſamo dicta factaque omnia. 1.
- - - cana favilla ora extulit. 120.
ſparſam per agros Numidiæ eſſe magnam familiam. 117.
ſparſi jacebant alii circa diſcumbentium pedes. 22.
- - - crines. 111.
ſparſis opibus converſa poteſtas 119.
ſparſos melle & papavere glires. 31.
Spartana nobilitate plagas concoxi. 105.
ſpatalocinædi huc convenite. 23.
ſpatiabantur in porticibus 90.
ſpatiantem quum vidi, ſcio, quid cogitet. 116.
ſpatiatus non diu conſederam. 131.
- - - aliquot horis. 86.
ſpatio noctis miſerorum vulnera durant. 104
- - - minimo interpoſito. 47.
ſpatium interpoſitum. 68.
ſine ſpe prædæ moratur in ſcopulo. 3.
- - - non ſperentur homines, niſi aliquid morderent. 140.
ſpecioſiſſimam filiam cum fratre Ephebo in cubiculo reliquit. 140.
ſpecioſus cultu. 83.
- - - puer. 41.
ſpecta invicem, quod me ſpectare voluiſti 94.
ſpectabam utrumque obliquis trucibuſque oculis. 113.
ſpectabat Phœbus hyemem. p. 681.
ad ſpectacula non admittitur. 116.
à ſpectaculo vacabas. 26.
ſpectaculum fui. 111.
ſpectaculum ad idem me traxit. 26.
ad ſpectaculum nos pueri duxerunt. 27.
quæ ſpectant flexæ pectine comæ. 116.
ſpecta-

ſpectare quod me voluiſti, invicem ſpecta. 94.
ſpectaret Thebanum par humilis taberna. 80.
- - - ad effectum res. 140.
ſpectaris me conſtricta fronte Catones. 132.
ſpectaverat ſæpius ejuſmodi ludos 36.
ſpectem duorum hominum cariſſimorum duo funera. 112.
ſpeculabatur lutum puerilem libidinoſa diligentia 26.
ſpeculari diligentiſſime. 92.
ſpecularis lapis. 58.
ſpeculum ſapuit tacenti. 128.
- - - nec mihi, nec fama mentitur. 129.
ſpecus obducti. 89.
ſpei & eloquentiæ ingentis juvenem. 117.
ſpem pleniorem concepit. 97.
- - - ſalutis oſtendit. 102.
ſperare jubentur inferni manes cœlum. 120.
- - - dum vivis, licet. 131.
ſperaveram qualem, te teneo. 139.
ſpero futurum, ut me juvet. 78.
- - - ſic moriar. 57.
ſpes quoque ſuas ambitioni donant. 4.
- - omnia manifeſto evolavit. 114.
ſpina argentea dentes perfodit. 32.
ſpinas hic colligit, ille roſas. p 578.
ſpinis confixa mala Cidonea. 69.
ſpirare jam tu putares civiles acies. 122.
ſpirat alieno meta robore moles. 89.
ſpiritu collecto 89.
- - - timidiſſime reducto. 98.
ſpiritum revocavit ſudor effuſus. 101.
- - - tanquam rem vacuam impendere. 101.
- - - recipere apertis labris. 102.
- - - indemnatum effuderis. 111.
- - - properantem excuſſit. 115.
- - - meum devoveant. 141.
ſpiritus ejus ne purus eſt. 9.
- - - non humillimi poetæ 83.
- - - generoſior vanitatem non amat. 118.
- - - collectione plenus. 98.
- - - liber præcipitandus eſt per fabuloſum ſententiarum tormentum. 118.
- - - extra qui fuit. 110.
- - - jejunio macer. 128.
ſpiſſæ repente tenebræ lucem ſuppreſſerant. 114.
ſpiſſaret officium. 140.
ſpiſſatis areſcit languida ſuccis tellus. 134.
ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit 31.
ſpiſſiſſimam noctem certa lintiamenta evicerunt. 79.
ſpiſſius me baſiavit. 18.
ſplendente lamina circulo choreo connexum lacertum nudavit. 12.
ſplendida veſtis ſiquem forte emptorem poſſet adducere. 12.
ſplendidiſſime expoſitus reliquus lautitiarum apparatus. 21.
ſpolia noſtra eſſe, quæ illi poſſiderent, proclamare cœpimus. 14.
ſpoliat dentibus folliculos. 135.
ſpoliata potes vel ſola placere. p. 668.
ſpoliati capitis dedecus. 108.
ſpoliatum crinibus vultum concinnabat. 108.
ſpoliorum luxuriam aſpice 120.
tamquam ſpolium mendici faſtidioſe venditabat. 13.
ſponda culcitam ferebat. 97.
ſpondam ad parietem junxeram. 94.
ſpongia uda facies plorantis detersa eſt. 108.
ſponſione provocare. 70.
ſponſiuncula 58.
ſponte ſua fera delapſa cecidit 16.
- - - credentes aures Tryphænæ defecerit. 105.
quam ſportam non pluris illam facias 113.
ſportellæ. 40.
- - - palmulis textæ. 40.
ſputum. 113.
ſpuma ſtrauia torquebat pinnas per maria. 109.
ſpumabit pateris hornus liquor. 131.
ſpumas agunt lateribus. 89.
ſpumeus amnis errantibus aquis ludebat. 131.
ſputis extra januam ejectus. 132.
ſputo turbatum pulverem medio ſuſtulit digito. 131.
ſquallentia nigro pumice ſaxa. 120.
ſqualorem juſſi damnatis auferri. 105.
ſtabant in diverſa parte circuli ſpadones duo. 27.
- - - infulis ſacri Phrygioque cultu, gemina nati pignora Laucoonte. 89.
- - - vincta flumina. 123.
- - - ærati ſcabra rubigine dentes. 124
ſtabat inter hæc Gyton. 24.
- - - oſtiarius in ipſo aditu. 28.
- - - ante oculos. p. 681.
ſtabili terra revincta Delos. p. 687.
ſtabuli januam effregit. 79.
ſtabulum quo loco eſſet non ſciebam 6.
- - - quo loco reliquiſſem non invenirem. 8.
- - - intrat præco. 97.
ad ſtabulum ipſa venit. 16.
ſtaminarias duxi. 41.
ſtamine pretioſo ludis. p. 668.
ſtante utraque acie 108.
ſtantem in crepidine ſemitæ Gitona vidi. 9.
ſtantes in littore cum catenis pyratas. 1.
ſtare juſſi Dracones mihi parent. 134.
- - tanquam mortuus 62.
ſtat facta manus argento. p. 668.
- - jugulo ferrum. p. 679.
- - acies. 108.
ſtateram ſuper Libram impoſuerat. 35.
- - - afferri juſſit. 67.
ſtatione rerum permutata rebellant. 120.
ſtationis perpetuæ. 102.
ſtatores altius cinctos. 126.
ſtatuæ unius lineamentis inhærentem Lyſippum inopia extinxit. 88.
- - - pedes. 71.
ſtatuant quando ita fata etiam de invitis. 115.
ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula. 102.
ſtatuas aureas in rogum congerere. 50.
ſtatum prælientis componit. 95.
- - - prioris fortunæ oblitus. 125.
ſtatuncula. 50.
ſtaturæ altitudinem adjecerat ſella. 136.
- - - alicujus Træx. 45.
ſtellarum VII. imagines pictas habebat. 30.
ad ſtellas facere. 62.
ſtellas numerare. 62.
ſtellis velut ferreis ferruminatum annulum aureum habebat. 32.
- - - fax comitata novis incendia ducit. 122.
- - - extra lunam fulgentibus clariores oculi. 126.
de ſtercore quadrantem mordicus tollere. 43.
ſtericulam ſuper Virginem impoſuerat. 35.
ſterilitatem terrarum perpetuam loquatur. 117.
ſternuntur nulli leviori pondere flores. p. 668.
ſternutare qui non ſolemus. 102.
ſternutavit. 98.
ſterteja. 75.
ſtertere cœpit. 102. 85.
- - - tanquam olim dormientes cœperunt. 22.
ſtetit & recubitus eſt. 68.
ſteterat operto capite cum ruſtico. 14. 16.
ſteti in aditu projecta veſte. 136.
ſtetit corruptæ Eloquentiæ regula. 2.
Stichus. 78.
Stigios ad manes laceratus orbis dicatur. 121.
ſtigmam habere. 69.
- - - habebit. 45.
ſtigmata captivorum frontibus impreſſa. 105.
ſtigmate puncti. 103.
ſtigmoloſ 109.
ſtilo atroci verba effoderent. 4.
ſtipant graves equi receſſus Danai. 89.
ſtipendio eductus in Aſiam. 85.
ſtipite flagranti dextra minax. 124.
- - - ardenti vexat cubitum. 136.
ſtips ille patrimonium elegavit. 48.
ſtlatarium non futurum bellum quum appareret. 108.
ſtolam togæ virilis ſumpſit. 81.
ſtolatæ ibant nudis pedibus. 44.
ſtomachi ſolutioris ſit 117.
- - - de tui recuſatione non habeo quod timeam. 141.
- - - pugnantia famem compoſuere. p. 683.
ſtomacho averſo conciliatur caro. 141.
ſtomachum nauſea gravem exonerabat. 103.
- - - - conciliare mero. p. 678.
ſtra-

ſtrabones naſcuntur ſub Scorpionis ſigno. 39.
ſtrabonus eſt. 68.
ſtragula alba. 78.
ſtragulis effecti. 42.
ſtramentitius vavato. 61.
ſtrangulaterus inter prædones depoſita veſtis. 15.
ſtrangulavit avidum cibus. 115.
ſtrati erant tres lecti. 21.
ſtrato in extraneo ni tollat pedes indomita matrona. 55.
ſtratum cædere. 45.
ſtrepente ſymphonia. 33.
ſtrepitu vaniſſimo ſententiarum. 1.
- - - audaci impulſum oſtium exſonuit. 16.
- - - obſcœno ſimul atque odore viam implebat. 117.
- - - diſcordi mollia virgulta loquuntur. 130.
- - - armorum cœlum furit. 122.
ad ſtrepitum articulorum uſque contritia inter ſe manibus. 17.
- - - - lucri ſuffragia vertunt. 119.
ſtrepitus ſingulos pari clangore perſequebatur. 117.
- - - funebris. 78.
ſtrictis in oſſibus regnat horror. p. 681.
ſtricto acutoque articulo caput miſerantis percuſſi. 96.
ſtrictos jam gemina morte Philippos. 121.
ſtrictus gladius. 59.
ſtridentibus extis plenum veru. 95.
ſtridore diro miſcentur umbrarum facies. 122.
- - - rabioſo circumſiſtunt trepidantem. 136.
ſtrigæ ſubito cœperunt. 63.
- - - involarunt puerum. 63.
ſtriges comederunt nervos tuos l 134.
cum ſtrigilibus parieti adplicitum video. 91.
ſtringere cultrum. 40.
- - - gladium. 62.
ſtrinxit gladium. 9
- - - gladium parricidali manu. 80.
ſtrophæ elegantes 60.
ſtructor propriam convenientemque materiæ impoſuerat cibum. 35.
ſtrue diverſa armorum. 120.
- - - congeſta deplorata jacebant arma. 121.
ſtruthiocamelum tibi pro anſere reddam. 137.
ſtruxit ope.. 120.
ſtudia cruda in forum propellunt. 4.
- - - ejus ordinare. 85.
- - - literarum non celebrantur in hac urbe 116.
ſtudia non faſtiditum. 48.
ſtudiorum conſortio. 101.
ſtudioſi juvenes ſevera lectione mitigarentur. 4.
ſtudiolum eſſe in argento. 52.
- - - literarum. 102.
ſtulta urbanitate delectata. 7.
ſtultiſſime homo. 10. 65.
ſtultiſſimos fieri in ſcholis adoleſcentulos exiſtimo. 1.
ſtultus ſitit vicino flumine. p. 683.
ſtupente me in lectulo ſedet. 117.
ſtupentibus baſia ſpiſſiſſima impegit. 31.
ſtupeo omnia. 29.
ſtupro liber, ſtupro ingenuus. 81.
ſtuprum prolato peculio rogare cœpit. 8.
ſtupuere mentes. 89.
- - - pruina fluctus. 123.
Stygios ad manes laceratus ducitur orbis. 121.
Stygium caput extulit ad ſuperos Diſcordia. 124.
Stymphalidas Hercules arte coactos ad cœlum fugiſſe tales reor. 136.
ſua re. 47.
ſuadeo, inquit, cœnemus. 35.
ſuæ majeſtatis pondus haberet oratio. 3.
ſuaſoriam Agamemnonis exceperat. 6.
ſuave mihi nondum erat venire in triclinium. 33.
- - - vinum facere. 39.
- - - in convictu. 60.
ſuaviter ſit potius. 59.
- - - ſibi facere. 71.
- - - eſſe. 75.
ſub eodem titulo etiam lucerna pendebat. 30.
- - eadem cauſa nos obruet. 93.
- - dentem venire. 58.
- - ala viperam nutricare. 77.
- - menſa vinum effundere. 38. 74.
- - alapa eſſe. 38.
ſubauratum annulum grandem habebat. 32.
ſubducta ſibi veſtimenta diſpenſatoris in balneo. 30.
- - - foro pagina det curſum. 5.
ſubducere corpus. 92.
ſubducunt vela tempeſtati. 114.
ſubduxi me opportune. 6.
ſubduxiſti te à præceptoris colloquio. 9.
ſubduxit mihi nocte puerum. 79.
- - - ſceleri lucem Cynthia. 122.
- - - te mihi Aſcyltos. 133.
ſubeſt niſi velle, gratia tota perit. p. 675.
ſubjectum pedibus meis terribilem paulo ante & implacabilem Licam agnovi. 115.
ſubiit alia claſſis 74.
ſubimus caſam piſcatoriam. 115.
ſubinde centonem rejecit. 7.
- - - me oſculis verberabat. 26.
- - - intraverunt duo Æthiopes. 34.
- - - ut ſciat quantum perdiderit de vita. 26.
- - - altius pedem tollebat. 117.
- - - eruta pavonina ova convivis diviſere. 33.
ſublatis fortiter manibus. 9.
ſublimat lactea pectora admixtus ſanguis. p. 668.
ſublimi arce impoſitum oppidum cernimus. 116.
ſublimis aquila cælo ferebat Deum. 83.
ſubmittit inertes fluctus pontus. 134. vide *ſummittere.*
ſubmovit animam pæne gemitus ſuſpirio tectus. 113.
ſubmotæ à plebe voces ſumendæ. 118.
ſubolfacere 45.
ſubornatum leporem pinnis vid^e^mus. 36.
- - - - habet horologium & buccinatorem in triclinio. 26.
ſubornatus myrtea gauſapila. 21.
ſubridere 78.
ſubripuere viros male pubeſcentibus annis. 119.
ſubſecutus fugientem. 90.
ſubſederant nuces. 137.
ſubſedit pater umbrarum. 122.
ſubſequi gaudentem Trimalchionem. 72.
ſubſeſſores. 40.
ſubſtiti triſtis. 115.
ſubſtitit quaſi quodam monſtro infernisque imaginibus turbatus. 111.
ſubter lectum mittit harundinem. 98.
ſubtilitate monſtrata impetum morbi lenire. 17.
- - - cum ingenti tollentibus paronychia. 31.
- - - tanta extremitates imaginum ad ſimilitudinem præciſæ. 83.
ſuburbanum. 48.
ſuccederet melius contubernali meo. 24.
ſucceſſionem per artem extendere. 140.
ſucciderit ferro oram inguinis p. 685.
ſuccincta alte Quartilla. 21.
- - - galbino cingillo. 67.
ſuccincti candidas tunicas. 60.
ſuccinctus cingulo. 21.
- - - cingulo ceraſino. 28.
ſuccinente Habinna. 69.
ſuccinge his animum bonis. 5.
ſuccis ſpiſſatis areſcit languida tellus. 134.
ſucciſi poplites membra non ſuſtinent. 1.
ſuccos omnium herbarum Democritus expreſſit. 88.
ſuccoſi. 38.
ſuccubui ſervo nunquam. 126.
ſuccum naſturcii cum abrotano miſcet. 138.
ſuccumbe malis. p. 679.
ſuccurre. 105.
- - - periclitantibus. 114.
ſuccurrendum periclitanti cenſebat. 96.
ſuccurrerit quid dementi, audite. 102.
ſuccurriſſe tibi. 102.
ſuccurrit ancilla huic triſtitiæ. 111.
ſudantes in montem conſcendimus 116.
ſudantis per frontem acaciæ rivi perfluebant. 21.
ſudare. 44.
ſudario manus tergere 67.
- - - faciem abſcondere. 67.
ſudarium in collo habere. 67.
ſudaverat in ſchola 3.
ſudor effuſus utriuſque ſpiritum revocavit. 101.
- - - alarum negligens. 128.
- - - quoque perluit ora. 128.
ſudor per bifurcum volabat. 62.
- - - tepidus corpore manavit. p. 681.
ſudore jam madens. 6.
- - - calefacti. 28.

ſudorem manibus deterſit. 8.
. . . & operam perdidiſtis. 134.
ſudores inter anhelituſque tritus quod voluerat accepit. 87.
ſudoris non minus habuimus. 79.
ſues albi. 47.
non ſufficerat Magno orbis. p. 675.
ſufficere nec huic petulantiæ puerum verecundiſſimum affirmavi. 85.
ſufficeret ad inventionem. 88.
. . . largior ſcena. 117.
ſufficiebat ludentibus. 37.
ſufficiet vix Navita Porthmeus ſimulacris viſum cymba traducere. 121.
ſufflare. 45.
ſuffragia vertunt ad ſtrepitum lucri 119.
ſuffundere capiti idem coſtum. p. 678.
ſuffusa muliere ſponſam. 3.
ſuggillare noli miſeriſs. 118.
ſui merces erat ipſa tam perdita Roma. 119.
ſume amplexum. 127.
ſumendæ voces à plebe ſubmoræ. 118.
ſumere aliquid quum voluerit. 100.
. . . cibum. 111.
. . . ſumere mulſum ſi quis vellet 34
. . . dum hæc apophoreta jubemur. 60.
ſumina in altero ferculo videmus. 36.
ſumite bellum. 122.
. . . nunc gentes accenſis mentibus arma. 124.
ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt. 55.
. . . excuſationis meæ hæc eſt. 130.
ad ſummam. 31. 37. 134. 140.
. . . . . Thucididis proceſſit. 2.
ſummas cœli auriculas advocet Judæus. p. 683.
ſummi petit juga celſa palati. 123.
ſummis fluctibus ibat inquieta Delos. p. 638.
ſubmiſſa, vide, *ſummiſſa*.
ſummiſſa Boſporus unda Magnum venerátus erat. 123.
. . . Fides Prci eſme it. 124.
ſummiſſius ſciſcitari cœpit. 105.
ſummittere ornum à torva fronte. 126.
ſummittis pontus inertes fluctus. 134.
ſummo de vertice montis. 122.
. . . cum certamine opes in Eumolpum congeſſerunt. 124.
. . . in vertice fluvios ponam. 134.
. . . in humore conſiſtere nuces ventoſas. 137.
ſummos ad honores perveniunt. 116.
ſummum certamen. 88.
in ſummum redierant nuces. 137.
non ſumo diaria poſt aſellum. 24.
ſumpſeram animum adverſus Aſcylton 94.
ſumi ſit tanquam togæ virilis ſtolam. 81.
ſumunt bellum. 23.
ſuo jure. 78.
ſuos fugere. 43.
. . . quiſquis hæredes habet. 116.
ſuper humeros ruſtici contemplationem rejecit. 12.
. . . lectum puer conſedit. 9.
. . . torum meum ſedens. 17.
. . . torum marcentis ancillæ. 22.
. . . inguina diu multumque fruſtra moluit. 23.
. . . menſam hanc abjeciſſet. 34.
. . . piſces garum piperatum currebat. 36.
. . . nos fortuna negotium curat. 82.
. . . conſtratum puppis. 100.
. . . conſtratum navis. 100.
. . . jugulum meum. 108.
. . . pectus poſitus. 101.
. . . corpus jacentis. 112.
. . . lectum pedes immittere. 67.
. . . præcipitare. 94.
. . . quem incumbens. 74.
. . . menſam ponere. 60.
. . . lectum venit. 23.
. . . limen pendebat cavea aurea. 28.
. . . officium poſitus erat. 30. 56.
. . . ſigna cibum impoſuerat. 35.
ſuperbiam capta. 126.
. . . . . matronæ haberet ancilla. 126.
ſuperbum caput pallio retexit. 17.
. . . . eſt legem donare. 18.
ſuperbus ille ſuſtulit vultum. 10.
. . . cum præmio Alcyſtos egreditur. 80.
ſupercilia radat. 103.
. . . tua quæ ſalamandra excuſſit? 107.
. . . profert de pixide 110.
. . . uſque ad malarum ſcripturam currentia. 126.
cum ſuperciliis denudanda capita. 103.
ſupercilio factum vulnus. 98.
ſuperciliorum æqualis cum fronte calvities. 107.
ſupercilium altius ſuſtulit. 91.
. . . . ſuum creberrimis ictibus vindicat. 95.
. . . . domini inducbat. 113.
ſupereſſet ne quod veſtigium ſceleris. 137.
ſuperfluentibus quotidie magis magiſque bonis. 125.
ſuperior jubente petauro. p. 674.
ſuperiorem repoſitorii partem abſtulerunt. 36.
ad ſuperos Diſcordia caput extulit. 124.
ſuperſtitioſa oratione mutata Tryphæna. 106.
ſupervacuas res vendere. 38.
ſupervacuo pondere exonerare capita. 107.
. . . . . in dolore ne perſeveraret. 112.
ſupervenit cynædus. 21.
ſupervolat tremebunda haſta. p. 674.
ſupinas manus ad genua veſtra protendo. 17.
. . . manus ad me porrigit. 114.
ſuppes. p. 674.
ſupplices jaceor in conſpectu veſtro. 107.
. . . radere quid attinuit? 107.
ſupplicia majora meruerunt. 107.
ſupplicii umbra vultus reget. 103.
. . . metu pavidus obſtupueram. 108.
ſupplicio decepta lacrimas effudit. 106.
. . . deprecationem interpellavit. 107.
. . . caput aperire non potuit. 112.
ſupplicia mortem nec concupiſſe. 97.
ſuppliciter petebat. 80.
ſupplicium in hoc duraſſent crudeles manus. 105.
. . . . . interpellare ſe negat. 106.
. . . . . verius. 112.
. . . . . quære in hæc facinora. 130.
ſupponi juſſi gallinæ pavonis ova. 33.
ſuppoſuerant ſtramentitium vavatonem. 63.
ſuppoſuit ludeori matellam ſpado. 27.
ſuppreſſerant ſpiſſæ tenebræ lucem. 114.
ſupprime Martem. 124.
ſupprimere querelam. 91.
. . . . . furorem. 72.
ſupra me accumbebat. 36.
. . . dorſum aſcendere. 64.
ſupremo mandaverunt officio. 132.
ſupremum diem obire. 61.
ſurgentes ad magna animos juvenum veluti adflavit. 2.
ſurgit magna fax inter hæc nomina. 127.
. . . turris quadrata. p. 681.
ſurrexi bene mane. 85.
ſurrexit & in cubiculum traxit. 26.
. . . de Circes toro ſine voluptate. 134.
ſurſum quod eſt, deorſum facere. 63.
ſuſpectam ne faceret humanitatem meam grande munus. 86.
ſuſpectus amator. 85.
ſuſpendio vitam finire conſtitui. 94.
ſuſpenſa ſigillo fumoſo caſa. 135.
ſuſpicatus toties. 36.
ſuſpicio latrocinii in utra parte haberetur. 13.
ſuſpicione ne quidem vulneris læſus. 94.
. . . a turpiſſima me fortuna dimiſerat 13.
ſuſpicionem eædem literæ declinabunt quærentium. 103.
ſuſpicioni ne relinquerem locum 97.
ſuſurrio rectus gemitus animam pœne ſubmovit. 113.
ſuſtinebant ponticuli ferruminati glires. 31.
ſuſtinebat favum ceſpes cum herbis exciſus. 33.
ſuſtinent membra poplites. 1.
ſuſtinet male quas ſtruxit opes. 120.
. . . ora tibia p. 678.
ſuſtinetis urbanioris notæ homines mentiri. 116.
qua ſuſtulerit vitulam poſſe taurum tollere. 25.
ſuſtuli tunicam. 140.
ſuſtuliſſet puer jacentem paropſidem. 34.
ſuſtulit ſuperbus ille vultum. 10.
. . . ſupercilium altius. 91.
. . . civilia arma. 122.
. . . medio digito turbatum ſputo pulverem. 131.
. . . clamorem. 116.
ſuſum cellationem habet 77.
ſutor idem eſt, idem cocus. 68.
ſuturæ nec adhuc quidem attulerat ruſticus curioſas manus. 13.

ſuum

ſuum cuique referre. 40.
Sybilla Cumana. 48.
. . . in ampulla Cumis pendebat. 48.
Syllanus bibit enſis. 120.
ſymphonia ſtrepente. 33.
. . . . . datur ſignum. 34.
ſymphonia. 47.
cum ſymphoniacis tibiis minimis ad caput ejus acceſſit. 28.
ad ſymphoniam adlatus eſt. 32.
. . . . . . tripudiantes procurrerunt. 36.
. . . . . . geſticulatus ſciſſor. 36.
ſynœcio in eodem potant. 93.
Syri duo expilaturi lagenam triclinium intraverunt. 22.
. . illi, qui venerant ad prædam. 28.
Syriaca pruna cum granis punici mali infra craticulam erant. 31.
Syrtis arata. 93.
Syrus hiſtrio. 52.

T.

Tabellarius Trimalchionis. 79.
taberna humilis. 80.
in tabernam numquam conſpexerat 140.
tabes tacitis concepta medullis. 119.
tabo lingua fluens. 124.
tabula. 80.
. . . terebynthina. 33.
. . . illa, quæ Trojæ haloſin oſtendit. 88.
tabulæ duæ in utroque poſte defixæ. 30.
tabulam ne quidem de tam magna nave naufragus habes. 115.
tabularia clavus 75.
tabularium vario genere mirabilem pinacothecam. 83.
. . . . ætates conſulere prudentiorem cœpi. 88.
tabulas fœderis ſignat. 109.
. . . teſtamenti omnibus * renovet. 117.
. . . accepit. 56.
tace lingua. 69.
tacebant ne in hoc quidem tam moleſto officio. 31.
tacenti rapuit ſpeculum. 128.
tacentia ponunt Zephyri ante meos ſua flabra pedes. 134.
taces fabula muta inter Cælicolas 128.
tacitis medullis concepta tabes. 119.
. . . cogitationibus Deus neſcio quid agit. 127.
tactu unius noctis omnia vendidit. 81.
tacuiſſe reor ad voces Thaliæ plectra p. 668.
tæda ex aceto. 47.
tædet ſtatim Veneris peractæ. p 687.
tædio fatigatus. 137.
talem te peperit. 94.
. . . te videre. 61.
tales Herculea Stymphalidas arte coactas ad cœlum fugiſſe reor. 136.
tali voce laceſſit volucrem fortunam. 120.
talia quum jactamus. 114.
. . . verba codicillis impoſui. 119.
talis humus Venerem molles clinavit in herbas. 127.
talos ad terram deducere. 102.
. . . pedeſque coronis vincire. 70.
tam docte. 105.
. . valde. 105. 78.
. . magnus. 75.
. . plane. 78.
tamen quid habuiſtis in cœna. 66.
tangant limen Capitolii. 88.
tangebat ore eimicca 98.
. . utrluſque genua. 80.
tangere corpus tenta. 126.
. . de cibo. 66.
tangit etiam Deos amor. 83.
tangomenas faciamus 34. 73.
Tantalus infelix quem ſua vota premunt. 82.
tanti facere. 62.
tanto melior maſſa. 69.
tantum non dicere. 76.
tantus vir. 54.
tapanta Trimalchionis eſt. 37.
Taracinenſes. 48.
tardant fata minus. 89.
tarde imo jam ſero intellexi. 7.
. . . quidem & invitus inquit. 9.
tardum eſt differre quod placet. 10.
Tarentina Meliſſa. 61.
Tarentinæ oves. 38.
Tarentini. 48.
Tarentinum Licam 100.
Tarentinus Licas homo verecundiſſimus. 100.
Tarentum. 100.
Tarquinium inveniſti ſi Lucretia es. 9.
Tartara & Cocyti tenebras liquit. 124.
Tauri ſigno naſcuntur calcitroſi. 39.
taurorum flamma quieſcit virgineis extincta ſacris. 134.
taurulus fit totus cœlus. 39.
ſuper Taurum bubale ſtultum impoſuerat. 35.
taurum poſſe tollere quæ vitulum ſuſtulerit. 25.
taurus jactaret. 45.
. . . amat gramen carpere. p. 678.
te rogo mater. 7.
tecta mœrentia relinquunt. 123.
. . . lacertis rebellent. 124.
tectis harundinibus peritus artifex tetigit volucres 109.
tectus ſuſpirio gemitus animam pæne ſubmovit. 113.
tegant ſecreta. p. 679.
tegebant aſellum duæ lances. 31.
tegeret obſcuritas temporis faciliime rerum fidem male ambulantem. 12.
teget vultus ſupplicii umbra. 103.
in tegolis aſinus. 63.
tela videt verſaſque acies. 104.
. . . periturorum gigantum dejecit. 123.
Telephus gemini latitavit nominis iram. 139.
teli conjectum. 90.
telis innumerabilibus gravis umbra. 124.
tellure quæſitus ultor oſtro certaverat. 119.
tellurem rupto ſolvit hiatu. 121.
telluris gremio reducto. 122.
tellus Lacedæmonio habitata colono. 5.
. . . ſtatto domeſacta nitet. 99.
. . . ſi qua foret, quæ mitteret aurum. 119.
. . . quaſi non poſſet tot ferre ſepulcra. 120.
. . . non hæc autumno viret. 120
. . . perfoſſa dehiſcit molibus inſanis. 120.
. . . horrida extulit in lucem nutritas ſanguine fruges. 120.
. . . Saturnia. 122.
. . . victa erat ingenti nive. 123.
. . . ipſa tremat. 124.
. . . effoſſa protulit aurum in lucem. 128.
. . . florida mihi paret. 134.
telo eodem percuſſus naufragus. p. 682.
telum jaculatis amoris. p. 668.
temere ne quid faceret. 82.
temeritate laſſata. 82.
temeritatem. 102.
temperata pice refecit camellam ruptam. 135.
temperet fortunam ſuo arbitrio. 137.
tempeſtas adverſa. 102.
. . . . peragit mandata fatorum. 114.
. . . . pallavit. 46.
tempeſtatis ignarus. 115.
templis non impius hoſtis admovi dextram. 133.
extra templum profugit. 90.
templum violavi. 130.
. . . tuis imponit Hypæpis. 133.
in templum ire ſe ſimulavit. 140.
. . . . Amoris. 127.
. . . . nunc eſt domus mea. 77.
tempora Cynicâ traducunt cœnâ. 14.
. . . mœrent nudata ſua umbra. 119.
tempore magno hæc Crotonæ aguntur. 125.
. . . conſumpſi voluptatem. 130.
. . . uno accuſare & amare. p. 617.
temporibus priſcis 88.
temporis obſcuritas faciliime tegeret rerum male ambulantem fidem. 12.
. . . momento. 28.
. . . tepidi titulus. 55.
. . . verni aura manſueſcunt. 122.
temptemus paupertatem quæſtibus expellere. 10. vide, *tentare.*
tendo retro ad deverſorium. 81.
tendite pede. 83.
tene legem Marcelle. 124.
tenebam diligenter viam. 6.
tenebat matellam argenteam. 27.
. . . caduceum capillatus Trimalchio. 29.
. . . averſa ſolo fixos oculos. 132.
tenebræ tam ſpiſſæ repente lucem ſuppreſſerant. 114.
tenebras Cocyti & Tartara liquit. 124.
. . . eſſe ſi mero meridie dixerit. 37.
tenebris obruere diem nubes. 114.
. . . agit, quicquid luce fuit. 104.
tenebroſum & ſordidum egreſſum. 91.
tenebunt flammas ore. p. 679.
Tenedos celſa mare dorſo repellit. 89.

teocllis digitis p. 668.
tenendam dedit Delon conſtanti Mycono. p. 688.
tenens balenatiam virgam. 21.
tenent. 84.
teneo te, qualem ſperaveram. 139.
. . . vix me. 52.
tenere latrones clamavit magna vociferatione. 14.
. . . cœpimus ſordidam & ſciſſam tonicam. 14.
. . . nolo ſtatim, quod cupio. 13.
. . . ſe cœlum Jovis arbitratus. 79.
. . . me non potui. 49.
. . . lacrymas. 75.
. . . ſe ſuis. 64.
teneriorem ſenſum ambitu verborum intexuit. 118.
tenerius complofit manus. 24.
tenet ille divitis nomen. 80.
. . . ſcaphæ cuſtodiam. 102.
. . . natos manu trepida. 123.
tenore uno contenta Natora. p. 682.
. . . dubio ſenſus pugnarent. p. 681.
tenta tangere corpus. 126.
tentabat admitti in partem voluptatis. 112.
tentant in armis ſe Duces. 89.
. . . tutelam placare. 105.
. . . aniculæ eandem viam. 138.
tentare humanam ſatietatem quid ſoleat, ſcitis. 112.
. . . cœpit inguinum vires. 131.
. . . quam tentas, potius rogas? 138.
. . . nos juſſit. 78.
tentaſſet aliquem noſtrûm vocare. 117.
tentata qui arma velit, magis eſt. 123.
tentate manus. 122.
tentaturus acceſſi. 140.
tentaverit idem frigus genua manoſque tuas. 129.
tentavi aſſurgere. 65.
tentavit dare mulierculæ cibum. 111.
. . . omnes vultus. 128.
tente nervis Priape ſave. 111.
tentemus ſi adhuc ſorbilia ſunt ova. 33.
tenue & extremum lumen ſpargebant lucernæ. 22.
tenuem formavimus orſum. p. 675.
tenuerit nos diutius tranquillitas. 102.
tenui lacrimas. 24. 113.
tenuit diligentius laciniam. 12.
. . . riſum. 20.
tepente Thyrſo coliculi languidior. 132.
tepidi temporis titulus. 55.
tepidis oribus ora fovet. p. 682.
. . . habenis hyemen ſpectabat Phœbus. p. 681.
tepido membra calere toro quis verat. 132.
. . . igne rogus conſonat. p. 683.
tepidus ſudor corpore manavit. p. 681.
ter helleboro animum deterſit Chryſippus. 88.
. . continuo ſternutavit. 98.
. . ovantem Jupiter horruerat. 123.
. . me juſſit exſpuere. 131.
. . lapillos conjicere in ſinum. 131.
. . ovantem circa delubrum greſſum ferret ebria pubes. 113.
terebinthina tabula. 33.
Terentius copo. 61.
terga Magni ut levis quoque Fortuna videret. 123.
tergebatur palliis ex molliſſima lana factis. 28.
tergere manus. 37.
tergoribus quos ligant tepente angues corulci 89.
terra ergo me non potuit ruina haurire. 81.
. . . Deos ſentit. 124.
. . . parens flores fudit. 127.
. . . radiabat calcato marmore. 135.
. . . in Actæa hoſpita digna ſacris Hecates. 135.
. . . reſoluta non patitur glaciem vivere Auſter. 117.
. . . dura lædi veſtigia ſcelus eſt. p. 668.
. . . ſonos concepit. p. 680.
. . . omnium mater. 39.
. . . ſtabili Delos revincta. p. 687.
terræ qua corrunt. 119.
. . . nova pocula. 135.
. . . filius. 41.
terram contigerat. 17.
. . . vario gramine indutam. 127.
. . . plangit. 89.
in terram trahere orcam mugientem jubeo. 115.
. . . convertit fluctus os Inviolatum. 115.
. . . veluti magines muſcarum deſpuit. 115.
quod nec ad terram, nec ad cœlum pertinet narrare. 44.
. . . . adurere. 44.
terrarum orbem alium. 8.
. . . aliqua parte. 113.
. . . perpetuam ſterilitatem loquatur. 117.
. . . tuarum ſilentia ſigna pande. 121.
. . . toto orbe. 140.
per terras me ſequitur ira Priapi. 139.
. . . huic ſuga, illi magis unda probatur. 121.
terras cauſa ſutcores. 124.
. . . omnes unde aſpicere poſſet. 124.
terret quos gloria. 122.
terribilem paulo ante & implacabilem Lycam agnovi pedibus meis pene ſubjectum. 115.
. . . . manu bipennem corripui. 132.
terris Aſiis eruta citrea menſa. 119.
. . . incendia portat deaſtra. 124.
in terris factum eſt, quicquid Diſcordia juſſit. 124.
territa per dubias ſcindontur pectora cauſas. 123.
terſit in capite pueri digitos. 27.
tertia nox licentiam dedit. 86.
tertianæ etiam impetum timerem. 17.
. . . remedium ſine Interpellatione à vobis acciperem. 19.
ad tertianam remedium Deus monſtraſſet. 18.
tertiarius mortuus. 45.
tertio die. 112.
. . . & pridie Kal. Jan. G. noſter foras cœnat. 10.
ad teſſeram anni venerunt. 81.
cum teſſeris cryſtallinis & tabula terebinthina ſequebatur puer. 33.
teſta maculata Lyæo. 135.
in teſta merſas opes. p. 676.
teſtamenta talturiorum. 53.
teſtamenti tabulas renovet. 117.
. . . . exemplar. 72.
teſtamento in meo legata habent. 141.
. . . . Panſæ relictus cocus. 47.
. . . . manumittere. 71.
. . . . cavere. 71.
ſub teſtibus fidei religioſæ orationis. 118.
teſticulos ac tienes ſuper Geminos impoſuerat. 33.
ad teſtimonium poëtas citem. 2.
teſtis Homerus. 118.
. . . ſylveſter Aëdon. 132.
cum teſto ignis pleno venientem animadverto. 136.
teſtos ad has arica invitum acceſſere Martem. 122.
teſtorum omnium * conſumit inter luſum. 33.
teterrima voce canticum extorquet. 35.
. . . voce cantare. 70.
teterrimo tumore labra implere. 102.
teterrimos latratus. 64.
texegit volucres tectis harundinibus. 109.
. . . puer oculos ſuos. 133.
. . . cum mala manus. 63.
tetrum exſibilare. 64.
texit caligine vultus. 122.
texta mitra ſorba inter odoratas pendebant coronas. 135.
textilem ventum induere nuptam æquum. 35.
textis apis excita ceris fervet. p. 682.
ante thalami limen conſedimus. 26.
thalamum inceſta exornaverant veſte. 26.
Thaliæ dulcis plectra ad vocem tacuiſſe reor. p. 668.
Thaſos viridis cui paret. 133.
theatro ejectus ſum. 92.
theatrum intravi. 90.
Thebanum par ne humilis taberna ſpectaret 80.
theca repoſitorii. 39.
thecam inſtruxerat rudis novacula. 94.
theſauro recuperato abimus præcipites. 15.
theſauros aspis. 124.
. . . rapit. 128.
theſaurum ad nos rediiſſe ſcis? 13.
. . . . recuperare parvo ære. 14.
. . . . effoderit. 88.
. . . . eſt. 46.
Theſſali quadrupes remiſſos duro jugo. 69.
Theſſaliæ rogos cerno. 118.
. . . ſinus humano ſanguine tinge. 124.
Thracem Mopſum. 55.
Thucydidis ad ſummam quis proceſſit? 2.

Digitized by Google

thymbæ veteres pendebant. 135.
Thyrſo tepente coliculi languidior. 132.
τί θέλεις 48.
tibi dico. 64.
cum tibiis minimis ſymphoniacis ad caput ejus acceſſit. 28.
tigillo fumoſo ſuſpenſa caſa. 135.
tigres Hircanæ mihi parent. 134.
. . . horrifico murmure infeſtant. p. 674.
tigria advens premit claſſes. 119.
timeam de ſtomachi ſui recuſatione. 141.
timebam etiam præter hoc. 86.
. . . locum inauſpicatum. 131.
timebat leges 14.
timeores pœnam graviorem ſervos præcipitaſſe ſe in mare. 102.
. . . . Apollinis arma cerno. 121.
timeo, ne quis inveniatur cui minus placeam. 129.
timerem impetum tertianæ 17.
. . . ne latus meum frater convelleret. 130.
timeret fidem oculorum. 2.
. . . errorem. 79.
times ridentes puellas. 109.
. . . Gitona. 128.
timet omnis. 82.
. . . quantum quiſque, tantum fugit. 133.
timidas admitte preces. 133.
. . . non habuiſſe manus. p. 686.
timidiſſima admiratione. 34.
timidiſſime reducto ſpiritu. 98.
timidiſſimo murmure votum feci. 85.
timor altus mentem habitet. 128.
. . . cœli fugæ conſentit. 124.
. . . fecit Deos primus in orbe. p. 676.
timore mortifero ſucciferæ luſus. 132.
timuerunt Homericis verſibus canere. 2.
. . . . viſam viam calcare. 118.
timui nihil. 80.
. . . ferrum. 232.
tinctus colore noctis puer. p. 669.
tineæ ne iſta tangant. 78.
tinge humano ſanguine Theſſaliæ ſinus. 124.
tingo Rhenum ſanguine. 122.
tintinnabulis culti. 47.
tinxerat ſatyrio penicillum. 88.
Tirinthius exagitatus Inachia ira. 139.
Tirinthius totis actis ſimilis. 124.
Tiſiphone ſitientes perluit artus. 120.
. . . . pallida ſatiare ingenti ruina. 121.
titubans texit caligine vultus. 122.
titulis pictum venalitium erat. 29.
titulo ſub eodem lucerna pendebat. 30.
. . . cum hoc adfixa erant pittacia. 34.
. . . hoc auctionem proſcripſit. 38.
titulos. 7.
. . . perlegimus conſpicientes. 34.
titulus tepidi temporis. 55.
. . . ferro inciſus. 89.
Titus. 45.
toga perverſa perſequi. 58.
togæ virilis nunquam ſtolam ſumpſit. 81.
tolerabilia eſſent hæc ipſa. 1.
. . . . hæc quidem erant. 69.
tolle tes tuas ocyus. 79.
tollebat plumas aura volitantes. 109.
. . . ſubinde altius pedem. 117.
tollentibus paronychia ingenti ſubtilitate. 31.
tollere poſſe tantum quæ vitulum ſuſtulerit. 25.
. . . triticum ex area in horreum. 53.
. . . caput de tabula. 46.
. . . pedes in ſtrato cariano. 55.
. . . ſe de negotiatione. 76.
. . . Jovem iratum. 61.
tollerem contumelia menſam. 93.
tolli jubet ex arca corpus mariti. 112.
tollit ſe magno fenore qui pelago credit. 89.
. . . clamorem. 94.
. . . cano ad ſydera vertice montem. 122.
. . . late ſanguinem caput furor. 124.
. . . improba grana. 135.
. . . nemo in hac urbe liberos. 116.
tomacula ſupra craticulam ferventia argenteam poſita. 31.
. . . . cum botulis effuſa ſunt. 49.
tomentum coccineum. 38.
tonabant rupta verticibus lapſis montis juga. 122.
tonitru Romano ferit hæc omnia ſigna. 123.
tonſor eſt mercenarius meus. 103.
. . . mercenarius ferramenta diſtribuit. 108.
tonſorem ſibi notavit intempeſtivo inhærentem miniſterio. 103.
tonſori denodanda capita præbuimus. 103.
tonſoris audaciam pueris diſcentibus dare 94.
tonſorium cultrum ſuper jugulum meum poſui. 108.
tonſtrinum. 46. 64.
toralia proponere toris. 40.
toris proponere toralia. 40.
tormentorum injuria. 102.
tormentum fabuloſum ſententiarum. 118.
de toro Circes ſine voluptate ſurrexit. 134.
toro in tepido membra calere quis vetat. 138.
. . . licito fuſa puella. p. 683.
torquebat ſpuma inanis pinnas. 109.
torquentes aurea penſa Parcæ. 29.
tortæ periſcelides. 67.
torti ni perire debeamus. 20.
tortores. 49.
torva à fronte ſummittere cornua. 126.
. . . ſolum ſub fronte latebat. p. 687.
ſuper torum meum ſedens. 17.
. . . . marcentia. 82.
torum tota facie ac pectore probare preſſit 18.
. . . . gaudio diſpoliatum pertrectavi. 79.
. . . . aureum cervicibus premebat. 131.
. . . . frequenti tractatione vexavi. 139.
ſupra torum panem ponebat. 64.
torvo Jupiter ore. 123.
torus mollis. 79.
. . . extremus. 78.
tot annorum ſecreta. 17.
tota facie ac pectore torum meum preſſit. 18.
. . . civitate. 111.
. . . bella ante oculos volitant. 123.
. . . perit gratia. p 675.
totæ literarum notæ ad oculos legentium accederent. 105.
totam civitatem. 8.
. . . per urbem rumoribus differrent. 10.
. . . orbem oculis luſtravi. 11.
. . . fallaciam invidioſa proditione detexerit. 125.
. . . per civitatem circumducebant. 141.
totas per Alpes fervere turmas. 123.
totis noctibus diebuſque. 111.
. . . ſimilis Tirinthius actis. 124.
totius dictionis ordinem infamant. 4.
. . . navigii turbam diducit in partes. 108.
toto itinere cantavit. 28.
. . . corpore me ingurgitavi. 86.
. . . cœlo neſcio quid clarius relucente. 117.
. . . concepit pectore flammas. 127.
. . . corpore velut luxato. 128.
. . . corpore in amplexum ejus immiſſus. 131.
. . . corpore non feci facinus. 133.
. . . orbe terrarum. 140.
. . . ſtomachum conciliare meto. p. 678.
totos per humeros crines ſeſe erudecant. 126.
totum convicium non me perlegiſſe intellexit. 129.
. . . per pavimentum effuſam fabam collegerant. 136.
. . . anſerem laceratum verubus confixit. 137.
. . . me Eumolpo approbavi. 140.
. . . nulli laudabile. p. 668.
totus in hoc dictorum æſtu incedo. 6.
. . . homuncio nil eſt. 34.
. . . ſe in præterita imagine verſat. 128.
. . . hodie veniſti? 131.
. . . tibi ſervit honor. p. 668.
tractabat ſingulos. 44.
tractat utraque manu Deorum beneficia. 140.
tractatione frequenti torum vexavi 139.
tractavero hunc improba manu 86.
tractavi Protogenis rudimenta non ſine horrore. 83.
tradidit miraculo ævo Baccineas veteres. 135.
traducere cymba ſimulacra virûm vix navita Porthmeus ſufficiet. 121.
. . . tot annorum ſecreta. 17.
. . . ſe ipſum. 45.
traduceres ſonos primo florentes vigore. 132.
traductum inter condiſcipulos. 87.
traductus ſcenæ oſtentatione hiſtrio. 126.
traducunt tempora Cynica cœna. 14.
traduxit poëmata domini. 41.
Trax alicujus ſtaturæ. 45.
tragici oculos ſuos tanquam audientes caſtigiot. 132.

T.
T.

tragœdiam totam periclitabatur evertere. 140.
. . . . implebat ille audaciis. 108.
tragœdias veteres curare. 110.
tragœdus Epheſius. 70.
trahebat ſine alimonia quintum jam diem. 111.
- - - me ad Venerem ipſa. 132.
trahent comitem anculam. 111.
- - - ſerica fila precluſo ſtamine ludis p. 668.
trahere in terram orcam mugientem. 115.
traheres in cœlo poſitum ad inferos. 112.
trahit catena caoem ingentis magnitudinis. 95.
- - - auſer vincula calceamentorum. 156.
- - - id tantum juventus, pro quo metuit. 123.
- - - vultur pectus. p. 672.
trahunt ad terram membra. 89.
trahuntur caſi Idæ vertices. 89.
trajicere anulum in dexteram manum 74.
trajiceretem gladio utrumque. 79.
tralatitia deformitate non me inſignitum eſſe intelligebam. 110.
- - - propinatione nec me dignum judicabat. 113.
- - - humanitate lapidabit. 114.
tranquillaque quærit litura. 123.
tranquillitas ſi diutius nos tenuerit 102.
- - - - repentina intermiſerat curſum. 109.
ad tranquillitatem carminis refugerunt. 118.
tranquillo minor unda ſciſſa reſultat. 89.
tranſcurrere metas ſuas viſa cœli regia. 156.
tranſeat omne lucrum. 61.
transfudimus hinc & hinc labellis errantes animas 79.
tranſilit uſque ab orcheſtra quatuordecim. 126.
tranſire ſolere inclinatos cryptam. p 674.
- - - hunc caſum. 55.
tranſiret aliquis noſtrum contra præceptum. 30.
tranſiſſe in ſanguinis pignus conſuetudinem putabam. 80.
tranſitu facto ad comitem. 24.
tranſtulit in lectum ſuum. 80.
- - - fratri uterque pias vices. 89.
ex tranſverſo fit. 55.
tranſverſos rapis probris. p. 675.
traxiſſemus cruentos pedes per omnes ſcrupos. 79.
traxit Gitona in cubiculum. 26.
- - - me ad idem ſpectaculum leora manu. 26.
trecenties ſeſtertium fundis nominibuſque depoſitum habere. 117.
ad trecenties ſeſtertium ſi ſalvus pervenerit. 88.
- - - - relinquere. 71.
tremat tell s. 124.
tremebunda ſupervolat haſta. p. 674.
trementibus labellis anus. p. 670.
tremor Inati Magnus. 123.
tremuit perterritus æther plauſtibus inſolitis. 116.
tremula quatiebat lampada dextra. 124.
- - - voce cantare. 70.
tremulæ cupreſſus. 131.
tremulis manibus. 100.
- - - vocibus accuſare cœpit. 154.
tremulo deduxit vertice canos. 157.
tremunt undæ ſibilis 89.
trepida manu natos tenet. 123.
trepidans Licas. 114.
trepidantem rabioſo ſtridore circumſiſtunt. 136.
trepidantes perſonant aures armorum fragor. 121.
- - - unus ſervus interpellavit. 26.
trepidanti Eumolpo. 101.
- - - vertice pinus. 151.
trepidatione mendacium prodidiſſem. 82.
trepidationem ridere. 65.
trepidavimus ſine dubio pauliſper. 30.
trepido male dabat uſum 132.
trepidus Phœbus flectere equos cogitur. 154.
tres virgines. 7.
- - Parcæ aurea penſa torquentes. 29.
tribacca margarita. 55.
tribui quæ Romanis arcibus, omnia odi. 121.
in tribunal excelſum Mercurius mento levatum rapiebat. 29.
- - - cernunt incluſum pavido corde 104.
tribunali ſedere prætextatum. 71.
tribus potionibus è lege ſiccatis. 82.
tributarius civis. 57.
tricliniarches occidentibus lucernis oleum infuderat. 22.
triclinii in poſtibus faſces fixi erant cum ſecuribus. 10.
- - - valvæ. 65.
in triclinio hoc ſeriat agit. 24.
- - - - horologium & buccinatorem ſubornatum habet. 26.
- - - - cum jaceremus. 85.
triclinium intremuit. 60.
ad triclinium nos jam perveneramus 30.
in triclinium intrare conaremur. 30.
- - - - venire nondum mihi ſuave erat. 33.
triclinium intraverunt Syri. 22.
- - - intraſſemus. 31.
- - - pantomimorum non patrisfamiliæ crederes. 31.
triduo ſine fratre dormierit. 129.
trimum nomenculator eſſe dicebat. 47.
trinis ſideribus acta tuba Martem ciet. 122.
Triphænam exſulem Tarentum ferat. 100.
- - - - fideliſſimi rapuerunt ſervi. 114.
triplici ortu Triviæ rotetur ignis. p. 670
tripudiantes ad ſymphoniam procurrerunt. 56.
triſtem confuſumque Gitona video. 91.
triſti ſanguine perfuſus venio. 133.
triſtia fata deflet. p. 682.
triſtia in bella paratis fatis. 119.
triſtimonium. 65.
triſtior ille eſt, qui vicit. 119.
- - - fieret Giton. 132.
triſtiora captivitate præterita. 113.
triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos. 35.
triſtis puella nuptiarum nomen exſpaverat. 26.
- - - inimici commodis. 92.
- - - hiems adedit vernantes comas. 109.
- - - ſubſtiti. 115.
- - - familia tota muſſat inter ſe. 132.
- - - gratia ſermonis puri. 132.
- - - ne diutius eſſet. 136.
triſtiſſimam exegimus noctem. 115.
triſtitia jam ſevera dolui. 85.
triſtitiæ ad ordinem redimus. 103.
- - - huic ſuccurrit. 111.
- - - huic acceſſiſſe proximum naufragium. 117.
- - - cauſam ſciſcitata. 117.
triſtitiam ad ultimum perductos. 24.
triſtius ne quid exſpectarem, comitatus faciebat. 19.
- - - ſiquid paras celerius confice. 20.
trita voluptas plebejo uſo. 119.
tritici millia modium quingenta. 53.
trito urticæ ſemine faſcinum circumdedit. 158.
Tritonidiæ armigeræ arces. 5.
tritus inter anhelitus ſudoreſque. 87.
- - - pulvis ex lapide ſpeculari. 68.
Triviæ ignis triplici ortu rotetur. p. 670.
in trivio cadaver calcaſti nocte. 134.
trium cenearum ædilis. 44.
triumphis ſexaginta eſſe nocens cœpi. 121.
- - - onerata Saturnia tellus. 122.
Troas. 89.
Troja peritura primum perdidit Deos. 89.
Trojæ haloſin oſtendit. 89.
- - - ſacra contra Troas invocat 89.
Trojam dum capit capta ibat juventus. 89.
Trojani pugnant cum Parentiois. 59.
Troius hoſtis. 108.
tropæis pœna imminet. 122.
tropica hæc pecuniæ cupiditas inſtituit. 88.
trucem regiam nec curet. 5.
truces oculi. 113.
truci canore memorata bella. 5.
- - - intuens vultu. 79.
truditur vita. 88. 45.
trulla. 75.
tu autem. 58.
- - eras? 96.
tuba Martem ſideribus trinis acta ciet. 122.
tanquam tuba vox in foro creſcebat. 44.
tubæ intremuere. 124.
- - - ſonuere. p. 679.
tuber terræ. 58.
tubere horti rotundo lævior. 109.
tuberoſiſſimæ frontis, calvus. 15.
ad tubicines mittas licet. 129.

tubi-

T.

tubicines imitari. 64 69.
tuentem libentiſſime ſervile officium. 26.
tueri Romanas arces neſcis tu Magne. 124.
tulerat tres fortuna duces. 120.
tuli amoris arbitrium ad alium judicem. 91.
tulit moleſte. 100.
- - onus cœli. 139.
- - inſcius arma Laomedon. 139.
TULLIA. p. 674.
tumida conſurgunt freta. 89.
. . . . pectora rates ut altæ lateribus ſpumas agunt. 89.
. . . . confractum grandine cœlum. 123.
tumidas iratus deprimit arces. 123.
tumore rerum hoc tantum proficiunt. 1.
. . . teterrimo labra implere. 102.
inter tumulos umbrarum facies diro ſtridore minantur. 122.
tumultu pulſata pectora. 123.
. . . magno excipere. 72.
tumultuare cum ſecuribus. 78.
tumultuatus 79.
inter tumultum cum excidiſſet paraſpis. 34.
tunica veſtitum ruſſea ſenem videmus. 27.
. . . mea contectus. 114.
. . . aberrante ſuper genua compoſita. 67.
. . . ceraſina. 67.
. . . recepta cocus cultrum arripuit. 49.
tunicam ſordidam & ſciſſam tenere cœpimus. 14.
. . . miſit in faciem Aſcylti 15.
. . . altius collegit. 126.
. . . meam lacerat anſer. 136.
. . . ſuſtuli. 140.
. . . habere ex lana. 56.
. . . candidam. 60.
. . . noſtram nobis reddant. 15.
tunicula illa eſt ad huc intacta aureis plena. 13.
. . . obtuto capite ſomnum mentiri cœpi. 100.
tuniculam in ſolitudine inveneras. 12.
a turba paullatum ſeduxit me 13.
. . . ſcholaſticorum ingens. 6.
. . . in craſtinum parata erat. 18.
. . . portis libera. 89.
. . . ſepulta mero 116.
. . . Deûm miris terras exoſa furentes deleret. 124.
in turba nos exeamus. 72.
turbæ frequentioris concilio oculos ſuos crediderat. 140.
turbam mitterent locellos pro hamis. 140.
. . . totius navigii diducis in partes. 108.
in turbam hæredipetarum incidimus. 124.
turbant cenſum greges ſervorum. 119.
turbaſtis ſacram ante cryptam. 16.
turbata eſt. 106.
. . . clamore mulier. 109.
. . . lacrimis. 111.
turbato vultu. 106.
turbatum ſputo pulverem medio ſuſtulit digito. 131.
. . . murmure pectus inſonuit gemitu. 137.
turbatus & miſericordia & metu. 38.
. . . & deformis. 108.
. . . quaſi quodam monſtro infernisque imaginibus. 111.
. . . hoc ſermone excanduit. 105.
. . . conſurrexi. 136.
turbaverit quis hæc, neſcio. 130.
turbine rupto nec venti deerant. 123.
turbulento quodam ſomnio circumamictus. 100.
pro turdis gallinæ circumlatæ. 65.
turdis ſiligine fartis. 69.
turdus 40.
turgida oratio non eſt grandis. 2.
turmæ fregere ligatos nimbos. 123.
turmæque virique armaque jacebant. 123.
turmas perfuſas Germano ſanguine. 123.
turpe eſt contemni. 18.
turpi veſtitus ora fuga. 80.
. . . exitu vitam finiſtis. 103.
turpior hercule me es multo. 10.
turpiſſima ex lite in riſum diffuſi. 10.
. . . à ſuſpicione fortuna me dimiſerat. 13.
turpius eſt utrnque. 4.
turris quod ſaxa ſurgit. p. 681.
turturem de perna facere. 70.
tuſſiat ut plurimum imperamus Eumolpo. 117.
tuta eſt inops audacia. 119.
. . . ſinu tranquillaque quærit littora. 123.
tute compoſitus inceſſus. 126.
tutela navis expiaretur. 105.
. . . navigii. 108.
. . . loci propitia. 57.
tutelam placare viliſſimo ſanguine tentant. 105.
tutiſſima homini virtus pietas. p. 673.
tutius ſecutus conſilium. 79.
tutor Bacchi, adeſ huc. 133.
tutum mendacium duraret inter omnes. 117.
tuus iſte frater ſeu comes. 9.
ſine tyranno libertatem nacti. 41.
tyrannos edicta ſcribentes. 1.
Tyria veſtimenta jam ſemel lota. 30.

V.

Vacabat. 112.
. . . quicquid à ſpectaculo. 26.
vacaret illi poema facere. 115.
vacillavit male. 38
vacua Cereris impoſitum ætate ſaligna nemus. 135.
vacuam rem. 102.
vadimonia catillata geris. p. 688.
vafer homo 50.
vaga flumina nec paſſim per notas ibant morientia ripas. 122.
vagi ſenſus nos fallunt. p. 680.
vagus miles extruit orbis præmia. 119.
vah! bella res eſt. 58.
valde laboro de remedio. 37.
. . . bene ſcio. 50.
vale. 74.
. . . & tu. 71.
. . . ſi potes. 129.
valent tantum dicta. 134.
valentior niſi fuiſſem. 8.
non valet lotium ſuum. 57.
valet non uno tenore conteota naturæ. p. 682.
valete curæ. 79.
valgiter commovebat labra. 26.
. . . obtorto labello. p. 673.
validioribus cibis paſtus. 130.
valitudinem ne quidem bonam petunt. 88.
valle mutata gramen carpere. p. 678.
per valles rapitur improbus amnis. 137.
valvæ foramen. 96.
. . . triclinii. 65.
vaniſſimo ſententiarum ſtrepitu. 1.
vanitatem neque generoſior ſpiritus amat. 118.
ad vapulantem decurrunt. 105.
vapulanti favebam. 96.
vapulat Chryſis. 132.
vapulavi. 92.
varia pica ſalutabat intrantes. 28.
varii coloris filis licium intortum de ſinu protulit. 131.
vario ſermone garrimus. 55.
. . . genere tabularum mirabilem pinacothecam. 83.
. . . gramine indutam terram. 127.
varium porcum perdere. 45.
varius lapis invenit uſus. 120.
vaſa cryſtallina comminuere. 64.
vaſculo tam rudi pertractato. 24.
vaſus fictilis. 57.
vaticinatio furentis animi appareat. 118.
vatis fides Calchantis atro dubia pendebat metu. 89.
vavato ſtramentitius. 63.
ubertim manantibus lacrimis. 134.
. . . flere. 72.
ubi eſſem, neſciebam. 62.
. . . nunc eſt iracundia tua. 115.
ubicunque dulce eſt, ibi & acidum invenies. 56.
ubique. 5.
. . . naufragium eſt, ſi bene calculum ponas. 115.
uda facies plorantis ſpongia deterſa eſt. 108.
vectatus huc atque illuc. 101.
. . . in aula aurata gradieos tigris. 119.
vector infirmiſſimus. 107.
vectoribus. 103.
vecturam debemus. 101.
quos vehat. 100.
vehebantur deliciæ ejus io chiramaxio. 28.
vehementer excandui. 85.
vehementiſſime caſtigato Lyca 109.
vehementius turbato vultu. 106.
. . . flere cœpit 132.
vehiculis x dives tabellarius. 79.
vehiculo lapſus properantem ſpiritum ex-

excuſſit. 115.
vehit decepti pignus Atridæ. 108.
. . . omnia ſecum imprudens. 123.
. . . levitas remorum naufraga membra. p. 679.
vel periculo noſtro. 18.
vela tempeſtati ſubducunt. 114.
. . . dat fugæ. 123.
. . . candida ferunt claſſes nequitiæ. p. 676.
velit ora cruenta caſſide. 124.
velis plenis ire. 71.
. . . hunc vinciturum. 45.
velit qui arma tentata, magis eſt. 123.
. . . nolit. 71.
ne velitis ſecreta traducere. 17.
velle cœpit pudorem extorquere. 9.
. . . ſaltare cœperat. 70.
. . . niſi ſubeſt, gratia tota perit. p. 675.
vellera nova. 119.
venalis populus, venalis curia Patrum. 119.
venalitia jumenta. 76.
venalitium titulis pictum erat. 29.
venalium rerum frequentiam notavimus. 12.
venator ſaltus canibus quatit. 104.
venatorius culter. 40.
ut vendas, formam proſtituis. 126.
vendebat agreſte olus. 6.
vendentis perſonam contemtam vidit. 12.
vendere nonnunquam nummis verba ſolent. 14.
. . . bona ſua neque puero neque puellæ poteſt. 134.
. . . bene. 75.
vendicat ſupercilium ſuum creberrimis ictibus. 95.
vendidit omnia unius noctis tactu. 81.
. . . orbem. p. 678.
vendis amplexus, non commodas. 126.
vendit, quod peto. 126.
venditabat faſtidioſe tanquam mendici ſpolium. 13.
venduntconchylis cenas in Lucrinis eruta littoribus. 119.
veneficio contactus ſum. 128.
. . . partes ſopitæ reſipiſcerent. 138.
venenarii naſcuntur ſub Scorpionis ſigno. 39.
veneno Phineo maduere fallaces epulæ. 136.
venerant ad prædam. 22.
veneraria res. 61.
venerat jam tertius dies 26.
. . . in cellam noſtram. 25.
poſt venerationem hanc. 60.
veneratus erat Magnum ſummiſſa Boſporus unda. 123.
Venere conſtrictum coïtum. 109.
ad Venerem me trahebat pulcritudine. 132.
Venerem tuam noſti. 126.
. . . talis humus molles clinavit in herbas. 127.
. . . cæleſti corpore vincis p. 668.
in Venerem fregere ferro exſecta viſcera. 119.
venerint in forum. 1.
Veneris ſignum marmoreum. 29.
. . . ædem intravit. 128.
. . . quis gaudia neſcit? 132.
. . . peractæ ſtatim tædet p. 687.
venerunt ad teſſeram anni. 81.
. . . altro. 107.
veniebamus in forum deficiente jam die. 12.
venientem Enotheam animadverto. 136.
veniet, opta, quidvis nummis præſentibus. 137.
venimus in locum ſecretiorem. 7.
venio eodem gradu. 127.
. . . ferro meo. 130.
. . . non ſanguine triſti perfuſus. 133.
venire mihi in triclinium nondum ſuave erat. 33.
. . . in colloquium. 108.
. . . ſub dentem 58.
veniremus ad conſtitutum. 15.
. . . unde, aut quod genus hominum. 124.
veniret ad interdictum. 13.
venis auras includere. p. 681.
veniſſe me huc altionis cauſſa ne putetis. 17.
. . . ſe in Heliconem putavit. 118.
veniſſent in odium bona ſua. 105.
veniſſet in monimentum. 112.
veniſti totus? 131.
veniſtis in cellam meam tanquam ante recens buſtum. 134.
venit in porticum ingens ſcholaſticorum turba. 6.
. . . ipſa ad ſtabulum. 16.
. . . ſuper lectum. 23.
. . . dies. 86.
. . . mors. 101.
. . . in mentem. 112.
. . . ad Eumolpum. 140.
. . . cum impenſa ſacrificii. 137.
. . . navis ex Africa. 141.
venter quibus non ſoleat injuriam facere. 102.
. . . mihi non reſpondet. 47.
venti nec deerant rapto turbine. 123.
cum ventis litigare. 83.
vento hinc & inde moto levis Delos. p. 687.
ventoſa loquacitas Athenas ex Aſia commigravit. 2.
ventoſas ſine medulla nuces in ſummo humore conſiſtere. 137.
ventres paſcere. 57.
ventri maledicere ſolemus. 132.
ventum textilem induere. 55.
. . . in portum quum fuerit. 102.
ventura ſunt hæc omnia eodem. 115.
. . . damna auſpiciis patuere Deûm. 122.
venturum ad interdictum ſi Herculem credidiſſet. 83.
venturus eſſet in patriam. 115.
ventus pelago iraſcitur. 104.
celerior diſtulit curationis propoſitum. 107.
. . . nec certos fluctus impulerat. 114.
. . . modo Siciliam dabat. 114.
. . . excuſſit in mare vociferantem. 114.
Venus Domina. 85.
. . . contra hanc quid poſſet? 131.
. . . ſtraba eſt. 68.
vera redit facies, diſſimulata perit. 80.
. . . fide. 101.
. . . ſtigmata captivorum frontibus impreſſa. 105.
. . . mihi ſi fas eſt impune profari. 123.
. . . hæc eſt Danaë. 126.
. . . voluptate fraudatus. 128.
. . . forma redit. 128.
. . . ſunt iſta omnia. 140.
intra verba nec ſolum ſe continuit. 11.
verba invenerunt, quibus deberent loqui. 2.
. . . atroci ſtilo effoderent. 4.
. . . grandia indomiti Ciceronis minentur. 5.
. . . defundes Piërio pectore. 5.
. . . nonnunquam nummis vendere ſolent. 14.
. . . verecundiæ & moderationis. 93.
. . . fœderis. 113.
. . . in Eumolpi juravimus ſacramentum. 117.
. . . contulerim. 132.
. . . tot ne te putes perdidiſſe. 94.
. . . codicillis talia impoſui. 129.
ad verba fugi, quæ magis nocere poterant. 132.
. . . date. 78.
verbenis & veſtibus ſacris ornatus. 141.
verberabam ægrum planctibus pectus. 81.
verberabat me furtivis ſubinde oſculis. 26.
. . . quietum florenti Myrto. 111.
verberanda ſola in toto navigio. 108.
verberantis impetum minuiſſet quaſſata harundo. 134.
verberare me non perfunctorie cœpit. 11.
verberati in verba Eumolpi juravimus. 117.
verberata matrona contumeliis. 132.
verberatus quod ſum, neſcio. 138.
ſine verbere conſidat rabies. 139.
verberibus Gitona excitavi. 79.
. . . ſi contenta es nudus curro ad Dominam. 130.
. . . ſputiſque extra januam ejectus ſum. 132.
. . . iter rimantur auræ. p. 681.
verberum notas arte contexi. 132.
verbis religioſiſſimis juravit. 21.
. . . conceptiſſimis jurat. 113.
. . . conceptis juravit 133.
. . . confuſis ſidera feriemus. p. 682.
verbo eodem & vocat & imperat. 36.
. . . contumelioſo inſequeris. 109.
verborum mellitos globulos. 1.
. . . ambitu teniorem ſenſum intexuit. 118.
. . . ab omni vilitate effugiendum eſt. 118.
. . . ingenti volubilitate hæc effudiſſet. 124.
. . . exaggerata volubilitate. 124.

ver-

Digitized by Google

 V. V.

verbum ne tunc quidem ullum adjecimus. 17.
. . . nullum potui emittere. 19.
verecundiæ verba. 93.
. . . . meæ oblitus. 131.
verecundiſſimum puerum nec ſufficere huic permiantiæ affirmavi. 25.
verecundiſſimus homo. 101.
verens convitium. 136.
. . . comiſſa reterare. p. 680.
vereor ne, quod remiſero, patiar. 106.
vereri cœpit. 86.
veretur roſa cinnamum. 91.
veri pater in arte doctus Epicurus. 132.
veriſimile erit. 101.
veritate naturæ. 86.
veritatem per interpretem quærere quid attinet? 107.
veritus ſupplicium. 112.
vermes naſcuntur in molli carne. 57.
vernaculæ apes. 38.
vernales aluctiæ me moleſtabant. p. 674.
vernantes comas triſtis adedit hiems. 109.
verni temporis aura manſueſcunt. 122.
verno perſona cantu virgulta. 120.
vernula. 66.
vernulæ urbanitatis fontem. 24.
vero, vero 71.
verrere cœpit inter reliqua purgamenta argentum. 34.
verſabat querulo rore lapillos. 131.
verſas acies videt. 124.
verſat manus improba furtum. 128.
. . . ſe animus totus in præterita imagine. 128.
verſibus Homericis canere timuerunt. 2.
. . . dei primos annos. 5.
. . . ſuis conſumptis. 23.
. . . opus pandere conabor. 88.
. . . male dic illam. 96.
. . . res geſtæ non ſunt comprehendendæ. 118.
verſipelles. 62.
verſu ſum deprecatus numina. 133.
verſum faceres. 93.
. . . pedibus inſtruxit. 118.
verſus membranæ ingerentem invenimus. 115.
. . . Atellanici. 68.
vertebræ laxatæ in omnem partem verterentur. 34.
verterentur in omnem partem vertebræ. 34.
vertice cano montem ad ſidera tollit. 122.
. . . de ſummo montis. 122.
. . . de Idæo fudit flores terra parens. 127.
. . . trepidanti circumtonſæ pinus. 131.
. . . in ſummo ponam fluvios. 134.
. . . tremulo deduxit canos. 137.
vertices Idæ cæſi trahuntur. 89.
verticibus lapſis montis juga rupta tonabant. 122.
. . . magni Olympi demiſit ſe. 123.
vertit libidinis ſuæ ſolum. 81.
vertitis turpi ora fuga. 80.
vertunt ſuffragia empti Quirites ad prædam ſtrepitumque lucri. 119.
veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat. 95.
verubus confixit totum anſerem laceratum. 117.
verum dicere ne deprehenſus quidem auſus es. 58.
- - - eſſe quod dicis. 98.
- - - Gitona agnovit. 110.
- - - pudicitiæ amoriſque exemplum. 111.
- - - die. 128.
- - - fatendum eſt. 129.
- - - ſibi dicere 47.
- - - Opimianum ; iaſto. 34.
veſica exonerata aquam popoſcit. 37.
veſte inceſta exornaverant thalamum. 26.
- - - oneratas cervices. 32.
- - - alba amictus. 65.
- - - atra deformis. 121.
- - - projecta in aditu ſteti. 136.
veſtem pretioſiſſimam vindicabant pro hac parte. 14.
- - - laceratam palliolo ſuo mutavit. 98.
- - - atramento adhæſuram. 102.
- - - illam divinam ſiſtumque navigio redde. 114.
- - - depoſuit. 114.
- - - toto pectore laceratam. 114.
- - - ſolo vexatam excuſſit. 128.
veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit. 102.
veſtiarius eſt. 41.
extra veſtibulum me duxit injecta manu. 133.
veſtibus præligemus capita. 104.
- - - intexto colore niteant. 118.
- - - ſacris ornatus. 141.
veſticontubernium facis. 11.
veſtifluus Lydus adorat. 133.
veſtigia leporis latrat in ſomnis canis. 104.
- - - juſſit maleſida. 123.
- - - pedum ne quidem extra menſuram aberrantia. 126.
- - - flagitiorum oſculantur. 126.
- - - lædi dura terra ſcelus eſt. p. 668.
veſtigium minimum quidem ſui reliquiſſet. 88.
- - - unius hominis ad corporis mei menſuram figuravi. 97.
- - - ſceleris ne quod ſupereſſet. 137.
veſtimenta diſpenſatoris ſibi ſubducta in balneo. 30.
- - - accubitoria perdidit 30.
- - - perdiderat. 92.
- - - mea ab officioſo recepiſſem. 92.
- - - omnia vendidit. 76.
veſtimentis lectum implevi. 97.
veſtis ſplendida ſi quem emptorem adducere poſſet. 12.
- - - depoſita inter prædones ſtrangularetur. 15.
- - - humanior alnam ſufficeret. 117.
- - - ſapinæ comes dum modo placeret. 117.
- - - tot nova nomina placent. 119.
- - - diſcoloria. 97.
veſtita ſordidiſſimis putaminibus grans ſegrego. 135.
veſtiti erratis, imo jocare, magis cœpimus. 27.
veſtitum tunica ruſſea ſenem videmus. 27
veſtivus es male. 81.
vetat in tepido membra calere toro. 132.
veteranus eſt latro, & ipſis lenonibus doctior. 84.
veterem cum Gitone meo rationem deducerem. 10.
- - - convivam ne audivi. 31.
- - - menſam poſuit in medio altari. 135.
veteres molles, Deliaci manu reciſi. 23.
- - - tragœdias. 110.
- - - tymbræ. 135.
- - - Baccineas Muſa mirando ævo tradidit. 135.
veteris amicitiæ nomen reliquit. 81.
vetui hodie in hoc deverſorium quemquam admitti. 19.
vetulus puer. 28.
vetus amator Doridis contempſi. 126.
vetuſtate ruptam camellam pice temperata refeci. 135.
vetuſtatis injuria nondum victas Zeuxidos manus. 83.
vetuſtiſſima particula ſincipitis mille plagis dolata. 135.
vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiſſe. 80.
vexare crus meum ſerrato morſu non dubitavit. 136.
vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti. 136.
vexata ipſa illa nocte inhorrui frigore. 17.
vexatam grandi injuris. 106.
- - - ſolo veſtem excuſſit. 128.
vexatione minima. 60.
vexavi hac oratione contumacem. 131.
- - - torum frequenti tractatione. 139.
vi omni detexit recuſantes. 23.
via quod poſſum qua libet ire, hoc amo. 18.
- - ſapientiæ conſultiſſima. 88.
viam facerent ad eloquentiam ituris. 1.
- - - nec diligenter tenebam. 6
- - - oſtenderunt errantibus 79.
- - - quæro ad mortem. 94.
- - - ingredimur Deos precati. 117.
- - - implebat ſtrepitu obſcœno ſimul atque odore. 117.
- - - non viderunt, qua itetur ad carnem. 118.
cum viatore cellas pererravit. 97.
- - - eandem tentant aniculæ. 138.
viatorum decuriæ. 47.
vibicibus penſatis animoſior. 132.
vibrabant pilæ inter manus luſu expellente. 27.
- - - tabulæ. 47.
vibrantibus ſententiolis controverſiam pictam. 118.
vice ſcordalo reddita. 95.
vices pias tranſtulit fratri. 89.

- - permutatas grudes habere natura. p. 682.
viceſimam manumiſſionis legare. 71.
- - - - numerare. 58.
viceſimarii. 65.
viceſimum annum. 105.
vici non ſolus. 121.
* vicies ſeſtertium amiſerit. 117.
vicinarum quoque gentium feminas ad ſui ſpectaculum evocaret. 111.
vicinia mortis 115.
in vicinia animam quis abjiciet. 74.
vicinam totam concitabit. 78. 93.
vicino flumine fluctus ſuit. p. 683.
viciſti me totum fortuna. 101.
qui vicit, triſtior eſt. 119.
- - - Ulyxem aſtu ſimillimo. 97.
vicos per aliquos fugientem ſecutæ. 138.
victa eſt prior ancillæ. 112.
- - - in uno poteſtas Romanomque decus. 119.
- - - erat ingenti tellus nive. 123.
- - - erant cœli ſidera. 123.
- - - flumina ſuis ripis hærentia. 123.
victam manum porrexit ad humanitatem invitantis. 111.
- - - Romano te pondere ſentis. 120.
victas nondum vetuſtatis injuria Zeuxidos manus vidi. 83.
victima jacet inter aras ſacerdos. 89.
victor abire dolet, qui non jugulat. 18.
- - - miles utrumque perſuaſit. 112.
- - - Romanus jam totum orbem habebat. 119.
victores ite ferentes, ite mei comites. 122.
victoria nec mi placet parata. 15.
- - - noſtra meruit ſordes. 122.
victoriæ inimici invidiſſem. 80.
victum caput galea abſcondit. 124.
victus Cato à populo pellitur. 119.
vicus anguſtus, nunc Graviſſæ domus. 61.
vide quam non conveniat his moribus. 94.
- - ne deteriorem facias confidentia cautam 107.
- - modo. 51.
videbam prædam. 13.
videbamus omnia. 96.
videbantur mihi omnes Satyrion bibiſſe. 5.
videbatur ille eſſe, qui tunicam invenerat in ſolitudine. 12.
ut videbatur mihi. 32.
- - - - in pullum coiſſe. 33.
videbitis oppidum, tanquam in peſtilentia campos. 116.
videlicet. 5.
videmus ſuam cuique rem eſſe cariſſimam. 15.
- - - ſenem calvum. 27.
- - - infra altilia & ſumina. 36.
vident nihil eorum, quæ in uſu habemus. 1.
- - - qui bella, qui ſonti 122.
video totum te hærere in illa tabula. 88.
- - - Gitona parieti applicitum. 91.
- - - corpus humanum circumactum levi vortice ad littus deferri. 115.
- - - neque Platonem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe. 2.
videor mihi cum illo loqui. 42.
viderem duos armatos 91.
ne videremus nihil agere. 14.
videret puer Eumolpo. 140.
videret levis Fortuna Magni terga. 123.
videri bella vult. p. 675.
viderint ſervos aut ſtriores altius cinctos. 126.
- - - Matronæ. 126.
videris tamen. 87.
- - - mihi dicere. 46.
viderit. 61.
videritis quoſcunque homines in hac urbe. 116.
viderunt laxatam cuſtodiam. 112.
vides tantum auri. 37.
- - - illum, qui obſoniom carpit. 36.
- - - me? 126.
- - - inquit, vides, quod aliis leporem excitavi. 131.
- - - in alio peduclum, in te ipſo non ticium. 57.
- - - ut triplici ortu Triviæ rotetur ignis. p. 670.
- - - adoleſcentem, malo aſtro natus eſt. 134.
- - - quicquid in orbe mihi patet. 134
- - - illum? 38.
videt Ulyxem. 98.
- - - tela. 104.
- - - verſas acies. 104.
- - - ſuum ſeſtertium decies. 38.
videte numquid hoc placeat. 101.
videtis principium cœnæ. 27.
videtur optimum, quicquid quæritur 92.
vidi quaſi per caliginem Gitona in crepidine ſemitæ ſtantem. 9.
- - grande armarium. 29.
- - Zeuxidos manus nondum vetuſtatis injuria victas. 83.
- - ſolum hoſpitem. 92.
- - ſpatiantem. 126.
- - numquam ægrum tam magno periculo 129.
vidiſſet ſi Paris hanc tam petulantibus oculis. 138.
vidiſti numquam hominem tam infelicem. 134.
vidit anus anſerem. 136.
- - - depoſitum eſſe inviolatum. 13.
- - - in conſpectu Gitona miniſtrantem. 91.
- - - unam ſine cadavere crucem. 112.
- - - tanta loca Divûm quoque numina. 124.
- - - ut me, paululum erubuit. 131.
vidua pudicaque nocte contentus fuit. 183.
viduæ inſulam. 95.
vietus & ſenex non erit gravis. 100.
vigilavit uſque in injuriam. 133.
vigiles cuſtodientes vicinam regionem. 78.
vigore primo florentes annos traducerea. 132.
vile eſt, quod licet. 93.
- - olus ſamem compoſuit. p. 683.
viles cibos. 35.
- - operæ ac mercedibus emtæ. 125.
vileſcerent aurum & argentum quaſi lutum. 79.
vilibus maculis citrea menſa aurum imitatur. 119.
vilis adulator picto jacet ebrius oſtro. 83.
- - facili tota tinxerat arte pocula. 135.
- - ſervus haber regni bona. p. 676.
viliſſimo ſanguine tutelam placare tentant. 105.
vilitate ab omni verborum effugiendum eſt. 118.
villa Lycurgi quicquid præbuiſſet. 117.
in villicationem ſervum relegare. 69.
à villico quodam Crotona eſſe cognovimus. 116.
vim nullam ab Aſcylto factam juravit. 133.
vimineæ lances de lento candice. 135.
viminibus viſcatis illigatæ aves deferebantur ad manus. 109.
vina Falerna. 55.
vinariam. 78. 70.
vincendo certior exſul. 152.
vincere paupertas nulla poteſt. 14.
vincetur, quicunque latet. 124.
vinci neſcio armatus inter tot fortes. 122.
vinciet ignavus nec hanc ſine vindice deatram. 121.
vincire Bacchum plenis palmitibus. p. 678.
vinciri in verba Eumolpi juravimus. 117.
vincis Venerem caleſti corpore. p. 668.
vincit ſemper in hac re, qui vincitur. 82.
- - - amica uxorem. 93.
vincitor. 82.
vinciturum bonc plenis velis. 45.
vincite pontum. 108.
vinclo ſolvis Lucinæ parentis. p. 682.
vincta mox ſtabant flumina. 123.
- - - humus cana pruina non pugnavit. 123.
vinctas diutina veſtes ruga conſumit. 102.
vinctos loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo. 102
- - - finge una die durare poſſe. 102.
vinctus catena ingens canis in pariete pictus erat. 29.
vincula patiemur & pannos ritu ſtatuarum. 102.
- - - rupit undarum pavidus quadrupes. 123.
- - - calceamentorum anſer reſolvit. 136.
vinculo manus inſeruit. 97.
- - - præcito. 102.
vinculum extremum prior. 114.
- - - auri gracile. 126.
vincunt naturæ opus. p. 675.
vindemia prima 41.
vindicabant pretioſiſſimam veſtem pro hac parte. 14.
vindicabat ſe ab omni periculo. 95.
vindicabis. 109.
vindicamus quo jure rem noſtram. 13.
vindicate ſummam cœnam. 41.
vindicaret & injuriam & dignitatem. 18.

Digitized by Google

- - - carminibus homo dicaciſſimus. 113.
vindicaſti te nec à puero quidem. 134.
vindicat Pallas cavernas. p. 678.
vindicavi me morte anſeris. 136.
ſine vindice præda erat jam perdita Roma. 119.
- - - - hanc dextram ignavus non vinciet. 122.
vindicta hac gaudens. 136.
vindictæ occaſionem nactus. 95.
- - - actus amore. 122.
vineam onerare. 76.
vinearum largiter ut ſit circa cineres meos. 71.
vini odore corrupta. 111.
- - camellam infra manus meas poſuit. 137.
vino nec obruat mentis calorem. 5.
- - Faleino inundamur. 21.
- - ſcortiſque demerſi. 88.
- - ſolutus. 109.
- - anus recocta. p. 670.
in vinum mei ſit nuces. 137.
vinum Dominicum miniſtratoris gratia eſt. 31.
- - - in manus dedere. 34.
- - - diutius vivit, quam homuncio. 34.
- - - vita eſt. 34.
- - - facere bonum. 48.
- - - intro clamare. 52.
- - - defluens ex ſacco. 73.
- - - abjit in cerebrum. 41.
- - - ſuave facere. 39.
- - - ſub menſa effunditur. 38.
vinxit cervicem meam. 131.
violæ emicuere. 127.
violati aures meas obſcœno ſermone dolui. 85.
violas circum molles fuſæ. 131.
violaſti fidem ſcelete. 79.
violavi templum. 130.
violentia tanta putres nervos nec diſſacet. p. 668.
viperam ſub ala nutricare. 77.
vir ne eſſet, à matre perſuaſus eſt. 81.
- - ſi fueris, non ibis ad ſputam. 54.
ad vires forſan hoc corpus rediret. 138.
vires excito largioribus cibis. 82.
- - habet contemtus amor. 108.
- - facere. 66.
- - imperii tui jactabas. 115.
- - ipſa ſuas odit Romana juventus. 120.
- - inguinum cœpit tentare. 131.
viret hæc autumno tellus. 120.
virgam balenatiam tenens. 21.
Virgilius Romanus. 118. 68.
virgine una comitata intravit. 17.
virgineis exſtincta ſacris taurorum flamma quieſcit. 134.
ſuper Virginem ſtericulam impoſuerat. 35.
virginem ſi me umquam fuiſſe meminerim. 25.
virgines tres aut plures immolentur. 1.
Virginis ſigno naſcuntur mulieres, &c 39.
virgulta mollia ſtrepitu diſcordi loquuntur. 120.
virgultorum vis ne lateret. 88.
virguncula idem fecit. 18.
- - - cervicem ejus invaſit. 20.
virique turmæque armaque paſſim jacebant. 123.
- - corpus. 112.
viribus junctis moleſtum contempſimus. 8.
- - - præcipitati. 102.
- - - meis me uſurum. 108.
in viridario ejus frater fui. 9.
viridem ſmaragdum. 55.
virida de prato retulerunt alba lilia. 127.
- - - junco gracilis pendebat harundo. 135.
viridis urticæ faſcem comprehendit. 138.
- - - Thaſos cui paret. 133.
virile ſi nil aliud. 19.
virilia ſua. 108.
virilis ac auribus familiaris. 100.
- - - tanquam togæ ſtolam ſumpſit. 81.
vitium auxilia. 108.
- - - ſi quid habueram, perdidi. 128.
vito ac familiari fatale conditorium faceret. 112.
viros effundunt. 89.
- - ſubripuere Perſarum ritu male pubeſcentibus annis. 119.
- - cremari mihi cordi eſt. 121.
virtus nuda placeret. 88.
- - - irata decenni prælio huc abditur. 89.
- - - libera ſenibus exciderat. 119.
- - - homini tutiſſima pietas. p. 673.
- - - medio jacet obruta cœno. p. 676.
virtute macte eſto. 94.
virtutem aliquam habere. 42.
virûm ſimulacra cymba traducere vix navita Porthmeus ſufficiet. 121.
vitum paſſa ſum. 25.
- - - qui putavit tamquam puellam conduxit. 81.
- - - invadunt. 89.
- - - extuliſſet. 111.
- - - quærunt veſtes. 119.
- - - expertam hoc primum anno feminam ſi non faſtidis. 127.
- - - me eſſe non intelligo. 129.
- - - fortem dicere. 76.
vis exemplis conſilium probare? 141.
- - virgultorum ne lateret. 88.
viſa pulcerrima muliere. 111.
viſam viam timuerunt calcare. 118.
viſcatis illigatæ viminibus volucres deferebantur ad manus. 109.
in viſcera mille operta rugis confugerat. 132.
viſcera ferro exſecta in Venerem fregere. 119.
- - - humana. 141.
viſceros cœnare ſolebat. 38.
viſere languentem deſiderabit. 101.
viſo anſere occiſo. 137.
viſu miſerabile. 123.
- - quaſi quodam in horrorem perductus. 128.
vita ſic truditur. 45. 82.
- - vinum eſt. 34.
vitæ præſidium aliud quærite. 116.
- - rectum iter cœpit inſtitere. 84.
vitalia proferre. 77.
vitalis lectus. 42.
vitam ſuſpendio finira conſtitui. 94.
- - - tam turpi exitu finiatis. 103.
- - - hanc dixit habere Deos. 132.
- - - mihi poſt fata reducas. p. 668.
- - - Chiam gerere. 63.
quam vitam noſtram, aſſem mavult. 44.
vitello piperato circumdatam ficedulam. 33.
vitia tantum docemus & diſcimus. 88.
vitibus redimitus. 41.
vitio gentis humanæ. 111.
- - à naturali formam meam excœco. 128.
vitiorum omnium inimicus. 84.
vitium hoc annus projecit p. 677.
vittea fracta, id eſt, ſententias a ditem. 10.
- - - faba. 67.
- - - fiala. 51.
vitreæ amphoræ diligenter gipſatæ. 34.
vitrum pretioſum ſmaragdus. 55.
vituli æno cocti. 47.
vitulum quæ ſuſtulerit, poſſe taurum tollere. 25.
vitulus in lance dunaria elixus. 59.
- - - galeatus. 59.
vivam ta ſi ſepelieris. 111.
vivamus ergo, dum licet eſſe bene. 34.
quare non vivamus. 72.
viventibus extra legem, quam male eſt. 125.
vivere reſoluta terra non patitur glaciem auſter. 137.
- - - ſine quo non potes. 127.
- - - poſt mortem. 71.
- - - illud erat! 44.
viverent unde levatores. 140.
dum vivis, ſperare licet. 131.
- - - carbonibus menſam implevit. 135.
vivit ergo diutius vinum quam homuncio. 34.
vivorum meminiſſe. 75.
- - - meminerimus. 43.
vivum occidere. 112.
vivus perducitur ad menſam ſcarus. 119.
- - - pervenero. 77.
vixi ſic ſemper, & ubique. 99.
vixit honeſte. 43.
ulla neque fax in præſidio erat. 79.
ullo alio genere. 109.
ulterius excanduit. 100.
- - - perituram extollere molem. 120.
ultima famc. 141.
ultimæ ſenectæ mihi laſſitudinem imponeres. 132.
ultimam ad triſtitiam perductus. 24.
- - - in mortem ſomnos continuat. 89.
- - - quamque lucem, tamquam non redituram, conſumerem. 99.
- - - manum nondum recepit. 118.
ultimis ab oris attactus ſcarus. 93.
ultimo ne Giton quidem riſum tenuit. 20.
- - - ſupervenit cinædus. 21.
- - - dicere cœpit. 129.

ultimum naufragorum votum imitaretur. 103.
- - - hoc gaudium fatis properantibus rape. 114.
ultimus Ammon Afrorum excutitur. 119.
ultimus Iſter te noverit. p. 679.
ultione præciſa. 82.
pro ultione pugnantibus. 108.
ad ultionem decurrit. 132.
ultioni juſtiſſimæ accedere. 106.
ultionis cauſa me huc veniſſe ne putetis. 17.
ultra quid petitis? 107.
ultro venerunt. 107.
ululare. 62.
Ulyxem aſtu ſimillimo vicit. 97.
- - - videt. 108.
Ulyxes ſicut pro ariete adhæſiſſet. 97.
- - - cum corde ſuo litigat. 132.
- - - regnum Neptuni pavit. 139.
- - - ſic notus. 39.
Ulyxis nutricem poſt viceſimum annum cicatricem inveniſſe originis indicem. 105.
- - - ſocios mutavit carminibus Phœbeia Circe. 134.
- - - fabula. 48.
infra umbilicum omnia cædere cœpit. 138.
umbo Mavortius hæret lævæ detritus. 124.
umbra ſupplicii vultus teget. 103.
- - - nudata ſua jam tempora mœrent. 109.
- - - in voluptatis diutius luſi. 129.
umbram pueri Apollo revocavit in florem. 83.
umbrarum pater ſubſedit. 122.
- - - facies diro ſtridore minantur. 122.
umbras cædere. 62.
- - - æſtivas nobilis platanus diffuderat. 131.
- - - ardentes autumnus fregerat. p. 681.
umbraticus doctor ingenia deleverat. 2.
umbris volitantibus ſomnia mentes ludunt. 104.
unquam vix refectus ſum. 62.
uncta manu eſſe. 43.
unctione modica uſus. 130.
unda reſultat ſciſſa tranquillo minor. 89.
in unda æs pireum laudabat miles. 119.
- - Phaſidos orbata eſt avibus. 119.
- - Ponti ruebat concreta gelu. 123.
- - probatur illi. 123.
- - ſummiſſa Magnum veneratus erat Boſphorus. 123.
undabant modo nata flumina montibus altis. 123.
undæ tremunt ſibilis. 89.
undarum vincula rupit pavidus quadrupes. 123.
undis eripit aut premit everſam periturus navita puppim. 104.
ungere pedes recumbentium. 70.
- - - labra de lucerna. 75.
- - - nardo. 78.
unguenta pingere ad pedes ſtatuæ. 71.
unguentarii naſcuntur ſub Libræ ſigno. 93.
unguentarius ſeduxit me. 74.
unguenti alabaſter. 60.
unguentis perfuſos. 105.
unguento perfuſus Trimalchio tergebatur. 28.
- - - frontem detergere. 47.
- - - oneratus ebrius. 61.
unguentum afferre in argentea pelve. 70.
- - - ad ungendum cadaver. 77.
ungues deponere. 104.
- - - reſecare milvo volanti. 45.
unguibus ſectam faciem. 111.
- - - aliquem quærere. 74.
unguis ejus pluris eſt, quam tu totus es. 57.
unicum fugitivi argumentum. 105.
univerſis plaudentibus & poſtulantibus. 15.
- - - exhortantibus. 109.
in uno victa poteſtas, Romanumque decus. 119.
unum omnes crimen vocat. 122.
- - - præter Trimalchionem omnes jam diſcubuerant. 31.
unus ex vectoribus. 103.
- - ex pueris exclamavit. 30.
- - alterque infirmiſſimus vector. 108.
- - etiam dux atque magiſter ſævitiæ. 136.
- - ſervus trepidantes interpellavit. 26.
- - ex novitiis ſervulis. 139.
- - ex pauperibus offerebat ſe. 141.
- - de nobis. 44.
vobiſcum ut liceat loqui, petit. 16.
vocabat me ſermone communi. 113.
vocabatur Pſyche ancilla. 20.
vocant quem lepidi Poetæ. p. 672.
vocante me ad ſe corporis pulcritudine. 132.
vocare aliquem noſtrûm tentaſſet. 117.
- - - cocum in medio. 49.
vocarent ne me poetam timui. 90.
vocaret alium pro alio. 117.
vocari Embaſicœtam cinædum non intellexeras? 24.
- - - me Circen non dixit tibi ancilla? 127.
vocat & imperat eodem verbo. 36.
- - - omnes unum crimen. 122.
- - - cubicularios. 131.
vocatum ad ſe in oſculum adplicuit. 24.
vocatur Carpus, qui obſonium carpit. 36.
- - - ille pater, filius hic. 80.
voce ab hac equum mutavit. 24.
- - clara. 34.
- - teterrima canticum extorquet. 35.
- - lentiſſima ingerebat Carpe, Carpe. 36.
- - clara clamitare. 92.
- - rabioſa barbaraque diu peroravit. 96.
- - notiſſima Tryphænæ aures repleret. 105.
- - an ſolum, ſed & manibus interpellat ſævientium minas. 108.
- - clara liberaque clamavi. 108.
- - tali laceſſit volucrem Fortunam. 120.
- - clara exhortabatur Coraca. 140.
cum voce ambas manus ad ſidera intentans dixit. 124.
- - - canora. 59. 68.
- - - tremula teterrimaque cantare. 70.
vocem toties iteratam ad aliquam urbanitatem pertinere. 36.
- - - diu neuter invenit. 91.
- - - diu collegi. 100.
- - - digitis gubernantibus. 127.
- - - loquentis gratia conciliabat. 127.
voces ſuas illi reddidit. 87.
- - - ſumendæ à plebe ſummotæ. 118.
- - - levi pectore defudit. 121.
- - - inſolitæ flamma ſonuere ſequenti. 122.
- - - has erumpit furibundo pectore. 124.
ad voces tacuiſſe reor Thaliæ plectra. p. 668.
vocibus tremulis cœpit accuſare ætatis longæ moram. 134.
vociferantem in mare ventus excuſſit. 114.
vociferatione magna clamavit latrones tenere. 14.
voco Gitona. 133.
vocum concurſu facto. 115.
volabant inter hæc potiones meracæ. 137.
volant quam milvi fundos habet. 37.
volat volucer fama. 123.
- - ſudor per bifurcum. 62.
volebamus idem & nos. 15.
- - - miſeri exclamare. 21.
volitant ante oculos tota bella. 123.
volitantes plumas aura tollebat. 109.
volitantibus umbris ſomnia mentes ludunt. 104.
quemadmodum volo ego te, eum ſic amas. 127.
volubilitate ingenti verborum quum hæc effudiſſet. 124.
- - - - verborum exaggerata. 114.
volucer motis conterrita pennis fama volat. 123.
volucrem Fortunam tali voce laceſſit. 120.
volucres pelagiæ conſederant per antemnam. 109.
- - - Afræ placent palato. 93.
volucri Phœbus axe orbem pererret. p. 670.
volueris. 70.
voluntaria lege proſcriptos vultus. 107.
voluntate tua cecidiſſe ſatis magnum miſero ſolatium. 91.
voluptas uſu plebejo trita. 119.
- - - Dryadum adea huc. 133.
- - - tu mea. 139.
- - - in coitu fœda & brevis eſt. p. 687.
ſine voluptate ſurrexit de toro Circes. 134.
- - - - vera fraudatus. 128.
voluptatem omnem mihi negavi. 33.
- - - ſummam. 86.
- - - non totam perdiderat. 106.
- - - robuſtam quærentes. 127.
- - - tempore conſumſi. 130.
voluptatibus repleti. 30.
voluptatis audito pretio. 85.
- - - cauſſa huc atque illuc vectatur. 101.
- - - in partem tentabat admitti. 113.
- - - in umbra diutius luſi. 129.
volutationem fœdiſſimam contemplatus. 95.

vo-

volutatus liberius cum fratre non ſuo. 79.
vomere inteſtina. 66.
vomunt apes mel. 56.
voratur Ætna ignibus inſolitis. 122.
vortice levi circumactum corpus humanum ad littus deferri video. 115.
ad vota properant. 4.
- - - ſua quem premunt. 82.
- - - omnia in unum conjunxi. 86.
- - - tibi ejuſmodi proponas. 94.
- - - hæc ſunt magnarum cogitationum. 115.
- - - Diis reddentem penatum ſuorum ruina ſepelit. 115.
- - - mihi cedunt. 121.
- - - ſua bonitati ejus ſe credere. 140.
ad vota nuncupanda in templum ire. 140.
voti reus Deus fingit. p. 678.
votis fruor uſque ad invidiam felicibus. 11.
- - interficit hoſtem abſentem. 123.
voto me exſolvi. 85.
votum utriuſque partis caſus adjuvit. 15.
- - - timidiſſimo murmure feci. 85.
- - - ad hoc ephebus ultro ſe admovit. 85.
- - - fecit. 88.
- - - ultimum naufragorum. 103.
- - - mihi eſt lavari. 73.
voviſti crinem cui Deo? 107.
vox congemuit. 100.
- - nulla eſt, quæ formam ejus poſſit comprehendere. 126.
- - in foro creſcebat tanquam tuba. 44.
- - acutiſſima. 41.
urbana anus centonem rejecit. 7.
- - - Progne. 131.
urbane. 48.
urbanioris notæ homines mentiri. 116.
urbanitas jocantis. 52.
urbanitate tam ſtulta delectata illa. 7.
- - - frigidiſſima conſumta. 109.
ad urbanitatem aliquam pertinere vocem toties iteratam. 36.
urbanitatis vernulæ fontem. 24.
urbanos juvenes quis Deus in regionem ſuam detulerit, miratur. 16.
urbe in hac literarum ſtudia non celebrantur. 116.
- - ab mea pulſus. 122.
- - deſerta ducitur populus, quo mens icta jubet. 123.
urbem antiquiſſimam & aliquando Italiæ primam Crotona. 116.
- - - totam oculis luſtravi. 11.
- - - ad Grajam migrabit. p. 686.
urbes in miſerandas ſævit flammis. 104.
- - - in medias immittite lampadas. 124.
urbis Græcæ deverſorio. 81.
urceatim pluit. 44.
urceolum fictilem in Eumolpi caput jaculatus eſt. 95.
urceolus frigidus. 74.
urget memora quies. 104.
uri, vinciri, verberari, ferroque necari. 117.
urnales ſcyphos habeo. 52.
urſa lingua fœtum format. p. 682.
urſinæ fruſtum. 66.
urſus homuncionem comeſt. 66.
urticæ trito ſemine faſcinum circumdedit. 138.
- - - viridis faſcem comprehendit. 138.
uſque ad ſenectutem non potuerunt caneſcere. 2.
- - - ad invidiam felicibus votis fruor. 6.
- - - hoc libentiſſima ſervile officium tuentem. 26.
in uſu habemus. 1.
uſu formoſorum. 85.
- - plebeja trita voluptas. 119.
- - venit. 61.
ad uſum repoſita faba. 135.
uſum in præſentem nummos Deûm Matrem pro fide ſua reddituram. 117.
- - - male dabat trepido ferrum. 132.
uſurum me viribus meis. 108.
uſus beneficio ejus. 87.
- - eſt miles conſilio prudentiſſimæ feminæ. 113.
- - æris exederat prædam. 119.
- - varios lapis invenit. 120.
- - modica unctione. 130.
- - quod mortalibus afferat. p. 678.
ut hæc dixit. 19.
-- videbatur mihi. 32.
-- ita dicam. 118.
-- ajebant. 92.
utcumque abjecta laſſitudine. 21.
-- curati cibis naufragio corruptis. 115.
-- inter anhelitus ſudoreſque tritus. 87.
uteretur ſolus tam magna fortuna. 92.
uterque noſtrûm. 21.
- - - fratri tranſtulit pias vices. 89.
uterum notavit reducta cuſpide. 89.
uti ſolet. 89.
utique aliquem patrem reliquit. 115.
- - - homo negotians. 43.
utitur pœnitentiæ occaſione. 109.
utor & cella & nocte. 95.
utramque laciniæ manum injecit. 14.
utraque manu Deorum beneficia tractat. 140.
utres inflati. 42.
utribus puſillis. 34.
ex utriculis Marſyarum garum piperatum ſuper piſces currebat. 36.
utriſque quadragenas plagas imponi placuit. 105.
uva paſſis racemis pendebat. 135.
uvam paſſam accepit. 56.
uvas cathaliſco circumferre. 41.
- - adnumerare vitis cœperat. p. 681.
uventibus oculis maris fidem inſpicere cœpi. 115.
uvis paſſis turdi farti. 69.
vulgari more non contenta. 111.
- - - more ſibi placere. p. 675.
vulgaſſe fidem. p. 680.
vulgato latior orbe nitor Phœbi crevit. 122.
vulgaturum neque facta quemquam. 18.
vulgetis, quod vidiſtis in ſacello Priapi. 17.
vulgo nota gaudia non placebant. 119.
vul... omne clamore replet. 89.
- - - ... pretanum & arcem. 112.
vulnera hæc pro libertate publica excepi. 1.
- - - miſerorum in noctis ſpatio durant. 104.
- - - ferro præparata literas biberint. 106.
- - - læſæ pacis. 119.
- - - conciſa mande. 121.
vulnerabant me omnia oſcula. 113.
vulnere cogor. 122.
vulneribus crucitis plures referunt veluti ex prœlio pedem. 108.
- - - reparantur detrita luxu commoda. 119.
- - - mille confoſſa ora cruenta caſſide velat. 124.
- - - tot confoſſis. 26.
vulneris neque ulla ſuſpicione læſus. 94.
vulnus ingens in hoc pectore quum fuerit, cicatrix non eſt. 91.
- - - araneis oleo madentibus coartavit. 98.
- - - cruris haud altum aceto diluo. 136.
- - - grave cor alit. p. 668.
vulpe ſuda. 58.
vulſæ deſcendunt rupes. 122.
non vult ſibi male. 38.
vultibus omnium in ſe converſis. 111.
- - - ex hominum mores colligo. 126.
vultu alto nec euret regiam. 5.
- - - truci intuens Aſcylton. 79.
- - - attonito efferatoque. 82.
- - - & ipſa trepidatione mendacium prodidiſſem. 82.
- - - meo contero os lacrimis perfuſum. 91.
- - - vehementius turbato. 106.
vultum ſuperbus ſuſtulit. 30.
- - - convertit ad hanc ſcenam. 33.
- - - ſervatis amici, quum fortuna manet. 80.
- - - movit. 90.
- - - ſolutum gaudio convertit. 91.
- - - pallio deterſit. 91.
- - - frequentiſſime mutabam. 92.
- - - qui permutat, fraudem parat. 107.
- - - frequentius abſcondebam. 110.
- - - ſuum ſuper cervicem Gitonis ponente Triphena. 113.
- - - crinibus ſpoliatum concinnabat. 113.
- - - pacatum muta in prœlio. 122.
- - - à mei cuſtodia removiſſe fortunam putabam. 125.
vultum relaxare in hilaritatem. 49.
- - - mutare. 98.
vultur jecur intimum pererrat. p. 671.
vultus nec magis incepto ſermone movetur. 122.
- - - conſiderantium hæſerant. 26.
- - - pictorum amantium. 83.
- - - exercitati ſenex. 83.
- - - confuſione obumbrare ſimulationem. 101.
- - - umbra ſupplicii teget. 103.
- - - ingenuos. 107.
- - - caligine texit. 122.
- - - plenos extinxit Cynthia. 122.
- - - omnes tentavit. 128.
- - - commendatior enitur. 110.
- - - præcinxit aurato fulgure. 122.

V.

- - - erigere. 60.
uxor Trimalchionis, Fortunata appellatur. 37.
- - - ſecura hanc in aliqua terrarum parte exſpectat. 115.
- - - amari debet quaſi cenſus. p. 678.
uxorem vincit amica. 93.

V.

- - - ducit Danaën. 137.
uxores duxerunt. 116.
uxoris corruptæ memor. 106.

Z.

Zaplutus eſt. 37.
zelotypa. 69.

Z.

zelotypus. 45.
zephyri ponunt ſua flabra tacentia ante meos pedes. 134.
Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas. 83.
zona circumvenienti. 124.

INDEX SECUNDUS

Omnium Rerum & Verborum, quæ in Notis explicantur.

Numerus appoſitus paginam denotat.

A.

Ab, pro poſt. 81.
- - ſtatim, poſt. 396.
- - acu & acia. 110. 383.
abſentivus. 128.
accedere & accidere. 487.
accendere mentes. 594.
accipere in dotem. 370.
acclamationes. 176.
acetabula. 278.
Achillis haſta. p. 615.
acia. 383.
acida vox. 183.
acidum. 121. 122.
acina. 116.
acroamata. 261.
acrophagiæ. 278.
actuarius. 257.
acupedius. 357.
acus comatoria. 69.
ad aſſem. 194.
- - aciam. 110.
- - beſtias dare. 220.
- - lunam. 481.
- - naturam. 256.
- - numerum. 180.
- - pedes ſedere. 328.
- - rem pertinet. 471.
- - ſummam. 128. 377.
- - villam. 309.
- - arcum veterem. 205.
adcognoſcere. 342.
adeſſe, abeſſe. 292.
adjectiva in, oſus. 377.
adjectus ſonus. 339.
admonere flagello. 241.
admoneri in ſomniis. 491.
adjutare alicui. 313.
adjutari & adjuvari. 61.
adplicare ſe toro. 334.
adplicitus parieti. 449.
advocatio. 458.
ædiculæ. 108.
ædificare in ſepulchris. 513.
ædiles. 203.

A.

ædilium edicta. 258.
Aedon. 624.
ægri in Aeſculapii templo. 59.
Ægyptii choraulæ. 670.
æquus Mars. 137.
ærarius aſſis. 282.
ærium mel. 276.
Afra volucris. 447.
Africana gallina. 268.
Africanæ teræ. 146.
Agaga. 341.
Agagæ. 190.
Agatho. 370.
agere judicium. 260.
agitare. 609.
agnoſcere. 342.
agros continuare. 241.
alabaſter unguenti. 303.
alapam ducere. 280.
alapare. 280.
alarum fœtor. 612.
alba veſte amictus. 313.
albarium opus. 80.
Alexandrini pueri. 319.
alicula. 179.
alicaria. 369.
aliquis. 225.
alius. 499.
aloetica. 275.
alogiæ. 293.
alter alterius. 348.
alvus. 332.
alveus. 332.
amicare. 364.
amicarius. 363.
amici. 131.
amicire. 93.
amicis. 463.
amplexare. 318.
amplexu jungere. 421.
amplum. 304.
ampolla. 245.
ἀναλέκτης. 308.
analecta. 335.
anathymiaſis. 238.

A.

anatina. 275.
anates in remediis. 275.
andabatæ. 225.
anhelitus, obſcœne. 423.
animæ amantium. 392.
annuli plures in digitis. 355.
annulum trajicere. 364.
annus, pro longo tempore. 302.
anomala. 261.
anſer, obſcœno ſenſu. 149.
anſeres ſacri. 649.
antecesſus, quaſi qui anteceſſit. 58.
aperto capite. 282.
apes. 276.
apoculare. 310.
apocalo. 333.
apodixis. 629.
apophoreta. 277.
aporiatus. 371.
appoſite. 68.
apprimitus. 300.
approbare. 366.
aptare. 392.
apus. 294.
aqua in manus. 97. 136.
- - - perire turpe & miſerum. 479.
- - - perire turpe. 538.
aquariioli. 98.
arare mare. 448.
arbitratu. 320.
arbor, pro malo, navi. 531.
area, cadaveris. 322.
arces Minervæ ſacræ. 22.
- - - Romanæ. 595.
- - - pro verticibus. 537.
arceſſere. 355.
arciſellium. 374.
arctare ludum. 427.
arere. 8.
aretalogi. 300.
argumenta pictorum. 424.
argumentum. 489.
argutare. 286.
argutari. 226.
argutus. 226.

arie-

Digitized by Google

aricirnl. 172.
arma eloquentiæ. 21.
- - - gerere *illicitum*. 407.
- - - *obſcæne*. 618.
armarium. 673.
armillæ. 128 334.
arripere. 396.
articulo percutere. 458.
artifices ſervi. 341.
artificium. 232.
arva, *obſcæne*. 519.
arx doctrinæ. 633.
as meretricibus vel lenis datus. 36.
aſciam in crus impingere. 373.
aſinus, *obſcæne*. 83.
aſſum. 207.
aſtra montibus inaltuntur. 570.
aſtro malo natus. 639.
aſturco. 419.
at non. 463.
atellana. 262.
ater metus. 428.
Athana, Minerva. 293.
atbara. 392.
athla. 288.
attingere. 426.
atra veſtis. 636.
atrium. 110.
atta. 224.
auctio rerum ſupervacuarum. 169.
aucupium per arundines. 180.
avertere. 508.
aufugere, *an tertium caſum regat*. 402.
Auguſtales. 112.
aula, *cavea*. 555.
auleum. 268.
aura fortunæ. 636.
aurea barba. 292.
- - - penſa Parcarum. 107.
aureæ coronæ. 302.
aurarii. 228.
auſpicium ſibi facere. 486.
autem. 287.
automata. 143. 662.
automaton. 248.

B.

Babaculi. 160.
babæculi. 335.
Babylonem. 268.
bacaluſiæ. 181.
bacca. 271.
Bacchi *nomen alii ſumſerunt*. 182.
Bacchi. 160. 181.
Bacchus pulcher. 182.
bacciballum. 308.
bacelogiæ. 181.
bacelus. 308.
bajuli. 234.
balatro. 319.
balatna. 280.
balnea ferventia. 287.
balneum *poſt Cœnam*. 357.
barba condita pyxide. 108.
barbæ. 457.
barbariet. 339.
barbatoriam facere. 363.
baſiare mortuum. 372.
balibolum. 309.
baſta. 224.
baſterna 224.
baſtus & Baſtum. 224.
batta. 224.
battiades Callimachus. 648.
battar, ſaie. 336.
βαζειν.
beatus. 180.
bellaria. 338.
belli aliquid dicere. 389.
bene emo. 376.
- - - fuit. 326.
- - - moriar. 309.
benignus. 208.
berbeculæ. 335.
berbex. 280.
beſſalis. 292.
beta. 279. 328.
betaliz. 292.
bibliothecæ. 243.
bifurcum. 313.
bipennis. 627.
birrus. 288.
biſaccium. 224.
biſellium. 374.
blanditiæ. 524.
blaterones. 319.
bobator. 319.
boleti. 163.
bona mens. 306.
bona ſua. 376.
- - - valetudo. 426.
bonæ artes. 466.
- - - memoriæ. 327.
- - - res. 133.
boninatus. 371.
bonum facere. 241.
bonus homo. 189.
botuli. 247.
boves domiti. 257.
bovis. 314.
bucca, bucca. 322.
bucca, & buccella. 202.
buccinus. 364.
bucco. 296. 322.
bullæ homo. 191.
- - - in januis. 114.
bullati lares. 305.
Burdibaſta. 224.
buaci annuli. 296.

C.

Cacabundus. 311.
cacabus. 271.
cacare & mejere *in ſepulchris*. 355.
Cælus. 171.
cænacula. 165.
cænatoria. 279.
cænatoriæ veſtes. 73.
Cænis. 285.
cæritus. 316.
calamiſter. 479. 603.
calathi & calathiſci. 283.
calculatores. 228.
caldicer ebrius. 217.
caldus. 290.
Calendæ Juliæ. 165.
calicibus pugnant ebrii. 367.
calidum balneum. 358.
caligaria. 369.
calere artibus. 642.
calvæ nuces. 329.
calvities probroſa. 502.
camara. 112. 176. 360.
camella. 643.
camini veterum. 646.
Campaniæ merces. 380.
canalis. 279.
candelabrus. 377.
canes Laconici. 277.
canis. 367.
- - - ad oſtium. 104.
- - - catenarius. 358.
caniſtra. 645.
cantatores ſuper cœnam. 328.
capides. 253.
capillamenta. 506.
capillati. 286.
- - - pueri. 94. 105. 107.
Capitolio promittere. 427.
capo. 300.
Cappadoces. 317. 342.
capſarii. 115.
capſella. 336.
captare ſuperbiam. 597.
captatores. 538.
Capuæ exierat. 320.
caput obvolvere. 33.
- - - radere. 480.
caræ margaritæ. 271.
carduelet. 229.
carnarium. 218.
carpere. 153.
carpus. 153. 155.
caryceæ. 320.
Caryotæ. 178.
caſalbadium. 308.
Caſſandra. 253. 369.
Caſaura. 369.
caſtigare. 238.
caſtrum & *clauſtrum* confuſum à librariis. 429.
cataphagæ. 173.
cataſtrophe. 262.
catella. 355.
catilli. 250.
catillus. 331.
catomidiare. 626.
catomis cædere. 626.
candicæni. 361.
caupones. 175.
cauſſa, *pro prætextu, crimine*. 444.
cauſſæ. 3.
cauſſidici. 233.
ceciderunt memoria. 279.
cedere. 572.
cellæ. 385.
- - - meretricum. 35.
cellariolum. 385.
cellatio. 385.
centenaria lanx. 38.
centonarii. 215.
centones. 81.
cepa. 288.
cerdo. 305.
ceraſinus. 333.
cerea imago. 305.
Cereria facta antiquiſſima. 677.
cerritus. 341.
certa lineamenta. 391.

- - ſi-

Digitized by Google

C.

- - - ſidera. 526.
ceiraræ. 552.
certe, *cum infinitivo*. 10.
certus eſt. 315.
cervicalia. 125.
Chis vita. 316.
chironomi. 153.
Chryſippus. 425.
cibi calcutes. 149.
cicadæ. 226.
Cicerones. 228.
cicerbita. 328.
ciceræ jus. 290.
cicerejus. 291.
ciconia. 269.
ciconiæ nidos faciunt. 270.
cimbix. 218.
cimex. 218.
cingillus. 333.
cinis, *ad medicamenta*. 190.
circatores. 259.
Circe. 609.
circitores. 259.
circuitores. 259.
circulatores. 239. 339.
circuli. 239.
circulus. 302.
circummingere. 281.
circumſcriptus. 521.
cirrati pueri. 288.
ciſternæ. 346.
citreæ menſæ. 559
civis per manumiſſionem. 282.
clamare. 292.
clamo. 233.
clamor. 301.
clavi. 126.
- - - annales. 646.
clavus tabularis. 376.
claudere reitam. 380.
claudicat fides. 46.
clauſus pavo. 267.
clepo. 296.
clibanaria lanx. 301.
clibanus. 150.
clinare. 611.
clivus. 238.
Coccynus. 100.
cochleæ. 332. 610.
coci jactantes. 345.
cocitus, *pro Cocytus*. 566.
codex. 368.
coæquale, *an Latinum*. 649.
colani. 278.
colaphi. 205.
colepium. 145.
colere, *pro ornare*. 355.
coliphium. 345.
colis. 86.
colligere veſtem. 653.
- - - rabiem. 497.
collocare. 258.
colubra. 221.
columbæ, *Veneri ſacra*. 418.
comedere. 210.
comendatus vultus. 506.
comites fœminarum. 56.
commendo. 351.
comeſſari. 323.

C.

comitius. 218.
commodare lacrymas 512.
commodus, *pro felix*. 113.
commundare. 238.
compedes annuli. 334.
componere. 333.
- - - - mimum. 540.
- - - - paria. 66.
- - - - *pro conſtipare*. 468.
- - - - *pro ſepelire*. 570.
computare. 212. 226.
conceſſio. 441.
conchiclæ. 331.
conchis 331.
conchylium. 263.
conciliare. 606.
concoquere. 376.
conditorium. 510. 520.
conditura viticorum. 252.
condoceſcere. 293.
conducere, *pro ſuſcipere faciendum*. 473.
conſcius. 183.
- - - amor. 440. 610.
conficere. 67.
confundere lineamenta. 489.
confuſus. 367.
- - - *pro triſti*. 439.
conjicere. 245.
conjungere agros. 384.
conſiderare. 7.
conſidere. 458.
conſiliare. 383.
conſiliator. 382.
conſpuere in ſinum. 368.
conſtitutum. 54.
- - - - habere. 283.
conſueſcere. 519.
conſularis locus. 122. 165.
conſulere. 66. 230.
conſumere. 130.
contemplari. 47.
conticeſco. 395.
continere. 9. 237.
- - - ſe. 325.
contingere poteſt. 454.
contra aurum. 379.
controverſia. 243.
controverſiæ. 3.
contubernales. 284.
contubernium. 44.
conturbare. 169.
convaleſcere. 649.
conviva. 169.
convivari. 289.
cœlum, *pro diis*. 211.
cœpi perire. 393.
cœpit cum infinitivo. 29. 30. 37.
copo. 114.
coptoplacentæ. 178.
coqui 167.
coquinariæ artis ſtudium. 8.
corbis, *maſcul. gener*. 130.
corcellum. 376.
coridæ. 256.
Corinthia. 248.
coroceus. 201.
cornices. 261.
cornu, *potentiæ ſignum*. 372.
corona argentea. 248.

C.

corporaliter. 309.
corpus, *pars obſcœna*. 619.
corrigere. 197.
corrotundare. 175. 331.
cortex mali. 236.
cortina. 25.
corymbion. 504. 506.
coturnices. 161.
coxas corrigere. 197.
cras eris. 216.
craticula argentea. 348.
credere ſe mari. 533.
cremare cadavera. 518.
creophagiæ. 278.
crepitus ventris. 236.
creſcere. 194. 227.
cretæ uſus in fuco. 80.
crimen, *pro pœna*. 54.
crinem vovere. 494.
crines laxi. 557.
crinium cura. 62.
critica. 293.
croci uſus. 338.
crotalia. 336.
crotaliſtria. 270.
cruciarius. 521.
cruſta. 552.
cruſtæ. 348.
crux, *pro ſervo*. 600.
cubitum ponere. 96.
cucuma, *vas*. 649.
culcita. 461.
culter venatorius. 179. 180.
cultor & amator. 607.
cultrum. 279.
cultus, *pro ornatu*. 127.
cum maxime. 162.
- - - primum. 84.
- - - ſcalis conſiſtere. 260.
cupidicœnus. 361.
cupreſſus. 567. 610.
cura. 231.
curare corpus. 619.
- - - in gregem. 362.
curare. 314.
curatio, *de capillis*. 493.
curioſe. 317.
curioſus. 231. 610.
curſores. 100. 107.
curſus, *pro navigatione*. 381.
cuſtodes ſepulchrorum. 354. 511.
- - - crucibus appoſiti. 513.
cuſtodia, *pro exploratione*. 596.
cuſtos, *pro exploratore*. 42.
Cyclici. 340.
cymbalium. 308.
Cynice vivere. 49.
cyperon. 610.
cypariſſus. 610.

D.

Dædalus. 254.
damna, *pro ſumtibus*. 62.
damnare. 182.
damnati, morti devoti. 517.
Daphnen. 601.
de ſuo ſibi. 328.
-- *abundat*. 225.
-- *pro ex*. 378.

-- in-

Digitized by Google

-- lucerna. 223.
-- *pro poſt.* 254.
debattuere. 342.
debet eſſe. 646. 233.
- - - habere. 335.
deducere crines. 62.
decens puella. 621.
deceptus, *pro privatus.* 535.
declamatores. 2.
decoctæ. 120.
decollari. 258.
decuriæ judicum. 355.
- - ſervorum. 240.
defatta. 144.
defectus. 73.
defenſæ. 46.
- - - ſponſione. 294.
deducere crines. 62.
deficere. 379.
deficiens. 106.
deficto. 144.
defrondare. 348.
defricta. 144.
dejicere & disjicere, *confuſa.* 585.
delabi. 475.
delapſa cecidit. 55.
delectari. 220. 320.
Deliaci *gallos caſtrabant.* 79.
delicatus. 129. 316.
dentata manus. 62.
dentiſcalpium. 128.
Deos *negabant veteres.* 211.
deprælentiarium. 289.
deprehendi. 220.
deprendi, *de naufragio.* 564.
depretiiſſet. 246.
depugnare. 66.
deridere. 292.
deſcendunt montes. 429.
deſignatores. 389.
deſolatus. 594.
deſperatus. 340.
deſpoliare. 224. 246.
deſtinare. 232.
deſtringere. 25.
deſurgere. 184.
detergere nares. 237.
detonare. 57.
detrectare onus. 544.
deverbia. 320.
deverſorium. 40.
devertere. 40.
devirginare. 83.
devorare. 209.
devotiones, *per lanas.* 294.
dexter pes. 114.
diæta. 531.
dicere aut facere. 466.
dicta. 502.
- - - dedit. 308.
dictata gladiatorum. 225.
diducere. 496.
- - - os. 360.
differri rumoribus. 41.
diffundere vina. 363.
diffuſus. 350.
digitorum geſticulatio. 606.
digitos concrepare. 57. 97. 654.
dignatio. 286.
dignitoſus. 286.
Dii! 392.
- - Deæque. 534.
diligens. 337.
dipinaba. 218.
directim. 207.
diribitores. 131.
diſcere. 299
- - - *de hiſtrionibus.* 542.
diſcoloria veſtis. 462.
diſcordiæ habitus. 593.
diſcutere. 219.
disjicere. 622.
diſpallare. 287.
diſpenſatores. 115.
diſſilio. 306.
diſſona. 602.
Ditis pater. 568.
dives, *cum ablativo.* 391.
dividere. 45.
diviſi. 32.
diviſio. 242.
divitatio. 519.
divus, *pro Cæſare.* 594.
diu multumque. 79.
docere, *de poetis.* 542.
doctus cocus. 365.
domare terram. 466.
domavi. 369.
domi naſcuntur. 261.
domiox uxores. 330.
dominus orvis. 472.
domiſeda. 386.
domus æterna. 354.
donare aliquem. 657.
duæ negativæ. 193.
dubie. 414.
ducere, *de rationibus.* 398.
- - - *pro bibere.* 87.
- - - lanam. 635.
- - - *pro regere.* 592.
- - - & deducere crines. 62.
dulciarie opera. 132.
dulciarii. 268.
dum loquimur. 55.
durare. 181.
duratus. 430.
durum caput, os. 272. 195.

E.

Ebullire animam. 290.
echini. 341.
ecce aliud. 553.
eccritus. 326.
edere, *de flammis.* 577.
efferre. 509.
efflare. 245.
effluere, *active.* 356.
effrangi. 372.
effugere eſt. 360.
effundi in riſum. 564.
egreginare. 310.
egruminare. 309.
ejectus. 537.
ejurare. 438.
elaborare. 532.
ellipſis, τῦ dicens. 132.
- - - ſubſtantivi. 274. 183.
- - - τῦ *cauſa.* 246.
- - - ſi. 345.
- - - *prænominis ille.* 203.
- - - τῦ *in.* 616.
elogium exhæredationis. 259.
Embaſicœtas. 81.
embolum. 112. 644.
emendare, *medicorum.* 640.
ementita. 406.
emittere verba. 65.
enim abundat. 353.
Enothea. 639.
Epheſus. 350.
Epicurus. 632.
Epidaurus. 593.
epidipnis. 343.
epiſtolatores. 302.
equites gladiatores. 223.
equus, *obſcæna ſignificatione.* 81.
erat, *pro eſſet.* 98.
erciſcere familiam. 664.
eripere favorem. 222.
erit, *pro eſſe oportet.* 218.
errore, *de aquis.* 623.
erogare. 131.
erumpere ſe. 594.
ervum & ervilia. 287.
eſſe bene. 144.
- - pro edere. 276.
eſſedarii. 254.
eſt, ut. 605.
- - te videre. 334.
etiam. 72. 156.
- - - *minantis.* 652.
Euchius. 283.
evenire. 655.
Evius. 183.
evocare. 359.
Eupatrides 158.
euripus, *ductus aquarum.* 152.
ex transverſo. 264.
- - nota. 412.
- - more. 498.
- - æquo. 366.
- - animi ſententia. 499.
excatarrizare. 336.
excellente, *pro excellens.* 217. 389.
excidere. 263.
excipere. 255.
excitare. 459.
excludere aures, caput. 126.
excuſſe. 455.
excuſſus. 455.
excutere 624. 424.
execonterare. 645.
exercere manus. 452.
exercitus & exercitatus. 412.
exire à ſe. 438.
exiſtimare. 327.
exitum facere. 228.
exodiarius. 400.
exortavit. 382.
expecto ut. 248.
expedire. 173. 310. 467.
explicare. 52.
explicari. 392.
exponere. 621.
exſtruere divitias. 425.
exſufflare. 223.
exſul hiemis. 670.
extemporalitas. 18.

Digitized by Google

extendere ſe. 234.
extorquere. 70. 244.
extremus. 74.
- - - torus. 339.

F.

Fabiæ, ancillæ. 603.
fabula. 512.
fabulæ. 58.
- - - *ad quas alludunt ſcriptores.* 335.
fabularum narratus. 508.
facere. 236. 423.
- - - ad ſe. 166.
- - - ad ſtellas. 311.
- - - aſſem. 309.
- - - cum marito. 59.
- - - & fieri, *culinare verbum.* 93.
- - - fortiter. 39.
- - - verſus. 449.
faciatur. 355.
facibus *olim pro tubis utebantur.* 593.
facile vivere. 200.
faciles cibi. 448.
facilis. 645.
factitare. 175.
facti nihil. 397.
falcipedia. 375.
falſum eſt. 354.
fama volucris. 586.
familia quid *ſignificet.* 664.
farcire aves. 343.
farinæ noſtræ. 286.
fartus. 343.
fas & lex. 493.
faſces adfixi poſtibus. 331.
faſciæ noſtræ. 226.
faſcinum. 345.
faſtidiunt. 242.
faſtidioſus. 47.
faſtoſus. 620.
fateri. 442.
fatus. 191. 384.
fatuus. 227.
fax nuptialis. 88.
fecit repoſtigere. 251.
fefellitus ſum. 309.
felicio. 303. 336.
feliciter. 248.
- - - dicere. 304.
feneſtra. 392.
fercula. 151.
feriati dies. 233.
ſericulus. 171.
ſericulum. 304.
ferre ætatem. 203.
- - - manus. 581.
- - - præ ſe. 442.
- - - ſecum. 200.
- - - ſententiam. 348.
ferri ad pedes. 157.
ferrum, *pro annulo ferreo.* 297.
ferruminatio. 127.
fervet ſanguis. 360.
feſtra. 392.
- - - *pro feneſtra.* 676.
ficti, *pro inſtructi.* 341.
fidem habere. 297.
fieri. 365.
- - - *culinare verbum.* 240. 344.
filix. 223.
filum bonum. 229.
fimbriæ. 127.
fiſtulatus. 154.
fit quod dii volunt. 380.
flammeum. 87.
flava Ceres. 644.
flavi crines. 506.
flos ætatis. 59.
fluere, *de capillis.* 238.
fœmina, *de viro.* 377.
fœnerare. 381.
fœtum lana emere. 281.
forma comparata ſimulacris. 602.
formare, *de capillis.* 505.
fornices. 43.
forſitan, *cum ſubjunctivo.* 602.
forte jecur. 656.
fortis tanquam Orcus. 33.
fracta unda. 592.
frangere ſe. 372.
- - - in Venerem. 356.
frangit vultum riſus. 614.
fratres & ſorores. 41. 606.
fricare, *obſcœne.* 446.
frigida. 99.
frigidus. 67.
frons minima. 603.
frugi eſt. 373.
fruniſci. 199.
fucus. 80.
fugit. 218.
fulcipedia. 375.
fulgere & ſplendere, *de auro.* 328.
fulmen & fulminiſus. 396.
fundi & fuſi. 624.
fundi quos ignorabant poſſeſſores. 258.
funeratæ pars. 60.
furere *de militibus.* 532.
fures balnearii. 114.
Furiæ. 2.
furtum per lancem & licium. 466.

G.

Gajus. 243.
galbinus. 333.
galli cantus. 364.
- - - pugnaces. 419.
gallina Numidica. 268.
garum. 152.
gaſtra. 348.
gaſtræ. 390.
gaſtri. 390.
gaudeos. 358.
gaudia. 422. 631.
gaudimonium. 307.
gauſapa. 100.
gauſape. 73.
gemere. 570.
genere nullo. 52. 92.
geneſis. 173.
genialis lectus. 88.
genii. 85.
genio maledicere. 258.
genium propitium. 100.
genius loci. 280.
gennæi. 290.
gens humana. 514.
geometriæ. 293.
gerere vitam. 316.
geruli. 214.
Geta. 290.
geuge. 190.
gigeria. 318.
gingiliſmus. 361.
gladiator. 222.
glebulæ. 283.
glires. 124.
globulus. 327.
gloria. 566.
gradus ad præliandum. 395.
- - - gladiatorum. 154.
graduum numerus impar. 114.
Græcæ linguæ ſtudium. 229.
Græciſmus, *infinitivus pro gerundio.* 134.
Græco more bibere. 136.
Græculi. 229.
graſſatores. 406.
gratia in dicendo. 608.
gratuita libertas. 374.
gratuitus ſevir. 235.
gravi, *pro fœtente.* 448.
gravis ebrietate. 388.
- - - *pro gravide.* 430.
grex ſcenicus. 359.
grumi. 391.
gubernacula navium duo. 475.
gurdus. 224
guſtare de jure. 231.
guſtatio. 72. 123.
guſti fuit. 397.
gypſare. 139.
gypſatæ manus. 606.

H.

Habere. 387.
- - - *pro divitem eſſe.* 157.
- - - - ſe. 166.
- - - - ſuſpicionem. 53.
- - - - convicium. 330.
- - - - mulierem. 619.
- - - - odium. 415.
- - - - rixaodum. 438.
habet unde. 218.
- - - mentem timor. 615.
habitare in aliqua re. 8.
habitus pugnantium. 317.
hæredipetæ. 596.
hamare. 19.
Hannibal. 149.
- - - *pro fero.* 472.
harenarium. 218.
harundines quaſſæ. 342.
Hecate. 647.
Hecatæ cornu. 647.
helleborum. 425.
helleniſmus. 314.
heminatæ potiones. 187.
hepatia. 331.
here. 370.
Herma. 444.
Hermeros. 258.
Hermerotes. 254.
hi dies. 163.
hic, *δεικτικῶς.* 230.
hilaris. 30.
hinc & illinc. 247.
hircus. 612.

Hiſpanum mel. 329.
hoc erat. 449.
- - *pro huc.* 173.
Humeritæ. 300.
Humerus. 244.
homines. 216
- - - ſumus. 172.
homo. 168. 171. 200.
- - - inter homines. 232.
- - - negotians. 199.
- - - *pro ſervo & paraſito.* 317.
honeſtus. 266.
honor, *pro pulcritudine.* 668.
- - - *pro ſacrificio.* 636.
hora. 313.
hornus. 606. 636.
horologium. 93.
horrere, *pro algere.* 414.
- - - *de pilis.* 467.
horridus & ſordidus, *confuſa* 172.
hortari canes. 322.
hu, hu. 203.
humane loqui 417.
humanitas. 329.
humor verborum. 4.
hydraulca. 154.
hypogæum 516.
Hypœpæ. 635.

I.

Jacent agri. 214.
jactat taurus. 220.
jaculari dicta. 502.
jaculari. 456.
jam nunc. 352.
jam ſcio. 209.
janitrices. 1?2.
januam effringere. 390.
icta mens. 587.
jejunæ ſententiæ. 28.
jejunium. 211.
jejunus ſpiritus, *fœtidus.* 611.
ille tu es. 600.
illud, *obſcœno.* 687.
imber, *pro lacrymas.* 57. 653.
immittere. 367.
impellere. 17.
Imperator provinciæ. 513.
impingere calcem. 230.
implere. 451.
- - - tiaram. 451.
imponere plagas. 488.
impotens. 20.
improbitas. 332.
improbus. 410.
improperare. 166.
imus lectus. 164.
in amicos felix. 383.
- - ano eſſe. 811.
- - cœlo poſitus. 629.
- - æternam. 240.
- - conſpectu. 363.
- - diebus. 217.
- - fronte & in agrum. 353.
- - ingenuum naſci. 288.
- - manu ponere. 380.
- - naſo. 311.
- - nummis habere. 395.
- - ſpatium. 434.
- - toga elati. 337.
- - ventos fundere. 48.
- - vicem. 47. 263.
- - unum 250.
- - *finem notat.* 618.
- - *cum accuſativo.* 189. 429.
- - prætexta ſepulti magiſtratus 187.
- - cum ablat, *pro accuſativo caſu.* 94.
incedere. 27.
incendere. 434.
inceſſus puellarum. 598.
incidere *de præda.* 401.
inclinata res eſt. 167.
incolare. 162.
incuba. 395.
incubare. 130.
- - - rei. 395. 415.
indomita 272.
induere literis. 17.
infamia. 445.
inferre in rationes. 258.
infra. 415.
infringere. 75.
ingenium. 345. 522. 561.
ingenio flexi. 602.
ingerere. 155.
inguinare. 391.
inhorreſcere. 525.
injicere manum. 36.
injuria. 634.
- - - *pro incommodo.* 478.
- - - *pro infamia.* 86.
- - - *pro ſtupro.* 86.
- - - ſepulcri violati. 354.
inniti alicui. 325.
inſane. 184.
inſanus, *pro certo.* 444.
inſcribere ædes. 165.
inſcribi. 431.
inſepultos relinquere. 519.
inſeri aliud cœlum, aliam lucem habent. 371.
inſpergere oſſa vino. 327.
inſpicere *examinare.* 414.
- - - *de metopoſcopis.* 642.
- - - judicum verbum. 53.
inſpuere in faciem. 373.
inſtitæ. 68.
- - - in lectis. 461.
inſufflare. 223.
inſulani. 456.
intactus. 201.
intelligere. 255.
- - - - aliquem. 615.
Intempeſtiva convivia. 487.
inter, *pro in.* 608.
interdiu. 323.
Internuculi. 32.
interpellare. 257.
interrogare res inanimatas. 475.
inteſtinæ. 383.
intonare. 389.
intortum pallium. 317. 395.
invadere aliquem. 366.
inveniunt ſe. 235.
invidia. 58.
invidiam facere. 493.
inundari. 545.
involare. 198. 296.
Inutilis, *pro valde utili.* 20.
Jo ſaturnalis. 288.
jocari, *pro ludere.* 94.
Jovis. 289.
- - - ſuris. 605.
- - - non poteſt. 237.
- - - *Traducere.* 384.
iſicia. 247.
iſte. 37.
ita creſcam. 345.
ite nunc. 534.
jubere aliquem. 352.
index, *Taris.* 657.
Julius Proculus 169.
jumentum, *de equis.* 544.
Juno mulierum. 85.
jungere capita. 73.
Jupiter iratus. 205.
- - - aqua. 313.
jure ſuo. 390.
juris ſtudium. 232.
jus & lex. 491.
- - firmum. 366.
- - humanum. 393.
juſſus. 584.
juvare remediis. 63.
juvenis, *an pro ſervo.* 76.

K.

Καταφάγω. 173.

L.

Labio demiſſo. 255.
laborare. 532.
laborioſus. 445.
lac gallinaceum. 162.
laccus. 346.
lacens ſit. 210.
lacere. 230.
lachrymæ ex gaudio. 412. 440.
lactem. 351.
lacticuloſus. 286.
lacus. 346.
lagena. 74.
lama. 283.
lamellulæ. 283. 284.
Lamia. 281.
lamina 294.
lanati pedes. 214.
lances magnæ. 203.
lanna. 294.
lanx dunaria. 301.
lapidariæ literæ. 294.
lapides conjicere. 437.
- - - *pro gemmis.* 273.
laquearis verſatilis. 302.
Lares argentei. 208.
laſiſuga. 281.
larva ſuper cœnam. 548.
larvæ. 204.
laſanus 184.
laſer. 150.
laſerpitium. 150.
laſſi montes. 576.
laſſus à Venere. 483.
late tenere. 408.
latere & jacere in MSS. *confuſa*, 530.
latrantes curæ. 565.
latronum pœnæ crux. 513.

Digitized by Google

L.

latus & anguſtus clavus. 186.
- - - convellere. 620.
lavare & lavari. 188.
lavatio manuum & pedum. 97.
lautus. 93.
laxare. 407. 580.
lecythus. 71.
legitimi gladiatores. 540.
λαιχάζειν. 189.
lemures & larvæ. 819.
lentus. 447.
lenta manus. 90.
lepus, *obſcœna*. 623.
levatores. 663.
lex, *pro conſuetudine*. 652.
libatio ſuper menſam. 100.
liber ſum. 544.
libera aqua. 151.
- - - cœna. 90.
liberare, *pro ſuperare*. 651.
liberti ſe regio genere ortos jactabant. 282.
libertini divites. 163.
- - - pugnabant in munere. 217.
- - - locus. 165.
libitinarii. 189.
libra, *pro liber*. 231.
licium, *in veneficiis*. 620.
lingua canina. 195.
- - - ſile. 342.
linguoſus. 195. 313.
literas ſcire. 41.
literæ *pro elementis*. 232.
litora, loca ſolitaria. 401.
loco, *pro tempore*. 380.
locus, *obſcœna*. 394.
locus honoratiſſimus in triclinio. 122.
locuſtæ. 149.
λογίζεσθαι. 189.
longe ſit. 292.
longe à nobis. 365.
longum eſt. 98.
loquere. 216.
loqui aurum. 542.
loquuntur arbores. 567.
lotum. 346. 640.
lotus, *pro lautus*. 180.
lucro. 305.
lucunculus. 327.
ludere inter cœnam. 128.
- - - de aqua. 623.
ludere. 43. 632. 633.
ludos facere. 361.
lumbi, *in Venere*. 661.
lumen in ſepulcris. 512.
lunæ plenæ & puellæ formoſæ comparatio. 606.
lunam deducere. 641.
lupa. 138.
Lycorgus. 371.
- - - *Thraciæ tyrannus*. 411.

M.

Ma dia. 256.
macariſtus. 286.
mactrilla. 368.
maculæ in menſis. 359.
Mæcenatianus. 356.
Mæcenatis cantica. 361.
mæchi, *capita taſa*. 31.
magiſter. 26. 27.
- - - navis. 472.
Magnus, *pro Pompejo*. 592.
majeſtas. 287.
major natu. 283.
mala manus. 317.
malæ memoriæ. 247.
male. 516. 560.
- - - dormire. 419.
- - - impendere, emere. 219.
maledicere aliquem. 299. 366.
maligne. 192.
malo mihi. 250.
mamma. 222.
manducare. 276.
manens fortuna. 399.
manifeſta tempeſtas. 527.
manni. 219.
manuciolum. 318.
manum de tabula. 331.
manumiſſi vindicta. 161.
manumittere teſtamento. 351.
- - - - mortuum. 326.
manus uncta. 195.
- - - manum lavat. 216.
- - - tergere in capite. 98.
- - - artificis. 400.
mapalia numerare. 29.
marcelli. 251.
marcere. 73. 267.
marculus. 251.
Margarita catella. 322.
margaritum. 271.
marmotare. 385.
Mars vigila. 385.
Marſus. 265.
Marſyæ. 151.
martellum. 231.
Martia Roma. 267.
martiolum. 251.
martulus. 251.
maſcarpio. 638.
matariſata. 312.
matellæ argenteæ. 95.
mater. 30.
mathematici. 382.
matylleum. 368.
matteæ. 323.
matula & matella. 220.
matus. 188.
Mauri pueri. 669.
mea re cauſa. 318.
meatus. 25.
medica porticus. 103.
mel Atticum. 162.
- - caldum. 329.
- - Hiſpanum. 329.
melca. 278.
melior. 296. 300.
melitavi. 320.
melius loquere. 815.
meliuſculus. 162.
mellis uſus in conviviis. 149.
memini. 112. 205.
Menecrates. 356. 360.
Menophilus. 349.
mens humana. 514.
menſa in ara. 642.
menſæ. 137.
- - - Delphicæ. 71.
mentiri ſomnum. 470.
- - - *pro ſimulare*. 588.
mentula. 86.
mentum tollere. 198.
mera hilaria. 307.
meræ fugæ. 215.
mercurialia. 187.
Mercurius animarum ductor. 662.
- - - vigilat. 385.
metopoſcopus. 599.
metus *religionis cauſa*. 677.
meum intelligere. 255.
meus interpres. 181.
mi hoſpites. 538.
mica. 133.
- - - homo. 135.
micare in tenebris. 206.
micarius. 361.
- - - homo. 135.
milleſimæ Mercurii. 335.
milvina aviditas. 374.
milvinum genus. 193.
Minervæ mancipium. 840.
Minerva. 106.
minio libri ornati. 231.
miniſtrare navem. 456.
miniſtri & miniſtratores. 119.
minutalia. 217.
minutus Populus. 204.
mirabar, ſi. 344.
mirifici. 260.
miſcere. 312.
miſcus. 218.
miſellus. 326.
miſer, *pro invalido*. 617.
miſeri, mortui. 326.
mittere, *pro miſſum facere*. 246.
- - - vocem. 65.
mittix. 218.
mixtilis. 218.
mobiles oculi. 598.
- - ſylvæ. 623.
modio metiri. 156.
modo, modo. 190.
molere. 79.
moleſtare. 296.
moleſtus. 194. 855.
moliri fugam. 455.
molles. 78.
mollis, *pro recens*. 33.
monſtruoſus. 343.
mora ætatis. 619.
morboſus. 229.
morbus, *pro inſano ſtudio alicujus rei*. 437.
mordere. 502.
morientes occidere. 464.
morientia flumina. 576.
morſimus. 265.
mortes. 67.
mortis *mentio ominoſa*. 194.
mortuus alienus. 262.
motus, *obſcœne*. 622.
mu. 286.
muffrius. 298.
muftius magiſter. 298.
mulas agere. 348.

mul-

Digitized by Google

mulcere. 457.
mulcones. 340.
mulierarius. 201.
mulieres quæ panem coquunt. 368.
mulierum levitas. 507.
multa, *pro multum.* 309.
mundus, *pro mortuo.* 186.
muneris edendi jus. 217.
muricea. 332.
muricidus. 299.
murmur in ſacris. 418.
mos. 294.
. . . in matella. 295.
moſculoſa oratio. 21.
muſtela. 229.
muſteus. 298.
mutare. 338.
muttire. 306.
myrrha vino infuſa. 72.
mya. 253.
myxus. 218.

N.

Nani. 219.
nares infleræ. 604.
narra mihi. 633.
naſeatores. 362.
naſta. 258.
natum non putare. 269.
naturale vitium. 613.
navigare cum impiis. 486.
navis Iſidis. 523.
nautarum convitia. 468.
naufragare. 579.
ne, *pro ne quidem.* 237.
Neapolis urbs Græca. 402.
nebula linea. 274.
nec minos. 262.
. . . mo, nec ma. 286.
nectar. 26.
negare ſibi. 128.
negotiantes. 472.
negotium. 277.
nequitia. 270. 422.
nervis. 224.
neſapius. 242.
neſcio quid. 83.
neuropaſta. 243.
Niceros. 306.
nidus. 270.
nihil agere. 52.
. . . aliud quam. 421.
. . . eſt. 186. 243.
. . . alapa eſſe. 164.
. . . niſi ſi. 296.
nitere, *de comis.* 504.
. . . *de terra.* 466.
. . . *pro pinguem eſſe.* 13.
nobiles ſylvæ. 623.
nocturnæ. 319.
nodus amicitiæ. 398.
nomen, *pro re ipſa.* 397.
nomenclator, *in cœna.* 239.
nomina, *pro debitis.* 259.
non curo. 341.
. . . inſpectoſus. 366.
. . . nominanda. 628.
. . . pote. 231.
. . . ſi. 314.
Norbanus. 222.
Noricum ferrum. 345.
noſter, *pro hero.* 316.
nota. 412.
notabilis. 391.
notæ, *pro ſtigmatibus.* 480.
notare. 234. 432.
. . . ſibi. 26.
notores. 446.
novendiale ſacrum. 316.
novimus vos. 342.
novus. 631.
nuda virtus. 424.
nudi lavantes. 443.
nunc. 210.
. . . eſt. 605.
nuptiæ, *obſcœne.* 84.

O.

Obducere. 67. 188.
obiter. 38.
objurgare colaphis. 134.
obliqui oculi. 514.
obſcurare. 638.
occupo. 296.
oculeus pavo. 267.
oculi clari. 603.
. . . mei hic erant. 385.
oculorum petulantia. 598.
odaria. 260.
odientes. 630.
Oecuroa. 293.
officioſi *in balneis.* 445.
officium. 87.
. . . *obſcœne* 661.
offis ciucis. 289.
oleæ ramus. 498.
olla fervet. 166.
Olympus, *Jupiter.* 292.
omnia eſſe. 157.
. . . facere. 536.
omnis vector. 491.
. . . libido. 402.
onagri. 163.
onerare vinum. 378.
. . . potione. 249.
onerata baccis. 272.
opera piſtoria. 167. 344.
opes, *pro frugibus.* 640.
opiniſcere. 314.
oportet fiat. 365.
opus, *obſcœne.* 404.
. . . proditionis. 680.
oramata. 261.
orbis Romanus. 548.
orci galea. 264.
orcus. 144. 222.
. . . Apoculanius. 310.
ordeo paſci. 202.
organarius. 154.
oriculstii ſervi. 199.
ornata femina. 606.
ornatrices. 612.
oro te. 215.
opertis oculis. 212.
os præbere. 205.
oſcula reconciliationis. 500.
oſculum, *parvum os.* 604.
oſſa bene quieſcant. 170.
oſtendere ornamenta. 334.
oſtentatio ſcenæ. 600.
oſtiarii. 202.
oſtres. 348.
otio. 252.
otioſæ. 252.
otopeta. 148.
otus. 148.
oxycomina. 332.

P.

Pacuvianus orcus. 832.
pædagogi. 416.
pædagogia. 207. 319.
pædidus. 138.
Pallas Claudii libertus. 282.
palliati *accumbentes.* 226.
pallidi poetæ. 412.
palmulæ. 178.
palumbes Veneri ſacræ. 418.
panem habet. 231.
panis ſemiſſis. 321.
. . . ſemeſter. 321.
. . . autopyrus. 328.
. . . recens. 150.
panoi. 210.
πάντα ἔστω. 257.
paraſpſis. 134.
parare mala. 67.
. . . *medicorum verbum.* 275.
parata. 426.
. . . victoriis. 55.
paratus miles. 658.
parentare. 342.
parentes felices prædicare. 430.
paret, non paret. 655.
parietes, *quomodo ſtructi.* 645.
. . . pingere. 109.
Parium Marmor. 604.
paro. 492.
parodiæ. 518.
paronychia. 120.
paria. 176.
pars, *obſcœne.* 519.
partes dicere. 228.
. . . in cœna. 132.
paſcere. 284.
. . . ſe. 172.
paſcitur pavo. 167.
paſſeres. 279.
pati, *obſcœne.* 24.
patrimonium laticlavium. 378.
pavonum ova. 232.
paupertatis ingenium. 644.
pauper, paupera. 226.
pax Palamedes. 331.
peccare. 421.
. . . ſibi. 222.
. . . & delinquere. 618.
pectus percutere. 58.
peculium. 373.
. . . *obſcœne.* 34.
pecunia, quid noter. 664
pedalis. 279. 292.

pedem opponere. 288.
pedere. 237.
pedes ungere. 349.
pedicellum. 285.
pegmata. 39.
pejus. 209.
pelagius. 272.
pelamides. 331. 332.
pendet fides. 428.
penicillus. 244.
peniculum. 304.
penna ad dentes. 128.
Penninæ Alpes. 79.
penſiones ædium. 165.
penthiacus. 240.
per ego te. 607.
pera Cynicorum. 49.
peragere æquora. 510.
perarare æquora. 590.
perbonus. 336.
percolophare. 204.
perculſus & percuſſus. 516.
percutere aures. 339.
- - - virga fores. 323.
perdere. 405.
perducere. 602.
perficere. 423.
pergula. 425.
pertcula. 146.
periculum. 304.
periſcelides. 604. 333.
periſtaſis. 243.
perjurus. 555.
perluere & proluere. 571.
perоſculari. 184.
perplexe, *obſcœno ſenſu.* 640.
perſuadeam, *pro perſuadebo.* 127.
perſuadere aliquem. 127.
pertemare. 608.
pertrectare. 82.
pervenero vivus. 784.
perverſa veſtis. 219.
pervigilium. 72.
peſſi. 362.
peſſime erat. 262.
peſſimus. 199.
peſſum. 199.
petauriſtarii. 119. 260.
petere, *inſidioſum.* 478.
phæcaſium. 406.
phæcaſiæ. 334.
phantaſia. 168.
pharmacus. 494.
Phaſiacus. 240.
Phaſiana ales. 447.
Phileto. 133.
phili. 308.
philologia. 170.
philoſophi. 357.
pica. 159.
- - - cirrata. 288.
picæ. 103.
picta ſepulchra. 353.
pictores, *addebant titulos.* 106.
pictura. 13.
pietaticultrix. 269.
pilæ. 391.
- - - luſus. 93. 96.
pilare. 196.
pili facere. 232.
pinacothecæ. 400.
piper. 105.
pingere carbonibus aliquem. 73.
piſcatores æneoli. 362.
pilleoles. 167
pittacia. 139. 222.
placere ſibi. 210. 230.
plane. 181.
planctus. 192.
plani, *impoſtores.* 663.
planus. 406.
platanon. 601.
plebejus. 448.
plena manu. 322.
- - - menſa. 196.
pleno velo. 222.
plocamus. 320.
plorare diem.
ploverat. 214.
plumæ avium. 228.
plumatæ veſtes. 268.
plures medici. 191.
plus minus. 253.
- - libra. 330.
- - argentum. 160.
pœnitentia. 439.
pœnitentiam agere. 629.
poetæ coronati. 411.
- - - pueris prælecti. 22.
poëtarum mentio, *inter pocula.* 265.
poetice loqui. 437.
Polyænus. 609.
Polymita. 108.
Pomona. 351.
pomum bellum. 281.
pondus Deorum. 392.
- - - & onus inguinis. 444.
ponere & apponere. 68. 125. 140. 377.
ponere. 241. 473.
- - - calculum. 535.
- - - genu. 361.
- - - conſilium. 553.
porci cocti ambulant. 216.
porcinum ſinciput. 643.
porculus. 327.
porcus Trojanus. 247.
porricinus. 243.
portare. 592.
Porthmeus. 574.
porticus ante ſcholam. 34.
poſcere. 286.
poſſidet ventus littora. 526.
potens & potentia, *de eloquentia.* 431.
potentes, *qui obtinent aliquid.* 492.
poteſtas, *pro magiſtratu.* 563. 568.
potionem dare. 343.
præ, *in compoſitis pro præter.* 467.
præbere cervicem. 463.
præceptores filiorum. 666.
præcincti. 66.
præcingi auro. 413.
præcones. 213.
prædicare, *in malam partem.* 367.
præmium, *pro præda.* 397.
prænomine appellare. 248.
propoſitio *ad* omiſſa. 251.
præſidium. 373.
prætorire. 246.
Prætores *duumviri.* 323.
prætoria. 115.
prætorium, *in municipiis.* 328.
prætorius locus. 321.
praſinus. 95.
precari, *pro deprecari.* 623.
precarium. 115.
premere torum. 63.
pretioſus. 554.
pretium facere. 374.
Priſpiſcoti. 362.
Priapus. 303.
primigenius. 233.
primitus. 300.
primum. 84.
primus & ſecundus. 87.
principem, *ſolum nominare & reliquos numero exprimere.* 9.
prior annus. 258.
pro luto. 209.
probare, *pro experiri.* 346.
proclamare. 38.
procurator. 110.
producere meretrices. 602.
- - - & productores. 83.
profari. 428.
promittere. 41.
- - - - ad cœnam. 42.
promulſidare. 123.
promulſis. 82. 123.
properare in vota. 433.
propinare. 100.
propitiare. 99.
propomata. 121.
propudium. 468.
proſcribere. 165. 169.
providere. 158.
prudentiſſimus. 344.
publicati ſermones. 169.
publicus. 170.
Publius Syrus. 266.
puellarius. 201.
puer, *pro ſervo.* 76.
pullum. 118.
pulſare. 386.
purgamentum. 367. 637.
puris mentibus. 212.
purus. 38.
putamina leguminum. 643.
putares. 34.
putidus. 360.
putidi. 262.
pytiſare. 361.

Q.

Qua. 29.
quadrata. 207.
quadratæ literæ. 304.
quærere. 550.
quæri. 449.
quære alium. 349.
quæſtuaria. 626.
quamplures. 71.
quandoque. 635.
quaſillaria. 626.
quaſſa. 348.
quaſſare facem. 460.
quatere. 679.

que-

queri aliquid. 441.
quia enim. 251.
quid? 52.
quid dicis. 352.
- - - faciant. 49.
- - - futurum. 210.
- - - ni? 607.
quidquid eſt. 468.
quique. 520.
quinquiria. 376.
quo tibi. 271.
quod, *in initio ſententiæ*. 482.
quomodo ajunt. 164.
- - - dii volunt. 306.
- - - noſti. 332.

R.

Rapere. 396.
Re, *in compoſitis*. 256.
recedere & receſſus. 417.
recte. 294.
recti oculi. 524.
rectus. 205.
- - - *pro erectus*. 359.
recutitus. 340
redde quod debes. 283.
reddere. 290.
reducta culpis. 432.
reduviæ. 110.
regina, *amica*. 612.
rei *capillis paſſis*. 486.
rejicere ſe. 442.
relegatio ſervorum. 260. 342.
relinqui. 229. 446.
reliquiæ. 331.
- - - heſternæ. 182.
renuntiatio amicitiæ. 394.
repentus. 589.
reperere. 527.
repetitio vocum earundem. 221.
repoſitorium. 110.
res, *de cibis delicatis*. 153.
- - humanæ. 261.
- - tuas tolle. 294.
reſalutare. 208.
reſolutus. 624.
reſpicere. 241.
reſpondere, *de remediis*. 235.
reticulum. 334.
revocare ad cœnam. 256.
ridere aliquem. 307.
- - - & deridere. 308.
rigere. 640.
riſus puellarum. 606.
rodere, *de muribus*. 214.
rogare, *pro aliquo*. 118. 246.
rogo. 30. 170. 288.
Romuli caſa. 676.
roſtrum barbatum. 377.
- - - in menſis. 558.
rubor, *indicium probitatis*. 610.
rubricati libri. 231.
rudis. 82.
rupti crines. 516.
ruſus revocare. 76.
rus meum. 299.
ruſſeus color. 94.
rutæ folium. 260.

S.

Saccarii. 234.
ſacramentum gladiatorum. 540.
ſæcula. 508.
Sabinus. 205.
ſagana. 292.
ſalamandra. 494.
ſaliva. 242.
- - - in magicis. 623.
ſaltuarii. 258.
ſalvo ſermone. 315.
ſalvum ſit, quod tango. 337.
ſalutare nomine. 208.
ſanguen. 300.
ſanna. 295. 444.
ſapa. 278. 330.
ſapere. 330.
ſarcinæ à pueris latæ. 544.
ſatagere. 295.
ſathana. 292.
ſatiatus. 646.
ſatisfacere. 286.
- - - *obſcœne*. 378.
Saturnalia. 92.
- - - agere. 204.
ſatyra, quid ſit. 1.
ſatyrion. 36.
ſauciæ. 137.
ſaucuneulus. 327.
ſcarus. 448.
ſceleratum argentum. 277.
ſceleratum. 277.
ſceletum ſuper cœna. 142.
ſcelio. 249.
ſchemæ. 206.
ſcena. 131.
ſchola. 14.
ſcholaſtici. 27. 307.
ſcillinum vinum. 645.
ſcindere. 179.
ſcinduntur ligna. 429.
ſcirpi. 380.
ſcis, ſcitis. 166.
ſciſſores. 133.
ſcius. 319.
ſclopeta. 148.
ſcobes. 338.
ſcopæ. 136.
ſcopiones. 73.
ſcordaliæ. 299.
ſcordalus. 456. 299.
ſcorpiones. 147.
ſcriblita. 329. 147.
ſcriptura. 603.
ſcruta. 310.
ſcrutari. 131.
ſcuta haſtis quatere. 300.
ſcutum & ocrea. 330.
ſcylax. 321.
ſcyphi capaces. 325.
ſcyphus. 262.
ſecedere in ſe. 183.
ſecti. 225.
ſecus, *pro ſexus*. 66.
ſed, *eleganter poſitum*. 613.
ſedere de mattonis. 386.
ſedet judex. 50.
ſeducere. 370.
ſella arcuata. 374.
ſelliſternium. 375.
ſemiunctum. 453.
ſempiternus. 219.
ſenectus lunæ. 677.
ſententiæ in controverſiis. 28.
ſentire aliquem. 658.
ſeplaſiarii. 370.
ſeplaſium. 379.
ſeptifluus. 634.
ſepulta fama. 676.
ſepultus vino. 560.
ſequi votum. 404.
ſeræ, *veterum exemptiles*. 55.
Serap-Ammon. 382.
ſerapiaci. 382.
Serapio. 382.
ſeria. 278.
ſeriaculus. 371.
ſerrati dentes. 393.
ſervi homines ſunt. 353.
- - - *liberalibus artibus inſtructi*. 244.
ſervo data apophoreta. 359.
ſervorum multitudo. 360.
- - - pœnæ. 388.
ſeſſorium. 386.
ſeſtertiarius homo. 220.
ſevir. 325.
ſeviri. 112.
ſexcenta. 229.
ſi qua fides. 315. 393.
ſibilum de fiſtula. 321.
Sibylla. 244.
ſic vides. 299. 167.
ſic viſum Diis. 308.
- - me felicem videas. 306.
ſiccus. 158.
Sicyonia. 604.
ſideratio. 11.
ſidus utrumque. 549.
ſignum dare. 365.
- - - ſymphoniæ. 134.
Sileni. 151.
ſileos nox. 433.
ſilentium indicendi modus. 57.
ſilphium. 105.
Silvani. 151.
ſinape. 331.
ſingulæ gallinæ. 323.
ſinus, *pro veſte*. 577.
ſira. 272.
ſiratum. 272.
Sirenum cantus. 608.
ſiſtrum in nave. 527.
ſoboles, omnes parvuli. 61.
Socrates ſapientiſſimus. 603.
Socratici. 23.
ſoleæ. 95. 457.
ſolemnes dies. 417.
ſolet fieri. 246.
ſolide natus. 237.
ſolidus. 194.
ſolium Jovis. 252.
- - - balneare. 30. 361.
ſollicitare, *obſcœne*. 69.
ſolve me. 295.
ſolum balnei. 336.

- - - *pro regione*. 430.
ſolutus, *pro mortuo*. 517.
- - - vino. 393.
ſomnia. 40.
- - - expiare. 484.
ſomniare, *pro cogitare*. 369.
ſomniatur. 368.
ſophos. 361.
ſorda. 331.
ſordidati. 486.
ſoricinus. 244.
ſpado gallus. 269.
ſpargere arenam. 136.
ſparſi capilli. 509.
Spartana patientia. 488.
ſpecioſus. 412.
ſpectaculum. 90.
ſpecularia lapis. 338.
ſpeculum. 613.
ſpes, *pro liberis*. 16.
ſpina dentes purgare. 328.
ſpiſſus & ſpiſſare. 61.
ſponſiones Circenſes. 350.
ſpuere. 207.
ſputum in magicis. 621.
ſtabulum. 29.
ſtare. 312.
- - - de meretrice. 29.
- - - *pro obſervari*. 32.
ſtaticulus. 250.
ſtatio. 569.
ſtatores. 599.
- - - pannis velatæ. 477.
ſtatuæ, *ſuper menſas*. 305.
ſtatunculus. 250.
ſtatus prælliantium. 395.
ſtellæ. 7. 113.
ſtellas numerare. 311.
ſtercora. 377.
ſtercoraris. 377.
ſtercoroſa. 377.
ſtercus. 194.
ſternutantibus bene precari. 465.
ſterteia. 377.
ſtigmoſus. 502.
ſtlatarium bellum. 497.
ſtrabonus. 341.
ſtraboſus. 341.
ſtrabus. 341.
ſtrata equorum. 220.
ſtratus lectus. 351.
ſtriblita. 147.
ſtridere, *de carne cum aſſatur*. 457.
ſtrigæ. 318.
ſtrigiles. 439.
ſtrophæ. 302.
ſtructores. 145.
ſtructura. 24.
ſtruere carmen. 24.
ſtrui omnia. 340.
ſtudioſus in re. 253.
ſtupere, *cum accuſativo*. 103.
ſua re, cauſſa. 236.
ſuave facere. 170.
ſuavium. 90.
ſuavium eſſe. 306.
ſub. 264.
- - dentem venies. 292.
- - menſa ſundere vinum. 364.
ſubinde. 136.
ſubmittere. 605.
ſuboliſcere. 222.
ſubornare. 93.
ſubſellares. 177.
ſubſidere. 177.
ſubtiliter. 123.
ſubtilitas. 60.
ſuccidere poplites. 3.
ſuccoſus. 163.
ſudare. 207. 14.
ſufflare. 223.
ſui coloris. 319.
ſuis nummis empti. 374.
ſumere aquam. 452.
- - - *obſcœne*. 470.
- - - bellum. 582. 436.
ſumma carminis. 565.
ſuper officium. 114. 577.
ſuperbum eſt. 63.
ſupercilium tollere. 116.
ſupplicia ſervorum. 257.
ſutum. 385.
ſurſum deorſum. 293.
ſuſtinere. 538.
ſycamina. 312.
ſyntheſis. 217.

T.

Tabes, *de uſura*. 564.
tabula puerorum. 258.
- - - - luſoria. 129.
tæniæ in magicis. 620.
talis. 307.
tam valde. 389.
- - ſui. 376.
tamen. 327.
- - - *pro tandem*. 122.
tangere. 318.
- - - menſam manu. 317.
tanquam. 548.
tanto melior. 343.
tantum quod. 383.
Tarentinæ oves. 162.
taumatia. 561.
Taurea. 115.
taurus, *obſcœne*. 85.
tautus. 220.
tectoria. 80.
tectorium opus. 346.
teda. 236.
templum eſt. 885.
tendere & extendere. 561.
tenen te. 659.,
tenere. 29.
- - - lacrymas. 373.
tenet tranquillitas. 476.
tengomenas facere. 364.
tentare. 47. 387.
- - - *de morbis*. 616.
tentavi ſurgere. 325.
ter potare. 651.
Terebinthum. 129.
terere & ejus compoſita, *obſcœne*. 440. 485.
ternarius numerus. 255. 621.
terra mater. 175.
tertiarius. 524.
teſſeræ. 402.
teſta. 393.
teſtamenta ſæpe facere. 541.
teſtum, neutro genere. 651.
thalamus nuptialis. 88.
Thebaicæ. 178.
theſaurum. 234.
Thræx. 225.
thyrſus, *obſcœne*. 628.
tibi dico. 320.
tibiæ geminæ. 801.
tibicines in funere. 626.
tigris & panthera. 555.
tintinnabula. 239.
tituli amphorarum. 139.
- - - proſcripti. 269.
- - - ſepulchrorum. 356.
titulus, *pro indice*. 270.
Tityi fabula. 671.
tollere fruges. 257.
- - - manus in cœlum. 376.
- - - pedes. 272.
- - - vultum. 116.
tomacula. 225.
tomentum. 163.
tonare. 10.
tonſores. 363.
tonſorium. 232.
tonſtrinum. 232. 320.
toralia. 177.
tormentum ſententiarum. 547.
tormenta, *pro loris*. 478.
totus. 625.
- - - in re aliqua. 27.
trabalis clavus. 376.
tractare. 206.
- - - *impudice*. 419.
traducere. 49. 60. 220.
tralatitius. 505.
tranquillum. 433.
tranſverſus. 673.
tremula vox. 348.
tribacca. 271.
tribulus. 337.
triclinia, æ. 355.
triſtimonium. 217.
Trivia, *cur triplex*. 670.
trium caunearum homo. 509.
truditur vita. 216.
trullæ. 375.
tuba, *in funeribus*. 617.
tuber terræ. 294.
tubera. 504.
Tullia. 151.
tumor verborum. 4.
tumultus. 586.
turba. 358.
turdus. 323.
tutela loci. 280.
tutelæ navium. 487.
tympania. 336.
Tyriæ veſtes. 217.

V.

Vacanto. 318.
Vaccato. 318.
vacua res. 476.
valde bene. 249.
vale & tu. 357.
vale. 365.

val-

V.

valgiter. 50.
varius. 101.
- - - ſermo. 165.
- - - portus. 216.
vaſa, *obſcœne*. 82.
valum. 251.
vaſus. 286.
ubi eſt. 426.
- - mel, ibi fel 177.
- - nunc. 534.
vectari. 471.
vectores. 481.
vectura. 473.
velare caput. 479.
velle ſaltare. 349.
velle, *in precibus utimur*. 60.
- - - ſibi bene & male. 165.
venales. 105.
venalitii. 105.
vendere amplexus. 597.
venerare. 309.
venerati. 304.
venerarius. 309.
venire, *de Amica*, 607.
venit febris. 275.
ventres. 284.
ventus, *pro tenui veſte*. 274.
Venus pæta. 341.
vere, *pro valde*. 418.
vereri. 256.
vernaculæ res. 162.
vernula avis. 229.
vernus cantus. 567.
vero. 358.
verſipelles. 314.
verſo & ſupino. 302.
verveces. 335.
vervex. 279.
veſtiarius. 187.
veſtifluus. 635.
veſtimenta cubitoria. 810.
veteres. 78.
vetulum vinum. 140.
vexare. 59. 614.
vexatio. 303.
viatores. 241. 461.
vibrabant tabulæ. 234.
vicem reddere. 290.
viceſima manumiſſionis. 238 326. 351.
victæ manus. 517.
victor, *voti compos*. 510.
victus. 267.
vide modo. 252.
videre H. S. decies. 166.
videris dicere. 226.
videris. 422.
viderit. 307. 314.
vides me. 598.
viduæ noctes. 634.
- - - obnoxiæ injuriis. 455.
vilis. 483.
vilitas verborum. 546.
vinarium. 388.
vinci luxuria. 267.
vinciri *de frigore*. 583.
vincla pedum. 604.
vincula calceorum. 650.
vinum dominicum. 118.
- - - effundere ſub menſa. 368.
vinus. 181.
vipera. 336.
viperam alere. 383.
vix. 84.
virere. 273.
virga, *qua dirimuntur certamina athletarum*. 70.
viridaria. 39.
viridis Zmaragdus. 273.
virtus, *pro efficacia* 191.
viſere ægrotos. 474.
viſus, *pro ſomnio*. 614.
vita, *pro morte*. 387.
- - - *pro victu*. 209.
vitalia. 387.
vitalis lectus. 92.
vitrea faba. 337.
vitulus. 301.
vivamus 357.
vivere 144.
- - - de vino. 140.
vivere erat. 204.
- - - & mori, *de igne*. 75.
vivit glacies. 653.
vis umquam. 313.
umbonatus. 371.
umbra, *pro porticu* 551.
umbræ exiles, tenues. 354.
umbras cadere 312.
unctura miniſtrorum. 599.
unguenta Capuana. 370.
unguentarii. 370.
unguentis lavare manus. 235.
ungula ungere. 388.
unguibus eruere. 371.
- - - ſecare genas. 514.
unus de nobis. 208.
- - - *pro quodam*. 92.
- - - & alter. 495.
volabat ſudor. 313
volaticæ ſtriges. 313.
volpis uda. 297.
volubilitas verborum. 596.
volucer, *pro volucris*. 536.
volucris fortuna. 563.
voluptari. 392.
voluptas. 640.
volutari. 393.
vomere mel. 276.
vota, *pro filiis*. 660.
vota & jusjurandum, *per ſalutem proximorum*. 218.
- - tacite facta. 417.
vota, *obſcœne*. 420.
urere terram. 205.
uſque hoc. 93.
uſum. 626.
uſus. 643.
- - - *pro uſura*. 564.
- - - *obſcœne*. 416.
uti re aliqua. 522.
utique. 199.
utres homines. 390.
uventes oculi. 533.
vulva. 345.
vulvæ, *in deliciis*. 147.

X.

Xyſtus. 386.

Z.

Zάνταυτος. 157.
Zeta. 533.

P IN-

Digitized by Google

INDEX AUCTORUM

Veterum correctorum aut explicatorum.

Albinovanus tentatus. 441
Ammianus Marcellinus emendatus. 27.
Apulejus correctus. 262. 314. 317. 505. 615.
Arnobius emendatus. 176. 219.
Auctor Dialogi de orator. emendatus. 11.
Avienus emendatus. 314.

C.

Catullus correctus. 73.
Celſus correctus. 328.
- - - explicatus. 152.
Cicero correctus. 103. 417.
- - - explicatus. 214.
Claudianus emendatus. 370.
Columella correctus. 73. 130. 6 7.
Cornelius Nepos emendatus. 367. 452.
Cornelius Severus correctus. 24.
Curtius correctus. 526.

D.

Dictys Cretenſis correctus. 325. 651.
Diomedes correctus. 1.
Donatus emendatus. 44.

E.

Epigrammata vetera correcta. 228. 247. 248. 554.

F.

Florus correctus. 210.

G.

Gloſſæ correctæ. 361.
- - - Iſidori correctæ. 122.

H.

Hiſtoriæ Auguſtæ explicata. 131.
Horatius explicatus. 334. 677.

I.

Inſcriptiones explicatæ. 228. 308. 355.
Juſtinus emendatus. 10. 156.
Juvenalis correctus. 240. 244. 601.

L.

Lactantius de Phœnice correctus. 192.
Lexicon vetus emendatum. 50.
Livius correctus. 35.
Lucas explicatus. 110.
Lutatius correctus. 515. 642.

M.

Macrobius correctus. 345.
Martialis correctus. 190. 201. 234. 396. 350.
- - - - - - explicatus. 4. 117.
Martianus Capella illuſtratus. 1.

N.

Nonius correctus. 199. 236. 517.

O.

Obſequens correctus. 325.
Ovidius correctus. 273. 294.
- - - - explicatus. 133.

P.

Pandectæ emendati. 87. 253.
- - - explicati. 105. 277 346. 373. 622.
Plautus correctus. 153. 263. 501.
- - - explicatus. 278.
Plinius major correctus. 184.
- - - explicatus. 110.
Plinius Junior correctus. 121. 329.
- - - explicatus. 169.
Pomponius correctus. 484.
Priapeja emendata. 443.
Propertius tentatus. 192.

S.

Saluſtius correctus. 4 1.
Scholiaſtes Juvenalis emendatus. 31. 145.
Seneca Rhetor explicatus. 91. 323.
Seneca Philoſophus correctus. 292. 219. 387.
- - - explicatus 154.
Seneca Tragicus emendatus. 615.
Servius ineditus. 71.
Sidonius correctus. 122.
Statius correctus. 421. 553.
- - - expoſitus. 451.
Suetonius correctus. 224.
Sympoſius correctus. 85.

T.

Tacitus emendatus. 24.
Terentius explicatus. 372.
Tertullianus correctus. 60.
- - - - explicatus. 227. 268.

V.

Valerius Flaccus emendatus. 409. 411.
Valerius Maximus explicatus. 317.
Varro correctus. 227. 229.

E R-

Digitized by Google

E R R A T A.

In Dedicatione.

* * lin. 17. *republica* leg *reſpublica*.
* * 2. lin. 8. *eam* leg. *eum*.
27. *ergo* leg. *erga*.

In Præfatione.

* * * 3. lin. 35. *audacia* leg. *audaciam*.
* * * 8. lin. 27. Ζατυρικῶν, leg. Σατυρικῶν.
* * * * 9. lin 31. *neſchio* leg. *neſcio*.

In Textu.

Pag. 94. lin. 2. *ludentem* leg. *ludentum*.
159. lin. 3. *volent* leg. *volant*.
135. lin. 1. *objurgare.* leg. *objurgari*.
178. lin. 4. *apophoreta* leg. *apophoreti*.
226. lin. 5. *paupreorum* leg. *pauperorum*.
281 lin. 1. *qui non* leg. *quis nocturnus, qui non*.
300. lin 3. *bilares* leg. *hilares*.
427. lin. ult. *ſed te video* leg. *ſed video*.
504. lin. 2. *aere* leg. *are*.
572. lin. 6. *ponetralia* leg. *penetralia*.
666. *unus ſe pauperibus*, &c. leg. *unus ſe ex pauperibus offerebat, alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea*, &c.
671. inter verſum primum & ſecundum aſteriſcus ponendus, & ſecundo verſu pro *eerpore* leg. *corpore*.

In Notis.

Pag. 2. col. 2. lin. 33. ὀιςρηλατηθεὶς leg. ὀιςρηλατηθεὶς.
11. col. 2. lin. 4. *lib.* 10. leg. 12.
ibid. προτὴν δὲ leg. προσῆλθε.
16. col. 1. lin. 26. κυρτύμυια leg. κυρτημύων.
2. in fin. omiſſa eſt Richardi notula. *mihi rectius videtur* ambitioni, *ut edidit Plantinus.* RICHARD.
pag. 17. col. 2. lin. 23. *pueris* leg. *pueros*.
18. col. 2. lin. 36. *putreſcunt* leg. *pueraſcunt*.
31. col. 2. lin. 34. *non eſt* leg. *non es*.
32. col. 2. lin. 3. *titubandi* leg. *titubanti*.
36. col. 1. lin. 18. *metuens* leg. *metues*.
38. col. 2. lin. 22. *puelle* leg. *puella*.
pag. 40. col. 2. { lin. 8. *qui* leg. *qua*.
lin. 27. *vanas* leg *varias*.
lin. 30. σκαὶ leg. σκιαί. }
46. col. 2. lin 21. *cap.* 138. leg. 128.
51. col. 1. lin. 32. *conſiſtere* leg. *conſidere*.
63. col. 2. in fin. *dignus eſt* leg. *es*.
66. col. 1. lin. 41. *myrta* leg. *myrtea*.
70. col. 2. lin. 14. *eſt* leg. *id eſt*.
73. col. 2. lin. 33. *teſtes* leg. *teſta*.

pag. 73. col. 1. lin. 11. *Damielem.* leg. *Hannielem*.
lin. 33. *Del Roa* leg. *de Roa*.
76. col. 2. lin. 15. *verſ.* 85. l. 485.
78. col. 1. lin. 44. *medullina* leg. *medullina*.
79. col. 2. lin. 7. *molitur* leg. *moluit*.
80. col. 2. lin. 22. *manat* leg. *manet*.
29. & 30. *tomento* leg. *lomento*.
81. col. 1. lin. 32. *ſedeas* leg. *ſederat*.
82. col. 2. lin. 39. *Paparium* leg. *Pararium*.
88. col. 2. lin. 29. *profuga* leg. *pronuba*.
lin. 23. *ſuccedunt* leg. *ſuccendunt*.
91. col. 1. lin. 46 *nulli actus* leg *nullo actu*.
101. col. 2. lin. 36. *quam* leg. *quem*.
108. col. 1. lin. 1. *publicum* leg. *publicam*.
lin. 11. *Bongareſius* leg. *Bongarſius*.
109. col. 2. lin. 37. *Ulpiania* leg. *Vipſania*.
110. col. 1. lin. 18. *ſi quid* leg. *ſi quis*.
111. col. 1. lin. 17. Delenda tota Schefferi nota ſecunda, legitur enim. pag. 113.
113. col. 2. lin. 17. *p.* 340. leg. 348.
121. col. 2. lin. 26. *lib.* v. leg. vi.
ibid. lin. 19. 64. leg. 664.
124. col. 2. lin. 14. τῷ leg. τῷ.
135. col. 2. lin. 17. *lictricarius* leg. *lecticarius*.
137. numeri foliorum turbati ad pag. 145.
149. col. 2. lin. 31. poſt Wouwerii notam inſerenda hæc, hunc locum primi ſic (*circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem de Laſerpiciario milto, atque ipſe etiam teterrima voce canticum extorquet*) nos emendavimus, veritatem ſecuti, imo favemus ac plaudimus meliorem lectionem reponentibus. Quis uſus fuerit Laſerpitii, tangit Theophr. lib. 6. Hiſt. Plant. cap. 3. Dioſcorid. lib. 13. cap. 78. Celſ. lib. 4. Interpretes Catulli. BOURDEL.
152. col. 1. lin. 14. *quale* leg. *qualem*.
col. 2. lin. 23. *vacarint* leg. *vocarint*.
159. col. 2. lin. 25. *graviter* leg. *gnaviter*.
164. col. 2. lin. 7. *vocalas* leg. *voculas*.
lin. 34. *reſervi* leg. *referri*.
171. col. 2. lin. 31. *petitas* leg. *petitas profert*.
207. col. 2. lin. 5. *conviviali* leg. *convivali*.
209. col. 1. lin. 11. *os licet avidiſſime* leg. *licet avidiſſimos*.
225. col. 2. lin. 2. *valnerat* leg. *vulnerati*.
228. col. 1. lin. 16. cap. 58. leg. 75.
col. 2. lin. 30. 136. leg. 156.
238. col. 2. lin. 20. *joco* leg. *jocos*.
240. col. 1. lin. 19. *puerili* leg. *puerali*.
245 col. 2. lin. 2. *ventoſum* leg. *ventoſam*.
262. col. 1. lin. 28. *extruſa* leg. *extruſum*.
29. *intruſa* leg. *intruſum*.
269. col. 2. lin. ult. *Antonius* leg. *Antonii*.
272. col. 2. lin. 3. omiſſa ex addendis Boſchii *aut ut* Tornæſ. Doctiſſ. Th. Munckerus

E R R A T A.

.legendum putat, *non ut* quod mox ſubdat, *Smaragdum ad quam rem*, &c. BOSCH.

pag. 278. col. 1. lin. 23. *martiali* leg. *martiale.*
279. col. 1 lin. 40. cap. 4. leg. 45.
288. col. 1. lin. 7. *& p.* leg. *c. & p.*
295. col. 1. lin. 20 *jam ſciet.* leg. *ſcies.*
303. col. 1. lin. 30. *in* leg. *ex.*
325. col. 1. lin. 10. *ſtategio* leg. *ſtrategie.*
337. col. 2. lin. 12. *mihi hanc*, dele. *mihi.*
339. col. 2. lin. 6. *& tam.* leg. *etiam.*
342. col. 3. lin. 38. *religari* leg. *relegari.*
350. col. 2. lin. 2. *mille* leg. *millium.*
367. col. 1. lin. 9. *piacularum* leg. *piacularium.*
379. col. 1. lin. ult. *Pauli* leg. *Paulus.*
398. col. 2. lin. 4. *amici* leg. *amicis.*
418. col. 2. lin. 12. περιστιμας leg. περιστιάς.
451. col. 1. lin. 21. *ad Claudiani exemplum.* leg. *ad Statii exemplum a Claudiano.*
462. col. 2. lin. 43. *non fuiſſe* leg. *non ſemper fuiſſe.*

pag. 463. col. 2. lin. 11. *verticem* leg. *cervicem.*
488. col. 1. lin. 37. *facientem* leg. *faciens.*
494. col. 1. lin. peñult. *Keuchenius* leg. *Keuchenium*
497. col. 1. lin. 34. *Virgilius* leg. *Vigilius.*
col. 2. lin. 17. *minabitur* leg. *minabatur.*
509. col. 2. lin. 17. cap. LXXXIII. leg. LXXXVIII.
515. col. 1. lin. 35. VI. *met.* leg. VI. *faſtor.*
527. col. 2. lin. 12. *impoſitum.* leg. *impoſitam.*
538. col. 2. lin. 21. *magum* leg. *magnum.*
544. col. 1. lin. ult. *mo.* leg. *modo.*
560. col. 2. lin. 44. XXXIII. leg. XXIII. cap. 3. & ſeq. linea *affluentibus.*
561. col. 2. lin. 18. *tendunt* leg. *vendunt.*
571. col. 1. lin. 26. *lib.* II. leg. *lib.* III. *verſ.* 226.
648. col. 2. lin. 38. *arma* leg. *armis.*
653. col. 1. lin. 22. *durare* leg. *durari.*
666. col. 1. lin. 18. dele. *verſum.*

A01 1467373

Digitized by Google

Digitized by Google